מסכת

כתובות

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפסו מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

שנת תרפ"ז לפ"ק

MADE IN POLEND
PUBLISHED BY ROMM A/S.
WILNO.

TAŁMUD

Sp. Akc. Wydawniczo-Druk. „Rom"

Wilno, 1927

מסכת

כתובות

מן

תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט), ותורה אור. כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפ"ד בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע:

עליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.

ב) חדושי הלכות
ג) חדושי אגדות (מהרש"א) להג"מ שמואל אליעזר הלוי אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.

ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.

ה) מעדני יום טוב (בתחלה נקרא מעדני מלך)
ו) דברי חמודות (בתחלה נקרא לחם חמודות) על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות וחולין ובכורות ונדה להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספת יום טוב)

ז) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין להנ"ל.

ח) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק).

ט) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.

י) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).

יא) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).

יב) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).

יג) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).

יד) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').

טו) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורת גבר)

טז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.

יז) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן

יח) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.

יט) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אב"ד בראדי (בעהמ"ס יד המלך).

וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה

יותר ממאה הוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה.

ווילנא

בדפוס והוצאת „ראם"

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה:

יש מהן שנוספו על כל מסכתות הש"ס ויש שלא-באו רק על איזה מסכתות:

אלה מהם נדפסו בפנים הש"ס או על גליון הדף:

א) מסכת כלה רבתי — השלמה — מרוכה בפרקים ובנוסחאות ישרות יתר על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמלאת בכ"י רבינו אברהם בר נתן הירחי זצ"ל בעל המנהיג, עם הגהות רבות ומראה מקומות, ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) מסכתות קטנות נוספות: מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמלאו בכ"י ונדפסו כספר"מ בשנת תרי"א).

ג) חלופי גרסאות בש"ס ע"פ נוסחאות ישנות.

ד) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי במסכת שקלים.

ה) נוסחת הירושלמי במסכת הוריות.

ו) נוסחאות כתבי יד במסכת סופרים.

ז) נוסחא חדתא למס' גרים מספר מראית העין להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא.

ח) פירוש רב האי גאון ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ט) — רב נסים (גאון) בר יעקב ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות, שבת, ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

י) [כ"י] — רבינו חננאל בר חושיאל ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

יא) [כ"י] — רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה ז"ל (כביה דרבי' דרש"י) למס' תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים מלבד זבחים.

יב) — רש"י למסכת אבות, ע"פ נוסחאות שונות.

יג) — הרשב"ם העקרי למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א, שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהערה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א.

יד) פי' רבינו זרחיהו הלוי ז"ל (הרז"ה בעל המאור) למס' קנים.

טו) — רבינו אברהם בר דוד ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות) למסכת קנים ותמיד.

טז) [כ"י] תוספות ר"י הזקן ז"ל, למס' קדושין (כך ייחסוס לו רושמי הספרים, אבל נראה כי טעו בזה, כי בכמה מקומות מוכח בהן ספר התרומה ומחברו הלא היה תלמידו של ר"י הזקן).

יז) פי' רבינו שמשון משאנץ (משאנזא) ז"ל, למס' עדיות לתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' הרמ"ע מפאנו ז"ל.

יח) (כ"י) תוספות הר"ש משאנץ הנ"ל, למס' סוטה.

יט) (כ"י) תוספות ישנים למסכת יבמות.

כ) (כ"י) פי' ריב"ן השלם למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמלאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדוייק וההוספות והשנוים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם נוסחת הריב"ן.

כא) [כ"י] פי' רבינו יצחק בר מלכי צדק סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

כב) [כ"י] פי' רבינו יהודה בר בנימין הרופא ז"ל ממשפחת הענוים (רבו של בעל שבלי הלקט), למס' שקלים.

כג) [כ"י] פי' רבינו מאיר (מהר"ם) מרוטנבורג ז"ל, למס' נגעים ואהלות.

כד) קובץ פירושי מהר"ם מרוטנבורג לסדר טהרות, שהביאם התוי"ט, מלבד למס' נגעים ואהלות שהדפסנוהו ע"פ כ"י הנ"ל.

כה) פי' רבינו יונה החסיד מגירונדא ז"ל, למס' אבות.

כו) [כ"י] תוספות רי"ד מאת רבינו ישעיה די טראני (ר' ישעיה הראשון ז"ל) למס' כתובות ולמס' גיטין.

כז) [כ"י] תוס' חד מקמאי למס' יבמות, והוא ניהו נכדו של רבינו משלם ז"ל. ובראש הספר כתוב בכתב וכמ"ש הרחיד"א ז"ל בשה"ג: „חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבת, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כח) [כ"י] פי' הרא"ש ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקד הספרים של הרחיד"א ז"ל (והרחיד"א ז"ל התום עליו בעלם כ"י קדשו).

כט) תוס' הרא"ש ז"ל למס' הוריות (ע"פ הנדפס בפעם הא' בפראג).

ל) פירוש הרא"ש למסכת קנים תמיד ומדות.

לא) [כ"י] תוספי הרא"ש ז"ל למסכת נדה.

לב) [כ"י] שיטה מקובצת לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' רש"י האמתי שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל ספרי הש"ס. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמלא בירושלים תוב"ב. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירו לשבח בזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל.

ולמס' חולין נעתק בעצם כי"ק של תלמידו הג"מ שלמה בר ישועה עדני זצ"ל (בעה"מ פי' מלאכת שלמה על משניות שעודנו בכ"י).

לג) חכמת שלמה (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה א' בשנת ושלו"ה.

לד) [כ"י] חדושי מהרש"ל על הרא"ש למס' שבת עירובין וגיטין.

לה) פירש"י והג"י וכו' שעל הרא"ש, הוגהו ונוספו בם הרבה ע"פ הנדפס בפראג בשנת ש"ח על ידי בעל התוי"ט.

לו) [כ"י] הגהות הב"ח להל"ק מהרא"ש.

לז) הגהות מס' המת ישרים, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

לח) הגהות מס' ברכת הזבח ומס' צאן קדשים לסדר קדשים.

לט) תפארת שמואל, השגות על מהרש"א להג"מ אהרן שמואל קאידנוור ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח) (מלבד הגהותיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

מ) [כ"י] פסקי תוספות למס' מעילה שלא נדפסו עד כה בכל ספרי הש"ס ואנחנו מצאנום בפסקי תוס' כ"י ישן על קלף.

מא) [כ"י] נוסחאות ישנות בפסקי תוס' שנמצאו בכ"י ישן נושן על קלף.

מב) פי' קרבן העדה למס' שקלים, להג"מ דוד ז"ל אבד"ק דעסויא.

מג) פי' הג"מ חיים יוסף דוד אזולאי ז"ל (מספרו כסא רחמים) לאדר"נ ולמסכתות קטנות.

מד) [כ"י] הוספות להגהות הגר"א ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק.

מה) הגהות הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד באורו שנזכר לקמן שנדפס בסוף).

מו) מים טהורים הגהות למסכת כלים להג"מ יהודה ליב הלוי עדיל ז"ל מ"מ מסלאנים (בעהמ"ס אפיקי יהודה).

מז) הגהות ותקונים בפי' הרא"ש למס' קנים מס' יעיר קנו.

מח) ספר תקלין חדתין על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ ישראל בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למסכת ההיא.

מט) [כ"י] נמוקי הגרי"ב הגהות על מהרש"א להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני (מלבד חדושיו על גפ"ת שבאו בסוף המסכתות).

נ) ספר בנין יהושע על אבות דרבי נתן, מאת הרב יהושע פאלק ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

נא) ספר נחלת יעקב למסכתות קטנות, מאת הרב יעקב (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

נב) עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים כלם למס' שקלים, מאת בעלי מפרשי הים ז"ל.

נג) הגהות על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ שמואל פריינד ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס אש קודש). ונדפסו על הגליון בצדם מבלי הזכרת שם מחברן.

נד) [כ"י] לב חכמים למסכת שמחות.

ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת:

נה) [כ"י] פירוש קדמון למס' מעילה, הובא בשיטה מקובצת כ"י בשם „פירוש לא נודע למי".

נו) אור זרוע הקצר על מסכת יבמות, להג"מ חיים מנוואשטט בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס דפוס ווינילאה).

נז) ספר מהדורא בתרא למהרש"א, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ משה בר' יצחק בר בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

נח) חכמת מנוח, חדושים מהג"מ מנוח הענדיל ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

נט) מים חיים, חדושים מהג"מ יחזקיה די סילוא ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

ס) כללי התלמוד, להג"מ חיים בנבנשתי ז"ל (מספרו כנה"ג ושיורי כנה"ג)

סא) [כ"י] הגהות ישנות למס' נדה שנכתבו בכ"י ספרדי ישן על גליון המסכת דפוס וויניציאה שנת רפ"ז.

סב) [כ"י] חדושי הג"מ משה ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

סג) הגהות הג"מ נתן בורגיל ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

סד) [כ"י] באור הגר"א ז"ל למס' ערכין ונקרא יד אליהו.

סה) [כ"י] הגהות חדשות מהגר"א ז"ל למס' תמורה, מלבד אלה שנדפסו על הדף מכ"י.

סו) [כ"י] באור הגר"א למשניות סדר טהרות (מלבד אהלות) אשר קבל ממנו תלמידו הג"מ בונם ז"ל משקלאב ונעתק ע"י הרד"ל ז"ל, וחלק גדול ממנו כלו חדש, שלא נמצא בא"ר.

סז) ספר אורח מישור למס' נזיר, מהג"מ יוחנן ב"ר מאיר ז"ל מקרעמניץ.

סח) הגהות הג"מ יהיאל היילפרין ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

סט) [כ"י] חדושים והגהות מהג"מ יעקב עמדין (הריעב"ץ) ז"ל (מעלם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

ע) [כ"י] חדושים מהג"מ גדליה ליפשיץ ז"ל, על איזה מסכתות מכי"ק, ומספרו רגל ישרה לאדר"נ וממ"ק.

עא) חדושים מבנו הג"מ ישראל ליפשיץ ז"ל בעהמ"ס תפארת ישראל על משניות.

עב) [כ"י] חדושים מהג"מ צבי הירש ברלין ז"ל (נכד לבעל חכם לבי ז"ל).

עג) חדושים מהג"מ משה סופר ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

עד) שדה צופים על הרא"ש להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

עה) חדושים מהג"מ זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

עו) חדושים מהג"מ ברוך פרענקיל תאומים ז"ל (בעה"מ ספר ברוך טעם וכו').

עז) [כ"י] חדושים מהג"מ יעקב צבי יאליש ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

עח) [כ"י] הגהות למס' שבועות מהג"מ ליב ברלין ומהג"מ נח חיים צבי ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה).

עט) (כ"י) מצפה איתן להג"מ אברהם ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס דפוס זיטאמיר).

פ) [כ"י] חדושים מהג"מ שלמה איגר ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן (מלבד הנ"ל מעל"ד).

פא) חדושים מהג"מ צבי הירש חיות ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ וכו').

פב) [כ"י] קרני ראם להג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם). כולל הערות על מהרש"א וחדושי גפ"ת (נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו).

פג) [כ"י] הגהות בנו הג"מ שמואל שמעלקא טויבש ז"ל אבד"ק יאסי.

פד) ארץ צבי הגהות על הגהות אשר"י מהג"מ יהודה צבי ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

פה) [כ"י] שער הלקטות הגהות מהג"מ יששכר ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

פו) [כ"י] חדושי הרד"ל מהג"מ דוד לוריא ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

פז) [כ"י] הוספות לחדושי והגהות הרש"ש, וחדושים מבנו הג"מ מתתיהו שטראשון ז"ל מווילנא.

פח) [כ"י] חדושים מהג"מ יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

פט) [כ"י] הגהות למסכת נזיר מהג"מ אשר הכהן ז"ל אבד"ק שערשב (בעהמ"ס ברכת ראש).

צ) [כ"י] חדושים מהג"מ שמחה ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

צא) [כ"י] מלאכת יום טוב מהג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

צב) [כ"י] בן אריה מהג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק טעלז.

צג) חדושים מהג"מ אליהו גוטמאכר ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס לפנת פנות).

צד) [כ"י] חדושים מהג"מ יצחק אייזיק חבר ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

צה) [כ"י] חדושים מהג"מ נחמיה בירך הלוי ז"ל מרובראוונא (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

צו) [כ"י] מראה כהן להג"מ בצלאל הכהן ז"ל מו"א פ"ק ווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

צז) [כ"י] חדושים מהג"מ אלעזר משה הלוי הורוויץ שליט"א אבד"ק פינסק.

צח) [כ"י] פורת יוסף להג"מ יוסף שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

צט) הגהות אמרות טהורות על פי' הר"מ והר"ש והרא"ש לכל סדר טהרות להג"מ שמואל פריינד ז"ל הנ"ל.

ק) [כ"י] חשק שלמה להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"א פ"ק ווילנא.

קא) [כ"י] יפה עינים להג"מ אריה ליב יעלין שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ ליב ברלין ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב).

קב) [כ"י] המתרגם כולל באור מלות הלועזיות שברש"י, תוספות, והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש.

קג) פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה.

גם הוספנו בו: א) הגהות מספר שיח יצחק על תוספות ישנים למסכת יומא. ובכ"מ שנדפס בהן מלפנים „עי' שיח יצחק" הדפסנו את תוכן דבריו מפורשים במקומם. ב) מראה מקומות בפירש"י ורמב"ם למסכת אבות. ג) ציוני הפרקים של התוספתא בר"מ ובר"ש. ד) שנוי נוסחאות בהקדמת הרמב"ם מכ"י ערבי. ה) ציוני המסכתות בתוספות.

על כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו ש"ס של הג"מ יעקב עמדין ז"ל אשר סדרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים ומ"מ, הכל בעצם כתב ידו הקדושה מראש הש"ס עד סופו. חמדה גנוזה הזאת מצאנוה באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה, שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

בתולה

***א נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי** שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות ביום השני וביום החמישי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין: **גמ'** אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו *הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה יכול הגיע זמן באחד בשבת יהא מעלה לה מזונות לכך שנינו בתולה נשאת ליום הרביעי אמר רב יוסף *מריה דאברהם תלי תניא בדלא תניא הי תניא והי לא תניא הא תניא והא תניא אלא תלי תניא דמפרש טעמא בדתניא דלא מפרש טעמא אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותינשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לבית דין *ב שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ג הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך ד חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות ואיכא דבעי לה מיבעיא חלה הוא מהו התם טעמא מאי משום דאנים והכא נמי הא אנים או דלמא התם אנים בתקנתא דתקינו ליה רבנן הכא לא ואם תמצי לומר חלה הוא מעלה לה מזונות חלתה היא מהו מצי אמר להאנא הא קאימנא או דלמא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו ואם תמצי לומר אמרה ליה נסתחפה שדהו פירסה נדה מהו בשעת ווסתה לא תיבעי לך דלא

רש"י

בתולה נשאת ליום הרביעי. תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא: שפעמים בשבת. אבתולה קאי: בשני ובחמישי. אחת מעשר תקנות שתקן עזרא בבבא קמא בפרק מרובה (דף פב.) מפרש לכולהו ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד בעוד כעסו עליו [ואם יש שהות בינתים יש לחוש] שמא יתפייס ותתקרר דעתו ויקיימנה ושמא היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן (סוטה דף כח.) מונסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר כשיצא הקול שמא יבואו עדים ובגמר' פריך ותינשא באחד בשבת: **גמ'** לפי ששנינו כו'. לקמן מקשי עלה: הגיע זמן ולא נישאו. לקמן בפרק אע"פ תנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל והזהיר על הנישואין לפרנס עצמה בתכשיטין לפרנס קנדיר"ל בלע"ז ולאלמנה שלשים יום: הגיע זמן. זה ולא נישאו לחופה לקמן מפרש שעכב הבעל: אוכלות משלו. שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת ב"ד כדלקמן בפרק נערה (דף מז:): ואוכלות בתרומה. אם כהן הוא והיא בת ישראל שהכהן מאכיל את אשתו תרומה כדיליף (לקמן דף נז:) מוכהן כי יקנה נפש: לכך שנינו בתולה נשאת כו'. להודיע שתקנת חכמים מעכבתו מלכנוס ואין עכבה זו שלו: מריה דאברהם כו'. תמה על דברי רבו ואמר מריה דאברהם מה זה היה לשמואל לומר כן ועוד שחלה רב יוסף ושכח תלמודו ותוהה על דבריו הראשונים: תלי תניא בדלא תניא. תולה טעם משנה שנויה במשנה שאינה שנויה: ומקשינן לרב יוסף הי תניא והי לא תניא הא תניא והא תניא. זו שנויה וזו שנויה: אלא תלי תניא דמפרש טעמא בדתניא דלא מפרש טעמא. משנתינו טעמא מפורש בתוכה כדי שישכים לבית דין והגיע זמן אין שום טעם מפורש בה לומר מפני מה אם הגיע זמן באחד בשבת אינו מעלה לה מזונות: ותינשא באחד בשבת. סולה רב יוסף קאמר לה: ועכשיו ששנינו שקדו. ובשביל תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת מעתה אותה ששנינו כו': לפיכך. רב יוסף מסיים לה מעמיה דנפשיה ומסבריה ואמר לפיכך הואיל ולמדנו שהמעוכב מחמת אונס אינו חייב לזונה חלה הוא כו': הא קאימנא. הנני מזומן: נסתחפה שדהו. לשון מטר סוחף (משלי כח) כשטפה שדך כלומר מזלך גרם כי מהיום אני מוטלת עליך לזון:

תוספות

בתולה. הא דלא קתני הבתולה כדתני האשה נקנית היבמה ניקנית (קדושין דף ב.) משום דהתם אקרא קאי כי יקח איש אשה (דברים כב) האשה הכתובה וכן היבמה אבל הכא לא קאי אקרא והא דלא תנן בפ"ק דקידושין (דף יד:) העבד עברי אף על פי דכתיב בקרא (שמות כא) כי תקנה עבד עברי משום דא"כ ה"ל למתני העבד העברי שאינו דבוק ואין דרך הש"ס לדבר כן ומיהו גבי איש ואשה רגילים בכל מקום לשנות בה' אע"ג דלא קאי אקרא כמו האשה שהלכה (ביבמות דף קיד:) האשה שנתארמלה (לקמן דף טו:) האיש מדיר את בנו בנזיר (נזיר ד' כח:): **נשאת.** הא דלא קתני נושאין את הבתולה כמו האיש מקדש (קדושין דף מא.) לפי שעתה מקלר יותר ועוד דאי תנא הכי ה"א אפי' בעל כרחה כדמשני (שם דף ב:) גבי הא דפריך וליתני האיש קונה ועוד דהתם אקרא קאי כי יקח איש אשה: **ליום** הרביעי. ולא בליל חמישי כדאמר בפרק בתרא דנדה (דף סה:) *דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא כ"ש אם יעשה נשואין בליל ה' דאיכא למיחש שיטרד בנשואין וכתובה ולא יבעול: **שאם** היה לו טענת וכו'. ואם תאמר הא איכא אשת כהן או פחותה מבת שלש דליכא אלא חד ספיקא כדאמרינן בגמרא (לקמן ט.) אבל בשאר נשים דאיכא ספק ספיקא אמאי תנשא ליום ד' ואומר ר"ת דלא פלוג רבנן בתקנתא ומשום אשת כהן ופחותה מג' תקנו בכל הנשים שינשאו ביום ד' ובקונטרס פי' שמתוך כך יתברר הדבר ויבואו עדים שזינתה ברצון וקשה לפירושו דאמרינן בגמרא (שם:) אמר אביי אף אנן נמי תנינא דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו בתולה נשאת כו' מאי לאו דקטעין פתח פתוח והשתא היכי מייתי ראיה לפ"ה הא אע"ג דאינו נאמן מכל מקום ישכים לבית דין שמתוך כך יצא הקול ויבואו עדים ויתברר הדבר וי"ל דלא מייתי אביי ראיה לרבי אלעזר אלא שהוא בקי ומכיר אם הוא פתח פתוח דאם אינו בקי לא יצא הקול ולא יבא לידי בירור כי יאמרו שהוא טעה וסבור שמצא פתח פתוח ואינו כן ולא יחושו לדבריו ועי"ל דגם לפ"ה לא היו מתקנים שתהא ניסת ליום ד' משום שמא יתברר על ידי עדים אבל כיון דבאשת כהן ובפחותה מבת שלש דנאמן לאוסרה עליו תקנו שתהא ניסת ברביעי גם בשאר נשים תקנו משום שמתוך כך יצא הקול ויתברר הדבר על ידי עדים והשתא מייתי אביי שפיר ממתניתין דבאשת כהן ובפחותה מבת שלש נאמן לאוסרה עליו. ותימה דהכא משמע דמשום חששא דזנות תקנו שתהא ניסת ברביעי ובפ"ב דגטין (דף יז. ושם) איכא מ"ד דתקנו זמן בגטין משום פירי אבל משום שמא יחפה על בת אחותו לא חיישינן משום דזנות לא שכיח וי"ל דהתם קאמר זנות דאתי לידי מיתה דהיינו בהתראה ובעדים לא שכיח אי נמי הכא שלא תשב עמו באיסור כל ימיו חשו אפילו לזנות אע"ג דלא שכיח: **מפני** מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי לפי ששנינו כו'. אין שואל הטעם למה נשאת ברביעי דאם כן לא הוה מסני מידי אלא הכי פירושו מפני מה אמרו כלומר מאי נפקא מינה שתיקנו שנשאת ברביעי ומשני נפקא מינה לענין מזונות ותרומה ורב יוסף קא מתמה. מריה דאברהם דהא נפקותא מפרשה בהדיא שאם היה לו טענת בתולים והוא מניח נפקותא זו המפורשת ותופס נפקותא אחרינא: **אלא** אי אתמר הכי אתמר א"ר יהודה אמר שמואל. ולא גרסינן רב יוסף דהא רב יוסף גופיה קאמר אלא אי איתמר: **מפני** מה אמרו כו'. בניחותא גרסינן לה ולא בא להקשות אלא ותנשא באחד בשבת: **ותנשא** באחד בשבת. לא בעי לשנויי דנשאת ברביעי כדי שתבעל בחמישי משום ברכה שנאמרה בו לדגים כדאמרינן לקמן (דף ה.) ועוד למה לי טעם דשקדו תיפוק ליה משום ברכה ואומר ר"י דטעם דברכה איננה אלא עלה טובה ולא מקרי עברייני אבל משום שקדו מיקרי עברייני וכן משמע לקמן דאמר טעמא משום ברכה אבל משום איקרורי דעתא לא חיישינן ומאי נפקא מינה אלא ודאי דמשום ברכה לא מקרי עברייני: מליה

מסורת הש"ס

כי כ"י

לקמן ע:

לקמן מה: מ. ס: [נדרים עג:]

ב"ב קלד: שבת כב. [עירובין עה:]

לקמן ג. ס.

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"י מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סד סעי' ג:

ב ג ד מיי' שם הלכה יט וסמג שם טוש"ע שם סי' ע סעי' ג:

[נ"ך דליכא כתובה ומי' ליתא בנדה אך בשבת קל. ונראה כוונת התוס' במ"ש כדאמר בפ' בתרא דנדה סה: ר"ל שאמרו שם שאני כתובה דמגסי בה טפי ע' רש"י וערוך שם והא דכתבו דליכא כתובה הוא. טעס בפ"ע]

תוספות רי"ד

בתולה נשאת ביום ד' ואלמנה ביום ה' שפעמים בשבת ב"ד יושבין בעיירות ביום ב' וביום ה' ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. פי' חכמים תקנו שתנשא הבתולה בד' כדי שיבעול בליל ה' ואם לא ימצא לה בתולים ילך בבוקר לב"ד טרם שיתקרר דעתו שיפייס עמה ויחקרו ב"ד מתי זינתה שמא תחתיו זינתה והיא אסורה לו. שפעמים בשבת וכו'. פי' אבתולה יהיב טעמא וטעמא דאלמנה מפרש לקמן. ותקנות עזרא הוא שישבו ב"ד בעיירות בב' ובה'. כדאמרינן בפ' מרובה מי' תקנות שתיקן עזרא. ואע"פ שבכל עיר ועיר היתה סנהדרין קבוע. בכל ימות השבוע היו עוסקים בתורה ובב' ובה' עוסקים בדינים. ולקמן פריך ותנשא באחד בשבת: אמר ר"י מפני מה אמרו בתולה נשאת בד' שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. ותנשא בא' בשבת ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח ג' ימים בסעודה א' בשבת שני ושלישי וברביעי כונסה. ועכשיו ששנינו שקדו. אותה ששנינו לקמן בפ' אע"פ נותנים לבתולה י"ב חודש משתבעה הבעל לפרנס א"ע. כשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס א"ע ולאלמנה ל' יום הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו. פי' וכגון שהבעל מעכב הגיע זמן בא' בשבת מתוך שאינו יכול לכונסה אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות. א"ר שמואל בר רב יצחק ל"ש אלא מתקנת עזרא ואילך שאין ב"ד יושבין אלא בב' ובה'. אבל אי איכא ב"ד קבועים בכל יום כקודם תקנת עז"א אשה נשאת בכל יום והא דעינן שקדו דשריח לה. והכי אסיק רב אחא דכל אונסא לא אכלה בין חלתה היא ובין חלה הוא והכי הילכתא:

דלא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו כי תיבעי לך שלא בשעת ווסתה מאי כיון דלא בשעת ווסתה הויא מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו או דלמא כיון דאיכא נשי דקא משנייא ווסתייהו כשעת ווסתה דמי פשיט רב אחאי הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה לא נשאו לא קתני אלא לא נישאו היכי דמי אי דקא מעכבן אינהי אמאי אוכלות משלו ואוכלות בתרומה אלא לאו דאיתניס כי האי גוונא וקתני אוכלות משלו ואוכלות בתרומה אמר רב אשי לעולם אימא לך כל אונסא לא אכלה ודקא מעכבי אינהו ובדין הוא דאיבעי ליה למיתני לא נשאו ואיידי דתנא רישא בדידהי תנא נמי סיפא בדידהי: אמר רבא ולענין גיטין אינו כן *אלמא קסבר רבא *אין אונס בגיטין מנא ליה לרבא הא אילימא מהא דתנן *הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש אינו גט מת הוא דאינו גט הא חלה הרי זה גט ודלמא לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט והיא גופא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה אין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישא *הרי זה גיטיך אם *מתי הרי זה גיטיך מחולי זה הרי זה גיטיך לאחר מיתה לא אמר כלום דלמא לאפוקי מדרבותינו דתניא ורבותינו התירוה להנשא ואמרינן מאן רבותינו אמר רב יהודה אמר שמואל בי דינא דשרו משחא סברי לה כרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואלא מסיפא *מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט מת והוא הדין לחלה דלמא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם אלא מהא *דההוא דאמר להו אי לא אתינא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא בסוף תלתין יומין ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי אמר שמואל לאו שמיה מתיא ודלמא אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני איהו דאפסיד אנפשיה אלא רבא סברא דנפשיה קאמר משום צנועות ומשום פרוצות משום צנועות דאי אמרת לא להוי גט

זימנין

פשיט רב אחאי. לך בעיא ממתניתין דקתני לא נישאו ולא קתני לא נשאו דליששתמע שהבעלים מעכבים: אלא לא נישאו. הן לבעלים תלה העכבה בנשים: ואיידי דתנא רישא בדידהי. טוענין לבתולה שנים עשר חדש ולאלמנה שלשים יום: ולענין גיטין אינו כן. אלפיכך קאי דאשמעינן שעכבת האונס פוטרתו מן המזונות לענין גיטין אין טענת אונס מועלת אם נתן גט לאשתו ע"מ אם לא אבא עד זמן פלוני יהא גט [ונאנס] ולא בא הרי זה גט ואינו יכול לומר אנוס הייתי: אלמא קסבר אין אונס בגטין. אין טענת אונס בגיטין ולקמיה מפרש טעמא: אינו גט. ואם אין לה בנים זקוקה ליבם: מת הוא דאינו גט. דהא לא הויא גיטא עד י"ב חדש והוא מת בתוך הזמן ומאן קא מגרש לה מהשתא אין המתים מגרשים: מת הוא דאינו גט. משום דאין גט לאחר מיתה אבל משום אונס אחרינא לא מפקע גיטא אלמא אין אונס בגטין דאי סלקא דעתך חלה נמי אינו גט ניתני חלה וכל שכן מת שאין אונס גדול מזה: היא גופא קמ"ל. כלומר האי דתנא מת לאו לדיוקא דילה תניה למידק הא חלה הרי זה גט אלא לאשמעינן היא גופא דאין גט לאחר מיתה ואפי' בלא תנאי כגון האומר לאשתו הרי זה גיטיך לאחר מותי אינו גט לפוטרה מן היבם: זה גיטך אם מתי. שכיב מרע שכתב גט לאשתו באחד מן הלשונות הללו זה גיטך אם מתי או זה גיטך מחולי זה משיפסוק חולי זה (מעלי) משמע והוא מת מאותו חולי לא אמר כלום שהרי משפסק אינו בחיים ואינו יכול לגרש: דלמא. הא דאיצטריך סיפא אם לא באתי וכו' לאפוקי מדרבותינו איצטריך דפליגי עלה ואמרי דאין גט לאחר מיתה הוא דכיון דכתוב בגט זמן כתיבתו הוא מוכיח שכך אמר לה אם לא באתי לאותו זמן יהא גט למפרע מהיום דאי לא משוה גיטא עד שנים עשר חדש למה כתב יום כתיבת הגט בתוכו לכתוב אם לא באתי לר"ח פלוני יהא גט: התירוה לינשא. בלא חליצה להיא דאם לא באתי: זמנו של שטר מוכיח עליו. לא לחנם נכתב זמנו לתוכו אם לא להודיע שמיום הכתיבה והמסירה הוא מגרשה אם לא יבא לאותו זמן הלכך אע"ג דלא כתב זה גיטך מהיום אם לא באתי כו' כמאן דכתב מהיום דמי ובבבא בתרא (דף קלו.) אמרה רבי יוסי דתנן הכותב נכסיו לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה ואם לא כתב מהיום אינה מתנה רבי יוסי אומר אינו צריך ואלא מסיפא. גמר רבא דאין אונס בגיטין: הרי זה גט. ואע"ג דאין אונס גדול ממיתה אלמא אין אונס בגיטין והוא הדין לחלה: דלמא מת דוקא. דכל עצמו שכתב לה גט מחמת כן כתב לה שאם ימות יהיה גט למפרע שלא תיזקק ליבם ובהאי אונסא לא ניחא ליה למיבטל גיטא אבל באונסא אחרינא דניחא ליה לבטולי גיטא ביה אימא לך יש אונס בגיטין: ופסקיה מברא. הנהר הפסיקו שהיתה המעבורת מנגד העיר ולא יכול לעבור: חזו דאתאי. שבאתי: לא שמיה מתיא. והוי גיטא ואם רצתה תינשא לאחר וגם לכהונה נפסלת מהיום:

זימנין

מציא אמרה ליה נסתחפה שדהו. ואינו יכול לטעון דאדרבה מזלה גרם דכיון דלא מיפקדא אפריה ורביה לא מיענשא כדאמרינן בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) ועוד דהאשה היא שדה של הבעל ואין הבעל שדה שלה: לפיכך אלה הוא אינו מעלה לה מזונות. קשה לר"י דאמר בהחולץ (שם דף מא: ושם) עמד בדין וברח מזונות משל יבם ומפרש בירושלמי ברח ה"ה חלה והכא אמרי' דחלה אין מעלה לה מזונות ואור"י דהתם חלה או ברח לאחר שעמד בדין שכבר נתחייב לה במזונות אבל הכא בחלה קודם הגעת זמן ובקונט' פי' שם דוקא ברח אבל חלה לא ואין נראה כדמשמע בירושלמי ולפירושו אין להקשות מאיכא דבעו לה מיבעיא אמאי לא פשיט לה מהתם דיש לומר דארוסתו אגידא ביה טפי מיבמתו כדאמרינן ביבמות בכמה דוכתי: פשיט רב אחאי. לא כמו שפירש רשב"ם דהיינו רב אחאי גאון שעשה שאלתות והיה בסוף כל האמוראים ולכך משנה לשונו בכל הש"ס פריך רב אחאי פשיט רב אחאי שהרי כאן רב אשי *עונה על דבריו אלא אומר רבינו תם שהוא אמורא וכל אמורא היה תופס לשונו כמו מגדף בה ר' אבהו (סנהדרין ג:) פשט בה ר' יוחנן (ב"ק קיב:) לייט עלה אביי (ברכות כט.): לא נשאו לא קתני אלא לא נישאו. *מקובלין היו כך לקרות לא נישאו ועוד דאי לא נשאו אאנשים קאי ה"ל למימר נמי בלשון רבים ואוכלות משלהם: אלא לא נישאו. פירוש דמשמע נמי דמעכבי אינהי אבל אין לומר דמשמע דוקא דמעכבי אינהי אבל לא אינהו מדקאמר לעולם דמעכבי אינהו ואיידי דתנא רישא בדידהי כו' דמשום איידי אין לשנות טעות בסיפא: מת הוא דאינו גט. דאין גט לאחר מיתה הא חלה הרי זה גט דאי חלה נמי אינו גט וטעמא דהכא דאינו גט משום אונס אם כן לישמעינן חלה דהוי אונס מועט וכ"ש מת דהשתא הכתי לא אסיק אדעתיה דבמת איכא למימר ניחא ליה דלא תפול קמי יבם: ודלמא לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט. ויש טענת אונס ודקאמר ליתני חלה וכ"ש מת הא דקתני מת הא קמ"ל דאין גט לאחר מיתה ואתא לאשמועינן תרוייהו דיש אונס ואין גט לאחר מיתה דאי יש אונס גרידא אתא לאשמועינן אבל יש גט לאחר מיתה הוה ליה למינקט חלה ואי אין גט לאחר מיתה גרידא הוה בעי לאשמועינן לא הוה ליה למינקט הרי זה גיטך אם לא באתי שעושה תנאי אלא הרי זה גיטך לאחר מיתה: הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה. לאחר מיתה הוי טעמא דכולהו כמו אתם ולא אפוטרופסין ולא שותפין ולא אריסין ולא כל התורם את שאינו שלו (גיטין דף נב.) דכולהו הוו משום תורם את שאינו שלו וא"ת ההיא משנה גופה אמאי איצטריך הא תנן בהדיא בפ"ק דגיטין (דף יג. ושם) דאין גט לאחר מיתה דתנן האומר תנו גט זה לאשתי לא יתנו לאחר מיתה ובפרק קמא דגיטין (שם ד"ה לא) פירשנו: דלמא לאפוקי מדרבותינו. אבל מההיא דרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבותינו דאיכא לאוקמה בשאין כתוב זמן בשטר והא דאמרינן (בגיטין דף פו.) שלשה גיטין פסולין וחד מינייהו שאין בו זמן הא אמרינן אם נשאת הולד כשר ומשום דאין גט לאחר מיתה קתני הכא לא אמר כלום אפילו נשאת אי נמי בשכתוב בו *שבוע או שנה או חדש דאמר בפרק שני דגיטין (דף יז:) דכשר ואין זמנו מוכיח עליו אי נמי במאוחר: דלמא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם. וא"ת בפרק מי שאחזו (גיטין דף עג. ושם) דאמרי' אכלו ארי אין לו פירוש אין לו שיהא גט והאמאי לא הוי גט הא לא ניחא ליה דתפול קמי יבם וי"ל דבאונס דלא שכיח כלל לא אסיה אדעתיה שירצה שיהא גט

וסברה

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ט מהל' גירושין הל' ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' א:
ד ב מיי' שם הל' ב (טוש"ע שם סעי' ב):
ה ג מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע שם סי' קמה סעי' א:
ו מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע סי' קמד סעי' ג:
ה מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעי' ה:

[עי' תוס' זבחים קב: ד"ה מרין]

תוספות רי"ד

אמר רבא ולענין גיטין אינו כן. פי' לענין גיטין אין טענת אונס מועלת שאם נתן גט לאשתו שאם לא אבוא עד זמן פלוני יהא גט. ונאנס ולא בא ה"ז גט ואין יכול לומר אנוס הייתי. אלמא קסבר אין אונס בגיטין. א"ד אמר רבא וכן לענין גיטין אלמא קסבר יש אונס בגיטין. ואע"ג דקי"ל הלכה כלישנא בתרא. הכא הלכה כלישנא קמא דהכי אמרי' בגיטין בשמעתא קמייתא בפ' השולח. ההוא דא"ל אי לא נסיבנא מכאן ועד תלתין יומין להוי גיטא כי מטא יום תלתין א"ל הא פרחנא למאי נחוש לה. אי משום אונסא אין אונס בגיטין אלמא קסבר לה לתלמודא דאין אונס בגיטין:

מסורת הש"ס

[גיטין ל. לה.]
גיטין עז: ע"ש
גיטין פו. ב"ב קע.
גיטין עב
שם ל. לז. נדרים כב
[שבועות שם תוס' ד"ה]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא נשאו וכו' מקובלין היו כך. ועיין נדרים דף לה ע"א בר"ן ד"ה דיקא נמי:

זימנין דלא אניס וסברה דאניס ומיעגנא ויתבה ומשום פרוצות דאי אמרת לא ליהוי גיטא זימנין דאניס ואמרה לא אניס ואזלא ומינסבא ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ומי איכא מידי דמדאורייתא לא להוי גט ומשום צנועות ומשום פרוצות שרינן אשת איש לעלמא אין *כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש °ואפקעינהו רבנן לקידושי מיניה אמר ליה רבינא לרב אשי תינח קדיש בכספא קדיש בביאה מאי איכא למימר שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין אלמא קסבר רבא יש אונס בגיטין מיתיבי הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש אינו גט מת הוא דאינו גט הא חלה הרי זה גט לעולם אימא לך חלה נמי אינו גט והיא גופה קמ"ל דאין גט לאחר מיתה אין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישא דלמא לאפוקי מדרבותינו ת"ש מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שנים עשר חדש הרי זה גט מאי לאו הוא הדין לחלה לא מת דוקא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם ת"ש מההוא דאמר להו אי לא אתינא מכאן ועד שלשים יום ליהוי גיטא אתא בסוף תלתין יומין ופסקיה מברא ואמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני איהו הוא דאפסיד אנפשיה אמר רב שמואל בר יצחק לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך שאין בתי דינין קבועין אלא בשני ובחמישי אבל קודם תקנת עזרא שבתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום קודם תקנת עזרא מאי דהוה הוה הכי קאמר *אי איכא בתי דינין דקבועין האידנא כקודם תקנת עזרא אשה נשאת בכל יום הא בעינן *שקדו דטריח ליה מאי

רש"י

זימנין דלא אניס. והוי גיטא: **וסברה.** דלמא אניס ואינו גט והדאג להינשא: **ומינסבא.** וכשיבא ויאמר נאנסתי נמצא גט בטל ובניה מן האחרון ממזרים לפיכך אמרו יהא גט: **דמדאורייתא לא הוי גיטא.** שמליט טענת אונס מן התורה שנאמר (דברים כב) ולנערה לא תעשה דבר: **כל המקדש.** כל המקדש אשה על דעת שהנהיגו חכמי ישראל בישראל הוא מקדשה שיהיו קיימין קידושין לפי דברי חכמים ויהיו בטילים לפי דברי חכמים על ידי גיטין שהכשירו חכמים: **ואפקעוה רבנן לקידושין.** כשיבא גט כזה אחריהם: **תינח.** למימר אפקעתא כדקדיש בכספא דנימא גט זה עוקר הקידושין ועושה מעות מתנה מעיקרן: **קדיש בביאה מאי.** אפקעתא מעיקרא איכא בשלמא על ידי גט כשר אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו גזירת הכתוב היא שהגט כורתו ומתיר איסורו מכאן ולהבא אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשירו מפני דעתו של זה שקידשה על דעת חכמים ושביטלו על פי חכמים צריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קידושין ואי קדיש בביאה ואתה עוקר קידושין למפרע מה תהא על ביאתו: **שויוה רבנן לבעילתו.** למפרע על ידי גט שהוא מדבריהם בעילת זנות ויש בהן כח לעשות כן שהרי הוא תלה בהן. שמעתי כל רבותי מפרשים דקדיש בכספא דקידושי דרבנן נינהו ואי אפשר לומר כן חדא דגזירה שוה היא קיחה קיחה משדה עפרון (קידושין דף ב.) וכל הלמד מגזירה שוה כמו שכתוב מפורש הוא לכל דבר ועוד אי דרבנן נינהו היאך סוקלין על ידו ומביאין חולין לעזרה על שגגתן וסוף סוף כי קא משנינן שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות על כרחך צריך אתה לפרש כמו שפירשתי שהקידושין נעקרין מעיקרן ולא מכאן ולהבא והמפרש לומר שויוה רבנן לכל מקדשי בביאה בעילת זנות טעות גמור הוא ובא להתיר אשת איש המתקדשת בביאה בלא גט מן הטעם הזה ולא מצינו זאת בהתלמוד: **וכן לענין גיטין.** אלפיכך קאי דטענינן טענת אונס בתנאי הגט להפקיעו: **שבתי דינין קבועין בכל יום.** כלומר שקביעות כל הימים שוה: **והא בעינן שקדו.** שיהא טורח בסעודה שלשה ימים: **דטריח ליה.** אם טרח לפני השבת ותיקן צרכי סעודה כונסה באחד בשבת או בשני בשבת: **מאי**

תוספות

וסברה דאניס. ומן הדין לית לן למיחש דלמא אניס הוא דרובן לא אניסי ולהכי קרי להו לנועות שמחמירים על עצמן אע"ג דמלי לאינכובי א] וגבי פרוצות לא גרסינן וסברה דלא אניס אלא ואמרה דלא אניס פי' אפילו כשילא הקול דאניס אמרה דלא אניס או אפילו כשתדע היא עצמה דאניס ואחרים לא ידעו ואם תאמר מת תוך י"ב חודש נמי יהא גט מהאי טעמא דזימנין דלא מת וסברה דמת ומיעגנא ויתבה ויש לומר דמיתה קלא אית לה:

אדעתא דרבנן מקדש. לכן אומרים בשעת קידושין כדת משה וישראל:

ואפקעינהו רבנן לקידושין מינה. בריש השולח (גיטין לג.) פירשתי:

תינח דקדיש בכספא. דהפקר ב"ד היה הפקר והוו מעות מתנה וממילא יהו כל בעילותיו זנות קדיש בביאה מאי איכא למימר איך יפקיעו ביאה של קידושין ואפי' למ"ד בהאשה רבה (יבמות פט: ושם) דיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה הייט כגון דליכא עבירה כההיא דהאשה רבה דהדר לטיבלא אבל היכא דאיכא עבירה דמקודשת היא בביאה מאי איכא למימר ומשני שויה רבנן בעילותיו בעילת זנות ואין כאן קדושין*:

איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין. פסק ר"ח כלישנא קמא דאין אונס בגיטין והביא ראיה מדקאמר סתמא הש"ס בריש השולח (גיטין לג. ושם) גבי ההוא דאמר אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כו' ואי משום אונס אין אונס בגיטין וכן נראה דאליבא דאיכא דאמרי הוו פירכי מכל הני דמייתי סייעתא ללישנא קמא ולא סמכינן אשינויי דחיקי וקשה לר"י דמסיק בפרק מי שאחזו (שם עג. ושם) דבין דאמר הרי זה גיטך אם מתי מחולי זה בין אם אמר אם לא אעמוד מחולי זה ונפל עליו הבית או נשכו נחש או אכלו ארי דלא הוי גט אלמא דיש אונס בגיטין וליכא למימר דהתם לא מטעם דיש אונס קאמר דלא הוי גט אלא משום דבין אם מתי מחולי זה בין אם לא אעמוד מחולי משמע שימות מחמת זה החולי וכשנפל עליו הבית או נשכו נחש אינו גט דאין זה מחולי זה דהא מוכח בהדיא התם דמטעם דיש אונס הוא גבי ההוא גברא דזבין ארעא לחבריה וקביל עליה כל אונסא דאיתיליד בה כו' אמר רבא אונס דלא שכיח הוא ומייתי רבא סייעתא מהא דאכלו ארי אינו גט אלמא אונס דלא שכיח יש טענת אונס אלמא ובה"א קאמר רבא גופיה כלישנא קמא שהוא עיקר דאין אונס אפילו באונס דלא שכיח כדמוכח הסוגיא ואור"י דג' ענייני אונס הן דאונס דלא שכיח כלל כההיא דמי שאחזו אפי' ללישנא קמא דרבא דהכא יש אונס דלא שייך התם לתקן משום לנועות ומשום פרוצות דלעולם לא סברי לנועות דנפל עליו הבית או שהכישו נחש כיון דלא שכיח כלל ומשום פרוצות נמי ליכא למיחש כיון דלא שכיח שיעשה כן ואונס דשכיח כגון ההיא דפסקיה מברא אפילו לאיכא דאמרי אין אונס דאיבעי ליה לאתנויי אבל אונס דשכיח ולא שכיח בהא פליגי תרי לישני דרבא והלכתא כלישנא קמא דרבא כדפירשנו:

שבתי דינין קבועים בכל יום. וא"ת וכי תיקן עזרא שלא יהו בתי דינין קבועים בכל יום אלא בב' ובה' בלבד ועוד קשה דאמרינן בשבת (ד' קכט: ושם) מי שיש לו זכות אבות יקיז בב' ובה' וכי קודם תקנת עזרא לא היו מקיזין כל עיקר ואומר ר"ת דקודם תקנת עזרא לא היו קבועים בכל יום אלא כשהיו צריכין לשום דין היו יושבין בכל יום ויום ועזרא תיקן שיהיו קבועין בב' ובה' וכל הרוצה לדון יבא וידון והיו יכולין להקיז בכל יום קודם תקנת עזרא כיון שלא היו קבועים ור"י תירץ שלא היו קבועים תחלה אלא בעיר אחת ועזרא תיקן בכל עיר ועיר בב' ובה':

אשה נשאת בכל יום. קשה לרשב"א אמאי נשאת בכל יום תהא כאלמנה ותינשא בה' ותיבעל בששי לפי שנאמר בו ברכה לאדם וי"ל דמשום ברכה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל ובאלמנה נמי לא קבעו שתיבעל בששי משום ברכה גרידא אלא משום שקדו שיהא שמח עמה ג' ימים כדאמר לקמן (דף ה.) ובתולה דלא שייך ההוא טעמא דליכא למימר משכים לאומנתו והולך לו לפי שיש בה שבעת ימי המשתה הלכך משום ברכה גרידא לא היו קובעים יום:

אי איכא בתי דינין כו'. נראה לר"י דמכל מקום אין נשאת בששי דהא אין דנין בשבת ועתה נוהגין לישא אף בששי משום דאין ב"ד קבועין ואם יש לו טענת בתולין יכול לקבול בשבת בפני שלשה כמו בשאר ימות השבוע ועוד לפירוש הקונטרס דוקא בימיהם קבעו יום הנישואין משום שעל ידי כך יתברר הדבר ויבואו עדים מתוך שמתאספים העם לב"ד ואין שייך לומר עכשיו כך:

יבשני

ח א מיי' פ"י מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ג:

[ועי' תוס' כ"ב מת:]

גליון הש"ס

גמ' ואפקעינהו רבנן. עי' תשובת רשב"א סי' אלף קסב:

עמוס ב: קי. גיטין לג. עג. בבא בתרא מח:

[לעיל ב. לקמן ה.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה וסברה דאניס וכו' וגבי פרוצות ל"ג וכו'. עי' מ"ס יב ע"א תד"ה לנוע וכו':

מאי שקדו דתניא מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד ותנשא באחד בשבת ואם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא אדם טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי ולא מיחו בידם חכמים ובשני לא יכנוס ואם מחמת האונס מותר ומפרישין את החתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה מאי סכנה אילימא דאמרי בתולה הנשאת ליום הרביעי תיהרג נהגו לגמרי ניעקריה אמר רבה דאמרי בתולה הנשאת ביום הרביעי תיבעל להגמון תחלה האי סכנה אונס הוא משום דאיכא צנועות דמסרן נפשייהו לקטלא ואתיין לידי סכנה ולידרוש להו דאונס שרי איכא פרוצות ואיכא נמי כהנות וליעקריה גזירה עבידא דבטלא ותקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרינן אי הכי בשלישי נמי אתי ובעיל מספיקא לא עקר נפשיה ובשני לא יכנוס ואם מחמת האונס מותר מאי אונס אילימא הא דאמרן התם קרי ליה סכנה והכא קא קרי ליה אונס ותו התם נהגו הכא מותר אמר רבא דאמרי שר צבא בא לעיר ה"ד אי דאתי והליף ליעכב לא צריכא דאתי וקבע בג' מיהא לכנוס אספרווא דידיה בג' קאתו ואיבעית אימא מאי מחמת האונס כדתני' הרי שהיה פתו אפוי וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל

ובשני לא יכנוס. פ"ה אפילו בשעת הסכנה דאין לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום אחד וקשה לר"י דאמר לקמן מאי אונס אילימא · הא דאמרן התם קרי ליה כו' הוה ליה למיפרך עפי רישא לסיפא דקתני רישא ובשני לא יכנוס אפי' בשעת הסכנה ואומר ריצב"א דמשום הכי לא פריך ליה משום דאיכא לפרושי ואם מחמת האונס פירוש שיש סכנה אף ביום שלישי מותר לכנוס בשני ונראה לר"י דמילתא באנפי נפשה היא ולא איירי בסכנה ובשני לא יכנוס הוא הדין בג' אלא נקט בב' משום דבעי למיתני ואם מחמת האונס מותר: ולדרוש להו דאונס שרי. וא"ת והא אמרינן בפ' בן סורר ומורה (סנהדרין עד. ושם) על כל עבירות יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד ותירץ ר"ת דאין חייבין מיתה על בעילת נכרי דרחמנא אפקריה לזרעיה דנכרי דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם ומייתי ראיה דפריך בפ' בן סורר ומורה (שם:) הא אסתר פרהסיא הואי ולא פריך והא אסתר גילוי עריות הויא משמע דמשום עריות לא הוה מיחייבא ומתוך כך התיר ר"ת לבת ישראל שהמירה ובא עליה עובד כוכבים לקיימה לאותו עובד כוכבים כשנתגייר דלא שייך למימר אחד לבעל ואחד לבועל בביאת נכרי דהויא כביאת בהמה ואין נראה לריב"ם דהא ע"י ביאת עובד כוכבים נאסרה לבעלה כדאמר הכא דאיכא פרוצות ובפ' האשה שנתארמלה (לקמן כו: ושם) גבי האשה שנחבשה בין העובדי כוכבים אמרי' דברצון אסורה לבעלה ואמר נמי במגילה (דף טו.) כאשר אבדתי אבדתי כאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך אלמא לגבי בעלה לא חשיבא בעילת נכרי כביאת בהמה והוא הדין לבועל אע"ג דאין זנות לבהמה ואין ביאת בהמה פוסלת ואוסרת כדאמרי' בפ' הבא על יבמתו (יבמות נט:) ביאת נכרי הויא ביאה וכי אפקריה רחמנא לזרעיה הני מילי לענין דאין לו חיים וזרעו חשוב כזרע בהמה ויש לומר דהכי פריך ולדרוש להו דאונס שרי לפי שהאשה היא קרקע עולם ולא עבדה מעשה כדמשני בפרק בן סורר ומורה אסתר קרקע עולם היתה והא דלא פריך התם גילוי עריות הויא דפשיטא ליה דאיכא לשנויי קרקע עולם היא ואין לה למסור עצמה אבל לענין חילול השם לא היה נראה לו שיועיל טעם דקרקע עולם ומשני קרקע עולם היתה ואפילו חילול השם ליכא ובפרק מצות חליצה (שם קג. ושם) דפריך גבי יעל והא קמתהניא מעבירה ומשני טובתן של רשעים רעה היא אצל לדיקים שהטיל בה זוהמא ולא משני קרקע עולם היתה משום דהתם לא פריך אמאי לא מסרה עצמה דהא לא היה רוצה להמיתה דאדרבה היה לריך שתשמרהו אלא הכי פירושו והא מתהניא מעבירה למה משבחה הכתוב מנשים באהל תבורך ודרשינן בנזיר (דף כג: ושם) גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה ופריך דיעל נמי הוה עבירה שלא לשמה דהא מתהניא מעבירה ומשני דלא מתהניא ועשתה עבירה לשמה כדי להציל את ישראל: בתולה הנשאת ברביעי תיבעל. לאו דוקא ברביעי מדפריך לקמן בשלישי נמי אתי ובעיל שאינו מתכוין אלא להגאתו, אלא אגב דנקט לעיל שנשאת ברביעי תיהרג דהתם מקפידים על קביעות יום כדי להעבירם על דתם נקט ליה נמי הכא ברביעי: ולדרוש להו דאונס שרי. אין לפרש דפריך הכי לדרוש כו' דשוב לא יהא סכנה אלא אונס ואמאי קאמר ומסכנה ואילך הוה ליה למימר ומן האונס ואילך דא"כ מאי משני משום פרוצות דהא אפילו לא דרשינן להו דאונס שרי לא מסרי נפשייהו דדוקא לנטועות אמרינן דמסרי נפשייהו ועוד וכי משום פרוצות יניחו להרוג הנטועות אלא הכי פירושו ולדרוש להו דאונס שרי וכיון דליכא סכנה אמאי לא מיחו בידם חכמים ומשני משום פרוצות לא מיחו בידם אי נמי משום כהנות: ורמי התם. בשלישי נהגו ואמרינן בפ' בתרא דתענית (דף כו:) מאן דאמר נהגו אורויי לא מורינן והכא בשני מותר לכתחלה ופי' הקונטרס דפירש נהגו רובא דעלמא והכא מותר יחידי ולא גרסינן לכתחלה אינו מיושב: אי דאתי והליף ליעכב. פ"ה חליף לאחר ד' וליעכב עד יום ד' של שבת הבאה וקשה לר"י דאם כן מאי משני לא צריכא דאתי וקבע אכתי ליעכב חדש או חדשים עד שילך על כן נראה לר"י באם יתעכב כל יום ד' אין לו לעכב עד יום ד' אחר אלא יכנוס בג' והכי פריך אי אתי וחליף בד' גופיה ליעכב עד דחליף ומשני דאתי וקבע כל יום ד': בשלישי מיהא לכנוס. ולא בעי למימר דאתי שר הצבא בג' דא"כ יכנוס בד': איספרווא דידיה בג' אתא. אין לתמוה משום סעודה עקרינן תקנתא דרבנן ב' ימים ומשום סכנה לא עקרינן אלא יום אחד דבעילת הגמון שכיח שרגיל לבא ולבעול ואי עקרינן שני ימים אתא להשתכח אבל אונס שר לבא אינו אלא אקראי בעלמא: (לעיל) תקנה דרבנן מקמי גזרה לא עקרינן. כי פריך לעיל ליעקרוה לא משני תקנה דרבנן מקמי גזרה כו' כדמשני הכא משום דלעיל פריך וליעקרוה ויקבעו יום אחר כיון דאינו מתכוין אלא להעבירם על דת כשיקבעו יום אחר לא יחושו ולא מיעקרא תקנתא דרבנן הואיל ויהא יום אחד קבוע אבל הכא פריך וליעקרוה ולא יהא שום יום קבוע שאם יקבעו יום אתי ובעיל באותו יום ולהכי משני מקמי גזרה לא עקרינן תקנה דרבנן שלא יהא שום יום קבוע: (לעיל) אי הכי בשלישי נמי אתי ובעיל. פי' *אי אמרת בשלמא כדמעיקרא דאמרי בתולה שנשאת בד' תיהרג ואין מתכוונין אלא להעבירם לא יחושו אם יעשו ביום ג' אלא אי אמרת משום בעילת ההגמון כיון שמתכוין להנאתו בשלישי נמי אתי ודבעיל [תו' סב' שם ד"ה]

מאי שקדו. היכן שנינו שקדו דמקשינן לה הכא אי משום דאמר שמואל לעיל לית לן לאותביה מינה לאמוראה אחרינא: ומן הסכנה ואילך. לקמן מפרש לה: ובשני לא יכנוס. בשביל אותה סכנה ואין צריך לעקור בשבילה תקנת חכמים אלא יום אחד ויהיה טורח מיהת שני ימים בצרכי סעודה: ואם מחמת האונס. לקמן מפרש: תחלה. אם ביאה ראשונה היא מפרישין אותה ממנו לילי שבת: נהגו. בתמיה סכנת נפשות היא ואת אמרת נהגו לכנוס ביום שלישי אבל מיעקר רביעי לגמרי לא עקרו: ניעקריה. ויתקנו להם ימים אחרים: ולדרוש להו דאונס שרי. דנבעלת באונס אינה נאסרת על בעלה דילפינן לקמן בפרק ד' (דף נא:) מוהיא לא נתפשה ולא לימסרו נפשייהו למיתה: איכא פרוצות. דאי מקילינן להו עבדי ברצון ונאסרות על בעליהן: ואיכא נמי כהנות. שנאסרות על בעליהן אף באונס ואינהו מסרן נפשייהו למיתה דאשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה ולקמן בפרק ד' (שם) ילפינן לה: וליעקריה. הואיל וזמנין דאיכא סכנה: בשלישי נמי אתי ובעיל. כיון דידע שהתחילו לנהוג בשלישי: מספיקא לא עקר נפשיה. כיון דלאו קביעות גמור הוא על ידי תקנת ב"ד ספיקא היא לו אם יש נישואין היום בעיר ולא עקר נפשיה לבא בעיר: התם נהגו. משמע רובם נהגו: הכא מותר. לא גרסינן לכתחילה והכי קא מתמה הכא מותר קתני דמשמע אם ימלך איש יחידי בבית דין יתירו לו אבל נהגו לא קתני: שר לבא בא לעיר. ויחטפו צורכי סעודה מאשר ימצאו: וחליף. לאחר רביעי: לעכב. עד יום רביעי של שבת הבא: בשלישי לכנוס. למה נתיר לו לקדום כל כך שלא יטריח בסעודה אלא יום אחד ומיעקרא תקנתא דשקדו: איספרווא דידיה. חיל משרתיו המכינים לו צורכי סעודה בלשון לעז פוריי"ש: כדתניא. חתן שמת אביו בשני ואין יכול להמתין עד למחר שצריך להשהות את המת עד שיכנסו לחופה: ויינו מזוג. במים שהיא ראוי לשתיה ושוב אינו מתקיים: אביו של חתן או אמה של כלה. דוקא נקט אביו של חתן שהוא הטורח בצורכי סעודה ואמה של כלה היא המכינה לה תכשיטין לפיכך אם יעבור המועד שוב אין מכין להם והתירו להם להכניס את המת לחדר שלא יקברוהו דאם כן חלה אבילות על האבל בסתימת הגולל כדלקמן ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבילות:

ופורש

תניא הרי שהיה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ונתן מים ע"ג בשר ומת אביו של חתן או אמו של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג ז' ימי משתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. וכן מי שפירסה אשתו נדה ואין מונעים תכשיטין מן הכלה כל ל'. פי' מכניסים את המת. שלא יקברוהו ותחול עליו האבילות בסתימות הגולל ושוב לא יוכל לכונסה עד שיעבור ז' ימי האבל. אלא כונס תחלה ואח"כ יקברו המת וכיון דחלה עליו חתונה הויא כרגל שלא אתיא אבילות והיילא עליה. ונוהג ז' ימי המשתה תחלה ואח"כ ז' ימי האבילות וכל אותן הימים אינו מתיחד עמה שמא יבעול. ואבל אסור בתשמיש המטה ואף בז' ימי המשתה שהן אצלו כרגל דברים של צנעה נוהג ואין מונעים וכו' ואע"פ שהיא אבילה שלא תתגנה על בעלה. ודוקא אביו של חתן הטורח בצרכי סעודה. ואמה של כלה המכינה לה לתכשיטין דליכא איניש דטרח להו. אבל איפכא לא:

ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים *ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל שלשים יום [א]ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה דליכא איניש דטרח להו אבל איפכא לא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שנתן מים על גבי בשר אבל לא נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אע"פ שנתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רב פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן ואלא דרב חסדא היכי משכחת לה אמר רב אשי כגון מתא מחסיא דמפקא מכרך ומפקא מכפר תניא כוותיה דרב חסדא [ב]הרי שהיה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ונתן מים על גבי בשר ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת להדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים וכן *מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים *[ג]ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצ"ש אמר מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן [ד]אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים של צינעא נוהג דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא [ה]ל"ש אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישנה עמו והא הכא דבבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים כי קאמר [ו]אפירסה אשתו נדה הא וכן קתני הכי

ופורש. ויקברו את המת מיד דכיון דחלה עליו חתונה הויא לגביה כרגל ולא אתיא אבילות וחיילא ונוהג שבעת ימי המשתה כו': וכל אותן הימים. של ימי המשתה ושל אבילות: הוא ישן כו'. ואין מתיחדין זה עם זה שמא יבעול ואבל בהלו מגלחין (מו"ק דף טו:) ואף בשבעת ימי המשתה שהן כרגל נוהג הוא אבילות של דברי צינעא דהיינו איסור תשמיש כדלקמן: ואין מונעין. בשביל האבילות אין אוסרין עליה תכשיטיה שלא תתגנה על בעלה °כל שלשים יום. ואע"פ שהן ימי אבילות לשאר בני אדם וכל שכן משלשים ואילך: דליכא איניש דטרח. אם יפסידו מה שהכינו: שנתן מים על גבי בשר. שוב אינו ראוי למוכרו במקולין: בכרך. שכיחי אינשי טובא ויש קופלים הרבה: אלא דרב חסדא. דמפליג בין נתן ללא נתן: היכי משכחת לה. לא בכרך ולא בכפר: דמפקא מכרך ומפקא מכפר. מוגלה מכלל כרך ומוגלה מכלל כפר גדולה מכפר וקטנה מכרך: תניא כרב חסדא. דמוקי לה בנתן מים על גבי בשר: וכן מי שפירסה אשתו נדה. בכניסתה לחופה: הוא ישן כו'. ואין נאמנין זה עם זה: בין כך ובין כך. בין יש אונס בין אין אונס: לא יבעול. בעילה ראשונה: לא בערב שבת כו'. בליל שבת מפני שעושה חבורה: ולא במוצ"ש. לקמן מפרש: מסייע ליה. הא דקתני דאסור בתשמיש בשבעת ימי המשתה שהן לו כרגל: של צינעא. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך: לא שנו. דאין נאמנין להתייחד אלא שלא בעל. דתקיף ליה יצריה: דבבעל עסקינן. דקתני בועל בעילת מצוה לפני קבורת המת: כי קאמר. רבא לא שנו אפירסה אשתו נדה קאמר דכיון דנדה חמורה בעל מהימן עלה דלא אתי לזלזולי באיסור כרת: הא וכן קתני. קס"ד אכולה מילתא דאבילות מדמינן ליה ובאבילות דבעל עסקינן: ה"ק

בועל בעילת מצוה ופורש. קודם שיקבר המת אבל לאחר שנקבר לא כדאמרינן בסמוך דברים של צינעא נוהג ודייק לה מדקתני כל אותן הימים הוא ישן בין האנשים כו' מיהו מרישא דהכא לא ה"מ למידק דדוקא כשהמת בחדר הוא דשרי בעילת מצוה דמצי לדחויי דבועל בעילת מצוה היינו אפי' לאחר שחל עליו אבילות אבל קשה לרשב"א אמאי לא דייק מדקתני ופורש מכלל דנוהג דברים של צינעא מדלא התיר אלא בעילת מצוה דוקא ואור"י דהמ"ל פורש משום דם בתולים כדאמרינן בפ' תינוקת (נדה דף סה:) אבל מהוא ישן בין האנשים דייק שפיר דהוי משום אבילות דאי משום נדות כיון דבעיל אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך ועוד דכל אותן הימים משמע דבכולהו הוי חד טעמא דהיינו משום אבילות והשתא מקילינן טפי באנינות דאורייתא מבאבילות דרבנן מידי דהוה אנעילת סנדל ועטיפת הראש וכפיית המטה: **בעילת** מצוה. קרי לה בעילת מצוה משום דכתיב כי בועליך עושיך ואמרי' (סנהדרין דף כב:) אין אשה כורתת ברית אלא למי שעושה אותה כלי ועי"י כך מידבק בה ובאין לידי פריה ורביה ולהכי קרי לה לבעילה ראשונה בעילת מצוה: **אבל** איפכא לא. וה"ה אם אבלים מחמת שאר קרובים תימה דאמר בפ"ג דמועד קטן (דף כג. ושם) מתה אשתו אסור לישא עד שיעברו ג' רגלים ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר משום פריה ורביה הניחה לו בנים קטנים מותר לישא לאלתר משום פרנסתם והכא אמר אבל איפכא לא ומשמע דאין לו בנים עסקינן מדקאמר דליכא דטרח להו משמע דבבחור איירי וי"ל דלאלתר לאו דוקא אלא כלומר מותר לאחר ז' ומיהו לבעול אסור עד לאחר ל' כדמוכח בתר הכי במעשה שמתה אשתו של יוסף הכהן ואמר לאחותה בבית הקברות לאי ופרנסי בני אחותיך ואעפ"כ לא בא עליה עד זמן מרובה מאי זמן מרובה שלשים יום מכלל דכנסה תוך ל' ותוך שבעה ודאי אסור כדמוכח הכא ומה שאמר לה בבה"ק לא היה זה כניסה אלא שידוכין בעלמא ונראה לר"י דודאי אותו שיש לו בנים קטנים מותר לישא תוך ל' כדמשמע בעובדא דיוסף הכהן אבל אותו שאין לו בנים כלל אסור לישא עד לאחר שלשים כיון שאין יכול לבעול תוך שלשים וכן משמע במס' שמחות (פ"ז) דתניא בד"א כשיש לו בנים גדולים אבל אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחרת לאחר ל' משמע דאסור אפי' לישא תוך שלשים ואע"ג דיש לו בנים קטנים מותר לישא תוך שלשים מ"מ נקט אחר שלשים משום אין לו בנים ור"ת ר"ל דבאין לו בנים אפי' לבעול שרי תוך שלשים אחר ז' משום פריה ורביה והא דשמחות איכה מתיישבת כפי' ונראה דביש לו בנים קטנים שרי לישא ואפי' אם היא נמי אבילה מפני שמפרנסת בניו ואע"פ שאפשר באחרת כדמוכח בעובדא דיוסף הכהן שהיתה אבילה מאחותה ומיהו אין כל כך ראיה דשמא שאני התם לפי שהיא תרחם על בני אחותה יותר מאחרת ואע"ג דתנן בפרק החולץ (יבמות דף מג. ושם) כל הנשים יתארסו חוץ מאלמנה מפני האיבול ולא מפליג מידי משמע באסורה אפי' למי שיש לו בנים קטנים כשהיא אבילה התם משום דבלאו הכי אסורה דצריכה להמתין ג' חדשים משום הבחנה ואור"ת דאפי' מתו אביו ואמו יכול לכנוס אחר ל' והא דאמרי' במועד קטן (דף כב:) על כל המתים נכנס לבית המשתה אחר ל' על אביו ועל אמו אחר י"ב חדשים ה"מ בשאר שמחות אבל לישא אשה שהיא מצוה יתירה מותר ואפי' יש לו בנים משום שנאמר (קהלת יא) בבקר זרע [את] זרעך ולערב אל תנח ידך והביא ראיה מדתניא סתם כל ל' יום לנישואין ולא מפליג בין אביו ואמו לשאר קרובים משמע דבכולהו לאחר ל' מותר וה"ר יוסף הביא ראיה לדבריו דתנן במסכת שמחות (פ"ט) בהדיא על כל המתים אסור לילך לבית המשתה עד שישלימו ל' יום ועל אביו ועל אמו אסור כל שנים עשר חדש אא"כ היה של מצוה אלמא שרי בכל משתה של מצוה ול"ע אי קאי נמי אנישואין ושרי אפי' תוך ל' יום: **כגון** מתא מחסיא. תימה רב חסדא מאי דוחקיה לאוקומי בנתן מים על גבי בשר נוקמה בכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר וי"ל משום דניחא ליה לרב חסדא לאוקמה ברוב עיירות שהן בינוניות וה"ק כגון מתא מחסיא ורוב עיירות ומש"ה נקט נמי בברייתא דמייתי ונתן מים על גבי בשר משום דאיירי ברוב עיירות: **מסייע** ליה לר' יוחנן כו'. מועד וחתן משוה אותן בכ"מ כההיא דתניא בפ"ק דמועד קטן (דף ז: ושם) חתן שנולד בו נגע נותנין לו ז' ימי המשתה לו ולאיצטליתו ולכסותו וכן ברגל נותנין לו כל ימות הרגל: **אבל** דברים של צינעא נוהג. פי' חובה לעשות כן ולא רשות מדמייתי סייעתא מן הברייתא וא"ת רב ושמואל דאמרי בפרק בתרא דמועד קטן (דף כד.) דתשמיש המטה בשבת של ז' ימי אבילות רשות תיקשי להו ברייתא דהכא ואין סברא לחלק בין מועד לשבת ומקילין בשבת טפי אלא נראה לר"י דרב ושמואל מפלגי בין חתן למועד ושבת אבל קשה דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים משמע אפי' בשבת ופסקו ה"ג כר' יוחנן ופירשו אע"ג דקיימא לן כדברי המיקל באבל ה"מ בתנאי אבל באמוראי לא ואור"י דודאי נראה דהלכה כר' יוחנן מדאמר הש"ס הכא מסייע ליה לר' יוחנן

והגעת

[יומא עח:]

[עי' תוס' יומא יח: ד"ה יחודי וכו' אריכות בסוגיא דהכא]

יומא דף עח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כל ל' יום. ע' מג"א סי' תרי"ג ס"ק י"ב:

ט א ב מיי' פי"א מהל' אבל הל' ח סמג עשין ב טוש"ע יו"ד סי' שמב וסי' שפג סעי' ב [רב אלפס כאן ובמ"ק פ"ג דף רנא.]

י ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' שפא סעי' ו:

יא ד מיי' פ"י שם הל' ג סמג שם טוש"ע שם סי' שנט סעי' ב [עי' כ"מ]:

יב ה ו מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הל"א סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כב סעי' א וטוש"ע יו"ד סי' שמב סעי' ב:

תוספות רי"ד

אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שניתן מים ע"ג בשר אבל לא ניתן מים ע"ג בשר מיזדבן. אמר רבא ובכרך אע"פ שניתן מים על גבי בשר מיזדבן. א"ר פפא ובכפר אע"פ שלא ניתן מים ע"ג בשר לא מיזדבן. ואלא דרב חסדא היכי משכחת לה כגון מתא מחסיא דמפקא מכפר ומפקא מכרך: אמר מר הוא ישן בין האנשים וכו'. מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר"י אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצנעה נוהג. פי' ז' ימי התונות כשבעת ימי הרגל הן לו. ומפני שתשמיש המטה הוי דבר של צנעה שאין בני העולם מרגישים אסור: דרש ר"י ברי' דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא שלא בעל שיצרו תוקפו אבל בעל אשתו ישנה עמו בבית. והא הכא בבעל עסקינן וקתני הוא ישן בין האנשים וכו'. כי קאמר ר"י אפירסה נדה. והא וכן קתני ה"ק וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים פי' אבל [בעל] כל נדה דעלמא מתקיים בעלה בבית וכשמת אביו של חתן או אמה של כלה צריכי שימור:

עין משפט
נר מצוה

ת א מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל' יח סמג לאוין קיא טוש"ע יו"ד סי' קצה סעי' י:
יד ב (מיי' פ"ב מהל' אבל) סמג עשין ב טוש"ע שם סי' שפג סעי' א:
טו ג [מיי' פ"ב מהל' אבל הל' ה] טוש"ע שם סי' שעד סעי' ז וסי' שפא סעי' ו:
טז ד מיי' פ"ב שם הל' ה סמג שם (טוש"ע יו"ד סי' שנד סעי' ו):
יז ה מיי' פ"י מהל' אישות הל' יד טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ג:

הכי קאמר וכן מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים למימרא דאבילות קילא ליה מנדה והאמר רבי יצחק בר חנינא אמר רב הונא *[א]כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו ואילו גבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת [ב]באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו לא קשיא כאן באבילות דידיה כאן באבילות דידה והא אביו של חתן או אמה של כלה קתני כי קתני אשארא ומי שאני בין אבילות דידיה לאבילות דידה והתניא *מי שמת חמיו או חמותו [ג]אינו יכול לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתו ונוהג עמה אבילות וכן היא שמת חמיה או חמותה אינה רשאה להיות כוחלת ולהיות פוקסת אלא כופה מטתה ונוהגת עמו אבילות תני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים הא וכן קתני כי קתני אכיחול ואפירכוס והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה לא עמו בבית *וכדאמר ליה רב לחייא בריה [ד]באפה נהוג אבילותא דלא באפה לא תנהוג אבילותא רב אשי אמר מי קמדמית אבילותא דהכא לאבילותא דעלמא °אבילותא דעלמא חמיר ולא אתי לזלזולי ביה אבילות דהכא כיון דאקילו רבנן אתי לזלזולי ביה מאי קולא אילימא דקתני בועל בעילת מצוה ופורש התם משום דלא חל עליו אבילותא אי לרבי אליעזר *עד שיצא מפתח הבית אי לרבי יהושע עד שיסתם הגולל אלא דקתני נוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות אמר מר [ה]בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת ולא במוצ"ש בשלמא בערב שבת משום חבורה אלא במוצאי שבת אמאי לא אמר רבי זירא
משום

ה"ק ט'. כלומר כי קאמר וכן אהוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים קאמר ולעולם הך בשלא בעל קאי: קילא ליה. לעבור עליה מנדה דהאבילות לא מהימנא ליה והנדה מהימנא ליה: מלאכות שהאשה עושה לבעלה. לקמן תני להו בפרק אע"פ: חוץ ממזיגת הכוס. להושיט לו: והצעת המטה והרחצת פניו כו'. שדרך קירוב וחיבה הן ובאין לידי הרגל דבר: אין אדם רשאי לכוף את אשתו. בימי אבלה כשמת אביה או אמה: פוקסת. מעברת סרק על פניה: מוזגת לו. ולא חיישינן להרגל דבר אלמא אבילות חמירא ליה: כאן באבילות דידיה. לעולם אבילות קילא ליה מנדה והני מתניתא הכי מתרגן הא דקתני לעיל הוא ישן בין האנשים כו' באבילות דידיה והך דקתני מוזגת לו ט' באבילות דידה קאי דקתני אין אדם רשאי לכוף כו' אלמא באבילות דידה קיימינן שאינה רוצה לכחול ולפקוס והייט טעמא דמוזגת דאם יתגבר יצרו עליו כיון דאבילות דידה הוא אינה שומעת לו: והא אביו של חתן כו'. אלמא באבילות דידיה נמי אחמיר תנא דלעיל: כי קתני. אמה של כלה אשארא אמכניסים המת לחדר אבל הוא ישן בין האנשים אאבילות דחתן קאי: ונוהגת עמו אבילות. אלמא מדלא קתני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים שמע מינה חמיר ליה ולא שני לן: ה"נ תני באבילות דידיה הוא ישן כו': הכי גרסינן והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה. אלמא אאבילות דידיה נמי מהימן: לא עמו בבית. וטעמא לאו משום דמהימן נקט לה אלא לאשמועינן דאין אבילותו מוטל עליה אלא בפניו משום כבודו וכן הוא אין אבילותה מוטל עליו אלא לפניה ולכבודה: כדאמר ליה רב לחייא בריה. כשמת חמיו באפה נהוג אבילותא כו': פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע במועד קטן: גולל. זהו כסוי של ארון המת:
משום

והצעת המטה. נראה לר"י דהצעת המטה דהכא הייט פריסת סדינין שהוא דבר של חיבה אבל הצעת כרים וכסתות שאין דברים של חיבה שרי לנדה והביא ראיה מדתנן בפ' אע"פ (לקמן נט:) הכניסה לו ג' שפחות אינה מצעת לו המטה ואינה עושה בלמר ארבע יושבת בקתדרא ואמרינן בגמרא אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו ופי' בקונטרס דהא דתנא ג' אינה מצעת לו המטה הייט הצעת כרים וכסתות דהוי דבר שיש טורח אבל מצעת לו המטה הייט פריסת סדין ולבדין דמילי דחיבה נינהו שתתחבב עליו ואין בו טורח והיא הצעה של חיבה נראה דדוקא אסור וכן משמע דמזכירה בהדי מזיגת כוס והרחצת פניו ידיו ורגליו כי התם מיהו לספרים דל"ג במשנה אלא ואינה מצעת המטה ול"ג לו ובגמרא גרסינן לו אין ראיה משם שיהו תרי גווני הצעה דמתני' איירי בהצעת שאר מטות ובגמרא איירי בהצעת מטה לבעלה לבדו:

פוקסת. פ"ה מעברת סרק על פניה ואין נראה דאמר בפ"ב לקמן (דף יז.) לא סרק ולא פירכוס משמע דתרי מילי נינהו דפוקסת דהכא הייט פירכוס כדאמרי' בסמוך כי קתני אכיחול ואפירכוס ובשילהי המצניע (שבת צה.) קתני פוקסת ומעברת סרק על פניה ולקמן בפ"ב פ"ה פירכוס קליעת שער וקשה לר"י דבשילהי המצניע (שם צד: ושם) קתני גודלת ופוקסת אלא נראה דאחד מתיקוני נשים הוא:

ומי שאני בין אבילות דידיה לאבילות דידה. תימה דבלאו מילתא דרב יוסף הוי מצי למיפרך ברייתות אהדדי וי"ל דאי לאו הוה מילתא דרב יוסף הוה מפלגינן בין שעת חופה לשלא בשעת חופה דבשעת חופה יגרו תוקפו אע"ג דבעל אבל לרב יוסף לא מצי לפלוגי בהכי דהא בבעל חשיב ליה כאשתו ישנה דאפי' בשעת חופה אשתו ישנה עמו בנדה ובאבילות דידה ואפילו הכי באבילות דידיה קתני הוא ישן בין האנשים ולהכי פריך שפיר ולרשב"א נראה דאי לאו דרב יוסף לא הוה קשה מידי דעמו ועמה דקתני בברייתא לאו עמו במטה אלא עמה בבית אבל לרב יוסף דבאבילות דידה אשתו ישנה עמו א"כ הא דקתני נוהג עמה אבילות הייט עמה במטה דומיא דהכא באבילות דידיה הוי עמו במטה והא דמשני תני באבילות דידיה הוא ישן אינו מגיה הברייתא אלא מפרש דעמו דקתני בברייתא דהכי הוא ופריך והא עמו קתני מאי לאו עמו במטה פי' דומיא דעמה ומשני לא עמו בבית כדא"ל רב ט':

עד שיסתם הגולל. בכמה מקומות פי' רש"י דגולל הוי כיסוי ארון ודופק הייט קרשים שבצידי הארון ונקרא דופק על שם שהגולל דופק עליו וכעין זה פי' בערוך וקשה לר"ת דאמר בפרק מי שמתו (ברכות יט: ושם) מדלגין הייט על גבי ארונות ואיך היו מדלגין והלא הגולל והדופק מטמא באהל כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכו: ושם) ועוד דבפרק בהמה המקשה (שם עב:) דריש על פני השדה לרבות גולל ודופק ולפ"ה הלא ארון אינו על פני השדה ואומר ה"ר דוד מגלינבורק כי לפרש"י [דריש] לרבות גולל ודופק שפירש דלא מרבינן מעל פני השדה דמטמא אלא כשפירש אבל בעוד שהוא טמון בטל אגב קרקע ולא מטמא באוהל והשתא אתי נמי שפיר ההיא דמדלגים הייט על גבי ארונות ועוד י"מ אע"ג דגולל מטמא באהל מ"מ יכולין לדלג ולטמאות עצמם בגולל דתניא במס' שמחות (פ"ד) כל טומאה שאין נזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה ואר"ת דמשובשת היא דהא רביעית דם אין נזיר מגלח עליה כדתנן בנזיר (דף נד. ושם) וכהן מוזהר עליה ועוד הקשה דתניא בעירובין (דף מו:) כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין ממנו לא גולל לקבר כו' ולפ"ה וכי דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים ויש לומר אע"ג דאין דרך לעשות כסוי ארון מבעלי חיים מכל מקום כמה דברים אשכחן דלא שכיח ומיירי בהן הש"ס לדרוש ולקבל שכר כדאמרינן בפרק המקשה (חולין ע.) בלעתו חולדה והוליאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו הדביק שני רחמים ויצא מזה לזה מהו אף על פי שלא יבא לעולם ור"ת מפרש דגולל הייט מצבה שהיא אבן גדולה ולשון גולל שייך על האבן כדכתיב וגללו את האבן (בראשית כט) ודופק הן שתי אבנים אחת לראשה ואחת לרגלה של מצבה ופעמים כשאין המצבה מזומנת מעמידין שם בהמה או דבר אחר לסימן וההיא דמדלגין לא היה שם מצבה ומחמת המת לא היו מיטמאין דרוב ארונות יש בהן פותח טפח ולא תקשה לר' יהושע מאימת חל אבילות כשאין שם מצבה די"ל דכי מהדרי אפייהו דקוברין כדאמרינן במועד קטן (דף כב.) דהנהו דלא אזלי בתר שכבא מכי מהדרי אפייהו וקשה לר"י על פירוש רביט תם דתניא בתוספתא דאהלות בפרק ד' אמר רבי יהודה שתי אבנים גדולות
של

מסורת הש"ס
לקמן סא.
מ"ק כ: שמחות פי"א
ג"ז שם
מ"ק כז: סנהדרין מז: [שבת קנב:]

תוספות רי"ד
למימרא דאבילות קילא [ליה] מנדה דהא בנדה [אינה] צריכה שימור אם בעל ואבילות (לא) מצרכינן שימור אע"פ שבעל. והא אר"י ב"ח א"ר פפא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו ואילו גבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו לא להיות כוחלת ולא להיות פוקסת באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ורוחצת פניו ידיו ורגליו ומסיק ר"א מי קא מדמית אבילות דהכא לאבילות דעלמא. אבילות דעלמא חמירא ליה ולא אתי לזולולי בה. אבל אבילות דהכא כיון דאקילי בה רבנן אתי לזולולי בה ומאי קילותא דקתני נוהג ז' ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבילות: תניא מי שמת חמיו או חמותו אינו רשאי לכוף את אשתו להיות פוקסת אבל כופה מטתו ונוהג עמה אבילות ודוקא בפניה אבל שלא בפניה לא. כדא"ל רב לחייא בריה באפה נהוג אבילות שלא באפה לא תנהוג אבילות:

גליון הש"ס
גמ' אבילותא דעלמא חמיר. ע' סוטה ז ע"א תוס' ד"ה אמר:

משום חשבונות אמר ליה אביי וחשבונות של מצוה מי אסירי והא רב חסדא ורב המנונא דאמרי תרוייהו *חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת ואמר ר' יעקב אמר ר' יוחנן הולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת ואמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי יוחנן מפקחין פיקוח נפש בשבת ואמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן הולכין לטרטייאות ולקרקייאות לפקח על עסקי רבים בשבת ותנא דבי מנשיא משדכין על התינוקת ליארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות אלא אמר רבי זירא גזירה שמא ישחוט בן עוף א"ל אביי אלא מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמא ישחוט בן עוף התם דלנפשיה לא טריד הכא דלאחרים טריד אי נמי התם אית ליה רווחא הכא לית ליה רווחא השתא דאתית להכי ערב שבת נמי גזירה שמא ישחוט בן עוף איבעיא להו בתולה נשאת ברביעי ונבעלת ברביעי ולא חיישינן לאיקרורי דעתא או דלמא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי דחיישינן לאיקרורי דעתא ת"ש דתני בר קפרא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם טעמא משום ברכה אבל משום איקרורי דעתא לא חיישינן אי הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ברכה דאדם עדיפא ליה ואי נמי משום שקדו דתניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך לו *שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת מאי איכא בין ברכה לשקדו איכא בינייהו אדם בטל אי נמי יום טוב שחל להיות בערב שבת דרש בר קפרא גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו במעשה שמים וארץ כתיב °אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים ואילו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב °מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך השיב בבלי אחד ור' חייא שמו °ויבשת ידיו יצרו ידו כתיב והכתיב יצרו א"ר נחמן בר יצחק יצרו אצבעותיו כדכתיב °כי אראה שמיך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת מיתיבי °השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע הכי קאמר מעשה ידיהם של צדיקים מי מגיד הרקיע ומאי ניהו מטר דרש בר קפרא מאי דכתיב °ויתד תהיה לך על אזנך אל תקרי אזנך אלא על אוזנך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח

ישעיה מח | שמות טו | תהלים לה | שם ח | שם יט | דברים כג

שבת קנ. | [לעיל ג. ב. לקמן ז.]

רש"י

משום חשבונות. שאם יכנוס למוצאי שבת יעשה סעודה בלילה ויחשוב בשבת מהו צריך להוציא וכתיב ודבר דבר (ישעיה נח): מפקחים. מוציאין לאור: פיקוח. פוסקונברמ"ש בלעז: טרטיאות. פלטי מלכים ושלטונים: ללמדו אומנות. מצוה הוא דכתיב (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת ללמד אומנות שתהיה הימנו עם התורה ואמרינן בקידושין (דף כט.) שאביו חייב ללמדו אומנות: שמא ישחוט בן עוף. בשבת לצורך מוצאי שבת שיהא טרוד וישכח שהוא שבת: שחל להיות בשני בשבת. שצריכין להרבות בסעודה אחר השבת שהוא ערב יום כפורים: ידחה. לצאת בשבת שמא ישחוט בן עוף לצורך סעודת מחר: אית ליה רווחא. לשחוט בלילה שהסעודה אינה עד למחר: הכא לית ליה רווחא. שהסעודה בלילה אחר השבת מתחשכה מיד: ולא חיישינן לאיקרורי דעתא. אם לא ימצא לה בתולים לא חיישינן שיתקרר כעסו בהאי פורתא: ונבעלת בחמישי. משתהא ברביעי ותיכנס ליל חמישי: ברכה לדגים. פרו ורבו ומלאו את המים כו' (בראשית א): הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם. פרו ורבו ומלאו את הארץ (שם): טעמא משום ברכה. אבל מאן דלא קפיד אברכה משום איקרורי דעתא לא חיישינן משום האי פורתא: ברכה דאדם עדיפא ליה. ומיהו בששי לא תנשא בתולה דבזמן ארוך עד שני בשבת דאתו דייני חיישינן לאיקרורי אבל מרביעי עד חמישי לא חיישינן: למחר משכים לאומנתו והולך. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן בפירקין (דף ז.): חמישי בשבת. יום חופה: ושני בשבת. חיבת ביאה: אדם בטל. למ"ד ברכה דאדם עדיפא אף זו תיבעל בששי למ"ד משום שקדו נבעלת בחמישי דהא לא ישכים לאומנתו: גדולים מעשה צדיקים ממעשה יצירת שמים וארץ. ומשום בר קפרא נקט לה דאיירי לעיל בהגדה: אף ידי. חדא יד: מקדש מעשה ידי צדיקים הוא: הכי קאמר. האי ומעשה ידיו במעשה הצדיקים כתיב שקרוין מעשה שלהם מעשה ידיו של הקב"ה וה"ק ומעשה ידיו דהוא מעשה הצדיקים מגיד הרקיע שהרקיע מעיד עליהם לבריות שהם צדיקים שמתפללין על הגשמים ומטר יורד: יתד. קבילי"ו בלע"ז:

תוספות

של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתיהם טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי השניה טהור מפני שיש לטומאה דרך שילא מה שייך דרך שילא לפר"ת ובתוספתא דאהלות ספ"ג תניא מעשה באחד שמת בערב הפסח ולא רצו לקוברו ונכנסו הנשים וקשרו החבל בגולל משכו האנשים מבחוץ וקברוהו הנשים והלכו האנשים ועשו פסחיהן לערב משמע שלא היו יכולין הנשים לקוברו עד שמשכו האנשים מבחוץ את הגולל ואם גולל הויא מצבה למה לא קברוהו בלא מצבה עד אחר הפסח אלא ודאי הוא כסוי ארון כפירוש הקונטרס ולפי שהיה של אבן היה כבד כל כך*: **שמא** ישחוט בן עוף. יש גורסים בו שוף אע"ג דשבת לשון נקבה היא דכתיב (שמות לא) מחלליה מות יומת ה"נ הוי לשון זכר כל העושה בו מלאכה (שם לה) שומר שבת מחללו (ישעיה נו) ושפיר גרסינן נמי בן עוף דדרך בני אדם לשחוט הרכין והקטנים כדכתיב (ויקרא ה) שני בני יונה ובפרק קמא דקידושין (דף לו: ושם) אתיא מבן עוף מה לבן נאן שכן קבע לו כו': **אלא** מעתה יום הכפורים שחל להיות בשני כו'. תימה אמאי נקט יום כפורים דלא הוי אלא לרבי יוסי הגלילי כדתנן (חולין דף פג.) בד' פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט כו' וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל אמאי לא נקט חד מד' פרקים דהוי לכ"ע וי"ל דבערב יום הכפורים היו רגילין להרבות בעופות ובדגים כדמשמע בבראשית רבה (פי"א) גבי ההוא חייטא דזבן נונא כו' משום דהוי יום סליחה וכפרה ובהנהו ד' פרקים היו מרבים בבהמות דליכא למגזר שמא ישחוט: **אי** הכי אלמנה נמי תיבעל בחמישי. פי' בשלמא אי הוה תני בברייתא דבתולה נבעלת בחמישי משום איקרורי דעתא כדקמיבעיא לן ולא משום ברכה לדגים דלא חשיבא הוי ניחא לן באלמנה דנבעלת בששי משום ברכה אבל השתא דטעמא דבתולה משום ברכה אלמנה נמי תיבעל בחמישי: **אי** נמי משום שקדו. וא"ת והיכי מצי למימר משום שקדו הא בברייתא קתני בהדיא משום ברכה וי"ל דלהאי שינויא הוי פירוש הברייתא הכי אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי פי' משום שקדו כמו שמפורש בברייתא אחרת וא"ת משום ברכה דדגים היה להם להניח תקנת שקדו לא חשו לכך הואיל ובששי נמי נאמרה ברכה לאדם: **מאי** איכא בין ברכה לשקדו. אע"ג דמשום ברכה לא מיקרי עבריינא מכל מקום בעי למה לי טעמא דברכה אי נמי בעי מאי איכא בין לישנא דמשני ברכה דאדם עדיפא ליה ובין לישנא דאי נמי משום שקדו ומשני דאיכא בינייהו אדם בטל אי נמי י"ט שחל להיות כו' דללישנא דטעמא דברייתא משום שקדו ולא משום ברכה הכא דליכא שקדו נבעלת אם ירצה בחמישי אבל ללישנא קמא דטעמא דברייתא משום ברכה כדמשמע פשטא דברייתא אפילו באדם בטל או בי"ט שחל להיות בערב שבת דליכא משום שקדו מכל מקום משום ברכה תבעל בששי ואפילו להאי לישנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום ברכה לחודה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל גבי ותנשא באחד בשבת: **דאילו** בשמים ובארץ כתיב אף ידי וגו'. דמשמע חדא אע"ג דמסיים קרא וימיני טפחה שמים ואמר בשילהי הקומץ רבה (מנחות לו: ושם) דיד כייט שמאל א"כ תרתי כתיב מ"מ בחד מעשה ליכא אלא חד אבל במעשה צדיקים בחד מעשה כמו בית המקדש כתיב תרתי ידים:

[ועי' בתוס' שבת קנ: וסוכה כג. ד"ה ולא ותוס' סנהדרין מז:]

עין משפט נר מצוה

יח א ב ג ד מיי' פכ"ד מהל' שבת הל"ה סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שו סעי' ו:
יט ה טוא"ה"ע סי' סד:
כ ו מיי' פ"י מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סד סעי' ג:

תוספות רי"ד

ר"ח ורב המנונא דאמרי תרוייהו חשבונות של מצות מותר לחשבן בשבת וא"ר אלעזר פוסקין צדקה לעניים בשבת. וא"ר יעקב ב"א אר"י מפקחין פקוח נפש בשבת והולכים לב"כ ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים בשבת. ותנא דבי מנשה משדכין על התינוקת לארס בשבת ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אומניות בשבת. וא"ר שמואל בר נחמני אר"י הולכין לטרטראיות ולקרקסאות לפקח על עסקי רבים בשבת: תני בר קפרא בתולה נשאת בד' ונבעלת בה' הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים ואלמנה נשאת בה' ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בו' שאם אתה אומר תבעל בחמישי למחר משכים הוא לאומנותו והולך. שקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ה' בשבת ו' בשבת ושבת:

איבעיא להו מהו לבעול בתולה בשבת. ושמיק תלמודא ותניתא מותר לבעול בתולה בשבת.

יניח אצבעו באזניו והיינו דאמר ר' אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות מאי טעמא אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא למילתיה עבידא דאמר מר *זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זה גודל אלא מה טעם משופות כיתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה ת"ר *אל ישמיע אדם לאזניו דברים בטלים מפני שהן נכוות תחלה לאיברים איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר ואם תימצי לומר דם מיפקד פקיד לדם הוא צריך ושרי או דלמא לפתח הוא צריך ואסיר ואם תימצי לומר לדם הוא צריך ופתח ממילא קאתי הלכה כר"ש *דאמר דבר שאין מתכוין מותר °או הלכה כרבי יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ואם תימצי לומר הלכה כר' יהודה מקלקל הוא אצל הפתח או מתקן הוא אצל הפתח איכא דאמרי ואם תימצי לומר דם חבורי מיחבר לדם הוא צריך ואסור או דלמא להנאת עצמו הוא צריך ושרי ואם תימצי לומר להנאת עצמו הוא צריך ודם ממילא קאתי הלכה כרבי יהודה או הלכה כר"ש ואם תימצי לומר הלכה כר' יהודה מקלקל בחבורה או מתקן בחבורה הוא ואם תימצי לומר מקלקל בחבורה הוא במקלקל הלכה כרבי יהודה או

יניח אצבעו. שהיא שפויה כיתד: מ"ט. כלומר במאי דומות ליתידות: אי נימא דמחלקן. שמחולקות זו מזו ואינן מחוברות יחד: חדא חדא למילתיה. קושיא היא כל אחת יש בה צורך ואף בצורכי גבוה: זו זרת. מן הקטנה מודדין זרת של חושן: זו קמיצה. מאצבע שאצל הקטנה מתחילין לקמוץ תופה שלש אצבעות על פס ידו הקמיצה והאמה והאצבע וקומץ: זו אמה. מהגדולה מודדין אמת בנין ואמת כלים: זו אצבע. למתן דמים של חטאת דכתיב ביה באצבעו (ויקרא ד): זה גודל. לבהן יד דאהרן (שם ח) ולמצורע (שם יד): משופות. אגוייסיד"ש בלעז: אליה. בשר שבסוף האוזן: נכוית תחילה לאברים. רכות ודקות ליכוות מכולם והכי נמי אמרינן במסכת ע"ז (דף לח.) האי עובד כוכבים דחריך רישא שרי למיכל אפילו מריש אודניה ואע"פ שממהר ליבשל: מהו לבעול בתחלה. לא שמיע להו הך מתניתא דלעיל* א"נ שמיע להו ומיבעיא להו הלכה או אין הלכה: מיפקד פקיד. כמו פקדון כנוס ועומד ואינו נבלע בדופני הרחם להיות יציאתו על ידי חבורה אלא שהפתח נעול בפניו ופותחין לו ויוצא: או חבורי מיחבר. דם בתולים היוצא על ידי חבורה הוא בא שהדופן מתפרק מחברו: אם תימצי לומר מיפקד פקיד. ואין בו משום חבורה כוונת המוציאו למאי לדם הוא צריך ומתכוין להוציאו: ושרי. דהא מיפקד פקיד: או דלמא לפתח מתכוין. והרי הוא כבונה ואסור: ואם תימצי לומר לדם הוא מתכוין. ולא לפתח ומיהו על כרחך פיתחא ממילא הוי: הלכה כרבי יהודה. בדבר שאין מתכוין ואסור: או כר"ש. ומותר וא"ת פסיק רישיה ולא ימות הוא הא פרכינן לה לקמן ומשנינן יש שבקיאין בהטיה ואין דם יוצא ואף אין פתח נפתח הלכך לאו פסיק רישיה ולא ימות הוא: ואת"ל הלכה כרבי יהודה. אכתי איכא למיבעי דקיימא לן (שבת ד' קו.) כי אמר רבי יהודה במתקן אבל במקלקל אינה מלאכה ויש לשאול על פתח זה אם תקון הוא אצלה או קלקול הוא אצלה שהבתולה חשובה מן הבעולה: וא"ל מקלקל הוא ל"ג דאי מקלקל לדברי הכל מותר שאין לך מקלקל חייב אלא חובל ומבעיר אליבא דרבי שמעון והכא לאו חובל הוא דהא בא"ל דם מיפקד פקיד בעי לה ואזיל: ודם ממילא קא הוי. הוא אינו מתכוין להוציאו אבל הוא יוצא ומאליו חבורה נעשית שלא בכוונה: הלכה כרבי יהודה. בדבר שאינו מתכוין ושמא מתקן הוא ואסור: או הלכה כר"ש. דדבר שאין מתכוין מותר: ואם תימצי לומר הלכה כרבי יהודה. קלקול הוא ומותר או תקון הוא ואסור ואפי' אם קלקול הוא יש למצוא לד איסור אם בדבר שאין מתכוין סבירא לן כרבי יהודה ובמקלקל בחבורה סבירא לן כר"ש דמחייב דאמרינן כל המקלקלין פטורין חוץ מחובל ומבעיר ואוקימנא כר"ש בפרק האורג (שבת קו.): הלכה כרבי יהודה במקלקל. ומותר דכי אמר רבי יהודה דבר שאין מתכוין אסור במתקן אבל במקלקל לא אמר:

או

זה גודל. פי' בקונטרס לענין בהן יד המצורע ואין נראה דהא כן הוה ליה למימר זה בהן ועוד דאפילו לא מחלק מאי משוי על בהן שהוא קצר מכולם ונראה דלענין קמילה קאמר כדתנן (מנחות דף יא.) מוחק בגודל מלמעלה אבל בידו אחרת לא יוכל לעשות דבעינן עבודה בימין:

מהו לבעול בתחלה בשבת. אף על גב דתקנו שתהא בתולה נשאת ברביעי מכל מקום אם אירע לו שלא בעל בליל חמישי לא חייבוהו חכמים להמתין עד יום חמישי אחר או עד יום ב' להכי בעי אם מותר לבעול בשבת אם לאו אע"ג דתניא לעיל ומפריסין חתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה ותניא נמי בהידך ברייתא בין כך ובין כך לא יבעול לא בערב שבת וכו' כו' פי' בקונטרס דלא הוה ידע לה א"נ ידע לה ובעי היכי הלכתא דאיכא למימר דפליגי בה ר' יהודה ור"ש ומיהו על כרחך נראה דלא ידע הברייתא דחיישינן שמא ישחוט בן עוף דאי הוה ידע לה מאי קמיבעיא ליה הא בהא לא פליגי ר' יהודה ור"ש והא דלא פשיט מינה לבסוף משום דמשכח תנאי דפליגי עלה:

דם מיפקד פקיד או חבורי מיחבר. טעמא דחבורה לא כפרש"י דפירש בפרק שמונה שרצים (שבת קז:) דחייב משום צובע גבי ח' שרצים דתנא התם נצרר הדם אע"פ שלא יצא וקשה לר"י דבאלו טריפות (חולין מו:) בשמעתא דריאה תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם והשתא התם מאי צובע איכא הא לית להו עור וה"נ מאי צביעה איכא בהך חבורה וכן גבי חבורה דמילה לא שייך צביעה ועוד דעל כרחך לשמואל איכא טעמא אחרינא דבפרק כלל גדול (שבת עה. ושם) קאמר דשוחט לא מחייב משום צובע אלא משום נטילת נשמה אלמא טעמא דחבורה הוי משום נטילת נשמה כדקאמר שמואל התם ורב דאמר התם משום צובע אף משום צובע קאמר ונטילת נשמה אין לפרש דטעמא משום הכחשה שמחלישו ונוטל קצת נשמתו דהכא אין צריך לחלישות האשה ומיהו איסורא דקאמר הכא איכא למימר דהוית דרבנן אבל גבי מילה משמע דאיכא איסורא דאורייתא בהוצאת דם דאמרינן בפרק ר' אליעזר (שם קלג:) האי אומנא דלא מייץ סכנתא הוא ומעברינן ליה פשיטא מדקא מחללין שבת עליה מהו דתימא דם מיפקד פקיד קמ"ל דחבורי מיחבר ואי הוה משום החלשה ליכא חילול שבת דהוית מלאכה שאין צריכה לגופה דאין צורך להחליש התינוק ונראה לר"ת לפרש דהוצאת דם חשיבה נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש וכשנוטל מקצתו נוטל מקצת נשמה וקשה לר"י דאמרי' בפרק כלל גדול (שם עה. ושם) גבי הצד חלזון והפוצעו וליחייב נמי משום נטילת נשמה ומשני מתעסק הוא אבל נטילת נשמה דכל כמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כו' ולפי זה אפילו הוא חי גמור הרי יש כאן נטילת נשמה ואומר ר"ת כי דם חלזון שצובעין בו הוא מיפקד פקיד ועל אותו אינו חייב משום נטילת נשמה ועל שאר הדם שמחובר חשיב ליה מתעסק:

לדם הוא צריך ושרי. וא"ת והא פסיק רישיה הוא לענין הפתח וי"ל שיכול להוציא הדם בלא עשיית הפתח פי' ר"ת שצריך להוציא הדם שלא יתקלקל פעם אחרת כשיבעול ולפירושו לקמן דקאמר דם חבורי מיחבר אי לדם הוא צריך ואסור אף על גב דהוית מלאכה שאינה צריכה לגופה דשריא במקום צערא גבי מורסא הכא גבי מצוה אסור ולקמן נפרש הא דפריך ממפיס מורסא לפירושו ור"י מפרש לדם הוא צריך שצריך לראות אם היא בתולה:

אם תימצי לומר הלכה כרבי יהודה מקלקל הוא אצל הפתח ושרי. פי' דרבי יהודה אית ליה דמקלקל בחבורה פטור אף על גב דפטור אבל אסור מיהו הכא מותר לכתחלה משום דאיכא תרתי מקלקל בחבורה ודבר שאינו מתכוין וקשה דבגזירה אסר ר' יהודה אע"ג דאיכא תרתי דאין מתכוין ומקלקל נמי הוי כדאמרינן בשילהי פ"ק דחגיגה (דף י.) דמוקי הך דחופר גומא ואין צריך אלא לעפרה דפטור אפי' כר' יהודה דמחייב מלאכה שאינה צריכה לגופה וטעמא דפטור משום דמקלקל הוי ובפרק י"ט (ביצה כג. ושם) אסר רבי יהודה קירוד אף על גב דאין מתכוין ומקלקל ויש לומר דהכא שרי טפי משום דאיכא נמי מצוה א"נ שלא במקום מצוה נמי היכא דאיכא תרתי שרי וגבי חרין יש להעמיד כגון שאינו מקלקל לגמרי אלא מתקן קצת דמשוי גומות מצד אחד וגבי קירוד נמי במה שמוציא דם מיקל לבהמה קצת כמו דם הקזה*:

את"ל הלכה כרבי יהודה מקלקל בחבורה הוא כו'. משמע דאי הלכה כרבי שמעון שרי אפילו הוא מתקן כיון דאין מתכוין וקשה דבשילהי פרק ספק אכל (כריתות יט. ושם) *אמר לרבי שמעון הואיל ומקלקל בחבורה חייב מתעסק נמי חייב ומאי שנא דאין מתכוין פוטר רבי שמעון בחבורה טפי ממתעסק וי"ל דמתעסק שמתכוין למלאכה לא מיפטר בשבת אלא משום דאין זה מלאכת מחשבת ומשום הכי חייב לרבי שמעון מתעסק בחבורה כמו מקלקל בחבורה דמחייב רבי שמעון אע"ג דאין זה מלאכת מחשבת ולהכי תלינן ליה

במקלקל

גליון הש"ס

גמ' או הלכה כר"י ויאמר דפ"מ אסור. ע' עירובין כה ע"ב תד"ה לא אפשר:

מנחות יא.

[מס' ד"א זוטא פ"ד]

[דף נג]

ביצה כג. [שבת קלג: וש"נ]

[ועי' תוס' בכורות ... ד"ה וכיון]

ליתא שם בכתי וישנו

אי הלכה כר"ש (איתמר) בבי רב אמרי רב שרי ושמואל אסר בנהרדעא אמרי רב אסר ושמואל שרי אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אלו מקילין לעצמן ואלו מקילין לעצמן ורב שרי *והאמר רב שימי בר חזקיה משמיה דרב *האי מסוכריא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא בההוא אפילו ר"ש מודה דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש *בפסיק רישיה ולא ימות והא אמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יהודה ורב חנן בר אמי אמר שמואל הלכה כרבי שמעון ורב חייא בר אבין מתני לה בלא גברי רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כרבי שמעון לעולם רב כרבי יהודה סבירא ליה להך לישנא דאמר דם מיפקד פקיד מקלקל הוא אצל הפתח להך לישנא דאמר דם חבורי מיחבר מקלקל בחבורה הוא מתיב רב חסדא *תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה ארבעה לילות וב"ה אומרים [ג]עד שתחיה המכה הגיע זמנה לראות ונשאת בש"א נותנין לה לילה הראשון ובית הלל אומרים עד מוצאי שבת [ד]ארבעה לילות

מאי

רש"י

לא הלכה כר"ש. דמקלקל בחבורה חייב כיון דתימלי לומר הלכה כר' יהודה בדבר שאין מתכוין לאסור: בנהרדעא. מקומו של שמואל: וסימניך. שלא תטעה להחליף שמעתא דבי רב לנהרדעא ודנהרדעא לדבי רב: אלו מקילין לעצמן. דבי רב שצריכים לעשות כדברי רבן אומרים שרבן התיר ונהרדעא העושים כשמואל רבן אומרים שמואל התיר: ורב שרי. בתמיה אלמא דבר שאין מתכוין מותר סבירא ליה: מסוכריא דנזייתא. סתימת נקב גיגית שמוציאין השכר דרך הנקב וסותמין אותו בבלאי בגדים: אסור להדוקה משום סחיטה: מודה ר"ש כו' אבל כאן יש שבקיאים בהטייה כדלקמן: הלכה כרבי יהודה. באין מתכוין: בלא גברי. בלא אמוראי אליבא דרב ואליבא דשמואל אלא רב ושמואל גופייהו: להך לישנא דאמרת דם מיפקד פקיד. והאיסור משום פתח הוא: מקלקל הוא אצל הפתח. ובמקלקל מודה רבי יהודה: מקלקל בחבורה הוא. ורב סבר לה כרבי יהודה אף במקלקל בחבורה לקולא דקא פטר בה רבי יהודה: שלא הגיע זמנה לראות. במסכת נדה אמר אימתי הגיע זמנה לראות משיגיעו ימי הנעורים: נותנין לה ארבעה לילות. שכל דמים שתראה בהן מחמת תשמיש מחזקינן להו בדם בתולים: עד שתחיה המכה. כל זמן שאינה נשמשת בלא דם לא חיתה המכה: הגיע זמנה לראות. ולא ראתה: לילה הראשון. אפילו לבעילות הרבה:

מאי

תוספות

במקלקל משום דטעם שניהם דפטורין בשאר מלאכות שבת הוי משום דבעינן מלאכת מחשבת אבל שאינו מתכוין כלל למלאכה לא משום דבעינן מלאכת מחשבת מיפטר דהא בשאר מקומות נמי מיפטר אין מתכוין כגון גבי כלאים דמוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין כו' (כלאים פ"ט מ"ה) ותנן נמי נזיר חופף ומפספס כו' (נזיר דף מב.) הילכך בחבורה נמי שרי:

האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה כו'. פירש בקונטרס וכן ר"ת ובערוך* בחד לישנא וכן בסדר תנאים ואמוראים דאסור משום סחיטה וקשה לר"ת דהא סחיטה משום ליבון ולא שייכא בשאר משקים דכל דבר המלכלך את בולעו כגון יין ושכר ושמן לא שייך ליבון בסחיטתו אלא דוקא במים ורואה לדבר מדלא גזרינן בהו שמא יסחוט כמו גבי מים כדאמרינן באלו קשרים (שבת דף קיג:) היה מהלך בשבת ופגע באמת המים כו' היכי ליעביד ליכוח במיא אתי לידי סחיטה ותניא נמי בפרק חבית (שם דף קמז: ושם) ומסתפג באלונטית ולא יביאה בידו ומפרש בגמ' דאתי לידי סחיטה ובפ"ב דביצה (דף יח. ושם) אומר דלכ"ע אין מטבילין את הכלים ומפרש בגמרא גזירה משום סחיטה ואילו בפרק תולין (שבת דף קלט:) תנן מסננין את היין בסודרין אלמא לגבי יין לא גזרינן משום סחיטה ובריש המביא (ביצה דף ל.) נמי קאמר ליפרוס סודרא עליה ולא קאמר אתי לידי סחיטה והיינו משום דלא שייך ליבון אלא גבי מים והא דאמרינן בפרק מפנין (שבת דף קכח:) אם היתה צריכה שמן חבירתה מביאה לה בשערה ופריך והא אתי לידי סחיטה ומשני אין סחיטה בשער משמע דשייך סחיטה בשמן וכן בפ' טטל (שם דף קמג.) ספוג אם יש לו בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו משום דאתי לידי סחיטת שמן הנבלע בו דהיא סחיטה אור"ת דהוית משום מפרק ואסורה כמו סחיטת זיתים וענבים והכא אומר ר"ת דליכא למימר דאסור משום מפרק כיון שהנסחט הולך לאיבוד *אע"ג דהוי פסיק רישיה וכן פירש בערוך דכל פסיק רישיה דלא ניחא ליה שרי ועיקר ראייתו מפרק כל התדיר (זבחים דף צא: ושם) אליבא דר"ש מזלפין יין על גבי האישים אע"ג דפסיק רישיה הוא דודאי מכבה הוא כיון דלא ניחא ליה בהאי כיבוי שרי ועוד מייתי ראיה מלולב הגזול (סוכה דף לג: ושם) דקאמר ר"א בר"ש ממעטים ענבים בי"ט פי' ענבי הדס ופריך והא מתקן מנא ומוקים לה במתכוין לאכילה סבר לה כאבוה ופריך והא מודה ר"ש בפסיק רישיה כו' ומשני לא צריכא דאית ליה הושענא אחריתי אלמא כיון דלא ניחא ליה ולא חייש בהאי תיקון שרי אע"ג דפסיק רישיה הוא ונראה לר"י דלא קשה מידי דאיכא למימר דאסור לסחוט בשאר משקה משום ליבון כמו במים ומ"מ לא חיישינן בהו שמא יסחוט כיון שהטעם והריח נשארים בבגדים ומעט היה נהנה בסחיטתו ומצינן למימר נמי דאסור משום מפרק ואף ע"ג דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לכתחילה לר"ש כמו במלאכה שאינה צריכה לגופה וראיות הערוך אינן ראיות דההיא דמתיר ר"ש לזלף יין על גבי האישים איכא למימר דמצוה שאני וכן ההיא דאית ליה הושענא אחריתי איכא למימר דשרי משום מצוה א"נ הכי פי' והא פסיק רישיה הוא דאית ליה הושענא אחריתי והואיל וכן שרי לר"ש דשמא לא יצטרך לה ונמצא שלא תיקן כלי והלכך לאו פסיק רישיה הוא אבל לר"י אסור דשמא יצטרך לה ואגלאי מילתא דכלי עבד ועל פי' הערוך קשה דתנן בפרק שמונה שרצים (שבת דף קז.) המפיס מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור ודוקא משום צערא פטור ומותר אבל אי לאו משום צערא היה אסור אע"ג דלא ניחא ליה בפה כלל דאי ניחא ליה מן הפה כי לא מתכוין נמי חייב וכן מחט של יד ליטול בה את הקוץ דשרי משום צערא אבל אי לאו הכי אסור אע"ג דלא ניחא ליה כלל אבל קצת קשה אי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור אמאי קאמר רב בפרק חבית (שם קמה.) כבשים שסחטן לגופן פטור ומותר הואיל וא"ל למים היוצאין והשתא אע"ג דא"ל היה להיות אסור ואור"י דמצינן למימר דדוקא כבשים שרי דהוי הנסחט מהם כמו אוכלא דאיפרת ואין שם משקה עליו כדאמרינן דאפי' למימיהם פטור אבל אסור ועוד י"ל דכל דבר שאדם עושה במזיד לא שייך למימר שמא יסחוט דסברא הוא כיון דלדעת כן הוא עושה ולהכי גבי מסננין את היין לא חיישינן שמא יסחוט ואתיא שפיר האי דנדה מערמת וטובלת בבגדיה (ביצה דף יח.) וכן בפ"ח דיומא (דף עז:) ההולך להקביל פני רבו עובר עד צוארו במים ולא גזרינן שמא יסחוט לפי שלדעת כן הוא עושה *ועוד איכא למימר התם דמצוה שאני ובערוך פירש לשון אחר מסוכרייא דנזייתא סתימת גיגית של שכר אסור להדוקה דשמא תבטל הסתימה אצל הגיגית ויעשה כלי בשבת ואין נראה לר"י דהיכי דמי דאם בדעתו לבטל שם בשעת הנחה מאי פסיק רישיה שייך כאן מיד הוא עושה כלי דמתכוין לעשותו ואם אין בדעתו לבטלה שם א"כ לא הוי פסיק רישיה שיעשנה כלי וי"ל בדוחק שהוא מתכוין לבטלה ואינו מתכוין לעשות כלי ושייך ביה פסיק רישיה הואיל ואינו מתכוין לגמרי לעשות כלי: **לעולם** רב כר"י ס"ל כו'. לשמואל נמי איכא לשנויי לעולם כר"ש ס"ל להך לישנא דאמר דם מיפקד פקיד לפתח הוא צריך ולהך לישנא דאמר חבורי מחבר לדם הוא צריך: *מאי לאו דאי לא בעיל מאי בעיל. דלמאי נקט עד מוצאי שבת אי לאו דאתא לאשמועינן דמצי בעיל בשבת אע"ג דמשיר בתולים דליכא למימר דנקט עד מוצ"ש לאשמועי' דבעינן רצופין דהא לא בעינן שיהו רצופין כדתניא בפרק בתרא דנדה (דף סה: ושם) מעשה ונתן לה ד' לילות מתוך י"ב חדש והכי פי' נותנין לה ד' לילות עד מוצ"ש שיבעול בכל לילה ויסיר מקצת בתולים עד מוצ"ש ואשמועינן דשרי להסיר בתולים בשבת ומשני לא לבר משבת ומוצאי שבת נקט לאשמועינן דבעינן רצופים והוה מצי למיפרך מברייתא דפרק בתרא דנדה דמוכח דלפי' מפוזרין אלא דפריך ליה מגופה דברייתא והא עד מוצאי שבת ארבעה לילות קתני וא"ת מעיקרא דמשני לבר משבת מה עלה בדעתו והא קתני בהדיא ד' לילות וי"ל דהוה ס"ד דהכי פירושו נותנין לה עד מוצאי שבת לבר משבת שהן בין הכל ד' לילות ואיהו פריך דמשמע דבעיל ד' לילות ומשני כשבעל וקמ"ל כמו שמפרש בתר הכי אע"ג דהוי פירצה דחוקה דהא אי הוזא תלינן בדם בתולין אפ"ה שרי:

מאי

עין משפט נר מצוה

כא א טוש"ע א"ח סימן שכ סעיף יח:

כב ב ג מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' יח יט סמג לאוין קיא (טוש"ע אה"ע סימן סג סעיף א וטוש"ע י"ד סימן קצג סעיף א):

[ערך סכר]

תוספות רי"ד

האי מסוכרייתא דנזייתא אסור להדוקה ביומא טבא ואפילו ר"ש מודה בהא דאביי ורבא דאמרי תרוייהו מודה ר"ש בפסיק רישי' ולא ימות. פי' המורה סתימת נקב גיגית שמוציאים ממנו השכר וסותמים אותו בבלאי בגדים אסור להדוקה משום סחיטה. ואינו נראה כלל שמה שמשימים בנקב שמוציא ממנו מים או יין בלאי בגדים אין בו משום סחיטה שאינו מוכנין לא ללבנם ולא לקבל ממנו משקה ולאיבוד אזיל א"כ אמאי ליתסר. ור' נתן בעל הערוך פי' משום ר"ח ז"ל מטלית שמשימים על הגיגית לסתום פי' (ומפרקת) [ומהדקת] המטלית שם וזהו פתרון יפה. דודאי באותו המטלית קפיד אם תשרה. א) ומה שסוחט ממנו אסור משום מלבן שדומה לסוחט בגדים שרויים וזה שאנו משימין בברזא של חביות מתיר ר' נתן בפירוש מפני שהולך לאיבוד:

א) עי' בערוך ערך סכר ה' דפירש שם דאסור משום סחיטה דניחא ליה שיזוב היין בתוך הסכר ע"ש ומשמע דאסור משום מפרק וצ"ע

מסורת הש"ס

ע"ז לז"ג

שבת קיא: נמחק כה. [ע"ש]

שבת עה. קג. קיא: קיז. קכ: קלג. קמג. בכורות כה. סוכה לג: [ביצה לו.]

נדה יא סה:

[עי' דילאוה שה"ג לגופה אסור לר"ש היכא דלא ניחא ליה כלל שרי ועי' ב"ש המוסחא בתשובת רמ"מ סי' נד]

רש"ל גורס ומיהו

עי' תוס' שבת מח: ד"ה מיהם]

מאי לאו דאי לא בעל מצי בעיל אפילו בשבת אמר רבא לא לבר משבת אמר ליה אביי והא עד מוצאי שבת ארבעה לילות קתני אלא אמר רבא כשבעל אי כשבעל מאי קמ"ל קמ"ל דשרי למיבעל בשבת כדשמואל דאמר שמואל *פירצה דחוקה מותר ליכנס בה בשבת ואע"פ שמשיר צרורות מתיב רב יוסף *[א]חתן פטור מקרית שמע לילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה מאי לאו דטריד דבעי למיבעל אמר ליה אביי לא דטריד דלא בעיל אמר ליה רבא ומשום טירדא פטור אלא מעתה טבעה ספינתו בים הכי נמי דפטור וכי תימא ה"נ והאמר רבי אבא בר זבדא אמר רב *אבל חייב בכל המצות האמורות בתורה חוץ מן [ב]התפילין שנא' בהן °פאר אלא אמר רבא תנאי היא דתנא חדא אם לא עשה מעשה בראשון פטור אף בשני בשני פטור אף בשלישי ותניא אידך ראשון ושני פטור שלישי חייב ואביי התם נמי בטירדא פליגי והני תנאי כי הני תנאי דתניא הכונס את הבתולה לא יבעול בתחלה בשבת וחכמים מתירין *מאן חכמים אמר רבה רבי שמעון היא *דאמר דבר שאין מתכוין מותר אמר ליה אביי והא מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות אמר ליה לא כהללו בבליים שאין בקיאין בהטייה אלא יש בקיאין בהטייה א"כ טורד למה לשאינו בקי יאמרו בקי מותר שאינו בקי אסור רוב בקיאין הן אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אלא מעתה שושבינין למה מפה למה א"ל התם שמא יראה ויאבד מתיב רבי אמי *[ג]המפים מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב ואם להוציא ממנה ליחה פטור

תורה אור

°יחזקאל כד

מאי לאו. הנך ארבעה לילות עד מוצאי שבת דקתני להכי תני לא דאי לא בעל בעילה גמורה מצי למיבעל וכל דם שהוא מוציא תמיד *בהערותיו הוו דם בתולים ושמעינן מינה נמי דמותר לבעול בחבורה בשבת: והא ארבעה לילות עד מוצאי שבת קתני. ולא משכחת ליה לבר משבת דהא ברביעי ניסת ויש כאן לילי חמישי וששי ושבת ומוצאי שבת: אי כשבעל. ולא אתא לאורויי לן אלא היתר דם בתולים האי דנקט עד מוצאי שבת מאי קמ"ל ליתני נותנין לה ארבעה לילות ממ"ל כרחך משום בעילת שבת נקט לה: שמשיר צרורות. והאי נמי דלמא מחבל פורתא ומספיקא לא אסרינן ליה: מאי לאו. האי דפטר ליה מק"ש בלילי שבת משום דטריד במצוה דבעי למיבעל והעוסק במצוה פטור מן המצוה: דטריד דלא בעל. מצטער שלא בעל: משום דטריד פטור. בתמיה ומשום צער פטור מאחר שאינו מחשב לעסוק במצוה: שנא' בהן פאר. פארך חבוש עליך (יחזקאל כד) ואבל מעולל בעפר קרנו [נ"י כ"י] וראשו ואין זה פאר לתפילין: [אלא אמר רבא ודאי לא מצית לתרוצי הא דחתן פטור מק"ש משום דלא מצי בעיל דא"כ לא הוה פטור דהא לא טריד בדבר מצוה: תנאי היא. בעילת חבורה בשבת ומאן דאסר לבעול בשבת כתנאי אמרה לשמעתיה דאיכא תנא אחרינא דאסר למיבעל דתנא חדא כו']: פטור. מקרית שמע: שלישי חייב. דשבת הוא ואסור לבעול: ואביי. אמר לך הנך תנאי נמי בטירדא פליגי והאי דפטר ליה מק"ש לאו משום דשרי למיבעל אלא קסבר המצטער לצער של מצוה פטור מקריאת שמע ולא דמי לאבל דטריד טירדא דרשות שאין צערו מצוה אע"פ שאבילותו מצוה ומאן דמחייב סבר טירדא לא פטר [ורבא אמר דבמותר לבעול פליגי והני תנאי כהני תנאי]: בהטייה. שמטין לצדדין ואין מוציאים דם: אם כן. דבקיאים: טורד למה. מהו טרדו להפטר מק"ש: בקי מותר. לבעול בשבת דלא פסיק רישיה ולא ימות הוא: רוב בקיאין הן. הילכך סתמא לאו פסיק רישיה ולא ימות הוא: שושבינין למה. מאחר שיש בקיאין לבעול בלא דם הא דתניא לקמן (דף יב.) היו מעמידין להן שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי לשמש את החתן ואת הכלה כלומר לבקר אחריהם שלא יהגו בה רמאות בטענת בתולים ואי בקיאין בהטייה מה שושבינין מועילין: מפה למה. לברר את הבתולים וליטעמיך ל"ג אלא ה"ג שושבינין למה מפה למה: אמר ליה שמא יראה ויאבד. שמא לא יטה ויוציא דם ויאבדנו ויאמר לא מצאתי דם דאינו בהטייה אם בא לטעון תאמר לו עדיין בתולה אני: המפיס מורסא. הפותח פה כפח שקורין קלו"ג: אם לעשות לה פה. שמתכוין ליפותה ולהיות לה פתח זה ליום מחר: חייב. שהוא מתקן פתח וחייב משום בונה °דאשכחן בנין בבעלי חיים דכתיב ויבן את הצלע (בראשית ב):

מאי קמ"ל. במאי דנקט עד מוצאי שבת דלענין רצופים ליכא למימר כדפרישית: מאי לאו דטריד דבעי למיבעל. הכא ליכא לשנויי לבר משבת כדלעיל דא"כ אינו פטור עד מוצאי שבת וקא משוית ליה לתנא טועה דפטר ליה עד מוצאי שבת אבל לעיל אפילו כי אמרינן לבר משבת ולא מצי למיבעל בשבת מכל מקום דוקא נקט עד מוצאי שבת משום דעד למוצאי שבת תולין בדם בתולים היכא דעבר ובעל: והא אמר ר' אבא אבל חייב בכל המצות כו'. ואביי סבר דטירדא דליכא מצוה כלל מחייב אבל טירדא דלא מצי בעיל חשיב טירדא דמצוה כיון שטרוד במה שאינו יכול לעשות מצוה:

חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר. ואמרינן בפרק בתרא דמועד קטן (דף טו.) מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל פארך חבוש עליך מכלל דלעלמא אסור ובקונטרס דפי' שנאמר בהן פאר ואבל מעולל בעפר קרנו וראשו הייתי ליתן טעם דלא נילף שאר מצות מתפילין וא"ת ומאי שנא גבי תפילין אמרינן דדוקא ליחזקאל נאמר ולא לשאר אבלים וגבי תלמוד תורה ילפינן שאר אבלים מיחזקאל דאמרינן (שם) אבל אסור בתלמוד תורה מדאמר ליה רחמנא ליחזקאל האנק דום ויש לומר דלאסור גמרינן דמדאסר רחמנא ליחזקאל לכ"ע נמי אסור אבל להתיר לא גמרינן דליה לחודיה למשרי אתא: והני תנאי כי הני תנאי. אע"ג דפליגי תנאי בהדיא בהכי מכל מקום דחיק אביי לעיל דחשיב טירדא דמצוה הא דלא מצי בעיל דניחא ליה לאוקמי מתני' כשמואל דאסר לבעול ומוקי נמי פלוגתא דברייתא אי חשיב טירדא הא דלא מצי בעיל כדי לאוקמי כשמואל כל מה שיכול: לא כהללו בבליים שאין בקיאין בהטייה. פירוש אינו פסיק רישיה דכל העולם אינן כמו בבליים אלא בקיאין הן הילכך שרי להו למיבעל ובלבד שלא יתכוונו לבעול בעילה גמורה ופריך אם כן טורד למה פירוש בשבת אמאי פטר ליה לעיל מק"ש כיון דבקיאין הן בשלמא בחול איכא טירדא לפי שמתכוין לבעול בעילה גמורה ואף לבקיאין יש טירדא לבעול בעילה גמורה כדאמר בפרק שני דברכות (דף טז. ושם) דר"ג היה פטור ומחמיר על עצמו אע"ג דבקי היה שלא היה בבלי אבל בשבת שאינו מתכוין לבעול בעילה גמורה טורד למה ומשני לשאינו בקי פי' לפי שאינו בקי בשעת ק"ש דאפי' הבקיאין בשעת מעשה קודם מעשה יראים שלא יהיו בקיאין הילכך טרודים טובא: רוב בקיאין הן. וכל חד וחד מספקינן ליה ברוב וכולם מותרים משמע הכא דרובן בקיאין בהטייה וא"ת דאמרינן בפ"ב דחגיגה (דף יד: ושם) בתולה שעיברה מהו לכהונה כגון שבדקוה על פי חבית ולא היה ריחה נודף מי חיישינן לדשמואל דאמר יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם או דלמא באמבטי עיברה ומסיק דשמואל לא שכיח ובפרק בתרא דנדה (דף סד: ושם) נמי קאמר שאני שמואל דרב גובריה הוא והא אמרינן הכא דרוב בקיאין הן וי"ל דשמואל היה יכול לבעול בעילה גמורה שאשה מתעברת בו בלא דם אבל בהטייה אין אשה מתעברת ולהכי בההיא דחגיגה ליכא למיחש בהטייה אלא לדשמואל: אלא מעתה שושבינין למה מפה למה. פי' בקונטרס כיון שהן בקיאין לבעול בלא דם שמא יטה והיא לא תסיק אדעתה שהטה ומשני דשושבינין ומפה הם שאם לא יטה ויבעול בעילה גמורה ויאבד המפה ואם יטה ויאמר שלא מצא לה בתולים יכולה לומר עדיין בתולה אני וקשה לר"י דאינו מתרץ ממה שהקשה לו דהוי ליה לשנויי דמסקא אדעתה לומר עדיין בתולה אני ועיקר התירוץ חסר מן הספר ונראה לר"י כפירוש ר"ת דדוקא משבת קא פריך דמ פה ושושבינין למה דצריך לבעול בהטייה דמעשה בכל יום שעושין שושבינין אפילו בשבת ומשני שמא יארע שלא יטה ויבעול בעילה גמורה ויאבד דם בתולים והוא דומיא דטורד למה דפריך נמי משבת: אם לעשות לה פה חייב. דפתח זה עשוי להכנים ולהוציא אויר ולהוציא ליחה: ואם להוציא ממנה ליחה פטור. בפרק שמונה שרצים (שבת דף קז: ושם) מוקמינן לה כרבי שמעון וסלקא דעתיה דרבי אמי דמותיב דדם מיפקד פקיד ולדם הוא צריך ולא לפתח ואפ"ה אסר שמואל כרבי שמעון דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ולהכי פריך ממפים מורסא דכי היכי דלהוציא ממנה ליחה פטור ומותר כיון דאינו צריך לפתח אף על גב דשאר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור אבל אסור במורסא שרי משום צער הכא נמי משום מצוה הוי לן למשרי ועוד אפילו שרינן משום צערא טפי ממשום מצוה כדפירש ר"ת לעיל פריך שפיר דהכא ודאי דהוי פסיק רישיה לענין פתח אי לאו משום צערא היה אסור אבל

בג א מיי' פ"ד מהל' ק"ש הל' א סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' ע סעי' ג:
בד ב מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' יג ופ"ד מהל' אבילות הל' ט סמג עשין דרבנן ב טוש"ע א"ח סימן לח סעי' ה וטוש"ע יו"ד סי' שפח סעי' א:
בה ג מיי' פ"י מהל' שבת הל' יז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שכח סעי' כח:

ז"א בהערותיו. יעב"
נדה נח
ברכות
סוכה כה. ברכות יא. טז: מו"ק טו. ע"ש [שמחות פ"ו]
[עירובין ס. וש"נ] [לעיל ה: וש"נ]
נ"י כ"י
שבת קז. וקמ: עדיות פ"ב מ"ה

גליון הש"ס
רש"י ד"ה חייב וכו' דאשכחן בנין בבע"ח. שבת צה ע"א:

פטור התם פקיד ועקיר הכא פקיד ולא עקיר רבי אמי שרא למיבעל בתחלה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבא כתובתה אמר להו *אתפסוה מטלטלין רב זביד שרא למיבעל בתחלה בשבת איכא דאמרי רב זביד גופיה בעל בתחלה בשבת רב יהודה שרא למיבעל בתחלה ביו"ט אמר רב פפי משמיה דרבא לא תימא ביו"ט דשרי הא בשבת אסור דהוא הדין דאפילו בשבת נמי שרי *ומעשה שהיה כך היה רב פפא משמיה דרבא אמר ביו"ט שרי בשבת אסור א"ל רב פפי לרב פפא מאי דעתיך מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אלא מעתה מותר לעשות מוגמר ביו"ט *דמתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך אמר ליה עליך אמר קרא °אך אשר יאכל לכל נפש דבר (שמות יב) השוה לכל נפש אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי אלא מעתה נזדמן לו צבי ביו"ט הואיל ואינו שוה לכל נפש ה"נ דאסור למשחטיה אמר ליה אנא דבר הצורך לכל נפש קאמינא צבי צריך לכל נפש הוא אמר רבי יעקב בר אידי הורה רבי יוחנן בציידן אסור לבעול בתחלה בשבת ומי איכא הוראה לאיסור אין והתנן *הורוה בית הלל [ב]שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות ואי נמי כי הא דתניא *[א]חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי ר' יעקב אומר אפי' ניקב הורה רבי כר' יעקב אמר רב הונא אין הלכה כר' יעקב רב נחמן בר יצחק מתני הכי אמר ר' אבהו שאל ר' ישמעאל בן יעקב דמן צור את רבי יוחנן בציידן ואנא שמעי מהו לבעול בתחלה בשבת ואמר ליה אסור והלכתא [ד]מותר לבעול בתחלה בשבת: אמר רבי חלבו אמר רב הונא א"ר אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה ומי אמר רב הונא הכי והאמר רב הונא אלמנה אינה טעונה ברכה לא קשיא כאן בבחור שנשא אלמנה כאן באלמון שנשא אלמנה ואלמון שנשא אלמנה לא והאמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין [ה]לברכת חתנים בעשרה שנאמר °ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו ובועז (רות ד) אלמון שנשא אלמנה הוה מאי אינה טעונה ברכה דאמר רב הונא אינה טעונה ברכה כל ז' [ו]אבל יום אחד טעונה ברכה אלא הא דתניא *שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים במאי אי בבחור האמרת שבעה אי באלמון האמרת יום אחד איבעית אימא [ז]באלמון יום אחד לברכה [ח]ושלשה לשמחה ואיבעית אימא [ט]בבחור שבעה לברכה ושלשה לשמחה מיתיבי

רש"י

פטור. וקיימא לן פטור ומותר לכתחלה ביציאות שבת (דף ג.) קשיא למאן דאסר דהאי נמי להוציא דם הוא: התם. גבי ליחה: פקיד. כנוס ביחד: ועקיר. כולו מן הבשר ועומד לצאת: הכא. דם בתולים: פקיד הוא ולא עקיר. לגמרי אלא נבלע קצת בכתלים אע"פ שאינו מחובר כשאר דם האברים אלא כנוס מיהו דומה למחובר הוא שאינו מוכן לצאת כליחה: אתפסוה מטלטלי. תנו לה מטלטלין תחת ידה במשכון לשיעבוד כתובתה עד שיכתבו שטר כתובתה בשעבוד קרקעות: מאי דעתיך. למישרי יו"ט יותר משבת: לצורך. אוכל נפש כגון שחיטה: מוגמר. בשמים על האש לגמר את הכלים ואת הבגדים: עליך אמר קרא לכל נפש דבר השוה לכל נפש. מותר ובעילה שוה לכל אבל מוגמר אינו אלא למפונקים: ומי איכא הוראה לאיסור. ומי קרי איסור הוראה משום דכל אדם רשאי להחמיר והאוסר אין זה סמיכת דברים שאפי' מן הספק שאין ההלכה ברורה לו הוא בא ואוסר אבל המתיר סומך על שמועתו או על סברת חכמתו והיא הוראה: הורוה ב"ה. משנה היא במסכת נזיר בהילני המלכה שילא בנה למלחמה ונדרה שבע שנים בנזיר *בחוצה לארץ ועלתה לארץ הורוה ב"ה שתהא נזירה עוד ז' שנים אחרות: חוט השדרה שנפסק ברובו. טריפה: טעונה ברכה. ברכת חתנים: בועז אלמון הוה. דאמר מר אבצן זה בועז וכבר היו לו ל' בנים ושלשים בנות בבבא בתרא (דף צא.): האמרת שבעה. דמדאיכא טעונה דקאמר רב הונא אוקימנא דאינה טעונה שבעה מכלל דטעונה דקאמר רבי אבא שבעה: מברכין

תוספות

גבי בעילה אית לן למשרי אע"ג דליכא צערא כיון דלא הוי פסיק רישיה לענין פתח כיון דאפשר להוצאת דם בלא עשיית פתח כדמוכח לעיל (דף ה:) ומשני הכא פקיד ולא עקיר דקסבר דם חבורי מיחבר והוא הדין דהוי מצי לשנויי דלפתח הוא צריך אלא לפי מאי דקים ליה דלדם הוא צריך משני ליה ותימה דהא שמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר' יהודה כדאמרי' בפ' *הנחנקין (ד' פה. ושם) ובפ' כל התדיר (זבחים ד' צג.) ועוד דמדבר שאין מתכוין דשרי ר"ש ה"ל לאקשויי ולא ממלאכה שאינה צריכה לגופה כיון דרוב בקיאין ולא הוי פסיק רישיה:

מתוך שהותרה לצורך. פירוש לצורך אוכל נפש הותרה נמי שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא צורך הנאת היום או צורך קיום מצוה ביו"ט כההיא דהוצאת קטן למולו וספר תורה לקרות בו ולולב לצאת בו (ביצה דף יב.) אבל שלא לצורך היום כלל לא כמו הוצאת אבנים דמיחייב והאופה מיו"ט לחול לרב חסדא דאמר לוקה (שם דף כא.) משום דלית ליה הואיל ושחיטת עולת נדבה דשרי לב"ה (שם דף כ:) הייט משום שלא יהא שלחנך מלא ושלחן רבך חסר ומוצא חמץ בתוך ביתו דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ו. ושם) דכופה עליו כלי ולא שרינן לשורפו משום מתוך הייט משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מוקצה דאסור לטלטלו אבל אין לומר דאיירי כשביטלו דמכל מקום מדרבנן מצוה לשורפו והוי צורך היום דבמצוה דרבנן נמי שרינן היכא דאיכא למימר מתוך והא דפליגי ב"ש וב"ה (ביצה דף יב:) במבשל גיד הנשה ביו"ט ואכלו דלב"ש דלית להו מתוך לוקה ולב"ה דאית להו מתוך אינו לוקה צריך לומר אע"ג דלא חשיב אוכל נפש משום איסור דרכיב עליה מכל מקום צורך היום הוא כיון דאכיל ליה ונראה לר"י דהוצאת תינוק לטייל הוי לצורך היום ומיהו הוצאה לצורך נכרי נראה דאסור ומה שנהגו עתה להוציא לצורך נכרי היה נראה לר"ב"א משום דרשות הרבים דידן לא הוי אלא כרמלית דאין רחבין ט"ז אמה וגבי יו"ט לא גזור רבנן כי היכי דלא תקון רבנן עירובי חצירות ביו"ט כדמשמע בריש פרק שני דביצה (דף טז:) דאמר יו"ט שחל להיות ערב שבת כו' רבי אומר מערבין עירובי חצירות אבל לא עירובי תחומין לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו אלמא לא תקון עירובי חצירות ביו"ט והוא הדין דלא גזרו בכרמלית והא דקיימא לן בפרק אמרו לו (כריתות דף יז. ושם) ובפרק קמא דביצה (דף יב. ושם) דיש עירוב והוצאה ליו"ט נראה דאיירי בעירובי תחומין ושוב חזר בו דמחלר שאינה מעורבת אין ללמוד ממנה לכרמלית דחמיר טפי כמו שפירשתי במסכת שבת (דף קיז.) ועוד נראה דהא דקיימא לן דיש עירוב והוצאה ליו"ט בעירובי חצירות מיירי מדבעי למימר בפרק אמרו לו (כריתות דף יז. ושם) דאין עירוב והוצאה ליוה"כ מדתנן התם אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב וכן בביצה (דף יב: ושם) בעי למידק דאין עירוב והוצאה ליו"ט מדשרו בית הלל להוציא קטן ולולב והיינו עירובי חצרות דהשתא מוכח לה שפיר מדשרו הוצאה דלא גזרו רבנן אעירובי חצירות אלא משום הוצאה אבל עירובי תחומין אין ענייני' להוצאה והא דקאמר ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו הייט משום דמותר להוציא לצורך: **אלא** מעתה יהא מותר לעשות מוגמר ביו"ט. ואם תאמר לדידיה נמי תקשי וכי לא סבר דאמרינן מתוך הא טעמא דב"ה הכי הוא ויש לומר שהיה סובר דטעמא דבית הלל משום דאין עירוב והוצאה כדקא ס"ד מעיקרא בביצה אע"ג דהתם פריך עלה דלמא לרב פפי לא שמיע לה ועוי"ל שהיה סובר הותרה שלא לצורך ובלבד שיהא דבר הרגיל ולהכי פריך דזה אינו רגיל שפי ממוגמר: **אמר** ליה אנא דבר הצריך לכל נפש קאמינא וצבי צריך לכל נפש. וכן ביאה וקשה לר"י דאמר בסוף פ"ב דביצה (דף כב.) מהו לכבות הנר מפני דבר אחר ומסיק דאסור הא הכא שרי משום דצריך לכל נפש וי"ל דהכא דוקא בבעילה דאשונה דמצוה היא דהוי צורך מצות היום אבל שאר בעילות אין כל כך צורך היום ועי"ל דכיבוי הנר מפני דבר אחר הוי כמו מכשירין דאפילו באוכל נפש אסור וכן מוכח התם דפריך עלה מהא דתניא דמכבין את הבקעת כדי שלא יתעשן הבית ומשני ההיא רבי יהודה היא דשרי מכשירי אוכל נפש כי קאמינא לרבנן: **והלכתא** מותר לבעול בתחלה בשבת. ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף והא סמכינן למיעבד סעודה בשבת: במקהלות

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"י מהל' אישות הל' ט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעי' ב:

כז ג מיי' פ"ב מהל' מילות הל' כא:

כח ג מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל' א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' א:

[נ"ל בפ' כירה שבת מב.]

כט ד מיי' פ"ל מהל' שבת הל' יד סמג לאוין סה ועשין מח טוש"ע אה"ע סימן סב סעיף א וטוש"ע א"ח סי' רפ סעי' ב:

ל ה מיי' פ"ב מהל' ברכות הל' ט ומיי' פ"י מהל' אישות הל' ס סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סא סעי' ד:

לא ו ז מיי' פ"ב מהלכות ברכות הל' ט סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:

לב ח מיי' פ"י מהלכ' אישות הל' י"ב סמג שם טוש"ע שם סי' סא סעי' ב [ועי' מ"מ]:

לג ט מיי' פ"ב מהל' ברכות ה"ט סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:

תוספות רי"ד

א"ל והא לא כתיבא כתובה ואסרו חכמים לשהות אדם את אשתו שעה אחת בלא כתובה א"ל אתפסוה מטלטלי שיעור כתובתה. פי' שיהיה משכון בידה עד שיכתבו לה שטר כתובתה: א"ר חלבו א"ר אדא בר זבדא אמר רב א' בתולה וא' אלמנה טעונה ברכה [כל] שבעה. פי' טעונה ברכות כל ז' ימים ולקמן מוקי לה בדאיכא פנים חדשות: ומי אמר רב הכי והא"ר הונא אלמנה אינה טעונה ברכה כל ז' אלא יום א'. ל"ק כאן בבחור שנשא אלמנה כאן באלמון שנשא אלמנה. מיתיבי מברכים לבתולה ז' ולאלמנה יום א' מאי לאו לאלמנה שנשאת לבחור. לא לאלמון אבל לבחור מאי ז'. א"ה ליתני מברכין לבתולה ז' ולאלמנה שנשאת לבחור ז' ולאלמנה שנשאת לאלמון יום א'. מילתא פסיקא קתני ליכא בתולה דבצירא מז' פי' ואפילו נשאת לאלמון. וליכא אלמנה דבצירא מיום א': אלא הא דתניא שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים במאי אי בבחור הא אמרת ז' אם באלמון הא אמרת יום א'. איבעית אימא בבחור ז' לברכה וג' לשמחה איבע"א באלמון יום א' לברכה וג' לשמחה:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' לקמן ט: ד"ה אין]

[עירובין סח: וש"נ]

[פסחים ה: ביצה יב:]

שמות יב

אמנה בח"ל ועלתה לארץ בנ"ל. רש"ל

נזיר יט:

חולין מה:

רות ד

[לעיל ה.]

מיתיבי מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה יום אחד מאי לאו אפילו אלמנה שנשאת לבחור לא לאלמן אבל לבחור מאי שבעה אי הכי ליתני מברכין לבתולה שבעה ולאלמנה שנשאת לבחור שבעה ולאלמנה יום אחד מילתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה משבעה וליכא אלמנה דבצרה מיום אחד: גופא אמר רב נחמן אמר לי הונא בר נתן תנא מנין לברכת חתנים בעשרה שנאמר °ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה ורבי אבהו אמר מהכא °במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ורב נחמן בהאי קרא דרבי אבהו מאי דריש ביה מיבעי ליה לכדתניא היה ר"מ אומר *מנין שאפילו עוברים שבמעי אמן אמרו שירה על הים שנאמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל ואידך אם כן לימא קרא מבטן מאי ממקור על עסקי מקור ורבי אבהו בהאי קרא דרב נחמן מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה למידרש *עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית דאי סלקא דעתך לברכה לא סגיא דלאו זקנים ואידך אי סלקא דעתך למידרש לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי מילתא *וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו המזכה לעובר קנה והלכתא *המזכה לעובר לא קנה: תנו רבנן מברכין °ברכת חתנים [ג]בבית חתנים ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי וביהודה שנו [ד]מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר רב אדא ורבה בר רב אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי [ה]בא"י אמ"ה אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקדושין רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה [ו]בא"י מקדש ישראל על ידי חופה וקדושין מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת פירות ואברכת מצות ומאן דחתים מידי דהוה אקידושא: ת"ר מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה אמר רב יהודה [ז]והוא שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה בא"י אמ"ה שהכל

רש"י

מברכין לבתולה שבעה. לקמן מפרש כשבאו פנים חדשות מברך טולן כל ימי המשתה ואי לא מברך חדא: במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. על ברכת מקור צריך קהל והיינו עשרה כמו הקהל את העדה (במדבר כ) ואין הקהל בפחות מעדה ועדה עשרה כדילפינן (ברכות דף כא:) מעדת מרגלים עד מתי לעדה הרעה יצאו יהושע וכלב: בגדתאה. עיר שבבבל ושמה בגדת בפסק סדרו של רב שרירא גאון היא נזכרת: המזכה. מתנה על ידי אחר: לעובר. שבמעי אמו קנה: בבית חתנים. כשנכנסה לחופת נישואין: אף בבית האירוסין. כשמקדשה מברכין כל ברכת חתנים כדמפרש: אמר אביי וביהודה שנו. [הא דר"י ביהודה שנו]: שמתייחד עמה. באירוסין כדי שיהא לבו גס בה כדלקמן (דף יב.) לפיכך מברכין ברכת חתנים מתחלה דתניא במסכת כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה: ואסר לנו את הארוסות. מדרבנן שגזרו על הייחוד של פנויה ואף ארוסה לא התירו עד שתיכנס לחופה ובברכה כדפרישית כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואדרבנן נמי מברכין וצונו ואסר לנו כדאשכחן בנר חנוכה (שבת דף כג.): והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין: אברכת פירות. בורא פרי העץ: ברכת מצות. על השחיטה ועל המילה דכיון דכולה חדא הודאה היא ואין הפסק בקשה בינתיים לא בעיא חתימה כדאמר בערבי פסחים (פסחים דף קד.) ברכת המצות טעמא מאי משום דהודאה היא הא נמי כולה הודאה היא: מידי דהוה אקידושא. כיון דבלשון קדושה היא כקידוש היום חתמינן בה כי התם דבההיא חתמינן משום דיש בה הפסק כגון כי הוא יום תחלה למקראי קודש: והוא שבאו. אל המשתה: פנים חדשות. בכל יום שלא היו שם אתמול: מאי מברך אמר רב יהודה כו'. נראה בעיני סדר ברכות שנסדרו על עסקי הזוג אינו אלא מאשר יצר והילך שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם אשר יצר את האדם מדבר בזכר והתקין

תוספות

במקהלות ברכו אלהים. אע"ג דמקהלות תרי קהלות משמע אין סברא לחלק בין עשרה לעשרים לענין שום מילתא ומקהלות דעלמא בעי למימר ומיהו בירושלמי דריש במקהלת כתיב *חסר וי"ו: המזכה לעובר קנה. אע"ג דשמואל גופיה פסיק כרבי יוחנן הסנדלר (לקמן דף נח:) דמקדיש מעשה ידי אשתו המותר חולין דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכל שכן לדבר שלא בא לעולם דגרע טפי כדאמרינן בסוף פרק קמא דגיטין (דף יג: ושם) דקאמר אפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הני מילי לדבר שבא לעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא אמר מ"מ שמואל חשיב עובר בא לעולם אי נמי שמואל אית ליה טפי אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ממה שמקנה דבר שלא בא לעולם והאי סוגיא דבפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) אתיא אליבא דרב הונא וכן מליט רב נחמן דבהדיא סברתו הפוכה מדרב הונא דרב הונא אית ליה* בפירות דקל משבאו לעולם אין יכול לחזור בו וגבי עובר קאמר* אף לכשתלד לא קנה ורב נחמן סבר לכשתלד קנה ובפירות דקל קאמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו: (סייך לע"א) הורוה בית הלל. גבי סילגי המלכה אע"ג דמבית חשמונאי היתה שהרי אם מגבו המלך היתה כדאמר ביומא (דף לז. ושם) ומלכות הורדוס מאה ושלש שנה בפני הבית והלל לא נהג נשיאותו עד שלש שנים לאחר מלכות הורדוס כדאמרינן (שבת טו.) הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן בפני הבית מאה שנה מכל מקום כבר היו לו אז תלמידים שהורו: (סייך לע"א) והיא בועז אלמון שנשא אלמנה הוה. לאו דוקא אלמנה דכשנכנסת למחלון (וכליון) היתה נכרית אלא כיון דבעולה היא כאלמנה חשיב לה: (סייך לע"א) באלמנה שנשאת לבחור. דכיון שאין שניהם אלמונים יש לברך כל שבעה:

שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים. ובמסכת כלה דמייתי קרא דויברכו את רבקה (בראשית כד) איכא למימר דהתם ברכת אירוסין והכא ברכת נישואין ויש ללמוד מכאן שיש לברך ברכת אירוסין לאשה המתקדשת על ידי שליח שהרי אליעזר שליח היה ונראה דאסמכתא בעלמא היא דעשרה לא מיבתמע מהתם ולא איירי פשטיה דקרא בברכת אירוסין: רבי יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה מפני שמתייחד עמה. ואמרי' כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ולפי שפעמים בא עליה שלא לשם חופה עושין ברכה מתחלה כדי שתהא כלה בברכה: מאן דלא חתים מידי דהוה אברכת פירות. שאין בה אריכות והאי נמי אינה ארוכה ולא דמי לקידושא דאריך טפי ומאן דחתים מידי דהוה אקידושא דחתים ביה משום דאריך והאי נמי חשיבא ארוכה ומה שפירש בקונטרס דמשום דבלשון קדושה היא חתמי' בה כמו בקידושא אינו נראה ק"ק מאן דלא חתים בה מאי שנא מברכת התורה דחתמינן בה באשר בחר בנו אע"ג דברכת אירוסין אריכא טפי מינה ושמא לא היה חותם בה: והוא שבאו פנים חדשות. אור"י דפנים חדשות אין קורא אלא בבני אדם שמרבים בשבילם השמחה יותר ושבת דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה:

תוספות רי"ד

א"ר נחמן א"ר הונא תנא מנין לברכת חתנים שהוא בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים וכו'. ור' אבהו אמר במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. פי' בה"ג בשעה שאתה מברך על המקור משום פריה ורביה עשה קהילה. א"ר יוסף הלוי תני ז' ברכות דמברכים בבית החתנים בין בשעת הכניסה בין בשעת המשתה בדאיכא פנים חדשות בין אשר ברא. בדליכא פנים חדשות לא מברכינן לה אלא בעשרה. דאר"י אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' והחתנים מן המנין. ואשר ברא כיון דמברכת החתנים הוא לא מברכין לה בדליכא פנים חדשות אלא בעשרה. ואינו נ"ל דכל היכא דאמרי ברכת חתנים לא משמע אלא ז' ברכות ולא אשר ברא בלחוד דהכי אמרינן ברכת חתנים כל ז'. ואמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. אלמא לא מיקרייא ברכת חתנים אלא ז' ברכות. דהא אשר ברא בלחוד לא בעיא פנים חדשות. והלכך כי אר"י מברכין ברכת חתנים בעשרה כל ז' על ז' ברכות קאמר בדאיכא פנים חדשות. אבל אשר ברא נ"ל כיון שהוא עיקר ברכת חתנות שחייב לברכה בכל יום אפילו אם אכל החתן יחיד חייב לאומרה. סגס"ס (והרב פוסק (כר') [בשם רבינו] יצחק הלוי ואפי' ברכת אשר ברא לבדו צריכה עשרה.) ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים ר"י אומר אף בבית האירוסין מברכין אותן. אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתיחד עמה. פי' ביהודה הי' מיחדים אותם משעת אירוסין כדי שיהא לבו גס בה. ולפיכך מברכין אותם ברכת חתנים תחלה ותניא במס' כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. ואע"ג דהוו מברכי להו משעת אירוסין דין ארוסה יש לה ולא דין נשואה ואינו זכאי לא במציאותי' ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה. ואם מתה אינה יורשה וכן הוא אינו חייב לה בשאר כסות ועונה ולא נקראת אשתו נשואה אלא כשמוסרים אותה לו לשם נשואין. דמסירה קונה שתהיה אשתו לכל דבר ולא ז' ברכות דז' ברכות לא עבדי אלא שיהא מותר להתיחד עמה. וכן דרך קהילות מטניאה שמברכים ז' ברכות משעת אירוסין ועומדים זמן הרבה. ואח"כ מוסרים אותה לו לחופה לשם נשואין. ומ"ה תנן בפירקין לקמן. חוץ מן הארוסה שביהודה. שאע"פ שהיו מברכים ברכות אירוסין אכתי ארוסה קרי לה עד שימסרנה לו לשם נשואין ונ"ל שכיון שבירך ז' ברכות משעת אירוסין אסיר עוד לברכה בשעת נשואין דהוה לחו ברכה לבטלה. א"נ י"ל משום אפושי שמחה. וכל מה שמברכין בתוך ז' ימי החתונה אין בם משום ברכה לבטלה והכי נמי עיקר היתונים הנשואים הם שמה שבירך בשעת האירוסין לא בירך אלא להתיר היחוד ועיקר החתנותיה זו היא. הלכך מברכין אותם בשעת הנשואים: תניא אידך מברכין ברכות חתנים בבית חתנים וברכת האירוסין בבית האירוסין. ברכת האירוסין מאי מברך רבין בר אדא ורב' בר רב אדא תרוויהו משמיה דר"י אמרי. בא"י אמ"ה אקב"ו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקידושין. רב אחא משמיה דרבא מסיים בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין מאן דלא מסיים סבר מידי דהוי אברכת פירות ואברכת מצות. ומאן דמסיים סבר מידי דהוי אקדושא דעלמא. פי' שמאריך בה בריו צריך חתימה וכך הלכה. והאי ואסר לנו את הארוסות היא מדרבנן שאסרו כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואפ"ה מברך עליה מידי דהוה אנר חנוכה. ונ"ל דאע"ג שכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן הכא ברישא מקדש והדר מברך. מפני שהוא הלוי בזעת אירים ושמא יחזרו בהן והוו לבטלה: ת"ר מברכין ברכת חתנים כל ז'. אמר ר"י והוא שבאו פנים חדשות. פי' ברכות החתנים היא ז' ברכות. ומ"ה צריך פנים חדשות אדם שעדיין

שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם ואשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה ברוך אתה ה' אמ"ה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר"ש בריה בריך חמש רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה בריך שית לימא בהא קמיפלגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי לא דכ"ע חדא יצירה הואי מ"ס בתר מחשבה אזלינן ומ"ס בתר מעשה אזלינן כי הא *דרב יהודה רמי כתיב °ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתיב °זכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות בריך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא ובין לא אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו מכאן ואילך אי אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת א"ר רב פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת *אמר רב פפא מכי רמו שערי באסינתא איני והא רב פפא איעסק לאבא מר בריה ובריך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה טריח ליה רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבא ובריך משעת אירוסין אמר קים לי בגוייהו דלא הדרי בהו לא אסתייע מילתא והדרי בהו רב תחליפא בר מערבא איקלע לבבל בריך שית אריכתא ולית הלכתא כוותיה רב חביבא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא כוותיה משום דטרידי דאית ליה צערא לינוקא א"ר נחמן אמר רב התנים מן המנין *ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין מתניתא קא רמית עליה דרב *רב תנא הוא ופליג איתמר *אמר ר' יצחק א"ר יוחנן חתנים מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין

כי

רש"י

והתקין לו ממנו בנין עדי עד. היא הנקבה: שוש תשיש. לפי שאנו צריכין להעלות זכרון ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר (תהלים קלז) תדבק לשוני לחכי וגו': שמח תשמח. ברכה לחתן וכלה שיגילו בשמחה וטוב לב ואשר ברא לשם כל ישראל ולפי שהסדר מתחיל מאשר יצר לפיכך פתח בה

תורה אור

בברוך וחתם בה בברוך כדרך כל ראשי סדרי ברכות ושוש תשיש ושמח תשמח מפני שהן ברכה הסמוכה לחברתה לא פתח בה בברוך שכן תיקנו לכל הברכות שסמוכות אחר הראשונה על הסדר ואשר ברא מפני שהיא נאמרת יחידית ברוב ימי המשתה כשאין שם פנים חדשות לפיכך אינה מן הסמוכות והוצרך לפתוח בה בברוך ולסיים בה בברוך אבל שהכל ברא לכבודו אינה מן הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין ונתעסק בו ואסיפה זו כבוד המקום היא וברכה זו לכך נתקנה ומשעת אסיפה היא ראויה לברך אלא מכיון שיש ברכה על הכוס הזקיקוה לסדרה עליו מידי דהוה אברכת בשמים וברכת על האור במוצאי שבת דאמרי' *(ירושלמי *דפסחים פ"י) רבי מפזרן וחוזר וסודרן על הכוס ורבי חייא מכנסן הואיל ויש שם כוס ולפי שאינה משאר סדר הברכות וכולה הודאה אחת לא חתמו בה בברוך מידי דהוה אברכת פירות ומצות וכן ברכת יוצר האדם שתיקנוה ליצירה ראשונה של אדם הראשון כדלקמן אי למ"ד ב' יצירות הוו אי למ"ד ב' יצירות עלו במחשבה ובתר מחשבה אזלינן מ"מ אינה מסדר ברכות הזווג דהא ביצירה הראשונה אכתי נקבה לא הואי וא"ת למה היא באה מתוך שאנו מברכין על יצירה השניה תקנו אף על הראשונה שהיא עיקר ותחילתו: והתקין לו ממנו. מגופו מצלעותיו: בנין עדי עד. בנין טהג לדורות וחוה קרי לה בנין על שם ויבן את הצלע (בראשית ב): עקרה. ירושלים: ריעים האהובים. החתן והכלה שהן ריעים האוהבים זה את זה: כשמחך יצירך. כמו ששמחת את אדם הראשון: בגן עדן מקדם. דכתיב ויטע גן בעדן מקדם וישם שם וגו' (שם): משמח חתן וכלה. ובאחרונה משמח חתן עם הכלה לפי ששמחת ברכה הראשונה לא בשמחת חתונה אנו אומרים שהרי תפלה היא שמתפללים ומברכין שיהו שמחים בהצלחה כל ימיהם לפיכך אין לחתום בה משמח חתן עם הכלה דמשמע איש באשתו אלא ברוך ה' משמח את שניהם לעולם בסיפוק מזונות וכל טוב ובאחרונה שבה משבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק איש באשה על ידי שמחה וחדוה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא לשון שמחת איש באשה: בריך חמש. שהכל ואשר יצר ושוש תשיש שמח תשמח אשר ברא: בריך שית. יוצר האדם הוסיף: חדא יצירה הואי. כמאן דאמר בעירובין (דף יח.) ויבן את הצלע פרצוף שמתחילת ברייתו נברא שני פרצופין זכר מלפניו ונקבה מאחור: שתי יצירות. כמאן דאמר זנב היה וממנו נבראת האשה והרי כאן שתי יצירות: בתר מחשבה אזלינן. ששניהם עלו במחשבה להבראות ונברא אחד בעירובין בפ' עושין פסין: מברך שהשמחה במעונו. בתחילת הזימון: בין אמר להן. לקרואין: מחמת הלולא. קראתי לכם הלום לסעודה: מעיקרא. קודם החופה אם הזמין קרואים ואמר להם מחמת שאני רוצה להכניס בני לחופה: מאימתי. הויא התחלת שמחת חופה לברך שהשמחה במעונו: מכי רמי שערי באסינתא. יש שורין שעורים בעריבת מים *להטיל שכר לצורך חופה וי"א לשם החתן והכלה זורעין שעורין בעציץ לומר פרו ורבו וצמחו כשעורים הללו: דהוה טריח ליה. מתוקנים היו לו כל צרכי חופה וסעודה: איעסק לבריה. סידך לו אשה: ובריך משעת אירוסין. שהשמחה במעונו: והדרי בהו. לא נתנו לו האשה: שית אריכתא. הוסיף דברים על שהכל ועל ברכת יצירה ראשונה וחתם בהם בברוך: ולית הלכתא כוותיה. כדפי' לעיל: לבי מהולא. לסעודת מילה: חתנים מן המנין. לקמן מפרש למאי הלכתא:

בברכת

תוספות

שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם. פותחת בברוך אע"פ שכל אחת סמוכה לחבירתה כיון דקצרות הן אם לא היה פותח בברוך היה נראה הכל ברכה אחת וכן אשר יצר אם לא היה פותח בברוך היה נראה שהיתה מתחלת מברוך יוצר האדם אשר יצר אבל שוש תשיש שהיא אחר ברכה ארוכה אין צריך לפתוח בברוך ואשר ברא פותחת בברוך לפי שמברכים אותה בפני עצמה כשאין פנים חדשות כדפירש בקונטרס ועל שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם פי' בקונטרס טעם אחר ור"ח פירש דיוצר האדם פותחת בברוך לפי שיש שלא היו אומרים אותה כדאמר בסמוך ואור"ת דבפרק קמא דברכות (דף יא:) גבי ברכת התורה גרסי' ר' יוחנן מסיים בה הכי והערב נא דברכה אחת היא דאי הוו שתי ברכות היה צריך לפתוח בברוך אע"ג דסמוכה לחברתה כיון שאותה שלפניה היא קצרה ובתר הכי גרסינן הלכך נימרינהו לתרווייהו ולא גרסינן לכולהו דאם כן הוה משמע דשלש ברכות הן: חדא יצירה הואי. צריך לומר דהייט כמאן דאמר פרצוף אחד מדקאמר בתר הכי דכולי עלמא חדא יצירה הואי מר סבר בתר מחשבה אזלינן ובריש פרק שני דעירובין (דף יח. ושם) משמע בהדיא דלמאן דאמר פרצוף אחד הוה עלה במחשבה להבראות שנים אבל למאן דאמר התם שני פרצופים לא סבירא ליה הכי כך פירש רשב"ם: רב תנא הוא ופליג. לא בעי לשנויי כי תניא ההיא בברכת המזון כדמשני רבי יוחנן דנראה לו דוחק להעמיד כן ונוח לו טפי לומר דפליג ומדלא קאמר ר' יוחנן *תנא ופליג יש להוכיח דר"י אמורא היה דאי הוה תנא הוה משני כדמשני לרב ואין להקשות דאמאי לא משני רבי יוחנן תנא דאמרי כרב דתנא הוא דרבי יוחנן לא היה מחזיק רב כתנא דפליג עליו בכל דוכתא ומיהו איכא נמי רבי יוחנן שהיה תנא דתניא בשילהי דנזיר (דף סה. ושם) וכמה שיעור תפיסה פירש רבי יוחנן ט':

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ב מהל' ברכות הל' יא וס"י מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סב סעי' א:
מ ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
מא ג מיי' פ"י מהל' אישות ה"ו טוש"ע שם סעיף יג:
מב ד מיי' שם הל' ה וס"ב מהל' ברכות טוש"ע שם סעיף ד:

תוספות רי"ד

שעדיין לא שמען: מאי מברך אר"י שהכל ברא לכבודו. יוצר האדם. אשר יצר. שוש תשיש. שמח תשמח. אשר ברא. פי' תחלה מברך שהכל ברא לכבודו משום דברכת חתנים צריכת עשרה כדכתיב במקהלות ברכו ה' וכתיב ברוב עם הדרת מלך. והאסיפה היא על כבודו לברכו ברבים מ"ה מתחיל ומברך שהכל. אח"כ מברך יוצר האדם כנגד יצירה ראשונה שנברא לבדו. אח"כ מברך על יצירת שניהם האיך הפריד לו אשה מצלעותיו ומפני שמאריך דבריו חותם בה. אבל השתים הראשונות שהן קצרות אינו חותם בהן ואע"פ שהיא סמוכה לשלש ראשונות שבירך כבר פותח בה בברוך מפני שהשלש ראשונות פתיחה בברוך יש בהן. אבל חתימה אין בהם ואיזו נקרא ברכה הסמוכה לחברתה שאין פותחים בה בברוך כשמתחיל לאחרי' כגון ברכות י"ח וברכות ק"ש. אבל הסמוכה לברכה קטנה פותחים בה בברוך כמו שאנו עושים בק' ברכות שאותן שהם קצרות מברכין על כ"א וא' בפתיחה ולא יותר וכשמתחיל לברך ברכות הארוכות פותח בה בברוך. ואין סמיכות ברכות הקצרות פוטרת מלפתוח בה בברוך. ונ"ל שטועים הם בני אדם שמתחילים מאה ברכות מאלהי נשמה מפני שלא מצינו בשום מקום שיתחיל בברכות בלא פתיחת ברוך. וכך ראוי להתחיל ברוך אשר יצר את האדם בחכמה. ויש בה פתיחה לפניה וחתימה לאחריה. ואח"כ אומר אלהי נשמה וחותם בה בברוך ואינו פותח בה בברוך מפני שהיא סמוכה להו. אח"כ אומר כל הקצרות. ואח"כ אומר המעביר שינה. ופותח בברוך. מפני שסמיכות ברכות הקטנות אינה פוטרתה. ובברכת התורה פותח בה בברוך מפני שלא נתקנה עם סדר ק' ברכות אלא כשצריך ללמוד הילכך יש בה פתיחה. אח"כ מברך שוש תשיש קודם שיברך על שמחת הותן דכתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. ומפני שהיא סמוכה לחתימת אשר יצר אינו פותח בה בברוך. אח"כ אומר שמח תשמח שישמח החתן והכלה כל ימיהם ואין זו שמחת הזיווג ומסיים בה משמח חתן וכלה ואינו פותח בה בברוך מפני שסמוכה היא לחתימ' שוש תשיש. אח"כ אומר אשר ברא שהוא שמחת הזיווג וחותם בה משמח חתן עם הכלה ששמחים כשמזדווגים זה עם זה ואע"פ שהיא סמוכה לחתימה הראשונה שלפניה ודין הוא שלא נפתח בה בברוך. אפ"ה מפני שמברכים אותה לבד"ה בדליכא פנים חדשות הוא פותח בה בברוך: רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך אמר אי איכא פנים חדשות נבריך כולהו. ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא. מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא פי' יומא קמא בין בשעת כניסתן לחופה בין בסעודה מברך כולהו ואין צריך פנים חדשות דהא מכאן ואילך לא הוי אלא בסעודה. א"כ יומא קמא אפילו בסעודה מברך ז' ברכות בלא פנים חדשות. ומכאן ואילך בלא פנים חדשות מברך שהשמחה במעונו בברהמ"ז ואשר ברא שהוא עיקר ברכת החתונות בסוף ברהמ"ז. מז' ועד ל' בין אמר מחמת הלולא בין לא אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו. פי' אבל לא אשר ברא שהוא ברכת החתונות. וכיון שעברו ז' ימי חתונות אינו ראוי לברכם. מכאן ואילך אי אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא. וכי אמר מחמת הלולא עד אימת. א"ר פפי משמיה דרבא עד תריסר ירחי שתא. מעיקרא מאימת א"ר פפא מכי רמו שערי באסיתא פי' כיון שמשליך השעורים בגינית לעשות מהן שכר לצורך הסעודה אבל לא משעת אירוסין: רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבא בריך משעת אירוסין. אמר קים לי בגווייהו דלא הדרי ביה ולא אסתעייא מילתא והדרי ביה: רב תחליפא איקלע לבבל בריך שית אריכתא. פי' הוסיף דברים על שהכל ועל יוצר הא"ם. והאריך בהן ותתם בהם ופסיק תלמודא ולית [הלכתא] (כסתם)[כוותיה]: רב חביבא איקלע לסעודת המילה בריך שהשמחה במעונו ופסיק תלמודא ולית הלכתא [כוותיה] משום דאית ליה צערא לינוקא. אר"י אמר ר"י מברכין ברכת התנים בעשרה כל ז'. והתנים מן המנין ברכת אבלים כל ז' ואין אבלים מן המנין. והוא שבאו פנים חדשות. מאי ברכת אבלים ברכת רחבה פי' חז מברין את האבל ברחובה של עיר ומברכין שם כנגד השם וכנגד אבלים וכנגד המנחמים וכנגד כל ישראל כדמפרש בגמרא וצריכה עשרה ובאותן יו"ד אין אבלים מן המנין כברכת המזון כגון י' לויתן ויו"ד לאלהינו:

מסורת הש"ס

פסחים קג

[עירובין יח. ע"ש היטב ועי' גם ברכות סא. ומגלה וכו' איתא ר' אבהו וכו' בתלמודין]

[סנהדרין יט.]

[עירובין נ: וש"נ] [מגילה כג:]

[עיין תוס' ע"ז ח: ד"ה מכי וכו' השיגו על פירוש זה]

תורה אור

כי תניא ההיא [א]בברכת המזון כי קאמר רבי יוחנן [ב]בשורה ואלא הא *דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן *מברכים ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין וברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין ברכה בשורה מי איכא אלא כי אמר רבי יוחנן ברחבה ואלא הא דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין וברכת אבלים בעשרה כל שבעה ואין אבלים מן המנין ברכת רחבה כל שבעה מי איכא משכחת לה בפנים חדשות כי הא דרב חייא בר אבא מקרי בניה דריש לקיש הוה ואמרי לה מתני בריה דריש לקיש הוה שכיב ליה ינוקא יומא קמא לא אזל לגביה למחר דבריה ליהודה בר נחמני מתורגמניה אמר ליה קום אימא מילתא כל קביל ינוקא פתח ואמר °וירא ה' וינאץ מכעס בניו ובנותיו דור שאבות מנאצים להקב"ה כועס על בניהם ועל בנותיהם ומתים כשהם קטנים ואיכא דאמרי בחור הוה והכי קאמר ליה °על כן על בחוריו לא ישמח ה' ואת יתומיו ואת אלמנותיו לא ירחם כי כולו חנף ומרע וכל פה דובר נבלה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה *מאי ועוד ידו נטויה אמר רב חנן בר רב הכל יודעין כלה למה נכנסה לחופה אלא °כל המנבל פיו ומוציא דבר נבלה מפיו אפילו נחתם לו גזר דינו של שבעים שנה לטובה נהפך עליו לרעה אתא לנחומי צעורי קמצער ליה הכי קאמר ליה חשיב את לאתפוסי אדרא אמר ליה קום אימא מילתא כנגד שבחו של הקב"ה פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו אדיר וחזק ברוב נוראות מחיה מתים במאמרו עושה גדולות עד אין חקר ונפלאות עד אין מספר בא"י מחיה המתים א"ל קום אימא מלתא כנגד אבלים פתח ואמר אחינו המיוגעים המדוכאין באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת היא עומדת לעד נתיב הוא מששת ימי בראשית רבים שתו רבים ישתו כמשתה ראשונים כך משתה אחרונים אחינו בעל נחמות ינחם אתכם ברוך מנחם אבלים אמר אביי רבים שתו לימא רבים ישתו לא לימא משתה ראשונים לימא משתה אחרונים לא לימא דאר"ש בן לקיש וכן תנא משמיה דר' יוסי *לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן אמר רב יוסף מאי קרא °כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר ליה שמעו דבר ה' קציני סדום וגו' א"ל קום אימא מלתא כנגד מנחמי אבלים פתח ואמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים המחזיקים בבריתו של אברהם אבינו (שנאמר °כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו') אחינו בעל הגמול ישלם לכם גמולכם ברוך אתה משלם הגמול א"ל קום אימא מלתא כנגד כל ישראל פתח ואמר רבון העולמים פדה והצל מלט הושע עמך ישראל מן הדבר ומן החרב ומן הביזה ומן השדפון ומן הירקון ומכל מיני פורעניות המתרגשות ובאות לעולם ט"ם נקרא ואתה תענה ברוך אתה עוצר המגפה אמר עולא ואמרי לה במתניתא תנא *[ג]עשרה כוסות תקנו חכמים בבית האבל שלשה קודם אכילה כדי לפתוח את בני מעיו שלשה בתוך אכילה כדי לשרות אכילה שבמעיו וארבעה לאחר אכילה [א] אחד כנגד הזן ואחד כנגד ברכת הארץ ואחד כנגד בונה ירושלים ואחד כנגד הטוב והמטיב הוסיפו עליהם ארבעה אחד כנגד חזני העיר ואחד כנגד פרנסי העיר ואחד כנגד בית המקדש ואחד כנגד רבן גמליאל התחילו הוו שותין ומשתכרין החזירו הדבר ליושנה מאי רבן גמליאל דתניא *בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו יותר ממיתתו עד שהיו מניחים אותו ובורחין עד שבא רבן גמליאל ונהג קלות בעצמו והוציאוהו בכלי פשתן ונהגו [ד]כל העם אחריו להוציא בכלי פשתן אמר רב פפא והאידנא נהוג עלמא אפילו *בצרדא בר זוזא: אמר רבי אלעזר

האומר

תוספות

כי תניא ההיא בברכת המזון. פי' בקונטרס להצטרף עם ב' לזימון שהרי הוא חייב בכל המצות ואין נראה לר"י דא"כ לא אתא לאשמועינן אלא דחייב במצות והוה ליה למימר בהדיא דחייב במצות ועוד דא"כ מאי פריך ליה מברכת אבלים בעשרה ואין אבלים מן המנין דקאמר ברכה בשורה מי איכא אלא ע"כ היינו ברכת המזון והדרא קושיא לדוכתין דקתני ואבלים מן המנין ואוקמינן בברכת המזון ולפירש הקונטרס לא קשיא מידי דכי קתני ואבלים מן המנין היינו להצטרף לזימון לומר נברך שאכלנו משלו אבל ברכת אבלים שמברכים בברכת המזון קאמר רבי יוחנן דאינו מן המנין לכך צריך לפרש כי תניא ההיא בברכת המזון היינו ברכת אבלים שבברכת המזון מכאן משמע שברכת אבלים שבברכת המזון לא הוי אלא בעשרה מדסליק אדעתיה דמקשן דאיירי בברכת אבלים שבברכת המזון וקאמר בעשרה והוה ניחא ליה בהכי אי לאו משום דקתני לעיל בברייתא ואבלים מן המנין אם כן צריך עשרה:

אלא כי קאמר רבי יוחנן ברחבה. אי גרסינן אלא משמע דהשתא דלעיל נמי מעמיד ברחבה ותימה למה הוצרכו תרי מילי דר' יוחנן השתא דלעיל והך וצריך לומר דחדא מכלל חברתה אתמר השתא דלעיל מכללא דהך אבל אי ל"ג אלא ניחא דלעיל איירי בשורה והכא ברחבה בלא פנים חדשות ומימרא שלישית של רבי יוחנן הוצרך להשמיענו דבפנים חדשות אין אבלים מן המנין ואי נקט השתא ה"א איפכא דוקא מיום ראשון ואילך אבל ביום ראשון שייכי טפי ומברכים לה בלא י':

האומר

רש"י

בברכת המזון. להצטרף לג' לזמון עליו שהרי הוא חייב בכל המצות. בשורה. כשהיו חוזרין מן הקבר היו עושין שורה סביב האבל לנחמו ומושיבין אותו והן עומדים סביב ואמרי' בסנהדרין (דף יט.) אין שורה פחות מי': ברחבה. כשמברכין את האבל סעודה ראשונה משל אחרים כדאמרינן במועד קטן (דף כז:) היו מברין אותו ברחבה ומברכין שם ברכת אבלים כדמפרש לקמיה ברוך מנחם אבלים: אמר ליה. למתורגמניה: כל קביל ינוקא. לנגד המאורע דברים ניחומים על מיתת הילד: וירא ה'. מה עשו אבות: וינאץ מכעס. שהכעיסוהו וגרמו לו לפקוד על בניהם ובנותיהם: ואית דאמרי. לא תנוק היה המת אלא בחור היה והך קרא אמר על בחוריו וגו': של ע' שנה. ועוד דריש כמו ועד עולמו כל אדם נטויה נהפכת מטוב לרע: אתא לנחומי צעורי מצער ליה. בתמיה מוכיח על פניו שבשביל עונו מת בנו: חשיב את לאתפוסי אדרא. חשוב אתה למעלה לתופסך ואת בניך בעון הדור דקי"ל *בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור שנאמר וממקדשי תחלו (יחזקאל ט): האל הגדול ברוב גודלו. בברוך פתח בה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל הגדול וכו': אחינו המיוגעים כו'. ברכה הסמוכה לחברתה היא וכן סדורות על הסדר: באבל הזה תנו לבבכם לחקור זאת שזאת עומדת לעד. שהכל מתים ולא תבכו יותר מדאי: משתה הראשונים לימא. משתה ראשונים הוא: בבריתו של אברהם. שגמל חסדים. דכתיב (בראשית כא) ויטע אשל ר"ת אכילה שתיה לויה*: עשרה כוסות. להרבות לו בשתיה כדכתיב (משלי לא) תנו שכר לאובד ויין למרי נפש: קודם אכילה. שהיו רגילין להמשיך פרפראות לפני סעודה כגון כיסנין וסופגנין ואיסקריטין ובאותם פרפראות משקין לאבל ג' כוסות: אחד כנגד הזן. על כל ברכה שותה הכוס ומוזגין לו אחר: כנגד חזני העיר. תקנו להם ברכה עליו לפי שהיו שמשי העיר להתעסק במתים ובשאר צרכי ציבור: פרנסי העיר. שהיו עשירים מבזבזים ממונם לקבורת עניים: כנגד בהמ"ק. תקנו עליו ברכת ניחומים שינחמנו המקום בבנינו מאבלנו שאנו מתאבלים עליו כבעל מת: כנגד ר"ג. לקמן מפרש: ליושנה. עשרה כוסות: הוצאת המת. שהיו קוברים אותו בכלים יקרים כגון בירא"ן וסרקות: בצרדא בר זוזא. בגד קנבוס שאינו שוה אלא דינר:

האומר

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פ"ד מהלכות אבל הלכה ו טוש"ע יו"ד סי' שעט סעי' ה:
נד ב מיי' פי"ג שם הלכה א סמג עשין דרבנן ב:
נה ג מיי' שם הל"ח סמג שם:
נו ד מיי' פ"ד שם הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' שנב סעי' ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (אחד כנגד הזן כו' עד הטוב והמטיב) תא"מ (ואפשר דהם כנגד ד' ברכות האמורים למעלה פתח ואמר כו' ואולי על כל כוס אומר ברכה א'):

גליון הש"ס

גמ' כל המנבל פיו. עיין ע"ז יו"ד סי' קכד:

[גי' הערוך צדרא ועי' כ"מ כח. דאיתא צדרייתא ופרש"י בגדי קנבוס אבל בשאלתות איתא בצרדא כדאיתא לפנינו]

מסורת הש"ס

מגילה כג:
[הוספתא מגילה פ"ג]
דברים לב
[שבת לג.]
ישעיה ט
שבת דף לג.
[וע"ע רש"י סוטה י, ד"ה ויטע]
ברכות יט. ס. ע"ב
ישעיה א
בראשית יח
[שמחות פי"ד ובתוספתא פ"י]
מ"ק כז: [תוספתא נדה פ"ט]

האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק באונס ספק ברצון לא צריכא באשת כהן ואיבעית אימא באשת ישראל וכגון דקביל בה אבוה קידושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד מאי קמ"ל תנינא *האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני היא מותרת בקרוביו והוא אסור בקרובותיה מהו דתימא התם דודאי קים ליה אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה קמ"ל ומי אמר רבי אלעזר הכי והאמר רבי אלעזר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה וכמעשה שהיה ותסברא מעשה שהיה בקינוי וסתירה הוה ועוד מי אסרוה הא לא קשיא הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה ממעשה שהיה דלא הוה קינוי וסתירה ולא איתסרא מכל מקום קשיא קינוי וסתירה אין פתח פתוח לא ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא אלא הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד אלא בשני עדים וקינוי וסתירה אפילו בעד אחד נמי ופתח פתוח כשני עדים דמי וכי תימא מעשה שהיה מפני מה לא אסרוה התם אונס הוה ואיבעית אימא כי הא דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל

רש"י

האומר פתח פתוח מצאתי. וטענת דמים אין לו כגון שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים כדלקמן (דף י:) או שנאבדה ממנו מפה ולא ידע אם היה דם אם לאו אבל זאת ברורה לו שפתח פתוח מצא: נאמן לאוסרה עליו. ואע"פ שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו לגבי נפשיה הוי נאמן לשוייה עליה חתיכה דאיסורא אבל להפסידה כתובתה לא מהימן: ואמאי. מיתסרא עליה אפי' אי מהימנת ליה דנבעלה: ספק תחתיו. משנתארסה זינתה: ספק אין תחתיו. אלא קודם שנתארסה זינתה: ספק באונס. ואנוסה שריא באשת ישראל כדלקמן (דף נא:) מוהיא לא נתפסה: באשת כהן. שהאונס אסור בה הלכך חד ספק הוא: פחותה מבת ג' שנים. עכשיו היא גדולה ופיתויה פיתוי ואינו אונס הלכך חד ספק איכא ספק אונס ספק רצון אבל ספק תחתיו ספק אין תחתיו ליכא שאילו נבעלה קודם לכן היו בתוליה חוזרים כדתנן במסכת נדה (דף מד:) פחות מכאן כנותן אצבע בעין שהדמעה יוצאת וחוזרת: מאי קמ"ל תנינא. שאדם נאמן על עצמו לאסור לו את המותר על פיו: הוא אסור בקרובותיה. באמה ובתה ואחותה דשוינהו אנפשיה חתיכה דאיסורא: והיא מותרת בקרוביו. שהרי אינה מודה בקידושין ובמסכת קידושין מוקמינן לה באומר קידשתיה בפני עדים והלכו להם למדינת הים: דודאי קים ליה. שקידשה: אבל הכא. אימא מתוך שפנוי היה ואינו בקי מיקם הוא דלא קים ליה כסבור במגא פתח פתוח ואינו כן ולא תיאסר קמשמע לן: ומי אמר רבי אלעזר הכי. דאשה מזנה נאסרת על פי בעלה: קינוי. שאמר לה אל תסתרי עם פלוני: סתירה. שבאו עדים שנסתרה עמו אחר קינוי: וכמעשה שהיה. דבת שבע: ותסברא. דהכי א"ר אלעזר מעשה שהיה מי הוה ביה קינוי: ועוד מי אסרוה. על אוריה דאילו נאסרה על אוריה נאסרה אף על דוד דקיימא לן (סוטה דף כז:) כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל: הא לא קשיא. כלומר משום הא קושיא לא תדחייה לרבי אלעזר: הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה ממעשה שהיה. ממעשה דבת שבע אנו למדין כן שלא היה שם קינוי וסתירה ולא אסרוה: עדים לא. בתמיה אפי' יש עדים שזינתה שמא אינה נאסרת בלא קינוי והא כתיב (דברים כד) כי מצא בה ערות דבר ועוד הא לא נתפסה אסורה: אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד. דיליף (סוטה דף ג:) דבר דבר מממון: וקינוי וסתירה. אם יש עדים שקינא לה ויש עדים שנסתרה אחר קינוי: אפי' בעד אחד. אפי' אין בטומאה אלא עד אחד נאמן דכתיב (במדבר ה) ועד אין בה ואמר מר (סוטה ב:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים וקאמר רחמנא עד אין בה תרי אלא חד והיא לא נתפסה אסורה שרגלים לדבר שזינתה שהרי קינא לה ונסתרה ועד אחד מעידה שהיא טמאה ומהשתא לא תקשי לך דרבי אלעזר דפתח פתוח לאוסרה על עצמו כשני עדים דמי שהרי דבר ברור הוא לו שנבעלה: מפני מה לא אסרוה. על דוד שהרי עדים הרבה ידעו:

תוספות

האומר פתח פתוח מצאתי כו'. פירש בקונטרס דטענת דמים לא קאמר כגון שנאבדה המפה או שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דמים ור"ח מפרש דבוגרת ומוכת עץ אין להם דמים אבל אין פתחן פתוח ויכול לטעון טענת פתח פתוח וקשה לפר"ח דאמרי' באלו נערות (לקמן לו. ושם:) ובוגרת אין לה טענת בתולים והאמר רב בוגרת נותנים לה לילה ראשונה ומשני אי דקא טעין טענת דמים ה"נ הכ"ע דקטעין טענת פתח פתוח משמע דפתחה פתוח ויש לה דמים וי"ל דר"ח גרים כגירסא ראשונה שהיתה בספרים *אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי נמי הכ"ע דקא טעין טענת דמים וה"פ והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשונה ומדתלינן כל הלילה בדם בתולים משמע דאיכא בוגרת דאית לה דם בתולים טובא אם כן אי אפשר לשום בוגרת שלא יהא פתחה סתום אפילו אין לה דמים וא"כ יש לה טענת בתולים בפתח פתוח ומשני אי דקטעין פתח פתוח ה"נ דיש לה טענת בתולים הכ"ע דלית לה טענת בתולים בטענת דמים משום דאיכא בוגרת דדמיה כלין ומיהו בירושלמי משמע לא כפר"ח דקאמר התם ר' יונה בשם ר' קריספא בוגרת כחבית פתוחה של יין ויש לייבב דלטענין דמים קאמר משום דסתם חבית סתומה לעולם יש בה יין שאין דרך לסתום חבית ריקנית אבל חבית פתוחה פעמים יש בה יין פעמים אין בה יין כך בוגרת פעמים אין לה דמים פעמים יש לה ומשום הכי אין לה טענת דמים כפר"ח וכדאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות נט. ושם) פרע לבוגרת שכלו בתוליה: לא צריכא באשת כהן. וא"ת ונוקמה אחזקתה שהיא כשרה לכהונה ונימא דלאו תחתיו זינתה וי"ל דאדרבה אית לן למימר דהשתא נבעלה דאוקמה אחזקת הגוף שהיתה בתולה: ואי בעית אימא באשת ישראל דקביל בה אביה קידושין פחותה מבת ג' שנים. וא"ת אכתי איכא ספק ספיקא ספק באונס ספק ברצון ואת"ל ברצון ספק כשהיא קטנה ופתוי קטנה אונס הוא כדאמרינן בהבא על יבמתו (שם סא:) וי"ל דשם אונס חד הוא וא"ת ונוקמה בחזקת היתר לבעלה וי"ל דאונסא קלא אית לה כדאמרינן בירושלמי [אונסא יש לו קול] והשתא דליכא קלא הוי ליה רצון רובא ומיעוט אונס ורובא וחזקה רובא עדיף וא"ת א"כ בספק ספיקא נמי תיאסר דספק אונס כמאן דליתיה דמי ולא נשאר אלא חד ספק ספק תחתיו ובהא לא שייך לאוקמה בחזקת היתר כדפי' א] ואומר ר"י דהאי רובא דברצון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן והלכך במקום ספק ספיקא שרי ובמקום חד ספיקא חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא ואשכחן כי האי גוונא גבי תינוק שנמצא בצד העיסה (קדושין דף פ.) דלא הוי רובא אלא מדרבנן ולהכי קאמר ר' יוחנן התם דאין שורפין עליו את התרומה וא"ת אכתי באשת כהן וקיבל אביה קדושין פחותה מבת שלש לישראל איכא ספק ספיקא דספק מוכת עץ ספק דרוסת איש [באשת כהן אית לן למימר את"ל דאינה מוכת עץ מ"מ ספק תחתיו ספק אין תחתיו אשת ישראל את"ל דאינה מוכת עץ ספק באונס ספק ברצון] ואין לומר דמוכת עץ לא שכיח דהא אמרינן באלו נערות (לקמן לו:) גבי סומא שאין לה טענת בתולין מפני שנחבטה על גבי קרקע ופריך כולהו נמי חבוטי מיחבטן א"כ שכיח ולפירוש ר"ח דמוכת עץ פתחה סתום אתי שפיר וי"ל דאם איתא דמוכת עץ היא הויא טוענת דאין גנאי בכך כמו בביאת אונס ומדלא טענה אין להסתפק בכך: ומי אמר ר' אלעזר הכי והאמר ר"א כו'. תימה השתא דבעי למימר דלא מהימן אפי' לשוייה עליה חתיכה דאיסורא תיקשי ליה מתני' דהאומר לאשה קידשתיך אסור בקרובותיה וי"ל דסבירא ליה למקשן דאין דבר שבערוה פחות משנים ואפי' ראה אדם שזינתה אשתו רק שלא היה שם עדים לא היתה נאסרת עליו והלכך ממתני' לא קשיא ליה מידי דקדשתיך בעדים קאמר דמקדש אפי' בעד אחד אין חוששין לקדושיו* אבל אהא דאמר ר' אלעזר דנאמן בלא עדים לומר דמצא פתח פתוח פריך שפיר: קינוי וסתירה אין עדים לא. הכי נמי דלא אתא למעוטי על פי עצמו דכעדים דמי כיון דקים ליה: מפני מה לא אסרוה. פירש הקונטרס והלא אותו מעשה בעדים הוה ואין נראה דנהי דידוע לרבים הוה שהביאה לביתו מ"מ לא ראו כמכחול בשפופרת שבפני בני אדם לא שמש ונראה לר"י לפרש וא"ת דפתח פתוח כשני עדים דמי אמאי לא אסרוה לדוד דוד היה יודע בודאי שנבעלה ואע"פ שעשה תשובה מכל מקום עיכבה ואם היתה אסורה לו לא היה אותו צדיק לוקחה לו לאשה:

עין משפט נר מצוה

מז א ב ג מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' י"א סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' יד וסימן סח סעי' ז:

מח ד מיי' פ"ט מהל' אישות הל' טו טוש"ע שם סי' מח סעי' א:

מט ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' יח סמג עשין מח טוש"ע סי' קטו וטוש"ע שם סי' יא סעי' א [וברב אלפס קידושין פ"ג ד' רלט:]:

[ועיין היטב ערוך ערך פתח א']

נ ו מיי' פ"א מהל' סוטה הל' טו סמג עשין נו טוש"ע אה"ע סי' קעח סעי' יד [וברב אלפס שם]:

תוספות רי"ד

אמר ר"א האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו. פי' שלא טען טענות דמים לומר בעלתי ולא מצאתי דמים כגון שהיתה בוגרת או שהיתה ממשפחת דורקטי נאמן לאוסרה עליו. פי' המורה ואע"פ שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו לגבי נפשיה הוי מהימן לשוויה עליה חתיכה דאיסורא אבל להפסיד כתובה לא מהימן. ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו זינתה וספק לא זינתה תחתיו ואת"ל תחתיו זינתה ספק באונס ספק ברצון. ל"צ באשת כהן פי' דאפילו באונס אסורה לו הלכך חד ספק הוא ואבע"א באשת ישראל וכגון דקיבל [בה] אביה קידושין פחות מבת ג' שנים פי' שאין לומר קודם שאירסת זינתה שהרי בתולית חוזרים ולא נשאר שם אלא חד ספק ומספיקא היא נאסרה לו: מאי קמ"ל תנינא פי' שאדם נאמן על עצמו לאסור לו את המותר עליו. האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה פי' באמה ובתה ואחותה דשווינהו אנפשיה חתיכה דאיסורא והיא מותרת בקרוביו פי' שהרי אינה מודה בקידושיו ובמס' קידושין מוקי לה באומר לה קדשתיך בפני עדים והלכו להם למדינות הים. מהו דתימא התם הוא דודאי קים ליה פי' שקדשה אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה פי' מפני שהוא פנוי ויש לומר בחוצפא בעל ונ"ל כי פתוח היה ואינו כן א"כ לא תיתסר קמ"ל וכ"ש אם טען בעלתי ולא מצאתי דם בנערה שלא בגרה ואינה ממשפחת דורקטי שהוא נאמן לאוסרת עליו שהוא טענה ודאית יותר מפתח פתוח: ומי א"ר אלעזר הכי פי' דאשה מזנה נאסרת ע"פ עצמו והא א"ר אלעזר אין האשה נאסרת על בעלה אלא על ידי קינוי וסתירה.

ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא פי' אם יש עדים שזינתה שמא אינה נאסרת בלא קינוי והכתיב כי מצא בה ערות דבר. אלא הכי קאמר אין האשה נאסרת על בעלה בעד א' אלא בשני עדים. וקינוי וסתירה אפילו בע"א. ופתח פתוח מצאתי כב' עדים דמי. פי' ע"א אע"פ שאינו נאמן באיסורין. היכא דאמר ליה ע"א אשתך זינתה אינו נאמן שאין דבר שבערוה פחות משנים ואם קינא ונסתרה ובא ע"א ואמר נטמאת נאמן ונקרעת כתובתה ויוצאה ואם רוצה לשתות אין משקין אותה. גם אם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן על עצמו כשני עדים ושוי אנפשיה חתיכה דאיסורא:

מסורת הש"ס

[כדאיתא קדושין סה.]

גליון הש"ס

גמ' הכא אונס הוה. עי' יבמות לה ע"א תד"ה פע"מ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ואבע"א וכו' ואומר ר"י דהאי רובא דברצון אינו רוב גמור. [illegible]

א א מיי' פ"ח מהל' אישות הלכה יב יג וסמ"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סח סעיף ג ובסעיף י

*כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו דכתיב °ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערובתם תקח מאי ואת ערובתם תקח תני רב יוסף דברים המעורבין בינו לבינה אמר אביי אף אנן נמי תנינא *בתולה נשאת ליום הרביעי ליום רביעי אין ליום חמישי לא מאי טעמא משום איקרורי דעתא ולמאי אי למיתב לה כתובה ניתיב לה אלא לאוסרה עליו ודקא טעין טענה מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח [א]לא דקטעין טענת דמים אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה אמר רב יוסף מאי קמ"ל תנינא *האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה ביהודה הוא דלא מצי טעין הא בגליל מצי טעין ולמאי אי לאוסרה עליו ביהודה אמאי לא אלא לאו להפסידה כתובתה ודקא טעין טענה *מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח לא דקא טעין טענת דמים אתמר

(תורה אור: ש"א יז)

גט כריתות כותב לאשתו. שאם ימות במלחמה יהא גט מיום כתיבתו והרי מת אוריה במלחמה: דכתיב. במלחמת שאול ואת אחיך כו' ודוד למד מישי אביו להנהיג שאף היוצאין למלחמותיו עושין כן: דברים המעורבים בינו לבינה. אלו קדושין: תקח. תטול מביניהם על ידי גט: אף אנן נמי תנינא. דטוען פתח פתוח מצאתי אסרה עליו ולא אמרינן לא קים ליה: איקרורי דעתא. על שני בשבת הכלה: ולמאי. קפדי רבנן אי מקררא דעתיה: ניתיב לה. מה לנו להפסידה והרי הוא נותן מדעת: אלא לאו לאוסרה. הוא דקפדינן שלא יקרר דעתו ויקיים את האסורה לו אלמא כי אתי וטעין אסרינן לה עליה: טענת דמים. דטענה מבוררת היא וליכא למימר לא קים ליה אבל בפתח פתוח אימא לך לא קים ליה: להפסידה כתובתה. על פי עצמו וטעמא לקמן מפרש חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה: האוכל אצל חמיו. בימים שבין אירוסין לנשואין: אין יכול לטעון טענת בתולים. כשתכנס לחופה: מפני שמתייחד עמה. ביהודה היו מיחדין אותם כדי שיהא לבו גס בה: ביהודה אמאי לא. האומר פשיטא לי שלא באתי אליה והא ודאי מאחר זינתה שוייה עליה חתיכה דאיסורא מה לי גליל מה לי יהודה: אלא לאו להפסידה כתובתה. וביהודה לא מפסידה על פיו דאמרינן הוא בא עליה באירוסין ובגליל מצי טעין דהא לא נתייחד: מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח מצאתי. דאע"ג דאין עדים בדבר זה ולא טענה מוכחת אלא עליה סמכינן דאמרינן אי לאו דקושטא הוא לא היה מפסיד סעודתו ואם היה שוגה מתחלה היה מגרשה ולא טרח בסעודת נשואין ומיהו ביהודה לא מהימן שמא בעל בימי אירוסין ושכח או הערה בה מתוך חבתה ולא ידע שיבר בתוליה: לא דקא טעין טענת דמים. לעולם אימא לך בדבר שאינו יכול לבררו אינו נאמן להפסיד כתובתה ודיוקא דמתני' דדייקינן הא בגליל מצי טעין דטעין טענת דמים וכגון שהיו להם שושבינים שממשמשו אותן ולא נעשית אונסה בדבר ולא ראה ואיבד וטענה ברורה היא:

הכמים

כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. פי' בקונטרס שאם ימות במלחמה יהא גט משעת כתיבתו וקשה לר"ת דא"כ מאי כל היוצא אם לא מהני אלא למי שאין לו בנים ויש לו יבם ועוד דתנן במי שאחזו (גיטין עג. ושם) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה וקאי אמאי דקתני לעיל מינה הרי זה גיטך מהיום אם מתי וכן משמע בתוספתא אלמא אע"ג דאמר מהיום הויא אשת איש גמורה כדמפרש בגמרא באומר מעת שאני בעולם פירוש דהאי דאמר מהיום לא שיחול מיד אלא דעתו שיחול שעה אחת קודם מיתתו דהיינו מעת שהוא בעולם ולא אמר מהיום אלא למעוטי לאחר מיתה כלומר מאותו יום שאני בעולם יהא גט ומיהו יש לחלק בין מהיום לפירש בהדיא שיחול משעת כתיבה דע"כ משעת כתיבה קאמר שיהא גט ועוד נראה דאפי' אמר מהיום יש ליישב פי' הקונטרס דלאו דוקא פירש שאם ימות במלחמה אלא היו מתנים אם לא יחזור מן המלחמה ואגב ריהטיה נקט בקונטרס אם ימות דסתם מי שאינו חוזר מן המלחמה אינו חוזר לפי שמת אלא ה"ה אם נשבה והשתא מהיום דהכא אין שייך לומר מעת שאני בעולם כההוא דמי שאחזו אלא מהיום מיום כתיבה קאמר ואם תאמר והרי חזר אוריה ונתבטל הגט ויש לומר שהיה מתנה אם לא יחזור בסוף המלחמה והרי לא חזר לבסוף וניחא לפירוש זה הא דאמרינן בפרק הזהב (ב"מ נט. ושם) נוח לו לאדם שיבעול ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים ומפיק ליה מהאי מעשה דבת שבע דספק אשת איש הואי דדלמא יחזור מן המלחמה ור"ת מפרש כותב גט כריתות לגמרי בלא שום תנאי ולפי' קשה אמאי קרי לה ספק אשת איש הא הואי גרושה גמורה ואר"ת דקרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשין בצינעא שלא יהא נודע ויקפצו עליהם בני אדם לקדשם ולפי' הקונטרס קשה קצת איך בא עליה למה לא היה ירא שמא יחזור: אי למיתב לה כתובה כו'. משמע אם היה בא לב"ד היה נאמן להפסידה כתובתה אע"פ שלאוסרה עליו לא היה נאמן משום דאית לן למימר דשמא אינו בקי בפתח פתוח ואוקמה בחזקת היתר אבל מ"מ כתובתה הפסידה אע"פ שיש לנו לומר שהוא טועה בפתח פתוח דאית לן למימר אוקי ממונא בחזקת מריה וקשה דאמאי מפסידה כתובתה והא הוה א] ספק ספיקא ספק אי הוא בקי בפתח פתוח אם לאו ואם תמצא לומר פתח פתוח הוה ספק באונס ספק ברצון דאפי' אשת כהן באונס לא מפסדה כתובתה ואין לומר דאפי' בספק ספיקא מפסדה כתובתה משום דמוקמינן ממונא בחזקתיה דהא לקמן (דף יב:) גבי משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ואיכא מאן דמפרש לקמן (דף יא:) מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה אלמא משום דבאותו מנה הוי ספק ספיקא לא מפסדה דספק קודם שנתארסה ספק אחר שנתארסה ואם תמצא לומר אחר שנתארסה אימור באונס הוה דאי אמרת דאפי' בספק ספיקא מפסדה אמאי אית לה אפי' מנה וי"ל דלא חשיב ספק ספיקא כהאי גוונא משום דהאי ספיקא שמא באונס היה לא חשיב ספיקא גמורה למיתב לה כתובה דאימור קודם שנתארסה נאנסה והשתא אתי שפיר הא דתנן במתני' (לקמן דף יג.) היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את וקאמר ר' יהושע שאינה נאמנת ומפסדת כתובתה אי לר' יוחנן מנה אי לר' אלעזר ולא כלום ואע"ג דהוי ספק ספיקא ספק מוכת עץ ויש לה כתובה ואפי' אם תמצא לומר דרוסת איש אימור תחתיו נאנסה ונסתחפה שדהו ויש לה כתובה אלא ודאי ספק באונס לא חשיב ספק ב] דאימור קודם שנתארסה נאנסה ועוד אומר רבינו יצחק דמוכת עץ לא שכיח דהא דאמרינן (לקמן נז:) כולהו נמי חבוטי מיחבטן הייתו אליבא דר"ג אבל רבי יהושע שמעינן דלית ליה טעמא דמיחבטן דקאמר התם (לקמן נז.) חרשת ושוטה יש להן טענת בתולין והייתו משום דס"ל דחבטא לא שכיחא: מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח. נראה לפרש דקס"ד דבטענת דמים *ליכא למיחש לאיקרורי דעתא דכיון דליכא דם לבו נוקפו ואין מתקרר אבל בפתח פתוח איכא למיחש שמא יתקרר: נאמן להפסידה כתובתה. אור"י דשמואל מודה שפיר דנאמן לאוסרה עליו ולהפסידה כתובתה איצטריך ליה לאשמעינן דלא תימא דלא יהא נאמן אע"ג דקים ליה בפתח פתוח דנימא במזיד מסקר להפסידה כתובתה ור"א נמי מצי סבר דנאמן להפסידה ונקט לאוסרה לרבותא וכ"ש דנאמן להפסיד כתובתה כדמוכח הסוגיא דלעיל [ומיהו בירושלמי משמע דלר"א אינו נאמן להפסיד כתובתה]: אבל בגליל מצי טעין. וא"ת מנא ליה דלמא ביהודה נאמנת לומר שבא עליה באירוסין ולא בגליל אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל נמי מהימנא וי"ל דמשמע ליה אינו יכול לטעון טענת בתולים בכל ענין בין שאומרת שבא עליה מן האירוסין בין שאומרת פתח נעול מצא דביהודה נאמנת במגו דאי בעיא אמרה באירוסין בא עליה ולא בגליל דליכא מגו אבל קשה דמייתי מדיוקא והוה ליה לאתויי מרישא דקתני (לקמן דף י:) בתולה אלמנה מן האירוסין כו' ויש להן טענת בתולין וע"כ לענין כתובה איירי דלאוסרה עליו אפילו מן הנשואין נמי יש לה טענת בתולין כיון דנכנסה בחזקת בתולה כדמוכח לקמן (דף יב.) דפריך וניחוש שמא תחתיו זינתה: מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח. וביהודה אע"ג דאיכא חזקה לא מהימן כדפי' בקונטרס א"כ כיון דמתייחד עמה ודאי בא עליה דלא מוקי איניש אנפשיה ואע"ג דגבי יבמה אמרינן (יבמות דף קיא:) דעד ל' יום מוקי אנפשיה רוב פעמים לא מוקי אנפשיה אפי' שעה אחת דעל דעת כן מתייחד *[עמה] ואיתרע חזקה: לא דקא טעין טענת דמים. דהויא טענה ברורה מדאין סדינין מלוכלכים בדם ונראה דבטענת פתח פתוח וטענת דמים דשמעתין איירי שהיא טוענת שהוא בא עליה באירוסין או אומרת בתולה הייתי וא"ת ונהימנא לדידה במגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי דנאמנת לר"ג דפסקינן לקמן (דף יג.) כוותיה וי"ל דאינה מודה ברצון שנבעלה מאחר ועוד דאין זה מגו דמיפסלא נפשה מכהונה אבל קשה דליהמנה במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני אפי' לרבנן דלקמן (דף יא:) דאמרי מוכת עץ כתובתה מנה דאין זה מגו דאינה רוצה להפסיד כלום מכתובתה מ"מ נאמנת במגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ונסתחפה שדהו לכך נראה דהוי מגו במקום חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אע"ג דבעי' היא בפ"ק דבבא בתרא (דף ה: ושם) אי אמרינן מגו במקום חזקה או לא במקום חזקה דהכא עדיפא ואי לא אמרינן מגו להוציא אתי נמי שפיר:

א] בת"י פה"ג, וי"מ דהכא לא חשיב ספק ספיקא דאין יכולין להתהפך ולומר ברישא ספק באונס ספק ברצון ואת"ל ברצון ספק וכו' ולהכי לא חשיב אלא חדא ספיקא וה"נ י"ל בע"א דרוב בקיאין בפתח פתוח והוה ליה לענין כתובה רובא וחזקת ממונא והו ליכא אלא חדא ספיקא אבל לענין לאוסרה איכא למימר סמוך מיעוטא דאין בקיאין לחזקה ואיתרע רובא והוי ליה פלגא ופלגא והוי ספק ספיקא ול"נ דה"פ אי למיתב לה כתובה ואיירי בטענת דמים דלענין כתובה איכא למיחש לאיקרורי דעתיה בטענת דמים

[דטענת דמים מתגלי כשנתייחד עמה אם היו או דמים בשעת תשמיש היתה תולה לאביה ולאמה או לבעלה כדי שלא יהא לו לב עליה כשישאנה וס"ד דטענת דמים אף ביהודה יכול לטעון אבל בפתח אינה מכרת אם פתחה נעול או לאו ואינה מגדת והשתא אתי שפיר דלא פריך מרישא דבפשיטות איכא לאוקמי בטענת דמים. ת"י עה"ג. ובתוס' הרשב"א מצאתי דפי' דבטענת דמים ביהודה נמי ס"ד דמהימן דליכא למימר שכח דאם איתא דהוה דם כשנתייחד עמה לא היה שוכח אבל בפתח פתוח איכא למימר דלא אסיק אדעתיה וא"ת מ"מ אם איתא דפתוח לה פתח הוי דם וי"ל דאפשר למיפתח פתח בלא דם ולפי' ר"ת איכא לאוקמי בבוגרת שכלו דמיה שפתח פתחא ולאו אדעתיה כיון דליכא דם ובכל בתולה אפשר לפותחה בלא דם כדשמואל מיהו שהיא דשמואל נמי משמע דפתחה נעול מדאין ריחה נודף ושמא יש לומר דמתמת דם נמי אין ריחה נודף. ע"כ]:

ב] [ולהאי ביטיא לא מיתוקמא מתני' בפחות מג' שנים. ת"י עה"ג] [*ולפי פי' ר"ת אתי שפיר דמיסתבר ליה לאוקמי מתני' בכל הנשים אפי' בבוגרת ומוכת עץ דאין להם דמים ועי"ל מאי לאו דקטעין אף פתח סתום דאיירי מתני' בכל

[ענין שימשו]

חכמים תקנו לאשה כו'. כלומר אי הואי כתובתה דאורייתא לא הוי נאמן להפקיעה אלא בעדות ידועה אבל כתובתה חכמים תיקנוה הם אמרו והם אמרו הם שתיקנוה אמרו שהוא נאמן להפסידה אף בטענת פתח פתוח: א"כ. שבידו להפקיעה: מה הועילו חכמים בתקנתן. שתקנו לה כתובה: חזקה אין אדם טורח בסעודה כו'. אין לחוש שיטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונא אותה מתחילה לא היה טורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא היה מגרשה מתחילה: אלא מן הזיבורית. אם באת לגבות כתובתה ויש לו עידית וזיבורית ובינונית אינה יכולה לומר תן לי עידית או בינונית בשויה אלא אם בא ליתן לה זיבורית בשויה יתן: [מאי קנסא. כלומר מאי פשע דקא קנסינן ליה]: מן התורה. מכסף ישקול כדלקמן: כסף ישקול. במפתה נאמר: כמוהר הבתולות. האמור במאנס את הבתולה (דברים כב) קנסו הכתוב נ' כסף בשביל מוהר בתוליה: שיהא זה כמוהר הבתולות. הקיש הכתוב קנס המפתה לקנס האונס מה להלן נ' אף כאן נ' ומה כסף האמור כאן שקלים דכתיב ישקול אף להלן שקלים דלא תימא מעות: מכאן סמכו. מדקרי לה מוהר: נותן לה ממעות קפוטקיא. בפרק בתרא תנן נשא אשה בא"י וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י שהן קלות נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י מנין הכתוב בכתובה דאזלינן לקולא רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא שנשתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא: אסבוהו כופרי. הלקוהו מלקיות במקלות חריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין כדאמרינן בסוכה (דף לג.) ואימא כופרא דרכיה דרכי נועם כתיב: מברכתא חביטא ליה. זונות העיר הזאת ששמה מברכתא חבוטות ושוכבות תמיד לפניו לזנות מאחר שהוא בקי בפתח פתוח: בחור לא מהימן ומסבינן ליה כופרי על שמעיז פניו נשוי מהימן ולא מסבינן ליה כופרי: הטה. כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר מעכבו מלפתוח וכשמטין אותו לצדדין נפתח: איכא דאמרי. בלא מתכוין לא שכיח הטיה ולא אמרי' שמא הטה אלא כך בדקו שמא במזיד הטית ועקרת לדשא ועברא עקרת הדלת והבריח: הטה במזיד. במתכוין ובכח: וכבסו. שהיו טיפי הדמים מכוסים בשכבת זרע: גיהוץ

איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל משום רבי שמעון בן אלעזר *חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם אמר רבא *חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה תנא הואיל וקנס חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית קנסא מאי קנסא אלא אימא הואיל ותקנת חכמים הוא לא תגבה אלא מן הזיבורית רבן שמעון בן גמליאל אומר *כתובת אשה מן התורה ומי אמר רבן שמעון בן גמליאל הכי *והתניא °כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה מכאן *סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה רבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אשה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים איפוך ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא הא שמעינא ליה לרבן שמעון בן גמליאל דאמר כתובת אשה מדאורייתא דתנן *רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא ואי בעית אימא כולה רבן שמעון בן גמליאל היא וחסורי מיחסרא והכי קתני מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים שרבן שמעון בן גמליאל אומר כתובת אלמנה אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה והא רב נחמן הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי רב אחאי משני כאן בבחור כאן בנשוי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר ליה שמא הטיתה אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה היטה מצאו פתוח לא היטה מצאו נעול איכא דאמרי הכי אמר ליה שמא במזיד הטיתה ועקרת לדשא ועברא אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהוא מהלך באישון לילה ואפילה היטה במזיד מצאו פתוח לא היטה במזיד מצאו נעול ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי אמר להם הביאו לי אותו סודר הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים אמר לו לך זכה במקחך אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי אמר ליה גיהוץ

אמר רב נחמן אמר שמואל חכמים תיקנו כו'. משמע דכתובה דרבנן וכן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) גבי אין לה כתובה קאמר מאי טעמא תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כו' אלמא סתמא דהש"ס סבר דכתובה דרבנן וקשה דנהגו לכתוב בכתובה כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא ואור"ת דסמכינן אַרשב"ג דמתני' דפרק בתרא (דף קי:) דמייתי לה נמי בסמוך דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא דקסבר כתובה דאורייתא *וקי"ל כרשב"ג במשנתנו ועוד אור"י דלא קיימא לן כר"נ דאשכחנא רב אסי דהוא בתרא דפליג עליה כדמתרץ לקמן ברייתא (דף יב.) תני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון טענת בתולים אלמא דחיים לשמא משקר ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכן פי' רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אסי פליג אדרב נחמן והא דאמרינן בהאשה רבה (יבמות פט. ושם) מ"ט תקינו רבנן כתובה ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינו כגון באלמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ תקינו שלא יהא לה כדי שתהא קלה בעיניו להוציאה:

חזקה אין אדם טורח כו'. תימה תינח באשת כהן או בפחותה מג' דמיתסרא עליה הילכך כיון דמפסידה נאמן ולמ"ד נמי לקמן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלל ניחא דהשתא נמי מפסידה שהרי מקח טעות הוא אבל למ"ד יש לה כתובה מנה לא מפסיד מידי אלא שבא להפסידה מכתובתה מנה אבל הסעודה לא מפסיד ואמאי מהימן ונראה דלא מהימן:

הואיל ותקנת חכמים היא לא תגבה כו'. תימה דר"מ אית ליה לקמן בפרק אע"פ (נו: ושם) דכתובה דאורייתא ובפ' הניזקין (גיטין מח: ושם) אמרי' דקסבר ר"מ דכתובת אשה בבינונית משום הינא וכיון דהויא דאורייתא דינה בעידית כדנפקא לן בריש ב"ק (דף ה.) וכולן כתבות לשלם ממיטב דאתיא תחת נתינה ישלם כסף ואמאי הפקיעו דינה ועוד דלא מישתמיט תנא בשום מקום דאית ליה כתובת אשה ממטלטלי אלא לר"מ כדאמרינן בכל דוכתין (יבמות לט.) הא מני ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ולמ"ד דאורייתא אמאי לא גבי ממטלטלי כמו ניזקין כיון דמהתם ילפינן וי"ל דטעמא שלא יפרשו מהן בני אדם אם יצטרכו למכור עידית או מטלטלים וחשו כדי שיקפצו עליהן בני אדם:

נותן לה ממעות קפוטקיא. תימה לר"י מה ריוח הוא לה שנותן לה מאותם המעות מ"מ אינו נותן לה אלא שוה נ' שקלים ואם הייתו אומרים דלעולם צריך ליתן לה שקלים שעומדין שם בקפוטקיא נ' שקלי קפוטקיא ובארץ ישראל נ' שקלים של ארץ ישראל הוה ניחא כדאמרינן גבי ה' סלעים דפדיון בכור בפ' יש בכור (בכורות נ. ושם) לישדר מר תילתא אחרינא דאוסיפו עלייהו ושדר להו מיהו אין נראה דהתם כשהוסיפו בכל מקום הוסיפו אבל כשמוסיפין במקום אחד אין נראה שבכך תשתנה מדה דאורייתא ומיהו בירושלמי דפירקין גרסינן אמתניתין דכתובה מאתים רבי מונא בשם שמואל אמר בשקל הקדש רבי אבא בר בונא אמר מטבע יוצא וכן מסקי התם כמה אמוראי:

מברכתא חביטא ליה. פירוש הלקוהו שמוציא ש"ר על בת ישראל שהרי משקר וכי זונות חבוטות לפניו שיהיה בקי הלכך לא מהימן והא אמר רב נחמן מהימן ומשני מהימן ומסבינן ליה כופרי ורב נחמן דאמר אסבוהו לא משום שלא היה מאמינו אלא היה מאמינו ואמר להלקותו לפי שחשוד על הזנות ורב אחא משני כדסבירא לן מעיקרא דלא מהימן ואיירי בבחור ועי"ל בגיותא מברכתא חביטא ליה אף על פי שהוא נאמן הלקוהו לפי שחשוד על הזנות והאמר רב נחמן נאמן ולא פירש להלקותו ומשני מהימן ומסבינן ליה ורב נחמן לא איירי במלקות רב אחא אמר לעולם נאמן דאמר רב נחמן הייתו בלא מלקות ובנשוי: בתולה

נב א מיי' פי"א מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סח סעיף ו וסעי' ח:
נג ב מיי' פט"ז מהל' ... סמג שם טוש"ע שם סעיף:
נד ג מיי' פי"ז שם הל' ... טוש"ע שם סימן סו סעיף ו:
נה ד טוש"ע שם סי' סח סעי' ו בהגה"ה:
[וע' תוס' סוטה כו. ד"ה אית]
נו ה ו מיי' פי"א שם הל' יב טוש"ע שם ג:

[ה] יבמות פט: [יבמות קי.]
[ו] לקמן סו:
[ז] לקמן לח: [כטו:]
[ח] ועי' תוס' סוטה כו. ד"ה אית]
[ט] לקמן קי:

תוספות רי"ד

אמר ר"נ אמר שמואל משום ר"ש ב"א חכמים תקנו להם לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה. והם היטנוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם. א"ר חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. פי' המורה אין לחוש שיטעון כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחלה לא היה טורח בסעודה לכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא מתחלה [היה] מגרשה והגאון פי' אימתי הבעל מהימן כששניהם טוענים ברי על הפתח הבעל אומר פתח פתוח מצאתי והיא טוענת לא כי אלא פתח נעול מצאת ותרווייהו טענו טענת ברי או הבעל מהימן אבל אם היא מודה ליה אין פתח פתוח מצאת אבל תחתיך נאנסתי ונסתפחה שדך או מוכת עץ אני ואית לי כתובה ואיהו אמר שמא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות כיון דאיהי טוענת ודאי ואיהו ספק אינו נאמן כדאמר לקמן דפסק שמואל הלכתא כרבן גמליאל דאמר דאשה נאמנת ולא קשיא דשמואל אדשמואל דלא דמי תרתי טעניתא להדדי דהכא טענו ברי וברי והתם טענו ברי ושמא ואית לה מיגו וחזקה. פי' מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך ולא פסלה נפשה מכהונה וכו' וחזקת דגופת דבתולה נולדה: וראיתי כתוב בה"ג דאי עביד בעל סעודה רבתי דינא הוא דשקיל אודינא מן האשה מטעם רבה ואינו נ"ל דעד כאן לא האמינוהו אלא להפסידה כתובתה שהוא מוחזק בה אבל לתוציא ממון ממנה אינו נאמן בטענתו. וכתב רבינו יצחק ז"ל חזינן לגאון דקאמר ה"מ לענין מנה מאתים אבל לתוספת לא מהימן וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב לה מנפשיה הלכך לא מהימן: תנא הואיל וכן דכתובתה תיקון חכמים היא לא תגבה אלא מן הזיבורית. פי' אם באת לגבות כתובתה ויש לו עידית בינונית

גמ' חכמים תקנו לאשה. עיין סנהדרין ח ע"א תד"ה שוגג שם רע:

זיבורית אין יכולה לומר תן לי עידית או בינונית ובשויה אלא זיבורית נותן לה ובשויה: רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה. ומי ארשב"ג הכי והא תניא כסף ישקול כמוהר הבתולות מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מן התורה. רשב"ג אומר כתובה אשה אינה מה"ת אלא מדברי סופרים. איפוך ומאי חזית דאפכת בתרייתא איפוך קמייתא. דהא שמעינן ליה לרשב"ג דאמר כתובת אשה דאורייתא פי' דתנן בפ' בתרא דמכילתין נשא אשה בא"י וכו' רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא פי' נשתעבד בהן כשאר מלוה דקסבר כתובה דאורייתא. עי' בסו"פ: ההוא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר פתח פתוח מצאתי אמר להו ר"נ אסבוהו כופרא. פי' הלקוהו בחריות של דקל שיש בהן עוקצין כמין קוצין: מברכתא חביטא ליה. פי' זונות מופקרות היו חבוטות לו שמכיר בפתח פתוח. והאר"נ האומר וכו' נאמן נאמן ומספינן ליה כופרא. רב אחא משני כאן בבחור כאן בנשוי בחור לא מהימן ומספינן ליה כופרי נשוי מהימן ולא מספינן ליה כופרי: ההוא דאתא לקמיה דר"ג א"ל פ"פ מצאתי. א"ל שמא הטית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול. פי' בהגיעו לפתח ביתו הסגור ויש בו המעכבו מלפתוח וכשמטין אותו לצדדין נפתח. ואי קשיא היכא שריא ליה. והא אמרן לעיל האומר פ"פ מצאתי מהימן לאסרה עליו. תשובה אי הוה סהדר ליה ברי לי שלא הטיתי הוה אסורה עליו. אבל כיון דשתיק הרגיש ר"ג מתוך דבריו כמסתפקא ליה ואין טענתו טענה ברורה ולפיכך שריא עלה:

נז א מיי' פי"א מהל' אישות הל' יב טוש"ע אה"ע סי' סח סעי' ד [עי' מ"מ]:
נח ב ג מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ה:
נט ד מיי' פ"י שם הל' ע סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סו סעי' ו:
ס ה מיי' פי"א שם הל' א והלכה ב סמג שם טוש"ע שם סימן סו סעיף א:
סא ו מיי' פ"א מהל' ביאת מקדש הל"ג (סמג לאוין ס) טוש"ע יו"ד סימן רמב סעיף יג בהגהה:

*גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם ואי אמרת ניעבד גיהוץ מעברא ליה חומרתא ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל ב"ר אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה ליה רבי עדיין בתולה אני אאמר להן הביאו לי שתי שפחות אחת בתולה ואחת בעולה הביאו לו והושיבן *על פי חבית של יין בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף אף זו הושיבה ולא היה ריחה נודף אמר לו לך זכה במקחך ונבדוק מעיקרא בגווה גמרא הוה שמיע ליה מעשה לא הוה חזי וסבר דלמא לא קים ליה בגווה דמלתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל הזקן אמר לו רבי בעלתי ולא מצאתי דם באמרה לו רבי ממשפחת דורקטי אני שאין להן לא דם נדה ולא דם בתולים בדק רבן גמליאל בקרובותיה ומצא כדבריה אמר לו לך זכה במקחך אשריך שזכית למשפחת דורקטי *מאי דורקטי דור קטוע* אמר רבי חנינא תנחומים של הבל ניחמו רבן גמליאל לאותו האיש דתני רבי חייא כשם *שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה ותנא משום רבי מאיר כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובים אתמר רבי ירמיה בר אבא אמר זכה במקחך אמר ליה ורבי יוסי בר אבין אמר נתחייב במקחך אמר ליה בשלמא למאן דאמר נתחייב היינו דרבי חנינא אלא למאן דאמר זכה מאי זכותא דלא אתי לידי ספק נדה ההוא דאתא לקמיה דרבי אמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם גאמרה לו רבי עדיין בתולה הייתי ושני בצורת הוה ראה רבי שפניהם שחורים צוה עליהן והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחדר בעל ומצא דם אמר לו לך זכה במקחך קרי רבי עליהם °צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ: מתני' דבתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה הבתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: גמ' מאי אלמנה אמר רב חנא בגדתאה אלמנה על שם מנה אלמנה מן האירוסין מאי איכא למימר אידי דהא קרי לה אלמנה הא נמי קרי לה אלמנה אלמנה דכתיבא באורייתא מאי איכא למימר דעתידין רבנן דמתקני לה מנה ומי כתב קרא לעתיד אין דכתיב °ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההולך קדמת אשור ותנא רב יוסף *אשור זו סליקא ומי הואי אלא דעתידה הכא נמי דעתידה ואמר רב חנא בגדתאה מטר משקה מרוה ומזבל ומעדן וממשיך אמר רבא בר רבי ישמעאל ואיתימא רב יימר בר שלמיא מאי קרא °תלמיה רוה נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה תברך אמר רבי אלעזר מזבח מזיח ומזין מחבב מכפר היינו מזיח היינו מכפר ומכפר עונות ואמר רב חנא בגדתאה *תמרי משחנן משבען משלשלן מאשרן ולא מפנקן אמר רב אכל תמרים ואל יורה מיתיבי תמרים שחרית וערבית יפות במנחה רעות בצהרים אין כמותן ומבטלות שלשה דברים מחשבה רעה וחולי מעים ותחתוניות מי אמרינן דלא מעלו עלויי מעלו ולפי שעתא טרדא מידי דהוה אחמרא *דאמר מר *השותה רביעית יין אל יורה ואיבעית אימא לא קשיא הא מקמי נהמא הא לבתר נהמא דאמר אביי *אמרה לי אם תמרי מקמי נהמא כי נרגא לדיקולא בתר נהמא כי עברא לדשא *דשא אמר רבא דרך שם דרגא אמר רבא דרך גג פוריא א"ר פפא שפרין ורבין עליה אמר רב נחמן בר יצחק

אף

תורה אור: בראשית ב | איכה ד | תהלים סה

בתולה אלמנה גרושה חלוצה. נראה לפרש דלרבותא נקט חלוצה דסלקא דעתך אמינא כיון דשומרת יבם לא מיחסרא כניסה לחופה שהרי יבמה יבא עליה בעל כנתה וה"א דכנסוה דמיא קמ"ל: אלמנה דכתיבא באורייתא מאי איכא למימר. והא ליכא למימר דתפשוט מהכא דכתובת אלמנה מנה מדאורייתא דהא מנה לא היה בימי משה דלא הזכירה תורה אלא ככר והא דאמרינן בבכורות (דף ה. ושם) משה רבינו גאמן היה ובקי בחשבונות אלא שמנה של קודש כפול היה לא שהיה מנה בימי משה אלא כלומר כמו שמנה של קודש בימי יחזקאל כפול היה כך היה ככר של קודש כפול בימי משה: ותנא רב יוסף אשור זו סליקא ומי הואי. פי' בקונטרס ומי הואי בבריאת עולם ובלא רב יוסף מאשור וכן מכוש לא מצי למיפרך דמצינן למימר דאשור וכוש שם המחוז ולא שם העיר ומימות עולם היה שמם כך אבל קשה דמאי מייתי מאשור דאשור אע"ג דלא הוה בבריאת עולם כיון דהוה בימי משה שפיר הוה ליה למכתב אבל מנה לא היה לו לכתוב כיון שעדיין לא היה בדורו ונראה לר"י לפרש דסליקא בימי משה מי הואי דקים ליה דסליקא לא היה בימי משה וסביב סליקא הולך חדקל ולא אגל אשור שהיה בימי משה: אמר רב אכל תמרים אל יורה. ואם תאמר דבפ"ג דכריתות (דף יג: ושם) (אמר רב הונא) אמר רב הלכה כר' אלעזר דאינו מחייב על שאר משכרין אלא על היין בלבד וי"ל אע"ג דלא מחייב על ביאת מקדש אסור להורות *) וה"נ משמע בס"פ אלו מומין (בכורות מה:) דפסול לעבודה למאן דלא מחייב אשאר משכרין אף על גב דעבודה לא אחיל הוא הדין נמי דאל יורה:

*) [בכריתות תירצו דהתם מדאורייתא והכא מדרבנן הוא דאסור]

גיהוץ. לשיקיי"ר בלבן הזכוכית: ככיבוס שלהן. שהיו מימיהם יפים היו להן לכבס וככיבוס שלנו אין הבגד מלובן עד שיהיה מגוהץ: מעברא ליה חומרתא. שפשוף האבן מעביר את הדם: חומרתא. אבן כדאמרינן בגיטין (דף סט:) ונזהר בחומרתא דנפק מיניה אבן הגמלאת בחמה מחמת חולי: ריחה נודף. מפיה מריחין ריח היין שנכנס לה דרך פתח הפתוח: גמרא הוה שמיע ליה. שעשו כן לבנות יבש גלעד במסכת יבמות (דף ס:): דור קטוע. שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולים: יפין לאשה. למהר לה הריון: נתחייב במקחך. על כרחך תקבל חובה הבאה לך במקחך לשון אין חבין לאדם (לקמן דף יא.) דבר שהוא לרעתו קרוי חובה: שפניהם שחורים. מחמת רעבון: צפד עורם. דוגמ פירש כמו דבק עורם על עצמם ומנחם פירש שחר עורם: מתני' בתולה אלמנה וגרושה. בין בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן האירוסין וחזרה ונשאת: כתובתה. מן השני מאתים. שהרי בחזקת בתולה היא נשאת לו: ויש להם טענת בתולים. אם לא מצאה הב' בתולה אבדה כל כתובתה דמקח טעות היא לו: גמ' בגדתאה. דמן בגדת: על שם מנה. שאם נשאת משנתאלמנה אין לה כתובה אלא מנה: דכתיבא באורייתא. ועדיין לא נתקנו כתובות: ומי כתיב קרא. לקרות על שם דבר העתיד: זו סליקא. שם עיר: ומי הואי. העיר בנויה בבריאת עולם דכתיב ההולך קדמת אשור: [מטר. ולא מאותיות דריש הכי אלא לפום סברא]: מזבל. את הארץ: משאן. נותן עדנה וזיו בפירות: תלמיה. של א"י: רוה נחת גדודיה כאשר ברביבים תמוגגנה. רוה הרי משקה ומרוה תמוגגנה הרי מזבל מעדן וממשיך את הפירות נפקא מצמחה תברך. תמוגגנה דישטנפי"ר: מזיח. קס"ד מזיח עונות: מזין. בזכות הקרבנות העולם נזון שהקרבנו' באין מן המזון וגורמין לו ברכה: מחבב. את ישראל אל אביהם: היינו מזיח היינו מכפר. הי ניהו מזיח הי ניהו מכפר: מזיח גזירות. רעות מעל ישראל: משחנן. מחממות: משלשלן. שלשול: מאשרן. מחזיקות כח כמו אשרו חמוץ (ישעיה א): ולא מפנקן. אינן מרבות אסטניסא על הלב וכנן לשבח: אל יורה. שום הוראה לפי שטורדות דעתו כשיכור: שחרית וערבית יפות. כללא דמילתא לאחר אכילה יפות שחרית דרכן של בני אדם בפת שחרית כדאמר בהמקבל (ב"מ קז:) ערבית לאחר אכילה: במנחה רעות. שהן קודם אכילה לאחר שינת הצהרים: בצהרים. לאחר הסעודה שאכל ושבע: אין כמותם. וטובות יותר מערבית לפי שאינו מעוכב ביום מלילך לשדות לבית הכסא בכל עת שירצה אבל בלילה טורח הוא לו: מבטלות מחשבה רעה. דאגה לפי שמשמחות את הלב ונהרים שעת תורה ונהלה היא: כי עברא לדשא. מחזיקות את הגוף כבריח את הדלת:

אף

תוספות רי"ד

ההוא דאתא לקמיה דר"ג. א"ל בעלתי ולא מצאתי דם. אמרה לו רבי עדיין בתולה אני. אמר להן הביאו לי שתי שפחות א' בעולה וא' בתולה הביאו לו הושיבם על פי חבית של יין. בתולה אין ריחה נודף. בעולה ריחה נודף מפיה (כרימון)[כריח]ביתהיין. שנכנס לה דרך (הפגם הפגום) [פתח הפתוח] הושיבוה ולא היה ריחה נודף. אמר ליה לך כי במקחך. ההוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן א"ל רבי בעלתי ולא מצאתי דם. אמרה לו רבי בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם בתולות ולא דם נדה בדק ר"ג בקרובותי' ומצא כדבריה א"ל לך זכי במקחך: ההוא דאתא לקמיה דרבי. א"ל רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה אני אלא שני בצורת הם. ראה פניה מוריקות. פי' מושחרים מחמת רעבון. צוה עליהם והכניסם למרחץ והאכילם והשקם והכניסם לחופה ובעל ומצא דם. א"ל לך זכי במקחך. קרא עליהם צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ. צפד פי' לשון דבק: מתני' בתולה כתובתה מאתים. ואלמנה מנה. בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים מן הנשואין כתובתן מנה. פי' בתולה שהיא אלמנה או גרושה וחלוצה מן האירוסין ונשאת כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נשאת לו ויש לה טענת בתולים:

[תענית כט:] [יבמות סא:] [בערוך איתא מאי דורקטי תנא דור קטוע] נדה מו: סה: יומא גיטין ס. [וע' תוס' סנהדרין מב: ד"ה סטעקים] [קדושין לא: וש"נ] עירובין סה. [נזיר לח.] [שבת עז:]

אף אנו נאמר איילונית דוכרנית דלא ילדה: **מתני׳** הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולין: **גמ׳** אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין מאי קמ"ל *דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו תנינא *זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם שלא בפניו מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה דהא קיימא לן *דעבד ודאי בהפקירא ניחא ליה קמ"ל דהני מילי גדול דטעם טעם דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו לימא מסייע ליה הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד מאי לאו דאטבלינהו על דעת בית דין לא הכא במאי עסקינן בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו דניחא להו במאי דעביד אבוהון אמר רב יוסף הגדילו יכולין למחות איתיביה אביי הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ואי ס"ד הגדילו יכולין למחות יהבינן לה כתובה דאזלה ואכלה בגיותה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה *שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות מתיב רבא *אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית ועל הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד יש להן קנס ואי אמרת הגדילו יכולין למחות יהבינן לה קנס דאזלה ואכלה בגיותה לכי גדלה נמי ממחייא ונפקא כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות אביי לא אמר כרבא התם קנסא היינו טעמא *שלא יהא חוטא נשכר רבא לא אמר כאביי *כתובה היינו טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: **מתני׳** הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי רבי מאיר *וחכ"א מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין

רש"י

אף אנו נאמר. אף אנו נדרוש את השמות מה לשון איילונית שקראו חכמים לאשה שאינה ראויה לילד: דוכרנית. לשון איל תמים דמתרגמינן דכר שלים (ויקרא ה) הרי היא כאיל שאינו יולד: **גמ׳** (*על דעת ב"ד). אם אין לו אב ואמו הביאתו להתגייר: מטבילין. דאין לך גר בלא מילה וטבילה: על דעת בית דין. שלשה יהו בטבילתו כדין כל טבילת גר שצריכים ג׳ והן נעשין לו אב והרי הוא גר על ידיהן ומגעו ביין כשר: מהו דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. וחוב הוא לו ואין אדם נעשה שליח לאדם לחובתו שלא בפניו כלומר שלא מדעתו וקטן לאו בר דיעה הוא: דהא גבי עבד קי"ל. בפ"ק דגיטין (דף יג.) דודאי בהפקירא ניחא ליה נוח לו להיות עבד ויהא מותר בהפקר זימת השפחות מהיות בן חורין להיות מותר בבת ישראל דלא זילא ליה ולא שכיחא ליה להפקירא: קמ"ל. הכא דגבי עובד כוכבים קטן לא אמרינן הכי: דהני מילי. דניחא ליה בהפקירא: גדול. שגדל [במדות] הפקירות וטעים ליה טעמא דאיסורא: הגדילו. קטנים שנתגיירו ואפי׳ עם אביהן: יכולין למחות. ולומר אי אפשינו להיות גרים וחוזרין לסורן ואין לנו לענשן בב"ד ואפי׳ ידינו תקיפה ואם קדש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר: לכי גדלה. לא יהבינן לה עד שתגדיל: שוב אינה יכולה למחות. ואם מיחתה הרי היא כישראלית מומרת ליענש בכל עונשי ב"ד: שיש להן קנס. נ׳ כסף אם יאנסו: הבא על הממזרת. ואע"ג דלא קרינן ביה ולו תהיה לאשה שהרי אינה ראויה לקיימה אפילו הכי יש לה קנס כדלקמן: אביי לא אמר כרבא. דמותיב מקנסא דקסבר לאו תיובתא היא דטעמא דקנסא שלא יהא חוטא נשכר להפטר: רבא לא אמר כאביי. דמותיב מכתובה דהתם טעמא מאי תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכל זמן שלא מיחתה גיורת היא ועבדינן לה תקנתא: **מתני׳** הבא על הקטנה. פחותה מבת שלש שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: וקטן. פחות מבן תשע שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה ובא על הגדולה: ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתן מאתים. אם נשאו לאיש אחרי כן לא אבדו בכך את כתובתן אם נשאה סתם ולא פירש לה כלום: בתולה. שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה: מן הנישואין. כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת שלא נבעלה: כתובתה מנה. אם ניסת לאחר סתם כתובתה מנה דבחזקת בעולה קיימא משנכנסה לחופה: ואין

תוספות

מטבילין אותו על דעת ב"ד משום דזכות הוא. ותימה דהא זכייה הוי מטעם שליחות דכיון דזכות הוא לו אנן סהדי דעביד ליה שליח כדמוכח בפ"ק דב"מ (דף יב.) גבי חצר משום יד איתרבאי ולא גרע משליחות וא"כ היאך זכין לקטן והלא אין שליחות לקטן כדאמרינן באיזהו נשך (שם עא:) ועוד דאכתי עובד כוכבים הוא ואמרי׳ התם דקטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכייה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפילו זכייה מדרבנן לית ליה ונראה לר"י דהכא נמי דזכין לו מדרבנן כדאמרינן התם דקטן אית ליה זכייה מדרבנן ואע"ג דאכתי עובד כוכבים הוא הא אתי לכלל שליחות א"כ כיון דבהך זכייה נעשה ישראל הוה ליה כישראל גמור לענין זכייה וא"ת היכי הוי גר מדרבנן ושרינן ליה בבת ישראל וקידושיו קידושין הא מן התורה עובד כוכבים הוא וי"ל דקסבר כמ"ד בהאשה רבה (יבמות דף פט:) דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה וכי פריך מאי קמ"ל הוה מצי לשנויי קמ"ל דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה וחד מתרי טעמי נקט והא דאמרי׳ בריש בן סורר (סנהדרין דף סח: ושם) גבי גזל הגר אם אין לאיש גואל איש אתה צריך לחזר אחריו אם יש לו גואל אבל קטן אי אתה צריך לחזר אחריו כו׳ משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה *כדאמרי׳ בפרק הערל (יבמות דף עח. ושם) עובדת כוכבים מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מן התורה דישראל גמור הוא ואית ליה ממון מן התורה כגון שירש את אמו ואי אתה צריך לחזר עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אין יורשין אותו ולפי ספרים דגרסינן בב"מ (דף עא:) זכייה מיהא אית ליה ולא גרס מדרבנן ניחא דמצי למימר דאית ליה זכייה מן התורה ועובד כוכבים קטן כיון דבא להתגייר חשבינן ליה כישראל קטן ואע"ג דזכייה הוי מטעם שליחות ואין לו שליחות מן התורה ה"מ בדבר שיש בו קצת חובה כגון להפריש תרומתו דשמא היה רוצה לפוטרה בחטה אחת או שמא היה רוצה להעדיף אבל הכא שזכות גמור הוא לו יש לו שליחות: **מהו** דתימא עובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה. ואע"ג דרבנן פליגי אר׳ מאיר בפ׳ קמא דגיטין (דף יג. ושם) ולית להו טעמא דבהפקירא ניחא ליה ה"מ גבי עבד שאינו חושש בהפקירא שמפקיע עצמו מן השעבוד אם אבל גבי עובד כוכבים שאינו משועבד ניחא ליה בהפקירא וכן נראה דאי לא תימא הכי היכי מייתי סייעתא מההוא דגיורת דלמא רבנן היא דאפילו בגדול לית להו בהפקירא ניחא ליה: **אבל** קטן זכות הוא לו. והא דתנן בפרק קמא דגיטין (ג"ז שם) האומר תנו גט זה לאשתי ושיחרור זה לעבדי רצה לחזור בשניהם יחזור דברי רבי מאיר היינו בעבד גדול דבקטן מודה רבי מאיר דזכות הוא לו דלא ניחא ליה בהפקירא כדאמרינן הכא משום דלא טעים טעמא דאיסורא א"נ איירי אף בעבד קטן וכגון שהוא של כהן דחוב הוא לו שילא לחירות לפי שמפסידו מלאכול בתרומה: **לכי** גדלה. וא"ת והלא כבר גדולה היא שהיא נערה כיון שהיא בת קנס ומפרש ר"י לכי גדלה ונהגה מנהג יהודית: **אביי** לא אמר כרבא שלא יהא חוטא נשכר. משמע דרבא לית ליה טעמא דשלא יהא חוטא נשכר וקשה דאמרי׳ בפ׳ שור שנגח ד׳ וה׳ (ב"ק דף לח: ושם) קסבר רבי מאיר כותים גירי אמת הן וקנס הוא דקניס ר"מ בממונם לענין שור שנגח שלא יטמעו בהן ופריך אלו נערות שיש להן קנס הבא על הכותית ואי קניס ר"מ בממונם ה"נ ניקנס ומשני דהכא לא בעי למקנס שלא יהא חוטא נשכר והשתא לרבא דלית ליה הכא טעם דחוטא נשכר היכי מצי משני התם וי"ל דהתם אית ליה שפיר האי טעמא כיון דבדין יש להן קנס דגרי אמת הן אלא דבעי׳ למקנס להו סברא הוא דמשום טעמא שלא יהא חוטא נשכר מוקמינן לה אדינא אבל הכא סבירא ליה לרבא דמשום טעמא שלא יהא חוטא נשכר אין ליתן לה כיון דמן הדין לית לה שהרי עובדת כוכבים גמורה היא אם תמחה ובפ׳ אלו נערות (לקמן דף לו:) דאית ליה לרבא שלא יהא חוטא נשכר גבי שבויה משום דמוקמינן לה בקדושתה: ושנואל

עין משפט נר מצוה

סב א מיי׳ פי"א מהל׳ אישות הל׳ א׳ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי׳ סו סעי׳ ג:
סג ב מיי׳ פי"ג מהל׳ איסורי ביאה הל׳ ז סמג לאוין קיו טוש"ע יו"ד סי׳ רסח סעי׳ ז:
סד ג מיי׳ פ"ד מהל׳ זכיה הל"ב סמג עשין פ"ב טוש"ע חו"מ סי׳ רמג סעי׳ א וטוש"ע יו"ד סי׳ רסח סעי׳ ז׳:
סה ד ה ו ז מיי׳ פ"י מהל׳ מלכים הל"ג טוש"ע יו"ד סי׳ רסח סעי׳ ז׳:
סו ח מיי׳ פ"י מהל׳ אישות הל"ז טור אה"ע סי׳ סו:
סז ט מיי׳ פי"א מהל׳ אישות הל"ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי׳ סז סעיף ד:
סח י מיי׳ שם טוש"ע שם סעיף ה:
סט כ מיי׳ שם הל׳ א טוש"ע שם סעי׳ ב:

[וע׳ תוס׳ ב"ק קטו: ד"ה קטן ותוס׳ סנהדרין סח:]

תוספות רי"ד

הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג׳ שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים. פי׳ בחזקת בתולות הן. ואם נמצאת בעולה אומר לה מקחי מקח טעות ואבדה כל כתובתה. אמר ר"ה גר קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד. פי׳ אע"פ שאין לו אב ואם כגון תינוק שנמצא מושלך או ששבו ישראל קטני פלשתים ב"ד מלין אותם והם כישראל לכל דבר. והמורה פי׳ מטבילין אותו. דאינו גר עד שימול ויטבול. עיין פרק החולץ [דף מו] ובפ"ח דיבמות [דף ע"א]. מאי קמ"ל דזכין לאדם שלא בפניו תנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו לאדם אלא בפניו. מ"ד בהפקירא ניחא ליה וחוב הוא לו. פי׳ שאין אדם נעשה שליח לחובתו שלא בפניו כלומר שלא מדעת. קמ"ל דה"מ גדול דטעים טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא [לו]. אמר ר"י [illegible] הגדילו. פי׳ הקטנים שנתגיירו ואפי׳ עם אביהן יכולין למחות. פי׳ יכולין לומר אי אפשינו להיות גרים ואין לנו לעונשם בב"ד. ואפילו ידינו תקיפה. ואם קידש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר. ודוקא שלא הגיעו לכלל שתי שערות אבל אם הגדילו ולא מיחו אין יכולין למחות ואם מיחו הרי הן כישראל מומר וקדושי׳ קדושין. א) והגדילו דר"י לאו דוקא שבאו לכלל עונשין אלא שבאו לכלל דעת ועדיין לא באו לכלל עונשין: מתני׳ הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים. דברי ר"מ וחכ"א מוכת עץ כתובתן מנה. פי׳ קטנה פחותה מבת ג׳ שנים ויום אחד שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין. וקטן פחות מבן ט׳ שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה לקנות קנין גמור. כגון אם בא על יבמתו דהתם אמרי׳ אין ביאתו ביאה ב) חשובה לקנות לגמרי. פי׳ לא גרעה אותה ביאה ממאמר בגדול. שכמו שמאמר בגדול פוסלה על שאר האחין. כך ביאת [פחות] בן ט׳ פסלה על האחין. עיין בס"פ האשה רבה: מוכת עץ שנתקע לה עץ באותו מקום ויצאו בתוליה כתובתה מאתים. פי׳ לא הפסידו כתובתן אם נישאו סתם וחכ"א מוכת עץ כיון שאיבדה בתוליה כתובתה מנה: איתמר

א) ובדברי רבינו אלו נתיישב קושיית התו"י כאן בד"ה קטן ועי"ש. ב) ע"ש ביבמות דף נו דמיירי שם בביאת בן תשע דעשו כמאמר בגדול אבל בפחות מבן תשע לא מיירי התם כלל וצ"ע.

מסורת הש"ס

[נ"ל גר קטן]
[פי׳ תוס׳ גיטין ה: ד"ה והא קי"ל]
[עירובין פא: יבמות קיח: וש"נ]
[גיטין יג. ע׳ תוס׳ שם]
[קשה א"כ מתי תדע שעת שמחאה דהא בקטנות אינה יכולה למחות כר"י י"ל כגון שהתחילה מנהג גיות יום לפני גדלותה וכן נהגה יום או יומים לאחר גדלותה. פ"י עפ"ג]
[יבמות לג: וש"נ]
[יבמות פט. לקמן לט: נד.]
[לקמן יג.]

גליון הש"ס

גמ׳ שלא יהא חוטא נשכר. פ"ב דחלה מ"ז נדה דף ד ע"ב: תוס׳ ד"ה לכי גדלה. וא"ת והלא כבר גדולה. עיין נדה מד ע"ב תוס׳ ד"ה בלשים יום:

ואין להן טענת בתולים [א]הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מנה ואין להן טענת בתולין: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב קטן הבא על הגדולה עשאה מוכת עץ כי אמריתה קמיה דשמואל אמר [ב]אין מוכת עץ בבשר איכא דמתני לה להא שמעתא באפי נפשה קטן הבא על הגדולה רב אמר עשאה מוכת עץ ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר מתיב רב אושעיא גדול שבא על הקטנה וקטן הבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי ר"מ וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה אמר רבא הכי קאמר גדול הבא על הקטנה ולא כלום *דפחות מכאן כנותן אצבע בעין דמי וקטן הבא על הגדולה עשאה מוכת עץ ומוכת עץ גופא פלוגתא דר"מ ורבנן אמר רמי בר חמא *מחלוקת כשהכיר בה דר"מ מדמי לה לבוגרת ורבנן מדמו לה לבעולה אבל לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום ור"מ אמאי מדמי לה לבוגרת נדמייה לבעולה בעולה איתעביד בה מעשה בידי אדם הא לא איתעביד בה מעשה בידי אדם ורבנן אדמדמו לה לבעולה נדמייה לבוגרת בוגרת לא איתעביד בה מעשה כלל הא איתעביד בה מעשה אבל לא הכיר בה לדברי הכל ולא כלום מתיב רב נחמן *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור' אליעזר אומרים נאמנת אלא אמר רבא בין הכיר בה ובין לא הכיר בה לר"מ מאתים לרבנן הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום והדר ביה רבא דתניא כיצד *הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה אם יש עדים שזינתה תחתיו בת סקילה היא הכי קאמר אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה *ואמר רב חייא בר אבין אמר רב ששת זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה ומתיב רב נחמן *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך והיה מקחי מקח טעות ולית לה כלל ואמר להו רב חייא בר אבין אפשר רב עמרם וכל גדולי הדור יתבי כי אמר רב ששת להא שמעתא וקשיא להו ושני מאי מקח טעות נמי ממאתים אבל מנה אית לה ואת אמרת לית לה כלל °ואמר רבא מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב [ג]מקח טעות לגמרי משמע ואלא קשיא הך תריץ ואימא הכי אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא ולא כלום [ד]נמצאת מוכת עץ יש לה כתובה מנה והא רבא הוא דאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום אלא ש"מ הדר ביה רבא מההיא ת"ר כנסה ראשון לשום נישואין [ה]ויש לה עדים שלא נסתרה אי נמי נסתרה ולא שהתה כדי ביאה אין השני יכול לטעון טענת בתולים שהרי כנסה ראשון אמר

ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר. בלא השיר בתולין איירי דאי בהשיר למה יש לה להיות פחותה ממוכת עץ:
לרבנן הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום. ומתני' ר"מ היא ולא רבנן ואם תאמר אמאי לא קאמר לרבנן בין הכיר בה בין לא הכיר בה מנה כדקאמר במסקנא ואיתי מתניתין לדברי הכל וי"ל דלא ניחא ליה למימר הכי דכיון דרבנן מדמו לה לבעולה הויא בלא הכיר בה כמו כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה וסבירא ליה דלית לה ולא כלום ובמסקנא סבר הא דמדמו לה לבעולה היינו לענין מנה אבל מקח טעות לא הויא כמו בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ שיהא מקח טעות:
הדר ביה רבא מההיא. אבל מהא לא בעי למימר דהדר ביה משום דמקח טעות לגמרי משמע וא"ת מנא לן דהדר ביה ממה שאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום נאמר שחזר בו ממה שאמר לא הכיר בה לר"מ מאתים אלא נפרש לא הכיר בה מנה ועוקי ברייתא כרבי מאיר וי"ל כדפי' לעיל בקונטרס דאין זה סברא דאי חשיב מקח טעות לא יהא לה כלום ואי לא חשיב מקח טעות למה לא יהא לה מאתים כיון דמדמה לה לבוגרת דאטו לבוגרת פוחתין לה מכתובתה*):

*) ועוד נ"ל דניחא ליה טפי דלרבנן לא הכיר בה מנה דהשתא מיתוקמא מתני' וברייתא נמי כרבנן. ת"י עס"ג

ואין להן טענת בתולין. אין יכול להפסידה אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והרי מקחי מקח טעות: **גמ'** עשאה מוכת עץ. נהי דאין ביאתו ביאה מיהו לא גרע מעץ הנתקע ולרבנן דפליגי אמוכת עץ כתובתה מנה וכן לענין כהן גדול דתנן (יבמות דף נט.) לא ישא את מוכת עץ הא נמי אסירא ליה: אין מוכת עץ בבשר אדם. ואי בעולה לא הויא מוכת עץ נמי ליתא: באפי נפשה. בלא גברי דלא אמר רב יהודה משמיה דרב ומשמיה דשמואל אלא איכהו גופייהו איפלוג בה: וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ. ומדפלגינהו תנא לתרתי ולא איפלוג רבנן אלא במוכת עץ שמעת מינה אין מוכת עץ בבשר: הכי קאמר גדול הבא על הקטנה ולא כלום. אינה ביאה לדברי הכל הלכך כתובתה מאתים ולא איפלוג רבנן עלה דפחות מכאן כנותן אצבע בעין דתנן במסכת נדה (דף מד:) גבי בת פחותה מג' שנים ויום אחד מה הדמעה היוצאת ע"י אצבע באה אחרת תחתיה אף בתולים של פחות מכן חוזרין אחרים תחתיהם: וקטן שבא על הגדולה. מוכת עץ היא זו וכתובתה מאתים דברי רבי מאיר וחכמים אומרים כל מוכת עץ כתובתה מנה והא נמי דקא משוית לה מוכת עץ כתובתה מנה: כשהכיר בה. כשכנסה וכתב לה כתובה היה יודע שהיא מוכת עץ: מדמי לה לבוגרת. דקיימא לן שכלו בתוליה במס' יבמות (דף נט.) דקתני בבתוליה פרט לבוגרת שכלו בתוליה ואפי' הכי כתובתה מאתים: ולא כלום. דמקח טעות הוא ואפי' מנה אין לה: היא אומרת מוכת עץ אני. משנתנו היא: והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את. הנושא את האשה בחזקת בתולה ולא מצא לה בתולים היא אומרת מוכת עץ אני כו' ש"מ אית לה כתובה או מנה או מאתים דאי לית לה מאי נאמנת דקאמר רבן גמליאל אלמא מוכת עץ שלא הכיר בה יש לה כתובה תיובתא דרמי בר חמא דאמר לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום: אלא אמר רבא לר"מ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים. ומתני' דקתני היא אומרת מוכת עץ אני וקא תבעה מאתים רבי מאיר היא: לרבנן הכיר בה מנה. ומתני' דהכא דקתני וחכמים אומרים מוכת עץ מנה כשהכיר בה: לא הכיר בה ולא כלום. והא לא מצינו למימר לר' מאיר הכיר בה מאתים לא הכיר בה מנה דאי במקח טעות מחזקינן ליה משום דלא הכיר בה לית לה מידי ואי לאו מקח טעות הוא אין חילוק בין הכיר ללא הכיר: והדר ביה רבא גר' ול"ג מההיא. והדר ביה רבא ממאי דאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום אלא בין הכיר בין לא הכיר יש לה מנה לרבנן ומאתים לר"מ ומתני' דהתם דברי הכל: הוצאת שם רע. ליענש מאה כסף אם שקר וליסקל אם אמת היה: בא לב"ד. זקוק לבוא לב"ד ולומר כו': ואמר רב חייא גרסי': ומותיב רב נחמן גר': נסתחפה שדהו. מזלך גרם כאדם שהמטר בא וסוחף את זריעתו ועוקרה: מקח טעות לגמרי משמע. ואין לה כלום: כי אמרה רב ששת להא שמעתא. להאי זאת אומרת דלעיל דיש לה כתובה מנה: וקשיא להו. הא דאותבינן: ואמר רבא גרסי': ואלא קשיא הך. ואקשינן לרבא אלא קשיא הך דלעיל דקתני זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה: תריץ. לההיא דלעיל דכילד הוצאת ש"ר תירוצא דתרצת לה לא תתרצה הכי אלא הכי אם יש עדים כו': נמצאת. לא הכיר בה משמע וקא מתרץ רבא יש לה כתובה מנה אלמא הדר ביה מההיא דלעיל דהא איהו אמר לרבנן ולא כלום וכרבי מאיר נמי לא תוקמה דהא רבי מאיר מאתים קאמר: ויש לה עדים שלא נסתרה. רבותא אשמעינן דאפי' הכי אין השני יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה ולימא מקח טעות הוא: שהרי כנסה ראשון. ועליו לדעת שנבעלה:
זאת

עין משפט
נר מצוה

ע א מיי' פי"א מהל' אישות הל"א טוש"ע אה"ע סי' סו סעי' ג:
עא ב מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד:
עב ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:
עג ה טוש"ע שם סעי' כו:

תוספות רי"ד

איתמר קטן שבא על הגדולה רב אמר עשאה מוכת עץ. פי' דכיון שהוציא בתוליה אע"ג שאין ביאתו ביאה לא גרע מעץ הנתקע וכתובתה מנה לרבנן ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר פי' בבשר אדם. ואי בעולה לא הויא מוכת עץ נמי לא הויא והרי היא כאילו מיעכה היא באצבעה שהממעכת בתוליה באצבעה לא הפסידה מאתים דדוקא דרוסת איש ומוכת עץ לרבנן הפסידה המאתים אבל במיעוך לא הפסידה המאתים כיון שאין כוונתה אלא שלא להצטער תחת בעלה ובמוכת עץ דפליגי רבנן משום דהוי שלא לדעתה ומיסניא בהכי. אמרי' בפ' ד' אחין כל הני מיעכות של בית ר' תמרשמן וקי"ל כשמואל בדיני: אמר רמב"ח מחלוקת כשהכיר בה. פי' כשכנסה וכתב לה כתובה היה יודע שהיא מוכת עץ דר"מ מדמי לה לבוגרת פי' דקי"ל דכלו בתוליה ואפ"ה כתובתן מאתים ורבנן מדמו לה לבעולה ור"מ אדמדמי לה לבוגרת לדמו לה לבעולה בעולה איתעביד בה מעשה (בוגרת)[בידי אדם הא] לא איתעביד בה מעשה ורבנן אדמדמו לה לבעולה לדמו לה לבוגרת בוגרת לא איתעביד בה מעשה כלל הא איתעביד בה מעשה. אבל לא הכיר בה ד"ה ולא כלום פי' שמקח טעות הוא. ורבא אסיק דבין הכיר בה ובין לא הכיר בה לר"מ כתובתה מאתים לרבנן כתובתה מנה. וקי"ל כרבנן ולא כר"מ דיחיד ורבים הלכה כרבים: **מתני'** בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על ג' שנים ויום א' כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים. פי' בתולה מן הנשואין וכגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת בעולה קיימא משעה שנכנסה תחתיו וכתובתה מנה אם נשאת לאחר סתם ואין להם טענת בתולים להפסידה אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והרי מקחי מקח טעות: תנו רבנן כנסה הראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נבחרה או שנסתרה אלא שלא שהתה עמו כדי ביאה אין השני יכול לטעון טענת בתולים פי' להפסידה מנה הראוי לאלמנה מן הנשואין שהרי כנסה הראשון. ואע"פ שהעדים מעידין אינו יכול לטעון.
אמר

מסורת הש"ס

[נדה מד:]
[לקמן יג.]
לקמן יג. [טז.]
לקמן מו.
[לקמן יג.]
[לקמן יב: טז.]

גליון הש"ס
גמ' ואמר רבא מאן דקא מותיב שפיר. עבה"ק קכג ע"א ר"ס ו ע"ב:

אמר רבה זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה רב אשי אמר בעלמא לעולם אימא לך לית לה כלל ושאני הכא שהרי כנסה ראשון וניחוש שמא תחתיו זינתה אמר רב שרביא כגון שקידש ובעל לאלתר ואיכא דמתני לה אמתניתין בתולה אלמנה גרושה חלוצה מן הנישואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולין בתולה מן הנישואין היכי משכחת לה כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה אמר רבה זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה רב אשי אמר לעולם אימא לך בעלמא לית לה כלל ושאני הכא שהרי נכנסה לחופה וליחוש שמא תחתיו זינתה אמר רב שרביא כגון שקידש ובעל לאלתר מאן דמתני לה אברייתא כל שכן אמתניתין ומאן דמתני לה אמתני' אבל אברייתא לא משום דמצי אמר לה אנא אעדים סמכי: **מתני'** *האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שמתייחד עמה: **גמ'** מדקתני האוכל מכלל דאיכא דוכתא ביהודה נמי דלא אכיל אמר אביי ש"מ ביהודה נמי מקומות מקומות יש כדתניא א"ר יהודה *ביהודה בראשונה היו מייחדין את החתן ואת הכלה שעה אחת קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו מעמידין להם שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו שושבינין ישנים בבית שחתן וכלה ישנים בה ובגליל לא היו עושין כן וכל שלא נהג כמנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים אהייא אילימא ארישא כל שנהג מיבעי ליה אלא אסיפא כל שלא מושמש מיבעי ליה אמר אביי לעולם ארישא ותני כל שנהג אמר ליה רבא והא כל שלא נהג קתני אלא אמר רבא הכי קאמר כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולים רב אשי אמר לעולם [ג]אסיפא ותני כל שלא מושמש: **מתני'** אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת *כהנים כתובתה מנה בית דין של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים: **גמ'** תנא ואלמנת כהנים כתובתה מאתים והאנן תנן אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהנים כתובתן מנה אמר רב אשי שתי תקנות הוו מעיקרא תקנו לבתולה ארבע מאות זוז ולאלמנה מנה כיון

רש"י

זאת אומרת כו'. דהא ודאי בחזקת בתולה כנסה דסמך אעדים וקאמר אין יכול להפסידה מנה הראוי לאלמנה מן הנישואין: וניחוש שמא תחתיו זינתה. *אמתניתין פריך דקתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים ולא מזקיקינן ליה לבא לבית דין ולא יתברר הדבר אם תחתיו זינתה אם לא ושמא אסורה היא לו בשלמא אהך דלעיל דאמרן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה לא מקשינן דאיכא למימר כשבא לבית דין ובאו עדים שזינתה קודם לכן אבל הכא קתני אין יכול לטעון מתוך כך לא יבא לב"ד: כשקידש ובעל לאלתר גרסינן ולא גרסינן כשקידש לאלתר ובעל לאלתר. שלא פירש ממנה בין קידושין לבעילה דודאי לא תחתיו זינתה: ואיכא דמתני לה. להא דרבה ורב אשי ורב שרביא אמתני': זאת אומרת. מדקתני מתני' אין להן טענת בתולים: וליחוש שמא תחתיו זינתה. ואמאי תני אין להן טענת בתולים: מאן דמתני לה. להא דרבה ורב אשי אברייתא: כ"ש אמתני'. דכיון דאברייתא אע"ג דאמרו עדים לא נסתרה לראשון ושני זה בחזקת בתולה כנסה ואפילו הכי אהדר ליה רב אשי לרבה לעולם לא תשמע כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה דשאני הכא שהרי כנסה ראשון כל שכן אמתניתין דלא הבטיחוהו עדים על כך איכא למתנייה לדרבה ומאי דאהדר ליה רב אשי: ומאן דתני לה. דרבה ורב אשי אמתניתין: אבל אברייתא לא. מתני להו דאברייתא ודאי שפיר ש"מ זאת אומרת דרבה ועלה לא הוה לרב אשי לאהדורי שאני הכא שהרי כנסה ראשון דמצי אמר אנא אעדים סמכי וכיון דקתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים שמעינן ודאי דזאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה: מקומות מקומות יש. שחלוקין במנהגם ונפקא מינה דהיכא דלא נהיגי לייחד יכול לטעון: כדתניא. דמקומות מקומות יש: למשמש. לפשפש ולמשמש במעשיהן באותו הלילה שלא יקלקלו זה את זה במעשיהם בתרמית שלא יראה זה דם בתולים ויאבדנו או לא תביא מפה שיש עליה טיפי דמים ובמקום שנהגו למשמש לא נהגו לייחד דאילו במקום שנהגו לייחד מאי מישמוש בעי הרי אין שם טענת בתולים אלמא ביהודה מקומות מקומות יש: אילימא ארישא. אמנהג דמייחדין: כל שנהג להתייחד מיבעי ליה. דאין יכול לטעון: אלא אסיפא. אמנהג דמשמוש שושבינין: כל שלא מושמש מיבעי ליה. דהטוען טענת בתולים הוא הבעל והוא אינו נוהג מישמוש שבו [שאינו תלוי בבעל] אלא על אבי הכלה למשמשו שלא יאבד את בתוליה ומשמוש בכלה שלא תביא דם מן החוץ תלוי בבעל והיכי תני כל בעל שלא נהג מישמוש אינו יכול לטעון טענת בתולים כ"ש דאם לא נהג למשמש והם מישמשו אותו דיכול לטעון הכי איבעי ליה למתני כל שלא מושמש אינו יכול לטעון דשמא ראה ואבד: אלא אמר רבא. האי כל שלא נהג אמנהג דגליל קאי דתנא בברייתא ובגליל לא היו עושין כן ועלה קאי כל שלא נהג כמנהג הזה בגליל אלא נתייחד כמנהג שביהודה אינו יכול לטעון: **מתני'** אלמנת כהנים. אלמנה בת כהן: היו גובין לבתולה. בת כהן כשנישאת לכהן וכ"ש כשנישאת לישראל: **גמ'** שתי תקנות הוו. לאלמנה בת כהן: דמזלזלי בהו [הילכך מעיקרא לא רצו לשנותה משאר אלמנה וכיון דחזו דקא מזלזלי בהו ראו שהיה צורך תקון להם מאתן וכיון דחזו דפרשי מינייהו אהדריכהו למילתייהו] ולכך הוצרך לומר שתי תקנות הס"ס:

תוספות

אמר רבה זאת אומרת. נראה דהכא גרסינן רבה דהא רבא קאמר לעיל דמקח טעות לגמרי משמע ואי גרסינן הכא רבא א"כ תיקשי מתניתין רישא לסיפא דהא זאת אומרת איכא למידק נמי ממתניתין כדאמרינן בסמוך אלא ודאי נראה דהכא גרס רבה דרבא דאמר לעיל מקח טעות לגמרי משמע יפרש כמו רב אשי:

כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה. והא דקתני שהרי כנסה ראשון פירש ריב"ם דהכי משמע ליה אין לשני טענת בתולין לחסרה מכתובתה כלום שהרי כנסה ראשון וגרם להיות כתובתה מנה ואינו יכול לחסרה כלום מאותה מנה דלא מהניא טענת בתולין אלא ממנה דבתולין: שאני הכא שהרי כנסה ראשון. ואדעתא דבעולה נישאת ואע"ג דעדים מעידים שלא נבעלה אינו סומך על זה מאחר שהיו נישואין וסבר דלשבחה אומרים כן:

וניחוש שמא תחתיו זינתה. אין לומר דפריך אמאי אינו יכול לטעון טענת בתולים לאוסרה עליו ניחוש באשת כהן שמא תחתיו זינתה דליכא אלא חדא ספיקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו דהא מצי לשנויי דהא דאינו יכול לטעון היינו להפסידה מכתובתה דאיכא ספק ספיקא דאפי' תחתיו אימור באונס הוה ואין זה דוחק דלעיל נמי מפרש אינו יכול לטעון טענת בתולים הכי דקאמר למאי אי לאוסרה עליו ביהודה אמאי לא כו' אלא לכתובה פריך אמאי אינו מפסיד לה ונראה לר"י דלרב אשי פריך כיון דבעלמא אית ליה דאין לה כלום והכא יש לה לפי שכנסה ראשון א"כ יבא לידי איסור שזה האיש סבור כיון שזו יש לה אע"ג דבעלמא לית לה אם כן מחזקין אותה ודאי בעולה מבעל ראשון ואדעת כן רוצים לומר שנכנסתי ובהכנס אטרח לבית דין שודאי לא יאסרוה עלי ולכך היה לנו להפסיד כתובתה שיבא לב"ד ולא יטעה לומר שמותרת לו ואפי' באשת ישראל יש לנו להפסידה גזירה שירא כהן שזו לא תאבד כתובתה ויסבור אף בשלו כן ולא יבא לב"ד אבל לרבה לא פריך מידי כיון דבעלמא נמי יש לה ליכא למיטעי:

כגון שקידש ובעל לאלתר. וכן צריך נמי להעמיד שהראשון אחר שקידש כנסה לאלתר ומת מיד ועדים מעידים שלא זינתה תחתיו דאם נבעלה תחת הראשון הרי נבעלה לפסול לה ואסורה לכהונה:*)

שתי תקנות הוו. וליכא למימר דחדא תקנה הואי ומתני' קודם תקנה וברייתא לאחר תקנה שתיקנו לאלמנה מאתים דהא חזינן השתא דלית להו מאתים וליכא למימר נמי דמעיקרא כי תקינו לבתולה ארבע מאות תקינו גם כן לאלמנה מאתים דאין סברא לתקן לאלמנה מאתים אם לא אחר שראו צורך

תוספות רי"ד

אמר רבא זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה. פי' כיון שהעדים מבררים ומעידים שלא בא עליה כשכנסה [ראשון] א"כ בחזקת בתולה כונסה וש"מ כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה. ר"א אמר בעלמא לעולם אימא לך דלית לה מידי ושאני הכא שכבר כנסה הראשון. פי' ואע"פ שמעידים העדים שלאחר שכנסה לא בא עליה יש לומר כיון שנתרצית לו לכונסה מאותה שעה היא נשאת לו. והל' כרב אשי דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום ורבא נמי הכי אמר לעיל במאי דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים וכו' ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע ולית לה כלל. והכא דקאמר זאת אומרת דיוקא בעלמא סבר לדייק מינה ולמימר דתנא דהאי מתניתא ס"ל הכי וליתא אלא כדתרצה רב אשי. ומקשה וליחוש שמא תחתיו זינתה וא"ר שרביא כגון שקידש ובעל לאלתר. פי' כל היכא דהיא טוענת טענת ברי ובעל טוען טענת שמא כגון תחתיך נאנסתי או מוכת עץ אני נאמנת ושקלא כתובה ושריא לבעלה כדלקמן ואפילו ר' יהושע דאמר לקמן בראוה מדברת חיישינן שמא נבעלה לנתין ולממזר דוקא להנשא לכהונה אבל לאוסרה על בעלה בייחוד בעלמא הא אמרי' לקמן דמודה ר"י דלא אסרה לה אפי' אם הוא כהן ות"נ אילו טענת האשה ואמרת שבעלי בא עלי קודם נשואין לא הוה מקשי' וליחוש שמא תחתיו זינתה דהיא נאמנת אלא התנא לא שנה טענת האשה אלמא לא טענה הכי ואפ"ה אומר' לו ב"ד שאינך יכול לטעון טענת בתולים שמא בא עליה קודם נשואין משעה ששניהם נאותו לכנוס ואע"פ שהאשה אינה יודעת לטעון. י"ל שלמפרע היה מערה בה והוציא בתוליה ולא הרגישה שלא עלו במטה כדרך חתן וכלה אלא עד אז היה מערה בה ולא שתח לבה ולא ידעה ומ"ה פריך וליחוש שמא תחתיו זינתה דהנירא שלא להפסידה כתובתה אמרי' שמא בעלה בא עליה ולא תפסיד כתובה מספק אבל מספקא תאסר עליו כיון שעדים מעידים שלאחר שכנסה לא בא עליה והיא נמי לא טענה טענה ודאית תאמר עליו מספק שמא תחתיו זינתה ולהכי איצטריך רב שרביא לומר שקידש ובעל לאלתר שיצאנו מן הספק ויש כאן ספק שמא בעולה היתה מקודם לכן הרי מקחו מקח טעות

עד א מיי' פי"א מהל' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן סח סעיף א:

עה ב טוש"ע שם ס"ב:

ג"ל אברייתא

[לעיל ט:]

[תוספתא פ"א]

[תוספתא בתמיהות איתא כהן]

*) [רב אשי אומר תני כל שלא מושמש. אומר רבינו יצחק בן רבינו מאיר דרב אשי פליג ארב נחמן דלית לי' חזקה דאין אדם טורח כו' כדפי' לעיל. ור"ת אומר דלא פליג דדוקא ביהודה שנהגו למשמש ואירע שלא משמש אינו יכול לטעון דדומה לדבר שהוא ברמאות גילגל שלא מישמשוהו וכן משמע קצת דהא קתני ביהודה אינו יכול לטעון הא בגליל מצי טעין כדדייק לעיל אע"ג דבגליל לא היו ממשמשין כדקתני בברייתא ומיהו יש לפרש הא בגליל מצי טעין היינו אם אירע שמישמשוהו וע"כ צריך לפרש כן למאי דדחי לעיל לא דקא טעין טענת דמים ולא אמרי' חזקה דאין אדם טורח כו']:

בזה הספק אני תולין כי בעלה בא עליה ואין כאן מקח טעות א) פי' המורה וניחוש שמא תחתיו זינתה אמתניתין פריך דקתני אין השני יכול לטעון טענת בתולים ולא מזקיקנן ליה לבוא לב"ד ולא תחתיו אם לאו ושמא אסורה לו דבשלמא אהך דלעיל דאמרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה לא מקשי' דא"ל כשבא לב"ד באו עדים שזינתה קודם לכן אבל הכא קתני אין יכול מתוך כך לא יבא לב"ד אמר רב שרביא כשקידש ובעל לאלתר. פי' שלא פירשה ממנו בין קידושין לבעילה דודאי לא ניחוש לזינתה: מתני' האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול מפני שמתיחד עמה. אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים כתובתן מנה ב"ד של כהנים היה גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים: תניא א"ר יהודה ביהודה בראשונה היה מיח הכלה שעה אחת קודם כניסתן לחופה כדי שיהיה לבו גס בה ובגליל לא היו עושים כן. ביהודה בראשונה היה מעמידים להם שני שושבינים אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בש פי' למשמש ולפשפש באותו הלילה במעשיהן שלא יקלקלו זה על זה שלא יראה זה דם בתולים ויאבד וזו תביא מפה שיש עלי' טפת דם ובגליל לא היו עושין כן. פי' גם ביהודה הוי מקומות של היו מעמידים שושבינין דאי במקום שהיו מיחדים לא יועילו שושבינין שהרי אין שם טענת בתולים. ביהודה בראשונה היו שושבינים ישנים בבית שחתן וכלה ישנים בו ובגליל לא היו עושי כמנהג זה אינו יכול לטעון טענת בתולים. שהרי נתיחד עמה. אבל נהג מנהג גליל ולא נתייחד יכול לטעון ואע"פ שלא היו שם שושבינים יכול לטעון ומהימן ורב אשי פי' כל שלא משמ לטעון פי' כיון שביהודה ממשמשים והוא לא משמש אמרי' לכתחלה עשה כדי להעליל עלילה עלי' אבל בגליל שלא נהגו מצי טעין אע"פ שלא משמש. ושמואל דאמר נאמן להפסידה כתובתה דליכא לפיקם עלה דמלתא להתחבר ע"י שושבינים. וכגון שהיתה בוגרת שכלו בתוליה או אם היתה ממשפחת דורקטי אבל בטענת דמים אם נהגו למשמש ולא משמש אינו נאמן ובמקום שלא

א) נ"ל וכמורה פירש. ור"ל הרש"י ז"ל פירש.

כיון דחזו דמזלזלי בהו תקינו להו מאתן כיון דחזו דקא פרשן מינייהו דאמרי עד דנסבינן אלמנת כהנים ניזיל ניסיב בתולה בת ישראל אהדרינהו למלתייהו. בית דין של כהנים כו': אמר רב יהודה אמר שמואל *לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפילו משפחות המיוחסות בישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין מיתיבי הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושין כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל הוא דאיכא צד כהונה אבל בת ישראל לישראל לא לא מבעיא קאמר לא מבעיא בת ישראל לישראל דלא מצי אמר לה עלויי קא מעלינן ליך אבל בת ישראל לכהן דמצי אמר לה עלויי קא מעלינן ליך אימא לא קמ"ל: **מתני'** *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות *רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת *רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה על שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה: **גמ'** *אתמר מנה לי בידך והלא אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא אמרי חייב ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור *אוקי ממונא בחזקת מריה א"ל אביי לרב יוסף °הא דרב הונא ורב יהודה *דשמואל היא דתנן *היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת *ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל ואמר ליה רב שמואל בר יהודה לרב יהודה *שיננא אמרת לן משמיה דשמואל הלכה כרבן גמליאל אף בראשונה מאי אף בראשונה אע"ג דאיכא למימר אוקי ממונא בחזקת מריה אמר רבן גמליאל ברי עדיף לימא רב יהודה ורב הונא דאמרי כר"ג ורב נחמן ורבי יוחנן דאמרי כרבי יהושע אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כרבן גמליאל עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו אבל הכא מאי מגו איכא אי נמי עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרינן אוקמה אחזקה אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי הכי נמי מסתברא כדקא משנינן דרב נחמן הוא דאמר כר"ג

דאם

רש"י

דמזלזלי בהו. באלמנות קלות בעיניהם להוציאן מפני שכתובתן מועטת תקינו להו מאתן דנגלי היה לכן ואע"פ שאלמנות ישראל נמי כתובתן מנה מיהו כהנים חשיבי טפי ונגלי להם גירושי בנותיהן יותר מישראל. **מתני'** נאמנת. קא סלקא דעתך משום דברי ושמא ברי עדיף: הרי זו בחזקת. בעולה עד שלא תתארס והטעתו: **גמ'** חייב. לשלם: פטור. מלשלם ומכל מקום משביעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע שהוא חייב לו: וכהן הוא. כלומר מיוחס הוא: אף בראשונה. גבי תביעת כתובה: [אוקי כתובה אחזקתה אחזקת הבעל ה"נ גבי מנה לי בידך איכא למימר נמי אוקי ממונא בחזקת מריה ופטור: אלא דאיכא מגו]. כגון משארסתני נאנסתי וכגון היא אומרת מוכת עץ אני דאמרינן מגו דאי בעי טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טענה מוכת עץ אני [טענה מעלייתא] דלא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי [משארסתני] וקא מיפסלי נפשה דאשת ישראל שנאנסה אסורה לכהן ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני אי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ואית לה מאתן וקא אמרה מוכת עץ אני קודם לכן ואין לי אלא מנה: אבל הכא. גבי האי תובע מאי מגו איכא דלהמניה הלכך אוקי ממונא בחזקת מריה: אוקמה אחזקה. מספקא לן אשעת ארוסין אי בתולה הואי ונשתעבד לה למאתים אי בעולה הואי העמד אשה על חזקתה ובתולה נולדה והך השתא הוא דאיתניסה אחר אירוסין: מאי חזקה אית ליה להאי. תובע דנוקמיה אחזקיה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא:

דא"כ

תוספות

כיון דחזו דמזלזלי בהו. פירש בקונטרס שהיו קלות בעיניהן להוציאן לפי שהיתה כתובתן מועטת וקשה דמעיקרא נמי הוו ידעי שקלות בעיניהן להוציאן כיון דמנה חשיב דבר מועט ונראה לר"י לפרש דמזלזלי בהו שמקצת בני אדם היו נמנעים מלנושאם לפי שהיו קלות בעיניהן שאין לה כתובה אלא רביע ממה שיש לה לבתולה ותקינו לה מאתן כיון דחזו דפרשי מינייהו לגמרי והיו קופצים קודם על בתולות ישראל ולא היה שום אדם קופץ עליהם אהדרינהו למילתייהו היינו דנקט מעיקרא מזלזלי שהיו נמנעים ולא לגמרי פורשים ובתר הכי נקט ופרשי: **בית** דין של כהנים היו גובין כו' ולא מיחו בידם חכמים. אע"פ שלא כתב בלשון תוספות אלא ארבע מאות דחזו ליכי וקא ס"ד דלא תגבה דלא חזו ובלשון תוספת לא כתב קא משמע לן דמנהג טוב מאד הוא וראוי להיות בכהונה ובמשפחות המיוחסות ושייך שפיר למימר דחזו ליכי ואפי' לא כתב לה כתובה גובה ארבע מאות בתנאי ב"ד כמו בבנות ישראל מאתים דתקנה גמורה היא: **והוא** אומר לא כי כו'. אע"ג דבסוף המניח (ב"ק דף לה: ושם) דייק מדקתני לא כי דמיירי בברי הכא דליכא למיטעי קתני לא כי אע"ג דאיירי בשמא: **מנה** לי בידך והלה אומר איני יודע. פי' איני יודע אם הלויתני מעולם אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך תנן בהדיא בהגוזל בתרא (שם קיח.) דחייב: **רב** הונא ורב יהודה אמרי חייב. לכאורה נראה דלית להו דרבי אבא דאמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם דטעמיה דר' אבא משום דדריש (שבועות ד' מז.) שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין בני היורשין כגון אמר מנה לאבא ביד אביך ואמר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא והבוא כה"ג מתוך שאין יכול לישבע משלם ואי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב אין כאן שבועה דאפי' הוא אומר אין יודע בכל חייב ותימה דבפרק יש נוחלין (ב"ב דף קלה. ושם) גבי האומר זה אחי משמע דאביי לית ליה מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב ובפ' חזקת הבתים (שם לד. ושם) משמע דאית ליה לדר' אבא וי"ל דאפילו למ"ד חייב איכא למידרש שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשין דשניהם לא ידעי אלא שעד אחד מעיד שאחד חייב לחבירו מנה דאבוה מתוך שאינו יכול לישבע משלם תימה דרב יהודה גופיה אית ליה בריש הפרה (ב"ק מו. ושם) אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המע"ה ואין לומר דרב יהודה כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין ולא אזיל בתר חזקת ממון ולהכי כי איכא ברי ושמא מוטל הכל והתם דקאמר אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין כו' אליבא דרבנן קאמר וליה לא סבירא ליה דהתם (ב"ב דף לב:) משמע דסבר כרבנן גבי מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן ועוד דתנן בפרק השואל (ב"מ צז. ושם) השואל אומר שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב וקאמר בגמרא לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן ור' יוחנן ומאי קושיא הא ע"כ מתני' כסומכוס אפי' לרב יהודה דלרבנן מודה רב יהודה דפטור ורב נחמן ורבי יוחנן ע"כ כרבנן דלסומכוס לכל הפחות חולקין אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם חולקין אפי' בברי ושמא פריך שפיר ממתני' דכרבנן אתיא דלסומכוס חולקין וי"ל דהתם ברי גרוע ושמא טוב דלפי שהמזיק לא היה שם טוען זה ברי ושמא דמזיק טוב דלא הוה ליה למידע אבל מנה לי בידך הברי טוב והשמא גרוע דהוה ליה לידע אם חייב אם לאו אבל קשה דבעי למימר הכא הא דרב יהודה דשמואל היא דפסק כרבן גמליאל והתם ברי גרוע ושמא טוב שהבעל אינו יודע מתי נבעלה ואם כן תיקשי דשמואל אדשמואל דפ' הפרה (ב"ק מו. ושם) ויש לומר דה"מ למימר ולטעמיך ועוד יש לומר דסוגיא דהכא סברא דזה כלל גדול בדין לא לניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אלא כדקאמר התם אי נמי לכי הא וקשה על זה דאפילו לפי אי נמי דהתם לא אתי שפיר דהא בסוף המניח (שם דף לה: ושם) אית להו לרבנן בהדיא דאפי' ניזק אומר ברי כו' ושמואל סובר כרבנן כדמוכח בהמוכר שור לחברו: **אלא** דאיכא מגו. האי שינויא לא אתיא אלא לרב נחמן דלר' יוחנן בההיא דמוכת עץ ליכא מגו כדמוכח לקמן הקשה ה"ר יעקב מקורביי"ל אכתי ע"כ הא דרבי יהודה דשמואל היא דהא לשמואל פטור תקשי ליה ממתניתין דהשואל (ב"מ ד' צז. ושם:) המשאיל אומר שאולה מתה והלה אומר איני יודע חייב דלשמואל ליכא לשנויי כדמשני לרב נחמן ולרבי יוחנן כגון שיש עסק שבועה ביניהן ומתוך שאינו יכול לישבע משלם דשמואל אית ליה בהדיא בפ' כל הנשבעין (שבועות ד' מז. ושם) דחזרה שבועה לסיני ולא משלם וי"ל דאיכא למימר דלעולם מנה לי בידך והלה אומר איני יודע לשמואל פטור ומוקי שמואל מתני' דהשואל כגון שיש עסק שבועה וכההיא תנא דאית ליה מתוך שאינו יכול לישבע משלם והוא סבר כאידך תנא דפלוגתא דתנאי היא בפרק כל הנשבעין (שם). [ועיין ביתר ביאור תוס' ב"מ לז: סד"ה רב הונא]:

רב

עין משפט נר מצוה

עו א טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ז:
עז ב מיי' פי"א מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סח סעיף ט:
עח ג מיי' פ"א מהל' טוען ונטען הל' ט סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן עה סעיף ט:

מסורת הש"ס

[ג"י פ"י] [לקמן לג.] [לקמן עט.] ב"ק קיח. [ב"מ לז: ודף קטז:] [ע"ש ב"ב קלה.] [קדושין מה: וש"נ] [עיין תוס' יבמות יח: ד"ה דלי דכר מאן] [לקמן יג.] לקמן יד [ברכות לו. וש"נ ועי' פ"ש הגינת פירוש על סיננא]

גליון הש"ס

גמ' הא דרב הונא ורב' דשמואל היא. עיין יבמות יח ע"ב תד"ה דלי דכר:

תוספות רי"ד

ב"ד של כהנים וכו'. אמר רב יהודה לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפילו משפחות המיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כדרך שהכהנים עושין עושין ולא אמרי' דמחזי כעוקרים תיקון חכמים: מתני' הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתי והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א אומרי' נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתי עד שתביא ראי' לדבריה היא אומרת וכו' מכאן מוכח שיש כתובה לארוסה ומשעת שאירסה נתחייב בכתובתה בתנאי ב"ד ומ"ה קאמרה ליה הכי דמקודם שנבעלה הוה משועבד לה ועכשיו שנאנסה לא הפסידה שעבודה דאי אמרת אין כתובה לארוסה עד שיכנסה וזאת כבר נבעלה קודם הנשואין אדרבה אומר הבעל לאשה נסתחפה שדך שהפסדת בתוליך ובעת הנשואין בעולה היית א"ו טעמא הוא משום דיש כתובה לארוסה ומשום אירוסין נתחייב לה: והוא אומר לא כי וכו'. פי' ואין לך כלום דהכי אוקמיה רבא לעיל מקח טעות לגמרי משמע דנכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה א"ל כלום: ר"ג ור"א אומרי' נאמנת. פי' ואפילו לבעלה מותרת אם היה ישראל א) דמאי דאמרן לעיל שהבעל נאמן לאוסרה עליו דוקא בברי וברי דהוא אומר פתח פתוח מצאתי והיא אומרת לא כי אלא פתח סתום היה ומכחשה ליה התם בעל נאמן לאוסרה עליו דשוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל הכא דאיהי טענה ברי ובעל שמא מותרת היא לו שהיא נאמנת בכל הן למיטל כתובתה והן להיות מותרת לו: ור"י אומר וכו' פי' בהא פליגי דר"ג סבר אוקי איתתא אחזקתה ובחזקת בתולה הות קיימא ומספיקא לא מפקינן לה מחזקתה ור"י סבר אוקי ממוניה בחזקת מריה ומן ספיקא לא מפקינן ממונא עד שתביא ראיה לדבריה מר אזיל בתר חזקה דגופא. ומר אזיל בתר חזקה דממונא. ואמרי' לקמן דהיכא אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא דוקא בברי ושמא דאיהי טענה ברי והבעל שמא התם אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא ומפקינן ממונא מחזקת מריה אבל בשמא ושמא מודה ר"ג דלא אזלי' בתר חזקה דגופא אלא בתר חזקה דממונא והמע"ה: אר"י א"ש הלכה כר"נ ואי קשיא היכי פסיק שמואל הלכה כר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא ומפיק ממונא מחזקת מרי' והתנן בב"ק שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא ילדה נגחה ואם משילדה נגחה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד ואמרי' עלה בגמרא אר"י א"ש זו דברי סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המע"ה למה ליה למימר זה כלל גדול בדין ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אמר שמא והא במתני' איכא חזקה דגופא ואיכא חזקה דממונא דאוקי פרה אחזקתה ואימור מעוברת היתה בשעת נגיחתה ומחמת נגיחת השור הפילה וחייב ליתן לו חצי נזק ולמזיק איכא חזקה דממונא וכיון דאית לניזק חזקה דגופא פליג ר"נ דאזיל בתר חזקה דגופא ומפיק ממונא מחזקת מריה ובשלמא אמתני' לא פליג ר"נ משום דהו"ל שמא ושמא דהכי אמרי' לקמן דבכה"ג ושמא לא אזיל ר"נ בתר חזקה דגופא אלא סבר המע"ה אלא במאי דאמרי' ואפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא אמרי' המע"ה והא בהא מילתא פליג ר"נ דהיכא דתובע אומר ברי ונתבע אומר שמא אזלי' בתר חזקה דגופא ומפקינן ממונא מחזקת מריה והיכי אר"י משמיה דשמואל דחכמים פליגי על סומכוס ואמרי המע"ה ולמימרא דהלכה כחכמים דהא כחכמים איפסקא הלכתא וא"כ קשה דשמואל אדשמואל וי"ל דלא קי"ל דהיכי אזיל ר"נ בתר חזקה דגופא ואפיק ממונא מחזקת מריה ה"מ גבי אשה ובעל שכבר הבעל מחויב ועומד בכתובת האשה ושטר כתובה עליו והוא בא מספק לפטור א"ע ממה שהוא מחויב ועומד בו התם ודאי אר"נ אוקי אתתא אחזקתה ואפיק ממונא מיני' דבעל כי היכי דהוה משועבד לה מעיקרא ור"י אמ"ה פליג עליה ולא מפיק ממונא מחזקת מריה אבל הכא שהמזיק לא נתחייב ממון לניזק מקודם לכן (ואפילו)[ולא] בא לפטור עצמו [שנאמר] שנעמיד הניזק בחזקת הגוף ונוציא ממון ממנו אלא זה החיוב עכשיו יבוא עליו מספק וכיון שעכשיו רוצה לחול עליו מודה ר"נ דספיקא לא מחייבינן ליה ואע"ג שיש לתובע חזקה דגופא אלא אמרי' המע"ה ולא קי' דשמואל אדשמואל: איתמר מנה לי בידך והלא אמר א"י ר"ה ור"י אמרי חייב ר"נ ור"י אמרי פטור מלשלם ר"ה ור"י אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ר"נ ור"י אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מרי' פי' ומ"מ משבעי' לי' שבועת היסת שכן הוא כדבריו שא"י שחייב לו ונפטר: לימא ר"ה ור"י דאמרי כר"ג ור"נ ור"י דאמרי כר' יהושע. פי' דהכא נמי אשה אומרת ברי ובעל אומר שמא אמר לך ר"נ אנא דאמרי אפילו לר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום דא"ל אוקי איתתא אחזקתה פי' מספקא לן אשעת אירוסין אי בתולה הוה ואי בעולה הוה העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה והשתא היא דאיתנס לאחר אירוסין אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי תובע דנוקמיה אחזקתה לגבות הלכך זיל בתר חזקת דממונא דאל"כ [אלא] דרב נחמן לא מתוקם כר"ג אלא כר' יהושע וקי' הילכתא אהלכתא. והמוה"ח גרים ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום דאיכא למימר מיגו. פי' מיגו דאי בעיא טענה טענה מעלייתא מהך כגון גבי משארסתני נאנסתי מיגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכהונה ש"מ קושטא קאמרה וגבי היא אומרת מוכת עץ אני מיגו דאי בעיי אמרה מוכ"ע אני תחתיך ואית לה מאתים וקאמרה) מוכת עץ אני מקודם לכן ואין לה אלא מנה נאמנת אלא הכא גבי האי תובע מאי מיגו איכא והיה נמי דהוה מצי ר"נ למימר ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא משום דבעל הוה מחויב לה כתובה מעיקרא ועכשיו הוא בא לפטור עצמו אבל במנה לי בידך שלא ידענו שנתחייב לו מקודם לכן אלא עכשיו אנו רוצים לחייבו לא אמר וכו' וכדכתיבנא לעיל אלא חד מתרי טעמא נקט. ה"נ מסתברא כדשנינן

א) ר"ל אפי' אם קיבל גם קדושין פתוח מג' בדים ואכן נ"פ דא"כ כיוצא טוען שמא עד שלא ארסתין

עין משפט
נר מצוה

עט א מיי' פי"א מהל' אישות הלכה י טוש"ע אה"ע סימן סח סעיף ט:

פ ב ג ד ה מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה יא ופי"ח הלכה יג יד סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעיף יז

פא ו מיי' פכ"ב שם הל' ג סמג לאוין קכו טוש"ע שם סימן כב סעיף ב:

דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקיימא לן *הלכתא כרב נחמן בדיני ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אלא לאו ש"מ כדמשנינן ש"מ: מתני' *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את *רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' טענתייהו במאי *רבי יוחנן אמר במאתים ומנה רבי אלעזר אמר במנה ולא כלום רבי יוחנן אמר במאתים ומנה סבר לה *כר"מ דאמר בין הכיר בה ובין לא הכיר בה מאתים ורבי אלעזר אומר במנה ולא כלום סבר לה כרבנן דאמרי בין הכיר בה בין לא הכיר בה מנה בשלמא ר' אלעזר לא קאמר כר' יוחנן דקא מוקי לה כרבנן אלא רבי יוחנן מ"ט לא אמר כר' אלעזר קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה הכא הוא קאמר מנה והיא קאמרה מנה מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה בשלמא לר' אלעזר היינו דקתני תרתי חדא לאפוקי מדרמי בר חמא וחדא לאפוקי מדרב חייא בר אבין א"ר ששת אלא לר' יוחנן תרתי למה לי חדא להודיעך כחו דרבן גמליאל וחדא להודיעך כחו דרבי יהושע קמייתא להודיעך כחו דרבי יהושע דאף על גב דאיכא למימר מיגו לא מהימנא בתרייתא להודיעך כחו דרבן גמליאל דאע"ג דליכא למימר מיגו מהימנא: מתני' *ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא [י]רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה °לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה *היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא [י]רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' מאי מדברת *זעירי אמר נסתרה רב אסי אמר [י]נבעלה בשלמא לזעירי היינו דקתני מדברת אלא לרב אסי מאי מדברת *לישנא מעליא כדכתיב °אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת אלא לרב אסי תרתי למה לי [י]חדא להכשיר בה והדא להכשיר בבתה *הניחא למאן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אלא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מאי איכא למימר רב אסי סבר כמ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה א"ל רב פפא לאביי לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה וא"ר יהושע לא מהימנא האמר רב *[י]מלקין על היחוד ואין אוסרין על היחוד לימא דלא כר"י אפי' תימא ר' יהושע *מעלה עשו ביוחסין מיתיבי ראוה שנכנסה עם אחד לסתר

או

רש"י

דא"כ · דרב נחמן לא מיתוקם כרבן גמליאל אלא כרבי יהושע קשיא הלכתא אהלכתא: מתני' דרוסת איש את · קודם שארסתיך: גמ' טענתייהו במאי · מה היא תובעתו ומה הוא רוצה ליתן: במאתים ומנה · היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר דרוסת איש את ואין לך אלא מנה וקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: במנה ולא כלום · היא תובעת מנה והוא אומר אין ליך כלום: סבר לה · תנא דמתני' דאילו רבי יוחנן לא שביק רבנן ועביד כר"מ: קסבר · ר' יוחנן כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה הלכך על כרחך מוכת עץ דמתני' ר"מ היא דאמר מאתים והוא אומר דרוסת איש את ויש ליך מנה דאי רבנן היא לא תבעה אלא מנה והוא אומר דרוסת איש את ויש לך מנה מאי איכא בין טענתא דידיה לטענתא דידה: בשלמא לרבי אלעזר · דאמר דרוסת איש אין לה כלום: היינו דקתני תרתי. בבי במתני' גבי פלוגתא דמוכה היא אומרת משארסתני נאנסתי והיא אומרת מוכת עץ אני: חדא לאפוקי מדרמי בר חמא וחדא לאפוקי כו' · היא אומרת משארסתני נאנסתי תנא למיתני בה והיה מקחי מקח טעות לגמרי משמע ואין לה כלום לאפוקי מדרב חייא בר אבין דאמר לעיל (דף יא:) כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה ותנא היא אומרת מוכת עץ אני לאפוקי מדרמי בר חמא דאמר לעיל גבי מוכת עץ אבל לא הכיר בה דברי הכל ולא כלום: אלא לרבי יוחנן · דאמר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה אם כן מאי מקח טעות דקתני אמאתים אבל מנה יש לה למה לי למיתני כלל להוה אי לאשמועינן פלוגתא דרבן גמליאל ור' יהושע בברי ושמא ואוקי ממונא בחזקת מריה ליתני חדא לאפוקי מדרמי בר חמא ולאשמעינן פלוגתייהו: דאיכא למימר מגו · מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני: בתרייתא · ליכא למימר מגו לר' יוחנן דמוקי מתני' כרבי מאיר דאמר מוכת עץ שלא הכיר בה כתובתה מאתים ליכא שום מגו דמה לי אומרת מוכת עץ אני תחתיך מה לי אמרה מעיקרא: מתני' *[ראוה מדברת · בפנויה ומשום חששא דפסולין לנתין ולממזר וכיון שנבעלה לפסול פסלה מן הכהונה]: נאמנת · וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה בנבעלה לפסול לה: היתה מעוברת כו' · בגמ' מפרש תרתי למה לי: גמ' נסתרה · ואע"פ שלא ראוה שנבעלה נפסלה לכהונה לרבי יהושע כדלקמן דמעלה עשו ביוחסין: אכלה ומחתה פיה · אגמא נקט תשמיש בלשון אכילה: בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי · מדברת להודיעך כחו דר' יהושע דאע"ג דלא ראוה שנבעלה פסולה ומעוברת להודיעך כחו דרבן גמליאל: בבתה · אם העובר הזה נקבה תנשא לכהונה לר"ג דאי אשמועינן בדידה הוה אמינא איהי הואיל דהוה לה חזקה דכשרות מעיקרא אמרי' אוקמה אחזקה ולא תפסילנה מספק אבל עובר דלא הוה ליה חזקה דכשרות אימא לא: הגיהא למ"ד כו' · לקמן בשמעתין: מאי איכא למימר · תרתי להכשיר בה למה לי כיון דמדברת בראוה שנבעלה: מלקין על היחוד · מכת מרדות: ואין אוסרין · אשה על בעלה בשביל יחוד בעלמא: לימא דלא כרבי יהושע · דמשום יחוד מחזיק לה בנבעלת: ביוחסין · בכהונה: לסתר · משמע יחוד בעלמא:

לחורבה

תוספות

רב אסי אמר נבעלה · אבל נסתרה מודה ר' יהושע דנאמנת לומר לכשר נבעלתי במגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי וא"ת והא רבי יהושע לית ליה מגו גבי משארסתני נאנסתי ויש לומר דהתם לא הוי מגו גמור דהא אפילו אמרה מוכת עץ אני איכה נאמנת לרבי יהושע כדתנן במתני' ולא קרי ליה מגו אלא לפי שהיא °טענה מעולה ביותר: חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה · וצריכי תרוייהו חדא להודיעך כחו דרבן גמליאל וחדא להודיעך כחו דרבי יהושע: לדברי המכשיר בה פוסל בבתה · ומעוברת דנקט משום לישנא מעליא: ואין אוסרין על היחוד לימא דלא כרבי יהושע · תימה לרשב"א דלזעירי (נמי) דאמר נסתרה איירי כגון דמודה היא שנבעלה דאי אמרה לא נבעלתי אם כן הוי ספק ספיקא דמכשיר רבי יהושע כדאמר לקמן התם ספק ספיקא ויש לומר דלעולם איירי דקאמרה לא נבעלה וחשיב ליה חדא ספיקא משום דאין אפוטרופוס לעריות אבל קשה דבהדי' משמע בריש פרק שני (לקמן טז.) דאיירי בנבעלת דקאמר הניחא לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה דמגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי מהימנא כו' לכך נראה דפריך לזעירי דבספיקא חדא אסרינן לה והא יחוד דאשת איש דספיקא חדא היא ואין אוסרים על היחוד וק"ק דלכאורה נראה דיחוד איחוד פריך מדפריך לזעירי ולא לרב אסי: מעלה עשו ביוחסין · תימה דמשמע דאין אוסרין על היחוד איירי באשת איש ולא בפנויה ובסוף קדושין (דף פא. ושם) מוקי מלקין על היחוד דוקא בפנויה אבל באשת איש לא דאתה מוציא לעז על בניה ואפי' למאן דאמר זוטרא דמלקין ומכריז באשת איש מודה דבפנויה נמי איירי ואור"ת דאף על גב דמלקין על היחוד איירי בפנויה אין אוסרין על היחוד לא איירי אלא באשת איש וא"ת והא אמרינן בפ' בתרא דנדרים (דף צא:) גבי ההוא נואף דעייל לגבה דההיא איתתא אמר ליה נואף לא תיכול מינהון דטעמינהו חויא אמר רבא איתתא שריא אם איתא דעבד איסורא ניחא ליה דלימות משמע דאי לאו האי טעמא היתה נאסרת על ידי יחוד ויש לומר דנואף שאני וה"ר יוסף דשליטן תירץ דאין אוסרים על היחוד איירי בפנויה כמו מלקין על היחוד ולא איירי לכהונה אלא אין אוסרין אותה לבנו כשתתייחד עם אביו לרבי יהודה דאסר באנוסת אביו (יבמות דף צז.):

הסבהנו

[מיהו קשה דאיצטריך [illegible]]

[קדושין עו: ב"מ קי.]

[לעיל יב: לקמן עו.]

[לקמן עו.]

גליון הש"ס
מתני' לנתין ולממזר · עי' גיטין פט ע"א תוס' ד"ה בעולה ובמהרש"א שם: תוס' ד"ה רב אסי וכו' טענה מעולה ביותר · וכ"כ הרשב"א קדושין דף כ ע"ב ד"ה כא:

[לקמן טז.]

קדושין עד. [עה.]

כ"י כ"י

[לקמן טו. יבמות יא:]

[פסחים ג. וש"נ]

[קדושין עד.]

שם פא.

[קדושין עג. לקמן טו.]

תוספות רי"ד

דא"כ קשה הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכה כר"נ בדיני, ובהא אמר ר"י אמר שמואל הלכה כר"ג ש"מ: מתני' היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא ה"ז בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: טענתייהו במאי. פי' מה היא תובעתו ומה הוא

פסקי רי"ד

רוצה ליתן ר' יוחנן אמר במאתים ומנה פי' היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מאתים ואע"פ שלא הכרת בי והוא אומר דרוסת איש את ואין לך אלא מנה וכנסת בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה וסבר לה כר"מ דאמר מוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה כתובתה מאתים וכנסת בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה הלכך ע"כ מוכת עץ דמתני' ר"מ היא דאמר מאתים והוא אומר דרוסת איש את ואין לך אלא מנה דאי רבנן היא לא טענה אלא מנה מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה במנה טענת לו ומנה מודה לה ופי' [המורה] סבר לה דלעיל סבר לה תנא דמתני' דאלו ר' יוחנן לא שביק רבנן ועביד כר"מ ור"א סבר במנה ולא כלום סבר לה כרבנן דאמרי בין הכיר בה בין לא הכיר בה כתובתה מנה וכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום בשלמא ר"א לא אמר כר"י דקא מוקי לה כרבנן פי' במנה ולא כלום: היינו דקתני תרי בבא במתני' גבי פלוגתא דמשנא היא אומרת משארסתני נאנסתי וכו' והוא אומר לא כי והיה מקחי מקח טעות ומקח טעות לגמרי משמע ואין לה כלום אלא ר"י מ"ט לא אמר כר"א קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה הכא הוא אומר מנה והיא אומרת מנה מאי איכא בין טענתה לטענתיה והלכתא כר"א דקיימי רבא ורב אשי כוותיה דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום כדכתיבנא לעיל ובמוכת עץ נמי הלכתא כרבנן דאמרי מנה: מתני' ראוה מדברת עם א' מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא ה"ז בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה היתה מעוברת מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין אלא ה"ז בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה: וכהן הוא פי' מיוחס ולא כהן ממש שאינה נאמנת להחזיק העובר בחזקת כשר שאם הוא בת תנשא לכהונה: מאי מדברת זעירא אמר נסתרה ואע"פ שלא ראוה שנבעלה פסולה לכהונה לר"י כדלקמן שמעלה עשו ביוחסין ור"א אמר נבעלה בשלמא לזעירא היינו דקתני מדברת אלא לר"א מאי מדברת לישנא מעליא כדכתיב אכלה ומחתה פיה וגו' פי' נקט תשמיש בלשון אכילה בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת פי' מדברת להודיעך כחו דר"י דאפילו בעדי יחוד בלבד אסורה היא לכהן משום דמעלה עשו ביוחסין ומעוברת להודיעך כחו דר"ג אלא לר"א תרתי למה לי פי' לתני מדברת וכ"ש מעוברת. חדא להכשיר בה והדא להכשיר בבתה דאתמר ר"י אמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ור"א אומר אף לדברי המכשיר בה פוסל בבתה דבשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות פי' מעיקרא ואוקמה אחזקה ולא תפסלנה מספק אבל בתה לית לה חזקה דכשרות והלכתא כר' יוחנן דהוא רביה דר"א שאין הלכה כתלמיד במקום הרב ותו דקאי כאבא שאול דתנן בעשרה יוחסין אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ואמרי' בגמ' מאי בדוקי שבודקין את אמו ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולים אצלה וא"ר הל' כאבא שאול: א"ל ר"פ לאביי לזעירי דאמר נסתרה ואר"י דלא מהימנא הא דאמר רב מלקין על היחוד

או לחורבה ואמרו לה מה טיבו של איש זה כהן הוא ובן אחי אבא הוא רבן גמליאל ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי לסתר או לחורבה אלא לרב אסי דאמר נבעלה תרתי למה לי חדא קתני לסתר דחורבה והא לסתר או לחורבה קתני חדא לחורבה דמתא וחדא לחורבה דדברא וצריכי דאי אשמעינן חורבה דמתא בהא קמכשר רבן גמליאל משום דרוב כשרים אצלה אבל לחורבה דדברא דרוב פסולין אצלה אימא מודה ליה לרבי יהושע ואי אשמעינן בההיא בההיא קאמר רבי יהושע אבל בהא אימא מודה לר"ג צריכא מיתיבי *זו עדות שהאשה כשרה לה ורבי יהושע אומר אינה נאמנת אמר להם ר"י אי אתם מודים *בשבויה שנשבית ויש לה עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת אמרו לו אבל ומה הפרש יש בין זו לזו לזו יש עדים ולזו אין לה עדים אמר להם אף לזו יש עדים שהרי כריסה בין שיניה אמרו לו רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם אמר להן *אין אפוטרופוס לעריות בד"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי מאי קאמר להו ומאי קמהדרי ליה הכי קאמרי ליה השבתנו על המעוברת מה תשיבנו על המדברת אמר להם מדברת היינו שבויה אמרו לו שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הם אמר להם הא נמי כיון דאיסתתר אין אפוטרופוס לעריות קתני מיהת תרתי מדברת ומעוברת תיובתא דרב אסי תיובתא ותיפוק ליה דהתם רוב פסולין אצלה והכא רוב כשרין אצלה מסייע ליה לרבי יהושע בן לוי דאמר רבי יהושע בן לוי לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולין לדברי הפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים א"ר יוחנן *לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה ורבי אלעזר אומר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אמר רבה מ"ט דר"א בשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות איתיביה ר"א לרבי יוחנן בד"א בעדות אשה בגופה אבל עדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי מאי לאו שתוקי ופסול לא שתוקי וכשר ומי איכא שתוקי כשר אין כדשמואל דאמר שמואל *עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהם ובעל הולד שתוקי מאי שתוקי אילימא שמשתיקין אותו מנכסי אביו פשיטא ומי ידעינן אבוה מנו אלא שמשתיקין אותו מדין כהונה דכתיב °והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם מי שזרעו מיוחס אחריו יצא זה שאין זרעו מיוחס אחריו ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר אין

במדבר כה

רש"י

לחורבה · סתמא לבעילה שהוא מקום לזנות: חורבה דמתא · שהם בעילתה מאחד מבני העיר ואיכא למימר בעיר שרובה ישראל כשרים קאמר: דדברא · ספק אחד מסוף העולם בא לכאן ורוב העולם עובדי כוכבים הם ופסולים אשה בביאתם לכהונה כדאמר ביבמות (דף מה.) ובקדושין (דף עה:) יגלו עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגירושין בה: זו עדות שהאשה · עצמה כשרה לומר לכשר נבעלתי: אינה נאמנת · ליפסל לכהן: אמרו לו אבל · הן כמו אבל שרה אשתך (בראשית יז) דמתרגמינן בקושטא: ומה הפרש בין זו לזו · ר' יהושע קאמר לה: לזו יש עדים · שנבעלה דכיון דנשבית לבין העובדי כוכבים והם פרוצים בעריות כולנו עדים שנבעלה: ולזו אין עדים · שנבעלה שלא ראוה אלא מדברת ומיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי כי אמרה נמי לכשר נבעלתי מהימנא: אף לזו · כלומר אף כאן יש אחת שיש לה עדים ואתם חולקים עלי בהויתה מעוברת: אמרו ליה כו' · לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה על מאי דקאמר להו: אין אפוטרופוס כו' · לקמן מפרש: בד"א · דנאמנת לר"ג: בעדות אשה בגופה · כלומר להכשיר את עצמה לכהונה דלא מחזקינן לה בנבעלה לפסול: מאי קאמר להו כו' · כלומר מאי קאמר להו איהו דקא מהדרי ליה איהו רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות כלום תשובה היא זו על מה שאמר להם אף לזו יש לה עדים אין לך פרוץ גדול מזה דקחזינן דנתעברה ממנו: השבתנו על המעוברת · תשובה גמורה ונאה: מדברת היינו שבויה · מה מדברת אין לה עדים אף שבויה אין לה עדים בבעילה ואתם מחזיקים אותה כנבעלה: פרוצים בעריות · והא ודאי נבעלה: אין אפוטרופוס לעריות · אין אתם יכולים להיות לה אפוטרופוס לומר לא נבעלה: ותיפוק ליה וכו' · לרבי יהושע פריך נהי נמי דאין אפוטרופוס לעריות תיפוק ליה דלא דמי לשבויה דהתם רוב פסולין כו': מכשיר אפי' ברוב פסולים · דאמרינן אוקמה אחזקה ועל רוב פסולים שהיו מכשירים אותה הביא הוא להם ראיה מן השבויה: אית לה חזקה דכשרות · וי"ל אשה זו בחזקת כשרות עומדת ומספק אתה בא לפוסלה אל תפסילנה מספק: לא שתוקי וכשר · כלומר שתוקי הוא במקצת שאם כהן היה הבועל והעובר יהיה זכר משתקין אותו מדין כהונה כדלקמן אבל כשר הוא ליוחסין שאם נקבה היא תינשא לכהונה ואם זכר הוא בתו ואלמנתו כשרות לכהונה: ופירש אחד מהן · ואין ידוע איזה הוא: הולד שתוקי · ואע"פ שברור לנו שמכהן כשר בא והאי שתוקי על כרחך כשר ליוחסין ואם נקבה היא ראויה לכהן וקרי ליה שתוקי: מדין כהונה · שלא יעבוד עבודה ולא יאכל תרומה: מיוחס אחריו · שאנו יודעין מי אביו:

תוספות

השבתנו על המעוברת · פי' לדידן ניחא דאשה זונה בודקת ומזנה ולא דמיא לשבויה אלא לדידך דלית לך הך סברא תינח מעוברת אבל מדברת אפילו לפי דבריך יש הפרש דלזו יש עדים ולזו אין עדים והיכא מיגו אמר להם מדברת היינו שבויה וכמו שבשבויה אין נאמנת לומר לא נבעלתי ה"נ מדברת כדמסיק לפי שאין אפוטרופוס לעריות ומיהו פי' זה לא יתכן למאי דפרישית לעיל דלר' יהושע נאמנת לומר לא נבעלתי ופר"י בדוחק מדברת היינו שבויה דכמו *שבשבויה בחזקת בעולה כך מדברת בחזקת בעולה לענין שאם אמרה לכשר נבעלתי שאינה נאמנת במיגו לפי שירצה לומר לא נבעלתי והכי אהני דאין אפוטרופוס לעריות דלא חשבינן ליה מיגו: מסייע ליה לר' יהושע בן לוי · הקשה ר"ת אכתי תיפוק ליה דהתם בשבויה כל פסולים והכא בחורבה דדברא רוב ותירץ דרוב ככל וליכא למימר במדברת דליכא אלא רוב איכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לה רובא דאפילו אית להו סמוך מיעוטא לחזקה לר"ג ור' יהושע מ"מ לא הוי אלא פלגא ופלגא ודין הוא שתאסר מספק דספק איסורא לחומרא ולא דמי לתינוק שנמצא בצד העיסה בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פ. ושם) דמטהרין מטעם סמוך מיעוטא לחזקה דהם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר כדאמרינן פרק כיסוי הדם (חולין דף פו:): מכשיר אפילו ברוב פסולים · והא דקאמרינן בפ' עשרה יוחסין (קדושין עד. ושם) גבי אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ומפרש בגמרא שבודקין אמו ואומרת לכשר נבעלתי ופריך כמאן כר"ג תנינא חדא זימנא היתה מעוברת כו' פי' והוה ליה למתני וכן אמר אבא שאול וכן פי' שם בקונטרס ומשני דאבא שאול עדיפא מר"ג דאי מהתם הוה אמינא ברוב כשרים אלא כו' אע"ג דאמרי' הכא דר"ג מכשיר אפילו ברוב פסולין אבא שאול קאי אמתני' וממתני' לא משמע מידי דאיירי ברוב פסולים והא דפריך התם לעיל למאי דהוה בעי למימר דאבא שאול אתא להכשיר בבתה ניחא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אבל למ"ד מכשיר בבתה מאי איכא למימר התם פריך שפיר דאפי' לזעירי לשון המשנה דקתני מה טיבו של עובר זה משמע דאתא להכשיר בבתה: פשיטא מי ידעינן אבוה מנו · הכא לא בעי לשנויי לא צריכא דאי תפס כדמשני בפרק עשרה יוחסין (שם דף עה. ושם) גבי ארוסה שעיברה דהתם רגלים לדבר דמארוס נתעברה ואיכא למיתלי ביה טפי מבאינש דעלמא: בעינן זרעו מיוחס אחריו · והא דאמר בהחולץ (יבמות דף לז.) ראשון ראוי להיות כ"ג גבי ספק בן תשעה לראשון בפרק נושאין על האנוסה (שם דף ק:) פריך לה ומשני זרעו מיוחס אחריו דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא וכי גזור רבנן בזנות בנישואין לא גזר: ההוא ארוס וארוסתו · והא דאמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עה.) איתמר הבא על ארוסתו בבית חמיו רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי כשלא בדקו את אמו דאי בשבדקו קשיא דשמואל אדשמואל דהכא אמר שמואל דנאמנת דהלכה כרבן גמליאל דנאמנת והתם קאמר איפוך שמואל אמר הולד ממזר וכן משמע דבמסקנא משני התם לעולם לא תיפוך כו' ומפרש מאי שתוקי שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי ואם תאמר אכתי לשמואל דהתם משמע דוקא בבא על ארוסתו בבית חמיו מהני בדיקה והכא משמע אפילו כי לא מודה אמר שמואל דנאמנת כרבן גמליאל ויש לומר דהא דנקט בא היינו משום רבותא דרב נקטיה דאפילו הכי אמר הולד ממזר אי נמי התם הוא דבעינן בא משום דאיירי בדדיימא מעלמא כדאמר רבא ביבמות בשלהי אלמנה לכהן גדול מסתברא מילתא דרב בדדיימא מעלמא והכא בדלא דיימא מעלמא מיירי ועוד דבכל הספרים גרס בקדושין ארוסה שעיברה והיא דוקא קאמר שבודקין אבל בבא ה"ל בדיקה ומיהו קשה ללישנא קמא ביבמות בסוף פ' אלמנה דפליגי רב ושמואל בבא ומסיק התם אביי דאע"ג דלא דיימא מעלמא פליגי דלמא מדאפקרה נפשה לגבי ארוס מפקרה נפשה לגבי עלמא הא אמר הכא חדא דקא מודה ומשמע דכשר אפילו לר' יהושע ובא כמודה

במי

עין משפט נר מצוה

פב א מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כא סמג לאוין קכא טור ש"ע אה"ע סימן ז ס"ד ·

פג ב מיי' פט"ו שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סי' ו סעיף יז:

ואע"ג דמיעוט עובדי כוכבים אין פרוצים מ"מ חשבינן לה ודאי בעולה מן הרוב שפרוצים. ת"י:

פד ג מיי' פ"כ שם הל' כ סמג לאוין קכב טוש"ע שם סימן ג סעיף ט:

פה ד מיי' פט"ו שם הלכה יז טוש"ע שם סימן ד סעיף כו [וכרב אלפס עוד ביבמות פ"ז דף כז ע"א]:

תוספות רי"ד

היחוד ואין אוסרים על היחוד לימא דלא כר"י פי' דמשום יחוד מחזיק לה כנבעלה פי' מלקין מכות מרדות לאשת איש שנתייחדה עם א' אבל אין אוסרין אותה על בעלה בעידי יחוד אלא היכא דקינא לה מעיקרא בפני שנים ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני אם נסתרה עמו היא סוטה האמורה בתורה והיא אסורה לו עד שתשתה במים המאררים אבל בלא קינוי מעיקרא אינה נאסרת לו בסתירה ביחוד. ומהדר מעלה עשו ביוחסין פי' דלא אסרה ר"י אלא אם היתה פנויה שלא תנשא לכהן דאמרינן דלמא נבעלה לפסול לה אבל לבעלה לא אסרה ואפי' אם היה בעלה כהן · אר"י א"ש הלכה כר"ג אריב"ל לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולים לדברי הפוסל פוסל אפי' ברוב כשרים: ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דר"י. היא אומרת מיני' והוא אומר

מסורת הש"ס

ותוספתא סוף פרק א'

[חולין יא: נדה נ:]

(קדושין עד.)

יבמות

אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד הא*אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל א]אמר ליה אביי *ובהא כי לא מודה מכשר רבן גמליאל והאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא אהלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליטעמיך תקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא מאי אית לך למימר בהא לכתחלה הא דיעבד והא נמי כדיעבד דמי רמי ליה אביי *לרבא ומי אמר רבי יהושע אינה נאמנת ורמינהו *העיד ר' יהושע ורבי יהודה בן בתירא געל אלמנת עיסה שהיא כשרה לכהונה א"ל הכי השתא התם אשה נישאת בודקת ונישאת הכא אשה מזנה בודקת ומזנה אמר רבא דרבי יהושע אדרבי יהושע קש"א דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא והא קתני ס"פא אמר להן רבן גמליאל קבלנו עדותכם דאבל מה נעשה שהרי גזר רבי יוחנן בן זכאי שלא להושיב בית דין על כך שהכהנים שומעין לכם לרחק אבל לא לקרב אלא אמר רבא דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא התם ברי הכא שמא דר' יהושע אדר' יהושע נמי לא קשיא התם חד ספיקא הכא תרי ספיקי הלכך לרבן גמליאל אלים ליה ברי דאפילו בחד ספיקא נמי מכשיר וקיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא נמי פסיל לרבי יהושע אלים ליה חד ספיקא דאפילו בברי נמי פסיל וקיל ליה ספק ספיקא דאפילו בשמא נמי מכשיר תנו רבנן *איזוהי אלמנת עיסה הכל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים אמר רבי מאיר שמעתי

רש"י

אין מינאי. אמת ממני הוא: ובהא כי לא מודי כו'. דקא אמרת ועוד: ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס: הא לכתחלה. אם בא כהן לימלך לבית דין לא שרינן ליה לכונסה אא"כ היו רוב כשרים אצלה: דיעבד. אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מיניה: והא נמי כדיעבד דמי. שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס דאם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה: מי אמר רבי יהושע אינה נאמנת. אלמא לא מוקמינן לה אחזקה: עיסה. לשון ספק: על אלמנת עיסה. שהיא באה מכח ספק חלל כדלקמן שנטמע בה ספק חלל כגון שזרק בעל אמו הראשון לה גט ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת ונמצאת זו ספק גרושה ספק אלמנה ונשאה כהן והוליד ממנה בן זהו ספק חלל והעיד ר"י על אלמנתו של זה שהיא כשרה אלמא מוקמינן לה אחזקה ואמרינן אל תפסילנה לזו מספק כלומ' שמא בעלה חלל היה: בודקת וניסת. וי"ל שבדקה אחר אותן גירושין והוגד לה שקרוב לו היו ולא נתגרשה כלל ואלמנה היתה וכשרה לכהן: בודקת ומזנה. בתמיה: דרבן גמליאל אדרבן גמליאל לא קשיא. בתמיה דלא חיישת לתרוייהו: הא קתני ס"פא. דההיא אמר להן כו': קבלנו עדותכם. נאמנים אתם לנו שכך שמעתם: על כך. להתירה לכהונה דודאי אסורה שהכהנים שומעין לכם. אם תאמרו אסורה: אבל לא לקרב. אם תאמרו מותרת: התם ברי. מתניתין היא אומרת ברי לי שלכשר נבעלתי: הכא. גבי אלמנת עיסה כי היכי דלדידן מספקא לן לדידה נמי מספקא לה וליכא למימר בה ברי ושמא ברי עדיף: חד ספיקא. מתניתין חד ספיקא היא ספק נבעלה לכשר ספק נבעלה לפסול שהרי לא בא זה לפנינו ואילו בא שמא היינו מכירים בו שהוא פסול: הכא. גבי אלמנת עיסה: תרי ספיקי. אמו של ספק חלל זה בה נולד הספק והיא עצמה לא נאסרה אלא מספק וזו שבאה מחמת בנה קרי לה ספק ספיקא ומדברי רבי יוסף טוב עלם מצאתי [אלמנת עיסה] אשה שהיה בעלה ספק ספיקא כגון שנתגרשה אמו מבעלה הראשון ספק קרוב לו ספק קרוב לה ומת בתוך שלשה חדשים ונשאת לכהן תוך שלשה חדשים וילדה את זה ספק שהוא בן תשעה לראשון וכשר ואפילו היתה מגורשת שהרי קודם לגט נתעברה או אפילו אחר הגט והוא ישראל ולא כהן וספק בן שבעה לאחרון ובנו של כהן הוא והרי הוא ספק חלל הרי ספק ספיקא שמא אינו בנו של כהן ואת"ל בנו הוא שמא לא היתה אמו גרושה אלא אלמנה ולהכי קרי לה עיסה שיש בה עירובי ספיקות הרבה כעיסה זו שהיא בלוסה והא דאמרינן לקמן כל שנטמע בה ספק חלל היינו פירושה כל שנטמעו בה ספק עירובי חלל: נטמע. נתערב: איזוהי אלמנת עיסה. שהעידו עליה שהיא כשרה: כל שאין. בעירובי ספקותיה לא ספק ממזרות ולא ספק נתינות ולא ספק עבדי מלכים אלא ספק חלל לבדו מש"ה נקט עבדי מלכים משום עבדי שלמה *שהיו עשירים ובעלי זרוע ונשאו להם בנות ישראל וכגון זרעו של הורדוס שהי' עבד לבית חשמונאי וגברה ידו ומלך:

שמעתי

תוספות

דמי דהא מודה דהכא אינו אלא שהיה אומר שבא עליה דפשיטא שלא היה מזנב אחריה לאורבה שלא תזנה ובין לרב ובין לשמואל אסור הוא בבת ישראל דשתוקי דקאמר לשמואל היינו דאסור בבת ישראל לכולהו ליסני דבפרק בתרא דקדושין ולליסנא דבדוקי נמי קשה טפי דמשמע דאפילו ע"י בדיקת האם לא מיתכשר אלא לר"ג אבל לרבי יהושע לא והכא אמר דהא קא מודה וכשר לכ"ע ושמא יש לחלק דבא דהתם היינו שפעם אחת בא עליה אבל מודה דהכא דקאמר מיניה היינו שבא עליה ביאות הרבה והיה רגיל אצלה תמיד וכדאמרינן רוב בעילות הלך אחר הבעל: **חדא** דקא מודה. ולליסנא קמא דיבמות דלא דיימא מעלמא ולאיכא דאמרי דאפילו דיימא מעלמא כיון דקא מודה בתריה דידיה שדינן ליה: **חדא** דקא מודה. מצינן לפרש דאיירי לענין לאוסרה על הארוס וה"פ חדא דקא מודה הלכך אינה נאסרת עליו ועוד הא רב יהודה כו' לא קאמר ועוד אפילו לא מודה דאם אינו מודה פשיטא דנאסרת עליו אלא כלומר אפילו כי ליכא טעמא דמודה כגון לאביי דס"פ אלמנה מדאפקרה נפשה לגבי ארוס אפקרה נפשה נמי לגבי עלמא אפ"ה אינה נאסרת עליו משום דנאמנת כר"ג. כן פי' לנו ר"י ואי אפשר להעמידה דלפי דבריו אם כן הא דאמר אביי מדאפקרה נפשה היינו בשלא בדקו את אמו וזה אינו דהא אפלוגתא דרב ושמואל קאי דמוקמי בקדושין מאי שתוקי בדוקי ולמאי דגרסינן בקדושין ארוסה שעיברה לא קשה מידי על כן צריך לפרש דהכא לא איירי לאוסרה עליו אלא לענין להכשיר את הולד והבת הוי ועוד כפשוטו ועוד דאפילו לא יודה ולאו דקאמר דלאו מיניה דבהא לא מכשיר ר"ג כיון דהוי ברי וברי כדאמר ברפ"ב אלא כגון שמת או דליתיה קמן דליבייליה והא דחשיב ליה כסמוך דיעבד לפי שלא היה יכול הולד להינשא לבת ישראל ואפילו לממזרת אסור דמדאורייתא כשר הוא דהאי הוי כדיעבד הלכה כר"ג] : (מן ד"ה שהוא ארוס ע"כ היה חסר מהתוספות) : **אלמנת** עיסה. פירש בקונטרס שני פירושין ושניהם דחוקים דהא אמרינן לקמן איזו היא אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל (*ומה טימוע שייך במה שניסאת לספק חלל ועוד דאין לשון עיסה נופל על אדם אחד אלא על משפחה שייך לשון עיסה כדאמרינן (קדושין דף סט:) כל הארצות עיסה לארץ ישראל וא"י עיסה לבבל ובתוספתא תניא מפני מה אמרו עיסה פסולה מפני ספיקי חללין ומה ספיקי חללין שייך לאלו הפירושין ונראה לר"י ולריב"א דעיסה קורא המשפחה שנטמע בהם ספק חלל אחד או הרבה ספיקי חללים ולהכי חשיב ליה לקמן ספק ספיקא דכל אחד מבני המשפחה ספק אם הוא אותו ספק שנתערב בהן אם לאו ולקמן גרסינן איזהו עיסה כל שנטמע בה כו' ולא גרסינן אלמנת והכי איתא בירושלמי ואפילו גרסינן אלמנת כל שנטמע בה קאי אעיסה ואם תאמר דבפרק עשרה יוחסין (שם דף עה.) משמע דאפילו מאן דמכשר אלמנת עיסה מודה בבת דפסולה גבי הא דאמר רב חסדא הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה כו' ולאפוקי מהני תנאי דתנן העיד רבי יהושע כו' ומה לי אלמנה מה לי בת דבת נמי הוי ספק ספיקא כמו באלמנה וי"ל דבת העיסה אין לה חזקה דכשרות ואע"ג דבעלמא מקילין בספק ספיקא הכא מעלה עשו ביוחסין כי היכי דמצריך לקמן תרי רובי להכשיר אף על גב דבעלמא סגי בחד רובא: **דרבי** יהושע אדר"י לא קשיא. והשתא לא מצי לשנויי דבודקת וניסאת כדמשני לעיל כיון דהשתא אוקימנא באומרת שמא: **תנו** רבנן איזו היא אלמנת עיסה. קשה לרבינו תם על גרסת הספרים דגרסי אלמנת עיסה דאם כן אית ליה לרבי יוסי דאלמנת עיסה כשרה דהא מכשר לקמן שתוק ממזר וכל שכן דמכשר באלמנת עיסה כדמוכח הסוגיא ובפרק עשרה יוחסין (ג"ז שם) אמר בהדיא דלרבי יוסי אלמנת עיסה פסולה לכך מוחק רבינו תם אלמנת וגרים איזוהי עיסה ולענין בת קתני וקאי אהאי דתנא בשלהי עדיות העיסה נאמנת לטהר ולטמא לרחק ולקרב לאסור ולהתיר וה"פ נאמנת לטהר עצמה בגויה או בשתיקה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לטמא ולטהר שייך לענין ממזרות ונתינות כדתנן (קדושין דף עב:) ממזרים ונתינים עתידין ליטהר לרחק ולקרב שייך אחללות כדתנן הכהנים שומעים לכם לרחק ולא לקרב וכן לקמן (דף כז.) וריחקום בני משפחה ולאסור ולהתיר שייך אעבדים והא דפריך בפ"ב (לקמן דף כח:) טמאה וטהורה ס"ד התם דכייל כל פסולי בחד ליסנא הוה ליה למיתני משפחה זו כשרה וזו פסולה אבל אממזרות ונתינות לחודא שייך שפיר לשון טומאה וטהרה ונאמנת נקט משום לטהר לקרב ולהתיר אע"ג דלטמא ולרחק ולאסור בגויה או בשתיקה לא שייך נאמנות ועלה קתני בברייתא דהכא איזו היא עיסה שנאמנת בגויה או בשתיקה לטהר את הבת כל שאין בה כו' והכי משמע בתוספתא דקתני נאמנת עיסה לטהר ולטמא לאסור ולהתיר לרחק ולקרב ובאלמנת עיסה לא נגעו והשתא לא קשה דרבי יוסי אדרבי יוסי דהא דאכשר רבי יוסי בשתוק ממזר אגוף העיסה קאי להכשיר את הבת אבל במקום שמזכיר אלמנת עיסה להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת כדמוכח בקדושין (דף עה.) ושם ודאי פוסל רבי יוסי אפילו את האלמנה כדמוכח נמי בקדושין וכדברי ר"ת משמע בירושלמי דקתני איזו עיסה כל שאין בה לא ממזר ולא נתין ולא עבדי מלכים רבי מאיר אומר כל שאין בה אחד מכל אלו בתה כשרה אלמא דבכשרות דבת מיירי ולא באלמנה ומיהו קשה לרשב"א כיון דהך ברייתא קיימא לפרושי ההיא דסוף עדיות אם כן רבי מאיר דסבר דחלל בין נוח בין שתק כשר א"כ היכי מפרש הא דקתני לרחק והור"י הא דמכשר ר"מ חלל שותק הני מילי כשאחרי כן שואלין ממנו אם הוא חלל אם לאו ונוח אבל אם לעולם שותק פשיטא דפסול והא דקתני דנאמנת לרחק אם לעולם שותק:

*) [וגם על חלל עצמו אין שייך לשון טימוע]

עין משפט נר מצוה

פו א ב מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה יא ופי"ח הלכה יג יד סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יז [וכלל א פס עוד ביבמות פ"ז דף כ"ז] :

פז ג ד ה מיי' פי"ט שם הלכה ט טור אה"ע סימן ו וש"ע אה"ע סימן ג סעיף ס :

תוספות רי"ד

אין מינאי הוא אר"י למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודי ותו הא"ר"י אמר שמואל הל' כר"ג פי' דכי אומרת מאיש פלוני וכהן הוא נאמנת ואע"ג דאתי התוא פלוני ומכחיש לה ואמר לא באתי עלי' מעולם היא נאמנת דאי איתא דהיכא דקא מכחיש לה לא מהימנא א"כ אמאי מהימן לה ר"ג מסתמא יבוא אותו פלוני ויאמר אם בא עליה אם לאו אלא ודאי דאע"ג דהוה אתי ומכחיש לה היא נאמנ' בין להכשיר בה בין להכשיר בתה והכא נמי אע"ג דאתי ארוס ואמר מעולם לא באתי עליה היא נאמנת להכשיר העובר ולהכשיר עצמה אם תתאלמן אבל לארוס ודאי אסורה דשויא אנפשיה חתיכה דאיסו' א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג והא"ל שמואל לר"י שיננא הלכתא כר"ג ואת לא תעביד עובדא [עד] דאיכא רוב כשרי' אצלה והכא רוב פסולי' אצלה פי' ארוסה הכל פסולים אצלה חוץ מן הארום וליטעמך תיקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא. אלא הא לכתחלה הא דיעבד והכא נמי כדיעבד דמי פי' אם בא כהן לימלך לב"ד לא שרינן ליה לכתחלה אלא א"כ הוי רוב כשרים אצלה והא דיעבד פי' המורה אם נשאת כהן ולא נמלך לא מפקינן לה מ'ניה והא נמי כדיעבד דמי שנתעברה ואתה בא לפסול תעובר ולאסרה על הארום אם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה. ואינו נ"ל דאפי' אם מהימנינן לה ה"מ לחכשיר גופה ובתה לכהונה אבל על בעלה לא ומשום דשויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא אלא נ"ל כך [פירושו] אי לא מהימנינן לה משוינן לבתה ממזרת ואסורה לבא בקהל ולא דמיא לפנויה שנתעברה דאע"ג דפסיל לה לכהונה לא פסיל לה לקהל דאימר לחלל נבעלה ואסורה לכהן ומותרת לישראל אבל הכא אי מספקת לה דנתעברה מאחר הויא לה ממזרת ומה לי לאפוקי מקהל ומה לי לאפוקה מבעלה וכי תיכי דדיעבד דהתם אמרת נאמנת הכא נמי נאמנת ומותרת בתה לכהן כדי שלא תוציאנה מקהל והא דר"י אתיא כשמואל דבפרק אלמנה לכ"ג פליגי רב ושמואל בארוסה שעיברה דרב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי ובפרק עשרה יוחסין מפרש' אמילתי' דשמואל מאי שתוקי בדוקי כאבא שאול דבדקי לי' לאימ' ואי אמרת מארוסה נתעברת

[לעיל יב:]

[עי' תוס' יבמות קטו: ד"ה וכן הוין ותוס' ב"מ ב. סד"ה אלא ותוס' לקמן פס: ד"ה ועוד]

[ג"ל לרבה]

קדושין עה. עדיות פ"ח מ"ג

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג. עיין ב"מ ע ע"א תד"ה אלא מר"ס וכו':

[תוספתא קדושין פ"ה]

[יבמות טז:]

שמעתי כל שאין בה אחד מכל אלו משיאין לכהונה ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר כדבריו איזוהי אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל מכירין ישראל ממזרים שביניהם ואין מכירין חללין שביניהם אמר מר איזוהי אלמנת עיסה כל שאין בה לא משום ממזרות ולא משום נתינות ולא משום עבדי מלכים הא חלל כשר מאי שנא הנך דאורייתא חלל נמי דאורייתא ותו אמר רבי מאיר שמעתי כל שאין בה אחד מכל אלו משיאין לכהונה היינו תנא קמא ותו ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' מאיר וכן היה ר"ש בן מנסיא אומר כדבריו איזוהי אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל מכירין ישראל ממזרים שביניהן ואין מכירין חללין שביניהן והא אמרת רישא חלל כשר א"ר יוחנן ממזר צווח וחלל שותק איכא בינייהו תנא קמא סבר "כל פסול דקרו ליה ושתיק פסול והכי קאמר ת"ק איזוהי אלמנת עיסה כל שאין בה לא שתוק ממזרות ולא שתוק נתינות ולא שתוק עבדי מלכים ולא שתוק חלל וקאמר ליה ר"מ הנך הוא דקא פסיל ליה בקהל אבל שתוק חלל כשר והא דשתיק משום דלא איכפת ליה וקאמר ליה ר"ש בן אלעזר לתנא קמא דר' מאיר אי שמיע לך דמכשר ר"מ בשתיקה לא דקרו ליה חלל ושתיק אלא דקרו ליה ממזר ושתיק והאי דשתיק סבר ממזר קלא אית ליה אבל ממזר וצווח חלל ושותק פסול והאי דאשתיק סבר מיסתייה דלא מפקי ליה מקהל תני חדא ר' יוסי אומר שתוק ממזר כשר שתוק חלל פסול ותניא אידך שתוק חלל כשר שתוק ממזר פסיל לא קשיא הא ת"ק אליבא דר"מ הא דר"ש בן אלעזר אליבא דר"מ: **מתני'** •א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר רבי יוחנן בן נורי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תינשא לכהונה **גמ'** אמר ליה רבא לרב נחמן ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן אי כרבן גמליאל אפילו ברוב פסולין נמי מכשר אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסיל אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר רב בקרונות

לא מסום ממזרות כו' · הא דלא חשיב עמוני ומואבי משום דלא פסיקא דזכרים אסורין ונקבות מותרות ומצרי ואדומי לא חשיב דאינן אסורין אלא עד דור שלישי: **ותו** ר"ש בן אלעזר אומר איזוהי עיסה כל שנטמע בה ספק חלל והאמרת רישא חלל כשר · ה"ג בכל הספרים ובפירוש ר"ח ומפרש כל שנטמע בה ספק חלל הא ודאי חלל פסול והא אמרת רישא חלל כשר והיינו ודאי חלל ואין נראה דמאי פריך מתנא קמא דלמא ת"ק פליג עליה ופירוש הקונטרס וגרסתו עיקר: **ממזר** צווח וחלל שותק איכא בינייהו · תימה דהוה ליה למימר ממזר צווח ושותק וחלל שותק איכא בינייהו דבממזר שותק נמי פליגי דהא מכשר ליה ר"ש בן אלעזר*: **אבל** ממזר צווח וחלל שותק פסול· וא"ת ממזר צווח מנא ליה דפסל ר"ש בן אלעזר ואומר ר"י מדקתני במילתיה איזוהי עיסה כל שנטמע בה ספק חלל דלא הוה ליה למימר אלא מכירין ישראל ממזרים שביניהם ואין מכירין חללין שביניהם דמינה שמעינן בחלל צווח דכשר כי היכי דלא הוצרך להשמיענו כל שנטמע בה ספק ממזר אלא ודאי אתא למידק דחלל צווח דוקא כשר הא ממזר צווח פסול: **מסתייה** דלא מפקינן ליה מקהל · וא"ת מה צריך להאי טעמא לימא הא דשתיק משום דאודויי קא מודי דהא ממזר שותק פסול לת"ק משום דשתיקה כהודאה וה"ה דחלל שותק לר"ש דפסול מהאי טעמא ואע"ג דגבי ממזר שותק לדידיה לא הוי שתיקה כהודאה היינו משום דסבר דממזר קלא אית ליה וי"ל דהכי פירושא סבר מסתייה דלא מפקינן ליה מקהל (כהונה) פי' אפי' מקהל כהונה אע"פ שזה מחרפו וקורהו חלל סבור דאין מגלאין אותו מקהל כהונה וסבור אם יצווח יחזרו לברר הדבר ויפסלוהו וטעם זה שייך גם בממזר שותק לת"ק ולא נאמר דשתיקה כהודאה וכן פירש בקונטרס: **כמאן** אי כר"ג אפילו ברוב פסולין נמי מכשר · וא"ת והא לא מכשר ברוב פסולין אלא כשטוענת ברי ואית לה מיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי או בלא מגו היכא דאיכא למימר בודקת ומזנה אבל הכא אפילו טוענת ברי הא לית לה מגו וליכא למימר בודקת ומזנה דהא נאנסה ואפי' אם נאמר דהכא לא ראוה שנאנסה אלא היא אמרה כן דאית לה מגו א"כ תקשי הלכתא אהלכתא דלקמן פסיק רב הלכה כר' יוסי ולעיל פסיק רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג ואין נראה לומר דפליגי דא"כ מאי מייתי אעובדא דארוס וארוסתו מרב יהודה אמר שמואל וכן לעיל (דף יג.) פריך הלכתא אהלכתא קי"ל כרב נחמן בדיני כו' ואדרבה הא רב פסיק כר' יהושע וקי"ל כרב באיסורי ויש לומר דהכי פירושו כמאן אי כר"ג ובטוענת ברי ובלא ראוה שנאנסה דאיכא מגו אפילו ברוב פסולים נמי מכשר ואיירי נמי כשראוה מדברת דאי לא ראוה מדברת מאי פריך אי כרבי יהושע אפילו ברוב כשרים נמי פסול ומשני אמר

שמעתי כו' · לקמיה פריך היינו תנא קמא דתנא קמא נמי הכי אמר דמשום דאין בה אחד מכל אלו העידו עליה להכשיר: מכירין ישראל ממזרין שביניהן · וספק ממזר יש לך להכשיר דאי ממזר הוה מידע הוו ידעי ביה: ואין מכירין חללין שביניהן · וספק חלל יש לך לפסול ולקמיה פריך הא אמרת רישא איזוהי אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל אלמא ספק חלל כשר: הא חלל כשר · משום ספק חלל לא פסיל לה: מאי שנא הנך · דפסיל לה ספק דידהו: דאורייתא · משום דוודאן פוסלין מן התורה בביאה דנפקא לן ביבמות (דף סח.) מכי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה: חלל נמי · ודאי פסול מדאורייתא' דילפינן לה התם מלא יחלל זרעו מקיש זרעו לו מה הוא פוסל בביאתו אף זרעו פוסל והוא גופיה נפקא לן מלא יחלל שני חילולין במשמע אחד לזרעו ואחד לאשתו: ר"ש בן אלעזר כו' · סיפא דמילתיה ארישא דמילתיה פריך דקתני סיפא אין מכירין חללין שביניהן משמע אפשר שהיה חלל אבל לא היו מכירינו אלמא אית ליה דפסיל ורישא אמר איזוהי אלמנת עיסה והכשיר כל שנטמע בה ספק חלל: אמר ר' יוחנן ממזר צווח וחלל שותק איכא בינייהו · אדם שכשקורין אותו ממזר הוא צווח וכשקורין אותו חלל שותק איכא בין ר"מ לת"ק ובין תנא קמא דברייתא אליבא דר"מ ור"ש בן אלעזר אליבא דר"מ: תנא קמא סבר כל פסול דקרו ליה ושתיק פסול · דהודאה היא וכל שאינה לא משום ממזרות כו' דקאמר אשתיקות קאי: והכי קאמר איזוהי אלמנת עיסה · להכשיר: כל שאין בה לא שתוק ממזרות ולא שתוק נתינות · וכיון דתלה טעמא בשתיקה הוא הדין לכל שתוקי פסול ולא הוצרך למנות את כולם ובאיזו הכשירו באשת ספק חלל שאנו מכירין את ספיקו שנתגרשה אמו ספק אבל מי שאין מכירין בו ושמעט שפוסלין אותו ושותק פסול: וקאמר ליה ר"מ · דוקא הני אבל שתוק חלל לא פסול: והא דשתיק · לאו משום דאודי אלא משום דלא איכפת ליה הואיל ולאו פסול קהל הוא והיינו דקאמר כל שאין בה אחד מכל אלו שתיקות משיאין בנותיהן לכהונה ואפי' יש בו שתוק חלל: וקאמר ליה ר"ש לתנא קמא · לאו לתנא קמא דברייתא קאמר דההיא רבנן היא אלא לתנא ששנה דברי ר"מ בבית המדרש ואמר בשם ר"מ שמעתי כל שאין בה כו': אי שמיע לך כו' · והכי קאמר איזו היא אלמנת עיסה כל שנטמע בה ספק חלל שאנו מכירין את פסולו שהיתה אמו ספק גרושה אבל שתוק חלל ואין אנו מכירין בו פסול כתנא קמא ומיהו בהא פליג רבי מאיר אתנא קמא דאיהו כל פסול דשתיק ביה פסיל ולרבי מאיר חלל שתוק הוא דפסול דסבר מסתייה דלא מפקי ליה מקהל ואם אני צווח יכריזו עלי ויודע פסולי בברור ועכשיו אין מכירין ישראל חללין שביניהם אבל שתוק ממזר כשר דהאי דשתיק סבר הכל יודעין שאיני ממזר דמכירין ישראל ממזרין שביניהן: **מתני'** מן העין · מן המעיין: אם רוב העיר · כשרין להשיא בנותיהן ולאלמנותיהן לכהונה שאין רוב בני העיר מן הפוסלין אשה לכהונה בביאתן אף זו תינשא לכהונה: **גמ'** דאמר כמאן · דבעי רוב כשרין: אפילו ברוב פסולין נמי מכשר · דאית ליה העמד אשה על חזקתה: אמר ליה הכי אמר כו' · לעולם כרבי יהושע והכא משום דאיכא תרי רובי לכשרות אכשרה וכדרב יהודה ולקמן מפרש טעמא ואזיל מאי שנא תרי רובי מחד רובא: בקרונות

עין משפט נר מצוה

א מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלכה כב טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ד:

[(וסמא לא נקיט אלא מאי דאכשר ר"מ ור"ש בן אלעזר פוסל · ת"י)]

תוספות רי"ד

אמנת:מתני' א"ר יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן המעיין ונאנסה וארי"י בן נורי אם רוב העיר משיאים לכהונה ה"ז תנשא [לכהונה] אר"י אמר רב

גליון הש"ס

מתני' א"ר יוסי מעשה בתינוקת · עיין יבמות דף סו ע"ב תוס' ד"ה [illegible] משפן:

בקרונות של ציפורי היה מעשה וכדרבי אמי דאמר רבי אמי והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרין עוברת לשם וכדר' ינאי דאמר ר' ינאי נבעלת בקרונות כשרה לכהונה בקרונות סלקא דעתך אלא נבעלת בשעת קרונות כשרה לכהונה אבל פירש אחד מציפורי ובעל הולד שתוקי כי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי א"ר חנינא ואמרי לה אמר זעירי אמר ר' חנינא הולכין אחר רוב העיר ואין הולכין אחר רוב סיעה כלפי לייא הני ניידי והני קביעי וקיימי אלא [א]הולכין אחר רוב העיר והוא דאיכא רוב סיעה בהדה ואין הולכין אחר רוב העיר גרידתא ולא אחר רוב סיעה גרידתא מ"ט גזרה רוב סיעה אטו רוב העיר ורוב העיר נמי *אי דקא אזלי אינהו לגבה כל דפריש *מרובא פריש [ב]*לא צריכא דקא אזלא איהי לגבייהו דהוה ליה קבוע וא"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומי בעינן תרי רובי והתניא *[ג]תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאי זה מהן לקח ספיקו אסור [ד]ובנמצא הלך אחר הרוב וכי תימא בשאין דלתות מדינה נעולות דקא אתי לה רובא מעלמא והא א"ר זירא *אע"פ שדלתות מדינה נעולות *מעלה עשו ביוחסין גופא א"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי בין לקולא בין לחומרא מנא ליה לר' זירא הא אילימא מתשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב התם לחומרא אלא *[ה]מתשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהנגע ספיקו טמא התם נמי לחומרא אלא [ו]מתשעה שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ברה"י ספיקו טמא ברשות הרבי' ספיקו טהור ומדאורייתא מנא לן *אמר קרא °וארב לו וקם עליו [ז]עד שיתכוין לו ורבנן אמרי דבי ר' ינאי פרט לזורק אבן לגו *היכי דמי אילימא דאיכא תשעה כנענים ואחד ישראל ביניהם ותיפוק ליה דרובא כנענים נינהו אי נמי פלגא ופלגא *ספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תשעה ישראלים וכנעני אחד ביניהם דהוה ליה כנעני קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי איתמר רב חייא בר אשי אמר רב הלכה כרבי יוסי ורב חנן בר רבא אמר רב הוראת שעה היתה מתיב רבי ירמיה וליוחסין לא בעינן תרי רובי והתנן מצא

דברים יט

בקרונות של ציפורי · ביום השוק שסיעות ושיירות ממקום אחר באות שם: וכדרבי אמי · דהשתא איכא רוב סיעה ורוב העיר: נבעלת בקרונות · משמע על הקרון: בשעת קרונות · שהשיירות באות לעיר: כשרה לכהונה · כדקאמר והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם דאיכא למימר מהם היה: אבל פירש אחד מציפורי · דידעינן ודאי דמן העיר היה אע"פ שציפורי עיר שרובה משיאין לכהונה: הולד שתוקי · דבחד רובא לא מכשר: וכי הא דכי אתא רב דימי אמר זעירי אמר רבי חנינא ואמרי לה · שלא הוזכר רב דימי כאן אלא זעירי אמר רבי חנינא דבעינן תרי רובי וכדמפרש טעמא: הולכין אחר רוב העיר · להכשיר: ואין הולכין אחר רוב סיעה כגון במקום רחוק מן העיר דבודאי מאנשי הסיעה הוה אין מכשירין אותה ואפילו רובן כשרין: וקשיא לן כלפי לייא · כנגד איפוא הדבר הזה סובב: הני ניידי · רוב סיעה ניידי ויש להלך בהן אחר הרוב: והני. של עיר: קביעי. ואמרינן לקמן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואפילו אין שם אלא אחד פסולה: ולא אחר רוב סיעה גרידתא· והכי קאמר אין הולכין אחר רוב סיעה לבדה וכל שכן אחר רוב העיר לבדה: מ"ט · אחר רוב סיעה לא: גזרה אטו רוב העיר · דקביעי: ופרכינן רוב העיר נמי אי עקר הבועל מביתו ואזל לגבה הוה נייד וקי"ל כל דפריש מרובא פריש: ומשני איכא דקאזלא לגבייהו כו' ולא גרסינן *מאי איכא יש שהולכת היא אצלו והוה ליה קבוע הלכך אפילו ברוב כשרים או רוב העיר או רוב סיעה פסול כרבי יהושע ומשום תרי רובי אכשרה דליכא למיגזר מידי: ולקח בשר מאחת מהן · במקום קביעות: ספיקו אסור. דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי: ובנמצא · בשר הנמצא בשוק ולא ידעינן מאיזה פירש: הלך אחר הרוב · הואיל והבא לפניו לא במקום קביעות לקחה וכבר פירשה על ידי אחר וכל דפריש מרובא פריש: דקאתי לה רובא מעלמא · וכגון שרוב סיעת טבחי ישראל כשרים בהו לכאן דאיכא תרי רובי או שרוב טבחי כל המדינה ישראל דאיכא תרי רובי רוב העיר ורוב המדינה דניידי: אלא מתשעה צפרדעים כו' · תוספתא היא במס' טהרות תשעה צפרדעים מתים ברשות היחיד ושרץ אחד כגון צב שהוא דומה לצפרדע ביניהם ונגע באחד מהן ספיקו טמא: אלא מתשעה שרצים כו' · אף היא תוספתא במס' טהרות וקתני ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור אלמא כמחצה דמי ולקולא דאי לאו כמחצה דמי אין כאן ספק טומאה אלא ודאי טומאה דהא רובא שרצים: אמר קרא וארב לו עד שיהא מתכוין לו · פרט למתכוין להרוג את זה והרג את זה הכי דריש ליה ר"ש בסנהדרין ואמרינן התם ורבנן היכי דרשי ליה: אמרי דבי ר' ינאי פרט לזורק אבן לגו · לתוך חבורת בני אדם כנענים וישראלים אבל שני ישראלים עומדין ונתכוין להרוג (א) זה (והרג זה) והתרו בו וקבל התראה ונפלה הכאה על חבירו חייב והיינו טעמא דקאמר הכא ורבנן מפום דבסנהדרין הכי איתא: תיפוק ליה דרובא כנענים נינהו. ולמה לי קרא ואי נמי פלגא ופלגא אכתי לא איצטריך קרא דמהיכא תיתי דניקטליה: ספק נפשות. דימי נפשות להקל דהא והצילו העדה כתיב (במדבר לה): דהוה ליה כנעני קבוע ביניהם · ואשמועינן האי קרא דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי: הוראת שעה היתה · הך דריב"נ לורך שעה היתה או כלום שם שאר לידי היכר דברים להתיר אבל לדורות תרי רובי בעינן: מתיב רבי ירמיה כו' · קס"ד דמשום רוב העיר גרידתא אכשרוה ואמר רב הלכה כרבי יוסי:

[קדושין עג.]
[כתובות כח. וש"נ]
[פסחים ט. חולין צה. נדה יח.]
[נ"ל מאי רוב העיר איכא שי' רש"ל]
[פס יח. ע"ש תוספתא טהרות פ"ו]
[ב"ק מד: סנהדרין עט.]
[יומא פד.]
[שבת קכט. וש"נ]

אמר רב בקרונות של לפורי היה מעשה כו' פי' לעולם דלא טענה ברי ור' יוחנן בן נורי בתרוייהו היכא דלא טענה ברי לכ"ע בעינן תרי רובי והא דלא קאמר בשיניה לעולם דלא טענה ברי משום דבאתקפתא לא קאמר או בטוענת ברי כו' אי נמי טובל לפרש דבשינויא נמי איירי בברי ודאיכא מגו ולא תקשי הלכתא אהלכתא דדוקא דיעבד פסיק שמואל כר"ג כדאמר לעיל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין אף על גב דלעיל משמע דברוב אחד שרי לכתחלה רב חייא בר אשי סבר דלכתחלה בעינן תרי רובי ומתני' קתני הרי זו תנשא דמשמע לכתחלה:

דלמא אזלא איהי לגבייהו · פי' לתוך ביתם דאפילו בתוך העיר לא חשיב קבוע דדמי לנמלא בין החנויות דלא חשיב קבוע וכן גבי תינוק מושלך בעיר לא חשיב קבוע הואיל ולא נמלא בבית ולכך פירש בקונטרס שפירש בועל מביתו וא"ת דבנזיר פ"ב (דף יב. ושם) פריך אהא דאמר האומר לשלוחו לא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם מקן סתומה ומסיק אמינא לך הנא אשה דלא ניידא ואת אמרת לי איסורא דנייד וכי תימא ה"נ בשוקא אשכחה וקדיש התם הדרא לניחותא משמע לגבי אדם לא שייך כל דפריש מרובא פריש משום דהדר לניחותיה ולאו פירכא היא דהתם בשעת האיסור כשזה בא על שום אשה הדרא לניחותא האשה שקידש השליח אבל הכא כי אזלי אינהו לגבה בשעה שאוסרה הרי הוא נייד:

פרט לזורק אבן לגו · תימה דלר' שמעון קבוע מנא ליה ואין לומר דמסקינן בפ' הנשרפין (סנהדרין דף עט. ושם) דר"ש סבר כרבי דיליף נתינה נתינה ואייתר ליה וארב לו לקבוע דאכתי לתנא דבי חזקיה מנא ליה קבוע דלית ליה דרבי דהא באין מתכוין פטור ממומון*:

וספק נפשות להקל · תימה למ"ד התראת ספק לא שמה התראה אפילו ספק נפשות להחמיר פטור משום דהתראת ספק היא ואי למ"ד שמה התראה היכי פטרינן ליה כשנמצא שישראל הרג הא מיחייב בהכה את זה וחזר והכה את זה* ובנותר כשאמרו לו אל תותיר אע"ג דספק הוא וי"ל דשאני התם שיודע בודאי שיבא לידי איסור אם יותיר או יכה שניהם מש"ה שמה התראה אבל הכא אינו יודע שודאי יבוא לידי איסור שאינו יודע את מי יכה:

וליוחסין לא בעינן תרי רובי ורמינהי כו' · הוה מצי לשנויי שאני תינוק דלית לי' חזק' דכשרו':

[רש"ל מוחק ול"ב גירסת רש"י איכא דקאזלא לגבייהו ועי' ב' גירסות בב"י אה"ע סימן ו]
[לעיל יג. וש"נ]
[ובסנהדרין עט. ד"ה וכל כתבו תוס' תירוץ זה וכ"כ בב"ק מד: ד"ה כל ועי' תוספות נדה יח. ד"ה ספיקא]
יבמות קז.

פט א ב מיי' פ"ח מהלכות איסורי ביאה הל' יד סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף יז יח:
צ ג מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יא סמג לאוין קמא טור ש"ע י"ד סימן קי סע"ג:
צא ד מיי' שם וטוש"ע שם ובסי' סג ס"ה
צב ה ו מיי' פי"ח מהלכות אבות הטומאות הלכה ב:
צג ז מיי' פ"ד מהל' רוצח הלכה א סמג לאוין קמג:

תוספות רי"ד

בקרונות של צפורי היה מעשה וכדר' ינאי דאמר נבעלה בשעת קרונות כשירה לכהונה פי' קרוניות הבאים ממקום אחר ומתקבצים שם ליום השוק והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברים שם דהוה תרי רובא לכשרות רוב העיר ורוב סיעה' פי' כל זה מפני שלא ידעה למי נבעלה אבל אי ידעת ואמרה לכשר נבעלתי הלכה כר"ג ונאמנת אפילו ברוב פסולים: ומקשי' ומי בעי תרי רובי והתניא ט' חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ובנמצא הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא פריש · ומהדר מעלה עשו ביוחסין ׃ איתמר אר"ח אמר רב הלכה כר' יוסי פי' דבעי' תרי רובי: א"ר זירא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי בין לקולא בין לחומרא כגון ט' חנויות דאמרן . א"נ ט' צפרדעים ושרץ א' ביניהם ברה"י ונגע באח' מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו טמא' לקולא כגון ט' שרצים וצפרדע א' ביניהן ברה"ר ונגע באח' מהן וא"י באיזה מהן נגע ספיקו טהור אלא כמחצה על מחצה דמי ולקולא. דאי לאו כמחצה על מחצה דמי אין כאן ספק טומאה אלא ודאי טומאה דהא רובא שרצים ׃

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרי כו' להרוג את זה והרג את זה:

מצא בה תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבי' אם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל ואמר רב לא שנו אלא להחיותו אבל ליוחסין לא ושמואל אמר לפקח עליו את הגל אשתמיטתיה הא דא"ר יהודה אמר רב בקרונות של צפורי הוה מעשה ולרב חנן בר רבא דאמר הוראת שעה היתה קשיא הא מאן דמתני הא לא מתני הא גופא מצא בה תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים אם רוב ישראל ישראל מחצה על מחצה ישראל אמר רב לא שנו אלא להחיותו אבל ליוחסין לא ושמואל אמר לפקח עליו את הגל ומי אמר שמואל הכי והאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל אין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב אלא כי איתמר דשמואל ארישא אתמר אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים אמר שמואל *ולפקח עליו את הגל אינו כן אם רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים למאי הלכתא אמר רב פפא להאכילו נבילות אם רוב ישראל ישראל למאי הלכתא אמר רב פפא להחזיר לו אבידה מחצה על מחצה ישראל למאי הלכתא אמר ריש לקיש לנזקין ה"ד אי נימא דנגחיה תורא דידן לתורא דידיה לימא ליה אייתי ראיה דישראל את ושקול לא צריכא דנגחיה תורא דידיה לתורא דידן פלגא משלם ואידך פלגא אמר להו אייתי ראיה דלאו ישראל אנא ואתן לכון:

הדרן עלך בתולה נשאת

האשה *שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים רבי יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראיה ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו שהוא נאמן שהפה

ולרב חנן דאמר הוראת שעה היתה · ולדורות סגי בחד רובא קשיא הך ולא מיסתברא ליה למימר דהוראת שעה היתה שהתיר בתרי רובי אבל לדורות לא סגי אפילו בתרי רובי: **מאן** דמתני הא לא מתני הא· פי' בקונטרס דרב חנן לא מתני דבקרונות של צפורי היה מעשה ולא הוה אלא חד רובא ולפירושו לא פליגי דלדורות לכ"ע בעינן תרי רובי ולא פליגי אלא במעשה היכי הוה ור"ח פי' דרב חנן לא מתני אבל ליוחסין לא וסגי לדידיה לדורות בחד רובא אבל קשה לפירושו לרב חנן תקשי ר' יוחנן בן נורי דאמר כמאן דסגי בחד רובא כדפריך לעיל ועוד דלא מיסתבר דשום אמורא יחלוק אההיא דאבל ליוחסין לא דרב גופיה קאמר לה בלא אמורא ולהכי אפירכא דרבי ירמיה לא משני מאן דמתני הא לא מתני הא: **אם** רוב עובדי כוכבים עובד כוכבים למאי הלכתא · לא מצי למימר לענין שלא להחיותו דמאי איריא רוב עובדי כוכבים אפילו מחצה נמי דדוקא ברוב ישראל קאמר רב דהוי ישראל להחיותו: **להחזיר** לו אבדה · הוה מצי למימר להחיותו כדאמר רב אלא נקט להחזיר לו אבדה דהוי רבותא טפי דאיסור גדול הוא *משום למען ספות הרוה וגו' אבל להחיותו לא הוי רבותא כל כך דהא *מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ואפי' לשמואל דאמר *אין הולכין בממון אחר הרוב היינו *במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן שבהיתר באו המעות לידו ומדעתו נתנם לו הלוקח אבל הכא מודי דאזלינן בתר רובא: **לא** צריכא דנגחיה תורא דידיה כו' · תימה דהכי נמי הוה מצי למימר מחצה על מחצה עובד כוכבים ומנגח תורא דידן לתורא דידיה [כולה מילתא הוי מצי למימר לענין נגיחה אלא ניחא בכל חד למנוא דבר חדש · מהר"ס]:

הדרן עלך בתולה נשאת

האשה. אם יש עדים שיצאה בהינומא כו' · בדלא נקיטא כתובה איירי דאי איכא כתובה ניחזי כתובתה אם היא בתולה או אלמנה ואפילו למ"ד *הטוען אחר מעשה ב"ד ואמר פרעתי נאמן מ"מ אין נאמן לומר כאן אלמנה נשאתיך מגו דאי בעי אמר פרעתי דמגו במקום עדים הוא:

ומודה רבי יהושע באומר שדה כו' דנאמן· מתוך פירוש הקונט' משמע דדוקא כשאין הלה תובעו ונאמן במגו דאי בעי שתיק אבל אם תובעו אינו נאמן ואינו נראה דהא קתני סיפא ואם יש עדים כו' משמע דדוקא אם יש עדים שהיתה של אביו אינו נאמן אבל אם אין עדים אע"ג דהלה תובעו נאמן מגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם מדלא נקט אם תובעו אינו נאמן ובגמרא נמי פריך וליתני שדה זו שלך היתה משמע דבהלה תובעו איירי ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך אבל אם לא תובעו אין צריך לומר שלך היתה כי מסתמא הוא יודע בעצמו דבר זה:

דאי

מצא בה תינוק מושלך · משנה היא בסדר טהרות גבי עיר שישראלים ועובדי כוכבים דרים בה: מחצה על מחצה ישראל · לקמיה מפרש מאי איכא בין רוב ישראל למחצה על מחצה דפליג להו בתרי: לא שנו · דאם רוב ישראל ישראל: אלא להחיותו · ב"ד מצווין לפרנסו משום וחי אחיך עמך (ויקרא כה): אבל ליוחסין לא· דאם בת היא אסורה לכהן ואפי' ליכא למיחש משום אסופי כגון הנך דאמרינן בעשרה יוחסין (קדושין עג:) *משלטי הדמיה תלי פיתקא תלי קמיעא מיהו חיישינן שמא בת עובד כוכבים היא (א) ולמ"ד גיורת פסולה לכהונה אפילו קטנה זו אסורה לכהן דתרי רובי בעינן ליוחסין: ושמואל אמר אף לפקח עליו את הגל · בשבת חשבינן ליה לישראל: אשתמיטתיה· לרבי ירמיה: הא דאמר רב יהודה · דהכא נמי תרי רובי הוו: ולרב חנן בר רבא דאמר.משמיה דרב: הוראת שעה היתה · והתם תרי רובי הוו וקאמר הוראת שעה היתה אבל לדורות לא בעינן תרי רובי: קשיא הא· דרב דאמר אבל ליוחסין לא אלמא רב תרי רובי בעי: לא מתני הא · דאמר רב יהודה אמר רב בקרונות של צפורי הוה מעשה וחד רובא הוה הלכך הוראת שעה היתה: מי אמר שמואל הכי· דלענין פיקוח נפש בעינן רובא: אין הולכין כו' · דאפילו בספק עובד כוכבים ספק ישראל ברוב עובדי כוכבים מפקחין: ולענין פיקוח נפש אינו כן · דאפילו ברוב עובדי כוכבים מפקחין דאין הולכין בה אחר הרוב: למאי הלכתא · כיון דאמר שמואל מפקחין עליו את הגל אלמא לאו עובד כוכבים הוא לכל מילי ולמאי הלכתא חשיב ליה עובד כוכבים: להאכילו נבלות . בידים וכ"ש שלא יחזירו לו אבידה ולנזקין: להחזיר לו אבידה.רבותא היא דמוציאין מיד ישראל הזוכה בה ועוד דאמור רבנן (סנהדרין דף עו:) המחזיר אבידה לכנעני עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה את הצמאה שהשוה מגרים לחשיבתן של ישראל ונאמר לא יאבה ה' סלוח לו: מחצה על מחצה ישראל למאי הלכתא·להחזיר לו אבידה לא מצית אמרת דא"כ למאי הלכתא פלגינהו מהדדי: לנזקין · דתנן ב"ק (דף לז:) שור של ישראל שנגח לשור של כנעני פטור ושור של כנעני שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם וישראל לישראל תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם: אילימא כו'. וקאמרת דדיינינן ליה כישראל ומחייבת ליה לשלם לו חצי נזקו: לימא ליה· ישראל אייתי ראיה דהא מחצה על מחצה הוא וספיקא הוא: לא צריכא כו' · וקא תבע ליה ישראל נזק שלם לאם כדין כנעני ואשמעינן תנא דכישראל דיינינן ליה ולא משלם אלא חצי נזק דא"ל אייתי ראיה:

הדרן עלך בתולה נשאת

האשה שנתארמלה או נתגרשה · ותובעת כתובתה: והוא אומר· אנתגרשה קאי ולאלמנה היורשין אומרים לה אלמנה נשאך אביט ואין לך אלא מנה ושטר הכתובה אבד: אם יש עדים·על נשואיה שיצאת מבית אביה לבית בעלה: בהינומא·בגמ' מפרש:וראשה פרוע·אלטייבליד"ה שערה על כתיפיה כך היו נוהגין להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חילוק קליות · רגילים היו לחלק קליות להתינוקות בנישואי הבתולות: קליות· כשהשבולין לחין מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקין לעולם: ומודה ר' יהושע· מפרש בגמ' אהיכא קאי ומאי מודה:

שהפה

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה [..] טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף לג:

צח ב ג ד ה מיי' שם הל' כו טור שו"ע שם סעיף לד:

צט ו מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה כה טוש"ע שם סי' ט סעיף טו:

כדאיתא סנהדרין עו:

כדאיתא גיטין סא.

[ב"ק מו: וב"ב נב:]

[עי' תוס' ב"ק מו: ותוס' ב"מ כ: ד"ה איסורא ותוס' סנהדרין ג: ד"ה דיני ותוס' יומא פג.]

[עי' תוס' לקמן פח: ופט. ד"ה הוציאה וכו' א"נ פי' שמואל לית ליה דר' יוחנן וכו']

מסורת הש"ס

מכשירין פ"ב מ"ז יומא פה

הגה"ה פי' משלטי הדמיה. מתוקנין אבריו. פיתקא. קמיע של כתבי קמיעא. קמיע של עיקרין דהא חסה על חייו והוכיח תהלתו שאוהבת אותו ולא השליכתו למות:

[נראה לרש"י דמשום דדרשינן וחי בהם ולא שימות בהם ומשמע שלא יבוא לידי מיתה בשום ענין לכך יש לחוש למיעוט ישראל · ת"י]

ב"ב נב: [ושם איתא שנתאלמנה]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל כו' ולמ"ד גיורת· נ"ב בפרק הבא על יבמתו דף ס ע"ב:

תוספות רי"ד

האשה שנתאלמנה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ר"י אומר אף חילוק קליות ראיה . פי' הוא אומר אנתגרשה קאי ולאלמנה אומרים לה היורשים אבינו אלמנה נשאך ואין לך אלא מנה ושטר כתובה אבד אם יש עדים על נשואית שיצאת מבית אביה לבית בעלה בהינומא שהיא סימן הבתולות כדמפרש לקמן וראשה פרוע שערה על כתפה וכך היה מוציאים הבתולות מבית אביהן לבית החתונה . אף חילוק וכו' רגילין היו לחלק מיני פירות וקליות שהיו מיבשין השבלים כשהם לחים בתנור והם מתוקין ובנשואי הבתולות נותנים ומחלקין מהם לתינוקות ואי איכא עדי הינומא אע"ג שהיא אלמנה גביא בעדי הינומא ואע"ג דאיכא למיחש לפרעון וכל מענה דהוה מצי למיטען איהו ב"ד טוענין בעבור היתומים גביא כתובתה דהכי אמרינן בשנים אוחזין הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דכל מעשה ב"ד כמאן דנקט שטרא בידיה דמי ותנן נמי בפרק הכותב הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה ולא מצי למטען פרעתי עד שיראה שטר כתובתה קרוע או שובר והתם מוכח דלא מבעי' במנה מאתים שהיא תנאי ב"ד דגביא אלא אפילו תוספת בלא כתובה נמי גביא ולא מהימן לומר פרעתיך הלכך ה"נ

פרעתי

[כ"מ ז]

ב א מיי' פט"ו מהלכות אישות הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נו סעיף ט

שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן: **גמ'** טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים בעל מהימן לימא תנן סתמא דלא כרבן גמליאל דאי ר"ג הא אמר איהי מהימנא אפילו תימא רבן גמליאל עד כאן לא קאמר ר"ג התם אלא בברי ושמא אבל הכא בברי וברי לא אמר *ודקארי לה מאי קארי לה הא ברי וברי הוא *כיון דרוב נשים בתולות נישאות כי ברי ושמא דמי והכי נמי מסתברא מדקתני ומודה רבי יהושע אי אמרת בשלמא איירי ר"ג במודה שפיר אלא אי אמרת לא איירי ר"ג במודה רבי יהושע למאן מודה מי סברת ר' יהושע אהאי פירקין קאי אמגו קאי ואפירקין קמא קאי אהייא אילימא אהא *היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין התם מאי מגו איכא הרי כריסה בין שיניה אלא אהא *ראוה מדברת עם אחד ואמרו לה מה טיבו של איש זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין התם מאי מגו איכא הניחא *לזעירי דאמר מאי מדברת נסתרה מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי וקאמרה נבעלתי מהימנא אלא לרב אסי דאמר מאי מדברת *נבעלת מאי מגו איכא ואלא אהא *היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין התם מאי מגו איכא בשלמא לרבי אלעזר דאמר במנה ולא כלום מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ואית לה מאתים וקאמרה מעיקרא דלית לה אלא מנה מהימנא אלא לר' יוחנן דאמר במאתים ומנה מאי מגו איכא אלא אהא *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא אירסתיך ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין דמגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא קא פסלה נפשה מכהונה וקאמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכהונה משום הכי קאמר ר"ג דמהימנא וקאמר רבי יהושע לר"ג בהאי מגו דהכא מודינא לך בההוא מגו דהתם פליגנא עילווך מכדי האי מגו והאי מגו מאי שנא האי מגו מהאי מגו הכא אין שור שחוט לפניך התם הרי שור שחוט לפניך וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי *אמר רבינא משום דאיכא למימר רוב נשים בתולות נישאות ומיעוט אלמנות וכל הנשאת בתולה יש לה קול

וזו

שהפה שאסר · זה אינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ומה שאסר הרי התיר: **גמ'** טעמא דאיכא עדים · דילתה בהינומא: הבעל מהימן · ולא אמרינן הואיל ומספקא לן על יום נישואיה אם בתולה היתה אם בעולה העמד אותה על חזקתה של קודם לכן ומתחלה בתולה היתה: היא נאמנת · דאזיל בתר חזקה דגופה: בברי ושמא · גבי משארסתני נאנסתי היא טוענת ברי לי הוא והוא אינו טוען אלא שמא עד שלא ארסתיך דהא אינו יודע מתי נאנסה: ודקארי לה · למימר סתמא דלא כרבן גמליאל: מאי קארי לה · ומאי עלה בדעתו לאפוקי מדר"ג הא לא דמיא לה: כיון דרוב נשים בתולות נישאות · קרובה טענתה להיות אמת יותר משלו וכברי ושמא דמיא: והכי נמי מסתברא · דר"ג מודה בה דבעל מהימן: אי אמרת בשלמא איירי ר"ג במודה · דהך רישא הודאה הוא דקא מודה ר"ג לרבי יהושע ואמר אע"ג דפליגנא עלך בברי ושמא מודינא לך בברי וברי היינו דשייך למיתני בתריה ור' יהושע מודה לר"ג בהאומר לחברו שדה זו כו' דאע"ג דפליגנא בפ"ק במשארסתני נאנסתי דאע"ג דאיכא למימר מגו לא מהימנא מודינא בהאי מגו דאי בעי שתיק ולא א"ל של אביך היתה כי אמר ליה נמי לקחתיה הימנו מהימן כדלקמן: אלא אי אמרת לא איירי · רישא במודה ר"ג מאי מודה רבי יהושע מאי שייך למיתנייה הכא והיכא קאי: אמגו קאי · אפלוגתא דאיכא למימר בה מגו בפ' קמא קאי וקאמר אע"ג דפליגנא במגו דהתם במגו דהכא מודינא כדלקמן: אהייא · איכא מגו: הרי כריסה בין שיניה · ואינה יכולה לומר לא נבעלתי: וקאמרה נבעלתי · ולכשר נבעלתי מהימנא: בשלמא לר' אלעזר דאמר · בפרק קמא טענתייהו במנה ולא כלום מוכת עץ שלא הכיר בה אינה יכולה לתובעו אלא מנה והוא אומר דרוסת איש את ואין ליך כלום איכא מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך: *משארסתני · אירע לי ונסתחפה שדהו ואית לי מאתים: וקאמרה · מוכת עץ אני מעיקרא ולא תבעה אלא מנה מהימנא: אלא לר' יוחנן · דאמר טענתייהו במאתים ומנה שהיא תובעתו מאתים ליכא מידי בין תחתיו למעיקרא מאי מגו איכא: הכא · גבי שדה אין שור שחוט לפניך שיעלה על לב בעליו לתבוע מי שחטו כלומר אם שתק זה לא היו לו עוררים הלכך אי לאו דדבר פשוט הוא שלקחה הימנו לא היה אומר לו של אביך היתה הלכך אמרי' מגו אבל גבי לא מצא לה בתולים שור שחוט לפניך בתולים שלא מצא לה הם הביאוהו לבא לב"ד ואע"פ שיש לה להשיב טענה טובה מזו לא אמרינן מגו דדלמא לא אסקה אדעתה א"נ איערומי קא מערמא: וכיון שרוב נשים · קובלא היא: יש לה קול · והרבה יודעים שנאה בהינומא:

וזו

דאי רבן גמליאל הא אמר איהי מהימנא · נראה דלמ"ד *הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום פריך דלמ"ד דמצי טעין פרעתי הכא נאמן הבעל אפילו לר"ג לומר אלמנה נשאתיך במגו דאי בעי אמר פרעתי: **הכי** נמי מסתברא · פי' בקונטרס הכי נמי מסתברא דמתני' אתיא כרבן גמליאל כדמשנינן דבברי וברי מודה מדקתני ומודה ר' יהושע כו' וקשה לפי' דכי לא איירי נמי ר"ג במודה אתי שפיר ומודה רבי יהושע כלומר אע"ג דברישא פליגנא עלך בסיפא מודינא לך אע"ג דרישא וסיפא אינן מענין אחד כי היכי דאתיא ליה שפיר ומודה רבי יהושע אי איירי ר"ג במודה אע"ג דמודה דר' גמליאל אינו מענין ומודה דרבי יהושע ויש ליישב דודאי כי איירי ר"ג במודה שייך למיתני שפיר ומודה רבי יהושע אע"ג דלא הוי מענין אחד כלומר דאגב דתנא מילתא דמודה ר"ג תני נמי מילתא דמודה בה רבי יהושע אבל אי לא איירי רבן גמליאל במודה לא שייך למיתני ומודה רבי יהושע לאשמועינן אע"ג דפליג ברישא מודה בסיפא כיון דרישא וסיפא אינם מענין אחד אבל קשה דלא הוה ליה למימר אמגו קאי דעד השתא נמי נפ"ל אמגו הוי קאי ונראה לר"י דה"פ הכי נמי מסתברא דכברי ושמא דמי ולא הוה לומר דפליג רבן גמליאל ברישא אלא אע"ג דכברי ושמא דמי מודה ר"ג משום דלאו שמא ממש הוא מדקאמר ומודה רבי יהושע אי אמרת בשלמא איירי ר"ג במודה כלומר אע"ג דכברי ושמא דמי מודה ר"ג דבעל נאמן היינו דקתני ומודה רבי יהושע דבהאי ברי נאמן דכ"ד דטעמא דרבי יהושע משום ברי ושמא דזה אינו תובעו כדפי' בקונט' והשתא הוה מודה דר"ג ומודה דר"י מענין אחד אלא אי אמרת דרישא בברי וברי גמור הוא ולא איירי רבן גמליאל במודה דפשיטא דכיון דברי וברי הוא דלא פליג ר"ג מאי ומודה וקאמר מי סברת דארישא קאי וטעמא דר"י משום ברי ושמא אמגו קאי דטעמא דר' יהושע משום מגו ונאמן אפי' הלה תובעו ואפירקין קמא קאי: **התם** שור שחוט לפניך · פירש בקונטרס שהוא טוען עד שלא ארסתיך נאנסת והכא אין שור שחוט לפניך דאין הלה תובעו ור"י מפרש דהכא נמי איירי בהלה תובעו כדפי' וה"פ התם שור שחוט לפניך דהרי אזלה בתולים ואינה יכולה לומר בתולה אני כמו בשור שחוט שאין יכול לומר חי הוא ולהכי בין אומרת משארסתני נאנסתי בין אומרת מוכת עץ אני תחתיך לא מהימנא הכא אין שור שחוט לפניך ונאמן במגו דאי בעי אמר לא היתה של אביך מעולם: **כיון** דרוב נשים בתולות נישאות כי ליכא עדים מאי הוי · לרב פריך דאית ליה *הולכין בממון אחר הרוב*:

וזו

תוספות רי"ד

מתני' גובה בלא כתובה ודייקינן טעמא דאיכא עדים פי' שיצאת בהינומא וראשה פרוע הא ליכא עדים בעל מהימן פי' ולא אמרינן הואיל ומספקא לן על יום נשואיה אם היתה בעולה או בתולה העמד אותה על חזקתה של קודם לכן ובתולה היתה לימא תנן סתמא דלא כר"ג דאי ר"ג האמר איהי מהימנא פי' דאזיל בתר חזקה דגופה וה"נ נימא העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה ומהדר אפילו תימא ר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג אלא ברי ושמא אבל ברי וברי לא אמר עיין בפ"ק. ודקארי לה מאי קארי לה. כיון דרוב נשים בתולות נשאות כברי ושמא דמי. וכיון דרוב נשים בתולות נשאות כי לא אתי עדי הינומא מאי הוה ניזיל בתר רובא. פי' ואע"ג דיש פלוגתא בהא מילתא רב ושמואל בפרק המוכר פירות דרב אמר הולכין בממון אחר הרוב ושמואל אמר אין הולכין בממון אחר הרוב וקי"ל הלכה כשמואל הכא משום דאיכא תרתי רובא וחזקה העמד אשה על חזקתה ובתולה היתה אפי' שמואל מודה. אמר רבינא משום דא"ל דרוב נשים בתולות נשאות ומיעוט אלמנות ורוב הנשאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא:

גליון הש"ס

גמ' ודקארי לה מאי קארי לה · לקמן לו ע"א [יומא ל ע"ב] יבמות יא ע"א יד ע"א [עב ע"א. גיטין סא ע"ב ב"ק מז ע"ב] ב"ב צ ע"ב [יז ע"ב] קמז ע"א [בכורות ד ע"ב] נדה סב ע"א:

[ב"ק מו: ב"ב צב.]

*אפשר דאפילו לשמואל הוה לן למיזל בתר רובא ולא אחר חזקת ממון כיון דחזקת הגוף מסייע לרוב ופריך שפיר אפילו אליביה דשמואל קאי אמאי דאמריק לעיל כיון דרוב נשים בתולות נישאות הוי ליה ברי דידיה כי שמא וברי ושמא פסק שמואל כר"ג הכא דמהני לה חזקת הגוף להך ליטנא דס"ק לככי פריך וניזיל בתר רובא דס"ד דהוי רוב גמור · פ"ע

[בכ"מ מסורת הש"ס:] ב"ב לב: [פי' פרש"י לקמן לו. ד"ה ודקארי] לקמן כח. · לעיל יג. · שם · [שם] · לעיל יב: [עיין תוס' לעיל ג: ד"ה ולענין] · [ד"ז שייך לקמן אחר ד"ה אלא לר' יוחנן ויותר טפי יש לדיבור זה שייכות לעיל יב: במשנה הנושא וכו'] · [ב"ב צב:] · לעיל יג.

עין משפט
נר מצוה

נ א מיי' פט"ז מהלכות אישות הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן צו סעיף טו:

ד ב מיי' פכ"ג מהלכות מלוה הלכה טו טז סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן נד סעיף ב:

תוספות רי"ד

וליחוש דלמא מפקא עדי הינומא בהאי בי דינא וגביא ומפקא כתובתה או עדי הינומא בב"ד אחרינא וגביא. א"ר אבהו זאת אומרת כותבין שובר פי' ולא מצי אידך למימר א"א לשמור שוברי מפני העכברים אלא או תקרע לי שטרא או לא אית לך כלום אלא פורעו בע"כ והוא כותב לו שובר ודלא כמ"ד בב"ב דאין כותבין שובר והכי אסיקנא שם בג"פ [דף קעא ע"ב] דכותבין שובר: ת"ר כיצד מרקדין לפני הכלה ב"ש אומרים

גליון הש"ס
גמ' אי כל הנישאת בתולה וכו' עיין נדה דף כט ע"א:

תוספות

וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא. תימה דתנן בפירקין (לקמן כח.) אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקטנותן וזוכרני בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע וקאמר בגמ' מ"ט כיון דרוב נשים בתולות נישאות גילוי מילתא בעלמא הוא והשתא היכי מיירי אם יש לה קול למה צריך שום עדות נזיל בתר רובא כדפריך הכא ואי אין לה קול א"כ איתרע לה רובא ויצטרך שני עדים כשרים וכי תימא דכשמעיד הוא שראה בקוטנו ואחר עמו חשבינן קול הא פריך הכא סהדי שקרי נינהו ויש לומר דרוב נשים בתולות נישאות עדיף מרוב נשים הנישאות בתולות יש לה קול וכי אין לה קול לא יתרע כל כך רוב דבתולות נישאות שלא יועיל עדות דראה בקוטנו ואחר עמו:

וליחוש דלמא מפקא כו'. ואפי' ע"י עדי הינומא לא היה לה לגבות עד שתחזיר לו הכתובה כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שנשארה כתובה תחת ידה דלא מיבעיא למ"ד דיכול לטעון אחר מעשה ב"ד דמפסיד דאם לא יהיה לה כתובה יהי' נאמן לומר פרעתי אלא אפילו למ"ד דלא מצי טוען אחר מעשה בית דין מפסיד במה שהכתובה תחת ידה שאם תתבענו פעם אחרת ולא יהיו לה עדי הינומא יהא נאמן לומר פרעתי מנה במגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך או אם יהא במקום שאין מכירין אם היא אשתו יהיה נאמן לומר פרעתי הכל במגו דאי בעי אמר אין את אשתי והשתא שהכתובה בידה תוציא מאתים וכיון שיכול לבא לידי הפסד אין לו לפרוע: **זאת** אומרת כותבין שובר. אע"ג דהכא לא אפשר דליכא למיחש דלמא תטרוף כתובתה בעדים והדרא וגביא בעדי הינומא כדאמרינן בסמוך ודלמא הדרא ומפקא בעדי הינומא וגביא למ"ד הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום וע"כ זקוק הוא לשובר מ"מ דייק שפיר דבעלמא נמי כותבין שובר דאי אין כותבין בעלמא למה יפרע כאן כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שהכתובה בידה כדפירשנו: **כותבין** שובר. אע"ג דבפרק גט פשוט (ב"ב קעא: ושם) מפרש טעמא דמאן דאמר כותבין שובר משום דעבד לוה לאיש מלוה לאו דוקא לוה אלא הוא הדין בכל חוב כמו כתובה דהכא ושטרי מקח דאמר התם דכותבין שובר: **מאי** איבדה איבדה באור. וא"ת א"כ אפי' במקום שכותבין הוה ליה לאוקמי ומאי דוחקא לאוקמי במקום שאין כותבין וכתב לה איהו ואור"ת דבמקום שכותבין ונשרפה איכא למיחש שכתב לה כתובה אחרת דאסור להשהותה בלא כתובה מיהו הוה מצי לאוקמה במקום שכותבין ונשרפה אחר הגירושין דליכא למיחש שמא כתב לה אחרת אלא שנראה לו דוחק: **ותו** איבדה למה לי. אף על גב דלכאורה היינו פירכא קמייתא דפריך היינו נשרפה יש ליישב דהכי קאמר ותו אפילו אם נאמר דנשרפה הוי פירושא דנאבדה מכל מקום תקשי איבדה למה לי: **איתנוסי** הוא דאיתניסו. נראה דמיירי כגון דאיכא מגו דאי בעיא אמרה אין בידי כלום דאי לאו הכי אמאי מהימנא ואם תאמר בחילוק קליות דאמר לקמן ארמלתא לית לה כבני אמאי לא חיישינן דלמא תפסה כו' כדאמר הכא ואומר רבינו תם דדוקא בדבר שיש טורח כגון חבית דהכא יכולה לומר דאיתניסו אבל קליות ושאר דברים שהן קלים לעשות לא:

גמרא

וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא *אי כל הנשאת בתולה יש לה קול כי אתו עדים מאי הוי הנך סהדי שקרי נינהו אלא אמר רבינא רוב הנשאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא: אב יש עדים שיצתה בהינומא וכו': וליחוש דלמא מפקא עדים בהאי בי דינא וגביא והדר מפקא לה לכתובה בהאי ב"ד וגביא בה א"ר אבהו זאת אומרת *כותבין שובר רב פפא אמר *במקום שאין כותבין כתובה עסקינן ואיכא דמתני לה אברייתא איבדה כתובתה הטמינה כתובתה נשרפה כתובתה רקדו לפניה שחקו לפניה העבירו לפניה כוס של בשורה או מפה של בתולים אם יש לה עדים באחד מכל אלו כתובתה מאתים וליחוש דלמא מפקא עדים בהאי ב"ד וגביא והדר מפקא לכתובתה בהאי ב"ד וגביא בה א"ר אבהו זאת אומרת *כותבין שובר רב פפא אמר במקום שאין כותבין כתובה עסקינן והא איבדה כתובתה קתני דכתב לה איהו סוף סוף מפקא לה וגביא בה מאי איבדה איבדה באור א"ה היינו נשרפה ועוד הטמינה מאי איכא למימר ותו איבדה למה לי אלא כל איבדה כי הטמינה בפנינו דמי ולא יהבינן לה עד דאמרי עדים נשרפה כתובתה מאן דמתני לה אברייתא כל שכן אמתני' ומאן דמתני לה אמתני' אבל אברייתא לא כי קושיא: אם יש עדים כו': וליחוש דלמא מפקא עדי הינומא בהאי ב"ד וגביא והדר מפקא עדי הינומא בבי דינא אחרינא וגביא במקום דלא אפשר ודאי כתבינן שובר: העבירו לפניה כוס של בשורה: מאי כוס של בשורה אמר רב אדא בר אהבה כוס יין של תרומה מעבירין לפניה כלומר ראויה היתה זו לאכול בתרומה מתקיף לה רב פפא אטו אלמנה מי לא אכלה בתרומה אלא אמר רב פפא זו ראשית כתרומה ראשית תניא רבי יהודה אומר חבית של יין מעבירין לפניה אמר רב אדא בר אהבה בתולה מעבירין לפניה סתומה בעולה מעבירין לפניה פתוחה אמאי ניעבר קמי בתולה וקמי בעולה לא ניעבר כלל זימנין דתפסה מאתים ואמרה אנא בתולה הואי והאי דלא עברו קמאי אתנוסי הוא דאתניסו *תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה בית שמאי אומרים כלה

רש"י

וזו הואיל ואין לה קול. שאין מעיד עליה שיצתה בהינומא: כי אתו עדים מאי הוי. כיון דחזקה דיש לה קול הרבה היו יודעין: דלמא מפקא עדים. עדי הינומא: כותבין שובר. שכשיפרע לה כתובתה תכתוב לו שקבלה כתובתה ויהיה בידו לזכות: זאת אומרת. ודלא כמאן דאמר אין כותבין בבבא בתרא: רב פפא אמר. לעולם אין כותבין דנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים ומי שיש לו שטר על חברו או יביא השטר ויחזירנו או לא יטול כלום ומתני' במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי בית דין שתקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה דליכא למיחש לדלמא הדרה ומפקא לה: דמתני לה. לדרבי אבהו ולדרב פפא: הטמינה כתובתה. והיא תובעת מאתים והוא אומר אלמנה נשאתיך: רקדו לפניה. אם יש עדים שרקדו לפניה ביום נישואיה: כוס של בשורה. המבשר עליה סימני בתולות ולקמן מפרש מאי היא: אלא. הכי קאמר כל איבדה כמי שהטמינה בפנינו דמי ולא גביא והכי קתני איבדה כתובתה הטמינה כתובתה נשרפה כתובתה אם רקדו לפניה וכו' והכי פירושה אמרה אבד שטר כתובתה הרי היא כמו שהטמינה כתובתה בפנינו כדי להוציא ולגבות פעם שניה ואינה גובה כלום אא"כ תביא השטר ואם אמרה נשרפה ויש עדים שנשרפה דהשתא ליכא למיחש למידי תביא עדים שרקדו לפניה שזהו סימן לבתולה ותגבה מאתים: מאן דמתני לה. לדרבי אבהו ורב פפא אברייתא: כל שכן אמתניתין. דכיון דאברייתא דקתני בהדיא איבדה כתובתה גביא ועלה קאמר רב פפא דלא גביא ומתרץ לה דהרא קתני איבדה כתובת' הרי היא כמו שהטמינה וכשנשרפה הוא דקא גביא ולעולם אין כותבין שובר כל שכן דאמתני' איכא למיתני פלוגתא דרב פפא ודר' אבהו למימר דבמקום שאין כותבין כתובה עסקי': ומאן דמתני. פלוגתא דרב פפא ודר' אבהו אמתני': אבל אברייתא לא. מתני ליה דודאי שמעינן מינה דכותבין שובר דהא במקום שכותבין כתובה עסקינן: כי קושיין. דקתני איבדה כתובתה ולא ניחא לשנויי שינויא דחיקא למימר איבדה כתובת' כהטמינה כתובתה קאמר: כיון דלא אפשר. כגון במקום שאין כותבין כתובה וגובות על פי עדים ויש לחוש לשמא תלך לב"ד אחר ותביא עדים אחרים ותגבה פעם שניה ודאי כתבינן שובר: ראויה היתה זו לאכול בתרומה. אי נישאת לכהן דבתולה שלמה נמצאת ולא בעולה שתפסל לכהן מחמת זנות: מתקיף לה רב פפא. ומה זו עדות ללא נישאת אלמנה: אטו. אי נישאת כשהיא אלמנה לכהן הדיוט מי לא אכלה בתרומה: זו ראשית. בעילתה ראשית: זימנין דתפסה מאתים. בלא בית דין וכי בעינן לאפוקי מינה משום דאין עדים שהעבירו לפניה אמרה איתנוסי הוא דאיתניסו שיכורים היו מאונס יין המשתה הלכך השתא אתו עדים שהעבירו לפניה פתוחה ותו ליכא מידי: כיצד מרקדים. מה אומרים לפניה כמות

[ברכות [illegible]. [illegible]] סוטה [illegible]

שבת [illegible]

פסחים [illegible]

כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים *כלה נאה וחסודה אמרו להן ב"ש לב"ה הרי שהיתה חיגרת או סומא אומרי' לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה °מדבר שקר תרחק (שמות כג) אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים ג'לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות כי אתא רב דימי אמר הכי משרו קמי כלתא במערבא לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן *כי סמכו רבנן לרבי זירא שרו ליה הכי לא כחל ולא שרק ולא פירכוס ויעלת חן כי סמכו רבנן לרבי אמי ולרבי אסי שרו להו הכי כל מן דין וכל מן דין סמוכו לנא לא תסמכו לנא לא מן סרמיסין ולא מן סרמיטין ואמרי לה לא מן חמיסין ולא מן *טורמיסין ר' אבהו כי הוה אתי ממתיבתא לבי קיסר נפקן אמהתא דבי קיסר לאפיה ומשרין ליה הכי רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה בוצינא דנהורא בריך מתייך לשלם אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה רב שמואל בר רב יצחק °מרקד אתלת א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה *איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא א"ר זירא אהנייה ליה שוטיתיה לסבא ואמרי לה שטותיה לסבא ואמרי לה שיטתיה לסבא רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי אמר להו אי דמיין עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה ד'ולית הלכתא כוותיה ת"ר *ה'מעבירין את המת מלפני כלה ו'וזה וזה מלפני מלך ישראל אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני כלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר עבד *והא א"ר אשי אפילו למ"ד ז'נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול ח'מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול דאמר מר *°שום תשים עליך מלך (דברים יז) שתהא אימתו עליך פרשת דרכים הואי תנו רבנן *ח'מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה במה דברים אמורים ט'כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איני משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה *תליסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא ועד סיכרא רב ששת ואיתימא רבי יוחנן אמר י'נטילתה כנתינתה מה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא כ'וה"מ למאן דקרי ותני אבל

רש"י

כמות שהיא. לפי יופיה וחשיבותה מקלסין אותה: חסודה · חוט של חסד משוך עליה: מכאן אמרו · מדברי ב"ה שאמרו ישבחנה: תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות · לעשות לאיש ואיש כרצונו: משרו · משוררים: לא כחל · אינה צריכה כחל: ולא שרק · צבע המאדים את הפנים: פירכוס · קליעת שיער זו לא כחלה ולא שרקה ולא פירכסה והרי היא יעלת חן: כל מן דין · כל כמות אלו הוו סומכין לנו לקרותן רבי ולמנותם דיינין: סרמיסין · מסרסין הלכות בהיפך טעמיהן: סרמיטין · לשון סמרטוטין: חמיסין · אומרים חמישית הטעם*: טורמיסין · לא איתפרש: (*טורמיסין כי ההיא דאמר בב"ר (פ' מ"א) על טורמיסין למיקרב למסאנא דמטרוניתא אנסים ריקנים*): ממתיבתא. מבית המדרש: רבא דעמיה · נשיא בעמו: מדברנא · מנהיג: בריך מתייך לשלם · ברוך בואך לשלום: בוצינא דנהורא · על שהיה קלסתר פניו מבהיק כדאמרינן בב"ב (דף נח.) שופריה דרבי אבהו מעין שופריה *דרבי יוחנן דנפקי זיהרורית מיניה כדמפרש התם: אתלת · שלש בדין זורק אחת ומקבל אחת: מכסיף לן סבא · שמזלזל בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעצמו: שוטיתיה · שוט של הדס שהיה מרקד בו: שיטתיה · שיטתו ומנהגו: שטותיה · שהיה מתנהג כשוטה: מרכיב לה אכתפיה · את הכלה: כי כשורא · כקורה בעלמא שאין אתם מהרהרין עליה: לחבבה · כשרואה הכל מסתכלים בה נכנס יופיה בלבו: מעבירין · כשכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה ונושאי מת יוצאים וזו וזו אוכלוסים הרבה ואין רוצין להתערב מעבירין את המת (אפילו) דרך אחרת: אפילו למ"ד · פלוגתא בפרק קמא דקדושין: שום תשים עליך מלך · ישראל הוזהרו שישימו עליהם שימות הרבה כלומר שתהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מחול שלפיכך ריבה הכתוב שימות הרבה: פרשת דרכים הוה · ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו הוא צריך לפנות לאותו הדרך: שיפורי · מכריזין עליו שיבואו לכבדו: דחייצי גברי מאבולא לסיכרא · משער העיר ההיא עד הקבר: נטילתה · של תורה ממנו כנתינתה בסיני נטילתה היינו כשמת ותלמודו בטל: למאן דקרי · מקרא: ותני · משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים:

תוספות

כלה כמות שהיא · ואם יש בה מום ישתקו ולא ישבחוה אי נמי ישבחוה בדבר נאה שיש בה כגון בעיניה או בידיה אם הם יפות וב"ה אומרים ישבחוה לגמרי דכשמזכירין מה שיש בה לשבח מכלל דשאר לגנאי: ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו · וב"ש סברי אע"ג דישבחנו בעיניו אין להם לחכמים לתקן להזקיק לומר שקר דהתורה אמרה מדבר שקר תרחק: שיטתיה לסבא · פר"ח לשון שיטה והדס (ישעיה מ"א) אע"ג דלא הוי ממש מין אחד מ"מ שניהם מין ארז וא"ת ומנא ליה דבשביל כן זכה וי"ל דעמוד דנורא היה כעין שיבשא דהדס כדאמרינן בבראשית רבה (פ' סא) נחת שיבשא דנורא ואיתעבידא כעין שיבשא דהדס ואפסקת בין דידיה לחברוהי אמרי חמית הדין סבא דקאי שיבשא דנורא קומיה משום דעביד קמוהי דכלתא: מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול · אע"ג דלא היה מלך גמור כדמשמע בהלו נאמרין (סוטה דף מא.) מ"מ היו נוהגין בו כבוד כמלך גמור: פרשת דרכים הואי · הכא לא מצי לשנויי מצוה שאני כדמשני בהלו נאמרין (ג"ז שם) גבי שקרא מעומד דהתם מצוה הוא שיש למלך לחלוק כבוד לתורה החשובה ממנו אבל הכא ליכא מצוה דכבודו עדיף מכבוד הכלה:

[ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה · מכאן משמע כשיש אבל וחתן בבית הכנסת החתן יוצא תחלה ושושביניו ושוב יוצא האבל ומנחמיו וגם הקרובים לחתן ולאבל ילכו בבית החתן אם ירצו דהא כבודו קודם וכן בבקר כשמוליכים הכלה לבית החתן מוליכין הכלה תחלה אם יש מת בעיר או יקברוהו קודם שיגיע הזמן דהכנסת כלה · להר"אבי"ה]:

מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת · וקשה *דבהלכות דרך ארץ אמר ר"ע תחלת תשמישי לפני חכמים פעם אחת הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה ונטפלתי בו ד' מילין עד שהבאתיו לבית הקברות וקברתיו וכשבאתי והרציתי דברי לפני ר"א ור' יהושע אמרו לי על כל פסיעה ופסיעה כאילו שפכת דם נקי וי"ל דהתם לאו משום ביטול תורה אלא משום דמת מצוה קנה מקומו והיה לו לקוברו במקום שמצאו וכן משמע במס' שמחות (פ"ד) דקאמר מת מצוה קנה מקומו *והעובר על דברי חכמים חייב מיתה*) וכן אמר ר' עקיבא תחלת תשמישי כו' והר"ר יהודה מקורבי"ל תירץ דהתם משום דביטל עצמו משימוש ת"ח קאמר °דגדול שימושה יותר מלימודה: להוצאת המת · לא במת מצוה איירי אלא בכל המתים ואע"ג דבפ"ק דמגילה (דף ג: ושם) אומר פשיטא דמת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת להוצאת המת נקט מת מצוה אגב מילי אחריני דהתם דהוו דווקא מת מצוה והא דאמר בהלו מגלחין (מו"ק דף כז:) מת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה ומוקי לה בדליכא חברותא אבל אי איכא חברותא מותרין הסתם פירוש חברותא שנחלקו בני העיר לחבורות שמתעסק כל אחת במת שלה בפני עצמה היינו שלא בשעת הוצאה אבל בשעת הוצאה כולם צריכין לצאת:

*) [ברכות ה: עירובין כא:]

עין משפט נר מצוה

ה א טוש"ע אה"ע סימן סה סעיף א:
ו ב מיי' פ"ו מהלכות דעות הלכה א:
ז ג טוש"ע שם סימן סה סעיף ג:
ח ד מיי' פי"ד מהל' אבל הלכה ט סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן שס וטוש"ע אה"ע סי' סה סעיף ד:
ט ה מיי' שם הלכה ח:
י ו מיי' פ"ו מהלכות ת"ת הלכה יג סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמד סעיף יד:
יא ז מיי' פ"ב מהלכות מלכים הלכה ג סמג עשין ס:
יב ח ט י כ מיי' פי"ד מהלכות אבל הלכה ט והלכה יא טוש"ע י"ד סימן שסא סעיף א:
[בערוך ערך תמס האריך לפרש כל המלות אלו בכמה אופנים קח נא משם]

תוספות רי"ד

כלה כמות שהיא פי' לפי יפיה וחשיבותה מקלסין אותה ולא במה שאין בה ובה"א כלה נאה וחסודה חוט של חסד משוך עליה ומראיתה נאה פי' נאה בעיני הבריות אמרי ב"ש לב"ה לדבריך הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק א"ל ב"ה לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות פי' לומר דבר המתקבל ואע"פ שאומר שקר: ת"ר מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל ת"ר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על ר"י בר אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה בר"א בשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר ר"ש בר (איקא) [איני] משמיה דרב תליסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברא ומנייהו שיתא אלפי שיפורי פי' מכריזין עליו שיבואו לכבדו וגם מקוננים ומספידים אותו בחלילים עולא אמר כגון דחייצי גברא מאבולא ועד סכרא פי' מפתח העיר עד הקבר ר"ש ואיתימא ר' אמי ואיתימא רבי יוחנן נטילתה כנתינתה מה נתינתה בס' רבוא אף נטילתה בס' רבוא וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא פי' דקרי מקרא ותני משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים אבל למתני לתלמידים לית ליה שיעורא וכתב המורה ומטילא שמעינן דלמאן דלא

מסורת הש"ס וגליונות

[סנהדרין יד.]
[לקמן עז:]
[נ"ל דמסכת דרך ארץ זוטא פ"ח]
[שמחות פ"א ע"ש]
[ע"ז ע"ש]
קדושין לב: סוטה מא: סנהדרין יט:
[שם ובסנהדרין כב.]
[מגילה ג: כט.]
[נ"ל תריסר וכן איתא במגילה]
[וז"ל הערוך בערך תמס חמיסין ששונין תוספת של מסכת ועיין רש"י בסנהדרין מפרש מלשון המסכן שמונעין מלומר טעמי תורה]
*שם בב"ר הגירסא טולמוסין ופרש"י בפירושו שם טולמוסין אנשי תמס תרגום אדם בליעל (משלי ו יב) בר נש טלומס ועי' במ"ל ערך טרמס.
[ליתא הכי לא בב"ב גם בב"מ פד. קאמר להדיא טעם דלא חשיב שופריה דר' יוחנן והנה ברש"י דסנהדרין יד. ד"ה בוצינא וכו' אפשר לתקן ולומר דל"ל מעין שופריה דיעקב אבל ברש"י דהכא שסיים דנפקי זיהרורית מיניה כדמפרש התם אנוס לייסב ולתקנו באופן אחר]

גליון הש"ס

גמ' מרקד אתלת · ירושלמי פ"א דפאה על מתני' א' ובשינוי קצת ועוד במ"ר בראשית פ' נט: תום' ד"ה מבטלין וכו' דגדול שימושה · ברכות דף ז ע"ב:

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פי"ד מהלכות טוען ונטען הלכה ג סמג עשין נה טוש"ע ח"מ סימן קמ סעיף א:

יד ב מיי' פי"ב שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן קמד סעיף ד:

טו ג מיי' פי"ד שם הל' ז טוש"ע שם סימן קמט סעיף יט:

טז ד מיי' שם הלכה י סמג שם טור ש"ע שם סימן קמג סעיף ג:

יז ה מיי' שם פי"א הלכה ה טוש"ע שם סימן קמו סעיף א:

אבל למאן דמתני ליה שיעורא: ואם יש עדים שיצתה בהינומא וכו': מאי הינומא סורחב בר פפא משמיה דזעירי אמר תנורא דאסא רבי יוחנן אמר קריתא דמנמנמה בה כלתא: רבי יוחנן בן ברוקא אומר וכו': תנא ביהודה ראיה בבבל מאי אמר רב דרדוגי דמשחא ארישא דרבנן אמר ליה רב פפא לאביי משחא דחפיפותא קאמר מר אמר ליה יתמא לא עבדא לך אמך דרדוגי משחא ארישא דרבנן בשעת מעשה כי הא דההוא מרבנן דאיעסק ליה לבריה בי רבה בר עולא ואמרי לה רבה בר עולא איעסק ליה לבריה בי ההוא מרבנן ודרדיג משחא ארישא דרבנן בשעת מעשה ארמלתא מאי תאני רב יוסף ארמלתא לית לה כיסני: ומודה רבי יהושע באומר לחבירו כו': וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך משום דקא בעי למיתני סיפא אם יש עדים שהיא שלו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן היכי דמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן אי הכי גבי אביו נמי אי דאכלה שני חזקה אמאי לא מהימן ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן בשלמא גבי אביו משכחת לה כגון שאכלה שתים בחיי האב ואחת בחיי בנו וכדרב הונא דאמר רב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן אפילו הגדיל ורב הונא מתניתין אתא לאשמועינן איבעית אימא רב הונא דיוקא דמתני' קאמר ואיבעית אימא אפילו הגדיל קמ"ל וליתנייה בדידיה ולוקמה כגון שאכלה שתים בפניו ואחת שלא בפניו וכגון שברח ברח מחמת מאי אי דברח מחמת נפשות פשיטא דלא מהימן דלא מצי מחי ואי דברח מחמת ממון איבעי ליה למחויי דקי"ל מחאה שלא בפניו הויא מחאה דתנן שלש ארצות לחזקה יהודה ועבר הירדן והגליל היה ביהודה והחזיק בגליל בגליל והחזיק ביהודה אינה חזקה עד שיהא עמו במדינה והוינן בה מאי קסבר אי קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה אפילו ביהודה וגליל נמי ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה אפילו יהודה ויהודה נמי לא אמר רבי אבא בר ממל לעולם קסבר מחאה שלא בפניו הויא מחאה ומתניתין בשעת חירום שנו ומאי שנא יהודה וגליל דנקט
דסתם

רש"י

אבל למאן דמתני · לאחרים: לית ליה שיעורא · וממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה בעלמא בשאלתות דרב אחאי מצאתי כן: תנורא דאסא · כמין חופה של הדס עגולה: קריתא · צעיף על ראשה מסורבב על עיניה כמו שעושין במקומינו ופעמים שמנמנמת בתוכו מתוך שאין עיניה מגולין ולכך נקרא הינומא על שם תנומה: ביהודה ראיה · כל הני דמתני' ששם היו רגילין בסימנין הללו לבתולה: דרדוגי משחא · הנשים נותנים שמן בראש התלמידים ושפות: משחא דחפיפותא · [שמן של בשמים שמתוקן לחופות] קאמר מר וכי בעלי חפיפות הן לסוכן שמן: יתמא · יתום ממנהג הנוהג: איעסק לבריה · לישא לו אשה: ודרדיג משחא · שף שמן בראש התלמידים: ארמלתא מאי · מה סימנין עושים לאלמנה להודיע שאלמנה נישאת: לית לה כיסני · אין לה קליות וזה סימנה: וליתני מודה ר' יהושע כו' שדה זו שלך היתה · כיון דטעמא משום דאין שור שחוט לפניו הוא שלא היה אדם תובעו מה לי של אביו ומה לי שלו ומאי שנא של אביך דנקט: שני חזקה · שלש שנים שתיקנו חכמים לכל מחזיקים בקרקע דמשאכלה שלש שנים בלא עירעור נאמן לומר לקחתיה ואבד שטרי דכולי האי לא מוזהר איניש בשטרא: בשלמא גבי אביו משכחת לה · דאיצטריך למיתנייה כגון דאכלה שני חזקה ואפילו הכי לא מהימן וכגון שאכלה שתי שנים ראשונות בחיי אביו ומת ואכלה השלישית לפני הבן הזה והוא היה קטן ולא עירער ואיצטריך לאשמועינן דכיון דקטן היה אין השנה הזאת עולה מן המנין: וכדרב הונא דאמר אין מחזיקין בנכסי קטן · המחזיק בנכסי קטן שלש שנים אינה חזקה דהאי דלא מיחה משום דקטן הוא ואפילו הגדיל לאחר מיכן והחזיק זה בפניו כמה שנים אינה חזקה הואיל ותחלתו כשהוא קטן ראהו מוחזק בה לא ידע כשהגדיל שהיתה של אביו עד ששומע מפי אחרים: ורב הונא מתניתין אתא לאשמועינן · בתמיה כיון דמתניתין בהכי עסקינן ולא מיתוקמא אלא בהכי מאי אתא רב הונא לאשמועינן הרי כבר שנויה ועומדת ודבר השנוי במשנתינו שגור בפי הכל: דיוקא דמתניתין אתא לאשמועינן · משום דמתני' לא מיפרשא בהדיא דבהכי עסקינן ואתא רב הונא לאשמועינן בהדיא ומדיוקא דמתני' קא יליף לה: וליתנייה בדידיה · שדה זו שלך היתה אם יש עדים כו' אינו נאמן ואע"ג שאכלה שני חזקה וכגון שהיו שתים בפניו ואחת שלא בפניו: כגון שברח · ואשמעינן דההיא שתא לא סלקא ליה: אי ברח מחמת ממון · שאינו ירא מן המלכות אלא מצעקת הצועקים בעיר: איבעי ליה למחויי · במקום שהוא שם וכיון דלא מיחה חזקה מעלייתא היא: שלש ארצות לחזקה · שלש ארצות של א"י חשובות חלוקות זו מזו לענין חזקה כאילו הן ארצות נכריות ואם היה בזו והחזיק אחר בקרקע שיש לו בחברתה אינה חזקה: במדינה · או שניהם בגליל או שניהם ביהודה ואפי' הן בשתי עיירות: אפי' יהודה וגליל נמי · הוה ליה למחויי היכא דהוי ומדלא מחי תיהוי חזקה: ואי קסבר מחאה שלא בפניו לא הויא מחאה · כגון אם היה בעיר אחת ומיחה שלא בפניו בפני שנים בעיר אחרת: אפילו יהודה ויהודה · בשתי עיירות נמי לא תיהוי חזקה דלא הוה ליה למחויי שלא בפניו: הויא מחאה · דחברך חברא אית ליה דהני דמחי באנפייהו מגלו לאחריני ובא הדבר לאזני המחזיק וה"ל לאזדהורי בשטריה: ומתני' · דקתני יהודה וגליל לא: בשעת חירום שנו · דיכול לומר לא נגלים לי מחאתו שאשמור את שטרי: ומאי שנא יהודה וגליל דנקט · אם יש חירום נמי מעיר לעיר אפי' שתי עיירות באותה מדינה נמי לא:
וליתני

תוספות

אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא · בשאלתות דרב אחאי כתוב ומגילה שמעינן למאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה ונראה לר"י דלענין מלאכה מבטלין כל בני העיר ואסור אפילו למאן דלא קרי ולא תני דלא מפליג מידי באלו מגלחין (מו"ק דף כז:) בהכי: אלמנה מאי · ביהודה בעי שלא היה אלא חילוק קליות לכך בעי אלמנה מאי והלא פעמים אפילו בלא חופה היו רגילין לחלוק וים לחוש שמא חילקו בחופת אלמנה ויישבי לית לה כיסני פירוש היו נזהרין הרבה שלא יחלקו קליות בחופת אלמנה: וליתני מודה רבי יהושע שדה זו שלך היתה · דהוי רבותא טפי דהוי כרי וכרי: ואחת בחיי הבן · ודווקא שהוא קטן כפי' הקונט' אבל אם הוא גדול הוי חזקה כדאמרי' בחזקת הבתים (ב"ב דף מב. ושם) אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני לוקח שנה הרי זו חזקה ורבינו שמואל פי' אהא דאמר בסמוך ואפילו הגדיל אפילו הגדיל בחיי האב דגדול לגבי מילי דאבוה קטן הוא ור"ת דלפירושו הא דאמר בחזקת הבתים (ג"ז שם) דהויא חזקה בפני הבן היינו כשהיה גדול בתחילת חזקה: ורב הונא מתני' אתא לאשמועינן · לאו דווקא נקט רב הונא דהא לא איירי רב הונא התם אלא במורידין קרוב לנכסי קטן והא לא שמעינן ממתני' אלא כלומר רבא דדייק התם ש"מ מדרב הונא דאין מחזיקין בנכסי קטן מאי אתא לאשמועינן: מחאה שלא בפניו כו' · תימה אמאי נקט בכל דוכתא מחאה שלא בפניו הוה ליה למינקט חזקה שלא בפניו כו' וי"ל דעיקר הטעם תלוי במחאה דחזקה ודאי יש לה קול אפי' שלא בפניו ואפ"ה אי מחאה אין לה קול לא הוי חזקה ולהכי נקט מחאה:

תוספות רי"ד

דלא קרי ולא תני אין מבטלין ת"ת אם יש לו מתעסקים כדי קבורה בעלמא בשאלתות דרב אחאי מצאתי כן: אם יש עדים שיצאת בהינומא מאי הינומא סורחב בר פפא אמר משמית דזעירי תנורא דאסא פי' כמין כיפה של הדס עגולה ר"י אמר קריתא דמנמנמא בה כלה פי' צעיף על ראשה מסורבב על עיניה כמו שעושים בהרבה מקומות ופעמים שמנמנמת בתוכו מתוך שאין עיניה מגולות ולכך נקרא הינומא ע"ש תנומה: מתני' ומודה ר"י באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהוא של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן ואסיקנא ר' יהושע אפרק קמא קאי ואתא קאי דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א [אומרים] נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין והתם מאי מיגו איכא מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני ולא פסלה נפשה מכתובתה וקאמרה נאנסתי דפסלה נפשה מכתובת מהימנא ואע"ל ר"י לר"ג בתחיא מינו רחבא מורינא לך בתחיא מינו יהתם פליגנא עלך. מ"ש הכא ומ"ש התם הכא אין שור שחוט לפניך. פי' ואם רוצה לומר אינו של אביך ולהכחישו יכול גם עתה כשהודה שהיתה של אביו ולקחה ממנו נאמן אבל התם גבי אשה אם תרצת להכחישו ולומר בתולה הייתי אינה יכולה שהרי [שור] שחוט לפניך השושבינים המעידים שלא נמצאו לה בתולים הלכך כל טענה דאמרה בין מוכת עץ אני בין נאנסתי תחתיך לא מהימנא מתני'

[ב"מ לט.]
[שם]

מסורת הש"ס

[פסחים ויחי סימן נג]
נ"ל לחופות . יעב"ץ
ב"ב מב.
ב"מ לט.
[פסחים קא: ר"ה ח.]
ב"ב לח.
[שם ע"ש]
[פי' בערוך ערך חרב' סיכסוך איש באחיו כעיר]

גליון הש"ס

גמ' דיוקא דמתניתין קאמר. עיין דף לו ע"ב שבועות דף מב ע"ב

דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמו *וליתני מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתיו לך שהוא נאמן משום דקא בעי למיתני סיפא אם יש עדים שהוא לוה ממנו והוא אומר פרעתיו אינו נאמן והא *קיימא לן [א]המלוה את חבירו בעדים אינו צריך לפרעו בעדים וליתני מודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס שהוא נאמן אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי אי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב הא אמר שבועה בעי דתניא *רבי אליעזר בן יעקב אומר פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו כיצד מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס הרי זה נשבע וזהו שנשבע על טענת עצמו וחכמים אומרים [ב]אינו אלא כמשיב אבידה ופטור ור' אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אמר רב בטוענו קטן *והאמר מר [ג]אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן מאי קטן גדול ואמאי קרי ליה קטן דלגבי מילי דאביו קטן הוא אי הכי טענת עצמו טענת אחרים היא טענת אחרים והודאת עצמו כולהי טענתא ניהו אלא הכא בדרבה קמיפלגי דאמר רבה* מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו והאי בכולה בעי דלכפריה והאי דלא כפר ליה משום דאין אדם מעיז פניו הוא ובכולה

רש"י

וליתני מנה לויתי ממך · מלתיה דר' יהושע דאשמועינן דמודה היכא דאין שור שחוט לפניך מאי שנא דאשמעינן בקרקע ואיצטריך למתנייה באביו משום סיפא לנקוט מלתיה במטלטלין ולישמעינן בדידיה גופיה: נאמן · מדאורייתא בלא שבועה: וליתני מודה ר' יהושע כו' והאכלתיו פרס· פרעתיו אליו שהוא נאמן בלא שבועה הואיל ואין שור שחוט לפניו דאשמועינן רבותא דאע"ג דמודה במקצת פטור הואיל ואינו תובעו: אליבא דמאן · תנאי פליגי בהא מילתא בשבועות (דף מב.) ואי אמר רבי יהושע הכי לא כחד מנייהו הוא דאי כרבנן הא אמרי אפי' תובעו וזה מודה במקצת משיב אבידה הוא דתנן בשבועות מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר פטור משום שהוא כמשיב אבידה ומאי אשמעינן רבי יהושע באין שור שחוט אפי' שור שחוט לפניו נמי נאמן ואי אליבא דר' אליעזר בן יעקב כי לא תבע ליה נמי האמר שבועה בעי: ורבי אליעזר לית ליה משיב אבידה פטור. מן השבועה בתמיה הא תקנתא דרבנן היא במס' גיטין (דף מח:) המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם וכיון דכי אינו תובעו נמי מחייב ליה שבועה הרי אין לך משיב אבידה גדולה מזה וחייב: אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן · משנה היא בשבועות: טענת אחרים הוא · ומאי פעמים דקאמר ומאי טענת עצמו: אלא הכא בדרבה קא מיפלגי · אלא לעולם בטוענו קטן ודקשיא לך אין נשבעין על טענת קטן הני מילי בשטוענו קטן אני נתתיו לך וקרא כתיב כי יתן איש אל רעהו ולא קטן ומהכא יליף לה בשבועות אבל הכא שבא בטענת אביו אית ליה לרבי אליעזר בן יעקב נשבעין ורבנן פליגי עליה אפילו בטוענו גדול וקרו ליה משיב אבידה ובדרבה קא מיפלגי:

לא

תוספות

דסתם יהודה וגליל כשעת חירום דמי · תימה דבריש גיטין (דף ד: ושם) תנן דבארץ ישראל א"צ לומר בפני נכתב ובפני נחתם [א]אפי' מיהודה לגליל משום דאיכא עולי רגלים ובתי דינין ועדים מצויין לקיימו ויש לומר דהתם האשה מחזרת אחר עדי קיום אע"ג דיהודה וגליל כשעת חירום דמי תמצא עדי קיום כיון דאיכא עולי רגלים אבל המחזיק אין רגיל לחזר אחר עדי מחאה ואם תאמר התם *דאמר שאני בני מחוזא דניידי וצריך לומר אפי' באותה שכונה בפני נכתב (א) דאין עדים מצויין לקיימו אטו במחוזא לא תועיל מחאה שלא בפניו וי"ל דהתם דרך הליכתן מן העיר כששמעו מחאה רגילות הוא לומר פלוני מיחה ושומעין אחרים עד שנשמע הקול למחזיק אבל גבי גט אין רגיל שיאמרו בהליכתן אנו חתמנו על הגט [או מכירין אנו חתימת עדים החתומים]: אין צריך לפרעו בעדים · ואם תאמר למאן דאמר צריך לפרעו בעדים תקשי ליה מתניתין דהכא דליתני מנה לך בידי ויש לומר דפלוגתא דתנאי היא בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף מא:) אי נמי דלא חשיב להפירכא דניחא ליה לאשמועינן דאין מחזיקין בנכסי קטן ואם תאמר מאי משני אכתי ליתני ואם יש עדים ואמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני אינו נאמן וי"ל דלא היה רוצה להאריך בלשונו או שמא מילתא דפשיטא הוא: אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי · כדמסיק דבכפר מעיז וא"כ לא מצי למיתני ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במגו דאי בעי אמר פרעתי הכל דבכפר מעיז ומעיז: ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור · פי' בקונטרס התנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ואית ספרים דגרסי הכי בהדיא ואין נראה לרבינו יצחק דמשיב אבידה פטור מדאורייתא מטעם מגו ולא מצא ההיא משנה פריך אלא פריך וכי לית ליה מגו וכן משמע בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) דפריך ולית ליה לרבי יצחק המוצא מציאה כו' ומשני הוא דאמר כר"א בן יעקב דאמר פעמים שאדם נשבע וכו' ופריך ור"א בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור והשתא אי מכח מתני' פריך הוה ליה למימר ולית ליה לר"א בן יעקב המוצא מציאה כדקאמר ארבי יצחק ועוד כיון דמשני הוא דאמר כר"א בן יעקב א"כ רוצה לומר דר"א פליג אמתניתין א"כ מאי פריך ור"א בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור אין הכי נמי דלית ליה אלא מכח מגו פריך כדפרישית: אלא הכא בדרבה קא מיפלגי · פירש בקונטרס לעולם בטוענו קטן ודקא קשיא לך הא אין נשבעין על טענת קטן ה"מ בבא בטענת עצמו אבל בבא בטענת אביו טענה חשובה היא וכי תימא מ"ט דרבנן דאין סברא לומר דסברי דאף בבא בטענת אביו לית ביה ממשא אלא בדרבה קמיפלגי ונראה דמשום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטוענו קטן אבל קשה דעיקר התירוץ חסר מן הספר ועוד דבהגוזל קמא (ב"ק דף קו: ושם) ממעטינן נתנו כשהוא קטן ותבעו כשהוא גדול עד שתהא תביעה ונתינה שוין בגדלות וה"ה דמהאי קרא ממעט נתנו כשהוא גדול ותבעו כשהוא קטן דהיינו כגון שנתן לו אביו ותבעו בקטנות ונראה דה"פ לעולם בגדול מיירי אלא לא תימא דקרי ליה טענת עצמו משום דהודאת עצמו היא אלא בדרבה קמיפלגי ולרבנן דסברי דבכפר מעיז טענת עצמו היא וה"ק ראב"י פעמים שאדם נשבע על מה שאתם מחשיבים טענת עצמו אבל לדידי דאינו מעיז טענת אחרים היא ובסוף שבועת הדיינין (שבועות דף מב. ושם) דתנן אבל נשבעין לקטן ומפרש בבא בטענת אביו ורא"בי היא ההוא קטן נמי לאו דווקא אלא גדול וקרי ליה קטן משום דלגבי מילי דאבוה קטן הוא כדמפרש הכא וקשה קצת דהוה ליה לאקשויי ולשנויי אמתניתין דהתם כמו שמקשה על רב דבההיא שמעתא גופה לא מקשה על המשנה אלא על רב: מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע · אפילו לרבנן דר"ש דלא דרשי טעמא דקרא קא בעי רבה שפיר מפני מה אמרה תורה כו' דאמאי לא מהימן בלא שבועה במגו דאי בעי כפר הכל או נילף מהכא דלא אמרינן מגו ומשני דאין זה מגו דאין אדם מעיז לכפור ואף על גב דבפרק שבועת הדיינין (שם דף מ:) אמרינן בכופר הכל משביעין אותו שבועת היסת משום דחזקה אין אדם תובע אלא אם כן יש לו ופריך אדרבה חזקה דאין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו ומשני דאשתמוטי קמשתמיט אלמא בכופר בכל נמי אדם מעיז לכפור דאשתמוטי קא משתמיט כמו במודה מקצת מ"מ קאמר הכא שפיר חזקה דאין אדם מעיז לכפור הכל כל כך ולא הוי מגו דיותר ברצון הוא מודה במקצת הטענה דאינו מעיז כל כך אבל אין לפרש דרבה אתא לפרושי מפני מה אמרה תורה מודה מקצת ולא כופר הכל וקאמר חזקה דאין אדם מעיז לכך נאמן כשכופר הכל דאם כן במקום שיכול להעיז אפילו כופר הכל חייב ובסמוך אמרינן איפכא לרבנן דבכפר מעיז ופטור אף מודה מקצת הטענה משום דמשיב אבידה הוא מגו דאי בעי כפר הכל ואם תאמר ומנלן דכופר הכל פטור וליכא למימר מדאצטריך קרא לחייב שבועה בעד אחד מכלל דכופר הכל פטור דהא איצטריך להיכא שמעידים שגנב לו והוא אינו יודע אלא י"ל דגזירת הכתוב היא דכי הוא זה משמע דבעינן כפירה והודאה ועוד מודה מקצת יש להשביעו שחייב לו ממון שהודה ועל ידי כך מגלגל עליו שבועה כעין גלגול אבל כופר הכל נסתלק לגמרי ממנו: חזקה אין אדם מעיז פניו · לא כמו שפי' בקונטרס בהגוזל (ב"ק דף קז.) דאין אדם מעיז לפי שעשה לו טובה שהלוהו אבל בפקדון מעיז דאם כן בפקדון מודה מקצת נמי יהא פטור במגו דאי בעי כופר הכל ובכל דוכתא משמע דמודה מקצת חייב בפקדון גבי עשר גפנים טעונות מסרתי לך כו' (שבועות דף מב:) דמשמע דאיירי בפקדון וגבי סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה (שם מג.) וגבי מציאה נמי אמרי' בהניזקין (גיטין נא. ושם) דמודה מקצת חייב ולא מהימן במגו אלא אור"ת דהיינו כגון חזקה שאין האשה מעיזה פניה בפני בעלה שאין לאדם פנים לכפור הכל וריב"א פי' אין אדם מעיז היכא שחבירו מכיר בשקרו ואין להאריך*:

ובכולי

מסורת הש"ס

[השתא קס"ד דהמלוה את חבירו בעדים צריך לפרעו בעדים ואין נאמן לומר פרעתי כיון דלית ליה מגו ומסיק דקי"ל דא"צ לפרעו בעדים ונאמן לומר פרעתי אפילו בלא מגו. ת"י]

שבועות מב.

שם

גיטין נא: ב"ק קו. שבועות מב: ב"מ ג.

[וכתוס' ב"ק קו. ד"ה שיהוב וכו' האריכו טובא]

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן ע סעיף א:

יט ב מיי' פ"ד מהלכות טוען ונטען הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סי' עה סעיף ג:

[שם דף ו.]

ב"ב קע. שבועות מא: [ועיין קדושין מג:]

כ ג מיי' פ"ט שם הל' ט סמג שם טוש"ע שם סימן נו סעיף א:

נ"י כ"י

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה דסתם וכו' בפני נכתב ובפני נחתם דאין עדים:

בא א ב ג מיי׳ פ״ג מהלכות עדות הל׳ ו] סמג עשין קט טוש״ע ח״מ סימן מו סעיף לז [וכ״כ הלס שוד בסנהדרין פ״ג דף רסו]:

ובבולה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה כי היכי דלישתמיט ליה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ורחמנא אמר רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בכוליה רבי אליעזר בן יעקב סבר לא שנא בו ולא שנא בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוי ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוי: **מתני׳** *העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנין: **גמ׳** אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנין אמר ליה רבא ׳כל כמיניה *כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש *עדים החתומים על השטר *נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד אלא כי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנין אמר רמי בר חמא לא שנו אלא ׳שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין *מאי טעמא אין אדם משים עצמו רשע תנו רבנן *אין נאמנים לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנים בשלמא לרבנן כי טעמייהו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא לר׳ מאיר מ״ט בשלמא פסולי עדות מלוה גופיה מעיקרא מידק דייק ומחתם קטנים נמי כדרשב״ל דאמר ריש לקיש חזקה

לא שנא בו ולא שנא בבנו · ואפילו הוא קטן: אינו מעיז · ולהכי קרי ליה טענת עצמו משום דטענת קטן בעלמא לית בה משמשא: אבל בבנו מעיז · ואפילו הוא גדול: **מתני׳** העדים שאמרו כו׳ · שהיו מעידים על חתימתם לקיים את השטר: פסולי עדות היינו. קרובים או משחקים בקוביא: הרי אלו נאמנים · כיון דאין כתב ידם ניכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימנינהו אהא: יוצא ממקום אחר · חתומים בשטר אחר שהוחזק בב״ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב חותמן דומין של זה לשל זה אין כאן הפה שאסר ואין נאמנים לומר פסולים היינו: **גמ׳** לא שנו · דאם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין: אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון · דלאו כל כמינייהו לשווי נפשייהו רשעים בעדות פיהם ולפסול את השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה בדיני נפשות ובפסולי עדות להעשות רשע ופסול על פיו ואלו פוסלים עצמן באומרם חתמנו שקר בשביל אונס ממון ורישא טעמא משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר: מחמת נפשות · שאמר בעל השטר הזה להרגנו ואדם חזק הוא: כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד · דגבי עדות חדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו׳ (ויקרא ה) והכא נמי כיון דחתימי בשטרא היינו הגדה דידהו והיכי מהימני תו למיעקר הואיל וכתב ידן יוצא ממקום אחר בשלמא רישא כשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ועלייהו סמכינן כולה חדא הגדה היא דהא באותו דבור [בכדי] שאילת שלום קאמרי אבל אנוסים היינו אבל הכא לאו אפומייהו סמכינן: הני מילי על פה · כגון המעיד בב״ד ולאחר כדי דבור בא לשנות בו: אבל בשטר לא · דהגדה כתיב: לא שנו · דאמרינן הפה שאסר כו׳: אלא דאמרי מחמת נפשות · נאמנו דלא משוו נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתוך כדי דבור עקרוה לסהדותייהו והפה שאסר התיר: אין אדם משים עצמו רשע · אינו נאמן לפסול את עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: אין נאמנין לפוסלו · ארישא דמתניתין פליג העדים שאמרו כתב ידינו הוא אבל אנוסים היינו כו׳: הפה שהתיר · וכיון דמחמת נפשות קאמרי נאמנו לא משוו נפשייהו רשעים ופסולי עדות דקאמרי היינו טעמא דלאו בעדותן משוו נפשייהו רשעים אלא דאמרי קרובים או עבדים היינו ועכשיו אנו משוחררים: בשלמא פסולי עדות · או קטנים כיון דמודים הם שהשטר כדין נכתב שההלואה או המקח אמת אבל אנחנו לא היינו ראוים והויא לה כמלוה על פה או אי מכירה היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר״מ דלא מהימני דא״כ מלוה לא שדי זוזי בכדי וכי מחתים עדים על שטרו מידק דייק שיהו כשרים: אלא

ובבולי בעי לדולי. פירש בקונטרס בב״מ (דף ג: ושם) דאתא לפרש דלא תימא אמאי נשבע נימא מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא ולהכי קאמר ובכולי בעי דלודי ליה ולא חשיד אממונא וקשה לר״י דהא אמר בפ״ק דב״מ (דף ה:) דלא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא ואין לומר דמן התורה חשיד נמי אשבועתא ומדרבנן הוא דאמרינן דלא חשיד לפי שראו שהיו מקילין בממון יותר משבועה ותקנו שבועה על החשודים כל זמן שלא נודע שהוא גזלן שכשר מן התורה עדיין אבל גזלן ידוע שפסול מן התורה לא תקנו ולפי זה שבועה שלא שלחתי בו יד היא מדרבנן [ולא הויא דאורייתא אלא שבועה שלא פשעתי בה] והא דכתיב אם לא שלח לא שנשבע שלא שלח אלא ה״ק קרא נשבע שלא פשע אימתי בזמן שלא שלח בו יד דאם שלח בו יד חייב אפילו שלא פשע דנתחייב באונסים דהא גבי נסכא דרבי אבא (שבועות דף מו:) משמע דלאי אמר לא חטפי היה נשבע להכחיש את העד אע״ג דחשיד אממונא והתם הויא שבועה דאורייתא׳ דבשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדמשמע בפ״ק דב״מ (שם) גבי ההוא רעיא ונראה דאתא לפרש דלא תקשי כיון דאין אדם מעיז יהא נאמן במה שכפר מקצת וכיון דמחייבינן שבועה אם כן מחשבו עזות פנים א״כ יהא נאמן במגו דאי בעי כפר הכל וקאמר דאין זה עזות מה שכופר קצת וא״ת כיון דלא חשיד אשבועתא למה גזלן פסול לשבועה ותירץ הר׳ יהודה חסיד דדוקא כשהוא חשוד על אותו ממון שבא לישבע אמרינן דלא חשיד אשבועתא דעל ידי השבועה יפרוש אבל אותו ממון שכבר גזל לא יפרוש ע״י השבועה וגבי ההוא רעיא דחשיב ליה גזלן משום דאכל תרי מינייהו אע״פ שצריך לפרוע הני תרי דאכל מ״מ לא יפרוש מן השאר משום שבועה דמה שמשלם בע״כ אין זה השבה מעליא וי״מ דגזלן כשר לשבועה מן התורה דלא חשיד אשבועתא אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גזלן ואם תאמר ומאי שנא דלעדות פסול כדכתיב אל תשת ידך עם רשע וגו׳ ולשבועה כשר וי״ל דבשבועת שקר יש בה עונש גדול דכתיב בה לא ינקה וכדאמר בשבועת הדיינין (שבועות דף לט.) שכל העולם כולו נזדעזע כשאמר הקב״ה (לא תשבעו ו) לא תשא ועוד דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה ובשבועת שקר איכא לא תגזול ולא תשבעו לשקר: **הרי** אלו נאמנים · וא״ת ולמה נאמנים והא מגו במקום עדים הוא דהכא סהדי שלא היו אנוסים ולא פסולי עדות דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו · וי״ל כיון דהצריכו חכמים קיום הכא לא חשיב כלל קיום מה שאומרים כתב ידינו הוא זה כיון דאיכהו גופייהו אמרי תוך כדי דבור קטנים או אנוסים היינו אבל לקמן חשבינן להו כשני עדים כיון דכבר מקויים הוא שכתב ידן יוצא ממקום אחר: **אין** נאמנים הכא ליכא לאקשויי דלהימנו במגו דאי בעו אמרי פרוע הוא דכיון דמקויים הוא הוי מגו במקום עדים כדפירשנו ועוד דהוזרים ומגידים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרי׳ בגמרא ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו ובריש נאמנים משום דהי בעו שתקי: **לא** שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון. דלא מהימני משום דלא משוו נפשייהו רשעים וקטנים כדרשב״ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק כדאמרינן בסמוך: **מחמת** נפשות הרי אלו נאמנים. וא״ת וכי אמרו קטנים היינו או אנוסים מחמת ממון שיהו להימנו במגו דאמרי אנוסים היינו מחמת נפשות דהא בריש׳ דאיכא מגו נאמנים וי״ל דאונס מחמת ממון א״כ אונסים היינו לומר אנוסים היינו מחמת נפשות לא שכיח [א] ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו כדפרישית: **ואין** אדם משים עצמו רשע. וא״ת והא קסבר רבא דפלגינן דיבורא בפ״ק דסנהדרין (דף ט: ושם) גבי פלוני רבעני לרצוני ופלוני בא על אשתי אם כן הכא נהימנו דאנוסים היו אבל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דאליבא דרבא קיימא וי״ל כיון דקיום שטרות דרבנן לא פלגינן דיבורא כדי לפסול השטר ועוד דאין לנו לומר מעלמינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונס מחמת נפשות לא שכיח כדפרישית אבל התם שכיח שבא על אשתו או שרבעו אדם אחר וכן בהרגתיו בספ״ב דיבמות (דף כה: ושם) יכול להיות דאדם אחר הרגו אי נמי באלי הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות הוי פירושא דאנוסים היינו הלכך לא פלגינן דיבורא אבל לרצונו ובא על אשתו הוי דיבור בפ״ע א״כ הכא עיקר עדות הוא במה שאומרים אנוסים היינו שבאו לומר שלא ראו המלוה א״כ מיד עושין עצמן רשעים כיון שחתמו אם לא יעשו פירוש לדבריהם הלכך לא שייך הכא פלגינן דיבורא אבל שהיה ההרגתיו עיקר עדות הוא לומר שהרג להסיא את אשתו וכי פלוני רבעו או בא על אשתו עיקר עדות להרוג פלוני הלכך פלגינן דיבורא ולגבי להשים עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן: **מלוה** גופיה מידק דייק. ולרבנן אפי׳ מלוה על פה לא הויא דבעינן ביהא תחלתו וסופו בכשרות כדאמרי׳ ביש נוחלין (ב״ב דף קכח ושם): **קטנים** נמי כדרשב״ל. ה״מ למימר וקטנים נמי משום דמלוה גופיה מידק דייק אלא דניחא ליה למינקט בכל חד טעמא אחרינא א״כ טעמא דריש לקיש גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק והא דלא מייתי דרשב״ל אפסולי עדות משום דר״ל לא הזכיר אלא קטנים בדבריו:

חזקה

נ״י כ״ש

תוספות רי״ד

מתני׳ העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידן או שכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים. פי׳ ראובן הוציא שט״ח על שמעון ושמעון טען איני מכיר חתימת העדים ושמא מזויף הוא אינו יכול ראובן לגבות בו עד שלא יקיים שטרו ואם באו העדים החתומים בו לפני ב״ד ואמרו כתב ידינו הוא זה וקיימוהו וחזרו ואמרו אנוסים היינו מחמת נפשות כדאמר לקמן ובשקר חתמנו אלא כדי להציל את נפשינו עשינו וחתמנו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש או שאמרו קטנים היינו בשעה שחתמנו או בעת שראינו ההלואה בעינינו וראיית הקטן אינה ראייה ואע״פ שבשעת הגדה הוא גדול דכתיב או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו בעינן שתהא הראייה והגדה בכשרות או שאמרו פסולים היינו מחמת קורבה שהיינו בשעת הכתיבה או בעת המלוה קרובים למלוה או ללוה או העדים זה לזה ונתרחקנו עכשיו ועדותנו הוא בטלה הרי אלו נאמנים משום מגו. מגו דאי בעי אמרי אין זה כתב ידינו ועכשיו אומרים כתב ידינו הוא אבל חתימתנו בטלה מחמת הטענות האלו הם נאמנים אבל אם יש עדים אחרים שמכירים חתימתן ואומרים לב״ד שזו היא חתימתן ומתקיים השטר על פיהם או שכתב ידן יוצא ממקום אחר שכבר חתמו בשטר אחר שהוחזק ונתקיים בב״ד וב״ד ראו זה וזה ומשוין [illegible] ונתברר שזו היא חתימתן ואומרים אלו הטענות לבטל השטר אין נאמנים שכיון שנתקיים השטר בחזקת כשרות הוא דסתמא מילתא החותם השטר בכשרות חותם וכיון שחתמו והגידו שוב אין חוזרין ומגידים ברישא דאית להו מגו מהימני אבל השתא דליכא להו מגו לא מהימנו אלא השטר מקוים ע״פ אחרים ופי׳ המורה פסולים היינו קרובים או משחקים בקוביא ואינו נ״ל שיהיו נאמנין לומר משחקי בקוביא דאמרינן לקמן שאין אדם נאמן לשום עצמו רשע ואפילו ע״י מגו הלכך אין לפרש פסולי היינו אלא מחמת קירבה: א״ר ב״ח לא שנו פי׳ שאם כתב ידם יוצא ממקום אחר א״נ נאמנים אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון פי׳ שהיה אונס את ממוננו אם לא היינו חותמין לו שקר בזה ודאי אין נאמנים כשהשטר מתקיים ע״פ אחרים שאין אדם רשאי לחתום שקר כדי להציל ממונו והתורה פ׳ דלאו כל כמינייהו לשווי נפשייהו רשיעי בעדות פיהם ולפסול השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואין נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה אבל אנוסים היינו מחמת נפשות נאמנים פי׳ שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש. א״ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכ״ת ה״מ ע״פ פה כגון המעיד בב״ד ולאחר כדי דיבור בא לשנות בו אבל בשטר לא והאמר ר״ל עדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד פי׳ מ״ה אמר כמו שנחקרה עדותן ולא אמר כמו שהגידו עדותן בב״ד שאם הגידו ועדיין לא נחקרה עדותן יכולין לחזור בהם ולומר שקר העדנו דתניא בתוספתא דפ״ב דכתובות העדים שאמרו מעידין אנו בפלוני שהוא בן גרושה בן חלוצה נתין וממזר עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדאים אנו נאמנים ואם משנחקרה עדותן אמרו בדאים אנו אין נאמנים כללו של דבר העדים שהעידו לטמא ולטהר לקרב ולרחק עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדאים אנו נאמנים ואם משנחקרה עדותן אין נאמנים. אלא אי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנים ארמב״ח לא שנו פירוש דאמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמר אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם משים עצמו רשע ואפילו ע״י מיגו פי׳ אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקריב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות:

אמר

[ב״ב קסח. סנהדרין מד. מכות ג:]

גיטין ג.

[עי׳ תוספות לקמן כח. ד״ה קיום]

סנהדרין כט. יבמות כה:

ב״ב קנד.

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תד״ה מחמת כו׳ ועוד דבשני עדים לא אמרינן כו׳. עי׳ קדושין סג. ע״ב תד״ה והשתא וכו׳:

חזקה אין העדים *חותמין על השטר אא"כ נעשה בגדול אלא אנוסין מ"ט אמר רב חסדא קסבר ר"מ עדים שאמרו להם חתמו שקר ואל תהרגו יהרגו ואל יחתמו שקר אמר ליה רבא השתא אילו אתו לקמן לאמלוכי אמרינן להו זילו חתומו ולא תתקטלון *דאמר מר אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש אלא עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים בלבד השתא דחתמו אמרינן להו אמאי חתמיתו אלא טעמא דר"מ כדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב *מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו גופא אמר רב הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו א"ל רב נחמן *גנובא גנובי למה לך אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ אמר ליה ומר היכי סבירא ליה אמר ליה כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו שטרייכו והותו לדינא א"ר יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה תבוא עליו ברכה אלא דקאמרי עדים אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני (סימן בא"ש) אמר רבא לעולם דקאמר לוה וכדרב הונא דא"ר הונא אמר רב מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו אביי אמר לעולם דאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדרבי נתן *דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה תלמוד לומר ונתן לאשר אשם לו רב אשי אמר לעולם דקאמרי עדים ודאין כתב ידם יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דא"ר כהנא אסור לו לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה ואמר

תורה אור

במדבר ה

איוב יא

רש"י

אלא אנוסים מ"ט לא · נימא הפה שאסר הוא שהתיר : *אא"כ נעשה בגדול · כל מעשה השטר בגדולים הלוקח והמוכר וגבי עדים נמי אמרי' חזקה אין הלוקח מחתים בו קטנים : יהרגו ואל יחתמו שקר · הלכך כי אמרי נמי אנוסים היינו מחמת נפשות משוו נפשייהו רשעים : מודה בשטר שכתב · לוה שהודה בשטר שכתבו ועל פיו נחתמו העדים: אין המלוה צריך לקיימו · בעדים החתומים בו שאין הלוה שוב נאמן לומר פרעתיו ולא אמרינן בהאי הפה שאסר הוא שהתיר דמכיון שאמר כשר היה הרי הוחזק השטר וכי אמר פרעתיו לא מהימן שהרי ביד המלוה הוא ור"מ נמי דאמר אין נאמנים לפוסלו במודה לוה שכתבו קאמר וקסבר לא צריכינן תו לעדים ולאו אפומייהו מיקיים שטרא : גנבא · מתגנב אתה לומר דבריך בלשון שלא נחלקו בו היחיד והמרובים כדי שלא יבטלו את דבריך דאמרת כיחידאה: אי סבירא לך כר"מ אימא הלכה כר"מ · ולא תנקוט לה כמילתא באנפי נפשה : ומר היכי סבירא ליה · במודה בשטר שכתבו: כי אתו לקמן · מלוין מביאין שטרות: קיימו שטרייכו · כך אני רגיל לומר למלוים המביאים שטרותיהם לפני ואין עדיהם עמהם אני אומר להם לכו ובקשו עדיכם וקיימוהו דאי לאו הכי אע"ג דמודה לוה שכתבו מצי למימר פרעתיו: שטר אמנה · לא לוה כלום אלא כתבו ומסרו למלוה שאם יצטרך ללות ילוה והאמינו שלא יתבענו אא"כ מלוהו : כל כמיניה · והלא עדים חתומים בו פשיטא דיתקיים בחותמיו : כדרב הונא · ואשמעינן רב יהודה נמי הכי דלוה שאמר כתבתיו ומסרתיו לו אבל שטר אמנה הוא אין צריך המלוה לחזור ולהביא להעיד על החתימה דאין נאמן לוה לפוסלו דלא עביד איניש דכתב ומסר בלא הלואה : שחב לאחרים · בהודאה זו שהוא מודה שהוא שטר אמנה חב ומפסיד את אחרים הנושים בו ואינלו מה להגבותם והיו רוצים לגבות חוב זה : ונתן לאשר אשם לו · ולא כתב לאשר הלוהו אלא לאשר האשם שלו והאשם הוא קרן כדאמרי' בהגוזל (ב"ק דף קי.) למי שהקרן שלו:

תוספות

חזקה אין כו' · הכא משמע דלא אמרינן מגו במקום חזקה ולרבנן אמרינן ול"ע דבעיא היא בפרק קמא דב"ב (דף ה: ושם) ולא אפשיטא גבי תבע אחר זמנו ואמר ליה פרעתיך תוך זמני: דאמר מר אין לך דבר כו' · פירוש אפי' מאן דמחמיר לא מחמיר אלא בהנך דרבא גופיה קסבר דאפילו בהני אינו חייב למסור עצמו בלינעא במס' ע"ז בפרק ר' ישמעאל (דף נד. ושם) ואין חילוק בין הנך לשאר ובפרהסיא בכולהו יהרג ואל יעבור*: טעמא דר"מ כדרב הונא כו' · פירש בקונטרס דמיירי פלוגתייהו במודה לוה שכתבו והיינו טעמא דר"מ דאין נאמנין דהואיל ולוה קיימו לא צריכי תו לעדים ולאו אפומייהו מקיים שטרא ורבנן סברי צריך לקיימו וקשה לר"י דא"כ ליפלגו בלא עדים בלוה גופי' הואיל וטעמייהו תלי בלוה ועוד דבפרק מי שמת (ב"ב דף קנד: ושם) משמע דלא פליגי בלוה דקאמר רבי יוחנן שאני אומר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו דברי הכל היא ופריך והא מפלג פליגי אין נאמנים לפוסלו כו' אמר ליה אי אלימי עדים לאורועי שטרא איהו כל כמיניה ועוד דהוה ליה למימר בדרב הונא קמיפלגי ונראה לר"ת ולר"י דה"פ טעמא דר"מ כדרב הונא דכמו שאומר רב הונא דלא אמרינן מגו לפסול השטר בלוה ה"נ אומר ר"מ בעדים דאע"ג דאלימי לא פסלי שטרא במגו: מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו · וא"ת ומ"ט לא מהימן במגו דאי בעי אמר מזויף וי"ל דשמא ירא לוה לומר מזויף פן יכחישוהו וליכא מגו ופירש הקונט' במקום אחר דטעמא משום דדבר תורה א"צ קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ורבנן הוא דאצרכוהו קיום כי טעין מזויף הוא אבל בשאר טענות כגון פרוע הוא לא הצריכוהו קיום וכן נראה לר"י *)אבל אין לפרש דלא מהימן במגו לומר פרוע הוא משום דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי דהא כי טעין נמי אמנה הוא נסקינן בסמוך אמילתיה דרב דלא נהימן והתם לא שייך האי טעמא: אי סבירא לך כר"מ כו' · וא"ת ודלמא משום הכי לא קאמר הלכה כר"מ משום דאיכא בפ' מי שמת (ב"ב קנד: ושם) דמפיך דר"מ לרבנן ויש לומר דהוה מצי למימר דהלכה כרשב"ג דאית ליה בהדיא בפ"ק דב"מ (דף ז.) דמודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו: אימא הלכה כרבי מאיר · תימה דאפילו כרבנן נמי מצי סבר ושאני עדים דאלימי לאורועי שטרא דהכי אית ליה לרבי יוחנן ויש לומר דרב נחמן אין נראה לו לחלק, ואם תאמר ודלמא רב הונא מיירי במודעא ואמנה דאפילו רב נחמן מודה לקמן ויש לומר דרב הונא סתם קאמר ולא מפליג: לעולם דקאמר לוה וכדרב הונא כו' · ואם תאמר ואמאי לא קאמר נמי לעולם דקאמרי עדים וכדרב הונא ויש לומר דלא ניחא ליה לאוקמי דלא כרבנן דאמרי אלימי עדים לאורועי שטרא: וכדרב הונא אמר רב · וא"ת תרתי מילי דרב למה לי *וי"ל דהדא מכלל חבירתה אתמר: וכגון שחב לאחרים · וא"ת ולהימניה במגו דאי בעי מחיל ליה דהא המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול (לקמן דף פה:) ויש לומר דלאו מגו הוא דשמא אין דעתו למחול ולהפסיד חובו דעכשיו שאומר אמנה הוא לא מפסיד מידי כיון שאין הלוה גזלן אע"ג דבספ"ק דב"מ (דף כ: ושם) אמרינן מגו כה"ג גבי מלא סובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דקאמר ש"מ איתא לדשמואל שמא התם שמכירן אמגו כל דהו משום דאיכא סובר דמוכח ואם נאמר למכירת שטר חוב דהוי מדרבנן הוה אתי שפיר דמצינן למימר דווקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן יכול למחול אבל בנושה בחבירו כו' דחייב לו מן התורה אינו יכול למחול וכן משמע בפרק מי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) דקאמר ומודה שמואל דאם נתנו במתנת ש"מ שאינו יכול למחול ומסיק מתנת ש"מ דאורייתא ואינו יכול למחול דאי ס"ד מדרבנן אמאי אינו יכול למחול משמע דבמידי דאורייתא אינו יכול למחול ויש לדחות דהתם ודאי אי מתנת שכיב מרע דאורייתא אין היורש יכול למחול דמאי אולמיה האי יורש מהאי יורש ועוד יש להביא ראיה דנושה בחבירו וחבירו בחבירו אינו יכול למחול דאמרי' בסוף האשה שנפלו (לקמן פא:) הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו ולוקח בהן קרקעות והוא אוכל פירות ומוקמי' לה כר' נתן דהא הוי כמו נושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו דכל אשר לבעלה משועבד לה לכתובתה ואי יכול למחול אמאי ילקח בהן קרקע ימחול לעצמו שהוא יורש ויכול למחול ויש לדחות דשאני התם דאין יורש אלא מכחו ואינו יכול להפקיע זכותה [וי"מ דדוקא במוכר שט"ח יכול למחול שקדם חובו של מוכר אבל הנושה בחבירו שקדם חובו לחוב חבירו אינו יכול למחול ושומרת יבם נמי קדם שטר חובה לחוב בעלה] וא"ת אכתי נהימניה במגו דאי בעי קלתיה כדאמרינן בסוף זה בורר (סנהדרין דף לא:) ויש לומר דהכא אתחזק בבי דינא דאמרינן התם כיון דאתחזק בבי דינא אי בעי קלתיה לא אמרינן אי נמי הכא מיירי כשהשטר הוא ביד שליש: מנין לנושה בחבירו כו' · משמע דהלכה כר' נתן ובגיטין (דף לז.) פירשתיה · **)אעולה לא חתמי · והא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו היינו למוסרו ללוה ולא למלוה:

*)[ועיין תוס' לקמן כח. ד"ה קיום]

**) שייך לע"ב

אם

תבו א"ל כי אתו לקמן פי' מלוים [המביאין] שטרות אמרינן להו זילו קיימו שטרייכו והותו רגיל לומר למלוים המביאים שטרותיהם לפני ואין עדיהם עמהן לכו ובקשו עדיכם וקיימוהו שאם מו של לוה שמודה שכתבו אינו מועיל לך שהרי חוזר ואומר פרעתיך ויש להאמינו ע"י מיגו ים שטרך וישוב לא יהא נאמן לומר פרעתי והל' כר"נ בדיני שאינו נאמן עיין בפסקי בפ' מי : אמר ר"י א"ר האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן · פי' המורה שטר אמנה שלא לוה מסרו למלוה שאם יצטרך ללוות ילוהו והאמינו שלא יתבענו אא"כ מלוהו ואינו נ"ל דמשמע ם נתנוהו ללוה והוא נתנו למלוה וא"כ אמאי קרי לי' לקמן עולה ולא מהימני עדים בזה טר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו וכ"ת הא אוקימנא לההוא בשטרא אקנייתא פי' שמקנהו לו ילוה בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום הרי אביי מעמידה בשטרי דלאו אקנייתא דתנן כותבין שטר ללוה בלא מלוה אפילו בשטרא דלאו אקנייתא נמי וא"נ אתי למיטרף מנא והוא לא לוה עד תשרי לאו שלא כדין טריף דעדיו בחתומין זכין לו פי' מיום שחתמוהו יחול לא לוה המעות עד תשרי וכל תהיא חששא אינה שמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי וחות שלא כדין אבל לשמא לא הלוהו כלל לא חיישינן דאיהו דאפסיד אנפשי' דהימני' ומאי סהדי אי איהו מהימן ליה וגם שטר אמנה מנין שלא יהיה אפילו בשטרא אקנייתא ואם מלוה ברצון הלוה שצוה להם ליתנו לו אע"פ שלא ראו ההלואה בעיני' כשר וכשר הוא שאם מך למלוה שילוהו מה יש לעדים לומר לא ניתן לו השטר עד שנראה ההלואה בעינינו (דשמא שת עלי ומאמין בו ואומר להם תנו לו השטר והעדים יעברו ע"י שלא ליתן) ובמתני' הכי תנן ואין

חתמנו והשתא דאמרו התמנו וכך היה ליהמנו א"ר לעולם דקאמר לוה וכדר"ה א"ר פי' אשמעינן הכי דלוה שאומר כתבתיו ומסרתיו לו אבל שטר אמנה הוא א"צ המלוה לחזור על החתימה שאין נאמן לוה לפוסלו דלא עביד איניש דכתב ומסר בלא הלואה דאר"ה א"ר אצ"ל פי' וליתא לדרבא דאיהו מתרץ מילתא דרב אליבא יחידית דר"ה משמית דרב קאמר עלויה ואוקי מילתא כר"מ ולא כרבנן למימר דלית הל' כוותיה: אביי אמר לעולם דקאמר מלוה וכדר"נ דתניא ר"נ אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו לחבירו מנין שמוציאים מזה ונתן לאשר אשם לו וקי"ל כיון דאמרי' המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול יהיה נא ע"י מיגו דמה לו לשקר איבעי למיפטרי הלוה מיד הנושים בו הוה מחיל ליה השתא יהיה נאמן דהכי אמרי' בענים אוחזין ת"ר מצא שובר פי' שכתבה אשה לבעלה התקבלת תחתיו בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל אין האשה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ודייקינן מודה מיתת יחזיר לבעלה ואמאי ניחוש דלמא כתבה ליה בניסן ולא· נתנה עד תשרי והוא ואזלא היא בעודה תחתיו בין ניסן לתשרי וזבנה לכתובתה לאחר בטובת הנאה מניסן שנותן מעותיו בספק שאם תמות היא ירשנה בעלה ומפסיד לוקח שלקחה ואם ימות הבעל הלוקח במקומה לגבות כתובתה ושוב אין לבעלה לפרוע כתובתה אלא ללוקח ושובר כלום ומפיק ליה לשובר דכתב בניסן ואתי למיטרף לקורות שלא כדין פי' שהשובר קודם ויחזיק הבעל בקרקע המיוחד לכתובתה ומהדרי' א"ר ש"מ איתא לדשמואל דאמר המוכר ומחלו מחול פי' ש"מ מדלא חיישינן להכי דא"נ הוה הכי שפיר זכה בעל תשובר שנכת

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ס טוש"ע ח"מ סימן מ סעיף לח:

כג ב מיי' פ"ה מהלכות יסודי התורה הלכה א ב טוש"ע י"ד סימן קנז סעיף א:

[וע"ע תוס' פ"ז כב ד"ה יכול]

כד ג מיי' פי"ד מהלכות מלוה ולוה הל' ס יג סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף א וסימן פב סעיף א:

כה ד מיי' פ"ב שם הל' ס סמג שם טוש"ע ח"מ סימן מז סעיף א:

כו ה מיי' שם הלכה ו וסמג שם טוש"ע ח"מ סימן סו סעיף א:

מסורת הש"ס

[דבור זה שייך לעיל קודם לדבור אלא אנוסים וכו']

ב"ב קנה. סנהדרין כט:

סנהדרין עד.

שבת עח. ב"מ ז. עב: ב"ב קנד. קע.

[יבמות נא. ב"ב קנג.]

פסחים לא. לקמן פב. גיטין לז. ב"ק מ: [קדושין טו.]

גליון הש"ס

גמ' אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש · עיין סוטה דף י ע"ב תוס' ד"ה נוח לו: תוס' ד"ה וכדרב הונא אמר רב וכו' וי"ל דהדא מכלל חבירתה · עיין ברמב"ן במלחמות פ"ב דשבת ד"ה ועוד כתב הרי"ף הא דאמר וכו': בא"ד דהדא מכלל חבירתה · כה"ג מגילה דף כט ע"ב בכורות דף לז ע"א:

תוספות רי"ד

ואין כותבין למלוה עד שיהא לוה עמו ולא קתני עד שיראו מתן מעות אלא עד שיהא הלוה עמו דכיון דלוה עמו אם רוצה שיתנוהו למלוה יתנו ואם לאו לא יתנו והאיך קרי לה עולה דלמא יהיב ליה בינו לבינו ואי לא יהיב ליה לעולם איתו הוא דאפסיד אנפשיה ושטר כשר הוא וגובה בו משעבדי אלא ודאי שטר אמנה הוא שלא נעשה בתחלה ללוות בו אלא הלוה עשאו כדי להראות עצמו לעולם שאינו עשיר שהרי לוה מאחרים ומוסרו למלוה ומאמין בו שלא יתבענו כלום אלא שיראה לעולם כי הוא חייב לו ומתפחד עליו שלא יראה עשיר מפני שהוא אוהבו ודומה הוא לשטר פסים שלא נעשה בתחלה בעבור הלואה אלא תחלה פיים את הלוה עשה לי שטר שאתה חייב לי כך וכך כדי שאראה עשיר ויתנו לי אשה והאמן באהבתי שלעולם לא אתבעך בו ולשניהם פתרון א' אלא זה שעושה התחלה כדי שיראה עשיר קורא שטר פסים שצריך לפיים את הלוה שיעשה עליו שט"ח כי הוא חייב לו ויאמין בו שלא יתבענו ומה שהלוה כותב על עצמו כדי שיראה עני קורא אמנה שא"צ לפיים את המלוה בזה ודאי אמנה כזה ודאי הוא עולה שלא נעשה בשביל הלואה ואין העדים רשאים לחתום בו אבל שטר הלואה שנעשה כדי ללוות אין בו שום עולה כדפרי' ואמרינן דקאמר מאן אי לימא דקאמר לוה פשיטא פי' והלא עדים חתומים בו ופשיטא דיתקיים בחותמיו כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה ואלא דקאמרו עדים אי כת"י יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי אין כת"י יוצא ממ"א אמאי לא מהימני פי' והאיכא הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומינו דאי בעי אמרי לא

תוספות רי"ד

אמר ר"ה א"ר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו פי' לוה שהודה שכתבו ועל פיו נחתמו העדים אין המלוה צריך לקיימו בעדים החתומים בו דכבר קיימו הלוה שהודה לו כי הוא כתבו והחתימו ואם טוען הלוה פרעתיך אינו נאמן שכבר השטר מקוים דכל שטר מקוים אין הלוה יכול לומר פרעתי דא"כ מלוה שטרך בידי מאי בעי ול"א בזה הפה שאסר הוא הפה שהתיר: א"ל ר"נ גנובא גנובא למה לך פי' המורה מתגנב אתה לומר דבריך בלשון שלא נחלקו היחיד והרבים כדי שלא יבטלו את דבריך דאמרת כיחידאה אי ס"ל כרבי מאיר אימא הלכה כר"מ פי' דפלוגתא דר"מ ורבנן הוא דר"מ אומר א"צ ל ורבנן אמרו צריך לקיימו ולא תנקוט לה למילתא באנפי נפשי' א"ל ומר היכי ס"ל פי' במודה בשטר שכתבו א"ל פי' לדינא פי' כך אני רגיל לומר לא תקיימוהו קיומו של לוה ומש"ה פרה לקיים שטרך וי' שמת עיין לקמן : אמר ר"י כלום אלא כתבו ומסרו למלוה מפירושו שהעדים נתנוהו

[illegible]

ואמר רב ששת בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מאי טעמא כיון דעולה הוא אעולה לא חתמי *אמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר °אל תשכן באהליך עולה במערבא משמיה דרב אמרי °אם און בידך הרחיקהו זה שטר אמנה ושטר *פסים ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע מאן דאמר שטר פרוע כל שכן שטר אמנה ומאן דאמר שטר אמנה אבל שטר פרוע לא דזמנין דמשהי ליה אפשיטי דספרא אתמר ספר שאינו מוגה אמר רבי אמי עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנא' אל תשכן באהליך עולה *אר"נ עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אין נאמנין מר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מ"ט האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב בעא מיניה רבא מרב נחמן תנאי היו דברינו מהו מודעא ואמנה היינו טעמא דקא עקרי ליה לשטרא והאי נמי קא עקר לשטרא או דלמא תנאי מילתא אחריתי היא א"ל כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו תנאייכו וחותו לדינא עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי א"ר פפא תרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי והאי דקאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי אפי' תרוייהו נמי אלא אמרינן הני למיעקר סהדותייהו קאתו האי נמי למיעקר סהדותיה קאתי והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע ת"ר שנים חתומין על השטר ומתו ובאו שנים מן השוק ואמרו ידענו שכתב ידם הוא אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין אלו נאמנין ומגבינן ביה כבשטרא מעליא ואמאי תרי ותרי נינהו אמר רב ששת °זאת אומרת *)הכחשה תחלת הזמה היא

*) [ב"ק עג:]

וכשם

אם און בידך הרחיקהו זה שטר פסים ושט' אמנה · דהכי משמע לשון און דמעיקרא הוי שקר ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע שעתה הוא עולה אבל מעיקרא הוה אמת: זמנין דמשהי ליה אפסיטי דספרא · וע"י אותה שהייה אישתלי ליה שהותא פעם אחרת הלכך לא קרי ליה עולה ומ"ד שטר פרוע היה לו ליזהר אבל אין לפרש דמשום שהייתו אפסיטי דספרא קרי ליה עולה דמה פשע. אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים · ע"כ באין כתב ידן יוצא ממקום אחר איירי דאי כתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא דהכי פריך לעיל ועוד דמר בר רב אשי קאמר דאין נאמנים משום דלא ניתן לכתב ואי בכתב ידן יוצא ממקום אחר אפילו ניתן לכתב פשיטא דאין נאמנים וקשה דאמאי לא מהימני במיגו דהא רב נחמן גופיה אית ליה לעיל מגו לפסול השטר דקאמר כי אתו לקמן לדינא אמרינן להו זילו קיימו שטרייכו וחותו לדינא דמהימן לומר פרוע במגו דמזויף וכ"ש עדים דאלימי לאורועי שטרא כדאמר במי שמת (ב"ב דף קנד.) ותירץ ר"י דהיינו טעמא דמודעא הואיל ומודים שהשטר נכתב ונמסר כהלכתו שוב לא אתי על פה ומרע לשטרא אפילו במגו ולא דמי לאנוסים וקטנים דמתניתין שאין מודים שהיה שטר כשר כלל אלא סותרין אותו הלכך מהימני במגו דלא שייך כאן לומר דלא אתי על פה ומרע לשטרא שהרי אינם מודים שהיה שטר ואמנה נמי נראה דהיינו טעמא דלא מהימני לרב נחמן דלא מרעי לשטרא הואיל ומודים שהשטר נכתב כדין מדעת הלוה דלא מפרש טעמא דאמנה משום דלא ניתן לכתב אלא מר בר רב אשי אבל לרב נחמן טעם אמנה ומודעא שניהם שוה והא דאית ליה לרב נחמן דנאמן לומר פרוע הוא במגו דמזויף התם נמי לא מרע לשטרא כלל הלכך מהימן במגו ואתי שפיר רב נחמן כרבנן דר"מ והא ברייתא דמי שמת (ג"ז שם:) דשטר אמנה הוא זה דאיצו נאמן דבעי לאוקמי כר"מ רב נחמן מוקי לה לדברי הכל: און דלמא תנאי מילתא אחריתי היא · פי' לדבר אחר הן באין ולא לעקירת השטר אלא תוספת בעלמא שמפרשים עדותן היאך ועד השתא קיים השטר ואינו נעקר אם יתקיים התנאי הלכך אין כאן הורעת השטר אבל אין לפרש מילתא אחריתי היא לגמרי ולא שייך לעדותן ראשונה כמו שאם היו מעידין שהוא פרוע שהן נאמנים דא"כ מאי פריך בסמוך א"ה אפי' תרי נמי דכיון דתנאי מילתא אחריתי הוא לגמרי תרי נאמנים אפילו בכתב ידן יוצא ממקום אחר אבל חד לעולם הימא לך דלא מהימן כי היכי דלא מהימן לומר פרוע הוא לכך נראה כדפירשנו: ואם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים ופסולי עדות דקתני לא שאומרים שעדיין פסולים דאם כן אמאי אין נאמנים אלא פסולי עדות הוו אז ועתה מודים שהם כשרים וא"ת ומכל מקום אמאי אין נאמנים להימנו במגו דאי בעו אומרים עדיין הם פסולים [וכן בכל] שתי כתי עדים המכחישות זו את זו אמאי לא מהימני בתראי במגו דאי בעו פסלי לקמאי בגזלנותא ואור"י דבשני עדים לא שייך מגו דאין אחד יודע מה בלב חבירו*): אמר רב ששת זאת אומרת הכחשה תחלת הזמה היא · וא"ת תקשי לרב ששת ברייתא דמי שמת (ג"ז שם) דקתני אם אמר שטר אמנה הוא אם יש עדים פירוש דשטר אמנה הוא הלך אחר עדים ואם לאו הלך אחר השטר אלמא אע"ג דאין השטר צריך קיום כדאמר הלך אחר השטר שמודה הלוה שכתבו כדאיתא התם [ואפילו הכי] אם יש עדים הלך אחר עדים ולא אמרינן הכחשה תחלת הזמה וי"ל דזאת אומרת קאמר אבל הסיא פליג:

*)וכאין כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין ספיר במגו דאי בעי שתקי אי נמי מגו במקום עדים הוא אי נמי כל דבתראי מהימני מידום הוא דמאי חזים דסמכת אהכי כו' הלכך אין נאמנין במגו שיכולים לפוסלן בגזלנותא אלא כשאומרים כן בפירוש · ותוקי

ואמר רב ששת גרסי': אעולה לא חתמי · וכי אמרי חתמנו אין נאמנים להרשיע את עצמן: על פסיטי דספרא · שעל הלוה ליתן שכר הסופר ופעמים שאין לו ונותנו המלוה וחוזר וגובהו ממנו בשעת פרעון ומעכב השטר עליו: ספר שאינו מוגה · תורה נביאים וכתובים: מוגה· מן טעיות שבו: עדים· החתומים בשטר ואמרו אמנה היו דברינו לא הלוהו כלום אלא כתבנו לו לכשילטרך ילוה לו וזה שיעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה אפילו לאחר זמן דלאו מוקדם ליהוי לטרוף שלא כדין: מודעא היו דברינו · אם שטר מכר הוא ואמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראנו אונסו והכרנו בו: אין נאמנין · דלא אתי על פה ומרע ליה לשטרא: מודעא ניתן לעדים לכתוב את השטר כדי להציל האנוס מאונסו אמנה לא ניתן להכתב דעולה הואי וכי אמרו חתמנו משוי לנפשייהו רשעים ואין אדם נאמן לשום עצמו רשע: תנאי היו דברינו · על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים לו תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר: מודעא ואמנה· טעמא מאי קאמר מר אין נאמנין: דקא עקרי ליה לשטרא · בעדותן זה ולא אתי על פה ומרע לשטרא הכא נמי כו': או דלמא · הא לא עקרתא דשטרא הוא דמודים הם שהשטר אמת אלא שתנאי היה ביניהם וזו עדות אחרת היא ושטרא ממילא מיעקר לאחר זמן ביום שלא קיים תנאו בזמנו: כי אתו לקמן לקוחות שעידיהם מעידים שתנאי היו דבריהם: אמרי' להו זילו קיימו תנאייכו· לבעלים: וחותו לדינא · אם יעכב שוב הקרקע: תרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי · שניהם מעידים שהשטר אמת וכמות שהוא כתוב בלא תנאי חתמוהו: והאי דקאמר תנאי חד הוא · ואינו נאמן לעקור שטר ששניהם חתומים בו: אי הכי אפילו תרוייהו נמי אלא אמרינן כו' · אי הכי דכיון שהעיד על כתב ידו עשית לזה אחד ממקיימי השטר כמות שהוא כתוב בלא תנאי והוי להו עדיו שנים ועדות אחרונה דברי אחד במקום שנים: אפי' תרוייהו נמי· אמרי תנאי היו דברינו לא ליתהימנו דכיון שהעידו על כתב ידן קיימו השטר כמות שהוא כתוב וכי אמרי תנאי היו דברינו הוו להו מגידים וחוזרים ומגידים ואמאי אמר רב נחמן קיימו תנאייכו כו': אלא· על כרחך לאו חתימה מקויימת הוא דכיון דתוך כדי דבור מסקי דבורייהו ואמרי אבל תנאי היה ביניהן אמרינן הני למיעקר סהדותייהו שאמרו כתב ידינו הוא קאתו ולומר לא חתמנו אלא ע"מ שיקיים את התנאי וכיון דתנאי מלתא אחריתי היא שאינה עוקרתו אלא לאחר זמן לא דמיא למודעא ואמנה ומהימני דעדות בפני עצמה היא: האי נמי· כי סיים ואמר תנאי הוה עקר לחתימת ידיה לומר לא חתמתי אלא על מנת כן וכיון דאית לן דמלתא אחריתי היא ושטרא ממילא מיעקר אישתכח דאין בשטר חתום אלא ע"א: שקרא עליו ערער· שרלה הנתבע לפוסלו: ומגבינן ביה·בתמיה: תרי ותרי נינהו·עדי השטר ב' ואלו ב' מעידים עליהם שפסולים היו באותה שעה:

וכשם

[illegible]

במערבא אמרי משמית דר"א אם און בידך הרחיקהו זה שטר פסים ושטר אמנה ואל תשכן באהליך עולה
זה שטר פרוע : איתמר ס"ת שאינו מוגה א"ר אמי עד ל' יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור להשהותו
משום אל תשכן באהליך עולה: א"ר נחמן עדים שאמרו אמנה היה דברינו מודעא היה דברינו אין נאמנים
פי' עדים החתומים בשטר ואמרו אמנה היה לא הלוה לו פלוני אלא כתבנוהו לו ולכשיצטרך ילוה בו וזה שיעבד
לו נכסיו מעכשיו אם ילוה לו לאחר זמן דלא להוי יכול לטרוף שלא כדין ולא מיבעיא אם כת"י יוצא ממ"א
דלא מהימנו לעוקרו דלא הפה שאסר הפה שהתיר איכא אלא אפילו אם הן עצמם מקיימים אותו ואומרים כת"י
הוא אבל אמנה היה דברינו אין נאמנים שמאחר שמודים שנכתב בכשרות הרי חתימתן שבשטר כאילו העידו

מכירה ואאשקלתא פי' גם על שטר מכירה התם מאן דהתם אמודעי וכו' דאע"ג דתלויה ובין זביניה וביני ה"מ
היכא דלא מסר מודעא אבל המודעא שנכתב תבטל שטר המכירה ומאן דהתם אשקלתא וכו' דתלויה
ובין זביניה וביני כדאסיקנא ר"ה למעמיה וכו' ור' יצחק אלפסי פסיק הל' כמר בר רב אשי : בעא מיניה
רבא מר"נ תנאי היה דברינו מהו מודעא ואמנה טעמא מאי דעקר לי' לשטרא והאי נמי עקר לה לשטרה או
דלמא תנאי מילתא אחריתי (והרב מוליך השיטה בשכת"י יוצא ממקום אחר ובעי' דרבא כשת"י ימ"א) פירוש
מודעא ואמנה מ"מ אמרת דאין נאמנים אע"פ שאין כת"י יוצא ממקום אחר משום דעקרי לה לשטרא השתא
בעדות; והלכך אמרינן להו א"כ דאמנה היה ולא הלוה לו או מודעא היה ולא מכר לו מרצונו למה התמתם אעולה

[illegible]

לב א מיי' פ"ו מהלכות עדות הלכה ב סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף ו:

וכשם שאין מזימין את העדים אלא בפניהם כך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם אמר ליה רב נחמן אילו הוו קמן ומכחישין להו הוה הכחשה ולא הוה משגיחין בהו דהוי לה עדות מוכחשת השתא דליתנהו דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו מהימני אלא אמר רב נחמן אוקי תרי להדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה *מידי דהוה אנכסי דבר שטיא דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי אמרי כשהוא שוטה זבין ואתו בי תרי ואמרי כשהוא חלים זבין אמר רב אשי אוקי תרי להדי תרי ואוקי *ממונא בחזקת בר שטיא ולא אמרן אלא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אמרינן כשהוא שוטה זבין וכשהוא שוטה זבין א"ר אבהו אין מזימין את העדים אלא בפניהן ומכחישין את העדים שלא בפניהן והזמה שלא בפניהן נהי דהזמה לא הוי הכחשה מיהא הויא אמר מר אם יש עדים שכתב ידם הוא זה או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אין נאמנין (א) קרא עליו ערער אין לא קרא עליו ערער לא מסייע ליה לרבי אסי דאמר רבי אסי אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא משתי כתובות [או] משתי שדות והוא שאכלום בעליהן ג' שנים ובשופי א"ר שימי בר אשי וביוצא מתחת יד אחר אבל מיד עצמו לא מאי שנא תחת יד עצמו דלא דלמא זיופי מזייף מתחת ידי אחר נמי דלמא אזל וחזא אתא וזייף כולי האי לא מצי מכוין ת"ר *כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו רבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אמר (א) רבה ש"מ מדרבי יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מנייהו מדכר חד לחבריה איבעיא להו עצמו מאי רב חביבא אמר אפילו עצמו מר בריה דרב אשי אמר עצמו לא והלכתא עצמו לא

ואי

רש"י

וכשם שאין מזימין העדים אלא בפניהם · שהרי הם באין לחייבן כדי לעונשן או נפש או ממון והתורה אמרה והועד בבעליו יבא בעל השור ויעמוד על שורו (ב"ק דף קיב:): כך אין מכחישין · אפילו לבטל עדותן: לא הוו משגיחין בהו · בעדי השטר לגבות על פיהם: השתא · דאיכא למימר אילו הוו קמן הוו מודו להכי אמרת מהימני: ואוקי ממונא בחזקת מריה · בחזקת הלוה ואם קרקע היא תעמוד בחזקת המוכר ודקתני בברייתא אין נאמנים לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מידי והדר אתי האי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי וממונא בחזקת היכא דקאי: זבין נכסיה · מכר קרקעותיו: חלים · בריא: ולא אמרן · דאוקי נכסי בחזקת בר שטיא: אלא דאית ליה · בנכסים הללו חזקה דאבהתא שהיו של אבותיו דחזקה מעלייתא היא: אבל לית ליה בהו חזקה דאבהתא · אלא חזקה דנפשיה שקנאן הוא והוחזקו בידו כקנייתו כך מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו: נהי דהזמה לא הויא · לעונשם לא נפש ולא ממון הכחשה הויא לבטל עדותן: אין מקיימין את השטר · מתוך שטר אחר: אא"כ קרא ערער · על אותו שטר האחר והוחזק בב"ד על ידי עדיו דאי לא קרא עליו ערער חיישינן דלמא ההוא גופיה מזוייף הוא: משתי שדות · מעדים הללו אם חתומים על שני שטרות אחרים שהן מכר שתי שדות ואכלום הלקוחות ע"י שטרות הללו שלש שנים מקיימין שטר שלישי מהן אם החתימות דומות: בשופי · בלא ערעור: וביוצא מתחת ידי אחר · שהשטרות הללו שמקיימין את השלישי מהם יוצא מתחת ידי אחר ולא מתחת ידיו של זה המוציא את השלישי: זיופי זייף · הסתכל בכתב של אותן שטרות וכוון וחתם הוא עצמו את השלישי דוגמת אותה חתימה: מכוין · מצמצם כתב בכתב הואיל ואינו לפניו: כותב אדם · אם עשאוהו עד בדבר וירא לשוכחו כותבו על חתיכת קלף ומצניעה: ומעיד · ע"פ אותו כתב אפי' לאחר כמה שנים: שזוכרה מעצמו · בלא ראיית השטר נזכר קצת מעדותו מאליו: אע"פ שאין זוכרה מעצמו · אלא לאחר שרואה בשטר נתן בלבו ונזכר שלא נשכח ממנו כל כך שכשמזכירים לו נזכר אבל אינו נזכר לגמרי לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם: עצמו מאי · הם בעל דין עצמו מזכירו עד שנזכר מאי.

תוספות

ואוקי ממונא בחזקת מריה · פירש בקונט' ואין נאמנין דקתני לאו דמגבינא בשטרא אלא דלא קרעינן ליה ונפקא מינה דאי תפס לא מפקינן מיניה וקשה דאמר בפ"ק דב"מ (דף ו: ושם) גבי ספק בכור תקפו כהן מוציאין אותו מידו אלמא תפיסה דלאחר ספיקא לאו כלום היא ומיהו אההוא דסוף השואל (שם דף קב: ושם) לא קשה מידי דאמרי' גבי משכיר בית לחבירו בי"ב זהובים לשנה מדינר זהב לחדש בא בתחלת החדש כולו למשכיר אלמא דבחזקת משכיר הוא ואפ"ה קאמר בא בסוף החדש כולו לשוכר דשאני התם דכיון דלא בא בתחלת החדש איכא למימר דאודויי אודי ליה ויש לומר דשאני גבי בכור שכהן תופס מספק דאינודע אם בכור הוא אבל הכא שטוען ברי מהניא תפיסה וא"ת בחזקת הבתים (ב"ב דף לד:) גבי זה אומר של אבותי כו' אמר ר"נ כל דאלים גבר ופריך מהמחליף פרה בחמור זה אומר ברשותו ילדה וזה אומר כו' יחלוקו ומאי קושיא הא ההיא אתיא כסומכוס ורב נחמן כרבנן דלרבנן דאמרי המע"ה היינו דינא דכל דאלים גבר כיון דמהניא תפיסה כשטוען ברי ויש לומר דהכי פריך דאפי' רבנן לא פליגי אסומכוס אלא משום דחד מינייהו מוחזק ואיכא למימר המע"ה אבל הכא דאין אחד מוחזק יותר מחבירו מודו לסומכוס דיחלוקו ועי"ל דהכא מיירי כשתפס קודם שנולד הספק ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא בשובר ולהכי אין נאמנין דאוקי ממונא בחזקת מריה ומחזקינן עדי שובר בכשרים ולא יפרעב): אלא אמר ר"נ אוקי תרי להדי כו' · וא"ת ולר"נ אמאי לא מגבינן ביה בשטרא הא סבר ר"נ כרב הונא (שבועות מז) [ב"ב דף לא:] בשני כתי עדים המכחישות זו את זו דכל אחת באה בפ"ע ומעידה אע"ג דלפי עדות כל אחת חבירתה פסולה לכל עדיות הכא נמי כיון דאין מכחישין אותן לומר שלא לוה כלום אלא אומרים איככם נאמנים בדבר זה דפסולין הייתם ליתכשרו ואמאי לא מגבינן ביה בשטר ויש לומר דהתם באה כל אחת בפ"ע ומעידה משום דמוקמינן כל אחת בחזקת כשרות אבל הכא שאומרים קטנים היו או קרובים משנולדו עד עתה שנתרחקו ליכא למימר אוקמינהו אחזקתייהו דפסלינן אותן משנולדו ואנוסים היו נמי מחמת נפשות לא שייך לאוקמי אחזקה דהא לא פסלי להו כלל ורשב"א אומר דהכא לא מוקמינן להו אחזקה כדאמר לעיל משום דאילו הוו קמן דלמא הוו מודו:

ואוקי ארעא בחזקת בר שטיא · דוקא בקרקע הוא דאמרינן הכי אבל במטלטלים אמרינן דהוו בחזקת המוחזק כדאמר בפרק השואל (ב"מ דף ק.) גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי פרה ברשותא דמאן קיימא ולהוי אידך המע"ה ומשני דקיימא באגם אומר ר"י דהכא לא שייך למימר כדאמרי' בסוף קדושין (דף עט:) וכמי שמת (ב"ב דף קנג: ושם) אם שכיב מרע הוא עליהם להביא ראיה שבריא היה ואם בריא הוא כו' דבר שטיא דהכא כיון דעתים חלים ועתים שוטה אין ראיה ממה שהוא עכשיו: דלמא זיופי זייף · אור"ת דדוקא היכא שאין אנו מכירין החתימה אלא ע"י דמיון החתימה להחתימה אבל היכא דמכירין חתימת העדים בטביעת עין אע"פ שיש לו חתימה אחרת תחת ידו ליכא למיחש דלמא זייף דכיון דמכירין החתימה אם זייף היה ניכר היטב: ורבי יוחנן אומר אע"פ שאין זוכרה מעצמו · פי' אבל ע"י השטר זוכרה אבל אם אין זוכרה כלל לא דמפיהם ולא מפי כתבם כדאמרינן פ' ד' אחין (יבמות דף לא: ושם) גבי מפני מה לא תקנו זמן בקדושין דקאמר ליכתי גבי עדים אי דכירי ליתו ולסהדו ואי לא זימנין דחזו בכתבא ואתו ומסהדי ואמר רחמנא מפיהם ולא מפי כתבם וא"ת הכא נמי אמאי לא חסרינן לכתוב עדות על השטר שמא ישכח לגמרי ואתו ומסהדי מכתבא כדחיישינן התם ויש לומר דודאי התם חשו חכמים לפי שב"ד מוסרין לו השטר ויסבור שלכך מסרוהו לו שיעיד אפי' לא יזכור אבל הכא שמעצמו כותב עדותו על השטר לא חשו חכמים לכך וא"ת ואמאי לא מנו חזו בכתבא ולאסהודי הא תנן בגט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו מעמיד עליו עדים ובא לב"ד ועושין לו קיומו ומפרש בגמ' מהו קיומו וכן בהגוזל קמא (ב"ק דף נח.) דאמרינן גבי שורף שטרותיו של חבירו פטור מדיני אדם כו' ה"ד אי דאיכא סהדי דידעי מה הוה כתוב ביה בשטרא נכתוב ליה בשטרא אחרינא אלמא לא חשבינן ליה מפיהם ולא מפי כתבם וי"ל דבפ' ד' אחין (יבמות לא: ושם) חיישינן דלמא אתו ומסהדי בסתם

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ח מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף יד:

מ ב ג ד ה מיי' פ"ח מהלכות טומאת מת הלכה ג:

מא ו טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ג:

מב ז ח טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף י:

*ואי צורבא מרבנן הוא אפילו עצמו כי הא דרב אשי הוה ידיע ליה בסהדותא לרב כהנא אמר ליה מי דכיר מר האי סהדותא אמר ליה לא ולאו הכי והכי הוה א"ל לא ידענא לסוף אידכר רב אשי אסהיד ליה חזייה לרב כהנא דהוה מחסם א"ל מי סברת עלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואדכרי *תנן התם [ג]התלוליות הקרובות בין לעיר ובין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאות הרחוקות חדשות טהורות ישנות טמאות איזוהי קרובה חמשים אמה ואיזו היא ישנה ששים שנה דברי ר"מ רבי יהודה אומר [ד]קרובה שאין קרובה הימנה ישנה °שאין אדם זוכרה מאי עיר ומאי דרך אילימא עיר עיר ממש דרך דרך ממש מספיקא מי מחזקינן טומאה והאמר ריש לקיש *עילה מצאו וטהרו ארץ ישראל א"ר זירא [ה]עיר עיר הסמוכה לבית הקברות ודרך דרך בית הקברות בשלמא דרך בית הקברות דזמנין דמתרמי בין השמשות ומקרו קברו בתל אלא עיר הסמוכה לבית הקברות כולהי לבית הקברות אזלי אמר רבי חנינא [ו]מתוך שהנשים קוברות שם נפליהן ומוכי שחין זרועותיהם עד חמשים אמה אזלא איהי לחודה טפי דברא איניש בהדה ולבית הקברות אזלא הלכך טומאה בארץ ישראל לא מחזקינן אמר רב חסדא ש"מ מרבי מאיר האי סהדותא עד שיתין שנין מידכר טפי לא מידכר ולא היא התם הוא דלא רמיא עליה אבל הכא [ז]כיון דרמי עליה אפילו טובא נמי:

מתני' [ח]זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי הרי אלו נאמנין זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכין לצרף עמהם אחר דברי רבי וחכמים אומרים אינם צריכין לצרף עמהן אחר [ט]אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי: **גמ'** כשתימצי לומר לדברי רבי על

רש"י

ואי צורבא מרבנן הוא· העד: אפי' לעצמו· של בעל דין דצורבא דרבנן אי לאו דכי רמי אנפשיה מדכר שפיר לא הוה סמיך אספיקא למיקם ולאסהודי: מחסם· מגמגם תמה על רב אשי שהעיד בדבר: התלוליות· תילי קרקע ודרך בני אדם לקבור בתל משום דאין בני אדם מטין מן הדרך לעבור עליו ועיר ודרך לקמן מפרש להו: אחד חדשות· שאין זמן רחוק שלא היה כאן תל דאיכא למימר כיון דחדשה היא אם איתא שנקבר שם מת מדכר דכיר ליה אפ"ה טמאות מספק דכיון דסמוכה לעיר איכא למימר אשה יחידה הלכה וקברה שם נפל שלה: הרחוקות· דאין אשה יחידה הולכת שם: חדשות טהורות· דאם איתא דנקבר ביה הוו ידעי ליה: ישנות טמאות· שכבר נשתכח הדבר מן היודעים: ואיזו היא קרובה· לעיר שאנו אומרים עליה שאף החדשה טמאה חמשים אמה: ואיזו היא ישנה· שאנו אומרים עליה שאפי' היא רחוקה טמאה ששים שנה: שאין קרובה הימנה· אבל אם יש קרובה הימנה אפי' היא בתוך חמשים אמה הויא כרחוקה וחדשה טהורה דאם איתא דהלכה אשה יחידה לקבור לא שבקה קרובה הימנה ואזלא לגבי דהך: שאין אדם זוכרה· שאין אדם אומר זכור אני שלא היה כאן תל ובימי נעשה תל זה כאן: עילה מצאו· עלילה בעלמא מצאו חכמים והחזיקו בה לתלות עליה ולטהר את ארץ ישראל במסכת נזיר בפרק בתרא אלמא מספיקא לא מחזקינן טומאה בקרקעה של ארץ ישראל: וטיהרו את א"י גרסי' ולא גרסינן כל: דמתרמי בין השמשות· של ערב השבת ואין שהות לילך עד בית הקברות: ומוכי שחין· שאבריהן נופלין או שחותכין אותן ואבר מן החי מטמא כאבר מן המת כדאמרינן בהעור והרוטב (חולין קכט:): ש"מ· מדקתני לעיל איזו היא ישנה ששים שנה וטעמא משום דלא דכירי לה הוא האי סהדות' כו': אבל הכא· שעשאוהו עד בדבר אפילו טובא נמי סמכינן אסהדותיה אי מסהיד: **מתני'** הרי אלו נאמנין· דאיכא תרי סהדי דמסהדי אכל כתב וכתב: צריכים לצרף עמהן אחר· שיכיר כתב ידי שניהם דתרי סהדי בעינן אכל כתב וכתב וטעמא מפרש בגמרא: לדברי רבי· כשתעמוד לסוף דבריו קסבר על

תוספות

ספרו בב"ד ויש לומר דע"א בשטר לא חשיב שטר אלא אותו שיש בו שני עדים דומיא דספר מקנה והא דאמר בגט פשוט (ב"ב דף קסה.) עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אין מצטרפין דמשמע הא שניהם בשטר אפילו בשתי אגרות מצטרפין התם מיירי כגון שהאחד בשטר והאחד בעל פה לא שאומר שראה הוא המלוה אלא שראה מסירת השטר מלוה למלוה דהוי כשנים החתומים בשטר לר"א דאמר עדי מסירה כרתי ועוד דבירושלמי מפרש עד א' בשטר הייט ששנים החתומים בשטר וקיימו כתב ידו של אחד ולא מצאו לקיים כתב ידו של שני ומ"מ קשה דעד אחד לא חשיב שטר לענין שאם יבואו עדים ויאמרו כך ראינו בשטר דחשבינן להו כעד מפי עד עדות מיהא הוי ויכול לשלוח כתב ידו לב"ד ולא חשיב מפיהם ולא מפי כתבם כיון שהוא זוכר העדות ורש"י פי' בפירוש החומש *מפיהם ולא מפי כתבם שלא ישלח בכתב עדותו לב"ד א"כ אומר ר"י דע"א מועיל בשטר אם יש שני שטרות בכל אחד חתום עד א' חשוב כשטר שלם וכ"ת א"כ במעתין יביא כתבו לב"ד אפילו אינו זוכר כלל ויש לומר דלא חשיב שטר אלא כשעשוי מדעת שניהם מדעת הלוה שהוא חייב אז חשיב שטר אבל הכא שכותב עדותו שלא מדעת הלוה לא חשיב שטרא והקשה ה"ר שמואל מוורדו"ן דאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) מחאה בפני שנים וא"צ לומר כתובו ומה מועיל כתובו כיון דאין עשוי מדעת המחזיק ולפי מה שפירשנו דעדות מיהא הוי כל זמן שזוכר אתי שפיר מיהו בלאו הכי מתרץ ר"י דגבי מחאה הקילו שאינה אלא מדרבנן דהכי נמי הקילו לומר דמחאה שלא בפניו הויא מחאה אע"פ שלפעמים לא ישמע וסמכו על זה דחברך חברא אית ליה וכן במודעת בפני שנים הקילו לכתוב להציל אנוס מאונסו ועוד אומר ר"י דלא בעינן דעת שניהם והכא היה יכול להביא שטרו אם היה כתוב כתיקון שטרות אבל הכא מיירי שאינו כתוב כסדר השטר אלא זכרון דברים בעלמא ומתוך הירושלמי נראה לפ' בענין אחר סוגיא זו דקאמר התם רב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן פירוש כשהעדים באים לקיים חתימתן אם זוכרין המלוה בלא שטר אפי' לרבי א"צ לצרף עמהן אחר מן השוק דעל מנה שבשטר הן מעידין וכשאין זוכרים המלוה אפילו ע"י השטר אפי' רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן דעל כרחין אין מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי הייט כשזוכרין המלוה ע"י השטר דלרבנן חשיב זכירה ועל מנה הן מעידין ולרבי לא חשיב זכירה ולשון כותב אדם לא משמע הכי: **אחד** חדשות ואחד ישנות· תימה דהכא מזכיר שאינו פשוט קודם וכן בהחולץ (יבמות דף מא.) לא יתארסו ולא ינשאו עד שיהו להן ג' חדשים אחד בתולות ואחד בעולות מזכיר אירוסין קודם נישואין ובתולות קודם בעולות דהייטו שאינו פשוט קודם ובר"ה (דף כט:) תנן אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו ב"ד התם נקט דבר פשוט ברישא וכן בב"ק (דף נ:) אחד החופר בור שיח ומערה ובמס' סוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח כו' גבי מערכי מלחמה ורש"י נמי גרים בפ"ק דסוכה (דף כ. ושם) גבי מחצלת גדולה שעשאה לשכיבה טמאה ואין מסככין בה רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה ופריך א' גדולה וא' קטנה מבעי ליה והיה כתוב בספרים להפך ורש"י מהפך הגירסא משום דדרך התנאים להזכיר הפשוט קודם ואומר ר"י א) דהיכא דקאי אפלוגתא או אקרא מזכיר הפשוט קודם כי ההיא דפליג ר' אליעזר את"ק בסוכה והוה ליה למימר אחת גדולה שאתה מודה לי כך תודה בקטנה וכן אחד יבנה פליג אדר' אליעזר דאמר לא התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין אלא ביבנה בלבד ובב"ק (דף נ:) ובסוטה (דף מג.) קאי אקרא אבל הכא ובהחולץ לא קאי אמידי אין להקפיד איזה כשנה תחלה: [וע' תוס' שבת כ: ד"ה אחד מבושל פסחים פה. קח: סוכה כ. זבחים לב: ד"ה אי הכי ומנחות סג: ד"ה אחד שבת ועי' תוס' קדושין יג. ד"ה כשם]: **טמאות**· פירש בקונטרס דבקרובות אפילו חדשות טמאות משום דאזלא איהי לחודה ואין ידוע אם קברה שם אבל רחוקה דדברא איניש בהדה ואלמלי קברה איניש דאזיל בהדה היה מגלה ולפיכך ישנות טמאות דאע"פ דדברא איניש בהדה נשתכח הדבר וקשה [לר"י] דאם כן אמאי ב) נ"ל בסמוך דדברא איניש בהדה ולבית הקברות אזלא לא הוה ליה למימר אלא דברא איניש בהדה ותו לא ולכך טפי חדשות טהורות דאם איתא דקברה שם היה הדבר ידוע ועוד אי לבית הקברות אזלא ישנות אמאי טמאות ונראה לר"י כר"ח דפירש דישנות טמאות אפילו רחוקות דחיישינן שמא קרובות היו שהיה העיר אצלה וחרב ולפי זה לא נאמר משום דדברא איניש בהדה היה ידוע יותר והכי איצטריך לומר ולבית הקברות אזלא: **עילה** מצאו· פירש רבינו חננאל צלע ותלו הטומאה באותה צלע והשאר טהרו:

א) [וי"מ הכא דנקט אחד חדשות לפי שכל דבר חדש הוא תחלה ואח"כ ישן וכמו כן באירוסין קודם נישואין ובתולות שהם קודם בעולות· ומ"מ קשה דבפרק כיצד צולין (דף פה.) קאמר אחד עלם שיש בו מוח ואחד עלם שאין בו מוח אע"ג שאין בו מוח פשוט יותר שיש בו משום ועלם לא תשברו בו והתם לא שייך האי טעמא וצריך לפרש כדפרש"י ת"י עס"ג]: ב) ומאי למימר דתרי טעמי לטיבותא נקט· [ת"י]:

תוספות רי"ד

מעידים ולמה אומר תבדייתא שאין נאמנים ר"נ אמר תרי ותרי נינהו תשובה בודאי כי אמרי ...

... הוי לעונשן לא נפשות ולא ממון הכחשה הוי לבטל עדותן: אמר מר או שכת"י יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערעור והוחזק בב"ד אין נאמנים קרא עליו ערעור אין לא קרא עליו ערעור והוחזק בב"ד לא מסייע ליה לרבי אסי דאמר ר"א אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערעור והוחזק בב"ד פי' אין מקיימין את השטר מתוך שטר אחר אלא אם כן קרא ערעור על אותו שטר האחר והוחזק בב"ד ע"י עדיו דאי לא קרא עליו ערעור חיישינן דלמא ההוא גופיה מזויף הוא: אמרי נהרדעא אין מקיימין את השטר אלא משתי שדות והלקוחות אכלו ג' שנים ע"י שטרות הללו מקיימין שטר שלישי מהם אם דומין החתימות ובשופי פי' כשהן בלא ערעור ולא פליגי נהרדעאי אברייתא דהאי דבעי שתי שטרות של שתי שדות כגון דלא מקיימי מש"ה בעי' שאכלום בעליהם בשופי ג' שנים אבל אם[הם] מקיימין אפי' מחד מקיימין אמר ר"ש בר אשי וביוצא מת"י אחר פי' ששני שטרות הללו שמקיימין השלישי מהן יוצאים מת"י איש אחר אבל מתחת ידו לא פי' של זה המוציא את השלישי מ"ש מתחת ידו דלא דלמא זיופי זייף פי' הסתכל בכתב של אותן שני שטרות וכוון והתם

... ההוא סהדותא א"ל ולאו א"ל לא אדכיר ר' אסהיד ליה כהנא דהוה פי' מגמגם על ר"א א"ל מי סברת קסמכנא אנפשאי ... בפסקי בפ' ... מתני' זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי כת"י וזה כת"י של חבירי הרי אלו נאמנים זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כת"י צריכים שיצטרפו דברי רבי וחכ"א אין צריכין לצרף עמהן אחר אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי· רבי סבר תרי אכל חתימה וחתימה הלכך אם כל אחד העיד על שלו ועל של חבירו יש שני עדים והתימה ואם כל אחד ואחד מעיד על שלו ולא על של חבירו צריכים לצרף עמהן אחר התחתימות שיבואו על כל חתימה שני עדים· והחכמים סברי כל אחד נאמן על התימה כשבאו העדים לקיים חתימת עדים אחרים צריכים להיות שנים על כל חתימה וחתימה אבל כשהן בעצמן מקיימין חתימתן אין צריכין צירוף אלא כל אחד נאמן לומר זה כתב ידי ופריש תלמודא בשתמצא

ח) נ"ל והזמה שלא בפניהם הכחשה מיהו הוי פי' כמורה נבו'.

גליון הש"ס גמ' שאין אדם זוכרה· עיין תוס' יו"ט פ"ב מ"ג דכ"ע ד"ה לא יסמוך 8

מג א ב מיי' פ"ו מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף י יא:
מד ג ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יג:
מה ה טוש"ע שם סי' סט סעיף ג:
מו ו מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה ג ופכ"ז הלכה ב סמג עשין צד טוש"ע שם סימן לט סעיף א וסימן סט סעיף א:
[בגיטין פו.]
[שם כב.]
מז ז מיי' פ"ד מהלכות עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן ל סעיף יב וסימן מו סעיף יד:

על כתב ידן הם מעידים לדברי חכמים *על מנה שבשטר הם מעידים פשיטא מהו דתימא לרבי ספוקי מספקא ליה אי על כתב ידם הם מעידים או על מנה שבשטר הם מעידים ונפקא מינה [ב]היכא דמית חד מינייהו לבעי שנים מן השוק להעיד עליו דאם כן קנפיק נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא והכא לחומרא והכא לחומרא קמ"ל דרבי מיפשט פשיטא ליה בין לקולא בין לחומרא דאמר רב יהודה אמר רב [ג]שנים החתומין על השטר ומת אחד מהן צריכין שנים מן השוק להעיד עליו בזו רבי לקולא ורבנן לחומרא ואי ליכא תרי אלא חד מאי אמר אביי [ד]לכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא (א) ומחזקי ליה בי דינא (והזו ליה) ולא צריך איהו לאסהודי אחתימת ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אאידך ודוקא אחספא *אבל [ה]אמגלתא לא דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עילויה מאי דבעי ותנן *[ו]הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כדברי חכמים *פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא *הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחביריו קא משמע לן: סימן נח נד חד: אמר ליה רב חננא בר חייא לרב יהודה ואמרי לה רב הונא בר יהודה לרב יהודה ואמרי לה רב חייא בר יהודה לרב יהודה ומי אמר שמואל הכי והא ההוא שטרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל והוה כתיב ביה מדאתא רב ענן בר חייא ואסהיד אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב חנן בר רבה ומדאתא רב חנן בר רבה ואסהיד אחתימות ידיה ואדחד דעמיה ומנו רב ענן בר חייא אשרנוהי וקימנוהי כדחזי א"ל ההוא שטרא דיתמי הוה וחש שמואל *לב"ד טועין וסבר שמואל דלמא איכא דסבירא ליה הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ובהא אפילו מחביריו סבר אעביד רווחא כי היכי דלא מפסדי יתמי אמר רב יהודה אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר רמי בר חמא *כמה מעליא הא שמעתא *אמר רבא מאי מעליותא מאי דקא מסהיד סהדא לא קא מסהיד דיינא ומאי דקא מסהיד דיינא לא קא מסהיד סהדא אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר *לא תציתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל
איקלע

רש"י

על כתב ידן הן באין להעיד כשמקיימין השטר בב"ד לפיכך צריך שנים על כל כתב וכתב: לדברי חכמים על מנה שבשטר הם מעידים. אנחנו ראינו המלוה והתמנו הלכך בתרי סגי ולא צריך חד מינייהו לאסהודי אדחבריה: מהו דתימא לרבי ספוקי מספקא ליה אי על כתב ידן · אנו זקוקין שיעידו: או על מנה שבשטר · ומשום שמא על כתב ידן הן מעידין מצריך תרי לכל כתב וכתב ומיפשט מיהא לא פשיטא ליה: ונפקא מינה · בין ספק לודאי לשנים החתומים על השטר ומת אחד מהן צריך שנים מן השוק להעיד עליו ואין זה כשר להעיד על כתב ידו ועל של חבירו ולצרף אחד עמו שיעיד על שתיהן דדלמא על מנה שבשטר הן מעידין וכי אומר זה כתב ידי נפיק פלגא דממונא אפומיה וזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאינו צריך לו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה אשתכח דכולא ממונא נכי ריבעא נפיק אפומיה ואמן ע"פ שנים עדים בעינן ולא דבר על פיו של זה וחצי דבר על פיו של זה הלכך ניבעי תרי דכיון דספיקא היא ניזיל הכא לחומרא והכא לחומרא היכא דשניהם קיימים אזלינן לחומרא ואמרינן על כתב ידן הן מעידין ובעינן תרין על כל כתב וכתב והיכא דמית חד מנייהו בעינן תרין מן השוק שיעיד האחד על כתב יד המת ואחד מהן יעיד על כתב יד החי והאי דאי הוה פשיטא לן דעל כתב ידן מעידין הוי סגי בחד מן השוק שיעיד על שתי החתימות והחי יעיד גם הוא על שתיהם ולא נפיק כולא ממונא נכי ריבעא אפומא דחד דאיהו נמי צריך לאותו מן השוק שיעיד על חתימתו אבל השתא דמספקא לן דלמא על מנה שבשטר הן מעידין ועל כתב ידו הוא נאמן ואין צריך לצירוף ועוד אנו צריכים לו שיעיד על חותם המת נפקי תלתא ריבעי אפומיה אי ליכא תרין מן השוק שלא יהא זה צריך להעיד על המת קמ"ל דפשיטא ליה וסגי בחד מן השוק ושניהם יעידו על שתיהן: בין לקולא · כי הכא דאילו לרבנן בעי שנים מן השוק שיעידו על של מת וזה לבדו יעיד על חתימתו: נכי ריבעא · חסר ריבעא: צריך שנים · לדברי חכמים: ואי ליכא שנים שיכירו כתב המת: אלא חד · וזה החי נמי מכירה מאי ניעביד: לכתוב זה שנשאר בחיים: חתימת ידיה אחספא ונשדייה בבי דינא · ויטלוה הדיינים ויקיפוה אצל חתימתו שבשטר: ומחזקי · ההיא דשטרא מהך דאחספא דלא צריך לאסהודי אחתימת ידיה: וכתב עליה מאי דבעי · למעלה מן החתימה יכתוב שזה החתום לוה ממנו מנה ויחתב כך אני פלוני החתום למטה לויתי מנה מפלוני: מנכסים בני חורין · וממשעבדי לא דלית ליה קלא לדבר שאינו עשוי בעדים: מהו דתימא · כי היכי דהלכה כרבי מחבירו ה"נ אפילו מחביריו: דנפיק מבי דינא דמר שמואל · שקיימוהו בבית דינו וכך נמצא כתוב בהנפק שכתבו הדיינים בו: מדאתא רב ענן כו' · אלמא כרבי ס"ל שצריך לומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירי: שטרא דיתמי הוה · שהולך לעיין בתקנתם: וחש שמואל · שאם לא כתב בו אלא פלוני העיד על כתב ידו ופלוני על כתב ידו שמא כשיוליאו היתומים שטר זה בב"ד לגבות יהא אותו ב"ד טועה לומר שהלכה כרבי ויאמרו שאין זה קיום: איכא דס"ל · בעלמא ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו: עד ודיין · שטר שכתוב בו הנפק וחתמו הדיינין על הנפק שלו ולאחר זמן כשהוליאו המלוה לגבות ערער הלוה לומר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו ואחד מן הדיינים העיד על כתב ידו מצטרפין להכשירו: מאי דקא מסהיד סהדא כו' · עדי השטר מעידין על מנה שבשטר כרבנן והדיינין מעידין בפניו נתקיים: רב יהודה אחוה דרמי בר יחזקאל הוה:
איקלע

תוספות

על כתב ידן הן מעידין · נראה דלרבי אפילו אומרים בפירוש דמעידין על מנה שבשטר חשיב כאילו מעידין על כתב ידן וכן לרבנן אפי' אומרי' בהדיא דעל כתב ידן הן מעידין מדאמרי' בסמוך ואי ליכא תרי אלא חד היכי נעביד משמע דלא יועיל לרבנן אם יעידו בהדיא על כתב ידן:

ודוקא אחספא · וה"ה אריסא דמגלתא כדאמר בגט פשוט (ב"ב דף קס: ושם) דליכא למיחש למידי והא דתניא בפ"ק דקדושין (דף ט. ושם) כתב על הנייר או על החרס בתך מקודשת לי כו' וכן גבי שדה (שם כו.) כתב על הנייר או על החרס כו' הרי זה מכורה נראה דהתיא כר"א דאמר *עדי מסירה כרתי דלר"מ כיון דעדי חתימה כרתי לא מהני על דבר שיכול לזייף כדאמר בפרק ב' דגיטין (דף כא: ושם) אין כותבין לא על הנייר כו' והכמים מכשירין ומפרש בגמרא *מאן חכמים ר"א והע"ג דאמר התם לא הכשיר ר"א אלא בגיטין אבל בשאר שטרות לא ה"פ אלא בגיטין ודכוותייהו דהיינו שטרות שאין עומדין לראיה כגון אותו שאינו עשוי אלא לקנות בו אשה ושדה כעין גיטין שעשוין לפי שעה לגרש בו אע"פ שיכול השטר של קנין להועיל נראה גם הגט יכול להועיל כדאמר בהכותב (לקמן דף פט:) ובפ"ק דב"מ (דף יח. ושם) וכ"ת נקרעיה בעינא לאיכסובי ביה אלא שעיקרן לא לכך נעשו ולא ממעט אלא שטרות שעיקרן לראיה ועשוין לעמוד ימים רבים כדמייתי התם קרא ונתתם בכלי חרש וגו':

הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין · פסק רב אלפס דווקא כשאומר לא היו דברים מעולם אבל נאמן הוא לומר פרעתי ולא מצי א"ל שטרך בידי מאי בעי אלא בשטר שיש בו עדים דגובה בו מנכסים משועבדים ואין נראה לרבינו יצחק כי מנין לו זה החילוק כי סבר דבכל שטר אינו רגיל לפרוע עד שיחזיר לו שטרו:

עד ודיין מצטרפין · משמע דאפילו בשטר מקויים היישינן שמא זייף לחתימת הדיינין. וכן משמע בירושלמי דגיטין ובפרק בן סורר והא דתניא בתוספתא דשביעית פרוזבול המקושר ר' יהודה אומר עדים חותמין מבחוץ והדיינים מבפנים אמרו לו אין מעשה בית דין צריך קיום היינו דווקא בפרוזבול משום דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפי' למ"ד אינו נאמן מודה הוא דלא בעי קיום:
האמר

תוספות רי"ד

כשתמצא לומר לדברי רבי על כת"י הן מעידין ולפיכך צריך שיצטרף עמהן אחר ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין והרי הם שנים ופי' המורה שהם זקוקין לומר אנחנו ראינו המלוה והתמנו ואינו נ"ל שבין שזוכרין אותה ומעידין עליה בין אין זוכרין אותה שכבר שכחו העדות אלא שמכירין חתימתן ומעידין עליה. פליגי רבי ורבנן רבי סבר אע"פ שזוכרים ההלואה ומעידים עלה אפ"ה על כת"י מעידין שאם לא יקיימו החתימה הוה לה מלוה ע"פ ולא טרפא ממשעבדי א"נ מצי אידך למיטען פרעתי הלכך זקוקים אנו לעדותן לומר מכירים אנו חתימתינו ולשויי שטרא מעליא למיטרף מן הלקוחות ושלא לטעון פרעתי ורבנן סברי לא מיבעי אם זוכרים המלוה ומעידים עליה אלא אע"פ שאין זוכרים אותה כי אם מכירין חתימתן על מנה שבשטר מעידין שמתחלה כשחתמו העידו כל אחד על המנה גם עתה שבאים לקיים חתימתן כל עדותן אינה באה אלא על המנה א) ואע"פ שעכשיו אינן זוכרין אותו שכיון שבאים לקיים החתימה שנעשית על המנה נמצא שכל עדותן על זו הוא: אר"י אמר שמואל הל' כחכמים פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מ"ד הל' כרבי מחבירו ב) ובהא אפי' מחביריו קמ"ל: אר"י א"ר שנים החתומים על השטר ומת אחד מהן צריכים שנים מן השוק להעיד עליו ואל יצטרף הוא עם א' כי היכי דלא ליפוק נכי רבעא דממונא אפומא דחד סהדא פי' הוא שהעיד על חתימתו נאמן וא"צ לצירוף מן השוק אבל חבירו שמת צריכים שנים מן השוק להעיד על חתימתו עכשיו ואם יצטרף הוא עם אחר נמצא שיצאו שלשת חלקי המנה שבשטר ע"פ זה והתורה אמרה על פי שנים עדים יקום דבר חצי דבר חצי דבר ע"פ זה וחצי דבר ע"פ זה ופי' נכי חסר: ואי ליכא אלא חד מהו פי' שמכירה מאי ליעבד אמר אביי כותב האיך פי' שנשאר בחיים חתימות ידו אחספא ושדי ליה בב"ד וחזי ליה בב"ד פי' ויטלוה הדיינים ויקיפוה אצל החתימות שבשטר ומחזקי ליה פי' ההיא דשטרא מהך דחספא ולא יצטריך איהו לאסהודי אחתימות ידיה ואזיל איהו והאי ומסהיד אאידך ודוקא אחספא אבל אמגילתא לא דלמא משכח ליה איניש דלא מעלי וכתב עלויה מה דבעי ותנן הוציא עליו כת"י שהוא חייב לו גובה מנכסים בנ"ח פי' ממשעבדי לא דל"ל קלא שאינו עשוי בעדים וכן נמי יכול לכתוב אריש מגילתא כדאמרי' בפ' ג"פ האי מאן דמחזי חתימות ידיה בב"ד לא לחזי בסוף מגילתא אלא ברישא דלמא משכח ליה אחר וכתב אגבי' דמסיק בי' פי' יכו"ע מלמעלה אני החתום לויתי מפלוני מנה עיין בפ"ק דקדושין בהלכה ובשטר (דף כ"ו): אר"י א"ש עד ודיין מצטרפים פי' ראובן שהוציא על שמעון שטר החתום ואשרתא דדייני מלמטה שהתמו הדיינים שם שקיימו החתימה וטען שמעון לא חתימת העדים ולא חתימת הדיינים ושמא הוא זייף הכל ובא ע"א מעדי השטר והעיד על חתימתו ואחד מן הדיינים בא והעיד על חתימתו מצטרפים זה עם זה דכולהו לקיומא שטרא אתי. אמר רמב"ח כמה מעליא האי שמעתא א"ל מאי מעליותא מאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדא. אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להו להני כללי דכייל יהודה אחי משמי' דשמואל
דאיקלע

א) וסיים כדעת הראב"ד בהשגות פ"ח מהלכות עדות הלכה ד' ע"ש. ב) נראה דנ"ב היה גורס כאן והלכה אפילו מחביריו וכ"ה הגירסא באמת בפכת"ס כו

מסורת הש"ס

[ב"ב קעה:]
[ברכות ט. וש"נ]
[לקמן מג. עירובין מו: פסחים כז. ב"ב קכד:]
[יבמות קו. ב"ב קלח: קסד. סנהדרין ל.]
נ"י רש"ל אמר ליה רבא

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושדי ליה בבי דינא והזו ליה ומחזקי ליה בי דינא ולא צריך כנ"ל:

גליון הש"ס

גמ' אבל אמגלתא לא. עיין ב"ב דף קסז ע"א תוס' ד"ה מקשר עדיו מאחוריו: שם כמה מעליא. כעין זה שבועות דף מז ע"ב: שם לא תציתינהו. לקמן דף ס ע"א ודף עו ע"ב חולין דף מד ע"א:

איקלע רבנאי אחוה דר' חייא בר אבא למזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין מצטרפין אמר אמימר כמה מעליא הא שמעתא אמר ליה רב אשי לאמימר משום דקלסה אבוה דאמך את נמי מקלסת לה כבר פרכה רבא: אמר רב ספרא אמר רבי אבא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב הונא ואמרי ליה אמר רב הונא אמר רב *שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם ומי כתבינן והאמר רב פפי משמיה דרבא *האי אשרתא דדייני דניכתב מקמיה דניחוו סהדי אחתימת ידייהו פסולה דמתחזי כשקרא הכא נמי מתחזי כשקרא אלא אימא עד שלא כתבו מעידין בפניו וחותם משכתבו אין מעידין בפניו וחותם ש"מ תלת ש"מ *עד נעשה דיין וש"מ [ב]דיינין המכירין חתימות ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם וש"מ דיינין שאין מכירין חתימות ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד מתקיף לה רב אשי בשלמא עד נעשה דיין שמעינן מינה אלא דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם דלמא לעולם אימא לך צריכין ושאני הכא דקא מקיימא הגדה בחד ודיינין שאין מכירין חתימות ידי עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד דלמא לעולם אימא לך אין צריכין ושאני הכא דלא קא מקיימא הגדה כלל יתיב ר' אבא וקאמר לה להא שמעתא דעד נעשה דיין איתיביה רב ספרא לרבי אבא *[ג]ראוהו שלשה והן בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש החדש מקודש שאין היחיד נאמן על ידי עצמו ואי סלקא דעתך דעד נעשה דיין למה לי כולי האי ליתבו בדוכתייהו וליקדשי אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרב יצחק בר שמואל בר מרתא ורב יצחק לרב הונא ורב הונא לחייא בר רב וחייא בר רב לרב ואמר להו הנח [ד]לעדות החדש דאורייתא *[ה]וקיום שטרות דרבנן אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב [ו]שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערער על אחד מהן עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם ערער דמאי אי ערער דגזלנותא

תרי

רש"י

איקלע רבנאי למיזבן שומשמי גרסי' ולא גרסי' דאיקלע ולא גרסינן לגבן ולאו רמי אמרה דה"א לומר כן שאמר רמי עדות זו על אמימר ורב אשי שהרי רב אשי כמה דורות היה אחריו דאמרינן בקדושין (דף עב:) יום שמת רב יהודה נולד רבא יום שמת רבא נולד רב אשי: אבוה דאמך · רמי בר חמא: שלשה שישבו · בב"ד: לקיים השטר · ובלא העדאת עדים שיעידו על כתב ידן לפי שהדיינין עצמן מכירין אותה השנים מכירין אותה ואחד אינו מכיר: עד שלא חתמו · השנים על ההנפק: מעידין · לפני השלישי שזהו כתב ידן של חתומים: וחותם · עמהם על מה שכותבין אשרתא וקיימנוהי לשטרא דנן במותב תלתא דאשתמודענא דחתימת ידא דסהדי היא: משחתמו אין מעידין · דחתימה קמייתא בשקרא הוה דלאו תלתא הוו דידעי: ומי כתבינן · לאשרתא דידיה בתמיה וכי קודם שנתקיים לפני שלשתן יכתבו במותב תלתא הוינא ואשתמודענא כו': אשרתא · לשון חוזק שמחזקים [את השטר] וכותבין אשרתוהי: דנכתבא מקמי דניחוו סהדי כו' · עד שלא העידו העדים על כתב ידם כתבו הדיינין במותב תלתא הוינא ונפיק שטרא דנן קדמנא ואסהידו פלוני ופלוני אחתימת ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי: עד נעשה דיין · שהרי השנים העידו על החתימות: צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד · שאם העידו בפני השנים אין הג' יכול לחתום דהא הכא הוצרכו השנים להעיד בפני הג': דלמא לעולם צריכין · להעיד שאין עדות אלא ע"י הגדת עדות: ושאני הכא דקא מקיימא הגדה · בפני היחיד שאינו מכיר: דלא מקיימא הגדה כלל · אי לא הוו מסהדי באפיה: ראוהו ג' · בעדות החדש קאי: והן בית דין · מסנהדרין המקדשין את החדש: יעמדו השנים · להיות עדים והתם פרכינן לא תהא שמיעה גדולה מראיה ומוקמינן לה כשראוהו בלילה לפיכך אם לא יעידו לבקר על מה יאמרו מקודש: שאין היחיד נאמן · לקדש החדש ביחידי: ליתבו בדוכתייהו · אחר שהעידו בפניו: וקרא ערער על הא' · שהוא פסול: עד שלא חתמו · השני דיינים על האשרתא: מעידין · על זה שהוא כשר: משחתמו · הוו להו נוגעין בעדות שגנאי להם שישבו עם פסול בדין:

תוספות

האמר רב פפי האי אשרתא · תימה דפריך מדרב פפי ובפרק הכותב (לקמן דף פה. ושם) מסיק דליתא לדרב פפי מדרב נחמן כו' ועוד דבפ' כל הגט (גיטין כו: ושם) מסיק דרב לית ליה דרב פפי והיכי פריך הכא מדרב פפי אמילתיה דרב מיהו הא איכא לתרץ דאליבא דאמרי לה משמיה דרב הונא פריך ואין לומר דהכי פריך כיון דאמר משחתמו אין מעידין לפניו וחותם אלמא חיישינן למיחזי כשקרא אם כן משכתבו עד שלא חתמו נמי דכתיבה נמי מיחזי כשקרא דא"כ הוה קשיא דרב אדרב דהכא חייש למיחזי כשקרא ובפרק כל הגט (שם) לא חייש אלא טעמא דמשחתמו דמי לנוגעים בעדות כעין שפירש בקונט' גבי ההוא שקרא ערער על אחד מהן ותירץ ר"ת *דדרך הש"ס להקשות אפילו מדבר דלא הוי הלכתא הכי ופוסק ר"ת דכתבינן *אורכתא אפילו אמטלטלי דכפריה דלא קיי"ל כרב פפי דחייש למיחזי כשקרא אע"ג דפריך מינה ופריך נמי מנהרדעי בכמה מקומות בפרק שבועת העדות (שבועות דף לג: ושם) ובפרק יש בכור (בכורות דף מט.) והאמרי נהרדעי לא כתבינן אורכתא כו' וי"מ וליתא דקאמר בהכותב ובפ' כל הגט (גיטין דף כו: ושם) דלא בעי למימר דליתא לדרב פפי אלא דליתא לקושיא שאין לדמות אשרתא שהוא מעשה ב"ד לשאר שטרות דבמעשה ב"ד לכ"ע חיישינן למיחזי *כשקרא ור"י מדנפי"ר תירץ דלכתחלה ודאי חיישינן למיחזי כשקרא כדאמר להו רב לספרי כי יתביתו בהיני כו' (ב"ב דף קסב.) אבל בדיעבד לא חיישינן ולהכי פריך הכא דהוי לכתחלה והא דקאמר דליתא לדרב פפי היינו דיעבד דההיא איתתא דהכותב (לקמן דף פה. ושם) כיון שהיתה צריכה לחזור לב"ד כדיעבד דמי והרשאה נמי דכתבינן אמטלטלי דכפריה היינו משום כיון דאינו יכול ליכך שם כדיעבד דמי*:

ושמ"ע דיינין המכירין חתימת עדים א"צ להעיד בפניהם. דקס"ד דצריך להעיד בפניהם אע"ג דלא תהא שמיעה גדולה מראייה לפי שהיו נראין יותר בית דין דכשאין מעידין בפניהם אין נראה אלא כעד מפי עד ומטעם זה הצריכו ג' בקיום שטרות דהוה סגי בב' אלא משום דבעינן שיהא ב"ד כדפרישית ועוד אומר ר"י דס"ד דצריך להעיד בפניהם משום דפעמים אין מכירין אלא על ידי שראו בלילה דליכא למימר לא תהא שמיעה גדולה מראייה דשמיעה אינה יכולה להיות בלילה כדאמר בר"ה (דף כה: ושם) דהקירת עדים כתחלת דין דמי ותחלת דין אינו אלא ביום כדאמרינן בסנהדרין (דף לג.): בפני כל אחד ואחד · דס"ד כיון שהעידו בפני שנים יכול השלישי לכתוב על סמך השנים אע"פ שלא העידו בפניו: הנח לעדות החדש דאורייתא · ובדאורייתא אין עד נעשה דיין וטעמא דאין עד נעשה דיין משום דבעינן שיעידו לפני הדיינין כמו שמפרש רשב"ם דכתיב ועמדו שני האנשים אלו העדים לפני ה' אלו הדיינין וי"מ משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה ואם העדים נעשו דיינין עדות שאין אתה יכול להזימה היא שלא יקבלו הזמה על עצמן ומיהו לפי טעם זה אם העדים קרובים לדיינין אינם יכולים להעיד דלא יקבלו הזמה עליהם אלא כיון דבני הזמה נינהו בב"ד אחר עדות שאתה יכול להזימה קרינא בהו ה"נ יהיה הדיין נעשה עד *)ודוקא בעד המעיד אמרינן דאין עד נעשה דיין דשייכי הני טעמי אבל עד שאינו צריך להעיד כגון שיש אחרים שיעידו או כגון שראוהו ביום שאינו צריך להעיד דלא תהא שמיעה גדולה מראייה נעשה דיין ודווקא בדיני ממונות אבל בדיני נפשות אפילו עד שאין צריך להעיד אין נעשה דיין לר"ע דאמר במסכת מכות (דף ו. ושם) אפילו הן מאה כולן עדים וטעמא מפרש בפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כו. ושם) משום דכתיב והצילו העדה והכך כיון דחזו דקטל תו לא חזי ליה זכותא ודווקא בדאורייתא אבל בדרבנן אפילו עד המעיד נעשה דיין:

*) [וע"ע מ"ש תוס' ב"ק נ: ד"ה כגון שראוהו בלילה כו' טעם אחר בשם ר"י דנפקא לן מביום הנחילו כו']

תרי

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ז מהל' עדות הלכה ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד:

מט ב מיי' פ"ז שם הל' ב סמג שם טוש"ע שם סעיף ז

נ ג מיי' פ"ב מהלכות קידוש החדש הלכה ט:

נא ד מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ט סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ה:

נב ה מיי' פ"ו שם הל' א ופ"ז הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע שם סימן מו סעיף ד בהג"ה:

[וע"ע בתוס' ב"מ קיג. ד"ה מחויר]

[פי' הרשאה]

נג ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:

[וכיה דכותב לא חשיב מעשה ב"ד דבעדים שני שיעידו שנכנסה. פ"י]

[וע"ע תוס' גיטין כו. ד"ה ליתא וב"מ יב: ד"ה כותבין]

מסורת הש"ס

גיטין כו: לקמן פה. [ועי' בטוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כד ובכ"ץ ובסמ"ע שם]

סנהדרין לה: ר"ה ט. גיטין ה: ב"ק נ: יומא קיז.

ר"ה כה.

[לקמן כח. ע"ש בתוס']

תוספות רי"ד

דאיקלע רבנאי אחוה דר' חייא בר אבין לקמן למיזבן שומשמי ואמר הכי אמר שמואל עד ודיין אין מצטרפים וכך הלכה: אר"ה א"ר ג' שישבו לקיים את השטר פי' בלא העדאת עדים שיעידו על כת"י לפי שהדיינים עצמם מכירין אותה ב' מהן מכירין חתימת ידי העדים וא' אינו מכיר עד שלא חתמו פי' בהנפק מעידים בפניו והותם פי' לפני השלישי שזה כת"י התתומים משחתמו אין מעידין בפניו והותם פירוש (אחר) עד שלא חתמו הן בההיא אשרתא מעידים בפני זה והותם עמהן וכותבין כך נפק שטרא דנן קדמנא ונתבררנו שהוא חתימות העדים ואשרנוהו וקיימנוהו כרחזי אבל אחר שחתמו אין מעידין בפניו מפני שהן נגעים בעדותן שנראה שמה שמעידים כך כדי לקיים חתימתן שלא תבטל: ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין פי' אחר שהעיד ונעשה עד חוזר עוד ונעשה דיין וש"מ דדיינים המכירים חתימת ידי העדים א"צ להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימות העדים צריכים להעיד בפני כאו"א פי' שאם העידו בפני הב' אין הג' יכול לחתום שהרי כאן הצריכו להעיד בפני הג' ולא יועיל הנה שיעידו בפני ב' והב' יעידו לג' כדאמרינן בשנים מכירין משום דהוי להו עד מפי עד אבל כשמכירין מעצמן אינו עד מפ"ע: איתבי' רב כפרא לר"א ועד מי נעשה דיין והתנן ראוהו ג' והם ב"ד פי' מסנהדרין שמקדשים את החדש יעמדו ב' ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש מקודש שאין היחיד נאמן ע"י עצמו והתם פרכינן ולא תהא שמיעה גדולה מראייה ומתוקמ' לה כשראוהו בלילה לפיכך אם לא יעידו בבקר על מה יאמרו מקודש אין היחיד ראוי לקדש את החדש דקידוש החדש צריך שלשה והלכך יושיבו ב' דיינים אחרים מחבריהם מיושבי סנהדרין ואלה הב' שראו יעמדו בפניהם והם יקדשוהו ואי איתא ליתבו בדוכתייהו ולקדשו פי' אי איתא דעד שהעיד נעשה דיין מה צריך להושיב מחבריהם אצל היחיד הם שהעידו יצטרפו עמו לקדש אלא לאו ש"מ אין עד שהגיד עדותו כשר להיות דיין והבא היכי אמרינן דמעידים ומסיק הנח לעדות החדש דאורייתא ובדאורייתא אין עד נעשה דיין אבל קיום שטרות דרבנן ובדרבנן עד נעשה דיין פי' מה"ת ליכא למיחש לזיופא אלא בלי קיום יגבה ולכי מתברר דזייף מהדר ליה ורבנן הוא דאצרכי' לקיומי' ועד דלא מקיים לא גבי' עי' דיני עד נעשה. דיין בס"פ ששם ביארתי שאם יש עדים רביב שינמר הדין ע"פ שנים עדים ושלשה דיינים עד שהגיד עדותו נעשה דיין: אמר ר"פ משמיה דרבא האי אשרתא דדיינא דכתיבא מקמי דנחזי סהדי אחתימות ידיהו פסולה משום דמיחזי בשיקרא ולית הל' הכי דלקמן בפ' הכותב ובגיטין בפ' כל הגט מתיבי' ליה ואמרינן וליתא לדר"פ: אמר ר' אבא א"ר ה"ר ג' שישבו לקיים את השטר וקרא ערעור על א' מהן עד שלא חתמו פי' השנים על אשרתא מעידים עליו פי' על זה שהוא כשר והותם משחתמו אין מעידין עליו והותם פי' כיון שחתמו הן נגעים בעדות שהם מתכוונים שלא תבטל חתימתן תם גנאי הוא להם שיאמרו עם הפסול חתמו. וערער דמאי אי ערער דגזלנותא

תרי

תרי ותרי נינהו "אי ערער דפגם משפחה גלוי מלתא בעלמא הוא לעולם אימא לך ערער דגזלנותא וקאמרי "הני ידעינן ביה דעבד תשובה א"ר זירא הא מלתא מרבי אבא שמיע לי ואי לאו רבי אבא דמן עכו שכחתה "ג' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי אמר רב נחמן בר יצחק ואי כתב ביה שטרא דנן נפק לקדמנא בי דינא תו לא צריך ודלמא בית דין חצוף הוא וכדשמואל דאמר שמואל *שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי ודלמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל סבירא להו "דכתיב ביה ואמר לנא רבנא אשי:

מתני' *"האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר "ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת "אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר "ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת "ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא:

גמ' א"ר אסי מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר °את בתי נתתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הזה התירה °ל"ל קרא סברא היא הוא אסרה והוא שרי לה אלא כי איצטריך קרא לכדרב הונא אמר רב דא"ר הונא אמר רב *מנין "לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש הזה למה לי מיבעי ליה לכדתני ר' יונה דתני ר' יונה את בתי נתתי לאיש הזה *הזה "ולא ליבם ת"ר "האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שוויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון "שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי באשה אחת גדולה שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקידשה את עצמה אמרו לה חכמים מה ראית לעשות כן אמרה להם בתחלה שבאו עלי אנשים שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי אנשים מהוגנים עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רב אחא שר הבירה לפני חכמי' באושא ואמרו אם נתנה אמתל' לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה "אף בזו אם נתנה אמתלא

דברים כב

רש"י

תרי ותרי נינהו. כי אמרי לא גזל הוו להו תרי ותרי ולא מתכשר בהכי דקי"ל לקמן בפרקין (דף כו.) אין ערער פחות משנים: דפגם משפחה. שהעידו עליו שהוא עבד ועבד פסול לדין ולעדות ק"ו מאשה כדאמר בפ' החובל (ב"ק פח.): גלוי מילתא בעלמא הוא. משחתמו אמאי אין מעידין עליו מאי חשד נוגע בעדות איכא הכא דבר זה צריכין הן לברר ודבר העשוי לגלות הוא שיבדקו אחריו עד שיבורר הדבר ואין עדותן של אלו תלוי בהגדתן ואינן אלא מגלי דבר בעלמא: דעבד תשובה. והשיב את הגזלה: ואי לאו רבי אבא דמן עכו. שהזכירה לי לאחר זמן: שכחתה. שכחתיה: ומת אחד מהן. עד שלא חתמו: צריכין למיכתב כו'. דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר שבשנים קיימוהו: ואי כתב ביה שטרא דנן נפק קדמנא בי דינא תו לא צריך. דלא מקרי בי דינא בציר מתלתא: בי דינא דרבנא אשי. אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיא בימי רב נחמן בר יצחק דהוה מרא דשמעתא דודאי בי דינא דרב אשי לא עבדין בתרין: ואמר לנא רבנא אשי. לאזדקוקי ליה ולקיומי דכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי בתלתא אמר ויש מפרשין ואמר לנא רבנא אשי תלתא נינהו ולא נהירא לי דאי רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא דכתבי ביה: **מתני'** נשביתי. לבין העובדי כוכבים: וטהורה אני. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: נאמנת. ומותרת לכהן: ואם משניסת באו עדים. בגמרא מפרש אהייא קאי: **גמ'** נתתי לאיש אסרה. לכל העולם דלא ידעינן למאן וכי אמר הזה התירה לו: שנאמן לאסור את בתו. כשהיא קטנה או נערה שבידו לקדשה כדאמרי' בפ' נערה שנתפתתה מנין שאם אמר קדשתיה לפלוני שהוא נאמן לאוסרה על הכל: את בתי נתתי. אלמא בדידיה תליא נתינה והימניה קרא למימר הכי: הזה למה לי. כיון דלאו להפה שאסר מיבעי ליה: ולא ליבם. אם הוציא שם רע על נישואי אחיו שאין היבם נידון כמוציא שם רע ליענש במאה כסף והכי מוכח לקמן בפרק נערה: אמתלא

תוספות

תרי ותרי נינהו. פירש בקונטרס וכי אמרי לא גזל הוו להו תרי ותרי ולא מתכשר בהכי וקשה דהכא אליבא דרב הונא קיימינן דלית ליה (שבועות דף מז:) דזו באה בפני עצמה ומעידה דאית לן למימר אוקי גברא אחזקתיה ועוד דלרב חסדא דאמר (שם) בהדי כהדי שקרי למה לי מודה הכא דהאי גברא ממילא מתכשר שהרי אם כת אחת מאלו מעידה על אדם אחד שהוא פסול לרב חסדא דחשיב להו סהדי שקרי לא היתה נאמנת אע"ג דאין אדם מכחישה וכ"ש היכא דאיכא סהדי דמכחשי דלא מהימני וע"ק לר"י דקאמר אי ערער דפגם משפחה גלוי מילתא בעלמא הוא ופי' הקונט' דדבר העשוי ליגלות הוא שיבדקו עד שיתברר הדבר וזהו תימה איך יתברר הדבר לעולם כיון שאלו ב' אומרים שהוא עבד אין כל העולם יכולים להכחישן דתרי כמאה על כן נראה כפר"ח דלא איירי בעדות דייכן אלא בעדות אחרים וה"פ אם עד שלא חתמו קרא ערער על אחד מהם מעידים שנים מן השוק עליו ואותם דהוי כאילו ישבו בית דין אחר שהכשירוהו ולא בטל וועד המושב וחותמין משחתמו השנים ולא הספיק השלישי לחתום עד שקרא עליו ערער בא ערער וביטל וועד המושב של אותו ב"ד אע"פ שאחרי כן העידו אחרים שהוא כשר כיון שביטל ההוא מושב בטל וצריך לחזור ולהושיב ב"ד על כך ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו ולא מיפסיל דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה וכיון דאיגלאי מלתא דמעולם לא היה פסול הרי לא היה בטל וועד המושב של אותו ב"ד אי ערער דפגם משפחה שאמרו עליו שהוא עבד ואלו מזימים אותם דאי אומרים שאינו עבד א"כ היה נפסל דליכא למימר אוקי גברא אחזקה דאם הוא עבד לא היה לו חזקת כשרות מעולם *א"כ גלוי מילתא בעלמא הוא דכיון דאיגלאי מלתא דכשר היה מה איכפת לן בההוא ערעור ולא בטל וועד המושב לעולם ערער דגזלנותא ודקאמרי האך סהדי ידעינן ביה דעבד תשובה וכיון דמודו לקמאי דגזלן הוא הוה ערער דידאו ערער ובטל וועד המושב דהואיל ואמת הוא שנפסל הוי בחזקת פסלות עד שנודע לנו כשרותו:

במותב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוהי. פירוש צריך לכתוב וחד ליתוהי כיון דכתב בהדיא במותב תלתא הוינא ואין חותמין בו כי אם שנים אבל ודאי אם לא כתב וחד ליתוהי כשר תדע מדקאמר ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ומיירי דלא כתב וחד ליתוהי מדפריך ודלמא ב"ד חצוף הוה: **ודלמא** רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו. פי' כמו שסובר שמואל בעלמא כן סבירא להו בקיום שטרות אבל שמואל מצי סבר שפיר דבקיום שטרות בעי ג' דהא רב נחמן סבר לה כשמואל בפ"ק דסנהדרין *)(דף ג: ושם) דשנים שדנו דיניהם דין ורב נחמן גופיה סבר דקיום שטרות בשלשה בפ' חזקת הבתים (ב"ב מ.) גבי ג' אגרות לחזקה:

מנין להפה שאסר הוא הפה שהתיר מן התורה שנאמר את בתי נתתי לאיש וגו'. משמע דאין האב נאמן להתיר את בתו כשאסרה אלא מחמת מגו ותימה דאם בא אחד ואמר קדשתי את בתי ולאחר שעה או למחר אמר לפלוני קדשתיה לא יהא נאמן כיון דהשתא ליכא מגו ואומר ר"י דבענין זה שאינו סותר דבריו הראשונים ולא בא אלא לפרש דבריו הראשונים מהימן אע"ג דליכא מגו והכא דריש מאת בתי הפה שאסר הוא הפה שהתיר כגון דקאי האיש שקידש לו קמיה וקאמר את בתי נתתי לאיש ושתיק דמשמע ודאי שאינו מכיר שזה אתנו מדלא אמר את בתי נתתי לזה או לאיש הזה ביחד בלא הפסק מרובה הלכך לא יהא נאמן אחר כך אלא תוך כדי דבור דאיכא מגו ועוד אומר ר"י דאיכא למימר אפילו בכה"ג מהימן בלא מגו וקרא יתירא קדריש ואם אינו ענין כאן דאפילו לאחר זמן נאמן דסברא הוא שיהא נאמן לפרש למי נתנה אע"פ שלא פירש מתחלה שלא היה חושש לפרש תנהו ענין להיכא דאינו נאמן לאחר זמן שיהא נאמן בתוך כדי דבור במגו: [מנין לאב שנאמן לאסור וכו'. תימה מה צריך קרא תיפוק ליה דנאמן הואיל ובידו לקדשה כדאמר ביש נוחלין (ב"ב קלד:) בעל שאמר גרשתי את אשתי נאמן הואיל ובידו לגרשה וי"ל דהכא אין בידו כל כך דשמא לא ימצא אדם שיקדשנה (כדאיתא קדושין סד.) להכי איצטריך קרא ומיהו אם אמר על בתו בוגרת קדשתיה כשהיתה נערה או קטנה נראה דאינו נאמן דהשתא אין בידו כלל דאף על גב דלקמן בפ' נערה שנתפתתה (דף מו:) פריך ואימא הנ"מ קטנה אבל נערה איהי תיקדש נפשה לפי זה היה צ"ל דנאמן לאסור אפילו בשעה שאין בידו לקדשה דקרא בנערה כתיב ובעי למימר דאין בידו לקדשה ואת בתי נתתי כשהיתה קטנה וגזרת הכתוב הוא דנאמן אע"פ שאין בידו אבל לפי המסקנא לא נאמר כן]:

*) [ה: ועי' תוס' שם ג. ד"ה נראה]

חורס

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ו מהלכות עדות הלכה ב טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף כו:

נה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:

נו ג ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף כט:

נז ה מיי' פי"ב מהלכות גירושין הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ו:

נח ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:

נט ז ח מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כא סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ד:

ס ט מיי' שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ו:

סנהדרין ג. ה: ל. [illegible]

[בכורות לו.]

סא י מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' ג ופי"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה כד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף כח:

סב כ מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הלכה ט סמג עשין כה:

סג ל מ מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה לא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מו סעיף ד:

סד נ מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה הל' י סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן קפה סעיף ג:

קדושין סד. [ע"ש]

[וה"ה דהוה מצי למימר בערער ופגם משפחה וכגון דקאמרי ידעינן שנתכשר · פי' שם]

תוספות רי"ד

תרי ותרי נינהו פי' ועד שלא חתמו אמאי מעידין והא אין ערער פחות מב' שאין משגיחים בדברי היחיד וכיון שב' אומרים גזלן הוא ואלו אומרים שלא גזל הו"ל תרי ותרי וכל תו"ת הו"ל ספיקא דאורייתא ובספיקא דאורייתא לא אמרינן אוקי גברא אחזקתיה כדאמרינן לקמן בפירקין וכיון דהאידנא איתוקם בספק גזלן היכי מחתמינן ליה ומפקינן ממונא אפומיה הלכך אע"פ שלא חתמו לא יכלו להכשירו ואי ערעור דפגם משפחה גלוי מילתא בעלמא הוא ואפי' משחתמו מעידים פי' ערעור דפגם משפחת שאלו השנים שבאו לפוסלו לא העידו עליו עדות ברורה אלא העידו שבמשפחתו נשמע שם עבד שהוא פסול לעדות וכל המשפחה הן בחזקת שהוא ספק פסול שמא מזרע אותו עבד נולד ואלה מעידים שזה אינו מן המסופקין דברי לן שמייחוס כשרות הוא בא ואינן מכחישין את העדים אלא מוציאים את זה מספק פסול שלא יהיה מסופק כשאר כל בני המשפחה וזהו גילוי מילתא שיכול להתברר ע"פ אחרים שנבדוק אחריו ויתברר אם נולד מן הכשרים או מן הפסולין ובמילתא דעביד לגלויי לא משקרי אינשי והלכך אע"פ שחתמו והן נוגעים בעדות נאמנים דבאיזה עדות אינן נאמנין בדבר שלא נוכל להתברר על ידי אחרים כ"א על פיהם כדלקמן שמעידין שעשה תשובה שאין מכירין תשובתו אלא הם אבל ייחוס האדם דהוא מילתא דעביד לגלויי ע"פ אחרים אע"פ שהן נוגעים בעדותן נאמנים הם· לעולם ערער דגזלנותא ודקאמרי הני ידעי' ביה דעשה תשובה שהחזיר את הגזילה ואין כאן משום הכחשה הלכך עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם ומשחתמו שהן נוגעים בעדות אין מעידין עליו וחותם עי' בס"ז בערך מ"ר: א"ר זירא האי מילתא מר' אבא שמיעא לי שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכים למיכתב במותב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוהי פי' צריכים להודיע למה לא חתם הג' שיש לך לומר הא' היה קרובו או פסול ומפני זה לא חתם ובעבור זה האשרתא היא פסולה והמורה פי' צריכים לכתוב קודם שיחתמוהו דקיום שטרות בשלשה והרואה ב' חתומים יאמר שבשנים קיימוהו ואי כתיב [ביה] הא שטרא דנן נפק קדמנא בב"ד תו לא צריך דלא מקרי ב"ד בציר מתלתא· והגאון פי' אם כתבו בפנינו בב"ד הנפק שטרא דנן ואע"ג דלא כתבו במותב תלתא תו לא צריך למכתב וחד ליתוהי דסתם ב"ד כשרי' משמע ולא פסולים ולא קרובים ומקשינן דלמא ב"ד חצוף הוא דאמר שמואל שנים שדנו דיניהם דין אלא שנקרא ב"ד חצוף פי' והאשרתא בטילה דלית הלכתא כשמואל אלא כר' אבהו דאמר אין דיניהם דין ומהדר דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי פי' ב"ד מומחה שבדור והמורה פי' אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסי' בימי רנב"י דהוא מרה דשמעתא ובודאי בי דינא דר' אשי לא עביד בתרין ומקשי' ודלמא ב"ד דר' אשי כשמואל ס"ל ואין הלכה כמותן ומהדר דכתיב ביה אמר לנא רבנא אשי פי' רב אשי צוה לנו להזקק לו וכיון שע"פ ר"א עשו בוודאי בי ג' היו דר"א לא טעה בדשמואל דלית הל' כוותיה וכ"ש אם כתבו בבי ב"ד במותב תלתא כחדא הוינא דהו ליכא למיחש לא לדשמואל ולא לקרוב ופסול שחותמים בו שנים ואין צריכין לומר וחד ליתוהי ודוקא אם מת אבל אם הו צריך להתום שלא יאמרו השנים שהעידו בפניהם חתמו והשלישי לא העידו בפניו ומש"ה לא חתם והאשרתא בטלה: מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא [illegible]

תוספות רי"ד

גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה וא"ל מקודשת אני לימים עמדה וקדשה א"ע א"ל חכמים מה ראית א"ל בתחלה שבאו עלי בני אדם שאינם מהוגנים אמרתי מקודשת אני עכשיו שבאו עלי בני אדם שהן הגונים לי עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה ר"א שר הבירה לפני חכמים ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני פי' נדה וחזרה ואמרה טהורה אני מהו א"ל אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת: *) תנא מיניה מ' זמנין ואפ"ה לא עביד שמואל עובדא בנפשיה פי' פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש ממנ' עד שטבלה: ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז ל"ת ואם נשאת לא תצא מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי פי' בא על ספק כרת אר"ש כגון שנשאת לאחר מעדיה פי' שאמרו מת שאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו אבל זה אומר ברי לו אבל לאיניש דעלמא תצא ואע"ג דתנן בפ"ב דיבמות מת לא ישא את אשתו דוקא בחד אבל בתרי ליכא למיחש כדאוקימנא התם דתרי לא חשידי. היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי פי' שבאתה גם היא משם ואומרת מת בעלי ואם על העדים סמכה תצא ור"מ ב"י פליג ואמר שאם באו עדי האוסרים תחלה ואח"כ נשאת ואפילו לאחר מעדיה ואע"ג דאמרה ברי לי תצא עיין בהאשה רבה. אר"י ב' אומרים מת וב' אומרים לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת ל"ת ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תנשא ואם נשאת תצא מ"ש רישא ומ"ש סיפא ואוקמי' רבא דראה ר"י דברי ר' מנחם בר"י בגירושין ולא ראה דבריו במיתה מ"ש מיתה אינה יכולה להכחישתו פי' אם יבא בעלה א"י לומר לו מת אתה הלכך אי לא דברי לה שמת מידתתא ולא מינסבא עד דדייקא שפיר דחיישי לקקולא גירושין יכולה להכחישתו [illegible]

[ציד לב"א]

כה א ב ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הל' כב טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף מג :

כו ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג :

כז ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף לג :

כח ו מיי' שם הלכה ט טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ס :

[יבמות פח: כתם תוס' דבר זה בשם ר"י וע"ע תוס' ג"ג לב. ד"ה אבן]

ורבים אומרים נתגרשה נמי דייקא כי ידעה שלא יזמו עדים אבל הכא דאין אשה מעיזה ליכא כיון דאיכא עדים דקא מסייעי לה · פי' פס"ג

כט ז מיי' שם הלכה ד ופ"ד מהל' איסורי ביאה הלכה יג סמג עשין סח טוש"ע אה"ע סימן יז סעיף ג

ל ח ט מיי' פי"ג מהל' גירושין הל"ו טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף ב :

תוספות רי"ד

מספק ולא מירתתא למידק שפיר ומי מחצפי בי' והאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דחזקתה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה ה"מ היכא דליכא עדים דמסייע לה אבל היכא דאיכא עדים דמסייע לה מעיזה ומעיזת ומדפקינן מילתא דר"ה ש"מ דהכי הל' שאין התלמוד מקשה אלא מהל' פסוקה כך העמדנו נמי בגיטין בריש פ' התקבל: ר"א אמר דאמרו עדים עכשיו מת פי' היום מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורי פי' אם אמרו מבע בים או אכלו ארי אין אנו יכולים לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תנשא מיד דהא צריכה להמתין שלשה חדשים ואם נשאת לא תצא כרבנן וכשנשאת לאחד מעידיה' גירושין איכא לברורינהו דאמרי לה אי איתא דהכי הוא אחוי גיטך פי' ולא תנשא מיד דהא צריכה להמתין ג' חדשים אלא כגון שהמתינה ג' חדשים תשאת ואפ"ה כיון שעדים העידו שעכשיו גירשה אמרינן לה אי איתא כדאמרת הוה לך לאחוי גיטא דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי א"ו שקרא משהדי והני דאמרו לא גירשך הם נאמנים והלכך תצא ודוקא כשאמרו עכשיו גירשך דמוכחא מילתא דמשקרי אבל אם מעידים שגירשה זה כמה ימים לא תצא כרבנן וליתא לר' מנחם בר"י לא במיתה ולא בגירושין והלכה כר"א דהוא בתרא: ת"ר ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה ה"ז ל"ת ואם נשאת ל"ת

תוספות

תורה ואמרה טהורה אני מהו · פירוש מועיל אמתלא או לא אבל אין לפרש מהו, אם צריכה אמתלא או לא מדקאמר אף כאן אם נתנה כו' : **ואפילו** הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשיה ר"ת הביא ירושלמי שמואל בעא לאזדקוקי לאתתיה אמרה ליה טמאה אני ולמחר אמרה טהורה אני אמר לה אתמול טמאה יומא דין טהורה אמרה ליה אתמול לא הווה בי חילא כי השיא שעתא אתא שאיל לרב אמר ליה אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת :

הבא עליה באשם תלוי קאי · תימה דבשמעתא קמא דלא מסקינן בפרק ד' אחים (יבמות דף ל. ושם) דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא אוקמה אחזקה ומאי שני נמי כשניסת לאחד מעדיה הא עד נמי בחנק קאי דאוקמה אחזקה ואומר *ר"ת דחזקה דהשתא דייקא ומנסבא מרעה לה לכך חזקה דמעיקרא נמי שרינן לה כי ליכא עדים כלל *אע"פ שהיא בחזקת אשת איש*): **באשם** תלוי · אפי' למאן דבעי חתיכה אחת משתי חתיכות הכא לא בעינן שתי חתיכות דמאן דמפרש בפרק ספק אכל (כריתות דף יז: ושם) טעמא דבעינן חתיכה משתי חתיכות משום דאפשר לברר איסורו פי' אפשר לברר על ידי בקי שיכיר חתיכה הנשארת אם חלב היא אם שומן היא הכא נמי אפשר לברר ע"י הזמה ולמאן דמפרש משום דבשתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן איקבע איסורא ה"נ איקבע איסורא שהיתה בחזקת אשת איש או נמי נלו אשם תלוי ממש קאמר אלא כלומר באיסור אשם תלוי : **כגון** שניסת לאחד מעדיה · והא דתנן בפ' שני דיבמות (דף כה. ושם) הרגתיו לא ישא את אשתו לא ששנים מעידין כן דבשום מקום אין שנים חשודין כדמוכח לקמן דאפילו למאן דחייש לגומלין אם שנים מעידין על זה ושנים על זה נאמנין וכן מוכח נמי בפ"ב דיבמות (ג"ז שם:) דתנן התם מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה מפני שהוא ב"ד ודייק בגמרא טעמא דב"ד הא בתרי לא מאי שנא מהא דתנן עדים החתומים על שדה מקח או על גט אשה לא חשו חכמים לדבר זה היא גופה קמשמע לן לאפוקי ממ"ד מיאון בשנים אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה: **אי** הכי לכתחלה נמי · ומהא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז: ושם) עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ליכא לאקשויי לעולא דהתם איירי בבת אחת ואפילו אם ניסת תצא ועולא איירי בזה אחר זה כשבא עד אחד ואמר מת התירוה ואח"כ בא אחר ואמר לא מת אם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תנשא משום דרב אסי כדמסיק ומרישא דהתם יש להוכיח שיש חילוק בין בבת אחת בין בזה אחר זה דקתני עד אחד אומר מת וניסת ובא אחר ואמר לא מת לא תצא ומפרש בגמרא דלא ניסת ממש אלא התירוה לינשא אע"פ שלא ניסת ולא תצא היינו מהתירה הראשון משמע דווקא התירוה קודם שבא העד ואמר לא מת הא בא קודם שהתירוה לא וג"ע בפ' מי שקינא (סוטה דף לא:) דמשמע דאיירי עולא בכל ענין בין בב"א בין בזה אחר זה דתנן התם עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת היתה שותה ודייק בגמ' טעמא דהאי מכחיש אבל לא מכחיש עד אחד נאמן מנא ה"מ כו' ופריך כיון דמדאורייתא עד אחד נאמן היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא כל מקום שהאמינה כו' אלא אמר עולא תני לא היתה שותה ור' חייא אומר היתה שותה לר' חייא קשיא דעולא לא קשיא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה משמע דעולא נמי איירי בבת אחת ולכך צריך להגיה ולא משני כדמשני ר' חייא ומיהו איכא למימר דעולא לא מיירי אלא בזה אחר זה אלא שנראה לו דוחק להעמיד המשנה בבת אחת משום דמשמע ליה דמיירי בזה אחר זה ועוד אומר ר"י דאפילו איירי לעולא בכל ענין הני מילי התם דמדאורייתא עד אחד מהימן בסוטה כדנפקא ליה התם מועד אין בה אבל הכא גבי אשה דלא מהימן אלא מדרבנן לא חשיב כשנים אלא בזה אחר זה ואע"ג דיש חילוק בין דאורייתא לרבנן מייתי מדעולא דנראה לו דחשיב כשנים בזה אחר זה בדרבנן כמו בבת אחת בדאורייתא :

משום דרב אסי הסר ממך עקשות פה · פסוק הוא אלא דרב אסי רגיל להביאו וא"ת והא דתנן בהאשה שלום (יבמות דף קיז: ושם) עד אחד אומר מת וניסת ובא עד אחד ואמר לא מת לא תצא ופריך בגמרא טעמא דניסת הא לא ניסת לא תנשא והאמר עולא כל מקום כו' ומאי פריך והא עולא לא קאמר אלא בדיעבד אבל לכתחלה מודה דלא תנשא משום דרב אסי ואומר ר"י דהתם דייק טעמא דניסת הא אם לא נשאת לא תנשא ואם נשאת תצא דהכי משמע מתניתין דוקא נשאת ואחר כך בא העד לא תצא הא בא העד קודם שנשאת ואחר כך ניסת תצא משום הכי פריך מדעולא ואם תאמר והיכי משני התם דה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון משמע והנשא לכתחלה וי"ל דודאי לכתחלה לא תנשא ולא תצא מהתירה הראשון לענין דאם ניסאת לא תצא :

[תרווייהו באשת איש קמסהדי · תימה דמה לנו לאותו עד שאומר לא נתגרשה בלא איהו נמי אלא דאין דבר שבערוה פחות משנים דהא ליכא למימר שלא היו יודעים שהיא א"א כי אם על פיהם דא"כ לכימניה לשני דאמר מגורשת במיגו דאי בעי שתק וי"ל דאין זה מיגו דשמא רוצה להעיד כדי לפוסלה מן הכהונה · פ"י] :

*)ועיין תוס' לקמן טו: ד"ה אלו]

גמרא

אמתלא לדבריה נאמנת תנא *מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה *ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם בר יוסי אומר תצא אמר רבי מנחם בר יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא *מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי א"ר ששת כגון *שנשאת לאחד מעדיה היא נופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי אמר רבי יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי תרגמה בעד אחד עד אחד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי וכדעולא דאמר עולא כל מקום *שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים והאי דקאמר לא מת הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים אי הכי אפי' לכתחלה נמי משום דרב אסי דא"ר אסי *הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רבא אמר לעולם תרי ותרי נינהו וראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בר יוסי בגרושין ולא ראה במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה מכחשתו גרושין יכולה מכחשתו ומי חציפה כולי האי והאמר רב המנונא *האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי היכא דליכא עדים דקא מסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקא מסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי הוה אחוי לן גיטיך תנו רבנן שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא

מאי

רש"י

אמתלא · מגל וטעם למה אמרה תחלה מקודשת אני : אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · הואיל ונתנה אמתלא נאמנת : אמרה טמאה אני · אמרה לבעלה נדה אני : טהורה אני · לא הייתי נדה : לא עבד שמואל עובדא בנפשיה · פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה : לא תצא · ולקמיה פריך תרי ותרי נינהו : שבאו עדים · שאמרו לא מת : באשם תלוי · בא על ספק כרת: לאחד מעדיה · שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו וזה אומר ברי לי : באומרת ברי לי · אין לבי נוקפי שברי לי אילו היה קיים היה בא: תרגמה · לבא דר' יוחנן : בעד אחד · ולאו שנים קאמר אלא עד אומר מת ועד אומר לא : הימנוהו רבנן כבתרי · לומר מת כדאמרינן ביבמות בהאשה מתוך חומר שהחמרת עליה בסופה הקלת עליה בתחלתה: אפי' לכתחלה נמי תינשא: דרב אסי · ביבמות בפ' שני: תרווייהו באשת איש קא מסהדי · שניהן מעידין שאשת איש היתה ומיתה אינה יכולה מכחשתו · אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הלכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גירושין יכולה מכחשתו · אם יבא ויאמר לא גירשתיך היא תאמר גירשתני הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו מספק ולא מירתתא למידק שפיר : עכשיו מת · היום : ליכא לברורה · אם אמרו טבע במים או הללו אחרי אין אנו יכולין לברר הדברים הלכך לכתחלה לא תינשא ואם ניסת לא תצא כרבנן וכשניסת לאחד מעדיה : אחוי גיטיך · דבשעתא פורתא לא מהימנא למימר אירכס לי : הרי זו לא תנשא · לאחר :

תרווייהו

[נזיר לב: ע"ש ד"ה אם נתנה] [גיטין ג. וש"נ] יבמות צב: ג"ע לב: [שם ביבמות] יבמות פח: קיז: סוטה לא: [illegible] יבמות כה: שם קמו. נדרים צא. גיטין סה: [illegible]

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי תרגמה בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה קמסהדי והאי דקאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים סיפא עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים *רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא פשיטא *לא ראינוה אינה ראיה לא צריכא דדיירי בחצר אחד מהו דתימא אם איתא דנתקדשה קלא אית לה למילתא קא משמע לן דעבדי אינשי דמקדשי בצנעא סיפא שנים אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מאי קמ"ל אע"ג דדיירי בחצר אחד היינו הך מהו דתימא גבי קדושין הוא דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא אבל גבי גירושין אם איתא דאיגרשא קלא אית לה למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי ודמגרשי בצנעא: ואם משנשאת באו עדים לא תצא כו': רבי אושעיא *מתני לה ארישא רבה בר אבין מתני לה אסיפא מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא *דבשבויה הקילו ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא לימא בדרב המנונא קמיפלגי דמאן דמתני לה ארישא אית ליה דרב המנונא ומאן דמתני לה אסיפא לית ליה דרב המנונא לא דכולי עלמא אית להו דרב המנונא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר כי איתמר דרב המנונא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ומר סבר שלא בפניו נמי אינה מעיזה: ואם משנשאת באו עדים וכו': אמר אבוה דשמואל לא נשאת נשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת והא לא תצא קתני לא תצא מהתירה הראשון *ת"ר אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואחר כך באו עדים ואמרו לא ידענו הרי זו לא תצא ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא הני שבוייתא דאתיין לנהרדעא אותיב אבוה דשמואל נטורי בהדייהו א"ל שמואל ועד האידנא מאן נטרינהו א"ל אילו בנתך הוין מי הוית מזלזל בהו כולי האי הואי °כשגגה שיוצא מלפני השליט ואישתביין בנתיה דמר שמואל ואסקינהו לארעא דישראל אוקמן לשבויינהו מאבראי ועיילי לבי מדרשא דר' חנינא הא אמרה נשביתי וטהורה אני והא אמרה נשביתי וטהורה אני °שרינהו סוף עול אתו שבויינהו אמר רבי חנינא °בנן דמוריין אינון איגלאי מילתא דבנתיה דמר שמואל הוין אמר ליה רבי חנינא לרב שמן בר אבא פוק איטפל בקרובותיך אמר ליה לרבי חנינא והאיכא עדים במדינת הים השתא מיהת ליתנהו קמן עדים בצד *אסתן ותאסר טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרא והאמר אבוה דשמואל כיון שהתירוה לינשא אף על פי שלא נשאת אמר רב אשי עדי טומאה איתמר:

מתני'

רש"י

תרוייהו בפנויה קמסהדי · לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה [קודם שנתקדשה]: איפוך · ברישא תני אם ניסת תצא וסיפא אם ניסת לא תצא: דמגרשי בצנעא · ואפילו הכי לכתחלה לא תנשא משום לזות שפתים: ארישא · אם משניסת באו עדים שהיתה אשת איש והיא ניסת על פי עצמה שאמרה גרושה אני: אסיפא · אנשביתי וטהורה אני והתירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית: בשבויה הקילו · דחששא בעלמא הוא דאיכא שמא נבעלה לעובד כוכבים ונפסלה לכהונה: דרב המנונא · דאמר האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת הלכך הא דאמרה גרושה אני מהימנא: ויש לי עדים · שהיו עמי תמיד שלא נתייחדתי עם עובד כוכבים: ואח"כ באו עדים · שנשבית דהשתא לאו הפה שאסר הוא אפי' הכי לא תצא: אפי' יש לה כמה בנים · מן הכהן הזה שנשאה: דאתיין לנהרדעא · להפדותן: אוקמינהו לשבויינהו אבראי · שלא יבואו לפני ב"ד ולא ידעו ב"ד שהן שבויות אלא ע"פ עצמן ויתירום: בנן דמוריין אינון · בנות אדם גדול ובעל הוראה הוא שידעו לעשות כן: לרב שמן · כהן היה: איטפל בקרובותיך · שא אחת מהן שהן קרובותיך: והא איכא סהדי במדינת הים · שראו שנשבו ודלמא אתו לקמן למחר וליומא אוחרן לאחר שתנשא: השתא מיהא לא איתנהו · קודם נישואין ומשום דלמא אתו לא אסרינן לה השתא: עדים בצד אסתן · בצד צפון [מצפון זהב יאתה (איוב לז) מתרגם מדאיסתנא]: ותאסר · בתמיה הא [לא] אתו קודם נשואין:
מתני'

תוספות

מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא · ואם תאמר שנא ושנא דרישא אית לן לאוקמה בחזקת פנויה וסיפא בחזקת אשת איש ויש לומר דברישא אע"ג דאית לן לאוקמה בחזקת פנויה מ"מ תרי ותרי ספיקא דרבנן היא כדמוכח בפרק ד' אחין (יבמות דף לא. ושם) והוה לן למימר תצא מדרבנן וי"מ כיון דלא מפליג בין באו עדים עד שלא ניסת לבאו עדים משניסת ש"מ דלאו רבי מנחם בר יוסי היא אלא רבנן א"כ סיפא נמי אמאי תצא הא שמעינן להו דאמרי לא תצא:

תרוייהו בפנויה קמסהדי · לא הוה צריך להא דאפי' ליכא אלא ההוא דאמר נתקדשה לא תצא דאין דבר שבערוה פחות משנים אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחלה דהוה לן לאוקמה אחזקה וי"ל כגון שאנו יודעים שזרק לה קדושין ומספקא לן אי קרוב לו או קרוב לה והני ב' סהדי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה דכיון דודאי זרק לה הקדושין לית לן למימר אוקמה אחזקה להתירה לכתחילה אי נמי כגון שהיו נרות דולקות ומטות מוצעות שהיה עומד לקדש כדאמר בסוף המגרש (גיטין פט.) ועד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה באותה שעה:

מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא · וא"ת מנא ליה דלמא אסיפא לא מצי קאי דאפי' באו עדים ואחר כך נשאת לא תצא ולמאי דמפרש בסמוך לא ניסת ניסת ממש אתי שפיר: אית ליה דרב המנונא · אע"ג °דרב המנונא איירי בפניו מ"מ לענין ניסת ואח"כ באו עדים מהני שלא בפניו: לא תצא מהיתרה הראשון · פירוש ותנשא [לכתחלה] דלא שייך לזות שפתים כלל אבל אין לפרש כי ההיא דיבמות דלא תצא מהיתרה הראשון לענין דאם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תינשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל בסמוך שהתירן *לכתחילה:

באו עדים לא תצא · פירוש לא תצא מהיתרה הראשון:

עד האידנא מאן נטרינהו · פי' דכבר נאסרו: והא איכא עדים במדינת הים · אין לפרש דלמא איכא עדים במדינת הים דאם כן תיקשי ליה נמי אמתניתין דקתני נשביתי וטהורה אני נאמנת ואמאי דלמא איכא עדים אלא הכי פירושה הא יצא קול דאיכא עדים במדינת הים שיודעים שנשבית ומיהו קשה לרשב"א דהיכי סלקא דעתיה השתא דעדים היינו עדי שבויה דא"כ מה הוה צריך למימר הא איכא עדים במדינת הים הוה ליה למימר הא איכא עדים קמן דהא איכא שבוייהו: עדי טומאה איתמר · והא איכא עדים במדינת הים דפריך לעיל פירוש והא יצא קול דאיכא התם עדי טומאה כדפירשתי הקשה ר"ת בפרק קמא דקידושין (דף יב.) גבי ההוא גברא דקדיש באבנא דכוחלא ויתיב רב חסדא וקא משער אי אית בה שוה פרוטה אי לא ומסיק לאו היינו דר' חנינא דאמר עדים בצד אסתן ותאסר וקאמר אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא אם הקילו בשבויה נקל באשת איש והשתא למאי דמסיק דעדי טומאה איתמר מה לי עדי שבויה מה לי עדי אשת איש ור"י *פירש שם אם הקילו בשבויה דאיסור לאו וקשה לרבינו תם דבשבויה נמי איכא איסור סקילה אם נשאה לכהן שישמש בנה על גבי מזבח בשבת ומיהו אית ספרים דגרסי התם אם הקילו בשבויה דמנוולה נפשה באפי שבויה כו' פירוש ולא שכיח כולי האי שנטמאה נקל באשת איש דשכיח דידעי אם אית בה שוה פרוטה ובלאו הך גירסא איכא למימר דלא שכיח שיהו עדי טומאה אבל עדים שידעו ששוה פרוטה שכיח ב):

א) [וי"ל דמחמת השבאים לא איתסרו דהא איננו אתו בתר דשרינהו אבל הכא מחמת שנא הקול מקמי שריותא דידהו איכא למסרינהו וה"פ טעמא דלא אתו עדים הא אתו עדים מיתסרו כיון שנתגלה הקול שיש עדים מלפני ההיתר. ת"י עה"ג]. ב) [ולמאי דס"ד מעיקרא דעדי שבויה ניחא דהוי ספק ספיקא ספק אם נשבית אם לאו ואת"ל נשבית ספק לא נטמאת ובאשת איש ליכא אלא חדא ספיקא. ת"י עה"ג].

שתו

[לכתחלה דפריך טעמא דליכא עדים הא איכא עדים מתסרא ומאי פריך אי מתסרא לכתחלה. ת"י עה"ג]

עין משפט נר מצוה

עא א מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה לא טוש"ע אה"ע סימן מב סעיף ג:

עב ב מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעיף ה:

עג ג מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה ח טוש"ע שם סימן קנב סעיף ד:

עד ד מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ה:

עה ה מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סימן ז סעיף ב:

עו ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' כב טוש"ע שם סי' ז סעיף ו:

עז ז מיי' שם הלכה כב טור ש"ע שם סעי' ז:

עח ח ט מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ו:

מסורת הש"ס

ס"א: אסי

[יבמות קיז:]

[לקמן כד.]

[לקמן כד: נד. קדושין יב: ב"ק קיז:]

[תוס' פ"ג]

[קהלת י]

קדושין יב: ב"ב קלה.

[לקמן שם ברש"י לא נמצא ועי' תוס' שם ד"ה אם הקלנו וכו' כתבו דבר זה בשם יש מפרשים]

גליון הש"ס

גמ' שרינהו סוף עול אתו שבוייהו · עיין ב"ב קמט ע"א תד"ה כי הא · תוס' ד"ה אית ליה · אע"ג דרב המנונא איירי בפניו · עיין יבמות קטז ע"ב תוס' ד"ה גלוטוס שם:

תוספות רי"ד

מ"ש רישא ומ"ש סיפא פי' שאין לומר טעמא דרישא משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי איתתא (אחוקה) [בחזקת פנויה] דתרי ותרי הן ספיקא דאורייתא ובספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה אלא הבא עליה באשם תלוי קאי אמר (ר"פ) [אביי] תרגמה בע"א. ע"א אומר נתקדשה וע"א אומר לא נתקדשה תרווייהו בפנויה קמסהדי והאי דאמר נתקדשה הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום ב'. ע"א אומר נתגרשה וע"א אומר לא נתגרשה תרווייהו באשת איש קמסהדי והאי דאמר נתגרשה הו"ל חד ואין דבריו של א' במקום שנים ופי' לאו במוחזקת לפנינו שהיא א"א מיירי. דא"כ מה צורך להכחשת העד שאומר לא נתגרשה בלא הכחשתו נמי אינו נאמן ע"א בגירושין ואפי' לאביי דאמר ע"א נאמן באיסורין ואפילו באשה ה"מ לאסור כגון אשתו זינתה בע"א בפ' האומר [קדושין סו ע"ש] דאביי אמר ע"א נאמן בכל איסורין שבתורה ורבא אמר אין דבר שבערוה פחות משנים · ודוקא לאיסור היה אומר אביי דע"א נאמן אבל אשה שהוחזקה בא"א אין מי שיאמר שיהא ע"א נאמן לומר נתגרשה ולהוציאה מחזקת א"א דדוקא במת בעלך האמינו חכמים ע"א משום דמילתא דעבידי לגלויי לא משקרא והיא גופא דייקא ומנסבא · ומתוך חומר שההחמרת עליה בסופה הקלת עליה מתחלתה אבל בגירושין לא מהימן · עיין בהאשה רבה. ולא מתוקמא אלא באשה הבאה ממדה"י שלא ידענו מי היא ובאים אלה השנים ומעידים עליה כי א"א היתה אלא שא' אומר נתגרשה ואחד אומר לא נתגרשה · והלשון מוכיח כן שאומר תרווייהו בא"א קמסהדי · דמשמע שלא הוחזקה א"א אלא על פיהם. ואע"ג דאיהי נמי אמרה א"א הייתי וגרושה אני [מ"מ] כיון שיש עדים (שהיתה) [שאומרים] שא"א היתה אינה נאמנת · ועוד שהעד מכחישה ואומר לא נתגרשת. והלכך אם נשאת תצא אבל בודאי אם נשאת תחלה על פיה כשאמרה א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ בא העד שאוסרה שאומר לא נתגרשה לא תצא · שאין מוציאין אשה מבעלה בע"א כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' · וכי היכי דבגירושין לא מתוקמא אלא באשה הבאה ממדה"י שאין לה חזקה מה היא ה"נ עדות דקידושין לא מתוקם אלא בבאה ממדה"י שלא הוחזקה מה היא · והלשון מוכיח דקאמר תרווייהו בפנוית מסהדי · דמשמע שלא הוחזקה פנויה אלא על פיהן · אבל אשה העומדת לפנינו בחזקת פנויה · ובא ע"א ואמר נתקדשה בפני פ' ופ' והלכו להן למדינת הים. אע"פ שאין עד אחר שיכחישנו. אינו נאמן לאוסרה עד שיבואו שנים כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב' · ולכתחלה לא תנשא · ר"א אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך פי' המורה ברישא תני תצא · ובסיפא תני לא תצא. ב' אומרים ראינוה שנתקדשה וב' אומרים לא ראינוה שנתקדשה ה"ז לא תנשא · פשיטא לא ראינו אינו ראיה · ל"צ דדיירו בחצר א' · מ"ד אי איתא דקדיש קלא אית ליה למילתא קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצנעא. ואי קשה טעמא דאמר' לא ראינוה שנתקדשה דלא נתקדשה כגון דאמרו האשה או המקדש הי' עמנו במקום פ' שמעידים עדות ברורה. ה"נ דאם נשאת לא תצא א). ואמאי לא תצא. תרי ותרי נינהו והבא עלי' באשם תלוי קאי · ואי אמרת דר"א קסבר דאפילו בתרי ותרי אמרי' אוקי אתתא אחזקתה · א"כ מה צורך לאפוכי במאי דתניא מפרשא שפיר גבי נתקדשה לא תצא דאוקמי' לה אחזקה קמייתא ופנויה הות וגבי נתגרשה תצא דמוקמינן לה אחזקתה דא"א הות · ומדלא אוקמוה הכי ש"מ דלא אמרינן תרי ותרי אוקמה אחזקתה. משום דהוי ספק תורה והבא עליה באשם תלוי קאי. תשובה. אילו העידו עדות ברורה · כגון שאמרו אנו היינו כל היום עמכם באותו חצר ולא נתפרדנו מהם כלל ולא יתכן שנתקדשה באותו היום שאילו כך גם אנחנו היינו רואים המעשה · אלא שקר אתם מעידים · אין לומר בכאן תרי ותרי נינהו · שזאת היא

תוספה

א) ולפי מש"כ הר"ב כאן דמיירי שנשאת לאחד מעדים שאמרו לא ראינו שנתקדשה לק"מ ועי' לעיל (דף כ"ב ע"ב) כגון שניסאת וכו' והו"ק.

שתי נשים שנשבו · אומר ר"י דלא גרסינן זאת אומרת נשביתי וטהורה אני כו' אלא זאת אומרת טהורה אני דהא בדאיכא עדים שנשבו איירי ומיהו יש לקיים הגירסא דאיירי דאינו לא ידעי דאיכא עדים ואשמעינן דאפילו הכי לא מהימני:

אין רישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים · תימה לא פריך הא תו למה לי מפרך אשינויא דרב פפא דהשתא אצטריך סיפא אני טהורה וחברתי טמאה אשמעינן כיון דאיכא עדים לא מהימנא אנפשה ואני וחברתי טמאה אשמעינן דלא מהימנא אחברתה הואיל דליכא עדים ומכשריא חברתה אפומא דנפשה ואני וחברתי טהורה אשמעינן אע"ג דאיכא עדים מהימנא אחברתה דרישא דרישא איכא לאוקמי בדליכא עדים ואין כאן דהא בדליכא עדים היינו מציעתא אלא בדאיכא עדים איירי ומ"מ אצטריך נמי סיפא לאשמעינן דנאמנת אחברתה ואע"ג דלא פסלה נפשה והיה לנו לומר נוגעים אפילו הכי מהימנא: הא תו למה לי היינו רישא · ול"ת ואמאי לא קאמר הכא מרישא דרישא כדקאמר בשמעתין דהא משמע מרישא דרישא דלא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא ומכשריא לחברתה אפומא דידה ול"ע דמכשריא אפומא דעד אחד *וי"ל דהכא ניחא ליה לאקשויי סתמא דהיינו רישא משום דמרישא נמי שמעינן דחברתה מכשריא אפומא דעד אחד אבל בשמעתין לא מצי פריך אלא מרישא דרישא: דאיכא דררא דממונא · פירש ר"ת שאומר הוא מוחזק בשדה אבל העדים אין בידם כלום: אבל הכא דליכא דררא דממונא לא איקשה לרשב"א הוה אצטריך גבי עדים לאשמועינן דמהימני במגו לפסול השטר דהא אע"ג דר' מודה פליג אסיפא מודה ברישא:

מתני' שתי נשים שנשבו · שיש עדים שנשבו: שמעידות זו את זו · כל אחת אומרת חברתי טהורה: הרי אלו נאמנות · דבשבויה הקילו להאמין עד אחד ואפילו אשה: גמ' נאמנת · על הכל: אינה נאמנת · על כלום ולקמיה מפרש לה טעמא: אי דליכא עדים · שנשבו: אלא פשיטא דאיכא עדים · הלכך אעצמה אינה נאמנת לטהרה וחברתה נמי אע"ג דאנן אמרינן בחזקת טמאה קיימא הוה לאו משום הימנותא דהך הוא דבלאו סהדותא דידה נמי בחזקת טומאה היא: ואינה נאמנת על חברתה על כרחך משמע דחברתה בחזקת טהורה קיימא דבשלמא אינה נאמנת דרישא אע"ג דהכולה מילתא משמע שייך למיתנייה משום דידה אלא הכא דבהדיא תנא אינה נאמנת על חברתה קשה: אלא פשיטא דליכא עדים · ואדידה מהימנא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא: דאפיך · מיפך את כל דבריה: חברתה מכשריא אפומא דידה · דבשבויה האמינו חכמים עד אחד להקל ואפילו עבד או שפחה כדקתני מתני' (לקמן דף כז.) אם יש לה עדים אפילו עבד כו' וכל מקום שנאמן בו עד אחד הרי הוא כשנים ואין דברי אחד שכנגדו לטמא עומד במקום שנים: הכי גרסינן איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה · ואעדי שבויה קאי דעד אחד בטומאה אינו כלום אלא בסוטה בלבד שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה: שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא לפיכך אין העד נאמן לטהרה: היינו רישא · הני מילי תרוייהו אשמעינן ברישא חתיכה דאיסורא מרישא שמעינן שריותא דחברתה אפומא דעד מסיפא דרישא שמעינן תרתי בבי קמייתא רישא קרי להו דדמיין להדדי ופרקי בבי בתרייתא חדא מילתא היא דבכל חדא תנן מילתא וחילופה בין ברישא בין בסיפא: מהו דתימא כו' · ומשום נאמנת על עצמה תנא ליה: איהי כיון דאיכא עדים גרסינן: היינו רישא דרישא · דהא ודאי משום דאינה נאמנת על עצמה לא אצטריך למיתנייה דהא טובא אשמעינן דבמקום עדי שבויה לא מהימנא למימר טהורה אני ומשום נאמנת על חברתה הוא דאצטריך דאע"ג דעד קא מכחיש לה מהימנא והא ברישא דרישא אשמעינן: במקום דפסלה לנפשה · התם הוא דמהימנא אחברתה משום דקאמרה טמאה אני: אבל היכא דמכשרא נמי לנפשה · אימא משום דידה הוא דקאמרה ולא אחברתה: קמ"ל גרסינן: ל"א גרסינן מהו דתימא כי מהימנא במקום עד פסול כגון דעד דקא מפיך הוי אשה אבל במקום עד כשר לא תהא מהימנא יתירה ואפי' במקום עד כשר: מתני' וכן שני אנשים · לא גרסינן שנשבו: אין נאמנים · ליתן להן תרומה: ובזמן שמעידין זה את זה · שכל אחד אומר אני וחברי כהן: רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד · ואפילו היכא דליכא גומלין וכל שכן הכא דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך: עוררין · שקורין עליו שם פסול: מעלין · היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר' אלעזר לתנא קמא דר' יהודה: רבן שמעון כו' · בגמ' מפרש מאי בינייהו: גמ' כל הני · דתנא מתניתין לאשמועינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ל"ל: משום דאיכא דררא דממונא · הלכך אי לאו דפשיטא מלתא שלקחה מאביו לא היה אומר של אביך היתה וגורם לעצמו הפסד ממון וכשאומר תולה דבריו על שם שסופו אמרו לגמור בכן ולקחתיה הימנו: אבל עדים · שאמרו כתב ידינו הוא: דליכא דררא דממונא · עבייהו דלימטינהו פסידא בהאי עדות: אימא לא · ליחשדו למימר אנוסין היינו דמעיקרא כי אמרו כתב ידינו הוא אדעתא דסהדותא אמרו ולאו למיגמר בה אנוסים היינו והדר אימליכו למיגמר בה הכי קמשמע לן: דלעלמא · אין הדבור האחרון מהני לגמרי אלא לאחרים ומשום אחרים לא הוו הדרי במלתייהו אבל איהו גופיה דלנפשיה מהני כי הדר ואמר לקחתיה:

משום

מתני' שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני אינן נאמנות ובזמן שהן מעידות זו את זו הרי אלו נאמנות: גמ' ת"ר *אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת אני וחברתי טמאה נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה אני וחברתי טהורה נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה אמר מר אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת היכי דמי אי דליכא עדים על עצמה אמאי לא מהימנא נשביתי וטהורה אני קאמרה אלא פשיטא דאיכא עדים אימא מציעתא אני וחברתי טמאה נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה ואי דאיכא עדים אמאי לא מהימנא אלא פשיטא דליכא עדים אימא סיפא אני וחברתי טהורה נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה ואי דליכא עדים אעצמה אמאי לא מהימנא אלא פשיטא דאיכא עדים רישא וסיפא דאיכא עדים מציעתא דליכא עדים אמר אביי אין רישא וסיפא דאיכא עדים מציעתא דליכא עדים רב פפא אמר כולה דאיכא עדים ואיכא עד אחד דקא אפיך אמרה אני טמאה וחברתי טהורה ואמר לה עד אחד את טהורה וחברתך טמאה איהי שויתא לנפשה חתיכה דאיסורא חברתה משתריא אפומא דידה אני טהורה וחברתי טמאה ואמר לה עד אחד את טמאה וחברתך טהורה איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה חברתה משתריא אפומא דעד אני וחברתי טמאה ואמר לה עד אחד את וחברתך טהורה איהי שויתא לנפשה חתיכה דאיסורא חברתא משתריא אפומא דעד הא תו למה לי היינו רישא מהו דתימא הני תרוייהו טהורות ניגהו והאי דקאמרה הכי °תמות נפשי עם פלשתים היא דקא עבדה קמ"ל אני וחברתי טהורה ואמר לה עד אחד את וחברתך טמאה איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה חברתה משתריא אפומא דידה הא תו למה לי היינו רישא דרישא מהו דתימא כי מהימנא במקום דפסלה נפשה אבל במקום דמכשרא נפשה אימא לא מהימנא קא משמע לן: מתני' וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינן נאמנין ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנין רבי יהודה אומר *אין מעלין לכהונה על פי עד אחד אמר רבי אלעזר אימתי במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה על פי עד אחד רשב"ג אומר משום רבי שמעון בן הסגן מעלין לכהונה על פי עד אחד: גמ' כל הני למה לי צריכי דאי תנא מודה רבי יהושע משום דאיכא דררא דממונא אבל עדים דליכא דררא דממונא אימא לא ואי תנא עדים משום דלעלמא אבל איהו דלנפשיה אימא

ונרשמה אני · והכי קתני ואם משנשאת באו עדים שהותרה א"א · והיא נשאת ע"פ עצמה שאמרה גרושה אני ה"ז לא תצא · ורבא מתני לה אסיפא פי' אשבית וטהורה אני והתירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית · ...

הגה"ה ר"ש ...

מסורת הש״ס

כ״י כ״י [לעיל כב.]

[פ״ז סה:]

לקמן פ: דמאי פ״ד מ״ו

שבת יג. כג. גיטין סא. לקמן עה: [ביצה לה:] יבמות קה. מנחות לא.

עין משפט נר מצוה

פג א מיי׳ פ״ג מהל׳ מעשר הלכה י׳ :

אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דממונא אבל אשת איש דאיסורא אימא לא נשביתי וטהורה אני למה לי משום דקא בעי למיתני ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא הניחא למאן *דמתני לה אסיפא אלא למאן דמתני לה ארישא מאי איכא למימר משום דקא בעי למיתני שתי נשים שנשבו ושתי נשים שנשבו למה לי מהו דתימא ניחוש *לגומלין קמשמע לן וכן שני אנשים למה לי משום דקא בעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ת״ר אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהו ג׳ שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה רבי יהודה אומר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה עד שיהו שלשה שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה למימרא דרבי יהודה חייש לגומלין ורבנן לא חיישי לגומלין והא איפכא שמעינן להו דתנן **החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אינו נאמן רבי יהודה אומר נאמן אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מוחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך *בדמאי הקילו רוב עמי הארץ מעשרין הן אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא כדאמר רבי חמא בר עוקבא בשבלי אומנותו בידו הבא

רש״י

משום דבעי למיתני שתי נשים שנשבו · לאשמועינן דבזמן שמעידות זו את זו נאמנות: נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה · מיוחסת מעלה היא ביוחסין: למימרא כו׳ · קא ס״ד דטעמא דרבי יהודה משום גומלין: החמרים · סוחרי תבואה ומוליכין ממקום הזול לקרקון: שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חבירי מתוקן · מגנה את של חבירו ומהלל את שלו שלי אינו מעושר של חבירי מעושר שלי חדש ולוקח ישן עדיין כל טרחו [ושל חבירי ישן ויגע כל טרחו] דסתם ישן טוב מן החדש בעת הגורן כדאמרי׳ בהזהב נשך (ב״מ עב:) הוו התבואות מתרבעו וישנות מסלם: אינו נאמן · הואיל ועם הארץ הוא ואינו נאמן על המעשר אע״פ שמעיד על של עצמו שאינו מתוקן ועוד שמוסיף עם זו דברים אחרים לגנות את של חבירו אינו נאמן להחזיק את של חבירו בחזקת מתוקן שאינו אלא מערימין אמור אתה כהן ואני במקום אחר:

בשבלי

נשביתי ומהורה אני למה לי · וקשה לרשב״א אמאי לא תני משום דבעי למיתני סיפא אם יש עדים שנשבית ואמרה טהורה אני הרי נאמנת וי״ל דמשום הא לא איצטריך דמסיפא דמתני׳ שמעינן לה דקתני סיפא עיר שכבשוה כרקום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות והיא נאמנת לומר טהורה אני:
שתי נשים שנשבו למה לי · דהא לאשמועינן דאחת נאמנת על חברתה הא בהדיא תנן (לקמן כז.) דאפי׳ עבד ושפחה נאמנים: וכן שני אנשים למה לי משום דבעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן · אבל בשתי נשים משמע דלא פליג רבי יהודה משום דבשבויה הקילו וקשה דלקמן (דף כו.) אשכחן איפכא דמסיח לפי תומו נאמן בתרומה אפי׳ על פי עצמו כדאמר גבי יוחנן אוכל חלות דהעלהו רבי לכהונה על פיו וגבי שבויה תני לקמן (דף כז:) הכל נאמנים להעידה חוץ מבעלה ומוקי לה במסיח לפי תומו ומיהו לתנא דשקלינן פלוגתייהו במעלין מתרומה ליוחסין ניחא דטעמא דמחמיר רבי יהודה טפי בתרומה מבשבויה משום דמעלין מתרומה ליוחסין אבל רבי דמיקל טפי בתרומה במסיח לפי תומו היינו משום דקסבר דאין מעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן אבל לתנא דמוקי פלוגתייהו משום גומלים קשה וי״ל דבתרומה דרבנן דוקא הוא דמהימן במסיח לפי תומו כדמשמע בהגוזל בתרא (ב״ק קד:) אבל בתרומה דאורייתא לא:

תוספות

אבל אינו נאמן להשיאו אשה · (א) פי׳ בקונטרס משום חשש ממזרות ונתינות וקשה דלהכי ליכא למיחש כדאמרינן בהחולץ (יבמות מה. ושם) גבי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דאמרינן ליה זיל גלי לו נסיב בת מינך משמע דאם ילך למקום שאין מכירים אותו ישיאוהו בת ישראל אע״פ שאין מכירים ולא יסתפקו בו בנתין וממזר וכן גבי ההוא דאתא לקמיה דרבי יהודה וא״ל נאמן אתה לפסול עצמך ולא אתה נאמן לפסול בניך משמע שהוא ובניו הן בחזקת כשרים אע״פ שלא היו מכירים בהם ונראה לר״ת דלהשיאו אשה דקאמר היינו להשיאו בחזקה מד׳ אמהות כדתנן בעשרה יוחסין (קדושין דף עו. ושם) הנושא אשה כהנת צריך שיבדוק אחריה ד׳ אמהות ואין נאמן אם ישא אשה בחזקה להכשיר בנו לכהן בלא בדיקה אלא יצטרך לבדוק אחריו וה״ה דמצי למימר ואינו נאמן להכשירו לעבודה ואותה בדיקה היא משום חללות דאין מכירין ישראל החללים שביניהם ולא משום ספק ממזרות ונתינות דלהא לא חיישינן כדפי׳ וכן משמע התם דקאמר דהיא אינה בודקת בדידיה דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים ואי משום ממזרות ונתינות הא ודאי הוזהרו דהכתוב אסרה לאיש לכל עוברין שבתורה ואם תאמר לו משום חללות בודקין לא יבדקו אלא יחוס אביו לבד דאפילו היתה אמו חללה כשרה היא ע״י אביה דלר״ע בני ישראל מקום עשרה לחללות ויש לומר מהאי שהגריעו לבדוק את יחוס אמו משום חללות לגבי חללות הוגרעו לבדוק כל פסול שבה גם של ממזרות ונתינות ושלא רק שמעתינן דמגרעי בדיקה להשיא בנו לכהן אפילו כרבי מאיר דרבנן פליגי עליה התם ולא מגרעי בדיקה ואמרי כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות וא״ל אפילו עד אחד כדי להכשיר בנו לכהונה ומיהו להכשיר בנו או עצמו לעבודה צריך דלאו בחזקת כהונה עומד או נמי אפילו כרבנן ובילא עליו ערער כדקאמר התם במילתיהו דרבנן בד״ה שלא יצא עליו ערער כו׳:
שלי חדש ושל חבירי ישן · בפרק אע״פ פי׳ בקונטרס דה״מ משום עומר ולאו מילתא היא דאם כן מאי מתרץ בדמאי הקילו הכינה דמאי חדש ישן מאי איכא למימר ועוד דלא מייתי בשום מקום שנחשדו עמי הארץ על החדש ורשב״א פירש דקאי אשביעית וקאמר שלי חדש וגדל בשביעית ואסור לאכלו אחר הביעור ושל חבירי ישן וגדל בשנה שעברה ואשכחן דקרי לשביעית חדש דתנן במסכת שביעית (פ״ז מ״ז) ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד ופי׳ מפני דבמאי הקילו בשביעית לא הוה לעיל דפשיטא ליה להש״ס דרבי יהודה מיקל בשביעית משום דבהגוזל דרבי יהודה חמירא להו שביעית כדאמר בהנזקין (גיטין סב.) ואין נראה לר״ת דהתם עמי הארץ לא נחשדו אשביעית דתנן בפרק עד כמה (בכורות ל. ושם) החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר אלמא דהכא אינו חשודין בשביעית ומעשר דקתני היינו מעשר שני דהמעשר ראשון חשודין הם והא דתנן במסכת דמאי (פ״ג מ״ד) ומייתי לה בהנזקין (גיטין סא.) המוליך חיטין לטוחן כותי או לטוחן עם הארץ אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית דמשמע דחשודים על השביעית איכא למימר דמשום כותי נקט שביעית אי נמי כותאי חשוד אויקי וכן הויא דמייתי בפרק קמא דחולין (דף ו. ושם) הנותן לנכריתו עיסה לאפות וקדירה לבשל אינו חושש לשאור ובשלן שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית ועוד קשה לר״ת דאי באיסור הוא אן שביעית מיירי הוה ליה למימר של חברי אינו חדש כדקאמר אינו מתוקן ועוד הקשה ר״ת דלעיל דהיא מתני׳ דתמרין תנן במס׳ דמאי (פ״ד) הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר ואמר לו אחד אני אינו נאמן אם פלוני נאמן הלך ולקח הימנו אמר ליה מי כאן מוכר ישן אמר ליה מי ששלחך אצלי אע״פ שהן כגומלין זה את זה הרי אלו נאמנים ואי ישן היינו דלית ביה איסור חדש או שביעית היכי קונה ממי ששלחו אצלו והלא הוא בעצמו אומר שאינו נאמן ועוד מדקאמר אצל נהיליך מי מוכר ישן מכלל שמה שקנה ממנו כבר היה חדש או שביעית והלא לא הלך אצלו אלא לפי שאמר נאמן ופי׳ בקונטרס גומלין נראה לר״ת עיקר דלהכניס קאמר ולרבותא דרבי יהודה נקטיה דאע״פ שמגרע את שלו ומשביח את של חבירו ומיהו מפי כגומלין אפילו הכי נאמנין ואם תאמר א״כ מאי קשה ליה דרבנן אדרבנן דלמא הכא הוא דחיישינן לגומלין דדומה שהן גומלין כדפי׳ ויש לומר דאי לאו דחיישינן לגומלים בעלמא משום הכי לא הוו חיישינן עפי׳:
אביי אמר לעולם לא תיפוך בדמאי כו׳ · והא דאמר אביי בפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) ספק דבריהם לא בעי ברכה ורבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן וכן בפרק אע״פ (לקמן עה:) מפני אביי ותוי דבריהם עבו חיזוק ספק דבריהם לא עבו חיזוק רבא אמר בדמאי הקילו לא משום דלית ליה לאביי דרבא דהא רבא הא אית ליה ועוד דבשילהי המביא (ביצה לה:) דייק ממתני׳ דרוב עמי הארץ מעשרין הן אלא דהוית ליה לאביי דכל ספק דבריהם אע״ג דליכא רוב לא בעי ברכה וגם לא עבו חיזוק ומיהו בפרק קמא דשבת (דף יג. ושם) אהדיא דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ מפרש אביי שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים ולא סמך אהרוב עמי הארץ מעשרין דקאמר רבא התם סבירא ליה דלגביה מלתא מחמירין ולא סמכינן ארובא וכן רבא בסוף הנזקין (גיטין סא. ושם) גבי מבקשת אשה נפה כו׳ ולא בעי למיסמך ארוב עמי הארץ דמעשרין לענין לסייע ידי עוברי עבירה דברוב לא למנין זה לכתחלה:

בשבלי

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה אבל כו׳ פי׳ בקונטרס . נ״ב ע״ל בפירושו סוף דף כ״ט :

[ועיין היטב תוס׳ בכורות ל: ד״ה הכי ועוד שם ל. ד״ה מתני׳ ותוס׳ סוכה לט: ד״ה נמה]

תוספות רי״ד

נשבאת אינה נאמנת דוקא [לחזור] נאמן ע״א [משום] דבשבויה הקילו ולא לאיסור כרובא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב׳ אלא אנשבויה אמאי לא מהימנא · אלא פשיטא דאיכא עדים · פי׳ שנשבו ומ״ה אנפשה אינה נאמנת לומר נשבתי וטהורה אני וחברתה נמי אסורה בלא עדותה הא דקאמר אינה נאמנת לומר בלא עדותה אסורה אימא מציעתא אני וחברתי טמאות נאמנת ע״ע ואין נאמנת על חברתה ואי דאיכא עדי שבויה ארבותה אמאי לא מהימנא והלא גם בלא עדותה אסורה והמורה פי׳ ואינה נאמנת על חברתה ע״כ משמע דחברתה בחזקת טהורה קימא׳ ובשלמא אינה נאמנת דרישא אנ״ע דאבולה מילתא משמע שייך למיתני [אינה נאמנת] משום תורי אלא הנא דבציעתי׳ תניא אינה נאמנת על חברתה קשה אלא פשיטא דליכא עדים פי׳ מ״ה על עצמה נאמנת דשויה׳ אנפשה חתיכה דאיסורא · אבל על חברתה אינה נאמנת דכיון דליכא עדי שבוי׳ חברתה בחזקת היתרא באמרה נשבתי וטהורה אני הא שמעיה עלי׳ כי נשבאת אינה נאמנת מדרבא . שאין דבר שבערוה פחות מב׳ . אימא סיפא אני וחברתי טהורות נאמנת על חברתה ואינה נאמנת ע״ע · ואי דליכא עדים אנפשה אמאי לא מהימנא · אלא פשיטא דאיכא עדים פי׳ ומ״ה אנפשה אינה נאמנת ואחברתי׳ מהימנא שע״א נאמן בשבוי׳ רישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים · אמר ר״פ כולה דאיכא עדים ואיכא ע״א דקמכחש פי׳ [ואיכא עדים] שמעידים שנשבו ות״א בא ומכחש כל הדברים · אני טמאה וחברתי טהורה ואע״ג דע״א את טהורה וחברתך טמאה אוקי חד בהדי חד ואוקמ׳ חתיכה דאיסורא ואחברתה משתריא אפומא · פי׳ המורה דבשבוי׳ דאמרי חכמים ע״א להקל ואפי׳ עבד או שפחה דקתני מתני׳ אם יש לה עדים אפילו עבד ובר׳ זה״ם שאמן ע״א והוי הוא כשנים ואין דברי א׳ במקום שנים · ומשמע מפירושו דאע״ג דלא נשבאת דגם לא הדרוה לינסבאי ואמר נ״ל דמשום דאיכא עדות מכחשת לה היכי שריא לה לכהונה אפומא דידה. דתנן בפ׳ האשה רבה עד אומר מת ועד אומר לא מת ה״ז לא תנשא הכי מהימנא׳ לה לע״א

דאמר מת ולא מצי איהך למכחשי׳ ח״ש כשבאו בזה אח״ז ובבי׳ יוהדה ע״פ אינו הנה (אמרת) [אמרינן] לא תנשא מהתורא הראשון · אבל הכא דקיימי תרוייהו ומכחשי להדדי אמרינן לא תנשא · והכא נאמנת אע״פ שהעד מכחישה · ובתוספתא דכתובות [בפ״ב] ברישא דהא מתני׳ תני הכי · עד אומר נשבית וטהורה אני · [illegible]

ל

הכא נמי בשבלי אומנותו בידו והיכא אתמר
דרבי חמא בר עוקבא אהא דתנן **הקדר
שהניח קדירותיו וירד לשתות (*מים מן
היאור) הפנימיות טהורות והחיצונות טמאות
והתניא אלו ואלו טמאות אמר רבי חמא בר
עוקבא בשבלי אומנותו בידו מפני שיד
הכל ממשמשת בהן והתניא אלו ואלו
טהורות א"ר חמא בר עוקבא בשאין כלי
אומנותו בידו ואלא הא דתנן הפנימיות
טהורות והחיצונות טמאות היכי משכחת
לה דסמיכא לרשות הרבים ומשום חיפופי
רשות הרבים ואיבעית אימא ר' יהודה ורבנן
במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי איבעיא
להו מהו להעלות משטרות ליוחסין היכי
דמי אילימא דכתיב ביה אני פלוני כהן
חתמתי עד מאן קא מסהיד עילויה לא צריכא
דכתיב ביה אני פלוני כהן לויתי מנה מפלוני
ותתימו סהדי מאי אמנה שבשטר קא מסהדי
או דלמא אכולה מילתא קא מסהדי רב הונא
ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין
מעלין איבעיא להו מהו להעלות מנשיאות
כפים ליוחסין תיבעי למ"ד מעלין מתרומה
ליוחסין ותיבעי למ"ד אין מעלין תיבעי למ"ד
מעלין הני מילי תרומה דעון מיתה היא אבל
נשיאות כפים דאיסור עשה לא או דלמא
לא שנא תיבעי למ"ד אין מעלין הני מילי
תרומה דמיתאכלא בצנעא אבל נשיאות
כפים דבפרהסיא אי לאו כהן הוא כולי האי
לא מחציף איניש נפשיה או דלמא לא שנא
רב חסדא ורבי אבינא חד אמר מעלין וחד אמר
אין מעלין א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא
מהו להעלות מנשיאות כפים ליוחסין א"ל
פלוגתא דרב חסדא ורבי אבינא הלכתא
מאי א"ל אנא מתניתא ידענא דתניא ר' יוסי
אומר *גדולה חזקה שנאמר °ומבני הכהנים
בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח
מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם
אלה בקשו כתבם המתיחשים ולא נמצאו
ויגאלו מן הכהונה ויאמר התרשתא להם
אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמוד
כהן לאורים *ותומים אמר להם הרי אתם
בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה
בקדשי הגבול אף כאן בקדשי הגבול
ואי סלקא דעתך מעלין מנשיאות כפים
ליוחסין הני כיון דפרסי ידייהו אתי
לאסוקינהו שאני הכא דריע חזקייהו דאי
לא תימא הכי למאן דאמר מעלין מתרומה
ליוחסין כיון דאכלי בתרומה אתי
לאסוקינהו אלא לאו משום דריע חזקייהו
ואלא

תורה אור

בשבלי אומנותו בידו · חמר המביא תבואה למכור היה נושא בידו כלי היכר של מכירה כגון מחק שמוחקין בה המדה והמביאה להצניע אינו נושא בידו כלי אומנות מכר והכא כגון שכלי אומנותו בידו של זה המזלזל את שלו דאכן סהדי שלמוכרה הביאה הלכך אין זה אלא גומל וזה יעיד עליו בכרך שלפניהם : הקדר · שהוא חבר : הפנימיות טהורות · כולה מתרלא ואזלא לקמיה : בשבלי אומנותו בידו · להיכר שהוא נושאן למוכרן : ממשמשת בהן · לבדוק וליקח : ומשום חיפופי רשות הרבים · שנותנים בני אדם אבנים גדולות או יתדות לצידי רה"ר להרחיק העגלות מלהזיק את הכתלים ומתוך שהן דוחקות את רה"ר וזה הניח קדירותיו אצלם דחק גם הוא את הדרך והעוברין שם מתחככין בהן ובגדיהן עוברין על פני אוירן ובגדי עם הארץ טמאים הם ומטמאים את החיצוניות : במעלין מתרומה ליוחסין · רבי יהודה סבר הרואה שמאכילין תרומה לאדם בחזקת כהן מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן ומעלין אותו ליוחסין הלכך אם תאכילהו תרומה הרי אתה מביאו להשיאו אשה וטעמיה לאו משום גומלין הוא ורבנן סברי אין מעלין מתרומה ליוחסין : דאיסור מיתה · אם זר הוא לא היה אוכל תרומה שהוא עון מיתה : דאיסור עשה · כה תברכו (במדבר ו) אתם ולא זרים ולאו הבא מכלל עשה עשה : גדולה חזקה · שאין ב"ד יכולין להוציא דבר מחזקתו : בקשו כתבם המתיחשים · שיהו כהנים כשרים לפי שהתחתנו כהנים בגולה בגויי הארץ וילדו להם בנים כדכתיב בספר עזרא והם חללים הוצרכו הטולדים בגולה להתייחס כשעלו מן הגולה לשרת בבנין שני : ויגאלו · נפסלו מלשון לחם מגואל (מלאכי א) : התרשתא · הוא נחמיה בן חכליה וכן כתוב בספר עזרא (נחמיה ח) : עד עמוד כהן לאורים וגו' · כאדם (א) שאומר לחבירו עד שיבא המשיח דאורים ותומים לא או במקדש שני שנחסרו המשה דברים כדאמרינן בסדר יומא (דף כא:) : מקדשי הקדשים · דוקא מקדשי המקדש פסלינהו אבל תרומה שהיו רגילין בה בגולה לא אסר עלייהו משום דהוחזקו בה : קדשי הגבול · תרומה שהיא נוהגת בגבולין חוץ למקדש ולירושלים : אף כאן בקדשי הגבול · ומדאמר רבי יוסי גדולה חזקה ש"מ נשיאות כפים נמי לא אסר עלייהו שהרי הוחזקו בה בגבולין : ואי סלקא דעתך כו' אתו לאסוקינהו · ומה הועילו בתקנתם : שאני הכא · דליכא למיחש דליסוקינהו דהא ריע חזקייהו שהרי הכל רואין שאר כהנים אוכלין קדשי המקדש והם אינן אוכלין יש כאן היכר גדול שיש בהן צד פסול אבל שאר בני אדם כגון בזמן הזה לעולם מעלין מנשיאות כפים ליוחסין : [דאי לא תימא הכי : דעל דא סמיך שיש בהן היכר תרומה נמי תקשי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין] :
ואלא

בשבלי אומנותו בידו · פירש רבינו חננאל זה שאומר עליו שהוא כהן יש בידו כלים שמשמשין בהן בטהרה כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שאין מקבלין טומאה שכל הרואה כלים הללו בידו מתרחק ממנו מלטמאותו ודומה שהוא כהן ולכך האמינוהו חכמים :

ואיבעית אימא רבי יהודה ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קמיפלגי · ולא אתא לשנויי אלא קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה אבל דרבנן אדרבנן לעולם צריך לתרץ בשבלי אומנותו בידו הקשה הר' שמואל מוואלדין ומעיקרא היכי בעי למימר דטעמא דר"י משום גומלין והא בלא גומלים ע"כ סבר רבי יהודה בשילהי פרקין (לקמן דף כח:) דמעלין מתרומה ליוחסין ותירץ ר"י דמעיקרא ס"ד דאי לאו טעמא משום גומלים לא הייט מפסידים את הכהן מן התרומה כדי לומר מעלין כיון דמן הדין ראוי לחלוק ע"פ חבירו ואדרבה קודם הייטו אומרים אין מעלין אע"ג דגבי עבד אמר לקמן לרבי יהודה דאין חולקין לו תרומה משום דמעלין התם אין כל כך חששא בהפסד של עבד זה אם אין חולקין לו תרומה בלא רבו וא"ת ובאיזו סברא פליגי לימרו תרוייהו דמעלין ונצטרך שני עדים בתרומה או לימרו תרוייהו דלא מעלין ולא יצטרך אלא עד אחד בתרומה וי"ל דבהא פליגי דמר סבר חיישינן שמא יעלו מתרומה ליוחסין לפיכך הצריכו שני עדים ומר סבר דלא חיישינן* :

אמנה שבשטר קמסהדי · וא"ת ואי לאו אכולא מילתא קמסהדי א"כ עדים חתמי אע"ג דלא ידעי אי כהן הוא אי לאו ואם כן הא דתנן בגט פשוט (ב"ב דף קעג.) שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אם היו משולשין יכתבו כהן ומה מועיל כיון שעדים חותמין אע"פ שאין מכירים בו אם הוא כהן והרי הוא יכול להערים ולכתוב שטר אחר בשם חבירו כהן ויוציא ממון מחבירו כהן וי"ל דהיכא דהוחזקו שני יוסף בן שמעון ודאי אכולא מילתא קא מסהדי כי אז הן צריכין לידע אם בן כהן הוא והתם ודאי מעלין משטרות ליוחסין והכא מיבעיא לן היכא דלא הוחזקו : חד אמר מעלין · ואם תאמר ואמאי לא חשיב ליה בהדי הנך דתנן בעשרה יוחסין (קדושין דף עו. ושם) אין בודקין מן המזבח ולמעלה ולא מדוכן כו' וי"ל דהך דשטרות מלתא דפשיטא היא דכיון דאכולא מלתא קמסהדי א"כ הוי עדות גמור ולכך לא קא חשיב עדים וא"ת ואמאי לא חשיב תרומה ונשיאות כפים למ"ד מעלין ואור"ת דתרומה בכלל מזבח ונשיאות כפים בכלל דוכן אע"ג דההוא דוכן הייט שיר כדמשמע התם בגמרא מ"ד מעלין הוה מוקי לה נמי בדוכן כהנים שבגבולים ומיהו קשה אמאי לא חשיב ס"ת שקרא בחזקת כהן כדלקמן ויש לומר דהיכא למימר דתנא ושייר כולהו ובספר הישר פירש ר"ת דלאו בעבודת מזבח ממש איירי אלא כגון הפסח וניתוח דברים הכשרים בזרים דלא היו מניחין לעשות אותם אלא למיוחסין מן המשיאין לכהונה אבל מילי דכהונה כגון תרומה ונשיאות כפים וס"ת לא איצטריך למתני : שאני הכא דריע חזקייהו · פי' בקונטרס שהכל רואים שאר כהנים אוכלין שאר קדשי מזבח ואלו אין אוכלין וק"ק דמ"מ תיקשי למ"ד מעלין אמאי לא אסקינהו לקדשי מזבח וליוחסין ונראה לר"ת דריע חזקייהו היינו שהיו מיחסים אותם אחר בני ברזילי שהיה ישראל ועוד שלא מצאו כתבם והיכא דאיתרע חזקה אין מעלין לכ"ע אבל קשה דפריך מעיקרא אתי לאסוקינהו הוה ליה למיפרך אמאי נגאלו כלל מן הכהונה ויש לומר דשפיר הוה ידע דריע חזקייהו ומשום הכי לא אסקינהו אלא דהוה ס"ד דאע"ג דריע חזקייהו איכא למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף שלא ידעו שלא מצאו כתבם :
ואלא

עין משפט נר מצוה

נד א ב ג ד מיי' פי"ב מהל' משכב ומושב הלכה גג :

נה ה מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' ? טוש"ע אה"ע סי' ג סעיף ג :

נו ו מיי' שם הלכה ? והלכה ? :

[ישוב לזה ר"י לפרש טעמא דמ"ד מעלין כדי שיהא פרים מצוין ליוחסין ואסר בו משום דלא משמע הכי בסמוך דקאמר ה"מ בתרומה דעון מיתה. ת"י פכ"ג]

תוספות רי"ד

ן דחלל הוא · אמאי לא ישא אשה כשרה ואפי' בתו של כ"ג · והא קי"ל דלא הוזהרו כשרות להנשא לפסולים . ת"ל לפרש דהאי דאמר להשיאו אשה לאו להשיאו לו אשה · אלא להשיא משיו לכהונה · כגון אלמנתו ובתו דמספקינן ליה בחלל ובת חלל ואלמנת חלל הן פסולות לכהונה : איבעיא להו מהו להעלות משטרות ליוחסין · פי' אילימא דכתיב בי' אני פלוני כהן חתמתי עד מאן שמסהיד עלויה. לא צריכא דכתיב בי' אני פ' כהן לויתימנה מפלוני וחתימו סהדי אמנה שבשטר קא מסהדי א"ד אכולה מילתא מסהדי · ר"ח ור"ח ח"א מעלין וח"א אין מעלין והלכתא כדברי המיקל · ואילו כתבו שני עדים פ' כהן לוה מפלוני דליכא מאן דפליג דודאי מעלין · דהא עדים מעידים כי הוא כהן(א) · איבעי' להו מהו להעלות מכתבת ליוחסין.

(א) וכ"כ הר"ג כאן בשם הרא"ה ז"ל ע"ש ובזה מיושב קושית תוס' ד"ה אמנה מה שהקשו מפ' גט פשוט ודו"ק ועי' בש"ך חו"מ סי' מ"ע ס"ק ע"ז :

מסורת הש"ס

טהרות פ"ז מ"ט

[נמצא ליתא]

קדושין סט:

[גי' הערוך]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עד עמוד כו' כאדם שאומר. נ"ב סוף בפ' עגלה ערופה דף מח ע"ב :

פז א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה א וס"ו מהל' תרומות ה"ד ג"י ק"י

פח ב מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' ד:

פט ג מיי' שם הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ב:

צ ד מיי' שם הלכה ג וס"א מהל' תרומות ה"א סמג עשין מג טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף ב:

צא ה מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה ג סמג עשין קמ טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף ב:

תורה אור

ואלא מאי גדולה חזקה מעיקרא אכול בתרומה דרבנן השתא אכול בתרומה דאורייתא ואי בעית אימא *השתא נמי בתרומה דרבנן אכול בתרומה דאורייתא לא אכול [י]וכי מסקינן מתרומה ליוחסין בתרומה דאורייתא בתרומה דרבנן לא מסקינן ואלא מאי גדולה חזקה דאע"ג דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא לא גזרינן ובתרומה דאורייתא לא אכול והא כתיב °אשר לא יאכלו מקדש הקדשים מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה דאורייתא אכו' ה"ק לא במידי דאיקרי קדש דכתיב °וכל זר לא יאכל קדש ולא במידי דאיקרי קדשים דכתיב °ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואמר מר *במורם מן הקדשים לא תאכל ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים בבבל ואכילת חלה בסוריא *וחילוק מתנות בכרכין קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין [י]לא לתרומה והא דומיא דאכילת חלה קתני מה אכילת חלה ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא אכילת חלה גופה לתרומה קסבר חלה בזמן הזה דרבנן ותרומה דאורייתא ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא וכדאפיך להו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן ת"ש *חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות בא"י ובסוריא ובכל מקום ששלוחי ראש חודש מגיעין נשיאות כפים ראיה אבל לא חילוק גרנות ובבל כסוריא רשב"ג אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה מפני שבית דין קבועין שם קתני מיהת נשיאות כפים מאי לאו ליוחסין לא לחלה הא דומיא דחילוק גרנות קתני מה חילוק גרנות ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא חילוק גרנות גופה לחלה [ד]קסבר תרומה בזמן הזה דרבנן וחלה דאורייתא ומסקינן מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא וכדאשכחינהו רב הונא בריה דרב יהושע לרבנן *דאמר רב הונא בריה דרב יהושע אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי אפילו למאן דאמר תרומה בזמן הזה דרבנן חלה דאורייתא שהרי *ז' שכיבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו *בתרומה ואמינא להו אנא אדרבה אפילו למ"ד תרומה בזמן הזה דאורייתא חלה [ה]דרבנן דתניא °בבואכם אל הארץ אי *בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים ת"ל בבואכם בביאת כולכם אמרתי ולא בביאת מקצתכם וכי אסקינהו עזרא לאו

עזרא כג · ויקרא כב · שם · במדבר טו

ואלא מאי גדולה חזקה · דקאמר ר' יוסי למה לנו [לחוש] להסבית חזקתם כי מה יש לחוש לבטלה: בתרומה דרבנן · שהרי בגולה היו שאין שם תרומה מן התורה דכל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ כדאמרינן בקידושין (דף לו:): ואיבעית אימא השתא נמי בתרומה דרבנן אכול · תרומת פירות האילן וירק: דאורייתא · דגן תירוש ויצהר לא אכול ומש"ה לא קשיא למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין דכי מסקינן ליוחסין מתרומה דאורייתא פי': דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא · שהרי לארץ באו ומצויה שם תרומה גמורה דאורייתא מה שלא היה מצוי להם בגולה ויש לחוש פן יאכילום בה: לא במידי דאקרי קדש · והיינו תרומה: וכל זר לא יאכל קדש · בתרומה משתעי דכתיב בפרשה לעיל מיניה ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים ואוקמינן בתרומה ביבמות בהערל (דף עד:): ולא במידי דאקרי קדשים · אפילו חזה ושוק של שלמים הנאכלים לנשי כהנים ולעבדיהם: ואמר מר · ביבמות בפרק יש מותרות בבת כהן שניסת לישראל ונעשית אלמנה וגרושה וזרע אין לה שחוזרת לתרומת אביה ואינה חוזרת לחזה ושוק ויליף לה מהאי קרא כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל עוד: חזקה לכהונה · להעיד עליו שהוא כהן: נשיאות כפים בבבל · הרואהו נושא כפיו בבבל מעיד עליו בכל מקום שהוא כהן ומקבלין הימנו לפי שיש שם ישיבה וב"ד קבוע בודקין אחר נושאי כפים אבל אכילת חלה ותרומה אינה חזקה דחולה לארץ לאו דאורייתא תרומה דיליה ולא קפדי כולי האי: ואכילת חלה בסוריא · היא ארם צובה שכיבשה דוד וחיברה לא"י וקסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש וחלתה ותרומתה דאורייתא וקס"ד תנא חלה וה"ה לתרומה: וחילוק מתנות · דהזרוע והלחיים: בכרכין · ואע"ג דאיסורן אין איסור לזרים הואיל וכרכים מקום שווקין הן ומצויין בו עוברים ושבים המכירין בו אי לאו דכהן הוא לא מחליף נפשיה: לא לתרומה · הרואהו נושא כפיו בבבל או אוכל חלה דווקא בסוריא והעיד עליו בא"י מקבלין עדותו להאכילו תרומה אבל לא ליוחסין: מה אכילת חלה · עדות חזקתה: ליוחסין · דאי לתרומה פשיטא היא גופה תרומה היא וכבר הוחזק בה: ומסקינן מחלה דרבנן כו' · דאי לאו כהן הוא לא הוו ספו ליה חלה גזירה משום תרומה: וכדאפיך · לקמן מפרש: נשיאות כפים וחילוק גרנות · דתרומה: בא"י · נושאי כפים דאיכא ב"ד קבועין ובדקי וחילוק גרנות קס"ד השתא דתרומה בזמן הזה דאורייתא וכיון דעון מיתה איכא מסקינן מינה ליוחסין: בסוריא וכ"מ ששלוחי א"י מגיעין · להודיע לגולה יום שקידשו ב"ד את החדש לעשות פסח בזמנו דהיינו היושבים בתוך מהלך חמשה עשר יום: נשיאות כפים ראיה · לפי שב"ד קבוע שם שמקבל שליחות החדש של ב"ד הגדול: אבל לא חילוק גרנות · דתרומה דידהו לאו דאורייתא ובסוריא נמי האי תנא סבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש ופלוגתא דתנאי היא בהך מילתא (ע"ז דף כא.): בבי רב · בית המדרש קרי בי רב: נתחייבו בחלה · דכתיב בבואכם אל הארץ ותניא בספרי ר' ישמעאל אומר שינה הכתוב ביאה זו מכל ביאות שבתורה שבכולן נאמר כי תבאו כי יביאך וכאן בבואכם ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו: ולא נתחייבו בתרומות ומעשרות · דכתיב דגנך תבואת זרעך המיוחדת לך *ועוד שהרי תלה הכתוב המעשר במנין שנות השמטה דכתיב בשנה השלישית שנת המעשר ושמטות לא מנו אלא משכבשו וחילקו כדאמרינן בסדר עולם ובמסכת ערכין (דף יב:): הכי גרסינן אי בבואכם יכול משנכנסו לה שנים ושלשה מרגלים תלמוד לומר בבואכם בביאת כולכם כו'· והכי פירושו כיון דשינה הכתוב ביאה זו לכתוב בה בבואכם ולא כתב כי תבאו יכול משנכנסו לה מרגלים ת"ל ס':

כמות סח. מ. קדושין סט: · [עיין תוס' שבת יג: ד"ס יכנס] · [תוספתא פ"ג ותוספתא חלה פ"ד] · ב"מ מו. · [ב"מ פט.] · נדה מו. וכן ב"מ זו. איתא במעשר ועי' תוס' ד"ה אדרבה דגרים תרוייהו]

ואלא מאי גדולה חזקה · בשלמא אי אין מעלין ניחא הא דגדולה חזקה אע"ג דאיכא למיחש לב"ד טועין שיעלו מן נשיאות כפים לקדשי קדשים [ואע"ג דבלא חזקה מעלין לתרומה ע"פ עד אחד ולא חיישינן לב"ד טועין שמא יעלו ליוחסין השתא סבר המקשן דיוחסין חמירא ולא אתו למיטעי כמו לקדשי קדשים] אבל השתא דאמרת טעמא דריע חזקייהו ולא חיישינן דלמא אתי לאסוקי כיון דלא אתי למטעי מאי גדולה חזקה: (לעיל) **אף** דלמא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דמתאכלא בצינעה כו' · תימה מה תולה באכילה והא פשיטא דלכ"ע אין מעלין מאכילת תרומה ליוחסין דהא איכא למיחש דלמא עבד כהן הוא אלא בחלוקת תרומה(א)בגורן הוא דפליגי אם מעלים ליוחסין אם לאו ובמעלין מתרומה ליוחסין לא איפליגו בה תנאי בהדיא אלא דתליא הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד בלא רבו אם לאו למ"ד חולקין אין מעלין דדלמא עבד הוא והכי איבעי ליה למימר הכא אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דחולקין לעבד בלא רבו ואיכא למיחש דלמא עבד הוא אבל נשיאו' כפים לעולם אימא לך דמעלין דאין עבד נושא כפיו: [נ"ל דספיר נקט דמתאכלא בצינעא דלמ"ד מעלין מאכילת תרומה נמי מעלין ובעינן דליכא למיחש שהוא עבד שילא מבית הספר וטעמא כיון דעון מיתה הוא חיישינן שמא יעלוהו ליוחסין ולכך אילטריך שני עדים להאכילו בתרומה ולכך נמי אין חולקין לעבד אלא א"כ רבו עמו ומ"ד אין מעלין אע"ג דעון מיתה הוא לא חיים להכי שמא יעלוהו כיון דבצנעא הויא אכילת תרומה וכן חלוקה אבל נשיאות כפים דאיפרסם איבעיא ליה אי חיישינן שמא יעלוהו משום דאי לאו דכהן הוא לא הוה חניף כולי האי ולא הוי מצי למנקט כמו שכתבו התוס' אפילו למ"ד אין מעלין משום דאיכא למיחש דלמא עבד הוא דלא תליא בהכי דאפילו היכא דליכא למיחש דלמא עבד הוא אין מעלין כמו ביוצא מבית הספר או שמעידין עליו שאינו עבד ואדרבה הא דחולקין לו בלא רבו היינו משום דאין מעלין ועיקר טעמא דפלוגתייהו משום מעלין ואין מעלין דאי לאו הכי קשה באיזה סברא פליגי כמו שהקשו לעיל](ת"י):

וכי מסקינן מתרומה ליוחסין ה"מ בדאורייתא כו' · רבינו יצחק בן רבינו מאיר לא גריס לה דהא איבעית אימא רב נחמן קאמר לה ואי גרסי' לה א"כ היה סותר בעצמו ראיה שהביא דאי לא תימא הכי למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין הא אתי לאסוקי אלא טעמא משום דריע חזקייהו ואין זו סוגיית הש"ס אם לא יאמר ולאו מילתא היא דאמרי ובפ' עשרה יוחסין (קדושין סט:) גרסינן לה ואגב שיטפא דהתם שיבשו לכותבה כאן: **לא** במידי דאיקרי קדש · וא"ת תרומה נמי איקרי קדשים דכתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים וההוא קרא איירי בתרומה דהעריב שמשו אוכל בתרומה וי"ל דודאי גבי טמא תרומה מיקרי קדשים אבל הכא אאכילת זר קאמר דלא אשכחן קדשים גבי אכילת זר: **נשיאות** כפים בבבל · דוקא נשיאות כפים ולא אכילת חלה ואע"ג דבסוריא נמי הוי מדרבנן אין מדקדקין בבבל כמו בסוריא דסבר האי תנא כיבוש יחיד שמיה כיבוש ואכילת חלה בסוריא ה"ה נשיאות כפים כדמוכח לקמן: **לא** חילוק גרנות גופה לחלה וקסבר תרומה כו' · וצ"ל דפליגי הנך ברייתות בפלוגתא דרב הונא בריה דרב יהושע ורבנן דאי לאו הכי בחד מהנך ברייתות ממה נפשך איכא למידק דמעלין מנשיאות כפים ליוחסין ופליגי נמי דלברייתא קמייתא אכילת חלה בסוריא חזקה לתרומה וכל שכן דאכילת תרומה דאורייתא דהויא חזקה לאכילת חלה דרבנן ובברייתא שניה קתני דחילוק גרנות דהיינו תרומה בסוריא לא הויא חזקה לחלה:

עדות

הגהות הב"ח

(א) תד"ה או דלמא כו' אלא בחלוקת תרומה וכו'. נ"ב וכן פרש"י יבמות דף לט ס"ב:

לאו כולהו סלוק ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות ועדות עדות חזקה היא אלא לאו הכי קאמר נשיאות כפים כי עדות מה עדות ליוחסין אף נשיאות כפים ליוחסין לא עדות הבאה מכח חזקה כחזקה *כי ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי א"ל מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית אמר ליה שקרא ראשון בבית הכנסת בחוקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול שקרא אחריו לוי והעלהו ר' אמי לכהונה על פיו ההוא דאתא לקמיה דרבי יהושע בן לוי אמר ליה [ג]מוחזקני בזה שהוא לוי אמר ליה מה ראית אמר ליה שקרא שני בבית הכנסת בחזקת שהוא לוי או בחזקת שהוא גדול שקרא לפניו כהן והעלהו רבי יהושע בן לוי ללויה על פיו ההוא דאתא לקמיה דריש לקיש אמר ליה מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית [א"ל] שקרא ראשון בבית הכנסת א"ל ראיתיו שחילק על הגרנות אמר לו ר' אלעזר ואם אין שם גורן בטלה כהונה זימנין הוו יתבי קמיה דר' יוחנן אתא כי הא מעשה לקמיה א"ל ריש לקיש ראיתיו שחילק על הגורן א"ל ר' יוחנן ואם אין שם גורן בטלה כהונה *הדר חזייה לר"א בישות אמר שמעת מילי *דבר נפחא ולא אמרת לן משמיה רבי ור' חייא חד העלה בן ע"פ אביו לכהונה וחד העלה אח ע"פ אחיו ללויה תסתיים דר' העלה בן ע"פ אביו לכהונה דתניא [ד]הרי שבא ואמר בני זה וכהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי אמר לו ר' חייא אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה תאמינו להשיאו אשה ואם אי אתה מאמינו להשיאו אשה לא תאמינו לאכול בתרומה א"ל אני מאמינו להאכילו בתרומה שבידו להאכילו בתרומה ואיני מאמינו להשיאו אשה שאין בידו להשיאו אשה תסתיים מדרבי העלה בן ע"פ אביו לכהונה ר' חייא העלה אח ע"פ אחיו ללויה ורבי חייא מאי שנא בן דלא דקרוב הוא אצל אביו אח נמי קרוב הוא אצל אחיו

במסיח

לאו כולהו סלוק · רובן נשארו בבבל דכתיב כל הקהל כאחד ארבע רבוא (עזרא ב) : ועדות · אם באו עדים שהוא כהן שמכירין את אביו ואת אמו : ועדות חזקה היא · בתמיה וכי עדות חזקה קרי ליה עדות הבאה מכח חזקה כחזקה · העדות נקבל ונאכילו בתרומה כאילו ראינוה אנו לאותה חזקה שזה העיד : או בחזקת שהוא גדול · כדאמרינן בעלמא *(גיטין דף נט:) רב קרי בכהני ואע"ג דלאו כהן הוה : שקרא אחריו לוי · ואי לאו כהן הוא אין לוי קורא אחריו דאמרינן במסכת גיטין (שם) אם אין שם כהן נתפרדה חבילה ומפרשינן דאין לוי קורא במקום שאין כהן ויש מפרשים נתפרדה החבילה שבמקום שאין כהן אם רוצה ישראל לקרות לפני לוי קורא ודוקא דאין שם כהן אבל היכא דאיכא כהן לא נתפרדה החבילה ולא יקרא ישראל גדול לפני לוי והכא כהן אחר הוה התם הלכך אי לאו דהאי כהן הוה לא הוה לוי קרי אבתריה : שקרא לפניו כהן · ואי לאו דהאי לוי הוא לא היה קורא שני אלא שלישי שנים כהנים היו קורין לפניו והוא שלישי דהכי אמרינן במסכת גיטין אם אין שם לוי קורא כהן במקומו : ללויה · לתת לו מעשר ראשון : ואם אין שם גורן · אם אין שם זורעי תבואה במקומו : זימנין · פעם אחרת : הדר · ריש לקיש : חזייה לרבי אלעזר בישות · החזיר פניו ונסתכל ברבי אלעזר בעין רעה שהבין שמפי ר' יוחנן שמע לשון זה וכשאמר לשון זה לא אמרה בשם רבי יוחנן לפיכך לא קיבלה הימנו: להשיאו אשה · שמא ממזר או נתין הוא : שיש בידו להאכילו תרומה · שהרי הוא כהן והכל חולקין לו תרומה : והטבילוני

עדות הבאה מכח חזקה · פי' שאנו יודעין שהוא כהן מחמת הקורא אחריו שמוחזק לן שהוא לוי : שקרא אחריו לוי · לפירוש ר"י הלוי שפירש בגיטין (נט: ושם) אם אין שם כהן נתפרדה חבילה שיקרא ישראל גדול לפני לוי יש לפרש הכא שקרא אחריו לוי קטן מישראל שקרא אחריו: שקרא לפניו כהן · פירוש פעם אחת : הרי שאמר בני זה וכהן הוא · מדנקט בני זה וכהן הוא משמע שאינו ידוע לנו אם הוא בנו והוא בא להעיד שהוא בנו ושהוא כהן שאינו בן גרושה דאי ידע לנו שהוא בנו הוה ליה למינקט בני זה כהן בלא וי"ו ותימה א"כ יהא נאמן לכולי עלמא לתרומה וליוחסין במגו דאי בעי אמר אינו בנו וי"ל דאע"ג דאיכא מגו לא מהימן דלדבריו קרוב הוא כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מז. ושם) לדבריך כותי אתה ואין עדות לכותי ואין אדם נאמן לפסול את בנו ואע"ג דרבי קאמר בסמוך אני מאמינו להאכילו בתרומה שהרי בידו להאכילו בתרומה אלמא אע"ג דקרוב הוא לדבריו נאמן במגו התם ודאי מהימנינן ליה משום דאית ליה מגו אפי' ידעינן שהוא בנו אבל האי מגו אי הוה ידעינן שהוא בנו ליכא מגו : נאמן להאכילו בתרומה · פירוש אע"ג דליכא אלא הוא שהוא קרוב דקסבר רבי אין מעלין מתרומה ליוחסין ואין נאמן להשיאו אשה פירוש להצטרף עם אחר להשיאו אשה כיון שהוא קרוב והשתא אתי שפיר הא דאמר ר' חייא אם אתה מאמינו יחידי להאכילו בתרומה אע"פ שהוא קרוב האמינהו עם אחר להשיאו אשה אבל אין לפרש דאין נאמן יחידי להשיאו אשה דפשיטא דאינו נאמן ובהא לא הוה אמר רבי חייא האמינהו ליפא דלא מיסתמיט שום תנא למימר דעד אחד כשר ליוחסין ובהא נמי אין לפרש דנאמן עם אחר להאכילו בתרומה דאי הוה צריך שני עדים בתרומה א"כ הוה סבר דמעלין מתרומה ליוחסין ואם כן היכי מכשיר קרוב כיון דאינו נאמן להשיאו אשה וא"ת כיון דסבירא ליה דאין מעלין מתרומה ליוחסין אם כן היכי מוקמינן בהגוזל בתרא (ב"ק קיד:) הסיא דרבי דלקמן במסיח לפי תומו ונאמן בתרומה דרבנן אבל בתרומה דאורייתא לא מהימן והא לרבי כיון דס"ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין אם כן ס"ל דמעלין מתרומה דרבנן לתרומה דאורייתא כדמשמע לעיל דכל היכא דאכיל בתרומה דרבנן אכיל נמי בתרומה דאורייתא וי"ל דהאי דמצרכינן למימר לעיל דמעלין מתרומה דרבנן לחלה דאורייתא או איפכא היינו משום דלא תקשי למ"ד אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין אבל רב אשי בהגוזל אפשר דסבירא ליה כמ"ד מעלין ועוד נראה דלכולי עלמא בין למאן דאמר מעלין מתרומה ליוחסין בין למאן דאמר אין מעלין מעלין מתרומת דגן תירוש ויצהר של ת"י ואפי' היא דרבנן לחלה דאורייתא כיון שבזמן המקדש הויא דאורייתא אבל תרומת פירות או תרומת חו"ל אין מעלין לכ"ע אפי' לתרומת דגן תירוש ויצהר של א"י דרבנן דדוקא בתרומת א"י או חלה דאורייתא בסוריא אמר מעלין מדרבנן לדאורייתא אבל לא בבבל והיא דהגוזל בתרא איירי בתרומת פירות או חוצה לארץ וכן מתני' דלקמן דנאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן ומוקי לה בתרומה דרבנן היינו בתרומת פירות או חוצה לארץ ולמ"ד מעלין מתרומה ליוחסין אפי' מתרומת דגן תירוש ויצהר דא"י אפילו היא דרבנן מעלין דהא ר' יוסי ס"ל בפ' יוצא דופן (נדה מו:) תרומה בזמן הזה דרבנן ודוקא משום דקסבר חולקין תרומה לעבד בלא רבו הוא דאית ליה דאין מעלין הא אי הוה סבר דאין חולקין הוה מודה דמעלין והא דאמר לעיל מעיקרא אכול בתרומה דרבנן *ולבסוף אכול בתרומה דאורייתא לא מכח שהיו אוכלין בגולה קדשי הגבול אוכלין בתרומה דאורייתא אלא משום שהיו נושאים כפים בגולה שמעלין מנשיאות כפים לתרומה דאורייתא אע"ג דהרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלין בגולה כו' משמע שמכח אכילה היה מתירו אין לחוש בכך ולהאי לישנא דקאמר בתרומה דרבנן אכול בדאורייתא לא אכול מה שלא העלם מנשיאות כפים לתרומה דאורייתא היינו משום דריע חזקייהו : נאמן להאכילו בתרומה · הקשה ריב"ם דתנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עט: ושם) מי שהלך הוא ואשתו למדינת הים וכשחזר הביא עמו [א]בנים ומתה אשתו צריך להביא ראיה על בניו ואינו נאמן להאכילם בתרומה כדמוכח התם בגמ' דתניא התם הביא ראיה על הגדולים א"צ ראיה על הקטנים ואמר רשב"ל עלה לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא והיכי קאמר רבי הכא דאב נאמן להאכילו בתרומה ותירץ דרבי תנא הוא ופליג ור"ת אומר דההיא דקדושין אתיא כר' יהודה דאמר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד וקדשי הגבול דהתם היינו לכל דבר קדושה כגון תרומה ונשיאות כפים ויוחסין והא דקאמר התם* אבל ליוחסין לא היינו יוחסין לקורבה כגון לסקול ולשרוף על ידו כדמסיק התם ר' יוחנן אמר אף ליוחסין ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר סוקלין על החזקות [א] [א"כ הכא באשתו עמו דאין צריך להביא ראיה כדאמר התם]: שבידו להאכילו בתרומה · [ב] תימה איך נאמן אותו על תרומה בהאי מגו הא אין בידו להאכילו אחר מיתה וא"כ אין זה מגו כמו שמאמינו בית נוחלין (ב"ב קכז:) גבי בכור ובפרק בתרא דקדושין (דף עח:) דתניא יכיר יכירנו לאחרים מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור כו' למאי הלכתא אי לתת לו פי שנים אילו בעי למיתב ליה מתנה מי לא יהיב ליה לא צריכא בנכסים שנפלו לו כשהוא גוסס אלמא אי לאו קרא לא הוה נאמן לפי שאין בידו וי"ל דלא דמי דהכא כיון דנאמן להאכילו בחייו משום דבידו סברא הוא דנאמן אפילו לאחר מיתה:

[א] ועיין היטב תוס' קדושין פ. ד"ה לא שנו] [ב] [ועוד קשה לר"י דאין זה מיגו טוב שאם יוליכנו בגורן ויתן לו חלקו הרי יפסיד והשתא דקאמר שבוא כהן נוטל כל אחד חלקו ואין לפרש שבידו להאכילו בתרומה בשעה שהעיד שהיה יכול לומר אינו בני וכהן הוא דא"כ להשיאו אשה נמי נימא הכי . בתוס' לא תירץ והתירוץ שבפנים מצאתי] . ת"י

במסיח

ד א ב מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' יא :

דה ג מיי' שם הלכה ט :

תוספות רי"ד

ת"ש חזקה לכהונה נשיאות כפים וחילוק גרנות ועדות' פי' המורה אם באו עדים ואומרים שהוא כהן וכגון שמכירים את אביו ואת אמו ועדות חזקה הוא בתמיה ה"ק עדות הבא מכח חזקה כחזקה·פי' כההוא דאתא לקמיה דר"א אמר מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית א"ל שקרא ראשון בבה"כ א"ל בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול פי' בחכמה כדאמרינן בעלמא רב קרי בכהני ואע"ג דלא הוה כהן א"ל שקרא אחריו לוי פי' דאי לאו דכהן הוא אין לוי קורא אחריו ואמרינן בהניזקין אין שם כהן נתפרדה החבילה כלומר איבד לוי את זכותו והעלהו ר"א לכהונה ע"פ: ההוא דאתא לקמיה דר"ל א"ל מוחזקני בזה שהוא כהן א"ל מה ראית [א"ל] שקרא ראשון בבה"כ. א"ל ראית שחלק על הגורן א"ל ר"א ואם אין שם גורן בטלה הכהונה · פי' המורה אם אין זורעים במקומו. (אר"י) תניא הרי שבא ואמר בני זה כהן הוא נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה דברי רבי א"ל ר"ח אם אתה מאמינו להאכילו בתרומה האמינהו להשיאו אשה. ואם אינך מאמינו להשיאו אשה אל תאמינהו להאכילו בתרומה. א"ל רבי אני מאמינו להאכילו תרומה שכן בידו להאכילו תרומה · ואיני מאמינו להשיאו אשה שכן אין בידו להשיאו אשה :

[ולפ"ז גרסינן לעיל שפיר כי מסקינן מתרומה ליוחסין הנ"מ בתרומה דאורייתא כו' ומ"מ אינו סותר ראייתו דהשתא נמי יכול לומר דאי לא תימא הכי היכי הוי פרסי ידייהו הא אתו לאסוקינהו לתרומה דאורייתא ועוד דהשתא להאי פירושא פשיטא ליה לתלמודא דאין מעלין מתרומה דרבנן דה"ל אפי' לדאורייתא וכ"ש ליוחסין לאב"א ע"כ אינו ראיה ואין חוזר מדבריו דמעיקרא לא הביא ראיה מתרומה אלא משום דאכיל מדאורייתא. ת"י]

[דליכא למימר ליוחסין להשיאו אשה הא לרבי יהודה במקום שנאמן להאכילו תרומה נאמן גם להשיאו אשה דמעלין מתרומה ליוחסין. ת"י]

[illegible]

במסיח לפי תומו כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל *[א]מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר זכורני כשאני תינוק ומורכב על כתיפו של אבא והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כותנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב ור' חייא מסיים בה וחבירי בדילין ממני והיו קורין אותי יוחנן אוכל חלות והעלהו רבי לכהונה עלפיו תניא ר"ש בן אלעזר אומר כשם שתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה והחולק בבית דין אינה חזקה מעשר ראשון דלוי הוא כר"א בן עזריה דתניא *[ב]תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי ר"ע ר"א בן עזריה אומר מעשר ראשון אף לכהן אימור דאר"א בן עזריה אף לכהן לכהן ולא ללוי מי אמר [ג]אין בתר דקנסינהו עזרא ודלמא איקרו ויהבו ליה אמר רב חסדא הכא במאי עסקינן [ד]כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא וחלקו ליה לדידיה מעשר בבית הגרנות לוי דלאו לוי הוא מאי איכא למימר בן גרושה או בן חלוצה הוא לא מיבעיא למאן דאמר *מעשר ראשון אסור לזרים דלא הוו יהבי ליה אלא אפילו למ"ד *מעשר ראשון מותר לזרים הני מילי למיספק להו אבל בתורת חלוקה לא יהבי ליה והחולק בבית דין אינה חזקה אי בבית דין לא הויא חזקה היכא הויא חזקה אמר רב ששת הכי קאמר [ה]החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו בבית דין אינה חזקה פשיטא מהו דתימא מדהנך לאכילה האי נמי לאכילה קמ"ל הנך לאכילה האי לזבוני: רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד וכו': רשב"ג היינו רבי אליעזר וכי תימא ערער חד איכא בינייהו דרבי אליעזר סבר ערער חד ורשב"ג סבר ערער תרי א) האמר רבי יוחנן דברי הכל *אין ערער פחות משנים אלא הכא במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה

והטבילוני · מפני ששהה תינוק מטפח באשפות ושרצים מצויין שם: לערב · דצריך הערב שמש: והחולק בב"ד · קא ס"ד שעל פי ב"ד הקבוע בעיר היו חולקין לו תרומה בבית הגרנות ולקמיה פריך אי בב"ד לא הוי חזקה היכא הויא חזקה: בתר דקנסינהו עזרא · ללוים דלא ליתבו להו כדאמרי' ביבמות בפ' יש מותרות (דף פו:): לוי דלאו לוי הוא · כלומר בלוי ליכא לספוקי דהא אביו כהן: למ"ד כו' · פלוגתא היא ביבמות (שם): בנכסי אביו כו' אינה חזקה · להשבית מעליו קול היוצא על אמו שהיא גרושה והוא חלל: פשיטא · דהא אפי' הוא חלל יורש את אביו: רבן שמעון היינו רבי אליעזר · דהא ודאי במקום שיש עוררין לא אמר רבן שמעון דליהוי חד נאמן וכי אמר מעלין במקום שאין עוררין קאמר: דר"א סבר ערער חד · הוי ערער ואין אחד נאמן עליו להכשירו: ונפק עליה קלא · קול בעלמא ולא עדות: ואחתיניה · מן הכהונה עד שיבדקו את הדבר שמעלה הוא לכהונה:
ואסקיניה

במסיח לפי תומו · וא"ת ומנ"ל דהכי הוא דלמא ר' חייא העלה בן על פי אביו במסיח לפי תומו ורבי העלה את ע"פ אחיו אפי' בלא מסיח וא"ר"י דמסתמא דבמאי דקתני בברייתא מילתא דרבי עשה רבי מעשה ועוד דאי אפשר דרבי העלה את ע"פ אחיו ללויה אפילו בלא מסיח דהתם אין שייך לומר שבידו להאכילו מעשר למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים: מבית הספר · נקט שלא נומר שהוא עבד כדאמר בסוף פירקין (לקמן דף כח.): אין בתר דקנסינהו עזרא · ולר"ע דקודם קנסא הוי דוקא ללוי בתר קנסא אף לכהנים אבל לר"א בן עזריה דמקמי קנסא הוי אף לכהן בתר קנסא הוי לכהן דוקא והא דמעשר ראשון חזקה לכהונה אתיא כר' אלעזר בן עזריה ולא כר"ע ויש שמוחקין אין ומפרשים דהא דקאמר בתר דקנסינהו עזרא הוי אפי' לר"ע דבתר קנסא הוי לכ"ע לכהן דוקא והוי כמו אלא ושיבוש הוא בידם דהא בכמה מקומות מוכיח דמעשר ראשון ללוי אף בתר קנסא כדתנן בפ' כל הגט (גיטין דף ל.) המלוה מעות את הכהן ואת הלוי להיות מפריש עליהן כו' וכן התם בגמרא ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר להביך בידי ובפ' הזרוע (חולין קלא: ושם) פריך מעשר ראשון דלוי הוא וכן בכמה מקומות והיינו כר"ע ועוד דלמ"ד קנסא לעניים היכי הוי חזקה לכהונה דאליבא דר"ע פליגי בס"פ יש מותרות (יבמות פו: ושם) דאיכא למ"ד קנסא לכהנים ואיכא למ"ד לעניים דלר' אלעזר בן עזריה הוי דוקא לכהן ואפי' לעשירים כמו קודם קנסא דלא קנסם עזרא שהרי עלו ולמ"ד קנסא לעניים משמע התם דוקא לעניים ולא לכהנים עשירים אפי' בימי טומאה דלית ליה דבימי טומאה עניים הוו ועניים דהתם אין לפרש עניי לויים דוקא ולא עניי ישראל וכהנים דא"כ נשתכרו עניי לויים במה שלא עלו ועוד דמשמע התם אילו הוו כהנים בימי טומאתם עניים לכ"ע הוו שקלי אע"ג דלענין חלוקת מעשר הוו כישראל דללוי ולא לכהן קאמר אלא לעניים בין עניי כהנים בין עניי לויים ולמ"ד מעשר ראשון מותר לזרים שקלי אפילו עניי ישראל אבל למ"ד אסור לזרים אין נראה שינתן לעניי ישראל כדי למוכרו דמילתא דאתי לידי תקלה לא אתקינו רבנן דאיכא למיחש דלמא אתי למיכליה [כדאמר בסמוך לא מיבעיא לר"מ דאמר אסור לזרים כו'] ולר"ע לא הפקיע עזרא את הלויים מכל וכל להשוותן לישראל וכהנים שלא יטלו עשירים לויים אלא עניי לויים בתורת עניות אלא ללויים בין עניים בין עשירים היו חולקים לעולם כדמוכח בכל הנהו שהבאתי שהיו נוטלין בתורת לויות ועוד דר"ג בספינה שנתן מעשר ראשון לר' יהושע בן חנניה (מעשר שני פ"ה מ"ט) אי בתורת עניות יהיב ליה אמאי לא יהב ליה נמי מעשר עני שהרי מעשר עני נתן לר"ע ומיהו יש לדחות דלעולם בתורת עניות נתן לו ומה שלא נתן לו מעשר עני לפי שהיו לו מאתים זוז דאינו נוטל במעשר עני כדתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אבל מעשר ראשון יטול אפי' יש לו מאתים זוז דהא איכא למ"ד דאפי' כהנים עשירים בימי טומאה עניים נינהו ועוד דלא רצה ליתן כל מתנותיו לעני אחד: בתר דקנסינהו עזרא · לא אשכחן בהדיא בקרא דקנסינהו רק מלינו בעזרא (נחמיה י) והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים ואיכא למימר דה"ק כשיבאו הלוים לחלוק בבית הגרנות יבאו הכהנים עמהם ומיהו לר"א בן עזריה דבתר קנסא דוקא לכהן לא משמע מהאי קרא דליכא למימר עם הלוים דקאמר קרא היינו לקבל מהם מעשר ראשון משלהם דהא מעלהם לא קנסם עזרא כדמוכח בפרק הזרוע (חולין קלא:) וי"ל דלר"א בן עזריה לא נמנעו הלוים מכל וכל מלילך לבית הגרנות לחלוק במעשר כדאמר בסמוך דלמא איקרי ויהיב ליה כל שכן בימי עזרא שעדיין לא פשט הקנס שהיו הולכים בבית הגרנות ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלוים ולמ"ד קנסא לעניים הא דכתיב והיה הכהן היינו בכהן עני ומשום דכהנים עניים שכיחי טפי לפי שאין כל כך עסוקים במלאכה אלא בעבודת בית המקדש וגם אין להם קרקעות נקט כהן וה"ה עניי ישראל למ"ד מעשר ראשון מותר לזרים וה"ר יוסף פירש מדכתיב (במלאכי ג) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר דבית האוצר היה לשכה שתיקן עזרא לתת שם תרומת הכהנים כדכתיב בעזרא (נחמיה י) וכיון שאומר להביא שם המעשר א"כ של כהנים הוא וקיימא לן (מגילה דף טו.) דמלאכי זה עזרא ולמ"ד לעניים נקט אל בית האוצר משום דכהנים עניים שכיחי טפי כדפרישית אי נמי אל בית האוצר לא ליתן לכהנים אלא לחלק לעניים וה"ר אלחנן הקשה דבסוף עזרא משמע שהמעשר היה ללוים דכתיב ואדע כי מניות הלוים לא נתנה (להם) ויברחו איש לשדהו הלוים והמשוררים כו' משמע שהלוים והמשוררים היו חולקים וצריך לומר דזה היה מקמי דקנסינהו עזרא אך קראי לא מוכחי הכי: והאמר רבי יוחנן דברי הכל אין ערער כו' · נראה לר"י דר' יוחנן עיקר דבריו על משנתנו ולהכי לא קא משני הכא ה"מ היכא דאיכא חזקה דכשרות כו' כדמשני בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עג:) ואם תאמר והואיל ואמתני' קאי היכי פריך מיניה התם ובפרק קמא דגיטין (דף ט.) גבי גט דלמא הא דקאמר ר' יוחנן דלא מהני ערער דחד היינו היכא דאיכא עד אחד דמכשר דקתני מעלין לכהונה על פי עד אחד ויש לומר דהש"ס ידע דר' יוחנן המסקנא דיבר דבתחלה היה קול ואח"כ בא עד אחד להכשירו ולהסיר הקול ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא דבכי האי גוונא א"ר יוחנן דבעינן שנים אע"ג דהעד שהכשיר והקול כמאן דליתנהו דמי שהרי העד גרוע מן הקול אי לאו משום חזקה דמסייע ליה לבטל הקול שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל לרבי יוחנן*: אין ערער פחות משנים · לאפוקי חד דלא הוי ערער אבל קול נמי פוסל בתחלה בתרומה קודם שבא העד המכשיר: ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא · לא בעי למימר דפליגי אי מעלין ע"פ עד אחד כשהקול פוסל דפשיטא ליה להש"ס דלא פסיל קול לכ"ע כיון דאיכא עד וחזקה ועוד דקול לא הוי קרי עוררין:
ואסקיניה

מסורת הש"ס
ב"ק קיד:
[א] יבמות צט: חולין קלח:
יבמות פה: פו.
[שם פו.]
[ב]ב"ב לב. קדושין סו: גיטי' ו
[ג]תוס' סוכ"ב לב.]

עין משפט נר מצוה
צד א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' יד סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף א:
צה ב מיי' פ"ו מהלכ' תרומות הלכה א סמג לאוין רכד:
צו ג מיי' פ"א מהלכ' מעשר הלכה ד:
צז ד מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכה טז טוש"ע אה"ע סימן ג סעיף ו:
צח ה מיי' שם הלכה יב:

תוספות רי"ד
רשב"ג אומר וכו' רשב"ג היינו ת"ק פי' ר"א שאין לומר שבמקום עוררין קאמר רשב"ג דמעלין לכהונה ע"פ עד אחד אלא במקום שאין עוררין וה"ק נמי ר"א. ואזיקרבאשי דבמצטרפין לעדות קמיפלגי ובמקום שיש עוררין. והכא במאי עסקינן במוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא. ונפק עלי'[קלא]דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיני'. פי' עד שנברוק הקול אם הוא אמת אם לאו·ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' האמר ר' יוחנן דברי הכל אין ערער פחות משנים. עי' תוס' ד"ה והאמר ובחדושי הר"ן לחולין פא ע"א ד"ה וקשיא לן:

עין משפט
נר מצוה

צט א מיי' פ"ד מהל' עדות הלכה ד סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סימן ל סעיף ו :

ק ב מיי' שם ופ"כ מהלכ' איסורי ביאה הל' טז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ט וטוש"ע אה"ע סי' ג סעיף ז :

קא ג ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' ל סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף יא : אי נמי אחתיניה לאו דוקא אלא שילד מעצמו ת"י

ואסקיניה *ואתו בי תרי ואמרי בן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד אחד ואמר ידענא ביה דכהן הוא ודכולי עלמא מצטרפין לעדות והכא במיחש לזילותא דבי דינא קמיפלגי תנא קמא סבר כיון דאחתיניה לא מסקינן ליה חיישינן לזילותא דבי דינא ורשב"ג סבר אנן אחתינן ליה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן מתקיף לה רב אשי אי הכי אפי' תרי ותרי נמי אלא אמר רב אשי במצטרפין לעדות קמיפלגי *ובפלוגתא דהני תנאי דתניא אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד ר' יהושע בן קרחה אומר [א]אפי' בזה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהם כאחד ר' נתן אומר [ב]שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו :

מתני' *[ג]האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים על ידי ממון מותרת לבעלה על ידי נפשות אסורה לבעלה : **גמ'** אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב [ד]לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפילו על ידי ממון אסורה לבעלה מתיב רבא *העיד רבי יוסי הכהן ור' זכריה בן הקצב על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדיה מעידים אותה שלא נסתרה ושלא נטמאה ואמרו להם חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה ואם אי אתם מאמינים שלא נסתרה ושלא נטמאה אל תאמינו שהורהנה והא אשקלון דיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן וקתני הורהנה

אסקיניה · דבמקום קול הוי חד מהימן : ודכולי עלמא · בין לר' אלעזר בין לר"ש : מצטרפין · שני עדים המעידים זה שלא בפני זה בשאר עדיות : דחיישינן לזילותא דבי דינא · שהורידוהו שני פעמים ועכשיו יעלוהו ויבטלו דבריהם והיינו דקאמר ר' אלעזר דמאחר שהורדנוהו ע"פ העוררין אין מעלין ע"פ עד זה השני אע"פ שיש לצרפו עם האחר : ואנן מסקינן ליה · ואי קשיא תרי ותרי נינהו אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמינן אחזקיה קמייתא דאסקיניה ע"פ עד הראשון שהוא נאמן דהא אכתי אין עוררין דקול לאו עוררין הוא : אפילו תרי · אתו בהדי הדדי נמי בפעם שניה לרבי אלעזר לא מסקינן ליה : עד שיראו שניהם כאחד · את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו עליו : ואין עדותן מתקיימת · להתקבל בב"ד ואפי' ראו שניהן כאחד ופלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע בן קרחה קאמר לה ורבי אלעזר ורבן שמעון בפלוגתא דרבי נתן ורבנן פליגי : **מתני'** ע"י ממון מותרת לבעלה. דמרתתי להפסיד ממונן ואינן מפקירין אותה : ע"י נפשות · שהיתה נידונת למות : אסורה לבעלה · דהואיל ונוהגין בה הפקר חוששין שמא נתרצתה באחד מהן : **גמ'** לא שנו · דע"י ממון מותרת לבעלה : אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים · ויראים לעשות שלא כדין שמא יפסידו ממונם : שהורהנה · נתמשכנה : ועדיה · אותן שהעידו שהורהנה : והא אשקלון · דארץ פלשתים היא ועוד כבר גלו ישראל :

ואסקיניה · וא"ת ולמאן דחייש לזילותא דבי דינא היכי אסקוהו כיון דאחתיניה מחמת הקול וליכא למימר דליכא זילותא דבי דינא אלא היכא שהורידוהו שתי פעמים כדמוכח בחזקת הבתים (ב"ב דף לב.) וי"ל דליכא זילותא דבי דינא אלא היכא שהורידוהו ע"י עדות אבל בהורדה שע"י הקול ליכא זילותא דב"ד ואע"ג דאמרינן (גיטין דף פא:) גבי גרושה לכהן דלא מבטלים קלא היינו משום דאית ליה תקנתא אבל הכא דאי לא מסקינן ליה לעולם פסול מבטלין *אי נמי בתרומה דרבנן הקילו : **אנן** אחתינן ליה אנן מסקינן ליה · פי' בקונטרס אע"ג דתרי ותרי נינהו אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה וקשה לר"י דבפרק האומר בקדושין (דף סו. ושם) קאמר גבי ינאי היכי דמי אילימא דתרי אמרי אשתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי מאי חזית דסמכת אהני פירוש אהני דאמרו לא אשתבאי סמוך אהני ואמאי קאמר ויבוקש הדבר ולא נמצא והתם פי' בקונטרס דלא אמרי' אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דהא לא באו להעיד על אמו אלא על ינאי ולו לא היה חזקת כשרות ואין נראה לר"י דחזקת האם מהניא גם לינאי כדמשמע הכא ואמרינן נמי לעיל בפ"ק (דף יג. ושם) לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה ואפילו מאן דפסל בבתה היינו משום דמעלה עשו גבי זנות וגם אין לומר כמו שתירץ ר"ת דליכא למימר התם אוקמינן אחזקה לפי שכל הנשים היו בחזקת שבויות דא"כ היכי מייתי מינה ראיה על אשתו שזינתה בעד אחד דשאני התם דכל הנשים בחזקת שבויות אבל אשתו זינתה היא בחזקת היתר ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומדרבנן החמירו דלא מוקמינן לה אחזקה והכא בתרומה דרבנן הקילו ובפרק בכל מערבין (עירובין דף לה.) גבי תרומה ונטמאה ט' ספק הרי זה חמר גמל דברי ר"מ ומוקי לה* רבה ורב יוסף בשתי כתי עדים הא דלא מוקמינן לה אחזקתה דלא נטמאת אע"ג דתרומה בזמן הזה דרבנן היינו משום דערובי תחומין דאורייתא לר"מ אי נמי שאני התם דאיכא ריעותא דהרי נטמאת לפניך ולא אמרינן השתא הוא דאיטמי אע"ג דגבי מקוה אמרינן השתא הוא דחסר ואתאי (נדה דף ב:) הכא דאיכא שתי כתי עדים לא אמרינן השתא הוא דאיטמי ובשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת דאמרינן לעיל (דף כב:) לא תנא ולא מוקמינן לה אחזקת אשת איש היינו משום דחזקה דאשה דייקא ומנסבא מרעה לה לחזקת אשת איש אע"ג דבשנים אומרים מת אמרינן בהאשה רבה (יבמות פז:) דמותרת לחזור לו וכיון דליכא חומרא בסוף לא דייקא מ"מ הכא כיון דמכחישין זה את זה איכא חומרא ובשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דאמרינן נמי לא תנא אע"ג דלא דייקא וליכא נמי חזקה דאין האשה מעיזה פניה דשלא בפני בעלה מעיזה וכ"ש היכא דמסייעין לה עדים ויש לומר דמכל מקום דייקא לפי שירא שיוזמו עדיה או יפסלו אותם בגזלנותא ובהאשה רבה (שם צג: ושם) גבי בעו מיניה מרב ששת עד אחד ביבמה מהו כו' אמר להו תניתוה אמרו לה מת בנך ואחר כך מת בעליך ונתייבמה ואח"כ אמרו לה חילוף הדברים תצא והולד ראשון והאחרון ממזר היכי דמי אילימא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני דאסרי ליבם סמוך אהני דשרו לה וקשה דמאי פריך והא אית לן לאוקמי אחזקה דאסורה ליבם שמת בעלה תחלה כדאמרינן בפרק ארבעה אחין (שם דף לא. ושם) גבי נפל הבית עליו ועל בת אחיו כו' ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא יש לאוסרה כדאמרינן גבי ינאי והתם לא דייקא כדאמרינן התם זימנין דרחמא ליה ליבם וי"ל דמ"מ מהני דיוקא דידה לענין דמרעה ליה לחזקת איסור ליבם והא דפריך נמי התם כו' ועוד ממזר ספק ממזר הוא אע"ג דבחזקת איסור ליבם היא מ"מ לא הוי ממזר ודאי דמהני דיוקא דידה כדפרשינן ועוד כיון דתרי ותרי ספיקא דרבנן אין לנו להעמידה על חזקתה ולהתירו בממזרת ורבינו יצחק בר ברוך פי' דלא אמרינן בכל הני אוקמא אחזקה לפי שהשנים שמוציאים אותו מחזקתו של היתר הם מעידים תחלה ומיד כשהעידו יצא מחזקתו ע"י עדותן ותו לא אמרינן אוקמא אחזקה ולהכי פריך לעיל מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא דשנים שאומרים נתקדשה העידו תחלה ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם העידו תחלה מ"מ היתה בחזקת אשת איש וכן ההיא דהאשה רבה ודינאי שנים המוציאין אותו מחזקתו באו תחלה ואין נראה לרבינו יצחק דהא הכא בשמעתין מוקמינן ליה אחזקה אע"ג דכבר פסלוהו השנים והוציאוהו מחזקתו ואין סברא שיועיל מה שעד אחד המכשיר העיד קודם *ועוד דרב אשי משמע דבעי למימר דאפילו אתו שניהם לבסוף דמסקינן ליה : **על** ידי ממון מותרת לבעלה · נראה דמותרת אפילו לבעלה כהן דלא חיישינן אפי' לאונסא משום דמרתתי להפסיד ממונם ולא דמי לשבויה וכן מוכח בגמרא דקאמר לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים אבל יד העובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפילו ע"י ממון אסורה לבעלה ועל כרחן היינו לכהונה מדקאמרי אף אנן נמי תנינא מההיא דריחקוה בני משפחתה והא לא שייך אלא לכהונה דבישראל לא שייך וריחקוה בני משפחתה דאינה אסורה אלא לבעלה ועוד ראיה דתנן בפ' שני דמסכת ע"ז (דף כב.) אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודים על הרביעה ורמינהו לוקחין מהן בהמה לקרבן לא קשיא הא לכתחלה והא דיעבד ומנא תימרא דשני בין לכתחלה כו' דתנן לא תתייחד אשה עמהם מפני שחשודים על העריות ורמינהו האשה שנחבשה ע"י עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה אלא ש"מ שני לן בין לכתחלה לדיעבד משמע דאין לחוש כלל שנבעלה דאי מותרת לבעלה ישראל קאמר דלא חיישינן שמא נתרצת אבל לבעלה *כהן אסורה דחיישינן שמא נאנסה א"כ לא הוה מייתי מידי : **ועל** ידי נפשות אסורה לבעלה · היינו אפילו לבעלה ישראל דחיישינן שמא נתרצת כדי למצוא חן שלא יהרגנה דאי לבעלה כהן קאמר ואסורה שמא נאנסה א"כ הוה ליה למימר אסורה לכהונה אלא ודאי אפילו לבעלה ישראל אסורה וא"ת נגועות ליסתרו דקודם לכן מסרן נפשייהו כדמשמע בריש מכילתין (דף ג:) גבי כל הנשאת ברביעי תיבעל להשר תחלה וצריך לומר דהכא חיישינן על כל אחת שמא היא נגועה ואפילו נראית נגועה שמא אינה : כהן

תוספות רי"ד

דכהן הוא ואסקיני' פי' דע"א נאמן להכחיש את הקול . ואתו בי תרי עוררים ואמרו בן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיני'. ואתא ע"א ואמר ידענא בי' דכהן הוא ר"א סבר הכא [כיון] דאיכא עוררים תרי דפסלו לי' אין מעלין לכהונה ע"פ ע"א שמכשירו ואע"ג דאיכא ע"א קמא שהכשירו כיון שלא העידו יחד בב"ד אין מצטרפים ורשב"ג סבר אע"פ שיש עוררים מעלין ע"פ ע"א זה שמכשירו שמצטרפים אותו עם הראשון ואמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה ואי קשיא והא אמרת לעיל דבתרי ותרי דהוא ספק תורה ל"א אוקי גברא אחזקתיה יש לתרץ ודאי באיסור תורה אמרינן הכי והכא בתרומה דרבנן והכי מוקמי' להלקמן בשילהי פירקין והלכך מקילין בה ואמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה · ובפלוגתא דתניא . אין עדיות מצטרפין עד שיראו שניהם כאחד (דברי ר"א) ר"י [בן קרחה] אומר אפילו בזה אח"ז פי' לאפוקי ז"א בפני הלוה לו וז"א בפני הודה לו שמה שראה זה לא ראה זה . ואע"ג דבמנה חד מסהדי לת"ק לא מצטרפי · ולר"י מצטרפו : ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהם כאחד ר"נ אומר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבוא חבירו למחר שומעין דבריו ואתי ר"א כת"ק ורשב"ג כר"נ וקי"ל דהלכה כר"י [בן קרחה] שעדותן מצטרפות אע"פ שלא ראו שניהן כאחד . והל' נמי כר"נ שעדותן מתקיימת בב"ד ואף על פי שלא העידו כאחד : מתני' האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים. ע"י ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה. עיר שכבשוה כרכום כל כהנות שבתוכה פסולות. ואם יש להן עדים אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין שאין אדם נאמן ע"י עצמו · א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו א"ל אין אדם נאמן על ידי עצמו. גמ' בי את כהן מיירי דאי באשת ישראל אפילו ע"י נפשות מותרת דאנוסה היא ומדסיפא בכהנות רישא נמי בכהנות הלכך ע"י ממון מותרת לבעלה דמירתתי דלמא מפסדי ממונא ולא אנס איתה על בעלה ישראל . והאיך מתנה אדם לאשתו אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו . א"ו אע"פ שמפקירים אותה לא חיישינן שמא מתרצת אלא הכל הוא באונס' וכך פי' גם ר"ח ז"ל אסורה לבעלה כהן : המשנה שבועה הוא . א"ר שמואל ברבי יצחק ל"ש פי' שע"י ממון מותרת אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים פי' שיראים מישראל אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על ישראל אפילו על ידי ממון אסורה דלא מירתתי אנס לה אבל ע"י נפשות דלא מירתתי אנסו לה . והמורה פי' הואיל ונוהגים בה הפקר חוששים שמא נתרצת לא' מהן ומשמע שהיא אסורה לישראל ואינו נ"ל דא"כ גם בשבוי' נאמר כן ונאסר יתפסד

מסורת הש"ס

כ"ב לג.

ג"י שם ודף קסה. סנהדרין ל. גיטין לג: [תוספתא סנהדרין פ"ה]

פ"ז כב

עדיות פ"ח מ"ב

[שם:]

[ולומר ריב"א דרב אשי נמי מוקי לה ככהנת עד אחד המכשיר קודם שנים הפוסלים אבל באו שנים הפוסלים תחלה ואח"כ באו שנים המכשירים כו' אחר זה לא בעי לאוקמי דהא לא הוי קרי במתני' ע"פ עד אחד דכיון דכי אתי עד אחד אין ממש בדבריו עד שבא האחר]. תוס'

[וגירס רישא לבעלה אבל סיפא וכגמ' נמי נקט לבעלה אבל מתני'. רש"ל]

הורהנה אין נחבשה לא הוא הדין אפילו נחבשה *ומעשה שהיה כך היה איכא דאמרי אמר רבא אף אנן נמי תנינא *העיד רבי יוסי הכהן ורבי זכריה בן הקצב על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה ועדיה מעידים עליה שלא נסתרה ושלא נטמאה ואמרו חכמים אם אתם מאמינים שהורהנה האמינו שלא נסתרה ושלא נטמאה ואם אין אתם מאמינים שלא נסתרה ושלא נטמאה אל תאמינו שהורהנה והא אשקלון דעל ידי ממון הוה וטעמא דעדים מעידין אותה הא אין עדים מעידין אותה לא מאי לאו לא שנא הורהנה ולא שנא נחבשה לא הורהנה שאני איכא דרמי לה מירמא תנן על ידי ממון מותרת לבעלה ורמינהו העיד רבי יוסי כו' והא אשקלון דע"י ממון וקתני טעמא דעדים מעידין אותה הא אין עדים מעידין אותה לא ומשני אמר רב שמואל בר רב יצחק לא קשיא כאן שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים כאן שיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן: על ידי נפשות אסורה וכו': אמר רב כגון (א) נשי גנבי ולוי אמר *כגון אשתו של בן דונאי אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה ורבי יוחנן אמר אע"פ שלא נגמר דינו להריגה: **מתני'** *עיר שכבשה *כרכום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות ואם יש להן עדים אפילו עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין ואין נאמן אדם על ידי עצמו: **גמ'** ורמינהו *בלשת שבאה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך אמר רב מרי לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי רבי יצחק בר אלעזר משמיה דחזקיה אמר כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת של אותה מלכות נמי אי אפשר דלא (ב) ערק חד מינייהו אמר רב יהודה אמר שמואל כשמשמרות רואות זו את זו אי אפשר דלא גיימא פורתא אמר רבי לוי כגון דמהדר לה למתא שושילתא וכלבא וגווזא ואווזא אמר רבי אבא בר זבדא פליגי בה רבי יהודה נשיאה ורבנן חד אמר כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת ולא קשיא ליה ולא מידי וחד קשיא ליה כל הני ומשני כגון דמהדר ליה למתא שושילתא וכלבא וגווזא ואווזא אמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן אם יש שם מחבואה אחת מצלת על הכהנות כולן בעי רבי ירמיה אינה מחזקת אלא אחת מהו מי אמרינן כל חדא וחדא היינו הא או דלמא לא אמרינן ומאי שנא משני *שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות רבי יהודה אומר אם נשאל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות שניהם כאחת טמאות ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין ואמר רבא ואיתימא ר' יוחנן בבת אחת דברי הכל טמאין בזה אחר זה דברי הכל טהורים לא נחלקו אלא בבא לישאל עליו ועל חבירו מר מדמי ליה לבבת אחת ומר מדמי ליה לבזה אחר זה והכא נמי כיון דשרי להו לכולהו כבת אחת דמי הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמי בעי רב אשי אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן

מה

רש"י

הורהנה · דמדעת וכיון דהגיע זמן ולא נפדית הרי היא של עובדי כוכבים בדיניהם משום הכי בעינן עדים מעידין אותה שלא נסתרה: נחבשה · דאינה נחלטת להם לא בעינן עדים הואיל ועל ידי ממון הוא: ואיכא דרמי לה מרמא · לא מתני לה להא דרב שמואל בר רב יצחק אפירושא דמתניתין בלשון לא שנו אלא רמי מירמא מתניתין וברייתא אהדדי ועלה שני רב שמואל חילוק בין יד ישראל תקיפה ליד העובדי כוכבים תקיפה: הני נשי דגנבי שבעליהן ניתלין ודרך המלכות להפקיר ביתם ונשיהן: בן דונאי · רוצח היה ואלעזר שמו כדאמרינן בפ' עגלה ערופה (סוטה מז.) אבל נשי דגנבי הגונבים ממון לא מפקרי: מתני' כרכום · מצור מתרגמינן כרכומא (דברים כ): פסולות · אסורות לבעליהן דאשת כהן אסורה באונס: גמ' בלשת · חיל על שם *שמחפשים כל המטמונים: לבעול יש פנאי · דתקיף להו יצרייהו: רבי יצחק בן אלעזר אמר · אף בבעילה פעמים שהן מותרות: כרכום של אותה מלכות · אינו רוצה להשחית את בני העיר ובשכובש עיר הסמוך לממשלתו שומרה והיא לו למס עובד: משמרות · מקום מעמד השומרים שהעמיד המלך שלא יחבל אדם באנשי העיר: דמהדר למתא כו' · שמו סביבות העיר שלשלות ברזל שישמיעו קול בהכשל איש בהן עליהם וכלבים ואווזים זועקין: וגווזא · מקלות וקיסמין להכשל בהן: ולא קשיא ליה מידי · לא חיים למיעקר אינים יחידאה ולבעול הואיל ואין הדבר הפקר: ומאי שנא משני שבילין · דכיון דבא לשאול עליו ועל חבירו אמר רבי יוסי טמאין הכא נמי לכולהו שרינן כי הדדי: אחד טמא · שיש בו קברות מפסיק כל רחבו ואין ידוע איזהו הטמא אבל כך מוחזקים באחד מהן: ועשה טהרות · נגע בטהרות: טהורים · דכל חד כי אתי לקמן תלינן ליה למימר בטהור הלך דהוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספיקו טהור: טמאין · דהיכי נימא להו טהורים אתם חד מינייהו ודאי בטמא אזל: בבת אחת · באו לשאול בבת אחת: הכא נמי כו'. ור' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי:

תוספות

כאן בכרכום של אותה מלכות · פי' שיושבין בטח לפי שאין אחריהן מתגה ויש פנאי לנסך ולבעול אבל בלשת של מלכות אחרת שאימת מלכות שבאו בגבולה עליהם אין להן פנאי וכן פי' ר"ח ור"ת וכן מוכח בירושלמי ופריך כרכום של אותה מלכות אי אפשר דלא ערקא חדא מינייהו והוה לן למשרינהו לכולהו ולמיתני לקולא דבשבויה הקילו כדאמרינן בסמוך אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות כולן אע"ג דמספקא לן באינה מחזקת אלא אחת הכא פשיטא לן דשרו דהתם לא ודאי נחבאת אבל הכא ודאי ערקא ולפי' הקונטרס קשה טובא חדא דפריך נתלי לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא ועוד דמה מתרץ דמהדר למתא כו' ואין אדם נכנס לשם והא קתני בלשת שנכנסה לעיר ועוד כיון דאההיא דע"ז פריך הוה ליה למימר אי אפשר דלא ערק חד מינייהו ונסך ועוד דהתם מפרש טעמא לפי שאין פנאי לנסך ולית ליה טעמא לפי שאין כרכום של אותה מלכות רוצה להשחית את בני העיר [ועוד מאי שנא שעת מלחמה משעת שלום] ויש ליישב לפי שיטת הקונטרס דרבי יצחק בן אלעזר לא אתי לשנויי מתני' אההיא דע"ז אלא אית ליה שינויא דרב מרי ומתניתין דהתם נמי בכרכום של מלכות אחרת ולא בא אלא לפרושי מתניתין וכן משמע בפרק בתרא דע"ז (דף עא.) דפריך התם ממתניתין דהכא אמתניתין דבלשת ולא מייתי התם דרבי יצחק:

והלך באחד מהם ועשה טהרות · להכי נקט ועשה טהרות דלענין האדם אנו מזקיקים שניהם לטבול ולהזות פן יבואו לידי טומאה ודאי אם יגעו שניהם בככר אחד לכך אומר להו זילו טבילו דהא נהרא קמייכו ועוד דמשום דבעי למתני *סיפא הזה וטבל טהור הלך בשני ועשה טהרות הרי אלו טהורות ואם קיימות הראשונים אלו ואלו תלויות ואם לא טהר בינתים הראשונות תלויות והשניות ישרפו*:

ואם נשאל זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות · לא שיאכלם אדם אחד דאם כן יאכל ודאי טומאה דהכי אמרינן בשבועות בפ"ב (דף יט.) הלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב דטמא הוא ממה נפשך:

בבא לישאל עליו ועל חברו · אין לפרש שבא לישאל בבת אחת דהתם מודו כולי עלמא דטמאות מכל שכן דבאו לישאל שניהם בבת אחת אלא מיירי ששאל על עצמו וטהרוהו ואח"כ בא לישאל על חבירו דמר מדמי ליה לבת אחת כיון ששאל על שניהם במעמד אחד ומר מדמי ליה לזה אחר זה כיון שטיהרוהו קודם והכא נמי כיון דשרו לכולהו כבת אחת דמי אף על פי שאין בא לפניו אלא על אחת מ"מ הדבר ידוע לכל שהרבה כהנות היו והוי כאילו בא לישאל על כולם בבת אחת והכא מודו כ"ע ובחנם דחק בקונטרס לפרש כר' יוסי:

לא

עין משפט נר מצוה

קב א ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ל טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף יא בהג"ה :

קג ג מיי' פי"ח מהל' א"ב הלכה כו טור ש"ע שם סעיף י :

קד ד מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ח :

קה ה מיי' פי"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה כד סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קכט סעיף יב :

קו ו ז ח ט מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה כז כח כט טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף י :

קז י כ מיי' פי"ט מהל' אבות הטומאות הלכה ב :

[למיתנא סיפא כריסא כצ"ל מהרש"א]

[וע"ע תוס' פסחים י. ד"ה הלך]

מסורת הש"ס

[עירובין סה: וש"נ] עדיות פ"ח מ"ב

ע"ז עא. [בערוך איתא כרקום בקו"ף]

שם ע: שבת מח. נדה יג.

טהרות פ"ה מ"ה פסחים י.

הגהות הב"ח

(א) גמ' כגון נשי נשי דגנבי: (ב) שם דלא (ערק) תז"מ. ונ"ב ס"א ערק וכן משמע מפרש"י:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בלשת וכו' שמחפשין. כי בפסוק ויחפש בראשית מ"ד פתרגום ובלש:

תוספות רי"ד

ומפקרי לה. ה"ד ע"י נפשות א"ר כגון נשי דגנבי אמר חזקיה והוא שנגמר דינם להריגה פי' שבעליהן נתלו ודרך המלכות להפקיר ספם ונשיהם ור"י אמר אעפ"י שלא נגמר דינן להריגה · והל' כחזקיה דהוא רביה דר' יוחנן : עיר שכבשוה כרכום. פי' חיל הצרים עליה. מצור תרגומו כרכום כל כהנות שבתוכה פסולו' לבעליהן פי' דבחזקת שנבעלו קיימו ואנוסה אסורה לכהן ואם יש להן עדים שלא נבעלו אפילו עבד אפילו שפחה הרי אלו נאמנים ואין אדם נאמן ע"י עצמו ל"א האשה להעיד על עצמה ול"א הבעל להעיד על אשתו ורמינהו בולשת שנכנסה לעיר פי' חיל ונקרא בן ע"ש שמחפשים את כל המטמוניות תרגום ויחפש ובלש בזמן שלום חביות פתוחות אסורות וסתומות מותרת בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך. אמר ר"מ לנסך אין פנאי לבעול יש פנאי דיצרא דעבירה תקיף ואין נסך ר"י בן אלעזר משמיה דחזקי' אמר כאן בכרכום של אותה מלכות אינן יראים ויש להם פנאי לבעול ולנסך. אבל של מלכות אחרת יראים [שמא] יבוא חיל מאיזה מלכות לעזור להן ומבהלים לשלול ולהבריח ואין להן פנאי לא לבעול ולא לנסך. א"ר אידי ב"א אר"י ב"א אם יש שם מחבואה א' [מצלת] על כל הכהנות ומותרות כלן: בעי ר"י אם אינה מחזקת אלא א' מהו. מי אמרינן כל חדא וחדא היינו האי א"ד לא אמרינן ולא

שפשמא

הורה אור

*מה לי לשקר או דלמא לא אמרינן ומאי שנא מההוא מעשה דההוא גברא *דאגר ליה חמרא להבריה א"ל לא תיזיל באורחא דנהר פקוד דאיכא מיא זיל באורחא דנרש דליכא מיא ואזל איהו באורחא דנהר פקוד ומית חמרא אתא לקמיה דרבא א"ל אין באורחא דנהר פקוד אזלי מיהו לא הוו מיא אמר *רבא מה לי לשקר אי בעי א"ל באורחא דנרש אזלי ואמר ליה אביי *מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הכי השתא התם ודאי איכא עדים דאיכא מיא הכא ודאי איטמי חששא הוא ובמקום חששא אמרינן: אם יש עדים אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין: ואפילו שפחה דידה מהימנא ורמינהי *לא תתייחד עמו אלא ע"פ עדים ואפילו ע"פ עבד וע"פ שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בשפחתה אמר רב פפי *בשבויה הקילו רב פפא אמר הא בשפחה דידה הא בשפחה דידיה ושפחה דידה לא מהימנא הא קתני אין אדם מעיד על עצמו הא שפחה דידה מהימנא שפחתה נמי כעצמה דמי רב אשי אמר הא והא בשפחה דידה ושפחה מיחזא חזיא ושתקה התם דשתיקתה מתירתה לא מהימנא הכא דשתיקתה אוסרתה מהימנא השתא נמי אתיא ומשקרא תרתי לא עבדה *כי הא דמרי בר איסק ואמרי לה חנא בר איסק אתא ליה אחא מבי חוזאה א"ל פלוג לי בנכסי דאבא א"ל לא ידענא לך אתא לקמיה דרב חסדא א"ל שפיר קאמר לך דכתיב °ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו *מלמד שיצא בלא חתימת זקן ובא בחתימת זקן א"ל זיל אייתי סהדי דאחוה את א"ל אית לי סהדי *ומסתפינו מיניה דגברא אלמא הוא א"ל לדידיה זיל (א) אייתינהו את דלאו אחוך הוא א"ל דינא הכי המוציא מחבירו עליו הראיה א"ל הכי דאיננא לך ולכולהו אלמי חברך השתא נמי אתו ומשקרי תרתי לא עבדי לימא כתנאי זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה ואחיה ואחותה אבל לא בנה ובתה לא עבדה ושפחתה ותניא אידך הכל נאמנין להעיד חוץ מהימנה ובעלה דרב פפי ודרב אשי תנאי היא דרב פפא [מי] לימא תנאי היא אמר לך רב פפא כי תניא ההיא במסיחה לפי תומה כי הא *דכי אתא רב דימי אמר רב חנן קרטיגנאה משתעי מעשה בא לפני רבי יהושע בן לוי ואמרי לה רבי יהושע בן לוי מישתעי מעשה בא לפני רבי באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי והשיאה ר' לכהונה על פיו: **מתני'** אמר ר' זכריה בן הקצב *המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו: **גמ'** תנא: *ואעפ"כ ייחד לה בית בחצרו וכשהיא יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה בעי אביי מהו לעשות בגרושה כן התם הוא דבשבויה הקילו אבל הכא לא או דלמא לא שנא ת"ש דתניא *המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו ואם

לא תתיחד עמו אלא בעדים· פירוש בקונטרס משום גט ישן ולא פירש לטעמיה דפירש בגיטין (דף עט.) דבמהיום אם מתי מגורשת למפרע משעת נתינה ולא תתיחד עמו משום חשש קידושין כמו המגרש אשתו ולנה עמו בפונדקי בית הלל אומרים צריכה הימנו גט שני (שם דף פא:) [ולא שייך גט ישן כלל לפירוש דהתם] וכן משמע התם בגמרא אבל לרבינו תם דמפרש מ"ז היא כאותן הימים קאי אמהיום אם מתי ונעשה כאומר מעת שאני בעולם שאין דעתו לגרשה אע"פ שאומר מהיום אלא שעה אחת לפני מיתתו הוי שפיר משום גט ישן ובתוספתא משמע כפי' רבינו תם:

שפיר קאמר לך דכתיב ויכר יוסף· זה שבא עלד כאן והלך עם אביו למדינת הים ומתה כשחזר ואמר לא ידענא לך מיתוי כשיקרא כי היה לו לידע אם הוא אחיו אם לאו כיון שמכירו קודם להכי קאמר רב חסדא דשפיר קאמר ליה שאינו מכירו כדאשכחן ביוסף: **אמר** ליה אית לי סהדי ומסתפינו מיניה דאיגש אלמא הוא· נראה לר"י דמיירי שהביא עדים ואומרים אותו עדות שאתה שואל לא נאמר (ד) לך כלום עליו דרגלים לדבר שהוא אלס אמר ליה זיל כו' פי' לך הבא אותם עדים עצמם שיראים להעיד (ה) עליך שיעידו שאינו אחיך או שיאמרו שאינם יודעים אם הוא אחיך אם לאו וקאמר השתא נמי כיון שיראים ממנו ישקרו לומר אינו אחיו או שאינן יודעין אם הוא אחיו אבל אם אין רגלים לדבר אין נראה כלל שיהא נאמן לומר דגברא אלמא הוא דאם לא כן כל אדם יאמר על חבירו שהוא גברא אלמא ויביא הוא עדים ואם לא יביא יפסיד ועוד דקאמר השתא נמי אתו ומשהדי אינו משום דמסתפו מיניה הני סהדי מסתפו מיניה כולי עלמא:

תרתי לא עבדי· שישתקו ולא יעידו האמת ועוד שיאמרו שקר וכן גבי שפחה:

במסיחה לפי תומה· ואפילו הכי היא ובעלה אינן נאמנין אע"ג דיוחנן אוכל חלות (לעיל דף כו.) היה נאמן על עצמו במסיח לפי תומו הני מילי לתרומה אבל הכא מעלה עשו ביוחסין [אומר ר"י דמסיח לפי תומו אינו כשר אלא לעדות אשה א] דרבנן כדאמר ביבמות והכא בשבויה הקילו]*: ואם

מה לי לשקר· אי בעיא אמרה נחבאתי: במקום עדים· דאכן סהדי דכל שעתא איכא מיא: ודאי איטמי· בתמיה: לא תתייחד עמו· במסכת גיטין היא שכיב מרע שכתב ומסר גט לאשתו על מנת שאם מת יהא גט למפרע ולא תיזקק לחליצה לא תתייחד עמו שמא יבא עליה והוה ליה גט ישן ותנן בית הלל אוסרין לפטור בגט ישן ואיזהו גט ישן כל שנתייחד עמה מאחר שכתבו לה וטעמא גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה: ואפילו על פי עבד· דייה בעבד שהיה עמה: שלבה גס בשפחתה· ותבעוש בפניה: רב אשי אמר הא והא בשפחה דידה· והיינו טעמא דכמתני' מהימנא והתם לא מהימנא) דשפחה דידה מיחזא חזיא בקילקול גבירתה ושתקה: התם· גבי גט: דשתיקתה מתירתה· שאינה צריכה שתעיד לומר לא שמשה אלא שתאמר אני הייתי במה: לא מהימנא· להיות זו מותרת על ידה דאי נמי חזיא לא מסהדא: הכא· גבי שבויה: דשתיקתה· דשפחה אוסרתה· לגבירתה דכל כמה שאינה מעידה לומר טהורה היא מחזקינן לה בטמאה כי מסהדא ואמרה טהורה היא מהימנא דלשקורי לאו אורחיה אלא למשתק: השתא נמי· כיון (ג) דרחמא לה לגבירתה או דדחלה מינה אתיא ומשקרא ואמרה טהורה היא: תרתי לא עבדא· חדא למשתק בקלקולה ועוד דתיתי ותשקר: אחא מבי חוזאה· שהלך אביו שם והוליכו עמו וגדלו שם ומת אביו וחזר לעירו ותבע חלקו בנכסי אביו: א"ל· רב חסדא להאי אחא: שפיר קאמר לך· שאינו מכירך לפי שיצאת בלא חתימת זקן [ובאת בחתימת זקן]: ויכר יוסף את אחיו· שכשפירש מהן כבר היו חתומי זקן: א"ל· רב חסדא למרי: זיל (ג) אייתינהו את· להנהו סהדי המכירין אותו ויעידו שאינו בן אביך: השתא נמי· כיון דדחלי מיניה אתו ומשקרי: תרתי לא עבדי· חדא דשתקי מלהעיד אמת וחדא דמסהדי שיקרא: לימא כתנאי· שפחתה אי מהימנא אי לא: זו עדות· עדות זו של שבויה הכל כשרים בה איש ואשה תינוק ותינוקת: חוץ מהימנה· היא עצמה: דרב פפי ורב אשי· דאמרו לעיל שפחה דידה מהימנא: ודאי תנאי היא· על כרחך יאמרו אכן דאמרי כי מתניתא בתרייתא מדקשיא להו קמייתא: דרב פפא· דאמר לא מהימנה: מי לימא תנאי היא כלומר דחוק הוא לומר אנא דאמרי כי מתניתא קמייתא או יוכל לתרץ מתניתא בתרייתא נמי כוותיה למימר שפחתה כעצמה דמי והרי היא בכלל חוץ מהימנה דקתני בה או תירוצא אחרינא: אמר לך רב פפא כי תניא ההיא· דקתני הכל נאמנים ואפילו שפחה דידה במסיחה לפי תומה: רב חנא קרטיגנאה משתעי· רב חנן דמן קרטיגני היה מספר מעשה זה: **מתני'** המעון הזה· שבועה היא: **גמ'** ואעפ"כ· שאסרו עליו לפי שכהן היה: כשהיא יוצאה· והוא בחצר: יוצאה בראש בניה· שיהו הבנים עמהם שלא יתייחדו: וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה· כדי שלא יהא הוא יהיה בחצר והבנים מבחוץ: בגרושה כהן שגירש את אשתו מהו לדור עמו בחצר: לא תנשא בשכונתו· לפי שמכירה ברגילותיו וקריבותיו שמא יבואו לידי עבירה: ואם

קח א מיי' פ"ד מהל' בכורות הלכה ג סמג עשין סט טוש"ע י"ד סימן סט:

קט ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' כח טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף י:

קי ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' כ סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קמח סעיף ב:

קיא ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכ' יט סמג לאוין קכא טוש"ע שם סימן ז סעיף ב:

[ועיין היטב תוס' גיטין עג. ד"ה לא]

קיב ה מיי' פ"ג מהל' עדות הלכה יב סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ה:

קיג ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' יט טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף ב:

קיד ז מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף א:

קטו ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:

קטז ט מיי' שם הלכה כה טוש"ע שם סעיף ט:

קיז י מיי' פכ"א שם הלכה כז סמג לאוין קכז טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף ז וסי' קיט סעיף ז:

ד"ה ומסתפינו. ישנה"ן

כ"י

[כל זה מבואר בשאיה ב"ק קיד:]

מסורת הש"ס

[קדושין סה: וש"נ] [גטות ע. ב"מ פג.]

[נ"ל רבה ותוס' שם גטות ע. ד"ה ולמרן] [נ"כ לנ' קדושין סה: ושם נסמן]

גיטין עג.

[לעיל כג: וש"נ]

ב"מ לט: ע"ש

שם יבמות פת.

[סי' נשבע בשבועה במקדש, ערוך וכן פי' רשב"ם בב"ב קכה.]

[שמחות פ"ב ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' זיל אייתי את: (ב) רש"י ד"ה השתא (דרחמא לה לגבירתה או) תא"מ וג"כ ס"ח אין זה: (ג) ד"ה זיל אייתי את: (ד) תוס' ד"ה אמר וכו' לא נאמר כלום דרגלים כצ"ל וכו' לך וכו' עליו נמחק: (ה) בא"ד להעיד שיעידו כצ"ל ותי' עליך נמחק:

הגהות מהרי"ב לנדא

א] תוס' ד"ה ומסתפינו. אלא לעדות אשה: כדאמר ביבמות והכא בשבויה דרבנן הקילו כצ"ל:

תוספות רי"ד

אישתמא ולקילא עבדי' בעי ר"א לא נחבאתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן מה לי לשקר במקום חששא אי לא. ולא אישתמא ולקילא עבדי': ואם יש לחן עדים אפילו עבד ואפילו שפחה ואפילו שפחה דידה מהימני ורמינהו לא תתיחד עמו אלא בעדים אפילו עבד ואפילו שפחה חוץ משפחתה מפני שלבה גס בשפחתה. פי' גבי שכ"מ שנתן גט לאשתו דחיישינן שמא יבוא עליה ותהי' צריכה גט שני שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ואסיק ר"א הא והא בשפחה דידה ושפחתה מיחזא ושתקת התם דשתיקתא מתירתה לא מהימנא והכא דשתיקתה אוסרתה מהימנא השתא נמי אתיא ומשקרא תרתי לא עבדי· פי' חדא ששותקת מלהעיד האמת ועוד שתעיד שקר· תנא זו עדות כשר איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה אחיה ואחיותה אבל לא בתה ובנה· פי' זו עדות של שבויה כל אלו כשרין להעיד ואם הבן מסיח ל"ת ואומר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים ויצאתי לשאוב מים וללקוט עצים ודעתי על אמי והשיאה ר' לכהונה על פיו. פי' מסיח ל"ת יקרא כ"ז שלא בא לפני ב"ד להעיד אלא מספר עם חבירו· והשומעים מפיו מגידים לב"ד וכו' שהעבד ואשה נאמנים גם הקטן נאמן ולגבי מת בעלך שעבר ואשה נאמנים כדתנן הזקנו להיות משיאים עד מפי עד (עד) מפי שפחה הקטן נמי נאמן כדתנן התם ר"י אומר אפילו שמע מן התינוקות אומרים הרי אנו הולכים לספוד ולקביר את איש פ' והשתא חשוכע מן התינוקות מעיד תינוקות עצמן לא כ"ש: [מתני'] א"ר זכריה וכו'· תנא אע"פ· פי' אע"פ שאסורה לו לפי שהיה כהן יחד לה בית בהצירו כשהיא יוצאת בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה· ופי' כדי שלא יתייחדו· בעי אביי מהו לעשות כן בגרושה· פי' לדור עמה בהצר התם בשבויה הקילו אבל הכא לא. א"ד ל"ש ת"ש

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי אם היה כפר קטן זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון (א) כשכונה מי נדחה מפני מי ת"ש דתניא *היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה איבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו ת"ש היא נדהית מפניו במאי עסקינן אילימא בחצר שלו פשיטא ואלא בחצר שלה והתניא אם היתה חצר שלה הוא נדחה מפניה אלא לאו כי האי גוונא דלמא דאגיר מיגר מאי הוי עלה ת"ש °הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר *ואמר רב טלטולי דגברא קשין מדאיתתא ת"ר לוה הימנה בנכסי אביה אינה נפרעת אלא ע"י אחר אמר רב ששת ואי אתו לקמן לדינא לא מזדקקינן להו רב פפא אמר שמותי משמתינן להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר נגודי (ב) נמי מנגדינן להו אמר רב נחמן תנא *באבל רבתי בד"א שנתגרשה מן הנשואין אבל כשנתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרבא יתיב רב אדא בר מתנא קמיה אוקי רבא שלוחא בינתייהו א"ל רב אדא בר מתנא והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי כו' א"ל קא חזינן דקא גייסי בהדדי איכא דאמרי לא אוקי רבא שליח בינתייהו א"ל רב אדא בר מתנא ניקום מר שלוחא בינתייהו א"ל והא [אמר] רב נחמן תנא באבל רבתי כו' א"ל ה"מ היכא דלא גייסי בהדדי אבל הני קא חזינא להו דגייסי בהדדי: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה ושהיה חולק עמנו על הגורן והמקום הזה בית הפרס ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין אדם נאמן לומר הדרך היה לפלוני במקום הזה מעמד *ומספד היה לפלוני במקום הזה: **גמ'** אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שיש גדול עמו וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גביה אבל רבו לא ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתיה דרביה אבל אביו לא ואי אשמעינן הני תרתי אביו דשכיח גביה ורבו דאית ליה אימתיה אבל אחיו דלית ליה לא הא ולא הא אימא לא קמ"ל כיון *דקיום שטרות מדרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן: זכור הייתי בפלונית שיצאה בהינומא וראשה פרוע: מאי טעמא *כיון דרוב נשים בתולות נישאות גלוי מלתא בעלמא הוא: ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לאכול בתרומה: ודלמא עבד כהן הוא מסייע ליה לר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע בן לוי אסור לאדם שילמד את עבדו תורה ולא והתניא *לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס

רש"י

ואם היה כהן · אפילו לא ניסת: לא תדור עמו במבוי · שמא יבא עליה וכהן אסור בגרושה · אבל ישראל כל זמן שלא ניסת תדור בשכונתו: והמר רב גרס ומהאי ק"א שמעינן לה: לוה הימנה · בעודה תחתיו: בנכסי אביה · שהיו בידה נכסי מלוג ובכהן שגירש את אשתו קא מיירי: אינה נפרעת · הימנו ע"י עצמה שלא יקרבו בדברים: באבל רבתי · מסכתא היא וקורין אותה שמחות וזו היא משנה ראשונה שלה הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו: ארוס וארוסתו · כהן היה: והאמר רב נחמן תנא באבל רבתי · דמן האירוסין נפרעת על ידי עצמה: דגייסי בהדדי · מכירין זה את זה ברמיזות וקריצות בלע"ז פריוו"ץ: **מתני'** זה כתב ידו של אבא · ומקיימין השטר על פיו אע"פ שמת אביו בעוד זה קטן: שיצאת בהינומא · והוא סימן שניסת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פירקין: יוצא מבית הספר · כשהייתי למידין תינוקות בבית רבן וכולהו מפרש טעמא בגמרא: אבל אין נאמנין כו' · דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעלייתא וכתובה הייתו טעמא דרוב נשים בתולות נישאות: מעמד ומספד · מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשמוליכן לבית קברות שלו ולעשות שם מעמדות ומושבות שהיו עושין שבעה למת: רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים · לא גרסינן ליה במתני' אלא בברייתא ולא אדרך מעמד ומספד קאי: **גמ'** דשכיח גביה · ונתן עיניו בקטנותו בכתב יד אביו: קיום שטרות מדרבנן · דמדאורייתא לא בעינן קיום דאמר ר"ל (לעיל דף יח:) עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד: הימנוהו רבנן בדרבנן · בדבר שהוא מדבריהם האמינו ואין זה עוקר דבר מן התורה הם אמרו והם אמרו הם הצריכו קיום העדות והם הכשירו בו את אלו: גלוי מלתא בעלמא הוא · כלומר אין הדבר צריך עדות אלא לפרסם שילא הדין לאור בלא גמגום: אפוטרופוס

תוספות

ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי · דכיון דפנויה היא קיל ליה אבל אם ניסאת אין צריך להרחיק אלא כדי שכונה דהייתו ג' בתים כדאמרינן בסוף פרק קמא דע"ז (דף כא.) דכיון דניסאת חמירא ליה אפי' לכהן: **כפר** קטן נידון (ג) כשכונה · וטעמא לפי שאין בני אדם מצוין שם ורגיל יותר לבא אצלה ודווקא כפר קטן אבל כפר בינוני לא: **רב** הונא אמר נגודי מנגדינן להו · נראה לר"ת דלרב הונא כמי משמתינן וגם מנגדין שכל אחד מחמיר מחבירו ואם הוא אומר דנגדינן ליה בלא שמתא הוה מיקל טפי כדאמרינן במועד קטן (דף יז.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים נב.) במערבא כי מחייב לורבא מרבנן מימנו אנגדא ולא מימנו אשמתא: **אלו** נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן · משמע דבקוטנן לא מהימן אפילו בדרבנן דהא מוקי לה בגמרא בתרומה דרבנן וקשה לריב"א דאמר בפ"ק דפסחים (דף ד: ושם) דנאמנים על בדיקת חמץ אפי' נשים ועבדים וקטנים ופריך מידי משמא אית בהו ומשני הואיל ובדיקת חמץ דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן וי"ל דהתם הייתו טעמא משום דבדיקת חמץ הוא בידו לכן נאמן אפילו קטן בדרבנן אבל קשה דהיכא דבידו אפי' בדאורייתא אשה מהימנא דבפרק המדיר (לקמן דף עב. ושם) תנן (ד) וקולה לה חלה ובניקור מעשים בכל יום שאנו סומכין עליהן וי"ל דבירושלמי מפרש דבדיקת חמץ הוא טורח ונשים עצלניות הן ולהכי אי לאו דבדיקת חמץ דרבנן לא הוו מהימני: **והוא** שיש גדול עמו · °לא קאי אתרומה דבתרומה סגי בא' כיון דאין מעלין מתרומה דרבנן ליוחסין דלהכי מוקי לה בתרומה דרבנן דבתרומה דאורייתא כיון דסבר תנא דידן דמעלין ממנה ליוחסין כדאמרינן לקמן איט נאמן אפי' יש גדול עמו הלכך בתרומה סגי בהיתו לחודיה וכל היכא דבעינן תרי מדרבנן סגי בהוא ואחר: **קיום** שטרות דרבנן · תימה כיון דמדאורייתא אפילו אין עדים שיכירו חתימת העדים השטר כשר א"כ כל אדם שירצה יזייף ויכתוב ויחתום מה שירצה ויגבה ממנו והכא אור"י *דאיכא למימר כגון שלוה מודה שכתבו וטוען שהוא פרוע וקסבר האי תנא דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והאי קיום הוי ודאי מדרבנן אי נמי כגון שנתקיים מעדה אחת או משתי שדות ויוצא מתחת ידי עצמו דאמר לעיל (דף כ.) דחיישינן שמא זייף ומיהו בריש גיטין (דף ג. ושם) מוכח דאפילו היכא דאין מכירין החתימה כלל הוי מדאורייתא כמי שנחקרה עדותן בב"ד: **ודלמא** עבד כהן הוא · פי' ועכשיו נשתחרר וטול שלא תקן וקשה לרבינו יצחק דבפ' נושאין על האנוסה (יבמות דף נט: ושם) מפרש הש"ס הא דאין חולקין תרומה לעבד משום דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין מה צריך להאי טעמא הוה ליה למימר דאין חולקין אפי' אין מעלין שמא ישאל גם אחר שישתחרר כדפריך הכא הש"ס וכן מפרש התם הש"ס דאין חולקין לאשה בלא בעלה משום גרושה ומאי טעמא כמי דמאן דאמר חולקין וי"ל דלא שכיחא כולי האי שישאל תרומה אחר שישתחרר לא בתורת עבד ולא בתורת כהן כי ירא פן יבדקוהו ויתברר שהוא עבד ויוציאו עליו קול עבדות ולא חיישינן נמי פן ימכרנו רבו לישראל וישאל תרומה שהרי מזוטתיו על רבו ואין לו וכולי האי לא חיישינן שמא יאמר לו רבו ישראל לאי מעשה ידיך במזונתיך:

הגהות הב"ח
(א) גמ' כפר קטן נידון כמבוי מי: (ב) שם נגודי מנגדינן כצ"ל ותיבת נמי נמחק: (ג) תוס' ד"ה כפר קטן נידון כמבוי וטעמא: (ד) ד"ה אלו כו' דבפרק המדיר תנן ואינה קוצה לה:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה והוא וכו' לא קאי אתרומה · עי' עירובין דף נט ע"א תוס' ד"ה אפילו עבד:

סנהדרין ט.
[מ"ק יז.]
[יבמות דף נט: ושם]
[לעיל כח:]
[לעיל טז: כ"כ עג:]
גיטין מ.
[ערוך ערך עמד גורס ומרעב]

עין משפט נר מצוה
[מ"לתי דאם רשות הרבים מפסיק מבית ...]
קיח א ב ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה כו סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף ז וסימן קיט סעיף יא:
קיט ד מיי' שם טוש"ע שם סי' קיט ס"ח:
קכ ה ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
קכא ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
קכב ט י מיי' פט"ו מהל' עדות הלכ' ג ופי"ד הלכה ג סמג לאוין רטו טוש"ע ח"מ סי' לה סעיף ד ה ו וסי' מו סעי' יז [וברב אלפס עוד ביבמות פ"ג דף י ע"ב]:
קכג כ מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הלכה כס סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף טו:
קכד ל מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה הלכ' טו טוש"ע שם סי' ג' סעיף ס:
[מס' שמחות פ"ב]
קכה מ מיי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יח טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף עח:
קכו נ מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף עב:
[עי' תוס' לעיל יט. ד"ה מודה]

תוספות רי"ד

ת"ש המגרש את אשתו לא תנשא בשכונתו · פי' לפי שמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו ושמא יבואו לידי עבירה · ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי. פי' שמא יבוא עליה וכהן אסור בגרושה [אם היה כפר קטן] זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה: איבעי' להו מי נדחה בפני מי ת"ש דתניא היא נדחת מפניו והוא אינו נדחה מפניה· ואם היתה חצר שלה הוא נדחה מפנית איבעיא להו היתה חצר של שניהם מהו · ת"ש היא נדחית מפניו דטלטולא דגברא קשה מדאיתתא: ת"ר לוה ממנה בנכסי אביה · פי' בעודה תחתיו שהי' בידה נכסי מלוג ובכהן שגירש את אשתו מיירי ה"ז אינה נפרעת אלא על ידי שליח·פי' ולא ע"י עצמה שלא יתקרבו בדבריהם. א"ר ששת כי אתו לקמן לא מזדקקינן להו · ר"פ אמר שמותי משמתינן להו ר"ה ברי' דר"י אמר נגידי נמי מנגדינן להו· אמר ר"נ תנא באבל רבתי פי' מסכתא היא וקרי' אותה מס' שמחות ומשנה ראשונה שלה זו היא הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו בד"א בשנתגרשה מן הנשואין אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה. ההוא ארוס וארוסתו דאתו קמי' דרבא אוקי רבא שליח בינייהו · פי' בפניו היו הוה יתיב ר"א ב"מ קמי'. א"ל למה ליה למר כולי האי והאר"נ תנא באבל רבתא וכו' · א"ל ה"מ היכי דלא גיסי אהדדי הכא הא חזינא דגיסי אהדדי· פי' שמכירין זא"ז ברמיזות ובקריצות: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן · פי' אע"ג דבעינן ראי' והגדה בכשרות הכא נאמנים על ראיית קטנותם משום דהוה מדרבנן ודוקא להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן אבל להעיד בקטנותם לא פי' שאם יאמר הקטן זה כת"י של אבא אין משגיחין בדבריו דאמרי' אין ממש בדבריו אבל כשהגדיל ומעיד על ראיית קטנותו אמרי' אי לאו דקים לי' שפיר לא הוה מסהיד בגודלו. נאמן אדם לומר זה כת"י של אבא זה כת"י של רבי זה כת"י של אחי · פי' ומקיימים השטר על פיו · ואע"פ שמתו בעוד זה קטן · שנמצא שמעיד עכשיו כשהוא גדול על ראיית קטנותו נאמן הוא משום דקיום שטרות דרבנן. זכור אני באשת פ' שיצאת בהינומא וראשה פרוע פי' והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פירקן. ושהיה איש פ' יוצא מבית הספר לטבול לתרומתו ושהיה חולק עמנו בגורן ושהמקום הזה הוא בית הפרס אבל אינו נאמן לומר דרך הי' לאיש פלוני במקום הזה מעמד ומספד הי' לפלוני במקום הזה· פי' דאפוקי ממונא הוא ובעי' עדות מעלייתא והיינו טעמא דכתובה דרוב נשים בתולות נשאות: אמר ר"ה ברי' דר"י והוא שיש גדול עמו· פי' דשני עדים צריך להעיד על חתימ' שהוא שלהן כדאמר לעיל דע"כ לא פליגי רבנן עלי' דר'. א"א בו"א זה כתבי אבל זה כתב חבירי מודו רבנן דבעינן שנים עדים על כל החתימה וחתימה והכא אמר ר"ה דוקא ראיית קטן א' הכשירו ולא ראייה שני קטנים שאם היו שניהם מעידין בגודלן על מה שראו בקוטנן אינן נאמנים אלא בעי' שיהא א' גדול מעיד על ראיית קטנותו. וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גבי' פי' ונותן עיניו בקטנותו מכתב יד אביו אבל רבו אימא לא ואי אשמעינן רבו משום דאית ליה אימתי' דרביה אבל אביו אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי אביו משום דשכיח גבי' ורבו משום דא"ל אימתי' אבל אחיו דלא הא ולא הא אימא לא קמ"ל. כיון דקיום שטרות דרבנן · פי' דמדאורייתא לא בעי קיום דאר"ל עדים החתומים ע"ה נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד הימנוה רבנן בדרבנן פי' בדבר שהוא מדבריהם האמינוהו · ואין זה עוקר דבר מן התורה אלא הם אמרו והם אמרו · הם הצריכו העדות והם הכשירו בו את אלו ודוקא באלו שהוא רגיל בהן הוא נאמן אבל על כתב נכרים אינו נאמן להעיד על ראיות קטנותו דדילמא לא קים ליה שפיר ואפילו אמר אני ראיתי כשחתם בשטר זה אין ראיית הקטן עדות עד שיאמר כי אני מכיר בחתימתו ודוקא הקרוב מעיד על חתימת הקרוב ואין זה נוגע בעדותו שאין מגיע לקרובו שום הנאה והפסד אלא למלוה וללוה מגיעים · אבל אם היו העדים קרובים למלוה או ללוה או שהי' שניהם קרובים ול"ז אינן נאמנים להעיד על החתימה שאין מוציאין ממון ע"פ קרובים · ואע"ג דקיום שטרות דרבנן ראיית קטן הוא דהכשירו בהן חכמים אבל לא עדות קרובים: זכור אני וכו' ס"א כיון דרוב נשים בתולות נשאות גלוי מילתא בעלמא הוא · פי' אע"ג דבמידי דממונא לאו מהימן דלאו עליה בלחוד סמכי אלא על הרוב · וה"ה דבעינן נמי הכא והוא שיש גדול עמו כשני עדים

קכז א מיי' פי"ג מהל' תרומות הלכה כב:

קכח ב ג מיי' פ"ו מהל' קרבן פסח הל' ח:

קכט ד מיי' פכ"ח מהל' [illegible] הלכה יט טוש"ע א"ח סי' [illegible] סעי' יא :

[ד"ה בסתא ותוס' שבת יב. ד"ה ר' נתן ותוס' חולין ה: ד"ה לדיקים ותוס' פסחים קז: ד"ה איסתלאי]

קל ה מיי' פי"ד מהל' עדות הלכה ; סמג עשין רט טוש"ע ח"מ סי' לה סעי' ו :

[ועי' היטב תוס' פסחים לב: ד"ה מאי בודקין ועוד תוס' בכורות כט. ד"ה סיכי אזיל]

קלא ו מיי' שם הלכה ד וטוש"ע שם סעי' ז :

קלב ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סי' ג סעי' א בהג"ה :

גיטין ז. חולין ה: ו. ז. [יבמות נט:]

[נדרים יט: ע"ש]

אפוטרופוס *או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת הרי זה לא יצא לחירות התם דאיקרי עבד מדעתו כי קאמרינן דקא נהיג ביה מנהג בנים : לטבול לאכול בתרומה : בתרומה דרבנן : ושהיה חולק עמנו על הגורן : ודלמא עבד כהן הוא תנן כמאן דאמר *אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דתניא *אין חולקין תרומה לעבד אלא אם כן רבו עמו דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר יכול הוא שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם עבד כהן אני תנו לי בשביל רבי במקומו של רבי יהודה °היו מעלין מתרומה ליוחסין במקומו של רבי יוסי לא היו מעלין מתרומה ליוחסין תניא *א"ר אלעזר ברבי יוסי מימי לא העדתי פעם אחת העדתי והעלו עבד לכהונה על פי העלו סלקא דעתך *השתא בהמתן של צדיקים *אין הקב"ה מביא תקלה על ידם צדיקים עצמם לא כ"ש אלא בקשו להעלות עבד לכהונה על פי חזא באתריה דרבי יוסי ואזל ואסהיד באתריה דרבי יהודה : ושהמקום הזה בית הפרס הוא : מ"ט בית הפרס דרבנן *דאמר רב יהודה אמר שמואל [ב]מנפח אדם בית הפרס והולך *ורב יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר [ג]בית הפרס שנידש טהור מאי טעמא אי אפשר לעצם כשעורה שלא נידש ברגל : [ד]ועד כאן היינו באין בשבת : קסבר תחומין דרבנן : ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה : מאי טעמא אפוקי ממונא לא מפקינן תנו רבנן *[ה]נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו טהורה משפחה זו טמאה טהורה וטמאה סלקא דעתך אלא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה ושאכלנו בקצצה של בת פלוני לפלוני ושהיינו מוליכים חלה ומתנות לפלוני כהן על ידי עצמו אבל לא על ידי אחר [ו]וכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים ר' יוחנן בן ברוקא אהייא אילימא אסיפא אפוקי ממונא הוא אלא ארישא וכולם אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמנין במאי קמיפלגי ת"ק סבר כיון דעובד כוכבים הוא לא הוה דייק ורבי יוחנן בן ברוקא סבר כיון דדעתיה לאיגיורי מידק הוה דייק מאי קצצה דתנו רבנן כיצד קצצה [ז]אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו באין בני משפחה ומביאין חבית מליאה פירות ושוברין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו וזו היא קצצה שהתינוק נאמן להעיד עליה :

הדרן עלך האשה שנתארמלה

רש"י

אפוטרופוס · מסר נכסיו בידו להכניס ולהוציא לסחורה : הרי זה לא יצא לחירות · ולא אמרינן אי לאו דשחרריה לא הוה יזיף מיניה ולא הוה שביק ליה לנהוג מנהג בן חורין ושמעינן מינה דיש עבד שלומד תורה : בתרומה דרבנן · כגון תרומת חוצה לארץ או פירות המניחהו להכי להאכילו על פיהם :

הכי גרסינן דתניא שאין חולקין תרומה לעבד כו' · ורישא דברייתא כהנת שנתערב וולדה בוולד שפחתה שניהן יוצאין לגורן ונוטלין חלק אחד שאין חולקין תרומה לעבד כו' הלכך אי אזיל חד מינייהו לא פלגינן ליה דלמא אתי לאחזוקי בכהן ודלמא האי ניהו העבד : במקומו של ר' יהודה · משום הכי אמר אין חולקין : בהמתן של צדיקים · חמורו של רבי פנחס בן יאיר בהכל שוחטין (חולין ז.) : חזא באתריה דרבי יוסי · שחלקו לו תרומה בגורן : ואסהיד באתריה דרבי יהודה · ושם לא היו חולקין תרומה לעבדי כהנים : בית הפרס · החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה שכך שיערו שהמחרישה מוליכת את עצמות המת ודלמא נגע או הסיט המהלך בו את עצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא : מנפח אדם בית הפרס · וסומך על כך שאם יש עצם רואהו ואע"ג דמאהיל לא חיישינן דאין עצם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גולגולת שלמה או רוב בנין או רוב מנין : שנידש · דישה רבה ברגלים הרבה : טהור · דתלינן לקולא ואמרינן כל העצמות נכתתו לפחות מכשיעור אלמא חששא דרבנן בעלמא הוא : נאמן התינוק · להעיד בגודלו מה שראה בקוטנו : טמאה וטהורה סלקא דעתך · מה טומאה וטהרה יש לומר במשפחות : בקצצה · לקמן מפרש לה: של בת פלוני לפלוני · כשנשא פלוני את בת פלוני : ושהיינו מוליכין כו' על ידי עצמו · אם כך העיד התינוק על ידי היה אבא שולח לו חלה ומתנות : אם היה עובד כוכבים ונתגייר · והעיד משנתגייר שראה את אלה בנכריותו אינו נאמן : דוגמא · אות וסימן זכרון לדורות הבאים :

הדרן עלך האשה שנתארמלה

תוספות

תנן כמאן דאמר אין חולקין לעבד כו' · ואם תאמר והא לא קאמר רבי יהודה דאין חולקין אלא בתרומה דאורייתא דמעלין ממנה ליוחסין אבל מתני' דאוקמינן בתרומה דרבנן דאין מעלין ממנה ליוחסין מודה דחולקין לעבד בלא רבו ואם כן אכתי תקשי ודלמא עבד כהן הוא ולאו מלתא היא דמתניתין איירי שפיר שמעיד שחלק לו תרומה דאורייתא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בתרומה דרבנן :

ומזה בהמתן של צדיקים · מפורש במקום אחר (גיטין דף ז.) ·

ושהמקום הזה בית הפרס · ולא יותר ובא לטהר:

מנפח · בדיעבד אם עשה כבר טהרות אבל בדיקה לכתחלה מפרש במשנה (אהלות פי"ח מ"ד) כילד בודקין :

בית הפרס דרבנן · נראה דאפי' במקום הקבר מקילין כמו בשאר שדה ואין לומר דמקום הקבר מטמא באהל ומביא רבינו יצחק ראיה מדתניא בפ"ק דמועד קטן (דף ה:) מצא שדה מצויינת ואינו יודע מה טיבה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר אין בה אילנות בידוע שאבד בה קבר ומאי נפקא מינה כיון שעתה אינו יודע מקום הקבר בין נחרש בין אבד אלא שמע מינה דמקום הקבר טהור כשנחרש וכבית הפרס להכי הוי דרבנן משום דהוי ספק טומאה ברשות הרבים אע"ג דבעלמא טיהרו חכמים ספק טומאה ברה"ר הייתו היכא שהטומאה מבוררת ולא נולד הספק אלא באקראי ופעם אחרת לא יטמא כיון שמקום הטומאה ידוע אבל הכא שלעולם השדה בספק לא רצו לטהר אע"ג דמדאורייתא טהור :

הדרן עלך האשה שנתארמלה

[עיין תוס' לקמן עו. ד"ה אבל]

יבמות צט

[שם ע"ש]

[עיין תוס' יבמות שם ד"ה ס"ד הכתא וכו']

ברכות יט: עירובין לו: פסחים לב: מ"ק ה: חגיגה כה: בכורות כט. נדה נג.

[תוספתא פ"ג]

גליון הש"ס

גמ' היו מעלין מתרומה ליוחסין · עיין ברכות דף טו ע"ב תוס' ד"ה אין עומדין :

תוספות רי"ד

עדי' צריך בעדות הינומא כדתנן אם יש עדים שיצאה בהינומא וראשה פרוע וכל היכא דבעי' שני עדים בעינן שיהא גדול עמו שלא יעידו שניהם על ראיית קטנותן: ושהיית איש פ' יוצא מבית הספר פי' כשהיינו לומדים יחד עם תינוקות בבית רבן ומחזיקי' לכהונה בראיית קטנות ולא בעי' הכא גדול עומד עמו · שמעלים לכהונה ע"פ ע"א . ובגמרא מפרש בתרומה דרבנן כגון תרומות ח"ל או פירות והימנוהו רבנן בדרבנן · וה"נ בגודלו מעיד על מה שראה בקטנו אבל הקטן אינו מעיד שאע"פ שמעלים בתרומ' ע"פ ע"א דוקא גדול אבל קטן לא וכן עבד ואשה לא תנן שיהו נאמנים בכהונה כדתנן גבי שבוי' וא"א במת בעלה הלכך אין הקטן נאמן בכהונה והוא נאמן בשבוי' ומת בעלך ולא תימא כ"מ שע"א נאמן גם עבד ואשה נאמנים שהרי במת בעלך יש תנא שהיה מכשיר ע"א ולא היה מכשיר אשה וקרוב כדתנן בפ' בתרא דיבמות ר"א אומר אין משיאין את אשה ע"פ ע"א ר"ע אומר לא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים אלמא אע"ג דפליג ר"ע על ר"א ומכשיר בע"א · הא אמר לא ע"פ אשה ולא ע"פ קרובים א"כ אינו דין כלל להכשיר עבד ואשה במקום שע"א נאמן אלא היכא דתנן תנן היכא דלא תנן לא תנן · ובמקום שעבד ואשה נאמנים גם הקטן נאמן · ומקשה דלמא עבד הוא מסייע ליה לריב"ל דאריב"ל אסור לו לאדם שילמוד את עבדו תורה מיתיבי לוה ממנו רבו או שעשאו רבו אפיטרופוס · פי' מסר כל נכסיו בידו להכניס ולהוציא בסחורה או שהניח תפילין [illegible] [...]ית תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקים בבה"כ ה"ז לא יצא להירות · פי' לאו אומרים אי לאו דשחרריה לא הוה יזיף מיניה ולא הוי שביק ליה לנהוג [מנהג] ב"ח ש"מ דיש עבד שלומד תורה התם דאיקרי עבד מדעתיה' וכי [illegible] [...]דעתיה' וכי קאמרינן דקא נהוג בי' מנהג בנים: ושהיה חולק עמנו בגורן וליחוש דילמא עבד כהן הוא תנן אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו דברי ר' יהודה ר"י אומר יכול הוא שיאמר אם כהן אני תנו לי בשביל עצמי ואם אני עבד כהן תנו לי בשביל רבי ובמקומו של ר' יוסי לא היה מעלים מתרומה ליוחסים : ושהמקום הזה בית הפרס · פי' הכי תנן בפ' בתרא דאהלות החורש את הקבר ה"ז עושה בית הפרס עד כמה הוא עושה מלא המענה ק' אמה [illegible]

אלו *נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד *הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה יש להם קנס אע"פ שהן בהכרת אין בהן מיתת בית דין: **גמ'** הני נערות פסולות אית להו קנס כשירות לא הכי קאמר אלו נערות פסולות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית: נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא דתניא* קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר *ואין לה קנס ומשתביא שתי שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר וחכמים אומרים קטנה מבת שלש שנים ויום אחד ועד שתיבגר *יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא

אף

רש"י

אלו נערות · דוקא נערה משהביאה שתי שערות עד שתבגר והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להם קנס: שיש להן קנס · אם אנסה אדם נותן לאביה חמשים כסף כדכתיב ונתן האיש השוכב וגו' (דברים כב): הבא על הממזרת · בגמרא פריך אבל כשירות לא ומשני פסולות איצטריכא ליה לאשמועינן: נתינה · מן הגבעונים והיא אסורה לקהל דדוד גזר עליהם כדאמרינן ביבמות (ד' עח:) ועל שם ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים וגו' (יהושע ט) קרי להו נתינים: כותית · קסבר גירי אריות הן וישנן בלאו לא תתחתן בם (דברים ז): ועל השבויה · ישראלית שנפדית פחותה מבת שלש שנים דבחזקת בתולה היא שאפי' נבעלה בשביה בתוליה חוזרים: ועל אשת אחיו · שנתקדשה לו לאחיו וגירשה שאין בה מיתה אלא כרת: ועל אשת אחי אביו · שנתקדשה לו וגירשה: אע"פ שהן בהכרת הרי אין בהם מיתת ב"ד · וכרת לא פטר ליה מן התשלומין: **גמ'** ר"מ היא · כדמייתי ברייתא לקמיה: יש לה מכר · יש לאביה בה זכייה למכרה לשפחות: ואין לה קנס · שהבא עליה אינו חייב קנס: ואין לה מכר · כדתניא (ערכין דף כט:) יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר: מבת ג' שנים ויום אחד · שהיא ראויה לביאה: מכר לא · בתמיה:

אף

תוספות

אלו נערות · הבא על הנתינה · פי' בקונטרס דדוד גזר עליהם שלא לבא בקהל והיינו משום עבדות כדאמרינן בהערל (יבמות עח: ושם) ואין נראה לר"ת דהא משמע בגמרא (ע"ב) דנתינה הויא דאורייתא דקאמר ממזרת ונתינה איכא בינייהו למ"ד ראויה לקיימה כו' משמע דהויא דאורייתא דהא בקראי פליגי ובריש יש מותרות (שם דף פה: ושם) אמרינן ממזרת ונתינה איכא בינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאורייתא ועוד דתנן (מכות דף יג.) אלו הן הלוקין ממזרת ונתינה לישראל משמע דלקי עלה מדאורייתא דומיא דכל הנך דחשיב התם ומיהו איכא למימר דבכל הנהו נקט נתינה אגב ממזרת וכן צריך לומר ע"כ לרבא למאי דס"ד בהערל (יבמות דף עו: ושם) דבגירותן לית להו איסור חתנות ומ"מ אין נראה לר"ת פירושו דהא מסיק רבא בהערל (ג"ז שם) דבגירותן אית להו איסור חתנות וכל היכא דחשיב נתינה בהדי ממזרת איירי בגירות כמו הכא דבנכריותה לית לה קנס כדאמרינן לעיל בפ"ק (דף יא: ושם) יהבינן לה קנס ואזלה ואכלה בנכריותה וכן בקדושין בפרק האומר (דף סו:) תנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון ממזרת ונתינה כו' ועוד לפירוש הקונטרס כיון דעבדות ממש גזר עלייהו שמתוך כך נאסרו לבוא בקהל משום לא יהיה קדש א"כ אמאי יש לה קנס הא תנן בהדיא במתניתין דשפחה אין לה קנס ואי משום דנתינה מנטרא נפשה הא אמרינן בירושלמי · דספחה אפילו משומרת אין לה קנס ועוד דתנן בפרק עשרה יוחסין (שם דף סט.) דחרורי ונתיני מותרים לבא זה בזה ואמאי והא חרורי אסירי בשפחה כדתנן (גיטין דף מא.) ליבא שפחה אינו יכול ומיהו הא י"ל דלאו ממש גזר עלייהו עבדות לאסור בלא יהיה קדש ונראה לר"ת דנתינה אסורה דאורייתא משום לא תתחתן כדמסיק רבא בהערל (יבמות דף עו: ושם) ודוד לא גזר עלייהו אלא שיעבוד ולאו לאוסרן בבנות ישראל דהא אסירי וקיימי מלאו דלא תתחתן אלא כדי שלא יטמעו בישראל והא דגזר בהו טפי מבשאר פסולי קהל משום דהוו אומה שלימה והא דקאמר התם* כל מי שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי לידבק בהן לא ליסא מהן אלא להיות בן חורין כמותן וכן הא דקאמר התם* בימי רבי בקשו להתיר נתינים א"ר אם חלקנו נתיר חלק מזבח מי יתיר לא שהיו רוצים להתירם לבא בקהל דהא מדאורייתא אסירי אלא בקשו לפטרן מעבדות להיות בני חורין ואמר להו רבי דאין יכולין להפקיע חלק מזבח ואע"ג דקיימא לן* דהפקר ב"ד היה הפקר היינו לצורך אבל זה אינו לצורך כל כך ומיהו בירושלמי משמע כפי' הקונט' בפ' עשרה יוחסין דקאמר התם נתינים יהושע ריחקם כלום ריחקם אלא משום פסול משפחה דא"ת משום פסול עבדות אלא מעתה הבא על הנתינה לא יהיה לה קנס משמע משום דיהושע גזר עליהם נפסלו מלבא בקהל וגזרת יהושע ודוד הכל גזירה אחת היא כדמוכח בהערל (שם דף עט.) ומיהו בירושלמי איכא למימר דסבר כמו שהיה ס"ד דרבא מעיקרא בהערל דבגירותן לית להו איסור חתנות ועוד י"ל דריחקן היינו שלא יטמעו בהן והא דאמרינן בהאומר בקדושין (דף סח: ושם) נכרית מנא לן דלא תפסי בה קדושין דכתיב לא תתחתן בם אומר ר"ת דאסיפיה דקרא סמיך ובתו לא תקח לבנך אבל רישיה דקרא מיירי בגירות וכענין זה מצינו בהערל (יבמות דף עט.) דפריך גבי בני שאול והכתיב לא יומתו אבות על בנים וע"כ לא פריך אלא מסיפא דקרא איש בחטאו יומתו דרישא דקרא מוקמינן ליה לפסול קרובים לעדות בפרק החובל (ב"ק דף פח.) ובפרק זה בורר (סנהדרין דף כז:)*: **ועל** הכותית · פירש בקונטרס דקסבר כותים גירי אריות הן וישנן בלאו דלא תתחתן וזהו לפי שיטתו כדסלקא דעתין מעיקרא בהערל (יבמות דף עו: ושם) דבנכרותן אית להו איסור חתנות ומה שפי' דקסבר כותים גירי אריות הן ל"נ לרבינו יצחק בן רבינו מאיר דא"כ עובדת כוכבים היא ועובדת כוכבים אין לה קנס כדפריך בפ"ק (לעיל יא.) יהבינן לה קנס ואזלה ואכלה בנכריותה ועוד דבגמרא מוקי מתני' כר"מ ור"מ אית ליה דגירי אמת הן ואע"ג דכולה מתניתין לא אתיא כר"מ דהא בתו אמר בגמרא דלא אתיא כוותיה מ"מ בהא דסבר דגירי אמת הן אתיא כוותיה דהא בשור שנגח ד' וה' (ב"ק דף לח: ושם) מסקינן דשור ישראל שנגח שור של כותי פטור משום דקנס הוא דקניס רבי מאיר בממונם אע"ג דמן הדין חייב דגירי אמת הם ופריך ממתני' דהכא דכותית יש לה קנס ואי ס"ד דקנס הוא שקנס ר"מ בממונם ה"נ לקנוס כו' אלמא דמתניתין דהכא סברה דגירי אמת הן וא"ת אם כן מאי קמ"ל פשיטא דיש לה קנס דישראלית גמורה היא וי"ל דס"ד דלא יהבינן לה קנס שלא יטמעו בהן * וא"ת למ"ד בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עו.) דפסול כותים משום דעבד ושפחה נטמעו בהן אמאי יש לה קנס נימא לה אייתי ראיה דלאו שפחה את ושקילי לממונא דאמר (ב"ק דף מו:) אין הולכין בממון אחר הרוב ואפילו לרב אי דאזיל איהו גבה ה"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ויש לומר דכל אחת מוקמינן לה אחזקת אבהתא שהיו כותים אע"ג דלענין פסול לא מוקמינן לה אחזקתה לענין קנס מוקמינן להו שלא יהא חוטא נשכר *ואם תאמר ואמאי לא חשיב נמי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וי"ל דבפסול כהונה לא קמיירי והא דלא תני מצרי ואדומי משום שיש להם היתר [א"כ לא חשיב אלא חייבי לאוין] אבל קשה דליתני מחזיר גרושתו משניסת ונבעלה שלא כדרכה ואע"ג דאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין עח.) הכל מודים שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה מ"מ לר"ע דאמר אין קדושין תופסין במחזיר גרושתו ליתני ועוד הוה מצי למיתני יבמה לשוק [ועבד הבא על הכותית הולד ממזר ויש לה קנס · ת"י] וי"ל דתנא ושייר ואע"ג דבפ"ק דקדושין (דף טז:) דייק תנא תני אלו ולאו אמרת תנא ושייר הכא דתני בסיפא ואלו שאין להם קנס לא שייך למידק הכי כדאשכחן בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פד.) דקתני ואלו פסולין בקדש ואלו שאין פסולן בקדש ומשייר ברישא ובסיפא *ועי"ל דהכא לא חשיב אלא פסולי קהל: **והבא** על הגיורת · אילקן לשנות חייבי לאוין לחודייהו וגיורת ומשוחררת דכשירות הן לחודייהו וחייבי כריתות לחודייהו משום דבעי למיתני סיפא אע"פ שהם בהכרת כו' אבל באלו הן הלוקין (מכות יג.) לא תני אלא הבא אחד על כולם: **ועל** אשת אחיו · פר"ח דפריך בירושלמי אשת אחיו ולא יבמה היא לו וזקוקה לו ומה קנס וכרת שייך בה ומשני בשיש לו בנים מאשה אחרת ואיירי במת מן האירוסין והוא הדין דהוה מצי לאוקמה כשגירשה וקשה לר"י ב"ר אברהם לרב פפא דמוקי הך מתניתין במפותה בפרק בן סורר (סנהדרין דף עג. ושם) תקשי דהיכי מצי לאוקומי הכי הא נתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה (לקמן דף לח.) וכיון דלעצמה מפותה אין לה קנס כדאמרינן בגמרא (לקמן מ.) ובריש נערה משום דמדעתה עבדה וכ"ת דקסבר תנא דמתניתין כר"ע דברייתא דקנסה לאביה הוי אם כן אכתי *תיקשי ליה סיפא דקתני (שם לו:) הבא על בתו פטור משום דקם ליה בדרבה מיניה תיפוק ליה דקנסה לאביה הוי דאי לעצמה תיקשי ליה דמחלה וממה נפשך תקשי סיפא ומיהו בירושלמי מוקי לה כשבא עליה עד שלא מת ומת והוא הדין עד שלא בגרה ובגרה ולמאי דאמר בירושלמי דמפותה אינו פטור אלא מבושת ופגם אבל קנס אינה יכולה למחול אתי שפיר ומיהו בש"ס דידן משמע דאין לה אפי' קנס דמוקי הא דאלו הן הלוקין לקמן בגמ' (דף לב:) ביתומה ומפותה שאין לה קנס: **נערה** אין קטנה לא · תימה מנא ליה דלמא לא אתי למעוטי אלא בוגרת דהא משמע * בס"פ ארבע מיתות (סנהדרין דף סו:) גבי הא דתנן אינו חייב אלא עד שתהא נערה בתולה מאורסה דאי הוה תני אלא על נערה בתולה כו' הוה מוקמינן לה אפילו כרבנן ולא הוה אתי למעוטי קטנה אלא בוגרת ותירץ ריצב"א דאסיפא דמתניתין סמיך דתנן (לקמן דף מ:) כל מקום שיש מכר אין קנס

נערה

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' נערה הלכה י סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז:

ב ב מיי' פ"ד מהל' עבדים הלכה א סמג עשין פה:

ג ג מיי' פ"א מהלכות נערה הלכה ח סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א בהג"ה:

תוספות רי"ד

אלו נערות שיש להן קנס · פי' אנסה אדם נותן לאביה נ' כסף כדכתיב ונתן האיש וגו'. הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית על הגיורת ועל השבויה · פי' ישראלית שנשבית · ועל השפחה. שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג"ש ויום אחד · הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה יש להן קנס · אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת ב"ד · פי' דוקא נערה ולא בוגרת וקטנה · שהבוגרת כלו בתוליה ואין להם קנס · וקטנה הויא כעין א) שמדמעת וחוזרת ומדמעת. ונערה היא מבת י"ב שנים ויום אחד אם הביאה ב' שערות וממתנת ששה חדשים אחר שהביאה ב' שערות והיא בוגרת שאין בין נערות לבוגרת אלא ו' חדשים בלבד · נתינה היא מן הגבעונים ע"ש ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים. ומשום צד עבדות הן אסורות. והכותיות קסבר גירי אמת הן ומ"ה יש להן קנס · שאילו היו גירי אריות הויא לה עובדת כוכבים · ואין קנס לעובדת כוכבים אלא שהכותים פסולים כדתנן בעשרה יוחסין אלו הן הספיקות שתוקי ואסופי וכותי · והתם מפרש טעמא למה הן הכותים פסולין: ועל אשת אחיו · כגון שקידש את הבתולה וגירשה · א"נ שמת ויש לו בן מאשה אחרת דקיימי עליה בכרת אע"פ שהן בהכרת אין הכרת פוטר מן התשלומין אלא מיתת ב"ד: נערה אין קטנה לא · דהיינו קודם שתביא ב' שערות · מאן תנא אר"י א"ר ר"מ הוא דתניא קטנה ב) מבת ג' שנים ויום אחד. פירוש שמזמן זה היא ראויה לביאה ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס · ומשתביא ב' שערות ועד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כ"מ שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר · וחכ"א קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתבגר יש לה מכר ויש

א) דברי רבינו אינו מובן דהך סברא אמרינן בנדה (מ"ה) לענין קטנה פחותה מבת שלש דבתוליה חוזרין אבל מתני' הא ס"ל דאין קנס בקטנה כלל רק בנערה ול"ע. ב) לפנינו בגמ' הגירסא כדברי ר"מ מבת יום אחד וגירסת רבינו צ"ע.

דפריך עד שתהא נערה אינו חייב אלא על נערה מבעי ליה · ת"י

מסורת הש"ס

לעיל יא: ב"ק לח:

סנהדרין עג:

[תוספתא פ"ג ע"ש] לקמן מ: חולין כו.

[לקמן לו:]

[לקמן לו:]

[דף עט.]

שם:

[שם פט:]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה נערה וכו' דאסיפא דמתני' סמיך · עי' נדה מד ע"ב תוס' ד"ה שלשים יום:

[ועי' תוס' יבמות עט. ד"ה ונתינים ותוס' ע"ז לו: ד"ה דכתיב]

א"נ היא גופא קמ"ל דגירי אמת הן · ת"י

[ועי' תוס' ב"ק לח: ד"ה ועל הכותית]

ועבד הבא על הכותית הולד ממזר ויש לה קנס · ת"י

[עי' תוס' יבמות פד: ד"ה אלא ותוס' זבחים · ד"ה כלן ותוס' שבועות נט. ד"ה ואלו נאמרין ותוס' שם צד: ד"ה כל הגבעונין ותוס' מנח עב: ד"ה תמר אתם]

אבל ליכא לאוקמי הבא על בתו אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה וגירשה דא"כ נמי הכי אין לה קנס כיון דמוקי לה במפותה דמחלה וא"ל דסיפא בא על בתו לא איירי במפותה אלא באנוסה א"כ בתנס נקט בא על בתו דחייבי כריתה נמי אין לה קנס כיון דניתנה להצילה בנפשו ומשום הכי מוקי לה התם במפותה:

עין משפט
נר מצוה

ד א מיי' פ"א מהלכות נערה הל' טו סמג עשין נד טור אה"ע סי' קנז :
ה ב מיי' שם הל' א :
ו ג מיי' שם הל' ה :

תוספות רי"ד

לה קנס: ומקשינן אמתני' קרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראוי' לו· פי' באשה הראויה לו יתן קנס דמקיים בה ולו תהיה לאשה · אבל באשה שאינה ראויה לו דלא מקיים בה ולו תהיה לאשה גם מן הקנס יהא פטור · אר"ל נער נערה הנערה · חד לגופיה · פי' לגזירה · וחד לאתויי חייבי לאוין. וחד לאתויי חייבי כריתות. פי' גבי אונס כתיב וכי ימצא איש נערה בתולה . וכתיב בתרי' ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה דהו"ל למיכתב לאביה וקרא יתירה הוא · ודרשי' נערה וה' דהנערה תרי קראי יתירי חד לרבויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ואי קשיא והא בפ"ב דיבמות תנן כלל אמרו ביבמה כל שאיסורה איסור ערוה (קרושה) לא חולצת ולא מתיבמת עד אסיר קרושה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [חולצת ולא מתייבמת].ומקשה בגמ' ואמאי אין מתייבמת ליתי עשה וידחה את ל"ת , ותירץ רבא גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה · ותנ"ה אם בעלו קנו בביאה ראשונה ואסור לקיימם בביאה שניה · ופי' אלא מוציא בגט שכבר פרחה מצות יבמה בביאה ראשונה · ואע"ג דמצי למיחלץ . אמרי' התם חליצה במקום ייבום אינה מצוה · והתם נמי כתיב ולקחה לו לאשה ויבמה · דאיכא למימר באשה הראויה לו · ואפ"ה אתי עשה ודחי את ל"ת וה"נ ליתי עשה דולו תהיה לאשה ולידחי את ל"ת ואע"פ שהיא ממזרת יקחנה לו לאשה דהאי ולו תהיה לאשה עשה הוא כדאמרי' בפ' אלו הן הלוקין בהלכה זר טמא שאכל את הקודש אונס שגירש אם ישראל הוא מחזיר ואינו לוקה · דהוי לאו שניתק לעשה דהאי ולו תהיה לאשה קאי אכל ימיו דכל ימיו בעמוד והחזר קאי. וכיון דעשה הוא ליתי ולידחי את ל"ת ואמאי דרשי' אשה הראויה לו. ולקמן בפירקין [דף מ ע"א] מקשה לה ר"כ ומתרץ לה :

תורה אור

אף קנס במקום מכר והני בני קנסא נינהו ואמאי איקרי כאן °ולו *תהיה לאשה אשה הראויה לו אמר ריש לקיש °נערה נערה הנערה חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות רב פפא אמר °בתולה בתולות הבתולות חד לגופיה וחד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ורב פפא מ"ט לא אמר כר"ל ההוא מיבעי ליה לכדאביי *דאמר אביי *בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה לאבי נערה ולא לאבי מתה וריש לקיש מ"ט לא אמר כרב פפא ההוא מיבעי ליה לגזירה שוה דתניא *°כסף ישקול במוהר הבתולות ישהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה וריש לקיש נמי מיבעי ליה לכדאביי ורב פפא נמי מיבעי ליה לגזירה שוה אלא שיתא קראי כתיבי נערה נערה הנערה בתולה בתולות הבתולות תרי לגופייהו חד לכדאביי וחד לגזירה שוה אייתרו ליה תרי חד לאתויי חייבי לאוין וחד לאתויי חייבי כריתות ולאפוקי מהאי תנא דתניא ולו תהיה לאשה *שמעון התימני אומר אשה שיש בה הויה רבי שמעון בן מנסיא אומר אשה הראויה לקיימה מאי בינייהו אמר ר' זירא ממזרת ונתינה איכא בינייהו למאן דאמר יש בה הויה הא נמי יש בה הויה למאן דאמר ראויה לקיימה הא אינה ראויה לקיימה ולרבי עקיבא דאמר *אין קידושין תופסין בחייבי לאוין מאי בינייהו איכא בינייהו אלמנה לכהן גדול כרבי סימאי דתניא רבי סימאי אומר* מן הכל עושה רבי עקיבא ממזרין חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה °לא יקח ולא יחלל חילולין הוא עושה ואין עושה ממזרין ולרבי ישבב דאמר בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר מאי בינייהו איכא בינייהו חייבי

אף קנס במקום מכר · ומשום קנס נקט בת שלש אבל למכר מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות : ולמאי · יש להן קנס לנערות פסולות : איקרי כאן כו' · אמתני' מקשי : ה"ג נערה נערה הנערה · באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה וגו' וכתיב בתריה ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה ודרשינן נערה יתירה וה"א יתירה דהנערה דמצי למיכתב ונתן לאביה : חד לגופיה · לכסדרו . בתולה בתולות הבתולות · במפתה כתיב וכי יפתה איש בתולה וקרא אחרינא בתריה כסף ישקול כמוהר הבתולות ומצי למיכתב כמוהר בתולות הא תלת דדרשינן ה' יתירה ובתולות דמצי למיכתב כמוהר ולשתוק : ההוא מיבעי ליה · ההוא הנערה הא דלא כתיב ונתן לאביה מיבעי ליה לכדאביי שאם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה פטור : לאבי הנערה · משמע שהיא קיימת : מיבעי ליה לג"ש · בתולה דכתיב גבי מפתה מיבעי ליה לג"ש בתולה בתולה לג"ש מה כסף האמור באונס חמשים אף מפתה חמשים ומה מפתה שקלים דכתיב ביה ישקול אף חמשים של אונס שקלים קאמר : כמוהר הבתולות · חמשים כסף המפורשים במאנס את הבתולה : שיהא זה · חמשים כמוהר הבתולות : ומוהר הבתולות · יהיו שקלים כזה : וחד לג"ש . ותרי מוכח מלד אחד ולמידים הימנה : ולאפוקי מהאי תנא · מתני' דקתני יש קנס לממזרת ולאחותו לאפוקי מהאי תנא : שיש בה הויה · שקדושין תופסין לו בה פרט לאחותו ולכל חייבי כריתות דילפינן בקדושין שאין קדושין תופסין בהן בפרק שלישי (דף סז:) ומשמע ליה תהיה לשון הוית קדושין ור"ש בן מנסיא משמע ליה תהיה לשון קיום : הא נמי אית בה הויה · דקדושין תופסין בחייבי לאוין והתם יליף לה : ולר"ע דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין · ביבמות בהחולץ (דף מד:) בברייתא המחזיר גרושתו ר"ע אומר אין לו בה קדושין : מאי בינייהו · משום ר"ש בן מנסיא קא פריך לה דאילו שמעון התימני שמעינן ליה ביבמות (דף מט·) דפליג עליה דר"ע בהא דתנן איזהו ממזר כל שאר בשר בלא יבא דברי ר"ע שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים אלא לר"ש בן מנסיא קא בעינן לה אי ס"ל כר"ע מאי איכא בין משמעותא דתהיה לשון קיום למשמעות דשמעון התימני אי נמי משמע ליה לר"ש בן מנסיא לשון הויה אימעיטא לה ממזר ומה בין ראויה לקיימה ליש בה הויה : אלמנה לכהן גדול · דמודה בה ר"ע שקדושין תופסין לו בה ואע"פ שהיא בלאו וכרבי סימאי והוא הדין גרושה להדיוט : מן הכל · כל הנולדים מחייבי לאוין : לא יקח · וסמיך ליה ולא יחלל זרעו מדין כהונה הוא מחללו ולא שם ממזרים עליהם : בואו ונצוח על עקיבא בן יוסף · שמרבה ממזרים בישראל חנם: שהוא אומר כל שאין לו ביאה בישראל · הבא על אשה שאין לו בה היתר ביאה הולד ממזר אפי' אלמנה לכ"ג נמי:

נערה נערה הנערה · פי' רבינו הגהל"ד דמהד נערה דריש כולה מלתא נער נערה הנערה ואין נראה לר"ת דלא כתיב נערה מלא בה"א אלא ההוא דמוציא שם רע להודיה כדמוכח בסוף פרקין ועוד הקשה רבינו יצחק מה צריך חד לגופה הא איכא נערה אחרינא בפרשה אלא פי' הקונטרס עיקר :

בתולה בתולות הבתולות · כאן נמי פר"ה דמהד קרא נפקי כולהו ואין נראה דלא צריך חד לגופיה דבתולה אחרינא כתיב :

וחד לאיתויי חייבי לאוין · הקשה ר"י בן רבינו מאיר אכתי נימא חד לאתויי חייבי עשה וחד לאתויי חייבי לאוין ואכתי חייבי כריתות מנא לן ותירץ דלחייבי לאוין ועשה לא צריך אלא חד קרא דהא אי לאו דכתיב ולו תהיה לאשה דמשמע שיש בה הויה וראויה לקיימה לא הוה צריך קרא לרבוייהו הלכך מחד ריבויא מרבינן אין ראויה לקיימה דהיינו חייבי עשה וחייבי לאוין כיון דאית בהו הויה ואידך ריבויא לחייבי כריתות ולמאן דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הוי חד ריבויא לחייבי עשה ואידך לחייבי לאוין וחייבי כריתות וא"ת ולשתוק מולו תהיה לאשה ולא יצטרך להנך ריבויי וי"ל דאיצטריך למדרש ולו תהיה לאשה מדעתו* :

איתרו להו תרי כו' · וחד ריבויא כתב באונס וחד במפתה וא"ת ומנא לן דחד לאתויי חייבי כריתות אינא דתרוייהו אתו לרבוי חייבי לאוין וחד לאונס וחד למפתה וי"ל דלהא לא צריך דמגזרה שוה ילפינן אונס ומפתה מהדדי :

ה"י [ולאפוקי מהאי תנא · פי' תנא דברייתא אבל מפ"ק מתרווייהו תנאי שמוזכרים בברייתא] :

ולרבי עקיבא דאמר כו' · ואף ע"ג דר"ש התימני פליג בהדיא אר' עקיבא בהחולץ (יבמות דף מד· ודף מט·) הכא לר"ש בן מנסיא פריך דאי סבר כר"ע מאי בינייהו פי' בינו לר"ש התימני דמדנקט ראויה לקיימה ולא נקט שיש בה הויה משמע דיש שאין ראויה לקיימה ויש בה הויה:

חילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרים · משמע דהא בהא תליא דכיון דלא הוי ממזר קדושין תופסין וכן משמע בפרק החולץ (שם דף מה:) מה אחת אב דלא תפסי בה קדושין והוולד ממזר כו' [ור"ע נמי משום דיליף בהחולץ דיש ממזר מחייבי לאוין קאמר דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין] ותימה דלרבי יהושע אע"ג דאין ממזר מחייבי כריתות כדיליף בשילהי החולץ (שם דף מט·) מודה דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות כדפריך ס"פ ר"ג ביבמות (דף נג· ושם) איצטריך לאשמעינן דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות ובפ' החולץ (שם דף מד: ושם) קאמר דלרבי יהושע פגום מיהא הוי מחייבי כריתות משום דעשאה זונה וזונה לא הויא אלא מאנהו דלא תפסי בה קדושין כדמוכח בתמורה (דף כט: ושם) וקאמרינן נמי בהחולץ (יבמות דף מד: ושם) הכל מודים בכותי ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממזר מאן הכל מודים שמעון התימני דאע"ג דאמר אין ממזר מחייבי לאוין ה"מ חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין אבל כותי ועבד כו' ולא קאמר מאן הכל מודים ר' יהושע דאע"ג דאמר אין ממזר מחייבי כריתות ה"מ חייבי כריתות דתפסי בהו קדושין כו' אלמא דלר' יהושע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות ואפ"ה לא הוי ממזר ולהכי לא מצי למימר דמודה בכותי ועבד ויש לומר דלר"ש התימני ולר"ע ודאי הא בהא תליא דליכא מידי דלא תפסי בה קדושין והוולד כשר רק שהוא דומה לאשת אב אבל לר' יהושע אע"ג דאין קדושין תופסין בחייבי כריתות כדילפי' בסוף האומר (קדושין סח. ושם) לא הוי ממזר אלא מחייבי מיתות ב"ד כדיליף ר' יהושע בסוף החולץ (יבמות מט· ושם) אבל קשה דא"כ לר' יהושע אין קדושין תופסין באלמנה לכ"ג לרבא דאמר בפ"ק דתמורה (דף ד: ושם) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני דהתם* פריך ליה והרי אלמנה לכ"ג דקאמר רחמנא לא יקח ותנן כל מקום שיש קדושין ויש עבירה כגון אלמנה לכ"ג כו' ומשני אמר לך רבא שאני התם דא"ק לא יחלל חלולין הוא עושה ואינו עושה ממזרים ולר' יהושע ליכא לשנויי הכי וא"ת בקדושין בסוף האומר (דף סז: ושם) כי משכח דלא תפסי קדושין באשת אב מאי פריך התם ולימא תרוייהו באשת אב הא לכתחלה הא דיעבד אמאי לא יליף מינה דכל היכא דהוי ממזר לא תפסי בה קדושין כיון דהא בהא תליא כדפירשנו וי"ל דהכתי לא שמעינן ממזרות בשאר חייבי כריתות כל כמה דלא מייתי התם היקישא דר' יונה דמלא יקח ולא יגלה דאיירי באשת אב ובשומרת יבם של אביו לא שמעינן מינה ממזרות באשת איש ובאחות אשה דיש היתר לאיסורן וכל דכוותייהו אבל לבסוף דמייתי היקישא דרבי יונה התם איכא למילף בעלמא כדפירשנו :

(וכן משמע בפרק ד' מיתות דליכא מאן דפליג דבחייבי כריתות לא תפסי קדושין ועו"ג נשים דפוטרות צרותיהן מן החליצה ואי קדושין תופסין בחייבי כריתות א"כ היו עולין לחליצה כמו חייבי לאוין כדאמר התם בפ"ב מסתברא חייבי לאוין תפסי בהו קדושין ולכך עולין לחליצה ובהיא מתני' אתיא כר"ע דהא קאמר עלה דבפלוגתא לא קא מיירי : מאי בינייהו · תימה אמאי לא קאמר איכא בינייהו סוטה שאירסה וזינתה תחתיו שלא כדרכה וגירשה דאית בה הויה לכ"ע כדאמרינן בסוף החולץ הכל מודים בבא על הסוטה שאין הוולד ממזר) :

ז א (מיי' פ"א מהלכות נערה הלכה יג ופ"ג מהלכות גניבה הלכה ג טוש"ע ח"מ סי' שנא):

נ"ל דכתיה

תורה אור

חייבי עשה מצרי ואדומי הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר ואפי' חייבי עשה מאי בינייהו °איכא בינייהו בעולה לכ"ג ומ"ש דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל אמר רב חסדא הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס למ"ד יש בה הויה הא נמי יש בה הויה למ"ד ראויה לקיימה הא נמי ראויה לקיימה ולאפוקי מדרבי נחוניא בן הקנה דתניא *רבי נחוניא בן הקנה היה עושה את יום הכפורים כשבת לתשלומין מה שבת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין אף יום הכפורים מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין מ"ט דר' נחוניא בן הקנה אמר אביי נאמר °אסון בידי אדם (שמות כא) °ונאמר °אסון בידי שמים (בראשית מב) *מה אסון האמור בידי אדם פטור מן התשלומין אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין מתקיף לה רב אדא בר אהבה ממאי דכי קא מזהר להו יעקב לבניה על צינים ופחים דבידי שמים נינהו דלמא על אריא וגנבי דבידי אדם נינהו אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר וצינים פחים בידי שמים נינהו והתניא *הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים שנאמר °צינים פחים בדרך (משלי כב) עיקש שומר נפשו ירחק מהם ותו אריא וגנבי בידי אדם נינהו *והאמר רב יוסף וכן תני רבי חייא מיום שחרב בית המקדש אף על פי שבטלו סנהדרין ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו הא בטלו להו אלא

דין

רש"י

חייבי עשה מצרי ואדומי · בתוך שלשה דורות דכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם דור שני לא ולאו הבא מכלל עשה עשה: הניחא · אי רבי ישבב האי כל שאין לו היתר ביאה דקאמר אליבא דר"ע לאו כללא כייל אלא לאפוקי מדרבי סימאי לחודיה אתא ואחייבי לאוין הוא דפליג לאוסופי חייבי לאוין *בכהונה אבל שום חייבי עשה לא הוסיף: שפיר · מצינו למימר איכא בינייהו דשמעון התימני ור"ש בן מנסיא חייבי עשה: אלא · אי לאו אדרבי סימאי קאי וטעמא דנפשיה קאמר בשם ר"ע שכל שאין לו היתר ביאה באשה זו הולד ממזר מאי איכא למימר: בעולה לכ"ג · שאין בה לאו דאלמנות וגירושין אלא עשה דבתולה יקח (ויקרא כא) ולא בעולה ואע"ג דיש כאן לאו דזונה לא אשכחן תנא דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה אלא ר' אליעזר* (א) ולית הלכתא כוותיה [יבמות נט:] ואין זונה אלא הנבעלת לפסול לה ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כדרכה תו ליכא קנס: ומאי שנא · האי עשה משאר עשה דמודה ביה ר"ע: דהוה ליה עשה שאינו שוה בכל · שאינו נוהג אלא בכ"ג אבל עשה דמצרי ואדומי נוהג בכל הקהל: הא נמי יש בה הויה · המקדש אשה בימי נדותה מקודשת: ולאפוקי מדר' נחוניא · מתני' דמחייב תשלומין לבא על אחותו ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו מפקא מדר' נחוניא: את יום הכפורים כשבת · לפטור המדליק את הגדיש ביום הכפורים כאילו הדליקו בשבת: מה שבת · שהוא מיתת ב"ד: פטור מן התשלומין · כדתנן במתני' גבי בא על בתו ויליף לה מולא יהיה אסון ענוש יענש: אף יום הכפורים · שהוא בכרת חיוב נפש הוא זה ופטור מן התשלומין: אסון בידי אדם · ולא יהיה אסון דמשתעי במיתת ב"ד למימר דהיכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי ולדות: אסון בידי שמים · וקראהו אסון: צינים פחים · קור וחום: בידי שמים · אם באים פורעניות על האדם גזירת המלך הוא: חוץ מצינים ופחים · שפעמים שבאין בפשיעה: בידי אדם נינהו · שלא מגזירת מלך:

דין

תוספות

אי לאפוקי מדרבי סימאי קאתי · תימה תיפשוט דרבי ישבב טעמא דנפשיה קאמר אליבא דמ"ד בפ"ק דיבמות (דף יא· ושם) הבא על יבמתו וחזר ובא אחד מן האחים על צרתה בעשה דהא תנן בפרק ר"ג (יבמות דף נ·) ר"ג אומר דאין בעילה אחר בעילה ע"כ רבי ישבב טעמא דנפשיה קאמר והוי התם כר' ישבב דאין קידושין תופסין בחייבי עשה ולהכי אין אחר בעילה כלום כדאמר התם בגמרא* אמתני' דאין אחר חליצה כלום אמר רב הונא אמר רב זו דברי ר"ע דאמר דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ומסתמא הכא אליבא דר"ע מספקא ליה אי טעמא דנפשיה קאמר אי לאו לכך נראה לר"ת דגרסי' בפ"ק דיבמות (דף יא·) חד אמר בלאו ובלא זה מוכיח ר"ת בההיא שמעתא דל"ג בעשה וכן פר"ח דהייט לאו שחלץ לאחת דאמר קרא אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אחרת ה"נ כיון שבנה שוב יבמה לא יבנה אחרת:

איכא בינייהו בעולה לכ"ג · פי' בקונט' בעולה שלא כדרכה וקשה דפלוגתא דר"מ ורבי אלעזר היא בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט· ושם) אי כשירה לכ"ג וה"ל למימר ולר"מ דאמר כשירה לכ"ג מאי איכא למימר כדקאמר ולר"ע דאמר כו' ואור"י דמר"ע פריך שפיר כדי לאוקומי ר"ש בן מנסיא שהוא בתרא כר"ע שהיה רבו אבל בהא לא חיים אי פליג ר"מ אר"ש בן מנסיא ור"ת פי' דהכא לא מיירי בבעולה מאחר אלא בכ"ג שאנס בתולה גמורה ולא חשיבה ראויה לקיימה אע"ג דאמר בהבא על יבמתו* [יבמות דף נט:] אנוסת עצמו ומפותת עצמו לא ישא ואם נשא נשוי מ"מ כיון דלכתחלה לא ישא לא חשיבה ראויה לקיימה דהאי לא ישא הוי מן התורה אף ע"ג דאם נשא נשוי ה"נ אמר בוגרת ומוכת עץ לא ישא ואם נשא נשוי אע"ג דהוי מן התורה כדמוכח התם ועוד דקאמר התם* [דף נט: ושם ד"ה אלימא] מתיב רבא ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט אלמנה לכ"ג היכי דמי אילימא בכדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה דהויא לה בעולה מעשה דבעולת עצמו אסורה לו מן התורה ור"ת לא פירש כן:

הכל מודים בבא על הנדה שמשלם קנס · תימה לר"י מגלן דר"ש בן מנסיא מודה בה דלמא כר' נחוניא בן הקנה ס"ל דחייבי כריתות פטורים מן התשלומין ומיהו ר"ש התימני ע"כ לית ליה דר' נחוניא מדאיצטריך למעוטי חייבי כריתות מולו תהיה לאשה אשה שיש בה הויה דע"כ לא איצטריך למעוטי אלא חייבי כריתות דחייבי לאוין ס"ל בסוף החולץ (יבמות דף מט· ושם) דאית בהו הויה אבל מר"ש בן מנסיא קשה מגלן דלית ליה דר' נחוניא ועוד אפי' ר"ש התימני דלמא אית ליה דר' נחוניא ואיצטריך למעוטי מולו תהיה לאשה יבמה לשוק דאין קידושין תופסין בה לכ"ע כדאמר בהאשה רבה (שם דף צב: ושם) וי"ל דרב חסדא ס"ל דאין שום תנא סובר כרבי נחוניא ולה"ק ולאפוקי כו' ובקונט' פירש דאמתני' קאי דמפקא מדר' נחוניא ותימה מנ"ל דמפקא מיניה דלמא מודה ר' נחוניא דחייבי כריתות יש להן קנס דרביניהו קרא חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות ולר"ע ניחא דמפקא מתני' מדר' נחוניא דכיון דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין היכא לאוקומי הנך תרי ריבויי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אבל חייבי כריתות לר' נחוניא לא *ונראה לרשב"א לתרץ *דע"כ מפקא מתני' מר' נחוניא דלר' נחוניא אין חילוק בין חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד או מאסון אסון או כדדרים רבא כרת שלי כמיתה שלכם ואם יש קנס לר' נחוניא בחייבי כריתות יש ג"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני בא על בתו פטור:

הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים · והא דאמרי' (שבת דף לב·) לעולם אל יעמוד אדם במקום סכנה אלמא יכול לשמור עצמו מן הפורענות וכן קיר נטוי דאסור לעבור תחתיו התם מן הפשיעה יכול לשמור עצמו דהא ודאי שבידו להמית עצמו אבל כשמביאין עליו מן השמים באונס אי אפשר לו לשמור אבל צינים פחים לעולם אל יבואו עליו באונס אם רוצה ליזהר וא"ת והא דרשינן (ב"מ דף קז:) והסיר ה' ממך כל חולי זה צינה אלמא דבידי שמים הוא וי"ל דהייטו שיתם הקב"ה עולמו או יתן לו מלבושים ולא יצטרך ליזהר וא"ת והא פחים בידי שמים הוא כדאמרי' בבראשית רבה בפרשה ע"ו א"ל אנטונינוס לרבי צלי עלי א"ל רחמנא שיזבך מצינתא א"ל דא צלותא היא יתיר חד כסו וצינתא אזלא א"ל תשזב משרבא א"ל הא כדו צלותא דכתיב אין נסתר מחמתו וי"ל דקרא כתיב בעוברי דרכים או במלחמה כדרך שהמלכים עושים דבדרך אין אדם יכול ליזהר מן החום אבל אם רוצה לישב בביתו יכול להזהר שישב בבית של אבנים או יכנס במרתף ויש מפרשים דצינים פחים חדא מילתא היא כלומר צינים שהם פחים לאדם לשון פח ומוקש ואיטו כן דבפ"ק דמסכת ע"ז (דף ג: ושם) מייתי לה [אהא דכתיב ותעשה אדם כדגי הים מה] דגים שבים כיון שקדרה עליהן חמה מיד מתים [אף בני אדם כיון שקדרה עליהם חמה מיד מתים] והא דאמר (ברכות דף לג:) הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים אין עניט לכאן דהתם קאי על הולד במעי אמו (נדה טז:) שגוזרין אם יהא עני או עשיר גבור או חלש טפש או חכם אבל לדיק ורשע לא *והכא מיירי במאורעות הבאות על האדם*:

מיום שחרב בית כו' · וא"ת אמאי לא נקט מ' שנה קודם שחרב בהמ"ק דמ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין כו' שלא דנו דיני נפשות וי"ל דלפעמים לצורך שעה היו חוזרין סנהדרין ללשכת הגזית ולהכי לא פסיקא ליה למיתני מ' שנה קודם חורבן וא"ת א"כ מאי פריך בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מא·) גבי מעשה ובדק ר' יוחנן בן זכאי בעוקצי תאנים ופריך מי הוה בסנהדרין והא תניא כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה מ' עסק בפרקמטיא ומ' למד ומ' לימד ותניא מ' שנה קודם חורבן גלתה סנהדרין כו' והשתא מאי קשיא ליה כיון דלפעמים היו חוזרין ודנין וי"ל דרבן יוחנן בן זכאי דבדק בעוקצי תאנה אמעשה דרציחה היה ומשום דיני נפשות דרציחה לא היו חוזרין לעולם דעיקרם לא גלו אלא משום רציחה דחזו דנפישי רוצחים כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ח: ושם) וי"מ דלהכי נקט משחרב בהמ"ק משום דקודם לכן אע"פ שגלו היו בגדי כהונה מכפרים על מזיד דלא אתרו ביה כדאמרינן בפרק יש בערכין (ערכין דף טז· ושם) ואין נראה דהא בימי שמעון בן שטח היו בגדי כהונה והיה דין ארבע מיתות כדאמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז: ושם) אר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו לחורבה וכו' לא זז משם עד שנשכו נחש ופריך והאי בר נחש הוא והא תני ר' חייא אע"פ שבטלו סנהדרין כו' ועוד אמר (מכות יז·) מרשעים יצא רשע כו' *)והתם בזמן שבהמ"ק קיים איירי מדקאמר ונמצא זה מת וזה גולה**):

*) [ומיהו אסור לומר לפי שלפעמים היו שבאים לא פסיקא ליה. ע"ש] **) [וע"ע תוס' סוטה ח: וזבחים פח: ד"ה מכפרים]

דין

תוספות רי"ד

מתני' דלא כר"נ בן הקנה · פירוש מתני' דמחייב קנס לבא על אחותו ואע"פ שמתחייב כרת בביאתו. דתניא ר"נ [בן הקנה] היה עושה יוה"כ כשבת לתשלומין. פי' לפטור המדליק את הגדיש ביוה"כ כאילו הדליקו בשבת מה שבת שהיא מיתת ב"ד פטור מתשלומין כדתנן מתני' לקמן בבא על בתו וילפי' לה מולא יהי' אסון · אף יוה"כ שהוא בכרת מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין · מ"ט דר"נ ב"ה · אמר אביי נאמר אסון בידי שמים · פי' וקראתו אסון ונאמר אסון בידי אדם ואם אסון יהיה מה אסון הנאמר בידי אדם פטור מן התשלומין' פי' דמשתעי במיתת ב"ד למימר היכא דליכא מיתת ב"ד משלם דמי וולדות · אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין

[תוספתא ב"ק פ"ו] שבועות לב· מגילה ז: פסחים כט· [תוספתא] פ"ג תוספתא דמגילה פ"א]

ב"מ קז: ב"ב קמד: ע"ש ע"ז ג: ע"ש

סוטה ח: סנהדרין לז: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בעולה וכו' אלא ר' אלעזר ולית · נ"ב וביבמות י"ט ע"ב מסיק דאף אליבא דר"א משכחת לה בממאנת ע"ש:

גליון הש"ס

גמ' איכא בינייהו בעולה לכ"ג . עי' פסחים פא ע"ב תוד"ה אבל

[ול"נ לתרץ דע"כ מפקא מתני' מנ' נחוניא דלר' נחוניא איצטריך לאוקמי חד לחייבי לאוין ועשה וחד ללאו דיבמה לשוק אבל חייבי כריתות קים ליה בדרבה מיניה וכ"מ לקמן בפירקין אי כרבי נחוניא קשיא אחותו משמע דבחייבי כריתות לא מתוקמא כוותיה ת"י]

[וע"ע תוס' מג"י כסי ד"ה הכל ותוס' נדה טז: ד"ה הכל]

[ומהר"מ אומר כי מלא בתוספתא פרק אלו נערות ר' נחוניא אומר הבא על אחותו ועל אחות אביו כו' אין להם קנס וכן היה עושה רבי נחוניא בן הקנה יו"כ כשבת]

[והא דתנן (פ"ד דאבות) על כרחך אתה חי היינו שאין לך אדם שמנית להרוג עצמו ועוד נראה לר"י דע"כ אתה חי לעתיד קאמר וגרסי' ע"כ אתה מת וע"כ אתה חי ואי כמו המתים להחיות וחיים לידון ת"י]

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"י מהלכות תרומות הל' ו סמג לאוין רכו:

ח ב מיי' פ"ג מהלכות גניבה הלכה ד סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סימן שנ:

תורה אור

דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו ומי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו ומי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטים באין עליו ומי שנתחייב חנק א' טובע בנהר או מת בסרונכי אלא איפוך אריא וגנבי בידי שמים צינים ופחים בידי אדם רבא אמר טעמא דרבי נחוניא בן הקנה מהכא °ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם מן האיש ההוא בתתו מזרעו למולך ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו אמרה תורה כרת שלי כמיתה שלכם מה מיתה שלכם פטור מן התשלומין אף כרת שלי פטור מן התשלומין מאי איכא בין רבא לאביי איכא בינייהו זר שאכל תרומה לאביי [א]פטור ולרבא חייב ולאביי פטור והאמר רב חסדא מודה ר' נחוניא בן הקנה [ב]בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שבא לידי איסור חלב אלמא דמעידנא דאגביה קנייה מתחייב בנפשו *לא הוה עד דאכיל ליה הכא נמי בעידנא דאגביה קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל ליה הכא במאי עסקינן כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו סוף סוף כיון דלעסיה קנייה מתחייב בנפשו לא הוי עד דבלעה כגון *שתחב לו לתוך בית הבליעה היכי דמי אי דמצי לאהדורה ניהדר אי לא מצי לאהדורה אמאי חייב לא צריכא דמצי לאהדורה ע"י הדחק רב פפא אמר כגון שתחב לו חבירו משקין של תרומה לתוך פיו רב אשי אמר בזר שאכל תרומה משלו

וקרע

°ויקרא כ

דין ד' מיתות · עונש דוגמתם: נופל מן הגג · דומה לנסקל שדוחפין אותו מבית הסקילה לארץ דגבוה ב' קומות היה כדאמרי' בנגמר הדין (סנהדרין דף מה·): חיה דורסתו · ארי מפילו לארץ והורגו בדריסה: נחש מכישו · והארס שורפו: נמסר למלכות · והן מתיזין ראשו בסייף כי כן דרך המומתין על ידיהן וזו היא מיתת סייף: סרונכי · אסכרא והוא בגרון מלנ"ט: מן האיש ההוא · שהוא חייב מיתת ב"ד: ושמתי אני את פני והכרתי · למדנו שהכרת במקום מיתה וחילופה: זר שאכל תרומה · במזיד הוא במיתה בידי שמים ולא בכרת. כרת הוא וזרעו נענשין דכתיב (ויקרא כ) ערירים יהיו: לאביי פטור · מתשלומין דנפקא ליה מאסון בידי שמים וכל אסון במשמע בין במיתה בין בכרת: ולאביי פטור · בתמיה נהי נמי דמיתה בידי שמים פוטרת מתשלומין אבל היכא דאכיל תרומה דגזולה מי מיפטר הא כיון דאגבהה קניה וחייב בתשלומין ואפילו תישרף ומתחייב בנפשו לא הוי עד דאכיל לה: שתחב לו חברו · דלא אגבהה ולא קניה ולא מיחייב בתשלומין אלא בבליעתו מתחייב דמי הניית מעיו ולא דמי כולה ובההיא שעתא חיוב מיתה נמי איכא: ליבעי ליה לאהדורה · כי לא אהדרה מההיא שעתא איהו מזיק לה דראשון לאו מידי עבד ולא נתחייב לכהן כלום: ואי דלא מצי לאהדורה אמאי חייב · מיתה אנוס הוא: ע"י הדחק · דאי נמי אהדרה ממאסה ולא חזיא לבעלים הלכך מגזל לא גזלה אמאי קא מחייבת ליה בתשלומין אהנאת גרונו ומעיו וההיא שעתא חיוב מיתה איכא: משקין של תרומה · ולא תדחקה לשנויה בבית הבליעה אלא מכיון שתחבה לתוך פיו אימאסא לה ולא מצית לאיחויבי משום גזילה דהא לא חזיא למידי אלא אהניית גרונו ומעיו מיחייב ומיתה ותשלומין באים כאחד:

וקרע

דין ד' מיתות לא בטלו · וא"ת והא אמר בהשוכר את הפועלים (ב"מ פג:) בההוא דזקפוהו אע"פ שהיה חייב סקילה שבעלו הוא ובנו נערה המאורסה וי"ל שבעל בנו תחלה ואח"כ הוא דהוי בעולה והרי הוא בחנק אבל קשה דחזינן כמה עבריינים ועובדי עבודת כוכבים שמתים על מטותם ויש לומר דע"י תשובה הקב"ה מיקל ולפעמים מוחל לגמרי או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז: ושם) דפריך והא כל נחש הוא לפי שהחמיר עליו יותר:

זר שאכל תרומה לאביי פטור · והאוכל תרומה בשוגג והזיד במטילה לרבי דאמר במיתה (פסחים דף לג·) דחייב גזירת הכתוב הוא וא"ת לאביי דהכא חייבי מיתות בידי שמים אי ר' נחוניא ס"ל כרבי דאמר הזיד במטילה במיתה הנאי תניא בפרק כל שעה (פסחים דף כט· ושם) האוכל חמץ של הקדש במועד יש אומרים לא מעל ואמרינן מאן י"א רבי נחוניא בן הקנה והא כיון דגלי רחמנא גבי הקדש דלא שייך קים ליה (א) דאם לא כן אין לך אדם שמועל בהקדש א"כ בפסח נמי דאיכא כרת ליחייב ולא הוה לן למימר דקים ליה בדרבה מיניה וכ"ת במיתה דהקדש דוקא גלי רחמנא דלא אמרינן דקים ליה בדרבה מיניה אבל התם דהוי בפסח דאיכא כרת לא גלי קרא א"כ הא דתנן התם (שם דף לא:) האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש במזיד פטור מן התשלומין ומפרש בגמ' במזיד פטור דקים ליה בדרבה מיניה כרבי נחוניא והשתא בשוגג נמי ליפטר משום כרת דפסח דאפי' בשוגג אמרי' דקים ליה בדרבה מיניה כדאמרינן לקמן בפירקין (דף לה·) אלא ע"כ משום דגלי רחמנא במיתה דתרומה בשוגג דלא אמרינן קים ליה בדרבה מיניה וה"ה כי איכא כרת ולא אמרינן דוקא במיתה דגלי גלי אבל כי איכא כרת לא וי"ל דשאני שוגג דתרומה משום דתשלומין דידיה כפרה ולא ממונא כדאמרינן במסכת תרומות (פ"ו מ"א) דאם רצה כהן למחול אינו יכול למחול משום דלא הוי ממון אלא כפרה ואפילו אוכל תרומת עצמו דלא גזל מידי משלם כפרה לעצמו וחומש לכהן ולכך לא שייך קים ליה בדרבה מיניה לפוטרו מכפרה אבל קרן וחומש של הקדש אינו משום כפרה אלא משלם ממון שגזל הקדש ותדע דבתרומה חייב משום דכפרה הוא ולא משום כיון דגלי גלי דהא לרבה דלא פטר במיתה מטעם דקים ליה בדרבה מיניה מאי טעמא לא מיפטר אוכל תרומת חמץ בפסח אלא ודאי משום כפרה הוא* וא"ת והא דתנן בפרק נושאין (יבמות דף ק·) כהנת שנתערב ולדה בולד שפחתה ושחררו זה את זה וכן ספק בן תשעה לראשון או בן ז' לאחרון דאמרינן אם אכלו בתרומה אין משלמין קרן וחומש ואמאי כיון דכפרה הוא ליחייבו מספק וי"ל דודאי צריכין להפרים אבל אין נותנין לכהן ולפי זה צריך לומר שהכפרה תלויה בהפרשה והא דאין הכהן יכול למחול היינו לענין שלא יהיה צריך להפרים אבל לאחר שהפרים יכול למחול לו שיהא שלו: **ולאביי** פטור והאמר רב חסדא כו' · הכי נמי הוה מצי לאקשויי אמתניתין דכל שעה (פסחים דף לא:) דקתני פטור מן התשלומין לפי מה דמוקמינן לה כרבי נחוניא בן הקנה: **אי** דמצי לאהדורה ניהדרה · וכי לא מיהדר חייב דמיתה לא פטרה ליה דלא אתיא עד דבלע לגמרי: **ואי** דלא מצי לאהדורה אמאי חייב · פירש בקונטרס אמאי חייב מיתה וקשה לר"י דלוקי כגון שמרצונו מניח לו לתחוב דהשתא ודאי חייב מיתה אע"ג דלא מצי לאהדורה וממון נמי לא מיחייב כיון דלא מצי לאהדורה אלא על הנאת גרונו ומעיו והשתא בעתא קים ליה בדרבה מיניה ונראה לר"י דה"פ אמאי חייב ממון והרי הוא לא גזלו והנאתו לא מיחייב דאע"ג דאמרי' (ב"ק דף קיא:) גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה כו' היינו דוקא לפי שהדבר הגזול ישנו בעולם בשעה שזה שני גוזלו אבל הכא דבשעה שזה נהנה ממנו כבר הוא אבוד מן העולם שהוא במקום דלא אפשר לאהדוריה אין לו על השני כלום *וריצב"א מפרש כשיטת רש"י ופשיטא ליה להש"ס דאיירי כשתוחב לו בע"כ דכשתוחב לו מרצונו מיד כשמשים בפיו ולא אהדרה קנאה מיד להתחייב באונסין ואין באין כאחד דמסתמא מניחה בפיו ואח"כ תוחב לו באצבעו או בכוס ואת"ל שהוא בראש הכוס מתחלתו ועד גמר בית הבליעה מ"מ קונה אותו בפיו להתחייב באונסים אע"ג דיכול לנתקו ולהביאו אצלו *דדוקא לענין הגט אמרי' היכא דיכול לנתקו דלא הוי גט משום דבעינן כריתות והא אגידא ביה אבל לענין זכיה אשכחן בפ"ק דב"מ (דף ט· ושם) טלית חליה על גבי קרקע וחליה על גבי העמוד והגביה חליה שעל גבי קרקע דלא קני מטעם שיכול לנתקה ולהביאה אצלו וכיון שאינו זוכה מטעם זה ה"ה דאינו מגרע זכיית האחר שהוא מונח בתוך ידו או בתוך פיו מטעם זה ועוד דלכל הפחות קונה מחלה כמו שנים שהגביהו מציאה ולכך פשיטא ליה להש"ס דבאונס מיירי וה"פ אנוס הוא ופטור ממיתה וממון דאנן סהדי דלא ניחא ליה באכילת איסור: **לא** צריכא דמצי לאהדורה על ידי הדחק · והשתא ליכא למימר דניהדרה דאין מרויחין בעלים בכך דכבר נמאסו הלכך ליכא חיוב ממון אלא ע"י הנאת מעיו ואז באין כאחד ואע"ג שחבירו גזלה הואיל ויכול להחזירה הויא כמו שהיא בעין והרי הוא בולעה ונהנה בה ואם תאמר והא אמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עא·) גבי טומאה בלועה [דלא מטמאה לא משום דלא חזיא דנהי דבפניו לא חזיא] שלא בפניו מיחזא חזיא א"כ אי הוה מהדר לה הויא חזיא וי"ל כגון דמעיקרא לא הוי בה כי אם שוה פרוטה או מעט יותר ועתה שנתקלקלה קצת אינה שוה פרוטה ואפילו אי זה נהנה וזה לא חסר פטור *מ"מ כיון דשוין כל שהוא או מיחייב בכל כדאמרינן התם (ב"ק דף כ:) משום דא"ל את גרמת לי היקפא יתירתא מיחייב בכל הנאה או משום שחרוריתא דאשיתא מיחייב לכולי עלמא בכל וריצב"א פי' דמיירי אפי' באוכלין דלא מאיסי וכיון דתחב לו בבית הבליעה ובלע ונהנה מיד חשוב באין כאחת אע"פ שאין כאחד ממש כדאשכחן בסוף פרק ד' אחין (יבמות דף לב· ושם) דמפרש בעל מום ששמש בטומאה דאתו בהדי הדדי כגון שחתך אצבעו בסכין טמאה אע"פ שאי אפשר שלא יגע בסכין קודם שיחתוך*: **רב** אשי אמר בזר שאכל תרומה משלו וקרע שיראים כו' · פ"ה דסבירא ליה לרב אשי דמיתה לזה ותשלומין לזה פטור ופליג אדרבא דאמר בפרק קמא דסנהדרין (דף י· ושם) פלוני בא על בת פלוני והוזמו נהרגין ומשלמין ממון לזה ונפשות לזה *פי' ממון לבת שרצו להפסיד לה כתובתה ונפשות לזה שאומר שבא עליה ואין נראה **) דאי חשיב אכילת תרומה וקריעת שיראין ממון לזה ונפשות לזה א"כ תקשי ליה לרבא הא דתנן המצניע את הכד (ב"ק דף לא: ושם)

והוא

**) [ועוד דהכתי מאי איכא בין רבא לאביי דאפי' אי הוי ככר רבא דיליף מאסון אסון הוי מיחייב כיון דהוי ממון לזה ונפשות לזה · ת"י] ·

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואי וכו' ודוקא לענין הגט. תמוה לי הא להדיא איתא כן בב"מ ז ע"א וצע"ג: ד"ה לא צריכא וכו' מ"מ כיון דשוין כל שהוא· עי' בב"ק דף כ ע"ב תוס' ד"ה היתנית ·

[וא"ת כיון דלפטר ליה נתקלקל והילך חייב הו עלה כדאמר פ"ק דכריתות [דף ז.] כהן שסך שמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש וי"ל דהתם ודאי נתקלקל שכבר נגמרה כל הנאתו אבל הכא לא נגמרה כל הנאתו בלעיסה לתודיס · ת"י]

[ועוד יש להוכיח דכפרה הוי מדפטרי' לאביי מזיד בתרומה ואע"ג דגלי רחמנא גבי שוגג דלא אמרי' קים ליה בדרבה מיניה במיתה דתרומה אלא ודאי משום כפרה הוא ויש לדחות דשאני שוגג דתרומה לפי שמגיע שהוא המור שמשלם חומש · ת"י]

[פי' ריצב"א לא יתיישב בסמוך דקאמר אי גמין ואכיל · פ"י]

[פי' ממון לאב שרצו להפסידו כתובה כנ"ל מהרש"א]

מסורת הש"ס

[עי' תוס' בבא קמא כ: ד"ה כאן]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה זר וכו' קים ליה בדרבה מיניה:

[וה"ת פירש כיון שהוא במקום דלא מצי לאהדורי אלא ע"י הדחק כבר נהנה גרונו ובאין כאחד וא"ת ויהא יתחייב ממון כיון שתחב לו באונס וי"ל כיון דמצי לאהדורה ע"י הדחק ולא הדרה ניחא ליה בהנאה א· פ"י]

וקרע שיראין של חבירו גופא אמר רב חסדא מודה רבי נחוניא בן הקנה בגונב חלבו של חבירו ואכלו שהוא חייב שכבר נתחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור חלב לימא פליגא דרבי אבין דאמר רבי אבין *[א]הזורק חץ מתחילת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא הכא נמי הגבהה צורך אכילה היא הכי השתא התם אי אפשר להנחה בלא עקירה הכא אפשר לאכילה בלא הגבהה דאי בעי *גחין ואכיל אי נמי התם אי בעי לאהדורה לא מצי מהדר לה הכא מצי מהדר לה מאי איכא בין האי לישנא להאי לישנא איכא בינייהו המעביר סכין ברה"ר וקרע שיראין בהליכתו להך לישנא דאמרת אי אפשר להנחה בלא עקירה הכא נמי אי אפשר להנחה בלא עקירה להך לישנא דאמרת לא מצי מהדר לה הכא מצי מהדר לה גופא אמר רבי אבין הזורק חץ מתחלת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא מתיב רב ביבי בר אביי *[ב]הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור סקילה [ג]היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שהרי איסור שבת וגניבה באין כאחד ואמאי הכא נמי לימא הגבהה צורך הוצאה היא הכא במאי עסקינן כגון שהגביהו על מנת להצניעו ונמלך עליו והוציאו וכי האי גוונא מי חייב והאמר רב סימון אמר רבי אמי אמר רבי יוחנן *[ד]המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהם והוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך לא תימא ע"מ להצניעו אלא אימא ע"מ להוציאו והכא במאי עסקינן [ה]כשעמד עמד למאי אי לכתף אורחיה הוא אלא בעומד לפוש אבל לכתף מאי

פטור

וקלע שיראים · בשעה שנועה ואע"ג דמיתה לאו משום ממונא דניזק אתיא ליה מיפטר וסבירא ליה לרב אשי מיתה לזה ותשלומין לזה פטור: שעקירה צורך הנחה היא · הלכך אע"ג דחיוב ממון מקמי הנחה אתיא ליה פטור הואיל ובין עקירה והנחה אתיא ליה מיתה ותשלומין באין כאחד שעקירה צורך הנחה היא ומההיא שעתא אתחלה לה מלאכה: דאי בעי גחין · למטה מג' טפחים ואכיל ובציר מג' לאו הגבהה היא: לא מצי לאהדורה · משזרק את החץ הלכך משעת עקירה סופו לקרוע לו שיראין: הכא מצי מהדר ליה · הלכך לא אמרי' משעת הגבהה אתחלה לה אכילה: המעביר סכין · בידו בהליכה: הגונב כיס בשבת · הגביהו ברשות הבעלים והוציאו לרה"ר: חייב · בתשלומין אף על פי שנהרג: שכבר נתחייב בגניבה · דקלס דהגבהה קונה בכל מקום וקמה לה ברשותיה אף להתחייב באונסים: היה מגרר ויוצא · שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאו אלא בהוצאה מרשות הבעלים פטור שאיסור שבת כו': ואמאי · כי הגביהו ברשות הבעלים וקנאו אמאי חייב נימא משעת הגבהה אתחלה לה הוצאה: וכה"ג מי חייב · משום שבת: לכך · להוציאו: לא תימא בהגביהו ע"מ להצניעו אלא הגביהו ע"מ להוציאו ודקשיא לך נימא הגבהה צורך הוצאה היא: הכא במאי עסקינן כשעמד · ועמידתו היא הנחה לעקירה ראשונה ואין חיוב שבת בא לו ע"י עקירת חפץ הראשונה אלא ע"י עקירת גופו שעוקר עצמו אחר העמידה על מנת להוציא ועקירת גופו כעקירת חפץ: אורחיה הוא · ואין עמידתו הנחה לבטל עקירה ראשונה ממלאכת שבת:

פטור

והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שנידון בנפשו והיינו מיתה לזה משום שבת ותשלומין לזה משום גדיש אלא על כרחך חשיב מיתה ותשלומין לאחד הואיל ולא מתחייב מיתה בשביל אדם אלא לשמים וה"נ אכילת תרומה וקריעת שיראין הוי מיתה ותשלומין לאחד ור"י רצה ליישב פי' הקונט' דחשיב הכא מיתה לזה ותשלומין לזה לפי שהן ב' מעשים אכילת תרומה וקריעת שיראין וכן פלוני בא על בתו של פלוני הם ב' עדיות שהיו יכולין להעיד עליו בלא הבת ועל הבת בלא עליו פלוני בא על נערה המאורסה פלונית זינתה אבל מדליק גדיש הכל בא על מעשה אחד ולכך חשיב מיתה ותשלומין לאחד ואין נראה לרשב"א דהא אמר רב יוסף בפ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) הביא הבעל עדים שזינתה והביא האב עדים והזימום לעידי הבעל נהרגים ואין משלמין ממון חזר והביא הבעל עדים והזימום לעידי האב עדי האב נהרגין ומשלמין ממון ממון לזה פירוש לבעל שרצו להפסידו כתובה ונפשות לעדים והתם על הזמה אחת בא להם הכל ונראה לר"ת דרבא דוקא גבי עדים זוממים אית ליה דממון לזה ונפשות לזה חייב משום דבעינן שתתקיים הזמה כלפי כל אחד ומיהו ממון ונפשות בחד גברא פטור כיון דמתקיים בו קצת הזמה אבל בעלמא מודה רבא דממון לזה ונפשות לזה פטור דהא גדי סמוך לו ועבד כפות לו דתנן פטור ומוקמינן בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כב: ושם) בגדי דחד ועבדא דחד ועוד דרבא גופיה אית ליה בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עד·) דרודף ששבר כלים בין של נרדף בין של כל אדם פטור אע"ג דהוי מיתה לנרדף ותשלומין לבעל הכלים ומיהו התם גבי רודף רבה גרס כדמוכח בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) ובפ"ק דסנהדרין (דף י·) הוי רבא ועוד אומר ר"ת דע"כ לכ"ע מיתה לזה ותשלומין לזה פטור דהא קים ליה בדרבה מיניה דפטור נפקא לן מלא יהיה אסון וגו' והתם הוי מיתה לאשה ותשלומין לבעל שהולדות שלו ואומר ר"י דאיכה ראיה דהתם כיון שהולדות הן בגוף האשה חשיב מיתה ותשלומין לאחד תדע דבפרק בן סורר ומורה (שם דף עד·) בעי לחייב כשאין אסון באשה אף ע"ג דניתן להצילו בנפשו דבמלות שבמיתה הכתוב מדבר משום דהוי מיתה לזה שרצה להורגו ותשלומין לבעל ואפי' הכי כשיש אסון פטור והיינו משום דחשיב מיתה ותשלומין לאחד לפי שהן בגוף האשה כדפרישית וריב"א אומר דבכל מקום מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו ורודף שאני דניתן להציל לכל אדם וחייב מיתה לכל העולם [אף לבעל העבד ולבעל הכלים] ולהכי חשיב מיתה ותשלומין לאחד ואע"ג דמעיקרא בפרק בן סורר (ג"ז שם) חשיב רודף מיתה לזה ותשלומין לזה לפי המסקנא דקאמר אלא לא שנא חזר בו מאותה סברא וה"פ אלא לא שנא משום דהוי מיתה ותשלומין לאחד [והכא חשיב מיתה ותשלומין לאחד כמו במדליק גדיש]: **שעקירה** צורך הנחה היא · קשה דאמרינן במרובה (ב"ק דף ע:) גבי גנב ומכר בשבת דפטור כגון דאמר ליה זרוק גניבותיך לחצרי ותיקני לי חצירי גניבותיך ופריך מכי מטי לאויר חצירו קנה ומתחייב בנפשו משום שבת לא הוי עד שתנוח ומאי פריך והא עקירה צורך הנחה היא כדאמר הכא ולפר"ת אתי שפיר דפירש דאי אפשר לניסוך בלא הגבהה ואפ"ה קאמר רב מנסך ממש בהניזקין (גיטין דף נב: ושם) ולא קא מפטר משום דקים ליה בדרבה מיניה כדרבי ירמיה דמשעת הגבהה קונה ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך והשתא רבי ירמיה לית ליה דהגבהה צורך ניסוך היא וה"ה דלית ליה דעקירה צורך הנחה היא ולא הוה מפליג בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי תדע ללישנא דאי אפשר להנחה בלא עקירה אמאי נקט רבי אבין זרק חץ ליגקוט מעביר אלא ודאי כי הדדי נינהו ומאן דפליג אמעביר פליג נמי אזורק ואליבא דרבי ירמיה פריך במרובה (ב"ק דף ע: ושם) אבל אם אפשר לניסוך בלא הגבהה לא פליג רבי ירמיה אדרבי אבין ובהגוזל בתרא (שם דף קיז·) משמע קצת דרבי ירמיה פליג אדרבי אבין גבי חזרו לומר אף המנסך דקאמר התם מעיקרא סבור כדרבי אבין ולבסוף סבור כדרבי ירמיה [ומיהו יש לדחות דמעיקרא סבור דדמיא לדרבי אבין ולבסוף סבור דדמיא לדר' ירמיה]: **דאי** בעי גחין ואכיל · פי' בקונט' למטה מג' דלא הויא הגבהה וקשה לר"י דמה שייך הגבהה בדבר שהוא תופס בידו או בפיו דונתן בידה אמר רחמנא ואמרינן בגיטין (דף עח·) זרק לתוך קלתה מגורשת קשורה אע"פ שאינה תלויה אע"ג דמיירי ברשות הבעל ואפי' מאן דבעי התם תלויה אינו מצריך שתהא גבוה ג' אלא נראה לר"י *דה"פ דאי בעי גחין ואכיל אם הוא ברשות קנה יכול הוא לשחות ולתוחבה עד בית בליעתו אע"ג דבכך אכילה אינו עושה כן והויא הגבהה זו לצורך אכילה מ"מ הואיל ויכול להתחייב בלא הגבהה לאו צורך אכילה היא וה"ה דה"מ למימר דאפשר לאכילה בלא הגבהה כגון אם תחבה לו חבירו: **הכא** נמי נימא הגבהה צורך הוצאה היא · ללישנא דאי בעי לאהדורי לא מצי מיהדר א] לא פריך מידי אבל ללישנא דאי אפשר להנחה בלא עקירה פריך דהכא נמי אי אפשר להנחה בלא הגבהה אע"ג דאפשר בגרירה כך לי עקירה זו כמו עקירה אחרת דמ"מ האיסור מתחיל משעת הגבהה דאם היה אחר עושה עקירה לא היה מתחייב בהנחה נמצא עקירה גורמת החיוב ועד שעת הנחה מושך החיוב: **נימא** הגבהה צורך הוצאה היא · תימה לפר"ת דהגבהה קונה פחות משלשה טפחים *מאי פריך והא כיון דקנאה קודם התחלת העקירה דעקירה לא הויא עד שיגביה שלשה דלמטה משלשה הוי כלבוד כדאמרינן בהמוציא (שבת דף פ· ושם) העביר חצי גרוגרת דרך עליה חייב ואם כן דין הוא שיתחייב כמו לבן עזאי דאמר מהלך כעומד דמי דחייב לפי שקנאה קודם שהתחיל העקירה ואומר רשב"א דמשמע ליה בכל ענין גונב כיס אפילו מונח על גבי מקל שהוא גבוה שלשה טפחים שבא הקנין והעקירה בבת אחת: **שהגביהו** על מנת להצניעו · ונמלך להוציאו · ואם תאמר וכיון דסלקא דעתיה השתא דמיחייב אהך הוצאה אם כן הדרא קושיא לדוכתין דלצורך הוצאה היא ויש לומר דסלקא דעתין הא דנמלך והוציאו הוי עקירה שניה: **אבל** לכתף מאי פטור כו' · אפילו הוי לכתף חייב הוי מצי למיפרך דליפלוג בדידיה בין עמד ללא עמד כלל:

מהלך

תוספות רי"ד

א"ר אבין הזורק חץ מתחילת ד' לסוף ד' וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא · פי' ומההיא שעתא אתחלה לה מלאכה והלכך אע"ג דחיוב ממון מקמי הנחה אתיא ליה פטור הואיל א)וכן עקיר להנחה אתיא לה מיתה ותשלומין באין כאחד ולא תימא תשלומין קדמי למיתה: תניא הגונב כיס בשבת חייב·פי' חייב בתשלומין אע"פ שנהרג שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור שבת פי' דמשעה דאגבהה קניא שהגבהה קונה בכ"מ אפילו ברה"ר · ופי' אף להתחייב באונסים מתחייב בנפשו לא הוי עד דמפיק לית היה מגרר ויוצא פירוש שלא הגביהו ברשות הבעלים ולא קנאה אלא בהוצאה מרשות בעלים פטור · שהרי איסור שבת ואיסור גניבה באין כא' · בפ' בן סורר ומורה מוקי לה כגון דשדייה בנהרא שאין הכיס בעין שאם הוא בעין א"י לזכות בו אלא בעל הכיס בא ונוטלו ·

א) נראה דצ"ל הואיל דהא דקא עקיר להנחה אתיא לה הוי לה מיתה ותשלומין וכו'.

[וע"ע תוס' עירובין פט: ד"ה נריך ותוס' קדושין כו. ד"ה אי נמי ותוס' ב"ק כט: ד"ה אלא]

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פ"ג מהל' גניבה הלכה ב :
יא ב ג מיי' שם טוש"ע ח"מ סימן שנא :
יב ד ה מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה יג :

מסורת הש"ס

ב"ק קיז

[מנחות ע.]

ב"ב פו. סנהדרין עב. שבת צא: תוספתא דב"ק פ"ט

שבת ה: עירובין כ: ע"ש

גליון הש"ס

גמ' הגונב כיס בשבת · עיין ירושלמי ב"ק פ"ג הלכה ד :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה הכא וכו' לא פריך מידי · עי' פ"י בשם הרא"ה דלהך לישנא נמי פריך ולדבריו נ"ל דרב ביבי בר אביי המותיב לית ליה איכא בינייהו דעביד הש"ס לעיל בסמוך· ועי' הרא"ה ושיטה מקובצת בשם הרמב"ן והרא"ה וקרובים דבריהם לדברי וזה ברור ודו"ק :

[וכן רוצה לומר הספר התם מתחיל האיסור משעת עקירה הכא אין האיסור מתחיל אלא משעת אכילה דאי בעי גחין ואכיל ליה בלא הגבהה אבל באם לא היה אפשר בלא הגבהה היה מתחיל נמי האיסור משעת הגבהה · ת"י]

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פ"ד מהל' מכירה הלכה ד טוש"ע ח"מ סימן קצח סעיף יד :
יד ב מיי' פי"ג מהל' שבת הלכה טו :
[ביאור כתבו תוס' שבת ה: ד"ה בשלמא]
טו ג מיי' פ"ג מהל' גניבה הלכה ג טור ש"ע ח"מ סימן שנא :
טז ד ה מיי' פ"ב מהל' גניבה הל' טו סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שמח סעיף ד :
יז ו מיי' פי"ט מהל' סנהדרין הלכה א :

פטור אדתני היה מגרר ויוצא פטור נפלוג וניתני בדידה במה דברי' אמורים בעומד לפוש אבל לכתף פטור אלא הא מני *בן עזאי היא דאמר מהלך כעומד דמי אבל זורק מאי פטור ניפלוג [וניתני] בדידה במה דברים אמורים במהלך אבל זורק פטור מגרר ויוצא איצטריכא ליה ס"ד אמינא אין דרך הוצאה בכך קמ"ל ובמאי אי ברברבי אורחיה הוא אי בזוטרי לאו אורחיה הוא אלא במיצעי ודאפקיה להיכא אי דאפקיה לרה"ר איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא אי דאפקיה לרשות היחיד איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא לא צריכא דאפקיה לצידי רשות הרבים וכמאן אי כר' אליעזר דאמר *צידי רה"ר כרה"ר דמו איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא אי כרבנן דאמרי צידי רה"ר לאו כרה"ר דמו איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא לעולם כר' אליעזר וכי אמר ר"א צידי רה"ר כרה"ר דמו הני מילי לענין חיובא דשבת דזימנין דדחקי רבים ועיילי להתם אבל לענין מיקנא קני מ"ט דהא לא שכיחי רבים רב אשי אמר כגון שצירף ידו למטה משלשה וקיבלו כדרבא דאמר רבא *ידו של אדם חשובה לו כארבעה על ארבעה רב אחא מתני הכי רבינא מתני לעולם דאפקיה לרה"ר וברה"ר נמי קנה ותרווייהו בדיוקא דהא מתני' קמיפלגי דתנן *היה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור הגביהו או שהוציאו מרשות בעלים ומת חייב רבינא דייק מרישא רב אחא דייק מסיפא רבינא דייק מרישא היה מושכו ויוצא ומת ברשות בעלים פטור טעמא דמת ברשות בעלים הא הוציאו מרשות בעלים ומת חייב רב אחא דייק מסיפא הגביהו או שהוציאו הוצאה דומיא דהגבהה מה הגבהה דאתי לרשותיה אף הוצאה נמי דאתי לרשותיה לרב אחא קשיא רישא לרבינא קשיא סיפא רישא לרב אחא לא קשיא כמה דלא אתי לרשותיה רשות בעלים קרינא ביה סיפא לרבינא לא קשיא הוצאה דומיא דהגבהה לא אמרינן: הבא על אחותו ועל אחות אביו כו': ורמינהו *אלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה

וקיימא

מהלך כעומד דמי · ומעביר ארבע אמות דחייב ברה"ר הלכתא גמירי לה כדאמרינן בהזורק (שבת דף צו:) ולא ילפינן מינה דהתם מקום חיובא הוא אבל בן עזאי מיירי במהלך מחנות לפלטיא דרך סטיו שהוא מקום פטור ובירושלמי פריך לבן עזאי היכי משכחת מעביר ד"א ברה"ר דמיחייב ומשני בקופץ*: אבל זורק מאי פטור ליפלוג וליתני בדידה · משום הכי חשיב זורק בדידה טפי ממגרר משום דבמוליא ובזורק בשניהם בא בהגבהה הקנין קודם שיבא חיוב הוצאה אבל במגרר ההוצאה והקנין באין כאחד : מגרר ויוצא איצטריך ליה · לעיל דפריך דליפלוג בין לפוש ובין לכתף לא בעי לשנויי הכי משום דלכתף פטור נראה לו חידוש טפי מחידוש דמגרר [ועוד דהכא לא הוי לגמרי בדידה אבל לעיל דהוי ממש בדידה לא שייך לשנויי הכי]: אי דאפקיה לרה"ר איסור גניבה ליכא · אף על גב דאיכא למ"ד בפ"ק דב"מ (דף י. ושם) דד' אמות קונות לו לאדם אפילו ברה"ר ה"מ גבי מציאה דלא ליתו לאינצויי ובגט משום עיגונא אבל לגנב לא תקינו שיקנו לו ד' אמות: אלא במיצעי · תימה לר"י דבפרק הספינה (ב"ב דף פו· ושם) גבי דברים שדרכן להגביהן אין נקנין במשיכה אלא בהגבהה ופריך מהגונב כיס דבר הגבהה הוא ומשני במידי דבעי מיתנא משמע דאי הוה אמר דבר הגבהה נמי נקנה במשיכה הוה אתי ליה שפיר אפילו בזוטרי ואמאי הא על כרחך לא מצי איירי בזוטרי דא"כ היכי מיחייב לענין שבת בגרירה דאין דרך הוצאה בכך וי"ל דאפשר שיהא דרך הוצאה בכך אפילו בזוטרי כגון שמוציאו דרך מחתרת דדרכו בגרירה ואינו נקנה אלא בהגבהה אי נמי הוה מצי למימר ולטעמיך ולא פריך וכן דרך הש"ס בכמה מקומות: רב אשי אמר כגון שצירף ידו למטה מג' וקיבלה וכדרבא · פירש בקונטרס דקאי אמאי דפריך לעיל איסור גניבה ליכא והשתא משני דאיכא נמי איסור גניבה כדרבא וקשה לר"י חדא דמה ענין חשיבות מקום ד' דלענין שבת לקנין ועוד דאין צריך שום ראיה להביא •דקניא ליה ידו דפשיטא דוכתן בידה אמר רחמנא כדפרישית לעיל ועוד *)דאמאי לא מוקי אפילו כשצירף ידו למעלה מג' כגון שאם קופה גבוהה ג' דליכא הגבהה ברה"י והוה מייתי מדרבא אקנין ואשבת ונראה כגירסת הספר שמצא ר"י בן רבינו מאיר בספרי אשכנז דגרס אי נמי כדרבא וכולה מילתא אשבת קאי כשצירף ידו למטה מג' דלאע"ג דלא חשיבא לענין שבת הנחה אלא על גבי מקום ד' איכא חיוב שבת כשצירף ידו למטה מג' דלמטה מג' לא בעינן מקום ד' דכלבוד דמי *וכמונחת אארעא דמיא אי נמי אפי' צירף ידו למעלה מג' וכדרבא דידו חשובה כד' על ד' ור"ת ל"ג דאמר רבא ידו של אדם אלא וכדרבא ותו לא ואתא לשנויי דמגרר ויוצא איצטריך ליה לאשמועינן דאגד יד לא שמיה אגד ולהא מייתי כדרבא דאמר בהמצניע (שבת דף צב.) דאגד יד לא שמיה אגד ומיירי כשהוא גשר בפנים והוציא ידו אחת ובאחרת מגרר לתוכה ודוקא צירף למטה מג' דלמעלה משלשה שמיה אגד דבתר גופו גרירא [ולפי' קמא קשה דלשנויא קמא לית ליה דרבא וכולהו מתנייתא דשבת וכן ר' יוחנן (שבת ה.) אתו כרבא]: וברשות הרבים נמי קנה. והא דאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב פד:) דאביי ורבא דאמרי תרוייהו דמשיכה לא קניא ברה"ר אומר ר"י דלא פליגי אדרבינא דהכא דהא דקאמר דקני היינו לענין להתחייב באונסין אבל אינו קונה שיהא שלו לגמרי וריצב"א נראה לו דפליג דהא במרובה (ב"ק דף עט· ושם) גבי נתנה לבכורות בנו דקתני סיפא איכא נמי למידק כמו שמדקדק כאן והתם לענין משיכה דקנין איירי ללשון ראשון שפי' שם בקונט' ואפילו ללשון שני הא מוכח התם בגמ' (דף סה.) שאין לגנב להתחייב אלא במשיכה הראויה לקנין: ורמינהי אלו הן הלוקין הבא על אחותו. אלישנא דמתניתין הוה מצי למיפרך דקתני הבא על הממזרת יש לה קנס והתם קתני דלקי עלה אלא נקט הכא עד הבא על אחותו למיפרך מרישא דמתניתין דהתם דחייבי לאוין שנויין שם בתר חייבי כריתות והיה צריך להביא כל המשנה עד הבא על הממזרת:

וקיימא

*) [ור' אליהו פי' כגון שהאסקופה כרמלית ולהכי צריך כשצירף ידו למטה מג' מגב האסקופה דאי בתוך ג' לראשה הוי כרמלית כמו אסקופה עצמה ולא מחייב · ת"י]

פטור · מתשלומין דאתי עליה חיוב שבת מחמת הגבהה ראשונה שבה נקנה לו הכיס ומיתה ותשלומין באין כאחד : ניפלוג בדידה · במגביה עצמו יכול לשנות בו חיוב ופטור : אלא · לא תוקמה כשעמד ואפ"ה חיוב שבת דעקירה לאו מחמת עקירה ראשונה דהגבהה אתיא ליה אלא בעקירת גופו של פסיעה אחרונה כשיוצא מן הבית ובן עזאי היא: דאמר בפ"ק דשבת: מהלך כעומד דמי · ועקירת כל פסיעה הויא עקירה והנחת הרגל היא הנחה הלכך קניה משעת הגבהה וחיוב מיתה בפסיעה בתרייתא קא אתיא ליה: אבל זורק מאי · הגביהו וזרקו: פטור · מתשלומין דאתיא ליה חיוב שבת ע"י חיוב הגבהה דהא ליתא עקירה אחריתי : אין דרך הוצאה בכך · ואין כאן חיוב שבת : ובמאי · איצטריך לאשמועינן דדרך הוצאה בכך : אי ברברבי · כיס גדול שיש בו משוי להגביהו: אורחיה הוא · לגררו ופשיטא דהוצאה היא: לאו אורחיה הוא · ואמאי חייב משום שבת: איסור גניבה ליכא · דמשיכה בלא הגבהה קס"ד דלא קניא ברה"ר: לרשות היחיד · לרשותו שהיתה חצירו סמוכה לחצר הבעלים: צידי רה"ר · סמוך לבתים שנותנין להלן מן הבתים אבנים ומכשולין להרחיק חיכוך העגלות ומאותן חיפופי ולפנים קרי צידי רה"ר: פלוגתא דרבי אליעזר ורבנן בעירובין בפרק כל גגות: דהא לא שכיחי רבים · והוי ליה כסימטא דתיקון בה משיכה: רב אשי אמר · מגרר ויוצא דקאמר פטור לעולם ברשות הרבים ודקשיא לך איסור גניבה ליכא: כגון שצירף ידו · השניה לפחות משלשה סמוך לקרקע ובידו אחת גיררה ונפלה לתוך חברתה וידו קניא ליה: כדרבא דאמר רבא ידו של אדם חשובה לענין הנחת שבת כמקום ארבעה על ארבעה וכי היכי דלענין שבת חשוב מקום לענין מיקנא נמי חשוב מקום למיקני כאילו הגביהה למעלה משלשה ומיהו ברשות היחיד לא הגבהה דתיקני ליה מקמי דליתי חיוב שבת עליה וביאתה לרה"ר וקנייתה באין כאחד ולהכי משני כשצירף דלא תיהוי הגבהה ברשות היחיד כדקתני מגרר ויוצא: רב אחא מתני הכי · כדאמרן דמשיכה ברשות הרבים לא קני ומוקים לה כשצירף ידו וקיבלה לתוכה: היה מושכו · בגונב בהמה ברשות בעלים קאי בפרק מרובה : ומת · השור : ברשות הבעלים פטור · הגנב מלשלם כלום דלא קני להתחייב באונסין : הגביהו · אפי' ברשות הבעלים: הא הוציאו · כל היכא דאפקיה ואפי' לרה"ר: אלו הן הלוקין · אם התרו בהן : וקיימא לן דאין לוקה ומשלם · דנפקא לן לקמן מכדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות :

מתני'

מסורת הש"ס

[שבת ס: עירובין נח.]

שבת ו: עירובין נד.

שבת ס.

ב"ק עט:

מכות יג.

גליון הש"ס
תוס' ד"ה רב אשי וכו' דקניא ליה ידו · ע' ב"ק כט ע"ב תוד"ה אלא אמר רב אשי :

תוספות רי"ד

ע"ש בפסקי : ובמאי · פי' ובמאי איצטריך לאשמועינן דדרך הוצאה בכך אי בגדול שיש בו משוי להגביה אורחיה הוא לגוררו ופשיטא דהוצאה היא ואי בזוטרא לאו אורחי' הוא ואמאי חייב משום שבת (איסור א) גניבה ליכא דמשיכה בלא הגבהה לא קניא ברה"ר) א"א במיצעי פי' אם היה הכיס קטן שדרכו להוציאו בהגבהה והוציאו בגרירה פטור לענין שבת דהוצאה כלאחר יד הוא · וגם לענין קני' נמי אמרינן בפ' המוכר את הספינה דדברים שדרכן להגביהן אינן נקנים אלא בהגבהה לא במשיכה ימוקמי להא דתני היה מגרר ויוצא במידי דצריך מיתנא · ודאפקוה היכא אי דאפקי' לרה"ר איסור שבת איכא איסור גניבה ליכא פי' (אי) דמשיכה [אינה] קונה ברה"ר ואי דאפקה לרה"י איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא ר"א אמר כגון שצירף ידו למטה מג' וקבלה · פי' מכי נפלה לתוך ידו איכא איסור גניבה שידו קונה לו ואיכא איסור שבת שכל פחות מג' כלבוד דמי וכאילו נחה ברשות הרבים דמי פי' המורה: לעולם הא דקתני מגרר ויוצא פטור לעולם דאפקה לרה"ר ודק' לך איסור גניבה ליכא ידאי כגון שצירף ידו השנית לפחות מג' סמוך לקרקע ובידו הא' גיררת והפילה לתוך יד חברתה וידו של אדם קני' ליה כדרבא דאמר ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' · פי' לענין הנחת שבת וכי היכי דלענין שבת חשיבא מקום לענין מיקנא נמי חשיב מקום למיקני' כאילו הגביה למעלה מג' מיהו ברה"י לא אגביה דתיקני לי' מקמי דליתי חיוב שבת עלי' ויציאתה וביאתה לרה"ר וקנייתה באין כא' ולהכי משני כשצירף דלא תהוי הגבהה ברשות היחיד כדקתני היה (מכנים) [מגרר] ויוצא · א"נ כדרבא ב) דאמר ידו של אדם חשובה לו כד' על ד' · פי' ואע"פ שהיתה למעלה מג' יש בה איסור שבת דידו של אדם פי' לענין שבת בעינן שיעשה הנחה ע"ג מקום חשוב שיש בו ד' על ד' ותיד היא חשובה כד' על ד': רב אחא מתני הכי פי' כדאמרי' דמשיכ' ברה"ד לא קניא ומוקי לה כשצירף ידו וקבלה לתוכה · רבינא מתני לעולם דאפקיה לרה"ר וברה"ר נמי קני. פי' דמשיכה ברה"ר קינה · ואע"ג דקיי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכתא כרבינא. הכא הלכתא כר"א משום דקיימו כוותיה אביי ורבא בפרק המוכר את הספינה ואמרי שאין משיכה קונה ברה"ר · התלמודא נמי מקשה ממילתיה וקיי"ל שאין התלמוד מקשה אלא מהלכה פסוקה : הבא על אחותו וכו'. ורמינהו אלו הן הלוקין הבא על אחותו וכו' וקי"ל דאין לוקה ומשלם · פי' דנפקא לן מכדי רשעתו משום רשעה א' אתה מחייבו ולא משום ב' רשעיות · פי' המורה והא דאוקי מתני' דמכות בבוגרת ולא אוקי מתני' דהכא בשלא היתרו בו ש"מ אפילו איתרו בית נמי [illegible]

א) מתנית איסור גניבה ליכא עד ברה"ר שייך לקמן . ב) גירסת רבינו א"נ כדרבא וכ"ה בתוס' כד"ה רב אשי בשם הריב"ם

וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם אמר עולא לא קשיא כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת אחותו בוגרת נמי הא איכא [א]בושת ופגם [ב]בשוטה והא איכא [ג]צערא במפותה השתא דאתית להכי אפי' תימא אחותו נערה ביתומה ומפותה אלמא קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מנא ליה לעולא הא גמר מחובל בחבירו מה חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים ואי ממונא לקולא שכן הותר מכללו בבית דין אלא גמר מעדים זוממין מה עדים זוממין דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי [ד]מה לעדים זוממין שכן אינן צריכים התראה ואי ממונא לקולא הוא שכן לא עשו מעשה אלא גמר מתרוייהו מה הצד השוה שבהן דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי מה להצד השוה שבהן *שכן יש בהן צד חמור ואי ממונא לקולא הוא שכן יש בהן צד הקל אלא

רש"י

ותני' באחותו נערה • דאיכא קנס וסבירא ליה דממונא משלם ולא לקי והיא דמכות בבוגרת דאין לה קנס: בושת ופגם • דגבי קנס הוא דבעינן נערה אבל בושת ממונא הוא: ופגם • כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה פיחתה מדמיה להשיאה לעבד שיש לרבו קורת רוח הימנו כדלקמן (דף מ:) והא בבוגרת נמי איתא: בשוטה • שאין לה בושת ודמים למכור בשוק נמי אין לה: והא איכא צערא • דהכי תנן במתניתין המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שנותן את הצער: במפותה • דאין לה צער כדאמרי' לקמן בפירקין (ד' לט:) פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער: ביתומה • שקנסה ובושתה ופגמה שלה: ומפותה • כיון שהכל שלה אין כאן חיוב ממון דהא עבדא מדעתה ואחולי אחלה גביה: שוטה לא גרסי' דבפקחת נמי אין שום חיוב ממון במפותה יתומה: קסבר עולא • דאוקי מתני' דמכות בבוגרת ולא אוקמה למתני' דהכא בשלא התרו בו שמעת מינה אפי' אתרו ביה נמי ממונא משלם ולא לקי: חובל בחבירו • איכא מלקות דלא יוסיף (דברים כה) וממונא משלם כדכתיב (שמות כא) שבתו יתן ואפילו אתרו ביה נמי מרבי ליה לקמן בשמעתין בהדיא לתשלומין: מה לחובל בחבירו • דין הוא לידון בממון שהוא חמור ממלקות שכן יש בו חומר אחר: שחייב בחמשה דברים • נזק צער ריפוי שבת ובושת: ואי ממונא לקולא הוא • וא"ת ממון קל מן המלקות ואין זו תשובה שהשבו דכ"ש בעלמא מה זה שחמור להתחייב בחמשה דברים נדון בקלה שבשני חיובין שבהן ק"ו לשאר חייבי ממון הקלין שידונו בממון הקל איכא למיפרך מה לחובל בחבירו שכן הותר מכללו בב"ד דניתן רשות לב"ד להלקותו תאמר בשאר חייבי ממון כגון קנס דאונס ומפתה שלא הותרו מכללן בב"ד: אלא גמר מעדים זוממים • במה מצינו: דאיכא ממון • דכאשר זמם: ומלקות • דלא תענה: ממונא משלם • לקמן יליף לה בשמעתין: שכן אין צריכין התראה • ונענשין במיתה או במלקות או בממון ודין הוא שידונו בחמורה כי איכא תרתי: ואי ממונא קולא הוא • אשכחן בהן צד הקל ודין הוא שידונו בקלה: שכן לא עשו מעשה • אלא בדיבורא בעלמא מיענשי: מתרוייהו • כי פרכת מה לחובל בחבירו שכן חייב בחמשה דברים עדים זוממין יוכיחו מה לעדים זוממין שכן אין צריכין התראה חובל יוכיח וחזר הדין:

תחת

תוספות

וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם • נראה לר"י דלא פריך *אמתני' דהתם אמאי לוקה דהא פשיטא דמשכחת לה מלקות בלא קנס כגון בוגרת ומפותה או בעולה אלא אמתניתין קשיא ליה אמאי משלם קנס כיון דאיכא מלקות ואפילו בלא אתרו ביה מצינן למימר דס"ד דמקשה דחייבי מלקיות שוגגים פטורים מן התשלומין ומשני עולא דמתניתין אפילו בהתרו בו דממונא משלם ולא לקי ורבי יוחנן משני דמיירי בלא התרו בו ואזיל לטעמיה דאית ליה דחייבי מלקיות שוגגים חייבין בתשלומין: **דאין** לוקה ומשלם • תימה דבפ"ק דמכות (דף ד: ושם) משמע דבקנס לוקה ומשלם דקאמר אפלוגתא דר' מאיר ורבנן דמעידין אנו באיש פלוני שחייב לחברו מאתים זוז בשלמא רבנן כי טעמייהו משום רשעה אחת כו' אלא ר"מ מ"ט גמר ממוציא שם רע מה למוציא שם רע שכן קנס קסבר ר"מ עדים זוממין נמי קנסא משמע דלרבנן לא ילפינן ממוציא שם רע משום דסברי דעדים זוממין ממונא אבל קנסא ילפינן שפיר ממוציא שם רע דלוקה ומשלם ועולא גופיה דדחיק הכא לשנויי כאן באחותו נערה הוא דמסיק התם הכי וליכא למימר דמבושת ופגם ש"ה ממון פריך דהא מדמשני כאן באחותו בוגרת משמע דלאו מבושת ופגם פריך דא"כ לא הוה משני מידי וי"ל כיון דלרבנן דר' מאיר עדים זוממין לאו קנסא הוא ולכך לא ילפינן ממוציא שם רע אלא אין לוקין ומשלמין מכדי רשעתו דהשתא אית לן למילף בכל דוכתין מעדים זוממין ולא ממוציא שם רע דכל מלקיות ילפינן ממלקות דעדים זוממין דסמיך ליה לאו דחסימה דהרבעים יכט בעדים זוממין כתיב ולפי שמפורש בהן מלקות ילפינן כולהו לאוי דליהוי דומין ללאו דחסימה דסמיך ליה וכי היכי דעדים זוממין אין לוקין ומשלמין בכל ענין בין בממון בין בקנס דמקרא מלא דבר הכתוב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו כו' אפילו נתחייבו קנס כגון בשעה שהעידו טבחו או מכרו שור של גניבה הם או אחרים בשבילם הכי נמי בכל מלקיות ועוד תירץ ריב"א דרבנן נמי מצו סברי דעדים זוממין קנסא ומ"מ לא ילפינן ממוציא שם רע משום דכדי רשעתו משמע בממון ומלקות אבל לר"מ משום בנין אב דמוציא שם רע מוקי כדי רשעתו למיתה ומלקות ומפיק ליה ממשמעותיה אי נמי טעמא דרבנן כדמפרש בירושלמי דמוציא שם רע חידוש הוא דבדיבור גרידא מיחייב דאע"ג דעדים זוממין נמי בדיבורייהו מיחייבי מ"מ לא הוי חידוש כולי האי דע"י דבורם היה נפסד אבל במוציא שם רע לא איתעבד מעשה בדבורו אלא ע"י עדים וכן משמע לקמן (דף מה:) דאפילו עדים זוממין קנסא אין לוקה ומשלם קנס דאמר ולרבה דאמר לר"מ חידוש הוא שחידשה תורה בקנס מתני' במאי מוקים לה ואמאי לא מוקים לה כר' עקיבא דב"ל בפ' קמא דב"ק (דף ה.) עדים זוממין קנסא הוא דלדידיה לא שמעינן דאית ליה מת ומשלם אלא משמע דאין שום תנא דסבר לוקה ומשלם אלא רבי מאיר לחודיה: **אלמא** קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי • וא"ת מנא ליה להש"ס דלמא בעלמא סבר דמילקא לקי וממונא לא משלם והכא דוקא הוא דמשלם ממונא דגלי קרא כדאמרינן לעיל (דף כט:) נערה נערה הנערה ואין לומר כמו שפירש ר"ת דאי ס"ל דבעלמא מילקא לקי ולא משלם הוה ליה לאוקומי מתני' דמכות (דף יג:) נמי באחותו נערה ובהתרו בו ומתני' בשלא התרו בו אלא ודאי סבר דבעלמא נמי ממונא משלם ולא לקי ולהכי לא הוה מצי לאוקומי מתניתין דמכות באחותו נערה דאין זה דיוק דאיכא למימר דעולא סבר לה כרים לקיש דלא בעי לשנויי כאן בהתרו בו כאן שלא התרו בו כדאמרינן לקמן דאין חילוק לדידיה דאית ליה דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מן התשלומין בין התרו בו בין לא התרו בו ואי מרבינן לקנס מקרא בלא התרו ה"ה התרו ונראה לר"י דע"כ ס"ל ממונא משלם מילקא לא לקי מדמרבינן מחד קרא חייבי לאוין ומחד חייבי כריתות דאי בעלמא מילקא לקי דלמא חד לחייבי פסה וחד לחייבי לאוין אע"ג דבעלמא לוקה ואינו משלם *אבל חייבי כריתות לא משום דבעינן אשה שיש בה הויה וכדרבנן דאמרי קדושין תופסין בחייבי לאוין:

[ועוד פי' ר"ת דדייק דממונא משלם מדפריך בוגרת והא איכא בושת ופגם ולא משני דלוקה ואינו משלם אלא ודאי סבר דבעלמא נמי ממונא משלם ולא לקי וקשה דאין נראה שיהא זה מדברי עולא אלא תלמודא הוא דקאמר ליה ועוד מדמסיק אלא [עולא] תחת תחת גמר משמע דבקנס גופיה בעי קרא דממונא משלם ואמאי לא שמעינן מנער נערה הנערה ועוד מאי קאמר מנ"ל לעולא נימא דיליף בושת ופגם מקנס דרבי קרא וכ"ת מקנס לא ילפינן כילף מקנס וחובל ועדים זוממים ועוד כיון דלאבושת ופגם קאי מאי קאמר בסמוך מה לחובל שכן חייב בד' דברים אטו בושת לאו חובל הוא וכמה ענייני חבלות שאין בהן כל ה' דברים כדאמר בהחובל • ומיהו ריב"ס פי' דהכי פריך מה ללאו דחובל שכן פעמים יש בו כל ה' דברים תאמר בלאו דערות אחותך לא תגלה שלעולם אין בו כל ה' דברים ופי' ר"י נראה עיקר]:

ואי ממונא קולא הוא • וא"ת איתגורי איתגור שידון בקלה דהכי פריך בפרק הנשרפין (סנהדרין דף פא.) גבי מי שנתחייב שתי מיתות וי"ל דשאני הכא דחס רחמנא אממונא של נחבל: **שכן** יש בהן צד חמור • קשה דא"כ לא נלמד עוד מהצד השוה בשום מקום דלכולהו איכא למיפרך או צד חמור או צד קל ונראה לר"י דהכא פריך הכי שכן יש בהן צד חמור משונה כי ההיא דבפרק ד' מיתות (שם דף סו:) מה להצד השוה שבהן שכן משונין גבי דיין נשיא וחרש דהכא חמשה דברים שאין צריכין התראה הוי צד חמור יותר משאר דברים וצד הקל נמי הוי קולא יתירא בחובל שהותר מכללו לחבול בחבירו וכן עדים זוממין לא עשו מעשה הוי קולא יתירא ואפילו למ"ד עקימת שפתים הוי מעשה הא אמרי' בסנהדרין (דף סה: ושם) שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה *ובפרק כשם (סוטה כט:) יש לפרש נמי דפריך גבי טבול יום וכלי חרס מה להצד השוה שבהן שכן צד חמור משונה כלי חרס שמטמא באוירו וטבול יום נמי יש לפרש בדוחק שקולא צד חמור מה שנעשה אב הטומאה במגע שלא היה נראה שיהיה שום דבר אב הטומאה אלא אם כן טומאה יוצאה מגופו ועוד יש לומר דצד חמור דהתם היינו דאיכא [...] שכן במינו אב הטומאה דנהי דכלי חרס אינו נעשה אב מכל מקום

עין משפט נר מצוה

[ונראה איפכא דאמתני' לא קשיא ליה הא דמשלם דהא רבי קרא חייבי לאוין וכריתות דמשלמין אלא אההיא מתני' קשיא ליה אמאי לוקה דמשמע ליה דאיירי התם בנערה דומיא דמתני' ומיהו איכא למימר דפריך אמתני' אמאי משלם בחייבי כריתות כדפי' ר"י בסמוך • ת"י]

יח א מיי' פ"ב מהלכות נערה הלכה יא טור אה"ע סימן קנז:

יט ב מיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הל' ד' ופ"ב מהל' נערה הל' יא טור שם טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף לו:

כ ג מיי' פ"א שם הלכה ב סמג עשין ע טור אה"ע שם:

כא ד מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ד סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח:

תוספות רי"ד

אמר עולא ל"ק כאן באחותו נערה כאן באחותו בוגרת אחותו נערה דאיכא קנס משלם ולא לקי. בוגרת דליכא קנס לקי פי' התורה מתני' דהכא בנערה • ומתני' דמכות בבוגרת • אלמא קסבר עולא כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקי לא לקי דגמיר לה מחובל בחבירו ומעדים זוממין דממונא משלם ומילקי לא לקי • פי' חובל בחבירו איכא מלקות בלא יוסיף פן יוסיף • וממונא משלם כדכתיב רק שבתו יתן ואפי' אתרו בי' נמי עדים זוממין נמי (במה) מצינו דאיכא ממון דכאשר זמם ומלקות מלא תענה:

[ובכה"ג נמי לא תקשי כרבנן משום חייבי כריתות ולר"י דאמר מלקי לא לקי דסבר ממונא קולא הוא תומרא וכי אתגורי אתגור והשתא א"ש דקאמר מנ"ל הא דע"כ מדמוקי תרי לחייבי כריתות נפקא ליה בעלמא דממונא משלם ולא לקי ולפי המסקנא דגמר תחת איצטריך קרא לחייבי עשה דאי לאו ההוא קרא הוי דרשי תחת לדרשא אחריתי ואידך לחייבי כריתות • ת"י]:

מסורת הש"ס

[פסחים מא. סוטה כט: מנחות ה:]

א"ס ע"ק תוכא בא ע"ה שמעידין זה בכ מעשה. גשן רש"י

פ"י נ"י

עין משפט
נר מצוה

בב א מיי' פי"ט מהל' סנהדרין הל' ד סי' קלא טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף ג:
בג ב מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הל' א סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכד סעיף ב:
בד ג מיי' פי"ח מהל' עדות הל' א סמג עשין קי טור ח"מ סי' לח:

אלא עולא תחת תחת גמר כתיב הכא °תחת אשר ענה וכתיב התם °עין תחת עין מה התם ממונא משלם מילקא לא לקי אף כל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי רבי יוחנן אמר אפי' תימא אחותו נערה כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר רבי יוחנן כל היכא דאיכא ממון ומלקות ואתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם מנא ליה לר' יוחנן הא אמר קרא °כדי רשעתו *משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות וסמיך ליה ארבעים יכנו והרי חובל בחבירו דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי וכי תימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה אבל אתרו ביה מילקא לקי ממונא לא משלם *והאמר ר' אמי א"ר יוחנן הבהו °הכאה שאין בה שוה פרוטה לוקה היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי לוקה אלא פשיטא דאתרו ביה וטעמא דלית בה שוה פרוטה הא אית בה שוה פרוטה ממונא משלם מילקא לא לקי כדאמר רבי אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין °הכא נמי בפירוש ריבתה תורה חובל בחבירו לתשלומין והיכא איתמר דר' אילעא אהא *מעידין אנו את איש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין דברי ר"מ וחכמים אומרים °כל המשלם אינו לוקה ונימא כל הלוקה אינו משלם א"ר אילעא בפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין היכן ריבתה תורה מכדי כתיב °ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו °יד ביד למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון חובל בחבירו נמי מכדי כתיב °כאשר עשה כן יעשה לו כן ינתן בו למה לי דבר שיש בו נתינה ומאי ניהו ממון ורבי יוחנן מ"ט לא אמר כעולא אם כן בטלת °ערות אחותך לא תגלה

חובל

רש"י

תחת תחת גמר · וגזירה שוה מופנה היא ולמדין ואין משיבין: אפי' תימא · ההיא דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות ואשמעינן דלקי ולא משלם ומתניתין דכתובות בשלא התרו בו דליכא מלקות: וסמיך ליה ארבעים יכנו · דהיכא דאיכא שתי רשעיות ניעבד ביה הכאה: בפירוש ריבתה · לקמיה מפרש היכא: שלא השם המביאו לידי מכות כו' · המקרא המביאו לידי מלקות אינו מביאו לתשלומין מלקות מלא תענה תשלומין מכאשר זמם וכיון דשני שמות הן חייב על שניהם: נימא כל הלוקה אינו משלם · וגידייניה במלקות מאי שנא ממון דפשיטא להו: יד ביד · דסמיך ליה לא תחוס עינך נפש בנפש וגו': כן ינתן · כאשר יתן מום באדם וגו': מאי טעמא לא אמר כעולא דגמר גזירה שוה לעונשו ממון ולא מלקות לכל חייבי ממון ומלקות: אם כן · דפטרת בא על אחותו ממלקות בטלת לאו שבה שעונש לאו במלקות: ופרכינן

תוספות

יש במינו אב הטומאה יותר מבכר שהרי יש בו שום כלי שהוא אב הטומאה כגון כלי עץ אבל שום אוכל אינו נעשה אב הטומאה ועל שני הפירושים קשה לרשב"א דנימא התם אוכל ראשון יוכיח שאין במינו אב הטומאה ומטמא תרומה אף אני אביא שני וכי תימא מה לאוכל ראשון שכן עושה שני בחולין טבול יום יוכיח וליכא למיפרך נמי הפתח שכן משוה דאין כאן שום שינוי ונראה לפרש לד חמור דהתם לפי שבאין מכח אב הטומאה דטבול יום וכלי חרס ואוכל ראשון כולם נגעו באב הטומאה מה שאין כן בשני דלא נגע אלא בראשון ור"ת מפרש דגבי עדים זוממין שייך לד חמור משום דאותו לד חמור של חובל יכול להיות בעדים זוממין אם העידו על אחד שחבל בחבירו והוזמו דמשלמין חמשה דברים מה שרצו לחייבו ולד הקל יש לפרש שכן לאו דבחובל ועדים זוממין אין בהן כרת אלא לאו גרידא ולא נגמר מינייהו חייבי כריתות וכן בפ"ק דמכות (דף ד:) דיליף ממוציא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופריך מה להלך הצד השוה שבהם שכן לד חמור יש לפרש כי הכא לרבינו תם ולרבינו יצחק ובפרק כילד צולין (פסחים דף עז:) גבי במועדו ואפילו בטומאה דאמר אי כתב בתמיד שכן כליל ואי כתב בפסח שכן כרת בתרוייהו שכן יש בהן לד חמור התם יש שום פירכא אחריתי דלא מלינו למילף במה הלד ולא חש הש"ס לפרשה ובטעם מועט מסתלק לומר דלריכי: **אלא** עולא תחת תחת גמר · מלינו למימר לפי מסקנא זו דלא קאמר עולא דממונא משלם ולא לקי אלא בהנהו תלת דגלי בהו קרא וליכא למימר דילפינן לעולא בכל דוכתא מתחת כתיבה ישלם כסף דמהאי גזירה שוה ילפינן* מיטב בכולהו דדוקא לענין מיטב נתקבל שהוא גוף התשלומין דאם לא כן תקשי לר' יוחנן ולאביי דפליגי אעולא דאטו מי לית להו גזירה שוה לענין מיטב והכא לעולא אייתר ליה האי תחת למיפטר ממלקות מגזירה שוה דחובל בחברו הלכך לריך לומר לקמן לעולא דנפקא ליה בושת ופגם מדרבנן:

[מנא ליה לר"י הא. וא"ת לעיל בעי מנא ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי כו' והשתא בעי איפכא וי"ל דהכא משום ג"ש דתחת תחת קאמר מנ"ל לר"י דלא דרשינן ג"ש להכי דג"ש זו נתקבלה לכ"ע בבכורות (דף יב.) לגבי בכור]:

שלא השם המביאו לידי מלקות מביאו כו' · פירש בקונטרס משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי מלקות מלא תענה וממון מועשיתם לו כאשר זמם וקשה דכ"ש דאי הוו כתיבי בחד קרא שילקה וישלם שהיה לוקה ומשלם ומיהו שמא יש לפרש לפ"ה משום דממון ומלקות אתו מתרי קראי אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי ולקיים האחר אבל אם היו באים שניהם מועשיתם לו כאשר זמם כגון שהעידו על אחד שהוציא שם רע על אשתו דבאין לחייבו ממון ומלקות אין לוקין ומשלמין ואין נראה לר"י דלא מסתבר שלא יהו חייבין ממון ומלקות בכה"ג כיון שרצו לחייבו שניהם ונראה לר"י לפרש שלא השם המביאו לידי מכות כו' כלומר שהתשלומין לא נכתבו בסמוך למלקות דאם היה כתוב באותו פסוק עצמו לא תענה ואם ענה ועשיתם לו כאשר זמם או ודאי הוה אמינא דה"ל לאו שניתק לעשה ולא ילקה עליו אבל עתה שנכתב רחוק זה מזה לא הוי ניתק לעשה ולא דמי ללאו דגזילה דחשיב ליה ניתק לעשה בפ' בתרא דמכות (דף טז:) ובשלוח הקן (חולין קמא:) אע"ג דעשה דוהשיב את הגזילה לא כתיב אצל לאו דלא תגזול דהתם ודאי ע"כ הוא ניתק לעשה שהרי עוקר גזילה מתחת ידו אבל קרא דועשיתם לו כאשר זמם אינו עוקר הלאו דלא תענה דעל ידי שאנו עושין לו כאשר זמם אינו נעקר עדותו אלא ע"י שהוזם הלכך לא חשבינן ליה ניתק לעשה כיון שלא נכתב אחריו סמוך לו והר"ר שלמה מדרוי"ש מפרש שלא השם המביאו לידי מכות דהיינו לא תענה מביאו לידי תשלומין פי' אינו בא להיות אזהרה לעונש תשלומין כדאמרינן במכות דממון לא בעי אזהרה ועוד דר' מאיר נפקא ליה אזהרה לכאשר זמם מוכל ישראל ישמעו ויראו ולא יוסיפו כדאמרינן בפ"ק דמכות (דף ד:) שאם היה לריך לא תענה לאזהרת ממון אז לא היה לוקה עליו דמחד לאו לא הוה ענשינן ליה ממון ומלקות:

[כדמשמע בפ"ק דמכות אההיא דתנן מעידין אנו באיש פלוני שחייב מלקות מ' לוקים שמונים א' מועשיתם כאשר זמם וא' מלא תענה וחכ"א אין סופג אלא מ' ורבנן האי לא תענה מאי עבדי ליה מיבעיא להו לאזהרת עדים זוממים ור"מ אזהרה נפקא ליה מוכל ישראל וגו' משמע דאי לאו קרא אחרינא לאזהרה מלא תענה לא הוה ענשינן ליה תרי מלקיות ולרבנן אע"ג דלא תענה לא לריך לאזהרת ממון מ"מ אינו לוקה ומשלם משום כדי רשעתו ולא לקי לרבנן אלא כשמעידים שהוא בן גרושה דליכא כאשר זמם ואע"ג דלא תענה לאו שאין בו מעשה ועוד דניתן לאזהרת מיתת ב"ד הכא גלי קרא דלקי מוהיה אם בן הכות הרשע]:

מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם יד ביד למה לי. וליכא למימר דלמה לי יד ביד דמועשיתם לו כאשר זמם משמע בהדיא ממון דכמו שהיה רוצה לחייבו ממון כן יתחייב לו ממון דמלינו למימר דכאשר זמם מיירי במיתה ומלקות אבל בממון מילקא לקי ממונא לא משלם ומיהו קשה ליסנא דמכדי כתיב ועשיתם לו כו' יד ביד למה לי דמשמע דמייתורא דלא אילטריך לגופיה הוא דמפיק ליה והא אפילו לא מייתר יד ביד משמע שפיר ממון דליכא לפרושי יד ביד ממש כדנפקא לן בהחובל (ב"ק דף פג: ופד.) מעין תחת עין ועוד הא דקאמר גבי חובל בחבירו כן ינתן בו למה לי דבר הניתן מיד ליד ומאי ניהו ממון אימא הני מילי היכא דלא אתרו ביה דמכן ינתן בו נפקא בהחובל נזק ולא מכאשר עשה אבל היכא דאתרו ביה אימא דמילקא לקי ונראה לר"י דהך סוגיא אתיא כמאן דמפיק התם עין תחת עין ממון מקרא דיד ביד והיינו דקאמר מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם ואי ס"ד *עין תחת עין ממש א"כ יד ביד בעדים זוממין למה לי מכאשר זמם נפקא אלא אייתר יד ביד למידרש דבר הניתן מיד ליד דהיינו ממון אבל אי לא אייתר הוה אמינא יד ביד ממש: (א) **חובל** בחבירו מכדי כתיב כאשר עשה כן יעשה לו. דמשמע ממון כדאוכחן מייתורא דיד ביד כדפרישית וא"כ כן ינתן בו למה לי והא ליכא למימר דאתא לסיכא דלא אתרו ביה דמיד ביד נפקא הלא נמי"כ לא אילטריך אלא היכא דאתרו ביה ומיהו הא לא קשיא ליה אמאי אילטריך כאשר עשה וגו' דנשנה כאן לשום לורך כדאמרינן כל פרשה שנאמרה ונשנית כו' אבל כן ינתן בו למה חזר ושנה שתי פעמים אלא לומר לך דבר הניתן מיד ליד להיכא דאתרו ביה והוא הדין דהוה מצי למימר מכדי כתיב יד ביד כן ינתן בו למה לי: **ורבי** יוחנן מ"ט לא אמר כעולא. והא ליכא למימר דלא שמיע ליה גזירה שוה דתחת תחת דהא ילפינן לה בבכורות* גבי בכור ובכמה מקומות: **אם** כן בטלת ערות אחותך לא תגלה. וא"ת כל לאו שאין בו מעשה ולאו הניתק לעשה ביטלנו הלאו כיון שאין לוקין עליו הא לאו מילתא היא דהויא לאו בר מלקות הוא אבל הכא הכא דשייך ביה מלקות לית לן למידרש גזירה שוה לאפוקי מלקות מיניה כיון דאיכא לאוקומי גז"ש אמילתא אחריתי:

הלא

תוספות רי"ד

דר"י אמר אפילו תימא באהותו נערה · כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו אלמא קסבר ר"י כל היכא דאיכא ממון ומלקות מילקא לקי ממונא לא משלם פי' המורה · אפילי תימא ההיא דמכות באחותו נערה וכשהתרו בו דאיכא ממון ומלקות דלקי ולא משלם. ומתני' מיהכא בשלא אתרו בי' דליכא מלקות כ"א ממון.

מסורת הש"ס

לקמן לו: ב"ק סג: מכות ד: יג:
סנהדרין פסי' מכות ט.
מכות ד.
דברים יט
כס
ויקרא כד
שם יח
[ב"ק ס.]
[דף יב. ס.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ס מכדי וד"ס חובל בחבירו נמי מכדי סד"א:

תורה אור
שמות כא
דברים כב
דברים כה

חובל בחבירו נמי א"כ בטלת °לא יוסיף פן יוסיף עדים זוממין נמי א"כ בטלת °והיה אם בן הכות הרשע אלא עדים זוממין אפשר לקיומה בבן גרושה ובן חלוצה חובל בחבירו נמי איכא לקיומה כגון שהכהו הכאה שאין בה שוה פרוטה אחותו נמי איכא לקיומה באחותו בוגרת (א)אמר לך ר' יוחנן האי תחת אשר עינה מיבעי ליה לכדאביי *דאמר אביי אמר קרא °תחת אשר עינה האי תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם ועולא נפקא ליה מדרבא דאמר רבא אמר קרא °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בושת ופגם רבי *אליעזר אומר עדים זוממין ממונא משלמי ומילקא לא לקי משום *דלאו בני התראה נינהו אמר רבא תדע ניתרי בהו אימת ניתרי בהו מעיקרא ^אמרי אישתלין ניתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי ניתרי בהו לבסוף מאי דהוה הוה מתקיף לה אביי וניתרי בהו בתוך כדי דבור מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא וניתרי בהו מעיקרא ונרמז בהו רמוזי הדר אמר אביי לאו מילתא היא דאמרי אי סלקא דעתך עדים זוממין צריכין התראה כי לא מתרינן בהו לא קטלינן להו מי איכא מידי דאינהו בעו קטיל בלא התראה ואינהו בעו התראה הא בעינן ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא מתקיף לה רב סמא בריה דרב ירמיה אלא מעתה בן גרושה ובן חלוצה דלא מכאשר זמם קא מיתרבי ליבעי התראה °אמר קרא °משפט אחד יהיה לכם *משפט השוה לכולכם רב שישא בריה דרב אידי אמר חובל בחבירו נמי ממונא משלם ומילקא לא לקי מהכא °וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה ואמר רבי אלעזר *במצות שבמיתה הכתוב מדבר דכתיב °ואם אסון יהיה ונתת נפש תחת נפש היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה *^ומותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא ולא יהיה אסון ענוש יענש מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי אםתמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא

ופרכינן חובל בחבירו דעל כרחך בממון נידון תקשי בטלת לאו דלא יוסיף פן יוסיף שהוא אזהרה למכה את חבירו: והיה אם בן הכות · במסכת מכות (דף ב:) מוקמינן לה בעדים זוממין: אלא · על כרחך כיון דרבייה קרא לתשלומין איכא לאוקמא לעונש מלקות דלאו דידיה במעידין אנו את איש פלוני כהן שהוא בן גרושה דליכא לאוקמי כאשר זמם ולומר יהא הוא בן גרושה תחתיו אלא סופג את הארבעים והכי תנן במסכת מכות וחובל בחבירו נמי מוקמינן ליה בשאין בה שוה פרוטה בכל חמשה דברים שבה כגון שלא פיחתו מכספו וממלאכתו וריפוי לא הוצרך ולא נצער היה בה ובשוטה שאין לה בושת והכא נמי באחותו מצית לאוקמי מלקות דידה בבוגרת אבל נערה ליפלם ולא לילקי הואיל וריבתה גזירה שוה דתחת תחת לתשלומין: לכדאביי · בשילהי פירקין דפרכינן ואימא חמשים אמר רחמנא מכל מילי ושני אביי חמשים *כסף נתחייבו תחת קנס העינוי אבל בושת ופגם שהוא בשאר חובלים לא כלל כאן: השוכב עמה · קרא יתירא הוא לדרשה נימא ונתן לאבי הנערה חמשים כסף: מכלל דבושת ופגם · דלאו מחמת הנאת שכיבה נינהו שהרי ישנן בשאר חובלים לא כייליגהו בגווייהו דהני: רבי אלעזר אומר עדים זוממין דממונא משלמי ולא לקו· לא צריכי קרא דסברא היא דמלקות לא שייך בהו: דלאו בני התראה נינהו · קודם עדות כדמפ' רבא ואזיל הלכך אי איכא למענשינהו לא תענשינהו אלא ממון דאין עונש הגוף בלא התראה ואע"ג דגבי בן גרושה ובן חלוצה ענשינן להו מלקות בלא התראה התם גזירת הכתוב דאשכחן בהו מלקות בהדיא והיה אם בן הכות ומוקמינן לקרא במידי דלא מצית למענשינהו מכאשר זמם אבל היכא דמצית למיעבד בהו הזמה לא שייך בהו מלקות: תדע · שאי אפשר להתרות בהם: מעיקרא · יום או שעה קודם שיעידו העדות: אמרי אישתלין · שכחנו ההתראה הרי שבטלה ההתראה: פרשי ולא מסהדי · אפילו אמת הואיל ואנו חשודים בעיניכם מה לנו ולצרה: לבסוף · לאחר שהעידו: מאי דהוה הוה · דכיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ואינ' יכולין לחזור: וניתרי בהו בתוך כדי דבור. לאחר שהעידו דתוך כדי דבור כדבור דמי ויכולים לחזור: תוך כדי דבור · כדי שאילת שלום: ונרמז רמוזי בשעת העדות נרמוז להם רמזים על ההתראה להזכירם ובלשון רך שלא יקפידו: לאו מילתא היא דאמרי · שיהו עדים זוממין צריכין התראה: ה"ג דאינהו בעו למיקטל בלא התראה ואינהו בעו התראה כו': כאשר זמם · שהם זממו להרוג את זה בעדותן שלא היה ולא נברא ולא התרו בו ההתראה שהעידו עליה: אלא מעתה · דהאי דלא בעו התראה משום כאשר זמם הוא מלקות של זוממי עדות בן גרושה ובן חלוצה: דלאו מכאשר זמם אתי · עונש דידהו שהרי לא זממו להלקותו אלא לחללו: משפט השוה · וכיון דרוב זוממין לאו בני התראה נינהו הני נמי לא בעו התראה: במצות שבמיתה · שמתכוין היה להורגו: הכתוב מדבר · דכתיב אם אסון יהיה שמתה האשה ונתת נפש ואע"פ שלא נתכוון אלא לחבירו ואשמעינן נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב: אי דלא אתרו ביה · אם תמיתנו תהרג: לדבר חמור · מיתה: הוי מותרה לדבר הקל · שאם יכנו ולא ימות ילקה ואפילו הכי אמר רחמנא דכי אין שם חיוב מיתה יענש דמי ולדות ואף על גב דאיכא התראה למלקות אלמא משלם ואינו לוקה:

אלא אפשר לקיומי בבן גרושה או בבן חלוצה · ואם תאמר אמאי לקו אעדות דבן גרושה הא הוי עדות שאין אתה יכול להזימה ויש לומר דלא חשיב עדות שאין אתה יכול להזימה אלא במעידין על הטרפה דאי אפשר לקיומי בשום דבר לא במיתה ולא במלקות דגברא קטילא בעו למיקטל אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות*: מיבעי ליה לכדאביי · ואם תאמר כיון דאיצטריך תחת להך דרשה א"כ מנא לן מיטב וי"ל דיליף מנתינה או מכסף:

ועולא נפקא ליה מדרבא. משמע דרבא סבר כעולא דרבי יוחנן גופיה הוה דריש כעולא אי לאו משום דמיבעי ליה לכדאביי וקשה לרשב"א דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ צא: ושם)משמע בהדיא דסבר כרבי יוחנן גבי חוסם פרה ודש בה לוקה ומשלם דמוקי לה אביי כרבי מאיר ורבא אמר לעולם כרבנן ואתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו פירוש ומשלם לגאת ידי שמים משמע דבדין לוקה ואינו משלם ולמאי דפרישי' לעיל דלמסקנא דווקא בהני תלת אית ליה לעולא דממונא משלם ולא לקי אתי שפיר דבעלמא סבר כרבי יוחנן דלוקה ואין משלם כדדריש רבי יוחנן וסמיך ליה ארבעים יכנו:

ניתרי בהו מעיקרא כו' · ואם תאמר תיפוק ליה דהויא התראת ספק דאין אנו יודעין אם מעידים שקר ויש לומר דהתראת ספק לא הויא אלא כגון אל תותיר שאף למותרה עצמו הוא ספק שסבור שעדיין יש שהות ביום אבל הכא המותרין יודעין שמעידין שקר:

וניתרי בהו בתוך כדי דבור · ואם תאמר היכי מלי תו הדרי בהו והא בהתראה איכא טפי מכדי דבור שהוא כדי שאילת שלום ויש לומר דכל זמן שעסוקים באותו דבר חשיב הכל תוך כדי דבור כדאמרינן במכות(דף ו·) דאפי' מעידין מאה כל אחד תוך כדי דבור של חבירו חשובין כולן תוך כדי דבור של ראשון ואם נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה:

אלא פשיטא דאתרו ביה · וא"ת היכי משלם ממון אפי' כי אין אסון הא כיון דמתכוין להרוג הוי ליה רודף ומתחייב בנפשו וקים ליה בדרבה מיניה וי"ל בשיכולין להצילו באחד מאבריו והכי אמרינן בבן סורר (סנהדרין דף עד·):

ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי · אין לומר דטעמא משום דאהריגה הוא דקיבל התראה דניחא ליה ליהרג על מנת שיהרוג שונאו דתמות נפשי עם פלשתים הוא דקאמר אבל לא ניחא ליה להכות את חבירו על מנת שילקוהו דהא אמתני' דפרק הנשרפין (סנהדרין ד' עט:) דקתני דחייבי מיתות שנתערבו ידונו בקלה וקאמר בגמ'(שם דף פ:)ש"מ מותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל והתם פשיטא דכיון דהתרו בו לסקילה וקבל כ"ש שאם התרו בו חנק על אותו דבר עצמו שהיה מקבל ואפ"ה בעי למימר דמותרה לדבר חמור לא הוי מותרה לדבר הקל אלא יש לומר דגזירת הכתוב הוא דבעינן שיתיר עצמו לאותה מיתה בין קלה בין חמורה: ודלמא נגדוה

תורה אור: דברים כה · שם · דברים כב · שם · ויקרא כד · שמות כא · שם

לקמן מ: · ד"א כסף נתחייבו תחת · [נ"ק פגו פר' סנהדרין כח:] · סנהדרין פר' עט· ועי"ש על הגליון מ"ש בשם הוי"ט · [סנהדרין פ:]

כה א מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ד סמג עשין קי טוש"ע ח"מ סי' לח:

[ועיין תוס' מכות ב· ד"ה מעידין וכו' ביתר ביאור]

כו ב ג מיי' פי"ג מהל' סנהדרין הלכה ב · [דין דמותרה לדבר חמור לא מצאתי במיי' שם מבואר רק כשהתרו בו בשתי מיתה פסק דהוי התראה והיינו דהוי כמקבל עליו בין מיתה חמורה כגון סקילה ובין קלה אבל כשהתרו בו בחמורה לבד לא נתבאר שם ועי' בתוספות דהכא סד"ה ממאי וכו' דגזירת הכתוב הוא וכו']

[נ"ל אלעזר]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר לך ר"י נ"ב ס"א אלא ר' יוחנן:

גליון הש"ס
גמ' אמר קרא משפט אחד · עיין מכות דף ד ע"ב ברש"י ד"ה עדים זוממין א"צ התראה ועע"ק:

עין משפט
נר מצוה

בז א מיי' פ"ד מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ג :
בח (ב) ג מיי' פ"ג מהל' גניבה הל' ו :
בט ד מיי' פ"ב שם הל' י :
ל ה מיי' פ"ג שם ה"ג

תורה אור

דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א"ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב יעקב מנהר פקוד הניחא לרבנן *דאמרי נפש ממש אלא לרבי דאמר *ממון מאי איכא למימר אלא אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבא מהכא °אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו ונקה המכה *וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג [א]אלא מלמד שחובשין אותו ואי מית קטלינן ליה ואי לא מית שבתו יתן ורפא ירפא היכי דמי אי דלא אתרו ביה אמאי מיקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה ומותרה לדבר חמור מותרה לדבר הקל ואמר רחמנא שבתו יתן ורפא ירפא מתקיף לה רב אשי ממאי דמותרה לדבר חמור הוי מותרה לדבר הקל דלמא לא הוי ואם תמצא לומר הוי ממאי דמיתה חמורה דלמא מלקות חמור דאמר רב אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה פלחו לצלמא א"ל רב סמא בריה דרב אסי לרב אשי ואמרי לה רב סמא בריה דרב אשי לרב אשי ולא שני לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה מתקיף לה רב מרי ממאי דבמזיד ונקה מקטלא דלמא בשוגג ונקה מגלות קשיא : ריש לקיש אמר הא מני רבי מאיר היא *דאמר לוקה ומשלם אי רבי מאיר אפי' בתו נמי וכי תימא ר' מאיר לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ולא והתניא גנב וטבח בשבת גנב וטבח לעבודת כוכבים גנב שור הנסקל וטבחו (ב)משלם תשלומי ארבעה וחמשה דברי רבי מאיר וחכמים פוטרין הא איתמר עלה אמר רבי יעקב א"ר יוחנן ואמרי לה אמר רבי ירמיה אמר ר' שמעון בן לקיש ר' אבין ורבי אילעא וכל חבורתא משמיה דרבי יוחנן אמרי [ג]בטובח על ידי אחר וכי זה חוטא וזה מתחייב אמר רבא אמר רחמנא °וטבחו או מכרו *[ד]מה מכירה על ידי אחר אף טביחה על ידי אחר דבי רבי ישמעאל תנא או לרבות את השליח דבי חזקיה תנא תחת לרבות את השליח *מתקיף לה מר זוטרא מי איכא מידי דאילו עבד איהו לא מיחייב ועביד שליח ומחייב איהו לאו משום דלא מיחייב [ה]אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה אי בטובח על ידי אחר מאי טעמייהו דרבנן דפטרי *מאן חכמים

רבי

שמות כא

שם

נגדוה · יסורין : ולא שני לך כו' · יסורי המלכות הכאה שאין לה קצבה היא אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים : הניחא לרבנן דאמרי · בסנהדרין באלו הן הנשרפים (עט·) נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב והאי ונתת נפש ממש קאמר אית לן למידק ואוקמי קרא בשהתרו בו ולמילף דאע"ג דאיכא התראה יענש ממון כשאין שם מיתה : אלא לרבי דאמר · התם נתכוון להרוג את זה והרג את זה אינו נהרג אלא משלם דמי האשה ליורשיה אם כן אפשר לאוקמי קרא בשלא התרו בו ומשום הכי כי אין אסון משלם דמי ולדות וכי יש אסון משלם דמי אשה אבל אתרו ביה אימא לך לוקה ואינו משלם : מאי איכא למימר · מהיכא תיתי חובל בחבירו לתשלומין ואף כשהתרו בו : על משענתו · כדמתרגמינן על בוריו שסב לכחו ולאיתנו הראשון : אלא מלמד שחובשין אותו · לא נאמר מקרא זה אלא ללמדך דהיכא דהכהו ולא מת ונפל למשכב יחבשו את המכה ההוא בבית האסורין עד שנראה אם יקום והתהלך בחוץ או ונקה המכה מכלל דעד השתא לא יצא מידי בית דין אלא נחבש : ואי מיית קטלינן ליה · [כיון דאמרת חובשין מכלל דאי מיית ניזק קטלינן ליה להאי דאי לאו לקטלא למאי חבשינן ליה : לדבר חמור · מיתה : לדבר הקל · מלקות דלא יוסיף דחובל ולא מת] : ואמר רחמנא · להיכא דלא מת דאיכא ממון ומלקות נידון בממון דכתיב שבתו יתן : ממאי · דהאי והכה איש את רעהו במזיד קא משתעי והאי ונקה דילפינן מיניה חבישה ונקה מקטלא קאמר דתשמע מינה דהאי מיית קטלינן ליה ועל כרחין בהתרו בו : דלמא בשוגג · משתעי ולא התרו בו וחבישה לאו לקטלא ונקה נמי לאו לקטלא אלא מגלות דערי מקלט וחבישה דילפינן מינה לגלות קאמר ומשום הכי כי נקה מגלות ישלם ממון אבל היכא דאתרו ביה אימא לך דכי לא מיית לוקה ואינו משלם : ריש לקיש מהדר אשינויא דרומיא דרמינן ברישא מתניתין מתני' דמכות אדכתובות : הא מני · מתניתין דקתני בא על אחותו נותן קנס ר"מ היא דאמר לעיל לוקה ומשלם שלא השם המביאו לידי מכות מביאו לידי תשלומין : אפי' בתו נמי · דמיקטיל עלה לישלם דהא לא סבירא ליה לר"מ דפטור משום דרבה מיניה ואמאי תנן מתני' הבא על בתו פטור מן הקנס : וטבח בשבת · היכא חיוב מיתה וכן לעבודת כוכבים : שור הנסקל · לקמן פריך הא לא שוה מידי : בטובח על ידי אחר · הגנב לוה לשלוחו לשחוט : וכי · שליח חוטא ושולח מתחייב קנס דארבעה וחמשה והא קיימא לן בקדושין (מב:) אין שליח לדבר עבירה : מכירה אי אפשר אלא ע"י אחר שהלוקח לוקחו ממנו : תחת השור · מלי למכתב ישלם בשור : עבד איהו לא מיחייב · דהא מיקטיל : לאו משום דלא מיחייב הוא · דחיובא רמיא עליה אלא משום דקם ליה בדרבה מיניה :

ודלמא מלקות חמור · הוה מצי לשנויי מסתברא מיתה חמורה שכן ניתנה לאנסי עיר הנדחת כדאמרי' בפ"ד מיתות (סנהדרין נ·) : אילמלי נגדוה לחנניה מישאל ועזריה הוו פלחי לצלמא · תימה מנא לן (א) דהא אמרי' בהרואה (ברכות סא:) כשהוליאו את ר"ע אמר כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה אימתי יבא לידי ואקיימנו בכל נפשך אלמא משמע דבכל נפשך מיירי אפי' היו מייסרין את האדם ביסורין קשין דומיא דר' עקיבא שהיו מסרקין בשרו במסרקי ברזל וכ"ש לנגודי ואור"ת דאותו צלם לא היה עבודת כוכבים ממש אלא היה עשוי לכבוד המלך ואעפ"כ היה בו קידוש השם ולכך מסרו עצמן למיתה והיינו דכתיב (דניאל ג) לאלהך לית אנן פלחין ולצלם דהבא די אקימת לא נסגוד משמע שהצלם לא היה תופס באלהות ומיהו פלחו לצלמא משמע שהצלם היה עבודת כוכבים מדקאמר פלחו* :
דלמא בשוגג ונקה מגלות · תימה לר"י היכי שייך גלות אם מת אחר שחבשוהו ב' או שלשה ימים הא אמרינן במי שאחזו (גיטין ע: ושם) שחט בו שנים או רוב שנים הרי זה אינו גולה דחיישינן שמא הרוח בלבלתו וטעמא דגבי גלות אשכחן מילי טובא דפטור כגון דרך עלייה דגבי מיתה אין חילוק בין דרך עלייה לדרך ירידה הכי נמי גבי גלות בעינן שימות מיד כדכתיב ויפל עליו וימות משמע מיד ואע"ג דגבי מיתה נמי כתיב מכה איש ומת וי"ל דמשכחת לה בביאתא דשישא דלא חיישינן שמא הרוח בלבלתו כדאמרינן התם אי נמי דוקא בשחט בו רוב שנים חיישינן שמא הרוח בלבלתו דבקל הרוח מבלבלו אבל בשאר חבלות אין הרוח מזיק כל כך שיכולין לשמור יפה מבלבול רוח לכרוך על המכה שום דבר וא"ת היכי מיתוקם קרא בשוגג הא כתיב שבת בקרא רק שבתו יתן וגו' ובשוגג לא מיחייב כדאמרינן בש"פ כילד הרגל (ב"ק כו: ושם) דמרבה מפצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד נזק אבל לא ד' דברים וי"ל דמשכחת לה בהוסיף לו רצועה אחת דאמר בהמניח (שם לב:) דגולה ואם לא מת חייב בד' דברים ולא דמי לשאר שוגג או כגון שנכנס לחנותו של נגר (שלא) ברשות דמוכח התם לרב פפא דשייך ביה גלות וד' דברים או נפל מן הגג ברוח מצויה דחייב בד' דברים כדאמרי' בסוף כילד הרגל (שם כז·) ומסתברא דאם מת דגולה ועוד דאפשר דהוי שוגג על המיתה ומזיד על החבלה* : גנב שור הנסקל וטבחו משלם תשלומי ד' וה' · תימה דתיקשי מהכא לריש לקיש דאמר בפ' מרובה (שם עז: ושם) כל היכא דליתיה במכירה ליתיה בטביחה והכא שור הנסקל ליתיה במכירה וי"ל דהתם קדשים חמירי דליתנהו כלל במכירה אבל שור הנסקל אם ימכרנו לעובד כוכבים אין תופס דמיו ולר"ת שאומר דאין שור הנסקל° נאסר מחיים ניחא : לאו משום דלא מיחייב כו' · אע"ג דהכא אפי' לצאת ידי שמים אינו חייב דדוקא בממון הוא דאמר רבא בהשוכר את הפועלים (ב"מ צא· ושם) אתנן אסרה תורה אפי' בא על אמו דמיחייב בבא לצאת ידי שמים אבל קנס לא מיחייב אלא ע"פ ב"ד כדאמרי' אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע עצמו מ"מ ניחא דכיון שהיה ראוי להתחייב אם לא היה נתחייב בנפשו מתחייב נמי אממון ע"י שליח כיון שאינו מתחייב בנפשו :

רבי

[ע"ע תוס' פסחים נג: ד"ה מה ראו ותוס' ע"ז ג· ד"ה שלא]

דגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה אלמלי כו' מנא לן ועוד דהא :

מסורת הש"ס

[שם]

שם עח: [תוס' יב"ק ס"ט]

גליון הש"ס
תוס' ד"ה גנב וכו' נאסר מחיים ניחא עי' ובתים דף עא ע"א תוס' ד"ה (בעמוד שקודם) אפי' :

[לקמן לה לו·] ב"ק עא· ב"מ צא·

קדושין מב· ב"ק עא· [ע"ש]

ב"ק עא·

[עירובין פא· וש"נ]

רפ"א מ"ז

[וע"ע תוס' יבמות קכ: ד"ה אלא וד"ה חיישינן ותוס' גיטין ע: ד"ה דשמעות לגדי ד"ה ע"ש]

ר' שמעון היא *דאמר [א]שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה התינח עבודת כוכבים ושור הנסקל אלא שחיטת שבת שחיטה ראויה היא דתנן *[ב]השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה סבר לה כר' יוחנן הסנדלר *דתניא *המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי ר"מ ר' יהודה אומר [ג]בשוגג יאכל למוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר כדדריש ר' חייא אפיתחא דבי נשיאה °ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורין באכילה אי מה קודש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסור בהנאה ת"ל לכם שלכם יהא יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי לך ולא בשוגג פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מעשה שבת דאורייתא וחד אמר דרבנן מאן דאמר דאורייתא כדאמרן מאן דאמר דרבנן אמר קרא קדש היא *היא קודש [ד]ואין מעשיה קודש ולמאן דאמר דרבנן מאי טעמייהו דרבנן דפטרי כי קא פטרי רבנן אשארא טובח לעבודת כוכבים *כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה אידך כי קא טבח לאו דמריה קא טבח אמר רבא *באומר בגמר זביחה הוא עובדה שור הנסקל לאו דידיה הוא דקטבח אמר רבה הכא במאי עסקינן כגון שמסרו לשומר והזיק בבית שומר ונגמר דיניה בבית שומר וגנבו גנב מבית שומר ורבי מאיר סבר לה כר' יעקב וסבר לה כר"ש סבר לה כר' יעקב *דאמר אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מוחזר וסבר לה כר"ש *דאמר [ה]דבר הגורם לממון כממון דמי רבה אמר לעולם בטובח על ידי עצמו

ור'

רש"י

רבי שמעון · בפרק מרובה ובכסוי הדם ובאותו ואת בנו: התינח עבודת כוכבים · דזבחי מתים אסורים וכן שור הנסקל דמשנגמר דינו אסור בהנאה כדאמרינן בב"ק (דף מא·) ובפסחים (דף כב:) ממשמע שנאמר סקול יסקל איני יודע שהוא נבילה ונבילה כו': בשוגג יאכל · אפי' בו ביום: במזיד לא יאכל · הוא לעולם אבל אחרים ישראלים אוכלים: ר' יהודה אומר בשוגג יאכל · הוא למוצאי שבת ולא בו ביום דקנסינן שוגג אטו מזיד: במזיד לא יאכל · הוא עולמית אלא אחרים: בדרבי יוחנן הסנדלר גרסינן יאכל: לאחרים · לישראל: לא לו ולא לאחרים · ישראל אבל מוכרו ונותנו לעובדי כוכבים: מ"ט דר' יוחנן הסנדלר · דאמר מעשה שבת אסורין באכילה: יכול אפילו בשוגג · תאסר באכילה אם שגג בבישול שלא ידע שהוא שבת: מחלליה וגו' · היכא דאיכא חיוב מיתה אסירי באכילה כי קודש: במזיד אמרתי · שהוא אסור כקודש דהא גבי חיוב מיתה כתיב ולא בשוגג: מעשה שבת · במזיד אסורין מן התורה באכילה לר' יוחנן הסנדלר: מ"ט דרבנן · דפליגי אדרבי מאיר ופטרי מקנס ארבעה וחמשה הואיל ובטובח על ידי אחר אוקימתא הא שחיטה ראויה היא מדאורייתא: אשארא · אעבודת כוכבים ואשור הנסקל: כיון דשחט ביה פורתא איתסר ליה · דאמר מר (חולין דף מ·) היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה: לאו דמריה קא טבח · דהא איתסרא עליה וחיובא דתשלומי ארבעה וחמשה טביחה כתיב בהו ועד גמר שחיטה לא מיחייב ומקמי דמטי גמר שחיטה איתסרא בהנאה על בעליה ומההיא שעתא אפסדה מיניה דאי הואה לא הדרא בעינא ולאו דמריה היא: באומר בגמר זביחה הוא עובדה · לעבודת כוכבים אינו עובד לעבודת כוכבים עד גמר זביחה: פלוגתא דר' יעקב בבבא קמא: החזירו שומר לבעליו מוחזר · דאמר ליה תורא אשלמת לי תורא אשלימית לך: כממון דמי · והאי נמי אע"ג דלא הוי מידי גורם לממון הוא דכי ליתא בעי לשלומי ליה תורא מעליא: דר' שמעון בבבא קמא בפרק מרובה קדשים שחייב באחריותן משלם ארבעה וחמשה משום דגורם לממון הוא ואע"ג דהקדש לאו ממון בעלים הוא ובהקדש לא שייך קנס דרעהו כתיב: רבה גרסינן בכולהו ותדע מדאמר לקמן א"ל רב פפא לאביי לרבה דאמר חידוש הוא כו' ואם איתא דרבא גרסינן הא רב פפא תלמידו של רבא היה כדאמר לקמן אמר ליה רב פפא לרבא הי מכה מאי שנא דשבקיה לרבא ולא שייליה [לתרולי שמעתיה] ושייליה לאביי [שמעתא דרבא] אלא רבה גרסינן ורב פפא לא היה בימיו ושייל לאביי שהיה תלמידו של רבה: רבה אמר לעולם בטובח בעצמו

תוספות

רבי שמעון היא דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה · תימה דעד כאן לא פליגי רבנן התם גבי אותו ואת בנו אלא כדמפרש התם בחולין (דף פה·) טעמא דנין שחיטה משחיטה פירוש משחוטי חוץ ואין דנין שחיטה מטביחה אבל הכא גבי תשלומי ד' וה' דכתיב טביחה אית לן למילף טביחה מטביחה ולא שמה שחיטה ואור"י דאיכא למימר דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני ואין דנין דבר הנאמר בסיני מטבוח טבח והכן שלא נאמר בסיני והתם נמי ה"מ למימר הכי אלא דאית ליה שינויא אחרינא א"נ י"ל דצריך שינויא דהתם דנין שחיטה משחיטה דאי הוה כתיב טביחה גבי אותו ואת בנו הוה ילפינן הכא והתם מטבוח טבח והכן טביחה מטביחה אע"ג דלא נאמרה בסיני דהוי בדדמי מדנילף טביחה משחיטה דלא דמי אע"ג דנאמרה בסיני אבל השתא דכתיב שחיטה גבי אותו ואת בנו דנין שחיטה משחיטה וילפינן נמי השתא אטביחה דד' וה' ואיפכא ליכא למימר דנין טביחה דתשלומי ד' וה' מטביחה ולמילף מהתם אשחיטה דאותו ואת בנו דכיון דשקולים הן ואיכא למילף הכי ואיכא למילף הכי אית לן למימר דנין דבר הנאמר בסיני ממה שנאמר בסיני*:

המבשל בשבת בשוגג יאכל · פי' בו ביום ואפילו הוא כדמוכח בפ' כירה (שבת לח·) דבעו מרבי חייא בר אבא שכח קדירה על גבי כירה ובשלה בשבת מו' עד המבשל בשבת כו' בשוגג יאכל ולאותו שבת קא בעי התם אי אסיר גזרה שלא יאמר שוכח אני במזיד לא יאכל פירוש בין הוא בין אחרים בו ביום אבל במוצאי שבת לדידיה נמי שרי דהא בפ' קמא דחולין (דף טו· ושם) אההיא מתני' דהשוחט בשבת וביה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה פריך ונוקמא במזיד ור' מאיר ומשני לא סלקא דעתין דקתני שבת דומיא דיה"כ מה יה"כ לא שנא שוגג ול"ש מזיד והשתא אי לאחרים שרי בו ביום לפרוך ממזיד גופיה מה יוה"כ לא שנא לו ולא שנא לאחרים כו' ואי לדידיה אסור אף למוצאי שבת הוה ליה למימר שחיטתו כשרה קתני ל"ש לו לא שנא לאחרים כדקאמר התם על ר' יוחנן הסנדלר ועוד דא"כ היינו מזיד דר' יהודה כמו שאפרש ומדאצטריך לרבי יהודה לאפוקי מזיד במילתיה משמע דפליג נמי אמזיד: בשוגג יאכל במוצאי שבת · שוגג דר' יהודה הוי כמו שפירשתי מזיד דר"מ דהא מוקי התם מתני' דהשוחט בשבת כוותיה: במזיד לא יאכל עולמית · הוא אבל אחרים אוכלים דאי אחרים נמי לא יאכלו עולמית היינו מזיד דרבי יוחנן הסנדלר כללא דמילתא מזיד דרבי מאיר שוגג דרבי יהודה מזיד דרבי יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר: אמר קרא לכם · וא"ת ולא לכתוב לא קדש ולא לכם ואנא ידענא דאסירי באכילה מלא תאכל כל תועבה דכל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל וי"ל דאי מהתם ה"א בין שוגג בין מזיד להכי איצטריך למכתב הכא למסמכיה למחלליה לומר במזיד אמרתי לך ולא בשוגג: היא קדש ואין מעשיה קודש · ואין להקשות דלא לכתוב לא היא ולא קדש דהוה אסורה באכילה מכל אשר תיעבתי לך והכי אמרי' בהדיא בפ' כל הבשר (חולין קטו· ושם): מאי טעמא דרבנן דפטרי · לא בעי למימר דלא דרשי או ותחת לרבות את השליח דלא ניחא ליה למימר דפליגי בשליח: כי קא פטרי רבנן אשארא · וא"ת אמאי אצטריך למתני כלל טבח בשבת דאפי' בשחיטה שאינה ראויה מחייב ר"מ כ"ש הא דשחיטה ראויה היא וי"ל דזו אף זו קתני: כיון דשחט בה פורתא אסרה ואידך כו' · וא"ת כל טובח נמי לאו דמריה קא טבח דמכי שחט פורתא קניה בשינוי אלא ע"כ בהכי חייב רחמנא והכא נמי לא שנא ואור"י דלא חשיב שינוי לקנותה בכך: סבר לה כר"ש דאמר דבר הגורם לממון כו' · וא"ת ואמאי לא קאמר דר"מ לטעמיה דדאין דינא דגרמי (ב"ק ק·) גבי מקדש תבואת חבירו או שורף שטרות חבירו (שם נח:) וכ"ש דמחייב בדבר הגורם לממון כדאמר התם בהגוזל (שם נח:) דלמא עד כאן לא קאמר ר"ש אלא בדבר שעיקרו ממון אבל שטר דאין גופו ממון לא וי"ל דאיכא למימר נמי איפכא דעד כאן לא קאמר ר"מ אלא בשורף שטרות של חבירו או מקדש תבואת חבירו שהוא ממון הראוי לכל העולם אבל שור הנסקל אין ראוי אלא לזה השומר שיפטור עצמו וי"מ דמשום הכי קאמר ס"ל כר"ש משום דר"ש קאמר דבר הגורם לממון הוי ממון לענין תשלומי ד' וה' דהכי תני ליה במרובה (שם עא:) ואילו ר' מאיר לא חזינא דמחייב בדינא דגרמי אלא קרן אבל לחייב לשלם על ידו תשלומי ד' וה' לא חזינא ועוד אומר ריצב"א דמשום דינא דגרמי לא מחייב אלא מדרבנן כדמוכח בסוף הכונס (שם סב·)*:

ורבי

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' (פ' יב הל' ה) ופי"ד מהל' שחיטה הל' י ופ"ב מהל' גניבה הל' ח סמג עשין סד ועא ולאוין קמט טוש"ע י"ד סימן טז סעיף ט וסי' כח סעיף יז וטור ח"מ סימן שז:

לב ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כט סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ב:

ב"ק עא· חולין טו· גיטין נג: ביצה יז: תרומות פ"ב מ"ג שבת לח· [תוספתא דשבת פ"ג]

לג ג ד מיי' פ"ו מהל' שבת הל' כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף א:

לד ה מיי' פ"ז מהל' חובל הל' ז טוש"ע ח"מ סי' שפו סעי' ב:

[וע"ע תוס' ב"ק עא: ד"ה איסורא ותוס' חולין פה: ד"ה דנין]

[ופריך אביי למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף כדאמרי' במרובים ושבחו טלו נגעין ה"ג ושבחו טלו נגע פ"י עה"ג]

[וע' תוס' ב"ק מד: ד"ה המור ותוס' שם עא: ד"ה וסבר]

מסורת הש"ס

קדושין מ. [ב"ק עא. חולין פ' פה. פה:]

חולין יד: ב"ק עא·

[חולין פה: ע"ש דר' יוחנן הסנדלר דתניא]

[חולין קטו:]

[ב"ק עא: ע"ז לב: חולין מ:]

ב"ק מה: נח:

ב"ק סח: פסחים כט: שבועות לג: [ב"ק קה:]

תורה אור: ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם מחלליה מות יומת (שמות לא)

ור' מאיר *לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ושאני הני דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם ואזדא רבה לטעמיה דאמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה ואמר רבה היה גדי גנוב לו וטבחו במחתרת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור מחתרת *גנב וטבח במחתרת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה וצריכא דאי אשמעינן שבת משום דאיסורה איסור עולם אבל מחתרת דאיסור שעה הוא אימא לא ואי אשמעינן מחתרת משום *דמחתרתו זו היא התראתו אבל שבת דבעיא התראה אימא לא צריכא אמר רב פפא *היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבא לידי איסור שבת היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב פפא פרה אתא לאשמועינן אמר ליה רב פפא שאולה אתא לאשמועינן סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר רב פפא *משעת משיכה הוא דאתחייב ליה במזונותיה הכא נמי משעת שאלה אתחייב באונסיה קא משמע לן *אמר רבא הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין באונסה כסבורין של אביהם היא וטבחוה ואכלוה [א] משלמין *דמי בשר בזול הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם איכא דמתני לה ארישא ואיכא דמתני לה אסיפא מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא ופליגא דרב פפא ומאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא והיינו דרב פפא בשלמא ר' יוחנן לא אמר כריש לקיש דקא מוקים לה כרבנן אלא ריש לקיש מ"ט לא אמר כר' יוחנן אמר לך כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור *ואזדו לטעמייהו דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר ר' יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור ר' יוחנן אמר חייב דהא לא אתרו ביה ר"ל אמר פטור כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור איתיביה ר"ל לרבי יוחנן ולא יהיה אסון ענוש יענש [שמות כא]

מאי

תורה אור

ור' מאיר. בעלמא בתשלומי ממון לית ליה מת ומשלם והכא תשלומי ארבעה וחמשה קנס הם וכל משפט קנס חידוש הוא הלכך אע"ג דמיקטיל נמי לא מיפטר מיניה ולקמן פריך לרבה אליבא דרבי מאיר קשיא ליה דמתניתין נמי קנס הוא וקא פטר ליה אבתו: היה גדי גנוב לו · גנב גדי בחול ונתחייב הקרן וטבחו בשבת דלא אתי עליה חיובא דממון באיסור שבת אלא חיוב קנס : חייב · ד' וה' דקנס חידוש הוא ורבה סבירא ליה כרבי מאיר : גנב וטבח בשבת דחיוב ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת : פטור · דקיימא לן אין מת ומשלם וכיון דאקרן לא מיחייב קנס נמי לא משלם דתשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה ולא סבירא לן כרבי נתן דאמר (שבת דף לג.) חי נושא את עצמו אי נמי בכפות: שאם אין גניבה · כלומר שמאחר שפטור על הקרן משום מיתה : אין טביחה ואין מכירה · אינו מחויב קנס כדפירשתי דתשלומי ארבעה וחמשה כתיב ולא תשלומי שלשה וארבעה : מחתרת · שחתר בית והוליכו וטבחו במחתרת · עלמא דההיא שעתא בר קטלא הוא אי הוה אשכחיה בעל הבית כדכתיב (שמות כב) אין לו דמים : משום דאיסוריה איסור עולם · כל זמן שיעידו עליו שחילל שבת ימיתוהו בית דין הלכך חמירא מיתה דילה לפוטרו מממון : דאיסור שעה · אי לא אשכח ליה ההיא שעתא תו לא מיקטיל : היתה פרה שאולה לו וטבחה בשבת פטור · דההיא שעתא דקא טבח לה גזיל לה ממרה ומיתה וממון באין כאחד ולא גרסינן שאם אין גניבה אין טביחה ואין מכירה דגבי שואל לא שייך לא כפל ולא ארבעה וחמשה שהרי חייב בקרן לעולם אפילו טוען טענת גנב ואין קנס אלא או בגנב או בשומר חנם הפוטר עצמו בטוען טענת גנב שאומר נגנבה: פרה אתא לאשמועינן · בתמיה מה למדנו ממנה שלא למדנו מגדי דקאמר רבה : שאולה אתא לאשמועינן · דטובחה בשבת פטור : ס"ד אמינא הואיל ואמר רב פפא · בהשוכר את הפועלים : הכא נמי · נימא משעת שאלה רמיא עליה חיוב קרן וכי טבחה בשבת ליחייב : קמ"ל · כיון דכל כמה דאיתא הדרא בעינא ההיא שעתא דקא טבח לה קא גזיל לה: כל ימי שאלתה · כל ימי משך הזמן ששאלה אביהן מן הבעלים : אין חייבין באונסה · דהינהו לא שואלין ניהו עלה : דמי בשר בזול · כל זוזא חשבינן בארבעה דנקי הכי אמרינן בפרק מי שמת (ב"ב קמו:) והעור יחזירו לבעלים : אחריות נכסים · קרקעות : איכא דמתני ארישא · לאחי הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם ואמרינן דחייבין באונסין דאישתעבוד נכסים דאבוהון מחיים משעת שאלה: כ"ש אסיפא · כשטבחוה ואכלוה : ופליגא דרב פפא · דאמר לעיל ההיא שעתא דמטו לה אונסין הוא דאתי חיובא עליה ולא משעת שאלה : ואיכא דמתני לה אסיפא · היכא דטבחוה אם הניח להן אביהן אחריות נכסים משלמין תשלומי מעליא ולא בזול דאיבעי להו למידק: אבל ארישא · אם מתה לא מיחייבי לשלומי ולא אמרינן אישתעבוד נכסי דאבוהון משעת שאלה : והיינו דרב פפא · דאמר לעיל לא אמרינן משעת שאלה רמו עליה תשלומין אלא משעת אונסין ואילך וההיא שעתא ליתיה לשואל דליחייב : בשלמא רבי יוחנן . דמוקי מתניתין בשלא התרו בו : לא אמר כריש לקיש . דלא קמיה כר' מאיר : כי לא אתרו ביה נמי פטור . הואיל ואיכא נמי מלקות : שוגגין . שלא התרו בהן : ודבר אחר. ממון ואכולה מילתא קאי כלומר חייבי מיתות שוגגין וממון או חייבי מלקות שוגגין וממון. ר' יוחנן אומר חייב בתשלומין : דהא לא אתרו ביה . והן אתה מחייבו אלא משום רשעה אחת דממון : כי לא אתרו ביה נמי פטור . לקמן יליף טעמא:

מאי

ורבי מאיר לוקה ומשלם אית ליה מת ומשלם לית ליה ושאני הני · משמע דרבי מאיר אית ליה לוקה ומשלם אף בממון שאינו קנס וכן משמע בהשוכר את הפועלים (ב"מ צא.) שהבאתי לעיל ותימה דבפ"ק דמכות (ד' ד:) קאמר עולא טעמא דרבי מאיר דאמר עדים זוממין לוקין ומשלמין משום דגמר ממוציא שם רע ופריך מה למוציא שם רע שכן קנס סבר לה כר' עקיבא דאמר עדים זוממין קנס הוא משמע דבממון אינו לוקה ומשלם ויש לומר דודאי אי עדים זוממין הוי ממונא לא הוה גמר ממוציא ש"ר שכן הוא קנס אלא הוה דרשינן מכדי רשעתו שאינו לוקה ומשלם אבל השתא דסבר עדים זוממין קנסא וגמר ממוציא שם רע דלוקין ומשלמין ע"כ מוקי כדי רשעתו במיתה ומלקות כיון דכדי רשעתו לא הוי במלקות וממון מהשתא בכל דוכתא לוקה ומשלם דמהיכא נמעיט שלא ילקה וישלם : דאמר רבה היה גדי גנוב לו · אליבא דרבי מאיר קאמר ולא משום דסבר הכי : משום דאיסורו איסור עולם כו' · שאם חלל שבת לאחר השבת יעידו עליו ויהרגוהו אבל מחתרת אע"פ שמתחייב בנפשו בעודו במחתרת מ"מ אחר שיצא תו לא הוי בר קטלא ולא הוי דומיא דאם יהיה אסון : אבל שבת דבעי התראה אימא לא · תימה דעיקר קים ליה בדרבה מיניה בצליחה כתיב דבעינן התראה ועוד דשבת ומחתרת תרווייהו תנינהו דבפרק המניח (ב"ק דף לד:) תנן והוא שהדליק את הגדיש בשבת פטור מפני שנידון בנפשו ומחתרת נמי תניא בפרק בן סורר (סנהדרין עב.) היה בא במחתרת ושיבר את החבית אם אין לו דמים פטור ונראה דהכא עביד צריכותא אמאי דבקנס מיקטיל ומשלם וה"ק משום דחמיר איסוריה והוה אמינא דהתם דווקא הוא דליחייב קנס עם המיתה וכה"ג עביד צריכותא לקמן (דף לו:) גבי לא יהיה אסון וכדי רשעתו דמשום דחמור הוי אמרינן דלעביד ביה תרתי אבל קשה למאי דפרישית דרבה אליבא דרבי מאיר קאמר אם כן היכי קאמר אבל שבת דבעיא התראה אימא לא מיקטיל ומשלם והא עיקר מילתיה דרבי מאיר גבי שבת תניא לעיל ומצינן למימר דרבה אשמועינן דשייך קים ליה בדרבה מיניה אע"ג דבשעה דמתחייב עדיין הממון בעין לא הוה לן למימר קים לי' בדרבה מיניה כדאמר רבה גופיה בפרק בן סורר (סנהדרין עב. ושם) אמר רבה מסתברא מילתיה דרב כשסיבר דליתנהו אבל כטל דאיתנהו לא אפ"ה כיון דטבח אחרי כן מיפטר על הגנבה והא דפטור אגנבה אף על גב דאותה שעה הוי בעין עביד צריכותא : מתה אין חייבין באונסין · אבל בגנבה ואבדה נראה לר"י שהן חייבין דהואיל ונהנין דמשתמשין בה והכי (א) אמר בהשואל (ב"מ צו: ושם) : אבל ארישא לא והיינו דרב פפא · דלא אמרינן משעת שאלה חייב באונסין וא"ת אם כן בסיפא נמי בשטבחוה אמאי משלמין כשהניח להן אביהן אחריות נכסים הא לא נתחייב בהן האב וי"ל דהתם פשע בה האב שהיה לו לומר לבניו שאינה שלו הלכך מחיים פשע בה ונתחייב בה באותה שעה ונשתעבדו נכסיו :

מאי

עין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ב מהל' גנבה הל' יג כמו שנוין שם [דף יג. ד"ה ועולא]

לו ב מיי' פ"ג שם הל' ז סמג שם :

לז ג ד מיי' פ"א מהל' שאלה הל' ד סמג עשין פו טוש"ע ח"מ סימן שמ סעיף ד :

לח ה מיי' שם הל' ה וסמג שם טוש"ע שם סי' שמא סעיף ג :

לט ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד :

תוספות ר"ד

אמר רבא הניח להן אביהם פרה שאולה משתמשין בה כל ימי שאלה. מתה אין חייבים באונסיה פי' שלא שאלו הן ולא קבלו עליהן אונסים. כסבורין של אביהן היא טבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול · פי' כל זוז בארבע דנקא והעור יחזירו לבעלים · ואם הניח להן אביהן אחריות נכסים · פי' קרקעות חייבים לשלם משום דאישתעביד נכסיה. פי' נכסי דאבוהון מחיים משעת שאלה :

כי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין וד"א . פי' ממון או חייבי מלקות שוגגין וד"א ר"י אמר חייב בתשלומין ור"ל אמר פטור ר"י אמר חייב דהא לא התרו ביה פי' ואי אתה מחייבו א"א משום רשעה א' בממון ור"ל אמר פטור א)כי אתרו בי' נמי פטור פי' הואיל ואיכא צד מלקות :

א) נ"ל כיון דאילו אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור פי' וכו'.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מתה וכו' והכי אמרי' בהאומנין דף פא ע"א :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' משלמין דמי בשר בזול. עי' רשב"י ד"ה דמי בשר וכו' ורשב"ם בב"ב דף קמו ע"ב בד"ה ובמין לפס וכו' :

[תוספתא שם איתא רבא]

מסורת הש"ס

[לעיל לו: וש"נ]

[סנהדרין עב.]

מאי לאו אסון ממש לא דין אסון איכא דאמרי איתיביה רבי יוחנן לר"ל (שמות כא) ולא יהיה אסון ענוש יענש מאי לאו דין אסון לא אסון ממש אמר רבא ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבים והא תנא *) דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חילקת בו בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון אלא כי אתא רבין אמר חייבי מיתות שוגגין כולי עלמא לא פליגי דפטורין כי פליגי בחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר רבי יוחנן אמר חייב חייבי מיתות איתקוש חייבי מלקות לא איתקוש ריש לקיש אמר פטור בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות היכן ריבתה תורה (במדבר לה) *אמר אביי אתיא רשע רשע (דברים כה) רבא אמר אתיא מכה מכה אמר ליה רב פפא לרבא *הי מכה אילימא (ויקרא כד) ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת האי בקטלא כתיב אלא האי מכה (שם) מכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש וסמיך ליה ואיש כי יתן מום בעמיתו [כאשר עשה כן יעשה לו] והאי לאו מכה היא אנן הכאה הכאה קאמרינן והא כי כתיב בחובל בחבירו הוא דכתיב וחובל בחבירו בר תשלומין הוא אם אינו ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה תנהו ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה

*) לקמן לח· ב"ק לה· סנהדרין עט: פד:

סוף

תורה אור

רש"י

מאי לאו אסון ממש · אם לא מתה האשה יענש הנוגף בדמי ולדות הא אם מתה לא יענש ואפי' לא התרו בו וקשיא לר' יוחנן: לא דין אסון · הכי קאמר קרא אם אין משפט מות לנוגף כגון שלא מתה האשה או מתה ולא התרו בו ענוש יענש: מכה אדם ומכה בהמה · מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכה אדם לחיוב ממון דמכה בהמה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק *לחיוב אף מכה אדם אין לך בו חילוק *לפטור מכה בהמה לעולם חייב דאמרי' בב"ק (דף כו:) פצע תחת פצע לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון: שאין מתכוין · אין בו חיוב מיתה באדם: דרך עלייה · שהכהו בהגבהת ידו או שחתכו בחרבו מלמטה למעלה: בין דרך ירידה לדרך עלייה · משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה כדאמרי' במכות (דף ז:) כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול כדרך נפילה: כולי עלמא לא פליגי דפטור · מדתנא דבי חזקיה: חייבי מיתות איתקוש · למכה בהמה: אתיא רשע רשע · נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בחייבי מלקות והיה אם בן הכות הרשע: רבא אמר אתיא מכה מכה · דמלקות נמי איתקוש למכה בהמה ולאו מגזרה שוה דחייבי מיתות ילפינן: ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו · והאי יעשה לו מלקות קאמר ולקמן פריך והא חובל בחבירו בתשלומין ולא מלקות: והאי · מלקות לאו מכה כתיב אלא כי יתן מום ומאי אתיא מכה מכה דקאמר רבא: הכאה הכאה קאמרינן: ומום ע"י הכאה הוא ניתן: וחובל בחבירו בר תשלומין הוא · והיכי מוקמת ליה את במלקות ופטור ממון: אם אינו ענין · האי קרא: להכאה שיש בה שוה פרוטה · ולתשלומין דהא מקרא דבתריה ילפינן דכתיב ביה כן ינתן בו דבר הניתן מיד ליד: תנהו ענין · להאי כן יעשה לו: להכאה שאין בה שוה פרוטה · ולמלקות ואיתקיש למכה בהמה שלא תחלוק בו:

סוף

תוספות

מאי לאו אסון ממש · אע"ג דסיפיה דקרא דאם אסון יהיה ע"כ הייתו דין אסון כדכתיב ונתת נפש וגו' מ"מ לא יהיה אסון הוה משמע ליה אסון ממש אי נמי אם אסון יהיה נמי בעי למימר דהוי אסון ממש ודריש ונתת נפש וגו' הייתו ממון: ומי איכא למאן דאמר חייבי מיתות שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה וכו' · וא"ת והא אמרינן בפ' הנשרפין (סנהדרין עט: ושם) תנא דבי חזקיה מפקא מדרבי ומפקא מדרבנן אלמא פליגי תנאי אתנא דבי חזקיה וי"ל דלענין ממון אחר אית להו לכולהו היקישא דתנא דבי חזקיה ולא פליגי עליה *אלא במאי דקתני בין מתכוין לשאינו מתכוין דמשמע בין מתכוין להרוג האשה בין אין מתכוין להורגה אלא להרוג את חברו והרגה דבכל ענין פטור מדמי האשה דלענין ממון אחר כבר תנא דלא תחלוק בין שוגג בין מזיד והייתו דמפקא מדרבי ומדרבנן דלר' נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב ממון ולרבנן חייב מיתה ולתנא דבי חזקיה פטור ממיתה וממון אבל קשה לרבינו יצחק דבריש הנחנקין (שם פד:) אמרינן הניחא למאן דאית ליה דתנא דבי חזקיה אבל למאן דלית ליה כו' משמע דאיכא תנא דפליג ואומר רבינו יצחק דהייתו רבי חנא מדרומא דאייתי מתניתא בידיה כדאמרינן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק מג. ושם) דשני אנשים כי נתכוונו זה לזה אע"פ שיש אסון באשה יענשו בדמי ולדות אלמא לית ליה היקישא דבין שוגג למזיד והא דקאמר מי איכא למאן דאמר כו' הייתו משום דתנא דבי חזקיה עיקר שהיה שונה ברייתות של רבי חייא שהיה אביו כדמוכח בסוף פרק הבא על יבמתו (יבמות סה:) והן עיקר ומותבינן תיובתא מינייהו ולרשב"א נראה דמשום הכי קא פריך ליה מתנא דבי חזקיה משום דרבי יוחנן מוקי מתניתין (לעיל לב:) בשלא התרו בו וקתני סיפא דחייבי מיתות פטורין *א"כ מתני' סברה דחייבי מיתות שוגגין פטורין דאי סיפא מיירי בשהתרו בו ליפלוג בחייבי מלקות גופייהו והוה מצי למיפרך ממתני' אלא דלא מצי למיפרך אלא מדיוקא ולהכי פריך ליה מתנא דבי חזקיה ומתניתין כמיך ולפי זה מצינן למימר דמפקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא ועוד אומר רשב"א דר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לקמן בפירקין (דף לז:) *הוא תנא דלית ליה דתנא דבי חזקיה וצריך לומר דלתנא דבי חזקיה לא יהיה אסון הייתו אסון ממש וקרא דאם אסון יהיה הייתו דין אסון כגון שנתכוין לאשה דאם לא נתכוין לה פטור ממיתה וממון לתנא דבי חזקיה א"כ לא קאי קרא דאסון האשה אלא אחברו שנתכוין לו ולא איירי קרא שנתכוין להרוג את זה והרג את זה ובפ' הנשרפין דדייק לר"ש דפטר נתכוין להרוג את זה והרג את זה היכי מפרש קראי הוה מצי למימר כדפרישית אלא אליבא דר"א דאמר קראי בנתכוין להרוג את זה והרג את זה דייק:

אף מכה אדם לא תחלוק בו כו' · וקרא דלא יהיה אסון דאשמעינן דלא ישלם דמי ולדות בהדי מיתה והא נמי דדרשינן בשילהי פרק כיצד הרגל (ב"ק כו·) עליו ולא על האדם דלא תשקול מיניה ממונא ותקטליה על הרציחה לחוד וקרא דלא תקחו דדרשינן מיניה דלא תשקול ממונא מיניה ונפטריה אצטריכו כולהו דלא מצי למילף מהיקישא דתנא דבי חזקיה כדפירש בקונטרס לקמן (דף לח·) דממכה בהמה לא מצי למילף פטור ממון דאדרבה חיוב היה לו למילף דמכה בהמה חייב להכי איצטריך למכתב כולהו והכי ילפינן מה מכה בהמה לא חלקת במה שכתוב בו דהייתו חיוב דבכל ענין חייב אף מכה אדם כל עניני פטור ממון שכתוב בו לא תחלוק בין שוגג בין מזיד ובין דרך עלייה לדרך ירידה ושוגג למזיד הייתו ממון אחר בהדי מיתה ודרך עלייה וירידה בכל ענין לא תשקול ממונא מיניה ונפטריה כדאמרינן לקמן ומתכוין לשאין מתכוין לענין דמי האשה:

רבא אמר אתיא מכה מכה · תימה לרבא לית ליה הכא גזרה שוה דרשע רשע וכן ר' יוחנן ולקמן (דף לז·) נמי מצרכינן חד קרא למיתה וממון וחד למלקות וממון ולא ילפינן מלקות וממון ממיתה וממון בגזרה שוה דרשע רשע וסתמא דהש"ס דריש ליה בפ"ק דמכות (דף ה:) גבי אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין על פיהן דאמרינן חייבי מלקות מנין אתיא רשע רשע וברייתא נמי איכא בר"פ אחד דיני ממונות (סנהדרין לג: ושם) גבי דיני נפשות מחזירין לזכות אבל לא לחובה דאמרינן חייבי מלקות מנין אתיא רשע רשע תניא נמי הכי כו' ור' יהודה נמי דריש ליה בהחובל (ב"ק פו: ושם) גבי וכן היה ר"י פוטרו פירוש את הסומא מחייבי גליות ומחייבי מלקות ומחייבי מיתות ב"ד וגמר התם חייבי מיתות ב"ד מרוצח רוצח וחייבי מלקות אתיא רשע רשע ורבנן דפליגי עליה התם לאו משום דלית להו רשע רשע אלא משום דמחייבי ליה כחייבי מיתות ב"ד וי"ל דרבא ור' יוחנן אית להו *בכ"מ גז"ש דרשע רשע בדבר שהוא בגוף המלקות אבל הכא לענין פטור ממון שהוא עם המלקות וכן לקמן לא ילפינן רשע רשע וטעמא משום דקרא מוכח דרשע כתיב לענין מלקות והיה אם בן הכות הרשע והא דדריש מכה מכה משום דמכה גבי תשלומין כתיב שנאמר מכה בהמה ישלמנה ואביי אית ליה גזרה שוה דרשע רשע בכ"מ וסוגיא דלקמן כרבא ודלא כאביי ואביי מוקי קרא במיתה ומלקות כר"מ דלמלקות וממון לא צריך קרא דאתיא רשע רשע ואם תאמר ר' יוחנן אמאי לא דריש מכה מכה הא ברייתא היא בריש החובל (שם פג: ושם) וי"ל דסבר כאידך תנאי דהתם דלא דרשי מכה מכה אלא ילפי מאידך קראי דלאו עין תחת עין ממש:

וכתיב ואיש כי יתן מום וגו' · אית דגרסי וסמיך ליה ולא מגזרה שוה יליף אלא מסמוכין וכן משמע קצת מדשביק קרא דמכה בהמה ישלמנה ונקיט קרא אחרינא ומיהו מדפריך בריש החובל (שם פג:) מאי חזית דילפת ממכה בהמה נילף ממכה אדם משמע דגזרה שוה הוא והא דהדר ביה מקרא קמא משום דאיצטריך למהדר ממכה אדם ולאתויי כי יתן מום בעמיתו הדר ביה נמי ממכה בהמה ישלמנה ומייתי מכה נפש בהמה דסמיך ליה אי נמי משום דאיצטריך קרא קמא לכדתנא דבי חזקיה ולמאן דלית ליה נמי איצטריך מה מכה בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם כו' כדאמרינן בריש הנחנקין (סנהדרין פד: ושם):

אם

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' יג ופ"ד מהל' חובל הל' ו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכג סעיף ד:

מא ג מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' יא ופ"ג מהל' גניבה הל' א סמג עשין נד:

מב ד מיי' פ"ד מהל' חובל הל' ט ופ"ה הל' ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעי' ב

[וטעמא דרבי דדריש ונתת וגו' ממון ורבנן דרשי נפש ממש ולהכי לא מצי לאוקמי הקישא לאין מתכוין אבל נענין שוגג ומזיד כולהו אית להו הקישא. ת"י]

תוספות רי"ד

א"ר ומי איכא למ"ד חייבי מיתות שוגגין חייבין והתנא דבי חזקי' מכה אדם ומכה בהמה ישלמנה מה מכה בהמה לא חלקת בה בין בשוגג בין במזיד בין מתכוין לאינו מתכוין בין דרך ירידה לדרך עליית לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא הלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לא"מ בין דרך ירידה לד"ע לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון · פי' התורה (מכה אדם) מכה בהמה ישלמנה ומכת אדם לא ישלם אלא יומת הקיש פטור ממון דמכת אדם לחיוב ממון דמכה בהמה · מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור מלשלם דאדם מועד לעולם בין ער ובין ישן בין שוגג בין מזיד אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיובא ומכת בהמה לעולם חייב דאמרי' בב"ק פצע תחת פצע לחייב השוגג כמזיד ואונס כרצון פי' שאין מתכוין אין בו חיוב מיתה באדם פי' דרך עלי' שהכהו בהגבהת ידו אי בחרבו ממטה למעלה פי' בין דרך עליה וכו' משום דגבי גלות דהורג בשוגג איכא חילוק בין דרך ירידה לדרך עלייה · כדאמרי' במס' מכות כל שבדרך ירידתו גולה דכתיב ויפל עליו עד שיפול בדרך נפילה: אלא כי אתא רבין אמר ח"מ שוגגין דכ"ע לא פליגי דפטירי פי' מדתנא דבי חזקי' כי פליגי בחייבי מלקות שוגגים ור"א ר"י אמר חייבי מיתות איתקוש [חייבי מלקות לא איתקוש] ור"ל אמר פטור בפירוש רבתה תורה חייבי מלקות כחייבי מיתות היכן ריבתה אביי אמר רשע רשע פי' נאמר בחייבי מיתות אשר הוא רשע למות ונאמר בח"מ והי' אם בן הכות הרשע. רבא אמר אתיא מכה מכה פי' ד חייבי מלקות נמי איתקש למכה בהמה ולא מג"ש דח"מ ילפינן וקי"ל כר"י:

מסורת הש"ס

ס"א לפטור

ס"א לחיוב

[סנהדרין י: וש"נ]

ב"ק פג:

[ועיין לקמן תוס' לח: ד"ה אבל שימא]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ומי איכא וכו' א"כ מתני' סברה · כעין זה בכ"מ דף ח ע"ב תוס' ד"ה מנסיג להודים ·

וכפ' קמא דסנהדרין דקאמר מ"ט דר' ישמעאל דאמר מלקות בכ"ג אביי אמר אתיא רשע רשע רבא אמר מלקות תחת מיתה עומדת לא משום דלית ליה כו' אלא משום דא"כ כדאמר בפ"ק דמכות גבי ואין מגלין במכות וגבי מחזירים לזכות לא בעי למימר דתחת מיתה עומדת דמאי כמיתה דוקא משום דכתיב ונספו העדים והלינו. ת"י עס"ב:

סיף סוף לאו בר תשלומין הוא (א) לא צריכא דבהדי דמחייה קרע שיראין דיליה א"ל רב חייא לרבא ולהנא דבי חזקיה דאמר מכה אדם ומכה בהמה ממאי דבחול כתיב וליבא לאיפלוגי דלמא בשבת כתיב דבבהמה גופה איכא לאיפלוגי לא ס"ד דכתיב °ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת היכי דמי אי דלא אתרו ביה מכה אדם אמאי יומת אלא פשיטא דאתרו ביה ואי בשבת מכה בהמה ישלמנה אלא לאו בחול א"ל רב פפא לאביי *לרבה דאמר חידוש הוא שהידשה תורה בקנס ואף על גב דמיקטיל משלם מתניתין במאן מוקים לה אי כר"מ קשיא בתו אי כרבי נחוניא בן הקנה קשיא אחותו אי כר' יצחק קשיא ממזרת הניחא אי סבר לה כר' יוחנן הוא נמי מתרץ לה כר' יוחנן אלא אי סבר כר"ל היכי מתרץ לה על כרחך כר' יוחנן ס"ל א"ל רב מתנא לאביי לר"ל דאמר בפירוש ריבתה תורה חייבי מלקיות כחייבי מיתות מאן תנא דפליג עליה דרבי נחוניא בן הקנה אי ר"מ אי רבי יצחק: ת"ר עריות ושניות לעריות אין להן לא קנס ולא פיתוי *הממאנת אין לה לא קנס ולא פיתוי איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי והיוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פיתוי מאי עריות ומאי שניות לעריות אילימא עריות

עריות

ויקרא כד — תורה אור

רש"י

סוף סוף · הא לא תחלוק בו לחייבו ממון טעמא משום דאין בו כדי תשלומין ולא משום היקישא אבל היכא דיש בה שוה פרוטה אימא תחלוק: לא צריכא · להכי אותקש: דבהדי דמחייה קרע שיראין וכו' · כלומר ואשמועינן דלוקה משום חבלה ופטור מתשלומי קריעה לא שנא התרו בו ולא שנא לא התרו דלא לקי פטור מתשלומין מהיקישא דלא תחלוק: ממאי דבחול כתיב · דפשיטא ליה דמכה בהמה בין שוגג בין מזיד חייב לשלם: דלמא בשבת כתיב · ועל כרחך אשוגג כתיב קרא דאי במזיד הו"ל מתחייב בנפשו ופטור מן התשלומין: איכא לאיפלוגי · בין שוגג למזיד: לא ס"ד · דבשבת כתיב ובשוגג: ואי בשבת מכה בהמה ישלמנה · בתמיה: אלא לאו בחול · דליכא לפלוגי ואיתקש לה מכה אדם שלא תחלוק בו ואפי' אינו חייב מיתה: לרבה דאמר · לרבי מאיר חדוש הוא כו': מתניתין כמאן מוקים · לשטיי רומיא דרמינן עלה דאלו הן הלוקין וקיימא לן דאין לוקה ומשלם: אי כר' מאיר · דאמר לוקה ומשלם וכדשניהו ריש לקיש: קשיא בתו · דבשלמא לריש לקיש דאוקמה להיא דגנב וטבח בשבת בטובח על ידי אחר אבל בטובח על ידי עצמו לא משלם לא קשיא דמת ומשלם לית ליה לר' מאיר אפי' בקנס אלא לרבה קשיא בתו דקנס הוא וקתני מתניתין פטור: ואי כר' נחוניא בן הקנה · דאית ליה נמי לוקה ומשלם כר' מאיר מדקאמר יום הכפורים כשבת יה"כ הוא דפטור מתשלומין ומשום כרת דאית ביה ומג"ש דאסון אסון אבל משום לאו ומלקות דאית ביה לא פטר ומתניתין נמי דאית ליה לוקה ומשלם דידיה הוא ומת ומשלם לית ליה אפי' בקנס: קשיא אחותו · נהי נמי דמשום מלקות לא פטר ליה ליפטריה משום כרת: ואי כרבי יצחק. תוקמה דאמר במסכת מכות (דף יג.) אין חייבי כריתות בכלל מלקות מ' ולית ליה האי דאלו הן הלוקין הבא על אחותו ומשום הכי חייבין בתשלומין: קשיא ממזרת · דהכל מודים שהוא במלקות וקתני אית לה קנס: הניחא אי סבר · רבה כר' יוחנן כשלא התרו בו דמשלם דחייבי מלקיות שוגגין ודבר אחר חייב: איהו נמי · מוקי למתני' בשלא התרו בו כר' יוחנן: אלא אי סבר לה · בממון ומלקות דאפי' לא התרו בו פטור מממון ופליג אדרבי יוחנן וכל שכן אדעולא דאמר אפילו התרו בו משלם ממון ואינו לוקה: היכי מתרץ לה · לא כר' יוחנן ולא כעולא ולא כריש לקיש: על כרחך · אי סבירא ליה בממון ומלקות דלוקה ואינו משלם כרבי יוחנן סבירא ליה בשוגגים דמשלם ממון ומוקי לה בשלא התרו בו: לריש לקיש דאמר בפירוש ריבתה תורה כו' · דחייבי מלקיות שוגגין פטורין מלשלם: מאן תנא דפליג אדר' נחוניא · ומחייב תשלומין בחייבי כריתות כגון ההיא דשבועות ושהדליק גדיש ביה"כ חייבין בפרק שבועת העדות (שבועות לג.) ומתני' דהכא דקנסה באחותו ונהי נמי דלית ליה אסון אסון למיפטריה משום כרת ליפטריה משום לאו בין התרו בו בין לא התרו בו דאין כרת בלא לאו חוץ מפסח ומילה דבשלמא ר' יוחנן מוקי לה אפילו כרבנן דפליגי עליה דרבי מאיר דאמרי אין לוקה ומשלם והני בשלא התרו בו אלא לריש לקיש כמאן מוקי לה: אי רבי מאיר · דאמר לוקה ומשלם: אי רבי יצחק · דאמר לא שייך מלקות בחייבי כריתות וג"ש דאסון לית ליה ובמאי ליפטר הילכך מתניתין דהכא על כרחך ר"מ היא ולא רבי יצחק משום דקשיא ממזרת אבל ההיא דשבועות בין כר"מ בין כרבי יצחק: עריות ושניות · לקמן מפרש להו: קנס · דאנוסה: פיתוי · דמפותה: הממאנת · בבעלה כגון יתומה קטנה שהשיאתה אמה ומיאנה בבעלה: אין לה קנס · שאינה בחזקת בתולה הואיל וניסת: איילונית · שאין לה סימני נערות לעולם ואינה יולדת לשון איל זכר דוכרניתא דלא ילדה (לעיל דף יא.): אין לה קנס · לפי שאין קנס אלא לנערה וזו שלא תבא בנערות לעולם כל כ' שנה היא בחזקת קטנה ומשם ואילך בוגרת: והיוצאת משום שם רע · קב"ד שלא מצא לה בעלה בתולים ולקמן פריך בת סקילה היא:

עריות

תוספות

אם אינו ענין להכאה שיש בה שוה פרוטה · וא"ת והא אילטריך נמי דמהכא נפקא לן חובל בחברו לתשלומין ברים החובל (ב"ק פג: ושם) וי"ל דהך סוגיא כאידך תנאי דהתם דמפקי החובל בחברו לתשלומין מקרא אחרינא: דלמא בשבת כתיב דבבהמה גופה כו' · וא"ת וא"כ היקישא למה לי וי"ל דאתיא לבין דרך ירידה לדרך עלייה דלא שייך לפלוגי גבי שבת: אלא לאו בחול · וא"ת בחול נמי מלינן למימר דבהדי דמחייה לבהמה הרג את האדם ולא אתרו ביה משום אדם ואפי' בשבת נמי מלינן למימר דאתרו ביה משום בהמה ולא אתרו בו משום שבת וי"ל דמ"מ ילפינן שפיר דמה מכה בהמה לא חלקת בין שוגג בהכאתה למזיד בהכאתה אף אדם לא תחלוק בו בין מזיד בהכאתו לשוגג בהכאתו א"נ הואיל ומכה אדם איירי באתרו ביה מכה בהמה נמי איירי בכל ענין דאתרו ביה ולהכי לא מצי איירי בשבת ולא בהרג אדם עמה: מתניתין כמאן מוקי לה · *תימה תיקשי ליה לרב פפא גופיה דאיהו סבר לעיל (דף לה:) כרבה דאמר היתה פרה גנובה לו כו' ועוד קשה דליפני כעולא דמאי דפירש בקונ' דאי סבר כריש לקיש דחייבי מלקיות שוגגין פטורין כ"ש דפליג אדעולא זה אינו נראה דלמא בממון אחר סבר כריש לקיש אבל בממונא דבהוא מילתא גופיה משלם ממון ומיפטר ממלקות מג"ש דתחת תחת *ונראה דרב פפא אפי' סבר כר"ל מני לשנויי כדעולא כדפרישית אבל לאביי פריך שפיר דלית ליה דעולא דהא מוקי לעיל תחת לדרשא אחרינא ולהכי קשיא ליה אי ס"ל כר"ל מתני' כמאן מוקי לה: אי כר' נחוניא קשיא אחותו · לא מצי למימר קשיא ממזרת ואחותו דע"כ כר"מ ס"ל מדנקט יום הכפורים כשבת וה"ל למימר יו"ט כשבת וכ"ש יום הכפורים אלא ודאי ס"ל או כר"מ דאמר לוקה ומשלם או כר' יצחק דאמר אין מלקות בחייבי כריתות הלכך לא נקט יו"ט דמיניה לא הוה שמעינן יוה"כ שאין בו מלקות וכיון דלא הוי כרבנן לא מוקמי ליה כרבי יצחק אלא כר"מ ולא תיקשי ממזרת: אי כרבי יצחק קשיא ממזרת · לא הוצרך לומר אי כרבנן דלדידהו קשיא ממזרת ואחותו ולא מצי למימר נמי דמתני' כרבי עקיבא דסבר עדים זוממין קנסא ואית ליה לוקה ומשלם ולית ליה מת ומשלם דלרבי עקיבא מלינן למימר דלא גמר עדים זוממין ממוציא ש"ר אע"ג דהוי קנסא מקנסא כדפרי' לעיל (דף לב: ד"ה דאין) ואית ליה שפיר כרבנן דלוקה ואינו משלם: מאן תנא דפליג עליה דרבי נחוניא אי ר' מאיר אי רבי יצחק · תימה דלריש לקיש בהדיא פליג ר"מ ארבי נחוניא דהא מוקים מתני' כר"מ וקתני דיש קנס בחייבי כריתות וי"ל דידע שפיר דר"מ פליג עליה אלא דקי"ל דרבנן לא מלינן למימר דפליגי עליה אבל לר' יוחנן אתי שפיר: לא קנס ולא פיתוי · אית דגרס ולא אונס משום דפיתוי נמי קנס הוא ואומר ר"י דגרסי' ליה דשייך למיקרי לאונס קנס טפי מלפיתוי משום דאונס שותה בעציצו (לקמן דף לט:): הממאנת אין לה לא קנס · פירש בקונט' לפי שהיא בחזקת בעולה וקשה לר"י דא"כ היכי דייק לקמן הא קטנה בעלמא אית לה דלמא ה"ק הממאנת אין לה קנס אם בא עליה כשהיא נערה הא נערה בעלמא אית לה ומיהו אין להקשות אמאי נקט ממאנת ה"ל למינקט כל אשה שניסת ונתגרשה דהא איכא למ"ד לקמן (דף לח.) דאפי' אם נתארסה ונתגרשה אין לה קנס ונראה לר"י דה"פ אין לה לא קנס ולא פיתוי אם אנסה בעלה או פיתה אותה כשהיתה תחתיו קודם מיאון אע"ג דכשמיאנה איגלאי מילתא שלא היתה אשתו והשתא דייק שפיר לקמן הא קטנה בעלמא אית לה אבל קשה לר"י מהא דקאמר בסמוך וכ"ת כולה ר"מ היא יבממאנת סבר לה כרבי יהודה והשתא כיון דאיירי שבא עליה בעלה כשהיא נערה שוב אינה יכולה למאן דמודה רבי יהודה כשבעל כדאמר בפרק בא סימן (נדה נב: ושם) ותירץ ר"י דמיירי כשפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין ועוד דפיתוי ואונס לאו לשם קידושין הוא דבההיא לא מודה רבי יהודה:

ולא פיתוי · קשה לרשב"א אמאי נקט פיתוי למאי דמוקי לה בסמוך בנערה הא כל נערה מפותה אין לה קנס דמחלה אפי' נערה שאינה ממאנת ויש לומר דנקט אין לה פיתוי אגב דנקט באידך:

אבל

עין משפט נר מצוה: מג א מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' ט סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעז:

[לרב פפא לא שייך למיפרך דהא לא פריך לנפשיה משום דידע דסבר כר' יוחנן דלא דריש ג"ש דרשע ודמכה וכ"מ קו"א דקאמר שי מכה. ת"י]

לפי' ר"י דלעיל אתי שפיר דרשב"ל מוקי לה כר"מ אבל רבה כמאן מוקי לה אי כר' נחוניא קשיא אחותו דלדידיה אחותו לית לה קנס דחד ריבויא מוקי לחייבי לאוין וחד ליבמה לשוק אי כדפי' רשב"א לעיל קשיא אחותו דאי מוקי חד קרא לחייבי כריתות א"כ חייבי מיתות נמי ולמה שבקיה מהר"מ לעיל בתוס' אתי נמי שפיר אי ר' יצחק קשיא ממזרת דלדידיה מוקמינן חד לחייבי עשה וחד לחייבי כריתות בניחא אי סבר לה כר' יוחנן אלא אי סבר כרשב"ל דחייבי מלקות שוגגין פטורין א"כ אי לצריך תרי ריבויי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין והא דלא קאמר אי כרבנן קשיא אחותו משום דעיקר קושיא ככר הקשה לרבנן לעיל והא קי"ל דאין לוקה ומשלם ולכך לא חזר והקשה פ"י עס"ג:

[לעיל לב: לאחד יתי']

הגהות הב"ח: (א) גמ' תשלומין הוא לא צריכא כו"מ ונ"ב ס"א הא לא קשיא:

עריות ממש שניות מדברי סופרים כיון דמדאורייתא חזיא ליה אמאי אין להן קנס אלא עריות ״חייבי מיתות בית דין שניות חייבי כריתות אבל חייבי לאוין יש להן קנס ומני *שמעון התימני היא איכא דאמרי עריות חייבי מיתות ב"ד וחייבי כריתות שניות חייבי לאוין מני *ר"ש בן מנסיא היא: הממאנת אין לה לא קנס ולא פיתוי הא קטנה בעלמא אית לה מני רבנן היא דאמרי *קטנה יש לה קנס אימא סיפא איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי אתא לר"מ דאמר *קטנה אין לה קנס והא מקטנותה יצתה לבגר רישא רבנן וסיפא ר"מ וכ"ת כולה ר"מ היא ובממאנת סבר לה כרבי יהודה ומי סבר לה והתניא *עד מתי הבת ממאנת ״עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ *ר' יהודה אומר עד שירבה שחור על הלבן אלא ר' יהודה היא ובקטנה סבר לה כר"מ ומי סבר לה והאמר רב יהודה אמר רב *זו דברי ר"מ ואם איתא זו דברי ר"מ ור' יהודה מיבעי ליה האי תנא סבר לה כר"מ בחדא ופליג עליה בחדא רפרם אמר מאי ממאנת הראויה למאן וליתני קטנה קשיא: איילונית אין לה לא קנס ולא פיתוי ורמינהי החרשת והשוטה והאיילונית יש להן קנס ויש להן טענת בתולים והא מאי רומיא הא ר"מ הא רבנן ודקארי לה מאי קארי לה משום דאית ליה למירמא אחריתי עילויה ״החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים ״הסומא ואיילונית יש להן טענת בתולים סומכוס אומר משום ר"מ סומא אין לה טענת בתולים אמר רב ששת לא קשיא הא *רבן גמליאל והא ר' יהושע אימר דשמעת ליה לרבן גמליאל היכא דקא טענה איהי היכא דלא קא טענה איהי מי שמעת ליה אין כיון דאמר ר"ג מהימנא *כגון זו °פתח פיך לאלם (משלי כא) הוא: והבוגרת אין לה טענת בתולים: והאמר רב *״בוגרת נותנין לה לילה הראשון

אי

רש"י

עריות ממש · המפורש באחרי מות והן בכריתות: שניות · שגזרו חכמים על שניות להן להרחיק מן העבירה כגון אם אמו ואם אביו ושאר עריות השנויות בפרק ב' דיבמות (דף כא·): כיון דשניות חזיין ליה מדאורייתא · קרינן ביה ולו תהיה לאשה: אמאי אין לה קנס · בשלמא בעריות איכא למימר כשמעון התימני דלית ליה נערה הנערה אלא שניות קשיא: שמעון התימני · ברים פירקין דאמר אשה שיש בה הויה: ר"ש בן מנסיא · דאמר אשה הראויה לקיימה: רבנן היא · דפליגי אדר"מ ברים פירקין: ובממאנת סבר לה כר' יהודה · דאמר נערה ממאנת והכי תידוק מינה נערה ממאנת אין לה קנס הא נערה בעלמא יש לה קנס: עד שתביא שתי שערות · ומשהביאה אינה ממאנת ואפילו לא בעל לאחר מיכן: רבי יהודה אומר · אם לא בעל לאחר שגדלה ממאנת: עד שירבה שחור על הלבן · וכנגדו מפרש שתי שערות שוכבות ונראה כמו שירבה השחור: אלא ר' יהודה היא · ובממאנת נערה אשמעינן דאין לה קנס ולא תדוק הא קטנה יש לה קנס וגבי איילונית דתנא נמי אין לה קנס משום דבקטנה סבר כר"מ וזו מקטנותה יצאת לבגר: זו דברי כו' · לקמן בפרקין (דף מ:): סבר לה כר' מאיר · דקטנה אין לה קנס משום הכי אין קנס באיילונית: ופליג עליה · בממאנת ואמר עד שירבה השחור וכי תנא הממאנת אין לה קנס הא הראויה למאן יש לה קנס בנערה קאמר: מאי ממאנת הראויה למאן · כלומר כל קטנה קאמר וכולה ר"מ היא: ויש להן טענת בתולים · להפסידה כתובה: הא ר"מ · דאמר קטנה אין לה קנס ואיילונית מקטנותה יצתה לבגר: ודקארי לה מאי קארי לה · מי שהשיב תשובה זו בבית המדרש מה עלתה על רוחו ולא סבירא ליה דאיכא לאוקמינהו כר"מ ורבנן: משום דאית ליה למירמא אחריתא עליה · לא הביאה לבית המדרש אלא לפי שיש להשיב אחרת על זו חרשת ושוטה אחרשת ושוטה: בוגרת · בתוליה כלים מאיליהן: הא רבן גמליאל · דאמר בפ"ק (דף יב:) היא אומרת משארסתני נאנסתי נאמנת הכא נמי אין לה טענת בתולים להפסידה כתובתה דאמרינן אי הוה פקחת לטעון הוה טענה משארסתני נאנסתי ומהימנא: הא רבי יהושע · דאמר לא מפיה אנו חיין הכא יש לה טענת בתולים דאי נמי הוה טענה קמן לא מהימנינן לה: נותנין לה לילה הראשון · ובועל כמה בעילות ותלינן כל דמים של אותו הלילה בדם בתולים אלמא אית לה דם בתולים לבוגרת דאי לא לא הוה בעי למיתב לה אלא בעילת מצוה וכיון דאית לה בתולים היכא דבעל ולא מצא דם תפסיד כתובתה דהא כנסה בחזקת בתולה ומצאה בעולה

ה"ג

תוספות

[אבל חייבי לאוין יש להן קנס ומני שמעון התימני היא · לא הוה מצי למימר מני רבי כתובה היא דלדידיה לא הוה קרי להו שניות שהרי משום חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא ועריות חייבי מיתות ושניות חייבי כריתות וחייבי לאוין אלא דניחא ליה לאוקמי אפי' כרבנן דאמרי קידושין תופסין·ועוד משום דקאמר בלישנא קמא מני שמעון התימני היא קאמר נמי בא״כא דאמרי מני רבי שמעון בן מנסיא היא דהוי בר פלוגתיה דשמעון התימני]:

עד שירבה השחור כו' · אית דלא גרסי על הלבן משום דאמרינן בפרק בא סימן (נדה דף נב· ושם) לא שירבה ממש אלא כדי שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שירבה שחור ועל הלבן משמע יותר מן הלבן ור"ח פירש על הלבן שהשערות סמוך לבשר הם שחורים ובראשם לבנים*: **זו** דברי ר"מ · אמתניתין דלקמן (דף מ:) דכל מקום שיש מכר אין קנס קאמר לה רב יהודה:

ואם איתא זו דברי ר"מ ורבי יהודה מיבעי ליה · והע"ג דרבי יונתן ור' יאשיה סבירא להו כר"מ בס"פ ד' מיתות (סנהדרין סו: ושם) לפי' ר"ת דפי' עד שיהיו שניהם שוין במיתה אחת ואפי' לפ"ה דמפרש בני עונשין מ"מ ר' יאשיה כר' מאיר סבירא ליה דלית ליה הא דדרשי רבנן לקמן (דף מ:) כאן נערה כו' דהא פטר קטנה מאורסה מ"מ לא קאמר זו דברי ר"מ ור' יאשיה דלא פריך הכא זו דברי ר"מ ורבי יהודה מיבעי ליה אלא משום דרבי יהודה בר פלוגתיה דר"מ והוי בכלל חכמים דפליגי עליה ולהכי אם איתא דלא פליג ה"ל למימר זו דברי ר"מ ור' יהודה אבל קשה דה"ל למימר הא מני ר' יאשיה היא ובממאנת סבר לה כר' יהודה:

וליתני קטנה קשיא · אע"ג דהוי תני קטנה דאין לה קנס מ"מ תני נמי איילונית דה"א דוקא קטנה שיש לה נערות אין לה קנס ותימה לר"י אמאי לא מצי דאגב אורחיה קמ"ל דעד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות:

החרשת והשוטה כו' אין להן טענת בתולים · פי' בקונטרס דאי הוה פקחת לטעון הוה טענה משארסתני נאנסתי וקשה לר"י דהיכי טעינן לה הכי מספק לאפוקי ממונא כיון דאיהי לא טענה דחזקתגופה איתרעי דהוי שור שחוט לפניך אבל חזקת ממון לא איתרע ומיהו מביא ר"י ראיה לפי' הקונטרס דאמר בפ' המדיר (לקמן עו: ושם) לא הוגלד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ומפרש דאפי' לא יהיב טבח דמי על הטבח להביא ראיה שברשות המוכר נטרפה והא דמפרש רב אשי למתני' דהמדיר' דהיו בה מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיה רישא מנה לאבא, בידך סיפא מנה לי בידך לא מטעם דברי ושמא ברי עדיף כדמשמע לפום ריהטא דא"כ הוה קשה דהיכי טעינן לה הכי אלא כדפי' התם בקונטרס רישא מנה לאבא בידך דלגבי האב לא מהני חזקת הגוף דבתו דהכתובה היא באירוסין של אב סיפא מנה לי בידך דלגבי דידה מהני חזקת הגוף דידה וכן צריך לפ"ש דאי מטעם ברי קאמר התם אמאי קאמר דעודה בבית אביה על האב להביא ראיה דמשנתארסה נולדו בה מומין אמאי צריך להביא ראיה כיון דאמר ברי לי דבכל ענין משמע דצריך להביא ראיה אפילו אב אמר ברי לי ולר"י נראה לפרש הכא דאין להן טענת בתולים לפי שבחזקת מוכת עץ היא ואע"ג דכולהו נמי חבוטי מחבטן מ"מ שאר נשים יש להן טענת בתולים מדלא קאמרי שהן מוכת עץ אבל הנך חרשת ושוטה דלא מצי אמרי בחזקת מוכת עץ נשאות וכן נראה דברוב ספרים ל"ג לעיל בברייתא אלא החרשת והשוטה והאילונית יש להן קנס ותו לא ואין כתוב ברוב ספרים ויש להן טענת בתולים ולפר"י פריך שפיר דמדקאמר יש להן קנס אלמא לא חשבינן להו בחזקת מוכת עץ אבל לפי' הקונטרס מאי קפריך הכא נמי בחזקת בתולות חשבינן להו דהא אמרינן הסתא* דמשנתארסה נאנסה ורשב"א א) הקשה לפר"י דלמאי לא משני הא דקתני אין להן טענת בתולים כר"מ דאמר בפ"ק (לעיל יג·) מוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים והא דקתני יש להן טענת בתולים *כרבנן דאמרי כתובתן מנה וכי תימא משום דקתני חרשת דומיא דאיילונית הא ע"כ איילונית גופה לא הפסידה כתובתה לגמרי דהא רב ששת דמשני הא ר"ג הא ר' יהושע סבירא ליה בפ"ק (דף יא:) כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה:

א) [נראה דלא מצי למימר הא ר"מ דהא ר"מ פליג בסיפא א"כ תנא קמא בר פלוגתיה תנא אחרינא הוא. ת"י]

[ולמאן דמפרש התם משום כאן נמצא וכאן היה נ"ל דהכא איירי כגון שיצא קול שמשנתארסה נאנסה דאי לאו הכי הוי לן למימר כיון שבבית אביה נאנסה שמעיקרא נאנסה כדאמר התם גבי מומין . ת"י]

[ולהורס נראה דלא מצי לשנויי קמייתא כרבנן דכתובתה מנה דמ"מ תקשי אמאי יש לה קנס כיון שהיא בחזקת מוכת עץ . ת"י]

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' יא יג סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעו:
מה ב מיי' פי"א מהל' גירושין הל' ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:
מו ג מיי' פי"א מהל' אישות הלכה ג ד ח סמג עשין מח טוש"ע שם סי' סח סעיף ח · [וברב אלפס פ"א דמגילתין דף סו']
מז ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו:
מח ה מיי' פ"ה מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיא [וברב אלפס שם]:

[וע' תוס' ב"ב קנו· ותוס' חולין כו: ד"ה עד]

תוספות רי"ד

תני רבנן החרשת והשוטה והבוגרת ומוכ"ע אין להם קנס וא'ל טענת בתולים פי' להפסידן כתובתן חרישת ושוטה לא ראמרי' אי הוו פקחות לטעון הוו טענו כל חדא וחדא משאירסתני נאנסתי ומהימן בוגרת נמי לא שבתולי' כלין מאליהן האיילונית והסומא יש להן ט"ב פי' א) ודוקא דקא טעין טענת פ"פ אבל אי טעין טענת דמים ל"ל דבוגרת כלין בתוליה · אבל פתח נעול יש לה (יהרב אומר היפך טענות דמים יש לה טענות פ"פ אין לה):

א) הך פי' קאי אבוגרת ונראה דנ"ל פי' ודווקא דקא טעין טענת דמים אבל אי טעין טענת פ"פ טענתו טענה דבוגרת כלו בתוליה וכו'.

מסורת הש"ס

[לעיל כט:]
[שם]
[שם]
[לעיל כט: וש"נ]
חולין כו:
שמות יב: ב"ב קנו: נדה כב:
[לקמן מ:]
[לעיל יב:]
[ב"ק מא: גיטין נו:]
נדה סד:

[וכן גירסת הערוך ערך פתח ע"ש]

מב א מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' כ' ופוש"ע אה"ע סי' ו סעיף עז:

נ ב מ"י פ"א מהל' נערה בתולה הל' ע סמג עשין נד טוש"ע שם סי' קמו ס"ד בהג"ה:

נא ג מיי' פכ"ב מהל' עדות הל' ה סמג עשין קי טוש"ע ח"מ סי' לא סעיף ד וסי' סו סעיף א:

נב ד מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל' י סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעו:

נג ה מיי' שם הל' יג יד:

נד ו מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' יא סמג לאוין רנו:

נה ז ח מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' כ טוש"ע אה"ע סי' ז ס"ג:

גיטין פט:

פי' כ"י

[נ"ל דמלינן לפרש בת סקילה היא דקס ליה בדרבה מיניה ופשיטא דמריפא דברייתא ממעי' לה. ת"י]

[משום סיומא דמילתא דאמר ר' דוסא וכי מה עשה לה כו' שהביא הש"ס לתוק הענין שפיר גרסי' דתניא]

[תוספתא פ"ג]

אי דקא טעין טענת דמים ה"נ כו' · כך גרס בקונטרס ור"ח גרים איפכא *כמו שהיה כתוב בספרים אי דקא טעין טענת פתח פתוח ה"נ כו' ולעיל בפ"ק (דף ט· ד"ה האומר) פירשתי קצת קשה לפי' ר"ח דמפרש דמוכת עץ אין לה דמים אבל פתחה נעול אם כן בחנם דחק לשנויי הא ר"ג והא רבי יהושע דה"מ לשנויי הא דקא טעין פתח פתוח הא דקא טעין טענת דמים ושמא לית ליה חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ולא מהימן בפתח פתוח להפסידה כתובתה אע"ג דקאמר אי דקא טעין פתח פתוח הכי נמי דמשמע דנאמן שמא הייט לאוסרה עליו אבל ברייתא דלעיל משמע דיש לכן טענת בתולים לענין כתובה דומיא דקנס:

כולהו רואות ומראות לאמן · פירש הקונטרס ופוסקות עליהן שהן בעולות ואם לא הודיעתו הטעתו וקשה לפירושו דהא אליבא דר"מ קיימינן ור' מאיר אית לי' בפ"ק (דף יג.) דמוכת עץ בין הכיר בה בין לא הכיר בה מאתים ונראה לר"י דה"פ כולהו רואות ומראות לאמן ויודעות שהן מוכת עץ שאמותיהן מגידות להן ולהכי [כשהוא אומר לא מצאתי לבתך בתולים והיא אומרת בתולה הייתי אין לנו לתלות במוכת עץ שא"כ היתה אומרת מוכת עץ אני] וכי לא אמרה מוכת עץ אני יש לה טענת בתולים אבל סומא תלינן שהיא מוכת עץ אע"ג דלא אמרה דאינה יודעת לפי שאינה רואה ואינה מראה לאמה ואין אמה מגדת לה:

היוצאת משום שם רע *בת סקילה היא · ופשיטא דלאו בת קנס היא דהא בעולה ודאי היא אבל אין לפרש הואיל ויש חיוב סקילה לבא עליה פשיטא דאין לה קנס דקם ליה בדרבה מיניה דהא קתני במתניתין הבא על בתו ולעיל נמי קתני עריות בברייתא:

ואלו שאין להן קנס הגיורת והשבויה כו' · אף על גב דמדאורייתא שבויה לא הויא בחזקת בעולה כדאמרינן בכל דוכתי דבשבויה הקילו מ"מ אין לה קנס דמשום גזירה שלא תנשא לכהן עשאוה כבעולה לכל דבריה:

וכי מה עשה לה ערבי זה · נקט ערבי לפי שהם שטופים בזימה כדאמר בקדושין (דף מט:) עשרה קבין זימה ירדו לעולם ט' נטלו ערביים: **משום** דמעיד בה לא ישאנה · קס"ד הפודה את השבויה ישאנה בלא עדות קאמר:

מכל מקום קשיא · אליבא דרבי יוחנן פריך וכן כל הנך פירכי דלקמן אבל לרבה דאמר דטעמא דרבי יהודה שלא יהא חוטא נשכר לא קשיא מידי:

וסבר

ה"נ אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי הכ"ע דקטעין טענת פתח פתוח · אי דקאמר בעלתי ולא מצאתי דם ודאי טענה מעלייתא היא והכא דקתני אין לה טענת בתולים דקטעין ואמר פתח פתוח מצאתי ודם לא בדקתי אם נמצא בה אם לאו בנערה וקטנה טענה היא תורה אור כדאמרינן בפ"ק ואע"פ שאין יכול לברר דבריו בפניו אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה אבל משבגרה אין רחמה צר כבתחילה ודומה לו כאילו פתח פתוח: שנחבטה · ובתוליה נשרין: כולהו רואות · אם נשרו בתוליהן [רואות דם]: ומראות לאמן · ופוסקות עליהן שאין בתולות ואם לא הודיעתו הטעתו: וזו אינה רואה ואינה מראה לאמה · וזה שכנסה בחזקת נחבטת כנסה ואין אדם פוסק עליה ולאו טעות הוא: ריעא · שילא עליו שם זיוף: אין חוששין לה · אפי' לכהונה: אלא · יצא עליה שם רע היכי דמי כגון בעדים ולא שאמרו עליה שנבעלה דא"כ מאי למימרא הא לאו בתולה היא אלא אמרי לדידהו תבעתנהו לאיסורא הפקירה עצמה לכך ולא שמענו לה: בשלמא התם כו' · היכי גמר רב פפא מינה דלא מגבינן בשטרא כי האי בשלמא התם שכיחי פרוצין וכיון שיש עדים שהיתה מחזרת אחר הזנות הרבה מצאה לה משום הכי אין לה קנס לאחר זמן דלאו בחזקת בתולה הואי: אלא · לגבי שטר: אם הוא הוחזק · לחזור אחר עידי שקר: כל ישראל מי הוחזקו · להיות שומעין לו לזייף: אימר זיופי זייף · הוא עצמו למד לכוין כתב הדומה לכתב ידי עדים שחתם בו: מתני' יתירות על בנות שלש שנים · דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בנכריותן והשבויה בשבייתה: ולא יהיה אסון ענוש יענש · הא אם יהיה אסון לא יענש: גמ' שבויה · בת כהן: אוכלת בתרומה · ולא מחזקינן לה בחזקת בעולה לפסול לה המחללה בביאתו: מפני שמיעך לה · כלומר אין נוהגין בהן הפקר לאונסן בבעילה אלא לשחק עמהן: [רבנן פליגי אדרבי דוסא ואמרו יש שבויה אוכלת ויש שאינה אוכלת כיצד האשה שאמרה נשביתי וטהורה אני אוכלת ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה אוכלת במסכת עדיות]: אלא בתרומה בזמן הזה דרבנן · דכיון דאפילו נבעלה איסורא דרבנן בעלמא הוא לא גזרו על ספיקה אבל קנס דאפוקי ממונא הוא אימא לך ספק בעולה היא ומספיקא לא מפקינן ממונא: דלמא ממנעי ולא נסבי לה · אי פחתת כתובתה משוית לה בחזקת בעולה ומרחקי לה אפילו ישראל: מעיד בה · קא סלקא דעתין דאפודה קאי שאם היה מעיד בה שלא נבעלה לעובד כוכבים לא ישאנה אם כהן הוא: משום דמעיד בה וכו' · והא אמרו הפודה את השבויה ישאנה: הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה · דאי לאו דקים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי שהרי לישאנה פדאה: מעיד בה כדי לא ישאנה · שמא עיניו נתן בה:

ואתה

אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי הבא במאי עסקינן דקטעין טענת פתח פתוח: סומכוס אומר משום ר"מ סומא אין לה טענת בתולים: מ"ט דסומכוס א"ר זירא מפני שנחבטת על גבי קרקע כולהו נמי חבוטי מיחבטי כולהו רואות ומראות לאמן זו אינה רואה ואינה מראה לאמה: והיוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פיתוי: היוצאת משום שם רע בת סקילה היא אמר רב ששת הכי קאמר מי שיצא עליה שם רע בילדותה אין לה לא קנס ולא פיתוי אמר רב פפא ש"מ *האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה היכי דמי אילימא דנפק קלא עליה דשטרא דזייפא הוא דכוותה הכא דנפק עלה קלא דזנאי והא אמר רבא *יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה אלא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו תבעתנהי באיסורא דכוותה הכא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי בשלמא התם שכיחי פרוצין אלא הכא *אם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו הכא נמי כיון דקא מהדר אזיופא אימר זיופי זייף וכתב: **מתני'** ואלו שאין להן קנס הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד רבי יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אע"פ שגדולה *הבא על בתו על בת בתו על בת בנו *על בת אשתו על בת בנה על בת בתה אין להן קנס מפני שמתחייב בנפשו שמיתתן בידי בית דין וכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון שנאמר °ואם לא יהיה אסון ענוש יענש: **גמ'** א"ר יוחנן רבי יהודה ורבי דוסא אמרו דבר אחד רבי יהודה הא דאמרן רבי דוסא *דתניא *שבויה אוכלת בתרומה דברי ר' דוסא אמר רבי דוסא וכי מה עשה לה ערבי הלז וכי מפני שמיעך לה בין דדיה פסלה מן הכהונה אמר *רבה דלמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא אלא שלא יהא חוטא נשכר אבל התם כרבנן סבירא ליה אי נמי עד כאן לא קאמר ר' דוסא התם אלא בתרומה דרבנן אבל קנס דאורייתא כרבנן סבירא ליה אמר ליה אביי וטעמיה דרבי יהודה הכא שלא יהא חוטא נשכר הוא והא תניא *ר' יהודה אומר *שבויה שנשבית הרי היא בקדושתה אפי' בת עשר שנים כתובתה מאתים והתם מאי שלא יהא חוטא נשכר איכא התם נמי דלמא מימנעי ולא נסבי לה וסבר ר"י בקדושתה קיימה והתניא *הפודה את השבויה ישאנה מעיד בה לא ישאנה ר' יהודה אומר בין כך ובין כך לא ישאנה הא גופה קשיא אמרת הפודה את השבויה ישאנה והדר תנא מעיד בה לא ישאנה משום דמעיד בה לא ישאנה הא לא קשיא הכי קאמר הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה מעיד בה כדי לא ישאנה מ"מ קשיא לר' יהודה אמר רב פפא אימא רבי יהודה אומר בין כך ובין כך ישאנה רב הונא בריה דרב יהושע אומר לעולם כדקתני ר' יהודה לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי בין כך ובין כך ישאנה אלא לדידכו בין כך ובין כך לא ישאנה מבעי ליה ורבנן 'הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה לא שדי איניש זוזי בכדי "מעיד בה כדי לא ישאנה שמא עיניו נתן בה רמי ליה רב פפא בר שמואל לרב יוסף

וסבר

[עי' היטב תוס' לקמן ספ"ד ד"ה מרגלא ותוס' לקמן נג: ד"ה דילא ותוס' כתובות מב: ד"ה איתרע ותוס' יבמות קי: ד"ה מרגלא]

[מכות ט:]

[פי' תו' לקמן לו: ד"ה סבא]

[וע' תו' שם ד"ה ועל]

גיטין פא: עדיות פ"ח מ"ו

[נ"ל רבא וע' בתוס' לעיל יא: בד"ה אביי לא אמר וע' תוס' לקמן לו: ד"ה אמר רבה קסבר וכו' [illegible]]

[בתוספתא איתא קסבר]

[תוס' דיבמות ס"ד]

תוספות רי"ד

ת"ר יצא עליה ש"ר בילדותה אין לה לא אונס ולא פיתוי אמר ר"פ ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן בי' פי' שיצא עלי' שם זיוף ה"ד אי נימא דנפיק עלי' קלא דשטר זייפא הוא דכוותה הכא נמי דנפיק עלי' קלא דזנאי והא"ר יצא עליה שם מזנה בעיר אין חוששין לה אפי' לכהונה אלא דאתי בי תרי ואמרו לדידהו תבעתנהי באיסורא פי' אלא יצא עליה ש"ר ה"ד כגון בעדים לא שאמרו נבעלה דא"כ מאי למימרא הא לאו בתולה היא אלא אמרי לריו הו וכו' פירוש והפקירה עצמה לכך ולא שמענו לה דכותה התם דאתי בי תרי ואמרו לדידהו אמר זייפו לי. בשלמא הכא שכיחי פריצות פי' היכא גמר ר"פ מינה דלא מגבי' בשטרא כי האי התם ש...
עייש עדים שהיתה מהורת אחר זנות והרבה מצאה לה מ"ה אין לה קנס לאחר זמן דלאו בחזקת כתולה הואי אלא התם אם הוא מוחזק כל ישראל מי הוחזקו פי' גבי שטר אם הוא מוחזק לחזור אחר...
הוחזקו להיות שומעי' לו לזייף התם נמי כיון דמהדר אזייפא אימור זיופי' זייף וכתב פי' הוא עצמו למד לכוין כתב הדומה לכת"י העדים שחתום בו. והילכך אפי' יש עדים המכירים החתימה ואומרים שחת...
לא מגבי' ביה: כתני' ואלו שאין להן קנס · הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות ג"ש ויום א'. פי' שכיון שראויה לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלו בגיות...
שנשבית ה"ה בקדושתה אע"פ שגדולה. הבא על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו ועל ב"א על בת בתה ועל בת בנה אין להם קנס מפני שנתחייב בנפשו שמיתתו ע"י ב"ד וכל המתחייב בנפשו אינו מ...
שלא יהיה אסון ענוש יענש פי' הא אם יהיה אסון לא יענש ובגמרא פריך והא מהכא נפקא מהתם נפקא פי' מכדי רשעתו. משום רשעה אחת אתה מחייבו ולא משום ב' ומשני חדא במיתה וממון הד...
תריתי וכו' ואין הל' כר"י: ת"ר הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה דלא שרא איניש עזי בכדי. מעיד בה כדי לא ישאנה פי' אם הוא כהן היישינן שמא עיניו נתן בה לעלמא שריא:

וסבר רבי יהודה בקדושתה קיימא והתניא הגיורת שנתגיירה וראתה דם ר' יהודה אומר דיה שעתה א] ר' יוסי אומר הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה וצריכה להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד א"ל גיורת אשבויה קא רמית גיורת לא מנטרא נפשה שבויה מנטרא נפשה ורמי שבויה אשבויה דתניא *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתירות על בנות ג' שנים ויום אחד *צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אשתיק א"ל מידי שמיע לך בהא אמר ליה הכי אמר רב ששת שראוה שנבעלה א"ה מאי טעמא דר' יוסי אמר רבה קסבר ר' יוסי אשה מזנה משמשת במוך שלא תתעבר בשלמא גיורת כיון דדעתה לאיגיורי מנטרא נפשה שבויה נמי דלא ידעה היכא ממטו לה שפחה נמי דשמעה מפי מרה אלא יוצאה בשן ועין מאי איכא למימר וכי תימא כל ממילא לא א"ר יוסי הרי אנוסה *ומפותה דממילא ותניא אנוסה ומפותה צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד אלא אמר *רבה קסבר ר' יוסי אשה מזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר ואידך חיישי' שמא לא נהפכה יפה יפה: שנא' (שמות כא) ולא יהיה אסון ענוש יענש וכו': והא מהכא נפקא מהתם נפקא (דברים כה) כדי רשעתו *משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות חדא במיתה וממון וחדא במלקות וממון וצריכא דאי אשמעינן מיתה וממון משום דאיכא איבוד נשמה אבל מלקות וממון דליכא איבוד נשמה אימא לא ואי אשמעינן מלקות וממון משום דלא חמיר איסוריה אבל מיתה וממון דחמיר איסוריה אימא לא צריכא ולרבי מאיר *דאמר לוקה ומשלם תרתי למה לי חדא במיתה וממון וחדא

תורה אור

רש"י

וראתה דם · בו ביום: דיה שעתה · ולא גזרו בה טומאת מעת לעת למפרע לטמא טהרות שנגעה בהן משעת טבילה עד שעת ראייה דהא אפי' יצא דם זה מאתמול והעמידוהו כותלי בית הרחם שזהו הטעם של מעת לעת בבנות ישראל הלא דם כנענית כדם בהמה ואם תאמר ניחוש שמא משטבלה נעקר ויצא מיד טומאה למפרע דרבנן היא והיכא דאיכא למיגזר מעת לעת שלם גזור מפקידה לפקידה והיכא דלא גזור מעת לעת לא גזור מפקידה לפקידה: וצריכה להמתין ג' חדשים · שלא תנשא להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה: רבי יוסי מתיר. לקמיה מפרש טעמא: צריכות להמתין · ואף על פי שקטנה אינה מתעברת גזירה קטנה אטו גדולה: משמשת במוך · נותנת מוך לאחר בעילה ושואבת הזרע: מנטרא נפשה · ומזמנת לה מוך: דלא ידעה היכא ממטו לה · שבאים למוכרה ושמא דלמא ממטו לה לגבי ישראל ופרקו לה ומנטרא נפשה לשמש במוך: אלא יוצאה בשן ועין · שפחה שסימא אדוניה את עינה ויצאה לחירות מנא הות ידעה מעיקרא דתיפוק לחירות דמנטרא נפשה לזמן מוך לשימושה: כל ממילא · מידי דליכא לאיזדהורי ביה מעיקרא דתיפוק לחירות מודה רבי יוסי: הרי אנוסה דממילא · דלא הות ידעה דליסליק בה הכי ותזמן לה מוך: מתהפכת · שילא הזרע ולא יקלוט והא אפילו במידי דממילא מצו למיעבד וכולן עושות כן: משום דאיכא איבוד נשמה · יש כאן עונש חמור ודיו בכך אם ענשתו לאבד נשמה ליהרג: אימא לא · אין זה עונש יתירה וליעביד ביה תרתי: דלא חמיר איסוריה · לא עבר עבירה חמורה ודיו שתענשנו עונש אחד: לא

תוספות

וסבר רבי יהודה בקדושתה קיימא והתניא הגיורת כו' · קשה דהשתא למדמה גיורת לשבויה א"כ תיקשי ליה מתניתין גופה דר' יהודה לא משוה גיורת לשבויה דתנן ר' יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה משמע דבהנך מודה לתנא קמא ואמר ר"י דמתני' אתי ליה שפיר דמודה בגיורת שאין לה קנס דודאי היא בחזקת בעולה שנבעלה בעוד שלא היה דעתה להתגייר ואפילו אם היה דעתה להתגייר משהיתה בת שלש שנים ויום אחד מ"מ לא מנטרה נפשה כיון דאינה ראויה להתעבר אבל מהך דצריכה להמתין שלשה חדשים אף על גב דדעתה לאיגיורי ומנטרא נפשה אפילו הכי קאמר צריכה להמתין ג' חדשים דלאי אפשר לשמור עצמה מן העובדי כוכבים כ"ש שבויה שהיא מסורה בידם: רבי יהודה אומר דיה שעתה · פירש הקונטרס כיון דליכא מעת לעת מפקידה לפקידה נמי לא גזור רבנן ורבי יוסי דקאמר ומטמאה מעת לעת לאו דוקא מעת לעת אלא כלומר בתורת מעת לעת מטמאה משנתגיירה: שבויה מנטרא נפשה · וא"ת והא בקטנה נמי מיירי דלא מנטרא נפשה דהא אינה יודעת לשמור עצמה וקאמר ר"י דבקדושתה קיימא דקתני במתני' יתירה מבת ג' שנים ויום אחד וי"ל דקטנה לגמרי אינה מוסרת עצמה לביאה וכשהיא מוסרת עצמה לביאה קצת היא בת דעת ויודעת לשמור עצמה: צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר' יהודה · משמע דאפי' בקטנה שאינה ראויה להתעבר קאמר רבי יהודה דצריכה להמתין מדקאמר יתירות מבנות ג' ויום אחד דגזר קטנה אטו גדולה וקשה לר"י ולרבינו תם דתניא בהחולץ (יבמות דף מב: ושם) הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או קטנה כו' צריכה להמתין ג' חדשים דברי ר"מ ר' יהודה מתיר ליארס ולינשא מיד אלמא לא גזר רבי יהודה קטנה אטו גדולה וכ"ת דוקא בגיורת ומשוחררת ושבויה גזר טפי כדי להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לשנזרע שלא בקדושה זה אין נראה דהא לרבא דמפרש התם לעיל *טעם דצריכות להמתין גזירה שמא ישא אחותו מאביו וייבם אשת אחיו מן אמו כו' טפי אית לן למיגזר בקטנה בת ישראל דשייך בה כל הנהו דמפרש התם אבל בגיורת ושבויה ומשוחררת לא שייך שמא ישא אחותו מאביו ועוד דשמואל אית ליה סברא איפכא מדר' יהודה דהא שמואל קאמר בס"פ ד' אחין (שם דף לה: ושם) דכולן צריכות להמתין ג' חדשים חוץ מגיורת ומשוחררת קטנה אבל קטנה בת ישראל צריכה להמתין אלמא בקטנה בת ישראל גזר קטנה אטו גדולה ובגיורת ומשוחררת לא גזר והיינו איפכא מדרבי יהודה ועוד לשמואל בשלמא בקטנה בת ישראל סבר כר"מ אלא בגיורת כמאן לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי דלרבי יהודה בין קטנה בין גדולה צריכה להמתין ולרבי יוסי אפי' גדולה אינה צריכה להמתין ומיהו למאי דמוקי להך דהכא בשראוה שנבעלה אתי שפיר כר' יהודה ומצינן למימר דדוקא בראוה שנבעלה קאמר ר' יהודה דגזרי' קטנה אטו גדולה אבל אותה שאינה ודאי בעולה לא ולפי לשון אחרון דהתם לא קשה כלל אע"ג דשמואל איפכא מדרבי יהודה כיון דאין הטעם משום *דגזרינן קטנה אטו גדולה דאפילו בגדולה נמי שרי לפי שמתהפכת ואור"י דבס"פ ד' אחין (ג"ז שם לה:) מייתי הך ברייתא דהכא ול"ג בה יתירות מבנות ג' ויום אחד ובתוספתא נמי ל"ג ליה ולפי זה ניחא דמיירי בגדולה אבל בקטנה מודה דאין צריכה להמתין כדקאמר בברייתא דרדופה והשתא שמואל בגיורת כר' יהודה ובבת ישראל כרבי מאיר ואפשר דבגיורת קטנה מודה ר' מאיר דאין צריכה להמתין וללשון אחרון דהתם דאמר שמואל כולן צריכות להמתין חוץ מגיורת ומשוחררת גדולה וקטנה בת ישראל אינה צריכה להמתין בזנות משום דזנות דקטנה לא שכיח אבל בנשואין גזר קטנה אטו גדולה וסבר בגיורת כרבי יוסי ובבת ישראל כר"מ דגזר קטנה אטו גדולה וס"ל דדוקא בנשואין גזר ר"מ ושמא בנשואין מודה ר' יוסי לר"מ ומיהו בזנות ודאי פליג דהא שרי אנוסה ומפותה אפילו גדולה ואית דגרסי בברייתא דרדופה ר' יוסי במקום ר' יהודה ושם פירשנו: אי הכי מ"ט דר' יוסי · תימה לר"י דמשמע דמשום דאוקימנא בראוה שנבעלה הוא דקשיא ליה מאי טעמא בלאו הכי נמי תיקשי ליה ברייתא דרבי יוסי דמייתי לקמן דאנוסה ומפותה ולפי הסוגיא נראה דזה המקשה עצמו הוא דמייתי לה ומיהו י"ס דגרסי בסמוך א"ל אביי בשלמא גיורת כיון דדעתה לאיגיורי כו' ולפי גירסא זו אתי שפיר שזה המקשה לא ידע ברייתא דמייתי לקמן דאביי הוא דמייתי לה וכן הוא גירסא בשילהי ד' אחין (ג"ז שם):

אמר רבה קסבר רבי יוסי כו' · אליבא דרבי יוחנן משני דלדידיה דמפרש טעמא דר' יהודה שלא יהא חוטא נשכר לא קשיא מידי [ומיהו רבה לא קאמר אלא דלמא]: אשה מזנה מתהפכת · ומהשתא לא קשה אנוסה ומפותה ומיהו יוצאה בשן ועין מודה רבי יוסי דצריכה להמתין דאותה למה תתהפך: *הבא על בתו · למאי דמוקי מתני' בפרק בן סורר (סנהדרין דף עג: ושם) במפותה צריך לאוקמה בשבא עליה ובגרה כדפרישית לעיל*: *ועל בת אשתו · הוה מצי למיתני אשת אביו וכלתו דהא חשיב נמי עריות דעל ידי קדושין אלא תנא ושייר: חדא במלקות וממון · לעיל* פירשתי למה לא יליף רשע רשע תימה דבריש החובל (ב"ק דף פג:) פריך הא מיבעי ליה קרא דלא תקחו כופר דלא תשקול מיניה ממונא ותקטליה ומשני ההוא מכדי רשעתו נפקא הוה ליה למימר ההוא מלא יהיה אסון נפקא דכדי רשעתו אתא למלקות וממון וי"ל דהתם טעי כי היכי דטעי הכא מעיקרא לומר דמכדי רשעתו נפקא מיתה וממון [והא דלא פריך הא' במלקות וממון כתיב לא חש להקשות משום דהוי מצי לשניי מלא יהיה אסון נפקא] אי נמי לסימנא בעלמא נקטיה התם:
וחדא

עין משפט נר מצוה

נו א ב ג מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כא כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן יג סעיף ה ו:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דיה שעתה וכו' לא גזור מפקידה לפקידה. כדאיתא בנדה נו ע"א:

מסורת הש"ס

[פסחים לה. [כו הסי' ? פ"ב]
[שם איתא אביי]
[נדה פא: מכות ה יב: ולעיל לב:]
[לעיל לג: וש"נ]
[שם מב.]
[אין זה מובן וכן ר"ש מפירש"י נגליון]
[תוס' גיטין כ"ג ד"ה]
[שייך לעיל במשנה אי]
[ג"ש שייך בב:]
[לט. ד"ה נכח]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ר' יוסי אומר הרי היא ככל הנשים · עי' נדה דף לו ע"א תוד"ה דליכא שהות וכו' והגאון מהרר"פ לא ציינו בש"ס כהדפים הסנהותיו:

נז א מיי׳ פ״א מהל׳ רוצח ושמירת נפש הלכה ד סמג לאוין קס״ה:
נח ב מיי׳ פ״ב שם הל׳ א סמג לאוין קסב:
נט ג מיי׳ פ״י שם הל׳ ה סמג עשין עח:
ס ד מיי׳ פט״ו מהל׳ סנהדרין הלכה ו סמג עשין קג

[וע״ע תוס׳ לעיל לג. ד״ה ואי]

סא ה מיי׳ פ״ט מהל׳ רוצח הלכה ג סמג עשין עח:
סב ו מיי׳ פ״א מהל׳ ערכין הל׳ יג סמג עשין קכח:
סג ז מיי׳ פ״י מהלכות נזקי ממון הל׳ ד סמג עשין סו:

פ״א ליכתוב וגם בעליו יומת ותו לא.

וחדא במיתה ומלקות וצריכא דאי אשמעינן מיתה וממון משום דחדא בגופיה וחדא בממוניה לא עבדינן אבל במיתה ומלקות דאידי ואידי בגופיה אימא מיתה אריכתא היא ונעביד ביה ואי אשמעינן מיתה ומלקות דתרתי בגופיה לא עבדינן אבל מיתה וממון דחדא בגופיה וחדא בממוניה אימא נעביד ביה צריכא °ולא תקחו כופר לנפש רוצח למה לי *דאמר רחמנא *לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מקטלא °לא תקחו כופר לנוס אל עיר מקלטו *למה לי דאמר רחמנא לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מן גלות ותרי קראי למה לי חד בשוגג וחד במזיד וצריכי דאי אשמעינן מזיד משום דחמיר איסוריה אבל שוגג דלא חמיר איסוריה אימא לא ואי אשמעינן שוגג משום דליכא איבוד נשמה אבל מזיד דאיכא איבוד נשמה אימא לא צריכא °ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו למה לי מבעי ליה לכדתניא *מנין שאם נתערפה עגלה ואח״כ נמצא ההורג מנין שאין פוטרין אותו שנאמר ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה וגו׳ °ואתה תבער הדם הנקי מקרבך למה לי מיבעי ליה לכדתניא *מנין למומתים בסייף שהוא מן הצואר ת״ל ואתה תבער הדם הנקי מקרבך הוקשו כל שופכי דמים לעגלה ערופה מה להלן מן הצואר אף שופכי דמים מן הצואר אי מה להלן בקופיץ וממול עורף אף כאן בקופיץ וממול עורף *אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר קרא °ואהבת לרעך כמוך ברור לו מיתה יפה °כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה למה לי מיבעי ליה לכדתניא *מנין ליוצא ליהרג ואמר אחד ערכו עלי מנין שלא אמר כלום שנאמר כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה יכול אף קודם שנגמר דינו כן ת״ל מן האדם ולא כל האדם *ולרבי חנניא בן עקביא דאמר נערך מפני שדמיו קצובין האי כל חרם מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא *רבי ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר לפי שמצינו למומתים בידי שמים שנותנין ממון ומתכפר להן שנאמר °אם כופר יושת עליו יכול אף בידי אדם כן ת״ל חרם מן האדם לא יפדה ואין לי אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה מיתות קלות שניתנה שגגתן לכפרה מנין ת״ל כל חרם ולא ממילא מ״א תקחו כופר שמעת מינה לא תשקול ממונא מיניה ותיפטריה כל חרם ל״ל אמר רמי בר חמא איצטריך ס״ד אמינא הני

רש״י

לא תקחו כופר · משמע נמי אם תהרגנו לא תענשנו ממון: דאמר רחמנא · שטיא הוא דמשנינן להו לאשמעינן דלא תעביד ביה תרתי אלא לאשמעינן בחיוב מיתה לבדה שלא יפדה בממון: לא תקחו כופר לנוס · קא ס״ד לא תעביד ביה תרתי להורג בשוגג גלות וממון: וצריכי דאי אשמעינן מזיד דלא ליפרוק נפשיה בממון הוה אמינא משום דחמיר איסוריה אבל בשוגג ליפרוק נפשיה בממון מגלות: ואי אשמעינן שוגג · דמשום דאין בגלותו איבוד נשמה להכי לא לפטריה בממון אלא ליגלי: אבל מזיד · משום איבוד נשמה אימור נישקול ממונא ונקיים נפש בישראל: כי אם בדם שופכו · ולא בפדיון ממון למה לי מלא תקחו כופר נפקא: שאין פוטרין אותו · לומר כבר נתכפר בעודו ספק שהעגלה מכפרת על הספק: ואתה תבערי בתר עריפה כתיב: מיתה יפה · בסייף ומגלד הסימנים שימות מהר: כל חרם וגו׳ · משמע לשון חייבי מיתות כמו זובח לאלהים יחרם (שמות כב): ערכו עלי · ואע״ג שערך אינו לפי דמים אלא לפי שנים לא אמר כלום דמעטיה קרא הכא והאי חרם לשון הקדש הוא: שדמיו קצובין · בתורה לפי שנים ולא דמי לאומר דמיו עלי דדמים אין לו אבל ערך יש לו: למומתין בידי שמים · כגון מי שהרג שורו את הנפש דכתיב ביה יומת ולא מיתת בית דין דנפקא לן בסנהדרין (דף טו:) מות יומת המכה רוצח הוא על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו והאי יומת בידי שמים: יכול אף · חייבי מיתות ב״ד יפדו בממון: חרם מן האדם · אדם שמחויב חרם: אלא מיתות חמורות שלא ניתנה שגגתן לכפרה · כיון דקרא לא פריש כל מיתות מיסתייך אי שדית קך חומרא דאין ממונו מגילו אמיתות חמורות ומאי ניניהו כגון העושה חבורה באביו או גונב נפש מישראל שאין כפרה כתובה בשגגתו שאין כרת בזדונו דליחייב חטאת בשגגתו: מיתות קלות · היינו כל מיתות האמורות בהן כרת על זדונו בלא התראה יש כפרה בשגגתה בחטאת כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות א״נ רוצח שיש כפרה לשגגתו בגלות: ולא ממילא · שמעת לה מלא תקחו כופר הא גבי רוצח כתיבא וניתנה כפרה לשגגתו ואשמעינן קרא שלא יציל את עצמו בממון ולמה לי תו כל חרם:

תוספות

וחדא במיתה ומלקות · ורבנן מלקות וממון ומיתה ומלקות תרוייהו נפקי מכדי רשעתו דמשמע אם נתחייב בהדי מלקות מיתה או ממון משום רשעה אחת אתה מחייבו ואע״ג דסמיך ליה ארבעים יכנו לא יוסיף מ״מ אין לנו לומר דילקה ולא ימות כמו שלוקה ואינו משלם דאתנורי איתגור כדפריך בהנשרפים (סנהדרין דף פא: ושם) ואע״ג דגבי ממון ומלקות אמרינן דנדון בממון אפילו ממונא קולא התם משום דהם רחמנא אגחבל*: לא תשקול ממונא מיניה ותפטריה מגלות · קשה לרשב״א דל״ל קרא מהנא דבי חזקיה נפקא דלא חילקת בין שוגג למזיד וכי היכי דבמזיד לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מקטלא אף שוגג לא תשקול מיניה ממונא ותפטריה מגלות ואומר ר״י דלא שייך לאקושי שוגג למזיד כי האי גוונא כיון שאין פדיון שניהם שוה דפדיון של מזיד לפוטרו ממיתה ופדיון של שוגג לפוטרו מגלות:

ואח״כ נמצא ההורג · בפירוש החומש פ״ה הך דרשה מואתה תבער דם הנקי ולא עיין כאן ומיהו יש לקיים פירושו דהך סוגיא דשמעתא דמוקמי׳ ואתה תבער להקיש שופכי דמים לעגלה ערופה אתיא כמאן דאמר חנק חמור כדמוכח בפרק ד׳ מיתות (שם דף נב:) דלמאן דאמר חנק קל יליף סייף ברוצח מנקום ינקם הלכך לדידיה אייתר ואתה תבער לנערפה העגלה ואח״כ נמצא ההורג וקרא דולארץ לא יכופר דרשינן ליה לכדרבא בפ׳ בתרא דכריתות (דף כו׳) דמייתינן עגלה ערופה אע״פ שעבר יוה״כ עליה: מה להלן בקופיץ וממול עורף · וא״ת ממול עורף מגלן והא וערפו כתיב דמשמע עורף ממש ויש לומר דבפ׳ עגלה ערופה (סוטה דף מו:) גמר עריפה עריפה מחטאת העוף: הוקשו שופכי דמים כו׳ · הוה מצי למימר הניחא למ״ד חנק חמור אלא למ״ד חנק קל כו׳: ברור לו מיתה יפה · ומהאי טעמא לא הוה שמעינן מן הצואר דאם יתחב סכין בלבו הוי נמי מיתה יפה: לפי שמצינו מומתים בידי שמים · דכתיב וגם בעליו יומת דע״כ לא בידי אדם קאמר דכתיב מות יומת המכה רוצח הוא וגו׳ על רציחתו אתה הורגו כו׳ אלא ודאי בידי שמים ואף על גב דדרשינן מיניה בפ״ק דסנהדרין (דף טו· ושם) כמיתת בעלים כך מיתת השור הייט מדכתיב יומת ולא כתיב ימות וכ״ת כולה להכי הוא דאתא אם כן ליכתוב השור יסקל כבעלים ולשתוק אי נמי *וגם כבעליו יומת הלכך שמע מינה תרתי: יכול אף בידי אדם כן · יש תימה דהיכי בעי למילף מיתה בידי אדם ממיתה בידי שמים [ותירץ מהר״ם כיון דאיתקש מיתת שור למיתת בעלים נקיש נמי מיתת בעלים בידי אדם למיתת בעלים שעל ידי שור]:

מיתות קלות שניתן שגגתן לכפרה מנין · פי׳ בקונט׳ כגון עבודת כוכבים ושבת וגילוי עריות שניתן שגגתן לכפרה ע״י קרבן וכן רוצח ניתנה שגגתו לכפרה ע״י גלות וקשה דא״כ למסקנא אמאי איצטריך חרם וכל חרם ולא תקחו ג׳ קראי בלא תקחו כופר ובחרם סגי דחד לדרך עלייה וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה דהייט מיתות קלות לפ״ה לכך נראה דמיתות קלות לא חשיב אלא הנהו שניתן שגגתן לכפרה ע״י ממון או ע״י קרבן אבל רוצח לא ניתן שגגתו לכפרה ע״י ממון אלא על ידי גלות וה״פ דברייתא אין לי אלא מיתות המורות שלא ניתן שגגתן לכפרה ע״י קרבן דהייט כל מיתות שאין בהן כרת כגון מסית ומדיח ונביא השקר וזקן ממרא ומכה אביו ואמו ומקלל אביו ואמו וגונב נפש ומגדף אליבא דרבנן דאמרי בכריתות (דף ג:) דאין מביא קרבן על שגגתו דכתיב לעושה בשגגה פרט למגדף שאין בו מעשה ורוצח ומיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דיש בהן כרת ומביא קרבן על שגגתן ופריך ולא ממילא שמעת מינה מלא תקחו כופר ומהתם שמעינן כל מיתות המורות ולמה לי קרא למיתות חמורות אבל למיתות קלות ודאי צריך קרא ומשני דאיצטריך תרי קראי למיתות חמורות חד לדרך עלייה שלא ניתן שגגתו לכפרה כלל וחד לדרך ירידה שניתן שגגתו לכפרה על ידי גלות קשה לרשב״א דמאי איצטריך קרא לחייבי מיתות קלות כגון עבודת כוכבים ושבת ועריות דמה שייך שם כופר למ״ד כופר הייט דמי ניזק ותירץ דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה לטעמיה דאמר בפרק שור שנגח ד׳ וה׳ (ב״ק דף מ׳) וכתן פדיון נפשו דמי מזיק:

הכי

ב״ק מב:

[דנפקא לן מהנא דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג למזיד למאי דס״ד השתא דבעי למימר קרא לא תשקול מיניה ממונא ונחייביה. רש״י]

סוטה מו:

סנהדרין נב:

שם ודף מה. בפסחים ס. [ב״ק מא. סוטה מ:]

ערכין ו:

[שם]

[שם]

פ״י כ״י

הני מילי היכא דהרגו דרך עליה שלא ניתנה שגגתו לכפרה אבל הרגו דרך ירידה דניתנה שגגתו לכפרה אימא נישקול ממונא מיניה וניפטריה קמ"ל א"ל רבא הא מדתנא דבי חזקיה נפקא דתנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עליה לפוטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עליה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון אלא אמר רמי בר חמא איצטריך ס"ד אמינא ה"מ היכא דסימא את עינו והרגו בה אבל היכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר אימא נישקול ממונא מיניה א"ל רבא הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא דתנא דבי חזקיה עין תחת עין ולא עין ונפש תחת עין אלא אמר רב אשי איצטריך ס"ד אמינא האיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם קמ"ל ולרבה דאמר חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם האי כל חרם מאי עביד ליה סבר לה כתנא קמא דר' חנניא בן עקביא: **מתני'** נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה: **גמ'** מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר קרא אשר לא אורשה הא אורשה אין לה קנס ור"ע אשר לא אורשה לאביה הא אורשה לעצמה אלא מעתה נערה ולא בוגרת ה"נ דלעצמה בתולה ולא בעולה ה"נ דלעצמה אלא לגמרי הכא נמי לגמרי אמר לך ר"ע האי לא אורשה מבעי ליה לכדתניא אשר לא אורשה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה שאין לה קנס דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לאביה והדין נותן הואיל ואביה זכאי בכסף קדושיה ואביה זכאי בכסף קנסה מה כסף קדושיה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה אף כסף קנסה אע"פ שנתארסה ונתגרשה לאביה א"כ מה ת"ל אשר לא אורשה מופנה להקיש לו ולדון הימנו ג"ש נאמר כאן אשר לא אורשה ונאמר להלן אשר לא אורשה מה כאן נ' אף להלן נ' ומה להלן שקלים אף כאן שקלים ור"ע מאי הוית ראשר לא אורשה לג"ש ובתולה למעוטי בעולה אימא

רש"י

הני מילי · דלא קתני ספר לפטור רוצח מיד מקולא: סימא והרגו · במורד דרך עליה בהכאה זו הכתוב מלמדך דסופה בשוגג לא ניתן לכפרה גלות כדכתיב ויפל דרך נפילה: מדתנא דבי חזקיה נפקא · שאין חילוק בין דרך עליה לדרך ירידה: לחייבו ממון וכולה דרין לפוטרו ולא יהיה אסון מיהא אצטריך דאי מקיפא הוה אמינא אורחא לאורך גיסא מה מכה בהמה לשלם ישלם אף מכה אדם ישלם והאמא דנפקא לן פטור מבשוגג לעיל מלא יהיה אסון על כרחך סיקא לפטור שוגג דרך עליה: הכי גרסינן אלא אמר רמי בר חמא ס"ד · אצטריך הא מהני קרא לאשמועינן דלא לימבד ביה תרתי ולא על גב דנפקא לן מולא יהיה אסון: הני מילי · דלא ענשינן ליה בתרתי היכא דסימא את עינו והרגו בה באותה מכה ומת: בדבר אחר · במכה אחרת ובבת אחת: אימא · ניענשיה דמי עין ומיתה בשביל שתיהן: הא · דסימא עינו והרגו בה: מדתנא דבי חזקיה נפקא · דלא תיענשיה: ולא עין ונפש תחת עין · מדלא קיימא לן בתחבולה דעין תחת עין ולאו ממון הוא לאחרים ממון דלאו בתרי דסמכי לשלומי מדים והוא ליה עין ונפש תחת עין מיהו דשמעינן מינה דלא מעניש ביה תרתי לא שנא מת באותה מכה לא שנא לא מת: סלקא דעתך אמינא חידוש הוא שחדשה תורה · בכל הפטורי קנס שלא דין הוא אלא גזרת מלך במלמא וכיון דחידוש הוא וגזירת מלך אימא אע"ג דלוקה בחדיה מיהו לשלם: קמ"ל · הך מופנה קרא יתירא שלא שניא לממון הנוסף ענין לקנס: כתנא קמא · ורבי ליה כלומר סברי על יולא לישנא עלי: **מתני'** שנתארסה ונתגרשה · ולאו ארוסה שלא נתגרשה היא מיהה ואין בה קנס: אין לה קנס · משמא מפרש בגמרא וחישא דקתני ארוסה אחר וחזרה ואחר האי דנתארסה ונתגרשה שפסקן ותני יש לה קנס לר' עקיבא היא: **גמ'** אלא מעתה · לר' עקיבא הא דכתיב נערה למעוטי בוגרת ובתולה למעוטי בעולה: הכי נמי · דלא ממעט לגמרי והדרים נערה לאביה הא בוגרת לעצמה הא לא אסקן דאיתמעוט תנא ומתני בוגרת יש לה קנס ומשנה רבי עקיבא היא: וקנסה לאביה · ולקמן מפרש דר"ע אדר"ע: שהלל ולאביה וזכה בכסף קידושיה · כלו הוא במסרותה ולקמן יליף לה בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:): מה כסף קידושיה אף על פי שנתארסה ונתגרשה · מאחר כשמוצא ומתקדשת בתוך נערות: לאביה הוי · דהא כל קידושי נערות ילפינן לאביה הני [illegible] דלאו למפרעיה לא מקרא דלא יהיה אסון קידושין לא כתיב משעבד דהאבר לא ארסה כי הכא: נאמר כאן · צוולא מקרא דנפש תחת נפש דהוא הוי ממון ונפש בתולים: להלן · במפתה שקלים דכתיב ישקול: נאמר כאן · במפתה: מה להלן [illegible]

תוספות

הני מילי סימא והרגו דרך עליה דלא ניתן שגגתו לכפרה · פירוש לכפרה בידי אדם אע"ג דדרך עליה קל מפי מדרך ירידה כדמוכח בפרק אלו הן הגולין (מכות דף ז: ושם) גבי גר תושב גולה ע"פ גר תושב ועל מותבי דמשמע לא מצי אלא כמה שלא ניתן לכפרה דלית מקפיד הכ"מ כמה מסקינן ובריפא המורין מבית והגך:

אבל סימא את עינו והרגו בדבר אחר אימא נשקול מיניה ממונא ונקטליה · קשה גרס ר"ת דאמר יהיה אסון לא נפקא לן אלא סימא את עינו והרגו בה כי היכי דסימא את עינו והרגו בדבר אחר לא קאמר לא *לגבי אלמורך על מרס למפטריה קשה לר"ת דהא ר' שמעאל נמי על ר' יוחנן בן ברוקא לא דריש קרא לגבי הא נשקל מיניה ממונא ונקטליה אלא עלה יוק ממון ומפטריה ובממון לא לא נאמר קאמר כדאמרינן ריש פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מה. ושם) ומכמה חמשי ולר"ת כמה דהגמ' מסיק אליבא דתנא דבי חזקיה אבל לרבי ישמעאל הוא ליה ליה הא דתנא דבי חזקיה והא דאמר בריש תמורה (דף ז. ושם) תניא לאותן דלית ליה דתנא דבי חזקיה אלא לאותן דלית ליה סיקא לאמר לי תנא דלית ליה דבי חזקיה כדעו דבי ישמעאל ובממון דקאמר ולרבה דאמר חדוש הוא שחדשה תורה בקנס פי' סבר לה כר"ע הר' חנניא בן עקביא סוף מלוי למאמר כ"ל כרבי ישמעאל:

הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא · לאו משכחת דהשה נופה קאמר דנפקא לן דהא משכחת דהשה לא סימא כלל לסימא את עינו והרגו בדבר אחר אלא הכי דייק דבי הכי והמר' ולא עין ונפש תחת עין כ"ל דמשק נפש תחת נפש ולא עין ונפש תחת נפש וסימא את עינו והרגו בר"א לא חייב עין ונפש אלא נפש גרידי ומה מסימא את עינו בעמודת הריגה לא חייב כלום ודגלו הכי היה מה אלא שמחוייב בלאו מדתנא ואליבא *מה מלמא גבי מתנא דבי חזקיה דלעיל נפקא דמה מכה בהמה לא חלקת בין סימא את עינו והרגתה בה לסרגה בר"א פי' ה"ל דמכה אדם ומכה בהמה מקשת ליה בכמוה אדם וא"ת סימא את עינו והרגו בר"א תיפוק ליה דפטור מדמי עין לפי' לא כתב דבכפה בסימא את עינו היה חוקף ועיקר לגאלו בנפשו ו"ל דהוה כבטל לגאלו כאמר מאחריו שלא ניתן לגאלו בנפשו:

אמר רב אשי אצטריך ס"ד · פירוש דמשמע דלא קנסו וקנס [illegible] ולאו למפרעיה לא מקרא דלא יהיה אסון [illegible] ולמטל (דף כ:) פמר *לכי זר שאכל תרומה מעט וקרס שילומן על תמה [illegible] הביתו ו"ל דלפי שלמא נפק שלום מתנא דבי חזקיה וה"פ והא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא כלומר ע"כ לא אצטריך כל חרם לגבי הא שלא נפקא לן מתנא דבי חזקיה דפטור הוא מוס צריך קרא למפטריה בלא כל חרם הוה פטרינן ליה מאידך תנא דבי חזקיה וה"פ ולפני דאצטריך כל חרם לכגע הכבוד וקרש שילומן ו"ל דכל חרם לא יפדה מכמש ליה בממון שבא על ידי אסה הבלה שמחייבת בגלה על ידה:

סלקא דעתך אמינא חידוש הוא קמ"ל · הע"ג דבמתני' מייתי קרא דלא יהיה אסון והכא מפיק קנס מכל חרם מיהו מסוס דכ"ל מתגינן כל מילי מיתות דקתני ולא במחוייב בנפשו פי' לו נמי מתגינן הכא כתנא קמא דרבי חנניא בן עקביא:

תוספות רי"ד [illegible]

[illegible]

כח א מיי' פ"ב מהל' נערה בתולה הל' ג סמג עשין ... טוש"ע ...

אימא בתולה לנערה שוה ואשר לא אורסה פרט לנערה שנתארסה ונתגרשה מסתברא אשר לא אורסה לנערה שוה שהרי אני קורא בה נערה בתולה אדרבה בתולה לנערה שוה שהרי אני קורא בה אשר לא אורסה מסתברא *הא אישתני גופה והא לא אישתני גופה ורבי יוסי הגלילי האי סברא מנא ליה נפקא ליה *מדתניא °כסף ישקול כמוהר הבתולות שיהא זה כמוהר הבתולות ומוהר הבתולות כזה קשיא דר"ע אדר"ע תרי תנאי ואליבא דר"ע בשלמא ר"ע דמתני' לא אתיא ג"ש ומפקא ליה לקרא מפשטיה לגמרי אלא לר"ע דברייתא אתיא נערה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי אמר רב נחמן בר יצחק קרי ביה אשר לא ארוסה ארוסה בת סקילה היא ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם ולרבה דאמר *חידוש הוא שחידשה תורה בקנס אע"ג דמיקטיל משלם מאי איכא למימר סבר לה כרבי עקיבא דמתניתין תנו רבנן קנסה למי לאביה ויש אומרים לעצמה אמאי אמר רב חסדא הבא בנערה שנתארסה ונתגרשה עסקינן וקמיפלגי בפלוגתא דר"ע דמתניתין ורבי עקיבא דברייתא *אמר אביי *בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה מלתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא דבעי רבא יש בגר בקבר או אין בגר בקבר יש בגר בקבר ודבנה הוי או דלמא אין בגר בקבר ודאביה הוי

ומי

שמות כב דברים כב

רש"י

לימא בתולה לנערה שוה · ולא לממאנת בתולה ויהא קנס לבוגרת: מסתברא אשר לא אורסה לנערה שוה · ואפי' אורסה אית לה קנס: שהרי אני קורא בה נערה בתולה · אע"פ שנתארסה ונתגרשה והא נערה בתולה היא כדכתיב קרא אבל בוגרת שאין אני קורא בה נערה בתולה אין לה קנס: אדרבה בתולה לנערה שוה · ולא לממאנת בתולה בוגרת אלא יש לה קנס לבוגרת בתולה שהרי אני קורא אותה נערה אשר לא אורסה: מסתברא · ארוסה יש לה קנס ובוגרת אין לה: דהא אישתני גופה · ובוגרת אין רב כל כך: והא · דנתארסה ונתגרשה לא אישתני גופה: הא סברא · דהמפתה כסף דאונס שקלים הן וכסף ישקול דמפתה כג ימי חמשים: כמוהר הבתולות · מכאן שמפורש אצל אונס דהיינו חמשים: ומוהר הבתולות · יהו שקלים: כזה · מכתב בו ישקול קשיא דרבי עקיבא · דברייתא דאמר קנסה לאביה: ואליבא דר"ע · דמתני': לא אתיא נערה שוה ומפקא לקרא מפשטיה לגמרי · דהתא פשטיה לאשמועינן שלא ארוסה לעצמה ואתא מתרוייהו לאפוקי אי נמי לא מופקי ליתא למיפרך מידי: אלא לרבי עקיבא דברייתא וכי אתיא נערה שוה ומפקא מפשטיה לגמרי · דלא דריש פשטא דאמר לא אורסה כלל ותשוי אורסה כלא אורסה ואם כן מיעקר ממשמעותיה: קרי ביה · בפשטיה אמר לא ארוסה למעוטי ארוסה: בת סקילה היא · ומלא יהיה אסון נפקא פטורה מתשלומין: קנסה למי · קא סלקא דעתך בנערה אנוסה קאי: בא עליה ומתה · לא הספיק להעמידו בדין עד שמתה: יש בגר בקבר · אם מתה בנערותה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר מי הויא בגר או לא ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: יש בגר בקבר · וכי היכי דאם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה תנן לקמן בפרק נערה שנתפתתה (דף מב:) דהרי הן לעצמה ולא לאביה והכא נמי בגר בקבר מפקיע כח האב ובנה יורשה אם יש לה בן:

תוספות

[אימא בתולה לנ"ש · ולא ממאנת בתולה בוגרת · ממאן פי' בתולה הל"ש דהיינו נ"ש מקרא דלגופיה דרשינן בתולה קדישא דקנס דהמפתה אבל כבתולות דהיינו לבוגרת בתולות ולא צריך למיתפיה נ"ש ולא לשוה ורש"י ואימא נמי נערה כתובה וה' דכבתולות הוי לגמרי לאונס ומפתה ותו לגמרי לאונס ומפיתוי ואוכל ג' דכתיב ה' דכבתולות וכתב נערה כתובה הוי לכתובה ותו לגמרי לאונס ומפיתוי הוי אימא נ"ש הוי למעוטי אלא נ"ש א"כ מבעיא בתולה מכתבא דלגופיה ואף על גב דהקשה לימא אלא אף בתולה דלגופיה מבוגרת שוה דמפתה דליף בתולה ולא בתולה כי היכי דליף מפתה מאונס לענין נערה דלא כתיב במפתה] · (תו' ר"י):

אימא בתולה לנ"ש · קשה דקאמר ליה דאיצטריך קרא לגופיה ולא נ"ש ובתולה דכ"ע קנס ליה דהוה מייתי לנערה שוה כולל והמקראות מוכיחים לענין שקלים וחמשים כולן פרק ואימא אימא ולא פרך ואימא תרוייהו לגופייהו וכי האי גוונא איכא פ"ק דסנהדרין (דף ח.) דאמר ולא אם נכתב התם אלא כל"ד על פי ואמר מה"מ א"ל יוסי בר חנינא אמרה תורה הוכח תוכיח ופריך אם אותו כי כתיב בקטלא הוא דכתיב וקטלא בכ"ע אלא אמר ריש לקיש גמר דבר דבר מחמורותיו והשתא טפי הוה בעי למיפרך ולימא רבי יוסי ברבי חנינא תרוייהו הוכח תוכיח אלא דהוה קשה ליה דאיצטריך ג"ש ולא הוה ידע במאי וקאמר מסתברא דאתיא הוכח תוכיח: מאי אתיא נערה שוה ומפקא ליה מפשטיה לגמרי. ודוקא הא אורסה הוי שוה וקשה דבריש סנהדרין (יבמות ד' ע"ב) ילפינן דערל אסור בתרומה מגזירה שוה דתושב ושכיר מפסח וכתיב תושב ושכיר לא יאכל בו גבי פסח משום גזירה שוה אע"פ שאינו אמת דהא תושב ושכיר אוכלין בפסח כדאמרינן התם דלא קאי ליה רביה ומפקי' קרא מפשטיה טפי מהכא ואומר ר"י דהתם תושב ושכיר מיירי בערלים והכי לא יאכל ותושב דלאו תושב ישראל קאמר דהא לא קאי ליה רביה אלא דאי בערל ומשום הפסולה כתביה:

ארוסה בת סקילה היא · וא"ת מאי קושיא ליה הא הכא לא נפיק קרא ממשמעותיה ואי לא איצטריך לגופיה כ"ש דניחא טפי דג"ש שופטה ואומר ר"י דהכי פירושו ארוסה בת סקילה היא וכיון דלא איצטריך למידי אלא לגזירה שוה הוה ליה למיכתב אשר לא ארוסה בהויה ומאי שני למיכתב אשר לא אורסה דהוכא למעטי ולמימר הא אורסה לעצמה דבעלמא אי הוה בארוסה שום היתום הוה אתי שפיר במה ששינה הלשון דאמרינן הא דשנה וכתב אורסה למדרש לגזירה שוה ואתא פשטיה לאתויי אבל השתא למה לי:

לאבי הנערה ולא לאבי מתה · וא"ת דבפרק נערה לקמן (דף מג:) גבי סרחה ולבסוף בגרה אידון בסקילה דרשינן הנערה שסרחה כבר וי"ל דהתם מעניינא דקרא והכא מעניינא דקרא והתם ודאי אתיא לחייבה דאי לפוטרה לפסוק קרא מיניה ואנא ידענא דלא הויא בסקילה דלאו נערה היא והכא לאוקמא דקנס לא אצטריך דמסברא מחייב אשמת ביאה ואי אפשר לפוטרו בולא כלום הלכך אתא לפוטרו:

יש בגר בקבר ודבנה הוי · וא"ת היכי מצי למימר דהא מורשת קנס לבנה הא אין אדם מוריש קנס לבניו כדאמרינן ריש פרק נערה לקמן (דף מב) ובסמוך נמי אמר יש בגר בקבר נמי לא פקע אב ויהא לו מורשת ירושה ומיהו הוה דבסמוך יש להוכיח דנפקא מינה אם היה חייבת להתריס דהם יש בגר בקבר פקע אב אע"ג דאדם מוריש קנס דהעלין בעלי חובות כלום דלא פקע אב והקנס הוא שלו ולא שלה ויש לומר *דהכא כ"מ לאקשויי והא אין מורשת קנס לבנה אלא דעדיפא מיניה פריך ור"י מוקי לה בעיא דהכא בבושת ופגם דממונא הוי וישנם לנורים ואע"ג דתנן ברים נערה (שם מב:) לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה והבושת ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן משמע דאין יכול להוריש בושת ופגם ואור"י דלענין זה ודאי איתקוש בושת ופגם לקנס דכתיב תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם דלמי הוה ניחא אבל למילי אחריני לא איתקוש דהא בושת ופגם משלם ע"פ עצמו וקנס אינו משלם ע"פ עצמו אבל קשה לר"י ע"ס דאמרינן במרובה (ב"ק דף עא. ושם) ה"ל חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר ואיתיביה גנב מנכסי אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו משלם תשלומי ד' וה' והא הכא כיון דמת אביו זכה ליה במנתא דידיה וקתני דמשלם תשלומי ד' וה' ומשני הכ"מ שעמד בדין משמע דאי לאו משום דחמשה חצאי בקר ולא חמשה חצאי בקר הוה אתי ליה שפיר ולא הוה צריך לאוקמי בשעמד בדין אלמא דאדם מוריש קנס לבניו ומיהו יש לדחות דה"מ למימר ולטעמיך אבל קשה דמסיק לגופיה ה"ל חמשה בקר אמר רחמנא ואפי' חמשה חצאי בקר ה"ל מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא פירוש דקתני גנב מנכסי אביו ומת ואח"כ טבח ומכר פטור ה"ל רישא קרינן ביה וטבחו כולו באיסורא סיפא לא קרינן וטבחו כולו באיסורא משמע דאי קרינן ביה וטבחו כולו באיסורא חייב אע"ג דלא עמד בדין דאדם מוריש קנס לבניו דאי בעמד בדין לא מחייב קנס דפטו הוא טובח ומוכר וקי' ל"י דמיירי דעמד בדין ואמרו חייב אתה ניתן לו דאם הוא טובח אחרי כן חייב כדאמרינן בהגוזל (שם דף קו: ושם) ור"י הלבן מיכן דהוא דפרק נערה איירי לענין קרבן שבועה והכי פירושו דסוגיא דהתם מודיעא לך לענין קרבן שבועה דרחמנא פטריה מכתב בעמיתו בפקדון וכי קאמינא דממון הוי להורישו לבניו אם יתבעוהו לאחר מיתת אביהן קנס שהיה חייב לאביהן שהעמידו בדין ונתחייב וכפר ונשבע והודה הואיל והמפל ליורשין כבר היה ממון שכבר עמד בדין ולא היה יכול להודות ולהפטר א"כ הוי דומיא דפקדון דקרא ומחייב קרבן שבועה ואיתיביה ר"ש אומר כו' דהאמין הוא ופירוש שהם היו נאמנים אין מתחייב הסופר קרבן שבועה על שעתם והא לאו בעל דברים דידהו הוא אלא ש"מ דהאמין קא' ומסיק כי קאמר רבה דממון הוא להורישו לבניו בשאר קנסות לענין חיוב קרבן שבועה ומסיק דאיצטריך וכהם לעמדה בדין ובגרה ואחר כך מתה דמינה קא ירית מכל מקום עיקרו קנס מיקרי לגבי דידה ודידיה ולא דמי לשאר קנסות דמוריש לבניו דלגבי בניו לאו הוי קנס כלל ומיהו לכך להורישו לבניו לא משמע כפירוש זה. [ועיין תוס' ב"ק קמא יג. ד"ה סיפא].

פלג

תוספות רי"ד

אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה. פי' בכגון שלא הספיק להעמידו בדין עד שמתה. אבל אם עמד עמה בדין חייב [אר"ג] ...

[פי' שמו' יקח עת. ד"ה רבי יהודה ותוס' יבמות ע. ד"ה סבר] [לעיל י. [לעיל כט:]] [לעיל לג: לקמן] [לעיל כט:] [שמ' שם' עמית כ' ד"ה לאבי] [נ"ל דהכא נמי]

ומי מעברא והתני רב ביבי קמיה דרב נחמן *שלש נשים משמשות במוך אלו הן קטנה ומעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר ותמות מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תגמול את בנה ואיזוהי קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום אחד עד שתים עשרה שנה ויום אחד פחות מיכן ויתר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר"מ וחכמים אומרים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו משום שנאמר °שומר פתאים ה' וכי תימא דאיעברא כשהיא נערה ואולידה כשהיא נערה ובשיתא ירחי מי קא ילדה והאמר שמואל *[א]אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים וכי תימא בציר הוא דליכא הא טפי איכא הא אלא קאמר אלא הכי קמיבעיא ליה יש בגר בקבר ופקע אב או דלמא אין בגר בקבר ולא פקע אב מר בר רב אשי בעי לה הכי מיתה עושה בגרות או אין עושה בגרות תיקו בעי מיניה רבא מאביי בא עליה ונתארסה מהו א"ל [ב]מי כתיב ונתן לאבי הנערה אשר לא ארוסה ולטעמיך הא דתניא [ג]בא עליה ונשאת לעצמה מי כתיב ונתן לאבי הנערה אשר לא נשואה הכי השתא התם הואיל ובגרות מוציאה מרשות אב ונישואין מוציאין מרשות אב מה בגרות בא עליה ובגרה לעצמה אף נישואין בא עליה ונשאת לעצמה אלא אירוסין מי קא מפקי מרשותא דאב לגמרי הא תנן *[ד]נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין לה נדריה: **מתני'** *[ה]המפתה נותן שלשה דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו אונס שנותן את הצער מה בין אונס למפתה האונס נותן את הצער והמפתה אינו נותן את הצער האונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא האונס שותה בעציצו והמפתה אם רצה להוציא מוציא [ו]כיצד שותה בעציצו אפילו היא חיגרת אפי' היא סומא ואפילו היא מוכת שחין [ז]נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר °*ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: **גמ'** צער דמאי אמר אבוה דשמואל צער שחבטה על גבי קרקע מתקיף לה רבי זירא אלא מעתה חבטה על גבי שיראין הכי נמי דפטור וכי תימא הכי נמי והתניא ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון *אונס אינו משלם את הצער מפני שסופה

(תהלים קטז) (דברים כב)

רש"י

ומי מעברא · בקטנות או בנערות כשהיא בת קנס שתלד בנערות: משמשות במוך · מותר להן לשמש במוך ואינן כמשחיתות זרע: שמא יעשה עוברה סנדל · שאם תתעבר עובר שני פוחת השני את צורת (א) הראשון ודומה לסנדל שהוא דג שבים: שמא תגמול את בנה · מפני שהחלב נעכר כשמתעברת ואינו טוב ליונק ותצטרך להפסיקו משדים וימות: פחות מכאן · מבת אחת עשרה שנה משמשת כדרכה לפי שלא תתעבר: ויתר על כן · על בת שתים עשרה שנה משמשת כדרכה שאם תתעבר לא תמות אלמא בקטנות לא מיעברא שיבא לכלל לידה דהא ותמות קתני: וכי תימא · מבת שתים עשרה ויום אחד שהגיעו ימי הנעורים נתעברה וילדה בנערות ומתה בנערות הא נמי ליתא דאמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים משתביא שתי שערות הויא נערה באותן שתביא משתים עשרה שנה והלאה ומשתביאם עד שתבגור ששה חדשים ותו לא ומתניתא דקתני מבת שתים עשרה ואילך אי מעברא לא מתה במביאה שתי שערות קודם שתתעבר קאמר אבל כל זמן שלא הביאה קטנה היא והאי דנקט מנין שנים משום דבציר משתים עשרה ויום אחד אפילו הביאה שערות אינו אלא שומא כדאמרינן במסכת נדה ובקדושין: ופקע אב · פקעה תביעת אב וזכה הלה במה שבידו שאין בעל דינו קיים וקנס לאו ממון הוא להורישו לאביה בתורת ירושה כל כמה דלא גבתיה: או אין בגר בקבר · לאפקועי תביעת אב: מר בר רב אשי · לא בעי לה בעיא דרבא משום בגר בקבר אלא אם מתה בנערותה מי פקעה כי בגרות דמחיים או לא ולהאי לישנא דמר בר רב אשי אליבא דרבא אמרו לעיל מילתא דפשיטא ליה לאביי מיבעיא ליה לרבא דאילו ללישנא קמא מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתה לא מפקעא ודלא כאביי כל זמן שלא בגרה וכי קא מיבעיא ליה בבגר בקבר קמבעיא ליה אבל במיתה כל זמן שלא בגרה פליג אדאביי ואמר לא מפקעא וחייב: מיתה עושה בגרות · עושה דין בגרות דמפקעא כח אב כי בגרות: מהו · מי הוי לאביה או לעצמה: בגרות מוציאה מרשות אב · דלא מצינו שזיכתה לו תורה בבתו אלא מכר בקטנות ושאר שבח כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות כדילפינן בפרק נערה (לקמן דף מו:) אבל בבגרות לא אשכחן וכיון דלא זיכתה לו תורה אנן מהיכא תיתי לן לזכותו בשלה: ונשואין מוציאין מרשות אב · כדאשכחן בהפרת נדרים דכל זמן דלא ניסת אביה מיפר ומשניסת אין יכול להפר: בא עליה · כשהיא נערה ובגרה: לעצמה · דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה אם נערה היא בשעת נתינה: אביה ובעלה · ואינו מופר עד שיפרו שניהם: **מתני'** בושת ופגם · במתני' לקמן מפרש להו: האונס נותן מיד · לאביה אע"פ שכונסה: לכשיוציא · בגמרא פריך אטו אשתו היא ומפרש לה לכשלא יכנוס דאם כנסה אינו נותן קנס כדכתיב מהר ימהרנה לו ואם מאן ימאן וגו' כסף ישקול אבל אונס כתיב ונתן חמשים כסף ולו תהיה לאשה: שותה בעציצו · בכלי שבחר לו לשתות בו כלומר על כרחו ישאנה כדכתיב לא יוכל לשלחה (דברים כב): **גמ'** שכ...

תוספות

שלש נשים משמשות במוך · פי' בקונטרס מותרות לשמש במוך אע"ג דשאר נשים אסורות משום השחתת זרע ואין נראה לר"ת *דהא קטנה ואילונית מותר לשמש בהדייהו ולא הוי השחתת זרע כיון שהוא דרך תשמיש ומפרש ר"ת משמשות צריכות לשמש במוך אחר תשמיש ועלה טובה קמ"ל ולר"י נראה לקיים פי' הקונט' דבריש נדה (דף ג.) משמע שהמוך הוא במעיים כל שעה והוי כמשמש על האבנים ועל העצים ולא דמי למשמש קטנה ואילונית ועוד אפילו היתה נותנת מוך אחר תשמיש אסורה °דאף על פי שאינה מצווה על פריה ורביה מ"מ אסורה היא להשחית זרע כדמשמע בנדה (דף יג·) דתנן כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תיקצץ ומפרש בגמרא משום דנשים לאו בנות הרגשה נינהו משמע דאם היו בנות הרגשה הוו אסירי ויש לדחות דלאו בנות איסור הרגשה נינהו קאמר: **וכי** תימא בציר הוא כו' והא בלבד קאמר · בקונטרס (בקדושין דף עט.) ל"ג ליה דבלאו בלבד משמע טפי לא*: **בא** עליה ונתארסה מהו · לרבי עקיבא דמתני' קא מיבעיא ליה דאמר נתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה דמי אמרינן כיון שיצאה מרשות האב לענין קנס יהא קנסה לעצמה או דלמא כיון דלענין שאר מילי לא נפקא מרשות האב יהא קנסה לאביה אבל לרבי עקיבא דברייתא פשיטא דקנסה לאביה ולר' יוסי הגלילי נהי דאמר אין לה קנס נמי לא מיבעיא ליה דהא דאין לה קנס לאו משום מיפק מרשותא דאב היא אלא גזירת הכתוב הוא דאין לה קנס ולא נפקא באירוסין כלל מרשות אביה דאב זכאי בקדושיה ובמעשה ידיה אע"ג דנתארסה והא דקא בעי לה סתם ולא קאמר לרבי עקיבא בהדיא מהו משום דהלכה כר' עקיבא מחבירו: **הואיל** ונישואין מוציאין מרשות אב · פי' בקונט' דילפינן מהפרת נדרים ואע"ג דקי"ל דממונא מאיסורא לא ילפינן ה"מ לאוקמה ברשות אב הוא דלא ילפינן ממונא מאיסורא אבל לאפוקי מרשות האב ילפינן שפיר מהפרת נדרים דבסברא מועטת יש להוציאה מרשות אב ור"י ב"ר אברהם פי' כיון דגלי לן קרא דלאוקמה ברשות אב איסורא וממונא שוין ה"ה לאפוקה [ור"י מפרש דנישואין מוציאין מרשות אב מדדרשינן איש אמו ואביו תיראו איש סיפק בו' אשה אין סיפק בידה לעשות ולא נהירא דמעשה ידיה אינו לבעל מן התורה]: **מה** בוגרת בא עליה ובגרה לעצמה · פירוש דהא מלינו בוגרת שיוצאה מרשות אב לענין ממון וקשה דה"נ נישואין מוציאין מרשות אב לענין ממון ואמאי צריך למילף מבוגרת ונראה דבא עליה ובגרה לעצמה נפקא לן מוכתן לאבי הנערה דדרשינן לאבי הנערה ולא לאבי בוגרת: **צער** דמאי · קשה לר"י דמאי קא מיבעיא ליה וכי לא ידע הש"ס שיש צער גדול לבתולה בביאה ראשונה וכמה קטטות הוזות מזה וכ"ת דמאותו צער פשיטא ליה להש"ס דפטור שהרי סופה להצטער בכך תחת בעלה והא איכא כמה תנאי בהכונס (ב"ק דף נט. וסם) דלא חיישי לכחש גופנא פירוש דבר שסופו להיות כן ונראה לר"י דצער בעילה משום תאות תשמיש אינו בא בשעת תשמיש אלא אחר כך וכל צער החבלה דמחייב הינו אותו צער הבא לו בשעת חבלה אבל מה שבא לו אחר כך מיפטר דגרמא בעלמא הוא הלכך בעי צער דמאי ורשב"א מפרש דפשיטא דצער של בתולים ליכא למימר דע"כ תנא דמתני' חייש לכחש גופנא מדמפתה פטור:

תוספות רי"ד

תניא בא עליה ונשאת לעצמה הואיל ובגרות מוציאה מרשות אב. פי' שלא מצינו שזכתה לו תורה בבתו אלא מכר בקטנות ושאר שבח ממון כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות ...

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמא יעשה עוברה וכו' צורת הראשון ...

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שלש וכו' דאע"פ שאינה מצווה על פריה ורביה ...

שסופה להצטער תחת בעלה אמרו לו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה צער של פיסוק הרגלים וכן הוא אומר °ותפשקי את רגליך לכל עובר אי הכי מפותה נמי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה משל דמפותה למה הדבר דומה לאדם שאמר לחבירו קרע שיראין שלי והפטר שלי דאבוה נינהו אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה פקחות שבהן אומרות מפותה אין לה צער והא קא חזינן דאית לה אמר אביי *אמרה לי אם כמיא חמימי על רישיה דקרחא רבא אמר אמרה לי בת רב חסדא כי ריבדא דכוסילתא רב פפא אמר אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחניכי: האונס נותן מיד המפתה לכשיוציא וכו': לכשיוציא אשתו היא אמר אביי אימא לכשלא יכנוס תניא נמי הכי אע"פ שאמרו "המפתה נותן לכשלא יכנום בושת ופגם נותן מיד ואחד "האונס ואחד המפתה בין היא ובין אביה יכולין לעכב בשלמא מפותה כתיב °אם מאן ימאן אביה *אין לי אלא אביה היא עצמה מנין תלמוד לומר ימאן מכל מקום אלא אונס בשלמא איהי כתיב °ולו תהיה מדעתה אלא אביה מנלן אמר אביי *שלא יהא חוטא נשכר רבא אמר ק"ו ומה מפתה שלא עבר אלא על דעת אביה בלבד בין היא ובין אביה יכולין לעכב אונס שעבר על דעת אביה ועל דעת עצמה לא כל שכן רבא לא אמר כאביי כיון דקא משלם קנס לאו חוטא נשכר הוא אביי לא אמר כרבא מפתה דאיהו מצי מעכב אביה נמי מצי מעכב אונס דאיהו לא מצי מעכב אביה נמי לא מצי מעכב תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשיוציא הוא אין לה עליו כלום כשיוציא מי מצי מפיק לה אימא כשתצא היא אין לה עליו כלום "מת *יצא כסף קנסה בכתובתה רבי יוסי ברבי יהודה אומר יש לה כתובה מנה במאי קמיפלגי רבנן סברי *"טעמא מאי תקינו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה ורבי יוסי ברבי יהודה סבר הא נמי מצער לה עד דאמרה היא לא בעינא לך: אונס שותה בעציצו: אמר ליה רבא מפרזקיא לרב אשי מכדי מיגמר גמרי מהדדי להא

ישעיה טז (ותפשקי) — שמות כב (אם מאן ימאן) — דברים כב (ולו תהיה)

שסופה להצטער ס'· ואי חיבוט על גבי קרקע הוא וכי סופה ליחבט על גבי קרקע תחת בעלה: שלי · בתמיה: דאבוה הוא דהא כל שבח נעורים ילפינן לקמן [(דף מו:) לאביה והיאך היא יכולה למחול: ריבדא דכוסילתא · פולטוייר"א דפלמוא"ה בלע"ז: ריבדא. ניקור: כוסילתא · כלי אומן מקיז ולית דגרסי כי תרפתא דסיכורי והיא היא: אמרה לי אם· (א) אומנתו היתה: בת רב חסדא · אשתו של רבא: בת אבא סוראה · דביתהו דרב פפא: נהמא אקושא בחניכי · כלחם קשה שגורר את החיך: אשתו היא · וכי אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא: לכשלא יכנוס · שתמאן היא או אביה או המפתה עצמו: יכולין לעכב · שלא יכניסנה: תהיה · משמע היא מהוה את עצמה לו אלי מעכב · שאם רצה אינו כונס כדאמרינן לקמן ימהרנה לו מדעתו: אביה נמי לא אלי מעכב · אי לאו שלא יהא חוטא נשכר: אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשיוציאה אין לה עליו כלום · ולא אמרינן אין קנסה תחת כתובתה שהרי לאביה נותן מיד אלא כסף קנסה הוא כתובתה וכן אם מת יצא כסף קנסה בכתובתה: מי מצי מפיק לה · לא יוכל לשלחה כתיב: כשהלא היא · אם יצתה מאליה ותבעה הימנו גט: טעמא מאי תקינו רבנן כתובה· לשאר נשים: מיגמר גמרי מהדדי · אונס ממפתה לשקלים ומפתה מאונס לחמשים: להא

אי הכי מפותה נמי · יש לה נער פיסוק רגלים כמו אנוסה ואמאי קאמר אין דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון ואומר מורי הרב דודי ז"ל *דאמתני' לא ה"מ למיפרך אמאי אונס חייב כיון שסופה להצטער בכך תחת בעלה דהא אפילו בעולה מצטערת בכך ואע"ג דבא עליה עתה סופה נמי להצטער ולא תרויה כלום [קלת נראה דאמתני' פריך אמאי מפותה פטור] : קרע שיראין שלי והפטר · ואע"ג דלא אמרה על מנת לפטור איכא למימר דמה..ז הגאת בעילה מחלה לגמ: [לכשיוציא אשתו היא · אפי' פיתה לשם אישות מ"מ פריך אשתו היא כיון דאינה צריכה גט] : בושת ופגם נותן מיד · אע"ג דאיתקש לקנס הייט לענין בכיתן זה למי שזה ניתן אבל יש מקומות שפטור מקנס לגמרי וחייב בבושת ופגם: אין לי אלא אביה היא עצמה מנין כו'. (ב) תימה לר"י במאי מיירי אי בקטנה או בנערה היאך היא יכולה למאן כיון שהאב רוצה והוא יכול לקדשה בעל כרחה למי שירצה וה"ה לזה ואי בשאין לה אב או שבגרה אחר כך מה צריך קרא תיפוק ליה שיכולה לעכב שלא יהא חוטא נשכר כדקאמר אביי בסמוך וכן אביה אמאי צריך קרא לאביי ואומר ר"י דנהי שאינה יכולה לעכב על אביה שלא יקדשנה לו מ"מ מועיל מיאונה לענין שישלם קנס וכן במיאון אביה והא דתניא הכא המפתה לכשלא יכנוס צריך לפרש לכשלא יכנוס מדעתה ומיהו קשה דהכא דרשינן מאם מאן ימאן מ"מ שהיא יכולה לעכב ובפרק נערה (לקמן מד:) דרשינן מינה לרבות יתומה לקנס וי"ל דליכתוב או מאן מאן או ימאן ימאן מאי מאן ימאן ש"מ תרתי ובכה"ג אמרינן במרובה (ב"ק דף סה· ושם) גבי אם המצא תמצא ובהחובל (שם דף פה·) גבי ורפא ירפא ועוד נראה דלאו מיתורא דקרא דריש לה התם דאם כן מאי פריך מינה לרבי יוסי בר' חנינא דפטר מוציא שם רע על היתומה דהאי מפתה דרבי קרא אלא כן הוא עיקר כמו שפירש בקונטרס לקמן דלאו מריבוי דריש אלא ה"פ לרבות יתומה לקנס דדרשינן שיש קנס כשהיא מעכבת והוא הדין דה"מ למימר לרבות בוגרת לקנס כשהיא מעכבת דדוקא בבוגרת או ביתומה יש קנס בעיכוב שלהן אבל כל זמן שלא בגרה תלוי באב והשתא דייק התם שפיר דשמעינן דסבר האי תנא שיש קנס ביתומה ולא ממעטינן ליה מדכתיב לאבי הנערה אע"ג דליכא ריבוי ליתומה כדפירשתי דאיכא לאוקמי קרא לבוגרת: אלא אונס בשלמא איהי כו'· תימה כיון דאונס ומפתה מיגמר גמירי מהדדי להא מילתא נמי ליגמרו מהדדי כדפריך בסמוך ומאי קאמר אלא אביה מנלן וי"ל דלהאי מילתא לא גמרינן מהדדי דהא מפתה יכול לעכב ואונס שותה בעציצו וה"ה ה"נ אין אביה יכול לעכב וה"נ קאמר אביי בסמוך ורבא לא מסתבר ליה למימר הכי כיון דאיכא ק"ו וא"ת ואיסי גבי אונס אמאי איצטריך למיכתב ניליף לאביי מסברא שלא יהא חוטא נשכר ולרבא מק"ו ויש לומר דלו תהיה לאשה איט מיותר [דאיצטריך לעשה ולדרשות דלעיל מהר"ס · ה"נ אביי ורבא לא הוו משמע הכי אלא בתר דגלי קרא בהדיא] : מפתה דאיהו מצי מעכב · ואפי' פיתה לשם אישות יכול הוא לגרשה: טעמא מאי תקינו לה רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה · אע"ג דבתולה יש לה כתובה מן התורה זאת בעולה היא ומיהו תימה דקא פסיק ותני דבכל ענין אין לה כתובה אפילו בא עליה שלא כדרכה ובתולה גמורה היא ויש לה כתובה מן התורה דהא אם בא עליה שני יש לה קנס ולא הוי טעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תימה לר"י כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אלמנה אמאי תקינו לה רבנן כתובה לא היה להם לתקן אלא לגרושה בלבד ואומר ר"י דמתוך שהוצרכו לתקן בגרושה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקינו נמי לאלמנה משום חינא ומיהו לכתחילה לא היו מתקנים משום חינא קשה לרשב"א הא דהניא בהחובל (ב"ק דף פט. ושם) וכן היא שחבלה בבעלה לא הפסידה כתובתה ופריך אמאי תזבין לכתובתה *בטובת הנאה ותיתיב ליה בהאי חבלה ומשני הא מני רבי מאיר היא דאמר אסור לאדם שישהא את אשתו בלא כתובה אפילו שעה אחת והשתא כיון דטעמא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תזבין כתובתה על מנת שאם תתאלמן אבל אם יגרשנה יהא לה כתובה דהתם לא שייך משום חינא ואומר ר"י כיון דבשאר נשים שייך חינא אף על גב דבזאת לא שייך לא פלוג רבנן ואסור להשהותה בלא כתובה לר"מ וא"ת ואמאי תני הכא יצא כסף קנסה בכתובתה ליתני מת אין לה עליו כלום דהא לא תקינו רבנן לאלמנה אלא משום גרושה והכא מכח גרושה אין לתקן לזאת דהא לא מצי לגרשה ואור"י דה"נ כיון דשייך בה חינא כמו בשאר אלמנות אין נט לשנותה משאר אלמנות להכי איצטריך טעמא דילא ככף קנסה בכתובתה ולא תנו במה דאין לה כתובה:

מהר

[ת"י דאמתניתא לא ה"מ ס'· פכרש"א]

פ"י כ"י

עו א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' ז סמג עשין נד טור אה"ע סי' קנז:
עז ב מיי' פ"א שם הל' ג סמג וטור שם:
עח ג ד מיי' שם הל' ד:

פ"י כ"י

תוספות רי"ד

המפתה לכשיוציא וכי אשתו היא · אמר אביי אימא לכשלא יכנוס. פי' שתמאן הוא או היא או אבי' דדרשי' לו מדעתו. אבל אם כנסה אינו נותן כלום דכתיב גבי מפתה מהר ימהרנה לו לאשה ואם מאן ימאן אביה לתתה לו כסף ישקול· תנ"ה אע"פ שאמרו המפתה נותן לכשלא יכנוס בושת ופגם נותן מיד אחד האונס ואחד המפתה בין היא ובין אביה יכולין לעכב. פי' שלא יכנסנה. בשלמא מפותה כתיב אם מאן ימאן אביה אין לי אלא אביה היא עצמה מנין ת"ל מאן ימאן מ"מ· אלא אונס בשלמא איהי דכתיב ולו תהיה לאשה מדעתה אלא אביה מנלן · אביי אמר שלא יהא חוטא נשכר · רבא אמר (קנס) [ק"ו] הוא מה מפתה שלא עבר אלא ע"ד אביה בין היא בין אביה יכולין לעכב אונס שעבר על דעתה וע"ד אביה לא כ"ש · תניא אע"פ שאמרו האונס נותן מיד כשהיא יוצאה. פי' כגון שנתרצו שניהן בגירושין אין לה עליו כלום· מת יצא כסף קנסה בכתובתה· ר' יוסי ברבי יהודה אומר יש לה כתובה מנה קיי"ל כת"ק והמפתה אם רצה להוציא מוציא מ"מ אמר רב אשי א"ק יהר ימהרנה לו מדעתו פירוש ומאי דתנן אם רצה להוציא יוציא מתפרש אם רצה שלא יכנום לא יכנום בדפרישנא לכשיוציא דרישא:

[קדושין לא: וש"נ]

דוכין סו.

דברים כב

[לעיל יא: וש"נ]

לקמן פד·

[לעיל יא: לקמן פד· יבמות פט·]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמרה וכו' אומנתו· נ"ב דילדתו אמו ומתה פי' קדושין דף לא ע"ב: (ב) תוס' ד"ה אין לי וכו' תימה. נ"ב פי' שלים מקדש דף מ ע"א ובמ"ם בסוף' לשם:

פ"י כ"י

לנבעלה בטובת הנאה פ"י. פכרש"א

להא מילתא נמי ליגמרו מהדדי אמר קרא °מהר ימהרנה לו לאשה לו מדעתו: כיצד שותה בעציצו כו': אמר רב כהנא אמריתא לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא ניתי עשה ונדחה ל"ת אמר לי °היכא אמרינן *ניתי עשה ונידחי ל"ת כגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיומיה לעשה אבל הכא אי אמרה דלא בעינא מי איתיה לעשה כלל: **מתני'** יתומה שנתארסה ונתגרשה ר' אלעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור: **גמ'** אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן ר"א בשיטת ר"ע רבו אמרה דאמר *יש לה קנס וקנסה לעצמה ממאי מדקתני יתומה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה °יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה °לעצמה א"ר זירא אמר רבה בר שילא אמר רב המנונא סבא א"ר אדא בר אהבה אמר רב °הלכה כר' אלעזר *קרי רב עליה דרבי אלעזר טובינא דחכימי: **מתני'** *איזהו בושת °הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת בשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה °קנס שוה בכל אדם וכל שיש לו קצבה מן התורה שוה בכל אדם: **גמ'** ואימא *חמשים סלעים אמר רחמנא מכל מילי א"ר זירא °יאמרו בעל בת מלכים חמשים בעל בת הדיוטות חמשים א"ל אביי אי הכי גבי עבד נמי °יאמרו עבד נוקב מרגליות שלשים עבד עושה מעשה

תורה אור: °שמות כב

רש"י

להא מילתא · שיהיה מפתה נושא על כרחו: עשה · לו תהיה לאשה: ונדחה את לא תעשה · דאינה ראויה לבא בישראל כגון ממזרת: מי איתיה לעשה כלל · השתא נמי מלמדין אותה לומר איני רוצה: **מתנ'** יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור · דכיון דיתומה היא וקנס שלה היא ואחילתיה דמדעתה נתפתתה לו פטור ובגמרא מפרש דנתארסה ונתגרשה מילתא אחריתי היא ולא איתומה קאי: **גמ'** בשיטת ר"ע רבו אמרה · דאמר במתני' *נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה והך נתארסה ונתגרשה דר' אלעזר כשאביה קיים וקרי לה יתומה משום דפקע זכות אב מינה לגבי קנס: ממאי · דכר"ע סבירא ליה: מדקתני אונס חייב ומפתה פטור · אלמא יש לה קנס ולעצמה הלכך מפתה פטור דמדעתה עבד ואונס חייב ואפילו אביה קיים דאי יתומה כדקתני פשיטא דמפתה פטור אלא הא קמ"ל כו': יתומה פשיטא · מסקנא דמילתא דר' יוחנן היא: טובינא דחכימי · מאושר שבחכמים אשרי מתרגמינן טובאי ר' אלעזר הוא ר' אלעזר בן שמוע ותלמידו של ר"ע היה כדאמרינן ביבמות בהבא על יבמתו (דף סב:) והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום ושנה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש ורבי אלעזר בן שמוע: **מתנ'** הכל לפי המבייש · אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב: והמתבייש · לפי חשיבותו בושתו: כאילו היא שפחה · בגמרא מפרש מאי גריעותא מחמת בעילה: **גמ'** יאמרו כו' · והיכן הוא חילוק שביניהן אלא בושת הלכך יהיב בושת: גבי עבד · שנגחו שור שנתנה תורה קצבה ל' שקלים:

תוספות

מהר ימהרנה לו מדעתו · וא"ת ולו תהיה לאשה נידרוש נמי לו מדעתו והא דכתיב לא יוכל לשלחה היינו היכא דכבר נשאה וי"ל דאין סברא שיהיה מדעתו כיון שאם נשאה לא יוכל לשלחה [ועוד ולו תהיה קאי אאשה ולהכי בעינן מדעתה אבל מהר ימהרנה קאי אגברא]: **ניתי** עשה ונדחה לא תעשה · לאו אנמצא בה דבר ערוה פריך דהא אית בה לאו ועשה כדאמרי' בפ"ק דיבמות (דף יא: ושם) לא יוכל בעלה וגו' לרבות סוטה שנסתרה והיינו לאו ודרשינן (סוטה דף כז:) ונטמאה ונטמאה חד לבעל וחד לבועל אלא אשאינה ראויה לקהל פריך וא"ת ומאי פריך וליתי עשה ולידחי ל"ת הא דריש מקרא בהדיא במשנה דבעינן אשה הראויה לו ולמאי דמשני דלא חשיב עשה קשה דמאי אילטריך קרא למעוטי שאינה ראויה לו וי"ל דלאו מיתורא דקרא מפיק ליה במתניתין אלא דולו תהיה לאשה משמע מדעתה ולהכי ממעט אשה שאינה ראויה לו דהא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתא לעשה כלל הלכך לא חשיב עשה ולא דחי לא תעשה ומ"מ ס"ד דפריך השתא היכא דאמרה בעינא ליה ליתי עשה ולידחי ל"ת ומסיק דאפילו אמרה בעינא ליה לא חשיב עשה דלא דמי למילה בצרעת אי נמי מיתורא דקרא דריש ופריך דליתי עשה וידחה ל"ת ויתורא דקרא טקי לחייבי כריתות דאי לאו קרא הוה שרינן אפי' חייבי כריתות דהואיל ואיתרבו לקנס לעיל בריש פירקין איתרבו נמי לנישואין דקראי משתמעי שפיר דהיכא דאיכא קנס איכא נמי נישואין אי נמי יש לומר דהכי פריך ניתי עשה ונידחי לא תעשה וכי תימא מאי הכא דגלי קרא א"כ ניגמר מיניה בכל דוכתא דלא דחי ומשני דלא חשיב עשה ומ"מ אילטריך קרא דאי לאו קרא הוה חשבינן ליה דלא אפשר לקיים שניהם וחשיב עשה דעיקר מצוה היא לישא כי היכי דאמרינן בפרק ב' דיבמות (דף כא·) דחליצה במקום יבום לאו *כלום הוא:

כגון מילה בצרעת · *אומר ר"ת דלסימנא בעלמא נקטיה דהא בקוצץ בהרתו איכא עשה ולא תעשה כדאמרינן בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלב:) ללשון אחד הכתוב בספרים ומהתם לא ילפינן בעלמא דליתי עשה ודחי לא תעשה ועשה דמה למילה שכן נכרתו עליה י"ג בריתות אלא עיקר מילתא מכלאים בציצית וא"ת והא כלאים בציצית אפשר לקיים שניהם שיעשה בטלית למר חוטין של למר ואומר ר"י דבטלית של פשתן אי אפשר לקיים שניהם דלא אפשר לקיים מצות תכלת אלא ע"י כלאים דתכלת עמרא הוא וזה אין לנו לומר שיהא אסור ללבוש טלית של פשתן משום דאפשר בשל למר דאין זה חשוב אפשר והא דאמרי' בפ' התכלת (מנחות דף מ· ושם) כל המטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמיהין ומפרש בגמרא גזירה משום קלא אילן ופריך לא יהיה אלא לבן ומשני אפשר במינו כדריש לקיש דאמר כל מקום שאתה כו' התם ודאי כיון דליכא תכלת אלא הכל לבן מצות לבן אפשר לקיים במינו וא"ת והא אמר התם לעיל *חוטי למר פוטרין בשל פשתן ושל פשתן פוטרין בשל למר ואמאי פוטרין והא אפשר לקיים שניהם דלבן אפשר במינו ואור"ת דכל ד' חוטין לבן ודאי אסור דאפשר במינו אבל התם קאמר דשני חוטי למר לבן פוטרים בשל פשתן דמגו דתכלת פטרה שכבר נעשה כלאים ע"י תכלת שבו לבן של למר נמי פטר ומגו דשני חוטי לבן של למר פוטרים בשל פשתן שני חוטי לבן של פשתן נמי פוטרין בשל למר אע"ג דלא נעשה התם כלאים ע"י תכלת שבו וצריך עיון אם שני חוטי לבן של פשתן ושני חוטי לבן של למר מותר לתת בטלית של למר או בטלית של פשתן דשמא לא הותרו שני חוטי לבן אלא דווקא במקום תכלת אבל שלא במקום תכלת לא או דלמא לא שנא דהא שני חוטי לבן של פשתן פוטרים בשל למר אע"ג דהתם תכלת לא מעלה ולא מוריד דע"י אותו תכלת לא נעשה אכתי כלאים ואין להקשות אי שרו שני חוטי לבן בכלאים אפי' אין תכלת עמהן אמאי מטיל תכלת בסדין בירושלים אינו אלא מן המתמיהין יטילו עמו שני חוטי לבן של פשתן דאפילו הוי ההוא תכלת קלא אילן או לבן גמור שרי דאיכא למיגזר שמא יטילו עמו שני חוטי לבן של למר ויסברו שאותן שני חוטין הצבועין הן תכלת ויהיו כל ד' חוטין לבן של למר: [אי אמרה לא בעינא מי איתיה לעשה כלל · הקשה הר"ר עזרא אמאי איצטריך קרא בפ"ק דיבמות (דף ה:) דאין עשה דכיבוד דוחה שבת הא ליכא עשה דאי אמר לא בעינא לכיבוד מי איתא לעשה כלל וי"ל דהתם מ"מ מיד כשצוה אב הוי עשה לעשות מצותו ול"נ דהכא גבי דידה ליכא עשה דהא אי בעיא אמרה לא בעינא ליה הלכך אין לה לעבור בלאו משום עשה דידיה דהיא מוזהרת כמותו והשוה הכתוב אשה לאיש כדאמרינן בים מותרות (יבמות דף פד:) · תו"י כ"י]:

הכי גרסינן ממאי מדקתני האונס חייב והמפתה פטור יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל כו' · כלומר מדקתני האונס חייב והמפתה פטור ש"מ דיש לה קנס וקנסה לעצמה דאי משום יתומה נקט מפתה פטור פשיטא דפטור דהא מחלה אלא ע"כ לא נקט מפתה פטור אלא משום נערה שנתארסה ונתגרשה ולא נקט יתומה במתני' אלא ליתן טעם אמאי מפתה פטור והלא קנסה לאביה ואשמעי' דהרי היא כיתומה שקנסה לעצמה וא"ת ומכלן הא אדרבה אימא דנקט יתומה למידק טעמא דהויא נמי יתומה הא אינה יתומה אפילו מפתה חייב דקנסה לאביה וי"ל דלית לן למימר דלדיוקא אתא כל זמן דיכול לומר דלגופיה אתא: *__אחד__ כדרכה ואחד שלא כדרכה · שלא כדרכה ה"ל למינקט ברישא אלא כן דרך הש"ס שאינו חושש כדנקט לעיל (דף לה·) בתנא דבי חזקיה בין מתכוין לשאין מתכוין דה"ל למינקט שאין מתכוין ברישא כדקתני בין שוגג למזיד אלא כן דרך הש"ס במקום שצריך לשנות הן ולאו*: **יאמרו** בעל שלימה חמשים · פירוש הראשון שבא עליה שלא כדרכה דמחייב קנס אפילו שלא כדרכה כדאמרינן בפ"ק דקידושין (דף ט:) באו עליה י' ועדיין היא בתולה כו' פירוש שלא כדרכה וקאמר מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ובפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נט· ושם) גבי ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכ"ג כו' ופריך היכי דמי אילימא כדרכה תיפוק ליה דהויא לה בעולה אלא לאו שלא כדרכה והכא הוה מצי למינקט שבאו עליה ב' שלא כדרכה וכן בפרק בן סורר (סנהדרין עג:) דמוקי ההיא דאלו נערות שיש להן קנס כגון שבא עליה שלא כדרכה וחזר ובא עליה כדרכה הוה מצי למינקט וחזר ובא עליה שלא כדרכה ומה שקשה על פירוש הקונטרס דהתם פירש בהבא על יבמתו (יבמות דף נט·) ובפרק קמא דקידושין (דף ט:): ואימא

עין משפט נר מצוה

עם א מיי' פ"ג מהל' ציצית הלכה ו:

פ ב מיי' פ"ב מהלכות נערה הלכה יד סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז:

פא ג מיי' פ"א שם הל' ט סמג וטור שם:

פב ד מיי' פ"ב שם הל' ד ומיי' פ"ג מהל' חובל ומזיק הל' א סמג שם ועשין ע טור שם וטוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף כד:

פג ה מיי' פ"ב מהלכות נערה הל' ג סמג עשין נד טור אה"ע סי' קעז:

תוספות רי"ד

מתני' כיצד שותה בעציצו אפי' היא חיגרת ואפילו סומא אפי' מוכת שחין נמצא בה דבר זימה או שאינה ראויה לבוא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: וליתי עשה ולדחי את ל"ת היכא אמרי' דאתי עשה ודחי את ל"ת כגון מילה בצרעת דא"א לי' לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה ליתא לעשה כלל · פי' המורה והשתא נמי מלמדים אותה לומר איני רוצה וקשה לי להאי פי' דא"כ גבי יבם אמאי אמרינן דאתי עשה ודחי ל"ת כיון דכתיב אם לא יחפוץ נלמדנו לומר איני רוצה ליבם ולא לידחי ואמאי אמרי' התם דדחי מ"ה נ"ל לפרש דמאי דאמר רחמנא גבי אונס ולו תהיה לאשה אינה אלא להפיס דעתה ואי אמרה לא בעינא לי' ליתי' לעשה כלל הלכך לאו כלום הוא עשה למדחי את ל"ת כיון שלא ציותו הבורא אלא להפיס דעתה אבל מצות יבום רחמנא הוא דרמי עליה דאע"ג דאמרה אשה לא בעינא לא מיעקרא מצות יבום הלכך מצות דרמי עליה רחמנא הוא ולהכי דחיא את ל"ת ואע"ג דמצי יבם למימר לא בעינא ליבומי כ"א למיחלץ הא אמרי' התם חליצה במקום יבום אינה מצוה: מתני' יתומה שנתארס' ונתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור · פי' שתי נערות הן יתומות אע"פ שלא נתארסה שקנסה הוא לעצמה כיון שאין לה אב שאין אדם מוריש זכות בתו לבניו · וכן נערה שנתארס' ונתגרש' אע"פ שיש לה אב הוי' קנסא לעצמה כר"ע · הלכך האונס חייב ליתן קנסא אבל המפתה פטור דאיהי אחילתי' גביה כיון שנתרצית לו: אמר רבה בב"ח אר"י ר"א בשיטת ר"ע אמרה דאמר נערה המאורסה יש לה קנס וקנסה לעצמה ממאי מדקתני יתומה פשיטא אלא הא קמ"ל דנערה שנתארס' ונתגרשה ה"ה כיתומה מה יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה אמר ר"א ב"א אמר רב הלכתא כר"א וקרי ליה רב עליה דר"א טובינא דחכימא · פי' מאושר שבחכמים תרגום אשריך ישראל טובך ישראל: מתני' איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש · פי' אדם בינוני המבייש בושתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב והמתבייש פי' לפי חשיבותו בושתו: פגם רואים אותה כאילו היא שפחה נמכרת לשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה וקנס שוה בכל אדם וכל שיש לו קצבה מה"ת שוה בכל אדם: ואימא נ' כסף אמר רחמנא מכל מילי · אמר

מסורת הש"ס

[לעיל לח·]

שבת קלב: ביצה ח.

[לעיל לח.]

גיטין כו: כריתות יג:

[ב"ק פג:]

ערכין יד:

ס"א מצוה היא

[ולספרים דלא גרסי הכא מילה בצרעת וכלאים בציצית אלא מילה בצרעת להודיה היינו משום דבכלאים אינו פשוט כל כך דאי אפשר לקיים שניהם · ת"י]

[דף לט:]

שייך לע"ב

[ועי' אריכות תוספות גם בפסחים פט· ועוד ביאור ביאור בסוכה כי ד"ה אתא]

עין משפט
נר מצוה

פד א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' א סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א:
פה ב מיי' שם הל' יד:
פו ג מיי' פ"ג מהלכות אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע שם סי' לז סעיף א:
פז ד ה מיי' פ"ב מהל' נערה הל' ו ופ"א מהל' חובל ומזיק הל' ב סמג עשין נד ועי' טור אה"ע סימן קעז וטור ח"מ סימן תכ סעיף טו:
פח ו מיי' פ"ג מהלכות נערה הל' ב סמג עשין פז ועשין נה טור אה"ע סי' קעז:

ואימא לדידה · אע"ג דפרישית לעיל (דף לח:) דבושת ופגם הוקשו לקנס וניתן למי שקנס ניתן הייט בתר דקים לן הכא דהוי הכל לאביה: **מסתברא** דאביה הוי דאי בעי ס'· וא"ת אמאי לא קאמר דאביה הוי מדקא יהיב מפתה כדאמר לקמן בריש נערה (דף מב·) וי"ל דלמא לא יהיב מפתה דקאי דאביי ורבא באונס כתיבי: **דאי** בעי מסר לה למנול ומוכה שחין · וממעשה ידיה ליכא למילף דהא מיתזגא מיניה כדאמרינן בפרק קמא דקדושין (דף ד· ושם) ולא מקדושין דמעלמא קאתו לה ומתרוייהו נמי לא דהבלה דגופה שאני תימה דהכא לא קים לן בושת ופגם דהוי לאביה אלא מכח שיכול לקדשה למנול ומוכה שחין ואם כן היכי בעי למימר בריש קדושין (דף ג:) גבי קדושי כסף מנא לן דמיקדשה בכסף וקידושין דאביה הן וכי תימא נילף מבושת ופגם הא בושת ופגם גופיה לא קים לן אלא מכח שיכול לקדשה ואומר ר"י דהורתיה דהש"ס דבעי לדחויי אפילו קים לן דבושת ופגם הוי דאביה ממקום אחר *א"כ התם בעי למילף קדושי נערה מבושת ופגם של קטנה ומקדושי קטנה הוה יליף להו אי לאו דהוה אמינא הני מילי קטנה דלית לה יד ונערה אית לה יד כדאמרינן התם לעיל ולהכי קאמר וכי תימא נילף מבושת ופגם דקטנה אע"ג דלהכי אית לה יד כדאמרינן בהחובל (ב"ק דף פז:) יעשה לה סגולה ואפ"ה הוי דאביה ה"נ קדושי נערה ואם *הייט מפרשים דלא קאי אקדושין הא דקאמר ונילף מבושת ופגם אלא אמעשה ידיה דאייתי התם לעיל הוה אתי שפיר אבל לא משמע הכי ועוד דא"כ הכא נמי ה"ל לאסוקי וכ"ת נילף מבושת ופגם כיון דאמעשה ידיה קאי וכן לקמן בפרק נערה (דף מו:): **כמה** אדם רוצה ליתן כו' להשיא לעבדו · תימה דמה שומא היא זו וכי אשה חשובה ממשפחה גדולה איכה נפסדת בפגמה אלא שוה שפחה הניסת לעבד וי"ל דכל אשה שמין לפי מה שהיא בענין זה כמה אדם רוצה ליתן בין בתולה לבעולה להשיא לעבדו אשה כזאת הנפגמת והא דנקט שפחה אורחא דמלתא נקט דאין דרך להשיא לעבדו בת מלכים:

הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה והכתיב אם אמת היה וכו' · תימה לר"י מה בכך אם קרא איירי בבת עונשין מ"מ מליט למימר דה"ה קטנה דהא בא על קטנה מאורסה הוי בסקילה לרבנן בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף סו:) אע"ג דההיא פרשה דנערה המאורסה בבת עונשין כתיבא [כדכתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה] ותירץ דהתם משום דמסקינן בסמוך כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע הלכך מחייבין ליה התם וכולהו עריות ילפי מינה אי נמי דוקא במוציא שם רע סברא הוא לומר דלא מחייב קנס ומלקות אלא בגדולה כיון דקרא איירי בבת עונשין ולא בעלמא משום דמוציא שם רע על הקטנה סברא הוא דפטור דפיתוי קטנה אונס הוא* והוי כמוציא שם רע על הנערה שנתגסה דלא מחייב אבל אין לומר דמסתבר ליה דדוקא בבת עונשין מחייב ליה משום שבא להורגה דבפרק קמא דסנהדרין (דף ח:) בשמעתא דהתראה ללמדו מספק דלא משום דקא גריס לה קטלא מיחייב:

מעשה מחט שלשים אלא א"ר זירא *אילו באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה יאמרו בעל שלימה חמשים בעל פגומה חמשים א"ל אביי אי הכי גבי עבד נמי יאמרו עבד בריא שלשים עבד מוכה שחין שלשים אלא *אמר אביי אמר קרא °תחת אשר עינה הני תחת אשר עינה מכלל דאיכא בושת ופגם רבא אמר אמר קרא °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף *הנאת שכיבה נ' מכלל דאיכא בושת ופגם ואימא לדידה א"ק °בנעוריה בית אביה *כל שבח נעוריה לאביה ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב *מנין שמעשה הבת לאביה שנאמר °וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה *אף בת מעשה ידיה לאביה למה לי תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההיא בהפרת נדרים הוא דכתי' וכי תימא נילף מיניה *ממונא מאיסורא לא ילפינן וכי תימא נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן אלא מסתברא דאביה הוי דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין: *פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת: היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה לשמשו שפחה בעולה לשמשו מאי נפקא ליה מינה אלא בין שפחה בעולה לשפחה שאינה בעולה להשיאה לעבדו ולעבדו מאי נפקא ליה מינה *בעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו: **מתני'** *כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר הבוגרת אין לה לא מכר ולא קנס: **גמ'** *אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש לה קנס במקום מכר דתניא *קטנה מבת יום אחד ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כ"מ שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר וחכמים אומרים קטנה מבת ג' שנים ויום אחד ועד שתיבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר א"ר חסדא מ"ט דר"מ א"ק °ולו תהיה לאשה במהוה עצמה הכתוב מדבר ורבנן אמר ר"ל א"ק (א) נערה אפילו קטנה במשמע שמעה רב פפא בריה דרב חנן מבי כלוחית אזל אמרה קמיה דרב שימי בר אשי א"ל אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה אמר ר"ל *המוציא שם רע על הקטנה פטור שנא' °ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דיבר הכתוב מתקיף לה רב אדא בר אהבה טעמא דכתב רחמנא נערה הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה והא כתיב °ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו בתולים לנערה והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

מתני'

מעשה מחט · הייט תופר: אלא אמר רבי זירא · מהכא מסתברא שאין בושת בכלל חמשים דאם כן אין הפרש בין בעל שלימה לבעל פגומה שנבעלה שלא כדרכה והיכן הוא הפרש שביניהם ש"מ גבי בושת כיון שנפגמה כבר אין בושתה רב כשלימה: תחת אשר עינה · גבי חמשים כסף כתיב: מכלל דבושת ופגם · שאינם משום עינוי שהרי ישנן בשאר חובלין אינו בכלל זה · פגם הוא נזק הניסוס נמי בשאר חבלות: ואימא לדידה הוי · דבשלמא קנס כתיב ביה ונתן לאבי הנערה אלא הני ליהוו לדידה: בנעוריה בית אביה · גבי נדרים כתיב ומיהו איכא למשמע מינה דבימי נעוריה תלאה הכתוב בבית אביה: בתו לאמה · הקיש בת לאמה: תיפוק ליה כו' · אלא על כרחך מהתם לא מצי למילף דההוא בהפרת נדרים כתיב: נילף מקנסא · מה קנסה לאביה אף שאר שבח ממון נעורים לאביה: אלא מסתברא · דבושת ופגם דאב הוא שהרי בידו לביישה בבושת בעילה ולפוגמה בפגם בעילה: דאי בעי מסר לה · לקדשה בביאה: למנוול ומוכה שחין · כדתנן לקמן האב זכאי בבתו בקידושי' בכסף ובשטר ובביאה וכיון דבידו ליטול ממון לפוגמה ולביישה בושה זו השתא אפסדיה האי דפגמה: [מאי נפקא ליה · לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא]: ולעבדו מאי נפקא ליה · למריה מינה אם בעולה היא מי קפיד מריה אלא שיהו להן ולדות: קורת רוח · שזהיר בעבודתו ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: **מתני'** כ"מ שיש מכר · לאב בבתו דהייט בקטנותה: אין לו בה קנס · דאין קנס לקטנה: כל מקום שיש קנס · משהיא נערה: אין מכר · דתניא (ערכין דף כט:) יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת (ב) מטרה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר: **גמ'** זו דברי ר"מ · דאמר אין קנס לקטנה: מבת ג' שנים · שביאתה ביאה ואין בתוליה חוזרין: מכר לא · בתמיה: אף קנס במקום מכר · משהיא ראויה לביאה עד שתביא שתי שערות הוו תרוייהו ומשהביאה שערות עד שתבגר קנס ולא מכר. מאי טעמא דר"מ · דאמר קטנה אין לה קנס: דאמר קרא · גבי קנס ולו תהיה לאשה: במהוה עצמה · במי שיש בידה להקנות עצמה לאישות הכתוב מדבר: אהא מתניתו לה · להא דריש לקיש דאמר כ"מ שנכתב נער בלא ה' וקרינן נערה ללמד על הקטנה בא: שם רע · לא מצאתי לבתך בתולים: פטור · דוענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה מלא כתיב: אלא כאן נערה · האי דכתיב נערה מלא לאו לגלויי עליה אתא אלא על כל מקום שנאמר נער חסר ויליף הכי כאן שאי אפשר אלא בנערה כתיב נערה מלא וללמדך דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

[ערכין ס"ו]
לעיל לב.
לקמן מו: מו: קדושין ג:
[נזרות יב: וש"נ]
ב"ק פז.
לעיל כט: חולין עט:
[לעיל לט. חולין עט:]
לעיל כט. חולין עט: [תוספתא פ"ג ע"ג]
זכריה כב
שם
במדבר ל
שמות כא
דברים כב
שם
דברים כב

[ועי"ש תוס' יומא מט: ד"ה באי ותוס' חולין עג: סד"ה וב כנה]

[בהמו ששים סנער המקשה א"ש שלאי בושת ופגם לאביה נמי שייך פי' מתנייהו ולמעשר כמוהם ולא כמו שפי' שם בקונט' דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין דהכתי לא יש ליה שיכול לקדשה. פי' עה"ג]

תוספות רי"ד

אמר אביי א"ק תחת אשר ענה הני תחת אשר ענה מכלל דאיכא בושת ופגם רבא אמר א"ק ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה נ' כסף · הנאת שכיבה נ' כסף מכלל דאיכא בושת ופגם: ואימא לדידה · פי' דדוקא נ' כסף זכה רחמנא לאב אבל בושת ופגם להוי דידה. מסתברא דאבוה הוי מינו דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין: פגם רואים אותה וכו' · היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדים כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו: מתני' כל מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא קנס ולא מכר אר"י א"ר זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר א"ר חסדא מ"ט דר"מ דאמר קרא ולו תהיה לאשה במהווה עצמה הכתוב מדבר ורבנן אמרי אמר קרא נערה ואפילו קטנה במשמע פי' נער כתיב וקרינן נערה מלה:

[כדסי' יבמות לג: וש"נ]

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר ר"ל אמר קרא נער: (ב) רש"י ד"ה אין מכר וכו' אמרת קל וחומר מטרה:

וניסני

מתני' *האומר פתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואין משלם קנס האומר גנבתי *משלם את הקרן על פי עצמו ואין משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה **המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו המית שורי עבדו של פלוני אין משלם ע"פ עצמו זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו: גמ' וליתני אנסתי לא מבעיא קאמר לא מבעיא אנסתי דלא קא פגים לה דמשלם בושת ופגם על פי עצמו אבל פתיתי דקא פגים לה אימא לא משלם על פי עצמו קא משמע לן מתניתין דלא כי האי תנא דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף בושת ופגם אינו משלם ע"פ עצמו לא כל הימנו שיפגום בתו של פלוני אמר ליה רב פפא לאביי ניחא לה לדידה מאי דלמא לא ניחא ליה לאביה ניחא ליה לאביה מאי דלמא לא ניחא להו לבני משפחה ניחא להו לבני משפחה מאי אי אפשר דליכא חד במדינת הים דלא ניחא ליה: האומר גנבתי משלם את הקרן וכו': איתמר פלגא ניזקא *רב פפא אמר פלגא ניזקא ממונא רב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא ניזקא קנסא רב פפא אמר פלגא ניזקא ממונא קסבר סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דמשלם כוליה ורחמנא הוא דחייס עלויה דאכתי לא איעד תורא רב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא ניזקא קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לישלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דנינטריה לתוריה: סימן היזיק מה והמית כלל: תנן *הניזק והמזיק בתשלומין בשלמא למאן דאמר פלגא ניזקא ממונא היינו דשייך ניזק בתשלומין אלא למ"ד פלגא ניזקא קנסא השתא דלאו דידיה קא שקיל בתשלומין איתיה לא נצרכא אלא לפחת נבילה תנינא תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה חדא בתם וחדא במועד וצריכא דאי אשמועינן תם משום דאכתי לא איעד אבל מועד דאיעד אימא לא ואי אשמועינן מועד משום דקא משלם כוליה אבל תם אימא לא צריכא ת"ש *מה בין תם למועד שהתם משלם חצי נזק מגופו ומועד משלם נזק שלם מן העלייה *ולא קתני שהתם אינו משלם ע"פ עצמו ומועד משלם ע"פ עצמו *)תנא ושייר מאי שייר דהאי שייר חצי כופר אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא

*) [סוכה נד. וש"נ]

הא

רש"י

מתני' פתיתי · בגמ' מפרש אמאי לא תנא אנסתי: ואינו משלם קנס · בבבא קמא* נפקא לן מודה בקנס פטור מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני · והריני חייב בכופר: הרי זה משלם ע"פ עצמו · קסבר כופרא ממונא: עבדו של פלוני · והריני חייב שלשים סלע: אינו משלם · דקנס נינהו שאפי' אין יפה דינר נותן שלשים: גמ' דלא פגים לה · אין לעז של אנוסה גדול כלעז של מפותה וכיון דלאו פגם דילה הוא מהימנינן ליה למשקל מיניה בושת ופגם על פיו: אימא לא · נהימניה להזיק את הלעז: לא כל הימנו · שיוציא עליה לעז מזנה בעיר: ניחא לה לדידה · לשאת את הלעז כדי להשתכר הממון: לא ניחא להו לבני משפחה · וב"ד אין עליהם לעשות דבר להחזיק בושתם: פלגא ניזקא · שחייבה תורה שור תם: [ממונא · ומשלם ע"פ עצמו]: לאו בחזקת שימור קיימי · אם לא ישמרום בעלים שלא יזיקו [אינם בחזקת משתמרים מאליהם שלא יזיקו] אלא מזיקין אפי' ניזקא דלאו אורחיה הלכך על מרייהו רמיא לנטוריהו וזה שלא שמרו בדין הוא דלישלם כולה אלא דרחמנא חס עליה ומיהו מה שמשלם בדין משלם: כי היכי דנינטריה · שיוסיף שמירה על שמירתו: תנן · בבבא קמא: הניזק והמזיק בתשלומין · שניהם מפסידין בדבר ס"ד דהכי קאמר תרוייהו מטי להו בהאי פסידא דניזק מפסיד פלגא ומזיק פלגא: היינו דשייך ניזק בתשלומין · דמפסיד פלגא בממוניה: דלאו דידיה שקיל · דמה שנוטל בחנם נוטל: בתשלומין איתיה · בתמיה: לא נצרכא אלא לפחת נבילה · הא דקתני ניזק בתשלומין לאו בפלגא דקא שביק קאמר אלא בההוא פלגא ניזקא נמי דקני ליה רחמנא מפסיד כל פחת שפחתה נבילה מדמיה משעת מיתה עד שעת העמדה בדין שאמין את הנבלה כמה היה יפה השור בחייו וכמה היתה נבילה יפה בשעת מיתה ומשלם החצי אבל מה שהוזלו דמי נבילה משעת מיתה עד שעת מכירה אין המזיק משלם כלום באותו פחת ובבבא קמא (דף י:) יליף לה מקראי ואשמעינן האי תנא דפחת נבילה דניזק הוי: תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלין בנבילה · תנא דברייתא דריש לישנא דמתניתין דתנן בבבא קמא משלם תשלומי נזק במיטב הארץ ותנא עלה בברייתא דהאי דנקט תנא דמתני' תשלומי נזק ולא תנא משלם את הנזק לאשמועינן אתא שהניזק נוטל את נבילתו ומטפל בה ומוכרה והמזיק משלים עליה מה שחייבתו תורה אם תם חצי ואם מועד הכל ותרתי למה ליה לרבי למיתנהו במתני' דבעלים מטפלין בנבילה: דקא משלם כוליה · ודיו בהפסד זה: מגופו · אינו גובה אלא מגוף השור ואם אין בו כדי חצי נזקו יפסיד המותר: מן העלייה · מן המיטב שבנכסי מזיק דגבי תם כתיב (שמות כא) וחצו את כספו מגופו ובמועד כתיב (שם) שלם ישלם שור ואם איתא דפלגא ניזקא קנסא ניתני נמי שהתם אינו משלם על פי עצמו ומועד משלם על פי עצמו דמועד ודאי בדין משלם שהרי התרו והעידו בו לשמור שורו: שייר חצי כופר · לא שנה כל החילוקים שביניהם שהרי אף יש חילוק זה ביניהם שהמועד שהמית את האדם משלם כופר שלם ותם שהמית אפילו חצי כופר כדינו בניזקין לא משלם דכתיב בעל השור נקי ודרשינן (ב"ק דף מא:) נקי מחצי כופר:

הא

תוספות

וליתני אנסתי · דהוי חדוש טפי דפטור אע"ג דמודה שעשה פריצות: רבי שמעון בן יהודה אומר אף בושת ופגם אינו משלם ע"פ עצמו · אור"י דלאו קאי ר"ש בן יהודה אמתניתין דהכא הא דמשמע בריש נערה לקמן (דף מב:) דלר"ש אי דקא תבע בושת ופגם מחייב ליה קרבן שבועה היינו משום דהתם תבעו האב תחלה ואין שייך לומר לאו כל הימנו כו' כדקאמר הכא ואין צריך לומר דתרי תנאי אליבא דר' שמעון (א) ועוד אומר רשב"א דהיא דלקמן איכא לאוקמי בבת גרים וניחא לה לדידה ולאביה דליכא למימר דלמא איכא חד במדינת הים דלא ניחא ליה ומיהו אי קאי ר' שמעון אמתניתין דשבועות דמייתי לקמן בריש נערה (ג"ז שם) ע"כ תרי תנאי אליבא דר' שמעון:

האומר גנבתי כו' · מוציא ש"ר ויוצא בשן ועין דלא תנא איכא למימר דאתיא בזה הכלל:

זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק כו' · ואפילו למ"ד בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (ב"ק דף מ.) דכופר היינו דמי המזיק לא חשיב יותר ממה שהזיק אע"פ שפעמים שזה מזיק יותר מניזק דפדיון נפשו הוא נותן:

לא נצרכא אלא לפחת נבילה · אע"ג דלאו דידיה שקיל מ"מ כיון דזכי ליה רחמנא חצי נזק חשבינן ליה בתשלומין מה שפחתה הנבלה והכא לא שייך למימר קרנא דתורך קבירא ביה כדאמרי' בהמניח בסופו (ב"ק דף לד.) דהתם ודאי שלא נהרג השור שייך לומר הכי דאין לו למכור שורו בשביל כן שסבור שישביח אבל הכא מיד כשנהרג יש לו למוכרו שידוע שתפחת הנבילה ותסריח:

תנינא תשלומי נזק מלמד שהבעלים מטפלים בנבילה כו' · הכי דייקא לה בבבא קמא (דף י:) חבתי בנזקו לא קתני אלא בתשלומי נזקו כו': אי משום חצי כופר לאו שיורא הוא וכו' · לאו פירכא היא אלא שינויא הוא דלא תיקשי למ"ד פלגא ניזקא ממונא מאי שייר דשייר חצי כופר ומשני לא שייר כלום וחצי כופר לאו שיורא הוא וכן איכא בנזיר בפ' ג' מינים (דף לח: ושם) גבי אי משום לא יחל לאו שיורא הוא וכן בפרק החליל (סוכה דף נד. ושם) והוא דהתם מגומגם טפי:

הא

עין משפט נר מצוה

פט א מיי' פ"ב מהל' נערה הל' יב ופ"ס מהל' סנהדרין הל' יד:

צ ב מיי' פ"ג מהלכות גניבה הלכה ט סמג עשין עא טור ח"מ סי' שמח:

צא ג מיי' פ"ה מהלכות סנהדרין הלכה יד סמג עשין ע:

צב ד מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הל' ח:

צג ה מיי' פ"ב שם הל' ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ט סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' אסעי' א:

צד ו ז ח מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הלכה ג סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ב ג ד ט:

צה ט מיי' פ"י שם הל' ב סמג שם:

[שייך לעיל במתני']

[ג"ז שייך לעיל]

תוספות רי"ד

מתני' האומר פתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם ע"פ עצמו ואינו משלם קנס. האומר גנבתי משלם את הקרן ע"פ עצמו ואינו משלם לא תשלומי כפל ולא ד' וה'. המית שורי את פלוני או שורו של פלוני ה"ז משלם על פי עצמו. המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו · זה הכלל כל המשלם יתר ממה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו: וליתני אנסתי. לא מבעיא קאמר לא מבעיא אנסתי דלא פגים לה אבל פתיתי דפגים לה אימא לא משלם בושת ופגם ע"פ עצמו קמ"ל: ומתני' דלא כי האי תנא דתניא ר"ש בן יהודה אומר משום (רב הונא) [ר"ש] אף בושת ופגם אינו משלם ע"פ עצמו לא כל הימנו שיפגום בתו של פלוני. ואינו משלם קנס ע"פ עצמו כדנפקא לן מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: ואי קשיא' הכא תנן דבושת הוי ממון ומשלם ע"פ עצמו ובריש פרק המניח אמרי' חסרא חסרא קנסא קמגבית בבבל וקרי התם לבושת קנס · תשובה לעולם בושת ממונא הוי לשלם ע"פ עצמו שאין בו שום יתירות אלא שמין לפי המבייש והמתבייש והתם קרי ליה קנסא לומר שאין גובין אותו בבבל דכל מידי דאית ביה חסרון כיס גבינן ליה בבבל אבל בושת דלית בית חסרון כיס לא גבי' לי' בבבל כדאמרינן בפרק החובל: המית שורי את פלוני משלם ע"פ עצמו פי' דכופרא לאו קנסא הוא דכפי שוי' על ניזק משלם ואף למ"ד כפי שויה של מזיק כופרא ממונא הוי ומשלם ע"פ עצמו: המית שורי את עבדו וכו'. בפרק שור שנגח ד' וה' מוכיח שאפילו שויה של עבד אינו משלם ע"פ עצמו דכל לי כסף הוי קנסא: זה הכלל וכו'. איתמר פלגא נזקא שחייבה תורה לשור תם. ר"פ אמר ממונא פי' ומשלם ע"פ עצמו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא נזקא קנסא רב פפא אמר ממונא סתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי. פי' אם לא ישמרו בעלים שלא יזיקו אינן בחזקת משתמר מאליהן שלא יזיקו אלא מזיקין אפילו נזקא דלאו אורחיה הלכך על מרייהו רמיא לנטרינהו וזה שלא שמרו בדין הוא דלשלם כוליה. ורחמנא הוא דחס עליה דאכתי לא איעד תורא. ואיהו מה שמשלם בדין משלם. ורב הונא בריה דרב יהושע אמר פלגא נזקא קנסא קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי ובדין הוא דלא לשלם כלל ורחמנא הוא דקנסיה כי היכי דנטרינהו לתורי'. פי' שיוסי

מסורת הש"ס

[דף עה.]

ס"א טבחתי ומכרתי

ב"ק טו. מג.

פס יו. [ושם כל הסוגיא ונזכר עוד שבועות לג.]

פס יד:

פס פו:

[ואם איתא ליתני נמי שהתם כו' כג"ע רש"ל]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' שמעון וכו' דתרי תנאי אליבא דרבי שמעון ומיהו אי קאי ר"ש אמתניתין וכו' דר"ש ועוד אומר רשב"א וכו' דלא ניחא ניב הס"ד:

הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר *ת"ש המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל בתם מאי אינו משלם על פי עצמו אדתני סיפא עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו ניפלוג וניתני בדידה במה דברים אמורים במועד *אבל תם אינו משלם על פי עצמו כולה במועד קמיירי ת"ש זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו הא פחות ממה שהזיק משלם ע"פ עצמו לא תימא הא פחות ממה שהזיק אלא אימא הא כמה שהזיק משלם ע"פ עצמו אבל פחות מאי אינו משלם ע"פ עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא ניזקא קנסא *תיובתא והלכתא אין טעמא מאי איתותב משום דלא קתני כמה שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא ניזקא קנסא האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכיל תרנגולי רברבי משונה הוא ולא מגבינן בבבל אבל זוטרי אורחיה הוא ומגבינן ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר אקבעו לי זימנא לארץ ישראל מקבעינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה בין כך ובין כך משמתינן ליה דאמרינן ליה סליק הזיקך *מדרבי נתן דתניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו שנאמר °ולא תשים דמים בביתך: (דברים כב)

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה *עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה רבי שמעון אומר אם לא הספיקה לגבות עד *שמת האב הרי הן של עצמה

מעשה

תורה אור

רש"י

הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר · דדריש להאי נקי לדרשה אחריתי לדמי ולדות אם נגח אשה ויצאו ילדיה הלכך לא הוה ליה לפלוגי בינייהו בכופר וכי תימא הוה ליה לפלוגי דהאי פלגא והאי כוליה ההיא בכלל רישא היא דקתני תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם ותנא בניזקין והוא הדין לכופר: מאי לאו בתם · ואי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דחיובו כופר ותם לאו בר כופר הוא הא מני רבי יוסי הגלילי היא: אדתני עבדו של פלוני כו' · דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד: ניפלוג בדידה · בבן חורין ובבהמה נמי הוה מצי לשנויי חילוק ולמיתני דאיכא דלא משלם על פי עצמו: בד"א · דמשלם ע"פ עצמו במועד כו': כולה במועד קמיירי · במועד אתא לאשמועי' דאף הוא יש בו חילוק דאיכא ביה מידי דלא משלם על פי עצמו ומאי ניהו נגיחת עבד ואי הוה תני כדקאמרת הוה שביק נמי לאורחיה דרישא איירי במועד וסיפא ניתני תם ומה לי שבקה תנא לאורחיה גבי ניזק לדלג מבן חורין לעבד מה לי שבקה במזיק ולדלג ממועד לתם: יתר על מה שהזיק · כגון נגיחת עבד וכן אונס ומפתה ומוציא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה: הא פחות ממה שהזיק · כגון חצי נזק דתם: הכי גרסינן ליתני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו: והלכתא פלגא ניזקא קנסא · דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא בניזקא דלאו אורחיה לאו על מריה הוה רמיא למינטריה בהכי אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה נטירותא: טעמא מאי איתותב · כלומר תיובתא מאי היא: משום דלא קתני כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו · דליםתמע מינה נמי חצי נזק הא לאו תיובתא היא: כיון דאיכא חצי נזק · דמשתלם בנזקי בהמה במהלכת והתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקה דתנן בבבא קמא (דף יז·) דמשלמת חצי נזק ובההוא חצי נזק קיימא לן בב"ק דהלכתא גמירי לה מסיני שהוא תולדה של רגל ופטורה ברה"ר כי רגל וניזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא שהרי מועדת מתחילתה וגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו משום הכי לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם כמה שהזיק דהא איכא האי: דאכיל אימרי · שחנק טלאים חיים ואכלם: משונה הוא · אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה שאף היא משונה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא דמשלם וכיון דקנסא הוא לא מגבינן ליה בדייני בבל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מקרו מומחים וגבי קנס כתיב (שמות כב) ירשיעון אלהים: אורחיה הוא · והוו להו נזקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגובין אותו בבבל: ואי תפס · ניזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזקו דאין צריך לנטוק לפניו: לא מפקינן מיניה · וגבי פלגא נזקיה: ואי · לא תפיס ואמר קמן קבעו לי זמנא בארעא דישראל השילוהו לילך עמי לדון לפני דייני ארץ ישראל קבעינן ליה: בין כך ובין כך · בין שרוצה ניזק לילך לארץ ישראל בין שאינו רוצה: משמתינן ליה · למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזיקיה:

הדרן עלך אלו נערות

נערה שנתפתתה: והצער בתפוסה · והצער נמי לאביה באנוסה. בתפוסה לישנא דקרא ותפשה ושכב עמה (דברים כב): לא הספיקה לעמוד בדין כו' · כיון דלא עמדה בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן (דף מג·) אין אדם מוריש לבנו זכות שזכתה לו תורה בבתו ויליף לה מקרא: מת האב · משעמדה בדין בנערותיה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה: הרי הן של אחין · דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב: ר"ש אומר · אע"פ שעמדה בדין לא הוי ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה ובגמרא יליף טעמא:

מעשה

תוספות

הא מני רבי יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר · וליכא שיורא דאי משום דמועד משלם כופר שלם ותם אינו משלם אלא חצי כופר הא לאו שיורא הוא דהא תנן תם משלם חצי נזק ומועד נזק שלם וכופר בכלל וא"ת אכתי ליתני דמועד אף כשהוא בסקילה משלם כופר ותם כשהוא בסקילה אינו משלם כופר כלל דהביאהו לב"ד וישלם לך דהוא עצמו אינו משתלם אלא מגופו כדאמרינן בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק דף מב· ושם) וי"ל דהך נמי לא הוי שיור דהוי בכלל הא דקתני תם מגופו ומועד מן העלייה °ומיהו תימה דלא אשכחן בהדיא בשום מקום שהיה אומר ר' יוסי הגלילי דתם משלם חצי כופר ואי משום דדריש רבי יוסי הגלילי בפרק שור שנגח ד' וה' (נ"ז שם) נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר מכלל דסבר דחייב ודלמא לעולם סבר דפטור וטעמא משום דפטור מחצי כופר לא איצטריך קרא דכשהשור בסקילה לא שייך כופר דהביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים פטור מדרבה דאמר התם (דף מג·) שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת בזמן שהשור בסקילה בעלים משלמין כופר כו' ונראה דה"פ הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר פי' דלא ממעט חצי כופר מנקי ולאו דוקא משלם קאמר אלא היה משלם אם היה לו ממה להשתלם ולשום תנא לא הוה חצי כופר שיור כי אם לרבי אלעזר דדריש נקי מחצי כופר ולית ליה דרבה וכשאין השור בסקילה מועד משלם ותם אינו משלם והא דנקט רבי יוסי הגלילי טפי מרבי עקיבא דדריש נקי מדמי עבד לדידיה נהי דחצי כופר לא הוי שיור דמי עבד הוי שיור*:

ואי תפס כו' · פר"ת דדוקא אי תפס את המזיק עצמו אבל דבר אחר לא דלטנין מזיק עצמו הקילו חכמים שיכול לתופסו דאל"כ יתפוס כל אשר לו ולא נפיק מיניה דאין דנין דיני קנסות ואם מוציא המותר ומשייר כדי נזק הרי אנו דנין דיני קנסות ודוחק:

הדרן עלך אלו נערות

נערה · לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה · תימה תינח קנס אלא בושת ופגם דממונא הוא דאחין בעי למיהוי ושמא מקראי דלעיל דנפקי בושת ופגם איתקוש אהדדי כדפי' לעיל*) ·

*)[ד' מ: ד"ה ים]

לאביה

עין משפט נר מצוה

צו א מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הלכה ו סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן א סעיף א וסי' שצ סעיף ג:

צז ב מיי' פ"ג שם הל' ז ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט סמג עשין נז טור ש"ע שם סי' א סעיף א וסי' שצא סעיף ו:

צח ג מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה יז סמג עשין לז טוש"ע שם סימן א סעיף ה:

צט ד מיי' פ"ה מהל' נזקי ממון הל' ט ופי"א מהל' רוצח הל' ד סמג עשין סו טוש"ע שם סי' תט סעיף ג וסימן תכז סעיף ח:

א ה מיי' פ"ב מהלכות נערה הלכה יד סמג עשין כד טור אה"ע סי' קעז:

ב ו מיי' שם הל' טו:

תוספות רי"ד

יוסיף שמירה על שמירתו ת"ש כל המשלם יתר ממה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו · פי' כגון נגיחת העבד וכן אונס ומפתה ומוציא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ד' וה' הא פחות משלם פי' כגון חצי נזק דתם. לא תימא פחות ממה שהזיק אלא אימא הא כמה שהזיק משלם ע"פ עצמו א"ה ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כל מה שהזיק משלם ע"פ עצמו דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא' ופסיק תלמודא הלכתא פלגא נזקא קנסא. פי' דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא היזקא דלאו אורחיה לאו על מרא רמיא לנטורי בהכי אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה נטירותא תיובתא והלכתא אין טעמא מאי איתותב. פי' תיובתית מאי הוא משום דלא תני הכי פי' לא קתני כל שאינו משלם(כלו)[כמה שהזיק] ע"מ (נמי) חצי נזק [ממונא] הא לאו תיובתא הוא כיון דאיכא חצי נזק צרורות דהל' גמירי לה דממונא הוא ומשלם ע"פ עצמו שהן תולדה דרגל מש"ה לא קתני פי' משום כיון (דאין) [דאיכא] חצי נזק המשתלם [ע"פ עצמו] (כנזק) [כגון] בהמה המהלכת ותתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקו דתנן בבבא קמא דמשלם חצי נזק והאי חצי נזק קי"ל דהל' גמירי לה דממונא הוא ומשלם ע"פ עצמו שהן תולדה דרגל ופטורים בר"ה כרגל ונזקי רגל לאו קנסא נינהו אלא ממונא שהרי מועדת בתחילתה דגבי צרורות הוא דאקיל רחמנא · וכיון דממונא הוא משלם ע"פ עצמו מ"ה לא פסיקא ליה למיתני כל שאינו משלם דהא איכא האי. והשתא דאמרת פ"נ קנסא האי כלבא דאכיל אימרא ושונרא דאכיל תרנגולא רברבא משונה הוא · פי' אין דרכו בכך וכל נזק משונה בבהמה הוי תולדה דקרן תמה שאין דרכה בכך וחצי נזק הוא שמשלם. וכיון דקנסא הוא לא מגבי' בבבל · פי' בדייני בבל שאין שם סמיכה בזקנים ולא מיקרי אלהים מומחים ולגבי קנס כתיב אשר ירשיעון אלהים. ואי תפיש ניזק ממטו של מזיק גבי קנסא דהצי נזקו ולא מפקי' מיניה. ואי אמר אמיניה בה"י לדינא בא"י מומנין לי' · פי' ואי לאו תפיש ואמר קמן קבעי לי זמנא בא"י קבעי' לי' ואי לא אזיל משמתינן לי': בין כך ובין כך · פי' בין שרצה ניזק לילך בא"י בין לא. משמתינן ליה עד דמסלק הזיקיה שביתיה מר' נתן דתניא אר"נ מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ולא יעמיד סולם רעוע שנאמר ולא תשים דמים בביתך · ופי' וה"ה נמי לקנס דאונס ומפתה אע"ג דלא מגבי' ליה בבבל אי תפיש לא מפקי' מיניה אבל להוציא לדין לא"י לא מזמנין ליה שאין עתה ישיבות קבועות שם כאשר היה אז. וראיתי בתשובות רב צמח גאון ז"ל אלו נערות שיש להן קנס ששאלת מהו להגבות שלא יהא חוטא נשכר כיוצא בזה אמרו חכמים אין מגבין קנס בבבל שלח לי' חסרא חסרא קנס קמגבית בבבל אלמא הלכתא רווחת היא שאין מגבין קנסות אלא בירושלים ובסנהדרין של כ"ג ותו קאמרי' א"ר נזקי שור בשור ונזקי שור באדם גובין אותן בבבל אבל אדם באדם ואדם בשור אין מגבין אותו בבבל (ולא) [אך] משום שלא יהא חוטא נשכר ושלא יהיו [בני אדם] פרוצים בניזקין שכיון שהם יודעים שאין מגבין קנסות בבבל שלחים יד זה בזה נהגו חכמים האחרונים לנדותו עד שהוא שירבה עליו רעים ויפייסנו בדברים · ומעשה בא' שהפיל שינו של חבירו ובא לפני מר רב צמח גאון ז"ל וא"ל דבר קצוב אני חותך עליך ופייסהו או בממון או בדברים ועכשיו כל דיני קנסות בטלו ומנהג שהנהיג אדונינו מר רב צמח גאון ז"ל אנו נוהגים בו היום בכל קהילות הקודש:

פרק ד נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה · פי' המורה והצער נמי לאביה כלומר יתירה עליה אנוסה שכן יש לה צער ולישנא דקרא נקט ותפשה ושכב עמה עמדה בדין עד שלא מת האב ה"ה של אב מת האב ה"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב ה"ה של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה ה"ה של אב מת האב ה"ה של אחין אם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה ה"ה של עצמה ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב ה"ה של עצמה מע"י ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב ה"ה של אחין · פי' אם עמדה בדין עד שלא מת האב ונתחייב בדין ליתן לאב הקנס ובושת ופגם ה"ה של ... הספיק לגבות ואם מת האב ה"ה של אחין. פי' שכיון שנתחייב בב"ד ליתן לאב כבר זכה בהן האב אע"פ שלא גבה ואם מת עד שלא הספיק לגבות אותן דאחין הוו כלהו ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת ... ה"ה של עצמה לא של אחין שאין האב מוריש זכות בתו לבניו ואילו מתה היא אחר שמת האב אם עמדה בדין עמו ונתחייבו לה גם הקנס בב"ד מורישתו לאחים ואם לא עמדה בדין הקנס אינה מורשת אותם לאחים דהכי ... ן דאילו מודה ביה מיפטר אינו ממון להורישו ליורשים אבל הבושת והפגם והצער שאין יכול להפטר מהן בהודאתו היא מורישתו לאחי'. וה"ה בכל הבלה דעלמא אע"פ שלא עמד עליהן בדין מורישן אדם ... ראובן בשמעון ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת יורשיו יתבעים אותו אבל אם גנב ראובן שורו של שמעון וטבח ומכר ולא הספיק לתובעו בדין עד שמת אין יורשיו יכולים לתובעו דכל קנסא דינן דאי

מודי

מסורת הש"ס

[ב"ק טו: מג:]

[קס דלא מלי אמר הכי דמשמע ע"פ עצמו אינו משלם אבל ע"פ עדים משלם ודלמא לא סבר כר' יוסי הגלילי דאפילו ע"פ עדים אינו משלם חצי כופר ותירץ מהרש"ל דמ"מ הוי ליה לפלוגי בדידיה בשורו דפלוני נגיחה ולא הוי ליה למינקט עבד · פ"י]

[ערכין י. עג: ב"ק טו:]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הא מני וכו' ומיהו תימה · עי' תשובות מהרש"ל סי' פ"ט:

ב"ק טו: ס.

נ"א ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה

נ"א שבגרה

ג א מיי' פ"ב מהל' נערה בתולה הלכה ג · ד ב מיי' שם ומיי' פ"ב מהל' נערה הל' יב · ה ג מיי' פ"ז מהל' שבועות הל' ג:

קמן מג.] · לעיל לט. · שבועות לו:

מעשה ידיה · שעשתה בחיי אביה: אע"פ שלא גבתה · כגון שכר פעולה: מת האב הרי הוא של אחים · דמשבא לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי מודה מיפטר: מגי'אתה · בגמ' פריך ממאן גביא: **גמ'** לאביה איצטריכא ליה · דלא תנן: מדקא יהיב מפתה · קנס ובושת ופגם פשיטא דלאביה ניתנו דאי לדידה הא אחלה גביה: אנסת ופיתית · או פיתית: חייב · קרן וחומש ואשם אם הודה אחרי כן וזהו אשם גזילות: שאינו משלם קנס ע"פ עצמו · אלא על פי עדים וכיון דאילו אודי ליה קמן כשתבעו הוה מיפטר כי כפריה נמי אין זו שבועת כפירת ממון: אבל משלם בושת ופגם · דממונא הוא ואשתכח דממונא כפריה ולקמן מפרש טעמא דרבנן דקא סברי סתם טוען אנסת לא תבעו אלא בושת ופגם ולא נשבע זה על כפירת קנס: בעא מיניה אביי מרבה · בר נחמני דרביה הוה: כיון דעמד בדין · כבר ואי הוה מודי ליה קמן הוה משלם שכבר חייבוהו ב"ד כגון על פי עדים השתא נמוגא כפריה וחייב: או דלמא אף על גב דעמד בדין · ואי מודה הוה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב בכפירתו קרבן שבועה הואיל ועיקרו קנס ולא חייבה תורה קרבן שבועה אלא על פקדון ותשומת יד וכיוצא בהן: הפלת את שיני · נמי קנסא הוא שהרי ממונו הוא כאחד מן החמורים: מאי

לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה · אע"ג דאיכא למימר דהא דמחייבין מפתה היינו בקטנה דלא שייך בה מחילה וכדרבנן דאמרי יש קנס במקום מכר מ"מ משמע ליה דבנערה איירי דפשטא דמתני' אאלו נערות דרישא קאי: **רבי** שמעון פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו · תימה לר"י תיפוק ליה דאפי' בעושק והלואה גופייהו דכתיבי בקרא לא מיחייב קרבן אלא כשייחד לו כלי להלואתו ולעושקו (ב"מ דף מח·) וכאן בקנס מה ייחוד שייך כאן דמיירי בלא עמד בדין דבעמד איבעיא ליה לאביי בסמוך ואומר ר"י כגון שייחד לו כלי קך לכשיעמוד בדין בב"ד ויתחייב לו יהא כלי זה מיוחד לו לגבות ממנו דמי אונסו וא"ת וכי נימא דסבר ר"ש דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאפי' את"ל דאם אמר כלי זה יהא שלך אם ירדו גשמים היום דחשיב דבר בא לעולם היינו משום דכלי שנותן לו הוא בעולם וזכה בו למפרע כשירדו גשמים והא דקאמר אם ירדו תנאה בעלמא הוא אבל הכא אין נותן לו הכלי מיד אלא שמייחדו לו לגבות הימנו קנס אם יתחייב כשיעמוד בדין והא לא בא לעולם הוא וכ"ת ה"נ א"כ נחשביה בהדי הנך תנאי דחשיב בפרק האומר בקדושין (דף סב: ושם) דסבירא להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דהא *פריך נמי התם ונחשוב נמי ר"ע ואור"י דר"ש חדא ועוד קאמר חדא דייחוד אינו מועיל דדשלב"ל הוא דאינו מתחייב כלל אלא משעת העמדה בדין ואילך ועוד אפי' קונה בייחודו אין כאן כפירת ממון שאין משלם קנס ע"פ עצמו ואי מודה מיפטר [ורבנן אית להו דאדם מקנה דשלב"ל ולא מייתי התם אלא אותן תנאים שהוזכרו שמם]: **ונשבע** והודה לר"ש מהו · ק"ק דבהך מתניתין לא פליגי

[ומיהו י"ל דלא חשיב אלא הני דאמרי בהדיא דאדם מקנה אבל ר"ש דלא אמר בהדיא אלא שיש לדקדק מדבריו לא חשיב ועוד דבלאו הכי צריך לתרץ אמאי לא חשיב ר"א בר"מ המוכר את הספינה · תי' עס"ג]

תורה אור

*מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין: **גמ'** מאי קמ"ל תנינא *המפתה נותן ש"שה דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס מוסיף עליו אונס שנותן את הצער לאביה איצטריך ליה לאביה נמי פשיטא מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה אמאי יהיב מפתה מדעתה עבד עמדה בדין איצטריכא ליה פלוגתא דר"ש ורבנן תנן התם **אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי משביעך אני ואמר אמן ואח"כ הודה חייב ר"ש פוטר שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אמרו לו אע"פ שאינו משלם קנס ע"פ עצמו אבל משלם בושת ופגם ע"פ עצמו °בעא מיניה אביי מרבה האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והעמדתיך בדין ונתחייבת לי ממון והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי ולא העמדתני בדין ולא נתחייבתי לך ממון ונשבע והודה לר' שמעון מאי כיון דעמד בדין ממונא הואי ומיחייב עליה קרבן שבועה או דלמא אע"ג דעמד בדין קנס הוי א"ל ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה איתיביה ר"ש אומר יכול האומר לחבירו אנסת ופיתית את בתי והוא אומר לא אנסתי ולא פיתיתי המית שורך את עבדי והוא אומר לא המית או שאמר לו עבדו הפלת את שיני וסימית את עיני והוא אומר לא הפלתי ולא סימיתי ונשבע והודה יכול יהא חייב ת"ל °וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו או מצא אבידה וכחש בה ונשבע על שקר מה אלו מיוחדין שהן ממון אף כל שהן ממון יצאו אלו שהן קנס מאי

ויקרא ה

אלא דלרבנן בושת ופגם קא תבע ולר"ש קנס קא תבע אבל אם היה מפרש בהדיא דקנס קא תבע היה פטור לרבנן כמו לר"ש א"כ אמאי בעי אליבא דר"ש טפי מלרבנן דה"כ הוה מצי למבעי לרבנן אם פירש דקנס קא תבע והאי ברייתא דמייתי בסמוך היה לו לקבוע בעייתו לר"ש: **או** דלמא אע"ג דעמד בדין קנסא הוא ומודה בקנס פטור · כן כתוב בכל הספרים אבל בקונטרס פירש או דלמא אע"ג דעמד בדין ואי מודה ביה מיחייב אפילו הכי לא מיחייב קרבן שבועה כיון דעיקרו קנס ולא הוי דומיא דפקדון דקרא משמע מתוך פירושו דפשיטא ליה לאביי שהוא ממון לכל שאר דברים היכא דעמד בדין לשלם על פי עצמו או להורישו לבניו דמאי שנא ולא מיבעיא ליה אלא לענין קרבן שבועה דווקא משום דכתיב וכחש ובעינן דומיא דפקדון דעיקרו ממון כדפי' והאיך דלקמן דחקו לפרש כן דפריך אביי בסוף הסוגיא אמתני' דר"ש פוטר כו' וקאמר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' משמע דפשיטא ליה לאביי היכא דעמד בדין דהוי ממונא וקשה שצריך למחוק הספרים ועוד דאדפריך ליה אביי לרבה ממתניתין לא הספיקה לגבות כו' ואי אמרת ממונא הוי להורישו לבניו כו' תקשי ליה לנפשיה דאביי גופיה מודה דהוי ממון לכל דבר אלא דמבעיא ליה דווקא לענין קרבן שבועה כדפי' ועוד אמאי איצטריך לשנויי כי קאמר רבה בשאר קנסות נימא דבקנס דאונס נמי קאמר רבה דהוי ממון להתחייב בהודאתו כשעמד בדין דהא אפי' בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין שמתחייב בהודאה והא נמי דפריך ליה אביי לרבה מר"ש פוטר טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו מיחייב קרבן שבועה ליקשי אביי לנפשיה הואיל ופשיטא ליה בכולהו קנסות דהוי ממון להתחייב בהודאתו *ונראה לפרש דאביי מספקא ליה אליבא דר"ש לפי שמצינו במשנתינו דלר"ש לא הוי ממון להורישו לבניו להכי מבעיא ליה אי לא חשיב נמי לר' שמעון ממון לענין קרבן שבועה והודאה אי לאו ואתרוייהו מבעיא ליה כדגרסינן בכל הספרים דהא בהא תליא דאי מיחייב בהודאתו אם כן כפר ליה ממונא ומיחייב קרבן שבועה ואי מיפטר בהודאתו אם כן לאו מידי כפר ליה ולכך הוצרך רבה לקמן לשנויי כי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו דלא מצי למימר ממון הוי להתחייב בהודאתו דהא מדפטר ליה מקרבן שבועה מכלל דאי מודה מיפטר ולקמן דאמר אביי הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו הכי פי' הא עמד בדין ובגרה ומתה דמינה ירית מיחייב קרבן שבועה: **אמר** ליה ממונא הוי ומיחייב עליה קרבן שבועה · וה"ה דאי מודה ביה מיחייב דהא בהא תליא ויש שמוחקין ומיחייב עליה קרבן שבועה דהא לקמן קאמר רבה כי קאמינא ממונא הוי להורישו לבניו *ולא גרסינן אלא ממונא הוי ולא פי' עד לבסוף דלענין להורישו לבניו קאמר ואומר רבינו יצחק דאין למוחקו בשביל כך דהא למאי דמסיק כי קאמר רבה בשאר קנסות הדר ביה דמעיקרא השיב לאביי דממונא הוי הקנס דאונס ופיתוי ונראה לרבינו יצחק דרבה קיבל מרבותיו דממונא הוי והשיב לו תחילה לענין קרבן שבועה וכשסתר לו אביי חזר בו ואמר לא לענין קרבן קבלתי דממון הוי אלא לענין להורישו לבניו וכן משמע דכשסוב הקשה לו ממתני' אמאי קשו בה עשרים ותרתין שנין הוה ליה לחזור מדבריו אלא ודאי מרבותיו קבל: **הפלת** את שיני וסימית את עיני · וא"ת מה ייחוד כלי שייך גבי עבד דהא מיד כשהפיל את שינו קנה העבד בעצמו דגבי עבד גלי רחמנא שזוכה בעצמו מיד כשיפיל שינו כדאמרי' במרובה (ב"ק דף עד. ושם) ותו לא הוי קנס ואין לומר כגון שהפיל שינו וסימא את עינו דיוצא בשינו ונותן לו דמי עינו ומייחד לו כלי על דמי עינו או שתבעו על מעשה ידיו ומייחד לו כלי על זה דהא מוכח בבבא קמא דמאן דאית ליה יוצא בשינו ונותן לו דמי עינו סבר דאין צריך גט שחרור ור"ש אית ליה בהדיא *דצריך גט שחרור וי"ל דסימא את עינו אין צריך ייחוד דאין ייחוד גדול מזה שהרי העבד תובע את גופו מרבו שישחררנו ויכתוב לו גט שחרור ואם תאמר פשיטא דלא מיחייב קרבן שבועה על העבד דאפילו רבי אליעזר דדריש רבויי ומיעוטי ומרבה קרקעות לשבועה לענין קרבן שבועה פוטר בפרק שבועת הפקדון (שבועות לז:) דדריש מכל ולא כל והוא הדין בעבדים ויש לומר דאע"ג דבקרקעות אין קרבן בעבד יש קרבן דהכי נמי אשכחן רבי מאיר דאית ליה דאין נשבעין על הקרקעות ועל העבדים סבירא ליה דנשבעין כדאמרינן בהשואל (בבא מציעא דף ק:): מאי

[קדושין כדי גיטין מכו:]

[וע"ע תוס' ב"ק עב. ד"ה סיפא וכו']

[ומאי שייך למיבעי אמתני' דסבלא אבריייתא כדי ליה לפשוט אי מייתא דרבנן וסיפא ר"ש · תי' עס"ג]

גליון הש"ס

גמ' בעא מינה אביי מרבה · עיין בתשובות מהרלב"ח סימן מו ובתשובות רשד"ם חא"ח ר"ד סימן נ"ב שבאריכו בסוגיא זו:

תוספות רי"ד

מודי ביה מיפטר לא הוי ממון להורישו לבניו: עמדה בדין עד שלא בגרה ה"ה של האב וכיון שנתחייב ליתן לאב בעדים דתו לא מצי מודי ומיפטר ומת האב קודם שהספיקה לגבותן ה"ה של אחין ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרת דפקע זכות האב דרחמנא אמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי הבוגרת ה"ה של עצמה ואם מתה רואים אם עמדה בדין ונתחייב לה גם הקנס ואח"כ מתה הכל הוא של אחים ואם לא הספיקה לעמוד בדין עד שמתה הקנס הוא שלו [דריון] דאי מודה ביה מיפטר אינו ממון להורישו ליורשין והרי הוא של מאנס אבל בושת ופגם וצער שהן ממון הן של אחין · רש"א וכו' · פי' ר"ש פליג בהכי על ת"ק ואמר אע"פ שעמדה בדין ונתחייב לתת לאב בב"ד ע"פ עדים ששוב אין יכול להודות ולהפטר עדיין לא זכי בהן האב ואף על גב דבכל קנסא דעלמא מודה ר' שמעון דמשעה שעמד עליו בדין ששוב א"י להפטר בהודאתו הוי ממון ומורישו לבניו הכא פליג משום דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכ"ז שלא באו ליד אב [הם] של בתו הכל הקנס והבושת

והפגם והצער. ואם מת האב אינו של אחים אלא של עצמה ואין הל' כר"ש שהוא יחיד אלא כת"ק דמשעה שעמד עליהן בדין ונתחייב לו זכה בהן ואם מת האב הן של אחין: מעשה ידיה של אנוסה שמתבטלת מהמת הצער אע"פ שלא גבתה מן המאנס כשמת האב ה"ה של אב להורישו לאחים כבושת ופגם וממונא הוא פי' וה"ה נמי לרבנן אע"פ שלא עמדה בדין עליהם ומת האב ה"ה של אחים שמשעה שבאו לעולם זכה בהן האב ומורישן לבניו · ופי' המורה ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד עמדו בדין ויעידוהו דהא אי מודי מיפטר ואינו נ"ל דבושת ופגם וצער אינו קנס ואפ"ה תנן במתני' שאם לא עמדה בדין עליהן לא זכה בהן האב ואע"ג דאילו מודה בתו לא מיפטר · וטעמא דמילתא נ"ל אע"פ שהן ממון כיון שצריך לעמוד עליהן בדין שהרי הן צריכין שומת ב"ד ובלא ב"ד לא יהיב ליה לא זכה בהן ולא יקראו ממונו עד עמדו בדין עליהם ועד שלא יעמוד בדין עליהם הן של בת אבל מעשה ידיה ומציאתה שאין צריך לעמוד בדין עליהן דמסתמא פרע לי' ולא כפר לי' זכה בהן האב מיד וה"נ אמרי' בפ"ה אמרי נהרדעא לא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפרי' וה"נ אמרי' לגבי הקדש דכל מטלטלי דכפריה אע"פ שהוא יכול להוציאו בדיינים אם הקדישו בעליו אינו מוקדש עד שלא יתחייב לו והלכך בושת ופגם נמי אע"פ שממון הן כיון דמסתמא לא יהיב ליה אלא ע"פ ב"ד והו"ל ממון שצריך להוציא בדיינים אינו ממון לא להורישו לבניו ולא לכתוב עליו הרשאה ולא להקדישו אבל האב מוריש הבלותיו לבניו ותם הבת לאחיה שהיורש הוא וזוכה בכל זכותו של אב והרי הוא תחתיו חוץ מן הקנס שאינו חשוב ממון מפני שיכול להודות בו ולהפטר והבא שאינו מוריש האב לבניו משום (דקאמרה בת) דהך שלה ואין אדם מוריש זכות בתו לבניו:

בעא

מסורת הש"ס

תורה אור

מאי לאו בשעמד בדין לא בשלא עמד בדין והא מדרישא בשעמד בדין סיפא נמי בשעמד בדין דקתני רישא אין לי אלא דברים שמשלמין עליהם את הקרן תשלומי כפל תשלומי ארבעה וחמשה והאונס והמפתה ומוציא שם רע מנין ת"ל °ומעלה מעל ריבה היכי דמי אי דלא עמד בדין כפילא מי איכא אלא פשיטא בשעמד בדין ומדרישא בשעמד בדין סיפא נמי בשעמד בדין א"ל יכילנא לשנויי לך רישא בשעמד בדין *וסיפא בשלא עמד בדין וכולה ר"ש היא *ושינויי דחיקי לא משנינן לך דא"כ אמרת לי (א) ליתני רישא ר"ש אומר או ליתני סיפא דברי ר"ש אלא כולה בשעמד בדין ורישא רבנן וסיפא ר"ש ומודינא לך לענין קרבן שבועה דרחמנא פטריה מוכחש וכי קאמינא ממון הוי להורישו לבניו איתיביה ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה ואי אמרת ממון הוי להורישו לבניו לעצמה אמאי דאחין בעי מיהוי אמר רבא *האי מילתא קשאי בה רבה ורב יוסף עשרין ותרתין שנין ולא איפרק עד דיתיב רב יוסף ברישא ופירקה שאני התם דאמר קרא °ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף לא זיכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכי קאמר רבה ממונא הוי להורישו לבניו בשאר קנסות אלא מעתה גבי עבד דכתיב °כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו הכי נמי לא זיכתה תורה לאדון אלא משעת נתינה יתן לחוד ונתן לחוד אי הכי ת"ל וכחש ת"ל ונתן מיבעי ליה אמר רבא כי איצטריך וכחש כגון שעמדה בדין ובגרה ומתה דהתם כי קא ירית אביה מינה דידה קא ירית אי הכי יצאו אלו שהן קנס ממון הוא אמר רב נחמן בר יצחק יצאו אלו שעיקרן קנס איתיביה ר"ש פוטר שאינו משלם קנס על פי עצמו טעמא דלא עמד בדין הא עמד בדין דמשלם על פי עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אע"ג דעמד בדין רחמנא פטריה מוכחש אלא לדידכו אודו לי מיהת היכא דלא עמד בדין דכי קא תבע קנסא קא תבע ומודה

ויקרא ה

דברים כב

שמות כא

מאי לאו בשעמד בדין · בב"ד אחד ובאו עדים באותו ב"ד וחייבוהו ב"ד על פיהם ועכשיו זה תובעו מה שחייבוהו ב"ד וחזר וכפר וקתני פטור: בשלא עמד בדין · ועדיין לא העידו עדים: והא מדרישא · מילתייהו דרבנן דאיפליגו עליה וחייבוהו קרבן שבועה איירי בשעמד בדין מכלל דסיפא כלומר ר"ש דאתא לאיפלוגי עלייהו בדכוותה איירי: אין לי · שיתחייב קרן וחומש ואשם: כפילא מי איכא · מי יימר דגנב דתבעיה כפילא ועוד דלמא מודי ומיפטר: אלא פשיטא בשעמד בדין · והא דקתני יצאו אלו שהן קנס לקמן מפרש לה שעיקרן קנס: או ליתני רישא · דכולה רבי שמעון אומר או ליתני סיפא כו' מאי שנא דאיפסיק ותנא רבי שמעון אומר בי מיצעי: ומודינא לך לענין קרבן שבועה. דלרבי שמעון אע"ג דעמד בדין לא מיחייב עליה קרבן שבועה: להורישו לבניו · משעמד בדין ומת עד שלא הספיק לגבות הרי הוא של אחיה ולא שלה: עשרין ותרתין שנין · כן היו ימי שררתו של רבה *ומת וישב רב יוסף בראש וסייעוהו מן השמים לפרקה להיות לו נס לפי שהיה רבה חריף ולכך קראוהו עוקר הרים ורב יוסף היה בעל שמועות ומשנה וברייתא לכך קראוהו סיני*: וכי אמר רבה ממונא הוי להורישו · משעמד בדין בשאר קנסות ולא מיפטר נמי בהודאה: יתן לחוד ונתן לחוד · יתן משמע לשון לווי ולעולם ונתן משמע דבר הנתון כבר: אי הכי · דשאני קנס דאונס ומפתה משאר קנסות דאפילו עמד בדין נמי לאו ממונא הוא: ת"ל וכחש · בתמיה כלומר מאי איריא דנסיב לה הש"ס לפטורא מוכחש כי היכי דיליף שאר קנסות כלומר מדלא דמי לתשומת יד למיהוי עיקר תחילתו ממון תיפוק ליה דהשתא נמי לאו ממונא הוא דרחמנא אמר ונתן דלא זיכתה לו תורה עד שעת נתינה: כי איצטריך וכחש · לקנס דאונס ופתוי למילפינהו בהדי שאר קנסות לפטורא מוכחש משום דעיקרן קנס ולא מצי למילף מונתן: כגון שעמדה בדין ובגרה · דלרבי שמעון דידה הוא דכי היכי דפליג במתניתין בלא הספיקה לגבות עד שמת האב הכי נמי פליג בלא הספיקה לגבות עד שבגרה דקאמר ת"ק הרי הן של אב ולרבי שמעון הרי הוא של עצמה ואם מתה אחרי כן ירית לה אביה מכח דידה והוי ממון גמור ואע"ג דלא מטא לידה דלגבי דידה לא הוה שאני משאר קנסות דמשעת העמדה בדין ממונא הוא וכי מייתא ירית הוא כל זכות שהיה לה בו הלכך מונתן לא מצי למיפטריה ונסיב הש"ס מוכחש ומשום דעיקרו קנס: אי הכי · דבשעמד בדין אוקימתה וכבר נעשה ממון היכי קתני יצאו אלו שהן קנס הא ממון נינהו: שאינו משלם קנס כו' · ואי הוה מודי הוה מיפטר אלמא טעמא דרבי שמעון משום דאי הוה מודי מיפטר הוא והא ליתא אלא כשלא עמד בדין: ה"ג והא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב: רחמנא פטריה · מקרבן שבועה: מוכחש בעמיתו · שלא פירש בו אלא דברים שעיקרן ממון:

ומודה

מאי לאו בשעמד בדין · וא"ת בשלמא לרבי יוחנן דסגי ביחוד כלי דסבירא ליה *דמעות קונות אתי שפיר דאע"ג דייחד לו כלי לקנס וקני ליה מ"מ דין קנס עליו לענין קרבן שבועה ולענין כמה דברים עד שיבא לידו אלא לר"ל דלא מיחייב קרבן שבועה אלא כשנטלו ממנו וחזר והפקידו אצלו אמאי פטר ר"ש הכא הואיל ועמד בדין ונטלו הימנו ממון גמור הוא ואומר רשב"א דלריש לקיש מצי למימר דמיירי שנתן לו כלי בתורת משכון לקנסו וחזר והפקידו אצלו דהואיל ולא נתן לו אלא בתורת משכון לא חשיב ממון אע"פ שהיה בידו תימה לרבינו יצחק בהפיל את שינו וסימא את עינו אמאי לא מיחייב קרבן שבועה הא מתחייב בהודאתו כיון שעמד בדין ופטרוהו ב"ד ואין לו עליו כלום ושמא כיון דאכתי מחוסר גט שחרור אם היה מודה שסימא את עינו לא היה יוצא לחירות: לא בשלא עמד בדין · וא"ת אי בלא עמד בדין פשיטא דלא מיחייב קרבן שבועה דלא מידי כפריה דאי מודה מיפטר ומה צריך קרא דוכחש לכך והו"ל לאקשויי ת"ל וכחש (ב) אשר ירשיעון אלהים מיבעי ליה כדפריך לקמן ת"ל וכחש ת"ל ונתן מיבעי ליה וי"ל דהכא לא בעי לאקשויי הכי דאיכא למימר אסמכתא בעלמא הוא אבל לקמן פריך שפיר כי היכי דוכחש הוה לדרשא גמורה לענין שאר קנסות הכי נמי הוה דרשא גמורה לענין אונס ופתוי:

[תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' · ר"ש לא פליג אהא דלא שביק איניש מידי דכי מודה מיחייב ותבע מידי דכי מודה מיפטר דהכא הכל קיין. מהר"מ] ת"י כ"י:

דאחין בעי למיהוי · בשלמא לדידי הוא קנס לכל מילי מדגלי רחמנא לענין קרבן שבועה אלא לדידך דאחין בעי למיהוי תימה וכי רבה לא ידע מתני' ותירץ ר"י ברבי אברהם דרבה דאמר דממון הוי להורישו לבניו היינו כשאין הבת קיימת אבל מתני' איירי כשהבת קיימת דאז אין ראוי להורישו לבניו כל זמן שלא בא לידו משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו ואביי דאקשי ליה לא ניחא ליה לאיפלוגי בהאי ורבה נמי הודה לו*: ונתן לחוד. וגבי מוציא שם רע דכתי' ונתנו לאבי הנערה איכא למימ' ונתן לחוד ונתנו לחוד: אי הכי ת"ל וכחש ת"ל ונתן מיבעי ליה · בשלמא לדידי מונתן לא גמרי מידי וכולה מילתא ילפינן מוכחש דאף דלא הוי ממון להורישו לבניו ילפינן מהתם מדגלי רחמנא גבי קרבן שבועה אלא לדידך דילפת מונתן דלא הוי ממונא עד שעת נתינה ולא זכי אב אחר העמדה בדין כמו קודם א"כ ונתן מיבעי ליה ואין צריך קרא דוכחש על כך דפשיטא דכיון דאי מודה מיפטר פטור נמי מקרבן שבועה: כי אצטריך קרא כגון שעמדה בדין ובגרה ואח"כ מתה דכי ירית מינה דידה קא ירית · ואע"ג דהשתא ממון גמור הוא שלא בא לידו מכח קנס ואי מודה מיחייב אפ"ה פטור מקרבן שבועה מוכחש והיינו דפריך למאי דשני השתא יצאו אלו שהן קנס ממון הוא אבל עד השתא הוה אתי ליה שפיר דקרי ליה קנס הואיל ובא לידו מכח קנס ואי מודה מיפטר אבל השתא דמוקמינן לקרא בכי האי גוונא כגון שעמדה בדין ומתה שלא בא לידו מכח הקנס אלא מכח ירושה ומלתא דפשיטא היא דאי מודה מיחייב אמאי קרי ליה קנס ומשני תני יצאו אלו שעיקרן קנס והשתא כולהו קנסות משעמד בדין ממונא הוי ומיחייב בהודאתו ואפי' הכי גזירת הכתוב היא מוכחש דפטור מקרבן שבועה והכי נמי אפילו לר' אלעזר דאמר *נשבעין על הקרקעות גזירת הכתוב היא דפטור מקרבן שבועה אע"ג דמיחייב בהודאתו: הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' · ולדבריו דרבה קאמר לה בשלמא לדידי דסבירא לי דבכל קנסות אפילו עמד בדין אינו משלם ע"פ עצמו ולשלם חשיב קנס לרבי שמעון עד שיגיע לידו כדשמעינן מוכחש אתי שפיר דכל היכא דמיחייב ע"פ עצמו מיחייב נמי קרבן שבועה כגון עמדה בדין ובגרה ומתה דמינה ירית אלא לדידך הא כל קנסות שעמד בדין או באונס ומפתה שעמדה בדין ובגרה ומתה אף על גב דמיחייב בהודאתו פטור מקרבן שבועה תיקשי:

רבי

[נר"ש מב:]

[עיין תוס' לעיל לח: ד"ה יש בגר וכו' ביאור בסוגיא דהכא]

[ומיהו לקמן פריך מאי למימרא דאע"פ שלא גבתה מורים לבניו. ת"י]

[ב"ק מג. קו.]

[ברכות סד.]

[שם]

[ב"ק סו:]

[שבועות לג:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרת לי או ליתני רישא: (ב) תוס' ד"ה לא וכו' וכחש ת"ל אשר ירשיעון:

ומודה בקנס פטור ורבנן סברי כי קא תבע בושת ופגם קא תבע במאי קא מיפלגי א"ר פפא ר"ש סבר *לא שביק איניש מידי דקיץ ותבע מידי דלא קיץ ורבנן סברי לא שביק איניש מידי דכי מודי ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא א"ל תניתוה *"אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מי דמי אלמנתו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה למימרא דבתו עדיפא ליה מאלמנתו והאמר רבי אבא א"ר יוסי *עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסין מועטין מה הבת אצל אחין 'הבת ניזונת והאחין ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת 'אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים לענין זילותא אלמנתו עדיפא ליה לענין הרווחה בתו עדיפא ליה מתיב רב יוסף *מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין טעמא דבחיי האב הא לאחר מיתת האב לעצמה מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת אי בשאינה ניזונת מאי למימרא אפילו *למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך 'ה"מ בעבד כנעני דלא כתיב ביה עמך אבל עבד עברי דכתיב ביה °עמך לא כל שכן בתו אמר רבה בר עולא *לא נצרכה אלא להעדפה אמר רבא *גברא רבה כרב יוסף לא ידע דאיכא העדפה וקמותיב תיובתא אלא אמר רבא רב יוסף מתני' גופא קשיא ליה דקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב 'לאחר מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה נמי בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה ש"מ איתמר נמי א"ר יהודה אמר רב 'בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מ"ט דכתיב °והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם *אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו מתקיף לה רבה ואימא בפיתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר וכן תנא רב חנינא בפתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר 'חבלות צערא דגופא נינהו *"אמר רבי יוסי בר חנינא

שפצעה

ומודה בקנס פטור. והרי לא תבעו אלא קנס לבדו ועליו נשבע וכיון דלאי אודי ליה קמן לא משלם כי כפריה נמי לאו ממונא כפריה: בת הניזונית מן האחין. שכך הוא תנאי כתובה בפרקין (לקמן דף נב:) בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי איטון יהון יתבין בביתי ומיתזנן מנכסיי עד דתלקחון לגוברין: לאו מדידהו. אלא מתנאי כתובת אמן: אלמנה ניזונת מנכסי יתומים. דהאי נמי תנאי כתובה הוא בפרקין את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך: ומעשה ידיה שלהן. אלמא במקום אב קיימי: בתו ניחא ליה בהרווחה. שתרויח מעשה ידיה (א) לבד מפרנסתה: אלמנה אצל הבת. מי שמת והניח אלמנה ובת: בנכסים מועטין. שאין בהן כדי פרנסת שניהם עשר חודש כדאמר בפ' מי שמת בב"ב וקתני הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: טעמא דבחיי האב. עשתהו וזכה בו האב להורישו לבניו: הא לאחר מיתת האב. עשתהו הוי לעצמה מדאצטריך לתנא לאשמועינן: לא בשאינה ניזונת. כגון שלא היו נכסים: מאי למימרא. דיוקא לא אצטריך לאשמועינן דעשתה לאחר מיתת האב לעצמה ואי לאשמועינן היא גופה דמה שעשתה בחיי האב לאחים פשיטא דהא זכה ביה אב דממונא הוא ולאו קנסא: אפי' למאן דאמר. במסכת גיטין (יב.) פלוגתא: להעדפה. לעולם לדיוקא דילה איצטריך לאשמועינן דמעשה ידיה לאחר מיתת אב לעצמה ובשאינה ניזונת דלא תימא זכות שזיכתה תורה לאב בבתו ממון הוא להורישו לבנים ודקשיא לך במאי תיתזון הא לא גרעה מעבד עברי כי אצטריך לאשמועינן להעדפה שמעשה ידיה עודף על מזונותיה אצטריך לאשמועינן: אמר רבא וכי גברא רבה כרב יוסף. דאותבה להא תיובתא לא הוה ידע דאיכא העדפה ומצי לדחויי ולשנויי בשאינה ניזונת ולהעדפה ואפ"ה אותבה אלא ע"כ רב יוסף טעמא ידע דתיובתא מעלייתא היא והכי קשיא ליה ממתני' אדרב ששת: דקתני. מתני' מציאתה עם מעשה ידיה ולמה לי למתנייה והא לא שייך למיתני אע"ג שלא גבתה דממאן גבתה: אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה דמה שעשתה בחיי האב לאב וליורשין ומה שעשתה לאחר מיתת האב לעצמה: מה מציאתה כו'. דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בהן אב אא"כ סמוכה על שלחנו כדאמרינן בב"מ (דף יב:) ומשום איבה דכיון דאיהו חייב במזונותיה בחייו כדתנן בפרקין* האב אינו חייב במזונות בתו ואי אמרת מציאתה לעצמה תו לא יהיב לה מזונות ולקמן בפירקין *כמי אמרי' זכאי במציאתה משום איבה אבל אחין על כרחייהו מתזנא מנכסי האב: דכתיב והתנחלתם אותם. עבדים כנענים: זכות בתו. זכות שזיכתה לו תורה בבתו: ואימא בפתוי הבת וקנסות. דאונס וחבלות הכתוב מדבר אבל מעשה ידיה דמידי דשכיח וחסרי בה ממונא דהא מיתזנא מינייהו איממא דידהו הוי: צערא דגופא הוא. ולצערא לא זכי ליה רחמנא לאב כדתניא בחובל (ב"ק פז:) בבנו ובבתו הקטנים יעשה להם סגולה:

[רבי שמעון סבר כו'. והשתא פליגי בתרתי בעמד בדין ובדלא עמד בדין אבל קשה דסוף סוף כיון דצריך לומר דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב א"כ בחנם דחק לחלק בין קנס זה לשאר קנסות אלא הוה ליה למימר כי קאמר רבה דממונא הוי לענין הודאה וע"ק לאביי אמאי תלי ר"ש קרבן שבועה בהודאה אדרבה הודאה תליא בקרבן שבועה ועוד היכי הוה בעי למילף הודאה מקרבן הרי קרקעות דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב ועוד הא דאמר לקמן הא עמד בדין דמשלם כו' משמע אאונס ומפתה דקאי ביה אם עמד בדין חייב קרבן אע"ג דלא בגרה ומתה ומפרש ר"י דאביי מיבעיא ליה כיון דאינו מורים לבניו אפי' עמד בדין לר"ש במתני' משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו וחשיב זכות בתו כל זמן שלא בא לידו ה"ה לענין שבועה דלאו לממונו מוכחש אע"פ שממון גמור הוא לענין הודאה כשמודה כשעמד בדין מ"מ שם קנס עליו כיון דאם היה מודה באונס ופיתוי ולא היה מודה שעמד בדין פטור וסוף הסוגיא מ"מ לא יתיישב]:

בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. מדאורייתא פשיטא ליה דהוי לעצמה כדדרשינן לקמן מוהתנחלתם אלא מדרבנן בעי מדתלי טעמא במזונות ומדמייתי עלה מאלמנה ומיבעיא ליה כיון דניזונת משלהן מי התקינו להו רבנן מעשה ידיה תחת מזונות או לא וכן משמע כל הסוגיא ולקמן דבעי מ"ט דרב ה"מ למיבעי נמי מ"ט דרב ששת דמדאורייתא מודה דהוה לעצמה אלא נקט רב משום דקאמר בהדיא דמעשה ידיה לעצמה אף מדרבנן וקצת מגמגם רשב"א דהכא משמע דעפי הוו מעשה ידיה שלה כיון שניזונת בעל כרחם בתנאי ב"ד ממה שהיתה ניזונת מדעתם ולקמן בריש אלמנה (דף נה:) גבי אלמנה משמע איפכא דאדרבה כיון שניזונת ע"י תנאי ב"ד הוה מעשה ידיה שלהן טפי ממה שהיתה ניזונת מדעתם ול"ע [ודוחק לחלק בין אלמנה לבת דניחא ליה בהרווחה דמ"מ סברא הוי איפכא]:

עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין. ואית אלמנה אצל הבת אמאי קרי ליה נכסים מועטין בשלמא גבי בת אצל אחין מפרש בפ' מי שמת (ב"ב קלט: ושם) כדי שיזונו אלו ואלו עד שיבגרו אבל הכא אין שייך אותו שיעור שהאלמנה יש לה לעולם מזונות ונראה לר"י דדוקא כשיש אלמנה ובנים ו"ת תקנו לאלמנה ונתנו לה מה שע"ש (ב) ליקח לבת והיינו עד שתיבגר הבת אבל כשאין אלא אלמנה ובנים או אלמנה ובת שהבת יורשת לא עשו תקנה בשביל האלמנה דמשום אלמנה לא רצו להפקיע כח הירושה אלא כשכבר הפקיעו בשביל הבת ובשביל הבת הפקיעו טפי לפי שהיא יורשת כשאין בנים וכן משמע בירושלמי בפרק מי שמת דאמר התם אין האלמנה דוחה את הבנות ולא הבנות דוחות את האלמנה ופעמים שהאלמנה דוחה את הבנות על ידי בנים ואת הבנים על ידי הבנות: לא בשאינה ניזונת. פירוש מן האחים אבל מן האב היתה ניזונת ומשום הכי פריך אי בשאינה ניזונת מאי למימרא דפשיטא דלאחר מיתת האב לעצמה ומשום היא גופה דמת האב הרי הן של אחין נמי לא איצטריך הואיל וניזונת היתה מן האב פשיטא דיורשין אותו ואית ספרים דלא גרסי מאי למימרא אלא גרסי אי בשאינה ניזונת אפי' למ"ד כו' וכן עיקר ומיירי בשאינה ניזונת לא מן האב ולא מן האחין דלאחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחיי האב ופריך אגופה אמאי מת האב הרי הן של אחין הא אפי' אב עצמו אין לו כיון שאינה ניזונת ממנו: כי טוב לו דבספרי (פ' ראה) לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש לה מכשכיר כתושב יהיה עמך ומיותר הוא עמך דה"מ למכתב כשכיר כתושב יהיה עד שנת היובל אבל כי טוב לו עמך איתו אלא סיפור דברים בעלמא*: מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו. תימה אמאי איצטריך קרא להכי הא היא גופה לא נפקא לן דמעשה ידיה לאביה אלא מלאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ואמה גופה איכה עובדת לא את הבן ולא את הבת כדאמרי' בפ"ק דקידושין (דף יז:) ונראה לרשב"א דלא איצטריך האי קרא אלא משום קטנה דהקישא לא איצטריך אלא לנערה אבל לקטנה לא צריך הקישא דהשתא זבוני מזבן לה מעשה ידיה מיבעי. [א"כ אי לאו האי קרא ה"א לאמה לקטנה איצטריך לאשמועינן דאין מעשה ידיה לאחין דומיא דאמה ולא הוה ידעי' נערה אבל תימה דהשתא זבוני מזבן לה הוי ק"ו ונימא דיו]:

חבלות דידה נינהו. ואם תאמר וכי אם קוצץ ידיה לא תהיה חבלה של אב והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרינן בהחובל (ב"ק דף פז.) הקוצץ יד עבד עברי של חבירו (ג) נותן דמי שבת גדולה לעבד ודמי שבת קטנה לרבו ורבנן אמרי יתנן הכל לעבד וילקח בהן קרקעות *והוא אוכל פירות ויש לומר דפשיטא ליה דמיירי בחבלות קטנות שאין בהן ביטול מלאכה דלאי יש בהם הפסד מעשה ידיה אמאי אין מוריש לבנו כמו שמורים מעשה ידיה להכי פריך דידה נינהו

שפעצ'

תוספות רי"ד

בעא מיניה רבינא מר"ש בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. אחים במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין. א"ד לא דמי [לאב] התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא מתנאי ב"ד קאכלי. פי' שכך כתבו לה בכתובתה בנין נוקבין דיהוי ליכי מינאי אנון מיתזנין וכו' א"ל תניתוה אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן. פי' והאי נמי תנאי כתובה הוא שכך כותב לה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא וכו' אלמא במקום אב קיימי מי דמי אלמנותו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה. ור"י פשיט מדקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין. בשלמא מעשה ידיה איכא גוביינא אלא מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה פי' דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי אביה לא זכי בהו האב אלא משום איבה שסמוכה על שלחנו ואינו חייב לזונה בחייו אבל אחין בע"כ יהבי לה מזוני (א) בחיי אביה לפיכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי אר"י א"ר בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (ר"ח) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

(א) נ"ל יהבי לה מזוני מנכסי אביה

פרי כ"י

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ח מהל' אישות הל"א סמג לאוין ס"א טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' א:
ז ב מיי' פי"ט שם הל' טז ופ"ה מהל' נחלות הל"ב סמג שם טוש"ע שם סי' קיב סעי' יא:
ח ג מיי' פי"ט מהל' אישות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעי' טז וסי' לג סעי' ד:
ט ד מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ז טוש"ע יו"ד סי' רמז סעי' כ:
י ה ו מיי' פי"ט מהל' אישות הל"י ופ"ג מהל' עבדים הל' טו סמג עשין פג טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' ב:
יא ז ח מיי' פ"ד מהל' חובל הל' יד סמג עשין ב טוש"ע חו"מ סי' תכד סעי' ו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתו כו' לבד מפרנסתה. נ"ב כלומר נדוכייתא: (ב) תד"ה עשו כו' שהיה לה ליקח: (ג) ד"ה חבלות כו' של חבירו אביי אמר נותן וכו' ורבא אמר יתן:

מסורת הש"ס

שבועות לח:
לקמן נה. נה:
ב"ב קמ: [ע"ש]
[לעיל מג.]
ב"מ צג: ב"ק פז: לקמן נח. גיטין יב.
ב"ק פז: [זבחים מד. ק:]
קדושין טז:
[לקמן דף מט.]
ב"ק פח.
[דף מו:]
[ועיין עוד תוס' קדושין טז: ד"ה כי ותוס' ב"ק פז. ד"ה דכתב]
[נזיר וכרכ]

תורה אור: דברים טו (עמך) ; ויקרא כה (והתנחלתם)

עין משפט
נר מצוה

יב א מיי׳ פ״ג מהל׳ אישות הל׳ א ופ״י הל׳ יא סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ לז סעי׳ א:
יג ב מיי׳ פ״ג שם הל׳ יב סמג שם טוש״ע שם סי׳ לז סעי׳ ג (וסי׳ נה סעי׳ ז):
יד ג מיי׳ פכ״א מהל׳ איסורי ביאה הל׳ לא סמג לאוין קכו טוש״ע שם סי׳ ט סעי׳ א:
טו ד מיי׳ פ״י מהל׳ אישות הל׳ יא ופט״ז הל״י סמג עשין מח טוש״ע שם (סי׳ נה סעי׳ ו) וסי׳ ק סעי׳ יד:

שפצעה בפניה אמר רב זירא אמר רב מתנה אמר רב ואמרי לה אמר רבי זירא א״ר מתנה אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה דכתיב °והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו א״ל אבימי בר פפי שקוד אמרה שקוד מנו שמואל הא רב אמרה אימא אף שקוד אמרה אמר מר בר אמימר לרב אשי הכי אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב ששת רב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרב: מתני׳ המארס את בתו וגרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגרשה השיאה ונתארמלה כתובתה שלה ר׳ יהודה אומר הראשונה של אב אמרו לו (אם) משהשיאה אין לאביה רשות בה:

ויקרא כה

גמ׳ טעמא דהשיאה וגרשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זמני תו לא חזיא לאינסובי ואגב אורחיה קא סתים לן תנא כרבי דאמר *בתרי זמני הויא חזקה: רבי יהודה אומר הראשונה של אב: מ״ט דרבי יהודה רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב מתיב רבא רבי יהודה אומר הראשונה של אב ומודה רבי יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ובגרה ואח״כ נשאת שאין לאביה רשות בה אמאי ה״נ לימא הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב אלא אי אתמר הכי אתמר רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו הואיל וברשותו נכתבין ומיגבא מאימת גביא אמר רב הונא מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין ומי אמר רב הונא הכי והאתמר הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות ואמר רב הונא באתה לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני ואם איתא תיגבי מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני ולטעמיך תיגבי חמש מאות כולם מאתים מזמן ראשון תלת מאה מזמן שני אלא חמש מאות מ״ט לא גביא כיון דלא כתב לה צביתי ואוסיפית לך תלת מאה אמאתים הכי קאמר לה אי מזמן ראשון גביאת גביא מאתים אי מזמן שני גביאת גביא תלת מאה

הכא

רש״י

שפצעה בפניה. דאפחתה מכספא דאי איתיה לאב דיליה הוא דהא יש לו בה מכר: אמר רב זירא ואמרי לה אמר רבי זירא. הוא רבי זירא הוא *רב זירא אלא בבבל מקמי דסליק לארעא דישראל לקמיה דרבי יוחנן ואין סמיכה בבבל הוו קרו ליה רב זירא ובהא שמעתא איכא למ״ד מקמי דסמכוהו אמרה ואיכא למ״ד בתר דסמכוהו אמרה: שמואל. הוו קרו ליה שקוד על שום דהלכתא כוותיה בדיני ושוקד על דבריו לאומרם כהלכתא*: הא רב אמרה. לעיל: כרב ששת. דפשיט לעיל בתו מאלמנותו ואמר מעשה ידיה לאחין: מתני׳ כתובתה של אב. כתובה שהיא גובה משני ארוסין הללו וקסבר יש כתובה לארוסה וביימי נערות וקטנות קאמר: כתובתה שלה. דמשהשיאה פקעה רשותו ובתר גוביינא אזלינן. וגוביינא בתר הכי הוא ולא אזלינן בתר כתיבה לומר הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תיהוי דאב: הראשונה של אב. טעמא מפרש בגמרא: גמ׳ תו לא חזיא לאינסובי. דהויא חזקה להיות בעליה מתים ודק תנא במלתיה דלא לינקוט בדרך פורענות: ואגב אורחיה. דבעי לאגמורינן משפט הכתובה ומחלוקת ר׳ יהודה ורבנן נקט לישנא דידיה למסתם לן כרבי דאמר במס׳ יבמות (דף סד:) נשאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תנשא דבתרי זמני הויא חזקה: דמשעת אירוסין. של בעל הראשון נתחייב לה כתובה וזכה בה אב אבל באירוסין שני לא זכה דמשנשאת לראשון פקעה זכותיה מינה: הואיל וברשותו נכתבין. כתובה הראשונה שהיה לפני הנשואין והלכך בגרה קודם נשואין לא נכתב ברשותו הא דגרסינן °נכתבים לשון רבים אמנה ומאתים דכתובה קאי: ומגבא מאימת גביא. כלומר לענין זכייה דאב דהא חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן אפי׳ לר״י כדקתני ומודה ר״י במארס את בתו ובגרה כו׳ אלמא בתר כתיבה אזיל לענין מטרף לקוחות מאימת טרפא ממשעבדי משעת אירוסין דהא מההיא שעתא איחייב בתקנתא דרבנן או דלמא עד שעת כתיבה דהויא מלוה בשטר לא טרפא: מנה מאתים. דמתקנתא דרבנן מחייב טרפא מזמן אירוסין אם מת או גרשה לאחר נשואין טורפת לקוחות שלקחו מנכסיו מזמן אירוסין ואילך דמההיא שעתא אשתעבד: ותוספת. שמעלמא היא באה לה לא נשתעבד עד זמן כתיבת הכתובה שקנו מידו וכתב: אחד זה ואחד זה מן הנשואין. דהיא גופה מחלה לשעבודא קמא ונתרצתה בזמן הכתוב בשטר הכתובה ככל המפורש בה בין עיקר בין תוספת: אחת של מאתים. והיא מוקדמת דדוקא כסדר נקט: ואמר רב הונא באתה לגבות מאתים כו׳. כלומר אין לה אלא אחד מהן ויפה כחה לגבות איזה שתרצה באתה לגבות מאתים דניחא לה בהכי וכגון שמכר נכסיו בין זמן ראשון לזמן שני דאי מפקא למיגבי בשל שלש מאות נמצאו שטרי הלקוחות קודמין: גובה. מאתים וטורפת לקוחות מזמן הכתוב: ואם איתא. דסבר רב הונא חוב ראשון מזמן ראשון ותוספת מזמן שני ה״נ תיגבי מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני: כיון דלא כתיב בה. בכתובה שניה: צביתי ואוסיפית לך תלת מאה אמאתים. ש״מ לא להוסיף על הראשונה בא ולא תגבה השניה אא״כ הראשונה בטלה:

הכא

תוספות

שפצעה בפניה. ואם תאמר תקשי הך ברייתא לרב וריש לקיש דמשמע בהחובל (ב״ק דף פז: ושם) דפליגי ארבי יוחנן דאמר פצעה בפניה דהוי דאב ויש לומר דבפחת דעד הנערות מודו כולי עלמא דהוי דאב שמפסיד במה שהיה יכול למוכרה והתם פליגי במה שהיא נפחתת גם מנערות ואילך וסבר רבי יוחנן דכל הפחיתה הויא דאב הואיל ונעשה לה בעוד שהיא ברשות אב אי נמי בפחיתת מכירה מודו כולי עלמא דהויא דאב והתם פליגי במה שנפחתה לקידושין דסבירא להו לרב וריש לקיש דלא זכיא ליה רחמנא אלא קידושין ממש [וריצב״א פירש אע״ג דפליגי בפצעה בפניה בקטן לה ידיה מודו כולי עלמא דהוי דאב ומוקמי הך ברייתא דהכא בקבלות גדולות וסברי נמי דאין אדם מוריש מעשה ידיה לאחין]:

טעמא דהשיאה וגרשה וכו׳. משום מאן דאמר מעיין גורם (יבמות דף סד:) דייק לה מסיפא ואם תאמר ותקשי ליה מרישא דמשמע דמזל גורם ויש לומר דמצי למימר דנקט רישא אגב סיפא וריב״ן מוקי כולה מתניתין באשה אחת ומפרש הכי טעמא דהשיאה וגרשה אחר שאירסה ונתארמלה הא השיאה ונתארמלה תו לא הוי מצי למימר השיאה שנית ואין נראה לר״י דאם כן לא הוה מצי מוכח אלא למאן דאמר מזל גורם דלמאן דאמר מעיין גורם אכתי הוי מצי למתני תו השיאה ואם כן תקשי ליה ממתני׳ דהכא: ומיגבא מאימת גביא. פירש בקונטרס אי משעת אירוסין דהא מההיא שעתא איחייב ליה בתקנתא דרבנן או דלמא עד שעת כתיבה דהויא מלוה בשטר לא טרפא ממשעבדי וקשה לר״י דמאי שייכא הך בעיא הכא ועוד מדנקט מאימת גביא משמע דבגבוייה בעי מאיזה זמן טורפת ואמאי ליבעי אי כל ארוסות טרפי ממשעבדי או לא ונראה לר״י דדוקא בהך דמיירי רבי יהודה בה במארס את בתו ובגרה ואחר כך ניסת קא בעי דאי טעמא דמודה משום דלא נכתבו ברשותו הוי טעמא משום דבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא דלא תקינו ליה רבנן לאב אלא כשלא מחלה ואם כן איהי גופה נמי לא גביא מידי או דלמא טעמא דר׳ יהודה לאו משום דמחלה לשעבודא קמא קאמר אלא משום דלא תקינו לאב זכיה בשלא נכתבה ברשותו ומיהו היכא דלא נכתבה כלל פשיטא דהוי דאב כגון שגירשה מן האירוסין ואם כן גביא מזמן ראשון ודוחק להעמיד כולה שמעתין אליבא דרבי יהודה ונראה לרשב״א דאליבא דרבנן בעי ובעי טפי הכא מבעלמא היכא דליכא אב דהכא אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין היתה הכתובה של אב וכי היכי דמפסיד כחו האב בשעת נשואין מספקא ליה אם גם היא מפסדת:

הכא

תוספות רי״ד

א״ל מר בר אמימר לרב אשי הכי אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב ששת פי׳ דפשיט לעיל בתו מאלמנותו ואמר שמעשה ידיה לאחין. ורב אשי אמר הלכתא כוותיה דרב. ומפסיק תלמודא והלכתא כוותיה דרב: מתני׳ המארס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה ר״י אומר הראשונה של אב. א״ל משהשיאה אין לאביה בה רשות. פי׳ כיון שביד האב לקדשה וזוכה בכסף קידושיה זוכה נמי בכסף כתובתה של שני האירוסין הללו כיון שלא נשאת ולא בגרה ואכתי לא נפקא מרשותי׳ ובעידן גוביינא נמי היא ברשותיה וקסבר האי תנא יש כתובה לארוסה. אבל אם השיאה וגירשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה ואע״פ שנכתבה הראשונ׳ בעודה ארוסה בתר גוביינא אזלינן וכיון דנשאת כבר יצאה מרשות האב וכתובתה שלה ור״י פליג בראשונה ואמר שהוא של אב: מ״ט דר״י רבה ורב יוסף דאמרי תרוויהו הואיל וברשותו נכתבין פי׳ המאתים זוז הראשונים נכתבו בעודה ארוסה קודם שנשאת ולא אזיל ר״י בתר גוביינא: תניא מודה ר״י במארס בתו כשהיא קטנה ובגרה ואח״כ נשאת שאין לאביה רשות בה פי׳ כשנכתבה הכתובה הראשונה קודם נישואין בוגרת הות ולא נכתבו ברשותו ומכאן מוכיח שיש כתובה לארוסה בתנאי ב״ד ואע״ג דלא כתב לה. דאי בדכתב לה עסקינן אמאי מודה בהא ר״י והא בשעת אירוסין דכתב לה (ארוסה) [קטנה] הות ור״י אזיל בתר כתיבה אלא לאו ש״מ בדלא כתב לה עסקינן ויש כתובה לארוסה ואע״ג דלא כתב לה: השיאה וגירשה וכו׳ טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה כלומר היינו טעמא דנקט נשואין בתרי גווני חד בגירושין וחד באלמנות ולא נקט תרוויהו באלמנות משום דלא ניחא ליה לתנא לאשמעינן בקלקול ובאשה מקולקלת דכי נתאלמנה תרי זימני נקראת קטלנית ותו לא חזיא לאינסובי וסתם לן כרבי דאמר בפ׳ הבא על יבמתו נשאת לא׳ ומת לב׳ ומת לג׳ לא תנשא ואי הוה תני תרוויהו בגירושין א) לא סתם לן כוותיה אלא אורחיה דתלמודא הכי הוי למתני בגירושין תרי זימני אבל כי קתני חד בגירושין וחד בנשואין הא וודאי לאו אורחיה דתלמודא הוא ומשום דבעי למיסתם לן כרבי תני הכי אבל נתאלמנה תרי זימני תו לא חזיא לאנסובי ואגב אורחיה קסתים לן תנא כר׳ דאמר בתרי זימני הוי חזקה: ומיגבא מאימת גביא ב) פי׳ המורה לענין זכיה דאב חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן ואפי׳ לר״י כדקתני ומודה ר״י וכו׳ אלמא בתר כתיבת אזיל ולא פליגי ר״י וחכמים אלא בזכות האב אבל שיעבוד כתובה מאימת חיילא לא קמיירו והשתא איבעיא לן כל אשה שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה ובאת לגבות כתובתה לטורפה ממשעבדי היינו מן הלקוחות מאיזה זמן טורפת מנה מאתים יש לה בתנאי ב״ד משעה שאירסה וכתובה כתב לה עכשיו בעת הנשואין מאתים זוז והתוספת ועכשיו מאיזה זמן היא טורפת מזמן אירוסין או מזמן כתיבת הכתובה שהיא בעת הנשואין אמר ר״ה מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין פי׳ מנה מאתים שנתחייב לה משעת אירוסין בתנאי ב״ד גביא משעת אירוסין ותוספת לא נשתעבד לה אלא משעת נשואין ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין פי׳ אע״ג דתנאי ב״ד הוא להיות כתובה לארוסה ה״מ אם נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין. אבל אשה שנשאת וכותב לה מאתים ותוספת בתר נשואין אזלי׳ ולא גביא להו אלא משעת נשואין דהכי הוי עיקר תנאי ב״ד לגבות מן הנשואין ג) דינו משנשאת. וגם מכאן מוכיח שיש כתובה לארוסה ואע״ג דלא כתב לה דאי כתב לה אמאי פליג ר״א למימר מן הנשואין והא כתב לה מן האירוסין ונשתעבדו לו נכסיו. ואמרינן לקמן מאי הוי עלה ת״ש דאמר ר״י א״ש משום ר״א בר״ש מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין וחכ״א אחד זה ואחד זה מן הנשואין ומסיק תלמודא והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין: אמר רב [הונא] הוציאה עליו ב׳ כתובות אחת של מאתים ואחת של ג׳ מאות באת לגבות מאתים גובה מזמן ראשון [באת לגבות] ג׳ מאות גובה מזמן שני וכלהו חמש מאות לא גביא דכיון דלא כתב לה צביתי ואוסיפת לך ג׳ מאות אמאתים הכי קא״ל אי מזמן ראשון גבית גבי מאתים ואי מזמן שני גבית גבי ג׳ מאות פי׳ אם תרצה למחול שיעבודך שלא לטרוח לקוחות שקנו לאחר זמן ראשון עד זמן זה תיגבי ג׳ מאות וכיון שלא קרעה הראשונה ידה על העליונה או תגבה מאתים מזמן ראשון וכגון שאין לה מה לטרוף מזמן

שני

א) אולי צ״ל לא הוי ידעינן דסתם לן תנא כוותיה. ב) הוא פרש״י ז״ל. ג) אולי צ״ל דאם כבר נשאת שתגבה משנשואין.

מסורת הש״ס

[ובתוס׳ דמנחות מג: סיגע בזה דר׳ זירא לאו סיינו רב זירא]

[ובערוך ערך שקד פי׳ איתא שהיה שוקד על דלתי תורה]

[במשנה שבמשניות ליתא]

ב״מ קו: [יבמות כו. סד: עירובין מג. סנהדרין פא: נדה יו. סד.]

גליון הש״ס

רש״י ד״ה הואיל וברשותו וכו׳ נכתבים לשון רבים. עי׳ תוי״ט פ״ג מ״ו דכתובות:

הכא נמי. מדלא כתב ואוסיפית לה מאה אמאתים קמאי אלא כתב זמן שני לכל השלש מאות ולא בלשון מוסיף על השטר הראשון ש"מ אחילתיה לשעבודא קמא ואם באת לגבות שטר השני תגבה מזמן שני אבל גבי תוספת המוסיף בכל כתובות על מנה מאתים כותבין בו ואוסיפית לה על מאי דתקון רבנן הלכך לא אחילתיה לשעבודא קמא וכדקאי קאי: אמר מר. אדרב הונא קאי דאמר אם באת לגבות מאתים כו': שני שטרות. של שדה אחת של מכר או מתנה וכתבן ראובן לשמעון אחד בניסן ואחד בסיון: ביטל שני את הראשון. ואם כתב לו אחריות וטרפוה ממנו אין גובה אלא מזמן שני וה"נ נימא ראשון בטיל ליה דאחליה לשעבודיה קמא: דאי מוסיף בה דיקלא. בשטר בתרא: לתוספת כתביה. ולא לבטולי לקמא אלא דאי מזמן שני אתי למגבי ליקני עיקר ותוספת ואי ניחא ליה בקמא משום דקדים לא ליקני תוספת: וה"נ הא אוסיף לה. דכתב לה שלש מאות: ליפות כחו כתביה. ואי נמי לא אוסיף ביה לא ביטל את הראשון אלא דלא ליתו בני מצרא לערעורי עליה דקיימא לן *מתנה לית בה משום דינא דבר מצרא: דינא דבעל חוב. דאי אתי ב"ח וטריף ליה מיניה קבל עליו אחריות בשטר השני דנהדר וניגבי מיניה מעות הכתובים כאן: מאי טעמא. ביטל: אודי ליה. בעל השטר שהראשון מזויף היה ונתגלה על האחר לגבות מזמן שני: אורועי סהדי. החתומים בראשון °לרפרם פסולים לרב אחא כשרים: ולשלומי פירי. שאכל לוקח בין זמן ראשון לזמן שני לרפרם משלם: ולטסקא. לפרוע מס הקרקע למלך מזמן ראשון לזמן שני לרפרם על המוכר לפרוע לרב אחא על הלוקח לפרוע: מאי הוי עלה דכתובה. מאימת גביא:

מתני' וזינתה. באירוסין והיא נערה: הרי זו בחנק. ואפי' נתגיירה פחותה מבת ג' שנים דבחזקת בתולה היא דכי כתיבא סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל: אין לה לא פתח בית אביה. א"צ להוציאה אל פתח בית אביה: ולא מאה סלע. אם נמצא בעל שקרן ועדיו זוממין דכולה פרשה בישראל כתיבא: הרי זו בסקילה. בגמרא יליף לה: הרי היא כבת ישראל לכל דבריה. ויש לה פתח בית אב ומאה סלעים: יש לה אב ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לו בית ובישראלית קמיירי:

לקמן פט:
ב"מ קח.

תורה אור

הכא נמי היינו טעמא דלא גביא מדלא כתב לה אוסיפית לך מאה אמאתים אחולי אחילתיה לשעבודא קמא אמר מר °אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא לימא פליגא דרב נחמן *דאמר רב נחמן °שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון לאו מי איתמר עלה אמר רב פפא ומודה ר"נ °דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה הכא נמי הא אוסיף לה מידי גופא אמר רב נחמן °שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון אמר רב פפא ומודה רב נחמן °דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה °פשיטא ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא וכל שכן ראשון במתנה ושני במכר דאמרינן משום דינא דבעל חוב הוא דכתב כן אלא אי שניהם במכר שניהם במתנה ביטל שני את הראשון מאי טעמא רפרם אמר °אימר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אימר אחולי אחליה לשיעבודיה מאי בינייהו °איכא בינייהו אורועי סהדי ולשלומי פירי ולטסקא מאי הוי עלה דכתובה ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר"א בר"ש מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנישואין וחכ"א אחד זה ואחד זה מן הנישואין והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנישואין:

מתני' °הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה הרי זו בחנק אין לה לא פתח בית האב ולא מאה סלע °היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה לא פתח בית האב °ולא מאה סלע היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריה °יש לה אב ואין לה פתח בית האב יש לה פתח בית האב ואין לה אב הרי זו בסקילה שלא נאמר °פתח בית *אב אלא למצוה:

דברים כב

גמ'

הכא נמי בדאוסיף לה. פי' שכתב בכתובה שניה יותר מבראשונה אבל אין לפרש שכתב לביתי ואוסיפית כך וכך דא"כ היתה גובה שתיהן כדאמרינן לעיל: משום דינא דבר מצרא. וילכיע אותו של מכר דאם ירצה שניהם אית בה דינא דבר מצרא דאפילו מתנה שכתוב בה אחריות אית בה דינא דבר מצרא* ונראה דאם הלוקח עצמו מצרן דלא שייך דינא דבר מצרא דביטל שני את הראשון ויש מפרשים דלאו דוקא נקט משום דינא דבר מצרא דאפילו לא שייך דינא דבר מצרא לא ביטל שני את הראשון דנפקא מינה לענין דרך דאפי' למ"ד (ב"ב דף סד:) מוכר בעין רעה מוכר נותן בעין יפה נותן: אימר אחולי אחליה לשיעבודא. תימה מה אחליה לשיעבודא שייך גבי מתנה ונראה לר"י כגון שבין זמן הראשון לזמן שני קנה הנותן שדה אצל שדה הניתן והשתא אחליה מקבל מתנה לשיעבודא ולא יוכל לטעון דינא דבר מצרא ועוד °אומר רשב"א דנפקא מינה אם לוה נותן בין זמן הראשון לזמן שני שיטרפו בעלי חובו מאותה שדה [א"נ אם יאכל הנותן פירות בין זמן ראשון לשני]: איכא בינייהו אורועי סהדי. תימה גדולה הוא מה שפירש בקונטרס לפסול העדים דאין יכול לפסול העדים בענין זה ונראה לר"י דאם יש לזה מקבל מתנה שום שטר אחר שהעדים אלו חתומים בו מרעין ליה לשטרא הואיל והוא מודה שהן פסולין אי נמי לפסול חתימתן קאמר דאימר זיופי זייף הואיל והוא מודה שהשטר הזה מזויף: והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין. תימה לרבינו יצחק דהשתא מסקינן דאחד זה ואחד זה מן הנשואין אע"ג דאוסיף לה ופליגא אדרב נחמן דאמר לעיל אי אוסיף דיקלא לתוספת אדעתא דתוספת כתביה ולא ביטל שני את הראשון וזהו תימה דהלכתא כרב נחמן בדיני ורפרם ורב אחא איפלגו אליביה ודייקינן נמי בשילהי הכותב (לקמן דף פט: ושם) כוותיה ואור"י דהכא אע"ג דאיכא תוספת ביטל (א) את הראשון וטעמא משום דליכא שטר כתובה באירוסין אלא מתנאי ב"ד הלכך נתבטל תנאי ראשון ע"י שטר אבל לעיל דאיכא שני שטרות כשהוסיף בשני לא ביטל את הראשון הואיל והוא בידו עדיין וא"ת וכיון דאיירי מילתייהו דרב הונא ורב אסי בדלא כתב לה א"כ תפשוט מהכא הא דבעי בפ"ק דב"מ (דף יז: ושם) אי ארוסה אית לה כתובה בדלא כתב לה °וי"ל שאינו רוצה לפשוט אלא מן המשנה או מברייתא ואע"ג דאיכא לאוקומי ממילתא דר' אלעזר ב"ר שמעון ורבנן הא נמי מימרא היא דרב יהודה אמר שמואל °אמרה משמיה ואיכא ברייתא וממתניתין דהמארס את בתו ליכא לאוקומי דאיכא לאוקמה בדכתב לה וא"ת ותפשוט מהא דתניא לעיל מודה ר' יהודה במארס את בתו ובגרה ונשאת שאין לאביה רשות בה וע"כ בדלא כתב לה מיירי דאי כתב לה הויא שלו הואיל וברשותו נכתבה כדאמר לעיל ואי ארוסה אין לה כתובה פשיטא דאין לו בה כלום ונראה לרשב"א דלעולם איכא לאוקמה בדכתב לה ומיירי כגון שהוסיף לה בשעת נשואין דסלקא דעתא הואיל ומנה מאתים שלו תוספת נמי שלו קמ"ל*: הגיורת שנתגיירה בתה עמה. הא דלא נקט הגיורת שנתגיירה סתמא משום דאיירי בפחותה מבת שלש דאין דרכה להתגייר אלא עם אמה ועוד דאין סברא שיטבילוה על דעת ב"ד שאין מטבילין גר קטן על דעת ב"ד אא"כ הוא תובע להתגייר וזאת פחותה מבת ג' אין בה דעת לתבוע להכי נקט שנתגיירה בתה עמה והטבילוה על דעת אמה ועוד משום דבעי למיתני היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: אין לה פתח בית אב כו' הרי זו בסקילה. תימה דתיקשי מהכא למ"ד בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) נקטעה יד העדים פטור דבעינן קרא כדכתיב וי"ל דשאני הכא דגלי קרא ומתה לרבות הורתה שלא בקדושה והיינו נמי אין לה אב אבל קשה דתקשי ליה מברייתא דבעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין אותה על שער ב"ד דדריש בשעריך ולא בשערי עובדי כוכבים ואמאי לא פטרינן לה לגמרי וי"ל דברוב עובדי כוכבים הוי שעריך שערי ב"ד ולא שער העיר:

מנא

טז א ב ג מיי' פט"ז מהל' אישות הל' ט' טוש"ע אה"ע סי' ק סעי' יד:
יז ד ה ו ז ח מיי' פ"ג מהל' זכיה הל' ח ט סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמ סעי' א ב:
[כדאיתא ב"מ קח:]
יח ט מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' ו סמג עשין נו:
יט י מיי' שם הל' יא:
כ כ מיי' פ"ג מהל' נערה הל' ח סמג עשין נה:
כא ל מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' יא:

תוספות רי"ד

שני. או אם יש לה מה לטרוף גובה ג' מאות מזמן שני: וא"ר נחמן שני שטרות היוצאים בזא"ז בטל שני את הראשון. פי' אם כתב לו שני שטרי מכר או שטרי מתנת על שדה אחת הא' כתב בניסן וא' כתב בתשרי בטל שני את הראשון פי' אם היה בו אחריות וטרפוהו ממנו אינו גובה אלא מזמן שני. אמר ר"פ ומודה ר"נ דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה. פי' אי אוסיף דיקלא בשטרא בתרא לא בטל שני את הראשון אלא ידו על העליונה דקא"ל אי נחוש ראשון בעית למתבי גבי' במאי דכתיב ביה ואם תרצה למחול שיעבודך מזמן ראשון ולגבות מזמן שני תגבה כל התוספת הכתובה בשטר השני: פשיטא לי פי' בשני שטרות היוצאין בזא"ז שלא בטל שני את הראשון אי הוי ראשון במכר ושני במתנה דליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא פי' כי במכר יכול בעל מצרא להוציא מידו אבל מתנה לית בה משום דינא דבר מצרא ולהכי הדר וכתב לה בלשון מתנה לשתק מעליו בר מצרא ולא לבטל את הראשון וכ"ש ראשון במתנה ושני במכר דמשום דינא דב"ח כתביה. פי' דבמתנה ליכא אחריות ובמכר איכא אחריות ואי אתי בע"ח וטריף לה מיניה הדר על המוכר ומ"ת הדר וכתב ליה ולא

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה והלכתא וכו' דאיכא תוספת ביטל שני את הראשון:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה אורועי סהדי וכו' לרפרם פסולים.

כב א מיי' פ"ג מהל' נערה הל"א סמג עשין נה טור אה"ע סי' קעז :
כג ב מיי' שם הל' ג סמג עשין קא קב :
כד ג (מיי' שם הל"ט) :

תורה אור

גמ' מנא הני מילי אמר ר"ל דאמר קרא °ומתה (דברים כב) לרבות הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה אי הכי מילקא נמי נילקי ומאה סלע נמי לישלם אמר קרא ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ואימא לרבות הורתה ולידתה בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה א"כ בישראל מאי אהני ליה אמר ר' יוסי בר חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר °ונתנו לאבי הנערה (שם) פרט לזו שאין לה אב מתיב ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר זבידא °ואם מאן ימאן אביה (שמות כב) לרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי הוא מותיב לה והוא מפרק לה בבא עליה ואח"כ נתיתמה רבא אמר [א]חייב ממאי מדתני אמי בתולת ישראל ולא בתולת גרים אי אמרת בשלמא כי האי גוונא בישראל מיחייב היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים אלא אי אמרת בישראל כה"ג פטור השתא בישראל פטור בגרים מיבעיא *אמר ריש לקיש [ב]המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב מתקיף לה *רב אחא בר אבא טעמא דכתיב בה הנערה הא לאו הכי הוה אמינא אפילו קטנה °הא כתיב °ואם אמת היה הדבר הזה לא נמצאו (דברים כב) בתולים לנערה והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה וסקלוה וקטנה לאו בת עונשין היא אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע תני שילא שלש מדות בנערה [ג]באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה סוקלין

סוקלין

גמ' מנא הני מילי. שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה בסקילה: **ומתה.** וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה והאי ומתה קרא יתירא הוא: **בישראל.** כי עשתה נבלה בישראל: **מאן ימאן.** במפתה הכתוב מדבר דמלי למיכתב ואם ימאן וכתב ואם מאן ימאן בין אביה קיים וממאן בין שאין אביה קיים והיא ממאנת אלמא אע"ג דכתיב באונס ונתן לאבי הנערה ואונס ומפתה מהדדי גמירי מיחייב קנס איתומה וכי תימא שאני הכא דרבי רחמנא [אבל לגבי מוציא ש"ר לא אתרבאי] הכא נמי לאו יתומה משמע מריבוי אלא דבין היא ובין אביה יכולין לעכב כדאמרינן באלו נערות (לעיל דף לט:) ויתומה לא אתרבאי הכא אלא דסבירא ליה לתנא דאביה דקאמר קרא לאו למעוטי יתומה אלא למימרא דקנסה לאביה ולא לעצמה והוא הדין לאביה האמור במוציא שם רע: **הוא מותיב כו'.** הא יתומה דקאמר תנא: **בבא עליה ואח"כ נתיתמה.** ולעולם אבי הנערה למעוטי יתומה בין בקנס בין בהוצאת שם רע: **רבא אמר חייב.** המוציא שם רע על היתומה: **מדתני אמי** כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולא בתולת גרים. והא בתולת גרים יתומה היא דרחמנא אפקריה לזרעיה דמצרי כשל חמור דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם והוא לשון שכבת זרע הזורם כזרם מים ואצטריך קרא למעוטי אי אמרת בשלמא כו': **נערה מלא דבר הכתוב.** בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב נערה מלא להוציא את הקטנה: **אלא כאן נערה כו'.** אלא האי דכתיב מלא לא ללמד על עצמו בא ולהוציא את הקטנה דבלאו הך דרשא אמעיטא לה קטנה כדאמרינן דלאו בת עונשין אלא ללמד בא על כל נערה שבתורה שכתובין חסר לומר שאף הקטנה במשמע והכי יליף כאן נערה כאן שאי אפשר בקטנה כתיב מלא הא למדת שכל מקום שנכתב חסר אף הקטנה במשמע כגון באונס ומפתה: **שלש מדות.** במיתת נערה המאורסה: **באו לה עדים** בבית חמיה. לאחר שניסת: **שזינתה בבית אביה.** באירוסין:

סוקלין

מנא הני מילי. משום דכתיב בישראל קא בעי: **ואימא** לרבות הורתה ולידתה בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא. תימה דגבי חליצה דדרשינן (יבמות דף קב.) מונקרא שמו בישראל דאין כשר לדין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל אלמא ממעטי מבישראל אפי' הורתו ולידתו בקדושה וכ"ת דהתם משום דהורתו שלא בקדושה לא איצטריך למעוטי דמקרב אחיך ידעינן בכל דין דבעינן הורתו ולידתו בקדושה ואייתר גבי דין חליצה בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל אכתי איכא לאקשויי אימא דבישראל אתא למעוטי הורתו שלא בקדושה אפי' לחליצת בני גרים דמקרב אחיך לא דרשינן אלא למיפסליה לדין ישראל אבל גר חבירו מצי דיין כדדרשינן התם עליך הוא דבעינן מקרב אחיך כו' ואור"י כיון דהורתו ולידתו בקדושה ישראל מעליא הוא כדאמרינן הכא אם כן הכי נמי בני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה הוו ישראל מעלייתא וקרינא בהו עליך והואיל וכן בלא ונקרא שמו בישראל נפקא לן שפסול גר לחליצת בני גרים דבעינן מקרב אחיך עד שתהא אמו מישראל ולהכי אייתר בישראל לאצרוכי אביו מישראל*: **ואימא** לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה. תימה אדרבה אית לן לאוקמי קרא בדדמי וי"ל כיון דמרבינן הורתה שלא בקדושה אם כן גלי לן קרא דבישראל לאו דוקא וא"כ ממילא נרבה אפילו לידתה שלא בקדושה: **אם כן** בישראל מאי אהני ליה. תימה לרשב"א דנימא אהני ליה שלא ילקה ולא ישלם מאה כסף ואור"י דסברא הוא שיהא לכל הכתוב בפרשה ועוד אור"י דלענין מלקות ומאה כסף לא איצטריך למעוטי מבישראל דמבתולת ישראל ולא בתולת גרים ממעטינן להו והשתא אתי שפיר דלא תיקשי אמאי איצטריך בתולת ישראל ולא בתולת גרים תיפוק ליה מבישראל ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ גמרינן מינה קנס כדמשמע בסמוך דקאמר טעמא דכתב רחמנא נערה הא לאו הכי ה"א אפי' קטנה והכתיב אם אמת וגו' אלמא דילפינן קנס ממיתה אלא ודאי אי לא כתיב בתולת ישראל ה"א דאפילו הורתה ולידתה שלא בקדושה הוה מרבינן מומתה ובישראל אהני שלא ילקה ולא ישלם מאה כסף אבל השתא דממעטינן לה מבתולת ישראל ע"כ בישראל אתא למעוטי הורתה ולידתה שלא בקדושה*: **המוציא** שם רע על היתומה פטור כו'. תימה דתקשי ליה ממתני' דקתני הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה כסף משמע הא ישראלית גמורה דכוותה שאין לה אב יש לה מאה כסף ולעיל נמי תנן דגיורת פחותה מבת ג' יש לה קנס וי"ל דמוקי מתני' אליבא דר"ע דאמר לעיל (דף לח.) נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה ודריש אשר לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה וה"נ דריש לאבי הנערה הא אין לה אב לעצמה אבל ר' יוסי בר' חנינא דהכא אליבא דר"י הגלילי קאמר דפטור דכי היכי דדריש לעיל הא אורסה אין לה קנס ה"נ דריש הכא לאבי הנערה הא אין לה אב אין לה קנס ורבא דפליג עליה סבר דאפי' לר"י הגלילי חייב מדתני אמי דדריש ליה מקרא ומסתבר דלא פליג שום תנא אההיא דרשא והשתא פריך הכא רבי יוסי בר אבין מדתני אם מאן ימאן לרבות יתומה לקנס דברי ר"י הגלילי וה"ג ר"ח וכן במכילתא גרס דברי ר' יוסי הגלילי ופריך מר' יוסי הגלילי אר' יוסי הגלילי לר' יוסי בר' חנינא וכן משמע בהדיא בירושלמי דר' יוסי בר' חנינא אליבא דר' יוסי הגלילי קאמר לה ומתני' כר"ע ופריך נמי מלרבות יתומה לקנס דברי ר' יוסי הגלילי ומשני נמי כדמשני הכא אבל התם קאמר מילתיה אאונס ואמפתה ולא אמוציא שם רע*: **בתולת** ישראל ולא בתולת גרים. וא"ת אמאי איצטריך אם מאן ימאן לרבות יתומה מבתולת ישראל נפקא מדממעט דווקא בת גרים ולמאי דפ"ה דיתומה לאו מרבויא משתמעא ניחא ונראה לרשב"א דאי לאו דמרבינן יתומה ממאן ימאן לא הוה דרשינן בתולת ישראל ולא בתולת גרים אלא לדרשא אחריתי כיון דמשום בת גרים לא צריך קרא דמוכתן לאבי הנערה נפקא ולא היה סברא לומר דלא איצטריך קרא אלא לדיוקא הא יתומה בת ישראל יש לה קנס אבל השתא דמרבינן יתומה לית לן למעוטי מלאבי הנערה בת גרים דדרשינן שפיר בתולת ישראל ולא בתולת גרים: **הא** לאו הכי ה"א אפילו קטנה והכתיב ואם אמת היה. נראה לר"י דלא בעי רב אחא למילף קנס ממיתה דכל היכא דלא מחייב מיתה לא מחייב קנס ולא בעי למימר נמי הואיל וקרא איירי בגדולה כל דינין שבפרשה אין נוהגין אלא בגדולה אלא הכי פריך טעמא דכתב רחמנא נערה בה"א הא לאו הכי ה"א אפילו קטנה במשמע והיינו משום דכיון דלא כתיב ה"א ביטל משמעות נערה דמשמע דווקא גדולה והא כתיב אם אמת וגו' וקטנה לאו בת עונשין היא ואפ"ה כתב נערה חסר אלמא משום חסרון ה"א איתו מבוטל משמעות נערה דהוי גדולה והשתא לא קשה מידי לרבנן* מנא להו דמחייבי סקילה בבא על הקטנה והא קרא בבת עונשין איירי דהא הכא לא בעי למעוטי קטנה מקנס משום דקרא בבת עונשין איירי אלא כדפרישית ולא תקשי נמי אמאי איצטריך בתולת ישראל תיפוק ליה מבישראל דגבי סקילה דהא לא ילפינן מהדדי: **הא** כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע ור"מ נמי הוה דריש הכי אי לאו משום דלו תהיה לאשה דדריש לעיל (דף מ:) במהוה עלמה וא"ת הואיל ומסתבר למדרש דכל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע כרבנן נימא לר"מ דווקא באונס ומפתה דגלי קרא גלי אבל בכל מקום נדרוש דאפילו קטנה במשמע ואור"י דהיינו טעמא דר"מ דאי דווקא לאונס ומפתה אתא קרא דולו תהיה לאשה ליכתוב בהו נערה מלא כמו במוציא שם רע וה"א כאן נערה הא בכל מקום כו' ומדכתיב לו תהיה לאשה במהוה עלמה בא ללמד דבכל מקום שנאמר נער כמו הכא במהוה עלמה מיירי:

אמר

[ולפי' ז"ל דרב שמואל בר יהודה דהתם היתה אמו מישראל מדמייתי עלה קרא דבישראל וקא לא איצטריך אלא לאמו מישראל. ת"י]

תוספות רי"ד

מנה"מ. פי' דהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה שהיא בסקילה. אר"ל דא"ק ומתה. פי' מריבוי דקרא דסגי לה בהכי וסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה קרא יתירה הוא למידרש ולרבות זו שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: א"ה מילקי נמי לילקי ומאה סלע נמי לישלם. פי' כיון דמרבת ליה לסקילה לירבי ליה למלקות. שאם אינו אמת מלקין אותו כדכתיב ויסרו אותו דהיינו מלקות: א"ק ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ואימא לרבות הו"ל בקדושה ההיא ישראלית מעלייתא היא ואימא לרבות הו"ל שלא בקדושה א"כ בישראל מאי מהני ליה. כלומר מאי ממעט: א"ר יוסי בר' חנינא המוציא ש"ר על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שא"ל אב. ואי קשיא והאי נשואה היא ויצאת מרשות האב והיכי כתב רחמנא ונתן לאבי הנערה. י"ל לאו דליהוי דידיה אלא שיעשה מהן סגולה לבתו שלא יזכה בהן בעלה: מתיב ריב"א ואם מאן ימאן אביה לרבות יתומה לקנס דברי ר"י בר יהודה. פי' מדמצי למיכתב ואם ימאן אביה ורבה עכשיו וכתב ואם מאן ימאן. משמע בין אביה קיים וממאן בין שמת אביה והיא ממאנת שאינה רוצה להנשא לו כסף ישקול והאי דכ' ונתן לאבי הנערה לאו דוקא אלמא יש קנס ליתומה וה"ה גבי מוציא שם רע אביה לאו דוקא ואי קשיא והא האי קרא במפתה כתיב והיכי מצינן לרבויי יתומה לקנס. והתנן בפירקין דלעיל יתומה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דא"ל אב וקנסה לעצמה אוחילה אוחלתיה גביה שנתרצית לו. י"ל האי דמרבה יתומה לקנס לאו במפתה דודאי אין קנס ליתומה מפותה ולא רבתה אלא במקום הראוי להיות דהיינו באנוסה ואע"ג דקרא במפותה כתיב הא גמרי מהדדי אונס ממפתה: הוא מותיב לה והוא מפרק לה. בבא עליה ואח"כ נתיתמה. פי' לעולם מוציא שם רע על היתומה פטור והאי דמרבה לה להאי יתומה בין בקנס בין בהוצאת שם רע ממאן ימאן בבא עליה בעוד שאביה קיים וקודם שעמד בדין נתיתמה והואיל והיה לה אב משעת ביאה אינה כשאר יתומות ויש לה קנס והכי נמי מפרשה יתומה דמתני' ואפ"ה המפתה פטור כיון דלדידה הוי ולא מכה אב קא ירתא דאילו הוו מכה אב הוו ירתין אחיה ולא היא: ורבא אמר חייב מדתני ר"א בתולת ישראל ולא בתולות גרים פי' כגון שהיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה והא בתולת גרים כיתומה היא. א"א בשלמא בישראל כה"ג מחייב ולאו דוקא אביה היינו דאיצטריך קרא למעוטי גרים. אלא אי אמרת בישראל פטורים גרים מיבעי' אלא לאו ש"מ בישראל חייב ואע"פ שבא עליה בעודה יתומה ואביה לאו דוקא כדרבינן ממאן ימאן: והלכתא כרבא ומתני' דתנן שהיתומה י"ל קנס והאונס חייב והמפתה פטור אע"פ שבא עליה בעודה יתומה:

לעיל מ:

[לעיל מ: איתא רב אדא בר אהבה]

גליון הש"ס

גמ' הא כתיב ואם אמת. עי' תוס' סנהדרין ח ע"ב ד"ה וכו' :

[הג"ל ק"ק דכי פריך אי הכי מילקא נמי לילקי ומאה כסף לשלם הוי ליה לשנויי מיד דמבתולת ישראל נפקא כיון דהשתא אתא סמיך. פ"י]

[ומיהו לעיל משמע דלא דריש ר"ע הא אורסה לעצמה אלא משום דאמר לא אורסה אתיא לג"ש הא אי לאו הכי כוי דריש לה נמי הא אורסה אין לה. פ"י]

[סנהדרין סו:]

סוקלין אותה על פתח בית אביה כלומר ראו גידולים שגידלתם באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה סוקלין אותה על פתח שער העיר *סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק למימרא דכל היכא דאישתני גופא אישתני קטלא ורמינהי [א]נערה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע *היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה ס"ד [ב]אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה אמר רבא מוציא שם רע קאמרת [ג]שאני מוציא שם רע דחידוש הוא דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא דלמא כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופא אבל היכא דאישתני גופא לא חדית רחמנא אלא אמר רב נחמן בר יצחק אישתני ולא אישתני תנאי היא דתנן *[ד]הטאו עד שלא נתמנו ונתמנו הרי הן כהדיוטות רבי שמעון אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבים משנתמנו פטורים אימור

רש"י

סוקלין אותה על פתח בית אביה. דהכי כתיב והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה והאי בבאו עדים בבית חמיה כתיב דהא במוציא שם רע כתיב דמפרש ביה קרא ואקרב אליה אלמא כשניסת: ראו גידולים שגידלתם. כלומר מבית זה יצאת הנבלה שבו זינתה: באו לה עדים בבית אביה. קודם שנשאת: סוקלין אותה על שער העיר. דכתיב כי יהיה נערה בתולה מאורסה וגו' והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא: תידון בחנק. כי היכי דאילו זנאי השתא לאו סקילה איכא אלא חנק דכי כתיב סקילה בזינתה נערה כתיב שנאמר כי יהיה נערה בתולה וגו' השתא נמי בחנק דכיון דאשתני גופא בין חטא להעמדה בדין אשתני קטלא לכדהשתא: הוציא עליה שם רע. שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד: הוא אינו לוקה. אם כיחש: ואינו נותן מאה סלע. דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו גורמין לו ליענש כדמתרץ לקמן ועקימת שפתיו בבוגרת הוו': היא. אם אמת היה: וזוממיה. עדים שהיו מעידים על זנותה ונמצאו זוממין: מקדימין לבית הסקילה. כלומר ישכימו בבקר לשם כי אין להם נס והמלטה מן המיתה הזאת: היא וזוממיה ס"ד. אם אמת היה אין שקר: אלא או היא. אם אמת: או זוממיה. אם שקר: לבית הסקילה. אלמא אע"ג דאשתני גופא ואילו זנאי השתא בת חנק היא לא אמרינן אישתני קטלא: מוציא שם רע קאמרת. לאותובי אסרחה ולבסוף בגרה דתני תנא דאיירי בבאו לה עדים בבית אביה: שאני. מיתה הבאה על ידי הוצאת שם רע דבעל משנשאת: דחידוש הוא. ולא אמרינן בה דמשום דאישתני (א) דינא דאי זנאי השתא בת חנק היא נימא אישתני קטלא דהך דזנאי בנערות: דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק כו'. (ב) ותדע דהא בלא בגרה נמי [בלא] הוצאת שם רע ואפי' בנערות אשתני דינא הוא דאילו זנאי השתא חנק הוא דאיכא הואיל ונכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה כדתניא [לקמן] (דף מח:) נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה מאי לא נשואה אי נימא נשואה ממש היינו ולא בעולה אלא לאו נכנסה לחופה ולא נבעלה אלמא אילו זנאי השתא בת חנק היא: ואילו מוציא שם רע. עליה השתא וזנאי קודם כניסה לחופה בסקילה אלמא בהוצאת שם רע לא אמרינן דמשום דאישתני דינא אילו זנאי השתא לישתני קטלא הבא ע"י זנות דמעיקרא והילכך כי בגרה נמי וניסת לא אמרינן במוציא שם רע דמשום דאישתני דינא דהשתא אישתני קטלא דמעיקרא: ודלמא כי חדית. כלומר הא ראייה דמייתינן משם מוציא ש"ר לכאן לאו ראייה היא לכאן דהתם הוא דאף על גב דאישתני דינא דאילו זנאי השתא לא אישתני קטלא דהא דזנאי מעיקרא משום דלא אישתני גופא הוא והידוש שחידשה תורה (ג) באישתני דינא חדית באישתני גופא לא חדית אבל בגרה אישתני גופא היא ואי בבאו לה עדים בבית אביה אית לך למימר סרחה ולבסוף בגרה בחנק במוציא שם רע נמי משבגרה הוה ליה למיתני חנק: אלא אמר רב נחמן בר יצחק. הא דתני שילא תידון בחנק הואיל ואישתני גופא אישתני קטלא ותניא אחריתא בסקילה ואע"ג דאישתני גופא לא אישתני קטלא תנאי היא: אישתני ולא אישתני. אי אמרינן אישתני קטלא או לא אישתני קטלא תנאי היא: חטאו עד שלא נתמנו. נשיא ומשוח שאין קרבנם כשל יחיד שהנשיא מביא שעיר ומשוח מביא פר: הרי הן כהדיוטות. בכשבה ושעירה שאע"פ שנשתנה גופם לא נשתנה קרבנם: אם נודע להם עד שלא נתמנו. דהוה ליה ידיעה וחטאה בחד גופא חייבין כהדיוטות: משנתמנו. דהוה ליה חטאה בשעת קרבן יחיד וידיעה בשעת קרבן נשיא: פטורין. לגמרי אלמא דמשום דאישתני גופא אישתני קרבן: אימור

תוספות

אמר רבא מוציא שם רע קאמרת שאני מוציא שם רע דחידוש הוא. נראה דמתחלה מקשה ממוציא שם רע משום דס"ד דהש"ס דמסברא אמרינן ביה דתידון בסקילה ולא אמרינן הואיל ואישתני גופא אישתני קטלא הילכך מקשה דגבי נערה המאורסה נמי לית לן למימר דאישתני קטלא ומשני רבא שאני מוציא שם רע דחידוש הוא ולא מסברא אמרינן ביה הכי אלא משום דאשכחן דחדית ביה רחמנא כי האי גוונא דלא אמרינן הואיל ואישתני דינא אישתני קטלא והא דנקט נכנסה לחופה ולא נבעלה לאו דווקא אלא הכי נמי דהוה מצי למנקט ונבעלה למאן דמוקי מוציא שם רע דווקא בבעל [אלא נקט למאן דמוקי אע"ג דלא בעל] ולפי זה לא גרסינן בעלמא דאי גרסינן נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בחנק משמע דהכא במוציא שם רע חייב סקילה אפילו זינתה אחר חופה והא ליתא דזינתה אחר חופה אפילו במוציא שם רע בחנק ולפי זה הא דקתני לעיל באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בסקילה צריך לדחוק לרבא דאיירי במוציא שם רע דאי לא הוציא שם רע הויא לרבא בחנק דכיון דאישתני דינא אישתני קטלא ובדין דהוה ליה לאוקי לעיל בההיא ברייתא באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה ולא הוציא ש"ר בחנק דהשתא הוה מפליג בדידה ולא ה"ל למנקט בסיפא סרחה ולבסוף בגרה אלא משום דעיקר ברייתא אתא לאשמועינן דיני פתח בית אב וכיון דקאי מליעתא בנערה המאורסה בבאו לה עדים בבית אביה מסיק נמי סרחה ולבסוף בגרה בבית אביה במה שעומד בו השתא [והא דקאמר ואילו מוציא ש"ר אע"ג דהכל איירי במוציא ש"ר ה"פ ואילו מוציא ש"ר על האירוסין דאיירי ביה קרא הוי בסקילה אבל ק"ק דתני במתניתין (לקמן מו.) לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידין מאליהן היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה אלמא אפי' בלא הוצאת ש"ר לא אמרינן הואיל ואישתני דינא אישתני קטלא ומיהו י"ל דאע"ג דלא אמר לעדים הרי הוציא ש"ר וחדית ביה רחמנא] ורבינו שמואל מפרש שאני מוציא שם רע דחידוש הוא שהרי נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בלא הוצאת שם רע וזינתה אחר חופה בחנק ואילו מוציא שם רע כי האי גוונא שזינתה אחר נישואין בסקילה דהכי משתמעי קראי דכתיב ואם אמת היה כו' ולא נמצאו בתולים לנערה וסקלוה משמע דבכל ענין שלא נמצאו לה בתולים הויא בסקילה ואפילו זינתה תחתיו ואע"ג דכתיב אל פתח בית אביה ובזינתה תחתיו אין כאן פתח בית אביה היינו משום דלא שייך לומר ראו גידולים שגידלתם והוי כמו יש לה אב ואין לה פתח בית אב או אין לה אב דהויא בסקילה אע"ג דליכא פתח בית אביה והיינו חידוש דבעלמא בלא הוצאת שם רע זינתה אחר חופה בחנק כדדרשינן לקמן מאורסה ולא נשואה שנכנסה לחופה ולא נבעלה ובמוציא ש"ר בסקילה והשתא אתי נמי שפיר הא דלא נקט בברייתא באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא הוצאת שם רע תידון בחנק דהא מודה רבא דלא אמרינן הואיל ואישתני דינא אישתני קטלא אבל קשה לרבינו יצחק לפירוש זה דהא לקמן (דף מח:) דרשינן לזנות בית אביה פרט שמסר האב לשלוחי הבעל וכל שכן היכא שנכנסה לחופה וההוא קרא דלזנות בית אביה במוציא ש"ר בהדיא כתיב: **דלמא** כי חדית רחמנא היכא דלא אישתני גופא. ואע"ג דלעיל בהאי נערות (דף לח: ושם) קרי לבעולה אישתני גופא הכא לא חשיב אישתני גופא אפילו למאן דלא מחייב במוציא שם רע אלא בבעל דהא כבר היתה בעולה מן הנוגף ובביאה דנוגף לא חשיב לה שינוי הגוף דלא מיירי הכא אלא בשינוי הגוף אחר העבירה*: **תנאי** היא דתניא כו'. וא"ת והא הכא ליכא אלא שינוי דינא והיכי מייתי לאישתני גופא דלעיל ויש לומר דלא מפליג לעיל בין אישתני גופא לאישתני דינא אלא לרבא דאמר מוציא שם רע חידוש הוא הילכך פריך ליה כיון דאמרת דחידוש הוא ואיכא סברא אם כן יש לנו להעמיד בפחות שטכל דהיינו לא אישתני גופא אבל לרב נחמן דאית ליה דמסברא קאמר דלא אישתני קטלא ולא מחידושא לדידיה ליכא לפלוגי בין אישתני דינא לאישתני גופא הילכך מייתי שפיר תנאי היא אי נמי יש לומר דלא מייתי אלא מדרבי שמעון דכיון דסבר הואיל ואישתני דינא אישתני קרבן כל שכן באישתני גופא ואינו חושש אלא להביא תנא דסבר כברייתא דשילא דלא משבשינן לה מקמי אידך ברייתא משום דברייתא דשילא לא מיתניא בי רבי חייא ורבי אושעיה אבל לאידך ברייתא לא מייתי שום ראיה מדרבנן דרבי שמעון ותדע דהא במסקנא משבשינן לההיא דשילא: אימור

[וע"ע תוס' יבמות נט. ד"ה וכא]

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' ז: סמג עשין מח:

כו ב מיי' שם ופ"ג מהל' איסורי ביאה הלכה י: סמג שם:

כז ג מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' ח:

כח ד מיי' פט"ו מהל' שגגות הל' י:

מסורת הש"ס

סנהדרין נא.

[לקמן מו.]

הוריות י.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דחידוש הוא וכו' דאישתני גופא אי זנאי: (ב) ד"ה דהא נכנסה וכו' בחנק כו' כלומר ותדע: (ג) ד"ה אלמא וכו' שחידשה תורה (באישתני דינא חדית) תא"מ ונ"ב ס"א בלא אישתני גופא תדיר:

אימור דשמעינן ליה לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה דאזיל בתר ידיעה ולא אזיל בתר חטאה מי שמעת ליה א"כ לייתי קרבן כי דהשתא משוח פר ונשיא שעיר האמר *ליה ר' יוחנן לתנא תני תידון בסקילה ואמאי נערה המאורסה אמר רחמנא והא בוגרת היא א"ר אילעא אמר קרא הנערה הנערה שהיתה כבר א"ל רבי חנניא לרבי אילעא אי הכי מילקא נמי לילקי ומאה סלע נמי לישלם א"ל *רחמנא ניצלן מהאי דעתא אדרבה רחמנא ניצלן מדעתא דידך וטעמא מאי אמר רבי יצחק בר אבין ואיתימא רבי יצחק בר אבא זו מעשיה גרמו לה וזה עקימת שפתיו גרמו לו זו מעשיה גרמו לה כשהיא זנאי נערה זנאי וזה עקימת שפתיו גרמו לו אימת קא מיחייב ההיא שעתא וההיא שעתא בוגרת הואי ת"ר *נערה המאורסה שזינתה סוקלין אותה על פתח בית אביה אין לה פתח בית האב סוקלין אותה על פתח שער העיר ההיא ^ובעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין אותה על פתח בית דין כיוצא בדבר אתה אומר ^העובד עבודת כוכבים סוקלין אותו על שער שעבד בו ובעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין אותו על פתח בית דין מנא הני מילי דתנו רבנן שעריך זה שער שעבד בו אתה אומר שער שעבד בו או אינו אלא שער שנידון בו נאמר שעריך למטה ונאמר שעריך למעלה מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו אף שעריך האמור למטה שער שעבד בו דבר אחר שעריך ולא שערי עובדי כוכבים האי שעריך הא אפיקתיה אם כן לימא קרא שער מאי שעריך שמע מינה תרתי אשכחן עבודת כוכבים נערה המאורסה מנא לן א"ר אבהו גמר פתח מפתח ופתח משער ושער משעריך תנו רבנן המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע רבי יהודה אומר ללקות לוקה מכל מקום מאה סלע בעל נותן לא בעל אינו נותן קא מיפלגי בפלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן והכי קאמר המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע בין בעל בין שלא בעל כרבנן ר' יהודה אומר ללקות לוקה מ"מ מאה סלע בעל נותן לא בעל אינו נותן כר"א בן יעקב איכא דאמרי כולה כרבי אליעזר בן יעקב והכי קאמר ^המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע והוא שבעל רבי יהודה אומר ללקות לוקה מ"מ וסבר רבי יהודה ללקות לוקה מ"מ והתניא רבי יהודה אומר בעל לוקה לא בעל אינו לוקה אמר רב נחמן בר יצחק ^לוקה *מכת מרדות מדרבנן

רב

תוספות

אימור דשמעינן לר"ש דאזיל אף בתר ידיעה. תימה לרשב"א דמ"מ מייתי שפיר מדר"ש דתידון בחנק לכל הפחות כיון דבחטאה מיחייבא בסקילה ובבגרות מיחייבא חנק מידי דהוה *אנחנקין שנתערבו בנסקלין דנידון בחנק כיון שאינו יכול לקיים בו מצות סקילה ולא דמי לקרבן כיון דלא ידע הי קרבן לאיתויי פטור דלא שייך למימר דיביא קרבן קטן שבהם דאפי' יביא גדול לא יתכפר אם הוא מחוייב קטן ונמצא מביא חולין לעזרה :

הנערה שהיתה כבר. ומהכא שמעינן דכל היכא דאישתני גופא לא אישתני קטלא דבתר מעיקרא אזלינן : **על** פתח ב"ד. לאו דווקא על פתח ב"ד אלא חוץ לב"ד כי היכי דלא ליתחזי ב"ד רוצחין כדאמרינן בפרק נגמר הדין (סנהדרין דף מב: ושם*) אמילתא אחריתא אבל קשה לר"י כיון דמסתמא ב"ד לאו חוץ לשלש מחנות יתבי היכי קאמר הכא סוקלין אותה על פתח בית דין הא ילפינן התם בכל הנסקלין מפרים הנשרפין וצריכין ליסקל חוץ לג' מחנות ותירץ ר"י דהכא בעיר שרובה עובדי כוכבים בטלה קדושת היקף חומה ואין צריך להוציאה לחוץ לחומה דחומה כמאן דליתא דהא עיירות המוקפות חומה משתלחין מצורעים מהם כדאמרינן במסכת כלים (פ"א מ"ז) וכשהיא רובה עובדי כוכבים אין משתלחין משום דבטלה קדושת חומה :

סוקלין אותה על פתח שער העיר ההיא. היינו עיר שסרחה בו כדגמרינן לקמן מעבודת כוכבים שסוקלין אותו על פתח העיר שעבד בו : **המוציא** ש"ר לוקה ונותן מאה סלע גרסינן ותו לא ולא גרסינן בין בעל בין לא בעל דהא איכא דאמרי מוקי לה והוא שבעל : **רבי** יהודה אומר ללקות לוקה מ"מ. פ"ה משום לא תלך רכיל אע"ג דהוי לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואין נראה לר"ת דלקמן בעי הש"ס אזהרה למוציא ש"ר מנלן ומסיק מלא תלך רכיל משמע דלא מהני אלא לאזהרה אבל לא למילקי ועוד כל אדם שמחרף אשתו מזנות נילקי מלא תלך רכיל ועוד הקשה ר"י דאי לוקה מלא תלך רכיל לרבי יהודה אמאי צריך ויסרו ומיהו לרשב"א נראה דהא לאו פירכא היא דאי לא כתיב ויסרו לא הוה מוקמינן לא תלך רכיל לאזהרה דמוציא ש"ר אבל השתא דשמעינן דלקי מויסרו אטו צריכין למצוא אזהרה מוקמינן (א) לאזהרה דלא ענש אלא אם כן הזהיר ונראה לר"ת דלוקה היינו מכת מרדות לכ"ע והא דקאמר רב פפא מאי לוקה ממון לא אתא לאיפלוגי אהא דמפרש דלוקה היינו מכת מרדות אלא דאינו נראה לו להעמיד ההיא דבעל לוקה ולא בעל אינו לוקה במלקות ממש דאין לו לשנות אינו לוקה הואיל ומדרבנן מיהא לקי ועוד דאין נראה לו שיהיה התנא לשנות מאה סלעים דכתיב בהדיא בקרא וישנה מלקות שאינו מפורש דבכל הנהו מתניתין דלעיל לא קתני מלקות גרידא אלא בהדי מאה סלע. ואע"ג דלרבי יהודה בעלמא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ואפ"ה לא לקי בלא בעל הכא שאני דגלי קרא דלא לקי אלא דווקא כשבעל וא"ת לר' יהודה דאמר לוקין על לאו שאין בו מעשה אמאי איצטריך והיה אם בן הכות הרשע דבפרק קמא דסנהדרין (ד' י.) ובמכות (ד' ד: ושם) פריך ותיפוק ליה מלא תענה ומשני דהוה ליה לאו שאין בו מעשה וי"ל דלר' יהודה איכא לשנויי משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ועוד דהא דלוקין על לאו שאין בו מעשה מהכא הוא דקיימא ליה לר' יהודה בפ"ק דמכות (ד' ד:) כדאמרינן התם דר' יהודה גמר ממוציא שם רע ועדים זוממין :

אתיא

רש"י

אימור דשמעינן ליה כו'. כלומר ליכא למ"ד הכא אישתני קרבן משום שינויא דגופא מדלא מחייב להו ר"ש לנודע להם משנתמנו לאיתויי כדהשתא אלא פטורין לגמרי קאמר וטעמא דידיה משום דבעי ידיעה וחטאה בחד גופה : דאזיל אף בתר ידיעה. כלומר שעת החטא מחייבתו כשבה ושעת ידיעה מחייבתו שעיר לפיכך אין כאן אחד מכל הקרבנות שחייבתו תורה: דאזיל בתר ידיעה. דשינוי הגוף : ולא אזיל בתר חטאה. כי הויא דתני שילא תידון בחנק מי שמעת ליה : אם כן. דהכי שמעת ליה לייתי כי השתא : האמר ליה כו'. שינויא הוא : לתנא. דתנא קמיה להא דתני שילא : הנערה. והוציאו את הנערה ולא כתב והוציאוה : שהיתה כבר. ואע"פ שאינה עכשיו : רחמנא נילן מהאי דעתא. כיחד ממנו טעמו של דבר מפני שתלוי בהבנת הלב כדמפרש לקמן זו מעשיה גרמו לה כו' : על פתח בית אביה. אם באו עדים משניסת : על שער העיר שעבד בה. ואפי' נידון בעיר אחרת : שעריך למעלה. כי ימצא בקרבך באחד שעריך וגו' דהא ודאי באותו שער שעבד בו עבירה : ונאמר שעריך למטה. והוצאת את האיש ההוא אל שעריך וגו' : שעריך. בעבודת כוכבים כתיב (דברים יז) והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא אשר עשו וגו' : גמר פתח מפתח ופתח משער. אסמכתא דרבנן בעלמא כתיב הכא אל פתח בית אביה וכתיב במשכן (במדבר ד) מסך פתח שער החצר מה פתח האמור במשכן שער עמו אף פתח האמור כאן שער עמו והדר גמר האי שער משעריך האמור בעבודת כוכבים: ללקות. מלקות במוציא שם רע מויסרו אותו : לוקה מ"מ. בין בעל ובא לב"ד והוציא שם רע ע"י בעילתו ואמר לא מצאתי לבתך בתולים בין לא בעל ובא לבית דין ואמר באו לי עדים שזינתה בבית אביה והרי היא לפניכם : פלוגתא דרבי אליעזר בן יעקב ורבנן. לקמן בשמעתין : כרבנן. דאמרי פרשת מוציא שם רע בין בעל בין לא בעל וכתיב ביה ויסרו וענשו : כר' אליעזר בן יעקב. דאמר לקמן לא נאמר פרשת מוציא שם רע אלא כשבעל הלכך מאה סלע לא מחייבינן ליה אלא כשבעל אבל מלקות דמשום אזהרת לא תלך רכיל (ויקרא יט) הוא לקי ואפילו לא בעל דהא הלך רכיל ואי משום דהוי לאו שאין בו מעשה ר' יהודה לטעמיה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו במסכת מכות (דף ד:) ובשחיטת חולין (דף פג.) : והוא שבעל. כר' אליעזר בן יעקב וקסבר תנא קמא אליבא דר' אליעזר לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ומלקות דמוציא שם רע חידוש הוא ומויסרו אותו נפקא וההוא קרא כשבעל כתיב : ר' יהודה אומר ללקות לוקה מכל מקום. דמלקות משום אזהרת לא תלך רכיל הוא ולאו שאין בו מעשה לוקין עליו: אמר רב נחמן בר יצחק. לוקה מ"מ דקאמר מכת מרדות דרבנן

רב

עין משפט נר מצוה

[סנהדרין עט:]

כט א מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' יא :

ל ב מיי' פט"ו מהל' סנהדרין הל' ב :

לא ג ד מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' א סמג עשין לה טור אה"ע סי' קע"ז :

[פ"ש בתוס' ד"ה כי היכי וכו' כתבו באופן אחר]

מסורת הש"ס

[סנהדרין עא:]

[שבת פד: ב"ק סה:]

[תוספתא סנהדרין פ"י]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' מוקמינן ליה לאזהרה :

[שבת מ: יבמות נב. נזיר כג. חולין קמא:]

רב פפא אמר מאי בעל לוקה דקתני התם ממון וקרי ליה לממון מלקות אין והא* תנן *[א]האומר חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו רבי יוסי בר' יהודה אומר לוקה ונותן ערך שלם לוקה אמאי אמר רב פפא לוקה בערך שלם מאי טעמא גזירה חצי ערכו אטו ערך חציו [ב]וערך חציו הוי ליה אבר שהנשמה תלויה בו ת"ר °וענשו אותו זה ממון °ויסרו זה מלקות בשלמא וענשו זה ממון דכתיב וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה אלא ויסרו זה מלקות מנלן *א"ר אבהו למדנו יסרו מיסרו ויסרו מבן ובן מבן °והיה אם בן הכות הרשע אזהרה למוציא שם רע מנלן ר' אלעזר אמר °מלא תלך רכיל רבי נתן אומר °מונשמרת מכל דבר רע ורבי אלעזר מאי טעמא לא אמר מהאי ההוא מיבעי ליה לכדר' פנחס בן יאיר ונשמרת מכל דבר רע *מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר [ג]אל יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה ור' נתן מאי טעמא לא אמר מהאי ההוא [ד]אזהרה לב"ד שלא יהא רך לזה וקשה לזה *[ה]לא אמר לעדים בואו והעידוני והן מעידים אותו מאליהן הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלעים *היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה סלקא דעתך אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה טעמא דלא אמר להו הא אמר להו אע"ג דלא אגרינהו לאפוקי מדר' יהודה דתניא רבי יהודה אומר אינו חייב עד שישכור עדים מ"ט דר' יהודה אמר ר' אבהו אתיא שימה שימה כתיב הכא °ושם לה עלילות דברים וכתיב התם °לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון אף כאן ממון אמר רב נחמן בר יצחק וכן תני רב יוסף צידוני בי רבי שמעון בן יוחאי אתיא שימה שימה בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו בפחות משוה פרוטה מהו שניהם בפרוטה מהו בעי רב אשי [ו]הוציא שם רע על הנישואין הראשונים מהו על נשואי אחיו מהו פשוט מיהא חדא *דתני ר' יונה °את בתי נתתי לאיש הזה [ז]לזה ולא ליבם מאי רבנן ומאי ר' אליעזר בן יעקב דתניא *כיצד [ח]הוצאת שם רע בא לבית דין ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה אם יש עדים שזינתה תחתיו יש לה כתובה מנה בת סקילה היא הכי קאמר אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא ששם רע אינו שם רע הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל ובין לא בעל רבי אליעזר בן יעקב אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב °ובא אליה ואקרב אליה אלא לרבנן מאי ובא אליה ואקרב אליה ובא אליה בעלילות ואקרב אליה בדברים בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב לא מצאתי לבתך בתולים אלא לרבנן מאי לא מצאתי לבתך בתולים לא מצאתי לבתך כשרי בתולים בשלמא לרבי אליעזר בן יעקב היינו דכתיב ואלה בתולי בתי אלא לרבנן מאי ואלה בתולי בתי °ואלה כשרי בתולי בתי בשלמא לר"א בן יעקב היינו דכתיב ופרשו השמלה אלא לרבנן מאי ופרשו השמלה אמר רבי אבהו פרשו מה ששם לה כדתניא ופרשו השמלה [ט]מלמד שבאין עדים של זה ועדים של זה ובוררין את הדבר כשמלה חדשה רבי אליעזר בן יעקב אומר דברים ככתבן שמלה ממש שלח רבי יצחק בר רב יעקב בר גיורי משמיה דרבי יוחנן אע"ג [י]שלא מצינו בכל התורה כולה שחלק הכתוב בין ביאה כדרכה לביאה שלא כדרכה למכות ולעונשין אבל מוציא שם רע חלק [כ]אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע בדרכה כמאן אי כרבנן אף על גב דלא בעל אי כר' אליעזר בן יעקב

אידי

רש"י

רב פפא אמר. לעולם מלקות ממש ומאי בעל לוקה לא בעל אינו לוקה דקאמר בהך ברייתא ממון דמאה סלע קאמר: חצי ערכו. לפי שניו דערך קצוב בפרשה לפי השנים: גזירה חצי ערכו. דמשמע חצי ערך שלם שקצוב לו לפי שנים: אטו ערך חציו. עלי והאומר ערך חציו עלי או ערך ראשי או לבי עלי נותן ערך שלם דהוה ליה מעריך אבר שהנשמה תלויה בו וגבי ערכין כתיב (ויקרא כז) בערכך נפשות שהמעריך אבר שהנשמה תלויה בו נותן קצבה שנתנה בו תורה: ויסרו מויסרו ויסרו מבן. כתיב הכא ויסרו אותו וכתיב גבי סורר ומורה *ויסרו מה להלן בן עמו אף כאן בן עמו והיינו ויסרו דהכא מויסרו דהתם והוא ויסרו דהתם מבן שעמו דלגמריה לבן שעמו על ויסרו דהכא והדר יליף בן דאייתינן הכא מבן והיה אם בן הכות מה התם מלקות אף הכא מלקות: ונשמרת מכל דבר רע. וכל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה: לכדרבי פנחס. במסכת עבודה זרה: שלא יהרהר ביום ויבא לידי טומאה בלילה. דסמיך ליה כי יהיה בך איש וגו': רך לזה. ורכיל לשון רך לי תהיה: לא אמר לעדים. המעידים על זנותה: שכרן בקרקע לרבי יהודה מהו כיון דמרבית גמר כסף או אוכל בעינן דהוו מטלטלין כדכתיב לענין רבית או דלמא לממון הוא דגמר ג"ש ואפי' מקרקעי: על נשואין הראשונים. כנסה ולא הוציא ש"ר וגרשה והחזירה ואחר כך מוציא שם רע לא מצאתי בתולים לנישואין קמאי: ולא ליבם. אין יבם שהוציא שם רע על נישואי אחיו בכלל פרשה זו לטעון טענת בתולים איפשיטא ליה בעיא בתרייתא: זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה. קסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: כשרי בתולים. עדים שיזימו או יכחישו את אלו ויכשירו את בתך לבתולה גמורה: כשרי בתולי בתי. עדים המזימין את עדיו: שלא מצינו שחלק הכתוב. משכבי אשה כתיב שני משכבותיה שוין לכל משפט עריות: במוציא שם רע חלק. שאם הביא עדים שנבעלה ארוסתו שלא כדרכה ונמצאו זוממין אינו נותן מאה סלע דלא מצאתי בתולים כתיב במקום בתולים: אינו חייב עד שיבעול שלא כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה. כלומר כשבעל נאמרו דברים ובעילתו אפילו היא שלא כדרכה כי היכי דלא חלק בשאר עונשין אבל ביאה של זנות שהוא מוציא לעז עליה צריך שיאמר על ביאה כדרכה ולקמן מפרש לה:

אידי

תוספות

אתיא שימה שימה. נראה דלאו ג"ש גמורה היא מדבעי בסמוך שכרן בקרקע או בפחות משוה פרוטה מהו אף ע"ג דאין רבית בקרקע אלא דווקא דומיא דכסף ואוכל ולא בפחות משוה פרוטה מדאמר ברים איזהו נשך (ב"מ דף סא. ושם) למה לי דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית לאו באונאה ואם יש רבית בפחות משוה פרוטה הא איצטריך לאו ברבית לפחות משוה פרוטה והגך נמי לא ילפינן מיניה דמה לרבית שכן ישנה בפחות משוה פרוטה והא דאמר בערכין (דף לא. ושם) גבי בתי ערי חומה רבית הוא אלא שהתורה התירתו התם חשיב ריבית לפי שעומד בבית בשכר המתנת מעותיו אבל אם אדם לוה שדה שאם שטפה נהר יפרע לו שדה וחצי או עשר גפנים טעונות פגין או בוסר בי"א דלכולי עלמא בקרקע דמיא לשבועה ולכל דבר שמא כי האי גוונא לא הוי רבית בקרקע:

בשלמא לר"א בן יעקב היינו דכתיב ופרשו השמלה. תימה דע"כ בשיש עדים שזינתה איירי דמשום שלא ימצאו על השמלה דם בתולים אין להורגה א"כ מה תועלת יש בפריסת השמלה דפשיטא דלא מיתכחשי עדים בשביל כך דיש לתלות שהטוחן הטה וי"ל דסבר דלא מיחייב אלא אם כן העיז פניו לשנות סידוע שמחליף להראות השמלה בלא בתולים לבית דין ונמצא שקרן שהיא מלאה דם:

דברים ששם לה. לא מלשון שמלה דריש דהא מפרש בברייתא דמייתי שמלה כשמלה חדשה אלא לישנא דקרא נקט ושם לה עלילות דברים:

ואימא

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ג מהל' ערכין הל' ג סמג עשין קכח:
לג ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הל' ה לא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג:
[נ"ל והא תניא פירוש כניתוסא]
לד ד מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין קמ טוש"ע ח"מ סי' יז סעי' א:
לה ה מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' יא טואה"ע סי' קעז:
לו ו ז מיי' שם הל' ט:
לז ח ט י מיי' שם הל' ו יב:
לח כ מיי' פ"א מהל' איסורי ביאה הל' י פו יז סמג לאוין כ טוש"ע אה"ע סי' כ סעי' א בהגה"ה:
לט ל (מיי' פ"ג מהל' נערה הל' י):

מסורת הש"ס

ערכין כ. [תוס' ערכין פ"ג פ"ש]
[דברים כא]
סנהדרין עה:
ע"ז כ פ"ש (שקלים ד.)
[תוספ' פ"א מ"ש]
[לעיל מה.]
לעיל כב.
לעיל יח:

[illegible]

אדי ואדי מרדה בעין אלא שלח רב
כהנא משמיה דרבי יונתן אנו ודרב קי
שבעל מרדה תניא שבוק במרדה :
מתני׳ האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף
בשטר ובביאה וזכאי במציאתה ובמעשה
ידיה ובהפרת נדריה ומקבל את גיטה
ואינו אוכל פירות בחייה נשאת יתר עליו
הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה
ובפרקונה ובקבורתה רבי יהודה אומר אפי׳
עני שבישראל לא יפחות משני חלילין
ומקוננת : גמ׳ בכסף מנלן אמר רב יהודה
אמר קרא ויצאה חנם אין כסף אין כסף
לאדון זה ויש כסף לאדון אחר ומנו אביה
ואימא לדידה הויא אביה מקבל קידושיה
דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה אי הכי
כספא נמי אימא הני מילי קטנה דלית
לה יד אבל נערה דאית לה יד איהי תקדש
נפשה ואיהי תשקול כספא אמר קרא
בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים
לאביה ואלא הא דא״ר הונא אמר רב
מנין שמעשה הבת לאביה שנאמר וכי
ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה
ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה לתי׳
לי תפשק ליה מבנעוריה בית אביה אלא
ההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב ול״ת ניליף
מינה ממונא מאיסורא לא ילפינן ול״ת
ניליף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן ול״ת
ניליף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאביה
נמי שייך בהו אלא מסתברא דני מקמט
דרחמנא יציאה דכתובה קא מקמט הא לא
דמיא הא יציאה להא יציאה התם נמי
אין נפקא לה מרשותיה לגמרי יציאה
דאב איתא מסירה מסרה לחופה מהפרת
נדרים מהא נפקא לה מרשותיה דתנן נערה
המאורסה אביה ובעלה מפירין לה נדריה שטר
וביאה : מנא לן אמר קרא והיתה לאיש אחר
אתקש הויות להדדי : וזכאי במציאתה :
משום

תוספות רי״ד

[illegible]

משום איבה. דכיון דאיהו חייב במזונותיה אי אמרת מציאתה שלה איכא איבה ולא זיין לה תו: הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה. כדכתיב את בתי נתתי כל נתינות שבה במשמע ואותו היום אינה עושה מלאכה היכי מצי כו': פקעתה. בטילותה: אלא קטנה לא צריכא קרא. דקשיא לך לעיל תורה אור אימא ה"מ קטנה דמצי מזבן לה לאו קושיא היא: כי איצטריך קרא לנערה. ואע"ג דעיקר קרא בקטנה כתיב מיהו קרא יתירא הוא דכתיב לאמה לאקושי בת לאמה להיקישא דנערה אתיא: בנעוריה. גבי הפרת נדרים כתיב והכי קאמר בנעוריה ברשות אביה היא וכי תימא הא בהדיא כתיב כי הניא אביה אותה אי לאו האי הוה אמינא בקטנה משתעי: ומימנע ולא פריק. לפיכך תקנו לו פירות כדאמר לקמן ופירקונה תחת פירות דליכלינהו בעל וכל פדיונה יהי עליו אם רב אם מעט דאי אמרת ליכלינהו ויפדוה מהם אם תהיה שבוייה זמנין דלא מלו והשתא יהיב מדידיה: כיסא נקיטא. כיס מלא מעות יש לה בסגולה ועד הנה לא נהניתי מהם עתה תפדה את עצמה ואם יחסר אני לא אשלים: כתב לה פירות כסות וכלים. פסק לה האב בנדוניתה שהכניס לבעלה מטלטלין כגון פירות תלושין וכסות וכלים וכתבן לה מן האירוסין: ומתה. באירוסין לא זכה כו': לימא בפלוגתא כו'. דמ"ד בעלה יורש נדונייתה מן האירוסין כרבנן דאמרי אם מת הוא גובה את הכל מנה מאתים ותוספת אלמא כתובתה קיימא כאילו נישאת אם מתה איהי נמי ירית איהו נדוניא שאף היא בתוך השטר נכתבה דהכי כתבינן דא נדוניא דהנעלת ליה מבי אבוה כך וכך וצבי והוסיף לה מדיליה כך וכך: ומ"ד

משום איבה: במעשה ידיה: מנלן *דאמר רב הונא אמר רב מנין שמעשה הבת לאב שנאמר °וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ואימא הני מילי קטנה דמצי מזבן לה אבל נערה דלא מצי מזבן לה מעשה ידיה דידה הוו מסתברא דאביה הוו דאי ס"ד מעשה ידיה לאו דאביה אלא הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה היכי מצי מסר לה הא קמבטל לה ממעשה ידיה *פריך רב אחאי אימא דיהיב לה שכר פקעתה אי נמי דמסר לה בליליא אי נמי °דמסר לה בשבתות וימים טובים אלא קטנה לא צריכא קרא השתא זבוני מזבין לה מעשה ידיה מיבעי [אלא] כי איצטריך קרא לנערה: בהפרת נדריה: מנלן דכתיב °בנעוריה בית אביה: ומקבל את גיטה: מנלן דכתיב °ויצאה והיתה *איתקוש יציאה להוייה: ואינו אוכל פירות בחייה: ת"ר האב אינו אוכל פירות בחיי בתו רבי יוסי ברבי יהודה אומר האב אוכל פירות בחיי בתו במאי קמיפלגי ת"ק סבר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דא"כ מימנע ולא פריק אלא אב מאי איכא למימר דמימנע ולא פריק בלאו הכי פריק לה ור' יוסי בר' יהודה סבר אב נמי מימנע ולא פריק סבר כיסא נקיטא עילוה תיזיל ותפרוק נפשה: ניסת יתר עליו הבעל שהוא אוכל כו': ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו לימא בפלוגתא דרבי אלעזר בן עזריה ורבנן קמיפלגי דתנן *נתארמלה או נתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין גובה את הכל ר"א ב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל ומן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא

משום איבה. פירש בקונטרס כיון דאיהו חייב במזונותיה אי אמרת דמציאתה לעצמה איכא איבה ולא זיין לה ולר"י נראה איבה דמציאתה הייט שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין והא דאמרינן בפ"ק דב"מ (דף יב: ושם) גבי מציאת בנו ובתו הקטנים לא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שולחן אביו זהו קטן קטן ואינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול הייט דווקא בקטן אבל בקטנה אפילו אינה סמוכה על שולחן אביה הויא מציאתה לאב משום איבה שלא יקדשנה למנוול ומוכה שחין ולשמואל דאמר התם° קטן קטן ממש אפי' אין סמוך על שולחן אביו משום דבשעה שמוצאה מריצה אצל אביו צ"ל לפ"ה *דמתני' דהתם לנדרין קתני קטנה אפילו באינה סמוכה נערה בסמוכה וגדול הסמוך על שולחן אביו הוי מציאתו לעצמו . לשמואל דליכא למיחש כולי האי לאיבה בבנים כמו בבנות דזילא בהו מילתא לחזר על הפתחים אבל קשה לפ"ה דפשיטא ליה לעיל* דמציאתה לאחר מיתת האב לעצמה אע"ג דניזונית מן האחין ומה שפירש בקונטרס לעיל דלהכי פשיטא ליה דלעצמה דלא שייך בהו איבה כיון דבעל כרחייהו מיתזנא אין נראה לרשב"א דשייך איבה אפילו היכא דקא מיתזנא בעל כרחייהו שלא יטריחוה כל שעה לב"ד במזונות כדמוכח לקמן בפרק אלמנה (דף נה: ושם) דאלמנה מעשה ידיה ליתומים אע"ג דבעל כרחייהו מיתזנא ומעשה ידיה אינן של בעל אלא משום איבה כדאמר בפרק אע"פ (לקמן דף נח:) מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה ולפי' ר"י ניחא ואע"ג דמציאת אשה לבעלה אינה אלא משום איבה *ואמר בפרק אלמנה (לקמן דף נו.) דגבי יתומים תיהוי לה איבה ואיבה ההיא איבה לאו משום מזונות הוא דלא דמיא למעשה ידיה אלא איבה דקטטה ובקטטה דידה ודיתומין והבת עם האחים לא חיישינן כיון דליכא איבה דמזונות ועוד נראה לר"י דמציאתה דומיא דקידושיה דהוי דאב אפילו אינה סמוכה על שולחנו ומעשה ידיה נמי אפילו אינה סמוכה הויא העדפה דאב:

דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה. פירש בקונטרס דכתיב את בתי נתתי ואע"ג דקרא כשהיתה קטנה כדפרישית לעיל אלא דבלאו הכי פריך שפיר ועי"ל דהא דפריך לעיל ה"מ קטנה משום דהכתי לא קים לן שיהא לאב שום כח בנערה אבל הכא דכבר למד שיש לו כח לקדשה תו לית לן לאוקמא קרא בקטנה דווקא ולפ"ה דלעיל דזינתה אחר החופה לא הויא בסקילה ע"כ חופה הויא בנערות מדגסקלה על זנות בית אביה וצ"ע אמאי לא גמרינן קידושין מהופה: דמסר לה בשבתות וי"ט. אע"ג דאמר במו"ק (דף ח: ושם) ושמחת בחגך ולא באשתך דאין נושאין נשים בחולו של מועד משום דאין מערבין שמחה בשמחה ודרשה גמורה היא כדאמר בחגיגה (דף ח: ושם) דהוי מדאורייתא איכא למימר דהכא איירי שעה אחת לפני י"ט שהוא כיו"ט לענין מלאכה דתוספת דאורייתא ובטילה באותה שעה מן המלאכה א"נ כשמסרה האב לשלוחי הבעל או נשואין בלא סעודה אע"ג דאמר בהחולץ (יבמות דף מג: ושם) דנשואין בלא סעודה איכא שמחה לא חשיבא שמחה כולי האי שיהא אסור ליסא ביו"ט מטעם זה: השתא זבוני מזבן לה כו' כי איצטריך קרא לנערה. הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש דאמאי איצטריך בערכין (דף כט:) למילף מק"ו דאין אדם יכול למכור את בתו כשהיא נערה דהשתא תורה כבר יוצאה שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר תיפוק ליה מהכא דאין יכול למוכרה מדאיצטריך לאמה דאי יכול למוכרה מה צריך קרא פשיטא דהשתא זבוני מזבן לה מעשה כו' ושמעתי בשם מורי הר"ם דמהכא נמי לא ידעינן אלא מכח ק"ו דהשתא זבוני מזבין לה ולי נראה דאי לאו ק"ו דהתם ה"א דמצי מזבן לה והוה דרשינן מלאמה דמעשה ידיה לאביה אפי' בבוגרת*: כתב לה פירות כסות וכלים. למאי דמוקי בקונטרס הך ברייתא מן האירוסין הא דקתני לקמן הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל כו' מתה אביה יורשה אתיא כרבנן ומיהו בנישואין כ"ע מודו כדקתני בסיפא דההיא ואין נראה לר"ת דאי מן האירוסין למה קבעה אמתני' דהכא דאיירי בנישאת ועוד אמאי זכה לרבי נתן הא קתני שכתב (א) שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה והא לא באו ועוד דמסיק אבל הכא משום איחתוני הוא ואי באירוסין אירוסין לא הוי קרי חיתון אלא איקרובי דעתא כדלקמן בריש אע"פ (דף נו.) ואע"ג דבפרק הנושא (לקמן דף קב.) קאמר גבי כמה אתה נותן לבתך כך וכך וכו' דאיירי באירוסין בההיא הלכה דאיתתי אהדדי גמרי ומקנו באמירה יש לומר דה"פ בההיא הנאה שיבואו לבסוף לידי חיתון בנשואין גמרי ומקנו אהדדי אף בשעת אירוסין ונראה לר"ת דהך ברייתא בנשואין מיירי וטעמא דלא זכה לתנא קמא משום דאנן סהדי דאין דעת האב ליתן נדוניא זו אלא ע"מ שתהנה בתו ממנה כמו הבעל ולרבי נתן לית ליה אומדנא וזכה הבעל וקאמר לימא דבפלוגתא דרבי אלעזר ורבנן קמיפלגי דמ"ד לא זכה כרבי אלעזר ואע"ג דההוא דר"א באירוסין והכא בנישואין מכל מקום מדמה להו כי היכי דאזיל ר' אלעזר בתר אומדנא דלא כתב אלא על מנת לכונסה ה"נ אזיל בתר אומדנא שלא כתב אלא על מנת שתהנה בתו ולבתר הכי קאמר למ"ד זכה דעד כאן לא קאמר ר"א אלא מדידיה לדידה דלא אקני לה אלא ע"מ לכונסה משום חיבת חופה אבל מדידה לדידיה אפי' ר"א מודה דדי לנו באומדנא של חיתון נישואין אע"ג דאיכא נו אומדנא אחרינא די לנו באומדנא זו כיון דהוי

[illegible] קו"ע א"כ לא מצי מזבן נערה דאי מצי מזבן במאי איצטריך לאמה דע"כ לנערה איצטריך ולא לנתארסה ונתגרשה מדאיצטריך בנגדו בה ומיהו אין זה גל כך פשוט לכך נקיט ק"ו דהתם בפשיטות:

...

תוספות רי"ד

זכאי במציאתה משום איבה. פי' ואע"ג דכל זכותא דמתני' יליף מקראי מציאתה אינה אלא תקנתא דרבנן ומבנעוריה לא מצי למילף דבפ' אלו נערות בעי למילף בושת ופגם וצער שהם של אב מבנעוריה בית אביה ואקשינן אלא הא דאמר ר"ה א"ר מניין שמעשה הבת לאב שנאמר וכי ימכור תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההיא בהפרת נדריה הוא דכתיב. וכ"ת ילפינן מיניה ממונא מאיסורא לא ילפינן ובשני' איחזין תנן מציאות בנו ובתו הקטנים הרי אלו שלו ומציאות בנו ובתו הגדולים הרי אלו שלהן ואמרי' התם לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא כל שסומך על שלחן אביו קורא קטן ואע"פ שהוא גדול בשנים וכל שאינו סמוך על שלחן אביו קורא גדול ואע"פ שהוא קטן בשנים: ואינו אוכל פירות וכו'. ת"ר האב אינו אוכל פירות בחיי בתו. ר"י בר"י אומר

בחיי בתו במאי קמיפלגי ת"ק סבר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירות דאם תשתבי ממנע ולא פריק אלא אב מא"ל מימנע ולא פריק. בלא"ה נמי פריק לה. פי' דחס עלה ור"י בר"י סבר ת"מ היכא דא"ל (מימנע ולא פריק לה) אב נמי מימנע ולא פריק לה אמר כיסא נקיטא לה תיזיל ותפרוק נפשה. פי' סגולה יש לה מן הנכסים שנפלו לה והלכתא כת"ק: נשאת יתר וכו'. ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו. (והרב מפרש שאם מתה אחר שנשאת אע"פ שהכנסים בבית אביה זכה בהן הבעל כדמוכח לקמן בהלכתין דהבעל שאפי' מסרה להם ומתה זכה הבעל לירש נכסי נדוניתה ואפי' הן בבית אביה ולא באו ליד הבעל והכא מיירי כגון שמתה מן האירוסין ועדיין לא נשאת ומש"ה לא זכה בהן הבעל אליבא דת"ק) פי' דאביה שלים בנדוניא ולא הספיק לתתם לה עד שמתה וכבר נשאת אע"פ שהבעל יורש את אשתו וכל נכסי נדוניתה הן שלו כיון שעדיין לא הספיק האב ליתן לבתו ולא באו לידה עד שמתה אין הבעל יורשה דארעתיה שיתנם לבתו ולא לבעלה ור"נ היה אומר זכה כיון שכתב עליו ליתנן ה"ה דכל נכסי ייתנה והלכתא כת"ק ואילו זקפן עליו במלוה ולא כתב לשם מוהר אלא כתב לו שחייב כך וכך זכה בהן דכאילו נתנן לו דמי:

עיל מו: [מז.] קידושין ג:
[קידושין יג. וש"נ]
[שם ס. וש"נ]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה כתב וכו' בא קתני שכתב לה שיבואו:

ג מהרש"א דמתני' דהכא הוי לנדרין וכו'
[דף מג.]
[וירושלמי אמר משום אחר שלא תגנוב מבעלה ותאמר מלאכתי היא]

גליון הש"ס

נמ' דמסר לה בשבתות ויו"ט. קשה לי הא מ"מ שייך ביטול מלאכה דהא יכולה לעשות דברים המותרים לחתוך הלוש ולגמור פירות וכדומה הא שבשבת ליכא דררא איסורא דאורייתא וצ"ע.

בזה מיתרצא פירכא הבריתא דאמאי איצטריך אין כסף ויצאה חנם חד לבוגרת וחד לנערות לכתוב חד וע"כ מוקמינן לנערות דאי לבוגרת אמאי איצטריך לאמה אלא ע"כ דהוי מוקמינן לה לבוגרת והוי דרשינן מלאמה דמעשה ידיה דבוגרת לאב ויש מפרשים דאי לאו ק"ו דערכין ה"א דמצי מזבין לה ולאמה איצטריך לנערה שנתארסה ונתגרשה בה"נו יכול למוכרה דכיון בפירש טליתו עליה דהיינו קדושין שוב אינו יכול ה"ר

עין משפט
נר מצוה

כח א מיי' פכ"ג מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' נג סעי' ג בהג"ה:
כט ב מיי' פי"ב מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סימן סט סעי' ג:

מסורת הש"ס

שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה [א]למאן דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה כרבנן לא דכולי עלמא כרבי אלעזר בן עזריה מאן דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה עד כאן לא קאמר רבי אלעזר בן עזריה אלא מדידיה לדידה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה אבל מדידה לדידיה אפילו ר' אלעזר בן עזריה מודי דמשום איתתוני הוא והא איתתני להו: חייב במזונותיה וכו': תנו רבנן *תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה *וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות פירות מאן דכר שמייהו חסורי מחסרא והכי קתני תיקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה ופירקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות מאי לפיכך מהו דתימא מיכל לא נכלינהו אנוחי נגחינהו דאם כן מימנע ולא פריק קמ"ל דהא עדיפא זימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה ואיפוך אנא אמר אביי תיקנו *מצוי למצוי ושאינו מצוי לשאינו מצוי אמר רבא האי תנא סבר מזונות מדאורייתא דתניא °שארה [ב]אלו מזונות וכן הוא אומר °ואשר אכלו שאר עמי כסותה כמשמעו עונתה זו עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר °אם תענה את בנותי רבי אלעזר אומר שארה זו עונה וכן הוא אומר °איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה כסותה כמשמעו עונתה אלו מזונות וכן הוא אומר °ויענך וירעיבך

רבי

רש"י

מ"ד לא זכה כרבי אלעזר. דאמר לא כתב לה כתובה אלא על מנת לכונסה ומנה מאתים דתקון לה רבנן הוא דאית לה איהי נמי לא כתבה לו ולא נדוניא דהנעלת ליה אלא ע"מ חיבת נשואין: כ"ע כר"א בן עזריה. תרוייהו הנך תנאי דלעיל (תרוייהו) כר"א בן עזריה דפסקינן הלכתא כוותיה לקמן: מדידיה לדידה. מה שחתן פוסק לכלה בכתובתה: תחת כתובתה. תחת הנדוניא שהכניסה לו והיא כתובה בשטר הכתובה והוא יורש: תחת פירות. שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה כגון נכסים שנפלו לה משניסת או שהיו לה קודם לכן שלא שמאתן לו בנדוניית כתובתה: דלא מלו. לא יהא בפירות כדי פרקונה והשתא כי אכלינהו ולא ידיע כמה הוה פריק לה מדיליה דהכי תיקון דאיהו אכיל בין רב בין מעט והוא פריק כל כמה דהוי: ואיפוך אנא. מזונות תחת פירות ופרקונה תחת מעשה ידיה ונפקא מינה דאי אמרה איני ניזונית ואיני עושה לא כלום קאמרה: מזונות ומעשה ידיה מצוין שבויה ואשה שיש לה נכסי מלוג לא שכיחי:

עונה

תורה אור

תוספות

דהוי מדידה לדידיה ולא דמי להכיא דר"א דהוי מדידיה לדידה ואי הוה שייך התם אומדנא אחרינא הוה אמדינן ופסק רביט תם וכן רביטו חננאל כרבנן דרבי נתן משום דמוקמינן להו כר"א בן עזריה דפסקינן הילכתא כוותיה בפרק אע"פ (לקמן דף נו.) ואע"ג דדחי הש"ס לא דכולי עלמא כר' אלעזר דיחויא בעלמא הוא ואדיחויא לא סמכינן והורה ר"ת הלכה למעשה בחתן אחד שמתה אשתו והיה אבי הכלה מוחזק בנדוניא ופסק לה דלא זכה הבעל מכח שמעתין דהכא ועוד תיקן לא מכח ההלכה שאפי' בעל מוחזק שיחזיר אם מתה בתוך שנה וחזר בו בסוף ימיו מאותה תקנה והא דאמרינן בפ' מציאת האשה (לקמן דף סו.) הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן ופריך בירושלמי ולא דברים הניקנין באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס דמשמע הא אם כנס גובה אחיו לא קשה מידי לפירוש רביט תם דהתם הרי בתו קיימת והיבם רוצה ליבמה והא דאמרינן בתורת כהנים ותם לריק כחכם זה שפוסק לבתו ממון מרובה ומתה בתוך שבעת ימי המשתה הרי הפסיד בתו והפסיד ממונו ההיא אתיא כרבי נתן א"נ כרבנן ומיירי שהחתן מוחזק בה וצריך עיון שלא יקשה לרביט תם דלקמן בריש אע"פ (דף נו.) מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא דמיתון ועוד דחוק קצת לרביטו תם דמה לו להזכיר מדידיה לדידה ומדידה לדידיה הל"ל ע"כ לא קאמר רבי אלעזר אלא משום דלא ניסאת אבל הכא דניסאת לא ועוד דסוגיא אמוראי דלקמן משמע דאית להו דבעל יורשה משמסרה האב לשלוחי הבעל ושמא היינו כשהכתובה ביד הבעל וברייתא דקתני התם לקמן אע"פ שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה אתיא כרבי נתן*:

שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה. אין לתמוה בסברא זאת דבכמה מקומות בש"ס מגיט כן ואם תאמר אם כן כל אדם הלוקח פרה מחבירו ונטרפה או מתה אגן סהדי שלא על מנת כן לקחה וי"ל דהתם אגן סהדי שבאותו ספק היה רוצה ליכנס ואפי' אם אומר לו אם תטרף יש לך לקבל הפסד היה לוקחה אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע"מ לכונסה ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק וכן *ההוא דזבין ולא אצטריכו ליה זוזי והא דפריך בסוף הגוזל קמא (ב"ק דף קי*:) (א) יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קידשה אע"ג דבאותו ספק מסתמא היתה נכנסת בשעת קדושין אומר רביט יצחק דלא פריך התם אלא משום דהוי דומיא דקאמר התם נתן כסף לאנשי משמר ומת שהוא שלהם ומסיק התם ש"מ כסף מכפר מחלה דאי לא מכפר לימא דאדעתא דהכי לא יהיב דהואיל ואינו תלוי אלא בנותן יש לנו ללכת אחר דעתו וכיון שבו תלוי ודאי אינו רוצה ליכנס בשום ספק ולא דמי ללוקח חפץ ואירע בו אונס דלא אמרינן דאדעתא דהכי לא קנה ומבטל המקח דאינו תלוי בדעת הקונה לבדו דהא איכא נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו אם לא יפרש להכי פריך שפיר מיבמה שנפלה לפני מוכה שחין משום דבדידה תלוין הקידושין שברור לנו שהוא לא יעכב בשביל שום דבר שאירע אחר מיתתו כי אינו חושש במה שאירע אחריו ולהכי לא פריך מאשה שנעשה בעלה בעל מום תיפוק בלא גט דאדעתא דהכי לא קידשה נפשה כיון דתלוי נמי בדעת המקדש וכן כל הנהו דמייתי התם אין תלוי אלא בדעתו: **תיקנו** מזונות תחת מעשה ידיה. בפ' אע"פ (לקמן נח: ושם) דקאמר רב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר כו' ופריך מהכא ומשני אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות והשתא ריש לקיש דפליג עליה התם ואמר מעשה ידיה עיקר אינו מגיה ברייתא דהכא אלא שונה תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכאורה לדידיה יכול הבעל לומר לאשתו לאי מעשה ידיך למזונתיך ואע"ג דלא ספקה כיון דקסבר דמעשה ידיה עיקר אבל אי אפשר לומר כן כדמוכח בריש המדיר (לקמן דף ע:) ובפ"ק דגיטין (דף יב.) דבלא ספקה הייב לזונה וצ"ל דלא אמר ריש לקיש דמעשה ידיה עיקר אלא לענין שאינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה: **וקבורתה** תחת כתובתה. פירוש נדונייתה אבל אין לפרש תחת מנה ומאתים דהא אמר לקמן (דף נג.*) דארוסה אין לה קבורה: **אנוחי** נגחינהו. פירוש עד שלא יהא לו במה להתפרנס ואז יקחם אבל לא בעי למימר דלעולם לינחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות: **זימנין** דלא מלו ופריק לה מדידיה. אע"ג דעיקר תקנה בשביל דידה כדמשמע הכא וכן לעיל דקאמר בשלמא בעלה תקינו ליה פירי דלמא אשתבאי וממנע ולא פריק לה מ"מ אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות דהא קתני בברייתא פירקונה תחת פירות משמע דאינה יכולה לומר כי היכי דדייק לקמן דאינה יכולה אשה שתאמר איני ניזונת כו' מברייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה אלמא דאין יכולה והולרך להגיה הברייתא בשביל כך ועוד דבחזקת הבתים (ב"ב דף מט. ושם) ובהזורק בגיטין (דף עז. ושם) לא מצי לאסוקי שיהא חצר לאשה בלא בעלה דפריך הגרה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומוקי בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך וכי כתב לה מאי הוי והתניא כו' ומשני בכותב לה ועודה ארוסה והשתא מאי דוחקין לאוקמא הכי לימא כגון שאמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות ואע"ג דהוה נמי מצי לאוקמא כגון שנתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בה ולא קאמר הייט משום דאין יורד לסברא זו אבל כבר ירד לסברא שהבעל מסתלק מנכסים א"כ לימא כגון שאמרה איני נפדית כו' אלא ודאי אינה יכולה לומר ויש ליתן טעם אע"ג דלרב הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית כו' התם משום דאינה מפקעת לגמרי התקנה שאם אמרה היום איני ניזונת ואיני עושה למחר תעשה ותהא ניזונית אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות דהא פירות של כל ימיה הם תחת פרקונה ואפילו את"ל דיכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה לעולם הכתי יש לומר דלא מצי אמרה איני נפדית שלא תטמע בין העובדי כוכבים °א"נ שאני פירות דידו כידה וזוכה בגוף הקרקע אבל מעשה ידיה אינם בעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים: **אם** תענה את בנותי. °ואם תאמר דאדרבה מהאי קרא משמע דעונתה לאו היינו עונה של תשמיש דבפרק בתרא דיומא (דף עז.) משמע אם תענה את בנותי היינו שימנע מהן תשמיש דמהאי קרא נפקא לן דמניעת תשמיש המטה קרוי עינוי ויש לומר דה"נ קאמר קרא עונתה לא יגרע דבר שהוא כעינוי כשמונעו ממנה דהיינו תשמיש:

תוספות רי"ד

והייב במזונותיה וכו': ת"ר תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וקבורתה תחת כתובתה ופרקונה תחת פירות ואמר רבא האי תנא סבר מזונות דאורייתא דתניא שארה כסותה ועונתה לא יגרע שארה אלו מזונות וכה"א אשר אכלו שאר עמי כסות כמשמעה עונה זו עונה האמורה בתורה וכה"א אם תענה את בנותי:

[לקמן נח: נט.]
[בשאלתות איתא ופירקונה]
[ע' תוס' לקמן נב. ד"ה רלה]
שמות כא
מיכה ג
בראשית לא
ויקרא יח
דברים ח

[לקמן נו.]
[פי' תוס' ד"ה דמדעתיה]
[ושם ד"ה שאין]

ולריצב"א נראה מכח קושיות אלו דפי' הקונטר' עיקר והא דקבעי אמתני' משום דלרבנן לא זכה משום דלא נשאת והא דקתני שיבואו עמה לא שכתוב בשטר כן אלא נתינת טעם הוא למילתא דת"ק דטעם דלא זכה לפי שלא כתב אלא על מנת שיבואו עמה לבית בעלה וליפנא דאתתוני הוי כמו הטעם דכתיב לא תתחתן בם.

גליון

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שלא וכו' הגוזל קמא אלא מעתה יבמה שנפלה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה זמנין וכו' א"נ שאני פירות. עיין גיטין עז ע"ב תד"ה ידה: ד"ה אם וכו' וא"ת דאדרבה וכו'. עיין בדרשות הרא"ח פ' שמות:

סיד לע"ל

רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה שלא יתן לה לא של ילדה לזקינה ולא של זקינה לילדה כסותה ועונתה לפום עונתה תן כסותה *שלא יתן חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים: תני רב יוסף שארה זו קרוב בשר שלא ינהג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהן בלבושיהן מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא [י]האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ונותן כתובה: רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל וכו': מכלל דת"ק סבר הני לא היכי דמי אי דאורחה מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י לא צריכא *כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה ת"ק סבר כי אמרינן *עולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא [י]מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו [י]ובניו ובנותיו ודבר אחר א"ל רבינא לרב אשי מ"ש מהא דתניא *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין [ה]את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר א"ל ולא שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת מאי דבר אחר רב חסדא אמר זה [ו]תכשיט רב יוסף אמר [ז]צדקה מ"ד תכשיט כ"ש צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא [ח]מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו ולא לפי כבודה איממא [ט]אף לפי כבודו הא קמ"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו ואפילו לאחר מיתה אמר רב מתנה האומר אם מתה לא תקברוה מנכסיו שומעין לו מ"ש כי אמר דנפלי נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי רמו אלא [י]האומר אם מת הוא לא *תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור: **מתני'** לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות

רש"י

*עונה האמורה בתורה. כאן נאמרה עונת תשמיש ולקמן (דף סא:) תנן אימת היא עונה: לפום שארה. זקינה קשה לה משאוי ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהם: לפום עונתה. לפי העת אם חמה אם צנה: חדשים. חמים הם יותר מן השחקים: דאורחה. דרך בנות משפחתה בכך: מאי טעמא דתנא קמא. דאמר לא צריך: אורחיה. לבנות משפחתו עושין כן: עולה עמו ואינה יורדת עמו. מבעולת בעל נפקא לן בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל בפרק אע"פ (שם.): ה"מ מחיים. כגון הוא אומר להניק את בנה והיא אומרת שלא להניק ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ולא דרך משפחתו: ודבר אחר. לקמן מפרש: זנין. מזונות: מפרנסין. לבוש וכסות: אבל לא בניו ובנותיו. שאינו חייב במזונותיהן בחייו: ולא שאני לך כו'. יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ואשתו ולא צוה גילה דעתו שאינו רוצה לזון הילכך אשתו דמיחייב לה בתנאי כתובה אשתעבוד ניכסיה בניו ובנותיו לא אבל נשתטה דילא מן העולם שלא לדעת מסתמא ניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו: תכשיט. בשמים של אבקת רוכל שהנשים מתקשטות בהם: מ"ד תכשיט. לא יהבינן לאשתו כ"ש שאין עליו לעשות צדקה מנכסיו ולמתניתא קיימי: לא ניחא ליה דתיתנוול. אע"פ שלא צוה בלכתו עבדינן ולי נראה דלאמר עוקבא קיימי דאמר מי שנשתטה יורדין לנכסיו וזנין כו' וד"א ואיפכא גרסינן מ"ד צדקה כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל צדקה לא התם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתיתנול: לפי כבודו ולא לפי כבודה. בתמיה מידי דאורחה ולאו אורחיה מי לא בעי למיעבד לה הא ודאי אינה יורדת עמו ואפילו למאן דלית ליה עולה עמו לאחר מיתה אינה יורדת אית ליה: האומר. בשעת מיתתו: אם מתה אשתו כו' שומעין לו. דכיון דהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקוברה דתנן (לקמן דף נג:) יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה: נכסי קמי יתמי רמו. ופשיטא דאין קבורתה עליהם: אל תקברוהו מנכסיו. אלא מן הצדקה: **מתני'** לעולם היא ברשות האב. ואם בת ישראל מאורסה לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה בכל זכות אב בבתו: לרבות פוסקין קישוטין לאשה היינו כל זמן שהוא עמה שלא תתגנה עליו:

[לקמן סט.]

[לקמן סח.]

לקמן קז.

שייך רש"י כתובות נג: ד"ה נזקין

תוספות

רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה כו'. פירש רשב"ם דרבי אליעזר בן יעקב סבר נמי דמזונות דאורייתא דהכי מתניא סיפא דברייתא מזונות מנין אמרת ק"ו ומה דברים שאין בהן קיום נפש כך דברים שיש בהן קיום נפש על אחת כמה וכמה דרך ארץ מנין אמרת קל וחומר ומה דברים שלא נישאת עליהם לכתחילה אינו רשאי למנוע ממנה דברים שנישאת עליהם לכתחילה אינו דין שאינו רשאי למנוע ממנה ולפי זה תימה ברייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דמשמע דמזונות דרבנן כמאן אתיא: **דאורחיה** דידיה ולאו אורחה דידה. פי' בקונטרס דאורחיה בבנות משפחתו אבל אין דרך בבנות משפחתה וקשה דאמאי נקט שני חלילין ומקוננת אחת הוה ליה למינקט לא יפחות לה מדרכו ואומר רבינו תם דאורחיה דידיה היינו אפי' לעני שבישראל אין פוחתין משני חלילין ומקוננת אבל לנקיבות יש שפוחתין וקאמר ר' יהודה לא יפחות משני חלילין אע"ג דאם לא נישאת שמא היו פוחתין לה כיון דנישאת לא יפחות לה כמו שאין פוחתין לו ומיהו הלשון דחוק דקאמר כגון דאורחיה דידיה משמע דאיכא דלאו אורחיה בהכי: **ולא** שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת. לקמן בפ' בתרא (דף קז. ושם) דמוקי לה ההיא דמי שהלך למדינת הים כשהשרה אשתו ע"י שליש אבל לא בניו ובנותיו משמע דקודם שילך לא היה משרה אותם אבל אם היה משרה אותם גם אנו הייני זנין אותם כיון דניחא ליה ולפי זה צריך לומר ההיא דמי שנשתטה דזנין בניו ובנותיו אפי' לא היה משרה אותם מתחלה ואין נראה לר"י דאם לא השרה אותם מתחלה ע"י שליש ולא פירנסם אמאי מפרנסין אותם אלא ודאי איירי כשהיה מפרנסם קודם וכן ההיא דמי שהלך למדינת הים מדפריך מינה אההיא דנשתטה ובפ' בתרא דמוקי לה במשרה אשתו על ידי שליש אבל לא בניו ובנותיו היינו בשעה שהלך הניח מעות ביד שליש לפרנס אשתו ולא הניח לפרנס בניו אבל קודם שהלך היו כולם ניזונין משלו: **הכי** גרסינן מאי ולא דבר אחר וגרסינן נמי ומאן דאמר צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתיתנול דההיא דמי שהלך איפליגו בה בהדיא בפרק בתרא (לקמן דף קז.): **תכשיט**. והא דאמר בפרק המדיר (לקמן דף עא:) פוסקין קישוטין לאשה היינו כל זמן שהוא עמה שלא תתגנה עליו: **מי** שהלך למדינת הים כו'. אית ספרים דגרסי קוברין אותה לפי כבודה לפי כבודה אין לפי כבודו לא אימא אף לפי כבודה ואין נראה חדא דאמאי נקט מי שהלך למדינת הים אדרבה טפי הוי רבותא דאפי' כשהוא אצלה דאינה יורדת עמו וכ"ש כשאינו אצלה ועוד מאי אפי' לאחר מיתה דקאמר אדרבה טפי הוי רבותא במחיים מלאחר מיתה ועוד דקאמר אימא אף לפי כבודה אדרבה לפי כבודו הוי רבותא טפי דלא הוי אלא לר' יהודה אבל לפי כבודה דאינה יורדת עמו לא הוי רבותא כולי האי דהא לעיל פריך אי דאורחה מ"ט דת"ק משמע דמילתא דפשיטא הוא ונראה לר"ת דגרסינן קוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו אין לפי כבודה לא אימא אף לפי כבודו אבל קשה לרשב"א דאמאי קמתמה לפי כבודו ולא לפי כבודה אמאי סלקא דעתיה דנקט לפי כבודו דוקא ולא לפי כבודה: **לעולם** היא ברשות האב עד שתכנס לחופה גרסינן. ול"ג עד שתכנס לרשות הבעל דא"כ הוה משמע עד שימסור האב לשלוחי הבעל כדמוכח בגמרא דקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הבא על אשת איש כו' לרשות הבעל בעלמא ומתני' דהכא מוקמינן לה בגמרא לענין תרומה לאפוקי ממשנה ראשונה א"כ הויא תיובתא דרב דאמר בגמרא מסירתה לכל חוץ מלתרומה ומיהו י"ל דהא דדייק רב נחמן בר יצחק בגמרא היינו מדקתני כיון שנכנסה כו' לכך משמע ליה אפילו מסר אבל הכא דקתני לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל משמע שפיר דהיינו עד שתכנס לחופה: לאפוקי

בתנאי כתובה אישתעביד נכסיה אבל בניו ובנותיו לא. אבל נשתטה דכיוצא מן העולם שלא לדעת הוא אולי' בתר רובא דעלמא ואמרי' דמסתמא ניחא ליה שיזון בניו ובנותיו משלו. מאי ד"א ר"ח אמר תכשיט פי' בשמים להתקשט ואע"ג דהוה צריך לעשות לה קצבה בקישוטי' כמה נתן לה בשבת כדמפרש לקמן בהמדיר. ה"מ כי איתיה בהדה דניחא ליה שתתקשט ונאותה לה ולא שתתגנה אבל הלך למד"ה כיון דליתיה בהדה לא בעי למיתן לה ונשתטה נמי שאין לו דעת להתאוה א) אין אשתו מתקשטת משלו ר"י אמר צדקה מ"ד תכשיט פי' לא יהבינן לה כ"ש צדקה פי' שאין לנו לעשות צדקה משלו ומ"ד צדקה אבל תכשיט [יהבינן לה דלא] ניחא ליה דתנוול: אמר ר"ח מי שהלך למד"ה ומתה אשתו ב"ד יורדים לנכסיו וקוברים אותה לפי כבודו. לפי כבודו ולא לפי כבודה. פי' בתמיהה והרי אינה יורדת עמו. ואם דרכה שתקבר בשירין ואין דרכו אמאי לא קברה לה לפי כבודה ואפילו לאחר מיתה אינה יורדת א"ל. אימא אף לפי כבודו. וקמ"ל עולה עמו אפילו לאחר מיתה: אמר ר"מ האומר אם מתה אשתי אל תקברוה מנכסיו שומעין לו. פי' דכיון דהוא מת ברישא והיא גובה כתובתה אין היורשים חייבים לקוברה דתנן יורשי' יורשי' כתובתה חייבים בקבורתה מ"ש כי אמר אפילו לא אמר נמי מסתמא נמי לא קברי' לה דנכסי קמי יתמי נפלו ואין היתומים חייבים בקבורת האלמנה. אלא האומר: אם מת אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו. לא כל הימנו להעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור: **מתני'** לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה. פי' לשם נשואין ואם היא בת ישראל מאורסה לכהן

א) אינו מובן דהא גבי נשתטה תניא דמהניה לאשתו גם דבר אחר ואולי דגי' אחרת הי' לו בכהן וצ"ע

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ג מהל' אישות הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עג סעי' א:
נא ב טוש"ע שם סי' עו סעי' יג:
נב ג מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יז סמג לאוין פא טוש"ע שם סי' ע סעי' ו בהג"ה:
נג ד מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' עא סעי' ג:
נד ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' ע' סעי' ה:
נה ו מיי' פי"ג מהל' אישות הל' ז טוש"ע שם סי' ע סעי' ה ו:
נו ז מיי' פי"א מהל' נחלות הל' יא טוש"ע חו"מ סי' רנ סעי' טו:
נז ח ט מיי' פי"ד מהל' אישות הל' כד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פט סעי' ג:
נח י מיי' פי"א מהל' זכיה הל' כד סמג עשין סב טוש"ע יו"ד סי' שמח סעי' ב וטוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' ל':

תוספות רי"ד

וראב"י אומר שארת כסותה לפום שארה תן כסותה שלא יתן של ילדה לזקנה ושל זקנה לילדה כסותה ועונתה לפום עונה תן כסותה שלא יתן לה חדשים בימות החמה שחקים בימות הגשמים: תני ר"י שארה זו קירוב בשר שלא ינהג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהם בבגדיהם מסייע ליה לר"ה דאמר האומר א"א אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה: ר"י אומר וכו'. מכלל דת"ק סבר הני לא ה"ד אי דאורחה. פי' שדרך בני משפחתה בכך מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י ל"צ דאורחיה ולא אורחה ת"ק סבר כי אמרי' עולה עמו ה"מ מחיים פי' כגון הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניקו ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ואינו דרך בני משפחתו. אבל לאחר מיתה לא. ור"י סבר אפילו לאחר מיתה: אמר ר"ח אמר מר עוקבא הל' כר"י. ואמר ר"ח אמר מ"ע. מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובני ביתו וד"א פי' תכשיטי נשים. א"ל רבינא לר"א ומ"ש מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות. ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא ד"א. פי' משום דבמזונות אשתו מחוייב בתנאי כתובה אבל במזונות בניו ובנותיו לא מחוייב. א"ל ולא שני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת פי' יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ומדלא צוה גלה דעתו שאינו חפץ לזון הילכך אשתו דמחייב לה

[וע״ע תוס׳ מנחות צ. ד״ס הכל וכו׳ שאריכו טפי]
נט א מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות הל״ב ופי״א מהל׳ נדרים הל׳ כב סמג עשין מח ולאוין פא ורמב טוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעי׳ א וטוש״ע אה״ע סי׳ ט:
ס ב מיי׳ פ״ו מהל׳ תרומות הל״ג ופ״ה הל׳ ז:
סא ג טוש״ע אה״ע שם בהג״ה:
סב ד ה מיי׳ פ״ג מהל׳ איסורי ביאה הל״ד סמג לאוין ט

לרשות הבעל לנשואין מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל: **גמ׳** מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה דתנן *הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה קמ״ל לעולם: מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל וכו׳: אמר רב מסירתה לכל חוץ מתרומה ורב אסי אמר אף לתרומה איתיביה רב הונא לרב אסי ואמרי לה חייא בר רב לרב אסי לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה אמר להו רב לאו אמינא לכו *לא תיזלו בתר איפכא יכול לשנויי לכו מסירתה זו היא כניסתה לחופה ושמואל אמר לירושתה ר״ל אמר לכתובתה כתובתה מאי היא דאי מתה ירית לה היינו דשמואל אמר רבינא לומר כתובתה מאחר מנה רבי יוחנן ורבי חנינא דאמרי תרוייהו מסירתה לכל אף לתרומה מיתיבי *הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיתה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללין אע״פ שכתובתה בבית בעלה מתה אביה יורשה מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשום נישואין אע״פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד״א לירושתה אבל לתרומה *אין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה תיובתא דכולהו תיובתא הא גופא קשיא אמרת נכנסה עמו ללין טעמא דללין הא סתמא לשם נישואין אימא סיפא נכנסה עמו לשם נישואין הא סתמא ללין אמר רב אשי סתמי סתמי קתני סתם חצר דידה ללין סתם חצר דידיה לנשואין תנא מסר האב לשלוחי הבעל וזינתה הרי זו בחנק מנה״מ א״ר אמי בר חמא אמר קרא °לזנות בית אביה *פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל ואימא פרט שנכנסה לחופה ולא נבעלה אמר רבא אמר לי אמי חופה בהדיא כתיבא °כי יהיה נערה בתולה מאורשה לאיש *נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורשה ולא נשואה מאי נשואה אילימא נשואה ממש היינו בתולה ולא בעולה אלא לאו שנכנסה לחופה ולא נבעלה ואימא

לרשות הבעל לנשואין. כלומר שתכנס לחופה לשם נשואין שתהא מסורה לרשות הבעל: מסרו שלוחי האב. שהיה האב משלחה עם שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם: **גמ׳** ממשנה ראשונה. בפרק אע״פ: הגיע זמן שנים עשר חדש לבתולה משתבעה הבעל להכין עצמה לנשואין ולאלמנה שלשים יום: ולא נישאו. כגון שעכב החתן או אונס שלו: ואוכלות בתרומה. אם בת ישראל מאורסת לכהן היא: מסירתה לכל. ליורשה וליטמא לה ולמעשה ידיה ולכל דבר איש באשה קיימא מסירת שלוחים במקום חופה: חוץ מאכילת תרומה. דטעמא דידה משום סימפון כדלקמן בפרק אע״פ (דף נז:) ולאכתי איכא למיחש להכי שמא ימצאו בה מומין ויהיו קידושיה ונישואיה טעות: ורב אסי אמר אף לתרומה. קסבר הא דאמור רבנן ארוסה לא תאכל בתרומה משום שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה והשתא דאין אחיה ואחיותיה אצלה שרי: לעולם היא ברשות האב. ואוקימנא דהאי לעולם משום אכילת תרומה נקט לה וקתני עד שתכנס לחופה: אמר להו רב. לתלמידו ובנו: לא תיזלו בתר איפכא. לא תשיבו בבית המדרש ממשנה הנהפכת לשני צדדים שיוכל המתרץ לתרץ משמעה אחר דבריו: שמואל אמר לירושתה. הוא דמהניא מסירה שאם מתה בדרך בעל יורש נדונייתה דאע״ג דאמר מר (לקמן דף נג.) אשתו ארוסה מתה אינו יורשה הכא כיון דמסרה אחולי אחיל אב מהשתא מחמת קירוב נישואין אבל לתרומה ולהפרת נדריה שלא בשותפות ולמילתא דאינה אלא משום איבה ולאכתי ליכא למיחש להכי לא מהניא מסירה כי חופה: לכתובתה. הוא דמהניא מסירה והשתא קא בעי הש״ס למילתיה: מאי היא דאם מתה ירית. בעל את הנדוניא שפסק לה האב: לומר כתובתה מאחר מנה. לשויה אלמנה מן הנשואין שלא תיקנו לה חכמים אלא מנה מן הכונסה אתאי כן: הלך האב כו׳ אין מסירתו מסירה: ונכנסה עמו. עם בעלה ללון כשאר לינה בדרך בעלמא ולא לשם נשואין: שכתובתה. מטלטלין שייחד אביה לנדונייתה: במה דברים אמורים. שמסירתה לשלוחים הוו נשואין: לירושה. להא מילתא לחודא הוא דהויא נשואין: תיובתא דכולהו. הנך דפליגי אדשמואל: הא סתמא. אם נכנסה ושהתה עמו סתם אמרינן נשואין נינהו וזו היא כניסת חופתה ואע״פ שלא נבעלה הוי נשואין: סתמי סתמי קתני. הא דקתני נכנסה עמו ללון לא שפירשה ללון הני נכנסת ולא לשם נשואין והא דקתני נכנסה עמו לנשואין לא שפירשה לנשואין אני נכנסת אלא זוהו שנכנסה סתם והנא הוא דקאמר דהיכא דחצר שלה סתם כניסתה לא לנשואין הן אלא ללון והיכא דחצר שלו סתם כניסתה לשם נשואין: הרי זו בחנק. כנשואה ולא בסקילה כארוסה: ואימא פרט לשנכנסה לחופה ולא נבעלה. דייך אשמיעתת כגון זו דלא תימא נערה בתולה כתיב גבי סקילה והא אכתי בתולה הואי אבל זו באת לחופה לא נכנסה לא מיעטה הכתוב ולאכתי בית אביה קרינא ביה: חופה. בלא בעילה בהדיא כתיבא דלאו בסקילה היא וכי איצטריך הכי למסירה: אילימא נשואה ממש. שנכנסה לחופה ונבעלה:

לאפוקי ממשנה ראשונה. אע״ג דתנן בהדיא בפ׳ אע״פ (לקמן דף נז.) זו משנה ראשונה ב״ד של אחריהם אמרו כו׳ כן דרך התנאים להשמיענו בקוצר אע״ג דכבר השמיענו במקום אחר וכה״ג איכא בריש ברכות (דף ב.): **רב** אסי אמר אף לתרומה. פי׳ בקונטרס דקסבר רב אסי דטעמא דאין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כדעולא שמא ימזגו לה כוס וכיון שמסרה תו ליכא למיחש וקשה לר״י דהא׳ עולא דמפרש טעמא דמשנה ראשונה שמא ימזגו לה כוס למשנה אחרונה מודה דטעמא משום סימפון וע״כ רב אסי איירי לפי משנה אחרונה דאמתני׳ קאי ומפקה מתני׳ ממשנה ראשונה מדקתני לעולם ועוד דאיתותב מברייתא דלקמן ולא משני ההיא כמשנה אחרונה ונראה לר״י דטעמא דרב אסי משום סימפון ומשמסרה תו ליכא למיחש דמסתמא בדקי לה וקשה דרב אסי חייש לסימפון בהגעת זמן טפי מבמסר האב לשלוחי הבעל ובפ׳ אע״פ (לקמן דף נח.) אמרי׳ איפכא דקאמר מאי בינייהו בין למאן דאמר משום סימפון בין למ״ד משום שמא תשקה איכא בינייהו קיבל מסר והלך פירוש מסר האב לשלוחי הבעל דלמאן דאמר משום סימפון איכא אע״ג דבהגיע זמן לא חיישינן לסימפון למשנה ראשונה ואור״י דודאי סברא הוא דבמשנה אחרונה דחיישינן לסימפון בהגעת זמן כל שכן במסר כדאמרינן התם אבל הכא רב אסי מתניתין דחקתיה דקתני הרי היא ברשות הבעל דמשמע לגמרי אפילו לתרומה ועוד אור״י דמצינו לפרש דאיכא בינייהו למאן דאמר סימפון ליכא דבמסר לא חיישינן לסימפון ולמאן דאמר שמא ימזגו איכא דחיישינן שמא תשקה לשלוחי הבעל ובקונטרס לא פירש התם כן *): **ושמואל** אמר לירושתה. לא אתא לאפוקי הפרת נדרים דהא תנא דבי רבי ישמעאל בסמוך דהויא ברשות הבעל להפרת נדריה ויצתה מרשות האב ונראה דהוא הדין מיטמא לה כיון דאפקה רחמנא מסקילה לחנק דמהתם יליף לכל מילי אלא למעוטי תרומה אתי וירושתה נקט לרבותא דלא מיבעיא ליטמא לה ולהפרת נדריה דהויא מסירה כחופה אלא אפילו ליורשה דהוה ס״ד כיון דירושת הבעל תקנתא דרבנן היא הכא במסר לא תקון אי נמי ס״ד דאין האב מזכה לבתו עד שתכנס לחופה אפ״ה יורשה אי נמי אף כתובה דר״ל לקיש אתא למעוטי ור״ל לקיש נמי לא מיבעיא קאמר ולא אתא למעוטי אלא תרומה אי נמי ממעט נמי ירושתה מטעמא דפרישית: **תיובתא** דכולהו. לאו דווקא דכולהו אלא להנהו דאמרי אף לתרומה וכענין זה מצינו בים טוחלין (ב״ב דף קכט:) גבי מחלק נכסיו על פיו תיובתא דכולהו אע״ג דלא הוי תיובתא אלא לחד: **היינו** בתולה ולא בעולה. וא״ת אימא ולא נשואה שנכנסה לחופה ונבעלה שלא כדרכה דאכתי בתולה היא כדאמרינן בפ״ק דקדושין (דף ט:) באו עליה עשרה ועדיין היא בתולה כולן בסקילה ויש לומר דהא אמר התם דבעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה: ולימא

*) [ועיין תוס׳ קדושין י׳א. ד״ס קבל]

הכי

תוספות רי״ד

לכהן אינה אוכלת בתרומה דקנין כספו נמור בעינן מסר האב לרשות הבעל ה״ה ברשות הבעל הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל ה״ה ברשות האב. מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ה״ה ברשות הבעל: מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה. דקתני בפ׳ אע״פ נותנים לבתולה י״ב חודש ולאלמנה ל׳ יום משתבעה הבעל להנשא לפרנס א״ע. הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה פי׳ וקתני התם זו משנה ראשונה. אבל ב״ד שלאחריהם אמרו וכו׳ קמ״ל לעולם. פי׳ אע״פ דאמר ר׳ לאפוקי ממשנה ראשונה לא נתבטלה לענין מזונות שאם מעכב הבעל מלכנוס וחייב במזונותיה והכי אולא סוגיא דשמעתא קמייתא דמכילתין והכי תנן נמי בנדרים בפ׳ נערה המאורסה בוגרת. פי׳ בוגרת שיצאת כבר מרשות אביה אע״פ שלא נשאת הואיל ויצאת מרשות האב הבעל מפר נדריה וששהתה י״ב חודש ר״א אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר וחכ״א אין הבעל מיפר עד שתכנס לרשותו אלמא קים לן דחייב במזונותיה ואפילו רבנן לא פליגי אלא בנדרים דאע״ג דחייב במזונותיה א״י להפר עד שתכנס לרשותו דומיא דתרומה דלא אכלה עד שתכנס לחופה והאי דקאמר הכא לאפוקי פירושו איצטריך לעולם היא ברשות אב לאפוקי ממשנה ראשונה דעביד לה כאשתו לכל דבר אפילו לתרומה יכ״ש למציאתה ולמעשיה ידיה ולירושתה להכי תנן לעולם לומר לך שאיני זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ואיני יורשה אע״פ שחייב במזונותיה: מסר האב וכו׳ א״ר מסירתה לכל חוץ לתרומה פי׳ לכל דבר ליירשה וליטמא לה ולזכות במציאתה ובמעשיה ידיה דמסירה לשלוחים במקום חופה קיימא חוץ מאכילת תרומה דטעמיה דידיה משום סמפון כדלקמן ואיכא לחיחש שמא ימצאו בה מומין וימצא נשואיה וקידושיה טעות ורב אסי [אמר] אפילו לתרומה קסבר הא דאמרי רבנן ארוסה בת ישראל לא תאכל בתרומה שמא ימזגו לה כוס בבית חמיה [אביה] ותשקה לאחיה ולאחיותיה כיון שמסר תו ליכא למיחש למזיגת כוס. ושמואל אמר לירושתה פי׳ שאם מתה בדרך היא יורשה מנכסיו ואע״ג דאמר מר אשתו ארוסה מתה אינה יורשה והכא כיון דמסרה אחוליה אחלי גביה מחמת קירוב נשואין אבל לתרומה ולהפר נדריה לא הוי מסירה בלא חופה כחופה. ר״י ור״ח דאמרי תרוייהו מסירתה לכל אף לתרומה. מיתיבי הלך הבעל [האב] עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיה לה חצר בדרך ונכנסה עמו סתמא ללין (הוי) אע״פ שכתובתה בבית בעלה מתה אביה יורשה מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו סתמא לשום נשואין אע״פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד״א לירושתה אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנום לחופה תיובתא דכלהו דאמרי אף לתרומה תיובתא פי׳ שאין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה:

גמרא

ואימא היכא דהדרא לבי נשא הדרא למילתא קמייתא אמר רבא ההוא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל *דתנא דבי רבי ישמעאל °ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה מה תלמוד לומר והלא מוצאת מכלל אב ומוצאת מכלל בעל *אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמלה בדרך או נתגרשה היאך אני קורא בה בית אביה של זו או בית בעלה של זו אלא לומר לך כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר אמר רב פפא אף אנן נמי תנינא *הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה בשלמא נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה בבית אביה למעוטי מאי לאו למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הבא על אשת איש כיון שנכנסה לרשות הבעל לנשואין אף על פי שלא נבעלה הבא עליה הרי זה בחנק נכנסה לרשות הבעל בעלמא שמע מינה:

מתני׳ האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש *דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשין אלא לאחר מיתת האב אף הבנות אין ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן:

גמ׳ במזונות בתו הוא דאינו חייב הא במזונות בנו חייב בתו נמי חובה הוא דליכא הא מצוה איכא מני מתניתין לא רבי מאיר לא רבי יהודה ולא רבי יוחנן בן ברוקא *דתניא מצוה לזון את הבנות קל וחומר לבנים *דעסקי בתורה דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מצוה לזון את הבנים וקל וחומר לבנות משום זילותא ר׳ יוחנן בן ברוקא אומר חובה לזון את הבנות לאחר מיתת אביהן אבל בחיי אביהן אלו ואלו אינן ניזונין מני מתניתין אי רבי מאיר הא אמר בנים מצוה אי רבי יהודה הא אמר בנים נמי מצוה אי רבי יוחנן בן ברוקא אפי׳ מצוה נמי ליכא איבעית אימא רבי מאיר איבעית אימא ר׳ יהודה איבעית אימא רבי יוחנן בן ברוקא איבעית אימא ר׳ מאיר והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו הא מצוה בבתו איכא קל וחומר לבנים והאי דקתני בתו הא קמ״ל

דאפילו

רש"י

הכי גרסינן ואימא היכא דהדרא לבי נשא תהדר למילתא קמייתא. מי הויא כמי שלא נמסרה בעיא בעלמא היא ואיכא קושיא כל כך אלא דקתני מתני׳ הרי היא ברשות הבעל ומשמע ואפי׳ חזרה מן הדרך לבית אביה כבר יצאה מרשות האב וכיון דלא נפקא לן מסירת שלוחין אלא מקרא יתירא דבית אביה אימא היכא דהדרא בית אביה קרינן ביה ואם זינתה תהא בסקילה: כבר פסקה. תנא דבי רבי ישמעאל. דלא הדרא למילתא קמייתא למיהוי כמי שלא נמסרה: מה תלמוד לומר. למה הוצרך לכתוב יקום עליה וכי מי יפר לה והלא לא נאמרו מפירים אלא אביה בבתו עד שלא ניסת ובעלה משניסת וזו שנתארמלה משניסת מוצאת מכלל אב ומכלל בעל: אלא הרי שמסר כו׳. כלומר לא בא הכתוב לאלמנה ולגרושה מן נשואין דהא כתיב בה אם בית אישה נדרה אישה יפירנו והרי אין אישה קיים אלא לאלמנה ע״י מסירת שלוחין שעד עכשיו לא פירשו לך הכתובים אלא משפט נודרת בבית אביה ומשפט נודרת בבית אישה וזו שנדרה בדרך משמסרוה לשלוחין אין אני יודע היאך אני קורא בה אם בית אביה אם בית אישה לפיכך בא כתוב זה ולמדך שלא תקרא לה בית אביה אלא בית אישה ולא נתרוקנה רשות לאב בנייתתו של בעל ושוב אינו יכול להפר אלמא לא הדרא למילתא קמייתא דאילו נתארמלה מן האירוסין עד שלא נמסרה לשלוחין תנן במסכת נדרים (דף ע.) מת הבעל נתרוקנה רשות לאב וילפינן לה מקראי: אף אנן נמי תנינא. במתניתין כי ההיא ברייתא דתניא לעיל הרי זו בחנק: מאורסה ולא נשואה. נכנסה לחופה ואע״פ שלא נבעלה דאי נבעלה הא תנא ליה בתולה: נכנסה לרשות הבעל בעלמא. תנן ולא תנן בה נכנסה לחופה:

מתני׳ האב אינו חייב במזונות בתו. בחייו ובגמ׳ מפרש אמאי נקט בתו: זה מדרש דרש ר׳ אלעזר ב״ע. ביום שמנוהו נשיא: בכרם ביבנה. על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם: הבנים יירשו והבנות יזונו. שתי תקנות תקנו ב״ד בתנאי כתובה הבנים יירשו כתובת בנין דכרין דתנן במתניתין (לקמן דף נב:) בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתך יתר על חולקהון דעם אחוהון והיינו הבנים יירשו כתובת בנין דכרין ולקמן בשמעתין מפרשינן לה מאי היא: והבנות יזונו. בנן נוקבן די יהווין ליכי מינאי אינון יהוון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתיבגרון או עד דתלקחון לגוברין: מה הבנים אין יורשין. כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן דהא אינון ירתון תנן והכי מפרש לה בית נוחלין דהאי הבנים יירשו אכתובת בנין דכרין קאי: **גמ׳** חובה לזון הבנות. תנאי כתובה הוא: אין ניזונין. אפילו מצוה אין כאן: האמר בנים נמי מצוה. ולא חובה: אפילו מצוה ליכא. לא בבנים ולא בבנות: איבעית אימא רבי מאיר והכי קאמר כו׳. כלומר בתו דנקט לאו למידק הא בנו חייב אלא משום דרבי מאיר עדיף ליה בנו אי נקט אינו חייב במזונות בנו הוה אמינא בנו הוא דחובה ליכא מצוה איכא אבל בתו אפילו מצוה ליכא להכי תנא אינו חייב בבתו למימרא דמצוה מיהא איכא וה״ה לבנו דחובה מיהא ליכא:

תוספות

ואימא הני מילי היכא דלא הדרא לבי נשא. נראה לר״י דהכי פריך מנ״ל דאייתר בית אביה למעוטי מסר האב לשלוחי הבעל דלמא תרוייהו צריכי לנכנסה לחופה ולא נבעלה דאי לא כתב אלא חד ה״א ה״מ היכא דלא הדרא לבי נשא אבל הדרא לבי נשא אימא דתהדר למלתא קמייתא להכי אילטריך קרא אחרינא ואכתי מסר מנלן ואע״ג דהיכא דנבעלה קים לן דלא הדרא הייגו משום דאשתני גופא אבל לא נבעלה דאכתי בתולה היא אימא דתהדר אמר רבא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל ואשמועינן דלא הדרא והייגו לכל הפחות כשנכנסה לחופה ולא נבעלה וגלי קרא בנדרים וה״ה בכל מקום אם כן אייתר חד מהנך קראי למסר האב לשלוחי הבעל למפטרה מסקילה הואיל ואשכחנא דלא הדרא מדתנא דבי ר׳ ישמעאל סברא הוא דלא הדרא בכל הנך דאמעיט מסקילה כגון מסר ולהכי נקט במלתיה דתנא דבי רבי ישמעאל מסר ומיהו קשה לפי׳ זה דהיכי ילפינן מנדרים דלא הדרא למילתא קמייתא נהי דגבי נדרים לא הדרא הייגו משום דגלי לן קרא דכיון דיצאה מרשות האב שעה אחת שוב אין לו כח בה מ״מ לענין סקילה היכי שייך לומר דלא הדרא דאף ע״פ שנכנסה לחופה כיון שלא נבעלה ונתאלמנה או נתגרשה וחזרה ונתארסה למה לא תהיה בסקילה כיון שהיא נערה בתולה מאורסה ואע״ג דיצאה מרשות האב מ״מ תהא כמו יתומה שאין לה אב דהויא בסקילה כדאשכחנא בגיורת דמתני׳ ויש לומר דהא פשיטא ליה דנשואה שאינה בעולה חשובה כבעולה ואין חילוק כלל דנשואין משוו לה כבעולה לכל דבר וכי היכי דבעולה פשיטא דלא הדרא למילתא קמייתא לכל דבר ה״נ שאינה בעולה ולא אצטריך דרשה דתנא דבי רבי ישמעאל אלא לאשמועינן דלא נימא כיון דלא נבעלה ונתאלמנה או נתגרשה בטלו להו שם נשואין מינה והוי כלא נשאת מעולם וכיון דגלי לן קרא בהפרת נדרים דע״י אלמנות וגרושין לא נתבטלו הנשואין כאילו לא הוו ה״ה לענין סקילה וכיון דלא נתבטלו פשיטא דלא הדרא למילתא קמייתא דחשובה ממש כבעולה ומה שפ״ה דל״ג ה״מ דלאו קושיא היא ופירש נמי דאמתניתין קא בעי קשה דאי אמתני׳ קא בעי למה המתין כל כך ובחנם מוחק הני מילי דיש נמי לפרשו בלשון בעיא כמו ואימא:

היאך אני קורא בה. מתוך פירוש הקונטרס משמע דאיצטריך ליה למגמר אם היא ברשות האב אם לאו כשהיא בדרך וקשה לר״י דהא מלזנות בית אביה נפקא וגמרינן נדרים מהתם ונראה דלענין חזרה כשנתארמלה או נתגרשה איצטריך למילף מהכא: **ונדר** אלמנה וגרושה מה תלמוד לומר. תימה דאיצטריך לכדדרשינן בפרק בתרא דנדרים (דף פט:):

קל וחומר לבנים דעסקי באורייתא. ולקמן בפרק בתרא (דף קח: ושם) גבי אדמון דפריך דעסיק באורייתא ירית דלא עסיק באורייתא לא ירית לענין ירושה דאורייתא ודאי איכא למיפרך דאין לנו לגזול לו מה שזיכתה לו תורה אבל הכא קאמר דלא מחמרינן באותו שעוסק בתורה ומפרנסינן ליה כדי שיעסוק בתורה:

כשהם

עין משפט נר מצוה

סג א מיי׳ פי״א מהל׳ נדרים הל׳ כב טוש״ע יו״ד סי׳ רלד סעי׳ יב

תוספות רי"ד

מתני׳ האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש ראב״ע פי׳ ביום שמינוהו נשיא בכרם. שביבנה פי׳ בתוך הישיבה וע״ש שהיו יושבים שורות שורות נקראין כרם: הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אינן יורשים אלא לאחר מיתת אביהן אף הבנות אינן ניזונות אלא לאחר מיתת אביהן. פי׳ אע״ג דבתנאי כתובה כתוב סתם בנין נוקבין דיהווין ליכי מינאי יהווין יתבין בביתי ומיתזני מנכסיי עד דתינסבן לגוברין פי׳ וטשמע אפילו בחייו. אפ״ה לא הוי האי תנאה אלא לאחר מיתה ויליף לה ר״א מתנאי דבנים דמה תנאי דבנים אינו אלא לאחר מיתה דהא ירתון תנן. אף תנאי דבנות לא הוי אלא לאחר מיתה אבל בחייו לא מחייב ואין אשתו יכולה לכופו לזון

הגהות בגליון

יבמות סט.

במדבר ל

סנהדרין סו:

ב״ב קלא:

[תוספתא פ״ד ע״ש ב״ב קמא.]

[טעם זה דעסקי בתורה ליתא בתוספתא וכ״כ הרשב״א בב״ב קמא. דעסקי באורייתא ולא נזכר פירוש הוא ואינו מן הברייתא]

דאפילו בתו חובה הוא דליכא הא מצוה איכא ואיבעית אימא ר' יהודה והכי קאמר האב אינו חייב במזונות בתו וכל שכן לבנו הא מצוה בבנו איכא וקל וחומר לבנות והא דקתני בתו הא קא משמע לן דאפילו בתו חובה ליכא ואיבעית אימא ר' יוחנן בן ברוקא והכי קאמר אינו חייב במזונות בתו והוא הדין לבנו והוא הדין דאפילו מצוה נמי ליכא ואיידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה תנא נמי אינו חייב אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש משום רבי *יהודה בר חנינא "באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים איבעיא להו הלכתא כוותיה או אין הלכתא כוותיה תא שמע "כי הוה אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא כי הוה אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא בצבורא וליקום ולימא עורבא בעי בניה וההוא גברא לא בעי בניה ועורבא בעי בניה והכתיב °לבני עורב אשר יקראו לא קשיא הא בחיורי הא באוכמי כי הוה אתי לקמיה דרבא אמר ליה ניחא לך דמיתזני בניך מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד 'אבל אמיד כפינן ליה על כרחיה *כי הא דרבא כפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה אמר רבי אילעא אמר ריש לקיש באושא התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונים מהם מתקיף לה רבי זירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אלמנתו נזונת מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא *דשלח רבין באיגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת 'אלמנתו ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו מתה הבת אמר *רבי יהודה בן אחותו של רבי יוסי בר חנינא על ידי היה מעשה 'ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מיבעיא מהו דתימא התם הוא דליכא דטרח אבל הכא נטרח לדידיה ולדידה קא משמע לן איבעיא להו הלכתא כוותיה או לית הלכתא כוותיה ת"ש דרבי חנינא ור' יונתן הוו קיימי אתא ההוא גברא גחין ונשקיה לר' יונתן אכרעיה אמר ליה ר' חנינא מאי האי א"ל כותב נכסיו לבניו הוא ועשיתינהו

רש"י

דאפי' בתו. דקילא דלא עסקא באורייתא: ואיידי דתנא בנות כו'. לא גרסינן דתנא דהא לא תני ליה במתני' אלא ה"ג ואיידי דבנות לאחר מיתת אביהן חובה כו': באושא התקינו. כשישבו סנהדרי גזית באושא שהיא אחת מעשר גליות שגלתה סנהדרין כדאמר בר"ה (דף לא.): כשהן קטנים. עד שיביאו שערות: תא שמע. דלית הלכתא כוותיה אלא מימר אמרינן ליה ואולי יכלכלם ויזון אבל מיכף לא כייפינן: יארוד. תנין מעון תנים מתרגמינן מדור יארודין (ירמיה ט) והוא אכזרי על בניו: יארוד ילדה ואבני מתא שדיא. התנין הוליד תולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר: כפו ליה אסיתא. כפו מכתשת על פיה ויעמוד זה על גב שוליה בגובה שישמעו קולו ויכריז על עצמו שהוא רע מן העורבים דעורבא בעי בני וההוא גברא לא בעי בני ואית דמפרשי שליח צבור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש: לבני עורב אשר יקראו. אלמא לא זיין להו: אוכמי. כשגדל משחיר והאם והאב אוהבין אותן אבל מתחילתן לבנים ושונאין אותן: ולא אמרן. דלא כפינן: אלא דלא אמיד. שאינו עשיר: בעל כרחו. לא יהא אלא צדקה בעלמא ואפי' אינן בניו: כי הא דרבא כפייה. על הצדקה: הוא ואשתו נזונין מהן. ואפילו כתבן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים היא: גדולה מזו אמרו. בגדולה מזו אמרו כגון אלמנה ובת וניסת הבת אף על פי שהוא מת והנכסים נשתעבדו ללוקח דרבנן כגון בעל בנכסי אשתו וקי"ל (גיטין דף מח:) אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים אפי' הכי היכא דליכא למיחש לתיקון העולם כגון כי האי לוקח שלא הוציא מעות שויוהו רבנן כיורש ואמרי תזון האלמנה מנכסי בעלה: כי הא דשלח רבין באיגרתיה כו' ניסת הבת. אע"ג דאמור רבנן בעל בנכסי אשתו לוקח הוי וקיימא לן אין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים הכא שויוהו רבנן כיורש משום פסידא דאלמנה והכי מפורש בים טהלין: הוא ואשתו. שהוא קיים ואלו בניו הם ולא הוציאו מעות אלא מתנה בעלמא: מיבעיא. ואע"ג דמתנה כמכר לענין שעבוד התם הוא דאי לאו דעביד ליה ניחא לנפשיה לא יהיב ליה מתנה °אבל בנו ליכא למימר הכי: מתה הבת. ובעלה יורשה: אלמנתו. של אבי הבת: ניזונת מנכסיו. ולא אמרינן איש נכרי הוא זה ואינו יורשו של אב אלא של אשתו וכלוקח בעלמא דמי ואין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדין: התם הוא דליכא דטרח קמה. שמת בעלה להכי עבוד רבנן תקנתא: אבל הכא. דקאי איהו נטרח לדידיה ולדידה קמ"ל: הלכתא כוותיה. אדר' אילעא קאי: אכרעיה. על רגלו: ועשיתינהו

תוספות

כשהם קטנים. אבל קטני קטנים לכ"ע חייב כדאמר בסוף אע"פ (לקמן דף סה: ושם): הא בחיורי הא באוכמי. שני מיני עורבים יש אחד לבן ואחד שחור כדמוכח בפרק אלו טריפות (חולין דף סג.) גבי סימני עופות דמרבה עורב העמקי ומפרש העמקי כמראה החמה שעמוקה מן הצל פי' לבן *:

אבפייה רבא כו'. וא"ת היאך כפה אותו בשביל צדקה והכתיב מתן שכרה בצדה דכתיב (*למען) יברכך ואמרי' בפ' כל הבשר (חולין קי: ושם) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין של מטה מוזהרין עליה ויש לומר דאכפייה בדברים א"נ קצבו ביניהן בני העיר לתת כך וכך לחדש הלכך אכפייה כדאמרינן בפרק קמא דבבא בתרא (דף ח: ושם) דרשאין בני העיר להסיע על קיצתן ועוד דבצדקה איכא תרתי לאוי לא תאמץ ולא תקפוץ (דברים טו): הוא ואשתו נזונים מהם. משמע הא לאחר אין נזונין דמתנה הויא כמכר כדפי' בקונטרס דאי לא דעבד ליה ניחא לנפשיה לא הוה יהיב ליה ואין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים לפי שאין קצובין או לפי שאין כתובין כדאמר בהנזקין (גיטין דף נ:) ומיהו מהכא יש לדחות דאיכא למימר דנקט בנו משום דאיירי דנזונין אפי' ממטלטלין אבל לאחר לא היו נזונין ממטלטלין כמו שאין אלמנה נזונת ממטלטלין דיורשין אי נמי משום הוא דאי כתב לאחר לא היה ניזון הוא אבל היא לעולם אימא דנזונת ממתנה אע"ג דלא טרפא מן הלקוחות ומיהו בים טהלין (ב"ב דף קנג.) משמע דלא טרפא ממקבל מתנה דקאמר השתא ירושה דאורייתא אלמנתו ניזונת מנכסיו מתנת שכיב מרע דרבנן לא כל שכן משמע דממתנת בריא דאורייתא אינה ניזונת מנכסיו אע"ג דמיתזנא מן היורשין ואין לומר דממתנה דאורייתא נהי דכ"ש לא הוי ה"ה מיהא הוי דלא אלים כח מתנה מכח יורשים דעל כרחיך אלים כח מקבל מתנה מכח יורשים דמסקינן בפ"ק דב"מ (דף יג. ושם) דשטר שיש בו אחריות נכסים לא יחזיר אפילו חייב מודה דחיישינן לפרעון ולקנוניא ושטר שאין בו אחריות נכסים יחזיר דלא גבי ממשעבדי ואי גבי ממתנה אמאי יחזיר אלא ודאי דלא גבי ואילו מן היורשין גבי דהא פסקינן בסוף גט פשוט (ב"ב דף קעו.) הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין על כן נראה דאין חילוק בין מתנה למכר לענין זה אע"ג דיש מקומות שסברא הוא לחלק בין מתנה למכר כמו בעשה שורו אפותיקי ומכרו (ב"ב דף מד:) דנראה דווקא מכרו אבל נתנו בעל חובו גובה ממנו וכן בהנזקין (גיטין ד' נ: ושם) גבי אין נפרעין מנכסים משועבדין במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית מבעיא לן במתנה היאך דווקא להא מילתא הוא דאבעיא לן אבל הכא אין לחלק והא דאמרינן בפ' מציאת האשה (לקמן דף סט.) מכרו או משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ה"ה נתנו והא דנקט מכרו לאשמועינן דאפי' במכרו מוציאין לפרנסה [ורבי חייא דמבעיא ליה במכרו או משכנו היינו לפרנסה] אבל למזונות פשיטא ליה דאין מוציאין אפילו נתנו כדתנן בהנזקין (גיטין דף מח:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין ולפי מה שתקנו הגאונים דאשה גובה כתובתה ומזונות ממטלטלי דיתמי אע"ג דירושה הויא דאורייתא כ"ש דגביא ממטלטלי דמתנת ש"מ דרבנן דבכה"ג אמרי' בים טוחלין (ב"ב דף קנג.) אבל מטלטלי דמתנת בריא דהויא דאורייתא לא גביא כתובתה ומזונות לא גביא אפילו ממקרקעי כי היכי דלא גביא מלקוחות כדפרשינן ולא מבעיא נתן הוא אלא אפילו נתנו יתומים אע"ג שכבר משמת נשתעבדו הנכסים: אלמנתו נזונת מנכסיו הוא ואשתו מבעיא. אע"ג דלא דמי דהתם אינן יכולין לירש אלא מה שהוא מוריש ומזון אלמנה הוא חייב מקודם מכל. מקום מייתי הכי הואיל ואלמוה רבנן לשעבודא דידה שאף מן הבעל שאינו כיורש אלא כלוקח גובה אע"ג דלא היתה גובה מלוקח אחר הכי נמי איכא לן לתקוני בכותב לבנו שיהא הוא ואשתו נזונין מהן:

עין משפט נר מצוה

זד א ב מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עא סעי' א:

[בחולין סג. איתא הכי ובדיא עמקי חיורא וכן הוא אומר ומראהו וכו' כמראה חמה וכו' ולכן צ"ל שלא היה מלה חיורא כתוב בגרסת התוס] [צ"ל בגלל הדבר הזה]

סה ג מיי' שם הלט"ו ופ"ז מהל' מתנות עניים הל"י סמג עשין קסב טוש"ע [שם וטוש"ע] יו"ד סי' רמח סעי' א:

סו ד ה מיי' פי"ט מהל' אישות הל' כא סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג סעי' ד:

תוספות רי"ד

את בנותיה בחייו: א"ר אילא [אמר ר"ל] משום ר"ח באושא התקינו שיהא אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים. פי' כשישבו סנהדרין באושא והיא אחת מי' גליות שגלתה סנהדרין כדאמרי' בר"ה [דף לא]: הל' כוותיה או לית הל' כוותיה פי' כלום יש לסמוך על דברי ר' אילא שכך התקינו: ת"ש דלית הל' כוותיה דכי הוה אתו לקמיה דר"י א"ל יערוד ילדה ואבני מתא שדיא להו פי' יערוד תנין כדמתרגמינן מעון תנין (יערוד)[מדור] יערודין והוא עוף אכזרי על בניו. כך זה האיש אכזרי על בניו ומשליכם על הציבור והיה אומר לו כך אולי יבוש ויכלם ויפרנסם אבל לכוף לא הי' כופה אותו: כי אתו לקמיה דר"ח א"ל כפו לי' אסיתא בציבורא וליקום ולימא עורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני. פי' כפו מכתשת על פיה ויעמוד עליה ויאמר אלו הדברים כדי שידעו הצבור וירחמו עליהם שהוא אינו מרחם עליהם. כי הוה אתי לקמיה דרבא א"ל ניחא לך דליתזני בניך מן הצדקה ול"א א"א דלא אמיד פי' עשיר אבל אמיד כייפי' ליה בע"כ לא יהא אלא אחר פי' לא יהא אלא צדקה ואפילו אינן בניו כי הא [דרבא] פי' כ"ש דכופין אותו לזון את בניו דרבא כפייה ליה לר"נ ב"א ואפיק מיניה ד' מאות זוז לצדקה (הרב פי' שעשיר אינה כפי' (אלא) [של] מלקות ויסורין כשאר עשירי דעלמא אלא כפי' של דברים ע"י הכלמות ופיתוים עד שנתפתה לזון אותם). ובשלהי פירקין דלקמן אמרי' דרש עולא רבה אפתחא דב"נ אע"פ שאמרו אין אדם זן את בניו ואת בנותיו כשהן קטנים אבל זן הוא אותן כשהן קטני קטנים ועד כמה עד בן שש: א"ר אילא אר"ל באושא התקינו הכותב נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונין מהן פי' ואפי' כתבם מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא. הל' כוותיה או לית הל' כוותיה ת"ש דר"ח ור' יוחנן הוו קיימי אתא ההוא גברא נחין ונשקי' לר"י אכרעי' א"ל ר"ח מאי האי א"ל כותב נכסיו לבניו הוה ועשיתינהו לבריה לזונם:

מסורת הש"ס

[נ"ל ר' יוסי וכ"א ברי"ף וברא"ש]

ב"ב מ:

שם קלט.

[נ"ל רב יהודה וכו' הרשב"ם שסוף אמורא]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה מיבעיא וכו' אבל בנו ליכא למימר הכי. עיין ברש"י לקמן נד ע"ב ד"ה דנייחד:

ועשיתינהו

ועשיתינהו לזניה אי אמרת בשלמא לאו דינא משום הכי עשינהו *אלא אי אמרת דינא עשינהו בעי *א"ר אילעא °באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש תניא נמי הכי המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות ומעשה באחד שבקש לבזבז [יותר מחומש] ולא הניח לו חבירו ומנו רבי ישבב ואמרי לה רבי ישבב ולא הניחו חבירו ומנו רבי עקיבא אמר רב נחמן ואיתימא רב אחא בר יעקב מאי קרא
בראשית כח °וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך והא לא דמי עישורא בתרא לעישורא קמא אמר רב אשי אעשרנו לבתרא כי קמא אמר רב שימי בר אשי ושמועות הללו מתמעטות והולכות וסימניך קטנים כתבו ובזבזו אמר רב יצחק באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו עד שתים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו לחייו איני והא *אמר ליה רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקביל בר שית קביל וספי ליה כתורא אין ספי ליה כתורא מיהו אינו יורד עמו לחייו עד לאחר שתים עשרה שנה ואב"א לא קשיא הא למקרא הא למשנה דאמר אביי *אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת בת תריסר אמר אביי אמרה לי אם האי בר שית דטרקא ליה עקרבא ביומא דמישלם שית לא חיי מאי אסותיה מררתא דדיה חיורתא בשיכרא נשפייה ונשקייה האי בר שתא דטריק ליה זיבורא ביומא דמישלם שתא לא חיי מאי אסותיה אצותא דדיקלא במיא נשפייה ונשקייה אמר רב קטינא כל המכניס את בנו פחות מבן שש רץ אחריו ואינו מגיעו איכא דאמרי חביריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו ותרוייהו איתנהו חליש וגמיר איבעית אימא הא דכחיש הא דבריא אמר רבי יוסי בר חנינא *באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות אשכחיה רב יצחק בר יוסף לר' אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאושא אמר ליה מאן מרה דשמעתא דאושא אמר ליה רבי יוסי בר חנינא *תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי
תהלים קו ליה כמאן דמנחא ליה בכיסתיה °אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת °וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת דרשו רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אליעזר זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים רבי שמואל בר נחמני אמר זה המגדל יתום
שם קיב ויתומה בתוך ביתו ומשיאן °הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה וחד אמר זה הכותב
שם תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים °וראה בנים לבניך שלום על
קכח ישראל אמר רבי יהושע בן לוי כיון שבנים לבניך שלום על ישראל דלא אתי לידי חליצה ויבום רבי שמואל בר נחמני אמר כיון שבנים לבניך שלום על דייני ישראל דלא אתי לאינצויי: זה מדרש דרשר"א לפני חכמים כו':

יתיב

ועשיתינהו. כפיתי אותם בחזקה ומפני שטרחתי עליו ליכנס לו לפנים משורת הדין מחבביני: ואי דינא הוא. אין כאן גמילות טובה להחזיק לו טובה שעל כרחו ישפוט אמת: המבזבז. לעניים: מחומש. שבנכסיו שלא יצטרך לבריות: עשר אעשרנו. שני עישורין הוו להו חומש: והא לא דמי בתרא לקמא. דכי שקלת לקמא פשו להו צ' וכי הדרת מדלית מעשר דידהו לאו כי קמא הוא ואין כאן חומש בשניהם: אעשרנו. מדלא כתיב עשר אעשר לך הכי קאמר אעשרנו כראשון כלומר מעשר שני יהא כראשון: שמועות הללו. דרבי אילעא בתקנת אושא: מתמעטות והולכות. מאמוראים הראשונה א"ר אילעא אמר ר"ל משום דר"י בר חנינא השניה ר' אילעא אמר ר"ל שלישית ר' אילעא לחודיה: וסימניך בסדר ההלכות ובו תדע סדר מיעוטן: קטנים כתבו ובזבזו. בניו ובנותיו כשהן קטנים כותב נכסיו המבזבז אל יבזבז ומעתה לא תחליף באיזו שלשה ובאיזו שנים ובאיזו אחד: מגלגל עם בנו. אם מסרב מללמוד יגלגל עמו בנחת ובדברים רכים: יורד עמו לחייו. לרדותו ברצועה ובחוסר לחם: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה: וספי ליה כי תורא. הלעיטהו תורה כשור שאתה מלעיטו ואובסו מאכל: לתעניתא מעת לעת. להתענות כל היום וחינוכא לשעות מקודם לכן שנתיים כדאמרינן ביומא (דף פב.): ובתינוקת. שהיא ממהרת להביא כח שאינה מתשת כח בלימוד תורה ותרתי סרי דקאמר שנת שתים עשרה גופא קאמר דאי בת שתים עשרה ויום אחד דאורייתא היא שמביאה שתי שערות ובת עונשים ואין צורך לנו ללמוד ממניקתו של אביי: לא חיי. אם לא ברפואה בדוקה: מררתא דדיה. מרה של דיה שקורין ווסט"ו: נשפייה ונשקייה. תמסחנו ממנו ותשקנו ממנו בשכר: אצותא דדיקלא. סיב שגדל סביב דקל תומר כעין ווילד"ה שסוכך את עץ הגפן: המכניס את בנו. ללמוד תורה: רץ אחריו. להברותו ולהחיותו: ואין מגיעו. מסוכן הוא למות מרוב חולשו: חביריו רצין אחריו. להיות פקחין בתורה כמותו: הא דכחיש. אל יכניסנו שמסוכן הוא פן יחלים וימות: דבריא. יכניסנו לפי שמתפקח: שמכרה בנכסי מלוג. הקרן: הבעל מוציא. דשויוהו רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון: [באוכלוסא. אסיפת בני אדם]: תנא מיניה. דר' יוסי בר חנינא מרה הוא: זה הזן בניו ובנותיו קטנים. שתמיד יום ולילה הן עליו והיא צדקה שאינו חיוב עליו בהם: הון ועושר בביתו. שאין הממון כלה ואעפ"כ צדקתו עומדת לעד: זה הלומד תורה ומלמדה. מתקיימת בו הרי הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד על שטרח ללמד לתלמידים: זה הכותב כו'. הספרים קיימים לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד: לאינצויי. מי קרוב וקודם בנחלה:

אווש

עשיתינהו בעי. האי עשוי צריך לי"ר דהיינו בדברים כי ההוא דלקמן (דף נג.) מעגלי דידי היינו עשוי והשתא אתי שפיר דאמר עשיתינהו בעי דאם מן הדין היה מה היה לו לעשותם בדברים היה לו להלקותם ולכופם עד שיזוט אותו וכן פר"ת ומיהו מצינו עשוי שלא בדברים כגון אין מעשין אלא לפסולות (לקמן דף עז.):

אל יבזבז יותר מחומש. מפרש בירושלמי שפעם ראשונה יכול לבזבז חומש ומכאן ואילך בכל שנה ושנה יתן חומש הריוח:

שיהא אדם מגלגל עם בנו עד י"ב שנה. והא דתנן במסכת אבות (פ"ה) בן עשר למשנה לא שירד עמו לחייו אלא לגלגל:

וספי ליה כי תורא. ולא ירד עמו לחייו עד י"ב שנה והא דתנן במסכת אבות בן חמש שנים למקרא היינו לגלגל ולא למיספי ליה:

בר שית למקרא. היינו בר שית ויום אחד דומיא דבר עשר למשנה דהוי בר עשר ויום אחד כי ההוא דמסכת אבות דהתם הוי בר עשר ויום אחד דומיא דבן י"ג למצות והשתא האי בר שית למקרא לא הוי דומיא דבן עשר למשנה דבר שית למקרא היינו למיספי ליה כי תורא ובר עשר למשנה לא למיספי ליה אלא לגלגל עד י"ב שנה:

ובת תריסר לתעניתא. פירש בקונטרס שנת י"ב ומשום חינוך ולר"י נראה דבת י"ב שנה ויום אחד קאמר דומיא דבר עשר כדפרישית ואשמעינן דלית לן השלמה דרבנן כר"י בפרק בתרא דיומא (דף פב.) והא דפי' נמי בקונט' בתינוקת שהיא ממהרת להביא כח לא היה צריך לפרש כן אלא שחינוך שלה שנה לפני גדלותה דהיינו י"ב שנה ויום אחד כמו תינוק שחינוכו שנה לפני גדלותו:

ומאי אסותיה. פר"ת שלא יסכנו אבל אין נראה לפרש לאחר שנשכו דהא אמר דלא חיי משמע דאין רפואה מועלת לו:

הבעל מוציא מיד הלקוחות. אליבא דר"י דאמר קנין פירות כקנין הגוף דמי לא צריכא לתקנת אושא אלא לריש לקיש ואליבא דריש לקיש מסיק לה בפ' החובל (ב"ק ד' פח: ושם) אי נמי לר"י נמי אצטריך כגון נותן מתנה לאשתו שקנתה ואין הבעל אוכל פירות א"נ דכתב לה דין ודברים *אין לי בפירות נכסיך אבל אין לומר דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהם דהא תנן בפרק הכותב (לקמן דף פג.) דאם מכרה ונתנה קיים*:

אין לי בנכסיך ובפירותיך אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך אין לומר כו' כצ"ל רש"ל ועי' במהרש"א

[ועי' תוס' יבמות לו: ד"ה קנין ותוס' ב"ק פח: ד"ה באושא]

עין משפט נר מצוה

סז א טור חו"מ סי' רנו בב"י:

סח ב מיי' (פ"ז מהל' מתנות עניים) ופ"ח מהל' ערכין הל' יג סמג עשין קסב טוש"ע יו"ד סי' רמט סעי' א:

סט ג מיי' פ"א מהל' ת"ת הל' ו ופ"ב הל' ב סמג עשין יב טוש"ע שם סי' רמה סעי' ח:

ע ד טוש"ע שם סעי' ה:

עא ה מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז סמג עשין עט טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' ט:

עב ו מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הל' טז טוש"ע יו"ד סי' רנא סעי' ג:

[לקמן סז: ערכין כח. ע"ש]

[ב"ב כא.]

[קדושין לה: וש"נ]

[לקמן עח: ב"ק פח: ב"מ לה. ודף צו: ב"ב נ. ודף קלט:]

[לעיל כב: ברכות כח. מגילה ז: פסחים עב.]

גליון הש"ס

גמ' באושא התקינו המבזבז. בירושלמי פ"א דפאה כך היתה הלכה בידם ובכתובות והזרו ועמדו בסיים והסכימו ע"ד הראשונים: שם וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת. עי' מדרש רבה אסתר פי' קכד דף נ"ד ע"ד:

תוספות רי"ד

אא"ב לאו דינא הוא מש"ה עשינהו אלא אי אמרת דינא הוא עשינהו בעי פי' הא בחזקת אב עימדים הנכסים לגבי מזונות. א"ר אילא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות תנ"ה מעשה באחד שבקש לבזבז יותר מחומש ולא הניחו [חבירו] ומני ר"ע. אר"נ ב"י ואיתימא ר"א ב"י מאי קראה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך פי' משמע שנוטל שני עישורים והיינו חומש. א' מחמשה והא לא דמי עשורא קמא לעשורא בתרא פי' דקמא הוי חד מעשר ובתרא קשקיל מס' דאישתייר בציר ממאה ולא הוי בין תרווייהו חומש. אמר ר"א ה"ק אעשרנו לבתרא כקמא פי' מדלא כתיב אעשר לך: אר"י באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל עם בנו בתלמוד תורה עד י"ב שנה פי' מתנהג עמו בפיוסים מכאן ואילך יורד עמו עד לחייו פי' לרדותו ברצועה ובחוסר לחם. איני והא"ל רב לר"ש בר שילת בציר משית לא תקביל מכאן ואילך קבל ואספי ליה כתורא פי' שמואל ב"ש מלמד תינוקות הוה ואספי פי' לשון ספו לי מאליה כלומר מלעיטו ד"ת כשור הלועט לגימות גדולות: ל"ק הא למשנה הא למקרא דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא [בר עשר למשנה] בר תריסר לתעניתא מע"ל ובתינוקת [בת תריסר] פי' ישלים תעניתו כל היום ובתינוקת פי' לפי שממהרת להביא שנה א' קודם לאיש ומדאורייתא אינה מתענה כל היום כי אם בשנת י"ג אבל כל שנת י"ב כקטנה דמיא ומדרבנן מחנכין אותה להשלים התענית שנה א' קודם הזמן: א"ר קטינא כל המכניס את בנו פחות מבן שש רץ אחריו להברותו ואינו מגיעו פי' להברותו ואין מגיעו שחלש הוא יותר מדאי ורוצה לרפאותו ולא יועיל לו א"ד חביריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו פי' מרוב חכמתו ותרווייהו איתנהו הא בכחיש והא בבריא פי' דכחיש שמסוכן הוא ופן יחלש וימות ולפיכך לא יכניסנו ואי בריא הוא מכניסו לתורה פחות מבן שש ואז חביריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו אבל מיחלש לא חליש כולי האי כיון דבריא הוא. גרסי' בפ' מציאת האשה מעשה הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה כל מעלי יומא דכיפורי ד' מאה זוזי. יומא חד שדרינהו ביד בריה אתא א"ל לא צריך א"ל מאי חזית א"ל חזאי דקמזלפי עליה יין ושמן אמר מפקנא כולי האי עיפינהו שדרינהו פי' כפליה כי קא ניחא נפשיה א"ל אייתי חשבוני דצדקה חזא דהוי כתיב ביה שבעה אלפי דינרי קיסרי פי' שם מקום אמר אורחא רחיקא וזוודא קלילי פי' צדה קלה הכינותי לדרך שאני אבוא לה קם בזבזיה לפלגא דממונא והיכי עביד הכי והא א"ד אילא המבזבז וכו' ה"מ מחיים פי' שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה: אר"י ב"ח באושא התקינו האשה שמכרה בנכ"מ בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות פי' אע"פ שמן הדין יהא מכרה קיים שאין לבעל בחיי אשתו אלא פירות והגוף לאשה פי' הקרן וכשמתה בעלה יורש גם הגוף אבל עתה שקדמה ומכרה מכרה מכור דומיא דבן שיורש נכסי אביו ואם מכרן אביו בחייו הן מכורים שהיורש אינו יורש אלא מה שמוצא לאחר מיתה ובאושא התקינו שיוציא הבעל מיד הלקוחות בלא דמים שעשאוהו חז"ל כלוקח משעה שכנס את אשתו ולא כיורש וכיון שהוא לוקח ראשון מוציא מיד הלקוחות: אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת. רבותינו שביבנה ואמרי לה ר"א אומר זה הזן בניו ובנותיו כשהן קטנים ר"ש ב"נ אמר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן סמוך לפירקן: הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד. ר"ה ור"ח חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה. וחד אמר זה הכותב תנ"ך ומשאילן לאחרים. זה מדרש דרש וכו':

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב רב המנונא וקאמר כשם שאין הבנים יורשין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע אווש עליה כולי עלמא דשביק ארעא הוא דירתי ליה בניה דלא שביק ארעא לא ירתי ליה בניה אמר ליה רב יוסף ודלמא "כתובת בנין דכרין קאמר מר אמר ליה *מר דגברא רבא הוא ידע מאי קאמינא אמר רבי חייא בר יוסף רב זן מחוטי דעלייה איבעיא להו פרנסה הויא ומאי עלייה מעילוייא דאב וכדשמואל *דאמר שמואל "לפרנסה שמין באב או דלמא מזוני ממש הוה ומאי עלייה מדברים טובים שנאמרו בעלייה דאמר רב יצחק בר יוסף בעלייה התקינו שיהו בנות ניזונות מן המטלטלין תא שמע בידיה דרבי בנאי אחוה דרבי חייא בר אבא הוו מטלטלין דיתמי אתו לקמיה דשמואל א"ל זיל זון מאי לאו למזוני וכדרב יצחק בר יוסף סבירא ליה לא התם לפרנסה הואי ושמואל לטעמיה דאמר שמואל לפרנסה שמין באב הוה עובדא בנהרדעא ודון דייני דנהרדעא בפומבדיתא ואגבי רב חנא בר ביזנא אמר להו רב נחמן זילו אהדרו ואי לא מגבינא לכו לאפדנייכו מינייכו רבי אמי ורבי אסי סבור למיזן ממטלטלי אמר להו רבי יעקב בר אידי מילתא דר' יוחנן ור"ל לא עבדו בה עובדא אתון עבדין בה עובדא רבי אלעזר סבר למיזן ממטלטלין אמר לפניו רבי שמעון בן אליקים רבי יודע אני בך שאין מדת הדין אתה עושה אלא מדת רחמנות אלא *שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ההוא דאתא לקמיה דרב יוסף אמר להו הבו לה מתמרי דעל בודיא אמר ליה אביי אילו בעל חוב הוה כי האי גוונא מי הוה יהיב ליה מר אמר ליה דחזייא לבודיא קאמינא

סוף

אווש עליה כולי עלמא. והוא לא פי' דבנים יורשין דקאמר כתובת בנין דיכרין היא וסבורים ששם ירושה קאמר שאין הבנים יורשין מטלטלין: דלמא כתובת בנין דיכרין קאמר מר. לפי ששתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה לומדות זו מזו ובכתובת בנין דכרין תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן דף צא.) דאין נגבית מן המטלטלין דתנן ר' שמעון אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות מותר על שתי הכתובות דינר והתם מפרש *להילכתא כתובת בנין דיכרין דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומין של כל אחת מבקשין כתובת אמן כגון שכתובת האחת מרובה או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחת מועטין ואותן המועטין מבקשים כתובת אמן לחלקוה ביניהן ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהן ובאין עליהם מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה כתובת בנין דכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך כו' אם יש מותר דינר על שתי הכתובות שתתקיים בו נחלה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם דבמקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן: מר דגברא רבה הוא ידע. שאין ללמוד מזון בנות מירושת בנים אלא מירושת כתובת בנין דכרין שבאה מכח תנאי כתובה כמותה: רב זן מחיטי דעלייה. יתומות באו לפניו ותובעות מזונות מחיטי דאביהן שלא היו שם קרקעות אלא מטלטלין ונתן להם: פרנסה הואי. לא מזונות היו אלא פרנסת נדוניא לינשא והסיא גביא ממטלטלי: וכדשמואל דאמר לפרנסה שמין באב. אומדין לפי ותרנותו של אב או לפי קמצנותו אם היה קיים כך וכך היה נותן להם מנכסים הללו וכיון דאומד דעתו שיימינן מקרקעי ומטלטלי שוים בכך: מעילוייא דאב. לפי אומד עילוי דעת וותרנותו: או דלמא מזוני ממש. ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה ואין נגבית ממטלטלי דכל אסמכתא דשטרי אקרקעות היא לפי שעומדות בעין רב סבר לה כתקנת עלייה והייט דקאמר מחיטי דעלייה: זיל זון. את הבנות: הוה עובדא ודון דייני. לזון מן המטלטלין: מתמרי דעל בודיא. שהן מטלטלין: בודיא. מחצלות שנותנין תחת הדקלין כשגודרין התמרים: אילו בעל חוב הוה. כלומר אפילו בעל חוב שיפה כחו לטרוף ממשועבדין אינו גובה ממטלטלין של יתומים וזו תגבה למזון הבנות שהורע כחן אצל משועבדים: דחזו לבודיא. הקרובות לגדור ועדיין מחוברות:

יתום

יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא. משמע דרב יוסף היה קטן מרב המנונא ובפ"ק דקידושין (דף כה. ושם) משמע דרב המנונא תלמידו של רב חסדא היה גבי ההי דנזייתא דלא אתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל לנגדינהו ורב יוסף חבירו של רב חסדא היה אלא נ"ל דתרי רב המנונא הוו*:

ומאי עלייה מעילוייא דאב. לקמן בפרק מציאת האשה (דף סח.) פר"ח דהא דאמר שמואל שמין באב לא ליפות כח הבת ליתן לה יותר מעשור נכסים אם האב היה וותרן אלא לגרוע כחה וליתן לה פחות מעשור נכסים אם אנו יודעין שהוא עצרן דלא מיטו שומא לעלוייא אלא לגריעותא כדאמרי' בפ' מציאת האשה (ג"ז שם) מעשה ונתן לה רבי עד שנים עשר בנכסים ולקמן (דף נג:) נמי משמע דדוקא עד עישור נכסים שרו רבנן אבל טפי איכא עבורי אחסנתא דפריך מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ומתקני רבנן כו' ומסיק עד כמה משמע עד כמה שרו רבנן אע"ג דדמי לעבורי אחסנתא עד עישור נכסים ומיהו הכא משמע עלוייא דאב דשמואל לעלוייא קאמר ויש לומר דלענין מטלטלי דוקא הוי לעלוייא דכיון דשמין בדעת האב גביא נמי ממטלטלי אבל לענין כמה בדעת האב ליתן הוי לגריעותא שלא להוסיף על עישור אלא לפחות וה"ת דבפרק מציאת האשה (ג"ז שם) תנן רבי יהודה אומר אם השיא בת הראשונה יתנו לשניה כדרך שנתן לראשונה משמע אפילו נתן לראשונה יותר מעישור נכסים מדקא מהדרי ליה רבנן פעמים שאדם עשיר והעני פירוש עשיר בדעת והעני בדעת ולא יתנו לזאת כמו שנתן לראשונה אלא שמין את הנכסים ועישור נכסים יתנו ולא יותר ושמואל דאמר שמין באב כר"י סבירא ליה ואור"י דלעולם לא קאמר רבי יהודה יתנו לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא דווקא כשנתן לראשונה עישור נכסים או פחות ורבנן מהדרו ליה דאין ללכת אחר דעתו הראשונה כיון שדעת האדם משתנה הילכך לעולם יתנו עישור נכסים ויש להביא ראיה דרבי אית ליה בהדיא כר"י בפרק מציאת האשה (שם) וקאמר רבי בההיא שמעתא דפרנסה טרפא ממשעבדי ולא מזונות לפי שמזונות אינן קצובים כדאמרינן בהניזקין (גיטין דף נא. ושם) ופרנסה מיקץ קיילא כדאמר התם ואם איתא דלהוסיף על עישור נכסים נמי שמין באב אם כן פרנסה נמי אינה קצובה אבל אם אין שמין אלא לפחות מעישור נכסים ניחא אע"פ שאין לה קצבה למטה כיון דלמעלה מיהא יש לה קצבה יכולין הלקוחות ליזהר ולהניח מבני חרי כדי עישור נכסים ומיהו אין ראיה דאם כן מהאי טעמא נמי יש קצבה למזונות כשעיעבדו האחים דהא יש קצבה למעלה עד בגר ואין לומר דהתם איכא למימר שמא תלקה ותצטרך רפואה ואמרינן בפרקין *דרפואה שאין לה קצבה היא בכלל מזונות דהא חשיב בהניזקין (ג"ז שם) פסק לזון ה' שנים בת אשתו יש לה קצבה דקתני והיא ניזונת מנכסים משועבדים אלא ודאי אע"פ שקצובים למעלה עד בגר כיון שאין קצובין למטה דאפשר שתנשא קודם לא חשיבי קצובין אבל פרנסה יש לה קצבה שאפשר ללקוחות לברר הדברים ע"י ב"ד ולשום דעתו של אב בין למעלה בין למטה: **ואמר** ליה זיל זון כו'. ואם תאמר ומאי אולמיה דא דשמואל יותר מההיא דרב יצחק בר יוסף דמבעיא לן אי סבר רב כוותיה וי"ל משום דשמואל עביד עובדא מייתי מיניה ולא מסתבר ליה דרב פליג אדשמואל דהא בלאו הכי משמע דרב זן הייט מזונות אלא דמבעיא ליה משום דלא ניחא ליה למימר שיחלוק רב על המשנה דקתני דמזונות הבנות הוי כירושת בנין דיכרין ומייתי ראייה משמואל דעביד עובדא והכי נמי מאי סבר רב כדמשמע ליגנא דזן רב וסברי דאחרי כן שינו התקנה וא"ת והיכי משמע מילתא דשמואל דאמר זיל זון דמזונות ממש קאמר יותר ממילתיה דרבי חייא בר יוסף דקאמר רב זן וי"ל דסברא הוא בשעה שפוסק הוראה יש לו לפסוק בלשון דליכא למיטעי הילכך איכא למימר טפי דזיל זון ממש קאמר אבל רבי חייא בר יוסף היה שונה קבלתו ולא היה כל כך מדקדק בלשונו: **אמר** להו זילו אהדרו כו'. טועין בדבר משנה חשיב להו רב נחמן והוא בעצמו היה יכול להחזיר הדין אלא שבעלי דינין לא היו שומעין לו כמו לדיינין לכך קאמר להו זילו אהדרו:

סוף

עג א מיי' פט"ז מהל' אישות הל"ז טוש"ע אה"ע סי' קיא סעי' יד:

עד ב מיי' פ"כ שם הל' ג סמג לאוין צא טוש"ע שם סי' קיג סעי' א':

[וכ"כ תוס' בעירובין סג. ותוס' יבמות פג: וע' תוס' סנהדרין יז:]

תוספות רי"ד

יתיב ר"י קמיה דר"ה ויתיב ר"ה וקאמר כשם שאין (הבעל יורש) [הבנים יורשין] כתובת בנ"ד אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע:

ס"א לכתובת בנין. בג"ז רש"ל

[זבחים סב.]

לקמן פח.

[ברכות יט.]

[לקמן כב:]

מסורת הש"ס

גמ' סוף סוף כל העומד *לגזוז כגזוז דמי דצריכא לדיקלא קאמינא: ההוא יתום ויתומה דאתו לקמיה דרבא אמר להו רבא העלו ליתום בשביל יתומה אמרי ליה רבנן לרבא והא מר הוא דאמר *ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה ובין לפרנסה אמר להו אילו רצה שפחה לשמשו מי לא יהבינן ליה כל שכן הכא דאיכא תרתי: תנו רבנן **אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון אשה ולבנות דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנות מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנים ולבנים מן הבנות בנכסים מרובין אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין נכסים שאין להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות °ולבנים מן הבנות אבל לא לבנות מן הבנים אע"ג דקיימא לן *הלכה כרבי מחבירו הכא הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר רבא *נהלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה:

מתני' ילא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי בית דין כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז יולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין ילא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו *יובכהנת אהדרינך למדינתך חייב שהוא תנאי בית דין נשבית חייב לפדותה חואם אמר הרי גיטה וכתובתה ותפדה את עצמה אינו רשאי °לקתה חייב לרפאותה *אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא את עצמה רשאי:

גמ' מני רבי מאיר היא דאמר *יכל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות דאי רבי יהודה האמר *רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז אימא סיפא כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין אתאן לר"י דאמר אחריות טעות סופר הוא דאי רבי מאיר האמר *אחריות לאו טעות סופר הוא דתנן *מצא שטרי חוב אם

יש

רש"י

יתום ויתומה · אח ואחות ונכסיהם ביד אפוטרופוס: העלו ליתום בשביל יתומה · העלו ליתום מזונות יתירים שתיזון אחותו עמו: דאיכא תרתי · אחותו ותשמשו: מוציאין · מן היתומים: מוציאין לבנות מן הבנים · למזונות ולפרנסה: ולבנות מן הבנות · לקטנות מן הגדולות אם אין שם אלא בנות והחזיקו גדולות בנכסים מוציאין מידם וחולקות בשוה והכא ליכא מזוני שאין הבנות ניזונות מן הבנות לפי שכולן שוות בירושה: ולבנים מן הבנים · לקטנים מן הגדולים לחלוק בשוה: אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין · שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיבגרו דאמרי רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: לפרנסה · לנדוניא: מתני' ולא כתב לה כל נכסים כו' · חייב להיות כל הנכסים אחראין לה ולא יכול לומר לה אין ליך אלא שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך: ובכהנת · שאינו יכול לקיימה משנשבית כותב לה אפרקינך ואהדריך למדינתך לפי שאשת כהן אסורה לבעלה אם נאנסה: אינו רשאי · שכבר נתחייב בפדיונה משנשבית: חייב לרפאותה · שהרפואה כמזונות: רשאי · שאין אדם חייב לזון גרושתו: גמ' פלוגתא דרבי מאיר ורבי יהודה · בפרק אע"פ: והיא כותבת התקבלתי כו' · לשון סובר ואפי' לא נתקבלה ולר' מאיר אינה יכולה למחול בעודה תחתיו ומתני' נמי דקתני לא כתב לה כתובה גובה כתובתה שלימה קא סלקא דעתך ואפילו מחלה: אחראין לכתובתיך חייב · שנשתעבדו נכסיו וקס"ד נשתעבדו בכל דין שעבוד כאילו נכתב בתוך השטר ואם ימכור נכסיו תטרוף לקוחות: אתאן לר' יהודה · דאמר שטר שלא נכתב בו אחריות לא מדעת המלוה נעשה אלא סופר טעה והרי הוא כמי שנכתב וטורף מן המשועבדים:

תוספות

סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי · אע"ג דפלוגתא דר"מ ורבנן היא בפרק שבועת הדיינין (שבועות מג. ושם) בענבים העומדים ליבצר דר"מ סבר כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין מ"מ פריך הכא בפשיטות דכגזוז דמי כמו שפר"ח דמההיא דפרק הכונס (ב"ק דף נט: ושם) קיימא לן הכי דקאמר התם רבי שמעון אומר אכלה פירות גמורין משלמת פירות גמורין אם סאה סאה אם סאתים סאתים דחשבינן להו כתלושים ופסקינן התם הלכה כר"ש אבל אין לומר דבהנהו דאי קיימי מכחשי מודו כ"ע דכבצורות דמיין דבהשולח (גיטין דף לט.) ובפרק קמא דסנהדרין (דף טו.) משמע דבהא נמי פליגי:

ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזונות בין לפרנסה · וא"ת קשיא דרבא אדרבא דבפרק מציאת האשה (לקמן דף סח.) פסיק רבא הלכה כר"י דאמר יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ואמרינן התם דשמואל כר"י ס"ל אלמא סבר רבא דשמין באב וא"כ גבית ממטלטלי כדאמרינן בשמעתין וליכא למימר דהתם רבא משמיה דרב חסדא קאמר לה וליה לא ס"ל דהא התם בההיא סוגיא פריך מינה אמילתיה דרבא גופיה ולא קא משני הכי וי"ל דהא דאמר רבא הכא ממקרקעי ולא ממטלטלי היינו בדלא אמידניה והא דסבר רבא התם כרבי יהודה ושמואל בדאמידניה שדעתו שתגבה ממטלטלי וכה"ג מפליג הש"ס התם ונראה דבזמן הזה דכולהו גבי ממטלטלי כתובה ומזונות מתקנת הגאונים ופרנסה נמי אנן סהדי שכל בני אדם רגילים להשיא בנותיהם ממטלטלי וחשיב כמו באמידניה דפסיק רבא כר"י:

מני ר' מאיר היא דאמר כל הפוחת כו' · בפרק אע"פ (לקמן דף נו:) דייק כל הפוחת אפי' בתנאי אלמא סבר דתנאו בטל ואית לה וכיון דאמר (א) לית לה לא סמכה דעתה והוי בעילתו בעילת זנות ופריב"ן דבכל מקום דאית לה ואין האשה בטוחה בו דלא סמכה דעתה תקנו חכמים שיהא בעילתו בעילת זנות אבל אם היה תנאו קיים כיון דלית לה אין בעילתו בעילת זנות · ואלמנה אע"פ דבדרבנן תנאו קיים הכא תנאו בטל דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וקשה לר"י דבפרק החובל (ב"ק דף פט. ושם) משמע דאפי' היכא דלית לה הוי לר' מאיר בעילת זנות משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה דפריך התם הש"ס גבי אשה שחבלה בבעלה לא הפסידה כתובתה ואמאי תזבין לכתובתה בטובת הנאה לבעלה כו' ומשני הא מני ר"מ היא דאמר אסור לאדם שישהא עם אשתו שעה אחת בלא כתובה מ"ט שלא תהא קלה בעיניו להוציאה על כן נראה דר"מ לא מבעיא קאמר לא מבעיא היכא דלית לה דהויא בעילתו בעילת זנות משום דקלה בעיניו להוציאה אלא אפילו אית לה כיון דלא סמכה דעתה הויא בעילתו בעילת זנות ודייק מדלא קתני כל בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי היא בעילת זנות אלא נקט כל הפוחת משמע שבא לומר אע"ג דתנאו בטל ואית לה הויא בעילת זנות וקשה לר"י דמנא לן דכל הפוחת ואפי' בתנאי דלמא בתנאי מודה ר"מ דתנאו קיים דכל הפוחת דמשמע דאפילו באותו ענין שיש לה הייט בסוף ביאה דאמרינן בפ' אע"פ (לקמן דף נז.) דאינה מוחלת וי"ל דלשון כל הפוחת משמע שהוא פוחת לה ובסוף ביאה אינו יכול לפחות לה אלא היא פוחתת לעצמה ולא שייך לשון פחת אלא בתנאה א"כ מדנקט כל קא דייק וא"ת דבפרק אע"פ (שם) אמר דבסוף ביאה לדברי הכל אינה מוחלת ובהחובל (ב"ק פט. ושם) משמע שיכולה למכור ולמחול ויש לומר כדפירש הקונטרס לקמן דדוקא בעל פה אינה מוחלת דאמירתה לאו כלום היא כיון דכבר זכתה אלא אם כן כתבה שובר ואם תאמר ומאי קאמר (ב) הא מני רבי מאיר היא הא משמע בפרק אע"פ (לקמן שם) דלרבי יהודה נמי אינה יכולה למחול דתנאו בטל ודווקא בכותבת לו התקבלתי קאמר ויש לומר דהתם מיירי לפי המסקנא דשמעתין דקאמר ואי בעית אימא רבי יהודה התם בכתבה ליה התקבלתי ואם תאמר ומנא לן דלרבי מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי לא מצי מחלה דקאמר מני ר' מאיר היא דלמא ר"מ לא מבעיא בהתקבלתי קאמר דמצי מחלה דהויא בעילת זנות אלא אפי' בעל פה דתנאו בטל הויא בעילת זנות וי"ל דהשתא אין נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה:

מני רבי מאיר היא · השתא משמע ליה מתני' דלא כתב לה הייט לפי שהתנה עמה: אתאן לר' יהודה דאמר אחריות טעות סופר הוא ריש' ר"מ סיפא ר' יהודה · אסיפא בלא רישא ה"מ לדקדק מני אי רבי מאיר הא אמר אחריות לאו טעות סופר הוא אי רבי יהודה כתב לה שדה שוה מנה במאתים אמאי חייב והא לרבי יהודה יכולה למחול אלא דרך הש"ס דמדקדק מרישא כל כמה דמצי למידק וכענין זה יש בפרק כירה (שבת לט:) גבי מעשה שעשו אנשי טבריא ובפרק קמא דעירובין (דף טז.) גבי נמלאת שלשה מדות במחילה. [וע"ע תוספות שבת לט: ד"ה אלא פניו וכו' ומש"ש על הגליון]:

חמשה

עין משפט נר מצוה

עה א ב מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי' ח סעיף א וסי' קיב סעי' ז:

עו ג מיי' פי"ב שם הלכ' ב ה סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב:

עז ד מיי' פט"ז שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סי' ק סעיף א:

[ולקמן סט:]

עח ה מיי' פי"ב שם הלכה ה ופי"ד שם הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סי' סט סעיף א:

עט ו מיי' פי"ד שם הלכה יח סמג שם טוש"ע שם סימן עח סעיף ז:

פ ז ח מיי' שם הל' יח יט טוש"ע שם סעיף א:

פא ט מיי' שם הל' יז סמג שם טוש"ע שם סי' עט סעיף א:

פב י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

פג כ מיי' פ"י שם הל' ז ופי"ב שם הל' ב סמג שם ולאוין פח טוש"ע שם סי' סו סעיף ט:

מסורת הש"ס

נ"י ערוך לדידך כגדוד [וכן איתא בתוס' ב"ב מב: ד"ה שבח [וכרא"ש לקמן פ"ח סי' ז] אבל בתוס' ב"ק נט: ד"ה ופסק ושם לט: ד"ה שבח גרסו לגזוז כגזוז דמי וכן בתוס' דסכא]

[לקמן סח:]

[לעיל כא. וש"נ]

[לקמן סט:]

[עי' תוס' יבמות לג. ד"ה כשנות]

[עי' תוס' לקמן נב: ד"ה אמר הרי גיטה]

לקמן נד:

ג"ז שם

[ב"ק לה. וש"נ] ב"מ יב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מני וכו' וכיון דאמר לה לית לך אלא מנה לא סמכה דעתה: (ב) בא"ד וא"ת ומאי קאמר הכא מני ר"מ:

גליון הש"ס

ג' ונכנס מן הבנות · עי' לקמן דף ע"א תוד"ה אלמנה שמכנסת:

תוספות רי"ד

א"ר הל' ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזונות בין לפרנסה' פי' פרנסה הוא נדוניתא · והאידנא תקינו רבנן בתראי דמיתזני אפי' ממטלטלי. עיין בפרק מציאת האשה: מתני' לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה כל נכסין דאית לי אחראין לכתובתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאנתו ובכהנת אהדרינך למדינתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד: נשבית חייב לפדותה אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה א"ע אינו רשאי · פי' מפני שתנאי ב"ד הוא להתחייב בפרקונה · ואפילו נתן לה כתובה לאחר מכאן הואיל וכשנשבית היא תחתיו: לקתה חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא א"ע רשאי · פי' דרפואה דמיא למזונות. וכי היכי דכי יהיב לה גט וכתובה תו לא יהיב לה מזונות · רפואה נמי לא יהיב לה · פי' תנאי ב"ד · כל דבר שתיקנו ב"ד לא בעי כתיבה דתקנות ב"ד כמאן דנקט שטרי' בידיה דמי: כתב לה שדה שוה וכו' לא סבעיא היכא דלא כתב לה כתובה דלא מצי למיעקר תקנות ב"ד והייב לתת לה מאתים · אלא אע"ג דכתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז וא"ל זה השדה יהיה לך לשיעבוד כתובתיך שעשה תחבולי' שלא פיחת תנאי ב"ד אלא אוקיר לה שדהו שוה מאה במאתים ולא כתב לה כל נכסי דאית לי אחראין לכתובתך שנמצא עכשיו שאינה יכולה לטרוף היום או למחר אלא אותו השדה שאינו שוה אלא ק' גם זה לא הועיל לו כלום שכל נכסיו אחראין לכתובתה. ואע"ג דלא כתב לה מפני שהוא תנאי ב"ד שיכתוב אדם כך כדאמרי' לקמן בפ' האשה שמעון בן שטח תיקן שיכתוב כל אדם לאשתו כל נכסי אחראין לכתובתך. וכיון שתקנות ב"ד הוא אע"פ שלא כתב לה ככתוב דמי וה"ה נמי אם כתב לה שדה שוה מאתים לכתובתה כדי שיהי' נכסיו בנ"ח ויוכל למוכרן ולא תחזור האשה עליהן לא עשה כלום. מפני תנאו של שמעון בן שטח אלא תנא דמתני' אתא לאשמועינן שא"י לפחות ממאתים זוז בשום ענין ואם השדה שוה מאתים ולא פיחת כלום אך אם נשתדף אותו השדה טורפת משאר נכסיו. ואע"ג דלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתך כתקנות שמעון בן שטח: ודייקו בגמרא מני מתני' ר"מ היא דאמר כל הפוחת לבתולה מר' ולאלמנה מק' ה"ז בעילת זנות · פי' ואפילו מהלה איהי לאו כל כמינה דאי ר"י האמר אם רצה כותב לבתולה ר' והיא כותבת לו שנתקבלתי ממך ק' · ולאלמנה ק' והיא כותבת לו התקבלתי ממך נ' זח פי' ובמתני' תני שאם כתב לה שדה שוה ק' תחת ר' זוז אע"פ שהאשה נתרצית בכך אין ממש במעשיו אלא מתני' דלא כר"י אימא סיפא כתב לה שדה שוה ק' תחת ר' זוז ולא כתב לה כל נכסי דאית לי אחראין לכתובתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי' משמע דגביא ממשעבדי אע"ג דלא כתב לה שיעבוד נכסין. אתאן לר"י דאמר אחריות ט"ס הוא ואע"ג דלא כתוב ככתוב דמי דאי לר"מ נהי דגביא מב"ח משום שאינו רשאי לפחות לה

עין משפט נר מצוה

פד א מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הלכ' א סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף ו :

פה ב מיי' פ"ט שם הל' ז סמג עשין עג טוש"ע שם ס"ק ... סעיף א :

[ועי' תוס' יבמות ג: ד"ה למעוטי וכו' ומש"ש בס"ד על הגליון]

פו ג מיי' וסמג שם טוש"ע שם סימן שעג סעיף א :

פז ד מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכ' יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ד :

פח ה מיי' פכ"ד שם הלכ' יט ופי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ט סמג עשין מח :

פט ו מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה יט [ופי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ח] טוש"ע אה"ע סי' ו סעיף יא :

צ ז מיי' פי"ח מהלכות איסורי ביאה הלכ' ח סמג לאוין קכה טוש"ע שם סי' ו סעיף י :

צא ח מיי' פ"ג שם הלכה ב :

צב ט מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה כ סמג עשין מח :

תוספות

חמשה גובין מן המהוררין · אע"ג דקתני מציאה תנא וש"יר הא דתנן בפרק הניזקין (גיטין דף מח: ושם*) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים והא דפריך בפרק קמא דקידושין (דף טז: ושם) גבי ארבעה מעניקין להם שלש באיש ושלש באשה כו' תנא תני ארבעה ואת אמרת תנא ושייר היינו משום דקתני ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם*: **וגט** חוב שאין בו אחריות· וא"ת תקשי מהכא לשמואל דאמר בפרק קמא דב"מ (דף יג.) אומר היה רבי מאיר שטר שאין בו אחריות אינו גובה לא מנכסים משועבדין ולא מנכסים בני חורין והכא משמע בהדיא דגבי מבני חרי ומיהו בלאו הכי איתותב שמואל התם מברייתא ורשב"א אומר דמהכא הוה מצי למידחי דגט חוב שאין בו אחריות היינו שמפורש בו דלא למיגבי ביה ממשעבדי וכעין זה מגיה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח:) גבי מי שפרע ואמר אבד שטר חובי והא דמוקי לה הכא כרבי מאיר היינו משום דלכאורה כוותיה אתיא אבל אי הוה פריך מינה לשמואל הוה מצי למידחי כדפרישית: **אסורה** לבעלה· אין להקשות מאסתר דהות שריא למרדכי (מגילה דף יג:) דלדעת גמורה היתה: **אונס** דשרי רחמנא היכי משכחת לה כו' · *אע"ג דאבוה דשמואל חיישינן קאמר משמע ליה דמדאורייתא קאמר דאי מדרבנן לא הוי מוציאין אותה מבעלה על כך :

ממזרת

גמרא

תורה אור

יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין נפרעין מהן דברי רבי מאיר *וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן רישא ר"מ וסיפא ר' יהודה וכי תימא כולה ר' מאיר היא ושאני ליה לר"מ בין כתובה לשטרי ומי שאני ליה והתניא *חמשה גובין מן המהוררין ואלו הן [ב]פירות [ג]ושבח פירות [ד]והמקבל עליו לזון את בן אשתו ובת אשתו וגט חוב שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות מאן שמעת ליה דאמר אחריות לאו טעות סופר הוא רבי מאיר וקתני כתובת אשה איבעית אימא ר' מאיר ואיבעית אימא ר' יהודה איבעית אימא ר' יהודה התם כתבה ליה התקבלתי הכא לא כתבה ליה התקבלתי איבעית אימא ר' מאיר מאי חייב דקתני מן המהוררין: לא כתב לה וכו': אמר אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה חיישינן שמא תחלתה באונס וסופה ברצון איתיביה רב לאבוה דשמואל אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו אישתיק קרי רב עליה דאבוה דשמואל °שרים עצרו במלים וכף ישימו לפיהם (איוב כט) מאי אית ליה למימר *בשבויה הקילו ולאבוה דשמואל אונס דשריא רחמנא היכי משכחת לה כגון דקאמרי עדים שצווחה מתחלה ועד סוף ופליגא דרבא דאמר רבא [ה]כל שתחלתה באונס וסוף ברצון אפי' היא אומרת הניחו לו שאלמלא (*לא) נזקק לה היא שוכרתו מותרת מ"ט °יצר אלבשה תניא כוותיה דרבא °והיא לא נתפשה (במדבר ה) אסורה [ו]הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת *ואיזו זו כל שתחלתה באונס וסופה ברצון תניא אידך *והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו [ז]זו אשת כהן אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל *והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת [ח]ויש לה אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת *ואיזו זו שקידושיה קדושי טעות שאפי' בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה אמר רב יהודה [ט]הני נשי דגנבו גנבי שריין לגוברייהו אמרי ליה רבנן לרב יהודה והא קא ממטיאן להו נהמא מחמת יראה והא קא משלחן להו גירי מחמת יראה ודאי שבקינהו ואזלן מנפשייהו אסירן ת"ר שבויי מלכות הרי הן כשבויין גנובי ליסטות אינן כשבויין והתניא איפכא מלכות אמלכות לא קשיא הא במלכות אחשורוש הא במלכות בן נצר ליסטות אליסטות לא קשיא הא בבן נצר הא בליסטים דעלמא ובן נצר התם קרי ליה מלך והכא קרי ליה לסטים אין גבי אחשורוש לסטים הוא גבי לסטים דעלמא מלך הוא: ובכהנת אהדרינך למדינתך וכו': אמר אביי אלמנה לכ"ג חייב לפדותה שאני קורא בה ובכהנת אהדרינך למדינתך

ממזרת

רש"י

יש בהן אחריות נכסים · שמשעבד לה נכסיו לאותה מלוה לא יחזירנו מלאו למלוה ואפי' הלוה מודה שהוא חייב לו ומפרש התם דחיישינן שמא פרעו ומן הלוה כפל וזה שהוא מודה עלת קטנית היא ביניהם לטרוף לקוחות ויחלקו ביניהם: וחכ"א כו' · דאחריות טעות סופר הוא וטריף ממשעבדי ומפסדי לקוחות ובהי פלוגתיה דר"מ ר"י הוה בהדייהו שבדורו היה: ושאני ליה כו'. דבכתובה אית ליה אחריות *ט"ס הוא: מן המהוררין·*)אם יש נכסים בני חורין אגל החייב נגבין ואם לאו אין נגבין מן המשועבדין: פירות ושבח פירות· כדתנן במס' גיטין (מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ובשנים אוחזין בטלית (ב"מ יד:) מפרש לאכילת פירות ולשבח קרקעות כילד הרי שגזל שדה מחבירו ומכרה לאחר והשביחה והרי היא יוצאה בדין מתחת יד הלוקח עם שבח שהשביח הלוקח בזבל ובניר ועם פירות שבה שהנגזל טורפה ממנו כשהוא חוזר על המוכר שמכרה לו באחריות גובה קרן מנכסים משועבדין ושבח מנכסים בני חורין ולא מן המשועבדין מפני תיקון העולם לפי שאין קצובין ואין הלוקח יודע בכמה להזהר: והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו· אף הוא אין גובה מן המשועבדים לפי שאין קצובין ואין כתובים והא דתנן בהנושא והיא ניזונית מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעל חוב מוקמינן לה התם (דף קב:) בשקנו לה מידו דשתם קנין לכתיבה עומד: וגט חוב· כל שטרות נקראין גט: הכא לא כתבה ליה התקבלתי· ואשמעינן מתני' דאע"פ שלא כתב לה כתובה לא אמרינן מחלה לו עלה אלא אמרינן סמכה על תקנת ב"ד שהכל יודעין שהנושא אשה יש לה כתובה: מאי חייב נמי דקתני מן המהוררין· אע"פ שלא כתב לה אחריות תנאי ב"ד הוא להיות כל נכסיו אחראין לה בעודם לפניו אבל אם מכרם אינה טורפת לקוחות הואיל ולא נכתב בשטר ולא אמרינן אחריות טעות סופר הוא: תחלתה באונס· תחלתה של בעילה: וסופה· של בעילה ולקמיה פריך אונס דשריא רחמנא היכי משכחת לה: בשבויה הקילו· שלא ראיוה שנבעלה וכי קאמר איהו בנבעלה: יצר אלבשה· וגם זה אונס שבתחלת בעילה שהיא באונס הלבישה הבועל יצר: והיא· מיעוטא הוא כלומר בשתם אשה אמרתי לך טעם האיסור תלוי בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאע"פ שברצון מותרת ואיזו זו כו': קידושי טעות· על תנאי ולא נתקיים התנאי אם זינתה תחתיו מותרת לו לפי שאינה אשתו אלא פנויה בעלמא היא: הני נשי דגנבו גנבי· שלסטים גונבין מתחת בעליהן: שריין לגברייהו· לפי שבאונס הם שאין עליהן: והא קא ממטין להו נהמא· והרי אנו רואים שבעודן אצלן מוליכות להן לאותן גנבים לחם ומזון אלמא רצון הוא ומשני מחמת יראה הוא דעבוד: והא קא משלחן להו גירי· כשנלחמין מזמנות ומושיטות להם חיצים לירות: ודאי אי שבקינהו· גנבים ללכת אל בעליהן ואינון אזלן מנפשייהו אל הגנבים אסירן: שבויי מלכות· נשים ששבה המלך לתשמיש: הרי הן כשבויין· ומותרין לבעליהן כדתנן ואותבינך לי לאינתו: במלכות אחשורוש· הן כשבויין לפי שמלך גדול הוא ויודעת שלא ישאנה ובעילתה באונס: בן נצר· לסטים היה ולכד עיירות ומלך עליהם ונעשה ראש לסטים ובדידיה תנן שבויי מלכות אינן כשבויין ואסורות לבעליהן דסברה מינסב קא נסיב לה ונבעלת ברצון: ליסטות אליסטות כו'· בבן נצר אסורות כדאמרינן דסברה מינסב נסיב לי והריני אשת מלך: ליסטים דעלמא· אפילו לקוחים שלו קשין לה לפיכך אינה אלא אנוסה: לגבי אחשורוש לסטים הוא· הלכך מתני' קמייתא דמיירי במלכות אחשורוש קרי לבן נצר גנובי ליסטות וברייתא דתנן איפכא דגנובי ליסטות איירי בליסטים דעלמא קרי לבן נצר שבויי מלכות: אלמנה לכהן גדול· קיימא לן לקמן בפ' אלמנה ניזונית (דף ק:) יש לה כתובה ותנאי כתובה ההוא דלמיסקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה כגון מזונות ורפואה אמרינן ביבמות דלית לה בפרק יש מותרות (דף פה.) והכא אשמעינן אביי דתנאי כתובה דפירקונה אית לה דמעיקרא אישתעבד לה שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לאינתו אלא אהדריך למדינתך והא נמי קרינן בה הכי והאי תנאי נמי למיסקל ומיפק קאי:

ממזרת

מסורת הש"ס

ואע"ג דבשטרי אמרינן לאו טעות סופר הוא בכתובה מודה הואיל דתנאי ב"ד הוא. ס"א

*) מנכסי בני חורין לבד אם יש, כצ"ל· ס"א

ב"ק נו.

[לעיל כג. וש"נ]

[עי' תוס' מגילה כא.]

[עי' תוס' יבמות ט. ד"ה ואיזו]

[יבמות ט:]

[לקמן עד. יבמות ק: נדה נב.]

[עי' תוס' יבמות נו: ושיך שם ק: ד"ה ואיזו כו' אתמהמא בעלמא סיה כו']

גליון הש"ס

גמ' יצר אלבשה· עי' ב"ק דף מא ע"א תוס' ד"ה כמאן: תוס' ד"ה אונס וכו' אע"ג דאבוה דשמואל וכו'· עיין שער המלך פ"ה מהלכות יסודי התורה ס"ג :

תוספות רי"ד

לה מכתובתה אבל ממשעבדי אמאי גביא והא ס"ל דאחריות לאו ט"ס הוא דתנן בב"מ פ"ק מצא שט"ח אם יש בו אחריות נכסים פי' ששיעבד· לו כל קרקעותיו לא יחזיר למלוה דשמא פרוע הוא ומלוה נפל ויהיו ב"ד נפרעים שלא כדין · אין בהאחריות נכסים יחזיר פי' א) למלוה לצור ע"פ צלוחיתו ונהדר ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו דלוה קאמר להד"ם · שאין ב"ד נפרעין מהן דברי ר"מ ר"י אומר בין כך ובין כך לא יחזיר מפני שב"ד נפרעין מהן · פי' מן הלקוחות דס"ל אחריות ט"ס הוא ואפי' שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים הלכך אם אין החייב מודה לא יחזיר דהיישי' לפרעון ואם החייב מודה לא יחזיר דחיישינן לקנוניא ורבינו יצחק פוסק דהכי הלכתא. רישא ר"מ וסיפא ר"י וכ"ת כולה ר"מ ושאני ליה לר"מ בין כתובה לשטר פי' דדוקא בשטר קאמר דאחריות לאו ט"ס הוא אבל בכתובה מודה דט"ס הוא הואיל דהוא תנאי ב"ד ואי אמרת השתא בשט"ח דקיהיב מלוה זוזי דא"ל לא שדי איניש זוזי בכדי אר"מ דאחריות לאו ט"ס הוא כתובה דלא יהבה אשה כלום לא כ"ש י"ל דכתובה מודה ר"מ דאית ליה תקנות שמעון בן שטח · וכיון דתקנות ב"ד הוא אע"ג דלא כתב ככתוב דמי ומי שני ליה והתניא ה' גובין מן המהוררין · פי' ולא ממשעבדים כדתנן בגיטין אין מוציאין לאכילת פירות ולמזון האשה והבנות מפני תקון העולם ואלו הן פירות גזל שדה מלאה פירות ואכלן וחזר נגזל ולקחה מגזלן ובא לגבות פירותיו אינו גובה אותן ממשעבדי אלא מבנ"ח ושבח קרקעות פי' גזל שדה ומכרה לאחר והשביחה ובא נגזל וטורפה מלוקח ובא לוקח על גזלן לטרוף קרן ושבח הקרן גובה מנכסים משועבדים והשבח גובה מב"ח והמקבל עליו לזון בן אשתו ובת אשתו ושט"ח שאין בו אחריות וכתובת אשה שאין בה אחריות מאן שמעת ליה דאמר גבי שט"ח אחריות לאו ט"ס הוא ר"מ וקתני כתובת אשה שאין בה אחריות אלמא לית ליה לר"מ תקנות שמעון בן שטח . איבע"א ר"מ איבע"א ר"י איבע"א ר"מ מאי חייב דקתני מן המהוררין · פי' ולעולם לית ליה לר"מ תקנות שמעון בן שטח · והאי דקתני בתולה גובה מאתים לא ממשעבדי אלא מבנ"ח כדקתני בברייתא ה' גובין מן המהוררין וכו' · איבע"א ר"י התם כתבה ליה התקבלתי · פי' אשה קמחלה ליה ויכולה היא למהול · אבל הכא לא כתבה ליה התקבלתי פי' במתני' הוא כתב לה שדה שוה מנה והיא לא מהלה לו הלכך לא עשה כלום: אם תשתבאי וכו' אמר אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה פי' מדרבנן · דאע"ג דמדאורייתא אונס בישראל שרי כדנפקא מוהיא לא נתפשה א"נ מולנערה לא תעשה דבר חיישינן שמא תחילתה באונס וסופה ברצון ופליגא דרבא דאמר רבא כל שתחלתה באונס ובסוף היא אומרת הניחו לו שאלמלא לא נזקק עמי הייתי שוכרתו מותרת מ"ט יצר אלבשה פי' תחלת ביאה וסוף ביאה. תניא כוותיה דרבא והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שתחלתה באונס וסופה ברצון: תניא אידך והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן גרסי' ב) בהמדיר אר"י א"ש והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת [שאע"פ] שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות. פי' כגון שקידשה ע"מ שהוא כהן ונמצא לוי דהוא לגריעותא ג) וכ"ש ע"מ שהוא לוי ונמצא כהן דהוא לשבח שקידושי' קידושי טעות כדפסיק לית הל' כר"ש בפ"ב דקידושין · ואם זינתה אפילו ברצון מותרת לבעלה שהרי היא לו כפנויה ולא כאשתו שזינתה (לשום) [דהך] נשואין אינה כלום: ואפי' בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה. פי' לאו דווקא ממאנת אלא הרי היא מותרת לכל אדם בלא גט: אמר ר"י הני נשי דגנבו גנבי שריין לגברייהו ואע"ג דממטיין להו מיא ונהמא ומשלחו להו גירא שמחמת יראה הוא דקא עבדין פי' כשנלחמין מזמינין ומושיטין להן חיצים לירות שבקינהו ואזלי מנפשייהו ודאי אסורין: ת"ר שבויי מלכות ה"ה כשבוי' גנבים ולסטים אינן כשבוין והתניא איפכא לא ק' כאן במלכות אחשורוש כאן במלכות בן נצר גנבים אלסטים ל"ק הא בב"נ הא בלסטים דעלמא ובב"נ הכא קרי ליה מלך והכא קרי ליה לסטים אין גבי אחשורוש ליסטים הוא גבי ליסטים דעלמא מלך הוא. פי' שבויי מלכות הרי הן כשבויין כמו מלכות אחשורוש שאנס הרבה נשים למשכבו ואותן הנשים הן כשבויים שהן אנוסין ומותרות לבעליהן שמסתמא לא נתרצות לו דמימר אמרה מלך גדול כזה לא ישימני גברת ולתאות יצרו הוא מתכוין והלכך אנוסה היא ושבויי ליסטים אינן כשבויים דתני התם הן כמו בן נצר שהי' ליסטים ושולל ונתגבר וכבש הרבה עיירות ומפני שלא היה מלך נכבד וחשוב האשה שהי'

אונס

א) היינו לאוקימתא דשמואל בב"מ (דף י"ג) וצ"ל והא דלא מהדרינן ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו היינו משום דלוה הא אמר להד"מ . ב) מלשון רבינו שכתב גרסינן בהמדיר משמע שלא היה גורס בכאן למימרא דשמואל ג) אינו מובן. דמאי כ"ש הוא זה ואולי דצ"ל ואפילו ע"מ שהוא לוי וכו' ומה שמסיק כדפסיק לית הלכתא כר"ש . יש לעיין דהא בלבבת יוחסין גם כ"ש מודה וכדאמרינן התם ;

ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו רבא אמר "כל שאיסור שבייה גורם לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גורם לה אינו חייב לפדותה לימא כתנאי המדיר את אשתו ונשבית רבי אליעזר אומר פודה ונותן לה כתובתה רבי יהושע אומר "נותן לה כתובתה ואינו פודה אמר רבי נתן שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשבית או נשבית ולבסוף הדירה ואמר לי לא שמעתי ונראין דברים "שהדירה ולבסוף נשבית דאי אמרת נשבית ולבסוף הדירה אתי לאיערומי מאי לאו במדיר אשת כהן קמיפלגי ואביי דאמר כרבי אליעזר ורבא דאמר כרבי יהושע לא הכא במאי עסקינן *כגון שנדרה איהי וקיים לה הוא ר' אליעזר סבר *"הוא נותן אצבע בין שיניה ורבי יהושע סבר היא נתנה אצבע בין שיניה אי היא נתנה אצבע בין שיניה כתובה מאי עבידתה ותו אמר ר' נתן שאלתי את סומכוס כשאמר רבי יהושע נותן לה כתובתה ואינו פודה כשהדירה ולבסוף נשבית או בשנשבית ולבסוף הדירה ואמר לא שמעתי ואי דנדרה איהי מה לי הדירה ולבסוף נשבית מה לי נישבית ולבסוף הדירה אלא לעולם דאדרה איהו ואביי מתרץ לטעמיה ורבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה אלמנה לכהן גדול כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה ממזרת ונתינה לישראל כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה מדיר אשת כהן נמי כולי עלמא לא פליגי דחייב לפדותה דהיינו אלמנה [לכ"ג] כי פליגי במדיר אשת ישראל רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף רבא מתרץ לטעמיה אלמנה לכ"ג ממזרת ונתינה לישראל כולי עלמא לא פליגי דאינו חייב לפדותה כי פליגי במדיר בין אשת כהן ובין אשת ישראל רבי אליעזר אזיל בתר מעיקרא ורבי יהושע אזיל בתר בסוף: נשבית חייב לפדותה וכו': ת"ר נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה הכיר בה בעלה יורשין חייבין לפדותה לא הכיר בה בעלה אין יורשין חייבין לפדותה לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתניתא א"ל רב הכי אמר חביבי לית הלכתא כי הא מתניתא אלא כי הא דתניא *"נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואחר כך מת בעלה אין היתומין חייבין לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו תנו רבנן "נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל אומר אין

רש"י

ממזרת ונתינה לישראל· אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ומיפק לית לה תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אשתעבד לה: שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו· שזהו תנאי כתובה לישראלית: רבא אמר כו'· בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אשתעבד לה אבל באלמנה לכ"ג פליג עליה ואמר מעיקרא לא אשתעבד לכהנת ואהדרינך למדינ' אלא מחמת שאסרה השבייה עליו אבל לנאסרה מחמת דבר אחר לא נשתעבד דתנאי כתובה דישראל וכהן שוין אלא שהכהן מתנה עמה שאפי' תאסר עליו מחמת שבייתה לא תפסיד כתובת פרקונה: המדיר את אשתו· מליהנות לו: פודה· ואע"פ שסופו לגרשה מחמת נדר: ואינו פודה· לקמן מפרש טעמיה: או כשנשבית ולבסוף הדירה· [כלומר או אפי' כשנשבית ולבסוף הדירה] נמי אמר ואע"ג דליכא למימר לא הדירה אלא להפטר מן הפדיון: מאי לאו במדיר אשת כהן· בכהן שהדיר את אשתו דאי בישראל לא אמר ר' אליעזר פודה שהרי אין אני קורא בה תנאי כתובת ישראל ואותבינך לי לאינתו אלא בכהן קיימינן ומשום שאני קורא בה ואהדרינך למדינתך קאמר ר' אליעזר פודה ואע"ג דאיסור דבר אחר גרם לה [ליאסר עליו ואביי כרבי אליעזר ורבא כר' יהושע דאמר אינו פודה הואיל ואיסור דבר אחר גרם לה]: הכא במאי עסקינן כו'· כלומר לעולם רבי אליעזר ורבי יהושע לאו בפלוגתא דאביי ורבא פליגי ואי באיסור דבר אחר שלא על ידי נדר אי נמי בכהנת ע"י נדר דכולי עלמא אי כאביי אי כרבא והכא כגון שנדרה היא וקיים לה הוא שאמר יתקיים או החריש ולא הפר ביום שמעו ובישראל פליגי וטעמא דרבי יהושע דקסבר היא נתנה אצבע בין שיניה ונשכתו כלומר היא גרמה לעצמה לבטל תנאה שאין אני יכול לקרות בישראל ואותבינך לאינתו ור' אליעזר סבר הוא נתן אצבע בין שיניה לינשך שלא הפר לה: מה לי הדירה ולבסוף נשבית· הא לא שניא מידי שהרי היא התחילה בנדר: ואביי מתרץ לטעמיה· למימר לאו תנאי היא אלא דכ"ע כוותי קיימי וכן רבא מתרץ לטעמיה: דחייב לפדותה· שהרי אני קורא בה בין בתחלת התנאי בין בסוף קיומו ואהדרינך למדינתך ואע"ג דאיסור דבר אחר גרם לה אהדרינך למדינתך הוא: ממזרת ונתינה לישראל אין חייב לפדותה· שאין אני קורא בה לא בשעת התנאי ולא בסופו ואותבינך לי לאינתו: מדיר אשת כהן נמי· כהן שהדיר את אשתו נמי שתנאי הראשון ואהדרינך למדינתך הוא ואפשר לו לחול בשעת התנאי ואפשר לו לקיימו בסופו חייב לפדותה דהיינו כאלמנה לכ"ג: כי פליגי בישראל שהדיר את אשתו· שתנאו הראשון ואותבינך לאינתו היה ראוי לחול אבל בסופו אי אפשר לקיימו ר' אליעזר אזל בתר מעיקרא כו': דאינו חייב לפדותה· אלמנה שאין אני קורא בה אהדרינך למדינתך מחמת שבייה אלא מחמת דבר אחר וממזרת שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו לא בתחילה ולא בסוף: כי פליגי במדיר בין אשת כהן· דמעיקרא בשעת התנאי קרינן ביה ואהדרינך מחמת שבייה ובסוף איכא איסור דבר אחר וכן במדיר אשת ישראל מעיקרא קרינן בה ואותבינך לאינתו ובסוף לא קרינן בה הכי: הכיר בה בעלה· עד שלא מת נודע לו שנשבית ונתחייב בפרקונה בחיין: חביבי· רבי חייא שהוא דודו אחי אביו: רצה אינו פודה· דלא תקינו בה רבנן אלא חד פדיון:

[לקמן ע"ע: ע"א] [שם] רש"ל [תוספתא פ"ד]

תוספות

ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה· וא"ת בין לאביי בין לרבא הא אמרינן בפ' יש מותרות (יבמות דף פה· ושם) אלמנה לכ"ג כו' ממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות ובלאות ופירות היינו פרקונה דפרקונה תחת פירות ואור"י דהתם פי' בקונט' דיש להן פירות שאוכל הבעל משלהן אבל אם לא מלו לא פריק להו מדידיה אבל שניות דקתני התם דאין להם פירות אפי' מה שאכל הבעל לא יחזיר ואלמנה לכ"ג מפרש אביי דיש לה לגמרי דין פירות שחייב לפדותה אבל רבא מפרש פירות ממש כמו שאכל ואותן פירות עצמן לא יתן הבעל אח"כ נשבית דאי אפילו לא נשבית א"כ היתה נשכרת וכל הנשים היו רוצות בכך שלא יפדו ויהיו הפירות שלהן אע"ג דאמר לעיל דפרקונה עדיף לה טפי מפירות:

כגון שנדרה היא וקיים לה הוא· טפי הוה ליה למימר דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא ומר אזיל בתר בסוף כדמסיק לקמן אלא דניחא ליה לאוקומי פלוגתייהו בנותן אצבע בין שיניה דאשכחן דפליגי בה תנאי בפרק המדיר (לקמן דף עא· ושם):

והיו מבקשין ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה· וא"ת והא דבעי בפ' השולח (גיטין דף מה· ושם) אהא דתנן אין פודין את השבויין יותר מכדי דמיהן מפני תיקון העולם אי משום דוחקא דציבורא הוא או משום דלא *ליגרו בהו טפי תפשוט מהכא דמשום דוחקא דציבורא קתני דפודה עד עשרה בדמיה וי"ל דאפי' לטעמא דלא ליגרו וליתו טפי לא תקיני שלא יוכל לפדות אדם את עצמו יותר מכדי דמיו שהרי עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו (איוב ב) והכא אשתו כגופו והא דבעי התם למיפשט מהא דלוי פרקיה לברתיה עד תליסר אלפי דינרי היינו משום דאין בתו כגופו:

רצה אינו פודה· פי' בקונטרס דלא תקינו רבנן אלא חד פדיון משמע מתוך פירושו דאם נשבית פעם שנית דאינו פודה כלל אפילו בדמיה וקשה דלעיל (דף מז:) מסקינן תקנו מצוי לשאינו מצוי דמשמע דפירות ופרקון מצויין יותר מכתובה וקבורה לפי שאלו אינם אלא פעם אחת כל ימיה אבל פירות ופרקון אפשר להיות כמה פעמים וצ"ל לפירושו דאדרבה פירות ופרקון אינו מצוי אבל קבורה חשיבא מצוי לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים כדאמר בירושלמי וכן כתובה מצוי הוא ור"ת פירש דרצה אינו פודה יותר מכדי דמיה אבל כדי דמיה פודה ותימה לרשב"א דא"כ לרבנן נמי תיקשי פרקון הפרקון שני אע"ג דכדי דמיה יותר על כתובתה ובריי' אחרת משמע דאין פודה יותר על כתובתה ויצטרך לשנויי תרי קולי אית להו בפרקון שני ומשמע דלא צריך לשנויי הכי אלא לרשב"ג:

גיטין מה.

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה כב סמג עשין מ"ח טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ו:

צד ב ג מיי' שם הלכה כ"א טוש"ע שם סעיף כ':

צה ד מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה כד סמ"ג שם טוש"ע י"ד סי' רנ"ב סעיף ג וטור אה"ע סי' עב:

צו ה מיי' פי"ח ושם הלכה ה סמג לאוין פ"א טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ח

צז ו מיי' שם פי"ד הלכ' יט טור וב"י י"ד סי' רנ"ב וטוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ג בהג"ה:

תוספות רי"ד

אונס למשכבו ממכה דעתה שישימנה גבירה ומסתמא היא מתרצת לו ואין דינה כשבויין והיא אסורה לבעלה ישראל ולגבי אחשורוש קורא לבן נצר ליסטים שלא מלך כ"א בליסטיו' ומאי שבויי ליסטים ה"ה כשבויין אלו הן ליסטים דעלמא והן כשבויי אנוסים ומותרת לבעליהן דמסתמא לא נתרצית לו ואין חפצה להיות אשתו שבויי מלכות אינן כשבויין והוא בן נצר שמלך ואינן כשבויין דמסתמא היא נתרצית לו כדאמרן ולגבי ליסטים דעלמא שלא מלכו קרי לבן נצר מלך מפני שמלך: ובכהנו' אהדרינך למדינתך פי' אוציאך מבית השבי ואשיבך לבית אביך בב"מ שהוא: אמר אביי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה חייב לפדותה שאני קורא בה ואהדרינך למדינתך פי' המורה קי"ל בפ' אלמנה נזונית יש לה כתובה ותנאי כתובה החיא דלמשקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה כגון מזוני ורפואה אמרינן [ביבמו'] בפ' יש מותרות דלית לה. ואשמועינן אביי הכא דתנאי כתובה דפרקונה אית לה דמעיקרא אישתעביד לה שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לאנת' אלא אהדרינך למדינה ובהא נמי קרינא בה הכי ואע"ג דאסירא ליה והוא תנאה דלמיפק הוא. ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו. פי' אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמישקל ולמיפק קאי. ל"ל תנאי כתובה דלמישקל ולמיפק קאי. ל"ל תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אישתעביד לה ואין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו. רבא אמר כל שאיסור שבוי' גורם לה פי' ליאסר על בעלה חייב לפדותה פי' דהכי משמע תנאה אי תשתבאית שמחמת שבוי' מיפסלת לי הריני מתנה לך דאפריקינך ואהדרינך למדינתך ומנה (דאומר פסלת לי) [דעל פסול שהיא פסולה

ליה, מחמת ד"א שלא מחמת שבויה לא מתנה בהדה למיפרקה הלכך אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל מחמת ד"א הוא ופטור וקי"ל הלכתא כרבא : תניא המדיר את אשתו · פי' הדירה ואסורה עליו בהנאה ואח"כ נשבית . פי' שא"י להחזירה לו לאשה מפני נדרו ר"א אומר פודה אותה ונותן לה גט וכתובה ר"י אומר נותן לה כתובה ואינו פודה ואוקי פלוגתא הכי : באלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וממזרת ונתינה לישראל כ"ע לא פליגי דאינו חייב לפדותה. פי' מפני שאסור ד"א גורם לה כדאמרן כי פליגי במדיר שהוא גרם האיסור ופליגי בין באשת כהן בין באשת ישראל דר"א סבר בתר מעיקרא אזלינן . כדנסבא וכתב לה תנאה ואז הות שריא ליה אע"ג דהשתא בשעת פדיון היא אסורה לו כיון שהוא גרם לאיסור הזה שיבא חייב לפדותה ור"א כאביי ס"ל ור"י סבר אע"ג שהוא גורם לאיסור בתר לבסוף אזלינן דהיינו בשעת פדי', ולא מיבעיא באשת ישראל שאינו יכול לקיים ואותבינך לי לאינתו שהרי סופו להוציאה משום הנדר פטור. פי' דאיסור ד"א גורם. אלא אפי' באשת כהן דמצי למיקם תנאי' היינו ואהדרינך למדינתך פטור משום דס"ל כרבא והלכתא כר"י ; נשבית חייב לפדותה. ת"ר נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה הכיר בה בעלה. פי' נודע לבעלה עד שלא מת יורשין חייבים לפדותה שכבר נתחייב בעלה לפדותה ונשתעבדו כל נכסיו בפרקונה. לא הכיר בה בעלה אין היורשים חייבים לפדותה ואין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו שהרי מת : לוי סבר למיעבד עובדא כי הא מתני'. פי' שאם הכיר בה בעלה היורשים חייבים לפדותה. א"ל רב הכי אמר חביבי פי' רבי חייא שהוא דודו כלומר אחי אביו לית הל' כי הא מתני' אלא כי הא דתניא נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה. ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין חייבים לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו פי' שאעפ"י שהיבם מיבמה לא איקרי לי לאנתו שיבמה נקראת ולא אשה והא דכתיב ולקחה לו לאשה לדרשה [אתא] שיגרשנה בגט ומהזירה ככל אשה דעלמא אבל יבמתו נקראת וכדכתיב ויבמה וכ"ש אם היא פסולה שאינו רשאי ליקח אותה לאשה שאין חייב לפדותה ואפילו אם היתה אשת כאן דהל' כרבא שכל שבישראל אינו פודה כהן נמי אינו פודה. וכיון שאין חייבים לפדותה ממילא אין להם פירות לא ליבם ולא ליורשים ; ת"ר נשבית והיו מבקשים ממנו עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה. פי' שחובה הוא המוטל עליו שכך כותב לה בכתובתה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה.

מפני
פי'

[שייך לעיל נא. במשנה]

צח א מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכ' יב [ופי"ד מהל' אישות הלכה יט] טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ד [וטוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ב]:

צט ב ג מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה יט סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עח סעיף ב ג:

ק ד מיי' פי"ח שם הל' ה סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן עט סעיף א וסי' לד סעיף ז:

קא ה טוש"ע שם סימן עט סעי' ב:

קב ו מיי' פי"ב שם הלכ' א ב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב:

קג ז מיי' שם ופי"ט שם הלכה א סמג עשין מח טוש"ע שם סעיף ב וסי' קיא סעי' א:

קד ח מיי' פי"ב שם הלכ' א ופי"ט הלכה י סמג שם טוש"ע שם סימן סט סעיף א ב וסימן קיב סעיף א:

קה ט מיי' פי"ב שם הלכה א ב ופי"ח שם הלכה א סמג שם טוש"ע שם סי' סט סעיף א ב וסימן נג סעיף ג וסי' נד סעיף א:

[לקמן קג.]

[לקמן נה:]

קו י מיי' פ"כ שם הלכ' א סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן ט סעיף א:

קז כ מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סי' קיג סעיף א:

קח ל מיי' פי"ט שם הל' ג סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סי' קיא סעי' ב

*אין פודין את השבויין יותר על כדי דמיהם מפני תקון העולם הא בכדי דמיהן פודין אע"ג דפרקונה יותר על כתובתה ורמינהי נשבית והיו מבקשין ממנו עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה ר"ש בן גמליאל אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה אם לאו אינו פודה רבן שמעון בן גמליאל תרי קולי אית ליה: לקתה חייב לרפאותה: תנו רבנן *אלמנה ניזונת מנכסי יתומין וצריכה רפואה הרי היא כמזונות רבן שמעון בן גמליאל אומר רפואה שיש לה קצבה נתרפאת מכתובתה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות אמר רבי יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו איזילו קוצו ליה מידי לרופא אמר רבי יוחנן *עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר °ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר *אדם חשוב שאני: **מתני'** *לא כתב לה בנין דכרין דיהוו ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון חייב שהוא תנאי ב"ד *בנן נוקבן דיהוין ליכי מינאי יהוין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתלקחון לגוברין חייב שהוא תנאי בית דין *את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי *מיגר אלמנותיך בביתי חייב שהוא תנאי בית דין כך היו אנשי ירושלים כותבין *אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים אנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך לפיכך אם רצו יורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: **גמ'** אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה התקינו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויכתוב לבתו כבנו ומי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא הא נמי דאורייתא הוא דכתיב °קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים *בשלמא בנים בידיה קיימי אלא בנתיה מי קיימן בידיה הא קא משמע לן דנלבשה וניכסה וניתיב לה מידי כי היכי דקפצי עלה ואתו נסבי לה ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד לעישור נכסי ואימא דאב לירות דבעל לא לירות אם כן אב נמי מימנע ולא כתב ואימא היכא דכתב אב (א) לכתוב בעל היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל *לא פלוג רבנן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויוה רבנן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבנן ותיגבי ממטלטלי ככתובה שויוה רבנן תטרוף ממשעבדי *ירתון תנן ואימא אף על גב דליכא *מותר דינר במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן רב פפא איעסק ליה לבריה בי אבא סוראה אזיל למיכתב לה כתובתה שמע יהודה בר מרימר נפק אתא איתחזי ליה כי מטו לפיתחא הוה קא מפטר מיניה אמר ליה ניעול מר בהדאי

חזייה

אין פודין את השבוין כו' · ארישא קאי: אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא עצמה רשאי · לפי שרפואה היא בכלל מזונות והרי קבלה כנגד מעשה ידיה שעד עכשיו אבל אינו רשאי לומר תקבל את גיטה ותפדה את עצמה לפי שלא קבלה תשלום מפירות שאכל עד עכשיו: ותגבה ממטלטלי ככתובה שויוה רבנן · והשתא שתקנו הגאונים שכתובה גובה ממטלטלי כתובת בנין דכרין נמי גביא ממטלטלי דהא ככתובה שויוה רבנן: תטרוף ממשעבדי ירתון תנן · אף על פי שידע גס (ב) המקשה דירתון תנן אלא שבלשון קצר מקשיו וכ"ל דהכמים לא רצו לתת להם אלא דין ירושה כיון דמכח ירושה קאתו: ירתון תנן · גבי בת בין הבנים לא בעי לשנויי בהא לישנא דירתון תנן דאפילו למ"ד [יסבון] תנן מודה דלגבי הכי כנחלה שויוה רבנן כדמוכח ביש נוחלין (ב"ב דף קלא.) אבל לגבי ממשעבדי איכא פלוגתא בינייהו כדאמר התם ובריש אע"פ (לקמן דף נה:):

הקתא

מפני תיקון העולם · שלא ירגילו להעלות על דמיהן: כנגד כתובתה · אבל יותר מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובתה יתר על הכתובה: תרי קולי · לא יותר על דמיה שהיא ראויה לימכר בשוק ולא יותר על כתובתה: וצריכה רפואה הרי היא כמזונות · ואם צריכה רפואה הרי הרפואה כמזונות דתרווייהו חיותא נינהו: מזונות אין להם קצבה הלכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות: קוצו ליה מידי לרופא · שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך וכך: כעורכי הדיינין · אוהב אחד מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין ועורך [הדין לפני] הדיינין לזכותו מיקרי עורכי הדיינין שעורך את הדיינין להפוך לבם לטובתו של זה: מעיקרא · כשהשיא עלה: ולבסוף · כשנתחרט: **מתני'** יתר על חולקהון דעם אחוהון · בני אשה אחרת אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך ונפקא מינה שמא מרובה היא או שמא יהו בני אשה האחרת מרובים ובניך מועטים וטוב להן שיטלו כתובת אמן והמרובים כתובת אמן ואפי' הכתובות שוות: כל ימי מיגר ארמלותיך · כל ימי משך אלמנותיך: **גמ'** מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין · מאחר שהבעל יורש את אשתו למה תקנו שיוריש לבניה מה שירש ממנה דהיינו נדוניא שלה: ויתן לבתו · נדוניא יפה דאילו מתה יירשו בניה: דרחמנא אמר ברא לירות · דכתיב (במדבר כז) איש כי ימות ובן אין לו וגו' הא יש לו בנו יורשו ולא בתו: ותקון דתירות ברתא · שיתן לה האב ממון שהיו בניו ראויין לירש: בשלמא בנו בידו · לבקש לו אשה שדרכו של איש לחזור על אשה: אלא בתו מי בידו · וכי דרך אשה לחזור על איש: ולימא דאב לירות דבעל לא לירות · כיון דטעמא כדי שיקפוץ ליתן לבתו הוא דתקון נדוניא דיהב אב לבתו לירתון בניה דילה אבל שאר כתובות נכסי הבעל כגון מנה מאתים ותוספת דבעל לא לירתון: אם כן · דלא ירתי לשאר הכתובה: אב נמי מימנע ולא כתב · לבתו אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתי אף אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא דכתב אב כו' · כיון דטעמא משום שיקפוץ אב לתת נדוניא לבתו היא היכא דכתב אב נדוניא לבתו נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין והיכא דלא כתב אב נדוניא לבתו לא נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין: לא פלוג רבנן · לא חלקו בין כתובה לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן נדוניא לא חלקו: בת בין הבנים תירות · [כיון דטעמא משום נדוניא הוא היכא דאין לו בנים ממנה אלא] יש לו בת מן אשה אחת ובנים מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניא שנתן אבי אמה מאי שנא דתקון בנין דכרין: כנחלה שויוה רבנן דירתון תנן ואין בת יורשת בין הבנים: בת בין הבנות תירות · יש לו בת מן אשה אחת ובנות מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירש נדוניית אבי אמה דהא א"כ שויוה כנחלה יש משפט נחלה לבת בין הבנות: לא פלוג רבנן · במשפט כתובת בנין דכרין דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול: ותגבי ממטלטלי · כיון דטעמא משום נדוניית אבי האם הוא אלמה אמרינן לעיל (דף נ:) כשם שאין הבנים יורשין אלא מקרקע ואוקימנא בכתובת בנין דכרין: ככתובה שויוה רבנן · ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה: תטרוף ממשעבדי · אי ככתובה שויוה ולקמן פליגי בה בריש פרק אע"פ: ירתון תנן · ואין ירושה במשועבדין: ולימא אע"ג דליכא מותר דינר · יתר על שתי הכתובות יטלו כתובת אמם כדין כתובת בנין דכרין אלמה תנן בפרק מי שהיה נשוי (לקמן צא.) אין שם אלא שתי כתובות חולקין בשוה: מקום דמיעקרא נחלה דאורייתא · משום נחלה דרבנן: לא תקון רבנן · נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקה שוה לגמרי שהיא מן התורה הלכך כי איכא מותר דינר שיחלקוהו בשוה בנחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: בי אבא סוראה · חמיו היה והשיא רב פפא לבנו אחות אשתו כדאמרינן באלו נערות (לעיל לט:) אמרה לי בת אבא סוראה כי נהמא אקושא בחינכי ובסנהדרין (דף יד:) נמי אמרינן איש ושתי נשים שאין מטילין לכים אחד כגון רב פפא ובת אבא סוראה: אזיל · רב פפא לבית אבי הנערה לכתוב כתובתה ושם יפסוק אביה ויכתוב לה בנדונייתה מה שיכתוב: כי מטו לפתחא · דאבא סוראה: הוה מיפטר מיניה · יהודה נטל רשות מרב פפא לחזור לאחוריו:

חזא

גיטין מה. פ"ש | [תוספתא פ"ד] | לקמן סו. פ"ש | [ברכות יט. וש"נ] ב"ב קנא | ג"ש שם | [במסכת שבמסכתות ליתא מיגר ושמשו מתרגם ונגדו עי' תוי"ט] | קדושין ל: | [יבמות סו. ק. ב"מ נג:] | [לקמן נה. ב"ב קלא.] | [לקמן נא.] | כ"י

תוספות רי"ד

פי' ואפילו בכדי דמיה דחד פדיון תקינו ליה רבנן ולא שנים רשב"ג אומר אין פודין את השבויין יותר על דמיהן מפני תקון העולם ופי' משנה הוא בסוף פרק השולח [דף מה] איבעיא להו מפני תקון עולם משום דוחקא דציבורא א"ד משום דלא (ניגרי) [לגרבו] וניתי טפי. ת"ש דלוי בר דרגא פרקה לברתיה בתריסר אלפא דינרי · אמר אביי מאן לימא לן שברצון חכמים עביד דלמא שלא ברצון חכמים עביד הלכך מפני תקון העולם הוא שלא יהא השבויים מעלין את השבאים לדמים יקרים · לפיכך אין מלמדים לפדות השבוים מיתר מכדי דמיהן: ת"ר נשבית והיו מבקשים בה עד עשרה בכתובתה פעם א' פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי ר' רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה (הרב מפרש נגד כתובתה כנגד כל הכתוב בכתובה כגון מנה מאתים ותוספת ונדוניא וכל מה שהיה חייב לה ליתן אם בא לגרשה) ואם לאו אינו פודה פי' שלא יהיה תנאי כתובה גדול מן הכתובה ופסק רבינו יצחק הל' כרבי ואינו נ"ל דקי"ל הל' כר' מחבירו ולא מרבו: לקחה בחלאים חייב לרפאותה אמר הרי גיטה וכתובתה תרפא א"ע רשאי פי' דרפואה כמזונות דמיא וכשם שיכול לפסוקי מזונותיה על גיטה וכתובה ה"נ יכול לפסוקי רפואתה ולא דמי רפואה לפדיון: ת"ר אלמנה נזונית מנכסי יתומים ואם צריכה רפואה ה"ה כמזונות · פי' דתרווייהו חיותא נינהו רשב"ג אומר רפואה שיש לו קצבה מרפאים אותה מכתובתה · פי' דכיון שיש לה קצבה כמה רופא לוקח עליה לא דמי למזוני דמזוני ל"ל קצבה ורפואה שאין לה קצבה ה"ה כמזונות: קריביה דר"י הוו להו איתת אבא דהוה צריכה רפואה כל יומא · פי' היה מפרנסין אשת אביהן אתו לקמי' דר"י א"ל זילי קיצי לה מידי לרפואה פי' כדי שתהיה לה קצבה ותתרפא מכתובתה אר"י עשינו עצמינו כעורכי דיינין · פי' שאינן כשרים שמלמדים טענות לבעל דין. מעיקרא מאי סבר פי' כשהשיאן עצת ולבסוף מאי סבר פי' כשנתחרט מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני משום ולזות שפתים הרחק ממך · בעי מימנע נפשיה מליזותא ונ"ל דוקא יורשים שאין חייבים בפרקונה אין חייבים ברפואה שיש לה קצבה אבל בעל שחייב בפרקונה חייב אפי' ברפואה שיש לה קצבה: מתני' לא כתב לה בנין דכרין דיהוין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתך יתר על חולקיהון דעם אחוהון חייב מפני שהוא תנאי ב"ד בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי תהוין יתבן בביתי ומתזנין מנכסי עד דתלקחין לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי' בנ"ד הם יורשין כל הכתוב בשטר הכתובה בין נדוניא בין תוספת ובפ' י"נ [דף קלא] מקשה והא אין אדם מקנה דבר למי שלא בא לעולם ואפילו לר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ למי שישנו בעולם אבל למי שאינו בעולם לא ומשני תנאי ב"ד שאני: אר"י משום רשב"י מפני מה תקינו כתובת בנ"ד · פי' המורה וכי מאחר שמה"ת בעל יורש את אשתו למה תקינו שיוריש לבנים מה שיורש הוא ממנה דהיינו נדוני' כדי שיקפוץ אדם ליתן לבתו כבנו · פי' שאלמלא לא תקנוהו יהא כאו"א דן בעצמו איך אני נותן נכסי לבתי שמא תמות בחיי בעלה וירשנה ותפול ירושתי ביד אחרים אבל עכשיו יתן לה (המה)[האב]ואומר אפי' תמות בתי בחיי בעלה יירשנה בנה וכך בתי חביבה עלי כבני: ועד כמה פי' זקוק לתת לה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד עישור נכסי · ואימא דאב לירות דהיינו הנדוניא דבעל לא לירות דהיינו מנה ומאתים ותוספת. פי' אחרי שהתקנה היא כדי שיקפוץ ניתקין נמי דנדוניא דאב לירות. א"כ פי' דלא ירתי לשאר כתובה מימנע אב ולא כתב לבתו · פי' יאמר כך אחרי שזה מקפיד על שלו מלהוריש לבני בתי גם אני אמשוך ידי מלהרבות נדוניא: ואימא · פי' כיון דטעם דניתקנה הוא כדי שיקפוץ היכא דכתב אב נדוניא לכתוב בעל להאי תנאה פי' בנ"ד היכא דלא כתב אב לא לכתוב בעל לא פלוג רבנן א) שלא יהא תנאי כתובה עדיף מכתובה עצמה והשתא דתקון רבנן דמתיבתא למיגבי כתובה ממטלטלי מיבעיא לי אי גביא נמי כתובת בנ"ד ממטלטלי אי לא ומסתמא דגביא דהא אי לאו דלא להוי תנאי כתובה עדיף מכתובה עצמה הוי מן דינא דליגבי ממטלטלי והשתא דכתובה עצמה גביא איהי נמי גביא: ותטרוף ממשעבדי. פי' אם מכתובה שוינהו כדרך שטורפת האשה דהא כבע"ח היא ונשתעבדו לה קודם לכן ולמה בפ' י"נ ובפ' אע"פ נמי בשמעתא קמייתא אמרי' לא טרפא ממשעבדי. ירתון תנן · פי' ואין ירושה ממשועבדים · פי' במה ששעבד האב אין הבנים יורשים: ואיכא · פי' כיון שהטעם הוא כדי שיקפוץ אע"ג דליכא מותר דינר לחלוק

א) נראה דחסר כאן וצ"ל ותגבי ממטלטלי ככתובה שויוה רבנן שלא יהא תנאי כתובה וכו'.

הגהות הב"ח

(א) גמ' (לכתוב וכו' לא לכתוב בעל) תא"מ. ונ"ב ס"א לא גרסינן ליה: (ב) תוס' ד"ה תטרוף וכו' שידע גס המקשה. נ"ב עיין בפ' אע"פ דף נו:

שאין

חזייה דלא הוה ניחא ליה אמר ליה מאי דעתיך משום *דאמר ליה שמואל לרב יהודה *שיננא [א]לא תיהוי בעבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא טבא דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה וכל שכן מברא לברתא האי נמי תקנתא דרבנן היא דאמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי [ב]ה"מ מדעתיה לעשוייה נמי א"ל אטו מי קאמינא לך דעול ועשייה עול ולא תעשייה קאמינא אמר ליה מעלאי דידי היינו עשייה אכפייה *ועול אישתיק ויתיב סבר (א) ההוא מירתח רתח כתביה לכל מאי דהוה ליה לסוף אמר ליה השתא נמי לא מישתעי מר חיי דמר לא שביקי מידי לנפשאי אמר ליה אי מינאי דידי אפי' האי נמי דכתבת לא ניחא לי א"ל השתא נמי אהדר בי א"ל שוייה נפשך הדרנא לא קאמינא בעא מיניה רב יימר סבא מרב נחמן מכרה כתובתה לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין או אין לה כתובת בנין דכרין א"ל רבא ותבעי לך מוחלת אמר ליה השתא מוכרת קמיבעיא לי דאע"ג דאיכא למימר זוזי אנסוה דאמינא כמאן דקא *מחו לה מאה עוכלי בעוכלא מוחלת מיבעיא אמר רבא פשיטא לי [ג]מוכרת כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא זוזי אנסוה [ד]מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מאי טעמא אחולי אחילתא בעי רבא *מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי או כמוחלת לבעלה דמי בתר דבעיא הדר פשטא [ה]מוכרת כתובה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי מתיב רב אידי בר אבין *[ו]מתה אין יורשין של זה ואין יורשין של זה יורשין כתובתה והוינן בה *כתובתה מאי עבידתה ואמר רב פפא [ז]כתובת בנין דכרין ואמאי הכא נמי לימא יצר אנסה התם קנסא הוא דקנסוה רבנן יתיב רבין בר חנינא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דרבי אלעזר [ח]מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אמר ליה אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא הוה אמינא לך °משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו יתיב ר"נ ועולא ואבימי בר רב פפי ויתיב רב חייא בר אמי גבייהו אתא ההוא גברא דשכיבא ארוסתו אמרי ליה זיל קבר או הב לה כתובתה אמר להו רב חייא תנינא *[ט]אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו [י]מתה אינו יורשה [כ]מת הוא גובה כתובתה טעמא דמת הוא [ל]הא מתה היא אין לה כתובה מאי טעמא אמר רב הושעיא שאין אני קורא בה *לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי כי אתא רבין אמר ריש לקיש ארוסה שמתה אין לה כתובה אמר להו אביי זילו אמרי ליה שקילא

רש"י

חזא · רב פפא דלא ניחא ליה ליהודה למיעל : וכ"ש מברא לברתא · והכא איעבורי אחסנתא הוא שזה כותב לבתו מה שהיה ראוי להוריש לבניו : דא"ר יוחנן · לעיל שיקפוץ אדם ויתן לבתו ויליף לה מקרא : לעשוייה נמי · בתמיה : מעלאי דידי הייני עשויי · כניסתי עמך זהו עשוי שירבה לפסוק בשביל כבודי : אכפייה · רב פפא ליהודה בדברים ועל : סבר איהו · אבא סורא הא' דשתיק יהודה מרתת רתת שאין הנדוניא הוגנת בעיניו : אי מינאי דידי · אם נטלת ממני עלה : או אין [...] מי אמרינן כיון דמכרה לבעלה פקעה לה תורת ירושת אביה מלהוריש נדוניא שלו לבני בתו שהרי מכרתה ואין כל הירושה באה מעכשיו אלא מכח הבעל ויחלקו כל בניו בשוה בני ב' נשיו : ותיבעי לך מוחלת · שהוא דבר מלוי מן המכר ואי משום דלא מטא הנאה לידה מכל מקום פקעה זכותה בחייה : השתא מוכרת מבעיא לי · כלומר מי סברת דמשום הנאה דמטא לידה תיסק אדעתאי דפקעה זכותה : השתא מוכרת · דאנוסה היא סלקא אדעתאי דפקעה זכותה ומיבעיא לי כל שכן מוחלת דלא אנוסה : מחו לה מאה עוכלי בעוכלא · מכין אותה מאה מכות ברצועה שבראשה ברזל כמין משקולת קטנה ששמה עוכלא : מוכרת כתובתה לאחרים · בטובת הנאה שאם נתארמלה או נתגרשה יטלוה לקוחות ואם מתה ירשנה בעלה ומתה וירשה בעלה : יש לבניה כתובת בנין דכרין · דהא כי לא זבינתה נמי ירית לה בעל ותקון לה רבנן השתא נמי לגבי בעל במוכרת לא פקעה זכותה ואי משום דהוקל בעיניה למוכרה ולהפסיד את בניה אם נתארמלה או נתגרשה זוזי אנסוה שהוצרכה להם : אחולי אחילתה · והקל בעיניה להפסיד בניה מכתובתה חנם : מוכרת לבעלה · נמי טובת הנאה בעלמא דבר מועט שהרי אם מתה יורשה ואינו לוקח ממנה אלא שאם מת הוא לא תגבה והרי לא מת ובא לידי ירושה הלכך כמוכרת לאחרים דמי : או כמוחלת לבעלה דמי הואיל ובידו הכתובה והוקל בעיניה להחליטה : אין יורשין של זה כו' · משנה היא ביבמות האשה שהלך בעלה למדינת הים ואמר לה עד אחד מת בעליך והתירוה ליכנס ונישאת ואחר כך בא בעלה תצא מזה ומזה ואין לה כתובה לא מזה ולא מזה ואם מתה אין יורשין של זה וזה בנים שיש לה מזה ומזה יורשין כתובתה : והוינן בה כתובתה מאי עבידתה · הא אמרת אין לה כתובה : ואמר רב פפא כתובת בנין דכרין · והכי קאמר מתה היא בחיי שניהם וירשוה הם אין בנים שיש לה מזה ומזה נוטלין כתובת אמן כבנין דכרין כשבאין לחלוק בנכסי אביהם אלא חולקין בשוה · ואמאי · כיון דאמרינן כי אניסא לא מפסדא כתובת בנין דכרין : נימא יצר אנסה · שהיתה מתאוה לבעל : קנסא · משום דלא דייקא שפיר שמת בעלה מקמי דתינסוב : אין לה מזונות · באלמנותה דתנאי כתובה ככתובה : או הב לה כתובה · דתקנו קבורתה תחת כתובתה וסבר למימר תחת מנה מאתים שתקנו לה חכמים : תנינא · אני שונה שאין לארוסה שמתה משפט כתובה דהיינו קבורה : לא אונן · ליאסר בקדשים : ולא מיטמא לה · אם כהן הוא דלאו שארו היא : ולא מיטמאה לו · אינה חייבת ליטמא לו ואע"פ שמלוה להתעסק *בשמה מתי מצוה האמורים בפרשת כהנים (ויקרא כא) דכתיב לה יטמא מצוה זו אינה מהם דלאו שארו היא אבל אם רוצה היא ליטמא אינה מוזהרת מליטמא אפילו כהנת דבני אהרן כתיב ולא בנות אהרן : אינו יורשה · נדוניית בית אביה דלא תיקון ירושת הבעל עד שתכנס לחופה או שתמסר לשלוחים : מת הוא · בחייה : גובה כתובתה · מנה מאתים ותוספת אם כתב לה : אין לה כתובה · דין כתובה וקבורתה תחת כתובתה דתניא לעיל בנשואה תניא ותחת נדוניית בית אביה שהוא יורשה אבל הכא כיון דכי מתה אינו יורשה אף הוא לא נתחייב לקוברה : מאי טעמא · דאמרינן כי מתה בחייו אין לה תביעת כתובה תקבר בשביל מנה מאתים שהוא יורש : שאין אני קורא כו' · וכך היו כותבין בשטר כתובתה הלכך כל זמן שלא מת ולא נתגרשה לא נשתעבד לה ולא יורש ממנה כלום : שקילא

תוספות

השתא נמי אהדר בי · אע"ג דהן הן דברים הנקנים באמירה* הייטו היכא דעמדו וקדשו והכא כשרצה לחזור עדיין לא קדשו אי נמי הכא כבר קידשו קודם לכן ואח"כ כתב ולא אמרינן הן הן דברים הנקנים באמירה אלא כשקידשו אחר כך :

ותבעי לך מוחלת · נראה לר"י לפרש דהוה לך למבעי בעייתך במוחלת דשכיח טפי כדפירש בקונטרס ומסיק השתא מוכרת דאיכא למימר זוזי אנסוה אפ"ה דעתי נוטה לומר הואיל ומכרה הפסידה מוחלת מיבעיא דפשיטא דלית לה כתובת בנין דכרין וכה"ג פר"ח בשילהי המצניע (שבת דף צה:) גבי ניקב בכדי טהרתו :

שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי · והא דתניא לעיל (דף מז:) קבורתה תחת כתובתה הייטו נדוניית כתובתה והייטו דוקא נשואה שהוא יורש נדונייתה ומליטו שנקראת נדוניא כתובה כדאמר לעיל (דף מח:) נכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית בעלה ואם תאמר והא מדרש כתובה לא דרשי אלא בית שמאי כדאמרינן בפרק האשה שלום (יבמות דף קטז: ושם) דתנן האשה שאמרה מת בעלי ב"ש אומרים תנשא ותטול כתובה וב"ה אומרים תנשא ולא תטול כתובה כו' א"ל ב"ש לב"ה והלא מספר כתובה נלמד שהרי כותב לה לכשתנשאי לאחר כו' ואע"ג דקתני התם חזרו ב"ה להורות כב"ש לאו משום דאית להו מדרש כתובה הדרי בהו אלא מק"ו שאמרו להו ב"ש התרתם הערוה החמורה לא נתיר ממון הקל דהא אמר בפרק האשה שנפלו (לקמן דף פא. ושם) מאן שמעת להו דאית להו מדרש כתובה ב"ש משמע דלא חזרו ב"ה משום מדרש כתובה אלא מק"ו כדפרי' וא"כ היכי אתי הכא כב"ש ותו אביי ורבא דדרשי לעיל (דף נא.) ואהדריך למדינתך ותותביך לאינתו ושמואל דדרים נמי לשון השטר בפ"ק דב"מ (דף טו.) גבי הא דאמר בעל חוב גובה את השבח תדע שכך כותב לו ואנא איקום ואשפי כו' אטו כולהו כב"ש והא בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה ונראה דבהא הלכה כב"ש משום דאשכחנא כמה תנאי דקיימי

עין משפט נר מצוה

קט א מיי' פי"ב מהל' נחלות הלכה יא:
קי ב מיי' פ"ט מהל' אישות הלכה א סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צא סעיף ב:
קיא ג ד ה מיי' פי"ז שם הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קה סעיף טז:
קיב ו מיי' פ"ב מהל' נזירות הלכה ז סמג עשין ג טוש"ע שם סי' ק סעיף ט:
קיג ח מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה יח וסי"ז הל' כג סמג לאוין פא טוש"ע שם סי' נג סעיף ט וסי' קט סעיף ד:
קיד ט מיי' פ"ב מהל' אבל הלכה ז סמג לאוין רלה וטוש"ע יו"ד סי' שעד סעיף ד וסי' עד סעיף ד וטוש"ע סי' מ סעיף ג:
קטו י מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם וסי' ס:
קטז כ מיי' פי"ו שם הלכה יא סמג שם טוש"ע שם סימן נג סעיף ו:
קיז ל טוש"ע שם סעי' ס:

תוספות רי"ד

שאין שם אלא שתי כתובות מצומצמות נשקלו נמי בנין דקמייתא כתובת בנ"ד כדי שיקפוץ ואמאי תנן לקמן בפ' מי שהי' נשוי [דף צא.] דאם אין שם מותר דינר על שתי כתובות אינן נוטלין כתובת בנ"ד אלא חולקין אותה בשוה וילפינן להא מלתא מעיקר תקנתא דכתוב יתר על חולקיהון דעם אחוהון : במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תיקון רבנן · פי' במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא משום נחלה דרבנן לא תיקון רבנן, נחלת דידהו לעקור נחלת חלוקת שוה לגמרי שהוא מן התורה הלכך כי איכא מותר דינר שיחלקוה בשוה כנחלה שהוא מן התורה אז יטלו אלו כתובות אמן ואלו כתוב' אמן משום נחלה דרבנן: ואי לא לא: אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה לאחרים יש להן כתובת בנין דכרין. מ"ט זוזי אנסוה · פי' היא מכרה כתובתה לאחרים בטובת הנאה שנותנים מעות על הספק שאם תתאלמן או תתגרש יזכו הלקוחות בכתובתה אבל אם תמות היא בעלה יורשה והלכך יש לה כתובת בנ"ד שהרי הבעל יורשה והיא כשמכרה לא נסתלקה מכל תנאי כתובתה שלא נסתלקה בכל לב אלא זוזי אנסוה : מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנ"ד מאי טעמא אחולי אחילתא. פי' ואינה אנוסה ובכל לב נתנה לו ואין הבעל יורשה שיוריש עכשיו גם הוא לב"ד שכבר מחלה לו אפילו מחיים וא"צ עכשיו ליורשה

הלכך אין לה כבנ"ד מכאן מוכח שראובן שאמר לשמעון קנה ממני בסודר שאתן ללוי הפק פ' אם ירצה שמעון למחול מוחל (והרב אומר אם ירצה למחול א"י למחול ולהפסיד ללוי מה שקנה בשבילו ואינו דומה זה לזה ואין לומר זה מזה) ולא אמרינן זכותא דלוי הוא ולא כל הימנו של שמעון למחול דהא הכא זכותא דבני' היא ומשום דבעל לא אתני אלא בהדי אשה היא יכולה למחול · ודוקא כשלא אמר זכה בעבור פ' דודאי זכה ההוא פ' ואין ליה לעכב בידו ולמחול דזכין לאדם שלא בפניו: בעי רבא מוכרת כתובתה לבעלה · פי' בטובת הנאה בדבר מועט שאם תמות בחייו יורשה ואם ימות הוא לא תגבה והרי לא מת ובא לידי ירושה כמוכרת לאחרים דמי · או כמוחלת לבעלה דמי פי' אמרינן כמו שהיה יורשה מתחילה גם עתה יורשה שאין האשה מוכרת אלא אם תתאלמן או תתגרש אבל אם תמות בעלה יורשה הלכך ירושה כדקייטי קיימי ואית לה א"ד כיון שמכרה · לו א"צ עכשיו ליורשה שאפילו אם היו יורשיה יורשים אותה הוה הוא זוכה בכל נכסי' אחרי שמכרה לו וכיון שא"צ לירושתה [אינו] מוריש לבניה כתובתה בתר דאיבעיא הדר פשטי' מוכרת כתובתה לבעלה כמוכרת לאחרים דמי. ודוקא תנאי דבנ"ד לית לה למוחלת כתובתה דאתי מכח כתובתה וי"ל כיון דמחלה אין לה ירושת בנ"ד · אבל תנאי דבנין נוקבין שאינו תלוי בכתובתה אלא תנאי בפ"ע הוא שהתנה עליה אע"פ שמחלה כתובתה תנאו קיים ואע"ג דאר"א לקמן מוחלת כתובתה אין לה מזונות דוקא מזונות דתלו בכתובתה שאינה ניזונית אלא עד שתגבה כתובתה וכיון דמחלה כתובתה כאילו נגבאתה דמי ואין לה מזונות אבל מזונות הבנות דלא תלו בכתובתה קיים הוא: יתיב רבין ב"ח קמי' דר"ח ויתיב וקאמר משמיה דר"א מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות · פי' מן היתומים באלמנותה דכמאן דגביא לכתובתה דמיא הואיל ותנאי כתובה ככתובה ואמרי' [illegible] תבעת כתובתה מן היתומים א"ל מזונות: א"ל אי לאו דקאמרת לי משמיה דגברא רבא הוה אמינא לך משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו יתיב ר"נ ועולא ואבימי בר פפי ויתיב ר"ח ב"א גבייהו אתא האי גברא דשכיב ארוסתו א"ל זיל קבור או הב לה כתובה · פי' שיש כתובה לארוסה א"ל ר"ח ב"א תנינא · פי' המורה ברייתא אני שונה דאיכא למשמע מינה שאינו חייב בקבורה של ארוסתו דתני ר"ח ב"א אשתו ארוסה לא אונן לאסור עצמו בקדשים · ואפילו במעשר הקל דכתיב לא אכלתי באוני ממנו. ואין אנינות אלא בלב ואין אנינות אלא יום א' כדגמרי' במועד קטן מואחריתה כיום מר ובשעת שמתו מוטל לפניו ולא מטמא לה, פי' אם הוא כהן דכהן אינו מטמא אלא בז' מת מצוה האמורים בפ' כהנים ושארו היא א' מהן · דכתיב לה יטמא מצוה ואמרינן ביבמות שארו זו אשתו וארוסתו אינה שארו וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו · פי' או

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר ה"ו מירתת רתת:

גרגת

קיה א ב מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' י סמג לאוין פא ועשין פח טוש"ע אה"ע סימן סט סעיף ג וסי' קיב סעיף א:

[פי' תוס' יבמות קיז. ד"ה ב"ש]

קיט ג מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ה:

קכ ד ה מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף ד

קכא ו ז מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ה.

*שקילא טיבותך שדיא אחיזרי כבר תרגמא רב הושעיא לשמעתי' בבבל: בנן נוקבן דיהויין ליכי מינאי וכו': רב תני °עד דתלקחן לגוברין ולוי תני עד דתבגרן לרב אע"ג דבגר ולוי אע"ג דאינסיב אלא *בגר ולא אינסיב אינסיב ולא בגר דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בארוסה ולא בגר וכן תני לוי במתניתיה עד דתבגרן וימטי זמניהון דאינסבן תרתי אלא או תבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא כתנאי °עד מתי הבת נזונית עד שתארס משום רבי אלעזר אמרו עד שתבגר תני רב יוסף עד דיהוויין איבעיא להו הויה דאירוסין או הויה דנישואין תיקו אמר ליה רב חסדא לרב יוסף מי שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות אמר ליה משמע לא שמיע לי אלא מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל אמר ליה אם משמע לא שמיע לך מסברא אית לה כיון דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי ואיכא דאמרי אמר ליה משמע לא שמיע לי מסברא אית לה כיון דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי אמר ליה °אי משמע לא שמיע לך מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל: סימן דגברי שק זרף מאנה ויבמה שניה ארוסה ואנסה: בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות אמר להו רב ששת תניתוה °אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות רבי יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות רבי יהודה היינו ת"ק אלא לאו ממאנת איכא בינייהו דתנא קמא סבר °אית לה ורבי יהודה סבר לית לה בעי ריש לקיש בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאמר מר *°כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דלמא כיון °דאי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה תיקו: בעי רבי אלעזר בת שניה יש לה מזונות או אין לה מזונות

כיון

שקילא טיבותיך · חיזוק טובותיך שאתה סבור שנחזיק לך טובה בזו נטולה היא ממך ומוטלת על הקוצים: לרב אע"ג דבגרי בתמיה והלא בגרות מוציאה מרשות אב ולמה תיזון מביתו ובין לרבי בין לר' אלעזר בר' שמעון שנחלקו בדבר בפרק מציאת האשה (לקמן סח:) בעישור נכסים מודים במזונות דבין נשאו בין בגרו אבדו מזונות: כי פליגי בארוסה · רב אמר עד דתלקחן קיחה דאירוסין ואפילו לא בגר ולוי או תבגרן או ינשאו וילאו מרשות אב לגמרי כי בגרות: וכן תני לוי במתניתיה · דלוי סידר ברייתא ששה סדרים כר' חייא וכרבי אושעיא: תרתי · בתמיה: ומטי זמניהון · הגיע זמן שנים עשר חודש לבתולה משתבעה הבעל כדלקמן בפ"ב (דף נז.): ארוסה יש לה מזונות. ארוסה יתומה יש לה מזונות מן האחין או לא: הכי גרסינן מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל · מסברא אני אומר שאין לה מזונות מן האחין דמאי טעמא תקון רבנן מזונות לבת מנכסי האב כי היכי דלא תיתזיל על הפתחים הכא ליכא למיחש להכי דכי חזי ארוס דמתזלא זיין לה איהו מדידיה ואע"פ שאינו מחויב לזונה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל: אמר ליה אי משמע לא שמיע לך · בהדיא: מסברא אית לה · יש לך לומר שנזונת מן האחים דארוס לא זיין לה: כיון דלא קים ליה בגוה · אם תינשא לו במה ימצא בה מום לא שדי זוזי בכדי: ממאנת · קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם: יש לה מזונות · עד שתבגר או לא מי אמרינן עקרתינהו לנישואי מעיקרן והויא לה כמי שלא נישת או דלמא הא נישת ויצאה מרשות אב: אלמנה בבית אביה · כלומר מן האירוסין דאי מן הנשואין לא אמרינן יש לה מזונות דעד דתלקחן תנן ואפילו ללוי בנשואין מודה: ת"ק סבר ממאנת אית לה · וה"ק אלמנה בבית אביה כו' וה"ה לממאנת דאין כאן נשואין דהא עקרתינהו ואתא רבי יהודה למימר עודה בבית אביה בתחלתה שלא יצתה משם בנשואין יש לה מזונות אבל משיצאה בנישואין אין לה: בת יבמה · הכונס את יבמתו וילדה לו בת יש לה מזונות לאחר מיתת האב מן האחין מנכסי אביה או לא: כיון דאמר מר · כתובתה אינה על נכסי יבם תנאי כתובה דלה נמי לאו על נכסיו הוא: או דלמא · כיון דאמרינן התם אי לית ליה נכסים לראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: אית לה · נמי תנאי כתובה להיות בתו נזונת: בת שניה · מי שנשא שניה מדברי סופרים דאמרי רבנן לקמן בפרק אלמנה (דף ק:) השניה אין לה כתובה ולא מזונות בתה שילדה לו ומת: יש לה מזונות · מנכסיו או לא:

כיון

דקיימי כוותיה בריש המקבל (ב"מ דף קד. ושם) דדרשי לשון הדיוט רבי מאיר ורבי יהודה והלל הזקן ורבי יהושע בן קרחה ורבי יוסי וכיון דדרשי לשון הדיוט שנהגו ההדיוטות לכתוב בשטרות אע"פ שלא תקנו חכמים כ"ש תנאי כתובה שהוא תקון חכמים והתם בהמקבל (ג"ז שם) מוכח דהכי הלכתא ומיהו קשה מבית הלל אהלל הזקן ושמא *אע"ג דבית הלל הם תלמידי הלל הזקן פליגי עליה אי נמי כי לית להו לבית הלל מדרש כתובה היינו לגרע כחה אבל לייפות כחה אית להו ולהכי חזרו בית הלל להודות לבית שמאי ביבמות דהתם הוי ליפות כחה ולא משום קל וחומר דהתם כדמוכח מתניתין דהתם והא דהמקבל נמי לייפות כחה דעל ידי שהיה כתוב בכתובת אמן לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו לא עשה בניה ממזרים ובתר הכי אמרה הלל הזקן ומיהו בית שמאי אית להו מדרש כתובה אפילו לגרע כחה וקיימא לן כוותייהו דהא הכא בשמעתין לגרע כחה הוא: **הויה** דאירוסין או הויה דנשואין · הכא ליכא למיפרך אי הויה דנשואין היא אע"ג דבגר כדפריך לעיל לרב דתני עד דתלקחן דהתם פריך משום דמשמע דאתא לאפוקי מדלוי אבל הכא רב יוסף תני ברייתא באפי נפשה וקמשמע לן נישאת כשהיא קטנה והוא הדין לאיבגר ולא אינסיב: **ארוסה** יש לה מזונות או אין לה מזונות לא שמיע ליה פלוגתא דתנאי דלעיל אי נמי שמיע ליה ומבעיא ליה היכי הלכתא: **אלמנה** בבית אביה · פירש בקונטרס דהיינו מן האירוסין דמן הנשואין לכולי עלמא לית לה דכיון שנפקעה שעה אחת ממזונות שוב אין לה אבל מן האירוסין לא פקעי דקסבר ארוסה יש לה מזונות וא"ת א"כ אמאי נקט אלמנה כיון דאפילו לא נתאלמנה יש לה מזונות ויש לומר לאשמועינן אבל מן הנשואין אפילו נתאלמנה אין לה אי נמי לאשמועינן דוקא אלמנה מן האירוסין יש לה מן הנשואין אין לה אבל ממאנת אע"ג דנשאת אית לה ואתי שפיר הא דאמר ממאנת איכא בינייהו ואם תאמר ובשומרת יבם מאי אתא לאשמועינן דאי למידק דוקא מן האירוסין אבל מן הנישואין לא מאי איריא שומרת יבם אפילו אלמנה שאינה זקוקה ליבם נמי אין לה ויש לומר דנקט שומרת יבם לרבותא דלא מיבעיא ארוסה דאכתי מיחסרא מסירה לחופה אלא אפי' שומרת יבם דלא מיחסרא שיכול לבא עליה בעל כרחה אפי' הכי יש לה מזונות ורבינו תם מפרש אלמנה בבית אביה שהיתה נשואה ונתאלמנה או נתגרשה בחיי אביה והיינו בבית אביה יש לה מזונות הואיל כשנתאלמנה או נתגרשה אכתי לא מת האב ולא בא זמן חיוב מזונות ולא מיפסיד מידי ודייק דממאנת לת"ק מבית אביה נפקא דמדאתא רבי יהודה לטפויי למימר דעודה בבית אביה בעינן מכלל דת"ק דבית אביה אפילו יצתה והיינו בכה"ג דמיאנה דעקרתינהו לנשואין קמאי והרי היא כאילו לא נשאת מעולם ואין נראה דכיון דנשאת שוב אין לה מזונות דאין לאב רשות בה ופירוש הקונטרס נראה עיקר: **בת** יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות · נראה דיבמה עצמה פשיטא ליה דיש לה מזונות דגבי דידה אמרינן תנאי כתובה ככתובה וכי לית ליה לראשון תקינו לה גם מזונות משני אבל בת מיבעיא ליה אי אלימא כמותה למהוי תנאי כתובה ככתובה וכגון דלית ליה לראשון דאי אית ליה ממה נפשך גביא ובכה"ג אולה בעיא דבת שניה דפשיטא ליה דשניה עצמה לית לה דלגבי דידה הוי תנאי כתובה ככתובה אבל גבי בת מיבעיא לן וי"מ דאף בדאית ליה לראשון קבעי אע"ג דלדידה פשיטא דאית לה מזונות בין אית ליה בין לית ליה כדפי' בבתו מיבעיא ליה דמראשון ודאי לית לה שהרי הוא לא כתב לה אלא בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי איטון יתבין והאי לאו מיניה היא אבל מן השני דלמא אית לה כיון דאי לית לה מראשון תקינו לה משני דכל תנאי יהיו על השני מוטלין ולענין מזונות הבת אע"ג דאית ליה לראשון כיון שאינה נזונת מהם כמאן דלית ליה דמי ותקינו לה רבנן משני או דלמא משני נמי לית לה וצריך עיון אי הוה מצי למיבעי נמי לענין כתובת בנין דכרין דדלמא לית לה דהא מאחיו ירית או דלמא איכא למיחש דלמא מימנע האב ולא יהיב דחייש דלמא כפלה לה קמיה יבם ומיהו אארוסה נראה דלא הוה מצי למיבעי לענין כתובת בנין דכרין דהא לא יהיב לה אב מידי כל זמן שהיא ארוסה.

תוספות רי"ד

א) כהנת היא אינה צריכא להטמא לו שאינו חשוב בעלה מיהו אם רצתה מטמאה לו דכהנת אינה מוזהרת על הטומאה דבני אהרן כתיב ולא בנות אהרן: מתה אינה יורשה · פי' נדוניית בית אביה דלא תקנו ירושת הבעל אלא עד שתכנס לחופה או תמסר לשלוחי הבעל: מת הוא גובה כתובתה פי' מו"מ ותוספת אם כתב לה טעמא דמת הוא הא מתה היא א"ל (כתובה) דין כתובה שיהא חייב לקוברה ומאי דתניא לעיל קבורתה תחת כתובתה בנשואה תניא שיורש נדוני' וכל נכסי מלוג שלה. פי' מ"מ אין לה כתובה כי מתה היא בחייו אין לה תביעת כתובתה ותקבר בשביל מו"מ שהוא יורש א"ר הושעיא שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי. פי' תנאי ב"ד הוא זה אפילו לא כתב לה הלכך כ"ז שלא מת ולא גירשה ולא נשתעבד לה אינו יורש ממנה כלום ואע"פ שזה הטעם יש ליתן גם בנשואה שמתה בחייו וא"כ נמצא שאינו יורש מו"מ ותוספת שהרי לא נתחייב לתתם לה אפ"ה מורישם לבנים זכרים כדאמרינן טעמא כדי שיקפוץ וכו': כי אתא רבין אר"ל ארוסה שמתה א"ל כתובה א"ל אביי זילו אמרי לי' שקילי טיבותיך ושדי אחיורא כבר תרגמה לעיל רב אושעיא ולוי לשמעתי' בבבל: בנין נוקבין וכו'. רב תני עד דתלקחן ולוי תני עד דתבגרן בגר אף על פי דלא אנסוב א"נ אנסוב אע"ג דלא איבגור דכ"ע לא פליגי דל"ל פי' שהרי נישואין ובוגרת מוציאין מרשות אב לגמרי כ"ש מרשות אחים ופשיטא דאין לה מזונות כי פליגי בארוסה פי' בנערה שלא בגרה רב סבר לית לה דהתני עד דתלקחן · פי' וקיחה דאירוסין שמה קיחה ולא מחייב במזונות ולוי סבר אית לה דתני עד דתבגרן · פי' אבל נערה אע"פ שנתארסה יש לה מזונות עד שתבגר או עד שתנשא: כתנאי עד מתי הבת ניזונית עד שתתארס משום ר"א אמרו עד שתבגר וקי"ל דאין הלכה כיחיד אלא כת"ק: בעו מיני' מר"ש ממאנת י"ל מזונות או אין לה מזונות · פי' הבת שהשיאוה בקטנותה אמה ואחי' ומיאנה בבעלה וחזרה אצל אחין יש לה מזונות מן האחין דאמרי' נשואין קמאי עקרי וה"ה כמי שלא נישאת ולא יצאת מבית אביה א"ד ט"מ מבית אביה יצאת ונשאת וא"ל מזונות אב ל באלמנה וגרושה אפי' קטנה פשיטא דל"ל דהא לא עקרה לנשואין א"ל ר"ש תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אבי' י"ל מזונות. פי' שנתארסה ונתאלמנה ונתגרשה והיא בבית אבי' ר"י א ימר עודה בבית אבי' י"ל מזונות אינה בבית אביה א"ל מזונות ר"י היינו ת"ק אלא לאו ממאנת א"ב דת"ק סבר א"ל דעכשיו בבית אבי' חזרה ור"י סבר אין לה. כיון דיצא' מבית אביה והלכתא כת"ק: בעי ר"ל בת יבמה י"ל מזונות או א"ל מזונות · פי' ייבם את אשת אחיו והוליד הימנה בת י"ל לאותה בת מזונות אצל האחים בנכסי האב או אין לה כיון דאמר מר כתובתה ב) על נכסי הראשון א"ד כיון דא"ל על השני כן זובה תנאי כתובה נמי ל"ל כגון מזוני דתנאי כתובה כתובה ואע"ג דנכסי דקמא כדייבם דמו שהרי קם הוא לנחלה אפ"ה אין על הבנים של יבם לזון את היבמה שהרי ראשון לא כתב לה אלא בנין נוקבין דיהווין ליכי מי נאי ולא מאחי א"ד כיון דאי לית לה מראשון כתובה. פי' בנק שלא הניח נכסים שיעור כתובתה תקינו לה רבנן משני כדמפרש בהחולץ כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הלכך תנאי כתובה נמי כגון מזון הבת י"ל על השני וי"ל מזונות אצל הבנים (והאי דלא מיבעי' ליה ביבמה גופא נמי כה"ג משום דהבי יבמה פשיטא ליה דא"ל מזונות מנכסי יבם אצל הבנים שהרי מחמת נשואי ראשון נזקקה ליבם וכשמת היבם נתאלמנה זו מנשואי ראשון והרי היא אלמנת ראשון וקורא אני בה ופיתחא מנבם כ"י מ'נר אלמנותיך לפיכך מזונותי' על נכסי בעל הראשון ואם אין לו נכסים אין לה מזונות על נכסי שני) מאי תיקו: בעי ר"א בת שניה. פי' הבא על אם אמו והוליד ממנה בת (בן) ויש לו בנים מאשה אחרת ומת י"ל מזונות או לא

כיון

גליון הש"ס
גמ' עד דתלקחן לגוברין. עיין לקמן דף ס"ח ע"ב תוס' ד"ה בין נשאו:

[שבת סג: וש"נ]

[כתובות מג. ע"ש]

א) לאו דוקא כהנת אלא דקמ"ל רבותא דאפי' אם היא כהנת מ"מ אם רצתה מיטמאה לו. ב) נראה דכן צ"ל על נכסי הראשון כדאמרינן בהחולץ לית לה פי' כיון דאין לה על השני כתובה תנאי כתובה נמי ליכא לה וכו'

כיון דלית לה כתובה לית לה מזוני או דלמא אמה דעבדא איסורא קנסוה רבנן איהי דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן תיקו בעי רבא בת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאית לה כתובה אית לה או דלמא כיון דלא תקינו רבנן כתובה עד שעת נישואין לית לה תיקו: בעי רב פפא בת אנוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות אליבא דרבי יוסי ברבי יהודה לא תיבעי לך דאמר* יש לה כתובה מנה כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי יצא כסף קנסה בכתובתה מאי כיון דלית לה כתובה לית לה מזוני או דלמא כתובה *טעמא מאי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי מפיק לה תיקו: את תהא יתבא בביתי וכו': תני רב יוסף *בביתי ולא בביקתי אבל מזוני אית לה מר בר רב אשי אמר אפילו מזוני נמי לית לה ולית הלכתא כמר בר רב אשי אמר רב נחמן אמר שמואל תבעוה להנשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינן מהוגנין לה אין לה מזונות אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות אמר רב יוסף כיחלה ופירכסה אין לה מזונות מאן דאמר זינתה כל שכן כיחלה ופירכסה מאן דאמר כיחלה ופירכסה אבל זינתה אית לה מאי טעמא יצר אנסה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא *דאמר רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות ולא והתניא *מכרה כתובתה ומשכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות הני אין אבל תובעת לא הני בין בבית דין בין שלא בבית דין תובעת בבית דין אין שלא בב"ד לא: וכך היו אנשי ירושלים וכו': אתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל בבל וכל פרוודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ההיא בת מחוזא דהות נסיבא לנהרדעא אתו לקמיה דרב נחמן שמעה לקלה דבת מחוזא היא אמר להו בבל וכל פרוודהא נהוג כרב אמרו ליה והא לנהרדעא נסיבא אמר להו אי הכי נהרדעא וכל פרוודהא נהיג כשמואל ועד היכא נהרדעא עד היכא דסגי קבא דנהרדעא איתמר אלמנה רב אמר שמין מה שעליה ושמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רב חייא בר אבין וחילופה בלקיט רב כהנא מתני וכן בלקיט ומנח בה סימנא יתמא וארמלתא שלח ופוק אמר רב נחמן אע"ג דתנן במתניתין כוותיה דשמואל הלכתא כוותיה דרב דתנן *אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו ולא בכסות בניו ולא בצבע שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקח לשמן אמר ליה רבא לרב נחמן וכי מאחר דתנן מתניתין כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב אמר ליה *לבאורה כשמואל רהיטא כי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה: כלתא דבי בר אלישיב הוה קא תבעה כתובתה מיתמי הוה קא ממטי להו לבי דינא אמרי ז"לא לן מילתא דתיזולי הכי אזלא לבישתינהו ואיכסתינהו לבוליה מנא אתו לקמיה דרבינא אמר להו הלכתא כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה ההוא דאמר להו נדוניא לברת זל נדוניא א"ר אידי בר אבין פורנא ליתמי ההוא דאמר להו

ארבע

כיון דלית לה כתובה · דאם לית לה מזוני לבת דהא תנאי כתובה הוא: בת ארוסה · הבא על ארוסתו וילדה לו ומת ולו בנים יש לה מזונות מנכסיו או לא: כיון דאית לה כתובה · כגון שכתב לה מן האירוסין אי נמי רבנן תקן נמי לארוסה: או דלמא כיון דלא תקון רבנן · למכתב עד שעת נשואין תנאי כתובה נמי מקמי הכי לא קייל: בת אנוסה · אנס את הנערה ונשאה אחרי כן כדכתיב ולו תהיה לאשה וילדה לו בת ומת יש לה מזונות מן האחין או לא: יש לה כתובה · מנכסיו: מנה · אם מת ואע"ג שכבר נתן כסף קנסה לאביה: יצא כסף קנסה בכתובתה · ואין לה כתובה: מאי · מזונות הבת שהן תנאי כתובה פקעי בהכי או לא מי אמרינן כיון דלית לה כו': או דלמא כתובה היינו טעמא · דלא תקון לה רבנן משום דכל כתובת אשה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה תקנוה: והא לא מצי מפיק · כדכתיב לא יוכל לשלחה כתובה דמשום אפוקי הוא דלא תקון דליכא למיחש לית לה אבל שאר תנאי כתובה דלאו משום שלא תהא קלה איתקון אית לה: בביתי ולא בביקתי · אם יש לו בית כופין את היורשין לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אבל אין לו בית אלא ביקתא בעלמא צריף גר וקטן ולשון ביקתא בי עקתא (שבת דף עז:) יכולין לומר לכי מאחר דלאו תהא יתבא בביתי כתב לך ולא בביקתי: אבל מזוני אית לה · בבית אביה מנכסיו ולא אמרינן כיון דלא קרינן בה ולא תהא יתבא בביתי לא קרינן בה ומתזנא מנכסי ורב יוסף בביתי יתירא דריש דתקון למכתב בביתי תרי זימני ולא תהא יתבא בביתי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי: [ונתפייסה · תו לא קרינן בה מיגר ארמלותיך]: הא לא נתפייסה יש לה · בתמיה ואפילו אין העכבה מחמת כבוד בעלה אלא שלא היה תובעה הגון לה: כיחלה ופירכסה · גליא דעתה דלא מחמת כבוד בעלה מעכבת ליגשא: ע"ת: כתובתה אפותיקי · קרקע המיוחדת לכתובתה עשתה אפותיקי לבעל חוב שלה: הני אין · לפי שהן גיבוי כתובה אבל תביעה לא: פרוודהא · כרכים הסמוכים לה: מחוזא · מפרוודי בבל: דסגי קבא דנהרדעא · כל מקום שמודדין תבואה במדת קב נהרדעא: שמין מה שעליה · כשמגבין לה בית דין כתובתה שמין בגדיה בפרעון כתובה: בלקיט · שכיר שגר בבית בעל הבית ולקח לו בעל הבית בגדים כשיוצא ממנו שם אוקן בגדים בשכרו לשמואל ורב אמר אין שמין: וכן בלקיט · לרב שמין ולשמואל אין שמין: ומנח בה · רב סימנא במילתיה: יתמא וארמלתא שלח ופוק · הפשט בגדיהן וצא: יתמא · לקיט: דתנן במתניתין · בהך דערכין: אחד המקדיש נכסיו כו' ואחד המעריך עצמו. והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה אין לו לגזבר לא בכסות אשתו כו': לשמן · בגדים שצבע לשם אשתו ולשם בניו ואע"פ שלא לבשום עדיין אלמא בגדיה שלה כשמואל: לבאורה כשמואל ריהטא · פתאום מרוצת משמעות המשנה כשמואל אבל כי מעיינת בה לא מסייעא לשמואל דהא קמיה קיימא והיכא יוצאה מביתו ואדעתא דהכי מקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו: ההוא דאמר להו · גוסס שכיב מרע: נדוניא לברת · קצובים היו תכשיטי הבנות כך וכך לבושים: פורנא ליתמי · הריוח ליתומים ולא אמרינן ניתיב לה דמי הנדוניא כיום הנשואים:

ארבע

בת אנוסה מהו · תימה דאנוסה גופה תיבעי: בביתי ולא בביקתי · כאלון להן כי אם ביקתי היא מפסדת דלכולי עלמא יכולין לגרשה וביש להם בתים טובים היא מרווחת בהאי ליפנא דביתי שמשתמשת במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה כדאמרינן בהנושא (לקמן דף קג.) ואין להחליף לה לגרוע ממנו או שמא אפילו לכיוצא בו: לית הלכתא ככל הני שמעתתא · [אכולהו קאי] בר מתבעוה ליגשא דההוא עדיפא דאי ככל הני דוקא וקאי נמי אתבעוה ליגשא א"כ קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן דאמר לעיל לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל כו' וכה"ג איכא בפרק תולין (שבת דף קמ.) לית הלכתא ככל הני שמעתתא דלאו דוקא*: ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל · פר"ח ובמקום שיש מנהג ילכו אחר המנהג ובמקום שאין מנהג יעשו כשמואל דהלכתא כוותיה והא דבעי בשמעתין עד היכן נהרדעא לאו משום דאין הלכה כשמואל אלא משום דאמר בבל נהוג כרב והא דקשה מההיא דאלמנה (לקמן נה:) שם *אפרש בע"ה:

ארבע

קכב א ב ג מיי' פי"ט מהל' אישות הלכ' יד טוש"ע אה"ע סי' קע סעיף ה:
קכג ד מיי' פי"ח שם הלכה א סמג לאוין פא ועשין מח טוש"ע שם סימן צג סעיף ה:
קכד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
קכה ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
קכו ח ט מיי' פט"ז שם הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע שם סי' צט סעיף א:
קכז י מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה יד סמג עשין קלא:
[ועי' תוס' שבת כד: ד"ה ולית וכו' וכן הרא"ש דסכא סי' ל כתב רא"ה זו]
קכח כ ל מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה כב סמג עשין עב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף עו:
[ור"פ ניזונת תנן]

לעיל נט: · [בס וכ"נ] · לקמן קי. · גיטין לה. [ערכין כג.] · לקמן נו: · ב"ק קב: ערכין כג. · [בערוך ערך באור פי' כשאתה פותח קודם שתעיין בה תעלה על דעתך שהיא כשמואל ולבאורה לשון ארמי הוא]

תוספות רי"ד

כיון דל"ל לעני' כתובת פי' כדתנן בפ' אלמנה ניזונית [דף ק' ע"ב] השני' והאיילונית אין לה כתובה וא"ל מזונות וטעמא מפורש בפ' י"מ משום דאיהי מרגלא ליה וקנסוה רבנן הלכך תנאי כתובה נמי אין לה רבנן נוקבין. א"ד אימא דעבדא איסורא קנסוה רבנן אבל איהי ד"לא עבדא איסורא לא קנסוהו רבנן תיקו: בעי רבא בת ארוסה. פי' המורה ארוס הבא על ארוסתו והוליד ממנה בת והי' לו בנים מאשה אחרת ומת הארוס י"ל מזונות. פי' מן האחים בנכסי האב או לא כיון דאית לה לארוסה כתובה. פי' היינו מו"מ מן האירוסין כדאמרינן לקמן בשלהי הכותב תנאי כתובה נמי כגון מזוני דבנן נוקבן אית לה א"ד כיון דלא תקינו רבנן למכתב כתובה עד שעת נשואין ומקמי הכי לא הוילא לית לה נמי תנאי כתובה באירוסין תיקו. ומהכא נמי מוכח דאית כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דאי בדכתב לה מאי קמבעי' להו' אי דכתב לה תנאי דבנן נוקבין יש לה ואי דלא כתב לה תנאי רבנן נוקבין ומנה מאתים כתב לה פשיטא דכתובה אית לה תנאי דבנן נוקבין ל"ל ואמאי קמבעיא להו א"ו הכי סבר אע"ג דלא כתב לה כתובתה אית לה מנה ומאתים ומ"ה בעי אי אית לה נמי תנאי דב"נ אי לא וה"נ איכא למבעי על ארוסה גופא אי מתזנא לאחר מיתת הבעל מנכסיו אי לא וטעם אחד להן. ובפ' האומר בקידושין מוכיח בפירוש שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דתנן התם [היא אומרת] קידשתני והוא אומר לא קדשתיך היא אסורה בקרוביו והוא מותר בקרובותיה ואמרינן התם אם נתן גם מעצמו כופין אותו ליתן כתובה ואי בדכתב לה תיפוק ליה דהא כתב לה ותו האיך יכול לכפור ולומר לא קדשתיך א"ו בדלא כתב לה: בעי רבא בת אנוסה. פי' אנס את הנערה ונשאה אח"כ דכתיב ולו תהיה לאשה והולידה לו בת ומת י"ל מזונות מן האחין מנכסיו או לא מזונות הבת שהן תנאי כתובה מיפקע בהכי או לא מי אמרינן כיון דל"ל כתובה ת"כ נמי ל"ל א"ד כתובה היינו טעמא דלא תיקון לה רבנן דכל כתובת אשה הוא משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והאי לא מצי מפיק לה כדכתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו ותשתא כתובה דמשום אפוקי הוא דלא תקינו רבנן דליכא למיחש לה אבל שאר ת"כ דלא משום להוציאה איתקון אית לה תיקו: מתני' את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד. פי' מיגר משך או מיגר לשון דירה וכך היו אנשי ירושלים כותבין אנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים וביהודה היו כותבין עד שירצו היתומים ליתן לה כתובתה. לפיכך אם רצו היורשים נותנים לה כתובתה ופוטרים אותה: תני ר"י בביתי ולא בביקתי. פי' דוקא אם הניח בית גדול שראוי לה ולהם הן חייבים לתת לה מדור ואין יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם. אבל אם הניח מדור צר ודחוק אין חייבים לתת לה מדור דמתני' תני הרי בביתי כדי לדיוקא בביתי ולא בביקתי אלא זנים אותה בבית אביה מנכסיו ול"א כיון דלא קרינן ביה בביתי לא קרינא ביה נמי ומתזני מנכסי: מר בר"א אמר אפילו מזוני נמי ל"ל. פי' כיון דבטל ותנאי דמדור בטל נמי תנאי דמזונות דיתבא בביתי אתני בהדי' וכיון דלא יתבה בביתיה לא מיתזנא. ומסיק תלמודא ולית הל' כמר בר"א דהאי דקתני בביתי שלא תוכל היא לומר תנו לי מזונות כבית אבי וא"א לדור עמכם דלא יהבי' לה אא"כ יושבת וניזונית עמהן דברכת הבית ברובה אבל הכא דאינהו מעכבי מעלין לה מזונות בבית אביה: אר"נ א"ש תבעוה להנשא ונתפייסה א"ל מזונות. פי' דלא קרינן בה מיגר ארמלותיך בביתי הא לא נתפייסה י"ל מזונות. פי' ואע"פ שהעכבה היתה מחמת שלא הי' התובעת הגון לה לא מחמת כבוד בעלה: אר"ע לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פ' בעלי י"ל מזונות מחמת ב"א שאינן מהוגנים לי אין לה מזונות. פי' משמע דאי הוו מהוגנים הוה מינסבא להו: אר"ח זנתה אין לה מזונות אמר ר"י כחלה ופרכסה א"ל מזונות. פי' דגלי דעתה דלא משום כבוד בעלה מעכבא מ"ד זנתה כ"ש כחלה ופרכסה ומ"ד כחלה ופרכסה אבל זנתה י"ל מזונות ט"פ יצר אנסוה ומסיק תלמודא ולית הל' ככל הני שמעתי' אלא כי הא דאר"י א"ש התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות ולא נדוניא: מכרה כתובה או משכנה או עשאה אפותיקי אין לה מזונות. פי' [אפותיקי] פת תהא קאי למיקם אמרה לבע"ח לא תגבה חובך אלא משדה זו המיוחד לכתובתי הני אין אבל תובעת לא. פי' ומ"ה לא תני תובעת בהדי הנך דברייתא הני בב"ד ושלא בב"ד תובעת כתובתה בב"ד אין שלא בב"ד לא: וכך היו בני ירושלים כותבין איתמר רב אמר הל' כאנשי יהודה ושמואל אמר הל' כאנשי ירושלים בבל וכל פרוודהא נהיג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהיג כשמואל ועד היכן הוא נהרדעא עד היכא דסגי קבא דנהרדעא. פי' עד מקום שמודדין במדת קב נהרדעא וקי"ל הל' כשמואל בדיני וכך פסק גם ר"י משום גאון אחד: איתמר אלמנה רב אמר שמין מה שעלי'. פי' כשתבא לגבות כתובתה מן היורשין שמין לה הבגדים שעליה בפרעון כתובתה דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא דלמשקל ומיפק לא אקני לה. ושמואל אמר אין שמין פי' דמשעה שנשאת לו זכתה במתנה והן שלה: ארחב"א וחילופא בלקוט. פי' שכיר שדר בבית בע"ה ועשה לו בגדים לכשטשלים זמנו ורוצה לצאת ותובע שכר פעולתו החליפו דבריהם דשמואל אמר שמין מה שעליו ומנלה אותם לו בשכרו ורב אמר אין שמין מה שעליו רב כהנא מתנא וכן בלקוט לרב שמין ולשמואל אין שמין ומנח ביה סימנא יתמא שלח ופוק. פי' הפשיטו מבגדיו ויצא כלומר שמין מה שעליו וקרי ליה יתמא ע"ש שנודגים בו מנהג יתמין לצאת בלא מלבוש: אר"נ אע"ג דתנן מתני' כוותיה דשמואל הל' כוותיה דרב דתנן א' המקדיש את נכסיו וא' המעריך

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ליתמי קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדה מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו איזילו ואמרו ליה לאבוכון דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמרו ליה והא רבי יוחנן לא אמר הכי אמר להו זילו הבו לה ואי לא מפיקנא לכו רבי יוחנן מאונייכו אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו* מה אעשה שכנגדי חלוק עלי אמר רבי אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר *למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות:

הדרן עלך נערה

אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה [ג]אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה יוסיף *נתארמלה או נתגרשה בין מן הארוסין בין מן הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר [ו]מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה *רבי יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר [ז]כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות: **גמ'** פשיטא מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן *שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל: [אם רצה להוסיף כו']: רצה לכתוב לה לא קתני אלא רצה להוסיף מסייע ליה לר' איבו אמר רבי ינאי *דאמר ר' איבו אמר רבי ינאי [ה]תנאי כתובה ככתובה דמי נפקא מינה [י]למוכרת ולמוחלת [י]למורדת ולפוגמת [ה]לתובעת [ט]ולעוברת על דת לשבח

רש"י

ארבע מאה זוזי מן חמרא · משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הלוואה: מפסדה מזוני · מרבה לאכול: דנייחד לה · בלוואת שכיב מרע ובעדים אולי תקבל עליה דאפי' גבי כתובה תנן (כאה פ"ג מ"ז) הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה רבי יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה ליטנא אחריגא דהוי ליה כמחלק נכסיו על פיו ונתן שאר הנכסים לבניו והוה להו משעבדי [ס]ואין הבנות והאשה ניזונות ממשעבדי: כל שכן שריבה לה מזונות · אם אמר קרקע זו למזונותיך אין זה אלא אם לא יתנו ליך מזונות מרווחים אלא מצומצמים טלי קרקע זו להעדפה דאי לשעבדה למזונותיה הרי כל נכסיו משועבדים לכך: שכנגדי · אנוש כערכי וראוי לחלוק עלי: במזונות · בתוב מזונות שיש ליך עלי משמע שזו תהא פרעון לכך:

הדרן עלך נערה

אף על פי. אם רצה. בגמרא פריך פשיטא: שלא כתב לה · תוספת דמדעתו אלא על מנת לכונסה: והיא כותבת · אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר: **גמ'** רצה לכתוב לא קתני · אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת קרוי כתובה אלא כמתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנן להוסיף משמע טפל על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו גם הוא מסייע ליה כו': תנאי כתובה · תוספת שהוא מתנה להוסיף לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפרקין דלעיל: למוכרת ולמוחלת · מוכרת כתובתה או מוחלת כתובתה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן לא מיקרי כתובה אלא מנה מאתים: למורדת · דתנן בפרקין (לקמן סג.) המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה כו' עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודייהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין: ולפוגמת · בפרק הכותב (לקמן פז.) תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה אם פגמה תוספת נמי שאמרה לשם פרעון התוספות התקבלתי דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה התקבלת כל כתובתיך לא תפרע אלא בשבועה: לתובעת · שאמרו חכמים התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות תובעת תוספת נמי אין לה מזונות: עוברת על דת · בפרק המדיר (לקמן עב.) שאמרו עליה תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא הוא לא הפסידה: לשבח

תוספות

ארבע מאה זוזי מן חמרא לברת · וא"ת דבפרק התקבל (גיטין דף סה:) גבי גניבא יולא בקולר הוה כי נפק אמר הבו ארבע מאה זוזי לרבי אבינא מחמרא דהרפניא וקאמר התם (דף סו.) דלא קנה רבי אבינא דהמרא לא קאמר דמי חמרא לא קאמר אלא מחמרא קאמר ואין סברא לחלק בין מחמרא למן חמרא ויש לומר דהתם נמי מסיק מחמרא לייפות את כחו: דנייחד לה ארעא למזונה · אע"ג דלעיל (נג:) נתחרט ר' יוחנן על מה שהשיאן עלה הכא אין גנאי כיון דבדעתה תלוי אם תרצה לקבל: למזונות ריבה לה מזונות כו' · תימה דבפ' המקבל (ב"מ דף קד:) מסיק דלא שנא אמר לכתובתה ל"ש אמר בכתובתה ארבע מאה זוזי דאיגון מאתן גבי הבו לה ארבע מאה זוזי לברת ויש לומר דהכא דווקא לפי שהיא מוחזקת במזונות אמרינן למזונות ריבה לה מזונות אבל התם אין הבת מוחזקת אי נמי התם לא הוה ליה למימר אלא הבו לה ארבע מאה זוזי ומדקאמר לכתובתה משמע דעם של בעל קאמר דליהוי ארבע מאה זוזי אבל הכא דצריך לפרש למזונות יש לחלק:

הדרן עלך נערה

אף על פי · אם רצה להוסיף אפי' מאה מנה מוסיף · תימה דעכשיו נהגו שכותב חתן לכלה מאה ליטרין אע"פ שאין לו שוה פרוטה דבשלמא כשיש לו הוא משעבד נכסיו לזה החוב והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים הם משתעבדים אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אדם משעבד דבר שלא בא לעולם כיון דכתב ודעתיד אנא למיקני כדאמרינן במי שמת (ב"ב קנז. ושם) אבל אותו שאין לו היאך ישתעבד נכסיו שיקנה אחרי כן כיון שלא נתחייב לה היינו דבר שלא בא לעולם ושאל ר"י לרבי אליהו והשיב לו דמליט כענין זה בפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד. ושם) דתניא מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי בדברים ומשני בשקנו מידו משמע בכל ענין אע"פ שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו לזה החוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים חל שעבודו מעתה ואין זה קנין דברים בעלמא דקנין דברים לא הוי אלא כההיא דריש בבא בתרא (דף ג.) שקנו מידם לחלוק חצר שאין בה דין חלוקה אבל מה שמשעבד גופו להתחייב לדבר זה משתעבד ואין זה קנין דברים בעלמא וי"מ דכיון דכותב סתמא שיהיו כל נכסיו אחראין למה לא נתחייב הרי הודה שיש לו נכסים ואע"פ שאנו יודעים שאין לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי ומטעם זה אור"ת שכותבין בהרשאות והקניתי לו ארבע אמות קרקע בחצרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו קרקע כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי*: למורדת · אליבא דר' יוסי לא איצטריך דאפי' לא הוי תנאי כתובה ככתובה פוחת לה דהא אמר לקמן במתני' לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה ממקום אחר חוזר וגובה ממנה אלא לרבנן איצטריך שאינו פוחת אלא כתובה דתוספת נמי ככתובה: ולפוגמת · איצטריך דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה אפי' היתה הכתובה בשטר אחד והתוספת בשטר אחר*: ולתובעת · פירש בקונטרס שאם תבעה תוספת שאין לה מזונות ולא יתכן פירושו אליבא דרבנן דאמרי לקמן בפרק אלמנה (דף נד:) משכנה או נתנה מקצת כתובתה יש לה מזונות אלא יש לפרש ולתובעת שאם תבעה מנה מאתים ושיירה תוספת דיש לה מזונות כיון דתנאי כתובה ככתובה הרי לא תבעה כי אם מקצת כתובה: ולעוברת על דת · דהואיל והפסידה כתובתה הפסידה נמי תוספת ואף על גב דבממאנת ושניה ואיילונית אין להן כתובה ויש להן תוספת התם היינו טעמא דמתחלה כשכתב תוספת לא אדעתא דכתובה כתב לה דהא יודע שאין לממאנת ושניה כתובה הלכך תוספת דכתב לה מתנה בעלמא כתב לה ולא שייכא לכתובה כלל ואיילונית נמי תוספת דכתב לה מתנה בעלמא מחמת חיבת לילה הראשונה ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש אבל הכתובה עצמה הואיל ואינה תלויה בכתיבתו אין דעתו לכותבה אלא כמו שחייבוהו חכמים אם אינה איילונית אבל עוברת על דת דנעיקרא תוספת אדעתא דכתובה כתב לה כשקנסוה בכתובה קנסוה גם בתוספת: ולשבח

ה הנדוניא נקחת במאתים ועכשיו נקחו במנה: אר"א ב"א פורנא ליתמי · פי' חריות ואע"ג דא"ל כי אמר אביה למיתב לה נדוניא מידע ידע דבמאתן מזבנא ומאתן זוזי שבק לה השתא נמי כי זל שיתנו לה ... ל"ל אלא נדוניא הנקחת במנה וה"ה נמי אם הוקרה הנדוניא שחייבים לקנות לה היקרים כפי מה שנמכרים עכשיו: ההוא דא"ל ד' מאות זוזי מן חמרא לברת איקר חמרא אמר ר"י (דניחא) [רווחא] ליתמי ויתנו לה ד' מאות זוז ול"א כבר זכתה בשעת הצוואה היין שוה ד' מאות זוז ואם הוקיר הוקיר לבת: קריביה דר"י הוות להו אתת אבא דהות (קמרוחה) [קמפסדה] מזוני אתו לקמי' דר"י בעוד שהי' אביהן ... אמרו ליה לאבוכון דליתיב לה ארעא למזונה אתו לקמיה דר"ל אחר שמת ועשה הצוואה כר"י א"ל כ"ש שריבה לה מזונות דהכי קא"ל אם לא יתנו לך מזונות מרווחים כמו שאת רגילה עמי גבי מזונותיך ... קרקע: א"ר אבהו לדידי מפרשא ליה מיניה דר"י אמר למזונות ריבה לה. אמר במזונות קצץ לה מזונות ומכאן מוכח דר"י ס"ל כשמואל דאי כרב יתנו לה כתובתה ויסלקוה מעליהן: הדרן עלך נערה

... בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה ... מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה · פי' נתאלמנה וכו' היכא דקדים וכו' לה תוספת מן האירוסין ומ"ה אמר ת"ק דגובה את הכל דכיון דכתב לה הכל לפי תנאו והא דאוקימנא לעיל הל' א' זה ... נשואין ה"מ לטרוף לקוחות מזמן נשואין שלא כתב לה אחריותא אלא משעת חופה ואילך אבל מן המהודרין גובה אף מן האירוסין ור"א פליג ואמר דמן האירוסין לא גביא אלא מנה מאתים ולא תוספת שלא כתב ... מן האירוסין אלא ע"מ לכונסה וזה שכתב לה מן האירוסין כדי להבטיחה שכך הוא עתיד להוסיף לה אבל מנה מאתים גביא בין אם נאמר שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד אע"ג דלא כתב לה בין אם נאמר ... לה שאין לומר שם לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה שהדבר ידוע שאם יכניסנה יש לה מנה מאתים ולמה כתב לה מקודם לכן אילולי שתגבה מן האירוסין אבל התוס' שאינו ידוע אלא אחר שיכנס שהוא תלוי ... אם ירצה יוסיף ואם לאו לא יוסיף אמרינן לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה והבטיחה מקודם לכן כמה יוסיף לה אם יכנס: פשיטא פי' ובמאי דתנן בפ"ק ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו ... לא אמרינן פשיטא שהן היו כותבין לבתולה ד' מאות זוז והוא נראה שמוסיפים על דברי חכמים ואדרבה הי' ראוי למחות בידן אבל זה שאינו כותב לבתולה אלא מאתים כדברי חכמים אם רוצה להוסיף משלו ... א יכול להוסיף מ"ד קיצותא הוא דעבדי רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל · פי' מנה מאתים אין ספי לא שלא לבייש את מי שאין לו להוסיף קמ"ל אם רצה להוסיף וכו': רצה לכתוב לא קתני אלא ... · פי' אי הוי תני לכתוב לא הוה שמעי' מינה שתהא התוס' קרויה כתובה אלא במתנה מדעתו ואין שם כתובה עליו השתא דתנא להוסיף משמע נוספת על הכתובה שתקנו חכמים ושם כתובה עליו ... ליה לר"א דאמר ר"א תנאי כתובה ככתובה · פי' התוס' ככתובה דמי פי' דכי הוכי דאמרת לעיל לא כתב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה הייב תוספת נמי כיון דאמר הכי והכי אוסיפ' לה אע"פ שלא כתב לה הייב · למאי

*לשבח ׳לשבועה ׳ולשביעית ׳ולכותב כל נכסיו לבניו לגבות מן הקרקע ׳ומן הזיבורית ׳וכל זמן שהיא בבית אביה ׳ולכתובת בנין דכרין איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתא אמרי *לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי *יסבון תנן ׳והלכתא לא טרפא ממשעבדי *ירתון תנן ׳מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא ׳בלא שבועה ייחד לה ארעא בארבעה מצרנהא בלא שבועה בחד מצרא פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא ׳בלא שבועה ׳אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך אימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתא אמרי לא צריך אימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך אימלוכי ביה ׳והלכתא צריך אימלוכי ביה: ר' אלעזר בן עזריה וכו': איתמר רב ורבי נתן חד אמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וחד אמר אין הלכה כר' אלעזר בן עזריה תסתיים דר' נתן הוא דאמר הלכה כר' אלעזר בן עזריה דשמעי' ליה לרבי נתן דאזיל בתר אומדנא *דאמר רבי *נתן הלכה כרבי שמעון שזורי ׳במסוכן

ובתרומות

לשבח · שאמרו בבכורות (דף נא:) אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו הנכסים לאחר מיתת אביהן ולא האשה בכתובתה ותוספת נמי לא גביא משבח ששבחו נכסים לאחר מיתת בעלה: **ולשבועה** · לכל מילי דשייכא לישבע על הכתובה כגון הנפרעת שלא בפניו ועד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים דתנן בפרק הכותב (לקמן פז.) דבעו שבועה אף תוס' נמי בעי שבועה ואע"ג דפוגמת בהאי כללא איתיה איצטריך למינקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא להשביעה כפגימת כתובה: **ולשביעית** · שאין שביעית משמטת כתובה כשאר שטרות אלא אם כן פגמה וזקפה כדאמרינן במסכת גיטין (דף יח.) ותוספת נמי לא משמט: **לכותב נכסיו לבניו** · וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה כדאיתא ביש נוחלין (ב"ב קלב.) ותוספת ככתובה: **אין כתובה** נגבית אלא מן הקרקע ומן הזיבורית כדתנן בהניזקין (גיטין מח:) וכן תוספת: **כל זמן שהיא בבית אביה** · תנן בהנושא (לקמן קד.) כל זמן שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יתר על כן יום אחד מחלתה וכן תוספת: **כתובת בנין דכרין** · כשם שנוטלים כתובת אמם ומנה מאתים כך נוטלים תוספת: **איתמר** גרס ולא גרס דאיתמר: **ירתון תנן** · איטון ירתון כסף כתובתיך וירושה לא טרפא לקוחות: **יסבון תנן** · לשון ב"ח: **מטלטלי ואיתנהו בעינייהו** · המייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומין לא תפרע אלא בשבועה דחיישינן דלמא צררי אתפסה והכא היינו צררי דאתפסה: **ליתנהו בעינייהו** · כגון שאבדו: **בלא שבועה** · דכיון דאבוד הני לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובתה ונפרעת מן הקרקעות: **בארבעה מצרנהא** · שייחד לה קרקע וכתב לה בארבעה המצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת נפרעת הימנה בלא שבועה דודאי תו לא מתפיס לה צררי אחריני: **בשבועה** · דכיון דלא כתב לה ארבעה המצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לצררי: **אמר לעדים כתבו וחתמו** · כגון מתנת קרקע: **לא צריך לאימלוכי ביה** · אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קנין לכתיבה עומד: **בתר אומדנא** · אומד הדעת בדבר שאינו מפורש אומדין בית דין ואומרים סתם אינש להכי איכוון דלא כותב לה ממונו חנם אלא לחיבת ביאה: **במסוכן** · במסכת גיטין (דף סה:) המפרש והיוצא בשיירא ואומר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דמחמת טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוון ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא שיתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוון לגחך בה:

ובתרומות

ולשבח · תוספת היא ככתובה שלא תגבה השבח אבל אי לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה תוספת מן השבח כמו בעל חוב דגבי אפי' משבח שהשביחו יתומים ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמקבל מתנה דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (דף טו.) דלא גבי בעל חוב שבח מיניה משום דאין לו על מי לחזור מכל מקום מן היורשין גבי דלא דמו למקבל מתנה שעליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם וכן משמע* בפרק יש בכור (בכורות דף נא: ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים מן השבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות מאי איריא שבח הא קרקע נמי לא גבו דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי. ושם) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה משמע דאי יתומים השביחו לא היה נוטל בעל חוב שבח התם מיירי כגון שעשה אביהן לו אותה קרקע אפותיקי ואמר אם לא אפרעך עד זמן פלוני יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו דהתם ודאי השבח של יתומים דהוי כיורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דשמין לו וידו על התחתונה ותדע דהא קאמר התם דעל היתומים להביא ראיה מאי טעמא דארעא כיון דלגובייינא קיימא כמאן דגביא דמיא ואי דלא עשאה אפותיקי אמאי חשיב לה בחזקת ב"ח אדרבה הויא בחזקת יתמי דהא מצי לסלוקי ליה בזוזי וב"ח ניתי ראיה: **ולשבועה** · פ"ה לענין עד אחד מעידה שהיא פרועה ונפרעת שלא בפניו כו' ולא אתי שפיר למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה ונראה לר"י דה"פ ולשבועה שאם נשבעה על הכתובה נשבעה נמי על התוספת דכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע: **ולשביעית** · תימה דבסוף מסכת שביעית פליגי בהקפת חנות ובשכר שכיר דאיכא למ"ד דאין משמטין ור' יוסי פליג ואמר כל מלאכה שפוסקת בשביעית משמטת ולדידיה ניחא דה"ה דמשמט הקפת החנות וכל מילי אפילו דלאו הלואה ואי לאו דתוספת ככתובה הוי משמט אבל לרבנן דאית להו אין משמט אלא מלוה אם כן אפי' אם אין התוספת ככתובה אינו משמט דלאו הלואה היא ואור"י דלמ"ד בפ"ב דגיטין (יח. ושם) פגמה אע"פ שלא זקפה גבי כתובה דמשמט נפקא מיניה אם פגמה הכתובה הוי כאילו פגמה התוספת וכן למ"ד עד שתפגום ותזקוף אם פגמה וזקפה הכתובה כאילו פגמה וזקפה התוספת: **יסבון תנן** · ואם תאמר תקשי ליה מתניתין דמי שהיה נשוי (לקמן דף צ.) דתנן שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה וי"ל דהתם דחי לה לעולם אחת בחייו ואחת במותו אין לה כתובת בנין דכרין ומאי קודמין קודמין לנחלה: **נראה** כפי' ר"ח דגרים ברישא ייחד לה ארעא בארבע מצרנהא והא"כ גרים מטלטלי ואיתנהו בעינייהו והשתא אתי שפיר דלא הזכיר יחוד גבי מטלטלי משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא ועלה קאי אבל לספרים דגרסי מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ברישא תימה דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא דיבר כלום ביחוד: **כתובו** וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה · וה"ה אפי' לא אמר כתובו וחתומו כיון דקנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה דסתם קנין לכתיבה עומד כדאמרינן בחזקת הבתים *(ב"ב דף מ. ושם) ולא נקט כתובו וחתומו אלא משום סיפא דאפילו הכי צריך לאמלוכי ביה וטעמא כיון דבעין יפה עומד שמקנה לו מיד ואינו רוצה להמתין עד שילך ויזכה בשדה יש לנו לומר דייפה כחו נמי לענין כתיבה דסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין ומיהו למ"ד אחריות לאו טעות סופר הוא צריך לאמלוכי ביה לכתוב בו אחריות כדאמר שמואל בפרק קמא דב"מ (דף יד.) שעבוד צריך לימלך אבל למ"ד טעות סופר הוא אין צריך לימלך ומיהו אם רוצה יכול לחזור בו כדאמרינן בהמוכר הספינה (ב"ב דף עז. ושם) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ופר"י ב"ר מרדכי בשם ריב"א דדוקא בשטר מכר חוזר שאינו רוצה שיהא עליו שעבוד בשטר דשטר מכר טריף ממשעבדי אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה אף בשטר אינו יכול לחזור דעבדינן תקנתא לרמאה דמוכחא מילתא שרוצה לחזור ממתנה ור"ת מפרש דאף במתנה חוזר בשטר משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עילויה שיסברו העולם שהוא שטר מכר שיש שעבוד ונמנעים מלהלוות לו וזילי נמי נכסיה כשיצא קול שמכר קרקעות או נתן ואע"ג דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו שבא לב"ד ועושין לו שטר אחר ולא חיישינן שמא יסברו שזהו שיעבוד חדש מה שכותבין לו עתה דמשום הך חשש אין לנו להפסיד לזה זכותו שכבר היה לו שטר. [וע"ע תוס' סנהדרין כט: ד"ה הודה]:

ובתרומות

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נח סעיף ז וסי' ק סעיף ג :

י ב מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' נו סעיף א :

יא ג מיי' פ"ט מהל' שמיטה הלכה יג טוש"ע שם סימן קא סעיף א :

[ויש לדחות ססוף דסתמא קאמר התם דאין האשה גובה ולהכי פריך והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח מלוקח ומשני מקולי כתובה שנו כאן דאפי' מלוקח לא גביא. ת"י]

יב ד מיי' פ"ו מהלכ' זכיה הלכה ט סמג עשין פב טוש"ע שם סי' קו סעיף א :

יג ה מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' ק סעיף ג :

יד ו מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן קא סעי' א :

טו ז מיי' פי"ט שם הלכ' א סמג שם טוש"ע שם סימן קיא סעיף א :

טז ח מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' יג :

יז ט י כ מיי' פט"ז שם הלכה ז טוש"ע שם סי' נו סעיף א :

יח ל מ מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכ' א סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ג :

יט נ מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טז [וברב אלפס גיטין פ"ו דף קעס ע"ב]

מסורת הש"ס

[לקמן נ:]

[ב"ב קלא.]

[סנהדרין נב:]

שלהי שה: ע"ש מנחות ל:

[כתובין: איתא ר' יוחנן אומנות איתא ר' יוחנן]

... והבו לה הלכך אע"ג דקנו מיניה צריך לאמלוכי ביה דלמא לא ניחא ליה דתטרוף ממשעבדי ת"י · ע"ש · ואין נראה דסתם קנין לכתיבה משמע בכל דבר אע"ג דטריף ממשמ

תוספות רי"ד

למאי נ"מ למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו [לבניו] ולגבות מן הקרקעות ומן הזיבורית · וכ"ז שהיא בבית אביה ולכתובת בנ"ד · פי' למוכרת שהמוכרת כתובה לבעלה או מוחלת כתובתה לבעלה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן דלא איקרי כתובה אלא מנה ומאתים. ולמורדת דתנן לקמן בפירקין המורדת על בעלה פוחתין מכתובתה עד כמה הוא פוחת עד כנגד כתובתה ול"ת עד כנגד מו"מ לחודייהו אלא גם התוס' פוחתין והולכין. ולפוגמת בפ' הכותב תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה שאם פגמה תוספת נמי כגון שאמר' התקבלתי מן תוס' דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעלה כל

כתובתך התקבלת לא תגבה אלא בשבועה. ולתובעת בפירקין דלעיל אמרינן התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות וה"ה אם תבעה תוס' ולא כתובה. ולעוברת על דת דאמרינן בהמדיר אלו יוצאין שלא בכתובה ועוברת א' מהן ולא תימא דוקא כתובת מו"מ אבל תוס' מתנה בעלמא הוא ולא הפסידה. ולשבח דאמרי' בבכורות אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן ואין האשה גובה כתובתה מן השבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת הבעל כלומר אם אין הנכסים שהניח הבעל כדי כתובה ולאחר מכאן השביחו לא תטול אלא במה שהניח לה הבעל והשבח ליתומים ומקולי כתובה שנו כאן אבל בע"ח גובה את השבח ותוספת נמי דינו ככתובה לא כבע"ח. ולשבועה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דלא אתפשה בעלה צררי · ואע"ג דלא ניתנה כתובת לגבות מחיים אפ"ה חיישינן דלמא צררי אתפסה. והנפרעת נמי שלא בפניו לא תפרע כתובתה אלא בשבועה א) אבל שפ"ח שלא הגיע זמנו ליפרע גובה מן היתומים בלא שבועה חזקה אין אדם פורע אלא בזמנו ותוס' לא דמיא לחוב אלא לכתובה. ולשביעית שאין שביעית משמטת את הכתובה כשאר הובות שהיא משמטת אא"כ פגמה וזקפה השאר במלות דהויא להו כהלואה דעלמא כדאמרינן במס' גיטין ותוס' נמי לא משמטה. ולכותב כל נכסיו דאמרי' בי"נ הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש איבדה כתובתה ומוקי לה התם במחלק לפניה והיא שותקת דכיון דשתקת סמכא אההוא פורתא ואחולי' אוחלתיה ואבדה נמי גם התוס'. ולגבות מן הקרקע · פי' לא מיתמי קאמר שת"ה לכל שט"ה דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי אלא מיני' כדאמרינן לקמן בפ' הכותב דכתובה לא גביא אפילו מיניה אם גירשה אלא מן הקרקע אבל בע"ה אפי' מגלימא דעל כתפי' ותוס' ככתובה דמיא. ומן הזיבורית אפי' מינית ואילו ב"ח דינו בבינונית. וכ"ז שהיא בבית אביה · בפ' הנושא תנן כ"ז שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יותר מכן מחלה וכן התוס'. ולכתובת בנ"ד כשם שנוטלת מו"מ כן נוטלת גם התוס' : איתמר כתובת בנ"ד פומבדיתאי אומרים לא טרפא ממשעבדי פי' מן הלקוחות שקנו אחר שנכתב כתובת אמן : ירתון תנן בפירקן דלעיל. בני מתא

מחסיא

א) אינו מובן דגבי נפרע שלא בפניו אין נ"מ בין כתובה לבע"ח ואולי דלהם הוה נהוג אצלו יש חילוק

ב א מיי' פי"ב מהל' מעשר הלכה ד סמג עשין קלה:

בא ב מיי' פ"ח מהל' זכיה הלכה י סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן רנ סעיף ט:

[א]ובתרומת מעשר של דמאי ורב לא אזיל בתר אומדנא והא *איתמר מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין בבי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי רכשי ושמואל אמר לא ידענא מאי אידון בה בבי רב משמיה דרב אמרי ארכביה אתרי רכשי הרי היא כמתנת בריא והרי היא כמתנת שכיב מרע הרי היא כמתנת בריא דאם עמד אינו יכול לחזור בו הרי היא כמתנת שכיב מרע *שאם אמר הלואתי לפלוני הלואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מאי אידון בה [ב]שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה

אלא

ב"ב קנג.

שם קמח.

ובתרומה מעשר של דמאי· משנה היא במסכת דמאי (פ"ד מ"א) תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ואסרה את החולין משום מדומע ר"ש שזורי אומר אף בחול שואלו לעם הארץ שלקח הימנו הפירות הללו ואוכלן על פיו אם אמר הפרשתי מעשרותיו כראוי עד שלא מכרתים לך סומך עליו דהואיל ומדרבנן הוא הימנוהו רבנן במקום פסידא כי הכא שאין לו תקנה לחזור ולהפרים אלא למוכרה לכהנים בדמי תרומה והפסד הוא לו האי דנקט אף בחול משום דקתני התם מילתא אחריתי ויש בה חילוק דבשבת שואלו ואוכלו על פיו מפני עונג שבת ולמו"ש לא יאכל עד שיעשר: **מתנת שכיב מרע** · אינה צריכה קנין שתקנו חכמים שדבריו ככתובים וכמסורים שלא תטרף דעתו עליו ואם כתוב בה קנין אמר רב ארכביה אתרי רכשי כמו רוכבי הרכש (אסתר ח) כלומר נתן בה שתי כחות על ידי שכתוב בה כדקליר ורמי בערסיה וכל לשון שכיב מרע נתן בה כח שכיב מרע ועל ידי קנין שכתוב בה שאינו נוהג אלא בבריא נתן בה כח בריא והשתא מפרש להו כח מתנת בריא שאם עמד מחוליו אינו חוזר ממתנתו מש"ה כ"כ בש"מ והרי היא כמתנת ש"מ שאין במתנת בריא אפי' בקנין שאם כתב במתנה זו הלואתי שהלויתי לפלוני כתונה לפלוני זה הלואתו לפלוני ואילו גבי בריא משום קנין לא קני ביה שאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע כדאמרינן בהזהב (ב"מ מו.) וזה קנה אם מת לא מחמת קנין אלא מחמת דברי ש"מ: **שמא לא גמר** בלבו להקנותו [אלא בשטר. שמא להכי כתב בה קנין דלא גמר להקנותו] מתנה זו על ידי דברי שכיב מרע שהן ככתובים ומסורים דמי אלא על ידי כתיבה וקנין כבריא דסתם קנין לכתיבה עומד ושטר שכיב מרע אינו קונה מחיים שהרי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מיתה ואפילו לרבי יוסי דאמר (גיטין דף עב.) זמנו של שטר מוכיח עליו הני מילי בבריא הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו דדעתו לאקנויי גוף הקרקע מהיום ופירות לאחר מיתה אבל זה אין דעתו ליתן בחייו כלום וכיון דמית הו לא מצי לאקנויי מידי דהא ליתיה דליקני ניהליה ושמעינן מיהא דרב בתר אומדנא אזיל שאומד דעתו של זה דלארכביה אתרי רכשי עבד ואף על פי שלא פירש מפיק רב ממונא בהכי:

אלא

ובתרומת מעשר ט'· רישא דמתניתין הכי במסכת דמאי (פ"ד מ"א) הלוקח פירות דמאי ממי שאינו נאמן בשבת שואלו ואוכל על פיו חשכה מו"ש לא יאכל עד שיעשר פי' אף על מה שהעיד ביום לא יאכל בלילה דלא שרו ליה רבנן אלא בשבת שאינו יכול לתקן וטעמא דרבנן לא משום עונג שבת כדפירש בקונטרס דמשום עונג שבת לא שרינן ליה לאכול דמאי אלא משום אימת שבת כדמשמע בירושלמי דקאמר להו ר"ש שזורי לרבנן כשם שאימת שבת על עם הארץ כך אימת תרומה על עם הארץ פי' עם הארץ ירא לשקר בשבת בדבר שאינו מעושר משום דשבת קובעת למעשר סבר ר"ש דכמו כן אימת תרומה עליו דנהי דאינו ירא מאיסור טבל ירא הוא מאיסור תרומה כשתרם וחזרה למקומה ורבנן פליגי עליה בהא אע"ג דלית ליה תקנתא: **מתנת** שכיב מרע שכתוב בה קנין רב אמר ארכביה אתרי רכשי · *נראה דוקא שכתב בה קנין בתוך השטר דהוי לרב כמתנת בריא דאלומי אלמיה לפי שכתב כן בתוך השטר אבל אם כתב כל נכסיו וקנו מידו ולא נכתב הקנין בתוך השטר לא הוי לרב כמתנת בריא ואם עמד חוזר ואם מת קנה כדין מתנת ש"מ כמו שפירש ר"י ב"ר מרדכי כדמוכח מתני' דמי שמת (ב"ב דף קמו:) דתנן ש"מ שכתב כל נכסיו שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו מתנה והתם בקנין איירי דאי בלא קנין אפילו שייר נמי אין מתנתו מתנה כדפסק התם הלכתא דבמקצת בלא קנין לא קנה ואפי' מת אלא דווקא בקנין וקתני היכא דלא שייר אין מתנתו מתנה ואם עמד חוזר ובהדיא דייקינן הכי בפרק מי שמת (שם דף קנא:) דרישא וסיפא בקנין ושמואל דאמר שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה כיון דמגרע שמואל כח מתנה מחמת הקנין שהוא כתוב בשטר כ"ש כשאינו כתוב בשטר וכן משמע בפרק מי שמת (שם קנג.) דפריך התם אהא דקאמר שמואל דאין שטר לאחר מיתה מההיא דאמר שמואל ש"מ שכתב כל נכסיו לאחרים אע"פ שקנו מידו אם עמד חוזר משמע ואם מת קנה ומאי קושיא התם ודאי קנה לפי שלא נכתב הקנין בשטר אלא ודאי בכל ענין קאמר שמואל דאין שטר לאחר מיתה בין בכתוב בו קנין בין לא כתוב וכי פריך מדשמואל אדשמואל הוה מצי למיפרך ליה ממתני' דהתם דלא מגרע כח מתנה מחמת הקנין °אלא דניחא ליה למיפרך דשמואל אדשמואל ואיכא לבנויי מתניתין במייפה את כחו דכתב וקנינא מיניה מוסף על מתנתא דא דמודה שמואל דקנה לאחר מיתה כיון שמוכיח בקנין לייפוי כח בא והכי מוקמינן התם מילתיה דשמואל גופיה ורבינו יצחק בר אברהם נראה לו כפירוש רבינו שמואל דרב ושמואל פליגי אפי' אין כתוב הקנין בשטר ואין שטר לאחר מיתה דקאמר שמואל אפילו אין כאן שטר כלל משום דסתם קנין לכתיבה עומד יש לחוש שמא לא רצה שיגמר הקנין אלא בכתיבת השטר ובמסירתו ליד מקבל מתנה ועקר מיניה כח מתנת ש"מ שקונה באמירה בעלמא ואין רוצה שיקנה אלא לאחר מיתה ואז פקע כחו ומתני' דלא שייר קרקע כל שהוא מוקמי בין לרב בין לשמואל דקנו מיניה בחזקה שאינו עומד לכתיבה כמו קנין חליפין ולא הוי לרב כמו מתנת בריא ולשמואל קניא כדין מתנת שכיב מרע והא דפריך התם מהא דאמר שמואל ש"מ שכתב כל נכסיו אע"פ שקנו מידו אם עמד חוזר אין נראה לו להעמיד בקנין חזקה דקנו מידו משמע טפי קנין חליפין שהן מיד ליד אבל קנו מיניה משמע בפיר חזקה ועוד דעיקר מילתיה דשמואל משמע דאתא לאפוקי דלא נימא דארכביה אתרי רכשי והיינו בחליפין דווקא והשתא אתי שפיר כי פריך מהא דתלה ר"א לגולה כו' ומשני הא דקנו מיניה הא דלא קנו מיניה דמשמע דאי קנו מיניה אע"ג דלא נכתב הקנין בתוך השטר הוי כמתנת בריא והשתא אתי נמי שפיר הא דקשיא ליה מדשמואל דאמר כותבין ונותנין דאי בקנין קאמר משום דלכתיבה עומד לא ידענא מה אידון בה כ"ש בכתבו ותנו מנה לפלוני ומת שלא יקנה כי אם בכתיבה ולמאי דקי"ל כשמואל יש תימה מה שתיקנו הגאונים לכתוב במתנת ש"מ ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות ולא כתבו שום ייפוי כח ועוד דכרב נמי לא הוי דלדידיה הויא כמתנת בריא וי"ל דכל לשון של זכות חשוב ייפוי כח וטוב שיכתבו וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דא או יכתבו בתחלה ואף קנו ממנו בכל לשון של זכות דומיא דאף כתבו וחתמו והבו ליה דיש נוחלין (שם דף קנו. ושם): **ואין** שטר לאחר מיתה · פי' ואין קנין לאחר מיתה כדפרשינן לעיל ויש לגמגם על הלשון דלאחר מיתה דמשמע אם הקנה לו לאחר ל' יום קנה אם הוא חי בקנין סודר דהשתא ובהאשה רבה (יבמות דף צג· ושם) וכן בהאשה שנפלו (לקמן דף פב. ושם) לא משמע הכי כדפרישית ביבמות*: **שאם** אמר הלואתי לפלוני כו' · פי' בקונטרס דאילו גבי בריא לא זכה בה משום קנין דאין מטבע נקנה בחליפין אלא אגב קרקע וקשה דאם כן לא ה"ל למימר הלואתו אלא מעותיו לפלוני הואיל וטעמא משום מטבע הוא ועוד דאפילו אגב קרקע דמטבע נקנה אין הלואה נקנית כדאמרינן במי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) למימרא דמילתא דאיתא בבריא איתא בש"מ דליתא בבריא כו' והא הלואתו לפלוני דליתא בבריא ואיתיה בבריא הואיל ויורש יורשו אי נמי במעמד שלשתן ואם יכול להקנותה אגב קרקע הל"ל דאיתיה נמי בבריא על ידי קרקע ולא ה"ל לדחוקי בכי האי גוונא אלא ודאי לא מהני בה קנין וסברא הוא דהיאך יקנה קנין לדבר שאינו בעין ואף על גב דמהני לענין הרשאה כדמוכח בהגוזל קמא (ב"ק דף קד: ושם) במתניתין דאין משלחין מעות בדיוקני היינו משום דפסקינן דשליח שוויה ולענין שליחות שיהא מורשה במקומו מהני הקנין אבל לענין להיות שלו לא ואם תאמר והואיל ולא הוי מורשה אלא להיות שליח אם מת המרשה קודם שהגיע ליד המורשה פקע שליחות ויכולין היתומים לתבוע מן הנפקד והתם משמע דאין יכולין וי"ל כיון דאם היה נפקד בא לפני ב"ד היו אומרין לו לתת ליד המורשה שהרי יש להחזיק המרשה בחזקת חי אע"ג דאיגלי מילתא לבסוף דמת המרשה קודם שהגיע הפקדון ליד המורשה אין יכולין לתבוע מן הנפקד כלום שהרי ברשות ב"ד נתנם והשתא משמע ליה דרב אזיל בתר אומדנא מדקאמר הרי היא כמתנת ש"מ דאי לא אזיל הל"ל הרי היא כמתנת בריא לבד אע"ג דכתוב בשטר כדקליר ורמי על ערסיה היינו משום דהכי הוה מעשה ולאו משום דליבעי הנותן שתהא מתנת ש"מ ומדקאמר הרי היא כמתנת ש"מ אלמא אזיל בתר אומדנא ואע"ג דשמואל נמי אזיל בתר אומדנא לאו לאפוקי מדשמואל אתי דהא בסמוך פסק שמואל כרבי אלעזר ב"ע ועי"ל דפריך מהא דרב אית ליה אומדנא אפילו להוציא ממון אע"ג דשמואל לית ליה כההי גוונא אע"ג דגבי סודא שמטינן להו איפכא (לקמן נד:) דשמואל אית ליה סודא ולרב חלוקה ולא סודא מליטו למימר כמו שמפר"ת דסודא לאו אומדנא הוא כמו שפירש בקונטרס אלא יתנו ב"ד למי שירצו*:

אמר

ועוד נראה דכשכתב השטר בלשון מתנה ולא בלשון צוואה חשיב מסירת השטר כקנין וצריך ייפוי כח לשמואל לכתוב אף כתבו וחתמו מדפריך התם רבא לרב נחמן גבי מתנת שכיב מרע ממתני' דשייר קרקע כל שהוא כו' ומשני כגון שקנו מידו אי דקנו מיניה אימא סיפא ולמאי לא מוקי רישא וסיפא דלא קני אלא שמסר השטר דבמקצת קני דהוי כמתנת בריא וכי לא שייר לא קני אלא ודאי המסירה הוי כקנין ורבא דפריך הוי מוקמי מתני' בלשון צוואה וכן הא דמשמע ביש נוחלין דלא צריך לכתוב אף כתבו וחתמו אלא כשלא בא השטר לידו מחיים היינו בשטר שכתוב בלשון צוואה [ועיין בהרא"ש שם במי שמת סי' לא ס"י]

ועוד יש לומר שהתנמוד נראה לו לדמות אומדנא דרב לאומדנא דרי' אלעזר בן עזריה ת"י

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מתנת ש"מ וכו' אלא דניחא ליה למיפרך דשמואל אדשמואל. עי' יבמות דף כז ע"ב תוס' ד"ה ורב וחולין דף קטז ע"ב תוס' ד"ה ומי אמר ודף קכא ע"ב תוס' ד"ה ומי אמר ויומא דף לד ע"ב תוס' ד"ה סנ"מ:

תוספות רי"ד

מחסיא אמרי טרפי ממשעבדי יסבין תנן לשון ב"ח והל' לא טרפי ממשעבדי דירתון תנן: מטלטלין ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו · פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והל' בלא שבועה · פי' המורה המיחד מטלטלי לכתובת אשתו ומת והן בעין והיא נפרעת מהן נוטלן בלא שבועה דטעמא מאי אמרי רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דחיישינן לצררי הכא כיון ייחד לה מקום לגבות הימנו לא פרע לה ממקום אחר כלומר היינו צררי דאתפסה. ואינו נ"ל דכי היכי דאמרי' לקמן ייחד לה קרקע בד' מצרנאה אמאי לא אמרינן נמי ייחד לה מטלטלי ורב משה גאון ור"ח ז"ל פירשו מטלטלי דכתיבי בכתובתה בין דהנעל' ליה בין דכתב לה איהו וליתנהו בעינייהו עכשיו כגון דחליפינון וידוע מילתא דהני מטלטל' מחמת מטלטלי קמאי ניניהו · הלכך גביא להו בלא שבועה וזה הפתרון נ"ל. ייחד לה שדה בד' מצרנאה בלא שבועה וחד מצרא פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והל' בלא שבועה. פי' ייחד לה קרקע וכתב לה ד' מצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי בכתובתה ומת נפרעת ממנו בלא שבועה היכא דלא אתפסה צררי אחריני. אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי בי'. פי' כשבאים עדים לכותבה א"צ לראות אם בלב שלם ובנפש חפיצה רוצה שיכתבו לו שהרי קנו מידו בקנין וסתם קנין לכתיבה עומד ולא חיישינן דלמא הדר דאפי' אי הדר בי' תו לא חיישינן ליה. לא קנו מיני' פומפדיתאי אמרי לא צריך לאמלוכי בי' בני מתא מחסיא אמרי צריך לאמלוכי ביה. פי' המורה דהיא מתנת קרקע. משמע מפירושו דמ"ה צריך לאמלוכי ביה דכל כמה דלא מטא שטרא לידי' דמקבל מצינן ביה למיהדר אבל באודיתא אמרינן דצ"ל כתובו ומפיו אמר לעדים כתובו וקיבל עליו שתהא מלוה בשטר תו לא צריך לאמלוכי בי' אלא כתבו שטרא ויהיבי ליה למלוה משום דבשעת הלואה אישתעבדו נכסיו וכיון דקיבל עליו [לעשות] מלוה בשטר תו לא צריך לאמלוכי בית וכ"כ גם רבינו יוסף הלוי ז"ל ואינו נ"ל לחלק בין שטר אודיתא לשטר מתנה אע"פ שהמעות בידו כיון שבשעת ההלואה לא קבלה ע"ד מלוה בשטר אלא הוא רוצה עכשיו לעשותה מלוה בשטר [כל זמן] שלא הגיע השטר ליד המלוה יכול לחזור בו אע"פ שאמר כתובו וצריך לאמלוכי ביה דבאודיתא נמי פליגי ולא קשה כאי דאמרי' בפ' חזה"ה ובפ' דיני ממונות בתרא הודאה בפני שנים וצ"ל כתובו דמשמע מכי אמר כתובו די לנו ולא צריך לאמלוכי בי' א) והאי דנקים צ"ל

א) אולי דצ"ל וי"ל דכה"ג נמי דצריך לאמלוכי ביה והאי דנקיט וכו'.

אלא תרוייהו *אזלי בתר אומדנא מאן דאמר הלכה שפיר מאן דאמר אין הלכה הכא נמי אומדן דעתא הוא משום איקרובי דעתא הוא והא איקרבא ליה דעתא יתיב רב חנינא(א) קמיה דרבי ינאי וקאמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר ליה *פוק קרי קראך לברא אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו הלכה כרבי אלעזר בן עזריה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ורב נחמן דידיה אמר אין הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ונהרדעי משמיה דרב נחמן אמרי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה ואע"ג דלט רב נחמן ואמר כל דיינא דדאין כרבי אלעזר בן עזריה הכי והכי תיהוי אפילו הכי הלכה כרבי אלעזר בן עזריה [ג]והלכה למעשה כרבי אלעזר בן עזריה: בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה תא שמע דתני רב יוסף שלא כתב לה אלא על חיבת לילה הראשון אי אמרת בשלמא חיבת חופה קונה היינו דאמר לילה הראשון אלא אי אמרת חיבת ביאה קונה ביאה בלילה הראשון איתא מכאן ואילך ליתא ואלא מאי חופה חופה בלילה איתא ביממא ליתא ולטעמיך ביאה בלילה איתא ביממא ליתא הא *אמר רבא [ד]אם היה בבית אפל מותר הא לא קשיא אורח ארעא קא משמע לן דביאה בלילה אלא חופה קשיא חופה נמי לא קשיא כיון דסתם חופה לביאה קיימא אורח ארעא קא משמע לן דבלילה בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נידה מהו אם תימצי לומר [ה]חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה [ו]אבל חופה דלא חזיא לביאה לא או דלמא לא שנא תיקו: רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה וכו': וסבר רבי יהודה דכותבין שובר והתנן *מי שפרע מקצת חובו רבי יהודה אומר [ז]יחליף רבי יוסי אומר [ח]יכתוב לו *שובר אמר רבי ירמיה כששוברתה מתוכה אביי אמר אפילו תימא בשאין שוברתה מתוכה בשלמא התם ודאי פרעיה דלמא מירכס תברתא ומפיק ליה לשטרא והדר גבי זימנא אחרינא הכא ודאי יהב לה מילתא בעלמא היא דאמרה ליה אי נטריה נטריה אי לא נטריה איהו הוא דאפסיד אנפשיה בשלמא אביי לא אמר כרבי ירמיה לא קתני שוברתה מתוכה אלא ר' ירמיה מ"ט לא אמר כאביי גזירה שובר דהכא אטו שובר דעלמא טעמא דכתבה ליה אבל על פה לא אמאי דבר שבממון הוא ושמעינן ליה לר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים דתניא *האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בטל דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [ט]בדבר שבממון תנאו קיים קסבר רבי יהודה [י]כתובה דרבנן *[כ]וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה הרי פירות דרבנן ולא עבדו להו רבנן חיזוק דתנן *רבי יהודה אומר [ל]לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירות פירותיהן עד עולם וקיימא

רש"י

אלא תרוייהו · רב ורבי נתן: משום רבינו · רב: והלכה למעשה כו' · הש"ס קא פסיק שכך נשאו ונתנו וגמרו בני הישיבה: מהו · לרבי אלעזר בן עזריה: ופירסה נדה · ופירש ממנה ומת: יחליף · יכתוב שטר אחר כדי חוב הנשאר ויקרע הראשון ולא יכתוב שובר להרע כח הלוה שילטרך לשמור שוברו מן העכברים: רבי יוסי אומר יכתוב שובר · ולא יחליף להרע כח המלוה למחול שעבודו מזמן ראשון: כששוברתה בתוכה · בתוך הכתובה עצמה יכתוב השובר והיא אמרה בפנינו התקבלתי חציה: דטעמא מאי אמר רבי יהודה אין כותבין שובר משום דלא ילטרך לוה לשומרו מן העכברים דאי מרקב הדר האי וגבי שטריה כוליה הכא ליכא למיחש להכי: אפי' תימא כו' · דבהאי שובר לא חיש רבי יהודה לעכברים כי התם דאילו התם מיפרע פרעיה דלמא כו': הכא ודאי יהב לה · בתמיה: אבל על פה · דהוה ליה תנאה בעלמא לא הוי תנאה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא: בדבר שבממון · שאר וכסות: והרי פירות · דנכסי מלוג: דרבנן · האי דבעל אוכלן תקנתא דרבנן היא ולא עבוד רבנן חיזוק שיהא תנאו בטל אם התנה למחול אכילתו: פירי פירות · אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אוכל הוא פירי פירות מוכר פירות ולוקח קרקע שיהא לה קרן והוא אוכל פירות: וקיימא

תוספות

אמר רב יצחק בר אבדימי משום רבינו · פירש בקונטרס רבינו רב וקשה דא"כ תקשי מהכא תסתייס דרב הוא דאמר כר"א בן עזריה לכך נראה דרבינו היינו רבי ורב יצחק בר אבדימי דהכא הוא רב יצחק בר אבדימי הקדמון שהיה תלמידו של רבי כדאמרינן בפרק כירה (שבת דף מג:) אמר רב יצחק בר אבדימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ והוא היה רבו של רב דאתנייה לרב כחל בפרק כל הבשר (חולין דף קי. ושם) ומדות בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פט. ושם): רבי יוסי אומר יכתוב שובר · פירש הקונטרס משום דלא מרעינן כח המלוה לגבות מזמן שני ולא פירש לפי המסקנא דגט פשוט (שם דף קעא.) דקאמר התם דטעמא דרבי יוסי כדי שיסוף לפורעו: כששוברתה מתוכה · וא"ת ולרבי יוחנן דאמר *הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מה תועלת יש במה שנכתב השובר בתוך הכתובה היא תטמין הכתובה ומפקא עידי היטומא וגביא מאתים וי"ל כגון שהביאה עמה גדוליא והיא כתובה בכתובה דאז לא תטמין הכתובה דא"כ היתה מפסדת יותר ועוד י"ל דבמקום שכותבין כתובה או אפילו במקום שאין כותבין ויש עדים שכתב לה אינה יכולה לגבות כלום אפילו מודה שלא פרע לה עד שתביא כתובה כיון דסבר דאין כותבין שובר הואיל ויכול לבא לידי הפסד אם יפסיד שוברו וכ"ת היא תשרוף הכתובה בפני עדים דא"כ אותן עדים ידעו מה היה כתוב בה דאל"כ היאך יעידו שנשרפה כתובתה מה יודעין אם כתובתה היתה אם לא ראו מה היה כתוב בה: טעמא דכתבה ליה הא על פה לא · וליכא למימר מאי כותבת אומרת כדאמר בסמוך מאי כותב אומר דע"כ דווקא כותבת נקט דהא פליג ארבי יוסי דאמר רשאי בברייתא דלקמן: הרי זו מקודשת ותנאו בטל · ע"כ בדכפליה לתנאיה איירי דאמר לה אם אין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי את מקודשת ואם לאו לא תהי מקודשת מדקאמר לקמן דטעמא דר' מאיר דתנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ואי לא כפיל לתנאה תיפוק ליה דתנאו בטל לרבי מאיר משום דבעי תנאי כפול כדאמר בהאומר (קדושין דף סא. ושם) *ותימה אם כן אמאי היא מקודשת הרי התנה בפירוש שאם יהא לה עליו שאר כסות ועונה שאינה מקודשת ואין לומר דלכך מקודשת לפי שמקדשה ע"מ שתמחול לו והרי מחלה אלא דאין מחילתה מחילה דהא תניא בפרק ב' דנזיר (דף יא. ושם) הריני נזיר ע"מ שאשתה יין ואטמא למתים הרי זה נזיר ואסור

ואר"ת דהאי מפליג בדברים ואין זה תנאי כלל שיתקיים התנאי למאן דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל והוי כמו על מנת שתעלי לרקיע דבהשוכר את הפועלים. פ"י

בכולן מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה והתם לא שייך לשנויי הכי ואור"י דאי לאו דילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן ה"א דשום תנאי אינו מבטל את המעשה ואפילו לא יתקיים בסוף המעשה קיים והשתא דילפינן מהתם דמהני תנאי לבטל המעשה אמרינן דדוקא כשאינו מתנה על מה שכתוב בתורה דומיא דבני גד ובני ראובן שלא התנו על מה שכתוב בתורה וא"ת הא דתנן בפרק בתרא דמנחות (דף קט.) הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו יגלח בבית המקדש ואם גלח בבית חוניו יצא ומפרש בגמרא היינו טעמא דהאי גברא לנטורי נפשיה קא מכוין אמר אם סגי בבית חוניו טרחנא פירוש הלכך אם רצה לגלח במקדש חל עליו נזירות ואם אינו יכול או אם אינו רוצה לטרוח אדעתא דהכי לא נדר אגלויי מלתא דלא הוי נזיר והיינו פירוש יצא כלומר שלא חלה עליו הנזירות והשתא אמאי והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא דאין גילוח אלא במקדש ואר"י דלא אמרינן מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אלא היכא שמתכוין לעקור מה שכתוב בתורה אבל התם סבור הוא שיש מצוה בבית חוניו כמו בבית המקדש ואין מתכוין לעקור אית לן למילף מתנאי דבני גד ובני ראובן וא"ת כיון דשייך מתנה על מה שכתוב בתורה אפילו גבי ממון א"כ לא יוכל אדם למחול חובו לעולם על ידי תנאי שאם יאמר עשה עמי היום וחובך מחול לך יהא מתנה על מה שכתוב בתורה מיהו מלוה לא חשבינן כתובה בתורה דאפילו למאן דאמר (קדושין דף יג:) מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי היינו דוקא כגון נזקין וערכין ופדיון הבן דמסברא לא הוה מחייבינן להו אם לא שחייבתו תורה בפירוש אבל מלוה כולי עלמא מודו דלא טרפא ממשעבדי דאינה באה מכח התורה דסברא הוא שיש לו לשלם מה שלוה ממנו אבל קשה דלענין ניזקין

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ו מהל' זכיה הל' א סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' רמו סעיף א:
כג ב מיי' פ"י מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף ו:
כד ג מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה י סמג לאוין קיו טוש"ע א"ח סי' רמ סעיף יא:
כה ד ה מיי' פ"י מהל' אישות הל' ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סא סעי' א:
כו ו ז מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הל' טו סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' נד סעי' א:
[ב"מ יז.]
כז ח מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה ט ופ' יב הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה וסי' סט סעי' ו:
כח ט מיי' פ"י שם הל' ז ופי"א הלכה יד ופי"ב הלכה ג:
כט י מיי' פי"ב שם הלכה ג:
ל כ מיי' פכ"ג שם הל' ד סמג שם טוש"ע שם סימן צב סעי' ס:

מסורת הש"ס

[ברכות ל: יבמות מ.]
והמן סג: שבת סו. נדה יז.
ב"ב קעד: [גטין סו: וש"נ]
ש נא. נד. קדושין יט: ב"ב קכו:
[יבמות לט: וש"נ]
לקמן פג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי. נ"ב גבי איתא ס"פ תפלת השחר דף ל ע"ב:

תוספות רי"ד

צריך לומר כתובו משום דבקנין ובהודה בפני ג' אין צ"ל כתובו אבל מיהו ה"הנמי דצריך לאמלוכי בי' כדאמרינן הכא: ראב"ע [וכו']. אמר ר"נ א"ש הל' כראב"ע ואע"ג דר"נ לייט דאמר כל דיין דדאין כראב"ע כו': בעי רבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה · בעי ר"א נכנסה לחופה ופרסה נדה מהו כי אמרינן חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אבל חופה דלא חזיא לביאה לא א"ד ל"ש תיקו ומספיקא אינה קונה:

מתני' ר"י אומר אם רוצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך נ' וכו' ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה בעילת זנות קסבר ר"י דבהדיא אסור לפחות לבתולה ממאתים כדי שלא יעבור על התנאי ב"ד אבל בענין זה ע"י תרבולה מותר שכותב לה מאתים זוז והיא כותבת לו שובר שהתקבלה מנה ור"מ סבר אפי' ע"י תחבולה אסור לפחות:

וקיימא לן *מאי כותב אומר אמר אביי לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות *מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק מילתא דלא שכיחא לא עבדו בה רבנן חיזוק הרי חמרים דשכיחי ולא עבדו לה רבנן חיזוק דתנן *החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אין נאמנים רבי יהודה אומר נאמנים אמר אביי ודאי דדבריהם עבדו רבנן חיזוק ספק דדבריהם לא עבדו רבנן חיזוק רבא אמר *בדמאי הקילו: ר' מאיר אומר כל הפוחת וכו': כל הפוחת **אפי' בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכא דעתה והויא לה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים קסבר ר' מאיר *כתובה דאורייתא: תניא רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות רבי יוסי אומר רשאי רבי יהודה אומר רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי ממך חמשים זוז וסבר רבי יוסי רשאי ורמינהי אין עושין כתובת אשה מטלטלין מפני תיקון העולם אמר רבי יוסי וכי מה תיקון העולם יש בזו והלא אין קצובין ופוחתין תנא קמא נמי אין עושין קאמר אלא לאו הכי קאמר במה דברים אמורים בשלא קבל עליו אחריות אבל קבל עליו אחריות עושין ואתא רבי יוסי למימר כי קיבל עליו אחריות אמאי עושין והלא אין קצובין ופוחתין השתא ומה התם דדלמא פחתי חייש רבי יוסי הכא דודאי קא פחתה לא כל שכן הכי השתא התם לא ידעה דתחיל הכא ידעה וקא מחלה אחתיה דרמי בר חמא הות נסיבא לרב אויא

אירכס

וקיימא לן · בהכותב: מאי כותב אומר · אלמא תנאיה תנאה: והרי חמרים · גבי דמאי דרבנן הוא ולא עבדו בהו חיזוק למיחש לגומלין לרבי יהודה: שלי חדש · והישן טוב ממנו שהחדש עדיין אינו יבש כל צרכו והכי נמי אמרינן באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש כו' ויש מפרשים משום עומר ולאו מילתא היא דא"כ דמתרץ בדמאי הקילו התינח דמאי (א) חדש מאי איכא למימר ועוד לא מליט שנחשדו עמי הארץ על איסור חדש ולא נקט לה אלא משום אין נאמנים דדמאי ורבותא אשמועינן דאע"ג דמשבח לה לדחבריה נמי במילי אחרנייתא אינו נאמן על הדמאי דחיישינן לגומלין: בדמאי הקילו · משאר ספק דדבריהם ואפילו ספק ליתיה דרוב עמי הארץ מעשרין הן: כל הפוחת אפילו בתנאה · מדלא תנא כל בתולה (ב) שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמועינן שאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפילו הכי כיון דמעיקרא אתני קרי לה בעילת זנות משום דמשעת ביאה לא הוה סמכא דעתה אכתובה: אלמא קסבר תנאו בטל · דבלאו הכי (ג) לאו רבותא היא דנקט כל הפוחת: והא שמעינן ליה · לעיל: ר' יוסי אומר רשאי · ואפילו על פה נמי תנאו קיים ואתא ר' יהודה למימר נמי רשאי כר' יוסי מיהו על פה תנאו בטל כדאמרינן לעיל חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה אבל בא למחול תכתוב שובר: אין עושין כתובה מטלטלין · אין מייחדין מטלטלין לכתובה: מפני תיקון העולם · שמא יאבדו או יפחתו דמיהן: אין קצובין · אין דמיהן קצובין עולמית דמוקרי ומוזלי הלכך פעמים שפוחתין מכדי מה ששמאום: אין עושין קאמר · ופחיתה נמי בכלל תיקון העולם היא: שלא קבל עליו אחריות · הבעל אם יאבדו ופריש ליה תנא דלא חייש לזולא אלא לאונסא וקאמר ליה רבי יוסי וכי קביל עליו אחריות נמי מה נתקן העולם בכך והלא אף כשהן קיימין אין קצובין ופוחתין:

אירכס

*נזקין (וערכין) נימא שלא יוכל למחול דמתנה הוא על מה שכתוב בתורה וכי תימא ה"נ והתנן בהחובל (ב"ק דף צב.) קרע את כסותי ושבר כדי על מנת לפטור פטור *ותירץ ה"ר אלחנן דהתם נמי אם היה אומר קרע ושבר ע"מ שאין לי עליך דין נזק הוי חשיב מתנה על מה שכתוב בתורה אבל למחול יכול וכן הכא גבי שאר כסות ועונה דוקא כשאמר על מנת שאין ליך עלי דין שאר כסות ועונה הוי מתנה על מה שכתוב בתורה אבל ע"מ שתפטרי אותי משאר כו' פטור וכן על מנת שאין לך עלי אונאה על מנת שאין לך עלי דין אונאה וכן על מנת שלא תשמיטנו שביעית וצ"ל דנזקין לא דמו לקדושין דהכא היינו טעמא דאין קדושין לחצאין דאין לך קדושין שאין לה עליו שאר כסות ועונה וכן גבי נזיר *אין נזיר לחצאין אבל גבי נזקין לא שייך למימר הכי וא"ת א"כ היכי מדמה בפרק המגרש (גיטין פד.) הרי את מגורשת ע"מ שתאכלי בשר חזיר למתנה על מה שכתוב בתורה והא בתנאי זה לא הוי גרושין לחצאין וי"ל דגבי ממון דניתן למחילה דוקא אמרינן טעמא משום דלחצאין אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא והא דתנן ביש נוחלין (ב"ב דף קל.) האומר פלוני יירש במקום שיש בת בתי תירש במקום שיש בן לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה התם היינו טעמא דאין יכול לומר פלוני יירש והוא אינו יורש אבל במתנה יכול ליתן והא דמפרש התם בגמרא (דף קכו:) הכא מי מחל לרווחא דמלתא נקט וא"ת והא דתנן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צד. ושם) מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה ופריך בגמרא והא מתנה על מה שכתוב בתורה הוא כו' ומסיק אפילו תימא רבי מאיר שאני הכא דמעיקרא לא שיעבד נפשיה ומאי שנא והא הכא נמי לא קידשה על מנת כן ולא שיעבד נפשיה וי"ל דשאני התם כיון דריבתה תורה שומרים הרבה שומר חנם והשואל נושא שכר כו' יכול נמי כל אחד להיות לפי תנאו א"נ שאני התם דחייבתו תורה שומר שכר על שלוקח שכר ושואל לפי שכל הנאה שלו ומשעבדים עצמם לכל הכתוב בפרשה הלכך במקום שאין משעבדים עצמם פטורים ובקונטרס פירש שם דהכא מקודשת משום דכי יהיב לה קדושיה אקדשה ותנאה דבתר הכי לאו כלום הוא שכבר היא אשתו אבל שומר חנם מתנה קודם שמשך ואין כרחה דהא כל תנאי לרבי מאיר תנאי קודם למעשה הוא: כל הפוחת אפילו בתנאה · פירשתי לעיל (דף נו.): ושמעינן ליה לרבי מאיר דאמר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים · פירש בקונטרס דשמעינן ליה בברייתא דלעיל וא"ת מנא ליה למידק הא בדרבנן תנאו קיים דלמא כל שכן דבדרבנן דעבוד חיזוק טפי ותנאו בטל כמו לרבי יהודה וי"ל דדייק מדלא קתני לעיל על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה וכתובה כיון דאיכא מ"ד דלא עשו חכמים חיזוק לדבריהם אפילו בשל תורה אע"ג דרבי יהודה מודה בכתובה מ"מ הוה ליה לשנות כי היכי דקתני עונה אע"ג דמודה בה רבי יהודה: הא בדרבנן תנאו קיים · תימה הא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק הזהב (ב"מ דף נה:) דהאוכל תרומת מעשר של דמאי דמוסיף חומש דעשו חכמים חיזוק לדבריהם כשל תורה ובריש החולץ (יבמות דף לו: ושם) גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו שמעינן ליה דעשו חיזוק לדבריהם אף יותר משל תורה וי"ל דההיא דיבמות משום דקנסא הוא עשו חיזוק לדבריהם יותר וההיא דהזהב גבי תרומה וכן גבי גט דמייתי התם דאיסורא הוא התם עשו חיזוק כשל תורה והכא גבי כתובה שאינו לא איסור ולא קנס אלא ממונא בעלמא לא עשו חיזוק כלל: קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא · אע"ג דכתובת אלמנה דרבנן מ"מ עיקר כתובה דאורייתא היא וכעין זה אמרינן בסוף הערל (יבמות דף פא. ושם) אמר ליה רבי יוחנן לר"ל מי סברת תרומה בזמן הזה דרבנן א"ל אין שאני אומר טיגול בעיגולין עולה פירוש ואי תרומה בזמן הזה דאורייתא לא היה עולה אף על גב דתרומת תאנים דרבנן כיון דעיקר תרומה מיהא דאורייתא וא"ת דתנן לקמן בהכותב (דף פג: ושם) כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך ובמותך כו' רבן שמעון בן גמליאל אומר ירשנה כו' ומסיק אליבא דרב דירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ומה צריך להאי טעמא אפילו לא עשו חיזוק לדבריהם תיפוק ליה משום דעיקר ירושה דאורייתא וי"ל דלא דמיא ירושת הבעל לשאר ירושות שבאות מחמת קורבה: אין עושין כתובת אשה מטלטלין · והא דאמרינן בפ"ק (לעיל דף ז.) אמר להו אתפסוה מטלטלי כשקבל עליו אחריות אם יאבדו או יזולו: אבל קבל עליו אחריות עושין · וליכא למיחש שמא יאמר לה טלי כתובתיך ולאי כדאמרינן בסוף האשה שנפלו (לקמן דף פב: ושם) דדוקא בדלא קיבל עליו אחריות איכא למיחש להכי הואיל ואינו יכול ליהנות מן המטלטלין לעשות בהן סחורה ולהשתכר בהן שהאשה לא תתן לו הואיל ואין אחריות עליו אבל היכא דכתב לה כל נכסי אחראין וערבאין יכול לייחד ואין לחוש שיאמר לה טלי כתובתיך ולאי כיון שיכול ליהנות מהן שלא תקפיד האשה אם יעשה בהן שום סחורה והיינו טעמא דאמר בפרק נערה (לעיל דף נא.) [דתנן כתב שוה מנה תחת מאתים זוז ולא כתב לה נכסים דאית לי אחראין משמע] שיכול לייחד שדה לכתובתה בלא שום אחריות דכיון שיש לו הנאת אכילת פירות ודאי לא יאמר לה:

שתים

עין משפט
נר מצוה

[נזקין ופדיון הבן נימא כו' כצ"ל מהרש"א]

אבל קשה דגבי כתובה משמע שאינה יכולה למחול כלל לרבי יהודה בעל פה אלא דוקא בכותבת לו התקבלתי ושמא בכתובה דרבנן עשו חיזוק טפי לר' יהודה מלר' מאיר דאמר דאורייתא ואין יכולה למחול אלא בכתיבה. ת"י

לא א מיי' פי"ב מהלכ' אישות הלכה ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ט וסי' סט סעיף ו:

לב ב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן סו סעיף ב:

[ואתיא כרבי שמעון דאמר דאינו נזיר עד שיזור מכולן. ת"י]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שלי חדש וכו' חדש מאי איכא למימר. נ"ב עיין ברטנורה שמתרץ זה: (ב) ד"ה כל הפוחת וכו' שאין לה. נ"ב זהו כפר"י ולא כפריב"ן לעיל בתוס' דף נא בד"ה מני: (ג) ד"ה אלמא וכו' לאו רבותא. נ"ב זהו נוסחא אחרת מפי' הקונטרס וגם פי' זה ע"ד שיטת פר"י ולא כפריב"ן:

מסורת הש"ס

[דף סג.]

[לקמן פג.]

[עירובין סג: וש"נ]

כד. דמאי פ"ד מ"ג

[לעיל כד. וש"נ]

[ועי' תוס' ב"ק סט. ד"ה טעמא וכו' פירוש בסוגיא דהכא]

[לעיל ו.]

אירכס כתובתה אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו הכי אמר רב יהודה אמר שמואל זו *דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים משהא אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה אמר ליה אביי והא אמר *רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו אי הכי [א]זיל כתוב לה כי אתא רב דימי אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת בתחלה אבל בסוף לדברי הכל אינה מוחלת ורבי יוחנן אמר בין בזו ובין בזו מחלוקת אמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דר' יוחנן דאנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן אהדדי מאי בתחלה דקאמר רבי יהושע בן לוי תחלת חופה ומאי סוף סוף ביאה וכי קאמינא אנא בין בזו ובין בזו מחלוקת תחלת חופה וסוף חופה דהיא תחילת ביאה כי אתא רבין אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מחלוקת לבסוף אבל בתחלה דברי הכל מוחלת ורבי יוחנן אמר בין בזו ובין בזו מחלוקת אמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן דאנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן אהדדי מאי לבסוף דאמר רבי יהושע בן לוי סוף חופה ומאי תחלה תחלת חופה וכי קאמינא אנא בין בזו בין בזו מחלוקת תחלת ביאה וסוף ביאה אמר רב פפא אי לאו דאמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן דאנא ורבי יהושע בן לוי לא פלגינן אהדדי הוה אמינא רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי פליגי רב דימי ורבין לא פליגי מאי סוף דקאמר רבין סוף חופה ומאי תחלה דקאמר רב דימי תחלת ביאה מאי קמ"ל הא קמ"ל דפליגי תרי אמוראי אטעמא דנפשייהו ולא פליגי תרי אמוראי אליבא דחד אמורא:

מתני' *[ב]נותנין לבתולה שנים עשר חודש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה [ג]וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו [ד]ולאלמנה שלשים יום *[ה]הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה רבי עקיבא אומר [ה] מחצה חולין ומחצה תרומה [ו]היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם *ואפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד בפני היבם או כולן בפני היבם חסר יום אחד בפני הבעל אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה בית דין של אחריהן אמרו אין

רש"י

אירכס כתובתה · שטר כתובתה: זו דברי ר"מ · דאמר לעיל כל הפוחת לבתולה ממאתים ואפי' בתנאה והתנאי בטל קרי לה בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה והכא נמי לר"מ הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפי' אית לה דלא מפסדא בהכי דגביא בתנאי ב"ד מיהא לא סמכא דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתיך הלכך בעילת זנות היא: אבל חכמים אומרים כו' · דלית לן למיחש משום מסמך דעתא דתיהוי בעילת זנות: בגזירותיו · בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם: אי הכי זיל כתוב לה · כתובה אחריתי והא דאמרינן לעיל (דף נו.) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואוקמינן כר"מ התם במקום שאין כותבין כתובה דכולהו אתנאי קא סמכי אי נמי במקום שכותבין וגובה לר"מ מיהו בעילת זנות באיסור היא: מחלוקת · דרבי יהודה ור' יוסי דאמר ר' יהודה על פה נאו תנאה הוא ור' יוסי סבר תנאה קיים: בתחלה · מפרש לקמן תחלת מאי: דברי הכל אינה מוחלת · שכבר זכתה ואמירתה לאו כלום אלא א"כ כתבה שובר התקבלתי: תחלת חופה ומאי סוף סוף ביאה · וה"ק מתחלת חופה ועד סוף חופה פליגי בה רבי יהודה ור' יוסי אבל משבא עליה מודה ר' יוסי דאין בדבריו כלום: וכי אמינא אנא בין בזו בין בזו מחלוקת · לאו אסוף דרבי יהושע קאמינא אלא אסוף חופה דהיא קודם ביאה: אמר רב פפא אי לאו דאמר כו' · אנא לא הוה ניחא לי לפרושי מילתייהו הכי דרבי יוחנן ור' יהושע לא ליפלגו ורב דימי ורבין ניפלגו בדרבי יהושע אלא הכי הוה אמינא רבי יוחנן ור' יהושע בן לוי פליגי דההוא סוף דקאמר רבי יהושע בן לוי דברי הכל אינה מוחלת אתא רבי יוחנן למימר אף בזו מחלוקת דרב דימי ורבין לא פליגי בדרבי יהושע והכי הוה מפרישנא לדרב דימי אמר רבי יהושע מחלוקת בתחלת ביאה דהיא סוף חופה אבל בסוף ביאה דברי הכל אינה מוחלת ורבי יוחנן פליג עליה דאפילו בסוף ביאה נמי פליגי וכי אתא רבין אמר רבי יהושע בן לוי מחלוקת בסוף חופה והיא תחלת ביאה דקאמר נמי רב דימי אבל בתחלת חופה דברי הכל מוחלת אבל השתא דפריש רבי אבהו לדרב דימי דבין לרבי יוחנן ובין לרבי יהושע בן לוי פליגי רבי יוסי ורבי יהודה בתחלת חופה ובסוף חופה על כרחך פליגא דרבין אדרב דימי דהא אמר רבין בתחלת חופה ד"ה מוחלת: מאי קמ"ל · בהא דאמר אי לאו דקאמר רבי אבהו כו' האמר רבי אבהו ואיהו לא בעי לאיפלוגי עליה ולמאי הלכתא אשמועינן דאי לא אמרה רבי אבהו הוה ניחא ליה לדידיה לפרושי בענין אחר: הא קמ"ל · דהיכא דאשכחן אמוראי דפליגי אהדדי כל חד אליבא דנפשיה ותרי אמוראי אחריני דפליגי בפלוגתא דהנך אמוראי ואית לן לפרושי מילתא בתרי לישני חדא מינייהו מיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשייהו שכל אחד אומר סברא שלו כגון רבי יוחנן ורבי יהושע ואינך תרי אמוראי [אליבא דחד] לא מיפלגי אלא אמרי חדא מלתא וחדא מן לישנא מיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד כגון רב דימי ורבין ומשוית מלתא דתרי אמוראי קמאי חדא מלתא שבקינן ההיא לישנא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד ונקטינן ההיא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשייהו דכי פליגי תרי אליבא דחד מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני חד מינייהו משקר אבל כי פליגי תרי אמוראי בדין או באיסור והיתר כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא אין כאן שקר כל חד וחד סברא דידיה קאמר מר יהיב טעמא להיתרא ומר יהיב טעמא לאיסורא מר מדמי מילתא למילתא הכי ומר מדמי ליה בעניינא אחרינא °ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים הם זימנין דשייך האי טעמא וזימנין דשייך האי טעמא שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מועט:

מתני' נותנין לבתולה · זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזהירה על עסקי חופה להכין תכשיטיה: לפרנס עצמה · בתכשיטין: לפרנס עצמו · בצרכי סעודה וחופה: ולאלמנה ל' יום · שאינה טורחת כל כך בתכשיטין שכבר יש בידה: ולא נישאו · שהבעלים מעכבין ואיידי דתנא *רישא בדידהו תנא סיפא נמי בדידהו: ואוכלת בתרומה · אם כהן הוא והיא ישראלית שמשעה שקידשה אוכלת בתרומה מן התורה כדמפרש בגמרא ורבנן גזור עד השתא: נותנין לה הכל תרומה · אם ירצה וכשיגיעו ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין · לאכול בימי טומאתה: היבם אינו מאכיל בתרומה · בעודה שומרת יבם וטעמא יליף בגמרא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל · מהנך שנים עשר חדש הקבועים לה משתבעה הבעל או אפילו כולם בפני הבעל ואחד בפני היבם אע"ג דרובא בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו והוא הדין נמי אם נתחייב בחייו לא אכלה מממת דקניין הבעל פקע אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחיין: או כולן בפני היבם · בגמרא פריך עלה למאי תנא: זו משנה ראשונה · דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה: אין

תוספות

שתים ושלש שנים · אין לדקדק כאן השתא שלש מותר שתים מיבעיא דדלמא שתים ושלש ואפי' טובא כדאמרי אינשי כדמשני בפרק מפנין (שבת קכז.) ואין להאריך כאן*: ולא פליגי תרי גברי אליבא דחד גברא · וא"ת ומאי נפקא מינה דהשתא נמי פליגי ר' יוחנן ור' יהושע ב"ל אליבא דחד תנא ומה לי תרי אמוראי אליבא דחד אמורא ומה לי אליבא דחד תנא וי"ל דאי פליגי ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי אליבא דחד תנא לא חיישינן דבסברא הוא דפליגי ולא טעו בשמועתם אבל אי פליגי רבין ורב דימי בדברי רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי שזה אומר כך אמר וזה אומר כך אמ' אחד מהם טעה בשמועתו: ואין

תוספות רי"ד

אחתא דרמי בר פפא הות נסיבא ליה לרב אויא. אירכס כתובתה אתא לקמיה דר"י א"ל מאי לשהויי · א"ל הכי אמר ר"י א"ש זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים משהא אדם את אשתו ב' ג' שנים בלא כתובה. פי' זו דברי ר"מ דאמר לעיל דבפחות מר' הוי בעילת זנות וכ"ש אי לית לה כתובה לגמרי דהא הוא דאמר אסור לאדם לשהות את אשתו שעה אחת בלא כתובה ואפילו בתנאה מ"ט דלא סמכא דעתא ואע"ג דקי"ל דאי לא כתב ככתוב דמי דתנאי ב"ד כמאן דנקט שטריה בידיה הוא אפ"ה לא סמכא דעתא ומש"ה אמר ר"מ דהוי בעילת זנות אבל חכמים דלא חיישי להכי מותר להשהותה בלא כתובה. א"ל אביי והאר"נ א"ש הלכה כר"מ בגזירותיו פי' בחומרותיו בדבר שהוא מחמיר בד"ת באיסור והיתר ע"י גזירת דבריהם: א"ל א"ה זיל כתוב לה פי' כתובה אחריתי והא דתנן לעיל לא כתב לה כתובה בתולה גובה וכו' · ואוקימנא כר"מ התם במקום שאין כותבין כתובות דכלהו סמכי אתנאי ב"ד א"נ במקום שכותבין מיהו הבעילה באיסור הוא: מתני' נותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה הבעל לפרנס א"ע כשם שנותנים לאשה כך נותנים לאיש לפרנס א"ע ולאלמנה שלשים יום הגיע זמן ולא נשאו או שמתו בעליהן אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ר"מ אמר נותנים לה הכל תרומה ר"ע אומר מחצה חולין ומחצה תרומה היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ו' חדשים בפני הבעל ו' חדשים בפני היבם ואפילו כלן בפני הבעל חסר יום א' או כלן בפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה אבל ב"ד של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה · פי' נותנים לבתולה זמן מיום שתבעה הבעל לאחר שקידשה להזהירה על עסקי חופה ולזמן תכשיטיה בתכשיטין ואם הגיע זמן זה ואינה חפיצה להנשא הויא לה מורדת לפחות לה כתובתה כדאמרינן לקמן (דף ס"ד) כותבין אגרת מרד על ארוסה א' ארוסה ואחת נשואה דאלמא ארוסה נמי דין מורדת יש לה: כשם שנותנים וכו' לפרנס א"ע בצרכי חופה. ולאלמנה שאינה טורחת כ"כ בתכשיטין שכבר יש בידה הכל ל' יום: הגיע זמן ולא נישאו · פי' שהבעלים מעכבים והם בחיים אוכלות משלו ואוכלות בתרומה (א"ר חייא) [אם היא] בת ישראל נשואת לכהן שבשעה שקדשה אוכלת בתרומה מה"ת ומדרבנן הוא דגזור כדאמרינן לקמן ובהגיע הזמן ומתו בעליהן אוכלת משלו מן היורשים וגם אוכלת בתרומה וגם אם היא קטנה אוכלת בתרומה שכ"ז שנתחייב הבעל במזונותי' ואוכלת א) כגון תרומה היבם. ר"מ וכו' ור"ע אומר מחצה וכו' · כדי שתאכל בימי טומאתה · היבם אינו מאכיל בתרומה אהגיע זמן קאי שאע"פ שנתנו לו זמן לכנוס ולא כנס אינו מאכיל בתרומה כיון דלא אכלה בחיי בעלה כדמפרש טעמא לקמן מוכחן כי יקנה נפש קנין כספו והאי כסף אחיו הוא אבל משכנסה הרי היא כאשתו לכל דבר דכתיב ולקחה לו לאשה כדאמרינן ביבמות דקניא בביאה וכי היכי דקידושי ביאה מאכילין בתרומה דאיתקש הוויות להדדי. כך מאכילין ביבמה: עשתה ששה חדשים בפני הבעל מהנך י"ב חודש הקבועים לה משתבעה הבעל או אפילו כלם בפני הבעל חסר יום א' לפני היבם כיון דאכתי לא אכלה בחיי בעלה אין היבם מאכילה אבל אי עשתה כולן בפני הבעל דאכלה בחייו ה"נ היבם מאכילה דהיבם במקום בעל קיימי. או כלן בפני היבם נפרש לקמן. זו משנה ראשונה דמשהגיע

א) נ"ל ואוכלת בתרומה גם היבם מאכילה

עין משפט נר מצוה

[ועי' תוספות שבת ס: ד"ה השתא וכמה שמציין שם על הגליון]

לג א מיי' פ"י מהלכ' אישות הלכ' י ופ"ד מהל' חובל הלכה יח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף י:

לד ב מיי' פ"י מהל' אישות הלכה יז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' נו סעיף א:

לה ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעי' ב:

לו ד מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעי' א:

לז ה מיי' שם הלכ' יט טוש"ע שם סעיף ג:

לז [ה] [מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה יג]:

לח ו מיי' פ"ח מהל' תרומות הלכה ה:

מסורת הש"ס

[מפורש בב"ק סט.]

[לקמן ס: עירובין מז.]

נדרים עג:

נדרים שם לעיל נ.מה: ע:

[עי' תוס' לקמן נח. ד"ה ואפי']

[כדאיתא לעיל נ:]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הא קמ"ל וכו' ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים חיים. עירובין דף יג ע"ב:

*אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: גמ' מנא הני מילי אמר רב חסדא דאמר קרא (בראשית כד) ויאמר אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא תרי יומי משתעי איניש הכי אמרו ליה תרי יומי אמר להו לא אמרו ליה עשרה יומי אלא מאי ימים שנה דכתיב (ויקרא כה) ימים תהיה גאולתו ואימא חדש דכתיב (במדבר יא) עד חדש ימים אמרי דנין ימים סתם מימים סתם ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חדש אמר רבי זירא תנא *קטנה בין היא ובין אביה יכולין לעכב בשלמא איהי מצי מעכבא אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה סבר השתא לא ידעה למחר מימרדא ונפקא ואתיא ונפלה עילואי אמר רבי אבא בר לוי אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה פשיטא מהו דתימא ליחוש דלמא מעיילא פחדא מהשתא וחלשה קא משמע לן אמר רב הונא בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה מיתיבי בגרה הרי היא כתבועה מאי לאו כתבועה דבתולה לא כתבועה דאלמנה תא שמע *בוגרת ששהתה שנים עשר חדש רבי אליעזר אומר הואיל וחייב בעלה במזונותיה יפר אימא בוגרת וששהתה שנים עשר חדש רבי אליעזר אומר הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר תא שמע המארס את הבתולה בין שתבעה הבעל והיא מעכבת ובין שתבעה היא ובעל מעכב נותנין לה שנים עשר חדש משעת תביעה אבל לא משעת אירוסין ובגרה הרי היא כתבועה כיצד בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה שנים עשר חדש ולארוסה שלשים יום תיובתא דרב הונא תיובתא מאי ולארוסה שלשים יום אמר רב פפא הכי קאמר בוגרת שעברו עליה שנים עשר חדש בבגרות ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה: הגיע זמן ולא נישאו: *אמר עולא דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנאמר (ויקרא כב) וכהן כי יקנה נפש *קנין כספו והאי נמי קנין כספו הוא מה טעם אמרו אינה אוכלת שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותה אי הכי הגיע זמן ולא נישאו נמי התם דוכתא מייחד לה אלא מעתה לקיט כהן לישראל לא ליכול בתרומה דלמא אתו למיכל בהדיה השתא מדידהו ספו ליה מדידיה אכלי רב שמואל בר *רב יהודה אמר משום סימפון אי הכי נכנסה לחופה ולא נבעלה נמי התם מיבדק בדיק לה והדר מעייל אלא מעתה עבד כהן שלקחו מישראל לא ליכול בתרומה משום סימפון *סימפון בעבדים ליכא דאי דאבראי הא קחזי ליה ואי דגואי למלאכה קא בעי ושבסתר לא איכפת ליה *נמצא גנב או קוביוסטוס

אין האשה אוכלת כו' · טעמא מפרש בגמרא: גמ' ואמה · מאי ימים חודש ועשור עשרה ימים: יכולין לעכב · מליכנס עד שתגדל: מימרדא ונפקא · תמרוד בבעלה שלא תוכל לסבול ותצא ותבא אלי עד שתגדל ונמצאתי צריך לתכשיטין אחרים: להשיאה כשהיא קטנה · שטורח הוא לה: אבל פוסקין כו' · ודוקא בלא קידושין אבל קידושין בקטנות לא עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: נותנין לה שלשים יום כאלמנה · משעת אירוסין שכיון שבגרה היא מכינה תכשיטין קודם בגרות שאינה רוצה לשהות עוד: כתבועה · כאילו תבעה להכין עצמה לנישואין: דבתולה · שנים עשר חודש משעת אירוסין: יפר · נדריה בלא שותפות דאב שמעינן מיניה דבוגרת נמי אינו חייב במזונותיה עד ששהתה י"ב חודש: וששהתה · והכי קאמר בוגרת לסוף שלשים והנערה ששהתה שנים עשר חודש: בעל נמי יהבו ליה רבנן זימנא · כדתנן במתני' לפרנס עצמו בצרכי חופה: ולארוסה שלשים יום · ויש ארוסה שאין נותנים לה אלא שלשים יום ולקמן מפרש לה: נותנין לה שלשים יום · משעת אירוסין: שמא ימזגו לה כוס · של תרומה: בבית אביה גרסינן: דוכתא מייחד לה · מאחר שהוא זן אותה תמיד מוליכה מבית אביה ומייחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיו לחלקם לקרוביה: לקיט · שסוכרו ללקוט תבואתו: לקיט כהן · לקיט שהוא כהן ונשכר לישראל: משום סימפון · הוא דאמר ארוסה לא תאכל תרומה עד שיגיע זמן שחייב במזונותיה ולשון סימפון הוא ביטול כגון שובר המבטל שטר קרוי סימפון ומום באשה או בבהמה שמבטל המקח קרוי סימפון והכא גזור בה שמא ימצא בה מום ונמצאו קידושי טעות ובטלים ונמצא שאכלה זרה בתרומה: אי הכי נכנסה לחופה ולא נבעלה · קס"ד שעדיין אינו מכיר במומין שבה ואמאי תני מתני' אפילו למשנה אחרונה עד שתכנס לחופה וכ"ש דקשיא משהגיע זמן דמשנה ראשונה: מיבדק בדיק לה · ביד קרובותיו: סימפון בעבדים ליכא · אין מומין מבטל מקח:
קוביוסטוס

ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהם חדש · והא דכתיב ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ודרשינן בשילהי החולץ (יבמות דף מח:) ירח שלשים ימים ולא אמר התם ימים שנים עשר חודש משום דכתיב אצל ירח: אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה · משמע כיון דלא נפקא ליה מינה הוי מרידה ופוחתין מכתובתה ותימה דאטו משום דאין האב רוצה נקנוס הקטנה בכתובתה היא מה פשעה וי"ל דהוה לן למימר יגרשנה בלא כתובה שהרי כתובתה לאב: בגרה יום אחד ונתקדשה כו' · וא"ת ומתני' דקתני דמשתבעה נותנין לה י"ב חודש היכי משכחת לה כיון דאין נותנין לעולם אלא ל' יום בבגרות דמסתמא איירי בנתקדשה כשהיא נערה כמו שדרך בני אדם דאסור לקדש את בתו קטנה ואין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה וי"ל דדוקא בבגרה ואח"כ נתקדשה קאמר רב הונא דאין לה אלא ל' יום אבל נתקדשה קודם בגרות יש לה י"ב חודש משעת תביעה וטעמא דכשבגרה קודם שנתקדשה אין לה י"ב חודש דמסתמא הכינה כל תכשיטיה שאם ימצא לה בעל יהא הכל מוכן אבל נתקדשה קודם בגרות אינה מקפדת שכבר היא מקודשת: מאי לאו כתבועה דבתולה · ולא מצי לשנויי אין כתבועה דבתולה ובשקידשה ואח"כ בגרה דפשיטא ליה דאז לא הוי בגר כתבועה ור"ת מפרש דסתם האי לישנא דבגרה משמע שנתקדשה (א) בבגר ולא קודם: תיובתא דרב הונא תיובתא · תימה דהכא קאי בתיובתא ובפ' נערה המאורסה (נדרים דף עג:) אתיא סוגיא סתמא דהש"ס כוותיה דקאמר אמילתיה דרבי אליעזר [היא דבוגרת ששהתה י"ב חודש] דמייתי לעיל בוגרת בל' יום סגי אימא בוגרת וששהתה והיינו כרב הונא ונראה לפרש דה"ק בוגרת בל' יום סגי והיכי קתני במתני' בוגרת ששהתה שנים עשר חודש דמשמע דבוגרת לא סגי לה בשום ענין בלא שנים עשר חודש בל' יום סגי כגון שקידשה לאחר ששהתה י"ב חודש בבגרות ומשני תני בוגרת וששהתה והשתא קתני סתם בוגרת בהדי נערה ששהתה שנים עשר חודש ובהדי אלמנה ששהתה שלשים יום משום דיש בוגרת שדינה כנערה בשנים עשר חודש כגון בגרה יום אחד ונתקדשה ויש בוגרת שדינה כאלמנה כגון עמדה י"ב חודש בבגרותה ונתקדשה והשתא אתיא דלא כרב הונא ובפירוש דסוגיא דהתם אין להאריך כאן: לקיט כהן כו' · מעשיר לא פריך דלא שכיח שיאכל בבית ישראל וגם אין רגילין להוליך תרומה עמהם אבל לקוטות רגילין להשתכר עם ישראל ופעמים מתפרנסים משל עצמם: השתא מדידהו ספו ליה כו' · ולקיט ישראל בבית כהן לא חיישינן כלל דדוקא מלקיט כהן בבית ישראל הוא דפריך לפי שדרך האכסנאי להסקות לבני הבית כדי למצוא חן בעיניהם וכשהוא משיע להם אינו מדקדק מה הוא נותן אבל ללקיט ישראל בבית כהן כשפרנסתו עליו בשעת אכילה מדקדק היטב מה הוא נותן לו:
קוביוסטוס

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג:

מ ב מיי' פ"י מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נו סעיף ד:

מא ג מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יט ופי"א מהל' גירושין הל' א סמג עשין נ טוש"ע שם סימן לז סעיף ח:

מב ד מיי' פ"י מהל' אישות הלכה טו סמג שם טוש"ע שם סימן נו סעיף א:

מג ו מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג:

מד ז ח מיי' פט"ו מהל' מכירה הלכה יב סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכב סעיף י:

תוספות רי"ד

דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה אבל ב"ד וכו' בדמפרש טעמא לקמן משום גזירה דעולא: נותנין לבתולה י"ב חודש וכו' מנה"מ דאמר קרא תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אי נימא תרי יומא משתעי אינשי הכי דאמרי תרי יומא ואי לא עשרה יומא אלא מאי ימים שנה דכתיב ימים תהיה גאולתו ואימא ימים דחודש דכתיב עד חודש ימים דנין ימים סתם מימים סתם ואין דנין ימים סתם מימים שנאמר בהן חודש: אר"ז קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב פי' שאם נתארסה יכולים לעכב יותר מי"ב חודש שלא להשיאה לו עד שתגדיל בשלמא איהי מצי מעכבא ע"י שקטנה היא ותשמיש קשה לה ואם תנשא לו היום ולמחר כשאינה יכולה לסבול תשמיש וטורח הבית תמרוד בו עד שיגרשנה ותחזור לביתה ונמצאת צריך תכשיטין אחרים ומפני טענה זו יש בידה לעכב אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מיניה סבר השתא לא ידעא למחר מימרדא ואתיא ונפלה עלי: א"ר [אבא] בר לוי תנא אין פוסקים על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה פי' משום טעמא דאמרן אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה פשיטא מ"ד ניחוש דלמא מעיילא בלבה פחד (או חלשא) [מהשתא וחלשא] קמ"ל · פי' מעכשיו נותנין אל לבה פחד תשמיש וטורח הבית הואיל ומזכירה לה בקוטנה ואימא דאין פוסקין קמ"ל דפוסקין: ת"ר המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבע הבעל והיא מעכבת נותנים לה י"ב חודש משעת תביעה אבל לא משעת האירוסין ובגר ה"ה כתביעה כיצד בגרה יום א' ונתקדשה נותנים לה י"ב חודש · פי' כבתולה: ולארוסה ל' יום מאי ולארוסה ל' יום אמר ר"פ ה"ק (ארוסה) בוגרת שעברו עליה י"ב חודש בבגרותה ונתקדשה נותנים לה ל' יום כאלמנה · א) פי' אפי' לא בגרה אלא יום א' נותנים לה ל' יום כאלמנה וא"צ להמתין עד י"ב חודש לפרנסה שמאחר שבגרה אין רצויה לשהות עוד ומשעה שיקריב זמנה לעמוד על פרקה זמנה תכשיטיה · לפיכך נותנים לה ל' יום שהוא זמן מועט כדי לתקן שאר דברים קטנים: הגיע זמן ולא נישאו וכו' אמר עולא ארוסה בת ישראל ד"ת אוכלת בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וכו' מ"ט אמרו אינה אוכלת גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית חמי' ותשקה לאחי' ולאחיותי' עי' פתרון זה בשמעתא קמייתא דקידושין א"ח אפילו הגיע זמן ולא נישאו נמי
ז) הג' נ"ל פי' ודלא כרב הונא דאמר דאפילו לא עברו וכו'

מסורת הש"ס

[לעיל מח. קדושין י:]

[תוספתא פ"ה]

נדרים עג:

קדושין ה.

[יבמות סח.]

[מלת רב נראה מיותר וע"ל רש"י ריש נח. ד"ה אלא לרב שמואל בר יהודה וכו']

[קדושין יא. ע"ש ב"ב צב: ועי' תוס' גיטין פו. ד"ה עד]

[תוספתא דב"ב פ"ד]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי לאו וכו' שנתקדשה בבגר. נ"ב וכן מוכח ממאי דפריך בסמוך מהך דתנית בוגרת ששהתה י"ב חודש ר"א אומר יפר כו' דקשה נמי דלמא איירי כשנתקדשה קודם שנתבגר:

[פי' בכורות ה. איתא בנוסחא אחרת ועי' רש"י בחולין כז: ד"ה ושד שאלון]

מה א מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה יג ·

ב"ב מב: [ושין יח.

[הא דמיישינןהכא לסימפון במסר היינו כרב דאמר לעיל מסירתה לכל חוץ מתרומה . גי' ת"י]

[ועי' בתוס' דלעיל מח: שאלה ד"ה רב אסי]

[תוספתא רפ"ה]

[יבמות סו:]

[פירובין ש. וב"נ]

ויקרא כב

*קוביוסטוס הגיעו מאי איכא לסטים מזוין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו מכדי בין למר ובין למר לא אכלה מאי בינייהו איכא בינייהו קבל *מסר והלך: רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה וכו': אמר אביי מחלוקת בבת כהן לכהן אבל בבת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה ואמר אביי מחלוקת בארוסה אבל בנשואה דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה תניא נמי הכי *רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה ר"ע אומר °מחצה חולין ומחצה תרומה במה דברים אמורים בבת כהן לכהן אבל בת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה במה דברים אמורים בארוסה אבל בנשואה דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה רבי יהודה בן בתירא אומר נותנין לה שתי ידות של תרומה ואחת של חולין רבי יהודה אומר נותן לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמים חולין רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שהוזכרה תרומה נותנין לה כפלים בחולין מאי בינייהו איכא בינייהו טירחא: היבם אינו מאכיל בתרומה: מאי טעמא *°קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל: השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מיבעיא *זו ואין צריך לומר זו קתני: זו משנה ראשונה כו': מאי טעמא אמר עולא ואיתימא רב שמואל בר יהודה משום סימפון בשלמא לעולא קמייתא שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ובתרייתא משום סימפון אלא

קוביוסטוס · גונב נפשות: הגיעו · ללוקח ואין המקח בטל ובריית' היא בב"ב בהמוכר פירות המוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו שסתמן גנבים הן: לסטים מזוין · אין דרכו בכך: מוכתב למלכות · חטא למלכות עד שלוה לגזור עליו שיהרגוהו כל מוצאו: קלא אית להו · וסבר וקיבל: תורה אור קבל מסר והלך · קיבל עליו בעל את המומין לסימפון ליכא למיחש לשמא תשקה לאחיה ולאחותה איכא למיחש: מסר · האב לשלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל ליכא למיחש שמא תשקה לאחיה ולאחותה דהא ליתנהו גבה *ואיכא למיחש לסימפון: בת כהן בקיאה היא בשמירת תרומה ולמוכרה בימי טומאתה: בת ישראל אינה בקיאה בכך: בארוסה · ובת כהן דהואיל והיא בבית אביה טרח אביה למכור תרומה בחולין לימי טומאתה לפי שהוא רגיל בכך: אבל בנשואה · שנותן לה בעלה מזונות בביתה כגון משרה אשתו על ידי שליש דתנן במתניתין (לקמן דף סד:): מחצה חולין · לפי שכל כבודה בת מלך פנימה ואביה ואחיה אינן אצלה שיתעסקו בצרכיה: רבי יהודה אומר נותנין לה הכל תרומה כו' · בין רבי יהודה לרבי טרפון איכא דאילו ר' טרפון סבר נותנין לה תרומה כדי מזונותיה ואע"פ שהיא צריכה לחולין וצא למכור תרומה אין דמי תרומה מגיעין ליקח בהן חולין שהרי יקרים הם מן התרומה שהכל קופצים עליהן ולרבי יהודה נותנין לה תרומה כשיעור שאם באת ליקח מחצה חולין לא תפחות מן דמי מחצית חולין אבל טורח מכירה מוטל עליה למכור לתתה תחת חולין: נותנין לה תרומה כפלים בחולין · קסבר לא מטרחינן לה למוכרה בשוייה אלא נותן לה תרומה הרבה כדי שתתננה בזול ותמצא לוקחין הרבה: איכא בינייהו טירחא · בין רבי יהודה לרבן שמעון: והאי קנין אחיו הוא · וכי מיית ליה פקע ליה קניינו אבל כנסה הרי היא אשתו לכל דבר והכתוב קראה אשתו דכתיב (דברים כה) ולקחה לו לאשה דקנייה בביאה וכי היכי דקידושי ביאה מאכילין בארוסה דאיתקוש הוויות להדדי כך מאכילין ביבמה: השתא בפני הבעל · חוץ מיום אחד אמרת לא אכלה כולם בפני היבם דעל ידו אין לה לאכול דלאו קניינו היא מיבעיא ליה למימר דלא אכלה: קמייתא · משנה ראשונה שאוסרת משעת אירוסין שהתורה התירתה והם גזרו עד שיגיע זמן לא גזור מפני סימפון אלא שמא תשקה הלכך משנתחייב לזונה דמייחד לה דוכתא וליכא למיחש לשמא תשקה שריוה: ובתרייתא · משנה אחרונה שחזרו וגזרו עד שתכנס לחופה חשו לסימפון: אלא

קוביוסטוס · פירש בקונטרס גונב נפשות ולא משמע הכי בפרק קמא דבכורות (דף ה. ושם) *דקא אמר ליה קיסר לרבן גמליאל משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה והתם אממון קאי דאשאילה ראשונה דבכללן של לויים אתה מונה כו' כבר השיבו ועוד דהגיעו מפרש בקונטרס דרובם הכי איתנהו ואין נראה שיהיו רוב העבדים גונבי נפשות ונראה כפירוש רבינו חננאל דמפרש קוביוסטוס משחק בקוביא והא דאמרי' (חולין דף נא:) ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר ליה יעקב וכי גנב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר לפירוש הקונטרס אתי שפיר ולפירוש רבינו חננאל נמי י"ל שדרך משחקין בקוביא שעושין בהן ודרכן להטמין מבני אדם: הנהו קלא אית להו · פירש בקונטרס וסבר וקביל וקשה לר"ת דבריש המוכר פירות (ב"ב דף נב: ושם) אמר בהדיא ליסטים מזוין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך ועוד אמרינן בפרק האומנין (ב"מ דף פ. ושם) שפחה זו שוטה היא נכפית היא כו' הרי זה מקח טעות אם כן בהנך מומי ניחוש לסימפון ומפר"ת קלא אית להו ולא שכיחי ולא חיישינן בהו לסימפון כיון דלא שכיחי והנהו נמי דפרק האומנין לא שכיחי והא דאמרינן בפרק המגרש (גיטין דף פו. ושם) דאתקין רב יהודה בשטרא דעבדי עבדא דנן מולדק לעבדות ופטיר ועטיר מן ערורי מלכא ומלכתא לא משום שהיה צריך להתנות כדפי' דבסתמא נמי הוי מקח טעות אלא משום שופרא דשטרא ורבינו אליהו היה מקיים פירוש הקונטרס דהיכא דקיבל המוכר מעות אמרי' מדלא בדק הלוקח קודם נתינת מעות הני מומין דאית להו קלא א"כ סבר וקיבל והא דאומר לו הרי שלך לפניך מיירי קודם שנתן הלוקח מעות וקצת משמע כן בפרק המוכר פירות (ב"ב דף נב:) דפריך [שם הגיעו לאו משום דרובא הכי איתנהו וש"מ דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דלמא] המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא מיירי שהלוקח מוחזק: *ואפילו כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד אינה אוכלת · פירש בקונטרס דהוא הדין אפילו כולם בפני הבעל לא אכלה משמע דקנין כספו פקע ליה אלא דאי כולן בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו ולר"ת נראה דהך דרשא דדרים בגמרא קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא אסמכתא בעלמא הוא דמדאורייתא מיכל אכלה ולפי משנה ראשונה היכא דאכלה בחיי הבעל אוכלת נמי בזיקת היבם מדקתני ואפי' כולם בפני הבעל חוץ מיום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלת ועוד דתנן בפרקין בסדר משנת ירושלמית הגיע זמן ולא נשאו או שמתו בעליהן אוכלות משלו ואוכלות בתרומה משמע כשמתו בעליהן שהיבם מאכילן בלא ביאה דומיא דהגעת זמן דמיירי בלא נשאו דאי אחר ביאה פשיטא דאשתו גמורה היא ועוד מביא ראיה מדתניא בתוספתא זו משנה ראשונה רבותינו אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ולא היבמה עד שתיבעל והיינו טעמא דמשנה ראשונה דכשלא אכלה בחיי הבעל אינה אוכלת דהא איכא למיחש לסימפון ולשמא תשקה דהא כיון דלא הגיע זמן בחיי הבעל לא בדק לה דאינו חייב במזונותיה אלא א"כ עמד בדין וברח כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף מא:) ולא מייחד לה דוכתא וטעמא משום שאין דרך לאחר אלא מיד הוא רגיל או לחלוץ או לייבם לכך לא תקנו לה מזונות מיבם כמו שתקנו מזונות בהגעת זמן דבעל אבל כשאכלה בחיי הבעל תו ליכא למיחש לסימפון ולשמא תשקה נמי ליכא למיחש דכיון דהגיע זמן מייחד לה דוכתא בבית אביה מסתמא אוכלת שם בכל שעה ואינה זזה ממקומה וא"ת ומאחר דמדאורייתא אכלה כשנפלה מן הנשואין למה אסורה למשנה אחרונה עד שתיבעל הא ליכא למיחש לכימפון שכבר נבדקה בדיקת פנים ויש לומר דמאחר שאסרו ארוסה שהגיע זמנה אסרו נמי ביבמה משום דמיחלפא בה שתיהן זמן כניסתן לאלתר אבל ק"ק אי חשיבא יבמה קנין כספו דיבם הא דקאמר ביבמות בפרק אלמנה (דף סז: ושם) גבי הא דתנן היבם פוסל ואינו מאכיל אי בת כהן לישראל היא פסיל לה ושבה אל בית אביה כו' ה"ל למימר דהא קנייה כדקאמר התם גבי אירוסין ויש לומר דושבה אל בית אביה אתא למיפסל בת כהן לישראל למידק הא מעיקרא לא אכלה כדאמר התם (דף סח.) א"כ לא אייתר לשומרת יבם אלא הכי קאמר ושבה כתיב כלומר דווקא אותה ששבה אל בית אביה אבל זאת שזקוקה ליבם אינה שבה שהרי חשובה כאילו קנויה לו: השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מיבעיא · ה"ג [לא] זו אף זו קתני לא מיבעיא ששה חדשים בפני הבעל וששה בפני היבם דלא אכלה אלא אפילו כולם בפני הבעל חוץ מיום אחד לא אכלה וכן מוכיח בירושלמי דמפרש טולה מתניתין [בלא] זו אף זו: מאי

גי' רש"ל

סייך לעיל דף מז ע"א על המשנה

תוספות רי"ד

התם דוכתא מייחד לה. פי' מאחר שהוא זן אותה תמיד מוציאה מבית אביה ומייחד לה מקום שלא תפסיד מזונותיו · פי' כי היכי דלא ליכול אינש בהרה: ר"ט אומר וכו' אמר אביי מחלוקת בבת כהן לכהן אבל בת ישראל לכהן דברי הכל מחצה חולין ומחצה תרומה פי' בת כהן אם תטמא יחליף לה אביה חולין בתרומה והויא לה ולא תצטרך למוכרה לכהנים בזול ולקנות חולין ביוקר אבל בת ישראל לכהן אין מי שיחליף לה ותצטרך למכור להם בזול הלכך נותנים לה מחצה חולין: ואמר אביי מחלוקת בארוסת פי' ובת כהן' אבל בנשואת ד"ה מחצה חולין ומחצה תרומה: היבם אינו מאכיל בתרומה מ"ט קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחיו הוא פי' והלכך אין לו כח להאכילה בגינו אך אם אכלה בחיי הבעל אוכלת דיבם במקום בעל קאי ומכח בעלה קאכלה: או כלם וכו' השתא כלם בפני הבעל חוץ מיום א' אמרת לא אכלה כלן בפני היבם דע"י אין לה לאכול דלא קנינו הוא לא מיבעיא זו ואצ"ל זו קתני: זו משנה ראשונה וכו'. תניא בתוספתא ולא היבמה עד שתבעל· פי' זו רבנן שאמרו הגיע זמן ולא נשאו שהיא אוכלת בתרומה הוא משנה ראשונה אבל ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וכן היבמה עד שתבעל ואע"ג דאכלה בחיי בעלה מ"ט אמר עולא ואיתימא ר"ש ב"י משום סימפון

אלא לרב שמואל בר יהודה קמייתא משום סימפון ובתרייתא משום סימפון מאי בינייהו איכא בינייהו בדיקת חוץ מר סבר בדיקת חוץ שמה בדיקה ומר סבר בדיקת חוץ לא שמה בדיקה: **מתני'** *[א]המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר [ב]חולין: **גמ'** *אמר רב הונא *אמר רב [ג]יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה מיתיבי *תקנו מזונות תחת מעשה ידיה אימא [ד]תקנו מעשה ידיה תחת מזונות לימא מסייע ליה המקדיש מעשה ידי אשתו הרי היא עושה ואוכלת מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת אי בשאינה ניזונת מאי למימרא אפי' *למאן דאמר יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך הני מילי [ה]בעבד כנעני דלא כתיב ביה עמך אבל עבד עברי דכתיב ביה °עמך לא וכל שכן אשתו סיפא איצטריך ליה מותר רבי מאיר אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין ופליגא דריש לקיש דאמר ריש לקיש *לא תימא טעמא דרבי מאיר משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דרבי מאיר מתוך [ו]שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כאומר לה [ז]יקדשו ידיך לעושיהם *[ח]והא לא אמר לה הכי כיון דשמעינן ליה לר"מ דאמר *אין אדם מוציא דבריו לבטלה נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהם וסבר רבי מאיר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם והתניא *האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך או שתמות אחותיך או לאחר שיחלוץ ליך יבמיך רבי מאיר אומר מקודשת °מההיא אין מהא ליכא למשמע מינה: המותר רבי מאיר אומר הקדש: איבעיא להו מותר לאחר מיתה קדוש רב ושמואל דאמרי תרווייהו מותר לאחר מיתה קדוש רב אדא בר אהבה אמר מותר מחיים קדוש הוי בה רב פפא במאי אילימא במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכיה מ"ט דמ"ד לאחר מיתה קדוש ואלא כשאין מעלה לה מזונות ולא מעלה לה מעה כסף לצרכיה מ"ט דמאן דאמר מחיים קדוש לעולם במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף לצרכיה רב ושמואל סברי תקנו מזונות

תורה אור: דברים טו

רש"י

אלא לרב שמואל בר יהודה · דאמר לעיל נמי טעם משנה ראשונה משום סימפון והשתא נמי מוקי טעם ב"ד של אחריהם משום סימפון: מאי בינייהו · כלומר מה ראו ראשונים להתירה מהגיע זמן ואילך ומה ראו אחרונים לומר עד שתכנס לחופה: מר סבר · משנה ראשונה: בדיקת חוץ · שבדקה ביד קרובותיו: שמה בדיקה · וקודם שיוליא מעותיו במזונותיה כבר בדקה הלכך תו לא חיישינן לסימפון וב"ד של אחריהם סברי אינה בדיקה עד שמתייחד עמה הוא עצמו ובודקה: **מתני'** מעשה ידי אשתו · במתני' (לקמן דף סד:) מפרש מה היא עושה לו משקל חמש סלעים כו': הרי זו עושה ואוכלת · אין מעשה ידיה קדוש על פיו ובגמרא מפרש לה: המותר · הקדיש את מותר מעשה ידי אשתו מה שהיא עושה לו יותר על הראוי שפסקו חכמים ולא הקדיש מעשה ידיה עצמן והמותר קנוי לו במעה כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שבת מעה כסף לצורכיה לבד המזונות כדתנן במתניתין: רבי מאיר אומר הקדש כו' · מפרש בגמרא: **גמ'** איני ניזונית · משלך: ואיני עושה · לך כלום אלא לעצמי: מזוני עיקר · תחילת תקנתא לטובתה תקנוה משום דזמנין דלא ספקה במעשה ידיה למזונות ותקנו תחילה שעיקר תקנתא שיזון את אשתו והדר תקון לו מעשה ידיה משום איבה וכיון דעיקר תקנתא לטובתה ומשום דידה הואי כי אמרה לא ניחא לי בהאי טיבותא שומעין לה: מאי לאו בניזונת · שיש לו נכסים ומבקש לזונה ואפי' הכי תנן אין מעשה ידיה ברשותו להקדישן: בשאינה ניזונת · שאין לו במה לזונה: אפי' למאן דאמר כו' · פלוגתא במסכת גיטין: סיפא אילטריך ליה · לאשמועינן פלוגתא במותר דלא שייך אמזונות ואע"ג דאינה נזונת איכא למ"ד קדוש לאחר מיתה כשיירשנה וכדלקמן: ופליגא · דרב הונא אר"ש בן לקיש: דבר שלא בא לעולם · כגון מעשה ידיה שהקדישן עד שלא עשאתן: לעושיהן · למי שבראן וידים איתנהו בעולם אלמא קסבר יכול לכופה ואינה יכולה לומר איני ניזונית ואיני עושה: והא לא אמר · יקדשו ידיך אלא מעשה ידיך: שמעינן ליה לרבי מאיר · במסכת ערכין (דף ה.) דאמר אין אדם מוליא דבריו לבטלה דתנן המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו דאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים הכא נמי אדם יודע שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וגמר ואמר לשם ידים עלמן: לאחר מיתה · כשתמות היא ויירשנה: מחיים · כשתעשנו: לעולם במעלה לה מזונות כו' · וה"ה נמי דמלי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה אלא משום

תוספות

מאי לאו בניזונת · לא כשהוא זן אותה קאמר דאם כן יקדשו מעשה ידיה ואמאי עושה ואוכלת כדקאמר לקמן אי במעלה לה מזונות מאי טעמא דמאן דאמר לאחר מיתה קדוש פירוש גם מחיים יהא קדוש אלא בניזונת כלומר שהוא חפץ לזונה והיא אינה רוצה:

מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה כו' · ומתני' דקתני עושה ואוכלת מוקי לה כרב אדא בר אהבה דבסמוך במעלה לה מזונות ולית מעלה לה מעה כסף:

יקדשו ידיך לעושיהן · פירוש להקב"ה שעשאן אבל אין לפרש למלאכתן דא"כ הל"ל למעשיהן כדאמרינן בסוף פ"ק דנדרים (דף יג:): **לאחר** שאתגייר · וא"ת דבסוף פ"ק דגיטין (דף יג:) אמרינן דאפילו לרבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ לדבר שהוא בעולם אבל לדבר שלא בא לעולם לא יהא לאחר שאתגייר הוי לדבר שלא בא לעולם ואומר ר"י דלאחר שאתגייר לא חשיב כל כך דבר שלא בא לעולם כיון שהגוף בעולם אלא שמחוסר גירות ולא דמי לנולדים דהתם לא באו לעולם כלל וכעין זה תירץ ה"ר אליעזר משנ"א מה שמקשין אהא דאמר בריש המפקיד (ב"מ דף לג:) אימור דאמר ר"מ אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כגון פירות דקל דעבידי דאתו כו' והא כל הנהו דהכא לא עבידי דאתו אלא הכא כיון שהגוף בעולם לא בעינן עבידי דאתו וא"ת אם כן מאי פריך הכא וקאמר נמי מההיא אין הא מההיא נמי לא שמעינן מעשה ידיה שאינם בעולם כלל ואכתי מצי למימר דלא קדשי מעשה ידיה אלא דנעשה כאומר יקדשו ידיך לעושיהן וי"ל כיון דבמקלא סבר רבי מאיר כרבי אליעזר בן יעקב אית לן למימר דאף בדבר שלא בא לעולם כלל סבר כוותיה דאית ליה בהאשה רבה (יבמות צג: ושם) ובהאומר (קידושין דף סב:) דאדם מקנה ועוד מתרץ דכל הני דהכא איכא לאוקמא בדעבידי דאתו כגון ששמע מרבו שישחררנו ולאחר שימות בעליך ואחותיך כגון בגוססת ולאחר שיחלוץ ליך יבמיך באין דעתו של יבם לייבם ומיהו ק"ק מותר דקדוש לאחר מיתה אע"ג דלא עביד דאתי דליכא לאוקמא בגוססת דהא עושה מלאכה*: **אי** במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף מ"ט דמ"ד לאחר מיתה הוא קדוש · גם למ"ד מחיים הוא קדוש ה"מ למיפרך כיון דמעלה מזונות ומעה כסף אמאי עושה ואוכלת אלא משום דבעי למימר אי אין מעלה לה מזונות ולא מעה כסף מ"ט דמאן דאמר מחיים הוא קדוש נקט נמי הכא מ"ט דמ"ד לאחר מיתה הוא קדוש:

א) **במעלה** לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף · אליבא דרב אדא בר אהבה מוקי לה הכי אבל רב ושמואל לא מלי מוקמי לה במעלה לה מזונות דכיון דסברי דתיקנו מזונות תחת מעשה ידיה א"כ אמאי עושה ואוכלת אלא רב ושמואל מוקמי מתניתין בשאין מעלה לה מזונות ולא מעה כסף ואם תאמר ומאי דוחקיה דרב לאוקמא מתני' לאחר מיתה לוקמה מחיים וכגון דמעלה לה מעה כסף ואין מעלה לה מזונות ויש לומר דאין רגילות שיעלה לה מעה כסף ולא יעלה לה מזונות: רב דאית ליה יכולה אשה שתאמר איני ניזונית ואיני עושה ואוקי רישא דמתני דתני עושה ואוכלת בניזונת להכי אוקי סיפא בניזונת: מזונות

א) לרב ושמואל איכא לאוקמי מתני' במעלה לה מזונות והיא אינה רוצה דבהכי מיתוקמא מתני' לכולהו לרב ושמואל באינה רוצה ולרב אדא בר אהבה בניזונת ממנו. ת"י

תוספות רי"ד

סימפון שמא ימצא בה מומין שבסתר ויהיה קידושיו קידושי טעות · ודבר המבטל יקרא סמפון ולפיכך נקרא השובר סימפון: **מתני'** המקדיש מעשה ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת והמותר ר"מ אומר הקדש ור"י הסנדלר אומר חולין. פי' אפי' למ"ד שאין האשה יכולה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה אתיא מתני' וטעמא דמילתא מפני שיכול להערים ולומר איני רוצה לזונך והיא זקוקה להתפרנס ממעשה ידיה הלכך ה"ז עושה ואוכלת ואין ההקדש על מע"י חל מפני שהוא שלה. שאם לא יפרנסה בעלה תתפרנס היא ממנו והמותר מה שעשת יותר על מזונותיה של בעל [והכי תניא בתוספתא המקדיש מע"י אשתו ה"ז מעלה לה מתוכן פרנסה והשאר הקדש] ר"מ אומר הקדש דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ... יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. פי' להאי סברא אפי' אותו המותר שעושה יתר על מזונותי' הוא שלה דאל"ה מאי מרווחת האשה בכך. א"ו הכל שלה ומפני שעושה יתר על מזונותי' ... איני ניזונת ואיני עושה: ואי קשיא והאמרינן לקמן קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר אלמא שמעשה ידיה הוא משועבד לבעל ואין הנדר חל עליו ואי אמרת יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ... תשובה אע"ג דמציא למימר כ"ז שלא אמרה משועבד הוא מע"י לבעל והילכך א"צ להפר מיתיבי תיקנו מזונות תחת מע"י א) וקסבר מזוני עיקר ומע"י משום איבה וכך הלכה דהכי פסיק תלמודא כר"ה דאמר יכולה אשה שתאמר וכו' · נימא מסייע ליה המקדיש ידי אשתו ה"ז עושה ואוכלת מאי לאו דניזונית. פי' שהבעל חפץ לזונה ואפ"ה היא עושה ואוכלת וטעמא דמילתא משום דמצי למימר א"נ וא"ע וכל מע"י ... ואפילו המותר שלה כדפי' והאי והמותר ר"מ אומר הקדש (שהוא) [היינו] לאחר מיתה שמה שנשאר לה ממע"י יורשה הבעל לאחר מיתתה והלכך ההקדש חל עליו שאדם מקדיש דשלב"ל: לא כשאינה ניזונית ... מסייע ולעולם לא מצי למימר הכי וטעמא דמערים ואינה רוצה לזונו והלכך ניזונית ממע"י ולא חייל וקדו"ש עילוי' כדפרישית והמותר שעשת יותר על מזונותיה הוא של בעל וקדוש ...

א) נראה דחסר כאן וצ"ל אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות וקסבר מזוני עיקר וכו'.

עין משפט נר מצוה

מו א ב מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה כח סמג עשין קלב טוש"ע אה"ע סי' פא סעיף א:

מז ג ד מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף ד וסי' פ סעיף טו בהג"ה וסימן פא סעיף א בהג"ה:

מח ה מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכ' ז סמג עשין עב טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף כ:

[ב"ק מ: ב"ב מט: גיטין עז:] לקמן ע. פג. קז:

מט ו מיי' פכ"א מהל' אישות הלכה י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פ סעיף א:

נ ז ח מיי' פ"ו מהל' ערכין הלכה כח סמג עשין קלב טוש"ע שם סי' פא סעיף א:

[מיהו יש לפעמים מקנה ועוד יש מפרשים דלכל מילי ליכא אלא הך מי יימר חשיב עבידא דאתי ודוקא התם בהמפקיד גבי כפילא לא חשיב עבידא דאתי משום דאיכא מי יימר טוכלא מי יימר דמיגנבא ואת"ל דמיגנבא מי יימר דמשתכח גנבא כו'. ת"י]

מסורת הש"ס

[נדרים פה.]

[כב"ק ח: איתא אמר רב הונא יכולה וכו' ועי' תוס' לקמן סג. ד"ה רב הונא]

לעיל מז: [לקמן נח.]

ב"ק פז: [ב"מ לג.] לעיל מג. גיטין יב.

[עי' תוס' דלעיל מז: ד"ה תקנו]

[ועי' תוס' לקמן עו: ד"ה עשה]

[תמורה כז: ערכין ה ופ"ג]

יבמות צג: לג: ב"מ עו: קדושין סב.

גליון הש"ס

גמ' מהיא אין. עירובין דף לה ע"ב שבועות דף לא ע"ב:

קונם שאני עושה לפיך · אפילו גרסי' שאיני לא הוי דבר שאין בו ממש דהא תנן בפ' בתרא דנדרים (דף פה:) קונם שלא אהן תבן לפני בקרך אינו יכול להפר:

אינו צריך להפר · במעלה לה מזונות ומעה כסף איירי ולכך

מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר וכיון דלא קא יהיב לה מעה כסף מותר דידה הוי רב אדא בר אהבה סבר תקנו מזונות תחת מותר ומעה כסף תחת מעשה ידיה וכיון דקא יהיב לה מזוני מותר דידיה הוי במאי קמיפלגי מר סבר מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר מידי דקייץ ממידי דקייץ מיתיבי *תקנו מזונות תחת מעשה ידיה אימא תחת מותר מעשה ידיה תא שמע *אם אינו נותן לה מעה כסף לצורכיה מעשה ידיה שלה אימא מותר מעשה ידיה שלה והא עלה קתני מה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה הכי קאמר מעשה ידיה כמה הוי דלידע מותר דידה כמה משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל *אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן הסנדלר ומי אמר שמואל הכי והתנן *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אמר [א]יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה להזור ואמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה ולימא הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה אי נמי אין הלכה כתנא קמא אי נמי הלכה כרבי עקיבא אלא אמר רב יוסף קונמות קאמרת שאני קונמות מיתוך שאדם אוסר פירות חבירו עליו אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אמר ליה אביי בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו יאסר דבר שלא בא לעולם על חבירו שכן *אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו *אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ב]באומרת יקדשו ידי לעושיהם דידים איתנהו בעולם וכי קאמרה הכי מי מקדש' הא משעבדא ליה דאמרה לכי מיגרשה ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש ולקמיה קדיש אמר רבי אלעאי אלמה לא אילו [ג]האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תיקדש מי לא קדשה מתקיף לה רבי ירמיה מי דמי התם בידו להקדישה הכא אין בידה לגרש את עצמה הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו [ד]שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תיקדש דלא קדשה מתקיף לה רב פפא מי דמי התם גופא ופירות בידא דלוקח הכא גופה בידה הוא הא לא דמיא אלא [ה]לאומר לחבירו

שדה

מוספת שכיחי ומעשה ידיה שכיח ומותר לא שכיח · מעה כסף קייץ ומעשה ידיה קייץ כדתנן (לקמן דף סד:) מה היא עושה משקל חמש סלעים : והא עלה קתני · במתני' : ומה היא עושה לו · ומלפרים בתר מעשה ידיה ומה היא עושה לו מכלל דרישא במעשה ידיה איירי ולא במותר : שתי · קשה לטוותו יותר מן הערב : הכי קאמר · [לעולם במותר איירי ברישא והכי קאמר] סיפא ומה היא עושה לו עיקר דנדע מותר מאי ניהו : משקל חמש סלעים · סלע של יהודה כפליים במשקל סלע של גליל : מי אמר שמואל הכי · והאמר שמואל לעיל במותר לאחר מיתה פליגי ועלה א"ר יוחנן הסנדלר חולין ואע"פ דהשתא דידיה הוא אלמא טעמא דר' יוחנן משום דבר שלא בא לעולם הוא שעדיין לא מתה ואין לו רשות במותר הואיל ואינו מעלה לה מעה כסף ובהא אמר שמואל הלכה : והתנן קונם שאני עושה לפיך · מה שאני עושה יהיה קונם לפיך יהי עליך כהקדש מליהנות לו: אינו צריך להפר· נדר זה שאין בה כח להקדישו לפי שהוא שלו : שמא תעדיף עליו · יותר ממה שפסקו לה חכמים משקל חמש סלעים דמותר זה אינו שלו ויכולה להקדישו : ר' יוחנן בן נורי אומר · אף עיקר מעשה ידיה צריך הפרה : שמא יגרשנה · ויהא הנדר חל משמגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה : ותהא אסורה לחזור לו · לפי שנאסר מעשה ידיה עליו ואי אפשר לו ליזהר שלא תטחון ולא תאפה וכל שאר מלאכות השנויות במשנתנו שהאשה עושה לבעלה : ואמר שמואל הלכה כו' · אלמא לכשיגרשנה חל הנדר אלמא אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם שעדיין לא גירשה : כי אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי להעדפה · קאמר כלומר הלכה דיפר ולאו מטעמיה דאילו לר' יוחנן עיקר מעשה ידיה צריך הפרה ולשמואל משום העדפה שמא תעדיף על הראוי הוא דאמר יפר והשתא נמי הוה מצי לאקשויי סוף סוף לא בא לעולם דהא לא נעשה אלא אקשי ליה קושיא אחריתא : אין הלכה כת"ק · דאמר אין צריך להפר אלא יפר : אלא אמר רב יוסף · לעולם הלכה ומטעמיה קאמר ומשום שמא יגרשנה : ושאני קונמות הקדש שאינו הקדש לכל אלא על אדם אחד בלשון קונם: מתוך· שהוא תופס במקום שאין שם הקדש תופס שאדם אוסר פירות חבירו עליו ואומר קונם פירות פלוני עלי ובשהם הקדש אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו הלכך אדם אוסר עליו נמי דבר שלא בא לעולם אבל מתני' במקדיש הקדש גמור איירי ואינו ממהר לתפוס כקונם: אמר ליה אביי · ומה ראיה פירות חבירו עליו לכאן שהן פירות חבירו על חבירו דעכשיו היא משועבדת לו למעשה ידיה ואינה ראויה להתפיסו בקונם ולכשיגרשנה קאמר דחייל ועוד שעדיין לא נעשית המלאכה עד לאחר גירושין וחזרה : בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו · בקונם שהרי אדם אוסר פירותיו על חבירו בין בלשון קונם לחבירו לבדו בין שהקדישו שם הקדש גמור: יאסר דבר כו' · בתמיה:דבר שלא בא לעולם · לא המלאכה באה ולא הרשות באה לידה להתפיס עד שתתגרש:שכן אין אדם כו'.שממקום שבאת אין אתה יכול ללמוד איסור שהרי אף בקונם אין אוסר פירות חבירו על חבירו לומר קונם פירותיך עליך:באומרת יקדשו ידי כו'.שהמלאכה כמי שבאת לעולם ועל הגירושין שלא באו קא מסיק ואזיל ומתניתין באומר מעשה ידיך הקדש : ומי איכא מידי כו' · כלומר תירלת לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירלת דאילו השתא לית לה רשותא לאקדושיה והיכי קדיש לקמיה : אלמה לא · בתמיה : מי לא קדשה · אם מכרה וחזר ולקחה : בידו להקדישה · שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו אקדשה השתא קדשה כי אמר נמי תיקדוש לקמיה קדשה : הא לא דמיא · מסקנא דקושיא היא : התם · גבי מכרתי לך אין לו עכשיו בה לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: הכא גופה בידה הוא · והרי יקדשו ידי אמרה : הא לא דמיא · מסקנא דאתקפתיה היא :

לא

אינו צריך להפר שהמותר הכל שלו ואם משום העדפה שעל ידי הדחק גם היא שלו ואין לפרש טעם דאין צריך להפר משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם דאם כן בחנם נקט מה שאני עושה לפיך דליתני מקדיש ידי עצמו : רבי עקיבא אומר יפר · דקסבר דהעדפה שעל ידי הדחק הוי לאשה כדאמרינן בריש מציאת האשה (לקמן סו· ושם) וא"ת והיאך יכול להפר והא אין זה מדברים שבינו לבינה וי"ל דחשיב בינו לבינה לפי שאינו יכול ליזהר וליקח ממש בלמוס את הראוי לו ולהניח שאינו ראוי לו א"נ גם חלקה משועבד לו שילקח בהם קרקע והוא יאכל פירות וא"ת אם כן איך יכולה להדירו כיון דמשועבדת ליה דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל כדאמר בסמוך וי"ל דדוקא בעיקר מעשה ידיה הוא דאלמוה שהם לבעל לגמרי אבל הכא דלאו דידיה נינהו אלא לפירות בעלמא לא אלמוה :

שמא יגרשנה כו' · ואם תאמר ולרב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה למה לי למנקט שמא יגרשנה לימא שמא תאמר איני ניזונת ואיני עושה וי"ל דהא לא שכיח שתהא אומרת כן : כי אמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי להעדפה · פירוש הקונטרס מגומגם כמו שפירש בעצמו ונראה לר"ת דהכי פירושו להעדפה דסבר לה שמואל כרבי יוחנן בן נורי בהא דהעדפה לבעל ובתר הכי גרים ונימא הלכה כתנא קמא אי נמי אין הלכה כרבי עקיבא וכן פירש ר"ח :

בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אוסר פירותיו על חבירו. פירוש דהתם אוסר משום דאחד מהן ברשותו יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שאין לא זה ולא זה ברשותו שכן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו לפי ששניהן אינם ברשותו :

לכשאקחנה ממך כו' · ואע"ג דהתם קאמר לכשאקחנה והכא לא קאמרה לכשאתגרש אין נראה לו לחלק :

הבא אין בידה לגרש עצמה · תימה דהא בידה לומר איני ניזונת ואיני עושה ויש לומר דרוצה לייסב גם אליבא דריש לקיש :

שדה

נא א ב מיי' פי"ב מהל' נדרים הל' י סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעי' עא וטוש"ע אה"ע סי' פא סעי' ב :
נב ג מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' כט :
נג ד מיי' שם הל' כו :
נד ה מיי' שם הל' כט:

[לעיל מז: נח:]
לקמן סד:
[פי' תוס' יבמות סו· ד"ה זו]
קדושין סג· יבמות נג· לקמן סו· ע' נדרים פה·
[נדרים מז·]
[פי' תוס' נדה מו: בד"ה בדרב פנחס כו' דלא גרסי אלא]

עין משפט
נר מצוה

נה א מיי' פ"ז מהל' ערכין הל' יד ופי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיז סעיף ז :

נו ב מיי' פ"ח מהלכות עבדים הל' טו סמג עשין פו טוש"ע שם סעי' ו וטוש"ע י"ד סי' רסז סעיף סח :

נז ג מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ה סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פ סעי' ו [ע"ש במ"מ]:

נח ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' ד :

נט ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א :

ס ו מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' ז :

סא ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח :

סב ט מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ב:

סג י מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ג:

סד כ ל מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ו :

סה מ מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סימן פב סעי' א.

סו נ ס מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעי' ה ·

מסורת הש"ס

שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש דקדשה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי מי דמי התם בידו לפדותה הכא אין בידה לגרש עצמה הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תיקדש דקדשה מתקיף לה רב אשי מי דמי התם לעשר שנים מיהא בידו לפדותה הכא אין בידה לגרש עצמה לעולם אלא אמר רב אשי קונמות קא אמרת שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו וכדרבא *דאמר רבא *הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד ונקדשו מהשתא אלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל כי היכי דלא תיקדש מהשתא : מתני' ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת מבשלת ומניקה את בנה מצעת לו המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אין מבשלת ואין מניקה את בנה שלש אין מצעת לו המטה ואין עושה בצמר ארבע יושבת בקתדרא רבי אליעזר אומר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום : גמ' טוחנת ס"ד אלא אימא מטחנת ואיבעית אימא בריחיא דידא מתני' דלא כר' חייא דתני ר' חייא *אין אשה אלא ליופי אין אשה אלא לבנים ותני ר' חייא אין אשה אלא לתכשיטי אשה ותני ר' חייא הרוצה שיעדן את אשתו ילבישנה כלי פשתן הרוצה שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפירקה : ומניקה את בנה : לימא מתניתין דלא כבית שמאי דתניא *נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטת דד מפיו בה"א כופה ומניקתו נתגרשה אינו כופה ואם היה מכירה נותן לה שכרה וכופה ומניקתו מפני הסכנה אפי' תימא ב"ש *הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה הוא וקסברי ב"ש *הוא נותן אצבע בין שיניה וב"ה סברי היא נתנה אצבע בין שיניה ונפלגו בכתובה בעלמא ועוד תניא ב"ש אינה מניקה אלא מתורתא מתניתין דלא כב"ש : אם היה מכירה :

עד

רש"י

לא דמיא אלא להא · לא דמי לשדה זו שמשכנתי לך סתם אלא לאומר שדה זו שמשכנתי לעשר שנים דאין בידו לפדותה ולהקדישה עכשיו : דקדשה · דהא שלו היא : דקדושת הגוף נינהו · כקדושת מזבח שאין להן פדיון כך אין פדיון לקונם להיות ניתר למי שנאסר עליו שהרי אינו הקדש גמור לתפוס פדיונו אלא אסור על אדם אחד וכיון דקדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעלה וחייל ולקמן פריך א"כ מאי איריא שמא יגרשנה מהשתא חייל : הקדש · כגון שעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו מפקיע שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר וזה כשר לקרבן ואינו גזל דלא הוה קני ליה אלא לגוביינא בעלמא ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקיע שעבוד כדתנן בערכין (דף כג:) מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו כו' . חמץ · עשה חמצו אפותיקי לעובד כוכבים והגיע הפסח איסור חמץ מפקיעו משעבוד העובד כוכבים ונאסר בהנאה והא דתנן (פסחים דף ל:) עובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה אוקמינן לה התם כשהרהינו אצלו שמסרו בידו משכון : ושחרור · עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוה משוחרר וזה גובה חובו ממקום אחר : ונקדשו מהשתא · מאי איריא דקתני שמא יגרשנה מהשתא נמי קדיש : אלמוה רבנן לשעבודיה דבעל · בעודה תחתיו דשויוהו רבנן כלוקח גמור ולא כמלוה : מתני' אופה · פת : שתים אינה מבשלת כו' · בגמרא פריך אמאי לא איפטרה מכולהו בחדא שפחה שהכניסה במקומה : יושבת בקתדרא · לא תטרח בשבילו וילך בשליחות להביא לו חפץ מבית לעליה : שעמום · שיגעון : גמ' טוחנת ס"ד · המים מגלגלין האופן וטוחן : מטחנת · מכינה צורכי טחינה נותנתו באפרכסת וקולטת הקמח : ואיבעית אימא · לעולם טוחנת היא עצמה : דידא · ריחיים של יד : לתכשיטי אשה · שיקנו לה תכשיטין להתנאות בהן : שיעדן · את זיוה איסקלוי"ר בלע"ז : לפירקה · ימי הנעורים : שומטת דד מפיו · לא תניקנו שחל הנדר אלמא לא משעבדא ליה : כופה ומניקה · דמשעבדא ליה ולא חל הנדר : אם היה מכירה · שאינו רוצה לינק מאחרת : הכא במאי עסקינן · ברייתא : ונפלגו בכתובה בעלמא · נדרה מליהנות לו וקיים לה בש"א תצא ותטול כתובה ובה"א תצא בלא כתובה : ועוד תניא · גבי כל הנכסים ואפילו בלא נדר : אינה מניקה · אם אינה רוצה :

עד

תוספות

שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תיקדש · משמע דבעודה ממושכנת אינו יכול להקדיש דאין כח להקדש לבטל כח המלוה שהיא ממושכנת בידו ותימה דאמרי' בסוף איזהו נשך (ב"מ עג:) רב מרי בר רחל משכן ליה עובד כוכבים ההוא ביתא אזל עובד כוכבים זבניה לרבא נטר תריסר ירחי שתא ושקל אגר ביתא ואמטיה לרבא כו' אמאי הפקיע המכר כחו של רב מרי שהיה לו לדור בבית חנם שהיתה ממושכנת בידו והפקיע המכר כחו והוצרך להעלות לו שכר לרבא וי"ל דאין זה הפקעת כח אלא לפי שהיה סבור רב מרי שהיה רבא חייב לו דמי המשכנתא במקום העובד כוכבים ולא רצה לדור בחצירו חנם משום רבית וא"ל רבא כדיניהם עבידנא לך דרבא לא מיחייב ליה מידי אלא העובד כוכבים וא"ת והא דאמר בפ' האומר משקלי עלי (ערכין כא: ושם) הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ופריך היכי דייר ביה הא במעילה קאי דמשמע שבזמן השכירות יכול להקדישה וי"ל דכח יש לשוכר אינו יכול להקדיש אלא הוא והקדש שותפין בו וימכר הבית ויקח זה דמי שכירות הבית והמותר להקדש אבל הכא מיירי שמקדיש כל השדה אף מה שאינו יכול להקדיש עכשיו אי נמי בהקדש ממש היה חל על שדה הממושכנת אף קודם שתפדה והכא מיירי שאוסר בקונם על המלוה לכשיפדנה דיכול להיות דבשדה ממושכנת אינו יכול לאוסרה בקונם אף על פי שיכול להקדישה *כדמוכח בערכין דיכול להקדיש יותר ממה שיכול לאסור בקונם ומתרצא בהכי הא דפריך לעיל ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדיש ולקמיה קדיש ומאי קשיא ליה דלמה לא תוכל להקדיש מעשה ידיה לאחר שתתגרש מאי שנא מנכסי מלוג שיכולה למכור עכשיו לכשתתאלמן או תתגרש אלא ודאי אע"פ שיכולה להקדיש מידי דהוי אמכר לא תוכל לאסור ועוד יכול להיות דאפילו היתה מקדשת ידיה לשמים לגמרי לא היה ראוי לחול הקדש כמו על שדה משום דבשדה חל ההקדש על גוף השדה בעודה ברשות המלוה וממילא יקדשו הפירות כשיצא הגוף מרשותו אבל ידיה אפי' הקדישו לשמים אין נתפסות בהקדש ואפילו בעבד אמר רב דגופיה לא קדיש ובבן חורין מודו כ"ע ולכך אפי' הקדישו לגמרי אין להקדש לחול יותר מאוסר למלוה בקונם שדה הממושכן לו :

קונמות קאמרת כו' · וא"ת א"כ כל אדם יפקיע כל ממונו מבעל חובו על ידי קונם* וי"ל דלאו דווקא שעבוד דבעל אלמוה רבנן אלא ה"ה דאלמוה לשעבודא דב"ח כדמוכח בריש המדיר (לקמן ע׳) דפריך וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה ולימא דמפקע שעבודה ע"י קונם אלא ודאי דאלמוה נמי לשעבודא דאשה וא"ת בפ' אלמנה ביבמות (דף סו: ושם) גבי אנטלא דפרכוה אמיתנא אמאי קאמר רבא קנייה מיתנא הא אלמוה רבנן לשעבודא דאשה וי"ל דדוקא בקונמות אלמוה שלא יפקיע חובו אבל ההיא דפ' אלמנה דנאסר לכל העולם ליכא למיחש להכי ומפקיע מידי שעבוד כמו הקדש והא דאמר בהחובל (ב"ק דף צ׳ ושם) לעבדי מלוג אין יוצאין בשן ועין לא לאיש ולא לאשה דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל אע"ג דשחרור דמי להקדש סבירא ליה לרבא בפרק אלמנה (יבמות דף סו:) כמ"ד לאשה אבל לא לאיש א"כ ידו עדיפא מידה כיון דאכיל פירות בחייה כדאמרינן בהכותב (לקמן דף פג׳): הקדיש חמץ ושחרור · כתבתי בהשולח (גיטין מ: ושם) :

ארבע יושבת בקתדרא · אע"ג דבשלש נמי אינה עושה מכל מלאכות שהוזכרו במשנה מכל מקום עושה מלאכות קטנות שבבית שלא הוזכרו במשנה ואיכא נמי ארחי ופרחי דבגמרא וכי הכניסה לו ד׳ אינה עושה כלום : טוחנת ס"ד · הא דתנן בהניזקין (גיטין סא:) אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ לא פריך טוחנת ס"ד דדוקא הכא פריך דאתא לאשמועינן אלו מלאכות שהאשה עושה דקאי אעיקר מלאכה : תני רבי חייא אין אשה אלא ליופי · לא פליג אלא אטוחנת ואופה ומניקה את בנה וכיוצא בהן שמכחישות יופיה אבל אעושה בצמר לא פליג דמעשה ידיה תחת מזונות : כגון שנדרה היא וקיים לה הוא · שאסרה הנאת הנקה על עצמה שהיא נהנית בהנקה כדאמר לקמן הוא אומר שלא להניק והיא אומרת להניק שומעין לה משום צערא דידה וכי ההיא *דשוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה אבל ליכא למימר דאסרה הנאת יניקתה עליו כיון דמשעבדא ליה אין הנדר חל והשתא פליגי דב"ש סברי דהוא נתן אצבע בין שיניה הלכך אינו כופה להניק פי' להשכיר מינקת וב"ה סברי היא נתנה אצבע בין שיניה וכופה להניק שתשכיר לו מינקת או תצא בלא כתובה :

רבי

[וכן משמע לעיל דקאמר בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו שכן אדם אוסר פירותיו על חבירו ומה כח הוא זה שיכול להקדיש אלא אע"ג דיכול להקדישם לא היה לו לאוסרם על חבירו שאינו ברשותו אפ"ה אוסר ה"ס לאוסר פירות חבירו עליו. פ"י] ·

תוספות רי"ד

מתני' אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו את המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה א' לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת לו את המטה ארבע יושבת בקתדרא ר"א אומר אפי' הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שיעמום. טוחנת ס"ד פי' דמשמע שהיא תגלגל הרחים ואם הם רחיים של מים או של בהמה למה תגלגל היא את הרחיים דמריהאלה מילתא טובא אלא אימא מטחנת פי' להזמין החטין וללקט הקמח א"נ ברחייא דידא פי' שיש מקומות שטוחנין ברחיים קטנים של יד : ומניקה את בנה מתני' דלא כב"ש דתניא נדרה שלא להניק את בנה בש"א שומטת דד מפיה ובה"א כופה ומניקתה נתגרשה אין כופה אותה להניק ואם הי' מכירה כופה ומניקתה מפני הסכנה ומעלה לה שכרה ודוקא גרושה אבל אלמנה חייבת להניק את בנה בלי שכר כמו שהיתה עושה בחיי בעלה ומ"ה אסורה להנשא עד כ"ד חדש והיתומים כופין אותה להניק (ומעלה) [ואין מעלין] לה שכר הנקה כ"א ניזונית מהן מזונות מרווחים ופוחתין לה ממעשה ידיה כדין מניקה בחיי בעלה שאותו השיעבוד שהי' מוטל עלי' להניק את בנה בחיי בעלה מוטל עלי' אף לאחר מיתתו. ורב צמח גאון ז"ל כתב שגם האלמנה מעלין לה שכר הנקה ואינו נ"ל . אבל כשגירשה פקע שיעבודו מעלי' ואינו כופה אותה אך אם הוא מכירה [כופה] ובשכר וגרושה מניקה כיון שאין מוטל עלי' להניק את בנה רשאי היא להנשא מיד וא"צ להמתין כ"א ג"ח אף אם הי' מכירה כלל אמרו המשועבדת לינק אינה רשאי להנשא עד כ"ד חודש ושאינה משועבדת לינק היא רשאי להנשא מיד . ומ"ה אמרי' לקמן מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חודש ולא קתני מניקה סתם למימר דוקא שמת בעלה אבל אם נתגרשה א"צ להמתין . ובפ' החולץ דאמרי' התם לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו דמשמע אפי' גרושה הא אמרי' התם ותיתי ותבעינהו ליורשין דאלמא לא מיירי אלא באלמנה אבל בגרושה כיון שהוא יכולה להשליך בנה לבעלה למה היא צריכה להמתין אך אם הי' מכירה כופין אותה מפני סכנת הולד (והרב אומר אע"ג דמכירה נמי יכולה להנשא הגרושה אחר ג' חדשים) :

ועד

סז א ב מיי' פכ"א מהל' אישות הל' טז טוש"ע אה"ע סי' פב סעיף ה:

[וע"ע תוס' שבת ס: ד"ה השתא וכמה שציינתי שם]

סח ג ד מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ה סמג לאוין קלה טוש"ע י"ד סי' פא סעי' ז:

סט ה ו מיי' פ"ו שם הל' ב סמג לאוין קכו טוש"ע שם סי' סו סעיף י [וסי' ו סעיף ט]:

ע ז מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יד סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שכח סעיף לג:

עא ח טוש"ע א"ח סי' שלו סעיף ט:

עב ט מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' ה סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פא סע"ז:

עד כמה · כמה חדשים אית לן למימר שיודע להכירה מלינק מאשה אחרת: כל חד לפום חורפיה · יש תינוק חריף ומכירה בחמשים יום ויש שאינו מכירה עד שלשה חדשים: כל זמן שמכירה · אין שיעור לדבר אלא בבדיקה הדבר תלוי אם אנו רואים שמכירה כופה ומניקתו בשכר [ואפי' גירשה]: ההיא דאתאי · גרושה ולא היתה רוצה להניק: זיל בדקה · אם מכירה: אותבה בדרא דנשי · הושיבה בשורה של נשים: מסוי · מביט: נטוף עיניך · זקוף עיניך כמו דשפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפי דב"ק (דף נב:): דרי בריך · שאי בניך: כיונק שקץ · כאילו יונק דבר משוקץ: חלב מהלכי שתים · חלב של אשה המהלכת בשתי רגלים. טמא · אסור: שהקלת במגעה · שאינה מטמאה מחיים: החמרת בחלבה · כדאמרינן בבכורות (דף ו:) גמל גמל שני פעמים חד לאסור חלבו: אדם שהחמרת במגעו · נדה: שאינו שוה בכל · שהרי בטהורה טהור: הוא טמא · מחד קרא נפקא ליה ל"א זה זה טמא כו' דכתיב ברישיה דקרא אך את זה לא תאכלו זה מיעוטא הוא: ואמר רב ששת גרסי': אפי' מצות פרישה · מדרבנן: אין בו · דמדאורייתא שרי ורבנן נמי לא גזור ביה דאמרי' חלב מהלכי שתים טהור: הא דפריש · הא דקתני מותר כשפירש מדדי האשה לכלי והיונק מן הדד כיונק שקץ מדרבנן: וחילופא בדם · דמדפריש אסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואתי למימר דם בהמה אכל: דם שעל גבי ככר · כגון שנשכו וניכר בו דם השינים: גוררו · לדם: מוללו · דהא ליכא דחזי ליה: גונח · המייחל מכאב לבו פליינדרי"א: יונק חלב · משום רפואה ורפואתו חלב עז: מפרק · הנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן התלוש ותולדה דדש הוא שמפרק תבואה מקשיה (שבת דף עג:): כלאחר יד · שאין דרך בני אדם לינק אלא לחלוב ביד: ובמקום צערא · שמצטער מכאבו: צנור · המקלח מים מן הגג: קשקשים · קשים ועשבים שסותמים ומעכבים את קלוחו ומימיו יוצאים ומתפשטים לגג והולפין לבית: כלאחר יד · ע"י שינוי ברגלו ומשום דאמר רב יוסף הלכה בכולהו נקט לה הכא: וכמה · היא פרישה: איכא דאמרי תני רב יהודה · מתניתא ולא שמעתא: בתוך עשרים וארבעה חדש · שנולד בנה:

[גיטין נט:]

[תוספתא נדה פ"ב]

כריתות כב: [ע"ש וב"ש]

שם כא:

[תוספתא נדה פ"ב]

[עי' תוס' יבמות לו: ד"ה ולא וכו' שינוי נוסחאות בזה]

תורה אור

עד כמה אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שלשה חדשים ושמואל אמר שלשים יום ורבי יצחק אמר ר' יוחנן חמשים יום אמר רב שימי בר אביי הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן בשלמא רב ורבי יוחנן *כל חד וחד כי חורפיה אלא לשמואל כי האי גוונא מי משכחת לה °כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל *כל זמן שמכירה ההיא דאתאי לקמיה דשמואל אמר ליה לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אזל אותבה בדרי דנשי ושקליה לברה וקמהדר ליה עלייהו כי מטא לגבה הות קא מסוי לאפה כבשתנהי לעינה מיניה אמר לה נטוף עיניך קום דרי בריך סומא מנא ידע אמר רב אשי בריחא ובטעמא: תנו רבנן *יונק תינוק והולך עד עשרים וארבעה חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי רבי אליעזר רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר כיונק שקץ אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ ורמינהי *יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודין הוא ומה בהמה שהקלת במגעה החמרת בחלבה אדם שהחמרת במגעו אינו דין שתחמיר בחלבו תלמוד לומר °את הגמל כי מעלה גרה הוא הוא טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הדם שהוא שוה בכל תלמוד לומר הוא הוא טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור ואמר רב ששת אפילו מצות פרישה אין בו לא קשיא הא דפריש הא דלא פריש וחלופא בדם *כדתניא דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו שבין השינים מוצצו ואינו חושש אמר מר רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים והתניא ר' יהושע אומר אפילו חבילתו על כתיפיו אידי ואידי חד שיעורא הוא אמר רב יוסף הלכה כרבי יהושע: תניא רבי מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מאי טעמא יונק מפרק כלאחר יד ובמקום צערא לא גזרו רבנן אמר רב יוסף הלכה כרבי מרינוס תניא נחום איש גליא אומר צינור שעלו בו קשקשין ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש מאי טעמא מתקן כלאחר יד הוא ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן אמר רב יוסף הלכה כנחום איש גליא: פירש לאחר עשרים וארבעה חדש וחזר כיונק שקץ: וכמה אמר רב יהודה בר חביבא אמר שמואל שלשה ימים איכא דאמרי תני רב יהודה בר חביבא קמיה דשמואל שלשה ימים תנו רבנן *מינקת שמת בעלה בתוך עשרים וארבעה חדש °הרי זו לא *תתארס ולא תינשא

ויקרא יא

עד

רבי יהושע אומר אפילו ארבע וחמש שנים · אע"ג דהכא ליכא למימר ארבע וחמש שנים כדאמרי' אינשי *ואפי' טובא דמשמע דוקא נקט עד חמש מדפריך מחבילתו על כתיפיו ומשני אידי ואידי חד שיעורא הוא מ"מ ליכא למיפרך השתא חמש שרי ארבע מבעיא דנקט ארבע לבריא וחמש לכחוש*:

החמרת בחלבה · כדדרשינן בבכורות (דף ו:) מואת הגמל: יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא ודם מהלכי שתים טמא · בת"כ גרסי' בשר במקום דם וקאמר ת"ל זה אוציא חלב שאינו נוהג בכל פירוש דחלב בהמה טהורה מותר ולא אוציא את הבשר שהוא נוהג בכל שאף בבהמה טהורה אסור בשר מן החי ת"ל זה טמא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים כו' ואור"י דבין לפי ספרים שלנו דגרים מהוא היתר חלב ודם ובין לת"כ דגרים מזה אתי שפיר דמצי למעוטי חלב בשר ודם כולהו מחד קרא כמו שמצינו בכמה מקומות דממעטין מחד קרא כמה דברים כדאמרינן בפרק הנהנה מן ההקדש (מעילה יח:) דכמה פעמים קאמר תמעול מעל ריבה ופליגא השתא אברייתא דפרק דם שחיטה (כריתות כ: ושם) דממעט דם מהלכי שתים מדכתיב לעוף ולבהמה ויש ספרים דממעטין חלב מדכתיב הוא ודם מדכתיב זה ותימה לר"י דמנא לן לאוקמא אדם דסברא הוא יותר לאוקמא אבשר ולהתיר בשר מדם דאין איסור בשר נוהג בכל אלא מחיים אבל דם איסורו נוהג בכל בין מחיים בין לאחר מיתה ואור"י דאי הוה גרים בשמעתין בשר במקום דם הוה אתי שפיר דמזה ומהוא ממעטינן חלב ובשר ומההוא קרא דכריתות ממעטינן דם וא"ת וכיון דממעטינן דם מההוא קרא דכריתות אמאי איצטריך קרא למישרי חלב השתא דם מותר חלב לא כ"ש וי"ל דמההוא קרא דכריתות לא מצי למישרי דם לגמרי דלא ממעטינן ליה אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא לא ממעטינן ליה והואיל ונתמעט מאיסור דם השתא דם וחלב שוין:

גונח יונק חלב בשבת כו' · לאו בשיש בו סכנה איירי דא"כ מאי איריא משום דהוי מפרק כלאחר יד אפי' הוי מלאכה דאורייתא שרי במקום סכנה וקשה לר"ת מהא דאמר בפרק חרש (יבמות קיד·) אבא שאול אומר יונקים היינו מבהמה טהורה בי"ט ופריך אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי ואי דליכא סכנה כו' ומשני לא צריכא דאיכא צערא ומפרק כלאחר יד הוא שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן י"ט דאיסור לאו לא גזרו רבנן ותירץ דהתם מיירי בצער של רעב והכא בצער של חולי שהוא קרוב לסכנה ובשבת לא גזרו וקשה לר"י הא דפריך התם אי דאיכא סכנה אפילו בשבת נמי הוי ליה לאקשויי אפי' אי ליכא סכנה אי דהולה הוא אפילו בשבת נמי על כן נראה דברייתא דהתם פליגא אהך דהכא וכן משמע מדקאמר הכא הלכה כרבי מרינוס מכלל דפליגי עליה:

מפרק כלאחר יד הוא · וא"ת אפילו לא הוי כלאחר יד נמי דהא אין דישה אלא בגידולי קרקע כדאמר בפרק כלל גדול (שבת עה·) גבי פולע חלזון וכי תימא אע"ג דחלזון לא חשיב גידולי קרקע בהמה חשיבא גדולי קרקע כדאמרינן ברים בכל מערבין (עירובין דף כז:) דממעט דגים מדכתיב בקרא בקר וצאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו' זה אין לומר דנהי דחשיבא בהמה גידולי קרקע מכל מקום כיון דגמרי מסממנין בעינן ממש שיהיה גדל מן הקרקע כמו סממנין דלגבי סממנין לא חשיבא בהמה גדולי קרקע כדמוכח בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פט· ושם) דתניא דיש מה דיש מיוחד דבשעת מלאכה כו' יצא החולב והמגבן והמחבץ שאינם גדולי קרקע ואין פועל אוכל בו אלמא לגבי דבר הגדל ממש מן הארץ לא חשיבא בהמה גדולי קרקע ויש לומר דאיצטריך טעמא דהכא דמפרק כלאחר יד הוא משום דרבי יהודה דסבר דיש דישה שלא בגדולי קרקע דמחייב בפולע חלזון נמי משום דש: [ועיין תוספות שבת עג: ד"ה מפרק]:

ממעכן ברגלו בצינעא בשבת · והא דאמר כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור היינו דווקא באיסור מלאכה דאורייתא כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם (שבת דף סה·) שאם יראו יסברו שכבסן בשבת אבל הכא לא יראו אלא מלאכה כלאחר יד דהויא דרבנן ולא גזרי רבנן לאסור בחדרי חדרים: [וע"ע תוס' מ"ק ח: ד"ה ומגסרן]:

אפי'

גליון הש"ס

תוספות רי"ד

ועד כמה יהא מכירת אמר עולא ואיתימא ר"י א"ר עד ג"ח ושמואל אמר עד ל' יום ור"י אמר משום ר"י עד נ' יום אמר ר"ש ב"א הל' כר"י משום ר"י ומכירת פי' המורה שאינו רוצה לינוק מאשה אחרת. ואינו נ"ל דא"כ אמאי בעי ועד כמה ופליגי אמוראי בשיעורא · לכשנראה שאינו חפץ מאשה אחרת אז נכוף אותה · ועוד ההיא דאותבה בדרא דנשי כדאמרי' לקמן מה צורך בבדיקה זו נבדוק ונראה אם יונק מאשה אחרת ומש"ה נ"ל לפרש שאע"פ שהוא יונק מאשה אחרת אם הוא מכיר את אמו כופין אותה שכיון שהוא מכירת אם תניחנו תקשה לו פרידתה ויסתכן ומש"ה בעי ועד כמה שכמה זמן יכול התינוק להכיר את אמו שיסתכן בפרידתה וגם בבדיקה (חוזרת) [שמחזירים] הנער על כל הנשים לראות אם יכיר את אמו ואילו כפתרון המורה כיון שלא הי' יונק מאשה אחרת מה צורך לו לומר הוי קמסוה לאפה א"ו יונק הי' מהן ואפ"ה מפני שהי' מכיר את אמו כפו אותה והלשון מוכיח דקאמר ואם הי' מכירה ולא קאמר ואם אינו יונק אלא ממנה: ההיא גרושה דאתאי לקמי' דמר שמואל הוה יתיב ר"ד ב"י קמי' א"ל זיל בדקה אזל אותבה בדרא דנשי · שקילי' לבני' וקמהדר עלוייהו כי מטא לגבה הוי קמסוה לאפה כבשיתנהו לעינה מניה אמר לה שייף עיניך קום דרי בניך סומא מנא ידע אמר ר"א בריחא ובטעמא: ת"ר תינוק יונק והולך עד כ"ד חודש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ר"י אומר אפילו עד ד' וה' שנים פי' לאחר כ"ד חודש וחזר ה"ה כיונק שקץ: אמר ר"י הל' כר' יהושע: אמר מר מכאן ואילך כיונק שקץ ורמינהו יכול חלב מהלכי ב' טמא פי' אסור ודין הוא ומה בהמה טמאה שהקלת במגעה פי' שאינה מטמא בחיים החמרת בחלבה כדילפי' בבכורות מגמל גמל תרי זימני חד לגופי' וחד לאיסור חלבו אדם שהחמרת במגעו א"ד שתחמיר בחלבו ת"ל א) וזה טמא זה טמא ואין חלב מהלכי ב' טמא אלא טהור יכול אוציא את החלב שאינו שוה בכל ב) ת"ל הוא הוא טמא ואין חלב מהלכי ב' טמא אלא טהור וא"ר ש אפילו מצות פרוש אין בו · ל"ק הא דפריש והא דלא פריש פי' אם פריש מדדי אשה הוא אסור מדרבנן וחילופא בדם דתניא דם על (הככר) [הככר] ושל בין השינים מוצץ ואוכלו ואינו חושש פי' דם שפירש ממהלכי ב' אסור משום דמיחלף בדם בהמה: תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת ואינו חושש מ"ט מפרק כלאחר יד הוא ובמקום צערא לא גזרו רבנן פי' יונק חלב עז משום רפואה והוי מפרק חלבו ממקום גידולו כלאחר יד שאינו עושה בידו אלא בפיו והלכך במקום צערא שרו ליה רבנן אר"י הל' כר' מרינוס עיין מ"ש בפסקי בפ' חרש דפליג ר' מרינוס אדאבא שאול דלא שרי התם אלא ביו"ט ולא בשבת: תניא נחום איש גליא אומר צינור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש פי' עלו בו עשבים המעכבים קלוח המים ומתוך כך המים מתפשטים ודולף בבית מאי טעמא מתקן כלא"י הוא ובמקום פסידא לא גזרי רבנן אמר ר"י הל' כנחום איש גליא: פירש וחזר ה"ה כיונק שקץ וכמה אר"י ב"ח ג' ימים: ת"ר מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חודש ה"ז ל"ת ולא תתארס

עד'

א) גירסת רבינו דנפק"ל מזה וכמו שפרש"י בל"א וכ"ה בלשון הת"כ בתו"כ בפ' שמיני וכ"ה ג"כ בכריתות. ב) ולא אוציא את הדם ת"ל הוא הוא טמא ואין דם מהלכי כו' כצ"ל.

עד עשרים וארבעה חדש דברי רבי מאיר ור' יהודה מתיר *בשמונה עשר חדש אמר רבי *נתן בר יוסף הן הן דברי בית שמאי הן הן דברי בית הלל שבית שמאי אומרים עשרים וארבעה חדש ובית הלל אומרים שמונה עשר חדש אמר רבן שמעון בן גמליאל אני *אכריע לדברי האומר עשרים וארבעה חדש מותרת לינשא בעשרים ואחד חדש לדברי האומר בשמונה עשר חדש מותרת להנשא בחמשה עשר חדש לפי שאין החלב נעכר אלא לאחר שלשה חדשים אמר עולא הלכה כרבי יהודה ואמר מר עוקבא לי התיר רבי חנינא לשאת לאחר חמשה עשר חדש אריסיה דאביי אתא לקמיה דאביי אמר ליה מהו ליארס בחמשה עשר חדש אמר ליה חדא דר"מ ורבי יהודה *הלכה כרבי יהודה ועוד בית שמאי ובית הלל הלכה כבית הלל ואמר עולא הלכה כרבי יהודה ואמר מר עוקבא לי התיר רבי חנינא לשאת לאחר חמשה עשר חדש כל שכן דאת ליארס כי אתא לקמיה דרב יוסף א"ל *רב ושמואל דאמרי תרווייהו *צריכה להמתין עשרים וארבעה חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו *רהט בתריה תלתא פרסי ואמרי לה פרסא בחלא ולא אדרכיה אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן *אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רביה לא משום דמיחזי כאפקירותא אלא משום דלא מסתייעא מילתא למימרא דהא אנא הוה גמירנא ליה להא דרב ושמואל אפי' הכי לא מסתייעא לי מילתא למימר ת"ר נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת מותרת לינשא מיד רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע סבור למיעבד עובדא כי הא מתניתא אמרה להו ההיא סבתא בדידי הוה עובדא ואסר לי רב נחמן איני והא רב נחמן שרא להו לבי ריש גלותא שאני בי ריש גלותא דלא הדר בהו אמר להו רב פפי ואתון לא תסברוה מהא דתניא *הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה או שהיה לה כעס בביתה בעלה או שהיה בעלה חבוש בבית האסורין או שהלך בעלה למדינת הים או שהיה בעלה זקן או חולה או שהיתה עקרה חקנה אילונית וקטנה והמפלת אחר מיתת בעלה ושאינה ראויה לילד כולן צריכות להמתין שלשה חדשים דברי ר"מ רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד *ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזירותיו אמרי ליה *לאו אדעתין והלכתא מת מותר גמלתו אסור מר בר רב אשי אמר אפילו מת נמי אסור דלמא קטלה ליה ואזלא ומינסבא הוה עובדא וחנקתיה ולא היא ההיא שוטה הואי דלא עבדי נשי דחנקן בנייהו: תנו רבנן הרי שנתנו לה בן להניק הרי זו לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה פסקה קימעא אוכלת הרבה לא תאכל עמו דברים הרעים לחלב השתא בנה אמרת לא בן חברתה מיבעיא מהו דתימא בנה הוא דחיים עילויה ממציא ליה טפי אבל בן חברתה אי לאו דהוה לה מותר לא הוה ממציא ליה קא משמע לן פסקה קימעא אוכלת הרבה מהיכא אמר רב ששת משלה לא תאכל עמו דברים הרעים מאי נינהו א"ר כהנא כגון כשות וחזיז ודגים קטנים ואדמה אביי אמר אפילו קרא וכופרא רב אשי אמר אפי' כמכא והרסנא מינייהו פסקי חלבא מינייהו עכרי חלבא: דמשמשא בי ריחיא הוו לה בני נכפי דמשמשא על ארעא הוו לה בני שמוטי דדרכא על *רמא דחמרא הוו לה בני גירדני דאכלה חרדלא הוו לה בני זלזלני דאכלה תחלי הוו לה בני דולפני דאכלה מוניני הוו לה בני *)מציצי עינא דאכלה גרגושתא הוו לה בני מכוערי דשתיא שיכרא הוו לה בני אוכמי דאכלה בישרא ושתיא חמרא הוו לה בני בריי

*) [בערוך ערך מן פירש קטני עינים]

עד עשרים וארבעה חדש · שמא תתעבר ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב : שמונה עשר חדש · דיו לתינוק לינק בכך : אפקירותא · חולפא : דלא מיסתייעא מילתא · שיורה כהלכה : נתנה בנה למינקת · זו שמת בעלה או גמלתו בתוך זמנו או מת : לבי ריש גלותא · אלמנות שהיו בהן מניקות ונתנו בניהם למניקה והתירום לינשא : דלא הדרי בהו · מניקה שפסקה להניק בניהם יראה לחזור בה לפי שבני אדם מאויימים הם אבל באינשי אחריני דלמא הדרא בה המניקה וחוזר הבן אצל האם ומסתכן : לא תסברוה מהא · אי לא אמרה לכו סבתא משמי' דר"נ לא הייתם יודעים ללמוד מתוך משנה זו שאסור : הרי שהיתה רדופה · רוב ימיה להיות בבית אביה כו' כל אלו אין דרכן להתעבר : שאינה ראויה לילד · שנעקר בית הריון שלה : בגזירותיו · בכל מקום שהוא מחמיר מדרבנן אלמא אע"ג דאין כאן להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני דהא לא מיעברא לא פלוג רבנן בתקנת גזירות שלהם בין אשה לאשה וגזרו סתם שתמתין כל אשה שלשה חדשים והכי נמי לא פלוג רבנן במינקת שמת בעלה בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו : גמלתו אסור · שגמלתו מחמת שרוצה לינשא : פסקה קימעא · פסקו ליתן לה מזונות מועטים : אוכלת הרבה · משלה כדי שיהיה לה חלב הרבה ולא תמיתנו : כשות · הומלו"ן : חזיז · עשבים של זרע תבואה : חבושא · קורניי"ה : קורא · רך הגדל בדקל מה שנוסף על הענף בשנה זו : כופרא · תמרים בקטנותן : כמכא · כותח : והרסנא · דגים מטוגנין בקמח ולי"ר ושומן שלהן : מינייהו פסקי חלבא · יש בדברים הללו שפוסקין חלב האשה ויש בהן שאין מפסיקין אלא עוכרין : בני נכפי · ולדות שמתעברות שם נופלים מחולי שמו פיסילו"ן : שמוטי · ארוכי צואר והוא מום : גירדני · פי' אדם שנמרט שערות ראשו או בעל גרב : זלזלני · רעבתנין : דולפני · עיניהם זולפות מים תמיד : מוניני · הורגלה לאכול דגים קטנים : מציצי עינא · עיניו פורחות ונעות תמיד : גרגושתא · אדמה ארזילא"ה בלע"ז :

אפילו ביעתא בכותחא · מפרש בערוך *דלאו בסתם ביצים איירי דאין לך עם הארץ שלא ידע שהן מותרות בחלב אלא בשוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מיירי שמותר לאוכלן בחלב כדתניא בפ"ק דביצה (דף ו: ושם) וא"ת ואמאי מותר לאכלן בחלב מאי שנא מביצת נבלה דאסרי בית הלל אפי' כמוה נמכרת בשוק כדתנן במסכת עדיות (פ"א מ"ה) ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבילה החמירו דהוי דאורייתא אבל גבי בשר עוף בחלב דרבנן הקילו וא"ת ומאי אפי' דקאמר אפילו ביעתא בכותחא הא איכא מאן דאמר (חולין דף קיו:) בשר עוף בחלב דאורייתא ולדידיה אסורה כמו ביצת נבילה וי"ל דמ"מ קאמר אפי' שכל העולם נהגו בו היתר ולר"ת אתי שפיר שתירץ דבביצת נבילה החמירו משום דנבלה דבר איסור הוא אבל בבשר בחלב לא החמירו דהוי היתר דכל חד וחד באפי נפשיה שרי* :

כי אפקירותא · ונפקא מיניה שהיכא שהרב מוחל על כבודו דשרי ואפ"ה אל יורה דלא מסתייע מילתא הואיל ורבו אצלו :

ואמר ר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו · א]אין לפרש דגזרינן מת אטו לא מת ונתנה בנה להניק אטו לא נתנה וגמלתו אטו לא גמלתו דא"כ היכי שרא ר"נ לבי ריש גלותא אלא י"ל דגזרינן במת שמא תהרגנו ונתנה בנה להניק שמא תחזור בה וגמלתו אטו שמא תגמלנו ועדיין הוא צריך לינק : והלכתא מת מותר גמלתו אסור · רבינו שמשון הזקן אומר דגרושה מותרת לינשא דלא משעבדא להניק כדתניא לעיל (דף נט:) נתגרשה אינו כופה משום דלא משעבדא לי' ור"ת אומר דאסורה לינשא דתניא בפ' החולץ (יבמות מב: ושם) מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא ישא וקא פסיק ותני לא שנא באלמנה ולא שנא בגרושה ועוד דמפרש טעמא התם דסתם מעוברת למניקה קיימא דמשמע דהיינו טעמא דמניקה היינו טעמא דמעוברת ולמאי דהוה מפרש מעיקרא טעמא דמעוברת שייך בגרושה כמו באלמנה אע"ג דהדר בי' מההוא טעמא מגופא דמילתא לא הדר ביה דמיירי אפי' בגרושה ועוד דאלמנה נמי לא משעבדא מכי תבעה כתובתה או רוצה לינשא* :

עין משפט
נר מצוה

[ערך כתח]

עג א מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כה כו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעיף יא :

עד ב ג מיי' פ"ב מהל' ת"ת הל' ב ופ"ד מהל' סנהדרין הל' ט סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמב סעי' ד :

עה ד מיי' פי"א מהל' גירושין הל' כז סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יג סעי' יא :

עו ה מיי' שם הל' יח יט טוש"ע שם סע"א :

עז ו מיי' שם הל' כו טוש"ע שם סעי' יא :

עח ז מיי' פכ"א מהל' אישות הל' יג סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פ סעי' יד :

[פי' תוס' עירובין סג : ותוס' חולין נה: ד"ה ושוין וכו' וביצה ו: ד"ה ביצים]

עט ח י כ מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעי' יא בהג"ה וסעי' יב [ע"ש מ"מ וכ"מ] :

[ע"ש תוס' יבמות מב: ד"ה שמא]

מסורת הש"ס

[ע' גיטין עה:]

[כתובתא נדה איתא ר' יונתן בן יוסף]

[נ"ל אפרש כ"ל בשאלתות פרשת ויקה סי' ג']

[עירובין מו: עב]

יבמות מב·

[ע"ש טו.]

עירובין מז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א]תוס' ד"ה ואמר ר"נ בגזירותיו וכו' אין לפרש דגזרינן מת אטו לא מת. עי' שאלתות פ' ויחי סי' ל"ג דף ה ע"א בד"ה גרס וכו' ישו"ש דמבואר דהשאלתות סובר דמשמע גזירה זו כיון והגאון [מהר"י פיק] בעל שאלת שלום שם לא הרגיש בו וצריך לייבב קושיית תוס' באופן אחר להשאלתות :

יבמות מב: ע"ש עירובין מז: ע"ש [תוספתא יבמות פ"ו ע"ש]

[עירובין כה לעיל מ:]

[כתובת סו: וש"נ]

[גי' הערוך בערך גרגש דמאו ובערך גרדן איתא דמהו כרלשית חכמה בפ' ד"ך אמר רב בערך ר' העתיק דדרכא אדמא דחמרא פי' דם החמור]

תוספות רי"ד

עד כ"ד חודש דברי ר"מ ור"י מתיר בי"ח חודש: אר"נ ב"י הן הן דברי ב"ש והן הן דברי ב"ה. שב"ש א' כ"ד חודש וב"ה א' י"ח חודש. רשב"ג אני אכריע לדברי האומר כ"ד חודש מותרת להנשא בכ"א חודש ולדברי האומר בי"ח חודש מותרת להנשא בט"ו חודש לפי שאין החלב נעכר אלא לאחר ג' חדשים : אמר עולא הל' כר"י ואמר מר עוקבא התיר ר"ח לישא בט"ו חודש כר"י: אריסי' דאביי אתא לקמי' דאביי א"ל מהו ליארס בחמשה עשר חודש א"ל חדא דר"מ ור"י הל' כר"י וב"ש וב"ה הל' כב"ה ואמר עולא הל' כר"י ואמר מר עוקבא לי התיר ר"ח לאחר ט"ו וכ"ש את לאירס כי אתא לקמי' דר"י א"ל רב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חודש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו רהיט בתרי' תלתא פרסי וא"ל פרסא בחלא ולא אדרכיה אמר אביי האי מילתא דאמור רבנן אפי' ביעתא בכותחא לא לישרי איניש במקום רבי' לא משום דמחזי כאפקירותא אלא משום דלא מסתייע מילתא דהא אנא הוה גמירנא להא דרב ושמואל ואפ"ה במקום רבי' לא מסתייע מילתא ובהדיא איתא אמינא מינ': ת"ר נתנה בנה למניקה גמלתו או מת מותרת להנשא מיד ר"פ ור"ה ברי' דר' יהושע סברי למיעבד עובדא כי הא מתני' אמרה להו ההיא סבתא בדידי הוה עובדא ואסר לי ר"נ איני והא ר"נ שרא להו לבי ריש גלותא שאני דבי ר"נ דמכי יתבי בנייהו למניקה תו לא הדרי בהו ומסיק תלמודא מת מותר גמלתו אסור מר בר"א אמר אפי' מת נמי אסור דילמא קטלה ליה ואזלא ומינסבא הוה עובדא והנקתי'. ולא היא ההיא כתית הוא : ת"ר הרי שנתנו לה בן להניק ה"ז לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה. פסקה קמעא אוכלת הרבה ולא תאכל דברים הרעים לחלב. אוכלת הרבה מהיכא משלה :

אמר

ⓐ פרלס דע"ם הוא וצ"ל אפילו ביעתא בכותחא לא לישרי איניש וכו'

בריי דאכלה ביעי הוו לה בני עינני דאכלה כוורי הוו לה בני חינני דאכלה כרפסא הוו לה בני *זיותני דאכלה כוסברתא הוו לה בני *בישרני דאכלה אתרוגא הוו לה בני ריחני ברתיה דשבור מלכא אכלה בה אמה אתרוגא והוו מסקי לה לקמיה אבוה בריש ריחני אמר *רב הונא *בדק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה צערא דידה הוא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו כל היכא דלאו אורחה שומעין לה היא אורחה והוא לאו אורחיה מאי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה אזלינן ופשיטנא ליה מהא *עולה עמו ואינה יורדת עמו אמר רב הונא מאי קראה °והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל ר' אלעזר אמר מהכא °כי היא היתה אם כל חי לחיים ניתנה ולא לצער ניתנה: הכניסה לו שפחה וכו': הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך איתתא *בחריקאי משום דאמר לה הא טרחא לדידי ולדידה קמי דידך מאן טרח: שתים אינה מבשלת ואינה מניקה וכו': הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך איתתא אחריתי דטרחה לדידי ולדידה וחדא לדידך ולדידה משום דאמר לה קמי אורחי ופרחי מאן טרח: שלש אינה מצעת המטה: הא שארא עבדא ותימא ליה עיילית לך אחריתי לאורחי ופרחי משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש אורחי ופרחי אי הכי אפי' ארבע נמי ארבע כיון דנפישי להו מסייען אהדדי א"ר חנא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני לא הכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכנים אע"פ שלא הכניסה תנא אחד שהכניסה לו ואחד שצמצמה לו משלה: ארבע יושבת בקתדרא: אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא אע"פ שאמרו יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו את המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו *אמר רב יצחק בר חנניא *אמר רב הונא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה אמר רבא לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה: ומזיגת הכוס שמואל מחלפא ליה דביתהו בידא דשמאלא אביי מנחא ליה אפומא דכובא רבא אבי סדיא רב פפא אשרשיפא *אמר רב יצחק בר חנניא אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה יין ישן בתקופת תמוז אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתו ליה תבשילא דארדי ואי לאו דיהב לי איסתכני אמר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרב כהנא ואייתו ליה גרגלידי דליפתא בחלא ואי לאו דיהב לי איסתכני רב פפא אמר אפילו תמרתא דהנוניתא כללא דמילתא °כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה הנהו תרתין חסידי ואמרי לה רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא מר קדים ספי ומר מאחר ספי דקדים ספי אליהו משתעי בהדיה דמאחר ספי לא משתעי אליהו בהדיה אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא חליף ואזיל אטורנגא דמלכא חזייה רב אשי למר זוטרא דהוור

תורה אור: והיא בעולת בעל (בראשית כ) · כי היא היתה אם כל חי (שם ג)

רש"י

בריי · בריאים: עינני · עיניהם גדולות: חנני · בעלי חן: כרפסא · אפי"ו: כוסברתא · אליינדר"א בלע"ז: צערא דידה הוא · החלב רב בדדיה ומצערה: דלאו אורחה · אין דרך משפחתה להניק: בחריקאי · במקומי ולי נראה *לשון חידקי קרן כגומר לשון פקידת מקום בפקד מקומי ובפגמי: אורחי · אורחים המשתהים שבת או חדש: פרחי · עוברים לדרכם לפי שבמקום שיש בני בית רבים נוהגים להתארח עוברי דרך: הא שארא · כגון דברים קטנים: שראויה להכנים · שהכניסה נדוניא רבה ויש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקצתה שפחות להכניס ולשמשה: אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו מטה · לפרוס סדין ולבדין דבר שאינו טורח ומשום דמילי דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו ולא דמי למצעת דמתני' דהוי דבר של טורח ובכפייה הני לא כפי לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל: חוץ ממזיגת כוס · כל שהוא דברים של קירוב ותיבה ומביאין לידי הרגל דבר: מיחלפא ליה · בימי ליבונה: אבי סדיא · מראשותיו: אשרשיפא · ספסל: הכל משהין לפני שמש · המשמש בסעודה ואוכלין בפניו ושוהין מלהאכילו עד שיקומו הקרואים: חוץ מבשר שמן כו' · שמתאוה להם ומצטער: בתקופת תמוז · שריחו חזק והחום היום מתגבר בו *כאדם: תבשילא דארדי · מין כמהין ופטריות: איסתכני · הייתי מסוכן לאחזני בולמוס מחמת תאות רעבוני: גרגלידי · חתיכות דקות ועגולות מריד"א בלע"ז: תמרתא דהנוניתא · תמרה שמינה כמו קרי' לגבי דהינא ואידהן (שבועות דף מז:): קיוהא · קיהיון שיניים אינגרו"ר בלע"ז: כל דאית ליה ריחא או קיוהא · מזיק את מי שאוכלין לפניו ואינו אוכל: חד ספי · מאכיל את השמש מכל מין ומין: וחד ספי ליה ממין אחד · בתחלת סעודה לשובע ומאחר המינין משהו עד שיגמור סעודתו: קדים ספי · קודם שיתן לפניו: מאחר ספי · מכל מין ומין לאחר שנתן לפניו ולפני האורחין: דקדים ספי משתעי אליהו בהדיה · לפי שכשנותן לפניהן והוא רואה ומתאוה ומצטער ופעמים שיש אורחין הרבה: אזגור · שם מלך פרס: אטורנגא דמלכא · *מושיב המנות לפני השרים ובלשונינו שינישקלקו"ש:

תוספות

הכניסה לו שפחה אחת · קשה תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח הבעל דבלא שפחה היא היתה עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבדה ועתה זן אותה ואת שפחתה:

ואחת שצמצמה לו משלה · גרסי' · פירוש צמצמה לו ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של בשמים ושאר דברים וצמצמה כל כך שיכול לקנות מזה כמה שפחות רבינו תם ויש גורסין שמצאה לו משלו כלומר שהוא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי צרכה:

אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו המטה · והא דתנן שלש אינה מצעת כתבתי בריש מכילתין (דף ד:) [דלא הוי כמו הצעת המטה דמתני']: מחלפא דביתהו בידא דשמאלא · במחזור ויטרי פי' הרב ר' שמעיה שהיה נזהר רש"י אפי' שלא ליתן מפתח מידו לידה ומכאן אין ראיה דשאני מזיגת כוס שהוא דבר של חיבה ואסורה אפילו להביא לפניו על השולחן אלא למר מנחא ליה אבי סדיא ולמר אפומא דכובא ומסדר אליהו דקתני גבי ההוא עובדא דמייתי בפ"ק דשבת (דף יג: ושם) באדם אחד שקרא הרבה ושנה הרבה כו' ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך שמא הבאת לו את השמן ואמרה לו חס ושלום אפי' באצבע קטנה לא נגע בי נמי אין ראיה דמצינן לפרש דשלא על הבאת הפך היה מקפיד אלא הכי קאמר שמא בשעת הבאת הפך לא נזהרת ונגע ביך וכן משמע שהשיבתו אפילו באצבע קטנה לא נגע בי אבל שלא הביאה לו לא קאמרה ומה שפירש דמחלפא ליה בידא דשמאלא בימי לבונה דמשמע שיש להקל בימי לבונה מבימי נדותה וכן מצינו בפרק קמא דשבת (שם) בההוא עובדא שהבאתי לעיל דקאמר בימי נדותיך מהו אצלך בימי לבוניך מהו אצלך נראה דהיו רגילין לטבול אחר שבעה לראיה כשפוסקת דלא אסירא השתא אלא מדרבנן אבל בזמן הזה שאין רגילות לטבול עד אחר שבעה נקיים אין חילוק בין ימי נדות לימי לבון כדאמרינן במסכת שבת (דף סד:) תהיה בנדתה בהווייתה תהא עד שתבא במים: נא

תוספות רי"ד

אמר ר"פ בדיק לן ר"ח ב"ח היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעים לה דצערא דידה הוא· הוא אומר להניק והיא אומר' שלא להניק מהו כל היכא דלאו אורחא לה שומעים אורחא ולאו אורחא מאי בתר דידיה אזלינן או בתר דידה אזלינן. ופשיטנא לי' עולה עמו ואינה יורדת· אמר ר"ה והיא בעולת בעל בעליתו של בעל ולא בירידתו של בעל: הכניסה לו שפחה א'· א"ר חנא ואיתימא רשב"נ לא שהכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכניסה אע"פ שלא הכניסה פירוש כיון שהכניסה לו כספים לקנותה ממקצתן· תניא אחד שהכניסה לו א)וא' שמצאתה לו בתוך ביתו· ארבע יושבת בקתדרא· אר"י ב"ח אמר ר"ה אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ומרחצת פניו ידיו ורגליו (פי' הרב שאינו דומה הצעה זו להצעה דמתני' והצעה דמתני' מתפרש לקמן המטה והכרים והכסתות ויש שם טורח יותר אבל הצעה דהכא הוא לפרוש הסדינין על המטה שהוא לקירוב וחבה דומיא דמזיגת הכוס) ואר"י ב"ח אר"ה כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזו"ה והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו: א"ר והצעת המטה ל"א אלא בפניו אבל שלא בפניו ל"ל בה: מזיגת הכוס. דביתהו דשמואל מחלפא ליה בידא דשמאלא דאביי מנחת ואית

עין משפט נר מצוה

פ א מיי' פכ"א מהלכות אישות הל' יג סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן פב סע"ב:

פא ב מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' פ סעיף א וסעיף י:

פב ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' פב סעיף ג:

[סי' בעלי בשר ר"ת]

פג ד מיי' שם הל' · סמג שם טוש"ע אה"ע סי' פ סעיף ח:

פד ה מיי' שם הל' ג טור ש"ע שם סעי' ד ה:

פה ו ז ח מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ה ומיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הל' יט סמג לאוין קיח טור אה"ע סימן פ וטוש"ע י"ד סימן קצה סעי' י:

פו ט י כ מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' ז ומיי' פ"ט מהל' עבדים הל' ח סמג עשין כו טוש"ע א"ח סימן קסט סעי' א וטוש"ע י"ד סימן רסו סעי' יז:

הגהות בשוליים

[עי' היטב פרש"י לקמן קס: ד"ה בחריקאי]

[פי' בעלי זיו והדר ערוך בערך זיו· פי' יפים ונאים כפירוש ראשית חכמה]

[גי' הרא"ש רב פפא] [עירובין נא: וש"נ]

[לעיל מח:]

[גי' שערוך בערך סרק בהריקאי]

פ"א כאדם

[נ"ל ואמר]

לעיל ד:

מושיב המזון לפני השרים כצ"ל רש"ל

[נ"ל ואמר]

כרא"ש · כ · שם ג

א' אפומא דכובא דרבא אבי סדיא דר"פ אשרשיפא פי' המורה בימי ליבונה וכך פי' ר"ח ז"ל ואינו נ"ל דאטו קילי ימי ליבונה מימי נדתה פרס שלא תטבול בכרת קיימא ואדרבה בימי ליבונה שכבר פסקה מראות יש לה להתרחק יותר ויותר ומכאן מוכח שלא הוו אוכלין בטהרה הוליהן . והדין נותן שמה טהרה יכולין לעשות בח"ל ב) שהוא מטמאה בקברות: ואר"י ב"ח אר"ה · הכל משהין בפני שמש חוץ מבשר ויין ואר"ח בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה ויין ישן בתקופת תמוז·אמר רב ענן בר"ת הוה קאימנא קמי' דמ"ש ואייתו לי' תבשילא דארדי ואי לא דיהבי לי מיני' איסתכני ר"פ אמר אפי' תמרי דאהנניתא כללא דמי"תא כל דאית ליה ריחא ואית

א) כ"ה גי' הרי"ף וכ"ה בתוס' בד"ה ואחת בכאן יש גורסין . ב) נראה דצ"ל שהיא טמאה בטומאת ...

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פכ"א מהל' אישות הל' ג סמג לאוין עא טוש"ע אה"ע סי' פ סעי' ד :

פח ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סע"ו :

פט ג מיי' שם הל' א טור שו"ע שם סעי' א :

[לקמן עז:]

צ ד ה מיי' פי"ד שם הל' ו סמג לאוין פא טור ש"ע י"ד סימן רלה סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ט :

צא ו מיי' פט"ו שם הל' א סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' עו סעי' ו :

דחוור אפיה שקל באצבעתיה אנח ליה בפומיה א"ל אפסדת לסעודתא דמלכא אמרו ליה אמאי תיעביד הכי אמר להו מאן דעביד הכי פסיל למאכל דמלכא אמרו ליה אמאי אמר להו דבר אחר חזאי ביה בדקו ולא אשכחו שקל אצבעתיה אנח עליה אמר להו הכא מי בדקיתו בדקו אשכחו אמרו ליה רבנן מ"ט סמכת אניסא אמר להו חזאי רוח צרעת דקא פרחה עילויה : ההוא רומאה דאמר לה לההיא איתתא מינסבת לי אמרה ליה לא אזיל אייתי רימני פלי ואכל קמה כל מיא דצערי לה בלעתיה ולא הב לה עד דזג לה לסוף אמר לה אי מסינא לך מינסבת לי אמרה ליה אין אזיל אייתי רימני פלי ואכל קמה אמר לה כל מיא דצערי לך תוף שדאי תוף שדאי עד דנפקא מינה כי הוצא ירקא ואתסיאת : ועושה בצמר : בצמר אין בפשתים לא מתני' מני ר' יהודה היא דתניא *אינו כופה לא לעמוד לפני אביו ולא לעמוד לפני בנו [ו]ולא ליתן תבן לפני בהמתו אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו רבי יהודה אומר [ג]אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שפשתן מסריח את הפה ומשרבט את השפתים והני מילי בביתנא רומאה : ר' אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות : אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כרבי אליעזר אמר רבי חנינא בריה דרב איקא *שפוד שפחות וגומות רב מלכיו בלורית אפר מקלה וגבינה רב מלכיא רב פפא אמר מתניתין ומתניתא רב מלכיא שמעתתא רב מלכיו וסימנך מתניתא מלכתא מאי בינייהו איכא בינייהו שפחות : רשב"ג אומר וכו': היינו תנא קמא איכא בינייהו דמיטללא בגורייתא קיטנייתא (א) ונדרשיר: **מתני'** *המדיר את אשתו מתשמיש המטה ב"ש אומרים שתי שבתות [ד]בית הלל אומרים שבת אחת התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום הפועלים שבת אחת העונה האמורה בתורה הטיילין בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לשלשים יום הספנים אחת לששה חדשים דברי רבי אליעזר : **גמ'** מ"ט דב"ש גמרי מיולדת נקבה ובית הלל גמרי מיולדת זכר וב"ה נמי נגמרו מיולדת נקבה אי מיולדת גמרי לה הכי נמי אלא ב"ה מנדה גמרי לה במאי קמיפלגי מר סבר מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר מידי דהוא גרים לה ממידי דהוא גרים לה *אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם דברי הכל יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר [ה]אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו הא פליגי בה חדא זימנא דתנן *המדיר את אשתו מליהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו צריכא *דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס אבל בההיא דאפשר בפרנס אימא מודי ליה לשמואל ואי איתמר בההיא בהך קאמר שמואל אבל בהא אימא מודי ליה לרב צריכא : התלמידים יוצאין לתלמוד וכו' : ברשות כמה [ו]כמה דבעי אורחא

תוספות

לא ליתן תבן לפני בהמתו ולא ליתן תבן לפני בקרו · דשניהם אינה מחוייבת כדתניא בפרק בתרא דנדרים (דף פא:) דברים שבינה לבין אחרים אינו מיפר כילד קונס שאני עושה לפי אבא לפי אביך לפי אחי לפי אחיך שלא אתן תבן לפני בהמתך שלא אתן תבן לפני בקרך אינו יכול להפר:

וה"מ בביתנא רומאה · והא דדייקינן אמתני' בצמר אין בפשתים לא בביתנא רומאה : הלכה כר"א · והא דקי"ל *בכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו אין זה אותו שהיה בימי ר"א : איכא בינייהו שפחות · אומר רשב"ם שפחות ושכנגדה דהיינו אפר מקלה שהוא מימרא דתרווייהו בינייהו ניהו ור"ת פי' דהא דקאמר מתני' ומתניתא רב מלכיא לא אתא לאפלוגי על מימרא שלרב מלכיא אלא אתא למימר דכל מתני' ומתניתא רב מלכיא ולא רב מלכיו אבל [שמעתתא יש מהם רב מלכיו ויש מהם] נמי רב מלכיא וכן מוכח דקאמר וסימניך מתניתא מלכתא אבל משמעתתא לא נותן סימן : התלמידים יוצאין שלא ברשות ל' יום והפועלים שבת אחת · פי' ר"י דאתא לאשמועינן דאף על גב דמנהגם היה ללמוד ולעשות מלאכה בעירם ועונה האמורה בתור' לתלמיד מע"ש לע"ש כדאמרי' בגמ' ולפועלים שתים בשבת כדקתני סיפא אפ"ה יכולים לשנות ממנהגם ולצאת תלמידים ל' יום ופועלים שבת אחת: אלא

רש"י

דחוור אפיה · פניו זועפים שנתאוה למאכל : א"ל · אטורנגא לרב אשי: אפסדתא לסעודתא · לא יאכל המלך מעתה : אמרו לו · שוטרי המלך אמאי תעביד הכי : אמר להו · רב אשי : דעביד הכי פסיל למיכל למלכא · העושה מאכל כזה אין ראוי שיאכל המלך מאכל מידו : דבר אחר חזאי ביה · בשר של חזיר מצורע ובלשון לעז קורין לו שורסמי"ן : שקל אצבעתיה · רב אשי שקל אצבעתיה דקפילא : אנח עליה · על אחת החתיכות : אנחריה לא גרסי' : הכא מי בדקיתו. כלומר בדקתם את חתיכה הזו : בדקו אשכחו · נס נעשה לו : דפרחה עילויה · דמר זוטרא : פלי · מבקע והרבה יש לו דומים במסכת נדה (דף כא:) דפלי פלויי : מיא דצערי · רוק שגדל בתוך הפה מחמת קיוהא דבר הנאכל בפניו ואינו אוכל ממנו : עד דזג · נפחו פניה וכריסה ונעשו כזכוכית שכן דרכי הנפוחים : תוף שדאי · רקקי והשליכי : לעמוד · לשרת : בהמתו · סוס וחמור שהן מזויינין ומוהלים לרביעה אבל בקר אינו להוט אחר רביעת אשה ואין יכרו ניכר כל כך לפיכך אין אשה נכתית לו ואני שמעתי בקרו נקבות בהמתו זכרים (ב) : משרבט · פושטן כמין שרביט עד שנעשין גדולות ובלשונינו נקרא אשא"ש ע"י שהיא צריכה לשרות החוט תמיד ברוק : שפוד שפחות וגומות · סימני הלכות הן שפוד במסכת בילה שפחות כאן גומות במסכת נדה בלורית במסכת עבודה זרה אפר מקלה במסכת מכות גבינה במסכת עבודה זרה תלת מנייהו מתני' שפחות ובלורי' וגבינה ותלת מנייהו שמעתת' ופרשינהו רב מלכיו ורב מלכיא : רב פפא · אסימנא דרב מלכיו פליג דקאמר שפחות רב מלכיו ליתא דכל מתני' ומתניתא דהכא רב מלכיא פרשינהו אבל שמעתא דאמר ברב מלכיו מודינא לך : וסימניך · שלא תחליף בגירסא : מתניתא מלכתא · לגבי שמעתא הויא מתניתא מלכתא דהא מינה מותבינן תיובתא לשמעתא וסימניך מלכיא לשון נקבה אבל מלכיו לשון זכר : היינו ת"ק · רבי אליעזר מה לי לידי שעמום מה לי לידי זימה : דמיטללא בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר · משחקת בכלבים דקים ושחוק שקורין איסקקי"ש לידי זימה איכא לידי שיעמום ליכא דאין שיעמום אלא ביושב ותוהא ובטל לגמרי : **מתני'** המדיר את אשתו · כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אבל הנאת תשמישי עליך לא מיתסרא דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקמינן בנדרים בפרק ואלו נדרים (דף פא:): ב"ש אומרים שתי שבתות · אם הדירה ב' שבתות תמתין ואם יותר יוציא ויתן כתובה : הטיילין · מפרש בגמרא : החמרים · שיוצאין לכפרים להביא תבואה למכור בשוק : הגמלין · סוחרי חבילות ומביאין על הגמלים ממקום רחוק : הספנים · פורשין לים הגדול לקצווי ארץ : **גמ'** מיולדת נקבה · שהוא שבועיים מתשמיש : נגמרו מיולדת נקבה . כיון דאשכחן הורה הרעה לשהות כל כך אין לנו לכופו להוציא : ה"ג אי מיולדת גמרי הכי נמי : מידי דשכיח · כעס שכועס על אשתו ומדירה : ממידי דשכיח · נדות לאפוקי לידה דלא שכיח כולי האי : מידי דהוא גריס לה · נדר הוא גורם לה לשהות וכן לידה על ידו באה לה לאפוקי נדה דממילא ויש לנו ללמוד מן הדומה [אפילו לא שכיח כולי האי]:אפי' בסתם נמי ימתין·לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת:שמא· בתוך הזמן ילמוד למצוא פתח חרטה לומר אדעתא דהכי לא נדרי ויתיר לו חכם נדרו:מליהנות לו עד ל' יום · קונס את נהנית לי עד ל' יום ולא הדירה מהנאת תשמיש דהא לא חייל משום דמשועבד לה וגבי מזונות נמי מוקמינן ליה לקמן (ד' ע:) באומר לה לאי מעשה ידיך למזונותיך ופרנס משום דלא ספקא ואית דמוקמא כגון שהוא מן הגמלי' או מן הספנים שאין לכופו בשביל תשמיש ולאו מילתא היא דהא מוקמא לקמן אכולהו קתני מתני' לענין מדיר שבוע אחת: יעמיד פרנס · שיזון אותה והתם פריך ולאו פרנס לאו שליחותיה עביד : תשמיש · לא אפשר בפרנס : ואי איתמר בהא (ג) · מליהנות לו : בהא אמר שמואל · משום דאפשר בפרנס : אורחא

תוספות רי"ד

ואית לי' קיוהא' אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספא מכל מינא ומינא וחד ספא (מכל) [מחד] מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה : ועושה בצמר' צמר אין פשתן לא מתני' מני ר"י היא דתניא אינו כופה לא לעמוד בפני אביו ולא לעמוד בפני א) אמו ולא ליתן תבן לפני בקרו פי' שורים שחורש בהן דטריחא מילתא וזילה לה אבל בהמתו או סוס או חמור שרוכב עלי' ולית בה טרחא יתירה ולא זילותא כופה ר"י אומר אינה כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח את הפה ומשרטט את השפתים' אמר אביי בביתנא דרומאי : ר"א אומר וכו' אמר רב מלכי' אמר ר"א ב"א הל' כר"א : מתני' המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א שתי שבתות ובה"א שבת אחד · התלמידים יוצאים לת"ת שלא ברשות ל' יום מכאן לעונה האמורה בתורה הטיילים בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחד בשבת הגמלים אחד לל' יום הספנים א' לו' חדשים דברי ר"א פי' המורה כגון דאמר תיאסר הנאת תשמישך עלי אבל אם אמר הנאת תשמישי עליך לא מיתסרי דהא משועבד לה דכתיב ועונתה לא יגרע והכי מוקמי' לה בנדרים בפ' אלו מותרים : בש"א ב' שבתות : מ"ט דב"ש גמרי מיולדת נקבה וב"ה גמרי מידי דשכיח ממידי דשכיח : אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו וקי"ל כשמואל

א) נראה שצ"ל כנו וכמו דאיתא בגמ' ·

מסורת הש"ס

מכות כא: ביצה כח. ע"ז כט: נדה נב:

עדיות פ"ד מ"י [לקמן עא:]

לקמן עא:

[לקמן ע:]

[שם עא: ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ונדרשיר נ"ב פי' בערוך נדרשיר משחקת בקסמים : (ב) רש"י ד"ה בהמתו כו' זכרים · נ"ב וקשה דאיתא במס' תמורה דף ט: ממירים מן הבקר וכו' מן זכרים על נקבות דכתיב בהמה והכל בכלל כו' ושמא לשון תורה לחוד ולשון גמרא לחוד : (ג) ד"ה ואי אתמר בהא גבי מליהנות :

אורחא דמילתא כמה אמר רב חדש כאן וחדש בבית שנאמר °לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה ור' יוחנן אמר חדש כאן ושנים בביתו שנאמר °חדש יהיו בלבנון שנים חדשים בביתו ורב נמי מ"ט לא אמר מההיא שאני בנין בית המקדש דאפשר ע"י אחרים ור' יוחנן מ"ט לא אמר מההיא שאני התם דאית ליה הרווחה *אמר רב אנחה שוברת חצי גופו של אדם שנאמר °ואתה בן אדם האנח בשברון מתנים ובמרירות תאנח ורבי יוחנן אמר אף כל גופו של אדם שנאמר °והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת אל שמועה כי באה ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח וכל ברכים תלכנה מים ורבי יוחנן נמי הכתיב בשברון מתנים ההיא דכי מתחלא ממתנים מתחלא ורב נמי הכתי' ונמס כל לב ורפו כל ידים וכהתה כל רוח שאני שמועה דבית המקדש דתקיפא טובא ההיא ישראל ועובד כוכבים דהוו קאזלי באורחא בהדי הדדי לא אימצי עובד כוכבים לסגויי בהדי ישראל אדכריה חורבן בית המקדש נגיד ואיתנח ואפ"ה לא אימצי עובד כוכבים לסגויי בהדיה א"ל לאו אמריתו אנחה שוברת חצי גופו של אדם א"ל ה"מ מילתא חדתי אבל הא דשנן בה לא דאמרי אינשי דמלפי תכלי לא *בהתה: *הטיילין בכל יום: מאי טיילין אמר רבא בני פירקי א"ל אביי מאן דכתיב בהו °שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא *ואמר רב יצחק אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות שינה מעיניהם בעוה"ז ובאות לחיי העוה"ב ואת אמרת בני פירקי אלא אמר אביי כדרב דאמר רב כגון רב שמואל בר שילת דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדניה ולא חליף *פריסתקא דמלכא אבביה כי אתא רבין אמר °כגון מפנקי דמערבא ר' אבהו הוה קאי בי באני הוו סמכי ליה תרי עבדי איפחית בי באני מתותיה איתרמי לי' עמודא סליק ואסקינהו ר' יוחנן הוה קסליק בדרגא הוו סמכי ליה רב אמי ורב אסי איפחתא דרגא תותיה סליק ואסקינהו אמרי ליה רבנן וכי *מאחר דהכי למה ליה למיסמכיה אמר להו א"כ מה אניח לעת זקנה: והפועלים שתים בשבת: והתניא הפועלים אחת בשבת א"ר יוסי ברבי חנינא לא קשיא כאן בעושין מלאכה בעירן כאן בעושין מלאכה בעיר אחרת תניא נמי הכי °הפועלים שתים בשבת במה דברים אמורים בעושין מלאכה בעירן אבל בעושין מלאכה בעיר אחרת אחת בשבת: החמרים אחת בשבת: אמר ליה רבה בר רב חנן לאביי איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל אמר ליה לא אבולהו

רש"י

אורחא דמילתא · דרך ארץ שלא ישא עליו חטא ואפי' הוא יכול לפתותה שתתן לו רשות: לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש · בדברי הימים במחלקות שהיו עובדים את דוד כל מחלקות חדש ואע"ג דמשמעותא דענינא משמע שלא היה פורש מביתו אלא חדש אחד בשנה ואין ללמוד מהם אלא חדש כאן וי"ח חדשים בביתו רב קרא יתירא דהבאה והיוצאת דריש דהוה ליה למכתב המשרתים את המלך לכל דבר מחלקות חדשי השנה וכתב דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה משמע שהיו שתי מחלקות נלוים ומשרתים שמשרתים עם השאר זו ו' חדשים בדילוג וזו ו' חדשים בדילוג זו באה וזו יוצאה מדי חדש בחדש הרי חדש בבית המלך וחדש בביתו ואף כאן חדש בבית רבו וחדש בביתו: ושנים חדשים בביתו · האיש בביתו שהרי ל' אלף איש היה המס וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש כשמחליפין אלו הולכין עשרת אלפים אחרים ובחדש השלישי עשרת אלפים שלישי' נמצא בעמדו הראשוני' בביתם ב' חדשים וכן כולם בחלופיהם כך: שאפשר ע"י אחרים · לפי מנין החליפות כך היו עולים: שאני התם דאית ליה הרווחה · שהיו נהנים מבית המלך ואיכא רווח ביתא לפיכך מקבלת עליה שיהי' בבית המלך [חדש] אחד משני חדשים שכיון שיש לו שכר יש לה מזונות מרווחים ותכשיטין אבל ת"ת מנוה דיליה הוא: אנחה שוברת כו'. איידי דאיפלגו בה רב ורבי יוחנן בדרשא דקרא נקט לה נמי הכא: מתנים. באמצע הגוף: דשנן בה. הורגלנו בה כמו כיון דדש דש (גיטין דף נו:): דמלפא תכלי לא בהתה · אם זו הלימודת לשכל בניה לקוברם אינה תמיהא ומפחדת במות א' מהם שכבר לימודת: בני פירקי · תלמידים שהרב מצוי להם בעירן ושונים פרקם ולנים בביתם: מאן דכתיב בהן · בשבילם נאמר נבעלי אומניות: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת · למלאכת הרשות אוכלי לחמם בעצב כן יתן הקב"ה לידידו שנא למי שמנדד לכבודו ולמלותו שינה: מנדדות שינה · ממתינות את בעליהן שהן בבית רבם ושונים פירקם אלא בשעת שינה עוכן בבית רבן ואת אמרת יש להן פנאי לעונה בכל לילה: רב שמואל בר שילת · מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן כדאמרי' בנערה שנתפתתה (נעילני):ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה · אין שליח מגזר פרס עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהם: מפנקי דמערבא · בני ארץ ישראל מעונגים במאכל ומשתה לכך הם בריאים ובעלי כח לתשמיש: איפחית בי באני · תחת המרחצאות יש חלל שהמים נופלים שם: אסקינהו · העלה את העבדים בידו אחת ובשניה היה מטפס ועולה בעמוד: מאחר דהכי · שבעל כח אתה: אם כן · שאתיש את כחי ולא יסמכוני: מה אניח · כח בעצמי להשתמש בו לעת זקנה: בעירם · שתים בשבת: איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל · תנא דססם לעיל המדיר את אשתו בית הלל אומרים שבת אחת אין לו לומר זאת לא בספן ולא בגמל ולא בחמר ולא בתלמידי חכמים שהרי [את החמר] עונתו אחת בשבת ובשביל יום אחד יוציא ויתן כתובה הרי עונתו משבעה לשבעה וכ"ש גמל וספן אין בכלל הזה אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעירו שדרכו לשמש שתים בשבת: אכולהו

תוספות

אלא אורחא דמילתא כמה · פי' בקונטרס שלא ישא עליו חטא ואפי' הוא יכול לפתותה ות"ת והיאך יצא ר"ע וכל הנהו דלקמן וי"ל דהתם שלא פתוי היו שמחות שהיו בעליהן הולכין ללמוד תורה ולהיות תלמידי חכמים והדרבה אדעתא דהכי נשאו שילכו ללמוד תורה ונראה לר"י דאפועלים קאי ולא אתלמידים דהא אפי' שלא ברשות יוצאין לעולם ל' יום ויחזור לביתו יום אחד והכא קרא קאמר חדש בביתו או ב' חדשים למ"ד דאע"פ שהוא ברשות אלא אפועלים קאי וקרא נמי דמייתי בפועלים איירי וא"ת והיכי קאמר בסמוך שאני התם דאית להו רווחא פועלים דמתני' נמי אית להו רווחא וי"ל רווחא דהתם דמלאכת המלך נפיש: **שאני** שמועת בית המקדש דתקיפא טובא · וא"ת והא האי קרא דואתה בן אדם האנח בשברון מתנים גבי בהמ"ק כתיב דכתיב בתרי' והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת (להם) אל שמועה כי באה ונמס כל לב וי"ל דההוא קרא קודם חורבן כתיב וכן היה אומר נביא לישראל שהיה נאנח על שמועת בהמ"ק שעתיד ליחרב ואז ונמס כל לב מתוך האנחה שתהיה אחר החורבן על שמועת בית המקדש:

טיילין · על שם שדרכם בטולא דאפדנייהו:

מנדדות שינה מעיניהם · בתלמידים הגולים בעירם קאי דאי בעיר אחרת המתני' מנדדות שינה הא אין דרך ליכנס בעיר בלילה: **והתניא** הפועלים אחת בשבת · מרישא דקתני הפועלים שבת אחת לא מצי למיפרך דרישא לאו בדין עונה מיירי אלא אדרבה אשמועינן דשרי לשנות ולבטל עונה ממה שהיה מנהגם תחלה אבל מברייתא פריך שפיר דאיירי בדין עונה האמורה בתורה ולא ביציאה שלא ברשות מדקתני אחת בשבת ולא קתני שבת אחת כמו במתני' ומשני דבעושה מלאכה בעיר אחרת איירי והיה דרכם ומנהגם כך וא"ת מאי איריא כשמנהגם כך אפי' לשנות יכולין שבת אחת כדפרישית במתני' וי"ל דבברייתא קמ"ל דאע"פ שמנהגם כך לעשות מלאכה בעיר אחרת אם רוצי' לשנות ולשהות יותר אין הרשות בידם ור"י בר' ברוך היה אומר דג' מדות בפועלי' דהעושין מלאכה בעירן שתים בשבת כדתנן במתני' וברייתא בעושין מלאכה בעיר אחרת וחוזרין בכל יום לביתם אחת בשבת לפי שיש להם טורח הדרך אבל אותם שאין חוזרין לביתם בין היה מנהגם בין לא היה כמו רישא דמתני' דקתני יוצאין שבת אחת משמע שהן כל ז' בחוץ וחוזרין בכל יום שמיני אבל ר"י לא פירש אלא ב' מדות שתים בשבת אחת בשבת כדפרישנא:

רוצה

עין משפט נר מצוה

צב א ב מיי' פי"ד מהל' אישות הל' א סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן עו סעי' א:

צג ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות רי"ד

ביני: הטיילים וכו' כי אתא רב דימי אמר כגון מפנקי דמערבא: הפועלים וכו' · אמר ר"פ לאביי איכפל תנא לאשמועינן במדיר את אשתו טייל ופועל פי' דלא מתוקמא מתני' דקתני שבת א' אלא בטיילים ופועל דאי חמרין א' בשבת וכ"ש ספנין וגמלין ות"ח נמי א' בשבת א"ל

[ע' פירש"י בערוך ערך פכל כ']

[ג"י בערוך ערך תל ח' וכו' מאחר דהליה דמר בולי האי א"ל למה למיסמכיה: יש נסחא ידי תרגום אית: מינה בידין]

[גי' הערוך דרוקא פי' מיל של מלכין]

עין משפט
נר מצוה

צד א מיי׳ פי״ד מהל׳ אישות הל׳ ו טור ש״ע אה״ע סי׳ עו סעי׳ ט :
צה ב ג מיי׳ שם הל׳ ב טוש״ע שם סעי׳ ה :
צו ד מיי׳ שם הלכה א טור ש״ע שם סעי׳ ג :

[כדתנן פ״ח מ״ז דפאה]

תוספות רי״ד

אכולהו והא ספנים ו׳ חדשים קתני אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו · פי׳ בלא נדר דעתיה עילוי׳ ומצפה לו תדיר שמא יבא משא״כ במדיר : הגמלים א׳ וכו׳ · א״ל רבא בר ר״ח לאביי חמר ונעשה גמל מאי א״ל רוצה אשה בקב ותיפלות מט׳ קבין ופרישות דברי ר״א: אמר ר״ב א״ר הל׳ כר״א: אמר ראב״א ע דברי ר״א אבל חכ״א יוצא אדם לת״ת ב׳ וג׳ שנים שלא ברשות א״ר סמכי רבנן אהא ועבדי עובדא בנפשייהו למימרא דלא שרי למיעבד הכי כי הא דר׳ רחומי הוה שכיח במחוזא קמי׳ דרבא הוה רגיל למיתי׳ לביתי׳ כל מעלי יומא דכיפורא יומא חדא משכתיה שמעתא ולא אתא הות (קמהויא) [קמסכיא] דביתהו השתא אתי א) ותחלש דעתה אחתא דמעא מעיני׳ הות יתבא באגרא איפחת איגרא מתותי׳ ונח נפשיה · (כ״ז הוא לצאת שלא ברשות אבל אם יוצא ועומד ברשות אשתו אפי׳ הרבה שנים יכול לעמוד ואינו נענש כדאמרי׳ בגמרא שעמד ר״ע כ״ד שנה ברשות אשתו ולא נענש והרב פי׳ שאם התנה עם אשתו לילך ולשנות ורוצה האשה לחזור מתנאה התנאי בטל לפי שתנאי זה הוא תנאי לבטל מ״ש בתורה דהיינו למעט העונה והמתנה עמש״כ בתורה תנאו בטל) עונת ת״ח עד כמה אמר ר״י א״ש מע״ש לע״ש :

א) לפי הגי׳ בגמ׳ צ״ל הלש דעתה אהית דמעתא מעינה הוה יתיב באיגרא וכו׳ ואולי דרבינו היה לו גי׳ אחרת וצ״ע :

רוצה אשה בקב ותיפלות כו׳ · תימה דאמרינן לעיל שאני התם דאית להו רווחא ושמא עבודת המלך איכא רווחא טפי : **מתשעה** קבין ופרישות גרסי׳ דהמשרה אשתו ע״י שליש תקן (לקמן סד:) דנותן לה שני קבין ואית פורש מתשמיש והמורד על אשתו מתשמיש מוסיפין על כתובתה ג׳ דינר (לקמן סג·) ולפי חשבון ד׳ סאין בסלע הוי ג׳ דינר י״ח קבין *א]כן פי׳ בערוך* :

החוט המשולש לא במהרה ינתק · לפי שכשנקראו זה את זה כדאמרי׳ בעלמא (בב״ב נט·) שאמר ר׳ אושעיא דבר ואתו ושאלו לר׳ ביסא לכך קרי עלייהו החוט המשולש לא במהרה ינתק כלומר לא ינתק מזרעו לעולם כדאמרי׳ בעלמא (ב״מ דף פה·) כיון שאדם לומד הוא ובנו ובן בנו מכאן ואילך תורה חוזרת על אכסניא שלה ודרים מואי זאת בריתי וגו׳ : [וע״ע תוספות ב״ב נט׳ ד״ה החוט] :

דהוה צניע ומעלי · והא דאמר בהלו עוברין (פסחים מט:) אמר ר״ע כשהייתי עם הארץ הייתי אומר מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור משמע דלא הוה מעלי איכא למימר דהתם לאו משום שהיה שונא תלמידי חכמים אלא משום שהי׳ סבור שמתגאין על עמי הארץ מפני תורתן והיו תלמידי חכמים שונאים אותם וגם משום שלא היו מניחין אותם ליגע בהם כדאמרינן (חגיגה דף יח:) בגדי עם הארץ מדרס לפרושים אבל מכל מקום שומר מצות היה · רבינו תם :

תורה אור

"אכולהו והא ששה חדשים קאמר *אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו א״ל *רבה בר רב חנן לאביי חמר ונעשה גמל מאי א״ל *רוצה אשה בקב ותיפלות *מעשרה קבין ופרישות : הספנים אחת לששה חדשים דברי ר׳ אליעזר: אמר רב *ברונא אמר *רב הלכה כר״א אמר רב אדא בר אהבה אמר רב זו דברי ר׳ אליעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאין לת״ת ב׳ וג׳ שנים שלא ברשות אמר רבא סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו כי הא דרב רחומי הוה שכיח קמיה דרבא *במחוזא הוה רגיל דהוה אתי לביתיה כל מעלי יומא דכיפורי יומא חד משכתיה שמעתא הוה מסכיא דביתהו השתא אתי השתא אתי לא אתא חלש דעתה אחית דמעתא מעינה הוה יתיב באיגרא אפחית איגרא מתותיה ונח נפשיה עונה של תלמידי חכמים אימת אמר רב יהודה אמר שמואל מע״ש לע״ש °אשר פריו יתן בעתו *אמר רב יהודה ואיתימא רב הונא ואיתימא רב נחמן זה המשמש מטתו מע״ש לע״ש יהודה בריה דר׳ חייא חתניה דר׳ ינאי הוה אזיל ויתיב בבי רב וכל בי *שמשי הוה אתי לביתיה וכי הוה אתי הוה קא חזי קמיה עמודא דנורא יומא חד משכתיה שמעתא כיון דלא חזי ההוא סימנא אמר להו רבי ינאי כפו מטתו שאילמלי יהודה קיים לא ביטל עונתו הואי °כשגגה שיוצא מלפני השליט ונח נפשיה רבי איעסק ליה לבריה בי רבי חייא כי מטא למיכתב כתובה נח נפשה דרביתא אמר רבי ח״ו פסולא איכא יתיבו ועיינו במשפחות °רבי אתי משפטיה בן אביטל ורבי חייא אתי משמעי אחי דוד אזיל איעסק ליה לבריה בי ר׳ יוסי בן זימרא פסקו ליה תרתי סרי שנין למיזל בבי רב אחלפוה קמיה אמר להו ניהוו שית שנין אחלפוה קמיה אמר להו איכנים והדר איזיל הוה קא מכסיף מאבוה א״ל בני דעת קונך יש בך מעיקרא כתיב °תביאמו ותטעמו ולבסוף כתיב °ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם אזיל יתיב תרתי סרי שני (א) בבי רב עד דאתא איעקרא דביתהו אמר רבי היכי נעביד נגרשה יאמרו ענייה זו לשוא שימרה ניגסיב איתתא אחריתי יאמרו זו אשתו וזו זונתו בעי עלה רחמי ואיתסיאת : רבי חנניה בן חכינאי הוה קאזיל לבי רב בשילהי הלוליה דר״ש בן יוחאי א״ל איעכב לי עד דאתי בהדך לא איעכבא ליה אזל יתיב תרי סרי שני בבי רב עד דאתי אישתנו שבילי דמתא ולא ידע למיזל לביתיה אזל יתיב אגודא דנהרא שמע להההיא רביתא דהוו קרו לה בת חכינאי בת חכינאי מלי קולתך ותא ניזיל אמר ש״מ האי רביתא דידן אזל בתרה הוה יתיבא דביתהו קא נהלה קמחא דל עינה חזיתיה סוי לבה פרח רוחה אמר לפניו רבש״ע ענייה זו זה שכרה בעא רחמי עלה וחייה רבי חמא בר ביסא אזיל יתיב תרי סרי שני בבי מדרשא כי אתא אמר לא איעביד כדעביד בן חכינאי עייל יתיב במדרשא שלח לביתיה אתא ר׳ אושעיא בריה יתיב קמיה הוה קא משאיל ליה שמעתא חזא דקא מתחדדי שמעתיה חלשדעתיה אמר אי הואי הכא הוה לי זרע כי האי על לביתיה על בריה קם קמיה הוא סבר למשאליה שמעתתא קא בעי אמרה ליה דביתהו מי איכא אבא דקאים מקמי ברא *קרי עליה רמי בר חמא °החוט המשולש לא במהרה ינתק זה ר׳ אושעיא בנו של רבי חמא בר ביסא ר״ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה חזיתיה ברתיה דהוה צניע ומעלי אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב אמר לה אין איקדשא ליה בצינעה ושדרתיה *שמע אבוה אפקה מביתיה אדרה הנאה מנכסיה אזיל יתיב תרי סרי שנין בבי רב כי אתא איתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי שמעיה להההוא סבא דקאמר לה עד כמה

קא

אכולהו · נמי קאמר דע״י נדר יתר משבת אחת לא : והא · בלא נדר ששה חדשים קאמר בספנים : אינו דומה · לענין תענית מי שיש לו כו׳ אף כאן בלא נדר דעתה נוחה לבעלה שמא יבא בתוך הזמן אבל זו משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה לבעל : חמר ונעשה גמל מאי · נישא לו כשהוא חמר מהו ליעשות גמל שלא ברשות הרווחה עדיפא לה שיתעשר או עונה עדיפא לה : בקב ותיפלות · להיות בעלה עמה: מעשרה קבין· להתעשר: דברי ר״א· אמתני׳ קאי וסיפא דמתני׳ נקיט : זו דברי ר״א · הנך עונות ויציאות שלא ברשות דמתני׳ דקתני התלמידים יוצאים לת״ת שלא ברשות שלשים יום: סמכו רבנן · תלמידים שבדורו סומכים על דבריו ויוצאין שלא ברשות : ועבדי עובדא · כוותיה: בנפשייהו · והוא בא להם ליטול מהם נפשות שנענשים ומתים : מסכיא · תרגום של מצפה : מע״ש כו׳ · שהוא ליל תענוג ושביתה והנאת הגוף : כפו מטתו · כדת המתאבלים דחייבין בכפיית המטה : איעסק לבריה · להשיא בתו של רבי חייא : איכא פסולא · שלא היו מהוגנים לזוג אחד : שפטיה בן אביטל · בן דוד היה אביטל שם אשת דוד ור׳ חייא אתי משמעי וזהו הפסול שר׳ היה מבית דוד ולא היתה בת הבאה משמעי הוגנת לבנו שלא היתה בת מלכים : פסקו ליה תרתי סרי שנין · קודם שיכנוס : אחלפוה קמיה · העבירו הנערה לפני החתן : דעת קונך יש בך · שאמר להרחיק זמן חופתו וחזר וקרבה מרוב חיבת כלתו: מעיקרא כתיב תביאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך · שיבאו לארץ ואח״כ יבנו לו מקדש : ולבסוף אמר ועשו לי מקדש · במדבר : איעקרא · נעשית עקרה כן דרך העומדות עשר שנים בלא בעל* : בשילהי הלוליה דר׳ שמעון · סוף ימי חופתו : איעכב לי · המתן לי עד שיכלו ימי חופתי ואלך עמך לבי רב : אישתנו שבילי דמתא · שנבנו בעיר בניינים חדשים ונסתמו בה מבואות : לההיא רביתא · נערה: סוי לבה · ראה לבה כלומר נדמה ללבה פתאום שזה בעלה : לא איעביד כדעבד בר חכינאי · שנכנס לביתו פתאום : יתיב קמיה · ולא היה האב מכירו : חזא · לבריה דמחדדן שמעתתיה : אי הואי הכא · אינו הייתי כאן כשהכנתי בני קטן והלכתי הייתי מלמדו תורה והיה חכם כזה : כלבא שבוע · שם א׳ מעשירי ירושלים שכל הנכנס לביתו רעב ככלב הי׳ יוצא שבע:

קא

מסורת הש״ס

יומא יח: סו׳ עד: יבמות לג: [לקמן סג·]
[נדרים איתא רבא]
סוטה כ׳ כא:
נ״א מתשעה
[גי׳ הרי״ף רב מתנא] [גי׳ הרא״ש רבא]
[עי׳ רש״י עירובין סג ד״ה מחוזא]
ב״ק פב׳ ע״ש
[עי׳ רש״י לקמן קי׳ ד״ה בי שימשי]
[כדאיתא יבמות לד:]
קהלת י
נדרים נ׳ ע״ש כמה שינויים

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תוס׳ ד״ה מתשעה וכו׳ ולפי חשבון ארבע סאין בסלע הוי שלשה דינר י״ח קבין · דבריהם מבוארים יותר בסוגיה ר׳ כא ע״ב בד״ה רוצה וכו׳ והנאמן מסרי״ף לא נייתו כאן :

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ בבי רב · ע׳ מ״ר סדר אחרי מות פ׳ כא :

ב״ב נט׳

גליון הש״ס

גמ׳ רבי אתי משפטיה · עי׳ כנה״ג חו״מ סימן ג׳ בהגהותיו להב״י אות ו׳ :

קא מדברת אלמנות חיים אמרה ליה אי לדידי ציית יתיב תרי סרי שני אחריני אמר ברשות קא עבידנא הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני בבי רב כי אתא אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי שמעה דביתהו הות קא נפקא לאפיה אמרו לה שיבבתא שאילי מאני לבוש ואיכסאי אמרה להו (מִשְׁלֵי יב) יודע צדיק נפש בהמתו כי מטיא לגביה נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה הוו קא מדחפי לה שמעיה אמר להו שבקוה שלי ושלכם שלה הוא שמע אבוה דאתא גברא רבה למתא אמר איזיל לגביה אפשר דמפר נדראי אתא לגביה א"ל ארעתא דגברא רבה מי נדרת א"ל אפילו פרק אחד ואפי' הלכה אחת אמר ליה אנא הוא נפל על אפיה ונשקיה על כרעיה ויהיב ליה פלגא ממוניה ברתיה דר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרי אינשי רחילא בתר רחילא אזלא כעובדי אמה כך עובדי ברתא רב יוסף בריה דרבא שדריה אבוהי לבי רב לקמיה דרב יוסף פסקו ליה שית שני כי הוה תלת שני מטא מעלי יומא דכפורי אמר איזיל ואיחזינהו לאינשי ביתי שמע אבוהי שקל מנא ונפק לאפיה אמר ליה *זונתך נזכרת איכא דאמרי אמר ליה יונתך נזכרת איטרוד לא מר איפסיק ולא מר איפסיק:

מתני' המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה *שבעה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעיקין עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה ר' יוסי אומר לעולם הוא פוחת *והולך עד שאם תפול לה ירושה ממקום אחר גובה הימנה וכן המורד על אשתו *מוסיפין על כתובתה שלשה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין:

גמ' מורדת ממאי רב הונא אמר מתשמיש המטה ר' יוסי ברבי חנינא אמר ממלאכה תנן וכן המורד על אשתו בשלמא למ"ד מתשמיש לחיי אלא למאן דאמר ממלאכה מי משועבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס *והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ולאו לאמלוכי ביה בעי: מיתבי *אחת לי ארוסה ונשואה ואפי' נדה ואפילו חולה ואפי' שומרת יבם (בשלמא למאן דאמר ממלאכה שפיר אלא למאן דאמר מתשמיש נדה בת תשמיש היא אמר לך *אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו איכא דאמרי) בשלמא למאן דאמר מתשמיש *היינו דקתני חולה אלא

קא מדברת · את מתנהגת: שיבבתא · השכינות: שלי ושלכם שלה הוא · תורה שלמדתי אני ושלמדתם אתם על ידה הוא: שקל מנא · כלי זיין כאילו בא להלחם: איטרוד · בלותה מריבה: לא מר איפסיק ולא מר איפסיק · לא אכלו סעודת יום הכפורים שמפסיקין בה אכילה להתענות. סעודה אחרונה של ערב ט' תורה אור בלב ויוה"כ קרי סעודה המפסקת שמפסיקים בה במס' תענית (דף ל.):

מתני' המורדת על בעלה · בגמ' מפרש ממאי: טרפעיקין · בגמרא מפרש: עד כדי כתובתה · ואחר כך נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל אינו מספה לפסוק על הנכסים שנפלו לה מבית אביה ולהפסידה ממנה: שלשה דינרים · בגמרא מפרש מאי שנא הוא מינה דידה:

גמ' באומר איני זן · דהיינו תחת מלאכה: והאמר רב יוציא · ומתניתין מוסיפין תנן ואינו מוציא לאלתר: ולאו אימלוכי ביה בעי · שמא יחזור בו ובתוך זמן שאנו נמלכין בו ומחזירין עליו שיחזור בו מוסיפין על כתובתה: אחת לי · כולן שוות בתורת מרד ואפילו שהיא נדה או חולה והיא מורדת: ארוסה · שאמרה לא אכנס: ה"ג בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר אלא למ"ד משום מלאכה חולה בת מלאכה היא · בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר ואי משום נדה דלאו בת תשמיש היא אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' כדלקמן אלא למאן דאמר כו': אלא

ארעתא דגברא רבה מי נדרת · וא"ת והלא אסור לפתוח בנולד דאמרינן בנדרים בפ' ר' אליעזר (דף סד.) כילד אמר קונם שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר כו' וי"ל דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לבי רב דדרך הוא בהולך ללמוד שנעשה אדם גדול אי נמי כגון דתלה נדרו בדבר שפירש בשעה שנדר על דעת אם לא יעשה סופר דבענין זה לא הוה נולד כדתנן בפרק רבי אליעזר (שם דף סה.) קונם שאיני נושא את פלונית שאביה רע אמרו לו מת או עשה תשובה כו' ופריך בגמ' מת נולד הוא וה"ה עשה תשובה ומשני אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו בדבר ורבי יוחנן דמשני התם בענין אחר לאו משום דפליג אתולה נדרו בדבר אלא דלא חשיב ליה כתולה נדרו בדבר: **ברתיה** דר' עקיבא עבדא ליה לבן עזאי הכי · וא"ת והא בפ' קמא דסוטה (דף ד:) פריך והא איכא בן עזאי דלא נסיב ולההוא לישנא דמשני נסיב ופירש אתי שפיר ויש לומר דאע"ג דקאמר הכא דעבדא הכי לבן עזאי מ"מ לא נשאה אלא באירוסין: **פוחתין** לה ז' דינרין · בירושלמי מפרש כנגד שבע מלאכות שהאשה עושה לבעלה וגבי המורד דמוסיפין שלשה דינרין מפרש כנגד שארה כסותה ועונתה והש"ס שלנו (א) אין סובר כן דהא בעי בגמרא מה בין מורד למורדת ומפרש טעמא אחרינא: **רב** הונא אמר מתשמיש · אבל ממלאכה לא הוה מורדת דרב הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף נח:) יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ור' יוסי בר חנינא סבר כר"ל וליכא למימר דקסבר כרב הונא דאמר שיכולה אשה שתאמר לבעלה כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו דמסתברא דחייבת אפילו אמרה איני ניזונית ואיני עושה מידי דהוה איושבת בקתדרא דחייבת בהן דאין נראה שתהא מורדת אלא מהמלאכות המפורשות במתני' ועוד מדקאמר בסמוך חולה בת מלאכה היא והותן מלאכות אפילו חולה יכולה לעשות דאינה חולה כל כך כיון שיכולה לסבול תשמיש ואי הוה אמרינן דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא מפקעת עצמה אלא מעשיית גמר שהוא עיקר מעשה ידיה אבל שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה כו' עבדא הו"מ שפיר סבר כרב הונא וכן משמע קצת דקרי לעיל (דף נח.) מעשה ידיה מידי דקיץ ובשאר מלאכות כגון טוחנת ואופה לא שייך קיצותא אבל אין נראה אלא כי אמרה איני ניזונת ואיני עושה פטורה מכל ז' מלאכות וכי עבדא שאר מלאכות פוחתין לה מעשיית בגמר כדתנן במתניתין (לקמן סד:) ואם היתה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה ונראה דהוא הדין טוחנת ואופה והא דנקט מינקת משום דאיירי במסרה אותה על ידי שלים דאינה יכולה לעשות לו מלאכה אחרת כיון דאינה עמו בבית ומיהו יש לדחות דאיכא למימר דדווקא נקט מניקה ומשום דטורח ממעט חלב פוחתין לה ממעשה ידיה אבל מכל מקום נראה דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה דפטורה מכל המלאכות שאם תעשה לו מלאכות אחרות אם כן לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונת ואם תאמר מורדת ממלאכה אמאי פוחתין לה מכתובתה ליכוף *פיזרא וליתיב דהא יכול לכופה למעשה ידיה לריש לקיש וי"ל כיון דאינה רוצה לעשות אלא ע"י כפייה חשיבא מורדת ופוחתין דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת: **באומר** איני זן ואיני מפרנס · מכאן מוכיח רבינו אליהו שחייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקות או לעשות מלאכה אחרת כדי לזון את אשתו דאם לא כן מה ענין זה אצל מורד ממלאכה ומיהו בקונטרס פירש משום דזן ומפרנס הוא כנגד מלאכה של אשה ועוד הביא ר"א מדכתבינן בכתובה ואנא אפלח כו' ומיהו גם זה יש לדחות כמו שמפרש ר"ת דאפלח היינו עבודת הקרקע פירוש אחרוש ואכנס ואעדור את השדה ואביא מזונות לבית אבל להשכיר עצמו אינו חייב: **והאמר** רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה · משמע דפליג עליה דרב בסוף המדיר (לקמן דף עז.) דקאמר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון לא מצי למפרך דלדידיה אתי שפיר דאע"פ שכופין אותו על כרחו לזונה מכל מקום מוסיפין כיון דאינו רוצה לזונה אלא על ידי כפיה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת אבל לרב שכופין אותו לגרשה מיד מה שייך תוספת ואם תאמר למאן דאמר מתשמיש נמי תקשי דעל כרחך מורד מתשמיש נמי כופין להוציא דאטו לעולם יוסיפו על כתובתה ותתעגן כל ימיה ויש לומר דהוה מצי למימר ולטעמיך: אלא

עין משפט נר מצוה

צז א ב מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טו סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן עז סעיף א:

צח ג מיי' שם הלכה יב טור ש"ע שם סעיף ב:

צט ד מיי' וסמג שם ומיי' פ"ב מהל' יבום וחליצה הלכה יז סמג עשין נא טוש"ע שם וסי' קסה סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) תד"ה פוחתין כו'. נ"ב והיינו דהלא כלי ס"ם שלנו אינו אלא במורדת מתשמיש ובירושלמי לא קאמר אלא למורדת ממלאכה:

ס"א והולך שמא [ודע דגירסת תוספות דלעיל נד: ד"ה למורדת כו' לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה כו']

תוספות רי"ד

מתני' המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים בשבת ר"י אומר שבעה טרפעיקין ועד כמה הוא פוחת והולך עד כנגד כתובתה ר"י אומר לעולם הוא פוחת והולך שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה. וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרים בשבת ר"י אומר שלשה טרפעיקין פי' המורדת על בעלה מתשמיש שאינה רוצה להזקק לו קנסוה חכמים לפחות מכתובתה ז' דינרים בשבת ומרויח הבעל שאפי' אם תתרצה אחר מיכן לעמוד בשלום [עמו] אלו ז' דינרים הרויחן הבעל בכל שבת ושבת ופוחתת מכתובתה ואם קדם הבעל ונתן לה גט בתוך ימי מרדה נותן לה כל כתובתה חוץ מפחת זה שאינה מפסדת במרדה אלא ז' דינרים בשבת ותו לא וכגון שאינה תובעת גירושין אלא שמתכוונת לצערו כדאמרינן לקמן אבל אם תובעת גירושין נותן לה גט ומפסדת כל כתובתה מיד והוא שיתרו בה ויודיעוה כי תפסיד כל כתובתה מפני שתובעת גט אם חוזרת בה הרי טוב ואם לאו נותן לה גיטא ומפסדת כל כתובתה אלא מתני' טיירי כגון דלא תבעה גט אלא מכוונת לצערו מפני שכעוסה עליו . עד כמה פוחת וכו' פי' כתובתה יקרא מו"מ ותוס' (קורא) כל נכסי נדוניתה שפחתו וכלו או אבדו אבל אותן שהן בעין מיבעי לן לקמן אם הפסידה במורדה ואם לאו ודוקא כנגד כתובתה פוחת והולך אבל כנגד נ"מ שלה לא שאינה מפסדת נ"מ שלה במרדה כ"א מ"ש בשטר כתובתה ואחרי שכלתה כל כתובתה אם רוצה פוטרה בגט ואם לאו אינו פוטרה אלא מעגנה לעולם שאין האיש מוציא אלא לרצונו ואם תתרצה להשלים עמו כבר הפסידה כל כתובתה והרויחה הבעל בימי מרדה אלא כותב לה כאדם הנושא את הבעולה וכ"ז שהבעל מתרצה לתת לה גט בתוך ימי מרדה אינו מרויח אלא ז' דינרים בכל שבת והשאר נותן לה: ר"י אומר לעולם וכו' פי' לא מיבעי' נ"מ שיש לה שהיא מפסדת אם שהתה במרדה אלא אפילו מה שעתידין ליפול לה תפסיד הלכך מונין לה בכל שבת ז' דינרים שאם תפיל לה ירושה ממקום אחר יגבה מהן הבעל וכן המורד על אשתו ומעגנה מתשמיש ואינו פוטרה בגט שאם היה רוצה לפוטרה בגט היה מגרשה ונותן לה כל כתובתה אלא שמעגנה מחמת שהוא כעוס עליה מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרים בכל שבת והאשה מורדת אינה שאילו אם יתרצה להשלים עמה אלו הדינרים הרויחה וניזונית ממעשה ידיה ואי לא מיפקא שקלה מבעלה ואי קשה אמאי גבי נדר לא יהבינן ליה אלא טעם שבת אחד ואם יהיה יותר יוציא ויתן כתובה והכא משהינן ליה משום דהתם נדר וא"א בפיוס אבל הכא בלא נדר דלמא מפייס אבל ודאי אי אזרה אשה לא מצינא לשהויי אי

[בע"י תנ"י זו.תך ועי' רש"א שם]

[ג"ר סדר ויל"א פ' נג ספרים לכתוב ש"ל שבעה דינרין דוקא ובן נ"ו : דינרין דכסמוך]

לקמן עז.

[לקמן סד.]

ס"א ל"ג

[לעיל סג: וש נ]

ס"א שפיר

פירוש מקל

אלא למאן דאמר ממלאכה חולה בת מלאכה היא אלא מתשמיש כולי עלמא לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה מר סבר *ממלאכה לאהויא מורדת ומר סבר ממלאכה נמי הויא מורדת: גופא המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין *רבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתיך מאה מנה הפסדת אחת לי ארוסה ונשואה אפילו נדה אפי' חולה ואפי' שומרת יבם אמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא אמר ליה אינו דומה *מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו אמר רמי בר חמא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רבא דיקא נמי דקתני ארבע שבתות זו אחר זו ש"מ אמר רמי בר חמא פעמים שולחין לה מבית דין אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו אמר רבא *האי בורכא אמר ליה רב נחמן בר יצחק מאי בורכתיה אנא אמריתה ניהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה ניהליה ומנו רבי יוסי בר' חנינא ואיהו כמאן סבר כי הא דאתמר רבא אמר רב ששת הלכה נמלכין בה רב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה אין נמלכין בה היכי דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאים עלי לא כייפינן לה מר זוטרא אמר כייפינן לה הוה עובדא ואכפה מר זוטרא ונפק מיניה רבי חנינא מסורא ולא היא התם סייעתא דשמיא הוה °כלתיה דרב זביד איתרדא הוה תפיסא חד שירא יתיב אמימר ומר זוטרא ורב אשי ויתיב רב גמדא גבייהו יתבי וקאמרי מרדה הפסידה בלאותיה קיימין אמר להו רב גמדא משום דרב זביד גברא רבה מחניפיתו ליה והאמר רב כהנא מיבעיא בעי רבא ולא פשיט איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימין אמר להו רב גמדא
משום

אלא מתשמיש דכולי עלמא לא פליגי דהויא מורדת · והך מתניתא במורדת מתשמיש: חזרו ונמנו · שלא יהו אותה לפחות מעט מעט אלא יפסידוה כל כתובתה לאחר ארבע שבתות של הכרזה: דיקא נמי דקתני ארבע שבתות · ימים שאינם של מלאכה והכל מצוין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות: בורכא · דבר שאינו הגון: ואיהו כמאן סבר · רבא דאמר בורכא היא כמאן סבר: נמלכין בה · משהין את גיטה ומחזירין עליה שתחזור בה ובתוך כך פוחתין מכתובתה שבעה דינרין בשבת: היכי דמיא מורדת · דכופין אותה דמשהין גיטה ופוחתין כתובתה: דאמרה בעינא ליה כו' · שיש לכופה על ידי פחיתת כתובתה: אבל אמרה מאים עלי · לא הוא ולא כתובתו בעינא: לא כייפינן לה · להשהותה אלא נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה: כלתה דרב זביד אימרידא · והמרה מאים עלי: הוה תפיסא חדא שירא · מעיל אחד שהכניסה לו בכתובה: הפסידה בלאותיה קיימין · אפילו בגדיה שהכניסה לו בנדונייתה ושמאום עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם: מיבעיא בעי · אם הפסידה בלאותיה אם לאו:
משום

אלא למאן דאמר מתשמיש נדה בת תשמיש היא · וא"ת למאן דאמר ממלאכה מאי אפילו דקתני ואפי' נדה ויש לומר דהוי רבותא משום דסתם נדות חולות קצת אי נמי דאינה בת מלאכה כמו שאר נשים דאינה מוזגת לו הכוס כו': אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' · ולעיל דגמר מדיר מנדה משום דמדיר הוי טפי פת בסלו ממורד שמא יתלא פתח לנדרו תדע דבמורד מוסיפין אבל לא במדיר:
דיקא נמי דקתני ד' שבתות דליכא למימר שמכריזין ד' שבתות בכל יום דבהדיא תני בתוספ' דפעם אחת בשבת מכריזין:
ואינהו כמאן סברוה · רש"י גריס ואיהו כמאן סבר פירוש רבא דאמר בורכא ור"ל דלרבא אין הלכה כרבותינו אלא כמתני' דפוחתין לה עד כלות כתובתה ונמלכין בה היינו נמי דפוחתין ולא תפסיד מיד אחר ארבע שבתות ור"ת מפרש דרמי בר חמא בא להוסיף על דברי רבותינו אע"ג דלא קתני דשולחין לה אלא אחר הכרזה קאמר רמי בר חמא דה"נ היו אומרים דשולחין לה נמי קודם הכרזה דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו כלומר ממש כדבריהם דלא קתני שליחות של קודם הכרזה ופליג ארמי בר חמא אמר רבא האי בורכא אלא הלכה כרמי בר חמא דפעמים שולחין לה וגרסינן אינהו כמאן סברוה וכן כתוב בספרים ישנים ובה"ג ולא קאי ארב נחמן בר יצחק (א) ור"נ בר רב חסדא דאינהו סברי כרבי יוסי ברבי חנינא שהיה גדול הרבה מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא קאי הלכה נמלכין בה פירוש קודם הכרזה והלכה אין נמלכין בה נמי היינו קודם הכרזה אבל אחר הכרזה מודה כדתניא בהדיא בדברי רבותנו וכמשמע מתוך פר"ת דפסק דאע"ג דאמר ר"נ בר רב חסדא הלכה כדברי רבותינו הלכה כרבא דאמר משמיה דרב ששת הלכה נמלכין בה דהא רמי בר חמא דאמר פעמים שולחין לה מסייע ליה ומיהו מסקנא דשמעתין דמשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ולית לה מזוני אמורדת דהכא קאי ולא אאומרת מאים עלי כמו שמפרש ר"ת דהא כיון ששניהם חפצים בגירושין כמו שנפרש למה נשהא אותה מלהתגרש אלא אמורדת דהכא קאי ומצא רבינו יהודה בכתב רב שרירא שתקנו בימיו לתת גט לאשה לאלתר ,דלא כשמעתין דכלתיה דרב זביד וכתב נמי רבינו יהודה דרבנן סבוראי תקנו למישקל מינה מאי דתפיסא ומייתי לה גיטא לאלתר*:
אבל אמרה מאים עלי לא כייפינן לה · פי' בקונטרס לא כייפינן לה לעמוד תחתיו אלא יתן גט ויוצאה בלא כתובה °וי"מ דכופין אותו להוציא ואין נראה לר"ת דניחוש שמא עיניה נתנה באחר כי הסיא דתנן בפרק בתרא דנדרים (דף צ:) גבי שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה ויש לדחות דהתם נוטלות כתובה דוקא איכא למיחש שמא עיניה נתנה באחר אבל הכא דיוצאה בלא כתובה לא ולהכי נמי לא קתני לה עם אותן שכופין להוציא דהתם נותן כתובה וכן בפרק המגרש (גיטין דף פח:) דתנן גט מעושה ביד עובדי כוכבים פסול שלא תהא אשה תולה עצמה ביד עובד כוכבים ומפקעת עצמה מבעלה אין להקשות אם באומרת מאים עלי כופין אותו להוציא א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם הא יכולה להפקיע עצמה מבעלה בטענת מאים עלי דהא במאים עלי אין לה כתובה ולא תפקיע עצמה להפסיד כתובתה ועוד הקשה ר"ת דברים הנזקין (שם דף מט:) אמר וכ"ת כי נפקא איסי נתקנו ליה כתובה מינה ת"ש האיש אינו מוציא אלא לרצונו ואמאי אי כופין במאים עלי להוציא א"כ נתקנו ליה כתובה מינה ומיהו יש לדחות דלא מציא למימר מאים עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר שהבעל אינו מתקבל לה ובשביל אותן נשים לא רצו לתקן כתובה לאיש כיון דלא שייך לתקן ברוב נשים ויהודית דביתהו דרבי חייא דהויא לה צער לידה דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יב:) דאמרה אמרה לי אם דאביה קיבל בה קדושין כי זוטרא לא רצתה לומר מאים עלי ועוד לפי מה דפרישית אתי שפיר וזה נמי אין להקשות במתני' לר' יוסי אמאי פוחת לה מירושה שנפלה לה תטעון מאים עלי דקודם כלות הכתובה אינה טוענת ברצון מאים עלי כי היא בטוחה שלא ירצה להמתין ולהיות מעוגן עד כלות הכתובה דכל זמן דאגידא ביה (ב) לא יהבינן ליה אחריתא ויגרשנה ויתן לה כתובה אבל אחר שכבר הפסידה כל הכתובה לא תטעון דהא כיון דהמתינה ולא טענה עד שפיחתו כל כתובתה דברים ניכרים דאיערומי קא מערמא ועוד קשה מסלהי נדרים (דף צא:) מההוא גברא דהוה מיהרזק בביתא הוא ואינתתא אתא מריה דביתא פרטיה נופק להוצא וערק אמר רבא איתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא איכוסי הוה מיכסי משמע דאי הוה מיכסי הוה אסירא א"כ לכאורה נראה דבאומרת טמאה אני לך איירי דאי לאו הכי אמאי הוות מיתסרא הא אין אשה נאסרת על בעלה עד שיראו כדרך המנאפים וכיון דבאומרת טמאה אני לך מיירי א"כ רוצה להפסיד כתובתה דהא מסתמא ברצון הוה דביתה היה ועוד דלא נוחא אפילו הכי כי לא מיכסי שריא דאית לן למימר דעיניה נתנה באחר כיון דלא מיכסי ואמאי תהא נאמנת במגו דאי בעיא אמרה מאים עלי וי"ל דלעולם לא מיירי באומרת טמאה אני לך ואיתתא שריא דקאמר היינו לבועל אם גירשה הבעל או מת אבל אי הוה מיכסי הוה אסירא לבועל כדאמרינן בפ' שני דיבמות (דף כד: ושם) הואיל ומכוער הדבר תלא ומפרש ר"ת דתלא מרוכל וכן נראה דבאומרת טמאה אני לך אין נראה כלל להתירה מטעם דאירכוסי הוה מיכסי כיון דשויה נפשה חתיכה דאיסורא וכ"ש לפי השאלתות *)דמפרש דהיכא דאיכא עדים בדבר מכוער תלא אף מן הבעל דאתי שפיר ואין להקשות משם כלל ועוד י"ל דהתם איירי כגון שבתחלה כששאלוה שתקה ולאחר שעה אמרה דאינה טמאה ונותנת טעם על שתיקותה ועוד מקשה רבינו תם דבכל השמועה אינו מוזכר כפיית הבעל אלא כפיית האשה
ונראה

*)[פרשת בלק סימן קלד]

ק א מיי' פכ"א מהלכות אישות הלכה י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן פ סעיף טו:

קא ב ג ד ה ו ז ח מיי' פי"ד שם הלכה ט י יא סמג שם טוש"ע שם סי' עז סעיף ב וסעיף ג:

תוספות רי"ד

או ישלים עמה או יוציא ויתן כתובה בודאי שהדין עמה ומיהו בתוך ימי מרדו היא מרווחת ג' דינרים בכל שבת. מורדת ממאי ר"ה אמר מתשמיש ר"י אמר ממלאכה מתשמיש כו"ע לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה מר סבר מתשמיש אין ממלאכה לא ומר סבר אפי' ממלאכה. פי' ר"ח לטעמיה דאמר לעיל יכולה אשה ש"ל א"נ וא"ע הלכך ממלאכה לא הויא מורדת אלא מתשמיש ור"י ב"ח ל"ל דר"ה וקסבר אין האשה י"ל לבעלה א"נ וא"ע ואי אמרה הוי מורדת א"נ דכו"ע יכולה אשה לומר לבעלה א"נ וכו' מיהו דוקא במעשה ידיה המפורשין במשנה דתנן וכמה היא עושה לו משקל ה' סלעים וכו' שתחת מע"י תקנו המזונות אבל שאר מלאכות המפורשות במשנה כגון טוחנת ואופה וכו' א"י להפטר מהן הלכך אם מרדה שלא לעשותן הוי מורדת ופסקי' רבואתא הלכה כר"ה (והרב אומר דלר"ה לא הוית מורדת לעולם אלא מתשמיש לבדו שהוא עיקר האישות) תנן המורד על אשתו וכו' בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר דכי היכי דאיהי משעבדא ליה לדידיה איהו נמי משועבד לה לדידה אלא למאן דאמר ממלאכה מלאכה מי משעבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס פי' והמזונות הן תחת המלאכה והא"ר האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה פי' היכי תנן מוסיפין לה ג' דינרים ותו לא ומהדר ולאו לאימלוכי ביה בעי פי' ואע"ג דא"ר יוציא ויתן כתובה [אינו] מיד אלא נמלכים בו ומתרים בו שאם לא יתרצה חייב להוציא וליתן כתובה ומאי דתנן מוסיפין לה על כתובתה באותן הימים שנמלכים לפתותו שאע"פ שנתפייס נותן לה בכל שבת ג' דינר כל הימים שעמד במרדו ומכאן מוכח שאם טוענת האשה ואומרת א"א בתוס' זה או תתרצה ותשלים עמי או תן לי גיטי וכתובתי שהדין עמה כדכתיב לעיל. אבל אם הבעל אומר לאשה כשהיא מורדת א"א לעמוד בתוספת שא"א לעמוד בלא אשה או תתרצה עמי או צאי בלא כתובה אין שומעין לו שאין דומה האיש לאשה שעיגונה האשה גדול משל האיש שהאשה אסורה לכל אבל האיש אפשר לו באשה אחרת לפיכך אין דינן שוה ואין לו אלא הפחת שפוחת לה בכל שבת א"נ טעמא דמילתא מפני שהמורדת היא מפסדת את דינה והבעל מרויח מה שלא היה ראוי לו אבל המורד אינו מפסיד משלו כלום והאשה אינה מרווחת כלום אלא שלא נתנה כתובה לגבות מחיים כ"ז שעומד עמה לשלום (אבל) [ולכן] אם הוא בוגד בה דין הוא להוציא וליתן כתובה מיד אם האשה תובעתו ואם ברח ואינו שומע לדברי חכמים מוסיפים לה ג' דינרים בשבת וכשכופין אותו נותן לה כל כתובתה וכל הדינרים שהוסיפו לה וכל אלה המעגנין נשותיהן חייבים הם לתת ג' דינרים בשבת תוס' על כתובתה והדינרים הללו הן כסף צורי מדתני ר"י ג' טרעפיקין ואמרינן בגמרא מאי טרעפיקין אר"ש איסתרא וכמה איסתרא פלגי זוזי וחצי זוז צורי הוא סלע מדינה (א) שהוא שוה ח' ואמרינן נמי התם הנ"ה ר"י אומר ג' טרעפיקין שהן ט' מעות מעה וחצי בכל יום אלמא דינר צורי הוא שיש לו ו' מעה כסף: ת"ר המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים בשבת ר"י אומר טרעפיקין ורבותינו חזרו ונמנו שיהא מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחים לה שליח מב"ד שאפילו כתובתך מאה מנה הפסדתה פי' מכריזים עליה בבה"כ ובהמ"ד אולי תיבוש ותיכלם ותחזור בה. גם שישמעו קרובים וידברו על לבה ואם לא תחפוץ לחזור בה ורוצה הבעל לגרשה ולזכות בכל כתובתה נותן לה גיטא ומפסדת הכל אחת ארוסה ואחת נשואה ואפי' נדה ואפי' חולה ואפי' שומרת יבם פי'
אחת

(א) נראה דצ"ל שהוא אחד משמונה מסלע צורי.

[לעיל סב: וש"נ]

[שבועות יב: חולין סח. וכתוב] פרש"י שאולמתא בור וכ"כ בערוך ערך בכך פ'. כלומר דבר בורות הוא ובור הוא פ כאומר דבר זה ועי' פירוש רש"י בשבועות שם בענין אחר]

ומורי ספר ר' אבינדוד ז"ל כתב דבמורדת האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה דפוחתין לה ז' דינרין עד כלות כתובתה כמתני' ובמאים עלי להשהותה י"ב חדש ואז תצא בלא כתובה וזה כדברי ר"ת כמ"ש בתוספותיו וכתב כמו כן שלא פסק מ"ש כרב אלפס דלא קנסינן לה בדידה מה שהכניסה עמו אלא מפסדת הכל ומהר"ם כתב כרב אלפס· פי'

תוספות רי"ד

אחת ארוסה שאינה רוצה להנשא מפסדת מאתים וזו שיש לה מן האירוסין בתנאי ב"ד וגם שומרת יבם נמי שאינה רוצה להתייבם היא בכלל מורדת· אר"ח בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו. אמר רמב"ח כשמכריזין עליה אין מכריזין עליה אלא בב"כ ובב"מ. א"ר דיקא נמי דקתני ד' שבתות זא"ז ש"מ: אמר רמב"ח פעמים שולחים לה מב"ד אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה דרש ר"נ בר ר"ח הלכה כרבותינו אמר רבא הא בורכתא פי' דבר יתר הוא שאינו הגון לקונסה מיד בכל כתובתה א"ל רנב"י ומאי בורכתא אנא אמריתה ניהלי' [ומשמיה דגברא רבה אמריתה ניהלית] ומנו ר' חנינא ואיהו רבא במאי סברא כי הא דאיתמר רבא אר"ש הלכה נמלכים בה פי' אין קנסים אותה בכל כתובתה אלא נמלכים בה בכל שבת אולי תתפייס אם לא תתפייס פוחתין לה מכתובתה ז' דינרים יותר לא מתקנים. היכי דמי מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אי אמרה מאים עלי לא כפינן לה פי' אם שאלו אותה למה את עושה כך אינך חפצה בבעלך והיא תשיב להם בעינא ליה ואי אפשי שיגרשני וזה שאני מורדת בו כדי לצערו וליסרו במרדה זה אז אינה מפסדת כתובתה כ"א ז' דינרים בשבת ואם קפץ ונתן לה גט נותן לה כתובתה חוץ מז' דינרים בכל שבת אבל אי אמרה מאים עלי ואיני רוצה בו כלל יתן לי גיטי איני רוצה מכתובתי לא כייפינן לה לעגנה ולעכבה שתפחות כתובתה מעט מעט אלא אם רוצה הבעל נותן לה גיטא ותפסיד כתובתה מיד שהתובעת גירושין ורוצה להפסיד כתובתה צריך להתרות בה ולהודיעה שהיא מפסדת הכתובה אם תחזור הרי טוב ואם לאו נותן לה גיטא ומפסדת כל כתובתה. מר זוטרא אמר כפי' לה אע"ג דאמרה מאים עלי אולי תחזור ותתפייס הוה עובדא ואכפיי' מר זוטרא ונפק מיני' ר"ת
מסורא

הגהות הב"ח (א) תד"ה ואינהו כו' ורב נחמן בר רב חסדא כו' · נ"ב פירוש וקאמר דאינהו סברי כרב ששת וכמאן דאמר הלכה אין נמלכין בה קאמר: (ב) ד"ה אבל ט' לא יהבינן ליה אחריתא:

גליון הש"ס גמ' כלתיה דרב זביד אימרדא · בפרש"י איתא לט יח הגי' כאן אמרה: תד"ה אבל ט'. וי"מ דכופין וכו' עי' גיטין פד ע"א תוס' ד"ה הכא בידה:

משום דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו ליה לדינא עילויה האמר רב כהנא מיבעיא בעי לה רבא ולא פשיט השתא דלא אתמר לא הכי ולא הכי תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ובהנך תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מיתיבי *אחת לי ארוסה ונשואה אפילו נדה אפילו חולה ואפילו שומרת יבם לא קשיא כאן שתבע הוא כאן שתבעה היא דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל תבע הוא נזקקין לו תבעה היא אין נזקקין לה במאי אוקימתא להא דשמואל בשתבעה היא האי כותבין אגרת מרד על ארוסה לארוסה מיבעי ליה הא לא קשיא תני לארוסה מאי שנא שומרת יבם דלא דאמרינן לה זיל לא מפקדת ארוסה נמי נימא לה זיל לא מפקדת אלא בבאה מחמת טענה דאמרה בעינא *חוטרא לידא ומרה לקבורה ה"נ שומרת יבם בבאה מחמת טענה אלא אידי ואידי שתבע הוא ולא קשיא כאן לחלוץ וכאן לייבם דאמר ר' פדת אמר ר' יוחנן תבע לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם אין נזקקין לו מאי שנא לייבם דלא דאמרינן ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי לחלוץ נמי נימא ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי אלא דאמר כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי הכא נמי כיון דאגידא בי לא קא יהבו לי אחריתי אלא אידי ואידי שתבע לייבם ולא קשיא כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה דתנן *מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשום מצוה עכשיו שאין מתכוונין לשום מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום: עד מתי הוא פוחת וכו': מאי *טרפעיקין אמר רב ששת אסתירא וכמה אסתירא *פלגא דוזא תניא נמי הכי ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין שהן תשע מעין מעה וחצי לכל יום אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת ומאי שנא איהי דלא יהבינן לה דשבת איהי דמיפחת קא פחית לא מיחזי כשכר שבת איהו דאוסופי קא מוספא מיחזי

[לעיל סג.] [יבמות סה:] [שם לט:] בכורות יג. [גיטין מה:] [קידושין יב: וש"נ]

רש"י

משום דרב זביד גברא רבה הוא · ולא יערער על דבריו מחמת ענותנותו: מפכיתו דינא · לחובתו: ומשהינן לה · אולי תחזור בה: תריסר ירחי שתא ותו לא: שתבע הוא · והיא מורדת: תבעה היא · והוא מורד: אין נזקקין לה · לכתוב לה אגרת מרד להוסיף על כתובתה ולקמן מסיק פירושא ואזיל משום דלא מפקדא אפריה ורביה: לארוסה מבעי ליה · וכותבין אגרת על הבעל: דלא מפקדת בפריה ורביה כדאמרינן ביבמות (דף סה:): חוטרא לידא · רוצה אני שיהא לי בן שיחזיק בידי בזקנותי ולהשען עליו וביום מותי יקברני: תבע לחלוץ והיא אינה רוצה אלא להתייבם נזקקין לו לכתוב אגרת מרד עליה: אין נזקקין לו · לפי שאין מתכוין לשם מצוה וכמשנה אחרונה ואמרינן ליה זיל נסיב אחריתי: אסתירא · סלע מדינה: פלגא דוזא · זוז צורי שהוא שש מעה כסף נמצא טרפעיק שלשה מעות: מעה וחצי ליום · לשבת ימי המעשה ושבת לא יהבינן לה כדאמר לקמן: מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת · כשהיא מורדת עליו דהא בשעה טרפעיקים טרפעיק ליום: כשכר שבת · [כמו שמשתכר בשבת] וגזרה משום מקח וממכר ושכירות:

[ואי לפי משנה ראשונה סילק יתיישבו דבריו לפי המסקנא ת"י]

תוספות

ונראה לר"ת דהכי פירושו בעינא ליה ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה ומצערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה אבל אמרה מאיס עלי ולא בעינא ליה לא הוא ולא כתובתו לא כייפינן לה שתחזור בה ע"י שנאמר שלא תועיל מחילה משום דהוי מחילה בטעות דאגב צערה קא אמרה הכי ומתוך כך לא יגרשנה בעלה שאינו רוצה ליתן כתובה אלא מחילה גמורה היא ומתוך כך יעלה בדעתו לגרשה מר זוטרא אמר כייפינן לה דהויא כמחילה בטעות והיינו כפיה דעל ידי כך תשאר תחת בעלה שלא ברצונה כי בעלה לא יגרשנה כיון שחייב ליתן כתובתה ואין חילוק למר זוטרא בין מורדת דבעינא ליה ומצערנא ליה בין אומרת מאיס עלי ור"ת נמי פירש דאין כופין הבעל ליתן גט וגם בקונט' לא פי' שיכופו הבעל ליתן גט: **משום** דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו לדינא עילויה · וא"ת כיון דלא פשיט המע"ה וכיון דתפסה לא מפקינן מינה וי"ל דהוה נמי שיראי טובא דלא הות תפיסה ובלישנא קמא קאמר משום דרב זביד גברא רבה אתכפיתו ליה משום הך שירא דהות תפיסה ובאיכא דאמרי קאמר משום הנך שיראי דלא הות תפיסה אלא הבעל היה תפוס: **תבע** לחלוץ נזקקין לו · פי' בקונט' והיא אינה רוצה אלא להתיבם וכן תבע לייבם פירוש והיא אינה רוצה אלא לחלוץ ותימה דמאי קא פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא ויחלוץ לה וי"ל שאינו רוצה לחלוץ שלא יצטרך ליתן כתובה ועי"ל תבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם וכן תבע לייבם וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות א"כ מאי פריך שומרת יבם נמי בבאה מחמת טענה מאי איריא בבאה מחמת טענה אפילו אינה באה נמי תיקשי ליה מדתנן בהחולץ (יבמות לט.) חוזרין אצל גדול ואומרים לו עליך המצוה או כנוס או פטור וקאמר בגמ' דחוזרין אצל גדול למיכפייה אלמא בתבעה היא נמי כייפינן ליה אפילו אינה באה מחמת טענה דאיכא למימר דכייפינן ליה אבל אין נזקקין לכתוב עליו אגרת מרד להוסיף על כתובתה אי נמי משום דהיא גופה איכא לפרושי בבאה מחמת טענה לכך נקט למיפרך מהאי טעמא: **מאי** שנא לייבם דלא. וא"ת *אי מילתיה דר' יוחנן לפי משנה אחרונה כדמשמע פשטא דמילתא א"כ מאי פריך לייבם נמי כיון דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתא והא לייבם לא נוכל לכוף אותה לפי משנה אחרונה ואי לחלוץ והלא הוא אינו רוצה לחלוץ אלא לייבם ומאי שייך לכופה לדבר שאינו תובע הוא וי"ל דמעיקרא ס"ד מילתיה דרבי יוחנן לפי משנה ראשונה ומשום הכי פריך דאפילו לייבם נמי נוכל לכופה ולבסוף דמשני כאן כמשנה ראשונה כאן כמשנה אחרונה מילתיה דר' יוחנן נמי לפי משנה אחרונה נזקקין לחלוץ ואין נזקקין לייבם וה"ה דהכתי הוה מצי לשנויי כאן לחלוץ כאן לייבם כרבי יוחנן ואידי ואידי לפי משנה אחרונה אלא דניחא ליה לאוקמא תרווייהו כשתבע לייבם דלדומיא דארוסה קתני שתובע לכנוס והיא מורדת. ר"ת · וק"ק דאיך תיסק אדעתין למימר דאתי לפי משנה ראשונה אדרבה לפי משנה ראשונה איפכא מסתברא לייבם נזקקין לו לחלוץ אין נזקקין לו וי"ל דאפי' לפי משנה ראשונה נזקקין לו לחלוץ משום דבדידיה תלי רחמנא אם לא יחפוץ האיש כדאמרינן בהחולץ (יבמות דף לט: ושם) אבל לייבם ס"ד שאין מוסרין אותה לייבם על כרחה אי נמי י"ל תבע אף לחלוץ נזקקין לו תבע לייבם דווקא אין נזקקין לו: **ודיני** חליצה ויבום פירש בקונטרס בהחולץ (ג"ז שם) גבי הא דמייתי התם מתניתין דבכורות (דף יג. ושם) משנה ראשונה ואחרונה דמייתי הכא ואמר רב עלה דאין כופין ופירש בקונטרס דאפילו למשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת אין כופין אותו לחלוץ היכא דניחא לתרווייהו ליבומי דנימא תרווייהו לאו למצוה מכווני ופגע בערוה אלא אי בעי מייבם אע"ג דמצות חליצה קודמת ומיהו היכא דאיהו לבי ובעי ליבומי ואיהי אמרה לא בעינא ליה ואמרה דברים ניכרים אי מלינן לאטעויי מטעינן ליה לא מלינן לאטעויי כייפינן ליה לחלוץ דאמר רב ששת בפ"ק דיבמות (דף ד.) מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו כו' ולא תימא מוכה שחין דווקא אלא כל אמתלא שתתן לדבריה דתנן בהמדיר (לקמן דף עז.) מעשה בצידון בבורסי שמת ולו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ועוד פסקינן והלכתא כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכל הני טעמי כייפינן ליה לחלוץ ושקלה כתובתה וכל הני אין כופין דהכא היכא דניחא להו לתרווייהו עכ"ל והר"י דמה שהביא ממוכה שחין ומבורסי אינה ראיה דדוקא מוכה שחין ובורסי דהוו מהנך דכופין אותו להוציא ומה שהביא נמי מאין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם לאו ראיה היא (א) דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת וא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין ואדרבה יש להוכיח מהם דאין כותבין אגרת מרד עדיפא מינה ה"ל למימר דכופין אותו לחלוץ ואמרינן נמי בשמעתין תבע לייבם אין נזקקין לו לכתוב אגרת מרד אדרבה נזקקין לה וכייפינן ליה ולהכי נראה לר"י דרב איירי בכל ענין דודאי בכל ענין אין כופין ואף לפי' ר"ת דמפרש דאמר רב אין כופין קאי אמשנה ראשונה דאין כופין לייבם אע"פ שמצות יבום קודמת וכ"מ בזמן הזה היכא שידוע לנו שמתכוונין למצוה כגון אותן שבאין לחלוץ דאותן ודאי אין מתכוונין לא לשום נוי ולא לשום אישות אבל היכא דלא ברור לן שמתכוונין למצוה כופין במילי ומרחיקין אותן מן היבום דקי"ל כאבא שאול כמו שפירשנו ביבמות (דף לט: ד"ה אמר רב) וגם לפירושו אם תבע לייבם לא כייפינן ליה לחלוץ אלא נוטעין ליה אם אינה חפצה אבל אם (ב) אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ נראה דכופין:

תוספות רי"ד

שאינה מתרצה בדבר אין ב"ד נזקקים לכופה דשמא אנוסה היא ושמא גם היא עציבה בדבר שבעלה מאוס בעיניה ואי משום עיגון הבעל יכול לישא אשה אחרת עד שלא יפטור לזו ויוציא זו ויתן לה כתובתה שאין בית דין יכולין לקונסה בכתובתה מאחר שהיא טוענת טענת אונס גזה. הפתרון הוא נכון שאין לזוז ממנו. ולפי"ז הפתרון היכא שאומרת מאיס עלי לא הוי מורדת וא"כ כשבא לגרשה נותן לה כתובה ותוספת שהרי התוספת כותב אדם לאשתו בעבור חיבת ביאה וכבר בא עליה ואימתי אין לה תוספת כשמגרשה משום מורדת שכך היא תקנית הגאונים שתוספת אין לה אבל כתובה יש לה אבל עכשיו שמגרשה משום טענה ולא הוי מורדת אפילו תוספת יש לה שהרי אינו מגרשה כתקנית הגאונים שנאמר כתובה יש לה תוספת אין לה): כלתי' דר"ז אימרדא הות תפישה חד שיראי יתיב אמימר ומ"ז ור"א ויתיב ר"נ גבייהו וקאמר מרדה הפסידה בלאותי' קיימים א"ל ר"נ משום דר"ז גברא רבא הוא מחניפיתו ליה והאמר ר"כ מיבעי' בעי ליה לרבא ולא איפשטא ומאי דתנן עד בנגד כתובתה כל הכתוב בשטר הכתובה משמע ואפילו נכסי נדוניתה אלא קא מבעי ליה די"ל דוקא מידי דמיחסר גובייניא כגון שנאבדו או שבלו שאינו משלם לה הפחת שלהן אבל מה שהן קיימים דקיימי בעיני' ולא מיחסרא גובייניא לא הפסידה א"ד כתובתה קאמר ואע"פ שהן קיימים. איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימים א"ל ר"נ משום דר"ז גברא רבא הוא אכפיתוהו לדינא עלוי' והאמר ר"כ מיבעי' בעי ליה רבא ולא איפשטא ליה ומסיק תלמודא והשתא דל"א הלכתא לא כמר ולא כמר תפשה לא שקלי' מינה לא תפשה לא יהבין לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא והאי דין המורדת מכח ההלכה כמו שאמרנו וראיתי כתוב לר' שרירא גאון ז"ל וששאלתם אשה היושבת תחת בעלה ואמרה לו גרשני איני רוצה לשבת עמך

מסירא ומסיק תלמודא ולא היא סייעתא דשמיא הואי פי' ואין ללמוד מאותו מעשה אלא כיון שתובעת גירושין לא כייפי' לה (אבל הרב פי' דאדרבה להקל באו עליה ולא להחמיר וכך היא משמעות הדברים: ה"ד מורדת שכופין אותה על הפסד כתובתה לרבנן כדאית להו ולרבותינו כדאית להו דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שאין בעלה מאוס בעיניה בין תובעת גירושין בין אינה תובעת גירושין תואיל ואין בעלה מאוס בעיניה ודאי כופין אותה ע"י הפסד כתובתה כדי שתתפייס עם בעלה אבל אמרה מאיס עלי שבעלה מאיס בעיניה לא כייפינן לה ע"י הפסד כתובתה אלא מניחין אותה במרדה דכיון דבעלה מאיס בעיניה אנוסה היא בדבר ולא מדעתה עושה בן ואפילו אשה כשרה אי אפשר להבעל לשנאה לה ואע"פ שאין שום מום ניכר בו הרבה

פעמים אשה מואסת בבעל ואע"פ שאין שום מום ניכר בו וזה דומה לאדם שאין יכול לאכול מאכל השנאוי לו ונתעב עליו ואין שום דרך כאן לכפויה כ"א לעשות דרך בקשה ולפתותה אולי תחשוק בו ואדרבה אם היינו יודעים בוודאי שטעמה אמת שהוא מאוס בעיניה ולא נתנה עיניה באחר היינו כופין הבעל להוציא כי הך דתנן לקמן בפרק המדיר ואלו שכופין אותן להוציא מפני שהוא מאוס בעיניה ואין האשה יכולה לסבול שתבעל לו אלא משום דהכא אנו מסופקים בטענתה שכיון שאין אנו רואים בבעלה באותן המומים י"ל שמא עיניה נתנה באחר (שהיא) [ומשום זה היא] אומרת כך לפיכך אין כופין הבעל להוציא אבל מ"מ גם היא נמי אין כופין להפסיד כתובתה דשמא טענתה אמת דלב יודע מרת נפשו אלא מפתין אותה שמא תחשוק בה ואם רואין

חייב לה כלום מכתובתה או לא וכגון זו אי הוה מורדת אי לא. כך ראינו ששורת הדין היתה מעיקרא שאין מחייבים את הבעל לגרש את אשתו אם תבעה גירושין חוץ מאותן שאמרו רבותינו מהו שכופין אותן להוציא וכשהאשה נמנעת מן התשמיש ומן המלאכות שחייבת לעשותן לו זו היא המורדת שפוחתין לה מכתובתה בכל שבת ושבת וצריכה התראה ואח"כ תקנו תקנה אחרת שיכריזו עליה ד' שבתות וא"ז ושולחין לה מב"ד הוי יודע שאפילו כתובתך ק' מנה הפסדת ואמרינן עלה ארמב"ח פעמים שולחים לה א' קודם הכרזה וא' אחר הכרזה כל אלה לענין מה ששם לה בעלה על עצמו ואינו מצוי בעינו או מה שבלה ואבד מנדוניתה ומתכשיטי' שהן נצ"ב שצריך הבעל לשלם לה דמיהן מפני שאחריות עליו היו פוחתין מאשה על האיש ז'

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פי"ד מהל' אישות הל' יג טור שו"ע אה"ע סימן עז סעיף ג:

קג ב מיי' שם הלכה י' טור שו"ע שם סע"ב:

קד ג ד ה מיי' פ"ב מהל' יבום וחליצה הלכה י' סמג עשין נא טוש"ע שם סימן קסה סעיף א ג:

קה ו מיי' פ"א שם הל' ופ"ב הלכה ז סמג עשין נג טוש"ע שם סעיף א:

ז טור שו"ע שם סעיף א ובהג"ה:

הגהות הב"ח (א) תד"ה ודיני כו' לאו ראיה היא דא"כ לדבריו אפילו בלא אמתלא הוה לן למימר דכופין דהתם אין כותבין אפילו בלא אמתלא משום דמצות חליצה קודמת ואדרבה יש להוכיח כו' כצ"ל: (ב) בא"ד אבל אם אינו רוצה. נ"ב פי' היכא דהיא חפצה אותו והוא אינו רוצה לא לייבם ולא לחלוץ:

מיחזי כשכר שבת אמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת אמר ליה צא ולמד משוק של זונות מי שוכר את מי דבר אחר זה יצרו מבחוץ וזו יצרה מבפנים: **מתני'** המשרה את אשתו על ידי שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין אמר רבי יוסי לא פסק לה שעורין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קיטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ונותן לה מטה מפץ ומחצלת ונותן לה כפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואין נותנין לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה נותן לה מעה כסף לצורכה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת *ואם אין נותן לה מעה כסף לצורכה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים סלעים בגליל ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש *דתנן וכמה שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד ואחד מזונו לחול ולא לשבת דברי ר"מ רבי יהודה אומר לשבת ולא לחול וזה וזה מתכוונין להקל ר' יוחנן בן ברוקא אומר ככר הלקוח בפונדיון מארבע סאין לסלע ר"ש אומר שתי ידות לככר משלש ככרות לקב חציה לבית המנוגע וחצי חציה לפסול את הגוייה וחצי חצי חציה לקבל טומאת אוכלין מני אי רבי יוחנן בן ברוקא תמני הויין ואי ר"ש תמני סרי הויין לעולם ר' יוחנן בן ברוקא וכדאמר רב חסדא צא מהן שליש לחנווני הכא נמי אייתי תילתא שדי עלייהו אכתי תרתי סרי הויין אוכלת עמו לילי שבת הניחא למאן דאמר *אכילה ממש אלא למאן דאמר אכילה תשמיש מאי איכא למימר ועוד תליסר הויין אלא כדאמר רב חסדא צא מהן *מחצה לחנווני ה"נ אתיא פלגא ושדי עלייהו קשיא דרב חסדא אדרב חסדא לא קשיא הא באתרא דיהבי ציבי הא באתרא דלא יהבי ציבי אי הכי שיתסרי הויין כמאן כרבי חידקא דאמר *ארבע סעודות חייב אדם לאכול בשבת אפילו תימא רבנן דל חדא *לארחי ופרחי השתא דאתית להכי אפילו תימא ר' שמעון לרבנן דל תלת לארחי ופרחי לרבי חידקא דל תרתי לארחי ופרחי: אמר רבי יוסי לא פסק שעורין וכו': אלא באדום הוא דאכלין שעורים בכולי עלמא לא אכלי ה"ק לא פסק שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום מפני ששעורין אדומיות רעות הן: ונותן לה חצי קב קיטנית: ואילו יין לא קתני מסייע ליה לר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אין

רש"י

מה בין מורד למורדת · מאי שנא כשהוא מורד אינו נותן אלא חצי טרפעיק ליום וכשהיא מורדת נותנת טרפעיק: מי שוכר את מי · הוי אומר האיש שוכר את האשה ש"מ צערו מרובה: ויצרו מבחוץ · קשויו ניכר ומתגנה: **מתני'** המשרה את אשתו על ידי שליש · שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו: המשרה · המכרה ויכרה להם כירה מתרגמינן סירותא (מ"ב ו): לא יפחות לה · בשבת: לא פסק שעורים* כו' · בגמ' מפרש לה: גרוגרות · תאנים יבשין: דבילה · תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: מפץ · רך ממחצלת: כפה · לטיף אחד משנה לשנה: ממועד למועד · המנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשה רגלים: חדשים · קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים: אלא נותן לה כלים · חדשים של חמשים זוז בימות הגשמים כו': והשחקים שלה · אף כשיקנה לה חדשים ובגמרא מפרש למאי מיבעי לה: ונותן לה מעה כסף · לכל שבת לדברים קטנים: מעשה ידיה · אוקימנן לעיל (דף נט.) מותר מעשה ידיה: ואוכלת עמו לילי שבת · שהוא ליל עונה: שתי · קשה לטוותו כפלים כשל ערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל: **גמ'** ה"ג מני מתני' לא רבי יוחנן בן ברוקא ולא ר"ש: כמה הוא שיעורו · של עירובי תחומין: מתכוונין להקל · ר' מאיר היה רגיל לאכול פת בשבת יותר מבחול שהיה ממשיך פת לכל מינים הבאין לפניו ור"י היה אוכל פת בחול יותר מבשבת שהיה שבע במיני מעדנים: ר' יוחנן בן ברוקא · נתן שיעור קצוב ככר הלקוח בפונדיון כשלוקחין ד' סאין בסלע הן שתי סעודות וקס"ד חצי קב שהרי הסלע מ"ח פונדיונין שש מעה כסף דינר ומעה שני פונדיונין הרי י"ב לדינר וד' דינר לסלע הרי מ"ח וד' סאין כ"ד קבין מ"ח חצאי קבין נמצא לר' יוחנן לחצי קב שתי סעודות: רבי שמעון אומר · ב' סעודות הן שתי ידות של ככר משלש ככרות לקב ונמצא הקב ט' סעודות שלש סעודות לככר ושלש ככרות לקב: חציה · של ככר: לבית המנוגע · השוהה בבית המנוגע כדי אכילת פרס חצי ככר מטמא בגדים דכתיב והאוכל בבית יכבס בגדיו כששוהה שיעור אכילה הכתוב מדבר כדתניא בתורת כהנים ואע"ג דגבי סעודת עירוב אמרנא ג' סעודות בככר אין בו אלא ב' סעודות ביטוניות ושל עירוב שיעורו להקל ובמצומצמות והיינו דאמרינן אכילת פרס בכל שיעור שהיית סעודה לפי ששיעורהו כחצי הככר: וחצי חציה לפסול את הגוייה · האוכל שיעור חצי פרס אוכלים טמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה עד שיטבול והוא ב' ביצים שהככר של ג' לקב ח' ביצים הוא שהקב כ"ד ביצים ד' לוגין חציה של ככר ד' ביצים חצי חציה ב' ביצים: תמני סעודות הויין · קביים חטים דמתני' וארבעה עשרה סעודות היא צריכה לשבת: ואי ר"ש · דאמר ט' סעודות לקב: שמונה עשר הויין והיא אינה צריכה אלא י"ד. צא מהן שליש לחנווני · רבי יוחנן לא שיער בחצי קב אלא בככר הלקוח בפונדיון מן החנווני והוא לקח ארבע סאין חטין בסלע ומשתכר שליש בטורח נמצאו בחצי קב שלש סעודות השתים הוא מוכר בפונדיון שנתן והג' משתכר: אכתי · קביים דמתניתין תרתי סרי הויין: ומשנינן אוכלת עמו לילי שבת · כדתנן במתני': הניחא כו' · פלוגתא לקמיה בשמעתין: באתרא דיהיב ציבי · מי שמוכר חטים לחנווני לעשות ככרות ולמכור בשוק במקום שהוא נותן לחנווני עצים לאפות אינו משתכר אלא שליש ובמקום שאינו נותן עצים מעכב לעצמו מחצה שממעט הככרות למכור ביוקר כדי יציאת העצים: כמאן כר' חידקא · בתמיה נימא כר' חידקא סתם לה מתני' דאמר בכל כתבי הקדש ארבעה סעודות לשבת: ר"ש · דאמר תמני סרי הויין ואי כרבנן סבירא ליה להנא דידן בסעודות שבת דל תלת יתירתא לארחי ופרחי:

אין

תוספות

מיחזי כשכר שבת · וא"ת והא שכר שבת על ידי הבלעה מותר כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת וי"ל דהכא אסור משום דלא הוי כמו הבלעה דאין מוסיפין לכל שבת יחד אלא מה שעולה בכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצטרפין כל ימי השבוע זה עם זה: וחצי חצייה לפסול את הגוייה · אך פסול גוייה אין זה אותה גזרה די"ח דבר דהאוכל אוכל ראשון כו' כמו שפירשנו בפרק כיצד משתתפין (עירובין דף פב: ושם): כמאן כרבי חידקא כו' · וא"ת לדידיה נמי לא ניחא ליה למאן דאמר אוכלת עמו לילי שבת אוכלת ממש ומאי היה יכול לומר ולטעמיך ולפי המסקנא אתי שפיר דכל היתרון הוי לארחי ופרחי:

אחרי

עין משפט נר מצוה

קו א מיי' פי"ג מהלכות אישות הלכה ט טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג:
קז ב מיי' פי"ג שם הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סימן ע סעיף ג:
קח ג מיי' פי"ג שם הלכה י טוש"ע שם סימן ע סעיף ג:
קט ד מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף ד:
קי ה מיי' פכ"א שם הלכה ו טוש"ע שם סימן פ סעיף יא:
קיא ו מיי' פי"ב שם הלכה יא ופי"ג שם הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע שם סימן פ סעיף ג וסימן ע סעיף ד:
קיב ז מיי' פ"א מהל' עירובין הלכה ז סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סימן שסח סעיף ג [וסי' תט סעיף ז]:
קיג ח מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הלכה ו סמג עשין רלה:
קיד ט מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הלכה א:
קטו י מיי' שם הל' א:
קטז כ מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ט סמג עשין ל טוש"ע א"ח סימן רצא סעיף א:

תוספות רי"ד

[illegible]

תוספות רי"ד

[illegible]

. ועיין מ"ש בפרק בתרא דגיטין בהל' גם מעושה שכתבתי שם שכופין הבעל עד שיאמר ...י ז"ל ולד"ה כל מאן דכפינן לאפוקי בין מעיקרא דדינא כדתנן אלו שכופים אותן להוציא ...ופי' מעיקר תקנתא אי מתה לה איתתא מקמי' דתיפוק מיניה דבעל בגט בעל ירית לה ולא ...בעל אלא בגירושין גמורים והל' הכי. ונ"ל דדווקא המורדת על בעלה וכן אותן שכופין ...בעל אבל אם הוא הדיר את אשתו או אם הוא מורד בה ואינו רוצה להתפייס עמה אלא ...אשתו קודם גירושי' אינו מן הדין שיירשנה שהרי אינו נוהג בה מנהג בעל א) אבל זה שנוהג ...נו מן הדין שיגרשנה: אמר ר"ם ב"ק כותבין אגרת מרד על ארוסה וא"כ אגרת מרד על ...בינן ליה ממאי דהניא אחת היא לי ארוסה ונשואה ואפילו נדה ואפילו ש"י ושקלינן ומרינן ...ידי שתבע ליבם ולא קשיא כאן כמשנ"ר כאן כמשנ"א דתנן מצות יבום קודמת למצות חליצה ...מתכוונים לשם מצוה עכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה אמרינן מצות חליצה קודמת למצות ... מצות חליצה קודם למצות יבום כמשנה אחרונה): וכיון דאמרי' בפ' החולץ אר"י ב"א הזרו ...קודמת למצות חליצה עד ולבסוף סברוה כרבנן דאמרי יבמה יבא עליה מ"מ בטלה לה ...ה למימרא דשמואל דסבר כמשנ"א וכותבים אגרת מרד אף על ש"י כדתניא בברייתא ונ"ל ...עלה בעודו שכ"ם כדי שלא תהיה זקוקה ליבם כדין מורדת משוינן לה שהרי אוסרת עצמה ...בעל לעכבה בגט עד שתמחול לו כתובתה וזה מדין התלמוד עיין למסה בפ' דיני בהל' ...קון הגאונים כיון שבמורדת תקנו ליתן גט כ"ש בש"י שעדיין אינה אשתו מיהו ה"מ דשקולי ...מ ותוספת לא שכל דינה דומה לדין המורדת: ר"י אומר וכו'. מאי טרפעיקין אמר ר"ש ...סתרא פלגי דזוזא תנ"ה ר"י אומר ג' טרפעיקין שהן ט' מעות מעה הצי בכל יום א"ל ...מ"ש איהו דיהבינן ליה שכר שבת ומ"ש איהי דלא יהבינן לה שכר שבת א"ל איהי דמפחת ...י כשכר שבת איהו דאוסיפא קא מוסיפי מיחזי כש"ש · א"ל ר"ח לשמואל מה בין מורד למורדת

ומפץ ב) ואם אין לו מפץ מחצלת ונותן לה כפה לראשה והגור למתניה ומנעלים לרגליה מ... של נ' זוז משנה לשנה ואינו נותן לה לא ג) שחקים בימות החמה ולא חדשים בימות הגש... בכל אותן בימות החמה והשחקים שלה ונותן לה מעה כסף לצרכיה והיא אוכלת עמ... שבת ואם אין נותן לה מעת כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. ומה היא עושה לו משקל ה'... (מ"ז) [עשר] סלעים בגליל או משקל י' סלעים ערב ביהודה שהן כ' שקלים בגליל. ואם היתה... ממעשה ידיה ומוסיפים לה על מזונותיה בד"א בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו ע"י שליש כגון שהוא עבד ונשכר לאחרים ואוכל עמהן כדרך הפיעלים שאוכלים במקו... ואומר לב"ד שיפרנסו את אשתו משכר פעולתו ומשרה הוא לשון ויכרה להם כירה גדולה ד... לא יפחות מקביין חטין אי קשיא היאך יספיק לה קביים בשבוע והרי העומר היה מאכל ... שנמצא כ"ו סעודות לעומר והעומר הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה קרוב ב' קבים שב' ק... מצאתי ששאלה זו נשאלה למר רב שלום ז"ל והשיב כל מדות חכמים כך הם כל ... שיעור למטה ושיעור למעלה וכו' עד אף כאן לעניין משרה את אשתו זו שיעור ק... נ"מ ולא לכל אדם פוסקים כך אלא לעני שכך שנינו בד"א בעני מישראל אבל במכובד ... רביעית ועוד שהן מ"ג ביצים והומש ביצה: א"ר יוסי לא (פרות) [פסק] שעורים וכו' אמו ב... שעורים וכ"ע ל"א שעורים אלא ה"ק לא פסק שעורים כפל כדפים אלא ר"י שהיה סמוך ל... של אדום רעות הן: ונותן לה קב גרוגרות פי' תאנים יבשים או מנה דבילה (תני) [פ... מהן עגולין ונמכרים במשקל. ואם אין לו מפץ מחצלת פי' המפץ הוא יותר יקר מ... בתוספתא בפרק הבוגרות המשרה את אשתו ע"י שליש וכו' וכולן במדה איטלקי אפילו... יבם נותנים לה כוס חבית פך נר ופתילה יין שאין ד) נשותיהן של עניים יושבות ... ואילו יין לא קתני מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר אין פוסקין יינ...

למורדת

א) נראה דחסר כאן ואולי דצ"ל שדין יורשת כבעל אינו אלא אם נוהג בה מנהג: בעל אבל זה שאינו נוהג בה מנהג בעל אינו בדין שירשנה. ב) צ"ל ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת וכ"ה גירסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל וכ"ה גם מפרש"י ד"ה מפץ. ג) צ"ל לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים וכוא כו'. ד) נראה דחסר כאן ואולי צ"ל יין אין לה שאין נשותיהן של עניים שותות יין ... יושבות על ...ים וכ"ה בתוספתא שם.

אין פוסקין ייינות לאשה ואם תאמר °אלכה אחרי מאהבי נותני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי דברים שהאשה משתוקקת עליהן ומאי נינהו תכשיטין דרש רבי יהודה איש כפר *נבוריא ואמרי לה איש כפר נפור חיל מנין שאין פוסקין יינות לאשה שנאמר °ותקם חנה אחרי אכלה בשילה ואחרי שתה שתה ולא שתת אלא מעתה אכלה ולא אכל הכי נמי אנן מדשני קרא בדבוריה קאמרינן מכדי בגוה קא עסיק ואתי מאי טעמא שני ש"מ שתה ולא שתת מיתיבי רגילה נותנין לה רגילה שאני דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל רגילה נותנין לה כוס אחד שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר רגילה בפני בעלה שני כוסות שלא בפני בעלה נותנין לה כוס אחד אינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד שלא בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר ואי בעית אימא רגילה נותנין לה לציקי קדירה דא"ר אבהו א"ר יוחנן מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים סאתים יין לציקי קדרה מערב שבת לע"ש *אמרה להן כך תפסקו לבנותיכם תנא שומרת יבם היתה ולא ענו אחריה אמן תנא כוס אחד יפה לאשה שנים ניוול הוא שלשה תובעת בפה ארבעה אפילו חמור תובעת בשוק ואינה מקפדת אמר רבא לא שנו אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה לית לן בה והא חנה דבעלה עמה הואי אכסנאי שאני דאמר רב הונא *מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנאמר °וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה' השתא אין מעיקרא לא *חומא דביתהו דאביי אתאי לקמיה דרבא אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא א"ל ידענא ביה בנחמני דלא הוה שתי חמרא אמרה ליה חיי דמר דהוי משקי ליה בשופרזי כי האי בהדי דקא מחויא ליה איגלי דרעא נפל נהורא בבי דינא קם רבא על לביתיה תבעה לבת רב חסדא אמרה ליה בת רב חסדא מאן הוי האידנא בבי דינא אמר לה *חומא דביתהו דאביי נפקא אבתרה מחתא לה בקולפי דשידא עד דאפקה לה מכולי מחוזא אמרה לה קטלת ליך תלתא ואתת למיקטל אחרינא דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לקמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר לה ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתאי לקמיה דרב יוסף א"ל פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי אמר לה שיראי למה אמרה ליה לך ולחברך ולחברורך: ונותן לה מטה ומפץ וכו': מפץ ומחצלת למה לה דיהב לה אמר רב פפא באתרא דנהיגי דמלו פוריא בחבלי דמבגר לה ת"ר אין נותנין לה כר וכסת משום ר' נתן אמרו נותנין לה כר וכסת היכי דמי אי דאורחה מאי טעמא דת"ק ואי דלאו אורחה מ"ט דרבי נתן לא צריכא *כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה תנא קמא סבר אמר לה כי אזילנא שקילנא להו וכי אתינא מייתינא להו בהדאי ורבי נתן סבר אמרה ליה זימנין דמיתרמי בין השמשות ולא מצית מייתי להו ושקלת להו לדידי ומגנית לי על ארעא: ונותן לה כפה: אמר ליה רב פפא לאביי האי

רש"י

אין ב"ד פוסקין ייינות לאשה · שהיין מרגילה לתאות תשמיש: רגילה שאני · כיון דאיתו חידוש לה כבר דשה בו ואינו מזיח לבה: לציקי קדרה · להטעים תבשיל: תובעת בפה · תשמיש: ויבאו אל ביתם · והדר וידע אלקנה את חנה: חומא · זה שמה: שופרזי · גביעים ארוכים שקורין מדירני"ש [פליידרי"ן]: כי האי · כמדת אמתי וזרועי: תבעה לבת רב חסדא · תבע את אשתו לתשמיש: בקולפי דשידא · במנעול של ארגז: קטלת לך תלת · שכבר נישאת לג' ומתו כדאמר ביבמות בפ' הבא על יבמתו (דף סד:): למיקטל אחרינא · שבאת להראות יופיך שיקפוץ איש עליך: לחברך ולחברורך · שלא אתבזה על הבריות מכבודי הראשונלא בפניך ולא בפני חביריך: מפץ ומחצלת למה לה · הרי עור שטוח על מטה טוב מן המפץ ומשני באתרא דמלו פוריא בחבלי במקום שאין רגילין לעשות שטיח עור למטה אלא סירוגי חבלים: ומבגר לה · מלערי לה ומזיקין אותה לשון בוגרת: אי דאורחה · דרך בנות משפחתה: אורחיה · דרכו לישן על כרים וכסתות ואנן קיימא לן* עולה עמו: כי אזילנא · ואני מסרה אותך על ידי שלים שקילנא להו בהדאי: וכי אתינא · ותשכבי עמי מייתינא להו: ושקלת לדידי · מפץ שלי או אם אקנה כר וכסת משלי: האי

תוספות

אחרי אכלה · כמו אחרי אכלה מפיק ה' משמע ואף על פי שלא אכלה כדכתיב ותבכה ולא תאכל מ"מ אית לן למידרש הכי ותקם חנה אחרי שעת אכילתה שהיה לה לאכול ואחרי שתה אלקנה וביתו חוץ ממנה שלא היה לה לשתות ולכך ויתשבה עלי לשכורה: שתה ולא שתת · מדלא קאמר ואחרי שתותה דומיא דאכילה שתלה בה אי נמי אחרי אכול ואחרי שתה כדכתיב (משלי כג) אכול ושתה יאמר לך ומדשני קרא בדבוריה דריש הכי כדמפרש לקמן: אכלה ולא אכל · בתמיה וכי תדרוש כמו כן שאין פוסקים מזונות לאיש: מכדי בגוה קא עסיק קרא · דהא כתיב חנה בקרא וכתיב נמי אכלה אם כן נכתוב נמי שתותה או לא לכתוב קרא בגוה ולכתוב אכל ושתה: רגילה שאני דאמר ר' חיננא כו' · וא"ת ומאי ראיה צריך על זה דבברייתא גופה קתני רגילה משמע דווקא רגילה ויש לומר דר' אלעזר נמי איירי ברגילה דאי באינה רגילה כלל בפני בעלה פשיטא דאין פוסקין דאטו יש לנו ליתן לה שאין בעלה נותן לה כשהיתה עמו לכך צריך לאתויי מדרבי חיננא שיש רגילה שנותנים לה כגון שרגילה שני כוסות: אינה רגילה בפני בעלה אלא כוס אחד כו' · וזהו פירוש דברי שמואל רגילה נותנין לה כוס אחד היינו שרגילה בשני כוסות ודקאמר שאינה רגילה נותנין לה שני כוסות היינו שאינה רגילה שהיו נותנין לה שני כוסות אלא כוס אחד אין נותנין לה כלל שלא בפני בעלה: לציקי קדרה · אברייתא קאי כלומר מברייתא לא תקשי אבל מילתא דשמואל לא מיפרשא אלא כדשנינן: *ונותנין לה מטה ומפץ · אע"ג דלגבי סדור אמרינן בהמקבל (ב"מ דף קיג: ושם) דנותנין לו מטה ומטה ומפץ משום דשמא גבי אשה לא* הטריחוהו חכמים כ"כ דאפשר לה שתלך ד' אמות אחר אכילה*): מפץ ומחצלת למה לה · ר"ת לא גרס מפץ ומחצלת אלא ומחצלת למה דמפץ הוא כך ורא וי גם לסמיכה והני דלשכיבה אין צריך דהא אית לה מטה *לסמיכה מיהא צריכה: ושקלת להו לדידי כו' · פירש בקונטרס ושקלת לדידי מפץ שלי ואין להקשות א"כ תסגי לה בשני מפצין דשמא מתוך שהוא מעונג שעד עתה הורגל לשכב על כר יטול שני מפצין לעצמו ורבינו יצחק בן רבי מאיר ז"ל לא גרים ושקלת לדידי ואינה מתרעמת אלא שרוצה לעלות עמו ולשכב על כר אע"פ שלעצמו אין לו עכשיו וכן משמע דלשתור טענה דקא טעין בעלה אליבא דרבנן קא אתי · רב

[בכ"מ תירצו באופן אחר]

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה טו סמג עשין מח טור ש"ע א"ה סימן רמ סעיף יג וטוש"ע אה"ע סימן כה סעיף ז:

קיט ב מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה י יא סמג עשין מח ולאוין פת טוש"ע אה"ע סימן ע סעיף ג:

תוספות רי"ד

מיתיבי רגילה נותנים לה כוס א' רגילה שאני תני כוס א' יפה לאשה שנים (שוו) [ניוול] הוא לה ג' תובעת בפה ד' אפי' חמור תבעה אינה מקפדת א"ר לא אמרן אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה בעלה משמרה. אר"י מנין לאכסנאי שאסו' בתשמיש המטה שנאמר וישכימו בבקר וגו' וידע אלקנה את אשתו השתא אין מעיקרא לא: (הימא) [חומא] דביתהו דאביי אתיא לקמיה דרבא אמרה פסיקי לי מזונות פסיק לה פסיקי לי חמרא אמר לה ידענא ביה בנחמני א) דלא הוי משקה בשופריזי [כי הא] לך חמרא א"ל בחיי דמר דהוה משקה לי בשופריזי כי האי פי' בגביעות (מרובים) [גדולים] כזרוע: דביתהו דר"י בריה דרבא אתיא לקמיה דר"נ בריה דר"י א"ל פסוקי לי מזוני פסק לה פסיקי לי חמרא פסק לה א"ל ידענא בהו בבני מחוזא דרגילו דשתו חמרא: דביתהו דר"י בריה דר"מ מדויל אתיא לדינא קמיה דר"י א"ל פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי א"ל שיראי למה לך א"ל לרביך ולחברותך פי' (להנאתן) [להתנאות בהן] בפני הבריות ולא אתבזה מכבודי הראשון ומכאן מוכח וגם ממאי דאמרי' לקמן מותר בלאות אלמנה ליורשים שחייבים

א) גירסת רבינו בכאן אינו מדוקדק ואולי דטס"ס וצ"ל כמו דאיתא בגמ'

וכן מוכח בפ' המקבל קיג: דקאמר דנותנין מטה ומפץ ואמאי יתנו כר או כסת או מחצלת הראוי לשכיבה אלא דנותנין לו מפץ משום דראוי גם לסמיכה. ת"י

מסורת הש"ס

[נ"ל נבוריא ואמרי לה איש כפר גבור חיל כך איתא במגילה יח.]

[לעיל מח. סא.]

[לקמן סו:]

ב"מ א

[נ"ל חומה בס"א וכ"א ביבמות סד: וכ"א להדיא בב"ע אה"ע סימן קכט סעיף לד]

נ"ל חומה רס"ל

[לעיל מח.]

[ב"מ קיג: ושם]

תורה אור

הושע ב · ש"א א · ש"א א

*האי תנא שליה ערטלאי ורמי מסאני אמר ליה תנא במקום הרים קאי דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני ואגב אורחיה קא משמע לן דניתבינהו ניהלה במועד כי היכי דניהוי לה שמחה בגוייהו: וכלים של חמשים זוז: אמר אביי *חמשים זוזי פשיטי ממאי מדקתני במה דברים אמורים בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו ואי ס"ד חמשים זוז ממש עני חמשים זוז מנא ליה אלא ש"מ חמשים זוזי פשיטי: ואין נותנין לה לא חדשים וכו': °ת"ר מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה מותר בלאות לאשה למה לה אמר רחבה שמתכסה בהן בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה אמר אביי נקטינן מותר בלאות אלמנה ליורשיו התם הוא דלא תתגני באפיה הכא תתגני ותתגני: נותן לה מעה כסף וכו': מאי אוכלת רב נחמן אמר *אוכלת ממש רב אשי אמר תשמיש תנן אוכלת עמו לילי שבת בשלמא למ"ד אכילה היינו דקתני אוכלת אלא למאן דאמר תשמיש (א) מאי אוכלת *לישנא מעליא כדכתיב °אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און מיתיבי רשב"ג אומר אוכלת בלילי שבת ושבת בשלמא למ"ד אכילה היינו דקתני ושבת אלא למאן דאמר תשמיש תשמיש בשבת מי איכא *והאמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום *האמר רבא בבית אפל מותר: ואם היתה מניקה: דרש רבי עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה *אע"פ שאמרו אין אדם זן את בניו ובנותיו כשהן קטנים אבל זן קטני קטנים עד כמה עד בן שש כדרב אסי *דאמר רב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמו ממאי מדקתני היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה מ"ט לאו משום דבעי למיכל בהדה ודלמא משום דחולה היא אם כן ליתני אם היתה חולה מאי אם היתה מניקה ודלמא הא קא משמע לן דסתם מניקות חולות נינהו איתמר (ב) אמר רבי יהושע בן לוי מוסיפין לה יין שהיין יפה לחלב:

הדרן עלך אף על פי

מציאת °האשה ומעשה ידיה לבעלה וירושתה הוא אוכל פירות בחייה בושתה ופגמה שלה רבי יהודה בן בתירא אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו אחד ובזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה אחד שלו ינתן מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: **גמ'** מאי קא משמע לן תנינא *האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה *)וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה מקבל את גיטה ואינו אוכל פירות בחייה נישאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה בושתה ופגמה איצטריכא ליה פלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן: תני תנא קמיה דרבא מציאת האשה לעצמה רבי עקיבא אומר לבעלה אמר ליה השתא ומה העדפה דמעשה

*) [נדה מז.]

דמעשה ידיה היא אמר רבי עקיבא לעצמה מציאתה לא כ"ש דתנן *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו אלא איפוך מציאת האשה לבעלה רבי עקיבא אומר לעצמה והא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן בהעדפה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק *תנא קמא סבר לבעלה ורבי עקיבא סבר לעצמה אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן בעי רב פפא עשתה לו שתים בבת אחת מהו בעי רבינא ב שלשה או ד' בבת אחת מהו תיקו: בושתה ופגמה: מתקיף לה רבא בר רב חנן אלא מעתה בייש סוסתו של חבירו ה"נ דבעי למיתן ליה בושת וסוס בר בושת הוא אלא רקק בבגדו של חבירו הכי נמי דבעי למיתן ליה בושת וכי תימא הכי נמי והתנן *רקק והגיע בו הרוק ופ"ע ראש האשה והעביר טליתו ממנו חייב ליתן לו ארבע מאות זוז *ואמר רב פפא ילא שנו אלא בו אבל בבגדו פטור בבגדו לית ליה זילותא אשתו אית *לה זילותא אמר ליה רבינא לרב אשי אלא מעתה בייש עני בן טובים דאית להו זילותא לכולהו בני משפחה ה"נ דבעי למיתן להו בושת לכל בני משפחה א"ל התם לאו גופייהו הכא *אשתו גופיה הואי: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן *ולך אי אפשי ליתן פסקה להכנים לו אלף דינר הוא פוסק כנגדן חמש עשרה מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר ובארבע מאות היא נותנת חמש מאות מה שחתן

רש"י

דמעשה ידיה · ושייך למימר שיהא שלו למעשה ידיה תחת מזונות: קונם שאני עושה לפיך · מה שאני עושה יהא קונם לפיך: אינו צריך להפר · דמשעבדא ליה ואפי' לשמא תעדיף נמי לא חיישינן דאי מעדפה נמי לבעל הוא: שמא תעדיף · והעדפה דידה הוא וחייל עלה קונם: שלא ע"י הדחק · כגון שהיא זריזה ובעלת מלאכה: ע"י הדחק · כגון שדחקה עצמה והעדיפה: ה"ג והא כי אתא רבין כו' · וקס"ד מציאתה כהעדפה שלא על ידי הדחק היא והיכי פליגי בה: ומשני אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק היא · דרוב מציאות צריך לחזר אחריהם כגון דגים שנשארו ביבשה או צבי שבור או לחפש סימא בקרקע: שתים שלש וארבע בבת אחת · שומרת קישואים וטווה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת ביצים בחיקה או ביצי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותן בחיקן והם צוארים: מהו · מי הוי כעל ידי הדחק או לא: מתקיף לה רבא בר רב חנן · אדרבי יהודה בן בתירא: **מתני'** ומת חתנו · ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו: יכול הוא שיאמר כו' · או חלוץ או ייבם אבל אחיו או יתן או תשב עד שילבין ראשה: הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה · שהוא יותר יקבלם עליו לכתוב בכתובתה לבד תוספת שהוא מוסיף לפי שמשתכר בהן אלף דינר הן עשרה מנה: וכנגד השום · אם בא חתן לכתוב קבלה עליו כנגד אלף דינר של שום שתכניס לו בגדים או כלים המשתמשין בהן והן פוחתין או פרקמטיא ולכך הנועדים למזומני' אהן לשומם יותר משויים לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה: הוא פוסק פחות חומש · לא מיבעיא דלא מוסיף אלא שפוחת שאם הכניסה שום של אלף דינר הוא כותב ח' מאות זוז: שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה · הכניסה שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והוא שוה מנה בשוק לכל אדם אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא בשום ששמאוהו בבית חתנים והנשואים ומיהו תוספת שליש לא יוסיף שלא אמרו להוסיף שליש אלא לכספים שהן ראויים להשתכר מיד: שום במנה היא נותנת שלשים ואחד סלע ודינר · שום שהוא מקבלו במנה שאמרו לו כתוב מנה בכתובה והיא תכניס לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית של חתונה שלשים ואחד סלע ודינר דהוי מנה וחומשו: ובד' מאות · שום שיקבל עליו לכתוב ארבע מאות: היא נותנת חמש מאות · לפי שומת הנועדים שם: וכשהתן

תוספות

והא כי אתא רבין כו' · זאת גרסת הקונטרס וקשה דמאי פריך דכי היכי דהעדפה הויא דבעל ה"נ מציאתה הויא דבעל והא ברים סוגיא מוכיח דטפי הוי מציאתה לעצמה מהעדפה דקאמר השתא העדפה אמר ר"ע דלעצמה מציאתה לא כל שכן אם כן שפיר אפשר להיות דהעדפה לכולי עלמא הויא דבעל ובמציאתה הויא פלוגתא ועוד קשה לפירוש הקונטרס דאמר רב פפא פירוק הוא זה לא הוה ליה למימר אלא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי ולא הוה ליה למימר פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן ונראה כגרסת רבינו חננאל דלא גרים והא אלא גרס כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כו' ומילתא באפי נפשה היא ולפרושי פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן אתא דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה ומפרש רבין דבהעדפה דמעשה ידיה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי משום מעה כסף כי פליגי בהעדפה דע"י הדחק דהוי כעין מציאה דפליגי נמי בה דעל כרחך מציאה דאמר ר"ע לעצמה מיירי בדלא בטלה ממלאכה דאי בטלה ממלאכה הויא חייבת שכר הפקעתה דקא בטלה בשעת הגבהת מציאה ועלה קאי רב פפא וקאמר מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמי כלומר הא לא קא מיבעיא ליה דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה לעיל מציאה להעדפה שע"י הדחק ורבין דקאמר דפליגי בהעדפה ע"י הדחק א"כ פליגי נמי במציאתה כגון דמגבהת מציאה עם מעשה ידיה אלא בעי רב פפא עשתה לו שתים בבת אחת מהו למציאתה מדמינן לה והוי לעצמה לר' עקיבא או דלמא הוי של בעל דכל זה הוא מעשה ידיה כיון דהוי בשעת מלאכה והוי במקום מעה כסף והעדפה שעל ידי הדחק דאמר רבי עקיבא דהוי שלה היינו שעושה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים תיקו והא דלא קאמר רב פפא פשיטא לי מציאתה כהעדפה משום דלא קאמר מציאה כהעדפה דע"י הדחק דמי מסברא דנפשיה אלא ממילתיה דרבין · ר"ת: **מציאתה** כהעדפה שעל ידי הדחק דמי · הכא משמע דמציאתה תחת מזונות כמו מעשה ידיה מדמדמי מציאה להעדפה ואף על גב דאמר' בפ"ק דב"מ (דף יב:) דמציאת האשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה לא קשה מידי דמעשה ידיה נמי משום איבה הן כדאמרינן בפ' אע"פ (לעיל דף נח: ושם) קסבר מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה ומיהו קשה דאמרינן בהאשה רבה (יבמות דף צ: ושם) גבי לא זה וזה זכאין במציאתה ובמעשה ידיה ומפרש טעמא בגמרא דאין זכאין במציאתה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום דלא תיהוי לה איבה הכא תיהוי לה איבה וגבי מעשה ידיה קאמר טעמא מאי אמור רבנן דמעשה ידיה לבעלה משום דקא מיתזנא מינייהו הכא לית לה מזוני ואי מציאה תחת מזונות ה"ל למנקט בתרווייהו חד טעמא או משום איבה או משום דמיתזנא מינייהו: **אלא** מעתה בייש סוסתו כו' · תימה מאי פריך והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלה ולא"ש לבד דמי בשתו אלא מחלק האשה נותנין לבעל ואם כן אם לא היתה האשה בת בושת שלא היו נותנין לאשה גם לבעל לא היה נותן כלום ומאי פריך מבייש סוסתו דלאו בת בושת היא: **עני** בן טובים דאית להו זילותא לכל בני משפחה · שעליהם לשומרו מן המכים אותו אבל עשיר בן טובים שאין עליהם לשמור אותו אין מתביישין עליו בני משפחה: **פחות** חומש · בקונטרס פירש שני טעמים חדא משום שפוחתין ואותו טעם משמע מתוך הגמרא (לקמן דף סז.) דקאמר מאי לאו בכלים של כסף דפחתי ובירושלמי נמי אמר שמואל שמו דעתה של אשה שהיא רוצה לכלות כליה וטעם אחר דדרך לשום יותר חומש לכבוד הכלה ולחבבה על בעלה ונראה דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמועינן שומא רבה ושומא זוטא דאם היתה עשירה דמשתמשת בכולן והן פוחתין כך לי רבה כמו זוטא אבל לטעמא ששמין יותר לכבוד הכלה שייך לחלק בין רבה לזוטא כמו שפי' בקונט' בגמ' ולכך נקט בקונטרס בגדים ופרקמטיא בגדים שמשתמשים בהן ופוחתין ופרקמטיא לאו דוקא לסחורה דא"כ הוו כמו כספים והיה מוסיף שליש (אלא לאו דוקא) אלא כלומר שאין משתמשין בהן כגון בגדים שאינן תפורין וכיוצא בהן: **שום** במנה ושוה מנה · פירש בקונטרס שהכניסה לו שום לקבלו עליו בשטר הכתובה במנה והיה שוה מנה בשוק לכל אדם ופירושו מגומגם ונראה כפירוש רבינו חננאל דמיירי כגון שפסקה להכניס לו בזה הלשון דכשאמרה שום במנה שוה מנה רוצה לומר שתכניס לו שום במנה שיכתוב לה בכתובתה ולא ישוה אותו שום אלא מנה בלבד ואין צריך שישוה שלשים ואחד (א) ודינר אבל שום במנה סתם היא נותנת שלשים ואחד ודינר דהכי קאמרה ליה שתכניס לו שום במנה שיכתוב לה בכתובתה הלכך צריכה להוסיף חומש: וכשחתן

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פכ"א מהלכות אישות הלכה ב סמג לאוין פא ועשין מח טור ש"ע אה"ע סי' פ סעי' א:

ו ב טור אה"ע וב"י שם:

ז ג ד מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ס סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף לח ומא:

ח ה מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נב סעיף א ב:

ט ו מיי' פכ"ג שם הל' יא סמג שם טוש"ע שם סימן סו סעיף יא בהג"ה:

מסורת הש"ס

לעיל מז. לקמן ע. יבמות צ. קדושין כג. נדרים פה.

ב"ק צ.

[שם צא.]

גי' יעב"ץ ליה

[ברכות כד. וש"נ]

[פי' תוס' לעיל מז: ד"ה כתב לה וכו']

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שום וכו' שלשים ואחד סלע ודינר כצ"ל וכן בסמוך:

תוספות רי"ד

דמעשה ידיה היא אמר רבי עקיבא לעצמה מציאתה לא כ"ש דתנן קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר רע"א יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו פי' ת"ק סבר א"צ להפר משום דמשעבד"א לו ואין א"ם אוסר דבר שאינו שלו ואפי' העדפה הוי דידיה ור"ע סבר יפר שהעדפה דידה הויא וחייל עלי' נדרה אם לא יפר לה והשתא בהעדפה דהוא מעשה ידיה קפיד רבי עקיבא ואמר לעצמה ולא חייש לאיבה ואף על גב דבאמה עבריה הויא לרבה התם הוא משום דקנאה בדמים אבל הכא לא מישעבד"א ליה אלא לשיעורא אבל העדפה דידה הוי מציאתה שגם בא"ע הוי דידה כל שכן גבי אשה דתהוי דידה א"ו איפוך ותני הכי מציאת האשה לבעלה דאית ליה לת"ק משום איבה וכ"ש ההעדפה ור"א לעצמה דהשתא העדפה [של] מעשה ידיה הויא דידה ולא חיישינן לאיבה וכ"ש מציאתה: כי אתא רבין אמר בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי פי' משום מעה כסף שהוא נותן לה כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק פי' רבין אתי לתרוצי מתניתא כלא תיפוך אלא ת"ק סבר מציאת אשה לעצמה ולא חיישינן לאיבה שגם שהעדפה היא של בעל משום דמע"י הוא אבל מציאותה לא שרי ליה לזכות בה כא"ע הנקנית בדמים ור"ע סבר לבעלה שאית ליה תיקון [שתיקנו שיהא לבעל משום] איבה ומאי דק' לן מהעדפה דלא הוי לבעל ולא חייש לאיבה באיזו העדפה פליג ר"ע ואמר דהוי דאשה באותה שעושה ע"י הדחק פי' שמצערת עצמה לנדד שינה מעיניה בלילות והתם ליכא איבה אבל מה שמעדפת בלי שום דוחק שהיא בעלת מלאכה יותר משאר חברותיה דבעל הוי ומציאתה

תוספות רי"ד

ומציאתה נמי בלי דוחק הוי הלכך אי לא יהיב לה לבעל הו"ל איבה: אמר רב פפא מציאתה כהעדפה שעל ידי הדחק דמיא פי' ר"פ אתי לדחויי לדרבין ולאוקמי' מילתא דרבא דאמר איפוך ואמר מי סברת דמציאתה כהעדפה שלא ע"י הדחק דמיא דמודה בה ר"ע לא דמיא אלא להעדפה שעל ידי הדחק שרוב מציאות אדם צריך לחזר אחריהן כגון דאקפי נהרא והרודף אחר צבי שבור והחופר בקרקע ליצוא והלכך אי אמר ר"ע מציאת האשה לבעלה קשה דידיה אדידיה א"ו איפוך ותני הכי מציאת האשה לבעלה ור"ע אומר לעצמה בעי רב פפא עשתה לו ב' בבת אחת מהו בעי רבינא ג' ד' מהו תיקו פי' כגון שיות ושומרת קישואין ומלמדת שיר לבנות ומחממת ביצי תולעים של משי בחיקה ומשתכרת בכולן כהעדפה שלא ע"י הדחק דמי והוי דבעל אליבא דר"ע א"ד כע"י הדחק דמי והן של אשה וקאי בתיקו וכתב ר"ח ז"ל כיון דהנך בעיא לא שייכא אלא אליבא דר"ע ש"מ דהלכה כר"ע ורבינו האי גאון וכל הגאונים ז"ל פסקי כרבנן וכך נ"ל דהלכה כרבנן חדא דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים ותו דכמה סתמי [סתם] רבי כרבנן הכא תנן מ"ה לבעלה כרבנן והכי תנן נמי בשנים אוחזין ואף על גב דבעי' רב פפא ורבינא שייכי אליבא דר"ע לאו דס"ל כוותי' אלא אמילתיה דייקי למידע טעמיה דידיה ולעולם לא ס"ל כוותיה ומ"ה לא שבקינן אורחא דהלכה דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים והלכה כסתם משנה וה"נ נ"ל לומר בפלוגתא דר"י ורבנן דאף על גב דמקשי ומפרקי אליבא דר"י לא שבקינן מש"ה כללא דנקטי' יחיד ורבים הלכה כרבים דאטו אי קשיא להו לאמוראי בדברי היחיד לא בעי לדיוקי ולתרוצי מילתא דידיה דלא תיקשי להו ולמידע מאי טעמיה ומה הוה סבר ומ"ה ל"ל למישבק רבים ולמיעבד כיחיד עד דפסקי' בפי' דהל' כיחיד ולית למימר האי סברא דכל מאי דמקשי' ומפרקי' אליבא דידיה דהלכה כוותיה אלא כי איפליגו תרי תנאי או תרי אמוראי ולא איפסק הלכה כחד מינייהו התם עבדינן כמאן דשקלי וטריא אליבא דחד מינייהו אבל ביחיד ורבים לא עבדי' הכי עד דפסקי' בפי' כיחיד דהאי דשקלא וטריא אליבא דיחיד אורחא דתלמודא הוא לאגלויי כל ספיקא ולמיפשט בקושיא ולא למיפסק הלכה כוותיה: מתני' הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו ואמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך א"א ליתן פי' אילו היה חתנו קיים היה יכול לכופו בדין לתת לו המוהר שפסק

י א מיי' פכ"ג מהלכות אישות הל' יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נג סעיף א:
יא ב ג מיי' שם הלכה יח יג סמג שם טור ש"ע בססי' נו סעיף יח:

תוספות רי"ד

שפסק לו וגם אם היה רוצה לענן את בתו עד שיפרענו היה יכול כדאמרינן בשילהי פס' תשב עד שתלבין ראשה ועכשיו שמת התנו אין היבם יכול לכופו וגם לא לענן את בתו א"א אומר לו אי כנוס בלא כלום אי הלוץ: ת"ר אין צריך לומר ראשון ת"ח ושני ע"ה אלא אפילו ראשון ע"ה ושני ת"ח י"ל לאחיך הייתי רוצה ליתן וכו': מתני' פסקה להכניס לו אלף דינר הוא פוסק ט"ו מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום מנה ושוה מנה א"ל אלא מנה שום במנה נותנת לו (מאה) [ל"א סלע] ודינר בד' מאות נותנת ה' מאות ומה שהתן פוסק [הוא פוסק] פחות חומש: פסקה להכניס לו כספים [סלעה נעשה ששה] דינרים והתתן מקבל עליו י' דינרים לקופה לכל מנה [ומנה] רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה פי' אם פסקה והתנית עמו שתתן לו אלף זוז הוא כותב בשטר כתובתה שהכניסה לו אלף ות"ק שהן ט"ו מנה ואם תתאלמן או תתגרש היא גובה אלף ות"ק והטעם מפורש בירושל' מפני שמשתכר בהן וכן אם הכניסה לו פרקמטיא ששוה אלף דינרים הוא פוסק עליו וכותב בשטר כתובתה אלף ות"ק כדאמר לקמן בגמרא (ושומא) [גמלים] של ערביי' ה"ה ככספים א) והטעם מפני שהוא משתכר בהן וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש פי' כמו שמוסיף שליש על הכספים כך הוא פוחת חומש משומת הכלים שאם מכנסת לו כלים שוים אלף זוז ונישומו אלף זוז כפי מה ששוין למכור בשוק אינו מקבל עליו לכתוב בכתובתה אלא פחות חומש דהיינו ח' מאות והטעם מפרש בירושלמי מפני שהאשה מבלה אותן ולובשתן והן פוחתין ונאבדים והוא חייב באחריותן תקנו לפסוק ולכתוב פחות חומש וזו היא שומא ששם ומקבל עליו אחריות וזה מדבר בגבר שלא פסקה בשעת אירוסין ליתן לו אלא מה שנותנים לו בשעת הנשואין ואתא לאשמועינן שעל כל שוה המשה הוא כותב בשטר כ' א"ר' מפני שהן עתידין לכלות והוא חייב באחריותן ומכאן מוכח שפחת הבלאות על הבעל ולאפוקי ממאן דמפרש ביבמות בפרק אלמנה לכ"ג דתנן התם אם מתו מתו לו בעבדי צאן ברזל ודייק טעמא דמת דליתנהו הא איתנהו ופחתו מדמיהן לא משלם לה פחתה דכל נצ"ב (ודייק טעמא) נוטלת בליאותיה כמות שהן ולא משלם פחתייהו ומ"ה לא תני אם פחתו פחתו לו וליתא דהכא משמע דאפילו פיחתא מקבל עילוי' ומפני זה פוחתין לו לכתוב פחות חומש: שום במנה ושוה מנה א"ל אלא מנה פי' זה מדבר על הפסק שפסקה לו בשעת אירוסין ואריישא דמתניתין קאי דקתני פסקה להכניס לו כספים וה"ק פסקה להכניס לו כלים שום במנה שישוו מנה אין לו לבעל לתבוע ממנה אלא כלים שישומו לו במנה אע"פ שהוא לא יכתוב בשטר הכתובה (שום במנה) אלא שמונים דינר ולא מצי למימר הב לי כלים שישוה וישומו מפי ממנה שאכתיב בשטר הכתובה

שתתן פוסק הוא פוסק פחות חומש: **גמ'** תנו רבנן אין צריך לומר ראשון תלמיד חכם ושני עם הארץ אלא אפילו *ראשון עם הארץ ושני ת"ח חכם יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן: פסקה להכניס לו אלף דינר כו': היינו רישא תנא שומא רבה וקתני שומא זוטא תנא שומא דידיה וקתני שומא דידה: **מתני'** [ג]פסקה להכניס לו כספים סלעה נעשה ששה דינרין החתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה לכל מנה ומנה רבן שמעון בן גמליאל אומר [ד]הכל כמנהג המדינה: **גמ'** היינו פוסק כנגדם חמשה עשר מנה תנא עסקא רבה ותנא עסקא זוטא וצריכא דאי תנא עסקא רבה דנפיש רווחא אבל עסקא זוטא דזוטר רווחא אימא לא צריכא ואי אשמעינן עסקא זוטא דזוטר זיונא אבל עסקא רבה דנפיש זיונא אימא לא צריכא: החתן מקבל עליו עשרה דינר לקופה: מאי קופה אמר רב אשי קופה של בשמים ואמר רב אשי לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים בעי רב אשי במנה הנישום או במנה המתקבל את"ל מנה המתקבל יום ראשון או כל יום ויום את"ל כל יום ויום שבת ראשונה או כל שבת ושבת את"ל כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדש את"ל כל חדש וחדש שנה ראשונה או כל שנה ושנה תיקו א"ר יהודה אמר רב מעשה *בבתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים ארבע מאות זהובים לקופה של בשמים לבו ביום אמרה להם *כך תפסקו לבנותיכם וענו אחריה אמן: ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים והיו תלמידיו מהלכין אחריו ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו אמרה לו רבי פרנסני אמר לה בתי מי את אמרה לו בת נקדימון בן גוריון אני אמר לה בתי ממון של בית אביך היכן הלך אמרה לו רבי לא כדין מתלין מתלא בירושלים מלח ממון חסר ואמרי לה חסד ושל בית חמיך היכן הוא אמרה לו בא זה ואיבד את זה אמרה לו רבי זכור אתה כשחתמת על כתובתי אמר להן לתלמידיו זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חוץ משל חמיה בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר אשריכם ישראל בזמן שעושין רצונו של מקום אין כל אומה ולשון שולטת בהם ובזמן שאין עושין רצונו של מקום מוסרן ביד אומה שפלה ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה ונקדימון בן גוריון לא עבד צדקה והתניא אמרו עליו על נקדימון בן גוריון כשהיה יוצא מביתו לבית המדרש כלי מילת היו מציעין

וכשהתן פוסק פוסק פחות חומש · פי' ר"ח כשהתן מייחד לה כלים ושאר תשמישין תוספת לכתובתה ובא לשומם ולכתוב שוויים בכתובתה פוחת חומש שמניחאותו יותר משוויים לכבוד החתן ולטעם דפחתי לפי שהיא מבהמבת בלותם כלים: **תנא** שומא רבה ושומא זוטא · שומא רבה הוא דכנגד השום הוא פוסק דקאי אאלף דינר ושומא זוטא היינו סיפא דכשהתן פוסק דמשמע פסיקא כל דהו ובדידה נמי תנא שומא רבה ושומא זוטא היא טוענת שלשים ואחד רבה היא נותנת חמש מאות ולר"י נראה כפירוש ר"ח דלא קאי כנגד השום אאלף דינר אלא טלל מה שאומר הא"כ והא דפריך היינו רישא קאי אשום במנה היא נותנת ל"א סלע ודינר ובד' מאות היא נותנת חמש מאות דתרוייהו אמאי איצטריך למיתני ונריך הכי תנא שומא זוטא וקתני שומא רבה תנא שומא דידה והנא שומא דידיה וכשהתן פוסק היינו שומא דידיה ולא איצטריך למיתני שומא רבה ושומא זוטא בשומא דידיה דאתרוייהו קאי וכשהתן פוסק: **לא** נאמרו דברים הללו אלא בירושלים · והא דאמרינן בפ' טרף בקלפי (יומא דף לט:) שלא היתה כלה צריכה להתבשם בירושלים מפני ריח הקטרת ודאי צריך לא היו צריכות להתבשם אבל צריכות היו לקופה של בשמים לעדן הבשר ולהסיר הבער ולפשט הקמטים· ר"ת: **ואם** תמצא לומר במנה המתקבל · וה"ה דמצי למימר אם תמצא לומר במנה הנישום: **ליום** ראשון או לכל יום ויום · הרבה תמיהות אלו הבעיות דאם יתן לה לעולם כדמסיק לכל שנה ושנה עשר דינר לכל מנה ומנה ליום כמה במהרה יכלה אותו הממון אלא ודאי נראה דעשר דינר יתן לה לכל מנה להתקשט לעולם ומיבעי ליה אם יתן לה בבת אחת והיא תשמרנו להתקשט בו עד שתכלה ומשם ואילך אין קצבה לתכשיטין ויתן לפי כבודה או לא יתן לה בבת אחת אלא כדי קישוטה ליום: **שפסקו** לה ד' מאות זהובים לקופה של בשמים · אע"פ שלפי חשבון הכתוב בכתובתה אלף אלפים דינרי זהב היה להם לפסוק יותר לפי חשבון עשר דינר למנה כיון שלא היתה צריכה יותר לא פסקו לה: **וענו** אחריה אמן · למעלה (דף סה.) לא ענו אחריה שלא היה בעלה חי אבל כאן שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים שיפסקו לה:

וכשהתן פוסק ט' · ואם שמו הם תחלה והכניסה לו בין שום קטן בין שום גדול הוא כותב בשטר פחות חומש ובגמרא מפרש לה נ"ע כל הני: **גמ'** תנא שומא רבה · דפחות חומש רישא דתנא וכנגד השום דקאי אאלף דינר: וקתני שומא זוטא · שום במנה היא טוענת שלשים ואחד סלע ודינר דלא תימא שומא רבה הוא דדרך השמאים להעלותו על שוויו אבל שומא זוטא איכא דמפחו ליה ספי שלא תתבזה בעיני העומדים: תנא שומא דידה וקתני שומא דידיה · היכא דקתני התן פוסק הרי שומא דידיה כגון שהיא הכניסה קודם השום והוא שם אותו בה' מאות כשבא לכתוב יכתוב ד' מאות שאף הוא שם אותו חומש יותר על שוויו: שומא דידה · היכא דקתני היא נותנת שהוא כתב הכתובה קודם שבא השום ועכשיו היא מביאתו וקרוביה שמין אותו והתן פוסק דתנא תרי זימני חד לשומא רבה וחד לשומא זוטא: **מתני'** פסקה להכניס לו כספים · שהן מוכנים לשכר מיד: סלעה נעשה · לכתוב בשטר הכתובה בששה דינר יותר שליש כדתנן לעיל ובגמרא מפרש הא תו למה לי: לקופה · בגמרא מפרש שיתן לה עשרה זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה לו ויקנו לה מהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי הנשים שכך שיערו שהאשה המביאה לבעלה מנה ראויה היא לבשמים של עשרה זוז ולא פירשו במשנה אם לכל יום אם לכל שבת אם לכל חדש אם לכל שנה: **גמ'** עסקא · כספים קרי עסקא שהם עומדים להשתכר בהם להתעסק בהן תמיד: תנא עסקא רבה · אלף דינר שיוסיף שליש ויכתוב ט"ו מנה: עסקא זוטא · סלעה נעשה ששה דינר: זונא · יציאה ואחריות: בירושלים · היו נוהגות להתקשט בבשמים: במנה הנישום או במנה המתקבל · האי לכל מנה ומנה דקאמר לפי חשבון השומא קאמר או לפי חשבון שהוא מקבלן עליו דהיינו פחות חומש: שבת ראשונה ט' · איני יודע ליישב סדר בעיות הללו לפי שיטת הש"ס ונראה בעיני שכך סידרן יום ראשון או כל יום יום ואם תמצא לומר כל יום ויום שבת ראשונה או כל שבת ושבת ואת"ל כל שבת ושבת חדש ראשון או כל חדש וחדש ואת"ל כל חדש וחדש שנה ראשונה או כל שנה ושנה: שפסקו לה חכמים · שמת בעלה ובאת לב"ד לפסוק לה צרכיה מנכסיו: לבו ביום · לצורך יום אחד: ולא כדין מתלין מתלא · ולא כך היו מושלין משל בירושלים: מלח ממון חסר · הרוצה למלוח ממונו כלומר לגרוסלו שיתקיים יחסרנו לצדקה תמיד וחסרונו זהו קיומו: ואמרי לה חסד · יעשה ממנו חסד ושל בית אבא לא עשו צדקה כראוי וכלה ממונו: בא זה ואיבד זה · לפי שנתערב בו: חוץ משל חמיה · תוספת שהוסיף לה החתן: ערביים · קרי אומה שפלה שהוכני אהלים הם במדבר:

[תענית כ' ע"א]

[גיטין סב.]

תוספות רי"ד

הכתובה שום במנה דכיון דהכי קא"ל שוה במנה ושוה מנה לא התנה לו אלא שיתן לה כלים השוים ונישומים במנה ולא בשומא שכתב הוא בשטר הכתובה פסקה לי' שום במנה כיון שלא פירשה ושוה מנה בודאי במנה הכתוב קא"ל הלכך נותנת לו ל"א סלע ודינר כשיעורת והוא החומש כדין התתן יכתוב בשטר הכתובה מנה א' וזהו שומא דידה כמה חייבת להכניס לו. בד' מאות נותנת ה' מאות פי' אם פסקה להביא לו שום בד' מאות כיון שלא אמרה שוה ד' מאות נותנת לו ת"ק שיכתוב הוא בכתובתה ד' מאות והיינו הך אלא תני שומא זוטא גבי דידה: ותני שומא רבא: ומה שהתתן פוסק וכו' פי' זה מדבר בשומא דידי' שאם מכנסת לו כלים בעת הנשואין כמו שפסקה ליתן לו הוא פוסק ומקבל עליו פחות חומש והיינו רישא דקתני וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש דקמיירי בשומא דידיה אלא תנא רישא שומא רבא בשומא דידיה וקתני סיפא שומא זוטא: פסקה להכניס לו וכו' ומקשה היינו כותב כנגדן ט"ו מנה ומהדר תני עסקא רבא ותני עסקא זוטא וצריכא דאי אשמועינן עסקא רבא משום דנפיש רווחי' אבל עסקא זוטא דזוטא רווחי' אימא לא צריכא. ואי אשמועינן עיסקא זוטא דזוטא זיוני' פי' הוצאתו וטרחו אבל עיסקא רבא דנפיש זיוני' אימא לא צריכא: והתתן מקבל עלוו וכו' מאי קיפה אר"א

א) לכינו נגמ' לקמן ליתא דברי בן ככספים רק והלבב נוגב ברגא מהם אך דרש"י ז"ל פירש כן וע"ש בתוס' ד"ה גמלים.

מציעין תחתיו ובאין עניים ומקפלין אותן מאחריו איבעית אימא לכבודו הוא דעבד ואיבעית אימא *כדבעי ליה למיעבד לא עבד *כדאמרי אינשי לפום גמלא שיחנא תניא *אמר ר' אלעזר ברבי צדוק *אראה בנחמה אם לא ראיתיה שהיתה מלקטת שעורים מבין טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא זה °אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך: אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן הכניסה לו זהב שמין אותו והרי הוא כשוויו מיתיבי הזהב הרי הוא ככלים מאי לאו ככלים של כסף דפחתי לא ככלים של זהב דלא פחתי א"כ ככליו מיבעי ליה ועוד תניא *זהב הרי הוא ככלים דינרי זהב הרי הן ככספים רבן שמעון בן גמליאל אומר במקום שנהגו שלא לפורטן שמין אותן והרי הן בשוויהן רשב"ג אהייא אילימא אסיפא מכלל דתנא קמא סבר אפי' במקום שנהגו שלא לפורטן הא לא נפקי אלא לאו ארישא והכי קאמר זהב הרי הוא ככלים מאי כלים כלים של כסף רשב"ג אומר הרי הוא כדינרין של זהב במקום שנהגו שלא לפורטן לא לעולם אסיפא ודנפקי ע"י הדחק ובהא קמיפלגי מר סבר כיון דנפקי משבחינן לה ומר סבר כיון דלא נפקי אלא ע"י הדחק לא משבחינן לה איבעית אימא כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני זהב הרי הוא ככלים דינרי זהב הרי הן ככספים בד"א במקום שנהגו לפורטן אבל במקום שנהגו שלא לפורטן שמין אותם והרי הן בשוויהן דברי רשב"ג שרבן שמעון בן גמליאל אומר במקום שנהגו שלא לפורטן שמין אותם והרי הן בשוויהן מ"מ ככליו מיבעי ליה קשיא איבעית אימא הכא במאי עסקינן בדהבא פריכא רב אשי אמר בממלא אמר רבי ינאי בשמים של אנטוכיא הרי הן ככספים אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי *יוחנן [א]גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהם אמר רב פפי הני תותבי דבי מכסי אשה גובה פרנא מהם ואמר רב פפי הני שקי דרודיא ואשלי דקמחוניא אשה גובה פרנא מהן אמר רבא מריש הוה אמינא הני ארנקי דמחוזא אשה גובה פרנא מהם מאי טעמא אסמכתייהו עלייהו כיון דחזאי דשקלי להו ונפקי וכי משכחי ארעא זבני בהו אמינא אסמכתייהו אארעא הוא:

מתני' [ב]המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז [ג]פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשאכניסנה לביתי אכסנה בכסותי אלא מכסה ועודה בבית אביה [ד]וכן המשיא את היתומה לא יפחות לה מחמשים זוז אם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה:

גמ' אמר אביי *חמשים זוזי פשיטי כמאי מדקתני סיפא [ה]אם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה ואמרינן מאי כיס אמר רחבה ארנקי של צדקה ואי סלקא דעתין חמשים זוזי ממש אם יש בכיס כמה יהבינן לה אלא שמע מינה חמשים זוזי פשיטי ת"ר *[ו]יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום מפני שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין אשה דרכה לחזור [ז]יתום ויתומה שבאו

רש"י

מציעין תחתיו · תחת רגליו להלך עליהם: לפום גמלא שיחנא · לפי כח הגמל יטעינוהו משא: אם לא תדעי · אם לא תתני לב כנסת ישראל לשמור את התורה לאי לך וגו' סופך לצאת בעקבי הצאן ולרעות את גדיותיך: זהב · חתיכות זהב: והרי הוא כשוויו · לא יוסיף שליש ולא יפחות חומש: זהב הרי הוא ככלים · זהב שבור הרי הוא ככלים ומפרש ואזיל מאי כלים: דינרי זהב שהן טבועין: הרי הן ככספים להוסיף שליש לפי שמזומנים לשכר לפורטן · שיש להן קלבת מטבע להחליפן תמיד בדינרי כסף ובפרוטות להוצאה ולסחורה: (א) דפחתי · לפי שמשתמשין בהן והוא מקבלן בפחות חומש: אי נימא אסיפא · אדינרי זהב: ואיבעית אימא · ככלים של כסף דפחתי ולא תקשי לר' יוחנן דכי אמר רבי יוחנן בגרוטאות גדולות ומתניתין בדהבא פריכא גרוטאות דקות שטפל מהן כשממשמשין בהן: בממלא · דק דק של זהב שקורין פלאי"א: בשמים של אנטוכיא · הוא עיקר סחורתן והשה שהכניסה לבעלה שום מהם הרי הן ככספים להוסיף שליש: פרנא · ריוח שליש: תותבי דבי מכסי · שמלות של אותו מקום: אשלי · חבלים: ארנקי דמחוזא · כיסין מלאין מעות: פרנא · לזה שמעתי כתובה מנכסי יתומים ולא אמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב: אסמכתייהו עלייהו · וגביין מטלטלי כי הני שהן להן במקום קרקעות לפי שבעלי סחורה הם: דשקלי להו · הגבאים האלמנות והגרושות שגובות כתובתן: אארעא הוא · ואין גובות אלא מן הקרקע מן היתומים:

מתני' וכן המשיא את היתומה · גבאי צדקה:

גמ' זוזי פשיטי · זוזי מדינה שמוגה מהן זוז צורי: להתפרנס · מזונות של צדקה: שבאו

תוספות

זהב הרי הוא כשוויו · פירש ר"ח דבכלי זהב מיירי כגון נזמים וטבעות וא"ת מאי קאמר לא ככלים של זהב דלא פחתי הא בכלים איירי וי"ל דהכי פירושו מאי לאו ככלים דכסף דפחתי דהא זהב כיון שהיא לובשת תמיד נזמים וטבעות אע"פ שאינם נפחתים אשה רוצה להתקשט בהן ולהיות פוחתת חומש ומשני לא ככלים של זהב דלא פחתי פירוש כגון כוסות וקערות של זהב דאע"ג דכי משתמשי בהן פחתי כשל כסף מיהו אגב יוקרם אין משתמשין בהן תמיד ובהנהו פשיטא שהם כשווין דלא משתמשין בהם טולי האי דפחתי הכי כמי נזמים וטבעות משום קישוט שלהן אינה רוצה לפחות ככליו מיבעי ליה פי' שעומד בכלותיו ובחשיבותו ואינו פוחת חומש ומסיק בדהבא פריכא פירוש ברייתא בדהבא פריכא איירי פי' זהב שבור והכי קתני זהב שבור הרי הוא ככלים דהיינו ככלים של זהב כמו שאמר רבי יוחנן אע"פ שהוא שבור כיון שאינו פוחת חשוב ככלים:

בממלא · זהב הניטל מן הארץ ממולאו:

אלא ארישא · מדרבנן פריך:

גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהם · פי' בקונט' ריוח שליש שהם ככספים שמוסיף הבעל שליש וקשה לר"ת דה"ל למימר הרי הן ככספים כדקאמר רבי ינאי ונראה לו דבכתובה איירי שהאשה גובה כתובתה מהן דאסמכתייהו עלייהו כמו שפי' בקונטרס עצמו גבי ארנקי דמחוזא ומכאן פוסקין דמטלטלי דידן משתעבדי לכתובה דהוו כגמלים דערבי' ואשלי דקמחוניא דאסמכתייהו עלייהו ואין נראה לר"ת דאי כקרקע דמו כהני דשמעתא א"כ אם מכרם הבעל תוליא אשתו מיד הלקוחות לאחר מותו ואם כן לדבריהם בטלה תקנת השוק אלא מחמת תקנת הגאונים גביא ממטלטלי דיתמי כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון:

אמר אביי חמשים זוזי פשיטי כו' · וא"ת אמאי איצטריך למיפשט ממתני' תפשוט מדרב יהודה אמר רב דאמר בפרק קמא דקדושין (דף יא:) בשל דבריהם כסף מדינה וי"ל דרב יהודה לא נתן סימן אלא אסילעין לחודייהו ולא אזוזי ואמנה דהא אמרינן בהחובל (ב"ק דף ל. ושם) התוקע לחבירו באזנו נותן לו סלע רבי יוסי הגלילי אומר מנה ואמרינן מאי מנה מנה צורי תנן או מנה מדינה תנן ופשט דמנה צורי תנן ולא פריך מדרב יהודה וכתובה נמי אפילו למאן דאמר כתובה דרבנן הוי מאתים זוז צוריים כמו למאן דאמר דאורייתא דלא פליגי (לקמן קי:) אלא בנשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא אם נותן ממעות ארץ ישראל או ממעות קפוטקיא וכן מנה דאלמנה דהוי לכולי עלמא דרבנן הוי מנה צורי כדמשמע בפרק קמא (לעיל יב:) גבי בית דין של כהנים גובים כו' דכתובת אלמנה מחלה כשל תורה: וחכ"א

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ז טור ש"ע אה"ע סימן ק סעיף א:

יג ב מיי' פ"כ שם הל' א [ופי"ג הל' ח] סמג עשין מח טוש"ע שם סימן נז סעיף א:

יד ג מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ב:

[עיין תוספות חגיגה טו: ד"ה אראה ורש"י מכות ה:]

טו ד ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הלכה טו סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סימן רנ סעיף ג:

טז ו ז מיי' שם והלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנא סעיף ח:

תוספות רי"ד

אר"א קיפה של בשמים אמר ר"א לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים פירוש ששם הנשים מתקשטות בבשמים ביותר: בעי ר"א במנה הגישום או במנה המתקבל שבת ראשונה או כל שבת ושבת חודש ראשון או כל חודש וחודש שנה ראשונה או כל שנה ושנת תיקו: אר"ש ב"נ אר"י גמלים של ערביא אשה גובה פורנא מהם א"ר פפי הני תותבי דבי מכסי אשה גובה פורנא מהן פי' כתובתה שאע"פ שאינה נגבית ממטלטלי אלא ממקרקעי כיון שמו"מ היה באלו המטלטלים וברוב כתוב' הם נמצאים כל אשה סמכא דעתה עליהן כמו שסומכין על הקרקע וגובה מהן: א"ר מריש הוה אמינא הני ארנקי במחוזא אשה גובה פורנא מהן מאי טעמא אסמכתייהו עלייהו כיון דחזי דשקילי להו ונפקי וכי משכחי ארעא זבני בהו אמינא שמע מיניה אסמכתא אקרקע היא פי' הנשים הגובות כתובתן כשהיו מגבין להם מהנהו ארנקי היו קונין בהן קרקע וכבר תיקנו הגאונים בישיבות שכתובת אשה ובע"ח גובין מטלטלין דיתמי דשביק אבוהון: מתני' המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מנ' זוז פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתבואי לביתי אכסה [אותה] בכסות אלא מכסה ועודה בבית אביה וכן המשיא את היתומה לא יפחות לה מנ' זוז ואם יש בכים מפרנסים אותה לפי כבודה: אמר אביי נ' זוז פשיטי פי' המשים זוז מדינה ממאי מדקתני אם יש בכים מפרנסים אותה לפי כבודה ואמרי' מאי כיס וא"ר ארנקי של צדקה ואי ס"ד נ' זוז ממש אם יש בכים כמה יהבינן לה אלא ש"מ נ'

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דפחתי לא קודם ד"ה דינרי:

[א] פשיטי ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסים (אותה לכ') את היתומה ואח"כ מפרנסים היתום מפני שהאיש דרכו לחזר ואין האשה דרכה לחזר · ואי קשיא הא תנן בפ"ב דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשב אבידה והאשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השביה ובזמן ששניהם עומדים בקלקלה האיש קודם לאשה בכל מעשיו פי' אשה קודמה לאיש לכסות מפני שבושת האשה מרובה משל האיש ללכת ערומה אבל למזונות האיש קודם וזה להחיות והיכי תני הכא מפרנסים היתומה קודם וא"ל האי פרנסה פרנסת כסות דא"כ אמאי תלי טעמא שאין האשה דרכה לחזר ת"ל משום שמתביישת היא בערמימותה י"ל ברייתא זו מיירי בעיר שיכול היתום לחזור ולהתפרנס אם לא גיתן לו מכים של צדקה ויותר גדולה בושת האשה להזר מעל איש וכתני' דהתם מיירי במדבר או בספינה שאינו מוצא לחזר ואם לא יפרנסנו ימות התם האיש קודם שחייב

עין משפט
נר מצוה

יז א ב ג מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' ג ד סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סימן רנ סעיף א:

יח ד (טוש"ע י"ד שם סעיף ד):

יט ה ו מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סימן רנג סעיף ט:

כ ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:

כא ח מיי' פ"י שם הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' רמט סעיף ח:

כב ט טוש"ע שם סעיף א בהגה"ה:

כג י מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ט:

[וע"ע תוס' ב"מ לא: ד"ה דברה וע"י בתוס' סוטה כד: ד"ה ור' יונתן ותוס' מנחות יז: ד"ה מאי בארוכות]

שבאו לינשא משיאין את היתומה ואחר כך משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה משל איש: ת"ר *יתום שבא לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר °די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה מטה ושלחן לו זו אשה וכן הוא אומר °אעשה לו עזר כנגדו: תנו רבנן די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצווה עליו לעשרו אשר יחסר לו *אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים אחד סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין: תנו רבנן *מעשה באנשי גליל העליון שלקחו לעני בן טובים אחד מציפורי ליטרא בשר בכל יום ליטרא בשר מאי רבותא אמר רב הונא ליטרא בשר משל עופות ואיבעית אימא בליטרא בשר ממש רב אשי אמר התם כפר קטן היה בכל יומא הוה מפסדי חיותא אמטולתיה: ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד א"ל בבשר שמן ויין ישן רצונך שתגלגל עמי בעדשים גלגל עמי בעדשים ומת אמר אוי לו לזה שהרגו נחמיה אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא א"ל אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא °עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליסרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן אמר מאי דקמא א"ל *נעניתי לך קום אכול תנו רבנן אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונותנין לו לשום הלואה לשום מתנה הא לא שקיל אמר רבא לפתוח לו לשום מתנה יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשום מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו חוזרין ונפרעין הימנו תו לא שקיל אמר רב פפא לאחר מיתה ר"ש אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אין לו ואינו רוצה להתפרנס אומרים לו הבא משכון וטול כדי שתזוח דעתו עליו *ת"ר °העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשום הלואה וחוזרין ונותנין לו לשום מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנין לו לשום מתנה והוזרין ונפרעין הימנו לאחר מיתה דברי ר' יהודה וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו ואלא מה אני מקיים תעביטנו *דברה תורה כלשון בני אדם *מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא (א)יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי להההוא אתונא דהוה גרופה נורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דביתא *)ומקרבא אהנייתי ומאי כולי האי *דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים מנא לן מתמר דכתיב °היא מוצאת מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל לשדורי ליה ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכיפורא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד בריה אתא אמר ליה לא צריך אמר מאי חזית חזאי דקא מזלפי ליה יין ישן אמר מפנק כולי האי עייפינהו ושדרינהו ניהליה כי קא ניחא נפשיה אמר אייתו לי חושבנאי דצדקה אשכח דהוה כתיב ביה שבעת אלפי דינרי **)סיאנקי אמר זוודאי *קלילי ואורחא רחיקתא קם בזבזיה לפלגיה ממוניה היכי עביד הכי *והאמר ר' אילעאי באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש °הני מילי מחיים שמא ירד מנכסיו אבל לאחר מיתה לית לן בה: *רבי אבא הוה צייר זוזי בסודריה ושדי ליה לאחוריה וממצי נפשיה לבי עניי ומצלי עיניה מרמאי רבי חנינא הוה ההוא עניא דהוה רגיל לשדורי ליה ארבעה זוזי כל מעלי שבתא יומא חד שדרינהו ניהליה ביד דביתהו אתאי אמרה ליה לא צריך מאי חזית שמעי דהוה קאמרי ליה במה אתה סועד

בטלי

רש"י

שבאו לינשא · משל צדקה דאמרינן לקמן אשר יחסר לו זו אשה: משל עופות · שדמיהן יקרים והוא היה מעונג: בליטרא בשר · שהיה בשר ביוקר והיה צריך בשר בדמי ליטרא מעות: כפר קטן היה · ואין המותר נמכר: אמטולתיה · בשבילו והייתה רבותא ולעולם במשקל ליטרא בשר קאמר: ההוא דאתא · עני המבקש פרנסה: במה אתה סועד · מה אתה רגיל לאכול בסעודתך: בעתו · הכל לפי מה שהוא צריך כל יחיד ויחיד לפי לימודו: אמר רבא נהי דקמא · מה דבר זה שאירע לפני עתה שלא הייתי רגיל בכך שבאת זו לכאן ותרנגולת ויין ישן בידה: נעניתי לך · דברתי יותר מדאי: אין לו · משלו: ואינו רוצה להתפרנס · משל צדקה: יש לו ואינו רוצה להתפרנס · משלו אלא משל צדקה ומסגף עצמו ברעב: שתזוח דעתו עליו · יגבה לבו לומר דעתם לחזור ולגבות היתני הואיל ותבעוני משכון אין זו אלא הלואה ויטול בלא בושת שיאמר אין לי משכון והם יאמרו טול בלא משכון: ליטרא דדשא · חור שבמפתן וציר הדלת סובב בו: ההוא יומא · אותו היום שנתן העני לבו לדעת מי נותנם לו: כיון דחזא · העני: הנא שכיחנא בגו ביתא · ועניים מוצאין אותי לפיכך זכותי גדול: ומקרבא הנייתי · הנאתי מזומנת שאני מחלקת לחם ובשר ומלח אבל אתה נותן מעות לעניים והם טורחים וקונים סעודה: מאי כולי האי · למה להם לברוח ולכנס לתנור: היא מוצאת · והיא שלחה וגו' אע"פ שבאתה לישרף לא גילתה הדבר אלא אם כן יגלה הוא ואם לא יגלה נשרפת: עייפינהו · כפלינהו: סיאנקי · שם מקום: זוודאי קלילי · צידה קלה הכינותי לדרך רחוקה שאני יוצא לה: ומצלי עיניה · ומטה עיניו כלפי אחוריו לראות שלא יבא רמאי ויטירה שעושה עצמו עני והעניים באים ומתירים אותם:

בטלי

תוספות

והכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו · הני חכמים הם ר"ש דלעיל וא"ת והא לית ליה לר' שמעון דברה תורה כלשון בני אדם במסכת ראש השנה (דף ח.) ועוד הא דדרשינן בפרק אלו מציאות (ב"מ דף לא.) הקם תקים השב תשיב אפי' מאה פעמים אטו כולהו דלא כר"ש ואומר ר"י דכל היכא דאיכא למידרש דרשינן ולא אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם אלא הכא דלא מסתבר ליה למדרש כרבנן דקרא משמע דבאין לו מיירי כדכתיב די מחסורו*:

דכתיב היא מוצאת · רביע הכנאל גרים מוצאת בלא אל"ף לשון ויצא אש בציון (איכה ד):

בטלי

תוספות רי"ד

שחייב במצות ודיקא נמי דקתני להחיות אלמא אינו קודם אלא במקום שאין לו חיות במקום אחרת אבל במקום שיכול לחזור האשה קודמת: ת"ר יתום ויתומה שבאו להנשא משיאים את היתומה ואח"כ היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש ת"ר יתום שבא לישא שוכרים לו בית ומציעים לו מטה וכלכלי תשמישו ואח"כ משיאין לו שנאמר די מחסורו אשר יחסר(לו)זו מטה ושולחן לו זו אשה וכה"א אעשה לו עזר כנגדו ת"ר די מחסורו אתה מצווה עליו לפרנסו ואי אתה מצוה לעשרו אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב ועבד לרוץ לפניו·מעשה בהלל הזקן שלקח לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא רצה עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו ג' מילין·ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס משל אחרים נותנים לו לשם הלואה וחוזרים ונותנים לשם מתנה דברי ר"מ יש לו ואינו רוצה להתפרנס נותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה ר"ש אומר יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נותנים לו·ת"ר העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם הלואה וחוזרים ונותנים לו לשם מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם מתנה וחוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה דברי ר"י וחכ"א יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נותנים לו כל עיקר אלא מה אני מקיים תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם: אר"א באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש וה"מ מחיים

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ד]

[תוספתא פאה פ"ד]

שם

[כתובות סה. תענית כה]

ב"מ לא: דברים טו

[קדושין יז: וש"נ]

[ב"ב י.]

ברכות מג: סוטה י: ב"מ נט.

בראשית לח

[עי' ב"ק ו: ומש"ע בס"ד על הגליון]

לעיל נ. ערכין כח. [ב"ב ז.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' [illegible]

*) [תענית כג: וכו איתא הגירסא] **) [ג"י סמוך זיינקי פי' מטבע סוג]

בטלי כסף או בטלי זהב אמר היינו דאמר רבי אלעזר בואו ונחזיק טובה לרמאין שאלמלא הן היינו חוטאין בכל יום שנאמר °וקרא עליך אל ה' והיה בך חטא *ותני רבי חייא בר רב מדיפתי רבי יהושע בן קרחה אומר ^א^כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא °השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וגו' וכתיב התם °יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים ת"ר *המסמא את עינו והמצבה את בטנו *והמקפח את שוקו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך ^ב^המקבל צדקה ואין צריך לכך סופו אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך *תנן התם ^ג^אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו ולא והתניא ^ד^היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחושת אמר רב זביד לא קשיא הא במטה ושולחן הא בכוסות וקערות מאי שנא כוסות וקערות דלא דאמר מאיסי לי מטה ושולחן נמי אמר לא מקבל עילואי ^ה^אמר רבא בריה דרבה *במחרישה דכספא רב פפא אמר לא קשיא ^ו^כאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי:

מתני' ^ז^יתומה שהשיאתה אמה או אחיה מדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה רבי יהודה אומר אם השיא את הבת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא ^ח^שמין את הנכסים ונותנין לה:

גמ' אמר שמואל *^ט^לפרנסה שמין באב מתיבי הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן כיצד אין אומרים אילו אביה קיים כך וכך היה נותן לה אלא שמין את הנכסים ונותנין לה מאי לאו פרנסת הבעל אמר רב נחמן בר יצחק לא ^י^בפרנסת עצמה הא ניזונות ומתפרנסות קתני מאי לאו אחת פרנסת הבעל ואחת פרנסת עצמה לא אידי ואידי בפרנסת עצמה ולא קשיא הא באכילה ובשתיה והא בלבושא וכיסויא תנן וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין הנכסים ונותנין לה מאי עני ומאי עשיר אי נימא עני עני בנכסים עשיר עשיר בנכסים מכלל דתנא קמא סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה הא לית ליה אלא לאו עני עני בדעת עשיר עשיר בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנין לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ותיובתא דשמואל הוא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם השיא בת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ונימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כרבי יהודה הוה אמינא דוקא השיאה דגלי דעתיה אבל לא השיאה לא קמ"ל טעמא דר' יהודה דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיאה ולא שנא לא השיאה והאי דקתני השיאה להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיאה וגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא א"ל רבא לרב חסדא *דרשינן משמך ^כ^הלכה כר' יהודה א"ל *)יהא רעוא כל כי הני מילי מעלייתא תדרשו משמאי ומי אמר רבא הכי *^ל^והתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ואמר רבא הלכתא כרבי לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה הכי נמי מסתברא דאמר רב אדא בר אהבה מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ הא דאמידניה הא דלא אמידניה ש"מ גופא אמר רבי בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להן כך אני אומר ^מ^ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה ושלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה

כל

*) [גי' כת. יבמות פ.]

רש"י

בטלי כסף או בטלי זהב · (א) במפות של פשתן לבנות או בשל משי לבועות: היינו חוטאים · שאנו מעלימין עין מן העניים אבל עכשיו הרמאים גורמים לנו: המסמא את עינו · מראה את עצמו כאילו עינו סמויה: מקפח שוקו · כאילו שוקו נכווצת: אין מחייבין אותו למכור כו' · רישא דמתניתין מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה: אין מחייבין אותו למכור כו' · להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול: כאן קודם שיבוא לידי גיבוי · הא דתנן אין מחייבין מעיקרא קאי כשבא ליטול לקט ולא היו לו מאתים זוז ואם היה מוכר כלי תשמישו היה משיג למאתים זוז אין מחייבין אותו למכור והא דתנן מחייבין לאחר שבא לידי גיבוי לאחר שהביא עצמו לידי כך שבית דין גובין הימנו כגון שהיו לו מאתים זוז ונטל לקט שכחה ופאה ונודע שעשיר היה ב"ד באין וגובין הימנו מה שנטל ואם אין לו כדי לשלם מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים: לידי גיבוי · שבית דין גובין הימנו:

מתני' מדעתה · רבותא קמ"ל דאע"פ שכתובה אין מחילתה מחילה: מה שראוי ליתן לה · עישור נכסים: אם השיא · האב בחייו את הבת הראשונה: ינתן כו' · בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין שהוא יותר:

גמ' לפרנסה שמין באב · הבת יתומה שבאה לינשא נותנים לה נדוניא כפי אומד בא"ו בקיאין באביה ונתן או קמצן: פרנסת הבעל · נדוניא של נשואין: פרנסת עצמה · מזונות בעודה אצל אחין: הא באכילה ובשתיה כו' · שמין הנכסים אם עני הוא נותנין לה כפי מה ששנינו באע"פ (לעיל דף סו:) במשרה את אשתו על ידי שליש ואם הנכסים מרובים הכל לפי הכבוד: עני בדעת · אין בדעתו ליתן לה נדוניית עשיר אלא נדוניית עני: נוטלת עישור נכסים · לא שמין באב: הכי גרסינן לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה · הא דאמר רבי עישור נכסים בדלא אמידניה לאב שלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם וותרן אם קמצן: הכי נמי מסתברא · דהיכא דאמידניה מודה רבי דשמין באב: ראשונה קא סלקא דעתין הבאה ראשונה לינשא:

תוספות

בטלי כסף או בטלי זהב · והא דלא עייפינהו וסדרינהו כמו מר עוקבא דלעיל משום דבהנך דברים לא שייך פינוק אלא ודאי עשיר היה: טלי זהב · מפה לבועה בתולעת בני אדומה כזהב ^ו^מית דהשתא דהשוכר את האומנין (ב"מ עח:):

כאן לאחר שבא לידי גיבוי · פי' בקונט' שנטל לקט שכחה ופאה ונודע שהיה עשיר ובאין בית דין לגבות מה שנטל אף על גב דהוי ממון שאין לו תובעין איכא למימר דמשום קנסא גובין ממנו ואפילו את"ל בעלמא כהאי גוונא בבעל חוב מסדרין ואין מחייבין אותו למכור הכא משום קנסא מחייבין אותו למכור (ג) ור"ת פי' קודם שיבא לידי גיבוי שאינו נוטל מקופה של צדקה אלא מדברים שהם של הפקר כגון לקט שכחה ופאה וכאן לאחר שבא לידי גיבוי שנוטל מקופה של צדקה מחייבין אותו למכור וקשה קצת דמשנה דאין מחייבין אותו למכור גבי לקט שכחה ופאה ומשמע דברייתא נמי דמחייבת אותו למכור גבי לקט שכחה ופאה מתניא:

מאי לאו בפרנסת הבעל · קצת קשה לרשב"א דהשתא לא הוי שמין את הנכסים דניזונת ומתפרנסת שוה דלענין פרנסה הוי שמין את הנכסים לתת לה עישור נכסים ולענין ניזונת שמין את הנכסים אם עני הוא ונותנים כמו שמפורש באע"פ (לעיל דף סד:) במשרה אשתו על ידי שליש ואם הנכסים מרובים הכל לפי הכבוד:

לא בפרנסת עצמה · שאין שמין אותו באב הואיל ועל כרחו מתחייב בתנאי בית דין אבל פרנסת הבעל אין תלוי אלא בדעתו כדאמרינן לקמן האומר אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו ולכך שמין אותה באב:

אי נמא עני עני בנכסים כו' · והשתא אתי שמואל שפיר כרבנן דרבנן נמי סברי דשמין באב והכי קאמר פעמים שאדם עשיר בשעה שנתן לראשונה ועכשיו העני בנכסים ולא היה נותן לזאת כמו שנתן לראשונה ולית לן למימר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא שמין את הנכסים כלומר ונותנין לפי מה שהיה נותן האב עכשיו מנכסים מועטים הללו והיינו שמין באב ופריך מכלל דת"ק סבר כו' הא לית ליה כלומר לית ליה כמו שהיה לו מתחלה ודאי הוא שלא נותן עכשיו כמו שנתן מתחלה ובהא ודאי לא א"ר יהודה ינתן לשניה כו' אלא לאו עני עני בדעת והשתא אין לפרש שמין את הנכסים שיעור באב:

כל

[תוספתא פאה פ"ד]
[תוספתא שם]
[ג"ז שם' לית' והמצבה]
[כתו: פ"ח מ"ח]
ב"מ קיג: [וסי' מהרש"פ במגדרין בו בבית סמוכין עי' תוס' ב"מ קיג. כוף י"ס ועה בסהרש"ה]
לעיל ה [ועי' מ"ש תוס' שם ד"ה ומאן]
[גיטין כת. פירש"י גרוס מבנון כרים נה:]

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"י מהלכות מתנות עניים הלכה ג סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סימן רמז סעיף א:

כה ב מיי' שם הל' יט סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנה סעיף ב:

כו ג ד ה ו מיי' פ"ט שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן רנג סעיף א:

כז ז ח מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה יב סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ז:

כח ט מיי' שם הלכה ג סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף א:

כט י מיי' פי"ט שם הלכה יא טוש"ע אה"ע סימן קיב סעיף ו:

ל כ מיי' פ"כ שם הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף א:

לא ל מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ד:

תוספות רי"ד

שלא ירד מנכסיו אבל לא"מ ל"ל בה עיין בפ' נערה: תני ר' חייא בר רב מדיפתא כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים: ת"ר המסמא את עינו המצבה כריסו והמקפח את שוקו כדי לקבל צדקה (עד) אינו נפטר מן העולם עד שיבוא לידי כך: תנן התם אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו ולא והתניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחושת אמר רב פפא לא קשיא כאן קודם שיבוא לידי גיבוי כאן לאחר שיבוא לידי גבוי פי' הא דתנן אין מחייבין אותו למכור כ"ז שמפרנסין אותו בצנעא שלא (א) הגיע להתפרנס ממה שגובים הפרנסים לקופה של צדקה אבל אם הגיע למדה זו אין נותנים לו אלא אחר שימכור: מתני' יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מיתן מה שראוי ליתן לה ר"א אם השיא הבת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין את הנכסים ונותנים לה פי' האי דתני לדעתה משום דשלא לדעתה אין נשואיה נשואין כדתנן ביבמות בפרק ב"ש השיאוה שלא לדעתה א"צ למאן. מה שראוי ליתן לה פי' עישור נכסים כדמפרש בברייי'. רי"א אם השיא האב את הראשונה ומת יותן לב' כדרך שנתן לא' בין יותר מע"נ בין אם הוא פחות כדעת האב אנו נותנים. וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני שיבוא האומד פחות מע"נ או עשיר והעני שיבוא האומד יותר מע"נ והלכך אין הולכים אחר האימוד אלא שמין הנכסים כמה הן ונותנים לה מתן העישור: א"ש לפרנסה שמין באב פי' לפרנסת נדוניא הבת הבאה לינשא מנכסי אביה לאחר מותו שמין ואומרים דעתו אם היה קיים כמה היה נותן לה וכפי אותו האימוד נותנין לה היורשים תנן וחכ"א פעמים וכו' מאי עני ומה עשיר אילימא עשיר עשיר בנכסים עני עני בנכסים מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן ליה והא לית ליה אלא לאו עשיר עשיר בדעת עני עני בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנים לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ותיובתא דשמואל. הוא דאמר כר"י דתנן רי"א אם השיא וכו' ולימא הלכה כר"י אי אמר הל' כר"י הו"א דוקא השיא דגליא דעתי' אבל לא השיא לא קמ"ל טעמי' דר"י דאזלינן בתר אומדנא ל"ש השיא ול"ש לא השיא והאי דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיא וגליא דעתי' ל"א בתר אומדנא א"ל רבא לר"ח דרשי' משמך הלכה כר"י א"ל יהא רעווא דכל הני מילי מעלייתא תדרשום משמי ומי אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הניזונית מן האחין נוטלת ע"נ ואמר רבא הלכה כרבי ל"ק הא דאמדינן הא דלא אמדינן פי' שלא נוכל לאמוד את דעתו הנ"מ דאמר ראב"א מעשה היה ונתן לה רבי אחד מי"ב בנכסים והא ר' ע"נ קאמר אלא לאו ש"מ הא דאמדינן והא דלא אמדינן וכך הל' דאזלינן בתר אומדן דעתו דאב בין להוסיף על ע"נ בין לגרוע ויש גאונים שאומרים דכי אזלינן בתר אומדן דעתא ה"מ לפחות מע"נ כמעשה דר' שנתן לה אחת מי"ב אבל להוסיף לא מצינו בפי' שמוסיפין על ע"נ וי"א דאזלינן בתר אומדנא בין להוסיף בין לגרוע וכך נ"ל דאי ר"י לא אמר שמוסיפים האיך השיבוהו חכמים פעמים שאדם עשיר והעני אלא לאו ש"מ שמעי' לר"י דאמר דיהבינן לה כ"כ באומדן דעתא דאב ואפילו טפי מע"נ וא"ל חכמים אפילו השיא הבת ראשונה וגילה דעתו לא אזלינן בתר אומדנא אלא יהבינן לה ע"נ ותו לא ור"י אפילו להוסיף קאמר וכיון דאיפסקה הלכה כוותיה אם מגיע האומד להוסיף מוסיפים ור"ת ז"ל אמר [הלכתא] כשמואל דקאי כר"י דהלכה כוותיה ואפיקנא דנותנים כפי מה שאומרים דעת האב ולא סמכינן כמה שנתן לבתו ראשונה שהשיא אלא אומדין דעתו ואינו נ"ל דהיכא אמדינן דעתיה היכא דלא השיא אבל אי השיא אמוד ועומד הוא וא"צ אומד אחר דהכי אמרינן אי אמר הלכה כר"י ה"א דוקא השיא דגליא דעתא אבל לא השיא לא קמ"ל אלמא טפי עדיף למיקם אדעתי' אם השיא ממה שלא השיא ותו דרבנן פליגי עלי' דר"י היכא דהשיא דלא אזלי' בתר אומדנא דידה ואמרינן פעמים שאדם עשיר בדעת וכיון דפסקי' הלכה כר"י ליתא להדבנן אלא ודאי היכא דהשיא א"צ אמוד אחר אלא ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה: מיהו הא מיבעי לי אם מת והניח בן ובת ואם יתרצה ליתן לזו הבת כדרך שנתן לראשונה או כפי אומדן דעתו נוטלת כל הנכסים ואין לבן כלום עקרי' ירושת הבן מפני הבת אי לא ורנכון בעיני דעד כאן לא אמר אלא כשהנכסים מרובים דלא שקילי בת כבן אב: לאלומה לבת למשקל כפי טבן ל"א רבנן ודי לה שתטול כאחד הבנים (והרב אומר שגם בזה אזלינן לפי אומד האב אפילו שלא ישאר לבן כלום). גופא בת הניזונית מאחין ר"א נוטלת ע"נ א"ל לרבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום הבנות כלום א"ל כך אני אומר ראשונה נוטלת ע"נ ושניה במה ששיירה הא' והג' במה ששיירה הב' וחוזרות וחולקות בשוה

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בטלי וכו' במפות. נ"ב וכן פרש"י על פסוק במות טלאות ביחזקאל סימן טז: (ב) תוס' ד"ה כאן וכו' וג"ש בנ"ב ס"א וכ"ה:

(א) וכי פירש הרי"ף כאן והרא"ש בפ"ב דפאה וקרוב לזה פירש הרמב"ם ז"ל.

לב א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה ד טור ש"ע אה"ע סימן קי"ג סעיף ד:
לג ב מיי' שם הלכה י"ג סמג לאוין פא טור ש"ע שם סי' קי"ג סע"א:
לד ג ד ה ו מיי' שם טוש"ע שם סימן קי"ג סעיף ז:
לה ז מיי' פי"ט שם הל' י"ג סמג לאוין פא טוש"ע שם סימן קי"ג סעיף י:
לו ח מיי' פ"כ שם הל' י סמג שם טוש"ע שם סי' קי"ג סעיף י:

כל חדא וחדא דנפשה שקלה הכי קאמר אם באו כולם להנשא כאחת חולקות בשוה מסייע ליה לרב מתנה דאמר רב מתנה אם באו להנשא כולם כאחת נוטלות עישור אחד עישור אחד סלקא דעתך *אלא נוטלות עישור כאחד ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא נישאו ובין נישאו עד שלא בגרו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן דברי רבי ר' שמעון בן אלעזר אומר אף איבדו פרנסתן כיצד הן עושות שוכרות להן בעלים ומוציאין להן פרנסתן אמר רב נחמן אמר לי הונא הלכתא כרבי איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאהה אמה או אחיה מדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה לא קשיא הא דמחאי הא דלא מחאי הכי נמי מסתברא דאם כן קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ניזונת אין שאינה ניזונת לא אלא לאו ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי ש"מ אמר ליה רבינא לרבא אמר לן רב אדא בר אהבה משמך בגרה אינה צריכה למחות נישאת אינה צריכה למחות בגרה ונישאת צריכה למחות מי אמר רבא הכי והא איתיביה רבא לרב נחמן יתומה ושני ליה הא דמחי הא דלא מחי לא קשיא הא דקא מיתזנא מינייהו הא דלא קא מיתזנא מינייהו אמר רב הונא אמר רבי פרנסה אינה כתנאי כתובה מאי אינה כתנאי כתובה אי נימא דאילו פרנסה טרפא ממשעבדי ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי מאי קמ"ל *הא מעשים בכל יום מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואלא דאילו פרנסה גביא נמי ממטלטלי ותנאי כתובה ממקרקעי גביא ממטלטלי לא גביא לרבי אידי ואידי מיגבא גביא דתניא *אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון האשה ולבנות דברי רבי אלא מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה

תלה

כל חדא וחדא דנפשה שקלה· וא"ת וכי משום דנים. קודם דנפשה שקלה למה לא נחשוב על פי הבנות הנותרות כאילו היו כולן נישאות בבת אחת· וי"ל דעישור נכסים יהבינן משום דסתם בני אדם כך נותנים לבנותיהם ואילו היה האב קיים היה נותן עישור נכסים לראשונה ולא היה פוחת לה בשביל האחרות הנשארות: בין נישאו עד שלא בגרו כו'· לית ליה דרב דאמר בסוף נערה (לעיל דף נג: ושם) הויה דאירוסין דאי אית ליה הוה ליה למימר נתארסו עד שלא בגרו דהוי רבותא טפי וליכא למימר דנקט נישאו לאשמועינן דאפ"ה לא איבדו פרנסתן דא"כ לשמעינן דאפילו נישאו ובגרו לא אבדו פרנסתן ודוחק לומר דמשום ר"ש בר' אלעזר דאמר אף איבדו פרנסתן נקט נישאו: הא דמחאי לא מצי לשנויי הא דמיתזנא מינייהו כדמשני לקמן דאיבדו מזונותיהן משמע דאין רוצין עוד לזונן: ומי אמר רבא הכי והא איתיביה כו'· קשה לרשב"א אמאי לא פריך מדפסק לעיל רבא כרבי דאמר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ניזונת אין שאינה ניזונת לא: והא מעשים בכל יום כו' וא"ת דלמא הא דמעשים בכל יום הייט משום דרבי אמרה וי"ל שאמרה רב הונא בבית המדרש לשום חידוש משמו של רבי וכה"ג איכא בפ' במה בהמה (שבת דף נג.) אע"ג דרב מספקא ליה ורבי יוחנן נמי פליג לקמן האחין ששעבדו נכסים מהו בימי רב לא איפשיטא אותה הוראה עדיין: דאילו פרנסה טרפא ממשעבדי· ששעבדו האחין ולא ששעבד האב ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי אפי' שעבדו האחין כדתנן אין מוציאין כו': לרבי אידי ואידי גביא· וליכא למימר איפכא דפרנסה אינה כמזונות דלרבי מזונות גביא ממטלטלי ולא פרנסה דכיון דמזונות גביא ממטלטלי כל שכן פרנסה דהא רבא פסיק לעיל כר"י דפרנסה שמין באב וגביא ממטלטלי וגבי מזונות פסיק לקמן ממקרקעי ולא ממטלטלי: מאי פרנסה אינה כתנאי כתובה לכדתניא· תימה דאמאי לא קאמר נמי דפרנסה אינה כתנאי כתובה לענין דאם נישאו או בגרו איבדו מזונותיהן ולא איבדו פרנסתן כדאמר רבי גופיה לעיל ולענין דפרנסה שמין באב לרבי אי אמידניה ומזונות אמרינן לעיל דאין אומדין אם היה אב כו' אלא שמין את הנכסים ונותנין להן וי"ל דהנך פשיטא ליה ואיכא למיפרך והא מעשים בכל יום כו' כדפריך לעיל ור"ת תירץ דלענין נישאו או בגרו דאיבדו מזונות ולא פרנסה לא בעי לאוקמא דא"כ תרתי לרב הונא למה לי דהא לעיל קאמר רב נחמן אמר לי הונא הלכה כרבי וליכא למימר דהיינו הך גופא דקאמר לעיל דהא לעיל לא קאמר בהאי לישנא והא דלא מוקי נמי אשמין לפרנסה ולא למזונות איכא למימר דהיינו הא דקאמר לכדתניא האומר אל יתפרנסו כו' דהא בהא תליא כדפרישית לעיל דכיון דאב אינו יכול להפקיע מזונות לא שייך למישם ביה דאין תלוי ברצונו אבל פרנסה דתלוי ברצונו שמין בו:

תלה

כל חדא וחדא דנפשה שקלה· וחכמים תקנו להם נדוניית. שאין עישור נכסים והנישאת לראשון ראשון זכתה בעישור שבפניה ולמה יחזרו ויחלקו עישוריהן טוב בשוה: אם באו כולם לינשא כאחת חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה· שאין כאן קודמת לזכות הלכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן נוטלת האחת עישור והשניה עישור במה ששיירה וכן כולם והמותר לבן אם היו מאה מנה האחת נוטלת עשר מנים והשניה תשע והשלישית שמונה מנה ועישור של מנה וכן כולם כדי לברר ירושת הבן והן חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה: איבדו מזונותיהן· שכך כתב להן או עד דתנסבן או עד דתלקחון לגוברין: אף איבדו פרנסתן· עישור נכסים דקסבר לא תקנו לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההיא ביתא לגמרי וכן נישאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתגלית איבדה פרנסתה אלא מה שפסקו אבל בניסת בקטנות לא פליג: שוכרות להן בעלים· שישאו אותן עד שלא יבגרו ומוציאים להם פרנסתם: הא גדולה· כגון נערה: ויתרה· מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר: הא דמחאי· הא דאמר רבי לא איבדו וא"ר הונא הלכתא כוותיה בשמיחתה על מותר עישור נכסיה והא דקתני מתניתין גדולה ויתרה בשלא מיחתה: ניזונת אין· אם באה לינשא בעודה ניזונת דהיינו בקטנות או בנערות: אינה צריכה למחות שאפילו לא מיחתה לא איבדה עישור נכסיה: ושני ליה· דהא דתני גדולה ויתרה בדלא מחאי אלמא ניסת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ואת אמרת ניסת אינה צריכה למחות ואפי' נערה: הא· דאמר רבא ניסת בנערות אינה צריכה למחות כגון דקא מיתזנא מינייהו לאחר שניסת דמשום דקא מיתזנא מינייהו הוא דקא שתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קא מתזנא: פרנסה· נדוניא: תנאי כתובה· מזונות של בת כדתנן *בנן נוקבן כו': ממשעבדי· ששיעבדו אחין ולא ששעבד האב: לא טרפא ממשעבדי· אפי' שיעבדו אחין דתנן (גיטין דף מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם אבל פרנסתה טרפא דשויוה רבנן כבעל חוב בעישור נכסים מצות האב דדבר קצוב הוא אבל מזונות אין להם קצבה ויש בהן מפני תיקון העולם: מוציאין לפרנסה ממשעבדי ששיעבדו אחין: אידי ואידי· פרנסה ומזונות גביא ממטלטלי: למזון האשה והבנות· וכל שכן פרנסה ולא מיבעיא פרנסה אלא אפילו מזונות דסלקא דעתך אמינא כיון דתנאי כתובה נינהו ניהוו ככתובה ולא ניגבו ממטלטלי קא משמע לן: האומר· בשעת מיתתו: הכי גרסינן אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו דהא אישתעבד בתנאי כתובה: אל יתפרנסו שומעין לו. שהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא צוה האב שלא לפרנסם:

תלה

תוספות רי"ד

בשוה פי' מה שנטלו ומקשה כל חדא וחדא דנפשה שקלה פי' למה חולקת בשוה כל אחת כשבאה להנשא יש לה ליטול ע"נ במה שהן ואח"כ כשתנשא הב' תטול עישור במה שתמצא ואע"פ שלוקחת הא' יותר מן הב' והב' יותר מן הג' כך הדין נותן ואין האחרונה מעכבת על הראשונה שאין לה זכות ליטול פרנסתה (אלא כשבאו להנשא כא') ומהדר ה"ק אם באו כולם להנשא באחת אז חולקין בשוה אבל באו ליטול בזא"ז כל אחת לוקחת עישור במה שהן ואין אחותה מעכבתה שאין להרשות לתבוע עד שלא תנשא וכך הלכה: ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא נשאו בין נשאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי רשב"א אומר אף אבדו פרנסתן כיצד הן עושין שוכרות להן בעלים ומוציאין להם פרנסתן פי' רבי סבר אבדו מזונותיהן שכך כתב לה בכתובתה עד דתיבגרן או עד דתל"ג אבל פרנסתן כדקיימי קיימי ור"ש סבר לא תקנו פרנסה אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה קודם שתנשא איסתלקו להו מהאי ביתא לגמרי וכן אם נשאת בנערות הואיל וגדולה היא ונשאת איבדה(כתובתה) [פרנסתה] ואין לה אלא מה שפסקו לה אבל בנשאת בקטנותה לא פליגי דיש לה פרנסה כדתני (במתני') [בברייתא] שוכרות להן בעלים שישאום עד שלא יבגרו ויוציאו להן פרנסתן ומכאן מוכיח שאין הבת יכולה לתבוע פרנסתה עד שלא תנשא (והרב אומר יכולה לתבוע אותה קודם נשואין): אר"נ א"ל ר"ה הלכה כרבי פי' שאמר שאם נשאו עד שלא בגרו אף על פי שהיא נערה לא אבדה פרנסתה איתיביה רבא לר"נ יתומה שהשיאה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה מאה או נ' זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי להנתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה פי' אם היתה נע"ה מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרשב"א ל"ק הא דמחאי והא דלא מחאי פי' הא דא"ר ל"א פרנסתן ואר"ה הל' כוותי' כשמיחת על מותר ע"נ והא דקתני גדולה ויתרה בשלא מיחתה. הנ"מ דא"כ קשה דרבי אדרבי (אב"י) דתני' [illegible] ניזונית אין [illegible] לא והא א"ר אבדו מזונותיהן ול"א פרנסתן אלא ש"מ הא דמחאי והא דלא מחאי א"ל רבינא לרבא א"ל ראב"א משמך בגרה א"צ למחות נשאת א"צ למחות בגרה ונישאת צריכה למחות פי' אם בגרת אע"פ שלא מיחת ל"א פרנסתה וכן אם נשאת קודם בגרות אע"פ שהיתה נערה א"צ למחות אבל אם בגרה ונשאת אז צריכה למחות ואם לא מיחת אבדה פרנסתה והא איתיבי' רבא לר"נ יתומה ושני לי' הא דמחאי הא דלא מחאי פי' רבא איקי מתני' דקתני קטנה ל"א פרנסתה אבל נערה שנשאת אבדת בשלא מיחת אלמא נשאת בנערות ולא מיחת אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ואת אמרת נשאת א"צ למחות ואע"פ שהיא נערה ל"ק הא דמיתזנא מינייהו הא דלא מיתזנא מינייהו פי' הא דא"ר נשאת בנערות א"צ למחות שניזונית מהן אחר שנשאת שמפני שניזונית מהן הוא דשתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני גדולה ויתרה דלא מיתזנא מינייהו נמצא עכשיו דהיכא דבגרה או נישאת אי מיתזני מינייהו יש לה פרנסתה וא"צ למחות ואי לא מיתזני מינייהו אי מיחת יש לה פרנסתה ואי לא מיחת אבדה ואם לא בגרה ולא נשאת י"ל פרנסתה ואם בגרה ונשאת אע"ג דמיתזני מינייהו אי מיחת י"ל פרנסתה ואי לא מיחת אבדה פרנסתה. אר"ה א"ר פרנסה אינה כתנאי כתובה פי' פרנסת נדוניית הבת אינו דומה למזונות שהוא ת"כ דבנין נוקבין ואסיקנא למאי הל' אינה כתנאי כתובה לכדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעים לו דתנן לא כתב לה ב"נ כו' חייב מפני שהוא תב"ד וכיון שהוא תנאי ב"ד א"י לעוקרו אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעים לו שהפרנסה אין כתנאי ב"ד פי' פרנסת הבנות אינו תנאי ב"ד כמזונותיה אלא חוב הוא מוטל על היתומים לפי שאנו אומדים דעתן של בני אדם שאין אדם רוצה שיתבזו בנותיו אלא יקחו נדוניתו

סוכה מד. וש"נ
[לעיל נג:]
[לעיל נג.]

תלה ליה רב לרבי ביני חטי האחין ששיעבדו מהו הוה יתיב ר' חייא קמיה אמר ליה מכרו או משכנו אמר ליה מאי נפקא מינה בין מכרו בין שמשכנו *מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ורב אי מכרו קמיבעיא ליה נכתוב ליה מכרו אי משכנו קא מיבעיא ליה נכתוב ליה משכנו רב תרוייהו קמבעיא ליה וסבר אי כתיבנא ליה מכרו הא ניחא אי שלח לי דמוציאין כל שכן משכנו אי שלח לי אין מוציאין אכתי משכנו קמיבעיא לי אי כתיבנא ליה משכנו אי שלח לי דאין מוציאין כל שכן מכרו אי שלח לי מוציאין אכתי מכרו קא מיבעיא לי אכתוב ליה שיעבדו דמשמע הכי ומשמע הכי ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין איבעיא להו לרבי יוחנן לא שמיע ליה הא דרבי ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה או דלמא שמיע ליה ולא מקבל ליה ת"ש דאתמר *מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אמר ר' יוחנן שניה ויתרה אמר ר' חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שניה יתרה ואם איתא נימא ליה מאן אמרה ודלמא לעולם לא שמיע ליה וכי שמיע ליה קביל ושאני התם דאיכא רווח ביתא אמר ליה רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחה מציאה בעלמא דאיכא רווח ביתא הכי נמי דלא יהבינן לה עישור נכסים אמר ליה אנא רווח ביתא מהני נכסי קאמינא אמר אמימר בת יורשת הויא אמר ליה רב אשי לאמימר אילו בעי לסלוקה בזוזי הכי נמי דלא מצי לסלוקה אמר ליה אין אי בעי לסלוקה בחדא ארעא הכי נמי דלא מצי מסלק לה אמר ליה אין רב אשי אמר בת בעלת חוב הויא ואף אמימר הדר ביה דאמר רב מניומי בריה דרב ניחומי הוה קאימנא קמיה דאמימר ואתאי האי איתתא לקמיה דהות קא בעיא עישור נכסים וחזיתיה לדעתיה דאי בעי לסלוקה בזוזי הוי מסלק לה דשמעי מאחי דהוו קאמרי לה אילו הוה לן זוזי סליקנא בזוזי ואישתיק ולא אמר להו ולא מידי והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מינה למיגבא לבינונית שלא בשבועה וזיבורית בשבועה מאי תא שמע דרבינא אגביה לברתיה דרב אשי ממר בריה דרב אשי הבינונית ושלא בשבועה מבריה דרב סמא בריה דרב אשי זבורית בשבועה *שלח ליה רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא זוטא מנהרדעא כי אתיא הא איתתא לקמך אגבה עישור נכסים אפילו מאיצטרובלא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה מגבינן אפילו מעמלא דביתי שלח ליה רב ענן לרב הונא הונא חברין שלם כי אתיא הא איתתא לקמך אגבה עישור נכסי הוה יתיב רב ששת קמיה אמר ליה זיל אימא ליה ובשמתא יהא מאן דלא אמר ליה ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזיחא ברישא אזל רב ששת לקמיה דרב ענן אמר ליה מר רבה ורב הונא רביה דרבה ושמותי שמית מאן דלא אמר ליה ואי לאו דשמית לא הוה קאמינא ענן ענן ממקרקעי או ממטלטלי ומאן יתיב בי מרזיחא ברישא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר היכי שלח לי רב הונא ענן ענן ועוד מרזיחא דשלח לי [לא ידענא] מאי ניהו א"ל אימא לי איזי גופא

רש"י

תלה ליה רב לרבי ביני חיטי · שלח לו אגרת שלומים ותלה שאלה זו בין השיטים: הוה יתיב ר' חייא קמיה · דרבי כשבאת שאלה זו לפניו: א"ל · רבי חייא מאי שיעבדו דקא מיבעי ליה מכרו או משכנו: דמשמע הכי ומשמע הכי · והוא כשישיב תשובתו יפרש אם שניהם שוים לו או(אם) יש חילוק ביניהן ומהו אומר על שניהם: אחד זה ואחד זה אין מוציאין · אחד לפרנסה ואחד למזונות: עד שמת הבן · ונפלה הירושה לפני הבנות: ויתרה · עישור נכסים ולא אמרי' תיטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואח"כ יחלוקו אלא זו שקדמה ונטלה זכתה ובת על הבת אין לה עישור נכסים שהרי שתיהן שוות בירושה: גדולה מזו · שאפילו שיעבדו אחין את הנכסים יפה כח פרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה: נימא ליה מאן אמרה · אלא לאו שמיע ליה ולא קבלה ומשום הכי לא הדר נמי מהא דשתי בנות וכו': לעולם לא הוה שמיע ליה · מעיקרא וכי שמעה קיבלה וכי אותביה ר' חנינא כבר הוה שמיע ליה וקיבלה ומש"ה לא א"ל מאן אמרה: ושאני התם · הא דלא הדר ביה ממאי דאמר שניה ויתרה: משום ריוח ביתא · שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה: יורשת הויא · עישור נכסים שתקנו לה בתורת ירושה תקינו לה: אין · באמת לא מצו לסלוקה בזוזי ולא בחדא ארעא שאם רוצה נוטלת חלקה מכל קרקע וקרקע ואין יכולין להקנות לה חלקה במקום אחד: בעלת חוב הויא · ומצי לסלוקה בזוזי או בחדא ארעא: למיגבא בינונית ושלא בשבועה כו' · אי בעלת חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואינה נפרעת אלא בשבועה שלא נטלה מנכסים הללו כלום דקיי"ל (גיטין מח:) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית ואין נפרעים מהן אלא בשבועה ואי בעלת חוב שלהן אין כאן בא ליפרע מנכסי יתומין: רב אשי נח ומת רב סמא בנו בחייו וכשבאת בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר רב אשי שהיה קיים בינונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי הויא: ומבריה דרב סמא זיבורית · לפי שבעלת חוב של אביו היתה שהיה אחיה: כי אתיא ההיא איתתא · אשה אחת באת לפני ר' נחמיה שהיה לה ליטול עישור נכסים במקומו של רבה בר רב הונא ובקשה ממנו לשלוח לו דבר מאתו שישתדל בדינה: אצטרובלא · מושב אמת הרחים כמות שהן ומקרקעי חשיב להו: מעמלא דביתי · שכירות הבתים ממקרקעי קא אתי: הוה יתיב רב ששת קמיה · כשבא השליח לפניו ואיקפד רב הונא על דקרייה הונא חברין: א"ל · רב הונא לרב ששת: זיל אימא ליה · בלשון גנאי כאשר אומר לך: ובשמתא · תהיה אם לא תאמר בלשון זה: ענן ענן · מהיכן אתה אומר להגבותה ממקרקעי או אפילו ממטלטלי ועוד שאלה אחרת השיבני: מאן יתיב בי מרזיחא ברישא · מי מיסב בבית אבל בראש הקרואים כשהיו מסובים בסעודה היה ניכר מסיבתן מי הוא הראש שהגדול מיסב במטה אחת לראש השולחן ושני לו במטה אחרת למטה הימנו: א"ל מר רבה · אתה ורב הונא רבך ולפייסו אמר לו כך שלא יכעוס עליו על שנעשה שליח בדבר ומראהו פנים שעל כרחו נעשה שליח לכך:

גיטין נח.

ב"ב סו:

תוספות

תלה ליה רב לרבי ביני חטי · פירש ר"ת שאלות הרבה שאלו והיו אגרות תפורות זו לזו ובין אותם תפירות כתב שאלה זו ובקונטרס פי' בין השיטין וכן אמר בירושלמי בהנזקין תלי לי ביני שיטיא: משום ריוח ביתא · יש להסתפק היכא דאיכא עשר בנות דליכא ריוח ביתא מהו: ואישתיק · מכאן רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין ואחד מבעלי דינין מגזם לחברו ואומר כך וכך תתחייב לי בדין רגיל היה ר"ת לומר שקר אתה דובר כי לא יתחייב שאם אין לו לדיין לומר כן מה היה מוכיח רב מניומי מדאשתיק אמימר: מעמלא דביתי · וא"ת היכי דמי אי בשכירות שיבא מן הבתים פשיטא שטורפת דהא מקרקעי אינהו ואי בשכירות שגבו כבר הני מטלטלי ממש הוו ויש לומר דמיירי שהשכירו הבית לשנה ועמד בו השוכר חצי שנה ואע"ג דכבר נתחייב על מה שעמד בבית גובה ולא חשיב מטלטלי דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף: ובשמתא להוי מאן דלא לימא ליה · וא"ת אע"פ שא"ל יהא צריך הפרה כדאמרינן באלו הן הגולין (מכות דף יא: ושם) נדוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב אם לא הביאותיו אליך וגו' אף על פי שקיים התנאי היו עצמותיו מגולגלין בארון וי"ל דה"מ בדבר שהמנודה מסופק בשעת הנדוי אם יתקיים התנאי כי התם דמאריה וגנבי דבידי שמים לא היה יכול לשומרו והוי כאילו אין תנאי כלל אבל הכא שבידו לקיים התנאי אין צריך הפרה: ר"ת:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"כ מהל' אישות הלכה ז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיג סעיף ה:

לח ב טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ז:

לט ג מיי' שם הלכה ט וסמג שם טוש"ע שם סי' קיג סעיף ח:

מ ד מיי' שם הל' ו טור ש"ע שם סעיף ב:

מא ה מיי' שם טור ש"ע שם סעיף ג:

מב ו מיי' שם הלכה ס טור ש"ע שם סעיף ב:

תוספות רי"ד

נדונייתן מנכסיו והלכך אע"פ שלא צוה האב על נכסיו מחייבין היתומים לתת לתן פרנסתן אבל היכא שצוה האב שלא יתפרנסו מנכסיו הכל לפי צוואתו ואין לנו כח להייב את היתומים: תלא ליה רב לר' ביני חוזי האחים ששעבדו מהו פי' שלח לו אגרת שלומים ובינ' חוזי כתב לו האחים ששעבדו ומכרו נכסי אביהן מהו פי' יכולין הבנות לטרוף פרנסתן מאותן הלקוחות או לא הוה יתיב ר"ח קמיה דר' ואמר מכרו קמבעי' ליה או משכנו עד זמן קצוב ולא מכרום לגמרי א"ל מאי נפקא לך מיניה בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות פי' האחים שמכרו נכסים אחר מות אביהן מוציאין מן הלקוחות לפרנסת הבנות שמשעה שמת אביהן חוב מוטל עליהן לפרוע פרנסתן ולא כל כמינייהו למכור נכסי אביהן שנשתעבדו להן מ' שעת מיתת אביהן ואין מוציאין למזונות כדתנן אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני ת"ע שאין לה קצבה אבל פרנסת הבת י"ל קצבה ע"נ ודמיא לכל חוב דעלמא וטריף ממשעבדי: איתמר מי שמת והניח ב' בנות ובן וקדמה ראשונה ונטלה ע"נ ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אר"י שניה ויתרה פי' אבדה חלק פרנסתה כיון שנפלו לה הנכסים בירושה ול"א תטול פרנסתה תחלה כי היכי דשקלה ראשונה והדר תפלוג בהדה אלא כיון שלא הספיקה לגבות פרנסתה עד דנפלו נכסי קמה לירש חצין אבדה פרנסתה א"ל ר"ח גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ואת אמרת שני' ויתרה פי' השתא אפילו מכרו האחין הנכסים דליתנהו קמה אזלא וטרפה מלקוחות והשתא דאיתנהו קמה אמרת יתרה וקס"ד דטעמא דר"י הוי דכיון שנכנסו הנכסים בירושה דין היורש כדין הלוקח דמי וכמו שאינה גובה מן הלקוחות כך אינה גובה מן היורשין ואם מתו הבנים אין הבנות גובות מיורשיהן ועכשיו שהן בעצמן יורשות את אחיהן אין זו גובה של זו ומש"ה א"ל גדולה מזו אמרו שאף מן הלקוחות הוא גובה וכ"ש מן היורשין ואהדר ליה ר"י ש"ה דאיכא ריוח ביתי' פי' שהגיע בידה ריוח מן הנכסים האלה לירש חצים וטעמא דפרנסה הוא כדאמר שאנו אומדים דעתו של אב שאינו רוצה שתתבזה בתו והשתא דאית לה הילוקא בנכסיו אין רצונו שתטול פרנסתה שהרי יש לה ואינה מתבזה אבל לעולם גובה מן הלקוחות בין מיורשי האחים אם מתו: א"ל רב יימר לר"א אלא מעתה אשכחה מציאה בעלמא דאיכא ריוח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה ע"נ א"ל ריוח ביתא מהני נכסי קאמינא' ופסקי רבוואתא הל' כר"י משום דר"א מתרץ למילתי' ובירושלמי פסק הלכה כר"ח: אמר אמימר בת יורשת הויא פי' ע"נ שתקנו לה חכמים בתורת ירושה תקנו לה א"ל ר"א אילו בעי לסלוקי בזוזי ה"נ דלא מצי לסלוקה [א"ל אין אי בעי] בחדא ארעא [ה"נ דלא מצי מסלק] א"ל אין ור"א אמר בת ב"ח הויא ואף אמימר הדר ביה למימר כר' אשי דבעלת חוב היא ומצי לסלוקי בין בזוזי בין בחדא ארעא וכך הל'· ובעינן והשתא דאמר בע"ח הויא דאבא הויא או דאחי פי' האיך דטילו חכמים חוב זה על היתומים כאילו לפרוע חוב אביהם או לפרוע חוב למנ"מ לבינונית ושלא בשבועה וזיבורית ובשבועה פי' אא"ב בע"ח דאבא לא גביא אלא מזיבורית ובשבועה דלא אתפשא צררי כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים ואי בע"ח דאחי היא גביא מנייהו בינונית ושלא בשבועה כדין בע"ח דידהו ת"ש דרבינא אגביה לברתיה דר"א א) ממר בר"א זיבורית ובשבועה ש"מ בע"ח דאחי היא פי' מת ר"א והניח שני בנים ובת מר ורב סמא והלקו נכסי אביהן וקודם שתגבה הבת פרנסתה מת ר' סמא ובאה [illegible] לגבות ממר בר"א ומברי' דר"ס בריה דר"א ואגביה רבינא ממר בר רב אשי חצי העישור מבינונית ושלא בשבועה דבע"ח דידיה הות ולא דאבוה ומברי' דר"ס חצי העישור מזיבורית ובשבועה דלא אגבה ר"ס דהוה בע"ח

א) נ"ל ממר בריה דר"א בינונית ושלא בשבועה מבריה דרב סמא בריה דר"א זיבורית בשבועה וכו'.

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פי"ג מהל' אבל הל' ג סמג עשין בד"ס בטוש"ע י"ד סימן שעו סעיף א :

מד ב מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קיב סעיף ז :

מה ג מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן ק סעיף א :

מו ד מיי' פ"כ שם הל' ה סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קיג סעיף ג :

מז ה ו ז מיי' שם הלכה יד וסמג שם טוש"ע אה"ע סימן נד וטוש"ע ח"מ סימן רנב סעיף ג :

מח ח [מיי' פי"ב מהל' זכיה הל' ו] טוש"ע ח"מ סימן רנג סעיף יז [וסי' רמח סעיף ג] :

תוספות

אמר רב נחמן ינחם כתיב · ואע"ג דקרינן ינחם מ"מ דרשינן הכי מדלא כתיב מנחם דליכא למיטעי וכתיב ינחם דאיכא למיקרי ינחם אע"ג דלא קרינן הכי איכא למדרש שהמתנחם מושיבין בראש לנחמו ופירוש הקונטרס דחוק : **אמר** רבא הלכתא כו' · לעיל (דף נא.) פירשנו דבזה"ז כולהו ממטלטלי:

המשליש מעות לבתו · פירש בקונט' והיא אומרת נאמן עלי לאחר שנשאת לא דק דבגמ' מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר' יוסי אלא גדולה מן האירוסין : **וכי** אינה אלא שדה · ור"מ סבר דאינה יכולה למוכרו : **אילימא** קטנה מן הנשואין איכא בינייהו · פירוש הא קטנה מן הנשואין אבל הא ודאי דגדולה מן האירוסין נמי איכא בינייהו דלר"מ יעשה שליש מה שהושלש בידו ולר' יוסי הרשות בידה כדתנן במתני': **קטנה** דלאו בת זביני היא · וליכא למימר דסיפא אילטריך לקטנה מן הנשואין דאפילו מן הנשואין לא תמכור דא"כ הוה ליה למיתני בהדיא אבל קטנה אפילו מן הנשואין לא תמכור אבל לר"מ דמוקמא למתני' בחסורי מיחסרא אתי שפיר דקאי אבד"א כו' דמדבר בהדיא בנשואין : **הא** מני ר' מאיר היא דאמר מצוה לקיים דברי המת · אבל לרבי יוסי לית ליה ותימה אי לית ליה למה ליה למימר לא יהא אלא שדה ולמיתלי טעמא בהאי תיפוק ליה משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ושמא לדבריו דרבי מאיר קאמר : הא

גמרא

גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה מעשה אמר ליה גברא דלא ידע מאי ניהו מרזיחא שלח ליה לרב הונא חברין מאי מרזיחא אבל דכתיב °כה אמר ה' א' תבא בית מרזח וגו' : אמר ר' אבהו *מנין לאבל שמיסב בראש שנאמר °אבחר דרכם ואשב ראש ואשכון כמלך בגדוד כאשר אבלים ינחם ינחם אחרים משמע אמר רב נחמן בר יצחק ינחם כתיב מר זוטרא אמר מהכא °וסר מרזח סרוחים מר וזח נעשה שר לסרוחים אמר רבא *הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה בין לפרנסה : **מתני'** המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה השליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום : **גמ'** ת"ר *המשליש מעות לחתנו ליקח מהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר הגדולה בין מן הנשואין ובין מן האירוסין הרשות בידה קטנה בין מן הנשואין בין מן האירוסין יעשה השליש מה שהושליש בידו מאי בינייהו אילימא קטנה מן הנשואין איכא בינייהו דרבי מאיר סבר הרשות בידה ואתא רבי יוסי למימר אפילו מן הנשואין נמי גדולה אין קטנה לא אימא סיפא אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום הא מאן קתני לה אילימא רבי יוסי הא מרישא שמעת מינה דאמר רבי יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה מעכשיו גדולה דבת זביני אין קטנה דלאו בת זביני היא לא אלא רבי מאיר היא וחסורי מיחסרא והכי קתני יעשה השליש מה שהושליש בידו במה דברים אמורים מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום אלא גדולה מן האירוסין איכא בינייהו איתמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי רבא אמר רב נחמן הלכה כרבי מאיר : *אילפא *תלא נפשיה באיסקריא דמכותא אמר איכא דאתי דאמר לי מילתא דבי רבי חייא ורבי אושעיא ולא פשיטנא ליה ממתניתין נפילא מאסקריא וטבענא אתא ההוא סבא תנא ליה *האומר תנו שקל לבני בשבת וראוין ליתן להם סלע נותנין להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל אמר ליה הא מני רבי

ירמיה טז · איוב כט · עמוס ו · ת"ק פת: · לעיל מח. · [תוספתא פ"ו] · תענית כה. · [גירסת רש"י גיטין לב ד"ה דהלי פירש נשטן גם בפסחים סח: ד"ה ופלי' פירש נשטן] · תענית כה. ב"ב קמט. · [תוספתא פ"ו] · [תענית כה.] · לעיל מח. · ב"י כ"י

רש"י

גופא דעובדא · תחלת הדברים מה לשון שלחת לו : ינחם כתיב · אין לך לומר פתח בשוא אות אא"כ אל"ף או ה' סמוכין לו או ע"פ הנקודה שתחתיה והיא בלה במקום אות כאילו כתוב ינאחם וכיון שלא כתיב כאן אל"ף על כרחך ע"פ מסורת הכתב אתה קורא ינחם וזהו המנחם עצמו כלומר כאבל המתנחם: מר וזח · מי שנפשו מרה ודעתו זחה ומעותקה מעליו: נעשה שר לסרוחים · לגדולים הבאים לנחמו : **מתני'** המשליש מעות לבתו · מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות שדה או נדוניא לכשתכנס : והיא אומרת · לאחר שנשאת : נאמן בעלי עלי · שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי שדה כשארצה: יעשה שליש כו' · יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת: וכי אינה אלא שדה · וכי מה תועלת לו לקנות אפילו אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מוכרה הלכך שומעין לה : בד"א · בגמרא מפרש מאן קתני לה: בד"א · ששומעין לה : **גמ'** מן הנשואין הרשות בידה · שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד שליש אלא עד שתנשא דמשנשאת הבעל זכאי לאכול פירות: מאי בינייהו · בהי פליגי בגדולה או בקטנה : דר"מ סבר הרשות בידה · דהאי דקאמר ר"מ מן הנשואין הרשות בידה אפי' בקטנה נמי אמר : אימא סיפא · דמתני' : הא מרישא שמעינן מינה · דלא א"ר יוסי שומעין לה אלא בגדולה מדקא מייתי טעמא למילתיה וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה אלמא בגדולה הראויה למכור שדות קאמר: אלא ר"מ · וע"כ כי אמר בברייתא נמי מן הנשואין הרשות בידה בגדולה אמר ולא בקטנה: אלא גדולה מן האירוסין איכא בינייהו · דקאמר ר' מאיר מן האירוסין יעשה שליש שליחותו ואפילו היא גדולה וקא א"ל רבי יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה: הלכה כר"מ · טעמא משום דמצוה לקיים דברי המת : אילפא · שם חכם: תלא נפשיה · גופא דעובדא במס' תענית משום דאותבוהו לרבי יוחנן ברישא כשהלך אילפא בסחורה כי אתא אמרו ליה אי הוה יתיב מר וגריס לא מר הוה מליך אזל תלא נפשיה באיסקריא דמכותא בכלונסות ארזים שתולים בה וילון הספינה: מכותא · וילון : אמר כל מאן דאתי כו' · כלומר אע"פ שהלכתי בסחורה לא שכחתי תלמודי ויש בידי לתקן כל הברייתות שסידרו רבי חייא ורבי אושעיא [בתוספתא שלהן אמינא להן סמך במשנתנו של הש"ס שסדר רבי ולהכי נקט רבי חייא ורבי אושעיא] לפי שהן עיקר כדאמרי' בעלמא *כל מתניתא דלא מיתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לא תותבו מינה בבי מדרשא : תנא ליה · שנה לפניו ברייתא זו ושאלו למצוא לה סמך במשנה שסדר רבי: שקל · חצי סלע: וראוין · שאינן נזונין בפחות: נותנים להם סלע · דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע לא הוה אמר: אל תתנו · הרי מיחה בידם ולא עשאן יורשים אלא בענין זה: אם מתו · בלא בנים: אין נותנין להן אלא שקל · שאין נוח להפסיד את הבאים אחריהם והואיל ועשה את האחרים יורשים אחריהם ודאי דווקא שקל קאמר כדי שתפול ירושה אחריהם לאותן אחרים: הא מני · היכא דאמר לאו אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להם אלא שקל ואע"ג דסוף סוף כולהו נכסי דידהו ניהו לא יהבינן להו בקוטנן אלא שקל בשבת והמותר יזונו מן הצדקה וליכא לאקשויי עלה הא דאמר בפ' נערה *לא כל כמיניה שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הצבור דהתם הוא דאמר אל תקברוהו מנכסיו ונכסי דידיה ניהו הלכך לא צייתינן ליה לקוברו מן הצדקה כדי להעשיר את בניו אבל הכא נכסי לאו דיתמי ניהו כי אם לפי צוואתו : רבי

תוספות רי"ד

בע"ח דידה אלמא בע"ח דאחי הויא א"ר הל' ממקרקע ולא ממטלטלי בין למזוני בין לפרנסה ובתוספו' המורה [כתב] וה"מ היכא דלא אמרינן' ולא ידעו ביה אי ידיו רפות או לא אבל היכא דאמרינן' ק"ל כשמואל דאמר לעיל בפרק נערה (דף נ ע"ב) לפרנסה שמין באב בין במקרקע בין במטלטלי דהא שמואל אפילו במטלטלי אמרה למילתי' כדמוכח לעיל בהיפי דעליה וראיתי בתשובות הגאונים דתקנו במתיבתא בימי מר רב הונא גאון הלוי בר מר רב יצחק למגבי ב"ח וכתובת אשה אפילו ממטלטלי דיתמי ואע"ג דמטלטלי דידהו לא משתעבדו לב"ח וכתבו רבוואתא דדוקא מזוני דאינון תנאי ב"ד גבי ממטלטלי כיון דשמין בתקנתא דבתראי אבל פרנסה דאינו ת"כ כדקיימו קיימו ולא נגביא אלא מקרקעי ואינו נ"ל דאטו תקנתא דבתראי בכתובה בלחוד הות בכל מילי תיקן בין לכתובה בין לב"ח וה"ה לפרנסה דכל גוביינא גבי אפילו ממטלטלי ואדרבה פרנסה כיון דשמין באב א"ל דניחא ליה דתתפרנס אפילו ממטלטלי דידיה ותו דאמרן לעיל דבת בע"ח הוות וא"כ ל"ש חוב דידה מכל חוב דעלמא וכי היכי דכל חוב דעלמא גבי אפילו ממטלטלי דיתמי בהאי תקנה ה"נ הבת ול"ש : מתני' המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למוכרה ה"ה מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום פי' מסר מעות ביד שליש לצורך בתו שיקנה לה ש"ה בהן והיא אומרת נאמן עלי בעלי שהוא יקנה לי ותנו מעות בידו יעשה שליש וכו' ואל יתנו ליד בעלה שמצוה לקיים דברי המת ולקמן נפרש דבעודה ארוסה קאמר ר"מ אבל בנשואה מודה א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה מה תועלת יש לקיים דברי המת אפילו אם יקנה לה השליש שדה והיא רוצה למוכרה ולתת המעות לבעלה מי יוכל לעכב ע"י והלכך גם במעות נמי שומעים לה ונותנים אותם לבעלה כיון שהיא רוצה ודוקא לגדולה שומעים אבל אם היא קטנה אין מעשה קטנה כלום אלא יעשה שליש מה שהושלש בידו : ת"ר המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו ואסיקנא דבקטנה כ"ע לא פליגי דאפילו מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו ובגדולה מן הנשואין נמי כ"ע לא פליגי דהרשות בידה כי פליגי בגדולה מן האירוסין דר"מ סבר יעשה שליש וכו' ור"י סבר הרשות בידה: איתמר ר"י א"ש הלכה כר"י ורבא אר"נ הלכה כר"מ וקי"ל כר"נ בדיני ותו דאמרינן לקמן בהל' והא קי"ל כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת : תניא האומר תנו לבני שקל בשבת והן ראוין לתת להן סלע נותנים להם סלע פי' דלאו דוקא קאמר אלא לזרזינהו שיכלכלו דבריהם במשפט ושקל הוא חצי סלע תרגומא בקע תקלא ותרגומא שקל סלעא ואם אמר אל תתנו להן אלא שקל אין נותנים להם אלא שקל פי' דדוקא קאמר ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהן בין שאמר התנו בין שאמר אל תתנו אין נותנים להם אלא שקל פירוש כיון (שמ"ת) [עפ"י כאם ימותו] בניו שירשו אחרים תחתיהן דדוקא קאמר. א"ר

רבי מאיר היא דאמר *מצוה לקיים דברי המת אמר רב חסדא אמר מר עוקבא *הלכתא בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו נותנין להם כל צורכם הא קיימא לן הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת ה"מ במילי אחרניתא אבל בהא מינח ניחא ליה והא דאמר הכי לזרוזינהו הוא דאתא *תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן מכר במטלטלים אמר רפרם לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן מכר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ודלמא היכא דאיכא שליש שאני א"כ ליתני אבל בקטנה יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי אין מעשה קטנה כלום שמע מינה אפילו בעלמא :

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מיכן יוציא ויתן כתובה *רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים ושנים יוציא ויתן כתובה בכהן שנים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה *ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהן שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין יוציא ויתן כתובה ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות שלשים יום : גמ' וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה והתנן *קונם שאיני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעבודיה הכא נמי כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה דמפקע לה לשיעבודה אלא מתוך שיכול לומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך נעשה

רש"י

רבי מאיר · דמתני' היא דאמר יעשה שליש מה שהושלש בידו : מינח ניחא ליה · שיתנו להן כל צורכן : לזרוזינהו · שיחזרו אחר מזונותיהן ושלא יהו רעבתנין : הפעוטות · תינוקות בני תשע ושמונה כדאמרי' בהניזקין : במטלטלי · דווקא אבל במקרקעי לא עד שיהיו שתי שערות או עד שיהא בן עשרים : אפוטרופוס · שמינהו אבי יתומים או ב"ד : מדקתני · במתני' : שאני הכא דאיכא שליש · שנשתלש לכך ופירשו לו מה יעשה בהן אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות צורכי יתומים לכל הצריך והרי אם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף האפוטרופוס ימכור לצורך מזונותיהם: אם כן · דשליש דווקא וטעמא לפי שפירשו לו לקנות שדה ליתני יעשה שליש כו' : דאפילו בעלמא · במקום אפוטרופוס דדמי קצת לשליש :

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו · אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משועבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה והנאת מזונות בגמרא פריך והא משועבד לה : יעמיד פרנס · שליח שיפרנסנה : בישראל · אם ישראל הוא שיכול להחזיר את גרושתו : ובכהן · שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא כופו יתחרט יהבו ליה רבנן זימנא טפי : אחד מכל הפירות · קונם פרי פלוני עלי והוא קיים לה : שלא תתקשט באחד מכל המינין · קונם בושם פלוני עלי והוא קיים לה : בעניות שלא נתן קצבה · באשה עניה אם לא נתן קצבה לדבר עד מתי אסרו עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה ממתין עד אותו זמן ובגמרא מפרש עד כמה היא קצבתה : ובעשירות · שרגילות לכך : עד שלשים יום · אם לא הדירה יותר אין כופין להוציא : גמ' וכיון דמשועבד לה · למזונות : נעשה

תוספות

הא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת · אפי' בבריא קיימא לן הכי כדמוכח בשילהי פ"ק דגיטין (דף טו.) דאמרינן רב *אסי מוקי לה בבריא והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת יש מקשין כיון דמצוה לקיים דברי המת אם כן מאי אהני הא דדברי שכיב מרע ככתובים וכמסורין דמו ואומר ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא כשהושלש מתחלה לכך אי נמי דווקא במת נותן בחיי מקבל אבל דברי שכיב מרע בכל ענין כמסורין דמו*: אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחן מקח · פי' ר"ח דוקא מכר אבל מתנתן מתנה דלענין מתנה אין סברא לחלק בין יש שם אפוטרופוס לאין שם :

הדרן עלך מציאת האשה

המדיר את אשתו מליהנות לו · פירש בקונטרס דאין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משתעבד לה משמע מתוך פירושו שיש בלשון זה איסור הנאת תשמיש וקשה דפריך בגמ' וכיון דמשתעבד לה היכי מצי מדיר לה והתנן קונם שאני עושה לפיך כו' מגופא דמתני' הו"מ למיפרך דלא מצי אסר עליה תשמיש משום דמשועבד לה דאם היה נאסר יוציא ויתן כתובה לב"ש בשתי שבתות ולב"ה שבת אחת ועוד כי מוקי לה בגמרא בהדירה כשהיא ארוסה דאכתי לא משועבד לה אם כן מתשמיש נמי חל הנדר וליתני במתני' יוציא ויתן כתובה בשבת אחת לב"ה או בשתי שבתות לב"ש ומפרש ר"ת דליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות :

יוציא ויתן כתובה · נראה לר"י דבכל הנך דקתני במתני' יוציא היינו שכופין אותו דכיון דשלא כדין עביד כופין אותו להוציא כדאשכחן בהחולץ (יבמות דף לט.) דתנן לא רצו חוזרין אצל גדול ומפרש בגמרא חוזרין אצל גדול למיכפייה הואיל ועליה מצוה רמיא ועוד אמרי' לקמן (דף עז.) אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומסיק עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון משמע דלשון יוציא שכופין אותו להוציא וליכא למימר דכפייה דהתם במילי ולא בשוטי חדא דבדברים לא יוסר עבד ועוד מדפריך לעיל למ"ד מורדת ממלאכה והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומאי קושיא דלמא מתניתין דמוסיפין על כתובתה בשלא רצה להוציא אבל אם כופין בשוטי אתי שפיר וא"ת א"כ אמאי לא תני להו בהדי הנך שכופין להוציא (לקמן דף עז.) וי"ל דלא תני במתני' אלא כגון מוכה שחין ובעל פוליפוס דאתיין ממילא אבל הנך דאתיא כפייה דידהו ע"י פשיעת הבעל לא קתני ומקמץ ומצרף ובורסי דקתני אפילו נעשו אחר שנשאו ניחא שאינם מתכוונים להקניט ולצער האשה ועוד יש להביא ראיה דיוציא משמע כפייה מדאמר בסוף הבא על יבמתו (יבמות דף סה: ושם) עובדא הוה בבי כנישתא בקיסרי קמיה דר' יוחנן ואמר יוציא ויתן כתובה ומשמע התם דכייפינן ליה ותימה אמאי לא חשיב לה לההיא דבאה מחמת טענה בהדי הנך שכופין להוציא דהתם אינו פושע בה דמה הוא יכול לעשות שהוא עקר וי"ל משום דקתני סיפא בין שהיו עד שלא נשאו בין משנשאו ולא שייך לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ורובייהו מיתרצי בהאי שינויא ורבינו חננאל הביא מירושלמי דכל הנך יוציא דמתניתין אין כופין והכי איתא התם אמר שמואל אין מעשין אלא לפסולות אמר רבי שמואל תנינא המדיר את אשתו מליהנות כו' שמענו שמואלא שמעט שכופין ופסק ר"ח מכאן ש"מ שאין כופין אלא היכא שמפרש בהדיא כופין אבל היכא דאמור רבנן יוציא אומרים לו כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו לא ולקמן גבי האומר איני זן ואיני מפרנס לר"ח גרסינן בהדיא כופין אותו ויוציא ויתן כתובה והיא דהחולץ דחוזרין אצל גדול למיכפייה לכנוס או לפטור היינו לפי שמונע ממנה כל ענייני אישות בין תשמיש המטה בין מזונות אבל משום תשמיש המטה לחודיה או משום מזונות לא והיא דסוף הבא על יבמתו התם משמע דלכפותו אמר דכשבא מעשה לפניו נזה להם להוציא ויותר נראה דכופין בכל הני כדפירש ר"י אלא דירושלמי קסבר שייך כפייה במילי אבל לדידן דקיימא לן דבדברים לא יוסר עבד ע"כ איירי בשוטי כיון דלשון יוציא משמע כפייה היכא דעושה לה עולה ומיהו אין לכוף שום אדם לגרש ולעבות מעשה עד שנגלה ראיה ברורה דהא אמרינן דגט מעושה בישראל שלא כדין פסול ואין להתיר אשת איש מספק :

הכא נמי כיון דמשועבד לה כו' · ואם תאמר ולוקי כגון דתלינהו למזונותיה בתשמיש המטה דאמר יאסר (א) תשמישך עלי אם אזונך וי"ל דא"כ (אפי') שמואל דאמר לקמן אפילו בסתם ימתין שמא ימצא פתח לנדרו מ"מ לא הוה ליה למימר יתר מיכן יוציא ויתן כתובה אלא לאחר שלשים תהנה ותאסר לבית הלל שבת אחת ולבית שמאי שתי שבתות וכהאי גוונא פריך לקמן אמאי דמשני כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה וליכא נמי למימר כגון דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי מעכשיו אם תהנה ממני דאז אסורה ליהנות דהא לרב יהודה דאמר בפרק שני דנדרים (דף יד:) קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר שלא יישן היום פן יישן למחר הכא נמי אסור לשמש שמא תהנה דבתנאי לא מיזדהר איניש כדמפרש התם ואפילו לרב נחמן דאמר התם מיזדהר הכא מודה דאשה לא מיזדהרא כיון שלא נדרה ובתוספות ה"ר יוסף פירש לפני רבינו שמואל מנוחתו כבוד פירש דלקמן דווקא מוקי דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה דקתני המדיר אשתו שלא תתקשט ולא קתני המדיר מקישוט משמע שפיר שמדירה מתשמיש מפני שלא תתקשט אבל הכא דקתני המדיר מליהנות משמע שמהנאה ממש מדירה : נעשה

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פי"א מהל' זכיה הלכה כג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף יז [וכרב אלפס עוד בפ"ח דב"ב דף רטו] :

נ ב מיי' פכ"ע מהלכות מכירה הלכה ו סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלה סעיף א :

[וע"ע בתוס' גיטין יג. ד"ה והא ותוס' ב"ב קמט. ד"ה דקא]

נא ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ב :

א ד ה מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה כג כד (ופ"ה) [ופי"ב] מהלכות נדרים הלכה י סמג לאוין רמב טוש"ע אה"ע סימן עב וטוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ב :

תוספות רי"ד

א"ר אמר מ"ע הל' בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנים להן כל צורכן והא קי"ל כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת ה"מ במילי אחריניתא אבל בהא ניחא ליה (פי' דמשום כדי חייו) והאי דאמר הכי לזרוזינהו הוא דאתא תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלי פי' ומשום כדי חייו אבל במקרקעי לא עד שיהא גדול ופקח ובפ' הניזקין מפרש כבר ו' כבר ז'(א) כבר תמני כבר תשע כבר עשרה כל חד וחד לפום חורפי' אמר רפרם ל"ש אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר פי' אפוטרופוס שמינהו ב"ד או אבי יתומים אין מעשהו כלום זולתו ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום פי' אלמא היכא דאיכא שליש אין מעשה קטנה כלום וה"ה לאפוטרופוס דלמא היכא דאיכא שליש שאני פירוש שהשליש פרשו לו מה יעשה אבל אפטרופוס אינו אלא לעשות צרכי היתומים לכל הצריך ואם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאף אפוטרופוס הוא מוכר לצורך מזונותיהם א"כ ליתני אבל בקטנה יעשה שליש מה שהשליש בידו [מאי אין מעשה קטנה כלום] דאפילו בעלמא פירוש במקום שיש אפוטרופוס שדומה מקצת לשליש וכו' ר"ח ז"ל משמיה דגאון דמתנתן דפעוטות מתנה אף על פי שיש שם אפוטרופוס ואינו נ"ל דהא הכא לבעלה מתנה היא ובעי למיפשט ממתני' דכאנם באפוטרופוס לא מציא למיתיב ליה ובפ' הניזקין פליגי במתנתא בלא אפוטרופוס אם היא קיימא כמו המכר שלו דרב יימר אמר אין מתנתו מתנה ומר בר"א אמר מתנתו מתנה (אלא) [אלמא] גרוע מתנה ממכר והיכי ס"ד למיעבדא טפי ממכר : המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמוד לה פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה ר"י אומר בישראלית חודש א' יקיים ב' יוציא ויתן כתובה ובכהנת ב' יקיים ג' יוציא ויתן כתובה פי' זה הוא ג) המודר מורד שהמודר הוא באומר איני זן ואיני מפרנס הלכך יוציא ויתן כתובה מיד ובעוד שנמלכים בו או אם ברח ואינו לפניו לכופו או אם הוא איש אלם שאינו שומע לדברי חכמים מוסיפים לה על כתובתה ג"ד בשבת כל ימי מרדו כדאמרינן בפ' אע"פ אבל זה אינו מורד (כגון) [כיון] שזן ע"י פרנס מ"ה עד ל' יום יעמוד פרנס אבל יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואם אינו רוצה או שברח ומעגן את אשתו הוי מורד ומוסיף לה ג"ד בשבת וכן המדיר את אשתו מתשמיש המטה אינו מורד שבעבור נדרו הוא עושה ומחזר למצוא פתח לנדרו הלכך נותנים לו שבת א' ומן אם הוא מורד מתשמיש בלא נדר יוציא ויתן כתובה מיד ואם ברח בעוד שנמלכי' בו לפייסו מוסיפין לה ג' דינרים בשבת ואי קשיא והא כשהדירה שלא תהנה ממנו נאסר בתשמיש המטה ולא ניתן לו אלא שבת א' כדתנן במדיר את אשתו מתשמיש המטה פי' המורה שאין הנאת התשמיש נאסר עליה בנדר זה דהא משועבד לה : ואינו נ"ל דהא לקמן בגמרא בעי לאוקמי בנדר והיא ארוסה דחייל נדרא ואכתי תקשה כיון דחייל נדרא דתשמיש חייל כיון דנדר ועודה ארוסה ולא ניתן לו אלא שבת א' אלא כך יש לפרש כגון שהדירה שלא תהנה מנכסיו שאין הנאת התשמיש בכלל ומקשה וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקע

מסורת הש"ס

[גיטין יד: נו. מ.]
[שם נג. סה. ב"ב קנה:]
[לעיל סא:]
[לקמן עא:]
[שם]
[לעיל נט. סו. יבמות לג. קדושין סג. נדרים פה.]
מהר"ם מ"ז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הכא וכו' דאמר יאסר כ"ה תשמישך:

א) נראה דל"ע כבר ז' או כבר ח' או כבר תשע כבר עשר כל חד וחד כו' · ב) נראה דל"ל פי' זה המדיר אינו מורד שהמורד הוא כאומר איני זן וכו' ·

עין משפט
נר מצוה

ב א ב ג ד ה מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה כג סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רלה סעיף ג וסימן רכח סעיף ח :

[עי' תוס' ב"מ ה. ד"ה אי איתא וכו']

ג ו מיי' פי"ב מהלכות גירושין הלכה יג טור ש"ע אה"ע סימן קמא סעיף יט :

ד ז מיי' פי"ב מהלכות שבת הלכה ז סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שלד סעיף כו :

ה ח מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה יב סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סימן רכא סעיף ח :

ו ט י מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף ט :

נעשה כאומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך *ואם איתא להא דרב הונא אמר רב *דא"ר הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קונם שאני עושה לפיך אמאי אינו צריך להפר לימא מתוך שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה נעשה כמי שאומרת לו איני ניזונת ואיני עושה אלא לא תימא נעשה *אלא באומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אי הכי פרנס למה לה ^בדלא ספקה אי בדלא ספקה הדר קושיין לדוכתיה א"ר אשי ^במספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים הני דברים קטנים היכי דמי אי דרגילה בהו הא רגילה בהו ואי לא רגילה בהו פרנס למה לה לא צריכא ^דרגילה בבית נשא וקא מגלגלא בהדיה דאמרה ליה עד האידנא דלא אדרתן גלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מצינא דאיגלגל בהדך ומאי שנא עד ל' יום עד ל' יום לא שמעי בה אינשי ולא זילא בה מילתא טפי שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא איבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ארוסה מי אית לה מזוני שהגיע זמן ולא נשאו דתנן *הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ומאי שנא עד שלשים יום עד שלשים יום עביד שליח שליחותיה טפי לא עביד שליח שליחותיה ואיבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונישאת °הא סברה וקבלה דאמרה כסבורה אני שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל אימר דאמרינן הכי גבי מומין לענין מזוני מי אמרינן הכי אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא : עד שלשים יום יעמיד פרנס : ופרנס לאו שליחותיה קא עביד אמר רב הונא ^באומר כל הזן אינו מפסיד וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד והתנן *^מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו הרי אלו יכתבו ויתנו הכי השתא התם קאמר יכתוב הכא מי קאמר יזון כל הזן קאמר והא* אמר ר' אמי ^בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד בדליקה למעוטי מאי לאו למעוטי כי האי גוונא לא למעוטי שאר איסורים דשבת מתיב רבה *המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ויאמר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הוא נותן לו ובא ונוטל מזה הכי הוא דשרי אבל כל הזן אינו מפסיד לא לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל האי כיון דרגיל אצלו וקאזיל קאמר ליה כמאן דאמר ליה זיל הב ליה את דמי קמ"ל : *גופא ^המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הוא נותן לו ובא ונוטל מזה *ביתו לבנות וגדירו לגדור ושדהו לקצור הולך אצל פועלין הרגילין אצלו ואומר להן איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו הן עושין עמו ובאין ונוטלים שכרן מזה °היו מהלכין בדרך ואין עמו מה יאכל נותן לאחר לשום מתנה והלה נוטל ואוכל ומותר ואם אין שם אחר ^מניח על גבי הסלע או על גבי הגדר ואומר הרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ והלה נוטל ואוכל ומותר ורבי יוסי אוסר אמר רבא *מ"ט דר' יוסי גזירה משום מעשה

רש"י

נעשה כאומר לה · דאע"ג דלא אמר הרי הוא כאומר דודאי אדעתא דהכי אדרה : בדלא ספקה · מזונות למעשה ידיה הקצוב לה במשנת אע"פ (לעיל דף סד:) : הא רגילה בהו · ומשועבד לה : שהגיע זמן ולא נשאו · דמדאורייתא לא משועבד לה לפיכך חל הנדר דאיסור דאורייתא הוא ומדרבנן חייב לזונה לפיכך יעמיד פרנס : וניסת · דהשתא חייב במזונותיה והנדר כבר חל עליו : הא סברה וקבלה · יודעת היא שנאסר עליו לזונה וניסת לו : גבי מומין · בשלהי פרקין במתניתין : לענין מזוני מי אמרינן · סבורה הייתי יודעת היא שאי אפשר לה בלא מזונות : ופרנס לאו שליחותיה עביד · בתמיה נמצא עובר על נדרו : הרי אלו יכתבו ויתנו · אע"ג דלא אמר ליה לסופר כתוב ה"נ אע"ג דלא אמר ליה זון שלוחיה הוא : התם קאמר יכתוב · לשון צוואה לשומע קולו : בדליקה התירו לומר · בשבת דמתוך שאדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לכבויי : לאו למעוטי כי האי גוונא · בכל איסורין שבתורה : שאר איסורי שבת · דחמירי ולא התירו בהן לומר העושה לי מלאכה זו אינו מפסיד כדי שישמעו עובדי כוכבים ויעשו אבל בנדרים לא גזור : דלעלמא קאמר · לא דמי לשליחות כלל דלא ייחד איש לעשותו אבל רגיל אצלו אימא לא כו' :

תוספות

נעשה כאומר לה לאי כו' · הכא לא מצי למיפרך והא לא אמר לה הכי כדפריך בהאשה שנפלו (לעיל דף נח:) דהכא אין אנו משנין כלל מכמו שנדר אלא טעמא בעלמא הוא דלמה הוא מדירה אלא בשביל שרוצה שיהיו מעשה ידיה שלה אבל התם גבי מקדיש ידי אשתו אין הנדר טוב וצריך לתקן דיבורו שרוצה לומר יקדשו ידיה לעושיהן להכי פריך לה התם : **אלא** לא תימא נעשה כו' · לא הוה מצי למימר דמתני' דהכא כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה כדמשני בהאשה שנפלו (שם) דלא דמי דודאי משום דאין אדם מוציא דבריו לבטלה יש לנו לתקן דיבורו כמו התם דמקדיש מעשה ידיה ואמרי' דבעי למימר יקדשו ידיך לעושיהן דהיינו אלא תיקון מלה בעלמא אבל להוסיף על הדיבור מה שלא אמר כלל אין לנו להוסיף בשביל כך כיון שאין לנו לומר שכך היה דעתו בלא שום דיבור אחר כמו שהיינו סבורין מתחלה: **והאידנא** דאדרתן לא מצינא לאיגלגולי בהדך · ואדעתא דהכי לא מחלה שידירנה הלכך משועבד לה ומ"מ חל הנדר דבשעת הנדר אכתי לא היה משועבד אי נמי בלא טעם מחילה הנדר חל שכל זמן שהיא עמו יש לה לגלגל עמו דאע"ג דאין יורדת עמו דאין זה חשיב ירידה דמיירי שאין בני משפחתה העשירים כמו בעלה רגילין בכך אלא אביה מתוך עושרו היה מוותר הלכך יש לה לגלגל עמו וכשאינה עמו יש לה להנהיג כמו שהיתה רגילה בבית אביה: **שהגיע** זמן ולא נשאו · פירש בקונטרס דמדאורייתא לא משתעבד לה לפיכך הנדר חל וקשה דא"כ מנהגשואין נמי יחול הנדר מהאי טעמא דהא קיימא לן דמזונות נשואה דרבנן ועוד קונם שאני עושה לפיך אמאי אין הנדר חל והא מעשה ידיה לבעלה לכ"ע לא הוי אלא מדרבנן ונראה לפרש שהגיע זמן ולא נשאו כנו' הא דקתני יעמיד פרנס אשהגיע זמן ולא נשאו קאי אבל כשנדר עדיין לא הגיע הזמן לפיכך חל הנדר ודוקא הגיע זמן אבל נשאת אין צריך להעמיד פרנס דסברה וקיבלה כדאמר בסמוך ועוד י"ל כשהדירה כבר הגיע הזמן ומיהו חל הנדר דלא אלמוה רבנן לשיעבודא דאשה כל זמן שלא נישאת ומפקיע הקונס אותו שיעבוד : **טפי** לא עביד שליחותיה · הכא לא שייך טעמא דזילותא כיון דלא נישאת וא"ת ויעשה לה תקנה אחרת כגון שיתן לו לחבירו במתנה והלה יתן לה כמו גבי בא בדרך דמייתי לקמן דאין לומר דווקא בא בדרך ואין לו מה יאכל התירו לו דהא גבי מעשה דבית חורון משמע דאי הוה יהיב ליה מתנה גמורה הוה שרי אביו למיכל וי"ל דאין הכי נמי אבל אין רגילות ליתן בכה"ג דכל שעה ירא שיחזיק בהן המקבל וא"ת ויפקיר כדלקמן וי"ל דהא ודאי לא שרינן אלא לבא בדרך הואיל ולא נכנסו המזונות לרשות אחרת משילאו מיד המדיר דנראה כמו שהן עדיין ברשותו ותקנתא דחנוני הרגיל אצלו איכא למימר נמי דלא שכיח דעבדי טפי משלשים יום הואיל והמדיר אינו אומר לו ליתן לו מעות: **ופרנס** לאו שליחותיה קעביד · השתא סלקא דעתין דאמר ליה ספק לה מזונות ואני פורע ולא דמי להא דמסקינן בריש פרק בתרא דע"ז (דף סג.) ושם) אומר אדם לחנוני הרגיל אצלו תן פירות לחמרי ולפועלי ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום יין נסך דהתם לא קאמר ליה דליתיב להו איסורא הלכך לאו שליחותיה עביד אי יהיב להו יין נסך אבל הכא שליחותיה קא עביד כי יהיב לה שום מזונות : **באומר** כל הזן אינו מפסיד · ולא בעי לשנויי בחנוני הרגיל אצלו אומר רבינו יצחק דיעמיד פרנס משמע דמפרנס לה מזונות אבל בחנוני הרגיל אצלו לא מפרש לה מיהו אומר רבינו שמואל דווקא בכי האי גוונא דאמר בשתם כל הזן אינו מפסיד שרי במודר הנאה אבל למימר ליחיד אם תזון לא תפסיד אסור דמיחזי כשלוחו דגבי בא בדרך לא שרי למימר הכי ובסוף מסקנא נמי דמשני לא מיבעיא כל הזן כו' אי הוה שרי למימר ליחיד הוה ליה למיתני בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד והוה משמע לן רבותא טפי : שלא

מסורת הש"ס

לעיל נח. [וש"נ] ולקמן קי:

לעיל ב. מת: ס. [נדרים עג:]

גיטין סו.

שבת קכ.

נדרים מג. ע"ש

[שם במשנה פ"ג]

[נדרים מג:]

[ושם איתא אומר אדם לחמריו ולפועליו וכו' ובסוגיא שם סג: מוקי לה בחנוני המקיפו ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' הא סברה וקבלה · עי' נדרים מז ע"א בר"ן ד"ה בעי רמב"א בספ"ב וצ"ע :

תוספות רי"ד

דמפקע לה משיעבודה א)ה"נ כיון דמשועבד לה לאו כל כמיני' דמפקע לה לשיעבודה ומהדר באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך א"ה פרנס למה לי בדלא ספקה אי בדלא ספקה הק"ל היכי חייל נדרא אמר ר"א במספקת לדברים קטנים ואינה מספקת לדברים גדולים הני דברים גדולים ה"ד אי דרגילה בהו הא רגילה בהו ואי דלא רגילה בהו פרנס למה לי לא צריכא דרגילה בהו בבי נשא וקא מיגלגלא בהדיה דא"ל עד האידנא גלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מצינא למגלגל בהדך ואי קשיא כיון דרגילה בהו בב"נ קי"ל דעולה עמו ואינה יורדת עמו הא משועבד לה והק"ל י"ל כיון דמגלגלא בהדיה הנה מיהא אינה רוצה לתובעו בהן וכיון שבתורת מחילה קמגלגלה בהדיה לא משועבד לה ובשעה שנדר לשלום היתה עומדת וחייל נדרא ואע"פ שעכשיו הוא מורד בה והיא יכולה לתובעו הנדר כבר חל וכיון שאינו בטל הלכך א"י לתת לה אותן הדברים שהיתה רגילה בהן אלא ע"י פרנס. ומ"ש עד ל' יום לא שמעי אינשי ולא זילא בה מילתא טפי שמעי בה אינשי וזילא מילתא : ופרנס לאו שליחותי' אומר כל הזן אינו מפסיד . וכי אמר הכי לאו שליחותיה קעביד בתמיה והתנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יתן גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו אלמא שליח שויה התם קאמר יכתוב הכא כל הזן קאמר . והא"ר אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד בדליקה למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי שאר איסורי שבת פי' שלא יאמר כל העושה מלאכה זו אינו מפסיד. מתיב רבא המודר הנאה מחברו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנוני הרגיל אצלו וא"ל איש פלוני מודר הנאה ממני וא"י מה אעשה לו והוא נותן ובא ונוטל ממנו פי' וא"י להורעו רבנן. הא"ר הנ"ל שלוחו אלא שסומך באהבתו עליו שישלם לו גנבות לבו הכי הוא דשרי אבל כל הזן אינו מפסיד לא . פי' משמע דשליח שויה . ל"ם קאמר ל"מ כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל האי כיון דרגיל אצלו וקאזיל וא"ל כמאן דא"ל זיל הב ליה דמי קמ"ל

א) נראה דצ"ל והתם קונם שאיני עושה וכו' אלמא כיון דמשתעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקע ליה לשיעבודיה ה"נ וכו'

*מעשה דבית חורון: רבי יהודה אומר בישראל חדש אחד וכו': היינו ת"ק אמר אביי כהנת אתא לאשמועינן רבא אמר חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו *אמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו והא איפלגו ביה חדא זימנא *דתנן המדיר את אשתו מתשמיש המטה ב"ש אומרים שתי שבתות וב"ה אומרים שבת אחת ואמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר [א]אפי' בסתם נמי לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו *צריכא דאי איתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס אבל בהא דאפשר בפרנס אימא מודה ליה לשמואל ואי אתמר בהא בהא קאמר שמואל משום דאפשר בפרנס אבל בההיא אימא מודה ליה לרב צריכא: תנן המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל קשיא הכא במאי עסקינן *[ב]כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר ר"מ הוא נותן אצבע בין שיניה וסבר רבי מאיר הוא נותן אצבע בין שיניה והתניא *האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה רבי מאיר ורבי יהודה אומרים היא נתנה אצבע בין שיניה לפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים הוא נותן אצבע בין שיניה לפיכך [ג]אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה איפוך ר"מ ורבי יהודה אומרים הוא נותן רבי יוסי ורבי אלעזר אומרים היא נתנה וסבר רבי יוסי היא נתנה והתנן רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה אימא רבי מאיר ורבי יוסי אומרים הוא נותן רבי יהודה ורבי אלעזר אומרים היא נתנה וסבר רבי יהודה היא נתנה והתנן* רבי יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים אימא רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי אומרים הוא נותן ורבי אלעזר אומר היא נתנה ואם תמצא לומר זוגי זוגי קתני אימא רבי מאיר ורבי אלעזר אומרים היא נתנה רבי יהודה ורבי יוסי אומרים הוא נותן והא סתמא דלא כרבי מאיר וסבר רבי יוסי בעניות שלא נתן קצבה אלמא בעל מצי מיפר ורמינהו *[ד]אלו דברים שהבעל מיפר דברים שיש בהן עינוי נפש [ה]אם ארחץ אם לא ארחץ אם אתקשט אם לא אתקשט אמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואלו הן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין ושלא אתקשט בבגדי

רש"י

מעשה דבית חורון. בנדרים בפרק השותפין: היינו תנא קמא. דאיהו נמי שלשים יום קאמר: במפרש. שפירש שלשים יום הוא דלא כפינן ליה להוציא אלא יעמיד פרנס: משום דאיכא נטרא דתרווייהו לא גרסינן: יוציא ויתן כתובה. לאלתר: שנדרה היא. ומה יש לו עוד להמתין אי ניחא לה לדידה למישקל כתובתה ומיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל היכא דאדרה איהו כגון מליהטת לו ימתין שמא ימצא פתח לנדרו: וקסבר רבי מאיר הוא. שקיים נתן אצבע בין שיניה והשיכה לפיכך יתן כתובה וסתם מתניתין ר"מ היא: אם רצה הבעל. מתחילה להפר יפר: ואם. לא רצה וקיים לה ואמר אי אפשי כו': בעניות שלא נתן קצבה. יוציא ויתן כתובה אלמא הוא נותן דהא בנדרה היא וקיים הוא אוקימתא למתניתין: הכי גרסינן והא תנן רבי יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים. גבי שלא תטעום דאוקימתא בנדרה היא וקיים הוא וקאמר רבי יהודה יום אחד יקיים יתר מיכן יוציא ויתן כתובה: אלמא בעל מצי מיפר. נדרי קישוט מדקיים ליה כתובה על שקיימו: אם ארחץ אם לא ארחץ. בנדרים מפרש לה דאמרה תיאסר הנאת רחיצה עלי אם ארחץ ושבועה שלא ארחץ וכן אם אתקשט תיאסר הנאת קישוט עלי אם בבשמים אתקשט עד זמן פלוני: אם לא אתקשט. שבועה שלא אתקשט: אין אלו נדרי עינוי נפש. ואין הבעל מיפר דלענות נפש כתיב: בבגדי

תוספות

שלא תטעום אחד מכל הפירות. לאו בכל פירות מדיר לה דא"כ לא הוה חייל דאי אפשר לה לקיים כדאמרי' בריש פרק שני דנדרים (דף יד:) דכי אמר קונם עיני בשינה סתם לא חייל נדר למיסר שינה אלא שלא תטעום במין אחד שבפירות כדאמרינן בתוספתא דאפילו לא טעמה מין זה מעולם אבל למאי דסלקא דעתין דאדרה איהו ותלנהו בתשמיש המטה חל אפילו הדירה מכל פירות כיון דאפשר לה לאכול וליאסר בתשמיש המטה כי ההיא דשלהי נדרים (דף פט:) דאמר תיתסר כל הנאות דעלמא עלי כו' ושרקיה טינא שלא יהנה מן העולם אלמא חל הנדר:

רבי יהודה היינו ת"ק. בהחולץ (יבמות דף מב: ושם) פי' ר"י דחדש דקרא שלשים יום כדדרשינן התם ירח שלשים ימים שלשים ובנזיר (דף ה. ושם) נמי אמרינן ואימא שלשים יום כדכתיב עד חדש ימים אבל בדרבנן לא הוי אלא חסר כדאמרי' בפ' אין נערכין (ערכין דף ט:) ובפ"ק דר"ה (דף יט:) רשב"ג אומר רלו חדש רלו שלשים *וקשה דהכא פריך היינו ת"ק ואביי נמי דאמר כהנת אתא לאשמועינן אית ליה דחדש שלשים יום ואומר ר"י דהכא משום דבעי למימר ובכהנת שנים יקיים נקט חדש וג' חדשים דהבחנה וט' חדשים דמעוברת דהוו חדשים דשלשים יום משום דטורח הוא לפרש ולומר ל' יום וע"ר יום נקט חדשים ועוד י"ל דאפי' בלישנא דרבנן הוי חדש שלשים היכא דלא מוכח אבל *היכא דמוכח שאני:

(א) *אי נמי בהא קאמר שמואל דאיכא נטרא דתרווייהו.

הכי גרסינן לה בכל הספרים אע"ג דכבר אצרכינהו שפיר מצריכותא קמייתא מ"מ כן דרך הש"ס שעושה ב' צריכותות לשני האמוראים כשיש לו ובקונטרס לא גריס ליה ובפ' אע"פ (לעיל דף סא:) לא גריס ליה בשום ספר: בשלמא לרב כאן בסתם כו'. וסלקא דעתין [א] בדתלה בתשמיש דאמר יאסר הנאת תשמישך עלי אם תטעום מאותו המין:

שנדרה היא וקיים לה הוא. פי' בקונט' ומה יש לו עוד להמתין אי ניחא לה למיסקל כתובה ולמיפק לא תבקש עוד פתח לנדרה ותימה לפירושו דמאי פריך לקמן ותתקשט ותיאסר אי לב"ש כו' הואיל וכבר תירצנו דבנדרה היא לא שייך המתנה ונראה לר"י דהשתא לא מיירי בדתלינהו בתשמיש אלא שנדרה הנאה באחד מכל מיני פירות כל זמן שהיא תחתיו דאם נדרה לעולם א"כ מה תרויח במה שיוציא אף ע"ג דבנדר של תשמיש ממתנת בנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפי' יום אחד: ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא בלא כתובה. והא דתנן בפרקין (לקמן עב.) נודרת ואינה מקיימת תצא בלא כתובה אבל מקיימת לא הכ"מ בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן עינוי נפש אפי' מקיימת יוצאה בלא כתובה דיש חילוק בין אותם נדרים לשאר כדאמרינן לקמן גבי כנסה ע"מ שאין עליה נדרים:

בעניות שלא נתן קצבה. ועל כרחך מתני' לשמואל בנדרה היא וקיים לה הוא דאי בהדירה הוא הא קאמר שמואל ימתין עד שימצא פתח לנדרו: אימא רבי מאיר ורבי אלעזר אומרים היא נתנה אצבע כו'. הקשה ר"ת דהכא אית ליה לר"מ היא נתנה ולהכי יוציא בלא כתובה ולקמן (דף עב.) תניא רבי מאיר אומר כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יקיימנה כדי שתדור לפניו ויפר לה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת פירוש ולכך יוציא בלא כתובה משמע דלר' מאיר לא יוציא ואם יוציא יתן כתובה ולקמן מגיה ר"ת בשני ברייתות רבי יהודה דתרווייהו חד תנא קתני להו מדקאמר לקמן מאן דמתני אהא כל שכן אהא ואין נראה דלא הועיל כלום דזאת הסוגיא אליבא דשמואל אבל לרב אין צריך להגיה הברייתא וסברי רבי מאיר ורבי יהודה היא נתנה ונראה לר"י דמודה רבי מאיר דאם יוציא בשביל כך דלא יתן כתובה אלא משום דלתנא דפליג עליה מצוה להוציא דעד כאן לא קא מיבעיא לן בסוטה בפרק ארוסה (דף כה.) בעוברת על דת אם אסור לקיימה או לא אבל פשיטא דמצוה לגרשה וקאמר רבי מאיר אם הוא רוצה יכול לעכבה על ידי תקנה זו: רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש. משמע הכא דרחילה וקישוט לא הוי עינוי נפש לרבי יוסי אפילו נדרה לכמה ימים וכן נראה לרשב"א מדקתני סיפא ואלו הן נדרי עינוי נפש ואי רחילת עולם הוי נדרי עינוי נפש הו"ל למינקט רחילה וקישוט ולא גרים בריש פרק בתרא דנדרים (דף פ.) ורבי יוסי ניוול דיומא לא שמיה ניוול דמשמע הא רחילת עולם הוי עינוי ומתוך סוגיא דהתם אי אפשר לגרוס כן ואין להאריך כאן: אין אלו נדרי עינוי נפש. ולא גרים ואלו הן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בשר ושלא אשתה יין דמשנה היא בפ' בתרא דנדרים (דף עט:) והתם גרסי' ואלו הן נדרי עינוי נפש אמרה קונם פירות העולם עלי וליכא למימר דהך דמייתי הכא ברייתא היא ולא משנה דכיון דמצי למפרך ממתניתין לא שביק מתניתין ומייתי ברייתא: הכי גרסינן רבי יוסי אומר אין אלו נדרי עינוי נפש משום עינוי נפש הוא דלא מיפר אבל מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה הגיהה

עין משפט נר מצוה

שייך למתני'

ז א מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה כג:

ח ב ג מיי' שם הל' כד טור אה"ע סי' עו וטוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ג:

ט ד מיי' פי"ב מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נח:

י ה מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף נט:

[פי' תוס' סנהדרין יא. ד"ה רשב"ג]

כן הוא גי' מהרש"א ומהרש"ל לא גרס א"נ רק בהא קאמר שמואל

מסורת הש"ס

נדרים מח.

תוספות רי"ד

ר"י אומר וכו'. ר"י היינו ת"ק. אמר אביי כהנת אתא לאשמועינן. רבא אמר חודש מלא וחודש חסר א"ב. א"ר ל"ש אלא במפרש (כ"כ) אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר. ושמואל אמר אפילו בסתם לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו. וקי"ל הל' כשמואל בדיני: (מתני') [פסקא] המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה. ר"א בישראלי' יום א' יקיים ב' יוציא וי"כ. ובכהנת ב' יקיים ג' יוציא וי"כ המדיר את אשתו שלא תתקשט בא' מכל התכשיטין יוציא וי"כ. ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבת [ובעשירות] ל' יום פי' אם מדיר את אשתו שלא תאכל פרי פ' אע"פ שלא הדירה אלא מאו' פרי בלבד ובכל הפירות היא מותרת אמרי' יוציא וי"כ וכן נמי אם הדירה שלא תתקשט בבושם פ' אע"פ שהיא מותרת להתקשט בכל שאר מיני בשמים הוץ מבושם פ' יוציא וי"כ. ואי קשיא מה כח יש לו להדירה שלא תאכל או שלא תתקשט הא' מוקמינן לה לקמן בנדרה איהי וקיים לה איהו (וכ"ז הוא אליבא דשמואל אבל אליבא דרב כגון שהדירה הוא ואמר הנאת תשמישך אסור עלי כקונם אם תאכלי פרי פ' או אם תתקשט בשם פ' חייל נדרא) ואמשי' בשלמא

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' שלא הכ' הסד"א ואח"כ מ"ה א"נ בהא קאמר:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה בשלמא. וס"ד בדתלה כו'. נ"ב דאם לא כן אי אפשר להדירה מפירות (ועמ"ש בנוב"ת ביו"ד סימן רל"ט סק ח'):

גליון הש"ס

תוס' ד"ה רבי יהודה וכו' היכא דמוכח שאני. ע' תשובת מהר"צ ח"ג סימן ט:

לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל ק'. פי' ברישא דתנן ל' יום הוי במפרש הלכך ממתינין לי' עד ל' יום אבל כאן שלא פי' עד זמן פ' אלא סתם הדירת יוציא וי"כ מיד אלא לשמואל דאמר דאפילו בסתם לא יוציא עד ל' יום הכא אמאי תני יוציא ויתן כתובת מיד. ומהדר חבמ"ע שנדרת היא וקיים לה הוא וקסבר הוא נותן אצבע בין שיניה פי' אין כח בבעל להדיר את אשתו שלא תטעום או שלא התקשט אלא כגון שנדרה היא והוא שמע ולא הפר לה אלא קיים לה וקסברי הני תנאי בין ת"ק בין ר"י בין ר' יוסי דהוא נותן אצבע בין שיניה כלומר אע"פ שהיא נדרה כל הפשיעה עליו מוטל שהי' יכול להפר לה ולא הפר שהיא נדרת ע"ד שיפר לה בעלה נדרת וכיון שלא רצה להפר כל התואנה עליו מוטלת הלכך יוציא וי"כ. וכיון שלא הפר נדרת אין לגו לתת לו זמן שמא תמצא פתח לנדרה דאי ניחא לה לדידה למישקל כתובתה ומיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל ברישא שנדר הוא שלא תיהנה מנכסיו [אפי' אם] נדר בסתם ימתין שמא ימצא פתח לנדרו. תניא האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ר"א אומר היא נתנה אצבע בין שיניה ולפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אומר אי אפשי באשה נדרנית יוציא שלא בכתובת ר"י ור"מ ור"י אומרים הוא נותן אצבע בין שיניה לפיכך אם רצה הבעל להפר יפר ואם אמר א"א באשה נדרנית ולא רצה להפר יוציא וי"כ. פי' ר"א מטיל כל התואנה על האשה שנדרת יהני תנאי הטילו כל התואנה על הבעל שקיים לה מש"ה יוציא וי"כ. וכיון דסתם לן תנא כי הני תנאי הלכתא הכי דהוא נותן אצבע בין שיניה והאי דקאמר א"א באשה נדרנית לא מפני שהוא תובע גירושין שאע"פ שהוא שותק והאשה תובעת גירושיו מוציא כדתנן במתני' אלא ח"פ כיון שיכול להפר ולא הפר כאילו אמר הוא א"א בא"נ וכל התואנה מוטלת עליו. א"נ איידי דקאמר ת"ק א"א אידי נמי אינהו א"א ולאו דוקא אלא בזמן דהוא נותן

בבגדי צבעונין הכא במאי עסקינן בדברים שבינו לבינה הניחא למ"ד דברים שבינו לבינה הבעל מיפר אלא למ"ד אין הבעל מיפר מאי איכא למימר דאתמר *דברים שבינו לבינה רב הונא אמר "הבעל מיפר רב אדא בר אהבה אמר אין הבעל מיפר שלא מצינו שועל שמת בעפר פיר אלא ג'הכא במאי עסקינן כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה דאמרה יאסר הנאת תשמישך עלי אם אתקשט כדאמר רב כהנא דאמר רב כהנא *ג'הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו הנאת תשמישך עלי יפר לפי שאין מאבילין לאדם דבר האסור לו ולא תתקשט ולא תאסר אם כן קרו לה מנוולת ותתקשט ד'ותאסר אי *לב"ש שתי שבתות אי לבית הלל ה'שבת אחת הני מילי היכא דאדרה איהו דסברה מירתח רתח עילואי והשתא מותיב דעתיה אבל הכא ו'דנדרה איהי ושתיק לה סברה מדאישתק מיסנא הוא דסני לי: רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה: וכמה קצבה אמר רב יהודה אמר שמואל ז'י"ב חדש רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן עשר שנים רב חסדא אמר אבימי רגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל: ח'ובעשירות ל' יום: מאי שנא ל' יום אמר אביי שכן אשה חשובה נהנית מריח קשוטיה ל' יום: **מתני'** ט'המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חודש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובזמן שהוא בעיר אחרת רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה י'המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל בפניה ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי אמר לה ע"מ שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי לך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת רגל אחד יקיים הא שנים יוציא ויתן כתובה אימא סיפא שלשה יוציא ויתן כתובה הא שנים יקיים אמר אביי סיפא אתאן לכהנת *ורבי יהודה היא רבה בר עולא אמר לא קשיא *כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה °אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום *אמר רבי *) יוחנן ככלה שנמצאת שלמה בבית חמיה ורדופה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה °והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי אמר רבי יוחנן ככלה בבית חמיה ולא ככלה בבית אביה: המדיר את אשתו וכו': בשלמא לבית המשתה איכא

*) גי' ע"י יונתן

רש"י

בבגדי לבעונים. גנאי וביזיון הוא לה ומתגנה עליו: הכא במאי עסקינן. קישוט דמתני' דהכא: בדברים שבינו לבינה. שם המשיר את השער: בעפר פיר. בעפר חור שהוא גדל שם כלומר בדבר שהוא רגיל בו בקי הוא להשמר שאינו מזיקו: פיר כמו פירא דכוורי (לקמן דף עט.) גומא: אלא הכא במאי עסקינן דתלינהו לקישוטיה בתשמיש. ומשום הכי מצי מיפר דדלמא מתקשטת ומיתסרא הנאת תשמישו עליה: כופה ומשמשתו. שאינה יכולה לאסור עצמה עליו אבל יכולה לאוסרו עליה שתהא היא מודרת ולא הוה כגון הנאת תשמישו עליה דלריך הוא להפר שלא יאכילנה דבר האסור לה: ולא תתקשט ולא תאסר. לר' יוסי כיון דאמר אין אלו נדרי עינוי נפש היאך יכול להפר ואי משום דתלינהו בתשמיש לא תתקשט ולא תיאסר: א"כ קרו לה מנוולת. וכי מבזו מקשטא איסתכא דנדר זה אוסרה עליו לפיכך יכול להפר משום דברים שבינו לבינה: ותתקשט ותתאסר אי לבית שמאי. אמאי יוליא לאלתר ויתן כתובה ותתקשט ותתאסר והוות ליה כמדיר את אשתו מתשמיש המטה ותנן בפרק אף על פי לבית שמאי שתי שבתות ולבית הלל שבת אחת: הני מילי. שיש לו זמן שמא ימלא פתח לנדרו היכא דאדרה איהו: אבל היכא דנדרה איהי ואישתיק. ולא היפר אינה יכולה לגור אגלו כלל ואפי' עד שתאסר ע"י קישוט דסברה מיסנא סני לי: וכמה קלבה. כלומר אם נתן קלבה עד כמה לא כייפינן ליה להוליא: נהנית מריח קשוטיה. שנתקשטה לפני הנדר: **מתני'** כשהן בעיר אחרת. דלך בתים ללכת אלא ברגלים: רגל אחד. מגיא מוקמא אנפשה שלשה לא מגיא מוקמא ובגמרא פריך הא שנים מאי: שנועל בפניה. בגמ' מפרש: מחמת דבר אחר. בגמרא מפרש: שתאמרי לפלוני. בגמרא מפרש: שתהא ממלאה ומערה. בגמרא מפרש: **גמ'** סיפא. דקתני שלשה יוליא הא שנים יקיים אתאן לכהנת: רדופה. לילך לבית אביה תמיד שנים יוליא שאינה רדופה שנים יקיים: דכתיב לא גרסי': אישי. לשון אישות ונישואין: ככלה בבית חמיה. שכבר ניסת וגם לבה בבעלה ואינה בושה הימנו:

היכא

תוספות

הניחא לרב אדא בר אהבה דאמר בעל מיפר אלא לרב הונא כו' פירוש משום עינוי נפש הוא דאינו מיפר הא דקאמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש לא שלא יוכל הבעל להפר אלא שאינו מיפר משום נדרי עינוי נפש אלא מיפר הוא משום דברים שבינו לבינה והתם מפרש דכ"מ דאי מיפר משום עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים אין בהם עינוי נפש לעצמו מיפר לאחרים לא מיפר ופריך הניחא לרב אדא בר אהבה דאמר בעל מיפר כן נמצא בספר ישן וכן איתא בנדרים (דף פא.*) ולא כספרים שכתוב להפך ופליגי רב אדא בר אהבה ורב הונא אליבא דר' יוסי דאמר אין אלו נדרי עינוי נפש אם מיפר משום דברים שבינו לבינה דרב אדא בר אהבה אמר מיפר דרחילה וקישוט הוו דברים שבינו לבינה ורב הונא לא חשיב להו דברים שבינו לבינה שלא מצינו שועל כו' ולא גרסינן הב"ע בדברים שבינו לבינה פירוש בקישוט המשיר את השער הניחא למאן דאמר כו' דא"כ הוה משמע דפליגי אם בעל מיפר בדברים שבינו לבינה אם לאו וליתא דלא נחלק אדם מעולם על כך שלא יפר בעל דברים שבינו לבינה דברייתא היא ברים פ' בתרא דנדרים (דף עט:) דמיפר ומפיק לה מדכתיב בין איש לאשתו בין אב לבתו מלמד שהבעל מיפר דברים שבינו לבינה והכא נמי מסיק בדתלנהו לקישוטיה בתשמיש המטה ותשמיש המטה הוי דברים שבינו לבינה כדמוכח (בשמעתא) [במשנה] בתרייתא דנדרים (דף נ:):

כגון דתלינהו לקישוטיה בתשמיש המטה. ואם תאמר ואמאי לא מוקי לה דתלינהו באיסור פירות שבעולם ולא יוכל להקשות ותתקשט ותתאסר אי לבית שמאי כו' ונראה לרשב"א משום דאכתי הוה קשה ליה דתתקשט ותיאסר לר' יהודה יום א':

ולא תתקשט ולא תיאסר. פירוש והיכי מצי מיפר אבל לא פריך אמאי יוציא ויתן כתובה הואיל ויכולה לסבול שלא תתקשט דא"כ לרב נמי תיקשי: **ותתקשט** ותיאסר אי לב"ש כו'. דבשלמא עד השתא דס"ד שיש עינוי בקישוט ולא תלנהו בתשמיש יוציא לאלתר ויתן כתובה שאין לה להמתין כלל ולמנוע מקישוטו:

אבל הכא דנדרה איהי כו'. וא"ת וימתין שמא ימצא פתח להקמתו דנשאלים על ההקם כדאמרי' בשילהי נערה המאורסה (נדרי' דף עט.) ואומר ר"י דאין נשאלין על ההקם אלא ביום שמעו שאמר לה קיים ליכי אבל אם עבר יום שמעו שאינו יכול להפר מחמת שהחרים לה אינו יכול לשאול עוד ואפילו אם תמצא לומר שיכול לשאול אתי שפיר דודאי כשהדירה הוא תמתין לבית הלל שבת אחת שאין קשה לה להמתין דסברה דהשתא מירתח רתח ולאחר מיכן יתפייס אבל הכא דסברא מיסנא סני ואינה סבורה שיתפייס עוד לא תקנו חכמים שתמתין הואיל וקשה לה: **גבי** חדש ל"ג שלשה דא"כ הוה דייק עלה בגמרא כדדייק גבי רגל: **כאן** ברדופה כאן בשאינה רדופה. פירש ר"ח דרגל ראשון היא רגילה לילך ולהגיד שבחה בבית אביה ורגל שני אינה רדופה כל כך אף ע"פ שעדיין לא הגידה שבחה ומתני' דקתני רגל אחד יקיים היינו ברדופה ברגל ראשון שלא הלכה עדיין בשום פעם אחר להגיד שבחה והא דקתני שנים יקיים בשאינה רדופה כלומר ברגל שני או שלישי של חופה שאינה רדופה אע"פ שעדיין לא הגידה שבחה הואיל ואיחרה מללכת רגל ראשון ואתי שפיר הא דגרסינן בכל הספרים דכתיב וגרסינן נמי ואמר רבי יוחנן ולפירוש הקונטרס לא גריס דכתיב ולא גריס נמי ואמר רבי יוחנן אלא אמר רבי יוחנן. רבינו **תם**:

המדיר

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פי"ב מהלכות נדרים הל' א טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף נה:
יב ב טוש"ע שם סימן רלה סעיף ג וטוש"ע אה"ע סימן עד סעיף א:

יג ג מיי' פי"ב שם הל' ט סמג עשין מח טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף סז:

[ובמנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי כו' כתבו דזהו מן הסוגיות הפוכות]

יד ד ה מיי' פי"ד מהל' אישות הלכה ו סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע י"ד סי' רלה סעי' ג וטוש"ע אה"ע סי' עד סעיף א:
טו ו ז ח מיי' פי"ג שם הל' ח טוש"ע י"ד שם וטוש"ע אה"ע שם סעי' ב וסעיף ה:
טז ט י מיי' שם הל' יב יג וסמג שם טור [סימן רלה] ושו"ע י"ד סי' רלד סעי' סב וסימן רלה סעי' ו וטוש"ע אה"ע סימן עד סעי' ד וסעי' ו:

תוספות רי"ד

נותן אצבע בין שיניה יוציא וי"כ. ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה בדבר עד מתי אסרה עליה הוא דיוציא וי"כ אבל אם נתן קצבה ימתין עד אותו הזמן ובעשירות שרגילין בכך אם לא הדירה יותר מל' יום אין כופין אותו להוציא: וכמה קצבה אר"י א"ש י"ב חודש רבה בב"ח אר"י יו"ד שנים ר"ח אמר אבימי רגל שבנות ישראל מתקשטות ברגל. ובעשירות ל' יום מ"ט אמר אביי שכן אשה חשובה מתקשטת א' לל' יום: **מתני'** המדיר את אשתו שלא תלך בבית אביה בזמן שהן עמה בעיר חודש [אחד] יקיים ב' יוציא וי"כ ובזמן שהן בעיר אחרת רגל א' יקיים ג' יוציא ויתן כתובה פי' יש לפרשה כגון שנדר הוא. וא"ת מה כח לו לאסרה שלא תלך כגון שנדר כך יאסרו כל פירות שבעולם עלי כקונם אם תלכי לבית אביך או תאסר הנאת תשמישך עלי אם תלכי לבית אביך וכן נמי בנדרה איהי וקיים לה איהו ואע"פ שאין אלו נדרי עינוי נפש שיכול להפר כגון דאמרה הנאת תשמישך עלי אסורה אם אלך שבענין זה יכול להפר שאם לא תלך ה"ה גורם לה שלא תלך ומצטערת ותכוף אותו לגרש הלכך מצי מיפר ודרך בנות ישראל לבקר בבית אביהן ברגל מעיר לעיר: הא גופא ק' אמרת רגל א' יקיים הא ב' יוציא וי"כ אימא סיפא ג' יוציא וי"כ הא ב' יקיים אמר אביי סיפא אתאן לכהנת ור"י הוא רבא בר עולא אמר ל"ק כאן ברדופה כאן בשאינה רדופה פי' נהוגה א)

כשלשה: הדירה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוצא וי"כ פי' מפני שנעל בפניה ואם היה טוען מפני ד"א רשאי פי' רב מוקי לה בשנדר הוא הנאת תשמישך אסורה עלי אם תלכי ומפני שנדר בפתח יוצא מיד וי"כ ושמואל מוקי לה בנדרה אשה וקיים לה איהו דאמרה תיאסר הנאת תשמישך עלי אם אלך וכיון שהוא נותן אצבע בין שיניה יוצא וי"כ ויכול הוא להפר שאם תלך נאסרת ואם לא תלך איכא נעילת דלת ויוצי' תלכך

א) נראה דל"ל פי' נסוגה לילך תמיד כשנים יוצא.

מסורת הש"ס

נדרים פה.
כס: [ודף עז:]
[לעיל סא:]
[לעיל ע.]
שה"ש ח
פסחים פז.
הושע ב

איכא נועל בפניה. דלת של שמחה ופיקוח לער: סופנה. קוברה כשם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה: דיספד. יתן אל לבו שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג כן: דידל. הרים קולו בבכי ובמספד: דלואי. ליוה את המטה מבית האבל לקבר: שתהא ממלאה ונופלת. לאחר שתשמש וימלא רחמה שכבת זרע תרוץ ברגליה ותנפלנו שלא יקלוט ותתעבר: ריחיים ותנור. המטלטלין: **מתני'** דת יהודית. שנהגו בנות ישראל ואע"ג דלא כתיבא: וטווה בשוק. בגמרא מפרש: במדברת בתוך ביתה. מפרש בגמרא: **גמ'** היכי דמי. דהאכילתו: אי דידע. כשאכל: נפרוש. ולא יאכל: מנא ידע. מי אמר לו אחרי כן שהוא בא להוציאה: הוחזקה נדה בשכינותיה. שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה: בעלה לוקה. אם התרו בו וכי האי גוונא משכחת לה למתני' דלאחר תשמיש הודיעוהו שכינותיו שהוחזקה נדה: בנים מתים. בפ' במה מדליקין (שבת לב:) יליף מוחבל את מעשה ידיך: ידירנה. משמע בעצמו קונס עליך דבר פלוני: יחזור ויקניטנה. אין לו להוציאה אלא כך יתקננה: בכפיפה. בתוך סל אחד שכשלא ישמר ישכנו אף זה יבא לידי שתקלקלנו: מאן דמתני לה אהא. דר"י דתני תקנתא אחלה כל שכן אנדרים דלא שכיחי: דאורייתא היא. ואמאי לא קרי לה דת משה: אזהרה. מדעבדינן לה הכי לנוולה מדה כנגד מדה כמו שעשתה להתנאות על בועלה מכלל דאסור א"נ מדכתיב ופרע מכלל דההוא שעתא לאו פרועה הות שמע מינה אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש וכן עיקר:

קלתה

המדיר את אשתו שלא תשאל כו'. תימה דעל כרחך לא מיירי הכא בנדרה היא וקיים לה הוא דהא קתני סיפא וכן היא שנדרה ואיהו לא מצי לאדורה אא"כ תלה בתשמיש וא"כ לשמואל למה יוציא לאותר ותשאל ותיאסר לב"ה שבת אחת וי"ל דלעולם שלא תלה בתשמיש אלא כגון שאסר על עצמו הנאת שאילתה ואינה יכולה בשביל זה לשאל ולא תשאיל שאסר הנאת כליו שלא תוכל להשאילם: **אי** דידע נפרוש. תימה דלוקמה כגון דידע ופרש אבל היא היתה רוצה להאכילו שלא היתה סבורה שהיה יודע ואומר ר"י דמאכילתו משמע שהאכילתו ומדקדק היאך האכילתו ומיהו קשה דדייק נמי הכי אולא קוצה לה חלה ונראה לרשב"א דמה שרצתה להאכילו אינה יוצאה בלא כתובה דיכולה לומר משחקת הייתי ואם היית בא לאכול הייתי מונעת אותך:
פלוני כהן תיקן כו'. היה יכול לומר דאיכא עדים שהאכילתו דבר שאינו מעושר אלא לא שכיח: **אי** דלא ידע נסמוך עילוה. הכא לא מצי לאקשויי אי דלא ידע מנא ידע כדפריך לעיל שהרי יכול לדעת שראה בגדיה אחרי כן מלוכלכים בדם להכי פריך נסמוך עילוה שאומרת שנתלכלכו לה ממקום אחר: **וספרה** לה לעצמה. וא"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתיב וספרה וי"ל דאין מברכין אלא ביובל שמברכין ב"ד בכל שנה שלעולם יוכל למנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות*: **יחזור** ויקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה. ואם לא שיקניטנה לא ידע מתי תדור שיפר ואע"ג דבעיא היא בפ' נערה המאורסה (נדרים דף עב:) אם בעל מיפר בלא שמיעה או לא לא שיוכל להפר נדרים שתדור מכאן ולהבא דאם כן תפשוט מהכא דאין מיפר בלא שמיעה מדמצריך להקניטה אלא מיירי בנדרים שכבר נדרה ולא שמע אבל הכא היכי יפר דשמא עדיין לא נדרה ולאחר מיכן שמא תדור ותעבור מיד קודם שיפר והא דבעי למפשט מדתניא האומר לאשתו כל נדרים שתדור מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן מופרין ר"א אומר מופר לא משום דמיבעיא ליה היכא דלא נדרה תדע מדפשיט מדר"א ואדרבה מדרבנן הו"ל למפשט דקתני וחכ"א אינו מופר אלא ה"ק התם מדר"א נשמע לרבנן דע"כ לא פליגי עליה רבנן אלא בהא דאין יכול להפר קודם שיחול הנדר אבל בהא מודו רבנן דאם כבר חל הנדר דמיפר אע"ג דלא שמע:

בטווה

תורה אור

איכא נועל בפניה אלא לבית האבל מאי נועל בפניה איכא תנא *למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה ואיכא דאמרי אין כל בריה *סופנה *תניא היה ר' מאיר אומר מאי דכתיב °טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה באשר הוא סוף כל האדם והחי יתן אל לבו מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה "דספד יספדוניה דקבר יקברוניה דידל ידלוניה דלואי ילווניה דטען יטענוניה: ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי: מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל משום בני אדם פרוצין שמצויין שם אמר רב אשי לא אמרן "אלא דאיתחזק אבל לא איתחזק לא כל כמיניה: ואם אמר לה ע"מ שתאמרי: ותימא אמר רב יהודה אמר שמואל "דברים של קלון: או שתהא ממלאה ומערה לאשפה: ותיעביד א"ר יהודה אמר שמואל (א) "שתמלא ונופצת במתניתא תנא "שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה בשלמא לשמואל משום הכי יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא לה מינה תיעביד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מפני שנראית כשוטה אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה וריחים ותנור יוציא ויתן כתובה שמשיאה שם רע בשכינותיה תניא נמי הכי "המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה וריחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו: **מתני'** "ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו רבי טרפון אומר אף הקולנית ואיזוהי קולנית לכשהיא מדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין קולה: **גמ'** מאכילתו שאינו מעושר: היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דאמרה ליה "פלוני *כהן תיקן לי את הכרי ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא: ומשמשתו נדה: היכי דמי אי דידע בה נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דא"ר חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר °וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא ואיבעית אימא כדרב יהודה *דאמר רב יהודה °הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה: ולא קוצה לה חלה: היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דאמרה ליה פלוני גבל תיקן לי את העיסה ואזיל שייליה ואשתכח שיקרא: ונודרת ואינה מקיימת: *דאמר מר בעון נדרים בנים מתים שנאמר °אל תתן את פיך לחטיא את בשרך וגו' ואיזו הן מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו (א) רב נחמן אמר מהכא °לשוא הכיתי את בניכם לשוא על עסקי שוא תניא היה ר"מ אומר כל היודע באשתו שנודרת ואינה מקיימת יחזור וידירנה במאי מתקן לה אלא יחזור ויקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה אמרו לו *אין אדם דר עם נחש (ב) בכפיפה תניא היה ר' יהודה אומר כל היודע באשתו שאינה קוצה לו חלה יחזור ויפריש אחריה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה מאן דמתני לה אהא כ"ש אהך אבל מאן דמתני אהך אבל הא זימנין דמקרי ואכיל: ואיזוהי דת יהודית יוצאה וראשה פרוע: ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב °ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש דאורייתא

קלתה

(א) [עי' שבת לב: ר"נ בר יצחק אמר למ"ד כעון נדרים נמי מהכא וכו']: ב) [פי' קופות שעושין מן הגומא ומסלי גלי ס וכי פירוש ערך כפסת]

[תוספתא פ"ז ע"ש]

[במ"ק כח. פירשו תוס' בשם סמוך הבינות]

הגהות הב"ח
(א) גמ' א"ר אמר שמואל שתמלא ונופצת:

[לעיל ע. וש"נ] · קהלת ז · ויקרא טו · קהלת ה · ירמיה ב · [לקמן פו:] · במדבר ה · שבת לב:

[כתב התוס' פ"ג נגעים מה נקט כהן והרא"ש יהא פ"ה ודף הב נכזר פ"א שיהא מלת כהן]

[עי' תוס' מנחות סה: ד"ה וספרתם ועי' של"ה בשער האותיות דף קא ע"א שכתב אפשר שהוא ע"פ וי"ל אין לה לברך]

תוספות רי"ד

הלכך יכול להפר שאין לך דברים שבינו לבינה גדול מזה: בשלמא לבית המשתה איכא נועל בפניה אלא לבית האבל מאי נועל בפניה איכא תנא למחר היא מתה ואין כל אדם סופדה דתניא ר"מ אומר מ"ד טוב ללכת אל בית אבל וגו' והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוני' דיקבר יקברוני' דלואי ילווני' דיטעון יטענוני': ואם היה טוען וכו' מאי ד"א אר"י א"ש משום בני [אדם] פריצי שמצויין שם א"ר אשי ל"א אלא דאיתחזק הא לא אתחזק לאו כל כמיניה: אמר לה ע"מ שתאמרי לאיש פ' מה שאמרתי לך או מה שאמרת לי או שתהא ממלאה ומערה לאשפות יוציא ויתן כתובה. ותימא. אר"י א"ש דברים של קלון פי' שהאשה מדברת עם בעלה בשעת תשמיש (וזה ע"מ שנ"ח על הנדר שנדר ע"מ שתאמר או ממלאכה וכו') והיעבד אר"י א"ש שתמלא ותנפצי פי' בשעת תשמיש

הוא

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ג מהלכות אישות הלכה יא טוש"ע י"ד סימן תג סעיף י בהג"ה:
יח ב מיי' פי"ג שם הל' יג טור י"ד סימן רלה וטוש"ע אה"ע סימן עו סעיף ו:
יט ג ד ה מיי' שם פי"ד הל' ה וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רלה סעיף ד:
מ"ק כח: נדרים סב.
כ ו מיי' פי"ג שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ה:
כא ז ח מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' י יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף א:
כב ט מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה הלכה כב טוש"ע שם סעיף ג:

יתא תאנא שתמלא עשרה כדים מים ותערה לאשפות מפני שנראית כשוטה: אמר ר"כ המדיר את אשתו שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה ש"ר בשכינותה וכן היא נשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו ש"ר בשכניו. (לפי המסקנא אם נדרה היא נדרי עינוי נפש שהבעל יכול להפר כגון שנדרה די פ' ושלא תתקשט בבושם פ' ושמע בעלה וקיים ה"ה כנותן אצבע בין שיניה כאילו הדירה הוא ויוציא ויתן כתובה. אבל אי נדרה שאר נדרים שאינם עינוי נפש כגון שלא תלך לבית אביה או שלא תלך לבית המשתה או שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ולא תארוג בגדים נאים לבנה וכיוצא באלו שאין הבעל יכול להפר ה"ה נתנה אצבע בין שיניה ותצא בלא כתובה מיד ואם אלו הנדרים בעינוי נפש שמישך אסור עלי כקונם או יאסרו כל פירות העולם עלי כקונם אם אלך לבית האבל או לבית אבא או אם אעשה כך וכך ושמע בעלה וקיים לה יוציא ויתן כתובה דכיון דתלינהו בעינוי נפש כאילו נדרה בעינוי נפש ול להפר): **מתני'** ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית איזה הוא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזה הוא דת יהודית פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר"ט אומר אף הקולנית איזהו קולנית כל שמדברת בתוך ביתו ושכני' שומעין את קולה: מאכילתו שאינו מעושר. היכי לפרוש ואי דלא ידע מנא ידע ל"צ דא"ל פ' תיקן לי הכרי ואזיל ושייליה ואישתכח שקרא: ומשמשתו נדה אי דידע לפרוש ואי דלא ידע לסמוך עלויה דאמר ר"ח א"ש מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר מה פי' והיא נאמן לבעלה לומר טמאה אני וטהורה אני ל"צ דא"ל חכם טהר לי את הדם ואזל ושייליה ואישתכח שקרא ואבע"א כדר"י א"ש דאמר ר"י א"ש הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדו בו לאחר שהוחזקה ומתני' משכחת לה דלאחר תשמיש הודיעהו שכינתה שהוחזקה נדה שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני: ולא קוצה לה חלה ה"ד אי דידע לפרוש אי דלא ידע מנא פ' תיקן לי את העיסה ואזל ושייליה ואשתכח שקרא: ונודרת ואינה מקיימת דאמר מר בעון נדרים בנים מתים פי' ומתני' בשאר נדרים שא"י להוציאה בלא כתובה עליהן ואע"פ שאינו מוציאה בשביל נה מקיימת מוציאה בלא כתובה אבל ג' נדרים דתנן לקמן בפירקין אע"פ שמקיימת מוציאה בלא כתובה מפני שאומר אי אפשי באשה נדרנית א"נ יש להעמיד גם באותן ג' נדרים וטעמא דאינה או הכי לא מצי מפיק לה דמצי מיפר לה ואי לא מיפר לה הוא נותן אצבע בין שיניה דהא אפילו באותן ג' נדרים ונמצאו עליה נדרים תנן ומשום שאין הבעל מיפר בקודם הא נדרה תחתיו לא משום ואי לא הפר לה הוא נתן אצבע בין שיניה. וק' לי בעל נמי אם נודר ואינו מקיים יוציא ויתן כתובה שקובר את בניו ועוד קובר את אשתו דכתיב ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך וכ"ל שתא האשה שהיא מפסדת דינה ומה שראוי ליתן לה ונשתעבד לה בעת שנשאה קנסינן לה דתצא שלא בכתובה כ"ש בעל דלא מפסיד מידי אלא מה שנשתעבד לה נותן לה דיוציא ויתן כתובה אכילת דברים האסורים או טבל או נבילות וטריפות שתוכל אשתו לתבוע נירושין ממנו ויוציא ויתן כתובה: ואיזה דת יהודית יוצאה וראשה פרוע פי' דבר שאין בו איסור אלא שהנשים נוהגות בו דרך ה פרוע דאורייתא היא דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר"י אזהרה לבנ"י שלא יצאו בפריעת הראש מדכתיב ופ"ע אלמא זה הא.ג לא תני פרוע א"נ בסוטה שעושים כן כדי לנולה אלמא גיווך

קלתה שפיר דמי דת יהודית אפילו קלתה נמי אסור אמר רבי אסי אמר ר' יוחנן קלתה אין בה משום פרוע ראש הוי בה רבי זירא היכא אילימא בשוק דת יהודית היא ואלא בחצר *אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה אמר אביי ואיתימא רב כהנא [א]מחצר לחצר ודרך מבוי: וטווה בשוק: אמר רב יהודה אמר שמואל [ב]במראה זרועותיה לבני אדם רב חסדא אמר אבימי בטווה [ג]ורד כנגד פניה: ומדברת עם כל אדם: אמר רב יהודה אמר שמואל [ד]במשחקת עם בחורים אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה קאזילנא בתריה דרב עוקבא חזיתיה להההיא ערביא דהוה יתבה קא שדיא פילכה וטווה ורד כנגד פניה כיון דחזיתינן פסיקתיה לפילכה שדיתיה אמרה לי עולם הב לי פלך אמר בה רב עוקבא מילתא מאי אמר בה רבינא אמר טווה בשוק אמר בה רבנן אמרי מדברת עם כל אדם אמר בה: אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו: אמר רב יהודה אמר שמואל [ה]במקללת [א] יולדיו בפני מולידיו [ב] וסימניך °אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי אמר *רבה דאמרה ליה [ו]ניכליה אריא לסבא באפי בריה: רבי טרפון אומר אף הקולנית: מאי קולנית אמר רב יהודה אמר שמואל [ז]במשמעת קולה על עסקי תשמיש במתניתא תנא במשמשת בחצר זו ונשמע קולה בחצר אחרת וניתנייה גבי מומין במתניתין אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא: מתני' *[ח]המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת [ט]כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה [י]על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת [כ]כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה [ל]כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים: גמ' ותנן *נמי גבי קדושין כי האי גוונא הכא כתובות איצטריכא ליה תנא קדושין אטו כתובות התם קדושין איצטריכא ליה תנא כתובות *אטו קדושין א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק [מ]באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונים תניא נמי הכי *באלו נדרים אמרו דברים שיש בהן עינוי נפש שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין הוי בה רב פפא אהייא אילימא ארישא כיון דקא קפיד אפילו כל מילי נמי אלא אסיפא רב אשי אמר לעולם ארישא ומידי דקפדי בה אינשי הוה קפידיה קפידא מידי דלא קפדי בה אינשי לא הוי קפידיה קפידא *איתמר קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר [נ]צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט אמר אביי לא

רש"י

קלתה. סל שיש לו מלמטה בית קבול להולמו בראשו ובית קיבול מלמעלה לתת בו פלך ופשתן: הוי. לשון מקשה: א"כ. דבחצר יש בה משום פריעה: ודרך מבוי. דלא שכיחי רבים: בטווה ורד כנגד פניה. טווה בכפה על ירכה וחוט מתרדד כנגד פניה של מטה: שדיתיה. השליכתהו: במקללת יולדיו בפני מולידיו. כלומר בפניו דמתני' לא תימא לפניו ממש אלא אפילו מקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל: וסימניך אפרים ומנשה וגו'. ופסוק זה יהא לך סימן על משנתינו לזכור על ידו דבפניו דמתני' [לא תימא בפניו ממש אלא] בפני בנו קאמר והוי כאילו בפניו: אפרים ומנשה וגו'. בני בניו כבניו: אמר רבה. לפרושי מילתיה דר"י כגון דאמרה ניכליה אריא לסבא חמיה: באפי בריה. בפני בנו של בעל אומרת כן: על עסקי תשמיש. כשמדבר עמה על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת לשכניו והוא בוש בדבר: נשמע קולה. שתשמיש קשה לה וצועקת: גבי מומין. בשילהי פירקין: מתני' כנסה סתם. בגמ' מפרש אי קאי ארישא אהך דקידשה על תנאי או מילתא באפי נפשה: מומין הפוסלין בכהנים. בבכורות קתני להו: גמ' כי האי גוונא. משנה זו שנויה בקדושין בפרק האיש מקדש ומאי שנא דסתמה רבי תרי זימני: הכא. דמכילתין דהכא בכתובות קאי איצטריך ליה למיתנייה משום כתובות כדקתני סיפא תצא שלא בכתובה: תנא קדושין. רישא דמתניתין אינה מקודשת: אטו כתובות. איידי דנקטה משום כתובות: שלא תאכל בשר. דהוי עינוי נפש ומתגנה עליו: ארישא. דאתני בהדה: אסיפא. וקסבר סיפא דמתני' מילתא באפי נפשה וקידשה כתם וכנסה סתם קאמר: קידשה על תנאי. שאין עליה נדרים:

תוספות

בטווה ורד כנגד פניה. ר"ח פי' טווה ורד נמר אדום היא טווה שיפול על פניה מזהרוריתו וזהו עזות מצח ופריצות: [שייך לעיל] ואלא בחצר. פי' אפי' בלא קלתה נמי אין בה משום פריעת ראש שאל"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו: יולדיו בפני מולידיו. לא מבעיא בפני בעל כדקתני במתני' אלא בפני מולידיו דהיינו בניו של בעל לא תקלל אביו של בעל בפניהם וי"מ יולדיו בפני מולידיו זקנו של בעל בפני הבעל כי היכי דניהוי דווקא בפניו דמתני' ולא היא דהא מפרש רבה דאמרה ניכליה אריא לסבא באפי בריה משמע בריה דבעל: על מנת שאין עליה נדרים כו'. תימה לר"י מאי איריא על מנת אפי' בסתם נמי דהא בפ' אע"פ (לעיל דף נז:) גזרינן שלא תאכל ארוסה בת ישראל בתרומה גזירה משום סימפון וי"ל דלרב דאמר בגמ' קידשה על תנאי וכנסה סתם צריכה הימנו גט נקט קידשה על תנאי משום סיפא לאשמועינן דאע"ג דקידשה על תנאי בעיא גט ולשמואל נמי נקט ע"מ למימרא דבכל ענין אינה מקודשת אפי' כנסה אח"כ סתם כדאמרינן בגמרא ועי"ל דנהי דשייך בה סימפון אפי' בקידשה סתם ולא תאכל בתרומה מ"מ צריכה גט מדבריהם או מדאורייתא מספק ומיהו כתובה לית לה לכ"ע אפילו קידשה סתם כדתנית לעיל ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה ואפי' מאן דפליג לא פליג אלא משום דקסבר הוא נתן אצבע בין שיניה הא לאו הכי מודה דאין לה כתובה והא דנקט במתני' וכנסה ה"ה אפי' לא כנסה בעיא גט אלא נקט כנסה דאפ"ה לית לה כתובה ולרב דמוקי לה סיפא בקידשה על תנאי וכנסה סתם ה"ה דאפי' קידשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה אלא נקט קידשה על תנאי לאשמועינן דאפי' הכי כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא וה"ת לפי מאי דפרישית דקידשה סתם צריכה גט מאי שנא דבנמצאת איילונית אינה צריכה גט דתנן בריש יבמות (דף ב: ושם) וכולן שנמצאו איילונית צרותיהם מותרות משמע דאפי' מדרבנן לא בעיא גט דאי בעיא גט אפי' מדרבנן לא היתה צרתה מותרת אלא חולצת ולא מתייבמת מידי דהוה אכל היכולה למאן ולא מיאנה דצרתה חולצת ולא מתייבמת וצריך לחלק בין מום דאילונית לשאר מומין והא דמשמע בהשולח (גיטין דף מו: ושם) דאיילונית צריכה גט דתנן המוציא אשתו משום איילונית לא יחזיר וטעמא משום קלקולא ואם לא היתה צריכה גט מה מועיל מה שאמרו לא יחזיר הא מקולקלת היא אם הוציאה בלא גט התם איירי בספק איילונית שלא היה להם כח לברר אם הם סימנין גמורים אם לאו הלכך צריכה גט מספק ומ"מ אין לה כתובה דמספיקא לא מפקינן ממונא תדע דאי בודאי איילונית איירי היאך יכול לקלקלה דלעולם לא יהיו לה בנים דודאי איילונית אין לה רפואה דהא יולאה בלא חלילה ואם היה לה רפואה היתה צריכה חלילה כמו סרים חמה דתנן בהערל (יבמות דף עט: ושם) דחולץ וחולצין לאשתו שכן מתרפאין באלכסנדריא של מצרים והא דתנן לקמן (דף ק:) הממאנת והשניה והאיילונית אין להן לא כתובה כו' ואית לן למידק כתובה הוא דלא בעיא בעיא הא גיטא בעיא כדדייק בגמרא אמתני' דהכא איכא למימר דמשום שניה נקט אין לה כתובה לדקדק הא גיטא בעיא דהא ע"כ ממאנת לא בעיא גט ועי"ל דהא דדייק בגמרא כתובה הוא דלא בעיא כו' היינו משום דקתני ברישא אינה מקודשת וסיפא נקט תצא שלא בכתובה ועוד דאמתני' שייך לדקדק דגיטא בעיא מדלא נקט אינה צריכה גט דהוה שמעינן דכ"ש דאין לה כתובה אבל התם קתני לא כתובה ולא פירות ולא בלאות ואי הוה תני אינה צריכה גט לא הוה שמעינן מינה דאין לה לא פירות ולא בלאות להכי ליכא למידק התם הא גיטא בעיא: אלא אסיפא. וסבר רב פפא כשמואל דמוקי סיפא בקידשה סתם וכנסה סתם: ומידי דקפדי אינשי הוי קפידא. נראה דהיינו כשהתנה סתם על מנת שאין עליה נדרים ולא פי' איזה נדר דהתם קאמר רב אשי דלא קפדי אינשי לא הוי קפידיה קפידא אבל אם פירש בהדיא ע"מ שאין עליך נדר זה ודאי יכול להתנות בכל נדרים אפי' לא קפדי בהו אינשי:

לא

תוספות רי"ד

הוא לאשת לצאת בפריעת הראש. אר"י א"ש דאורייתא קלתה על ראשה שפיר דמי ודת יהודית בקלתה נמי אסור. אר"א אר"י קלתה אין בה משום פריעת הראש הוי בה ר"ז היכא אילימא בשוק דת יהודית הוא אלא בחצר א"כ לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה אמר אביי ואיתימא ר"כ מחצר לחצר דרך מבוי פי' מבוי דלא שכיח בי' בני ר"ה: וטווה בשוק אר"י א"ש במגלה זרועותיה לבני אדם ר"ח אמר אבימי בטווה ויורד כנגד פניה פי' החוט יורד כנגד פנית של מטה והוא פריצות לעשות כןבפני בני אדם: ומדברת עם כל אדם אר"י א"ש במשחקת עם הבחורים. והמקללת יולדיו בפניו אר"י א"ש במקללת יולדיו בפני מולידיו ה"ד א"ר נכלי' ארי' לסבא באפי ברי' פי' יולדיו קירא הזקן דהיינו חמיה ומקללתו בפני בן בעלה כדכתיב ומולדתך אשר הולדת אחריהם פי' כולי האי דייק שמואל מדקתני יולדיו דאי בפניו אבעל קאי הול"ל במקללת אביו בפניו אמאי תני יולדיו דמשמע זקינו א"ו האי בפניו לא אבעל קאי [אלא]שקללה אבי הבעל שילדו בפני בנו של בעל שאבי הבעל הוא זקינו וכ"ש אם קללתו בפני הבעל שיוציא: ר"ט אומר אף הקולנית איזהו קולנית אר"י א"ש במשמעת קולה על עסקי תשמיש פי' מסרבת בו ואינה מתרצה להזקק לו. גרסי' בסוטה בפ' ארוסה איבעיא להו עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובה או לא אר"ח מבורא ת"ש ואלו שב"ד מתנין להן מי שנתחרש בעלה או שנשתטה או שהיה חבוש בבית האסירים ולא להשקותה אמרו אלא לפוסלה מכתובתה ש"מ צריכה התראה להפסיד כתובתה ש"מ. (והרב אומר שאם התרה בה ועכבה על התראתו ורוצה למחול לה בעלה ולקיימה א) הרשות בידו דומיא דסוטה שאם רוצה למחול על קנויו קודם סתירה הרשות בידו) ירושלמי נשים שאמרו חכמים יוצאין בלא כתובה צריכות התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מנה ומאתים אלא אפילו כ' אלף זוז מאבדת הכל ונוטלת בלאותי' שבפני' ויוצאת: מתני' המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים ב) תצא שלא בכתובה ע"מ שאין בה מומין ונמצאו עליה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה מומין תצא שלא בכתובה שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים. ותנן נמי גבי קרושין כה"ג הכא כתובה איצטריך ליה תנא קדושין אטו כתובה והתם קדושין איצטריך ליה תנא כתובה אטו קדושין פי' רישא מיירי בקדושין וסיפא בכתובה: אר"י משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ולא תשתה יין ולא תתקשט בבגדי צבעונין ותנ"ה באלו נדרים. הוי בה ר"פ אהייא אילימא ארישא כיון דקא קפיד אפילו כל מילי נמי פי' כיון דקפיד ואתני בהדה ע"מ שאין עליה נדרים אפילו שאר נדרים אם ימצאו עליה אינה מקודשת אלא אסיפא פי' דקתני כנסה סתם וקסבר ר"פ דסיפא דמילתא באפי נפשה היא וקדשה סתם וכנסה סתם קאמר וכיון דקידשה וכנסה סתם דוקא בג' נדרים קפיד ותצא שלא בכתובה אבל בשאר נדרים א"י להוציאה שלא בכתובה (ע"א) [רב אשי אמר] לעולם ארישא ומידי דקפדי אינשי הוי קפידיה קפידא מידי דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפידיה קפידא פי' אע"פ שהתנה עמה אנן סהדי דלא (קפידא אלא ממון) [קפיד אלא במאי] דקפדי אינשי וכ"ש בסיפא דלא קפיד אלא אמאן דקפדי אינשי והלכך אע"פ שהתנה עמה שאין עליה נדרים י"ל כתובה ובעיא גיטא ור"י ז"ל כ' דבעיא גיטא ואין לה כתובה ואינו נ"ל דכיון דאמרינן דאע"ג ראתני לא אתני אלא על הני אפילו כתובה נמי יש לה והל' כרב אשי איתמר קרשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה ממנו גט ושמואל אמר א"צ הימנו גט שכל הבועל ע"ד תנאו הראשון הוא בועל. אמר

א) לכאורה צ"ע בזה דין זה כוה איבעיא ולא איפשיטא בסוטה (כ"ה) ואולי דכוונתו כיון דקיי"ל גבי קינוי דיכול למחול ה"ה הכא. ועי' תוס' שם ד"ה ש"מ. ב) צ"ל אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה.

עין משפט נר מצוה

כג א ב ג ד ה ו ז מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה יב טור שו"ע אה"ע סי' קטו סעיף ד:

כד ח מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ו סמג עשין מח טוש"ע שם סי' לט סעי' א:

כה ט מיי' פכ"ה שם הלכה א סמג שם טוש"ע שם סימן קיז סעיף ג:

כו י מיי' פ"ז שם הל' ז סמג שם טוש"ע שם סימן לט סעיף ג:

כז כ מיי' פכ"ה שם הל' ב סמג שם טוש"ע שם סימן קיז סעיף ד:

כח ל מיי' פ"ז שם הלכה ז סמג שם טוש"ע שם סימן לט סעיף ד:

כט מ מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף א:

ל נ מיי' שם הלכה א וסמג שם. טוש"ע שם סימן לח סעיף לה [וברב אלפס עוד בקדושין פ"ב דף רכט:]:

מסורת הש"ס

[גיטין פט.]

בראשית מח

ס"א רבא

קדושין ג

שם

אמו קדושין דברים שיש בהם עיתוי נפש אר"י כצ"ל רש"ל [הוספתא פ"ז]

יבמות ק.

הגהות הגר"א

[א] גמ' יולדיו בפני מולידיו. נ"ל יולדיו בפני מולדיו: [ב] שם וסימניך אפרים כו'. נ"ב גי' הרי"ף והרא"ש שנאמר ומולדתך אשר הולדת כו' (ועמ"ש רבינו באה"ע סימן קט"ו ס"ק י"ג):

לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה אלא טעמא דרב לפי *שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות הא פליגי בה חדא זימנא *דאתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה עמדה ונישאת רב אמר אין צריכה גט משני ושמואל אמר "צריכה גט משני צריכא דאי אתמר בההיא בההיא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא דאיכא תנאה אימא מודי ליה לשמואל ואי אתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מודי ליה לרב צריכא תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם תיובתא דשמואל לא

לא תימא · קסבר רב אחולי לתנאיה וכתובה בעי למיתב לה אם מגרשה: אלא טעמא דרב. לענין גט דקסבר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין ואפי' ימצא עליה נדרים אבל לענין ממונא בתנאיה קאי שאם ימצא עליה נדרים תצא בלא כתובה: קטנה. יתומה: שלא מיאנה. בקטנותה: והגדילה. ובא עליה ואח"כ מיאנה ועמדה וניסת: אין צריכה גט משני. דכי גדלה בא עליה לשם קדושין דיודע הוא שאין קידושי קטנה כלום: צריכה גט משני. דכל הבועל על דעת קדושין הראשונים בועל ואע"ג דמודה שמואל שאסורה לשני דמשנה שלמה היא (נדה דף נב.) דאין הבת ממאנת משהביאה שתי שערות גט מיהא בעיא מיניה דהא דאמרי רבנן גדולה לא ממאנת מדרבנן הוא ורב סבר דאורייתא היא משום דכי בעיל משתגדיל לשם קדושין בעיל: דליכא תנאה. והכל יודעין שאין במעשה קטנה כלום וגמר ובעל לשם קדושין: דאיכא תנאה. וסבר הוא שתקיים תנאה דהואיל ומינסבא ליה אין עליה נדר ולא מסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין דאיטו חפן באשה נדרנית: בהא קאמר שמואל. דכיון דאתני אתנאי סמיך דאיטו חפן בנדרנית: מאי לאו קידשה כו'. וסיפא ארישא קאי וקאמר כתובה הוא דלא בעיא דלענין ממונא לא אחיל תנאי אבל גיטא בעיא דלשם קדושין בעל דאי משתכח עלה נדרים לא תהא בעילתו זנות כרב:

לא תימא טעמא דרב כיון דכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה. פי' בקונטרס ויהא לה כתובה וקשה לרבינו יצחק דא"כ מאי קאמר לא תימא פשיטא דלא מצי למימר הכי דהא הכן בהדיא במתני' כנסה סתם תצא בלא כתובה ונראה דלאו פירכא היא דהוה מצי לאוקומי מתניתין בשלא בעל והכא בבעל קאמר דאחולי אחיל לתנאיה ורבינו יצחק פי' לא תימא טעמא דרב כיון דכנסה אע"ג דלא בעל אחליה לתנאיה ותהא צריכה גט ומיהו כתובה ודאי לית לה כדתנן במתני' אלא טעמא דרב משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ופליגא אעולא אמר רבי אלעזר דאמר לקמן דבבעל מודו כולי עלמא דצריכה גט ולא פליגי רב ושמואל אלא בשלא בעל וא"ת דהכא משמע דלשמואל אדם בועל בעילת זנות ויש תנאי בנשואין וקשה דביבמות בפרק ב"ש (דף קז. ושם) תנן ב"ש אומרים אין ממאנין אלא ארוסות ואמרינן בגמרא אמר רב יהודה אמר שמואל מאי טעמא דבית שמאי לפי שאין תנאי בנשואין ואי אמרת נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנשואין אלמא סבר שמואל דאין תנאי בנשואין דבית הלל נמי לא פליגי אלא משום דסברי דליכא למיגזר דמידע ידעי דנשואי קטנה דרבנן נינהו אבל הא מודו דאין תנאי בנשואין וריב"ן מגיה התם אמר רב יהודה אמר רב ואומר ר"י שלא הועיל כלום דרבה דאמר לקמן דבטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה גט אלמא לרב נמי יש תנאי בנשואין ועוד דהתם פריך נכנסה לחופה ולא נבעלה מאי איכא למימר ומשני לפי שאין תנאי בחופה ותירץ רבינו יצחק דאביי לא הוה מפרש טעמא דב"ה משום דמידע ידעי כו' אלא משום דיש תנאי בנשואין וסוגיא דהתם כעולא אמר ר"א דאמר לקמן המקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט דאין תנאי בנשואין ונראה דצריך להגיה אמר רב כריב"ן דאי גרסינן אמר שמואל תקשי ליה מנכנסה לחופה ולא נבעלה דלעולא אמר ר"א בלא בעל סבר שמואל דיש תנאי והא דאמר בשילהי האשה רבה (שם צא:) גבי פלוגתא דרב ושמואל דיבמה הרי היא כאשת איש דקאמר אביי לחד ליסנא דשמואל אדרבי יצחק נפחא קאי דמפרש מילתיה דר' יוסי משום דאין תנאי בנשואין לא משום דלא מהני תנאה קאמר אלא משום דאין רגילות שיהיו נשואין מתבטלין מחמת תנאי שהיה בקדושין דרגילות הוא או שידע וימנע מליטא או גמרי ומחלי ולא הדרי בשעת נשואין וכן צריך לפרש על כרחין הא דקאמר שמואל התם אינה כאשת איש דבקדושין איירי ובקדושין דכולי עלמא מודו דיש תנאי והרב רבינו חיים מפרש גם ההיא דב"ש בענין זה והכי פירש לפי שאין תנאי בנשואין פירוש אין רגילות שיתבטלו נשואין מחמת שום תנאי ואי אמרת נשואה תמאן אתי למימר יש תנאי בנשואין בתמיה פירוש וכי יעלה על לב אדם לומר שמחמת תנאי נתבטלו הא אין רגילות ומחמת קידושי קטנות נמי לא ידעי אלא יאמרו דאשת איש יוצאה בלא גט ואם תאמר והיכי כלקא דעתין למימר דכנסה בלא בעל דאחולי אחליה לתנאיה וצריכה גט כיון דקידשה על תנאי שאין עליה נדרים והיו עליה נדרים אם כן אינה מקודשת ומה מועיל אפילו מחול התנאי אח"כ אם לא יחזור ויקדשנה ומיהו אי חופה קונה *ניחא ואפילו את"ל דחופה אינה קונה מציגו למימר דבשעת קידושין היה דעתו לכך שאם יכניסנה לבסוף יהא מחול התנאי: אלא טעמא דרב משום דאין אדם כו'. צריך לפרש שמחמת כך נתכוין לקדש בבעילה דאם נפרש דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות ולפיכך מחל התנאי והוו קידושי כסף א"כ מאי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא דהתם מקודשת לפי שבעל לשם קידושין והכא מקודשת מחמת קדושין הראשונים ונראה דלרב אפילו קדשה על תנאי וכנסה על תנאי הואיל ובעל צריכה גט מדמקשה לרבה לקמן מההיא דהריני בועליך על מנת כו' משמע דאי הוו פליגי בטעות אשה אחת הוה ניחא ליה דפליגי בפלוגתא דרב ושמואל אע"פ שהתנה בשעת בעילה ולא עביד תנאי לכתור הקידושין אלא משום כתובה: והא איפליגו בה חדא זימנא. תימה והא תרוייהו צריכי דאי איתמר קמייתא הוה אמינא דהא דאמר רב צריכה גט היינו מספק דלא ידענא אי בעל לשם קידושין ואם קידשה אחר דלמא משני נמי הוה צריכה גט ואי איתמר בתרייתא הוה אמינא הא דקאמר שמואל צריכה גט משני היינו מספק ומראשון נמי צריכה גט מדאורייתא דמא לשם קידושין בעל ואומר ר"י דהכי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא ותמאי איפליגו בה בשני מקומות דבחד מהנך הו"מ לאשמועינן והכי הו"ל למימר קידשה על תנאי ובעל רב אמר צריכה גט מראשון ולא משני ושמואל אמר אינה צריכה גט מראשון אלא משני או בהך בתרייתא נימא והגדילה ועמדה וניסאת רב אמר אינה צריכה גט משני וצריכה גט מראשון ושמואל אמר צריכה גט משני ואינה צריכה גט מראשון מן התורה אבל מדרבנן צריכה:

ושמואל אמר צריכה גט משני. והא דתנן ביבמות בפרק ב"ש (קט.) גבי מת בעלה של גדולה אמר רבן גמליאל אם מיאנה מיאנה ואם לאו תמתין עד שתגדיל ותצא (א) משום אחות אשה ומפרש בגמרא דטעמא דרבן גמליאל דהוי ליה כמקדש אחות יבמה דנפטרה יבמה והלכה לה והוי זו שגדלה אצלו ובעל כמו שקדשה ולשמואל בסתמא אינו בועל לשם קידושין וי"ל דהתם מפרש בהדיא שבעל לשם קידושין ועוד אומר ר"י דהתם כיון דיבמתו ואשתו שתיהן לפניו אפילו בסתמא בועל לשם קידושין כ' לדחות יבמתו ממנו דבאשתו ניחא ליה מיבמתו ואיסורא לא עביד דר"ג סבר אין זיקה ומיהו קשה דתקשי לשמואל מדרבנן דר"א (ב) כשהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו דבסתמא בועל לשם קידושין וליכא לאוקמא כשפירש שבועל לשם קידושין דא"כ לא הוי פריך מינה מידי לקמן לרבה אלא על כרחין כשבועל סתם דלא מצינו לאוקמי כשפירש דאם כן היינו החזירה כשהיא גדולה ואומר ר"י דשמואל סבר ליה כר"ש בן יהודה דאמר לקמן אם בעלו לא קנו אי נמי כרבי ישמעאל דאמר לקמן (דף עד.) שמואל משום ר' ישמעאל והיא לא נתפסה כו'. [ועי' תוס' יבמות קי. ד"ה קסבר]: בההיא קאמר רב דליכא תנאה. ביבמות בפרק ב"ש (דף קי. ושם) מצריך להו איפכא והכי איתא התם דאי איתמר בהא בההיא קאמר רב משום דאיכא תנאה וכיון דבעל אחולי אחליה לתנאיה פירוש משום דאין אדם בועל בעילתו בעילת זנות אית לן למימר דאחליה לתנאיה והיה בדעתו שיחולו קידושי כסף אבל בהא דליכא בעילת זנות שהרי יש שם קידושין דרבנן אימא מודה לשמואל ואין לתמוה על מה שלשם סברא הפוכה דאליבא דר"א דאמר לקמן (דף עד:) המקדש על תנאי ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט אית לן למימר סברא דהתם דלא"ג דמודה שמואל דאין אדם בועל כו' והוי קידושין *דרבנן אפילו הכי פליג אדרב בקטנה שלא מיאנה והיינו משום דלא שייך התם בעילת זנות הואיל ואיכא קידושין דרבנן*:

ותיובתא דשמואל. ואף על גב דכרבי ישמעאל רביה סבירא ליה מכל מקום אין לו להניח סתם דמתניתין משום ר' ישמעאל:

אם

תוספות רי"ד

אמר אביי לא תימא טעמא דרב כיון שכנסת סתם אחולי אחליה לתנאיה פי' ואפי' כתובה יש לה אלא טעמא דרב שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות פי' ואחולי [אחליה] לתנאיה גבי קידושין אבלגבי כתובה לא אלא יוצאה שלא בכתובה ואע"ג דלא אתני בהרה אלא קדשה סתם וכנסה סתם כדכתיבנא לעיל (ד' עא) באשה שנדרה בנזיר שהיה אומר תנא קמא יוציא בלא כתובה משום דאמר אי אפשי באשה נדרנית ואפילו ר"י לא פליג אלא משום שהיה לו להפר ולא הפר והוא נתן אצבע בין שיניה אבל כשימצאו לה נדרים שאין יכול להפר מודים דתצא שלא בכתובה מפני שיכול לומר אי אפשי באשה נדרנית. והא איפליגו בה חדא זימנא דאתמר קטנה שלא מיאנה והגדילה פי' ונבעלה אחר שהגדילה ועמדה ונשאת רב אמר א"צ גט משני ושמואל אמר צריכה גם משני פי' רב סבר אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום וגמרובעל לשם קידושין שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ושמואל אמר צריכה גם משני פי' שכל הבועל מסתמא על דעת קדושין הראשונים הוא בועל. צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא תנאה אבל בהא דאיכא תנאה אימא מודה ליה לשמואל צריכא ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מדה ליה לרב צריכא וקי"ל הלכה כרב באיסורי (פי' הרב אם קדשה סתם בלא תנאי ונמצא עליה נדרים ולא כנסה א"צ כנסה ולא הספיק לבעול כגון שפירסה נדה הרי זו צריכה גט מדבריהם שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט וכל הדין שפרשנו לגבי נדרים כך נתפרש לענין מומין שאלו שתי בבות פתרון אחד להם לכל דבר אלא שבנדרים חלקנו דדוקא בג' נדרים הוי טעות אבל שאר נדרים לא אבל לגבי מומין אין לחלק ביניהם. דבין במומין גדולים ובין במומין קטנים הוי מקח טעות):כנסה סתם וכו'. כתובה הוא דלית לה הא גיטא בעיא מאי לאו קדשה על תנאי וכנסת סתם פי' דסיפא ארישא קאי וקשיא לשמואל:

לא א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל"ו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' כא:

[יבמות קז. גיטין פא:]

יבמות קט:

[קידושין ה.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ושמואל וכו' ותלא הלזו משום אחות: (ב) בא"ד מדרבנן דר"א דקאמרי כשהחזירה:

ר"ל ומהרש"א לא גרסו דרבנן וכ"ה בכ"י כ"י ועי' תוס' יבמות קי. ד"ה בההיא]

לא קידשה סתם וכנסה סתם אבל קידשה על תנאי וכנסה סתם הכי נמי דלא בעיא גיטא אדתני המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ליתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וכל שכן הא הכי נמי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת קידשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ומאי שנא כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית אי הכי גט נמי לא תיבעי אמר רבה צריכה גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא צריכה גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי *ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא אמר רבה מחלוקת בטעות שתי נשים אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אין צריכה הימנו גט אמר (ליה) אביי והא מתניתין דטעות אשה אחת היא וקמותבינן תיובתא מיניה אלא [אי אתמר הכי אתמר] אמר רבה מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה הימנו גט איתיביה אביי *קידשה בטעות ופחות משוה פרוטה וכן קטן שקידש אע"פ ששלח סבלונות לאחר מיכן אינה מקודשת שמחמת קדושין הראשונים שלח ואם בעלו קנו ר' שמעון בן יהודה משום ר' ישמעאל אמר אם בעלו לא קנו והא הכא דטעות אשה אחת היא ופליגי מאי לאו טעות נדרים לא טעות פחות משוה פרוטה בהדיא קתני לה קידשה בטעות ופחות משוה פרוטה פרושי קא מפרש קידשה בטעות כיצד כגון שקידשה בפחות משוה פרוטה במאי קא מיפלגי מר סבר אדם יודע *שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין ומר סבר אין אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה וכי קא בעל אדעתא דקדושין הראשונים בעל איתיביה *הריני בועליך על מנת שירצה אבא אע"פ שלא רצה האב מקודשת ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש רצה האב מקודשת לא רצה האב אינה מקודשת והא הכא דכי טעות אשה אחת דמי ופליגי התם בהא קמיפלגי מ"ס על מנת שירצה האב ע"מ שישתוק האב והא שתיק ליה ומ"ס ע"מ שיאמר אבא הן והא לא אמר אבא הן איתיביה *מודים חכמים לרבי אליעזר בקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה והיא יתומה בחיי האב והחזירה שחולצת ולא מתיבמת מפני שגירושיה גירושין גמורין ואין חזרתה חזרה גמורה במה דברים אמורים שגירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא קטנה אבל גירשה כשהיא קטנה והחזירה כשהיא גדולה או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ומת או חולצת או מתיבמת
משום

תוספות

אדם יודע שאין קידושין כו'. הך צריכותא הו"מ למימר לעיל כי פריך והא איפליגו בה חדא זימנא: והא הכא דכטעות אשה אחת דמי כו'. תימה לר"י כיון דמדמי קידושי קטנה לטעות א"כ תקשי ליה נמי ברייתא דלעיל דוכן קטן שקידש דפליגי אע"ג דהוי בטעות אשה אחת וי"ל דקטן שקידש ניחא ליה כיון דאין קידושי קטן כלום אפי' מדרבנן בועל לשם קדושין אבל קידושי קטנה דרבנן דמי טפי לקידושין בתנאי אבל תימה לפי מאי שאינו יודע עתה שום חילוק בין קידש על תנאי לקידושי קטנה תקשי ליה דרב אדרב דאמר לעיל גבי קטנה שלא מיאנה דבעל לשם קידושין אף על גב דהוי כטעות אשה אחת ושמא לא שמיע ליה הואת פלוגתא דקטנה שלא מיאנה:
אלמא

רש"י

לא קידשה סתם כו'. ומילתא באפי נפשה היא ולקמיה פריך מאי שנא גט ומאי שנא כתובה: ליתני כנסה סתם. בגוה ליכלליה וניתני הכי המקדש על מנת שאין עליה נדרים וכנסה סתם כו': וכ"ש. בלא כנסה אבל השתא משמע דדווקא בשלא כנסה קאמר: הכי נמי קאמר. דהאי ונמצאו עליה דקתני לאחר שניסת קאמר: דאמר אי אפשי כו'. ואע"ג דלא אתני כמאן דאתני דמי: גט נמי לא תיבעי. דהא שמואל לית ליה אין אדם עושה בעילתו זנות כדאשמועינן גבי קטנה: ספוקי מספקא ליה. על סתם אדם אם אפשי באשה נדרנית אם לאו: גבי ממונא לקולא. דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא: מחלוקת. דרב ושמואל: בטעות שתי נשים. קידש אשה על תנאי ואשה אחרת כנס סתם אחריה ונמצאו עליה נדרים והיינו טעותא רב סבר כיון דלא אתני בהדה דהך אע"פ שכבר גילה דעתו שאי אפשי בנדרנית צריכה הימנו גט דלמא לגבה דהך חביבה עליה ולא קפיד ושמואל אמר כיון דגלי דעתיה גלי: אבל בטעות אשה אחת. קידשה על תנאי וכנסה סתם אפילו רב מודה דדעתיה אתנאיה: והא מתניתין דטעות אשה אחת היא. למאי דסלקא דעתין דסיפא ארישא קאי טעות אשה אחת היא וקא מותבינן מינה לעיל אלמא איכא דסבירא ליה דטעות דאשה אחת נמי צריכה גט ואע"ג דאנן הוא דאותבינן ולאו רב איירי בה קושיא היא לרבה דהא דברי הכל דקאמר סברא דידיה היא ולאו מרב ושמואל שמעה שהרי לא היה בדורם אלא דקסבר ליכא למאן דאמר בכי האי גוונא דלאו דעתיה אתנאיה והא קא חזינן דכל בני מדרשא דאותבוה סלקא דעתין למימר הכי: מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים. קידשה על תנאי וגירשה מן האירוסין וחזר וכנסה סתם בההיא אמר רב צריכה גט דכי אשה אחרת דמי ולשם קדושין בעל וליכא למימר אתנאיה קמא סמיך ושמואל סבר הא גלי לה דעתיה מעיקרא דאם היא נדרנית אי אפשי בה ועל תנאי כן חזר וקידשה: אבל בטעות אשה אחת גרידתא. קידשה על תנאי וכנסה סתם משגירשה דבלא גירשה ליכא למאן דאמר והיכא דגירשה מיהא קתני כתובה בעיא הא גיטא בעיא ואי שמעתי טעות אשה אחת כעין ב' נשים כגון שקדש רחל על תנאי ואח"כ נתכוין לכנוס לאה וכנסה סתם ונמצאת רחל וקשיא לי בהי נמי דנתכוין לבעול לשם קידושין הא לאו לרחל איכוין ואמאי צריכה גט: קידשה בטעות. קס"ד טעות נדרים כדמפרש ואזיל: קטן. אין קדושיו כלום דלאו בר קיחה הוא כי יקח איש כתיב: אע"פ ששלח סבלונות. אכולה קאי: סבלונות. מגדנות שהחתן שולח לארוסתו: אינה מקודשת. ואע"פ ששלח משהגדיל ולא אמרי' ניהוי סבלונות קידושין לפי שמחמת קידושין הראשונים שלח לשם סבלונות ולא לשם קידושין: מאי לאו טעות נדרים. שהתנה עמה על מנת שאין עליה נדרים והטעתו שהיו עליה נדרים וכן למומין ולכל תנאי שיתנה וקאמר ת"ק אם בעלו קנו אלמא איכא למ"ד אפילו בתנאי לא בעיל איניש אדעתא דתנאה דמסיק אדעתיה דלמא לא מיקיים והויא בעילת זנות: לא טעות פחות משוה פרוטה. דטעה בקדושין דסבר שמקדשין בכך ועלה קאמר אם בעלו קנו דאדם יודע שאין קדושין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין אבל בטעות תנאי לא מסיק אדעתיה לבעול לשם קדושין שסומך עליה אם לא שתנאה קיים לא היתה ניסת לי לחופה: במאי קמיפלגי. לדידך דאמרת דלאו בתנאה פליגי במאי פליגי גבי פחות משוה פרוטה מאי טעמא דר"ש: בכולהו גרסינן והא הכא דטעות אשה אחת היא: והא הכא דכי טעות אשה אחת דמי. דזו שהטעתו היא שהתנת עמו ולא גרסה בינתיים ואיכא למ"ד מקודשת וטעמא מאי לפי שאין אדם עושה בעילתו זנות וגמר ובעל בלא שום תנאי: מודים חכמים לרבי אליעזר. ביבמות תנן (א) המגרש את האשה והחזירה ומת מותרת ליבם ור"א אוסר והתם מפרש טעמא דר"א דגזר משום יתומה בחיי האב והיא המפורשת כאן שהודו לו חכמים בה: ונתגרשה. וקבל אביה גיטה: והיא יתומה בחיי האב. אף בחיי אביה היא כיתומה לפי שיצאה מרשותו מנשואין הראשונים ושוב אין לו זכות בה לקבל קידושים: והחזירה. בקטנותה ומעשה קטנה אינו כלום: שגירושיה גירושין גמורים. ואסרה עליו איסור כרת מחמת גרושת אחיו שהתורה אמרה ערות אחיך וגו': ואין חזרתה גמורה. לחזור ולהיות אשת אחיו במקום מצוה להתייבם: או חולצת או מתייבמת. שחזרתה חזרה גמורה להיות אשת אח:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ד מהל' אישות הל' כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ט:
לג ב ג מיי' פ"ז שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סי' לח סעי' ח:
לד ד ה מיי' פ"ו מהל' יבום וחליצה הל' יג סמג עשין נב טוש"ע שם סי' קעג סעי' טז:

רש"ל מ"ז

פי' רש"ל

תוספות רי"ד

לא קדשה סתם וכנסה סתם פי' וסיפא לאו ארישא קאי. ומ"ש כתובה דלא דאמר אי אפשי באשה נדרנית גט נמי לא בעי. אמר רבה גט מדבריהם וכן אר"ח. (רב) [רבא] אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא:

מסורת הש"ס

[גיטין פ: ב"מ פ. ב"ב נז: חולין קלד. נדה כה.]

[תוספתא דקדושין פ"ד]

[קדושין נ.]

גיטין כה.

יבמות קט.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מודים וכו' תנן המגרש כצ"ל ב"פ ב"ש דף קט ע"א. ע"ש דלא גרס נגבי יתומה בחיי האב בתולים יכו':

משום רבי אליעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת. אף בשהחזירה כשהיא גדולה פליג ואף במגרש גדולה והחזירה וטעמיה משום דגזור בה משום יתומה בחיי האב: והא הכא. גבי החזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו: דטעות אשה אחת היא. טעות קידושי קטנה ופליגי. דקאמרי רבנן מתייבמת אלמא כי בעל משגדלה לשם קדושין בעל וקס"ד הוא הדין לטעות נדרים: ה"ג התם היינו טעמא אדם יודע שאין קדושי קטנה כלום אבל קדשה על תנאי ובעל דעתיה אתנאה ולא גרסינן בהא קמיפלגי דהא ר' אליעזר במגרש את הגדולה נמי אמר דכי החזירה אסורה לייבם דטעמא לאו משום קדושי טעות הוא ומאן דגריס לה מפרש דהאי משום ר' אליעזר אמרו דברייתא אהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו הוא דפליג ולית ליה להנא דברייתא אליבא דר' אליעזר הא דתנא דמתניתין דיבמות (קט.) דאמר דבמגרש גדולה והחזירה נמי אסר רבי אליעזר: אתמר נמי. כרבה דאמר בטעות אשה אחת גרידתא אין צריכה הימנו גט: שנתכוין הוא. לחליצה: ע"מ שתתן כו'. ואע"ג דלא יהבה כשרה: שפיר קאמרת. בתמיה דטעמא דהכא לאו משום דאחליה לתנאיה הוא אלא משום דמעיקרא לאו תנאה הוא: כל תנאי מהיכן גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן. דאם יעברו ונתתם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם (במדבר לב): דאפשר לקיומיה. למעשה של תנאי דהיינו ונתתם: על ידי שליח. כי התם שהרי משה לוה ליהושע לתת להם את הארץ שהיה שלוחו של משה ונתנה להם אבל חליצה אי אפשר לקיימה על ידי שליח אין יכול לומר לשלוחו אם תתן לך פלונית מאתים זוז חלוץ לה הלכך לאו תנאה הוא לבטל החליצה: והא ביאה. הבועל לשם קידושין: וקא הוי תנאיה תנאה. כדאמרינן לעיל הריני בועליך על מנת כו': דאיתקוש הויות. והיתה לאיש אחר (דברים כד) כל הויות קידושין במשמע כסף ושטר וביאה כי היכי דמהני תנאי בקידושי כסף ושטר דאפשר לקיומיה על ידי שליח מהני נמי בביאה: במלוה. שמחל לה מלוה שחייבת לו ואמרינן בקידושין (דף ו:) דאינה מקודשת דמשעה שלוותה ניתנה להוצאה וברשותה קיימא והשתא לאו מידי יהיב לה: צריכה הימנו גט. ואפילו הטעתו בתנאי דאין אדם עושה בעילתו זנות: רבי אמי פליג אדרבי אלעזר ואמר המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל הוא דצריכה גט אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מאי טעמא בהא הוא דלא טעי להיות סבור שפחות משוה פרוטה יהיו קידושין הילכך גמר ובעל לשם קידושין אבל בהנך טעי. כסבור יודעת היא שאין עליה נדרים לכך היא נשאת וכי בעיל אדעתא דקידושי קמאי בעיל ולא לשם קידושין במלוה נמי הכל בקיאין בהלכות קידושי הלכה

תורה אור

משום רבי אליעזר אמרו חולצת ולא מתייבמת והא הכא דכטעות אשה אחת דמי ופליגי התם נמי בהא קמיפלגי מר סבר אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמר ובעל לשם קידושין ומ"ס אין אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וכי קא בעל אדעתא דקידושין הראשונים קא בעל אתמר נמי אמר רב אחא בר יעקב אמר רבי יוחנן המקדש על תנאי ובעל [דברי הכל] אינה צריכה הימנו גט איתיביה רב אחא בריה דרב איקא בר אחתיה *חליצה מוטעת כשירה איזו היא חליצה מוטעת אמר ריש לקיש כל שאומר לו חלוץ לה ובבך אתה כונסה אמר ר' יוחנן אני שונה בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא [א]חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם ואת אמרת חליצתה כשרה אלא אמר רבי יוחנן כל [ב]שאומר לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה לתנאיה הכא נמי כיון דבעל אחולי אחליה לתנאיה א"ל בר בי רב שפיר קא אמרת מכדי כל תנאי מהיכא גמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן תנאה דאפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם הוי תנאיה תנאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם לא הוי תנאה והא ביאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח כי התם וקא הוי תנאה התם משום *דאיתקוש הויות להדדי אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר רבי אלעזר [ג]המקדש במלוה ובבעל [ד]על תנאי ובעל [ה]בפחות משוה פרוטה ובעל דברי הכל צריכה הימנו גט אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם א"ר אמי המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהנך טעי אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט לאפוקי מהאי תנא *דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל במדבר ה °והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת

אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה כו'. תימה לר"י דמאי קס"ד דהאי מקשה וכי ס"ד שלא יועיל שום תנאי לבטל שום מכר וקנין וי"ל דס"ד שצריך להזכיר תנאי בשעת גמר הקנין או המכר: תנאי דאפשר לקיומיה ע"י שליח כו'. וא"ת ומה סברא יש כאן דלא גמרינן מהתם אלא לענין מה שהוא סברא דהא לא ילפינן מהתם דלא מהני תנאי אלא בנתינת קרקע וי"ל דהיינו *טעמא דהואיל והמעשה כל כך בידו שיכול לקיימו ע"י שליח סברא הוא שיהא כמו כן בידו לשווי ביה תנאה אבל חליצה שאין בידו לקיימה ע"י שליח לא הוי בידו נמי למירמי ביה תנאה ואפילו לא יתקיים התנאי יהיה המעשה קיים ומשום הך סברא מודו כ"ע דבעינן שאפשר לקיימו ע"י שליח דומיא דבני גד ובני ראובן אבל לענין תנאי כפול ולעניין תנאי ומעשה בב' דברים משמע במי שאחזו (גיטין עה.) דדוקא רבי מאיר אית ליה ולא רבנן דלענין זה אין סברא כל כך ללמוד משם להכי פליגי עליה והשתא משמע דאין תנאי בחליצה לכולי עלמא וכן בפרק מצות חליצה (יבמות קו.) וקשה דבפרק רבן גמליאל (שם נג. ושם) מסיק רבינא לכ"ע יש תנאי בחליצה וזהו תימה דפליג רבינא אכולה תלמודא דפשיטא לן דאין תנאי בחליצה ואומר רבינו תם ורבינו יצחק דהא דמסיק רבינא התם דלכ"ע יש תנאי בחליצה לאו לומר שלא תהא מותרת לשוק בהך חליצה דודאי מותרת לשוק לכ"ע אלא לומר דלהכי אהני תנאה דאכתי איכא עלה זיקת יבמין לענין דכי אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין דצריכה גט מדרבנן דלא אתי חליצה כיון דהויא על תנאי ומפקע לזיקה לגמרי וכן צריך לחלק לרב אשי דאמר התם דכ"ע חליצה פסולה אינה פוטרת ובמתני' דהתם קתני בהדיא דפוטרת דקתני דנתן גט וחלץ אין אחר חליצה כלום אלא מתני' איירי לענין להתירה לשוק ורב אשי מיירי לענין זיקת יבמין כדפרישית ועוד אי להתירה לשוק איירי נמי התם אדמיפלגי רבי ורבנן בהחולץ ליבמתו וקידשה לשם יבמות אי צריכה גט ליפלגו בלהתירה לשוק הואיל ותלי נמי בהכי:

המקדש במלוה. פי' בקונט' שמחל לה המלוה שהיתה חייבת לו ולפירושו צריך לחלק בין מקדש במחילת מלוה למקדש בהנאת מחילת מלוה דמקודשת כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ו:) ולרבינו יצחק אין נראה דשמא אין לחלק והכא יש לפרש דמיירי כגון דאמר לה התקדשי לי במעות מלוה שאת חייבת לי דהתם ודאי אינה מקודשת: דברי הכל צריכה הימנו גט. ולא פליגי רב ושמואל אלא בכנסה ולא בעל ופליג אדאביי אע"ג דגבי קטנה שלא מיאנה קאמר שמואל *דאינה צריכה גט ממנו התם ליכא בעילת זנות אפילו לא יבעל לשם קידושין דהא איכא קידושין דרבנן ואם תאמר והא פליגי תנאי לעיל בבעל אי קנו אי לא קנו בפחות משוה פרוטה א"כ היכי קאמר רבי אלעזר דברי הכל צריכה גט דדברי הכל משמע דליכא מאן דפליג דכי האי גוונא פריך לעיל הש"ס ארבה ויש לומר דלעיל ודאי פריך משום דידע אביי דמסברת עצמו היה רבה אומר כן ולא מקבלה אבל הכא רבי אלעזר אומר כן מקבלה דבבעל מודה שמואל וסבירא להו לרב ושמואל כמאן דאמר קנו ואם תאמר לרב תיקשי למאן דאמר לא קנו ואפילו למאן דאמר קנו שמא לא סבר כרב ודוקא בבעלו קנו משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ויש לומר דאפילו מאן דאמר לא קנו מצי סבר כרב בקידש על תנאי משום דאחולי אחליה לתנאיה וחיילי קידושי כסף אבל הכא לא מצי למיהוי קידושין על ידי מחילה וקדשה בטעות היינו טעות דפחות משוה פרוטה ובהא לא אמרינן דבעל לשם קדושין ובהך סברא מצריך הש"ס לפלוגתייהו דרב ושמואל בפרק בית שמאי (יבמות קי. ושם) ואין להקשות לרבי אלעזר דאמר דבבעל מודה שמואל היכי מותבינן לעיל ממתניתין לשמואל דאותבוה משום דמתניתין משמע כנסה סתם בלא בעל

לה א מיי' פ"ד מהל' יבום הל' טו סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מד:

לו ב מיי' שם הל' כד טוש"ע שם סעי' כג:

[ובגיטין עה. ד"ה לאפוקי וכו' תירצו התוס' בסגנון אחר]

לז ג מיי' פ"ז מהל' אישות הל' כג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' כח סעי' טז:

לח ד מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' לח סעי' לה:

לט ה מיי' וסמג שם טוש"ע שם סי' לח סעיף כ וסי' כח סעי' טז בהג"ה:

תוספות רי"ד

א"ר כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה גט ממנו פי' שמחל תנאו בשביל שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. ולאפוקי מהאי תנא דאר"י אמר שמואל משום ר"י והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקידושיה קידושי טעות שאפי' בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה והל' כרב כהנא דקאי כרב: על מנת שאין בה מומין וכו'. אי קשיא טעמא דאתני בהדה הוא דלא הוי קידושין הא סתמא הוי קידושין ול"א דהוו קידושי טעות ולעיל בפ' אע"פ אמרנו ארוסה אינה אוכלת בתרומה משום סמפון דילמא אי משתכח בה מומין הוי מקח טעות ולא הוי קידושין י"ל דודאי בשאר מומין כגון הני דתנן שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים אי אתני עלייהו הוא דלא הוי קדושי אבל מסתמא הוי קידושי אבל במומין המכוערין כגון ריח הפה וריח החוטם או מכות שבגופה אפי' מסתמא הוי מקח טעות ועליהו אמרי' חיישינן משום סימפון. (הרב פי' שאין לחלק בין מומין למומין בענין זה אלא כך תי' קשיא זו מאי דאמרי' הכא במתני' טעמא דאתני

דצריכה גט משני כצ"ע נ"י כ"י ומהרש"א

יבמות קי. [תוספתא יבמות פי"ב]

[לעיל מז: קדושין מט:]

לקמן ע"ג: יבמות עו: ק: כס נב.

ממאנת והולכת לה תנו רבנן **הלכה אצל חכם והתירה מקודשת [ב]אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו ורופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא והתניא אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת אמר *רבא לא קשיא הא רבי מאיר הא רבי אלעזר הא ר"מ דאמר *אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הא ר"א דאמר *אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מאי היא *דתנן [ג]המוציא את אשתו משום נדר לא יחזיר משום שם רע לא יחזיר רבי יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר לא ידעו בו רבים יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר *(רבי אלעזר אומר אחד צריך ואחד אינו צריך לא יחזיר) אמר רבי אלעזר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך מאי טעמא דרבי יהודה דכתיב ולא

הלכה. אחר קידושין אצל חכם: והתירה. מן הנדרים: אצל רופא וריפא אותה. מן המומין: עוקר הנדר מעיקרו. שהרי פותח לה בחרטה אדעתא דהכי מי קא נדרת והיא אומרת לו לא וחכם אומר לה הרי הוא כא לך לידי כך הילכך לאו נדר הוא ומותר לך נמצא כמי שלא היה עליה בשעת קידושין: מכאן ולהבא. אבל עד עכשיו היו עליה נמצא שבשעת תנאי הקידושין הטעתו: הכי גרסינן והתניא אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת. וקשיא חכם אחכם: הא. דקתני מקודשת ר"מ היא: דאמר אדם רוצה. אינו מקפיד אם תלך אצל חכם: אין אדם רוצה כו'. הילכך אדעתא דהכי לא קידשה: משום נדר. שהיתה נדרנית: לא יחזיר. מפרש במסכת גיטין תרי טעמי איכא למ"ד משום קלקולא שאם אתה אומר יחזיר שמא תלך ותנשא ונמצא שם רע שאינו ש"ר או נדר נעקר ע"י חכם ומקלקלה זה ואומר אילו הייתי יודע שכן הוא אפי' נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך לפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר לא יחזיר ואם חביבה היא עליך לא תמהר להוציאה ואי אתי תו לקלקל לא מהימן שהרי יודע שנאסרה עליו ולא חש לבדוק את הדבר ואיכא למ"ד כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים: כל נדר שידעו בו רבים. שנדרתו בפני עשרה: לא יחזיר. קסבר טעמא משום שלא יהו פרוצות בנדרים הוא וכי נדרה בפני רבים וזהו נדר שאין לו הפרה כדאמרינן בגיטין פרלה יותר מדאי קנסוה: שלא ידעו בו רבים. דיש לו הפרה לא קנסוה והכי אמר התם דרבי יהודה לא חייש בנדר לקלקולא: רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם. שאין הבעל יכול להפר שאינו מדברים שבינו לבינה ולא עינוי נפש: לא יחזיר. קסבר טעמא משום קלקולא הלכך בהאי איכא קלקולא דאומר אילו הייתי יודע דחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשיך דרוצה הייתי שתתבזה בבית דין ויתירו לך: ושאינו צריך חקירת חכם. נדר שהבעל יכול להפר: יחזיר. דבהאי לא מצי לקלקלה שהיה לו להפר ולא הפר: לא אסרו צריך. חקירת חכם: אלא מפני שאינו צריך. שהצריך חקירת חכם אין בו קלקול דלאו כל כמיניה לומר אילו הייתי יודע לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין אלא מפני מה אסרוהו מפני שאינו צריך דיכול הוא לכחש ולומר לא הייתי יודע שאני יכול להפר וגזרו האי אטו האי: מאי טעמא דרבי יהודה. דאמר נדר שהודר ברבים אין לו הפרה: ולא

ממאנת והולכת לה. תימה דבריש יבמות (דף ב: ושם) תנן ואי את מוצא בחמותו ואם חמותו כו' או שמיאנו ואמאי והא משכחת לה בקידשה על תנאי ולא בעל דאפי' רב מודה לאביי דאינה צריכה גט וי"ל דאפילו מיאון אינה צריכה אבל קשה דמשכחת לה בקידש על תנאי ובעל לשמואל דאמר משום ר' ישמעאל דאמר הכא דממאנת ויש לומר דלשמואל ולרבי ישמעאל נמי צרתה מותרת אפילו אם לא מיאנה זאת שהיא ערוה כשלא נודע לה הטעות והא דקאמר ממאנת והולכת לה היינו שאם נודע לה הטעות יש לה למאן דאם לא מיאנה ועמדה אצלו מחלה התנאי אי נמי ממאנת לאו דוקא אלא אפילו בלא מיאון אינה כלל אשתו ואפי' נודע לה הטעות וריב"ן תירץ ביבמות דרבי ישמעאל איירי בקידושי טעות אבל בקידושי קטנות מודה דאינה ממאנת ומתני' דיבמות לא מיירי אלא בקדושי קטנות וקשה דבפרק בא סימן (נדה נב. ושם) משמע בהדיא דבקידושי קטנות נמי איירי רבי ישמעאל דאמר חברותי דרב כהנא סבור למיעבד עובדא כרבי יהודה ואף ע"ג דנבעלה דאמר עד שירבה השחור על הלבן אמר להם רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאת למאן בבית המדרש ובנה מורכב על כתיפה ואותו היום הוזכרו דבריו של רבי ישמעאל בבית המדרש ורבתה בכייה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו וליכא למימר דלאו דוקא דבר שאמר אותו צדיק אלא כעין אותו דבר שאמר אותו צדיק דהא מסיק התם נמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ומאי נמנו וגמרו שייך כאן כיון דרבי ישמעאל מודה בקידושי קטנות שאין יכולה למאן ופשיטא שבתו לא היתה יכולה למאן ועל מה היו עומדין למנין דאפילו רבי יהודה דאמר עד שירבה השחור מודה דכשבנה מורכב על כתיפה דאין יכולה למאן דהא אמרינן התם דמודה רבי יהודה כשנבעלה ומיהו יש לומר דמתני' בפרק קמא דיבמות (דף ב:) דלא כרבי ישמעאל אף על גב דאמרינן התם דבפלוגתא לא קמיירי היינו אמינא דע"ו נשים ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקידושי טעות דוקא ולהכי לא פריך ליה ממתני' דיבמות ולא מסתם מתניתי' דנדה דתנן עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ובהדיא אית ליה לשמואל במי שמת (ב"ב קנו. ושם) דבודקין למיאונין לאפוקי מדרבי יהודה דאמר עד שירבה השחור ובשילהי פרק נושאין על האנוסה (יבמות ק: ושם) דאמרינן משכחת לה בקידושי טעות כדרב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפסה כו' אין להוכיח דרבי ישמעאל איירי דוקא בקידושי טעות מדשביק קידושי קטנות דאיירי בהן התם מעיקרא ונקט קידושי טעות דר' ישמעאל איירי נמי בקידושי קטנות כדמוכח בנדה (נב. ושם) אלא משום דההיא סוגיא קאי אמילתיה דשמואל דאמר התם לעיל עשרה כהנים עומדים ופירש כו' ושמואל לא סבר כר' ישמעאל אלא בקידושי טעות דוקא כדפרישית לכך נקט קידושי טעות ואם תאמר ולרבי אלעזר דאמר לעיל דברי הכל צריכה הימנו גט ואפי' בקידושי טעות לא סבר כרבי ישמעאל אם כן תיקשי לשמואל סתם מתניתין דהתם דלא מצי לאוקמי מתני' דהתם לא בקידושי קטנות ולא בקידושי טעות לרבי אלעזר ולעיל דוחקין לאוקמי סתם מתניתין כוותיה ויש לומר בדוחק דהוה מוקי לה כגון שפירש בהדיא שאינו בועל לשם קידושין: **חכם** עוקר הנדר מעיקרו כו'. אין לפרש דבלשון תליא מילתא שהרי קדשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין דא"כ הלך הוא אצל הרופא וריפאו אמאי אמר לקמן דמקודשת אלא בקפידת המומין תלוי הטעם שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין אבל נדרים ליכא קפידא הואיל ועוקרו למפרע אבל אי לא הוה עקר להו אלא מכאן ולהבא הוי נמי קפידא עוגם משעת הנדר עד שעת התרה ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל אבל לאחר ידיעת הבעל לא מהני להו היתר כדקתני במתניתין נמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר וטעמא שעל מנת כן מקדשה באם לא ירצה לבטל הקדושין מחמת הנדרים שיהיו קדושין קיימין והיכא דידע קודם שהותרו הרי מיד רוצה שיהיו מבוטלין דשמא לא יהיה להם היתר אבל היכא דהותרו קודם ידיעתו הא לא רצה לבטלם מפני הנדרים שאין עתה שום קפידא: **משום** שם רע לא יחזיר. אומר ר"י דמאן דמפרש בהשולח (גיטין מו.) טעמא משום קלקולא בשביל אותו קלקול לא יהא גט בטל ובניה ממזרים שהרי לא עשה תנאי בגט כיון שלא התנה ולא כפל ותדע דליכא תנאי דאי עשה תנאי מאי טעמא דמאן דלא חייש לקלקולא ועוד דאם עשה תנאי מה מועיל מה שאמרו דלא יחזיר בכך לא יבטל התנאי אלא ודאי לא עשה לה תנאי גמור אלא שאמר לה משום שם רע אני מוציאך כדאמרינן התם וליכא אלא לעז בעלמא ולפי זה אין צריך טעם שבקונטרס דכיון דאמר לא יחזיר לא חיישינן תו לקלקולא כיון דלא חשש לבדוק בכל ענין מגרש לה אלא כיון דחשש ממזרות ליכא משום לעז נמי ליכא למיחש דודאי אם היה יכול להחזירה היה לן לחוש פן יוציא לעז כדי להחזירה אפילו נישת כבר דסבור דמותרת לחזור לו דשוגגת היא אבל עתה שאינו יכול להחזירה למה יוציא לעז וליכא למימר דהכא כיון דאמר משום שם רע אני מוציאך גלי אדעתיה שאינו רוצה שיהא גט אם אינו שם רע כמו בזבין ולא אינטריכו ליה זוזי (לקמן צז.) והוא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל (קידושין מט:) דסגי בגלוי דעת דע"כ הכא בעינן תנאי מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא דאמר בעינן תנאי כפול והכא בדלא כפליה לתנאיה ומה שייך הכא תנאי כפול אי סגי בגלוי דעת אלא ודאי בעינן תנאי ולרבי מאיר דבעינן תנאי כפול אפילו לעז ליכא כיון דלא התנה ולא כפל:

אי

מ א מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ב:
מא ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ו:
מב ג מיי' פ"י מהל' גירושין הל' יב סמג עשין מח טוש"ע שם סי' י סעיף ג.

[כל זה ליתא במשנה דגיטין מה: אלא כך איתא שם א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה וע"ש בפרש"י גם רש"ל מ"ז ועי' גירסת הרא"ש]

תוספות רי"ד

בהכי הוא דלא הוו קידושין הא לא אתני הוי קידושין קידושין דרבנן הוא דצריכה הימנו גט מדבריהם שלא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט אבל מדאורייתא אינה מקודשת כלל והוי מק"ט כדאמרי' לגבי נדרים וכיון שמה"ת אינה מקודשת מש"ה ארוסת אינה אוכלת בתרומה שמא ימצאו בה מומין בין מומין גדולים בין מומין קטנים שאין לחלק בין מומין למומין בענין זה כלל) .

[תוספתא פ"ו פ"ש]
[נ"ל רבת]
[לקמן עה.]
[שם לג: גיטין מו.]
גיטין מה: [יבמות נב.]

ולא הכום בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי העדה *וכמה רבים רב נחמן בר יצחק אמר [א]שלשה ימים שנים רבים שלשה ר' יצחק אמר עשרה עדה כתיב בהו ר"מ אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר ר' אלעזר אומר לא אסרו צריך אלא מפני שאינו צריך במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר *אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ר' אלעזר סבר *אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד רבא אמר הכא באשה חשובה עסקינן דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה אי הכי סיפא דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא וריפא אותו מקודשת ליתני אינה מקודשת ולימא הכא באדם חשוב עסקינן דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקריביה איהי בכל דהו ניחא לה כדריש לקיש *דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו *אביי אמר דשומשמנא גברא כורסיה בי חראתא רמי לה רב פפא אמר דנפסא גברא תיקרייה בסיפי בבא ותיתיב רב אשי אמר דקלסא גברא לא בעי טלפחי לקידרא תנא וכולן מזנות ותולות בבעליהן: כל מומין שפוסלין וכו': תנא הוסיפו עליהן זיעה ושומא וריח הפה והני בכהני לא פסלי והתנן *הזקן והחולה והמזוהם ותנן *מומין אלו בין קבועין בין עוברין פסולין באדם א"ר יוסי בר' חנינא לא קשיא כאן בזיעה עוברת כאן בזיעה שאינה עוברת רב אשי אמר זיעה אמזוהם קא רמית התם גבי כהנים אפשר לעברה בקיוהא דחמרא ומריח הפה נמי אפשר דנקט פילפלא בפומיה ועביד עבודה אבל גבי אשה לא אפשר האי שומא היכי דמיא אי דאית בה שער הכא והכא פסלה אי דלא אית בה שער אי שומא גדולה היא הכא והכא פסלה אי שומא קטנה היא הכא והכא לא פסלה דתניא שומא שיש בה שער ה"ז מום אין בה שער גדולה ה"ז מום קטנה אין זה מום ואיזוהי גדולה פירש רשב"ג עד כאיסר האיטלקי א"ר יוסי בר' חנינא בעומדת על פדחתה פדחתה ראה וניפיים הוא א"ר פפא בעומדת לה תחת כפה של ראשה וזימנין דמתחזיא וזימנין דלא מתחזיא א"ר חסדא הא מילתא מגברא רבה שמיע לי ומנו ר' שילא נשכה כלב ונעשה מקומו צלקת הרי זה מום א"ר חסדא קול עבה באשה ה"ז מום שנאמר °כי קולך ערב ומראך נאוה: תני ר' נתן ביראה בין דדי אשה טפח סבר רב אחא בריה דרבא קמיה דרב אשי למימר טפח למעליותא א"ל רב אשי גבי מומין תניא וכמה אמר אביי שלש אצבעות תניא ר' נתן אומר כל אשה שדדיה גסין משל חברותיה ה"ז מום וכמה א"ר מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי משמיה דר' יהושע בן לוי טפח ומי איכא כי האי גוונא אין דאמר רבה בר בר חנה אני ראיתי ערביא אחת שהפשילה דדיה לאחוריה והניקה את בנה °ולציון יאמר איש ואיש יולד בה והוא יכוננה עליון א"ר מיישא בר בריה דר' יהושע בן לוי אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה אמר אביי *וחד מינייהו עדיף כתרי מינן אמר רבא וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו דהא רבי ירמיה דכי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן כי סליק להתם קרי לן *בבלאי טפשאי:

מתני' היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה *היו בה המומין הללו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות דברי ר"מ וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר אבל

רש"י

ולא הכום בני ישראל. בגבעונים כתיב: רבא אמר. הא דקתני אבל חכם והתירה אינה מקודשת: באשה חשובה. בת גדולים דאפי' למ"ד רוצה אדם שתתבזה אשתו בב"ד הכא אמר אי אפשי באשה נדרנית וגט נמי לא ניחא לי למיהבא לה דאתסר באמה ואחותה ולא ניחא לי דליהוו קדושין: אבל הוא. אם אמר לה על מנת שאין עלי מומין ונדרים: טן דו. גוף שנים משל הדיוט הוא שהנשים אומרות טוב לשבת עם גוף שנים משבת אלמנה: דשומשמנא גברא. משל הדיוט הוא מי שבעלה קטן כנמלה: כורסיה בי הראתא רמיא. כסאה בין השרות בנות חורין מושיבה כלומר גם לי בעל כמוכם: נפסא. מנפס צמר והומנות מאוסה היא: תיקרייה בסיפי בבא ותיתיב. אינה בושה לקרותו על מפתן הבית לישב שם אצלו בפני הכל: קולסא. ממשפחת דופי: טלפחי. עדשים שהוא מאכל קל ואין חסרון כיס כל כך אינה שואלת הימנו אך יקרא שמו עליה: וכולן מזנות ותולות בבעליהן. כל אלו שבעליהן שפלים ומראות להם חבה אינו אלא שמזנות תחתיהן וכשמתעברות הן תולות את העובר בבעל [ונוח להן בהנשים כל שהן לפי שמזנות תחתיהן]: הוסיפו עליהם. בנשים שאין בכהנים: זיעה. זועה תמיד: שומא. וורוא"ה: הזקן והחולה והמזוהם. לגבי מומי בהמה תנן וקס"ד זיעה וריח הפה דאדם בכלל מזוהם: זיעה אמזוהם קא רמית. לאו רומיא היא מזוהם גופו מסריח ובאדם נמי פוסל אבל זיעה דאדם אינה פוסלת בכהנים כדקתני הוסיפו עליהם: דאפשר לעברה בקיוהא דחמרא. ביין קהה אייגר"א בלע"ז עד שיעבוד עבודתו: וריח הפה נמי כו'. אבל גבי אשה שהוא מדבר עמה כל שעה לא אפשר: בעומדת על פדחתה. ולעולם בשאין בה שער ובקטנה: פדחתה. מצחה: ונעשה מקומו צלקת. שנשאר שם רושם משחייתה המכה: צלקת. פינדרור"א ודוגמתה בשחיטת חולין (דף קכד.) גבי תנור כלי חרס דצלקיה מצלק: למעליותא. והכי קאמר נוי הוא לאשה שיהו דדיה מובדלים טפח: גבי מומין תניא. הך מתני' גבי מומין תניא דקא חשיב זיעה ושומא וריח הפה ושאר מומין וטפח בין שני דדי אשה: וכמה. נוי לה: וכמה. יהו גסין (אחת) משל חברותיה ויהא מום: ולציון יאמר. משום דאיירי בה רבי מיישא נקיט לה ולציון יאמר איש ואיש יולד בה לעתיד לבא כשיתקיים מקרא שכתוב והביאו את כל אחיכם מנחה לה' וגו' כל מקום שימצאו שם ישראל יאמרו העמים זהו מבני ציון זה יולד בה נביאנו שם: ולציון. כמו וישאלו אנשי המקום לאשתו (בראשית כו) על אשתו: אחד הנולד בה כו'. איש ואיש יתירא קא דריש אחד הנולד בה ואחד המצפה לראותה יקרא מבניה ויביאוהו אצלה: והוא יכוננה עליון. הקב"ה יכוננה להיות עליון למעלה על כל העולם: וחד מינייהו. מבני ארץ ישראל: עדיף. פקחים וחריפים: **מתני'** האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה: נכנסה לרשות הבעל. ניסת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה: הבעל צריך להביא ראיה. עדים וכולה מפרש בגמרא: במה דברים אמורים. שהבעל יכול לטעון על המומין: אין

תוספות

אי הכי סיפא דקתני אבל הוא שהלך כו'. דבשלמא אי טעמא משום דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד בבעל לא שייך זילותא ליך שרגיל ללכת בב"ד כל שעה לצרכו:

כאן בזיעה עוברת. שיכול להעבירה ע"י רחיצת מים דאכתי לא ידע דאפשר לעבורי בקיוהא דחמרא דהויא לא פסלה בכהנים שהעבודה לפי שעה הוא אפשר שמרחיצה ועוברת ואין לפרש עוברת שעשויה להתרפאות דהיכי נוקי מתני' בשאינה עוברת הא בין קבועין בין עוברין קתני ועי"ל דזיעה עוברת שעשויה להתרפאות ואפילו לא העבירה כשר לעבודה דלא מאיסה כולי האי ומזוהם הוי דווקא זיעה שאינה עוברת והא דקתני בין קבועין בין עוברין אכל מומין דקתני התם קאי וה"פ בין קבועין שנעשין באותה משנה בין עוברין שנעשין שם כגון *חוורור:

וחכמים אומרים בד"א במומין שבסתר כו'. נראה לרבינו יצחק דר"מ לא פליג אמומין שבגלוי דמודה דאין יכול לטעון דרצה ונפייס הוא כדאמר סתמא דהש"ס בגמרא ועוד דאי פליג אמומין שבגלוי אם כן משכחת לה סימפון בעבדים במומין שבגלוי לר' מאיר ולא פליג אלא בים מרחץ:

אבל

עין משפט נר מצוה

מג [א] [טוש"ע יו"ד סי' רכח סעי' כא]:

מג א מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ז. סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ד:

מד ב מיי' פ"ז מהל' ביאת המקדש הלי"ג יג סמג לאוין פח:

מה ג מיי' פ"ז שם הל' א:

מו ד מיי' פ"ז שם הל' יג:

מז ה ו ז ח ט י מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ד:

מח כ מיי' פכ"ה שם הל' ד סמג שם טוש"ע שם סי' קיז סעיף ח:

תרגום של פסורים

תוספות רי"ד

שכל המומין וכו'. פי' בבכורות מפרש להו. תנא הוסיפו עליהן זיעה ושומא וריח הפה תניא שומא קטנה שיש בה שיער ה"ז מום גדולה ואין בה שיער ה"ז מום קטנה אין זה מום איזהו גדולה פי' רשב"ג עד כאיסר האיטלקי א) אר"ח הא מילתא מגברא רבא שמענא ליה ומנו שילא (שומא בלב) [נשכה כלב] ונעשה מקומו צלקת ה"ז מום תני נתן ביראת בין דדי אשה טפח סבר ר"א בריה דרבא קמיה דר"א למימר טפח למעליותא פי' שהוא נוי לאשה. א"ל גבי מומין תניא וכמה הוא נוי אמר אביי ג' אצבעות תניא ר"נ אומר כל אשה שדדיה גסים משל חברתה ה"ז מום וכמה א"ר מיישא בר בריה דריב"ל משמיה דריב"ל טפח: מתני' היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארס היו בה מומין הללו והיה מקחו מקח טעות דברי ר"מ. וחכ"א בד"א במומין שבסתר

א) לכאורה נ"ע דהסמיט לגא דאמרינן דבעומדת על פדחתה הוי מום ואפילו בקטנה ואפי' אין בה שיער וכן העיר הב"י בסימן ל"ט על הרי"ף ז"ל שהשמיטו ואולי דלא הוי זה בגירסתם ז"ל.

גיטין מו. [פ"ש]

[לעיל עד: וש"נ] [שם וש"נ]

ב"ק קיא. קדושין ז: יבמות קיח: [יבמות שם]

בכורות מה. שם מג׳

[מנחות מג. ע"ש]

[פסחים לד: יומא נז. זבחים סג. מנחות נב. בכורות כה:] ס"א נגלדו

יהושע ט

שיר ב

תהלים פז

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פכ"ה מהל' אישות הל' ב טוש"ע אה"ע סי' קיז סעי' ה:
נ ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ו וסי' לט סעי' ד בהג"ה:
נא ג מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סי' קיז סעי' ז:
נב ד מיי' פ"ב מהל' טומאת צרעת הל"ו סמג עשין רלד:
נג ה מיי' שם הל"ט:
נד ו מיי' פכ"ה מהל' אישות הל"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם סעי' י:

[הביאו הערוך בערך תבר א' בביאור היטב ע"ש]

[נ"ל דתנן]

אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואם יש מרחץ באותה העיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שהוא בודקה בקרובותיו: גמ' טעמא דמייתי האב ראיה הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן מני רבי יהושע היא *דאמר לא מפיה אנו חיין אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל ראיה הא לא מייתי הבעל ראיה האב מהימן *אתאן לר"ג דאמר נאמנת א"ר אלעזר תברא *מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל אלא כי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא *דתניא *אם בהרת קודם לשער לבן טמא אם שער לבן קודם לבהרת טהור ספק טמא ור' יהושע אומר *כהה מאי כהה אמר רבה כהה טהור רבא אמר רישא כאן נמצאו וכאן היו סיפא נמי כאן נמצאו וכאן היו איתיביה אביי נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משתתארס לא ואמאי לימא כאן נמצאו וכאן היו א"ל משנתארסה משום דאיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו והאי ראה וניפייס הוא אי הכי עד שלא תתארס נמי אלא אמרינן חזקה אין אדם מיפייס במומין הכא נמי חזקה אין אדם מיפייס במומין אלא משנתארסה משום דאיכא תרתי חזקה העמד הגוף על חזקתו וחזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו והאי ראה וניפייס הוא מאי אמרת חזקה אין אדם מיפייס במומין הוי

חדא

תוספות

אבל במומין שבגלוי אין יכול לטעון. תימה לרב דמוקי כולה מתני' כנסה ונמצאו עליה נדרים בקידשה על תנאי מה שייך לחלק בין מומין שבסתר למומין שבגלוי הואיל והתנה על מנת שאין בה מומין ונראה לרשב"א דכשהתנה לא על מומין שבגלוי נתכוין דאותן ראה ונתפיים אלא על מומין שלא ראה נתכוין וכשיש נמי מרחץ באותה העיר אית לן למימר שלא התנה אלא על מומין שאין נבדקין על ידי מרחץ כגון ריח הפה וכפה הקבוע לו זמן וקאי בין ארשות האב בין ארשות הבעל וה"ק אינו יכול לטעון אפי' הביא הבעל ראיה אינו מועיל לו כלום: תברא. פירש *רבינו חננאל שבועה: מי ששנה זו לא שנה זו. °קשה דא"כ אמאי נקט ברישא עודה ברשות האב וסיפא נכנסה לרשות הבעל איפכא הוה ליה למיתני דהוה רישא רבותא טפי וסיפא רבותא טפי ואומר רשב"א דדוקא נקט הכי דלי היכי דפליגי רישא וסיפא בפלוגתא דר"ג ורבי יהושע ה"נ פליגי בהכי דתנא דרישא סבר דדוקא עודה בבית אביה צריך להביא ראיה אבל נכנסה לרשות הבעל אין צריך להביא ראיה דאפילו יביא הבעל עדים דעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו כיון שנשאה חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו והאי ראה וניפייס הוא ותנא דסיפא סבר אע"ג דנכנסה לרשות הבעל ואיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס כי כשהביא הבעל ראיה הוי מקחו מקח טעות דאין אדם מתפייס במומין: אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופא. פירוש אע"ג דאיכא חזקה אחרת כנגד חזקת הגוף כי הכא דבלאו חזקת ממון יש חזקה אחרת דהעמידנה בחזקת פנויה דדוקא כי איכא חזקת ממון לא אלימא ליה חזקת הגוף כנגד חזקת ממון אבל היכא דליכא חזקת ממון אלימא ליה חזקת הגוף מאחר חזקות דאי ליכא שום חזקה אחרת כנגדה מאי אתא לאשמועינן פשיטא דאזיל בתר חזקת הגוף כיון דאין דבר מכחישה והיא נמי דמייתי איכא חזקה אחרת כנגדה כמו שאפרש ומיהו תימה לר"י דהיכי מצי למימר דאי לאו חזקת ממון דהכא הוה אזיל ר' יהושע בתר חזקת הגוף והא הוי חדא במקום תרתי דאית לן למימר העמידנה בחזקת פנויה וכי תימא אדרבה העמד אותה בחזקת שלימה והשתא הוא דנעשה מום הרי מום לפניך דכי האי גוונא חשבינן תרתי לריעותא גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דאמרי' כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות משום דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל וכי תימא העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר הרי חסר לפניך ונראה לרשב"א דחזקת פנויה לא חשיבא כלל חזקה לגבי חזקת הגוף: ספק טמא. הקשה רבינו תם מ"ט דרבנן דאמרי טמא אמאי לא אזלינן בתר חזקה דהא אמרינן בפ"ק דחולין (דף י:) מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקי מילתא בתר חזקה ומייתי לה מקרא אומר ר"ת דהכא איירי כשנזקק לטומאה שהיה בו נגע אחד שאין או מכוה קודם והיה מוחלט ממנו וקודם שנטהר נולד בו ספק ואחר שנטהר מן הראשון לא נשאר בו אלא ספק זה וכן משמע בשלהי נזיר (דף סה: ושם) דבנזקק לטומאה איירי והשתא מייתי שפיר דאזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא דהעמידהו בחזקת שלא היה בו נגע אע"ג דאיכא חזקה דהעמידהו בחזקת טומאה כנגדה וה"נ הוה אמרי' לעיל אי לאו חזקה דממונא וא"ת והיכי יליף מהתם דשאני התם דכתיב קרא כדיליף בסוף נזיר מלטהרו או לטמאו דפתח בו הכתוב לטהרה תחילה וי"ל דמהתם גמרינן והא דלא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא בראוה מדברת ומעוברת בפרק קמא (לעיל יג.) משום דמעלה עשו ביוחסין: שער לבן קודם לבהרת טהור. דריש מדכתיב שער לבן בבהרת משמע שהבהרת קדמה: אמר רבה קיהה וטיהר. רבינו תם גריס *רבא מההיא דהשוכר את הפועלים (ב"מ פו.) בעובדא דרבה בר נחמני: רישא כאן נמצאו כאן היו. ולא מצי למימר השתא העמד רשות האב על חזקתו דהא איתרע ליה שנמצאו ברשותו הילכך אזלינן בתר חזקת ממון והיא אומרת משארסתני נאנסתי התם נמצאת ריעותא ברשות הבעל שנשאה ולא מצא לה בתולים ולכך נאמנת לרבן גמליאל דלא איתרע חזקת רשות האב ואיירי בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה דאי בענין שודאי לא נאנסה משנשאת אף על גב שנכנסה לרשות הבעל איתרע לה חזקת רשות האב הואיל ודודאי ברשות אביה נאנסה:

וחדא

רש"י

אין יכול לטעון. דידע ונתפיים: גמ' הבעל מהימן. דאמר הואיל וספק הוא אם הטעתו ואם לאו העמד ממון על חזקתו: מני רבי יהושע היא דאמר. בפ"ק היא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר עד שלא ארסתיך לא מפיה אנו חיין שתהא נאמנת אלא העמד ממון על חזקתו ולא אזלינן בתר חזקה דגופא לומר הואיל וספק בידינו על שעת אירוסין מה היא העמד הגוף על חזקתו של קודם לכן והרי היתה בתולה והכא נמי לא אמרינן העמד הגוף על חזקתו ובלא מומין היתה: אתאן לרבן גמליאל דאמר. התם היא נאמנת דחזקה דגופא עדיפא: תברא. קשיא רישא לסיפא: מי ששנה זו לא שנה זו. רישא לרבי יהושע והוא הדין לנכנסה לרשות הבעל וסיפא לרבן גמליאל וה"ה לעודה בבית אביה שאין לנו טעם לחלק בין עודה בבית אביה לנכנסה לחופה: לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל. אפי' במקום שאין חזקת ממון עומדת נגדה להכחישה: היכא דאיכא חזקה דממונא. עומדת לנגדה כי הכא: טמא. דהכי כתיב קרא (ויקרא יג) שער לבן בבהרת: רבי יהושע אומר כהה. כדמפרש רבה: כהה טהור. הרי הוא ככהה הנגע ממראהו שהוא טהור ומשם ר' משה הדרשן שמעתי ורבי יהושע קיהה מאי קיהה אמר רבה קיהה וטיהר כלומר קיהה בדבר ונחלק עליהם וטיהר [כאדם שנקהו שיניו על אדם שאין משגיח לדבריו] וכן מצאתי בת"כ ור' יהושע קיהה טיהר אלמא העמד הגוף על חזקתו ולא תטמאנו מספק: רבא אמר רישא כאן נמצאו כאן היו. רבא מהדר לאוקמא כולה כרבן גמליאל דאוקימנן הלכתא כוותיה בפרק קמא לעולם חזקה דגופא עדיף ורישא טעמא משום דכיון דבבית אביה נמצאו המומין איתרע חזקתיה דאב דאיכא למימר כאן היו קודם אירוסין ובפ"ק נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא ובה אמר רבן גמליאל דלא הורעה חזקת אביה בכך: משנתארסה לא. אם הביא הבעל ראיה שראו בה מומין הללו משנתארסה והיא עודה בבית אביה לאו ראיה היא ואי טעמא משום כאן נמצאו כאן היו הרי בבית אביה נמצאו אלא על כרחך רישא וסיפא פליגי ואפילו באו לדין בעודה בבית אביה אית ליה לתנא דסיפא דהיא נאמנת: אמר ליה. לעולם רישא משום כאן נמצאו כאן היו הוא ומשנתארסה משום דאיכא תרתי והיכא שהביא עדים שראו בה מומין הללו משנתארסה בבית אביה משום הכי לאו ראיה היא דאיכא תרתי ליפות כחה חדא העמד הגוף על חזקתו ולא היו בה בשעת אירוסין שהכל הולך אחר אותה שעה וא"ת הורעה החזקה הואיל וכאן נמצאו חזקה אין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ואפי' כאן היו קודם קדושין זה שהכניסה לחופה וזו היא שתיית הכוס בידוע שבדקה ונודע לו וראה וניפייס:

חדא

תוספות רי"ד

אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון. ואם יש מרחץ באותו עיר אף במומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שהוא בודק בקרובותיה. פי' האב צריך להביא ראיה אם בא לתבוע כתובה מן הארוסין שתקנו חכמים לבתולה מאתים מן הבעל שממאן לכונסה. ואם נכנסה לרשות הבעל שכבר נשאת ורוצה להוציא בלא כתובה מפני מומין שבה הבעל צריך להביא ראיה בעדים שעד שלא תתארס היו בהו"ל מק"ט (א"ל) במומין שבסתר דהא ראה ונתפייס הוא ואמרי' טעמא דמייתי אב ראיה הא לא מייתי אב ראיה האב מהימן בעל. פי' דאמרי' הוא"ל וספק הוא אם העמד ממון על חזקתו מפני ר"י הוא דאמר בפ"ק לא מפיה אנו חיין. אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל ראיה הא לא מייתי ראיה האב מהימן אתאן לר"ג דאמר היא נאמנת פי' בכל מידי דאית ליה לתובע חזקת דגופא ולנתבע חזקת דממונא פליגי ר"י ור"ג דר"י אזיל בתר חזקה דממונא והמע"ה. ור"ג אזיל בתר חזקה דגופה כרבנן בפ"ק דנושא את האשה וכו'. וה"נ במתני' איכא חזקה דגופא לאשה וחזקה דממונא לבעל בין ברישא בין בסיפא ומ"ט ברישא האב צריך להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה בעל מהימן ובסיפא צריך הבעל להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה האשה נאמנת. ואתא ר"א ואמר תברא מי ששנה זו לא שנה זו רישא ר"י וה"ה לעדה לנכנסה לרשות הבעל וסיפא ר"ג וה"ה לעדה בבית אביה שאין לנו טעם לחלק בין עודה בבית אביה לנכנסה לחופה. רבא אמר כאן נמצאו כאן היו. פי' כולה ר"ג היא ורישא דבעל נאמן משום דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו דע"כ לא אמרינן דאשה נאמנת אלא היכא דנמצא הספק במקומו של בעל דומיא דהנושא א"ה ולא מצא לה בתולים שהאשה עומדת במקום הבעל ודמיא לנכנסה לביתו של בעל אבל ברישא כיון דבמקום האשה נמצאו המומין אמרי' כאן נמצאו וכאן היו עד שתביא ראיה לדבריה. ואי קשיא היכי מצינן למימר דאר"ג דהיכא שנמצא הספק במקומה של אשה שאינה נאמנת והא בראוה מעוברת שנמצא הספק באשה עצמה ואפ"ה אמר ר"ג דהיא נאמנת י"ל היכא אמרי' כאן נמצאו וכאן היו ולא אזלינן בתר חזקת דגופא ה"מ כי קאי באפה דחזקה דממונא דכאן נמצאו שבקיה לחזקה דגופא ואזלינן בתר חזקה דממונא אבל היכא דלא קאי באפה חזקה דממונא אף על גב דכאן נמצא הספק אזלינן בתר חזקה דגופא:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' יבמות י: ד"ה וליתני]
[שבת לב: וש"נ]
מיר סה: ע"ש ב"מ פו. סנהדרין פו: נדה יט. נגעים פ"ד מי"א
[עי' תוס' יבמות ד"י: ד"ה וקמקוו ובסנהדרין פז: ד"ה ר' יהושע]
נ"י. כ"י
[נ"ל רבה]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מי ששנה זו וכו' קשה דא"כ וכו'. ע' שבת נב ע"ב תוס' ד"ה תברא וע' יבמות י ע"ב תד"ה וליתני:

א) נראה דנ"ל וחכמים אומרים דבמומין שבגלוי אינו יכול לטעון דהא ראה ונתפיים הוא ·

חדא במקום תרתי וחדא במקום תרתי לא אמרינן עד שלא תתארס העמד הגוף על חזקתו לא איכא למימר מאי איכא חזקה דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו והאי ראה וניפייס הוא אדרבה חזקה אין אדם מיפייס במומין והעמד ממון על חזקתו רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך איתיביה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי *[א]מודה ר"מ במומין הראויין לבא עמה מבית אביה שעל האב להביא ראיה ואמאי מנה לי בידך הוא הכא במאי עסקינן [ב]ביתירת יתירת מאי ראיה מייתי ראיה דראה וניפייס הוא: א"ר יהודה אמר שמואל [ג]המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת פרה ותנא תונא כלה הי כלה אילימא כלה

חדא במקום תרתי. דהעמד ממון על חזקתו לא אמרינן דניהוו נמי הכא תרתי דבמקום חזקה דגופא חזקה דממונא לאו כלום היא: עד שלא תתארס. אבל היכא שהביא עדים שראו בה עד שלא תתארס: העמד הגוף על חזקתו ליכא למימר. להודיע שלא היו בה בשעת קדושין דהא קיימי עדים: והעמד ממון על חזקתו. כי ליכא חזקה דגופא: רב אשי אמר כו'. מהדר נמי לאוקמה כולה כרבן גמליאל דחזקה דגופא עדיפא ורישא להכי לא מהניא חזקה דגופא לפי שאין הטענה שלה אלא של אביה שכתובת אירוסין לאב והוה ליה מנה לאבא בידך וגבי אב לא אמרינן בגוף שלה דתיהני חזקתה: מודה ר"מ גרסי' בתוספתא אע"ג דאמר נכנסה לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה מודה הוא במומין הראויין לבא עמה כו' וקס"ד בכל מומין שיש לספק ולומר שמבית אביה באו: שעל האב להביא ראיה. ואע"פ שנכנסה לרשות הבעל: מנה לי בידך הוא. ונימא העמד הגוף על חזקתו: ביתירת. אצבע יתירה דליכא למימר לאחר אירוסין נולד: ומשך בעל החמור את הפרה. והחמור היה בבית בעליו ותנן בקדושין (דף כח.) כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה שמשך אחד מהם נתחייב חברו באונסי חליפין בכל מקום שהן: עד שמת החמור. זה אומר עד שלא משכת את פרתי מת חמורך ולך מת וזה אומר משמשכתי מת וכבר קנוי הוא לך: ותנא תונא כלה. תנא דמתני' דאיירי במומי כלה מסייע לי: הי כלה. הי מילתא דמתני' מסייעתא: אילימא כלה בבית אביה. רישא דמתני' שבאו לדין בעודה ארוסה דקתני האב צריך להביא ראיה וסבירא ליה לשמואל כר"א דמוקי לה בתרי תנאי ואפי' נכנסה לחופה אית ליה לתנא דרישא שהאב צריך להביא ראיה ואע"פ שלא נולד ספק ברשותו אלמא אינו גובה ממון מספק והאי נמי לא יחזיק בפרת חבירו מספק ואף על גב שהספק ברשות חבירו נולד שהרי כבר נעשית משיכה: מי

וחדא במקום תרתי לאו כלום הוא. וא"ת והא גבי בעל איכא נמי תרתי חדא דאין אדם מתפיים במומין וחדא דאית לן למימר כאן נמצאו כאן היו והני תרי חזקי דבעל עדיפי טפי מהני תרי חזקי דאשה דכאן נמצאו כאן היו עדיף מחזקת הגוף דהא עודה בבית אביה על האב להביא ראיה ולא מהני ליה חזקת הגוף משום דנולד ספק ברשותו ואמרינן כאן נמצאו כאן היו וכשנכנסה לרשות הבעל והביא הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו פטור מכתובתה דעדיף טעמא דאין אדם מתפיים במומין מהשיא דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו א"כ השתא נמי דמייתי ראיה דמשנתארסה היו בה המומין אמאי לא מיפטר מהני תרי טעמי ומאי שנא דכאן נמצאו כאן היו גרידא עדיפא מחזקת הגוף וחזקה דאין אדם מתפיים במומין עדיף מחזקה דאין אדם שותה בכוס כו' וכי הוו תרווייהו בהדי הדדי עדיפי טעמי האשה מנייהו. ויש לומר דודאי טעמי האשה עדיפי וכאן נמצאו כאן היו גרידא דעדיפא מחזקת הגוף היינו משום דמסייע ליה חזקת ממון וכן חזקה דאין אדם מתפיים במומין מסייע ליה חזקת ממון ולאחד מינייהו יש כח לחזקת ממון לסייע אבל לתרווייהו בהדי הדדי לא מסייע ועוד יש לפרש דמשום הכי כי הוו תרווייהו בהדי הדדי עדיפי טעמי האשה משום דאפילו לא יהיה אלא אחד מהן אמת או חזקת הגוף או אין אדם שותה בכוס יש לה כתובה אבל בעל לא מיפטר אלא עד שיהו כל הטעמים שלו אמת שאם אחד מהם שקר מפסיד הבעל הילכך גריעי טעמי הבעל מטעמי האשה: רישא מנה לאבא בידך. לכאורה היה נראה לרבינו יצחק לפרש דטעמא משום דברי שלה לא מהני לאב דהוי כמנה לאחר בידך דאמרינן בית טוחלין (ב"ב קלה: ושם) דאינו נאמן גבי האומר זה אחי אינו נאמן דבעי לאוכוחי מהתם דברי ושמא לאו ברי עדיף ומשני שאני התם דכמנה לאחר בידך הוי ואע"ג דהכא איכא נמי חזקת הגוף מ"מ לא מהני ליה דלא אמר רבן גמליאל דנאמנת אלא בברי ושמא כדאמרינן לעיל בריש פ"ב (דף טז.) וברי שלה לא מהני ליה כדפרישית ומיירי כגון שהאב טוען שמא דאי טוען ברי לא הוה צריך להביא ראיה סיפא מנה לי בידך ולגבי דידה מהני ברי דידה ואע"ג דקי"ל דברי ושמא לאו ברי עדיף הכא איכא ברי וחזקה וחזר בו רבינו יצחק דהא משמע מדקאמר על האב להביא ראיה שאינו טוען בלא ראיה אפילו טוען ברי מדלא קאמר או שיאמר ברי לי ועוד דמשמע מהא דשמואל בסמוך דנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראיה אפי' טוען האב והבת שמא ואינו מטעם ברי ושמא אלא משום דנולד הספק ברשותו מדמייתי ופריך עלה מהא דמחט שנמצאת כו' דהתם שמא ושמא הוא ואי משום ברי ושמא הוא לא הוה פריך מידי דמסתמא רב אשי לא פליג אדשמואל דקיימא לן כוותיה ונראה לו פירוש הקונטרס עיקר דרישא מנה לאבא בידך ולא מהניא חזקת האשה לגבי האב: ומודה ר"מ לחכמים במומין הבאין כו'. להאי גירסא קשה דהשתא משמע דחכמים מייפין כח הבעל טפי מר"מ מדקאמר מודה ר"מ לחכמים דהכא יפה כח הבעל מכח האב אע"ג דבעלמא לא מייפה ר"מ כח הבעל כמו חכמים ובמתני' לא משמע הכי אלא ר"מ מייפה כח הבעל טפי מחכמים דלאפי' מומין הנבדקים יכול לטעון וחכמים פליגי עליה על כן נראה כפירוש רבינו חננאל דגרים ומודים חכמים לר"מ ומיהו גם זה אינו מיושב דלא שייך מודה הואיל ולא פליגי בכה"ג ובקונטרס גרים ומודה ר' מאיר ותו לא וקשה מודה למאן: ואמאי מנה לי בידך הוא. תימה אמאי אקשי לרב אשי טפי מלכל הני אמוראי דלעיל דלמ"ד תברא הוה מצי לאקשויי מה חילוק יש בין בית אביה ולבין בית בעלה ולמ"ד נמי כאן נמצאו כאן היו אמאי על האב להביא ראיה הא הוי חדא במקום תרתי ולא מצי למימר דס"ד דמקמן דראוין לבא עמה משמע שהם ישנים וניכר שמומין אלו באו מזמן ארוך מקודם אירוסין ואיתרע חזקת הגוף לפיכך על האב להביא ראיה דא"כ מאי פריך לרב אשי הא רב אשי לא אמר שיהא נאמן אלא משום חזקה ומיהו יש לומר דלעולם ס"ל כאן נמצאו כאן היו ומיירי באותן מומין שאין הבעל יכול לידע אותם אפי' ע"י בדיקה כגון נכפה הקבוע לו זמן וריח הפה שיכולה לשמור עצמה שלא יכירו בה בני אדם שאע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראיה דהשתא לא הוי חדא במקום תרתי דחזקה שאין שותה בכוס אא"כ בודקו ורואה ונתפייס ליכא למימר כיון דאין יכול לידע מומין אלו ע"י בדיקת קרובותיו ומיהו לא יתכן לפרש כן למאי דגרסינן בתוספתא במומין הראויין להוולד עמה בבית אביה: על בעל החמור להביא ראיה. אע"פ שהוא מוחזק וחזקת הגוף נמי מסייע ליה והוה לן לאוקמי החמור בחזקת שהיה קיים אלא טעמא דשמואל דמוקמינן לפרה בחזקת מרה קמא והא דפריך הש"ס בהשואל (ב"מ ק. ושם) גבי המחליף פרה בחמור וילדה דיחלוקו וליחזי ברשותא דמאן קיימא וליהוי איהך המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא לא מוקמינן אחזקת מרה קמא היכא דתפיס איהך התם פריך לפי המסקנא דהכא דלא קאי הכי ומיהו תימה למאי דסלקא דעתין השתא אמאי על בעל החמור להביא ראיה כיון שהוא מוחזק וגם איכא לאוקמי החמור בחזקת שהיה קיים והא שמואל גופיה אית ליה בריש המוכר פירות (ב"ב צב.) המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן דאין המעות חוזרין ולא מוקמינן להו בחזקת מרה קמא אלא אזלינן בתר חזקה דהשתא אע"ג דרובא מזבני לרידיא מסייע למרה קמא כ"ש הכא דאית לן למיזל בתר חזקה דהשתא דמסייע ליה חזקת הגוף וליכא למימר דהתם היינו טעמא דמדלא דק אם הוא נגחן אית לן למימר דלשחיטה זבניה דא"כ מה צריך למימר התם לשמואל כי אזלינן בתר רובא באיסורא בממונא לא אזלינן והא טעמא לא משום רובא הוא אלא משום דלא דק ועוד בפ' בית כור (שם קה. ושם) אמר שמואל סך בשלשים סלע בסלע אני מוכר לך ראשון ראשון קנה משום דמספקא ליה אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון ולוקמא בחזקת מרה קמא על כן נראה דטעמא דשמואל לאו משום חזקת מרה קמא אלא אית לן למימר כיון דאשתכח החמור דמת כי היכי דעכשיו הוא מת כן יש לנו להחזיקו שהיה מת גם קודם ודמיא להא דאמר בנדה (דף ד.) דכל הטומאות כשעת מציאתן ודוקא גבי מיתת חמור וגבי מוס וגבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות אית לן למימר הכי והא דכלה בבית חמיה על הבעל להביא ראיה משום דכי אמרינן נמי כמו שהוא מוצאו

נה א ב מיי' פכ"ה מהל' אישות הל"ד טוש"ע אה"ע סי' קיז סעיף ז:
נו ג מיי' פ"ב מהלכות מכירה הלי"ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רכג סעיף א:

תוספות רי"ד

ר"א אמר רישא מנה לאבא בידך סיפא מנה לי בידך פי' ר"א נמי אוקמיה כר"ג ורישא דאמרי' בעל מהימן משום דהו"ל מנה לאבא בידך שהוא טענת שמא שהאב טוען להוציא הכתובה בשבילו והיא טוענת שמא שאינו ברור מתי נולדו בה המומין הללו. והילכך לא מהני חזקה דגופה כגון שטענה האשה שהיא טוענת ברי ויוכה בכתובת לעצמו דהיכא מהניא ומפקינ' בה ממונא ה"מ למאן דאית ליה חזקה דגופיה אבל חזקה דגופא דאשה לא מהני לית חזקה לדיליה לאפיק ממונא מחזקת אבל אילו הות [טוענת] כנגדו דכתובתה לעצמה ה"נ אשה מהימנא ואע"פ שלא נכנסה לרשות הבעל ולא אמרינן כאן נמצא וכאן היו ולר"א האשה נאמנת וקי"ל הל' כר"א דהוא בתרא. אמר ר"י א"ש המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת. על בעל החמור להביא ראיה שהי' חמורו קיים בעת משיכת הפרה ותנא תונא כלה. פי' בעל החמור משך את הפרה והחמור היה בביתו ותנן בספ"ק דקידושין כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין פי' כיון שמשך א' מהן נתחייב חבירו באונס חליפיו בכ"מ שהן ועכשיו נמי משעה שמשך את הפרה קם החמור ברשות בעל הפרה ואם מת לאחר משיכת הפרה לעצמו מת ואע"פ שהחמור בבית בעליו עומד וכשנמצא מת לא ידענו מתי מת זה אומר עד שלא משכת פרתי מת וברשותך מת. וזה אומר לאחר שמשכתי פרתך מת וברשותך מת אמר שמואל שעל בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בעת משיכת הפרה ואם לא ימצא ראיה יחזור פרה לבעלה. ומסתייע ממתני' דכלה ואמרי' הי כלה אי לימא כלה הבית אביה וכו'

[תוספתא פ"ז ע"ש]

עין משפט נר מצוה

נז א ב מיי' פ"ז מהל' זכיה הל' יח יט טוש"ע אה"ע סי' נ סעי' א :

נח ג מיי' פ"כ מהל' מכירה הלט"ז ופ"ו מהל' שחיטה הל' יג סמג עשין סג ופג טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ח וטוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' ג :

נט ד מיי' פ"כ מהל' מכירה הל' יד טוש"ע חו"מ סי' רכב סעי' א :

כלה בבית אביה מי דמי התם מייתי אב ראיה ומפיק הכא מייתי בעל החמור ראיה ומוקים א"ר אבא כלה בבית חמיה ואכתי לא דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע ליה לחזקיה דאב הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים חזקיה בידיה אמר רב נחמן בר יצחק כלה בבית אביה ולקדושין ולא תימא *אליבא דמ"ד קדושין לאו *לטיבועין ניתנו אלא אפילו למ"ד [א]קדושין לטיבועין ניתנו הני מילי קידושי ודאי [ב]אבל קידושי טעות אי מייתי ראיה אין אי לא לא מיתיבי *[ג]מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין טריפה נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה הוגלד פי המכה בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ואי יהיב טבח דמי בעי לאיתויי ראיה ומפיק ואמאי בעל בהמה לייתי ראיה ונוקים בדלא יהיב טבחא דמי מאי פסקא °אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציייתינהו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי אמר שמואל [ד]כל שנולד ספק ברשותו עליו הראיה ותנא תונא כלה מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות כו' ואי דלא יהיב טבח דמי בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ומפיק ואמאי ספיקא ברשות טבח איתייליד דיהיב טבח דמי ומאי פסקא סתמא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיב איניש חיותא: וחכמים אומרים בד"א במומין שבסתר: אמר רב נחמן

ונכפה

רש"י

מי דמי התם. דין הוא שצריך להביא ראיה שהרי הוא המוציא מחברו הלכך מייתי ראיה ומפיק ממונא ומשם אתה בא ללמוד את זה שמוחזק בפרה זו ועומד ואת אומר נייתי ראיה ונוקים ממון שבידו : כלה בבית חמיה. סיפא דמתני' דקתני על הבעל להביא ראיה דר"ג אמרה ופליג נמי ברישא אפילו נמצאו בבית אביה דלא נולד ספק ברשותו נמי על הבעל להביא ראיה להפקיע כח כתובתה וראיה זו לא להוציא היא אלא להחזיק וצריך להביאה ואף זה כ"ש שיביא ראיה להחזיק שהרי בשל אחרים בא להחזיק : ואכתי לא דמי התם. דין הוא שיצטרך לראיה משום דחזקת הגוף מייפה כח האב וי"ל העמידנו על חזקתו הלכך בעל מייתי ראיה שעד שלא נתארסה היו בה ומרע לה להאי חזקה : הכי גרסי' הכא בעל החמור מייתי ראיה ואוקי חזקה בידיה. אף חזקת הגוף מייפה את כחו שכשתאמר העמד את החמור בשעת משיכה על חזקתו הקודמת בחזקת חי תעמידנו וברשות בעל הפרה מת ולמה אתה מצריכו ראיה : א"ר נחמן בר יצחק כלה בבית אביה ולקדושין. רישא דמתני' סייעתיה דמטיל הבאת ראיה על האב אע"פ שחזקת גוף אצלו וכר"א דאמר רבי יהושע היא ובסיפא נמי פליג [להטיל ראיה על אב] ואע"פ שלא נולד ספק ברשותו ודקשיא לך ההיא ראיה להוציא היא הראיה צריכה לו אף לעכב לו הקדושין שבידו שאם לא יביא ראיה יחזירם וזו להחזיק היא בידו : ולא תימא. הא דאמינא שהראיה צריכה אף לעכב לו הקדושין שבידו : אליבא דמאן דאמר קדושין לאו לטיבועין ניתנו. סתם קדושין לאו לטיבועין ניתנו שאם מת החתן הקדושין חוזרין הלכך הכא כי הוו קדושין ספק אין כחה יפה בהן וצריכה להביא ראיה והך פלוגתא בב"ב ואי קשיא היכי מוקמינן סוגיא דשמעתא דשמואל כר' אלעזר ומדר' יהושע מייתי סייעתא הא שמואל הלכה כר"ג אמר בפ"ק (לעיל יב:) אה"נ ומסקנא מוקמינן דלא אמר שמואל הכי וא"ת מי מזקיקי להעמיד סוגיא זו בלשון זה נוקמה כרבא ורב אשי אי אפשר לומר דקשיא לרבא ורב אשי מתני' דווקא קתני רישא על האב וסיפא על הבעל שהספק נולד ברשותן ואילו שמואל על מי שלא נולד הספק ברשותו הצריך לבקש ראיה : בעובי בית הכוסות. מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפלים כפולים ודבוקים ובלע"ז רדובלי"ן ונמצא מחט תחובה באותו עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולו : מצד אחד. אין המחט נראה אלא מבפנים : כשרה. שאין זה נקב : שהוא לפני שחיטה. וטריפה : שהוא לאחר שחיטה. וכשירה : שלשה ימים קודם שחיטה. ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים מקח טעות הוא ויחזיר לו בעליה הדמים שמכר לו טריפה : לא הוגלד פי המכה. זה אומר עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי : המוציא מחבירו כו'. ואי יהיב הטבח דמי נמצא הוא המוציא ועליו הראיה ואי לא אשכח ראיה יחזיק זה במעותיו מספק והרי בבהמתו נמצא ריעותא דומיא דחמור דשמואל : ואמאי. אי כשמואל לייתי בעל בהמה ראיה להעמיד המעות בידו דומיא דבעל החמור : דלא יהיב טבח דמי. הא דקתני המוציא מחבירו בבעל בהמה קאמר וכגון דאיהו קא תבע : מאי פסקא. בתמיה מאי קאמרת אי סבירא ליה לתנא דלעולם ראיה על בעל בהמה היא בין הוא המוציא ובין הוא המעמיד היאך הוא שונה המוציא מחבירו בבעל בהמה וקורהו לבעל בהמה לעולם המוציא מחבירו וכי פסק התנא דבר קבוע שלעולם מוכרים בהמות באמנה והוא המוציא : יהודה אחי. רב יהודה ורמי שניהם בני (רב) יחזקאל הוו : כל שנולד ספק ברשותו. על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה הואיל וספק ברשותו נולד שלא נמצא החמור מת עד לאחר משיכת פרה : ותנא תונא כלה. וסבירא ליה לשמואל דכולה מתני' חד תנא הוא וכדתרצה רבא לעיל ורישא וסיפא סייעתא שמי שנמצא הסימפון ברשותו עליו להביא ראיה עודה בבית אביה על האב להביא ראיה נכנסה לחופה שהיא ברשות הבעל על הבעל להביא ראיה ואם ואפילו הוא דר בבית חמיו ברשותו היא : ספיקא ברשות טבח אתייליד. שלא נמצא הטרפות עד שבאת לידו : דיהיב טבח דמי. ואפי' לא יהיב נמי הראיה עליו היא אלא מסתמא תנא לטבח המוציא מחבירו קרי ליה :

תוספות

מום עתה כן היה קודם כניסה אכתי איכא למימר דמשנתארסה נולד בה מום והילכך אית לה כתובה דכולי האי לא אמרינן דקודם אירוסין דהיינו קודם ב' רשויות היה בה מום ע"י מה שאנו מוצאין עתה אבל בבית אביה אימר קודם לכניסת רשות זה היה כמו שהוא עתה ואין נראה דדוקא משום חומרא דקדשים הוא דאמר כל הטומאות כשעת מציאתן וע"ק דאמר שמואל בפ' בתרא דקדושין (דף עט.) קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת לפנינו חוששין לקדושי שניהן ולא אמרינן כמו שהיא בוגרת עתה כן היתה קודם קדושין וליכא למימר דהתם משום חומרא דאשת איש דהא מייתי עלה פלוגתא דרבי יעקב ורבי נתן דגבי ממון ונראה לריב"א דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק בפרה ואין לו שום טענה ברורה והויא חזקתו כמאן דליתא הוא דאזלינן בתר חזקה דמרה קמא ודמי לתקפו כהן (ב"מ דף ו:) דמוציאין מידו אבל במוכר שור לחברו ונמצא נגחן כיון דנבראת זכין להכי ולהכי יש לו לטעון למחזיק לשחיטה מכרתיו לך ואם איתא דלרידיא קבעית ליה הוה לך לפרושי וכיון דיש לו טענה ודאית אהני ליה חזקתו וכן בההיא דכור בשלשים סאה בסלע אני מוכר לך יש לו לטעון לכך אמרת שתי הלשונות שבאיזו שארצה אתפוס וכיון שהוא מוחזק אין להוציא ממון מחזקתו כיון שיש לו טענה ולפ"ז לא א"ש פי' הקונטרס דבסמוך כמו שאפרש : **כלה** בבית אביה ולקדושין. מה שפ"ה דס"ל כמ"ד תברא מי ששנה זו לא שנה זו לא נהירא דהיכי מוקי לה כלה בבית אביה ולקדושין דהיינו כרבי יהושע אימור דא"ר יהושע לא מהניא חזקת הגוף ה"מ לאפוקי ממונא לאוקמי ממונא מי אמר ועוד מקשה ר"ת דלעיל מוכחינן דאזיל ר' יהושע בתר חזקת גופא היכא דליכא חזקת ממונא וכל שכן הכא דחזקת ממונא מסייע לחזקת הגוף דאזיל ר' יהושע בתרה ועוד דהא שמואל גופיה פסיק בפ"ק (דף יב:) הלכה כר"ג ועוד מאי פריך מההיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לימא דההיא כר"ג ואיהו כר' יהושע ונראה לפרש דשמואל כרב אשי ויליף השתא מכלה בבית אביה ולקדושין דכי היכי דהתם אע"ג דאב מוחזק צריך להביא ראיה דחזקת הגוף דידה לא מהני לאב ה"נ הכא על בעל החמור להביא ראיה אע"פ שהוא מוחזק דחזקת החמור לא מהני לגבי דידיה והשתא לא מפליג מידי בין שנולד ספק ברשותו ללא נולד ברשותו אבל כרבא דאמר כאן נמצאו כאן היו ליכא לאוקמא דשאני התם דאיתרע חזקת רשות האב אבל הכא לא איתרע חזקת רשות בעל החמור אלא אדרבה איתרע רשות בעל הפרה : **כל** שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה. ואוקי לכלה דמתני' כרבא ואפילו הוא מוחזק אותו שנולד ברשותו עליו להביא ראיה כדפריך מההיא דמחט דלייתי טבח ראיה אע"ג דלא יהיב דמי והוא מוחזק וא"ת מהא דפריך בהשואל (ב"מ דף ק.) גבי מחליף פרה בחמור וילדה וניחזי ברשותא דמאן קיימא וניהוי אידך המע"ה משמע דאי הוי ברשות *) בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה ואמאי והלא (א) נולד ספק ברשותו **) ואחר שמשך בעל הפרה את החמור נודע שילדה הפרה וצריך לחלק בין ספק שנולד לטיבותא כי התם לספק שנולד לגריעותא כי הכא : **ותנא** תונא כלה. הייני כלה בבית חמיה דכי היכי דמוקמינן לה בחזקת שלימה והשתא הוא דאתא מום אע"פ שמוחזק הכא נמי אוקי החמור בחזקת שהיא קיימת והשתא היא מתה :

*) [נ"ל בעל הפרה על בעל החמור להביא ראיה] **) [נ"ל דאחר] אבל

תוספות רי"ד

מי דמי התם אב מביא ראיה ומפיק הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים אלא כלה בבית חמיה ואכתי מי דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע לחזקה דגופא הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים אלא אר"נ כלה בבית אביה ולקידושין. המורה סובר דפליגי ר"ג ור"י בהא מילתא דלבעל החמור איכא חזקה דגופא דאוקי חמרא אחזקתה וחי הוה בשעת משיכה ולבעל הפרה איכא חזקה דממונא. ור"י א"ש על בעל החמור להביא ראיה כר"י ס"ל ופי' רישא דמתני' סייעי' שמטיל הבאת ראיה על האב אע"פ שחזקת הגוף אצלו וכר"א וא"כ ר"י הוא. ובסיפא נמי פליג להטיל ראיה על האב ואע"פ שלא נולד ס' ברשותו והיא קשה היכי מוקמינן סוגיא דשמעתא דשמואל כר"א ומר' יהושע מייתי סייעתא והא שמואל אמר בפ"ק הל' כר"ג אה"נ וכמסקנא מוקמינן דלא אמרה שמואל להא הכי. וקשה לי לפירושו טובא דהא דר"י א"ש בפ"ק ס"ל כר"ג והכא ס"ל כר"י ולא אשכחן דהדר איהו במסקנא אלא רמי בר יחזקאל פליג עלויה ואמר לא תציתו ליה אבל איהו לא הדר ביה ואכתי ק' דידיה אדידיה ותו דלא שייכא פלוגתא דר"ג הכא כלל אלא מודה לר"י בהא דאוקי ממונא בחזקת מריה ולא אזיל בתר חזקה דגופא אלא המע"ה דהכי אמרי' בפ"ק כדרמינן דר"ג אדר"ג מאלמנות עיסה אלא אמר רבה דר"ג אדר"ג לא ק' התם ברי הכא שמא ואמר הילכך לר"ג (לית) [אלים] ליה ברי דאפי' בחד ספיקא מכשר קיל ליה שמא דאפילו בספק ספיקא פוסל אלמא בטענות שמא לא אזיל ר"ג בתר חזקה דגופא אלא בדאיכא טענת ברי ואע"ג דלא קימא באפה חזקה דממונא דקאי באפה ובעל חמור לא טעין טענת ברי דמאי ידע אימת מת חמרא ומודה ר"ג דלא אזיל בתר חזקה דגופא אלא המע"ה ומילתא דרב ושמואל אליבא דכ"ע איתא וכן בדין זה וכן בדין מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לא פליגי ר"ג ור"י דכיון דלא טעין ולא טענינן ליה שמא לא אזלינן בתר חזקה דגופא אלא בתר חזקה דממונא

ואי לא מייתי ראיה מפקינן מיניה והכי נמי בעל חמור ואקשי' ואכתי לא דמי דהתם דין הוא שיביא בעל ראיה ואע"פ שהוא מוחזק בממונא חזקה ודאית משום דאיכא לאשה חזקה דגופא וטוענת טענת ודאי ומשום דאזלי' בתר חזקת דגופא מצרכי' לבעל להביא ראיה אבל הכא חזקת הגוף של בעל החמור הוא ואי בתר חזקה דגופיה הוה בעי' למיזל לא מבעיא השתא דהוא תפוס אלא [אפילו] אם לא היה תפוס כגון שנתחייב לו הלוקח מנה כדפרשתי לעיל הוה מצרכי' ראיה ללוקח ואי לא מייתי ראיה הוה מפקינא מיניה דלוקחים ויהבינן ליה לבעל החמור אלא לא אזלינן בתר חזקה דגופא משום דטעין טענת שמא והלכך על בעל החמור להביא ראיה ולהחזיק מה שתפוש בידו ואתא ר"נ ב"י ואמר כלה בבית אביה ולקידושין (רישא) פי' לעולם מרישא מתני' מסתייע ליה (ב) ולא מדמצריך ליה ראיה להחזיק הקידושין בידו שאע"פ שהוא תפוש בהן כיון שהקדושין הללו היו יודעים לבעל מקודם לכן עליו להביא ראיה דכיון שעל האב להביא ראיה להחזיק הקדושין בידו ה"נ כיון שעל בעל החמור להביא ראיה להוציא מנה

והמע"ה וכך נראה פתרון שיטה זו. אר"י א"ש המחליף וכו'. פי' לא מבעי' אם לא תפש בעל החמור את הפרה כגון שמכר לו חמורו במנה ומפני שלא היה בפניו שימשכנו הלוקח תפש לו קנין שהיה לו חמורו ללוקח בכ"ם שהוא והוא יתחייב ליתן לו המנה. נמצא החמור מת ואין ידוע אם קודם תפישת הקנין מת ואין הלוקח חייב לו המנה לבעל החמור או לאחריו מת וברשות הלוקח מת וחייב לתת לו המנה דאמרי' המע"ה דלא אזלינן בתר חזקה דגופא היכא דטעין שמא אלא אפילו הכא דבעל חמור תפיש בפרה ועומד ובעל הפרה בא להוציא מבעל החמור. והדין הזה שבעל הפרה יביא ראיה שהוא המוציא מחבירו אפ"ה אתא שמואל לאשמועינן שעל בעל החמור להביא ראיה שאימת אנו אומרים המע"ה כשאדם מוחזק בדבר והכל יודעין בבירור שהוא מוחזק בה ואחר בא וערער עליו להוציאו מידו שם אנו אומרים המע"ה. אבל הכא שבעל החמור אינו מוחזק בפרה בודאי אלא מתחילת חזקתו בפרה בספק היתה וכיון שהיתה בספק ולא נתבררה חזקתו אינו יכול להחזיק בה עד שיביא ראיה שחי היה חמורו בשעת משיכת הפרה (א) ודין הוא שאני אומר שאע"פ שהוא מפיק במה שהוא ידוע שהיה משל חבירו שאלו להביא שנאו התנא במתני' דכלה ובעי הי כלה אי לימא כלה בבית אביה לא דמי דהתם מייתי ראיה ומפיק ואת אמרת אע"ג דתפיש צריך להביא ראיה להחזיקו בידו. א"ר אבהו כלה בבית חמיה דאע"ג דבעל תפוס ועומד צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היה בה מומין הללו והיה מקחו מקח טעות מלוקח אילו הי' בענין שכתבתי ואין חזקת הגוף מועלת לו כלום משום דטעין טענת שמא כדפרשינן ה"נ בפרה אע"פ שתפוש בה כיון שהדבר ידוע כי של חבירו היתה עליו להביא ראיה ולהחזיקה בידה ומה שמסתייע מכלה דרישא אתא בין לר"א בין לרבה בין לרב אשי דכלהו מודו דאב צריך להביא ראיה וכיון דאב צריך להביא ראיה ל"ש במה שרוצה להוציא ל"ש במה שתפש מחבירו ה"נ בבעל חמור כיון דעליו להביא ראיה אפי' לר"נ כדפרישית ה"נ ל"ש להוציא אם מכר לו בקנין ונתחייב לו המנה ול"ש במה שתפש ולהחזיקו בידו דל"ש להחזיק דבר הידוע לחבירו ל"ש להוציא מחבירו דין א' לחן להביא ראיה : ואותבינן ליה ממאי דתניא מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד א' כשרה מב' צדדים טרפה. פי' מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס ונקרא בית הכוסות מפני שנעשה כענין כוסות ויש בסבוב שפתו עובי שני כפלים ודבוקים ובלע"ז רובלין ונמצא מחט תחובה באותו העובי ומתוך עביו אפשר לה שלא נקבתו כולו אם היתה מצד א' שאין המחט נראה אלא מבפנים כשרה שצד החיצון מגין אבל אם ניקבה שני הצדדים טרפה. נמצא עליה קורט דם בידוע שהוא לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה הוא. הוגלד פי המכה בידוע שהוא ג' ימים קודם השחיטה לא הוגלד פי המכה המע"ה פי' אם נמצא שם גלד ברור לנו שהטריפה ג' ימים לפני שחיטה לכל הפחות שאין גלד פחות מג' ימים ואם מכרה לו בתוך ג' ימים המקח טעות ואם

נמצא

מסורת הש"ס

ב"ב קמה.

פי' ענין טביעה ואבדון

חולין נ: ע"ש

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל וכו' דאי הוי ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה ואמאי והלא לא נולד ספק ברשותו דאחר כצ"ל :

גליון הש"ס

גמ' אלא כי אתא רמי בר יחזקאל. לעיל לג ע"א ודף ס ע"א וחולין מד ע"ב :

(א) נראה דצ"ל ודין זה שאני אומר שאע"פ שהוא תפוס במה שהוא ידוע שהיה משל חבירו עליו להביא ראיה שנאו התנא וכו'. ב) אולי דצ"ל ולא מייתי ראיה מכתובה אלא מדמצריך.

אונכפה כמומין שבסתר דמי והני מילי דקביע ליה זמן אבל לא קביע ליה כמומין שבגלוי דמי: **מתני'** בהאיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא אמר רשב"ג בד"א במומין הקטנים אבל במומין הגדולים כופין אותו להוציא: **גמ'** רב יהודה תני נולדו חייא בר רב תני היו מ"ד נולדו כ"ש היו דקסברה וקיבלה מאן דאמר היו אבל נולדו לא תנן אמר רבן שמעון בן גמליאל בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא בשלמא למ"ד נולדו היינו דשאני בין גדולים לקטנים אלא למ"ד היו מה לי גדולים מה לי קטנים הא סברה וקיבלה כסבורה היא שיכולה לקבל ועכשיו אין יכולה לקבל (א) ואלו הן מומין גדולים פירש רשב"ג [כגון] ניסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו אתמר ר' אבא בר יעקב אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג גרבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים ומי א"ר יוחנן הכי והא *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן בכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה *אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן: **מתני'** *דואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהיו עד שלא נישאו ובין משנשאו נולדו ועל כולן אמר רבי מאיר אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל הוחכ"א מקבלת היא על כרחה חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו מעשה בצידון בבורסי אחד שמת והיה לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל: **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא *ריח הפה רב אסי מתני איפכא ומנח בה סימנא שמואל לא פסיק פומיה מכוליה פירקין: והמקמץ: מאי מקמץ אמר רב יהודה זה המקבץ צואת כלבים מיתבי *מקמץ זה בורסי ולטעמיך תיקשי לך מתניתין המקמץ והמצרף נחושת והבורסי בשלמא מתניתין לא קשיא כאן בבורסי גדול כאן בבורסי קטן אלא לרב יהודה קשיא תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים: והמצרף נחושת והבורסי: מאי מצרף נחושת *רב אשי אמר חשלי דודי רבה בר בר חנה אמר זה המחתך נחושת מעיקרו תניא כוותיה דרבה בר בר חנה איזהו מצרף זה המחתך נחושת מעיקרו *אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזל ר' אלעזר אמרה לשמעתא קמיה דשמואל אמר ואכסוה שערי לאלעזר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון *ורב אין אדם דר עם נחש בכפיפה כי סליק רבי זירא אשכחיה לרבי בנימין בר יפת דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן אמר ליה על דא אכסוה שערין לאלעזר בבבל אמר רב יהודה אמר רב *אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון האלמנה לכהן גדול וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל טאפילו נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו תנן אלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני אלא לרב תחליפא בר אבימי ליתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו אמר רב נחמן לא קשיא הא במילי הא בשוטי מתקיף לה רבי אבא °בדברים לא יוסר עבד אלא אמר רבי אבא הא והא יבשוטי

התם

רש"י

נכפה. חולי שממנו נופל לארץ ויש לו זמן לבא: כמומין שבסתר דמי. לפי שנזהרת ביום זמנה מלצאת בין הבריות: **מתני'** מומין גדולים. מפרש בגמרא: **גמ'** נולדו. משנשאה: ומי אמר ר' יוחנן הכי. דהלכה כרבן שמעון בהא לחודא והא בכל מקום ששנה קאמר: ערב וצידן וראיה אחרונה. ערב בגט פשוט צידן במי שאחזו קורדיקוס ראיה אחרונה בסנהדרין בפרק זה בורר ובשתי ראיות נחלק הלכה כמותו בראשונה ולא באחרונה אמרו לו הבא ראיה אמר אין לי ראיה כו': **מתני'** בעל פוליפוס. מפרש בגמ': המקמץ והמצרף נחשת. מפרש בגמ' וכולן מפני שאומנות מסרחת היא: שממקתו. לשון המק בשרו (זכריה יד): **גמ'** לא פסק פומיה. סימנא דשמואל ריח הפה אמר: לא פסק פומיה מכולי פירקין. תמיד היה שגור בפיו: תיקשי לך מתני'. דקא חשיב להו בתרין: מקמץ צואת כלבים. לא ידעתי *מה צורך בה אבל באשכנז ראיתי שורין בהם הבגדים לפני כובסן יום או יומים: בשלמא מתני' לא קשיא. אברייתא דאיכא למימר האי דחשיב ליה בתרי הכי קאמר אחד בורסי קטן דהיינו מקמץ ואחד בורסי גדול: בורסי קטן. שהוא עני ויש לו עורות מעט: הכי גרסינן תנאי היא דתניא מקמץ זה בורסקי ויש אומרים זה המקמץ צואת כלבים והכי גרסי' לה בתוספתא והא דרבי יוסי כרבי יהודה מלתא אחריתי קאמר ושם היא שנויה: חשלי דודי. מחשלין ומרדדין נחשת ועושין ממנו יורות ומסריח הוא: מעיקרו. ממקום מוצאו מן הארץ: אכפוהו שערי. האכילוהו שעורים כבהמה כל המאכל שלא כדרכו קרי ליה כוסס: וקאמר לה. להא מילתא דרב: משמיה דר' יוחנן. דאיהו לא כרב סבירא ליה: אין מעשין. אין כופין להוציא: אין כופין. דלא כפינן אפריה ורביה: ואלו שכופין. הני אין אפריה ורביה לא: בשלמא לרב אסי. לא תקשי הא דלא חשיב פסולות במתניתין דאיכא לגבוי דרבנן קתני. הנך דאיסורא דידהו לא כתיבא באורייתא: ליתני נשא אשה ושהה כו'. דמדאורייתא לא מיחייב לאפוקה דאפשר ליקח לו אשה אחרת אלא אבל מדרבנן קאמר דכל כמה דאיתה להא גביה לא נסיב אחריתי: הא במילי. אפריה ורביה במילי מייפרינן בשוטי לא כדיקן ליה אבל הנך בשוטי נמי כדיקן ליה שאי אפשר לה לקבל:

התם

תוספות

אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא. גבי איש ליכא למימר דנסתחפה שדה של אשה דאיש אינו שדה של אשתו כדפרישית בריש מכילתין (דף ג: ד"ה מליא'): **כופין** אותו. נראה לר"י דיוציא ויתן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו כמו בבאה מחמת טענה דמשמע בסוף הבא על יבמתו (יבמות סה:) דנותן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו ובתוספתא קתני בהדיא המומין דהכא יוציא ויתן כתובה: **סבורה** הייתי שאני יכולה לקבל. קצת תימה דאם כן כל אשה תעריס ותאמר כדי שיתן לה כתובה שתאמר איני יכולה לקבל ויגרשנה ושמא במקום שיש חשש ערמה אין לה כתובה: **אלא** לרב יהודה קשיא. תימה דאמאי לא משני דהא דאמר רב יהודה (אמר שמואל) המקמץ צואת כלבים היינו בורסי קטן דבפרק מי שמתו (ברכות כה.) משמע דאיכא צואת כלבים בעיבוד עורות דתניא התם לא יקרא אדם קריאת שמע לא כנגד צואת כלבים ולא כנגד צואת אדם כו' בזמן שנתן לתוכן עורות: **ליתני** נשא אשה ושהה עמה עשר שנים. וא"ת ודקשי' ליה ברייתא דשלהי הבא על יבמתו (יבמות סד.) דתניא נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אינו רשאי לבטל ויוציא ויתן כתובה ונראה לפרש דלשון יוציא לא משמע כפייה אלא בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין אבל התם דקתני יוציא משום ביטול פריה ורביה לא משמע דכופין:

הדרן עלך המדיר

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פכ"ה מהל' אישות הל"ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לט סעי' ד בהג"ה וסי' קי"ז וסעי' ה וסי' קנד סעי' ה בהג"ה:

סא ב ג מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע שם סי' קנד סעי' ד:

סב ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעי' א:

סג ו מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ב וסי' קמה סעי' ד.

סד ז מיי' פי"ב שם הל' ד סמג שם טוש"ע שם סימן ט סעי' ג וסי' קנד סעי' ג'

סה ח מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ז סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעי' א וסעי' ו:

סו ט מיי' פט"ו מהל' אישות הל' ז סמג עשין מט טוש"ע שם סי' קנד סעי' ו בהג"ה וסעי' י:

סז י מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ"א:

מסורת הש"ס

[ועי' ברכות כה. בזמן שיש בהן עורות פירש"י דקאי אצואת כלבים וע"ע בחגיגה ד. ברש"י ד"ה המקמץ מפרש במס' כתובות וכו' והומר אני לתקן כמן עורות שקורין כ"כ וע"ע רש"י במסכת דב"ב יו. ד"ה נכרכת שורין את הבגדים יום או יומים בצואת כלבים וכ"כ רש"י עוד שם יט. ד"ה מן שמחמץ וכו']

[ב"מ לה:] [עי' תוס' לעיל ע. ד"ה יוציא]

[תוספתא פ"ז]

[תוספתא פפ"ז]

[בערוך ערך חשל ב' גרס אמר רב חשלי דודי]

לעיל כג.

[לעיל עב. לקמן פו:]

[בהרא"ש איתא אמר ר"י אמר רב אין וכו' אכן בכרי"ף איתא רב אשי ולכאורה צ"ל אסי וכ"א בהלכות פ' תולדה סימן יח]

משלי כט

יגיטין לח. עב. ב"ק סט. ב"ב קעד. סנהדרין לא. [ב"מ לח: בכורות כד.]

הגהות הב"ח

גמ' (א) ואלו הם מומין גדולים. נ"ב מכאן עד איתמר סוף מתני' ומתיבת איתמר מתחיל גמרא [וכ"א בס"י ובר"יף]:

תוספות רי"ד

נמצא דם ולא נמצא שם גלד אע"פ שיש ג' ימים שמכרה לו הדבר ספק שי"ל אחרי שמכרה לו הטריפה וי"ל נמי טרם שמכרה לו הטריפה ואע"ג דאיכא ג' ימים שמכרה לו ול"א מדלא איגלד שמא בתוך ג"י ניקב שיש נקב שאינו מגליד לימים רבים ולא ברירה לן אלא בפחות מג' ימים לא מגליד. וה"ה נמי אם נמצא גלד ויש לו יותר מג' ימים שמכרה לו ויש ספק בדבר ואין ידוע אימתי נטרפה אם קודם שמכרה או אחר שמכרה שאין ברור לנו שהגלד בג' ימים נעשה לא פחות ולא יותר אלא שבפחות אינה נעשה אבל על היתר ספק הוא. והאי דאמרת המע"ה לא תימא ר"י הוא ולא ר"ג אלא אפילו ר"ג מודה דאע"ג דלמוכר אין לו חזקה דגופא למיפר אוקי בהמה ארחזקתה וכשירה הות בשעת מכירה אפ"ה כיון דלא טעין טענת ברי אלא טעין שמא מודה בזה ר"ג דלא"א בתר חזקה דגופא כדאמרי' לעיל אלא הדרא לדינא דהמע"ה. וסתמא קאמר כן אי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ראיה ומפיק וכן אי יהיב טבח דמי מייתי ראיה ומפיק מבעל בהמה ואי לא מייתי ראיה מחזיק בעל בהמה בדמים אלמא אע"פ שהדבר ידוע שאלו הדמים של טבח הוו לא מצרכי' לבעל הבהמה להביא ראיה אלא לטבח שהוא מוציא מחבירו וה"נ במחליף פרה בחמור כיון שהוא תפוש בפרה על בעל הפרה שהוא בא להוציא להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה יחזיק הלה בפרתו ותירץ דלא יהיב טבח דמי ובעל הבהמה הוא המוציא אבל לעולם אי יהיב דמי על בעל הבהמה להביא ראיה. ואקשי' ומאי פסקה למה שנה המוציא על בעל בהמה לבדו (איזה) [דאמו] קים לן דטבח בכל זימנא באשראי זבין זימנין דיהיב דמיה והוי הטבח מוציא. ואתא רמי ב"ר ואמר לא תציתו ליה להני מילי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי א"ש כל שנולד ס' ברשותו עליו להביא ראיה פי' אע"ג דבעל החמור מוחזק בדבר הידוע שהוא של חבירו כיון שהספק נולד ברשותו של בעה"פ שהרי אחרי שמשך את הפרה נולד לנו זה הספק על בעל הפרה להביא ראיה ומתני' דכלה מסייע ליה דהוא אליבא דר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא היכא דטענה טענת ברי ומ"ש רישא מסיפא הרי גם ברישא איכא לאשה חזקה דגופא אלא כדהתרצה יבה דלא [קי"ל] כר"ג דאזיל בתר חזקה דגופא ומצריך לבעל להביא ראיה אלא היכא דנולד הספק ברשותו של בעל שכבר נכנסת ברשותו. אבל כל זמן שהיא בבית אביה כיון שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה אע"פ שיש לו חזקה דגופא וגם הכא אית לן למימר דהוי דינא המע"ה אע"ג דבעל החמור מוחזק בפרתו שהדבר ידוע שהיתה שלו ואין זה יכול להחזיק בפרתו עד שיביא ראיה אפ"ה כיון שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה ולא מיבעי' היכא דבעל החמור תפוש בפרתו שעל בעל הפרה להביא ראיה אלא אפילו אם היה הוא תפוש כגון שמכרה לו במנה ותפש לו קנין שכ"מ שעומד החמור הוא ברשותו על הלוקח להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה יהיב דמי לבעל החמור מפני שהספק נולד ברשותו של לוקח שמשעה שתפש לו בעל החמור קנין עמד החמור ברשות הלוקח והילכך על הלוקח להביא ראיה והכי טוכח לקמן מדאותבינן ליה ממתני' דאמרי' המע"ה ואי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ראיה ומפיק ואמאי ספק ברשות טבח אתיליד ומתרץ דיהיב טבח דמי והוא נקרא המוציא וה"ה נמי דאי לא יהיב דמיה עליו להביא ראיה ואי לא מייתי ראיה חייב למיפרע לבעל הבהמה כיון שהספק נולד ברשות הטבח ומאי פסקא סתמא דמילתא א) בעל בהמה דלא יהיב איניש דמיה לא יהבינן ליה מרשותא. וכ' ר"י ז"ל איכא למ"ד ליתא להא דרמי דהא אותבינן עליה ואע"ג דפריק התוא פריקא שינויא בעלמא הוא ולא סמכי' עליה אלא בין שלא נולד ברשותו בין נולד הספק ברשותו המע"ה ואי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה צריך לאתויי ראיה ואיכא מ"ד האי מתני' דכלה כיון דמסייע ליה לרמי ב"י ממילא שמעינן דפירוקא דרמי דוקא היא ולאו שינויא בעלמא דאי לא תימא הכי קשיא הל' אהל' הלכך הל' כרמי וכלשון ראשון נ"ל דכי היכי דמילתא דר"י לא מיתוקמי' שפיר ה"נ מילתא דרמי לא מיתרצה שפיר ולא הוי כלה סייעתא לא לר"י ולא לרמי לר"י לא הוי סייעתא דמי קתני במתני' כלה בבית אביה לקידושין ולכתובה קתני דבעי לאתויי אב ראיה ומפיק אבל קידושין שהן תחת ידיו לעולם אימא לך דלא בעי מייתי ראיה וה"ה ה"נ גבי פרה כיון שבעל החמור תפוש בה לא בעי ראיה ועל בעל הפרה להביא ראיה ולרמי נמי לא הוה סייעתא דרמי במייעתא אליבא דרבא דתלי טעמא מפני הספק ברשותו והא דר"א פליג עליה ותלה טעמא דמתני' משום דהוי מנה לאבא בידך אבל אי הות בוגרת אע"ג דנולד ס' ברשותה אולינן בתר חזקה דגופא וקי"ל הל' כר"א דהוא בתרא הילכך ה"נ אע"ג שנולד הספק ברשות לוקח אי לא יהיב ליה מנה על בעל החמור להביא ראיה וכפשטא דמתני' דמהס קבעינן הלכתא דכל שהוא ממע"ה ואי יהיב טבח דמי שלו, הראיה ודלא (כרמי) [כרב יהודה] ואי לא יהיב דמי על בעל הבהמה להביא ראיה ודלא (כר"י) [כרמי] וה"ה ה"נ הוי דינא בחמור שאם משך בעל החמור את הפרה על בעל הפרה להביא ראיה ואי לא משך כגון שהיה בקנין על בעל החמור להביא ראיה ומתני' דכלה לא דמיא להאי דינא כלל משום דבהאי דינא לא אזלינן בתר חזקה דגופא משום דהוא טענת שמא ומודה בה ר"ג ובמתני' דכלה דאי טענת ברי [לא] אזלי' בתר חזקה דגופא משום דהוי מנה לאבא בידך כדהתרצה ר"א דהוא בתרא: והכ"א בד"א וכו' במומין שבגלוי ראה ונתפיים הוא אבל ר"מ סבר שאפילו במומין שבגלוי יכול לטעון ולומר סבר הייתי שאני יכול לקבל כדאמרי' בגמרא לקמן במילתיה דרשב"ג וזה ששתקתי לא שנתפייסתי בהן ומחלתי שחזקה אין אדם מתפייס במומין אלא סברתי שעכ"ז אסבול מאהבתה אבל עכשיו אין מתקבל הדבר בלבי והכי אמרי' לקמן בפירקין ב) דקס"ד מאי והחכמים סברי כיון דראה ונפייס אין זו טענה: אמר ר"ג ונכפה כמומין שבסתר דמי וה"מ דקביע לה זמן אבל לא קביע לה זמן כמומין שבגלוי דמיא והל' כחכמים: **מתני'** האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא רשב"ג אומר בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא. פי' לא מיבעי' אם היה בו קודם לכן שראת אותו האשה ונתפייסה בהן שאין כופין אותו להוציא וליתן כתובה. ואם היא רוצה

א) נ"ל בעל בהמה כל כמה דלא יהביה ליה דמיה לא יהיב בהמה מרשותיה. ב) עיין דנ"ל לקמן בפירקין דקסבר ר"מ דיכולה היא שתאמר סבורה הייתי וכו'.

התם כי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה הכא אף על גב דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה והרי מוכה שחין דאף על גב דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה דתנן חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו וקתני התם כי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה הכא אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה תניא *אמר רבי יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעלי ראתן קשה מכולן ממאי הוי *דתניא הקיז דם ושימש הויין לו בנים ויתיקין הקיזו שניהם ושימשו הויין לו בנים בעלי ראתן אמר רב פפא לא אמרן אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי לית לן בה מאי סימניה דלפן עיניה ודייבי נחיריה ואיתי ליה רירא מפומיה ורמו דידבי עילויה ומאי אסותיה אמר אביי פילא ולודנא גירדא דאגוזא וגירדא *דאשפא וכליל מלכא ומתחלא דדיקלא סומקא ושליק להו בהדי הדדי ומעייל ליה לביתא דשישא ואי לא איכא ביתא דשישא מעייל ליה לביתא דשב לבני ואריחא ונטיל ליה תלת מאה כסי על רישיה עד דרפיא ארעיתא דמוחיה וקרע למוחיה ומייתי ארבע טרפי דאסא ומדלי כל חד כרעא ומותיב חד ושקיל בצבתא וקלי ליה דאי לא הדר עילויה מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי של בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בזיקיה רבי אלעזר לא עייל באהליה רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מביעי דההיא מבואה ריב"ל מיכרך בהו ועסיק בתורה אמר °אילת אהבים ויעלת חן אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא כי הוה שכיב אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי אמר ליה לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא יהבה ניהליה כי מטא להתם דלייה קא מחוי ליה שוור נפל להההוא גיסא נקטיה בקרנא דגלימיה א"ל בשבועתא דלא אתינא אמר קודשא בריך הוא אי איתשיל אשבועתא ניהדר אי לא לא ניהדר אמר ליה הב לי סכינאי לא הוה קא יהיב ליה נפקא בת קלא ואמרה ליה הב ניהליה דמיתבעא לברייתא מכריז אליהו קמיה פנו מקום לבר ליואי פנו מקום לבר ליואי אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא אמר ליה את הוא בר ליואי אמר ליה הן נראתה קשת בימיך אמר ליה הן אם כן אי אתה בר ליואי ולא היא דלא הואי מידי אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי רבי חנינא בר פפא שושביניה הוה כי הוה קא ניחא נפשיה אמרו ליה למלאך המות זיל עביד ליה רעותיה אזל לגביה ואיתחזי ליה אמר ליה שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי דאמרי *אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שבקיה לבתר תלתין יומין אזל איתחזי ליה א"ל אחוי לי דוכתאי א"ל לחיי א"ל הב לי סכינך דלמא מבעתת לי באורחא אמר ליה כחברך בעית למיעבד לי אמר ליה אייתי ספר תורה וחזי מי איכא מידי דכתיב ביה דלא קיימתיה אמר ליה מי איכרכת בבעלי ראתן ואיעסקת בתורה ואפילו הכי *כי נח נפשיה אפסיק ליה עמודא דנורא בין דידיה לעלמא וגמירי דלא מפסיק עמודא דנורא אלא לחד בדרא או לתרין בדרא קרב לגביה רבי אלכסנדרי אמר עשה בשביל כבוד חכמים לא אשגח עשה בשביל כבוד אביך לא אשגח עשה בשביל כבוד עצמך איסתלק אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים (אפילו אות אחת) אמר ליה רב אדא בר מתנא לאפוקי ממר דלא אית ליה מעקה לאיגריה ולא היא מיהוה הוה וההיא שעתא הוא דשדייה זיקא אמר ר' חנינא מפני מה אין בעלי ראתן בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר של היזמי אמר רבי יוחנן מפני מה אין מצורעין בבבל מפני שאוכלין תרדין ושותין שכר ורוחצין במי פרת:

[תוספתא פ"ז] נדה יז. גיטין ע. משלי ה [פסחים נ. ב"ב י:]

הדרן עלך המדיר את אשתו

האשה

התם. גבי מתניתין: כי אמרה. מקבלנא ליה והוינא בהדיה שבקינן לה: בעלי ראתן. שרץ יש לו במוחו: ויתיקין. חלשים: ורמו דידבי עליה. זבובין כרוכין אחריו: פילא. עשב שקורין פוליו"ן: ולודנא. אלייסינ"א: גירדא דאגוזא. קליפי עץ האגוז: גירדא דאשפא. מה שגוררין מן הטור: כליל מלכא. מתחלא דדיקלא סומקא. שומר שיש להם לתמרים בקטנותן כעין שיש לאגוזים קטנים: לביתא דשישא. של שיש כלומר מקום שאין רוח שולט שם: שב לבני ואריחא. שכותלו עב שבעה לבנים זה אצל זה ואריח שהוא חצי לבינה והלבינה שלשה טפחים: ונטיל ליה. ושופך לו מאותן מים: עד דרפיא ארעיתא דמוחיה. גולגלתו מתרככת ונוחה ליקרע בסכין: טרפי. עלין: ומדלי כל חד כרעא. מגביה רגלו של שרץ ומושיב העלה תחת רגלו שאם לא יעשה כן לכשיחזיק בגופו ליטלו יגעוץ צפרניו במוחו ויקוב את הקרום: בצבתא. טנליי"ש: דאי לא. אם לא ישרפנו יחזור עליו: הזהרו מזבובי בעלי ראתן. זבובים השוכנים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר: בזיקיה. במקום שמנשב רוח תחת על שניהם: מיכרך בהו. נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה ומשיבן אצלו ומובטח הוא שתגין התורה עליו ולא יוזק: כי הוה שכיב. כשהגיע זמנו ליפטר: אחוי לי דוכתאי. הוליכני לגן עדן והראני מקומי: שוור. קפץ: איתשיל אשבועתא. אם נשבע בשבועה מעולם ונשאל עליה להתירה: תורה אור תכטקי. פלישטי"ל: אם כן לית את בר ליואי. אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע שהקשת אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם ואם יש צדיק גמור בדור אין צריך אות: לא הואי מידי. לא נראה הקשת בימיו: שושביניה. אוהבו ורגיל אצלו מלאך המות: מי איכרכת בבעלי ראתן ועסקת בתורה. כדהוה עביד איהו שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה: בשביל כבוד עצמך. שיקרבו אליך ויספדוך ויתעסקו בך: אמר אביי לאפוקי ממאן דלא קיים. עמוד זה בא להוליא ולעלות מי שלא קיים את כל התורה כמו שקיים הוא: של היזמי. שמטילין בו כשות שגדל בהיזמי:

הדרן עלך המדיר

האשה

רוצה לצאת הו"ל מורדת אלא אפילו נולדו לאחר מיכן אין כופין אותו להוציא משום דאנן סהדי דניחא לה בכל דהו. דאיש קפיד אמומין משום שאין אשה אלא ליופי אבל אשה לא קפדה אמומין. רשב"ג אומר בד"א במומין שבגלוי' קטנים התם מחלקינן בין איש לאשה דאיש קפיד אשה לא קפדה אבל במומין גדולים אשה נמי קפדה ויוציא ויתן כתובה ואי קשיא כיון שנולדו בו לאחר נישואין לימא בעל לאשה נסתחפה שדך כי תיתי דאמר אשה לבעל כשנולדו לאחר מיכן תשובה כי אמרי' נסתחפה שדהו ה"מ בעל משום דבעי אפסודת כתובתה דאמרי' לית משום הא תו לא מיפסדא כתובתה דנסתחפת שדך וכבר הוא משועבד לה בכתובתה וא"י להפטר משיעבודו ולקונסה בכתובתה אבל האשה דינא בעי למישקל וליכא שום קנסא לבעל הילכך לא מצי למימר לה נסתחפה שדך (אבל) [אלא] שקילא דינא ונפקי דוקא בנולדו בו פליג רשב"ג אבל בחיו לא פליג דכיון דהיו בו מעיקרא סברא וקבלה ולא מציא למיטען סבורת הייתי שאוכל לקבל ועכשיו לא אוכל: ואלו הן מומין גדולים רשבג"א נסמית עינו נקטעת ידו נשברה רגלו איתמר ר"י ב"א אר"י הל' כרשב"ג והא אמרה ר"י חדא זימנא דאמר ר"ב ב"ח אר"י כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הל' כמותו חוץ מערב וצידן וראיה אחרונה אמוראי נינהו אליבא דר"י ור"נ אמר הל' כחכמים וקי"ל הל' כר"נ בדיני הילכך אע"פ שנולדו בו מומין גדולים אין כופין אותו להוציא ואם היא תובעת ניחשין הו"ל מורדת:

מתני' ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהי' בו עד שלא נשאו בין משנשאו ועל כלן אמר ר"מ אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה וחכ"א מקבלת היא ע"כ חוץ ממוכה שחין מפני שממיקתו ומעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי ואמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכול לקבל לך איני יכולה פי' אע"פ שכל המומין אין כופין האיש להוציא באלו שהן מוסרחין וקשים מכלם כופין אותו להוציא בין שהיה בו עד שלא נשאו בין שנולדו משנשאו דאע"ג שבכל המומין אומרים שאין האשה מקפדת עליהן א"נ מתפייסה וסברה וקבלה באלה מקפדת ולא סברה וקבלה. אע"פ שראתה אותם מפני שיכולה לומר סבורה הייתי וכו'. והיה סובר ר"מ דל"מ בסתמא שתוכל לומר סבורה הייתי לקבלו ולא נתפייסתי בהן דהא בשאר מומין נמי אומרים שאין הבעל מתפייס במומין וסבור היה שיכול לקבל כדאמרי' לעיל וה"נ באשה אמר הכי אלא אפילו שהתנה עמה שתקבל סבורה הייתי וכו'. וחכ"א כיון שהתנה עמה מקבלת בע"כ חוץ ממכ"ש שהתשמיש ממיק את בשרו אבל בסתמא ודאי מודו רבנן שאין האשה מתפייסת בהן ואע"פ שראתה אותן אלא מצי למיטען סבורה כו'. (והרב פי' אילו בסתמא פליגי רבנן על ר"מ דכיון שהאשה יודעה בהן אינה יכולה לומר סבורה הייתי) ואע"פ דבשאר מומין לא מבעי' אשה דהיא מתפייסת בהן אלא אפילו האיש ס"ל לרבנן דמתפייס בהן וסבר דקביל כדאמרי' לעיל הא מפני שהן מוסרחים אין האשה מתפייסת בהן הילכך אע"פ שהי' בהן עד שלא נשאו כופין אותם להוציא וליתן כתובה וכ"ש אם היו אלו המומין באשה שתצא בלא כתובה ואין הבעל מתפייס בהן (והרב אומר שאם היו אלו המומין באשה והבעל ידע בהם לא הוי מקח טעות ואינה יוצאה בלא כתובה) וקי"ל כחכמים: ובעל פוליפוס מאי בעל פוליפוס אר"י אמר שמואל ריח החוטם במתניתא תנא ריח הפה: והמקמץ מאי מקמץ זהו המקמץ צואת כלבים. פי' מקבצם מעט מעט בכל מקום שמוצא ומתוך כך הוא מסריח: והמצרף נחושת. מאי מצרף נחושת אמר רבה בב"ח זה המחתך נחושת מעיקרו פי' חותך את עפרו ממקום מולדתם: רב אמר חשלי דודי. פי' שעושים היורות ע"י הקשת הקורנס שמפשיטין העשת ועושים ממנו כלים. תניא בתוספתא מצרף נחושת זה המתיך נחושת וכל אלו פניהם וגופם מושחרים תמיד והן מאוסים: אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה א"ר אלעזר אמריתיה לשמעת' קמיה דשמואל אמר אבסוה שערי פי' האכילוהו ר"א שערי כבהמה שלא אמר יפה וכל אכילה שלא כדרכה נקרא כוסס עד שכופים אותו להוציא יכפוהו לזון. רב אמר אין אדם דר עם נחש בכפיפה. כי סליק ר"ז אשכחות לר"ב בר בר יפת דיתיב וקא"ל משמיה דר"י פי' להא דרב אמר (ר"י) ר"ז על דא אבסוה שערי לאלעזר ואע"ג דקי"ל רב ושמואל הל' כרב דקם ליה ר"י כוותיה. ורב ושמואל ור"י הל' כר"י. כ"ש הכא דקיימי רב ור"י בחדא שיטתא: ור"ח ור"י ז"ל פסקי כשמואל משום דדחי' ר"ז להא דר"י ואמר ע"ד אבסוה שערי לאלעזר ואינו נ"ל דמשום דאמר על דא אבסוה שערי לאלעזר אינה דחי' אלא שאמר לו דשמואל פליג עלה ואיהו הוא דאמר אבסוה שערי לאלעזר וקי"ל שאין הלכה כשמואל מקמיה ר"י: אר"י א"ר אסי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתיה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ממזרת ונתינה לישראל. בת ישראל לנתין ולממזר. פי' שניה לעריות נמי שהוא מדרבנן כופין אותו להוציא כדתנן בפ' יש מותרות גבי שניה וכופין אותו להוציא ולא איצטריך שמואל למיתני אלא הני דלא תנן בהו וכופין איתו להוציא אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו להוציא ורב תחליפא בר אבימי א"ש אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה כופין אותו להוציא תנן ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס וכו'. בשלמא לר"א דרבנן קתני דאורייתא לא קתני. פי' ומש"ה לא תני להו הכא בכלל ואלו שכופין דלא איצטריך תנא למיתני אלא הני מדרבנן אבל אלמנה לכ"ג וכו' שהן דאורייתא לא איצטריך ליה למיתני אלא לרב תחליפא ליתני נמי אפי' נשא אשה ושהה עמה י' שנים שהוא מדרבנן אלא מדלא תני בהדיא ש"מ אין כופין. אמר ר"נ ל"ק הא במילי והא בשוטים. פי' הני דמתני' אי לא צייתי מנגדין ליה בשוטי אבל ההיא דלא ילדה במילי כייפי' ליה ע"י נידוי ושמתא אבל לא מנגדי' ליה בשוטי ולהכי לא ערבה לה בהדייהו מתקיף לה רבא בדברים לא יוסר עבד אלא א"ר הא והא בשוטי. הכא אי אמרה הוינא בהדיה שבקי' ליה התם אע"ג דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן ליה. פי' במתני' אם האשה רוצה לקבל לעמוד עמו ואינה חוששת שבקי' ליה ואין כופין אותו אבל באשה שלא ילדה אע"ג דאמר' איני חוששת מן הבנים לא שבקי' ליה אלא כא"ל שכל זמן שלא יוציא זאת לא ישא אחרת א"נ לא יהבי ליה הלכך מפני שאינו דומה להן לא ערבה בהדייהו: והרי מוכה שחין דאע"ג דאמרה הוינא בהדי' לא שבקי' ליה דתנן חוץ ממכ"ש מפני שממיקתו פי' ואפ"ה תני לה בהדייהו וליתני נמי נשא אשה וכו'. התם כי אמר הוינא בהדייהו בסהדי שלא יזקק לה שבקי' ליה הכא אע"ג דאמר' דיירנא בהדי' בסהדי לא שבקי' ליה דעד דלא מפיק ליה (א) אחריתי. תניא ר"י אומר שאלו זקן א' מאנשי ירושלים ואמר כ"ד מיני שחין הן וכלן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוה דתניא הקיז דם ושמש הוין ליה בנים בעלי ראתן ב) הקיזו שניהם ושמשו הו"ל בני (בעלי ייתקין) פי' חלשים אמר ר"פ ל"א אלא דלא טעים מידי אבל טעים מידי ל"ל בה מכריז ר"י הזהרו מזבובי בעלי ראתן ר"ז לא הוה יתיב בזיקי' ר"א לא עייל באהלי' ר"א ור"א לא אכלי מביעי דההוא מבואה:

א) אולי צ"ל דעד דלא מפיק לה לא יהבי ליה אחריתי. ב) צ"ל ויתקין הקיזו שניהם ושמשו הו"ל בני בעלי ראתן.

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה *משנתארסה ב"ש אומרים תמכור [א]ובית הלל אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים [ב]שאם מכרה ונתנה קיים אמר רבי יהודה אמרו חכמים לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים א"ר חנינא בן עקביא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו הישנים ר"ש חולק בין נכסים לנכסים נכסים הידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל שאינן ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי אמרי דבי רבי ינאי רישא בזכותה נפלו סיפא בזכותו נפלו אם בזכותו נפלו כי מכרה ונתנה אמאי קיים אלא רישא ודאי בזכותה נפלו סיפא אימר בזכותו אימר בזכותה לכתחלה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים: א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג, איבעיא להו רבי יהודה אלכתחלה או אדיעבד

ת"ש

רש"י

האשה. עד שלא תתארס. ונתארסה: ב"ש אומרים תמכור. בעודה ארוסה אבל משנשאת לא כדתני לקמן עד שלא ניסת וניסת וכו': הואיל וזכה באשה. שהיא ארוסתו: לא יזכה בנכסים. בגמרא מפרש הי מינייהו קיימי אלכתחלה דב"ש או אדיעבד דב"ה: על החדשים. שנפלו לה משנשאת: אנו בושים. מה ראו חכמים לומר אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות כדתנן לקמן במתני': עד שלא נשאת. כגון שנתארסה או קודם לכך ואחר כך נשאת: ה"ג ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים: הואיל וזכה באשה. שנשאה: על החדשים. שנפלו לה משניסת: הידועים לבעל. בגמרא מפרש: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי. הרי נתארסה ומשום דנפלו לה קודם לכן הורע כחו: בזכותה נפלו. עדיין לא היה זכאי בשלה ולא בה אלא היא עצמה: בזכותו. כבר זכה בה ובנכסיה: אימר בזכותו כו'. דאירוסין עושה ספק נישואין שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא: איבעיא להו. הנך רבנן דאמרו לו: אלכתחלה. פליגי ואמרי אמאי מוכרת לכתחלה לב"ש הואיל וזכה באשה שאירסה לא יזכה בנכסיה אבל אדיעבד מודו כב"ה: או דלמא אדיעבד נמי פליגי ובעי למימר מכרה בטל:

תא

תוספות

האשה שנפלו עד שלא תתארס. פי' בקונטרס ונתארסה אבל ניסאת לא והביא ראיה מדתנן עד שלא ניסאת וניסאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אבל לכתחילה משמע דלא תמכור ומשמע לרש"י דעד שלא ניסאת משמע אפי' קודם אירוסין וקשה לר"י דאמרינן בגמ' רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין נפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין משתתארס וניסאת הבעל מוציא מיד הלקוחות ופריך כמאן דלא כר' חנינא בן עקביא ולא כר"י ואמאי והא הוי כר' חנינא בן עקביא דבעי למימר דהבעל מוציא מיד הלקוחות אפי' בנפלו לה עד שלא נתארסה וניסאת דהא אעד שלא ניסאת וניסאת קיימי אלא ודאי משמע ליה להש"ס דעד שלא ניסאת לא מיירי בנפלו לה קודם אירוסין והיינו טעמא דעד שלא ניסאת משמע שנפלו לפני נישואין דאין דבר מפסיק בין נפילת נכסים לנישואין ואע"פ דהשתא אין ראיה משם לפירוש הקונטרס מ"מ יכול רש"י לפרש כן בלא ראיה ואין להקשות לפירושו משם לדקדק דוקא עד שלא ניסאת דהיינו משנתארסה כדפירש הא נפלו קודם אירוסין וניסת מוכרת לכתחילה דאיכא למימר דה"ה אפילו נפלו לה קודם אירוסין דלא תמכור אלא הא דנקט עד שלא ניסת דמשמע משנתארסה לאשמועינן דאפ"ה אם מכרה ונתנה קיים. רשב"א:

נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור. במסכת פאה דירושלמי בפרק ב"ש בעי ר' תנחום קמי ר' יוסף אמאי לא תני לה גבי דברים שהם מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה א"ל לא תני אלא דבר שהוא הו... משני לדדין וקל משני לדדין והכא קל לאשה וחומר לבעל והתניא בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר והרי קל לעניים וחומר לבעל הבית א"ל אינו חומר לבעל הבית שמדעתו הוא מפקיר וקשה לר"י והא קתני התם ב"ש אומרים ב' שבתות דהוי קל לאיש וחומר לאשה שאינה נוטלת כתובתה בהדרת שבת אחת כב"ה וי"ל שאין זה קולא אלא חומרא שמוזהר לגרשה בהדרת שבת אחת אע"פ שרוצה בכך לאחר מיכן שמא תחזור בה:

סיפא אימר בזכותו נפלו כו'. תימה א"כ לב"ה נמי תמכור לכתחילה דכיון שהיא מוחזקת הוי ספק שלה ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי כדאשכחן גבי שומרת יבם שנפלו לה נכסים דתנן התם* מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים [א] ומפרש בגמרא דנפלו לה כשהיא ארוסה וזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה והואיל והיא מוחזקת הויא איהי ודאי ויבם ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וי"ל דהכא בודאי לינשא קיימא דכל המארס דעתו לישא הילכך לכתחילה לא תמכור אע"פ שהיא ודאי אבל התם כך עומדת לחליצה כמו לייבום והואיל והיא ודאי אמרו חכמים דתמכור לכתחילה:

איבעיא להו ר"י לכתחילה קאמר או דיעבד. בפירוש רש"י מכתיבת ידו כתב שני לשונות בלשון אחד פי' דקאי ארישא דקתני עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים וקא מבעיא ליה השתא הנך אמרו לו אי בעו למימר דלכתחילה לא תמכור אבל בדיעבד מודו דמכרה קיים או דיעבד דאפי' בדיעבד בעו למימר דמכרה בטל ולפ"ז הדין עמו דגרים בההיא ברייתא דמייתי מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להם על החדשים אנו בושים כו' ולא גרים מה שכתוב בסיפא בתר אף זו מכרה בטל אמר להן אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים כו' דודאי לא גרסינן ליה דהיכי קאמר אף זו לא תמכור והא תנן בהדיא דמודים ב"ש וב"ה שמוכרת לכתחילה ובתוספתא נמי לא גרסינן ליה ולשון אחר פירש לכתחילה אב"ש או דיעבד אב"ה ולפ"ז בחנם מחקו רש"י אלא לפי שאינו כתוב בתוספתא ואין נראה לר"ת פירוש זה דהא היכי בעי אי אמרו לפניו דר"ג שקלו וטרו אליבא דב"ש והא פריך בכולי הש"ס אטו טעמא דב"ש אתא לאשמועינן ונראה לר"ת דהכי פירושו לכתחילה וקאי ארישא דנפלו לה עד שלא תתארס דמוכרת לכתחילה וקאמרי איהו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ולא תמכור לכתחילה כמו בנפלו לה משתתארס וקא מהדר להו על החדשים אנו בושים כלומר נפלו לה משתתארס שהם חדשים שנפלו לה מיד אנו בושים למה לא תמכור אפי' לכתחילה ואתם מגלגלין עלינו את הישנים שנפלו לה קודם אירוסין שלא תמכור לכתחילה או דלמא דיעבד אסיפא דנפלו לה באירוסין קאי דאמרי ב"ה מכרה קיים וקאמרי איהו מכרה בטל כמו נפלו לה משניסת והשיב להם על החדשים אנו בושים על אותם שנפלו משנשאת שהם חדשים למה מכרה בטל ואתם מגלגלין את הישנים פי' לא שהן ישנים בשעת מכירה דהא בנפלו לה משנתארסה ומכרה באירוסין איירי דחדשים הם אלא כלומר שהם ישנים כשניסת והא דלא נקט הבעיא ארישא קאי או אסיפא אלא לכתחילה או דיעבד אומר ר"ת שכן דרך הש"ס דבעי בלשון שפושט לבסוף דפשיט ש"מ דיעבד ולא הוה שייך למימר ש"מ אסיפא שאין נזכר בברייתא לא רישא ולא סיפא ת"ש דתניא כו' אמר להם אף זו לא תמכור כלומר בזה אני מודה שהיא כאשתו לענין שלא תמכור לכתחילה והשתא פשיט שפיר דמדקאמר אף זו מכרה בטל ש"מ דאסיפא קאי דארישא לא הוו אמרי מכרה בטל ועוד מדקמהדר להם אף זו לא תמכור לכתחילה ש"מ דאסיפא קאי ועוד יש ליישב אף לפי' הקונטרס קמא גרסי' שפיר אמר להם אף זו לא תמכור כמ"ש בספרים דה"ק הואיל וזו אשתו פירוש נפלו לה משנתארסה וניסאת וזו אשתו נפלו לה עד שלא נתארסה ונתארסה מה זו מכרה בטל דמדנקט אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים במכרה באירוסין משמע דמודים שאם מכרה משנשאת דמכרה בטל אע"פ שנפלו לה משנתארסה אף זו מכרה בטל עד שלא תתארס ונתארסה אמר להם אף זו לא תמכור פירוש אף זו שנפלו לה משנתארסה וניסאת דוקא לכתחילה לא תמכור אבל בדיעבד מכרה קיים אבל קשה קצת לרשב"א דה"ל נמי לר"ג להודויי להו אמאי עד שלא תתארס מוכרת לכתחילה:

לא

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז ח סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' יא:

תוספות רי"ד

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים. אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין את הישנים. נפלו משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה הבעל מוציא מיד הלקוחות. עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים. אר"ח בן עקיבא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים. ר"ש חולק בין נכסים לנכסים. נכסים הידועים לבעל ל"ת ואם מכרה ונתנה בטל ושאין ידועים לבעל ל"ת ואם מכרה ונתנה קיים. פי' אם נפלו לה נכסים בירושה עד שלא תתארס ונתארסה מודים בזה שמוכרת ונותנת לכתחיל' בעודה ארוסה והוא קיים אבל אם נפלו לה משנתארסה ועדיין לא נשאת בזה פליגי ב"ש וב"ה. דב"ש סברי תמכור לכתחילה ובה"א ל"ת אבל אם מכרה ונתנה קיים. ואע"פ שאח"כ נשאת אין הבעל מוציא מיד הלקוחות מה שמכרה ונתנה בעודה ארוסה. מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי רישא בזכותה נפלה לה סיפא אימור בזכותה אימור בזכותו הילכך לכתחילה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים פי' דאירוסין עושין ספק נשואין פי' ספק לא תנשא הילכך לכתחילה לא תמכור ואם רוצה למכור אין נזקקים לה ואם מכרה ונתנה קיים אבל ברישא שנפלה לה בזכותה בודאי החזיקה בהן ואין האירוסין שהן ספק מוציאין מידי ודאי ולכתחילה תמכור: אר"י וכו'. פי' ואמאי אמרי' אם מכרה ונתנה קיים א"ל על החדשים אנו בושים דהיינו אחר שנשאת שהבעל מוציא מיד הלקוחות אנו בושים למה מוציאן והלא הנכסים שלה הן ואתם מגלגלין עלינו עוד הישנים כשמכרה בעודה ארוסה. נפלו לה משנשאת וכו' פי' שכיון שנשאת נכנסה לרשות הבעל לאכול פירותיהן ואין זכות לה לאשה בהם אך אם תתאלמן או תתגרש: עד שלא נשאת ונשאת וכו'. פי' בין שנפלו לה קודם אירוסין בין לאחר אירוסין ונשאת רג"א אם מכרה ונתנה קיים דדוקא כשנפלו לה לאחר שנשאת אז הבעל מוציא מיד הלקוחות אבל זו שנפלו לה קודם הנשואין ונשאת נהי' דלכתחילה לא תמכור אבל אי מכרה ונתנה קיים ואין הבעל מוציא מיד הלקוחות: א"ר חנינא בן עקיבא הואיל וזכה באשה שכבר נשאת לו לא יזכה בנכסים ויוציא מיד הלקוחות. א"ל על החדשים אנו בושים דהיינו שנפלו לה לאחר שנשאת. ואתם מגלגלים עלינו את הישנים כשנפלו לה קודם שנשאת

רב

מסורת הש"ס

יבמות לח: [לקמן פח:]

[יבמות לח.]

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה סיפא כו' ומפרש בגמ' דנפלו לה כשהיא ארוסה וזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה. נלענ"ד לסגי' ומפרש בגמ' דנפלו לה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ספק נשואה וכ"ה אוקימתא דרבא ביבמות לח ע"ב:

ת"ש *דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזו אשתו וזו אשתו *זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שמע מינה דיעבד קאמר שמע מינה תניא אמר רבי חנינא בן עקביא לא כך השיבן רבן גמליאל לחכמים אלא כך השיבן לא אם אמרתם בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אמרו לו רבי מכרה (א) לה עד שלא נשאת נשאת ואח"כ מכרה מהו אמר להו אף זו מוכרת ונותנת וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושין אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים :האנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים רב פפא אמר לא קשיא הא ר' יהודה אליבא דר"ג הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דר"ג ור' חנינא בן עקביא כב"ש ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה על דבר זה רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא נתארסה בין שנפלו לה נכסים משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות כמאן דלא כרבי יהודה ולא כר' חנינא בן עקביא °אינהו דאמרי כרבותינו דתניא *רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות : משניסת אלו ואלו מודים : לימא תנינא לתקנת אושא *דא"ר יוסי בר' חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות מתניתין °בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה : ר"ש חולק בין נכסים : אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועין אמר ר' יוסי ברבי חנינא ידועין מקרקעי שאינן ידועין מטלטלין ור' יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן °ואלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים תניא נמי הכי אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים : ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברה כתבתינהו לברתה אינסיבה ואיגרשה אתאי

רש"י

תא שמע אמר רבי יהודה כו' הואיל וזו אשתו . נשואה : וזו אשתו . ארוסה מה נשואה נפלו לה משנשאת מכרה בטל כדקתני במתניתין הבעל מוציא כו' : אף זו . שנפלו לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפי' כשהיא עודה ארוסה : אמר להם על החדשים . שאתם אומרים עליהם מה זו מכרה בטל אנו בושים על מה שאמרנו בטל אלא שאתם אומרים לי עליהם מה זו מכרה בטל כו' ולא גרסינן אמר להם אף זו לא תמכור וכן מצאתי בתוספתא : שמע מינה . מדקאמרי ליה אף זו מכרה בטל שמע מינה דיעבד נמי קשיא להו : לא כך השיבן . בעוד שדנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הולך להשיבם על החדשים אנו בושים שהרי תשובה נכונה יש כאן שיש להפריש בין ארוסה לנשואה וכן השיבן עליה לא אם אמרתם כו' : ולא בהפרת נדריה . לבדו אלא אם כן אביה עמו דתנן אביה ובעלה מפירין נדריה : אמרו לו רבי מכרה עד שלא ניסת . כלומר דבריך במוכרת בעודה ארוסה: ניסת ואחר כך מכרה . נכסים שנפלו לה קודם נישואין מהו : אמר להן אף זו מוכרת וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה למציאתה ולמעשה ידיה והפרת נדריה לא יזכה בנכסים שתיקנו לאכול פירותיהן בחייה והיאך מכרה קיים : ה"ג והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים : ורב פפא אמר לא קשיא כו'. מתני' [דקתני אם מכרה] רבי יהודה היא דאיהו מסיק ואמר לה [דסבירא ליה אליבא דרבן גמליאל אפי' בעודה ארוסה לא תמכור לכתחילה וכל שכן בנשאת קודם מכירה] ואף על גב דאיירי רבי חנינא בסיפא לאו דמודה לרבי יהודה דרבן גמליאל אם מכרה אית ליה אלא מוכרת לכתחילה ומאי דלא פריש רבי חנינא במתניתין פריש בברייתא : ה"ג ורבי חנינא בן עקביא דאמר כמאן כבית שמאי . בתמיה דהא בית הלל אפילו במוכרת באירוסין אמרי לכתחילה לא ואם בא לוקח לבית דין לימלך אמרינן ליה לא תיזבון כ"ש משניסת : לא נחלקו . אלא לכתחילה תמכור : וניסת . ואחר כך מכרה : מתני' בחייה . קאמר הבעל מוציא כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מותה יחזיר הקרקע ללוקח ואפי' מתה בחייו לא ירשנה הבעל ואתו באושא ותקון דאפילו גופה של קרקע יורש הבעל : רבי שמעון חולק כו' . יש נכסים שמכרה קיים ויש נכסים שמכרה בטל : ידועין מקרקעי . ועל מנת אותן נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מצפה שתפול לה אותה ירושה : דבעיא דתברחינהו לנכסה . אלמנה היתה ובאת להנשא והיתה מקדמת ונותנתן לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם והודיעה לעדים שאין מתנה זו מתנה אלא להבריח ולא שתזכה בהם הבת אם תתאלמן היא או תתגרש : אתאי

תוספות

לא כך השיב ר"ג לחכמים . פירוש על הארוסה ששאלו לא הולך להשיבם כדאמרינן דתשובה מעולה ונאות השיבם על הארוסה:

תני מוכרת ונותנת וקיים . זו היא גירסת הקונטרס ופירש תני במתני' וקשה לרבינו יצחק בן רבינו מאיר דאדרבה היה לו להגיה הברייתא מקמי מתני' ועוד דאם היה מגיה הברייתא הוי ר"ג שפיר כב"ה והשתא דמגיה מתני' הוי ר"ג כב"ש דלב"ה אפי' באירוסין לא תמכור לכתחילה ועוד כי היכי דפריך בסמוך לרב פפא ור' חנינא בן עקביא כב"ש טפי ה"ל למיפרך לרב זביד דלדידיה ליכא לשנויי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דאם ר' חנינא בן עקביא ור"י שניהם לא שנו פלוגתא דב"ש וב"ה אם כן מי שנאה ונראה דגרסינן תני אם מכרה ונתנה קיים ומגיה הברייתא ורבינו חננאל גרים במתני' מוכרת ונותנת ובברייתא אם מכרה ונתנה ומשני רב זביד תני אם מכרה כו' ומגיה מתניתין מקמי ברייתא כדי שלא להעמיד ר"ג כב"ש ובתר הכי פריך לרב פפא דלא מגיה מתניתין ור"י כב"ש ולא גרסינן רבי חנינא בן עקביא כב"ש ולגירסא זו לא גרסינן בברייתא דלעיל אף זו לא תמכור דהא מתני' קתני מוכרת לכתחילה ולרב פפא דלא מגיה מתני' תיקשי ומיהו קשה קצת דהיכי משני דלר"י לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה הא משמע מתני' דר"י שנה פלוגתא דב"ש וב"ה דעלייהו קאי :

לא כר"י ולא כר' חנינא בן עקביא. פי' לא כאמרו לפניו דר"י ולא כאמרו לפניו דרבי חנינא דתרוייהו מודו בעד שלא נתארסה וניסת דמכרה קיים ולא פליגי אלא כשנתארסה וניסת והא דמשמע לקמן בהכותב (דף פג.) דעד שלא ניסת וניסת מכרה בטל דתנן א"כ למה כתב לה דין ודברים שאם מכרה ונתנה קיים ומוקי לה בגמרא בכותב לה ועודה ארוסה א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי דהא *משמע דאם לא כתב לה דין ודברים כו' מכרה בטל היינו כאמרו לפני ר"ג דלר"ג מכרה קיים ואין סברא לומר דאתיא כרבותינו דחזרו ונמנו :

לימא תנינא לתקנת אושא . תימה לרבינו יצחק והא תקנת אושא הואי אפי' בנפלו לה מן האירוסין או קודם כדמשמע בהחובל (ב"ק פט: ושם) דקאמר התם תני חדא עבדי מלוג יוצאים בשן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה מאי לאו מר אית ליה תקנת אושא ומר לית ליה לא דכ"ע אית להו תקנת אושא כאן קודם תקנה כו' ואמאי לא אמר כאן שנפלו לה באירוסין כאן שנפלו לה אחר נישואין אלא שמע מינה דאפי' נפלו לה באירוסין איתא לתקנת אושא ויש לומר דבלאו הכי משני לה שפיר :

כתבתינהו לברתה . פי' בקונטרס והודיעה לעדים שלהבריח מתכוונת ואין נראה לרבינו יצחק דא"כ אמאי פליגי רב ענן ורבא אדרב נחמן פשיטא דלא קנתה ונראה לרבינו יצחק דלא אמרה מידי אלא גילוי מילתא בעלמא איכא ולא הוי דברים שבלב שאינם דברים דהכא ודאי הדבר ניכר שלא נתכוונה אלא להבריח דנפשה עדיפא לה כדאמרינן בסמוך (וע' תוס' לקמן צז. ד"ה זבין) אפילו עשאום

תוספות רי"ד

רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא נתארס בין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות אינהו דאמרו כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס בין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות : נפלו לה משנשאת וכו' . לימא תנינא לתקנת אושא דאר"י ב"ח באושא התקינו האשה שמכרה בנ"מ בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחו' מתני' בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע. פי' מאי דתנן במתני' שהבעל מוציא מיד הלקוחות הוא כ"ז שהיא בחייה ומפני שהפירות משועבדים לו אבל לאחר מיתה נתקיים המכר ללוקח ש"אין לו לבעל אלא פירות בחיית ויורשה לאחר מיתתה. ואם קדמה ומכרה נכסי' בחייה מכרה מכר שאין הבעל יורש אלא מה שנמצא לה לאחר מיתה דומיא דבן שיורש את אביו ואם מכר אביו בחייו מכר . אבל באושא התקינו שיוציא מיד הלקוחות אפילו גוף הנכסים לאחר מיתתה שעשו הבעל כלוקח ראשון כשנשאה כאילו קנה כל נכסיה וכיון שהוא לוקח ראשון מוציא מלוקח שני בלא דמים ולוקח שני מפסיד דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה אך אם ידוע שהדמים היה ביד אשה בעת מיתה או אם נתנתן לבעל שחייב להחזיר להם הדמים א). (עיין בערך מו בס"ה):ר"ש חולק וכו'. אלו הן ידועים ואלו הן שאינן ידועים. א"ר ינאי ידועים קרקע שאינן ידועים מטלטלי. פי' שמקרקע שא"י להחביאן דעתו של בעל עליהן ואינו מתיאש מהן אבל המטלטלין מפני שהיא יכולה להחביאם אין דעתו של בעל עליהן ומתיאש מהם והילכך אם מכרה ונתנה קיים ור"י אמר אלו ואלו ידועים הן . ואלו הן שאינן ידועים כל שנפלו לה נכסים במדה"י פי' בודאי בהני כיון דבעל לא ידע מהן ואין בלבו עליהן אם מכר"נ קיים ותנ"ה אלו הן שאינן ידועים יושבת כאן ונפלו לה נכסים במדה"י עיין הפסק בסוף הילכתן אם הל' כר"ש ואם לאו: ההיא איתתא דבעיא דתבריחנהו נכסי מגברה כתבתינהו לברתה [illegible]

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' ט:

כג ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ח]

[תוספתא ב"ב פ"י]

[לעיל נ: ב"ק פט: ב"ב נ:]

[ועי' תוס' ב"ק פט. ד"ה]

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רבי מכרה עד שלא כו' וניסת לה נמחק:

גליון הש"ס

גמ' אינהו דאמרי כרבותינו. ע' כ"ב ...

[נראה דצ"ל מכרה"א]

א) וכ"כ הרי"ף והרא"ש גם פי' נערה דאי איתנייהו לכל דמי דשקלי' איתתיה מפסד לנו ללוקח ע"ש

אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה ר"נ לשטרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינשי א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קא אמרת הכי א"ר חנילאי בר אידי אמר שמואל מורה הוראה אני *אם יבא שטר מברחת לידי אקרענו א"ל רבא לרב נחמן טעמא מאי דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני ה"מ לאחריני אבל לברתה יהיבא אפ"ה במקום ברתה נפשה עדיפא לה מיתיבי *הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחרים דברי רשב"ג וחכ"א רצה מצחק בה עד שתכתוב לו מהיום ולכשארצה טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קנגהי לוקח א"ר זירא לא קשיא הא בכולה הא במקצתה ואי לא קנגהי לוקח ניקנינהו בעל אמר אביי עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר"ש: **מתני'** נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות [*פירות] המחוברים בקרקע א"ר מאיר שמין אותה כמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה בלא פירות ומותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א המחוברים לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר"ש אומר מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: **גמ'** פשיטא ארעא ובתי ארעא בתי ודיקלי בתי דיקלי ואילני דיקלי אילני וגופני אילני אבא זרדתא ופירא דכוורי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא א"ר זירא א"ר אושעיא אמר ר' ינאי ואמרי לה אמר ר' אבא א"ר אושעיא א"ר ינאי הגונב

ולד

רש"י

אתאי לקמיה דרב נחמן · לתבוע את בתה להחזיר לה הנכסים והבת הוציאה שטר מתנה וקרעיה ר"נ: חקלאה · אינו בקי בדינין ומר עוקבא אב ב"ד הוה: מורה הוראה אני · נטלתי רשות מריש גלותא כדאמרי' בפ"ק דסנהדרין (דף ה·) דמהני רשותא ולא יהבי רשותא אלא לבקי בדבר: אם יבא שטר מברחת לידי · שירצה המקבל מתנה להחזיק בנכסים על פיו שלא להחזירם לנותן אקרענו ולקמיה פריך הואיל ולאו שטרא הוא היאך הועיל להבריח: א"ל · רבא לרב נחמן כשקרע אותו שטר היכי סמכת בהא אדשמואל וקרעת ליה: טעמא מאי · אמר שמואל אקרענו: דלא שביק איניש נפשיה כו' · ולא גמר להקנותו אלא בעוד שהוא דואג מאחרים שלא יחזיקו בהם: ה"מ · בנותנתן לאיש נכרי איכא למימר דלא גמרה ואקניא: אבל לברתה יהבה לה · מתנה חלוטה: שטר פסים · שטר פיוסים שמפייסתו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיזכה מקבל זה בהם: אם רצה · המקבל הזה: מצחק בה · ומחזיק בהן עולמית: עד שתכתוב · בשטר זה מהיום נתונים לך ולכשארצה יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה [במתנה ונמצא קיימת למפרע ואם זה שנכתב בשטר יבוא להחזיק תאמר איני רוצה]: קנגהי לוקח · תיובתא דשמואל: הא בכולה · כי אמר שמואל לא קני בכותבת לו כל נכסיה דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ומקניא והא דקתני רצה מצחק בה בכותבת מקצתן: ואי לא קנגהי לוקח לקנינהו בעל · לשמואל בכותבת כולן דאמר לא קני כיון דלא קני מאי הברחה איכא ליקנינהו בעל ויאכל פירות וירשנה אם תמות תחתיו: כנכסים שאינן ידועין · שהרי ע"מ שאינן שלה נשאה דסבור שהמתנה גמורה: **מתני'** והוא אוכל פירות · והקרן קיימת לה שלא תיקנו לו חכמים תחת פירקונה אלא פירות: שמין אותה כו' · דקסבר מה שגדל ברשותו הוו פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לפיכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו צריך ליתן לה דמים ויקנו מהן קרקע ויאכל הוא פירותיה: וחכ"א · אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן הואיל והקרקע קיימת לה: ביציאתה · אם בא לגרשה: פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו · כלומר בשעת נפילתן שלו כרבנן ובגמ' פריך היינו ת"ק: [ביציאתה שלה · המגרש את אשתו והיו בנכסים פירות מחוברין נוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן: בכניסתה שלה · וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות]: וביציאתה שלו · דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו זכה בהן מדין פירות נכסי מלוג: **גמ'** פשיטא לי ארעא ובתי ארעא · נפלו לה כספים ובאו ליקח לה קרקע זה אומר קרקע בת זריעה אני רוצה וזאת אומרת בתים אני רוצה ליקח או איפוך: ארעא · זבנינן מינייהו ששכרה מרובה ואינה מרקבת ושניהם מעכבים הבעל יכול לומר דבר שפירותיו מרובים אני חפץ וכן אם בא הוא ליקח בית יכולה היא לומר איני רוצה בדבר שהוא כלה והולך והקרן מתמעט: בתי · שכרן מרובה מדיקלי שהן עשויין ליבש: דיקלי · תמרים: אילני · שאר אילנות: אבא · יער לחתוך עצים: זרדתא · אילנות של עוזרדין ולא היו פריין חשוב להן וקוצצין אותן לעצים: ופירא דכוורי · חפירה של דגים שקורין ויוי"ר: אמרי לה פירא · אם נפלו לה בירושה קלילת העצים ודגים שבחפירה הוא פריין והקרקע הוא קרן: ואמרי לה · כולהו הוו קרנא הואיל והעצים והדגים כלים והכל ימכר מיד וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: אינן גזעו מחליף:

תוספות

עשאום כנכסים שאינם ידועים ואליבא דר"ש · פסק ר"ח כר"ש בנכסים שאינם ידועין וכן נראה מדקאמר ואליבא דר"ש משמע דכל הני דסבירא להו שטר מברחת לא קנה סבירא להו כר"ש דאי בעי למימר דתקינו רבנן משום תקנת מברחת כמו שאומר ר"ש בנכסים שאינן ידועין ואפי' רבנן דר"ש מודו בה ולעולם לית הילכתא כוותיה א"כ הל"ל עשאום כנכסים שאין ידועים לבעל אליבא דר"ש בלא וי"ו דהוה משמע דכי היכי דנכסים שאינם ידועים לא משתעבדי לבעל אליבא דר"ש ה"נ מברחת לכ"ע ומדקאמר ואליבא דר"ש משמע דוקא לר"ש משום דע"י הברחה הוו נכסים שאינם ידועים וכבר בא מעשה שטר מבריח נכסיו לפני ר"ת שרצה ללוות ורצה שלא ישתעבדו נכסיו לבעל חוב וגם ספר מבריח נכסיו שלא ישתעבדו נכסיו לכתובת אשתו ואמר ר"ת שהשטר קיים ומגבינן ביה דדוקא הכא דהוי מברחת דלא קני להו בעל *דהוו נכסים שאין ידועים אמרינן דודאי להבריח נתכוון אבל במעשים אלו דאי לא הוי קני לוקח הויא קני להו ב"ח והאשה וכיון דבהכי לא הוי מוברח אית לן למימר דלמתנה גמורה איכוון: **דקלי** ואילני דקלי · היינו כפי' ר"ת בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פ·. ושם:) דדקלים מתקיימין הרבה ולא כרשב"ם דפי' התם דאין מתקיימין יותר מד' וה' שנים גבי הא דאמר רב זביד דקל אין לו גזע: **אילני** וגופני אילני · משמע דגופני גריעי מאילני וכ"ש מדקלי דעדיפי מאילני וקשה דאמרינן בהחובל (ב"ק דף צב. ושם) אריסיה דשמואל אייתי ליה תמרי טעמינהו טעמא דחמרא אמר קא מכחשי בגופנא כולי האי (א) א"ל למחר אייתי לי מקורייהו משמע דגופני עדיפי מדקלי וי"ל דדקלי עדיפי בזה שאין צריך להוציא עליהם כלום כדי לתקן אבל גפנים צריכין יציאה מרובה לזמר ולתקן הכרם דאם לא כן מתקלקל ומי שיכול לטרוח לעובדם ולשומרם כראוי יש בהן ריוח גדול: **כללא** דמלתא · ר"ח גריס גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא פי' דבר שאוכל הפירות והקרן מתקיים זהו קרנא ואין מוכרין אותו ליקח ממנו קרקע ודבר שאוכלה שאין גזעו מחליף הוי כאילו נפלו לה פירות וילקח בהן קרקע ולפ"ז אמרי לה פירא הוא דקאמרי להאי כללא דהא אבא זרדתא ופירא דכוורי אין גזען מחליף כדפי' בקונטרס וקשה לרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא מדלא נקט אמרי לה פירא לבסוף ועוד דאמר רב נחמן לקמן עיילא ליה גלימא פירא הוי מיכסי ביה כו' הל"ל קרנא הוי ועוד דא"כ הא דקתני *)פיר גפרית ומחפורת של צריף ר"נ אומר קרן הוי נמי **)פירות דחשיב כקרן המתקיים והבעל אוכל פירות וא"כ קשיא דר"מ אדר"מ דהא קתני במתניתין דלר"מ פירות מחוברין שמין אותם כמה הן יפין וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וגפרית וצריף לא גריעי מפירות מחוברין ועוד דהשתא הוי ר"נ כר"מ ונראה כפי' הקונט' ור"ת גרס כר"ח ומפרש דלאו בנפלו לה פליגי אסימכרם אם לאו דהא קאי אהא דקאמר פשיטא ארעא ובתי ארעא דאיירי בנפלו לה כספים והא קאי פלוגתייהו ומפרש דאם נפלו לה כספים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירא דכוורי וכן משמע מתוך פירוש ר"ח דמפרש גזעו מחליף קרנא כו' הלכך היכא דקתני ·

*) [נ"ל פיר של גפרית] **) [נ"ל פירוש]

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ט וסי' מהל' זכיה הל' יב סמ"ג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צ סעיף ז ובסי' פה סעיף ז:

ה ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' כא טוש"ע שם סי' פה סעיף יג:

ו ה מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף טו:

ז ו מיי' שם הל' כג טוש"ע שם סעיף יג:

[תוספתא פ"ט]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אילני וכו'. בא"ל למחר כצ"ל ותיבת א"ל נמחק:

תוספות רי"ד

[illegible]

... כ"א להבריח ולא להקנותם ק"נ והחזיר הנכסים לאמה. ונ"ל דוקא היכא דאינסיבה ואיגרשה הויא ... נכסי כדאמרינן דלא שביק איניש נפשי' ויהיב לאחריני אבל היכא דמתה בחיי בעלה ... ובעודה תחת בעלה נמי הבת אוכלת הפירות דהאי אומדנא לא עבדי' לי' אלא היכא דמיגרשא ... היכא דיתבי תחת בעלה ואית לה מזוני ופרנסה מבעלה לא דהא במקצת נכסים מ"ת מתנתה ... שיירא לנפשה סמכא בהאי שיורא כ"ש הכא דקיימא תחת בעלה ג) (עיין בהל' שחזר הגאון ...) אזל ר"ע לקמי' דמ"ע א"ל חזי מר נחמן חקלאה היכי מקרע שטרא דאנשי · א"ל אימא לי ... עובדא היכי הוה א"ל הכי והכי הוה א"ל שטר מברחת קאמרת הכי א"ר חנילאי בר אידי אמר ... מורה הוראה אנא · פי' שקיבל רשות מריש גלותא · ואם יבא לידי שטר מברחת אקרענו א"ל רבא ... לא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני (א"ל) ה"מ לאחריני אבל לברתה יהבה אפ"ה במקום (נפשה) עדיפא ליה·מיתיבי הרוצה שתבריח נכסי' מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי ...

אותם לנכסים שאין ידועים שהן של אשה לכל דבר למוכרן ומכרה קיים ולא כמ"ש למעלה ... ז"ל ש"מ דהל' כר"ש · ואדרבה מדקאמר ואליבא דר"ש משמע שאין הל' כמותו וה"ק ... נכסי המברחת דכי היכי דאר"ש בנכסים שאין ידועים לבעל דבעל מתיאש ולא קנאם ה"נ ... המברחת · ואע"ג דפליגי בנכסים שאין ידועים התם מפני שלא ידע בהן ואין יאושו יאוש ... היה מתיאש אבל כשהוא רואה שנותנתן לאחר מתיאש מהן יאוש גמור. ומ"ה לא קנאם לעו... שאין ידועים לא פסק אביי הל' כר"ש · אלא הדרינא לכללא יחיד ורבים הל' כרבים ואין ... לשאינן ידועים ובכלן אם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות (והרב פסק הלכה כר"...) להם כספים · ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. פירות תלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והמחוברים לקרקע אר"מ שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמות... והוא יאכל פירות וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו והתלושין שלה וילקח בהן קרקע ...

[illegible]

ולד בהמת מלוג *משלם תשלומי כפל לאשה כמאן לא כרבנן ולא כחנניה דתניא ולד בהמת מלוג לבעל ולד שפחת מלוג לאשה וחנניה בן אחי יאשיה אמר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג אפי' תימא דברי הכל *פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן בשלמא לחנניה היינו °דלא חיישינן למיתה אלא רבנן אי חיישי למיתה אפי' ולד בהמת מלוג נמי לא ואי לא חיישי למיתה אפילו ולד שפחת מלוג נמי לעולם חיישי למיתה ושאני בהמה דאיכא עורה אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל [ג]הלכה כחנניה אמר רבא אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל הלכה כחנניה מודה חנניה [ש]שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן מפני *שבח בית אביה אמר רבא אמר רב נחמן [ד]הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שתכלה הקרן *א"ר נחמן [ה]עיילא ליה גלימא פירא הוי מכסי ביה ואזיל עד דבליא כמאן כי האי תנא דתניא המלח והחול הרי זה פירות פיר של גפרית מחפורת של צריף ר"מ אומר קרן וחכ"א פירות: [י]ר"ש אומר מקום שיפה כחו: ר"ש היינו ת"ק אמר רבא [ז]מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו:

מתני' נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח מהן קרקע והוא אוכל פירות [ח]רשב"ג אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה *[ט]נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר' יהודה אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה: **גמ'** אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת שנפלו בשדה שלה אבל בשדה שאינה שלה דברי הכל תמכור משום דקא כליא קרנא מתקיף לה רב יוסף הרי עבדים ושפחות דכי שדה שאינה שלה דמי ופליגי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב כהנא אמר רב מחלוקת בשדה שאינה שלה אבל [י]בשדה שלה דברי הכל לא תמכור מפני שבח בית אביה: (ב"מ קט:)

מתני' *[כ]המוציא ה[ל]צאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל א) ישבע כמה הוציא ויטול: (שם לט.)

גמ' וכמה קימעא אמר רבי אסי [ל]אפילו גרוגרת אחת והוא שאכלה ב) דרך כבוד אמר רבי

א) [עי' תוס' לקמן פ. ד"ה ישבע] ב) [קדושין מה:]

ולד בהמת מלוג · שנפלה לה בהמה בירושה וילדה: תשלומי כפל לאשה · ולא לבעל קס"ד דקסבר אין הוולדות פירי אלא קרן וילקח בהן קרקע דחיישינן שמא תמות האם ויכלה הקרן: וולד שפחת מלוג לאשה · לקמן מפרש טעמא: פירא · גוף הוולד: פירא דפירא · כפל הבא עליו: דאיכא עורה · ואין הקרן כלה כולו: שאם נתגרשה · והבעל זכה בוולדות שהן כפירות תלושין: נותנת · לו האשה דמים ונוטלת בני שפחתה: עז לחלבה · לאכול חלבה: לגיזותיה · הן עיקר שלה להכי נקט להו והוא הדין דשקיל חלב וולדות: אוכל והולך · דגבי בהמה איכא עורה וגבי תרנגולת איכא טלה וגבי דקל כשייבש איכא עליו אבל הני כולהו פירות ניכהו שמתחדשין תמיד ודרך הנאתם היא: עיילא ליה גלימא · טלית בנכסי מלוג אף על פי שלא שמאתו [בכתובה] בנכסי צאן ברזל וצריך להיות קרן שמור לה: פירא הוי. כסויו שמכסה הימנו הן פירותיו: ומיכסי ואזיל ביה עד דבלי · והשחקין יהיו לה לקרן: כמאן · אמרה רב נחמן להא דשורא פורתא הוי ליה קרנא: כי האי תנא · רבנן דפליגי אדר"מ: המלח והחול · נפלה לה ירושה על שפת הים חרילין עשויין שמי הים נכנסים בהן והחמה מייבשתן ועושין מלח והן מצרפות מים האמורין במקרא (יהושע יא) ומתרגמינן חרילי ימא: והחול · מקום שנוטלין חול לבנין: ה"ז פירות · ולא אמרינן ימכר אותו מקום וילקח בהן קרקע בר זריעה לפי שאין פריו כלה לעולם ובהא מודה ר"מ: פיר גפרית · גומא שחופרין הימנה גפרית וכן מחפורת של צריף אלו"ם בלע"ז שצובעין בהן בגדים ומשי וחופרים אותו בקרקע וסופו לכלות ולהגיע ליסוד קרקע בעלמא: ר"מ אומר קרן · וימכר וילקח בדמיו קרקע לפי שפריו כלה: וחכ"א פירות · ומקום הגומא יהיה לה לקרן ומזה יאכל הבעל עד שיכלה שזה פריו ודרך הנאתו והוא הדין לגלימא ולא דמו לכספים ופירות התלושין שנאכלין מבלי שיור וכל פרוטה ופרוטה הואיל ואינן עושים פרי הויא קרן לעצמה: היינו ת"ק · חכמים: מחוברים בשעת יציאה · דלא איירו בהו רבנן לית לנו הא דאמר ר"ש ביציאתה שלה דקסברי מה שגדל ברשותו שלו ותלוש בשעת יציאה ליכא למימר דפליגי עליה ונימרו שלה דכיון דתלשן הכל מודים שזכה בהן: **מתני'** לא תמכור · יכולה היא לעכב: **גמ'** מחלוקת · דזיתים וגפנים בשדה שלה שנפל לה הקרקע עם האילנות דכי יבשי זיתים הוי לה קרקע לקרן: אבל בשדה שאינה שלה · כגון שהיו לאביה זיתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שיבשו: דברי הכל תמכור · וילקח בהן קרקע ואין אחד מהן יכול לעכב במכירתן שאין כאן שבח בית אב היכא דכליא קרנא: והא עבדים ושפחות כו' · דכי מייתי כליא קרנא לגמרי ופליגי דכל זמן דהן קיימין הויא לה ולבית אביה לשם ולתפארת: **מתני'** מה שהוציא הוציא · אם גירשה: **גמ'** רבי

דקתני ילקח בהם קרקע אין קונין אלא דבר שגזעו מחליף אלמא דבלקנות איירי ולפ"ז לא קשה מידי לפי' ר"ח הא דאמר כ"ג פירא הוי ולא דר"מ אדר"מ דהתם מיירי שמכנסת לו גלימא ופיר גפרית וצריף וקרי פירא למאי דאכיל בעל פירות נכסי מלוג אבל הכא מה שקונין בכספים שנפלו קרי קרנא ומה שאין קונין קרי פירא דדין פירות עליו כמו שהפירות ימכרו וילקח בהן קרקע ולפ"ה קשה דמפרש דאין גזעו מחליף מוכרין דהא גלימא אמר לקמן אע"ג דאין גזעו מחליף דמכסי ביה ואזיל וכן פיר גפרית ומחפורת של צריף אמרי רבנן דהוי דבעל אע"ג דאין גזעו מחליף ולר"ת ניחא דאע"ג דאין קונין לכתחילה מכספים אלא דבר שגזעו מחליף כשנופל לה בירושה אין מזקיקין אותו למכור אלא אוכל פירות כמו שהוא עד שיכלה הקרן כיון שיש שיור קצת כמו בגלימא וכל דדמי ליה:

כמאן לא כרבנן כו' · השתא משמע דסבר ר' ינאי דוולד בהמת מלוג לאשה וא"ת א"כ לימא ולד בהמת מלוג לאשה וי"ל לרבותא נקט דאפילו כפילא הויא דאשה: **פירא** דפירא לא תקינו ליה רבנן · דוקא במידי דאתי מעלמא כגון כפל ולד בהמת מלוג אבל פשיטא דפירי דפירא נמי תקינו ליה רבנן כדתנן בהכותב (לקמן פג·) לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב כו' והא דקאמר משלם תשלומי כפל לאשה הייט כפל לחודיה אבל קרן לבעל תימה דגונב בהמת מלוג עלמה שהיא של אשה הוי הכפל לבעל דהא לא הוי פירא דפירא וגונב ולד בהמת מלוג דהויא דבעל הוי הכפל לאשה וריב"ן פירש דכ"ש בהמת מלוג עלמה דהוי הכפל לאשה והכי פי' פירא כיון דלא הוי מעלמא תקינו ליה רבנן והוא הדין פירא דפירא הא פירא דפירא דאתי מעלמא לא תקינו ליה וכל שכן פירא דאתי מעלמא*):

שאני התם דאיכא עורה · קצת תימה לרשב"א דחשיב עורה שיור הא אם היה רוצה לשוחטה אינו יכול: **והרי** עבדים ושפחות כו' · משמע דזיתים וגפנים זקנים עושים קצת פירות מדפריך עלה מעבדים ושפחות ובעבדים ושפחות מיירי שעושים קצת מלאכה דאם אינם יכולים כלום מה מכירה שייך בהם ועוד דמסיק דפליגי דנפלו לה בשדה שאינה שלה ואי מיירי בזיתים וגפנים שנתייבשו לגמרי מ"ט דמ"ד לא תמכור והא ליכא שבח בית אביה דכיון דנתייבשו לגמרי לא יניח בעל השדה להשהותם אלא ודאי מיירי כשעושין קצת פירות וקשה לר"י מהא דאמר בפ' המקבל (ב"מ דף קט:) דההוא גברא דמשכן פרדסא לחבריה לעשר שנים וקם לה' שנים דפריך למ"ד התם פירא הוי מהא דתנן הכא נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע כו' אלמא קרנא הוי דאי פירא הוי יאכל הבעל עלים ומאי פריך הא מיירי שעושין פירות ולהכי חשיב גוף האילן קרנא ולא פירא וה"ה בההוא דמשכן פרדסא דהיכא דלא קם ועושין פירות שלא יקח ב"ח עלים דחשיבי קרנא כל זמן שעושין פירות אחריני ויש לומר דהכי פריך כיון דאמרי רבנן ילקח בהן קרקע לטובת הבעל מדפליג רבי יהודה ואמר שאינה צריכה למכור משום שבח בית אביה א"כ כי יבשו לגמרי נמי קרנא הוי וילקח בהן קרקע דאי פירא הוי אמאי אמרי רבנן ימכרו אדרבה טוב לו לבעל שיאכל פירות מה שהוא ומתין מעט עד שיתייבשו לגמרי ויהיו הכל שלו אלא ודאי קרנא הוי:

*) [ועי' תוס' ב"ק פט. ד"ה פירא]

סיגרת

ח א מיי' פכ"ב מהלכות אישות הלכה כח:
ט ב ג מיי' שם הלכה כה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן פה סעיף טז:
י ד ה מיי' שם הלכה לד טוש"ע שם סעיף יג:
יא ו ז מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סימן פח סעיף ו:
יב ח ט י מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן פה סעיף יד:
יג כ ל מיי' פכ"ג שם הלכ' ה טוש"ע שם סי' פח סעיף ז:

תוספות רי"ד

אם לא היה בה פירות אלו · וכמה היא יפה עכשיו עם אלו הפירות המחוברים בה ואותו המותר הוא של אשה ונותנו הבעל לאשה וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות שיגדלו ויגמרו · וחכמים סברי פירות המחוברים לקרקע הכל הן שלו ולכשיגמרו הוא תולש ואוכל ואין לאשה כ"א גוף השדה ואין לה זכיה בפירות כלל ואפילו מה שגדלה ברשותה וכך היה סובר גם ר"ש: פשיטא ארעא ובתי ארעא בתי ודקלא בתי דיקלא ואילני דיקלי אילני וגופני אילני · פי' היכא דנפלו לה נכסים דאמרן ילקח בהן קרקע ואומר הבעל בית אני רוצה לקנות ששכרו מרובה יותר מן השדה שצריך עבודה רבה חרישה וזריעה ואשה אומרת שדה אני רוצה מפני שהבית הולך ובלה הבנין ותקרותיו ועציו הדין ביד האשה לעכב על הבעל שהיא רוצה דבר שיהא הקרן קיים ולא ילך ויבלה · וכן נמי אם הבעל רוצה דיקלא ששכרו מרובה מן הבית והאשה רוצה בית הדין עם האשה שיותר הוא קיים הבית מן הדיקלי שהרוח בא ועקרתו וכן דיקלי ואילני יותר מתקיים הדיקלי משאר אילנות ואע"פ ששאר אילנות שכרן מרובה כדאמרינן בפרק החובל גופני קני דיקלי אבל דיקלי לא קני גופני וכ"ש שאר אילנות אף על פי שהאילנות מתקיימים יותר שהגופני מהרה הן מתקלקל ליה ומזקתה והאשה רוצה דבר שיתקיים קרנה · אבל אם האשה רוצה להיפך אין הבעל יכול לעכב (אבל הרב חולק בזה ואומר שאם האשה רוצה להיפך שומעין לבעל) אבא זרדתא ופירי דכוורי · א"ל פירי וא"ל קרנא פי' אבא הוא יער הצומח עצים ואין עושים פירות אלא קוצצים עצים מן היער להסקה או לקורות. א"ל פירי הוי · קציצת העצים הוא הפרי והבעל קוצץ והולך ממנה עצים ואע"פ שכלם יכלו ישאר לאשה קרקע היער ואמרי לה קרנא הוי ואינו רשאי ליגע בקרן נכסי האשה וכולן הן חשיבי קרן וימכרו וילקה בהן קרקע העושה פירות והוא אוכלן · וכן נמי חפירה של דגים הוא ביבר כל הדגים שלוקח מהן בכ"י הן פירות · ואם יכלו קרקע הביבר ישאר לקרן · ואמרי לה קרנא הוי ואין לו ליגע בהן אלא ימכור כל הביבר וילקחו בהן קרקע העושה פירות כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא פי' כל אילן שאם החהכנו גזעו מחליף ויוציא אחר במקומו פירא הוי ויכול לקוצו אם אינו עושה פירות שעוד יחליף ויהיה קרן לאשה אבל אם אין גזעו מחליף כגון עצי היער ודגים שבחפירה הם קרנא ואין לבעל ליקח מהן: תניא ולד שפחת מלוג לאשה ולד בהמות מלוג לבעל וחנניא אומר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמות מלוג בשלמא ר"ח לא חייש למיתה אלא רבנן אי חיישי למיתה ורוצים שיעמוד הולד במקום האם אפילו ולד בהמות מלוג נמי לעולם חייש למיתה שאני בהמה דאיכא עורה. אמר ר"ה ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אביה. א"ר אר"נ הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת [לביצתה] ודקל לפירותיו אע"פ שאין לו קרקע אוכל והולך עד שיכלה הקרן · פי' שכל אלה הן עושין פירות תמיד והבעל אוכלן · ולא חיישינן שמא ימותו ויכלה קרן האשה כחנניא ואם ימותו· עור הבהמה ונוצות התרנגולת ועץ הדקל ישארו לקרן ולא דמי לכספים ופירות תלושין שאינן עושין פירות אלא (יגמרו) [ימכרו אבל] אלו אוכל והולך פירותיהן וגוף המטלטלין קיים לאשה · אמר ר"נ עיילא ליה גלימא פירי הוי מכסי לה ואזיל עד דבלאי · פי' זהו פירות של טלית ללובשה ולהנאות בה והלכך לבישתה פירא הוי ומתכסה בה עד שיכלו והשחקים שלה יהא קרן שלה לאשה. ולא אמרינן תמכר וילקח בהן קרקע וה"ה לכלים הראוין להשתמש בה שימושן הוא פרין וישתמש בהן בעוד שהן קיימים · ואם ישברו השברים יהיה קרן שלה תניא המלח והחול ה"ז פירות גפרית ומחפורת של צריף

[ב"ק פט.]
[יבמות סו:]
לקמן קו.

גליון הש"ס

גמ' דלא חיישינן למיתה. עיין שער המלך פ"ד מהלכות סוכה הלכה טו ד"ס ודע:

תוספות רי"ד

ר"מ אומר קרן וחכ"א פירות·פי' הר שחופרים ממנו מלח או חול לזכוכית ומ"ח הוא פירא שכל מה שאתה חופר ולוקח משם ההר אינו כלה וזו פריו של אותו מקום ליקח ממנו חול ומלח ודומה לו מחצב שחוצבים אבנים ממנו אבל בגפרית ומחפורת של צריף שאין כל ההר גפרית וצריף אלא מקום ידוע הוא שימצא בו גפרית וצריף כמותו שחופרים בה עפרות נחושת וכסף וזהב ר"מ אומר הכל קרן שאם יסלק משם הצריף והגפרית שוב לא ימצא והלכך הכל הוא קרן לאשה וחכ"א פירות שאם יכלו הצריף והגפרית ישאר מקומם קרן לאשה: ר"ש אומר וכו' · ר"ש היינו ת"ק ששניהם אומרים שהפירות המחוברים לקרקע הן של בעל. ומהדר מחוברים בשעת יציאה איכא בינייהו. פי' שר"ש אומר בשעת יציאה הן שלה · ות"ק לא איירי[בזה]וקסבר כל מה שגדל ברשות הבעל ה"ה שלו · וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים: מתני' נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רשב"ג אומ' לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה · נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · ר"י אומר ל"ת מפני שהן שבח בית אביה · פי' האשה מעכבת ע"י האיש אבל האיש אינו מעכב ע"י האשה · אמר רב כהנא מחלוקת בשדה שאינה שלה פי' כגון שקנאה אביה בשדה אחרים לעמוד שם עד שיבשו · ומשום הכי אמר ת"ק ימכרו משום דכלייא קרנא אבל בשדה שלה דלא כלייא קרנא ד"ה ל"ת משום שבח בית אביה: מתני' המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול. פי' על נכסי מלוג של אשתו שאילו הוציא על נכסי צ"ב כיון שאם פחתו פחתו לו אם הותירו הותירו לו כל השבח הוא שלו בין אם נתגרשה בין נתאלמנה הוא של היורשין ואע"פ שאכל כמה שנים מנכסי צאן ברזל ברשותו קיימא ובין הוציא קמעא ובין הוציא הרבה בין אכל בין לא אכל כל השבח שלו ואם אין שם שבח הפסיד כל הוצאתיו כאדם שמוציא על נכסיו ומתני' מיירי בנ"מ וכגון שהשביח כל הנכסים שגדר את השדה או נטע גפנים ואילנות או בנה בהם בתים התם אמרי' מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והנכסים חוזרים משובחים לאשה אבל אם זרע את השדה או שהיו אילנות וטענו פירות כגון זיתים וגפנים אלו הן פירות שחלוקים בהן דת"ק סבר שבח הזריעה וכל פירות המחוברים ביציאתה הן שלו ואע"פ שאכל פירותי' כמה שנים שבח הפירות שגדלו ברשותו הוא לו ור"ש סב' שבח הפירות המחוברים כשבח הקרקע דמי ואם אכל מה שהוציא ומה שאכל אכל ואם לא אכל אין לו אלא הוצאה וידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה אין לו אלא ההוצאה · ואם (השבח) [הוצאה] יתר על (ההוצאה)[השבח] אין לו אלא הוצא' שיעור שבח: וכמה קמעא אמר אביי אפי' גרוגרת אחת והוא שאכלה דרך כבוד

לא

רבי אבא אמרי בי רב אפי' שיגרא דתמרי בעי רב ביבי *חובצא דתמרי מאי תיקו לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר [א]בכדינר אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא [ב]בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה *דאמר רב יהודה [ג]אכלה ערלה שביעית וכלאים ה"ז חזקה *א"ר יעקב אמר רב חסדא [ד]המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי מ"ט עבדו בה רבנן תקנתא כי היכי דלא ניפסדינהו: [ה]ההיא איתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי בי חוזאי אזיל גברא אפיק שית מאה אייתי ארבע מאה בהדי דקאתי איצטריך ליה חד זוזא ושקל מנייהו אתא לקמיה דר' אמי א"ל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל אמרו ליה רבנן לר' אמי [ו]ה"מ היכא דקאכיל פירא הא קרנא קאכיל והוצאה היא (א) א"כ הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול: ישבע כמה הוציא ויטול: א"ר אסי והוא שיש שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא אמר אביי שאם היה שבח יתר על הוצאה נוטל את ההוצאה בלא שבועה א"ל רבא א"כ אתי לאיערומי אלא אמר רבא [ז]שאם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה איבעיא להו בעל שהוריד אריסין תחתיו מהו אדעתא דבעל נחית איסתליק ליה בעל איסתליקו להו או דלמא אדעתא דארעא נחית וארעא כי קיימא לאריסי קיימא מתקיף לה רבא בר רב חנן מ"ש *[ח]מהיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות שמין לו וידו על התחתונה התם ליכא איניש דטרח הכא איכא בעל דטרח מאי הוי עלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [ט]חזינן אי בעל אריס הוא איסתלק ליה בעל אסתלקו להו אי בעל לאו אריס הוא ארעא לאריסי קיימא איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרינן מאי דקני (*לה) אקני או דלמא כי תקינו ליה רבנן פירות לבעל משום

רש"י

רבי אבא אמר אפי' שיגרא דתמרי · תמרים נידוכין יחד כדרך שדורסין תאנים יחד ליעגולים אף אלו כן ומיקרי שיגרא ואני שמעתי שיגרא *ערויות כמין אשכול תמרים (ב) וקשיא לי מאי אפי' דרבי אבא הא גרוגרות גריעי מתמרים כדתנן *אכל גרוגרות ושילש תמרים תבא עליו ברכה ואי הוה גרסי' להא דרבי אבא ברישא מקמי דר' אסי לא הוה קשיא לי מידי יש ספרים משובשים וכתוב בהן וכמה הרבה אמר ר' אבא כו' וגירסת שוטים היא זו כמה הרבה למאי הלכתא איבעיא להו ומאי נפקא לן מינה כל כמה דהוי יותר על גרוגרת אחת הוי הרבה עד לעולם: חובצא דתמרי · לאחר שעשו בהן שכר ונשאר הפסולת אי נמי נידוכין הרבה כדי לעשות מהן שכר: לא אכלה דרך כבוד מאי · בכמה הויא אכילה: בכאיסר · שוה איסר: דייני דפומבדיתא · רב פפא בר שמואל בפ"ק דסנהדרין (דף יז:): עבד רב יהודה עובדא · דחשבה אכילה בחבילי זמורות שהן מאכל לפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגירש את אשתו ואמר רב יהודה מה שאכל אכל: אכלה · לוקח שני ערלה שאין הנאתן אלא בזמורות שהפרי אסור בהנאה או שביעית שהוא הפקר או שזרעה כלאים והזמורות לא נאסרו: הרי זו חזקה · טוען לו למנין שלש שנים אי אחת מהשלש שנים אחת מאלו: הרי זו חזקה גרסינן הכא ובבבא בתרא: אשתו קטנה · יתומה שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן: *שמוציא על נכסי אחר · ואם מיאנה בו שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה: עבדו ליה רבנן הך תקנתא · דשמין לו כאריס: כי היכי דלא ליפסדינהו. שלא יכסיף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן וכיון דשיימינן ליה כאריס תו לא מפסיד להו מימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול בבתי לפי עמלי: חוזאי. שם מקום והיה רחוק הימנה והיה מפיק עליה שית מאה *בהולכת הדרך מאלו: בהיה שבח כנגד יציאה · הוא דאמרי' ישבע ויטול: למאי הלכתא · קאמר והוא שהיה שבח כנגד יציאה לאקולי עליה דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה ולמימר דאי יציאה יתירה לא שקיל אלא כשיעור שבח ואפילו בשבועה לא אמרי' ישבע כמה הוציא ויטול: אתי לאיערומי · ואמר בציר משבחא פורתא דלישקול בלא שבועה ואע"ג דלא אפיק כולי האי: אלא אמר רבא · הא דרבי *יוסי לאחמורי עליה אתא ולומר שאם יציאה יתירה על שבח שהשביחה לא אמרינן יטול כל מה שהוציא אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור השבח: ובשבועה · שישביעוהו שכך הוציא: שהוריד אריסין · בנכסי אשתו ליטול מחצה או שליש ועמד וגרשה משאכל קימעא: מהו · שיטלו האריסין כפי שבחם: אדעתא דבעל נחית · הוא הכניסם ולא היא וכי איסתלק ליה בעל איסתלקו איהו ולא שקלי מידי כי דיניה דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל: לאריסי קיימא · אם לא הורידם הבעל היתה היא מורידה לתוכה אריסין: שמין לו וידו על התחתונה · ליטול היציאה כשיעור שבח כדאמר בב"מ בהשואל והכא אמר בעי לסלוקי בלא כלום: ליכא למאן דטרח · ראה זה שלא היה איש משביחן וירד להן ומה הפסידן הלכך יציאה שיעור שבח מיהת יהיב ליה: הכא איכא בעל · שיטריח בהן ואמרה להו אי לא נחיתיתו אתון איהו עביד ולא הוה שקיל השתא מידי: אי בעל זה אריס הוא · ויודע בטיב אריסות שאם לא ירדו אלו היה הוא עצמו עובדה: אסתלקו להו · דאמרה להו קא מפסידתו לי דאי לא נחתיתו הוה איהו נחית ועביד ולא הוה שקיל השתא מידי: שמכר קרקע לפירות · מכר לאחרים קרקע מלוג שיעשה הלוקח ויאכל פירות ·

משום

תוספות

שיגרא דתמרי · הקשה בקונטרס מאי אפילו והא תמרים עדיפי מגרוגרות כדאמרי' אכל גרוגרות ושילש תמרים תבא עליו ברכה ותירץ ר"ת דהא לא קאמר אפילו תמרי אלא שיגרא קבולים הרבה יחד דאינן טובות כל כך: **אכלה** ערלה · והא דאמר רב יהודה בחזקת הבתים (ב"ב דף נו.) אכלה (ג) שביעית וכלאים אינה חזקה פירש שם רשב"א כגון שאכל פירות דאיסורא ולכך לא הוי חזקה שלא אכל כדרך האוכלים ומיהו מדלא מקשה להו אהדדי *נראה דהתם נמי גרסינן הרי זו חזקה וכן גרים ר"ח וכן נמצא בספר של רבינו גרשום וא"ת דהכא משמע דעצי כלאים מותרים ומ"ש מקשין של כלאי הכרם דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אלמא אסורין וי"ל דהתם בזרוע מעיקרא דאז הכל נאסר אבל הכא איירי בזרוע ובא והוסיפו הפירות מאתים ולא בעצים דאמרינן בפר' כל שעה (שם דף כה·ושם) ובפרק כל הבשר (חולין דף קטז· ושם) זרוע ובא הוסיף מאתים אין לא הוסיף מאתים לא ואין זה דוחק שהפירות הוסיפו מאתים ולא העצים דאורחא דמילתא הוי הכי דזמורות כבר הוי גדולות לפני זריעת כלאים: *ישבע** כמה הוציא ויטול · בפי' רבינו חננאל מקשין אמאי לא תנא האי נשבע ונוטל בהדי נשבעים ונוטלים דשבועות (דף מד:) ומשני דלא חשיב אלא מידי שמכחישין את הנשבע כגון שכיר והגזול וחנווני על פנקסו אע"ג דאין הבעל הבית מכחישו מ"מ חנווני ופועלים מכחישין זה את זה אבל הכא ליכא שום הכחשה ומהאי טעמא נמי לא חשיב הכא ליפרע מנכסי יתומים ומיהו ההוא אפי' ביתומים מכחישים נוטל בשבועה ונראה דהתם לא חשיב אלא אותם שצריך להשמיענו דנוטלין דאי לאו דאשמעינן ה"א דאפילו בשבועה אין נוטלין ואע"פ דסביר למאי דחשיב ליה טרוד בפועליו מן הדין היה לו ליטול בלא שבועה דהוי ליה כאומר הלויתני ואיני יודע אם החזרתי לך דחייב ואינו נשבע אלא להפיס דעתו של בעל הבית מ"מ אי לאו דאשמועינן לא הוה ידעינן דחשיב כאיני יודע ואפילו בשבועה לא היה נוטל אבל הנהו דחשיב בהדי הבא ליפרע מנכסי יתומים אי לאו דאשמועינן הוה אמינא דנוטלין בלא שבועה מחמת השטר לא חשיב להו התם והלשון מוכיח כן דהתם קתני נשבעין ונוטלין משמע דאתא לאשמועינן דנוטלין והכא קתני לא יפרעו אלא בשבועה משמע דאי לאו דאשמועינן הוה אמינא דנוטלין בלא שבועה ואע"ג דתנא דברייתא בהכותב (לקמן דף פז:) חשיב פוגם שטרו בהדי הנהו דנשבעין ונוטלין ההוא תנא לא מחלק אי נמי איכא למימר טעמא כמו שאפרש לקמן בעזרת השם*: **איסתלק** ליה בעל אסתלקו להו · אע"ג דאמרינן (ב"מ דף עו·) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו משלם יש לומר דהכא האריסין יודעין שהקרקע של אשה היא ועל מנת כן נכנסו שאם תתגרש ויפסיד הבעל הכל אין להם עליו כלום דזה הם יודעים שהבעל לא יניח מלגרש אשתו בשבילם ודעתם להפסיד עמו כיון שלא התנו:

נכסים

גליון מסורת הש"ס

ערוית [עירובין כט:]

[פי' בערוך ערך תגן ג]

ב"ב נו. ע"ש

ב"מ לט. [ושם איתא דהתם ולע"ג] [ועיין תוס' יבמות קו. ד"ה דאין]

[ג"ל כמוליא]

ב"מ קא. [ע"ש]

[ג"ל בהולכת הדרך. רש"ל]

[בר"ף ליתא ועי' גירסת רבא כן]

[ג"ל אסין]

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ח טור ש"ע אה"ע סי' פח סעיף ז:

טו ג מיי' פי"ב מהלכות טוען ונטען הל' יב סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמא סעיף יא:

[ועי' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא דאמרי דזה מסוגיא הסוכה]

טז ד מיי' פכ"ג מהלכות אישות הל' י ופ"י מהל' גזלה הל' ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף י וטוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף ה:

יז ה ו ז מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ע טוש"ע שם סעיף ז ח:

יח ח מיי' פ"י מהלכות גזלה הלכה ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעה סעיף א:

יט ט מיי' שם הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן פח סעיף יב:

[שייך לעיל במשנה עט:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוצאה היא אמר להו א"כ הוה ליה: (ב) רש"י ד"ה רבי אבא וכו' וקשיא לי מאי אפי'. נ"ב לא הבנתי דברי רש"י אלו דהרי במס' עירובין דף כט ע"ב רצה הגמרא להוכיח מהא דתמרים עדיפי ומשני לעולם דאכל מיניה בזוזא ומשלם בזוזי רק דתבא עליו ברכה משום דקפין עליה זבינא ולעולם גרוגרות עדיפי ע"כ אמר כאן אפי' וק"ל: (ג) תוס' ד"ה אכלה וכו' אכלה ערלה שביעית וכלאים:

[עי' תוס' לקמן פז: ד"ה ואלו ותוס' שבועות מה: ד"ה כל ותוס' ב"מ לה: ד"ה שמא]

תוספות רי"ד

א אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר בכדינר: אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות · פי' דאחשבי' אכילה בחבילי זמורות שהן מאכל הפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגירש את אשתו: הוציא ולא אכל כו' אמר ר"א והוא שהיה שבח כנגד הוצאה למאי הלכתא א"ר שאם היתה הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה. פי' אימתי יקח כל הוצאתו כשיש שם שבח כנגד הוצאה אבל אין שם שבח נגד הוצאה אינו נוטל הוצאה אלא שיעור שבח והמותר מפסיד ואע"ג שהיא שדה העשויה ליטע דאמרי' בפ' השואל שאם היתה עשויה ליטע אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה התם משום דידע דשדה אינה שלו ואדעתא דהכי (נתן) [נחית] שיתן לו שכר פעולתו אבל הכא שהוא עושה ע"ד לאכול פירות ולזכות בהן לאחר מיתה לא ע"ד ליקח שכר פעולתו ירד הלכך שמין לו וידו על התחתונה ואין לו אלא הוצאה שיעור שבח בין אם נתגרשה או נתאלמנה לוקחין נכסים משובחים ונותנין ליתומים הוצאת אביהן: והא דהכא דבעל טעין ואמר ברי לי שכך הוצאתי ואשה לא ידעה ואמרי' דנשבע כמה הוציא ויטול ומ"ש זה ממנה לי בידך והלה אומר א"י דקי"ל הל' שישבע שבועת היסת שא"י ופטור. לאו מילתא היא דהכא ברשות הוציא וה"ה נמי אם מינה אפוטרופוס להוציא הוצאות על נכסיו ואינו מאמינו נשבע כמה הוציא ויטול דהוי ברי אבל מנה לי בידך והלה אומר א"י אין כאן רשות הנתבע שהוא אומר א"י א) שאע"פ שוה נשבע היסת שא"י ונפטר ומ"ד ברי עדיף נשבע בנק"ח כעין דאורייתא ונוטל דהשתא המוציא הוצאות שברשות הוציא ישבע ונוטל כ"ש זה: א"ר יעקב אמר ר"ה המוציא הוצאות על נ"א קטנה כמוציא הוצאות על נכסי אחר דמי מ"ט עביד רבנן תקנתא כי היכי דלא נפסידינהו · פי' אשתו קטנה יתומה שהשיאות אמה ואחיה עשו לה תקנה כמוציא על נכסי אחר מרעתו ואם מיאנה בו שמין לו השבח שהשביח כמשפט אריסי המדינה ועביד לה הך תקנתא כדי שלא יכסוף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן בו וכיון דשיימינן ליה כאריסותו לא מפסיד להו דמימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן אני אטול שבחי לפני עמלי. ועשו לו ב' תקנות א' שאע"פ שאכל לא אמרי' מה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא אלא שמין לו בשבח וא' שכל בעל אם לא אכל שמין לו וידו על התחתונה ואין לו חלק בשבח וזה יש לו שבח ודוקא לקטנה עשו תקנה זו אבל אם היתה גדולה ומרדה בו ה"נ דמה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ולא עביד ליה רבנן תקנתא משום דלא מסיק אדעתיה דתמרוד ולא מפסיד וכתב ר"י זצ"ל מסתברא לן דמתני' מרקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כשהבעל רוצה לגרשה אבל מורדת בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול שלא יהא אלא מתנה שנותן לה דאמרי' כי אקני לה ארעתיה למיקם קמית ולא אדעתא למישקל ולמיפוק הלכך בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול והוא שתהיה הוצאה כנגד השבח אבל הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה · פי' כשיעור שבח ובשבועה שלא הוציא פחות מכשיעור שבח כדאמר רבא: וג"ל דליתא מדאמרי' עביד רבנן תקנתא דמשמע דוקא לקטנה דדחיל שמא תמאן בו ויכסוף נכסים עשו לו תקנה אבל לגדולה לא מסיק אדעתיה דמרדא לא עבידי ליה תקנתא דלא מפסדיה · א"נ י"ל איתא לדר"י דנהי דלא עביד תקנה לגדולה למישקל בשבחא כדין יורד ייגרתו אחר מדעתו אבל שלא יפסיד הוצאתו אין זו תקנה

אלא

א) אולי צ"ל והלכך אע"פ שזה טוען ברי מ"מ נשבע כנתבע היסת שאינו יודע ונפטר.

משום רווח ביתא אבל לזבוני לא יהודה מר בר מרימר משמיה דרבא אמר מה שעשה עשוי רב (א) פפא אמר משמי' דרבא לא עשה ולא כלום אמר רב פפא הא דיהודה מר בר מרימר *לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר *דההיא איתתא דעיילה ליה לגברא תרתי אמהתא אזל גברא נסיב איתתא אחריתי עייל לה חדא מנייהו אתאי לקמיה דרבא צווחה לא אשגח בה מאן דחזא סבר משום דסבר מה שעשה עשוי ולא היא משום רווח ביתא והא קא רווח והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום מ"ט אביי אמר חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרב למתא אי נמי בעל אריס הוא אי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא: **מתני'** *שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסין והיוצאין עמה ב"ש אומרים יחלקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרי' נכסים בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות המחוברין בקרקע אמר ר"מ שמין (ב) אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א פירות המחוברין בקרקע שלו *התלושין מן הקרקע כל הקודם זכה בהן קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות *כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר **בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה גירשה אין לה אלא כתובה החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובה בלבד: **גמ'** איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובה או דלמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסין והיוצאין עמה אמר רב עמרם תא שמע דתניא שומרת יבם שמתה

ירושיה

משום רווח ביתא · שיכניס הפירות לביתו ויהא מזון הבית מצוי וייטיב לה: לאו בפירוש איתמר · לא שמעה מרבא בהדיא: תרתי אמהתא · שפחות מלוג היו ולא שמאתם לו בכתובתה: עייל לה חדא מנייהו · לשרת לפניה: אתאי · קמייתא לקמיה דרבא: מה שעשה עשוי · ואפילו נתנה לאחרת לשימושה: ולא היא · לעולם משום רווח ביתא אית ליה לרבא תקנת פירות: והא קא רווח · ביתא שאף עתה היא עושה צרכי הבית: שמא תכסיף · השדה שלא יחוש הלוקח לזבלה ולטייבה דקא סבר למחר נפקת מנאי שאין הגוף שלי אבל בעל מצפה שמא תמות היא בחייו ויירש את גוף הקרקע ומשבח לה: דמקרב למתא · דחזיא ליה כל שעתא אי מכסיף לה: אי נמי בעל אריס הוא · כלומר שנותן ללוקח פירות מזומנים: אי נמי זוזי וקא עביד בהו עיסקא · שהבעל עושה סחורה במעות שקיבל מן הלוקח ומשתכר בהן ואיכא רווח ביתא: **מתני'** שנפלו לה נכסים · כשהיא שומרת יבם: בכתובתה · בנדוניא שהכניסה לו ושמאתן לו בכתובתה וקיבל עליו אחריותן[א] ורשאי להוציאם: ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה · הן נכסי מלוג שאין שמין אותם עליו ואינו רשאי להוציאן אלא משנכנסה לרשותו נכנסין עמה וכשהיא יוצאה יוצאין עמה: בית שמאי אומרים כו' · ביבמות פרק החולץ קא מפרש מאי שנא רישא כשהיא קיימת דלא פליגי שאין לו כח בהם ומאי שנא סיפא כשמתה אמרו ב"ש יחלוקו יורשי הבעל בהם ומפרש נמי דדוקא נקט יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג אבל יורשי האב לא יחלוקו (ג) בכתובת הבעל ואף על גב דנקט רישא מה יעשו בכתובתה תניא ושבקה: וב"ה אומרים נכסים · דצאן ברזל בחזקתן ובבבא בתרא בפרק מי שמת (דף קנח:) מפרש בחזקת מי הם מוחזקין אי בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו או בחזקת יורשי האשה שהיו שלה: הכי גרסי' *כתובתה בחזקת יורשי הבעל · מנה מאתים ותוספת שראויין לבא לה משל בעל בחזקת יורשי הבעל: ילקח בהן קרקע · לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדקתני לקמן לפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות אם מייבם אותה וקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה: שמין אותם · דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובה: וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו · בגמרא פריך עלה: כל הקודם בהן זכה · קסבר מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אה"נ תפסה ומחייס דבעל בעינן . ופיסקא כדלקמן בהכותב (דף פד:) וה"ה נמי דפליגי אכספים דמאי שנא כספים מפירות תלושים: הרי היא כאשתו · מפרש בגמ': כל נכסיו · שירש מאחיו: גרשה · ליבמתו לאחר שכנסה: אין לה אלא כתובה · אבל כל זמן שלא גרשה היו כל הנכסים משועבדים לה ואינו רשאי למכור: הרי היא ככל הנשים · דתנן בפירקין דלקמן המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה ובגמרא פריך למה לי לאשמועינן ביבמה: **גמ'** מי קוברה · משום דיש לה שני יורשין קמבעיא לן: יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה · ותניא בפרק נערה שנתפתתה (לעיל דף מז:) קבורתה תחת כתובתה:

יורשיה

נכסים בחזקתן · פ"ה דכי היכי דפליגי אמוראי בפרק מי שמת (ב"ב דף קנח: ושם) בנפל הבית עליו ועל אמו דקתני נמי התם נכסים בחזקתן ואיכא למ"ד בחזקת יורשי הבעל לפי שהיו באחריותו ואיכא למ"ד בחזקת יורשי האב לפי שהיו שלה ואיכא נמי דאמר שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו הכי נמי פליגי הכא ואין נראה לרבינו תם אלא הכא מודו כולי עלמא שהם בחזקת יורשי הבעל דהיבם כבר היה מוחזק בנכסים קודם מיתתה משעת מיתת אחיו שהוא יורש דאין לה ליקח כתובה כלל עד שתחלוץ ובית שמאי נמי מודו לבית הלל בהא כדאמר בהחולץ (יבמות דף לח: ושם) אבל בנפל הבית עליו ועל אמו מוחזקין יורשי אב בנכסים כמו יורשי הבעל דהללו באין לירש והללו באין לירש שעדיין לא הוחזק בנכסים לא זה ולא זה ולהכי פליגי התם בחזקת מי ולבית שמאי יחלוקו בכל הנכסים אף בנכסי צאן ברזל דהתם קתני יחלוקו סתמא ולא קתני יורשי הבעל עם יורשי האב כדקתני הכא דמשמע דווקא בנכסי מלוג שבהן יורשי האב עיקר כמו שמדקדק בהחולץ וכ"ת דאי פליגי נמי הכא אם כן למאן דאמר בחזקת יורשי האשה תיקשי דאם כן בית שמאי מוקמי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה טפי מנכסי מלוג דבנכסי מלוג קאמרי דיחלוקו ובנכסי צאן ברזל מודו לבית הלל דהוו בחזקת יורשי האשה למאן דאמר וזה אינו דבפרק אלמנה ביבמות (דף סו·) משמע דנכסי צאן ברזל בחזקת הבעל קיימי טפי כדקתני התם דעבדי צאן ברזל יאכלו בתרומה ולא עבדי מלוג וכן בכמה דוכתי ועוד למ"ד התם נמי בחזקת יורשי הבעל הוי טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג דבנכסי מלוג קאמרי דהוו בחזקת יורשי האב והא דלא עריב ותני נכסים עם הכתובה כדי ליתן טעם לדבר כלומר בחזקת מי שהיו עד עתה דהיינו הבעל אבל על הכתובה לא הוצרך טעם שדבר פשוט הוא דהוי בחזקת הבעל טפי מנכסי צאן ברזל וטעם זה אינו צריכין כמו כן לומר התם למ"ד בחזקת יורשי הבעל ובהחולץ הארכתי: **יורשי** הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה · וא"ת לפירוש הקונטרס דאין ליורשי הבעל אלא מנה ומאתים ולא נדוניא והא אמרי' בפרק נערה (לעיל דף מז:) דקבורתה תחת נדונייתה מדאינו חייב לקבור ארוסתו וי"ל דשומרת יבם היתה ראויה ליטול קצת מנה ומאתים כדמסקינן דיבם כאחר דמי והוי כאילו הכניסה לו נדוניא שהיתה כתובתה על נכסי בעלה ואותו השעבוד היא מכנסת לו והרי היא כאילו נטלה והחזירה לו ולא דמיא לאחר ארוסה דלא מכנסה ליה מידי ולפי זה אפילו ביבמה מן האירוסין מיבעיא ליה: **או** דלמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאין עמה · לפי' הקונטרס למאן דאמר בחזקת יורשי האשה הוה ליה למימר דקא ירתי נמי נדונייתה אלא ניחא ליה לאסוקי אפי' למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל וא"ת מאי קא מבעיא ליה והתניא לעיל קבורתה תחת כתובתה דהיינו נדונייתא ולא נכסי מלוג וי"ל דלאו דוקא נקט התם כתובתה דה"ה נכסי מלוג אלא דרגילות הוא טפי שמכנסת האשה לבעלה נכסי צאן ברזל מנכסי מלוג ולפירוש הקונטרס נמי מנה ומאתים דהכא כנדוניא דמי כדפירשנו:

איזוהי

תוספות רי"ד

אלא דין גמור הוא דארעתא דתיפוק מקמי' לא הוציא הוצאות בנכסי' והלכך ישבע כמה הוציא ויטול אם הוצאה כשיעור שבח: ההיא איתתא דנפלו לה ד' מאה זוזי בי חוזאי אזל גברא אפיק ז' מאה ואייתי ד' מאה בהדי דקאתי איצטריך ליה זוזא אפיק חד מינייהו אתי לקמיה דר"א א"ל מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל א"ל רבנן ה"מ היכא דאכיל פירא האי קרנא אכיל א"ל הו"ל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול פי' דדוקא אכילת פירות אמרו חכמים מה שאכל אכל ולא שיאכל הקרן שלה: איבעיא להו בעל שהוריד אריסין מתחתיו מהו. פי' הורידן בנכסי אשתו למחצה לשליש ולרביע ועמד וגירשה מי אכל קמצא מהו שיש להו לאריסים כפי שבחן, ארעתא דבעל נחית איסתלק בעל איסתלקו להו כלהו א"ד ארעתא דארעא נחית וארעא לאריסי קיימי · פירוש ארעתא דבעל נחית שהרי הוא הכניסן וכי איסתלק בעל וכו' ולא שקיל מידי כי דינית דמה שהוציא הוציא ומש"א א"ד וכו' · ואם לא הורידן דבעל היא היתה מורידתן לתוכה מתקיף לה רבה בר רב הונא מ"ש מהוריד לתוך שדה הבירה שאינה ראויה לנטעה ונטעה שלא ברשות דשמין ליה וידו על התחתונה · פי' ליטול הוצאת שיעור שבח כדאמר ר"י בפרק השואל והכא את בעי לסלקינהו בולא כלום · ומהדרתתם ליכא איניש דטרח ומפסיד הכא איכא בעל דטרח מאי הוה עלה א"ר בריה דר"י חונא אי בעל ארים הוא איסתלק ליה בעל איסתלקו אינהו ·

ב א מיי' פכ"ג מהלכות אישות הלכה כ סמג עשין מח טוש"ע, אה"ע סי' סה סעיף יג:
בא ב ג ד מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יז:
בב ה מיי' שם הלכה י ופ"ג מהל' נחלות הלכה ט סמג עשין נג טוש"ע שם סימן קס סעיף ח:
בג ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
בד ז ח מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סי' קסח סעיף ה:
בה ט מיי' שם הלכה יב טור ש"ע שם סעיף ד:
בו י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
בז כ מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף א:
בח ל מיי' שם הל' יא ומיי' פ"א מהלכות יבום הלכה א סמג שם טוש"ע שם סימן קסו סעיף ד וסימן קסח סעיף ג:

[ב"מ ע. וש"נ]
יבמות לח.
[עי' תוס' לקמן פב. ד"ה והתנושין]
יבמות לח. נב. פס. [לעיל נב:]
[ג"ע וכתובה ועיין רש"י]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רב פפא אמר משמיה דרבא: (ב) שם במשנה שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות: (ג) רש"י ד"ה ב"ש וכו' לא יחלוקו בכתובת הבעל עם יורשי הבעל ואע"ג וכו' תניא ושבקה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בכתובתה וכו' ורשאי להוציאם · פי' משנה למלך פכ"ג מהלכות אישות הלכה ט"ז:

פי' דא"ל אי לא נחתיתו אתון הוא הוה עביד ולא הוה שקיל מידי · השתא נמי לא יהיבנא ליכי מידי דעל בעל קא סמיכנא ואי בעל לאו ארים הוא ארעא לאריס קיימא ושמין להן וידן על התחתונה: **איבעיא להו** בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרי' מאי דאיקני ליה אקני או דלמא כי תקינו ליה רבנן משום רווח ביתא אבל לזבוני לא · ואסיקנא והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה כלום מ"מ אמר אביי חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ארעא דמקרבא למתא לשמא תכסיף ליכא למיחש דהא כל יומא חזיא ליה ולרווח ביתא איכא א"נ בעל ארים הוא א"נ זוזי וקא עביד בהו עיסקא וקי"ל כרבא: **מתני'** שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים היוצאים והנכנסים עמה ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב"ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים והיוצאים עמה בחזקת יורשי האב · פי' שומרת יבם שנפלו לה נכסים בעודה שומרת יבם מודים ב"ש וב"ה שהיא רשאית למכור וליתן לכל מי שהיא רוצה ואין היבם יכול לעכב ושו וכייה אין לו ליבם על נכסי מלוג שנפלו לה ואם מתה יבמה בעודה שומרת יבם · מה יעשה בכתובתה דהיינו כל הכתובה מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל שהן נכסי נדוניתא ונכסים הנכנסים ויוצאים עמה הן נכסי מלוג שהקרן היא של אשה והפירות אוכל הבעל · ב"ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אב שהן יורשי האשה דזיקתה עבדי לה כספק נשואה ומשום הכי יחלוקו אלו עם אלו וב"ה אומרים הנכסים אנו דנין בחזקתן (והרב מפרש הנכסים בחזקתן כמו שמפרש המורה) פי' כתובה בחזקת יורשי הבעל והוא כל מה שכתוב בה דהיינו מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל הן נכסי נדוניתה שהביאה שום לבעלה והבעל קבלה עליו בשומא שאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו כל אלו הן בחזקת יורשי הבעל דהיינו היבם שהוא מוחזק בהן שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים והבעל הוא מוחזק בהן ויבם במקום בעל קאי והלכך היבם יורש את הכל אבל נכסי מלוג שאף בחיי הבעל הנכ' היא לאשה עכשיו נמי בחזקת יורשי האשה אנו מעמידים אותן · ואמרי' בפרק החולץ דלא פליגי ב"ש וב"ה ואמרו יחלוקו אלא בנכסי מלוג דכיון דזיקה הוי כספק נשואין והללו באים לירש יחלוקו וב"ה סברי אוקמינן אחזקתייהו ובחזקת האשה הי' עומדים הלכך יורשיה יורשין אותה · אבל בכל מה שכתוב בשטר הכתובה מנה ומאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל מודים ב"ש לב"ה שבחזקת יורשי הבעל הן שהבעל הי' מוחזק בהן בחייו שלא ניתנה כתובה לגבות מחיים השתא נמי במיתת בעל יבם במקום בעל קאי והוא יורש הכל ואין ליורשי אשה חלק בהן כלל: אמר ר"א מתני' נמי דיקא דקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל ש"מ דיורשי הבעל חולקין עם יורשי האב במה שהן מוחזקין דהיינו נכסי מלוג ואין יורשי האב חולקין עם יורשי הבעל במה שהן מוחזקין דהיינו כל הכתוב בשטר הכתובה והתם מוקמי רבא בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם · אבל בנכסים שנפלו לה תחת הבעל דכ"ע לא פליגי דיבם הוי (והרב משנה שמתו בפסק זה ואומר שנכסי צאן ברזל יחלוקו כמו שאומר בר קפרא בב"ב בפרק מי שמת. וכ"מ אם נפלו לה תחתיו דבעל יורשי האב יורשין כלן כמ"ש אביי בפ' החולץ אליבא דב"ה) והלכך שומרת יבם שמתה היבם יורש מנה ומאתים שלה ונכסי צאן ברזל שלה ותוספת כתובתה וגם נכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל אבל נכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דיבם יורשי האב יורשים אותם · והתם מפרש מ"ש רישא כשהיא בחיים לא פליגי בית שמאי והם מודים שמוכרת ונותנת וקיים הוין ליבם ובית עליהן · ומ"ש סיפא דפליגי יחלוקו וכו' עי' מ"ש שם בפסקי: **איבעיא להו** שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה או דלמא יורשי אב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסים והיוצאים עמה. פי' וכגון שנפלו לה כשהיא שומרת יבם · אמר רב עמרם תא שמע דתניא שומרת יבם שמתה יורשיה היורשים כתובתה חייבים בקבורתה ·

אמר

יורשיה *יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אמר אביי אף אנן נמי תנינא *אלמנה ניזונת מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ואיזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אומר זו שומרת יבם אמר רבא ולימא אח אני יורש אשתו אין אני קובר אמר ליה אביי משום דבאין עליו משני צדדין אם אחיו יורש יקבור את אשתו אם אינו קובר את אשתו יתן כתובתה אמר ליה הכי קא אמינא אח אני יורש את אשתו אין אני קובר ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה לגבות מחיים מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה בית שמאי *ושמעינן להו לב"ש דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי דתנן *מתו בעליהן עד שלא שתו בש"א נוטלות כתובה ולא שותות ובה"א או שותות או לא נוטלות כתובה או שותות °והביא האיש את אשתו אל הכהן אמר רחמנא וליכא אלא מתוך שלא שותות לא נוטלות כתובה בית שמאי אומרים נוטלות כתובה ולא שותות ואמאי ספיקא הוא ספק זנאי ספק לא זנאי וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי קסברי בית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי והא בעינן כשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליכא אמר רב אשי יבם נמי כאחר דמי: שלח ליה רבא לאביי ביד רב שמעיה בר זירא ומי נתנה כתובה לגבות מחיים והתניא *ר' אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד הוא עושה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפיים אם ישראל הוא מגרש בגט ויחזיר ואי

רש"י

יורשיה יורשי כתובתה. אותן יורשים שיורשין כתובתה חייבין בקבורתה: ואין חייבין בקבורתה · דהא בעי למיתב כתובתה ליורשיה: שיש לה שני יורשים · דאיצטריך לתנא למיתני אותן יורשין שיורשין כתובתה ש"מ איכא יורשים אחריני בהדייהו דלא ירתי כתובתה: אח אני יורש. כתובה [?]'א שאני יורש אין כאן מנדוניית אביה תורה כלום אלא מאתים ותוספת שכתב לה אחי ואין אני יורש אותה אלא אחי: יקבור את אשתו · כמו שהיה הוא קוברה אם מתה בחייו ואפילו לא הכניסה לו כלום: יתן כתובתה · שהקבורה באה תחתיה: לגבות מחיים · כל זמן שהבעל חי ואני במקום בעל עומד שהייתי מגפה לכונסה: מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה · שדורש לשון הכתובה שכתוב בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי דמינה דייקת לא ניתנה כתובה לגבות מחיים דהא אינה יכולה לינשא לאחר: ב"ש היא · ביבמות (א) בפרק האשה שהלכה דקאמרי ב"ש והלא מספר כתובה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי והואיל והיא נישאת ע"פ עצמה שבאה ואמרה מת בעלי אף כתובתה גובה ע"פ עצמה: ושמעי' להו לב"ש · שמי שיש לו שטר חוב על חבירו הוא מוחזק בנכסי הלוה יותר ממנו: כגבוי דמי. והנכסים בחזקתה הלכך מינה קא ירית: מתו בעליהן · אבל הנשים שבעולם קאי שקינאו להן בעליהן ונסתרו ולא הספיק להשקותה עד שמת: ולא שותות · דבעינן והביא האיש את אשתו: ספק זנאי · והפסידה כתובה: מידי ודאי · מידי יורשי הבעל שהן ודאין בירושה: כגבוי דמי. והיא מוחזקת בנכסים יותר מהן ואין כאן מוציא מידי ודאי: והא בעינן לכשתנשאי כו'. אלעיל פריך סוף סוף היאך כתובה ניגבת מחיים שנוכל לבא עליו משני צדדים והא בעינן כו': יבם נמי כאחר דמי · וכיון שהתירתה מיתת הבעל לינשא ליבם מאותה שעה זכתה בנכסים: שלח ליה רבא לאביי · לאחר שהשיבו על שאלתו ואמר ניתנה כתובת יבמה לגבות מחיים של יבם: ביד רב שמעיה · הוא היה שליח בתשובה זו: ומי נתנה · כתובת יבמה לגבות מחיים דיבם: שימכור בנכסי אחיו · לאחר שכנס את יבמתו ואמרן לעיל כל נכסיו אחראין לכתובתה: אם כהן הוא · שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה: יעשה לה סעודה · יפה לפתותה במשתה היין: ויפיים · הימנה שתתן לו רשות למכור את העודף על כדי כתובתה: ואם ישראל הוא · שמותר להחזיר גרושתו: מגרשה בגט · ומגבה את כתובתה ומוכר מה שירצה ומחזירה ע"מ כתובתה הראשונה או אפי' רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה שאין מעכבת מלמכור אלא יבמה לפי שאין היבם כותב לה כתובה ולא כתב לה דקנאי ודקנינא ואין כתובתה אלא על הראשון ומשום הכי מעכבא בכולהו דלמא משתדפי הני דמייחד לה ואע"ג דאמר לקמן (דף נה:) אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי מ"מ אמרה איני רוצה לטרוח לב"ד אבל כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב לה דקנאי ודקנינא לא מציא מעכבא והא דתנן (גיטין דף נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקמינן באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה אחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה:

ולטעמיך

תוספות

איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין כו' · מיתורא דמתני' דייק אבל עיקר מתני' לא מיירי בשומרת יבם אלא בסתם אלמנה דהא קתני מנכסי יתומין ושומרת יבם לית לה יתומין: ולימא אח אני יורש כו' · לפ"ה פריך שפיר אח אני יורש דאיני יורש מנכסיה כלום אלא מנה ומאתים של אחי הלכך אשתו אין אני קובר אבל לפי' ר"ת דנדוניא לכ"ע בחזקתו איתו מיושב כל כך שהרי הנכסים של אשה הוו וכן גם לפירוש הקונטרס למ"ד בחזקת יורשי הבעל צריך ליישב וצריך לפרש דהכי פריך ולימא אח אני יורש כלומר זכותו של אחי אני יורש כמו שהיה עושה הוא אם היה קיים אבל חובתו לא אירש כדאמר באלו נערות (לעיל דף לד:) הניח להן אביהן פרה שאולה משתמשים בה כל ימי שאילתה מתה אין חייבים באונסיה: משום דבאין עליו משני צדדין אם אחיו יורש יקבור את אשתו · כלומר אם באת לומר שאינו יורש כלום ממנה אלא מאחיו אם כן בעי למימר דהרי הוא כאילו אחיו קיים והכי לא באתה לידי גיבוי יקבור את אשתו כלומר יחשוב לגמרי כאילו הוא חי ויקבור אשתו כמו שהיה הוא קוברה ולפי זה דווקא בנפלה מן הנשואין ואם אינו קובר דלא חשיב כאילו הבעל חי א"כ באתה לידי גיבוי ויתן לה כתובתה: מאן שמעת ליה דאית ליה מדרש כתובה ב"ש · ולב"ה דלית להו מדרש כתובה ניתנה כתובה לגבות מחיים אע"ג דאינה גובה כתובתה קודם אלינה לענין זה ניתנה לגבות שיהיה לה קבורה תחת כתובה וא"ת והא ב"ה נמי אית להו מדרש כתובה דחזרו להורות כב"ש כדאמר בפ' האשה שלום (יבמות קיז· וסס) ולעיל סוף פ' נערה (דף נג· וסס ד"ה שאין) פירשתי ולפי מסקנא דשמעתין מלי דרשי ב"ה מדרש כתובה: ושמעי' להו לב"ש דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי. אף ע"ג דלאביי לית ליה דכגבוי דמי כדמשמע בהחולץ (יבמות לח:) דפריך לרבא מההיא דנפל הבית עליו ועל אביו בכתובה מודה דכגבוי דמי משום היא כדאמר התם א"כ בתר דשמעה מרבא סברה: שותות והביא האיש כו' · משמע דבסדר המשנה גרסינן או שותות ולא כמו שהיה כתוב שם בספרים לא שותות ותימה דהתם עיקר מילתיה ולא פריך לה כלל: והא בעינן לכשתנשאי לאחר כו' · מלינו למימר דפריך לבית שמאי דנהי דאית להו לבית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי מיהו לענין זה מהני מדרש כתובה לכשתנשאי לאחר דלא יהיב לה קבורה מידי דהוי ארוסה דאע"ג דכגבוי דמי אין לה כתובה ומשני יבם נמי כאחר דמי ואי הוה גרסינן אלא הוה אתי שפיר דהדר ביה משינויא דלעיל ואתי האי טעמא נמי לבית הלל ומלו דרשי שפיר מדרש כתובה דכיון דכאחר דמי חשיב כאילו גבתה והחזירה לו הואיל והיא קאת בת גבייה אי נמי מצי למימר דלבית הלל פריך דלית להו כגבוי דמי אע"ג דס"ד דלית להו מדרש כתובה מ"מ פריך שפיר דהשתא ומה התם ביבמות לא בעו ב"ה למדרש כתובה כדי לגבות אלא מפסדי לה כתובה כ"ש הכא שיש לה להפסיד כתובה ע"י מדרש שיאמרו בית הלל שתפסיד: יבם נמי כאחר דמי · ואע"ג דבפ"ק דקדושין (דף יג:) אמר גבי ואיש אחר יקחנה דיבם לא מקרי אחר הני מילי בלשון תורה אבל בלשון חכמים איקרי אחר: הרוצה שימכור בנכסי אחיו · לפי שאינו יכול למכור ומכרו בטל לאלתר אפי' קודם שתבא לידי גבייה דהחמירו חכמים ביבמה לפי שלא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך ולכך תיקנו שאינו יכול למכור כלל שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוף מן הלקוחות ואפי' ישאיר לה כנגד כתובתה אינו רשאי למכור השאר דחיישינן שמא יאבדו או ישתדפו השדות שישאיר וא"ת מ"מ מה מפסדת והא אמר לקמן דאי לית לה מראשון תקינו לה משני וי"ל דמפסדת שצריכה לחזור ולטרוף הלקוחות דאפי' אי לית לה מנכסי הראשון אלא משעבדי לא תקינו לה רבנן משני דאי לאו הכי מאי אהני ליה מה שכתובתה על נכסי בעלה הראשון: מגרשה בגט · וא"ת והואיל וטעמא משום דלא כתב לה דקנאי יכתוב לה ולא יצטרך לגרשה וי"ל שאין האשה מפילה דניחא לה שיהו על נכסי בעלה הראשון הואיל והם כל שעה בעין שאין רשאי למוכרם ואין לנו לכופה למחול דינה ופי' בקונט' והא דתנן בהניזקין (גיטין נה:) לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל הא אוקימנא באותן ג' שדות והקשה ה"ר שמואל דכ"ש בשאר נכסים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף נ· וסס) למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים

כל

תוספות רי"ד

אמר אביי אף אנן נמי תנינא אלמנה ניזונית מנכסי יתומין ומעשה ידיה שלהן ואין חייבים בקבורתה יורשיה יורשי כתובת' חייבי' בקבורת' איזהו אלמנה שיש לה שני יורשים הוי אומר זו שומרת יבם: מתני' הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות תלושין מן הקרקע · ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות המחוברים לקרקע אמר ר"מ שמין אותן כמה הן יפים בפירות וכמה הן יפים בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו. והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה. קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כנסה ה"ה כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון לא יאמר לה הרי כתובתך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובה. גירשה אין לה אלא כתובתה · החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה . פי' אם הניח אחיו או מעות או פירות תלושין ילקח בהן קרקע והיבם אוכל פירות' פי' היבמה כיון שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כל נכסי המת הן אחראין לכתובתה ואע"פ שלא הניח אלא מטלטלין · ומתני' ר"מ היא דקסבר מטלטלי משתעבדי לכתובה הלכך זכה בהן היבמה לגבית כתובתה מהן וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות שכל נכסי המת כך הם ליבם כנכסי מלוג שכמו שנכסי מלוג אין לו לבעל עליהן אלא אכילת פירות ולא שיוכל למכור גוף הנכסים מפני שהן שלה כך היבם נמי בכל הנכסים שירש מאחיו אין לו עליהם אלא אכילת פירות ולא שיוכל למכור גוף הנכסים · מפני היבמה שמעכבת עליו ואע"פ שכל אשה דעלמא אין יכולה לעכב על בעלה מלמכור נכסיו אלא אם רצה מוכר היום ומחר אם תתאלמן או תתגרש אם לא תמצא בני חרי גובה מהן אבל כ"ז שהיא תחתיו אינה יכולה לעכב מכירתו התם הוא מפני שאין לאשה בנכסי בעל אלא שיעבוד כתובתה וה"ה כב"ח דעלמא מה ב"ח א"י לעכב ע"י מלמכור אלא מוכר ואם יבא לגבות חובו ואינו מוצא בני חורין הולך וטורף ממשעבדי ה"נ אשה יכול הוא למכור ואין יכולה לעכב ע"י שהרי אין לה על נכסיו אלא שיעבוד בעלמא ולא גוביינא שלא נתנה כתובה לגבות מחיים · ואפילו אם ימכור שיעבודה קיים הוא הלכך יכול למכור · חוץ מאותן ג' שדות א' שהכניסה לו שום משלו ושהכניסה לו מבית אביה ושייחד לה בכתובתה התם ודאי אם מכר מכרו בטל לגמרי אע"פ שיושבת תחתיו ועדיין לא הגיעה זמנה לגבות דכאילו הן שלה דמי ואין לו לבעל עליהן אלא פירות וכך הן כל נכסי המת אצל היבמה דמשעה שמת בעלה כבר זכתה האשה לגבות כתובתה מהן אלא שהיבם מעכבה מלגבות מפני שהוא רוצה ליבמה · וכיון דגוביינא אית לה עליהן עד שלא תגבה כתובתה מהן כולן הן ברשותה ואפילו שוין מאה מנה אינו רשאי למכור בהן כלל כ"א לאכול מהן פירות · והרי כל הנכסים ליבמה כאותן ג' שדות לאשה' והמחוברים לקרקע אר"מ שמין אותן דכל מה שגדלו ברשות המת הן אחראין לכתובה וחכ"א כל הפירות המחוברים לקרקע הן שלו ולקמן נפרש תני שלה · ותלושין מן הקרקע וכו' כל הקודם בהם זכה דקסברי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה הלכך כל הקודם בהם זכה אם קדם היבם וזכה בהם ה"ה שלו ואם קדמה היא וזכתה ה"ה שלה. ולקמן בפ' הכותב מפרש דוקא אם קדמה ותפשה מחיים דבעל מהני לה תפישתה אבל תפישה לאחר מיתה לא מהני לה וה"ה של יבם (א) ואם קדמה ותפשה מחיים א"י לגבות מהן שהיבם מעכב שרוצה ליבמה אלא בזה זכתה דכולהו קיימי קמה לגוביינא ואין היבם יכול ליקח מהן אלא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: כנסה וכו' · פי' דמשעה שמת עמדו כל הנכסים ברשותה לגבות מהן: לא יאמר לה וכו' · פי' כדי שיוכל למכור שאר הנכסים שלא נהנה כתובה ל"מ אלא כל נכסיו של מת אחראין לכתובה וא"י למכור מהן כלל (והרב אומר שאין הטעם כי לא ניתנה כתובה לגבות מחיים דהכא ביבם קטיירי וקי"ל דניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם והטעם הוא מפני שאסור לייחד לה כתובתה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה): גירשה אין לה אלא כתובתה והוא יכול למכור השאר אבל כ"ז שלא גירשה אינו רשאי למכור מכל נכסי אחיו כדפרישית: וכן לא יאמר אדם וכו' · אין דין אחריות דיבמה כדין אחריות דאשה שדין אחריות דיבמה הוא שמעכבן ע"י מלמכור ודין אחריות דאשה הוא לשיעבוד שאם מכר שיש לה לטרוף מלקוחות · תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפיים ואם ישראל הוא יגרש בגט ויחזיר · פי' וכיון שגירשה פקע מעליו דין יבמות וה"ה ככל אשה דעלמא שיכול למכור

ואין

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פכ"ב מהל' אישות הלכה י טור ש"ע אה"ע סימן קס סעיף ו:

ל ב מיי' פע"ז שם הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן נג סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' לז סעיף כד בהג"ה:

לא ג מיי' פ"ב מהלכות סוטה הלכה ז סמג עשין מח טור אה"ע סי' קטו וסימן קעח:

מסורת הש"ס

נ"ל מג. לקמן נה:

יבמות קז: סוטה כה. כתובות מת. [גיטין נז.]

[יבמות לח: סוטה כד.]

[כך תנא הוא רב ונקרא בשמו רבי אבא ע"י ערוך ערך רב]

[ועי' תוס' קידושין יג: ד"ה הוא ותוס' סוטה כה ד"ה לאחר]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ב"ש היא ביבמות · נ"ב דף קיז:

(א) נראה דצ"ל וה"ה של יבם דאפילו קדמה ותפשה מחיים דיבם אינה יכולה לגבות מהן וכו':

לב א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ג :
לג ב מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעי' ה :

ואי סלקא דעתין נתנה כתובה לגבות מחיים נייחד לה שיעור כתובה והשאר ליזבין ולטעמיך ולותבה ממתני' לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה התם *עצה טובה קא משמע לן דאי לא תימא הכי סיפא דקתני וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובת אשתו אי בעי ליה לזבוני הכא נמי דלא מצי מזבין אלא עצה טובה קמשמע לן הכא נמי עצה טובה קמ"ל אלא דרבי אבא קשיא דרבי אבא נמי לא קשיא משום איבה ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעי אחוה למפסלה לה בגיטא מיניה א"ל מאי דעתיך משום נכסי אנא בנכסי פליגנא לך *אמר רב יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבין אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומרת יבם והניח נכסים במאה מנה אף על פי שכתובתה אינה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה אמר ליה אביי וכל היכא דאמור רבנן לא ליזבין אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני והתנן *בית שמאי אומרים תמכור ובית הלל אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים שלחוה לקמיה דר' חנינא בר פפי שלחה כדרב יוסף אמר אביי אטו ר' חנינא בר פפי *כיפי תלה לה שלחוה לקמיה דרב מניומי בריה דרב נחומי שלחה כדאביי ואי אמר בה רב יוסף טעמא אחרינא שלחו לי נפק רב יוסף דק ואשכח דתניא הרי שהיה נושה באחיו ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ושאני יורש החזקתי אלא מוציאין מיבם ויקח בהן קרקע והוא אוכל פירות א"ל אביי דלמא דטבא ליה עבדו ליה א"ל תנא תני מוציאין ואת אמרת דטבא ליה עבדו ליה הדור שלחוה קמיה דרב מניומי בריה דרב נחומי אמר להו הכי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן זו *אינה משנה מאי טעמא אילימא משום דהוו להו מטלטלי ומטלטלי לכתובה לא משעבדי דלמא רבי מאיר היא דאמר *מטלטלי משעבדי לכתובה ואלא משום דאמר לה את לאו בעלת דברים דידי את דלמא

ולטעמיך · דאמרת טעמא משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים אמאי מהדרת אדר' אבא לאותובי מברייתא אותיב ממתני' : ומשני ממתניתין לא מותיבנא דמתני' איכא לשנויי דלאו דינא קתני אלא עצה טובה שלא תאבד כתובתה : על השלחן · כן מעות שהוא משתמש בהן אם הוא שולחני : הכי נמי דלא מצי מזבין · בתמיה הא אוקימנא להיא באותן שלש שדות אבל מי שלא כתב ולא ייחד מוכר הכל ואינה יכולה לעכב עליו וטעמא משום דכתב לה דקנאי ודקנינא ומיהו כשימות או יגרשנה טרפה לקוחות : עצה טובה · שמא יאבדו המטלטלין ונמצאת בלא כתובה וצריך לכתוב כתובה אחרת : אלא דרבי אבא קשיא · אדמגרש לה נייחד לה שהרי גירושין גנאי הן לשניהם אלא ודאי טעמא דלא ניתנה כתובה להגבותה מחיים: משום איבה. המייחד לאשתו או קרקע או מטלטלין נותן איבת עולם ביניהם דסברה עיניו נותן בגירושין אבל זה שמגרש על מנת שיחזיר ידעה דלא עשה אלא למכור ופקעה לה איבה : דנפלה ליה יבמה · דמלוה בגדול לייבם : בעא אחוה · הקטן ממנו: למיפסלה בגיטא· לזרוק לה גט ולאסרה על כל האחין כדאמרינן *בפ"ק דיבמות : משום נכסי · קשה בעיניך שאכניסנה שלא אזכה בנכסי אחי כדתנן (יבמות דף מ.) הכונס את יבמתו זכה בנכסי אחיו : פליגנא לך · כאילו אני חולץ לה ולא אטול אלא כמוך : כיון דאמור רבנן · שומרת יבם אין היבם רשאי למכור כדאמרי' לקמן בשמעתין מי שמת והניח שומרת יבם כו': אע"ג דזבין כו'. ומה שעשה זה שהתנה עמו לחלוק לו וקנו מידו הרי הוא כמוכר : כיפי · נזמים כלומר במה ייפה והנאה את דבריו ומה טעם נתן בה כששלחה : שלחה כדאביי · דהיכא דזבין זביניה זביני : ומת · הנושה המלוה : לא יאמר · היבם המחויב המעות : הואיל ואני יורש · שאכנים את אשתו ואזכה בנכסים: החזקתי·בחוב זה ולא אשלמנו עוד : דטבא ליה עבדו · עצה טובה שיהיה הקרקע קיים לו עולמית ולא יוציא המעות בהוצאה : תנא תני מוציאין · דמשמע על כרחו : אינה משנה · לא נשנית משנה זו בבית המדרש של חכמים ולא סמכינן עלה במידי: דלמא ר"מ היא· במתני' דקתני גבי כספים ופירות תלושין ילקח בהן קרקע ואפי' לא תפסה אלמא משעבדי לכתובתה ואפי' לא קיימא לן כר"מ בהא מיהו גבי מוציאין ליכא מאן דפליג אי מקרקעי נינהו ולטעות משנה היא: אלא · להכי אינה משנה וטעות היא מי ששנאה משום דמאי אמר לה לאו בעלת דברים דידי את ממך לא לויתי אלא מאחי : דלמא

כל שכן דהוה ליה איבה דאמר לה עיניך נתת בגירושין ובמיתה לכך נראה לר"י לפרש מקחו בטל משעת טריפה וג' שדות לאו למעוטי שאר נכסים אלא אפי' ג' שדות מקחו קיים עד שעת טריפה א] ויש לייסב פי' הקונטרס דמקחו בטל משמע דבטל לאלתר ובחזקת הבתים (ב"ב ני וסס) ה"פ למעוטי מאי דלא מלי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי אילימא למעוטי שאר נכסים דלא תטרוף לגמרי כל שכן דהויא לה איבה והא דלא קאמר למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לאלתר דמילתא דפשיטא היא דאין מקחו בטל אלא באותן ג' שדות דהא כל אדם מוכר קרקעות המשועבדות וממילא ידעינא דדוקא באותן שלש שדות קתני דמקחו בטל ומשום למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לא אצטריך ליה לאוקומא באותן ג' שדות אבל קשה לרשב"א דהיכי מלי למימר דפשיטא ליה דבשאר נכסים אין מקחו בטל הא מקמי דמוקמינן לה התם באותן ג' שדות הוה ס"ד דמיירי בשאר נכסים אע"ג דקתני מקחו בטל : ואם איתא נייחד לה שיעור כתובה כו' · הואיל ותשבת לה כאילו גבתה והחזירה לו :

ולטעמיך · פירוש דלא אסקת אדעתך טעמא דאיבה לותבה ממתני' דמשמע הכי לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן כדי למכור השאר אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה ואינו יכול למכור שום דבר :

אלא עצה טובה קמשמע לן · פי' בקונטרס שמא יאבדו המטלטלין ונמצאת שלא בכתובה וצריך לכתוב כתובה אחרת וזה אינו אלא לר' מאיר דאמר* אסור לאדם להשהות את אשתו שעה אחת בלא כתובה ונראה לר"י עצה טובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולרשב"א נראה דגבי אשתו הויא עצה טובה שאם ייחד לה מטלטלין לא יוכל להוציאה לכך טוב לו שיהיו כל נכסיו אחראין לכתובה ויוציא הכל ולבסוף דמסיק טעמא דרבי אבא משום איבה הויא טעמא דמתניתין נמי משום איבה בין ביבמתו בין באשתו : לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי · וא"ת ולמחול לנפשיה דהא אמרי'* המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל וי"ל דשאני הכא דאינו יורש אלא מכחה אי נמי כר' מאיר דדאין דינא דגרמי ומגבי ביה דמי שטרא מעליא כדאמרי' לקמן (דף פו.) :

ודלמא דטבא ליה עבדו ליה · פירש בקונטרס שתהא הקרן קיימת ויאכל פירות וקשה דלא סגי דלא אשמועינן אלא בנכסי אחיו ונראה דטבא ליה עבדו ליה דהייט דהוי שלום בית טפי [שתהא בטוחה] יותר לפי שלא כתב לה דקנאי ודקנינא אי נמי דלא זילי נכסי כל כך כשיש לה הרבה מנכסי בעלה הראשון שתטול כתובתה מהן ולא יהיו יראין הלקוחות שתטרוף מהם ואם תאמר ונימא נמי שלא יהיה מכר מהאי טעמא משום דטבא ליה עבדו ליה וי"ל דמשום טובתו לא נפסיד ללקוחות : רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה · אומר ר"ת דלא אמר ר"מ לגבות מיתמי אלא דוקא מיניה ויבם במקום אחיו קאי והוי כמו מיניה וכן משמע בכמה דוכתין דבמיניה פליגי וליכא למימר דלר"מ [מטלטלי] דיתמי נמי משתעבדי לכתובה וכמקרקעי דמי דא"כ אפי' לית לן דרבי נתן דין הוא שתגבה ממנו כאילו הוו מקרקעי ועוד דהשתא מלוה דעדיפא דמודו רבנן דגבי מיניה אפילו מגלימא דעל כתפיה מודה ר"מ דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי ליה כתובה דגריעא דלרבנן אפילו מטלטלי דידיה לא משתעבדי כ"ש דלר"מ לא משתעבדי לה מטלטלי דיתמי וא"ת דבפרק נושאין על האנוסה (יבמות דף צט: וסס) תניא יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובה כילד כו' וקאמר הא מני ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה והשתא הא אפילו ממטלטלי דיתמי לא גביא כדפרישית (א) כ"ש ממטלטלי דמקבל מתנה דאלים טפי כדמשמע בים נוחלין (ב"ב דף קנג·) דדייק השתא בירושה דאורייתא אלמנתו ניזונת מתנת שכיב מרע דרבנן לא כל שכן משמע אבל מתנת בריא דהויא דאורייתא אינה ניזונת אלמא גריעא ירושה ממתנת בריא וי"ל דההיא דיבמות איירי במתנת שכיב מרע דגריעא מירושה :

תוספות רי"ד

אין לה אלא שיעבוד לטרוף הלקוחות אם לא תמצא בני חרי : ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעא אחוה למיפסלא מניה בגיטא א"ל מה דעתך משום נכסי בניכסי פליגנא לך פי' וקנו מידו שיחלוק עמו אמר ר"י כיוןדאמור רבנן לא ליזבן אי זבין לא הוי זביניה זבינא · דתניא מי שמת והניח שומרת יבםוהניח נכסי' בק' מנה אע"פ שאין כתובתה אלא מנה לא ימכור שכלנכסיו אחראין לכתובתה · פי' כיון דלגובינא קיימא קמה אין יכול למכור ומה שתפש קנין להלוק עם אחיו קנינו בטל שאין הנכסים ברשותו אלא ברשות היבמה :

[לעיל פ.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ס (בע"א) מגרשה בגט וכו' ויש לייסב פי' הקונטרס · עי' גיטין דף יח ע"א תוד"ס אבל עד סוף הדבור וק"ל.

[לקמן פ:]

[לקמן לו: לז. גיטין כב. ב"ב כח: כט. קיח. קנב ע"ש חולין קלו: עירובין נט.]

[ג"ל בפ"ב דיבמות ב.]

[לעיל עח.]

[עירובין נה:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ר' מאיר וכו' כ"ש ממטלטלי דמקבל מתנה · נ"ב בפ' בתרא דף קמ ע"ב ד"ה הוא ואם תאמר וכו' כתבו התוס' דליכא למימר דכ"ש לא הוי והוא סדין מיהא הוי ע"ש ולכך כתבו פה בסתמא כשמע של פ"ש שם :

[יבמות לט: קדושין סב:]

[א] מיי' פ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ו טוש"ע ח"מ סימן פו סעיף א:
לד א מיי' פ"כ מהל' מכירה הל' ט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קנז סעיף ו:
לה ב מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יא סמג עשין יא טוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף ג:
לו ג מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה טו סמג עשין נא טוש"ע שם סי' קסה סעיף א:

דלמא רבי נתן היא דתניא *ר' נתן אומר [א] מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו אלא לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה אלא אי כרבי מאיר אי כר' נתן אמר רבא א"כ היינו דשמענא ליה לאביי דאמר זו אינה משנה ולא ידענא מאי היא: ההוא גברא דנפלה ליה יבמה במתא מחסיא בעא אחוה למיפסלה בגיטא מיניה אמר ליה מאי דעתיך אי משום נכסי אנא בנכסי פליגנא לך אמר ליה מסתפינא דעבדת לי כדעביד פומבדיתאה רמאה אמר ליה אי בעית פלוג לך מהשתא אמר מר בר רב אשי אע"ג דכי אתא רב דימי *אמר רבי יוחנן האומר לחבירו לך ומשוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר שלשים יום לאחר ל' יום קנה ואפי' עומדת באגם התם בידו הכא לאו בידו והא כי אתא רבין א"ר יוחנן לא קני לא קשיא "הא דא"ל קני מעכשיו הא דלא אמר ליה קני מעכשיו בעו מיניה מעולא יבם ואח"כ חילק מהו לא עשה ולא כלום חילק ואח"כ יבם מהו לא עשה ולא כלום מתקיף לה רב ששת השתא יבם ואח"כ חילק לא עשה ולא כלום חילק ואח"כ יבם מבעיא שני מעשים הוו כי אתא רבין אמר ר"ל בין יבם ואח"כ חילק בין חילק ואח"כ יבם לא עשה ולא כלום "והלכתא לא עשה ולא כלום: וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו: אמאי והא כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה אמר ריש לקיש תני שלה: כנסה הרי היא כאשתו: למאי הלכתא *אמר רבי יוסי בר' חנינא לומר "שמגרשה בגט ומחזירה מגרשה בגט פשיטא מהו דתימא °ויבמה אמר רחמנא ועדיין יבומין הראשונים עליה לא תיסגי לה בגט אלא בחליצה קא משמע לן מחזירה פשיטא

מהו

רש"י

דלמא · בהא נמי לא טעה דרבי נתן היא דמוציאין מזה ונותנין לזה: לאשר אשם לו · לאשר הקרן שלו ולא כתיב לאשר נושה בו: אלא · להכי אינה משנה וטעה התנא ששנאה דלא אשכחן תנא דאית ליה תרי חומרי בכתובה שהרי היא מדברי סופרים חדא דמטלטלי משתעבדי לה וחדא דגביא מבעל חובו של מת מדרבי נתן אלא חדא מהנך חומרי הוה ליה למיתני בה אי כרבי מאיר אי כר' נתן וכיון דתנא תרוייהו לאו קבלה מרבו כן ומאליו שנאה מי שסידר הברייתא ולא סמכינן עלה במידי: ולא ידענא מאי היא · לא הייתי יודע טעם בדבר אמאי אינה משנה: פומבדיתאה רמאה · שאחרי כן חזר בו פומבדיתא קרי להו רמאה כדאמרי' בעלמא (חולין דף קכז·) נרשאה נשקיך מני ככיך פומבדיתאה לוייך שני אושפיזיך [ובחזקת הבתים (ב"ב מו·) כמו כן תא ואחוי לך רמאי דפומבדיתא]: פלוג מהשתא · החזק בחלקך מעכשיו ואע"פ שאינה עכשיו קנויה לך עד שאכנוס או שאחלוק לכשאכנוס ואזכה בכולן זכה אתה בחלקך על פי שהחזקתיך מעכשיו: קנה לאחר שלשים · במשיכה זו: ואפי' עומדת באגם · שאינה ברשות הלוקח: התם · הוא דקונה לאחר שלשים משום דבידו היה להקנותה לו משעת משיכה הלכך מהניא משיכה לכשיתקיים התנאי שימלאו ל' יום: הכא לאו בידו · לחלקם לו מעכשיו ולהקנות לו אם ירצה הלכך כי אמר ליה נמי לכשאכנוס זכה מעכשיו לאו מידי הוא דקיימא לן כרב יוסף כדקבעינן הלכתא כוותיה לקמן בשמעתין ואפילו אית לן יבם ואחר כך חילק מה שעשה עשוי השתא מיהת לאו בידו: והא כי אתא כו' · גבי משיכת פרה קאי ופריך דר' יוחנן אדרבי יוחנן: קני מעכשיו · לאחר שלשים כשיגיעו תהא קנויה לך מעכשיו: שני מעשים הוו · ומי ששאל זו לא שאל זו ולא שמע האחרון את הראשונה שלא נשאלו יחד בבית המדרש לגירסא בעלמא אלא ע"פ מעשים שאירעו נשאלו: והא קתני כל נכסיו של מת אחראין לכתובתה · והמחובר לקרקע כקרקע ולא דמו למחוברין דנכסי מלוג דהתם פירא תקינו ליה רבנן היכא דאיכא קרן קיים והני נמי פירי ניכהו דגמרי ברשותיה אבל הכא קרנא ופירא דידיה הוא ושיעבודא הוא דאית לה עלייהו ומאי דאישתעבד לה מחיים דבעל לא אמרינן פירא הוא לאפקועי שיעבודא: תני שלה · ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין ואכספים ולמימר דלא משעבדי מטלטלי לכתובת': שמגרש' בגט ומחזירה · תרי מילי אשמעינן מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה ואשמעינן שאם רצה להחזירה מחזירה כשאר אשה: עדיין יבומין הראשונים עליה · אע"פ שלקחה דהכי כתיב ולקחה ויבמה: קמ"ל דנעשית כאשתו ומלאשה דרשינן ליה לקמן והאי ויבמה דרשינן לבעל כרחה ביבמות (דף ח:):

נעשית

תוספות

לא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה · ואם תאמר והא דתנן בהכותב (לקמן דף פד· ושם) מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהם ומפרש בגמרא לכתובת אשה משום חינא ולמאן דאמר נמי לכושל שבראיה אם היתה כתובת אשה כושל היה מודה או אם לא היה בעל חוב כלל היו נותנין לאשה ואי הוה מפרשינן דהתם לא מן הדין אלא מלוה ליתן לכושל שבהם הוה ניחא ואפי' אי דינא הכי יש לומר דשאני התם דאין היורשין מוחזקין מן הפקדון והמלוה לכך אין צריך לדרבי נתן תדע דלא חשיבי מוחזקין דהא אי הוו חשיבי מוחזקין לא הוו מטלטלי דידהו משתעבדי לכתובה או לב"ח אבל הכא הרי היבם מוחזק מאותה מלוה שהרי הוא החייב ואפי' היו אחרים חייבין הוה חשיב יבם מוחזק דבמקום אחיו קאי לכך צריך דר' נתן: פומבדיתאה רמאה · ואם תאמר ומה רמאות עשה הא אמר רב יוסף לא הוי זביניה זבינא ועוד דמה תיקן בכך דאמר איפלוג מהשתא ואומר רבינו יצחק דלעיל חזר בו הפומבדיתאה ולא רצה ליתן אחר שיבם והא דקאמר רב יוסף כו' לא משום שהיה צריך לאותו מעשה אלא לפי שייך עליו אותו הדין: התם בידו הכא לאו בידו · פירש בקונטרס הלכך כי אמר ליה נמי לכשאכנוס זכה מעכשיו לאו מידי הוא דקיימא לן כרב יוסף דפסקינן לקמן הלכתא כוותיה ואפי' אית לן יבם ואח"כ חילק מה שעשה עשוי השתא מיהא לאו בידו הוא וקשה לרשב"א דמאי שנא מדאמר רב בפ"ק דבבא מציעא (דף טז: *) שדה זו לכשאקחנה ממך קנויה לך מעכשיו קנה אע"ג דלאו בידו וי"ל דרב סבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ולא קיימא לן הכי דפסקינן בפרק אף על פי (לעיל דף נט·) כרבי יוחנן הסנדלר: הא דאמר מעכשיו והא דלא אמר מעכשיו · לא דמי לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים ולא בא אחר וקידשה בתוך שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות אע"פ שלא אמר מעכשיו כדאמרינן בפרק האומר בקידושין (דף נט·) דבכסף ודאי לא בעינן מעכשיו שאם לא תתקדש לו חייבת לשלם והוי כאילו הכסף בעין לאחר שלשים אבל הכא גבי משיכה אם לא אמר מעכשיו לא קנה לאחר שלשים יום דבשעת קנייה כבר פסקה המשיכה ורב נמי דאמר בפרק קמא דבבא מציעא (דף טז:) שדה זו לכשאקחנה ממך קנויה לך מעכשיו קנה היינו (מעכשיו) משום דהתם קניית שדה הויא בשטר ולכך צריך מעכשיו שמא יאבד השטר או יקרע ולא יהיה בעולם בשעת קנייה ואע"ג דרב מספקא ליה באומר מעכשיו ולאחר ל' אי תנאה הוי אי חזרה הוי במעכשיו לכשאקחנה קנה דהא דקאמר לכשאקחנה היינו משום דאינה שלו עתה ואינו יכול להקנותה אלא לכשיקחנה ועוד כיון דקאמר מעכשיו לבסוף ליכא לספוקי במידי ואם תאמר ור' יוחנן דהכא מאי קסבר אי חזרה הוי אמאי קנה דכיון דחזר בו הא בטל מעכשיו ואי תנאה הוי אמאי בעינן שתהא עומדת באגם דהכי משמע בהכותב (לקמן דף פו: ושם) דדוקא בעומדת באגם קנה דאפילו עומדת ברשות מקנה נמי דהא קנה מעכשיו כיון דתנאה הוי ולא חזר בו עד לאחר שלשים וי"ל דר' יוחנן לטעמיה דלית ליה תנאה הוי ולא חזרה הוי אלא מעכשיו מתחיל הקנין ואינו נגמר עד לאחר שלשים וכן אית ליה בהאומר בקידושין (דף ס·) ולהכי צריך שתהא בסוף שלשים באגם שהוא מקום הראוי למשיכה ובהאשה רבה (יבמות צג· ד"ה קנויה) הארכתי: *והתלושין כל הקודם זכה · ואם תאמר בשלמא קדם הוא זכה דקסבר דמטלטלין לא משתעבדי לכתובה כדפירש בקונטרס אלא קדמה איהי אמאי זכתה לר' עקיבא דאמר לקמן (דף פד·) דאין מרחמין בדין אלא יכתנו ליורשין ואית ליה דאפילו קדמה היא לא זכתה כדמוכח התם בגמרא וי"ל דהתם דלגבות אפילו קדמה איהי לא זכתה אבל הכא שאין לה אלא שיעבוד בעלמא לא חשו ולקמן הארכתי: ויבמה אמר רחמנא · וליכא למימר ואימא הכי נמי דאיצטריך ויבמה לכמה דברים:

מהו

תוספות רי"ד

ההוא גברא דנפלה ליה יבמה במתא מחסיא בעי אחוה למיפסל' בגיטא מיניה א"ל מה דעתך משום נכסי בנכסים פליגנא לך אמר מסתפינא דלמא עבדית לי כפומבדיתא רמאה. פי' שחזר בו ובטל קנינו. א"ל אי בעית פלוג מהשתא אמר מר בר רב אשי אע"ג דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום קנה לאחר ל' יום ואפילו עומדת באגם התם בידו והכא לאו בידו · פי' שעדיין לא ייבם ולא זכה בנכסים ואין לו כח בהן עכשיו כלום ואת"ל שאם ייבם תחלה ואח"כ חלק זכה היכא דחלק תחלה קודם שייבם לא זכה והא כי אתא (ר"ד)[רבין] אר"י לא קנה לא קשיא הא דא"ל קני מעכשיו הא דלא א"ל קני מעכשיו: בעו מיניה מעולא ייבם ואח"כ חלק מהו א"ל לא עשה כלום · פי' שאין לו כח ליבם [למכור] בנכסי אחיו מפני שהן עומדים לגוביינא ליבמה כראשון וכ"ש חלק ואח"כ ייבם כי אתא רבין אמר ר"ל בין ייבם ואח"כ [חלק] בין חלק ואח"כ ייבם לא עשה כלום: וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו ואמאי והרי כל נכסיו אחראין לכתובתה פי' והמחוברים לקרקע כקרקע הן' תני שלה · ואי' קשיא מ"ש הא מנ"מ דאמרו רבנן שהן שלו ולא קשיא לן והכא אמרי' תני שלה ומאי אלים טובא שיעבוד ה) דאין ליבמה על נכסי בעלה או כח לאשה בנכסים השתא נ"מ שהן קנויין קנין גמור לאשה אמרו חכמים פירות המחוברים לקרקע אע"פ שחנטו ברשות האשה כיון שנגמרו ברשות הבעל הן שלו נכסי היבמה שאין לה בהן אלא שיעבוד בעלמא וגופה הם של יבם לא כ"ש שיהיו הפירות המחוברים של יבם י"ל שאינו דומה אכילת פירות דהכא לאכילת פירות דהתם דהתם מאי דאכיל בעל פירי לא הוי מן דינא אלא בתקנת חכמים וכיון שנגמרו הפירות ברשותו תקנו לו שיאכל הכל גם העלוי שיש על המחובר ואין לנו להקשות על תקנת חכמים אבל אכילת פירות דהכא הוא מן דינא ולא משום תקנה דהא מדידיה קאכיל וכיון דמן דינא אמרי' ולא מן תקנתא אמאי בעי יבם למזכי בעלוי המחובר שהוא משועבד לאשה ושפיר קאמר ר"מ להכי א"ל תני שלה' שאע"פ שהיה נותן [הדין] כר"מ החליפוה חכמים לה שכיון שלוקחת בהן [קרקע] והוא אוכל פירות אין הבעל נפסד כלום ואינו רוצה לדקדק כמה הן שוין בלא פירות: כנסה ה"ה וכו' למאי הלכתא אר"י ב"ח לומר שמגרשה בגט ומחזירה · מגרשה פשיטא מ"ד ויבמה אמר רחמנא עדיין יבומים הראשונים עליה ולא תסגי לה בגט אלא תבעי נמי חליצה קמ"ל: מחזירה פשיטא

מה

ה) אולי צ"ל שעבוד דיש ליבמה על נכסי בעלה דהלא כח לאשה בנכסים יותר מנ"מ הפסק ג"מ וכו'

עין משפט
נר מצוה

לז א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסח סעיף ח וסעיף ט בהג"ה:
לח ב מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ג וסעיף ט:
לט ג ד טור ש"ע שם סעיף ב:
מ ה מיי' פט"ז שם הלכה ל טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף טו:
מ [ו] מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ו:

מסורת הש"ס

מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה והשתא תיקום עליה באיסור אשת אח קא משמע לן ואימא הכי נמי אמר קרא °ולקחה (דברים כה) לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו: בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון: מאי טעמא *אשה הקנו לו מן השמים [א]ואי לית לה מראשון אית לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: [ב]לא יאמר לה הרי כתובתיך: מאי וכן מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודקנינא אבל הכא דכתב לה דקנאי ודקנינא אימא סמכה דעתה קמ"ל: [ג]גרשה אין לה אלא כתובתה: גרשה אין לא גרשה לא קא משמע לן *כדרבי אבא: [ד]החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה: החזירה מאי קא משמע לן תנינא *[ה]המגרש את האשה ומחזירה על מנת כתובה ראשונה מחזירה מהו דתימא אשתו הוא דאיהו כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלא איהו כתב לה היכא דגרשה ואהדרה אימא כתובתה מיניה קא משמע לן: אמר רב יהודה בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים עד שבא שמעון בן שטח *ותיקן כל נכסיו אחראין לכתובתה: תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה ועדיין כשהוא כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהו מניחין אותה בבית חמיה עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות היו עושות אותה עביט *של מימי רגלים ועדיין כשכועס עליה אומר לה טלי כתובתיך וצאי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב לה [ו] כל נכסי אחראין לכתובתה:

הדרן עלך האשה

רש"י

נעשית כאשתו · דכתיב לאשה קרא יתירא: אשה הקנו לו · ליבם זה מן השמים אין עליו לכתוב לה שטר נישואין: מאי וכן לא יאמר · פשיטא מי גריעה אשתו מיבמתו: התם הוא · גבי יבמתו קאמרינן שלא ייחד לה מעות לפני שולחנו: דלא כתב לה · כתובה האי יבם דליכתוב בה נכסים: דקנאי · כבר: ודקנינא · שאני עתיד לקנות הלכך איכא איבה דלא סמכה דעתה שלא יאבדו המעות: גירשה אין · הוא דאמרינן אין לה אלא כתובה ואם בא למכור מן השאר ימכור: לא גירשה · לא ימכור כלום: קא משמע לן כדרבי אבא · דלעיל אם ישראל הוא מגרשה בגט ומחזירה ואם תאמר מרישא שמעינן לה דקתני כל נכסיו אחראין התם עלה טובה הוא דהא גבי אשתו נמי תנן הכי אבל מהך משנה יתירא שמעינן דווקא גירשה דאי לא למאי קתני לה אי משום היא גופה פשיטא דאין לה אלא כתובתה אלא ודאי לדיוקא דיליה תנייה למידק הא לא גירשה לא: מאי קא משמע לן · ביבמה: תנינא · לה באשתו ומאי אולמיה דיבמתו דאיצטריך למיתנייה: דלית לה כתובה מיניה · אלא על נכסי בעלה הראשון: היו כותבין כו' · ולא היו משעבדים נכסיהן לאחריות הכתובה: ולא היו נושאין נשים · שלא היו רוצות לינשא להם אמרו לכשימות או יגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשין יצניעו מעות של ירושה: בבית חמיה · בבית בעלה: עשירות · שכתובתן מרובה: קלתות · כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בה פלכיה לאחר שנתמלא הפלך טווי: עביט · למימי רגלים: טלי כתובתיך וצאי · לפי שהיתה מיוחדת לכך: כל נכסי אחראין · ולא ייחד לה כתובה במטלטלין:

הדרן עלך האשה

תוספות

מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה כו' · הא פשיטא דכשיבמה מותר לבא עליה ביאות הרבה כמו שירצה ולית לן למימר מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה בביאה ראשונה דסברא הוא דלא אמר רחמנא ויבמה כדי לגרשה ולאלתר אבל בנישואי אחריני אימא תיקום באיסור אשת אח:

התם הוא דלא כתב לה דקנאי כו' · מתוך פירוש הקונטרס משמע דבאשתו כיון שכתב לה אם יאבדו חייב לשלם והוה אמינא דיכול לייחד קא משמע לן דאפילו הכי אינו יכול לייחד דכיון דסבורה דלית לה לא סמכה דעתה אע"ג דאית לה הויא בעילתו בעילת זנות כדמוכח באע"פ (לעיל דף נו: ושם) וקשה לרשב"א דמשמע בריש אע"פ (שם דף נה·) דבאשתו כשמייחד לה מטלטלין סתמא אין אחריותן עליו אע"ג דכתב לה דקנאי גבי אין עושין כתובת אשה מטלטלין בשלא קיבל עליו אחריות ועוד הקשה דמה מפסדת יבמתו כשמייחד לה דכי היכי דבאשתו קאמר כשייחד לה סתם ונאבדו חייב לשלם יבמתו נמי כשייחד לה סתם ונאבדו חוזרת על נכסי בעלה הראשון דאחריות כתובתה עליהם ורבינו יצחק פירש התם הוא דלא כתב לה כלומר אי לא תנא אלא רישא הוה אמינא דטעמא כדבעינן למימר לקמן דלא ייחד לה ליבמה כדי למכור שאר נכסים דאינו יכול למכרם כיון דלא כתב לה דקנאי אבל באשתו לא שייך לומר שלא יוכל למכור מהאי טעמא דהא כתב לה דקנאי:

קא משמע לן כרבי אבא · שאינו יכול למכור בנכסי אחיו כלל וא"ת והא מרישא שמעינן לה דתנן הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע כו' וכיון דצריך לקנות אם כן אי אפשר לו למכור וי"ל דאי מרישא ה"א דוקא כנגד כתובתה אבל כל הנכסים לא קמ"ל ממשנה יתירא:

אבל יבמתו דלא איהו כתב לה כו' · תימה וליתני ההיא דהכא ולא ליתני ההיא דלקמן דאשתו שמעי' מק"ו דיבמתו וי"ל דשמא הוה אמינא סברא איפכא:

בתחלה היו כותבין לבתולה מאתים כו' · פירוש היו מיחדים לה כתובה ולא היה אחריות הכתובה על כל הנכסים אם יאבדו אלו המעות והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים שלא היו רוצות לינשא שהיו יראות שמא יצניעו היורשין אותם מעות שיחדו לה לכתובתה התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה שאין היורשין יכולין להצניען ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מהן קלתות היינו משום דאין דרך ליתן לה מעות לשמור אבל כלים רגילה היא לשמור א"נ *לא ממש היה נותן מעות ומיהו אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלתות שנותנת בהם חפציה והם כל שעה אצלה ולא היו היורשין יכולין להצניעם כמו המעות ואפילו היו יכולין להצניען כמו המעות אינן רשאין דכשרואין אותן ניכר לכל שהוא שלה וכן פירש ר"ח שהיו נותנים לה ועדיין כשהיה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך שבתחילה לא היה אומר לה שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומלוה לו והוא משלם לה אבל עכשיו אינם ברשותה ולא היה נהנה מהם כלל התקינו שיהו מניחין אותם בבית חמיה והיתה עושה מהן קלתות וכשהיה דחוק למעות ביותר היתה משאלת לו למשכנם ועדיין כיון שלא היה אלא ריוח מועט כשכועס הרבה אומר לה טלי כתובתיך ואלי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין ולא היה מייחד לה כלום וסומכת על כל נכסים שעתה היה קשה עליו להוציא מעות וליתן לה:

עביט של נחושת גרסינן · שנותנין בו ענבים ומוליכן למעצרא ודוגמתו בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב:) ועל העביט של ענבים כן נראה לרבינו תם:

הדרן עלך האשה

תוספות רי"ד

מהו דתימא מצוה דרמא עליה רחמנא עבד תיקום עליה השתא באיסור אשת אח קמ"ל ואימא ה"נ א"ק ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו עי' בפ' החולץ: ובלבד שתהא וכו' · מ"ט אשה הקנו לו מן השמים ואין עליו לכתוב לה כתובה ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: לא יאמר לה וכו' · וכן לא יאמר וכו' · מאי וכן פי' אטו גריעא אשתו מיבמתו מ"ד התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודאיקנינא · פי' דלא כתב לה כתובה שיכתוב לה דקנאי ודאיקנינא הלכך לא סמכא דעתה שמא יאבדו המעות אבל הכא דכתב לה דקנאי ודאיקנינא אימא סמכא דעתה קמ"ל שאסור לאדם לייחד מטלטלין לכתובת אשתו: גירשה אין לה כתובה · גירשה אין לא גירשה לא קמ"ל כדר"א פי' כדאמרינן לעיל שאין היבם רשאי למכור מכל נכסי אחיו אך אם יגרשנה: החזירה הרי וכו' מאי קמ"ל תנינא המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה הוא מחזירה פי' שאינו נותן לה כתובה אחרת וה"נ היבם כיון דשקלה כתובתה מנכסי בעלה כשגירשה ועכשיו שהחזירה אין לה אלא אותה כתובה · מ"ד אשתו הוא דאיהו כתב לה כתובה ומ"ה לא כותב לה כתובה אחריתי אבל יבמתו דלאו איהו כתב לה כתובה היכא דגרשה ואהדרא אימא ניתקין ונכתוב לה כתובה אחריתי מיניה קמ"ל · תניא בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים זוז ולאלמנה מאה והיו מזקינין ולא היו נושאים נשים · פי' לא היו כותבין בכתובותיהן שיעבוד נכסים שיהיו נכסיהם אחראין לכתובת' וע"י כך אם היה הבעל מוכר נכסיו היתה מפסדת כתובתה או אם מת ולא תפשה מחיים לא היו היורשים פורעים אותה דכיון שלא היה בה אחריות נכסים כלקוחות דמי לכל מילי ומפני זה מזקינין ולא היו נושאים נשים עד שבא שמעון בן שטח והתקין שיהיו כותבין כל נכסי אחראין לכתובה · תנ"ה בראשונה היו כותבים לבתולה ר' ולאלמנה ק' והיו מזקינים ולא היו נושאים נשים התקינו שיהיו מניחין כתובה בבית אביה וכשהיה כועס עליה א"ל לכי אצל כתובתך התקינו שיהיו מניחין אותן בבית חמיה עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות עושות אותה עביט של מ"ר. פי' וכ"ז היה עושים מפני שלא היו רוצים לשעבד נכסיהם וכדי שיוכלו למוכרם אם יצטרכו ולא ימנעו לקוחות מפני האשה שיש לה עליהן שיעבוד כתובתה. ועדיין כשהוא כועס עלי' אומר לה טלי כתובתיך וצא · פי' מפני שהיתה מיוחדת ומוכנת לו הי' קל בעיניו להוציאה התקין שמעון בן שטח שיכתוב כל נכסי אחראין לכתובה · פי' ולא לייחד לה מטלטלין לכתובה ומה ששנינו לעיל בפ' נערה לא כתב לה כל נכסי דא"ל אחראין כתובה חייב מפני שהוא תנ"ד זהו ב"ד של שמעון בן שטח ובימיו נשנית משנה זו: (לא) [ולא] יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן ואע"פ שכתב לה כל נכסי אחראין לכתובה אסור לייחד לה מטלטלין כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה עיין בריש פרק קמא דמכילתין:

יבמות לט: [לעיל פב. קדושין נג:]
[לעיל פא.]
לקמן פט:
[עי' שבת טז:]
[מתוך פירוש רש"י מוכח דלא היה בגרסתו שלפנינו תיבות הללו של מימי רגלים וע"ע תוס' ד"ה עביט]
נ"ל גם

הכותב *[א]לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים [ב]כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר' יהודה אומר לעולם *אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם [ג]כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר [ד]אם מתה יירשנה מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה *וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: **גמ'** תני *רבי חייא [ה]האומר לאשתו וכי כתב לה הכי מאי הוי והתניא *האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אמרי דבי רבי ינאי [ו]בכותב לה ועודה ארוסה כדרב כהנא דאמר רב כהנא [ז]נחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה *וכדרבא דאמר רבא האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה אי הכי אפילו נשואה נמי אמר אביי *נשואה ידו כידה רבא אמר *ידו עדיפא מידה נפקא מינה לשומרת יבם איבעיא להו קנו מידו מהו אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו רב נחמן אמר [ח]מגופה של קרקע קנו מידו אמר אביי מסתברא מילתא דרב יוסף

בעורר

רש"י

הכותב · אם כן למה כתב לה כו' · בגמרא מפרש טעמא: הכי גרסינן רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות · ובגמ' מפרש אלו הן פירי פירות: שמתנה על מה שכתוב בתורה · דקסבר ירושת הבעל דאורייתא ובבבא בתרא (דף קיא:) נפקא לן מהאי קרא לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה האי וירש אותה יתירא הוא לדרשא שהאיש יורש את שארו ושארו זו אשתו ואע"ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ביה ונתתם את נחלתו לשארו וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא ממשפחתו כתיב מיהו גבי קרא יתירא דוירש אותה דרשינן הכי ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ממשפחתו שארו וירש אותה האיש יורש את אשתו: וכל המתנה כו' · אבל פירות תקנתא דרבנן היא ומצי לאתנויי עלייהו: **גמ'** תני ר' חייא האומר לאשתו · ולא תני כותב דאשמועינן דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשיה בלא שום קנין וכתיבה: וכי כתב לה מאי הוי · וכל שכן אמירה: האומר לחבירו · כגון שדה של שותפין ואמר האחד לחברו אחד מן הלשונות הללו [בין בכתיבה בין באמירה]: לא אמר כלום · דאין כאן לשון מתנה: בכותב לה ועודה ארוסה · ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתניתין בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה ואין צריך לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן: ממקום אחר · שאינה ירושת אבותיו אלא ע"י מעשיו תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין שלו דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן והוא בא למחול עליה מוחל וכדרב הונא: בתקנת חכמים · שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי: כגון זו · לקמן מפרש היאך אתמר: מאי כגון זו · אהיכא אמרה רבא: כדרב הונא · אמזונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה ואי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי שחשו לכל הנשים זימנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל אני איני צריכה לכך מעונגת אני ואי אפשי לעשות מלאכה אמנא לי מזונות או יש לי אומנות יקרה יתר על כדי מזונותי: אי הכי · דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא ויכול למחול עליה אמאי אצטריך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה אפילו נשואה נמי: ידו כידה · והרי הוא כשותף בהן וכיון שנכסים שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל בה לשון דין ודברים: נפקא מינה לשומרת יבם · כלומר לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו כידה ובין ידו עדיפא מידה אין מועיל בה לשון דין ודברים לסלקו ופלוגתא דאביי ורבא לענין שומרת יבם איצטריך וביבמות איפליגו בה אביי ורבא בפרק החולץ (דף לט.) גבי מתני' דפ' דלעיל* בהאשה שומרת יבם שנפלו לה נכסים דקתני מתה מה יעשה בכתובתה כו' ואיפליגו בית שמאי וב"ה ואוקי אביי פלוגתייהו בשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל בחיי בעל הראשון קסבר אביי ידו כידה לפיכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי הבעל שניהם באים לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לבית שמאי חלוקה עדיפא ולבית הלל חזקה קמייתא עדיפא לפיכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב ופליג רבא אדאביי דאמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דכולי עלמא ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והרי הוא כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליורשיה בהן כלום ומתני' דב"ש דנפלו לה כשהיא שומרת יבם: קנו מידו מהו. הברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי אבל אמתניתין לא מהניא קנין ליפות כחה דהא באמירה בלא לשון מתנה סגי לאסתלוקי אפילו מגופה של קרקע היכא דפריש כדקתני סיפא וטעמא דמתני' דאמר ה"ז אוכל פירות לאו משום גריעותא דלשון דין ודברים הוא אלא משום דלא פריש ממאי סליק נפשיה ואמרי' ידה על התחתונה. כדמפרש לקמן ואינה יכולה לומר מן הכל נסתלקת הילכך מה לי קנו מה לי לא קנו אלא אברייתא קא בעי לה דקתני לא אמר כלום וטעמא משום גריעותא דלישנא הוא: מהו · מי אמרי' לא הקנה בחליפין הללו כלום ולא אמר עליה אלא לשון דין ודברים הוא דלמא אין חליפין באים אלא לדבר שיש בו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו חפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ומתנה גמורה היא: מדין ודברים קנו מידו · מה שפירש על הקנין קנו מידו והוא לשון דין ודברים ואינו כלום:

בעורר

תוספות

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות כו' · והא דתנן בחזקת הבתים (ב"ב מט. ושם) ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו ופריך בגמרא *פשיטא כיון דמשתעבדא ליה לפירא הוא דקא אכיל לא צריכא דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך לאו דוקא דא"כ אכתי משתעבדי ליה לפירא אלא לא חש להאריך ואיירי דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן: **דין** ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן בחייך ובמותך · ברוב ספרים גרסי' ובפירי פירותיהן וי"ל דסתם לן כרבי יהודה וא"ת תפשוט מהכא בגמרא דעד עולם לאו דוקא מדלא תנא ליה ושמא לא חש להאריך אלא לסתום כר' יהודה: **ואין** לי עסק בה · וא"ת דאמרינן בהשולח (גיטין מג: ושם) גבי המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא בן חורין וצריך גט שחרור ואם כתב לו אונו זהו שחרורו מאי אונו אמר רב ששת דכתב ליה לכשתברח ממנו אין לי עסק בך משמע דאין לי עסק בך הוי לשון טוב ונראה לרשב"א דאין לי עסק בך הוי כמו שאומר לו הרי את לעצמך הילכך גבי עבד שיכול לזכות בעצמו קני אבל שדה איך יזכה בעצמו: **כדרב** כהנא כו' · ואם תאמר היכי מייתי ראיה דמהני לשון דין ודברים שהוא לשון גרוע דלמא כל הנהו דמייתי מיירי בלשון טוב ואי אפשי בה דמייתי הוי לשון טוב כדמוכח בפרק בתרא דכריתות (דף כד.) ויש לומר דמדקאמר נחלה הבאה לו לאדם דווקא ולא שבאת לו כבר משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו באת לו כבר יכול להתנות עליה ולר"י נראה דהאלשון דין ודברים אין צריך להביא ראיה דמהני דמסתברא הוא דמהני היכא דלא באה לידו כמו בעלמא ליכא מעליא אלא מייתי ראיה דלא תיקשי למאי דאוקמה בכתב לה ועודה ארוסה היכי מצי מקני לה והא קיימא לן דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואף על גב דרבי ינאי דמוקי לה בכותב לה ועודה ארוסה סבר בהאשה רבה (יבמות נב: ושם) דאדם מקנה מכל מקום מייתי ראיה לדידן דקי"ל דאין אדם מקנה מדרב כהנא שיכול להקנות בכה"ג ולבסוף מייתי ראיה דרבא ליתן טעם דיכול להתנות אף על פי שלא בא לעולם דכיון דלטובתו תיקנוה יכול לומר אי אפשי בהנאה טובה ובמילתיה דרבא לחודא לא סגי בלא מילתיה דרב כהנא דממילתיה דרבא לא שמעי' שיכול להתנות בדבר שלא בא לעולם אע"ג דקאי על מילתיה דרב הונא דאיירי במזונות שלא באו לעולם התם אינו חידוש במה שאין לה מזונות דאטו יש לה ליטול מזונות בעל כרחה וכשרוצה חוזרת בה ולא קא משמע לן רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה וא"ת בלא רב כהנא נמי למה לא יוכל להסתלק בכותב לה ועודה ארוסה מידי דהוה אשאר כסות ועונה (לעיל דף נו.) דלרבי יהודה בדבר שבממון תנאו קיים ורבי מאיר נמי לא פליג אלא משום דקסבר מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ויש לומר דהכא מיירי באומר לה שלא דרך תנאי אלא אומר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ועוד דלאשה איבעי לה לאתנויי ומתני' הבעל והוה ליה פטומי מילי בעלמא והשתא מייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק בעלמא מועיל: **קנו** מידו מהו · פירש בקונטרס דאברייתא קאי וקשה לר"י דמה יש להועיל שם קנין שהרי למי מקנה אותה והלא לכ"ע מפקר לה ונראה לר"י דאנשואה קאי דאמרינן דידו כידה אי מהני לה שום קנין או לא:

בוגינא

עין משפט נר מצוה

[שם מט. ושם]

א א מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ב' סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צב סעיף א:
ב ב מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:
ג ג מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף ח:
ד ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
ה ו ז מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם וסעיף ג וז' וסי' סט סעיף ז:
ו ח מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סי' צב סעיף ג:

מסורת הש"ס

לקמן קב: · לעיל ע. · קידושין יט: וש"נ · [לקמן קב:] · לקמן נו: גיטין מו: ב"ב מט. כריתות כב: · גיטין עז. ב"מ מט: · לעיל נח: וש"נ ע: לקמן קז. · [יבמות לט:] · [שם] · [דף פ:]

תוספות רי"ד

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ה"ז אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה א"כ למה כתב לה שאם מכרה ונתנה קיים. כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ה"ז אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ר"י אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם. כתב לה דין ודברים א"ל בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחיית ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה שהתנה על מה שכתו' בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאי בטל: תני רבי חייא האומר לאשתו. פי' דבאמירה בעלמא בלי שום כתיבה וכל קנין מסתלק. ואי קשיא וכי מאחר דבדיבור בעלמא מסתלק למהדר ביה הא אוקימנא לה לקמן בכותב לה ועודה ארוסה וכיון שמתחלה התנה עמה ואח"כ נשאת לו ע"ד כן נשאת שלא יזכה בנכסים הלכך בדיבור בעלמא סגי לן שע"ד אותו הדיבור נשאת לו שלא יזכה בנכסים. וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא האומר לחבירו דין ודברי' אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אלמא מצי א"ל מדין ודברים סליקי נפשאי · פי' שנים הם שותפים בשדה ואומר א' לחבירו א' מג' לשונות הללו לא אמר כלום שהרוצה להקנות שדהו לחבירו צריך שיכתוב לו לשון מתנה לא לשון סילוק · שי"ל לא סלקתי עצמי אלא שלא אערער עליך שום תביעה על חלקך ואין זה לשון מתנת וזכוי שיתן לו חלקו במתנה ואע"פ שהלך חבירו והחזיק לא עשה כלום וה"נ לא (מהני) [מבעיא] באמירה אלא אפילו בכתיבה לא יהא כלום אמרי דר"י בכותב לה ועודה ארוסה·פירוש בוודאי מי שהקרקע שלו ובא לתתו לחבירו צריך שיכתוב לשון מתנה ולא לשון סילוק שלא יועיל כלום. ומתני' בכותב או באומר לה בעודה ארוסה עד שלא נשאת וזכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה וא"צ כאן לשון מתנה שהרי אין לו עכשיו רשות בהן וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממ"א מתנה עליה שלא יירשנה. פי' שאינו ירושת אבותיו אלא ע"י [מעשיו] תבא לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין הללו · והואיל ומשום תקנה דידיה תיקון רבנן שיירשנה והוא בא למחול מוחל · דדוקא בירושה שהוא מן התורה אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לידו שהאומר מה שאירש מאבא מ"ל לא אמר כלום וכמו שאין יכול למכור כך אין יכול להסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו ואי הות ירושת הבעל דאורייתא לא הוי מצי מסתלק ממנה עד שלא תבא לרשותו אבל משום דהוא מדרבנן יכול להסתלק ולומר א"א בתקנה זו שתיקנו לטובתי וכך כתב גם ר"ח ז"ל דכל האי סוגיא אליבא דרב דאמר ירושת הבעל דרבנן ומ"ה יכול להסתלק ממנה אבל אי הות דאורייתא לא היה יכול להסתלק ממנה. וכדרבא דאמר רבא האומר א"א בתק"ח כגון זו שומעים לו · פי' מביא ראיה שאע"פ שלא באת לידו יכול להסתלק ממנה מאי כגון זו אהיכא קאי אדר"ה א"ר דאר"ה א"ר יכולה אשה שתאמר לבעלה א"נ וא"ע פי' דקסבר רב מזוני עיקר ותיקנו מע"י לבעלה משום איבה והלכך יכולה אשה לומר כלום תקנו חכמים אלא להנאתי ולטובתי א"א בהנאה זו אלמא יכול אדם להסתלק ממה שתקנו חכמים לטובתו · ה"נ כל דין נכסי מלוג בין פירות בין ירושה תיקון חכמים הוא שתיקנו לטובתו של בעל ויכול הוא להסתלק מהן · א"ה אפילו נשואה נמי · פי' כיון דטעמא דמילתא הוא משום דהוי תקנת חכמים שתיקנו להנאתו ואדם יכול להסתלק ממנה אמאי אוקמי' ר"י בכותב לה ועודה ארוסה. אפילו נשואה נמי · אמר אביי נשואת ידו כידה · פי' וכיון שידו כידה הו"ל לנכסים ברשותו וכיון שהנכסים ברשותו צריך ליתן לשון מתנה ואין לשון סילוק מועיל בהם רבא אמר ידו עדיפא מידה · פי' לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו עדיפא מידה ובין ידו כידה אין מועיל בה לשון סילוק אלא לשון (כתובה) [מתנה] ולא נ"מ אלא לש"י דתנן ש"י שנפלו כו' · ואיפלגו ב"ש וב"ה בנכ"ם שבש"א אם מתה יחלוקו יורשי הבעל דהיינו היבם עם יורשי האב וכו' כדלעיל ואוקי אביי פלוגתייהו בפ' חלוץ שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי הבעל באין לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לב"ש חלוקה עדיפא ולב"ה חזקה קמייתא עדיפא ופליג רבא אדאביי ואמר דאם נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל כ"ע ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת אע"ג דגריע יד היבם מיד הבעל הו"ל ידו כידה והוא זוכה בנכסים והוא יורשה הכל שבחזקתו עומדים ומתני' דנפלו לה כשהיא ש"י · עי' בפסקי בפ' החולץ (והרב פי' נ"מ לש"י בענין אחר ועי' הפסק לקמן בהל' מי שמת והניח אשה ובע"ח או הל' כאביי דידו כידה או הל' כרבא דידו עדיפא מידה).איבעיא להו קנו מידו מהו רב יוסף

אמר

א מיי' פי"ב מהלכות אישות הלכה ט ופ"א מהלכות נחלות הלכה ח טוש"ע אה"ע סי' סט :

בעורר אבל בעומד מגופה של קרקע קנו מידו אמר אמימר הלכתא מגופה של קרקע קנו מידו אמר ליה רב אשי לאמימר בעורר או בעומד למאי נפקא מינה לכדרב יוסף אמר ליה *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי: אם כן למה כתב לה וכו': ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך אמר אביי °יד בעל השטר על התחתונה ואימא מפירי אמר אביי *בוצינא טב מקרא ואימא מירושה אמר אביי *מיתה שכיחא מכירה לא שכיחא וכי מסליק איניש נפשיה ממילתא דלא שכיחא ממילתא דשכיחא לא מסליק איניש נפשיה רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן בנכסייך ולא לאחר מיתה: רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות: תנו רבנן אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכניסה לו קרקע ועשתה פירות הרי הן פירות מכר פירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות הרי הן פירי פירות איבעיא להו לרבי יהודה פירי פירות דוקא או דלמא עד עולם דוקא או דלמא תרוייהו דוקא אם תמצי לומר פירי פירות דוקא עד עולם למה לי הא קמ"ל כיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי ואם תמצי לומר עד עולם דוקא פירי פירות למה לי הא קמ"ל אע"ג דכתב לה פירי פירות אי כתב לה עד עולם אין אי לא לא ואם תמצי לומר תרוייהו דוקא תרתי למה לי צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה עד עולם הוה אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל אבל פירא דפירי פירות אכיל להכי איצטריך עד עולם ואי כתב לה עד עולם ולא כתב לה פירי פירות הוה אמינא לעולם אפירות קאי להכי איצטריך פירי פירות: איבעיא להו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירי פירות מהו שיאכל פירות מפירי פירות סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה או דלמא מכל מילי סליק נפשיה פשיטא דמכל מילי סליק נפשיה דאי אמרת מפירי פירות סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיכא וליטעמיך הא דתנן רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כו' כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיכא אלא בדשיירא הכא נמי בדשייר: רבן שמעון בן גמליאל אומר כו': אמר רב הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה מאי הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה אילימא הלכה כרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רשב"ג סבר *מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר תנאו קיים °וקסבר *) ירושת הבעל דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וסבר

*) [בכורות נב:]

בעורר · כשבא חברו זה להחזיק בחלקו מיד עמד וערער על המתנה יאמר לא נתתי לך את השדה ודין ודברים בעלמא אמרתי לך שלא אריב עמך : אבל בעומד · יום או יומים ואח"כ ערער לא דהשתא הוא דקא הדר ביה ולמדוהו לטעון כך : ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך · כיון דאוקמת דבלשון זה יכול להסתלק למה אינו מסולק מן הכל : יד בעל השטר על התחתונה · כל המוציא שטר על המוחזק בדבר מה שמפורש בשטר יכול לתבוע עליו ואם השטר סתום מורידים אותו לפחות שבמשמעות השטר וכאן הבעל רוצה בתקנת חכמים על נכסי אשתו בשלשה דברים לאכול פירות ולירש ואם תמכור מכרה בטל וזו מוציאה עליו שטר שכתבת לי דין ודברים אין לי בנכסייך ולשון סילוק הוא זה והוא יכול לטעון ודאי לשון סילוק הוא אבל לא נסתלקתי אלא מפחות שבדברים וזו היא המכירה אבל כל זמן שלא תמכור אוכל פירות : ואימא מפירי · מסלק נפשיה שלא יאכל פירות בחייה והוא פחות שבכולן אבל אם תמכור שמפסיד אף גוף הקרקע שהיה ראוי לירש אם תמות בחייו יהא מכרה בטל ויירשנה : בוצינא טב מקרא · בוצינא דלעת קטנה קרא דלעת גדולה והאומר לחבירו קח לך דלעת קטנה בגינתי או המתן עד שיגדילו וקח גדולה טוב לו ליקח הקטנה מיד כי לא ידע מה יולד יום אף כאן חביבה עליו אכילת פירות שהוא תדיר ומיד מביטול מכר שאינו מיד אלא לכשתמכור ושמא לא תמכור : ואימא מירושה · סליק נפשיה והוא הפחות שמא לא תמות בחייו אבל ממכירה לא סליק נפשיה שמא תמכור ויפסיד אכילת פירות שהוא עכשיו : מכירה לא שכיחא · שאין אשה רוצה למכור נכסי בית אביה : רב אשי אמר · אין לך אלא דקדוק הלשון : בנכסייך · אמר לה אבל לא בפירותיהן ובעודן שלה קאמר לה דהא בנכסייך קאמר ולא לאחר מיתה שבטל שמה מעליהן: איבעיא להו לר' יהודה · דתנא תרתי ובפירי פירותיהן עד עולם : פירי פירות דוקא · בהאי לישנא לחוד סגי לאסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות ולא בעי עד עולם ואי כתב בפירותיהן עד עולם ולא כתב בפירי פירות לא אסתלק מפירי פירות: או דלמא עד עולם דוקא · ובעד עולם תליא מילתא ובפירי פירות לא בעי למיכתב ואי כתב מפירי פירות ולא כתב עד עולם לא איסתלק מפירי דפירי פירות או דלמא תרוייהו דוקא : עד עולם למה לי · למיתני מתני' הואיל ולא צריך למיכתביה : הא קא משמע לן כו' · והכי קאמר עד שיכתוב ובפירי פירותיהן הייט עד עולם : פירי פירות למה לי · למיתני מתני' ליתני בפירותיהן עד עולם הואיל וביה תליא והוא לשון פירות ופירי פירות : הא קא משמע לן כו' · אין ודאי לא בעי למכתב מיהו אי לא תני הוה אמינא דאי כתב פירי פירות הוה ככותב עד עולם להכי תני למימר דאפילו כתב פירי פירות בעינן עד עולם : תרתי למה לי · למיכתב בשטר : לעולם אפירות קאי · לא אוכל הפירות לעולם לא בשנה זו ולא בשנים הבאות אבל פירי פירות אוכל : הכי גרסינן וליטעמיך דקתני רבי יהודה אומר כו' כיון דאכלתינהו לפירות ולא גרסינן דאכלינהו : אלא בדשיירא גרסינן הכא נמי בדשייר · אם לא אכלן ומכרן ולקח בהו קרקע ועשתה פירות סילק נפשו מהן ולא מן הראשונים : ורב סבר תנאו קיים · כרבי יהודה דאמר* גבי מקדש את האשה על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה בדבר שבממון תנאו קיים והכא נמי יירשנה דקסבר רב ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה להיות תנאו בטל :

על

בוצינא טב מקרא · לא כפי' הקונטרס דפירש דשניהן מין דלעת הן דהא קישואין מתרגמינן בוצינא וקרא הייטו דלעת כדמוכח בפ' הנודר מן המבושל (נדרים נא:) וקישואין ודילועין שני מינין הן כדתנן במס' כלאים (פ"א מ"ה) נוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא אחת ובלבד שיהא נוטה שער שורה זו לכאן ושער שורה זו לכאן ודלעת גדולה וחשובה יותר מקישואין אלא שמאחרת להתבשל והקישות ממהרת לבשל ומשל הדיוט כך הוא שאדם אוהב הקישות יותר שיהנה בה מהרה ממה שהוא אוהב דלעת ולהמתינה אע"פ שהיא טובה יותר · ר"ת* :

מיתה שכיחא · שמא משום דרוב פעמים °מסתכנת בלידה :

מכירה לא שכיחא · שקשה לה למכור משום שבח בית אביה :

רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן · (א) למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל השטר על התחתונה תימה אמאי קתני שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד לכתחילה נמי תמכור :

פירי פירות דוקא · ואפי' לא כתב עד עולם נסתלק כאילו כתב עד עולם אבל אין לפרש דאי פירי פירות דווקא עד עולם לא מהני דהא מסיק אם תמצא לומר פירי פירות דווקא עד עולם למה לי הא קמ"ל דכיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי משמע דעד עולם פשיטא ליה טפי דמהני אפילו כשנאמר פירי פירות דווקא :

הוה אמינא עד עולם אפירות · פי' בקונטרס דהוי עד עולם לא בשנה ראשונה ולא בשניה וקשה לר"י דמה לי ראשונה ומה לי שניה ועוד דאפי' רבי יהודה מודה דפירות גופייהו לא אכיל לעולם ואפילו לא כתב לה עד עולם אלא דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן מדלא פליג אלא בפירי פירות אלא הכי פירושא הוה אמינא עד עולם אפירות שבחייה ובמותה לא יאכל פירות להכי אילטריך פירי פירות לומר דלא יאכל לעולם לא פירות ולא פירי פירות :

וקסבר ירושת הבעל דרבנן ועשו חיזוק · וה"ת בפירות אמאי תנאו קיים לכ"ע וי"ל דבפירות דלא שכיחי לא עבדו רבנן חיזוק כדאמרי' בריש אע"פ (לעיל נו: ושם) אבל ירושת הבעל שכיחא דנכסי צאן ברזל שכיחא טפי מנכסי מלוג דאפילו ליתומה *)עניה אין פוחתין מחמשים זוז:

*) [לעיל סז.]

תוספות רי"ד

אמר מדין ודברים קנו מידו ור"נ אמר מגופא של קרקע קנו מידו אמר אמימר הל' מגופא של קרקע קנו מידו פי' המורה דאברייתא דלעיל קאי דתניא האומר לחבירו וכו' אבל במתני' לא מהני קנין ליפות כחה דהא באמירה ובלא לשון מתנה סגי לאסתלוקי אפילו מגוף הקרקע היכא דפריש וכדקתני סיפא וטעמיה דמתני' דאמר ה"ז אוכל פירות לאו משום גריעותא דלישון דין ודברים הוא אלא משום דלא פריש ממאי סילק ואמרי' ידה על התחתונה כדנפרש לקמן אינה יכולה לומר לו מן הכל נסתלקת והלכך מה לי קנו מידו ומה לי לא קנו אלא אברייתא קא מבעיא ליה דקתני דלא אמר כלום וטעמא משום גריעותא דלישנא היא מי אמרי' לא קנה בחליפין הללו כלום [דהא] לא אמר עליהן אלא לשון דין ודברים א"ד אין חליפין באין אלא לדבר שיש בו ממש שוה קינה את הסודר ומקנה לו את החפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ומתנה גמורה היא אבל רבינו האי גאון ור"י זצ"ל פרשו דאברייתא בכותב לאשתו ועודה ארוסה קאי וכפתרון המורה נ"ל דאי כפתרונם היכי אמר ר"י מדין ודברים קנו מידו הא ארוני האי לישנא מיהא לפירות כדאוקימנא למתניתין בכותב ועודה ארוסה · והכי הל"ל מפירות קנו מידו ולא מגופה של קרקע ומדקאמר מדין ודברים קנו מידו ש"מ שאין זה הקנין מועיל לו כלום · ורב צמח גאון ורב נחשון גאון ז"ל מפרשי' דאנשואה קאי וזה הפתרון יתכן דדין הנשואה ככל אדם שהוא שותף עם חבירו בשדה : א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנ"ס יך וכו' · ותימא ליה מכל מילי סליקת נפשך' פי' כיון דאוקמת דבלשון זה יכול להסתלק בעודה ארוסה למה אינו מסתלק מן הכל אמר אביי יד בעל השטר על התחתונה שכיון שהשטר סתום אנו מורידין אותו לפחות ממשמעותו ואימא מפירי סליק נפשיה מגופא לא סליק נפשיה פי' שיתר הוא חשוב הגוף מן הפירות · אמר אביי בוצינא טב מקרא. פי' הפירות מצוין תדיר והגוף או תמכר או לא תמכור והלכך המכר הוא הגרוע: ואימא מירושה סליק נפשי' ממכירה לא סליק [illegible]
למכור נכסיה מיד והפסידתו הפירות והגוף א"כ הירושה גרוע מן המכר' אמר אביי מיתה שכיח מכירה לא שכיח וכי מסלק איניש נפשיה ממילתא דל"ש · פי' שאין עשויה למכור בנכסי אביה · רב אשי [illegible]
בפירותיהן בנכסייך ולא לאחר מיתה' פי' רב אשי דייק לישנא אמאי לא איסתלק מפירות ומירושה מסתמא עד שיפרש · דכי אמר דין ודברים אין לי בנכסייך הכי משמע מגוף מסתלק אבל לא מן הפירות [illegible]
אבל לא"פ בכל שמה מעליהן הלכך מסתמא לא נסתלק אלא אם מכרה ונתנה : ר"י אומר לעולם הוא אוכל פ"פ וכו' · אלו הן פירות ואלו הן פ"פ הכניסה לו קרקע ועשת לו פירות ה"ה פירות [illegible]
[illegible]

[עירובין קב: וש"נ]

[סוכה מ: תמורה ט.]

[גיטין ל: סס.]

[לעיל ט.]

[קדושין יט: וש"נ]

[יבמות נג: וש"נ]

יעי' תוס' סוכה פה.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה רב אשי וכו' למאי דלית ליה כ"ב עיין נפרק גט פשוט דף קסו תוס' ד"ה אר"א ועיין בב"ח :

גליון הש"ס

גמ' יד בעל השטר כ"ב דף קסו ע"א : תוס' ד"ה מיתה וכו' מסתכנת בלידה · עיין שער המלך פ"ד מהל' סוכה ושם :

וסבר רב תנאו קיים והא *איתמר האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה *רב אמר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר מתה יירשנה ורב סבר מתה לא יירשנה האי מטעמיה ולא כהילכתיה הוא אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר בדאורייתא תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים ורב סבר אפילו בדרבנן תנאו בטל האי כטעמיה וכהילכתיה הוא ורב מוסיף הוא אלא הלכה כרבן שמעון בן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ולאו מטעמיה דאילו רבן שמעון בן גמליאל סבר *ירושת הבעל דאורייתא וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר ירושת הבעל דרבנן *וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ורב סבר ירושת הבעל דרבנן והתנן *רבי יוחנן בן ברוקא אומר היורש את אשתו יחזיר לבני משפחה וינכה להן מן הדמים והוינן בה מאי קסבר אי קסבר ירושת הבעל דאורייתא אמאי יחזיר ואי דרבנן דמים מאי עבידתייהו ואמר רב לעולם קסבר ירושת הבעל דאורייתא וכגון שהורישתו אשתו בית הקברות *משום פגם משפחה אמור רבנן לישקול דמי וליהדר ומאי ינכה להן מן הדמים דמי קבר אשתו כדתניא *המוכר קברו ודרך קברו מעמדו ומקום הספידו באין בני משפחה וקוברין אותו בעל כרחו משום פגם משפחה רב לטעמיה דרבי יוחנן בן ברוקא קאמר וליה לא סבירא ליה: **מתני'** מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן זכתה אשה יותר מכתובתה ובעל חוב יותר על חובו המותר רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולם צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: **גמ'** למה לי למיתני מלוה למה לי למיתני פקדון צריכא דאי תנא מלוה בהא קאמר רבי טרפון משום דמלוה להוצאה ניתנה אבל פקדון דאיתיה בעיניה אימא מודי ליה לרבי עקיבא ואי תנא הא בהא קאמר רבי עקיבא אבל בהך אימא מודי לרבי טרפון צריכא: מאי לכושל רבי יוסי ברבי חנינא אומר לכושל שבראיה רבי יוחנן אמר לכתובת אשה *משום *חינא כתנאי ר' בנימין אומר לכושל שבראיה והוא כשר רבי אלעזר אומר לכתובת אשה משום חינא: הניח פירות התלושין: ורבי עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוו אין הכי נמי ואיידי דאמר רבי טרפון מותר תנא איהו נמי מותר

ור"ע

רש"י

על מנת שאין לך עלי דין אונאה · אמכור לך חפץ זה: יש לו עליו · (א) דמתנה על של תורה הוא אל תונו (ויקרא כה): ורב סבר אם מתה לא יירשנה · דקסבר ירושת הבעל דרבנן ולא עשו חזוק לדבריהן כשל תורה: הא בדרבנן · כגון זה שהתנה שלא יאכל פירות: ורב סבר · אפי' תנאי הפירות נמי בטל דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה וכ"ש הירושה שהיא של תורה: האי כטעמיה וכהילכתיה הוא · סבירא ליה לרב כטעמיה דרבן שמעון דמתנה על של תורה תנאו בטל וכהילכתיה דאם מתה יירשנה: יחזיר לבני משפחה · ביובל: וינכה להם מן הדמים · קס"ד יחזירם להם בדמים קלים: אמאי יחזיר · ירושה אינה חוזרת ביובל כדאמרי' בבכורות (דף נב:): משום פגם משפחה · גנאי הוא להם שיהיו אחרים נקברים עמהם והם יקברו בקבורת אחרים: דמי קבר אשתו · שחייב הוא בקבורתה: כדתניא · לוקח בית הקברות מחזירו על כרחו: וקוברים אותו בעל כרחו של לוקח: הכא לא גרסי': **מתני'** ינתנו לכושל שבהן · בגמרא מפרש מאי ניהו ואף על גב דלא משתעבדי מטלטלי דיתמי לא לבעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו ברשותייהו מנחי סבירא לרבי טרפון דמוציאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים: ינתנו ליורשים · ולא מהניא תפיסה: שכולן צריכין שבועה · דתנן בפירקין הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין להם רשות בהם ואין אנו יודעין אם יש להם עליו כלום הלכך משמת המת זכו בהן היורשין וברשותן הן: כל הקודם בהן זכה · קדמו יורשין זכו ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח ולכתובה קדם אחד מהן האשה או המלוה זכה הוא דר' טרפון אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מהניא: זכתה אשה יתר על כתובתה · אם קדמה ותפסה ויש יותר מן הכתובה או קדם בעל חוב ותפס ויש בהן יותר על חובו: המותר ינתנו לכושל שבהן · זה בעל השטר שידו על התחתונה ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב: **גמ'** להוצאה ניתנה · ואינה קיימת בעין דמחסרא גוביינא ומש"ה אמר רבי טרפון דלא מנחי ברשותא דיתמי: אבל פקדון דאיתיה בעיניה אימא ס' · דכל היכא דאיתיה ברשותא דיתמי איתיה: לכושל שבראיה · למי ששטרו מאוחר שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו: לכתובת אשה · היא קרויה כושל שאין דרכה לחזר אחר נכסי המת ולבקש היכן יש לו קרקע: משום חינא · שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו נשאות להן שלא תדאגנה להפסיד כתובתן: והוא כשר · והדבר כשר והגון לעשות כן: כולהו נמי דיורשין הוו · כיון דטעמא דר' עקיבא משום דלא נשבעו הוא כי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו בהן יורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי: ואיידי דאמר ר' טרפון מותר · אהדר ליה איהו נמי במאי דאיירו ביה ולעולם בכולהו נמי אית ליה דאפילו תפס מפקינן ליה מיניה:

ולר"ע

תוספות

וסבר רב תנאו קיים והא איתמר ס' · ולא"נ דבפרק הזהב (ב"מ דף נא: ושם) מוקי רב נפשיה אפי' כר' יהודה דאמר בדבר שבממון תנאו קיים דעד כאן לא קאמר ר' יהודה התם אלא דידעה וקמחלה הכא מי ידע דמחיל הכא ליכא לשנויי הכי דה"נ לא ידע דמחיל שהרי אינו ברור לו שהיא תמות בחייו שמא הוא ימות בחייה לכך פריך שפיר: **ורב** סבר דאפי' בדרבנן תנאו בטל · פירש בקונטרס דהייט בפירות וקשה לר"י דא"כ רב דלא כחד דהא במתניתין אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות והייט משום דלא שכיחי כדאמרי' בריש פרק אע"פ (לעיל דף נו:) ונראה לפרש בדרבנן הייט בעלמא בשום דבר דהוי מדרבנן: **משום** פגם משפחה ליסקול דמי וליהדר · תימה לרשב"א דא"כ מאי איריא ביובל אפי' בלא יובל נמי דע"כ ביובל איירי דאי בלא יובל קאמר דמחזיר א"כ אמאי איצטריך ליה לרב למימר דסבירא ליה דירושת הבעל דאורייתא הו"ל למימר דרבנן ועוד דאיובל מיתנייא וצריך לומר דליכא פגם משפחה עד היובל שאז כל הירושות חוזרות וזו אינה חוזרת וניכר שהם קבורים בשל אחרים: **לכתובת** אשה · תימה דהא תנן בבכורות בפרק יש בכור (נב· ושם) דאין אשה נוטלת בראוי ומלוה חשבי ליה רבנן ראוי בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קכה: ושם) וצריך לחלק דדוקא גבי בכור חשיבה מלוה ראוי ולא לכתובת אשה: **לכתובת** אשה משום חינא · פירש ר"ח שימצאו הנשים חן בעיני האנשים ויהיה להן קופצים יותר וכן משמע בערוך ובירושלמי וכן משמע לקמן בפ' אלמנה (דף צז:) דפריך למ"ד משום חינא יורשים מאי חן איכא ומשני שירשתה בתה או אחותה פי' שאף היא צריכה שיקפצו עליה בני אדם ולפי' הקונטרס נמי יש לפרש דכיון שרואות בתה ואחותה שכך בקל באה להם כתובה נשאות יותר ברצון לאנשים ואל תתמה דהכא יפה כח האשה מכח בעל חוב משום חינא ולענין זיבורית תנן בהניזקין (גיטין מח: ושם) דבעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית וגירעו כחה מכח בע"ח משום דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ולא חשו משום חינא לעשות דינה בבינונית כבעל חוב דאין לדמות תקנת חכמים זו לזו כענין שמצינו משקי בי מטבחיא דכן שהקילו שלא להרבות טומאה במקדש ולענין כמה דברים החמירו יותר כדאמרינן בפסחים (דף טז·):

ולרבי

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ג מהלכות מכירה הלכה ג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף כא:

ט ב מיי' פכ"ד מהלכות מכירה הלכה ח סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' שסו סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' ריז סעיף ז:

י ג (מיי' פי"ב מהל' מלוה) סמג עשין צד טוש"ע אה"ע סימן קב סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קז סעיף ל:

יא ד (מיי' פ"ח מהלכות אישות הלכה י ופי"א מהלכות מלוה הלכה ה) סמג עשין מח ולד טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ג ג וטוש"ע ח"מ סימן קד סעיף ג ס:

מסורת הש"ס

ר"פ נא. מכות ג:

הגהות הב"ח (א) רש"י ד"ה יש לו עליו אונאה דמתנה:

[בכורות נב:]

[יבמות לו: וש"נ]

ב"מ נב

[קדושין יז וש"נ]

ב"ב ק נכתובות נב

[עדיות פ"ל מ"ז פסחים דף]

[וע"ע תוס' גיטין נ: ד"ה משום]

[פירוש דכיון דידעי איתתא דמידתו בעל חוב ויורש לאחר מיתה מקמה תהא נשרהת לבעלה בכל כחה מתיים ומתוך כך תמצא חן לפניו ויסים שלום בינו לבינה · ערוך ערך חן ב' ובד"ם פגא א']:

[גיטין מ: גיטין נב:]

תוספות רי"ד

אין הלכה כרשב"ג דאמר המתנה עמ"ש בתורה תנאו בטל. דקי"ל הלכה כר"י דאמר בדבר שבממון תנאו קיים · ולא כרב דאמר בדרבנן תנאו בטל דהא אמר רב כהנא נחלה הבאה לאדם ממ"א מתנה עליה שלא יירשנה · עיין בס"ה: **מתני'** מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשין והיתה לו מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר ינתן לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן זכתה אשה יותר על כתובתה וב"ח יותר על חובו המותר ר"ט אומר ינתן לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמים בדין אלא ינתן ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה · פי' מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה ולב"ח ואילו היה ביד היתומים לא היו גובים מהן אלא עכשיו בעבור שאינן ברשותן ואלא הן ביד אחרים (פי') כדקתני והיה מלוה או פקדון ביד אחרים ר"ט אומר שמוציאין אותן מיד אחרים וינתנו לכושל שבהן · פי' לשפל שבכולן ור"ע אומר אין מרחמין בדין בעבור שהיא שפל אלא ח"ה בחזקת היורשין בכ"מ שהן שכולן צריכין שבועה ואח"כ גובין ועד שלא נשבעו אין להן כח לגבות אבל היורשין זוכין מיד בנכסיהם ואין דבר מעכבן הלכך כל היכא דאיתנהו ברשותייהו קיימו וכאילו היה תחת ידן (כמו) שאין כח בהן להוציא מידן. ואם הניח פירות תלושין קסבר ר"ט כ"ז שלא נכנסו ליד היורשין כל הקודם זכה ואם זכה האשה או הב"ח יותר על דינה ינתן לכושל שבהן ור"ע אומר ינתנו ליורשין: מאי לכושל שבהן ריב"ח אומר כושל שבראי' · פי' המאוחר לגבות ולטרוף מן הלקוחות והו בע"ח ור"י אמר כתובת אשה משום חינא והיא הכושל שאין דרכה לחזר אחר הלקוחות: ומקשה ור"ע מאי אריא מותר כלהו נמי דיורשין הוי פי' כיון דאמר ר"ע נכסי בחזקת יורשין קיימי כל מה שתפשו שלא כדין תפשו דכל היכי דקיימו הוו דיורשין ואמאי לא פליג אלא במותר בלחוד. ומהדר אה"נ ואיידי דאמר ר"ט מותר אמר איהו נמי מותר פי' כמה שאמר ר"ט ענה ר"ע אבל לדידיה לא שני ליה בין מותר לכל

ור"ע תפיסה לא מהניא כלל *אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים ולרבי טרפון דמנחי היכא *רב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים אבל בסימטא לא ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו אפי' בסימטא דון דייני כר' טרפון ואהדריה ר"ל לעובדא מינייהו אמר ליה רבי יוחנן עשית כשל תורה לימא בהא קמיפלגי דמ"ס טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר *טעה בדבר משנה אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר והכא בהא קמיפלגי מר סבר *הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו ומר סבר הלכה אפי' מרבו ואיבעית אימא דכ"ע הלכה כר"ע מחבירו ולא מרבו והכא בהא קמיפלגי מר סבר רבי טרפון רבו הוה ומ"ס חבירו הוה ואיבעית אימא דכולי עלמא חבירו הוה והכא בהא קמיפלגי מר סבר הלכה איתמר ומר סבר מטין איתמר קריביה דר' יוחנן תפוס פרה דיתמי מסימטא אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו שפיר תפסתוה אתו לקמיה דרבי שמעון בן לקיש אמר להו זילו אהדור אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו *מה אעשה שכנגדי חלוק עלי ההוא בקרא דיתמי דתפסי תורא מיניה בע"ח אמר מחיים תפיסנא ליה ובקרא אמר לאחר מיתה תפסיה אתו לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סהדי דתפסיה אמר ליה לאו אמר ליה מגו דיכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה והאמר ר"ל *הגודרות אין להן חזקה שאני תורא דמסירה לרועה דבי נשיאה תפוס אמתא דיתמי מסימטא יתיב ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא ויתיב רבי אבא גבייהו אמר להו שפיר תפסיתוה אמר להו ר' אבא משום דבי נשיאה נינהו מחנפיתו להו והא דון דייני כר' טרפון ואהדריה ריש לקיש עובדא מינייהו יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא שכיב ושביק ארבא א"ל לשלוחיה זיל תפסה ניהליה אזל תפסה פגעו ביה רב פפא ורב הונאברי' דרב יהושע אמרו ליה את תופס לב"ח במקום שחב לאחרים *ואמר רבי יוחנן התופס לבע"ח במקום שחב לאחרים לא

רש"י

ור"ע תפיסה לא מהניא כלל · לשון שאלה הוא זה: אמר ר"נ · מהניא היכא דתפס מחיים של מת והכי גמר לה רב נחמן מרביה: דמנחי היכא · הנך פירות דקא"ר טרפון דבשעת מיתה לא זכו בהן יורשין אלא יזכה בהן הקודם: בסימטא · קרן זוית הסמוכה לרשות הרבים ובני אדם העושין סחורה זה עם זה בשוק ורוצים לדבר דבריהם בנחת ויישוב הדעת מסתלקין לשם: אבל בסימטא לא · א"ר טרפון כל הקודם זכה דכיון דמקום הראוי לקנין הוא כדאמרינן בעלמא (ב"ב דף פד:) דמסילה קניא התם אפי' למ"ד ברה"ר לא קניא אין זה מקום הפקר וזכו בהן יורשין משעת מיתה והמחזיק בו שם כמחזיק בו בביתם: ואהדריה לעובדא · סבר לה כרבי עקיבא דלא מהניא תפיסה: עשית · דברי ר"ע כאילו הן הלכה למשה מסיני שחזרת מעשה ב"ד דיי לנו לקיים הלכה כמותו לכתחילה אבל משנעשה ונגמר הדין אין לנו לחזור: בדבר משנה · דקיי"ל הלכה כר"ע היכא דיחידאה פליג עליה ואע"ג דלאו במשנה ממש תנינא לה אלא שמעתא דאמוראי הוא אמרי' בסנהדרין (דף לג.) דחוזר דאמרינן התם אפילו טעה בדרב ושמואל אמר ליה אין: הלכה איתמר · הלכה כר"ע מחבירו: מטין איתמר · מטין ההוראה לכתחילה אחר ר"ע ומיהו אי עביד כאידך לא מהדרינן עובדא · קריביה דר' יוחנן · קרוביו: זילו אהדור · דס"ל כר"ע דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום היא: שכנגדי · שקול כמותי: בקרא דיתמי · שומר בהמותיהם: דתפס תורא מיניה · בעל חוב של מת תפסו בבית השומר: הגודרות · בהמה דקה על שם גדרות צאן (במדבר לב): אין להן חזקה · אין המחזיק בהם יכול לומר לקוחין הן בידי שמא מאליהן והכניסן בביתו לפי שדרכן להלך בשדות: חשו · שם האיש: שכיב · הלוה: ארבא · ספינה: א"ל · יימר לשלוחיה זיל תפסה: התופס לבעל חוב · שליח התופס מטלטלין של לוה לצורך בעל חוב: במקום שחב לאחרים · שמפסיד בעלי חובין אחרים בתפיסתו:

לא

תוספות

ולרבי עקיבא תפיסה לא מהניא כלל · פי' ר"ת דקשיא ליה דתנן בפרקין לעיל (דף פ:) גבי שומרת יבם קדמה היא וזכתה כו' אע"ג דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה מ"מ מהניא תפיסה אטו מי נימא דמתני' דלא כרבי עקיבא אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים פירוש דמהניא תפיסה מחיים דבעל אפי' לר"ע דההיא שעתא לא שייכא שבועה ולא קרינא ביה הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכי' דאין צריכין שבועה זכו במה שבידם ומתניתין דלעיל גבי יבם כאילו תפסה בחיי הבעל דבמקום אחיו קאי הלכך קדמה היא זכתה ומיהו משמע בריש אלמנה לקמן (דף צו· ושם) דלא מהניא תפיסה לכתובה אפילו מחיים דבעל כמו שאפרש בסמוך ומ"מ יש ליישב פירוש ר"ת דנהי דלא מהניא תפיסה מחיים דבעל משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים מ"מ כיון דתפיס מחיים מהניא לבעל חוב ואפי' לר"ע בחיי היבם נמי מהניא תפיסה ובקונט' פי' דלשון שאלה היא וממתני' דלעיל לא מצי למיפרך כדפירשתי התם (א) (ד' פב· ד"ה לא): **והוא** שתפס מחיים · נראה לפרש דבבעל חוב איירי דבכתובה לא מהניא תפיסה לרבא דהכא אפי' מחיים כדמסיק רב יעקב משמיה דרבא כרבינא דהתם (לקמן דף צו·) דאמר לא אמרו דמהניא תפיסה במטלטלין אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן ובתפיסה מחיים איירי דאי בתפיסה דלאחר מיתה היכי בעי התם מר בר רב אשי למימר דאפי' בכתובה לא מפקינן וכן משמע בהלכות גדולות דמחיים איירי דפירשו התם דהיינו טעמא דלא מהניא תפיסה בכתובה כמו בבעל חוב משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ומיהו למזונות תקנו רבנן כמו שתקנו שמוכרת שלא בב"ד לצורך מזונות ור"ת פי' לקמן דהא דא"ל רב יעקב לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותך היא דהא אמר רבא גופיה התם לקמן (דף נח·) זילו והבו לה להאיך דתפסה כסא דכספא לכתובתה ואומר ר"י דלאו ראיה היא דאיכא למימר דהיאך תפיסה דכסא דכספא הויא ברשות יתומים ושמא סבורין היו להפסידה מזונות ע"י תפיסה זו לכך נראה דהכא בבעל חוב איירי ורבינו חננאל פסק לקמן דכמר בר רב אשי קיי"ל דאמר בין לכתובה בין למזונות מה שתפסה תפסה דבכולי הש"ס קיי"ל כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה (שבועות מא·) וחיורי (חולין דף מו:)*:

שפיר תפסתום · תימה נפי מה דתרלינן לעיל מר סבר מטין איתמר משמע דלכתחילה עבדינן כר"ע והיכי קאמר להו הכא שפיר תפסתום ושמא זה חשיב כמו דיעבד כיון דכבר תפסום: **אית** לך סהדי דתפסיה · לא גרסי' דלאחר מיתה אלא כיון דאית ליה סהדי דתפסיה מיניה ובעל כרחו גזלה תו לא מצי למימטן לקוח הוא בידי: **ויתיב** רבי אבא גבייהו · משמע הכא דסבר רבי אבא דעבדא כמטלטלי דמי ואע"ג דבפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכח·) שלח ר' אבא הלכה גובין מן העבדים הא אמרינן התם *במסקנא דאין גובין איתמר: **את** תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים · כאן משמע דאע"ג דעשאו שליח דאמר ליה זיל תפסה אפ"ה לא קנה ולא כמו שפירש בקונטרס בפ"ק דב"מ (דף י· ושם) דדוקא בשלא עשאו שליח לא קנה: **ואמר** רבי יוחנן כו' לא קנה · וא"ת דאמרינן בפ"ק דב"מ *ר"נ ורב חסדא דאמרי תרוייהו המגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו מ"ט דהוי תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים והתופס כו' לא קנה וא"כ ר' יוחנן דאמר התם המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו סבר דהתופס לבעל חוב קנה וי"ל דשאני גבי מציאה דאיכא למימר מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה משא"כ הכא: *__מיגו__ דיכלי למימר לא היו דברים מעולם יכלי למימר כו' · *אחר שנתקנה שבועת היסת איירי דשליח נוגע בעדות והוי מיגו טוב אבל קודם שנתקנה שבועת היסת דשליח אינו נוגע בעדות דמיגו דמצי אמר הדרתינהו ללוה מצי נמי אמר פרעתינהו למלוה כדאמרינן בריש פ"ב דקידושין (דף מג:) לא הוי מיגו דלא חציפי להכחיש את העד כיון שאינו נוגע בדבר כדמוכח גבי נסכא דר' אבא בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף לג. ושם) דלא מהימן למימר דידי חטפי במיגו דאי בעי אמר לא חטפי: **לתקוני** שדרתיך ולא לעוותי · דוקא משום דהזכיר לו ליקח שטר או בתחילה או בסוף דאית ליה לאסוקי אדעתיה וליקח מהם השטר קודם אבל אם לא הזכיר לו לקיחת השטר ולא אמר לו טפי אלא הב זוזי פטור דמצי אמר את מהימנת להו ולא אמרת לי שקול שטרא כדאמרינן גבי חנווני על פנקסו בריש ב"מ (דף ג.) דחנווני אומר לבעל הבית אנא שליותך עבדי מה אית לי גבי שכיר אף על גב דמשתבע לי לא מהימן את מהימנת ליה דלא אמרת לי הב ליה בסהדי ·

היכי

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' ח טוח"מ סימן קז:
יג ב מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' א סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן כה סעיף א:
יד ג מיי' פי"א מהלכות מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טור ח"מ סימן קז:
טו ד מיי' פ"י מהלכות טוען ונטען הל' א סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קלג סעיף א:
טז ה מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין לד טוש"ע שם סי' קה סעיף ה

תוספות רי"ד

מה שגבה: ובעי ולר"ע תפישה לא מהני כלל · א"ר אר"נ והוא שתפש מחיים · פי' קודם שימות שעדיין לא זכו בהם היתומים אבל משמת כל היכי דקיימי ברשות יתמי קיימי ולא מהני בהו תפישה . דון דיינא כר"ט ואהדרית ר"ל לעובדא מינייהו משום דהל' כר"ע דתפיסה לא"מ לא מהני . קריבי' דר"י תפש פרה דיתמי מסימטא אתא לקמיה דר"י אמר ליה שפיר תפסתוה אתו לקמיה דר"ל א"ל זילו אהדור אתו לקמיה דר"י א"ל מה אעשה שכנגדי חלוק עלי למימרא דהדר ביה ר"י לגביה ר"ל: ההוא בקרא דיתמי דתפישי בע"ח תורא מיני' בע"ח אמר מחיים תפיסנא לי' ובקרא אמר לא"מ תפיס ליה אתו לקמיה דר"נ א"ל אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסיה · א"ל לא [א"ל] מיגו די"ל לקוח הן בידי יכול נמי לומר מחיים תפיסני' ליה והאר"ל הגודרות אין להן חזקה ש"ה דמסירין לרועה · פי' אין להן חזקה דאמרינן כשהיו מהלכין הכניסן לביתו אבל אי מסירן לרועה יש להן חזקה ויכול לטעון לקוח הוא בידי וההוא תורא הוי מסיר לבקרא : דבי נשיאה תפסי אמתא דיתמא מסימטא יתיב ר"א ור"ח ור"י נפחא ויתיב ר"א גבייהו · א"ל שפיר תפסתוה א"ל ר"א משום דבי נשיאה נינהו מחניפתא להו לדינא הא דייני כר"ט ואהדרי' ר"ל לעובדא מינייהו : רב יימר בר חשא הוה מסיק זוזי בההוא גברא שכיב ושביק ארבא א"ל לשלוחיה זיל תפסי ניהליה פגעו ביה ר"פ ור"ה בריה דר"י אמרו ליה את תופס לבע"ח במקום שח"ל במטלטלים והאר"י התופס לבע"ח במטלטלים במקום שחב לאחרים לא קנה

מסורת הש"ס

ב"ק יז: [לקמן פס]
[לקמן פס' סו:]
[לקמן ק׳ סנהדרין לג.]
[עירובין מו:]
[לעיל
גיטין ט: ב"ב ס׳
גיטין יא: [ב"מ י.]
[וע"ש תוס' לקמן צו: ד"ה אלמנה ותוס' יומא פב: ותוס' סנהדרין כט: ד"ה מר ותוס' שבועות מא: ד"ה ולמר ותוס' חולין עז: ד"ה מנ]
[דף קכח·]
[דף י·]
שייך לדף פה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ולר' עקיבא וכו' כדפירשתי התם נ"ב בדף פ"ב. ד"ה ושלוחין

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מיגו וכו' אחר שנתקנה · עיין תשובת הרא"ש כלל ת' סימן פ"ט :

לא קנה תפסוה אינהו רב פפא מימלח מלוחי רב הונא בריה דרב יהושע ממתח לה *באשלא מר אמר אנא קנינא לה לכולה ומר אמר אנא קנינא לה לכולה פגע בהו רב פנחס בר אמי אמר להו *רב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברה"ר *אמר להו אנן נמי מחריפותא דנהרא תפיסנא אתו לקמיה דרבא אמר להו *קאקי חיורי משלחי גלימי דאינשי הכי *אמר רב נחמן והוא שתפסה מחיים *אבימי בריה דרבי אבהו הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה סיטראי נינהו אתא לקמיה דרבי אבהו א"ל אית לך סהדי דפרעתינהו אמר ליה לא *אמר ליה א) מיגו דיכולין לומר לא היו דברים מעולם יכולין נמי למימר סיטראי נינהו לענין שלומי שליח מאי אמר רב אשי חזינן אי א"ל שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא ב)בין כך ובין כך משלם דא"ל *לתקוני שדרתיך ולא לעוותי: ג)ההיא איתתא דהוו מיפקדי גבה מלוגא דשטרי אתו יורשים קא תבעי ליה מינה אמרה להו מחיים תפיסנא להו אתאי לקמי' דרב נחמן אמר לה אית ליך סהדי דתבעוה מיניך מחיים ולא יהבית ניהליה א"ל לא א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לא כלום היא ד)ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשודה אשבועה אפכה רבא לשבועה אשכנגדה זימנין הוו יתבי קמיה רב פפא ורב אדא בר מתנא אייתו ההוא שטרא גביה א"ל רב פפא ידענא ביה דשטרא פריעא הוא א"ל איכא איניש אחרינא בהדי' דמר א"ל לא א"ל אע"ג דאיכא מר עד אחד לאו כלום הוא א"ל רב אדא בר מתנא ולא יהא רב פפא כבת רב חסדא בת רב חסדא קים לי בגווה מר לא קים לי בגוויה אמר רב פפא השתא דאמר מר קים לי בגוויה מילתא היא כגון אבא מר ברי דקים לי בגוויה קרענא שטרא אפומיה קרענא ס"ד ה)אלא מרענא שטרא אפומיה ההיא איתתא דאיחייבא שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי ו)אמר להו ההוא בע"ד תיתי ותישתבע (א) במתא אפשר דמיכספא ומודיא אמרה להו כתבו לי זכוותא ז)דכי משתבענא יהבי לי אמר להו רב ביבי בר אביי כתבו לה אמר רב פפי משום ב) דאתיתו ממולאי אמריתו מילי מוליתא הא אמר רבא ג) האי אשרתא דדייני דמיכתבא מקמי דנחוו סהדי אחתימות ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא ה"נ מיחזי כשיקרא וליתא מדרב נחמן דאמר רב נחמן ד) אומר היה ר"מ אפי' מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה כשר ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר' מאיר אלא בגיטי נשים ח)דבעינן כתיבה לשמה ט)אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רב אסי ה) אמר ר' יוחנן י)שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו טעמא דנמחל שיעבודו אבל למיחזי כשיקרא

א) [עי' תוס' ב"ב לב: ד"ה והלכתא] ב) יבמות עה: ב"מ קט. ב"ב קלז: קנא: ג) גיטין כו: לעיל כא: ד) גיטין ג: כג: כו: ה) ב"מ יז: [גיטין כו:]

רש"י

לא קנה · דלאו כל כמיניה לחוב זה כדי לזכות את זה: תפסוה אינהו · שאף הם נושים בו מעות: ממלח מלוחי · מנהיגה בעוגין שלה שקורין רוימ"ש בלעז ממלח שקורין ווירני"ר בלעז לשון ויראו המלחים (יונה א): אנא קנינא כולה · הנהגתי בריתה משל חבירי: מחריפותא דנהרא · לא מלאוה על שפת הנהר שהיא כסימטא אלא מזה תפסנוה שהיה מוליכה באמצע הנהר שכל הספינות הולכות שם והוי כרה"ר: קאקי · אווזים: חיורי · על שוקים היו: משלחי גלימי דאינשי · מפשיטין טליתות האנשים: מסקי ביה · נושים בו: בי חוזאי · אנשי אותה מדינה: סיטראי · מצד אחר הייתו נושים בו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם: לענין שלומי שליח · למשלח: מאי · מי הוה פושע שהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר: לתקוני שדרתיך · והיה לך לדקדק בתקנתי: דהוו מפקדי גבה · מאבי יתומים: מלוגא דשטרי · תיק מלא שטרות: מחיים תפיסנא להו · בחוב שהיה חייב לי החזקתי בהם: הוי תפיסה דלאחר מיתה · שכל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמונחין ברשותיה וכי אמרי' תפיסה מחיים כגון שראהו קרוב למות ותפס מטלטלין לשם חובו ולא היו פקדון בידו: דאיחייבא שבועה · שהיה אדם תובעה ממון והיא כופרת: בת רב חסדא · אשתו של רבא: לשבועה אשכנגדה · התובע אותה ישבע ויטול כדתנן (שבועות דף מד:) ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד על השבועה: זימנין · פעם אחרת: כבת רב חסדא · שהאמנת לחשוד את האשה על השבועה: דקים לי בגוה · דלא משקרא: קרענא ס"ד · וכי אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד המחזיק בו אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן: מרענא · ולא אזדקק לגבות באותו שטר ומקרע נמי לא קרענא ליה: כתבו לי זכוותא · שבאתי לדין ונפטרתי הימנו בשבועתי: ממולאי · בית עלי שהן כרותי ימים ולי נראה ממולאי גבנונים בעלי מומין שאינן חיין כשאר בני אדם לשון שקל מוליא ושדי בגלא (ב"ב דף נד·): אשרתא · לשון חוזק כמו יישר כחך (יבמות סב·): אשרתא דשטרי · קיום השטר שכותבין דיינין במותב תלתא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו אחתימות ידייהו ואשרטהו וקיימנוהו: דניחוו · שיעידו זה כתב ידי: ה"נ מיחזי כשיקרא · לכתוב נשבעה פלונית ועדיין לא נשבעה: ופרעו בו ביום · אינו חוזר ולוה בו · אפי' בו ביום ואע"ג דלאו מוקדם הוא שהרי ביום הלואה נכתב: שכבר נמחל שעבודו · משפרעו בטל השטר ונמצאת מלוה השני' מלוה על פה ואינו גובה מן הלקוחות: כשיקרא

תוספות

איתא לך סהדי דתבעתינהו מחיים. וא"ת ואמאי צריכה סהדי ניהמני לדידה במיגו דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי דאע"ג דקיי"ל דאין אותיות נקנות במסירה וצריכה מסירה ושטר לקיחה ה"מ לקנות החוב אבל לקנות הנייר קני בלא שטר הואיל והיא מוחזקת בו יהא איתתא לא היתה חוששת אלא לקנות מלוגא דשטרי בלא החוב מדקאמרה מחיים תפיסנא ותפיסה מחיים לא מהניא לגבות החוב דלא עדיפא ממסירה אלא דע"י כך היתה יכולה לדחוק היורשים שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה במה שלא תחזיר מלוגא דשטרי והוי כמו משכון ואומר ר"י דלא חשיב מיגו הואיל ועכשיו אינה יכולה לטעון לקוח הוא בידי שכבר אמרה מחיים תפיסנא ומשום דאי בעיא אמרה לקוחין הן בידי בשעה שאמרה מחיים תפיסנא לא מהימנא השתא דבאותה שעה שאמרה מחיים תפיסנא סבורה היתה שהיא טענה מעולה ולא היתה יודעת שהיא צריכה לטעון דתבעינהו מינה מחיים מדלא טענה מעלמה וראיה מסוף פרק זה בורר (סנהדרין דף לא·) גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה ואמרה ידענא בהאי שטרא דפרוע הוא ולא הימנה ר"נ משום כיון דאתחזק בבי דינא פי' שראינו השטר בידה אי בעיא קלתיה לא אמרי' אע"פ שאם אמרה פרוע הוא קודם שראינו השטר בידה היתה נאמנת במיגו דאי בעיא קלתיה השתא שראינוהו בידה אין נאמנת עוד דהשתא לית לה מיגו ועוד ראיה מדתנן בפרק שבועת הדיינין (שבועות דף לח:) מנה לי בידך ואמר לו הן למחר אמר לו נתתיו לך פטור ופריך בגמרא (דף מא·) מינה למ"ד המלוה חברו בעדים צריך לפורעו בעדים והא הכא כיון דתבעי' בעדים כמאן דאוזפיה בעדים דמי וקתני פטור ומאי קושיא שאני הכא דמהימן במיגו דאי בעי אמר אתמול לכד"מ אלא ודאי מיגו למפרע לא אמרינן:

מרענא לשטרא אפומיה · פי' ר"ח בפ' שבועת הדיינין (שם דף מב· ושם ד"ה איתרע) דכל מרענא דבהש"ס לגבי שטר היינו שצריך בעל השטר לישבע קודם שיגבה והלשון משמע כן מדלא מסיק לא מיקרע קרעינן ולא מיגבא מגבינן ביה כדאמרינן באלו נערות (לעיל דף לו:) האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה *) (ולא מיקרע קרעי' ליה) וא"ת למאי הלכתא אמר רב פפא דמרעינן ליה אי לשבועה כדפירשנו אפי' לא מהימן כבי תרי יתחייב שבועה הכא ליפרע כדתנן במתני' (לקמן פז·) עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה וי"ל דרב פפא קאמר אפילו יהא קרוב שאינו בר עדות כמו בת רב חסדא שלא היתה בת עדות ודקא א"ל נמי לרב פפא איכא איניש אחרינא בהדי מר נ"ל שהיה רב פפא קרובו של בעל השטר או של נתבע להכי ליכא להימניה אפילו לשבועה **):

אלמא מיחזי כשיקרא · והתם נמי מיחזי כשיקרא שכתבו לה פלונית נשבעה ונפטרה מפלוני ונתנוהו ביד שליש שיתן לה לאחר שבועה ומה שלא כתבו לה עדים היום או למחר:

*) [גם ליתא ועי' היטב תוס' שבועות מב. ד"ה איתרע ותוס' לקמן לב: ד"ה דינא] **) [וע"ע תוס' יבמות קח: ד"ה מרענא]:

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ד מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' נח סעיף א:
יח ב מיי' פ"א מהלכות שלוחין הל' ו סמג עשין פב טוש"ע שם:
יט ג מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין צד טוש"ע שם סי' סד:
כ ד ה מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' א סמג לאוין סג טוש"ע שם סימן טו סעיף ה:
כא ו טוש"ע שם סימן פז סעי' כג בהג"ה:
כב ז מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הל' יב סמג עשין צד טוש"ע שם סי' פב סעיף ג:
כג ח מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלא סעיף א:
כד ט טוש"ע ח"מ סי' מח:
כה י מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה ז סמג עשין צד טוש"ע שם סי' מח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותשתבע במאתין אפשר דמיכספא:

תוספות רי"ד

שלא א"ל בעה"ב לא מחייבינן לי' והכא נמי ל"ש ומעשה דאבימי משום דמדכר לי' שטרא ואי לא הוה מדכר ליה לא הוה מחייבינן לי': ההיא איתתא דאפקדוה גבה מלוגא דשטרא אתו יורשין וקתבעי לי' מינה. פי' תיק מלא שטרי חובות א"ל מחיים תפסיניה להו אתי לקמי' דר"נ א"ל אית לך סהדי דתבעי מינך מחיים ולא יהבתיה להו א"ל לא א"ל א"כ תפיסה דלא"מ ותפיסה דלא"מ לאו כלום הוא · פי' שכ"ז שהית חי היה פקדון בידו וה"ה כמונחין ברשותן וכי אמרינן תפיסה מחיים כגון (שראוהו) [שראתה אותו] קרוב למות ותפסה משלו מטלטלין לשם חוב ולא היה פיקדון בידה: ודאית שמוציאין מכאן ואמרי אמאי לעיל גבי ההוא בקרא דיתמי אמר ר"נ מיגו די"ל לקוח הוא בידי י"ל נמי מחיים תפיסנא ליה והכא במלוגא דשטרא לא אמר מיגו ש"מ דאין אותיות נקנית במסירה עד שיכתוב עליהן שטר ומ"ה לא מהימנא דאי אמרה לקוחין הן בידי אמרי' לא אחזי שטרך דאין אותיות נקנות במסירה ואין זו הוכחה (דהתם) [דהכא] משמע לישנא שהדבר ידוע בעדים שהיה פקדון אצלה מחיים ומ"ה אמר דאפקדוה גבה דמשמע שהדבר ידוע שכן היה ולא אמרה ההיא איתתא דהוות נקיטא מלוגא דשטרא והיא היתה טוענת דמחיים תפיסנא להו בחובי אחרי שהיה בידי · וא"ל ר"נ ההיא תפיסה לא מתני כאן שבתורת פקדון (באו

[illegible]

מסורת הש"ס

[שירוש הל' שמושכין בו את הספינה · ערוך ערך אשל ב] [לעיל פד: לקמן פו:] [נ"ל אמרו ליה] גיטין עג. [לעיל פד:] [שבועות מב.] [קדושין מב: וש"נ]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה קאקי. אווזים. [illegible]

עין משפט נר מצוה

בו א מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין הל' א ופ"ו מהל' שאלה הלכה ד סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רנז וסי' סו סעיף ה [וברב אלפס עוד בפ"ג דב"מ דף סו.]:
בז ב מיי' פ"א מהל' ... הלכה ג סמג עשין פח טוש"ע שם סי' רנג סעיף כט:
בח ג מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה יא ...

כשיקרא לא חיישינן ההוא גברא דאפקיד שב מרגניתא דצייר בסדינא בי רבי מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי שכיב ר' מיאשא ולא פקיד אתו לקמיה דר' אמי א"ל חדא דידענא ביה בר' מיאשא בר בריה דר' יהושע בן לוי דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו ידענא ביה בחסא דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימר איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוה דרב ספרא שכיב רב דימי ולא פקיד אתא לקמיה דרבי אבא אמר להו חדא דידענא ביה ברב דימי דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ולא אמרן אלא דלא רגיל דעייל ונפיק להתם אבל רגיל דעייל ונפיק להתם אימא איניש אחרינא אפקיד ואיהו מיחזא חזא ההוא דאמר להו נכסיי לטוביה שכיב אתא טוביה א"ר יוחנן הרי בא טוביה אמר טוביה ואתא רב טוביה לטוביה אמר לרב טוביה לא אמר ואי איניש דגיס ביה הא גיס ביה אתו שני טוביה א) שכן תלמיד חכם תלמיד חכם קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש טוב שכן קרוב מאח רחוק שניהם קרובים ושניהם שכנים ושניהם חכמים ב) שודא דדייני א"ל רבא לבריה דרב חייא בר אבין תא אימא לך מילתא מעליותא דהוה אמר אבוך הא דאמר שמואל ג) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל במכנסת שטר חוב לבעלה והזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה: קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה ושכיבה אתו קא תבעי לה לברתה אמר להו רב נחמן ליכא דליסבא לה עצה

א) ב"מ קת: ב) [קדושין עד וש"נ] ג) [לקמן פו: וש"נ]

תורה אור: טוב שכן קרוב מאח רחוק (משלי כז)

רש"י

כשיקרא · שלא נכתב על מלוה זו: לא חיישינן · אם לא ש"ש בדבר ביטול שטר גמור: שב מרגניתא דציירי בסדינא · שבע מרגליות צרורות בסדין אחד הפקיד ביד ר' מיאשא: ולא פקיד · לא צוה לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: אתו לקמיה דר' אמי · לתבוע את היורשין והיורשין אומרים שמא של אביהו היו: דלא אמיד. אינו עשיר*: סימנא · דאמר בסדין הם צרורות והם שבע: שכיב חסא ולא פקיד · שטבע בנהר כדאמר ביבמות בפ' בתרא (ד' קכא:): מטכסא לבוש משי ...: ההוא דאמר להו · בצוואת מיתה נכסי לטוביה ולא פירש לאיזה טוביה: דגיס ביה · רגיל אצלו ומגו דגייסי אהדדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך: ת"ח קודם · דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה דאמר מר (ברכות לד:) כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו: שודא דדייני · הטלת הדיינים לפי מה שירצו דיינים שהיה דרכו של מת לקרב את זה יותר מזה או מי שבשניהן טוב ונוהג בדרך ישרה ש"ש לומר בו נתכוין המת לזכות: שודא · כמו *שדי בימא (שמות טו) דמתרגמינן ירה בים הטיל בים: וחזר ומחלו · המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה: מחול · דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את: ואפי' יורש · של מלוה מוחל: זבינתה לכתובתה · מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: בטובת הנאה · דבר מועט שאינו אלא כחיזוק טובה שקורין גרי"ד מפיק רצון ולפי שהלוקח מטיל מעותיו בספק שמא תמות היא בחיי בעלה מפחד ואינו לוקחה אלא בדמי' מועטי': ה"ג אתו תבעי לה לברתה · אתו לקוחות וקא תבעי לה לברתה הבאה לגבות כתובת אמה מאביה וירש הכתובה מכח אמה ואלו באין ליטול אותה הימנה לומר אמך מכרה לנו:

תוספות

חדא דידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיד · אע"ג דאילו הוה ר' מיאשא קיים והוה טוען שלי הוא היה מהימן אע"ג דלא אמיד דאימור מציאה אשכח או מתנה נתנו לו מ"מ לא טענינן ליתמי דמילתא דלא שכיחא היא כי היכי דלא טענינן להו כדאמרו בסוף פרק המוכר את הבית (ב"ב דף ע: ושם):

ועוד הא קא יהיב סימנא · אין לפרש ועוד אפי' אמיד דאי אמיד מה מועיל הסימן דלמא זבנה מיניה אף על גב דהאי סימן דצייר בסדינים אין רגילות לידע אם לא שהפקיד אצלו מ"מ בכסא דכספא ומטכסא דבסמוך ליכא סימן אלא בגופם וההוא לא הוי סימן שהפקיד דאיכא למימר דזבנה מיניה אלא יש לפרש דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן דלא אמיד וסימן וא"ת בסוף פ"ק דלעיל (דף יג:) גבי ארוס וארוסתו דקאמר חדא דהא קא מודה ועוד דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג א"ל אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר ר"ג כו' ומאי קשיא ליה דלמא רב יוסף שני הטעמים מצריך כדאשכחן הכא וי"ל דהתם אתי שפיר דאי טעמא דמודה לא מהני לחודיה ההוא טעמא נמי דהלכה כר' גמליאל לא מהני ליה מידי דלא מכשיר ר"ג אלא ברוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה וליכא אלא חד טעמא דמודה בלבד וה"ק ובהא כי לא מודה פי' אי טעמא דמודה לחודיה לא מהני מי מכשיר כו' והא דאמרינן בהאשה שהלכה (יבמות דף קטו: ושם) ההוא דאפקיד שומשמי גבי חבריה א"ל הב לי שומשמאי א"ל שקילתינהו א"ל והא כך וכך הוו ובחביתא רמיין אמר ליה שקלתינהו והני אחריני נינהו ומשמע התם דאי הוה יהיב סימנים מובהקים הוה מהימן ולא מהימן אידך במיגו דלקוחים הם בידי וכן בפרק איזהו נשך (ב"מ דף ע:) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן להו הזיקן אינים דאית ליה דהבא פריכא כו' אבל כלים לא דלמא פקדון נינהו ואתי אינים מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל להו התם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דתו לא מהימן למימר לקוח הוא בידי כיון שבא לידו בתורת פקדון אבל דהבא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין דהא לא שכיח ורשב"א נראה לו לפרש חדא דלא אמיד וליכא למיחש דלמא דר' מיאשא נינהו ועוד דלמא דאינים אחריני הוו כמי ליכא למיחש דהא קא יהיב סימנא: קיהיב סימנא · פי' בקונטרס דציירי בסדינא ושבעה הוו ובהאשה שהלכה (יבמות דף קטו:) לא הוי סימן כי האי גוונא: שודא דדייני · לא כפי' הקונט' שפי' שיאמדו הדיינים דעתו של נותן למי רצונו ליתן יותר אלא אומר ר"ת שהדיין יתן למי שירצה ומביא ראיה מסוף פ"ק דגיטין (דף יד: ושם) גבי הולך מנה לפלוני ומת משלח מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה התם שודא ועוד בפ' בתרא דקידושין (דף עד: ושם) אמרינן נאמן דיין לומר לזה זכיתי כו' אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אין נאמן ופריך וניהדר ונידייניה ומשני בשודא דדייני ואי כפי' הקונט' שהדיינין אומדין דעתו של נותן אכתי ניהדר ויעשה שודא וכן בירושלמי למי שירצו הדיינים להחליט מחליטין ואם תאמר אם כן יתן הדיין למי שיתן לו יותר שכר וי"ל דכל דיין דמקבל אגרא לאו דיינא הוא *): המוכר שטר חוב לחבירו כו' · תימה לר"י היאך יכול למכור החוב דבשלמא כשיש ללוה קרקעות מוכר לו אותו שיעבוד שיש לו על הקרקעות אבל כשאין לו כלום מה מוכר לו ונראה לו דלא הוי מכר מדאורייתא דאי הוי מכר אמאי מחול וכן נראה לר"ת דלא הוי מכר אלא מדרבנן ומייתי ראיה מדאמר בפ' מי שמת (ב"ב דף קמז: ושם) אמר רבא אמר ר"נ מתנת שכ"מ מדברי סופרים ופריך והאמר ר"נ אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכ"מ שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דאינו יכול למחול כו' משמע דמידי דאורייתא אינו יכול למחול ויש לדחות דלעולם אפי' הוי מכר שטר דאורייתא יכול למחול והתם ה"פ א"א בשלמא דאורייתא נמ"ה אינו יכול למחול היורש לפי שהוא אינו יורש אלא המקבל מתנה הוא היורש דאם הוא מדאורייתא אם כן נפקא לן מהיה ביום הנחילו את בניו התורה נתנה רשות לאב להנחיל לכל מי שירצה אלא אי אמרת דרבנן אמאי אין יכול למחול הלא אפי' מידי דאורייתא יכול למחול כ"ש מתנת שכ"מ דרבנן וא"ת אמאי איצטריך למעוטי שטרות מאונאה **) אם מכר שטר הוב לא הוי דאורייתא וי"ל דנהי דהחוב אינו מכור מ"מ שייך בו אונאה שהוא שוה הרבה לקונה שימכרנו בדמים יקרים ללוה א"נ כגון שהיה חייב לו מלוה על פה ומעלה לו דמים שיכתוב לו השטר: מפני שידו כידה · תימה לר"י דבסוף שנים אוחזין (ב"מ דף יט: ושם) גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופריך וליחוש דלמא כתבה ליתן בניסן כו' ומשני שמע מינה איתא לדשמואל דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול והשתא אכתי ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלה והכניסתה לכתובתה לבעלה שאינה יכולה למחול כדאמרי' הכא וי"ל דמיירי התם בידעי דלית לה בעל:

[וביתר ביאור כתבו תוס' לקמן לד: בד"ה לימא רב וכו' וע"ע תוס' ב"ב לב: ד"ה שודא]**) [ב"מ ט: ושם]

גליון הש"ס

גמ' דלא אמיד · עיין מדש יב וברמב"ן שם

[ניתר ביאור חמצא בתוס' גיטין נב: ד"ה ולא אמיד]

[צ"ל ירה בים ומתרגמינן שדי בימא]

תוספות רי"ד

לא חיישינן · ... שבועת ...

... ד"א שלא יהא אלא כאדרכתא יהבי' ניהלי' דמצי למיתבעי' אבל לא קנאו ק"צ שלא ... [ואם בא] הלוקח על הלוה וא"ל פרעתיו למלוה ושטר פרוע מכר לך דין היא שיכוף הלוקח שלא פרעו כדין כל שטרות דטוען לוה פרוע הוא דמישתבע מלוה ושקיל לוקח ... ואי לא בעי מלוה לאשתבע לי' ישלם דמים ללוקח משום הואי מק"ם בוודאי ... לוה פרוע הוא דשבועה א אינה אלא להפיס דעתו של לוה · וכיון שהמלוה אינו בחיים לוה ישבעו לי בני מלוה שבועת היורשין שלא פקדנו אבא ששטר זה פרוע הוא ... וכופה אותן · ואם המלוה הלך למד"ה אין הלוה יכול לדחות את הלוקח בעבור שבועת ... להפים דעת הלוקח וכיון שאין פה מי שישבע לו טבה הלוקח בלא שבועה · ות"ל ש... לחבירו וטוען הלוה פרוע הוא אע"פ שהמלוה מאמת דבריו אין שומעין לו אלא א... ואומרים ללוה פרע למקבל המתנה שהשטר מסור בידו ואם פרעת למלוה לך ודון עמו ... אין הדבר כן דמינו דאי בעי מצי (א"ל) מחיל לי כדאמרן מצי נמי למימר פריעה הוא ...

... ר"ד דלא אמיד ועוד הא קא יהיב סימנא ול"א וכו'. ואחרי שכולם הסכימו לדעת זה כך הלכה רווחת בישראל דוקא דיהיב סימנא דידי' אבל אי לא יהיב סימנא דידי' הכי מוכחא מילתא דלאו דידי' הוא ויעמדו ביד היתומים עד שיבוא אליהו: ההוא דאמר נכסיי לטובי' שכיב אתא טובי' אר"י הרי בא טובי' פי' לא פירש הנותן לאיזה טוביה והיה בעיר הרבה טוביה ובא א' ואמר לי נדר בחייו שיתן לי נכסיו · אר"י הרי בא טובי' שהוא תובע אותם ואין לנו לחוש שמא לטובי' אחר · אמר לטובי' ואתא רב טובי' ואמר שלי נדר שיתנם בחייו לטוביה אמר לרב טובי' ל"א פי' ויש לחוש שמא אינו זה שיצא עליו הקול ואי (איכא) איניש דגיס בי' הא גיס ביה קיראו טוביה בשמו אתו שני טובי' וכ"א אומר לי נדר ליתנם בחייו · שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם' איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש טוב שכן קרוב מאח רחוק. שניהם ת"ח שניהם קרובים שניהם שכנים מאי שודא דדייני · פי' הם ישליכו עיניהם על מי שנראה להן שהיתה דעת המת מקורבת עמו או מי ישר במעשיו יותר מחבירו שנאמר לזה מתכוין בעבור כפרת נפשו ואם לא בא שום טוביה לתבוע ולומר שלו נדר בחייו ליתנם ויש בעיר הרבה טובי' גם בזה הוא שודא דדייני · א"ל רבינא לברי' דרתב"א בר אבין ...

לא א טוש"ע ח"מ סי' פו סעיף כג :

[גיטין נט:]

לב ב מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ז סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' סו סעיף לב ולב סי' שפו סעיף ג :

לג ג מיי' פי"ג מהלכות אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קב סעיף ד :

לה ה מיי' פ"א מהל' מלוה הל' ג טוש"ע ח"מ סי' קא סעיף ג :

לו ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף א :

לז ז מיי' פ"א מהלכות מלוה הלכה ה סמג עשין צג טוש"ע שם סי' קו סעיף א :

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותירתה מיניה שמעה אזלה אחילתה *אמר רב נחמן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר °ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני : גופא *אמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]ואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה : *אמר אמימר [ב]מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא מאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא הוה עובדא וכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לצלמי : אמר אמימר משמיה דרב חמא [ג]האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי *לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי לאשה מסלקינן לה בארעא האי כי דיניה והאי כי דיניה [ד]ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לבעל חוב יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה מאי טעמא *יותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא ואתא בעל חוב וקא תבע מיניה ואמר ליה זיל שקול מארעא אמרינן ליה זיל זבין את ואייתי הב ליה [ה]א"ל לא אימא לי גופא דעובדא היכי הוה [ו]א"ל תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה *א)הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו בו שלא כהוגן א"ל רב כהנא לרב פפא לדידך דאמרת ב)פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא לי דאיעביד מצוה מאי א"ל ג)תנינא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין

תורה אור: ישעיה נח

א) יבמות קי· ב)[ב"ב קמד· ערכין כב·] ג)[חולין קלב:]

רש"י

תיזיל ותיחלה כו' · דאמרינן אפי' יורש מוחל ואמה של זו מכרה לבן שטר חוב שהיה לה על בעלה : עשינו עצמינו · כקרוב של בעל דין או אוהבו הבא אצל דיינין ועורכו בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כך למדתי עלה לזו להפסיד שכנגדה : מעיקרא · כשאמר כן : לבסוף · כשנתחרט : אדם חשוב שאני · לפי שלמדין הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים : ואי פקח הוא · הלוקח : מקרקש ליה זוזי · ללוה ושוכרו בהן לכתוב לו שט"ח בשמו קודם שיעשו קנוניא בין שניהם : מאן דדאין דינא דגרמי · המחייב את הגורם הפסד לחבירו : מגבי ביה · בהאי שטרא מן המוחלו : דמי שטרא מעליא · כל החוב שבתוכו : ומאן דלא דאין כו' · פלוגתייהו בבבא קמא בפרק בתרא (דף קטז:) ורבי מאיר אית ליה דינא דגרמי כדתניא (שם דף ק:) נתייאש הימנה ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותו גבי כלאים וקיי"ל כוותיה : מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר אומר שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך : כפייה רפרם לרב אשי · שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו והקיפו בראיות ואגבי מדינא דגרמי : כי כשורא לצלמי · כלומר גיבוי גמור כל ההפסד דקדק בו כאשר ידקדק הלוקח קורה לצור בה צורות שלוקח ישרה וחלקה : האי כי דיניה · זה הלוה מעות וזו סמכה על שיעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה הוא זכה בהן מיד וזו נירפתן עם הכתובה על שיעבוד הקרקע : ולא חזיא אלא לחד · אין בה אלא כדי לאחד מהן : לבעל חוב יהבינן · שלא תנעול דלת : יותר משהאיש רוצה כו' · ולא חיישינן לומר משום חינא ודוקא שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל אם קדמה זמן הכתובה היא גובה: ודאי דאמריתו כו' · לשון שאלה הוא אמת הוא ששמעתי שאתם אומרים דבר זה של תימה דמטרחינן ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע : תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה · מעות היה לו לפרוע ואומר של עובד כוכבים הם : לדידך דאמרת כו' · במסכת ערכין בפ' שום היתומין (דף כב·) : פריעת בע"ח מצוה · מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו דכתיב הין צדק שיהא הן שלך צדק °ולאו שלך צדק (בבא מציעא דף מט·) : במה דברים אמורים · דלוקה ארבעים : (עי' פי' רש"י בחולין קלב: עוד שם קי: ד"ה כפתוהו) :

תוספות

תיזיל ותיחלה לכתובתה דאמה לגבי אביה · קשה לרבינו יצחק דמה הרויחה הא אמרינן בסמוך מאן דדאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי שטרא מעליא ורב נחמן גופיה דאין דינא דגרמי בהגוזל בתרא (ב"ק קטז:) גבי ההוא גברא דאחווי אכריא דחיטי ויש מפרשים דקטנה היתה כמו *הפעוטות מתנתן מתנה ולא מחייבא מדיני דגרמי ולרבינו יצחק נראה מתוך כך דלא מיחייבא מדינא דגרמי אלא דמים שנתנו לה על כתובתה ולא כל הכתובה *)ונמלא שמרווחת הרבה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון מגבי ביה דמי שטרא מעליא דמשמע דחייב לשלם כל הכתוב בשטר ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ב דקידושין (דף מז:) התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והרשה עליהם ר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת ומסיק דבדשמואל קא מיפלגי דאמר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול מר אית ליה ולהכי אינה מקודשת דלא סמכה דעתה הואיל ויכול למחול ואם היה חייב לשלם כל הכתוב בשטר אמאי לא סמכה דעתה הא איכו כ"י דבאי למחול שיצטרך לשלם לה [והשתא לא תיקשה היאך השיאה רב נחמן עצה להפסיד ממון אחרים בשביל קורבה שהרי לא היה מפסידן לגמרי שהיו מחזירין להם מעות שנתנו מ"מ קצת יש לגמגם] : **לבעל** חוב מסלקינן ליה בזוזי · אומר רבינו תם דג' דינין חלוקים למלוה ולניזק ולשכיר לבעל חוב אית ליה זוזי לא מצי לסלוקי בארעא כדאמרינן הכא וניזק אפילו אית ליה זוזי מסלק ליה בארעא ובשכיר אפי' לית ליה זוזי אמרי' ליה זיל טרח וזבין ואייתי זוזי דתנן בפרק הבית והעליה (ב"מ קיח·) היה עושה עמו בתבן ובקש ואמר טול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו ומשמע התם אפילו דלית ליה זוזי **) : **לאשה** לא יהבינן לה מ"ט יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא · וא"ת דאמרינן לעיל (דף פד·) לכתובת אשה משום חינא ואפי' ר' בנימין לא פליג אלא כשהבע"ח הוא כושל [?] אבל שניהם שוין מודה דיהבינן לכתובת אשה ותירץ רבינו תם דהכא יהבינן לבע"ח משום דאיכא טעמא דנעילת דלת ובאשה לא שייך נעילת דלת כדאמרינן יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא אבל לעיל דלאחר מיתה ליכא נעילת דלת דמיתה לא שכיחא כדאמרינן בהנזקין (גיטין נ·) דלא מסיק אדעתיה דמלוה דמית לוה ונפלי נכסי קמי יתמי עדיפא כתובת אשה משום חינא ומורי ה"ר יחיאל השיב למורי הרב בשם ר"י דאפילו לאחר מיתה יהבינן לבעל חוב קרקע או אפילו מטלטלין אחר תקנת גאונים שתקנו דאשה ובעל חוב גובין מטלטלין ולעיל דיהבינן לכתובת אשה היינו משום דכיון דאין דינו של בעל חוב לגבות ואי הוה יהיב להו נפקד ליתומים לא מצי נקיט להו בדינא עדיפא כתובת אשה משום חינא ואפילו קדים זמן הכתובה לזמן השטר כיון שלא תיקנו שתטרוף מן הלקוחות ולא חל שיעבוד כתובה עלייהו כלל והוי כאילו זמנן שוה והכי אמר בפרק מי שמת (ב"ב דף קנז·) דאיקני קנה ומכר את"ל לא משתעבד הא לא משתעבד ואת"ל משתעבד לוה ולוה ואחר כך קנה ומכר מהו לקמא משתעבד או לבתרא [משמע דאי לא משתעבד ליכא לספוקי כלל הי גביא ברישא כיון דלא משתעבד לגבות מלקוחות וכתב וכן עמא דבר כר"י וכן רב אלפס ורמב"ם · ורבי יצחק בר אברהם נראה לו כר"ת · ואמת כי נראה דברי ר"ת] : **ההוא** תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה · אין לפרש כשאמר לו זיל את זבין הוה תולה מעותיו בעובד כוכבים דא"כ כהוגן עשו לו אלא תחילה כשתבעו היה הולך ותולה מעותיו ובשעת הגבייה כבר לא היה לו ואפ"ה הזקיקו למכור : **אמר** לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי · הא פשיטא ליה דכופין דהא עיקר מילתיה בערכין (דף כב· ושם) אהא דאין נזקקין לנכסי יתומין קטנים וקאמר משום דפריעת בע"ח מצוה והני לאו בני מיעבד מצוה נינהו מכלל דלנכסי יתומים גדולים נזקקין אלא ה"ק לא ניחא ליה למעבד מצוה מאי והלא פשיטא דכופין ומה שייך לקרותו מצוה אמר ליה תניתוה דהיכא דאיכא מצוה כופין אי נמי י"ל דבעא מיניה אם כופין אם לאו אע"ג דפשיטא דלנכסי יתומין גדולים נזקקין הנ"מ היכא דלא אמרו לא ניחא לן למעבד מצוה אבל היכא דאמרו מאי אמר ליה תניתוה כו' וי"מ דאתולה מעותיו בעובד כוכבים קאי דבשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר טעמא דאין נזקקין משום נררי אבל חובא איכא אנכסי והואיל והדין שיתן מעות השיעבוד נמי הוי על המעות אע"ג דאיכא קרקעות וכ"ש כי ליכא אלא לדידך דאמרת מצוה ולאע"ג דאית להו נכסי ליתמי לא נחתינן עלייהו דלא רמיא עלייהו שיעבודא אלא במקום דאיכא מלוה אמרת נמי שהשיעבוד לא יהא על המעות ולא דמי לגזלן שהשיעבוד על כל נכסיו דהתם באיסורא אתא לידיה ובדין אישתעבד לגמרי אבל הכא לא : **פריעת** בע"ח מצוה · בדאיכא אחריות נכסים איירי דעלה איתמר מילתיה דרב פפא בערכין (ג"ז שם) ואפ"ה אין נפרעין מנכסי יתומים קטנים דלאו בני מיעבד מצוה נינהו אבל מנכסי יתומין גדולים נפרעין אבל בדליכא אחריות נכסים מלוה על היתומין ואין כופין כדמוכח בפ' מי שהיה נשוי (לקמן צא:) גבי ההוא דשבק קטינא דארעא וטעמא משום דהוי מצות כיבוד מלוה שמתן שכרה בצדה ***) דאין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה והא דאמר בהגוזל עצים (ב"ק צד:) הניח להן אביהן פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהן התם אם לא יהיו מחזירין איכא קלון אביהן הלכך חייבין לשלם אבל משום כבוד לחודיה לא ובקונט' פי' לקמן גבי קטינא דהואיל וליכא מלוה אלא מדרבנן לא כייפינן להו ואין נראה דאשכחן דכופין במצות דרבנן כגון מלוה לקיים דברי המת דאמרי' בהשולח (גיטין מ·) דכופין את היורשים : איכא

*) [נ"ל ונמלא שמרווחת הרבה ומביא ראיה מהא דאמרי' בפ"ב דקדושין כו' שיצטרך כו' ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון כו' כל הכתוב בשטר כו' הס"ד] וכן גי' הב"ח
) [וע"ע תוס' ב"ק ט. ד"ה רב הונא ועוד שם ב"ק מו: ד"ה כ"ג ותוס' ב"ב נג: ד"ה אי דליכא] *) [כדאיתא חולין קי:]

מסורת הש"ס

לעיל נב:

קדושין מח: ב"ק פט· ב"מ כ: ב"ב קמז:

ב"ק נח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פריעת בע"ח וכו' ולאו שלך צדק· ב"מ ד' מט ע"א וש"נ ובע"ק :

[עי' תוס' לקמן פו: ד"ה אי פקח]

[יבמות קיג· גיטין מט:]

תוספות רי"ד

תיזיל ותחלה לכתובתה דאמה לגבי אבוה ותיהדר ותירתיה מניה שמעה אזלה ואחילת אמר ר"נ עשינו עצמינו כעורכי הדיינים מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר ומבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני : אי קשיא כיון דקרינא ליה גרמא בניזקין היכי הוה מייעצה לעשות רשע ונזק להפסיד הלוקחים י"ל איהו להרויח דידה קמכוין ונזקא ממילא קאתי ומשום נזקא דאחריתי לא שביק רווחא דקריבתא : ואי קשיא כיון דאמרי' לקמן דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא · ור"נ נמי דיין דינא דגרמי בפ' הגו"ם [דאיתא שם] ההוא גברא דאחוי כריא דחיטי דבי ר"נ אתא לקמיה דר"נ חייבי' לשלומי מהא דתנן ואם מחמת הגזלן חייב להעמידו שדהו וקי"ל דאחוויי אחווי וא"כ מאי הרויחה הבת שמחלה לאבי' ונתחייבה היא לשלם : תשובה האי דאסבה ר"נ עצה זו מפני שלא היה לזו הבת נכסים שיוכל הלוקח להפרע ממנה · והאי [illegible]

תוספות רי"ד

וכ"ז פירש על מימרת הא דאמ' שמואל המוכר שטר חוב לחבירו ועל מימרת א"ל ר"נ לא איכא דליסבי' עצה · פי' דהאי דאמר מרימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי' ביה כו' לא קאי אלא על המוכר עצמו שמחל אבל היורש שמחל פטור מלשלם אע"פ שגרם הפסד לחבירו) ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי בית דמי נייר בעלמא כלומר שלא מכר לו אלא הנייר וה"ה בידו. כפיא רפרם לר"א ואגבי' לי' כשורא לצלמי · פי' בא לדין לפני ר"א וסבבו רפרם בראיות עד שהסכים לו ר"א ודקדק בתשלומו שישלם לו הכל כאשר ידקדק הלוקח לקנות קורת לצור בה צורות שבורר ישרה וחלקה · אמר אמימר משמיה דר"ח האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וא"ל ארעא וא"ל זוזי ב"ח מסלקי' לי' בזוזי ואשה מסלקי' לה בארעא הא כדיניה והא כדיני' · פי' שב"ח הלוה זוזי ע"ד שישלם לו זוזי אבל האשה לא נתנה כלום וכל הסמך שלה הוא על הקרקע ואי ליכא אלא חדא ארעא · פי' שלא יספיק לשניהם לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ובנן שנכתבו ביום א' שאין אדם קודם שאלי' הוי בב' ב"ה הוי חולקים ועכשיו שהן אשה וב"ח נדחית האשה מלפני' וזו היא א' מקולי כתובה אבל אם קדמה האשה אפילו יום אחד היא קודמת לגבות. א"ל ר"פ לר"ח ודאי אמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא דא"ל זיל זבין והב לי' א"ל ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה ועשה שלא כהוגן לפיכך עשו שלא כהוגן אבל הלכה והמזיק אין דינו שיהו לבעלי מזיק כתיב ישיב לרבות שו"כ כסובא ואפי' סובין ואם רוצה המזיק לסלקו בקרקע את הניזק נמי בקרקע יכול לסלקו לבדאורייתא בריש ב"ק אר שו"ב או מיטב נותנו מיטב נותנו לא מלוה מזרבנן הכא אמרינן ליה

[illegible] מחול ואפי' יורש מוחל אר"ה בריה דר"י ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתב שטרא בשמיה כלומר אם הלוקח [illegible] הלוה במעות קודם שיעשו קנוניא המלוה עם הלוה וכותב לו הלוה שטרא אשמי' כאילו לוה [illegible] יועיל להם הקנוניא: אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי בי' דמי שטרא מעליא (וביאר [illegible] שהמלוה מבטל השטר ביד הלוקח בין שמחלו ללוה בין שאומר פרוע הוא וגורם ללוקח [illegible] חייב לשלם לו דמי כל השטר מעליא אבל אם הביא עדים שמחלו או שנפרע ממנו קודם שמכרו [illegible]ם שמכר לו שטר בטל בחזקת שהוא קיים ואינו חייב לשלם לו אלא הדמים שמכרו ולא יותר

במתא אחריתי אבל אי בעי לאגבויי קרקע יהיב לי' מיטב כי היכי דליקפוץ עלי' זבוני וא[illegible] יכול לסלקו או בקרקע או במטלטלין ולא מצי ניזק למימר ליה זיל זבין את מטלטלי והב [illegible] מטלטלי דיהיב לי' אפילו סובין וניזק שקיל להו וטרח ומזבין להו אבל ב"ח שהלוהו זוזי [illegible] לאיש מלוה ואם יש לו זוזי א"י לסלקו לא בקרקע ולא במטלטלי אלא בזוזי ואם א"ל זוזים וי[illegible] להגבותו מטלטלים אלא אומר לו טרח את וזבין דעבד לוה לאיש מלוה דדוקא גבי מזיק דלא [illegible] רחמנא וכתב ישיב ודרשי' לרבות שו"כ ואפילו סובין אבל לוה דשקיל דמי ממלוה לא מקילינן [illegible]

מכין אותו עד שתצא נפשו: בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים מהו אמר ליה אינה מגורשת מדרב ושמואל *דרב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים וצידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו אדרבה מגורשת מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה *האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך עד לאחר שלשים יום קנה ואפילו עומדת באגם מאי לאו היינו אגם והיינו צידי רשות הרבים לא אגם לחוד וצידי רשות הרבים לחוד איכא דאמרי אמר ליה *מגורשת מדרב נחמן וצידי רשות הרבים כאגם דמי אדרבה אינה מגורשת מדרב ושמואל מאי לאו היינו רשות הרבים והיינו צידי רשות הרבים לא רשות הרבים לחוד וצידי רשות הרבים לחוד: מתני' המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה ר' אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה: גמ' איבעיא להו ר' אליעזר על ידי גלגול קאמר או לכתחלה קאמר ת"ש אמרו לו לרבי אליעזר א)אין אדם דר עם נחש בכפיפה אי אמרת בשלמא לכתחלה שפיר אלא אי אמרת ע"י גלגול מאי נפקא לה מינה דאמרה ליה כיון דקדייקת בתראי כולי האי לא מצינא דאדור בהדך ת"ש הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא אינו יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אע"פ שלא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה שאין לך אשה שלא נעשית אפוטרופיא שעה אחת בחיי בעלה על פילכה ועל עיסתה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה שמע מינה לכתחלה שמע מינה: מתני' ב)כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה ג)אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופיא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על מה שעבר: גמ' שבועה מאי עבידתה אמר רב יהודה

על

א) [לעיל עב. וש"נ] ב) [לקמן פח: ע"ש] ג) שבועות מח.

מכין אותו · קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים: והלכה והניחתו כו' · ועודנו שם לאחר שלשים: והוא שצבורין · גבי מתניתין דקתני הקודש זכה אלמא רה"ר לא קני ליה לבעלים מידי אלא א"כ מגביהו הילכך לאחר שלשים לאו ברשותה הוא דליהוי גירושין חיילי: לידי רה"ר · סמוך לכתלים שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך בכותלים: מתני' חנונית. למכור יינו ופירותיו בחנות: משביעה · שלא עיכבה בידה כלום: אפוטרופיא · להכניס ולהוציא פירותיו ולשכור פועלים ולישא וליתן: גמ' ע"י גלגול קאמר · דשמיה לת"ק דאמר משביעה על האפטרופסות ולא על פילכה ועיסתה ואפילו ע"י גלגול שבועת אפטרופסות דכיון דשבועת אפטרופסות דרבנן [דהא לא קטען ליה תובע טענת ברי אלא דלוני שתשבע לי לא מגלגלין על ידה] שבועה אחריתי ואתא ר' אליעזר למימר היכא דהושיבה חנונית מיגו דמשתבעה אאפטרופסות משתבעה נמי על ידי גלגול על פילכה ועיסתה דמגלגלין *מדרבנן: או לכתחלה קאמר · דאפי' לא מינה אפוטרופיא משביעה על פלכה שהרי אפטרופסת היא: בכפיפה · בתוך קופה אחת: שפיר · דאמרה ליה הואיל ומשבעת לי על פילכי איני יכול לסבול קפדנותך: מאי נפקא לה מינה · הרי נתחייבת לו שבועה ומה יקשה לה גלגול זה אם לא עיכבה כלום: הואיל וקא דייקת בתראי · אינך אוהב ומאמין אותי ולא מיגנא דאידור בהדך: הרי שלא פטר · שלא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך: נדר · שנודרת לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם עיכבתי משלך כלום כדאמר במסכת גיטין (דף לד:) נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה: מתני' אינו יכול להשביעה · בגמ' מפרש מהי שבועה פטרה: אבל משביע הוא את יורשיה · אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה נשבעים שבועת יורשין המפורשת במסכת שבועות (דף מה.) שבועה שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע: ואת הבאים ברשותה · אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין אותו נשבעין אף הן שבועת היורשין: אבל יורשיו משביעין אותה · אם נתאלמנה והיא או יורשיה נפרעין מן היתומים צריכים שבועה שהרי לא פטרן אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו: לבאין ברשותי · אם אמכור נכסי ואת באה ליפרע מלקוחות: הלכה מקבר בעלה כו' · זו שפטרה בעלה מן השבועה והכי תני בהדיא בתוספתא דהאך שפטרה קאי: לבית אביה · שלא נתעסקה שוב בנכסים: על העתיד לבא · על עסק שלאחר מיתה שלא עיכבה בידה כלום דהשתא נכסים דיתמי נינהו ולא מהניא בהו פטור דידיה: על שעבר · על עסק שבחיי בעלה: גמ' שבועה מאי עבידתה · איזו שבועה סתם שאשה חייבת לבעלה או ליורשיו דקתני דכי לא פטרה משביעה וכי פטרה אין משביעה:

על

אינה מגורשת מדרב ושמואל · הרבה יש לתמוה היכי פשיט מדרב ושמואל דבעי למימר לצידי רה"ר כרה"ר והא רמי בר חמא גופיה מיבעי ליה בצידי רה"ר מכלל דבהניחתו ברה"ר פשיטא ליה דאינה מגורשת וי"ל דדייק מסיפא דמילתיה דמדקאמר דבסימטא לא מהני תפיסה מכלל דבצידי רה"ר מהניא מיהו לאיכא דאמרי מדמה לידי רה"ר לסימטא: וצידי רה"ר כרה"ר דמו · תימה דברים אלו נערות (לעיל דף לא:) אמר דלענין מיקנא קני בצידי רה"ר: אדרבה מגורשת מדרב נחמן כו' · מדלא קאמר אדרבה מגורשת מדרב ושמואל גופייהו דאמרי בסימטא לא מהני תפיסה מכלל דפשיטא ליה דסימטא עדיפא לענין קנין טפי מצידי רה"ר אבל אגם וצידי רה"ר בעי לדמויי אהדדי אלמא לענין קנין סימטא עדיף מאגם וקשה לרשב"א דלעיל בשילהי האשה שנפלו (דף פב·) אמר רבי יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני עד לאחר שלשים קנה אפילו עומדת באגם וא"כ כל שכן אם היא עומדת בסימטא והיכי אמר ר' יוחנן לעיל דתפיסה מהני בסימטא דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו אפילו בסימטא: האומר לחבירו משוך פרה זו כו' · בדאמר לו מעכשיו מיירי כדאוקי לעיל בסוף האשה שנפלו (דף פב·) וגבי גט נמי דבעי רמי בר חמא איירי נמי בדאמר מעכשיו דאי לא אמר מעכשיו כיון דאין הגירושין אלא לאחר שלשים היה צריך שיהיה אז בחצירה וקשה דהיכי פשיט מדרב ושמואל דהתם מאי מעכשיו איכא ונראה דהכי פשיט כי היכי דהתם אע"ג דמן הדין דמשעת מיתת האב הנכסים בחזקת יתומים בכל מקום שהם אפ"ה אם הם ברשות הרבים לא קנו יתמי ה"נ היכא דאמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו ולא תתגרשי בו עד לאחר שלשים דמן הדין יש לה לזכות בגט מיד לאחר ל' יום בכל מקום שהוא אפילו הכי ברה"ר אינה מגורשת: רבי אליעזר אומר על ידי גלגול לא כפירוש שפירש הקונטרס דת"ק סבר דאין מגלגלין בשבועה דרבנן דהא בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מח:) מסקינן דמגלגלין בדרבנן וליכא מאן דפליג אלא טעמא דת"ק דאמרה ליה כיון דדייקת כולי האי לא מיגנא דאידור בהדך ירושלמי מאי טעמא דרבנן אם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם סברה כלום מאי את עביד לה כשומרת חנם או כשומרת שכר מסתברא אפילו כשומרת חנם אינה אם אין את אומר כן אין שלום בבית לעולם: נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך · בירושלמי מפרש כגון שנתן לה רשות לעשות יורשיה אפוטרופין ואת הבאים ברשותך צריך לפרש שאר בני אדם נכרים שעשאתן אפוטרופין מחמת שנתן לה רשות תימה אמאי נקט נדר דנדר לא שייך אלא באלמנה כדמוכח בהשולח (גיטין לד:) דתיקן ר"ג שתהא נודרת כו' ועליך לא שייך אלא בגרושה ויש לומר דאיידי דנקט בסמוך נדר גבי יורשין נקט נמי ברישא ומיהו בגמ' לא שייך לשנויי הכי דקתני בברייתא נדר ושבועה והתם לא מיירי ביורשים כלל:

הלא

לח א ב מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן קמו סעיף ג:
לט ג מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף א ב וטוש"ע ח"מ סימן עג סעיף א:
מ ד מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף א:
מא ה ו מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה יט ופט"ו מהל' מלוה הלכה ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף א ב וטוש"ע ח"מ סי' עא סעיף א וסעיף יז:
מב ז מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כ טוש"ע אה"ע שם סעיף ג ד וח"מ שם סעיף יז:
מג ח מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה ד סמג עשין מח ופב טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ד:

לעיל פב: [פב.]
נ"י כ"י
לעיל פב. [ע"ש]

תוספות רי"ד

ליה טרח את זבין למטלטלין דידך והב ליה זוזי דאיזפך · (בזו הסברא חולק הרב בפסקיו בפ' אבות נזיקין ואומר אי לית לי' ללוה זוזי ואית לי' מטלטלי מגבי' לי' מטלטלי ולא מטרחי' לי' למכור מטלטלי ליתן לו זוזי אלא שמין לו מטלטלי כנגד חובו) ודוקא במטלטלי הוא דאמר הכי דאי לא מזדבין ליה. הכא ממטי להו לדוכתא אחריתי ומזבין להו ויהיב לי' דמי אבל בקרקע לא דאי ל"ל זוזי ולא מטלטלי וא"ל ארעא ל"א ללוה זבין קרקע דידך והב לי שמי שהוא דחוק למכור קרקע אם לא יוזלזל הרבה בשויו א"י למכור הלכך אין כופין אותו למכור ולהפסיד כ"כ · אלא יורדים לנכסיו ושמין קרקע בדמי הלואה ויהבינן ליה למלוה ומסתלק בקרקע ומ"ה תמה ר"פ על ר"ח וא"ל בודאי הוא דבר זה ששמעתי דאמריתו משמי' דרבא דכייפינן ללוה ואמרי' ליה זיל זבין את והוא השיבו דל"א הכי שאין זה מן הדין שנכוף את הלוה למכור אלא ב"ד שמין לו קרקע למלוה ומסתלק בקרקע וזה המעשה ששמעת דהו"ל מעות והיה תולה ביד עובד כוכבים שהי' אומר של עובד כוכבים הם והוא הלוה אותם שישתכר בהן למחצה לשליש או לרביע ומ"ה כפוהו למכור קרקעו ולפרוע לו ולא גרסינן הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן דכהוגן וכדין עשו לו שהרי הי' לו זוזי והי' מבריחן מבע"ח ואי גרסי' לי' י"ל שאותו העובד כוכבים כפר ולקח מעותיו ע"פ שהודה ואמר כי הם של עובד כוכבים ונשאר עכשיו בלא זוזי ואעפ"כ כפו אותו למכור שמפני שמתחלה עשה שלא כהוגן ותלה אותן ביד עובד כוכבים להבריחם מבע"ח ועכשיו שנשאר בלא זוזי עשו לו חכמים נמי שלא כהוגן וכפוהו למכור קרקעו ויפרע למלוה · א"נ האי עשו לו שלא כהוגן לאו דוקא אלא ה"ק לי' מה שנראה לך שעשו לו שלא כהוגן מפני שהיה לו מעות ולעולם כדין וכהוגן עשו לו · א"ל ר"כ לר"פ לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה אמר לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי ובפ' שום היתומים אמר ר"פ פריעת ב"ח מצוה היא עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו. דכתיב הין צדק הן שלך צדק ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ואין נזקקין להן עד שיגדילו א"ל [תנינא] בר"א שלוקה מ' חסר א' במצות ל"ת אבל מצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו · וה"נ כייפי' ליה ללוה עד דעביד מצוה ופורע: מתני' המושיב אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס ה"ז משביעה כ"ז שירצה דר"א אפילו על פלכה ועיסתה · פי' ת"ק סבר אם הושיבה חנונית למכור יינו או פירותיו או שעשאה אפוטרופסות על נכסיו להשכיר פועלים ולפורען ולישא וליתן ממונו אז הוא רשאי להשביעה כ"ז שירצה שלא גזלה ממנו כלום · ואע"פ שאינו טוען טענות ודאי אלא טענות ספק אני חושש שמא גזלתני כדתנן בשבועות ואלו נשבעין שלא בטענה · השותפים והאריסין והאפוטרופין והאשה הנו"נ בתוך הבית · ואמרי' התם מאי שלא בטענה שלא בטענות ודאי אלא כש"ס אבל אם לא הושיבה חנונית ולא אפוטרופסות א"י להשביעה ור"א סבר אע"פ

תוספות רי"ד

שלא עשאה אפוטרופיא הוא יכול להשביעה על פלכה שהוא מע"י שלא גזלתה ועל עיסתה שהיא אופה לו הפת תניא הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא ה"ז משביעה כ"ז שירצה לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופא אין יכול להשביעה ר"א אומר אע"פ שלא הושיבה חנונית ולא מינה אפטרופיא משביעה כ"ז שירצה שאין לך אשה שלא נעשת אפוטרופיא שעה א' בחיי בעלה על פלכה ועיסתה: א"ל אין אדם דר עם נחש בכפיפה ואין הל' כר' אליעזר דקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים · (ופי' הרב שאע"פ שא"י להשביעה על פ"ו אם משביע' על האפוטרופס' ועל החנונית יכול לגלגל עלי' גם על פ"ו) ירושלמי שברה כלים מה את עבדת לה כש"ח או כש"ש אמרת מסתברא אפי' כש"ח [אינה] אם כך אין אתה אומר אין שלום לעולם בבית: מתני' כתב לה נדר ושבועה א"ל עליך א"י להשביעה אבל משביע הוא את יורשי' ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה א"ל עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך א"י להשביעה ולא את יורשי' ולא הבאים ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה א"ל עליך וליורשי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו משביעים אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה. הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לב"ח ולא נעשת אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשת [אפטרופיא] היורשים משביעים אות' לעתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר: כתב לה נדר ושבועה וכו' · פי' נדר שנודרת יאסרו עלי כל פירות שבעולם כקונם אם עכבתי משלך כלום כדאמרינן במסכת גיטין (בהניזקין) [בהשולח] נמנעו מלהשביעת התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה. א"י להשביעה בגמ' מפיק ששום שבועה א"י להשביעה בין אם עשאה אפוטרופא דהיא רמו עליה בין אם היתה פוגמת כתובתה דתנן לקמן הפוגמת כתובתה ל"ת אלא בשבועה והשתא דפטרה מן השבועה שום שבועה א"י להשביעה ואם נירשה ובאה לגבות כתובתה ממנו תגבה בלא שבועה וה"ה אם טוען עליה פרעתיך שמן הדין היה להשביעה אע"פ ששטר כתובה קיימת כדאמר ר"פ בשבועות (מח) האי מאן דאמר שטר פרוע הוא משביעין ליה למלוה · הכא כיון דפטרה מן השבועה אי"ל אלא טבה בלא שבועה · אבל משביע הוא וכו' · פי' אע"פ שהתנה עם אשתו ויפוטרת מן השבועה וזוכה לגבות ממנו כתובתה בלא שבועה · אין יורשי' והבאים ברשותה דהיינו אם מכרה כתובה לאחרים אין יכולים לומר לו אחרי שהתנית עמה לגבות בל"ש גם אנו הבאים מכחה נגבה ממך בלא שבועה כאשר התנית עמה שהוא א"ל לאשתי עשיתי זה הכבוד שתגבה ממני בלא שבועה אבל לכם איני חפץ לעשות כבוד זה ואין תנאי האשה מועיל לא ליורשי' ולא ללקוחות הבאים מכחה · אלא אם באין יורשי' לגבות כתובתה ממנו כגון שגירשה ולא הספיקה לגבות כתובתה עד שמתה או שמכרתה לאחרים ובאים לתובעו יכול הוא להשביען בכל ענין שנופלת עליהן שבועה שאם אומר להם פרעתי אתכם והן פוגמין כתובתן לא פרעתנו כ"א כך וכך נשבעין כדין הפוגם שטרו ואם טוענין כי לא פרעתנו כלום נשבעין

על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ר"נ אמר רבה בר אבוה על הפוגמת כתובתה אזל רב מרדכי אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי בשלמא למ"ד על הפוגמת כתובתה דמסקא אדעתה דלמא מצטרכי לי זוזי ושקילנא מכתובתאי וא"ל כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ"ד על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא דאמרה לי' כתוב לי דלא משבעת לי א"ל אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופי' יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר מאי עבידתיה א"ר יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית בחיי הבעל אבל בין מיתה לקבורה משבעינן לה [א]ורב מתנא אמר אפילו בין מיתה לקבורה לא משבעינן לה [ב]דאמרי *נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא אמר רבה א"ר חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא ובין יורשין אין משביעין אותה ה"ק לה מנקית משבועתא ורב יוסף אמר רבי חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא ובין יורשין משביעין אותה ה"ק לה נקי נפשך בשבועתא ש"ח ר' זכאי למר עוקבא בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין דנקי נדר (א) בנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אמר רב נחמן אמר שמואל משום א) אבא שאול בן אימא מרים בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין דנקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי ב)אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואיכא דאמרי לה מתניתא אבא שאול בן אימא מרים אמר בין דלא שבועה בין דנקי שבועה בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסי ובין מנכסיא אילין בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כבן אימא מרים:

מתני' ג)הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה (ג)מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים ד)ושלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים כיצד מכר (ג) נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה ושלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו אינה נפרעת אלא בשבועה

רבי

א) [לקמן פח:] ב) [גיטין לד: ב"ב ה: לגי' ועי' תוס' ב"ב ה: ד"ס אע"ג] ג) שבועות מה: ד) שם מה: ערכין כב:

רש"י

על אפוטרופיא · פוטרה בכתיבה זאת משבועת אפוטרופום אם יושיבנה חנונית אבל אם פגמה כתובתה דתנן במתני' הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה לא נפטרה מאותה שבועה ע"י תנאי זה דכי פטר לה משבועה דקא רמי הוא עלה אבל שבועה דהיא גרמה לנפשה לא פטר לה: על הפוגמת · וכ"ש משבועת אפוטרופיא דמכל שבועה פטרה: אמרה לשמעתא · קך אתקפתא בשלמא למ"ד כו' אותביה קמיה דרב אשי: כתוב לי דלא משבעת לי · ומיגו דרמיא אנפשה תבעה ליה פטור כל שבועות: אתון אהא מתניתו · להא דרב יהודה ארישא דמתניתין דלא פריש בה בהי שבועה איירי ואפלוגתיה דר"נ וסבריתו דרב יהודה אדר"נ פליג וקשיא לכו: אנן · אסיפא דמתני' מתנינן לה דמיירי בשבועת אפוטרופין בהדיא דקתני ואם נעשית אפוטרופיא ודר"נ לאו אפלוגתא דרב יהודה אתמר אלא אפירושא דרישא אתמר ורב מתנא פליג אדרב יהודה בסיפא בהי אפוטרופום קאמר לשעבר אבל בפוגמת כולהו מודו דפטרה דשבועה הבאה לה ע"י נכסיו היא: שעבר מאי עבידתיה · כלומר עד מתי קרוי לשעבר דלא אמרינן נכסי דיתמי נינהו ואין תנאי שלו מועיל בהן: אבל בין מיתה לקבורה · כבר רמו נכסי קמי יתמי ואין תנאי שלו מועיל בהן שלא ע"י נכסיו באה לה: לכרגא · לפרוע למלך כסף גולגלתא דיתמי: ולמזוני · מזון האשה והבנות והיתומים: ולקבורה · לקבורת המת או היתומים: מזבנינן · נכסי דיתמי בלא אכרזתא שאין שהות ומתון לדבר וה"נ לא משבעינן על אותה מכירה דא"א שלא תוזל ותפסידתן ונמצאת שבועת שקר: דלא נדר דלא שבועה · אם כתב לה לשון זה: נקי נדר · מנקית משבועתא · מדין שבועה: נקי נפשך בשבועתא · אם יחשדוך השבעי להם: אבל מה אעשה · דלעולם יורשין משביעין אותה אם מת הוא והיא נפרעת מהם: ואיכא דאמרי לה · להא דאבא שאול בן אימא מרים מתניתא [ולא אמרו לה בלשון שמעתא דאמורא כדאמרן דאמר שמואל משום אבא שאול אלא מתניתא] היא ואמר שמואל עלה הלכה כאבא שאול: **מתני'** הפוגמת כתובתה · כדמפרש ואזיל במתניתין גופה: לא תפרע · השתא ובגמ' מפרש טעמא: עד אחד מעידה כו' · בגמרא מפרש טעמא: מנכסים משועבדים · משום דאי הוה גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות *דמשבעינן ליה ואי לא טעין לא טעינן ליה הואיל וקיט שטרא אבל בשביל לקוחות אנן טענינן דלמא אי הוה גבית מן הלוה הוה טעין לך אישתבע לי דלא פ'[ר]עתיך ובעית אישתבועי השתא אנן טענינן דפתח פיך לאלם הוא ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כולהו משום האי טעמא:

ר"ש

תוספות

אלא למ"ד כו' איהי מי הות ידעה דמותיב לה אפוטרופיא · ואין להקשות דלדידיה איכא לאוקמי מתניתין כשהיא כבר אפוטרופיא ולכך היא תובעת מן הבעל לפוטרה דמאי דוחקין לאוקמא מתני' בשבועת אפוטרופיא ולומר דלא מיירי מתני' בכל ענין אפילו לא נעשית עדיין אפוטרופיא דסתמא דמילתא שכתב לה בשעה שכונסה · **לכרגא** ולמזוני · פי' בקונטרס לכרגא של יתומים וקשה דמשמע הא לשאר צרכי היתומין מכריזין והא ליתא מדפריך בריש פרק שום היתומין (ערכין כב: ושם) למ"ד אין מזקקין לנכסי יתומין אלא לשטר שיש בו ריבית מן המשנה דשום היתומין ל' יום ומכריזין כו' דלמא הא הכרזה לא לפרוע לבעל חוב אלא כשמוכרים לשאר צרכי יתומין לכך נראה לפרש לכרגא של אשה לפרוע כסף גולגולת שלה כמו שהיה הבעל עושה דבכלל מזוני הוא: [**אפי'** בין מיתה לקבורה · מה שפי' בקונטרס שלא זלזלה אין נראה דמ"מ תשבע שלא עיכבה משלהם בידה אלא כמו שמפרש בירושלמי שלא תניח מת מוטל ותלך לבית אביה והשתא נמי שפיר דמייתי לכרגא ולמזוני ולקבורה דמזבנינן בלא אכרזתא משום כבוד המת]: **ולקבורה** · הא לא אצטריך למימר שלא יניח אביהן מוטל בבזיון עד שישומו ויכריזו אלא אם לוו לצורך קבורה מזבנינן לצורך זה החוב בלא הכרזה שלא תהא מכשילו לעתיד: **מנכסי** יתומים לא תפרע אלא בשבועה · תימה אמאי לא הקשה מהך משנה למ"ד בריש פרק שום היתומים (ערכין כב: ושם) אין מזקקין לנכסי יתומים אא"כ ריבית אוכלת בהן דהך לא הוה מצי לאוקמה כגון שיש ריבית כדמשני אההיא דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואשובה דמייתי התם וליכא למימר דהך דהכא איכא לאוקמה ביתומים גדולים דא"כ ההיא דאין נפרעין אלא מן הזיבורית אמאי לא מוקי לה דוקא בגדולים אלא ודאי ס"ל להש"ס דבכל ענין איירי ואומר ר"י דודאי דהך דהכא הוה מוקי לה בגדולים דוקא אבל ההיא דאין נפרעין אלא מן הזיבורית לא ניחא לי' לאוקמה בגדולי' דלא נפשוט הא דבעי עלה בהנזקין (גיטין נ:) יתומים שאמרו דאין נפרעין אלא מן הזיבורית קטנים או אפילו גדולים: **מקשים** הא דתנן בהשולח (גיטין דף לד: ושם) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ופריך מאי איריא אלמנה כו' ומשני דאלמנה אצטריך ליה משום חינא והשתא אמאי אצטריך למיתני הא תנינא לה הכא ולעיל (דף פד·) נמי גבי היה עליו כתובת אשה ובע"ח תנן שכולן צריכין שבועה וי"ל דאצטריך למיתני התם דלא תוקמה מתניתין דהכא בגרושה אבל באלמנה לא תבעי שבועה משום חינא ואע"ג דגרושה בעיא נמי חן כדאמר לקמן בפרק אלמנה (דף נד:) מ"מ לא בעיא חן כמו אלמנה והא לא תקשי מתניתין דהכא אמאי אצטריך למתני דהכא תנא לה בהדי הנך דאין נפרעין אלא בשבועה:

אמר

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה ד טוש"ע אה"ע סימן נא סעיף ה:
מה ב מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ט"ז ופי"ח הלכה כ ופי"ב מהל' מלוה הל' יא סמג עשין מח ולד ול' טוש"ע אה"ע סי' ע סעיף ה וסי' לג סעיף כח וסי' קד סעיף ג וסי' קיב סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג:
מו ג מיי' פי"ח מהל' אישות הלכה יט טוש"ע אה"ע סימן נא סעיף ו:
מז ד מיי' פט"ז שם הל' יד ופי"ד מהל' מלוה הלכה א סמג עשין מח ולד טוש"ע אה"ע סי' ט סעיף ז וטוש"ע ח"מ סי' פד סעיף א:
מח ה מיי' שם ופט"ז מהל' אישות הלכה טו טוש"ע אה"ע שם סעיף ח וח"מ שם סעיף ה:
מט ו מיי' פט"ז מהל' אישות הל' כ ופכ"ב מהלכות מלוה הלכה י טוש"ע אה"ע שם סעיף ט וח"מ סי' נח סעיף ט וסי' קיד סעיף ד:
נ ז מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יט ופי"ד מהל' מלוה הלכה א סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ג ויז:
נא ח מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה טו ופי"ג מהל' מלוה הל' א ופי"ד שם הל' א סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף י וטוש"ע ח"מ סי' צ סעיף א:

לקמן פ: גיטין נג: ב"מ קח:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' זכאי למר עוקבא וכו' ובין דנקי נדר מנכסי: (ג) שם עד א' מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כו' נ"ב כל"ל: (ב) שם כיצד מכר נכסיו:

תוספות רי"ד

נשבעין כדין דר"פ · ואם טוען עליהם כי פרעתי אתכם או אמםגזלתני כשמיניתוה אפוטרופוס · על נכסיי נשבעים לו שבועת היורשים שלא פקדנו בשעת מיתתה ולא אמרה לנו מקודם לכן ולא מצאנו בין שטרותי' ששטר כתובת' פרוע וגם הלקוחות נשבעין כמו כן שלא פקדנו ולא אמרה לנו ששטר כתובתה פרוע או שנזלה אותך : נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך וכו' · פי' אע"פ שהתנה עם אשתו ופטרה מן השבועה וגם פטר יורשי' והבאים ברשותה התנאי הזה אינו מועיל אלא כשבאים לגבות ממנו אבל אם מת הוא ונפלו נכסיו לפני היורשים והיא באה לגבות כתובתה מן היורשין אין תנאי אביהן מועיל לה ולא מציא למימר אתם מכח אביכם באים והרי אביכון פטרני וכמו שלא הי' הוא רשאי להשביעני כך אין אתם רשאין להשביעני אלא אומרים לה תנאי הזה לא הועיל אלא כשהיו הנכסים בידו אבל עכשיו שבאו ברשותנו אינו מועיל תנאי אלא אנו יכולים להשביעך שלא פרעך אבינו כדין כל אלמנה הבאה ליפרע מנכסי יתומים ואם היתה אפוטרופא בנכסי בעלה יכולים להשביעה שלא גזלה את אביהן באותו האפוטרופסות וכ"ש אם טוענים עליה שפרענוך שחייבת לשבע וכן אם מתה היא ולא הספיקה לגבות כתובה מהן ובאים יורשיה לגבות מהן משביעין אותם שבועת היורשין שלא פקדנו אמנו · ובפ' כל הנשבעין (דף מח) מקשה תלמודא מהכא למ"ד אין אדם מוריש שבועה לבניו · פי' ממון שנתחייב עלי' שבועה ולא הספיק לישבע ומת אינו מורישו לבניו כיון שנתחייב לישבע ובניו אינם יכולים לישבע אותו השבועה שנתחייב בה אבוהון · והכא קתני דיורשיו משביעין אותה ואת יורשיה דאלמא יורשי האלמנה גובין מיורשי הבעל ואע"פ שלא נשבעה והיא כבר נתחייבה שבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יורשים ומשני לה לצדדין קתני דיורשין משביעין אותה קאי באלמנה ואת יורשי' לא קאי אלא אגרושה ומתה היא ואח"כ מת בעלה שלא נתחייבה שבועה מעולם עכשיו נשבעים יורשי' שבועת היורשים לא קאי אאלמנה וכן נמי אם יורשי הבעל טוענין על יורשי האשה שפרענו אתכם הן נשבעים כדין ר"פ · ואין נפטרין בעבור

תוספות רי"ד

התנאי שעשה להן הבעל. וכן נמי הלקוחות שבאים מכחה נשבעים שלא פקדתנו כדין היורשים של אשה. כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' · פי' כיון שהתנה לה בפירוש תנאו קיים לה ולוירשיה ולבאים ברשותה וגם על יורשיו ועל ה"ב אם מכר נכסיו לאחרים גובים מהלקוחות בלא שבועה כפי תנאו (דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפ' ט"ז מהל' אישות שאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות ועי' בס"מ שכתב שיש חולקין ודעתם כדעת רבינו דלקוחות אינהו דאפסידו נפשייהו כשלקחו אחר החוב והנאמנות): הלכה מקבר בעלה לבית אבי' · פי' זו שפטרה בעלה מן השבועה ממנו ומיורשיו ולא נתעסקה בנכסי בעלה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופא על הנכסים אין היורשים משביעין איתה על האפוטרופא של אביהן ולא על שום שבועה כדפרישנא לעיל אלא גובה כתובתה בלא שבועה · ואם נעשית אפוטרופא על נכסים היורשים משביעים אותה על האפוטרופסות של אביהן ולא על שום שבועה כדפרישי' לעיל יאםנעשית אפוטרופ' על הנכסים לאחר מיתת בעלה היורשים משביעי' אותה על העתיד ולא לשעבר · פי' על מה שנעשית אפוטרופום על היתומים לאחר מיתת בעלה שאין תנאי אביהם מועיל אלא על נכסיו ולא על האפוטרופא שנעשית בנכסי היתומים אבל על האפוטרופסות שעבר אין יכולים להשביעה · ומהכא מוכח שגם היתומים י"ל על אפוטרופ' שנעשית בנכסיהם אבל לא על פלכה ועיסתה ועל נכסי הבית שדין היתומים כדין הבעל : ואמרי' לשעבר מאי עבידתיה · פי' עד מתי נקרא שעבר דלא אמרי' נכסי דיתמי נינהו ואין תנאי יועיל בהן שהרי לא ע"י נכסיו באה לו אמר רב על אפוטרופא שנעשית בחי' בעלה אבל בין מיתה לקבורה משביעין אותה פי' דכבר נכסי קמי יתמי רמו ואין תנאי מועיל בהן כלום. ואם נתעסקה למכור נכסים בעבור קבורתו יכולים להשביעה ור"מ אמר אפילו בין מיתה לקבורה נמי לא משבעי' לה דאמרי נהרדעא לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא · פי' לפרוע למלך מס גלגולת של יתומים או למזונות האשה והבנות המוטלת על היתומים ולקבורת אביהן או אחד מן היתומים מוכרים נכסיהם בלא הכרזה לפי שאין שהות בדבר ואהכי לא משביעין לה על אותה פעולה שע"מ שלא תוזל במכירתן ונמצאת שבועת שקר · א"נ אי משבעת לה מימנעא ולא מזבנא תמצא

ר' שמעון אומר כל זמן שהיא תובעת כתובתה היורשין משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה: **גמ'** סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דקא טעין מאתים וקא מודה ליה במאה הויא ליה הודאה במקצת הטענה וכל המודה במקצת הטענה ישבע אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתידוק איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו אם איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דלמא איתרמויי איתרמי ליה ת"ש כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין ואלו נשבעין ונוטלין השכיר והנגזל והנחבל ושכנגדו חשוד על השבועה וחנוני על פנקסו והפוגם שטרו שלא בעדים שלא בעדים אין בעדים לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בעדים דודאי צריכה שבועה אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה קמ"ל איבעיא להו הפוגמת כתובתה פחות פחות משוה פרוטה מהו מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קא אמרה או דלמא איערומי קא מערמא תיקו איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פוגמת מודיא במקצת הא לא קא מודיא במקצת ת"ש פוחתת תפרע שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רבא בריה דרבה באומרת אמנה היתה לי ביני לבינו: עד אחד מעידה שהיא פרועה: סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה א) ואמר מר כל מקום שהשנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והיא נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל אמר רב פפא אי

א) שבועות מ. [ע"ש]

תורה אור: לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת (דברים יט)

[שבועות מה.]

רש"י

ר"ש אומר כו' · בגמ' מפרש אהייא קאי: **גמ'** שבועה דאורייתא · ונפקא מינה דלא מפכינן לה: נשבעין ולא משלמין · מי שתובעין אותו נשבע שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע*: כל ששרות שיעבוד קרקעות הן ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרינן בשבועות (דף מב:) ובהזהב (ב"מ נז:): אלא אמר רבא מדרבנן · היא שבועה זו מ"ט דפרע דייק כו' וא"ת בלא פוגם נמי הא קיימא לן (א) בשבועות דאי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך משבעינן ליה והאי נמי הא קא טעין ליה פרעתיך ומה לורך בפגימה וכן בעד אחד מעידה שפרועה בלא עד נמי משבעינן לה הא פרכינן ליה בשבועות* מה בין זה לפוגם שטרו ומשנינן לה הכי התם כי פגים וא"ל האי פרעתיך משבעינן ליה ואפי' לא טען לו זה השבע לי אבל כי לא פגים אפי' א"ל פרעתיך אי לא א"ל בהדיא אישתבע לי אמרינן ליה זיל שלים דהא נקיט שטרא: פוגמת כתובתה בעדים התקבלתי מנה ובפני עדים קיבלתיו. מי אמרי' אי איתא דפרעה טפי בעדים הוה פרע · דהא דק וקא אייתי עדים לפרעון מנה קמא: או דלמא · לאו משום דדק הוא אלא איתרמויי איתרמי דהוו עדים התם בההוא זימנא: ואלו נשבעין ונוטלין · שתקנו חכמים לישבע וליטול וטעמייהו מפורש בשבועות בפ' כל הנשבעין: שכיר · אמר לו תן לי שכרי והוא אומר נתתי: נגזל · ראוהו שנכנס בביתו אמר לו תגלי כליי שנטלת והוא אומר לא נטלתי והעדים ראו שיצא והכלים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה: הנחבל · ראוהו שנכנס לתוך ביתו וידו שלם ויצא חבול אמר לו חבלת בי והוא אומר לא חבלתי: וחנוני על פנקסו · שכותב בו הקפותיו כך לוני פלוני לתת לפועליו ונתתי להם והם אומרים לא נטלנו שניהם נשבעין ונוטלין הימנו: דודאי צריכה שבועה · על השאר דהא דקא מודיא בהאי מנה משום עדים הוא ולאו השבת אבידה היא: תיהוי כמשיב אבידה · שהרי יש לה שטר שלם עליו ואי בעיא הויא אמרה לא קבלתי כלום: פחות פחות משוה פרוטה · במנה שהיא מודה עליו שקיבלה עושה עמו חשבון כך נתת לי ביום פלוני וכך ביום פלוני ומלרפתן בחשבון אפילו פחות משוה פרוטה: מהו · לריכה שבועה על השאר או לא: פוחתת · היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא התנית עמי לכתובתי אלא מנה: מודיא במקצת · שנתקבלה קצת: במאי גביא · אפילו ההוא מנה: בהאי שטרא · הא השפא בעלמא הוא שהיא אומרת מזוייף הוא: באומרת אמנה היתה ביני לבינו · שבשטר נכתב ונחתם כהוגן ובפני העדים קבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין בי שלא אתבעט אלא מנה: אחד מחייבו שבועה · על ממון שאילו היו שנים היה משלם עכשיו ישבע שהעד מכחש: אי

תוספות

אמר רבא שתי תשובות בדבר · תימה לרשב"א אכתי איכא שלישית דמפני מה אמרה תורה דמודה מקצת הטענה ישבע משום דאישתמוטי קא משתמיט ואמר רחמנא רמי שבועה עליה כי היכי דלודי (לעיל דף יח·) והאי טעמא לא שייך הכא כלל:

דמיפרע לא דייק · ודוקא בפוגם הוא דאיכא למימר הואיל ופרע במקצת יכול להיות שפרע הכל אבל בלא פוגם לא אמרינן דלא דייק ולא שייך כאן מיגו הואיל וטעמא משום דלא דייק הוא דהוא סבור שידקדק ולא דקדק כמו שמליט בהאשה שהלכה (יבמות דף קיד: ושם) מת בעלי במלחמה אינה נאמנת אף על גב דאיכא מיגו דאי בעיא אמרה מת על מטתו והיינו משום דאמרה בדדמי דזימנין דמתו ליה בגירא או ברומחא וסברה דמת ומיהו קשה לר"י דבריש פרק כל הנשבעין (שבועות מה: ושם) גבי שכיר בזמנו נשבע ונוטל אמרינן לא שנו אלא שסכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מתוך שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך ואמאי מהימן במיגו והא טעמא דשכיר נשבע ונוטל בשכרו בעדים משום דבעה"ב טרוד בפועליו וסבור שפרעו כדאמר התם דאפילו שבועה לא היה לריך השכיר אלא כדי להפיס דעתו של בעל הבית*): **ואלו** נשבעין ונוטלין השכיר כו' · תימה אמאי לא תני כל הני דמתניתין בשלמא לתנא דמתניתין דשבועות (דף מד:) איכא למימר דלא תני אלא הנהו דס"ד למימר דאין נוטלין אפילו בשבועה דלהכי קאמר האי לישנא נשבעין ונוטלין ולא קאמר אין נפרעין אלא בשבועה כמו במתני' אבל האי תנא דברייתא כיון דחשיב פוגם שטרו אמאי לא תני נמי כל הני דמתני' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם שטרו בלא מכח השטר כי הני אחריני דמתני' כיון דהוא עלמו מודה שאינו חייב לו כל הכתוב בשטר אלא מודה שפרע מקלת ואילטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין**):

אבל שלא בעדים אימא תהוי כמשיב אבידה · ואף על גב דטעמא משום דמיפרע לא דייק וא"כ אפילו שלא בעדים נמי אלא משום דסלקא דעתין שלא בעדים שהוא זכור מקלת הפריעה א"כ ודאי דקדק קמ"ל:

או דלמא פוגמת מודיא במקלת · פירוש ואיכא למימר לאו דוקא ומדנפרעה מקלת נפרעה כולה אבל הא דלא מודיא דנפרעה כלל לא שייך האי טעמא אבל תימה לי א"כ כל שעה אתיא לאיערומי לפחות:

האי שטרא חספא בעלמא הוא · ואין לחשה להוליא מן הבעל כתובה הואיל והוא מוחזק וכדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף לג: ושם) היכא דקיימי זוזי ליקום גבי ההוא דא"ל לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מינך זבנתה והא שטרא א"ל האי שטרא חספא בעלמא הוא גאין לחיש ליה (ב) לרבא א"ל אין שטרא חספא בעלמא דזיופי הוא כו' אמר רבא מה לי לשקר אי בעי אמר שטרא מעליא הוא כו' ומסקינן היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי זוזי ליקום:

ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות · מקשין הא בפרק הזהב (ב"מ דף נז:) דילפינן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות היינו מהנהו קראי דאיירי בשבועה שע"י הודאת עלמו בלה אבל בשבועה שע"י עד אחד לא אשכחן ואין לומר דמסתמא שוים דהא אשכחן בהם חילוק למילתא אחריתי בשבועת הדיינין (שבועות דף מ· ושם) דאמרינן אמר ר"נ אמר שמואל לא שנו הטענה שתי

*) [ועי' תוס' שבועות מה: ד"ה מתוך] **) [ועי"ע תוס' לעיל פ. ד"ה ישבע ותוס' שבועות מד: ד"ה כל ותוס' ב"מ לד. ד"ה שמא]

תוספות רי"ד

קא"ל נקי תהי משבועה לעולם בין ממני בין מיורשי: שלח לי ר' זכאי למ"ע בין דלא נדר ובין נקי נדר בנכסי הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה. פי' אין לחלק בין דלא נדר ובין נקי נדר אלא משמעות א' לשניהם אלא בזה יש לחלק אם א"ל מנכסיו משמע שלא פטרה אלא כ"ז שהן נכסיו אבל דיורשיו לא פטרה אבל אם א"ל מנכסיא אילין שהתנה עמה שתהיה נקיה משבועה כ"ז שתבא לגבות אלו הנכסים או ודאי בין הוא ובין יורשיו אין משביעין אותה: אמר ר"נ אמר שמואל משום א"ש בן אימא מרים בין דלא נדר ובין נקי נדר בין מנכסיו בין מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי א"ח הבא ליפרע מנכ"י לא יפרע אלא בשבועה. פי' אבא שאול סבר דבכל לשון שהתנה עמה הוא מן הדין שבין הוא בין יורשיו א"מ אותה שכיון שהוא פטרה יורשיו מכח דידיה קאתי וכמו שהוא א"ל כך יורשיו נמי א"ל אבל מה אעשה וכו'. ושום תנאי אינו מועיל לפטור את היורשים משבועה ואע"פ שפירש לה בפירוש לא אני ולא יורשי ופליג אתנא דמתני' דאמר מהני תנאה גבי יורשים ואמר איהו דלא מהני בהו תנאה דאע"ג דאתני בהדה לא גביא מיתמי אלא בשבועה כדין הבא ליפרע מנכ"י: אמר ר"נ א"ש הל' כא"ש בן א"מ: כתב ר"י ז"ל והחכם דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה א"נ נקי נדר נקי שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי הבאים אחרי אבל אם כתב לה בין ממני ובין מיורשי גבת בלא שבועה ואפילו תפגום כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריו כסתם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי עליך ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב וכו'. ואינו נ"ל דבהדיא אמרי' לקמן במאי דתנן ר"ש אומר וכו' אלא אמר אביי אהא נדר ושבועה אין לי ולירושי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל ה"ב לא הוא ולא יורשיו ולא ה"ב משביעים אותה וא"י ואה"נ דאתא ר"ש למימר כיון שתובעת

הנכסים מרשותי כי היכי שלא הואיל לי תנאי: מתני' הפוגמת כתובתה ל"ת אלא בשבועה ע"א מעידה שהוא פרוע לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה והנפרעת שלא בפניו ל"ת אא"ב. הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה. ע"א מעידה שהוא פרוע כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתך והיא אומרת לא התקבלתי וע"א מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. ומנכסים משועבדים כיצד מכר נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה. מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים ובאה ליפרע מהן לא תפרע אלא בשבועה. ושלא בפניו כיצד הלך למדה"י והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה רש"א כ"ז שתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה. פי' אם לא פגמה כתובתה ואמרה לא נפרעתי כלום אי טוען בעל תישתבע לי משביעים לה ואי לא טעין איהו לא טענינן ליה ב"ד כדאמרי' בשבועות (מח) אבל הפוגמת אע"ג דלא טעין להו ב"ד טענו ליה ואין מניחין אותה ליפרע בלא שבועה. סבר רמי ב"ח למימר שבועה דאורייתא דקטענין לה בר' ומודה ליה בק' והו"ל הודאה במקצת הטענה. א"ר שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הו נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירות שיעבוד קרקעות. פי' שהכתובה שיעבודה על הקרקעות ודינה כקרקע. אלא מדרבנן מ"ט דפרע דייק דמיפרע לא דייק ורמו רבנן שבועה עלה כי היכי דתדוק. פי' המורה ונפקא מיניה בין שבועה דאורייתא לרבנן דבאורייתא לא מפכינן ובדרבנן מפכינן ולקמן נפרש מאי איכא בין ש"ד לשבועה דרבנן: איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו. פי' כגון שאמרה התקבלתי מנה בפני פלוני ופלוני מי אמרינן מדהני בעדים פרעה ה"נ אי איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה · א"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' בשבועות. נ"ב בפ' הדיינין דף מח ע"א: (ב) תוס' ד"ה כל וכו' דאין לי נכסי

[עי' ביאור סוגיא זו בשבועות מה. ד"ה ולקמן]

[דף מה:]

[נ"ב ..]

[שבועות מה: וש"נ]

שם מה.

[ליתא במשנה שם אלא בברייתא עי' תוס' ד"ה ואלו]

תוספות רי"ד

כתובתה היורשים משביעים אותה · פי' דלא מהני לה תנאה אלא גבי דידיה אבל גבי יורשים כיון דנפקי נכסי' מרשותיה לא אהני לה תנאו אלא אמרי' הבא ליפרע מנכ"י וכו' וקמפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ר"ש כא"ש ורבנן כרבנן אלמא מדאמרי' ר"ש כא"ש ש"מ דא"ש אסתמא דמתני' פליג וקסבר אף על גב דאתני בהדה שלא יהיו יורשיו משביעים אותה לא מהני לה ההוא תנאה מידי וגם ר"ח ז"ל כתב כך דאע"ג דפטרה משבועת יורשין בפירוש פליג א"ש ואמר הבא ליפרע וכו' · ואמר קבלנו מרבותינו שזה שאמר אבא שאול אין משביעין אותה אינו אלא בזמן שלא קנו ממנו שהאמינה ופטרה מן השבועה אלא בכתיבה שהיא כאמירה במשנתנו דאוקימנא מאי כותב אימר · אבל אם קנו ממנו שפטר' מן השבועה גובה בלא"ש אפילו מן היורשים ואינו נ"ל דכיון דכתב לה ועורה ארוסה אוקימנא למתני' דמהני לה תנאה מ"ל קנו מיניה מ"ל לא קנו מיניה אמו בלא קנין אין התנאי קיים שנרצה לחלק בין קנו בין לא קנו הכי בלא קנין התנאי קיים וטעם הדבר הוא שכ"ז שהנכסים ברשותו והוא בחיים מהני לה תנאה אבל כשמת יצאו הנכסים מרשותו לא מהני בה תנאה והלכך אע"ג דקנו מיניה אין קניינו מועיל כלום אחר שיצאו

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"א מהל' שכן ונסמן הל' א ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין סב ועה טוש"ע ח"מ סימן פז סעיף א:
נג ב מיי' פ"ט מהל' טוען הל' א סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סימן לא סעיף א:
נד ג מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה הלכה א סמג עשין פד טוש"ע אה"ע סי' נו סעיף יא וטוש"ע ח"מ סימן פד סעיף א [וברב אלפס שבועות פ' דף טו.]:
נה ד מיי' פט"ז מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע שם סעיף ז וטוש"ע ח"מ שם:
נו ה מיי' פ"א מהלכות טוען ונטען הל' ב ופ"ב הלכה ד סמג עשין סה עה טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א:
נז ו מיי' פ"א שם הל' ג סמג עשין ע טוש"ע שם וסעיף ג:
נח ז מיי' פ"ד מהלכות גזלה הלכה א סמג עשין עג טוש"ע ח"מ שם וסי' ל סעיף א:
נט ח מיי' פ"ה מהל' חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' ג סעיף מ:
ס ט מיי' פ"ב מהל' טוען ונטען הל' ד סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' לג סעיף א:
סא י מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' פט סעיף א וסי' לה סעיף א:
סב כ מיי' פט"ז מהל' אישות הל' יד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ז וטוש"ע ח"מ סי' פד סעיף א:
סג ל מיי' שם הלכה יח סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף יד וטור ש"ע ח"מ שם סעיף ד:
סד מ מיי' פ"ה מהלכות עדות הל' א ופ"א מהל' טוען ונטען הלכה א ופי"א מהל' שבועות הל' ה סמג עשין סה ופא ולאוין ריג טוש"ע ח"מ סי' פא סעיף א:

תוספות רי"ד

ונמצא המת מתגולל הלכך א"י להשביעה על אותה הסבירה וכך הל': א"ר אר"ח דלא נדר דלא שבועה הוא א"י להשביעה אבל יורשיו משביעים אותה אבל נקי נדר נקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה פי' דוקא אם א"ל זה לשון שהתנה עמה שלא יהא לו עלה לא נדר ולא שבועה התם הוא דאמרי' שיורשי' יכולים להשביע' שלשון הזה אינו משמע שפטרה אלא כשתבא לגבות ממנו אבל לא מיורשיו אבל אם כתב לה הנקי מנדר ומשבועה גם היורשין אין יכולין להשביעה שתנאי זה כולל גם היורשים דהכי

אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא יהיב לה כתובתה באפי חד סהדא וסמיך סהדא קמא אסהדא בתרא ומוקים להו להנך קמאי במלוה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי היאך סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא אלא אמר רב שישא בריה דרב אידי יהיב לה כתובתה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא ומוקים לה להנך קמאי בהלואה מתקיף לה רב אשי אכתי יכולה למימר ב' כתובות הואי אלא אמר רב אשי הוא דמודע להו: מנכסים משועבדים: *תנן התם [א] וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ממאן אילימא מלוה השתא אביהן שקיל בלא שבועה ואינהו בשבועה אלא ה"ק וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה א"ר זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי אף בשבועה לא יפרעו מתקיף לה רבא אדרבה *כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר זריקא אמר רב יהודה [ב] לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא *לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי: *ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה: אמר רב אחא שר הבירה מעשה בא לפני רבי יצחק (א) באנטוכיא ואמר לא שנו אלא לכתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא [ג] ורבא אמר רב נחמן אפי' בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חברו והולך ויושב במדינת הים ואתה נועל דלת בפני לווין: ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה וכו': ר"ש אהייא אמר ר' ירמיה אהא ונפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה לא שנא למזוני ולא שנא לכתובה ואתא ר' שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשיה משביעין אותה

רש"י

אי פקח הוא · האי בעל: לידי שבועה דאורייתא · שהיא בשם או בכנוי ואוחז ספר בידו כדאמרינן בשבועות (דף לח:) וחמורה היא מאד אבל שבועה דרבנן קללה בעלמא כעין שלנו: יהיב לה כתובתה באפי חד סהדא · פעם שניה: וסמיך סהדא קמא אסהדא בתרא · יביא את שניהם יחד לב"ד שאם תכפור יעידו שניהם שנתקבלה כתובתה: ומוקי להנך קמאי בהלואה · יתבענה פרעון הראשון ויאמר מלוה הן אצלך שהרי התקבלת כתובתיך שנית וכשתכפור ותאמר לא קבלתי אלא הפעם הזאת ועד אחד מעיד על הראשונה איכא שבועה דאורייתא נשבעת ולא משלמת ואין כאן שיעבוד קרקעות שלא מכח כתובה תובעה: היכי סמיך כו' · מה שראה זה לא ראה זה ואם תכפור על שתיהן אין כאן אלא עד אחד ותשבע ותטול שלישית וגמלא מפסיד: באפי סהדא קמא וסהדא בתרא · וה"ה לשני עדים מן השוק אבל עצה טובה היא שיכיר העד הראשון ששתי פעמים פרע ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חבירו ועל הפרעון הראשון: יכולה לומר שתי כתובות היו · שתי שטרות היו לי עליך בפרעון הראשון החזרתי לך אחת ובשניה אחרת והרי העד הראשון מעיד לסייעה שראה שני הפרעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה: דמודע להו · לסהדא קמא ובתרא לפני פרעון השני דעו שכבר פרעתי לה כתובתה בפני אחד מכם והיא כופרת ואני רוצה לפורעה שנית לשם כתובה שיהיו לי שני עדים בדבר ואתבע את הראשונים ויש לי עליהן עד אחד ותתחייב שבועה דאורייתא וכיון (ב) דמטעינהו ולא מסייע לה האי עד קמא תו לא מצית למימר ב' כתובות הוו דמילתא דלא שכיחא הוא: תנן התם · בשבועות: אי נימא מלוה · שהלוה קיים והיו מוציאין עליו שטר אביהן: לא שנו · דבעי משתבעי שקלי: שאמרו יתומים · של לוה לויתי ופרעתי ישבעו אלו שבועה שלא פקדנו ולא אמר לנו אבא ולא מצינו שובר בין שטרותיו שסטר זה פרוע ונוטלין: כאומר לא פרעתי דמי · דכיון דאמר לא לוה מודה הוא שלא פרע והרי שטר מוכיח עליו שלוה: לא שנו · דבעו שבועה: שר הבירה · כך כינויו: לא שנו · שיורדין בית דין לנכסי אדם שלא בפניו: לא שנא למזוני · באה לב"ד ותובעת מזונות מנכסי בעלה למכור קרקע ולזונה נשבעת שלא הניח בידה מעות ליזון מהם: ולא שנא לכתובה · אם שלח לה גט: *תשבע בסוף · כשתתאלמן או תתגרש ותתבע כתובה תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום: בתחילה · בפיסוק מזונות: קאי יורשין וכו'. בתמיה [כיון דאנפרעת שלא בפניו קאי מאי לשון יורשין כאן] הרי הוא קיים: הלכה מקבר בעלה כו' · אשה שכתב לה בעלה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך: העתיד לבא · על שנתעסקה אחר מיתה דלאו מכח נכסי בעלה באה שבועה זו אלא מכח נכסי יתומים ונשבעת כדין אפוטרופוס כדתנן בשבועות (דף מה·) אלו נשבעין שלא בטענת ברי השותפין והאריסין והאפוטרופין: ואתא ר"ש למימר · אם תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה שלא עיכבה משלהן לאחר מיתת אביהן כלום כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים:

תוספות

שתי כסף אלא בטענת מלוה והודאת לוה אבל בעד אחד אפי' לא טוענו אלא בפרוטה ועד אחד מעידו שהוא חייב חייב לו שבועה כו' ואומר רבינו דמצי למימר שמואל לטעמיה דאמר לעיל (שם דף לט:) אמתני' דטענה שתי כסף אפילו לא כפר אלא פרוטה או לא הודה אלא בפרוטה חייב הלכך בעד אחד דלא שייך הודאה דידיה אלא בכפירה כי לא טוענו אלא בפרוטה מיחייב דאי אמרת בעינן מ"מ טענה שתי כסף א"כ כל שתי כסף אתה צ"ל שיכפור כדי שלא יתחייב מטעם מודה במקצת אלא מטעם עד אחד הלכך אית לן למימר דעל טענת פרוטה מיחייב הרי יתחייב בעד אחד על כפירת פרוטה כמו במודה במקצת ובריייתא דמייתי במסקנא מילתיה דשמואל ותניא כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה לא תקשי לרב דקסבר כפירת טענה שתי כסף דאין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ מיהו קשה לי לעולם בעינן טענה עצמה שתי כסף בעד אחד כמו במודה במקצת והוא ודאי כפר לו השתי כסף אבל עד אחד אין מעיד אלא בפרוטה ואמר לנו רבינו תירוץ אחר דאליבא דכו"ע אתיא מימרא דשמואל אע"ג דמחייבינן שבועה בעד אחד באותו ענין דמיפטר במודה מקצת לא דמי להכא דהתם מין המחויב שבועה בעלמא מיהא הוי אבל כפירת שיעבוד קרקעות לא מצינו בשום מקום במינו שבועה והלכך גבי עד אחד אית לן למיפטריה:

מייתי לה לידי שבועה דאורייתא · פירש בקונטרס דנפקא לן מינה בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן דבדאורייתא מנקטו חפצא ובדרבנן לא נקיט והוא עצמו סותר דבריו דאמרי' בהשולח (גיטין לה· ושם) א"ל רב לרב ירמיה מדפתי אדרה בב"ד ואשבעה חוץ לב"ד ופי' בקונט' התם דה"ק ליה דלא לאשבעה בב"ד דחמירה באנקוטי חפצא [ד] ולרבינו נראה דנפקא מינה אליבא דר' אבא דהלכתא כוותיה דאמר (שבועות דף מז·) חזרה למחויב לה והיכא דאיהו יכול לישבע משלם והאי דיכא בדאורייתא אבל בדרבנן אפילו הוית חשודה על השבועה לא יניח (ג) לפרוע לה בשביל כך היכא דנשבעת ונוטלת כדהכא דהכי מוכח התם *) בשבועת הדיינים (שבועות דף מח.) בהדיא א"כ למאן דאית ליה דבדאורייתא לא מפכינן ובדרבנן מפכינן נפקא מינה נמי היכא דאי שבועה דרבנן היא מצי למימר השבע וטול ואי דאורייתא לא מציא למימר לבעל השבע והפטר כמו שאיהו יכול לומר השבע וטול מ"ר **):

היכי סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא כו' · תימה מאי קשיא ליה הא פלוגתא היא בפ' זה בורר (סנהדרין דף ל:) הלוה אחר הלוה אי מצטרפי דהיכא מ"ד לא בעינן ראיה כאחד:

ורבא אמר רב נחמן אפילו בע"ח · ופסק ר"ח דמעשים בכל יום שאין מוכרים שלא בפניו לבע"ח ולית דחש להא דר"נ דאמר אפילו בבעל חוב ואע"ג דמקשי מינה בערכין פרק שום היתומים (דף כב·) ולא חיישת לשובר התם נמי לגבי הא דאמר ר"נ לחוש לשובר ומשני התם טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל כו' נראה דסתם הש"ס קיי"ל הכי מכל מקום כיון דמעשים בכל יום סמכו למה דאיכן בירושלמי דמתמה וכי נפרעין לאדם שלא בפניו אמר רבי ירמיה כשריבית אוכלת כו' ואיכא נמי בירושלמי דמודו בין אמוראי דבבל בין אמוראי דא"י ישראל דמשלהין בתריה ג' אינגרי אי אתי הא טבאות ואי לא מחליטינן לנכסיה · פירוש ר"ח:

*) נ"ל בפרק כל הנשבעין רש"ל **) [וע"ע תוס' ב"מ יד. ד"ה דינא]

ש"מ / שיטה

משביעין אותה אבל אי טעין הוא תשתבע לי בודאי שמשביעין אותה כדר"פ: מכדי במאי גבי בהאי האי שטרא חספא בעלמא · פי' שהרי היא מזייפתו ומכחשת העדים החתומים בו · אמר ר"א באומרת היתה לי ביני לבינו · פי' העדים יפה חתמו והשטר כשר הוא אלא אמנה היתה בינינו שלא אגבה ממנו ה א': ע"א מעידה וכו' · סבר רמי ב"ח למימר ש"ד דכתיב לא יקום עד א' באיש לכל עון ולכל חטאת לכ"ח הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמר מר כ"מ שב' מחייבין אותו ממון א' מחייבו שבועה תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ול"מ וזו נשבעת ונוטלת [ועוד] דאין נשבעין ע"כ ש"ק ר מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל אמר ר"פ ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא יהיב לה ה באפי תרי סהדי א"נ באפי סהדא קמא וסהדא בתרא ומודה לה א) דכבר פרעו בפני הראשון והיא ועתידה היא להובעם כדי דלא תימא ב' כתובות היה לי ולפני העד הראשון פרעת לי האחת ועכשיו לי השני' שהרי שניהם מעידים שמחמת פרעון כתובתה נתת לי ולא לשום הלואה ולהכי מודע להו כי יד לתובעה מן המעות הראשונות שהן הלואה אצלה. ואם תכפור להו הנה העד הראשון ועודנה תתחייב ועה דאורייתא ופי' המורה ששבועה דאורייתא הוא בשם או בכינוי ואוחזין ס"ת ביד כדאמר בשבועות היא מאד אבל שבועה דרבנן קללה בעלמא כעין שלנו · ואינו נ"ל דבין ש"ד ובין שבועה דרבנן שבועת היסת בענין השם או בא' מן כינויי' ואין ביניהם הפרש אלא שזו בנק"ח [וזו אינה בנק"ח] וכך פי' האי גאון ז"ל בס' משפטי שבועות שחבר וכך מפרשים כל הגאונים ודוקא שבועת היסת שלא נתקנה אלא האמוראים אבל כל שבועה דמתני' וברייתא אינה אלא בנק"ח דכעין דאורייתא תיקון וכך פירשו כל ם וכך פי' המורה בשלהי פ' כל הנשבעים ששבועת היסת לא היתה בימי התנאים (אלא)(ולא) תקנו בנק"ח ל תורה ור"י ז"ל כתב איכא למיבעי (ה"נ בדי)(מכדי) קי"ל דכל שבועתא דמתני' בין דאורייתא בין דרבנן כלה פי' הא אית להו לאנקוטי חפצי' בידיה למאי הל' אמר ר"פ אי פקח וכא מייתי לה וכו' מאי נ"מ אי לא קושיא קאמרת השבע ואי לא פרעי' כדקאמרי שטרי' והלכך גם הכא מפכינן כדין כל שבועה דרבנן אבל אי הוה מחויב מדאורייתא לישבע וליטול לא היה יכול להפכה על הנתבע דהוה א"ל או השבע כדינך או תפסיד ולא תטול כלום וכך מצאתי שנשאל רבינו האי גאון ז"ל מאהר שהוקטן בעינינו תשובות רב פלטוי גאון וסבר הוא כדסברנא אנא והשיב לו רבינו האי ז"ל דהאי דהוינן משום רב פלטוי לאו טעמא הוא אלא היכא דאמר בעל השטר אין אני חפץ לידון בשטר חשבוה לשטר כמאן דליתי' וטענה הוא דקא טענינ' לך הדין ממונא וכדאשתבעת לי קרענא לי' שטרא ומפסרית לא מצי נתבע לדחויי אלא סיהו שבועת היסת הוא דאית לי עליה הלכך הא נ"מ דמהפכין לה משום דהיא מדרבנן דאילו מדאורייתא לא מפכיין וגם נ"מ דאי מחייבי שבועה דאורייתא והות חשודה אשבועה הוה מפכיין לה לשכנגדה והוה נשבע בעלה דפרעה ופקעה אבל השתא דלא מחייבו אלא שבועה דרבנן לא מפכיין לשכנגדה כדאמרינן בשנים אוחזין דתקנתא לתקנתא לא עבדינן (עיין בקונטרס הרב ג) שהוכיח שכיון ששבועה זו מדרבנן הוא אפילו היא חשודה שא"י לישבע מפסדת כתובתה ועיין בפרק השולח גט ששם שנוי נמי דין שבועה זו) *מנכסים משועבדים ומנכסי וכו' · כתב ר"י ז"ל ואע"ג דכתב לה בעל נאמנית ל"ת אלא בשבועה דלא מהני נאמנות אלא היכא דהימנוה ללוה עליה ועל ירתי בתריה אבל היכא דאיכא עליה חוב לאיניש אחריני או כתובת אשה או לוקח דזבן מיני' לא מהני ומיסתעיא הדין סברא מהא דגרסי' בפ' האשה שנתאלמנה אר"י א"ר האומר שטר אמנה הוא · זה אינו נאמן ואמרי' דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא כל כמיני' ואלא דקאמר מלוה תע"ב ואמר אביי לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר"נ דאר"נ מנין לנושה וכו' · אלמא כל היכא דהוא חייב לאחרים וליכא נפיה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה והא נמי דכוותיה ואינם נראין דבריו דבודאי מתני' לא (הניח) הויא אלא בדלא כתב לה בעל נאמנות אבל כתב לה בעל נאמנות הא תנן ברישא דמתני' כתב לה נדר ושבועה א"ל וליורשי ולבאים ברשותי עליך וע"י וכו' ובאים ברשותה הם הלקוחות שקנו נכסיו והאשה רוצה להפרע מהן אלמא בבלתו קסבר תנא דמתני' דם הני

א) נ"ל ומודע להו דכבר פרעו וכו' ומיכו בגעס"ת בעבר כ"א ה"א נכנס דגריס וכוא דמודה להו שכתב כב פי' כודאס כנ"ד שלא היתה עליו כלום כי אם כתובה אחת עכ"ל · ג) עי' בשו"ע ס"ס נ"ב ·

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף ט:
סו ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' טו [וכרב אלפס שבועות פ"ז דף ריח:]:
סז ג מיי' פי"ג שם הל' א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קו סעיף א:

גליון הש"ס

גמ' ורבא אמר ר"נ אפי' ב"ח · עי' תוי"ט פ"י מ"ג דב"מ ד"ה אמר: תוס' ד"ה מייתי וכו' ולרבינו נראה דכ"מ · עי' ב"מ יד ע"א תוד"ה דינא הוא:

תוספות רי"ד

לאנקוטי חפצי' בידיה האי נמי נקוטא ליה חפצי' בידיה דאי לענין אפוכי שבועה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן דאי נמי אע"ג דמדרבנן הוא לא מתהפכא דלא מהפכינן שבועה מדרבנן אלא מנתבע לגבי תובע משום דא"ל אנת לית לך גבאי ולא מידי אי קושטא קאמרת דאית לך גבאי אישתבע ושקול · הלכך אי בעי למישקל משתבע ושקיל ואי לא פקע אבל כדמחייבינן תובע שבועה לא מצי להפוכי עליה דנתבע דכדאמר ליה אישתבע את דלית לי גבך אי דפרעת לי כך וכך ותיפטר (הוכי)[הא] מצי למימר לי' אנא לא בעינא אישתבעי ולאפטורי אע"ג דמילתא סבא היא לידי לאשתבועי ואפטורי אנא לא בעינא לה אלא את אי ניחא לך לאשתבועי ולמישקל לחוי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ודמיא להאי דאמרי' כל האומר א"א בתק"ח כגון זו שומעין לו והא תובעת היא ולא מציא לאפטורי לשבועתא ואתא סברא דר"ח כסברא דרב פלטוי גאון ז"ל שנשאל על המוציא שט"ח על חבירו וא"ל פרעתיך וא"ל מלוה השבע שפרעתני והפטר ואמר הלוה איני נשבע אלא אתה שיש בידך שטר השבע שלא נפרעת שישביעוהו את הלוה והשיב שאין הלוה יכול להפך שבועתו על המלוה אלא ישבע ויפטר ואם אינו רוצה לישבע (אינו) נפסד [הלוה] ואינו נ"ל סברא זו דהא מדינא הוא ליפרע בעל השטר בלא שבועה דכ"ז ששטרו בידו א"י לטעון הלוה שום טענה דפרע שטרו ורבנן הוא דאחמור על המלוה לישבע וליטול כדי להפיס דעתו של לוה הלכך כי א"ל מלוה אי קושטא קאמרת ומרעת לשטרא השבע והפטר מטענתיה טענת ואמרי' ליה ללוה אי

א"ד איתרמוי איתרמו ליה ופרע ולא איפשוט: איבעיא להו פוחתת כתובתה מאי מי אמרי' היינו פוגמת א"ד פוגמת מודה במקצת הא לא מודית במקצת · ת"ש פוחתת כתובתה תפרע שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז וא"ל התקבלת כתובה והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה · פי'

הגהות הב"ח

(א) גמ' ר' יצחק נפחא באנטוכיא: (ב) רש"י ד"ה דמודע להו וכו' וכיון דמודעינהו ולא מסייעא לה: (ג) תוס' ד"ה מייתי וכו' לא יניח מלפרוע וכו' א"כ למאן דלית ליה מפכינן ודאורייתא לא מפכינן נפקא מינה וכו' דרבנן הוא מצי למימר לבעל השבע והפטר כמו שיכול לומר השבע וטול ואי דאורייתא כנ"ל:

מסורת הש"ס

שבועות מה. מו. מח.
ב"ק ז. שבועות מה:
[עי' תוס' שבועות מה: ד"ה כל]
ערכין כב: ע"ש
מעב' לדף

עין משפט
נר מצוה

נח א מיי' פי"א מהל' נחלות הלכה ה סמג עשין נו טוש"ע ח"מ סי' רל סעיף נז :
נט ב מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק' סעיף יב :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה לאפוקי וכו' וא"כ הלכתא נמי בכולה· ובעין זה כתבו תוס' נדה מט ע"א ד"ה ואבע"א :

תוספות רי"ד
נאמנות ומאי דאיסתייע מההוא דר"י [א"ר] לא הוה סייעתא כלל דהתם שטר כתוב

מסורת הש"ס
לקמן קי:
גיטין נב: [תוספתא בבא בתרא פ"ח]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה וקמיפלגי וכו' כגון שמינה בעלה נ"ב גם הלשון משמע הכי ולא נעשית אפוטרופית היינו בפני בעלה דבלווי ב"ד ס"ל למימר ולא משום אפוטרופים :

אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה וקמיפלגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים *דתנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף ר"ש כחנן רבנן כבני כהנים גדולים מתקיף לה רב ששת האי יורשין משביעין אותה בית דין משביעין אותה מיבעי ליה אלא אמר רב ששת אהא הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזר' לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשים משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופיא יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על מה שעבר ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן דתנן *אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים ישבע מינוהו בית דין לא ישבע אבא שאול אומר חילוף הדברים [א]מינוהו בית דין ישבע מינהו אבי יתומים לא ישבע ר"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן מתקיף לה אביי האי כל זמן שתובעת כתובתה אם תובעת מיבעי ליה אלא אמר אביי אהא [א]) כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה כו' נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הבאין ברשותה ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וקמיפלגי בפלוגתא [ב]) דאבא שאול בן אימא מרים ורבנן ר"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן מתקיף לה רב פפא התינח כל זמן שתובעת כתובתה אינה תובעת כתובתה מאי איכא למימר אלא אמר רב פפא לאפוקי מדר"א ומחלוקתו :

מתני' [ב]הוציאה [ג]) גט ואין עמו כתובה גובה

א) [לעיל פז:] ב) [לעיל פז. ע"ב] ג) ב"מ יז:

רש"י

אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה · משום שבועת אפוטרופסת דהויא לה אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים וס"ל לא ישבע כאבא שאול דאמר חילוף הדברים וטעמייהו מפרש בגיטין בפרק הניזקין רבנן סברי מינוהו בית דין לא ישבע דא"כ מימנע ולא הוי אפוטרופוס הואיל וחשדינן ליה אבל מינהו אבי יתומים לא מימנע דאי לאו דה"ל הנאה מיניה בחייו לא הוה מימני ליה ואבא שאול סבר מינהו אבי יתומים אי ידע דמשבעי ליה מימנע ולא הוי אפוטרופוס אבל מינוהו בית דין אע"ג דידע דמשבעי לי' לא מימנע דחשיבותא היא לגביה דמהימן להו לבי דינא: ה"ג ר"ש כאבא שאול ורבנן דמתני' כרבנן: האי כל זמן שתובעת · בתמיה הואיל ור"ש לקולא מאי כל זמן: אם תובעת מיבעי ליה · אבל כל זמן משמע דשמעיה לת"ק דפטר לה משבועה אפי' תובעת כתובתה וא"ל איהו כ"ז שתובעת כתובתה לא תפטרנה: אלא אמר אביי · ארישא פליג דאמר כתב לה נדר ושבועה כו' דפטורה מן השבועה אפי' כשנפרעת מן היתומים ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה מהן משביעין אותה כאבא שאול בן אימא מרים דאמר לעיל אבל מה אעשה שהרי אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומין לא יפרע אלא בשבועה ופליגי רבנן עליה דאבא שאול ור"ש כאבא שאול ורבנן דמתני' כרבנן: הא תינח כל זמן שתובעת · אלא לאפוקי מדרבנן דאמרי אף משבועת היתומים פטורה ונפרעת בלא שבוע' ואתא ר"ש למימר לא תפרע אלא בשבועה: אינה תובעת כתובתה : דמסקנא דמילתיה למאי תנייה ולאפוקי ממאן: אלא אמר רב פפא לאפוקי מדר"א ומחלוקתו · כלומר לא תימא ר"ש אכתב לה נדר ושבועה לחוד פליג אלא אכולי מלתא דר"א ובני מחלוקתו פליג ארישא וסיפא שמעינהו דקאמרי ר"א ורבנן משביעה כ"ז שירצה שבועת אפוטרופיא היכא דלא פטרה מן הנדר ומן השבועה ואפילו שלא בשעת תביעת כתובתה ואם פטרה מן השבועה אפילו יורשין אין משביעין אותה כשנפרעת מהם כדקתני נדר ושבועה אין לי וליורשי כו' ואתא ר"ש למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ואפילו כתב לה נדר ושבועה אין ליורשי עליך כאבא שאול אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין על אפוטרופיא שבחיי בעלה ואפי' לא פטרה מן השבועה דלית ליה דר"א ומחלוקתו דאמרי משביעה כל זמן שירצה: מתני' הוציאה גט ואין עמו כתובה · קס"ד באומרת אבד שטר כתובתי: גובה

תוספות

בית דין משביעין אותה מיבעי ליה · תימה אמאי לא משני סבר לה כדשמואל דאמר בפ' בתרא (לקמן קי·) אין פוסקין מזונות לאשת איש ומוקי לה לפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים כששמעו בו שמת ושפיר קתני ויורשין משביעין אותה וצ"ע :

וקמיפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן · ומתני' (א) כגון שמינה בעלה לאחר מיתה דבלווי ב"ד ליכא לאוקמא דאין מעמידין נשים אפוטרופסות כדאיתא בהנזקין (גיטין דף נב· ושם) ובממנה מעצמה ליכא לאוקמא דא"כ לכ"ע היורשין משביעין אותה דלא שייך ביה טעמא דמינהו אבי יתומים דאמרינן דאי מצתבע ממנע ולא הוי אפוטרופוס והכא אנו רואין דמן הדין אין מעמידין אשה אפוטרופית:

לאפוקי מדר"א ומחלוקתו · והשתא אית לן למימר דהאי דנקט אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דהוא הדין הוא עצמו דהואיל ובאפוטרופסות דחיי בעלה מיירי מה חילוק איכא ואיידי דנקט ברישא דמילתא תובעת כתובת' יורשין משביעין אותה דהתם יורשים דוקא תנא נמי סיפא יורשין ומעשה בא לפני ר"ש באשה שהושיבה בעלה חנונית ומינה אפוטרופית והיתה נושאת ונותנת הרבה מעות בבית ואומרת לבעלה שאינן שלה ולא השביעה בחיי בעלה דכיון דאוקמינן כל זמן שתובעת כתובתה דקאמר ר"ש כאבא שאול בן אימא מרים והא פסקינן לעיל (דף פז·) הלכה כאבא שאול הלכתא נמי בכולה מילתא כר"ש דקמסיים אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אפילו היכא דהיתה אפוטרופסית דליכא לן למימר דהלכתא כוותיה בהדא והכא ידך לא אלא היכא דמפרש לן הש"ס בהדיא וה"מ לעיל דפסקינן כאבא שאול א"כ לפסוק כר"ש דשמעי' מיניה תרתי וי"ל משום דלא קיים לן בהדיא ר"ש כאבא שאול דהיכא לפרושי כאיכך אמוראי דלעיל ור"ח פסק כר"ש וז"ל וקי"ל כר"ש הלכך התובעת כתובתה יורשין משביעין אותה על כל דבר שהיה בידה אפי' בחיי בעלה משביעין אותה ואם אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אלא ע"י טענת ברי והני כולהו דבעי לאוקמי כ"ש כוותיה כגון אבא שאול בן אימא מרים ואבא שאול וחנן הלכתא כוותייהו :

הוציאה גט ואין עמו כתובה · בפ"ק דב"מ (דף יז· ושם) אמר ר' יוחנן הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום פי' בין במנה ומאתים בין במזון האשה והבנות ואפילו במקום שכותבין כתובה ולא נקיטא כתובה אינו נאמן לומר פרעתי ורבי יוחנן לטעמיה דאית ליה בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעא:) דכותבין שובר אבל למ"ד אין כותבין שובר אפי' אית ליה דלא אמר כלום מ"מ במקום שכותבין כתובה אין כתובה בידה יכול לבא לידי הפסד שתתבע כתובתה בב"ד אחר ואילו לא ישאר שטר כתובתה בידה כי דאינו נאמן לומר פרעתי הכל דהא לא אמר כלום מ"מ יהא נאמן לומר פרעתי מנה מיגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אם אין לה עדי הינומא אבל עתה שכתובתה בידה יפסיד [והא דבעי רבי יוחנן לקמן בפ' אלמנה (דף צז·) יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה היינו במזונות שעברו אבל בגבאה פשיטא דעל יתומים להביא ראיה דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום] אבל אין לומר דנפקא מינה נמי כמה שתחזיר לו הכתובה שאם יבא עמה למקום שאין מכירין שהיא אשתו יהא נאמן לומר פרעתי הכל במיגו דאי בעי אמר אין את אשתי דהא אפי' ישאר שטר כתובה בידה יהא נאמן שם לומר פרעתי הכל במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיך דהא אין שם עדי גרושין כיון דאין מכירין כלל אם היא אשתו והכי מפרשינן מתני' אליבא דרבי יוחנן הוציאה גט ואין עמו כתובה לאו דוקא גט אלא כלומר עדי גט גובה כתובתה דהא אינו נאמן לומר פרעתי וגם אינו יכול לומר לא אפרע עד שתחזיר הכתובה אע"פ שיכול לבא לידי הפסד דהא סבר דכותבין שובר כתובה ואין עמה גט פירוש עדי הגט היא אומרת אבד גטי שהלכו להם העדים והוא אומר שכבר פרע והיה לו שובר שלא תגבה פעם אחרת ונפסד נאמן במיגו דאי בעי אמר לא גרשתיך ומיגו טוב הוא כמו שנפרש בגמרא וכן בע"ת שטוען פרוזבול היה לי ואבד וזה מודה שכך הוא אלא שפרעו נאמן במיגו דאי בעי אמר לא היה לך פרוזבול והשמיטה שביעית רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה שלא בגט פי' שלא בעדי הגט הואיל ולא אפשר לה להביא עדי גירושין וה"ת ותיקשי לרבי יוחנן במאי גביא כיון דליכא עדי גרושין ליהמניה במיגו דאי בעי אמר לא גירשתיך כדפריך בגמ' לרב אי דליכא עדי גירושין במאי גביא וי"ל דלר"י דאמר דאלמוה רבנן לכח האשה דאף קודם סכנה אין נאמן לומר פרעתי אע"ג דאית ליה מיגו אבל לרב דלא אלמוה פריך שפיר ולשמואל דאית ליה אין כותבין שובר ומוקי מתני' במקום שאין כותבין כתובה או במקום שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה הכי פירושה דמתני' הוציאה גט היינו גט ממש אבל בעדי הגט גרידא לא

תוספות רי"ד

...ם בניו לגבות מבני לוה אין גובים אלא בשבועת היורשים שלא פקדנו אבא ששטר זה פרוע ... אלא שאמרו יתומים א"ל אבא לויתי ופרעתי אז נשבעים יתמי המלוה שבועת היורשין אבל ... לא לויתי נפרעין של"ב שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי פי' אפילו שבועת היורשים ... מר לא לויתי מודה שלא פרעו ותו ליכא למיחש לפרעון וכיון שיש שטר בידם שלוה גובים ... דאע"ג דלא טענו יתומים נמי א"ל אבא לויתי ופרעתי כיון שהב"ד טוענים בעבורם שמא פרעם ... בשבועת היורשין והאי דנקט א"ל אבא לויתי ופרעתי משום דבא לחלוק בין לויתי ופרעתי ובין ... דין היתומים כל הבא ליפרע מהם אינו גובה אלא בשבועה אם המלוה בא לגבות מהם נשבע ... רע מאביהם ואם היתומים גובין נשבעין שבועת היורשין ואע"ג דלא טענו יתמי הלוה ב"ד טוענים ... ת שלא בפניו אמר ר"א שר הבירה מעשה בא לפני ר"י נפחא באנטוכיא ואמר ל"ש אלא כתובת אשה ... ל ב"ח לא ורבא אמר ר"נ אפילו ב"ח שלא יהא כאו"א נוטל מעותיו של חבירו וילך וישב לו ... נועל דלת בפני לוים וקי"ל הל' כר"נ בדיני' ור"ח ז"ל דוחה לר"נ ואמר מדחזינן בתלמוד א"י

דסי"ל לר"ש כא"ש הל' כוותיה דהא פסקינן לעיל הל' כא"ש: מתקיף לה ר"פ תינח כ"ז שתובעת ... משביעים אותה אינה תובעת כתובה אין היורשים משביעים אותה מאי"ל. פי' אי לא אתא ... ת"ק אלא על תנאי היורשים בלחוד לומר כ"ז שהיא תובעת כתובה היורשין משביעין אותה ואמר אם אין תובעת כתובת אין היורשים משביעים אותה אלא אמר ר"פ לאפוקי מר"א ומחלוק... ר"ש אכתב לה נדר ושבועה לחוד פליג אלא אכולה מילתא דר"א ובני מחלוקתו פליג ארישא ... דקאמרו ר"א ורבנן משביעה כ"ז שירצה שבועת אפוטרופא היכא דלא פטרה מן הנדר"ש ואפי' ... כתובתה ואם פטרה מן השבועה אפילו יורשים אין משביעין אותה כשנפרעת מהן כדקתני נד... ליורשי וכו' • ואתא ר"ש למימר כ"ז שתובעת כתובתה יורשים משביעים אותה ואע"ג דכתב ... ליורשי עליך כא"ש וכדתרצה אביי ואם אינה תובעת כתובה אין היורשים משביעים אותה על ... בעלה ואפילו לא פטרה מן השבועה דל"ל דר"א ומחלוקתו דאמרי משביעין אותה כ"ז שירצ... בעלה שאין אדם דר עם נ"ב ואיידי דתני ברישא יורשים תנא סיפא יורשים ואע"ג דבקמייתא ...

א) נ"ל בתוספתא בפ' מי שמת מנכסי יתומים אנ"ל מן הקטנים · ב) נראה דצ"ל אלא אפילו אי הוי פליג אתלמודא דידן נמי לא קיי"ל אלא כתלמודא דידן •

גיטין לז:

[סוטה ז: לעיל טז: וש"נ]

גובה כתובתה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי וכן *בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול: **גמ'** *ש"מ כותבין שובר דאי אין כותבין שובר ליחוש דלמא מפקא לה לכתובתה וגביא בה אמר רב במקום שאין כותבין כתובה עסקי' ושמואל אמר אף במקום שכותבין כתובה ולשמואל כותבין שובר אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל במקום שאין כותבין ואמר כתבתי עליו להביא ראיה במקום שכותבין ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה ואף רב הדר ביה דאמר רב בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין גט גובה עיקר כתובה גובה תוספת וכל הרוצה להשיב יבא וישיב תנן כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי וכן בע"ח שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו בשלמא לשמואל מוקי לה במקום שאין כותבין ואמר כתבתי דאמרי' ליה אייתי ראיה ואי לא מייתי ראיה אמרינן ליה זיל פרעיה אלא לרב נהי דעיקר לא גביא תוספת מיהא תיגבי אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כשאין שם עדי גירושין מיגו דיכול למימר לא גירשתיה יכול

גובה כתובתה · ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כתובתיך וקרעתיו משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא ומהכא נפקא לן בב"מ הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"ט כל מעשה ב"ד כמאן דנקיט שטרא דמי: אבד גטי · שלא הוצאתיו עליו לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני: והוא אומר אבד שוברי · כבר הוצאתו בב"ד ואמרת אבד שטר כתובתי וגבו ב"ד הכתובה על פי הגט וקרעוהו ולי נכתב שובר על הכתובה שאם תוציאי עוד על יורשי שטר הכתובה ותבואי לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי יהיה השובר לעד ואבד הימני: וכן ב"ח שהוציא שטר חוב · אחר שביעית ואין עמו פרוזבול זה אומר השמיטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי שלא תשמיטנו שביעית ואבד: הרי אלו לא יפרעו. חיישי' שמא כבר גבתה בגט וזה השמיטתו שביעית: מן הסכנה · שגזרו עובדי כוכבים על המצות והיו יראים לשמור גיטיהן ומשקיבלתו שורפתו וכן פרוזבוליהן: פרוזבול · במסכת גיטין מפרש בפרק השולח גט (דף לו:) הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית שמוסר שטרותיו לב"ד שיגבו מן הלוה חובו כל זמן שיתבעטו דהשתא לא קרינן ביה לא יגוש שאינו תובעו כלום אלא הב"ד תובעו שהפקירם היה הפקר והם יורדין לנכסיו: **גמ'** ש"מ · מדקתני גובה כתובתה בהוצאת גט ולא חיים לאיערומי מערמא והדרא ומפקא כתובתה בבי דינא אחרינא ותגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנה לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא דהא קרעינן לגיטא וכי הדרא נפקא לכתובתה בלא גט תנן מתני' הרי אלו לא יפרעו ומיהו הוה לן למיחש (*שלא) תמתין עד שימות ותגבה בתורת אלמנה ומדלא חיים ש"מ כותבין שובר על כרחו של לוה ואינו יכול להשמיט עצמו לומר לא אפרע עד שתחזיר לי שטרי שמא תחזור ותוציאנו אלא אומרים לו פרע והוא יכתוב לך שובר ופלוגתא היא בבבא בתרא (דף קעא:) וקיימא לן כמאן דאמר אין כותבין לפי שנמצא זה צריך לשמור שוברו מן העכברים: דלמא מפקא · לאחר מיתה: וגביא · בתורת אלמנה: במקום שאין כותבין כתובה · אלא סומכין על תנאי ב"ד: ולשמואל כותבין שובר · בתמיה: לדידי מיפרשא לי · דלעולם אין כותבין שובר והיינו טעמא דגובה כתובתה דאי מקום שאין כותבין הוא והוא אומר כתבתי וירא אני שמא תחזור ותוציאנה עליו להביא ראיה ואי מייתי ראיה עדים שכתב לא גביא ואי לא מייתי ראיה קתני מתניתין גובה כתובתה ואינו נאמן לומר שניתי מנהג העיר ואי מקום שכותבין הוא והיא אמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה וכי קתני מתניתין גובה כתובתה שהביאה ראיה שלא כתב לה: ואף רב · דאוקי מתני' במקום שאין כותבין לחודיה: הדר ביה · ואוקי מתני' בטעמא אחרינא ואמר בין במקום שכותבין ובין במקום שאין כותבין כי מפקא גט בלא כתובה גובה עיקר כתובתה דהיינו מנה ומאתים וגובה דקתני מתני' עיקר קאמר ולא תוספת וכי מפקא כתובה בלא גט גובה תוספת ולא עיקר חיישינן שמא גבאתו על פי הגט: וכל הרוצה להשיב יבא וישיב · דאין לחוש מעתה לכלום: בשלמא לשמואל · דאמר בין עיקר בין תוספת נפרעין על פי הגט: מוקי לה · הא דקתני לא יפרעו: במקום שאין כותבין · ומשום הכי מהימן במאי דאמר פרעתי ע"פ הגט דאמר כשתבעתני על פי הגט אמרתי בבית דין כתבתי לה כתובה ויראה אני שלא תחזור ותוציאנה ואמרו לי הבא ראיה ולא מצאתי ראיה ואמרו לי פרע ובקשתי מהן שיכתבו לי שובר הואיל ועל כרחי אני זקוק לפרוע טוב לי שיהיה לי שובר וכתבוהו לי ואבד: אלא לרב · דאמר אין נפרעין על פי הגט אלא עיקר אמאי לא יפרעו נהי דעיקר לא גביא כו':

ואי

לא גביא אע"פ שאין נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כתובה מ"מ לא יפרע עד שתחזיר לו הגט ותקרע כיון שיכול לבא לידי הפסד אם ישאר הגט שלם בידה דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר לא גירשתיך וגם לא יוכל לומר פרעתי וכי תימא יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר אי נמי אי שמואל לית ליה דרבי יוחנן דאמר לא אמר כלום אם לא תוציא הגט ממש יהא נאמן לומר פרעתי אפילו במקום שאין כותבין דגט הוי במקום כתובה דהכי הוי בעי למימר אביי התם בפ"ק דב"מ (דף יז: ושם) כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי ולא נקרע והוא אומר אבד שוברי שכבר גבתה כתובתה בגט ונקרע והיה לי שובר שלא תחזור ותגבה בעידי מיתה כשתתאלמן וה"ה שהיה יכול לטעון שלא פרע לה עדיין מ"מ יכול לומר לא אפרע עד שתחזיר הגט ויקרענו ומן הסכנה ואילך אשה גובה שלא בגט רק שיש עידי גירושין דליכא מיגו ולהכי לא פריך בגמרא אלא לרב אבל לשמואל דמיירי בדאיכא עידי גרושין אתי ליה שפיר וה"נ הוי פי' דמתני' מעיקרא לאביי בפ"ק דב"מ (שם) ולבסוף מסיק כר' יוחנן ומוקי לה במקום שכותבין ומפרש כמו שפירשתי אליבא דרבי יוחנן דהוציאה גט היינו עידי גט וא"ת והא בפרק גט פשוט (ב"ב דף קעא: ושם) משמע דסבר אביי דאין כותבין שובר דקאמר אביי אבד שוברו של זה יאכל הלה וחדי וא"כ אמאי גובה כתובתה והא יכול לבא לידי הפסד ע"י מה שנשאר גט וכתובה בידה *כדפרי' וי"ל דאביי יעמיד כגון שיש עדים שנשרפה הכתובה [וניחא ליה טפי לאוקמי במקום שכותבין ונשרפה מלאוקמי במקום שאין כותבין מדקתני כתובה ואין עמה גט דנ"ל דוחק בדכתב לה איהו ושינה המנהג] ולהכי גביא שפיר בעידי הגט גרידא ואע"פ שהגט נשאר בידה הייתו לא אפשר וכתבינן שובר דמאי אמרה בעינא לאינסובי ביה ולית ליה לאביי דקרעינן ליה וכתבינן אגביה כו' כדאמר התם א"נ בתר דשמעה מרבא ושני ליה אין עבד לוה לאיש מלוה קבלה וסברה דכותבין שובר והא דתנן בסוטה (דף ז: ושם) אמרה טמאה אני שוברת כתובתה ויוצאת ואמר בגמרא ש"מ כותבין שובר אמר אביי תני מקרעינן לא משום דאית ליה לאביי דאין כותבין שובר אלא דדחי דמהא ליכא למשמע מינה תדע דהא רבא דאית ליה בהדיא בפרק גט פשוט (ב"ב קעא:) דכותבין שובר דחי נמי התם בסוטה ומוקי לה במקום שאין כותבין כתובה [ואההיא סוגיא דהתם קשה דמאי פריך ש"מ כותבין שובר התם ע"כ הוא צריך לשובר שאינו פורע לה כלום שהרי הפסידה כתובתה וא"א לדוחקה שתחזירנו וי"ל דהתם דייק מדקתני שוברת ולא קתני יוצאת בלא כתובה מכלל דבעלמא כותבין]: **ש"מ** כותבין שובר · פי' בקונטרס ואנן קי"ל דאין כותבין בבבא בתרא (דף קעא:) ואין נראה לר"י דאדרבה התם משמע דקיימא לן דכותבין דקאמר אידנא דכתבינן תברא כו' ומדמסיק הכי סתמא דהש"ס משמע דהכי הלכתא ונראה לר"י דה"פ ש"מ כותבין שובר ותיקשי למ"ד התם דאין כותבין ומדסיפא דקתני וזה אומר אבד שוברי לא הוה מצי למידק כ"כ דדלמא לא הזקיקוהו לפרוע ע"י שובר אלא ההוא לפנים משורת הדין עבד א"כ כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק*) וא"ת השתא דס"ד דאיירי במקום שכותבין כתובה היכי יפרש מתני' דאמאי גובה כתובתה בגט ולא בכתובה וי"ל דיפרש כר' יוחנן:

במקום שכותבין ואמרה לא כתב לי עליה להביא ראיה · ומתני' כשהביאה ראיה שלא כתב לה וא"ת כיון דבמקום שכותבין הוא ניחוש שמא אח"כ כתב דהא ברים פ"ב לעיל (דף טז:) חיישי' להכי דמוקמינן הא דקתני בברייתא איבדה כתובתה נשרפה כתובתה כגון דאמרי עדים שנשרפה כתובתה ובמקום שאין כותבין משמע דבמקום שכותבין לא גביא דחיישינן שמא כתב לה אחרת וי"ל דהתם שכבר כתב לה בשעת נשואין ונשרפה חיישינן ודאי שמא כתב לה אחרת אבל הכא שהביאה ראיה שלא כתב לה בשעת נשואין תו ליכא למיחש שמא כתב לה אח"כ אפי' במקום שכותבין: **גמ'** גובה עיקר כתובה גובה תוספת · ומיירי מתני' בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין קשה לרשב"א כיון דאית ליה לרב בפ' גט פשוט (ב"ב קעא:) דאין כותבין שובר א"כ הוציאה גט ואין עמו כתובה לא תגבה אפי' מנה ומאתים עד שתחזיר לו הכתובה דיכול לבא לידי הפסד במה שנשאר שטר כתובה בידה דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים בעידי מיתה הואיל ושטר כתובה בידה דכי קאמר רב כתובה אינה גובה עיקר הנ"מ בגרושה דאית לה גט אבל אלמנה במאי תגבה עיקר אם לא בכתובה והם לא ידעו שהיתה גרושה דסוגיא דמשנינן לקמן ביושבת תחת בעלה לא קאי ומיהו אי אמרינן לרב דאפי' אין כתובה בידה גובה עיקר אפי' בעידי מיתה אתי שפיר: **מיגו** דיכול לומר לא גרשתיך · ורבי יוחנן נמי מפרש הכי כדפרישית לעיל ואם תאמר והאמר רב

המנוגת

*) [ועי' תוס' שבת לט: ד"ה אלא פניו וכו']

כתובה לבד ואינו נאמן לומר פרעתי עד שיראה שובר ובע"ח גובה שלא בפרוזבול דמסתמא [מס]ר שטרו לב"ד ועשו לו פרוזבול ומפני הסכנה שלא ימצא בידו שרפו: פי' פרוזבול מפורש [ב]השולח הלל התקין פרוזבול כדי שלא תשמט שביעית שמוסר שטרותיו לב"ד שיגבו חובו תבעינו דהשתא לא קרינא ביה ל"י שאינו תובע כלום אלא מב"ד תובע וב"ד שהפקרן היה הפקר

למטען פרעתי אבל תוספת דלא הוי תנאי ב"ד אינה גובה בלא כתובה דמצי למטען פ[רעתי] מתני' עיקר קאמר ולא תוספת וכי מפקא כתובה בלא גט תוספת גובה ולא עיקר דחייש[ינן] הגט ואין הבעל צריך שובר דאין לחוש מעתה לכלום ושמואל פליג עליה ואמר דבגט גו[בה] דכתובה דמיא לכל מילי ובמקום שיש להם מנהג ידוע לכל הנשים כמה היא התוספת גובה וקי"ל הל' כשמואל בדיני הלכך אשה שאבד שטר כתובתה גובה מן היורשים בין כתובה בין תו[ספת]

תוספות רי"ד

תוספות רי"ד

עג א טוש"ע אה"ע סי' ק:
עד ב מיי' פט"ז מהל' אישות הל' כט טור ש"ע אה"ע סי' ק סעיף יב:
עה ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:
עו ד מיי' שם הלכה ל טוש"ע שם סעיף טו:
עז ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כה:

יכול למימר גירשתיה ונתתי לה כתובתה הא מדקתני סיפא רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב שלא בפרוזבול בדאיכא עדי גירושין עסקינן דאי ליכא עדי גירושין במאי גביא אלא כולה רשב"ג היא וחסורי מיחסרא והכי קתני הרי אלו לא יפרעו בר"א כשאין שם עדי גירושין אבל יש שם עדי גירושין גביא תוספת ועיקר אי מפקא גיטא גביא ואי לא מפקא גיטא לא גביא *ומן הסכנה ואילך אע"ג דלא מפקא גיטא גביא שרשב"ג אומר מסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב שלא בפרוזבול אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב לדידך דאמרת גט גובה עיקר אלמנה מן הנשואין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא לגיטא וגביא ביה ביושבת תחת בעלה ודלמא סמוך למיתה גירשה איהו הוא דאפסיד אנפשיה אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא גיטא וגביא אלא במקום דלא אפשר כתבינן שובר דאי לא תימא הכי עדי מיתה גופייהו ניחוש דלמא מפקא עדי מיתה בהאי בי דינא וגביא והדר מפקא בבי דינא אחרינא וגביא אלא ודאי במקום דלא אפשר כתבינן שובר *אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי אלמנה מן האירוסין *מנלן דאית לה כתובה אילימא מהא *נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל דלמא דכתב לה וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא לאפוקי מדרבי אלעזר בן עזריה דאמר *שלא כתב לה אלא ע"מ *שהוא כונסה דיקא נמי דקתני גובה את הכל אי אמרת בשלמא דכתב לה משום הכי גובה את הכל אלא אי אמרת דלא כתב לה מאי גובה את הכל מנה מאתים הוא דאית לה ואלא מדתני רב חייא בר אבין *אשתו ארוסה לא אונן ולא מיטמא לה וכן היא לא אוננת ולא מיטמאה לו מתה אינו יורשה מת הוא גובה כתובתה דלמא דכתב לה וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא מתה אינו יורשה איצטריכא ליה א"ל רב נחמן לרב הונא לרב דאמר גט גובה עיקר ליחוש דלמא מפקא גיטא בהאי בי דינא וגביא והדרא מפקא בבי דינא אחרינא וגביא וכי תימא דקרעינן ליה אמרה בעינא לאנסובי ביה דקרעינן ליה וכתבינן אגביה גיטא דנן קרענוהי לאו משום דגיטא פסול הוא אלא דלא תיהדר ותיגבי ביה זמנא אחרינא: **מתני'** *ב*שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות *ג*שתי כתובות וגט אחד *ד*או כתובה ושני גטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת *שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובה הראשונה מחזירה: **גמ'** אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא לימא תיהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל *דאמר ר"נ אמר שמואל שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון לאו אתמר עלה אמר רב פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה הכא נמי בדאוסיף לה ת"ר *ה*הוציאה גט וכתובה ומיתה

אם

תוספות

המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת ורבי יוחנן אית ליה דרב המנונא לעיל בפ' שני (דף כב: וסס) ובפרק התקבל (גיטין סד׳) וי"ל דלא מהימנא אלא דווקא היכא דאין תובעת כתובתה אבל תובעת כתובתה לא מהימנא דשמא מהנת חימוד ממון אומרת כן והכי אמרינן בהאשה שהלכה (יבמות קיז׳ וסס) מת בעלי והתירוני לינשא מתירין אותה לינשא ונותנין לה כתובתה תנו לי כתובתי אף לינשא אין מתירין אותה דאדעתא דכתובה אתאי:

יכול לומר גירשתיה ונתתי כו׳ • ואם תאמר ומאי מיגו הוא זה דאם יאמר לא גירשתיך יתחייב בשאר וכסות ועכשיו דאמר פרעתי פוטר עצמו ויש לומר דכשאומר לא גירשתיך נמי פטור גם משאר וכסות דדמו לטענו חטין והודה לו בשעורים דקי"ל דפטור (שבועות דף מ:) וא"ת בפ' בתרא (לקמן קז:) דאמרי' האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה כו' גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואמאי ניחוש שמא בעלה היה אומר לא גירשתיך והוי טענו חטין והודה לו בשעורין ופטור ויש לחלק דשמא אם היה בא בעלה היה מודה לדבריה:

לדידך דאמרת גט גובה עיקר • לשמואל נמי הוה מצי לאקשויי ובמקום שאין כותבין כתובה:

מתה אינו יורשה איצטריכא ליה • ואם תאמר והא מת הוא גובה כתובתה נמי איצטריכא ליה דמינה דייקינן בפרק נערה (לעיל נג׳) דארוסה לא קבר לה ויש לומר דהוי מצי למיתני מתה אינו קוברה ולמון גובה כתובתה לא איצטריכא ליה:

לא

רש"י

ואי לא לא גביא • חיישינן שמא כבר גבתה על פי הגט: אלמנה במאי גביא • כתובה שלה על כרחך בעדי מיתה שמת בעלה ומחזרת בשטר כתובה ליורשי' וקורעין אותו: ניחוש שמא גירשה • והדרא ומפקא גיטא בבי דינא אחרינא ותגבה עיקר: ביושבת תחת בעלה • אין אלמנה גובה כתובתה אא"כ מכירין אותה שבשעת מיתתו היתה יושבת תחתיו: אלמנה מן האירוסין שלא ישבה תחתיו מעולם: אלא במקום דלא אפשר כו' • אלא לא תימא ביושבת תחת בעלה דאפילו הלך למדינת הים נמי ושמעו בו שמת גובה כתובתה ולא חיישינן לדלמא גירשה והדרא מפקא לגיטה דאמרינן להו תכתוב לכם שובר דבמקום שאין לומר הערמה ואי אפשר לה לגבות אם באת להוש לכל אלה כגון זו וכגון נשרפה כתובתה בעדים לא נמנענה מלהגבות כתובתה ותכתוב שובר: עדי מיתה גופייהו • במקום שאין כותבין כתובה ואין היורשין יכולין לומר לה החזירי לנו שטר כתובתך ניחוש כו': מר קשישא ומר ינוקא • שני בנים היו לרב חסדא ושם שניהם שוין אלא שהגדול קורין לו מר קשישא ולצעיר קורין לו מר ינוקא (א)*: אלמנה מן האירוסין • דאית לה כתובה בתנאי ב"ד אם לא כתב לה: מנלן • דקאמר לעיל עדי מיתה גופייהו ליחוש דלמא מפקא והדרא ומפקא ע"כ חדא מינייהו גביא בלא שטרא שהרי בפרעון ראשון החזירה השטר אם כתב לה ואי לא חייש להדרא ומפקא אלמא יש לה כתובה בתנאי ב"ד בלא שום כתובה מנלן: את הכל • עיקר ותוספת: לא כתב לה • התוספת אלא ע"מ לכונסה ואם מת באירוסין אין לה אלא עיקר כתובה. אלא אי אמרת בשלא כתב לה • ובתנאי ב"ד הוא דגביא לאלמנה מנה ומאתים לבתולה הוא דאית לה שהרי אין כאן תוספת: לא אונן • ליאסר בקדשים: ולא מיטמא לה • אם כהן הוא דשארו כתיב: ולא מיטמאה לו • אינה חייבת להתעסק בו וליטמא בו בין כהנת בין ישראלית אע"פ שמצוה ליטמא לנותים האמורים בפרשה כדכתיב (ויקרא כא) לה יטמא זו אינה חייבת ולאו משום כהנת נקט לה שלא הוזהרו כהנות מליטמא למתים: אינו יורשה • דגבי ירושת הבעל שארו כתיב לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה מכאן שהבעל יורש את אשתו: מתה אינו יורשה איצטריכא ליה • משום מתה אינו יורשה איצטריך ליה למיתני מת הוא גובה כתובתה לאשמעינן דבדכתב לה כתובה עסקינן ואע"ג דאיקרבו לאחתוני כולי האי אינו יורשה: בעינא לאינסובי ביה • שיהיה בידי לראיה שנתגרשתי שלא יאמרו עלי אשת איש היא: **מתני'** שני גיטין ושתי כתובות • זמן (ג) ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לגט שני: גובה שתי כתובות • שהרי גירשה והחזירה וכתב לה כתובה שניה אבל קדמו שתי הכתובות לגט הראשון לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת [למדנו שהכותב לאשתו שתי כתובות אינה גובה אלא אחת ואי משום דאיגרשא והדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא אחת] שע"מ כתובה הראשונה החזירה: שתי כתובות וגט • שקדמו שתיהן לגט ובגמרא מפרש למאי כתב להו: כתובה ושני גיטין • כתובה בנשואין הראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה: **גמ'** אי בעיא בהאי גביא • בתמיה ואשתי כתובות וגט קאי דקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה אלמא אי ניחא לה למיטרף לקוחות מזמן ראשון טרפה: בזה אחר זה • זמנו של זה קודם לזה ושניהם על הלואה אחת או על מכר אחד: ביטל שני את הראשון • ואינו טורף אלא מזמן שני דכיון דכתב לשטרא בתרא אחליה לשיעבוד קמא: דאי אוסיף ביה דקלא • בשטר שני: לתוספת כתביה • ולא אחליה לשיעבוד לבטל זמן שטר ראשון ותרווייהו מיהא לא גביא מדלא כתב לה נביתי ואוסיפית לה הך אקמייתא אלא שטר כתובה יתירא כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה הכי קאמר אם תתרצי למחול שיעבוד של ראשונה גבי כתובה זו המרובה ואם לאו גבי הראשונה המועטת הלכך הי מינייהו דבעיא גביא והכי פרשינן בפירקין קמאי וכי אמר רב נחמן ביטל שני את הראשון בדלא אוסיף ביה מידי דאי לאו לבטולי קמא אתא למאי כתביה: ומיתה • עדי מיתה ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גרושין ואחת בתורת אלמנות:

אם

[לעיל מו. נה. ב"מ יז:]

[לעיל שם ב"מ שם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מר קשישא. נ"ב עי' ב"ב דף ז ע"ב דס קרי מר ינוקא קודם ... וקרי ליה מר ינוקא לפי שנולד בילדותו: (ג) ד"ה שני וכו' זמן כתובה ראשונה וכו' שניה קודם לזמן גט שני:

תוספות רי"ד

א"ל מר קשישא לרב אשי אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה וכו' ׳ מכאן מוכיח דהוה קים להו דאלמנת מן האירוסין י"ל כתובה ואע"ג דלא כתב לה ומ"ה בעיא מיני' הא מילתא דפשיטא להו די"ל כתובה אי מהאי מתני' ילפות אי מהני איכא למימר בדכתב לה ואע"ג דדחינהו ואמר בדכתב לה אית צד לדחות סברות האמוראים בדחיות הללו שא"ת לא היה פשוט להן שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה למה היה שואלו מנין שי"ל כתובה ומי אמר לו שיש לה כתובה עד שיכתוב לה וראיתי בתשובת רב צמח גאון ז"ל שאמר שאין כתובה לארוסה אלא היכא דכתב לה וכך כתב גם בעל ה"ג אבל ראיתי שרבינו האי ז"ל נשאל על מה דאמרי' בקדושין האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת ל"ק וכו' ואמרי' עלה מאי [נאמן] ליתן גט רב אמ' כופין ושמואל אמ' אין כופין ואמרי' בסיפא אמר שמואל מבקשים הימנו ליתן גט ואמר רב אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה דאלמא לס' ארוסה יש כתובה וכ"ש לודאי ארוסה וליכא לאוקמיה בדכתב לה דאי כתב לה מי מצי למימר לא קדשתיך תוציא שטר כתובתה ותפריענו ׳ והשיב שכך הוא סברת רב דאע"ג דלא כתב לה א׳ ׳ מאתים ומר קשישא דחיי' בעלמא עבד דליכא למלפי' מהני מתנייתא שיש לפרשם בדכתב לה אבל לא שיסבור מר קשישא הכי וזה נ"ל עיקר שבכמה מקומות הוכחתי שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה עיין בפרק נערה שנתפתתה ובפ"ק דמכילתין ובפרק האומר בקידושין: מתני' שני גיטין ושתי כתובות גובה ב' כתובות וגט א' או כתובה וב' גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה א' שהמגרש את האשה ומחזירה ע"מ כתובה הראשונה הוא. מחזירה קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ׳ פי' ב' גיטין וב' כתובות זמן כתובה א' קודם לזמן גט א' וזמן כתובה ב' קודם לזמן גט ב' שכנסה בשנה א' וכתב לה כתובתה וגירשה בשנה ב' וכתב לה גיטא ובשנה ג' החזירה וכתב לה כתובה ובשנה ד' גירשה וכתב לה גיטא גובה ב' כתובות א' של נשואי א' וא' של נשואי ב' שכיון שכשחזר והחזירה כתב לה כתובה וגובה ע"י כתובה ב' שלא ע"מ כתובת הא' החזירה. ב' כתובות זו אחר זו וגט א' אינה גובה אלא כתובה א' שאין כאן אלא נשואי הא' ומה שכ' לה ב' כתובות לא שתגבה מהן אלא שתגבה באיזה שתרצה או בא' או בב' כדאמרי' לקמן וכן נמי כתובה וב' גיטין זה אחר זה כגון שכנסה בשנה הא' וכתב לה כתובה ובב' גירשה ובג' כנסה ולא כתב לה כתובה וברביעית גירשה אין לה אלא כתובה א' כיון שבשעה שהחזירה לא כתב לה כתובה ע"ד הא' החזירה וכן כתובה וגט ומיתה שקדמה הכתובה לגט אין לה אלא כתובה א' והא פשוט וכדי נסבא. שהמגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובה הא' החזירה. זה עונה על כתובה וב' גיטין שאע"פ שיש כאן ב' נישואין כיון שבנשואה הב' לא כתב לה כתובה ע"מ כ"ר החזירה קטן שהשיאו אביו וכתב לו כתובה בעודו קטן והגדיל כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ול"א כיון שאין נשואי קטן כלום ועכשיו כשהגדיל והיא תחתיו ה"ל ככונס את הבעולה שאין לה אלא מנה אלא אמרי' כיון שכתב לה מאתים בעודו קטן עכשיו כשהגדיל וקיימה ע"מ אותה הכתובה קיימה ודוקא אם הגדיל אבל אם מת בעודו קטן אין לה כלום שאין נשואי קטן נשואין ואין כתובתו כתובה וכמפותה בעלמא היתה עמו. ודוקא אם כתב קודם בקטנותו אבל אם כנסה בקטנותו ולא כתב לה עכשיו כשהגדיל וקיימה אין לה אלא מנה כבעולה שא"ל כאן ע"ד כתובה הא' קיימה שהרי לא כתב לה: גר שנתגייר אשתו עמו כגון עובד כוכבים שנשא בת ישראל ובגיותו כתב לה כתובה ועכשיו נתגייר וקיימה כתובתה קיימת ואע"פ שכל מה שכתב לה בגיותו אינו כלום שע"מ כן קיימה ואם לא כתב לה כתובה בגיותו עכשיו בשנתגייר ומקיימה

א"ל

אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות כתובה קודמת לגט אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובה הראשונה החזירה: **מתני'** *קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה ורב יהודה אמר אפי' תוספת יש לה מיתיבי *חידשו נוטלת מה שחידשו חידשו אין לא חידשו לא אימא אף מה שחידשו והא לא תני הכי חידשו נוטלת מה שחידשו לא חידשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה תיובתא דרב יהודה רב יהודה *מתניתין אטעיתיה הוא סבר כתובתה קיימת אכולה מילתא קאי ולא היא אעיקר כתובה קאי:

הדרן עלך הכותב לאשתו

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה *נשא את הראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה: **גמ'** מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה יש לה והשניה אין לה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה שמע מינה *בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה לעולם אימא לך מה שגבה לא גבה ומאי קודמת לגמרי קתני כדתנן *בן קודם לבת איכא דאמרי מדלא קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה מפקינן מינה שמע מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה לעולם אימא לך מה שגבה גבה *אידי דתנא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה תנא

אם גט קודם לכתובה · הרי כתב לה כתובה שניה כשהחזירה: **מתני'** כתובתה קיימת · שכתב לה כשהוא קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בהיותו עובד כוכבים: **גמ'** אלא מנה מאתים · שהן תנאי ב"ד דאילו בשטר לא גביא דהספא בעלמא הוא: חידשו · קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה: מה שחידשו · וקא סלקא דעתין מה שחידשו על מנה מאתים: אף מה שחידשו · על תוספת ראשונה: אכולה מילתא · על כל הכתוב בשטר כתובה:

הדרן עלך הכותב

מי שהיה נשוי: יורשי הראשונה · אם מתו נשיו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: נשא ראשונה ומתה · בחייו נשא שניה ומת הוא ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו (לעיל דף נב:) בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי כו' או רוצים לחלוק ירושת אביהם: שניה ויורשיה קודמין · שהיא בעלת חוב אבל הראשונים באין לירש את אביהן דהא איטן ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב תחילה והשאר ירושה: **גמ'** מדקתני · לישנא דקודמת ולא קתני כו' · ועל כרחך כשאין שם אלא כדי כתובה אחת קאמר דאי לא מאי נפקא מינה דקודמת: ש"מ · קודמת לכתחילה אבל אם קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה: לגמרי · שאין לשניה כלום: כדתנן בן קודם לבת · ועל כרחך קודם לגמרי הוא: אידי · דבעי למיתני סיפא שניה ויורשיה לישנא דקודמין ולא שייך למיתני בה אם קדמו ותפסו אין מוציאין מידם דהא ודאי מוציאין אם תפסו והחזיקו בקרקע דהא נכסי איסתעבוד לשטר דבעל חוב: תנא

לא שנו אלא מנה ומאתים כו' · וא"ת א"כ מאי קמ"ל מתני' שעל מנת כן קיימה אפי' לא כתב לה מעולם יש לה כתובה וליכא למימר דאשמועינן דטרפא ממשעבדי אע"ג דלית ליה קלא להאי שטרא והא על כרחך לא גביא ממשעבדי דמוקדם הוא ואתי לטרוף לקוחות מה שמכר קודם שנתגיירה ואפוטרופוס קודם שהגדיל וי"ל דאשמועינן היכא דנשאה בתולה אע"ג *דכשגדלה או נתגיירה כבר היא בעולה אפי' הכי יש לה כתובה מאתים שעל מנת כן קיימה שיהא עכשיו כתחלת נישואיה:

הדרן עלך הכותב

מי שהיה · מדקתני הראשונה קודמת מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה · אע"ג דבסיפא קתני קודמין ליורשי ראשונה והתם אפי' קדמו יורשי ראשונ' ותפסו מפקינן מנייהו כדמשמע בסמוך דפשיטא ליה להש"ס דמוציאין מידה הכא ניחא דאיכא למימר דאיידי דתני רישא קודמין תנא נמי בסיפא קודמין: **שמע** מינה בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה · תימה מה סברא היא זו דלא יהא בעל חוב אלא כלוקח דמלוקח גופיה קטריף בעל חוב ראשון ותירץ רשב"ם דבעל חוב מאוחר עדיף מלוקח שלא תנעול דלת בפני לווין וכן לכתובת אשה משום חינא וכי תימא אי מה שגבה גבה איכא נעילת דלת מבע"ח הראשון לא היא הואיל ויכול לקדום לא ימנע מלהלוות אבל אי מה שגבה לא גבה איכא נעילת דלת שמפסיד בע"ח מאוחר לגמרי אע"ג דבריש פרק שני דערכין (דף ז:) אמרינן היו בידו ה' סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ד' לשניה ואחת לראשונה יצא ידי שתיהן מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה פי' דכשנתן ד' לשניה הייט כפי אשר תשיג ידו שלא היה יכול ליתן החמישית לערך שניה לפי שהיה משועבד לראשונה וכשנתן אחת לראשונה נמי יצא משום דהייט נמי כפי אשר תשיג ידו שלא היה לו יותר שכבר נתן לשניה ומה שגבה גבה וה"ה אחת לשניה וארבע לראשונה ומ"מ חזינן התם דאמרי' בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה אע"ג דלא שייך התם נעילת דלת ולקמן פריך לה ר"ח אהא דמסקי' בשילהי פירקין דמה שגבה לא גבה לכי"ע והתם אמרינן מה שגבה גבה ותירץ דגבי הקדש ודאי מה שגבה גבה דאין לחוש הואיל והכל הקדש עוד תירץ דהתם במטלטלין לפיכך מה שגבה גבה אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה והא דאמר בשילהי המניח את הכד (ב"ק דף לג: ושם) קדמו בעלי חובות והגביהו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשו ולא כלום ופריך בשלמא הזיק עד שלא חב ניזקין קדמו אלא חב עד שלא הזיק בעל חוב קדם ואפי' הזיק עד שלא חב נמי בעל חוב קדים וגבה ש"מ בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה אע"ג דהתם במטלטלי מיירי לא קשיא מידי דשור תם שמזיק כמקרקעי דמי כדאמר התם דאית ליה קלא כיון דנגח תורא נגחנא קרו ליה וכענין זה היה רגיל רבינו תם לפרש שמע מינה מה שגבה גבה ממטלטלי דלכל הפחות במטלטלי אית לן לאוקמא ומוקמינן מתניתין כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה והא דמתמה עלה הש"ס דמסיק נמי שמע מינה מה שגבה לא גבה הייט נמי בכתובה דוקא ובבעל חוב דאדעתא דהכי לא נחית לקנות שעבודא אבל במטלטלין דלוקח דאדעתא דהכי מטלטלי נחת דינא הוא דאמרינן דאין יכול להוציא מידם והא דבעו לאסוקי נמי לקמן פלוגתא דבן ננס ורבנן בבעל חוב מאוחר שקדם וגבה הוי נמי במטלטלי אבל במקרקעי לא לימא שום תנא מה שגבה גבה ולריכא למימר השתא דהא דאמר לקמן לכולי עלמא מה שגבה לא גבה ובערכין מסיק מה שגבה גבה הקדש שאני דלא מצי לסטויי משום דבערכין מטלטלין משום דלקמן נמי במטלטלי איירי כדפירשנו ועוד יש לומר דבערכין מלוה על פה הלכך מה שגבה גבה וקסבר מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא וחזר רבינו תם מתירוץ זה דלרבי מאיר גופיה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כמו שהוכחתי בשילהי האשה שנפלו (לעיל פא: ד"ה ר"מ) ומפרש ר"ת רק סוגיא במקרקעי וה"ק ש"מ מה שגבה גבה ואתי רק סתמא כבן ננס דמסיק שמואל לקמן דפלוגתייהו בבעל חוב מאוחר שגבה ואע"ג דטריף מן הלקוחות בעל חוב שאני כדפירשנו לעיל כדי שלא תנעול דלת ולי נראה כתירוץ הראשון דבמטלטלי איירי הכא ואתיא כרבי טרפון דאמר לעיל (דף פד·) מי שמת והניח מלוה או פקדון ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתן לכושל שבהן מיהו ק"ק לאיכא דאמרי דמסיק שמע מינה מה שגבה לא גבה היכי שמע מינה דלמא מתני' במקרקעי דלכולי עלמא לא גבה: **מדלא** קתני אם קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידה מכלל כו' · תימה לי אדרבה אימא איפכא מדלא קתני קדמה שניה ותפסה מוציאין מידה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה אין מוציאין מידם ונראה רבי דמשני הו"ל למיתני אין מוציאין כדי שלא נטעה לפרש קודמת לגמרי דומיא דסיפא:

תוספות רי"ד

אין לה ור"י אמר אפי' תוס' י"ל · פי' סבר ר"י כל מה שכתב לה בעודו קטן בין עיקר כתובה בין תוס' הכל גובת שע"מ כן קיימת בגדלותו לתת לה כל מה שכתב לה בקטנותו ור"ה סבר שטרא חספא בעלמא ודוקא מו"מ דהוא תנאי ב"ד אית לה אבל תוספ' לא: מיתיבי חדשו נוטלת מה שחדשו לא חדשו בתולה גובה ר' ואלמנה ק' תיובתא דר"י פי' אם חדשו לאחר שהגדיל הקטן לכתוב לאשתו שום דבר וכן העובד כוכבים לאחר שנתגייר נוטלת בכתיתן מה שחדשו ואם לא חדשו וקיימם בסתם בתולה גובה ר' ואלמנה ק' (תיובתא דר"י) מ"ש להן בתחלה ודוקא מו"מ אבל תוספת לא וקשה לר"י ומהדר ר"י מתני' אטעיתיה איהו סבר כתובתה קיימת אכולהו מילתא קאי · פי' על כל מ"ש לה מתחילה ואפי' תוס' ולא היא אעיקר כתובה קאי כדמפרש בברייתא:

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמת ליורשי הב' נשא את הא' ומתה נשא את הב' ומת הוא השניה ויורשיה קודמים ליורשי הא' · פי' אם מת הוא יבאו ב' נשיו לגבות מן היורשים הא' שזמנה קודם קודמת לב' ואם הנשים מתו אחרי מות בעליהן יורשי הא' קודמין ליורשי הב' · פי' בשלהי פ' כל הנשבעים אמר רב ושמואל אם מת הלוה בחיי מלוה שאם רוצה המלוה לגבות מיורשי הלוה אי"ל שלא בשבועה כדתנן הבא ליפרע וכו' אם מת אח"כ המלוה ובאו יורשי המלוה לגבות מיורשי הלוה אין גובין כלום שאין אדם מוריש שבועה לבניו שכיון שחייב המלוה שבועה שבלא שבועה אי"ל מיורשי הלוה ולא הספיק לישבע עד שמת אין יורשיו יכולים לגבות מיורשי הלוה כלום שא"י

תוספות רי"ד

א"ל אלא מנה כבעולה ודוקא אם נשא בת ישראל שהוא בת כתובה אמרי' כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה אבל אם נשא עובדת כוכבים בגיותו וכתב לה כתובה ונתגיירו שניהן אין לה כתובה אלא מנה שאין כתובה לעובדת כוכבים וכל מ"ש לה בגיותו הכל הוא בטל: ב' כתובות ונם א' אינה גובה אלא כתובה אחת אלמא אי בעי בהאי גביא א"ב בהאי גביא · פי' לא קתני אין לה [א"י:] כתובת אחרונה אלא אינה גובה אלא א' ומשמע באיזה שתחפץ תגבה או בא' או בב' לימא תהוי תיובתא דר"נ דאמר ר"נ ב' שטרות היוצאין בזה אחר זה בטל שני את הראשון כגון ב' שטרי מכר או ב' שטרי מתנה יוצאין על שדה א'

[illegible]

הא מנא שקלי · [illegible]

מדלא קתני אם יש שם מותר דינר · [illegible]

והכא [illegible]

תנא נמי הראשונה קודמת לשניה: נשא את הראשונה: שמע מינה תלת *שמע מינה אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ולא חיישינן לאינצויי ממאי מדקתני שניה ויורשיה קודמים ליורשי ראשונה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי ושמע מינה כתובה נעשית מותר לחברתה ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר ושמע מינה כתובת בנין דכרין *לא טרפה ממשעבדי דאי סלקא דעתך טרפה ממשעבדי ליתו בני ראשונה וליטרפינהו לבני שניה מתקיף לה רב אשי ממאי דלמא לעולם אימא לך אחת בחייו ואחת במותו אין להן כתובת בנין דכרין ומאי קודמין לנחלה קתני וכי תימא יורשי הראשונה למה לי איידי דתנא שניה ויורשיה תנא נמי ליורשי הראשונה ודקאמרת כתובה נעשית מותר לחברתה דלמא לעולם אימא לך אין כתובה נעשית מותר לחברתה והכא הוא דאיכא מותר דינר ואחת בחייו ואחת במותו תנאי היא דתניא מתו אחת בחייו ואחת במותו בן ננס אומר יכולין בני הראשונה לומר לבני השניה (א) בני בעלת חוב אתם טלו כתובת אמכם וצאו ר' עקיבא אומר כבר קפצה נחלה מלפני בני הראשונה ונפלה לפני בני השניה מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ומר סבר אחת בחייו ואחת במותו אין להן כתובת בנין דכרין אמר רבה אשתעתינהו לרבנן דבי רב דרבי וקאמרי דכולי עלמא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין והכא בכתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב קמיפלגי מר סבר כתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב ומר סבר אין כתובה נעשית מותר לחברתה והוא הדין לבעל חוב ואמינא להו אנא בבעל חוב כולי עלמא לא פליגי דהוי מותר כי פליגי בכתובה מתקיף לה רב יוסף אי הכי רבי עקיבא אומר כבר קפצה נחלה אם יש מותר דינר מבעי ליה אלא אמר רב יוסף באחת בחייו ואחת במותו קא מיפלגי והני תנאי כי הני תנאי דתניא נשא את הראשונה ומתה נשא את השניה ומת הוא באין בניה של זו לאחר מיתה ונוטלין כתובת אמן ר"ש אומר אם יש מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין ומר סבר אחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין לא דכ"ע אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין והכא

והכא

[illegible]

בד"ה

תוספות רי"ד

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) [illegible]

ו א ב מיי' פי"ט מהל' אישות הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קיא סעיף ג :

ז ג מיי' שם הל' ה טור שו"ע שם סעיף ה :

ח ד טור שו"ע שם סס"ג :

ט ה טוש"ע שם סעי' יד :

י ו ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ה :

והכא בדינר מקרקעי קמיפלגי מר סבר מקרקעי אין מטלטלי לא ומר סבר אפילו מטלטלי ומי מצית אמרת הכי והתנן ר"ש אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהא שם נכסים שיש להן אחריות יתר על ב' כתובות דינר אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי מר סבר מבני חורין אין ממשעבדי לא ומר סבר אפי' ממשעבדי אי הכי ר"ש אומר אם יש שם מותר דינר כיון שיש שם מותר דינר מיבעי ליה אלא בפחות מדינר קמיפלגי מר סבר דינר אין פחות מדינר לא ומר סבר אפילו פחות מדינר והא ר"ש דינר קאמר וכי תימא איפוך ת"ק דמתני' נמי דינר קאמר אלא כי הנך תרי לישנאי קמאי ואיפוך אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה בשלמא אי אשמעינן אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא אשמעינן כתובה נעשית מותר לחברתה הוה אמינא אי איכא מותר דינר אין אי לא לא אלא לישמעינן כתובה נעשית מותר לחברתה ואנא ידענא משום דאחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין אי אשמעינן הכי הוה אמינא כגון שנשא שלש נשים ומתו שתים בחייו ואחת במותו והך דמיית לאחר מיתה יולדת נקבה היא ולאו בת ירושה היא אבל אחת בחייו ואחת במותו והא דלאחר מיתה יולדת זכר היא אימא ליחוש לאינצויי קמ"ל :

מתני' [א]מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא ויתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא שתי כתובות חולקין בשוה [ב]היה שם *מותר דינר אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלים כתובת אמן [ג]אם אמרו יתומים אנחנו מעלים על נכסי אבינו יפה דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בבית דין [ד]היו שם נכסים בראוי אינן כבמוחזק [ה]ר"ש אומר אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר: גמ' ת"ר לזו אלף ולזו חמש מאות אם יש שם מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו יחלקו בשוה: *פשיטא [ו]מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי ת"ש דניכסי דבי בר צרצור מועטין ונתרבו הוו ואתו לקמיה דרב עמרם אמר להו זילו פייסינהו לא אשגחו אמר להו אי לא מפייסיתו להו *מחינא לכו בסילוא דלא מבע דמא שדרינהו לקמיה דרב נחמן אמר להן [ז]כשם שמרובין ונתמעטו זכו

[נפי' נב]
ב"ב קמ"
[שם קנה:]

רש"י

בדינר מקרקעי קמיפלגי · אי בעינן ההוא מותר שיהא שם שתי כתובות ודינר מקרקעות והכא בדליכא מותר דינר אלא מטלטלי מש"ה אמר ת"ק דאין בני ראשונה נוטלין ואתא ר"ש למימר הואיל ויש מותר דינר כל דהו שקלי : ומר סבר אפי' ממשעבדי · ר"ש סבר חוב הוי מותר : ה"ג אי הכי ר"ש אומר אם יש מותר דינר · והברייתא קאי הואיל ובדאיכא מותר מוקמת לה אלא שמשועבד ור"ש לקולא קאמר הכי איבעי ליה למימר הואיל ויש שם מותר דינר אלו נוטלין כו' : וכ"ת איפוך · פירושא דפרשי' בפלוגתייהו איפוך ואימא דאין בניה של זו דקאמר ת"ק אבני ראשונה קאי וקאמר דשקלי כתובת בנין דכרין ואתא ר"ש למימר אם יש שם מותר דינר כולם נוטלין ואם לאו אלא פחות מדינר יש חולקים בשוה : והא ת"ק דמתני'. דקאמר ר"ש עלייהו אפי' יש שם נכסים שאין להם אחריות אינם כלום : דינר קאמר · דקתני היה שם יתר דינר כו' ות"ק דמתני' הוא ת"ק דברייתא : אלא כי הני תרי ליסני קמאי · בדינר מקרקע או בדינר משעבדי : ואיפוך · תריצותא וה"ק ת"ק באין בניה של ראשונה גם הם נוטלין כתובת אמן משום הגאי בנין דכרין ואע"ג דליכא אלא מותר דינר מטלטלי או משעבדי ואתא ר"ש למימר אם יש מותר דינר מקרקעי ובני חרי אלו נוטלין כו' והשתא דר"ש לחומרא ולא שייך לאותובי הואיל ויש שם מבעי ליה : ואנא ידענא כו' · דאי בשתיהן בחייו דתרווייהו בתורת בנין דכרין אתו לא מצי למימר כתובה נעשית מותר לחברתה דהא לאו פריעת חוב הוא ואי הכא לא בעינן מותר היכא איתקן : דלאו בת ירושה · וליכא למיחש לאינצויי דהא לית לה בנכסים כח אלא כתובת אמה ובני בתים הראשונות שהם זכרים ובאים לירש יש בהם שכתובת אמן גדולה משל חברתה ואומרים טלו כתובת אמכם כבנין דכרין ואנו נטול כתובת אמנו ואי משום דליכא מותר דינר הרי פרענו בין שנינו הכתובה השלישית והיא נעשית מותר לשתים שבחייו ומריבה אין כאן דאלו ואלו בתורת בנין דכרין נוטלין הכתובות וזו שנטלה משום חוב אין לה לריב שהרי אינה יורשת שתוכל לומר אתם יורשים הכתובות יתר על החלוקה : ליחוש לאנצויי · שיכול לומר בנה של זו בעלת חוב אתם למה תירשו את הבא יותר ממני שאתם באים ליטול כתובת אמכם יתר על החלוקה אם נטלתי אני כתובת אמי לא מאבי ירשתי אלא מאמי : מתני' ויתומים מבקשים כתובת אמן · שכתובת אמם מרובה משל חברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק : חולקין בשוה · כשאר כל ירושה לפי הגולגולת : אם אמרו יתומים · בני הכתובה הגדולה : הרי אנו מעלין על נכסי אביט · מעלין דמיהן לקבלם עלינו ביוקר כדי דינר יתר על שווין כדי שיהיה שם מותר דינר ויטלו כתובת אמם : היו שם נכסים בראוי · שראויה ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם ולכשתפול יהיה שם מותר דינר בשתי הירושות : אינן כבמוחזק · אינן נחשבין עכשיו להיות כאילו הן מוחזקין בהן כבר ויש כאן מותר דינר : גמ' מרובים · בשעת מיתה ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר : ונתמעטו · שהוזלו קודם ששמאו בב"ד : כבר זכו בהם · יורשי כתובה הגדולה לזכות בכתובת אמם משעת מיתה שהיה שם מותר דינר : זילו פייסינהו · ליורשי כתובה הגדולה : סילוא דלא מבע דמא · קוץ שאינו מוציא דם בנוקבו בבשר כלומר שמתא ונידוי :

תוספות

ומר סבר אפי' מטלטלי · פי' ר"ש וקשה לי אם יש שם מותר דינר כיון שיש שם מותר דינר מיבעי ליה כדפריך בסמוך וי"ל דעדיפא מינה פריך : אלא הכא בפחות מדינר קמיפלגי · והשתא בעי למימר דלר"ש ודאי סגי בפחות מדינר ותימה א"כ הדרא קשיא לדוכתיה אם יש שם כיון שיש שם מיבעי ליה : וכי תימא איפוך · פ"ה ובניה של זו דקאמר ת"ק אבני ראשונה קאי משמע מתוך פירושו דל"ג לעיל באים בניה של זו לאחר מיתת אמן דמשמע בהדיא דאבני שניה קאי אלא גרס בניה של זו לאחר מיתה וקשה דבכל הספרים גרסינן ליה ועוד אי אבני ראשונה קאי מה לו להזכיר לאחר מיתה פשיטא דאין דקאמר לאחר מיתה דהא מתה קתני ועוד קשה לי דהואיל ובעי למימר איפוך הוה ליה לאסוקי פלוגתייהו בכתובה נעשית מותר לחברתה ועוד גרסינן בפירוש ר"ח בהדיא באין בניה של שניה לאחר מיתה על כן פי' ר"ת אבני שניה קאי לעולם ואיפוך סברתייהו דת"ק דאמר באין בני שניה ונוקחין כתובת אמן והראשונים אין להם כשאין להם מותר כלל אבל אם היה שם מותר אפילו בפחות מדינר יש להן כתובת בנין דכרין ואתא ר"ש למימר דוקא אם יש שם מותר דינר ומדרבי שמעון נשמע לת"ק דמדקאמ' אם יש שם משמע לדקדק דברי ת"ק כשאין שם מותר כלל קאמר דוקא : כי הנך תרי לישני קמאי ואיפוך · וכדפרישית דת"ק אמר בני שניה נוטלין ולא בני ראשונה כשאין שם מותר כלל אבל ממטלטלי או ממשעבדי נוטלין ואתא ר"ש למימר דוקא דינר מקרקעי ובני חרי : כך

תוספות רי"ד

אמר מר זוטרא משמיה דר"פ [הלכתא] א' בחייו וא' במותו י"ל כתובת בנין דכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה פי' וכל שכן ב"ח דהוי מותר שאם מתו שתיהן בחייו ובאו הבנים של שתיהן ליטול אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן ויש על אביהן ב"ח שאם יגבה ב"ח ואלו (י"ל) [יטלו] כתובת אמן אין שם מותר דינר אמרי' שמה שגבה ב"ח הוא דירית במותר והוא ירושת אביהן שעל כל הבנים מוטל לפרוע חוב אביהן מממון אביהם והכי אמרי' בגמ' דאפילו מ"ד אין כתובה נעשה מותר להברתה מודה הוא דבעל חובו נעשה מותר: מתני' מי שהיה נשוי ב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשים כתובת אמן ואין שם אלא כדי ב' כתובות חולקות בשוה הי' שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן · ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלין על הנכסים יותר דינר כדי שיטלו כ"א אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד הי' נכסים בראוי אינן כבמוחזק רש"א אע"פ שיש שם נכסים שאין להם אחריות אינו כלום עד שיהיה שם נכסים שיש להם אחריות יתר על ב' כתובות דינר. פי' ומתו שתיהן בחייו וירשם הוא ואח"כ מת הוא היתומים מבקשים כתובת אמן כבנ"ד . וכגון שהיתה כתובה א' גדולה מחברתה ואין בכל הנכסים שהניח בידן אלא כדי שתי הכתובות שלהן חולקות בשוה ירושת אביהן לפי הגולגולת כ"א חלקו כשאר ירושה דאורייתא כדאמרי' טעמא לעיל בפ' נערה דבמקום דמיעקרא ירושה דאורייתא לא תקינו רבנן ובטל שם תנאי בנ"ד . הי' שם יתר על ב' כתובות דינר א' דמקיימי' ביה ירושה דאורייתא אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואותו הדינר או אם יש שם יותר הולקין לפי הגולגולת ואם אמרו היתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן אלא שמין את הנכסים בב"ד שמשעה שמת אביהן זכו שיתחלקו הנכסים בשוה כפי גולגולותם . היה שם נכסים בראוי שראוי ליפול להם ירושה מאבי אביהן אחרי מות אביהן ועם אותה הירושה יהיה שם מותר אינן כבמוחזק דבעי' שיהא מותר בנכסים בעת מות אביהן שהוחזק אביהן באותו מותר ור"ש סבר דאפי' מותר מטלטלי לא הוי מותר עד שיהא מותר דינר במקרקע דכי היכי דכתובת בנ"ד לא נביא ממטלטלי אלא ממקרקע אבל ת"ק סבר דבכל מידי דמקיימי ירושה דאורייתא אפי' מטלטלי הוי מותר ואין הל' כר"ש דיחיד ורבים הל' כרבים : ת"ר של זו אלף ושל זו ה' מאות . אם יש שם מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה א) פי' אם בשעת מיתת אביהן הי' מרובים והי' שם מותר דינר קודם ששמאוהו ב"ד והוזלו ונתמעטו ועכשיו בשעת גביותן אין שם מותר דינר כבר זכו יורשים המרובים ליטול כתובת אמן. מועטין ונתרבו מאי פי' אם בשעת מיתת אביהן לא היה שם מותר דינר וקודם שיבאו לגבות ולשום בב"ד הוקרו ויש בהן מותר מאי ת"ש שדנכסי דבי בר צרצור מועטין ונתרבו הו' אתו לקמי' דר"נ א"ל כשם שמרובין ונתמעטו

א) אולי חסר כאן וצ"ל פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין פי' אם בשעת ומי'

זכו בהן יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין (סימן אלף ומאה מצוה בכתובה יעקב זקף שדותיו בדברים עסיקין): ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא להדא מינייהו הדר קטריף לאידך שקל אלפא זוזי וקא אזיל לגביה א"ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואיסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר א"ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מי אית ליה פסידא אלפא יהיב ואלפא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה והלכתא בחמש מאה ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי הוו ליה תרי קטיני דארעא הד זבינהו בחמשין וחד בחמשין אתא בעל חוב טרפא לחד מינייהו הדר אתא וקטריף לאידך שקל ק' זוזי וקאזיל לגביה וא"ל אי שויא לך ק' זוזי לחיי ואי לא שקול ק' זוזי ואיסתלק סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים כו' א"ל אביי מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא אית ליה מאה יהיב מאה שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר במאה רב עוירא אמר בחמשין והלכתא בחמשין ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שביק *קטינא דארעא דהוה שויא חמשין זוזי אתא בעל חוב וקטריף ליה אזול יתמי יהבו ליה חמשין זוזי הדר קטריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להן *מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן הני קמאי מצוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קטריף ולא אמרן דלא אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי דארעא קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי ארעא קטינא סלוקי סלקוה ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה וא"ל אי אתיא אם ומערערא לא מפצינא לך שביבא אימיה ולא איערערא ואתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דידה לא קביל עליה אחריות דידיה מי לא קביל אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא

רש"י

זכו בהן · יורשי כתובה הקטנה לחלוק הכל בשוה הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר: מסקי ביה · נושים בו: שקל · לוקח אלפא זוזי · אי שויא לך·היכא חדא לקבלה בחוב שלך ותניח לי את זו: ואיסתלק: מתקוויהו: היינו מתני' · ממתני' מצינן למיגמר האי דינא דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי שהיה מעלה על דמיה: אית להו פסידא · לבני כתובה הקטנה בהעלותן של אנו: וטירפא בכמה כתבינן · הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף זוז לפטור מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טירפא על זה שמכרה לו באחריות ויגבי טרפוה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחויב בכמה כתבינן ליה טירפא באלפא כשיעור החוב או בה' מאה שהרי כך קנאה ממנו: קטיני דארעא · שדות קטנות: מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן · משום כבוד אביהן אלא שאין לבית דין *לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה ולולב אלא מצוה בעלמא דרבנן: בדין קא טריף · שנכסי הלוה נשתעבדו לו: דלא אמרו ליה · כשפרעו את הראשונים: דמי קטינא · כשאר מכר ולא כפריעת החוב: זבנה לכתובתה דאימיה · שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: בטובת הנאה · בדבר מועט מפני שהוא ספק שמא תמות ויירשנה בעלה או אפילו ימות בעלה בחייה שמא ימות הבן בחייה ולא תבא הזכות לידו ואין ללוקח בה כלום דלא היה זה שלוחו: א"ל אי אתיא אימא וקא מערערא לא מפלינא לך · והמעות לא אחזיר לך דשלא באחריות אני מוכר לך: אתא איהו וקא מערער · לומר אני תחת אמי עומד והעלנו ואף המעות לא אחזיר דשלא באחריות סבירת וקבילת: אחריות דנפשיה · אם יבא הוא ויערער דין הוא שיחזיר לו מעותיו והכי נמי דחוזר במכירת הקרקע דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בו כדתני' (ב"מ דף טז·) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום והא לא דמיא לגוזל שדה ומכרה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים דקי"ל בה (שם טו:) מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהתם לקחה דוקא דטרח אבתרה וזבנה כי היכי דליקום בהימנותיה עם לוקח אבל נפלה לו בירושה אמרינן התם ירושה ממילא הוא ולא טרח למיקם בהימנותיה וחוזר במכירתו ומחזיר המעות לשון אחר זבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דה"ל האי אי אתיא אמי ומערערא לא מפלגינא לך ותפסיד מעותיך *)לא מכרה אלא בדבר מועט: שלא באחריות · כל מי שיטרפנה מידך אפי' בדין לא אחזיר לך המעות: ומכרה לראובן · בעלים הראשונים: באחריות · שכל מי שיטרפנה בדין יפלגה לו:

*) [נ"ל כי לא מכרה כו' רש"ל]

תוספות

כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין · פי' בקונטרס וחולקין בשוה וכן פי' ר"ח ולע"ג דבריש מי שמת (ב"ב דף קלט: ושם) גבי נכסים מועטים דהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אמרינן דבין מועטין ונתרבו בין מרובין ונתמעטו יד הבנים על העליונה והבנים ירשו והבנות יזונו ולא אמרינן מועטים ונתרבו כבר זכו בהן הבנות כדאמר הכא דזכו בני כתובה הקטנה לחלוק בשוה היינו משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא ועוד מפרש רבי כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין פי' בני כתובה גדולה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין בני כתובה גדולה ולע"ג דאזלינן הכא בתר תקנתא דרבנן טפי מהתם משום דלע"ג דאזלינן בתר תקנתא דרבנן הכא לא מיעקר נחלה דאורייתא אבל התם אי אזלת בתר תקנתא דרבנן מיעקר לגמרי נחלה דאורייתא ולא ירשו הבנים כלל* · מ"ר:

מאי פסידא אית ליה אלפא יהיב אלפא קא שקיל · מכאן רגילין לומר דהא דמסקינן בהמקבל (ב"מ קי: *ושם) הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי לסלוקי בזוזי אלא למ"ד מצי לסלק כו' היינו פלוגתא דרמי בר חמא ורבא דהכא רמי בר חמא ס"ל לא מצי לסלוקי לוקח ורבא סבר מצי לסלוקי מיהו לרמי בר חמא ניחא אבל לרבא מנא לן דלמא הא דהוה הכא מצי לסלוקי משום שלא היה רוצה ליקח האפדנא אלא בה' מאות והלוקח רוצה לתת אלפא ולכך סילקו אבל היכא דרוצה הבעל חוב ליקח הקרקע באותם דמים שרוצה הלוקח לסלקו מצי למימר דמודה רבא דלא מצי לסלק וי"ל דמ"מ כל שעה יסלקנו שישום לו הקרקע כפלים על שוויו:

והלכתא בחמש מאה · דלא חשבינן כמו שכת:

זבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה · מכאן נראה לר"ת דהא דאמר *)ביש נוחלין ובפ"ק דב"מ (דף טז· ושם) מה שאירש מאבא מכור לך לא אמר כלום הנ"מ כשאמר מה שאירש מאבא כסתם אבל אם אמר שדה זו שאירש קנה ואפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם דאי לאו הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאימא ללשון ראשון שפי' רש"י שהיתה אמו נשואה לבעל ולכך קאמר בטובת הנאה דמשמע שאם תמות יירשנה בעל או אפי' ימות בעלה בחייה שמא ימות גם הבן בחייה ואין ללוקח בה כלום הלכך ודאי במקום שהוא מכיר את המכר הוי מקח קיים דאין סברא לומר דהא אתי כמ"ד אדם מקנה דשלב"ל דהא קי"ל דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומיהו ללשון אחר שפירש רש"י אין ראיה מכאן כלום דפירש דזבנה לכתובתה דאימא שדה שייחד אביו לאמו לכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכרה זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל והיא יכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דה"ל האי אי אתיא אימא ומערערא לא מפלגינא לך ותפסיד מעותיך לא מכרה אלא בדבר מועט ולפי לשון ראשון נמי לאו ראיה כמו שפירש רש"י עוד מייתי ראיה מדאמר בשילהי מי שמת (ב"ב קנט· ושם) בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות ומ"ט משום דמכח אבוה דאבא קאתינא והשתא בלאו האי טעמא נמי הא אין המכר קיים כלל אלא התם ודאי בשדה זו שאירש מאבא איירי שבירר המכר (וע"ע תוס' יבמות סו: ד"ה הבעל):

סייך לדף צב ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלוה ט' · מקשינן אמאי נקט באחריות דכל מידי דאתא להשמועינן השתא דא"ל בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבינו גבך כו' והא שייך אפי' שלא באחריות נמי ואומר רבי זקפו עליו במלוה דווקא דאי לא זקפו

*) [לא מצאתי בשום ... אלא רק בפ"ק דב"מ טו:]

ואתא בעל חוב דראובן וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה *א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות ואתא שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וקטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מיניה מאי טעמא בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי *אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקף עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן אנן מטלטלי שבק אבון גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא אי פקח אידך מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר *רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן *אמר רבה ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ואתא בעל חוב דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבנה בינונית אבל זבנה עידית וזבורית מצי אמר ליה להכי טרחי וזביני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה
אבל

ואתא בעל חוב דראובן · שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון הכי נמי הוה טריף לה : דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה · כמו שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות ובא בעל חוב דראובן וטורפה היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו : נהי דאחריות דעלמא · כל העוררים עליה שלא מחמת ראובן קביל עליה שמעון : אחריות דנפשיה · ערעור הבא לו מחמת עצמו : כבעל חוב דעלמא דמי · המעורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכר לו לראובן תחלה וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא בעל חוב דלוי הקודם לשטר מכירה ראשונה וטורפה מראובן צריך שמעון לפצותו שהרי באחריות מכרה והוא לקחה שלא באחריות אף כשירשה ראובן מיעקב ומכרה ובא בעל חוב דיעקב יפצנו שמעון ולא אמרי' דראובן כרעיה דאבוה הוא ואחריות דראובן לא קיבל עליה שמעון : וזקפן עליו במלוה · שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שטר חוב עליהם : ופייסיה בזוזי · במעות דמי השדה שהיה חייב ליתמי פייס את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו : מטלטלי שביק אבון גבך · והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו : מגבי להו ארעא · כשתבעוהו היתומים יפרע להן קרקע בדמי המעות והדר גבי מנייהו בשביל אחריות אביהם ולא מצו למימר לא ירשנו קרקע זה מאבינו אלא לקחנוהו במעות דאמר להו ע"י שעבוד חוב אביכם באה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו : ב"ח · של אביהם : חוזר וגובה אותה מהם · כאילו נפלה להם ממש בירושה : כל שדותיו · בשטר אחד דבשני שטרות אין גובין מלוי אלא א"כ לקח משמעון אותה שלקח מראובן באחרונה דמצי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו ואין זו בשעבודך דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין : רצה מזה גובה רצה מזה גובה · וכדמסיים ואזיל דזבן לוי משמעון בינונית ששעבוד בעל חוב עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אצל שמעון הלכך רצה לגבות משמעון עידית גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן להשתעבד לחובי וכל זמן שאמצא משל ראובן אצלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות רצה מלוי גובה כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית גובה בינונית מלוי דא"ל לקחת את שעבודי בינונית שדידי מוטל עליה ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תקון העולם כל זמן שיש אצל בעל חובו כדי חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טירפא הוא בא :
דינא

זקפו במלוה לא מצי אמרי בני ראובן לשמעון מידי דחשבינן הכך מעות כאילו הן מונחין בידו במשכון תחת השדה אם יטרפוה ממנו וא"כ אתי שפיר דנקט באחריות דשלא באחריות אין חילוק בין זקפו ללא זקפו ואפי' אם ת"ל דזקפו לאו דווקא ולא נקט זקפו אלא משום לומר שנתקיים המכר דכל זמן דטייל ונפיק אזוזי אין המכר קיים וכשזוקפו עליו במלוה תו לא טייל ונפיק אזוזי ולא הוה צריך למימר אלא ונתקיים המכר ותו לא אפ"ה אומר רבי דאיצטריך למינקט באחריות דאי שלא באחריות לא הוה שמעינן מינה אלא מאי דשמעינן ממתני' דמה שאין הלוקח רשאי לתת המעות לב"ח מתני' היא בפ' הכותב (לעיל פד:) ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשים שכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה אבל השתא קמ"ל אע"פ שהוא מוחזק בהן וס"ד יעכבם לעצמו תחת אחריות שאביהן חייב אפי' הכי לא יעכבם דמטלטלי דיתמי נינהו ועוד נראה לרבי דזקפן במלוה דווקא דאי לאו הכי מאי קאמר דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון מטלטלי שבק אבינו גבך עד כאן לא קאמר ר"ע ינתנו ליורשים אלא משום דכולן צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה הא אי אחרים נמי לא הוו צריכין שבועה משמע דמודה שיתנו לאחרים והכא האי לוקח מאי שבועה צריך הא ליכא למימר הכא שמא התפיסו נכרי דכל זמן שמעות המקח בידו עדיין למה יתפיסו אחרים תחתיהם הלכך נקט זקפו במלוה דהואיל וזקפו במלוה איכא למיחש טפי שמא התפיסו נכרי שיעכב אם יטרפוה ממנו דהך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שיכתוב עליו שטר מלוה אבל לא זקפו ליכא למיחש לשמא התפיסו נכרי וליכא שבועה והואיל וכן לא מצו יתמי למימר ליה ולא מידי . מ"ר . ותימה הואיל ולא זקפו ליכא למיחש לנכרי א"כ למאן דמפרש טעמא בערכין פרק שום היתומים (דף כב.) דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן משום נכרי משכחת לה דנזקקין כמו ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ולא זקפו עליו במלוה ומת ושלם שמעון המעות ליתומים ואח"כ נמצאת שאינה שלו הרי עכשיו חוזר על היתומים ונזקקין הואיל ולא חיישינן לנכרי ואמר לי רבי נהי דביתומים גדולים לא הוה חיישינן לנכרי כה"ג ביתומים קטנים חיישינן טפי : ופייסיה בזוזי · אומר רבי דרבותא הוא לא מבעיא היכא דלא פייסיה דהיינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק בעל חוב זה מעליהן קא משמע לן דאפ"ה אמרי ליה אנן מטלטלין כו' : אי פיקח אידך מגבי להו ניהלייהו וכו' · מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרי' לעיל בפרק הכותב (דף פו.) דדינו דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה זוזי מ"מ אם הפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי כגון הכא דמצי מגבי להו קרקע ואינו עושה שלא כדין : ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון · פי' בקונטרס בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה מזה גובה רצה מזה גובה משום דאינו יכול לגבות מלוי אא"כ לקח משמעון אותה שקנה באחרונה מראובן דאי לקח אחת מאותן שלפני האחרונה לא גבי בעל חוב מלוי דא"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשקנה את שלי מראובן ומשעה שקנאה שמעון נסתלק שיעבודך ונשאר שיעבודך על הנותרות ולא נהירא לרבי דמצי שמעון למימר ליה מ"ט אמור רבנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין ואפי' הן זיבורית משום תקנה דלוקח ראשון אבל בהך תקנתא לא ניחא לי כדרבא בפ"ק דב"ק (דף ח:) הלכך מצי לפרש בשני שטרות וביותר · מ"ר · ולי נראה כפירוש הקונטרס דלוקח בשטר א' אבל בשני שטרות ולקח שמעון זיבורית באחרונה ולוי לקח משמעון אותה שלפני אחרונה אינו יכול לגבות מלוי דא"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא למיקם קמך דודאי אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית היה מגבה לו וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה ולקח לוי אותה עידית אינו יכול לגבות מלוי אותה עידית מהאי טעמא דלהכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך דודאי אם היו כולם ביד שמעון הבינונית והזיבורית שלקח לפני האחרונה שהיא עידית היה מגבה לו והיה הרשות בידו כדמפרש טעמא בב"ק (שם) · וכן אם זבן לוי בינונית ושבק בינונית יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות ממנו אע"פ שלקח שמעון בשני שטרות ומיהו יתכן להיות רצה מזה גובה רצה מזה גובה אפי' בשני שטרות ואע"פ שלקח לוי משמעון אותה שלפני האחרונה בענין שהאחרונה עידית והראשונה שלקח לוי בינונית ולא שבק בינונית דכוותה ולא מצי למימר הכא טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך : רצה מזה גובה רצה מזה גובה · ואע"ג דאמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית הכא שאני דליכא בני חורין כלל וכולהו משועבדים נינהו שהרי זה הב"ח בא מכח ראובן :
אבל

מסורת הש"ס
פסחים לא·
[ב"מ] לקמן קי' ב"ב קכה·
ב"ק ח: ע"ש

עין משפט נר מצוה

יד א ב מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' י סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף ב :
טו ג ד מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין צד טור ח"מ סימן קא :
טז ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קו סעיף א :
יז ו מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין צד טוש"ע שם סי' קיט סעיף א :

תוספות רי"ד

אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דראובן וקטרי' לי' מניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי לראובן פי' אתא ב"ח דראובן שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכר ראובן לשמעון ואילו בא ומצאה ביד שמעון ה"נ דהוה טריף ליה אמר רמב"ח דינא דאזיל שמעון ומפצי לי' שאילו מכרה שמעון זה לאחר באחריות ובא ב"ח דראובן וטרפה ממנו היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה ממנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא קבלי' עליה אחריות דנפשיה מי קביל עלייהו פי' כל העוררים עליו שלא מחמתו קבל עליו אבל ערעור הבא לו מחמתו לא קבל עליו ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב כב"ח דעלמא דמי : אמר רמב"ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו בםלוה פי' שלא נתן לו שמעון דמי השדה אלא כתב לו שט"ח עליהן ומת ראובן ואתא ב"ח דראובן וקטריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שביק אבון גבך ומטלטלי [דיתמי] לב"ח לא משתעבדי אמר רבא ואי פיקח הוא שמעון מגבי לי' ניהלי' והדר גבי להמנייהו מדר"נ דאר"נ ארב"א יתומים שגבו קרקע בחוב אביהם ב"ח גובה אותה מהן פי' כיון דהוה משעבדא לאבוהון כאילו זבנא ממרא אבל השתא תיקון דמטלטלי דיתמי משתעבדי לב"ח ואע"ג דקי"ל דהיכא דאית לי' זוזי ללוה לא מצי לסלוקי לב"ח בקרקע הכא שאני משום דא"ל אמאי פמריתו נפשייכו מלשלומי משום דלית לכו קרקע אנא עבידנא מילתא דתהני לכו ותו דאמרי' להו האי ארעא משעבדא לדידכו ומשעבדא נמי לדידי מר"נ : אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא ב"ח דראובן רצה מזה גובה רצה מזה גובה ול"א אלא דזבן בינונית אבל זבן זיבורית ועידית לא

יח א מיי׳ פי״ט מהל׳ מכירה הל׳ ט סמג עשין סב טוש״ע ח״מ סי׳ רכו סעיף א :

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א״ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו · לאו דווקא קאמר האי ליפנא דלא שייך לומר הכי אלא לגבי בעלים ולא לגבי לוקח ראשון ועיקר טעמא לא הוי אלא משום מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו והוא היה יכול לדחותו אצל בינונית אחרת דכוותה אבל לא שביק בינונית דכוותה לא מצי לדחותו אצל זיבורית דראשון נמי לא היה יכול לדחותו אצל זיבורית דאי משום אי שתקת שתקת ואי לאו מהדרנא שטרא דזיבורית למריה כדאמרינן בפ״ק דב״ק (דף ח׳ וסס) גבי מכר לאחד או לשלשה כאחד נכנסו תחת הבעלים הא אוקימנא התם ביתמי וקך דהכא מייתי בתר הכי ומסתמא מיירי נמי ביתמי :

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה· וקא משתעי דינא בהדיה ומקשים מאי נפקא מינה שיטעון עמו ראובן ולא שמעון מה ירויח שמעון בכך הלא כל מה שיטעון ראובן יטעון שמעון וכ״ת נ״מ כגון שיש עדים קרובים לשמעון ואינם קרובים לראובן ורולים לחייב בעל חוב הרי לשמעון אינם יכולים להעיד אבל לראובן יכולים להעיד לא היא דכיון דסוף סוף יש ריוח לשמעון שיעמידו בידו הקרקע פסולין להעיד אפי׳ לראובן כדמוכח

אבל שבק בינונית דכוותה מצי א״ל הנחתי לך מקום לגבות הימנו *אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא בעל חוב דראובן וקטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את משום דאמר ליה דמפקת מיניה עלי הדר *ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דאמר ליה לא ניחא לי דתהוי ליה לשמעון תרעומת עלי אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליו עסיקין

דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה · אסים לו עליו שום גלגול דברים לחשוב חוב כנגד חוב או אישתבע לי דלא פרעתיך : לאו בעל דברים דידי את . איני טורף ממך כלום: דמפקת מיניה עלי הדר · מה שאתה מוציא ממנו יחזור עלי : ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי · מכרה ראובן לשמעון לא מצי אמר ליה בעל חוב לראובן לאו בעל דברים דידי את :

ב״ק ח: ע״ש ב״מ יד. ע״ש

בסוף פ״ק דמכות (דף ז.) דאמר אילעא וטוביה קריבי דערבא הוו סבר רב פפא למימר גבי לוה ומלוה רחיקי הוו אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל ואין לומר דנפקא מינה כגון שהעדים המקיימין את השטר של בעל חוב קרובים לראובן ואין קרובים לשמעון ואי לא היה ראובן בעל דברים יכולים לקיימו הא נמי לאו מלתא היא מטעם דפרישית דאפי׳ משתעי דינא בהדי שמעון לא מצו מקיימי ליה כיון דאי טריף ליה מיניה בתר ראובן אזיל ועוד דמסיק היכא דאמרי אפי׳ שלא באחריות נמי כו׳ הא אפי׳ איהו גופיה אמרינן בב״ב (דף מג. וסס) המוכר שדה שלא באחריות מעיד לו עליה אי אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה לפני בעל חוב עביד ולא הוי פסול משום תרעומת כ״ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומת וליכא למימר דנפקא מיניה לענין שבועה דראובן יודע אם פרע לו אם לאו ויכול לומר לו אישתבע לי דלא פרעתיך כדפי׳ הקונטרס אבל שמעון אינו יודע ואינו רוצה לטעון שקר דהא בלאו הכי צריך שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים דלא יפרע אלא בשבועה ומיהו י״ל דנ״מ דיכול לומר אישתבע לי דלא פרעתיך כדפירש בקונטרס וכגון שמחל לו שמעון שבועה הבא ליפרע מנכסים משועבדים ורבי היה מדקדק דאי ב״ה אינו יכול למלוה עדים לקיים שטרו ואמרי׳ דראובן יכול לטעון מזויף הוא לפי שהוא יודע בבירור אם הוא מזוייף אבל שמעון מספק אינו יכול לטעון מזויף הוא אז נ״מ טובא וכן היורשים מספק אינן יכולין לטעון מזויף הוא על שטר שהוליאו על אביהן אע״פ שאין ב״ח יכול לקיימו ואל תתמה א״כ לא שבקת חיי לכל בריה שהרי מן התורה אין צריך שום שטר קיום דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב״ד ואפי׳ גזלן מוחזק שהוליא שטר אין נ״ל שצריך קיום דלא אמרינן החתים עדים שאינן מעלמו דאע״פ שהוא חשוד על הממון מירתת לכתוב שטר מזויף פן יכירו ב״ד זויפו הלכך כי תקינו רבנן קיום כנגד טענת שטר מזויף ה״מ כי אמר לוה דקים ליה בגויה אבל יתמי ולקוחות כנגד טענת של זיוף לא הלריכו חכמים עדי קיום הואיל ולא קים ליה בגויה אם הוא מזויף אם לאו ומייתי רבי ראיה מהא דתנן בפ״ק דב״מ (דף יב:) מלא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר לא לזה ולא לזה מפני שב״ד נפרעין מהם אין בהן אחריות נכסים יחזיר למלוה מפני שאין ב״ד נפרעין מהם דברי ר״מ ומוקי לה שמואל (סס יג׳) שאין חייב מודה ואין בהן אחריות יחזיר דאומר היה ר״מ שטר שאין בו אחריות אפי׳ מגבי חרי לא גבי ויחזיר למלוה ויצור על פי צלוחיתו ופריך וניהדר ליה ללוה לצור ע״פ צלוחיתו של לוה לוה הא קאמר לא היו דברים מעולם והשתא א״ל דטעינן ליתמי ולקוחות מזויף הוא יש בו אחריות נכסים אמאי לא יחזיר אי כשיכול לקיימו ויש לו למלוה עדי קיום א״כ יחזיר דקושטא קאמר ובדין יגבה דלפריעה ליכא למיחש דהא קאמר לא היו דברים מעולם וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואם לא יוכל לקיים מה טוכל להפסיד בחזרתו והלא לא יוכל להוליא על ידו כלום מלוה כי יטעון מזויף וגם מן הלקוחות ויתומים לא יוכל להוליא כי נטעון בשבילם אלא ודאי לא טענינן להו טענת זיוף אע״ג דהאי טענות טוענין ליורש וטוענין ללוקח הכא מוקמינן ליה אדאורייתא כל זמן שאין הלוה עלמו פוסלו לכך לא יחזיר שלא יגבה מן היתומים ומן הלקוחות ומיהו קשה דהכתי אמאי לא יחזיר הא לא יוכל לטולם לגבות על ידו לא מיתומים ולא מלקוחות דנהי דמזויף לא טענינן להו מיהו פרוע הוא טענינן להו דאביהם היה נאמן לטעון פרוע מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא כעינן שמלינו בהמוכר את הבית בסופו (ב״ב ע׳ וסס) גבי המפקיד אצל חבירו בשטר דקסבר רב חסדא דכי אמר החזרתיו לך דאע״ג דאיכא למימר שטרך בידי מאי בעי נאמן מיגו דאי בעי אמר נאנסו ומסיק לימא בפלוגתא שטר כיס היוצא על היתומים דייני גולה אמרי נשבע וגובה כולו ודייני א״י אמרי נשבע וגובה מחצה ומפרש למ״ד נשבע וגובה מחצה סבר לא מצי א״ל שטרך בידי מאי בעי אית ליה דרב חסדא פי׳ דטענינן ליתמי החזרתי לך הפלגא פקדון הואיל ואביהן היה נאמן בכך מיגו דאי בעי אמר נאנסו ואע״ג דליתמי לא טענינן נאנסו דהא למ״ד נשבע וגובה כולו דמאי א״ל שטרך בידי מאי בעי ולית ליה דרב חסדא מ״מ לפטרו דנימא נאנסו אלא לא טענינן להו נאנסו והיינו טעמא משום דלא שכיחא ואפ״ה טענינן להו למ״ד נשבע וגובה מחצה החזרתיו לך אע״פ שאביהן לא היה נאמן אלא מחמת מיגו דאי בעי אמר נאנסו וה״נ טענינן להו פרוע הוא אע״ג דאביהן לא היה נאמן אלא מיגו דאי בעי אמר מזויף הוא ומיהו הא לא קשיא מידי אי ס״ל לשמואל מודה בשטר שכתבו אין לריך לקיימו שלא היה אביהן נאמן לומר פרוע הוא מיגו דאי בעי אמר מזויף אבל בהדיא ס״ל לשמואל במי שמת (סס קנד:) אליבא דר״מ דמודה בשטר שכתבו לריך לקיימו ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסיד יתומים ולקוחות שיוכל כל אדם להוליא מידם ע״י זיוף ועל כן נראה לומר שטוענין להם מזויף הוא והיא דהתם איכא לשניי עלה דחיישי׳ שמא יוליא אפי׳ מלוה גופיה ע״י שימלא קיום וכיון דפסיל ליה ואיתרע ליה בנפילה איכא למיחש ביה אפי׳ אם יבאו ויכירו החתימות כי שמא דימה וזייף עד שדימה את החתימה לחתימת עדים לגמרי וטעו הדיינים בקיום השטר כי ההיא דגט פשוט (סס קסז׳) דאנח ידיה אזרנוקא וכדחיישינן לעיל בהלו נערות (דף לו:) גבי שטר ריעא דלא מגבינן ביה אע״ג דאית ליה עידי קיום מכיון דקא מהדר אזיופא ואמר זיופי זייף וכתב ואם תאמר אם כן המולא שטר שכתוב בו הנפק אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף ודימה החתימות לגמרי הא לא קשיא שהרי יש לנו לחלק בין היכא דטעין לוה מזויף הוא להיכא דלא טעין דהיכא דלא טעין לית לן למיחש משום ריעותא דנפילה ואיכא לאוקמא ההיא דשטר שכתוב בו הנפק בדליתא ללוה דלא טעין מידי אבל אי הוה טעין זיוף חיישינן דהא אפי׳ תוקמה להיא דלא יחזיר דחיישינן לזיוף דווקא בלא עדי קיום השטר משום הפסד יתומים ולקוחות הוא דחיישינן דלא טענינן להו מזויף מ״מ תיקשי מדאמר שמואל התם המולא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים ואמאי ניחוש להפסידא דיתמי כיון דלא מקויים אלא אית לן למימר כגון דליתיה ללוה דלא טעין מזויף ולהכי לא חיישינן לזיוף והואיל וכן כי מפרשין נמי דטעמא משום דחיישינן שמא יוליא אפי׳ מלוה עלמו ע״י קיום והוא אינו ראוי להכשירו משום ריעותא דנפילה וטענת לוה לא קשיא נמי ההיא דשטר שכתוב בו הנפק דהא איכא נמי לאוקמא בדליתיה ללוה ולא טעין מידי אבל אי טעין לוה מזויף הוא לא יחזיר כיון דנפל איתרע ליה אי נמי כיון דמקויים דקדקו ביה בית דין ולא אתרע בנפילה ואפילו פסיל ליה לוה ואמר מזויף הוא לא יחזיר והיא דמלא שטר חוב כשאינו מקויים וכולי האי לא חיישינן שזייף חתימת העדים וחתימת הדיינים. מ״ר . ויש להביא ראיה דטענינן שפיר ליתמי מזויף מהא דאמרינן בסוף פרק גט פשוט (ב״ב קעד:) דאמר רב הונא שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ופריך וכי אדם עושה קנוניא על בניו דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומסיק דרב הונא מיירי בדנקיט שטר מקויים ורב ושמואל בדנקיט שטר שאינו מקויים אמר תנו קיימיה לשטריה לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה פירוש דשמא שלא להשביע את בניו אמר כן ואם תמצא לומר דלא טענינן מזויף מ״מ יגבה דהא נקיט שטרא ולא מצי אמרי מזויף הוא ואין נראה לדחות דמיירי בדלא נ״ת דהא נותנין קאמר משמע דאיתמי קאמר :

עד

תוספות רי״ד

רא״ל להכי טרחי ובני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שביק בינונית דכוותיה אבל שביק בינונית דכוותיה א״ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו פי׳ כגון שמכרן ראובן לשמעון ביחד שאילו מכרן בזו אחר זו אין דינו של ב״ח אלא באחרונה כדתנן אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפילו הן זיבורית וכשקנה לוי הבינונית אפילו הניח אצל שמעון עידית רצה מזה גובה רצה מזה גובה שאם יאמר לו לוקח ראשון לך אצל שני דזבין בינונית אומר לו לא מצינא למיטרח שהוא אומר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו שהוא יותר טוב משלו הלכך אם הייתי מוצא הבינונית אצלך הייתי גובה ממני. עכשיו שמכרת אותה אני גובה ממך מן העידית ובזיבורית א״י לדחותו מפני שהוא אומר אם לא היתה לך בינונית ומכרת הייתי גובה זיבורית אבל עכשיו שהיתה לך בינונית ומכרת לא אגבה אלא מן העידית ואם רצה גובה בינונית מלוקח שני ואם הוא יאמר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו אומר לו א״א ליטול יותר מדיני אע״פ שאני יכול שהוא כעין גזל ופחות מדיני איני רוצה ליטול הלכך גובה ממנו הבינונית ושינוי יש בין לוי שהוא לוקח שני לשמעון שהוא לוקח ראשון דשמעון שהוא לוקח ראשון אפילו קנה בינונית ושייר לראובן זיבורית אמרינן אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי׳ הן זיבורית משום דנכסי ראובן הן בני חורין אבל נכסי שמעון אינן בנ״ח הילכך אי שוו כנכסי דזבן לוי שהן בינונית ובינונית מצי מדחי לי׳ ואי לאו לא מצי מדחי לי׳ : אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ואתא ב״ח דראובן וקטריף מיני׳ דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה ולא מצי אמר ליה לאו בעל דברים דידי את משום דא״ל דאי מפקת מיניה עלי הדר . א״ד אפי׳ שלא באחריות נמי דא״ל לא ניחא לי דתהוי לי׳ תרעומות עלי׳ : ואי קשיא מאי נפקא לן מיני׳ כל מאי דמצי למיטען על ב״ח לימא לי׳ לשמעון ושמעון לטעון לי׳ הא לאו מילתא היא דודאי אי טעין לי׳ ראובן פרעתיך ה״נ דשמעון מצי למיטען ליה ואע״ג דלא טעין לי׳ ב״ד טוענין בעבורו כדתנן הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה אלא אי טעין לי׳ ראובן לב״ח טענה אחרת כגון שאומר לו אמת כי לא פרעתי אותך אבל אתה חייב לי כך וכך ממקום אחר או הוציאם בחובך או תשבע לי עליהם זו הטענה ראובן יכול ליטען ולהשביעו מפני שהוא טענת ברי ואין ב״ח גובה חובו ממנו עד שישבע לו אבל שמעון שא״י לטעון טענות ברי אלא אומר לו כך וכך א״ל ראובן א״י לטעון במה שאינו ברור לו לשמעון אלא טורף וגובה ממנו בלא שבועה ודוקא כשבא ב״ח לגבות חובו מראובן אז יכול ראובן לטעון לו ולהשביעו ואי לא ישבע לו לא יגבה ממנו אבל אם ב״ח לא תבעו לראובן אלא ראובן תובע לב״ח ואומר לו השטר שיש לך עלי תקרע אותו לי מחמת שאתה חייב לי כך וכך תשבע שאינך חייב לי יכול ב״ח לומר אני איני תובעך עכשיו בשטרי אתה אומר לי שאקרענו לך מחמת אותה התביעה שאתה תובעני פרע אותי תחלה בשטרי ואח״כ תתבעני ותשביעני אך תמתין עד שאתבעך אני בשטרי ואז תטעון לי זאת הטענה ועד שלא אתבע לך לא תפרע לי ועכשיו שאיני תובע ראובן ותובע את שמעון ובא ראובן לטעון על ב״ח שיקרענו מחמת אותה התביעה הייתי אומר שיאמר לו ב״ח אני איני תובעך תנח לי לגבות משמעון ואח״כ תתבעני. קמ״ל דא״ל ראובן דאי מפקת מיני׳ עלי דידי הדר וכאילו היית תובע אותי דמי וכמו שאם היית תובע אותי לא היית יכול לגבות ממני עד שתשבע לי באותה התביעה גם משמעון איני מניחך לגבות עד שתשבע לי

עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו משום דאמר ליה חייתא דקיטרי סברת וקבילת ומאימת מחזיק בה מכי דייש אמצרי איכא דאמרי אפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלם לך : **מתני'** מי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקין בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים של מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב וכן ג' שהטילו לכיס פיחתו או הותירו כך הן חולקין : **גמ'** של מנה נוטלת חמשים תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה אי הכי אימא סיפא של מאתים ושל שלש מאות שלש שלש של זהב תימא לה הא סלקת נפשך מינה משום דאמרה לה מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי : היו שם שלש מאות וכו' : של מאתים מנה שבעים וחמשה הוא דאית לה אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא אמר רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות רישא בשתי תפיסות דנפלו שבעין וחמשה בחד זימנא ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא סיפא בשתי תפיסות דנפלו שבעים וחמשה בחד זימנא ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא תניא זו משנת רבי נתן רבי אומר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה : וכן שלשה שהטילו : אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים

השכר

רש"י

עסיקין · עוררין : עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו · אם לא נתן מעות : אין יכול לחזור בו · שהקרקע נקנה בחזקה כי א"ל חזק וקני ויש שמחזיקין מיד ונותנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק בה נתחייב המעות : חייתא · שק קטן : דקיטרי · מלא קשרים : סברת וקבילת · בדמי חתיכות כסף כלומר נתרצית לאבד מעותיך מספק : אפי' באחריות נמי · מכרה לו אינו יכול לחזור בו מחמת עסיקין ולא אמרינן סוף סוף עליה הדר ואטרוחי דייני למה לן : דא"ל אחוי טירפך · שטר טירפא מב"ד שכתבו לך שיצאה השדה מידך בדין ותחזור עלי לטרוף : ואשלם לך · וכל זמן שלא יצאה מידך לא אשלם שהרבה עוררין שאין זוכין בדין : **מתני'** של זו מנה ושל זו מאתים כו' · ושלשתן נחתמו ביום אחד דאי בתלתא יומי הקודמת בשטר קודמת בגיבוי : חולקות בשוה · שהרי כח שלשתן שוה בשעבוד מנה דבכולהו איכא מנה : היו שם מאתים · אין לבעלת מנה שעבוד אלא במנה ראשון אבל במנה שני אין שעבוד לשטרה של מנה : נוטלת חמשים · בגמרא פריך עלה : שלש של זהב · שלשה דינרי זהב וכל דינר זהב עשרים וחמשה דינרי כסף כדאמר בהזהב (ב"מ דף מה:) ושל מאתים כחה שוה במאתים לבעלת שלש מאות שהרי מאתים משועבדים לשטרה : היו שם שלש מאות · מנה ראשון משועבד לכולן והשני לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות והשלישי לבעלת שלש מאות לבדה : של מנה נוטלת חמשים · בגמ' פריך עלה : ושל מאתים מנה · בגמ' מפרש לה : ששה של זהב · הם מאה וחמשים זוז : שהטילו לכיס · מעות לקנות סחורה לשכר : כך הן חולקין · כל אחד ואחד נוטל בשכר והפסד לפי מעותיו : **גמ'** תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה · דהיינו שליש של מנה שהרי אין לה חלק במנה שני : דין ודברים אין לי עמך במנה · כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הלכך היא ובעלת שלש מאות חולקות אותו : תימא לה · בעלת שלש מאות לבעלת מאתים הא סליקת נפשיך ממנה ואין לך לחלק אלא במנה שני : מדין ודברים סליקת נפשאי · לא נתתי חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשליחותי גבתה שתאמר לי נטלה זו חלקך אני סילקתי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה וגבר ידה לגבות חצי המנה בשעבוד שטרה עכשיו אני באה לחלוק עמך במותר שלא סילקתי עצמי מלריב עמך ושעבודי ושעבודך שוים : ע"ה הוא דאית לה · דהא כיון דאוקימנא בכותבת בעלת מאתים כו' אין לה לחלוק מעתה אלא במאה וחמשים הכל במנה שלישי אין לה כלום : אמר שמואל · סיפא בכותבת בעלת שלש מאות כו' ובעלת מאתים לא כתבה כלום הלכך מנה ראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה ומנה שני חולקות בעלת מאתים ובעלת שלש מאות ומנה שלישי כולה לבעלת שלש מאות : רבינא אמר · לא תוקמה בכותבת אלא בשתי תפיסות שתפסו מטלטלין לכתובתן ולא מצאו להן מאתים בפעם אחת אלא בשתי פעמים : דנפלו להן ע"ה בחד זימנא · ובאו לדון עליהם אמרינן להו חולקות בשוה שהרי שעבוד שלשתן על מנה : ומאה ועשרים וחמשה בחד זימנא · בעלת מנה כבר גבתה כ"ה ובאת לריב על ע"ה הלכך ע"ה משועבדים לכולנה וחולקין אותן הרי ביד כל אחת חמשים והמותר אין לבעלת מנה חלק בו היינו דקאמר של מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב : סיפא בשתי תפיסות כו' ומאתים ועשרים וחמשה בחד זימנא · ע"ה מינייהו יד כולן שוין בו ובעלת מאתים שלא גבתה בתפיסה ראשונה אלא עשרים וחמשה באה לריב על שניה על קע"ה ופלגי ע"ה בין שלשתן ונמצא ביד כל אחת חמשים*) ומאה בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות וחצי מאה שנשאר כולה לבעלת שלש מאות ק"כ שהן ששה דינרי זהב : אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו · שאין זה דומה לשלשה שהטילו לכיס דהתם שבח מעות שהשביחו מעותיהן שקלי הלכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שיעבודא הוא וכל נכסיו אחראין לכתובתה הלכך שלש המנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה לפיכך חולקות בשוה :

*) [נ"א חמשים ומאה בין כו' רש"ל]

תוספות

עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו · אומר ר"ת ואפי' נתן מעות וכגון דלא קנו בכספא *שכותבין את השטר דלא קנו עד דיכתוב את השטר וקמשמע לן דיכול ומותר לחזור בו דהואיל ומפסיד שסבור שיגזלוה ממנו קא הדר ביה דאפי' מי שפרע ליכא כדמוכח בהזהב (ב"מ דף מט:) גבי ההוא גברא דזבן חמרא מחבריה שמע דבעי למינסביה בי פרזק רופילא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל כדרך שתקנו משיכה בלוקחות כך תקנו משיכה בשומרים ולא קאמר ליה איבעי ליה לקבולי מי שפרע כדאמר התם אעובדא אחרינא משום דלא תיקנו מי שפרע אלא איוקרא וזולא והאי יכול מותר כדקתני נמי גבי מתנה התם ובדין הוא דהוה ליה למיתני מותר אלא אגב דקתני סיפא אין יכול תנא נמי רישא יכול :

משהחזיק בה אין יכול לחזור בו · ואפילו למ"ד בחזקת הבתים (ב"ב מד:) כמלאת שאינה שלו חוזר עליו הכא כל זמן שלא טרפוה ממנו מודה שאין יכול לחזור בו : **ומאימת** הוי חזקה · תימה מאי קא מיבעיא ליה וכי אכתי לא אשמועינן דיני חזקה הא מתני' היא (ב"ב דף מב:) נעל גדר ופרץ כל שהוא הרי זו חזקה וי"ל דהכי בעי ומאימת הוי חזקה היכא דיהיב כבר זוזי מאימת מהניא חזקה מכי דייש אמצרי אע"ג דגריעא מנעל וגדר הויא חזקה הואיל ואיכא כסף כדפי' וריב"ם מפרש שראובן מכר שדה לשמעון וקנה ממנו קנין גמור עד שלא החזיק בה אותה חזקה שהיא גילוי דעת שלא יחזור יכול לחזור דכי היכי דתקנו רבנן שיהא אדם יכול לחזור בו כל זמן שעסוקין באותו ענין מפני שלדעת כן הוא קונה ומקנה שיחזור כל זמן שירצה כל זמן שעסוקין באותו ענין ה"נ דעתו לחזור בו אם יצאו עליה עסיקין קודם חזקה בגילוי דעתו משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו ומאימת הויא חזקה פי' מאימת הויא היא חזקה דאמרי' גלי דעתיה שקיבלה בכל ענין מכי דייש אמצרי לידע מה היא צריכה :

איכא דאמרי אפילו באחריות · ללישנא קמא באחריות לא דהואיל ובאחריות זבין אית לן למימר שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין מכל ערעור ואע"פ שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפרישית גבי שלא באחריות דלא ניחא ליה דליקו בדינא ודיינא : **תימא** הא סליקת נפשך וכו' · לא ידעתי אמאי לא משני כגון שכתבו בעלת שלש מאות ובעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לנו עמך בעשרים וחמשה*) : (לעיל) **וכן** שלשה שהטילו לכיס · לא הוי ממש דומיא דרישא דהכא כל אחד נוטל לפי מעותיו ורבינו חננאל פי' דאבבא בתרייתא קאי : **דאמרה** לה מדין ודברים הוא דסליקי כו' · לא איתפרש שפיר טעמא דהא מילתא : **בכותבת** בעלת שלש מאות · לא ידע רבי מאי קמ"ל מתניתין : **רבי** אומר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה · פי' ר"ח קי"ל בהא הלכתא כרבי ואי אפשר להעמיד דבריו בזמן שיש שם שלש מאות חולקות בשוה בעלת מאה ובעלת מאתים מאה ובעלת שלש מאות מאה לפי שמדת הדין לוקה בזה אלא העמידנו דברי רבי שאמר שחולקות בשוה כל מנה ומנה נוטלות בשוה הלכך חולקין כל עזבון המת בששה חלקים של מנה נוטלת חלק אחד ושל מאתים שני חלקים ושל שלש מאות ג' חלקים כל אחת

השכר

עין משפט נר מצוה

נ"ל במקום שכותבין

יט א ב מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ג טוש"ע ח"מ סימן רכו סעיף ה :

כ ג ד מיי' פי"ז מהל' אישות הל' ח ופ"כ מהלכות מלוה ולוה הל' ד ופכ"א שם הלכה א סמג עשין מח ועד טוש"ע אה"ע סי' ע סעיף יח וטוש"ע ח"מ סי' קד סעיף י [וכרב אלפס ביאר כל הסוגיא בעומקא ובארוכה בגבורית] .

תוספות רי"ד

לי עליך : אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו . משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו . מ"ט דא"ל חייתא דקיטרא סברת וקבילת מאימתי מכי דייש אמצרי א"ד אפי' באחריות נמי דא"ל אחוי טרפך ואשלם לך דפי' מדקאמר שמכר לשמעון מכר גמור עשה לו ומתקיים בכסף ובשטר או בקנין וכדין הקרקעות א) דע"ד הא אם לא יצאו עלי' ערעורין ורוצה לחזור בו א"י מפני שמכר גמור ובקנין עשה לו והאי חזקה דבעי' לאו לקיומי המכר דהא מקיים וקאי בלא חזקה אלא ה"ק אם יצאו עלי' עסיקין נראה שמכר לו דבר שאינו שלו והוי מקח טעות ומש"ה אמר עסיקין ולא אמר ב"ח הלכך אם הוחזק בה הלוקח ונראה שנכנסה השדה לרשותו אע"פ שיצאו עליה עסיקין ג) מפני שנראה שמכר לו דבר שאינו שלו ומ"ה בעי מאימת מחזיק בה מפני שזו החזקה אינה לקנות שאילו היתה לקנות כבר ידענו דין החזקה כדתנן בפ' ח"ה נעל גדר ופרץ כ"ש ה"ז חזקה ומאי בעי הכא מפני שחזקה זו כדי להראות לעולם שנכנסה לרשותו והוא שלו מ"ה אמרי' מכי דייש אמצרי שהלך בה לארכה ולרחבה כאדם שהולך ומבקר שדהו : **מתני'** מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו ק' ושל זו ר' ושל זו ג' מאות ואין שם אלא ק' חולקות בשוה היה שם מאתים של ק' נוטלת נ' ושל ר' ושל ג' מאות נ' נ' של זהב. היה שם ג' מאות של ק' נוטלת נ' ושל ר' ק' ושל ג' מאות ששה של זהב וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין . פי' מי שהיה לו ג' נשים שנחתמו כתובותיהן ביום א' דאי בא"ז הקודמת בשטר קודמת בגבוי אין שם אלא ק' חולקין בשוה פי' שהרי כח שלשתן שוה בשיעבוד ובכלהו איכא מנה . היה שם ר' וכו' אין לבעלת מנה שיעבוד אלא במנה אבל מנה שני אינו משועבד לשטרה אלא היא משועבד לבעלת ר' ולבעלת ג' מאות והלכך המנה הראשון חולקות בין שלשתן והמנה השני יחלוקו בין של ר' ושל ג' מאות ושל ק' נוטלת נ' . ובגמרא מקשה תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה א"ש בכותבת בעלת ר' לבעלת ק' דין ודברים אין לי עמך במנה פי' כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבדת לך ולא יתמעט חלקך בשבילי הלכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותו א"ה אימא סיפא ושל ר' ושל ג' מאות ג' ג' של זהב ותימא לה הא סליקת נפשך ממנה פי' ואין לך לחלוק אלא במנה ב' ומהדר משום דא"ל מדין ודברים הוא דסליקי נפשאי פי' לא נתתי לה חלקי במתנה ומה שגבתה לא בשליחותי גבתה שתאמרי לי נטלה זו חלקך אני סלקתי עצמי מלריב עמה ומלמעט חלקה במנה וגברה ידה לגבות חצי המנה בשיעבור שטרה עכשיו אני באה לחלוק עמך במותר שלא סלקתי מלריב עמך ושיעבודי ושיעבודך שוים . ואע"פ שיכולה בעלת ג' מאות לומר לבעלת ר' עד עכשיו הייתי נוטלת במנה הא' תלתין ותלתא ותילתא . ומנה השני נ' הרי תמנן ותלתא ותילתא והשתא לא שקילנא אלא ע"ה ומ"ל להפסיד בסילוקך תפסיד את ולא אני אפ"ה כך מדת הדין נותנת כיון דלא נסתלקה מכל המנה

המנה אלא מלריב עם בעלת ק' הלכך של ק' נוטלת נ' ושל ר' ושל ג' מאות חולקות ביניהן ק"נ ונוטלת כל א' וא' ג' דינרי זהב שלכל דינר זהב הוא כ"ה דינרי כסף : הי' שם ג' מאות ו כו' ומקשה של ר' מנה ע"ה הוא דאית לה פי' דהא אוקימנא שכותבת בעלת ר' לבעלת ק' דין ודברים אין לי עמך בק' וחלקו המנה הא' בינה ובין ג' מאות ובמנה הב' אין לה עסק לבעלת הר' והמנה הג' הוא כלו של ג' מאות נמצא של מנה נוטלת נ' במנה האחר נשארו נ' חולקת אותה עם הק' השניה של ר' ושל ג' מאות זו נוטלת ע"ה וזו נוטלת ע"ה ומנה הג' הוא של ג' מאות ויש לה ו' דנרי זהב . א"ש בכותבת בעלת ג' מאות לבעלת ר' ולבעלת ק' דין ודברים אין לי עמכם בק' . פי' לא מתוקמא סיפא כמציעותא אלא סיפא מיתוקמא כשכתבה בעלת ג' מאות וכו' ובעלת ר' לא כתבה כלום הלכך מנה הא' חולקת בעלת ר' ובעלת הק' ומנה הב' חולקת בעלת ר' ובעלת ג' מאות ומנה הג' לבעלת ג' מאות : תניא זו משנת ר"נ ר"א אין אני רואה דבריו של ר"נ באלו אלא חולקות בשוה כתב ר"ח ז"ל וקמ"ל דבההיא הל' כר' וא"א להעמיד דבריו בזמן שיש שם ג' מאות חולקין בשוה ונוטלת בעלת ק' ק' ובעלת ג' מאות ק' לפי שמד"ח לוקה בזה אלא העמדנו דברי ר' שאמר חולקין בשוה כל ק' וק' נוטלות בשוה הלכך חולקין כלם לו' חלקים של ק' נוטלת חלק א' ושל ר' ב' חלקים ושל ג' ג' חלקים כ"א נוטלת לפי מעותי' עד שתפרע כ"א כתובתה וזה דין צדק וזהו שאמר אין אני רואה דבריו של ר"נ באלו בבא דרישא ובבא מציעא אבל בבא דסיפא דתנן הי' שם ג' מאות וכו' לא חלק ר' אלא אומר בין בתפיסה א' בין בב' תפיסות הדין כך הוא כ"א נוטלת לפי מעותי' ואין צורך להעמידה בכותבת אליבא דר' זה הפתרון נ"ל יפה אע"פ שאינו דומה כרישא דמתני' : וכן ג' שהטילו לכיס וכו' פי' האי וכן קאי אבבא ג' דמתני' וקסבר ר"נ שלפי מעות חולקין ואע"ג דלגבי ג' נשים לא סבר (הכי) [רבי] התם מפני שהמעות מרויחות קסבר כ"א נוטל בשבח כפי מעותיו וכמו שנוטל בשבח כך נוטל בהפסד אבל בג' נשים אין לומר כן הלכך כ"א נוטלת כפי מה שמשועבד לה מנכסי בעלה ונמצא שר"נ ור' תשוו בזה לחלוק כפי מעות : אמר שמואל ב' שהטילו

שהטילו

א) נראה דצ"ל וכן מדקאמר עד שלא החזיק יכול לחזור בו אם יצאו עליו ערערין הא אם לא יצאו וכו' . ג) נראה דצ"ל אף שנראה שמכר לו דבר שאינו שלו אינו יכול לחזור בו

עין משפט נר מצוה

בא א ב גמיי' פ"ד מהל' שותפין הל' ג סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קעו סעיף ה:
בב ד ה מיי' פי"ז מהל' אישות הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן צו סעי' טו:
בג ו מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ז:

"השכר לאמצע אמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ורב המנונא "אמר אפילו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע מיתיבי *שני' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותיובתא דרבה לא בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידיה במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הכי נמי קאמר במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה נעשה כמי שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו תנן וכן שלשה שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הן חולקין מאי לאו פחתו פחתו ממש הותירו הותירו ממש "אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לא הותירו זוזי חדתי פחתו אסתירא דצוניתא: **מתני'** "מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית וראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה בן ננס אומר וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת "אף היא לא תפרע אלא בשבועה "היו יוצאות כולן ביום אחד כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת זכתה וכך היו כותבין בירושלים שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה: **גמ'** במאי קמיפלגי אמר שמואל כגון

אחת נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כל אחת כתובתה כי זה דין לדק וזה שאמר רבי אין אני רואה דבריו באלו בבבא דרישא ובבבא דמציעא אבל בסיפא דתנן היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב לא חלק רבי אלא בין בתפיסה אחת בין בשתי תפיסות כך הוא הדין כל אחת לפי מעותיה ותו אשכחן מסנה שלמה בפרק שור שנגח ד' וה' (ב"ק נו.) ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה מנה חזר ונגח (את) שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל חמשים זוז וזה נוטל חמשים זוז חזר ונגח שור אחר שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים זוז ושנים הראשונים דינר זהב ואוקימנא כרבי עקיבא דאמר שותפי נינהו וקיימא לן כוותיה והלוקה זו כל אחד לפי מעותיו לפיכך העמדתי דברי רבי כל מנה ומנה בשוה שזו היא חלוקה לפי המעות כי היכי דלא תקשי הלכתא אהלכתא ותו גרסינן בים נוחלין (ב"ב דף קכד.) תניא רבי אומר אני הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן ירשו שטר חוב בכור נוטל פי שנים הנה רבי סבר לפי מעותיו ואם תעמיד דבריו בשוה ממש קשה דרבי אדרבי הלכך נראה להעמיד הדבר על בוריו אליבא דהלכתא להיות דברי רבי לפי מעותיו וכן ההלכות שוות ויש לחלק דלא דמי להאי דיש נוחלין דהתם ליכא שום שעבוד אלא כל אחד יש לו חלקו בקרקע ובכור יש לו פי שנים לכך נוטל כל מה שחלקו משביח אבל הכא משועבדים לכתובה שכל שלשה מאות משועבדין לכתובת בעלת מנה ובעלת מאתים כמו לבעלת שלש מאות שכל נכסיו אחראין לכתובתה עד שיהיה לה כל המנה שלה:

מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה איירי · מכח קושיא אדתני סיפא דייק הכי: **מאי** לאו פחתו ממש · וקסבר דבשור לחרישה ועומד לטביחה איירי דלטביחה ועומד לטביחה מאי קמ"ל אלא בכי האי גוונא מיירי ותיובתא דרב המנונא: **הותירו** זוזי חדתי · שלדעת כן נשתתפו יחד שאם לא ירויחו אלא חילוף המעות שבשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו אלא כל אחד ואחד יקח חשבון מעותיו והאי חדתי לאו לאפוקי עתיקי דבהזהב (ב"מ דף מה:) מוכיח בכמה דוכתי דישנים יוצאין בהוצאה יותר מחדשים אלא לאפוקי אסתירי דצוניתא שהם ישנים יותר מדאי. מ"ר · הא דאמרי' בפ"ק דבבא בתרא (דף יג· ושם) א"ל "רב יהודה לרב הונא לדידך דאמרת לית לך דינא דגוד או אגוד בכור ופשוט שהניח להן אביהן עבד ובהמה טמאה כיצד הן עושין ה"ל שאני אומר עובד לזה יום אחד ולזה שני ימים ומקשה ר"ת זצ"ל אמאי קשיא ליה מבכור ופשוט ליקשי ליה משניהם פשוטים ואומר ר"ת שניהם פשוטים ניחא ליה שיעבוד לזה יום אחד ולזה יום אחד אבל בבכור ופשוט קשיא ליה שאם יעבוד הפשוט יום אחד והבכור שני ימים הרי הבכור נוטל יותר מפי שנים שאם יש עיר רחוקה ממהלך יום אחד ומשתכרים בה הרבה בסחורה שיש שם סחורה בזול פשוט שאין לו שהות אלא יום אחד לא יוכל לילך שם והבכור שיש לו שהות שני ימים הולך שם ומשתכר כמה וכמה יותר מן הפשוט ור' מפרש דלהכי קשיא ליה בכור ופשוט משום שור לחרישה ועומד לחרישה לכולי עלמא השכר לאמצע משום הכי פריך כיצד יעשו דבזה אין נוטל הבכור פי שנים ומשני עובד לזה יום א' ולזה שני ימים ולא דמי לשור לחרישה ועומד לחרישה דמשום הכי הוי התם השכר לאמצע דמעיקרא אדעתא דהכי נשתתפו אבל גבי בכור דלא שייך האי טעמא כל אחד נוטל לפי חלקו · מ"ר: **מי** שהיה נשוי ד' נשים · לא הוה מצי למנקט ב' נשים אע"ג דסגי' בהו שפיר פלוגתא דתנא קמא ובן ננס מ"מ לא הוה שמעינן מיניה שבועה לאחד שבועה למאה אבל השתא שמעי' ליה דהא אין נשבעת ראשונה לשלישית משום שכבר נשבעה לשניה כדמפ' בגמ' מיהו תימה אמאי תנא ארבע בשלש סגי דבשלש נמי שמעי' שבועה לאחד שבועה למאה ואיכא למימר דהוה אמינא דהתם הוא דאין נשבעת ראשונה לשלישית שהיא אחרונה דלא חיישי' כולי האי כיון שכבר נשבעה לשניה ושלישית שמא כבר נתקבלה כתובתה שאין נשבעת לא אחמור בה רבנן כולי האי אבל אם היתה נשבעת אותה שלישית כגון שיש רביעית דהשתא ידעינן שלא נתקבלה כתובתה הוה אמינא דנחמיר טפי ותשבע לה הראשונה להכי תנא ארבע נשים · מ"ר:

הסכר לאמצע · חולקין בשוה: שור לחרישה · שלקחו בהן שור לחרוש וחורשין בו ואין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה כלום הלכך חולקין בשוה אבל שור לחרישה והשביח בבשר ושחטוהו: זה נוטל לפי מעותיו כו' · שהרי מתחלק לאבריו והא דנקט ראשית מקחן לחרישה רבותא אשמועינן דאע"ג דמעיקרא אדעתא דלמיפלג בשוה נחות לשותפות השתא דשבח בבשר ושחטוהו והוא מתחלק לאבריו יטול איש לפי מעותיו: לקח זה בשלו · שוורים בריאים במאתים: וזה בשלו · שוורים כחושים במנה: זה נוטל לפי מעותיו · דשור כחוש אין עבודתו דומה לשל בריא: ליפלוג בדידיה · אף כשהטילו לכיס מעות ולקחו בהמה אחת יחלוקו ולימא זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו כו': פחתו פחתו ממש כו' · וקתני כך הן חולקין לפי המעות ותיובתא דשמואל: זוזי חדתי · שמטילין זוזים ישנים ונתנו ונשאו בהם עד שנעשו חדשים ויוצאין הם בהוצאה הלכך חולקים לפי המעות דכל חד מאי דיהיב שקיל אבל אם הותירו יותר על החשבון השכר לאמצע: איסתרי דצוניתא · שנפסלה המטבע ואין יוצאת בהוצאה ומי שיש לו מכה בפיסת רגלו מתחת קושר מהם שם דמעליא ליה חלודה דידהו ואורחא דידהו כדאמרינן במסכת שבת (דף סה·) יוצאין בסלע שעל הצינית ומפרש מאי צינית בת ארעא דכיון דישנו בעין נוטל כל אחד כחשבון שהטיל אבל אם פחתו מאה או חמשים זוז זה מפסיד מחצה וזה מחצה שהשכר וההפסד לאמצע: **מתני'** הראשונה נשבעת לשניה · אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול תחלה השבעי לי שלא גבית משל בעלי כלום דלמא לא משתייר לי נכסים כשיעור כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשניה ורביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיתומים גדולים וקסבר האי תנא כי אמרו רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ביתומים קטנים אמרו ולא בגדולים: אף היא לא תפרע כו' · ובגמ' מפרש פלוגתייהו במאי: היו כולן יוצאות ביום אחד · כלומר יוצאות לפניו ומלמדות שכולן נכתבו ביום אחד: כל הקודמת לחברתה שעה אחת · בכתובתה: זכתה · אם השעות מפורשות בתוכן כגון באחת כתוב ביום פלוני בשעה שלישית ובשניה בשעה רביעית וכן בכולן: **גמ'** כגון

[תוספתא פ"י]

[גם א"י רבא לרב נחמן]

תוספות רי"ד

שהטילו לכיס זה ק' וזה ר' השכר לאמצע פי' לא יחלוקו השכר לפי המעות אלא כך נוטל זה כמו זה שיש בני אדם שחריפים הם במו"מ יותר מחבריהם מפני שהוסיף זה להטיל מעותיו יותר או שמא מפני אהבתו לא חיישי הילכך כ"ז שלא פרשו אלא הרויחו בסתם חולקין השכר בין שניהם לאמצע אך אם פי' ימול כ"א לפי מעותיו הכל כפי תנאם: אמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה פי' שכיון שהשכר שעושין הוא מובדל מן הקרן הוי הכל לאמצע וכן נמי אם שמו מעות בכים והשתכר בהן והותירו כיון שהשכר מובדל מן הקרן השכר לאמצע אבל שור העומד לטביחה ועומד)[ולקחו]לחרישה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו פי' שהשכר עומד על הקרן כל אחד ואחד לוקח קרנו וכ"ש אם לקחוהו מתחלה לטביחה או אם קנו עגלים לגדלן שכ"א הוא נוטל לפי מעותיו. ור"ה אמר אפי' שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע פי' אע"פ שהשכר עומד על הקרן אם היו עתידים לחלקו לאיבריו ולהוליך כ"א הבשר לביתו הי' נוטלין לפי המעות אבל כיון דלמכירה קאי וסוף שיותירו במעות נמצא שהריוח הוא מובדל מן הקרן וכאילו נשתכרו בפרקמטיא דמי שהשכר לאמצע ול"ת דוקא שלקחוהו לחרישה תחלה אלא אפי' לקחוהו מתחלה לטביחה כיון דלמכירה קאי ולא לחלוק לאיבריו הוי השכר לאמצע אלא משום דנקט רבה שור לחרישה ועומד לטביחה נקטו נמי אינהו האי לישנא ולאו דוקא: מיתיבי ב' שהטילו לכים זה ק' וזה ר' השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה תיובתא דרבה לא בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ניפלוג בדידה במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו פי' בוודאי כששמו בכים זה ק' וזה ר' וקונים בהם פרקמטיא כיון שאין סוחרי הק' לבד והר' לבד אלא הכל ביחד אבל לחרוש עיקרנו של זה מובדל תמיד מקרנו של זה כ"א נוטל לפי"מ ה"נ קאמר במה דברים אמורים בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה נעשה כמי שלקח זה בשלו וזה בשלו ונתע... לפ"מ. תנן וכן ג' שהטילו לכים פחתו או הותירו כך הן חולקין מאי לאו פחתו ממש הותירו ממש פי' וק' לשמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דר"ה שהרי אם הותירו מעות אע"פ שאין השכר עומד על... אר"נ ארב"א הותירו זוזי חדתי פחתו אסתרא דצניתא פי' שהטילו זוזים ישנים ונשאו ונתנו בהם עד שנעשו חדשים ויוציאו בהוצאה הלכך חולקין לפי המעות דכל חד וחד שקיל מה דיהיב אבל אם הותירו יותר... לאמצע פחתו איסתרא דצניתא שנפסל המטבע ואין יוצא בהוצאה ומי שיש לו מכה תחת עקבו קושרה שם כדאמרי' בשבת יוצאים בסלע שעל הצינית דכיון שישנן בעין נוטל כ"א כחשבון שהטיל אבל אם פ... מפסיד מחצה וזה מפסיד מחצה שהשכר והפסד לאמצע א) ובהא לא מבעי' רבה אלא אפי' ר"ה מודי לאו למכירה קיימא שימצא בהן עודף על הקרן או פחות אלא כ"א מוליך זוזיו או מושבחים או מופסדים... דקאי למכירה וסוף שיהי' יתרון במעות חולקין לאמצע והל' כשמואל וכפירוקא דר"נ דבכל מידי דמשתכרי ב) ולא קאי השכר או ההפסד על הזוזין כ"א נוטל לפ"מ או מושבחין או מופסדין. עיין בערך מ"ם בס"... נשוי ד' נשים ומת הא' קודמת להב' והב' להג' והג' להד' והד' נפרעת של"ב אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרה אף היא ל"ת א"ב היו כולן יוצאת ביום א' כל הקודמת לחברתה אפי' שעה א' זכתה כך הי' כותבין בירושלים

א) ר"ל בהא דסיירי מתני' בזוזי חדתי לא מבעי רבה. ב) אולי צ"ל ולא קאי השכר או ההפסד על הזוזין השכר לאמצע אבל אי קאי השכר או ההפסד על הזוזין וכו'.

כגון שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי *ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר *מה שגבה גבה (אמר) ר"נ אמר רבה בר אבוה דכולי עלמא מה שגבה לא גבה והכא בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי מר סבר חיישינן שמא תכסיף ומר סבר לא חיישינן שמא תכסיף אביי אמר דאביי קשישא איכא בינייהו *דתני אביי קשישא [א]יתומים שאמרו גדולים ואין צ"ל קטנים ת"ק לית ליה דאביי קשישא ובן ננס אית ליה דאביי קשישא [ב]אמר רב הונא הני תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עבד אקלע ר"נ לסורא שיילוהי כי האי גוונא מאי אמר להו מתני' היא הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מאי טעמא לאו משום דשליחותה עבדה מי דמי התם [ג]שבועה לאחד ושבועה למאה הכא אמר אילו אנא הואי טעיננא טפי [ד]ולא אמרן אלא דלא איתיה במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי: *איתמר ב' שטרות היוצאים ביום אחד רב אמר חולקין [ה]ושמואל אמר *שודא דדייני לימא רב דאמר כר"מ דאמר *עדי חתימה כרתי ושמואל

רש"י

כגון שנמצאת אחת · מן השלש שדות שגבו ג' נשים ראשונות: שדה שאינה שלו · שנודע שגזלה וסוף שיבואו בעלים ויטלוה ממנה וכשבאה רביעית לגבות כתובתה משדה רביעית באה זו ועומדת לאמר למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי ונמצאתי קרחת לגוני שתשבעי שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל: ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי ת"ק סבר מה שגבה לא גבה · הלכך למה תשבע אם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה דהויא לה רביעית בעל חוב מאוחר: ובן ננס סבר מה שגבה גבה · ואין השלישית חוזרת עליה לפיכך יכולה להשביעה: דכולי עלמא מה שגבה לא גבה · ושבועה דבן ננס טעמא מאי דקסבר חיישינן שמא תכסיף הרביעית הזאת את השדה שהיא גובה דכי חזיא דלא משביעין לה ידעא דהדרא שלישית עילוה כשיטלו מה שבידה ולא חיישא הך רביעית לאשבוחי לארעא אלא שמטה ואכלה ות"ק לא חייש לשמא תכסיף: דאביי קשישא איכא בינייהו · והיתומים באים להשביעה ולא בנמצאת שדה שאינה שלו מיירי: יתומים שאמרו · הבא ליפרע מהם לא יפרע אלא בשבועה אף בגדולים אמרו: תרי אחי ותרי שותפי · או תרי שותפי: ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא · בדבר השותפות ויצא השותף חייב: לא מצי · שותף חבירו למימר לבעל הדין: אנת לאו בעל דברים דידי את · בדין זה שנתחייב חברי אני אדין עמך בחלקי: ואילו ראשונה לשלישית לא קתני · דתשבע לפי שנשבעה: ולא אמרן · שיחזור וידון: אלא דלא הוה · ההוא שותף במתא כשבא חבירו לדין: ב' שטרות · מכר שדה אחת לשני בני אדם ביום אחד: שודא דדייני · לפי ראות עיני הדיינין יטילו הזכות והחובה: שודא · לשון השלכה כמו ירה בים דמתרגם שדי בימא (שמות טו): כרבי מאיר דאמר. לענין גט עדי חתימה עיקר כריתות וכן לענין השטרות ואלו שניהם נחתמו ביום אחד ובמקום שאין כותבין שעות גלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם לחבירו ואפילו זה שחרית וזה במנחה אין זה גובה יותר מזה הלכך מאי שודא דדייני איכא למימר אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה:

תוספות

שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו · פי' הקונט' שנודע כבר שהיא גזולה הלכך כשבאה רביעית לגבות משביעין לה והדר יהבינן לה לבן ננס דהואיל מה שגבתה גבתה צריכה שבועה שהרי נפסדת אותה שיש לה שדה שאינה שלו וקשה לרבי דמסתמא כשמשביעין הרביעית משמע שעדיין לא גבתה מדקתני גבי רביעית נפרעת לא תפרע והואיל וכן הקודמת לה למה אינה לוקחת אותה שדה דבבירור שלו ואין סברא לומר שנמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו ואינו ידוע איזו ועוד קשה לי מאי קאמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אטו מי קאמר ת"ק נשכרה נפסדה קאמר שאינה נשבעת לפי שאין גבייתה כלום שהקודמת לה נוטלת אותה שדה והיכא שהאחרונה נפרעת כגון שלא נמצאת אחת מהן שאינה שלו התם מודה כמי בן ננס דנפרעת שלא בשבועה על כן נראה כפי' ר"ח דאפילו לא נמצאת פליגי דקאמר בן ננס שנשבעת הרביעית משום חשש שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ולא יוכלו אחרי כן לחזור עליה דמה שגבתה גבתה וה"ק במאי פליגי כלומר במאי תלוי עיקר טעמא שמחמת אותו טעם משביעה בן ננס לעולם כגון שנמצאת כו' ומשום הכי נשבעת אפילו לא נמצאת והכא בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי לפי שירא שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ויחזרו עליה ואינה חוששת להשביח השדה ומפסידתו ואומר ר"ת דמשביעין אותה כדי שתפרוש אם התפיסה לררי וא"ת א"כ נשביע כל ב"ח דניחוש שמא יכסיף לפי שמא יש בעל חוב קדום שיטרוף ממנו ונשביענו כדי שיפרוש אם התפיסו לררי לאו מילתא היא דאטו יש לנו לעשות תקנה לבעל חוב דליתיה קמן ושמא איט בעולם אבל הכא אנו עושין תקנה בשביל הנשים הקודמות וא"ת ומה יועיל מה שיפרוש גם היתומים שיפול השדה בידם יכסיפוה מחמת יראה זו שמא תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו ואומר רבי דלא יכסיפוה בשביל כך שחביבה בעיניהם עוד אומר ר' הם למה יכסיפוה אם אותה שדה ישביחו יהא ריוח שלהן שיכולין לסלקו בזוזי דאין להן בשדה אלא כנכרים בעלמא אבל אחרונה תכסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי וא"ת לרבנן נמי תהא האחרונה נמי צריכה שבועה כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים וה"ה דביתומים גדולים איירי ודלא כאביי קשישא ור' מפרש אפי' לאביי קשישא כגון שפטרה מן השבועה וא"ת למאן דלית ליה דאביי קשישא היכי מפרש הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה (לעיל פז·) והא דתנן (גיטין לד:) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה דביתומים גדולים אינה צריכה שבועה וביתומים קטנים נמי ליכא לאוקמא דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אא"כ רבית אוכלת בהן ואומר רבי דס"ל כמ"ד בערכין פרק שום היתומים (דף כב·) אף לכתובה משום מזוני וקשה מ"מ תיקשי מההיא דהנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה דהא לעיל בהכותב (דף פז· ד"ה מקשים) פי' ר"י דמיירי בגרושה דלית לה מזוני כי היכי דלא תיקשי אמאי איצטריך למיתני בגיטין אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ואמר לי רבי דמ"מ איצטריך אלמנה בגיטין שלא נטעה לומר בגרושה וגימא דנזקקין בכל ענין דאילו באלמנה ה"א דליכא לאוקומא דאקילו בה רבנן משום איבה כדמפרש בערכין וא"ת אמאי לא אקשי מברייתא דאביי קשישא למ"ד אין נזקקין אלא אם כן רבית אוכלת בהן דהא קאמר אביי קשישא שגובין מיתומים קטנים בשבועה וי"ל דהוה מוקי לה בב"ח עובד כוכבים דשייכא ביה שבועה כמו שרגיל ר"ת לפרש שמותר לקבל שבועה מעובד כוכבים ואפי' לרביעו שמואל שאסר לקבל ממנו שבועה איכא לאוקמא בגר תושב שקבל עליו שלא לעבוד עבודת כוכבים שנשבע בשם ומיהו קשה לי מדקאמר אביי קשישא יתומים שאמרו משמע דאמתני' דגיטין או דהכותב קאי דמיירי בכתובת אשה ע"כ נ"ל ודאי דהוה מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשישא וס"ל כרבנן: **שני** שטרות היוצאים ביום א' פי' של מכר או של מתנה שמואל אמר שודא דדייני דלא דמי להא דתנן היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה דהתם בשעבוד איירי דאין השעבוד חל אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך השטר כשהתחיל השעבוד דהיינו ממחרת יום שנכתב בו דביום שנכתב אין מוכיח מתוך השטר מתי התחיל או בבקר או בערב אבל מתנה או מכר כל הקודם באותו יום עצמו זכה · מ"ר: **לימא** רב דאמר כר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי · וכיון דעיקר הוא השטר ומתוך עדים החתומים בשטר אין ניכר שקדם קנינו של זה לקנינו של זה הלכך קונין שניהם בבת אחת אפי' נכתב ונחתם ונמסר לאחד תחלה ואח"כ נכתב ונמסר לשני אע"פ שמתוך עדי מסירה ניכר דלא חשיב להו עדי מסירה עיקר והכי מוכח בגטין דתנן בפ' כל הגט (דף כו:) כתב לגרש את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה ודייק בגמ' הא גדולה מגי מגרש אמר רבה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שט"ח על אחרים א"ל אביי אלא מעתה רישא דקתני פסול לגרש בו ה"נ שני הוא דלא מגרש ביה הא ראשון מגי מגרש ביה והא אמרת אין אחר יכול להוציא שטר חוב עליהם אלא מאי אית לך למימר בעדי מסירה ור' אלעזר משמע אבל לר"מ אפי' ראשון לא מגי מגרש אע"פ שניכר מתוך עדי מסירה הואיל ומתוך עדי חתימה אין ניכר · מ"ר · ונראה לרבי דמיירי הכא במתנה או במכר במקום שכותבין את השטר דבמקום שאין כותבין שהקרקע נקנה בכסף ובחזקה ובחליפין והשטר אינו עומד אלא לראיה התם כולי עלמא מודו דאמרינן שודא דאין צריך התם שיהא ניכר מתוך עדי חתימה איזה קנה תחלה הואיל ואינו אלא לראיה בעלמא ור"ת מפרש הא מילתא בענין אחר וז"ל שני שטרות היוצאין ביום אחד מכר שדה אחת לשני בני אדם האחד עיקר אבל שני שטרות של שני בעלי חובין חולקין לכ"ע כדתנן במתניתין חולקות בשוה ובעל כרחך כשכולן יוצאין ביום אחד וטעמא דשניהם אמת ושעה אחת בירושלים כיום אחד בעלמא דמי לימא רב דאמר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ואפשר דנחתם בבת אחת דהנך סהדי חתום אהאי והנך סהדי אהאי בהדי הדדי ומסתמא כיון שהחתימה עיקר המסירה היתה לדעת חתימה אע"פ שהיתה זו אחר זו והוי כנמסר בבת א' דהיכא דכתבי שעות תלינן

רא"ל דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו בהדי' לדינא לא מצי אידך למימר לי' לבדד"א אלא שליחותי' עביד פי' אם יצא השותף חייב לא מצי שותף חברי' למימר לי' לבע"ד אנת לאו בדד"א בדין זה שנתחייב חבירו כאילו נתחייב וכאילו שלחו לדון עמו דמי: איקלע ר"נ לסורא שיילוהו כהאי גוונא מאי א"ל מתני' היא הא' נשבעת לב' וב' לג' וג' לד' ואילו הא' לג' לא קתני מ"מ לאו משום דשליחותה עבדה: מי דמי התם שבועה לא' שבועה לק' הכא א"ל אי הוה אנא הוה טעיננא טפי ול"א אלא דליתא במתא אבל איתא במתא איבעי' ליה למיתי: איתמר ב' שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדיינא · פי' ב' שטרי מכר או שיעבוד להלואה או מתנה יוצאין על שדה א' וזמן שניהם שוה ביום א' רב אמר חולקין השדה ביניהן ושמואל אמר ש"ד כמו שדי בימא השלכת דעת הדיינים כפי שיאמרו הם למי היתה דעתו קרובה ליתן יותר לאותו נותנין ואסיקנא

עין משפט
נר מצוה

כט א מיי' פ"ה מהל' זכיה הל' ו ז ופ"א מהל' גירושין הל' טו ופ"ד הל' יז יח סמג עשין נ ושם טוש"ע ח"מ סימן רמ סעיף ד וסימן נא סעי' ז וטוש"ע אה"ע סי' קל סעיף ו וסי' קלג סעיף א :
ל ב טוש"ע ח"מ סי' רמ סעי' ג בהג"ה :
לא ג מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה הל' ה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף כג :

ושמואל דאמר כרבי אלעזר *דאמר *עדי מסירה כרתי לא דכולי עלמא כרבי אלעזר והכא בהא קמיפלגי רב סבר חלוקה עדיפא ושמואל סבר שודא דדייני עדיפא ומי מצית מוקמת ליה לרב כר' אלעזר *והאמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי אלעזר בגיטין כי אמריתה קמיה דשמואל אמר אף בשטרות מכלל דרב סבר בשטרות לא אלא מחוורתא רב כר"מ ושמואל כרבי אלעזר מיתיבי שני שטרות היוצאים ביום אחד חולקין תיובתא דשמואל אמר לך שמואל הא מני ר"מ היא ואנא דאמרי כר' אלעזר אי ר"מ אימא סיפא כתב לאחד ומסר לאחר ·זה שמסר לו קנה ואי רבי מאיר אמאי קנה האמר עדי חתימה כרתי תנאי היא דתניא *וחכמים אומרים יחלוקו וכאן אמרו מה שירצה השליש יעשה *אמיה דרמי בר חמא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא בצפרא לאורתא כתבתינהו למר עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסא אתא מר עוקבא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסא אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל ומ"ט עבד מר הכי א"ל דקדים א"ל אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות אלא מר מאי טעמא עבד הכי א"ל שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדייני א"ל חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לה הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף חד הוה כתוב בחמשא בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמיה רב יוסף להההוא דחמשא בניסן בנכסים אמר ליה אידך ואנא אפסיד אמר ליה את ידך על התחתונה אימא בר כ"ט בניסן את א"ל ונכתוב לי מר
טירפא

ושמואל דאמר כרבי אלעזר דאמר · *אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה או ילכו למדינת הים אלמא עדי מסירה עיקר והכא יש לומר שמא האחד היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת השני הטעה וכי לא ידעינן נימא שודא דדייני לפי מה שהם רואים מי מהם היה רגיל אצלו יותר דשודא עדיפא מחלוקה: דכולי עלמא כר' אלעזר · דקיימא לן כוותיה בגטין ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה ובהא פליגי: חולקין · אלמא חלוקה עדיפא: ר"מ היא · וליכא למימר שודא בחתימתו: *כתב לאחד · השטר ולא מסר לו עד שכתב שטר שני לאחר עליה ומסר לו: ואי ר"מ כו' · אלא לאו רבי אלעזר ואיכא למימר שודא ואיכא למימר חלוקה וקתני חולקין אלמא חלוקה עדיפא: תנאי היא · איכא למ"ד שודא עדיף ואיכא למ"ד חלוקה עדיפא: וחכ"א כו' · בשלהי פ"ק דגטין הולך מנה לפלוני והלך וביקשו ולא מצאו שמת יחזרו למשלח מת המשלח יחזרו ליורשים כו' עד וחכ"א יחלוקו יורשי משלח ויורשי מי שנשתלחו לו *וכאן אמרו מה שירצה שליש יעשה דהייני שליח יעשה אלמא שודא עדיפא: אמיה דרמי בר חמא כו' · ולא נודע למי מסרה תחלה שטר מתנה: אטו בירושלים יתבינן כו' · וכיון דלא הקפידו בני מקום לכתוב שעות גילו מנהגם שאין הולכים אחר הקודם לבו ביום ושניהם שוים: אלא מר מאי טעמא עבד הכי · ולא אמר יחלוקו: שודא דדייני · כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולי נראה שזה היה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: א"ל אנא נמי · תיהוי דידי שודא דדייני וכיון שפסקתי אני הדין שוב אין לך כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בשודא דדייני: אנא דיינא · על פי ראש גלותא והישיבה: לאו בתורת הכי אתית לה · לא אמרת טעם שלך משום שודא דדייני אלא משום דקדים בחתימה כרבי מאיר ובזו טעית דהא לאו בירושלים יתבינן: הנהו תרי שטרי · של מכר שיצאו על שדה אחת:
טירפא

תלינן מסירה אחר שעות חתימה ה"נ תלינן המסירה בשעת חתימה ואפי' אם תימצי לומר לעולם אי אפשר ואחד מהם נחתם קודם לחברו איהו מיהו סבר דשניהם נחתמו בבת אחת ואין דעתו כלל כשמוסר להם אפי' בזה אחר זה שיקנה אחד יותר מחברו אלא דעתו שיקנה זה כמו זה והוי כאילו מסר שניהם בבת אחת ואין מועיל הקדמת החתימה כלום ואי נמי העדים שוים בשני שטרות אימא בשעה שעסוקין באותו ענין חתמו דקנין יכול לחזור בו או לקיים שניהם הלכך אמר רב חולקין ושמואל דאמר כרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי וכיון שיוצא השטר מיד המוכר ליד הלוקח נזהר הוא שלא למסור בבת אחת אלא זה שלא בפני זה דהמסירה ביד המוכר דכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לוקח עמו אבל החתימה לר' אלעזר לאו עיקר הוא ולא תלינן ביה הלכך אמר שמואל שודא דדייני שיש כח ביד הדיינים מובהקים ליתן לכל מי שירצו דהואיל וא"א לפי הענין להיות בבת אחת אימור איתרמי לאותו שזכה וכן (לעיל דף פה:) גבי שני טוביה שניהם ת"ח דאיכא שודא וכן גבי ההיא דכאן אמרו בשילהי פ"ק דגיטין (דף יד: ושם) דמייתי הכא וכן בי' יוחסין (קדושין עד. ושם) גבי נאמן הדיין וכן בהמוכר את הבית(ב"ב סב:) גבי רכבא דדקלי וכן בשבועת העדות ברישיה (שבועות לב:) וגבי אמר רב נחמן בחזקת הבתים (ב"ב לה: ושם) מדמינן דיגא דאלים גבר לשודא דדייני ומשנינן דמאן דאלים גבר איכא למיקם עלה דמילתא שודא דדיינא ליכא למיקם עלה דמלתא ולא משום אומדנא דעתא אבל במקום שיכולין לזכות שניהם בבת אחת א"נ ב' בעלי חובין ביום אחד או שתי כתובות ביום אחד כולי עלמא מודו דיחלוקו דחשו רבנן להפסד בעלי חובין משום נעילת דלת ולכתובת אשה משום חינא אבל בלקוחות א"נ במתנה עבוד שודא היכא דאיכא למימר דחד קדים והאחר שקר עד כאן לשון ר"ת: [וע"ע בתוס' לעיל פה: ד"ה שודא]:

כתב לאחד ומסר לאחר לזה שמסר לו קנה · אע"פ שקדמה הכתיבה למסירה ה"נ ס"ל לשמואל דהא אית ליה שודא והיינו אליבא דרבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ותימה הא משמע בפ"ק דב"מ (דף יג: ושם) דשמואל ס"ל כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו דדחיק התם שמואל דאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מתני' דקתני מלא שטרי חוב בזמן שיש בהן אחריות נכסים לא יחזיר אי ס"ל כאביי אמאי לא יחזיר ומסיק שמואל מוקי לה בשאין חייב מודה ופריך אין בהם אחריות נכסים אמאי יחזיר ומסיק אמר שמואל אומר היה ר"מ שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה כו' מדדחיק שמואל לומר הך סברא לר"מ ש"מ כאביי ס"ל דלרבא אסי הוה מצי לאוקמא בשאין בו הקנאה ואליבא דאביי משמע כתב לאחד ומסר לאחר את שכתב לו קנה דאמתני' דקתני כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו פריך התם וליחוש דלמא כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין דמניסן ועד תשרי ומשני אמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו אלמא אע"ג דמסר ללקוחות קודם למלוה לזה שמסר לו לא קנה ובסוף הפרק (שם כ: ושם) משני אביי בכהאי גוונא גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דלא חיישינן דלמא כתבה בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' וא"כ קשיא שמואל אדשמואל ובלא שמואל איכא לאקשויי מאביי גופיה דמשמע בפרק זה בורר (סנהדרין דף כח: ושם) דס"ל כרבי אלעזר דמסקינן התם אההיא מתנתא דהוו חתימי עלה תרי גיסי כו' א"ל רב יוסף זיל קנייה בעדי מסירה ומסיק א"ל אביי והא מודה רבי אלעזר במזוייף מתוכו שהוא פסול משמע דאי לא הוה מזוייף מתוכו היה מכשר כרבי אלעזר וזהו דוחק לומר דאביי לדבריו דרב יוסף קאמר וליה לא ס"ל ובלאו אביי גופיה הוה קשה שם הא דפסיק ר"ת הלכה כאביי מדמהדר הש"ס לאוקמא מילתיה דשמואל כוותיה ועוד דאביי בתראה הוה וקיי"ל כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ואמרינן כתב לאחד ומסר לאחר את שמסר לו קנה ותירץ רבי דכי אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו ה"מ בשני ימים שניכר מתוך השטר שקדם זכותו של זה לזכותו של זה אבל הכא מיירי שנכתבו ביום אחד הלכך אע"פ שנכתב זה קודם הקודם במסירה זכה דלא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר שקדם זכותו מתוך השטר וקשיא לי גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל דפריך ניחוש דלמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי ואזלא זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ומפיק ליה לשובר דכתוב בניסן ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין מאי קא משני אביי עדיו בחתומיו זכין לו אכתי ניחוש באותו יום שנכתב השובר מכרה כתובתה קודם מסירת השובר דלא אמרינן התם עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר מתוך השובר שנכתב קודם המסירה ואמר לי רבי דכולי האי לא חיישינן דבאותו יום עצמו מכרה כתובתה: **אמיה** דרמי בר חמא כו' · אין זה ההוא עובדא דמי שמת (ב"ב קנא.) . פי' ר"ח *)דקבלה בידיה דשודא דדייני דוקא בדיין מומחה כרב נחמן בדורו דהא רב ששת גברא רבה הוא ואמר ליה רב נחמן איך דיין לעשות שודא דדייני ולי נראה שודא נמי במטלטלי דגבי שליח מייתי לה בפרק קמא דגטין (דף יד:) : [וע"ע תוס' ב"ב לה. ד"ה שודא]:
וכי

*) [וכ"כ בערוך ערך שד ה ע"ש]

מסורת הש"ס

[גיטין סו:]
[גיטין ע: וש"נ]
גיטין סו:
[כתב לאחד ומסר לאחר. כתב לאחד השטר ולא ט' כצ"ל]
גיטין יד:
[ב"ב קנא: ועי' תוס']
פי' בככל

תוספות רי"ד

ואסיקנא רב דאמר כר"מ דאמר ע"ח כרתי אפילו כתב ומסר לשמעון שניהם קנו ביחד דכיון דעדי חתימה כרתי ואמרי' עדיו בחתומיו זכין לו כ"ז שמגיע השטר לידו קונה מעת החתימה ואע"פ שאחר למוסרו כדאמרי' בשנים אוחזין דאפי' כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי נשתעבדו לו נכסיו מניסן שכיון שהגיע השטר לידו למפרע קנה משעת חתימתו וה"נ כיון ששניהם נחתמו ביום א' שניהם קנו ביחד והלכך ליכא למיעבד בהו ש"ד למי מסר תחלה שכך קנה האחרון כמו הראשון וכיון ששניהם קנים ביחד חולקין ושמואל סבר כר"א דאמר ע"מ כרתי והעיקר המסירה היא ולא החתימ' ואילו ידענו למי מסר השטר תחלה אותו היה א) האחרון אינו אלא כמפליגו בדברים ועכשיו שאינו ידוע אומרים ב"ד בדעתם למי היתה דעתו קרובה עמו יותר לאותו מסר תחלה וקי"ל רב ושמואל הל' כשמואל בדיני כ"ש דס"ל כר"א דבמסכת [גיטין פו ע"ב] איפסקא הל' כוותי' הלכך כל שטר דעלמא בין שטרי מכר בין שטרי מתנה בין שטרי הלואה שיצאו על שדה א' בין שיש בהן קנין ובין שאין בהן קנין עבדינן שודא: אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמב"ה לאורתא כתבתינהו לרעב"ח אתא רמב"ח לקמי' דר"ש אוקמי' אנכסי' אתא ר"ע לקמי' דר"נ אוקמי' אנכסי' אתא ר"ש לקמי' דר"נ א"ל מ"מ עביד מר הכי א"ל דקדים א"ל אטו בירושלים יתבינן דכותבים שעות אלא מר מ"מ עביד הכי א"ל ש"ד א"ל אנא נמי ש"ד א"ל הדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא והו מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לי' פי' העדים הוו מעידים שזה השטר נכתב בבוקר וזה נכתב סמוך לערב אבל לא הי' ידעים למי נמסר תחלה ומתנות בריא היתה ובלא קנין שאילו היתה מתנת ש"מ הי' זוכה האחרון כדאמרי' בפרק מי שמת ולא הי' צריך ר"נ לש"ד אלא היה אומר לר"ש אדרבה מאן דאקדים הפסיד א"ו מתנת בריא היתה ובלא קנין שאילו היתה בקנין הקודם זכה ואע"פ שלא הגיע השטר לידו ולא היה יכול ר"נ לעשות שודא א"ו בלא קנין היתה והי' צריכים לקנות בקבלת השטר ומשום דקדים רמב"ח סבר ר"ש למימר מסתברא כי חזי דקדים בכתיבת השטר ה"נ קדים בהתימה וא"ל ר"נ אטו בירושלים יתבינן דכותבים שעות פי' כך הם להן השעות כמו שיש לנו הימים ואילו נכתב השס"ה האחד היום וא' למחר אע"פ שלא ידענו למי נמסר תחלה (דלא מסתפקין הכי) היינו אומרים מסתמא זה שזמנו קודם לו נמסר תחלה דלא מסתפקן הכי אלא כשיוצאו ביום א' אבל בזא"ז הקודם בזמנו הוא זוכה ולא אמרינן שמא לשני נמסר תחלה וה"נ בירושלים דכותבין שעות כל הקודם בכתיבתו אפי' שעה א' מסתמא הוא קדמו במסירתו כדתנן כל הקודם את חברתה
אפי'

א) נראה דצ"ל שיש קונה והאחרון אינו אלא כמפליגו וכו' •

תוספות רי"ד

אפי' שעה א' זכתה אבל לדידן דלא קפדינן אשעות אע"פ שזה קדים את חבירו בשעות אין הקדמה זו מועלת לו לומר מסתמא זה קדים למסירה אלא שניהן שוין ודנין ביניהם ש"ד שמא הוא חביב בעיניהם יותר ולאותו מסר תחלה והיא זוכה בנכסים א"ל אנא נמי ש"ד פי' תהוי דידי נמי ש"ד וכיון שפסקתי הדין שוב אין לך כח להוציא מידו שהרי יצא מב"ד זכאי בש"ד א"ל חדא דאנא דיינא וכו' פי' שר"נ היה ממונה ע"פ ריש גלותא אבל ר"ש לא וש"מ דלאו כל דיינא עביד ש"ד אך אם הוא מומחה דנקים רשותא והו מעיקרא וכו' פי' שלא אמרת שלך משום שודא אלא משום דקדים בחתימה כר"מ ובזה טעית דהא לאו בירושלים יתבינן : וזה המעשה אינו דומה לאותו מעשה דגרסי' בפ' מ"ש אימי' דרמב"ח [בא"רהא] כתבתינהו לנכסיה לרמב"ח והבצפרא כתבתינהו למ"ע ב"ח ושכיבא אזל רמב"ח בנכסי אזל ר"ע ב"ח לקמיה דר"נ אוקמי' בנכסי אזל ר"ש לקמיה דר"נ א"ל מ"ש אוקמיה מר לר"ע בנכסי א' משום דהדרה האשכיבא
א"ל הכי א"ש כל שאילו עמד הוזר הוזר במתנתו אימור דאמר שמואל לעצמו לאחד מי אמר א"ל בפירוש אמר שמואל בין לו בין לאחר . וההיא מעשה הות מתנות ש"מ ולפיכך המאוחר זכה אבל זה היה מתנת בריא וכל הקודם זכה וכך מצאתי כתוב בפי' ר"ח וקי"ל דהא דרמי ור"ע תרי עובדי הות הכא מתנת בריא והתם במי שמת מתנות ש"מ : הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף פי' שטרי מכר היה על שדה א' חד הוה כתוב ביה בה' בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמי' ר"י להחוא דה' בניסן בנכסי א"ל אידך ואנא אפסיד א"ל את ידך על התחתונה אימא בר כ"ט בניסן את א"ל ליכתוב לי מר פרפא
מאחר

טירפא מאייר ואילך א"ל יכלי למימר לך את בר חד בניסן את מאי תקנתיה נכתבו הרשאה להדדי: **מתני'** מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מהלוקח וראשונה מן השניה והלוקח מן הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב: **גמ'** וכי כתבה ליה מאי הוי *והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן *לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי א"ר זירא אמר רב חסדא לא קשיא הא ר"מ הא ר' יהודה דתניא *כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי ר"מ ר' יהודה אומר יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אתם מה לכם עלי ורבי סתם לה הכא כר"מ וסתם לה התם כר' יהודה אמר רב פפא בגרושה ודברי הכל רב אשי אמר כולה ר"מ היא ועד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בשני לקוחות דאמרי לה אי איתא דנחת רוח עבדת לקמא איבעי לך למיעבד אבל בלוקח אחד אפילו רבי מאיר מודה ומתני' דכתב ליה לאחר *תנן התם אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית איבעיא להו אישתדוף בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי ת"ש כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי ר"מ ואי סלקא דעתך אישתדוף בני חרי טריף ממשעבדי נהי דאיבדה כתובתה משני מראשון מיהא תיגבי אמר רב נחמן בר יצחק מאי איבדה איבדה משני אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאיבדה לגמרי משמע ועוד תניא לוה מן האחד ומכר נכסיו לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו התם איהו דאפסיד נפשיה בידים א"ל רב יימר לרב אשי והא

רש"י

טירפא · לטרוף לקוחות מר"ח אייר שהרי מכרה לו באחריות: יכלי למימר· לקוחות: את בר חד בניסן את · ושטרך קודם ושלא כדין נטלה ממך: מאי תקנתיה · דהאי: נכתבו הרשאה להדדי · יבקש מאת חברו בר חמשה בניסן וימסור לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו לטרוף לקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את אומר להם אני בא לטרוף בשביל מעות של חמשה בניסן שהרי לשניהו מכרה באחריות ואני בא בהרשאה עליכם מכחו ואם יאמרו לו הוא קדם ואת בר כ"ט בניסן היית אומר להם אני בא מחמת עצמי: **מתני'** ומכר את שדהו · המשועבד *לכתובות: הראשונה · שנשאת תחלה: השניה מוליאה · כשימות בעלה: וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב · מפרש בגמ': **גמ'** בשקנו מידה · ואמרי' בהכותב לאשתו דהיכא דקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו: מקחו בטל· משמע לגמרי ואפי' בחיי הבעל ובבבא בתרא מוקמינן לה באחת מאותן שלש שדות או ייחדה לה לכתובתה או כתב לה בתוך הכתובה או שהכניסה לו שום משלה: כתב לראשון · שטר מכר על שדה אחת: ולא חתמה לו · לא הודית באותו מכר וכתב שטר אחר ללוקח שני על שדה אחרת וחתמה לו: אבדה כתובתה · אם אין שם בני חורין שהרי הראשון אומר הנחתי ליך מקום לגבות הימנו: יכולה היא שתאמר כו' · מן השני תגבה: ורבי · דסתמינהו למשניות הכא בכתובות סתם לן כר"מ ובמס' גיטין סתם לן מקחו בטל כר' יהודה: אמר רב פפא · מתני' כשהיתה גרושה ואחר כך כתבה לו ללוקח כן: רב אשי אמר. אפי' ביושבת תחתיו ותרוייהו סתמי כר"מ ומתני' דגיטין דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה להכי מקחו בטל דעד כאן לא קאמר ר"מ בברייתי' איבדה כתובתה אלא בשני לקוחות והא חזינן דבראשון לא עשתה נחת רוח לבעלה הלכך לא מצית למימר כי חתמה לשני נחת רוח עשיתי לבעלי: ומתניתין · דהכא דאשמעינן מינה חתימתה קיימת: בדכתב · הבעל לאחר קודם לזה ולא חתמה לו ולזה חתמה: אישתדוף בני חרי · לאחר שלקחו הלקוחות: אישתדוף · נתקלקלו: מראשון מיהא תגבי · שהרי נתקלקל זכותה במקום שהניח לה לגבות והוה ליה כאישתדוף: ועוד תניא · דמראשון לא תגבה: הכי גרסינן התם איהו דאפסיד אנפשיה. וכולה רבא קאמר לה לא תימא מאי איבדה כתובתה משני דאף מראשון איבדה אפ"ה לא נפשוט מינה אישתדוף בני חרי לא טריף ממשעבדי דהתם היא דאבדה כתובתה והא דקתני אין לו על לוקח ראשון כלום חד טעמא הוא האי דלא הדר גבי מהראשון משום דאפסיד נפשיה בידים שכתב לשני דין ודברים אין לי עמך ולא דמי לאישתדוף: והא

תוספות

וכי כתבה ליה מאי הוי · תימה מאי קא פריך והלא לא בא עדיין לידה והוי כמו כותב לה ועודה ארוסה ואומר אני דשפיר פריך דהכא הוי כמו כותב לה והיא נשואה ולא דמי לארוסה כלל דלארוסה אם מכרה ונתנה קיים אבל הכא אינו יכול למכור שלא תטרוף כל שעה: **הכא** במאי עסקינן בשקנו מידה · אע"ג דגבי נשואה אמר רב יוסף ברים הכותב (לעיל פג·) מדין ודברים קנו מידו נשואה הוי עפי ידו כידה מהכא גבי לוקח ידה כידו: **תימא** נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן כו' · ליכא לשנויי כשלקח מהאשה תחלה דאז הוי קיים כדקתני בסיפא לקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש מקחו קיים דבמתני' משמע דאחר מכירת השדה כתבה ללוקח דהכי קתני ומכר שדהו וכתבה כו': **הא** ר"מ הא רבי יהודה דתניא כו' · והא דקתני דלא אמרינן נחת רוח עשיתי לבעלי ר"מ היא ופי' לנו רבי דלריכינן למימר דהשתא הא דנקט בברייתא כתבה לראשון ולא חתמה לו רבותא נקט דאע"ג דאיכא למימר כך אתא כי חתמה נמי לשני לאו שהודית באותו מכר אלא לנחת רוח מכוונת דהא כבר ראיטה שלא חתמה לראשון אפ"ה אמרי' איבדה כתובתה וכ"ש סתמא וקשיא לי א"כ לבסוף דמסיק רב אשי כולה ר"מ היא ועד כאן לא קאמר ר"מ אלא בשני לקוחות כו' אמאי הדר ביה מאותה סברא ראשונה דס"ד דיותר יש לנו לומר אבדה כתובתה בחד לוקח משני לקוחות הל"ל כולה ר' יהודה היא ובשני לקוחות דוקא א"ר יהודה יכולה שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אבל בחד לוקח לא על כן נ"ל לס"ד השתא נמי שייך יותר נחת רוח בלוקח אחד משני לקוחות אבל לא משמע ליה שיחלוק ר"מ ונקט שני לקוחות משום רבותא דר' יהודה: *[גיטין נה:] **כתבה** לראשון ולא חתמה לו כו' · יש מקשין והא בהנזקין (גיטין נה· ושם) אמתני' דלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ותירץ רבי דהתם כשכתבה לו שטר בפני עצמה דהואיל ויכול להוציא שטר שלה בלא שטר של בעל לא אמרי' נחת רוח אבל הכא מיירי שחתמה לו בשטר של בעל דהואיל ואינו יכול להוציא שטר שלה בלא יראו שטר של בעל עמו יכולה היא ולאי שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ועוד אמר לרבי דאפי' בשטר עצמו של בעל איירי אלא שכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות אבל חתמה לו דמשמע' הייט שמוחלת שיעבוד שיש לה על הקרקע וכן משמע לשון חתמה כלומר שנתרלית במקח ולא מחתה בו עוד תירץ רבי דהתם ה"ק לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה בהדי לך חזק וקני ולא נתיישב לי תירוץ זה דפריך התם לרב מהא דתניא לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות נכסים דקאמר נימא תהוי תיובתא דרב ומאי תיובתא נמי האי דקתני דשטר אינו מועיל עד שתכתוב אחריות נכסים בדלא אמר לך חזק וקני וכי קאמר רב בדאמר לך חזק וקני בהדי שטר ולתירוץ ראשון לא קשה כולי האי · (וע"ע תוס' ב"ב מז: ד"ה אבל בשטר):

הכי איתא גירסא ישנה מתני' דכתבה לאחר וזה לאחר שני הוא מכלל דמכר הבעל לראשון *)(שדה אחרת) ולא חתמה לו ולישנא דהך משנה דקמשני נקט דאי האי אחר ראשון הוא וגרסינן וכתב דזבין ליה לאחר הו"ל למימר:

התם איהו דאפסיד נפשיה· מה שפירש בקו' וכולה רבא קאמר לה לא נהירא לר"ת דא"כ הל"ל אלא התם הוא דאפסיד אנפשיה אלא הש"ס הוא דמתרץ התם הוא בבעל חוב דאפסיד נפשיה בידים דידע דדיניה עלויה לפרוע אבל אשה ליכא למימר כל כך איהי היא דאפסידה נפשה דהא בעת שכתבה לו לא היתה ראויה עדיין לגבות בברור שהרי לא נתנה כתובה לגבות מחיים וכן פי' רבינו חננאל ובכמה מקומות בש"ס דלא חיים °לשנויי אלא קושיא אחרונה ועוד דאינה פירכא כל כך מקמייתא דלר"נ בר יצחק לא משמע ליה לגמרי אלא משני:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף ד:
לג ב מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיח סעיף ב:
לד ג ד מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יא ופ"ל מהל' מכירה הל' ג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' ל סעיף יא וסי' ק סעיף ג:
לה ה מיי' פי"ח מהל' מלוה ולוה הל' א ופי"ט הל' ב סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעיף ח:
לו ו ז מיי' פי"ט שם הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קיח סעיף א וסי' קיא סעיף יב:

תוספות רי"ד

מאייר ואילך פי' לטרוף הלקוחות שלקחו ממנו מאייר ואילך שבאחריות מכרה לו א"ל יכלי לקוחות למימר לך את בר חד בניסן את ושטרך קודם ושלא כדין נטלה ממך מאי תקנתיהו יכתבו הרשאה זה לזה יבקש מאת חבירו בר ה' בניסן וימסר לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו וילך זה לטרוף לקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את יאמר להם אני בא לטרוף עבור חבירי של ה' בניסן שהרי לשנינו מכרה באחריות ואני בא עליכם בהרשאה מכחו ואם יאמרו לך הוא קודם ואת בר כ"ט בניסן היית אומר להם אני בא מחמת עצמי: **מתני'** מי שהיה נשוי ב' נשים מכר את שדהו וכתבה הא' ללוקח דו"ד אין לי עמך הב' מוציאה מיד הלוקח והא' מיד הב' והלוקח מיד הא' וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה וכן ב"ח וכן אשה ב"ח. פי' מכר שדהו המשועבד להן לכתובתן ללוקח ומת והראשונה מסתלקת מעל הלוקח אבל הב' לא נסתלקה מעל הלוקח והא' ג"כ לא נסתלקה מעל הב' אלא בכל שעה היא קודמת לטרוף הלכך חוזרים חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם: וכי כתבה לי' מאי הימנה לא"כ הב"ע בשקנו מ... מן האיש וחזר ולקח מן ה... נ"ר ע"ל פי' ואע"ג דאוקימ... אבי"ה וא' שייחד לה בכתוב... אמרי' התם אי למעוטי שאר... ולא אוקימנא בג' שדות אלא... נכסי הבעל דאילו בכל נכסיו...

תוספות רי"ד

אבל אם נתאלמנה או נתגרשה היא יכולה לטרוף משם אם לא תמצא בני חורין וקנינה אינה כלום משום דאמרה נ"ר ע"ל. וה"ה נמי גבי ב"ח אם לוה מאחרים ומכר מנכסיו מקחו קיים אלא שב"ח גובה מהן אם לא ימצא ב"ח. ואם עשאן אפותיקי לחובו א"י למכרן כלל דומיא דייחד לה שדה לכתובה ואע"ג דאמרי לקוחות לכשתבא לגבות אם לא תמצא תחזור עלינו אינו כלום מפני שהוא אומר להם א"א לטרוח בב"ד ולהוציא מידכם אלא עד שלא יפרע אותו אי אפשר שימכור מה ששיעבד לו (ובזה חולק הרב ואומר דוקא אם עשאו אפותיקי לאשתו מכרו בטל אבל לב"ח מכרו קיים): אר"ז אר"ח ל"ק הא ר"מ והא ר"י דתניא כ' לראשון ולא חתמה לו לב' וחתמה לו אבדה כתובתה דברי ר"מ ר"י אומר יכולה היא שתאמר נ"ר ע"ל אתם מה לכם עלי· פי' מכר הבעל שדה א' ללוקח א' ולא הסכימה לו אשתו ואח"כ מכר שדה אחרת ללוקח ב' והסכימה לו אבדה כתובתה אם אין שם יותר ב"ח שהראשון שלא הסכימה לו אומר לה הנחתי לך מקום לגבות הימנו וכגון שהשדה הב' היא כשיעור כתובה ועל הב' אינה יכולה לילך שהרי הסכימה לו ור"י סבר הולכת לב' שהסכמתה אינו כלום שתוכל לומר נ"ר ע"ל: ומקשה ור' הכא סתם לן כר"מ והתם במס' גיטין סתם לן כר"י· אמר ר"פ בגרושה וד"ה פי' מתני' מיירי בגרושה

*והא מעשים בכל יום *דההוא גברא דמישכן ליה פרדיסא לחבריה לעשר שנין וקש לחמש שנין ואתא לקמייהו דרבנן וכתבו ליה טירפא התם נמי אינהו הוא דאפסידו אנפשייהו כיון דהוו ידעי דפרדיסא עביד דקיש לא איבעי להו למיזבן *והלכתא אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי אמר אביי נכסי ליך ואחריך לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום כמאן כי האי תנא *דתניא נכסי ליך ואחריך לפלוני ירד הראשון ומכר השני מוציא מיד הלקוחות דברי רבי רשב"ג אומר אין לשני אלא מה ששייר ראשון ומי אמר אביי הכי *והאמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג מי קאמר תינשא נשאת קאמר ואמר אביי נכסי ליך ואחריך לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריך מיד בעל ולוקח מיד אחריך ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח מאי שנא מהא דתנן וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן *התם אית להו פסידא לכולהו הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא אזל רפרם אמר לשמעתא קמיה דרב אשי מי אמר אביי הכי והאמר אביי נכסי ליך ואחריך לפלוני עמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום א"ל התם דאמר לה כשהיא פנויה הכא דאמר לה כשהיא נשואה מאי קאמר לה אחריך ליקני בעל לא ליקני: וכן בעל חוב: תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות:

הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה *ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה **גמ'** איבעיא להו ניזונת תנן או הניזונת תנן ניזונת תנן *וכאנשי [לעיל נד:] גליל ולא סגידלא יהבי לה או דלמא הניזונת תנן וכאנשי יהודה ואי בעו לא יהבי לה

תא

ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח · תימה מעיקרא נמי טקמיה ביד הלוקח אפוכי מטרפא למה לי דאמר הבעל מוציא מיד הלוקח ואחריך מיד הבעל ולוקח מיד אחריך ואמר ר' דנפקא מינה כשיוציא הבעל מיד הלוקח תחלה אם יעשה פשרה בינו לאחריך יפסיד הלוקח ואין; נראה לי דא"כ הא דפריך מאי שנא מהא דתנן ומשני התם אית להו פסידא לכולהו הכא לוקח הוא דאית ליה פסידא מה הועילו חכמים בתקנתם כיון דמצי למיעבד פשרה בעל ואחריך ויפסיד הלוקח אלא נראה לי דלאו דוקא קאמר שיוציא הבעל מיד הלקוחות אלא מתוך שאם היה מוציא הבעל מיד הלוקח היה אחריך מוציא מיד הבעל ולוקח מיד אחריך מעיקרא נמי מוקמינן ליה בידא דלוקח משום דאית ליה פסידא ולא יוכל בעל להוציא מידו: **וכן** בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה יש לתמוה אמאי איצטריך למיתני כל הנך גוונא וי"ל דצריכי דאי מקמייתא הוה אמינא הראשונה מוציאה מיד השניה כיון (א) דאין לשניה כל כך פסידא שתוכל לגבות מבעלה ושיעבודא של ראשונה קודם ובדין הוציאה אבל בעל חוב מלוקח לא ואי אשמעינן בעל חוב מלוקח כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אבל אשה בעלת חוב מלוקח לא להכי צריכי כולהו :

הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה ; שלהן · גרסי' בלא וי"ו דאי גרסי' ומעשה ידיה שלהן בוי"ו היכי מבעיא ליה בגמ' אי ניזונת תנן אי הניזונת תנן על כרחך ניזונת תנן מדקתני ומעשה ידיה שלהן· מ"ר: **ואין** חייבין בקבורתה · וא"ת פשיטא דהא בעל גופיה לא מחייב בקבורתה היכא דלא ירית כתובתה דקי"ל קבורתה תחת כתובתה וי"ל דהיא גופה קמ"ל מתני' דקבורתה תחת כתובתה דאכתי לא שמעי' ליה בשום מקום במשנה מיהו תימה הא דלא קתני ואין חייבין בפרקונה ואי משום דבעי למיתני יורשי כתובתה חייבין בקבורתה הא נמי פשיטא אלא מי יקברנה וכי תימא ביבמה אתא לאשמועינן דיורשי כתובתה חייבין בקבורתה ולא יורשי נכסי מלוג א"כ מאי איצטריך למידק לעיל מדקתני יורשיה יורשי כתובתה איזוהי אלמנה שיש לה שני יורשין תיפוק ליה מדאיצטריך למיתני הך בבא כלל וי"ל דאיצטריך לאשמועינן אפי' היכא דלא שקלה אלמנה כתובה כגון דליכא אלא מטלטלי אינן חייבים בקבורתה ואע"ג דהשתא הוו כיורשי כתובתה כיון שאינה גובה אותה מהם :

ניזונת תנן וכאנשי גליל כו' · הא לא מבעיא ליה היכי סתם תנא דמתני' ולענין הלכתא כמאן דהא אשכחן פלוגתא דרב ושמואל בהא לעיל שילהי נערה (דף נד' ושם) ועוד היכי פסיט בתר הכי מדשמואל הא שמואל פסק לעיל כאנשי גליל אלא נראה לי הכי פירושו ניזונת תנן וכאנשי גליל שהיא ניזונת על כרחן של יתומין והלכך מעשה ידיה שלהן אבל לאנשי יהודה שמדעתם ניזונת ויכולין לסלקה אין מעשה ידיה שלהן או הניזונת תנן וכאנשי יהודה דאפילו לאנשי יהודה דאי בעו לא יהבי לה אפ"ה מעשה ידיה שלהן · מ"ר :

והא מעשים בכל יום · דדיינין דנין דכיון דאשתדוף בני חרי טריף ממשעבדי : פרדיסא· כרם : לעשר שנים · שיאכלנה עשר שנים ותחזור לבעלים בלא מעות דכתב ליה במשלם שניא אילין תיפוק ארעא דין בלא כסף : וקש · הוזקן : איהו אפסיד אנפשיה· לוקח שלקח שדה מיד זה שמשכן כרם זה באחריות לאוכלו י' שנים : עביד דקיש · והדר מלוה על הלקוחות : נכסי ליך · *אמר לפנויה נכסי ליך ואחריך לפלוני : כי האי תנא · כר"ש דאמר מכירתו מכירה : ואמר אביי נכסי ליך כו' · לקמן מוקי להא שמעתא *בתרייתא באומר לנשואה : הבעל מוציא מיד הלוקח · אם בא לדון עמו יכול הוא לזכות בדין שהוא לוקח ראשון : ואחריך · יטול להוציא מיד הבעל דכי אמר אביי אין לאחריך במקום הבעל כלום שנתן לה כשהיא פנויה וניסת אבל באומר לנשואה ה"ק לה אחריך ליקני בעל לא ליקני : ולוקח מיד אחריך · כר"ש דאמר דמכירת הראשון מכירה : ומוקמינן לה בידא דלוקח · אין ב"ד נזקקין [בפעם הזאת אם בא להוציאן מיד הלוקח שאין הפעם הזאת דומה לראשונה מתחלה שנכנס להם לוקח זה מכח מכירת האשה ומיד האשה יכול הבעל לטעון אני לקחתי ראשון אבל בזו שהוציאן מיד אחריך שאין הבעל זוכה אצלו בדין אין בית דין נזקקין] לבעל כדקאמר טעמיה לקמיה : וכן בעל חוב ושני לקוחות · ראובן נושה בשמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב ב"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך ב"ח נוטל מיד הראשון וכאן אין לומר הנחתי מקום שתגבה הימנו שהרי חובו כנגד שתיהן ולוקח ראשון מוציא מיד השני וב"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מב"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה : וכן אשה בעלת חוב · שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כדי כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח ראשון והוא מן השני *והאשה מן הראשון והשני מן האשה ולוקח ראשון מיד השני וחוזרין חלילה :

הדרן עלך מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת · אין חייבין בקבורתה · אם מתה שהרי יורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל ועליהן לקוברה שהרי בעלה תחת כתובתה חייב בקבורתה עכשיו שאינו יורשה היא תקבור עצמה : **גמ'** אנשי גליל היו כותבין את תהא יתבת בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי : כאנשי יהודה · היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן ליך כתובתיך לפיכך אם רצו היורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה : הניזונת תנן · והכי קתני אלמנה הניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהם כל זמן שהם רוצים לזונה :

אי

תא

לז א מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ב סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעיף יב [וברב אלפס גיטין פ"ה ד' קפח]:

[סוכה מד: וש"נ]

לח ב מיי' פי"ב מהל' זכיה הל' יב טוש"ע ח"מ סי' רמח סעי' ח וטוש"ע אה"ע סי' צא סעיף ב [וברב אלפס ב"ב פ"ח דף רכ] :

לט ג מיי' שם הל' ג טוש"ע אה"ע שם וטוש"ע ח"מ שם סע"א :

מ ד מיי' שם הל' ט טוש"ע ח"מ שם סעיף ג :

מא ה מיי' שם הל' יב טוש"ע אה"ע שם וטוש"ע ח"מ שם סעיף ח:

מב ו מיי' פי"ט מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קיא סעיף ב :

א ז מיי' פי"ח מהל' אישות הל' א סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סימן צג סעיף ג :

ב ח מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע אה"ע סי' צה סעי' א :

ג ט מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' צד סעיף ז :

ד י מיי' וסמג שם טוש"ע אה"ע סי' פט סעיף ד ·

תוספות רי"ד

אלא מזו אינו גובה משאר נכסים : אמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוני ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום פי' בעודה פנויה א"ל וכיון שנשאת בעל לוקח הוי כדאמרינן בתקנות אושא דבעל שויוהו רבנן בנכסי אשתו כלוקח כמאן כי האי תנא דתניא נכסיי לך ואחריך לפלוני וירד הא' ומכר ואכל הב' מוציא מיד הלקוחות דברי ר' רשב"ג אומר אין לב' אלא מה ששייר הא' פי' אלמא היכא דמכר מכרו קיים ואין לשני כלום ה"נ כשנשאת כאילו מכרתן לו דמי ואין לאחריך במקום בעל כלום: ומי אמר אביי הכי והאמר אביי איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג ומהדר מי קאמר תנשא נשאת קאמר:ואמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ומ"ש מהא דתנן וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם התם אית פסידא לכלהו הכא לוקח הוא דא"ל פסידא אזל רפרם אמר לשמעתי' קמי' דר"א ומי אמר אביי הכי והאמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוני ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום א"ל התם דא"ל כשהיא פנוי' הכא דא"ל כשהיא נשואה מאי קא"ל אחריך ליקני' בעל לא ליקני.פי' מילתא קמייתא דאביי דא"ל כשהיא פנוי' והלכך לכשנשאת בעל לוקח הוי וכאילו מכרתן לו דמי ואין לאחריך על הלוקח כלום כדאמר רשב"ג ומילתא בתרייתא דאביי דא"ל כשהיא נשואה דכי קא"ל ואחריך לפלוני הכי קא"ל אחריך לקני ולא בעל הלכך כשמכרה ללוקח ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות כדין כל אשה שמכרה (ללוקח) נכ"מ בחיי בעלה שהבעל מוציא מיד הלקוחות משום דהוא לוקח ראשון ואחריך יבוא ומוציא מיד הבעל דהא אמר לה אחריך ליקני בעל לא ליקני ולוקח יבוא ומוציא מיד אחריך כרשב"ג דאמר אין לאחריך במקום לוקח כלום ומוקמינן להו בידא דלוקח שאם יבא עוד הבעל להוציאם מיד הלוקח אין ב"ד נזקקים לו שאין הפעם הזאת דומה לראשונה שמתחלה כשנכנס להם לוקח זה מכח מכירות האשה יכול הבעל לטעון אני קניתי ראשון אבל בפעם הזאת שהוציאן הלוקח מיד אחריך שלא הי' הבעל זוכה אצלה בדין אין ב"ד נזקקין לבעל להוציאן מיד הלוקח ול"א שיחזרו חלילה כדתנן במתני' משום דלוקח הוא דא"ל פסידא דיהיב זוזי אבל בעל ואחריך לא יהבו זוזי אבל במתני' דכלהו אית להו פסידא כלן שוין וצריכים לעשות פשרה ביניהן. ומכאן מוכח דמודה רשב"ג דפליג בפירקן דלעיל בכותב לאשתו דו"ד א"ל בנכסייך בחייך ובמותך דקאמר ת"ק שאם מתה אינו יורשה ורשב"ג אמר אם מתה יירשנה שהתנה עמש"ב ותנאו בטל במנהג שאני מתנים שאם תמות האשה בלא בנים שתחזור הנדוניא ליורשי אבי' שהתנאי קיים דע"כ לא קאמר רשב"ג אלא בנ"מ דממילא נפל לה אבל היכא דדעת אחרת מקנה אותו שמתנה והכל לפי דעת המקנה דהא אביי הכא כרשב"ג ס"ל ואמר דאחריך קני ובעל לא ליקני: וכן ב"ח וכן אשת וב"ח. תנא וכן ב"ח וב' לקוחות וכן אשה ב"ח וב' לקוחות פי' ראובן לוה משמעון מנה ולו שתי שדות ומכרן לב' לקוחות זו בנ' וזו בנ' וכ' ב"ח ללוקח ב' דו"ד א"ל עמך ב"ח מוציא מיד הא' וכאן א"ל הנחתי לך מקום שתגבה ממנו שהרי חובו כנגד שתיהן ולוקח א' מוציא מיד לוקח ב' וב"ח חוזר ומוציא אף זו מן הא' ולוקח ב' מב"ה וחוזר חלילה עד שיעשה פשרה ביניהן ואם רוצה לוקח שני מתפשר עם לוקח א' ולא יהי' לב"ח כלום שהוא אומר לו התפשרי עמי ואל תטרוף השדה מידי שאם תטרף אותה סוף שיבוא ב"ח ויטרפנה ממך ועלי אינו יכול לבוא אם יתפיים עמו לוקח א' במעות אין לו לבע"ח כלום וכן אשה ב"ח שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר ב' שדותיו לשנים ואין בשתיהן אלא כנגד כתובתה וכתבה לב' דו"ד אל"ע האשה מוציאה מיד לוקח א' והוא מן הב' והאשת מן הא' והשני מן האשה ולוקח א' מן הב' וחוזרת הלילה עד שיעשו פשרה ביניהן: פי"א **אלמנה** נזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואינן חייבין בקבורתה יורשי' יורשי כתובתה חייבים בקבורתה.פי' אחרי שהן זנין אותה הן זוכים במע"י כמו שהיתה עושה לבעל שתקנו מזונות תחת מע"י ואין חייבים בקבורתה שאחרי מותה באין יורשי' ותובעים כתובתה מן היתומים

[עי' ב"מ קה:] צ"ל לקמן מוקי בשמעתין אמר לפנויה ט' רש"ל

צ"ל בתרייתא דאביי באומר לנשואה רש"ל

ב"ב קלז׳ [סוטה כה:]

סוטה כה: ב"ב קלז׳ קעד [ערכין כג׳]

נ"י כ"ג

[עי' תוס' ב"ב קלט: ד"ה שאם]

לעיל מג׳ פא׳

[צ"ל והאשה חוזרת ומוציאה אף זו מן הראשון והשני מן האשה וכו' רש"ל]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכן כו' דאין לשניה כ"כ עיין בב"ח סי' כג ·

תא שמע *אמר רבי זירא *אמר שמואל [א]מציאת אלמנה לעצמה אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר אלא אי אמרת ניזונת תנן ניהוו כבעל מה בעל מציאת אשה לבעלה הכא נמי מציאת אשה ליורשים לעולם אימא לך ניזונת תנן טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה דלא תיהוי לה איבה הני תיהוי להו איבה אמר רבי יוסי בר חנינא [ב]כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזוגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו אמר רבי יהושע בן לוי [ג]כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת (לו) מנעל אמר רבא [ד]לא אמרן אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו לית לן בה אמר רב אשי [ה]ובמקום שאין מכירין אותו נמי לא אמרן אלא דלא מנח תפלין אבל מנח תפלין ל"ל בה אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [ו]כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנא' °למס מרעהו חסד *רב נחמן בר יצחק אומר [ז]אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר °ויראת שדי יעזוב אמר רבי אלעזר [ח]אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה תניא נמי הכי אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דסקיא מלאה מעות ולא היה כח ביד חכמים להוציא מידה אמר רבינא ולא אמרן אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מינה מתקיף לה מר בר רב אשי מ"ש לכתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזונות נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי [ט]אלא למזוני מאי דתפסה תפסה הכי נמי לכתובה אמר ליה רב יצחק בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך אמר ר' יוחנן משמיה דרבי יוסי בן זימרא [י]אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונות *השתא שתים איבדה שלש מיבעיא לא קשיא [כ]כאן בעניה כאן בעשירה [ל]אי נמי כאן בפרוצה כאן בצנועה אמר רבא [מ]לא אמרן אלא למפרע אבל להבא יש לה בעי ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה

נכסי

(איוב ו) (שם)

רש"י

אי אמרת בשלמא הניזונת תנן · וסתם לן תנא כאנשי יהודה: שפיר · איכא לאוקמי להא דשמואל בשאינה ניזונת: אלא אי אמרת ניזונת תנן · וסתם לן כאנשי גליל וליכא אלמנה שאינה ניזונת אמאי מציאתה לעצמה: ניהוו · יורשים כבעל: תיהוי להו איבה · דעל כרחם זנים אותה אבל מעשה ידיה שתקנו תורה אור לבעלה תחת מזונות הוי ליורשים: כל מלאכות · השנויות בפרק אע"פ (לעיל נט:) טוחנת ואופה כו': חוץ ממזיגת הכוס כו' · שהן מלאכות המקרבות חיבה והרגל דבר כדאמרי' נמי בההיא מסכתא (דף ד:) שאין נדה עושה אותן לבעלה: חוץ מהתרת מנעל · שהרואה אומר עבד כנעני הוא: מנח תפילין לית לן בה · שאין דרך עבדים להניח תפילין: למס מרעהו חסד · הממיס עצמו מרעהו ממיס ממנו חסדים ואית דמפקא לה מדכתיב לעיל מיניה ותושיה נדחה ממני וסמיך ליה למס מרעהו חסד: מה שתפסה תפסה · ולא מפקינן מינה ואע"ג דפסקינן הלכתא בפרק מציאת האשה (לעיל סט:) ממקרקעי ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה: דסקיא · שק של עור שקורין טשי"א: עשירה · היכולת בידה להמתין הלכך אי נמי לא תבעה לאו מחילה היא עד שלש שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן: צנועה · בושה לבא לב"ד הלכך בשתי שנים לאו מחילה היא: אלא למפרע · אותן שתי שנים שעברו איבדה: נתננו · דמי מזונות לשנה הבאה:

תוספות

אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר · קאמר שמואל מציאתה לעצמה אפי' בשעה שהיא ניזונית הואיל והן יכולין לסלקה לא הוו כבעל אע"ג דמעשה ידיה שלהן אלא אי אמרת ניזונת תנן וכאנשי גליל אבל לאנשי יהודה מעשה ידיה לעצמה א"כ הא דקאמר שמואל אלמנה מציאתה לעצמה על כרחך לאנשי גליל הוא דאיצטריך ליה לאשמועינן דלאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה וכיון דלאנשי גליל קאמר אמאי מציאתה לעצמה והא לדידהו הוי דהא איכהו כבעל ולא סגי דלא יהבי לה ואומר רבינו תם דאלמנה דקאמר שמואל קאי אמתני' ולאו משום דבלאו הכי לא פשיט שפיר דהניזונת תנן כמו שהוכחתי דעל כרחך אליבא דאנשי יהודה קאמר שמואל ודוקא מציאתה אבל מעשה ידיה ליתומים אלא כי היכי דלא תקשי דשמואל אדשמואל דאיהו סבירא ליה כאנשי גליל לעיל(ד' נד·)ומה שפירש הקונטר' אי אמרת בשלמא הניזונת תנן שפיר דמוקמינן מילתא דשמואל בשאינה ניזונת קשה דאי בשאינה ניזונת פשיטא ועוד לימא מעשה ידיה לעצמה וכל שכן מציאתה דהויא כהעדפה שעל ידי הדחק כדאמרינן לעיל בריש מציאת האשה (דף סו· ושם) ועוד דכי היכי דאי תנן הניזונת מוקמינן למילתיה דשמואל בשאינה ניזונת כגון שנתנו לה היורשים כתובתה הכי נמי אי תנן ניזונת וכאנשי גליל מצינו למימר דמילתיה דשמואל מיירי באותה שתבעה כתובתה בב"ד או מכרה שאינה ניזונת שאותה מציאתה לעצמה אפי' לאנשי גליל · מ"ר:

אבל מנח תפילין לית לן בה · אע"ג דבשלהי האשה שנתארמלה(לעיל כח:) תניא או שהניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות מ"מ איטו רגיל להניח כל שעה · מ"ר:

אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותי' מה שתפסה כו' · פי' הריב"ן דמיירי בתפסה לאחר מיתת הבעל וא"ת מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה וי"ל משום דמזוני לא טרפה ממשעבדי אבל כתובה טרפה ממשעבדי וא"ת אלא מעתה תועיל תפיסת הלוקח שלא באחריות וגמלאת שדה שאינה שלו לאחר מיתת המוכר והלוקח נמי באחריות ובא בעל חוב וטרפה עם השבח קשה שיועיל בו תפיסה בשלמא ממלוה ע"פ לא קשיא דאע"ג דלא טריף ממשעבדי לא מהני תפיסה משום דיכול לתבוע הלואתו מחיים אבל מלוקח קשה דלא טריף ממשעבדי גם לא היה יכול לתבוע מחיים ונראה לי דלוקח מזוני דלא גבית ממשעבדי והוי נמי תגאי ב"ד אלמוה רבנן טפי להועיל בה תפיסה והודה רבי וא"ת כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי דהא אמר בפרק נערה(לעיל נא·) אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון האשה והבנות ואי כר' שמעון בן אלעזר כי תפסה מאי הוי הא אמר נכסים שאין להם אחריות מוציאין לבנים מן הבנות ואומר רבי דלעולם כר"ש בן אלעזר ודווקא לבנים מן הבנות מוציאין אבל מן האשה לא והא דקא מותיב מר בר רב אשי מאי שנא לכתובה כו' ובעי למימר מאי דתפסה תפסה לאו משום דהכי סבירא ליה דהא אדרבי עקיבא לא פליג דאמר אין תפיסה מועלת לאחר מיתה אלא הכי קאמר מאי דתפסה תפסה כלומר ברייתא דקתני דמועיל תפיסה למזונות לאחר מיתה על כרחך כר' טרפון דמאי דתפסה תפסה ואם כן לרבי טרפון בכתובה נמי מאי דתפסה תפסה ור"ח והלכות גדולות פירשו דהכא מיירי בתפיסה מחיים ודווקא למזוני מהניא אבל לכתובה לא משום דלא נתנה כתובה לגבות מחיים ופסק בהלכות גדולות כרבינא וקשה שהרי פסק בתשובת הגאונים בכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודיתא וגם הערוך ור"ח פסקו כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחורי וכתב וסימנך כלו הפך לבן טהור הוא אף על פי שכתב הריב"ן שראה בתשובת הגאונים לית הלכתא כמר בר רב אשי אלא במיפך שבועה ואודיתא דומה הוא שס"ג עלמן תוספות כאותם שפסקו לית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה ואודיתא וי"ל דמר בר רב אשי דקאמר הכא איטו הלא אתקפתא בעלמא ולאו דס"ל הכי ור"ח פסק כמר בר רב אשי והרבה הארכתי בו לעיל בריש הכותב (דף פד: ושם*) מ"ר:

יתומים אמרו נתננו · אומר רבי דמיירי במזונות שעברו דמוכח מילתא טפי משום דשתקה עד השתא דיתמי קושטא קאמרי אבל במזונות דלהבא ודאי על היתומין להביא ראיה דהא רבי יוחנן הוא דאמר בפ"ק דב"מ (דף יז· ושם) הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפילו למאן דלית ליה דר' יוחנן הכא מודה דלא מהימני לומר פרעתי דאי מהימני מה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לה מזונות כל שעה יאמרו פרעתי מידי דהוה אכתובה במקום שאין כותבין דכ"ע מודו דלא מני אמר פרעתי מהאי טעמא דפריסית · מ"ר:

נכסי

תוספות רי"ד

היתומים הלכך אותן היורשין שיורשין כתובתה חייבים בקבורתה: א"ר זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה פי' אע"פ שהיתומים זנין אותה דטעמא מאי אמרי רבנן מציאת האשה לבעלה משום איבה פי' ולא משום מזונות שתקנו מזונותיה תחת מע"י הכא תהוי לה איבה פי' מה חוששת האלמנה דמסתם בע"כ יזונו אותה בתנאי ב"ד: אריב"ח כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשי' חוץ ממזוגת הכוס והצעת המטה והרחצת פי"ו פי' שדברים אלו מביאים לידי חיבה והרגל דבר ומכאן מוכח שהאלמנה חייבת להניק את בנה כמו שעושה בחיי בעלה: אריב"ל כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת לו מנעל והנעלת לו מנעל פי' שהרואה אומר עבד כנעני הוא: א"ר ל"א אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו ל"ל בה: אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד שנאמר למס מרעהו חסד: אר"א אלמנה שתפשה מטלטלין למזונותיה מה שתפסה תפסה א"ר ול"א אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן מתקיף לה מבר"א מ"ש לכתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזוני נמי ממקרקעי ולא מטלטלי אלא מאי דתפסה תפסה א"ל ר"נ לרבינא הכי אמרי' משמי' דרבא כותיך פי' האי תפיסה מחיים הוא דאי לאחר מיתה עסקי' היכי אמר מבר"א דאפי' לכתובה

מה דתפס תפס אפו ל"ל ה"ל כר"ע מחבירו ולעיל בהכותב איפליגי בהאי מילתא ר"ם ור"ע בתפיסה דלא"מ דלר"ם מהני ולר"ע לא מהני ואפי' לר"ם נמי לא מהני אלא כ"ז שלא נכנסו לרשות היורשין אבל משנכנסו לרשות היורשין תו לא מהני וקי"ל בכולה תלמודא הל' כמר בר"א וקי"ל הל' כר"ע מחבירו א"ו בתפיסה דמחיים איירינן ורבא דאמר לכתובתה לא מהני הוה סבר דר"ע אמר בין לאחר מיתה בין מחיים והיא דאשכחינן לקטן בההיא איתתא דתפסה כסא דכספא לכתובתה וכו' דהדר בי' לבתר דשמעה מר"נ כדאמרי' לעיל בפ' הכותב א"ל קאקי הוודי דמשלחי גלימא דאינשי הכי אר"נ והוא שתפס מחיים. והשתא דתקינו דמטלטלי דיתמי משתעבדי לכתובה בין תפסה בין לא תפסה גובה בין לכתובה בין למזונות: אר"י משום ריב"ז אלמנה ששהתה ב' וג' שנים ולא תבעה מזונותיה אבדה מזונותיה פי' דאמרינן מחלתן ואם עכשיו תובעת מתהרטת היא וכיון שכבר מחלתן א"י להההרס ומתמה ב' אבדה ג' מיבעי' ל"ק כאן בעני' כאן בעשירה כאן בצנועה כאן בפרוצה א"ר ל"א אלא למפרע אבל להבא י"ל פי' השנים שעברו מחלה ולא מכאן ואילך ועכשיו שתובעת י"ל מכאן ואילך: בעי ר"י יתומים אומרים

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ד:
ו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעי' ג:
[עי' תוס' גיטין לט· ד"ה הא מני ותוס' חולין טו· ד"ה מכלל]
ז ג ד ה מיי' פ"ה מהל' ת"ת הל' ח טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יט:
ח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:
ט ח מיי' פי"ח מהל' אישות הל' י סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן צג סעיף כ וכג:
י ט מיי' שם הל' יא:
יא י כ מיי' פי"ח שם הל' כו טוש"ע שם סעיף יד:
יב ל טור אה"ע שם
יג מ מיי' שם סמג שם טוש"ע שם

[ז"ל דאמר] וכו"פ ורא"ש ל"ג א"ר זירא
שבת סג.
[עי' תוס' יומא כב: ד"ה שתים ותוס' שבת סג: ד"ה סתמא]
[ד"ה והוא וכו']

נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל אלמנה להביא ראיה או דלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ת"ש [א]דתני לוי אלמנה כל זמן שלא ניסת על היתומים להביא ראיה ניסת עליה להביא ראיה א"ר שימי בר אשי כתנאי [ב]מוכרת וכותבת אלו למזונות מכרתי ואלו לכתובה מכרתי דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר מוכרת וכותבת סתם וכן כחה יפה מאי לאו בהא קמיפלגי לר' יהודה דאמר בעי לפרושי סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראיה ורבי יוסי סבר לא בעי לפרושי נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ממאי דלמא דכולי עלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה [ג]ורבי יהודה *עצה טובה קמ"ל דלא ליקרו לה *רעבתנותא דאי לא תימא הכי הא דבעי ר' יוחנן תפשוט ליה ממתני' *מוכרת למזונות שלא בבית דין וכותבת אלו למזונות מכרתי אלא ממתני' ליכא למשמע מינה דעצה טובה קמ"ל הכא נמי עצה טובה קמ"ל א"נ דכולי עלמא נכסי בחזקת יתמי קיימי והיינו טעמא דר' יוסי כדאביי קשישא דאמר אביי קשישא משל דר' יוסי למה הדבר דומה *[ד]לשכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי רצה בחובו נוטלן רצה במתנה נוטלן

אם

נכסי · הבעל : בחוקת יתמי · והיא המוליאה מהם ועליה להביא עדים שהודו יתומים בפניהם שלא קבלה וכל זמן שלא תביא עדים לא תגבה : בחזקת אלמנה קיימי · שהרי נשתעבדו בתנאי ב"ד : נשאת · והיא באה לתבוע מזונות של שנים שעברו : עליה להביא ראיה · דמשניסת אין הנכסים ברשותה : וכותבת אלו למזונות · בשטרות המכירה שהיא כותבת ללקוחות כותבת את המכור למזונות וכשהיא מוכרת לגבוי כתובה תפרש בתוך השטר לכתובה מכרתי : וכן כחה יפה · כדבעינן לפרושי : מאי לאו בהא פליגי דר' יהודה דאמר הפירוש יפה לה סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי . ואי לא פירשה מה לכתובה ומה למזונות סוף כשתבא לתבוע יאמרו לה מה שמכרת לכתובה מכרת וקבלת כתובתך ואם תאמר להם א"כ תנו לי מזונות שאכלתי הם יאמרו נתננו ליך מטלטלין תמיד במזונותיך והם נאמנים : ורבי יוסי סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי והיא תחזיק בהם לצורך מזונותיה וכתובתה ועליהם להביא ראיה לפיכך הסתם יפה לה מפני לקוחות שלקחו שדות מבעלה שאם יכלו כל נכסי היתומים תחשוב כל מה שמכרה למזונות ועל הלקוחות שלקחו מבעלה תחזור על כתובתה שאם תפרש לכתובה מכרתי לא תוכל שוב לגבות למזונות ועל הלקוחות לא תחזור על מזונותיה דתנן (גיטין דף מח:) אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים : דלא ליקרו לה רעבתנותא · הרואה שמוכרת כל קרקעות אלו סבור שמוכרתן למזונות מוציא עליה שם רעבתנותא ושוב אין אדם נושאה : דאי לא תימא הכי · דטעמא דר' יהודה לאו הוא : הא דבעי ר' יוחנן · על מי להביא ראיה נהי דמתניתא דפלוגתא דר"י ורבי יוסי לא שמיע ליה מתני' מיהא שמיע ליה שהמשנה נשנית תמיד בבית המדרש : תפשוט ליה ממתניתין · דעל אלמנה להביא ראיה דמתניתין נמי מצרכה לה לפרושי כר' יהודה : דעצה טובה קא משמע לן · דלא ליקרו לה רעבתנותא : אי נמי דכולי עלמא · היכא דאמרו יתומים נתננו על אלמנה להביא ראיה ואפי' הכי לר' יוסי הסתם יפה לה לטריפת לקוחות שבחיי בעלה לכתובה כמו שפירשתי וכדתני אביי קשישא :

אם

נכסי בחזקת אלמנה קיימי · וא"ת מה טעם דלא חשבינן נכסי בחזקת הבעל חוב ואמאי מהימני יתמי למימר פרעט במלוה על פה וכי תימא דחשבינן ליה בחזקת אלמנה טפי משום דמוכרת למזונות שלא בבית דין אם כן לרב ושמואל נהי דלית להו כל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"מ כשאיבדה כתובתה לא יהיו יתומין נאמנין לומר פרעט דכיון דמוכרת לכתובתה שלא בבית דין נכסים בחזקתה כי הכא וכי תימא אע"ג דנכסים בחזקתה מיהו מהימני לומר פרעט דמוכחא מילתא מדלית לה כתובה דמתמת פריעה נקרעה מיהו היכא דאיכא עדים שנשרפה לא הימנו ושמא י"ל אי היכא עדים אין הכי נמי א"נ מזונות שאני דכתובה מיד שנפרעה נסתלקה אבל מזונות לעולם יש לה מזונות עד שתתבע כתובתה הלכך הוו נכסים בחזקתן טפי ממזונות · מ"ר · ולא דמי להא דאמרי' בהמקבל (ב"מ קי·) יתומים אמרו אנו השבחנו ובעל חוב אמר אביכם השביח ומסקנא דמילתא ארעא כיון דלגובייניא קיימא כמאן דגביא דמי דהתם מיירי כגון שהיתומין מודים שהקרקע זה לבעל חוב שאביהן עשאה אפותיקי ולכך מסיק כיון דלגובייניא קיימא כמאן דגביא דמי ותדע מדמייתי עלה ספק זה קודם ספק זה קודם קונה ואינו נותן דמים והיינו הטעם כיון דלקנות קאי כמאן דקנה דמי ולהם מודה בעל האילן שיש לו לקנות אלא שגוזל דמים אם כן ארעא דלגובייניא קיימא נמי מיירי כה"ג · מ"ר :

נשאת עליה להביא ראיה · מדלא משכח עליה להביא ראיה אלא בנשאת ש"מ דנתקבלה כתובתה או דתבעה כתובתה בב"ד אפי' במזונות שעברו עליהן להביא ראיה · מ"ר :

ורבי יוסי סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי · מה שפי' בקונטרס דוכן כחה יפה דקאמר ר' יוסי היינו כשכלו נכסי היתומין תחשוב ללקוחות כל מה שמכרה למזונות לא נהירא לרבי מדאמר לקמן אי נמי דכולי עלמא בחזקת יתמי קיימי והיינו טעמא דר' יוסי כדאביי מכלל דעד השתא לא אסיק אדעתיה לר' יוסי האי טעמא ונראה לרבי דהיינו יפוי כח השתא דמתוך שהיא מוכרת סתם היא מרווחת לומר אלו מכרתי למזונות ולא יוכלו היתומין לומר לה אם שהתה איבדה מזונות כמו שהיו יכולים לומר לה אם היתה כותבת אלו למזונות ואלו לכתובה ואז היו יכולין לומר שאר המזונות מחלה אבל לענין טריפת לקוחות אכתי לא מסיק אדעתיה עד דמסיק דכ"ע נכסי בחזקת יתמי קיימי דאז לא מצי למימר האי יפוי כח דלגבי יתומים לא תהא נאמנת לומר כולם למזונות מכרתי שהרי בחזקת יתמי קיימי וא"ת מה יפוי כח הוא השתא דקאמרה הכל מכרתי למזונות ולא איבדה ופי אין זו אונאה דשקר הוא שהרי גם לכתובה מכרה וי"ל מאי טעמא שהתה שתים או שלש שנים ולא תבעה מזונותיה איבדה מזונותיה דמדלא תבעתה א"כ מחלתה והכא ליכא למימר הכי דאיכא למימר דלא חששה לתובעם משום שיכולה לומר הכל מכרתי למזונות. וגם לפי' הקונטרס אין זו אונאה שאומרת ללקוחות הכל מכרתי למזונות שהרי מן הדין גם מזונות היה לה לגבות ממשעבדי אם לא לפי שאין קלוטין כדפרשינן בגטין והכא לעולם יש ללקוחות להם לאסוקי אדעתייהו משום כתובה להניח מבני חרי כשיעור כתובה אע"פ שמכרה לכתובה כיון שיכולה לומר למזונות מכרתי · מ"ר · וא"ת והלא יכולין לומר לה הנחנו ליך מקום לגבות ממנו וי"ל דהוי כמו אשתדוף בני חרי דגביא ממשעבדי כדאמרן לעיל ולא שייך הכא למימר הפסדה אנפשה בידים שהרי עשתה לצורך מזונות אי נמי בלקוחות שלקחו אחר שמכרה :

דרבי יהודה סבר נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל אלמנה להביא ראיה · לטעמא דפרישית לעיל משום הא דשתקה שלא תבעה מזונותיה מוכח שהדין עם היתומים שאומרים נתננו קשה מכאן דהכא אמאי עליה להביא ראיה הא לא שייך הכא האי טעמא דהאי דשתקה לפי שמכרה נכסים ונראה דהיינו טעמא לעיל דעליה להביא ראיה משום דלא שייך התם למימר מה הועילו חכמים בתקנתם אם נאמנים לומר פרעט מזונות שעברו שהרי היא יכולה לתבוע כל שעה תחילת מזונות הבאין וכן הכא יכולה היא לכתוב אלו למזונות מכרתי ואלו לכתובה מכרתי · מ"ר :

תפשוט ליה ממתניתין כו' · וא"ת מאי סלקא דעתי' מעיקרא דלא תפשוט י"ל דסלקא דעתיה דמתני' ודאי משום עצה טובה אבל ברייתא לא משמע משום עצה טובה אלא משום כחה יפה דומיא דר' יוסי · נראה לי :

רצה בחובו נוטלן רצה במתנה נוטלן · פי' שניהם נוטלן אלא כלומר רצה בחובו נוטלן מבני חרי ושוב לא יוכל לגבות המתנה ממשעבדי משום הכי קאמר אם נוטלן במתנה לא כך יפה כחו פירוש אם נוטלן במתנה מבני חרי שיכול לטרוף החוב ממשעבדי וכן משמע מתוך פירוש הקונט' וקשה לר' דבשילהי יש נוחלין (ב"ב קלח:) תניא שכיב מרע שאמר תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו כו' ופריך משום דאמר כראוי לו נוטלן ונוטל את חובו ודלמא כראוי לו בחובו קאמר ומשני הא מני ר' עקיבא היא דדייק ליתורא משמע דאם לא אמר אלא תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי ולא אמר כראוי לו אינו נוטל שניהן ונראה דלאו היינו גרים התם לבעל חובי הוה ניחא דודאי כי לא אמר לפלוני אלא דקאמר לבעל חובי משמע דבחובו קאמר שיתנו לו אם לא אמר כראוי לו ויש ספרים שכתוב בהן כך ולא כתוב בהן לפלוני אבל היכא דכתב לפלוני בעל חובי ניכר מהלשון דבמתנה קאמר שיתנו לו ודבר זה תלוי בסברא :

או

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' כו טוש"ע אה"ע סימן צג סעיף טו:

טו ב ג (מיי' שם הל"כ) טור אה"ע סי' קג

טז ד מיי' פי"א מהל' זכיה ומתנה הל' טו יח יט סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעיף ח :

תוספות רי"ד

אומרים נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראי' נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראי' שהודו לה בפני עדים שלא נתנו לה א"ד נכסי בחזקת אלמנה קאי א) אבל אם נשאת והיא תבוא לתבוע מזונות של שנים שעברו עליה להביא ראיה דמשנשאת אין הנכסים ברשותה : והמורה פי' יתומים אמרו נתננו דמי מזונות לשנה הבאה ואינו נ"ל דלהבא טוענים דמתני ב) לה לוי לא נטלתי משמע דלשעבר טענו דהא משנשאת שוב אין לה מזונות ואינה טוענת אלא לשעבר ובפ' המקבל אמרי' יתומים אומרים אנו השבחנו וב"ח אומר אביכם השביח סבר ר"ה למימר על ב"ח להביא ראי' מ"ט ארעא בחזקת יתמי קיימי וב"ח ליתי ראי' ולישקל א"ל האי סבא הכי אר"י על היתומים להביא ראיה מ"ט ארעא דלגביינא קיימא כמאן דגבי דמי ויתמי ניתי ראי' ונשקלו ת"ל דבתר דפשטא ליה ממתניתא דלוי סברה איהו למימר התם נכסי בחזקת הבעל[חוב]קיימו ולא בחזקת יתמי א"נ י"ל דאע"ג דהתם פשיטא לי' הכא מיבעי' לי' משום דטעמא דהתם כדמפרש ארעא כיון דלגביינא קיימו וכו' והלכך כולה ארעא קיימו בחזקת ב"ח אבל הכא דלא בעי' אלא מזוני לא קיימו כלהו נכסי בחזקת האלמנה שהמזונות אינו אלא דבר יום ביומו וכולהו נכסי בחזקת יתמי קיימו ואין כח באלמנה להוציא מידן בעבור מזונותי' כמו שיש כח לב"ח להוציא כל השדה מיד היתומים אלא היתומים הן מחזיקין הנכסים והולכים ומפרנסים אותה דבר יום ביומו מש"ה היה מסתפק הכא למיבעי אם יש כח וחזקה לאלמנה עליהן כנגד מזונותיה :

א) נראה דחסר כאן וצ"ל ועל היתומים להביא ראיה. ת"ש דתני לוי אלמנה כל זמן שלא נישאת על היתומים להביא ראיה אבל אם ניסאת וכו' .
ב) אולי צ"ל דמדתני לה לוי ניסת עליה להביא ראיה משמע דלשעבר טענו וכו'.

מסורת הש"ס

[לעיל פח: וד"ה]

ברכות לב: ב"מ קד:

[לקמן קנ:]

ב"ב קלח.

אם במתנה נוטלן לא כך יפה כחו כיצד מוכרת אמר רבי דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא מוכרת אחת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום תניא כוותיה דרב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום תניא כוותיה דרב יהודה מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אמר אמימר *הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אמר ליה רב אשי לאמימר ודרב הונא מאי אמר ליה *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי בעו מיניה מרב ששת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובה קמיבעיא להו כדרב יוסף *דאמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריות איתמי ובי דינא דזבין אחריות איתמי מאי כיון דאחריות איתמי טרפא או דלמא מצי אמרי לה נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עילוך אחריות דנפשך מי לא קבולי קבילת אמר ליה תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר שמע מינה שיירא אין לא שיירא לא ודלמא *עצה טובה קא משמע לן דלא ליקרו לה הדרינתא א"כ ליתני גובה כתובתה מהשאר מאי סמך לה שמע מינה שיירא אין לא שיירא לא איבעיא להו זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני או לא הדרי זביני תא שמע דההוא גברא דזבין ארעא לרב פפא דאצטריכו ליה זוזי למיזבן תורי לסוף לא איצטריכו ליה ואהדריה ניהליה רב פפא לארעיה רב פפא *לפנים משורת הדין הוא דעבד ת"ש דההוא בצורתא דהוה בנהרדעא זבנינהו כולי עלמא לאפדנייהו לסוף אתו חיטי אמר להו רב נחמן דינא הוא דהדרי אפדני למרייהו התם נמי זביני בטעות הוו דאיגלאי מילתא דארבא בעקולי הוה קיימא אי הכי היינו דאמר ליה רמי בר שמואל לרב נחמן אם כן נמצאת מכשילן לעתיד לבא אמר ליה אטו כל יומא בצורתא שכיחא אמר ליה אין בצורתא בנהרדעא משכח שכיחא והלכתא זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני: מתני' *אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין ר' שמעון אומר מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין מן האירוסין לא תמכור אלא בבית דין מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין: גמ' בשלמא מן הנשואין משום מזוני

אלא

רש"י

אם נטלן במתנה לא כך כחו יפה · שיוכל לטרוף לקוחות על החוב ולא יוכל לטרוף על המתנה אף זו על המזונות לא תוכל לטרוף לקוחות ועל הכתובה תטרוף אותם ואם מפני היתומים שלא יאמרו בכל לכתובה מכרת ונתקבלת כתובתיך יכולה היא להעמיד עדים שיראו את הנמכר למזונות ואם הוצרך לכך יבאו ויעידו ואת הנמכר לכתובה לא תודיע מפני הלקוחות: מוכרת לשנים עשר חודש · כדי מזונות של שנה תמכור יחד: והלוקח · לא ימסור לה כל המעות אלא דמי מזונות של חדש בחדש שאם תינשא יחזיר מה שבידו ליורשים: מהו שתחזור ותטרוף · אותם הקרקעות עצמן: ארמלתא דזבין · שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות: אחריות איתמי · אחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהרי עליהן היה החוב: טרפא · והם יחזרו על היתומים: מוכרת והולכת למזונות: עד · שלא יותר קרקע ליורשים אלא שיעור כתובתה: וסמך לה · ואותו השאר יהא סמך לה לגבות משם כתובתה: זבין ולא איצטריכו ליה זוזי · מכר שדהו ולא יודעים שהיה חפץ לקנות שדה פלוני או פרגמטיא פלונית באותן מעות: ולא איצטריכו ליה זוזי · שחזרו בהן המוכרים: בצורתא · יוקר הבא בשערים פתאום: זבנינהו לאפדנייהו · לקנות חטין: בארבי בעקולי הוו קיימי · שעל ידי גודל הנהר הוצרכו הספינות ללכת בעקלקלות ואילו ידעו המוכרים כן לא היו מוכרים בתיהם ומשעת מכירה הוה ליה טעות אבל היכא דמכירה לאו בטעות הואי כגון חזרו בהן מוכרי החיטין לאחר שמכרו אלו בתיהם או שבאו חיטין ממקום אחר שעדיין לא נעקרו ממקומם לא הדרי: אי הכי היינו ודאי דאמר ליה כו' נמצאת מכשילן · דאי בעי לזבוני קרקע לא ימצאו קונים: ואמר ליה אין בצורתא בנהרדעא משכח שכיח · ומיישינן לדלמא אתו ארבי דקיימי בעקולי והדרי זבינייהו שמע מינה טעמא משום מקח טעות הוי דאי בדאתו חטין ממקום קרוב או שבאו להנו לבדם דטעמא משום זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הוא מידי דלא שכיח הוא וליכא מכשול: מתני' בין מן הארוסין · שאין לה מזונות ומוכרת לכתובה: בין מן הנשואין · שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בבית דין: רבי שמעון אומר מן הנשואין · שהיא מוכרת למזונות: מוכרת שלא בבית דין · שאי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בית דין אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בבית דין: גמ'

אלא

תוספות

או דלמא נהי דאחריות דעלמא כו' · ולא דמי להא דלעיל (דף צב:) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר ראובן ולקחה משמעון באחריות דבמסקנא אמר רבא נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה לא דמי דהתם ודאי כיון שראובן לוה דין הוא שיטרפו ממנו הקרקע ואין על שמעון לפרוע כיון דבאת לידי ראובן הנאה שקבל המעות אבל הכא שהיורשין חייבין לה מזונות יכולה למכור ולחזור ולטרוף שהרי כשחוזרת וטורפת חוב שלה היא נפרעת ואין כאן עיוות הדין כלל:

וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר · וא"ת מאי נפקא לה מינה בין מה שהיתה מוכרת למזונות ובין מה שתמכור לכתובה נפקא מינה שתוכל למכור ביחד כדי כתובתה אבל למזונות אינה מוכרת אלא לששה חדשי' ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום ועוד אם נשאת אחר שמכרה הלוקח לא יתן כי אם אחת לל' יום ולא תוכל לגבות מהן לכתובה דהא מטלטלין נינהו ומזונות אבדה:

מאי סמך לה ש"מ שיירא אין לא שיירא לא · וא"ת תקשי מהכא לרמי בר חמא דהוה בעי למימר לעיל גבי ראובן שמכר שדה לשמעון דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל עילויה והא בהך ברייתא אמרי' גבי אשה אחריות דנפשה מיהא קיבלה עלה וכ"ש התם לפי מה שפירשנו לעיל וי"ל דמצי למימר רמי בר חמא דהכא ודאי אחריות דנפשה מקבלת [אע"ג דאחריות איתמי הייגו מעלמא אבל אנפשה מיהו קיבלה] דהא אינה מוכרת בהדיא שלא באחריות אבל התם שמכר לו בהדיא שלא באחריות אפילו אחריות דנפשיה לא קביל עילויה מ"ר:

זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני כו' · וכגון שגילה דעתו בשעת המכר דאמר דליזבן תורי קא זבין להו דאי שתק הוו להו דברים שבלב וכן בפרק ב' דקידושין (דף מט:) גבי ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל התם נמי בדגלי דעתיה ויש דברים שאינו מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לארץ ישראל דזהו דבר שאין רגילין למכור אדעתא דהכי התם ודאי אין מועיל גילוי דעת שאם לא תאמר כן מעכשיו אין צריך לשום תנאי אלא גילוי דעת בעלמא ובכל מקום בעינן דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן תנאי כפול אלא ודאי גילוי דעת במילתא שאין רגילות לעשות כן לא מהני עד שיתנה ויש דברים דאפילו גילוי דעת אין צריך כגון שטר מברחת דלעיל פרק האשה שנפלו (דף עט· ופ*) וכן ההיא דבפרק מי שמת (ב"ב קלב· וקמו:) דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו רבי שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותב · מ"ר. אי הכי היינו דא"ל רמי בר שמואל לרב נחמן א"כ נמצאת מכשילן כו' · פי' רש"י אי הכי היינו ודאי דא"ל נמצאת מכשילן כו' א"ל בצורתא משכח שכיחי וחיים דלמא אתו ארבי בעקולי והדרי זביני דהוי בדאתו ממקום קרוב או שבאו לאלו לבדן דטעמא משום דזבין ולא איצטריך ליה זוזי הדרי זביני מילתא דלא שכיח הוא וליכא מכשול וקשה לפירוש זה דמאי הוכחה היא לעולם אימא לך משום דלא אצטריכו ליה זוזי הדרי זביני ומיהו כל שכן היכא דהוו בעקולי כדמוכח שמעתא דלא הוי מקח טעות יותר ואם כן שפיר קאמר דנמצאת מכשילן לעתיד הואיל דבכל ענין הדרי זביני כדפרשינן הלכך נראה כמו שפירש רשב"ם אי הכי קושיא הוא הואיל דאמר דהאי הדרי זביני דוקא משום דבעקולי הוו קיימי היכי קאמר בצורתא בנהרדעא משכח שכיח הלא זאת בצורתא דארבי בעקולי הוו קיימי פשיטא דלא שכיח הוא ובשלמא אי פסקינן מינה זבין ולא איצטריכו ליה עד הדרי זביני הייגו ודאי דשכיחא דרוב פעמים היה להם בצורתא וניחא נמי לפי זה הא דפסקינן הלכתא לפי פשיטות הבעיא:

אלמנה

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' כא סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ל:

יח ב מיי' פי"ז שם הל' יג ופי"ב מהל' מלוה ולוה הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כט וסי' קג סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ד:

יט ג טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף כט:

כ ד מיי' פי"א מהל' מכירה הל' ח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רז סעיף ג:

כא ה מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קג סעיף א:

תוספות רי"ד

כיצד מוכרת אמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא לי"ב חודש ולוקח מפרנס א' לשלשים יום פי' מוכרת מן הנכסים כשיעור מזונות שנה א' ולא יתנו לה כל המעות ביחד שמא תמות אלא יתנו המעות להיתומים: אמר אמימר הל' [מוכרת] לו' חדשים ולוקח מפרנס א' לל' יום א"ל ר"א לאמימר הא דר"ה מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא ס"ל: בעא מיניה מר"ש. מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה. פי' אותן הקרקעות עצמן שמוכרן למזונותי' וקמבעי' להו בדר"י דאר"י ארמלתא דזבין אחריותא איתמי וב"ד דזבין אחריותא איתמי מאי מי אמרינן כיון דאחריותא איתמי טרפא א"ד מצי א"ל נהי דאחריותא דעלמא לא קבלת עלך אחריותא דנפשך קביל קבלית א"ל ר"ש תניתוה מוכרת והולכת עד כדי דמי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר ש"מ שייר אין לא שייר לא פי' מוכרת והולכת למזונות עד שלא ישאר קרקע ליתומים אלא שיעור כתובתה שיהיה לה סמך לגבות כתובתה משם ש"מ מדקתני סמך לה שתגבה מן השאר דוקא אם נשארו נכסים ליתומים אית לה סמך לגבות כתובתה אבל אם לא נשארו נכסים ליתומים אין לה סמך לגבות מן הלקוחות דאחריות דנפשה קבילי עלה עיין בערך ג"א בס"ה: איבעי' להו זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני או לא ת"ש דההוא בצורתא דהות בנהרדעא זבנינהו כ"ע לאפדנייהו למיזבן חיטי לסוף אתי חיטי וא"ר נ' דינא הוא דהדרי אפדני למרייהו ומסיק תלמודא והל' זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני פי' ודוקא כגון שפירש בפיו דאדעת' דהכי קמזבנינא דאי לא פירש דברים שבלב אין דברים אע"ג דידעי ביה שכנים ומוכחא מילתא דהכי אמרי' בפ' האיש מקדש ההוא גברא דזבנינהו לנכסיה אדעתיה למיסק לא"י ובעידנא דזבין לא אמר מידי א"ר הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים עיין מ"ש שם דאע"ג דמוכח מילתא לעלמא דארעתא למיסק זבין כגון שידעו שכנים שהיה בדעתו לעלות אפ"ה כיון שלא פירש בפיו בעת המכירה כי הוא רוצה לעלות אמרי' דברים שבלב אינן דברים: מתני' אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד רש"א מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות ל"ת אלא בב"ד פי' למזונותיה שא"י להמתין עד שיזקוק לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין לה מזונות כ"א כתובה אינה רשאית למכור שלא בב"ד ואין הלכה כר"ש דקיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ואמרינן עלה בפ' אלו מציאות אמר ר' יוסף אמר ר' נחמן אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות: בשלמא מן הנשואין משום מזוני ואינה יכולה להמתין

מסורת הש"ס

[סנהדרין קב: וש"נ]

לקמן ק.

[לעיל פה: וש"נ]

[שבועות מב: ב"ק לג: ב"מ כה: נ:]

ב"מ נ:

כב א מיי׳ פי״ח מהל׳ אישות הלכה כט טוש״ע אה״ע סימן צ סעיף ב:
כג ב מיי׳ פי״ז שם הל׳ יח סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סימן קג סעיף א:
[לעיל פ״ד. וש״נ]
כד ג מיי׳ פי״ח שם הלכה כ סמג שם טוש״ע אה״ע סימן צג סעיף כח:
כה ד מיי׳ פי״ז שם הלכה יג סמג שם טוש״ע אה״ע סימן קג סעיף ג:
כו ה מיי׳ פי״ז מהל׳ איסורי ביאה הלכה יג סמג עשין מ:

אלא מן האירוסין מאי טעמא אמר עולא *משום חינא ר׳ יוחנן אמר *לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין מאי בינייהו איכא בינייהו גרושה למאןדאמר משום חינא גרושה נמי בעיא חן למאן דאמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין גרושה לא איכפת ליה תנן וגרושה לא תמכור אלא בבית דין בשלמא למאן דאמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין גרושה לא איכפת ליה אלא למאן דאמר משום חינא גרושה נמי בעיא חן הא מני ר׳ שמעון היא אי רבי שמעון הא תנא ליה רישא מן האירוסין לא תמכור כו׳ מהו דתימא אלמנה מן האירוסין הוא דלא נפיש חן דידה אבל גרושה דנפיש חן דידה אימא תיבעי חן הא נמי תנינא כל שאין לה מזונות לאתויי מאי לאו לאתויי גרושה לא לאתויי מגורשת ואינה מגורשת כדרבי זירא *דאמר ר׳ זירא *כל מקום שאמרו מגורשת ואינה מגורשת *בעל חייב במזונותיה ת״ש כשםשמוכרת שלא בב״ד כך יורשיה יורשי כתובתה מוכרים שלא בבית דין בשלמא למאן דאמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין כי היכי דאיהי לא ניחא ליה דתתבזי יורשיה נמי לא ניחא ליה דליבזו אלא למאן דאמר משוםחינא יורשיה מאי חןאיכא תרגמה עולא כגון שירשתה בתה או אחותה: **מתני׳** מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה נתנה כתובתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא בבית דין וחכ״א *מוכרת היא אפי׳ ארבעה וחמשה פעמים *ומוכרת למזונות שלא בבית דין וכותבת למזונות מכרתי *וגרושה לא תמכור אלא בבית דין: **גמ׳** מתניתין מני ר״ש היא דתניא *מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות *(דברי ר״מ) ר״ש אומר אע״פ שלא מכרה ולא משכנה כתובתה אלא מחציתה אבדה מזונותיה *למימרא דרבי שמעון סבר דלא אמרי׳ מקצת כסף ככל כסף *ורבנן סברי אמרי׳ מקצת כסף ככל כסף הא איפכא שמעינן להו *דתניא °והוא אשה בבתוליה [ויקרא כא] *פרט לבוגרת שכלו בתוליה דברי ר״מ ר׳ אלעזר ור׳ שמעון מכשירין בבוגרת התם בקראי פליגי רבי מאיר סבר בתולה אפי׳ מקצת בתולים בתוליה עד דאיכא כולהו בתולים בבתוליה בבדרכה אין שלא כדרכה לא ר׳ אלעזר ור׳ שמעון סברי בתולה שלמה משמע בתוליה אפילו מקצת בתולים בבתוליה

רש"י

אלא מן האירוסין מאי טעמא לא אטרחוה רבנן [לבא] לבית דין ככל שאר מוליאי שטר חוב: משום חינא. שיהו בעליהן לחן בעיניהן ולא ימנעו הנשים מלינשא לאנשים: גרושה נמי בעיא חן. תקנתא דמשום חינא שהרי תקנת חכמים היא ולא מאהבת האיש הלכך מה לי אהובה מה לי שנואה: ר״ש היא. דלית ליה חינא דגבי אלמנה מן האירוסין נמי משום דלכתובה קא מזבנה אמר לא תמכור אלא בב״ד: דלא נפיש חן דידה. שלא היתה לה חיבת ביאה ולא ירע בעיני הנשים אם הוטרחה זו: אימא תבעי חן. ואפי׳ לרבי שמעון: הא נמי תנינא. בסיפא דמילתיה דרבי שמעון: לאו לאתויי גרושה. מן הנשואין דאי מן האירוסין הא אשמעינן אלמנה וכ״ש גרושה: מגורשת ואינה מגורשת. ומן האירוסין ולא לאשמעינן דלא תמכור לכתובתה אלא בב״ד דהא *מאלמנה שמעינן לה אלא אגב אורחיה אשמעינן דמגורשת ואינה מגורשת כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברה״ר אין לה מזונות מן היתומים אם מת: כדרבי זירא. דאמר בעלה חייב במזונותיה בחייו [ואשמעינן מתני׳ דדוקא בחייו] משום דמעוכבת בשבילו להנשא אבל לאחר מיתה לא דדלמא גרושין הוו ואין לה מזונות דמספיקא לא מפקי׳ ממונא: יורשיה יורשי כתובתה גרסינן ולא גרסינן ויורשי: מאי חן איכא. הרי הנטרחים לבית דין אנשים הן: שירשתה בתה או אחותה. דמשום דידה בעינן תקנתא שלא תמנע מלהנשא: **מתני׳** לא תמכור את השאר כו׳. ר״ש קאמר לה דאמר אין מוכרת שלא בב״ד אלא למזונות וזו מכיון שנגבתה מקצתה אין לה מזונות והכי מוקי לה בגמרא כרבי שמעון: וחכמים אומרים מוכרת היא. לכתובתה אפילו לפרקים ואף על פי כן מוכרת בינתיים למזונות שלא בב״ד: וכותבת. בשטר המכירה: למזונות מכרתי. משום עלה טובה כדאמר לעיל: וגרושה לא תמכור. לכתובתה: אלא בב״ד. למ״ד טעמא משום אין רוצה שתתבזה כו׳ הא לא איכפת ליה ודברי הכל היא ולמאן דאוקי טעמא משום חינא הא ר״ש היא: **גמ׳** מתני׳ מני. ת״ק דמתני׳: מכרה כתובתה. כולה אין לה מזונות דברי ר״מ אבל מכרה מקצתה יש לה מזונות: לא אמרינן מקצת כסף. מוהר הבתולות שיש לה עדיין עליהם הרי הוא ככולו ויתן לה מזונות: פרט לבוגרת. ולא אמרינן מקצת בתולים ככל הבתולים: *בתוליה. אי הוה כתיב והוא אשה בתולה יקח: בבתוליה. במקום בתולים הקפיד הכתוב אבל נבעלה שלא כדרכה והיא נערה כשרה לכה״ג: בתוליה

תוספות

אלמנה מן האירוסין הוא דלא נפיש חן דידה אבל גרושה כו׳. פירש רבינו חננאל גרושה נפיש חן דידה דיש לה תוספת והואיל ויש לה לגבות כל כך אימא שתמכור שלא בבית דין א״כ יש לפרש שהיא צריכה חן יותר ליגשא שהיא בזויה יותר מן האלמנה:
לאתויי מגורשת ואינה מגורשת. פירש הקונטרס דאגב אורחיה קמ״ל דמגורשת ואינה מגורשת אינה גובה מזונות מן היתומים וזו היא מילתא דפשיטא דמספק שמא מגורשת גמורה היתה לא תוציא מזונות מן היתומין שלכך נראה כפירוש רבינו חננאל לאתויי מגורשת ואינה מגורשת הא דתנן כל שאין לה מזונות לא תמכור הא יש לה מזונות תמכור שלא בב״ד ואי זו היא זו אלמנה מן הנשואין ומרבה מגורשת ואינה מגורשת ואין לתמוה מאי קמ״ל אם מוכרת שלא בבית דין דמאי למימר דעיקרא דמילתא לאשמועינן דבת מזונות היא אי נמי מיגו למימר דאף המכירה שלא בב״ד קמ״ל דאע״ג דלא מדינא היא ניזונת אלא משום דאגידא ביה ס״ד דלא תקנו לה רבנן למכור שלא בב״ד דכגי לה אי אית לה אפי׳ בב״ד:
מכרה כתובתה. נראה לי לפרש דהיינו מנה ומאתים והשתא אתי שפיר דקאמר לא תמכור השאר אלא בב״ד דהיינו תוספת:
מתניתין מני רבי שמעון היא דתניא כו׳. וא״ת ממתניתין נמי תפשוט דאתיא כרבי שמעון מדקתני לא תמכור את השאר אלא בבית דין דהיינו כר״ש דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין וי״ל דחכמים נמי כרבי שמעון סבירא להו בהא דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב״ד ואי מדקתני מוכרת אפילו ארבעה וחמשה פעמים ומוכרת למזונות שלא בב״ד משמע משום דאכתי לא הפסידה מזונות הוא דמוכרת כתובתה שלא בב״ד:
בבתוליה בכדרכה אין שלא כדרכה לא. דליכא למימר עד שיהו כולן קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה דאם כן ליפוק קרא מיניה וממילא הוה ממעטינן בעולה שלא כדרכה מיו״ד של בתוליה כמו בוגרת אבל מבתולה בלא יו״ד לא אפשר לומר דהוה ממעטינן ליה דהא בקנס של נערה כתיב בתולה ואפי׳ הכי יש לה קנס כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף י.) מודה רבי דלענין קנס דכולהו משלמי וכן גבי נערה המאורסה דכתיב בתולה אמרינן התם דכולהו בסקילה ואפילו רבי לא פליג אלא משום דכתיב לבדו ומיהו קשה לי אימא בבתוליה אתא לרבות בוגרת ולא בעולה שלא כדרכה ונראה לי דמשמע ליה טפי לאוקמיה בבעולה שלא כדרכה משום דמשמע בבתוליה במקום בתולים כלומר במקום בתולים בעינן שתהא בתולה: **בתולה** שלמה משמע. קשה לרבי אמאי איצטריך למכתב גבי קנס נערה למעוטי בוגרת תיפוק ליה מבתולה שלמה משמע ואפילו אם תמצא לומר דהוה בתולה איצטריך לכדדרשינן ליה באלו נערות (לעיל דף כט:) אכתי קשה מהא דאמר בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף סא: ושם) אין בתולה אלא נערה וכן הוא אומר והנערה טובת מראה מאד בתולה ולהאי תנא אמאי איצטריך למכתב בתולה נערה בכל מקום כיון דכתב בתולה ידעינן שהיא נערה ועוד קשה מהא דאשר גבי נערה המאורסה באו עליה עשרה ועדיין היא בתולה כולן בסקילה ואמאי והא כתיב בתולה דמשמע שלמה למעט שלא כדרכה ואפילו רבי לא פליג מהאי טעמא דבתולה שלמה משמע ואמרינן נמי בקידושין (דף י.) מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ואמאי והא כתיב ביה בתולה ושמא י״ל התם משום דדרשינן (שם ט:) בעולת בעל בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא כדרכה:

תוספות רי"ד

להמתין אלא מן האירוסין מ״ש עו״א אמר משום חינא פי׳ כדי שיהא לה כתובתה מצויה אולי תמצא חן בעיני האנשים ותנשא בה ר״י אמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד. מ״ב א״ב גרושה לעולא דאמר משום חינא גרושה נמי צריכה חן ולר״י דאמר אין אדם רוצה כו׳ אגרושה אינו חושש בבזיונה הלכך אינה מוכרת אלא בב״ד א)ועולא מדקדק ומוקי לה כר״ש: ת״ש כשם שמוכרת שלא בב״ד כךיורשיה יורשי כתובתה מוכרים שלא בב״ד בשלמא למ״ד אין אדם רוצה כו׳ כי היכי דאיהי לא ניחא ליה שתתבזה יורשיה נמי לא ניחא ליה דליבזו אלא לעולא דאמר משום חינא יורשי׳ מאי חן איכא תרגמה עולא כגון שירשתה בתה או אחותה: ואלה הם שינויא דחיקא *אשינויא דחיקא לא סמכי׳ דסתם קתני יורשי׳ יורשי כתובתה ומשמע אפילו זכרים גם מה שהעמיד האי דתנן וגרושה לא תמכור אלא בב״ד דהוא ר״ש שינויא דחיקא הוא דסתמא דמתני׳ רבנן הוא מדתני רישא וחכ״א מוכרת היא אפילו ד׳ וה׳ פעמים ומוכרת למזונות שלא בב״ד והדר תני וגרושה לא תמכור אלא בב״ד השתא איכא לדיוקא האי דאמרו חכמים שלא בב״ד אהיכא קאי אי אמוכרת למזונות פשיטא ודאי דמוכרת למזונות שלא בב״ד מוכרת וליכא מאן דפליג בהא והו״ל למימר מוכרת לנ זונו׳ פתבוהוה קמ״ל דאע״ג דמכרה ד׳ וה׳ פעמים לכתובתה לא אבדה מזונותיה אלא אתי מוכרת למזונות [אלא] שלא בב״ד אכלהו קאי דמוכרת אפילו ד׳ וה׳ פעמים לכתובתה ואח״כ מוכרת למזונו׳ וכלהו מוכרת שלא בב״ד ופליג עם ר״ש בתרתי (דהא) [והוא] ת״ק דפליג עם ר״ש ברישא והדר תני וגרושה ל״ת א״א בב״ד ומודים חכמים בגרושה שלא תמכור אלא בב״ד משום דטעמא הויא שלא תתבזה והתבזה וגרושה התבזה והתבזה הכי משמע פשטא דמתני׳ ומאי דמוקי לה כר״ש שינויא הוא ואשינויא לא סמכי׳ ומ״ה הל׳ כר״י ולא כעולא ב) אר״י אמר רב״י א״ש כ״מ שאמרו מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וה״מ בחיי בעלה משום דמעכבה מלנשא אבל לאחר מיתתו שהיא ראויה להנשא תביא ראיה ותטול ומספיקא לא (תנשא וגם) [תיטול דהם] דידה מספקא מחזקתה ואין מוציאין ממון מחזקתו בספק: מתני׳ מכרה כתובתה או מקצתה נתנה לאחר או מקצתה משכנה או מקצתה ל״ת את השאר אלא בבית דין וחכמים אומרים מוכרת היא אפילו ד׳ וה׳ פעמים פעם פעם לצורך כתובתה וביני וביני עד שלא תפרע כל כתובתה מוכרת למזונות שלא אבדה מזונותיה אלא לאחר שתגבה כל כתובתה וכל מכירותיה היא עושה שלא בבית דין וכותבת למזונות מכרתי מה שהיא מוכרת למזונות שלא יטענו עליה היתומים כי הכל מכרת לכתובתיך ונתקבלת כתובתך והלכך תפרש במכירת מה שהיא מוכרת למזונות כי למזונות מכרתי וגרושה ל״ת אלא בבית דין דמודו רבנן בגרושה שאינו חושש בבזיונה הלכך אין לה רשות אלא למכור בב״ד: גמ׳ מתני׳ מני רבי שמעון היא דתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר א״ל מזונות דברי״ר״מ רבי שמעון אומר אע״פ שלא מכרה אלא מקצת לא תמכור מן השאר אלא בב״ד ר״ש סבר ל״א מקצת כסף ככל כסף ור״מ סבר [אמרינן] מקצת כסף ככל כסף פי׳ מקצת כסף של מוהר הבתולות שנשאר לה לגבות (שוה כסף) ככל כסף דיש לה מזונות עד שתגבה הכל ואין הל׳ כר״ש דאמרי׳ ההיא

א) נראה דחסר כאן: א״י וכן הוא לקמן בסמוך דגרושה לא תמכור אלא בב״ד ועולא מדקדק וכו׳. ב) נראה דצ״ל הכי וא״ר אמר רבה בר ירמי׳ אמר שמואל וכ״ה בגיטין ע״ד אך בב״ב מ״ו כגי׳ אמר רב ירמי׳ בר אבא.

הגהות מהר״ב רנשבורג א] גמ׳ ורבנן סברי אמרי׳ מקצת כסף ככל כסף. ל״ב עי׳ חולין דף פ״ט. תוס׳ ד״ה ור״ש סבר ותו׳ ונבמנהג י״ח; ד״ה ר״י וכו׳ ונקודות ג. ד״ה ר״י וכו׳;

[לעיל עד: פה. גיטין מו.] מאלמנה מן האירוסין שמעינן לה כו׳ כל״ל מהרש״א. גיטין עד. ב״ב יב: ב״מ מו: [תוספתא פ״י] [לעיל פ.] [תוספתא יבמות] והשאר לא תמכור אלא בב״ד למימרא כו׳ כל״ל רש״ל. יבמות נט. [דף י״ג בתולה]

בבתוליה שיהו כל בתוליה קיימין "בין בכדרכה בין שלא כדרכה ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה קתבעה מזוני *אתאי לקמיה דרבא אמר להו ליתמי זילו הבו לה מזונות ליה דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה או אין צריכה שבועה ותבעי לך הכרזה אמר ליה הכרזה לא קמיבעיא לי דא"ר זירא אמר רב נחמן "אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום ה"ד אי דאכרוז אמאי לא עשתה ולא כלום אלא לאו דלא אכרוז ולעצמה הוא דלא עשתה ולא כלום "הא לאחר מה שעשתה עשתה "לעולם דאכרוז ודאמרי לה מאן שם ליך כי האי דההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי אייקר קם בשית מאה אתא לקמיה דרבי אמי אמר ליה מאן שם לך "והלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה: **מתני'** "אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה "היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל אפילו היא אומרת אחזיר דינר ליורשין מכרה בטל רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שתשייר בשדה *בת תשעה קבין ובגנה בת חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע "היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים: **גמ'** מאי שנא שוה מאתים במנה דאמרי לה את אפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא אנא ארווחנא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כאן

רש"י

בתוליה קיימין. לענין בעילה שלא נבעלה אפילו שלא כדרכה: דתפסה כסא דכספא. ולא היה בו שיעור כתובתה: צריכה שבועה. שלא גבתה יותר: ששמה לעצמה. לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה: לא עשתה ולא כלום. ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין אותה: מאן שם ליך. ממי קבלת מכירה זו לא מבית דין ולא מיתומין לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומין אבל היכא דשמת לאחריני נפק מרשות היורשין שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כיסתא. מספוא לשון אחר כיסתא גרס עצי אלמוגים שקורין קורא"ל: **מתני'** שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרינן לה את אפסדת: מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא שכל המכר טעות שהרי בבת אחת היה: לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר את הדינר ליורשין (א)דמה הפסידתן: עד שיהא. באונאה כדי שאילו לא היתה האונאה היה משתייר בשדה בת תשעה קבין או האונאה עצמה תשעה קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם לבד האונאה ט' קבין דכיון דיש ליתומים קרקע שם כשיעור שדה יאמרו לה אין רצוננו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראויה להצטרף לכדי שדה לא הפסידתן כלום: ובגנה בת חצי קב. שזה שיעור גנה: וכדברי ר' עקיבא. שמעתי ממנו במקום אחר *בבית רובע הוא שיעור גנה: **גמ'** כאן

תוספות

שיהו בתוליה קיימין בין כדרכה בין שלא כדרכה. פירוש בעינן שאותן מקצת בתולים יהיו קיימים בכל מקום ולא מצי למימר שלא כדרכה לא דלשתוק קרא מיניה:

מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה כו'. ואם תאמר מתני' היא בפרק השולח (גיטין לד: ושם) דתנן אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה ואיכא למימר הא באלמנה מן האירוסין כרבי שמעון דאמר כל שאין לה מזונות לא תמכור אלא בבית דין ונראה לרבי דוחק ועוד קשיא לי דלפום סוגיא דשמעתא לא פשט ליה רב יוסף מידי ואמאי תפשוט ליה דעל כרחך (ב)באלמנה מן הנשואין היא מדקתני סיפא נמנעו מלהשביעה וא"ר זירא אמר שמואל לא שנו אלא באלמנה אבל גרושה משביעין אותה וטעמא דאלמנה שאני בההיא הנאה דקא טרחא קמי יתמי אתיא ומוריא התירא אלמא הוה מצי למפשט ממילתיה דשמואל דבאלמנה מן הנשואין מיירי דאי מן האירוסין מיירי לא שייך למימר קא טרחא קמי יתמי שהיא עומדת בבית אביה אלא אומר רבי דהך שבועה לא משום נצרי אלא כדפי' בקונטרס שלא גבתה יותר ולא מיבעיא ליה במכרה למזונות שלא בב"ד דהא לקמן פסיק הלכתא צריכה שבועה והכן קיימא לן שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו דתנן לקמן (דף קד:) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה והוא בסוף היינו בשעת גביית כתובה דהא לעיל בבילהי הכותב (דף פח:) מוקי רבי ירמיה חנן כרבי שמעון דאמר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה משמע דשום שבועה אין מזקיקין אותה עד זמן תביעת כתובתה אלא נראה לרבי דבמוכרת לכתובה מיבעיא ליה דתחלה קודם גביית כתובתה משביעין אותה שלא עכבה משל בעלה כלום ולאחר שמכרה נכסים שלא בבית דין ליגבות מהן כתובתה מיבעיא ליה אם חוזרין ומשביעין אותה שלא גבתה יותר ועוד אומר רבי דהך שבועה דמיבעיא ליה לא כפ"ה שלא גבתה יותר אלא מיבעיא ליה אי משביעין אותה שלא זלזלה בנכסים וכן מוכח מדקאמר תיבעי לך הכרזה דהוי נמי שלא תזלזל וכן פי' ר"ת · מ"ר:

ותיבעי לך הכרזה · דמדמבעיא לך שבועה מכלל דפשיטא לך דלא בעי הכרזה דאי הוה בעי הכרזה כ"ש דצריכה שבועה: (ג) **אמר** ליה הכרזה לא קא מיבעיא לי · דפשיטא שאינה צריכה הכרזה ואם תאמר הא אמרינן לעיל (דף פז:) לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא משמע הא לשאר מילי בעינן הכרזה ועוד תנן בערכין (דף כא:) שום היתומים ל' יום ואומר רבי הני מילי כשבית דין מוכרין דאי טעו בפחות משתות מכרן קיים הלכך צריכי הכרזה שלא להפסיד נכסי יתומים אבל אלמנה אפילו מכרה שוה מנה ודינר במנה תנן דמכרה בטל ואין יכול לבא לידי הפסד מוכרת שלא בהכרזה והא דאמרינן לקמן (דף ק:) ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין מאי קא משמע לן תנינא שום היתומין כו' ומסיק הני מילי שליח אלמא דבשליח גופיה צריך הכרזה אע"ג דאי מוזיל הדר לא קשה מידי הדא °דהא בשליח ב"ד מוקמינן לה כמו שפי' רבינו תם ועוד אפי' שליח דעלמא לא קשה מידי דלא אלמוה רבנן לשליח שימכור בלא הכרזה כמו אלמנה: **אלא** לאו דלא אכרוז כו' · תימה לי אכתי היכי פשיט מהכא דלמא הא דקאמר רב נחמן אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום הא לאחר עשתה במכרה למזונות דאינה צריכה שבועה כדפי' לעיל והואיל וכן אינה צריכה הכרזה ואמר לי רבי דלא מפליג רב נחמן בין מוכרת למזונות למוכרת לכתובה: **דאמרי** לה מאן שם ליך · כלומר מי החזיק באלו הנכסים שאין לך אדם שיכול לזכות בקרקע חבירו אם לא יחזיקוהו בה ב"ד אבל הא לא קאמר שומא ממש דאע"ג דליכא ב"ד מומחין ב"ד הדיוטות מיהא איכא כדאיתא בהדיא באלו מציאות (ב"מ לב: ושם) ומה שמחזיקין אותה אותם ב"ד הדיוטות לא חשיבא חזקה דיושבי קרנות הם ואינן אלא בקיאי בשומא בעלמא ותימה לרבי דהכא משמע דאם החזיקוה ב"ד היתה יכולה לעכב הקרקע לעצמה ובהמפקיד (שם לח:) תניא המפקיד אצל חבירו יין והחמיץ דבש והדבים עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד וכשהוא מוכרן מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו כיוצא בו כו' והא לא מיגו למימר דהא דקאמר בב"ד היינו ברשות ב"ד אבל אם ידעו ב"ד השומא יכול לעכבם לעצמו דבירושלמי מסיק על ההוא מעשה דיוחנן הקוקאה דמייתינן בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם) א"ל לא ומוכרן בב"ד אלמא אע"ג דהוה רבי קא יהיב ליה רשותא ליוחנן חקוקאה הוה מצריך ליה מכירה בב"ד ואומר רבי דהתם הוי טעמא משום חשדא והלכך קאמר שלא יעכב לעצמו ודוקא בדבר הנפקד כי התם שייך חשדא דכולי עלמא לא ידעי שב"ד ידעו בשומא אבל הכא אלו הנכסים ידעו העולם שעל ידי ב"ד באו לידה וגבי כיסתא דיתמי נמי כמו כן ידעו וליכא חשדא אי נמי הכא הבית דין עצמם הם המפקידים הלכך יש לה לעכב על ידם אבל התם שהפקיד אחר אצלו לא יעכבנו לעצמו ומיהו אההיא דירושלמי מתמה רבי אמאי לא מועיל בפקדון רשות בית דין לעשות הנפקד שליח למכור שלא בב"ד לתקנת המפקיד דקא בעי התם מכירה בבית דין הלא גבי מכירת קרקעות לצורך האלמנה תקנו שליח ואיכא נמי למ"ד דהוה כדיינין ושמא התם בירושלמי בב"ד הדיוטות קאי ואין לתמוה אי קרי ליה בית דין הואיל ולא קתני גבייהו ב"ד גמור דהא קרי מכירת אלמנה שלא בב"ד אע"ג דאיכא הדיוטות כדפרישית לעיל היינו משום דקתני גבייהו ב"ד גמור: **אלמנה** שמכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה כו' · בירושלמי פריך ויחזור המקח ומוקי לה רבי יוחנן כשהוזל המקח כשהוקיר המקח וריש לקיש אומר אין אונאה לקרקעות אמר רבי יוחנן אם היה דבר מופלג יש לו אונאה מתניתין פליגא אר' יוחנן אלו דברים שאין להם אונאה הקרקעות פתר ליה בדבר שאינו מופלג פי' ר"ח שלא הגיע אונאה עד כדי

תוספות רי"ד

ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה פי' מחייא דבעל תפסה דמהני תפיסה דמחיים במטלטלי ולא היה בה שיעור כתובתה לסוף היא תבעה מזוני אתאי לקמיה דרבא א"ל ליתמי זילי הבו לה מזוני לית דחש לה לדר"ש דאמר ל"א מקצת כסף ככל כסף שלח לי׳ (רבא) [רבה] ב"ד לר"י מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה כדין כל אלמנה דלא אתפסה בעלה צררי וכ"ז שלא נשבעה אין מכירתה מכירה א"ד אין צריכה שבועה דשבועה א הוא דב"ד משביעים אותה ומכירתה מכירה בלא שבועת והיתומים ישביעות לכשירצו ותיבעי לך הכרזה אם היא צריכה הכרזה כמו ב"ד שאין רשאין למכור אלא בהכרזה ואם מכרו שלא בהכרזה אין מכירתן מכירה כדאמרי' לקמן א"ל הכרזה לא קמבעי' לי דאר"ז אר"נ אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה כלום פי' אם שמה שדה א' ולקחתו לעצמה לא עשתה כלום שאם ירצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרים ונוטלים אותה מידה היכי דמי אי דאכריז אמאי לא עשתה כלום אלא לאו דלא אכריז ולעצמה הוא דלא עשתה כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכריז דאמרי' לה מאן שם לך פי' מאיזה קבלת מכירה זו לא מב"ד ולא מיתומים לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכי דשמה לאחרים נפקי מרשות היתומים שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור כי ההוא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי פי' עצי אלמוגים אזל שמה לנפשי' בד' מאה זוז לסוף אייקר וקם בשית מאה אתו לקמי' דר"א א"ל מאן שם לך ומסיק תלמודא והל' צריכה שבועה ואין צריכה הכרזה פי' אבל צריכה היא למכור לפני בני אדם שהן בקיאין בשומא וזהו שאמרנו צריכה ב"ד הדיוטות שתמכור בפני ג' שהן בקיאין בשומא · (עיין לקמן בפ' שד"ג על מימרת חנן אומר תשבע בסופולא תש"ב שהוכית

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יד:
כח ב מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יד וע"ש סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ... וסי' קג סעיף ה:
כט ג ד מיי' פי"ח שם הל' יד ... טוש"ע שם סי' צג סעיף יג ... ופי' קג סעיף ה:
ל ה מיי' פי"ח שם הל' כ טוש"ע שם סי' קג סעי' ד:
לא ו מיי' פי"ז מהל' אישות הל' יד סמג לאוין קנ טוש"ע אה"ע סי' קג סעי' ו:
לב ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
לג ח מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעי' ח:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' לעיל פה: ד"ה ...]
[ב"ב יא:]
ב"ב קו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לעולם וכו' דמה הפסידתן נ"ב ס"א ... ועיקר: (ב) תוס' ד"ה מוכרת וכו' ... באלמנה: (ג) ד"ה ותיבעי ... וד"ה אמר ... :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר ליה וכו'. דהא בשליח ב"ד מוקמינן לה כמו שפי' ר"ח ... :

שם הרב דהאי דקאמר הכא והל' צריכה שבועה דוקא כשמוכרת כנגד כל כתובתה אבל אם מכרה כנגד מקצתה הואיל ומשיירת ממנה א"צ שבועה שכיון שצריכה לישבע בסוף על המותר אין משביעין א[ותה בתחלה] דמזונות שכ"ז שתובעת מזונותיה נותנים לה בלא ש' הואיל וצריכה לישבע בסוף על כתובתה) : מתני' אלמנה שהיתה כתובתה ר' ומכרה שוה ק' בר' או שוה ר' בק' נתקבלה כתובתה היתה כתובתה ... ודינר בק' מכרה בטל ואפי' היא אומרת אחזיר את הדינר ליורשים מכ"ב פ' שאותו דינר א"ל רשות למכור נמצא שכל המכר בטעות היה שהרי בב"א היה רשב"ג א' לעולם מכרה קיים עד שתהא שם כדי שת[שייר] ... ובגינה חצי קב וכדברי ר"ע בית רובע קב פי' מכרה קיים והיא תחזור את הדינר ליורשין כמה שהפסידתן עד שיהא באותו אונאה שיעור שאם לא היתה האונאה הי' משתייר ליתומים קרקע שיעור ט"ק ש... אם נשאר ליתומים) א) וראוי זה המועט שנתאנת להצטרף עמו אז וודאי מכרה בטל שאומרים לה אין רצוננו למכור הקרקע שלנו· היתה כתובתה ד' מאות זוז ומכרה לזה בק' ולזה בק' ולאחרון שוה ק' ו... בטל של כלן קיים: מ"ש שוה ר' בק' דאמרי' לה את אפסדת שוה ק' בר' נמי תימא אנא ארווחנא פי' האמר ליתומים אני טרחתי והרווחתי וחזרתי אחר לוקח שקנאו ביוקר אותו הריוח יהי' שלי ולמה הוא ...

א) ליתומים גם לבד האונאה תשעה קבין. כצ"ל וכ"ה ברש"י.

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות כדתניא הוסיפו לו אחת יתירה הכל לשליח דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר חולקין והתניא רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות אמר רמי בר חמא לא קשיא כאן בדבר שיש לו קצבה כאן בדבר שאין לו קצבה אמר רב פפא *הלכתא דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות מאי קמ"ל *שינויא דשנינן שינויא הוא איבעיא להו *אמר ליה °זבין לי ליתכא ואזל וזבין ליה כורא מאי מוסיף על דבריו הוא וליתכא מיהא קני או דלמא מעביר על דבריו הוא וליתכא נמי לא קני אמר רב יעקב מנהר פקוד משמיה דרבינא ת"ש אמר בעה"ב *לשלוחו תן להן חתיכה לאורחין והוא אומר טלו שתים והן נטלו שלש כולן מעלו אי אמרת בשלמא מוסיף על דבריו הוי משום הכי בעל הבית מעל אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי בעל הבית אמאי מעל *והתנן השליח שעשה שליחותו בעל הבית מעל לא עשה שליחותו שליח מעל הכא במאי עסקינן דאמר להו טלו אחת מדעתו של בעל הבית ואחת מדעתי ושקלו אינהו תלת ת"ש היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל מאי לאו דזבין שוה מנה ודינר במנה ודינר ומאי במנה מנה שלה ומאי אפי' אפי' היא אומרת אחזיר את הדינר ליורשים בדינר מקרקעי וקתני מכרה בטל אמר רב הונא בריה דרב נתן לא בדאוזיל

הא

רש"י

כאן שנה רבי · במשנתינו למדנו רבי : הכל לבעל המעות · ששולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות ולא מצי למימר אנא ארווחי : כדתניא · דאיכא פלוגתא דתנאי בהא מילתא ומסקנא שמעינן דבדבר שאין לו קצבה אית ליה לר' יוסי הכל לבעל המעות וסתם לן רבי במתני' דהכא כר' יוסי דמתניתין נמי דבר שאין לו קצבה הוא דכל קרקע נמכר באומד זה בפחות וזה ביוקר : הוסיפו לו אחת יתירה · בתוספתא דמסכת דמאי (א)* היא : שיש לו קצבה · כגון קטנית הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה אם הוסיפו אחת יתירה חולקין דמתנה הואי יש לומר לשליח נתנה ויש לומר לבעל מעות נתנה : דבר שאין לו קצבה · כגון טלית וחלוק וירק הנמכרים באומד פעמים מוותר למכור בזול ופעמים בגלאוס הכל לבעל מעות שאין כאן מתנה אלא מכר : אמר ליה זבין לי ליתכא · אמר לשלוחו מכור משדותי בית חצי כור : וליתכא מיהא קני · לוקח ואם בא בעל הבית לחזור אינו חוזר : תן להם חתיכה · חתיכה מבשר שיש לי בכלי : והוא אמר להם טלו שתים · שתים כל אחד מכם : והם נטלו שלש שלש · ולבסוף נמצא בשר של הקדש : כולן מעלו · בעל הבית מעל שאחת היתה מדעתו והשליח מעל בשניה והאורחין בשלישית : אחת מדעת בעל הבית · והרי עשה בה שליחותו : מאי לאו דזבין שוה מנה ודינר במנה ודינר · שלא היה במנה ודינר שום טעות : ומאי במנה · דקתני : במנה שלה · כלומר בשביל מנה שהיה לה להתקבל מכרה שוה מנה ודינר ובשויו : ומאי אפילו היא אומרת · פשיטא דעל כרחך של יתומים הוא : דינר מקרקעי · אחזיר ואקנה מן הלוקח שוה הדינר ואחזירנו להם : בדאוזיל · ומשום הכי מכרה בטל דטעתה שמכרה שוה מנה ודינר במנה:

הא

תוספות

כדי דמי החפץ מכלל דבטול מקח לרבי יוחנן הוי בכדי דמיהן וכי האי גוונא מפרש ר"ת הא דאמר רב נחמן בהזהב (ב"מ דף נו: ושם) הדא אמרה אונאה אין להן ביטול מקח יש להן לאו דומיא דמטלטלין ביתר משתות אלא בחצי כגון שוה מאתים במנה אבל פחות אפילו שוה פרוטה המקח קיים והא דפסקינן בהמקבל (שם קח:) זבן במאתים ושוה מנה אמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן אין אונאה לקרקעות לאו דוקא מאתים אלא מעט פחות דבמאתים הוי ביטול מקח לרב נחמן כדפרישית ומאי דגרים ר"ת ברים האיש מקדש (קדושין דף מב: ושם) כמו שאפרש לקמן והא דקאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אפילו ביתר משתות עד החצי כדפרישית והא דקא"ל יוחנן בירושלמי אם היה דבר מופלג יש לו אונאה לאו דוקא דהוא הדין ביטול מקח כדפרישית וטעמא דנתקבלה כתובתה גבי מכרה שוה מאתים במנה תימה קצת אע"ג דהוזיל המקח מ"מ תחזור בה לגבי הלקוחות שהרי המכר לא היה כלום ותחזיר הקרקע ליתומים ויש לומר דהואיל ובשעה שקבלה הקרקע היה שוה מאתים מיד רצתה להוציא הקרקע מרשות היתומים ולהכניסה לרשות הלוקח והרי היא כמו שנתכוונה לקנות הקרקע בכתובה באותה שעה :

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות · נראה לר"ת דבמתני' מודו בין רבי יהודה בין רבי יוסי דבדבר שאין לו קצבה נמי לא איפליגו דרבי יוסי סבר הכל לבעל המעות ורבי יהודה סבר הכל לשליח אלא בכה"ג שניתן לו מחמת תוספת דקא"ל קח זה עבור מקחך ועוד אני מוסיף לך זה משלי אבל אם מכר לו בזול מחמת מעות כעין משנתנו שוה מנה במאתים אפי' ר' יהודה מודה דהכל לבעל המעות דאי לא תימא הכי קשיא דר' יהודה אדר' יהודה דלקמן תניא רבי יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר חלוק גדול הייתי מבקש ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע ומסקינן מאי רע רע בדמים דא"ל אם מייתית לי בשית כ"ש דהוה שוי תרתי סרי ואם תמצא לומר דקסבר ר' יהודה הכל לשליח מאי נפקא ליה מיניה לבעל הבית הלא אינו מרויח כלום דהכל הוא לשליח אלא ודאי כה"ג מודה ר' יהודה דהכל לבעל המעות וכן מוכיח נמי מדקאמר כאן שנה רבי הכל לבעל המעות ולא קאמר מתני' מני ר' יוסי היא מכלל דכרבי יהודה נמי אתיא והא דקאמר כדתניא כלומר דאיכא מילתא אחריתי דאמרי' הכל לבעל המעות ואפי' מאן דפליג התם הכא מודה · רבינו תם :

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות · אין לדחות לפי הירושלמי דמוקי לה כשהוזיל וכשהוקיר הא לאו הכי הדר דהכא משום דלא יצא הקרקע מרשות היתומים דה"נ גבי שוה מאתים במנה תחזיר להו השדה אלא ודאי הכא והכא קנאתן כדפרישית : **אמר** רב פפא כו' · הכי גרים רבינו חננאל הלכתא דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות ותימה לפי גירסא זו אדפריך ליה מאי קמ"ל הוה ליה למיפרך ולימא הלכה כר' יוסי ויש לפרש בדוחק דה"נ קאמר מאי קמ"ל במאי דקאמר דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות כו' לימא הלכה כר' יוסי הא קמ"ל דשינויא דשנינן שינויא הוא ולפי הספרים דגרסי' בהו הלכך דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות דבר שיש לו קצבה חולקין מאי קמ"ל כו' אתי שפיר דהא רב פפא כמאן אמרה לשמעתא כר"י ומאי חידוש אתא לאשמועי' ומשני שנויא דשנינן שנויא הוא · ועל טעות שאינו בא בזולות המקח אלא שהטעה בחשבון שאל ר' יעקב ישראל את ר"ת והשיב לו ואשר שאלת על ראובן ששלח לשמעון לקבל מעותיו מן העובד כוכבים וטעה העובד כוכבים בחשבון ולא נמצא העכו"ם אח"כ נראה לי שחולקים בין שניהם דהוו המעות כדבר שיש לו קצבה דאמרינן הוסיפו לו אחת יתירה ר' יוסי אומר חולקים ומוקמינן לה בדבר שיש לו קצבה אבל שאין לו קצבה הכל לבעל המעות וטעמא דחולקין לפי שבעל המעות כיון שקיבל קצבתו מה לו בטעותו של שליח אלא אמרינן הואיל וע"י מעותיו נשתכר יהיב ליה פלגא ה"נ גבי טעות חשבון דהא שוה מנה במאתים טעות הוה ומוקים לה בהש"ס ירושלמי כגון שקיבל עליו הלוקח וטעמא דהכל לבעל המעות משום דאין לו קצבה דוזי דאיניש עבידו ליה זולא הא בדבר שיש לו קצבה חולקין אפי' בטעות חשבון אע"ג דאיכא למימר טעמא אחרינא גבי חולקין האי טעמא דפרישית הוא עיקר (ב) דמוחזק ידו על העליונה וחולקין ואפי' אם היה שכיר שלו כיון שהשכירים שלנו אינם שכירי יום אין בעליהן מקפידין על הגבהת מציאותו עם מלאכתו והוי כהגביה מציאה עם מלאכתו תדע דאם מצא ארנקי בשוק לא זכה בו משכיר ועוד דמיהדר קא הדר ביה שהרי אמר אני זכיתי מכלל דהדר ופועל יכול לחזור בו עכ"ל ושוב חזר בו דכל טעות בין ע"י מקח בין שהטעה במנין הכל לבעל המעות *ולרבי נראה שהכל לשליח שאם גנב וגזל והטעה מה טיבו של בעל הבית ואפילו חולקין אין שייך לומר משום דע"י מעותיו נשתכר דלא דמי לשאר טעות שנותן הכל בשביל המעות שסבור שהמעות שוות כל מה שנתן לו אבל הכא טעות בעלמא הוא ודבר בפני עצמו הוא תדע דהא סברא היא שאם היה רוצה היה מחזיר לעובד כוכבים כל מה שהטעהו דזהו תימה למימר שלא היה יכול להודיעו ולהחזיר לו : **דאמר** להו טלו אחד מדעתו של בעל הבית כו' · תימה אכתי אם מעביר על דעתו הוי שליח אמאי מעל שהאורחין העבירו על דעתו של שליח ואמר לי רבי יכולני לומר שגם האורחין אמרו הרי אנו נוטלין שתים לדעתך ואחת מדעתינו אבל אין לריך דדוקא שליח בעינן דלימא הכי שלא יסברו אורחין כשאומר בהם שלדעת בעל הבית אומר כן אבל מה שהן לוקחין יותר ממה שאמר שליח יודעין הן שנוטלין מדעתן ולא מדעת שליח :

הא

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהל' שלוחין הל' ה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפג סעיף ו :

לה ב ג ד מיי' פ"ז מהל' מעילה הל' א סמג עשין רי :

תוספות רי"ד

ארב"א כאן שנה ר' הכל לבעל המעות דתניא הוסיפו לו מנה א' יתירה הכל לשליח דברי ר"י ר' יוסי אומר חולקין בשוה פי' ר"י סבר הכל לשליח דא"ל אנא ארוחי ור' יוסי אומר חולקין דאי לאו מעות לא יהיב לי' מידי הלכך נותנים מחצה לבעל המעות ומחצה לשליח שטרח והרויח והתניא ר' יוסי אומר הכל לבעל המעות אר"א ב"א אר"י ל"ק כאן בדבר שא"ב קצבה כאן בדבר שי"ל קצבה פי' אם הוא דבר שא"ל קצבה הכל הוא לבעל המעות שכל מה שנתן לו בעבור בעל המעות נתן לו ולא מצי למימר אנא ארוחי ואם הוא דבר שי"ל קצבה כגון פירות הנמכרים במנין הולקין שי"ל בעבור המעות עשה וי"ל פניו נשא הלכך חולקין ומתני' בקרקע שהוא דבר שא"ל קצבה הכל לבעל המעות מאי קמ"ל דשינויא דשנינן שנויא הוא פי' ודוקא כשדעת אחרת מקנה לו או אמרי' שיהא הכל לבעל המעות דאמדינן דעתי' דלא יהיב אלא משום מעות אבל אם באיזה מעות בא להשליח יתרון בלא דעת אחרת מקנה הכל הוא לשליח שאם הרויח הוא בתחבולותיו למה יתן כלום כיון שי"עשה שליחותו משלו : איבעי' להו א"ל זבין לי מארעא ליתכא ואזל חבין לי' כורא מאי מוסיף על דבריו הוי וליתכא מיהא קני א"ד מעביר על דבריו הוי וליתכא נמי לא קני ומסיק א"ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הוסיפו וכו' דמס' דמאי נ"ב ריש פ' שמיני : (ב) תוס' ד"ה אמר כו' עיקר וכיון דמוחזק :

[חפשתי ולא מצאתי]

[פסחים יב:]

[עי' תוס' זבחים לג: ד"ה אלא כמעביר]

מעילה כ: ע"ש

חגיגה י: קידושין מב: נדרים נד: מעילה כ:

גליון הש"ס

גמ' זבין לי ליתכא. עיין נפ"ד מ"ד דתרומות בר"ש שם

נ"ל ולר"י נראה. רש"ל

הא מדסיפא בדאזיל הוי רישא בדלא אזיל דקתני סיפא היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל ושל כולן מכרן קיים לא רישא וסיפא בדאזיל וסיפא הא קא משמע לן טעמא דאזיל בדיתמי אבל בדידה מכרה קיים הא מדרישא שמעת מינה היתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה מהו דתימא התם הוא דאיסתלקא לה מהאי ביתא לגמרי אבל הכא ניגזור מנה ראשון אטו מנה אחרון קא משמע לן ואיכא דאמרי הא לא תיבעי לך [א]היכא דאמר ליה זיל זבין לי ליתכא וזבין ליה כורא דודאי מוסיף על דבריו הוי כי תיבעי לך דאמר ליה זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא מאי מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך דאי לא מצטרכי לך זוזי לא מצית הדרת ביה או דלמא [ב]אמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי אמר רבי חנינא מסורא *תא שמע נתן לו דינר של זהב ואמר לו הבא לי חלוק והלך והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית שניהם מעלו אי אמרת בשלמא שליח כי האי גוונא עושה שליחותו ומוסיף על דבריו הוי משום הכי בעל הבית מעל אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי אמאי מעל [ג]הכא במאי עסקינן דאייתי ליה שוה שש בשלש אי הכי שליח אמאי מעל אטלית אי הכי אימא סיפא *רבי יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל מפני שיכול לומר חלוק גדול הייתי מבקש ואתה הבאת לי חלוק קטן ורע מאי רע רע בדמים דאמר ליה אי אייתית לי בשית כל שכן דהוה שוה תרתי סרי דיקא נמי דקתני *מודה רבי יהודה בקטנית ששניהם מעלו שהקטנית

רש"י

הא מדסיפא כו' · דתרתי בדאזיל למה לי בדיתמי · שלא היה לה עוד עליהם כלום שהרי באחרון טעתה : אבל בדידה · כגון שטעתה אצל אחד מן הראשונים שהיה הטעות עליה שהרי יש לה עוד לגבות ולמכור מהן מכרה קיים דאין אונאה בקרקעות וכ"ש שאין כאן שתות שיעור אונאה : נתקבלה כתובתה · ולא אמרינן מכרה בטל : התם הוא דאיסתלקא לה · במכירה ראשונה מהאי ביתא לגמרי וליכא למיגזר מידי אבל הכא דבמכירה ראשונה לא איסתלקא לה אימא אם טעתה במנה ראשון נמי יהא מכרה בטל : אטו מנה אחרון · דלא ניתי למימר מכרה קיים קא משמע לן דאע"ג דוקא דטעתה במנה אחרון אבל במנה ראשון מכרה קיים : דאי לא מצטרכי לך זוזי · ותתחרט במכירתך לא היית יכול לחזור אם מכרתיה : דינר של זהב · שוה כ"ה דינרין כסף כדאמרי' בהזהב (ב"מ מד:) והם ששה סלעים : והביא לו בשלש סלעים חלוק · דהוי דומיא דזבין לי כורא וזבין ליתכא שהרי צוהו למכור כל הדינר בחלוק : אמאי מעל · אע"ג דליכא למימר הכא טעמא דאפושי שטרי מיהו אי בעלמא מעביר על דבריו הוי על כרחין לא עשה שליחותו : שוה שש · דהוה ליה עשה שליחותו דחלוק בת שש אמר ליה : אטלית · שהסלעים האחרונים מדעתו הוציאם ולא מדעת בעל הבית : רע בדמים · שקנאו בדמים מועטים והוא צוהו לקנותו בשש וא"ת מאי אכפת ליה : דא"ל אי אייתית לי בשית כל שכן · דמרווחנא טפי דהוי שוה תרתי סרי סלעים גדולים שהלוקח הרבה ביחד מוזלי גביה טפי : דיקא נמי · דרע דקאמר ר' יהודה רע בדמים קאמר ובדאייתי ליה שוה שש וטעמא כדאמרן מדקתני מודה בקטנית דהתם לא מצי למימר כל שכן דאי מייתית בדינר זהב היה שוה יותר מכפלים דהוו מוזלי גבך טפי :
שהקטנית

תוספות

הא מדסיפא בדאזלא כו' · דלא אפשר לפרש לאחרון יפה מנה ודינר במנה ודינר ומאי במנה במנה שלה דהא כתובתה ד' מאות זוזי ותימה אי בדאזלא מאי איריא זולא בדלא זולא נמי מכרה בטל ומצינו למימר דתנא סיפא לגלויי רישא דבלא זילא עוד מצינו למימר דהוה אמינא טפי הוי מעביר לא זילא דמכרה שוה מנה ודינר במנה ודינר מהיכא דזולא: נתן לו דינר של זהב · תימה לפי מה דאמרינן בהזהב (ב"מ מד:) דינר של כסף אחד מעשרים וחמשה בדינר של זהב היכי קאמר הכא והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית הל"ל בשלש ותלי דינר חלוק וכן טלית ועוד לא מצינו מנה הקדמוני מופלג משלנו כל כך להוקיר את הזהב ולהזיל את הכסף דעכשיו לא מצינו שיהא יקר הזהב על הכסף יותר ממשקלו אלא שנים עשר שקלים ועוד קשה ההיא דבכורות פרק יש בכור (דף נ.*) גבי פדיון הבן דקאמר התם דקא יהיב ליה דינרא טיריינא שייפא ומהדר ליה שתותא וזוזא ופריך אי הכי עשרים נכי דנקא הוו אלא יהיב ליה זוזא ושתותא והשתא תימה על הלשון דקאמר זוזא ושתותא הוה ליה למימר חומשא מהדר ליה דהכל אחד אלא הכי פירושו ועיקר דדינר של זהב פי שנים בדינר של כסף לפי שכבד וגס עב הוא מדינר של כסף כדאמרינן באלו טרפות (חולין דף נה:) ובשילהי מסכת חגיגה (דף כז.) כעובי דינר זהב וגס כבד מן הכסף ושוקל דינר זהב פי שנים בדינר של כסף לפיכך דינר של זהב נמכר בעשרים וד' של כסף אבל משקל במשקל אין שוה משקל של זהב אלא י"ב של כסף וכן מוכח בהגדת דר' אליעזר בן הורקנוס (פרק נו*) דקאמר כתיב שקלי זהב שש מאות וכתיב וכסף שקלים חמשים הא למדת ששקלים נ' של זהב שוים שש מאות של כסף אם כן נמצאת למד שמשקל של זהב י"ב של כסף וזה לפי משקל שלנו כשהוא מזוקק ושחוט ואע"ג דבזבחים פ' בתרא (דף קטז:) פריך להני קראי ומשני להו בענין אחר מיהו לפי פשטות של מקראות משמעותם לפרש כמו בהגדה דר' אליעזר ואין מקרא יוצא מידי פשוטו והשתא אתי שפיר ההיא דבכורות (דף נ.) מהדר ליה זוזא של הכרעות שנותן קולבון לכל *דינר של כסף דדינר של זהב נמכר בכ"ד של כסף ולכל ב' דינרין של כסף דהיינו חצי סלע אדם נותן הכרעה כדתנן בפ"ק דמסכת שקלים (דף ג.) הנותן סלע ונוטל שקל נותן שני קולבונות ומפרש בגמרא לפי שאחד הנותן ואחד (א) השוקל נותן קולבון אלמא בכל שקל ושקל נותן קולבון ובסלע איכא ב' שקלים דרבנן והתם בשקל דרבנן איירי וכדתנן בפ"ק דשחיטת חולין (דף כה:) ובפ"ק דשקלים (דף ג.) ומייתי לה בפ' בתרא דבילה (דף לט:) האחין והשותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה ומפרש רש"י האחין שחלקו וחזרו ונשתתפו חייבין בקולבון ככל ישראל שהוזקקו ליתן מחצית השקל בראש חדש אדר לקרבנות צבור והטילו עליהם חכמים על כל אחד ואחד להוסיף קולבון לכל חצי שקל שיביא דהיינו שקל דרבנן דסלע היינו שקל דאורייתא ומפני שהם חצי שקלים חתיכות דקות ופעמים שמחליפין אותו במנים ונותנים הקולבון בהכרע שכן מנהג כשמוכרין לשולחני שוקלין לו בויתור ואמרו חכמים הויתור לקולבון לכל משקל ומשקל ובדין הוא דהני אחין שמביאין שקל שלם ביניהם לא יתנו כי אם קולבון אחד לפי שאין שם אלא משקל אחד אבל חכמים הטילו עליהם שני קולבונות שלא לפחות מחביריהם ולמעט ההקדש הא חזינן מיהא שלכל חצי שקל דהוא שקל דרבנן כשפורעין לחנווני נותן קולבון להכרע והקולבון הוא חצי מעה כדפי' נמי במתני' בפ"ק דשקלים (דף ג.) הלכך לכ"ד של כסף ששוקל לקנות דינר של זהב שהוא י"ב שקלים דרבנן נותן י"ב קולבונות שהם שש מעה ושש מעה כסף דינר ולפיכך לא כלל ההוא זוזא בהדי שתותא ולימא חומשא כל זה דקדק ר"ת*: אלא אי אמרת מעביר על דבריו הוי בעל הבית אמאי מעל · דמה שהביא לו חלוק קטן ורע חשוב כמו לא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה: א"ה טלית אמאי מעל · וא"ת מעיקרא נמי אין מעילת השליח אלא בטלית וי"ל דסלקא דעתין השתא כיון דאייתי ליה שוה שש בשלש אפילו מוסיף על דבריו לא הוי אלא שליחותיה קעביד שכן היה דעתו אם ימצא שש בשלש שיקנה לו טלית במותר אי נמי מעיקרא סלקא דעתיה מעל אחלוק ומדרבנן מעל השליח אבל עכשיו אפילו מדרבנן אמאי ימעול אי נמי השתא לא משמע ליה מעילה אטלית דסלקא דעתיה הואיל וקנה שוה שש בשלש אותם שלש שנשארו הרי הם כמו חולין ומשני אטלית דמשום הכי לא נפקי לחולין : כל שכן דהוה שוי תריסר · כן הוא ודאי כפירוש הקונטרס תרתי סרי גדולים יתר מכפלים דהקונה הרבה ביחד מוזלי גביה טפי מהקונה מעט ויש ספרים שכתוב בהן בהדיא דהוה שוה טפי מתרתי סרי ולפיכך לא מעל בעל הבית שהרי העביר על דעתו דמפסיד בעל הבית בכך שאם היה קונה בשש הוה שוה יותר מכפלים והשתא אתי שפיר דבקטנית מעל שאפילו יקנה הרבה ביחד משום הכי לא מוזלי גביה טפי מאילו זבין בפרוטה אבל אם נפרש דחשיב לה מעביר אע"פ שלא היה שוה אלא תרתי סרי בצמצום תימה אם כן בקטנית אמאי מעל דהא פשיטא בקטנית נמי אם נתנו לו תחלה שוה שש בשלש כמו כן בשלש האחרים היו נותנים לו שוה שש · מ"ר:
אמר

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"ח מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף ח :

לז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט ·

לח ג מיי' פ"ז מהלכות מעילה הלכה ד סמג עשין רי

[ע"ש היטב]

[בפדר"א שלפנינו ליתא הכי אלא כך כתוב בזה"ל מה עשה לקח מכל שבט נ' שקלים הרי כולן שש מאות שקלים שנאמר ויתן דוד לארנן כו' עכ"ל הרי דמפרש ג"כ כמו דמסיק הש"ס בזבחים קטז: שהביאו תוס' בסמוך ואולם בתוס' שבועות מד: ד"ה התקבלת כתבו דבר זה בשם אגדת שמואל ובזבחים קטז: ד"ה גבה ובבכורות נ. ד"ה דמזדבנא כתבו בשם המדרש]

תוספות רי"ד

הא לא תבעי לך דודאי מוסיף על דבריו הוי. כי תיבעי לך רא"ל זבין לי כורא ואזל וזבין ליה ליתכא מאי. מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך ודלמא לא מצטרכי לך זוזי ואי מצטרכי לך זוזי הדרת וזבין. א"ד מצי א"ל לא ניחא לי דניפוש שטרי עלי וסיגיין דמוסיף ע"ד הוי [הוא] דאמרי:

מסורת הש"ס

מעילה כא.

שם

תוספתא דמעילה פ"ג

[נ"ל נכל שני דינרי של כסף מהרש"א]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נתן וכו' לפי שאחד הנותן ואחד הנוטל נותן קולבון :

[וע"ע תוס' שבועות מד: ד"ה התקבלת וכו' ותוס' בכורות נ. ד"ה דמזדבנא ותוס' ב"מ מד: ותוס' זבחים קטז: ד"ה גבה]

לט א מיי' פ"א מהל' שלוחין הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף י :

מ ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא :

מא ג ד מיי' שם הלכה ב ופי"ג מהל' מכירה הלכה ח ט סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' קפב סעיף ג וסי' רכז סעיף כט ל :

מב ה מיי' פ"ד מהל' תרומות הלכה ז סמג עשין קלג :

מג ו מיי' פ"ג שם הלכה ו :

מד ז ח מיי' פי"ג מהל' מכירה הלכה י יא ופ"ב מהל' מלוה ולוה הל' יא סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ג וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ג :

שהקטנית בסלע וקטנית בפרוטה · שמע מינה היכי דמי אילימא באתרא דמזבני בשומא היכא דיהיב ליה סלע מוזלי גביה טפי אמר רב פפא באתרא דכיילי בכני דאמר ליה כנא כנא בפרוטה ת"ש היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים כדאמר רב שישא בריה דרב אידי בקטיני הכא נמי בקטיני [א]פשיטא אמר לאחד ולא לשנים האמר ליה לאחד ולא לשנים א"ל לאחד סתמא מאי רב הונא אמר לאחד ולא לשנים [ב]רב חסדא ורבה בר רב הונא דאמרי תרוייהו לאחד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה איקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה כי האי גוונא מאי אמר להו לאחד ואפי' לשנים לאחד ואפילו למאה אמרו ליה אע"ג דטעה שליח אמר להו דטעה שליח לא קאמינא אמרו ליה *והאמר מר [ג]אין אונאה לקרקעות [ד]הני מילי היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח אמר ליה *לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ומנא תימרא דשאני בין שליח לבעל הבית דתנן *[ה]האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה ואילו גבי בעל הבית תניא [ו]תרם ועלה בידו אפילו אחד מעשרים תרומתו תרומה תא שמע היתה כתובתה ארבע מאות זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון שוה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים אמר רב שישא בריה דרב אידי בקטיני :

מתני' *[ז]שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים *אם כן מה כח בית דין יפה [ח]אבל אם עשו אגרת בקורת ביניהן אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים :

גמ' איבעיא להו שליח כמאן

רבא

אמר לאחד סתמא מאי אמר רב הונא לאחד ולא לשנים . תימה הא לעיל לא איפשיט בעיין אי חיישינן לאפוסי דשטרי והיכי פשיט ליה רב הונא ורב חסדא ומפרש ר"ת דהאי קפידא דאפוסי שטרי דלעיל לאו משום זילא נכסים אלא משום שיצטרך לחזור לכל שטר אחר חתימת עדים וקניין והכא מיירי בשכבר חתמו העדים על שני שטרות דליכא קפידא דאפוסי שטרי אלא אפוסי בעלי דינין שטורח לו להיזקק היום ולמחר לבא עמהם לדין ורבי מוקי לה סוגיא בשטר אחד דליכא קפידא דשטר אלא קפידא דבעלי דינין ובהיא הוי פלוגתא והכי פירושו אמר לאחד ולא לשנים קפידא שלא ימכור לשנים ואפי' בשטר אחד אמר לאחד סתמא מאי כלומר מהו שימכור לשנים אפילו בשטר אחד אבל דלעיל מיירי בשני שטרות ורבינו חננאל גרים אמר לאחד קפידא דמשמע פשיטא בלא שנים אמר סתמא מאי והך בעיא דמאי א"ל לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי כתב רב אלפס לא איפשיטא בהדיא וסוגיין דמעביר על דבריו הוי וכן כתב רבינו חננאל ורב האי גאון כתב בספר המקח בשטר [שני] דמוסיף על דבריו הוי מדאמרינן פשיטא אמר לאחד קפידא סתמא מאי ואסיקנא לאחד ואפי' לשנים ואפי' למאה אלמא הלכתא כמאן דאמר מוסיף על דבריו הוי כי הוא פירש האי פשיטא על דרך מאי הוי עלה : אמרו לו אע"ג דטעה שליח · פירוש הואיל וסבירא לך דהיכא דלא פירש דבריו הטיל דעתו על השליח לעשות כרצונו דהכי אמרת לעיל לאחד ואפי' למאה הכי נמי לימא דאף בטעותו נתרצה ללכת אחר דעתו וקאמר *ליה טעה שליח לא קאמינא דבטעותו לא מסיק אדעתיה להטיל עליו : הכי גרסי' בכל הספרים והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות · פי' רבי אפילו גבי שליח דשמעינן ליה בהמקבל (ב"מ דף קח. וסס) דאמרי נהרדעי משמיה דרב נחמן אין אונאה לקרקעות אפי' זבין במאתים ושויא מאה ולא מצי למימר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והוא כמו שליח של מלכן ומשני הני מילי היכא דטעה בעל הבית פי' דההוא חשיבנא ליה כבעל הבית דאע"ג דלבסוף מיקניא ליה למלכן מיהו תחלה כשקנה לצורך עצמו קנה והואיל וכן לא שייך התם לתקוני שדרתיך אבל שליח גמור שבתחלה בתורת שליחות קנה ולא לצורך עצמו לא איבעי ליה למיטעי וא"ת ומאי קמייתי ראיה דשאני לן בין שליח לבעל הבית מדתנן האומר לשלוחו צא ותרום דהתם בעל הבית גמור הוא וזה הם עצמם רב חסדא ורבה בר רב הונא יודעין כן מדלא פרכי ליה אלא ממלכן דדמי לשליח וי"ל דהכי קאמר להו ומנא תימרא דשאני לן בין שליח לבעל הבית דמדפרכיתו לי ממלכן משום דחשביתו ליה כשליח אלמא סליקא אדעתייכו שאני משוה שליח לבעל הבית גמור וזה אי אפשר להשוותם כדמוכח מתני' דהאומר לשלוחו צא ותרום מ"ר · ולפי' הקונטרס קשה חדא שהוא מגיה הספרים וגרים והא אמר מר ועוד דהוה ליה למימר והא תנן הואיל ופריך ממתני' דהזהב (ב"מ דף נו.) ועוד במאי הוו טעו רב חסדא ורבה דלא מפלגי בין שליח לבעל הבית הלא כל עיקר שאילתם שאלו בתחלה אע"ג דטעה שליח לא תמהו אלא בשליח משום דאיכא למימר לתקוני שדרתיך : פיחת עשרה או הוסיף עשרה כו' · לא דמי לתורם מן היפות דאמרי' באלו מציאות (ב"מ דף כב. וסס) דאין תרומתו תרומה אי לא אמר ליה כלך אצל יפות דהכא איכא למימר להכי אמדתיך כדלקמן אבל יפות ורעות הוי כמו טעות. בפרק ד' דמסכת תרומות (מ"ג) תנן שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים בית שמאי אומרים משלשים והבינונית מחמשים והרעה מששים ומפיק טעמייהו בגמרא בירושלמי דגרסינן התם כתיב זאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים יכול יתרום בחטים אחד מששים ובשעורים אחד משלשים פירוש ששית האיפה הוא חצי סאה דאיפה ג' סאין וששית האיפה מחומר הייט אחד מששים דכור שלשים סאה והייט בחטין אחד מששים ובשעורים אחד מל' דגבי שעורים כתיב וששיתם משמע שתי ששיות של איפה דהייט סאה מן הכור תלמוד לומר וכל תרומות שיהו כל תרומות שוות שמואל אמר תן ששית על וששיתם ונמצא תורם א' מארבעים פי' שלש ששיות דהייט סא"ה ותלי מפני חומרין הכתוב בחטין ובשעורין והייט אחד מארבעים בינונית מנין אמר רבי לוי כתיב וממחצית בני ישראל אחד אחוז מן החמשים כ"מ שאתה אוחז ממקום אחר הרי הוא כזה מה זה אחד מחמשים אף מה שאתה אוחז ממקום אחר אחד מחמשים והרעה מששים דכתיב ששית האיפה מחומר החטים פירוש קרא כפשטיה ב"ש אומרים משלשים וששיתם האיפה מחומר השעורים וכל הנך קראי אסמכתא בעלמא דשמואל הוא גופיה דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי · מ"ר :

רבא

[נ"ל לאו]

שהקטנית בסלע · היא קטנית בפרוטה לפי חשבון פרוטות בסלע דמשום דזבין טפי לא מוזלי גביה כדמסיים ואזיל באתרא דמזבני בכני : כנא כנא בפרוטה · אם אתה חפץ יותר שלא עוד וקח ואם רישא אלוק רע ממש קאמר שאינה שוה אלא שלש ודכוותה גבי קטנית דא"ל הבא לי בסלע פולין והביא לו בחצי סלע כשוה חצי סלע ובחצי סלע אחר הביא לו מין אחר אמאי מעל בעל הבית לימא ליה לשוה סלע הייתי צריך פולין : בשומא · באומד : של כולן מכרן קיים · והא הכא דלזבוני בארבע מאה שדרוה ומכרה לראשון במנה דהייט זבין לי כורא וזבין ליה ליתכא : בקטיני · לא היו שדות הללו יחד ואין ראוין לאדם אחד דמעיקרא אדעתא דהכי נעשית שליח : פשיטא אמר · לשלוחו מכור לי בית כור משדותי לאחד ולא לשנים : האמר לאחד ולא לשנים · ואפילו אם תמצא לומר זבין לי כורא וזבין ליה ליתכא מכרו קיים הכא בטל דגלי דעתיה דקפיד באפוסי שטרי : אמר לאחד סתמא · ולא פירש ולא לשנים מי הוי גלוי דעתא או לא : לאחד ואפי' לשנים · דלאו אורחייהו דאינשי דקפדי והאי נמי לא קפיד אלא אורחא לאישתעויי הכי ואי הוה קפיד הוה מפרש ליה ולא לשנים : ואע"ג דטעה שליח · ומכר בזול נימא נמי דמקחו קיים : והאמר מר אין אונאה לקרקעות · גרסינן ומשנה היא בפרק הזהב : תורם כדעת בעל הבית · כפי מה שהוא מכיר בו אם עין יפה אחד מארבעים ואם עין רעה אחד מששים : פיחת עשרה · שתרם אחד מארבעים : תרומתו תרומה. דאמר ליה בהכי אמדתיך : הוסיף עשרה · אחד מששים : ואילו גבי בעל הבית תניא כו' · והכא תניא פיחת עשרה תרומתו תרומה אבל טפי לא : ת"ש היתה כתובתה כו' · ואי אפוסי שטרי קפידא היא נהי נמי דיתומין לא גלו דעתייהו אנן מיהא דיד יתומין בעינן למיהוי אית לן למימר מכרן בטל : מתני' אגרת בקורת · הכרזה ולשון בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י הכרזה : גמ' שליח כמאן · שליח דטעה כמאן דיינינן ליה כאלמנה דיינינן ליה שבטעות כל דהו בטל כדתנן שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל או כדיינין הוא ועד דטעה בשתות :

לאו

ב"מ נו. עי' תוס' ודף קח. [קדושין מב: תמורה כג.]

[קדושין מב: וש"נ]

תרומות פ"ד מ"ד קדושין מא. בכורות סא. לקמן ק.

[קדושין מב.]

[שם. יבמות סז: גיטין נג.]

תוספות רי"ד

שישא א"ל לא' ולא לב' קפידא הוי דהא אמר ליה ולא לב' פי' ואפי' את"ל זבין לי כורא ובין ליה ליתכא מכרו קיים הכא בטל דגלי דעתיה דלא ניחא ליה באפושי שטרא. אמר סתמא מאי כגון שאמר לא' ולא פי' ולא לב' מי הוי גילוי דעתא אי לא. ר"ה אמר לא' ולא לב' ר"ח אמר לא' ואפילו לב' ואפילו לק' פי' אע"ג דאמר לא' אורחא דאינשי לאישתעי הכי ולא הוי קפידא דאי הוי קפידא הוה א"ל ולא לב'. איקלע ר"נ לסורא עאל ר"ח ורבה בר רב הונא לגביה א"ל כהאי גוונא מאי א"ל לא' ואפילו לב' ואפילו לק' א"ל אע"ג דטעה. פי' כגון שנתאנה א"ל לא א"ל והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות ה"מ היכא דטעה הוא פי' בעה"ב אבל טעה שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן הל' עיין לקמן בסמוך (הנאת תשלומין)[אונאת שליח]בכמה הוי: מתני' שום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר א"כ מה כח ב"ד יפה אבל אם עשו אגרת בקורת אפי' מכרו שוה ק' בר' או שוה ר' בק' מכרן קיים·פי' אגרת שמכרו בהכרזה ולשון בקורת שמבקרין אותה בני אדם ע"י ההכרזה אפילו מכרו ק' בר' וכו' · פי' ואפילו למ"ד אין אונאה לקרקעות אבל בטול מקח יש להן שהוא יותר משתות הכא משום דהוי מעשה ב"ד אלים טפי מב"ה והיכא דלא עשו א"ב וטעו בשתות מכרן בטל ואע"ג דאמרינן אין אונאה לקרקעות ושתות הוי מחילה לגבייהו ה"מ בב"ה אבל בב"ד כיון דטעו איגלאי מילתא שאין זה מעשה ב"ד וגריעה מב"ה והלכך בין היתומים אם פחתו שתות בין הלקוחות אם הותירו שתות מכרן בטל וכולין לחזור בהם והרב הוכיח לקמן על מיפרת והל' שליח כאלמנה שלקוחות א"י לחזור הואיל ומדעתם קנו אבל ודאי אם שמו הנכסים למלוה או לאלמנה יכולים לחזור בהם הואיל ושלא קנו ונתאנו) וגבי אלמנה דתנן מכרה שוה ק' בר' או שוה ר' בק' מכרה קיים ותתקבלה כתובתה ולא תני מכרה בטל משום דלוקח לא בעי למיהדר בי' אבל ה"ה דאי בעי לוקח למיהדר ביה מצי הדר בי' למ"ד ביטול מקח יש להן : איבעיא להו שליח כמאן

רבא

רבא אמר ר"נ שליח כדיינין רב שמואל בר ביסנא אמר ר"נ כאלמנה רבא אמר ר"נ שליח כדיינין מה דיינין לאו לדידהו אף שליח נמי לאו לדידיה לאפוקי אלמנה דלדידה רב שמואל בר ביסנא אמר ר"נ כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחיד לאפוקי ב"ד דרבים נינהו [א]והלכתא שליח כאלמנה ומאי שנא מהא דתנן *האומר לשלוחו צא ותרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה התם *כיון דאיכא דתורם בעין רעה ואיכא דתורם בעין יפה א"ל להכי אמדתיך אבל הכא טעותא הוא א"ל לא איבעי לך למיטעי אמר רב הונא בר חנינא אמר ר"נ הלכה כדברי חכמים ולית ליה לר"נ מה כח ב"ד יפה *והאמר ר"נ אמר שמואל [ב]יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ור"נ דידיה אמר [ג]הגדילו אין יכולין למחות (א) א"כ מה כח ב"ד יפה לא קשיא [ד]הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו במאי יכולין למחות ברוחות *כי אתא רב דימי אמר מעשה ועשה רבי כדברי חכמים אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול א"כ מה כח ב"ד יפה והחזיר רבי את המעשה רב דימי מתני הכי רב ספרא מתני הכי מעשה וביקש רבי לעשות כדברי חכמים אמר לפניו פרטא בנו של רבי אלעזר בן פרטא בן בנו של ר' פרטא הגדול א"כ מה כח ב"ד יפה לא עשה רבי את המעשה לימא בהא קמיפלגי *מר סבר טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר אינו חוזר לא דכ"ע טעה בדבר משנה חוזר ומר סבר הכי הוה מעשה ומר סבר הכי הוה מעשה *אמר רב יוסף ארמלתא דזבינה אחריות איתמי וב"ד דזבין אחריות איתמי פשיטא אלמנה לא איצטריכא ליה כי איצטריך ליה בי דינא מהו דתימא
כל

רש"י

לאו לדידהו · לאו לצורך עצמן מוכרים: בית דין מעמידין להן אפוטרופוס · לכל אחד ואחד מן הקטנים: ובוררין להם · כל אפוטרופוס לתינוק שלו: אי דלא טעו · לנה ימחו: ברוחות · טוב לי ליטול חלקי במזרח שיש לי אצלה שדה שנפלה לי מבית אבי אמי: והחזיר רבי את המעשה · דנראה בעיניו טעם הגון מה ששנינו במשנתנו א"כ מה כח ב"ד יפה: לימא בהא פליגי · רב דימי ורב ספרא רב דימי סבר דיין הטועה בדבר המשנה שלא עשה כמשנה חוזר ולא אמרי' מה שעשה עשוי וישלם מביתו אלא בטועה בשיקול הדעת כמו שמפורש בסנהדרין והאי נמי דבר משנה הוא שאע"פ שנחלקו חכמים על רבן שמעון הרי נתן טעם לדבריו ורב ספרא שאינו שונה עשה והחזיר סבר אם עשה לא היה יכול לחזור: אחריותא איתמי · אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של יתומים היתה: וכן בי דינא דזבין · שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי:
כל

תוספות

רבא אמר ר"נ שליח כדיינין · מה שפירש בקונט' שליח סתם משמע דאפי' שליח דעלמא וקשה לר"ת דלעיל אר"נ אבל טעה שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ועוד הקשה דבריש האיש מקדש (קידושין מב: ושם) אר"נ האחין שחלקו כלקוחות דמי פחות משתות נקנה מקח אמר רבא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא משוי שליח אבל משוי שליח לא דא"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אלמא בשליח אפי' בפחות משתות מקחו בטל ודוחה רבינו שמואל דהתם רבא לפי סברתו קאמר אבל רב נחמן לא ס"ל ופי' ר"ת דהכא מיירי בשליח דדיינים דאלים כחו טפי ומכרו קיים עד שתות וכ"ל דהכא איירי אפי' בשליח דעלמא ולעיל דאמר ר"נ דמצי א"ל לתקוני שדרתיך ביתר משתות איירי וההיא דקדושין הכי פירושא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח ואין צריך להחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא משוי שליח אבל משוי שליח מצי א"ל לתקוני שדרתיך לענין זה שצריך להחזיר האונאה ומ"מ המקח קיים והא דאמר ר"נ שליח כדיינים היינו לענין הא דמקח קיים אבל האונאה צריך מיהא להחזיר וכן הדיינים דאין כח ב"ד יפה כלל טפי מבשליח דעלמא: **ומאי** שנא מהא דתנן כו' · הכי פריך אלמא במידי דעביד שליח דטעה אמרי' דמעשה שלו קיים הכי נמי הוה לן למימר הכא דבפחות משתות בשליח מקחו קיים: **מה** אלמנה יחידה · אע"ג שיש לה ב"ד הדיוטות כדאיתא בשילהי אלו מציאות (ב"מ דף לב. ושם) מ"מ כחד חשיב להו: **אמר** ר"נ הלכה כדברי חכמים · בריש האיש מקדש (קדושין דף מב:) גרסי' אמילתיה דרב נחמן הא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא דתנן שום הדיינים שפחתו שתות או שהותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים ומייתי ראיה הסתא ממילתא דרשב"ג וקשה לר"ת דהכא פסיק רב נחמן גופיה הלכה כדברי חכמים ועוד דמסיק בתר הכי והא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא דאין אונאה לקרקעות משמע דוקא בשתות אבל יתר משתות יש אונאה לקרקעות ולעיל* הוכחתי מההיא דהמקבל (ב"מ דף קט.) ומההוא דירושלמי דאין אונאה לקרקעות אפי' ביתר משתות עד פלגא הלכך נראה לר"ת כמו שגורס רבינו חננאל והלכות גדולות ורב אלפס הא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן בטל דהא תנן שום הדיינים שפחתו שתות כו' מכרן בטל ומרבנן מייתי ראיה והא דאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות אפי' ביתר משתות עד פלגא: **והא** אמר ר"נ אמר שמואל כו' · אי לאו דפסיק הלכה כחכמים לא הוה קשה מידי מהא דאמר ר"נ שליח כאלמנה אפי' מיירי בשליח דיינין דלא שייך בדידיה כל כך מה כח ב"ד יפה כמו באפוטרופוס · מ"ר: **ובוררין** להם חלק יפה · היה רבי רגיל לפרש מדנקט לשון בוררין אלמא בלא גורל איירי דאי בגורל מאי בוררין שייך כאשר יפול הגורל כן יהיה ומתוך כך היה אומר דאפילו מילתא דשייכא ביה גוד או אגוד כגון דתרווייהו צריכי (ב) להאי ולהאי חולקין להם אם ישר בעיניהם שהרי העמידו אפוטרופוס במקום יתומין לחלוק בין שניהם בלא שומת ב"ד ובלא גורל ובורר כל אפוטרופוס ליתום שלו חלק הישר בעיניו ולא נהירא לר"ת וכי טריחותא להטיל גורלות ועוד דהא דקאמר בתר הכי במאי יכולים למחות ברוחות הל"ל יכולין למחות במילתא דשייכא ביה גוד או אגוד ומה שמדקדק כמי מבוררין בגורל נמי שייך לשון בוררין שלא יחלקו בענין רע לתת לאחד שתי שדות מרוחקות זו מזו ומיהו אומר רבי דאין זו קושיא הא דלא אמר יכולין למחות בגוד או אגוד דה"נ הוה מצי למימר יכולין למחות כשטעו בפחות משתות אלא רבותא נקט דאפי' ברוחות יכולין למחות · מ"ר · והא דאמר בפרק בית כור (ב"ב דף קו: ושם) שני אחין שחלקו ובא להם אח ממדינת הים רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין ומפרש רבינו שמואל מקמצין שכל אחד יתן לו שליש מחלקו ופריך לרב דאמר בטלה מחלוקת אלא מעתה הני בי תלתא דקיימי ואזלי בי תרי מנייהו ופלגי ה"נ דבטלה מחלוקת ופי' רבינו שמואל דעל כרחך לא בטלה מחלוקת מדאמר ליה רבי אבא בשילהי אלו מציאות (ב"מ דף לא:) לרב ספרא דפליג בלא דעת דאיסור זיל אייתי תלת דפלגת קמייהו א"כ תרי מגו תלתא ולא נהירא לר' שהרי היכי קאמר מקמצין שיתן לו כל א' מה שירשה מחלקו הם נטלו בגורל והוא יקח בלא גורל מה שירצו ומאי דקאמר נמי אזלי בי תרי מינייהו ופלגי למאי דמפרש ר"ת דבוררין בגורל קאמר היכי מהגיא התם חלוקה בלא דעתא דאידך דהכא משמע דדוקא גבי יתומין מהני משום דכח ב"ד יפה אע"פ שיש לחלק דלפי שאלו יתומין קטנים ואין אחד תובע לחלוק אבל אם היה אחד מהם תובע לחלוק כי התם בלא כח ב"ד חולקין מיהו לא משמע הכי ומה שהביא ראיה מאיסור ומרב ספרא לא דמי דהתם במטלטלי אבל במקרקעי דאיכא קפידא ברוחות לא ונראה לר' לפרש מקמצין כגון שהיה להם שלש שדות ולקחו האחין כל אחד שדה והשלישי חלקו בגורל וכשבא אחיהן יפילו גורל בכל השדות ובאיזה שיפול הגורל בו יזכה בענין זה לא בטלה מחלוקת שאם יפול השדה השלישי לחלקו זכו השנים בחלקם הראשון וכן אזלי בי תרי מינייהו דפלגי כו' שהגיע לזה שדה אחת ולזה שדה אחת והשלישי נשארה פשיטא שכשיבא השלישי ויפיל גורל על כל השדות אם תפול אותה שדה לחלקו זכו האחרים בחלקם · מ"ר: **פרטא** בנו של רבי אלעזר בן פרטא · פי' דהוא בן בנו של רבי פרטא הגדול אביו של רבי אלעזר הוא זקינו של זה:
אגרת

תוספות רי"ד

רבא אר"נ שליח כדיינין ורשב"ב אמר ר"נ שליח כאלמנה רבא אר"נ שליח כדיינים מה דיינים לאו לדידהו אף שליח נמי לאו לדידיה לאפוקי אלמנה דלדידה הלכך איבעיא לה לדיוקא וקנסינן לה לבטל מכרה באונאת משהו ור"ש ב"ב אר"נ שליח כאלמנה מה אלמנה יחידה אף שליח יחידי לאפוקי ב"ד דרבים נינהו והל' שליח כאלמנה. ודוקא הטשלח והיתומים מבטלין מקח בכ"ש אם פחתו אבל אם הותירו אין הלוקח יכול לבטל המקח בכ"ש אלא דינו כלוקח מב"ה: כתב רב האי גאון ז"ל בשערים של מקח וממכר א) שחבר שליח כאלמנה בטעותו וצריך ג' הדיוטות כאלמנה וטעותו בכל שהו. ואינו נ"ל דלא פסיק תלמודא שליח כאלמנה אלא בטעותו ולא לענין ג' הדיוטות דכיון דברשות ב"ה קעביד הוא לבדו יכול למכור כב"ה אבל אלמנה שהיא מוכרת שלא ברצון היתומים היא שצריכה בפני ג' ואין השליח דומה לאלמנה בזה: ואי קשיא דרבא אדרבא דהכא אמר שליח כדיינים וטעותו בשתות ובפ' האיש מקדש אמר דטעותו דשליח בכ"ש. הכא אמר משום דר"נ רבי' והתם אמר דידי' דאיהו סבר כדמסיק הכא ב) תלמודא שליח כאלמנה: אמר ר"ה ב"ח אר"נ הל' כדברי חכמים ול"ל לר"נ מה כח ב"ד יפה והאר"נ א"ש יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידים להם אפטרופוס ובוררין להם חלק יפה הגדילו יכולין למחות ור"נ דידי' אמר הגדילו א"י למחות א"כ מה כח ב"ד יפה ל"ק הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מה יכולין למחות ברוחות. פי' שי"ל א' לחבירו טוב לי ברוח פ' שיש לי שם שדה שנפל לי מבית אבי אמי והל' כר"נ: אמר ר"י ארמלתא דזבין אחריותא איתמא וב"ד דזבין אחריותא איתמי פי' ואי לא משכחי נכסי ליתמי מפסדי לקוחות · ופי' המורה אחריותא איתמי אם נמצאת השדה גזולה או משועבדים לאחר וטרפה מן הלוקח ונ"ל שאם נמצאת השדה גזולה ול"ל נכסי ליתמי לא מפסדי לקוחות דהוא מקח טעות והדרי זביני ומהדרה אלמנה או ב"ח דפרעו ליה ב"ד מעות ללוקח דאיגלי מילתא שלא הי' מכרה מכר אבל אם טרפה ממנו ב"ח של יתומים אז ודאי מפסידי הלוקח: (פשיטא פי' ודאי דאחריותו איתמי שהרי הן הן הנשכרים במכירה זו שפורעים את חובם אלמנה לא איצטריכא ליה למימר כי אצטריך ליה למימר ב"ד סד"א בל דזבין ב"ד אדעתא דנפיק עליה קלא קמ"ל). פי' פשיטא ודאי דאחריותו איתמי היא שהרי הן הנשכרין במכירה זו שפורעים את חובם . ומהדר אלמנה ודאי לא איצטריך לי' למימר כי איצטריך ליה למימר ב"ד סד"א כיון דהב"ד

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פי"ג מהל' מכירה הלכה ט ופ"א מהל' שותפין הלכה ב סמג עשין פב ולאוין קע טוש"ע אה"ע סי' קד סעיף ו וטוש"ע ח"מ סי' קט סעיף ו:

מו ב ג ד מיי' פ"י מהל' נחלות הל' ו סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפט סעיף א:

מסורת הש"ס

[לעיל לט: וש"נ]
[בכורות סא.]
גיטין לד. קדושין מב.
[גיטין לג:]
לעיל פד: וש"נ
לעיל לז.
[תוס' ד"ה אלמנה וכו']

הגהות הב"ח

(א) גמ' דא"כ מה כח ב"ד: (ב) תוס' ד"ה ובוררין וכו' כגון דתרווייהו צריכי. נ"ב בפ"ק דב"ב דף יג וע"ש:

א) הוא בספר המקח שלו בשער ו' ע"ש. ב) עי' בתוס' כאן ד"ה רבא מש"כ בשם הרשב"ם

כל הזבין מבי דינא אדעתא דנפיק ליה קלא זבין · לפי שהן מוכרים בהכרזה ובמים הלוקח שלא הו עליה עסיקן הו יולאין ומערערין הלכך שלא באחריות הוא לוקח קמ"ל: ומחזרין · ואין אומרין מה שעשה עשוי והכל מביאו אלא הדרי זביני: נעשו · בתמיה הא ודאי

כל הזבין מבי דינא אדעתא למיפק ליה קלא הוא הזבין קמ"ל: רשב"ג אומר כו': ועד כמה אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת עד פלגא תניא נמי הכי אמר רשב"ג ב"ד שמכרו שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים מכרן קיים אמר אמימר משמיה דרב יוסף *ב"ד שמכרו בלא הכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין נעשו ודאי טעו דתנן *שום היתומין שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב אי מהתם הוה אמינא ה"מ שליח אבל ב"ד לא קמ"ל איתיביה רב אשי לאמימר שום הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו דלא אכרוז לא בדאכרוז הא מדסיפא בדאכרוז הוי רישא בדלא אכרוז דקתני סיפא אם עשו אגרת בקורת אפי' מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים אלא לעולם בדלא אכרוז ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהן כאן בדברים שאין מכריזין עליהן ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהן העבדים והמטלטלין והשטרות עבדים טעמא מאי שמא ישמעו ויברחו מטלטלין ושטרות שמא יגנבו ואיבעית אימא כאן בשעה שמכריזין כאן בשעה שאין מכריזין *דאמרי נהרדעי לכרגא למזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא ואב"א כאן במקום שמכריזין כאן במקום שאין מכריזין דאמר רב נחמן מעולם לא עשו אגרת בקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאי בשומא א"ל רב יוסף בר מניומי לדידי מיפרשא לי מיניה דרב נחמן משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומים שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר רב חסדא אמר אבימי מוכרין אותן לשווקים ולא פליגי הא דמיקרב שוקא הא דמרחק שוקא רב כהנא הוה בידיה שכרא דרב משרשיא בר חילקאי יתמא שהייה עד ריגלא אמר אע"ג דנפל ביה איצצתא מייתי זוזא חריפא רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטי יתמא בר אחתיה הוה לדידיה נמי חמרא הוה קמסיק ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו לאמטויי בהדן א"ל זיל לא עדיף מדידך: מתני' *הממאנת השניה והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה *אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להם כתובה: גמ' רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכל שכן ממאנת שמואל תני ממאנת אין לה כתובה אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן האחין *ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה *ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים יוצאה

אגרת בקורת · הא דתנן בפ"ק דב"מ (דף כ.) אגרות שום ואגרות מזון רגיל ר"ת לומר מדלא קאמר שטרי שום שטרי מזון כדקאמר שטרי חליצה ומיאונין שטרי בירורין גרסה לו דקרי אגרת מה שב"ד שבמקום זה שולחין אגרותיו לב"ד אחר לשום ולמזון לפלוני אבל הכא לא אפשר לפרושי הכי ולעיל בשלהי אף על פי (דף סג.) שטבים אגרת מרד על אגרסה · מ"ר: **אלו** דברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשטרות והמטלטלים · איכא לאוקמא הכי מטלטלין ושטרות כגון שייחד לה לכתובה א"נ דתפסן מחיים דאי לאו הכי לא גביא לא אשה ולא בעל חוב: **והאילונית** אין לה כתובה · ואין נראה הא גירסא בפיל' כדפרישית בפרק המדיר (לעיל עב:): **ולא** מזונות · לא תימא בניה דאין לה מזונות ה"מ לאחר מיתה אבל מחיים אית לה דהבתא אלמנה לכ"ג דאית לה לאחר מיתה לית לה מחיים דלמא התם כי כתבי' כדאמרי' בית מותרות (יבמות דף פה: ושם) ל"ש קך דלית לה לאחר מיתה [דמחיים נמי לית לה] ולא תימא נמי דמחיים לית לה אבל לאחר מיתה אית לה כאלמנה לכ"ג דהא בהדיא קתני בית מותרות (נ"ח שם) אלמנה לכ"ג אית לה מזונות שניה אין לה מזונות ויש לה מזונות דקאמר היינו בעל כרחך לאחר מיתה ודומיא דהכי אמרינן בשניה דאין לה: **ולא** בלאות · במקום אחר פרש"י מה שעיקר מקתך הבגדים ואומר רבי דא"כ ה"ל למימר בלאותיה קיימין כדאמרינן בכל הזכאת לעיל בפ' אע"פ (דף סג:) ועוד הא בלאות היינו בעל כרחה מה שבלה ולא הפסקים שמעגו דאמרינן בגמרא דממאנת לא דאינהו אזדי ואזדי שקלה · מ"ר: **רב** תני קטנה יוצאה בגט · פי' במתני': **אינה** צריכה להמתין · להכיר לשבה דגזר שמואל בזונות דקטנה בגולסי ד' אחין (יבמות דף לה: ושם) דמיגלפה בגדולה הכא מאי דמיגולה מוכיח עליה:

מעו בדבר הנשוי במשנה: שום ההקדש · נזבר המוכר קרקע של הקדש: ששים יום · מוכרים ימי הכרזה: שמא יגנבו · כשמכריזין גרלותם כדי ללוקחם: [השטרות · שמוכרין שט"ח של יתומים לאחרים]: בשעה שמכריזין · כדמפרש בית שעה שאין פנאי להמתין מכך ימי הכרזה כגון לכרגא ולמזוני ולקבורה: לכרגא · לפרוע למלך כסף גולגלת היתומים: משום דקרו להו ס'. גנאי וחרפה היא להם כשקונים נכסים שבית דין מוכרין לפי שמחמת דוחק שהשעה נותן את היתומים או את כלה לוקחים בלקיחת בזול ומבזין אותן וקורין להן אוכלי שדות הכרזה: לאלתר · סמוך למיתה אביהן בלא הכרזה: דמקרב שוקא · יומא דשוקא: איצצתא · טעם הקרוב לחמוץ אגרו"ס בלע"ז: זוזא חריפא. ממהר נגא לפי שהכל צריכין לכך ומביאין מעות יהן מקיפין לכך באחרונה: לסיכרא · עם מקם: מהו לאמטויי בהן · לפי בלא המשע הספינה: **מתני'** השניה · שניה לעריות הן מדברי סופרים שמפורש ביבמות בפ' ב' (דף כא.): אין להן כתובה · ממאנת משום דמעצמה יוצאה שניה קנסא דרבנן הוא כדאמרינן ביבמות בפרק יש מותרות (דף פה:) מפני שהיא מרגילתו לעבירה שאינה מפסדת כלום בנשואין שאינה נפסלת בכך וולדה כשר אילונית משום דמקח טעות הוא: ולא פירות · דין פירות והוא פירקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה [ואית דאמרי כלומר אף לא פירות אם אכלן אין מחזיר לה פירות נכסי מלוג שאכל ואע"ג דקיימא לן בפרקין דלעיל (דף מז:) תקנו פירקונה תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל כדתנן לא כתב לה אם תשבאי אפרקינך חייב לפדותה והאי לא קרינא בה ואותבינך לי לאנתו אפי' הכי לא יטלם פירות דתנאי כתובה ככתובה הוא דקנסוה רבנן דלא גבית נכסי צאן ברזל שהכניסה לו מטלה בתורת כתובה קנסוה נמי דלא תגבה מניה פירות שאכל בתנאי כתובה על פירי שהוא תנאי בית דין שאינו כתוב בשטר הכתובה ואף דין פירות] וכן מזונות נמי תנאי כתובה נינהו ולקמן בפרק בתרא (דף קג:) אמרינן כולי אמרו ממאנת אין לה מזונות או אינה יכולה לומר כיוצאת מתחתו שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא שהיא הלך למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ותבעה אינו משלם: ולא בלאות · שהן בגדים שהביאה לו בשומא ולבסוף הוא אינו מחזיר לה בלאותיה: אלמנה לכהן גדול · יש לה כתובה מפני שהיא פסולה וולדה פסול על ידי נשואין לפיכך אינה מרגילתו אלא הוא מרגילה ומבדלה ליכנס לו לפיכך קנסו אותו ליתן כתובה: **גמ'** רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה · קסבר אין נישואי קטנה אלא כמפותה בעלמא: לא פסלה מן האחין · שמותרת לקרובו אלמנה ומפותה דתנן (יבמות דף צז.) נושא אדם אנוסת אביו כו': ולא פסלה מן הכהונה · משום גרושה שאין אלו גירושין אלא עקירת נשואים מלמפרע אנפי בקדושי אמי: ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים · לאחר מיאונה דעקירתינהו לנשואין ואינה בכלל שאר הקטנות שגזרו חכמים לכל שאר גרושות להמתין אחר יציאתן מבעליהן שלשה חדשים: יוצאה

מז א מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הלכה · סמ"ג לאוין רמו טוש"ע חו"מ סי' קט סעיף ג ·
מח ב מיי' שם הלכה ח סמ"ג שם טוש"ע שם סעיף א :
מט ג מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה כ סמג עשין קלא :
נ דהוות מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה הלכ' יא סמג עשין צד טוש"ע אה"ע סי' קח סעיף ד וטוש"ע חו"מ סי' קט סעיף ג :
[מר"ם של מתן]
נא ח מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ב [וסי' קטו סעיף יז] :
נב י מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף כג
נג כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :
נד ל מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף כב
נה מ מיי' פי"א מהל' גירושין הלכ' יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קנה סעיף י :
נו נ מיי' שם הלכה טו סמג שם וסמג שם טוש"ע שם סעיף י וסי' ו סעיף ג :
נז ס מיי' שם הלכה כג סמג שם טוש"ע שם וסי' יג סעיף ו :
[תוס' ד"ה ... יבמות פה. ותוס' ב"מ ... ד"ה בלאות]

עירובין לב. | לעיל צ. גיטין נב ב"ק קטו. | ב"מ כ. | יבמות קח. [נ"ח סם] | [יבמות קח.] | שם קח. | [שם קח: לע.]

תוספות רי"ד

והא"ד הן מכרים בהכרזה קלא אית ליה ובשוה הא הלוקח כאן שלא יתא עליו ערער שכבר לא יצא וה"ל כלוקח שלא באחריות דלא להדר איתמי קמ"ל דכתבינן ליה אחריות על היתומים משכבא אע"פ שלא פי' לכן הלוקח שבאחריות אני לוקח ומבאן יש להוכיח שראבן שטבר שדה לשמעון בסתם שלא פי' לו לא באחריות לא שלא באחריות שכותבים לו אחריות דכל הזבין באחריות זבין ומה דאמרי' בשנים אחרין עבוד אינים הזבין אדעתא לזוזי דהוא בדיהם שמרא בתם ולוקח אמר בלים הוא דא"ל שלא באחריות זבן ומ"ה לא כתבם לך אחריות ולא תלינן בס"ט אבל כ"ז דלא כתיב בשטרא דין הוא דליכתוב ליה אחריות אע"ג דהוה בתם דכל דזבין באחריות זבין ואע"ג דאמר שמואל

[illegible]

עין משפט נר מצוה

נח א ב ג ד מיי' פי"א מהל' גירושין הלכה ט ופכ"ב מהל' אישות הלכה ד ופכ"ד הלכה ט סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף י:

נט ה מיי' פכ"ד מהל' אישות הלכה ז טוש"ע אה"ע סי' קטז סעיף ד:

ס ו מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף א וס' וסי' קטו סעיף י:

סא ז ח ט מיי' שם הל' ו טוש"ע אה"ע סי' קטז סעיף ה [וכרב אלפס עוד ביבמות פרק י דף לג.]:

יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים מאי קמ"ל תנינא כולהו *[א]הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה צריכה להמתין ג' חדשים איצטריכא ליה דלא תנן לימא כתנאי *ר"א אומר אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מיטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר אלא שצריכה מיאון רבי יהושע אומר [ב]מעשה קטנה כלום ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויורשה ומיטמא לה כללו של דבר הרי היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון לימא רב דאמר כר"א ושמואל דאמר כרבי יהושע אליבא דר"א כולי עלמא לא פליגי כי פליגי אליבא דרבי יהושע שמואל כר' יהושע ורב עד כאן לא קאמר ר' יהושע התם אלא מדידה לדידיה אבל מדידיה לדידה לא: ולא בלאות: א"ל רב הונא בר חייא לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל [ג]לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל אית לה הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת [ד]אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא ואי דליתנהו אידי ואידי לא שקלא אלא אאיילונית אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה אלא [ה]אשניה וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה אמר רב שימי בר אשי ש"מ מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי ולא מכסי לה ואזיל עד דבלי *והאמר רב נחמן פירא הוי דרב נחמן פליגא: [לעיל סה:] אין להן כתובה: אמר שמואל [ו]ל"ש אלא מנה מאתים אבל תוספת יש להן תנ"ה נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת וחברותיה אין להן מנה מאתים אבל תוספת יש להן נשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה [ז]כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ"ש מנה מאתים [ח]והיוצאת משום שם רע נוטלת מה שלפניה ויוצאה מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא [ט]זינתה לא הפסידה בלאותיה

רש"י

יוצאה בגט צריכה להמתין · ואע"ג דליכא לספוקי קטנה במעוברת לא חילקו חכמים בתקנתן בבעולות: אליבא דר"א כ"ע לא פליגי · כלומר הא דאמרת שמואל דאמר כר' יהושע ולא כרבי אליעזר שפיר קאמרת דמודה שמואל דלרבי אליעזר אין כתובה לשום קטנה דהשתא ירושתה ומציאתה דמדידה לדידיה קאמר דלא מיתוקמא בה תקנתא דרבנן כ"ש כתובתה דמדידיה לדידה שהרי כשתקנו חכמים נשואין ליתומה ע"י אמה ואחיה להנאתה ולטובתה תקנו כדאמרינן ביבמות (יבמות קח.) בפ' חרש שנשא את הפקחת כדי שלא יהו נוהגים בה הפקר שאין קטנה יודעת לשמור עצמה מלהתפתות: כי פליגי אליבא דרבי יהושע · כלומר הא דאמרת דרב כר"א ולא כרבי יהושע ליתא דרב אפילו לר' יהושע אמרה: ע"כ לא קאמר ר' יהושע · דמעשיה קיימין אלא מדידה לדידיה כגון ירושתה ומעשה ידיה ומציאתה שיהו לבעל כי היכי דלא לימנעו מלישא אותה וחכמים גזרו שתנשא כדי שלא יהגו בה הפקר: אבל מדידיה לדידה · כגון כתובה ותנאי כתובה: צאן ברזל · צאן שהוא קשה ומתקיים לה כברזל לפי שקיבל עליו אחריות: נכסי מלוג · שהכניסה לו ולא שמאום בכתובה והקרן לאשה ופירות לבעל: נכסי צאן ברזל · הנישומין בכתובתה ודא נדוניא דהנעלת ליה מבית אבוה והוא מקבל עליו אחריות להחזירן לה כשתצא ממנו: אבל · בלאות דנכסי צאן ברזל אית לה: אי דאיתנהו · קיימין: אידי ואידי אית לה · שאין לנו לקונסה: ואי דליתנהו · קיימין: אידי ואידי · בין נכסי מלוג בין דצאן ברזל לית לה שיכול לומר שלי הוצאתי שהרי ברשות ב"ד נשאתיה וכשהוציאתה אחזור מה שקבלתי עלי בכתובה ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות הוציאם מיהו יכול לומר אין לי להחזירן עד שאגרשנה שמא תמות בחיי ואירשנה: אי דאיתנהו אידי ואידי שקלא · שהרי הוא מוציאה מדעת: ואי דליתנהו · ומפני שלא היה לו להעלות בדעתו שמא תמצא אילונית אתה פוטרו אם באת לחלוק בהן: איפכא מבעי ליה נכסי מלוג דברשותה קיימי · שלא היה לו לבלותן וללובשן: אית לה · אי סבירא לך עיילא ליה גלימא קרנא הוי: נכסי צאן ברזל · שהוא קבל עליו אחריותן ברשות הוציאן: אשניה · שהם נשואי עבירה וטעמא דידה משום קנסא וכגון דליתנהו: וקנסו רבנן כו' · כלומר מדינא איפכא מיבעי ליה אלא חכמים הפכו את הדבר לעקור מהן תורת נשואין קנסו אותה ממה שהיה ראוי לגבות משלו ומאי ניהו מנה מאתים ומזונות ובלאות דנכסי מלוג שהוציא שלא ברשות: ולדידיה בדידה · ואותו קנסו במה שהיה ראוי לו משלה בלאות דנכסי צאן ברזל שהוציא ברשות: ש"מ מדרב כהנא · דאמר שניה אין לה בלאות דנכסי מלוג וטעמא משום דקנסו רבנן לדידה בדידיה הא אשה כשרה גובה אותן ממנו ואע"ג דלא איתנהו: עיילא ליה גלימא · בנכסי מלוג שלא שמוה עליו בנדונייתה: קרנא הוי · וקיים לאשה לימכר וליקח בו קרקע והוא אוכל פירות ולא אמרינן לבישתה הן הן פירותיה ונכסי בה וניזיל: והאמר רב נחמן · בהאשה: אבל תוספת יש לה · דמתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה: [נשים שאמרו בהן חכמים · לשון אין להן כתובה יש להן תוספת] נשים שאמרו חכמים לשון יוצאות שלא בכתובה כל תורת גיבוי הפקיעו מהן: עוברת על דת · בפ' המדיר (לעיל עב.): וחברותיה · נמצאו עליה נדרים או מומין והמקללת יולדיו בפניו: והיוצאת משום שם רע · שזינתה: מה שבפניה · בנכסי מלוג קאמר: בלאותיה

תוספות

תנינא כולהו · דכתובה נמי תנינא דהא שמואל תני ממאנת: כללו של דבר אינה כאשתו כו' · מגיעו למימר דאתיא לרבויי דאם היא בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה ואם היא בת כהן לישראל תאכל דהכי תנן בפ' ב"ש (יבמות קח:) ר' אליעזר אומר אין מעשה קטנה כלום בת ישראל לכהן לא תאכל בת כהן לישראל תאכל: ובהפרת נדריה · היינו משהגיעה לעונת נדרים דאי לאו הכי אין נדרה נדר ואפי' אם תמצא לומר מופלא הסמוך לאיש דאורייתא דאיבעיא לן בנדה (דף מו:) אתי שפיר הא דיכול להפר אע"ג דליכא הכא אלא נשואין דרבנן דכל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת דכי האי גוונא מתרץ התם אמילתא אחריתי ולדברי רבי יהושע לא תיקשי היאך מיטמא לה אם כהן הוא הואיל והנשואין לא הוו אלא מדרבנן וי"ל דמיטמא לה משום מת מצוה הואיל ויורשיה לא ירתי לה קריא ולא עני היא דהכי מתרץ בהאשה רבה (יבמות דף פט:) אמילתא אחריתא: אילימא אממאנת אי דליתנהו אידי ואידי לית לה · בהנך שבלה שלא כדין מיירי שבלה הקרן דאי בבלה כדין מאי מסיק בתר הכי גבי אילונית אי דליתנהו איפכא מיבעי ליה למה יש לו לשלם פירות שאכל כדין אלא ודאי שלא כדין איירי והשתא נמי אתיא שפיר הא דאמרינן ביבמות פרק ב"ש (דף קז.) אי אמרת נשואה תמאן שמיט ואכיל לה ומה בכך יתחייב לשלם מה שלא אכל כדין והיה דוחק רבי שמא היא לא תמצא עדים אבל עכשיו א"ל דפטור כדפרישית והא דתנן דממאנת אין לה פירות לא פירות שאכל קאמר דאפי' קרן גופיה אם אכלו אין לה אלא איצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט אפילו הן מונחין בעין בביתו ואין לפרש פירות דממאנת תקנת פירות כגון פירקונה דהיכי דמי אם מיאנה וא"כ נשבית פשיטא ונשבית נמי ומיאנה בעודה שבויה פשיטא דבאלמנה נמי כי האי גוונא נשבית בחיי בעלה ומת אמרינן בפ' נערה (לעיל דף נג.) שאין יורשין חייבים לפדותה מיהו איכא לפרושי כגון שנשבית ולוותה ופדתה את עצמה ומיאנה דכי האי גוונא מיירי דאין לה מזונות כדמפרש לקמן בפ' בתרא (דף קז:). מ"ר: הכי גרים רבינו חננאל וקנסו רבנן לדידיה בדידיה ולדידה בדידה · פי' אותה קנסו בנכסי מלוג שלה ואותו קנסו בנכסי צאן ברזל שהן שלו ברשותו וקשיא לי מאי קנס קנסו אותו כך דין כל מגרשי נשותיהן לפרוע נכסי צאן ברזל וי"ל דזהו קנס שהוא סבור להרויח ואין לו:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

תוספות רי"ד

יוצאה בגט צריכה [להמתין ג"ח] תניא אין מעשה קטנה כלום ואין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במע"י ולא בהפרת נדריה ואינו יורשה ואינו מטמא לה כללו של דבר אינה כאשתו לכל דבר [illegible]

[illegible]

אע"פ התם משום דהיא בת דעת קנסוה רבנן להפסיד הכל אבל יתומה קטנה שאינה בת דעת תנ"ה נשים שאמרו א"ל כתובה כגון הממאנת וחברותיה דהיינו השניה ואיילונית א"ל כתובה נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת ע"ד משה ויהודית וחברותיה כגון נדרים ומומין דתנו בפ' המדיר תצא שלא בכתובה א"ל תוס' וכ"ש מו"מ · פי' שלשון יוצאין הכי משמע שכל תורת כתובה הפקיעו מהן. והיוצאות משום ש"ר נוטלת מה שבפניה ויוצאת · פי' אם זינתה נוטלת הבלאות של נדוניתה ויוצאה וכל מה שכלה ואבד אינו משלם לה וכ"ש שהיא נוטלת נ"מ שלה: מסייע ליה לר"ה זנתה לא הפסידה בלאותי' הקיימים תני תנא קמיה דר"נ זנתה הפסידה בלאותיה הקיימים זנתה כלי' מי זנאי תני לא הפסידה בלאותיה קיימים: אמר רבב"ח אר"י זו דברי ר"מ בר"י אותן הברייתות דתני תנא קמיה דר"נ אבל הכ"א זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין. ונ"ל וחברותיה י"ל בלאות קיימים דהשתא זנתה ממש לא הפסידה בלאותיה קיימים שוה בשוק אדם דפריצותא בעלמא הוא לא כש"כ והכי אמרי' התם בירושלמי תנינא נשים שאמרו יוצאות צריכין התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מו"מ בלבד אלא אפי' כתובתה אלף זוז נוטלת בלאות שבפניה ויוצאה: גרסי' הכא בירושלמי כשם שקנסו אותה שא"ל כתובה כך קנסוהו שיפרא זהב מאבד הכל: ולא פירות. אמרי' בפ' י"מ ת"ר אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה י"ל מזונות ובלאות ולא פירות דמתני' מפרש בירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל · אע"ג דעקרה לקדושיה דידה ואיגלי מילתא דלאו אשתו הות [אפ"ה] אינו משלם לה כלום שהרי אכל. שני' נמי אין יכולה להוציא ממנו פירות שאכל אבל אלמנה יש לה. ומן הדין הי' שדין

תוספות רי"ד

השני' כדין האלמנה שהוא להן פירות שאכל הבעל דכיון דבעמוד והוצא קאי אינו מן הדין שיאכל פירות ואם אכל יחזיר ולא דמי לכל מגרש את אשתו שאינו מחזיר פירות שאכל דהתם לאו בעמוד והוצא קאי וכשאכל בדין אכל אבל הכא דבעמוד והוצא קאי אינו מן הדין שיאכל ואם אכל יחזיר א"נ הפירות נתקנו משום פרקונא והכא אינו חייב לפרותה שאין אני קורא בשני' ואותבינך לי לאנתו ובאלמנה לכ"ג פליגי אביי ורבא לעיל בפ' נערה דאביי אמר חייב לפרותה ורבא אמר פטור והל' כרבא והלכך [כיון] שאינו חייב לפרותה אינו רשאי לאכול פירות ואם אכל שלא כדין אכל הלכך גבי אלמנה שלא קנסוה בכתובתה לא קנסוה גם בפירות שאכל הבעל אלא מחזירם לה · אבל שניה דקנסוה בכתובתה קנסוה בפירותי' ואינו משלם לה ואיילונית אע"פ שמקחו מק"ט הוא כיון דבשעה שאכל כדין אכל אינו משלם לה ולא מזונותיה · אבל לשני' א"ל מזונות לא בחיי הבעל ולא במותו מן היתומים דבחייו לא דבעמוד והוצא קאי וגם אי לותה ואכלה בעוד שהי' בעלה במד"ה אינו משלם לה דלמא תתעכב ותיתיב תותי' ותלוה ותאכל והוא ישלם ולאחר מיתה אין לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דל"ל כתובתה ל"ל מזוני אבל אלמנה לכ"ג בחיים דבעל ל"ל דבעמוד והוצא קאי אבל לאחר מיתה י"ל דכיון דאית לה כתובת אית לה תנאי כתובה עלהיורשים ואיילונית כיון דל"ל כתובה ל"ל תנאי כתובה והלכך א"ל מזונות לא בחייו שהוא מק"ט ורוצה לגרשה וגם אם לותה אינו משלם לה כיון דנמצא מקחו מקח בטל ולא לאחר מיתה וממאנת שאין לה מזונות מפרש לפנים בפ' בתרא [דף קז ע"ב] ת"ש כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למד"ה ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה: ולא בלאות א"ל ר"ה ב"ח לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל ל"ש אלא נכסי מלוג אבל נצ"ב אית לה · פי' נכסי מלוג הם נכסים שהכניסה לו ולא כתבתם בכתובה ולא קיבל הבעל אחריותם עליו שהקרן הוא לאשה והבעל אוכל פירות ונכסי צ"ב הם נכסי נדונייתה שכתבתן בכתובה והבעל קבל עליו אחריות יהם קיימים לו שאם פחתו פחתו לו וקורא אותן צ"ב שנכסי' דומים לצאן שאדם חולבם וגוזזם כך הבעל אוכל פירותיהן ואם תמות הצאן תמות לאשה אבל הנכסים שנכתבו בתוך שטר כתובה הבעל אוכל פירותיהן כמו הצאן ואם תמות הצאן חייב באחריותם והיא לאשה כמו של ברזל שאינו כלה' הוי בה ר"פ אהייא אילימא אממאנת ודאיתנהו אידי ואידי אית לה פי' שאינה מפסדת נכסיה במיאונה דלא דמיא למורדת משום דעקרה לנשואים לגמרי וגו' אינה בת דעת שיקנום אותה ואי דליתנהו כגון שאבדו אידי ואידי נ"מ ל"ל דהא אינו חייב באחריותן נצ"ב נמי אע"ג דקבל עליה אחריות לא קבול עלי' אלא אדעתא למיקום קמי' ולא אדעתא שתמאן בו הלכך לא מחייב באחריותן אלא אאיילונית ה"נ אי דליתנייהו אידי ואידי ל"ל דאפי' נכסי צ"ב דקביל עליה אחריות ל"ל דאילו ידע דהיא איילונית לא הוה מקבל עלי' ואי דאיתנהו איפכא מבעי' ליה'. פי' מן דינא הוא דאידי ואידי אית לה אלא לדבריך שבאת לחלוק ביניהן אדרבה איפכא הוי לך להלק נ"מ דברשותה קיימו ואין לו כח ליגע בהן אית לה נכסי צ"ב דלאו ברשותה קיימי אלא הבעל שמאן עליו וחוב הוא עליו ל"ל כי היכי דלא מספקא מיני' כתובה ה"נ לא מספקא מיני' נדוניא אבל מיהו לפי דבריו השיבו אבל קושטא דדינא הכי הוא אידי ואידי אית לה. ואלא אשניה וקנסו רבנן לדידיה בדידה ולדידה בדידיה. פי' נכסי צ"ב שהן ברשות

א) נראה דצ"ל לא התנו אלא לענין שאין נפקעים אלא עפ"י מיאון ואם לא מיאנה וכגדילה מקודשת היא וכו'.

א א מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה יז ופי"א מהל' מכירה הלכה טו · סמג לאוין סא טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף א וטור ח"מ סי' רז:

ב ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכ' יז טוש"ע אה"ע סי' קיד סעיף ח:

ג ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף י:

ד ד שם במ"א טוש"ע שם סעיף יא:

ה ה ו מיי' פי"א מהל' מכירה הל' טו טוש"ע ח"מ סי' מ סעיף א.

[לעיל סס.]

תוספות רי"ד

ברשות של בעל והם של קנסותו כשלה לשלם לה אף ע"ג דליתנהו ולדידה כדידית פי' נ"מ שברשותה הן קנסות כשלו ראע"ג דאיתנהו לא משלם לה וכ"ז הוא להיפך כדי לקלקל נשואין וקם ליה מתני' הכי הממאנת והאילונית אין להן בלאות דנכסי צ"ב אם נאבדו (אבל אלמנה לכ"ג דיש לה כלי בלאות שהיא ככל הנשים ואם אבדו נצ"ב שלה חייב באחריותן) וחשני' אין לה בלאות דנ"מ אע"ג דאיתנהו אבל אלמנה לכ"ג אפרי' ביבמות (דף פה.) די"ל בלאות שהיא ככל הנשים (וי"ל ככל הנשים) חת שקוראים אותן כלי בלאות מפני שדרך הבגדים להיות בלים ואינן חדשים כעת שהביאתם מבית אביו (נמצא לפי דברי הגאון שהממאנת והאילונית בין בנכ"מ בין בנצ"ב אי דאיתנהו אידי ואידי א"ל ואי דליתנהו אידי ואידי ל"ל אבל בשני' בנכ"מ בין איתנהו בין ליתנהו ל"ל ובנצ"ב בין איתנהו בין ליתנהו אית לה כך משמע מפסק של גאון. אבל הרב פירש השפה בענין אחר והפסק בין בממאנת בין האיילונית בין השניה בין בנכ"מ בין בנצ"ב אי דאיתנהו כלהו אית להו ואי דליתנהו כלהו ל"ל · ומאי דתנן במתני' ולא בלאות כגון דליתנהו (רנ"ז) [והיינו] שאין הבעל חייב לקנותן לה ואין לחלק בין נכ"מ לנצ"ב אבל מה שבפנית נופלת ויוצאת) ואם מתחילה נשאה לשם אילונית וכו'. אמר *האילונית אשה ואינה אשה הכיר בה י"ל כתובה ככל הנשים לא הכיר בה א"ל כתובה.

הנושא את האשה: נשאת הבעל חייב במזונותיה · סלקא דעתין דלא מיחייב דכיון דיש לה מזונות מאחר כאילו התנה עמה על מנת שאין לה עליו מזונות קמ"ל: והן נותנין לה דמי מזונות · איצטריך ס"ד דלא פסקו אלא כל זמן שלא נשאת:

והיא ניזונת מנכסים משועבדים · אע"ג דלעיל (דף נא: ושם) תניא חמשה גובין מן המשוחררים המקבל עליו לזון את בת אשתו למ"ד בהניזקין (גיטין נא.) קגובין לאחר טרפה לא קשיא מידי דהכא משום קצבה ולמ"ד כתובין בעינן מוקי לה בשקט מיהו וא"ת למ"ד קגובין אע"פ שאין כתובין אמאי לא חשיב נמי קצבה למזון הבנות דהוי עד דתבגרן ומיהו מן הכא אין קשה כל כך דלא ידעינן כמה בנות יהיו לו לפיכך אין קגובין אלא האחין שמעבדו* א' בההיא שעתא קגובין ניהו עד דתבגרן:

אי דלא אמר להו אתם עדיי מאי טעמא דרבי יוחנן · הוה ליה למפטריה או משום משטה אני בך או משום אדם עשוי שלא להשביע את עצמו: דאמר ליה חייב אני לך מנה בשטר · דאלימא מילתא דשטרא לרבי יוחנן וחשיבא הודאה אע"ג דלא אמר אתם עדיי ולא איירי כשכתב לו חייב אני לך מנה ואתם חתמיו דהיינו הוציא עליו כתב ידו וגובה לכולי עלמא מנכסים בני חורין ולא מיירי נמי כשכתב לו אני פלוני חייב לך מנה דהא נמי כאתם חתמיו דמי ואע"ג דברים מגילתא מוכיח בגט פשוט (ב"ב דף קסז.) דיכול לחתום ולא חיישינן דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתיב מאי דבעי התם ודאי לא גבי כלל הואיל ואיתו מכתיבה אחת דחייב אני לך מנה כתב האי איניש דלא מעלי · מ"ר:

חייב לזונה חמש שנים מאי לאו כי האי גוונא · דאי בשטר גמור מה חדוש דחייב ואע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא:

תם

בלאותיה קיימין תני תנא קמיה דרב נחמן זינתה הפסידה בלאותיה קיימין א"ל אם היא זינתה כליה מי זנאי תני לא הפסידה בלאותיה קיימין אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן זו דברי רבי מנחם סתימתאה אבל חכמים אומרים זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין: אם מתחלה נשאה כו': אמר רב הונא אילונית אשה ואינה אשה אלמנה אשה גמורה אילונית אשה ואינה אשה הכיר בה יש לה כתובה לא הכיר בה אין לה כתובה אלמנה אשה גמורה בין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה ורב יהודה אומר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה הכיר בה יש לה כתובה לא הכיר בה אין לה כתובה מיתיבי כנסה בחזקת שהיא כן ונמצאת שהיא כן יש לה כתובה הא סתמא אין לה כתובה לא תימא הא סתמא אין לה כתובה אלא אימא כנסה בחזקת שאינה כן ונמצאת שהיא כן אין לה כתובה אבל סתמא מאי אית לה אדתני בחזקת שהיא כן ונמצאת שהיא כן יש לה כתובה לשמעינן סתמא (א) וכ"ש הא ועוד תני כנסה בידוע ונמצאת בידוע יש לה כתובה כנסה סתם אין לה כתובה תיובתא דרב הונא רב הונא *מתני' אטעיתיה הוא סבר מדקא מפליג באילונית ולא קמפליג באלמנה מכלל דאלמנה אפי' בסתמא נמי אית לה ולא היא כי קתני לה לאלמנה אפלוגתא דאילונית קאי:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים ניסת לאחר ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה אלא מוליך לה מזונותיה *למקום שאמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות ניסת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות *מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב *הפקחים היו כותבים ע"מ שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי: **גמ'** אתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה רבי יוחנן אמר חייב ור"ל אמר פטור ה"ד אי דאמר להו אתם עדיי מ"ט דר"ל דקפטר אי דלא אמר להו אתם עדיי מ"ט דרבי יוחנן דקמחייב לעולם דלא קאמר להו אתם עדיי והכא במאי עסקינן דא"ל חייב אני לך מנה בשטר רבי יוחנן אמר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדים דמי ר"ל אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא תנן הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים מאי לאו כי האי גוונא

לא

בלאותיה קיימין · בלאות שהן קיימין לא הפסידה: זו דברי רבי מנחם · הא סתמא דתני תנא קמיה דר"נ הפסידה. ר' מנחם אמרה דסתימתאה הוא הרבה משמועותיו נשנו סתם במשנה ובברייתא: אשה ואינה אשה · פעמים היא כאשתו פעמים אינה כאשתו: אלמנה · לכ"ג: בחזקת שהיא כן · שהודיעתו שהיא אלמנה: הא סתמא · הוה ליה לא הכיר בה: אין לה · תיובתא דרב הונא: בחזקת שאינה כן · שהטעתו ואמרה לו לא נתקדשתי לאדם מעולם: אבל סתמא · שלא התנה עמה ומיהו לא הכיר בה יש לה: כנסה בידוע · שהיא אלמנה: מדקא מפליג באיילונית · דאם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה: כי קתני לה לאלמנה · וקאמר יש לה כתובה: אפלוגתא דאיילונית קאי · לאחר שחילק באיילונית ופירש הכיר בה יש לה כתובה שנאה לאלמנה אגלה וקאמר אף אלמנה כמי שהכיר בה ונשאה לשם אלמנה יש לה כתובה:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

הנושא את האשה: לזון את בתה · שהיה לה מאיש אחר: נשאת · האם לאחר שגירשה הראשון: לכשתבא אצלי · כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה: בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין · ולא ממשועבדים דתנן (גיטין דף מח:) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים: והיא ניזונת · אותה הבת: שהיא כבעלת חוב · שיש לה עליהן שטר מזונות: כל זמן שאת עמי · ולא אם אמות או תמותי או אגרשיך: **גמ'** אי דאמר להו · לשומעין: אתם עדיי · שאני מודה לו: מאי טעמא דר"ל דפטר · הא אנן תנן בסנהדרין (דף כט:) עד שיאמרו בפניו הודה לו אלמא הודה בפני עדים חייב: אי לא אמר להו · לשומעין אתם עדיי: מאי טעמא דרבי יוחנן · הא קיימא לן התם בסנהדרין וצריך שיאמר אתם עדיי: ה"ג לעולם דלא אמר להו אתם עדיי והכא במאי עסקינן בשטרא · שמסר לו שטר בפניהם וכתוב בו אני חייב לך מנה ואע"פ שכתב ידו הוא הואיל ולא חתם פטור והא דתנן (לעיל דף כא.) הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין כגון שחתם בו אני פלוני לויתי מנה מפלוני כדמוכח בפרק האשה שנתארמלה (שם) דאמר אביי לכתוב חתימת ידיה אחספא אבל אמגילתא לא מאי טעמא דלמא משכח ליה כו' ותנן הוציא עליו כתב ידו כו' אלמא בחתימת ידיה קמיירי אבל הכא הכי כתב ליה חייב אני לך מנה ולא חתם בו: אלימא מלתא דשטרא · הואיל ובפני עדים מסר לו: מאי לאו כי האי גוונא · [מה עדות יש לה לאחר זמן בדבר זה לאו כי האי גוונא] שמוסר לה שטר בפני עדים וכתוב בו פלוני קבל עליו כך ואין שם לא קנין ולא חתימה דאי הוה שטר חתום בידה מאי למימרא:

לא

[לעיל ב. כתובות ב חולין קלג:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' סתמא יש לה כתובה וכ"ש:

[במסכת שבמשניות וכרי"ף איתא למקום אמה וכרא"ש למקום שהיא אמה]

[גיטין נא. לקמן קב:]

[לקמן קב:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה והיא וכו' בההיא שעתא קגובה ניהו עד דתבגרן. ע' לעיל דף כ תוס' ד"ה ומאי עלייהו וכו' כמש"ש ודו"ק:

אלמנה אשה גמורה בין הכיר בה בין לא הכיר בה י"ל כתובה ור"י אמר א' זו וא' זו אשה ואינה אשה הכיר בה י"ל כתובה לא הכיר בה א"ל כתובה ואקשי' ליה לר"ה ואסיקנא דר"ה מתני' אטעיתיה הוא סבר מדקמפליג באילונית ולא קמפליג באלמנה מכלל דאלמנה אפילו בסתמא נמי י"ל ולא היא כי קתני לאלמנה אפלוגתא דאילונית קתני לה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ודוקא כתובה הוא דל"ל לאילונית אם לא הכיר בה מפני שמקח ו מק"ם אבו נישא בפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות · עיין בערך ל"ד בפ"ת:

פרק שנים עשר

הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה ה' שנים נשאת לאחר ופסקה עמו שיזון את בתה ה' שנים חייב לזונה ה' שנים לא יאמר הראשון לכשתבוא אצלי אזונה אלא מוליך לה מזונותי' במקום שהיא אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא א' זונה וא' נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותי' והם נותנין לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מנכב"ח והיא ניזונית מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הפקחים הי' כותבים ע"מ שאזון את בתך כ"ז שאת עמי. פי' [בנותיהן] ניזונות מנכסי ב"ח כדתנן בהניזקין אין מוציאים למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תה"ע והיא ניזונית מנכסים משועבדים כדאמרן לקמן בשקנו מידו: איתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר"י אמר חייב ר"ל אמר פטור ה"ד אי דא"ל אתם עדי מ"ט דר"ל דפטר ואי דלא א"ל אתם עדי מ"ט דר"י דאמר חייב לעולם דל"א א"ע והב"ע כגון דא"ל מנה אני חייב לך בשטר · פי' הדיבור הזה שהודה לו לא בפה הודה לו אלא בשטר כתב לו כי אני חייב לך מנה ומסרו בידו וכ"י היא לו לראיה שהודה לו שר"י אמר חייב אלימא ליה מלתא דשטרא כמאן דא"ל אתם זדי דמי ור"ל אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא ולא כמאן דא"ל א"ע דמי (והרב אומר אפילו כ' לו מכ"י אפילו אם מסרו לו בינו לבין עצמו ליכא מאן דפליג שהוא כשטר חתום בב' עדים אצל בני חורין ופלוגתא דר"י ד"ל פי' בשכ' לו ע"י השטר מנה אני חייב לך ומסר לו אותה הכתיבה בפני ב' עדים והשטר אינו חתום בחת"י העדים · ר"ל סבר מ"ל הודאה בפה מ"ל הודאה בשטר כיון שהשטר אינו חתום י"ל חשפיתי בך ור"י סבר כיון שע"י כתיבה הודה לו ומסר לו אותה הכתיבה בפני עדים אלימא מלתא דשטרא כמאן דאמר א"ע ופלוגתית הויא בין שהודה לו על מה שהיה מחויב לו מקודם לכן ובין שהודה לו על מה שלא הי' מחויב לו מקודם לכן אלא רוצה לשעבד עצמו בכך · אבל אין הלכה כר"י אלא כשרוצה להודות לו על מה שהוא מחויב לו מקודם לכן אבל אם אינו מחויב לו ורוצה להתחייב לו מכאן ולהבא א"י עד שיקנו מכנו כמו שמוכיח מדברי ר' גידל דלקמן) ואי קשיא ממאי דתנן בגט פשוט הוציא עליו כת"י שהוא חייב לו גובה מנכסים ב"ח אין זה דומה לזה שאותה הכתיבה אינה הודאה אלא עדות שהלוהו וכיון שעל סמך אותה הכתיבה ליוהו כתיבתו ככתיבת עדים דשיא אצל ג"ח ואילו הלוהו בפני עדים כלום צ"ל א"ע גם עכשיו נמי שכתב בבת"י אין צ"ל א"ע אבל ע הכתיבה אינה [אלא] הודאה שמודה לו כי הלוהו (לו ע:שיו אלא) מקודם לכן וכיון שהלוואה לא על סמך כתיבה

לא בשטרי פסיקתא וכדרב גידל *דאמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך *עמדו וקידשו קנו [א] הן הן הדברים הנקנין באמירה תא שמע *[א]כתב לכהן שאני חייב לך חמש סלעים חייב ליתן לו חמש סלעים ובנו אינו פדוי שאני התם דמשועבד ליה מדאורייתא אי הכי אמאי כתב כדי לברר לו כהן אי הכי בנו אמאי אינו פדוי כדעולא *דאמר עולא דבר תורה פדוי לכשיתן ומ"ט אמרו בנו אינו פדוי גזירה שמא יאמרו פודין בשטרות אמר רבא כתנאי *[ב]ערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין מעשה בא לפני רבי ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים אמר לו למה אמר לו הרי שהיה חונק את חבירו בשוק ומצא חבירו ואמר לו הנח לו ואני אתן לך פטור שלא על אמונתו הלוהו לימא רבי יוחנן דאמר כרבי ישמעאל וריש לקיש דאמר כבן ננס אליבא דבן ננס כ"ע לא פליגי

כי

לא בשטרי פסיקתא · החתן והכלה פוסקין תנאים שביניהם בשני עדים והעדים חותמים עדות גמורה וא"ת א"כ מאי למימרא אילטריך כגון דליכא קנין אלא דברים ואשמעינן כדרב גידל דלא בעי קנין: לברר לו כהן · שלא יתננו לכהן אחר: אי הכי · דטעמא משום שיעבודא דאורייתא הוא והוה ליה כמעיד עדים וחותמים אמאי אין בנו פדוי: שמא יאמרו פודין את הבכור בשטרי חוב שיש לו על אחר ומסרו לכהן בפדיונו דאתי למימר מה לי האי שטרא ומה לי האי שטרא ואנן תנן במסכת בכורות אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות וילפינן לה התם מקראי בפרק יש בכור לנחלה: לאחר חיתום שטרות · תחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב והוא מודה בדבר: גובה מנכסים בני חורין · המלוה מן הערב ולא מנכסים משועבדים כיון דלאחר חיתום השטר הוא הויא לה כמלוה על פה: אליבא דבן ננס כולי עלמא לא פליגי · כלומר בהא שפיר קאמרת דר' יוחנן כרבי ישמעאל ולא כבן ננס דמודה רבי יוחנן לבן ננס פטור דהשתא ומה ערב דשיעבודא דאורייתא הוא דכתיב *אנכי אערבנו (בראשית מג) כי ליכא עדים פטור כ"ש כה"ג:

כי

תא שמע כתב לכהן שאני חייב לו חייב ליתן לו חמש סלעים · השתא סלקא דעתין דהאי חייב משום שנתחייב לו ונשתעבד ע"י השטר ולהכי בנו אינו פדוי ומשני שאני התם דמשועבד ליה מדאורייתא פירוש להכי יכול הכא להתחייב ע"י השטר שיש עליו קצת שעבוד אבל במקום דליכא שעבוד לא מצי למשתעבד בשטרא:

חייב ליתן לו חמש סלעים · ובכי האי גוונא מיירי דאי לאו הכי מאי קמ"ל דמיחייב:

לברור לו כהן · אפי' במכירי כהונה מיירי דמסתמא קנה בלא כתיבה כדמוכח בשלהי כל הגט (גיטין ל.) ומיהו צריך כתיבה דלא ליהדר ביה והוה מצי לשנויי שכתב לו משום דלא לימא ליה פרעתי הואיל ובשטר גמור מיירי:

אי הכי בנו אמאי אינו פדוי · כלומר הוה ליה למימר דליהוי פדוי לכשיבא ליד כהן דנהי דקודם שבא לידו דינא הוא דאינו פדוי דהא ליכא עליה אלא שעבוד בעלמא מ"מ כשיגיעו לידו אמאי אין בנו פדוי ובברייתא משמע דאינו פדוי לגמרי:

אמאי אינו פדוי כדעולא כו' · וא"ת עולא לית ליה דרבי יוחנן דאמר חייב דאיצטריך ליה לפרושי טעמא משום שלא יאמרו פודין בשטרות וי"ל דאיצטריך לפרושי הכי משום דמיירי בכל ענין אפילו כתב לו שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון ואפי' לא כתב לו הכי סתמא דמילתא לפדיון בנו הוא דקאמר ולעולם אית ליה דר' יוחנן · מ"ר:

כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות · ולא חתם עצמו היטב אלא ואני ערב בעלמא כעין שלמעלה והשתא משמע הכא דערב היוצא אחר חיתום שטרות מיחייב משום דחשיב כמודה שנעשה ערב בשעת מתן מעות וקשה לרבי דלא משמע הכי בסוף פ"ב דגיטין (דף כא. ושם) דאמרינן התם בעי רמי בר חמא היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו כו' מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ניהליה או דלמא כו' ובעי למיפשט רבא מערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין אלמא דחייב משום דשיעבד נפשיה כשחתם עצמו בשטר ומשום הכי פשיט שפיר דהא האי שטרא כשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור למלוה והילך נכסי הערב משועבדין בו והא בעינן ספר מקנה אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסר ניהליה ואי מטעם הודאה מיחייב א"כ לא צריך שיהא קני לערב ואומר רבי דלעולם מחמת הודאה מיחייב והכי פשט רבא דאי אמרת בשלמא בעלמא קני כה"ג משום הכי מיחשב הודאה דאלימא מילתא דשטר וחשיבא הודאה אלא אי אמרת בעלמא לא מיחייב כה"ג אם כן הכא נמי לא אלימא מילתא דהאי שטרא ולא חשיב הודאה · מ"ר (א):

אליבא דבן ננס כ"ע לא פליגי · פירוש רבי יוחנן לא מצי סבר כבן ננס ותימה לר"י דהואיל ובן ננס פליג אדרבי יוחנן דלא חשיב ליה הודאה מנא ליה לרבי יוחנן דרבי ישמעאל סבירא ליה כותיה דהא בשלהי ב"ב (דף קעו.) *אמר רבי יוחנן גופיה חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק ודלמא דוקא בחנוק הוא דפליגי דרבי ישמעאל סבר משעבד נפשיה ובן ננס סבר דחנוק לא משעבד נפשיה אבל בהודאה ל"פ כלל דמודה רבי ישמעאל דאיכא הודאה ונראה לי דיש לדקדק מדקתני רישא ערב היוצא אחר חיתום שטרות ואי לא פליג רבי ישמעאל בהודאה לא הוה ליה למיתני הכי אלא הוה ליה למימר דערב שלא בשעת מתן מעות משתעבד נפשיה אלא הא קמשמע לן דאפילו תמצי לומר דלא מיחייב משום דלא משעבד נפשיה הואיל ולא הוי בשעת מתן מעות מכל מקום מחמת הודאה מיחייב וכי תימא ומנלן דבחנוק פליגי דלמא בהא דוקא פליגי יש לדקדק מדקאמר רבי ישמעאל למה והשיב לו הרי שהיה חונק ואם תמצי לומר דמודה רבי ישמעאל בחנוק דלא מיחייב א"כ היכי קאמר ליה למה לא יתחייב מטעם הודאה ומה השיבו הרי שהיה חונק אין הנדון דומה לראייה אלא ודאי בחנוק נמי פליגי והכי קאמר לו למה לא יתחייב משום דמעכשיו הוא דמשעבד נפשיה ושוב שמעתי מר' כדברי ור"ת מפרש כולה סוגיא בלא הודאה שלא היה חייב לו כלום מתחלה והא דקאמר חייב אני לך מנה בשטר הייטו בשטר גמור שחתמו היטב שרוצה להשתעבד ולהתחייב לו מנה בשטר זה ובהא פליגי רבי יוחנן סבר אלימא מילתא דשטרא לאקנויי ביה בשטר זה כמו שהודה בפני עדים ואין הדמיון טוב אלא איידי דנקט לעיל דאמר להו אתם עדי נקט נמי הכא כמ"ד להו אתם עדי דמי ואין לתמוה היכי משתעבד בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר דיש לומר דהואיל וטרח למכתב שטרא גמר ומשעבד נפשיה שהרי אפילו באמירה בעלמא יש דברים שנקנים כדקאמר בסמוך ועוד דשמעינן ליה לרבי יוחנן בהזהב (ב"מ דף מח.) הנותן מתנה מועטת לחבירו קנה אע"פ שלא הגיע לידו דגמר ומקני הכא נמי מתוך שטרח ליכנס בשטר בכה"ג גמר ומקנה ומסיק כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות וחתם עצמו היטב אני פלוני בן פלוני ערב ומעכשיו הוא משתעבד ועכשיו אתיא שפיר ההיא דגיטין (דף כא. ושם) אבל לפי' הקונטרס דמטעם הודאה לא כתב בו אלא ואני ערב ומסר לו השטר בפני עדים ופליגי בן ננס ורבי ישמעאל אי הויא הודאה אי לאו ואם האמר אמאי לא הוי שיעבוד בזה השטר כעדי מסירה י"ל דלא חשיב האי שטר לאשתעבודי ביה כיון שאין כתוב בו שם הערב אלא כתיבתו דכיון שאין מוכיח מכתיבתו שהוא מסרו לא מצי לאשתעבודי ביה וא"ת אמאי נקט אחר חיתום שטרות ה"ה קודם חיתום דהוו מיפלגי וי"ל דלהכי נקט אחר חיתום דקודם חיתום אין רגילות לכתוב לשון גרוע אבל לאחר חיתום רגילות הוא לכתוב לשון גרוע בשטר משום שההלואה כבר נעשית ולפי' ר"ת דמיירי בשטר גמור ליכא למימר דהא דנקט לאחר חיתום משום דקודם חיתום גבי לכ"ע אפי' שלא בשעת מתן מעות דהא בן ננס כרים לקיש ולדידיה לא מצי לאישתעבודי בשטרא אלא להכי נקט לאחר חיתום דלאו מוכחא מילתא דלאחר מתן מעות היה אבל קודם חיתום מוכח מילתא דקודם מתן מעות הוא ובהא מודה בן ננס דמשתעבד אבל לאחר חיתום פליג דמוכחא מילתא דלאחר מתן מעות הוא דאי קודם מתן מעות הוה להו לאקדומי לחיתום אלא לא יכלו להקדימו וכ"ת משום הא ליכא הוכחה דלהכי לא הקדימו לחיתום דלא לינבי ממשעבדי שהרי *אי הוה קודם מתן מעות הוה ליה לפרושי אי נמי למיכתב הערבות בלא וא"ו דהיכא דלא כתב וא"ו לא קיימי העדים עליה אלא מלתא באפי נפשה הוא כדמסיק בב"ב בסופו (דף קעו.) (ב) *וקשה לפי' ר"ת הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור להתחייב בו כשמוסר לו בפני עדים מהיאך טעמא שמחוייב שום דבר יתחייב לו שיעבוד נכסים נמי ע"י עדי מסירה כמו אם לוה ממנו דעדי מסירה מפקי ליה לקלא כדמוכח בכמה דוכתי ור"ת הביא ראיה לדבריו מירושלמי דרבי יוחנן וריש לקיש אמרי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכך דפריך במה נתחייב זה לזון את בת אשתו לא כן אמר רבי יוחנן ורשב"ל הכותב שטר חוב לחבירו בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב אינו נותן לו כלום ואף על פי שלפי הירושלמי קשה דרבי יוחנן אדרבי יוחנן אין לחוש דבכמה דוכתי פליג אגמרא שלנו:

ניחא

תוספות רי"ד

כתיבה זו הלוהו אלא בינו לבינו בלא דבר ועכשיו בא להודות לו כך הוא אם הודה לו בכתב כמו שהודה לו בפה ולא אלימא הודאת כתיבתו מהודאת פיו דכת"י הוא כאילו הודה לו בפני עדים דמי אבל לא אלימא כמ"ד להו אתם עדי וקי"ל דר"ל ור"י הלכתא כר"י. עיין בערך נ"ב בס"ד

עין משפט נר מצוה

ו [א] מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' יג ופ"ז מהל' זכיה הל' יז טוש"ע אה"ע סימן נא:

ז א מיי' פי"א מהל' בכורים הל' ז טוש"ע יו"ד סי' שה סעיף ד:

ח ב מיי' פכ"ה מהל' מלוה ולוה הל' א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' קכט סעיף ד:

מסורת הש"ס

מ"ק יח: קדושין ט:

ע' תוס' לעיל ט. ד"ה השתא ובתוס' דלקמן קט. ד"ה תשב]

בכורות י

[שם נא:]

גיטין כא. ב"ב קעה:

[עי' סוגיא דב"ב קעג:]

[עי' תוס' שם ד"ה ולכה]

[נ"ל א' הוה בשעת מתן מעות ס"ל לפרושי כו' רש"ל]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כתנאי וכו' ד"ה עם ד"ה אליבא: (ב) שם ד"ה אליבא. וקשה לפי' הקונט' הואיל ומוקי לה לכאי:

[נ"ל וקשה לר"י לפירוש הקונטרס הואיל ומוקי לה ס' רש"ל]

כי פליגי אליבא דרבי ישמעאל רבי יוחנן כרבי ישמעאל וריש לקיש עד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם אלא דשייך ליה לשעבודא דאורייתא אבל הכא לא שייך שעבודא דאורייתא גופא אמר רב גידל אמר רב **כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקידשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמירה אמר רבא מסתברא מילתא דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לידיה אבל בוגרת דלא מטי הנאה לידיה לא והאלהים אמר רב אפילו בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אתא לידיה אלא בההיא הנאה דקמיתחתני אהדדי גמרי ומקני להדדי א"ל רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב א"ל לא ניתנו ליכתב איתיביה *הפקחין היו כותבין על מנת שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי מאי כותבין אומרים וקרי ליה לאמירה כתיבה אין והתנן *הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ותני ר' חייא האומר לאשתו ת"ש *אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם הא מדעת שניהם כותבין מאי לאו שטרי פסיקתא לא שטרי אירוסין ממש כדרב פפא ורב שרביא דאיתמר *כתבו לשמה ושלא מדעתה *רבה ורבינא אמרי מקודשת רב פפא ורב שרביא אמרי אינה מקודשת תא שמע *מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משעבדים מפני שהיא כבעלת חוב הכא במאי עסקינן בשקנו מידו אי הכי בנות נמי בשקנו לאו ולא קנו לאו ומאי פסקא איזו היא בשעת קנין מטי לה קנין בנות דלא הוו בשעת קנין לא מטי להו קנין מי לא עסקינן דהוא בשעת קנין והיכי דמי כגון דגרשה ואהדרה אלא איזו דליתא בתנאי ב"ד מטי לה קנין בנות דאיתנהו בתנאי ב"ד לא מטי להו קנין מיגרע גרעי אלא בנותיו היינו טעמא כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר גררי אתפסינהו: לא יאמר הראשון: אמר רב חסדא *זאת אומרת בת אצל אמה ממאי דבגדולה עסקינן דלמא בקטנה עסקינן ומשום מעשה שהיה דתניא מי שמת והניח בן קטן לאמו יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו ואמו אומרת יהא בני גדל אצלי מניחין אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל ראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו ע"ב הפסח א"כ ליתני למקום שהוא

מאי

ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב · פי' משום דסתם קנין לכתיבה עומד בעלמא משום הכי ניתנו ליכתב וכי קנו מיהו דמי וקשה דמאי קפריך מההיא דאין כותבין שטרי ארוסין ונשואין אלא מדעת שניהם הא מדעת שניהם כותבין דלמא הכי קאמר הא מדעת שניהם כשאומר לו לכתוב וקמ"ל דאין כותבין בסתמא והכי מפרש רבי דמשמע ליה לגמ' אין כותבין אלא מדעת שניהם היינו כשידעת שניהם שניהם נתרצו בדבר ויחשו גמר שפסיקה אבל לא יחשו בכתיבה חשיבא דהך דלעיל מייתי כותבין בשטר ולוה אע"פ שאין מלוה עמו דהיינו אע"פ ואין יודע שבתוך כן ההלואה כלום והכותבין שטר לשתי אע"פ שאין לוקח עמו והיינו אע"פ שאין הלוקח יודע במקח כלום ואין כותבין שטרי ארוסין אלא מדעת שניהם מדעת גמר שפסיקה הא מדעת שניהם כותבין אף בלא ידיעת הבעל נמי (א) : **הבא** במאי עסקינן בשקנו מיהו · הוה מצי למימר בדכתב ליה ור"ת מפרש ניתנו ליכתב ניתנו לגבות פי' כתובה חוקה או לא ניתנו ליכתב שאף בלא כתובה שקנו לה קנין אותיביה הפקחין הם כותבין מדקתני כתובה ש"מ בעי כתובה ולא קני באמירה בלא כתובה ואין כותבין שטרי ארוסין ונשואין נמי מדקתני כתובה ש"מ בעי כתובה ולא קני באמירה בלא כתובה והשתא לא גרסינן הא מדעת שניהם כותבין וגרוס ספרים אחו מ"ט והיא ניזונת מנכסים משעבדים אלמא דכותבין ולאו אין כותבין אלמא הוה גביא ממשעבדי וס"ד דוקא שהיא רגילות כל כמה לכתוב לה ומשני בשקנו מיהו כלומר דבלא כתובה ישנן לגבות מן המשועבדין והא"ק אורח האבר שקנו לה : **רבה** ורבינא אמרי מקודשת · טעמא דרבינא דאמר מקודשת משום ליה לאוקמה לההיא ואין כותבין שטרי ארוסין בשטרי פסיקתא ואם כן מאי קמייתי ליה לעיל דברים הללו ניתנו ליכתב תפשוט ליה מהך : **תא** שמע מתו בנותיהם ניזונות · טעמא אמאי לא מייתי הך מציקרא מקמי דמייתי ההיא דהפקחין דהויא כבעית שאלה במשמעה וי"ל משום דהך הב"ס משום דלאו שוה מייתי הך מציקרא והא משני בשקנו מיהו הא לא הוה מצי למפרך מההיא דהפקחין דהוה לאוקמה נמי בשקנו מיהו' : **הב"ע** בשקנו מיהו · בפ' הכותב (גיטין דף מד: וכם)מוקי לכך נמי בשקנו מיהו והיא דהשתא עלו לאו בן אמתו ובת אמתו בעלא קנו מיהו איירי ולפי מאי דמשמע בגיטין דלמאן דלא בעית אלא קנינן אתי שפיר כך דהיא ניזונת מנכסים משועבדים אפילו דלא קנו מיהו מגיע לאוקמה ההיא דהמשה גובה מן המשוררין [לעיל נא:] כשאין שם קנוה : **אימר** גררי אתפסינהו · תימה גררי דבגיטין פי' הסוקין (דף מה:) תנן אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם ומפרש ר"ל בגמ' (שם ב) טעמא לפי שאין כתובין והיינו טעמא נמי דמזון הבנות והכא מפרש טעמא משום אימר גררי אתפסה וי"ל דהוצריך טעמא לפי שאין כתובין היכא שהודה האב שלא תפסים גררי ועוד תימה גררי דהכא משמע דמתפיס גררי לקטנה ולקמן בפ' בתרא (דף קי) אמר שמואל אין פוסקין מזונות לאבת אם מ"ט רב זביד אמר אימר גררי אתפסה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה לא מטמא ידך במשעתך מאי בינייהו איכא בינייהו קטנה וספקה פי' דלרב זביד לא חיישינן דגררי לקטנה לא מתפיס וקיבן רבי זוהא לענין דלא גבי ממשעבדי לא חיישינן כי התם אבל הכא למיגבי ממשעבדי אמריק עד קורין דהתם כשהלך למדינת הים מיירי והוא חושב להתפיסה גררי דמעולה בדעתו שתהא עוד ולאכלה ובמיתה יפרע אבל הכא דמיית אתפסה גררי עוד תימה גררי כיון דהיינו טעמא דלא גבו בנות ממשעבדי משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר אתפסינהו גררי כתובה נמי מהאי טעמא לא תגבי ממשעבדי ותירץ רבי דעפי מתפיס גררי לבתו כדאמרינן לעיל בפרק נערה (דף מג. ושם) לענין הרווחה דבתו עדיפא ליה ואמרינן לפני רבי דמשמע הכא דבת אשתו אי הוה גובה בתנאי ב"ד לא היתה גובה ממשעבדי דהוה חיישינן לאתפיס גררי אע"ג דלא ניחא ליה בהרווחה ואמר לי רבי דודאי הוה מצי למימר בתה לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה אלא הוצריך טעמא דתנאי ב"ד שלא פסקה עמו לזון את בתה מחיים דאז לא אכלה בתנאי ב"ד א"נ לאחר מיתה ולאחר שהגבר היתה גובה ממשעבדי דלא חיישינן לגררי אלא היכא דהוכא הכי טעמי דאכלה בתנאי ב"ד ומיהא ליה בהרווחה ובהא היתה מיתרצא נמי ההיא פירשה דלקמן מתפיס גררי לקטנה לא מתפיס עוד קורין דה"ק כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד פי' שכל כך יפה כחה שתקנה לה אע"ג דאיתנהו בתנאי ב"ד והוי איכא למימר לגררי ובהאי שיטה מתורצין לגמרי כל הנך פירכי שהיא דגיטין ושהיא דקטנה והאי דכתובה · מ"ר:

ולא

כי פליגי ס"ל לטעמי' לא דשמעתא ריש לקיש כהן נמי ולא כר' ישמעאל ליתא דאמר לך ר"ל אנא אפילו לרבי ישמעאל קא פליגנא אדרבי יוחנן: פרט · שיעבודא דאורייתא: אבל הכא · פלוגי הדיב ליתא שיעבודא דאורייתא: דקא מגי הנאה לידיה · כסף קידושיה לאביה: לאבי הבן · אבוה של חתן: ניתנו ליכתב · נתנו חכמים כתובה לחבר אם באו לכתוס עדים בדברים הללו שהן בלא קנין: לא ניתנו ליכתב · דלא ליטרוף ממשעבדי וכיון דליכא קנין לא משתעבדי נכסי: שטרי ארוסין ממש · שטר שמקדש בו את האשה · הרי את מקודשת לי שכתב בשטר ומוסר לה ואשמעינן דצריך לכתוב על פיה כדרב פפא ורב שרביא דאמרי כתבו בלא מדעתה אינה מקודשת: שהיא כבעלת חוב · ואי לא דנקיטא שטר מי טרפא ממשעבדי: מאי פסקא · בתמיה וכי דבר פסוק הוא לחכמים שקנין לבת האשה ולא לבנות שבנו סתם במתנה בנותיך ניזונות מבני חורין והיא ניזונת ממשועבדים: מי לא עסקינן ס' · וכי לא אפשר שיהו אף הבנות בשעת קנין כגון דגרשה ואהדרה וכתב לה מעולים הללו ואפילו הכי קתני סתמא בנותיך ניזונות מבני חורין ולא ממשועבדים: בתנאי ב"ד · כגון שקנין דיהודין ליכי מינאי ס': מיגרע גרעי · בתמיה: גררי אתפסינהו · לפני מותו מסר להם צרורות כספים למוחזקין: זאת אומרת הבת אצל האם · דקתני למקום שהאם ולא קתני לבית אביה למדנו שהן שוה הדין שמגדל הבת אצל האם ובת הניזונת מן הנכסים ומן אותה בבית אמה ואין שופין אותה לדור אצלם · דלמא בקטנה עסקינן · ומשום הכי לא קתני בת אצל אחין: משום מעשה שהיה · [והוכא למיהם נמי שמא] יהרגוה בשביל לירש עישור נכסים שלה אבל גדולה דלא חיישי' לגלויה אימא לך דתשב אצל האחין: אם כן · דיש חילוק בין גדולה לקטנה: ליתני שולך לה מזונות למקום שהיא · דמשמע לגדולה במקום שהיא ולקטנה במקום שהיא:

מאי

תורה אור

מאי למקום שאמה שמעת מינה בת אצל האם לא שנא גדולה ולא שנא קטנה: לא יאמרו שניהם וכו': [א]ההוא גברא דאוגר ליה ריחיא לחבריה לטחינה לסוף איעתר זבין ריחיא וחמרא אמר ליה עד האידנא הוה טחיננא גבך השתא הב לי אגרא א"ל מיטחן טחיננא לך סבר רבינא למימר היינו מתניתין לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות א"ל רב עוירא מי דמי התם חד כריסא אית לה תרתי כריסתא לית לה הכא מצי א"ל טחון וזבין טחון ואותיב [ב]ולא אמרן אלא דלית ליה טחינא לריחיא אבל אית ליה טחינא לריחיא כגון זו *כופין אותו על מדת סדום: **מתני'** אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה [ג]אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לומר לה אם את אצלנו יש ליך מזונות ואם אין את אצלנו אין ליך מזונות אם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה: **גמ'** [ד]תנו רבנן *משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בעבדים ושפחות כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בכרים וכסתות כדרך שמשתמשת בחיי בעלה בכלי כסף ובכלי זהב כדרך שמשתמשת בחיי בעלה שכך כתב לה *ואת תהא יתבת בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מגר ארמלותיך בביתי תני *רב יוסף [ה]בביתי ולא בבקתי אמר רב נחמן [ו]יתומים שמכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדרבי אסי א"ר יוחנן *דא"ר אסי אמר ר' יוחנן [ז]יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא משתעבדי לה מחיים הכא משתעבדי לה מחיים אמר אביי *נקיטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו תניא נמי הכי [ח]מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחוני ואבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי [ט]שיפצה מאי תיקו: אמרה אי אפשי: וליתבו לה כי יתבה התם מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא *ברכת הבית ברובה וליתבו לה לפי ברכת הבית ה"נ אמר רב הונא לשון חכמים ברכה לשון חכמים עושר *לשון חכמים מרפא ברכה הא דאמרן עושר דתנן *המוכר פירות לחבירו משך ולא מדד קנה מדד ולא משך לא קנה [י]ואם היה פקח שוכר את מקומו מרפא דתנן *[כ]לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח מפני שמחמיצות ת"ר בשעת פטירתו של רבי אמר לבני אני צריך נכנסו בניו אצלו אמר להם הזהרו בכבוד אמכם נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי: הזהרו בכבוד אמכם: דאורייתא היא דכתיב °כבד את אביך ואת אמך אשת אב הואי אשת אב נמי דאורייתא היא דתניא [ל]כבד את אביך ואת אמך °את אביך זו *אשת אביך ואת אמך זו בעל אמך [מ]°וי"ו יתירה לרבות את אחיך הגדול °הני מילי [נ]מחיים אבל לאחר מיתה לא: נר יהא דלוק במקומו שולחן יהא ערוך במקומו מטה תהא מוצעת במקומה: מאי טעמא °כל בי שמשי הוה אתי לביתיה ההוא בי שמשא אתאי שבבתא קא קריה אבבא אמרה אמתיה שתיקו דרבי יתיב כיון דשמע שוב לא אתא שלא להוציא לעז על צדיקים הראשונים: יוסף חפני שמעון אפרתי הם שמשוני בחיי והם ישמשוני במותי: סבור מינה בהדין עלמא הוא דקאמר כיון דהזו דקדים ערסייהו לערסיה אמרי שמע מינה להההוא עלמא הוא דקאמר והאי דאמר הכי דלא לימרו מילתא הואי להו ועד האידנא נמי זכותו דרבי הוא דאהניא להו אמר להן °לחכמי ישראל אני צריך נכנסו אצלו חכמי ישראל *אמר להן אל תספדוני בעיירות והושיבו

שמות כ

רש"י

מאי למקום שאמה · דקתני מילתא פסיקתא ש"מ כל בת אצל האם: דאוגר ליה ריחיא לחבריה לטחינה · לא התנה שוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחון לו למזונות ביתו בשכרו: לסוף איעתר · משכיר: זבין ריחיא וחמרא · לטחון בה מזונות ביתו: אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות · ולא אמרינן שניהם יתנו לה מזונות ואע"פ שלא פסק לה דמים מתחלה אלא מזונות חייבוהו לתת דמיהם כשיש לה מזונות ממקום אחר הכא נמי אע"פ שלא פסק אלא טחינה עכשיו שאינו צריך יתן דמים: טחון וזבין · באותה שלקחת: טחון ואותיב · למזונותיך באותה שאצלי: ולא אמרן · דלא יהיב דמי: אלא דלית ליה טחינא לריחיא. שאין שוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה לפיכך אומר לו אני יושב בטל הטחון לך ולא אתן דמים: אבל · כל זמן שמוצא לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים: מדת סדום · זה נהנה וזה לא חסר לא היו עושין טובה: **מתני'** אי אפשי לזוז מבית בעלי: לצאת מבית בעלי: **גמ'** ולא בבקתי · בית צר כעין צריף כדאמרינן במסכת שבת (דף עז:) בקתא בי עקתא אם היה מדור שלו צר לא קבל עליו להוליא את בניו ולהושיבה: בנכסים מועטין · שהבנות זוכות בהן כדתנן (לקמן דף קח:) הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: וקדמו · קודם שיבואו לב"ד ומכרום: שיפצה · חזקה בדקיה: מאי · מי אמרינן לא מפקינן לה כל ימים שיכול להתקיים או דלמא אמרי' לה לאו כל כמינך: ברכת הבית ברובה · בני אדם שעוזרין זה את זה משתכרין ומזל דרבים עדיף: וליתבו לה · לפי מה שנתמעטה ברכת הבית ביליאתה: לשון חכמים · יש ללמוד ממנה ברכה ועושר ורפואה: אם היה פקח · זה שלוקח פירות הרבה ואין לו שהות למושכם אלא נתן מעות: שוכר את מקומו · דהוי לה כי חצירו וחצירו קונה לו הרי אתה למד מכאן סחורה שלא יוכל המוכר לחזור הרי לך עושר למוד מלשון חכמים: לא ילעוס כו' · למדת שהחטים הלעוסין יפה למכה: נר יהא דלוק במקומו · אגב השולחן כמו בחיי דכל ע"ש היה בא לביתו משנפטר כדלקמן: יוסף חפני · דמן חיפא: את אביך · כל אתין רבויין: וי"ו יתירה · דואת אמך: ה"מ · דחייב בכבוד אשת אביו בחיי אביו: בי שמשי · ערב שבת *ונראה בעיני לפי שבין השמשות שלו שגור בפי כל והכל חרידים אליו לגמור מלאכתן עד שלא תחשך קרו ליה בי שמשי: שלא להוציא לעז כו' · לומר לא לדיקים היו שלא היה להן רשות לבא לביתם כמו רבי: סבור מינה בהדין עלמא · שהיה מלוה שיתעסקו בקבורתו: דקדים ערסייהו לערסי' · הם נקברו תחלה: והאי דאמר הכי · שנזקק להודיע שימותו ושרתוהו: דלא לימרו · איכשר עלייהו כשימותו מילתא דאיסורא הוה בהו שלא זכו להתעסק בו ואיגלאי מילתא דהאי דלא שכיבו בשני דרבי זכותיה דרבי אגנא עלייהו: עיירות · גדולות על הכפרים וכרכין גדולים מהם:

תוספות

ולא אמרן אלא דלית ליה טחינה לריחיא · תימה הוא"ל והאי עובדא בדלית טחינה לריחיא אמאי איצטריך רב עוירא למימר התם תרי כריסתא לית לה הכא טחון וזבין (א) אפי' לא הוה משכח משכיר למיטחן ומיזבן דהוה חד כריסא לא הוה דמי למתני' דבמתניתין ליכא פסידא דבעל כי יהיב לה דמי מזונות ממה שהיה נותן מזונות עלמן אבל השוכר אית ליה פסידא אם יתן שכר הטחינה שהרי אינו מוצא לטחון ומכיסו יצטרך לפרוע ואמר רבי דבלאו האי טעמא דטחון וזבין טחון ואותיב הוה מצי לבטולי המקח שלא יצטרך ליתן לו אגרא הואיל ואית ליה פסידא אבל מ"מ המשכיר יאמר כמו כן לדידי אית לי פסידא שכר ריחיא שלי ויכול לבטל המקח קודם הזמן וגבי דשוכר לא יצטרך ליתן לו שכר מכיסו אבל לעכב הריחים עד זמן שהתנו ביניהן לא יוכל השוכר הואיל ומשכיר אית ליה פסידא אבל השתא דמצי למימר ליה טחון וזבין טחון ואותיב וליכא לך פסידא על כורחיך תניח לי הריחים עד הזמן שהרי לי הוה פסידא ולך אין פסידא: **ה"נ** שיפצה מאי · ושם דבר הוא כלומר מהו שתשפץ וכן פי' ר"ח: **ברכת** הבית ברובה · פי' ר"ח כגון הא דאמרינן (שבת דף קכב.) נר לאחד נר למאה וכן כל כהאי גוונא אין נותנין* :

מזומן

תוספות רי"ד

וכן לא יאמרו שניהם וכו': ההוא גברא דאוגיר רחיא לחבריה לטחינה פי' שיטחין בו בשכרם כל מה שצריך לו לביתו לסוף איעתר וזבין ריחיא וחמרא א"ל עד האידנא הוה טחיננא גבך השתא הב לי אגרא דטחינה סבר רבינא למימר היינו מתני' דתנן אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות א"ל ר"ע מי דמי התם חדא כריסא אית לה תרי כריסתא לית לה אבל הכא מצי א"ל טחון וזבין [טחון] ואותיב פי' באותו שקנית תטחון בשכרה לאחרים ובאותו שהשכרת תטחון ותותיב (כריסך) [בביתך] כפי התנאי וה"מ היכא דלא שכיחא טחינה לריחיא אבל היכא דשכיחא טחינה לריחיא כגון זה כופין על מדת סדום: מתני' אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשים יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנים אותך אלא זנים אותה ונותנים לה מדור לפי כבודה אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולים היורשים לומר לה אם את אצלנו י"ל מזונות אי אין את אצלנו א"ל מזונות ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה: תנינא להא דת"ר משתמשת במדור [כדרך] שנשתמשה בחיי בעלה בכרים וכסתות כדרך שנשתמשה בחיי בעלה שכך כתב לה. כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי [ואת תהא יתבא וכו'] תני ר"י בביתי ולא בביקתי פי' אם הבית צר ודחוק שא"י להשתמש עם היתומים ואין לה מדור דאדעתא דמפקא להו לזולותא לא כתב לה אמר ר"נ יתומים שקדמו ומכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש א) מדר"י אר"נ דאר"י אר"נ יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו התם לא תפים מחיים הכא תפים מחיים אמר אביי נקטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו פי' שבית זה שיעבד לה כ"ז שהוא קיים ולא יותר תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו ולא עוד אלא היא אומרת הניחו לי ואני אבנינו משלי אין שומעים לה פירוש דכיון דנפל פקע שיעבודה. בעי אביי שפצה מאי פי' שרוצה לשפץ ולהחזיק (הבדק) [הבית] שלא יפול מהו תיקו וכל תיקו דממונא לקולא אצל המחזיק הלכך אינה רשאי לשפץ אלא יפול ויפקע שיעבודה (לפי פתרון הגאון הבית עומד בחזקת היתומים לפיכך אין האשה יכולה לשפץ אבל הרב פי' שהבית הוא בחזקת אלמנה ויכולה לשפץ): אמרה אי אפשי לזוז מב"א וכו' וליתבו לה כי יתבו התם מסייע ליה לר"ה דאר"ה ברכת הבית ברובה פי' ברוב ב"א מתמעטת הוצאה שיותר צריך אדם יחידי למזונותיו ממה שצריך אם יתחבר עם אחרים. וליתבו לה לפי ברכת הבית אה"נ והא דתני אין לה מזונות הצריכים ליחיד אבל כפי שצריך לפי רוב בני הבית יהבו לה :

מתני'

א) לפנינו בגמ' הגירסא א"ר אמר ר"י יתומים שקדמו וכו' התם לא משתעבדי לה מחיים הכא משתעבדי לה מחיים וגירסת רבינו התם לא תפים מחיים צ"ע.

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ז מהל' שכירות הלכה ח טור ש"ע ח"מ סימן שיח:

יד ג מיי' פי"ח מהלכות אישות הלכה ד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' צג סעיף ו:

טו ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף א:

טז ה מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:

יז ו מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ד:

יח ז מיי' פי"ט שם הל' יט סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סימן קיב סעיף יד:

יט ח ט מיי' פי"ח שם הלכה ב טוש"ע שם סימן צג סעיף ג:

כ י מיי' פ"ג מהלכות מכירה הלכה ו ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קצח סעיף ה:

כא כ מיי' פ"ה מהלכות חמץ ומצה הלכה יש סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סימן תסו סעיף א:

כב ל מיי' פ"ו מהלכות ממרים הל' טו סמג עשין קיב טוש"ע י"ד סי' רמ סעיף כא:

כג מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כב:

[וע"ע תוס' ב"ב קנד:]

[תוספתא פי"א]

כד נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כא:

מסורת הש"ס

[ב"ב יב: וש"נ]

לעיל נב:

[גיטין פד.] (?)

יבמות סג: סוטה כא: ב"ב קמ.

[עיין פירש"י בעירובין ס. ד"ה נקטינן]

[תוספתא פי"ב ב"בקמה:]

נדרים כב. עירובין סד:

ב"ב פד:

פסחים לט:

[ועי' רש"י שבת פו: ד"ה וליטבלו וכו' וע"ע רש"י תענית כה. ד"ה בי שמשי]

[בב"י יו"ד סי' ר"מ איתא על נכון בזה"ל את אביך לרבות אשת אביך את אמך לרבות בעל אמך וי"ו יתירה דואת אמך לרבות אחיך הגדול]

סנהדרין מז.

הגהות הב"ח

(א) תד"ה ולא אמרן כו': טחון וזבין טחון ואותיב כו':

גליון הש"ס גמ' את אביך זו אשת אביך. עי' בכורות דף ו' ע"א תוס' ד"ה ור"ש: שם ה"מ מחיים. עי' רשב"ם ב"ב דף קלא ע"ב ד"ה והאם אלא בני הבעל וצ"ע: שם כל בי שמשי הוה אתי לביתיה. והיה נראה בבגדי תמוזיו שהיה לובש בשבת ופוטר את רבים בקידוש היום ולא כאמר מתים בשם הפטים ממגות כי לדיקים חיים ופוטרים בקידוש. ספר חסידים סי' תת שכ"ו: שם לחכמי ישראל אני צריך. עי' מדרש רבה פ' ויחי:

ל א ב מיי' פ"ג מהל' הבל הלכה י סמג עשין דרבנן ב טוש"ע י"ד סימן שמד סעיף ב: [שבת קיח:]

כו ג ד ה מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הלכה ב ופ"א מהלכות מלכים הלכה ז סמג עשין קטו טוש"ע י"ד סימן רמד סעיף יח וסימן רמה סעיף כב בהג"ה:

כז ו מיי' פ"ט מהלכות שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שג סעיף ב:

כח ז מיי' פ"ד מהלכות ת"ת הלכה ה טוש"ע י"ד סימן רמו סעיף יא:

מזומן לחיי העולם הבא · תימה והלא כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ופירש הרב ר' מאיר כל היכא דאמר מזומן לחיי העולם הבא היינו בלא דין ובלא יסורין: **אותו** היום שמת רבי בטלה קדושה · שהיו קורין אותו רבינו הקדוש *והא דתניא בשילהי סוטה (דף מט.) משמת ר' בטלה ענוה ויראת חטא לקדושה בכלל והרב רבי חיים כהן היה אומר אילמלי הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו דהאי בטלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושת כהונה וכן מוכח מדקאמר אותו היום משמע אותו היום דוקא ותו לא ובהדיא אמר בירושלמי דמס' ברכות בפ' מי שמתו דכשמת רבי אמרו אין כהונה היום ואין נראה לרבי דכמדומה לרבי דהתם מיירי בטומאת בית הפרס דרבנן אבל טומאה דאורייתא לא:

ומגנח

והושיבו ישיבה לאחר שלשים יום שמעון בני חכם גמליאל בני נשיא חנינא בר חמא ישב בראש: אל תספדוני בעיירות: סבור מינה משום טרחא הוא דקאמר כיון דחזי דקספדי בכרכים וקאתו כולי עלמא אמרו שמע מינה משום יקרא הוא דקאמר *הושיבו ישיבה לאחר שלשים יום דלא עדיפנא ממשה רבינו דכתיב °ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום תלתין יומין ספדין ביממא וליליא מכאן ואילך ספדו ביממא וגרסי בליליא או ספדו בליליא וגרסי ביממא עד דספדי תריסר ירחי שתא ההוא יומא דאשכבתיה דרבי נפקא בת קלא ואמרה כל דהוה באשכבתיה דרבי מזומן הוא לחיי העוה"ב ההוא כובס כל יומא הוה אתי קמיה ההוא יומא לא אתא כיון דשמע הכי סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית יצתה בת קול ואמרה אף ההוא כובס מזומן הוא לחיי העולם הבא: שמעון בני חכם: מאי קאמר הכי קאמר יאע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא אמר לוי צריכא למימר אמר רבי שמעון בר רבי צריכא לך ולמטלעתך מאי קשיא ליה הא קרא קאמר °ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא הבכור יההוא ממלא מקום אבותיו הוה ורבן גמליאל אינו ממלא מקום אבותיו הוה ורבי מאי טעמא עבד הכי נהי דאינו ממלא מקום אבותיו בחכמה ביראת חטא ממלא מקום אבותיו הוה: חנינא בר חמא ישב בראש לא קיבל רבי חנינא שהיה ר' אפס גדול ממנו שתי שנים ומחצה יתיב רבי אפס ברישא ויתיב רבי חנינא אבראי ואתא לוי ויתיב גביה נח נפשיה דרבי אפס ויתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא לבבל והיינו דאמרי ליה לרב *גברא רבה אקלע לנהרדעא ומטלע ודריש כלילא ישרי אמר שמע מינה נח נפשיה דרבי אפס ויתיב רבי חנינא ברישא ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא ואימא רבי חנינא נח נפשיה ור' אפס כדיתיב יתיב ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא איבעית אימא לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ואי בעית אימא כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא מליך דכתיב בהו בצדיקים °ותגזר אומר ויקם לך והא הוה ר' חייא נח נפשיה והאמר ר' חייא אני ראיתי קברו של רבי והורדתי עליו דמעות איפוך והאמר רבי חייא אותו היום שמת רבי בטלה קדושה איפוך והתניא כשחלה רבי נכנס ר' חייא אצלו ומצאו שהוא בוכה אמר לו רבי מפני מה אתה בוכה והתניא מת מתוך השחוק סימן יפה לו מתוך הבכי סימן רע לו *פניו למעלה סימן יפה לו פניו למטה סימן רע לו פניו כלפי העם סימן יפה לו כלפי הכותל סימן רע לו פניו ירוקין סימן רע לו פניו צהובין ואדומים סימן יפה לו מת בע"ש סימן יפה לו במו"ש סימן רע לו מת בערב יוהכ"פ סימן רע לו במוצאי יוהכ"פ סימן יפה לו מת מחולי מעיים סימן יפה לו *מפני שרובם של צדיקים מיתתן בחולי מעיים א"ל אנא אתורה ומצות קא בכינא איבעית אימא איפוך ואיבעית אימא *לעולםלא תיפוךר' חייא עסוק במצות הוה ורבי סבר לא אפגריה והיינו *דכי הוו מינצו ר' חנינא ור' חייא א"ל ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי מינצת דאם חס ושלום נשתכחה תורה מישראל מהדרנא ליה מפלפולי א"ל ר' חייא אנא עבדי דלא משתכחה תורה מישראל דאייתינא כיתנא ושדיינא ומגדלנא נישבי וציידנא טביא ומאכילנא בישרא ליתמי ואריכנא מגילתא ממשכי דטביא וסליקנא למתא דלית בה מקרי דרדקי וכתיבנא חמשא חומשי לחמשא ינוקי ומתנינא שיתא סידרי לשיתא ינוקי לכל חד וחד אמרי ליה אתני סידרך לחברך והיינו דאמר רבי כמה גדולים מעשה חייא א"ל ר"ש ב"ר אפילו ממך א"ל אין א"ל רבי ישמעאל ברבי יוסי אפילו מאבא א"ל חס ושלום לא תהא כזאת בישראל אמר להן לבני קטן אני צריך נכנס ר' שמעון אצלו מסר לו סדרי חכמה אמר להן לבני גדול אני צריך נכנס רבן גמליאל אצלו ומסר לו סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותך *ברמים זרוק מרה בתלמידים איני והא כתיב °ואת יראי ה' יכבד ואמר מר *זה יהושפט מלך יהודה °כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצינעא הא בפרהסיא תניא רבי מוטל בציפורי ומקום מוכן לו בבית שערים *והתניא °צדק צדק תרדף הלך אחר ר' לבית שערים *)ר' בבית שערים הוה אלא כיוןדחלש אמטיוהי לציפורי

*) נס"י ליתא תיבות רבי בבית שערים הוה

והושיבו ישיבה · לעסוק בתורה: לאחר שלשים יום · של פטירתי מיד ולא תהיו עסוקין בהספד: שמעון בני חכם · הוא ולקמן פריך מאי קאמר: חנינא בר חמא ישב בראש · הישיבה: סבור מינה משום טורח · דבני כפרים דסמיכו לעיירות ואתו למספדיה כיון דחזו דקא אספדוהו בכרכין וקא אתו כולי עלמא מעיירות ומכפרים אמרי משום יקרא הוא דקאמר: יומא דאשכבתיה · יום פטירתו: צריכא למימר · דר"ג דבס"ד הוי נשיאה: לך ולמטלעתך · פסח היה כדאמרינן בעלמא (סוכה דף נג.) לוי אחוי קידה ואטלע: מאי קשיא ליה · לר"ש ברבי דאמר צריכא למימר אמאי צריכא הא קרא כתיב: ההוא ממלא מקום אבותיו הוה · כלומר אין באחיו חשוב ממנו אבל כאן הרי אחיו חכם ממנו: יתיב רבי חנינא אבראי · חוץ לבית המדרש שלא היה נכפף לר' אפס: וקאתא לבבל: כלילא שרי · לנאת בה בשבת מאי טעמא מאן דרכה למיפק בכלילא אשה חשובה ואשה חשובה לא שלפא ומחויא בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף נט:): מיכף הוה כייף ליה · קודם שיגלה ממקומו אבל לר' חנינא לא כייף: והא הוה ר' חייא · ולמנייה רבי ראש ישיבה: קברו של רבי · ארונו של רבי הורדתי עליו דמעות: בערב שבת סימן יפה · שיכנס למנוחה מיד: במוצאי יוה"כ · כמחלו עוונותיו וסימן יפה לו: לא אפגריה · לא אבטלי ממצות: שדיינא · זרענא: ומגדלנא נישבי · מקלע אני מכמורת ודומה לו אין פורסין נשבין ליונים (ב"ב דף כג.): וציידנא טביי לביים: ואריכנא מגילתא · ומתקן אני קלפים אריכנא לשון תיקון כדאמר במסכת סוכה (דף מד:) אריך או לא אריך כלומר מתוקן או אינו מתוקן ובס' עזרא (סימן ד) נמי כתיב וערות מלכא לא אריך לנא למחזא: לא תהא כדבר הזה בישראל · כלומר שלא אומר כדבר זה לעולם: נהוג נשיאותך ברמים · שתהא יושב בין הגדולים: זרוק מרה · אימה שתהא אימתך עליהם: בצינעא · מכבד כל אחד ואחד: בפרהסיא · מטיל עליהם אימה להודיע נשיאותו: רבי מוטל · בחליו בצפורי ומקום קברו מוכן לו בבית שערים:

דמדליא

דמדליא

דברים לד

ד"ה ב כא

איוב כב

[שבת קיח:]

ב"מ פה:

תהלים טו

[מכות כד.]

דברים טז

[תוס' ליתא תיבות לעולם לא תיפוך]

[פי' גורסין ברמים עיין ערוך ערך רם ב]

סנהדרין לב:

גליון הש"ס
גמ' כשהיה רואה ת"ח. עי' ילקוט מלכים ב' א' סי' רכ"ד איתא הנה דבי אליהו מ"מ זכה אליהו ז"ל שהחיה את המת לפי מעשה וכו' וכשהיה ר' א: כ"א צדיקים מגפפן ומחבקן ומנשקן:

דמדליא ובסים אוירא ההוא יומא דנח נפשיה דרבי גזרו רבנן תעניתא ובעו רחמי ואמרי כל מאן דאמר נח נפשיה דר' ידקר בחרב סליקא אמתיה דרבי לאיגרא אמרה עליוני' מבקשין את רבי והתחתוני' מבקשין את רבי יהי רצון שיכופו התחתונים את העליונים כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא והלץ תפילין ומנח להו וקמצטער אמרה יהי רצון °שיכופו עליונים את התחתונים ולא הוו שתקי רבנן מלמיבעי רחמי שקלה כוזא שדייא מאיגרא [לארעא] אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי אמרו ליה רבנן לבר קפרא זיל עיין אזל אשכחיה דנח נפשיה קרעיה ללבושיה ואהדריה לקרעיה לאחוריה פתח ואמר אראלים ומצוקים אחזו בארון הקדש נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקדש אמרו ליה נח נפשיה אמר להו אתון קאמריתו ואנא לא קאמינא בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה אמר רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי אפילו באצבע קטנה יהי רצון מלפניך שיהא שלום במנוחתי יצתה ב"ק ואמרה °יבא שלום ינוחו על משכבותם על משכבך מיבעי ליה מסייע ליה לר' חייא בר גמדא דאמר רבי חייא בר גמדא אמר ר' יוסי בן שאול בשעה שהצדיק נפטר מן העולם אומרים מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע צדיק פלוני בא אומר להם יבואו צדיקים ויצאו לקראתו ואומרים לו יבא בשלום ינוחו על משכבותם *אמר ר' אלעזר בשעה שהצדיק נפטר מן העולם שלש כיתות של מלאכי השרת יוצאות לקראתו אחת אומרת לו *בא בשלום ואחת אומרת הולך נכחו ואחת אומרת לו יבא שלום ינוחו על משכבותם בשעה שהרשע נאבד מן העולם שלש כיתות של מלאכי חבלה יוצאות לקראתו אחת אומרת °אין שלום *אמר ה' לרשעים ואחת אומרת לו °למעצבה *ישכבו ואחת אומרת לו °רדה והשכבה את ערלים:

מתני' כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר' מאיר שאמר משום רשב"ג וחכ"א כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים *מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים:

גמ' אמר ליה אביי לרב יוסף עניה שבישראל עד עשרים וחמש שנים ומרתא בת בייתוס עד עשרים וחמש שנים אמר ליה *לפום גמלא שיחנא איבעיא להו לרבי מאיר מהו שתשלש תיקו: וחכמים אומרים כל זמן: אמר ליה אביי לרב יוסף אתאי קודם שקיעת החמה גובה כתובתה לאחר שקיעת החמה לא גביא בההיא פורתא אחילתא אמר ליה אין *כל מדת חכמים כן היא בארבעים סאה טובל בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול בהן אמר רב יהודה אמר רב העיד רבי ישמעאל ברבי יוסי לפני רבי שאמר משום אביו לא שנו אלא שאין שטר כתובה יוצא מתחת ידיה אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם ורבי אלעזר אמר אפילו שטר כתובה יוצא מתחת ידיה אינה גובה אלא עד עשרים וחמש שנים מתיב רב ששת ב"ח גובה שלא בהזכרה היכי דמי אי דלא נקט שטרא במאי גבי אלא דנקיט שטרא וב"ח הוא דלאו בר אחולי הוא הא אלמנה אחילתא הוא מותיב לה והוא מפרק לה לעולם דלא נקיט שטרא והכא במאי עסקינן כשחייב מודה והאמר ר' אלעא שונין גרושה הרי היא כבעל חוב היכי דמי אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא אלא לאו דנקיטא כתובה וגרושה היא דלאו בת אחולי היא הא אלמנה אחילתא הכא נמי כשחייב מודה אמר רב נחמן בר יצחק תני רב יהודה בר קוא במתניתא דבי בר קוא תבעה כתובתה

הרי

רש"י

דמדליא · דאמרינן במסכת מגילה (דף ו.) למה נקרא שמה צפורי שיושבת בראש ההר כציפור: דעל כמה זימנין לבית הכסא · דחולי מעיים הוה ליה: והלץ תפילין ומנח להו · וקא מצטער לחלוץ ולהניח: פתח ואמר · הספד: אראלים ומצוקים · מלאכים וצדיקים מצוקי ארץ: ולא נהניתי בעולם הזה · [אפילו] לפי טורח שיגעתי באצבע קטנה שלי: יבואו לצדיקים ויצאו לקראתו ויבא בשלום · ואחר כך ינוחו לצדיקים על משכבותם: הולך נכחו · בדרך ישר:

מתני' כל זמן שהיא בבית אביה והיורשים זנים אותה: גובה כתובתה כשתרצה: שתעשה טובה · מנכסי יתומים נוהגת להם ומלא לשכניה וחכמים אומרים · לא הוזכרו עשרים וחמש לענין הטובה שעשתה ולא הפסידה רבנן כתובה וכשהוזכרו עשרים וחמש לענין המחילה הוזכרו דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הלכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה אלא מפני שמכבדין אותה היא בושה לתבוע על כתובתה אבל בבית אביה משתתקה כ"ה שנים מחולה היא: מתה יורשיה מזכירין כתובתה כו' · כלומר צריכה לתבוע על כתובתה בתוך כ"ה שנים:

גמ' עניה שבישראל · שכתובתה מועטת אבדה לרבי מאיר בטובה שעושה בכ"ה שנים: ומרתא בת בייתוס · שהיתה עשירה וכתובתה מרובה הפסיד ירושתה בטובה של כ"ה שנים: לפום גמלא שיחנא · המשוי לפי הגמל אף כאן לפי עושרה טובתה: מהו שתשלש · לר"מ דטעמא משום טובה: שתשלש · שנחשוב טובתה להשבון כתובתה לפי חשבון השנים להפסיד לכל שנה אחת מעשרים וחמש בכתובתה אם לא שהתה כ"ה שנים אלא חציין או שלישית או רביעית תשלם לבון הלוקח לפי החשבון הוא כדתנן (מכות דף ה.) משלשין בממון ואין משלשין במכות: כל מדת חכמים כן · שהעמידום יתד ולא תמוט: אבל שטר כתובה יוצא · בבית דין מתחת ידה: גובה כתובתה לעולם · שאילו מחלתה היתה מוסרת להם שטר הכתובה: שלא בהזכרה · אם שתק עשרים וחמש שנים ולא מיחה על חובו לא הפסיד בכך: אלמנה בת אחולי היא · שנהנית מכל השנים הללו וכתובתה אינה מלוה ולא הוסרה בה ממון: לעולם דלא נקיט · הלכך דווקא בעל חוב הא אלמנה דלא נקטא שטרא אחילה' והקשיא לך במאי גביא כשחייב מודה: שונין · בעלי ברייתא: גרושה הרי היא כבעל חוב · לגבות לעולם שלא בהזכרה דוודאי לא מחלה: כשחייב מודה · שלא נתקבלה כתובתה: בר קוא · שם חכם:

תוספות

ומנח תפילין. ואע"ג שחולי מעיים *פטורין מן התפילין לפי שאין יכולין ליזהר היטב אבל ר' היה מנהיג עצמו בקדושה יותר מאחר והיה יודע היטב ליזהר · מ"ר: **לא** נהניתי אפילו באצבע קטנה · דאמרינן במדרש עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו ומייתי הא שעבדא דרבי:

ומרתא בת ביתוס עשרים וחמש שנין · אמר לי רבי דהך פירכא ליתא אליבא דבר קפרא דאמר לקמן לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת אית לה דלענין כתובה דאורייתא מרתא בת בייתוס ועניה שבישראל שוות אלא אליבא דר' יוחנן דאמר דאפילו תוספת אין לה איירי הכא ולי נראה דאליבא דכו"ע איתא דהכא אליבא דרבי מאיר איירי ולקמן לא קאי בר קפרא אלא אליבא דרבנן דאמרי גובה כתובתה בבית אביה עד כ"ה שנים והואיל ושהתה כל כך מחלתה ואמר בר קפרא דדוקא מנה ומאתים מחלה אבל תוספת דהויא כמו מתנה בעלמא לא מחלה כמו שאר בעל חוב דלא מחיל אבל לרבי מאיר דמפסדה משום שיש בעשרים וחמש שנה שתעשה טובה כנגד כתובה אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא שיחנא דאי לא תימא הכי אלא אדר"מ קאי אם כן מדקאמר דתוספת יש לה אלמא לית ליה דלפום גמלא שיחנא אם כן קשה לדידיה אלמנה דכתובתה מנה עד כ"ה שנים ובתולה דכתובתה מאתים עד כ"ה שנים ודומה לי דבר פשוט דאליבא דרבנן קאי לקמן דכולה סוגיא דלקמן מיירי אליבא דרבנן:

היכי דמי אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא · תימה אמאי לא דייק כמו כן במתניתין במאי גביא בשלא שהתה כ"ה אלא לאו בנקיטא כתובה וקתני דמחלה בכ"ה וי"ל דאמתני' ליכא למיפרך דאיכא למימר דמתני' בעידי מיתה והא אליבא דרב קיימא דלדידיה (לעיל פט:) אלמנה גביא בעדי מיתה והא דקאמר אי דלא נקיט' כתובה בידה במאי גביא הייט נמי דכמאן דכתב ביה מנה ומאתים דמי דלרב (שם) גרושה לא גביא אלא בגט:

אמר

עין משפט נר מצוה

[חולין קי. ע"ש פירש"י]

כט א טוש"ע י"ד סימן תנ סעיף י' ג' נ"ס:

ל ב ג מיי' פט"ז מ' הל' אישות הלכה כג . ופי"ג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קא סעיף א:

לא ד ה טוש"ע אה"ע סימן נח סעיף א:

לב ו מיי' שם הלכה כא נתג כב טוש"ע אה"ע סי' קא סעי' ד:

לג ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

תוספות רי"ד

מתני' כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בבית בעלה גובה כ' עד כ"ה שנה שיש בכ"ה שנה שתעשה טובה כנגד כ' דברי ר"מ שאמר משום רשב"ג וחכ"א כ"ז שהיא בבית בעלה גובה כ' לעולם וכ"ז שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנה מתה יורשיה מזכירים כ' עד כ"ה שנה פי' כ"ז שהיא בבית אביה שאינה נוגעת בנכסי בעלה גובה כ' לעולם בין אם נותנים לה מזונות בין אם אין נותנים לה כ"ז שהיא בבית בעלה וניזונית שם גובה כ' עד כ"ה שנה אבל אם עברה כ"ה שנים אבדה כ' שיש באלו הכ"ה שנה שיעור שתעשה טובה וצ"ח לעניים המחזירים בבתים כנגד כתובה ואינה רשאית ליתן לעניים מנכסי יתומים וכל מה שנתנה אנו מחשיבים לה בכ' ושיערו חכמים שמה שנותנת בכ"ה שנים עולה לה שיעור כ' ובגמרא בעי לר"מ מהו שתשלש פי' שאם לא שהתה כ"ה ושהתה חציה מהו שתפסיד חצי כ' בעבור טובה שעשת' בנכסי בעלה ואמרינן מפסדת לפי חשבון א"ד דוקא כשעולה הטובה כנגד כתובתה דלאו בת גבי' היא כלל או מפסדת כתובתה אבל קודם שישלימו הכ"ה שנים דבת גבי' היא מתוך שגובה מקצת גובה הכל ואין מחשבין הטובה שעשת ואיתוקם בתיקו וחכ"א כ"ז וכו' פירוש כמה שאמרו הראשונים שבכ"ה שנים מפסדת כ' אין הטעם מפני טובה שעשת דההיא טובה שגמלה עם עניים ניחא להו ליתמי משום מצוה ואין מחשבים ממנה כלום אלא טעם איבוד כ' היא מפני שכ"ז הזמן מחלה להן כתובתה והלכך כ"ז שהיא בבית בעלה וניזונית מנכסיו גובה כ' לעולם שזה ששתקה לא מפני שמחלה אלא בעבור מזונותיה שאף אם היה רוצים להגבותה כתובתה לא היתה מקבלת היא כדי שלא תפסיד מזונות וכ"ז שהיא בבית אביה ולא היה זנין אותה שם גבת כתובתה עד כ"ח שנים אבל אם שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כ' מחלתה ודוקא כשלא היה זנין אותה שם אבל אם היה זנין אותה שם וזה ששתקה מפני המזונות שתקה שאלו אם היה רוצים להגבותה כ' היא לא היתה מקבלת שלא תפסיד למזונותיה וכ"כ גם ר"ח ז"ל הא דאמרינן כ"ז שהיא בב"א גובה כתובתה עד כ"ה שנים דוקא בשאינה ניזונית מהם אבל אם היתה ניזונית מהם גובה כ' לעולם וכך פי' המורה בריש פ' אע"פ דאמרן תוספת כתובה ככתובה למאי נ"מ וכו' עד כ"ז שהיא בב"א תנן בהנושא כ"ז שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בב"א שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין גובת כתובתה עד כ"ה שנים ואם שהתה יותר מכאן מחלתו וכן כתובה והכא דפי' המורה כ"ז שהיא בב"א והיורשים זנין אותה וגם זה פי' לר"ם שאין טעמו בעבור מחילה אלא בעבור הטובה שעשת מנכסי יתומים ואם היא בב"א אע"פ שזנים אותה שם אם עשת טובה ממזונותיה שלה הן ואין עולים לה בכתובתה אבל בדברי חכמים דטעמייהו משום מחילה אין לפרש אלא כגון שלא היו זנים אותה. מתה יורשיה מזכירים כתובתה עד כ"ה שנה בפ' כל הנשבעים מוקי לה כשנשבעת ומתת שאין אדם מוריש שבועה לבניו מפני שאינו ממון: א"ל אביי לרבה אתא קודם שקיעת החמה גביא כ' לאחר שקיעת החמה לא גביא כ' בהאי פורתא אחליתי' א"ל אין כל מדות חכמים כך היא במ' סאה הוא טובל במ' חסר קורטוב א"ס. אר"י א"ר העיד ר"ש לפני רבי שאמר משום אביו ל"ש אלא שאין שטר כתובה יוצא מת"י אבל שטר כתובה יוצא מת"י גובה כ' לעולם פי' ל"ש שבכ"ה שנים מחלה כתובתה אלא כשאין לה כתובה כגון במקום שאין כותבין כתובה וסומכים על תנאי ב"ד א"נ שאבדתה אבל אם שטר וכו' פי' שאילו מחלתה היתה מוסרת להן שטר כתובתה ור"א אמר אפילו שטר כתובה יוצא מת"י אינו גובה אלא עד כ"ה שנה מתיב ר"ש ב"ח גובה שלא (בהכרזה) [בהוכרה] פי' אם שתק כ"ה שנים ולא מיחה על חובו אינו מפסיד בכך ה"ד אי דלא נקט שטרא במאי גבי אלא לאו דנקט שטרא וב"ח הוא דלאו בר אחולי הוא הא אלמנה אחילתא פירוש האלמנה היא בת מחילה מפני שנרצית כל השנים וכתובתה אינה מלוה ולא תורח בה ממון אבל בע"ח לאו הוא רוצה למחול הוא הוא מותיב לה והוא מפרק לה בשחייב מודה:

תורה אור

ישעיה נז · ישעיה נז · יחזקאל לב

מפי' יבא

[בפסוק כתיב תשכבון]

שבועות מח.

לעיל פ. סוטה יג:

ר"ס יג. מנחות קג:

גליון הש"ס

גמ' שיכופו עליונים. עיין בר"ן נדרים דף מ' ע"א: שם אין שלום אמר ה'. נ"ל אלהי (ישעיה נ):

הרי היא כבתולה ואם היה שטר כתובה יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו כששטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת או כשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם והלכה כדברי חכמים כי אתא רב דימי א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה *ורבי אבהו א"ר יוחנן אפילו תוספת אין לה דאמר *רבי אייבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי אתמר נמי א"ר אבא אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה *אמר ליה רבי אבא לרב הונא אמר רב הכי *אמר ליה אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת אמר ליה אישתיקן קאמינא: חמתיה דרב חייא אריכא אינתת אחוה הואי ואלמנה בבית אביה הואי והוה עשרים וחמש שנין בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה לית לך מזוני הב לי כתובה אמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך תבעתיה לדינא קמיה דרבה בר שילא אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה נויתה עשרים וחמש שנים בבי נשא בחיי דמר דבבתפאי אמטאי לה *אמר ליה טעמא מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן משום כיסופא הוא דלא תבעה הכא נמי משום כיסופא הוא דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח כתב לה אדרכתא אניכסיה אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך אמרה ליה אי הכי ליזיל להדר לי פירי דמן ההוא יומא עד האידנא אמר לה אחוי לי אדרכתיך חזייה דלא הוה כתוב בה ואישתמודענא דנכסים אלו דמיתנא אינון *אמר לה אדרכתא לאו שפיר כתיבא אמרה ליה תיזיל אדרכתא *ואישקול מזמא דשלימי יומא אכרזתא עד השתא אמר לה הני מילי *היכא דלא כתיב טעותא באדרכתא אבל היכא דכתיב טעותא באדרכתא לית לן בה אמרה ליה והא מר הוא דאמר *אחריות טעות סופר הוא אמר לה רבא בהא ליכא למימר טעות סופר הוא דבהא אפי' רבה בר שילא טעי מעיקרא הוא סבור הני והני דידיה מה לי מהני מה לי מהני ולא היא זימנין דאולה ומשבחא להו ידבעלה מכספי ואמר לה שקיל דידך והב לי דידי ואתי לאפוקי לעז על בי דינא:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזרות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום חנן אומר שני דברים אדמון אומר שבעה *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע

אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה · פשיטא א"ל אמאי קאמר רב לעיל לא שנו אלא כגון שטר כתובה יוצא מתחת ידה אבל בשטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם ומאי דהדר ביה גובה בה גרסי': הה"ג אמרה לקמיה דרבה · דרבה מבעי ליה למיהדר פירי מדמטא דהכתיבא אדרכתא דהכי סבירא ליה לרבה בפ' המפקיד (ב"מ דף לה ושם) אבל רבא סבירא ליה מכי שלמו יומי אכרזתא מיהו מהקמתא והא מר הוא דאמר אחריות משום ספר הוא גולה דגרסינן רבא דרבא הוא דאמר הכי בפ"ק דב"מ (דף טו: ושם) ומלוק למימר דספר גרים רבא והאי דקאמרה ליה ליזל ולהדר פירי מן ההוא יומא דכתיבא אדרכתא עד השתא הוא אמרה כן אבל רבא לא סבירא ליה הכי ומאי דקאמר לה רבא אחזי לי אדרכתא מילי לי לאו משום דאי הוה שפיר כתיבא אדרכתא לימדר מיומא דכתיבא אדרכתא אלא משום דאי לא כתיבא אדרכתא שפיר דלא מיחייב לאהדורי פירי אפילו מכי שלמו יומי דאכרזתא מן הנכסים כתיבא אדרכתא כמפסק:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזרות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום · הכי גרסי' ר"ת דהא לר"ת דאמר בפ' חלק (סנהדרין דף קג:) דאבשלום אין לו חלק לעולם הבא היכי מסקינן בשמיה הא אמרינן בפ' המוצא (דף נב) ושם רשעים ירקב דלא מסקינן בשמייהו ואבישלום שם אדם מדכתיב *(אביה בן אבישלום) והכי נמי הא דאמר בפ"ק דשבת (דף יב ושם) חנניה איש ירושלים *לא גרסינן חנניה אלא חנינא (א) דחנניה רשע הוה ושם מפורש דהוי שבנא הוה דכתיב בישעיה (כ"ב) כה אמר ה' צבאות לך בא אל הסוכן הזה אל שבנא אשר על הבית וכתיב בתריה מה לך פה וגו' הנה ה' מטלטלך וגו' הרי משמע שהיה רשע ואחריו כתוב בסוף (שם לז) ויהי כשמוע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו ויתכס בשק ויבא בית ה' וישלח [את] אליקים אשר על הבית ואת שבנא הסופר ואת זקני הכהנים מתכסים בשקים וגו' הרי משמע דשבנא אחרינא היה ולאו מלכא היה דהוא נמי שבנא כדאמן ולא סוקים ומאוחר דבפל פרקין ההוא בגרא דהיה כמתבא דסנחריב דרע הוה דאמרי' (סנהדרין דף כו.) שהלך לסנחריב שבנא וסיעתו הבליעו חזקיה וסיעתו לא הבליעו וכתבו כנגאת בוא וסיעתו הן מועטי אלא הוא כתלה וזה גבריאל וסגר הדלת והדנו בסנחריב ולא נתגלה עליו ישעיה כגם ה' מטלטלך ואף על גב דהכא קרי ליה סופר והתם על הבית מכל מקום אחד הוא · מ"י:

קי"א

הרי היא כבתולה · ונותנים לה שנים משעת תביעה: והלכה כדברי מי · כדברי ר' מאיר או כדברי חכמים: לא שנו · דבכ"ה שנים מחלה אלא מנה מאתים · עיקר כתובה: אבל תוספת יש לה · דמתנה היא ולאו כתובה · תוספת: אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת · כלו' דמתמהה ואמרת אמר רב הכי משום דלא סבירא לך הוא ואשתיקן קאמרת או משום דמיבעיא לך ולאשקיין קאמרת הא אמרה רב מבקש אני ממך השקה אותי: אינתת אחוה הואי · ומת בלא בנים וירשו רב חייא אחיו: לא כתובה ולא מזוני · דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנים כרבנן: בכתפאי אמטאי לה · מעוטרים מזום לזום: הא נמי משום כיסופא · מחמת שכנוד היה מעכבים לה: אדרכתא · פסק דין · לגבות נכסיו בכל אשר תמצא: אמרה ליה · לרבה: ליהדר לי פירי · דאכלה דקיטור כתובתא דאגב מוגמא דהכתיבה לי אדרכתא עליינו שמאותו היום הם ברשותי דהכי אמר רבה בפ' המפקיד (ב"מ דף לה:) גבי שומת ב"ד לוקח מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משתתפים רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: ואישתמודענא · הכרת שהנכסים הללו שכתבו אדרכתא זו עליהם של מה הן שמשעבד כתובתה של זו עליהם: לאו שפיר כתיבא · שנכתבה על כל שדות של זה ושדות שלו אינן משועבדות לכתובתך אלא אותן שירש מאביו: תיזיל אדרכתא · דלא שפיר כתיבה: אשקול · פירי מיום שמשלחת שדה מכרות כמה והגלתי אדרכתא עבדי לבית דין ובמלוה והכריזו עליה ל' יום דמכשט דאפילו לרבה דאמר כה לוקח מפי בפרק המפקיד (שם דף לה:) מודה דמכי שלמו יומי אכרזתא אכיל לוקח פירי: אבל היכא · דאדרכתא בטעות כתובה לא זכית בה עד דמפייה אדרכתא ליכך שאדי מכח אדרכתא במלוה בית דין והכריזו: והא מר הוא דאמר · בפרק שנים אוחזין (שם דף טו:): אחריות טעות סופר הוא · שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה זה מעות אלא באחריות שיעבוד נכסיו והסופר טעה הכא נמי ב"ד צוו לסופר לכתוב אדרכתא שוגגת והוא טעה דלא כתב אישתמודענא והכל יודעים שלא נכתבה אלא על נכסי המת: בהא רבה בר שילא · טעה לכתוב ליך אדרכתא טעה וסבור שנגבה מנכסים שלו: דאולה ומשבחא להו · לפרה טשמו לה ב"ד: ודבעלה מכספי · שלא ישביחם הורם שהוא בשות שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה שלי שלי כמשועבד ליך: ואתי לאפוקי לעז על בית דין · שלא עיינו בהקנאתה של זו:

הדרן עלך הנושא

שני דייני גזרות · מפרש בגמרא: חנן אומר שני דברים · שלא היו חכמים מודים לו:

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כג סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן קא סעיף ג:

ב טור חו"מ סימן קא סעיף ג ... שם

לה ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לו ג מיי' פ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין צד טוש"ע חו"מ סימן קג סעיף ג:

לז ד מיי' פכ"ב שם הלכה יז סמג שם טוש"ע חו"מ סימן קמ סעיף ט:

לח ה מיי' פי"ט שם הל' ז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן קא סעיף ג ובסימן צג סעיף ב:

[גי' נמי אבינו (פ"ח מ) ושם אמו נקראת בת אבישלום]

תוספות רי"ד

שלח ליה ר"נ בר"ח לר"נ ב"י ילמדנו רבינו כששטר כתובה יוצא מת"י מחלוקת או כשאין שטר יוצא מת"י מחלוקת והל' כדברי מי שלח ליה כשאין שטר יוצא מת"י מחלוקת אבל שטר כתובה יוצא מת"י גובה כתובתה לעולם והל' כחכמים: כי אתא ר"ד א"ר שב"פ אריב"ל משום ב"ק ל"ש אלא מ"מ אבל תוספת יש לה. ור"א א"ר אפילו תוספת א"ל דא"ר אייבו א"ר ינאי תנאי כתובה דמי ובן הלל הוקא תוספת כתובה דדמיא לכתובה הוא דשקלי מנכסי בעלה ולא תבעה בחיי אבל כתובתה שתבואה בבית אביה יתב גמור והא תובעה לעולם... ה"ח בריתאי אתת אחוה הואי בה כ"ה שנין בבי נשא פי' שנת אחיו בלא בנים ויבם אותו והיא לקמיה א"ל הב לי מזוני א"ל ל"ש כתובה הבעתיה לדינא לקמיה דרבא בר"ש א"ל ובה כ"ה שנים בבי נשא ובחיי דמר דבבתפאי אמטאי לה א"ל טעמא מאי אמור רבנן כ"ז שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן ...

[גיטין דף]

[ב"מ ס. ע"ש סוגיא כפי' רמב"ם]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חנן כו' · לא גרסינן חנניה אלא חנינא · כ"נ לשון תוס' בפ"ק דשבת והכא נמי כו' שם איתא כדאמרינן בסוטה אלא כנגה והלל כו' ועיין בפרק חלק דף קג:

גליון הש"ס

גמ' אמר רב כו' בתשובות הרי"ף סימן פ' לא סבירא לי א"ל אישתיקן קאמרת או אשקיין קאמרת ופ"ש פירוש: תוס' ד"ה שני דייני כו' לא גרסינן חנניה · עיין מגילה דף י ע"ב תוס' ד"ה רבה:

[ב"מ יד. סה. ב"ב קסח.]

[גיטין פב.]

בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן משום כיסופא הוא דלא תבעה פי' מפני שנים אותה ותעבור זה שתקה ולא תבעה ה"נ מפני שנה שם לא תבעה ולא · אתנה בה כתב לה אדרכתא אנכסי' פי' שטר שהוא על נכסי אתא לקמיה דרבא א"ל חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך א"ל להדר לי פירי מן ההוא יומא עד האידנא פי' א"ל לרבא למיהדר לי ר"ה פירי דארעא דשמי לי בכתובתי דאבל מינא · דחזית אדרכתא לידי דהוי אמרין בפ' המפקיד מאימתי אבל פירי מכי מטא אדרכתא לידיה. ואדרכתא לא שפיר כתובה ולא אדרכתא הוא פי' לא הוזה כתובה כהגן דאמבעי' ליה למיכתב בה הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהם של מת הזה שמשעבד כתובתה עליהם מפלת ולא על כל נכסיו של זה א"ל תיזיל אדרכתא ואשקול מזמא דשלמת יומא אכרזתא א"ל ה"מ היכא דליכא טעות באדרכתא אבל הכא כיון דאיכא טעות באדרכתא לא פי' שכל מה שעשו במעות שלו כיון שלא עשו על נכסי המת א"ל והא מר הוא דאמר אחריות ט"ס הוא פי' ה"נ טעות הספר טעה שב"ד אדרכתא יפה צוו לו לכתוב והוא טעה ולא כתב בה אשתמודענא והדבר ברור שלא נכתבה ב"א על נכסי המת א"ל דהא אפילו רבה בר"ש הוא טעה תני דידי דידיה נינהו ולא היא זמנין דאולא ומשבחא להו ואתי ומשבח לשדה שמשמו לה ב"ד ורבעלה מכספא שלא יבריחם החורים שהוא בשות שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה שלי שלי והמשועבדים ליכי ואתי לאפוקי לעז על בית דין שלא עיינו בהקנאתה של זו:

פרק שני דייני גזלות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבשלום חנן אומר שני דברים ואדמון אומר שבעה מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אר"י ב"ז יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף פי' שמעון הוו ומשבבין לדין דיני גזלות, חנן אומר ב' דברים ואין חכמים מודים לו ואדמון ז' וחנן אומר תשבע

עין משפט
נר מצוה

א א ב מיי׳ פ״ד מהל׳ שקלים הלכה ז סמג עשין מה טור ש״ע ח״מ סימן ט סעיף ג :

ב ג מיי׳ פכ״ג מהלכות סנהדרין הלכה א סמג לאוין רס טוש״ע שם סעיף א וסימן לד סעיף יח בהגה״ה :

ג ד ה ו מיי׳ שם הלכה ה טור ש״ע שם סעי׳ב:

תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף: **גמ׳** ורמינהי שלשה דייני גזילות הוו בירושלים אדמון בן גדאי וחנן המצרי וחנן בן אבישלום קשיא תלת אתרין קשיא גזירות אגזילות בשלמא תלת אתרין לא קשיא דחשיב ליה קתני דלא חשיב ליה לא קתני אלא גזירות אגזילות קשיא אמר רב נחמן בר יצחק שהוו גוזרין גזירות על גזילות כדתניא *קיטמה נטיעה ר׳ יוסי אומר גוזרי גזירות שבירושלים אומרים נטיעה בת שנתה שתי כסף בת שתי שנים ארבע כסף ורמינהי שלשה דייני גזירות הוו בירושלים אדמון וחנן ונחום א״ר פפא מאן תנא נחום ר׳ נתן היא דתניא רבי נתן אומר אף נחום המדי מגוזרי גזירות שבירושלים היה ולא הודו לו חכמים ותו ליכא והאמר ר׳ פנחס אמר רבי אושעיא שלש מאות ותשעים וארבעה בתי דינין היו בירושלים כנגדן בתי כנסיות וכנגדן בתי מדרשות וכנגדן בתי סופרים דיינין טובא הוו וכי קאמרינן אגוזרי גזירות קאמרינן *אמר רב יהודה אמר רב אסי [א]גוזרי גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן תשעים ותשע מנה מתרומת הלשכה לא רצו מוסיפין להם לא רצו אטו *ברשיעי עסקינן אלא [ב]לא ספקו אע״פ שלא רצו מוסיפין עליהן קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתי׳ °ושוחד לא תקח וכ״ת ה״מ היכא דלא שקיל מתרוייהו דלמא אתי לאצלויי דינא קרנא כיון דשקיל מתרוייהו לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי דינא מי שרי והתניא [ג]ושוחד לא תקח מה ת״ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר °לא תטה משפט אלא אפי׳ לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה ושוחד לא תקח הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחד קרנא בתורת אגרא הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתנן *[ד]הנוטל שכר לדון דיניו בטלין הנ״מ אגר דינא קרנא אגר בטילא הוה שקיל ואגר בטילא מי שרי והתניא מכוער הדיין שנוטל שכר לדון אלא שדינו דין ה״ד אילימא אגר דינא דינו דין (א)והתניא הנוטל שכר לדון דיניו בטלין אלא אגר בטילא וקתני מכוער הדיין [ה]הני מילי בטילא דלא מוכחא קרנא בטילא דמוכחא הוה שקיל דהוה תהי באמברא דחמרא ויהבי ליה זוזא כי הא דרב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה [ו]אמר להו הבו לי גברא דדלי לי *בחריקאי ואידון לכו דינא אמר רבי אבהו בא וראה כמה סמיות עיניהן של מקבלי שוחד אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והן נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהן שנאמר °כי השוחד יעור פקחים תנו רבנן °כי השוחד יעור עיני חכמים ק״ו לטפשין ויסלף דברי צדיקים ק״ו לרשעים מידי טפשים ורשעים בני דינא נינהו אלא הכי קאמר כי השוחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב ויסלף דברי צדיקים אפילו

רש״י

תשבע בסוף · כשיפגשו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום: ולא תשבע בתחלה · בשעת גיבוי מזונות: **גמ׳** אדמון בן גדאי: גוזרין גזירות · קנסות: קיטמה נטיעה גרסינן בב״ק גבי בהמה שנכנסה לרשות הניזק והזיקה קטמה נטיעת אילן כמה שמין אותה: שתי כסף׳ שתי מעות: בתי דינין · של עשרים ושלשה: בתי כנסיות · להתפלל: בתי מדרשות · למשנה ולתלמוד: בתי סופרים · ללמוד תינוקות: נוטלין שכרן · ומתפרנסין הימנו לפי שלא היו עסוקין במלאכתן: ברשיעי עסקינן · שנוטלין שכר לדון יותר מכדי חייהן: לא ספקו · למזונם: אע״פ שלא רצו ליטול: איסתירא · סלע: בתורת שוחדא · שלא תחייבני אם זכאי אני: בתורת אגרא · שכר טורח: הנוטל שכר לדון · משנה היא במס׳ בכורות (דף כט.): אגר דינא · לא אומר לכם הדין כי אם בשכר כך וכך: אגר בטילא · שהיה בטל ממלאכתו: דהוה תהי באמברי דחמרא · מריח באוצרות יין אי זה ראוי להתקיים והקרוב להתקלקל ימכרוהו מיד ושכר זה היה מגוי לו בכל יום: כי הא · דבטילא דמוכח שרי: הבו לי גברא דדלי · מיא משקה שדותי: בחריקאי · במקומי חריקאי אומר אני שהוא לשון (ב)פגום כמו קרנים חרוקות דשחיטת חולין (נט:) כלו׳ שאני מסתלק ונפגם מקומי: הוט

תוספות

קשיא תלתא אתרין קשיא גזילות אגזירות · וא״ת אדרבה אי גזילה וגזירה תרי מילי נינהו תלתא אתרי לא קשיא דדייני גזילה הוו תלתא דייני גזירות לא הוו אלא תרי ואמר רבי חדא דאיט סברא שתהא לדיין א׳ שתי שררות דכמה אנשים חשובים היו בירושלים שהיו יכולין לעמוד לכל שררה ושררה ועוד אי לאחד מהם הוו שתי שררות לחנן המצרי היה לו להיות שהיה חשוב יותר מחנן בן אבישלום כמו שפי׳ ר״ת · מ״ר: **דחשיב** ליה קתני · ואין לפרש דחשיב ליה יותר דהא מוכח בברייתא דחנן המצרי היה חשוב יותר מחנן בן אבישלום מדקתני ליה ברישא אלא ה״פ דחשיב ליה בתר הכי דאיירי בהו מתני׳ חנן אומר שני דברים אדמון אומר שבעה קתני דלא חשיב ליה כגון חנן המצרי שלא דבר כלום לא קתני ולי נראה דחשיב ליה החשוב יותר ואף על גב דקתני חנן המצרי ברישא הכי נמי אשכחן *מעשה ברבי אליעזר ור׳ יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור״ע אע״פ שר״ע היה חשוב מרבי אלעזר בן עזריה שהוא היה ראש לחכמים ובכל דוכתי אמרינן (פסחים ג.) כגון ר״ע וחבריו ובשילהי פ״ק דיבמות (דף טז.) גבי מעשה דרבי דוסא בן הרכינס דאמר להם רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר״ע וכשנכנסו אצלו אמר לר׳ יהושע יש בן לעזריה חבירנו הרי לא היה יודע שר׳ אלעזר בעולם ולר׳ עקיבא אמר אתה הוא שסמך הולך מסוף העולם ועד סופו ואפ״ה מזכיר ר׳ אלעזר ברישא והיינו טעמא *שהיה ממשפחה מיוחסת יותר מר״ע שהיה עשירי לעזרא וגם בשביל נשיאותו הכא נמי דקתני חנן המצרי ברישא לא בשביל שהיה חשוב יותר אלא מפני שהוא ממשפחה מיוחסת יותר מחנן בן אבישלום ואומר רבי דמ״מ תקשי לן אמאי לא משני כדמשני ר״ת ולאו פירכא היא דאי תנא להו לפי שדברו במשנתנו הוה ליה למיתני שני דייני גזירות שהיו בירושלים אבל מדקתני היו בירושלים משמע שנים היו ותו לא ועוד מדתניא בסמוך רבי נתן אומר אף נחום המדי אחד מדייני גזילות שבירושלים היה ועל כרחך אברייתא לא קאי דא״כ לר׳ נתן ארבע הוו ולא מוקמינן דהויא דקתני שלשה אדמון וחנן ונחום המדי לרבי נתן אלא ודאי דחשיב ליה החשובין יותר משום הכי קאמר אף נחום המדי היה אחד מגוזרי גזירות והיה חשוב כמותם · מ״ר: **גוזרי** גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה · הא דלא פריך הכא והיכי עבדי הכי והכתיב ושוחד לא תקח כדפריך עליה דקרנא אומר ר״ת משום דלא אסור אלא מבעלי דינים אבל הכא משל צבור ורבי מפרש דהכא לאו בתורת שכר היו נוטלין אלא הכא כל שעה היו יושבין בדין ולא היו עוסקין בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הצבור לפרנסן אבל קרנא אקראי בעלמא היה יושב ולא היה לו ליטול שכר ומהאי טעמא נמי אתי שפיר הא דקאמר לקמן (דף קו.) מלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אף על פי שבשכר תלמוד תורה אסור כדאיתא בפרק אין בין המודר (נדרים דף לז.) מ״ל: אפילו

ז נט:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ והתנן הנוטל שכר: (ב) רש״י ד״ה בחריקאי וכו׳ לשון פגום. וכן לעיל בדף כה. ורש״י פי׳ שם חריקאי בדל״ת.

פאה ז. [ע״ש]

[יומא ו. יבמות לג:ופ״ג]

שמות כג

דברים טז

[קדושין נח: בכורות כט.]

[גי׳ הערוך ערך בחריקאי]

שמות כג דברים טז

[נשנה על פסח]

[ועי׳ היטב תוספות ע״ז מב. ד״ה אר״ע תוספ׳ סוטה ד. ד״ה בן עזאי וכו׳ ומה שנרשם שם נלידון]

תוספות רי״ד

תשבע בסוף פירוש כשישמעו בו שמת והבא לגבות כתובת׳ או תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום ולא תשבע בתחלה עכשיו בעת גיבוי מזונות ובני כהנים גדולי׳ אמרו גם עכשיו תשבע שאין בידה משל בעלה כלום ובלא שבועה אין נותנים לה מזונות. קרנא הוה שקיל אסתירא מכל חד וחד ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתיב ושוחד לא תקח וכ״ת ה״מ היכא דשקיל מחד ומחבריה לא שקיל דלמא אתי לאצלויי דינא קרנא כיון דשקיל מתרוייהו לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מת״ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר לא תטה משפט אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה לא תקח שוחד הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחדא קרנא בתורת אגרא הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתנן הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין הא״מ אגר דינא קרנא אגר בטלה הוה שקיל ואגר בטלה מי שרי והתניא מכוער הדיין שנוטל שכרו אלא שדינו דין ה״ד אילימא אגר דינא דינו דין מי שרי והתניא הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין אלא לאו אגר בטלה וקתני מכוער הדיין ה״מ בטלה דלא מוכחא הוא בטלה מוכח כגון דהוה תהי באמברא ויהבו ליה זוזי כי הא דר״ה הוה דלי דולא כי אתא לקמיה לדינא א״ל הב לי גברא דדלי בחריקאי פי׳ במקומי ואדון לכו דינא אמר

עין משפט נר מצוה

ד א ב מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ד טור ש"ע ח"מ סימן ט סעיף א [וברב אלפס סנהדרין פ"א דף רנח אמר רבה בר רב הונא האי דיינא כו'] :

ה ג טור ח"מ סימן ט :

ו ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סי' ז סע"ז [וברב אלפס שם] :

ז ה ו ז מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סימן ט סעיף א [וברב אלפס שם] :

ח ח ט י מיי' שם הל' ג טור ח"מ שם :

ט כ טוש"ע שם סימן ז סעיף ז בהג"ה :

תוספות

אפילו צדיק גמור ונוטל שוחד · והיינו ק"ו לרשעים שכבר נטל שוחד בפעם ראשונה דבפעם ראשונה כשנוטל אכתי צדיק הוי שעדיין לא נטלו וק"ו לטפשים בפעם שניה שנוטל שוחד שכבר נעשה טפש מפעם ראשונה שנטלו· מ"ר · ורשב"ם פי' דהאי קל וחומר לטפשים אינו מן הברייתא אלא מדתניא חכמים וצדיקים משמע שרוצה לומר ק"ו לטפשים ולכך מתמה וכי הם בני דינא ומשני הכי קאמר ולא ניזוק כמו שאמר והכי נמי אמרינן בהמקבל בסופו (ב"מ דף קיד:) ת"ר אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ומשמע הא עשיר שכב ומשני הכי קאמר : **מאי** דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום · הכא משמע דצריכות ממון קאמר משום שוחד מדמסיק עליה האי דיינא דשאיל שאילתא ולעיל נמי ממילי דשוחד איירי ובסנהדרין בפ"ק (דף ז: ושם) מייתי הך דרשא גופה דרב נחמן בר כהן אדיין שאינו בקי וצריך לשאול הוראות ודינין דמסיק התם דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ ובתר הכי מסיק דבי נשיאה אוקמו דיינא דלא גמיר וכולה שמעתא דהתם מיירי בדיינא שאינו הגון מחמת שאינו בקי ואומר ר"ת דמהאי קרא איכא למידק שאינו צריך לא לממון ולא לדברי תורה · מ"ר : **לא** למאן דסני ליה ולא למאן דרחים ליה · לאו באוהב ושונא דאיירי ביה רבי יהודה ורבנן *גבי עדות איירי דלגבי דיין אפי' רבנן מודו דפסול כדמסיק מקרא בפ' זה בורר (סנהדרין דף כט.) דא"כ הוה ליה לאתויי הכא קרא דהתם אלא התם באוהב כגון שושבינו ושונא שלא דיבר עמו שלשה ימים אבל הכא באוהב כי הנך דפרח גדפא ארישא אתא ההוא גברא שקליה דאינו אלא חומרא בעלמא שהיו מחמירין על עצמן כדאשכחן בכמה דברים אבל פסולין לא הוו · מ"ר : **וכי** אלישע אוכל בכורים היה · אין צריך לדחוק כפי' הקונטרס דהכי פי' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא בשומרון היה ואין בכורים נאכלין חוץ לחומה כדמוכח ברים אלו הן הלוקין (מכות יז.) ובפ' בהמה המקשה (חולין דף סח: ושם) והכי איתא בהדיא בסדר אליהו זוטא דתלמידי חכמים כפרה להם לישראל בכל מקום מושבותיהם שנא' תקריב מנחת בכורים ואומר ואיש בא מבעל שלישה וגו' וכי אלישע אוכל בכורים היה והלא אין שם מקדש ולא מזבח ולא כהן גדול אלא אלישע ותלמידיו יושבין לפניו מכאן אמרו וכו' :

וסייעו

גמרא

תורה אור

אפילו צדיק גמור ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא טירוף דעת *כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן מאי דכתיב °מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה אם דומה דיין למלך שאינו צריך לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן שמחזר על הגרנות יהרסנה אמר רבה בר רב שילא אהאי דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא ולא אמרן באלא דלית ליה לאושולי אבל אית ליה לאושולי לית לן בה איני והא רבא שאיל שאילתא מדבי בר מריון אע"ג דלא שיילי מיניה גהתם לאחשובינהו הוא דבעי אמר רבא מאי טעמא דשוחדא כיון דקביל ליה שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה *והוי כגופיה ואין אדם רואה חובה לעצמו מאי שוחד שהוא *חד דא"ר פפא לא לידון איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובה דסני ליה לא חזי ליה זכותא אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא אמר רבא מריש הוה אמינא הני בני מחוזא כולהו רחמו לי כיון דהואי דיינא אמינא מינייהו סנו לי ומינייהו רחמו לי כיון דחזאי דמאן דמיחייב ליה האידנא קא זכי למחר אמינא אם מרחם כולהו רחמו לי אי מסנו כולהו סנו לי ת"ר °ושוחד לא תקח אינו צריך לומר שוחד ממון האלא אפילו שוחד דברים נמי אסור מדלא כתיב בצע לא תקח היכי דמי שוחד דברים וכי הא דשמואל הוה עבר במברא אתא ההוא גברא יהיב ליה ידיה אמר ליה מאי עבידתיך אמר ליה דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא ואמימר הוה יתיב וקא דאין דינא פרח גדפא ארישיה אתא ההוא גברא שקליה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי אמר ליה פסילנא לך לדינא זמר עוקבא הוה שדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסייה א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא *ר' ישמעאל בר' יוסי הוה רגיל אריסיה דהוה מייתי ליה כל מעלי שבתא כנתא דפירי יומא חד אייתי ליה בה' בשבתא א"ל מאי שנא האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אותיב זוזא דרבנן וקדיינין ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: *ר' ישמעאל בר אלישע אייתי ליה ההוא גברא ראשית הגז אמר ליה מהיכא את א"ל מדוך פלן ומהתם להכא לא הוה כהן למיתבא ליה א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחאי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא לא קביל מיניה אותיב ליה זוגא דרבנן וקדייני ליה בהדי דקאזיל ואתי אמר אי בעי טעין הכי ואי בעי טעין הכי אמר תיפח נפשם של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה: רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילי א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי לא קביל מיניה א"ל פסילנא לך לדינא אמר ליה דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא למנען מר מאקרובי בכורים דתניא °ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים הוה אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו מקריב בכורים אמר ליה קבולי לא בעינן דאיקביל השתא דאמרת לי טעמא מקבילנא ישדריה לקמיה דרב נחמן שלח ליה נידייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מדשלח לי הכי שמע מינה קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אמר

האי

רש"י

אינו נפטר מן העולם · והכי קאמר ק"ו שיסמא את עיניו כשיהא טפש בסופו וישב לדון : שאינו צריך כלום · שהוא עשיר ואין צריך להחניף: דשאיל שאילתא · דרגיל לישאל מבני עירו בהמות וכלים : מאי טעמא דשוחדא · למה אסור ליטלו לזכות את הזכאי : אין אדם רואה חובה לעצמו · אין דעתו מתקרב לצד החובה לחייב את עצמו ואפילו מתכוין לדין אמת : שהוא חד · הנותן והמקבל נעשים לב אחד · בני מחוזא · עירו של רבא : מינייהו · מקצתם אוהבים אותי אותם שזכיתי : אם מרחם · אם אוהבים נעשו כולם אוהבי : במברא · גשר : יהיב ליה ידא · לסומכו : כנתא דפירי · סל פירות מפרדס של רבי ישמעאל : זוזא · זוג : בהדי דאזיל ואתי · בכל אשר הולך ובא היה לבו לזכותו של אותו אריס ובאין לו פתחי זכיות ואומר בלבו הלואי ויטעון כרוכך ויזכה בדין: ראשית הגז · בכל שנה שגוזז אותן חייב ליתן לכהן אחד מששים : גילדני דבי גילי · דגים קטנים : וכי אלישע אוכל ביכורים היה · והלא לא כהן היה שהרי מצינו בדברי הימים שנתייחס אביו על שבט גד דכתי' ויעני ושפט בבשן ומצינו במסכת פסחים באלו דברים (דף סח.) דשפט דהאי קרא הוא אביו של אלישע : שמע מינה קריביה הוא · להכי פסול ליה לדינא :

הכי

תוספות רי"ד

אמר רב פפא לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה דרחים ליה לא חזי ליה חובא ודסני ליה לא חזי ליה זכותא ת"ר ושוחד לא תקח אינו צ"ל שוחד ממון אלא אפילו שוחד דברים אסור מדלא כתיב בצע לא תקח ה"ד שוחד דברים כי הא דשמואל הוה עבר במעברא אתא האי גברא והב ליה ידי' א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא . אמימר הוה תיב גדפא ארישי' אתא ההוא גברא שקילי' מרישי' א"ל אמאי הא א"ל אית לי דינא א"ל פסילנא לך לדינא מר עוקבא הוה יתיב ושדי רוקא קמיה אתא ההוא גברא כסיי' א"ל מאי האי א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא · ר"י בר"י הוה רגיל אריסי' למיתי ליה כנתא דפירי כל מעלי דשבתא זימנא חדא אייתי ליה בחמשה [בשבתא] א"ל מ"ש האידנא א"ל דינא אית לי ואמינא אגב אורחי אייתי ליה למר א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה אותיב זוגא מרבנן וקדייני ליה בהדי דאזיל ואתי אמר אי בעי טעון הכי ואי בעי טעון הכי אמר תפח רוחן של מקבלי שוחד ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי שלי נטלתי כך מקבלי שוחד על אחת כמה וכמה. וכן עשה נמי ר' ישמעאל בן אלישע רב ענן אייתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילא פי' דגים קטנים של נהר פלוני א"ל מאי עבידתיך א"ל דינא אית לי א"ל פסילנא לך לדינא ולא קביל מיניה א"ל דינא דמר לא בעינא קבולי לקביל מר דלא מימנען מלאקרובי בכורים דכתיב ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלונו וכי אלישע אוכל בכורים היה אלא לומר לך כל המביא דורון לתלמיד חכם כאילו הקריב בכורים א"ל קבולי לא בעאי לאקבולי השתא דאמרת לן טעמא מקבילנא קביל מידן לא דאיננא לך שדריה לקמיה דרב נחמן א"ל לידייניה מר להאי גברא דאנא ענן פסילנא ליה לדינא אמר מרשלח לי הכי ש"מ קריביה הוא הוה קאים דינא דיתמי קמיה אתתיה

מסורת הש"ס

סנהדרין ז:

[שבת קיט.]

[גי' ערוך אדרן]

שמות כג

[מכות כד.]

[שם]

מ"ב ד

[סנהדרין כז:]

משלי כט

תורה אור

האי עשה והאי עשה *[א]עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואתתיה לדיניה כיון דחזא בעל דיניה יקרא דקא עביד ליה איסתתם טענתיה: רב ענן הוה רגיל אליהו דאתי גביה דהוה מתני ליה סדר דאליהו כיון דעבד הכי איסתלק יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא כי אתא הוה מבעית ליה בעותי ועבד תיבותא ויתיב קמיה עד דאפיק ליה סידריה והיינו דאמרי סדר דאליהו רבה סדר אליהו זוטא בשני דרב יוסף הוה ריתחא אמרי ליה רבנן לרב יוסף ליבעי מר רחמי אמר להו השתא ומה אלישע דכי הוו רבנן מיפטרי מקמיה הוו פיישי תרי אלפין ומאתן רבנן בעידן ריתחא לא הוה בעי רחמי אנא איבעי רחמי וממאי דפיישי הכי דכתיב °ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש מאי לפני מאה איש אילימא דכולהו לפני מאה איש בשני בצורת טובא הוו אלא דכל חד וחד קמי מאה איש כי הוו מיפטרי רבנן מבי רב הוו פיישי אלפא ומאתן רבנן מבי רב הונא הוו פיישי תמני מאה רבנן רב הונא הוה דריש בתליסר אמוראי כי הוו קיימי רבנן ממתיבתא דרב הונא ונפצי גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי ליה ליומא ואמרי במערבא קמו ליה ממתיבתא דרב הונא בבלאה כי מיפטרי רבנן מבי רבה ורב יוסף הוו פיישי ארבע מאה רבנן וקרו לנפשייהו יתמי כי הוו מיפטרי רבנן מבי אביי ואמרי לה מבי רב פפא ואמרי לה מבי רב אשי הוו פיישי מאתן רבנן וקרו נפשייהו יתמי דיתמי *א"ר יצחק בר רדיפא א"ר אמי [ב]מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב יהודה אמר שמואל [ג]ת"ח המלמדין הלכות שחיטה לכהנים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב גידל אמר רב [ד]ת"ח המלמדים הלכות קמיצה לכהנים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ה]מגיהי ספרים שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אמר רב נחמן אמר רב נשים האורגות בפרכות נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [ו]ואני אומר מקדשי בדק הבית הואיל ופרכות תחת בנין עשויות מיתיבי נשים האורגות בפרכות ובית גרמו על מעשה לחם הפנים ובית אבטינס על מעשה הקטרת כולן היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה [ז]התם בדבבי דאמר רבי זירא אמר רב *שלשה עשר פרכות היו במקדש שני שבעה כנגד שבעה שערים אחד לפתחו של היכל ואחד לפתחו של אולם (א) ב' בדביר ב' כנגדן בעליה: ת"ר [ח]נשים המגדלות בניהן לפרה היו נוטלות שכרן מתרומת הלשכה אבא שאול אומר נשים יקרות שבירושלים היו זנות אותן ומפרנסות אותן בעא מיניה רב הונא מרב

כלי

רש"י

האי עשה והאי עשה · מצות הדיינים עשה ושפטתם צדק: עשה דכבוד תורה · דיניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה דרב ענן בהדיה עדיף: סדר אליהו רבה · שלמד חוץ לתיבה סדר אליהו זוטא שלמד בתוך התיבה: הוה ריתחא · כעס של מקום ובא רעב לעולם: דכי מיפטרי · תלמידיו ממנו לעמוד מבית המדרש: הוו פיישי גביה · אוכלי שלחנו תרי אלפים ומאתים דכתיב עשרים לחם ולחם בכורים הא עשרים וחד וכרמל הרי עשרים ותרתין וכל אחד לפני מאה איש הרי תרי אלפין ומאתים: בתליסר אמוראי · השומעין מפיו ומשמיעין לרבים זה מכאן וזה מכאן ומלפנים ומלאחור ומתחלקין למקומות הרבה שהיה העם רב: וכסי ליה ליומא · מאפיל את החמה והיה ניכר בא"י: מגיהי ספרים · של כל אדם ואדם שאסור להשהות ספר שאינו מוגה משום אל תשכן באהליך עולה וראו בית דין שהיו מתעצלין בדבר והפקירו תרומת הלשכה לכך: בית אבטינס ובית גרמו במסכת יומא (דף לח.): בדבבי · בפרכות שכנגד הפתחים דלצניעותא עבידי ואינן תחת בנין אבל כל אורך בנין כגון פרכות המבדילות בין היכל לקדשי הקדשים שהיו במקדש שני במקום אמה טרקסין שעשה שלמה בבנין ראשון ואנשי הגולה עשו את ההיכל גבוה מאד ולא יכול בנין בעובי אמה להתקיים בגובה כזה ולהרחיבו לא יכלו לפי שמקצרים את ההיכל או את קדשי הקדשים ועשו שתי פרכות וביניהם אמה כדאמרינן במסכת יומא (דף נא:) ואותן פרכות נעשו מקדשי בדק הבית: ז' שערים · לעזרה: שתים בדביר · תחת אמה טרקסין: ושתים כנגדן בעליה · להבדיל בין עליית היכל לעליית קדשי הקדשים וגם הן במקום אמה טרקסין: המגדלות בניהן לפרה · בחצרות הבנויות בסלעים בירושלים ותחתיהם חלל מפני קבר התהום כדתנן במס' פרה (פ"ג משנה ב) ומייתינן לה בפרק הישן תחת המטה (סוכה דף כא.) ובאין נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות שם בניהם לצורכי פרה אדומה לעסוק בשריפתה ומילוי מימיה ולהזות כל שבעה על כהן השורפה כדאמרינן במסכת יומא (דף ד.) ומעלה זו עשו לה להתעסק בה תינוקות שלא נטמאו מימיהם מפני שזלזלו בה לעשותה בטבול יום כדתנן מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרין במעורבי שמש היתה נעשית: נשים יקרות · עשירות: מפרנסות · בלבוש וכסות:

כלי

תוספות

והיינו דאמרינן סדר אליהו רבה וסדר אליהו זוטא · פי' לפי שהפסיק בלמודו לרב ענן חלקו לשני סדרים ובפעם ראשון למד ממנו יותר מן הארבע ידות קרי לראשון סדר אליהו רבה ולבתרא קרי זוטא: מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן · תימה דהתנן בבכורות פרק עד כמה (דף כט: ושם) הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין אותן על פיו וי"ל כמו שפרשתי למעלה ועוד דהתם דוקא בבכורות שיש לחוש שמא משום שכר יתירנו אבל הכא איירי בבדיקת מומי שאר קדשים והכי איתא בשילהי פרק התרומה בשקלים (דף ז.) דאמר מבקרי מומי קדשים נוטלים שכרן מתרומת הלשכה: מלמדין הלכות קמיצה · והא דלא חשיב הלכות מליקה שבכלל הלכות שחיטה הן: שבעה כנגד ז' שערים · לשבעה שערי עזרה קאמר אומר רבי דס"ל כתנא דמתני' דמס' מדות בפ"ק (משנה ד) דתנן ז' שערים היו בעזרה ג' בצפון וג' בדרום ואחד במזרח והא דתנן התם לעיל בשלשה מקומות הכהנים שומרים כו' על חמשה שערי העזרה כו' במס' תמיד בפ"ק (דף כז.) פריך להו ומשני אביי תרי מנייהו לא בעי שימור ורבא משני תנאי היא דתניא אין פוחתין [מג' גזברין וז' אמרכלין רבי נתן אומר אין פוחתין] מי"ג גזברים כנגד י"ג שערים דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניא אלו ח' דעזרה אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו (ב) ואיכא תנא דאמר חמשה הוו תימה אמאי מייתי רבא הנך תנאי (ג) ממתניתין דמדות היה יכול להביא דתנן התם בפ' שני (משנה ו) שלש עשרה השתחואות היו שם אבא יוסף בן חנן אומר כנגד י"ג שערים ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת רביעי דעל כרחין להאי תנא דס"ל די"ג שערים היו בעזרה לא מצי למימר דקסבר ח' ודל חמשה דהר הבית דהא מפרש התם שמם של אותן שערים ואין מזכירין אפי' אחד מאותן שערים דהר הבית המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה מן הדרום וקיפונוס מן המערב וטדי מן הצפון שער מזרחי שושן הבירה עליו צורה ואומר ר"ת דלעולם ס"ל להאי תנא דז' שערים היו בעזרה והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים דהכל חשיב תדע דהא חשיב פשפשין שהיו לשער נקנור אבל גדולים לא היו בעזרה אלא ז' והן אותן המפורשים בפ"ק והמעיין שם ימצא דשער הקרבן דפ"ק הוא שער הבכורות דפ"ב ואותן י"ג שערים דמדות שנויים נמי במסכת שקלים כל אותה משנה ממש בפ' י"ג שופרות אבל אין שנוי בה אבא יוסף בן חנן כמו ששנוי במס' מדות ובגמרא דירושלמי קאמר מתני' אבא יוסף בן חנן דקאמר כנגד י"ג שערים דלרבנן ז' שערים הוו בעזרה דעתייהו דרבנן היכן היו השתחואות האלו כי ההיא דתנינן תמן י"ג פרצות היו בה שפרצו מלכי יון וחזרו וגדרום וגזרו כנגדם י"ג השתחואות ואם תאמר לרבנן כמי דתני שבעה שערים מאי קמתמה כנגד מי הוו השתחואות איכהו נמי מודו דעם הקטנים היו שלשה עשר כדפרישית ואומר רבינו תם כיון דלא חשיבי בעינייהו כל כך שיקראו אותם שערים אין נראה שיהא השתחואות כנגדם אבל אבא יוסף בן חנן קרא אותם שערים · מ"ר:

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פכ"א מהל' סנהדרין הל' ו ופ"ו מהל' ת"ת הל' י סמג לאוין רס טוש"ע ח"מ סי' טו סעי' א ובהג"ה וסעיף ב:

יא ב ג ד מיי' פ"ד מהל' שקלים הל' ה:

יב ה מיי' שם הל' ז:

יג ו ז מיי' שם הלכה א ב:

יד ח מיי' שם הלכה ד:

תוספות רי"ד

אחתיה קמיה אמר האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף סלקיה לדינא דיתמי ואחתיה לדיניה כיון דחזי בעל דיניה הכי איסתתים טענתיה. רב ענן הוה רגיל אליהו דהוה מתני ליה סדר אליהו כיון דעביד הכי לא אתא יתיב בתעניתא ובעא רחמי ואתא ואפ"ה הוה מבעית הוי יתיב בתיבותא ומתני והיינו דאמרי סדר אליהו רבה וסדר

מסורת הש"ס

[שבועות ל:]

[שקלים ו. ע"ש]

[יומא נד. ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ב' בדביר · נ"ב פי' רש"י במגילה י ע"ב דביר היא שמחיצה המבדלת בין קודש ובין קדש הקדשים: (ב) תוס' ד"ה שבעה כו' תמניא הוו ואיכא תנא דאמר שבעה הוו ואיכא תנא דאמר חמשה וכו': (ג) בא"ד הנך תנאי ברייתא ממתני' דמדות

ט

ופי

טו א מיי' פ"ד מהלכות שקלים הלכה א :

טז ב מיי' שם הלכה ט וי"א :

כלי שרת מהו שיעשו מקדשי בדק הבית
צורך מזבח נינהו ומקדשי בדק הבית אתו
או צורך קרבן נינהו ומתרומת הלשכה היו
עושין אותן א"ל אין נעשין אלא מתרומת
הלשכה איתיביה °וכבלותם הביאו לפני [דה"ב כד]
המלך ויהוידע (הכהן) את שאר הכסף ויעשהו
כלים לבית ה' כלי שרת וגו' א"ל דאקרייך
כתובי לא אקרייך נביאי °אך לא יעשה בית [מ"ב יב]
ה' ספות וגו' כי לעושי המלאכה יתנוהו אי
הכי קשו קראי אהדדי לא קשיא כאן שגבו
והותירו כאן שגבו ולא הותירו וכי גבו
והותירו מאי הוי א"ר אבהו *לב ב"ד מתנה
עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהו לכלי
שרת תנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין
מתרומת הלשכה שנאמר את שאר הכסף
איזהו כסף שיש לו שירים הוי אומר זה
תרומת הלשכה ואימא שירים גופייהו
כדאמר רבא *העולה עולה ראשונה ה"נ
הכסף כסף ראשון מיתיבי *הקטורת וכל
קרבנות צבור באין מתרומת הלשכה מזבח
הזהב [א] ולבונה וכלי שרת באין ממותר נסכים
*מזבח העולה והלשכות והעזרות באין
מקדשי בדק הבית חוץ לחומת העזרה באין
משירי הלשכה זו היא ששנינו חומת העיר
ומגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי
הלשכה תנאי היא דתנן *מותר תרומה מה
היו עושין בה ריקועי זהב ציפוי לבית קדשי
הקדשים ר' ישמעאל אומר מותר פירות לקיץ
המזבח מותר תרומה לכלי שרת °ר"ע אומר
*מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים
לכלי שרת רבי חנינא סגן הכהנים אומר
*מותר נסכים לקיץ המזבח מותר תרומה
לכלי שרת וזה וזה לא היו מודים בפירות
פירות מאי היא דתניא מותר תרומה מה היו
עושין בה לוקחין פירות בזול ומוכרין אותם
ביוקר והשכר מקיצין בו את המזבח וזו היא
ששנינו מותר פירות לקיץ המזבח מאי זה
וזה לא היו מודין בפירות דתנן *מותר
שירי לשכה מה היו עושין בהן לוקחין בהן
יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי
ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר אין משתכרין
בשל הקדש אף לא בשל עניים בשל הקדש
מאי טעמא לא *אין עניות במקום עשירות
בשל עניים מאי טעמא לא דלמא מתרמי
להו עניא וליכא למיתבא ליה : מי
שהלך למדינת הים : איתמר רב אמר
פוסקין

כלי שרת · שמשרתין בהן במזבח החיצון שהוא בנין של אבנים : וככלותם · לחזק את בדק הבית בימי יהואש ופסוק זה בדברי הימים : שגבו · לצורך בדק הבית והותירו שאין צריכין לכולו עושין מן המותר כלי שרת : מאי הוי · הא לא לקדושת קרבן גבו : כסף שיש לו שירים · כסף הקופות שהוא נתרם מן הלשכה ושיריים נשארים בלשכה : זה תרומת הלשכה · כסף שבקופות : ואימא שירים גופייהו · משיריים הנותרים בלשכה כלי שרת באין ולא מן התרומה עצמה : העולה עולה ראשונה · מנין שלא יהא דבר קודם על המערכה לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה והוין בה מאי תלמודא ואמר רבא העולה משמע העולה האמורה ראשון בסדרי קרבנות והיא עולת הבקר שנא' ואמרת להם זה האשה כו' וה"א יתירא קא דריש וה"נ את שאר הכסף בכסף שיש לו שאר : מזבח הזהב · כלי הוא ולא בנין שאינו מחובר לאדמה ויכולין לטלטלו לפיכך נידון ככלי : ולבונה · של לחם הפנים: מותר נסכים · פליגי בה במס' מנחות בפרק שתי מדות (דף צ.) רבי חייא ב"ר יוסף אמר בירולי מדות שהמספקין סלתות שקבלו מעות הקדש לספק סלתות כל ימות השנה מודדין להקדש במדה מבורלת טפופה ולא מחוקה והמקריבן מוחק המדה והם מותר נסכים ומוכרים אותן ור' יוחנן אמר כאותה ששנינו המקבל עליו לספק [כל ימות השנה להקדש] סלתות מארבע שאין בסלע ועמדו משלש שנתייקרו מספק מארבע והמקבל לספק משלש והוזלו ועמדו מד' מספק ד' וזו היא ששנינו מותר נסכים לקיץ המזבח: מזבח העולה · שהוא בנין בא מקדשי בדק הבית : חוץ לחומת העזרה · כגון עזרת נשים והחיל וחומת העיר ומגדלותיה באים משיריים הנותרים בלשכה כשתרמוה בקופות : תנאי היא · דאיכא למאן דאמר כלי שרת מתרומת הלשכה באין : מותר תרומה · הנשאר בקופות בר"ח ניסן שמכאן ואילך אין לוקחין קרבנות לצבור אלא מתרומה חדשה כדאמרינן בר"ה (דף ז.) קרבנות צבור הבאין באחד בניסן מצוה להביא מן החדש : ליפוי לבית קדשי הקדשים · מחפין בהם הרצפה והכתלים : מותר ריוח פירות ולקמן מפרש מאי ניהו : לקיץ המזבח · כשהוא בטל מנדרים ונדבות לוקחין עולות ומקריבין בשר למזבח ועורות לכהנים : וזה וזה · ר' עקיבא ור' חנינא : לא היו מודין · שיהא שום מותר בפירות : והשכר מקילין בהן · והקרן לכלי שרת כדקאמר רבי ישמעאל : מאי זה וזה לא היו מודים · מאי פירושא דלא היו מודים כדתנן דפליג ר"ע אדרבי ישמעאל ולא הודה לו שיהו משתכרין בשל הקדש :
פוסקין

וכי גבו והותירו מאי הוי · אבל אהך דלעיל לא פריך בית גרמו ובית אבטינס דבכל הנהו היו בית ישראל מקדישין אותן לצורך כך כמו לצורך קרבנות שכל אותן דברים רגילות הן והיינו דקתני דבאין מתרומת הלשכה עצמה ולא קתני מותר היינו משום דלאו מחמת לב ב"ד מיפתרו אלא מחמת ישראל אבל להך תירוצא פריך דמסיק הכא דלא הותירו אסירי והיכא דהותירו שרי פריך מאי שנא דהא פשיטא שלא לדעת כן מקדישין כיון דלא שרית ליה כי לא הותירו ומשני לב ב"ד מתנה עליהן והן מקדישין לדעת ב"ד : תנא דבי רבי ישמעאל כלי שרת באין מתרומת הלשכה · הא תרומת הלשכה היינו מותר תרומת הלשכה כדמוכח במתני' דפליג אר"ע דקאמר מותר תרומה לכלי שרת וא"ת כי פריך הש"ס ואימא שיריים גופייהו והיינו משום דכתיב שאר וליטני דהא שאר הכסף היינו מותר תרומה י"ל דבמילתא דפסיקא ליה בעי לאוקמי קרא דהיינו שיריים דבכל שנה איתנהו אבל במותר דלא פסיקא ליה לא ניחא ליה לאוקמי לקרא : כדאמר רבא העולה עולה ראשונה · תימה אמאי איצטריך האי דרשא דרבא תיפוק ליה מהיכא דמפקא מתניתין דזבחים בפרק כל התדיר (דף פט. ושם) דקתני כל התדיר מחבירו קודם לחברו התמידים קודמין למוספים כו' וקא בעי בגמרא מנ"ל ומתמה מנא לן כדקתני טעמא מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד וכ"ת דהתם איצטריך היכא דליכא אלא חד דאשמעינן קרא דעקרינן לגמרי מוספין מקמי תמידין לא היא דמהתם נפקא לן בכ"מ דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם כדמפיק התם מכאנה תעשו שיהו כל עשיות שוות ואי בכי האי גוונא מיירי מהתם לא נפקא לן ועוד מסברא רישא דכל התדיר מחבירו קודם לחבירו מיתניא דומיא דבבא שאחריה דקתני כל המקודש מחבירו קודם לחבירו דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה כו' וכל הנך בקדימה ממש מיירי והא נמי ליכא לתרוצי דאי מהתם דמלבד עולת הבקר הוה אמינא דווקא עולה דקדמה למוספין משום דתדירא ומוספין לא תדירי אבל תמידין לעולת נדבה דהויא ליה נמי תדירא לעולם אימא לך לא תקדום להכי איצטריך קרא דהעולה עולה ראשונה דבמנחות פרק התכלת (דף מט. ושם) מייתי לקרא דרבא אקדימה דעולה למוספין דאמרי' התם בעא מיניה רב חייא בר *אבא מרב [נ"א אבין] חסדא לצבור שאין להם תמידין ומוספין אי זה מהם קודם כו' ומסיק אמר ליה תניתוה התמידין אין מעכבין את המוספין ולא המוספין את התמידים ה"ד אילימא דאית ליה וליקדם והתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה ואמר רבא כו' אלא בדלית ליה ואי בתמידין ומוספין דהיום פשיטא שתדיר קודם אלא במוספין דהיום ותמידין דלמחר אלמא אקדימה דעולה למוספין מייתי לה ותימה דרשת המשנה הוה ליה לאיתויי דקתני בהדיא מלבד עולת הבקר ובההיא דשילהי הגוזל קמא (ב"ק דף קיא. ושם) קשה יותר דקתני הביא אשמו עד שלא הביא גזילו לא יצא ומפרש בגמ' מלבד איל הכפורים מכלל דכסף קדים ופריך אלא מעתה מלבד עולת הבקר ה"נ דמוספין ברישא והא תניא מנין שלא יהא דבר כו' ואמר רבא העולה עולה ראשונה והשתא הוה ליה לאתויי מתני' דכל התדיר דאדרבה מדכתי' מלבד מכלל דעולה קדמה וגרא' לפרש דודאי מדכתי' העולה נפקא דהקטרת תמיד קדמה להקטרת מוספין דגבי הקטרה הוא דכתי' מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו את אלה התם עשוי דדם ניהו והשתא בב"ק לא הוה מצי לאתויי מתני' דכל התדיר דודאי גבי איל הכפורים משמע לשון מלבד דכסף קדים כיון דהוא כתוב תחלה בפרשה והדר כתיב איל הכפורים אבל גבי עשיות ליכא למידק דמוספין קדמי כיון דכתיב עולה ברישא והדר עשיה דדם דמוספין אבל הקטרה דמוספין כתיב ברישא להכי פריך שפיר מההוא דרבא ומיהו בההוא דמנחות ודאי הוה מצי לאתויי ההיא דכל התדיר :
קשמעו

תוספות רי"ד

אליהו זוטא: תנן התם מותר שירי הלשכה מה היו עושין בהן לוקחים בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש ולא בשל עניים בשל הקדש אין עניות במקום עשירות בשל עניים דלמא מיתרמי עניא וליכא למיתבא ליה: חנן אומר וכו' והלכתא כחנן כדאמרי' לקמן דדוקא כשתבוא לגבות כתובתה אז לא תגבה בלא שבועה אבל כשתובעת מזונות יהבינן לה בלא שבועה איתמר רב אמר

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ולבונה ו)כלי. מלא ולבונה עם הוא"ו ממלא וכלי מוקפים וכ"ב וכל כ"ה בירושלמי דשקלים (פ"ד ה"ג) :

גליון הש"ס

גמ' מותר תרומה לקיץ המזבח· אם לא היה מותר היו עושים נדבה שלא יהיה המזבח בטלה · דביט יונה פ"ג דברכות

[שבועות יא. מנחות עט:]

פסחים נח: יומא לד. ב"ק קיא. מנחות מט. תמיד כח: [ב"מ נה. זבחים קג.]

[עי' תוס' קדושין מד: ד"ה סבר]

שקלים ו.

[מנחות לב]

שקלים

[שבת קב: זבחים פח. מנחות סט. תמיד כט: לח:]

*פוסקין מזונות לאשת איש ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש אמר שמואל מודה לי *אבא בשלשה חדשים הראשונים (א) לפי שאין אדם מניח ביתו ריקן בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר פוסקין דהא משועבד לה ושמואל אמר אין פוסקין מ"ט רב זביד אמר אימא צררי אתפסה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה אי נמי קטנה וספקה תנן מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אמר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף עד כאן לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה תרגמה שמואל בששמעו בו שמת תא שמע מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן הכא נמי בששמעו בו שמת והא אם בא ואמר קאמר אם בא לאחר שמועה ת"ש *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות *ואם בא ואמר צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי קדמו בית דין ופסקו מה שפסקו פסקו הכא נמי בששמעו בו שמת ת"ש *מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין לאשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר אמר רב ששת במשרה את אשתו ע"י שליש אי הכי בניו ובנותיו נמי כשהשרה לזו ולא השרה לזו מאי פסקא אלא אמר רב פפא כששמעה בו שמת בעד אחד היא דאי בעית אינסובי בעד אחד מצי מינסבא מזוני נמי יהבינן לה בניו ובנותיו דאי בעו למיחת לנכסיו בעד אחד לא מצו נחתי מזוני נמי לא יהבינן להו *מאי דבר אחר רב חסדא אמר תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כל שכן צדקה

רש"י

פוסקין מזונות. ב"ד יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו: בששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי. דפוסקין דלמאי ניחוש לה אי לגררי הרי סופה לגבות כתובתה ותשבע שלא עיכבה משלהם כלום ואי לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה משמת אינה משועבדת לו מעשה ידיה וא"ת והרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן אף הוא לא היה יכול לומר לה אלא א"כ היא מתרצה: לגררי. צרורות כספים נתן בידה למזונות: חיישי' שמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך. וקבלה עליה: איכא בינייהו גדולה. הראויה להתפיסה מעות ולא ספקה מזונות במעשה ידיה שהן שני בצורת או שאינה בעלת מלאכה לגררי איכא למיחש לצאי מעשה ידיך במזונותיך ליכא למיחש דכיון דלא ספקה לא קבלה עליה: אי נמי קטנה. ובעלת מלאכה והשנים כתקנן: וספקה. לרב זביד פוסקין דלא עביד איניש דמתפיס צררי לקטנה לרב פפא אין פוסקין דאיכא למימר צאי מעשה ידיך למזונותיך אמר לה: ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות. אתפסתיה צררי: נאמן. ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה ב"ד: לאחר שמועה. לאחר ששמעו בו שמת בא: ולא דבר אחר. מפרש לקמיה: במשרה אשתו ע"י שליש. העמיד אפוטרופוס לזונה ונכסיו מסך האפוטרופוס את ידו דהשתא ודאי לגררי ליכא למיחש ולא לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך: אי הכי. דהשרה אותה ע"י שליש אפי' בניו ובנותיו נמי דהא גלי דעתיה דניחא ליה שיהו נזונין משלו:

צדקה

תוספות

ששמעו בו שמת. פירש הקונטרס דלמאי ניחוש לה אי לגררי הרי סופה ליטול כתובתה ולישבע שלא עיכבה משלהם כלום והשתא בעי למימר דפליגי בלא שמעו בו שמת היינו בלא שבועה דאי בשבועה אמאי לא תטול וזה אינו דהא בסמוך פריך עד כאן לא פליגי אלא לשבועה אבל למזונות יהבינן לה אלמא לשמואל אפילו בשבועה אין לה ונראה לרבי דהיינו טעמא דבשמעו בו שמת לכולי עלמא פוסקין דאין כאן שום הוכחה לאשה דתפסה צררי ולא שאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אבל בלא שמעו שמת אמר שמואל דאין פוסקין דמוכחא מילתא מדאינו חוזר שנסתלק ממנה בשום ענין לרב זביד בצררי ולרב פפא דאמר לה צאי כו' והלכך אפי' בשבועה לא מהימנא. מ"ר. ולבי מגמגם לפירושו דפריך בסמוך מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע כו' ואם בא כו' ומשני בששמעו בו שמת ודוחק לשנויי בא לאחר שמועה ונמצא שהיה שקר מה ששמעו בו שמת והוה מצי לשנויי בלא שמעו בו שמת וכגון דפסקיה מכרא או שום אונס שאינו יכול לשוב דמודה שמואל דפוסקין לה מזונות כיון דהשתא ליכא הוכחה ואמר לי רבי דהא מילתא לא שכיח הוא שיארע אונס או יפסיקו הנהר יותר מיום או יומים:

בששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי. נראה לרבי דהאי שמעו בו שמת בשני עדים מדקאמר לקמן ששמעו בו שמת בעד אחד מכלל דעד השתא ס"ד בשני עדים ובקול נמי ליכא למימר מדפריך לקמן ת"ש האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים כו' ובאה ואמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ומשני כששמעו בו שמת פירוש שמת קודם אותו הזמן שאמרה שנתגרשה ופריך מ"מ עד כדי כתובתה אפילו לעולם נמי ואי שמעו בו שמת בקול קאמר מאי קושיא וכי יש להאמין הקול הואיל והיא אמרה שגירשה ולא מת ולא דמיא להיא דפרק המפקיד (ב"מ דף לח: ושם) שבוי שנשבה רב אמר אין מורידים קרוב לנכסיו ושמואל אמר מורידין כששמעו בו שמת כולי עלמא לא פליגי דמורידין והוא שמעו בו שמת היינו בעד אחד דאי בשני עדים מאי חידוש הוא הלא הם יורשים אותו וא"ת ואעד אחד היאך מורידין והתנן ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קטז: ושם) גבי האשה שאמרה מת בעלי שאין האחים נכנסים לנחלה על פיה ומדהיא לא מהימנא עד אחד נמי לא מהימן וי"ל דהתם מיירי לירד ולמכור אבל בהמפקיד מיירי לירד על מנת שלא למכור כדמוכח התם והא דתניא לקמן ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ומוקמינן לה בששמעו בו שמת בעד אחד וקאמר בניו ובנותיו דאי בעו מיחת לנכסים בעד אחד לא מצו נחתי מזוני נמי לא יהבינן להו התם נמי למכור אבל בפירות הגדלים בשדה אכלי להו שפיר: חיישינן שמא אמר לה כו'. וקיבלה עליה ופטרתו ופטור הוא בכך אע"ג דהשתא לא ספקה: קטנה וספקה. וא"ת הואיל וספקה נימרו לה ב"ד צאי מעשה ידיך למזונותיך ולמה יורדים לנכסיו למתן דהיים לגררי ואי לא ספקה א"כ היכי מחלה למ"ד צאי מעשה ידיך והא אין מחילת קטנה כלום וי"ל כגון דספקה לדברים גדולים ולא ספקה לדברים קטנים דלדברים קטנים מהני מחילתה אי נמי בפעוטות דמקחן מקח ומתנתן מתנה. מ"ר: תרגמה שמואל בששמעו בו שמת. תימה א"כ מאי טעמא דבני כהנים גדולים דמה לי דמת בביתו מה לי ששמעו בו שמת ע"פ עדים ואין נראה לפרש ששמעו בו ע"פ עד אחד וי"ל דאפי' מת בביתו פליגי בני כהנים גדולים והא דנקט למי שהלך למדינת הים רבותא נקט דס"ד ניחוש כ"כ לגררי דאפילו בשבועה לית לה. מ"ר: ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן. פירש רש"י אף להוציא מידה מה שנתנו לה ב"ד בשבועה דהכי משמע דאשבועה קאי והיינו טעם דסתמא דמילתא מתפיס לה לגררי הלכך מוציאין מידה בשבועה ונראה לרבי *דהאריכה שבועה ובשבועה תגבה מה שלוותה ואכלה דאי לאו הכי לא תמצא מי שילוה לה שיראים להפסיד אבל עכשיו שהיא נשבעת אין יראים כלום שסומכין עליה שתשבע. מ"ר: ואם בא ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי. כלומר אם לוותה ואכלה לא אפרע שאם לא היו מלוים לזו היתה דוחקת עצמה אף ע"ג דלא ספקה והאי דאמרינן לקמן לוותה ואכלה עמדה ומיאנה ודייקינן טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה התם שפסקו לה ב"ד: מאי פסקא. תימה לרבי אין סתמא דמילתא אשתו דחייב במזונותיה משרה על ידי שליש בניו ובנותיו דלא מיחייב במזונותיהם לא משרה ורבינו שמשון מפרש הסוגיא אי הכי בניו ובנותיו נמי אי אמרת בשלמא דלא איירי מתני' במשרה אשתו ע"י שליש אלא אשתו ובניו סמוכין על שולחנו ניחא דאשתו מפרנסין הואיל והוא חייב לזונה משום חב"ש דשמא התפיסה לגררי אין ב"ד נמנעין מלזונה אבל בניו ובנותיו דאינו חייב במזונותיהן אין לירד לנכסיו לפרנסם דבקל יש לחוש שמא התפיסם לגררי והניח להם מעות לפרנסם עד שישוב אבל השתא דמוקמת במשרה אשתו ע"י שליש ליכא למיחש לגררי ומשני במשרה אשתו ע"י שליש אבל בניו סמוכין על שולחנו ולא השרה ע"י שליש ולהכי חיישינן לגררי ופריך מאי פסקא דזה אין רגילות דאשתו ישרה ע"י שליש ובניו יהיו סמוכין על שולחנו:

עמד

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פי"ב מהל' אישות הל' טז סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' ע סעי' ה:

יח ב מיי' שם טור שו"ע שם סעיף י:

יט ג מיי' פי"ח שם הל' יט טוש"ע שם סי' לה סעי' ו:

כ ד מיי' פי"ב שם הל' טז טוש"ע שם סימן ע סעיף ה:

כא ה מיי' שם הלכה כה טור שו"ע שם סעיף י:

כב ו מיי' שם טור שו"ע שם סעיף ע וסעיף יא:

תוספות רי"ד

פוסקין מזונות לא"א ושמואל אמר אין פוסקין פי' מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות רב סבר ב"ד יורדין לנכסיו ופוסקין מזונות לאשתו ושמואל אמר אין פוסקין כששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי שפוסקין כי פליגי בשלא שמעו בו שמת רב אמר פוסקין דמשועבד לה ושמואל אמר אין פוסקין מ"ט. רב זביד אמר אימור צררי אתפשה רב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך. פי' והיא קבלה עליה אבל כששמעו בו שמת פוסקין וליכא למיחש לצררי שהרי סופה לגבות כתובתה ואז תשבע שלא עכבה בידה משלהם כלום ולצאי מעשה ידיך למזונותיך נמי ליכא למיחש שכבר מת ואינה משועבדת לו. וא"ת הרי היא משועבדת ליתומים ואף הם יאמרו לה כן. תשובה אף הוא אינו יכול לומר לה אא"כ תתרצה היא והרי עכשיו אינה רוצה. אמר שמואל ומודה לי אבא בשלשה חדשים הראשונים שאין פוסקין לפי שאין אדם מניח את ביתו ריקם: תנן מי שהלך למדינת הים וכו' ע"כ לא פליגי אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה תרגמ' שמואל כששמעו בו שמת: ומהכא שמעינן שאין היתומים יכולין להשביע האלמנה כל זמן שהיא ניזונית דילמא אתפשה בעלה צררי דהא פסקי' לקמן הלכתא כחנן כ"ש דק"ל כרב דאמר פוסקין מזונות לא"א ומוקי' למתני' מחיים דבעל ואיכא למימר התם הוא דפליגי עליה דחנן ואמרי תשבע דמאולימא לן דאתא לידי גיבוי כתובתה ותשבע דילמא מייתא היא ברישא הלכך תשבע השתא דלמא צררי אתפשה אבל באלמנה הניזונית כ"ע לא פליגי דתשבע בסוף ולא תשבע בתחילה: בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע ואם בא בעלה ואמר פסקתי לה מזונות נאמן פי' ובשבועה ומחזרת לו מה שנתנו לה ב"ד ה"נ כששמעו בו שמת והא אם בא קאמר אם בא לאחר שמיע'.

מסורת הש"ס

[פי' ערוך ערך מת. ד"ס אילו]

(תוספתא פי"ב)

לעיל מת.

נ"ה שם

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר שמואל וכו' בראשונים שאין פוסקין מה טעם לפי שאין אדם:

צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול *תא שמע *היבמה ג' חדשים הראשונים ניזונת משל בעלה מיכן ואילך אינה ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם עמד בדין וברח ניזונת משל יבם אמר לך שמואל למאי ניחוש לה להאי אי משום צררי לא מיקרבא דעתיה לגבה אי משום מעשה ידיה לא משתעבדא ליה תא שמע *האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה *גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה הכא נמי כששמעו בו שמת ומאי שנא עד כדי כתובתה דאיהי היא דאפסידה אנפשה תא שמע *כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונות אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה עמדה ומיאנה *טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה אמר לך שמואל הכא למאי ניחוש לה אי משום צררי צררי לקטנה לא מתפיס ואי משום מעשה ידיה קטנה לא ספקה מאי הוה עלה כי אתא רב דימי אמר מעשה בא לפני רבי בבית שערים ופסק לה מזונות לפני רבי ישמעאל בצפורי ולא פסק לה מזונות תהי בה רבי יוחנן וכי מה ראה רבי ישמעאל שלא פסק לה מזונות הא לא נחלקו בני כהנים גדולים ותנן אלא לענין שבועה אבל מזוני יהבינן לה א"ל רב שמן בר אבא כבר תרגמה רבינו שמואל בבבל כששמעו בו שמת א"ל פתריתו בה כולי האי כי אתא רבין אמר מעשה בא לפני רבי בבית שערים ולא פסק לה מזונות לפני רבי ישמעאל בציפורי ופסק לה מזונות א"ר יוחנן מה ראה רבי שלא פסק לה דהא לא נחלקו חנן ובני כהנים גדולים אלא לענין שבועה אבל מזונות יהבינן לה אמר ליה רב שמן בר אבא כבר תרגמה שמואל בבבל כששמעו בו שמת אמר ליה פתריתו בה כולי האי והלכתא כותיה דרב ופוסקין מזונות לאשת איש והלכתא כותיה דרב הונא אמר רב *דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה והלכתא כותיה דרב זביד בקוניא דאמר רב זביד *הני מאני דקוניא *חיורי ואוכמי שרו ירוקי אסירי ולא אמרן *אלא דלית בהו קרטופני אבל אית בהו קרטופני אסירי: **מתני'** *מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבד את מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם א"ר יוחנן בן זכאי *יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי: **גמ'** *תנן התם המודר הנאה מחבירו שוקל

רש"י

צדקה. אין ב"ד פוסקין צדקה לעניים מנכסיו בזמן שאלו בני העיר פוסקין עליהן צדקה: תכשיט. בשמים להתקשט בהן אשתו: שלשה חדשים הראשונים. שאינה יכולה לא להנשא ולא להתייבם ניזונת משל בעלה: עמד בדין. ואמרה לו כנוס או חלוץ: רצתה ניזונת כו'. שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ותינשא וכשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדאמרינן במסכת יבמות* מספר כתובתה נלמד לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי: מתפרנסת והולכת כו'. כתובה לא גביא שמא לא גירשה ובגירושין לא האמינוה אבל מזוני יהבינן לה ובפרעון כתובה ממה נפשך אם גירשה הרי נטלתן בכתובתה ואם לאו הרי הוא חייב במזונותיה: איהי היא דאפסדה אנפשה. שאמרה גרשני וגרושה אין לה מזונות וכי תימא כיון (א) דשמעה שמת תגבה כתובתה יחד אין הכי נמי והאי דקאמר מתפרנסת והולכת אם אינה רוצה ליטול כתובתה דסבורה שמא לא מת ונוח לה ליטול לשם מזונות שאם יבא בעלה תהא כל כתובתה קיימת ומתפרנסת עד כדי כתובתה ותו לא יהבינן לה: מאני דקוניא. כלי חרס שמחפין עליהם עופרת שקורין פלומבלי"ר בלע"ז: ירוקי אסירי. לענין חמץ בפסח וגיעולי עובדי כוכבים ויין נסך: חיורי שרו. לפי שהעופרת מחליק את החרס ואינו מניחו לבלוע אבל הירוקים מעורב צריף שקורין אלו"ם בתוך העופרת והוא עז ומחלחל את החרס ובולע והכי אמרי' במסכת ע"ז (דף לג:) דמצרפי ובלעי: קרטופנא. ביקועי קירויי"ש בלע"ז: **מתני'** חנן אומר איבד את מעותיו. שלא אמרתי לך הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו הוא תובעה והיא תובעת הבעל וישלם כדאמר לעיל בממאנת ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה משלם: **גמ'** שוקל

תוספות

עמד בדין וברח. בפרק החולץ (יבמות דף מא: ושם) פרש"י דוקא ברח אבל חלה הוא או חלתה היא לא משמע לפי דבריו דקנס הוא ותימה אם כן מאי קפריך הואיל ומשום קנס מתפרנסת ויש לומר דאי חיישינן טולי האי לגררי כדחייש שמואל לא היה לקונסו כל כך ור"ת פירש שמצא בירושלמי בריש אף ע"פ דברח לאו דוקא אלא ה"ה חלה דניזונת משלו וא"ת והא אמרינן חלה הוא או היא אינו מעלה לה מזונות לחד לישנא גבי הגיע זמן ולא נשאו יש לומר שאני הכא שהיה לו לכנוס מיד אחר הגעת הזמן אחר שלשה חדשים אבל התם כשהתחיל חליו לפני שהגיע זמן מאי הוה ליה למיעבד ומיהו קשה אי בחלה נמי מעלה לה מזונות אמאי אמרי' בסמוך דלא משעבדא ליה למעשה ידיה וי"ל דבחלה נמי קנסינן ליה משום דלא כנס מיד אחר שלשה חדשים ואחר שעמד בדין מיד ואם תאמר לפרש"י דמפרש דוקא ברח אבל חלה לא בפ"ק (דף ב.) דמיבעיא לן חלה מהו אמאי לא פשיט מהכא דאמרי' דוקא ברח אבל חלה לא וכל שכן הוא דהא הכא דאין לה מזונות אף על פי שפשע קצת שהיה לו לכונסה מיד אחר שעמד בדין אבל התם חלה קודם שהגיע הזמן מאי הוה ליה למיעבד דעל כורחין בהכי איירי דאי חלה הוא אחר כך פשיטא דאין להפסידה ואיכא למימר דיבמה שאני דלאו אגידא ביה כולי האי כמו ארוסתו ואינה עומדת כל כך לכונסה לא מיחייב מזונות כולי האי ומיהו קשה לפירוש רש"י דעל כורחין מוקי האי ברח שלא מחמת מרדין אלא מחמתה דאי לאו הכי היינו חלה ואם כן מאי קפריך הכא למ"ד אין פוסקין מזונות לאשת איש הרי הכא לא שייך התפסת גררי הואיל ומחמתה ברח:

הני מאני דקוניא. פי' בקונטרס פלומי"ר בלע"ז כלי חרס שמתיכין לתוכו עופרת ואין נראה לר"ת דבזבחים פרק איזהו מקומן (דף נד.) גבי עשיית מזבח תניא מביא סיד וקוניא (ב) וממחה ושופך הוה ליה למימר אבר שהוא לשון ברייתא ועוד אמר רבי מדמסיק עלייהו בפ"ב דמסכת ע"ז (דף לג: ושם) ובפרק כל שעה (פסחים דף ל: ושם) משום דמצרפי פירוש שמעורב בהם צריף שקורין אלו"ם בלע"ז על כן נראה כדפירש הערוך *דקוניא היינו כלי חרס המחופה בהתכת זכוכית ולהכי מסיק עליה דמצרפי משום דזכוכית תחילת ברייתו מן החול ובאותו חול מעורב צריף ולהכי בלעי וכן מורה רבינו תם באותם פלומי"ר שלנו שמתיכין לתוכן עופרת אין נאסרין בי"כ יותר משאר כלי חרס ועוד מדקדק ר"ת אף אם היה כולו מעופרת לא היה נאסר ועכשיו שאין בו אלא עופרת מעט יאסר אבל בהתכת זכוכית ניחא דאפי' כולן של זכוכית אינו נאסר לפי שנתבשל היטב ואינו נבלע אבל קוניא לא נתבשל כל כך ובלע טפי:

ירוקי. פירש בקונטרס לענין חמץ בפסח וגיעולי עובדי כוכבים ויין נסך ולא משום דאיצטריך למיפסק הלכה כרב זביד לענין חמץ בפסח דהא מרימר דפליג עליה ושרי ירוקי דוקא לענין יין נסך אבל לענין חמץ בפסח מודה דאסירי אפי' חיורי כדאיתא בהדיא בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לג:) ומפרש התם טעמא דתשמישו בחמין:

חנן אומר איבד מעותיו. ליכא לאקשויי מהא דקיימא לן (לעיל פ.) היורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות דשמין לו כארים ולבונה חורבתו של חבירו דנותן לו מה שהכניסו (ב"מ קא: ע"ש) דהתם השבח בעין הוא ודין הוא שיטול אבל הכא לא השביח לו שום שבח נכסים אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה והוה כמבריח ארי מנכסי חבירו דאע"ג דמהנה אותו לא מתחייב מידי כדמסיק בנדרים באין בין המודר (דף לג:) וא"ת הא אמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צג:) שומר חנם שהיה לו

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ח מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' קס סעיף א:
כד ב מיי' שם הל' כב סמג שם טוש"ע שם סימן נג סעיף יז [וכרב אלפס עוד פ"א דמכילתין דף קכ:]:
כה ג מיי' פכ"ד מהל' אישות הל' ה סמג עשין מח טוש"ע שם סי' קטו סעיף ה [וברב אלפס פ"א דמכילתין דף קכא.]:
כו ד מיי' פי"ב שם הל' יט סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע שם סי' ע סעיף ח:
כז ה מיי' פ"ה מהל' חמץ ומצה הל' כה ופי"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין עח וקמח טוש"ע א"ח סי' תנא סעי' כג וטוש"ע יו"ד סי' קכ סעיף א:
כח ו ז מיי' פי"א מהל' מאכלות אסורות הל' יט סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קלה סעיף ז:
כט ח מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יט סמג עשין מח ולאוין פא טור ש"ע אה"ע סי' ע סעיף ח:

מסורת הש"ס

יבמות מא: [דף קיח.]
[תוספתא פ"י]
[עי' תוס' ב"מ יג: ד"ה הוליכה ותוס' לעיל פט: ד"ה יכול]
לעיל נח: ודף פט: פג. [ב"ק ח: ע"ש ב"ב מט:] גיטין מו:]
ע"ז לג: פסחים ל:
[נדרים לג:]
שם לג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה איהי וכו' כיון דשמעו: (ב) תוס' ד"ה הני וכו' סיד וקוניא חפת וממחה:

תוספות רי"ד

ת"ש האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונית רצתה גובת כתובתה פי' שהאשה שאמרה מת בעלי נאמנת להנשא וכמו שנאמנת להנשא כך נאמנת ליטול כתובה כדאמרינן ביבמות בהאשה בש"א תנשא ותטול כתובה וכו' עד חזרו ב"ה להודות כב"ש וכמו שנאמנת לגבות כתובתה כך היא נאמנת על המזונות גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה פי' כשאומרת גרשני בעלי אינה נאמנת על הגירושין והלכך אינה יכולה לגבות כתובתה דשמא לא גורשה אבל מזונות אית לה ממה נפשך דאי גירשה כל כתובתה יש לה ואי לא גירשה יש לה מזונות כדין כל אשה שהלך בעלה למדינת הים ודוקא עד שיעור כתובתה אבל יותר משיעור כתובתה לא דהא אמרה גירשני שאין מזונות לגרושה. בשלמא למ"ד פוסקין מזונות לא"א שפיר פי' היינו דמתפרנסת עד כדי כתובתה ממה נפשך אי גרשה יש לה כתובה אי לא גרשה מזוני אית לה אלא למ"ד אין פוסקין מזונות לא"א מאי איכא למימר פי' דילמא לא גירשה וא"א היא וכיון דאין פוסקין מזונות לא"א (איהי שקילא) [היכי שקלא] מזונות א) פי' כששמעו בו שמת דממה נפשך גירשה כתובתה אית לה לא גירשה מזוני נמי אית לה. ומ"ש עד כדי כתובתה אפילו טובא נמי פי' דכיון ששמעו בו שמת הרי היא ככל אלמנה דעלמא ותתפרנס לעולם אפילו יותר משיעור כתובתה פי' דתנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובה לעולם שאני הכא דאיהי היא דאפסידא אנפשה דאמרה גירשני בעלי פי' ואין לגרושה מזונות הלכך עד שיעור כתובתה שקלא ממה נפשך אבל טפי לא ומהכא מוכח דכל אלמנה דעלמא מתפרנסת והולכת לעולם אפילו יותר משיעור כתובתה והדר גביא כתובתה ולאפוקי ממ"ד שאין אלמנה יכולה ליקח מזונות יותר משיעור כתובה כדכתבי' לעיל בפ' אלמנה ניזונת: ת"ש כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה ושמואל הכא למאי ניחוש אי משום צררי צררי לקטנה לא מתפיש ואי משום מעשה ידיה התם קטנה לא ספקה ומהכא מוכח דמי שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה הבעל חייב לפרוע מה שלותה דדוקא ממאנת היא דלית לה אבל אשה דעלמא אית לה ודכותיה אמרינן בפ' יש מותרות ומאי דאמרינן לקמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי דוקא כשפרנס הוא מאליו שלא אמרה לו אשתו הלויני והוא מאליו היה מספיק לה מזונות דאמרינן רצה לכבדה מאליו ואין הבעל חייב לפורעו אבל היכא דהיא אמרה לו הלויני והלוה לה כיון שע"ד הלוואה נתן לה חייב הוא לפורעו ומסיק תלמודא והלכתא פוסקין מזונות לא"א פי' ולסוף ג' חדשים הראשונים כדאמרן לעיל ובלא שבועה כחנן. והלכתא כרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה. והלכתא כותיה דרב זביד בקוניא דאמר רב זביד הני מני דקוניא אוכמי וחיורי שרו ירוקי אסירי פי' דמצרפי ואי אית בהו קרטופני כולהו אסירי פי' קערות של חרס מחופות בעופרת אוכמי וחיורי שרו לענין חמץ בפסח וגיעולי כנענים ויין נסך. לפי שהעופרת מחליק את החרס ואינו מניחו לבלוע אבל הירוקים מערב בהן צריף בתוך העופרת והוא עז ומלחלח את החרס ובולע ואי אית בהו קרטופני פי' בקעים וסדקים כלהו אסירי שדרך אותן הסדקים לבלוע החרס מתוכן ואין לו תקנה לעולם עי' בפ' אין מעמידין: מתני' מי שהלך למדינת הים ועמד א' ופרנס את אשתו חנן אומר אבד מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול א"ר דוסא בן הרכינס כדבריהם אריב"ז יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי פי' חנן אומר אבד את מעותיו שהוא אומר לו רצונך היה לכבד את אשתי או משום כבודה או משום כבודי ולא ע"מ שתתבע אותה עשית אבל היכא דלותה ממנו כיון שבתורת הלואה נתן לה חייב לפרוע כדכתבינן לעיל והלכתא כחנן כדמסקינן לקמן בהלכות הפוסק מעות לחתנו: תנן התם המודר הנאה מחבירו שקל

א) נ"ל פי' שקלה מזונות ומשני דהכא נמי כששמעו בו שמת פי' דמש"ה וכו'

*שוקל לו את שקלו [ב]ופורע (א) את חובו [ג]ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנוטלין שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו את שקלו מצוה קעביד *דתנן *[ד]תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קעביד אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה *אמר רב אושעיא הא מני חנן היא דאמר [ה]איבד את מעותיו ורבא אמר אפי' תימא רבנן הכא במאי עסקינן שלוה על מנת שלא לפרוע בשלמא רבא לא אמר כרב אושעיא דמוקים לה כרבנן אלא רב אושעיא מ"ט לא אמר כרבא אמר לך רב אושעיא נהי דהנאה לית ליה

כיסופא

רש"י

שוקל לו את שקלו. שוקל בשבילו שקל שהוא חייב לכל שנה לקרבנות צבור: ופורע לו את חובו. אם חייב ממון לנושה מותר לזה שיפרענו בשבילו: ומחזיר לו אבידתו. אם ראה חמורו תועה מותר להשיבו: במקום שנוטלין שכר. על טורח השבתה: תפול. הנאת השכר להקדש שהרי שניהן מודרין בהנאה זה מזה: מצוה קא עביד. כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות: דתנן תורמין. את הלשכה בשלש קופות: על האבוד. אף על מי ששלח שקלו ואבד: ועל הגבוי. שעדיין לא הגיע כאן: ועל העתיד לגבות. ואפילו לא נגבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחיסר מצוה נמצא שכר המצוה על הנותן: משתרשי ליה. מרויחו: חנן היא דאמר איבד מעותיו. זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלואה שישלם לו בעלה איבד מעותיו ואין יכול לומר לו את חובך פרעתי שלם לי והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חברו ופרעו וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה: אפילו תימא רבנן. דאמרי חייב אע"פ שלא אמר לו הלויני וגבי שאר חוב נמי חייב לשלם וכי מחיל אסור במודר הנאה והכא דקתני פורע לו את חובו בשלוה זה תחלה הלואה מן המלוה על מנת שלא לפרוע עד שירצה לא יוכל הנושה לנחצו הלכך לאו מידי יהיב ליה:

כיסופא

תוספות

לו לקדם ברועים ובמקלות ולא קידם חייב ומפרש שומר חנם בחנם שומר שכר בשכר ומסיק דחוזר ונוטל מבעל הבית משמע דשומר חנם נמי אם קדם ברועים ובמקלות בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית ואמאי אברותי אריה בעלמא הוא וכן הא דתנן בפ' אלו מציאות (ב"מ דף ל: ושם) היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל בטל של אותה מלאכה דבטיל מינה ופירש בקונטרס שאם היה עוסק במלאכה חמורה ונוטל שכר מרובה כמה היה פוחת משכרו ויעסוק במלאכה קלה כמו השבת אבידה וכך יתנו לו ואמאי אברותי אריה בעלמא הוא ולפי מה שפירש רבינו תם דדוקא במפרנס את אשתו קאמר חנן לפי שיכולה לצמצם ולהתפרנס בדוחק אבל שאר פורע לו חובו לא כמו שאמר לקמן לא קשיא מידי ואומר רבי כי מן הדין היה ודאי פטור כדמשמע הכא אלא תקנת חכמים היא שישלמו לו כדי שישיב אבידתו של חבירו וכן בקדם ברועים ובמקלות בשכר דחוזר ונוטל שכר מבעל הבית כדי שיעסוק להבריח את הארי ואפי' עולה השכר כדי דמיהן נפקא מינה לכושרא דחיותא אבל פורע חובו ועמד אחר ופרנס את אשתו למה לנו לעשות תקנה על זה ומהאי טעמא נמי הא דאמר בהניזקין (גיטין נח:) הבא מחמת חוב ומחמת אכפרות אין בו משום סיקריקון פירוש אם שהתה בידו י"ב חדש אין נותן רביע לבעלים ויחזיק בקרקעות אלא מחזיר לו הקרקע נראה לרבי דלא בחנם מחזיר אלא משלם לו מה שהוציא להוציאה מיד העובד כוכבים ורבינו גרשון פי' בתשובותיו כמו כן דאע"ג דלא הוי אלא כמבריח ארי בעלמא יש לו לשלם מידי דהוה אקדם ברועים ובמקלות בשכר וגבי משיב אבידה דאל"כ אין לך אדם מציל של חבירו מיד העובדי כוכבים ולא כפי' הקונטרס שפירש בגיטין שמחזיר לו בחנם וא"ת והא דתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קטו:) שטף נהר חמורו וחמור חבירו שלו יפה מנה ושל חבירו מאתים והניח זה את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואמאי דמי חמורו היה לו לשלם והיה רבי רוצה לומר דמשום הכי אין לו אלא שכרו דמיירי כגון שבעל החמור בפניו וכי עשו חכמים תקנה ה"מ שלא בפניו אבל בפניו לא וקשה א"כ אפי' שכרו לא יהא לו דהא תנן בפ' הכונס (שם דף נח. ושם) נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית ומפרש רב בגמרא אפי' נחבטה דס"ד מבריח ארי מנכסי חבירו ומה שנהנית נמי לא משלם קמ"ל ופריך אימא ה"נ ומשני מבריח ארי מנכסי חבירו מדעתו והאי שלא מדעתו א"נ מבריח ארי לית ליה פסידא האי אית ליה פסידא ומשמע ליסנא קמא מדעתו אע"ג דלית ליה פסידא פטור ועל כורחין לא אפשר לפרש כן מההיא דאלו מציאות (ב"מ דף לא:) והשוכר את הפועלים (שם דף עג:) אלא הכי פירושו מבריח ארי מדעתו היכא דלית ליה פסידא האי שלא מדעתו לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב דפשיטא אם נחבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב אלא כלומר האי שלא מדעתו שעל כרחו הוא מבריח ארי ואם דוחקים את האדם על כרחו להבריח את הארי ממלכו של חבירו אע"ג דלית ליה פסידא חייב לשלם לו שכר טורחו והשתא בההיא דהגוזל בתרא אם נפרש דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו אלמא חשבינן כאילו לית ליה פסידא א"כ לא יהא לו אפי' שכרו כיון דמדעתו הוא ולית ליה פסידא על כן נראה לרבי דהיינו טעמא דאינו משלם דמי חמורו שלא תקנו חכמים שיהא חייב לשלם אלא מה שהוא מהנה אותו ואינו מהנה אותו אלא כדי שכרו שהרי גם הוא היה מוצא להציל בכדי שכרו דעל כרחך מיירי שיכול להציל שלא יזכה אותו מן ההפקר: **ובמקום** שנוטלין שכר תפול ההנאה להקדש. בפ' אין בין המודר (נדרים דף לג:) מוקי לה בין בנכסי שניהם אסורין זה על זה משום הכי תפול הנאה להקדש דלא מצי מחזיר ליטול שכר ולא מצי בעל אבידה לעכבו בין בנכסי מחזיר דוקא אסורין על בעל אבידה ולא נכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר בעל אבידה אינו יכול לעכבו ותפול הנאה להקדש: **ועל** העתיד לגבות. פי' בקונטרס אפי' לא נגבה לבסוף וקשה לרבי חדא דהוה ליה למיתני ועל העתיד לגבות ותו לא דהוי אבוד וגבוי בכלל ועוד דתנן (בשקלים דף ג:) ומייתי לה בהזהב (ב"מ דף נח. ושם) בני העיר ששלחו שקליהם ונגנבו מהשלוחין או שאבדו השלוחין אם עד שלא נתרמה התרומה נשבעים השלוחים לבני העיר ובני העיר שוקלים ומביאים אחרים תחתיהם אבל משנתרמה אחריות אהקדש ואם כפירוש הקונטרס דאפי' לא נגבו לבסוף תורמין עליהם אמאי בני העיר שוקלים ומביאין אחרים תחתיהם אי משום מצוה אפי' משנתרמה נמי ועוד פירש רש"י על האבוד מי ששלח שקלו ואבד ועל הגבוי שעדיין לא הגיע וקשה דא"כ זו ואין צ"ל זו קתני אלא נראה לפרש על האבוד שבא ליד גבאי ואבד ועל הגבוי ביד השליח ואבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי נאבד קודם שנתרמה התרומה חייבין בעלים באחריות ועל העתיד לגבות שיבא לידי גבוי לבסוף והא דאמר הכא שוקל לו את שקלו באבוד וגבוי דלא מיחייבי בעלים באחריות: **הא** מני חנן היא דאמר איבד מעותיו. הואיל וכן שאינו יכול עתה לתובעו ממנו אע"פ שמ"מ מהנהו שאין צריך לשלם חובו משום הכי לא מיתסר שאינו אלא גרמא בעלמא שעל ידי שפורע זה נבעל חובו מיפטר ודמי להא דתנן באין בין המודר (נדרים דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל ילך אצל חנוני הרגיל אצלו כו' ויתן לשום מתנה אע"ג דעל ידו משתרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא עביד אלא גרמא בעלמא ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי תבע ליה מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני אבל הכא גרמא בעלמא הוא ורבינו תם מפרש דאיירי דוקא במזונות אשתו ומשום הכי פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מצמצמת אם לא היתה מוצאה מי שמלוה לה מעות אע"ג דפסקו לה ב"ד מיירי דאי לאו הכי לא הוי מיחייב לכ"ע שאף לאשה עצמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד מכ"מ היתה מצמצמת דלא ליקרו לה רעבתנותא אבל גבי שטר חוב אפי' חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין והכי פי' הא מני חנן היא כלומר האי פורע מיירי באותו חוב דאיירי בה חנן דהיינו במזון האשה דוקא וחנן היא וכן פירש רבינו חננאל ושני רב אושעיא הא דתנן ופורע את חובו מזונות אשתו הן ואליבא דחנן וריב"א הביא ראיה מירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן התם בפירקין אבא בר ממל בעי הפורע שטר חוב של חבירו שלא מדעתו בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר אסי טעמא דבני כהנים גדולים תמן לא עלה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכא מפייסנא ליה ומחיל לי הגע בעלמך דהוה גביה משכון מפיים הוינא ליה ויהיב לי משכוני עד כאן בבעל חוב שאינו דוחק ואפי' בבעל חוב דוחק נשמעינה מן הדא שוקל לו את שקלו לא שקיל אין ממשכנא הדא אמרת אפי' בעל חוב דוחק אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות ואומר רבינו תם על כרחך פליג גמרא ירושלמית אגמרא שלנו דמוקים ההוא טעמא דשוקל את שקלו כבני כהנים גדולים אע"ג דממשכנין על השקלים ורב אושעיא מוקי לה כחנן ופליג לגמרי דלית ליה הך סברא ומפרש דלא פליגי אלא במזון האשה כדפרשינן ועוד דעל כרחין סוגיא דירושלמי לא אתיא כסוגיא דהכא דלדברי רבא צריך לפרש דשוקל לו שקלו היינו באבוד וגבוי דאי לאו הכי שוקל לו שקלו אמאי הא קא משתרשי ליה ובירושלמי משמע דלא מיירי באבוד דפשיט מיניה בבעל חוב דוחק:

תרמון

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה ד סמג לאוין רמג:

לא ב מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ב:

לב ג מיי' פ"ז שם הל' א סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

ב"מ נח. (שקלים ג.)

לג ד מיי' פ"ג מהלכות שקלים הלכה ט:

לד ה מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ו סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' קכח סעי' א:

תוספות רי"ד

שוקל לו את שקלו ופורע לו את חובו ומחזיר לו את אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש במקום שנוטלין שכר על טורח השבתה תפול הנאה להקדש שלא יהנה מממנו. פי' התורה תפול הנאה להקדש כגון ששניהם מודרים הנאה זה מזה: בשלמא שוקל לו את שקלו דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות פי' ונמצא שלא נהנה כלום שבלא הא היה לו חלק בקרבנות מחזיר לו אבדתו נמי מצוה קעביד פי' ואע"ג שהוא נהנה הוא יכול לומר אני איני מתכוין להנהותו אלא לקיים המצוה. אלא פורע לו את חובו הא קמישתרשי ליה אמר רב אושעיא מני חנן הוא דאמר אבד מעותיו פי' ואע"ג דמטי ליה הנאה מיניה דהא מיפצי ליה מב"ח כיון דשלא מדעתו עשה ואיבעי לתובעו כדין לא מצי תבע ליה ולאפוקי מיניה בדינא שרי דבודאי אי מצי תבע ליה לדינא ולאפוקי מיניה אסור דהויא מחילה גביה והנהתו אבל כיון דלא מצי לאפוקי מיניה בדינא שרי והכי נמי אמרינן התם דמקריב עליו קיני זבין וקיני זבות ויולדות ומתירו לאכול בקדשים וזן את אשתו ואת בניו אף על פי שהוא חייב במזונותיהן דאף ע"ג דמטי ליה הנאה מיניה כיון דלאו מדעתו קעבד ולא מצי תבע ליה בדינא שרי ואין אנו צריכים לומר עכשיו בשוקל לו את שקלו דטעמא משום דתורמין על האבוד ונמצא שלא ההנהו אלא אע"ג דההנהו כיון דלאו מדעתיה קעביד ואינו יכול לתובעו בדין להנן שרי:

מסורת הש"ס

[נ"ל דתניא וכן גי' תוס' בב"מ נח.]

[נדרים לג. כל הענין פ"ש היטב]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופורע לו את חובו:

כיסופא מי לית ליה (א) א] התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסיף מיניה: **מתני'** אדמון אומר שבעה *מי שמת והניח בנים ובנות א*בזמן שהנכסים מרובין הבנים יורשים והבנות נזונות ובנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** מאי קאמר אמר אביי ה"ק בשביל שאני זכר וראוי לעסוק בתורה הפסדתי *אמר ליה רבא מאן דעסיק בתורה הוא דירית מאן דלא עסיק בתורה לא ירית אלא אמר רבא הכי קאמר בשביל שאני זכר וראוי לירש בנכסים מרובין הפסדתי בנכסים מועטין: **מתני'** *הטוען את חבירו כדי שמן והודה בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה במקצת הטענה ישבע וחכ"א אין הודאת מקצת ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** שמע מינה לרבנן טענו חטין ושעורין והודה בשעורין פטור לימא תהוי תיובתא דרב נחמן אמר שמואל *דא"ר נחמן אמר שמואל ב*טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן חייב אמר רב יהודה אמר רב בטוענו מדה אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכולי עלמא ג*היכא דאמר ליה מלא עשרה כדי שמן יש לי בבורך שמן קטעין ליה קנקנים לא קטעין ליה עשרה כדי שמן מלאים יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה כי פליגי היכא דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים ורבנן סברי ד*אין בלשון הזה לשון קנקנים אלא טעמא דאין בלשון הזה לשון קנקנים הא יש בלשון הזה לשון קנקנים חייב לימא תיהוי תיובתא דר' חייא בר אבא *דא"ר חייא בר אבא טענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהם פטור אמר רב שימי בר אשי נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו מתקיף לה רבינא רימון בלא קליפתו לא מינטר שמן מינטר בלא קנקנים אלא הכא במאי עסקינן דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך ואמר ליה אידך שמן לא היו דברים מעולם קנקנים נמי חמשה אית לך וחמשה לית לך אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים ומגו דקמשתבע אקנקנים משתבע נמי אשמן על ידי גלגול ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו: **מתני'** הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

תשב

כיסופא מי לית ליה. דקא מיכסיף מן המלוה תמיד הלכך אי רבנן היא דאמרי דלענין חוב לוה ע"מ לפרוע ופרע חברו בשבילו חייב לשלם וגבי מודר הנאה מחילה היא ואסור כי לוה ע"מ שלא לפרוע נמי הנאה היא ומחילה מחיל גביה ואסיר אלא חנן היא ובין בחוב העומד לפרוע בין בעומד שלא לפרוע לית ליה גביה מידי ולאו מחילה היא ואע"ג דסלקיה מפרען ומכיסופא: **מתני'** נכסים מועטין. מפרש בבבא בתרא שאין בהן פרנסת שנים עשר חדש לזכרים ולנקבות: הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. תקנת חכמים היא: הפסדתי. בתמיה: **גמ'** מאי קאמר. אם בשביל שאני זכר הפסדתי משמע אם בשביל שאני זכר וכאי יפה הפסדתי ומאי יפוי כחו: **מתני'** והודה לו בקנקנים. ריקים בלא שמן: **גמ'** בטוענו מדה. לא תבע ממנו קנקנים אלא שמן הפקדתי אצלך ומאי כדי שמן דקתני מתני' מדה מלא עשרה כדי שמן דהוי ליה טענו חטים והודה לו בשעורים: בבורך. בור שלפני הבד: קנקנים לא טעין ליה. וכי הודה לו בקנקנים לאו הודאה היא: כדים מלאים. כדים ושמן משמע: עשרה כדי שמן. ולא אמר מלאים: יש בלשון הזה לשון קנקנים. כיון דלא אמר ליה מלא עשרה אין זה טוענו מדה אלא עשרה כדים מלאים והוה ליה טענו חטים ושעורים: אלא טעמא כו'. לשון קושיא הוא לאותובי למאן דאמר פטור דדוקיא דמתני' כרב נחמן מדקתני הטוען את חבירו כדי שמן ולא קתני כדים מלאים שמן שמעינן מינה דמשום דאין בלשון הזה לשון קנקנים פטרי רבנן הא אם תבעו שניהם חייב: נעשה כמי שתבעו רימון בקליפתו. לא דמו כדים ושמן לחטים ושעורים דכולי חדא מילתא הוא וממין הטענה הוא: שמן. בלא קנקנים מנטר בבור: אלא הכא במאי עסקי' כו'. אלא לא תימא כמו שטענו רימון אלא ר' חייא מוקי למתניתין כגון שהודה במקצת קנקנים ומקצת כפר דבקנקנים גופייהו איכא כפירה והודאה ואי יש בלשון התביעה לשון קנקנים מיחייב עלייהו שבועה ושבועה דשמן דקא מחייב אדמון משום גלגול היא דקסבר יש בלשון התביעה לשון קנקנים: **מתני'** ופשט לו את הרגל. לשון בזיון הוא ואמר טולם שאינו חש לדבריו טול טיט שעל גבי רגלי ב]ואני שמעתי תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן: **גמ'** במה

אדמון אומר וכי בשביל שאני זכר הפסדתי. אע"ג דאמר לקמן כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההוא פיסקא פריך הש"ס לקמן אלמא דהכי הוי עיקר מ"מ אומר ר"ת דלית הלכתא כוותיה בהא דהא סוגיא דגמרא דלא כוותיה לעיל בפרק נערה (דף מג. ושם) אמר *רבי אסי א"ר יוחנן עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסים מועטים אלמא שהם דבריו כרבנן ועוד דלעיל פ' הנושא (דף קג.) אמרי' יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטים מה שמכרו מכרו וסתמא דהש"ס כרבנן בריש מי שמת (ב"ב דף קלט:) ואומר ר"ת דהיינו טעמא דאדמון לאו לאיפלוגי אמלתא דחכמים אתא אלא מתמה בעלמא הוא ור"ג נמי דאמר בהאי רואה אני את דברי אדמון לאו משום פסק דין אלא משום שיש ודאי לתמוה*: **אמר** רבא דעסיק באורייתא ירית. בתמיה מקשה מאי קמתמה רבא אין ה"נ כדאמר לעיל בפרק נערה (דף מט. ושם) מלוה לזון את הבנות וק"ו לבנים דעוסקין בתורה ואר"ת דלא דמי דלעיל גבי מלוה יש מלוה לזון הבנים יותר מן הבנות אבל הכא שמת האב וירושתן קא שקלי מן התורה קא מתמה רבא אמילתיה דאדמון דקא בעי למימר דכשיעסוק בתורה יטול ירושה ואם לא יעסוק לא יטלנה וי"מ דהכא מיירי בבנים גדולים ולהכי פריך מאן דעסיק כו' אבל לעיל מלוה לזון את הבנים בבנים קטנים מיירי משום דכולם עומדים לעסוק בתורה קאמר ק"ו לבנים ולהכי לא פריך מאן דעסיק דכולם הן עומדים לעסוק בתורה: **שמע** מינה מדרבנן טענו חטין ושעורים וכו'. תימה מאי פריך לר"נ מדרבנן והלא איכא אדמון דקאי כוותיה וכי תימא משום דרבים נינהו אדרבה אית לן למימר כאדמון דהלכתא כוותיה ואומר רבי דמכולהו פריך דמשמע דאדמון מודה בחטין ושעורים דמיפטר מדלא נקט חטין ושעורים אלא נקט כדי (*יין ושמן) [צ"ל שמן] דכרימון בקליפתו דמי כדבעי למימר לקמן רב שימי בר אשי שאינו יודע הגמרא אמאי הוי נקיט האי לישנא דכדי שמן ומיהו לאחר שידע דאיכא לאפלוגינהו ביש בלשון הזה לשון קנקנים פריך איפכא נימא תיהוי תיובתא דרב חייא בר אבא ואפילו הכי משני נעשה כמי שטענו רימון בקליפתו: **אי** הכי מ"ט דאדמון. תימה מאי קא קשיא ליה הא אשכחן ר"ג דאית ליה האי סברא דמיחייב בטענו לו חטין והודה לו בשעורים כדתנן בפ' שבועת הדיינין (שבועות לח: ושם) ונראה דה"ק אי הכי מ"ט דאדמון אליבא דר"ג דהא בעינן למימר דלהוי אדמון כרב נחמן דכוותיה קי"ל ור"ג דוקא בטענו חטין ושעורים והודה לו באחד מהן מיחייב אבל טענו חטין והודה לו בשעורין פטור: **הפוסק** מעות לחתנו. מוקי לה בירושלמי כשפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו והשתא אתי שפיר הא דאמר בגמרא כופין למאן אילימא כופין לאב איפכא איבעי ליה למימר הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה תנאי ותנאי קטנה לאו כלום ומסיק כופין לבעל ליתן את הגט לקטנה משום דלאו תנאה אבל גדולה הואיל ובמעמדה התנה הרי הוא כמו שהיא עצמה התנית:

עין משפט
נר מצוה

לה א מיי' פי"ט מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח ולאוין פא טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' יא

נ"ל ר' אבא א"ר יוסי

לו ב מיי' פ"ג מהלכות טוען ונטען הלכה יא סמג עשין נה טור ש"ע ח"מ סימן פח סעיף יב:

לז ג ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף יח ובהגה"ה:

[ועי' היטב תוס' ב"ב קלט: סד"ה אמר ר"ג רואה אני]

מסורת הש"ס

ב"ב קלט:

שם קמ:

שבועות לח:

(נ"ק נב: ב"מ ה. ודף ק:) שבועות מ.

[שבועות מ:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי לית ליה לישנא אחרינא התם נמי אית ליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' התם נמי אית ליה הנאה בההיא הנאה דמיכסיף מיניה. לכאורה לישנא יתירה הוא והר"ן בנדרים דף ל"ג ע"ב בהעתיקו תירוץ זה לא זכרו וכן נראה מפרש"י כאן שלא היה זה בגירסתו אבל ראיתי למהרש"ל גרים לישנא אחרינא התם נמי ופי' עכ"ל והנ"מ בין שתי הלשונות דללישנא קמא לא חשיב הנאה גמורה אבל ללישנא בתרא אף כיסופא חשיב הנאה: ב] רש"י ד"ה ופשט לו את הרגל כו' ואני שמעתי תלה אותי ברגל על עץ וכו' כצ"ל. וכ"ה בשיטה מקובצת:

תוספות רי"ד

מתני' אדמון אומר מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו והבנות יזונו ובזמן שהנכסים מועטין הבנות נזונות והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אר"ג רואה אני את דברי אדמון פי' אם היו הנכסים מרובין כשיעור שנאמר אין כח לבנות לומר הרי אנו מוציאין לעצמנו מזונות עד שנבגור והשאר יהיה לכם אלא כל הנכסים עומדים בחזקת הבנים ונושאים ונותנים ומתעסקין בהן ואין לבנות עליהן אלא מזונות דבר יום ביומו וכך משמע הבנים יירשו כלומר הרי כל הנכסים בחזקת הבנים ואם היו הנכסים מועטים מזה השיעור נוטלין הבנות מזונות לעצמן עד שיבגרו והשאר יתנו לבנים ואח"כ ישאלו על הפתחים ובעי' בפ' מי שמת וכמה הן מרובין אמר רב יהודה אמר שמואל כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו. איתמר נמי כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ואמרי לה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הן הן מרובין ואינך מועטין ומתמהינן ואי ליכא כדי שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו שקילן להו בנות לכלהו אמר רבא מוציאין להן מזונות לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים: ואע"ג דאמרינן לקמן כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו כאן אין הלכה כמותו ובפ' מי שמת אזלא כל סוגיא דשמעתא כרבנן וכלהו אמוראי סבירא להו התם דנכסים מועטין כולהו דבנות ניניהו ואין הלכה בזה כאדמון: מתני' הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע וחכ"א אין ההודאה ממין הטענה אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון ש"מ טענו חטין ושעורין והודה לו בא' מהן חייב פי' כי הוא טוענו על השמן ועל הקנקנים והוא הודה לו על הקנקנים בלבד אמר רב יהודה אמר שמואל בטוענו מדה פי' שאמר לו י' כדי שמן שטענו שמן ולא קנקנים אי הכי מ"ט דאדמון אלא אמר רבא דכ"ע היכא דטענו ואמר לו מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך שמן קטען ליה קנקנים לא טען ליה ואי הודה לו בקנקנים פטור עשרה כדים מלאים שמן יש לי אצלך שמן וקנקנים קטעין ליה ואי הודה לו בקנקנים חייב כי פליגי היכי דאמר ליה עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים והלכך כי הודה בקנקנים חייב ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים והלכתא כאדמון שיש בלשון הזה ל' קנקנים וכי הודה לו בקנקנים חייב והיכא דטענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב כרב נחמן אמר שמואל ואע"ג דפליג עליה ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמר טענו חטים ושעורין והודה לו באחד מהן פטור הא רב פפא דהוא בת"א סבירא ליה כרב נחמן והלכתא כוותיה כדכתבינן בפרק שבועת הדיינין: מתני' הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל

תסב

עין משפט נר מצוה

לח א ב ג מיי' פרק כג מהל' אישות הל' טו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' נב סעיף א:

לט ד מיי' פט"ו מהל' טוען הל' א טוש"ע ח"מ סי' קמז סעיף א:

מ ה מיי' שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ב:

מא ו מיי' שם הלכה ב טור ש"ע ח"מ שם סעיף ד:

מב ז מיי' שם ופכ"ד מהל' מלוה הל' ו ופכ"ז הלכה א סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סימן מה סעיף ב וסעיף ה וסי' מח סעיף ב:

גמרא

תשב עד שתלבין ראשה. *אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי אשב עד שתלבין ראשי עכשיו שאבא פסק מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: **גמ'** מתני' דלא כי האי תנא דתניא *אמר רבי יוסי ברבי יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו על שפסקה היא על עצמה שחכמים אומרים תשב עד שתלבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה אני שאבא נותן עלי ועכשיו שאין אבא נותן עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר רבן גמליאל רואה אנ את דברי אדמון תנא [ב]במה דברים אמורים בגדולה אבל בקטנה כופין כופין למאן אילימא לאב איפכא מיבעי ליה אלא אמר רבא [ג]כופין לבעל ליתן גט אמר ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אמר ליה רבא לרב נחמן אפי' בברייתא א"ל *מי קאמרינן במשנה בכל מקום שאמר רבן גמליאל קאמרינן אמר ר' זירא אמר רבה בר ירמיה ב' דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו מאי קאמר אילימא הכי קאמר שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו ושבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כמותו ולא כיוצא בו והאמר רבי יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אלא ה"ק שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו והאמר רבי יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כ"מ שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אמר אין לא אמר לא אלא ה"ק שני דברי' שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיוצא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו *אלא כיוצא בו בכ"מ שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו אינך לא:

מתני' *העורר על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר *) השני נוח לי והראשון קשה הימנו וחכמים אומרים [ד]איבד את זכותו *[ה]עשאה סימן לאחר איבד את זכותו: **גמ'** אמר אביי [ו]לא שנו אלא עד אבל דיין לא איבד את זכותו דתני ר' חייא [ז]אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו אבל

*) [גי' סדר המשנה וכן בכי"ף ורא"ש יכול הוא שיאמר השני וכו']

רש"י

במה דברים אמורים. אברייתא קאי: איפכא מיבעי ליה. אם באת לכוף את האב איפכא מסתברא טפי לפי שהגדולה תגלה תגלאי: אפי' בברייתא. כשפסקה היא לעצמה: הכי גרסינן א"ר זירא אמר רבה בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו מאי קאמר כו': כיוצא בו. דחנן רבן יוחנן בן זכאי כיוצא בו דאדמון רבן גמליאל: אין הלכה כיוצא בו שלא ראה את דבריו אלא בשלשה שהיה לו לראות את דבריו בכולם:

מתני' העורר על השדה כו': ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכרה לך גזלה ממני: והוא חתום. על שטר המכירה שכתב לוי לשמעון כשמכרה לו: אדמון אומר יכול הוא שיאמר מה שלא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי בתוך השטר עד לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין: איבד את זכותו. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה: עשאה. המוחזק בה סימן לאחר שלא מכר לראובן זה העורר עליה אלא לאיש אחר היה מוכר שדה אצל זו ומצר לו ארבעת מצרי השדה וכתב לו במצרים מצר פלוני שדה שלי ועשה שדה זו סימן מצר ללוקח ובשמו של מוכר וזה חתם על אותו שטר ולא ערער: איבד את זכותו. אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי: **גמ'** אבל דיין. שהובא שטר המכירה בבית דין לקיימו כמשפט קיום שטרות שהעדים באין ומעידין על כתב ידם והדיינין כותבין שטרא דנן נפקא לקדמנא ואסהידו סהדי אחתימות ידייהו ואשרנוהי וקיימנוהי: לא איבד זכותו. שלא ידע מה כתוב בו שיערער עליו: דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו. שהרי על דברי השטר הם באים להעיד: אבל

תוספות

תשב עד שתלבין ראשה. פי' רשב"ם הא דאמר רב גידל בריש הנושא (לעיל דף קב:) עמדו וקדשו קנו הני מילי דקדשו מיד מתוך התנאי או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדש לאחר זמן ולא הזכירו התנאים לאו דברים הנקנים באמירה הם ובכי האי גוונא (א) הכא תשב עד שתלבין ראשה ולא מצי תבע ליה בדינא והלשון משמע כן ועמדו וקדשו משמע מתוך התנאי וקשה לי מירושלמי אהא דתנן הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן ופריך ולאו דברים הנקנים באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס ומאי קשה אפי' פסק על מנת שלא לכנוס אפ"ה יכול שיאמר לו לך אי אפשי ליתן דמיירי בשלא עמדו וקדשו מתוך התנאי ומיהו לא קשה כולי האי דאי כשלא עמדו מתוך התנאי היכי קאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן מ"מ אין נראה לרבי פירושו דמכאן אין שום ראיה דהא דקאמר תשב עד שתלבין ראשה כשאין לו לאב כלום ליתן או הבעל אינו רוצה לטרוח ולהביאו לדין אבל אם היה רוצה להביאו בדין הוה ליה ליתן ומיהו הא לא משמע הכי לרבי לפרש כשאין לו כלום ליתן מדבעי למימר כופין לאב *ור"ש בירושלמי מוקי דרב גידל בנשואין ראשונים ומתניתין דהכא בנשואין שניים ואני חפשתי בירושלמי ומצאתי בריש אע"פ דהך דרב גידל דוקא בנשואין הראשונים ודוקא באב הפוסק ע"י בתו ולא אשה ע"י בתה ולא אח על ידי אחותו: **ואפילו** בברייתא אמר ליה אין כל מקום קאמרינן. תימה היכי מצי למיפסק הלכתא כתרווייהו כברייתא וכמתני' והלא דברים סותרין זה את זה דבמתני' קתני אילו אני פסקתי כו' וברייתא קתני כסבורה אני י"ל הכי פי' ואפי' בברייתא כלומר למאי דסבירא ליה לתנא דברייתא דבפסקה היא בעצמה פליגי קא אמרת דהלכתא כוותיה וא"ל כל מקום קאמרינן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **שני** דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו. פי' בקונטרס כיוצא בו דחנן רבן יוחנן בן זכאי כיוצא בו דאדמון ר"ג וקשה לרבי חדא דלישנא לא משמע הכי ועוד מה לו להזכיר בדברי חנן כיוצא בו והא לא מיירי חנן אלא באותן שני דברים דוקא והוה ליה למימר הלכה כחנן ותו לא הלכך נראה לרבי כפר"ח (ב) כיוצא בו בדינים אחרים הדומין לאלו והלכה כמותו ולא כיוצא בו כלומר בדינין הדומין לאלו אין הלכה כמותו ודומה להא דאמר בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מח:) דאמר להו רב נחמן הבו דלא לוסיף עלה פי' הכיא עלמכם שלא תוסיפו עליה ללמד ממנו דבר הדומה לו:

אדמון אומר השני נוח לי והראשון קשה הימנו. אע"ג דלית הלכתא כאדמון בהא דהא לא קתני בה רואה אני את דברי אדמון לא תיקשי דמסקינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מג:) עלה דההיא מכר לו שדה אין מעיד לו עליה ומוקי לה בראובן שגזל משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקא מערער דלא ליזיל שמעון לאסהודי ללוי משום דניחא ליה דתיקום ארעא ביד לוי דאמר הראשון נוח לי והשני קשה הימנו הכא לא היה לו לחתום ולעשות דבר הנראה הודאה משום ניחותא דשני אבל התם לאו הודאה היא:

לא שנו אלא עד אבל דיין לא דתני רבי חייא כו'. הקשה ה"ר יצחק ב"ר ברוך דהכא משמע דאין הדיינים מעידין על מה שכתוב בשטר אלא על חתימת העדים וקשה מהא דאמר בחזקת הבתים (שם דף נב.) אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמו אמר רב עליו להביא ראיה ומסיק ראיה בקיום השטר אלמא דעל ידי חתימת הדיינים הנו יודעים שהשטרות שלו הם אלמא אכולה מילתא קמסהדי ותירץ רבי דהתם ודאי אית לן למימר דדיינים רמו אנפשייהו לאסהודי לגמרי שהרי היו יודעים שהיה נושא ונותן בתוך הבית וסתמא דמילתא לאו דידיה הוא הלכך אי לאו דידעי דשלו היה לא היו מקיימין אלא בשם היתומים: עשאה

תוספות רי"ד

תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר [יכולה היא שתאמר] אילו אני פסקתי לעצמי אהא יושבת עד שילבין ראשי [עכשיו] שאבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון: מתניתין דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שהיא יכולה לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות על מה נחלקו על (מה) שפסקה לעצמה שחכ"א שתשב עד שתלבין ראשה אדמון אומר [יכולה היא שתאמר] כסבורה אני שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון א"ר יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו א"ל רבא לרב נחמן אפילו בברייתא א"ל מי קאמר במשנתנו כל מקום קאמר ומהכא משמע דהיכא דהיא פסקה על עצמה ולית לה אב ומרדה ביה ולא בעיא לאינסובי תהא יושבת עד שתלבין ראשה אבל השתא דתקון רבנן למורדת דכפינן ליה ויהיב לה גיטא ולא מיפסרא נדונייתה כ"ש זו שעדיין לא נשאת שהיא יכולה למרוד וכפינן ליה למיתב לה גיטא א"ר זירא א"ר אבא בר ירמיה שני דברים שאמר חנן הלכה כיוצא בו ז' דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו ויש מהן שאין הלכה כמותו כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ובמקום שלא אמר אין הלכה כמותו לבד מנכסים מועטין שאע"פ שאר"ג רואה אני את דברי אדמון אין הלכה כמותו כדכתבינן לעיל: **מתני'** העורר על השדה והוא חתום עליה עד אדמון אומר השני נוח לו והראשון קשה ממנו והכ"א איבד את זכותו עשאה סימן לאחר אבד את זכותו פי' ראובן מערער על שמעון על שדה א' שמכר לו לוי ואומר לו כי לוי שמכרה לך גזלה ממני ויש לי עדים שהיתה שלי וראובן המערער הוא חתום על השטר של מכירה שעשה לשמעון (א) אילו היתה שלך איך היית חותם על השטר שעשה לי לוי ולא היית מערער אלא ודאי כיון שחתמת בה הודית שאינה שלך אלא של לוי היתה שמכרה לי היה אומר אדמון יכול לומר עכשיו ראובן המערער זה שלא ערערתי בעת המכירה וחתמתי עליה עד לפי שלוי הוא גברא אלמא וקשה לי להוציאה מידו וזה שמעון השני נוח לי בעבור זה חתמתי כדי שתצא מיד לוי ותהיה ביד שמעון ואבא ואוציאנה מידו יעדים המכירים שהיתה שלי או של אבותי והכ"א אבד את זכותו דהואיל וחתם שם הודה שאין לו עסק בה ועכשיו הוא בא ומערער דבריו בטלים: עשאה סימן לאחר. פי' עשאה ראובן זה המערער על זו השדה סימן לאחר בחתימתו אבד את זכותו כגון שזה שמעון המחזיק בשדה זו מכר שדה אחרת שבצדה ליהודה וכשבא לכתוב המצרים ליהודה כתב לו שלשת המצרים והמיצר הרביעי שהיה סמוך לשדהו כתב לו מיצר רביעי השדה של ... ותם זה ראובן בשטר מכר שעשה שמעון ליהודה ולא ערער מודה בזה אדמון שאבד את זכותו שאומר לו שמעון אילו שלך היתה זו השדה היאך התמת בשטר מכר שעשיתי ליהודה על שדה שבצדה וכתוב שם שהיא בצד שדה שלי ולא ערערת לומר כי אינה שלך כ"א שלי כיון שחתמת שם הודית שאינה שלך ואין לומר כאן שהשני נוח לי וכיון דלא אמר הכא ר"ג רואה אני את דברי אדמון אין הלכה כמותו דיחיד ורבים הלכה כרבים: אמר אביי לא שנו אלא עד אבל דיין לא אבד את זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אלא א"כ קראוהו והדיינין חותמין על השטר אע"פ שלא קראוהו. פי' אם הובא שטר זה שמכר לוי לשמעון זו השדה בפני ב"ד לקיימו כדין כל קיום שטרות דעלמא שהעדים באים ומעידין על חתימתם והדיינים כותבין לבמה שברא דין נפק לקדמנא ומינו דאסהידו שהדי אחתימות ידייהו אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי והותמיו שם ג' דיינין וזה ...

רבינו

א) נ"ל דנ"ל וכלה קוען אילו היתה שלך וכו'

מסורת הש"ס

[תוספתא פי"ג]

[גיטין יט. וש"נ]

[נ"ל וכיוצא בו בכ"מ שאמר ר"ג וכו' וזהו לפי גי' התוס' רש"ל]

ב"ב נ:

[עי' תוס' ע"ב ד"ה עשאה]

ג"נ ודבי שמע דבירושלמי מוקי פ' מהגרש"פ

הגהות הב"ח

(א) תו' ד"ה תשב כו' הכי גוונא קאמר הכא: (ב) ד"ה שני כו' וכיוצא בו וכו' הלכה כמותו:

אבל הדיינין חותמים אע"פ שלא קראוהו: עשאה סימן לאחר: אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד את זכותו דאמר אי דלא עבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי מאי אית לך למימר איבעי לי למימסר מודעא *חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ההוא דעשאה סימן לאחר ערער ושכיב ואוקים אפוטרופא אתא אפוטרופוס לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן לאחר איבד את זכותו אמר אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לך א"ל שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן אם טען ואמר תלם אחד עשיתי לך נאמן זיל הב ליה מיהת תלם אחד הוה עלה ריכבא דדיקלי אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר הזרתי ולקחתי ממנו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: מתני' *מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה והחכמים אומרים יקנה לו דרך במאה מנה או יפרח באויר: גמ' מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון *אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ארבעה בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אמר רבא בארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כולי עלמא לא פליגי דמצי מדחי ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ארבעה אדמון סבר מכל מקום דרכא אית לי גבך ורבנן סברי אי שתקת שתקת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא לברת אזול יתמי פלוג לנכסי לא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתניתין א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדרו וליפלגו מרישא: ההוא דאמר להו דיקלא לברת שכיב ושביק תרי פלגי דדיקלא יתיב רב אשי וקא קשיא ליה מי קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא או לא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא קרו אינשי לתרי פלגי דיקלי דיקלא: מתני'

עשאה סימן לאחר. מתוך הלשון משמע דלעורר קאי כגון שמכר אחת משדותיו ועשאה סי' בשם המוחזק ובגמ' הכי פי' לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד כלומר אם מכר מערער אחת משדותיו למוחזק לאו הודאה היא דאי לאו דעבדי הכי לא היה המוחזק קונה שדה ממני ואני הייתי צריך למעות ולא גרסי' מזבין אלא זבין ובירושלמי משמע כרש"י שהביא בפי' ר"ח ולא סוף דבר שעשאה (א) הטורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה *אחר לאחר והטורר חתום בעד איבד זכותו: אמר ליה שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן כו'. אביי לא היה זוכר בדברי ר' יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זוכר היה הוא עצמו טוען בשביל היתומים כדקיימא לן* טוענין ליורשין: אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו מהימן. תימה אמאי נאמן הואיל והודה דלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי וכ"ת דנאמן במיגו דאי בעי לא הוה חתם ולא הוה מודה לאו מילתא היא דבכי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפירשנו לעיל בפרק הכותב (דף כה. ושם) גבי ההיא אתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כמו שפירשנו שם ולפי מה שפירשנו במי שהיה נשוי (לעיל לב: ושם ד"ה דינא) דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא הומר רבי דמלינן לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יוצא ממקום אחר ולכך נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ולא נחתם ולא עשיתי סימן מהימן הוא לומר עשיתי סימן וחזרתי ולקחתי ממנו והא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוה טוען מזוייף הוא דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא מיהו חזרתי ולקחתי ממנו טענינן להו כיון דקסבר דאבוהון הוה מהימן בכך טענה מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא כדפרישית במי שהיה נשוי: ורבנן סברי אי לייתת לייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו. אבל הא לא מצי למימר בחד דאתי מכח חד מזבינא ליה לארבעה דלא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו שלא יכול להפקיע דינו על ידי מכירתו הואיל וקודם שבא לידו לא היה ראוי לומר כן אבל בחד דאתי מכח ד' יכול לומר מהדרנא שטרא למרייהו (ג) וזכות הבא על ידו הוא יכול להפקיעו ולהעמידו בזכותו שהיה לו קודם שבאו לו אלו השדות לידו והא דקאמר בפ"ק דב"ק (דף ח.) מכר לאחד או לג' בני אדם כאחד פירוש עידית ובינונית וזיבורית שלן נכנסו תחת הבעלים ומוקי לה התם בשלקח עידית באחרונ' ופריך וליתו כולהו ולינבו מעידית משום דאמר להו אי שקליתו כדינייכו שקליתו ואי לא מהדרנא שטרא דזיבורית למריה ופריך נזקין נמי נימא הכי אלמא התם אמרי' כך טעמא לכולי עלמא לא קשה מידי דהתם לית ליה פסידא לגמרי דהא גבי מזיבורית ולהכי מודה התם דמצי אמר מהדרנא שטרא למריה אבל הכא דאיכא פסידא לגמרי סבירא ליה דלא אמרי' מהדרנא שטרא למרייהו והא דפריך אי הכי נזקין נמי נימא הכי הוא הדין דהבעל חוב מצי פריך אמאי גובה מן הבינונית אלא רבותא קפריך דאפי' נזקין דדינו מן התורה בעידית לימא הכי ורש"י פי' נמי דווקא מנזקין קפריך אבל מבעל חוב ניחא ליה דגובה מן הבינונית דאי א"ל מהדרנא שטרא דזיבורית למריה מצי א"ל לכי תהדר אבל נזקין ניתיב בינונית ולא מצי אמר ליה לכי תהדר וכ"ת כתובת אשה נמי אמאי גובה מן הזיבורית תימא ליה לכי תהדר הא לאו מילתא היא דבכך טענה ליכא לאפקועי יותר ממה שגובה אם היו כולן ברשות הבעלים הראשונים ולפי זה שפיר הוצרך לפרש כאן אי לייתת לייתת והואיל ונגבך דהשתא מרויח במה שאינו מחזירו לו ולא משמע ככל הלשון כך ועוד דקתני במתני' יקח לו דרך במאה מנה משמע כמו שירצה מוכר: ורבנן

אבל הדיינים חותמין. בקיום אע"פ שלא קראוהו שהרי אינן מעידין אלא שעד זה בא לפניו והעדים הכירו שהיא חתימתן: לא שנו אלא לאחר. דוקא נקט מתני' סימן לאחר אבל עשאה המוחזק בה סימן לעצמו של ראובן זה העורר עליה שהיה שמעון מוכר שדה שבצדה לראובן זה העורר עליו וכשמצר לו סימני המצרים כתב על שדה זו מיצר פלוני שלי ולא מיחה ראובן: אי לאו דעבדי הכי. אם לא שתקתי: למימסר מודעא. לומר לעדים בסתר הוו יודעין שעל שדה זו שאצל זו שאני לוקח אני מערער ומה ששתקתי למה שכתבה במצריה בשמו שאם אני מוחה לא ימכור לי זאת: חברך חברא אית ליה. ויודיעוהו ושוב לא ימכור לי: תלם אחד. מענית המחרישה על פני כל השדה שמכר הודיתי לו בין שדה זו שאני עורר ובין אותה שמכר ועל אותו תלם כתב מצר פלוני שלי וחתמתי על השטר ולא מחיתי: הב ליה מיהת תלם אחד. לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה של אביהם ונגזלה הימנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאה אביהן סימן בשמו של מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם אחד: הוה. על אותו תלם: ריכבא דדקלא. שורת דקלים מורכבין זה על גב זה: חזרתי ולקחתיו הימנו. לאחר שעשיתיו סימן בשמו: נאמן. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה הימנו אין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו: מתני' ואבדה דרך שדהו. שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו: ילך לו בקצרה. על כרחם יטול לו דרך לשדהו אבל דרך קצרה יבררו לו שלא ירבה ליטול: גמ' שפיר קאמר אדמון. דקס"ד כשארבעת השדות שסביבותיו של אדם אחד הן דממה נפשך אורחיה גביה הוא: ארבעה בני אדם. דכל חד וחד מדחי ליה דרך לאו גבאי הוא: וארבעה דאתו מכח חד. שלקחום מאיש אחד אחר שהלך זה: אי שתקת שתקת. ואוזיל גבך כשתקנה הדרך ממני: ההוא דאמר. בשעת מיתתו: היינו מתני'. דאזלא גבי כל חד וחד ומצי מדחי לה כרבנן: כל חד וחד מצי מדחי ליה. של מזרח אומר לו בצפון דרך שלך ואין לך אצלי כלום וכן כל אחד ואחד: הכא דקלא גבייהו הוא. שהרי כל הנכסים היו יחד בשעת צוואה ועל כולם הטיל הדקל ולא פירש איזהו: ושבק תרי פלגי דדקלא. שהיה לו בשותפות ושאר דקלים הרבה היו לו והיתומים היו נותנין לה אותן שני חצאין שיש טורח בהן יותר: קרו אינשי כו'. ועל כרחה ידה על התחתונה שהנכסים בחזקת היתומים וזו אינה באה עליהם אלא מכח הצוואה: מתני'

עין משפט
נר מצוה

סיך לעמוד א' במתני'

מג א מיי' פט"ז מהל' טוען הל' ג ופי"ז מהל' עדות הל' ח סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סימן מו סעיף כ וסימן קמו סעי' ד:

מד ב מיי' פט"ז מהל' טוען ונטען הלכה א ב"י ח"מ סימן קמו:

מה ג מיי' שם הל' ג טוש"ע ח"מ סימן קמו סעי' ג:

מו ד טוש"ע שם בהג"ה:

מז ה מיי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין צו טור ש"ע ח"מ סימן רל סעי' כ:

[גיטין מח: ב"ב נג.]

מח ו מיי' פט"ז מהל' טוען ונטען הל' יא טוש"ע ח"מ סימן קמח סעיף ב:

מט ז ח מיי' שם טור ש"ע שם וסעיף א:

נ י מיי' פ"י מהלכות נחלות הלכה ג סמג עשין צו טוש"ע ח"מ סי' רפח סעיף ג:

נא כ ל מיי' פ"א מהל' זכיה הל' כב סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנג סעי' כב [וברב אלפס ב"ב פ"ט ד' רכג:]:

מסורת הש"ס

[לקמן ק: ב"ב נה. שבועות מג.]

יבמות לב.

ג"ז שם

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה עשאה כו' בשאלה סימן כצ"ל ותיבת הטורר נמחק: (ב) ד"ה ורבנן כו' למרייהו וזכות

תוספות רי"ד

ראובן היה אחד מב' הדיינין והתם שם לא אבד את זכותו שאין הדיינים צריכים לראות מה שכתוב בשטר שלא על מה שכתוב בתוכו מעידים אלא על חתימות העדים והלכך לא אבד את זכותו שהוא יכול לומר כשחתמתי דיין על האשרתא לא ראיתי מה שכתוב בשטר שאילו הייתי רואה מיד הייתי מערער ששדה זו היתה שלי והשטר זה בטל הוא ולא הייתי חותם: עשאה סימן וכו' אמר אביי ל"ש אלא לאחר אבל לעצמו לא אבד את זכותו דא"ל אי לאו דעבדי הכי לא הוה מזבנא לך (ס"א מיזבין לי) מאי אית לך למימר אי בעי לך למימסר מודעא חברך חברא אית לך. פי' אם זה שמעון מכר השדה האחרת שבצד זו לראובן וכתב לו במצרים שהיא סמוכה לשדה שלי ועכשיו אומר לו שמעון לראובן אילו היתה שלך היאך שתקת וקבלת זה השטר אילולי שהודית כי היא שלי ואינה שלך לא אבד בזה ראובן זכותו שהוא אומר לו אם הייתי מערער מיד היית חוזר בך מלמכור לי אותה השדה ולא הייתי יכול לכוף כדי שתמכור לי מפני שהייתי חפץ בקניינך אותה שדה שתקניתה שלא עשיתי מודעא בפני עדים מתחלה כי זה שאני שותק ומקבל שטר זה לא שאני מודה אלא מפני השדה האחרת שהוא מוכר לי אני שותק עכשיו מפני שאני ירא שמא יתירו העדים הדברים ויגיעו לאזניך ותמנע מלמכור לי. ההוא דעשאה סימן לאחר שכיב ואיקום אפוטרופא אתא לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן לאחר אבד את זכותו. א"ל אילו הוה אבוהון דיתמי הוה טעין ואמר תלם אחד עשיתי לו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם טען ואמר תלם א' עשיתי נאמן. פי' מה שהודית על תלם א' שיש על פני כל השדה שמכר בין שדה זו שאני עורר ובין אותה השדה שמכר ועל אותו התלם כתב מצר פלוני סמוך לשדה שלי וחתמתי ולא מחיתי א"ל זיל הב ליה תלם א' פי' לאחר שהביא אפיטרופוס של יתומים ראיה שהיתה שדה של אביהם ונגזלה ממנו ולא היה בה כלום זכות למחזיק אלא שעשאה סימן לאחר א"ל אביי לאפיטרופוס זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם א'. הוה (איכא) עליה ריכבא דדקלא א"ל אילו הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו א"ל שפיר קאמרת דא"ר יוחנן אם אמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אמר אביי האי מאן דמוקי אפטרופא לוקים כי האי דידע להפוכי בזכותא דיתמי. פי' המודה דהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואינו נ"ל דלא אמר דהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא כדמפי' האיסור וההיתר ביחד אבל אם אסר עצמו היום אינו יכול להתיר עצמו למחר אלא דהטעם הוא מפני שיש לו עדים שהיתה שלו או של אביו ומשום דהתם בההוא סימנא אתה עושה אותו כאילו הודה לו ואע"פ שלא הודה לו בפי' לפיכך כל טענה שיאמר אני מאמינים לו כיון שיש לו עדים ואי אמרת טעמא דטען אפוטרופוס הא לא טען לא הוה טעין אביי הכי בעבור היתומים והא דק"ל כל מילתא דהוה מצי למיטען אביהם של יתומים ב"ד טוענים בעבורם שהרי אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ואע"פ שיש ביד המלוה שטר חתום ויתמי לא טעני מידי טעני ב"ד בעבורם דלמא פרעיה י"ל דווקא גבי פרעון דשכיחי אינשי דלא קרעי לשטרא או משום דמאמינו שיקרענו או שמא ישאר מעט לפרוע או שמא אפשיטי דספרא שיירה טוענין בעבורם אבל בחזרתי ולקחתיו ה) דהוה מילתא דלא שכיחא אי נמי בתלם א' עשיתי לו דלא מכחא מילתא אי טענו יתמי אין ואי לא לא טענו להו ב"ד. והרב אומר שאפילו באלו הטענות טוענין ב"ד בשבילם שכל טענה שיכולין לטעון טוענין ואביי דלא טען הכא בשבילם משום דלאו אדעתיה ו): מתני' מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכ"א יקח לו דרך בק' מנה או יפרח באויר. פי' אבדה לו דרך שדהו שהחזיקו בה בעלי השדות שבמצריו אדמון אומר וכו' פי' בעל כרחם יתנו לו דרך ללכת בשדהו ויבחרו לו הקצרה שבהן. וחכ"א הפסיד דרכו כיון שאינו מכירה ומתנה. שפיר קאמר אדמון פי' דקס"ד שד' השדות שסביבותיו הם של אחד דממה נפשך אורחיה גביה אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוהו ד' בני אדם מד' רוחותיה דכל חד וחד מדחה ליה אורחך לאו גבאי הוא אי הכי מ"ט דאדמון אמר רבא בד' דאתו מכח ד' וד' דאתו מכח חד כ"ע לא פליגי דמצו מדחו ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ד' אדמון סבר מ"מ אורחו גבך הוא ורבנן סברי אי צייתת צייתת ואי לא מהדרנא שטרא למרייהו דלא מצית לאישתעויי דינא בהדייהו. פי' אי צייתת אתפשר עצמך בדמי הדרך ולא א"כ הוה עליך ואי לא צייתת והרצה אותו בדמים אני אלך לאותם שמכרו לי באחריות אומר לכל א' וא' אתה מכרת לי שדה שלימה וזה בא ותובע ממני דרך בואו וסייעו לי והם יבואו וישענו עמך ולא (קבל לה דיין) [תוכל להתדיין] עם א' מהן ואלה הם דברים בעלמא להורא דמילתא אע"פ שלא הלך לתם כך הדין נותן כיון שמוכרים הוא בא מכחו שהם הוו רוצים אותו כן הוא רוצה אותם בכל זכות שהיה להן מכרו

ה) וכ"כ הרא"ש בתשובות כלל [illegible] ו) וכ"כ [illegible] כד"ס אמר ליה.

עין משפט נר מצוה

נב א ב מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל"ה טוש"ע חו"מ סי' פט סעי' א:
נג ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:
נד ה מיי' שם סעי' ה:
נה ו מיי' פי"ג מהל' אישות הל' יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עה סעי' א:

מתני' המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר יכול הוא שיאמר אילו הייתי חייב לך היה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו: **גמ'** מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך לפרוע את שלך כשמכרת לי את השדה כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר איבעי ליה למימסר מודעא ורבנן סברי *הברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה: **מתני'** שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני וחכ"א זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו: **גמ'** אתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה רב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו דכולי עלמא עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזיבורית ודאי הפוכי מטרתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד בינונית ולחד זיבורית רב נחמן סבר זה גובה וזה גובה קסבר בשלו הן שמין אתי בעל זיבורית וגבי ליה לבינונית דהוה גביה עידית ואתא ההוא ושקיל זיבורית ורב ששת אמר הפוכי מטרתא למה לי קסבר בשל כל אדם הן שמין סוף סוף כי אתי ההוא בינונית דנפשיה קשקיל ולרב נחמן מאי הוית דאתי בעל זיבורית ברישא ליתי בעל בינונית ברישא וליגבי זיבורית וליהדר וליגבי ניהליה לא צריכא דקדים תבעיה סוף סוף כי אתו למגבי בהדי הדדי קאתו אלא לא צריכא דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית מר סבר *בשלו הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין תנן וחכ"א זה גובה וזה גובה *תרגמה רב נחמן אליבא דרב ששת כגון שלוה זה לעשר וזה לחמש ה"ד אילימא ראשון לעשר ושני לחמש בהא לימא אדמון אילו הייתי חייב לך כיצד אתה לוה ממני הא לא מטא זמניה אלא ראשון לחמש ושני לעשר ה"ד אי דמטא זמניה מ"ט דרבנן ואי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון לא צריכא דאתא בההוא יומא דמשלם חמש מר סבר עביד איניש דיזיף ליומיה ומ"ס לא עביד איניש דיזיף ליומיה רמי בר חמא אמר הכא ביתמי עסקינן דיתמי מיגבא גבי אגבויי לא מגבינן מינייהו והא זה גובה וזה גובה קתני זה גובה וזה ראוי לגבות ואין לו אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דזה גובה וזה גובה קתני ועוד לגבינהו ארעא ליתמי וליהדר וליגבינהו מינייהו כדרב נחמן *דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותן מהן קשיא ולוקמה דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה *עידית ובינונית דאזלי יתמי גבו בינונית ומגבו ליה זיבורית דאי נמי בשל כל אדם הן שמין הא *) אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מזיבורית הני מילי היכא דלא תפס אבל היכא דתפס תפס: **מתני'** שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל

א) מלת הכא בטעות נפל בדברי תוס' וצ"ל אבל גבי מכירת שדה כו' מהרש"א ע"ש

רש"י

מתני' והלה הוציא שמכר לו שדה. הלוה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר ההלואה ואומר שטרך מזוייף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך: זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה זה מבריח מטלטליו ולא היה לו מהיכן ימשכננו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע: **גמ'** באתרא שהלוקח יהיב זוזי והדר כתבי שטר מכירה כולי עלמא לא פליגי. שהיה למוכר לעכב בחובו המעות שקיבל ולא יכתוב לו השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין לו עליו חוב: למימסר מודעא. ואיני מוכר לו אלא שאוכל למשכנו: חברא אית ליה. ויודיעהו ולא יקח עוד השדה:

מתני' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן שטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר. יכול שמעון לומר לראובן: אילו חייב הייתי לך. כדברי שטרך כיצד אתה לוה ממני אחרי כן היה לך לתבוע את חובך ממני: זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו: **גמ'** הפוכי מטרתא למה לי. הטוען שני מרטופין של עור ומשאן שוה מה יתרון לו להפוך של ימין לשמאל ושל שמאל לימין: בשלו הן שמין. מה שאמרו חכמים בעל חוב בבינונית בקרקעות הלוה שמין שאם יש ללוה שדה שהיא בינונית לכל אדם ואצלו היא עידית שאר שדותיו גרועות הימנה אין ב"ח גובה הימנה: ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמין. וסוף סוף כי הדר אתי האי למיגבי בינונית שהיתה שלו שקיל: ולרב נחמן. נהי נמי דבשלו הן שמין מאי הוית כו': סוף סוף כי אתו למיגבי בהדי הדדי אתו. שהרי שניהן הוציאו שטרותיהן בבית דין: מר סבר בשלו הן שמין. ולאו הפוכי מטרתא הוא דממה נפשך איכא רווחא לבעל זיבורית דאי חבריה קדים ברישא וגבי איכא גביה עידית ובינונית וזיבורית ומגבי להאיך בינונית ואי איהו קדים וגבי בינונית הוית גביה עידית ומגבי לחבריה זיבורית: ומר סבר בשל עולם הן שמין. וכיון דבהדדי אתו למיגבי יהבי בית דין בינונית לבעל זיבורית ברישא והדר גבי לה מיניה הלכך הפוכי מטרתא הוא: תנן זה גובה וזה גובה. נהי נמי דלית להו לרבנן ששניהם השטרות כשרים יעמוד זה בשלו וזה בשלו אלמא ש"מ בשלו הן שמין ולאו הפוכי הוא: כגון שלוה זה לעשר. שלא יוכל הנושה לתובעו עד עשר שנים דליכא רווחא דהמתנה: אילימא ראשון לעשר. ושני בא אצלו לסוף שנה ולוה לחמש: בהא לימא אדמון כו' הא לא מטא זמניה. ונוח היה לו לזה שהלוהו ויתבענו לסוף חמש ועדיין יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר משיהא פורע לו בחובו: אי דמטא זמניה. אם שלמו חמשת השנים כשבא המלוה ללוות מן הלוה: מ"ט דרבנן. דמכשרי שטרו של מלוה ראשון הרי הגיע זמנו והיה לו לתובעו ולא ללוות דעבד לוה לאיש מלוה: לא צריכא דאתא. לגביה ולוה הימנו ביומא דמשלם חמש: ביתמי עסקינן. שמת אחד מהן והיתומים באים ותובעים ואין להם קרקע שיהא שכנגדם גובה שטרו מהן דלא משעבדי מטלטלי דיתמי לבעל חוב: ה"ג ולוקמה דלית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה עידית ובינונית דאי נמי בשל כל אדם הן שמין אין נפרעים כו': **מתני'** ג' ארצות לנשואין. שלש ארצות הן בארץ ישראל חלוקות לענין נשואין אשה שאם נשא אשה באחת מהן אינו יכול לכופה לילך אחריו מארץ אל ארץ: אין מוציאין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך. כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו:

אבל

תוספות

ורבנן סברי חברך חברא אית ליה. והא דמסקינן לעיל אליבא דכולי עלמא דלא איבעי ליה למימסר מודעא גבי לעצמו לא איבד זכותו דאמרינן חברך חברא אית ליה יש לומר דלא דמי דמה שעשאה סימן לא הוה כל כך הודאה כמו הכא שהוציא שמכר לו את השדה הילכך לא איבעי ליה למימסר מודעא אבל בהך הודאה פליגי דדמיא טפי להודאה ולפרש"י אתי שפיר דלעיל ודאי לא הוה ליה למטרח למימסר מודעא דדלמא שמע המוכר לו שדה מזה וימנע למוכרה ויהיה לו הפסד שלא ימצא שדות לקנות אבל א) הכא גבי מכירת שדה אינו כל כך הפסד דהרבה לוקחים ימצא דאמרי אינשי זבין קנית זבינת הפסדת:

סוף סוף כי אתו למיגבי בהדי הדדי קאתו. וא"ת דמזקקין לתובע תחילה היכא דאית ליה פסידא אין מזקקין כדמוכח התם (ב"ק דף מו: ושם) טעמא כגון דזילי נכסיה:

שלש ארצות לנשואין. תוספתא בד"א בזמן שהיה מיהודה ונשא ביהודה או בן גליל שנשא בגליל אבל בן יהודה שנשא בגליל או בן גליל שנשא ביהודה כופין אותה לצאת שעל מנת כן נשאה:

הכי

תוספות רי"ד

מכרו לו והלכה כחכמים. ההוא דאמר דקלא לברתי. פי' ציוה בשעת מיתתו שיתנו דקל א' לבתו ולא פירש באיזה רוח יתנוהו לה אזול יתמי איפלוג ולא יהבו לה דקלא אזלא היא לגבי אחי וקרתו לה סבר רב יוסף למימר היינו מתני' א"ל אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחי ליה הכא דקלא נבייהו הוא פי' התם כל א' וא' אומר אין דרכך אצלי אלא אצל חברי אבל הכא לכל אחד יש לו מן הדקל חלק שאילו היו נותנים לה הדקל קודם שיחלוקו היה מתמעט חלקו של כל א' וא'. מאי תקנתייהו ליתבו לה דקלא ולהדרי ליפלגו מרישא. ההוא דאמר דקלא לברתי שכיב ושבק תרי פלגי דיקלי יתיב רב אשי וקמי בה מיקרו אינשי לתרי פלגי דקלי דקלא אי לא כי הוא לא סימן איזה דקל יתנו לה והלכך יכולים היתומים לסלקת באיזה דקל שירצו והניח הרבה דקלים וגם הניח שני חצאי דקלים שהיה לו בשותפות עם א' מיבעיא ליה לרב אשי אם יכולין לסלקה באותן שני חצאי דקלים או דלמא דיקלא א' משמע ולא שני חצאי דקלים א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבינא קרו אינשי לתרין פלגי דיקלי דיקלא: מתני' המוציא שטר חוב על חברו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך והיה לך להפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכ"א זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו. פי' המלוה הוציא שטר חוב על הלוה והלוה הוציא שטר למלוה בפניהם שמכר לו המלוה שדהו ואומר שטרך הוא מזוייף או פרוע שאילו חייב הייתי לך למה מכרת השדה שלך ולא גבית המעות בחובך וחכ"א זה המלוה היה פקח שמכר לו את שדהו מפני שלא היו לו אלא מטלטלין ואם היה בא למשכנו היה מסתירן לפיכך מכר שדהו לו שיוכל למשכנו ואע"פ שהיה לו שדה אחרת היה ירא שמא היה משועבד לאחרים אבל אם המלוה קנה לאחר מכאן שדה מן הלוה מודו רבנן שיוכל לומר לו אילו חייב הייתי

לי מעות ולא גבית אותן בחובך ולית ליה למלוה שום טענה לומר לו: באתרא דיהבי זוזי והדר כתיבי שטרא כ"ע לא פליגי דמצי א"ל היה לך להפרע את שלך כי פליגי באתרא דכתיבי שטרא והדר ... סבר איבעי לך למימסר מודעא אשטרא ורבנן אמרי חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה והלכה כחכמים: מתני' שנים שהוציאו ש"ח זה על זה אדמון אומר אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני ... שטר חובו וזה גובה שטר חובו. פי' ראובן הוציא שטר חוב על שמעון שהלוהו מנה ושמעון הוציא שטר חוב על ראובן שהלוהו מנה שטרו של שמעון הוא מאוחר לשטרו של ראובן אדמון אומר יכול שמעון לומר ... חייב הייתי לך כמו שכתוב בשטרך למה חזרת ולוית ממני מנה ולא גבית אותו המנה ממני בחובך מי הביאך לקחת ממני בהלואה ולעשות עצמך עבד לוה לאיש מלוה ולא גבית אותו בחובך אלא ודאי נראין ... דרך מזוייף הוא ואינו גובה ראובן בשטרו כלום. וחכ"א בעבור זה לא יפסל שטרו של ראובן אלא זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו. היכי דמי אי דלא מטא זמניה הא לא מטא זמניה ומ"ט דאדמון ואי ... א מטא זמניה ומ"ט דרבנן פי' ההלואה האחרונה שהלוה שמעון לראובן מנה מתי היתה אם היתה עד דלא מטא זמנית דשטרא דראובן ששטרו היה עד שנה א' וקודם השנה אינו יכול לתבוע את שמעון ... ד שלא השלימה השנה בא ראובן אצל שמעון והלוהו מנה בהא לימא אדמון אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני והרי עדיין לא הגיע זמן שטרו של ראובן לגבות משמעון ובעבור זה חזר ולוה ממנו ולא ... תו המנה בחובו ולקח ממנו בהלואה ולא יתבטל שטרו של ראובן מפני שחזר ולוה משמעון ואי דמטא זמניה כגון שהגיעה השנה ואח"כ לוה ראובן משמעון מנה. א"כ מ"ט דרבנן שפיר קאמר אדמון א) דילמא ... לו שטרך אמת למה לא גבית ממני המנה בחובך כיון שהגיע זמן שטרך לגבות ולקחת ממני בהלואה ועשית עצמך עבד לוה לאיש מלוה: לא צריכה ביומא דמישלם זמניה מר סבר עביד איניש דיזיף ביומיה. ... למת השנה בא ראובן ולוה משמעון אדמון סבר לא עביד איניש דיזיף ביומיה שכיון שלמחר יכול לתבוע את חובו מי הביאך ליקח ממנו בהלואה היום ימתין זה היום ולמחר יגבה חובו אלא ודאי מזוייף הוא. ... עביד דיזיף ביומיה שמא היה דחוק למעות ביותר ולא יכול להמתין עד למחר ולקח ממנו היום בהלואה הילכך שני השטרות קיימים וזה גובה שטר חובו בזמנו וזה גובה שטר חובו בזמנו. אתמר שנים שהוציאו ... על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר הפוכי משרתא למה לי אלא זה עומד בשלו וזה עומד בשלו פי' כגון ראובן שהוציא שטר על שמעון שהלוהו מנה בניסן מכאן ועד שנה ושמעון הוציא ... שהלוהו מנה באייר מכאן ועד שנה דאליבא דכ"ע שטרות שניהן קיימים שהרי כשחזר שמעון והלוה מנה לראובן באייר עדיין לא הגיע זמנו של ראובן לגבות משמעון ומודה בזה אדמון דזה גובה וזה גובה ... הדבר שהמתין ראובן מלתבוע את שמעון עד שהשלימה שנתו של שמעון ועכשיו אנו רואין שזמן שני השטרות הגיע לגבות קסבר רב נחמן זה גובה וזה גובה שב"ד נזקקין לנכסי כל אחד ואחד לפרוע למי ... ששת סבר הפוכי משרתא למה לי כאדם שטוען שתי משואות אחד בכתף ימינו וא' בכתף שמאלו מה נהנה להפך מזה לזה כיון שכובד שניהם שוה גם עכשיו נמי כיון שההלואות שוות ושתיהן הגיע זמנן לגבות ... אה כנגד הלואה וזה יעמוד בשלו וזה יעמוד בשלו ואמרינן דכולי עלמא עידית ועידית בינונית ובינונית זבורית וזבורית ודאי הפוכי משראתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית ... הן שמין ומר סבר בשל כל אדם הן שמין פי' אם היו קרקעות שוות לא פליגי דהפוכי משראתא הוא אלא כי פליגי בשאין שוות כגון שהיה לו לראובן עידית ובינונית ושמעון אין לו אלא זיבורית דאתי שמעון ... בינונית כדין ב"ח והדר ראובן ושקיל משמעון זיבורית דאותה בינונית שגבה מראובן נעשה אצלו עידית ולא שקיל ראובן מיניה אלא זיבורית שאין בעל חוב דינו בעידית וקסבר רב נחמן בשלו הן שמין דאע"ג דודאי

א) נראה דצ"ל דלימא ליה שמעון אילו שטרך אמת

[illegible]

אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר מוציאין מנוה הרעה לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרעה רשב"ג אומר אף לא מנוה רעה לנוה יפה מפני שהנוה היפה בודק: **גמ'** בשלמא מכרך לעיר דבכרך שכיח כל מילי בעיר לא שכיח כל מילי אלא מעיר לכרך מ"ט מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא דא"ר יוסי בר חנינא מנין שישיבת כרכים קשה שנאמר ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים: רשב"ג אומר כו': מאי בודק כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים כתוב בספר בן סירא כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים טובים כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים בן סירא אומר אף לילות בשפל גגים גגו ובמרום הרים כרמו ממטר גגים לגגו ומעפר כרמו לכרמים: **מתני'** הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים נשא אשה בא"י וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא: **גמ'** הכל מעלין לאתויי מאי לאתויי עבדים ולמאי דתני עבדים בהדיא לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי עבד שברח מחוצה לארץ לארץ דאמרינן ליה זבניה הכא ואיזיל משום ישיבת ארץ ישראל הכל מעלין לירושלים לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתויי מאי לאתויי אפי' מנוה הרעה לנוה היפה ואיידי דתנא רישא אין מוציאין תנא סיפא נמי אין מוציאין: ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה: נשא אשה כו': הא גופא קשיא קתני נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שיעבודא אזלינן אימא סיפא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר גוביינא אזלינן אמר רבה מקולי כתובה שנו כאן קסבר כתובה דרבנן: רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא: קסבר כתובה דאורייתא תנו רבנן המוציא שטר חוב על חבירו כתוב בו בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו ארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו סתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אהייא אמר רב משרשיא ארישא לאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא: כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו ואימא נסכא א"ר אלעזר דכתיב ביה מטבע ואימא פריטי אמר רב פפא פריטי דכספא לא עבדי אינשי: ת"ר לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחו"ל ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנא' לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים וכן בדוד הוא אומר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים ר' זירא הוה קמשתמיט מיניה דרב יהודה דבעא למיסק לארץ ישראל דאמר רב יהודה כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה שנאמר

בבלה

[illegible]

עין משפט נר מצוה

ע א ב ג מיי' פ"ה מהל' מלכים הל' יא:
עא ד מיי' שם הל' ט:
עב ה מיי' שם הל' יב:
עג ו מיי' שם הל' יא:

בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם נאם ה' ורבי זירא ההוא בכלי שרת כתיב ורב יהודה כתיב קרא אחרינא השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וגו' ורבי זירא ההוא שלא יעלו ישראל *בחומה ורב יהודה השבעתי אחרינא כתיב ורבי זירא ההוא מיבעי ליה לכדרבי יוסי ברבי חנינא דאמר ג' שבועות הללו למה אחת שלא יעלו ישראל בחומה ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ימרדו באומות העולם ואחת שהשביע הקדוש ברוך הוא את העובדי כוכבים שלא ישתעבדו בהן בישראל יותר מדאי ורב יהודה אם תעירו ואם תעוררו כתיב ורבי זירא מיבעי ליה לכדרבי לוי דאמר שש שבועות הללו למה תלתא הני דאמרן אינך שלא יגלו את הקץ ושלא ירחקו את הקץ ושלא יגלו הסוד לעובדי כוכבים בצבאות או באילות השדה אמר רבי אלעזר אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה אמר רבי אלעזר *כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עון א"ל *רבא לרב אשי אנן בסובלי חלאים מתנינן לה אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא מזבח אדמה תעשה לי וכתיב התם וכפר אדמתו עמו עולא הוה רגיל דהוה סליק לארץ ישראל נח נפשיה בחוץ לארץ אתו אמרו ליה לרבי אלעזר אמר אנת עולא על אדמה טמאה תמות אמרו לו ארונו בא אמר להם אינו דומה קולטתו מחיים לקולטתו לאחר מיתה ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בי חוזאה אתא לקמיה דר' חנינא א"ל מהו למיחת וליבמה א"ל *אחיו נשא כותית ומת ברוך המקום שהרגו והוא ירד אחריו אמר רב יהודה אמר שמואל כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו אפילו מפומבדיתא לבי כובי ההוא דנפק מפומבדיתא לבי כובי שמתיה רב יוסף ההוא דנפק מפומבדיתא לאסתוניא שכיב אמר אביי *אי בעי האי צורבא מרבנן הוה חיי רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו כשרין שבבבל א"י קולטתן כשרין שבשאר ארצות בבל קולטתן למאי אילימא ליוחסין והאמר מר *כל הארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל אלא לענין קבורה אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל שנאמר הוי ציון המלטי יושבת בת בבל

אמר אביי נקטינן בבל לא חזיא חבלי דמשיח תרגמה אהוצל דבנימין וקרו ליה קרנא דשיזבתא א"ר אלעזר מתים שבחוץ לארץ אינם חיים שנאמר ונתתי צבי בארץ חיים ארץ שצביוני בה מתיה חיים שאין צביוני בה אין מתיה חיים מתיב ר' אבא בר ממל יחיו מתיך נבלתי יקומון מאי לאו יחיו מתיך מתים שבא"י נבלתי יקומון מתים שבחוץ לארץ ומאי ונתתי צבי בארץ חיים אנבוכד נצר הוא דכתיב דאמר רחמנא מייתינא עלייהו מלכא דקליל כי טביא א"ל רבי מקרא אחר אני דורש נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה ואלא הכתיב נבלתי יקומון ההוא בנפלים הוא דכתיב ורבי אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבי אבהו דאמר ר' אבהו אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת העולם הבא כתיב הכא לעם עליה וכתיב התם שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ורוח להולכים בה א"ר ירמיה בר אבא א"ר יוחנן כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא ולר' אלעזר צדיקים שבחוץ לארץ אינם חיים אמר רבי אילעא *ע"י גלגול מתקיף לה ר' אבא סלא רבא גלגול לצדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר קרנא דברים בגו יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את בניו *שמא לא יזכה למחילות כיוצא בדבר אתה אומר וישבע יוסף את בני ישראל וגו' א"ר חנינא דברים בגו יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את אחיו ארבע מאות פרסה *שמא לא יזכה למחילות שלחו ליה אחוהי לרבה יודע היה יעקב שצדיק גמור היה וכו' אילפא מוסיף בה דברים מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת ובקש לירד כיון ששמע כזאת נגלגל בעצמו עד יום מותו אף על פי שחכם גדול אתה אינו דומה לומד מעצמו ללומד מרבו וא"ת אין לך רב יש לך רב ומנו רבי יוחנן ואם אין אתה עולה הוזהר בשלשה דברים אל תרבה בישיבה שישיבה קשה לתחתוניות ואל תרבה בעמידה שעמידה קשה ללב ואל תרבה בהליכה שהליכה קשה לעינים אלא שליש בישיבה שליש בעמידה שליש בהליכה כל ישיבה שאין עמה סמיכה עמידה נוחה הימנה עמידה ס"ד והאמרת עמידה קשה ללב אלא ישיבה שאין

א) [תוספתא דתפכה פ"ג ס"ם] ב) קדושין סט. [יבמות פב.] ג) לקמן קט. נדה ח.

רש"י

בכלי שרת כתיב. קרא דלעיל מיניה כתיב כי כה אמר ה' אל העמודים ועל הים ועל המכונות וגו': שלא יעלו בחומה. יחד ביד חזקה: אם תעירו ואם תעוררו. שתי שבועות בכל אחת: שלא יגלו את הקץ. נביאים שביניהם: ושלא ירחקו את הקץ. בעונם ל"א שלא ידחקו גרסינן לשון דוחק שלא ירבו בתחנונים על קץ יותר מדאי: ושלא יגלו את הסוד. אמרי לה סוד העבור ואמרי לה סוד טעמי התורה: מתיר את בשרכם. לשון הפקר: ובל יאמר שכן חליתי. כלומר אל יקרעם לומר צר לי כי העם נשוא עון: אדמה טמאה תמות. מקרא הוא בנבואת עמוס: ארונו בא. לקוברו בא"י: כך אסור לצאת מבבל. לפי שיש שם ישיבות המרביצים תורה תמיד: דנפק מפומבדיתא לבי כובי. נזוף שם: א"י קולטתן. כדמפרש: אילימא ליוחסין. שמאין נשים מא"י והא בבל מיוחס טפי דאמר מר בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף סט.): כל הארצות. הרי הן אצל בבל: עיסה. המעורבת שאין ניכר בה מה בתוכה כך כל המשפחות ספק: אלא לענין קבורה. של בבל מוליכין ארונותיהם ליקבר בא"י ושל שאר ארצות הרחוקים מא"י וקרובים לבבל קוברים בבבל שיש שם זכות תורה: וקרו ליה. לימות המשיח: לעם עליה. על א"י: ההוא בנפלים כתיב. ולעולם בא"י: אינן חיים. בתחיה: ע"י גלגול. מתגלגלים העצמות עד א"י וחיין שם: מחילות נעשה להם בקרקע. ועומדים על רגליהם והולכים במחילות עד א"י ושם מגלגלין ויוצאים: דברים בגו. יש כאן דברים מסותרים בדבר זה וצריך לתת להם לב: שצדיק גמור היה. ולא היה צריך לטרוח לא"י: שלחו ליה אחוהי לרבה. רבה בר נחמני בפומבדיתא היה והיו לו אחים בא"י ושלחו אגרת זו כדי שיעלה אצלם: אילפא מוסיף בה דברים. עוד שלחו לו כן: מעשה באחד שהיה מצטער על אשה אחת. שנתן בה עיניו והיא בח"ל: ואע"פ שחכם אתה. יפה לך לעלות כאן ללמוד מפי רב שאין דומה הלומד מעצמו כו': וא"ת אין לך רב. כאן שיוכל ללמדך: שאין

תוספות

בבלה יובאו ושמה יהיו. ואע"ג דהאי קרא בגלות ראשון כתיב י"ל דבגלות שני נמי קפיד קרא: שלא יגלו סוד העיבור כדאמרינן (שבת דף עה.) כי היא חכמתכם ובינתכם זהו סוד העיבור:

מגתיכן

תוספות רי"ד

יוציא ויתן כתובה. היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא תצא ואם לאו תצא שלא בכתובה: מתני' נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל. נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל. רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא. נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא. [illegible]

גליון הש"ס

גמ' ע"י גלגול. עיין סוטה דף ל"ה ע"א תוס' ד"ה כל ארם:

[illegible]

שאין בה סמיכה. כמו בחמרים או בקתדראות יש סמיכה בספסלין וכסאות אין סמיכה: אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור. מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אי לא הלכך אפי' היא בת חמורה נקבה אין מרביעין עליה חמור שמא חוששין לזרע האב ונמצא מרביע כלאים ורבנן פליגי עליה ואמרי אין חוששין לזרע האב ואם בת סוסיא היא מרביעין עליה סוס ואם בת חמורה היא מרביעין עליה חמור הכי איתא בפרק אותו ואת בנו: רפאים בל יקומו *מרפה עצמו מדברי תורה: וארץ רפאים תפיל. וארץ לרפאים תפיל: מצאתי להם תקנה. יהא לתלמידי חכמים ויסמכנכסיהם:

[נ"א במרפה עצמו]

בלבושיהן. משמע בלבושיהן שנקברו דהיינו תכריכין אבל בירושלמי דהגוסה אמר רבי לבניו מעטו בתכריכין שעתידין לדיקים שיעמדו בלבושיהן משמע מעטו בתכריכין שעתידין לדיקים שלא יעמדו בתכריכין אלא °בלבושיהן מחיים:

ע"י א מיי' פ"ט מהל' כלאים הל' ד סמג לאוין רפא טוש"ע י"ד סימן רצז סעיף ז וח:

שאין בה סמיכה עמידה שיש בה סמיכה נוחה הימנה וכן אמרו יצחק ושמעון ואושעיא אמרו דבר אחד הלכה כר' יהודה בפרדות *דתניא רבי יהודה אומר °פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה אמר רב נחמן בר יצחק יצחק זה רבי יצחק נפחא שמעון זה ר"ש בן פזי ואמרי לה ר"ל אושעיא זה רבי

תורה אור

העושה פרקמטיא. מתעסק בממון ת"ח כדי להגיע לידם שכר והם פנויין לעסוק בתורה ע"י אלו וכתיב חיים כולכם היום ע"י דיבוקן של תלמידי חכמים יזכו לחיות: גלוסקאות וכלי מילת. דרוש פסת בר לשון פיסת היד שהיא רחבה וחטה רחבה לא משכחת אלא פת אפויה וכלי מילת דרוש פסת ל' כתונת פסים: שתתמר. לשון תומר דקל: קינן בלפת. ניקב בו עד שעשה לידתו בתוכו ואעפ"כ שקלו את המותר ששים ליטרין: נפשח. נבדל אחד מהן מן הקלח: והיינו עולים בסולם. ללקט עליו העליונים: ודם ענב תשתה. מתוך הענבה תשתהו ולא תצטרך לדורכו: חומר. כור והוא שלשים סאין: גרבי. סאה: אין לך כל אילן סרק. שלא יעשה פרי: אין בו יין. אין בו ליחלוח בפרי: סותה. לשון הסתה שהיין מסית את השכור: רמוז לי בעיניך. ותתרגם לשון שחוק ומתוך חוך לי בעיניים שלך וטוב לי מיין כשתראני פנים צהובות ושוחקות: ואחוי לי שיניך. זו לשון שחוק שהשוחק שיניו נגלין: איפגר. לשון בטול: דלית. כרם המודל על גבי כלונסות טריליי"ה בלע"ז: הוה עבדא טפי. שהרי ראית שבכל יום היין מתמעט מן האשכולות וזהו עונש הבטול: קדמתי בנשף. קודם עמוד השחר:

וסוס

אושעיא ברבי אמר ר' אלעזר עמי הארצות אינן חיים שנאמר °מתים בל יחיו וגו' תניא נמי הכי מתים בל יחיו יכול לכל ת"ל רפאים בל יקומו במרפה עצמו מדברי תורה הכתוב מדבר א"ל ר' יוחנן *לא ניחא למרייהו דאמרת להו הכי ההוא במרפה עצמו לעבודת כוכבים הוא דכתיב א"ל מקרא אחר אני דורש דכתיב °כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל כל המשתמש באור תורה אור תורה מחייהו וכל שאין משתמש באור תורה אין אור תורה מחייהו כיון דחזייה דקמצטער א"ל רבי מצאתי להן תקנה מן התורה °ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום וכי אפשר לדבוקי בשכינה והכתיב °כי ה' אלהיך אש אוכלה אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה *פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה כיוצא בדבר אתה אומר °לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה א"ר חייא בר יוסף עתידין צדיקים שמבצבצין ועולין בירושלים שנאמר °ויציצו מעיר כעשב הארץ ואין עיר אלא ירושלים שנאמר °וגנותי אל העיר הזאת וא"ר חייא בר יוסף עתידים צדיקים שיעמדו במלבושיהן *ק"ו מחטה מה *חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושין צדיקים שנקברו בלבושיהן על אחת כמה וכמה וא"ר חייא בר יוסף *עתידה א"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר °יהי פסת בר בארץ ת"ר יהי פסת בר בארץ בראש הרים אמרו עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים ושמא תאמר יש צער לקוצרה תלמוד לומר °ירעש כלבנון פריו הקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומנשבה עליה ומשרה את סלתה ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו °עם חלב כליות חטה אמרו עתידה חטה שתהא כשתי כליות של שור הגדול ואל תתמה שהרי שועל קינן בלפת ושקלוהו ומצאו בו ששים ליטרין בליטרא של צפורי תניא אמר *רב יוסף מעשה בשיחין באחד שהניח לו אביו שלשה בדי חרדל ונפשח אחד מהן ונמצאו בו תשעה קבין חרדל ועציו סיככו בו סוכת יוצרין: אמר ר"ש בן [א] תחליפא קלח של כרוב הניח לנו אבא והיינו עולים ויורדים בו בסולם °ודם ענב תשתה חמר אמרו לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה יש בו צער לבצור ולדרוך העולם הבא מביא ענוה אחת בקרון או בספינה ומניחה בזוית ביתו ומספק הימנה כפטוס גדול ועציו מסיקן תחת התבשיל ואין לך כל ענבה וענבה שאין בה שלשים גרבי יין שנא' °ודם ענב תשתה חמר אל תקרי חמר אלא חומר כי אתא רב דימי אמר מאי דכתיב °אוסרי לגפן עירה אין לך כל גפן וגפן שבא"י שאין צריך עיר אחת לבצור °ולשורקה בני אתונו אין לך כל אילן סרק שבא"י שאינו מוציא משוי שתי אתונות ושמא תאמר אין בו יין ת"ל °כבס ביין לבושו ושמא תאמר אינו אדום *ת"ל ודם ענב תשתה חמר ושמא תאמר אינו מרוה ת"ל סותה ושמא תאמר אין בו טעם ת"ל חכלילי עינים מיין כל חיך שטועמו אומר לי לי ושמא תאמר לנערים יפה ולזקנים אינו יפה ת"ל ולבן שנים מחלב אל תיקרי לבן שינים אלא לבן שנים *פשטיה דקרא במאי כתיב כי אתא רב דימי אמר אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבונו של עולם רמוז בעיניך דבסים מחמרא ואחוי לי שיניך דבסים מחלבא מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר' יוחנן טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב שנאמר ולבן שנים מחלב אל תקרי לבן שינים אלא לבון שינים רב חייא בר אדא מקרי דרדקי דר"ל הוה איפגר תלתא יומי ולא אתא כי אתא א"ל אמאי איפגרת א"ל דלית אחת הניח לי אבא ובצרתי ממנה יום ראשון ג' מאות אשכולות אשכול לגרב יום שני בצרתי ג' מאות אשכולות שתי אשכולות לגרב יום שלישי בצרתי ממנה ג' מאות אשכולות שלש אשכולות לגרב והפקרתי יותר מחציה א"ל אי לאו דאיפגרת הוה עבדא טפי רמי בר יחזקאל איקלע לבני ברק חזנהו להנהו עיזי דקאכלן תותי תאיני וקנטיף דובשא מתאיני וחלבא טייף מנייהו ומיערב בהדי הדדי אמר היינו זבת חלב ודבש א"ר יעקב בן דוסתאי מלוד לאונו שלשה מילין פעם אחת קדמתי בנשף והלכתי עד קרסולי בדבש של תאנים *אמר ר"ל לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של צפורי והוי ששה עשר מילין אשיתסר מילין *אמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל ארץ ישראל והויא

[נ"א ר' יוסי וכ"א בש"ס]

הגהות הגר"א

[א] גמ' הר"ש בן תחליפא. נ"א חלפתא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלבושיהן וכו' בלבושיהן מחיים. ובירושלמי גם אמר על שאלה דרבי אמר לא כמו יצר גם אזיל הוא אתי ... כמו דבר כב ... סוף אתי מכוהר בשלוני כזה רבי ורבנן ... לרבנן דעומדין בלבושיהן שנקברו. וצ"ע:

חולין פט. [תוספתא כלאים פ"א]

[סנהדרין קיא.]

[ברכות לד: סנהדרין צט.]

[שבת ל:]

[שבת ל:]

[פסחים קיב. ע"ש]

[נ"א תלמודא אמר ושמא ט' וכ"ה בש"ס]

[עירובין מג: ותוס']

תורה אור

והויא כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי כ"ב פרסי אורכא ופותיא שיתא פרסי רבי חלבו ור' עוירא ור' יוסי בר חנינא איקלעו לההוא אתרא אייתו קמייהו אפרסקא דהוה כאילפס כפר הינו ואילפס כפר הינו כמה הוי ה' סאין אכלו שליש והפקירו שליש ונתנו לפני בהמתן שליש לשנה איקלע ר' אלעזר להתם ואייתו לקמיה נקטו בידיה ואמר °ארץ פרי למלחה מרעת יושבי בה רבי יהושע בן לוי איקלע *לגבלא חזנהו להנהו קטופי דהוו קיימי כי עיגלי אמר עגלים בין הגפנים אמרו ליה קטופי נינהו אמר ארץ ארץ הכניסי פירותיך למי את מוציאה פירותיך לערביים הללו שעמדו עלינו בחטאתינו לשנה איקלע ר' חייא להתם חזנהו דהוו קיימי כעיזי אמר עזים בין הגפנים אמרו ליה זיל לא תעביד לן כי חברך: תנו רבנן בברכותיה של ארץ ישראל בית סאה עושה חמשת ריבוא כורין בישיבתה של צוען בית סאה עושה שבעים כורין דתניא אמר רבי מאיר אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים כורין ואין לך מעולה בכל ארצות יותר מארץ מצרים שנאמר °כגן ה' כארץ מצרים ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר מצוען דהוו מרבו בה מלכים דכתיב °כי היו בצוען שריו ואין לך טרשים בכל א"י יותר מחברון דהוו קברי בה שיכבי ואפילו הכי חברון מבונה על אחת משבעה בצוען דכתיב °וחברון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים *מאי נבנתה אילימא נבנתה ממש אפשר אדם בונה בית לבנו קטן קודם שיבנה לבנו גדול שנאמר °ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען אלא שמבונה על אחת משבעה בצוען והני מילי בטרשים אבל שלא בטרשים חמש מאה והני מילי שלא בברכותיה אבל בברכותיה כתיב °ויזרע יצחק בארץ ההיא וגו' תניא אמר רבי יוסי סאה ביהודה היתה עושה חמש סאין סאה קמח סאה סלת סאה סובין סאה מורסין וסאה קיבוריא א"ל ההוא צדוקי לר' חנינא יאה משבחיתו בה בארעכון *בית סאה אחת הניח לי אבא ממנה משח ממנה חמר ממנה עיבור ממנה קיטניות ממנה רועות מקנתי א"ל ההוא בר אמוראה לבר ארעא דישראל האי [תאלתא] דקיימא אגודא דירדנא כמה גדריתו מינה אמר ליה שיתין כורי א"ל (א) אכתי לא עייליתו בה אתריבתוה אנן מאה ועשרים כורי הוה גזרינן מינה אמר ליה אנא נמי מחד גיסא קאמינא לך אמר רב חסדא מאי דכתיב °ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי למה ארץ ישראל נמשלה לצבי לומר לך מה צבי זה אין עורו מחזיק בשרו אף ארץ ישראל אינה מחזקת פירותיה דבר אחר מה צבי זה קל מכל החיות אף *ארץ ישראל קלה מכל הארצות לבשל את פירותיה אי מה צבי זה קל ואין בשרו שמן אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה שמנים תלמוד לומר זבת חלב ודבש שמנים מחלב ומתוקים מדבש *רבי אלעזר כי הוה סליק לארץ ישראל אמר פלטי לי מחדא כי סמכוהו אמר פלטי לי מתרתי כי אותבוהו בסוד העיבור אמר פלטי לי מתלת שנאמר °והיתה ידי אל הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו זה סוד עיבור ובכתב בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה ואל אדמת ישראל לא יבואו כמשמעו רבי זירא כי הוה סליק לא"י לא אשכח מברא למעבר נקט במצרא וקעבר אמר ליה ההוא צדוקי *עמא פזיזא דקדמיתו פומייכו לאודנייכו אכתי בפזיזותייכו קיימיתו אמר ליה דוכתא דמשה ואהרן לא זכו לה אנא מי יימר דזכינא לה: °ר' אבא מנשק כיפי דעכו ר' חנינא מתקן מתקליה ר' אמי ורבי אסי

קיימי

הוה כמבי מיכסי עד אקרא דתולבנקי. כשתלך כל המקומות ישתער לכך: נקטו בידיה. מלאן קטנות נאחזות בידו אחת: קטפי. אשכולות כדמתרגמינן (ויקרא כה) לא תבצור לא תקטוף: לשנה. לסוף שנה: בברכותיה. כשהשנה מבורכת: בישיבתה של טען. כלומר כדמפרש ואזיל ומצוען אתה למד לארץ ישראל כדמפרש ואזיל: אני ראיתי בבקעת בית שאן. שהיא משאר ארצות: בית סאה עושה שבעים כורים. וכיון דבשאר ארצות יש שבעים כורים כל שכן בארץ מצרים שאין לך מעולה בכל הארצות כמצרים שהרי נמשלה לגן ה' ואין במצרים מדינה מעולה כצוען: דמרבו בה מלכי. מצרים שנאמר כי היו בצוען שריו על מלכי ישראל הכתוב מדבר לגנאי שמרדו בהקב"ה וסמכו על מלכי מצרים ותמיד היו שריהם ושלוחיהם מצויין בצוען שלוחים למלך מצרים מביאין תשורה: מבונה. בנויה בכל טוב מבונה לשון פרי כדכתיב (בראשית ל) ואבנה גם אנכי ממנה: לבנו הקטן. לכנען: לבנו גדול. למצרים: על אחת משבעה. הרי שבע פעמים שבעים כורים הרי ד' מאות ותשעים ובמקום שאינו טרשים כחברון יש להוסיף עד חמש מאות ובברכותיה כתיב מאה שערים על אחת שבשאר שנים נתברך למאה מאה פעמים חמש מאות הרי חמשת ריבוא: סאה קמח. הוא אבק דק היוצא מן הנפה והחטין טחונין ברחיים של גריסין ואינן טחונין דקין והנפה מוציאה הקמח וקולטת הסולת ומחזיר מה שבנפה לריחים: סובין. שהמכתשת מוציאה כשלותתין חטין לסולת כותשין אותן במכתשת: מורסין. הן סובין היוצאין באחרונה: קיבוריא. קמח שאינו יפה שעושים ממנו פת קבור וקורין שאנדי"ר: יאה משבחיתו בה בארעכון. יפה אתם משבחין אותה: בית סאה הניח לי אבא. בארץ ישראל: א"ל ההוא בר אמוראה. אחד מבני האמורי אמר ליהודי תחלת ביאתו לארץ: הך תאלתא דקיימא אגודא דירדנא. דקל פלוני העומד על שפת הירדן: כמה גדריתו מינה. כמה תמרים אתם גודרים הימנו לקיטת תמרים קרויה גדירה בלשון [משנה וגוזרא בלשון] ארמי: אין עורו מחזיק את בשרו. שהעיר כוון וגומד לאחר הפשטו: אינה מחזקת פירותיה. עושה פירותיה מרובין עד אין מקום להכניסן: פלטי לי מחדא. נצלתי מאחת מהן מן הקללות האמורות במקרא: נקט במצרא. יש מקום שאין גשר ומשליכין עץ על רוחב הנהר משפה לשפה ואינו רחב לילך עליו כי אם אוחז בידיו בחבל המתוח נמטנה הימנו קשור שני ראשיו בשתי יתידות אחת מכאן ואחת מכאן בשני עברי הנהר: עמא פזיזא. עם בהול: דקדמיתו פומייכו לאודנייכו. מתחלתכם הייתם בהולים שהקדמתם נעשה לנשמע ועודכם בבהלתכם כבתחלה למהר לעשות דבר בלא עיון: כיפי. אלמוגים ליסנא אחרינא כיפי דעכו סלעים: מתקן מתקליה. משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים:

מנשק כיפי דעכו. משמע דמארץ ישראל הוא וכן בשילהי מי שאחזו (גיטין דף עו:) ותימה דבפ"ק דגיטין (דף ב. ושם) תנן עכו כארץ ישראל לגיטין משמע דהוי מחוץ לארץ ומפרש בירושל' חליה בארץ וחליה בחוץ לארץ: רבי חנינא הוה מתקל מתקליה. פירוש שוקל אבנים ומוצאן קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון ששקלן ומצאן כבידות אמר כבר נכנסתי לארץ ישראל וכן מפרש בתנחומא בפרשת שלח לך כשעלה ר' חנינא הגדול מבבל בקש לידע אם נכנס לא"י והיה שוקל אבנים כל זמן שהיו קלות אמר עדיין לא נכנסתי לארץ ישראל כיון שמצאן כבידות אמר אין אלו אלא אבני ארץ ישראל והיה מנשקן וקרא עליהן את הפסוק הזה כי רצו עבדיך את אבניה:

דור

עה א מיי' פ"ה מהל' מלכים הלכה יא:
ע ב שם הלכה י:

[עי' תוס' ע"ז נח. ד"ה איקלע]

[עי' תוס' ב"ב יח. ד"ה וגא אבן]

סוטה לד:

הגהות הב"ח
(א) גמ' אמר ליה לא עייליתו בה אכתי אתריבתוה אנן:

[עי' ר"ה יג. ובר"ש שם ועי' גיטין מ.]

[סנה פח.]

דור שבן דוד בא. איידי דאיירי בברכת הפירות הבא דהיינו לימות המשיח נקט לה נמי הכא:
עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות כו'. לפי שהוא לשון כתבי טוב נקט לה הכא ולא קאמרה לעיל דאיירי בהני מילי:

קימי משמשא לטולא. כשהשמש הגיע למקום שהן יושבין ונושבין והשמש מקדרת עליהן שמתרן משם ליושב בצל וכשהצל מגיע עומדין מן הצל ויושבין בחמה כדי שלא יהא להם נקפרעים על ישיבת ארץ ישראל: כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו: קטיגוריא. קרבה תורה אחר מסטינים ומלמדים חובה ישמאו עליהם: צירוף אחר צירוף. גזרות על גזרות: ועוד בה עשיריה. כשהשמעה המלקות יהיו לשורף ולא נותר כי אם השמינים קבו הוא השוב והיתה לבער: בוזזי ובוזזי דבוזזי. שוללים אחר שוללים: כי עץ נשא פריו. מדכתיב תאנה וגפן נתנו חילם כי עץ פרי עץ פרי אמור מה תלמוד לומר כי עץ נשא פריו אף אילני סרק ישאו פרי:

הדרן עלך שני דייני גזרות

קימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא ר' חייא בר גמדא מיגנדר בעפרה שנאמר ° כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנאמר ° ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבער תני רב יוסף בוזזי ובוזזי דבוזזי אמר רב חייא בר אשי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנאמר ° כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם:

הדרן עלך שני דייני גזרות וסליקא לה מסכת כתובות

הדרן עלך שני דייני גזרות

אחר שגומר המסכת יאמר זה ויש"ל בשמחה בעזרת השם יתברך:

*) **הדרן** עלך מסכת כתובות והדרך עלן דעתן עלך מסכת כתובות ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת כתובות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **)חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי' למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת כתובות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה. וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעלא מן כל ברכתא ושירתא תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן. ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באוריתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

*) [פירוש הנוסח כל זה ... הנמצא בספרי ...]. **) [בנוסחא ... ... ז"ל ... כל מסכת ...].

בתולה נשאת

א (א) יבם שעמד בדין וברח או חלה אחר שעמד בדין והרגלה לייבם חייב במזונותיה. ד"ה לפיכך : דף ב' ע"ב
ב גם שכתוב בו שבוע שנה חדש שבת כשר. ד"ה דילמא לאפוקי :
ג גט מאוחר כשר [א]. בא"ד :
ד בשעת קידושין אומר כדת משה וישראל. ד"ה אדעתא : דף ג' ע"א
ה אונס דלא שכיח כלל לכ"ע יש אונס. אונס דשכיח או שכיח ולא שכיח אין אונס. ד"ה א"ד :
ו ועתה נוהגין לישא אף בו' בשבת[ב]. ד"ה אי איכא :
ז ר"ת ססיר בת ישראל שהמירה דתה לעבודת כוכבים ובא עליה עובד כוכבים שיכול לקיימה כשנתגייר וריב"ם חולק. ד"ה ולדרוש להו : דף ג' ע"ב
ח כשהיא קרקע עולם אינה חייבת למסור עצמה למיתה דאינה עושה מעשה בא"ד :
ט תקן "שבא "על "אשתו ישיבה עמה באבלו (נ"ל טעות ולכן נקדתי כי אדרבה מוכח מהתוס' דיבור ובועל כו' דבאבילות אסור אפילו בעל וכן איתא להדיא בגמרא ע"ש אכן אחר העיון י"ל דר"ל אבילות דעלמא ואז מותר לישן אם בעל ודוקא בהא אבילות דמת לו מת אסור כיון דאקילו ביה רבנן אבל מ"מ מהתוספות אין להוכיח דבר ר מהגמרא ודו"ק) :
י נעילת סנדל ועטיפת ראש וכפיית מטה באבל מותר ומקילין טפי באבינות דאורייתא מאבילות דרבנן. ד"ה בועל : דף ד ע"א
יא אין הופה דוחה שאר אבילות כי אם אביו של חתן או אמה של כלה. ד"ה אבל :
יב מתה אשתו אסור לישא אחרת עד שיעברו שלש רגלים [ג] אין לו בנים (ב) נושא אחר ל' יום יש לו בנים קטנים נושא אחר ז' תוך ל' ובועל אחר שלשים. אם יש לו בנים קטנים מותר לישא ואפילו אם היא אבילה. בא"ד :
יג ,יש אביו ואמו יכול לכנוס תוך י"ב חדש אפי' יש לו בנים. בא"ד :
יד על כל מתים אסור לילך לבית המשתה כל ל' על אביו ואמו י"ב חדשים אא"כ של מצוה. ביבמות [ד] כתבתי מה קרוי סעודת מצוה. בא"ד :
טו דברים שבצנעה אסור אפילו בשבת בימי אבלו. ד"ה אבל דברים :
טז נדה אסורה בפריסת סדין לבעלה ואשה עושה לבעלה אפי' הכניסה לו ד' שפחות. ד"ה והצעת : ע"ב
יז הצעת כרים וכסתות מותר לנדה ואשה אינה עושה אותן לבעלה אם הכניסה לו ג' שפחות. בא"ד :
יח אבלים הנשארים בבית מיד אחר שיחזרו פניהם מן המת הל עליהם אבילות. ד"ה עד שיסתום :
יט גולל מטמא כשפירש ולא כשטמון בקרקע. גולל הוא המצבה. בא"ד :
כ עי"כ דרך לשחוט עופות ובד' פרקים שוחטין בהמות. ד"ה אלא : דף ה
כא מוהל דלא מיין דמא סכנתא היא ומעבירין ליה והוא דוחה שבת. ד"ה דם מיפקד : ע"ב
כב מלאכה שאינה צריכה לגופה הגם דשריא משום צערא אפ"ה גבי מצוה היא אסורה ומתירין יותר משום צער ממה שמתירין משום מצוה לר"ת :
ד"ה לדם הוא :
כג פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור אלא במקום צער או מצוה. והערוך ור"ת חולקין. ד"ה האי מסוכרייתא : דף ו ע"א
מסננין יין בסודרין. בא"ד : (משנה היא בפרק תולין) :
כד אסור לסחוט בשאר משקין כגון יין ושמן כמו במים. בא"ד :
כה אשה מערמת וטובלת בבגדים. בא"ד :
כו הולאת קטן לטייל מותר בי"ט. ד"ה מתוך : דף ז ע"א
כז לצורך עובד כוכבים שרי לדידן להוציא. בא"ד : (עיין בפנים דמשמע דאיתו שרי אפי' אי הוי רה"ר שלנו כהאר שאינה מעורבת אכן בתוספות דפרק קמא דביצה משמע דשרי ע"ש) :
כח מותר לבעול ולעשות סעודה בשבת. ד"ה והלכתא שם:
כט ברכת אירוסין לאשה המתקדשת ע"י שליח יש לספק בו [ה]. ד"ה שנאמר : ע"ב
ל (ג) התחיל סעודה בליל ה' והוא יומא קמא מברך גם למחר ז' ברכות וכן הותחלה יום ד' ולא נגמרה עד הלילה מברך ז' ברכות בלילה וביום. (זה איתו בתוספות שלנו ובאג"ן הוא) :
לא בני אדם שלא נזדמנו לנישואין אין לברך שבעה ברכות. כשחתן הולך עם כלתו לעיר אחרת אין לברך אלא בבית חתנים [ו]. (ג"ז איתו בתוס' שלנו) :
לב פנים חדשות הן בני אדם שמרבין בשבילן השמחה יותר. ד"ה והוא :
לג ברכות לעסוק בד"ת והערב נא ברכה אחת היא. ד"ה שהכל : דף ח
לד ברכות אבלים שבברכת המזון בעשרה : ד"ה כי תניא : ע"ב
לה ראה שזינתה אשתו אף בלא עדים אסורה לו. ד"ה קיטי : דף ט
לו המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו. ד"ה ומי אמר :
לז מהיום אם מתי לא תהא מאותה שעה ממש. ד"ה כל היוצא : ע"ב
לח אשת כהן שנאנסה לא הפסידה כתובתה.[ז](ד)תד"ה אי למיתב.
לט היא אומרת משארסתני נאנסתי נאמנת : [ד"ה לא]
מ כותבין בכתובת בתולה כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא. ד"ה אמר ר"נ : דף י

מא [בחמשים] שקל אין נותנין יותר אף אם הוסיפו עליו במקום אחד אלא כשהוסיפו בכ"מ כמו בפדיון הבן : ד"ה נותן :
מב ירושלמי כתובה במטבע היוצא. בא"ד :
מג יש זכייה לקטן מן התורה לפי גירסת ספרים דב"מ והא דאין שליחות לקטן היינו דווקא בדבר שיש בו קצת חובה. ד"ה מטבילין : דף יא
מד ראוי לכתוב דחזי ליכי (מדאורייתא) בתוספות שמוסיפין לבתולות ולמיוחסות. (ס) ד"ה בית דין : דף יב ע"ב
מה איני יודע אם הלויתני מעולם פטור אבל הלויתני ואיני יודע אם פרעתיך חייב : ד"ה מנה לי :
מו אין אוסרים על יחוד אשת איש אם לא שיהיה נואף והיו מלקין על יחוד פנויה : ד"ה מעלה : דף יג
מז פירש א' מעשרה ובעל ותפס הבן מוציאין מידו. ד"ה פשיטא : ע"ב
מח יוחסין בעי' תרי רובי וספק ספיקא לא מהני. ד"ה אלמנה : דף יד
מט תוך לבית לא חשיב קבוע אלא בבית. ד"ה דילמא : דף טו
נ בפיקות נפש אין הולכים אחר הרוב וחיישינן למיעוט. (איתו בתוס' אבל מוכח הוא מהגמ') : [ועיין בגליון תוספות ישנים] :
נא ספק עובד כוכבים ספק ישראל אין חייב להחיותו : ד"ה אם רוב : ע"ב
נב מפרנסים עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל (ו). ד"ה להחזיר :

האשה שנתארמלה

נג סטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"מ [אם אין כתובה בידה] נאמן לומר פרעתיך מנה במגו דאלמנה נשאתיך או פרעתיך הכל במגו דאין את אשתי. ד"ה וליחוש : דף ט"ז ע"ב
נד מת מצוה אין נוטלין אותו ממקום שנמצא. ד"ה מבטלין : דף יז
נה שימוש ת"ח גדול מלימודה. בא"ד :
נו מבטלים ת"ת לכל מתים אפי' אינו מת מצוה. ד"ה להוצאת :
נז מת בעיר מבטלין כולן מלאכתן בשעת הוצאתו. בא"ד:
נח (ז) מלאכה מבטלין אף למאן דלא קרי ותני אבל ת"ת לא מבטלין אלא דוקא למאן דקרי ותני. ד"ה אבל : ע"ב
נט אכלה בפני האב שנה ובפני הבן שנה ובפני הלוקח שנה הוי חזקה ר"ת פירש דהיינו שהיה הבן גדול בתחלת חזקה. (היינו דווקא לרשב"א עיין בפנים) ד"ה ואחת :
ס מודה מקצת גבי פקדון חייב שבועה. ורש"י חולק. ד"ה חזקה : דף יח
סא לא אמרי' מגו דהחשיד אממונא חשיד אשבועתא : ד"ה ובכולי : ע"ב
סב בשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם. בא"ד :
סג לא אמרינן מגו בב' עדים אלא במקום דאי בעי הוו שתקי. ד"ה אין נאמנים :
סד פלגינן דיבורא היכא דאינן מכחישין גוף העדות כמו פלוני רבעני. ד"ה ואין אדם :
סה בעדות כעינן תחלתו וסופו בכשרות. ד"ה מלוה :
סו בפרהסיא בכולהו יהרג ואל יעבור : ד"ה דאמר מר. דף יט
סז המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. ד"ה וכגון : "שטר "ביד "שליש "אין "יכול "למחול. בא"ד : (כל מה שנקדתי לא מצאתי לא בתוספות שלנו ולא בשאג"ן ולע"ד טעות הוא דהא אפילו כשמכר השטר ושטר ביד הלוקח דאין לך שליש גדול מזה אפ"ה יכול למחול כ"ש כשהוא ביד שליש. ולע"ד שצריך להיות במעמד ג' הגם כי אינו מוכח גם זה מהתוס' כאן מ"מ הדין הוא אמיתי כדאיתא פר"ק דכ"מ ודו"ק) :
סח הנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו נוטלין מזה ונותנין לשני (ח). ד"ה מנין :
סט כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו למוסרו ללוה ולא למלוה. ד"ה אשולה :
ע על פה לא אתי ומרע לשטרא אפי' ע"י מגו. (וצ"ע [ח]כי זה לר"ג אבל למר בר רב אשי דקי"ל כוותיה בכל דוכתא בר ממיפך שבועה ותיורי לא הוי הכי עיין בפנים). ד"ה אמר רב נחמן : דף יט ע"ב
[ע] מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו (אפשר שהוא שאג"ן ועיין במסכת שבת פרק המוציא דף ע"ח) :
עא בדבר ספק אם תקפו מוציאין אותו מידו. ד"ה ואוקי : דף כ
עב לרש"י סמע"ס היינו כל דאלים גבר. בא"ד :
עג ב' כתי עדים המכחישות זו את זו כל אחת באה בפני עצמה ומעידה דאוקמי' אחזקה. ד"ה אלא אמר ר"נ :
עד אותו ממון שמעידין עליו אוקי בחזקת בעלים הראשונים ומטלטלין בחזקת המחזיק (וצ"ע). ד"ה ואוקי ממונא :
עה אין מקיימין שטר [משטר] שביד המלוה ע"י דמוי חתימה לחתימה אם לא שמכיר על ידי טביעת עין. ד"ה דילמא :
עו אין לקיים מדומיא חתימתו לכתיבת ספר שכתב. (מרדכי) : עדים יכולים להעיד ראינו שטר שנתקיים בב"ד (ט) ועד אחד בשטר לא חשיב שטר (י): ד"ה ור' יוחנן :
עז עד אחד בכתב ועד אחד על פה לא מצטרפו ,ואם ,אחד בשטר ,והשני אומר ,ראיתי ,שנמסר ,השטר ,מן הלוה למלוה ,מהני (כל מה שנקדתי נ"ע כי לפום ריהטא מתוס' משמע בהיפך ואין לישבו באופן אחר אם לא שנאמר שודאי לפסקים אלו דהא דמתרלין התוס' דאין מצטרפין כשאחד ראה מסירת השטר היינו דוקא לאחר תירוץ אבל לפי האמת של ועוד אומר ר"י או לירושלמי איתו כן אכן ק"ק מנליה דפליגי וצ"ע גם י"ל הפשט מתוס' בע"א דמה שאומר התוס' דהתם איירי היינו מהדיוק לדקדק דמצטרפין בראה מסירת השטר והו הוי א"ש אבל לכל בר שכל סיודע סוגיית התוס' רואה דאיתו כן ואין להאריך ודו"ק) [א"ה במ"כ לא דק כי המעיין בתוס' ב"ב דף קסה ד"ה אמר אביי יראה בפשיטות דלק"מ ואלו הפסקים שפטו משפט צדק וק"ל] . בא"ד :
עח יכולין לשלוח בכתב עדותו לב"ד . בא"ד :
עט איתו שטר אם לא שנעשה מדעת הלוה אם לא שכתוב כתיקון חכמים ובלשון שטר : בא"ד :
פ לא לחתום אינים חתימת ידים אלא אחספא או בריש מגילתא. ד"ה ודוקא : דף כא
פא הוציא עליו כתב ידו גובה ואינו נאמן לומר פרעתי. לר"י לאפוקי מאלפס"י. ד"ה הוציא :
פב אפי' כתב הנפק צריך לקיימו. ד"ה עד ודיין :
פג פרוזבול א"צ קיום. בא"ד :
פד כותבין הרשאה אפי' אמטלטלי דכפריה וכתבינן הנפק קודם שיעידו העדים על חתימתן. ד"ה האמר. ע"ב
פה דיינים שראו עדות בלילה אין יכולין לדון עליה אם לא ע"פ שמיעה : ד"ה וש"מ :
פו עדים הקרובים לדיינים יכולים להעיד. ד"ה הנח :
פז (כ) בדאורייתא אין המעיד נעשה דיין אף הרואה ביום נעשה דיין ובדיני נפשות אף הרואה אינו נעשה דיין ובדרבנן אף המעיד נעשה דיין : בא"ד :
פח שנים שאמרו על אדם שפסול הוא כל העולם אין יכולים להכחישן. ד"ה הרי והרי : דף כב
פט ג' שישבו לקיים השטר ומת אחד מהן ולא כתבו והד ליתוהי כשר. ד"ה במותב :
צ קיום שטרות בשלשה אפי' לשמואל דסבר ב' שדנין דייניהם דין. ד"ה ודלמא :
צא קדשתי את בתי ולא"ז אמר לפלוני נאמן וע"י מגו נאמן לעולם וצ"ע. ד"ה מנין :
צב אמרה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת ד"ה [ט]תזרם : ע"ב
צג בשנים אין חוששין לגומלין. ד"ה כגון :
צד עד אחד אומר מת וע"א אומר לא מת ובאו בבת אחת אפילו אם ניסת תלא ע"א אומר מת והתירום ואח"כ בא השני ואמר לא מת ניסת לא תלא אבל לא לכתחלה. ד"ה אי הכי :
[צד] אשה שאמרה לבעלה בפניו [י] גירשתני נאמנת. גמ' הוא :
צה מסיח לפי תומו כשר בתרומה דרבנן אפי' ע"פ עצמו ושבויה אין בעלה נאמן מסיח לפי תומו. ד"ה וכן ב' אנשים : דף כד
צו בבא ואומר ישראל אני מסיאין לו אשה ולא חיישינן שמא פסול הוא : ד"ה אבל :
צז וא"צ בדיקה אף להכשיר בתו לכהונה אם לא יצא עליו ערעור : בא"ד :
צח אין עם הארץ חשוד לא על חדש ולא על שביעית : ד"ה שלי חדש :
צט כשכלי אומנתו בידו שמשתמש בכן בטהרה לא חיישינן לגומלין בכהן לר"ת ולא לרש"י. ד"ה בשכלי : ע"ב
ק הוחזקו ב' יוסף בן שמעון ואחד מתום כהן בשטר (ל) מעלין אותו ליוחסין : ד"ה אמנה :
קא הפשט ונתות לא היו מניחים לעשות אלא למיוחסים המשיאים לכהונה : ד"ה חד אמר :
קב אין שם כהן לא יקרא לוי במקומו (מ). (איתו בתוס' שלנו) [והוא בתוס' גיטין דף נט ע"ב ד"ה נתפרדה וע"ש] :
קג לכל הפירושים אין לקרות לוי במקום כהן אם יש ישראל גדול הימנו : ד"ה שקרא : דף כה ע"ב
קד במקום שאין ידוע שהוא קרובו נאמן לו להעיד לכהונה. (ולע"ד נראה דצ"ל איתו נאמן פירוש אע"ג דאיכא מגו דמצי למימר לאו קרוב אני. עיין בפנים). ד"ה הרי :
קה היו לו מאתים זוז נוטל מעשר ראשון. ולא מעשר עני. ד"ה אין בתר : דף ט
קו אין לתת מעשרותיו לעני אחד. בא"ד.
קז קול איתו פוסל במקום עד וחזקה. ד"ה ואתא ;
קח חזקת האב והאם מועלת לבן להעמידו אחזקתייהו : ד"ה אבן : ע"ב
קט טאשה שנתבשה ע"י ממון מותרת לבעלה כהן ע"י נפשות אסורה לבעלה ישראל. ד"ה ע"י ממון וע"י נפשות :
קי (נ) ספק טומאה ברה"ר צריך האדם לטבול : ד"ה והלך באחד : דף כז
קיא באו שנים לשאול טעמו טהרות זה אח"ז בשני שבילין אחד טמא ואחד טהור טהורות ולא יאכלם אדם אחד : ד"ה ואם :
קיב אין לומר על אדם שיצטרך להביא עדים אם לא בהוכחה. ד"ה א"ל אית לי : ע"ב
קיג כהן המגרש אשתו לא תדור עמו במבוי אבל ניסת לא ירחיק רק ג' בתים. ד"ה ואם היה : דף כח
קיד כפר קטן כמבוי לענין גרושת כהן אבל כפר ביזוני לא : ד"ה כפר :
קטו מלקות קל יותר משמתא. ד"ה רב הונא :
קטז אנו מאמינים לנשים בניקור ובהלה אף שהן מדאורייתא הוליל ובידם. ד"ה אילו :
קיז מדאורייתא א"צ שום קיום לשטר : ד"ה קיום :
קיח מקום הקבר איתו מטמא בבית הפרס. (ס) (ר"ל ע"י נפוח) ד"ה בבית הפרס : ע"ב
קיט אפילו ברה"ר טמא בית הפרס. בא"ד :

אלו נערות

קכ אדם יכול לשמור עצמו מפשיעת עצמו אם לא שנגזר עליו. ד"ה הכל בידי שמים : דף ל
קכא תולדות האדם והמאורעים שבאין עליו הכל בידי שמים : בא"ד :
קכב אין לתמוה על סעבריינים ועובדי כוכבים שמתים על מטתם. ד"ה דין : ע"ב
קכג גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו ואין ראוי שוה כלום איתו גובה מן השני. [ר"ל כשתתב לו חבירו לאוך פיו עיין בפנים ודו"ק] : ד"ה ואי דלא :
קכד גט שיכול לנתקו ולהביאו אצלו לא הוי גט ואדם זוכה במציאה כשיכול לנתקה ואין מגרע זכיית מי שבידו. בא"ד :
קכה אפי' אם זה נהנה וזה לא חסר פטור אם היה מזיק לו כל שהוא אפי' פחות מבוה פרוטה צריך לפרוע לו כולו. ד"ה לא צריכא :
קכו מיתה לזה ותשלומין לזה פטור. (זה דוקא לר"ת וריב"א חולק גם מר"י לא משמע הכי). ד"ה רב אשי :
קכז הגבהה פחות מג' לא הוי הגבהה ומה שתפוס בידו ובפיו לא צריך הגבהה ג'. ד"ה דאי בעי : דף לא
קכח משיכה אינה קונה ברה"ר רק להתחייב באונסין. ר"י. וריב"א חולק. ד"ה וברה"ר: ע"ב
קכט סתרלת ספק לא שמה התראה היינו כשמותרה עצמו ספק. ד"ה ניתרי : דף לג
קל כל זמן שעוסקים בדבר אחד זה אח"ז הכל קרוי תוך כדי דיבור. ד"ה ותרי :
קלא חייב (ע) למסור עצמו אפי' כשמיסרין אותו ביסורין קשין לעבוד עבודת כוכבים. ד"ה אלמלי : ע"ב
קלב לחד תירוץ אם א' שחט רוב שנים לאדם בשוגג אינו חייב גלות ובחבורה אחרת חייב. ד"ה דילמא :
קלג המבשל בשבת בשוגג יאכל בו ביום במזיד לא יאכל גם לאחרים עד מ"ש(היינו דוקא לר"מ [כ] אבל ר"י ור"י הסנדלר חולקין עיין בפנים). ד"ה המבשל דף לד
קלד דינא דגרמי לא הוי אלא מדרבנן אפי' לר"מ אבל ר"ש דאמר דבר הגורם לממון כממון דמי אפי' בדאורייתא : ד"ה סבר לה.
קלה שאל אביהן פרה והיתומים משתמשים בה חייבים בגניבה ואבידה. ד"ה מתה : ע"ב
קלו טבחום ואכלום נתחייב האב ונשתעבדו נכסיו שהיה לו להגיד להם : ד"ה אבל:
קלז לרש"י כל הנשים אסורות לשמש במוך ולהשחית זרע ור"ת פירש שלש נשים צריכות לשמש במוך ושאר נשים יכולות נמי לשמש במוך : ד"ה שלש : דף לט
קלח נ"ע אם ב' תוטי לבן של פשתן וב' של צמר פוטרין בכל טליתות שלא במקום תכלת : ד"ה כגון : דף מ
קלט אם תפס בבבל את המזיק לא מפקינן מיניה. אבל דבר אחר מפקינן מיניה. ד"ה אי תפס. דף מא ע"ב :

נערה שנתפתתה.

קמ כשיש אלמנה ובנים ובת האלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים אבל כשאין אלא אלמנה ובנים או אלמנה ובת לא. ד"ה עשו : דף מג
קמא מתנה דאית ביה אחריות אית ביה משום דינא דבר מיצרא. [נ] ד"ה משום דף מד
קמב נותן בעין יפה נותן. בא"ד :
קמג שטר שיצא אחר שטר וכו כתוב תוספת לא ביטל את הראשון. ד"ה והלכתא :
קמד אין לגייר גר קטן אא"כ תובע להתגייר או אביו מביאין אותו להתגייר. ד"ה סגיורת :
קמה עיר שרובה עובדי כוכבים בטילה קדושת היקף חומה. ד"ה על פתח ב"ד : דף מה ע"ב
קמו לוה שדה שאם ישטפנה נהר יפרע שדה ותאי נ"ע אי הוי רבית וכן י' גפנים בוסר בי"א אבל כשיושב בבית בשכר המתנת מעותיו אי רבית. ד"ה אתיא : דף מו
קמז נערה אפילו אינה סמוכה על שולחן אביה מציאתה של אביה משא"כ בקטן. ד"ה משום איבה : דף מז ע"א
קמח תוספת שעה אחת קודם י"ס הוי דאורייתא [מ] : ד"ה דמסר :
קמט מסירת האב לשלוחי הבעל או נישואין בלא סעודה שרי בי"ט : בא"ד :
קנ חתן שמתה אשתו ואבי הכלה מוחזק בנדוניה לא זכה הבעל ותקנת ר"ת כשתמות תוך שנה ראשונה. ד"ה כתב לה :
קנא לקח פרה ומתה או נטרפה אין המקח בטל : ד"ה שלא : ע"ב
קנב זבין ולא איצטריך לזוזי הדרי זביני : בא"ד : ארוסה אין לה קבורה [נ]. (גמ' הוא דף נג) :
קנג אין האשה יכולה לומר איני נפדת ואינו נותנת פירות. ד"ה זימנין :
קנד כשמטה זנין אשתו ובניו ובנותיו אם פרנסה קודם לכן. הלך למדינת הים אין זנין (אשתו) בניו ובנותיו אפי' פרנסה מקודם. ד"ה ולא שאני : דף מח
קנה בניו קטני קטנים לכ"ע חייב לזונן : ד"ה הכשהם : דף מט ע"ב
קנו דשאין בני' העיר להסיע על קיצתן. ד"ה אכפ יה ;
קנז בני העיר כופין זה את זה לצדקה(פ). בא"ד :
קנח מלוה על פה גובה מן היורשין. ד"ה הוא ואשתו :

הגהות

[א] עי' תוס' גטין דף פ ד"ה וכי. ועי' בטא"ע סימן קכ"ז ס"ט דיש פוסלין : [ב] עי' בהגר"א אה"ע סי' ס"ס ס"ק י"א : [ג] עי' תוס' מ"ק כ"ג א' סד"ה עד ועי' רא"ש שם : [ד] אולי ט"ס ביבמות וצ"ל במ"ק וע"ש כ"ב ב' ד"ה ולשמחה : [ה] בפנים משמע בפשיטות שיש לברך וכ"פ הפוסקים : [ו] סוכה דף כה ע"ב ד"ה אין וע"ש ורא"ש ור"ן : [ז] מפורש בגמ' נדרים דף נא : [ח] עי' ש"ך ח"מ סי' מ"ו : [ט] ד"ה ואפילו כצ"ל ור"ל דבגמ' יש לפרש לאורה שר"ל דלא רצה שמואל אף להורות לאחרים לעשות מעשה בזה אבל בירושלמי מפורש כפרש"י : [י] בפניו דוקא וד"ז בתוס' דף כג ד"ה אית. וגם בגוף הדין דהלכה כרב המנונא מבואר בתוס' יבמות דף קטז ר"ס ולסימנה וכוכיתו מסוגיא דהכא : [כ] מבואר בתוס' חולין דף ט"ו ד"ה מורי דהלכה כר"מ וכוכיתו ג"כ מפרק כירה שהביאו הכא ועי' בהגר"א א"ח ר"ס שי"ח : [ל] מפורש בגמ' ב"מ ק"ח ב' : [מ] עי' בהגר"א א"ח סימן רס"א ס"ק א' : [נ] ד"ה וקבורתה :

נוסחאות כ"י

(א) במקום שאין ב"ד קבוע אשה נשאת בכל יום. אם אינו רוצה לעשות סעודה קרובי הכלה כופין לעשות סעודה לפי מנהג העיר לעשות לה ולו : (ב) או אין לו מי שישמשנו : (ג) אלמנה זמן שמחתה ג' ימים בין נשאת לבחור בין נשאת לאלמון וזמן ברכתה לבחור ד' ימים ולאלמון יום א' ולאלמון שנשא בתולה ד' ימים : (ד) בחור הטוען פתח פתוח מצאתי אינו נאמן ויכול שחכם לנסותו בדברים אולי יודע שאינו בקי : (ה) גובות אע"ג דלא נכתבו בלשון תוספת : (ו) אסור להחזיר אבידה לעובד כוכבים : (ז) ואשה שנזהרת במה שנלטווית ומשמחת על לימוד בעלה דינה כמאן דקרי ותני : (ח) מלוה שאמר על שטר אמנה הוא או פרוע אם אינו חייב לאחרים נאמן ואם חב לאחרים ואינם יכולים לפרוע אלא מזה המלוה והוחזק השטר בב"ד או ביד שליש אינו נאמן : (ט) אבל לא שיעידו דאין עד אחד בשטר : (י) ואדם שנזכר עדות יכול להעיד לעולם. שני עדים ששכח אחד מהם עדותו והזכירו חברו ונזכר יכול להעיד עליו אבל אם הבעל דבר בעצמו מזכירו לא ואם העד ת"ח אפי' הבעלים יזכירו יכול להעיד : (כ) דיינים שמכירים התימות העדים אין צריכים להעיד לפניהם : (ל) מעלין אותו לכהונה ולא ליוחסין : (מ) לרי"ה : (נ) עיר לעשות שכבוס כרכום כל הנשים אסור לכהונה ואם יש בעיר מתבואה אחת טלן מותרות לכהונה אע"ג שאינו מחזיק אלא אחת אפי' אמרה לא נחבית ולא נטמאתי. ואביה ואמה ואחיה ואחותיה יכולין להעיד : (ס) בית הפרס הוא שדה שנחרש בה קבר : (ע) אדם: (פ) דשאין בני העיר להסיע על קיצתן :

קנט אשה גובה כתובתה ממטלטלי דיתמי וכן ממטלטלי דמתנת ש"מ ולא ממטלטלי דמתנת בריא ומזונות לא גבי (ג) אפי' ממקרקעי ולא מלקוחות :

קס הכותב נכסיו לבניו (ק) או נתנן או נתנו היתומים הוא ניזון מהן אבל לאחר אין ניזון כי אם אשתו (נלע"ד דיש טעיות הרבה הגה כי ראיתי בג' פסקי תוספות ובכולם הוא כן מ"מ נראה טעיות חד מה שכתב אבל לאחר אין ניזון כ"א אשתו זה אינו דאפי' אשתו אין ניזונית והוא עצמו כתב בסימן דלעיל דמזונות לא גביא ממתנת בריא . ולע"ד נ"ל אין ניזון אפי' אשתו. גם מה שפסק הכותב נכסיו לבניו כי הוא ניזון מהם הוי נגד הילכתא דגמרא דהגמרא פוסק דלא כר' אילעא והיינו לפחות דהוא אינו ניזון מהם ולע"ד נ"ל סיה ודו"ק) . בא"ד :

קסא אל יבזבז יותר מחומש(ר)בפעם ראשונה ומכאן ואילך יתן בכל שנה חומש מן הריוח . ד"ה אל יבזבז :
דף נ ע"א

קסב בן תשע למקרא לגלגל עמו ולא למוספי ליה כתורא ובן י' למשנה לגלגל עמו ולא יורד לחייו עד י"ב בר שית מוספי ליה כתורא למקרא . ד"ה וספי וד"ה בר שית :

קסג תינוקת לתעניתא בת י"ב ויום אחד ולית לן השלמה דרבנן : ד"ה ובת :

קסד תינוקן שנה [ס] לפני גדלותן (ש). בא"ד :

קסה בעל הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות [ע] : ד"ה הבעל :

קסו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן מכרה ונתנה קיים : בא"ד :

קסז פרנסה שמין בהב היינו לגריעותא ולא למעליותא ליתן יותר מעישור נכסים אם הב ותרן . ד"ה ומאי עלייה :
דף נ ע"ב

קסח כשהכם פוסק הוראה יש לו לפסוק בלשון דליכא למיטעי : ד"ה וא"ל :

קסט טעה בדבר משנה כל חכם מחזיר הדין אך אין דרך בעלי דינים לשמוע אלא לדיינין . ד"ה א"ל :

קע כל העומד לגזוז כגזוז דמי סוף :
דף נא ע"א

קעא בזמן הזה גביית כתובה ממטלטלין ומזונות ופרנסה וכתובת בנין דכרין . ד"ה ממקרקעי :

קעב אדם יכול לפדות את עצמו ואת אשתו בהרבה יותר מדמיו . ד"ה והיו :
דף נב

קעג אין חייב לפדות את אשתו אלא פעם אחת ולר"ת צריך לפדות גם בפעם אחרת בכדי דמיה . ד"ה רצה :

קעד הן הן דברים הנקנין באמירה בעמדו וקדשו ולא בקדשו קודם האמירה . ד"ה השתא: דף נג ע"א

קעה לכ"ע דרשינן לשון הכתוב בשטרות ומדרש כתובה אפי' היכא שלא נגרע כחה (ול"ע מה לשון לכ"ע כי אינו מכוון עם התוספות שלנו) : ד"ה שאין :

קעו מדור אלמנה כשאין שם אלא בית זר יכולים לגרשה משם וכשיש בתים טובים אין להחליף לה ממה שנשתמשה בחיי בעלה לגרוע או שמא אפי' לביוצא בו (ת): ד"ה בביתי : דף נד ע"א

קעז תבעוה ליגשא ונתפייסה אין לה מזונות עוד מהיתומין . ד"ה לית :

קעח כל ימי מיגר אלמנותה יש לה מזונות ואין יכולין לכופה ליטול כתובתה ובמקום שיש מנהג הלך אחר המנהג . ד"ה ושמואל :

קעט יכולין ליתן עלה לסלק האלמנה ממזונות ע"י שיתן לה כתובתה כיון דתלוי בדעתה ולא מיקרי עורכי הדיינים . ד"ה דנייחד : דף נד ע"ב

אף על פי

קפ אדם משעבד גופו לדבר שאין לו ולדבר שאינה בעולם . ד"ה אע"פ :

קפא מה שכותבין ד' אמות שיש לי בחצירי ויודעין שאין לו כיון שהודה הוא הודאת בע"ד כו' . בא"ד :

קפב מורדת פוחתין לה כתובתה ותוספת . ד"ה למורדת :

קפג פגמה כתובתה לא תגבה גם תוספת אלא בשבועה אפילו כשהם בב' שטרות . ד"ה ולפוגמת :

קפד מכרה ומשכנה מקצת כתובה יש לה מזונות וכן אם תבעה כתובה ולא תוספת . ד"ה ולתובעת :

קפה עוברת על דת הפסידה כתובתה ותוס' . וממאנת שנייה ואיילונית אין להן כתובה [פ] *) [ויש לה] תוספת . ד"ה ולעוברת:

קפו ב"ת גובה משבח ששבחו יתומים ולא משבח דמקבל מתנה . ד"ה ולשבח : דף נה

קפז נשבעה על כתובתה סתם הוי כנשבעה גם על התוספת . ד"ה ולשבועה :

קפח פגמה כתובתה נפגמה גם התוספת ושביעית משמטתה . ד"ה ולשביעית :

קפט הקפת חנות ושכר שכיר משמט לרבי יוסי ואיכא למ"ד דפליג . בא"ד :

קצ זכו בשדה זו לפלוני אפילו לא אמר כתבו וחתמו לא צריך לאימלוכי ביה (עיין בפנים). ד"ה כתובו :

קצא בשטר מכר חוזר בשטר ולא במתנה ולר"ת במתנה הוזר . בא"ד :

קצב מתנת ש"מ ע"י קנין ולא נכתב קנין בשטר אם מת קנה עמד חוזר ורשב"ם לא פירש כן . ד"ה מתנת ש"מ : ע"ב
(וצ"ע גדול דהא לכל הפירושים סובר שמואל דלא קנה אפי' כשלא נכתב קנין בשטר וקי"ל כשמואל פי' בתוס' וגם הם פוסקין כשמואל מאחר דפסקו דאם כתוב בו קנין לא קנה ולרב קנה כמתנת בריא וא"כ קשה ממ"נ וק"ל . ובתוספות שאנ"ך מצאתי דמפרש הך תירוץ דלשמואל קנה בשמת אם לא נכתב הקנין בשטר ולא אתי שפיר) :

קצג כתוב בו קנין לא קנה ונהגו לכתוב ואמר לנו הוו עלי עדים וקנו ממני בכל לשון של זכות ושוב לכתוב וקנייה מוסף על מתנתא דא או ואף קנו ממני בכל לשון וכו' . בא"ד :

*) כ"ה בכ"י

קצד אמר לאחד תקנה זה לאחר ל' יום לא קנה . ד"ה ואין שטר :

קצה מטבע נקנית אגב קרקע ולא הלוואה : ודלא כרש"י . ד"ה שאם אמר :

קצו מורשה שלית שוייה [ג] . בא"ד :

קצז מת המרשה קודם שיגיע ליד המורשה אין יכולים היתומים לתבוע מן הנפקד . בא"ד :

קצח שבור כדי ע"מ שאין לי עליך דין מק אין מועיל אבל למחול יכול וכן על מנת שתפטרני משאר כסות ועונה רשאי וכן באונאה ושביעית ד"ה הרי :
דף נו

קצט אין עושין כתובה מטלטלי אם לא שיקבל אחריות אם יאבדו או יוזלו : ד"ה אין עושין :

ר אסור לקדש בתו כשהיא קטנה [ק] : ד"ה בגרה :
דף נז ע"ב

רא קנה עבד ונמצא לסטים מזויין ומוכתב למלכות אם נתן הדמים סבר וקבל ואם לאו אומר לו הרי שלך לפניך . ד"ה תנהו : דף נח

רב קונם שלא אעשה לך דבר פלוני לא הוי דבר שאין בו ממש ד"ה קונם : דף נט

רג קונם שאעשה לפיך הוי דברים שבינו לבינה . ד"ה ר"ע :

רד אמרו אלמוה לשיעבודא דבעל שאינה יכולה להקדיש אלא בעיקר מעשה ידיה ולא בדבר שאינו אלא לפירות : בא"ד :

רה משכונו ביד אחר יכול להקדיש ולא לאסור בקונם . ד"ה שדה : ע"ב
(וכן פסק באגודה ונ"ע[ר]מנלי' דדילמא לפי האמת דקאמר הגמרא קונם מפקיע מידי שיעבוד כ"ש משכון דמה דמפרש התוספתא היינו קודם דקאמר בגמרא קונם מפקיע והוי ממש סברא הפוכה דהא הקדש קדושת דמים דאינו מפקיע מידי שיעבוד מפקיע מידי משכון וקונם דמפקיע מידי שיעבוד לא יפקיע מידי משכון . (וצ"ע) :

רו קונם דאסור רק לאחד אלמוה רבנן לשעבודא דבעל או דאשה או דב"ת אבל איסור הנאה לכל העולם הוי כהקדש ומפקיע מידי שיעבוד ולא אלמוה(א)(עיין מס' גיטין פרק השולח דף מ ע"ב ד"ה הקדש)ד"ה קונמות:

רז תינוק בריא יכול להניק עד ד' שנים וכחוש עד ה' שנים ולא יותר . ד"ה ר"י : דף ס

רח גונח יונק חלב בשבת אף באין סכנה : ד"ה גונח .

רט כל שאיסורו משום מראית העין אסור בחדרי חדרים באיסור מלאכה דאורייתא ולא באיסור דרבנן : ד"ה ממעכן :

רי בילת נבילה אפילו שכמוה נמכרת בשוק אסורה כדתנן מס' עדיות [פ"ה מ"א] . (עיין מסכת עירובין פ' הדר דף סב ע"ב).ד"ה אפילו ביעתא: דף ס ע"ב

ריא אין להורות במקום רבו אפילו מוחל הרב על כבודו . ד"ה כי :

ריב גרושה מנקת ר"ת אסרה לינשא (ורבינו שמשון הזקן התירה) . ד"ה והלכתא :

ריג אלמנה כשרוצה לינשא או תובעת כתובתה אינה משועבדת עוד להניק (ב) . בא"ד :

ריד כשהוא עשיר ויכול לקנות לה שפחות כפי צרכה יושבת בקתדרא ואינה מחויבת לעשות מלאכה לחד תירוץ . ד"ה ואתת . דף סא

רטו אין ליתן מפתח מידו ליד אשתו נדה ואין להקל בימי לבונה ד"ה מהלפא :

רטז קונם שאיני עושה לאבא לאביך לאחיך וליתן לפני בקרך אין יכול להפר : ד"ה לא יתן : דף סא

ריז כשהנשים ממתות שיצאו בעליהן ללמוד ובלא פיתוי יוצאין כמה שרוצים ושלא ברשות יוצאים (כל ל' יום (עיין בפנים כי אחר העיון משמע דר"י סובר דאף בפיתוי יוצאים כמה שרוצים) . ד"ה אלא : דף סב

ריח פי' ריב"ם פועלים שעושים מלאכה בעירן עונתן ב' בשבת . ובעיר אחרת וחוזרים כל יום לביתם אחת בשבת וכשאין חוזרין לביתם שוהין כל ז' מנחוץ (ג) (ור"י לא פי' כן) . ד"ה והתניא :

ריט **)[אין] פותחים להתיר נדר בנולד אבל אם אמר קונם פלונית שאבי' רע מת או עשה תשובה אין זה נולד . ד"ה אדעתא : דף סג ע"ב

רכ אמרה איני ניזונית ואיני עושה חייבת במזיגת הכוס והצעת המטה כו' אך פטורה מכל מלאכות . ד"ה רב הונא :

רכא חייב להשכיר את עצמו כדי לזון את אשתו [ור"ת לא פי' כן] ד"ה באומר :

רכב מכריזין על מורדת פעם אחת בשבת : ד"ה דיקא .
דף סג ע"א

רכג מורדת [דמאיס [ש] עלי] נוטלין ממנה מה שתפסה ונותן גט לאלתר : ד"ה ואיכנו :

רכד אין יכולה לומר מאיס עלי אלא במקום דרגלים לדבר . ד"ה אבל :

רכה אין אשה נאסרת עד שיראו כדרך המנאפים . בא"ד :

רכו אמרה שמאה אני לך אין להתירה ע"י טעמים דמפרש בשילהי נדרים: בא"ד :

רכז אמרה מאיס עלי אין כופין הבעל ליתן גט . בא"ד :

רכח היכא דלא פשיט הש"ס אמרינן מוציא מחבירו עליו הראיה : ד"ה משום : דף סד

רכט לרש"י אם שניהם חפצים לייבם אין כופין אותו לחלוץ ואם רוצה לייבם ולא היא כופין אותו לחלוץ ולפי' ר"ת אם ניכרים שמתכוונין למצוה כגון שתובעין לחלוץ אפ"ה אין כופין לייבם [ת] ומרחיקין אותן מן הייבום. תבע לייבם אין כופין לחלוץ אלא מטעינן ליה אם אינה הגונה אבל אם אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם נראה דכופין : ד"ה ודימי :

**) כ"ה בכ"י

רל שכר שבת ע"י הבלעה מותר כגון שכר שנה חדש שבת : ד"ה דמחזי : ע"ב

רלא אין פוסקין לאשה דבר שאינה רגילה בחיי הבעל : ד"ה רגילה : דף סס

מציאת האשה

רלב אין לאב בתבלה דבת . ד"ה ה"ג : ע"ב

רלג פסקה לבעלה בזה הלשון שום במנה ושום מנה אין מתנת אלא מנה כתבה שום מנה סתם נותנת נ"א סלע ודינר . ד"ה שום : דף סו

רלד כשהחתן מייחד תוספת לכתובה ובא לשומם ולכתוב שוים פוחת חומש . ד"ה וכשהחתן : ע"ב

רלה גמלי ערביא ואשלי דקמחוניא פירוש חבלים שסומכת עליהן [גובה כתובתה מהן] מהכרן שבעל היא מוציאה מיד הלקוחות . ד"ה גמלי : דף סז

רלו נטל לקט שכחה ופאה ונודע שהוא עשיר גובין הימנו (עיין בפנים כי משמע דדוקא רש"י סובר כן אבל לא ר"ת) . ד"ה כאן : דף סח

רלז נטל לקט שכחה ופאה אין מחייבין אותו למכור את כליו . ונוטל מקופת צדקה מחייבין אותו . בא"ד :

רלח פרנסה טרפה ממשעבדי שמשעבדו האחים ולא האב ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי שמשעבדו האחין . ד"ה דאילו . ע"ב

רלט רגיל ר"ת כשיושב בדין ואחד מבעלי דינים מגזם לחבירו ואמר כך וכך תתחייב לי בדין היה אומר לו שקר אתה דובר כי לא יתחייב לך : ד"ה ואישתיק: דף סט

רם נידוי על תנאי צריך הפרה בדבר שהמנודה מסופק אם יוכל לקיים התנאי אבל במקום שבידו לקיים א"צ התרה . ד"ה ובשמתא :

רמא מצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא ודוקא שהושלש מתחילה לכך ודוקא שמת נותן בחיי מקבל אבל דברי ש"מ ככתובים דמיא בכל ענין. ד"ה הא : דף ע
מצוה לקיים דברי המת כופים היורשין אבל המקבל לא זכה בחפץ אם היתומים נתנוהו לאחר אבל דברי שכ"מ קנה המקבל החפץ אם נתנוהו לאחר מוציא הימנו המקבל אם בעין ואם אינו בעין גובה מאיזה שירצה . גי' תוס' שאנ"ץ :

רמב פעוטות שיש להם אפוטרופוס אין מקחן מקח אך מתנתן מתנה : ד"ה אבל :

המדיר

רמג המדיר אשתו מליהנות לו לרש"י יש בכלל לשון זה הנאת תשמיש ור"ת פי' דדוקא מזונות בלבד : ד"ה המדיר :

רמד [לר"ת] אין כופין להוציא אלא באומר איני זן ואיני מפרנס או באה מחמת טענה אבל היכא דתנן יוציא אין כופין אלא אומרים לו (ד) ב"ד חייבוך להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריין : ד"ה יוציא :

רמה דבר שאין רגילות למשפחתה אלא לעשיר כשהיא עמו יתן לה ולא כשאינה עמו (זהו ממש היפך מהתוס' ונ"ל כן דבר שאין רגילות למשפחת העשירים כמו בעלה אלא בבית אביה היתה רגילה מפני רוב עשרו כשהיא עמו לא יתן לה וצריכה לגלגל עמו וכשאינה עמו חייב ליתן לה כמנהגה בבית אביה) ד"ה והאידנא : ע"ב

רמו לא אלמוה רבנן לשיעבודה דאשה קודם שנשאת ויכול להפקיע שיעבודה בקונם . ד"ה שהגיע :

רמז המודר הנאה מחבירו נותן (ה) לאחר והוא נותן למודר אבל הפקר לא התירו אלא לבא עמו בדרך ואין לו לאכול : ד"ה טפי :

רמח אמר כל הנן אינו מפסיד שרי במודר הנאה אבל אין לומר ליחיד אם תזון לא תפסיד : ד"ה באומר : מתנה ע"מ להחזיר אם הקדישה בעודו בידו מוקדש כל זמן שלא החזירה [א] : [עי' בגמ' ב"ב דף קלז ע"ב] :

רמט אין נדר חל בדבר שאין יכול לקיים כמו קונם מכל פירות שבעולם אם לא שיתלה הנדר בדבר אחד ויכול לקיימו כמו קונם מכל פירות אם אעשה זה : ד"ה שלא : דף עא

רנ חדש דקרא שלשים וכן (ו) (חדש)ע' תדשים דמעוברת וג' דהבחנה וחדש דרבנן חסר : ד"ה רבי יהודה :

רנא עוברת על דת מצוה לגרשה ומיבעיא ליה אם אסור לקיימה : ד"ה אימא :

רנב לנדרי עינוי נפש מיפר בין לעצמו בין לאחרים ודברים שבינו לבינה לעצמו מיפר ולא לאחרים : ד"ה ה"ג : ע"ב

רנג אין נשאלים לחכם על הסיקם אם קיים בעלה דבר נדרה אלא ביום שמעו ושוב אין נשאלין (עיין בפנים דקאמרי ואת"ל דנשאלין וכו') : ד"ה אבל :

רנד אם רצתה להאכילו דבר איסור וידע ופירש אינה יוצאה בלא כתובה ויכולה לומר משתקת הייתי : ד"ה אי דידע : דף עב

רנה יוכל ב"ד מברכין על ספירתו וכן שומר אבל זכה לא שמא תראה ותסתור : ד"ה וספרה :

רנו אין יכול להפר קודם שיחול הנדר (פי' אין להפר הנדרים שתדור לאח"ז) : ד"ה יחזיר :

רנז בתולה בלא קלתה נמי אין בה משום פריעת ראש . ד"ה אלא : ע"ב

רנח קדשה בסתם ונמצאו בה מומין צריכה גט ואין לה כתובה : ד"ה על מנת :

רנט קדשה ופירש קפידה שלא יהא בה נדר זה בכל מילי הוי קפידה אפי' לא קפדי אינשי : ד"ה ומידי דקפדי :

רס קדשה וגם כנסה על תנאי [ב]צריכה גט (וזהו דווקא לרב) . ד"ה אלא : דף עג

רסא אין תנאי בחליצה ומותרת לשוק בהך חליצה אבל אם אמר לה התקדשי לי בזיקת יבמין צריכה גט מדרבנן הואיל וחליצה היתה על תנאי אינו מפקיע הזיקה מכל וכל לרבינא . ד"ה תנאי : דף עד

רסב התקדשי לי במעות הלואה שאת חייבת לי אינה מקודשת. במחילת מלוה (ז)שמא מקודשת (זהו לר"י ולרש"י ודאי אינה מקודשת) : ד"ה במקדש :

רסג הלכה אצל חכם והתיר נדרה קודם ידיעת הבעל מקודשת ולא אחר ידיעתו : ד"ה חכם : ע"ב

רסד כל הטמאות בשעת מציאתן לחומרא אמרינן הכי ולא משום דנימא כמו שכן עתה כן היו מתחילה : ד"ה על : דף עו

רסה היו בו מומין [ג] [גדולים . לרשב"ג] כופין אותו להוציא ויתן כתובה וכן בבאה מחמת טענה : ד"ה כופין : דף עו ע"א

רסו הנהה ע"מ שיש בו מומין ואמרה סבורה הייתי לקבל במקום שיש ערמה אין לה כתובה אפי' לר"מ : ד"ה סבורה :

האשה שנפלו

רסז באושא התקינו (כו') האשה שמכרה כו' היינו בין שנפלו לה מן האירוסין או קודם בין מן הנישואין . ד"ה לימא : דף עח ע"ב

רסח דברים שבלב הוי דברים היכא דאיכא הוכחה : ד"ה כתנינהו :

רסט הרוצה ללות או לישא אשה והבריח נכסיו (לאחר) שלא ישתעבדו וכתב נכסיו לאחר קנאן . ד"ה עשאום : דף עט

ער פירי דפירי דאתי מעלמא לא תקינו ליה רבנן אלא דאתי מגופה : ד"ה פירא : ע"ב

רעא עלי בלאי הכרם מותרים בזרוע ובא הוסיפו מאתים בפירות ולא בעצים[ד]: ד"ה אלכם . דף פ

ערב השוכר פועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו מבעלים אם לא שידע שיסתלק מן הקרקע שהראוהו כמו בעל בנכסי אשתו : ד"ה אסתלק :

רעג שומרת יבם שמתה הנכסים בחזקת יורשי הבעל . ד"ה נכסים : ע"ב

רעד אין ליבמה כתובה עד שתחלוץ : בא"ד

הער יבם אין רשאי למכור נכסי אחיו אפילו ישאר לה כדי שיעור כתובתה ומכרו בטל . ד"ה הרוצה .
דף פא

רעו אפילו לא הניח המת אלא משעבדי אינה גובה מיבם : בא"ד

רעז כל אדם רשאי למכור נכסיו עד זמן שתטרוף אשתו ואפי' שדה שייחד לה בכתובתה [זהו לר"י ולא לרש"י עיין בפנים] : ד"ה מגרשה :

רעח אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. ד"ה התם: דף פב

רעט הרי את מקודשת לי אחר שלשים יום ולא קדשה אחר בינתים מקודשת אפי' לא אמר מעכשיו שאם לא תתקדש חייבת להחזיר לו הדמים . ד"ה הא :

רפ באשתו כשמייחד לה מטלטלים סתם אין אחריותן עליו : ד"ה סתם : ע"ב

הכותב

רפא אע"פ שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מסתלק מדבר שלא בא לעולם . ד"ה כדרב כהנא: דף פג

רפב אין אשה נוטלת כתובה בראוי ומ"מ מלוה ראוי הוי לגבי בכור ולא לגבי אשה . ד"ה לכתובת : דף פ"ד

רפג תפיסה לא מהני אפילו מחיים אלא למזונות ולא לכתובה ור"ת פי' דמהני דבכולי הש"ס הלכה כמר בר ר"א בר ממיפך שבועה ותיורי . ד"ה והוא : ע"ב

רפד כשתפסה כשלא כדין והוי גזל לא מצי תו למימר לקוח בידי : ד"ה איח לך :

רפה אמר השלית פרעתי למלוה צריך שבועה (עיין בפנים) . ד"ה מגו :

רפו לא שייך מגו כשאמר דבר שהוא כנגד העד : בא"ד :

רפז לתקוני שדרתיך ולא לעוותי דוקא היכא שהוכיר לו דבר שהיה לו להיות נזהר . ד"ה לתקוני :

רפח תופס לב"ח לא קנה אפילו עשאו שליח . ד"ה את תופס :

רפט אותיות אין נקנין במסירה אלא מסירה ושטר לקיחה כדי לקנות החוב אבל לקנות הקלף קונה בלא שטר . ד"ה אית לך : דף פה ע"א

רצ מגו שאין יכול עתה לטעון לא אמרינן מגו שהיה יכול מתחילה לטוענו : בא"ד :

רצא מרענא לשטרא היינו שבעל השטר צריך שבועה אפי' ע"פ קרוב ופסול [היכא דקים ליה בגויה](ת): ד"ה מרענא :

רצב כשנכתב הפסק אם תשבע תפטר צריך אח"כ עדות שקיימה : ד"ה אלמא :

רצג לא טענינן ליתמי מידי דלא שכיח כגון נאנסו או אביהן מצא מציאה . ד"ה חדא : ע"ב

רצד כשידוע שהופקד בידו אין נאמן שוב לומר לקוח הוא בידי (ט) : ד"ה ועוד :

רצה אם אמר נייר בשדינא וכך וכך הוא אינו סימן : ד"ה קיהיב :

רצו שודא דדייני הדיין יתן למי שירצה [לפר"ת ודלא כרש"י] : ד"ה שודא :

רצז מכירת שטר דרבנן : ד"ה המוכר :

רצח אפי' נותן לו הלוה הרבה כדי שיחזיר לו השטר אין בו אונאה : בא"ד :

רצט קטנה לא מיחייבא בדינא דגרמי . ד"ה היזק : דף פו

ש המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו חייב רק כפי דמים שנתן . בא"ד :

שא לב"ח אי אית ליה זוזי לא מסלק אלא בזוזי ולניזק אפילו בארעא ולפועל דוקא בזוזי אפי' לית ליה : ד"ה לב"ח :

שב כשים כדי לפרוע לב"ח או לכתובת אשה יהבינן לב"ח ואפי' לאחר מיתה ומטלטלין אפי' קדמה זמן הכתובה לב"ח . ד"ה לאשה :

נוסחאות כ"י

(ג) אלא ממקרקעי : (ק) ולאשתו : (ר) בשנה ראשונה : (ש) עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו ומגדל יתום ויתומה ומשיאן . הון ועושר בביתו זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים והכותב ספרים ומשאילן : (ת) אלמנה שבאה ליטול כתובתה שמין לה בגדי (חול) [שבת] ובגדי (שבת) [יו"ט] : (א) הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד אבל קונם לא מפקיע שיעבוד : (ב) נדה יכולה להנשא ודלא כהריב"ש ז"ל שכתב שלא תנשא עד שתעשר [כן כתוב על הגליון] : (ג) הכסנאי אסור בתשמיש המטה: (ד) כך חייבוך ב"ד להוציא או תקרא עבריין: (ה) מתנה גמורה לאחר : (ו) וכן הדשי' ט' דמעוברת : (ז) תי' שמא ליתא : (ח) היש ואשה דקים לן בגוויהו דלא משקרין מדינא דגמ' משפכינן שבועה ומרעינן שטרא אפומייהו ומיהו האידנא אין לשפוך שבועה ולא מרעינן שטרא אלא בעדות ברורה ומיהו אפומא דאדם נאמן מחמירין הדין עד שיברר הדבר : (ט) מי שהפקידו אלו שטרות ומת המפקיד ואמר מחיים תפיסנא להו השטרות בשביל חוב שיש לו עליו אם יש עדים שתבעו ממנו מחיים ולא רצה להחזירם הויא תפיסה ואי לא לא

הגהות

[ס] לשעות וכמ"ש ביומא דף סב לר' יוחנן : [ע] מפורש בגמ' ב"ב נ"א ב' : [פ] מפורש בגמ' לקמן דף קא : [נ] מפורש בגמרא ב"ק דף ע : [ק] מפורש בגמרא קדושין מ"א א' פ"א ב' : [ר] מבואר היטב בתוס' נדרים מ"ו א' ד"ה אם יש ועי' תוס' כאן ד"ה קונמות וב"מ : [ש] דמאיס עלי הוספה זו בטעות דכוונת הפ"ת למ"ש בפנים בשם"ד בשם רבנן סבוראי : [ת] לשון התוס' אבל היכא שאין ברור לנו שמתכוונין למצוה כב"ע ומרחיקין אותן כו' : [א] ד"ז בסוכה מ"א ב' ד"ה היינך ובב"ב קל"ד א' ד"ה כל : [ב] ובעל : [ג] גדולים לרשב"ג הוספה זו בטעות דהתוס' קאי על מומין שנזכרו במתני' הנשים אבל דמתני' הראשונה קי"ל כחכמים : [ד] עי' בפגר"א יו"ד

שג כשתבעוהו לפרוע תלה מעותיו בעובד כוכבים ובשעת גבייה לא הוה ליה אפי' הכי חייב לפרוע מעות. ד"ה ההוא :
שד אין מקקין לנכסי יתומים משום צררי והשעבוד הל. גם על המעות וצריכים לפרוע כשידוע שלא פרעו (היינו דוקא לתר מ"ד וצ"ע גדול בפנים). ד"ה אמר :
שה מלות כיבוד אב ואם אין כופין עליה משום דמתן שכרה בצידה אבל דבר שהוא קלון להם כופין. ד"ה פריעת :
שו כופין אפילו במצוה דרבנן (ודלא כרש"י). בא"ד :
שז מגלגלין בשבועה דרבנן(י). ד"ה ר"א : דף פו ע"ב
שח האשה ששברה כליו של בעל אפילו בפשיעה פטורה מלשלם : בא"ד :
שט כרגא דאלמנה וכסף דגולגלתא הוי בכלל מזוני. ד"ה לכרגא : דף פז
שי לא לצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה. ד"ה ולקבורה :
שיא לא שייך מיגו בדבר שאין ידוע לו. ומת בעלה במלחמה ליכא מיגו דאי בעי' אמרה מת על מטתו. ד"ה דמיפרע : ע"ב
שיב בשבועה דאורייתא [לא] מצי למימר השבע וטול [וה"ה [ה]השבע והפטר] ומצית אשה למימר לבעלה כשנשבעה על כתובתה דהיא שבועה מדרבנן השבע והפטר (ולא הוא השבע וטול). ד"ה מייתי : (וצ"ע בפנים דמשמע דאפילו אם ירצה הבעל להשביע לא מצי ולע"ג) : דף פח
שיג אין מוכרין שלא בפני ב"ת אלא שולחין [אליו אגרת] שלש פעמים ואי לא אתי מחליטין לנכסיה. ד"ה ורבא :
שיד נתמנה מעצמה אפוטרופוס לכ"ע משביעין אותה ואין ממנין נשים אפטרופסין. ד"ה וקמיפלגי : ע"ב
שטו אין משביעין האשה שבועת אפטרופוס אם לא שתובעת כתובתה אפילו מינה אפטרופוס. ד"ה לאפוקי :
שטז כותבין שובר (ודלא כרש"י). ד"ה ש"מ : דף פט ע"א
שיז במקום שידוע לנו שכתב לה כתובה ונשרפה חיישינן שמא כתב לה אחרת. ד"ה במקום :
שיח האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת היינו דווקא כשאינה תובעת כתובתה אבל כשתובעת כתובתה לא מהימנא דמהמת חמוד ממון עשתה : ד"ה מגו :
שיט תבעה כתובתה והוא אמר לא גירשתיך פטור משארה וכסותה כטוענו חיטין והודה בשעורים. ד"ה יכול : ע"ב

מי שהיה נשוי

שכ ב"ת מאוחר שקדם וגבה במטלטלין מה שגבה גבה ולא במקרקעי : ד"ה ש"מ : דף צ
שכא מתה אחת בחייו ואחת במותו אפי' בחיי שניה נוטלין בני הראשונה כתובת אמן (וצ"ע היכן מוכח זה בפנים ונלע"ד דהוכחתן מדמקשה על רש"י לאחר מיתה פשיטא הא מת קתני דלמא לאחר מיתה ר"ל אחר מיתת שניה אז נוטלין בני הראשונה כתובת אמן אלא ודאי פשיטא להם דאפי' בחייה נוטלין ודו"ק. ד"ה וכ"ת : דף צא ע"א
שכב גבי נכסים מועטין לענין שישאלו הבנים על הפתחים ל"ש בין מועטין ונתרבו או להפך זכו בהן היורשין ולענין בנין דכרין איכא פלוגתא ד"ה כך. ע"ב :
שכג שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה : ד"ה דזבנה :
שכד היכא דאית ליה ללוה פסידא מגבי ליה ארעא אפילו אית ליה זוזי : ד"ה אי : דף צב
שכה הנחתי לך מקום כו' לא שייך גבי לוקח ראשון אלא לגבי בעלים : ד"ה אבל : ע"ב
שכו קרוביו של הערב לא יעיד ללוה ולמלוה וכל כה"ג : ד"ה דיכא :
שכז טוענין ללקוחות וליתמי פרעתי או מזוייף. בא"ד: אמר הלוקח אין לו עדים וראיים ואחר כך מצאן אין יכול להביא(כ): [איתו בתוס' שלנו כאן ובפ"ק דב"ק דף ח ובפ' המוציא יין [דף ע"ח ד"ה ת"ק] תמצאנו] :

שכח במקום שמפסיד הכל ליכא מי שפרע. ד"ה עד שלא : דף צג
שכט היתה כתובתה מרובה משל חברתה ואין שם לפרוע הכל חולקין בשוה לפי המעות : ד"ה רבי אומר :
של אין להשביע לכל ב"ח שמא יש ב"ח הקודמו ויטרוף ממנו וא"כ יכסוף (עיין בפנים). ד"ה שנמצאת : דף צד ע"א
שלא אם מותר לקבל שבועה מן העובד כוכבים (עיין מס' גיטין פרק הניזקין) דף כ ע"ב ד"ה יתומים: בא"ד
שלב ב' שטרות במקום שניכר מתוך השטר שאחד קודם עדיו בחתומיו זכין לו וכשאין ניכר זכה זה שמוסר לו ראשון : ד"ה כתב : ע"ב
שלג שודא דווקא דיין מומחה כרב נחמן ואפילו במטלטלי שייך שודא [דלא כפר"ת]. ד"ה אימיה :

אלמנה ניזונת

שלד יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אפילו במקום דאין יורשין כלום ויורשי הבעל יורשין אותה כגון דליכא אלא מטלטלין ולא שקלו כתובתה אפ"ה חייבין בקבורתה : ד"ה ואין חייבין : דף צה ע"ב
שלה עבד שהניח תפילין לפני רבו [לא] יצא להירות ומכל מקום אין רגיל להניחן כל שעה : ד"ה אבל : דף צו
שלו יתומים שאמרו נתננו מזונות אלהבא עליהן להביא ראיה : ד"ה יתומים :
שלז נתקבלה כתובתה או תבעה כתובתה בב"ד אפי' ממזונות שעברו [עליהן] להביא ראיה. ד"ה נשאת : ע"ב
שלח שכיב מרע שאומר תנו מנה לפלוני בעל חובי נוטל שניהם המתנה והחוב אבל אם אמר תנו מנה לבעל חובי ולא אמר לפלוני אינו נוטל רק החוב כי רוצה לומר תנו מנה לבעל חובי בחובי : ד"ה רצה :
שלט זבין קרקעותיו ואמר בשעת מכר למיזבן תורי(ל) כי לא אינטריכי ליה זוזי הדר זביני וכן היכא דזבין נכסי' אדעתא למיסק לארעא דישראל אבל מכר מלבושיו אדעתא למיסק לא מהני אם לא יתנה בפירוש ויש מקום(מ)דאפי' גילוי דעת לא צריך כמו במכרחת דלעיל ומי שהלך בנו למד"ה ושמע שמת וכתב כל נכסיו לאחרים ושוב בא בנו אין מתנתו מתנה. ד"ה זבין : דף צז
שם מי שהלך למד"ה ואשתו תובעת מזונות אינה נשבעת כלל אלא בשעת גביית כתובה ואפי' אם מכרה למזונות שלא בבית דין אין משביעין אותם שלא גבתה יותר. ד"ה מוכרת : דף צח
שמא אלמנה קודם גביית כתובה משביעין אותה שלא עכבה משל בעלה כלום ואם מכרה שלא בבית דין משביעין אותה שלא גבתה יותר ושלא זילזלה בנכסים. בא"ד :
שמב חזקת בית דין הדיוטות לא הויא חזקה אם שמו קרקע לאלמנה : ד"ה דאמרי :
שמג אין אונאה לקרקעות אבל בטול מקח יש והיינו דווקא כשהטעה בחצי כגון שוה ק' בר' אבל אם לא הטעה כל כך אפילו שוה פרוטה פחות מחציו המקח קיים. ד"ה אלמנה :
שמד ראובן שלא את שמעון לקבל מעותיו מעובד כוכבים וטעה העובד כוכבים והלך לו וא"י היכן הוא הכל לשליח שאם רצה יחזירנו לעובד כוכבים בלא דעת ראובן (עיין בפנים כי ר"ת פסק דהכל לבעל המעות) : ד"ה אמר רב פפא : ע"ב
שמה פלוגתא דרב אלפס ורבינו האי כשאומר לשלוחו מכור לי כור והשליח מכר חצי כור אם המקח קיים או לאו : ד"ה אמר לאחד : דף צט ע"ב
שמו הקונה במקום מלרן הוי כשליח ומ"מ עדיף משליח גמור לענין לתקוני שדרתיך : ד"ה ה"ג :
שמז שליח דיינים אליס טפי ד"ה רבא אמר : דף ק ע"א
שמח שליח שטעה בפחות משתות המקח קיים ומחזיר אונאה (וצ"ע כי הש"ס פוסק דשליח כאלמנה ואפי' בפחות משתות המקח בטל ודו"ק) : בא"ד :
שמט אחים שחלקו שטעו בשתות ואמרו נפלוג בשומת ב"ד מכרן בטל כדין דיינים וביותר משתות במטלטלין בטל ובמקרקעי אין אונאה עד פלגא: ד"ה אמר רב נחמן.
שנ אחים שבאו לחלוק בוררין להם לחלוק בגורל.. חלקו ובא להן אח והניחו לו קרקע אחת יגרילו אם יפול לו אותו קרקע מוטב ואם לאו יחלקו בתחילה (עיין בפנים) : ד"ה בוררין :
שנא כשבלאות קיימות נוטלת הממאנת ואם כילה הבעל אפילו הקרן אין לה עליו כלום ואפילו הפילות שליקט וכן בעין אין לה. ד"ה אילימא : דף קא
שנב נשבית ומיאנה וכן באלמנה (נ) שנשבית ומת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה וכן נשבית ולוותה ופדאתה עצמה ומיאנה : בא"ד :

הנושא את האשה

שנג כתב אני פלוני בן פלוני חייב לך מנה הוי כתותם התתיו אבל חתם עצמו לעיל ולמטה כתב חייב אני לך מנה לא מהני כלום (זה הלשון אינו מכוון עם התוספות ולע"ד נ"ל כך אבל אם חתם שמו למעלה ולמטה הימנו כתב אחר לא מהני כלום) : ד"ה דאמרה. דף קא ע"ב
שנד צררי לקטנה לא מתפסי אינשי [עיין בפנים]. ד"ה אימר צררי : דף קב ע"ב
שנה המשכיר לא' רחיים כדי לטחון לו ושוב נזדמן לו רחיים אחרת לא יוכל לומר תן לי שכר רחיים כי יאמר לו אטחון לך בשכרך וצריך להניח לו הרחיים והמשכיר עם הרחיים שלו טוחן ומוכר ואם לא יוכל לטחון המשכיר עם הרחיים שלו כדי למכור יכול המשכיר לחזור מאחר דאית ליה פסידא וצריך השוכר להחזיר לו הרחיים או ליתן דמים : ד"ה ולא : דף קג
שנו כל היכא דאמר מזומן לחיי עולם הבא היינו בלא דין ובלא ייסורין : ד"ה מזומן : ע"ב
שנז הר"ר חיים כהן אמר אילו הייתי כשנפטר ר"ת הייתי מטמא לו : ד"ה אותו
שנח חולי מעיים פטורין מן התפילין ורבינו הקדוש היה נוהג בקדושה ונזהר : ד"ה ומנח : דף קד
שנט עד שאדם מתפלל שתכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו לתוכו מעדנים : ד"ה לא נהניתי :
שס "אחריות „טעות סופר „הוא „מכי שלמי יומי „אכרזתא „אכיל „הלוקח „פירות (אלו השני דינין נקדתי בהיות כי אינו מוכח מהתוספות דהלכה כן רק מביאין דרבא ס"ל הכי. (עיין בפנים). ד"ה ה"ג. ע"ב

שני דייני גזירות

שסא אין להיות לאדם אחד שתי שררות. ד"ה קשיא דף קה ע"א
שסב אין ליטול שכר מבעלי דינין אך יטול מצבור וגם דייני גזירות כל שעה ישבו בדין ולא היו עוסקין בשום מלאכה והיה מוטל על הצבור לפרנסם ולהכי מלמדי הלכות שחיטה נטלו שכר מתרומת הלשכה אע"פ ששכר לימוד אסורה. ד"ה גוזרי :
שסג מלך במשפט יעמיד ארץ היינו דיין דאינו צריך לממון שהוא עשיר וגם אינו צריך לת"ח שהוא בקי. ד"ה מאי : ע"ב
שסד לא לידון איניש לא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה כי ההוא דפרח גדפא ארישיה. ד"ה לא למאן :
שסה תלמידי חכמים כפרה לכל ישראל בכל מושבותם כאלישע ותלמידיו ישבו לפניו וקרי ליה ביכורים ומזבח. ד"ה וכי :
שסו לא היו שוחטין אלא מיוחסין לכן שוחטין הכהנים[ו] (אינו בתוס' שלנו) [תמצאנו בתוס' קידושין דף ע"ו ע"ב. ד"ה אין בודקין] :
שסז פוסקין מזונות לאשת איש כששמעו בו שמת[ז]בב' עדים. וכן ע"פ עד אחד אין יורדין לנחלה ליורד ולמכור אבל נאכל הפירות הגדילים באחריו יורדין. ד"ה ששמעו בו שמת כ"ע ל"פ : דף קו
שסח לוותה ואכלה ובא הבעל ואמר פסקתי לה מזונותי' נאמנת בשבועה (ודלא כרש"י דמפרש דהוא נשבע). ד"ה ואם בא :
שסט לוותה ואכלה א"צ לפרוע אם לא פסקו לה ב"ד. ד"ה ואם בא ואמר לה צאי :
שע יבם שעמד בדין וברח או חלה ניזונת משלו כיון ששהה ג' חדשים ולא כנסה (ודלא כרש"י דמפרש דוקא ברח אבל חלה לא). ד"ה עמד : ע"ב
שעא כלי חרס שמשימין בו עופרת אין נאסר(ס)בעופרת ביין נסך יותר משאר כלי חרס אלא דווקא כלי חרס שמחופה בזכוכית ואם כולו זכוכית אין נאסר ולענין חמץ בפסח חיוורי נמי אסירי דתשמישן בחמין. ד"ה הני וד"ה ירוקי :
שעב מותר ליקח ממודר הנאה בפחות מעט. (אינו בתוס' שלנו) (דין זה הוא משנה במסכת נדרים דף לא וע"ש) :
שעג פורע הוכו דמותר במודר הנאה פר"ת דוקא במזונות אשתו דאפשר שתתפרנס במקום אחר אבל שטר אחר לא. וריב"א פי' ה"ה בב"ח אחר וכן רש"י. ד"ה הא מני : דף קח ע"א
שעד בנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. ד"ה אדמון : ע"ב
שעה טענו חיטין ושעורין והודה באחד מהן חייב. ד"ה אי הכי :
שעו הפוסק מעות לחתנו במעמדה ולא רצה ליתן אומרת לבעל או כנוס או פטור. ד"ה הפוסק :
שעז דברים הנקנין באמירה היינו שקדשה מיד מתוך התנאי או לאחר הזמן והזכיר התנאי בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדשה אחר זמן ולא הזכירו התנאי בשעת קידושין לא ואיירי נמי דווקא מכיבואים ראשונים. ד"ה תשב : דף קט
שעח לא אמרינן השני נוח לי כו' בדבר שמודה בהודאתו שכן הוא. ד"ה אדמון :
שעט הדיינין אין נותנין לב לדעת מה שכתוב בשטר אם לא שראוי לדקדק. ד"ה ל"ש :
שפ טוענין ליורש כל מה שהיה טוען אביו ושכיח ולא אמרי' מגו למפרע. ד"ה אם : ע"ב
שפא „אין „טוענין „ליתומים „מזויף. (נקדתיו כי נ"ל טעות דלעיל פרק מי שהיה נשוי פסקו ההפך וכן בפ"ק דגיטין והתוס' אינם אומרים כאן דאין טוענין אלא אומרים לפי מה שפי' דאין טוענין א"ש אבל הדין אינו כן כדפסקו לעיל וצ"ע). בא"ד :
שפב אדם יכול לומר ואי לא מהדרינא שטרא למריה להפקיע זכות הבא לידו אבל אין יכול לומר ואי לא מזכינא ליה. ד"ה דרבנן :
שפג קל יותר להמניע את המוכר למכרו מלהמניע את הלוקח לנקחו דזכות הוא לקנות. ד"ה ורבנן : דף קי
שפד אין נזקקין לתובע תחלה היכא דאיכא הפסד לאידך. ד"ה סוף :
שפה אין נזקקין לנכסי יתומים מיהו אם תפס ועתיד לגבות מהן כשיגדלו לא מחייבינן להחזיר[ח]. (זה אינו בתוס' שלנו) :
שפו בן יהודה שאירס אשה [ביהודה או בן גליל שאירס בגליל אין כופין אותה לצאת אבל בן יהודה שאירס בגליל או בן גליל שאירס ביהודה כופין אותה, לעלות אחריו. ד"ה שלא :
שפז אין אנו הפלים שיהיו עבדים בירושלים יותר מדאי אלא מיוחסים. ד"ה ואין : ע"ב
שפח הר"ר חיים אמר דאין מצוה עכשיו לדור בארץ ישראל. ד"ה הוא :
שפט הוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת אפילו מנוה רעה ליפה ואפילו בשאר ארצות כופין אותה אבל לא מנוה רעה ליפה. ד"ה היא :
שצ כסף לא משמע מטבע אלא נסכא. ד"ה ואימא :
שצא לא יגלו לעובדי כוכבים סוד העיבור. ד"ה שלא : דף קיא ע"א
שצב ר' חנינא היה שוקל אבנים אם היה כבדות אמר כבר נכנסתי לא"י. ד"ה ר"ח : דף קיב

הגהות

י"ד סי' רצ"ו ס"ק יו"ד : [ה] מבואר בגמ' ב"ב קע"ד ב' וערכין דהלכתא כרב הונא בדר"י : [ו] שהוספה וה"ה כשהשבע והפטר ז"א דלפי האמת ליכא ש"ד בנשבע ונוטל : [ז] וז"ם כאן בגמ' דף ק"ו ת"ח המלמדים הלכות שחיטה לכהנים כו' : [ח] בתוס' כ"כ בפי' הגמ' כששמעו שמת כ"ע ל"פ אבל לדידן איפסיקא הלכתא הכי דפוסקין אפילו לא שמעו : [ט] עי' בר"ן ולמד מהגמ' דהכא :

נוסחאות כ"י

לא וכגון שהפקיד בעדים וראו אותה עתה דא"כ מהימן ומדינא דגמ' ותקנתא גובה מהם : מי שאמר לחבירו לך ופרע לפלוני בשבילי והזכיר לו לקחת [את השטר] ונתן המעות למלוה ואז אמר המלוה מלוה ע"פ היה לי עליו ובשבילם נטלתי המעות אם פרעו בעדים לא כל כמיניה ואם לא יכול לומר כן והשליח צריך לשלם למשלח וה"מ שהזכיר לו לקחת השטר או לפרוע בעדים : (י) אין התובע יכול לכוף לנתבע שילך עמו לישבע במקום שהוא רוצה ומיהו אם דרין בעיר אחת והלכו שניהם למקום ב"ד אחר יכול לומר אינו רוצה לקבל השבועה עד שבוא לעירנו . וכותבין מיד

(ט) שתבי' זה פלגן לתם לו כששבע ולא חיישינן דמחזי כשיקרא : (כ) והמוכר לא יביאם או ימחל לו שבועה הכא ליפרע מני המוכר להשביעו : (ל) תורי ולא אצטריך ליה זוזי : (מ) וי"א דמהני גילוי דעת : (נ) וכן אלמנה לכ"ג : (ס) אין נאסר ביין נסך :

סליקא לה פסקי תוספות ממסכת כתובות

מסכת כתובות פרק ראשון

א [דף ב ע"א] **בתולה** נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי · שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות [ביום ב' וביום ה'] שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד: **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת ביום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד. ותנשא באחד בשבת שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה. ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא נישאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות* :

הגה"ה
*והא דאמרי' בהחולץ (דף מא:) עמד בדין וברח ניזונת משל יבם ומפרש בירושלמי דה"ה חלה והכא אמרינן חלה אינו מעלה לה מזונות התם איירי בחלה או ברח אחר הגעת זמן שכבר נתחייב במזונות והכא איירי בחלה קודם הגעת זמן · מפרישת מהרי"ח :

ב [דף ב ע"ב] **אמר** רבא ולענין גיטין אינו כן. אלמא קסבר אין אונס בגיטין [א] משום לנועות ומשום פרוצות. [דף ג ע"א] איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין דיש אונס בגיטין · פסק ר"ח ז"ל דהלכתא כלישנא קמא דמייתי כמה סייעתין ללישנא קמא דהוו פירכא ללישנא בתרא ואע"ג דשני להו אשינויי דחיקי לא ניקום ונסמוך והביא ראיה מסתמא דהש"ס דגיטין פרק השולח (דף לד.) ההוא דאמר אי לא נשיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כי מטא תלתין יומין אמר מיטרח טרחנא כו' ומסיק אי משום אונס אין אונס בגיטין וכן פסק רב אלפס ז"ל בפרק שלישי דגיטין (דף ל.) גבי ההוא דאמר אי לא מפייסנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אזל פייסה ולא איפייסא א"ל א מי יהב לה ה' קבין דדינרי ולא אתפייסא [ב] אלמא אין אונס בגיטין. וקשה מהא דאמרינן בפרק מי שאחזו (דף עג.) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או שנשכו נחש הרי זה אינו גט אם לא עמוד מחולי זה ונפל עליו בית או שנשכו נחש הרי זה גט מאי שנא רישא ומ"ש סיפא שלחו מתם אכלו ארי אין לנו. כלומר בשניהם אינו גט וקאמר בתר הכי ההוא גברא דזבין ארעא מחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד ליה לסוף אפיקו ביה נהרא אגלגל מילתא ומטי לקמיה דרבא ואמר אונסא דלא שכיחא הוא ומייתי רבא ראיה מאכלו ארי אין לנו [ג] אלמא באונסא דלא שכיח קאמר רבא דיש אונס בגיטין וללישנא קמא דשמעתין אפילו אונסא דלא שכיח קאמר דאין אונס דבעי למיפשט מילתא דרבא מעובדא דההוא דפסקיה מברא וקאמר הש"ס דלמא אונסא דשכיח שאני דאיבעי ליה לאתנויי מכלל דאפי' באונסא דלא שכיח קאמר רבא דאין אונס. [ד] ואי לאו פיסקא דר"ח ז"ל לא הוה קשה מידי דה"א דהא דקאמר רבא התם היינו כאיכא דאמרי דאמר רבא יש אונס. ונראה דשלשה ענייני אונס הן ההיא דמי שאחזו לא שכיח כל עיקר ואפי' ללישנא קמא דהכא לא שייך למימר משום לנועות ומשום פרוצות דלא סברי לנועות דנפל עליה בית או נשכו נחש ופרוצות נמי לא יאמרו כך הלכך אפילו ללישנא קמא יש טענת אונס כי האי בגיטין ואונסא דשכיחא כי האי דפסקיה מברא אפי' לאיכא דאמרי אינו מבטל הגט דאיבעי לאתנויי. ובאונסא דשכיח ולא שכיח כמו חלה בהא פליגי הני תרי לישני והלכתא כלישנא קמא :

ג **אמר** רב שמואל בר רב יצחק לא שנו אלא מתקנת עזרא ואילך שאין בתי דינין יושבין אלא בשני ובחמישי אבל במקום שבתי דינים קבועים בכל יום אשה נישאת בכל יום והוא דטריח ליה. וא"ת ואמאי נשאת בכל יום תהוי כאלמנה ותנשא בחמישי ותיבעל בליל ששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם הראשון [ה] וי"ל משום ברכה לחודה לא הייתו מתקנין ימי זמן קבוע מדפריך הש"ס לעיל ותנשא באחד בשבת וכן גבי אלמנה לאו משום ברכה גרידא אמרו שתנשא בחמישי אלא כדאמרינן לקמן (דף ה.) שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים ואגב שתקנו משום שקדו אף היכא דלא שייך שקדו כגון אדם בטל או י"ט שחל ערב שבת תקנו שתנשא בחמישי משום ברכה ושקדו שיהא שמח עמה שלשה ימים לא שייך בבתולה דליכא למימר למחר משכים והולך לאומנותו לפי שיש לה שבעת ימי המשתה הלכך משום ברכה גרידא לא תקנו זמן לבתולה · נישאת בכל יום האי בכל יום לאו דווקא דבכל יום שבת אינה נישאת דאמרינן בירושלמי אמר רב מתניה הדא אמרה אלין דכנסין ארמלין בערב שבת צריכין למיכנס מבעוד יום שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת ייחודו של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה הלכך צריך להתייחד עמה בע"ש מבעוד יום הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והוה כקונה קנין בשבת וכן נמי לכנוס בששי ולבעול בשבת לא דאין בתי דינין קבועין בשבת. ומה שנהגו האידנא לכנוס בששי היינו משום דאף בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועין ומי שיש לו עסק מכניף שלשה ומסדר טענותיו בפניהם וזה יכול לעשות אפילו בשבת ואפילו בימי חכמי הש"ס אם לא בעל בליל חמישי לא חייבוהו להמתין עד ליל חמישי אחר או עד ליל שני דמיבעיא לן לקמן (דף ה:) מהו לבעול בתחלה בשבת משמע אע"פ שנישאת ברביעי ורב זביד בעל בתחלה בשבת וכן מוכח ממתני' דחתן פטור מק"ש עד ד' לילות ואי לא מלי בעיל עד ליל שני אמאי פטור · והא דנישאת בכל יום היינו היכא דטרח ליה (א) אבל אי לא טרח לא דתניא שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא טורח בסעודה אחד בשבת וב' בשבת וג' בשבת וד' כונסה *כתב רבינו אפרים אי אמר חתנא לא טרחנא אלא אכניסנה בלא סעודה וקרובי הכלה בעו דלעביד סעודתא כייפין ליה דעביד סעודתא כשר תנא דהוי לדידיה ולדידה דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו וכתב דמעשים באו לפני רב אלפס רבו וסיה הן הן :

הגה"ה
*ומן הסכנה ואילך נהגו לכנוס בשלישי ולא מיחו ביד חכמים מאי סכנה אי ליתא דאמרי בתולה שנשאת ברביעי תיבעל להגמון · נהגו לגמרי ליעקרוה כלומר כיון שיעקרוהו ב"ד ליכא איסור משום עת גזרה שאפילו מצוה קלה יהרג ואל יעבור ולעבור על דת אפי' לשנויי ערקתא דמסאנא אסור מכאן יש ראיה לדברי מורי קרובי שכתב בפ"ק דביצה דאע"ג דאין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ כו' אם יעשו בהותה סברא שאם היה אותו ב"ד קיים היה מסכים להתיר שנשתנה הענין אין זה ביטול דבריו עכ"ל והמיימוני כתב (פ"ב מה' ממרים) ב"ד שדרשו באחד מן המדות כפי מה שנראה לה ועמד ב"ד אחרי כן ונראה לו טעם אחר לסתור אותו דין הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו שנאמר או אל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל בית דין שתקנו תקנה ופשטה בכל ישראל אין ב"ד אחר יכול לבטל אא"כ גדול וכו' ואפי' בטל הטעם שבגללו גזרו הראשונים. מרדכי :

*ולקמן פ"ב (דף יט תוס' ד"ה דאמר) פי' ר"י דוקא (א) בפרהסיא אבל בצנעה יעבור ואל יהרג ואין חילוק בין עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים וכל עבירות שבתורה דבכולהו בפרהסיא יהרג ואל יעבור ובצינעא יעבור ואל יהרג ואין פרהסיא פחות מעשרה ישראלים ובעת גזרה אפי' ערקתא דמסאנא לא ישנה. ול"ע היכא דמתכוין (ב) העובד כוכבים להנאת עצמו בעת גזרה אי שרי. וגם אם רוצה להחמיר על עצמו וליהרג היכא דקיימא לן דיעבור ואל יהרג נ"ע אי שרי (ג) אי לא שרי. מהרי"ח :

* [דף ג ע"ב] **ולידרוש** להו דאונס שרי ותימה היאך נדרוש להו דאונס שרי הלא היא מחויבת למסור עצמה כיון שהיא אשת איש דאמרינן (סנהדרין דף עד.) כל עבירות שבתורה יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים *ותירץ ר"ת דאינה מחויבת למסור עצמה למיתה על ביאת עובד כוכבים דרחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ולא מקריא ביאה והביא ראיה מפרק בן סורר ומורה (שם:) דפריך והא אסתר פרהסיא הוי ואילו עריות הוי לא פריך דמשום עריות לא מיחייבא למסור עצמה בביאת עובד כוכבים. ומתוך כך התיר ר"ת בת ישראל שהמירה דתה ונבעלה לעובד כוכבים ושוב חזרה ונתגייר העובד כוכבים עמה וגרשה בעלה והתירה לאותו שנתגייר עמה דלא שייך למימר אחד לבועל בביאת עובד כוכבים דהוי כביאת בהמה. [ו] ולא נהירא להריב"ם דכיון דאסורה לבעל ע"י ביאת עובד כוכבים כדאמרינן הכא דאיכא פרוצות ולקמן בפרק האשה שנתאלמנה (דף כו:) גבי שבויה ואמרינן נמי במגילה (דף טו') כאשר אבדתי מבית אבא כך אבדתי ממך אלמא לגבי בעלה לא חשיב כביאת בהמה שאין ביאתה פוסלה דאין זנות לבהמה כדאיתא בפ' הבא על יבמתו (דף נט:) דכי אמרינן [שם נח] רחמנא אפקריה לזרעיה דעובד כוכבים הנ"מ לענין חיים דזרעיה חשיב כזרע בהמה אבל ביאתו לא חשיב כביאת בהמה וכיון שאסורה לבעל אסורה נמי לבועל מונטמאה ונטמאה ואמרינן נמי בסוטה פרק ארוסה (דף כו:) מקנין ע"י עובד כוכבים והא דקאמר הכא ולידרוש להו דאונס שרי הכי פירושא ואינה מחויבת למסור עצמה משום דקרקע עולם היא ואינה עושה מעשה דמהיכא גמרינן דבעריות מחויבת למסור עצמה מרוצח כדאמרינן בסנהדרין (דף עד.) מה רוצח יהרג ואל יעבור וכו' ורוצח גופיה הא דמיחייב למסור עצמו היינו כשעושה מעשה אבל אם אמרו לו הנח שנזרוק אותך על התינוק להתמעך דאחר שאינו עושה מעשה בהא ודאי אמרינן מאי חזית דדמא דחברך סומק טפי דלמא דמא דידך סומק טפי וגבי נערה המאורסה גרסינן יהרג ואל יעבור והבועל קאי אי נמי גרסינן תיהרג מיירי דהיא עושה מעשה ומביאתו עליה והא דלא פריך גבי אסתר והא גילוי עריות הואי משום דידע ספיר דטעמא דקרקע עולם מועיל שאינה מחויבת למסור עצמה משום עריות אבל פ"ד כיון דפרהסיא הוא איכא חלול השם ומשני כיון דקרקע עולם היא אפי' חילול השם ליכא וכן מוכח בריש הבא על יבמתו (דף נג:) מההיא דאמר רבא אין אונס בעריות דאין קשוי אלא לדעת דמשמע הא יש קשוי שלא לדעת יש אונס ואמאי הא אמרינן בעריות יהרג ואל יעבור אלא ודאי הכי פירושא אם מביאים אותו על הערוה בעל כרחו יהרג ואל יעבור ואינו יכול ליפטר את עצמו ולומר אין אני עושה כלום אלא אחרים עושים בי מעשה לפי שאין קשוי אלא לדעת [ז] וכשיתקשה עושה מעשה בידים משמע הא בעבודת כוכבים כגון אם כפפו קומתו להשתחוות לעבודת כוכבים או בשפיכות דמים כגון שהשליכוהו בגופו על אדם אחר והרגוהו כיון שאינו עושה מעשה כלל אלא אחרים עושים בו מעשה אינו מחויב למסור את עצמו וצ"ל לקיים פסק ר"ת ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן (סוטה דף כו.) ונטמאה ונטמאה אחד לבעל וא' לבועל היינו היכא שלא היתה אסורה לבועל אלא על ידי ביאה זו אבל בביאת עובד כוכבים (ג) דבלאו הכי היתה אסורה לו לא קרינן ביה ונטמאה אחד לבועל וכיון דנאסרה לבעל מ"מ לא ניתוסף בה איסור לבועל בביאתו כיון דבלאו הכי היתה אסורה לו וכן מוכח בסוטה פרק ארוסה (שם) גבי מקנין ע"י עובד כוכבים דפריך פשיטא מהו דתימא ונטמאה ונטמאה אמר רחמנא אחד לבעל ואחד לבועל הנ"מ היכא דבהך ביאה אסירה ליה אבל עובד כוכבים דבלא"ה אסורה ליה וכו' כלומר סלקא דעתך אמינא האי דאמרינן ונטמאה לבעל היכא דקרינא ביה ונטמאה לבועל לאפוקי עובד כוכבים דלא קרינא ביה ונטמאה לבועל כיון דבלא"ה אסורה ליה לא קרינא ביה ונטמאה לבעל [ח] קמ"ל אע"ג דלא קרינן ביה ונטמאה לבועל קרינן ביה ונטמאה לבעל :

ה [דף ד ע"א] **תניא** הרי שהיתה פתו אפויה וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה *ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ואין מונעין תכשיטין מן הכלה ל' שלשים יום · ונוהג שבעת ימי המשתה וכו' מכאן קשה למה שכתב בעל הלכות מי שמת לו מת ביו"ט האחרון שנוהג בו אבילות משום דאבילות יום ראשון דאורייתא ויו"ט שני דרבנן ואתי עשה דאורייתא ודחי עשה דרבנן דלדבריהם הכא נמי ינהוג אבילות ביום ראשון דשבעת ימי המשתה דרבנן הם · והארכתי בדבר בברכות פ' היה קורא (סי' טו). וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב דיום א' של שמחת חתן הוי דאורייתא דכתיב (שיר ג) ביום חתונתו וביום שמחת לבו

הגה"ה
*פי' קודם שיקבר המת דהכתי לא חל עליו אבילות אבל אם נקבר לא ואע"ג דאנינות דאורייתא (ג) ואבילות דרבנן מ"מ החמירו באבילות טפי מבאנינות מידי דהוה אנעילת הסנדל ועטיפת הראש וכפיית המטה · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א אמר ליה רב יוסף מי יהיב לה ק"ן

הגהות הגר"א (א) בהג"ה ד"ה ולקמן בפ"ב פי' ר"י דוקא כו' · נ"ב אין הלכה כן (עמ"ש רבינו ביו"ד ר"ס קנ"ז ועי' תוס' ע"ז כ"ד א' ד"ה הא) : (ב) שם ול"ע היכא דמתכוין כו'. נ"ב והרמב"ן פסק דהרי דדווקא בג' עבירות דחמירי בעלמן אסור אפילו להנאתו (וע"ש ס"ק ז') : (ג) שם נ"ע אי שרי · נ"ב מפורש בירושלמי (פ"ד דשביעית) ובמדרש רבה (פ' אמור פ' ל"ב) דשרי וכ"פ הפוסקים (וע"ש ס"ק ג' ובהשמטות) ·

תפארת שמואל

פרק ראשון (א) **אבל** אם לא טרח לא · וק"ק והלא כ' לעיל והוא דטרח ליה : (ב) **דבלאו** הכי היתה אסורה וכו' ולפי דעת האשר"י אפילו בקנוי וזנות לבעל אחותה ולא"כ מהה אחותה אין נאסרת לו מחמת ונטמאה וכו' מאחר דבלא"ה היתה אסורה לו וכן כל כי האי גוונא דכולן דומים לעובדי כוכבים ונתגיירו וק"ל אכן מהרר"י חולק : (ג) **ואבילות** דרבנן וכו' · והם אזלי לטעמייהו דליכא שום אבילות דאורייתא אף יום ראשון כ"כ הרא"ש בשם ר"י פ' ואלו מגלחין ולזה הסכים וכן תמצא ביו"ד סי' שצ"ד ועי' בטור לשם שלא

קרבן נתנאל

פרק א [א] **משום** לנועות ומשום פרוצות · טעמא דעיקר תקנתא אמרינן אבל לא פלוג רבנן וה"ה אפילו היכא דליכא למיחש משום לנועות ופרוצות [וכן נראה] מכל הלין ראיות דמייתי ר"ח ורי"ף בסמוך דהתם לא שייך תקנת לנועות ופרוצות א"ו דלא שנא : [ב] **אלמא** אין אונס בגיטין · וא"ת מת תוך י"ב נמי יהא גט אף דאין גט לאחר מיתה מ"מ לפקעינהו רבנן לקידושין מיניה מהאי טעמא דזימנין דלא מית וסברה דמית ומעגנה ויתבה וי"ל דמיתה קלא אית לה. תוס' · ויש מקשין מהא שכתבו התוס' בגיטין דף ע"ו ד"ה דהא אקיים ליה תנאי כי אין העולם יודעים שמת ויתמהו על המתירין ע"ש והבל יפצה פיהם דהכא והתם חשו חכמים לחומרא לאוקמה בחזקת אשת איש ולא הוי גט וק"ל : [ג] **אלמא** באונסא דלא שכיח קאמר רבה דיש אונס בגיטין · מקשין העולם הא התם במיתה לא שייך טעמא דלנועות ופרוצות כמ"ש תוס' דמיתה קלא אית ליה · ונראה דלק"מ בזה שכתבו תוס' דמיתה קלא אית ליה אינו אלא לפי האמת שהעלו דבאכלו ארי ודומיהן כיון דאונס דלא שכיח כלל הוא לא שייך למימר טעמא דתקנת עגונות ופרוצות · וכמ"ש רבינו בסמוך שאמרינן אפילו ללישנא קמא יש אונס בגיטין : אלא באונס דשכיח ולא שכיח כמו חלה אמרינן אין אונס וא"כ מיתה נמי שכיח ולא שכיח קשיא להו דלהוי גם מטעם תקנת עגונות ופרוצות וע"ז כתבו שפיר דמיתה דרך העולם ע"י חולי מסתמא קלא אית ליה דבאותו מקום שמת במקום ישוב בני אדם איכהו מפקי לקלא אבל רבינו בקושייתו מפ' מי שאחזו עדיין לא נחית לחלק בין אונס חלה לאכלו ארי וא"כ וודאי באונס ארי וכל אונסים ומקרים שמתרגשים בעולם וודאי אונסים כאילו אין להם קול כי אם ישכו נחש או ארי יאכלו או יפול באחת הבורות או יטבע בנהר מי יוציא קול ושפיר שייך תקנת עגונות : ה"ג קאמר דאין אונס : [ד] **ואי** לאו פיסקא דר"ח · רצונו אי לאו הכי ראיות דר"ח : [ה] וי"ל משום ברכה לחודה לא הייתו מתקנין ימי זמן קבוע מדפריך הש"ס לעיל ותנשא בא' בשבת כו'. קשה עדיפא מיניה ה"ל לרבינו להוכיח סברא זו דא"כ קשה על תנא דמתני' דקתני בתולה נשאת כו' שפעמים בשבת בתי דינין יושבין הל"ל משום ברכה וא"ת ליגשא בה' הא קי"ל דאין דנין בע"ש וכ"פ בש"ע ח"מ סי' ה'. ונראה מדברי רבינו דקי"ל דדנין בע"ש וכ"ת בסמוך שכתב וכן נמי לכנוס בששי ולבעול בשבת לא דאין בתי דינין קבועין בשבת ולא הזכיר שאסור מטעם זה לכנוס בחמישי ול"ע : ה"ג שאינה מחוייבת למסור : [ו] ה"ג ולא נהירא לריב"ם דע"כ אסורה לבעל · וכ"ה לשון תוס' בסנהדרין :
[ז] **וכשיתקשה** עושה מעשה בידים · ואם נתקשה לאשתו ואנסוהו עובדי כוכבים והדביקוהו על ערוה ואי אפשר להנצל מן העבירה עד שימסור עצמו להריגה אין מחויב לשון רבינו בפ' הבא על יבמתו סי' ג' :
[ח] **קמ"ל** אע"ג דלא קרינן ביה ונטמאה לבועל קרינן ביה ונטמאה לבעל · ולא ניחא לרבינו לפרש קמ"ל דמקנאין וכשם שאסורה לבעל אסורה לבועל אע"ג דבלאו הכי אסורה לבועל · דא"כ לא ליתהמיה תנא בשום מקום להשמועינן כמו בן לאסורה לבועל עובד כוכבים · וליכא למימר דתנא סמך אזה דכל היכא דלא קרינן ביה חד ונטמאה לא קרינן ביה אידך ונטמאה · דהא בועל שני יוכיח דאמרי' להדיא בפ"ה דסנהדרין דף מ"א ש"י אסורה על בועל שני אע"ג דלא קרינן ונטמאה לבעל דבלאו הכי אסורה לבעלה מבועל ראשון מ"מ קיימינן אידך ונטמאה שאסורה לבועל אבל הא קשיא לי מהא דיבמות דף נה וכבר אים אותה שביבתה אוסרתה ואין שביבת אחותה אוסרתה · מיכול ולא דין הוא ומה במקום שבא על איסור קל נאסר האוסר וכו' משמע דהטעם דנטמאת לבעל כיון שהבועל הוא האוסר על הבועל · והלא הבועל עובד כוכבים אין הבעל הוא האוסר עליו ולמה היא אסורה לבעל · אע"כ צ"ל דלא כפסק ר"ם אלא שהוא אוסר על העובד כוכבים לכשיתגייר שהיא אסורה עליו וכיון שיש שם אוסר על הבועל נאסר עליו

אלמא דשמחת לבו ביום ראשון יש לו סמך מן התורה. ויש אומרים דלא עלה על דעת הגאון לומר דאבילות יום ראשון הוי דאורייתא דלא אשכחן שום אבילות מן התורה אלא אנינות ליאסר בקדשים ובמעשר שני. אלא דעת הגאון לפי שאבילות יש לו רמז ואחריתה כיום מר וי"ט האחרון אינו אלא מנהג כדאיתא במסכת י"ט (דף ד:) הלכך דחינן י"ט אחרון מן קדם אבילות והכי נמי הוה עבדינן כן (ד) [ט] אלא שהיה צריך להפסיק באבילותו באחר יום ראשון יהיה נוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ ישלים אבילותו הלכך צריך שינהוג שבעת ימי משתה תחלה ואח"כ שבעת ימי אבילות: (ה) הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים [י] כתב הראב"ד ז"ל דתרווייהו דוקא שיהו אנשים ישנים עם החתן ונשים עם הכלה:

ז **ואין** מונעים תכשיטין מן הכלה שלשים יום. פירש רש"י דאין מונעין ממנה תכשיטין משום אבילות בתוך שלשים יום וכ"ש לאחר שלשים יום. וקשה מהא [כ] דתניא באבל רבתי האשה מותרת בנטילת שער [ל] ומוכח התם דכל דין שלשים דהיינו תספורת וגיהוץ אינו נוהג באשה אם שלא תתגנה על בעלה א"כ מאי קמ"ל הכא גבי כלה. ונראה דלא קאי אהך דלעיל אלא מילתא באפי נפשיה והכי פירושא אין מונעין תכשיטין לכלה שאירע לה אבל בתוך שלשים ימי חופתה [מ] והיא מתקשטת ככלה אפי' בתוך שבעת ימי אבלה שלא תתגנה על בעלה דכל שלשים של חופתה זמן שמחת חתן וכלה הוא וצריכה שלא תנוול עצמה ולא חיילא עליה אבילות כלל לגבי הכך מילי (ו) ואחר שנהג שבעת ימי אבילות משלים עליהם עד ל' יום. ולא דמי לקובר מתו ברגל דמונה שלשים יום מיום קבורה אע"פ שלא נהג אבילות אלא עד לאחר הרגל. [נ] דהתם נהג דין שלשים שהוא גיהוץ ותספורת תוך הרגל אבל הכא תוך ימי החופה מותר בגיהוץ ותספורת דמלך ביופיו תחזינה עיניך הלכך לא סלקי לתורת שלשים. דוקא אביו של חתן ואמה של כלה דליכא אינש דטרח להו אבל איפכא אם מתה אמו של חתן או אביה של כלה לא *ודין מתה אשתו ויש לו בנים גדולים או אם יש לו בנים קטנים או אם אין לו בנים מתי יכול לישא אשה כתבתי ביבמות בפרק החולץ (סי' כז) [ס] וגם כתבתי שם מי שמת אביו או אמו דמותר לישא אחר שלשים יום: אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שנתנו מים על גבי בשר אבל לא נתנו מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אע"פ שנתן מים על גבי בשר מזדבן א"ר פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן והא דרב חסדא משכחת לה בדוכתא דמפקא מכרך ומפקא מכפר. [ע] ושמעינן מהא היכא דאפשר לזבוני וליכא פסידא דאינו נוהג שבעת ימי המשתה ברישא. ומתוך לשון רב אלפס משמע דמכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש וקובר את מתו ונוהג שבעת ימי אבילות ואח"כ שבעת ימי המשתה מדקאמר אינו נוהג שבעת ימי המשתה ברישא משמע דאין חילוק בין היכא דאיכא פסידא בין היכא דליכא פסידא אלא דבאיכא פסידא נוהג שבעת ימי המשתה ברישא והיכא דליכא פסידא נוהג שבעת ימי אבילות ברישא אבל בשניהם בועל בעילת מצוה קודם שיקבר המת דאל"כ הוה ליה למימר היכא דליכא פסידא קובר את מתו ונוהג אבילותו ואח"כ מכניס את הכלה לחופה וכן מצאתי בשם בעל הלכות ובשם הרי"ץ גיאת ז"ל דבשאר קרובים מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש ונוהג שבעת ימי אבילות ואח"כ שבעת ימי המשתה ולא מסתבר כלל דמה תועלת יש במהירות החופה ויבזו המת ויפסיקו באבילות בין חופה ובין שבעת ימי המשתה ולא התירו חופה וביאה לאונן אלא באביו של חתן ואמה של כלה וגם איכא פסידא אז התירו חופה וביאה לאונן ולהקדים ימי המשתה לאבלות אבל כשמקדים האבילות למשתה גם יאחר החופה עד אשר יכלו כל שלשים יום (ז) ותו לא מידי:

הגה"ה
*וכן אם היה לו אבל מאחר מתים בין אין לו בנים בין יש לו בנים קטנים אסור לישא ולבעול עד אחר שלשים יום ולאחר שלשים יום מותר אפילו לאחר אשתו. אע"ג דהיכא דיש לו בנים גדולים אסור לישא עד אחר שלש רגלים ולמ"ד שני רגלים אבל הכא שרי אחר שלשים יום. ותוך שלשים יום לאחר שבעת ימים מותר לכנוס בלא ביאה למי שיש לו בנים קטנים ולמי שאין לו בנים כלל אפי' תוך שלשים מותר לכנוס ולבעול כדברי ר"ת. אבל ר"י הוכיח דאסור אפי' כניסה בלא ביאה למי שאין לו בנים אבל מי שיש לו בנים קטנים שרי כניסה בלא ביאה תוך שלשים יום ולאחר שבעת ימי אבילות ולאחר אביו ואמו אסור ליכנס לבית השמחה כל י"ב חדש ומ"מ מותר לישא אחר שלשים יום דמצוה רבה היא. והרב ר' יוסף הביא ראיה ממסכת שמחות דתניא אחר אביו ואמו אסור כל שנים עשר חדש אלא א"כ של מצוה משמע דשרי בכל משתה של מצוה. עכ"ל מהרי"ת:

ח **אמר** מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. מסייע ליה לרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצינעא נוהג. ומועד חשוב כחתן כדתניא במועד קטן (דף ז:) מכאן אמרו חתן שנולד לו נגע נותנין לו שבעת ימי המשתה לו ולכסותו ולביתו וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל: וכיון שדברים שבצינעא נוהג חובה הוא ואסור בהם מדמייתי סייעתא לרבי יוחנן מברייתא וכן משמע במועד קטן (דף כד.) דרב ושמואל פליגי עליה דרבי יוחנן לענין שבת ואמרי תשמיש בשבת רשות ובעל הלכות פסק כרבי יוחנן דדברים שבצנעא נוהג ואע"פ דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל הנ"מ בפלוגתא דתנאי אבל דאמוראי לא ומכאן ראיה לדבריהם דברייתא מסייע ליה לר' יוחנן:

ט **דריש** רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא לא שנו אלא שלא בעל אבל בעל אשתו ישנה עמו בבית א [פ] ובחתן שפרסה אשתו נדה מיירי ואף על גב דבאבילות ישנה בין הנשים אע"ג דבעל לא משום דבאבילות קילא ליה מנדה דהא י **אמר** רב יוסף ברבי חנינא א"ר הונא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו וגבי אבילות תניא אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לכוף אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת באמת אמרו מוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו. אלמא אבילות חמירא ליה מנדה לפי שלבו של אדם נכנע בזמן אבילתו. אלא משום דהאי אבילות קילא ליה לפי שהקילו בו חכמים שנוהג ימי המשתה ואח"כ ימי אבילות. (ח) [צ] הלכך חתן שמת אביו או חמותו בין בעל בין שלא בעל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. [ק] וכיון דהאי אבילות קיל מנדה אינה מוזגת לו הכוס ואינה מצעת לו את המטה ואינה מרחצת לו פניו ידיו ורגליו. יש שרוצים ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל כיון שנוהג ימי הרגל תחילה דמיא להכא וקילא ליה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים ולא נהירא לי דלא דמי לקילותא דהכא דאקילו ביה טפי שהרי מת לו מת קודם שחלו שבעת ימי המשתה והתירו לו חכמים להכניס את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה כדי לדחות אבילות מעליו אבל מת לו מת ברגל שכבר חלה עליו הרגל ישנה עמו בבית. הא דאמרי' גבי נדה מצעת לו המטה תרי גווני הצעות יש דלקמן פ' אע"פ (דף נט:) תנן הכניסה לו שלש שפחות אינה מצעת לו המטה וכו' ד' יושבת בקתדרא ואמרי' עלה בגמ' (דף סא.) אע"פ שיושבת בקתדרא אבל מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה ומרחצת פניו ידיו ורגליו ופרש"י דהאי הצעת המטה היינו לפרוס הסדין והמכסה דאינו דבר של טורח ומילי דחיבה ניכהו שמתחבב עליו ולא דמי להצעת המטה דמתני' דהוי דבר של טורח כגון הצעת כרים וכסתות. ונראה דהצעת המטה דהכא היינו פריסת סדין ומכסה מדחשיב הני תלת בהדי הדדי כי ההיא דלקמן אבל הצעת כרים וכסתות שאינו דבר של חיבה נראה דשרו לנדה והא דאסרינן הכא היינו דוקא בפניו דאיכא למיחש להרגל דבר אבל שלא בפניו נראה דשרי והאי דקאמר הרחצת פניו ידיו ורגליו היינו לשפוך מים כשהוא רוחץ אבל לא שתגע בו דאף בלא רחיצה נמי אסורין כדקאמר בפ"ק דשבת (דף יג:) חס ושלום שלא נגע בי אפי' באצבע קטנה [ר] וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב אע"פ דאמרינן הכא חתן שבעל ופירסה נדה דאשתו ישנה עמו בבית למשנה אחרונה שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים משום דאקילו בה רבנן בהאי איסורא דנדה והתירו לו לגמור ביאתו והביא ראיה מהא דקי"ל דאבילות דעלמא חמירא ליה מנדה ואבילות דהכא כיון דאקילו ביה חיישינן דלמא אתי לזלזולי ביה [ש] כ"ש באיסור נדה כל היכא דאקילו רבנן גביה חיישינן דלמא קילא ליה ואתי לזלזולי בה. ועוד הביא ראיה מדאמר רב יוסף למילתיה אמי שפירסה אשתו נדה ומפליג בין בעל בין לא בעל (ט) ולא מפליג ברישא בין משנה ראשונה למשנה אחרונה דאית לה בועל בעילת מצוה ופורש אלמא אפילו למשנה אחרונה הוא ישן בין האנשים וכו'. ואין דבריו נראין לי גם אם כתבו בשם הר"ר יוסף הלוי אבן מג"ש ז"ל דלא [דמי] להאי קילותא דהכא הפקיעו חכמים דבריהם מה שאסרו אונן בתשמיש המטה והתירו לו שמחת חופה וביאה כדי לדחות אבילות מעליו אף לאחר קבורה אבל ב הכא לא הקילו חכמים אלא אדרבה החמירו חכמים האחרונים חומרא יתירה לטמאות דם בתולים משום שמא נתערבו בו דם נדות הלכך ליכא הכא קילותא דניחוש דלמא אתי לזלזולי ביה ומה שהתירו לו לגמור ביאתו אי אפשר בענין אחר כדאמרינן בפ' תינוקת (דף סה:) דא"כ לבו נוקפו ופורש. ומה שהביא ראיה מדלא מפליג רב יוסף ברישא אינה כלום דהך ברייתא לית לה בועל בעילת מצוה ופורש [ת] מדתני פירסה נדה ורב יוסף ניחא ליה לפלוגי במה דאיירי מתניתי' ומינה שמעינן דה"ה למשנה אחרונה אחר שבעל בעילת מצוה שישנה עמו וכן עמא דבר:

יר אה

הגהות הב"ח א ישנה עמו בבית אחד ובחתן וכו' משום דאבילות: ב אבל התם לא הקילו חכמים אלא אדרבה

קרבן נתנאל

עליו וצ"ע · והואיל ואתא לידן נזכיר מתו"ת ר' אהרן ששון סי' קע"ה שרוצה לדמות דין בועל שני שלא לאסור עליו מהך דינא שלידד רבינו לענין בעילה עובד כוכבים · ושמעתי מאדמ"ו הגאון הגדול שתפס עליו שנעלם ממנו ש"ס ערוכה סנהדרין דף מ"א דבועל שני אסורה לו ע"ש: [ט] אלא שהיה צריך להפסיק באבלתו · אבל אם היה אבילות יום ראשון דאורייתא משום הך סברא שצריך להפסיק לא הוי דחינן אבילות יום ראשון אבל הר"ן כתב זו אף למ"ד אבילות יום א' דאורייתא ע"ש: [י] כתב הראב"ד תרווייהו דוקא · ובזה הסכים רבינו עם הראב"ד להחמיר להצריך שני שמירות ובין ביום ובין בלילה ודלא כהראב"ד שכתב דוקא בלילה וביום מתיר יחוד אפי' חיבוק ונישוק · ע"ש בפ' ואלו מגלחין סי' פ"ג · שהשיג עליו רבינו וצ"ל להלין בעדו דביום אם היה צריך שימור או להרחיק במזיגת הכוס הוי כמו דבר בפרהסיא · ולא מקרי דבר שבצנעא: [כ] דתניא באבל רבתי · והר"ן והרא"ה הביאו ג"כ קושיא זו וכתב' שמחות פרק ז' שלפנינו ליתא להך ברייתא אך ביבמות פ' החולץ דף מ"ג ד"ה במקום שמותר הביאו תוס' בשם בה"ג שגרס בברייתא דפ' בתרא דמועד קטן והאשה מותרת בנטילת שער לאחר ז' ע"ש ובמהרש"א שם ועיין במ"ש רבינו בפ' ואלו מגלחין ס"ס ק'. [ל] ומוכח התם דכל דין שלשים דהיינו תספורת וגיהוץ אינו נוהג בא"א · ואני לא מצאתי שם הוכחה לדין זה · אבל מן השכל הוא כי היכי דשרינן תספורת כדי שלא תתגנה על בעלה ה"ה גיהוץ דמ"ש: [מ] והיא מתקשטת ככלה אפילו בתוך שבעת ימי האבילות · ויש לדקדק לפי מה דמסיק רב אשי כיון דאקילו בה רבנן אתי לזלזולי א"כ ישן בין האנשים א"כ בהך אבילות אקילו רבנן בה יותר דתתקשט עצמה ככלה אפילו תוך שבעה מן הסברא נמי דאסרינן ביחוד ולא מצינו בשום פוסק שזכר דין זה · ויש לחלק דעיקר קולא שחיים רב אשי שהתירו לו שמחת חופה וביאה כדי לדחות האבילות מעליו שהיה לו קדימה כמ"ש רבינו בסמוך בהשגתו על הרמ"ה · אבל בכלה כל שלשים יום כ"ע ידעי הא דמקלינן משום דהוי ככלה כל שלשים יום והחופה והנשואין היו אלו' קודם לאבילתה: [נ] דהתם נהג דין שלשים שהוא גיהוץ ותספורת תוך הרגל · שהרי מותרת רגל מותר ללבוש כלים מגוהצים חדשים ולבנים וטעל לפרניו במספרים אבל מתורת אבל אסור בהם דהוי דבר שבצנעא דמי יאמר שיש לו בגד מגוהץ כ"כ הרמב"ן · ועי"ל אע"פ שאין נוהג איסור מחמת אבילות שפי מרגל אלא מה שאסור ברגל מ"מ עולה הרגל למנין ל' כיון דעכ"פ נוהג בו איסור: [ס] וגם כתבתי שם מי שמת אביו ואמו דמותר לישא אחר שלשים · היינו בשיש לו בנים ע"ש: [ע] ושמעינן מהא כו' עד שבעת ימי המשתה ברישא · ע"כ דברי רב אלפס: ה"ג כדתנן: [פ] ובחתן שפרסה אשתו נדה מיירי. וקשה מאי קמ"ל דהא עלה דרש רב יוסף לא שנו אלא שלא בעל משמע דבחתן מיירי וע"ק דבסנהדרין אסמיך אקרא דסוגה בשושנים דנדה שרי ביחוד · וי"ל דקמ"ל דבחתן שפרסה אשתו נדה מיירי אפי' אלמון כיון דהאשה חדשה היא לו ולא בעלה עדיין אסורים ביחוד: [צ] הלכך חתן שמת אביו או חמותו בין בעל בין שלא בעל הוא ישן בין האנשים · ק"ק דלפ"ז משמע דנוהג שבעת ימי משתה ואחר כך ימי אבילות אפי' בלא בעל א"כ אמאי תני בברייתא בועל בעילת מצוה וי"ל דוודאי היכא דחל עליו אבילות קודם הנשואין לא אלימא האי שמחת חופה לדחות ימי אבילות לנהוג בתחילה שבעת ימי המשתה אם לא ע"י צירוף שמחת בעילת מצוה ורבינו איירי היכא שמת אביו של חתן אחר החופה כי מאחר שבירך כבר ברכת הנשואין כבר חלה עליו ימי משתה ובזה הוא ישן בין האנשים אפי' בלא בעל · והיינו דוקא אביו של חתן או חמותו אבל בשאר קרוביו הביא רבינו ירוחם בחלק הוה נתיב כ"ב בשם רבינו הלכה למעשה שנוהג אבילות תחלה ע"ש והכי דייק לישנא שמת אביו או חמותו דוקא: [ק] וכיון דהאי אבילות קיל מנדה אינה מוזגת לו את הכוס. רבים מקשים בזה גם בש"ך סי' שמ"ב דברי רבינו אהדדי שם בפרק אלו מגלחין סי' פ"ג שכתב על הראב"ד מאד הפליג שהכם להחמיר בלילה להצריך שתי שמירות והפליג להקל ביום להתיר יחוד ואיפכא מסתברא כי למראית העין היצר מתגבר הלכך בלילה או ביום קתני והיחוד אסור ביום כמו בלילה אבל בימי פריסות אינו צריך להרחיק עכ"ל שם · משמע תלמוד שהסכים בזה עם הראב"ד דמזיגת הכוס והרחצת פניו שרי ולי נק"מ דודאי בגוף הדין סמך רבינו במה שכתב הכא בכתובות דמזיגה אסור והתם במ"ק אינו אלא שהשיג בזה אהראב"ד כלומר לדידי אפי' אחר הרחקות אסור ויחוד נמי אסור ביום ובלילה כי כל מה שיש לנו לעשות להרחיק מן העבירה עושים · אלא לדברי החכם שהפליג מאד להצריך שני שמירות בלילה מפני איסור יחוד והפליג ביום להתיר אפילו חיבוק ונישוק וס"ל דדי לנו בזה בהרחקת האיסור לפי דבריו איפכא מסתברא דיחוד אסור אפילו ביום כי למראית העין היצר מתגבר ולהתיר אחר הרחקות וסיינו כו' לדבריו אבל רבינו אוסר היחוד ביום ובלילה ואוסר אחר הרחקות. ויש לי ליישב דברי החכם שלא אוסר ביום סיחוד ומתיר אפילו חיבוק דאי הוי אוסר ביום אלו הדברים הוי דבר בפרהסיא וק"ל: [ר] והרמ"ה פתב אע"פ דאמר הכא חתן שבעל ופרסה אשתו נדה דישנה עמו בבית למשנה אחרונה שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש הוא ישן בין האנשים · והרב ע"ז בסי' שמ"ב ס"ק ג' כתב וז"ל כיון דבזמן התלמוד היה חיוב בשמירה (והיינו למשנה ראשונה) אין לנו להקל עכ"ל ורבים תפסו עליו דהרמ"ה וגם רבינו מיאנו בסברא זו ולק"מ דהם איירי בלא אבילות א"כ מעולם לא הצריכו בזה שימור למשנה ראשונה ובזה מחולקים הרמ"ה ורבינו אבל כשמת אביו של חתן או חמותו איכא למימר דמסכימים עם הרב בעל ט"ז אבל אי קשיא הא קשיא הא דמייתי ראיה מדלא מפליג רב יוסף ברישא בין משנה ראשונה למשנה אחרונה ולפי דברי ט"ז אין נכון ראיה דרישא לענין אבילות איירי אפי' למשנה אחרונה הוא ישן כו' דמשנה אחרונה לא להקל אמרו אלא אדרבה החמירו וכיון דלמשנה ראשונה חייב בשמירה אין לנו להקל למשנה אחרונה וכספר נקודת הכסף השיג על ט"ז מהא שכתבו תוס' דאי משום דם נדות כיון דבעל אשתו ישנה עמו כדאמר רב יוסף בסמוך עכ"ל ר"ל אלא בברייתא מיירי למשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה הוא דם בתולים כדם נדות דחמיר ליה ואשתו ישנה עמו באבלו ע"כ · וסכין מסירות פולטתו דדברי תוס' אזלי לפי' דמסייע ליה לר' יוחנן דדבר שבצנעא נוהג מ"ה צריך שימור דאי משום דם בתולים אין צריך שימור ואשתו ישנה עמו דהא למשנה ראשונה משום דם בתולים מותר ביחוד א"כ למשנה אחרונה נמי מותר ביחוד כיון דבטיל אלא ש"מ משום אבילות הוא ישן וא"כ למשנה אחרונה באבילות הוא ישן בין האנשים כסברת הט"ז: [ש] כ"ש באיסור נדה · דהא אין לבו נכנע כמו באבילות: [ת] מדתני פירסה נדה · יש לדקדק לשיטת הרמ"ה נריכא

תפארת שמואל

היה מותר כמי שנהגו כדברי הגאונים כלומר דהאי פיסקא דמי שמת לו מת ביו"ט האחרון של חג פי' פרק אלו מגלחין: (ד) אלא שהיה צריך להפסיק וכו' · אבל אם היה אבילות דאורייתא לא היה מועיל זה התירוץ שצריך להפסיק כו' מאחר שחייב עליו מן התורה מה בכך אם יפסיק וק"ל: (ה) הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים וכו' · וז"ל הגה"ת מיימוני פ' י"ב מהל' אסורי ביאה מיעוט אנשים שנים וכו' עד מיסוד רבי' אברהם בר דוד ובעין זה כתב בהגה"ת מיימוני בהל' אבילות אבל הטור כתב וז"ל כתב הראב"ד דתרווייהו דוקא כו' עד והיא בין הנשים ע"ש סי' שמ"ב ובסמ"ג כתב שיהא עמה א' וכן במרדכי כה"ג אכן ראיתי נוהגים כל פעם אחת לה ואח' לו וכן הנכון בעיני ומסיק הטור וז"ל ואין חילוק בין אם הוא ת"ח וכו' ע"ש סי' קנ"ג: (ו) ואחר שנהג שבעה ימי אבילות וכו' · זה קאי אדלעיל ונוהג שבעה ימי אבילות וכל זה דברי הרמב"ן הוא וכ"כ הטור סי' שמ"ב: (ז) ותו לא מידי. ומסיק הטור בסי' שמ"ב אם לא שיש לו בנים קטנים או לא קיים פריה ורביה אבל הרמב"ם כתב וכו' ע"ש ודברים אלו לא מצאתי ברמב"ם רק כתב שנוהג שבעת ימי אבילות ואח"כ מכניסין לחופה ונוהג שבעת ימי משתה ומדהטור האריך בדברים ונותן טעם למילתיה ש"מ דס"ל הכי ולכן כתב אותו אחר דעת הרא"ש ודו"ק: (ח) הלכך חתן שמת אביו או חמיו וכו' צ"ל חמותו כי כשמת חמיו אז היא אוננה ולא דחינא אבילות וליכא קולא גביה: (ט) ולא מפליג ברישא בין משנה ראשונה וכו' פי' מקודם היו בועלים על דם בתולים והיו נותנים לה כמה לילות כו' ואח"כ נמנו וגמרו שבועל בעילת מצוה ופורש ולא יכול לבעול אח"כ וזו היא משנה אחרונה בריש פרק התינוקת מדלא אמר רב יוסף למילתיה ארישא וכך יחלק לא שנו כשבעל בעילת מצוה ופורש דהוא ישן וכו' אלא למשנה ראשונה דפורש משום אבילות ובאבילות קיל ליה כדאיתא בגמרא לכן הוא ישן בין האנשים אבל למשנה אחרונה דבועל בעילת מצוה ופורש משום דם בתולים דלא אקילו גביה אשתו ישנה עמו ומדלא חלק הכי ש"מ דאפי' לפי משנה אחרונה דאגמרה פורש משום דם בתולים אפ"ה הוא ישן וכו' מדאקילו גביה כמו שכתב בפנים ודו"ק: ותימה

ירא דאבילות מותר · ישן עם אשתו במטה הוא בבגדיו והיא בבגדיה דאבילות חמירא ליה מנדה ובנדה מיבעיא לן בפ"ק דשבת (דף יג.) נדה מהו שתישן אצל בעלה היא בבגדה והוא בבגדו ונהי דפשט התם לאיסורא דאיתקיש נדה לאשת רעהו מ"מ באבילות דחמירא ליה שרי. אבל בקירוב בשר ראוי להחמיר ואין להביא ראיה שמותר לישן עמו במטה מסוגיא דשמעתין דקאמר מאי לאו עמו במטה דלאו דוקא עמו במטה ממש דהא קתני וכופה מטתו דמשמע מטתה שהיא ישנה עליה כדי לנהוג עמו אבילות :

י [דף ה ע"א] **תני** בר קפרא בתולה נשאת ברביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה [בו] ברכה לדגים. ואלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם והניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי *שאם אתה אומר תיבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים חמישי בשבת וע"ש ושבת · והאידנא שב"ד קבועין בכל יום אשה נישאת בכל יום דמשום ברכה לא קבעו חכמים זמן מדפריך לעיל ותינשא באחד בשבת וברכה איכא אלא שעד שלא לבעול ביום רביעי עד ליל חמישי משום ברכה · *) ובאלמנה נראה גם כן דטעמא דשקדו עיקר דלא קבעו לאלמנה זמן משום ברכה הילכך אם אדם בעל הוא יכול לישא בכל יום ואם בעל מלאכה הוא לא ישא אלא בחמישי ויבעול בששי · איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת א) · ומסיק [דף ז ע"א] והילכתא מותר לבעול בשבת ב) ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף והא שמכינן למיעבד סעודתא בין בשבת בין במוצאי שבת · ר' אמי שרי למיבעל בתחילה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבה כתובה אמר להו אתפסוה מטלטלי בכתובתה ג):

הגה"ה
*ונראה לפרש דלגי האי ליגנא דברכת אדם עדיפא דגם בתולה לא תיבעל עד יום ששי האידנא משום עונה טובה. מהרי"ח :

הגה"ה
א) מוציא דם בשבת חייב משום נטילת נשמה כי הדם הוא הנפש . והיכא דהוה פסיק רישיה אע"ג דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה אסור אפילו במקום מצוה אף ע"ג דבמקום צער שרי כגון מפיס מורסא · פר"ת היכא דלא הוי פסיק רישיה שרי בדבר שאין מתכוין אפילו בחבורה ואפילו אי קי"ל כר"ש דמקלקל בחבורה חייב ומתעסק בחבורה חייב דמתעסק קרוי שהוא מתכוין לדבר שהוא בפניו וטעה בו כגון תינוק של אחר השבת וטועה בתינוק של שבת (שבת דף קל"ז) · ואומר ר"ת דביין ושכר וכל דבר המלכלך את בולעו אין שייך בו שחיטה וליבון . וגם משום מפרק לא שייך היכא דאזיל לאיבוד ושרי להוציא שכר מברזא שכרוכה בבגד פשתן . ור"י מפרש דאסור בין משום ליבון ובין משום מפרק אע"ג דאזיל לאיבוד ופסיק רישיה דלא ניחא ליה הוא אעפ"כ אסור . ותו מפרש מה שאדם שורה בגדיו במים או ביין ובשכר במתכוין ליכא למיגזר דילמא יסחוט רק בטבילת כלי גזרו שלא להטבילו בשבת וי"ט דטריד במצוה ואתי לידי סחיטה אי נמי כשלא ישרה רק מעט כגון לסתפג באלונטית שלא יביאה בידו שמא ירצה לנקותה . והיכא דאיכא למיחש פן יפלו בגדיו במים ולאו אדעתיה כהם ודאי גזרינן שמא יסחוט אפילו ביין ושכר . ושרייתן זה כיבוסן לא אמרי' אלא היכא דאיכא לשלשת . מהרי"ח : מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה נמי שלא לצורך היינו שלא לצורך אוכל נפש אבל לצורך שמחת י"ט קצת מיהא צריך כגון כוצאת קטן אפילו שלא למולו אבל בחנם ממש או לצורך עובד כוכבים אפילו לכרמלית ואפילו לחצר שאינה מעורבת לא · פר"י ומהרי"ח :

ב) ולבי מהסם דלעיל מסיק טעמא משום רוב בקיאין בהטיה א"כ השתא דאין בקיאין אסורה . ותו דר"י פירש כשאין מתכוין לבעול בעילת מצוה גמורה משמע דאם מתכוין אסור ואמאי סמכינן השתא · מהרי"ח :

ג) פירוש כשיעור כתובה . ומכאן סמך ריב"א דשטר כתובה ראיה בעלמא היא ואי אירכסה כתובה אינה אסורה לו דהא איכא עידי קנין · והא דאמרינן אסור לאדם שישהה וכו' מיירי היכא דליכא עידי קנין ולא הקנה לה כתובה · וס"ה אסר אלא ליום אחד או לשני ימים עד שיכתבו · וכן פסק ספר אביאסף דאפילו ע"י התפסת מטלטלי לא התירו אלא ע"י הדחק כדתנן לקמן לא יאמר לאשתו הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן. עכ"ל מרדכי :

יא **אמר** רב הונא אמר ר' אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה כל ז' ודוקא אלמנה שנישאת לבחור אבל אלמנה שנישאת לאלמון אינה טעונה ברכה אלא יום אחד · אלא הא דתניא שקדו חכמים על בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים במאי אי בבחור הא אמרת ז' ואי באלמון הא אמרת יום א' · איבעית אימא בבחור ז' לברכה וג' לשמחה ואיבעית אימא באלמון יום א' לברכה וג' לשמחה · ואלמון שנשא בתולה ז' לברכה וז' לשמחה דליכא בתולה דבצרי מז' לברכה וליכא אלמנה דבצרי מיום אחד :

יב [דף ז ע"ב] **אמר** רב נחמן אמר לי הונא מנין לברכת חתנים שהיא בעשרה שנאמר ויקח בועז עשרה אנשים מזקני העיר וגו' · ור' אבהו אמר מהכא במקהלות ברכו ה' [אלהים] ממקור ישראל ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים רבי יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה ד) · אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה · תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית האירוסין · כתב רב אחאי (פ' חיי ס' טז) דברכת אירוסין בי' · וה"ר שמואל שנגיד נחלק עליו ואמר שאין צריך י' אלא לברכת חתנים בלבד שלא הוזכרו י' אלא א בה · ועוד הרי קידושין בפני ב' ואתה מצריך עשרה · ול"נ דברי רב אחאי דלמאי דילפינן מבועז הרי בועז עשה גם ברכת אירוסין בעשרה ולמאי דילפינן ממקהלות גם ברכת אירוסין על עסקי מקור בא דאי אפשר לישא בלא ברכת אירוסין ודי בשנים לקידושין ובברכה צריך עשרה · [א] ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קידושין כדאמר (פסחים דף ז:) כל הברכות כולן מברכין עובר לעשייתן · [ב] ויש שכתבו שצריך לעשות אחר האירוסין דילמא הדרא בה האשה והויא לה ברכה לבטלה · ועוד שבכל המצות לפי שמזכירין עשיית המצוה מברכין עליהן עובר לעשייתן אבל כאן אין מברכין אשר קדשנו לקדש האשה וכיון שאין מזכירין עשיית המצוה אין צריך לברך עובר לעשייתן · מאי מברכין · אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה וקידושין [ג] ברוך מקדש ישראל וכו' [ד] ונהגו האידנא מקדש ישראל על ידי חופה וקידושין · יש מקשין על נוסח ברכה זו למה אין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש את האשה ועוד היכן מצינו ברכה כזאת שמברכין על מה שאסר לנו הקב"ה והלא אין אנו מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט ועוד מה ענין להזכיר עריות בכאן · ועוד מה לנו להזכיר חופה בכאן כיון שמברכין ברכת אירוסין בבית האירוסין ובלא חופה · ונ"ל כי ברכה זו אינה ברכה לעשיית המצוה *כי פריה ורביה היינו קיום המצוה [ה] ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה וכן הנושא זקנה איילונית או עקרה [ו] וכן סרים ה"ה שאשה מברכין ברכת חתנים ואין חיוב במצוה זו שאין בו קיום מצות פריה ורביה והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו . ואף בנשא אשה לשם פריה ורביה כיון (שאי) [א] אפשר לקיים מצות פריה ורביה בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחויב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשהוא שוחט לאכול מברך דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין וגם התם אפקיה קרא בלשון ציווי דכתיב וזבחת ואכלת אבל הכא כתיב כי יקח איש ועוד דבקדשים אי אפשר בלא שחיטה הילכך מברכין על כל שחיטה. וברכה זו נתקנה לתת שבח להקב"ה אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות . והזכירו בו איסור ארוסות והיתר נשואות בחופה וקידושין שלא יטעה אדם לומר שהברכה של קידושין נתקנה להתירה לו לכך הזכירו חופה לומר דדוקא ברכת חופה היא המתרת הכלה* . ולהכי נמי הקדימו חופה לקידושין לומר והתיר לנו את הנשואות על ידי חופה שאחר ברכת הקידושין :

ד) פירש רבינו אפרים מבוא"ה דלא פליג תנא קמא אדרבי יהודה אלא ת"ק לא איירי ביהודה ומודה ת"ק דכל היכא דאיכא למיחש ליחוד דמברכין . וכתב דכן הוא המנהג דארוס וארוסתו השוכים יחד בבית אחד שמברכין עליהם שבע ברכות פן יתייחדו · ומן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת קידושין אלא נהגו בשעת נישואין משום דמסיים והתיר לנו הנשואות וסמכו אהא דתניא העושה סוכה לעצמו מברך וכו' רב כהנא מסדר לכולהו אכסא דקידושי · מחיבור מהר"ר אפרים ז"ל · ודקדק רבי' יואל הלוי מפרי"ש דאסור לאדם להתייחד עם ארוסתו בלא ברכה ואסר לנו את הארוסות הכי פירושו חכמים שגזרו על יחוד של פנויה גזרו גם על יחוד דארוסה . מרדכי :

הגה"ה
*משום דאין עשייתה גמר מצוה כדאיתא בפרק התכלת ובשעת נישואין נמי לא מברכינן דשמא הויא ברכה לבטלה דשמא לא יזכו להכנס יחד וברכת אירוסין לחוד וברכת נישואין לחוד לכך מברכין פעמים בפה"ג . ויש שנוהגין להפסיק ביניהן ולקרות הכתובה כך כתוב בתשו' רש"י וברכת על הגפן מברך על שניהם לאחריהם דהוי ספק. כך נראה לרבי' אבי"ה מרדכי :

*) בד"י הגי' אבל אלמנה נראה דטעמא

הגה"ה
*משום דזימנין דמקדשין בשעת ברכת נשואין ואז הכנסת חופה קודמת לקידושין כי הכנסת חופה שמסרוה לחתן בשחרית קודם הברכה · מרדכי :

יג **ת"ר** ברכת חתנים כל שבעה א"ר יהודה והוא שבאו פנים חדשות שלא אכלו עד עתה אפילו היו שם בשעת החופה . ונראה דלא מיקרו פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשבילם שמחה יותר · *ושבת השובה כפנים חדשות דאמר במדרש מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן ודרך להרבות בשבת שמחה ומנות ויש מקומות שבשבת אחר סיום התפלה מלוין כל הקהל את החתן עד ביתו ואומרים שם שבע ברכות ואומרים מפני שלא היו שם רוב הקהל ביום השני וביום השבת כולן מלויין שם · ושאלו את רב האיי על מנהגם והשיב [ז] שאינו מנהג יפה אלא שאין איסור בדבר שהרי אמרו מברכין ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות · וי"א הא דמברכין ע"י פנים חדשות דהיינו דוקא לאחר סעודה · [ח] במס' סופרים (פרק יט הל' י"א) יש נהגו רבותינו לומר בבוקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה פנים חדשות כל שבעה וכן בערב קודם סעודה מברכין אותה · [דף ח ע"א] מאי מברך א"ר יהודה שהכל ברא לכבודו ברוך יוצר האדם ברוך אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד בא"י יוצר האדם · שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה מהרה לתוכה בשמחה בא"י משמח ציון בבניה · שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם בא"י משמח חתן וכלה · בא"י אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה וחדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה · רב אשי איקלע לרב כהנא יומא קמא [ב] מברך כולהו מכאן ואילך אי איכא פנים חדשות מברך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא היא ומברך שהשמחה במעונו ואשר ברא · יומא קמא י"מ סעודה קמייתא כדאמרינן בפסחים (דף ט.) יומא קמא לא הלושו בחלבא דהיינו סעודתא קמייתא ומיהו אם לא אכלו עד הלילה מברכין משום דלא גרע מפנים חדשות כיון דאכתי לא אכלי בני החופה ובשבת דמברכין אף בסעודת שחרית אע"פ שבירך בליל שבת דכבוד יום עדיף והוי כפנים חדשות אחרים ובשהשמחה במעונו לא בעי עשרה · ואשר ברא יש שכתבו דבעי י' ויש שכתבו דלא הוזכרו עשרה אלא כשמברכין כל ברכת הזיווג דומיא דבועז וממקור ישראל וכן מסתבר · *משבעה ועד תלתין בין לא אמר משום הלולא בין אמר משום הלולא מברך שהשמחה במעונו מכאן ואילך אי אמר ליה מחמת הלולא אין ואי לא לא · וכי אמר ליה מחמת הלולא עד אימת רב פפא משמיה דרבא אמר [ט] עד הריסר ירחי שתא · וסימן לדבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושמח · ומעיקרא מאימה מכי רמו שערי באסינתיה :

הגה"ה
*והמיימוני פירש הם אותם שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין ע"כ : מרדכי :

הגה"ה
*רבינו שמואל בן חפני פסק בסעודת אירוסין אפי' ברכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונו וכן דעת רשב"ע ובאני ר"פ דהוה טרח ליה פי' שהכין לנישואין והך דרבינא נמי שהכל היה מוכן לנשואין שילכך מברכים עליה וכן פסקו ה"ר שמואל ורבי' אפרים בר יצחק וכן נראה לראבי"ה · ורבי' יב"ק משפירא פליג ואמר דלא גרע משבוע הבן דלולי דאיכא נערא לינוקא הוה מברכינן שהשמחה במעונו ועובדא דר"פ בשעת שידוכין הוה ולא שעת אירוסין · ויש לדחות דדוקא שבוע הבן דכתיב שם אנכי על אמרתך ולהכי אי לאו נערא דינוקא הוה מברכין · מרדכי :

יד **אמר** רבי יצחק א"ר יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין · ברכת אבלים בעשרה כל שבעה ואין אבלים מן המנין · והוא שבאו פנים חדשות · מאי ברכת אבלים ברכת רחבה · *כתב רב פלטוי ז"ל האידנא לית לן שורה ולא ברכת רחבה אלא מברכין אחר הזימון דיין אמת שופט צדק ואמת וכו' ואין אומר נברך מנחם אבלים :

הגה"ה
*שהיו מברכין אותו משל אחרים והיו מברכין אבל הגדול וכו' אבל להצטרף לשלשה או לי' מצטרפים לזמן בשם . וכן ב בברכת המזון שברכת אבלים בעשרה ואבלים מן המנין מכלל דפחות מעשרה אין לברך אפילו ברכת אבלים שבברכת המזון · עכ"ל מהרי"ח :

טו **ברכת** בתולים כתב בעל הלכות ברוך אשר נג אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר במעיין חתום על כן אילת אהבים זרע קדש שמרה בטהרה חוק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם · ואפשר שברכה זו תקנוה הגאונים ז"ל ומסתבר לברכה אחר שמצא בתולים :

טז [י] **והורה** רבינו נסים אם הוא מקום שאין מצוי בו יין יקח הצימוקים וישרה אותם במים וישחוט אותם ויברך עליו ואם לא מצא צימוקים מברך על שכר שהכל ולא שני ליה אלא בכוס אבל ברכת אירוסין אם לא ימצא כוס ואפילו כוס שכר מברך בלא כוס ברכת אירוסין דלאו מצוה מן המובחר הוא אבל ברכת חתנים שהיא שבע ברכות חייב לברך על הכוס בורא פרי הגפן או שהכל על השכר אם לא נמצא יין כל עיקר :

יז **כתב** רב שרירא בתשובה המארס בלא ברכה חסר את אירוסין ברכה שהיא מצוה · המברך ברכת אירוסין בבית חתנים בירך ברכה שאינה צריכה לו ועובר משום לא תשא · ורבינו נסים הורה אם לא בירך ברכת אירוסין יברך בשעת נישואין עם ז' ברכות וכן מסתבר וכן מצאתי בנימוקי הרב ר' יונה ז"ל שכתוב משמו ודימה אותו למי שלא בירך אחר אכילתו שחוזר ומברך אחר המזון כל זמן שלא נתעכל המאכל שבמעיו וכן ה"נ אע"פ שעבר זמן מרובה כל זמן שלא נגמר ההיתר מברך וכיון שאין ההיתר נגמר אלא ע"י חופה יכולין לומר הברכה בשעת הנישואין*: יח [דף ט ע"א] **א"ר** אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן הוא לאוסרה עליו

הגה"ה
*והלכתא כמזכה לשוכר לא קנה דכתיב לי' דבר שלא בא לעולם · מהרי"ח :

עליו

הגהות הב"ח א שלא הוזכרו יו"ד אלא בברכת חתנים ועוד הרי : ב בהג"ה שהיו מברכין כו' וכן ברכת אבלים שבברכת המזון בעשרה ואבלים מן המנין :

הגהות הגרי"פ [א] צ"ל שאפשר לקיים ט': [ב] צ"ל כריך

קרבן נתנאל

רכה הך נבא דפירקה נדה דה"א כיון דתמירי לא צריך שימור משא"כ דם נדות מבתולים כיון דקיל הוא ימן בין האנשים · ע"כ נ"ל להגיה וכצ"ל משום פירקה נדה וה"פ דפורש דתני בברייתא אינו אלא משום אבילות ולא משום איסור נדה ורב יוסף ניחא ליה לפלוגי במה דאיירי מתני' : [א] ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קידושין · הוא דעת הרי"ף בתשובה והביאו רבינו בתשובותיו ריש כלל ל"ו : [ב] ויש שכתבו שצריך לעשות אחר הקידושין הוא דעת ר"ת בפ"ק דפסחים דף ז' ד"ה בלבער וכו' ולכאורה מדהביא דעה זו באחרונה נראה שהסכים עמו ועיין בכללים ואין זה דהכי רבינו ריש כלל ב"ו הביא תשובת הרי"ף והסכים עמו שהמברך אחר קידושין טועה הוא ומחזירין אותו וע"כ צ"ל דלא הביא רבינו דעת ר"ת אלא לסמוך עליו בדיעבד שאם לא בירך קודם קידושין · וזה שכתב רבינו בשו"ת שהמברך אחר קידושין לכתחילה טועה הוא והעד לזה שמקיים ומחזירין אותו וע"כ רצונו שמחזירין אותו מאותה הוראה מאז והלאה ולנהוג שיברך קודם האירוסין וב"ח דחק בזה והנלע"ד כתבתי וכ"כ בית שמואל : [ג] ה"ג **ברוך** מקדש ישראל ונהגו · כן היא גרסת הרי"ף ורבינו הא' ונימוקם לפי שאין ראוי להזכיר ע"י חופה שאינה נעשית עכשיו : [ד] ונהגו האידנא מקדש ישראל ע"י חופה וקידושין· טעם למנהג זה מפרש רבינו בסמוך שלא יטעה לומר שהברכות של קדושין נתקנו להתירה לו לכך הזכיר חופה לומר כו' : [ה] ואם לקח פלגש וקיים פריה ורביה אינו מחוייב לקדש אשה · ובטוא"ה סי' כ"ו למד מזה בעל בית שמואל דס"ל לרבינו דליכא איסור בפלגש · ויש לדחות דאיירי בענין שאם לקח באיסור פלגש וקיים פריה ורביה אינו עוד מחוייב לקדש אשה ע"ש : [ו] וכן סרים חמה. משא"כ סרים אדם הוא מפסולי קהל לא יבא פצוע דכא · וע' בש"ע אה"ע סי' ה' : ה"ג במצוה זו אף בנוצא : [ז] **שאינו** מנהג יפה · שאינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם אלא שאין איסור בדבר דשבת חשיב פנים חדשות ואמרו מברכין ברכת חתנים כל שבעה והוא שבאו פנים חדשות · א"כ יש לפרש שאין מנהג יפה שמא לא יהיה שם פנים חדשות אלא שאין איסור שא"א שלא יהיה בשבת אחד שלא היה מאתמול . [ח] ובמס' סופרים יש · הוא בפ' י"ט הלכה י"א · וה"ג שם נהגו רבותינו לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ובפנים חדשות כל שבעה כן בערב קודם הסעודה : [ט] עד תריסר ירחי שתא · והאידנא ערבה כל שמחה ואין לומר ותה כלל אחר שבעה · סמ"ג : [י] **והורה** רבינו נסים אם הוא מקום שאין מצוי בו יין · אשבע ברכות קאי וכנא

שליו א לשוויה לנפשיה חתיכה דאיסורא *והכ"מ באשת כהן א"נ באשת ישראל כגון דקביל בה אביה קידושין פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דהוה חד ספיקא ספק באונס ספק ברצון וספיקא דאורייתא לחומרא אבל אשת ישראל שקדשה אביה יתירה על ג' שנים ויום אחד מותרת דהויא לה תרי ספיקי ספק תחתיו זינתה ספק אין תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון הוי להו תרי ספיקי ותרי ספיקי דאורייתא לקולא · והא דאמר דנאמן לאוסרה עליו היינו במכחישתו ואומרת שבתולה היתה או בשותקת אבל אם אמרה אמת שפתחה פתוח ונאנסה תחתיו · באשת ישראל נאמנת ומותרת לו מפני שהיא טוענת טענת ברי והוא טוען טענת שמא שאינו יודע אם באונס אם ברצון וברי ושמא ברי עדיף מצאתי כתוב זה בשם ה"ר יונה ז"ל וטעו תלמידיו לכותבו בשמו כי לא אמרה מעולם דכיון דליכא אלא חד ספיקא אזלינן לחומרא ובדיבורה לא מהימנא דהא אמרינן לקמן (דף יג·) דקי"ל כר"ג דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף אפי' היכא דהדבר הוא טוב והשמא הוא גרוע כ"ש הכא דהדבר גרוע שיודעת שאינו יכול להכחישה · והא דקי"ל לקמן (דף יב:) כר"ג דאמר ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא מיגו כדמפרש לקמן (שם) [כ] והכא ליכא מיגו אי נמי היכא דאיכא חזקה כדלקמן שהיתה בחזקת בתולה ואוקמה אחזקתה והתחתיו נבעלה [ל] אבל הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קידושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד ואין לומר הא דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף היינו כנגד חזקה לאפוקי ממונא מחזקתיה אבל היכא דליכא חזקה לא גרע כח הברי אלא אדרבה יש חזקה עם הברי דאוקי איתתא בחזקת היתר ולדקת ונאנסה ואמרינן ברי עדיף · ולא היא דאיכא הכא כנגד הברי רוב דרצון דאונס לא שכיח ויש קול לאונס ורובא עדיף מחזקה הילכך לא סמכינן אברי דידה ואסורה · [מ] ומיהו נראה לי לקיים דבריהם מהא דהיתה מעוברת לקמן (דף יג·) דאלים ליה [א] לרשב"ג ברי ומכשיר העובר ואע"ג דלית ליה חזקת כשרות ואפילו ברוב פסולין [נ] וכן בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דחזקת ממון מסייעא לרוב דרצון אפ"ה אלים ליה ברי ומהימנא: [דף ט ע"ב] א"ר יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה: [דף י ע"א] א"ר נחמן אמר שמואל משום ר"ש בן אלעזר חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה · הכא ודאי מיירי במכחישתו או בשותקת אבל אם אמרה ודאי פתחה היה פתוח ונאנסה תחתיו בהא מהימנא כר"ג לקמן *ואין להאמין בטענת בתולה הייתי במיגו דנאנסתי דאין זה מיגו דלא בעי למיפסל נפשה לכהונה ואין נאמנת במיגו דמוכת עץ [ס] דמוכת עץ לא שכיח א"נ לא אמרינן מיגו לאפוקי ממונא ולפירוש ר"ח מיהא דמוכת עץ אין פתחה פתוח · [ע] וחזינן לגאון דקאמר הנ"מ לענין מנה ומאתים אבל לענין תוספת לא מהימן ומימרא וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה ומאתים אבל תוספת איהו כתב אנפשיה הילכך לא מהימן · איני כחולק על דברי גאון אבל מתוך סברא נראה דמהימן נמי לענין תוספת דדבר ידוע דלשם חיבת חופה וביאה הוסיף לה וכי היכי דאמרינן לענין מנה ומאתים חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואם היה בעולה היה מגרשה ולא היה טורח בסעודה אע"פ שמרויח בטורח הסעודה ב פטור ממאתים של כתובה גם לענין תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה היאך נאמר שבשעת חופה כתב לה ולמחר בבוקר נתחרט ומגרשה אלא ודאי טענתו אמת *ולהכי מגרשה ואדעתא דהכי לא הוסיף לה והאי דנאמן להפסידה היינו כשערער מיד אחר בעילה ראשונה אבל אם שתק ואח"כ ערער לא מהימן כדאיתא בירושלמי (ה"ד) טענת בתולים עד ל' יום דברי ר"מ ר' יוסי אומר נסתרה מיד לא נסתרה אפי' לאחר שלשים יום ואע"ג דביבמות פרק בית שמאי (דף קיא:) מייתי הך ברייתא ההא דקאמר עד תלתין יומי מוקי איניש אנפשיה וקאמר דר"מ הוא דאמר טענת בתולים כל ל' יום אבל ר' יוסי סבר דלא מוקי אנפשיה ואם אמר לא בעלתי עד ואחר ג' ימים או ארבעה בעלתי ולא מצאתי בתולים לא מהימן מכ"ש שמעינן דאם בעל ולא ערער ואחר זמן ערער דלא מהימן דהא דלא מהימן כשאמר לא בעלתי מיד אלא לאחר זמן היינו משום דאמרינן דלא מוקי איניש אנפשיה ושקורי משקר אלא בעל ומצא בתולים ואח"כ נהפך לבו לשנאותה ואמר שלא בעל עד עתה כדי שיאמינו לו:

הגה"ה
*כ"ש בטענת דמים אף ע"פ שלא מיסמסו אותן אבל להפסידה כתובה אינו נאמן ולא בטענת דמים היכא דלא ממשמשין . פר"י מהרי"ח:

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ח וכן אם היא טוענת מוכת עץ אני והוא טוען פתח פתוח מצאתי נאמנת אפילו אם קיבל אביה קידושין פחותה מבת שלש שנים ויום אחד . מיהו לר"ח דפי' דמוכת עץ אין פתחה פתוח אבל שדמים כלים אז ודאי לא מהימנא כיון שטוען ברי לי שהיה פתוח א"כ לא היתה מוכת עץ מיהו כנגד טענת דמים נאמנת כי אין לה דמים אפילו לענין להתירה לבעלה קאמר ר"ג כדמוכח לקמן גבי ארוס וארוסתו . מהרי"ח:

הגה"ה
*ורשב"ם הגיה לדבריו קל וחומר ומה דתקינו לה אמרינן חזקה אין אדם וכו' . מרדכי:

יט **מדקאמר** חכמים תקנו לבנות ישראל מאתים משמע דכתובה דרבנן דקי"ל כרב נחמן בדיני וכן משמע ביבמות פרק האשה רבה (דף פט.) דקאמר האשה שהלך בעלה למדה"י ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ בא בעלה דאין לה כתובה מזה ומזה ומפרש התם טעמא מאי תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וכו' אלמא דסתמא דהש"ס קסבר דכתובה דרבנן וכן סתם מתני' לקמן פרק נערה (דף נה.) לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד וגם מדגביא מן הזיבורית אלמא מדרבנן היא ותימה על מה שנהגו לכתוב בכתובות באשכנז ובצרפת כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא · אומר ר"ת ז"ל דסמכינן אדרשב"ג דאמר בפרק בתרא דמכילתין (דף קי:) נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה מעות קפוטקיא ומפרש בגמ' משום דקסבר כתובה דאורייתא היא וקי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו · *ועוד הביא ראיה דלקמן פרק אלו נערות (דף מ.) קאמר ר"א יתומה שנתארסה ונתגרשה יש לה קנס וקאמר רבה בב"ח אר"י ר"א בשיטת רבי עקיבא רבו אמרה ומסיק רב התם הלכה כר"א וכיון דס"ל כר"ע א"כ דרש כר"ע אשר לא אורשה לג"ש למילף אונס ממפתה ומפתה מאונס ורבי יוסי הגלילי דפליג אדר' עקיבא מקיש אונס למפתה מכמוהר הבתולות וא"כ צריכין לומר דר"ע הוה דריש כמוהר הבתולות לכדדריש ליה הכא ברייתא לכתובת אשה [פ] ומיהו למה שפרש"י דדריש הכא מלישנא דכמוהר הבתולות [צ] א"כ ליכא לאוכוחי מידי דר"ע ור"י הגלילי לא איירו למידרש לישנא דמוהר אבל לא נהירא האי פירושא למידרש כתובה דאורייתא מלישנא דמוהר אלא נראה לפרש כן שיהא זה כמוהר הבתולות דהיינו כתובת האשה ונראה כאילו בא ללמד מכתובת אשה ונמצא כתובת אשה למד מכאן מה כאן חמשים דילפינן מג"ש אשר לא אורשה אף כתובה חמשים ותימה (י) מ"מ קשה הילכתא אהילכתא דקי"ל הילכתא כר"נ בדיני וי"ל דלית הילכתא הכא כר"נ דאשכחן רב אשי דהוא בתראה ולא סבירא ליה כוותיה דמתרץ לקמן בברייתא (דף יב.) כל שלא מוטמם אינו יכול לטעון טענת בתולים משום דחיישינן שהוא מכחיש ולא אמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה והא דאמרינן בפרק האשה מאי טעמא תקינו רבנן כתובה וכו' ה"פ מ"ט תקינו רבנן כתובה היכא דתקינו כגון באלמנה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה · ור"ח ז"ל פירש דקי"ל כרב נחמן דאמר כתובת אשה דרבנן ואע"ג דאמרו כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו הכא לית הילכתא כוותיה דאמרינן בפ' בתרא (דף קי.) לאפוקי מדרשב"ג ולאו ראיה היא דטובא אשכחן בהש"ס לאפוקי וקי"ל הילכתא הכי · בגיטין (דף פה:) לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח [ק] ובפרק הזהב יש הרבה כאלו · ועוד הא דלקמן ברייתא היא ואי ברייתא פליגא עליה אין זו טענה שלא יהא הלכה כמותו · כל הגאונים הסכימו דכתובת אשה מדרבנן ונותנין לה חמשין כסף סלע מדינה שמינית של סלע צורי וראיתי מפרשים דאפילו הרגילו לכתוב דחזו ליכי מדאורייתא מודו דכתובת אשה דרבנן וחכמים תקנו חמשים כסף מדאורייתא פירוש משקלים האמורים בתורה משום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ואסמכוה אקרא דכמוהר הבתולות מ"מ נהגו למיכתב דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון דמדרבנן היא לא תגבה אלא ב' סלע מדינה ודברים של טעם הם [ר] והכותב כסף זוזי מאתן דחזי ליכי לא הפסיד:

הגה"ה
*לפר"ת אינו נאמן להפסיד כתובתה לא בטענת פתח פתוח ולא בטענת דמים מדאמר שמואל חכמים תקנו וכו' משמע אי הוו דאורייתא לא האמינוהו . מרדכי:

כ **ההוא** גברא דאתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה פתח פתוח מצאתי אמר להו רב נחמן אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה · והא רב נחמן הוא דאמר מהימן · המקשה הבין דברי רב נחמן דהכי קאמר להו הלקוהו לפי שמוציא ש"ר על בנות ישראל שהרי משקר וכי הזונות חבוטות לפניו שהוא בקי בפתח פתוח הילכך לא מהימן ופריך והא רב נחמן הוא דאמר מהימן ומשני מהימן ומסבינן ליה כופרי והא דמסבינן ליה כופרי לאו משום דלא מהימן אלא שראוי להלקותו לפי שחשוד על העריות ורב אחא משני כדסבר מעיקרא דלא מהימן ואיירי בבחור · וי"מ אסבוהו כופרי אע"פ שהוא נאמן חשוד על העריות מיהא הוי והא רב נחמן דאמר נאמן ולא אמר שיש להלקותו ומשני מהימן ומסבינן כופרי וכו' ורב נחמן לא איירי במלקות רב אחא אמר לעולם הא דאמר רב נחמן נאמן היינו בלא מלקות ובנשוי אבל בחור מהימן ומלקין ליה · ורב אלפס ז"ל כתב בחור לא גמיר נשוי גמיר [ש] והיינו כפי' קמא וכן מסתבר דרב נחמן צוה להלקותו משום דלא קים ליה והוא מוציא ש"ר על בנות ישראל אבל לא מיקרי חשוד על העריות להלקותו [ת] דשמא קים ליה מתוך השמועה וכן פירש"י · ההוא דאתא לקמיה דר"ג ברבי א"ל פתח פתוח מצאתי א"ל שמא הטית אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול ר"ג פתח פתח ליה אולי ילמוד מתוך דבריו וירגיש דלא קים ליה בפתח פתוח לכך אמר לו בלשון שמא וכן עשה להתירה לו [א] אבל אם היה משיב לו יודע אני שלא הטיתי ובודאי פתוח מצאתי היה אוסרה לו איכא דאמרי הכי קאמר ליה שמא במזיד הטית ועקרת לדשא ועברא · אמשול לך משל למה הדבר דומה למהלך באישון לילה ואפילה והטה במזיד מצאו פתוח לא הטה במזיד מצאו נעול דברים הללו וכיוצא בהם יוכל החכם לשאול לטוען אולי ירגיש בתוך דבריו שאינו בקי בפתח פתוח ותטח דעתו:

כא [דף י ע"ב] **ההוא** דאתא לקמיה דר"ג ב"ר אמר לו בעלתי ולא מצאתי דם [ב] אמרה לו רבי עדיין בתולה אני אמר להם הביאו לי ב' שפחות אחת בתולה ואחת בעולה הביאו לו הושיבום על פי חבית של יין בתולה אין ריחה עודף בעולה ריחה עודף הושיבה לזו ולא היה ריחה עודף אמר לו זכי במקחך ולבדוק מעיקרא בגוויה דידה · גמרא הוה שמיע ליה ומעשה לא חזא וסבר לא קים ליה במילתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל · ההוא דאתא לקמיה דר"ג הזקן א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם נדות ולא דם בתולים ובדק ר"ג בקרובותיה ומצא כדבריה אמר לו לך זכי במקחך · ההוא דאתא לקמיה דרבי א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי ושנת בצורת הואי וראה רבי פניהם שחורים צוה עליהם והכניסום למרחץ והאכילום (יא) והשקום והכניסום לחופה ובעל ומצא דם א"ל לך זכי במקחך קרא רבי עליהם צפד עורם על עצמם יבש היה כעץ: גרסינן בפרק אלו נערות

הגהות הב"ח א דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא והכ"מ באשת כהן · נ"ב פי' דליכא אלא חד ספיקא ספק התחתיו ספק אין תחתיו ולא מצית אמרת את"ל תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ [illegible]:
ב דפטור ממאתים של כתובה ה"נ לענין תוספת:

הגהות הגרי"ב [א] נ"ל לר"ג:

תפארת שמואל

(י) מכל מקום קשיא הילכתא אהילכתא וכו' · ובפרק הזהב כתב דלא קי"ל כרב נחמן בדיני אלא לגבי רב [illegible] ואפשר מאחר שכאן שוב אמורא לא חולק בהדיא נכון להיות כמותו ודו"ק: (יא) והשקום והכניסום לחופה וכו' · כן ראיתי בכל ספרי האלפסי ובמקצת ספרי של ש"ס אבל נ"ל טעות וכן מצאתי בספרים מדויקים והכניסום לחדר וכן

קרבן נתנאל

[כ] **והכא** ליכא מיגו · ותימה דהא הכא לענין איסור נמי אית לה להאי מיגו דאי בעי אומרת מוכת עץ אני תחתיך וא"ל דה"ק דלגבי איסור לא אמרינן מיגו ועיין מהרש"א [ד"ה תוד"ה לא] א"כ הו"ל הכא לא אמרינן מיגו ולפנינו יבואר בס"ד: [ל] **אבל** הכא ליכא חזקה דתחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קדושין פחות מג' שנים · דברי רבינו תמוהים מאד אדרבה כיון דקיבל אביה קדושין פחות מג' שנים א"כ באותו פעם בתולה היתה ואוקמיה אחזקתה בחזקת בתולה ולדקת ונאנסה · ונראה לפרש דברי רבינו שסמך בזה אהך סברא שכתב בסמוך דאונס לא שכיח ויש קול לאונס ורובא עדיף מחזקה ומשו"ה הכא נמי ליכא מגו דלא אמרינן מגו במקום חזקה כ"ש במקום רוב · אלא הא דרובא ברצון אינו רוב גמור אלא הוי מדרבנן הלכך במקום ספק ספיקא שרי ובמקום חד ספק חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא והתוס' שכתבו ראיה לסברא זו כד"ה ואיבעית אימא · ומשו"ה בהך דר"ג ע"כ צריך לאוקמה בחזקת היתר לנבעלה מטעם ס"ס שמא אינו תחתיו וא"ת תחתיו שמא באונס נבעלה ולית לן למימר לאוקמה בחזקת היתר לבעלה מטעם [illegible] דאינו תחתיו נבעלה דהוא נגד חזקת הגוף דעפי י"ל דעד השתא בתולה היתה וע"כ לקיים הני תרי חזקות נ"ל דתחתיו נאנסה ומשו"ה אמר ר"ג התם דהיא נאמנת ויש לה מאתים וזהו שכתב רבינו אבל הכא ליכא חזקה דודאי תחתיו נבעלה שהרי קיבל אביה קדושין פחות מג' שנים וא"כ לא הוי אלא חד ספק ובמקום חד ספק חשבי רבנן רצון לגבי אונס רובא: [מ] **ומיהו** נראה לי לקיים דבריהם מהאי דהיתה מעוברת · ולא מטעמיה שהרי הוא נותן טעם לדבריו דברי ושמא ברי עדיף כאילו זה כלל גדול בדין ואינו אלא הכי ה"ל למימר ולענין איסורא בהא קיי"ל כר"ג דברי עדיף: [נ] **וכן** בההיא דמשארסתני נאנסתי אע"ג דחזקת ממון מסייעא לרוב דרצון · אין הכוונה על מתני' דלקמן גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי דהא כבר כתב רבינו דאין משם ראיה אלא קאי על הנדון במשארסתני נאנסתי לענין פתח פתוח שהיא טוענת שנאנסה תחתיו באשת ישראל נאמנת דאלים ליה ברי · ולאיתי לר"י מטרני ור"י בית הלוי ומו"ת שערי אפרים סי' ש"ך שמעמעמו בזה הרבה בשמועה זו ואין בהם מחוור לפי דעתי ע"ש: [ס] **דמוכת** עץ לא שכיח · והא דאמר לקמן דף י"ב אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו כר"ג ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא דאיכא מגו כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טוענת מוכת עץ אני הייתי לאגומי טענתא דידה בצירוף שהיא טוענת ברי והוא טוען שמא משא"כ הכא בטענת פתח פתוח הוא נמי טוען ברי ולא מהימנא משום מגו לחוד כיון דלא שכיח מוכת עץ: [ע] **וחזינן** לגאון כו' עד הלכך לא מהימן · דברי הרי"ף: ה"ג ותדע דביבמות פ' ב"ש [פ] **ומיהו** למה שפרש"י דדריש הכא מלישנא דכמוהר הבתולות אבל עיקר הכתוב אתא נמי למילף אונס ממפתה ומפתה מאונס וסמכו לכתובת אשה מדקרי ליה מוהר: [צ] **א"כ** ליכא לאוכוחי מידי דר' עקיבא ור' יוסי הגלילי לא איירו למידרש לישנא דמוהר · רצונו דלפירש"י לר"ע ע"כ צ"ל דקרא כמוהר הבתולות אתיא לדרשא אחריתא ומה שאמר לר"ע דדריש לישנא דמוהר לכתובה הנא ר"ע ור"י הגלילי לא איירו למדרש לישנא דמוהר ומהיכי תיתי נאמר לר"ע דדייק לישנא דמוהר טפי מר"י הגלילי ושאר תנאים ועיין שנוי תמ' יבמות מ"ש שם . [ק] **ובפ'** הזהב יש הרבה כאלו · ותמה אני מאד שבפ' הזהב לא מצינו לאפוקי אלא בסוגיא במנא דכפר לתקניה ביה דף מ"ו · דקאמר במנה לאפוקי מדרב ששת · דכפר לאפוקי מדשמואל · למקניא לאפוקי מדלוי · ורבינו גופיה שם סי' ז' פסק דלא כרב ששת ודלא כשמואל ולוי · ובדף כ"ה וכ"ו לאפוקי מדרב קטינא ולאפוקי מדרב כהנא דאמר אין חליפין לפרוטות ורבינו כמו כן פסק שם דלא כרב קטינא ודלא כרב כהנא ודוחק לומר דכוונת רבינו על הרי"ף והמב"ם שפוסקים כרב קטינא וכדרב כהנא דהא רבינו גופיה שם סי' כ' לא ס"ל כוותייהו וה"ל לומר ובפרק הזהב מצינו כיוצא באלו להרי"ף ולמב"ם ובמ"ש בפ' היך קורא סי' ס' וז"ל ולגמור נמי הוי קריאה כמו וסיקין היו גומדין אותה עם ככן התמה לפר"ח · אף שרבינו בעצמו בפ"ק שם סי' י' חולק אר"ח וכ"ל להגיה ובפ' הזה יש כאלו וכוון למה שאמר ברים מכילתין דלמה לאפוקי מדרבותינו דסברי כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ואנן קיי"ל כר' יוסי: [ר] **והכותב** כסף זוזי מאתן דחזי ליכי לא הפסיד · אבל לר"ת כיון דכתובת אשה מדאורייתא אם לא כתב דחזי ליכי מדאורייתא פסול הכתובה · ב"ח: [ש] **והיינו** כפי' קמא · מדקאמר בחור לא גמיר ולפי' שני מהימן אלא שמלקין אותו שחשוד על העריות · ולפי' קמא צריך לומר להפסידה כתובתה איירי דאי נאמנה עליו הא שויתה אנפשיה חתיכה דאיסורא: [ת] **דשמא** קים ליה מתוך השמועה · אבל מ"מ מלקין משום הוצאת שם רע אם לא שהוא בקי בודאי: [א] **אבל** אם היה משיב לו יודע אני שלא הטיתי ובודאי פתוח מצאתי היה אוסרה עליו · אפי' בבחור וכא דאמרינן דבחור לא מהימן היינו להפסידה כתובתה וכדפירשית: [ב] **אמרה** לו רבי עדיין בתולה אני · ובס' בית שמואל סי' ס"ח מפרש שאינה מכחישתו ואומרת שלא בעל עדיין אלא שטעה

גמרות (דף נו.) החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להם טענת בתולים הסומא והאילונית יש להם טענת בתולים ומקשינן ובוגרת אין לה והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון אלמא אית לה דם בתולים דאי לית לה טענת בתולים אמאי נותנין לה לילה ראשון האי דם דם הוא ופרקינן אי דקא טעין פתח פתוח הכי נמי דיש לה טענת בתולים דכל בתולה בוגרת פתחה סתום הוא אלא הכא במאי עסקינן דאין לה טענת בתולים דקא טעין טענת דמים דאמרינן בתולה היא אלא שכלו דמיה נמצא עכשיו הבתולות [ג] הבוגרות יש מהם שיש להם דמים [ד] ומשום הכי אמר רב נותנין לה לילה הראשון ויש מהם שאין להם דמים והיינו דקתני והבוגרת אין להם טענת בתולים אבל טענת פתח פתוח יש [ה] וכן הלכה · ומקשינן על גירסא זו למה הוצרך הש"ס לומר אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי נמי לא הוה לריך למימר אלא יש בוגרת שיש לה דמים ויש שאין לה דמים הלכך כי בעל ומצא דם תלינן בדם בתולים ואי לא מצא דם אנו אומרים שכלו בתוליה ופתח פתוח מאן דכר שמיה · ורש"י גרס איפכא אי דקא טעין טענת דמים הכי נמי הכא במאי עסקינן דקא טעין פתח פתוח פירוש אי טעין ואמר לא מצאתי דם הכי נמי דיש להם טענת בתולים ומפסדת כתובתה [ו] דכל הבוגרות יש להם דמים הלכך נותנין לה לילה הראשון והא דקתני אין להם טענת בתולים דטעין פתח פתוח מצאתי דבטענה זו אינה מפסדת כתובתה דדרך הבתולות כשמגיעות לימי הבגרות אבריהן מתפרקין ואע"פ שיש להן דמים הפתח פתוח · והרמב"ן ז"ל כתב כן וכן מוכח בירושלמי דקאמר בוגרת כחבית פתוחה דמיא: כב מתני' בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש להן טענת בתולים · [דף יא ע"א] הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתה מאתים ויש להם טענת בתולים: כג גמ' אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו · *והא דקי"ל דעובד כוכבים בהפקירא ניחא ליה ה"מ גדול דקא טעים טעמא דאיסורא אבל קטן זכות הוא לו · אמר רב יוסף אם הגדילו יכולים למחות קודם שראינוס שנוהגים דת יהודית אבל מיום שהגדילו וראינום מקיימי מצות שוב אין יכולים למחות *ורב אלפס הביא הך דגר קטן בפ' החולץ ולא הביא דברי רב יוסף [ז] ותימה הוא אי משום דאביי ורבא הקשו על דבריו הרי נתרצו קושיותיהן וה"ר יוסף הלוי פסק כרב יוסף וכן מסתבר: כד מתני' הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתה מאתים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים: [דף יא ע"ב] גמ' קטן הבא על הגדולה רב אמר עשאה (לה) מוכת עץ ושמואל אמר אין מוכת עץ בבשר · ובשלא הסיר בתוליה איירי דאילו הסיר בתוליה לא עדיפא ממוכת עץ והלכתא כשמואל והריא לכ"ג [ח] מדקבע הש"ס למילתייהו אמתני' דהכא אלמא למנין דינא איתמר והלכתא כשמואל בדיני ועוד מתני' כשמואל דייקינן · אמר רבא מוכת עץ [ט] יש לה כתובה מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה וכן הלכתא דהדר ביה מההיא קמייתא דאמרי' הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום אבל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע ולית לה ולא כלום וכן הלכתא: כה מתני' הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ונתגיירו ונשתחררו יתירות על בנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים · [דף יב ע"א] האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה: גמ' תניא א"ר יהודה ביהודה היו מייחדין את החתן ואת הכלה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא היו עושין כן ביהודה בראשונה היו מעמידין שני שושבינין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה ובגליל לא היו עושין כן וכל שלא נהג כמנהג זה אינו יכול לטעון טענת בתולים · אהייא אילימא ארישא כל שנהג מיבעי ליה אלא אסיפא כל שלא מושמש מיבעי ליה אמר רבא לעולם ארישא והכי קאמר כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אינו יכול לטעון טענת בתולים רב אשי אמר לעולם אסיפא ותני כל שלא מושמש . פירש הריב"ס דלית ליה חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה (יג) [י] ור"ת פירש שאני הכא כיון שנהגו למשמש ונשתנה המנהג אנו תולין שבגרמתו נשתנה המנהג ורמאי הוא ואין לסמוך אחזקה תדע לך שהרי בגליל שאין נוהגין למשמש יכול לטעון טענת בתולים מדקאמר רבא לעולם ארישא וה"ק כל שלא נהג מנהג גליל בגליל אלא מנהג יהודה בגליל אין יכול לטעון טענת בתולים ודווקא שנהג מנהג יהודה בגליל שנתייחד עמה הוא דאינו יכול לטעון אבל לא נתייחד עמה אע"פ שאין מעמידין שושבינים בגליל יכול לטעון וה"נ אמרינן לעיל (דף ט:) גבי האוכל אצל חמיו ביהודה אינו יכול לטעון וכו' הא בגליל מצי טעין מאי לאו טענת פתח פתוח לא טענת דמים אלמא לכ"ע בגליל מצי טעין אע"ג דלא מוקמי שושבינין וכ"ש טענת פתח פתוח שאינו מתברר ע"י שושבינין: ט מתני' אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהנים כתובתה מנה ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ד' מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים · ואפילו לא כתב לה כתובה כיון שתקנו הכהנים ביניהם לגבות לבתולה ד' מאות אז הוי כתנאי ב"ד להם ואוקמינן בגמ' דה"ה משפחות מיוחסות שתקנו ונהגו ביניהם מנהג זה · *ואשה שאבדה כתובתה יש לה לבדוק בקרובותיה כמו שנהגו כל אותה משפחה לכתוב בכתובה לנשותיהן כך מגבין לה ב"ד:

הגה"ה
*אע"ג דזכיה משום שליחות איתרבי וקטן אין לו שליחות ועוד דאתי עובד כוכבים הוא ואמרי' קטן דאתי לכלל שליחות אית ליה זכיה מדרבנן עובד כוכבים דלא אתי לכלל שליחות אפי' זכיה דרבנן לית לי' ה"נ אתי לכלל שליחות ואית ליה זכיה מדרבנן · מפרישת מהרי"ח :

הגה"ה
*וגיורת אע"פ שלא גדלה יהבינן לה כתובתה לרבא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה מיהו קנס לא יהבינן לה אם נאנסה אלא לאחר שגדלה ולא מיחתה . ובדין שקטנה גיורת מותרת לישראל אע"ג דאי מחית הויא עובדת כוכבים למפרע הוא הדין גר קטן לישא בת ישראל · מהרי"ח :

הגה"ה
*ויכולה שכתב לה כלשון תוספת יכול להוסיף אפילו מאה מנה אפילו שאינה מיוחסת כדתנן לקמן אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף · מרדכי :

הגהות הגרי"פ [א] צ"ל או ישבע בסתם :

כז [דף יב ע"ב] מתני' הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך נאנסת והיה מקחי מקח טעות ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה עד שלא נתארסה עד שתביא ראיה לדבריה*· [דף יג ע"א] היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את. ר"ג ור"א אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל: כח מתני' ראוה מדברת עם אחד [וא"ל] מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה · היתה מעוברת [וא"ל] מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ור"א אומרים נאמנת רבי יהושע אומר אינה נאמנת אלא הרי היא בחזקת מעוברת לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה · [דף יג ע"ב] גמ' א"ר יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה לדברי הפוסל בה פוסל בבתה רבי אלעזר אומר אף לדברי המכשיר בה פוסל בבתה וקי"ל כר' יוחנן דרביה דרבי אלעזר הוה ועוד דקאי כאבא שאול דאיפסיקא הלכתא כוותיה בפרק עשרה יוחסין (דף עד.) דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי ואמרינן מאי בדוקי שבודקין את אמו ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולים אצלה ואמר רבא הלכה כאבא שאול: כט ההיא ארוס וארוסה דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אומר [דף יד ע"א] אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודי ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג · הא דקאמר ועוד לא בעי למימר ועוד אפילו לא יודה דהא מילתא דפשיטא היא אי האמר לא מינאי בהא לא מכשיר ר"ג [דאמרינן] לקמן בריש פ"ב (דף טז.) דבברי וברי לא קאמר ר"ג · [כ] ועוד דקי"ל כרבי יהודה דאם אמר על אחד מבניו שהוא ממזר נאמן (קדושין דף עח:) כ"ש על עובר זה [ל] אלא הכי פירושא ועוד אפילו אי לא ידענא דמודה כגון שמת או הלך למדינת הים כשר דלגבי עובר חשיב דיעבד שאם לא נכשריה אסור בכשרה ובממזרת · א"ל אביי ובהא כי לא מודי מי מכשר ר"ג והא אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה ולטעמיך תקשי לך היא גופא הלכה ואת לא תעביד עובדא · אלא הא לכתחלה הא בדיעבד והא נמי כדיעבד דמי: ל [דף יד ע"ב] מתני' אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין ונאנסה אמר ר"י בן נורי אם רוב אנשי העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה: גמ' אמר רב יהודה אמר רב [דף טו ע"א] בקרונה של צפורי היה מעשה כרבי ינאי דאמר נבעלה בשעת קרונות כשרה לכהונה · והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת שם דהוויין תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה ומיירי בדלא טענה ברי הלכך בעינן תרי רובי אפילו לרבן גמליאל* :

הגה"ה
*איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ורב נחמן ור' יוחנן אמרי פטור והכי קי"ל דפטור ובשבועה . יכנ"ש באומר איני יודע אם נתחייבתי לך מעולם אבל אמר נתחייבתי לך אבל איני יודע אם פרעתי לך חייב כדמשמע בהגוזל בתרא ובריש כל הנשבעים דמוטל השובע בלא שביעה · אבל בשער י"ב דאלפסי פסק שאם ירצה להשביע את התובע שבועה כעין דאורייתא עושה : עוד כתב דאם חזר וטוען נזכרתי בעצמי שהחזרתי לך נאמן בשבועה ובלבד שלא יהא לתובע עדות בקנין (חשוב) או כתוב בשטר עכ"ל · ונראה מדבריו דעדות בקנין חשוב כשטר ולא מצי למימר פרעתיו וכן בשער עשירי ובשער החמישי · וטעמא משום דסתם קנין לכתיבה עומד אף בהלואה וכן משמע בהלכות מלוה בפי"א · ורא"ש רפיא בידיה בסוף שבועות פסק רב אלפס בשער י"ב אם אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע מה אתה אומר ובאו עדים ואמרו כמו שאמר התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי שלויתי ופרעתי לא הוחזק כפרן בזה ונשבע ולא ישלם ואם יש עד שלום וזה אומר איני יודע ישבע שבועת התורה דאמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה · וכתב הרא"ש בסוף שבועות לא הבנתי אם רי"ף ר"ל שישבע שבועות ברי ([א] או ישלם כי כהם דבריו) ואני הדיוט איני מבין דנראה לכאורה דהוה מחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם . עיין פרק הכונס . ובהל' טעות פ"ו ובס' לוה ומלוה פי"ד : מרדכי :

הגה"ה
*מצא תינוק מושלך אם רוב עובדי כוכבים עובדי כוכבים אם רוב ישראל ישראל · למאי הלכתא אמר רב פפא להחזיר לו אבידתו פירש"י רבותא הוא דמוציאים מיד ישראל שזוכה בה ופר"י אפילו למאן דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב היינו דוקא כשממון בחזקת רוצים להוציא בה לידו כרשות בעליה כגון מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן אבל הך מציאה דשמא שלא כדין בא לידו כ"ע מודים דהולכין אחר הרוב לפוטרה מידו · מרדכי : הדרן עלך בתולה נשאת

פרק שני

א האשה שנתאלמנה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך · אם יש עדים שיצתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים *· רבי יוחנן בן ברוקא אומר אף חילוק קליות ראיה: [דף טז ע"א] גמ' טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים הבעל מהימן ואף שבועה דאורייתא לא בעי אע"פ שהיא תובעת מאתים והוא מודה לה במנה · ולא חשבינן ליה כמודה מקצת משום דהוה ליה כהודאת שיעבוד קרקעות דכתובה שיעבוד קרקע היא · ואפילו לבתר דתקינו דכתובה גובה ממטלטלי [א] לפי שאינו יכול לומר פרעתי כרבי יוחנן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום · [ב] הלכך האי מנה דמודה ביה הוה ליה הילך כיון דאין לו טענה ליפטר הימנו והאידך מנה הוה ליה כופר הכל ופטור משבועה · והכי איתא בירושלמי דפרקין דגרסינן סלעים דינרים ונמחקו אין פחות משנים מכאן ואילך מלוה אומר חמש ולוה אומר שלש · בן עזאי אומר הואיל והודה מקצת הטענה ישבע · [ג] וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה · פי' שההודאה בקרקעות היא · הכי נמי דשטרא לית בה אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשליש הוי כאילו נכתב בשטר והכפירה הוי במטלטלין · ובעי עלה הא אם ההודאה ממין הטענה יהא חייב והכא

כמי

הגה"ה
*הא דלא קתני אם יש עדים שנישאת כרביעי אפרש בירושלמי משום דיש שיש להם מאתים ואין נישאת דוקא ברביעי אלא אפילו בשאר יומי כגון מוכת עץ לר' מאיר ובוגרת לרבנן · מרדכי :

תפארת שמואל

וכן במיימוני פי"א מהל' אישות כתב מאכילין אותה ומשקין אותה עד שתכריע ותבעל פעם שנית: (יג) ור"ת פי' שאני הכא. דבר תימה הוא אם כאן גרסינן ר"ת ולמעלה ג"כ ר"ת שמביא ראיה מרב אשי שחולק על רב נחמן ולכן לית הלכתא כר"נ וכו' והנה עכשיו בעצמו אמר שאפי' לפי' רב נחמן אמר דבריו ואינו חולק וצ"ע : הדרן עלך בתולה נשאת

קרבן נתנאל

שאומרת שבתולה היא אע"ג דבא עליה פארום אלא שטעה ע"ש · ושגגה היא דבהא לא מהני בדיקת חבית דאלת"ה אמאי לא בדיק לה כ"ג ע"פ חבית כדי לאברורי בהאי עובדא שטוען פתח פתוח מצאתי וא"ל ר"נ שמא הסית · אלא כל שנבעלה אפי' בהסיה לא מהני בדיקת חבית · ועוד הבאתי ראיה לזה דאל"ה אמאי מהני בדיקה זו לבנות יבש גלעד שמא בא עליה בהסיה אע"כ אפי' בהסיה ריחה נודף · אבל קשה דפ"ק דחגיגה דף י"ד קאמר בתולה שעיברה מהו לכהונה כגון שבדקוה ע"פ חבית ולא היה ריחה נודף מי חיישינן לדשמואל דאמר יכולני לבעול כמה בעילות בלא דם · משמע כשנבעלה בהסיה מ"מ אינה ריחה נודף וצ"ע: [ג] הבוגרת יש מהם שיש להם דמים · והא דאמרי' ביבמות שכ"ג אסור בבוגרת מדכתיב בתולה פרט לבוגרת שכלו בתוליה ומ"מ אסור כ"ג בנשואתה לכתחילה : [ד] ומ"ה אמר רב נותנין לה לילה הראשון · ואין לתלות בדם נדה כיון שהוא בלא שעת ווסתה ומפי ניחא לן לומר שהיא מאותן בוגרת שיש לה בתולים : [ה] וכן הלכה · ע"כ הוא לשון הרי"ף : [ו] דכל הבוגרות יש להם דמים · והא דאמרי' פרע לבוגרת שכלו בתוליה היינו מקצת בתולים וכ"פ בתוס' שם : [ז] ותימה הוא · והרמב"ן הלין בעלו שהוא מפ' דברי רב יוסף לגר שנתגיירו בניו עמו אבל לרב הונא כשהטבילוהו ע"ד ב"ד אינו יכול למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה עכ"ל ויש לדקדק א"כ מאי פריך אביי ורבא אימא דהני משניות בגיורת שהטבילו אותה ע"ד ב"ד · וי"ל דאין מטבילין גר קטן ע"ד ב"ד אא"כ הוא תובע להתגייר וזאת פחותה מבת ג' אין בה דעת לתבוע וכ"כ תוס' דף מ"ד ד"ה הגיורת בפ' נערה שנתפתתה ע"ש : [ח] מדקבע הש"ס למילתייהו אמתני' דהכא · אבל אי קבע הש"ס פלוגתתם לענין איסור הלכתא כוותיה דרב וכ"כ רבינו פ' ה' ואלו נדרים סי' ה' וזהו שיטת ר"ת : [ט] יש לה כתובה מנה בין הכיר ובין לא הכיר · בהכיר בה אדמה לבעולה אבל בלא הכיר בה לא הוי מקח טעות כמו כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ שיהא מקח טעות · תוס' · והפסד בקטן הבא על הגדולה והסיר בתוליה הוי קפידא ובלא הסיר בה לית לה ולא כלום : [י] ור"ת פירש שאני הכא · טעות הוא וכצ"ל ור' חננאל פי' וזהו סיום דברי ר"ת שפסק לעיל סי' י"ע כרב נחמן אבל ר"ת פסק שם כרשב"ג דכתובה דאורייתא ודלא כרב נחמן מטא דרב אשי דלא ס"ל כרב נחמן וכפי' ריב"ס ע"ש : [כ] ועוד דקי"ל כר' יהודה · כ"פ רבינו בפ' עשרה יוחסין סי' י"א ע"ש : [ל] אלא הכי פירושו כו' עד אסור בכשירה · כל זה מדברי תוספות ישנים : הדרן עלך בתולה נשאת

פרק ב [א] לפי שאינו יכול לומר פרעתי כו' · היינו במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה ונאבדה כתב הרי"ף דיכול לומר פרעתי ולזה הסכים רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ד ועיין בטור סי' נ"ו מה שהקשה הב"ח מזה על דברי הטור ע"ש : [ב] הלכך האי מנה דמודה ביה הוי ליה הילך כיון דאין לו טענה לפטור הימנו והאידך מנה ה"ל כופר הכל ופטור משבועה · ח"ל הרמב"ם פ' ט"ו מהל' אישות דין כ"ד ואם היה הבעל קיים יש לה להשביעו שבועת התורה שהרי הודה במקצת הטענה · ובמגיד משנה תמה בזה דהא אינו נאמן לומר פרעתי בעיקר כתובה וכיון שכן הילך נקרא זה מודה מקצת וכבר נתבאר פ"ד מהל' טוען שאין מודה מקצת חייב שבועת התורה אלא בדבר שאפשר לכפור בו ע"ש · ותמהני שלא זכר מה שכתב הוא עצמו שם בשם הרמב"ן לפרש דברי הרמב"ם בספר דווקא דס"ל שעבוד קרקעות שגובה בו מן הלקוחות אבל אם הודה בחמשים שהם בכתב ידו אפי' בנאמנות חייב כיון שאינו גובה בו מנכסים משועבדים אף שאין לו טענה לכפור ולפטור הימנו · ואם כן כאן דהוי במקום שאין כותבין כתובה וכיון שגובה גם מן המטלטלין לא הוי כפירת שעבוד קרקעות בלבד מה שאין כן בחוב דהוי בשטר ועיקר השטר לשיעבוד קרקעות הוא עשוי אע"ג שגובה נ"כ מן המטלטלין וע"כ צריך לחלק כן וכת"ם הרב בפל לח"מ דאם לא כן מ"ש כאן מאחר בעל חוב שאפי' מדין הגמרא גובה ממטלטלין ע"ש : [ג] וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה · פי' שההודאה בקרקעות הוא הכי נמי דשטרא ליה בה אלא שנים מ"מ כיון שהודה בשליש הוי כאילו נכתב בשטר · ובריית' זו מייתי בסוגיא דסילק בפ"ק דב"מ דר"ע פליג אבן עזאי ואמר מעיב אבידה הוי ופטור ורבינו שם סי' ז' כתב הלכה כר"ע דקיי"

ממה

מ"י שההודאה ממין הטענה כלומר שהרי אין לה שטר והיא טוענת מאתים והוא אומר מנה . ופריך כ"ע מודו שהוא חייב לה מנה פירוש שאינו יכול לכפור באותו מנה שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הלכך כאילו יש לה שטר על אותו מנה (א) ושעבוד קרקעות הוי והיא תובעת ממנו מאתים ולמולא מחבירו עליו הראיה ומתני' אתיא כרבן גמליאל משום דהוי ברי וברי . והאלמנה נמי חשבינן טענת היורשין ברי כיון דטענינן ליתמי כל מה דמצי אבוהון למיטען : ב ת"ר כיצד מרקדין לפני הכלה · בית שמאי אומרים [דף יז ע"א] כלה כמות שהיא וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה · אמרו להם בית שמאי לבית הלל לדבריכם הרי שהיתה חגרת או סומא אומרים כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק · אמרו להם ב"ה מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו [ד] הוי אומר ישבחנו בעיניו · מכאן אמרו חכמים לעולם יהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות אמרו עליו על רבי יהודה בן אילעאי שהיה נוטל בד של הדס ומרקד לפני הכלה ואמר כלה נאה וחסודה : ג א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן מותר להסתכל בכלה כל שבעה כדי לחבבה על בעלה · ולית הלכתא כוותיה · וי"א דכל שבעה אסור אבל יום ראשון שהוא עיקר החיבוב אבל בעלה מותר · דאל"כ מי יעיד שילתה בהינומא וראשה פרוע · וליתא דאפילו שעה אחת אסור להסתכל אלא כיון שרואין ההינומא שעשו ואומרים זו היא של כלה פלונית הייט עדות · אי נמי ראיית ההינומא כשהיא עליה או פריעת הראש אין זו הסתכלות בפניה : ד ת"ר [ה] מעבירין את המת מלפני הכלה · זו וזו מלפני מלך ישראל אמרו עליו על אגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבחוה חכמים · מכלל דשפיר עבד והא אמר רב אשי אפילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול · פרשת דרכים הוה : ה ת"ר מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על רבי יהודה בן אילעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה · בד"א כשאין עמו כל צרכו אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין · האי דקאמר מבטלין בכל מתים איירי ואף דאמרינן בפ"ק דמגילה (דף ג:) מת מצוה ותלמוד תורה מת מצוה עדיף כדתניא מבטלין וכו' האי דנקט התם מת מצוה אגב מילי אחריני דאיירי בהו התם דנהיגי דווקא במת מצוה · והא דאמרינן בפ' ואלו מגלחין (דף כז:) מת בעיר כל בני העיר אסורין במלאכה ומוקי לה בדליכא חבורתא אבל איכא חבורתא שנתחלקו בני העיר לחבורות שהתעסק כל חבורה וחבורה במת שלה בפני עצמה אז [ו] אין חבורות אחרות צריכות להתבטל ממלאכתן היינו שלא בשעת הוצאת המת אבל בשעת הוצאת המת [ז] כולן צריכין לצאת · יש מפרשים הא דקאמר מבטלין תלמוד תורה כלומר רשאין לבטל · ומביאין סעד לדבריהם מהסיא דמגילה דמשמע דוקא מת מצוה עדיף מתלמוד תורה אבל מת אחר לא ואין חובה לבטל אבל רשאי לבטל · והא דמייתי ראיה על מת מצוה מהא דתניא מבטלין תלמוד תורה הכי פירושא מת מצוה עדיף וחייב לבטל מהא דתניא דרשאי לבטל בשאר מתים ממילא שמעינן דמת שאין לו קוברין עדיף מתלמוד תורה וחייב · ועוד מביאין ראיה מהא דתניא דאמרו עליו על רבי יהודה בן אלעאי שהיה מבטל תלמוד תורה להוצאת המת [ח] ואי כל אדם חייב לבטל ת"ת מאי רבותיה דר' יהודה בן אלעאי · אלא ודאי כל אדם רשאי ואמרו עליו על ר' יהודה בן אלעאי שהיה מנהיג עצמו כחיוב ומבטל תמיד · [ט] ועוד מביאין ראיה מן הירושלמי דגרס פ' בתרא דכלאים אין מדקדקין לא במת ולא בכלאים בבית המדרש · רבי יוסי הוה יתיב ומתני [י] והוי תמן מיתא [כ] מאן דנפק לא אמרו ליה כלום [ל] מאן דיתיב לא אמרו ליה כלום · אלמא רשות הוא למי שירצה יצא ויפסיק ומי שירצה ישב וילמוד · ומיהו ליסנא דהש"ס דקאמר דנטילתה כנתינתה מורה על דרך חובה · והיא דמת מצוה הא פרשתי דמת מצוה לאו דוקא [מ] וההיא דר' יהודה מייתי סייעתא מיניה אע"פ שהיתה תורתו אומנתו ולא היה לו עסק אחר אלא ת"ת היה מבטל וכ"ש שאר העם [נ] וההיא דירושלמי הכי פירושא אין מדקדקין בבית המדרש כהן שיושב בבית המדרש וטומאה מאהלת עליו אין מצריכין אותו לצאת דסבר דמותר לטמאות לתלמוד תורה ובגמרא דידן (עירובין מז:) פליגא דלא שריא אלא בבית הפרס וחוצה לארץ [ס] אבל טומאה דאורייתא לא · וכן בכלאים אם היה יושב בבית המדרש ולבוש כלאים אין מזקיקין אותו להפשיטו · ומייתי תרי עובדי חד דלעיל דכהן ויתיב לא א"ל ר' יוסי לצאת · ועוד מייתי עובדא אחרינא רבי אמי הוה יתיב ומתני אמר חד לחבריה הא לבוש כלאים א"ל ר' אמי שלח מאנך והב ליה · בירושלמי בפ"ק אלו עוברין (ה"ז) נמנו בעליית בית ארים בלוד תלמוד קודם למעשה רבי אבהו שלח לרבי נזייא בריה ללמוד בטבריא שלחון אמרין גומל חסדים הוא שלח ואמר ליה המבלי אין קברים בקסרין שלחתיך לטבריא כבר נמנו בעליית בית ארים [ע] התלמוד קודם למעשה רבנן דקסרין אמרי הדא דתימא בשיש מי שיעשה מעשה אבל אין שם מי שיעשה מעשה המעשה קודם לתלמוד · וכמה כל צרכו א"ר שמואל בר אויא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי ליה תריסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי א"ר ששת ואיתימא ר' אמי ואיתימא רבי יוחנן כנתינתה כך נטילתה מה נתינה בששים רבוא כך נטילתה בס' רבוא והני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שעורא · כתב רב אחאי [א] ממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין עליו אם יש מתעסקין בקבורתו : ו ומיהו לענין עשיית מלאכה לא מפליג בפ' אלו מגלחין אלא כל בני העיר בטלין היכא דליכא חבורתא אפילו למאן דלא קרי ולא תני ובאשה י"ל דינה כמאן דלא קרי ולא תני . וי"מ כיון שאינה מצווה לקרות אין לזלזולי בה מפני חסרון קריאה כיון דלא נצטווה ומשגחת על לימוד בעלה ובניה ראויה לכבוד כמאן דקרי ותני כדאמרי' בברכות פ' היה קורא (דף יז.) גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים יותר מן האנשים שנאמר נשים שאננות א"ל רב לר' חייא נשים במאי זכיין באקרויי בנייהו בבי כנישתא ואתנויי בי רבנן ומנטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן : ז מתני' ומודה ר' יהושע באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה של אביו והוא אומר לקחתיה הימנו אינו נאמן · רש"י פי' דמיירי שהיורש אינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ונראה דאפילו אם יודע נמי שהיתה של אביו ותובע למחזיק בדין נאמן דמה לו לשקר דכיון שהוא מוחזק בה מצי למימר לא היתה של אביך מעולם הלכך כי אמר נמי של אביך היתה ולקחתיה הימנו נאמן תדע מדקתני סיפא אם יש עדים שהיתה של אביו אינו נאמן וכו' מה צריך עדים [פ] ליתני אם הוא יודע שהיה של אביו ועוד דאמרינן בגמ' וליתני שדה זו שלך היתה [צ] אלמא אין חילוק בין שהוא יודע ובין שאינו יודע : ח [דף יח ע"ב] העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו [קטנים היינו] [ק] פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים : גמ' אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנין מאי טעמא לפי שאין אדם משים עצמו רשע : ט [דף יט ע"א] א"ר יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן · דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה [ר] פשיטא כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה אלא דקאמרי עדים אי כתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלא מהימני ואי דאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני אמר אביי לעולם דקאמר מלוה [ש] וכגון שחב לאחרים בדיבורו כגון שחייב לאחרים ואין לו נכסים שיוכל לפרוע אלא מחוב זה וכדר' נתן דתניא רבי נתן אומר מנין לנושה ממון בחבירו וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו · ואם תאמר ולהימני' במיגו דאי בעי מחיל כדאמרי' לקמן (דף פה:) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול [ת] וי"ל דהאי לאו מיגו הוא שאין דעתו למחול ולהפסיד חובו אבל במה שאומר שטר אמנה הוא לא יפסיד חובו שיודע שהלוה אינו גזלן ולא יעכב מעותיו

הגה"ה

*ועוד י"ל הכא שהתורה זיכתה לו החוב של זה אינו יכול למחול אע"ג דמוכר שטר חוב יש לו למחול היינו משום דקניינו מדרבנן והכי משמע בפרק מי שמת דקאמר ואי ס"ד דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא במידי דאורייתא אינו יכול למחול ר"ת ור"י פסקו כר' נתן משום דרב יהודה סבר הכא כוותיה · מרדכי :

*וא"ת ולהכתי להימניה במיגו דאי בעי מלגע ליה ולא מפיק ליה [א] וי"ל דכבר איתחזק בבי דינא ותו ליכא מיגו כדאמרי' בפ' זה בורר (דף לא·) גבי ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה· אי נמי מיירי שהשטר ביד שלים והוא הדין נמי דלא מצי למימר פרוע הוא·[ב] והיכא דפרע לבעל חובו אחר שאמר שטר אמנה הוא ובא לגבות מן הלוה כתב הראב"ד ז"ל דגבי ליה מיניה כיון דמעיקרא לא הימניה לגבי אחרים דאמרינן לאשתמוטי מינייהו הוא דקאמר לגבי לוה נמי לא הפסינן ליה בהכי דהא אי לא פרע לאחרים מדידיה הוה מפקינן מיניה דלוה ויהיבנא ליה השתא דפרע להו מדידיה גבי מיניה דלוה דלא גרע מאחרים · וה"ר יונה ז"ל היה אומר דאם תבע בעל חוב בב"ד לגבות משטר זה ובא המלוה ואומר שטר אמנה זה יש לדון בזה כדברי הרב שלא אמר זה אלא לדחות את בעל חובו אבל אם אמר המלוה בלא תביעת ב"ח נראה דלגבי עצמו מהימן דהודאת בעל דין כמאה עדים רמי ולגבי ב"ח אינו נאמן וכן מסתבר ואף אם לא נודע לנו בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים כיון שנודע לנו אח"כ איגלויי מילתא למפרע שכוון לחוב לאחרים ולאו כל כמיניה : י רב אשי אמר לעולם דקאמרי עדים ודאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דאמר רב כהנא אסור לאדם שישהא שטר אמנה בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה [דף יט ע"ב] ואמר רב שישא בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו אמנה היו דבריהם אין נאמנין מ"ט כיון דעולה היא עדים אעולה לא חתימי [ג] *אבל אם אמרי שלא ידעו בשעה שחתמו שהיו שטר אמנה ושוב נתברר להם מהימני :

הגה"ה

*והא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו היינו למוסרו ללוה ולא למלוה · מפרישת מהרי"ת :

יא אריב"ל אסור לאדם שישהא שטר פרוע בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה · מ"ד שטר פרוע כ"ש שטר אמנה מ"ד שטר אמנה אבל שטר פרוע זימנין דמשהי ליה אפסיטי דספרא · פי' ע"י אותה שהיה משתלי לשהותו אחר שפרע לו פסיטי דספרא הלכך לא פסיק ביה למיקרי עולה ומ"ד שטר פרוע היה לו ליזהר אחר שפרע לו פסיטי דספרא שלא ישהה אבל אין לפרש משום שהייתו אפסיטי דספרא קרי ליה עולה [ד] דמה פשע בזה : איתמר ספר שאינו מוגה אמר ר' אמי עד שלשים יום מותר לשהותו מכאן ואילך אסור לשהותו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה · פרש"י ס"ת נביאים וכתובים

הגהות הגרי"פ [א] [בשאילתות פ' ויחי סי' לא] :

קרבן נתנאל

בלא"ס כר' עקיבא מחבירו · וקשה עפי ס"ל לפסוק דפטור משבועה דהלכה כחכמים · ונראה דסבירא ליה דדברי חכמים לאו עיקר לתלמודא דידן דאי כגרסת הירושלמי מאי פריך הא שטר דקמודה ביה היסך הוא הא ע"כ ידע דמה שכתוב בשטר הוה ליה הודאת שעבוד קרקעות מחכמים דאמרי אין ההודאה ממין הטענה אבל קשה מי הזקיקו לרבינו לפירוש זה הוה ליה לפרש דהכי קאמר דמשום שליפי משיב אבידה הוא ואי משום שתים כיון דמדינא דשטר חייב ה"ל כהודה בקרקעות ואינו שפין בתמם שכן תלוה ע"פ וכן פי' הרא"ש במימוניו ודברי תוספות הן הן דברי ר"ע : [ד] הוי אומר ישבחנה בעיניו · ומ"מ אינו אומר שקר שבדעתו נאה וחסודה במעשיה : [ה] מעבירין את המת מלפני הכלה · וכתב הרא"ש ה"ה שמעבירין את המת מלפני מילה וכתם' שמחות פרק י"ד מפני שכבוד החיים קודם את המתים : [ו] אין חבורות אחרות צריכות להתבטל ממלאכתן · וכ"ש שאין מבטלין ת"ת : [ז] כולן צריכין לצאת · אפי' למאן דלא קרי ותני וכמ"ש רבינו בסמוך ובפ' אלו מגלחין סימן ק"ח : [ח] ואי כל אדם חייב לבטל ת"ת מאי רבותא דר"י · ואין לומר דר"י היה מבטל ת"ת אפי' כשהיה עמו כל צרכו · דא"כ הכא ה"ל נתנא לסדר כך אמרו עליו על ר"י בתר כד"א בשאין עמו כל צרכו הא יש עמו כל צרכו אין מבטלין אמרו עליו על ר"י שהיה מבטל שהיה מתמעטתו אפי' יש עמו כל צרכו : [ט] ועוד מביאין ראיה מן הירושלמי · וכן עובדא דהירושלמי בפ' מי שמתו אלכם א' מהו שיטמא כהן לכבוד התורה ר' יוסי הוי מתני ועאל מיתא מאן דנפיק ליה לא א"ל כלום · מאן דיתיב ליה לא א"ל כלום משמע דכך עובדא איירי שאין מצריכין לכהן לצאת מפני הטומאה דמותר לטמא לת"ת נ"ל דס"ל דתרי עובדא הוי : [י] והוו תמן · כאותו שעיר : [כ] מאן דנפק לא א"ל כלום · למה אתה מפסיק מלימודך : [ל] מאן דיתיב לא א"ל כלום · למה אינו עוסק בהוצאת המת : [מ] וההיא דר"י מייתי סייעתא מיניה · לענין החיוב אשאר העם שמבטלין ת"ת להוצאת המת · אבל נמי שתורתו אומנתו אין החיוב לבטל תלמודו דאל"כ מאי רבותיה דר"י בן אלעאי אלא ודאי מי שתורתו אומנתו רשאי · ואמרו עליו על ר"י שהיה מנהיג עצמו כחיוב ומבטל תמיד · ודלא כב"ש סי' ש"ד ס"ק ג' שכתב אפילו מי שתורתו אומנתו חייב לבטל : [נ] וההיא דירושלמי הכי פירושא · וא"ת דס"ל למדחי דהכיא דירושלמי תורתו אומנתו היה · וי"ל לדברי היש מפרשים קאי אהתלמידים שלא אמרו להם כלום וכי לא יש תהם שאין תורתם אומנתם : [ס] אבל טומאה דאורייתא לא · ואפשר לומר דהירושלמי איירי בטומאת סתמכה דהיא נמי לא הוה אלא מדרבנן כמ"ש הש"ך טוי"ד סי' שע"ב בשם כל הפוסקים : [ע] התלמוד קודם למעשה · ומיירי למאן דלא קרי ותני בה"ג : [פ] ליתני אם הוא יודע שהיתה של אביו · ואם נפשך לומר דנקט ליה רבותא שאפי' בשיש עדים אפילו לא תבעו לו ע"ז מסיים ועוד דאמרינן בגמרא: [צ] אלמא אין חילוק בין שהוא יודע ובין שאין יודע · לשון תוספות דף ט"ז ע"ב מדפריך וליתנו שדה זו שלך היתה משמע דבהלה תובעו איירי ולכך משיב ודאי שלך היתה ולקחתיה ממך אבל אם לא היה תובעו אין צריך לומר שלך היתה כי משתמא הוא יודע בעצמו דבר זה ע"כ ועיין מהרש"א דף י"ז ע"ב ד"ה וליתני : [ק] פסולי עדות הייטו כגון שהיו קרובים באותו פעם ועתה נתרחקו · אבל אין נאמנין לומר פסולי עדות מחמת שהיו גזלנים (אין נאמנין) לפי שאין אדם משים עצמו רשע : [ר] פשיטא כל כמיניה · ורבא דמשני ליה כדרב הונא מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו השמיע רבינו תי' זה לדינא · דהא כבר פסק בפ"ק דב"מ סי' ט"ו כרבי דצריך לקיימו [וכ"ה בקיצור]: [ש] וכגון שכתב לאחרים · חייב לאחרים מבעיא ליה · כדדייק בריש ב"ק דף ו' חב המזיק חייב המזיק מבעיא · ע"ז פי' רבינו כלומר שחב לאחרים בדיבורו : [ת] וי"ל דהאי לאו מגו הוא שאין דעתו למחול . ובתשובותיו כלל ס"ח כתב וז"ל אף אם הלמנה רוצה למחול ליתום אינה יכולה כי כבר נשתעבדו כל מי שחייב לה לנושיה מדרבי נתן · וזהו כתי' השני שבתוס' והביאו הטור סי' פ"ו · והב"ח תייסב דרבינו בפסקיו איירי קודם שנודע שחב לאחרים דלא נשתעבד עדיין מדרבי נתן יעיין · ובתשובותיו מיירי לאחר שנודע דאז נשתעבד מדרבי נתן ועיין בש"ך סי' ת"ז ס"ק ז' · השיג עליו מהא דכתב רבינו ואף אם לא נודע לנו כו' ואיני רואה בזה שום סתירה דוודאי כשנודע אח"כ שחייב לאחרים משתעבד מדרבי נתן · אבל באותו פעם שאמר שטר אמנה היה אז לא נודע ולא נשתעבד אותו פעם מדרבי נתן ואז שפיר קשה להימני' במיגו ומש"ה צריך רבינו לתרץ כתירוץ ראשון · והש"ך שם מסיק דהטור ס"ל דחזר רבינו בתשובתו ומש"ה פסק הטור כתירוץ השני זה ג"כ ליתא דהב"ח בי"ד סי' רל"ג סעיף א' כתב דדברי רבינו בפסקים המה עיקר כשמחולק עם התשובה שהמה אחרונים ועי' בכללים · ואני תמה מאד על כל גדולי שמחברים אלו · דהא התוס' כתבו לסדיא אם נאמר שמכירות שטרות הוא מדרבנן הוי אתי שפיר דמש"ה יכול למחול משא"כ מדר' נתן הוא שיעבוד מדאורייתא · אבל לנ"ד דמכירות שטרות מדאורייתא נפל תי' זה דמאי שנא דתרווייהו מדאורייתא נינהו · ומש"ה רבינו כאן בדרב יהודה לא סגיא בתי' זה · דתקשי לך להנך פוסקים שהביא רבינו לקמן בפ' הכותב סי' י' דס"ל דמכירות שטרות דאורייתא היאך תי' אביי הא דרב הא יש לו מיגו ומש"ה צריך לתרץ דהאי לאו מיגו הוא כו' · משא"כ בתשובותיו לפסק הלכה קי"ל כהנך דפסקי מכירות שטרות דרבנן כמו שהעתיק הטור ברמזים פ' הספינה סי' ד' דרבינו ס"ל הכי מש"ה לדינא פסק הטור ורבינו בתשובותיו כתי' הב' וזה נכון: [א] וי"ל דכבר איתחזק בבי דינא ותו ליכא מגו · שיטי שאינו בידו קודם שנפל החילוק ביניהם ודלא כהסמ"ע שפי' הוחזק פי' נתקיים בב"ד וכ"מ דהא רבינו מייתי ראיה מהא דזה בורר · ובפ"ק דב"מ סי' ל"ד ז"ל כדאמרי' בפ' זה בורר דאיתחזק בב"ד פי' שראוהו ב"ד בידה קודם שאמרה פרוע ושוב אינה נאמנת ע"י מגו שהיה קודם לכן ע"כ · ומשמע דווקא שראינו בידו קודם לכן אבל בשעה שמראה אותו בב"ד אף שאומר אמנה הוא יש לו מגו דלא הראה ועיין מזה בארוכות בש"ך סי' ת"ז ס"ק ה' ודבריו נכונים : [ב] והיכא דפרע לב"ח אחר שאמר שטר אמנה הוא כו' · ה"ה אחר שאמר שטר פרוע הוא אלא דרבותא קמ"ל לפסק רבינו יונה דאם אמר המלוה בלא תביעת ב"ח דאינו גובה מלוה דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי אע"ג דאמנה עולה הוא וה"א דאין נאמן על עצמו : [ג] אבל אי אמרי שלא ידעו ט' ושוב נתברר להם מהימני · אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר שאין זה כחוזר ומגיד אלא עדות אחרת היא זו שנודע לכן אח"כ ה"ל כמעידים על השטר שהחתומים עליו שפרע או מחלו לו · כ"כ הש"ך סי' ת"ו ס"ק קי"ד : [ד] דמה פשע בזה · ויש לדקדק דהא פשע בזה דלמא שכיב ונפל שטרא קמי יתמי ויגבו בזה כל החוב · כמו דאמרינן בפרק איזהו נשך דף ס"ח לית הלכתא כשטרי מתוזנאי וכ"פ בי"ד סימן קע"ז · ע"כ נראה לי דהא דמותר לשהות שטר פרוע על פשיטי דספרי שיטו שנותן לו שובר על כל סך ההלואה פחות שיעור פשיטי דספרא · א"נ כשכותב ע"ג שטר בינו לבין עצמו שפרוע הוא · או קורעו בינו לבין עצמו · ודלא כמו שפסק הש"ך סי' נ"ז ס"ק ו' דכשנאבד חייב לו שום דבר משר

תפארת שמואל

פרק שני (א) ושעבוד קרקעות הוי והיא תובעת כו' · אף שבכל הספרים כך הוא ע"כ ט"ס הוא שהרי מביא ראיה שהטעם בפטור משום היסך הוא וכאשר מוכח מן הירושלמי שהביא והוי כאילו בעל מודה מנה א' וכו' והיינו היסך והו"ק :

אבאמר

וכתובים. ולמאי שפירש כך משום דבימי רב אשי לא היו להם כתובים ספרים אחרים ולא למעט ספרים המוגהים גם עתה [ה] דאם נמצא טעות בגמ' או בספר מפוסקים יכול להתיר האסור ולאסור את המותר ולזכות את החייב ולחייב את הזכאי ואין שום גזילה מזו:

יב אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו אין נאמנין. מר בר רב אשי אמר אמנה היו דברינו אין נאמנין מודעא היו דברינו נאמנין מאי טעמא האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב. [ו] ומיירי באין כתב ידן יוצא ממקום אחר מדתלי טעמא באין ניתן ליכתב [ז] הא ניתן ליכתב מהימני אע"כ מיירי כדפרישית ואע"ג דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר לא מהימני [אאמנה] משום דמשוי נפשייהו רשעים והלכתא כמר בר רב אשי. [ח] עדים שאמרו תנאי היה דברינו נאמנין והני אתו לקמיה דר"נ אמר להו זילו קיימו תנאייכו והדרו לדינא. עד אחד אומר תנאי ועד אחד אומר אינו תנאי רב פפא אמר תרוייהו בשטרא מעליא מסהדי והאי דאמר תנאי הוה הוא דקמהדר על אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי תרוייהו נמי אלא אמרינן האי לאיעקר סהדותא קא אתו וכיון דתנאי מילתא אחריתא הוא מהימני הכא נמי לאיעקר סהדותא קא אתי והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע:

יג ת"ר שנים שהיו חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל אנוסים היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער ונתחזק בב"ד אין נאמנין. ירושלמי דהא דקאמר שקרא עליו ערער ונתחזק בב"ד [ט] לאו דוקא דהוא הדין נמי אם הוחזק בלא ערער דכיון דמקיים בב"ד הוא בתר בי דינא לא דייקי והוי לא קיימוהו עד שנתברר להם שהוא חתימתן אלא שבימיהם לא היו נוהגים לקיים חתימת העדים בב"ד בלא ערער. אין נאמנין ומגבינן ביה אמאי הרי ותרי נינהו דעדים החתומים על השטר אע"פ שאלו מעידין עליהם שהיו פסולין הוי כאלו שנים אחרים מעידין עליהם שהם כשרים דחזקה דמטה לא מחתים עדים פסולין על שטרו וכך חזקה חשיבא כעדים ולא מיירי דמעידים שהם עתה פסולין דהכא לא הוה פריך תרי ותרי נינהו ופסולין למפרע קא דנא עדיפא עדים החתומים ממה שאלה היו שותרים לפניו דהוו מצי אמרי פסולין הן [י] אלא מיירי דקאמרי פסולין היו כשחתמו השטר ועכשיו כשרים הן כך פירשו התוספות. ול' נראה דאפילו אי אמרי פסולי עדות הם גם עכשיו לא מהימני לפסול השטר שהרי מן הדין אע"פ שכתב ידם יוצא ממקום אחר היה לנו להאמין לאחרונים שהרי אינם באים לעקור חתימתם [כ] אלא מגרעין השטר בפסול אחר והאי דלא מהימני היינו טעמא [ל] דאגן סהדי דכל ספר שנכתב ונחתם בלא שום פסול נחתם הלכך אפילו אי אמרי פסולי עדות הם עכשיו לא מהימני לפסול השטר כיון דכתב ידם יוצא ממקום אחר. [דף כ ע"א] א"ר נחמן אוקי תרי לגבי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה פרש"י והא דקתני אין נאמנין לאו דליטרי שטרא מעליא למגבי ביה [מ] אלא דלא קרעינן ליה ואי תפיס מידיה והדר אתי הכי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה והא דמהני תפיסה מספק כתבתי בפ"ק דב"מ (סי' יג) גבי תקפו כהן מוציאין אותו מידו ומיירי בתפסם קודם שנולד הספק הל"ל שאני הכא שמוזן כבר*. ומלאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל [נ] דתפיסה לא מהניא מדאמר לקמן בפרק אלמנה [דף לה.] גבי אלמנה שתפסה דאמרינן לה אפוקי מן קך [ס] ולא מהני תפיסה אלא מיירי הכא כשתפסיהו בית דין [ע] או שתפסום המלוה קודם שבאו עדים. והר"ר מאיר הלוי כתב דאף תפיסת בית דין לא מהניא דאף אם תפסוהו ב"ד קודם שנסתפק כשבאו עדים שהתרו מוציאים מיד כדאמרי' בחזקת הבתים (דף לג.) אך אתוק ליה ואך מסקיק ליה לאוקמא הכי דינא לא תיהוי וכי תימא הנ"מ במקרקעי משום דקרקע בחזקת בעליה עומדת אבל במטלטלי לא הא אמרינן בב"ק (דף קיב:) דאפילו במטלטלי אמרי' הכי דאינה מוצאת מתפסת ב"ד ואמרי' התם לא שנא הכי ולא שנא הכי הלכתא מטלטלין לא מהדרינן דילמא מקרקעי דמלוה ומיתי קך סהדי ומרע לי' לשטרא וליכא לאשתלומי מיניה משמע הא איכא לאשתלומי מיניה אע"פ שכבר הועידו ב"ד מוציאין ממנו אפילו במטלטלין. ואין בהם ממש בכל אלו הדברים דהסיא דאלמנה ששמה לעצמה אוקי שטמה לעצמה נכסי יתומים בכתובתה ואח"כ הוקרו הנכסים דאמרי' אין שומה כלום ולא יצאו הנכסים מרשות יתומים וברשותם הוקרו והסיא דהדרתא דקאמר אי מרע לשטרא וליכא לאשתלומי מיניה מפקיק מיניה מיירי דמרע לשטרא בעדי פרעון אבל אם היה מביא עדים לפסול השטר כיון שתפס לא מפקיק מיניה כיון שטען ברי. ולא אמרין דלא מהניא תפיסה אלא בספק גמור וכן הכא בסוף התם דאמרי' טלו למוכר דהכי אין לתופס טענת ברי אבל כל היכא שהמוחזק במטלטלין טוען ברי אין כח בב"ד להוציא מידו:

יד בר המיא זבין נכסי אתו בי תרי ואמרי כשהוא שוטה זבין ואתו בי תרי ואמרי כשפוי חלים זבין א"ל אשי אוקי תרי לגבי תרי ואוקי ממונא בחזקת בר המיא. והוקא במקרקעי הוא דאמריק הכי אבל במטלטלי הוו בחזקת המוחזק בהן עתה כדמוכח בכמה מקומות פרק השואל (דף ק.) גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי ברשותא דמאן קאי ולאו היינו המוציא מחבירו עליו הראיה' ומוקי לה דקאי באגם ולא אמרן אלא היכא דאית ליה חזקה דמרא קמא אבל אית ליה חזקה דאבהתא אמריק כשהוא שוטה זבין ובשהוא שוטה זבין. כתב הר"ר מאיר הלוי ז"ל נכסים שנתנו לו במתנה הוין ברשותו ואם הקנו לו אותם בקנין או בחזקה על ידי אחר דקנאם קנין גמור ואין מכירתו בכן כלום אבל קנה נכסים אפילו זכן לו על ידי אחר לא זכה בכן זכיה גמורה. דזכייה במקח אינה בלא מכח המוכר בלבד עד שיהא גם הלוקח בר דעת ורלאי לחקנאה כי צריך גם הלוקח לחתחייב לו בדמים והשעתא דהכי קא מקני ליה ואם אין בו דעת לחתחייב בדמים שיוכל המוכר להוציאן ממנו בדין לא גמר ומקני ליה אבל מתנה זכין לאדם שלא בפניו ואית ליה זכייה לשוטה מידי דהוה אקטן דאית ליה זכייה הואיל ואתי לכלל דעת גם זה היה עתים חלים:

טו א"ר אבהו אין מזמין את העדים אלא בפניהם ומכחישין את העדים שלא בפניהם והזמה שלא בפניהם נמי דהזמה לא הויא הכחשה מיהא הויא*:

טז אמר ר' אסי אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד. אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא משני שטרי שדות ומשתי כתובות והוא שאכלום בעליהם שלש שנים ובשופי. לא פליגי אהדדי אסי דלרבי אסי מקיימין את השטר משטר מקויים [פ] מאחר שמקויים משנים ורב אלפס ז"ל גרס אין מקיימין השטר משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד ואין גירסא זו נכונה דמילתא דפשיטא היא דמאחר שמערערין עליו לומר שהוא מזוייף היאך יקיימו ממנו [צ] מאי אולמיה דידיה מזה שרוצים לקיים ממנו [ק] ועוד דמשמע דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחר. אמר רב שימי בר אשי וביוצא מתחת יד אחר אבל מתחת ידו לא. חיישינן דילמא זיופי זייף ואם יש לאדם ב' שטרות מקוימים אחד אומר ר"ת דלא אמרי' שיהא פסולין דשמא זייף אחד מחבירו דהכא הוא דוקא דחיישינן לפי שאין מכירין אנו החתימה אלא על ידי שאנו מדמין חתימה לחתימה אבל היכא דמכירין חתימת ידי העדים בטביעת עין אם איתא דזיופי זייף היה ניכר ומדבריו נלמד מי שיש לו שתי שטרות בחתימת שני עדים [ר] שאין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדימוי וא"ת ביוצא מתחת ידי עצמו חיישינן דילמא זייף א"כ אם עשה סופר אפילו ביוצא מתחת ידי אחר היה מקיימין אפילו משני שדות ניחוש שמא זייף מהתם ספרו וי"ל דהכא ליכא למיחש לזיוף אלא מחתימת יד העדים אבל מתוך ספר אין אדם יכול ללקט האותיות יחד ולזייף וכן מוכח קצת לקמן (דף כא.) דקאמר לכתוב חתימת ידיה אכספא ולא קאמר לכתוב אגיטא פיתא אפילו אמגילתא אלא והאי אי אפשר לדמותם יחד אלא כשהוא כמו (ועיין במרדכי): ת"ר כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים. פי' רב האי גאון ז"ל כגון שיש בידו עדות בקנין ושכחה לזמן מרובה ואח"כ תבעו מלוה לכתוב לו אותה עדות בשטר או שתבעו להעיד לו בבית דין הרי זה כותב לו עדותו על השטר [ש] או מעיד לו בה בב"ד ואפילו לאחר כמה שנים ואינו חושש שמא נפרע אותו כתוב או שמא נמחל ואמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה אלא אחרים הזכירוהו והוא נזכר הרי זה מעיד. אמר רבא ש"מ מדר' יוחנן האי בי תרי דידעי סהדותא ומינשי חד מינייהו ומדכר ליה חבריה מדכר. וי"מ כותב אדם עדותו על השטר אין זה שטר שביד המלוה אלא כגון ספר זכרונות שיש לאדם בתוך ביתו לכתוב עליו זכרונותיו וכל אליו הנושא והנותן להעיד לו ונמצא בזכרונותיו כתוב שביום פלוני נמסרה לו עדות בכך ובכך לאיש פלוני הולך ומעיד לו עליה אף לאחר כמה שנים. אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו פי' שזוכר עיקר העדות מעצמו ומתוך הכתב הוא מתבונן עליו לעמוד על כל הענינים והתנאים בלי פקפוק ורבי יוחנן אומר אע"פ שלא נזכר מעצמו אלא מן הכתב שלו נזכר*. ודייק רבא מדאמר ר' יוחנן ואע"פ שלא נזכר מעצמו אלא מתוך הכתב שלו ומעיד הכי נמי תרי דידעי סהדותא ומינשי חד מינייהו ומדכר ליה חבריה ומדכר לסהיד בהדי חבריה ושפיר דמי. הלי דיוקא דרבא ניחא לפי' בתרא דדייק דכי היכי דבשהוא נזכר ע"י הכתב יכול להעיד ה"נ כשנזכר ע"י חבירו אבל לפי' קמא מה צריכי לדיוקא דרבא היינו מימרא גופא דרבי יוחנן הלכך פירושא בתרא עדיף ושפיר מסתבר ומ"מ נראה שיש לסמוך על דברי גאון שיכול אדם לחתום עדות הנמסר לו ולהעיד עליו אחר כמה שנים [ת] ואין לחוש לפרעון או למחילה (דלוה) דאית ליה למימר דאם איתא דפרע איבעי ליה לאודועי לסהדי שלא יחתמו או שלא יעידו ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה. איבעיא לנו [א] לעצמו מאי פי' אם שכח העד מהו שיזכירו בעל דין רב חסדא אמר אפי' לעצמו מדכר רב אשי אמר לעצמו לא והלכתא לעצמו לא: [דף כ ע"ב] ואי טרחא מהדרק הוו

הגה"ה
*פסק ראבי"ה דאם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בע"ד נדינבר שרי עדות כדאמרינן בב"ז דהכחשה מיהא הויא ויש חוזק הכל עניני כותב מיתוב הוא ולא גמריק מינה ורי"ח סוכים מכם דלא שרי עדות והכי פירושו מכחישין העדים שלא בפניהם דהכחשה לא היא הוב העדים כלל אלא הוב דהכל דין והרי הוא לפניהו אבל אין מזימין את העדים שלא בפניהם דהזמה היא תינוק והכא מפיק נמי דהזמה לא הויא ופי' נדינבר הכחשה מיהא הויא, פי' פ' הגזול בתרא. מרדכי:

הגה"ה
*ובהג"א מצא לו להעיד כהריטא בעידי מוכר פי' כגון שיש שמתו על מוכר ומתו ושנים אחרים אומרים קטנים וכו' ואם מחזיק מידי מוכר בחזקת כשרים והקי ממונא בחזקת הלוה שיש לו בשוכר ולהכי קתני אין נאמנין דאוקי תרי בהדי תרי ואוקי עדי בשוכר על חזקתם והממון בחזקת הלוה. מפרישת מהר"ם:

הגה"ה
*אבל אם אינו זוכרה כלל לא יעידנה ולא יפי כתבם וכינו אם אומר דבריו נפשות מיירי. מפרישת מהר"ם. ועוד הארוך:

קרבן נתנאל

שנמסר מוסר לו להעתום אע"פ שאינו כותב עליו שובר כלל פ"ה באריכות ונפל ברברבני דאל"כ תקשי ליה כך דאתיו נכך · ובפ"י אני אומר דרבינו וסל"ן מר אמר הדא ומר אמר הדא ולא פליגי לדינא דמ"ש סל"ן ואין רצה לכתב השטר בשביל פשיטי דספרי ול"כ נפ"ש סג"ו · היינו כשאינו קורע והוא כותב עליו פרוע או שובר ורבינו איירי כמה שכבר נחוני · ובזה ניחא מה שהקשו על סל"ן מהא דב"ב דף קס"ח א"ל משום פשיטי דספרי זייל ליה טעמא דמוכר להעתום בשביל שכר סופר · ודלא כלך שם פ"ק ה' דדייק מדברי הנ"ל שם שכתב ונלבד שיקרענו · ממשמע הא במקום שהלוה נותן שכר סופר אין לו למלוה לכתב השטר בשביל פשיטי דספרי אפילו כשיקרענו דליתא · ול"פ ונלבד שיקרענו בפני הלוה · מעפ"כ במקום שמוכר השטר בשביל פשיטי דספרי אינו קורע בפני הלוה כדי לגלם לו שכר סופר · אמנם כדי שלא לכתוב שכר פרוע קודם בפני עצמו והוא הנכון: [ה] דאם נמצא טעות בגמרא או בספר מפוסקים · ומתמיספיא לכתב ב"י יו"ד סימן רמ"ב דברי רבינו הללו ע"ש: [ו] ומיירי באין כתב ידן יוצא ממקום אחר · ומ"ש א"כ אמאי אמר רב נחמן מודעא היו דברינו אין נאמנין הא איכא לאו מינו וכתו כן באמנה היו דברינו דהא לרב נחמן ניתן לכתוב · מילתא בנוק' שאיל ומודים שהשטר כדין נכתב ונחתם לא אמרי מ"מ ומגע בשטרא · ולא דמי לאנוסים וקטנים שהוא דמהמני' דאין מודים שהיה שטר כלל אלא שוברין אותו מש"ה נאמנים נמנו: [ז] הא ניתן לכתוב מהימני · משמע הא אנוסים שהוא מחמת נפשות נמי ניתן לכתוב ומ"מ אי כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין · ויש מקשין אמאי לא הוכיח רבינו דאי כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי אמר מר בר רב אשי מודעא היה דברינו נאמנין וי"ל דודאי לפרש"י יש לשבשים כך · אמנם לשיטת התוספות בשיטת סל"ן דאפילו כתב ידן יוצא ממקום אחר לא מפקי' בהודאה לשבוי דאלמי מהני לאהדורי צריו אפשור דסהדא שטרא וכן לפי' רבינו נקוט גאון הל' שיכן לכתוב אשכר מודעא דלא הוי פורכין ומגידין אם שאין כן באנוסים מחמת נפשות כשכתב ידן יוצא ממקום אחר הוי פורכין ומגידין : [ח] עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנין לשון רבינו ירוחם ס"ל נתיב ב' שכתבו הגדולים כי דוקא כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אבל יוצא אין נאמנין ע"כ ונפי' ל"ם הביא הטור גם הרמ"א בשם רבינו דיכול לומר דנגלי אף ביוצא כתב ידן ממקום אחר ומ"ם שהביא גדולי האחרונים שמביאו על הטור בזה שאין במשמעות רבינו כן · ונראה מה שהביא רבינו וכי אתו לקמיה דרב נחמן אמר להו זילו קיימו תנאייכו והדרו לדינא לא כתב פסק למילתא ואמר נאמנין · אלא לטעות אע"ג דנגיל רב נחמן דכי אתו לקמן לדינא אמר להו קיימו תנאייכו והדרו לדינא מ"מ נאמנין העדים ומש"ה אמר קיימו תנאייכו אף שכתב ידן יוצא ממקום אחר: [ט] לאו דוקא דה"ה נמי אם הוחזק בלא ערער דכיון דמקוים בב"ד · וכה דדייק בגמרא מערער אין לא ערער נמי ל"ל דלא היה לרבינו גירסא זו אלא כמה שמביא לרב אשי · ואם תקשי לך הלא רב אשי אמר אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער וליכא למימר דהאי למעוטי לך דנהרדעי דהא רבינו מסיק בסמוך פי' ו"א דרב אשי לא פליג אנהרדעי · וי"ל דהא דקאמר רב אשי אלא קאי אקיום ב"ד כלומר דהיינו מקויים אלא בשנתקיים בב"ד אבל בלא קיום ביינן שמא אינו שטר ג"כ זייף הוא אע"ג שהוא ביד אחר ומפ"ה ניחא פ"ם ב"ש דס"ל לרבינו לומר דלרבותא נקט קרא עליו ערער דהא אומרא שפי דהוילא דמערערין עליו וליכא למימר דברם וזייף קמ"ל דאפ"ה מקיימין ממנו כיון דמקויים בב"ד פ"ל · דהש"ס כיון דרבותא קמ"ל לא ס"ל למימר אלא · אפילו קרא עליו ערער ס"ל למימר : ה"נ ומגבין ביה בשטרא מעליא ואמאי הרי ותרי : [י] אלא מיירי דקאמרי פסולין הוו כשחתמו השטר ועכשיו כשרין הם · מתאן מבונה במ"ם סמ"ע בדרישה ופרישה והב"ח מלו לסתב דעת סתום' דנתם אפילו אמרו שהם גזלנים לא אמרינן לפסול סהדות בלי דהא מתו · ולא אתו אלא לפסול השטר ואין נאמנין דהוי ותרי נינהו · דלדבריהם אלא ברייתא תני ומתו ואמאי מוקי התוספות שעכשיו כשרין הן וסל"ן מיירי עוד דאיכא מכא דמקבין תוספות ד"ה ואם כתב ידן וא"ם מ"ת אמאי אין נאמנין למיפט בעינו דאי בשו אומרים עדיין הם פסולים ואמאי קאיה · הא ברייתא תני ומתו יש לדמות הקושיא תוס' אלי אליבא דרב אשה דאמר קך אין מכחישין את העדים אלא בפניהם משמע אפילו נפנים לפניו ע"ש קנמו קושייתם וא"ם לסימני בפטו · והרמב"ם בתשובתו מקיף ל"ו דתהל"ק בין מתו בין עדיין חיים הוא דעת סל"ן פי' גבי' : [כ] אלא מגרעין את השטר בפסול אחר · והוא אין מי שמכחיש אותן : [ל] דאגן סהדי דכל שטר שנכתב ונחתם בלא שום פיסול נחתם · ומה"ם אפילו מתו אינן נאמנין לפסול השטר דלא פרשת סל"ן · וליכא לאקשויי א"כ אמאי קתני בברייתא ומתו · משום דאם הם במדינה ואפשר שיבואו בקרוב לא מקרעינן לשטרא אלא נמתין עד שיבואו ויקיימו חתימתם : [מ] אלא דלא קרעינן ליה ואי תפים מדידיה והדר אתי הכי ותבע מיניה לא מפקינן מיניה · ואי הדר הכי ותפם מדידיה לא מפקינן מיניה · ואין לחלק דהא בפ' חזקת הבתים פי' כ"ג גבי כל דאלים גבר מי שגבר ידו בספק הנאמנה היא שלו עד שיביא ראיה · דהתם הב"ד פסק כל דאלים גבר ולא מסתבר שתקנו חכמים שיהיו כל יחידים במדינה מש"ה הכא אמרינן נפגל השטר שאין יכול לגבות ולגוליה ממון וכל אחד שמוחזק תמיד אינו יכול ב"ד להוציא ממנו : ה"נ והא דמהני תפיסה מספק הא כמנתי : ה"נ דמיירי הכא נדמפם : [נ] דתפיסה לא מהניא · אפי' קודם שנולד הספק ומפגת ברי : [ס] ולא מהניא תפיסה · דהא האלמנה תפסה בגבי קודם שנתייקרו הוי כקודם שנולד הספק ומ"מ לא מהני תפיסתה: [ע] ה"נ או שתפסים הלוה · וכ"ה בטור. ותפיסה בגווני אלו מהני הואיל וכתיבה אתא לידו : ה"נ כשוטה שוטה זבין : ה"נ דלגבי אסי מקיימין את השטר כמטבע אחר : [פ] מאחר שמקויים משנים · והאי דקאמר אלא עיין מזה ליה פי' י"ג : [צ] ה"נ מאי אולמיה זה מחולה לקיים ממנו מדידיה · ומ"ל דרב אשי כדיוק קמ"ל דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחר אפילו לא הוחזק בב"ד פ"ה מקוים ואזיל ועוד דמשמע כו' והשגת רבינו בדמך מנ"ל : [ק] ועוד דמשמע דאם לא קרא עליו ערער מקיימין מאחר · ול"ם ס"ל הא נהרדעי סבירא ליה דאין מקיימין אלא משני שטרות · וסל"ן פייטב קצת דאיירי דמחק שטרא וקד"א כיון דמחק השטר מקוים ממנו אפי' בלא הוחזק בב"ד קמ"ל : [ר] שאין לקיימן אלא בטביעת עין ולא בדימוי · משמע מהוכיח ר"ת דשמא זייף אחד מחבירו וכפרש"י · לפ"ז אפילו אותן שהם תחת ידו שנים ומקויימים מ"מ אין לקיים מהליבי בדימוי לכם דשמא זייף מהליבי מהם כיון שאותן השנים תחת ידו ול"פ הב"ח ופרישה והש"ך ול"פ הסמ"ע : ה"נ להעיד לו בה בב"ד : [ש] או מעיד לו בה · והאי דקתני ומעיד עליה כמו אלן ובפה מאחר : ה"נ נמסרה לו עדות : [ת] ואין לחוש לפרעון או למחילה דלוה · והסוא דכתובה שטר חוב אפי' כתוב בו הנפק אמרי' בפ"ק דמציעא דף ז' דלא יחזיר דחיישינן לפרעון משום דנפל איתרע · והא דאמרינן שם דף י"ז בין לא תן לו או מיני אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן לפיק אם לא מטה לב"ד לכתוב לו אדרכתא אין שומעין לו · התם היינו טעמא כיון דב"ד פסקו לו לגבות צריכין הב"ד לגמור אלא יצא הקלה מל ידם ומשה פרע · אבל בנדון דידן שזה השטר הקנין אם לא מיחה בעדים איהו דאפסיד אנפשיה ועיין בסל"ן : [א] לעצמו מאי · כלומר שמדכר לחבירו בדבר הנוגע לסהדיה

אפי' נעלמו כי הא דרב אשי הוה ידע בסהדותא לרב כהנא א"ל מהדר מר הסוא סהדותא א"ל לאו א"ל וגא הכי והכי הוה א"ל לא ידענא* לסוף אידכר רב אשי אזל לאסהיד ליה חזייה לרב כהנא דקא מתפסא א"ל מי סברת דעלך סמיכנא אלא רמאי אנפשאי ואדכרי • והאדם הזוכר עדותו יכול להעיד עליה לעולם ואע"פ

הגה"ה

*נראה דהאי דאמר לא ידענא הוא חוץ לב"ד דאי בפני ב"ד הוה אמרינן כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד ... הדר : ועוד האריך מרדכי :

נספקפק ולומר אולי נתיכן הדבר כ"כ ואינו זוכרו על בוריו אלא על כמה דרמי עלה אנפשיה ומידכר יכול להעיד : מתני' זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירו וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חבירו הרי אלו נאמנים • זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכים שיצטרף עמהם אחר דברי רבי וחכ"א אין צריכין שיצטרף עמהם אחר אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי : גמ' [דף כא ע"א] כשתמצא לומר לדברי רבי על כתב ידם הם מעידין לדברי חכמים על מנה שבשטר הם מעידין וקי"ל כרבנן • ומתוך הירושלמי מוכיח דאם העדים שכחו לגמרי המלוה דאף מתוך ראיית השטר אינן זוכרין אותו מודו רבנן דצריכין לצרף עמהן אחר דגרסינן בירושלמי על מתני' דהכא היה כותב אדם את עדותו ומעידה אפי' לאחר כמה שנים רב הונא אמר והוא שיהא זוכר עדותו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכר עדותו ומוקי להא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן והכי פירושה לדברי רבי שהעדים צריכים לקיים חתימתן זוכרין ההלואה בלא ראיית השטר אין צריכין לצרף עמהם אחר מן השוק אפי' לרבי מתוך שהן באים להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר [ב] ואם אינן זוכרין ההלואה על ידי ראיית השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף עמהן אחר מן השוק כי פליגי היכא שזוכרין המלוה על ידי ראיית השטר רבנן סברי הואיל וע"י ראיית השטר זוכרין זכירתן זכירה והוי כאילו העידו על מנה שבשטר ורבי סבר זכירתן לאו זכירה היא ואין מעידין אלא על כתב ידם הלכך צריך לצרף עמהם אחר • והכי איירי הך ברייתא כותב אדם עדותו רב הונא סבר צריך שיהא זוכר עדותו בלא ראיית השטר כרבי ואי מעיד יחיד על כתב ידו ור' יוחנן כרבנן . [ג] הא דאמרינן לדברי רבי על כתב ידם הם מעידים פירוש לעולם אין חוששין אותם כמעידין על כתב ידם ואפילו אמרו בפירוש שמעידין על מנה שבשטר וכן לרבנן אפילו אמרו בפירוש שמעידין על כתב ידם אין חוששין אותם כמעידין על מנה שבשטר ולא אזלי בתר דבריהם וכן פירושם אבל אם פרשו הכל לפי פירושו דאם כן הא דקאמר בסמוך דאי ליכא תרי אלא חד לכתוב חתימת ידיה אחספא הוה ליה למימר שיאמרו לו שיפרש בהדיא שמעיד על כתב ידו : יז אמר רב יהודה אמר רב שנים החתומים בשטר ומת אחד מהן צריכין שנים מן השוק להעיד עליו כי היכי דלא ליפוק כולי ריבעא דממונא אפומיה דחד סהדא • ואי ליכא תרי אלא חד אביי נכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא ומחזקי ליה דנא צריך איהו נאסהודי אחתימת ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אהידך ודוקא אחספא אבל אמגילתא לא [ד] דלמא משכח ליה איניש דלא מעלי וכתב מעילויה מאי דבעי ותנן הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין • ואע"פ [ה] שפסק רב אלפס ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל (פי"א מהל' מלוה ולוה) [ו] וכן ר"י ז"ל שיכול לומר פרעתי [ז] מ"מ איכא למיחש שמא יטעון האמת שלא לוה ממנו כלום וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי [ח] וי"א דלא מצי למימר פרעתי מידי דהוי אשטר שאין בו אחריות דאע"פ שאינו גובה ממשועבדים לא מצי למימר פרעתי דמלי א"ל (א) (שטרא בידך) מאי בעי ומיהו איכא למימר [ט] מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע כתב ידו וגם שטר שיש עליו עדים יש לו קול ולא מיגנבי ליה [י] אבל כתב ידו פעמים שאדם שוכח שמסר לו כתב ידו : יח אמר רב יהודה אמר שמואל [כ] עד ודיין מצטרפין . אם עד אחד החתום בשטר מעיד על כתב ידו ושני עדים מעידים על כתב יד אחד מן הדיינין או הדיין עצמו ואחר עמו מצטרפין אבל הדיין לבדו לא [ל] אפילו לרבנן דאין מעיד על מנה שבשטר וכן העד אינו מצטרף עם הדיין להעיד על כתב ידו דאם כן נפיק כולי ממונא נכי ריבעא על ידו*: אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתתא א"ר מאי מעליותא מאי דקא מסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דקא מסהיד דיינא לא מסהיד סהדא [מ] אלא לא מצטרפין וכן הלכתא הלכך כיון שאין השטר מתקיים ע"פ עד אחד ודיין אחד אין אנו חוששין אם הדיינין קרובים לעדים ואע"פ דגרסינן בירושלמי בפרק שבועת העדות (ה"א) שלא יהיו העדים קרובים לדיינין [נ] הייתו בעדים המעידין לפני הדיינין לפי

הגה"ה

*משמע דאפילו בשטר מקויים חיישינן שמא זייף והא דאמרינן אין מעשה בית דין צריך קיום הייתו דוקא פרוזבול משום דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד ואפילו למ"ד אינו נאמן מודה דלא בעי קיום • מפרישת מהר"א . עיין במרדכי :

שלא יקבלו עליהן הזמה [ס] וטעמא דהזמה לא שייך הכא . וה"ר יונה ז"ל כתב אם שני דייני הקיום [ע] כל אחד מעיד על כתב ידו השטר מקויים ולא אמרינן על כתב ידן הן מעידים אלא כל אחד ואחד מהן מעיד על קיום השטר שהוא כשר והרי הם כשני עדים שמקיימין השטר ודבריהם של טעם הם : יט כ [דף כא ע"ב] אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירין חתימת ידי העדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם . ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן וש"מ דיינין המכירין חתימת ידי העדים אין צריך להעיד בפניהם ושמע מינה דיינים שאין מכירין חתימת ידי העדים צריך להעיד בפני כל אחד ואחד . וצריך להעיד בפניו קודם שחתמו כולן אבל אם חתמו השנים ואח"כ העידו בפני השלישי פסול מפני שהשנים חתמו חתימת שקר שכתבו במותב תלתא הוינא ואשתמודע לנא דהאי חתימת ידייהו ובשעה שחתמו לא ידע השלישי שהוא חתימת ידם . [פ] ויש לדקדק מכאן שאין צריך להעיד על חתימת העדים בפני כל שלשתן יחד [צ] אלא די שיעידו בפני כל אחד ואחד בפני עצמו דלא פסלינן הכא אלא בשביל שחתמו שקר • ודייק הש"ס עד שלא חתמו הא מיכתב כתבי והאמר רב פפי משמיה דרבא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמי דמיתוי סהדי אחתימת ידייהו פסול אלמא מיתחזי כשיקרא הכא נמי מיתחזי כשיקרא אלא אימא עד שלא כתבו מעידין לפניו וחותם משכתבו אין מעידין לפניו וחותם • תימה מאי פריך מרב פפי הא אמרינן לקמן בפרק הכותב (דף פה.) וכן בפרק כל הגט (דף כו:) וליתא לדרב פפי מדרב נחמן וכו' ואין לומר דהכא פריך אליבא דרב דאמר משחתמו אין מעידין בפניו וחותם אם כן חיים רב למיחזי כשיקרא כדאמר רב פפי א"כ משכתבו עד שלא חתמו נמי דכתיבה נמי מחזי כשיקרא כדאמר רב פפי דאם כן הוה אמרינן דטעמא דרב משום דמיחזי כשיקרא ואי אפשר לומר כן דאם כן תיקשי מדרב אדרב דהכא חיים למיחזי כשיקרא ובפ' כל הגט [שם] אמרינן אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כרבי אלעזר דקרי רב עליה טובינא דחכימי ואפי' בשאר שטרות והא אמר רב פפי משמיה דרבא האי אשרתא דדייני וכו' וליתא מדרב נחמן אלמא לא חיים רב למיחזי כשיקרא והא דקאמר רב הכא משחתמו אין מעידין בפניו וחותם [ק] משום דהוי שקר גמור כיון שחתמו והשתא תיקשי שסותר דברי רב מהא דרב פפי והא רב לית ליה דרב פפי כמו שהוכחתי מההיא דפרק כל הגט הלכך נ"ל דהא דקאמר ליתא לדרב פפי הייתו דוקא בשאר שטרות דאינן מעשה ב"ד כי ההיא דכל הגט • ובפ' הכותב [ר] הכי פירושא ליתא להך פירכא דפריך מרב פפי לרב ביבי בר אביי דלא חיים למיחזי כשיקרא בשאר שטרות מדרב נחמן דקאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפי' רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי נשים דבעי כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות מודו דאמר רב אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשקרא לא חיישינן אבל לדרב פפי איתא בקיום שטרות והכא פריך מקיום שטרות אקיום שטרות דרב מודי דחיישינן למיחזי כשיקרא בקיום שטרות ולא כרב אלפס שפסק דליתא לדרב פפי כלל : כא אמר רבי אבא אמר רב הונא שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהם • עד שלא חתמו מעידים עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם . פרש"י משום שנוגעין בעדות הן שנאה הוא להם כשחתמו עם פסול [ש] ורב אלפס ז"ל פירש וקרא ערער על אחד מהם בגזלנות עד שלא חתמו מעידין עליו שחזר בתשובה וחותם דהא במותב תלתא כחדא גיכהו • משחתמו אין מעידין עליו שחזר בתשובה וחותם משום דלא במותב תלתא כחדא הוו דבעידנא דחתמי הנך תרתי לא הוי האי חזי לאצטרופי בהדייהו וכאילו לחודייהו הוו יתבי [ת] ונתבטל ועד המושב וצריכין לישב שלשתן ביחד כיון שלא היה ראוי לישב באותה שעה עמהם [א] ודוקא ערעור דגזלנותא הוא דמבטל לצירופא דידהו [ב] אבל ערער דפגם משפחה ואיתברר השתא דכשר הוא כיון דמעיקרא כשר הוה גילוי מלתא בעלמא הוא ולא בטיל צירופא דידהו וערער דגזלנותא נמי לא אמרן אלא דקא מסהדי תרי ואמרי דגזלנא הוא וקא אתו תרי אחריני ומסהדי דחזר ליה בתשובה דלא מכחשי להנך אבל אי אתו תרי אחריני ואמרי דלאו גזלנא הוא דקא מכחשי להנך לא חתים כלל דהוו להו תרי לבהדי תרי והוי גברא ספק כשר ספק פסול ולא מפקינן ממונא אפומיה ולא אמרינן דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקתיה כדאמרינן בשתי כתי עדים המכחישות זו את זו (שבועות דף מז:) דאמר רב הונא זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפ"ע ומעידה משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקתיה דהתם פסולי דידהו הוי משום דמכחישין זו את זו בעדות זו וחד מנייהו לפי דבריהם מסהדי שקרא וכיון דלא ידעינן הי מנייהו קא מסהיד שקרא [ג] מוקמינן כל חד מנייהו אחזקתיה אבל הכא דקא מסהדי לפסול אחד בגזלנות לעדות ולשבועה

הגהות הגרי"פ [א] צ"ל סמך כידי

קרבן נתנאל

לאמדכיר • ובהש"ס הגי' נעלמו מהן • והיא היא : [ב] ואם אינן זוכרין ההלואה ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו • יש מקשין לפ"ז מאי פריך אשמואל מהאי מטרא דנפיק מבי דינא דמר שמואל התם איירי בענין שלא היו זוכרין על ההלואה אפי' ע"י ראיית השטר ובכה"ג רבנן מודו דצריכין לצרף עמהם אחר • לק"מ דמדכתב נהגפק באיזה דרך שנתקיים בו למה צריך לפרש באיזה דרך נתקיים בשלמא כשנתקיים ע"י אחרים שמא ע"י זה יודע ללוה שלא נתקיים כראוי והיינו שיברר שעדי הקיום פסולין הן וכה"ג שנתקיים [ע"י] שטר אחר פן יטעון שאותו שטר זייף משא"כ כשעידי השטר עצמן העידו על חתימתן ועיין ח"מ סי' מ"ו ס"ק כ"ז בסמ"ע • אע"כ צ"ל דשמואל בהא ס"ל כרבי ומש"ה פי' בו שנתקיים השטר ע"פ צירוף דעתיה ולהורות שפסק כרבי בהא : [ג] הא דאמרי' לדברי רבי על כתב ידן הן מעידין כו' ואפי' אמרו בפירוש שמעידין על מנה שבשטר • דהא לפי מה דמסיק רבינו ע"פ דרך הירושל' דפליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר שסובר רבי דזכירתו לאו זכירה ואין מעידין אלא על כתב ידם א"כ אם היות שאומרים בפירוש על מנה שבשטר הם מעידין לא מהני דאינן יכולים להעיד על מנה שבשטר דהא זכירתן לאו זכירה היא • [illegible] שנאמרו מפי' הירושלמי הייתו לפרש פלוגתא דרב הונא ור"י ע"ז כתבו תוס' דף כ"ד הלשון כותב אדם לא משמע כפירושו אבל בפלוגתא רבי וחכמים איכא למימר דהתוספות מפרשי כהירושלמי • ויש לדקדק דס"ל להוכיח דלרבי אפי' אומר בפירוש לא מהני מדקתני צריכין לצרף עמהם אחר ולא קתני שיאמר בפירוש • וי"ל דהוי כמו חוזר ומגיד • אבל אם אמר בתחילה בפירוש איכא למימר דמהני לרבי • והפשוט בסברת דברי תוס' ורבינו דמדרבנן נשמע לרבי דכמו לרבנן אפילו אמרו בפירוש על כתב ידן הן מעידין דלא מהני ה"ה לרבי אם אמרו בפירוש על מנה שבשטר : [ד] דלמא משכח איניש דלא מעלי וכתב עליה מה דבעי • תכאן הוכיח הגאון מוהר"ר העשיל נר"ו דאם הוציא עליו חתימת ידו בלא כתב עליו דלא מהני דא"ל ממני נפל דהא איכא ריעותא מדלא כתב עליה מדקאמר הכא דווקא וכתב עליה מאי דבעי וכ"ת להימניה במיגו שכותב עליה מה דבעיא דהוי מיגו להוציא • עיין בש"ך ח"מ סי' ס"ט ס"ק י"ז : [ה] שפסק רב אלפס ז"ל • הביא רבינו בפרק ג"פ סי' מ"ע : [ו] וכן ר"י ז"ל • ע"ש הוא כי בתוס' שלפנינו ר"י ס"ל כדעת י"א ונ"ל וכן הרמב"ן ז"ל משיג על בעל המאור שם בפרק גט פשוט עיין שם : [ז] מ"מ איכא למיחש שמא יטעון האמת • או שמא יכתוב עליו השטר במתנות או יתבע אותו תוך זמן : [ח] וי"א דלא מצי למימר פרעתי • דעת הר"י ובעל המאור והרשב"א : [ט] מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע כתב ידו • שאין שם שטר עליו משא"כ בשטר שאין בו אחריות מ"מ יש שטר עליו ועוד דמכח עדים יצא עליו קול וזילי נכסי משא"כ בשאין עליו עדים וכ"פ הש"ך בסי' ס"ט : [י] אבל כתב ידו פעמים שאדם שוכח • וכ"כ רבינו בתשובה כלל ס"ז סי' כ"א : [כ] עד ודיין מצטרפין אם עד א' החתום כו' • וה"ה אם שנים מן השוק מעידין על עד א' ועל דיין אחד מצטרפין : [ל] אפי' לרבנן • דאמרי לעיל דף כ"א נאמן אדם לומר זה כתב ידי ואין צריכין שיצטרף עמו אחר • שאני התם דעל מנה שבשטר מעיד העד החתום • אבל הדיין אין מעיד על מנה שבשטר אלא על כתב ידו מש"ה צריך להצטרף עמו אחר : [מ] אלא לא מצטרפין • ואפי' בכה"ג שמעיד שנים מן השוק מעידים על עד אחד ועל דיין אחד • משום דמאי דקמסהיד סהדא • כלומר מה שנתקיים חתימת העד שמעיד על מנה שבשטר עדיין לא נתקיים אפילו מחצית השטר • כיון שלא העיד על כתב יד העד השני • לא קמסהיד דיינא • דהא אם נתקיים חתימת הדיין הוא מעיד יחידי על שני עדי השטר ונתקיים מחצית קיום השטר נמצא דמאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא • וכן כתב הר"ן מה שאמר בירושלמי ס"פ דיני ממונות והדינה אמר אפילו בכתב ידי עד אחד ודיין אחד כמאן דאמר דעד ודיין מצטרפין והנן לא קי"ל הכי אלא כרבא דאמר אין מצטרפין ומה שכתב הר"ן מקודם בשם הרא"ה וכן הדין כשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא שנים מן השוק מעידין על העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא דמצטרפין ע"ש ט"ס הוא • אלא כצ"ל אלא שנים כו' מעידין על הדיין ומיירי דעד א' מעיד על חתימת שני עדים וב' מן השוק על דיין אחד • וכך מגיה הב"י וב"ח • ודלא כש"ך סי' מ"ו ס"ק מ"ו דלדבריו קשיא דברי הר"ן אהדדי דהא בתחלה מסכים עם דברי הרא"ה ולבסוף מסיק דהירושלמי אתיא דלא כהלכתא ואם

נפרש דברי הרא"ה אם שנים מן השוק מעידין על עד אחד ועל דיין אחד דמצטרפין למה הסיב הירושלמי שלא אליבא דהלכתא : [נ] הייתו בעדים המעידין לפני הדיינין • בשאר עניני שטר • אבל לא בעדים החתומים והעדים המעידים על חתימת ידם : [ס] וטעמא דהזמה לא שייך הכא . ואין להקשות כשעדי השטר בעצמם מעידים על כתב ידן שייך הזמה וי"ל דמ"מ דזה הוי דבר רחוק מש"ה לא חיישינן זה בקיום שטרות שאינו אלא מדרבנן • הכ"ן • וע' דרישה ס"ק ח"י : [ע] כל אחד מעיד על כתב ידו השטר מקויים • וקשה הא רבינו כתב לעיל בסמוך אבל הדיין לבדו לא • וצ"ל דר' יונה חולק אזה וס"ל דהדיין לבד יכול להעיד על כתב ידו והב"י מחלק דשאני הכא שמני הדיינים מעיד כל אחד על כתב ידו • ודוחק : [פ] ויש לדקדק מכאן שא"צ להעיד על חתימת העדים בפני כל שלשתן יחד • ובד"מ הביא בשם ב"י וז"ל ולדעת רבינו צריך לכתוב בקיום במותב תלתא הוינא כד נפק שטרא קדמנא ומדאתברר לנא דדא הוא חתימת ידייהו אשרנוהו וקיימנוהו כדחזי • כי אע"פ שלא היו ביחד כשהעידו לפניהן על חתימת העדים מ"מ צריכין להיות ביחד להודיעו זה לזה שכלשתן יודעין שהוא חתימת ידי עדים עכ"ל : [צ] אלא די שיעידו בפני כל אחד ואחד בפני עצמו דלא פסלינן הכא אלא מפני שחתמו שקר • אבל בתשובת הרמב"ן ס"ם נ"א חולק על רבינו ומה שמדקדק רבינו אינו כיון דהכא מיירי שנים מכירין החתימות מעצמן והן בעצמן מעידין בפני השלישי ה"ל כאילו קבלו שלשתן העדות יחד ועי' בש"ע ח"מ סי' מ"ו סעיף כ"ה : ה"ג ודייק הש"ס הא מיכתב כתבו והאמר רב פפי : ה"ג כדאמר רב פפי משכתבו עד שלא חתמו נמי מיחזי כשיקרא כדאמר רב פפי וכו' : [ק] משום דהוי שקר גמור כיון שחתמו • ובתוס' דמשחתמו דמו לנוגעים בעדות. ע"ש • ורבינו נ"ל מטעמא דאפי' עדים אחרים אין מעידין בפני השלישי כיון דבשעה שחתמו שנים הוי שקר גמור. אבל להטעם נוגעים בעדותן אחרים כשאין להעיד בפני השלישי : [ר] והכי פירושא ליתא להך פירכא דפריך מרב פפי לרב ביבי בר אביי כו' • קאי למרוי סוגיא דפרק כל הגט • דשמעתתא דהכותב מפורש מילתא דרב פפי פריך לרב ביבי מהא דאמר רבא האי אשרתא דדייני והא מילתא דרבא שאני בקיום שטרות חיישינן למיחזי כשקרא אבל בדבר שאינו מעשה ב"ד רבא בעצמו לא חייש • אלא דרב פפי דפריך ליה מדרבא לא מחלק • וע"ז אמר התלמודא ליתא לסברת רב פפי דע"כ רבא מודה דבדבר דליתא מעשה ב"ד לא חיישינן למחזי כשיקרא והא דרב נחמן ודר"י דלא תקשה אדרבא אלא דבפרק כל הגט צריך פי' דהא דפריך מדרב פפי אדרב ולא מרבה דאשרתא שאני דקיום שטרות הוא משא"כ במופסי שטרות אלא דפריך מרב פפי דלא מחלק • ע"ז קאמר הש"ס וליתא לדרב פפי דמיחש בכל מילתא למחזי כשיקרא אלא דוקא בקיום שטרות וזה ברור דלא כש"ך בסימן מ"ו ס"ק ס' שהשיג עם אדברי רבינו מדקאמר וליתא לדרב פפי משמע דליתא כלל אפילו בקיום שטרות : ה"ג אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב : ה"ג שנגאי הוא להם שישבו עם פסול : [ש] ורב אלפס ז"ל פי' כו' עד שלא חתמו מעידין עליו • עדים אחרים או הדיינים : ה"ג וכאילו לחודייהו הוי יתבי שצריכין לישב שלשתן ביחד וכיון שלא היה ראוי לישב באותו שעה עמהם נתבטל ועד המושב ודוקא : [ת] נתבטל ועד המושב • אבל אם יתקבלו עדות מחדש ויצטרפו שלשתן יחד מהני באשרתא חדתא • ומזה הקשה הש"ך בסי' מ"ו ס"ק ס"ו לדברי רב אלפס קשה לא ה"ל למימר בסתמא משחתמו אין מעידין עליו וחותם • בשלמא לפרש"י דמטעם נוגעין בעדותן איכא למימר אפילו כולים לקבל עדות מחדש לא מהני ואפי' לגום עדות שבעולם איכה מתכשר ע"י עדות הדיינים שהמה נוגעים בעדות ניחא • ויש לדחות דה"ק אין מעידין עליו וחותם הוא לבדו • הא אשרתא חדתא מהני : [א] ודוקא ערער דגזלנותא הוא דמבטל לצירופא דידהו • אע"ג שעשה תשובה קודם שנתוועדו יחדיו • מ"מ מאחר שהמה מודים שגזל הל עליו הערעור ולא נתכשר אלא עתה משעה שהועד עליו בב"ד והלאה : [ב] אבל ערער דפגם משפחה • כגון שהעידו שהוא ממשפחה שנתערב בהם עבד וכל המשפחה בספק פסול • ואיתברר השתא דכשר הוא כגון שעדים מעידין שזהו אין מן הספק כיון דמעיקרא כשר הוי גילוי מלתא בעלמא הוא ולא בטל צרופם : [ג] מוקמינן כל חד מנייהו אחזקתיה • דהא חד מנייהו עדות כשרים הם • ודומה לשני שבילין אחד טמא

ולשבועה כי האי גוונא [ד] לא מוקמינן ליה אחזקתיה דכל תרי ותרי אע"ג דאית ליה חזקה דכשרות ספיקא דרבנן היא כדאיתא בפ' ד' אחין (דף ל.) [ה] וכן מוכח לקמן (דף כו:) במתניתין דיוצאת דב"ד הוא [ו] והכי אמר לקמן (ד' כב:) גבי שנים אומרים נתקדשה דפריך הש"ס מ"ש רישא ומ"ש סיפא [ז] וכן בפרק האומר בקדושין (דף סו.) גבי ינאי המלך ויבוקש הדבר ולא נמצא דפריך הש"ס אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי אמאי לא נמצא תרי ותרי נינהו אלמא כל היכא דאיכא תרי ותרי לא מוקמינן ליה אחזקתיה ופסלינן ליה:

כב [דף כב ע"א] א"ר זירא הא מילתא מר' אבא שמיע לי ואי לאו ר' אבא דמן עכו שכחתיה שלשה שישבו לקיים השטר ומת א' מהן צריכין למיכתב במותב תלתא כחדא הוינא וחד ליתוהי שאם לא יכתבו במותב תלתא הוינא אתי למימר דקיום שטרות בשנים הילכך כיון שאין חותמין עליו אלא שנים צריך לכתוב שהיו מתחלה שלשה וכיון שכותבין שהיו ג' טוב הוא שגם יכתבו וחד ליתוהי שאם לא יכתבוהו אתי למיטעי ולומר שאין צריך ב"ד בקיום השטר ומה שכתבו במותב תלתא הוינא לא לשם ב"ד כתבו אלא שהיה בדעתם לרבות ולא נזדמן להם אלא שנים שחתמו אבל כשכתבו וחד ליתוהי תו ליכא למיטעי · אבל כשלא כתבו וחד ליתוהי לא מיפסיל בהכי [ח] תדע מדקאמר ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך [ט] ומיירי דלא כתיב ביה וחד ליתוהי מדפריך ודילמא ב"ד חצוף הוא א"ר נחמן ואי כתב ביה בי דינא תו לא צריך ודילמא ב"ד חצוף הוא כשמואל דאמר שמואל שנים שדנו דינן דין אלא שנקראו ב"ד חצוף דכתב ביה בי דינא דרב אשי ודילמא בי דינא דרב אשי כשמואל סבירא להו דכתב ביה ואמר לן רבנא אשי · בפרק קמא דסנהדרין כתבתי אי הלכתא כשמואל: כג מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת: כד גמ' תנו רבנן אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת · [י] אם אמרה אחר כדי דיבור אבל בתוך כדי דיבור יכולה לחזור ולסתור דבריה הראשונים ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה באשה אחת שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה א"ע אמרו לה חכמים מה ראית אמרה להם בתחלה באו עלי בני אדם שאינם מהוגנים אמרתי להם מקודשת אני ועכשיו שבאו עלי ב"א מהוגנים עמדתי וקדשתי עצמי וזו הלכה העלה ר' אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו א"ל אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת · [דף כב ע"ב] תנא מיניה ארבעין זמני [כ] ואפ"ה לא עביד שמואל עובדא בנפשיה: כה ת"ר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא ר' מנחם בר' יוסי אומר תצא א"ר מנחם בר' יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נישאת אבל נישאת ואח"כ באו עדים לא תצא · מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי · אמר רב ששת כגון שנישאת לאחד מעידים היא גופה באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי · א"ר יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת תצא מ"ש רישא ומ"ש סיפא אמר רבא ראה ר' יוחנן דבריו של ר' מנחם בגירושין ולא ראה דבריו במיתה מ"ט מיתה אינה יכולה מכחישתו גירושין יכולה מכחישתו ואע"ג דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פנים בפני בעלה הנ"מ היכא דליכא עדים אבל היכא דאיכא עדים דמסייעין לה מעיזה פניה ומעיזה · רב אשי אמר דאמרי עדים עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אי איתא דהכי הוא אחוי לן גיטך · ושמעינן מינה מרב אשי דהיכא דמסהדי לאחר זמן ל"ש מיתה ול"ש גירושין היכא דקא מכחשי אהדדי לא תינשא לכתחלה ואם נישאת לא תצא ולית הילכתא כר' מנחם בר' יוסי לא במיתה ולא בגירושין דקי"ל כרב אשי דבתרא הוא ולא כר"ח דפסיק דלית הילכתא כרב אשי אלא כרבא משום דמילתיה דרב אשי פריכא הוא [ל] דהיכי קאמר רב אשי עכשיו מת לא תצא הא קי"ל (יבמות דף מב.) כל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים · ולאו פריכא הוא דה"ק עכשיו מת לא תינשא עד לאחר ג' חדשים ואם נשאת לאחר ג' חדשים לא תצא אבל עכשיו נתגרשה אמרינן נשאת לאחר שלשה חדשים תצא: כו ת"ר שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה ה"ז לא תינשא ואם נישאת תצא [דף כג ע"א] מ"ש רישא ומ"ש סיפא *אמר רב פפא תרגמא בעד אחד עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרווייהו בפנויה קא מסהדי האי דאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים *סיפא עד אומר נתגרשה ועד אומר לא נתגרשה תרווייהו בא"א קא מסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים [מ] רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה הרי זו לא תינשא ואם נישאת תצא מ"ט לא ראינוה אינו ראיה · ואע"פ דדיירי כולהו בחד חצר לא אמרינן אם איתא דקדיש קלא אית ליה למילתיה משום דעבידי

הגה"ה
*וא"ת רישא בחזקת פנויה וסיפא בחזקת א"א וי"ל רישא אע"ג דהיא בחזקת פנויה מ"מ תרי ותרי ספיקא דרבנן היא כדמוכח בפ' ד' אחין · מפרישת מהרי"ח:

הגה"ה
*ותימה אמאי לא תינשא לכתחילה דס"ל לאוקימא אחזקתה וי"ל כגון שאנו יודעין שזרק לה קדושין ומספקא לן אי קרוב לו או קרוב לה ושני ב' סהדי חד אמר קרוב לה וחד אמר קרוב לו דכיון דוודאי זרק לה לית לן לאוקמא אחזקתה · מפרישת מהרי"ח:

איכסי דמקדשי בצינעא סיפא ב' אומרים ראינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתגרשה הרי זו לא תינשא . אם נישאת לא תצא דעבידי איכסי דמגרשי בצינעא: כז מתני' אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנישאת באו עדים לא תצא: גמ' רבי הושעיא מתני לה ארישא רבה בר אבוה מתני לה אסיפא מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא דבשבויה הקילו מאן דמתני לה אסיפא אבל ארישא לא · פסק ר"ח כמאן דמתני לה אסיפא וכן משמע מתוך דברי רב אלפס שכתב הך דאם משנישאת באו עדים אהך דנשביתי ולא הביא פלוגתא דאמוראי: ואם משנישאת באו עדים וכו' אמר אבוה דשמואל לא עד שנישאת אלא כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נישאת והא לא תצא קתני [נ] לא תצא מהתירה הראשון · ת"ר אמרה נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין לה עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואח"כ באו עדים שנשבית הרי זו לא תצא ואם באו עידי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא: כח [דף כג ע"ב] מתני' שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני אינן נאמנות ובזמן שמעידות זו את זו הרי אלו נאמנות* וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אינם נאמנים ובזמן שהן מעידין זה את זה הרי אלו נאמנים ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד אמר ר' אלעזר בר"א במקום שיש עוררין אבל במקום שאין עוררין (עליו) מעלין לכהונה ע"פ עד אחד רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ עד אחד: כט [דף כו ע"ב] מתני' האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה לבעלה · הא דקתני מותרת לבעלה מיירי אפילו באשת כהן דמשום הפסד ממון נמנעין מלאונסה וכן מוכח בגמ' דקאמר לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפילו ע"י ממון אסורה לבעלה [ס] ועל כרחך היינו לבעלה כהן מדקאמר אף אנן נמי תניא העיד ר' יוסי הכהן וכו' טעמא דעדים מעידין אותה הא אין עדים מעידין אותה לא פי' שפיר הוו עבדי בני משפחה דריחקוה והא לא שייך אלא בכהונה דבישראל לא שייך וריחקוה משפחה דאינה אסורה אלא לבעלה אלמא כשיד ישראל תקיפה מותרת לבעלה כהן · ועוד ראיה מפרק אין מעמידין (דף כב.) דתנן לא תתייחד אשה עם עובדי כוכבים מפני שחשודים על העריות ופריך עלה (שם כג:) ממתניתין דהכא האשה שנחבשה ע"י ממון דמותרת לבעלה אי אמרת דמותרת לבעלה כהן ניחא דפריך שפיר דמדמותרת לבעלה כהן לא חיישינן שיבאו עליה באונס וא"כ אמאי לא תתיחד עמהן אבל אי אמרת דמותרת לבעלה ישראל דלא חיישינן שנתרצית להם אבל לבעלה כהן אסורה דחיישינן שמא נאנסה א"כ מאי פריך דין הוא שלא תתייחד עמהן שמא תאנס אלא וודאי מותרת אפילו לבעלה כהן דאף לאונס לא חיישינן ומן הדין הוה ליה למיתני מותרת לכהונה ובפנויה [ע] דלכהונה אין חילוק בין פנויה לאשת איש אלא נקט לבעלה אגב סיפא · על ידי נפשות אסורה לבעלה פירוש אפילו ישראל דחיישינן שמא מחמת פחד נפשה נתרצית להן למצוא חן בעיניהם: גמ' אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפילו על ידי ממון אסורה פי' לבעלה כהן כיון שאין יראין להפסד ממונן חיישינן שמא אנסוה · היכי דמי על ידי נפשות [דף כז ע"א] אמר רב כגון נשי דגנבי ולוי אמר כגון אשתו של בן דינאי אמר חזקיה והוא שנגמר דינו להריגה ורבי יוחנן אומר אע"פ שלא נגמר דינו להריגה והילכתא כחזקיה שהיה רבו של רבי יוחנן*: ל מתני' עיר שכבשוה כרכום [פ] כל הכהנות שבתוכה פסולות ואם יש להן עדים אפילו עבד ואפילו שפחה הרי אלו נאמנים [צ] ואין נאמן אדם ע"י עצמו א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים עד שיצאו אמרו לו אין אדם נאמן ע"י עצמו: גמ' [ק] והא דתנן כל הכהנות לאו דווקא דה"ה כל הנשים אפילו פנויות כיון דחיישינן שבא עליה עובד כוכבים ופסלה בביאתו והא דתנן כל הכהנות משום דבעי למיתני עובדא דרבי זכריה בן הקצב · ורמינהו בלשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין להם פנאי לנסך א"ר מרי לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי ר' יצחק בן אלעזר אומר כאן בכרכום של אותה מלכות כאן בכרכום של מלכות אחרת וקי"ל כשינויא דרב מרי דבמסכת ע"ז (דף עא·) רמו מתניתין אהדדי [ר] ומשני להו כדרב מרי ולא כשנויא אחרינא ולכך לא הביא רב אלפס ז"ל הסוגיא זו [ש] לפי שאינו מחלק בין אותה מלכות למלכות אחרת אלא בכל ענין הכהנות אסורות ויין מותר· אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות בעי רבי ירמיה אינה מחזקת אלא אחת מהו מ"ש משני שבילין אחד טמא ואחד טהור וכו' הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמאי לכאורה לא איפשיטא בעיא

הגה"ה
*מעשה באשת איש שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער בא האחד ותקפה והשני טימאה וצעקה ואין מושיע לה ואין עדים · ובאה לפני רבותינו וספרה המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעלה משום דמיגו דאי בעי אמרה לא נבעלתי ורבי שמחה אסרה כיון דעברה על דת ונתייחדה שמא הפסידה מיגו שלה וכיון שמודה שנבעלה לאו כל כמינה לומר באונס היה דכיון דנתייחדה מרצונה ולא מגוולה נפשה כמו שבויה שוב אין לה טענת אונס · וראבי"ה התירה דמשום יחוד לא הפסידה מיגו שלה דאטו כולהו נשי דינא גמירי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יב:) גבי ההוא גברא דקדיש בציפתא דאסא וראייתם כתובים באורך · מרדכי

הגה"ה
*ראב"ם פסק דאשת כהן שנתייחדה עם העובד כוכבים שעה אחת כדי ביאה אסורה לבעלה וראייתו מפרק אין מעמידין ובמסכת ע"ז פירש רש"י אפילו באשת ישראל מיהו ספר התרומה בפ' אין מעמידין התיר כדייעבד אפי' אשת כהן מרדכי:

קרבן נתנאל

טמא ואחד טהור והלכו שני ב"א בהם כשבא כל אחד בפני עצמו אמרינן לכל אחד שהוא בשביל טהור הלך: [ד] לא מוקמינן ליה אחזקתיה · דכוותיה בשני שבילין אם באו לשאול שניהם בבת אחת טמאים אלא שיש לבעל דין לחלוק שאני התם לענין טומאה מחמרינן מספק אבל לא לענין ממון · ע"ז כתב דכל תרי ותרי · אע"ג דאית ליה חזקה דכשרות ספיקא דרבנן היא ולא מפקינן ממונא מחזקת מריה: [ה] וכן מוכח לקמן · ולכאורה אין הכנס לראיה זו דהא קאמר התם אנן אחתינן אנן אסקינן פי' בקונטרס אע"ג דתרי ותרי נינהו · אוקי תרי לגבי תרי ואוקי גברא אחזקתיה · ותוס' מפ' דתרי ותרי ספיקא דרבנן ולגבי תרומה מדרבנן הקילו · וא"כ אין ראיה משם דלפ"ה ניחא שפיר · וי"ל כי בפ' ד' אחין יש שם גי' אחרת תרי ותרי ספיקא דאורייתא היא כדאיתא במלחמות וע"ז מסייע ליה תהא דלקמן דא"כ ליכא למימר דספיקא דאורייתא היא דא"כ למה אסקינהו: [ו] והכי אמרינן לקמן · ד' כ"ג וע"ש בתוס': [ז] וכן בפ' האומר בקידושין · ובש"י דהה לאיה זו וע"ש בתוספות שחולקים על רש"י וכן לקמן בפרק זה דף כ"ו ע"ב ד"ה אנן ותמנא דברי רבינו מבואר: [ח] תדע מדקאמר ואי כתיב בי דינא תו לא צריך · והרמ"ה כתב דלא דמי דבי דינא כשרים משמע אבל היכא דכתב במותב תלתא ולא כתב וחד ליתוהי פסול משום דלא ניחוש שהיו שלשה אלא שאחד מהם היה קרוב או פסול ומפני זה לא חתם עמהם כדי שלא יתברר ויתגלה פסולו ריב"ש סי' ת"ג: [ט] ומיירי דלא כתיב ביה וחד ליתוהי מדפריך ודלמא ב"ד חצוף הוא · ומיירי נמי דלא כתיב ביה במותב תלתא מדפריך וכו': [י] אם אמרה אחר כדי דיבור · ועיין בטי"ד סימן קפ"ח שהביא ב"י זה בשם ר' ירוחם והרב בסג"ה ג"כ כמו · ולא כאו שרבינו מחלק בכך: [כ] ואפ"ה לא עביד שמואל עובדא בנפשיה · לא כתב הרי"ף ורבינו זה אלא ללמד שמי שרוצה להחמיר על עצמו מדת חסידות היא לו ולא תימא דחסידות של שטות היא דהא אשכחן דשמואל החמיר על עצמו · כדדייק ליטנא דלא עבד עובדא בנפשיה והפסד דאי הוו בעיא מיניה אורי נמי הוה מורי דנאמנת כרב · ואפי' את"ל דפליג עליה דרב הא קי"ל כרב באיסורי וכ"פ הרמב"ם והרשב"א דנאמנת: [ל] דהיכי קאמר רב אשי עכשיו מת לא תצא הא קי"ל דכל הנשים צריכות להמתין ג' חדשים . אע"ג דאה לא נידו אותו או קיים בנידויו עד לאחר ג' חדשים קיי"ל דלא תצא מ"מ היכי קאמר אם נשאת לא תצא הא היו מנדין אותו לכוף לגרש אותה תוך ג' חדשים: [מ] רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה וב' אומרים לא ראינוה · קשה לפי מ"ש תוס' לקמן דף כ"ו ד"ה אנן אחתינן בשם ר"י בר ברוך דלהכי פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא דשנים שאומרים נתקדשה העידו תחלה ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ שהם העידו תחלה מ"מ היתה בחזקת אשת איש · ופי' מהרש"א דזהו לפי ס"ד דמקשן מדלא פריך כלפי לייא איפכא מסתברא · אבל לפי האמת בעדות שבתחלה נמי ניחא דהורע גם חזקת האיסור ע"ש · א"כ לפ"ז כיון דרב אשי צריך לספק למה ליש לאוקמיה בדוחק דשנים אומרים לא ראינוה ה"ל לפרש

כפשוטה לפי' ר"י בר ברוך דרישא בנתקדשה כיון דהם העידו תחילה תנא ובסיפא שנים שאומרים נתגרשה הם העידו תחילה המה הוציאו אותה מחזקת אשת איש ולפיכך לא תצא · וי"ל בדוחק דרצה לאוקמיה הברייתא ככ"ע אפילו כר' מנחם בר' יוסי דאמר תצא בשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה: [נ] לא תצא מהיתרה הראשון · ותינשא כדמשמע גבי בנתיה דמר שמואל שהתירן לכתחילה · תוס': [ס] ועל כרחך היינו לבעלה כהן מדקאמר אף אנן נמי תניא · ובריש פרק אין מעמידין כתב רבינו עוד הוכחה לזה דאי באשת ישראל איירי א"כ היאך שבויה מותרת לבעלה ותנן בכתובות ואם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לאנתו · וגם הרא"ש והר"ן בנו יסודם על זה הראיה: [ע] דלכהונה אין חילוק בין פנויה לאשת איש · וקשה הא בפרק קמא דף י"ג אמרינן לענין לכתחילה מעלה עשו ביוחסין ואין מוציאין מתחת בעלה מפני היחוד · ונראה דהכי קאמר דבהך דינא דמתני' דהכא ע"כ אין חילוק בין פנויה לאשת איש מדפריך ממתני' דהכא אהא דהעיד ר' יוסי על בת כהן שהורהנה ממתני' דעדיות שאני דפנויה הוי כדגרסינן על תינוקות בת כהן שהורהנה ומעלה עשו ביוחסין ומתני' דהכא מותרת לבעלה קתני אבל פנויה באשת אסורה אלא ש"מ דס"ל לתלמודא אפילו פנויה שנחבשה מותרת לכהונה: [פ] כל הכהנות שבתוכה פסולות · וקשה הא בסי' הקודם פסק רבינו ע"י נפשות אפי' לבעלה ישראל אסורה דחיישינן שמא מחמת פחד נפשה נתרצית לכן למצוא חן בעיניהם ומ"ש הכא בעיר שנכבשה הא איכא נמי סכנת נפשות מדכייל התנא בגיטין דף כ"ח עיר שכבשוה כרכום עם ספינה שאבדה בים ובספינה אמרינן בב"ב דף קנ"ג שהוכן לאיבוד · ובבית שמואל הניח זה בצ"ע ובהגהת מרדכי סוף קדושין סי' תקס"ח תירץ דהאי דגיטין דהוכן למיתה היינו באנשי מלחמה אבל בנשים וטף לא והכון הוא · ועיין בפ' כל הגט סי' ה': [צ] ואין אדם נאמן ע"י עצמו · וא"ת הא בירושלים משנתא היו מחבואות א"כ נאמנת על עצמה לומר טהורה אני במגו דנחבאתי וי"ל דבמקום שיש מחבואה נמי לא שרינן אלא בצירוף מי יימר דאיטמי משא"כ בשעת חורבן ירושלים וודאי איטמי כדכתיב נשים בציון ענו: [ק] והא דקתני כל הכהנות · משום דבעי למיתני עובדא דר' זכריה בן הקצב . וה"ה דמצי למינקט דקתני כהנות דקמ"ל דפסולות אפילו מלאכול בתרומה: [ר] ומשני להו כדרב מרי ולא כשינויא אחרינא · רי"ף ורבינו סבירא להו מדקאמר כאן באותה מלכות כאן במלכות אחרת שינויא היא ולא בבא רב יצחק לפרושי מתני' דהכא · והרב המגיד תמה עליהם וז"ל ואי משום סוגיין דמסכת ע"ז דלא מיפרקי הנך פירוקי אינו מוכרח משום דאיכא למימר דשמעי התם אסוגיא דהכא ע"כ · וליתא דאם רבינא ורב אשי שמעו אסוגיא דהכא א"כ הוה להו לסמוך אכולה מילתא אדהכא ואת"ל בבקיצור סדרי הרוצם חדא אמתני' דע"ז א"כ ה"ל לרב אשי לסדר התם שינוי דרב יצחק בהוא אליבא דהלכתא אלא ש"מ דהלכתא כשנויא דרב מרי ומסדרי התלמודא באו לסקל לנו את הדרך שנלכו בה ומש"ה כתבו להא דרב מרי לפי שהוא עיקר : [ש] לפי שאין מחלק בין אותה מלכות למלכות

אחרת

ורב אלפס ז"ל פסק לקולא [ת] כיון דדחי הש"ס הכא מי יימר דאיטמי אלמא דמקילנא ביה דאמרינן בכל חדא וחדא [א] שמא נחבית ואת"ל לא נחבית שמא לא נטמית ויש שפסקו דלא תינשא לכהן ואם ניסאת לא תצא ומסתבר כרב אלפס דקל היה לחכמים בדבר זה: בעי רב אבי אמרה לא נחביתי ולא נטמאתי מהו מי אמרינן מה לה לשקר [דף כז ע"ב] או דילמא לא אמרינן מה לה לשקר ומאי שנא מההוא גברא דאגר חמרא וכו' הכי השתא התם דוודאי איכא מיא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן הכא ודאי איטמי חששא הוא דאיכא ובמקום חששא אמרינן מה לי לשקר [ב] גם כאן פסק רב אלפס לקולא. ואם יש לה עדים אפי' עבד ואפי' שפחה וכו' תניא זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת אביה ואמה אחיה ואחותה נאמנין אבל לא בנה ובתה ועבדה ושפחתה· תניא אידך הכל נאמנין להעידה חוץ מהימנה ובעלה ומוקי רב פפא להך בתרייתא במסיח לפי תומו כי הא דכי אתא רב דימי אמר רב חנא קרטיגנא משתעי מעשה בא לפני ריב"ל ואמרי לה אמר ריב"ל מעשה בא לפני רבי באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו אני ואמי נשבינו לבין עובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים דעתי על אמי ללקט עצים דעתי על אמי והשיאה רבי לכהונה על פיו וכן הילכתא דבנה ובתה ועבדה ושפחתה לא מהימני אלא במסיח לפי תומו אבל בעלה אפילו מסיח לפי תומו לא מהימן· [ג] *ויש שפוסקים כר' אשי דבתראה הוא ואיהו אמר דשפחה דידה מהימנא ורב אלפס ז"ל פסק דשפחה דידה לא מהימנא כרב פפא וכן מסתבר דברייתא קמייתא מסייע ליה ובתרייתא מוקי לה במסיח לפי תומו:

הגה"ה

*אע"ג דיוחנן אוכל חלות היה נאמן על עצמו במסיח לפי תומו הנ"מ לתרומה אבל הכא הבעלה עשו ביוחסין· אומר ר"י דמסיח לפי תומו אינו נאמן אלא בעדות אשה דרבנן והכא בשבויה הקילו. מפסקי מהרי"ח:

לא גרסינן בפרק אלו נערות (דף לו:) הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה לא שדי איניש זוזי בכדי· מעיד בה כדי [ד] לא ישאנה שמא עיניו נתן בה: לב א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה וכו' תנא אעפ"כ ייחד לה בית בחצרו וכשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת היא נכנסת בסוף בניה והנ"מ בשבויה [ה] דבשבויה הקילו [ו] אבל בגרושה לא [ז] דתניא המגרש את אשתו לא תינשא בשכונתו [דף כח ע"א] ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי [אם היה כפר קטן] זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כשכונה [ח] *שכונה גדולה ממבוי [ט] ובאשת איש החמירו רבנן טפי מגרושה שהיא בלאו ואשתו שניסאת לאחר ונתארמלה או נתגרשה אינה כי אם בלאו ויש לה דין גרושה לכהן: מי נדחה מפני מי· היא נדחית מפניו בחצר של שניהן וכ"ש בחצר של שכירות דטילטולא דגברא קשה מדאיתתא אבל בחצר שלה הוא נדחה מפניה: לג ת"ר לוה הימנה מנכסי אביה אינה נפרעת אלא על ידי אחר אמר רב ששת ואי אתו לקמן לבי דינא לא מזדקקין להו רב פפא אמר שמותי היו משמתינן להו רב הונא בריה דרב יהושע אומר נגודי היו מנגדינן להו· א"ר נחמן תא באבל רבתי בד"א שנתגרשה מן הנישואין אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה ואינה מכרת ברמיזותיו ובקריצותיו והנ"מ דלא גייסי בהדדי אבל גייסי בהדדי אפילו מן האירוסין אינה נפרעת אלא ע"י אחר: לד לה מתני' אלו נאמנים להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן· נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא זה כתב ידו של רבי זה כתב ידו של אחי· זכור אני באשה פלונית שיצתה בהינומא וראשה פרוע ושאיש פלוני יצא מבית הספר לטבול לתרומה ושהיה חולק עמנו על הגורן ושהמקום הזה בית הפרס ועד כאן היינו באים בשבת אבל אין אדם נאמן לומר דרך זה היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה: גמ' א"ר הונא בריה דרב יהושע והוא שיש שם גדול עמו דלא מפקינן ממונא אלא בתרי וכן היטמא [י] אבל בתרומה לא בעינן שיהא אחר עמו דהא מוקמינן לה בתרומה דרבנן ובלא גדול שעמו סגי כיון דלא מעלינן מתרומה דרבנן ליוחסין· וכן בית הפרס שהוא מעיד על גבולו לטהר שביבותיו וכן על תחום שבת א"צ שיהא גדול עמו דכיון דמדרבנן הם נאמנים· וצריכא דאי אשמעינן אביו משום דשכיח גביה אבל רבו לא ואי אשמעינן רבו דאית ליה אימתיה מיניה אבל אביו אימא לא קא משמע לן· ואי אשמעינן הני תרתי הוה אמינא הנ"מ אביו דשכיח גביה רבו דאית ליה אימתיה אבל אחיו אימא לא קא משמע לן כיון דקיום שטרות דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן*: ונראה דדוקא בהני תלת אבל באינש דעלמא לא והכי נמי אמרינן בירושלמי תני ובלבד דברים שהם רגילים בהן כלומר באלו השלשה שהוא תמיד מצוי ורגיל אצלם אבל באינש דעלמא אפילו אם היה רגיל אצלו אינו חשוב רגילות: זכור אני באשה פלונית שיצתה בהינומא וראשה פרוע מ"ט כיון דרוב נשים בתולות ניסאות גילוי מילתא בעלמא הוא· [כ] ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומה ליחוס שמא עבד הוא [ל] מסייע ליה לריב"ל דאמר אסור לו לאדם שילמד את עבדו תורה: [דף כח ע"ב] ועד כאן היינו באים בשבת תחומין דרבנן· ואינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה [מ] מ"ט אפוקי ממונא לא מפקינן ובכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין: הדרן עלך האשה שנתארמלה

הגה"ה

*מצאתי דאם רה"ר מפסיק מבית לבית שרי· כך כתב מהר"א בשם ה"ר יונה: אבל בתוס' כתבו ואם היה כהן לא וכו' כיון דפנויה היא קילא ליה אבל אם ניסאת אין צריך להרחיק אלא כדי שכונה דהיינו ג' בתים כדאמרי' בפ"ק דמס' ע"ז (ד' כא.) כיון דניסאת חמירא ליה אפילו לכהן:

הגה"ה

*ה"ר ברוך שאל את ר' דוד בר קלונימוס ולבנו רבי משולם כיון דקיום שטרות דרבנן אם היה יכול לקיים בקרובים דמלוה ולוה והשיב להכשיר וק"ו ומה קטן שלא היה כשר לשום עדות ובכל עדות אמרינן תחילתו בפסלות וסופו בכשרות פסול אעפ"כ יתקיים השטר על פיו קרוב שכשר לכל העדות אינו דין שכשר השטר על פיו: וכן כתב בא"ז להכשיר מק"ו ומה הכא שמעיד בגודלו מה שראה בקטנו מה שראה בגודלו לא כ"ש וה"ר שמואל בן ר"ב דחה דשאני הכא שהוא בא להעיד על חתימת אביו ואינו קרוב לא לזה ולא לזה לכך נאמן שהרי נאמן לומר זה כתב ידי אבל אם קרובים דמלוה נאמנין לקיים השטר א"כ לא שבקת חיי לכל בריה. ועוד דשאני קטן שבא לכלל עדות משא"כ בקרוב ולכן אין לקיים בקרובים. וכן פסק האלפסי וכן פי' ר"ת ובפי' תוקת הבתים משמע שאין אדם יכול לקיים חתימת העד החתום עם אחיו או עם אביו דא"כ נפק נכי ריבעא דממונא אפומא דאחין. מרדכי:

פרק שלישי

א [דף כט ע"א] אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית. על הגיורת ועל השפחה ועל השבויה שנפדו ונשתחררו ונתגיירו פחותות מבת שלש שנים ויום אחד. הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת בית דין: גמ' נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא דתניא קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש קנס אין מכר וכל מקום שיש מכר אין קנס· וחכ"א קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר· [דף כט ע"ב] והני בני קנסא נינהו אקרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו [א] אמר ריש לקיש אמר קרא נערה נערה הנערה חד לגופיה וחד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאיתויי חייבי כריתות: ב [דף לו ע"ב] ת"ר היוצאת משום שם רע אין לה קנס ולא פתוי· יוצאת משום שם רע בת סקילה היא אמר רב ששת ה"ק ושילא עליה שם רע בילדותה אין לה קנס ולא פיתוי*:

הגה"ה

*אף על פי שאין להם קנס בושת ופגם אית להן. מהרי"ח

ג אמר רב פפא ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה היכי דמי אי דנפיק עליה קלא דשטרא זייפא הוא דכוותה הכא דנפיק עלה קלא דזנאי· והאמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר אין חוששין לה אלא דאתו בי תרי ואמרי לדידן תבעתינהו באיסורא דכוותה הכא דאתו בי תרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי האי שטרא בשלמא התם שכיחי פרוצין אלא הכא אם הוא הוחזק כל ישראל מי הוחזקו· כיון דקא מהדר אזויפא אימור זיופי זייף י"מ כיון דהעידו עליו דמהדר אזויפא כל שטרות היוצאין מתחת ידו מחזקינן להו בחזקת מזוייפין עד שיבואו העדים החתומים עליהם ויעידו שחתמו עליהן ולא מסתבר כן דלישנא דהש"ס לא משמע הכי דקאמר האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה דמשמע דוקא האי שטרא דאית ביה ריעותא כגון שאמרו העדים פלוני בקשנו לכתוב ולחתום לו שטר של מנה על פלוני ואח"כ הוציא שטר מנה על פלוני האי שטרא ודאי איתרעי ולא שאר שטרות היוצאים מתחת ידו שלא הוחזק לזייף שטרות על כל בני האדם אלא דווקא על אותו פלוני שהזכירו עדים דתלינן שמא מנה היה אצלו בע"פ ויירא שמא יכפור· אבל אם העדים לא הזכירו שם הלוה ושכום המעות בהא מסתבר קצת שחשוד לזייף כל שטרותיו ותלינן שזייף שטר אחד ולא ידענא הי ניהו: ד מתני' ואלו שאין להם קנס הבא על הגיורת ועל השפחה ועל השבויה שנפדו ונתגיירו ונשתחררו יתירות על בנות ג' שנים ויום אחד ר' יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אף על פי שהיא גדולה· [ב] *ולית הילכתא כר' יהודה: הבא על בתו על בת בתו א ועל בת אשתו על בת בתה ועל בת בנה אין להם קנס מפני שמתחייב בנפשו ב [ג] וכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנאמר ולא יהיה אסון ענוש יענש:

הגה"ה

*דהרי היא בחזקת שנתכנסה לכל דבר ומיהו הפודה את השבויה ומעיד בה כדי לא ישאנה ולענין אם צריך להמתין שלשה חדשים נ"ע פ' ד' אחין· קטנה מעוברת ומניקה מותרות לשמש במוך אבל אתריגייתא לא ולרבנן אפי' אלו לא כיון שמשמשה במוך קודם ביאה בין לאחר ביאה פר"י אבל ר"ת היה אומר דשרי· מהרי"ח:

ה [דף לח ע"א] נערה שנתארסה ונתגרשה ר"י הגלילי אומר אין לה קנס ר"ע אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה· והלכה כר"ע דקי"ל הלכה כר"ע מחבירו ועוד דלקמן במתני' דיתומה שנתארסה ונתגרשה סבר ר' אלעזר כר"ע ופסק רב הלכה כר"א· והרמב"ם ז"ל (פ"ב מהל' נערה) כתב דקנס לבד לעצמה אבל בושתה ופגמה לאביה ואפשר דטעמיה מהא דאמרי' לקמן (דף מ:) על בושת ופגם ואימא לדידה ומסיק דבושת ופגם לאביה משום דאי בעי מסר לה למנוול ולמוכה שחין והאי טעמא שייך נמי כשנתארסה ונתגרשה וקרא דלא אורשה לא קאי אלא אקנסא דכתיב בקרא אבל בושת ופגם יליף מדכתיב ונתן האיש השוכב עמה וכו' הנאת שכיבה חמשים מכלל דאיכא בושת ופגם כמו בשאר חבלות אבל בהאי קרא לא כתיבי ומיהו נראה דגם בושתה ופגמה לעצמה מדקאמר ר"א ביתומה שנתארסה ונתגרשה המפתה פטור ואם איתא דבושתה ופגמה לאביה לא ה"ל למיתני דמפתה פטור בסתם כיון דחייב בבושת ופגם והייט טעמא משום דלענין גביית האב יש ג לבושת ופגם דין קנס

הגהות הב"ח א הבא על בתו על בת בתו על בת בנו על בת אשתו וכו': ב שמתחייב בנפשו שמיתתן בידי בית דין וכל המתחייב: ג יש לבשת ופגם דין קנס· נ"ב עיין בתוס' דף לג ע"ב בד"ה בושת ובדף מ' ע"ב ד"ה ואימא ובדף מא ע"ב ד"ה לא הספיקה ובדף לח ע"ב בד"ה יש ובפרק מרובה דף עב ד"ה סיפא:

קרבן נתנאל

אחרת· וקשה דמ"מ ה"ל להרי"ף ורבינו להביא הך קושיא ודלמא ערקא חדא מינייהו ופירוקא דשמואל ולוי וי"ל דס"ל דכולהו אסורות אע"ג דלא הדרא למתא כלום דשמא יש להם אימות הגייסות ואינם בורחות וכ"כ המ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א ובפמ"ה סי' ז' ס"ק י"ז ובבית שמואל כתב שמשמע מטור וריו"ז להדיא שהרי"ף ורבינו מתירים כשיכולה לברוח והא דלא כתבו הברייתא דקתני שהיינו בכלל תשובה ע"כ ולדעתי אינו נכון דהאי מתשובה מתיר רבינו מטעם ס"ס משא"כ בספק בורחת דלא הוי ס"ס המתהפכת ע"כ נ"ל שלא להקל בזה דלא כב"ש וכן מדויק לשון רבינו אלא בכל ענין הכהנות אסורות: [ת] כיון דדחי הש"ס הכא מי יימר דאיטמי אלמא דמקלינן ביה דאמרי' כו'· עפ"ס זה הוסיף רבינו מדעתו· וקשה הל"ל עוד טעם לדברי הרי"ף מדפריך והא אי אפשר דלא ערקא חדא מנייהו ש"מ דפשיטא לשמואל ולוי דמתבואה חדא מגלת על כל הנשים ומה דמבעיא ליה לר' ירמיה פשיטא לשמואל ולוי: [א] שמא נחבית ואת"ל לא נחבית שמא לא נטמאת· ויש לדקדק דהא הוי ס"ס שאינה מתהפכת וי"ל דספק נחבית הוי כמו ספק ביאה כמו שכתב הר"ן דאם היא נחבית הכהנת הזו הוה כמו לא היתה בעיר שכבשה כרכום: [ב] גם כאן פסק רב אלפס לקולא· ז"ל הר"ן כיון דדבר דרבנן הוא אזלינן לקולא: [ג] ויש שפוסקין כרב אשי דבתרא הוא· ועוד דתרי ניהו רב פפי ורב אשי וזאו דעת הראב"ד הובא בהר"ן ולא בהשגות: [ד] לא ישאנה· ואם אינו ידוע שהוא כהן עיין בשו"ת שערי אפרים סי' ק"ו: [ה] דבשבויה הקילו אבל בגרושה לא דתניא· מסתימות הלשון משמע אפילו גרושת ישראל ולא נשאת לא תדור בחצרו והכי דייק לישנא דברייתא לא תנשא בשכונתו הא קודם שנשאת מותרת לדור בשכונתו ולא בחצר: [ו] אבל בגרושה לא· והא דלא קא מבעיא ליה התלמודא אם זינתה י"ל דהיינו האי דגרושה דמסתמא מגרש לה אם היא זינתה· א"נ י"ל דאם זינתה לא חיישינן שיבא עליה דהיא מאוסה בעיניו וכ"כ בתשובת הר"ת הובא בב"י סי' קי"ד: [ז] דתניא המגרש את אשתו לא תינשא בשכונתו· והרמב"ם בפי' גורס לא תדור עמו בחצר· אבל בגרושת ישראל אם נשאת מזה לא דיבר ויש פנים מחמת חומר האיסור שצריך להתרחק מכל המבוי במכ"ש מאשת כהן שלא תדור עמו במבוי· וזה שכתב הרמ"א בסי' קי"ט סעיף ז' בהג"ה אלשון הרמב"ם ואם נשאת לאחר אפילו בישראל לא תדור עמו במבוי· ואי נמי י"ל כיון שיש לה בעל בעלה משמרה והר"ן הזכיר מסברא זו ולפ"ז נ"ל זה שכתב הרב בהג"ה ואם נשאת לאחר וכו' רצונו גרושה לאחר שנשאת יהיה מה הוא דלא כב"ש סי' קי"ט ס"ק ע"ו שאם נשאת צריך ריחוק מכל השכונה וזה ליתא דא"כ לא לשתמיט המיימוני לאשמועינן דין זה: [ח] שכונה גדולה ממבוי· דהא דקאמר מבוי היינו מבוי לענין שבת בשני חצירות פתוחים לתוכה: [ט] ובאשת איש החמירו טפי מגרושה שהיא בלאו· וכפרש"י· ואין להקשות א"כ למה מוסרין להו תלמידי חכמים בדלך הא ק"ו מנדה הוא שהיא בכרת מותרת ביחוד לכ"ש סוטה שהיא בלאו הא פרכא להו האי ק"ו בפ"ק דסוטה דף ז' דשאני נדה שיש היתר לאיסורה וע"ש בתוספות: [י] אבל בתרומה לא בעינן אחר עמו דהא מוקמינן לה בתרומה דרבנן· כ"כ תוס' ודלא כהר"ן ובכל השינוי הרב הכ"מ מפיקטין עיין שם ונכון: [כ] ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר· עיין בחידושי להרמב"ם מ"ש בזה ויישבתי שם לדברי הטור א"ה סי' ג': [ל] מסייע ליה לריב"ל דאמר אסור לו ללמד לעבדו תורה· עיין בחידושי להרמב"ם פ"ח מהל' עבדים ע"ש: [מ] מ"ט אפוקי ממונא לא מפקינן· וקיום שטרות מפקינן ע"פ ממון דקיום שטרות דרבנן הימנו רבנן כדרבנן· וכן בהיטמא שאני כדאמר רוב נשים בתולות נשאות: הדרן עלך האשה שנתארמלה

פרק ג [א] אמר ריש לקיש אמר קרא נער נערה הנערה· כ"ה ברי"ף· וזהו גרסת ר"ח· ובתוס' הקשו עליו דלא כתיב נערה מלא בה"א אלא ההוא דמוציא שם רע לחודיה כדמוכח בסוף פרקא· ועוד הקשה רבינו יצחק מאי צריך חד לגופא הא איכא נערה אחרינא בפרשה עכ"ל· והר"ן הליץ בעדם דמהנערה עבדינן תלתא דרשא דרשינן מקרא ומסורת וה"ק חד לגופיה כלומר דאי נמי לא כתיב נערה אית ליה למיכתב ונתן לאביה ואייתר שני לימודים לחייבי לאוין וכריתות· והקרא קמא כי ימצא נערה לא דרשינן דפשיטא דלגופיה איצטריך ולא דרשינן ביה מקרא ומסורת דלאו לדרשה אתי לא דרשינן ביה מידי אבל בתרא דלדרשה אתא דרשינן ביה כל מה דאית לן למדרש ע"כ· ובזה ניחא מה שיש לתמוה על הרי"ף ורבינו הא בש"ס פריך עליו דמבעיא ליה להא דאמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי מתה וכפ' זה סי' ה' מייתי להך דאביי לדינא וא"כ לא אייתר אלא חד ריבוי לחייבי לאוין ומנ"ל חייבי כריתות· דאי לא כתב אלא לאבי נער הוי דרשינן נער לגופיה ודרשינן נמי הך דאביי מדכתיב נער ולא כתיב ונתן לאביה ואייתר לן ה' קמא דהנערה והקרי ה' בתרא חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות· איברא אנחנא לן חדא ואתקיף לן חדא· דהא בגמרא פריך עליה דריש לקיש הא מבעיא ליה לכדאביי ולפי גירסת ר"ח ורי"ף לפי מה שפרשנו לא פריך מידי· ויישבתי על פי מה שבררתי לקמן דף ל"ח במשנה דנערה שנתארסה ונתגרשה ומכח קושיית מהרש"א שם דפליגי ר"י הגלילי ור"ע בהא דרי"ה סבר דאין לה קנס דקים ליה ג"ש דבתולה שבתולה א"כ אייתר לן ב' פעמים אשר לא אורשה למידרש מיניה דאין לה קנס כלל אבל ר"ע נתקבל לו ג"ש אשר לא אורשה לא דרשינן מיניה אלא המשמעותא הא אורשה לעצמה דיצאה לרשות עצמה· והא דדרשינן נערה ולא בוגרת לגמרי נמי משום דכתיב ג' פעמים נערה בפרשה ולגמרי מתמעטין מנייהו וא"ת הא צריך נערה קמא לגופיה· מ"מ אייתר לן בתולה דכתיב כי ימצא איש נערה בתולה· וביבמות דף כ"ע בגמרא ובתוס' שם דרשינן ביה בתולה ולא בוגרת· ולשיטת ר"ת מהנערה דרשי' ביה ג' לימודים חד לגופיה· ואי לא כתיב אלא לאבי נער ת"ת הוי דרשינן נערה ולא בוגרת מדלא כתיב לאביה ואייתר לן הקרי וחד ה' לחייבי לאוין וחייבי כריתות· ומשני הש"ס ההוא מבעיא לכדאביי וחד לנערה ולא בוגרת· וא"כ לית לן אלא חד ריבוי לחייבי לאוין· והיינו לר"י הגלילי אבל לר"ע דדריש הג"ש מאשר לא אורשה אייתר לן ג"כ כמוסר הבתולות ולא בוגרת א"כ על בוגרת כתיב שני פעמים בתולה· ואייתר ג' דרשות הנערה לכדאביי ולחייבי לאוין ולחייבי כריתות· אלא שרב פפא משני שניא ליה למדרש מבתולה הבתולה אפילו לר"י הגלילי· ובזה ניחא מה שפריך ורב פפא נמי מבעיא ליה לג"ש מקשין העולם ומאי פריך אימא רב פפא ס"ל כר"ע דדריש הג"ש מאשר לא אורשה אבל לפי מ"ש ניחא דע"כ רב פפא אתא לרבויי לר"י הגלילי דאי כר"ע רב פפא מ"ט לא אמר כריש לקיש· וכדאמרן· והנה קי"ל כר"ע מחבירו· א"כ אף דמבעיא לכדאביי מ"מ דרשינן ביה לחייבי לאוין וחייבי כריתות כמ"ש הר"ן· ובוגרת ממעטינן מבתולה והבתולות כל זה ע"פ ג' ר"ח ורי"ף ובחידושי יישבתי ג"כ לגירסת רש"י ותוספות: [ב] ולית הלכתא כר' יהודה· עיין ברבינו סוף פ' ד' אחין סי' י' ומ"ש שם: [ג] וכל המתחייב בנפשו אינו משלם ממון שנאמר ולא יהיה אסון ענוש יענש· ויש לדקדק לפי מ"ש תוס' דף ל"ה ע"ב ד"ה מתני' דקנס אי כאותו ממון ולא ממון אחר א"כ טפי ה"ל לאתויי קרא דעליו ולא על האדם דמיניה מפיק· וממון אחר ילפינן מאם יהיה אסון לא יענש דמי וולדות שהוא ממון אחר· ועיין תוס' דף ל"ג ע"א ד"ה שלקה דפתך אמינא ע"ש:

ודרשינן

משום דאיתקוש לקנס דכתיב ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה [ד] ודרשינן מהאי קרא מכלל דאיכא בושת ופגם ולענין גביית האב איתקוש [ה] דבמקום שקנס לאב גם הוא לאב ומהאי טעמא תנן לקמן בפ' נערה (דף מה:) לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה ואבושה ופגם נמי קאי מדקתני הרי הן אלמא בשת ופגם אע"ג דממונא הוי אין מורישו לבניו משום דאיתקוש לקנס לענין גביית האב (דאיתקש לקנס) הלכך נתארסה ונתגרשה כיון שנתמעט האב מלא אורסה מדין קנס נתמעט נמי מדין בשת ופגם והכל לעצמה · והא דפריך הש"ס ולימא לדידה ולא אמרינן דאיתקוש לקנס פי' ר"י (דף מ: ד"ה ולימא לדידה) דדוקא בתר דידעינן שהם לאב מקשינן להו לכל דינם לגביית האב אבל משום ההיא היקישא לא מפקינן מינה למיתבינהו לאב: גמ' [דף לח ע"ב] אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה ולא לאבי המתה ואע"ג דהך מילתא מיבעיא ליה לרבה כיון דלאביי פשיטא ליה אזלינן בתר פשיטותא דאביי · [דף לט ע"א] בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה קנסה לאביה דאכתי לא נפקא מרשות האב כדתנן (בנדרים דף סו:) נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אבל אם בא עליה ואח"כ נשאת או בגרה קנסה לעצמה דנשואין ובגרות מפקי מרשות האב והוא שלא עמד בדין קודם בגרותה או קודם נישואיה אבל אם עמד בדין קנסה לאביה הוא: ו מתני' המפתה נותן ג' דברים והאונס ארבעה המפתה נותן בשת ופגם וקנס מוסיף עליו האונס שהוא נותן את הצער*: מה בין אונס למפתה אונס נותן את הצער מפתה אינו נותן את הצער אונס נותן מיד והמפתה לכשיוציא אונס שותה בעציצו ומפתה אם רצה להוציא יוציא: [דף לט ע"ב] גמ' והמפתה לכשיוציא אשתו היא אמר אביי אימא בשלא יכנוס תנ"ה אע"פ שאמרו המפתה נותן לכשלא יכנוס אבל בושת ופגם נותן מיד ואחד המפתה ואחד האונס בין היא בין אביה יכולין לעכב תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשתצא היא אין לה עליו כלום מת יצאה כסף קנסה בכתובתה רבי יוסי בר' יהודה אומר יש לה כתובה מנה והלכה כרבנן: מתני' כיצד שותה בעציצו אפי' היא חגרת או סומא. נמצא בה דבר ערוה או שאינה ראויה לבא בקהל אינו רשאי לקיימה שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: [דף מ ע"א] גמ' וניתי עשה ונידחי לא תעשה כי אמרינן דעשה דוחה לא תעשה כגון מילה בצרעת וכלאים בציצית דלא אפשר לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתא לעשה כלל הלכך אפי' אי אמרה בעינא ליה לא דחי כיון דלא דמיא למילה בצרעת: ז מתני' יתומה שנתארסה ונתגרשה ר"א אומר האונס חייב והמפתה פטור: גמ' אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כרבי אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחכימי: מתני' איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היתה שפחה נמכרת בשוק כמה היתה יפה וכמה היא יפה קנס שוה בכל א האדם: ח והבא על הבתולה בין שלא כדרכה בין כדרכה משלם קנס כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ט:) בא עליה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה פי' שבאו עליה שלא כדרכה הראשון בסקילה וכולן בחנק וקאמר עלה התם מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמין · וכן בפרק הבא על יבמתו (דף נט.) גבי הא דתניא ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול ופריך היכי דמי אילימא כדרכה מאי איריא משום אלמנה תיפוק ליה משום בעולה אלא לאו שלא כדרכה אלמא דיש קנס שלא כדרכה ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"א מהל' נערה) דאין משלם קנס אלא כדרכה · פגם רואין אותה כאילו היא שפחה מפרש בגמ' נעבד שיש לו לרבו קורת רוח הימנו והביא עליו כ"כ שרוצה להוציא ממונו להשיא לו בתולה ב ולא אשה כיוצא בה כזאת שנאנסה ובאשה ז שמין כמה יש בין בתולה לבעולה נמצא כל אשה נישומית לפי ערכה ומספחתה: [דף מ ע"ב] כל מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת אין לה קנס ולא מכר: גמ' א"ר יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכ"א יש קנס במקום מכר וכו' כדכתבינן לעיל (סי' א') איכא מ"ד הלכה כר"מ משום דסתם מתני' כוותיה ואנן לא ס"ל הכי חדא דא"ר יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים וכו' ג אלמא דיחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה [ו] ובכל דוכתא שאומר האמורא זו דברי פלוני משמע זו ולא ס"ל עד דמפרש ליה הש"ס בהדיא זו וס"ל כההיא דפרק בית כור (דף קה.) אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי בן ננס וכו' ופריך זו ולא סבירא ליה והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו וכו' אלא זו וס"ל וכן בריש פרק שור שנגח (דף מו:) א"ר יהודה אמר רב זו דברי סומכוס ועוד דהי זו וסבירא ליה קאמר הוכא להקשויי עלה מאי קמ"ל כדמקשי עלה ביבמות פרק אלמנה לכ"ג (דף סז.) והתם משני קמ"ל דפליגי רבנן עליה דרבי יוסי אבל הכא פשיטא דברייתא היא דפליגי רבנן עליה דר"מ. ועוד הביא רב אלפס ז"ל ראיה מרבא (דף לח:) דבעי יש בגר בקבר ודבנה הוי או אין בגר בקבר והאבות הוי [ז] ש"מ דרבנן ס"ל דאמרו קטנה יש לה קנס דלא משכחת ליה דיש לה בן קודם בגר אלא היכא דנתגנסה כשהיתה קטנה דאע"ג דאיפרכא הך בעיא לאו מהאי טעמא איפריכא. ועוד [ח] דגרסינן בפרק נערה שנתפתתה (דף מד:) אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב וכו' עד אלא כאן נערה מלא דבר הכתוב וכו' הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע אלמא דרבנן ס"ל וכן הלכתא. ור"ח והראב"ד ז"ל פסקו כר"מ וכמו שפסק רב אלפס ז"ל נראה[ט] דאין סתם משנה ד כנגד דברי האמוראים: בוגרת אין לה לא מכר ולא קנס דייקינן מינה הא בושת ופגם אית לה ודוקא אנוסה בוגרת אבל בוגרת מפותה אין לה כלום:

הגה"ה

*היינו צער דבעת תבלה אבל מה שמצטערת והולכת גרמא בעלמא הוא ופטור כך פר"י לכך ליגא · עכ"ל מהרי"ח:

ט [דף מא ע"א] מתני' האומר פתיתי בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואינו משלם קנס ע"פ עצמו האומר גנבתי וטבחתי ומכרתי משלם קרן ע"פ עצמו ואינו משלם תשלומי כפל ולא ד' וה' המית שורי את פלוני או שורו של פלוני ה"ז משלם ע"פ עצמו המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם ע"פ עצמו זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם ע"פ עצמו: הדרן עלך אלו נערות

פרק רביעי

א [דף מא ע"ב] נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה · עמדה בדין עד שלא מת אביה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה ר"ש אומר לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה [דף מג ע"א] מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין: גמ' בעי מיניה רבי אבינא מרב ששת בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי מי אמרינן אחין במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי התם מדיליה מתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא ופשיט רב יוסף דמעשה ידיה לעצמה ודייק לה ממתני' דקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה כו' מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה ואיתמר נמי א"ר יהודה אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה א"ר כהנא מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מכאן שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו וכן הלכתא: [דף מג ע"ב] ב מתני' המארס את בתו וגירשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו השיאה וגירשה השיאה ונתארמלה כתובתה שלה ר"י אומר הראשונה של אב אמרו לו משהשיאה אין לאביה רשות בה: ג גמ' טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זימני לא בריא לאינסובי ולא ניחא ליה לתנא לאשתעויי בקלקולא דאשה שאסורה ליכנס וי"מ דלהכי לא תני נתארמלה תרי זימני מפני שאין לה כתובה מן השני דאיגלאי מילתא למפרע דקטלנית היא. וכן היה אומר ה"ר משה ב"ר יהודה ז"ל מגרבוג"א דאין לה כתובה מן השני משום דכיון דלא שריא לאנסובי לא קרינא ביה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וליתא לכך פירושא דודאי מן השני יש לה כתובה אע"ג דאיגלאי מילתא למפרע דקטלנית היא דכהאי גוונא אמר בפרק הבא על יבמתו (דף סה.) נישאת לראשון ולא היה לו בנים לשני ולא היה לו בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים ואם נישאת תצא בלא כתובה ומשמע הא משני יש לה כתובה ועוד מדקאמר התם נישאת לשלישי ולא היו לו בנים מהו דלתבעוה הנך קמאי אלמא הרי קמאי נתנו לה כתובה אלמא אע"ג דסבר הך תנא כרבי דבתרי זימני הוי חזקה מדקאמר לשלישי לא תנשא אפ"ה יש לה כתובה מן השני וטעמא כדפרישית התם משום דלענין ממון לא שבקינן החזקה דתרי זימני עד דאיתחזק בג' כדאשכחן בשור המועד דלכ"ע לא איתחזק עד תלתא זימני. ומה שאמר ה"ר משה ז"ל משום דלא קרינן ביה לכשתנשאי לאחר האי טעמא ליתא דכיון דקדושין תופסין בה וגם (א) אם נישאת אין כופין אותו להוציא קרינא ביה לכשתנשאי לאחר [א] ודוקא גבי יבם הוא דאמרינן כיון דמחמת זיקתו אסור ליכנס לא קרינא ביה לכשתנשאי לאחר הלכך מן השני יש לה כתובה ומן השלישי אם לא הכיר בה אין לה כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה. [ב] ויראה שכופין אותו להוציא דחמירא סכנתא מאיסורא וכמו שמחייבין ב"ד להפריש את האדם מן העבירה [ג] כך מחייבין להפרישו שלא יפשע בנפשו ושם לן תנא כרבי דאמר בתרי זימני הוי חזקה וכן הלכתא כדאמרינן בפ' הבא על יבמתו (דף סד:) נישואין ומלקות כרבי וסתות ושור המועד כרשב"ג: ד מיגבא מאימת גביא פרש"י לענין זכיית האב חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן אפי' לר' יהודה כדקתני ומודה ר"י במארס את בתו ובגרה וכו' אלמא בתר כתיבה אזלינן · לענין מיטרף לקוחות מאימת טרפא ממשעבדי משעת אירוסין דהא מההיא שעתא מחייב בתקנתא דרבנן או דלמא עד שעת כתיבה דהויא מלוה בשטר לא טרפא [ד] וקשה לפירושו דמאי שייכא האי בעיא למיבעי הכא בכולה הש"ס מצי למיבעי זמן טריפת כתובה אירוסין דהיינו מנה ומאתים מאימתי · ועוד מדנקט מאימת גביא משמע דמבעי ליה בנשואה אם גובה ממשעבדי מן האירוסין או מן הנשואין [ה] ליבעי ארוסה שנתגרשה או שנתארמלה אי טרפא ממשעבדי או לא. ונראה לפרש דדוקא אהך מילתא דר"י שייך למבעי הך בעיא דקתני ומודה רבי יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ובגרה ואח"כ נישאת שאין לאביה זכות בה [ו] ומפרש טעמא משום דלא נכתבה ברשותו ומספקא ליה בטעמיה דרבי יהודה אי טעמיה דמודה דאין לאביה רשות בה משום [ז] דמסתמא כל אשה בשעת כתיבת כתובתה בשעת נישואין היא מוחלת לזכיה קמייתא ושעבודא דאירוסין מדכתבה למנה מאתים בהדי תוספת דהשתא ואינה מקפדת לכותבו משעת אירוסין ש"מ מחלה לשעבודא קמא לגמרי הלכך היא גופא לא גביא מידי ולאביה נמי אין לו זכיה בה. והא לא תקשי לך הואיל ואם לא היתה מוחלת היה האב זוכה היאך יכולה היא למחול זכות האב די"ל דתקנתא דרבנן בעלמא היא וזה שזוכה בה

כיון

הגהות הב"ח א כוס בכל אדם וכל שיש לו קנס מן התורה שוה בכל אדם והבא על הבתולה נ"ב עיין תוס' דף מ' בד"ה יאמרו · ב לפשיה לו בתולה ולא בשלה אשה כיוצא בזאת שנאנסה ונתפסה ג"ב פי' תוס' נר"ס כמה: ג דהלמא לא סבירא ליה כרבי מאיר דיחידאה הוא וכו' דבכל דוכתא: ד-שהם משנה כלום כנגד

תפארת שמואל

פרק ד' (א) אם נשאת אין כופין אותו וכו' · תימה שלא הוא כתב אח"כ שכופין אותו להוציא ובר"ן לא כתב אלא כיון דתפסי בה קידושין ונשואין וזהו שפירש דין נשואין שלה אבל לשון רבינו הוא תמוה אלא שכתב לאותן שחולקים על רבותיו וסוברים דאין כופין וצ"ע:

קרבן נתנאל

[ד] ודרשינן מהאי קרא מכלל דאיכא בושת ופגם · בין לאביי ובין לרבא: [ה] דבמקום שקנס לאב גם הוא לאב · אבל בנתארסה ונתגרשה שאין הקנס לאב בושת ופגם נ"כ אין לאב: [ו] ובכל דוכתא שאומר כו' עד ועוד הביא רב אלפס · מלשון רבינו נראה דברי הרי"ף שאמר דיחידאה הוא ולית הלכתא כוותיה דר"מ: [ז] ש"מ דרבנן ס"ל דאמרי קטנה יש לה קנס · וקשה דהא אי"צ ראיה מהא דאיכא למימר הא דבעיא ליה לרבא דבקנס הוי היינו לענין בושת ופגם דר"מ נמי מודה דלקטנה יש לה בושת ופגם כבאר חבלות · אלא שהרי"ף סובר הא דאמרינן הרי הן של עצמה אקנס קאי דבושת ופגם דממונא הוא לאחין בעי למהוי שכבר זכה בהן אב וכ"כ הר"ן אבל רבינו לעיל סי' ה' הסכים עם דעת הר"י הא דקתני הרי הן של עצמה אבושת ופגם נמי קאי ודאי ראי' או לאו ראי' אין זה כי אם שמסכין המסיומש פלפתו: [ח] דגרסי' בפרק נערה שנתפתתה · דף מ"ד ע"ב · ומתני' אתאי לא מייתי מקודם בפרקין דף מ' ע"ב שאיתא לפם להדיא הך דריש לקיש גופיה: [ט] דאין סתם משנה כנגד דברי אמוראים · כלומר הא דקי"ל הלכה כסתם משנה אינו אלא היכא דאמוראי בתראי אינם פוסקים נגדם: הדרן עלך אלו נערות

פרק ד [א] ודווקא גבי יבם · ח"ל הר"ן דלא ממעטינן מהאי ליכנס אלא כל היכא דאגידא ביה ומעכבא משום לאו דידיה א"נ מתה שא"א לה ליכנס כלל אבל כל היכא דלא מעכבא מחמתיה כיון דתפסי בה קידושין ונישואין לכשתנשאי לאחר קרינן ביה: [ב] ויראה שכופין אותו לכוליה · וקשה אמאי לא חשיב סוף פ' המדיר דף ע"ז עם אותן שמנינו שם ואלו שכופין אותו לכוליה · כדפריך התם אדרב תחליפא בר אבימי · ומה דמשני התם כי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה ה"נ כי אמרה דיירנא בהדיה בסדי קא שבקינן לה ול"ע דס"ל כת"ס ס"פ הבא על יבמתו דמזל גורם וא"כ אפי' כי אמר דיירנא בהדה בסדי לא שבקינן ליה · אכן ק"ק ה"ל למימר התם הך א"נ למ"ד מעין גורם שבקינן להו לדור בהדדי ולמ"ד מזל גורם לא שבקינן להו: [ג] כך מחייבים להפרישו שלא יפשע בנפשו להרמב"ם אין איסור כלל אלא הוא על צד הגימוס והפחד שיש ברוב הפעמים שינזקו בהם הגופות אלפים ואין חילוק בין פחד זה לבין האוכל מכיפא דאיכא גנאה עכ"ל ולדעתו אפילו בבעל השלישי ובלא הכיר גם מ"ת יש לה כתובתה · וכתב הריב"ש אם מתו הבעלים במיתה אחת אפילו להרמב"ם יש לחוש: [ד] וקשה לפירושו דמאי שייכא הך בפי' הכא · אין רצונו שהיה לו להעמיד ספקתו במעמתא אחריני ותפ"י בעלמו נמי מזה שהוא שואל כענין מדחזינן שנפסק כח האב · אלא שר"ל דמאי שייכא הך בעיא בגוונא דהכא בכולי ש"ס מצי למבעי כלומר בכל כתובות הש"ס הוי מצי למבעי זמן טריפת כתובות האירוסין מנה ומאתים מאימת: [ה] ליבעי ארוסה שנתגרשה או שנתארמלה אי טרפא ממשעבדי אי לא. והנה רש"י הבנים לייתב זה דבשמת דווקא קמבעיא ליה אי גביה משעת אירוסין או נימא דמחלה לשיעבודה קמא כ"כ מהרש"ל · ומה שפרש"י או דלמא עד שעת כתיבה דהוה מלוה בשטר לא טרפא משעבדי · טענתו לתרץ קושיית רבינו בסמוך איך נאמר שמחלה לשיעבודה קמא הא קי"ל כרב נחמן אם אוסיף דקנה לתוספת כתביה ושניהם קיימין וא"כ הכא נמי בכתובה שניה אמרי' לתוספת כתבה · פ"ז פרש"י דהכא איירי בדלא כתב לה והוי מלוה בע"פ ועד שעת כתיבה דהוי מלוה בשטר לא טרפא ממשעבדי דאיכא למימר דמחלה לשעבודה קמא אבל אי הוי לה מנה ומאתים בכתב לה כתובה שניהם קיימין ועפ"ז מיושב קושית מהרש"א בתוס' ד"ה ומיגבה ע"ש: [ו] ומפרש טעמא משום דלא נכתבה ברשותו. ומספקא ליה בטעמיה כי מגלתי א' מטעמים הללו אין הבנה לזה מאי איכפת לן אם לא נכתבו ברשותו הלא כבר זכה האב בעיקר כתובה משעת אירוסין מתנאי ב"ד: [ז] דמסתמא כל אשה בשעת כתיבת כתובתה בשעת נשואין היא מוחלת לזכיה קמייתא ושעבודא דאירוסין · ומדרב יהודה משמע לרבנן דהא סברא לא פליגי אלא בהא פליגי אדר"י דתקינו רבנן לאב אף כשמחלה בתו. וזה שכתבו תוס' הוא טעמא משום דבשעת כתיבה הלב לשיעבודא נמי משום הך סברא דמסתמא כל אשה כו' ומדר"י נשמע לרבנן ובזה מתורץ קושיא שניה שהקשה מהרש"א בד"ה ומגביא ע"ש וזהו שכתבו תוס' ודוקא להעמיד כולה במחאה אליבא דר"י כל זה מדברי רשב"א שמוקי הך דרבי יהודה בכתב לה כתובה מן האירוסין כמו שהביאו תוס' ד"ה והלכתא וא"כ בדכתב לה ה"א לפ' כפי' ר"י דהרשב"א ס"ל דאינה מוחלת לשיעבודא בכתב לה מן האירוסין מדדחיק לאוקמה דס"ד הואיל ומנה ומאתים שלו תוספת נמי שלו ולא פי' דקאי אמנה ומאתים ואין לו בה כלום משום דהיא מחלה לשיעבודא אלא שמ"מ יש לנו לפרש ולקיים פי' ר"י דהיינו שבכל זה מבעיא ליה לר' יהודה אי ר' יהודה קאי אתוספת כתובה וכמו שפי' הרשב"א אבל עיקר כתובתה נגבה האב משעת אירוסין · או נימא דר"י דקתני אין לאביה רשות בה היינו אפילו בעיקר כתובה דהיא מוחלת לשיעבודא אף בדכתב לה מן האירוסין ואחד זה ואחד זה אינו נוגה אלא מן הנישואין פ"ז אמר ודוקא להעמיד כולה במחאה אליבא דר' יהודה דהא ליכא למימר מדר"י נשמע לרבנן כי אף אם"ל ר"י לא סברי מחלה לשיעבודא

ט"ו

כיון דאין הגביה ברשותו ולא תקינוה רבנן אלא כשלא מחלה בתו או דלמא טעמא דר' יהודה דאמר דלית ליה זכיה לאביה לאו משום דמחלה לזכיה קמא לשעבודא אלא משום דלא תקינו ליה חכמים זכיה כלל אלא כשנכתבה ברשותו דאז אלים כחו דקלא כנגבוי דמי ולעולם לא מחלה וא"כ יכולה היא לגבות מזמן ראשון ותפשוט מינה דבכ"מ גובה מזמן ראשון. [ח] אבל הא לא מיבעיא ליה להש"ס דארוסה אי טרפא ממשעבדי או לא דהואיל וקים ליה דאית לה כתובה בדלא כתב לה כדפרישי' והיינו בתנאי ב"ד אם כן אמאי לא תטרוף ממשעבדי כמו מן הנשואין היכא דלא כתבינן וכ"ת התם נמי מספקא ליה א"כ ליבעי נמי מן הנשואין אלא ודאי מן הנשואין פשיטא דטרפא ממשעבדי אע"ג דלא כתב לה דכיון דאית לה בתנאי ב"ד כמלוה בשטר דמיא ומספקא ליה מן האירוסין מהני טעמי דפרשי' אמר רב הונא מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין משום דלא מחלה לשעבודא קמא ורב אסי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין. ולדברי המפרשים דארוסה אין לה כתובה מפרשים הכא בדכתב לה מן האירוסין וכן פי' ר"ח דמיירי בדכתב לה מן האירוסין מנה או מאתים וכתב לה בשעת נשואין ואוסיפת לך כך וכך אמנה או מאתים ואפ"ה קאמר רב אסי דאינה גובה מנה ומאתים אלא מן הנשואין דקסבר דכיון שהזכיר המנה והמאתים עם התוספת בשטר הכתובה מחלה שיעבודא הנכתב לה מן האירוסין. ומילתא דתמיה היא דבשלמא היכא דלא כתב לה אע"ג דגביא ממשעבדי בתנאי ב"ד מ"מ איכא למימר בשעת הנשואין כשכתב לה הבעל כתובתה וכלל המנה ומאתים עם התוספת ולא הקפידה לכתוב זמן מנה ומאתים מן האירוסין מחלה אותו שיעבוד שהיה לה בעל פה כדי שיכתבו לה עתה בשטר עם התוספת ותגבה הכל מזמן הכתיבה אבל היכא דכתב לה למה תמחול שיעבוד שטר שבידה במה שנכלל המנה והמאתים עם התוספת אין זה הוכחה שמחלה כי אי אפשר לכתוב בענין אחר כי כן דרך להוסיף על עיקר כתובתה וכן כתב רב שרירא דאם כתב לה כתובה מן האירוסין ונתארמלה או נתגרשה לא טרפא ממשעבדי ואם נשאת לא טרפה מנה ומאתים אלא משעת נשואין וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"י מהל' אישות) המארס את האשה וכתב לה כתובה ומת או גירשה גובה עיקר מבני חרי ואינה גובה תוספת כלל. וכל אלו דברים תמוהין הן דמ"ש שטר כתובה משאר שטרות שלא תטרוף בו ממשעבדי ועוד דקאמר ראב"ע (לקמן דף נד.) מן הנשואין גובה הכל מן האירוסין בתולה מאתים ואלמנה מנה משמע דגובה מנה ומאתים מן האירוסין ממשעבדי כי היכי דגובה הכל מן הנישואין ממשעבדי. ואפי' לא כתב לה בכתובת אירוסין אחריות הא קי"ל אחריות טעות סופר הוא אף בכתיבה דהא בכתובה ב נחלקו ר"מ ורבנן (לקמן נא·) אי אמרינן אחריות טעות סופר הוא אם לאו. וה"ר יונה ז"ל דחק ליישב דברי הגאונים דאיירי בשלא כתב לה אחריות והא דפליגי באחריות טעות סופר הוא בכתובה היינו כשנכתבה בנישואין דתקנת שמעון בן שטח שיהו כל הנכסים אחראין וערבאין לכתובה בנשואין תיקן בזה נחלקו ר"מ ורבנן רבנן סברי כיון שתיקן שמעון בן שטח שיהא כותב לה כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובה אע"פ שלא כתב כמאן דכתב דמי ור"מ סבר נהי דתיקן לכתוב אם לא כתב לא אמרינן טעות סופר הוא ולא פליגי אלא בנשואין שבזה היתה התקנה אבל כתב לה כתובה מן האירוסין אף רבנן מודו דלא אמרינן אחריות טעות סופר הוא · [דף מד ע"א] מאי הוי עלה דכתובה ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' אלעזר בן שמוע מנה ומאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה מן הנשואין והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין. ותימה הא דמיבעי ליה הש"ס בשילהי פ"ק דב"מ (דף יז:) ולקמן בפרק הכותב (דף פט:) אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה היכא דלא כתב לה אמאי לא פשיט משמעתין ממילתייהו דרב הונא ורב אסי דאית לה ולפי' ר"ח דמוקי שמעתא בדכתב לה ניחא אבל אי אפשר לומר כן כמו שפרשתי וי"ל דפשיטא ליה להש"ס דארוסה יש לה כתובה אע"ג דלא כתב לה אבל התם לא בעי לאוכוחי מדברי האמוראים אלא ממשנה או מברייתא. וכן היה יכול לפשוט מהא דתנן בקדושין בפ' האומר (דף סה.) היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך וכו' וקאמר עלה בגמ' אמר רב אם נתן גט מעצמו דכופין אותו ליתן כתובה אלמא מוכח שהיו נוהגין להגבות כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה דאי לאו הכי מאי למימר ודאי קדשתיך ולהכי גירשתיה אבל לא נשאתיה ולא אתן לה כתובה וע"כ בדלא כתב לה מיירי מדקאמר לא קדשתיך ואין לומר באתרא דכתבי והדר מקדשי דאין הכתיבה ראיה דא"כ ה"ל לפרושי ועוד כל כמה דלא מיקדשה אין הכתובה בידה אלא ודאי לא רצה לפשוט מדברי אמוראי והא דלא מוכח ממילתיה דר' אלעזר בן שמוע האי נמי מימרא הוא וממתני' דהמארס את בתו ליכא למיפשט דאיכא למימר בדכתב לה · מיהו תימה אמאי לא פשט ליה מהא דתניא לעיל מודה ר' יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ובגרה וניסאת וכו' וע"כ בדלא כתב לה איירי דאי בדכתב לה של אב הויא הואיל וברשותו נכתבה ואי ארוסה אין לה כתובה פשיטא דאין לו בה כלום ותירץ ה"ר שמעון מגויזרא דאיכא למימר לעולם בדכתב לה ואין לו בה כלום דקתני אתוספת קאי שהוסיף לה בשעת נשואין קאמר דסד"א הואיל ומנה ומאתים שלו הוספת נמי שלו וכ"ת תפשוט מהא דתניא בפ' מי שמת (דף קמה.) המארס את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה וי"ל משום דאיכא לאוקמי בדכתב לה וסיפא אצטריכא ליה מקום שנהגו להחזיר קידושין מחזירין וכל הני שינויי דחיקי ניהו ומוכחא מילתא דתקנת חכמים היא אף מן האירוסין [ט] וגביא ממשעבדי בתנאי ב"ד אף בדלא כתב לה וכן נוהגין באשכנז ובצרפת: ה **אמר** רב נחמן שתי שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון אמר רב פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא [י] לתוספת כתביה ולא ביטל שני את הראשון אלא השטר הראשון קיים וקנה הדקל בשטר השני (לכאורה משמע דכיון דאיכא למימר לתוספת כתביה לא ביטל שני את הראשון ושניהם קיימין) וקשה מאי שנא מהא דאמר רב הונא הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות באתה לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני אלמא אע"פ שהוסיף בכתיבה שניה לא אמרינן שתיהן קיימות ותגבה מאתים מזמן ראשון ומאה מזמן שני אלא מדלא כתב לה ואוסיפת לך מאה אמאתים אחילתא לשעבודא קמא אם באת לגבות השני וכן הכא ליסגא דאי אוסיף בה דיקלא לא משמע דכתב ליה ואוסיפת לך אשטר הראשון אלא שטר אחר כתב לו ממש ויש בו דקל יותר מבשטר ראשון וא"כ אמאי שניהם קיימין. ומיהו רש"י פירש גם כאן לתוספת כתביה לא שיהו שניהם קיימין אלא אם ירצה בשטר הראשון יגבה השדה בלא הדקל ואם ירצה בשטר השני יגבה גם הדקל וכן כתב רב אלפס ז"ל בתשובה וליסגא דאי אוסיף בה דיקלא לתוספת כתביה משמע דהא מודה רב נחמן דלא בטל השני את הראשון ושניהן קיימין. וה"ר יצחק בר ברוך ז"ל תירץ דלא דמיין אהדדי דבכתובה שדרך העולם כשמוסיפין על עיקר כתובה שכותבין ואוסיף לה כך וכך והשתא לא עביד ליה הכי אלא כתב לה שתי כתובות סתם ולא הזכיר באחרונה לשון תוספת כמנהג העולם מוכחא מילתא דלא נתכוון להוסיף על הראשונה אלא שאם תרצה לזכות בשניה שתתבטל הראשונה אבל במכר שאין דרך המוכרים שני דברים לכתוב בשטר שני ואוסיפת לך דבר זה על המכר הראשון סתמא דמילתא אנו אומרים שלא בטל שני את הראשון אלא השני לתוספת הדקל נכתב והשטר הראשון קיים ויגבה הדקל בשטר השני וכן עיקר. וא"ת תקשי הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני וכן מדפליגי רפרם ורב אחא אליביה אלמא הלכתא כוותיה ולקמן נמי בשילהי הכותב (דף פט:) דייק סוגיא דשמעתין כוותיה ולעיל פסקינן הילכתא כרב אסי דאמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין ובטלה כתובה שניה את הראשונה אע"פ שיש בה תוספת ולמאי דפרישית דאיירי בדלא כתב לה מן האירוסין ניחא דבטלה השניה את התנאי הראשון שהיה בע"פ אבל הכא דאיכא שני שטרות לא בטל שני את הראשון [כ] ואף לדברי המפרשים דאיירי במתניתין בדכתב לה יש לחלק כיון שמנהג לכלול יחד מנה ומאתים ותוספת אומדנא דדעתא הוא שזהו עיקר תחילת השעבוד וכתב האירוסין לא נכתב אלא שאם תתאלמן או תתגרש מן האירוסין וכשבאו לכלל נשואין ונכתב הכל בשטר אחד נתבטל הראשון לגמרי אבל בשאר שטרות השני לתוספת נכתב ולא נתבטל הראשון: פשיטא ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא שאם יבא בעל המצר לסלקו ג יראה שטר מתנה ולא יראה שטר המכר וכיון דאיכא למיתלי דליפות כחו נכתב האחרון הראשון קיים והשני אינו כלום ואי לא שייך ביה דינא דבר מצרא כגון שהלוקח או המוכר עצמו מצרנין אי דאית ביה שום יפוי כח אחר משום מתנה כגון לענין דרך דנותן בעין יפה נותן ומוכר בעין רעה מוכר לא בטל האחרון את הראשון. ואם לאו בטל האחרון את הראשון וכל שכן ראשון במתנה ושני במכר דאמרינן משום דינא דבע"ח כתביה ויראה שטר האחרון ולא הראשון אם יבא בעל חוב לטרוף ממנו שאם יראה שניהם השני אינו כלום (ג) כיון דליפות כחו כתביה ולא נתבטל הראשון ודאי שניהם במכר ושניהם במתנה בטל השני את הראשון מ"ט דרפרם אמר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אחולי אחליה לשעבודא קמא מאי בינייהו א"ב אורועי סהדי לרפרם דאמר אודויי אודי כיון שהודה המקבל מתנה שהשטר הראשון מזוייף כל שטר שיצא מתחת ידו שאלו העדים חתומים בו לא מגבינן ביה הואיל והודה שהם פסולים או שמא הוא זייפו כמו שזייף חתימתן בשטר הראשון ולרב אחא לא מרעינן סהדי דאמר אחולי אחליה לשעבודיה ואפילו במתנה דלית ביה אחריות שייך מחילת שיעבוד ד כגון שבין זמן הראשון לזמן השני קנה הנותן שדה אצל שדה זו שנתן ואחליה המקבל לשעבודיה שלא יוכל לסלקו משום דינא דבר מצרא אי נמי לענין זה שיטרפו בעל חוב של נותן שבין זמן ראשון לזמן שני א"נ אם הנותן אכל פירות בין זמן ראשון לזמן שני מחל לו וא"ת למה יש לנו לתלות שמחל שעבודו בדבר שיש לו הפסד וי"ל שמא שמע שמסר הנותן מודעא על השטר הראשון. וכתב הר"מ ז"ל דהלכתא כרב אחא דכיון דאיכא פלוגתא ולא ידעינן כמאן הלכתא לא מרעינן סהדי דאוקי סהדי אחזקתייהו וגם נוקי המקבל בחזקת אדם הגון ולא זייף העדים וגם לענין פירי וטסקא קרקע בחזקת מקבל עומד ע"י שטר הראשון ולא מבטלינן האי חזקה מספק ועוד הביא ראיה מדקאמר הש"ס לעיל אליבא דרב הונא אחולי אחלתיה לשעבודא קמא ולאו ראיה היא דהתם מחלה בשביל מאה שהוסיף ולדעת כן הוסיף לה שאם תרצה לגבות שלש מאות שתמחול הראשונה אבל הכא שהשטרות שוין אין לנו לתלות שמחל השעבוד הראשון ומיהו הלכה כרב אחא מטעמי קמאי · פי' רב אלפס הא דאמר רב נחמן בטל שני את הראשון הנ"מ בשטרי קרקעות ומאי דדמי להו כגון בכתובת אשה אבל בהודאות ובהלואות גבי תרווייהו כל חד וחד לפום שעבודו ולא אמרינן האי שטרא היינו האי שטרא ואע"ג דתרווייהו חד סכום ניניהו דגרסינן בפרק גט פשוט (דף קעב·) אמר רבא האי מאן דנקיט תרי שטרי בר חמשין חמשין ואמר שוינהו ניהלי ה בר מאה לא משוינן ניהליה עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה ניחא ליה למלוה כי היכי דלא ליפגום שטריה וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפורעו אלמא דגבי תרווייהו: ו **מתני'** הגיורת שנתגיירה ובתה עמה וזינתה הרי זו בחנק אין לה לא פתח בית אב ולא מאה סלע · היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה סלע · היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי זו כבת ישראל לכל דבר. יש לה אב ואין לה פתח בית אב יש לה פתח בית אב ואין לה אב הרי זו בסקילה· לא נאמר בית אביה אלא למצוה: [דף מד ע"ב] **גמ'** אמר ר' יוסי בר' חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב רבא אמר חייב וכן הלכתא. אמר ר"ל המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתוב הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע:

ז [דף מו ע"א] **תניא** כילד הוצאת שם רע בא לב"ד ואמר פלוני לא מצאתי לבתך בתולים אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא כתובתה מנה נמצא ששם רע אינו ש"ר הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל בין לא בעל ר' אליעזר בן יעקב אמר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל והוא שאמר לעדים בואו והעידוני אבל באו עדים מאליהם ו וכ"ש אם לא באו עדים שהוא פטור והא דקתני זינתה מעיקרא יש לה כתובה ליתא דקי"ל כרבא דאמר מקח טעות לגמרי משמע כדכתבינן בפ"ק (סימן כה) שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן המוציא ש"ר אינו לוקה עד שיבעול כדרכה ויוציא ש"ר שכדרכה נבעלה והמוציא שם רע ולא בעל לוקה מכת מרדות דרבנן: ח [דף מו ע"ב] **מתני'** האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף ובשטר ובביאה וזכאי במציאתה *ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל את גיטה ואינו אוכל פירות בחייה ניסאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה וקבורתה רבי יהודה אומר אפי' עני שבישראל לא יפחות משני חלילין ומקוננת: ט **גמ'** ניסאת יתר עליו וכו' ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זכה הבעל בדברים הללו פירש רש"י דמן האירוסין מיירי ולא נהירא לר"ת דאילו מן האירוסין מיירי אמאי קתני לה אמתני' דקתני ניסאת ועוד הא קתני שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ואמאי זכה לר' נתן והלא לא באו ועוד דמסיק אבל הכא משום איחתוני והא איחתנו להו ואי באירוסין לא קרי חיתון אלא איקרובי דעתא כדלקמן בפרק אע"פ (דף נו.) אע"ג דלקמן בפרק הכותב (דף קב.) אמרינן עמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנין באמירה ומפרש טעמא בההיא הנאה דמיתחתני אהדדי גמר ומקנה הכי פירושא בההיא הנאה דסופו להתחתן בנישואין גמרי ומקני אהדדי משעת אירוסין [ל] הלכך נראה לר"ת דהך ברייתא בנישואין איירי ופסק לו פירות כסות וכלים שיבואו עמה ועדיין לא באו והיינו טעמא דלא זכה לת"ק דאנן

סהדי

הגה"ה

*לרש"י בסמוכה על שלחנו אפילו בוגרת ואם אינה סמוכה על שלחנו אפילו בקטנה אינו זכאי כר' יוחנן בפ"ק דב"מ (דף יב·) ואין חילוק בין קטנה לקטן: ולר"י אפילו באינה סמוכה זכאי בנערה אבל בוגרת כשאינה סמוכה לא ובמעשה ידיה אי סמוכה הכל של אב ואם אינה סמוכה המותר על מזונותיה שלו בקטנה ונערה אבל בוגרת וקטנה אי סמיכו של אב משום איבה ואי לא הכל שלהן אפילו בהעדפה · מהרי"ח:

הגהות הב"ח א ולא תקינו ליה רבנן וכו' לזכיה קמא ולשעבודא דאירוסין אלא משום: ב דהא בכתובה נמי נחלקו ר"מ · נ"ב עיין בפרק זה בדף נא ע"א: ג שאם יבוא בעל המצר לסלקו יראה שטר מתנה ולא יראה שטר וכו' ויראה שטר האחרון שאם יראה שניהם: ד מחילת שיעבוד שבין זמן הראשון לזמן השני כגון שקנה: ה שוינהו ניהלי חד בר מאה: ו באו עדים מאליהם פטור וכ"ש וכו' והא דקתני הכא זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ליתא:

קרבן נתנאל

הייט בדכתב בשעת קטנות לאב אבל מ"מ לרבנן בדלא כתב לאביה או נכתב הכל ברשותה בבגרות איכא למימר דמחלה לשיעבודא: [ח] **אבל** הא לא מבעיא ליה להש"ס דארוסה אי טרפא ממשעבדי · ויש לדקדק פשיטא דליכא למימר דמבעיא להש"ם בארוסה מדקבע מאימת גביא · ואם לזה כוון רבינו לתרץ על בעל האיבעיא גופא למה אינו מיבעיא ליה על ארוסה א"כ מאי קאמר תו וכי תימא התם נמי מספקא ליה א"כ לבעיא נמי מן הנשואין הכל קשה למה לא מבעיא ליה בארוסה ובכתובת נשואין היכא דלא כתבי' לה וע"כ צ"ל כמ"ש אבל הא לא מבעיא ליה להש"ם דלארוסה נמי אי טרפא ממשעבדי וסגל מספקא ליה אי טרפא ארוסה ממשעבדי ובנשואין מגבי מאימת גביא וזה דוחק דלפי' ר"י כך איבעיא לא תליא בהך א"כ אי אבעיא לש"ם בארוסה נמי אי טרפא ממשעבדי ה"ל לפרש דבריו וצ"ע: ה"ג אמר שמואל משום ר"א כרבי שמעון: ה"ג מגילתא דר"א כרבי שמעון: [ט] **ונביא** ממשעבדי תנאי ב"ד אף בדלא כתב לה וכן נוהגין באשכנז ובצרפת · ובש"ע סי' כ"ד כתב כמ"א שאין נוהגין כן · ומצאתי טעם לזה במרדכי וז"ל ולראבי"ה ורבינו אפרים מבונה [illegible]

תפארת שמואל

(ג) **כיון** דליפות כחו וכו' · תימה ס"ם הוסיף עליו אחריות ונסי דראשון לא בטיל והוי מתנה ס"ס אחריות נמי לא בטיל והוי כמתנה באחריות ובפרט מאחר שהוא מודה שליפוי כח כתביה וצ"ל דהרא"ש פירש דינא (דלוקח) [דבע"ח] בע"א והטור והרמ"א השיגו:

אטוחי

סהר שלא היה דעת האב להקנות וליתן הנדוניא אלא על מנת שתהנה בתו ממנה הלכך אם לא באו לידי החתן בחיי בתו לא זכה בהם ורבי נתן סבר קנה דלית ליה האי אומדנא לימא בפלוגתא דר' אלעזר בן עזריה ורבנן קא מיפלגי דתנן אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה את הכל ר' אלעזר בן עזריה אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה [דף מז ע"ב] שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה · מ"ד לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה דכי היכי דאזיל רבי אלעזר בתר אומדנא דלא כתב לה אלא על מנת לכונסה הכי נמי אזלי רבנן בתר אומדנא דלא כתב לה אלא על מנת שתהנה בתו ממנה אע"ג דהאי אומדנא דרבי אלעזר מהאירוסין לנישואין והיא דלעיל בנישואין גופייהו כדאמר לו לבעל הש"ס לדמינהו אהדדי ומ"ד זכה כרבנן לא דכ"ע כרבי אלעזר בן עזריה כו' · וכן היה פוסק ר"ת בנדוניות אתגים שלא גבו דלא זכה בהם הבעל דהלכה כרבנן *וכן פסק ר"ח כרבנן ואע"ג דרבי נתן דיינא ונחית לעומקא דדינא לית הילכתא כוותיה כנגד רבים ועוד דבעי הש"ס לאוקומי רבנן כרבי אלעזר וכוותיה פסקינן לקמן בפרק אע"פ (דף נו:) אע"ג דדחי ליה הש"ס דיחויא הוא ולא סמכינן עילויה והא דאמרינן לקמן בפרק מציאת האשה (דף סו.) הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו יכול הוא לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך איני רוצה ליתן ופריך עלה בירושל' (שם הל"ב) והלא דברים הנקנין באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס [ט] הא אם לא פסק על מנת לכנוס גובה אחיו אע"פ שלא גבה שאני התם דבהו קיימת ותהנה מהן והא דקתני לקמן (דף מח:) או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה אתי' כרבי נתן: י וחייב במזונותיה ובפרקונה וכו' ת"ר תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה לפיכך בעל אוכל פירות מאי לפיכך מהו דתימא מיכל לא נכליגהו (א) אנוחי נכחינהו דאם כן מימנע ולא פריק קמ"ל דהא עדיפא דזימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה · משמע דתקנתא דידה היא מה שהבעל אוכל פירות וכן משמע לעיל דקאמר בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דא"כ מימנע ולא פריק וא"כ משמע דאי אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרשות בידה.

הגה"ה

*ומיהו נכסים שירשתן בחייה אע"פ שלא גבתה ומתה הבעל יורשה אם גבאת כבר פי' ר"ת וכן פירש ר"ח אבל רש"י פי' דמן האירוסין דווקא אבל בנישואין חייב לשלם הסרי"ה: וכן מצאתי בשם רבינו האבי"ה שרבינו יצחק הלבן אומר שנוהג הכל כרש"י · ואומר ה"ר שמואל בר ברוך דאם יתפוס החתן המעות שיאמר קים לי כרש"י דמיירי מן האירוסין אבל מן הנישואין גובה את הכל אפי' אם לא גבה · ומצאתי שכתב ר"ת והחרים חרם חמור על יושבי צרפת א ולומברדיא"ה והסכימו עמו גדולי נרבונ"א על כל נשא אשה ומתה תוך שנתה בלא ולד של קיימא שיחזיר כל הנדוניא ותכשיטי האשה לנותנין לה או ליורשים כל מה שישאר בידו מן הנדוניא מה שלא בלתה ושלא יעריס לכלות רק מן הוצאת עסק קבורתה לפי כבודה ולא לפי רצונו. ואפי' אם התנה הבעל נדוניות אתגבו וגם נכנית ממנו ועד זמן כ"ד לי יום. ומצאתי בתשו' ר"ב ורבינו דוד ממגינצ"א בקהלות עמו תקנה על כל איש והאשה שימעשו נישואין ויפטר אחד מהם בעיינתו בלא זרע בתוך שנתים שיחזירו אלו הנדוניא שנתן ליורשי המת וה"ר טוביה מכוג"א אמר שיכא שאשתו בבית אביה ואוכלת משל אביה ואפי' נכנית משל בעלה אפילו שתים ושלש שנים שהיתה אצל בעלה ומתה הכל של אביה וכן משמע בספר הישר ב ושמעינן שיש מנהג אפי' בכי שנים להחזיר מחצה אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיין היכא דקיימא תיקום ולא מפקינן מיניה דאב · ומה שיש במדרש ואם נריך כהכם זה המשיא בתו ומתה שאיבד בתו ואבד מעותיו ומשמע אפי' מתה תוך שנתה · ר"ת פירש דמיירי כשהחתן מוחזק דלא מפקינן מיניה מאחר שהחזיק וכשהנדוניא ביד האב יחלוקו · א"כ בנדון הזה שלא נכנית מבעלה כי אכלה משל אביה וגם לא זכה בהן הבעל נראה דאין להוציא מיד ג מי שנשאר בידו · וכן משמע נמי בספר רבינו משה מספר החכמה · והרמב"ם ז"ל כתב (בפכ"ב מהל' אישות הל"ב) היכא דמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה אע"פ שכתובתה ד ביד אביה בעלה יורשה · ועוד כתב האב שפסק ע"י בתו לא קנתה הבת אותה מתנה וכן חתן לא קנה עד שיכנוס · מרדכי :

וקשה מהא דקתני בברייתא פרקונה תחת פירות משמע דפירי עיקר ואינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות דהא לקמן (דף נח:) פרכינן לרב הונא דאמר יכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה דסבר מזוני עיקר ותקנו לו חכמים מעשה ידיה תחת מזונות מהא דקתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה אלמא מעשה ידיה עיקר והוצרך להגיה הברייתא ולשנות תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ועוד דבפרק חזקת הבתים (דף מט.) ובגיטין פרק הזורק (דף עז.) לא מצי לאשכוחי שיהא לאשה חצר בלא בעלה דפריך חצרה מה שקנתה אשה קנה בעלה ודחיק לשנויי בכותב לה ועודה ארוסה ולוקמא כגון שאמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות אפילו לאחר שניסאת אלא ע"כ אינה יכולה לומר כן וצריך ליתן טעם כיון דתקנתא דידה היא מאי שנא ממעשה ידיה למ"ד מזוני עיקר וי"ל דשאני התם דלא פקעה תקנתא ממעשה ידיה לגמרי שאם אמרה איני ניזונת היום ואיני עושה למחר היא ניזונת ועושה אבל הכא מיד שאמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות היא מפקעת תקנת פירות דפירות כל ימיה הן תחת פרקונה אפילו את"ל שיכולה לגמרי להפקיע מעשה ידיה ולומר איני ניזונת לעולם ואיני עושה לעולם הכתי מצינא למימר דפרקונה היינו טעמא כדי שלא תיטמע בין עובדי כוכבים אי נמי שאני פירות שהבעל זוכה בתקנת חכמים בגוף השדה לפירות אבל מעשה ידיה לא שייך למימר שיזכה בגוף הידים: [דף מח ע"א] רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל וכו' ומסיק דפליגי כגון דהוי אורחיה דידיה ולאו אורחה דידה תנא קמא סבר כי אמרינן דעולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה א"ר חסדא אמר מר עוקבא הלכה כר' יהודה: יא ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובנותיו ודבר אחר*: יב אמר ליה רבינא לרב אשי מאי שנא מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר אמר ליה ולא שני לך בין יוצא לדעתו בין יוצא שלא מדעתו · מאי דבר אחר אר"ח תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד תכשיט כ"ש צדקה ומ"ד צדקה אבל תכשיט לא ניחא ליה דתיתזל · אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודו ולא לפי כבודה אלא אימא אף לפי כבודו דקי"ל דעולה עמו ואינה יורדת עמו אף לאחר מיתה · אמר רב מתנה האומר אם מתה אשתו אל תקברוה מנכסיו שומעין לו מ"ט כי אמר דנפלו לאו נכסי קמי יתמי ואין היורשין חייבין בקבורתה דתנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מתה אין חייבין בקבורתה כי לא אמר נמי רמו נכסי קמי יתמי אלא האומר אם מת הוא אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור*:

הגה"ה

*וכגון שהיה מפרנסם מקודם · מהרי"ם.

הגה"ה

*מכאן פסק מהר"מ מי שנתפס ויש לו דיו ממלו ונוס שלא לפדותו משל עצמו שפודין אותו בעל כרחו ועוד ראיה מפרק קמא דקידושין (דף יח·) מפדין אותה בעל כרחה וכו' וע"ש · מרדכי :

יג [דף מח ע"ב] מתני' לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה מסרה האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרוה שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל: גמ' מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה דתנן הגיע זמן ולא נישאת אוכלת משלו ואוכלת בתרומה קמ"ל לעולם אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה כמשנה אחרונה דתנן וב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: ת"ר הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית בעלה ומתה אביה יורשה מסרה האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל או שהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד"א לירושתה אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה:

יד [דף מט ע"א] מתני' האב אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש רבי אלעזר בן עזריה לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים יירשו והבנות יזונו מה הבנים אין יורשין אלא לאחר מיתת אביהם אף הבנות אין ניזונות אלא לאחר מיתת אביהם: [דף מט ע"ב] גמ' א"ר אילעא אמר ר"ל משום רבי יוסי בר' חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו כשהם קטנים · הלכתא כוותיה או אין הילכתא כוותיה ת"ש דכי הוו אתו לקמיה דרב נחמן הוה אמר כפו אסיתא בציבורא וליקום ולימא עורבא בעי בני והוא גברא לא בעי בני כי אתו לקמיה דרבא א"ל ניחא לך דליתזנן בנך מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד אבל אמיד כייפינן ליה בעל כרחיה לא יהא אלא אחר כי הא דרבא אכפייה לר' נתן בר אמי ואפיק מיניה ד' מאות זוזי לצדקה *והני מילי בניו ובנותיו קטנים אבל קטני קטנים אע"ג דלא אמיד כייפינן ליה בעל כרחיה כדגרסינן בסוף אע"פ (דף סה:) דרש ר' שמלאי אפיתחא דבי נשיאה אף על פי שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן את קטני קטנים ועד כמה עד בן שש ותנן נמי אם היתה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה דשמעינן מינה דחייב לזון בניו ובנותיו כשהן קטני קטנים ואפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם פסק רבינו מאיר דחייב לזונם דכיון דתקנת חכמים היא וכו במזונותיהם אפי' יש להם להתפרנס משלהן דומיא דמזונות האשה מדכלל מזונות האשה דקתני ומוסיפין לה על מזונותיה בשביל הקטן אלמא דין אחד להם:

הגה"ה

*פר"ת בדברים בעלמא אכפייה דאמר בפרק כל הבשר (דף קי:) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד מוזהרין עליה והצדקה כתיב בה נתון תתן לו כי יברכך וגו' · ובירושלמי נמי כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב"ד עונשין עליה משמע אם רוצים כופין והשתא לא קשה מהא דגרסי' בקידושין בירושלמי א"ר יוסי הלואי הויין כל שמועתי ברירין לי כהדא שכופין את הבן לזון את האב ובפרק כל הגבר הייתום לנסות נראה דלא מוקיר אבוה פ"ל שבקוהו עיין פ"ק דקידושין · מרדכי :

טו [דף נ ע"א] ואמר רבי אילעא אמר ר"ש לקיש הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהם *ולית הלכתא כוותיה · אמר רבי אילעא באושא התקינו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות ירושלמי פעם ראשונה יכול לבזבז חומש ואח"כ חומש מן הריוח בכל שנה והני מילי מחיים אבל לאחר מיתה יכול לבזבז יותר מחומש: טז אמר ר' יצחק באושא התקינו שיהא אדם מגלגל עם בנו בתלמוד תורה א) עד שתים עשרה שנה ומכאן ואילך יורד עמו לחייו איני והאמר ליה רב לרבי שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקביל מכאן ואילך קביל וספי ליה כי תורא לא קשיא הא למקרא והא למשנה דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר ב)תריסר לתעניתא ובתינוקת: יז אמר רבי יוסי בר חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות דשויה רבנן כלוקח ראשון הילכך מוציא בלא דמים ומוציא לאו דווקא דכל ימי האשה הקרקע ביד הבעל ואוכל פירות והיא מוכרת הגוף מעכשיו והפירות לאחר מיתתה והבעל מוציא מיד הלוקח הגוף שמכרה לו מעכשיו וישאר אצלו *ואי איתנהו להנהו דמי דשקיל איתתיה מהדר להו ללוקח דגזל הוו כיון דהמכר לא הוי מכר ואם נמצאו מעות בידה אם הוכיח שדמי מכר זה הן ולא מצי בעל למימר דילמא מציאה אשכחה:

הגה"ה

*(לכייפו רק בדברים) ומתנה לאחר שוית כמו מכר ולא גבית כתובתה ממטלטלי דמקבל מתנה דאורייתא אבל ממתנת ש"מ דרבנן גבית כתובה ומזונות מיהו אפילו אחין אם מכרו או שיחררו מפקיע מידי שעבוד ואינה גובה מהם מיהו בנתנו מסתפק קצת · ר"י מהרי"ח: ומהר"מ פסק דהנותן מתנה לבנו או ליורשו במתנת בריא לא הויא מתנה לאפקועי כתובה וראיה ממסכת דהכותב כל נכסיו וכו' ופרש"י אפילו מעכשיו ולא מן הדין אלא מתקנת חכמים הוא וכו' סוף דבר מתנה שאדם נותן ליורשיו הרי היא כירושה בעלמא ע' בסוף פ' ג"פ וה"ר שמואל בן רבינו ברוך פסק דמתנת ש"מ מפקיע מידי שעבוד כתובה ומזונות כמו מתנת בריא וראיותיו בארוך במרדכי וע"ש : ועשה שורו אפותיקי ומכרו אין ב"ח גובה הימנו · אי מת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו ואפי' מתה הבת דבעל בנכסי אשתו יורש הוי לגבי אלמנה · מהרי"ח

הגה"ה

*אפילו אם נתן לה בעל קרקע דקי"ל דקנתה ואין הבעל אוכל פירות אם מכרה ומתה בעל מוציא · פר"י מהרי"ח:

יח אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת וכי אפשר לו לאדם לעשות צדקה בכל עת רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אלעזר אומר זה הזן בניו ובנותיו קטנים רבי שמואל בר נחמני אומר זה המגדל יתום ויתומה בתוך ביתו ומשיאן · הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ור"ח חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים וחד אמר זה הכותב תורה נביאים כתובים ומשאילן לאחרים: יט זה מדרש [דף נ ע"ב] דרש רבי אלעזר בן עזריה וכו' יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב רב המנונא וקאמר כשם שאין הבנים יורשין כתובת בנין דיכרין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע והאידנא תקנו רבנן למיזן אפילו ממטלטלי*: כ [דף נא ע"א] מתני' לא כתב כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד **כתב לה שדה זו שוה מנה תחת מאתים ולא כתב לה כל נכסי דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי בית דין לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו ובכהנת אהדרינך למדינתך חייב מפני שהוא תנאי ב"ד:

הגה"ה

*בין למזונות ולפרנסה ובנין דיכרין · פר"י מהרי"ח · והאבי"ה כתב דתנאי כתובה כשכ רבינו משולם ורב אלפס דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה בר מפרנסתה דהיא כדקיימא דווקא במקרקעי וכן פסק הרמב"ם · מרדכי : **ואפשר דבעילתו הוי בעילת זנות משום דלא סמכא דעתה עד שיכתוב או עד שייחד לה מטלטלי כדאיתא בפ"ק (דף ז:) מהרי"ח :

כא [דף נא ע"ב] גמ' אמר אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה חיישינן שמא תחילתה באונס וסופה ברצון ופליגא דרבא דאמר רבא כל שתחילתה באונס ובסוף אומרת להם הניחו לו שאלמלא נזקק לה היא שוכרתו מותרת מ"ט יצר אלבשה הגיא כוותיה דרבא והיא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפסה מותרת ו ואיזו זו כל שתחילתה באונס וסופה ברצון א"ר יהודה הני נשי דגנבי גנבי שריין לגברייהו לאו לגנבי מירתא עבדי להון אבל שבקינהו ואזלי מנפשייהו ודאי אסורי. ת"ר שבויי מלחמה הרי הן כשבויין גנובי לסטים אינן כשבויין: כב ובכהנת אהדרינך למדינתך אמר אביי אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט חייב לפדותה שאני קורא בה ובכהנת אהדרינך למדינתך [דף נב ע"א] ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו רבא אמר כל שאיסור שבייה גורם לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גרם לה אינו חייב לפדותה והלכה כרבא: מתני' נשבית חייב לפדותה אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה את עצמה אינו רשאי דכבר נתחייב בפרקונה בשביל פירות שאכל עד היום הזה לקתה חייב לרפאותה אמר הרי

א) כר"י מד' שנים עד עשר שנה. ב) עי' בגמ'. גיטה

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל ומיהו נכסים כו' והסכימו עמו חכמי לומברדיא וגדולי נרבונא וכו' ושלא יעריס לכלות ממנו רק : ב ושמעתי שיש מנהג וכו'. ג דאין להוציא מיד האב מה שנשאר וכו': ד אע"פ שכתובתה בבית אביה וכו' לא קנתה הבת אותה מתנה עד שיכנוס אותה וכן חתן : ה ת"ש דכי הוו אתו לקמיה דר' יהודה אמר להו יחרוז ילדם והכני מתה בריה: כי הוו אתו לקמיה דר' חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא וכו' וכי הוו אתו לקמיה דרבה: ו ואיזו זו שתחלתה כנ"ל ותיבת כל נמחק ·

תפארת שמואל

(ג) אנוחי לא ננחינהו וכו' · שלא יהא לו במה להתפרנס אבל לא בעי למימר דלעולם לינחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקאמר הא אין לו פירות ע"כ[לשון התוס']ולא מלאני לבי להניח דהפסר דה"ש לפי גירסא לא ניכלינהו מידי ולא ננחינהו לעולם אלא כשיצטרך לו וק"ל

קרבן נתנאל

יקשה לר"ת דלקמן בריש אע"פ מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא דאיתון · ועוד דחוק קצת לר"ת דמה לו להזכיר מדידיה לדידה ומדידה לדידיה הוה ליה למימר עד כאן לא קאמר ר' אלעזר אלא משום דלא נשאת אבל הבא דנשאת לא עד כאן לשונו ורבינו לא הזכיר מקושיות אלו כלום ·

לישנא

על כן לבי אומר לי שדברי תוספות הללו המה גליון תוס' · וכן נראה מסידור לשון תוספות ואותו השיג עלה על דעתו לפרש מה שכתבו תוס' ולבתר הכי קאמר למאן דאמר זכה כו' אבל מדידה לדידיה אפילו רבי אלעזר מודה כו' אף ע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא וכו' ומאי הוה שייך התם אומדנא אחרינא הוי אמרי. עכ"ל כפי' מהרש"א ועי"ן קצת דבריו וכפי פירושי שפירשתי בחדושי בכוונתם שתוספות מקשים אלו שתי קושיות נדכך מת"כ ע"ש · אבל יש לפרש כוונת תוס' ע"ד אחר דע"כ לא אמר ר"ת התם מודה דהמוחזק דהוא יורש של בעל יש לו חד אומדנא להחזיק ממונא · אבל מדידה לדידיה אפילו ר"א מודה דהמוציא הוא הבעל יש לו עדיפות מאב שיש להמוציא ב' אומדנות משום קירוב דעת בשעת ארוסין ואת"ל דלא פסק משום קירוב דעת יש לנו לומר דמשום אימתוני בשעת נשואין · אבל אביה אין לו סברא להחזיק מעותיו כ"א חד אומדנא · ועפ"ז אין מקום לקושית הגליון וכך היה לרבינו בהבנת תוס' ומש"ה לא קשה ליה קושיות הגליון : [ט] הא אם לא פסק ע"מ לכנוס גובה אחיו אע"פ שלא גבה · וכתוס' מקצ"ג

נימי: וכתובתה תרפא אם עלמה רשאי הרשאה כמשוטה של כל יום ויום : גמ' ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה אין היורשין חייבין לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו הלכך לית להו פירי דכי תקינו רבנן פירות לבעל תחת פרקונה הוא דתקין והני כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי תדע דהא תנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואינן חייבין בקבורתה אלמא כיון דמחייבי במזונותיה מעשה ידיה שלהן וכיון שאין יורשין כתובתה אין חייבין בקבורתה הכא נמי כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי וכן יבם נמי לא אכיל פירי ואינו חייב בפרקונה · [נ] ואית ספרים דגרסי ואין היבמין חייבין לפדותה וכן גורס רב אלפס · והא דיבם לא אכיל פירות היינו בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם אבל נכסים שנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל אוכל יבם פירי לרבא דאמר לקמן בריש פרק הכותב (דף פג.) דידו עדיפא מידה כדמוכח בפרק החולץ (דף לט.) ומיהו לא מיחייב בפרקונה כל זמן שלא כנסה דלא קרינא ביה ואותבינך לי לאינתו : ת"ר נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אין פודה [דף נב ע"ב] רשב"ג אומר אין פודין השבויים יתר על כדי דמיהם מפני תיקון העולם · [ס] פסק רב אלפס ז"ל הלכה כרשב"ג משום דקתני סתמא דמתני' בגיטין (דף מה.) אין פודין את השבויים יתר על כדי דמיהם מפני תקון העולם ומשמע כל שבויין אפילו אשתו נמי והר"ר מאיר הלוי ז"ל פסק כתנא קמא [ע] דהלכה כרבים ומתני' דגיטין איירי בשאר שבויין אבל אשתו כגופו וכמו שאדם יכול לפדות עצמו בכל ממונו אשתו נמי כיון דחייב לפדותה בתנאי כתובה כמו שיש לה ממון דמי וכן מסתבר · ת"ר נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי רבי רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה ואם לאו אינו פודה · הא דקאמר רצה אינו פודה פירש רש"י אינו פודה כלל דלא תקינו לאשה אלא פדיון אחד [פ] וי"מ ביתר מכדי כתובה ומסתבר כפי' רש"י דמאי שנא פדיון שני מפדיון ראשון אם חייבוהו חכמים בפרקונה לעולם כי היכי דבפדיון ראשון א עבדי טפל חמור מן העיקר ה"ה בפדיון שני ופסק רב אלפס ז"ל הלכה כרבי ואע"ג דקי"ל הלכה כרבי מחבירו ורשב"ג אביו היה [צ] הכא מתני' דייקא כרבי דקתני סתם נשבית חייב לפדותה בכל מקום שנשבית אפי' ביותר מכתובתה [ק] והרמב"ם ז"ל כתב (פי"ד מהל' אישות הל' יט) אם נשבית פעם שנייה ורצה לגרשה הרי זה מגרשה ותפדה את עצמה בכתובתה : **כג לקתה** חייב לרפאותה · ת"ר אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואם היתה צריכה רפואה הרי היא כמזונות רשב"ג אומר רפואה שיש לה קצבה תתרפא מכתובתה רפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות והלכתא כרשב"ג · אמר ר' יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה לפי שבארץ ישראל היו רגילין להקיז דם תדיר ואין לה קצבה והויא כמזונות אבל רפואה שיש לה קצבה דמיא לפרקונה דאתי בבת אחת וכי היכי דאין היורשין חייבין בפרקונה הכי נמי לא מיחייבי בה · לכאורה דווקא ביתומין הוא דיש חילוק בין רפואה שיש לה קצבה לשאין לה קצבה מטעמא דפרישית דדמיא לפרקונה אבל בחיי הבעל לא ועוד מדלא מפליג אלא גבי אלמנה אבל בירושלמי משמע דה"ה בחיי הבעל דגרסינן בפרק מי שמת (הלכה ו) קרובתיה דר"ש בר אבא חששא עינא אתת גבי ר' יוחנן אמר לה אי קילא הוא אסיא מפורניך ואי לא בעליך יהיב לך אלמא אפילו בחיי הבעל רפואה שיש לה קצבה מתרפאת מכתובתה ותו גרס התם בעלה בעי הן דקלילין והיא בעיא הן דלא קלילין למאן שומעין לאו לבעלה אתמהה כלומר ודאי לבעלה שומעין לקילין כדי שתתרפא מכתובתה · ויראה לי כיון דלכאורה לפום גמרא דידן לגבי בעל אין חילוק בין יש קצבה לאין קצבה וכן מסתבר מפרש' גמרא דבני מערבא ואי לא בעליך יהיב לך ב [ר] פירוש מן בעליך יהבי ליך כי היכי דלא ניפלוג אגמרא דידן וכן דרך תנא ירושלמי בקיצור לשון : קריביה דר' יוחנן הוה ליה איתת אבא דהות צריכה רפואה כל יומא אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו זילו וקוצו מידי לרופא דהויא רפואה שיש לה קצבה אמר רבי יוחנן עשינו עצמינו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר מבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני :

כד מתני' לא כתב בנין דיכרין דיהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם אחוהון חייב מפני שהוא תנאי ב"ד בנן נוקבן דיהוון ליכי מינאי יהון יתבין בביתי ומיתזנן מנכסי עד דתנסבן לגוברין חייב מפני שהוא תנאי ב"ד : **גמ'** אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרווייהו עד עישור נכסים ואימא דאב לירות דבעל לא לירות א"כ אב נמי מימנע ולא כתיב ואימא היכי דכתיב אב לירות היכא דלא כתיב לא לירות לא פלוג רבנן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויוה רבנן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבנן תיגבי ממטלטלי ככתובה שוייה רבנן תיטרוף ממשעבדי יירתון תנן ואימא אע"ג דליכא מותר דינר במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא לא תיקון רבנן · רב מתתיה גאון ז"ל היה אומר שאין דנין כתובת בנין דיכרין בזמן הזה כיון שאין הטעם אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועכשיו נהגו ליתן יותר ויותר וכן כתב בעל העיטור ז"ל תשובה לרב חנינא ברבי יהודה ז"ל היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דיכרין מישיבתינו ולמה בטלה לפי שצריך לדקדק בנכסים שיש להם אחריות בראוי ובמוחזק ובמותר דינר ואם אומרים יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו מותר דינר אין שומעין להן וצריך שומת בבית דין וחקירת זקנים שלא להוסיף על הדמים ועוד דעיקר התקנתא כדי שיקפוץ ויתן ג לה והיום הגאוני שיתן לבנו כבתו [ש] וכמה הולך הדבר לגדות כל מי שירבה במתנת בתו (וכמה עד) והיום הזה כמה שנים שאין ישיבתינו דנה בכתובת בנין דיכרין ומר בר רב יוסף אמר לא חזינן רבוותא דהוו מקמן דדייני כתובת בנין דיכרין ומפני נפישתא לא דייני לה בתרתי מתיבתא וכיון דעברי להו כמה שנין ד אנן לא דיינינן אלא דמר רב האי גאון אמר היכי מבטלי רבנן כתובת בנין דיכרין ומר בר רב שמואל אמר הרבה חכמים נהגו כן לבטל כתובת בנין דיכרין בזמן הזה ואפילו למ"ד לא בטלה [ת] הני מילי במקרקעי ולא במטלטלי · ורבינו מאיר כתב דנראה לו כדברי רב האי [א] וכן אומר ריל"בא בכתובת בנין דיכרין דגביא אף במטלטלי בזמן הזה כיון דתקינו דכתובה גביא ממטלטלי ה"ה כתובת בנין דיכרין דתנאי כתובה ככתובה · וה"ר מאיר הלוי ז"ל וה"ר יונה ז"ל כתבו דודאי כתובת בנין דיכרין נהגו האידנא דאין לעקור תקנת חכמים אבל כיון שמרבין ליתן לבנות נעמיד התקנה בחזקת מעיקרא ממקרקעי ולא ממטלטלי ולענין מה שתקנו הגאונים דכתובה גביא ממטלטלי נאמר דלענין זה לא יעשו כתובת בנין דיכרין ככתובה וכן עיקר :

[דף נג ע"א] אמר רבא פשיטא לי מוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין מ"ט זוזי אנסוה · מוחלת כתובתה לבעלה אין לה כתובת בנין דיכרין מ"ט אחולי אחילתא ומוחלת כתובתה אע"ג דקי"ל דאסור לשהות עמה בלא כתובה מ"מ מחילתה מחילה ואי מיית לאלתר או ששהה עמה באיסור אין לה כתובת בנין דיכרין או אם כתב לה מאתים יורשיה נוטלין מאתים ולא כתובה הראשונה יתיב רבין בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמר משמיה דר' אלעזר מחלה כתובתה לבעלה אין לה מזונות א"ל אי לאו דאמרת משמיה דגברא רבה הוה אמינא לך מטיב רעה תחת טובה וגו' · ראיתי מפרשים אין לה מזונות אפילו מן הבעל והא ליתא כלל דמזונות אשתו אינם כתנאי כתובה אלא למ"ד דאורייתא ולמ"ד דרבנן תיקנו לה מעשה ידיה תחת מזונות ואם נוטל מעשה ידיה צריך לזונה אבל מזונותיה מן היורשין הוי כתנאי כתובה : **כה אמר** ר"ל ארוסה שמתה אין לה כתובה פי' אין הארוס חייב לקוברה תחת כתובתה שיורש ממנה כי חכמים תקנו שיקבור האיש את אשתו תחת נדוניא שהכניסה לו ולא תחת כתובתה וארוסה אביה יורש נדונייתה · א"ר הושעיא מ"ט שאין אני קורא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי : **כו** [דף נג ע"ב] **בנן** נוקבן דתיהוין ליכי מינאי אינון וכו' רב תני עד דתילקחן לוי תני עד דתיבגרן בגרה ולא אינסיב או אינסיב ולא בגרה כ"ע ל"פ דלית לה כ"פ בארוסה רב סבר לית לה ולוי סבר אית לה עד דתיבגרן או עד דימטי זימניהון להתנסבא כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתתארס משום רבי אלעזר אמרו עד שתיבגר [ב] והילכתא כרב דקאי לה כת"ק · א"ל רב חסדא לרב יוסף מי שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות א"ל מישמע לא שמיע לי מסברא לית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל א"ל אי מישמע לא שמיע לך מסברא אית לה דכיון דלא קים ליה בגווה לא שדי איניש זוזי בכדי · ואיכא לישנא אחרינא איפכא זו היא גירסת רש"י ומפרש לה ביתומה ארוסה אם ניזונת מן האחין ולא שמיע ליה פלוגתא דהנך אמוראי אי נמי שמיע ליה ומבעיא ליה הילכתא כמאן וקי"ל כלישנא בתרא דאמר מסברא לית לה והיינו כרב ורב אלפס גרס א"ל מישמע לא שמיע לי מסברא אית לה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל א"ל אי משמע לא שמיע לך מסברא לית לה דלא שדי איניש זוזי בכדי (א) לישנא אחרינא איפכא [ג] ומפרש לה במארס יתומה הניזונת מן האחין ומשום דידע ארוס דאחר שנתארסה אינה ניזונת מן האחין דקי"ל כרב מספקא ליה אי אירסה אדעתא דהכי שיזונה או לא ופסק הלכה כלישנא בתרא דאית לה ופרש"י עיקר דלאידך פירושא [ד] הוה ליה לפרושי ארוסה יתומה יש לה מן הארוס או לא : **כז בעו** מיניה מרב ששת [ה] ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות א"ר ששת תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות ר' יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות ר' יהודה היינו ת"ק אלא לאו ממאנת איכא בינייהו דת"ק סבר אית לה ור' יהודה סבר לית לה והלכתא כתנא קמא : **כח איבעיא** להו בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה דלא קרינא ביה בנן נוקבן דתיהוין ליכי מינאי ומיירי דאית ליה נכסי לראשון או דילמא כיון דאי לית ליה נכסי לראשון תקנו רבנן משני ואית לה דלגבי תנאי כתובה ה"ל כאילו לית ליה נכסי לראשון אבל יבמה גופה לא קמיבעיא ליה דפשיטא דאית לה דקרינא ביה שפיר כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי כיון שנשאה אחיו להקים לו שם תיקו וכן בת שניה עלתה בתיקו [דף נד ע"א] וכן בעיא דבת ארוסה וכן בת אנוסה וה"ה דבאנוסה גופיה מלי למיבעי וכיון דעלו בתיקו לית להו דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע והנ"מ לאחר מיתה אבל בחיי האב חייב לזון בתקנת אושא עד שש שנים והראב"ד ז"ל פירש בת ארוסה שנשאת ומיבעי ליה כיון שנולדה קודם שנכתבה הכתובה והאי פירושא ניחא טפי דאילו לא נשאת (ב) כיון דהיא עצמה לית לה אף בתה לית לה :

כט מתני' את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי חייב שהוא תנאי ב"ד : **גמ'** תני רב יוסף בביתי ולא בבית עקתי שאם היה בית קטן מהכיל אלמנה והיתומים ובחיי אביהן היו יורשין שוכרין בתים ועתה רוצים לחזור לביתם או שהיה בעלה שוכר בית ובניו היו דרים בביתו וכשמת אין היורשין חייבין לשכור לה בית שלא התנה אלא שתהא יושבת בביתו והבית קטן מהכילם תצא האלמנה מן הבית אבל מזוני

אית

הגהות הב"ח א עבדי טפל חמור מן העיקר · נ"ב כלומר תנאי כתובה יתר על הכתובה : ב פירוש מן בעליך · נ"ב כלומר אלמנה הוא וכי קאמר בעליך יהיב לך מנכסי בעליך קאמר : ג שיקפוץ ויתן לבתו כבנו והיום כו' · ד דעברו להו כמה שנים ולא דיינינן לה אנן נמי לא דיינינן :

קרבן נתנאל

מקשין בשגגון אחר וז"ל משמע הא אם כנס גובה אחיו · וחדא מתרווייהו נקטי : [נ] **ואית ספרים** דגרסינן ואין היבמין חייבין לפדותה · ר"ל בברייתא דלעיל ת"ר נשבית אחר מיתת הבעל אין היבמין חייבין לפדותה ולא עוד כו' : [ס] **פסק** רב אלפס ז"ל הלכה כרשב"ג משום דקתני סתמא דמתני' בגיטין אין פודין את השבויים · ויש לתמוה א"כ הא דאבעיא להו התם אי טעמא דמתני' משום דוחקא דליבורא או משום דלא לגרבו ולייתי טפי תפשוט דטעמא הוא משום דלא לגרבו ולייתי טפי מדקתני סתמא דמתני' אין פודין השבויין משמע כל שבויין אפילו אשתו נמי ואי טעמא משום דוחקא דליבורא אמאי · ומצאתי תירוץ לזה בהר"ן וז"ל כמו דחיישינן לדוחקא דליבורא ה"נ איכא למיחש לדוחקא דבעל שלא לחייבו בתקנת חכמים לפדותה יותר מכדי דמיה : [ע] **דהלכה כרבים** · דבברייתא קמייתא לא היו גורסים דברי רבי · וכן הוא גי' הרי"ף וכפי פירושו של הר"ן ודלא כמ"ש בעל לחם משנה פי"ד דאישות ועיין בסמוך מה שאכתוב עוד מזה : [פ] **וי"מ** ביתר מכדי כתובה ומסתבר כפרש"י דמאי שנא . וה"ה להיש מפרשים שה דקתני בברייתא ראשונה רלה פודה רלה אינו פודה היינו יתר מכדי דמיה וכ"פ ר"ח בתוס' ד"ה רלה ולא נאד רבינו מפי' זה מכח קושיות הרשב"א דאם כן לרבנן נמי תקשה פרקין אפרקין אע"ג דכדי דמיה יותר על כתובתה · ובזה סייעין למה שכתבתי דבברייתא קמייתא ת"ק לאו רבי הוא · ובאידך ת"ק דרשב"ג רבי הוא ומש"ה לא קשה רבנן אדרבנן וק"ל : [צ] **הכא** מתני' דייקא כרבי דקתני סתם נשבית חייב לפדותה · וה"ה דהת"ל כמ"ש הר"ן . דבהא קי"ל כרבי דת"ק דברייתא דלעיל קאי כוותיה ואע"ג דלא קי"ל כוותיה ליותר מכדי דמיה היינו משום דסתם מתני' דהשולא דלא כוותיה אבל ביותר מכדי כתובתה נקטינן כוותיה וכדרבי : [ק] **והרמב"ם** ז"ל כתב בפרק י"ד מהל' אישות · והוא דעת שליטית הא דקתני רלה פודה ואפילו יותר מכדי דמיה רלה אינו פודה אלא מגרשה ונותן לה כתובתה אבל בפעם ראשון על כרחיה פודה אותה ואינו רשאי לגרשה וכן פי' בדרישה דלא כב"י סי' ע"ח ע"ש : [ר] **פירוש** מן בעליך · ומה שאמר בעלה בעי הן דקלילין פירוש יוכשי בעלה : [ש] **ה"ג** וכמה הולך הדבר לגדות כל מי שירבה במתנת בתו והיום הזה כמה שנים . וכ"ה במרדכי . כלומר ולאוי היה אז לחכמי הדור לעשות תקנה על זה בחרם ונידוי שלא להרבות לבתו מוסר הרבה להעביר נחלה וכי בשביל שהוא זכר יפסיד : [ת] **הני** מילי במקרקעי ולא במטלטלין · ע"כ לשון בעל העיטור : [א] **וכן** אומר ריל"בא בכתובות בנין דכרין דגביא אף במטלטלין · זה שאמר רבינו לעיל וכן אומר ריל"בא אעיקרא דדינא קאי שס"ל כפסק רב האי גאון שלא לבטל תקנת חכמים אבל עדיפא מיניה ס"ל אפילו במטלטלין · אבל רב האי ורבינו מאיר ס"ל שאינו נוהג אף בזמן הזה כתובת בנין דכרין כי אם במקרקע דהא מצד הדין בזמן הזה ראוי שלא לנהוג כתובת בנין דכרין אפילו מקרקעי אלא שאין כח לנו לבטל תקנת חכמים אף שבטל הטעם צריך מנין אחר א"כ הבו דלא לוסיף עליה : [ב] **והלכתא** כרב דקאי לה כת"ק · וא"ת בסמוך ת"ק ור"י תרווייהו ס"ל אלמנה בבית אביה מן האירוסין יש לה מזונות וי"ל דהרי"ף פירש לכך ברייתא באלמנה מן הנישואין בחיי אביה והיינו בבית אביה וכמו שפירש רבינו תם בתוספות ד"ה אלמנה בבית אביה וכך פירש הר"ן ע"ש · היברא על רבינו קשה קצת אי ס"ל פירוש ר"ת עיקר ה"ל לפרש ולא לסתום ועוד שהוא נוסח כלים של תוספות והם דהו פירושו בשתי ידים · ולכאורה אמרתי שרבינו פסק כרב ולא מטעמי דהרי"ף אלא מפני שרבינו ס"ל עיקר גי' רש"י ופירושו דא"ל רב חסדא לרב יוסף ובליבנא בתרא ס"ל רב חסדא כרב · אבל אחר העיון אמרתי טוב מזה דרבינו מסכים עם פרש"י אלא שס"ל דעיקר טעמיה דרב כרב חסדא בליבנא בתרא כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל ופרש"י דמאי טעמא תקון רבנן מזונות לבת מנכסי אביה כי היכי דלא תיתזיל על הפתחים הכא ליכא למיחש להכי דכי חזי ארוס דמתזלא זיין לה מדידיה ואע"פ שאין חייב לזונה דכיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזיל עכ"ל · הנה מצד הדין ס"ל דאין חייב לזונה אלא שסמכו חכמים על זה בעודו בחייתו זיין לה ארוס מלוהו הנדיבה · אבל לאחר מותו כיון שאין חיוב ב"ד לזונה לא איכפת להיורשים בזילותא וכי היכי דלא תיתזיל על הפתחים תקנו לה חכמים מזונות מן האחים ובברייתא קתני אלמנה בבית אביה שהוא לאחר מיתת הארוס לכך יש לה מזונות : [ג] **ומפרש** לה במארס יתומה הניזונת מן האחין · פי' זה הוא לפי גרסת רבינו וסמ"ג והרב המגיד בספרי הרי"ף · אבל שלפנינו זה לשונו וקא פסקי רבנן כהך ליגנא בתרא והני מילי לאחר שנים עשר חדש · ופי' הר"ן בזה בארוסה שנתארמלה עסקינן וכגון שכתב לה הארוס כתובה והגיע זמן בחיי הבעל וקא מבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא ואסיקנא דיש לה ע"ש ואיך שייך תמה אני מאד בזה על רבינו והטור והאחרונים שסתמו אומר זה בשכתב לה הארוס כתובה והגיע זמן בחיי הבעל אי יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא וצ"ע : [ד] **הוה ליה** לפרושי ארוסה יתומה יש לה מן הארוס או לא · משום דכולהו איכך איבעיא ממאנת בת יבמה ובת ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות הייט מן האחין ואי רב חסדא מבעיא ליה לרב יוסף ארוסה יש לה מאנות או אין לה הייט מן הארוס ס"ל להש"ס נפרשי : [ה] **ממאנת** יש לה מזונות או אין לה

מזונות

תפארת שמואל

(א) **לישנא** אחרינא איפכא ומפרש נה וכו' · אף שהרי"ף לא פי' כן אלא מוכח מדבריו מאחר שהוא מהפך הגירסא וא"כ ליבנא בתרא עומד במסקנא דיש לה והכי הלכתא כליבנא בתרא וא"כ קשה אדלעיל דפסק כרב אע"כ צריך אתה לפרש כך וק"ל אבל לפרש"י לליבנא בתרא לית לה והיינו כרב ודו"ק ובמקצת ספרי הרי"ף מסיק להדיא ופסקו רבנן כליבנא בתרא וס"מ לאחר י"ב חודש ע"כ ובהרי"ף דפוס אמשטרדם איתא להדיא מאחר דלא מתהניא מאחרים זילא להו מילתא א"כ נאמר פירושו להדיא אבל נראה שבספר אלפסי שהיה לפני הרא"ש לא כתוב אלא כמו שהביא כאן וכדפרישית וכל מה שנתוסף י' את"כ הוא שניתוסף פירושו מבחוץ וכ"כ הר"ן שיש שלא גרס וכו' ע"ש :
(ב) **כיון** דהיא עצמה לית לה אף בתה ליה לה · ואם תקשה [הא שניה] אין לה כתובה ותוספת ואפ"ה קמבעיא ליה בבת שאני התם מה שאין לשניה משום קנסא הוא ובת לאו בת קנסא היא דהיא לא חטאה אבל ארוסה דמכח דינא הוא א"כ לא עדיף בת מדידה וק"ל וכן בתלמוד הזכיר נמי טעמא דבת שניה וכמ"ש :

פי'

הית לה וה"ה נמי אם אין הנכסים מספיקין לזונה והיא רוצה לשבת בבית בעלה בלא מזונות ובלא תביעת כתובה חשב דאין המזונות והדירה תלויין זה בזה · מר בר אשי אמר אף מזונות לית לה ולית הלכתא כמר בר רב אשי · גרסינן לקמן בפרק הנושא (דף קג.) ת"ר משתמשת במדור שנשתמשה בו בחיי בעלה בעבדים ובשפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה בכרים ובכסתות שנשתמשה בהן בחיי בעלה. וגרסינן התם מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפלה מהו תיקו הלכך לא תפשן וכ"ש שאין היורשין חייבין לשכור לה בית. וכן מוכח שמעתין דכשהבית צר מוציאין אותה ואין שוכרין לה בית דירה דאי חייבין לשכור לה דירה פשיטא דמזונות אית לה והיאך קאמר מר בר רב אשי דלית לה מזונות. ובירושלמי משמע שחייבין לשכור לה בית דגרס ר' זעירא שלח שאלה לרב נחמן בר יצחק ולר' אבימי בר פפא לא היה שם בית מאי א"ל היורשין שוכרין לה בית מכאן ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים כהדא חדא איתתא הות פורנא כ' דינרים והות תמן חד בית טב עשרה דינרין אתא עובדא קמיה דר"ח ואמר א אי יהבין לה ביתא יהבין לה עשרה דינרין ב א"ל ר' מנא מכיון דלית ביתא אלא בי' דינרין כמאן דלית לה פורנא אלא בעשרה דינרין [ו] מכאן ואילך היא אומרת קרקע והיתומים מעות הדין עם היתומים ע"כ הירושלמי · וזה פירושו לא היה שם בית ראוי לדירת אלמנה והיתומים מהו א"ל היורשין שוכרין לה בית ואם היא אומרת קרקע פירוש בבית בעלי אני רוצה לדור והם אומרים מעות פי' נשכור לך בית למדור ונדור בבתינו הדין עם היורשין לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא הלכך יכולין לשכור לה בית אחר וידורו הם בביתם. והא דאמרינן משתמשת במדור שנשתמשה בו בחיי בעלה היינו כשיש לכולם דירה והם רוצים ליתן דירה פחותה מבית בעלה · כהדא חדא איתתא וכו' [ז] שהיתה כתובתה עשרים דינרין ולא היה ליתומים קרקע אלא בית שוה י' דינרין ואמר ר' חנינא שיתנו לה הבית או עשרים דינרים ואמר ר' מנא שלא תטול הקרקע אלא שיתנו לה דמיו שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא שעבוד בעלמא יש לה עליו הכא נמי כיון שאין לה בגוף הבית כלום אלא שעבוד דירה יסלקוה במעות וישכירו לה בית אחר. וי"מ גמרא דידן כמו הירושלמי בביתי ולא בבית עקתי כגון שהבית צר מהכיל כולם ישכירו לה בית אחר ואינה יכולה לומר אדור בבית בעלי ואתם תשכרו לכם בית. והא דקאמר מר בר רב אשי אף מזוני לית לה פי' אין לה מזונות משלם אלא לפי ברכת הבית ורב יוסף סבר דמזוני משלם אית לה ולא דמי להא דאמרינן לקמן (דף קג.) יכולין היורשין לומר אם את אצלינו אית לך מזונות אין את אצלינו אין לך מזונות ואסיקנא דכשאינה אצלם יהבו לה לפי ברכת הבית דהתם היורשין רוצים לזונה אצלם והיא רוצה לצאת אבל הכא שהיורשין מוציאין אותה נותנין לה מזונות משלם ומדור אלמנה שנפל אין חייבין לבנותו אלא שוכרין לה בית וגם אין מניחין לה לבנותו ולא לשפץ [ח] כי אפלים יותר לשכור לה בית: ל **אמר** רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות ודוקא בב"ד אבל שלא בב"ד יש לה מזונות [ט] ומשעת תביעה איבדה מזונותיה אפילו לא פרעו לה כדאיתא בגיטין פ' השולח (דף לה.) ירושלמי ובלבד מן השופי אבל מן האונס לא כהדא ארמלתא דרבי אבהו רימו בה ואמרו לה בר כהן בעי לך תבעת פורנא ואבדה מזונות · מן דאתידעון מיליא עלון עובדא קמיה דרב אסי חזר לה מזונות פי' רימו בה ואמרו אדם גדול רוצה לישא אותך וכשידע רב אסי שרימו בה החזירה למזונותיה. וכן נמי אם לא רצו לזונה ומחמת זה תבעה כתובתה אין זה מן השופי ואית לה מזונות · רב אלפס ז"ל לא הביא הגמרא א"ר נחמן אמר שמואל תבעוה לינשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות אמר רב ענן לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל מחמת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לי אין לה. אמר רב חסדא זינתה אין לה מזונות רב יוסף אמר כחלה ופרכסה אין לה מזונות ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דא"ר יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה וכו' וסבירא לרב אלפס הא דקאמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא קאי אכל הני דאמר לעיל הלכך לא הביא אלא הך מימרא דהתובעת כתובתה והתוס' כתבו הא דקאמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא לא קאי אלא אמילתייהו דרב חסדא ורב יוסף דאי קאי אכולהו קשה דשמואל אדשמואל וכה"ג אשכחן [י] בפרק במה מדליקין (דף כד.) דקאמר לית הילכתא ככל הני שמעתתא ולא קאי אכל הנך דלעיל. ונראה לי כדברי רב אלפס ז"ל ולא קשה מידי דשמואל אדשמואל דודאי שמואל אית ליה תבעוה לינשא ונתפייסה או תובעת כתובתה אין לה מזונות והש"ס סבר כוותיה בחדא ולא באידך: תניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי בין בב"ד בין שלא בב"ד אין לה מזונות: לא **מתני'** כך היו אנשי ירושלים כותבין ואנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים ואנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לה כתובתה לפיכך אם רצו היורשין נותנין לה כתובה ופוטרין אותה: **גמ'** איתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל *בבל וכל פרודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרודהא נהוג כשמואל ועד היכא נהרדעא עד היכא דסגיא קבא דנהרדעא. פסק ר"ת במקום שיש מנהג ידוע יש לילך אחר המנהג ובמקום שאין מנהג ידוע יעשו כשמואל דהלכתא כוותיה בדיני והא דבעי עד היכא נהרדעא לאו משום דבשאר כל מקומות יש לעשות כרב דהילכתא כוותיה [כ] אלא נוהגין היו כרב בשאר מקומות וקא בעי עד היכן נהרדעא לידע באיזה מקום נהגו כרב ובאיזה מקום נהגו כשמואל וכן פסק רב אלפס. [ל] ומר רב משה גאון ז"ל הביא מהא דתנן לקמן (דף לה:) אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואיבעיא לן ניזונת מנכסי יתומים תנן כאנשי גליל או הניזונת כאנשי יהודה ואסיקנא דניזונת תנן כאנשי גליל ולאו ראיה היא כי התוס' פירשו דלא קא מיבעי היכי תנן במתני' לענין פסק הלכה דהא פלוגתא דרב ושמואל היא ואפילו אי הוה מחלוקת ואח"כ סתם אפשר דהוי הלכתא כחד מהנך אמוראי דבמקום דאיכא פלוגתא דאמוראי לא אזלינן בתר מחלוקת ואח"כ סתם ועוד היכי בעי למיפשט ממילתיה דשמואל הא שמואל פסק כאנשי גליל הכא ומאי ראיה מייתי מדברי שמואל ועוד היכי מצי למיפשט ממילתיה דשמואל דהניזונת תנן וכאנשי יהודה הא איהו קאמר הכא איפכא [ל] אלא לענין דינא קא בעי ניזונת תנן וכאנשי גליל שתהא ניזונת בעל כרחם של יתומים הלכך מעשה ידיה שלהן אבל לאנשי יהודה שניזונת מדעתן ויכולין לסלקה אין מעשה ידיה שלהן או הניזונת תנן וכאנשי יהודה דאפילו לאנשי יהודה כל זמן שניזונת מיהא מעשה ידיה שלהן. ועוד הביא ראיה מקריביה דרבי יוחנן דקריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא

הגה"ה

*פסק מהר"ם על אלמנה שמת חמיה קודם בעלה דאין לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת בעלה דכיון דחמיה הניח אלמנה וקי"ל כאנשי גליל הוו להו כל נכסי חמיה ראוי לגבי בעלה ואינה נוטלת בראוי ואפילו איכא השתא נכסי טפי מכתובת חמותה · מרדכי :

[מ] דהות מפסדא מזוני אתו לקמיה דרבי יוחנן ואמר להו זילו ואמרו לאבוכון דנייחד לה ארעא למזוני ואי סלקא דעתיך דס"ל לרבי יוחנן כאנשי יהודה למה ליה לייחד ארעא ליתבו לה כתובתה וליפטרה אלא שמע מינה כאנשי גליל סבירא ליה. ונראה לי דלאו ראיה היא כל כך דשמא היתה כתובתה מרובה ויותר היו חפצים שתהיה ניזונת ויתפרנסו כולם מן הנכסים. ועוד הביא ראיה מההוא דשילהי יש נוחלין (דף קלט.) דשלח רבין באגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו ניזונת מנכסיו ניסאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו מתה הבת א"ר יהודה בן אחותו של רבי יוסי בר חנינא על ידי היה מעשה [נ] ואמרו אלמנתו ניזונת מנכסיו גם זו אינה ראיה [ס] מטעמא דפרישית. [ע] ובתוספתא תניא כל הארצות כותבין כאנשי ירושלים ובירושלמי גרסינן קסרין כיהודה ושאר כל המקומות כירושלים וכן משמע [פ] מהא א] דתנן האשה שאמרה מת בעלי רלתה ניזונת רלתה גובה כתובתה וכן כתב רב שרירא גאון ז"ל דבמקום שאין מנהג יש לעשות כאנשי ירושלים וכשמואל: לב **איתמר** אלמנה רב אמר שמין מה שעליה שמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רבא א"ר נחמן אע"ג דתנן במתני' כוותיה דשמואל הילכתא כוותיה דרב דתנן אחד המקדיש את נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא בכסות אשתו *ולא בכסות בניו ולא בצבועין שצבע לשמן ולא בסנדלים חדשים ולא בכלים חדשים שלקחן לשמן. אמר ליה רבא לרב נחמן וכי מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב אמר ליה לכאורה מתניתין כוותיה דשמואל רהיטא וכי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ומיפק לא אקני לה וכן הילכתא רב כהנא מתני וכן בלקיש ומתנח בה סימנא יתמא וארמלתא שלח ופוק · שמעינן מהא מאן דמגרש לאיתתיה מדעתיה דנפשיה אין שמין מה שעליה דלאו איהי קא בעיא למיפק אלא איהו קא מפיק לה · לקיט הוא עני המלקט בביתו של בעל הבית ואוכל פתו של עצמו ומסייע לבעל הבית במלאכתו ובעל הבית מהנהו לפעמים במאכל ובמשתה ופעמים נותן לו מלבוש אבל אין לו שכר קצוב ואם יצא מעצמו מפשיט בגדיו מעליו אבל שכיר שנשכר אלא בעה"ב לזמן ידוע וקנה לו בגדים אם יצא תוך זמנו כההיא דאמרינן (ב"מ דף עז.) פועל חוזר ואפי' בחצי היום אדעתא דהכי לא יהיב ליה אבל אם יצא בזמנו כיון דידע בעה"ב דאורחיה דשכיר למיפק בזמניה איבעי ליה לאתנויי ומדיהיב ליה בסתם גמר ומקני ליה ולהכי נקט לקיט ולא נקיט שכיר כי ההיא דלקמן (דף נז:) לקיט כהן לישראל לא ליכול ובגדי אלמנה וגרושה אין חילוק בין בגדי חול לבגדי שבת ולא דמי להיא דאמרינן בפ"ק דב"ק (דף יא:) האחין שחלקו מה שעליהן שמין ומה שעל נשיהם ובניהם אין שמין וקאמר עלה בירושלמי דבגדי שבת שמין דהתם איכא טעמא למילתא דאחין מקני להו בגדי חול דגנאי הוא שיפשיטו בגדיהם מעליהם כדי לשום מה שאין כן בבגדי שבת אבל הכא (בגרושה) אקנויי אקני לה כל מה שקנה וצבע לשמה ובאלמנה [וגרושה] אדעתיה למיפק לא אקני מידי: לג **ההוא** דאמר נדוניא לברת׳ זל נדוניא אמר רב אידי בר אבין פורנא ליתמי וה"ה נמי אם הוקרה ההפסד ליתומים ובספרים כתוב ארבע מאה זוזי נדוניא לברת ואותה גירסא נראה לי עיקר דאם לא הוזכר סכום המעות מה חידוש הוא זה דפורנא ליתמי אבל עתה שהזכיר סכום מעות שהיתה הנדוניא שוה באותה שעה השתא הוי חידוש אע"פ שהזכיר סכום מעות הריוח ליתומים כי לא היה דעתו אלא שיתנו לה הנדוניא ההוא דאמר להו [דף נד ע"ב] ד' מאות זוזי מן חמרא לברת אייקר חמרא א"ר יוסף רווחא ליתמי כתב הראב"ד ז"ל [צ] דווקא דאמר מדמי חמרא [ק] אבל אמר מחמרא רווחא לברתא כדאיתא בפ' התקבל (דף סו.) ולא דמיא כלל להך דהכא דהתם לא קאמר אלא לענין אם קנה אם לא קנה דר' אבא סבר לא קנה משום דחמרא לא אמר דמי חמרא לא אמר מחמרא קאמר [ר] ומסיק דמחמרא ליפות כחו קאמר וקנה אבל הכא לא שנא: לד **קריביה** דר' יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה קמפסדא מזוני אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו זילו ואמרו לאבוכון דנייחד לה ארעא למזוני אתו לקמיה דר"ל אמר להו כ"ש שריבה מזונות וכו' א"ר אבא לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קנן לה מזונות: **הדרן עלך נערה שנתפתתה**

הגה"ה

*כתב הרמב"ם ז"ל דה"ה ב"ת וה"מ בגדי חול אבל בגדי שבתות ומועדים גובין מהן ואין נ"ל שאם היו בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהם הכל לב"ת · ופסק מהר"ם דהיינו דוקא מה שהבעל תיקן לה · דטעמא דהרמב"ם ז"ל כדפי' בהגוזל קמא גבי המקדיש נעשה כמו שהקנה לה מעיקרא דהכי מחלק בירושלמי פ"ק דקידושין גבי אחין שחלקו מה שעליהם שמין מה שעל נשיהן אין שמין כד"א בראוין להשתמש בהן בחול מיהו היכא שידוע שהקנה להם מעיקרא אפי' בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו דאין ב"ת גובה מהן אפי' כלי שבת וכלי רגל שהרי הם מיוחדים לה ואפותיקי נינהו לדידה דקי"ל כר"י דאמר בפ' אלמנה (יבמות סו:) גבי המכנסת שום לבעלה וכו' שדין עמה משום שבח בית אביה ואמרי' התם דאם רצה הבעל למכור לא ימכור · ע"כ מתשובת מהר"ם · מרדכי :

פרק חמישי

א **אע"פ** שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה* · שאלו את רבינו אליהו ז"ל היאך יכול האדם לשעבד לו עצמו על מאה מנה כיון שאין לו עכשיו וגם אינו מחוייב בהן בשלמא כשהוא מחוייב ממון יכול לשעבד לו הואיל וגופו מחוייב דאע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם משעבד הוא דבר שלא בא לעולם הואיל וכתב דאנא עתיד למיקני כדאמרי' בפ' מי שמת (דף קנז:) דאקני קנה ומכר משתעבד וגם אם היו לו נכסים היה יכול לשעבד לחוב זה שחייב לאח"כ אבל זה שאין לו נכסים וגם אין משעבד עצמו לחוב זה שיתחייב מיד אלא לכשתתאלמן או תתגרש ומתני' דהכא איכא לאוקומי בדאית ליה אבל קשה על המנהג שלנו דנהגו לשעבד עצמו בכתובה גדולה אע"פ שאין לו כלום והשיב דמלינו כענין זה בפ' השוכר את הפועלים (דף צד.) מתנה שומר חנם להיות כשואל ופריך במאי ומשני כשקנו מידו ומשמע דאיירי בכל ענין אפי' אין לו נכסים עכשיו וגם אינו חייב לו כלום עד שיבא האונס ומשעבד עצמו לכשיתחייב · ואין זה קנין דברים דלא מיקרי קנין דברים אלא כי ההוא דריש ב"ב שותפין שקנו לחלק שאין לו לקנין על מה לחול אבל הכא הוא משעבד עצמו לחוב גמור מעכשיו והנכסים כשיקנה חל עליהם השעבוד וי"מ הואיל וכותב שהמא ושעבדתי לו כל נכסי הרי הודה שיש לו נכסים אע"פ שאנו יודעין בבירור שאין לו אמרי' הודאת בעל דין כמאה עדים דמי מידי דהוה אמה שאנו כותבין בשטרות

הגה"ה

*תימה דהכא ובכמה דוכתי בהש"ס אנן אומרים כסברא זאת א"כ כל אדם הלוקח פרה מחבירו ומתה או נטרפה יבטל המקח וי"ל דאנן סהדי דכל לוקח מכניס עצמו לזה הספק ועוד האריך · מרדכי :

הגהות הב"ח א או יהבין לה ביתא או יהבין לה עשרים דינרין : ב א"ל ר' מנא מכיון דלית ביתא טב אלא בעשרה דינרין :

הגהות הגרי"פ א] [נ"ל דתניא לקמן קז:] :

קרבן נתנאל

מזונות · עיין בל"מ פי"ח מהל' אישות מה שתירץ בזה על השגות הראב"ד להרמב"ם שפסק בת הממאנת יש לה מזונות שהוא דבר שאינו פ"ש : [ו] **מכאן** ואילך · נראה פרושו כמו לדקדק עוד בזה : [ז] **שהיתה** כתובה עשרין דינרין · היינו שפש לא גבייהו מפרעון כתובתה : [ח] **כי** אפלים יותר לשכור לה בית · כי אם תדור בבית בעלה לעולם לא תנא אבל כשמוכרים לה בית אחר אפילו הוא לפי כבודה שמא לא תהוי ניחא בהכי ותלא לבית אביה · פרישה : [ט] **ומשעת** תביעה איבדה מזונותיה אפילו לא פרעו לה · ובסי' נ"ג ס"ק י"ג כתב בספר בית שמואל וז"ל היינו אם פרעוה אח"כ אז למפרע מיום התביעה אין לה מזונות אבל אם אין להם לשלם או שאינם רוצים לשלם יש לה מזונות ועיין תשובת רמ"ך סי' ר"ד עכ"ל אין בידי גוף התשובה · אבל אין דבריו נראים להלכה דהא בהך איתתא דאתיא קמיה דרבה בר רב הונא בפרק השולח לא פרוע לה כתובתה ומ"מ אין לה מזונותיה משעת תביעה וכמו שפירש"י דגליא דעתה דבעי לאינסוביה ואיהו לא אתני בהדה אלא כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי שהיא אלמנה בשביל כבודו א"כ מעתה בנדון זה אף אם אין להם או אינם רוצים לשלם מ"מ היא סברה בדעתה שיגיע לה פרעון כתובה ע"י שביעתה בב"ד וגלתה דעתה דבעי לאינסובי ולא חששה לכבודו אבדה מזונותיה וזה ברור לדעתי : [י] **בפרק** במה מדליקין · דף כ"ז · ובתוס' מייתי ראיה מפרק חולין דף קמ ורא"ש דחוקה היא דלבתר דהדר ר' יוחנן שייך שם שפיר לית הלכתא ככל הני שמעתתא ע"ש : [כ] **אלא** נוהגין היו כרב בשאר מקומות · היינו בשאר מקומות בבבל אבל בשאר מקומות שלא נהגו כרב הלכתא כשמואל : [ל] **ומר** רב משה גאון ז"ל הביא ראיה · ראיותיו הובאו בהרי"ף ועיין בהמאור ובמלחמות : [ל] נ"ל דה"ג אלא לענין דינא דמעשה ידיה קבעי : [מ] **דהות** מפסדא מזוני · וחשו פן ימות אבוהון וחיוב עליהם ליתן לה מזונות בתנאי כתובה ויכלה ממון של אביהן : [נ] **ואמרו** אלמנתו ניזונת מנכסיו · ואמאי ליתנו לה כתובתה : [ס] **מטעמא** דפרישית · דשמא היתה כתובתה מרובה : [ע] **ובתוספתא** תניא · כאילו אומר הלכתא כוותיה דשמואל ולא מטעמא דמר רב משה גאון : [פ] **מהא** דתנן האשה שאמרה מת בעלה · זו אינה משנה אבל ברייתא היא בפ' בתרא דכתובות דף ק"ז : [צ] **דווקא** דאמר מדמי חמרא · ולשון שהוא גורם דאמר להו ד' מאות זוזי מדמי חמרא : [ק] **אבל** אמר מחמרא רווחא לברתא · משום שהוא פי' כח דשמקבל ליפות כחו קאמר שאם נתייקר היין רווחא למקבל : [ר] **ומסיק** דמחמרא ליפות כחו קאמר · וכמו שפרש"י שם אבל לענין יוקרא וזולא הכל על היורשין וכ"פ בח"מ סי' רנ"ג : **הדרן עלך נערה שנתפתתה**

בשטרות והקניתי לו ד' אמות קרקע בחצירי אע"פ שאנו יודעין בבירור שאין לו קרקע ואומר ר"ת ז"ל דהיינו טעמא דהואיל ומודה שיש לו סודרא בע"ד כק' עדים דמי וכ"ל שאין טעם זה מספיק לנכסים הידועים שלא היו לו באותה שעה והראשון עיקר: **גמ'** רצה לכתוב לא קתני אלא להוסיף מסייע ליה לרבי איבו דא"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה דמי למאי נ"מ למוכרת למוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת [דף נה ע"א] ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו ולגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה ולכתובת בנין דיכרין · תנאי כתובה ככתובה דמי פרש"י תוספת שהוא נותן לה וכן מזונות וכל הנך דתנן בפירקין לעיל (דף נב) ולא היה לו להזכיר הני דבפ' דלעיל דאמר ר"י למנ"מ למוכרת ואמרי' בפרקא דלעיל (דף נג·) מכרה כתובתה יש לה כתובת בנין דיכרין הלכך אין להזכיר כאן אלא תוספת כתובתה ובדוניא נמי דמיקריא כתובה כדאמר לעיל (דף מז·) קבורתה תחת כתובתה אין דינו ככתובתה וכל הנ"מ דאמרי' לקמן (דף קא:) אם היא זינתה נכסים מי זינו ועוברת על דת יש לה נדוניא ואין לה כתובה וגם יש דברים שתוספת כתובתה אינם ככתובה כגון אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט וממזרת ונתינה לישראל אין להן כתובה ויש להן תוספת ולהכי פרט כל הדינין ולא אמר בסתם תנאי כתובה ככתובה: למוכרת כיצד מכרה כתובתה לבעלה או לאחר אינה יכולה לומר לא מכרתי התוספת אלא עיקר וכן אם מחלה כתובתה מחלה גם התוספת · מורדת ועוברת על דת איבדו כתובתן ואיבדו התוספת · ולפוגמת אם פגמה כתובתה נשבעת אף על התוספת ואפי' הכתיבה בשטר אחד והתוס' בשטר אחר דאי שניהם בשטר אחד אפילו לא הוי תוספת ככתובה כך הדין בכל השטרות הפוגם שטרו לא יפרע אלא בשבועה · ולתובעת ל"ש תובעת כתובתה בב"ד ול"ש תובעת תוספת אין לה מזונות כך פירשו רב אלפס ורש"י ז"ל ולא נהירא דקי"ל כרבנן בפ' אלמנה (דף צז:) דאמרה מכרה או משכנה או נתנה מקצתה יש לה מזונות הלכך נראה לפרש שאם תבעה מנה או מאתים ושיירה תוספת כאילו לא תבעה אלא מקצת מנה או מאתים וניזונת בשביל התוספת [א] א"נ אם תבעה כתובתה בסתם התוספת בכלל ואבדה מזונותיה · ולשבח אין האשה גובה כתובתה משבח ששבחו בנכסי אביהם* · אבל ב"ח גובה את השבח כדאיתא בבכורות פ' יש בכור (דף נב·) ותוספת ככתובה לשבועה כשם שאינה נפרעת כתובתה אלא בשבועה כך אינה נפרעת תוספת

הגה"ה

*אבל מהרי"ת כ' ולשבח שאין גובה מן השבח ששבחיה סלוקה ואפי' לצורך התוספת ואפר ב"ח גובה אי מסיק ביה שיעור ארעא ושבחא אפילו בשבח ששבחו היתומים אחר מיתת אביהן מספקא ליה לר"י אי גבי אפי' ב"ח · מהרי"ת:

אלא בשבועה וקשיא דא"כ לאו ככתובה דמיא כל שטרי חובות אין נפרעין מן היתומים אלא בשבועה: וכן אם עד אחד מעיד שהיא פרועה והנפרעת שלא בפניו · ומפרש ר"ת שאם נשבעה בסתם על הכתובה התוספת בכלל ואינה צריכה לשבע שנית כשתבעה לגבות התוספת וה"ר מאיר הלוי ז"ל פירש דאם לא תוספת ככתובה לא היתה צריכה לישבע על התוספת כשנפרעת מן היתומים דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דבעל חוב ולא מטא זימניה בחיי הלוה גבי בלא שבועה דקי"ל כר"ל בפ' השותפין (דף ה:) דאפילו מיתמי אמרינן חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו וגבי כתובה הוא דתקינו רבנן שבועה משום דלא ניחא ליה שתתבזה בב"ד וחיישינן דלמא אתפסה צררי ותוספת כתובה ככתובה לעניין שבועה זו: לשביעית שאם פגמה הכתובה ולא פגמה התוספת משמטת הכל כאילו פגמה גם התוספת · ולכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה וגם התוספת · לגבות מן הקרקע ואפילו מיניה דאילו הוה תוספת כשאר חוב גבי מגלימא דעל כתפיה וכתובה אינה נגבית אלא מן הקרקע אפילו מיניה כדמוכח בנדרים (דף סה:) בההיא דא"ל ר"ע אפילו אתה מוכר שער ראשך אתה נותן כתובתה ומוקי לה כר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה אבל לרבנן לא · וכן מן הזיבורית ולא בבינונית כבעל חוב · וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכן התוספת כך פירש רב אלפס ז"ל · וקשה דהיינו דלא כהלכתא דקי"ל כרבנן דכשהיא בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנים ועוד דלעניין לגבות לעולם כ"ש דאם הוא כשאר חוב דגובה וי"ל שהספר הביא תחלת המשנה כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכו' דברי ר"מ והסיפא קא סמיך דאמרי רבנן כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואשמעינן דאם שהתה כ"ה שנים מחילתה מחילה גם התוספת · לענין בנין דיכרין [ב] שיורשין בניה גם התוספת: **ב איתמר** כתובת בנין דיכרין פומבדיתאי אמרי לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי יסבון תנן והלכתא לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן · מטלטלי ואיתנהו בעינייהו פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה והוא דידיע דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי נינהו פירוש שייחד לה ממטלטלי דהא עיסקא והיה נושא ונותן בהן ומכרן וקנה בהם סחורה אחרת אבל אי ליכא מידי אחריכא מחמתייהו לכ"ע צריכה שבועה וליסגא דליתנהו בעינייהו משמע הכי דהני ליתנהו בעינייהו אבל איתנהו לאחריני דאתו מחמת קמאי ורש"י פירש דליתנהו כלל כגון שנגנבו ואבדו ואפ"ה גובה אותן בלא שבועה כיון דאבדו אותן שייחד לה תו לא עביד דמייחד אחריני · ולפי' רב אלפס קשה מאי טעמייהו דבני מתא מחסיא דאמרי צריכה שבועה מה לי מטלטלי קמאי מה לי מטלטלי אחריני דאתו מחמתייהו: **ג ייחד** לה ארעא בארבעה מצרנהא בלא שבועה בחד מצרנא פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה · כתב הראב"ד ז"ל שלא אמרו פטור שבועה בייחד לה מטלטלי ואיתנהו בעינייהו וארעא בארבעה מצרנהא אלא בכתובה [ג] לפי שאינו עשוי להתפיסה צררי אחריני על הסמך הזה אבל בב"ח חוששין לפירעון וכן כתב הר"ר יונה ז"ל: **ד אמר** לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתאי אמרי לא צריך לאימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך לאימלוכי ביה והלכתא צריך לאימלוכי ביה. הא דאמר כתבו וחתמו והבו ליה וקנו מיניה לאו משום רישא אילטריך דכיון דקנו מיניה אע"ג דלא אמר כתבו והבו ליה לא צריך כדאמרי' בחזקת הבתים (דף מ·) קנין בשנים וא"צ לומר כתובו דסתם קנין לכתיבה עומד* אלא משום סיפא נקטיה דאע"ג דאמר כתבו וחתמו והבו ליה צריך לאימלוכי ביה · ואע"פ שאם אמר אדם לשלוחו תן חפץ זה לפלוני מסברא לא צריך לאימלוכי ביה שאני הכא דאיכא רגלים לדבר שהוא רוצה שימלכו בו מדלא הקנה מיד בקנין חליפין ש"מ דאין דעתו להקנות לו מיד · [א] ירושלמי א"ל רב לחייא בריה כד אמרי לך הב מידי לפלניא אי איניש עשיר הוא אימלך בי תנייונות ואי איניש מסכן הוא הב ליה מיד: [דף נו ע"א] **ה רבי** אלעזר בן עזריה וכו' אמר שמואל הלכה כר"א בן עזריה.*כ' הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהל' אישות המארס את האשה וכתב לה כתובה ולא נכנסה לחופה עדיין ארוסה היא ואינה נשואה שאין הכתובה עושה נשואין ואם מת או גירשה גובה עיקר כתובתה מבני חרי ואינה גובה תוספת כלל הואיל ולא נשאה · נראה שהוא מפרש שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה שהכתיבה אינה כלום כל זמן שלא כנסה ומנה או מאתים גובה כמלוה על פה ומיהו אהני כתיבה דאית לה כתובה דהא איהו גופיה כתב בחיבורו דארוסה אין לה כתובה אם לא שכתב לה ואין דבריו נראין דלמה לא תהא כתובת מנה או מאתים כשאר מלוה בשטר לגבות ממשעבדי [ד] נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה מ"מ שטר גמור הוי לענין מנה או מאתים ואע"ג דאמרי' בפירקין דלעיל (דף מד·) והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין מיירי דחזר וכתב לה בשעת נשואין דאמרינן אחולי אחליה לשיעבודא קמא ונתרצה לגבות מזמן הכתוב בשטר בין עיקר בין תוספת ועוד משמע דגובה מן האירוסין ממשעבדי נמי כמו מן הנשואין:

הגה"ה

*מיהו לשמואל דאמר אחריות טעות סופר הוא אין כותבין אם לא אמר מתחילה כתבו דשמא אינו רוצה שיגבה ממשעבדי מיהו במתנה כותבין דלא גבי ממשעבדי:

הגה"ה

*מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין אמר שמואל לא קנה אע"ג דמת מפרש רשב"ם ור"י דלאו דווקא בתוך השטר אלא אפילו אינו כתוב בתוך השטר או אפילו בלא שטר כיון דלא סמך על צוואתו והקנה גלי אדעתא שאינו מקנה לו בדיבורו רק בקנין ואין קנין לאחר מיתה דסתם מתנת שכיב מרע לאחר מיתה הוא וצריך שיאמר אף קנו ממני אע"פ שלא יהיה בדעתו אא"כ ימות · וכן אם כותב קנין בשטר צריך שיכתוב ואף קנו ואם השטר בלשון מתנה צריך שיכתוב ואף כתבו ותתמו ואם השטר כתוב בלשון צוואה כדרך ש"מ שמצוה על ביתו אין צריך ייפוי כח לכתיבה לכתוב אף כתבו ותתמו רק בקנין · וגם צריך שיבא השטר ליד המקבל מחיים כיון שלא הקנה נכסים באמירה · ואם הקנה בדיבור בעלמא בפני עדים כל נכסים ובלא שיור קנה · ואם עמד חוזר ואפי' בקנין ויפוי כח מיהו אם זיכה לו הנכסים מחיים בלא קנין סודר אם הם מטלטלים נוטלם ואפי' ממקרקעי אי אמר ליה לך חזק וקני והלך והחזיק בהם אינו יכול לחזור בו אבל בקנין לא קנה אע"ג דמיית ומתנת ש"מ במקצת בעינן קנין אבל בלא קנין לא קנה אע"ג דמת ואם עמד אינו חוזר ואם מצוה מחמת מיתה חוזר אם יעמוד וכל מקום שאם עמד חוזר במתנתו ואפילו כתבו ומסר לזה השטר בין כתוב לשון מתנה ובין כתוב בלשון צוואה רק שלא זכה בנכסים במשיכה או בחזקה וחזר וכתב או נתן לאחר שני קנה פר"י ור"ת מחלק בין צוואה לשטר מתנה ודוחק גדול · פר"י מהרי"ת:

ו בעי ר' אבין נכנסה לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ואיפשיטא חיבת חופה קונה מדתני רב יוסף שלא כתב אלא על חיבת לילה הראשונה ואע"ג דמקשין עלה הא פרקא להוא קושיא אבל בעיא דרב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה עלתה בתיקו הלכך אינה קונה ומדבעי רב אשי שהוא בתרא ש"מ דחיבת חופה קונה ס"ל אע"ג דאת"ל קאמר. וכן פסק ר"ח וכן פסק רב אלפס ז"ל חופה דחזיא לביאה אין דלא חזיא לביאה לא: [ה] כתב הרמב"ם ז"ל בפ' עשירי מהלכות אישות משתיכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהא ראויה לבעילה אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין עדיין והרי היא כארוסה עדיין ונראה שדקדק זה מהך דשמעתין ומפרש כך את"ל חיבת חופה קונה חיפת חופה דחזי לביאה מיקרי חופה [ו] או דלמא ל"ש ועלתה בתיקו הלכך לא הויא חופה וקשה דמ"ש דמיבעיא לרב אשי על חופה דהכא [ז] אמאי לא מיבעיא ליה אמתני' דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתיכנס לחופה נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו שתאכל בתרומה וכן בכ"מ שנזכרה לחופה בש"ס מאי למיבעיא הך בעיא חופת נדה הוי חופה אי לאו והמדקדק בשמועה זו יבין דפשיטא ליה דחופת נדה הוי חופה אלא דמיבעיא ליה את"ל דלרבי אלעזר בן עזריה זכתה בחיבת חופה בלא ביאה חופת נדה מהו חופה דמתחזיא לביאה אין דמסתמא על חופה דחזיא לביאה כתב לה ולא על חופה דלא חזי לביאה דאע"ג דחופתה חופה לא כתב לה אדעתא דחופה שאינה ראויה לביאה דמסתבר דעיקר האומדנא על קירוב דעת של חיבת ביאה ודי לנו אם נאמר אדעתא דחופה דחזיא לביאה [ח] ואין לומר דשאני הכי דפרסה נדה אח"כ מ"מ כהי דראיה אין כאן דחזי לחופה כשהיא נדה [ט] גם להם אין ראיה דלא חזיא לחופה · [י] ועוד על כרחין הכי פי' נכנסה לחופה וכבר פרסה נדה דאי פרסה נדה אח"כ כבר קנאה בתחילת חופה דסוף חופה היא תחילת ביאה נמצא דחופה קונה בתחילתה [כ] ועוד כתב שם ולא תנשא עד שתטהר ואין מברכין לה ברכת חתנים עד שתטהר ונראה דראייתו היא מההיא דריש מכילתין (דף ב.) לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפרסה נדה אין מעלה לה מזונות אלמא דפרסה נדה אינה יכולה לכנוס כמו בהלתה *ולאו ראיה היא דההוא דחשיב ליה אונס לא בשביל שיהא אסור לכנוס אלא משום דבהגעת זמן הנשואין מיתייב הבעל במזונותיה משום שיש לו ליכנוס ומצי למימר למה אכנוס מאחר שאינה ראויה לביאה הכל יודעין למה כלה נכנסה לחופה ומאחר שאונס מעכבה שאינה ראויה לביאה אינו חייב במזונותיה ועוד מביאין ראיה מפרק בתרא דנדה (דף סו.) רבינא איעסק

הגה"ה

*וצ"ל שפרסה נדה בשעת וסתה אבל שלא בשעת וסתה מצי א"ל נסתחפה שדהו כדמוכח בפ"ק · ובספר המקצעות פסק הואיל ונכנסה לחופה ופרסה נדה ודאי פסקה לה חיבת ביאה ומ"מ תיקנו רבותינו הגאונים כיון דפסקו שבעה נקיים וטובלת מכניסין אותה ומברכין ברכת חתנים והויא לה חיבת חופה וחיבת ביאה כהדדי וגובה הכל מן הנישואין · אבל אם ח"ו מת החתן בתוך ז' נקיים הואיל ולא בא עליה גובה מנה ומאתים מאירוסין · וכן הלכתא · ור"י פירש הא דבעי רב אשי נכנסה לחופה וכו' היינו חופה שהחתן סבור שהיא טהורה בשעת חופה ונמצאת נדה משום הכי מספקא ליה אי קניא דמאי חיבת בעילה

קרבן נתנאל

פרק ה [א] א"נ אם תבעה כתובתה · נאדי מפי' לאמון שהיה לאם לומר לניזונות · או למזונות הכא"ס: שאם פגמה הכתובה. עי' בתוס' ד"ה לשביעית: [ב] שיורשין בניה גם התוספת· דלא תימא שאין יורשין אלא הנדוניא שהכניסה לו ונכסי מלוג: [ג] לפי שאין עשוי להתפיסה צררי אחריני על הסמך הזה · ומיהו לא נהירא דהא כתובה בת גובייגא הוא בשעת מיתה · וזמנה נמי הוא ואמאי לא חיישינן דלמא אתפיס לה האי שעתא · הרא"ס: [ד] נהי דתוספת לא כתב לה אלא ע"מ לכונסה · ובדרישה סי' ס"ו ס"ק י"ג רוצה להשוות דעת בעל העיטור שהביאו הטור וז"ל ואי כתב לה בשעת קדושין ומגרש לה גביא ולא אמרי' אדעתיה למתקל ומיפק איניש לא אקני לה עם מ"ש רבינו כאן ובפ' נערה סי' ד' וטור בסי' כ"ד דהטור ורבינו מסכימים ג"כ לדעת בעל העיטור כגון שכתב לה בשעת קידושין ודוקא שנתגרשה דגרמא דידיה הוא ורבינו והטור בסי' כ"ד איירי שלא כתב לה בשעת קידושין אלא אח"כ או אפילו כתב לה בשעת קידושין אם מת הוא בכה"ג לית לה כתובה ע"ש וכל זה אינו משמעות הלשון והפשט כרבינו והטור · והעיקר כמ"ש ב"י שבעל העיטור חולק אמ"ש הטור בסי' כ"ד · ומה שמקיים בעל העיטור והסכימו עליו כל הגאונים זה שהסכימו לחלק דהלא רב שרירא גאון ג"כ בכלל כל הגאונים · וגרסא שלפנינו והסכימו עליו כל בני מתיבתא: [ה] כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשירי כו' · הקשתי עליו לפי מה דאמרי' ביבמות דף מ"ט הכל מודים בבא על הנידה דאין הולד ממזר דכתיב ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדותה קידושי תפסי בה · וא"כ הא דיליף בקידושין דף ה' דחופה קונה ק"ו מכסף שאינו גומר קונה חופה שגומרת א"ד שיקנה ולשיטת הרמב"ם ע"כ צ"ל הא דיליף חופה קונה אינו קונה בעת נדתה · דהא מהיכי אתי מחופה שגומרת והיא גופה אינה גומרת בשעת נדותה · אבל כסף שטר וביאה קונים אפילו בשעת נדתה א"כ מאי פריך התם דף ב' ולרב הונא דאמר חופה קונה מכייגא למעוטי מאי הא לר"ה נמי אית לן למימר דמכיגא אתי למעט חופה דהכי שלשה קנו אפילו בעת נדתה למעוטי חופה דאינו קונה בשעת נדתה: [ו] או דלמא ל"ש · וקשה לפי מ"ש הרמב"ם בפ"י מהל' אישות דחופה הינו יחוד מאי מבעיא לרב אשי דהא אסור להתייחד עמה כשהיא נדה ואף את"ל שמבעיא כגון שנתייחד עמה באיסור הא קידושי ביאה באיסור או תאמר ביבמה באיסור אינו קונה כמו שהביא הר"ן ראיה בפ"ק דקידושין דף י' בסוגיא תחלת ביאה קונה או סוף ביאה · ותי' בבית שמואל דאיירי בש"ס בקידש אותה בביאה א"כ מותר להתייחד עמה כיון שכבר בא עליה כמ"ש בי"ד סי' קצ"ב · א"כ נראה כמ"ש תוספות לחלק דגמי מותר להתייחד דאין יצרו תקפו · ועיין תוס' בפ"ק דיומא דף י"א בד"ה יחודי: [ז] אמאי לא מבעיא ליה אמתני' דאין האשה אוכלת בתרומה · ולכאורה כוון להמשנה בדף כ"ז אע"ג שהיא מאוחרת עדיפא ליה לרב אשי למבעיא אמתני' מלהעמיד דבריו על דברי אמורא · ויותר מזה נראה שכוון למתני' דלעיל דף נ"ח לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה וכ"ה גרסת רבינו ע"ש בסי' י"ג ודייקינן מינה מאי לעולם כמשנה אחרונה שאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: [ח] ואין לומר דשאני הכא דפרסה נדה אח"כ· קאי אמ"ש רבינו והמדקדק בשמועה זו יבין דפשיטא ליה דחופת נדה הוי חופה מדלא קא מבעיא אכל חופות שבש"ס אימא שאני הכא דקמבעיא ליה בפרסה נדה אח"כ: [ט] גם להם אין ראיה · היינו סייעתו של הרמב"ם שדקדק דחופת נדה לא מקרי חופה מסוגיא דהכא כמ"ש לעיל הא ע"כ הכא איירי בפרסה נדה אח"כ וק"ק מ"מ יש להם ראיה מדקמבעיא ליה לתלמודא לענין תוספת כתובה בפרסה נדה אח"כ ולא קמבעיא ליה בפרסה נדה כבר אלא ש"מ דחופת נדה לא מקרי חופה לכל דבר ולא קמבעיא אלא בפרסה נדה אח"כ דבעלמא קונה והכא משום אומדנא קמבעיא וי"ל דא"כ ה"ל להרמב"ם לבאר דין זה בפרסה נדה אח"כ דלענין התוספת מ"מ עלתה בתיקו ולא קנתה · אע"ג דבעלמא קניא בתחלת חופה אנ"ל דלא ס"ל להרמב"ם לחלק בין הכא לשאר מילי משום הך סברא דאומדנא אלא דקמבעיא לה הכא וה"ה לכל מילי אי חופת נדה מיקרי חופה בפרסה נדה כבר וע"ז כתב רבינו גם להם אין ראיה לזה: [י] ועוד ע"כ הכי פי' נכנסה לחופה וכבר פרסה נדה כו' נמצא דחופה קונה בתחלתה · וקשה דהא לפי מ"ש רבינו לעיל מזה אע"ג דחופת נדה חופה לענין תוספת מבעיא דא"ל לא כתב לה אדעתא דחופה שאינה ראויה לביאה ה"נ לא כתב לה אלא על חופה ראוי לביאה מתחלה ועד סוף וכך אומד הדעת · ועוד הלשון דחוק נכנסה לחופה ופרסה נדה משמע שפרסה נדה אח"כ · ושמעתי מפה קדוש מחותני אמ"ו הגאון מוהאב"ד כ"ע דשיעור דברי רבינו הראיות הדברים קמסדר במה שהשיג על הרמב"ם מדלא קמבעיא בכולי הש"ס בכ"מ שנזכרה חופה משמע דוקא משום אומדנא דקמבעיא ליה הכא לענין תוספת · ע"ז אומר ועוד כלומר אף את"ל דלא ס"ל להרמב"ם לחלק משום הך סברא דאומדנא א"כ לדבריו דאומדנא ליכא סברא ע"כ צ"ל דהאבעיא בנכנסה לחופה ופרסה נדה כבר דאי פ"כ אחר כך כבר קנה בתחלת חופה וזהו דוחק דהא רב אשי פרסה נדה אח"כ מיירי ע"כ · ולפ"ז רבינו מפ' האבעיא בפרסה נדה אח"כ כפשטיה דמתמיהין ובהא איקנא בתיקו אבל בפרסה נדה כבר יש לומר בעלמא נמי אינו קונה אלא בנכנסה לחופה ואח"כ פרסה נדה בעלמא קני רק דהכא דאומדנא דעתיה לא כנסה אלא על חופה דחזי לביאה: [כ] ועוד כתב שם לא תנשא עד שתטהר · וקשה זהו משנה שאינה צריכה דהא כבר פסק אפיט

היעשק לבריה בי רב חביבא אמר להו לארבעה לכתו' כתובה בי מטא לארבעה א"ל לנטור עד ארבעה אחרינא א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל לא סבר מר להא דרבא תבעוה לינשא ונתפייסה צריכה ז' נקיים אלמא אפילו בספק נדה אסור לכנוס ולברך ברכה נשואין · ונראה לי שאין ראיה

קונם ואילו ידע החתן שאין יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה · גם רגילים היו או לכנוס טהורות ולא היו כונסין נדות כדאמרי' בפ"ק אם פרסה נדה אין מעלה לה מזונות · אבל אם מודיעין אותו שהיא נדה ואע"פ כונסה לחופה האי ודאי קנויה לו מיד דשובה חופה כדי לבעול כשתהיה טהורה · לכן אומר ר"י שיש להודיע לחתן כשכונס אם היא טהורה מיד אם לאו וכן נכון לעשות · מרדכי :

משם להסיר אלא שלא רצה לישא כל זמן שאינה ראויה לביאה משום תוחלת ממושכה אבל איסור אין ללמוד משם וכן ראיתי בכל המקומות שאין חוששין לברך ברכת חתנים לכלה נדה אבל אינה נכנסת עמו לסתר אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים : ז מתני' ר' יהודה אומר אם רצה כותב לבתולה שטר של מאתים והיא כותבת לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת לו התקבלתי חמשים ר"מ אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות : גמ' [דף נו ע"ב] כל הפוחת ואפילו בתנאה והכי קאמר רבי מאיר לרבי יהודה לא מיבעיא אם כתבה לו התקבלתי דאז אין לה כתובה כיון דמחלה דהוי בעילת זנות אלא אפילו הפוחת בתנאה בשעת הקדושין דתנאו בטל הוי בעילת זנות דכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכה דעתה והויא לה בעילת זנות וכן אשה שהפסידה כתובתה בעלה צריך לכתוב לה כתובה אחרת כראשונה ואע"ג דאית לה בתנאי ב"ד לא סמכה דעתה דלמא אמר פרעתי כי הא דאחתיה דרמי בר [א] פפא אנסיבא לרב אויא [דף נז ע"א] אירכס כתובתה אתא לקמיה דרב יוסף א"ל הכי א"ר יהודה אמר שמואל זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים משהה אדם את אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה א"ל אביי והא אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"מ בגזירותיו *א"ל אי הכי זיל כתוב לה : ח מתני' נותנין לבתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה כשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו ולאלמנה ל' יום הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ואוכלת בתרומה ר' טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה ר' עקיבא אומר נותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה · ירושל' הוא אלמון והיא בתולה [ל] והוא בעי למיסב יכולה לומר חיבתו עלי יתירה מן הבחור בחור והיא אלמנה והיא בעיא למיסב [מ] יכול הוא לומר

הגה"ה
*פרש"י בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר וגזירותיו היינו בחומרותיו · ולא נהירא דבפ' מי שהוציאוהו (דף מז׳) משמע דאין הלכה כר' מאיר אלא בגזירותיו דווקא כגון היכא דגזר שני אטו חד · ותדע דאמר ר' מאיר ור' יהודה הלכה כרבי יהודה ופריך ליה מהא דתניא פו' ואמאי צריך לפסוק הלכה כר' יהודה והשתא מאי פריך משום דהלכה כר' מאיר בגזירותיו ואפי' בחומרותיו הוצרך לפסוק כרבי יהודה · וה"ג ובשאלתות פסקו הלכה כר' מאיר בגזירותיו ולא בקנסותיו וראיה מפ' החולץ דקא אמרי' גבי מעוברת חבירו ומינקת חבירו הכא מאי מי עביד רבנן תקנתא לכהן או לא וסוגיא דשמעתין כרבנן ולא כרבי מאיר · מרדכי :

חיבתה עלי יותר מן הבתולה עשתה ו' חדשים בפני הראשון ואח"כ בא השני [אין] אומרין כבר המתינה יכולה למימר חיבתו עלי יותר מן הראשון : גמ' [דף נז ע"ב] מנה"מ א"ר חסדא דכתיב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא תרי יומי ומי משתעי אינשי הכי אמר להו תרי יומי וא"ל לא הדר אמר להו עשרה יומי אלא מאי ימים שנה כדכתיב ימים תהיה גאולתו : ט א"ר זירא תנא קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב בשלמא איהי מצי מעכבא דא"ל לא יכילנא בבעל אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה סבר השתא לא ידעה ולמחר מימרדא ואתיא ונפלה עלואי : י אמר רבא בר ליואי אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל *פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה ולא חיישינן דילמא עייל בה פחדא מהשתא : יא ת"ר המארס את הבתולה בין שתבע הבעל והיא מעכבת בין שתבעה היא והבעל מעכב נותנים לה שנים עשר חדש משעת תביעה ולא משעת אירוסין בגרה הרי היא כתבועה **כיצד בגרה יום א' ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש משעת בגר ולארוסה שלשים יום מאי ולארוסה שלשים יום א"ר פפא ה"ק ארוסה בוגרת שעברו עליה י"ב חדש בבגרותה ונתקדשה נותנין לה ל' יום כאלמנה משעת תביעה : יב מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו עשתה

הגה"ה
(א) *פרש"י דוקא בלא קידושין אבל קידושין בקטנות לא משום דאר"י [אמר רב] אסור לאדם לקדש את בתו כשהיא קטנה · ואומר ר"ת מאן לימא דהלכתא כוותיה הא אמרי' בעשרה יוחסין (דף פ"א:) עבר מר אדרב (ואדרב חסדא) [דף סו. ע"ש היטיב].והר"ב מביא ראיה מפרק בתרא דנדה שעשו מעשה בבת רבי חנינא שקידשה בקטנות · מרדכי ·
**ואם בגרה לאחר קידושין אינה כתבועה פרש"י אבל ר"ת אמר דבגרה כתבועה אפי' אפי' נתקדשה בנערותה · וקטנה אפילו שהיה אחר התביעה כמה שנים בין היא בין אביה יכולין לעכב מלהשיאה עד שתגדיל ואין לו רשות לגרשה בלא כתובה · ואם האיש מעכב יוציא ויתן כתובה כ"ל · ולענין הפרת נדרים משעה שהבעל חייב במזונות מיפר לבדו בלא אב ר"י ורש"י · אבל רבינו תם מפרש דוקא כשנתקדשה אחר בגרות או אחר אלמנות או אחר מיתת האב כשאינה כבר ברשות האב אבל אם נתקדשה בעת שהיא ברשות האב אע"ג דבגרה ויצאה מרשות האב ואפי' שהזקינה אין הבעל מיפר אלא לאחר נישואין מהרי"ח :

כולם בפני הבעל חסר יום אחד (או כולו) בפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה · ב"ד של אחריהם אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וכן היבמה נמי עד שהבעל אפילו נפלה מן הנשואין והלכה כמשנה אחרונה : יג [דף נח ע"ב] המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זו עושה ואוכלת המותר רבי מאיר אומר הקדש ר' יוחנן הסנדלר אומר חולין : גמ' אמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם : יד אמר רב הונא אמר רב יכולה האשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה קסבר דתקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה וגרסינן בהדיא בפ' שני דייני גזירות (דף קז:) הלכה כרב הונא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה : טו [דף נט ע"א] תנן התם א בנדרים (דף פה.) קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא העדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו* כי אתא רבין אמר בהעדפה שלא על ידי הדחק כולי עלמא לא פליגי דבעל הוי כי פליגי בהעדפה שעל ידי הדחק רבנן סברי דבעל הוי

הגה"ה
*ואע"ג דמעלה לה מזונות ומעה כסף צריך לספר שמא יגרשנה · מהרי"ח :

ור' עקיבא סבר דאשה הויא · איכא מ"ד הלכה כר' עקיבא ואיכא מאן דאמר הלכה כרבנן ואנן סבירא לן כרבנן דר' יוחנן בן נורי סבר כרבנן דהעדפה דבעל הוי · אמר שמואל הלכה כר' יוחנן בן נורי ואע"ג דאמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם מוקי לה באומרת יקדשו ידי לעושיהן ואף על גב דהשתא מיהא לא מיגרשא ומשעבדי ידיה לבעלה* : טז [דף נט ע"ב] אמר רב אשי קונמות קאמרת שאני קונמות דקדושת הגוף נינהו כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ

הגה"ה
*והיכא דאינה ניזונת ממנו חל האיסור מיד וכגון דאמרה יקדשו ידי לעושיהן אבל אם לא אמרה ידי רק במעשה שעתידה לעשות אינו קדוש דלא בא לעולם · ואפי' דשלב"ל

הגהות הב"ח א תנן התם בנדרים . נ"ב ועי"ל פרק ו' ציון ב' :
הגהות הגרי"פ [א] בגמ' איתא בר אמה : [ב] צ"ל דרבע ועי' תוס' ד"ה גונח :

וסיתרור מפקיעין מידי שעבוד והקדש מפקיע אלמוה רבנן לשעבודא דבעל· וא"ת א"כ על ידי

יכול לאסור על עצמו ע"י קונם כמו שיכול לאסור פירות על חבירו עליו אבל בהקדש גמור לא ועל חבירו אינו יכול לאסור אפילו ע"י קונם דשלב"ל · מהרי"ח :

קונם יפקיע אדם כל בעלי חובות לאסור עליהם אסר לו בקונם וי"ל שיכולים בעלי חובין ללוות מאחרים ויפרעו ממנו מדר' נתן אע"פ שיכול לאסור גם עליהם זה לא יעשה שיהא מודר הנאה לכל העולם · ותימה הא דפריך בריש המדיר לקמן (דף ע.) וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה אמאי לא משני כשהדירה על ידי קונם ויש לומר דסברא הוא דכי היכי דאלמוה לשעבודא דבעל אלמוה נמי לשעבוד דאשה וכן נמי יש לומר בבעל חוב דמשום נעילת דלת אלמוה רבנן לשעבודיה שלא יוכל לאסור נכסיו על בעלי חובין אפילו בקונם : יז מתני' אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת המטה ואינה עושה בצמר ארבע יושבת בקתדרה ר' אליעזר אומר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זימה · ירושלמי תני שבע גופי מלאכות מנו והשאר לא הוצרכו למנותן* : גמ' טוחנת ס"ד אימא מטחנת ואיבעית אימא בריחיא דידא · ומניקה את בנה

הגה"ה
*אפילו דברים קטנים שבתוך הבית כגון להביא חפץ מבית לעלייה עושה וטרחה קמי ארחי ופרחי · מהרי"ח :

ירושלמי אמר רבי חני לא אמרו אלא אחד אבל תאומים לא ולא בן חבירתה כדקתני בירושלמי ואין הגירסא כך כמו שהביאה רב אלפס אלא הכי גרסינן א"ר חני לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה וה"פ הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם למה לא תניקם אלא ודאי חייבת להניק שניהם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חבירתה ואפילו הוא בן בעלה · ת"ר נדרה שלא להניק ב"ש אומרים שומטת דד מפיו וב"ה אומרים כופה ומניקתו *נתגרשה אינו כופה ואם היה מכירה כופה ומניקתו ונותן לה שכרה · [דף ס ע"א] בן כמה הוא מכירה א"ר ירמיה בן ג' חדשים ורבי יצחק א"ר יוחנן ל' יום א"ר שימי בר אשי הלכה כרבי יצחק שאמר משום ר' יוחנן פי' פחות מבן חמשים הוא בחזקה שאינו מכירה ולא בעי בדיקה ואפי' הוא

הגה"ה
*היכא דנדרה ואסרה עליו אחת מן המלאכות שחייבת לבעלה אין הנדר חל אבל אם אסרה על עצמה הנאת שום מלאכה חל הנדר כגון קונם הנאה ממה שהתינוק יונק הנדר חל שאין מאכילין לאדם דבר שאסור לו ואין כופה להניק אלא היא חייבת להשכיר לו מינקת או יגרשנה בלא כתובה אע"ג דבידו היה להפר לא היה נתנה אצבע בין שיניה וכן אם אמרה הנאת תשמיש קונם עלי יוציא בלא כתובה · מהרי"ח :

נראה כאילו אינו רוצה לינק מאחרת אקראי בעלמא הוא ולבסוף הוא יונק ולא בעי בדיקה אבל בן חמשים אם אינו רוצה לינק בעי בדיקה אבל אם רוצה לינק מאחרת אפילו בן שנה אין כופה ואם אינו רוצה לינק מאחרת אפילו קטן הרבה כופה ומניקתו מפני הסכנה · סומא מנא ידע א"ר אשי בריחא וטעמא · הסיא דאתיא לקמיה דשמואל הוה יתיב קמיה רב דימי בר יוסף א"ל לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אותבה בדרא דנשי ושקליה לבנה וקא מהדר עילויה כי מטא לגבה קא מסוי לאפה כבשיתיהו לעיניה מיניה א"ל נטוף עיניך קום דרי בנך : יח ת"ר יונק תינוק והולך כ"ד חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ורבי יהושע אומר אפי' ד' וחמש שנים פירוש ד' לבריא וה' לכחוש מכאן ואילך כיונק שקץ פירש לאחר כ"ד חדש וחזר הרי זה כיונק שקץ וכמה פרישתו שלשה ימים : ירושלמי רבי אבהו בשם ריב"ל שלשה ימים מעת לעת בד"א שפירש מתוך בוריו אבל פי' מתוך חוליו מחזירין אותו כשאינה של סכנה אבל של סכנה אפילו אחר כמה ימים מחזירין אותו : יט תניא דם שעל הככר גורדו ואוכלו משום דאתי לאיחלופי בדם אחר כיון שפירש שבין השנים מוצצו ובולעו דם מהלכי שתים מותר וחילופיהם בחלב אם לא פירש אסור דאתי לאיחלופי בחלב בהמה טמאה אבל פירש מותר וכן נראה בבשר מהלכי שתים לחתוך ממנו ולאוכלו אסור דאתי לאיחלופי בבשר בהמה טמאה משום דאין דרך לאוכלו מיחלף בטמאה אבל פירש מותר* : כ ת"ר מניקה שמת בעלה בתוך עשרים וארבעה חדשים הרי זו [נ] לא תינשא ולא תיארס [דף ס ע"ב] עד כ"ד חדש דברי רבי מאיר ר' יהודה מתיר בי"ח חדש וקי"ל בהא כר' מאיר דרב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין כ"ד חדשים חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ואפילו נתנה בנה למניקה או גמלתו אסורה להינשא עד כ"ד

הגה"ה
*גונח יונק חלב בשבת כל מלאכה דרבנן כגון מפרק כלאחר יד ס"ס כל שאר מלאכות כלאחר יד במקום צערא דחולי שאין בו סכנה לא גזרו · ומיהו במקום צערא [ב] דחולי לא שרי אלא ביו"ט אבל בשבת לא לחד לישנא דר"י . ומתוך פר"י משמע דקי"ל כר' יהודה דמפרק נוהג מדאורייתא אפי' בדברים דלאו גידולי קרקע מדלא שרי רק לינק אבל לחלוב משמע דאסור ויש קצת לדחות · וצ"ע בשבת · ולפי' ר"ת ודאי יש איסור דאורייתא לחלוב משום דממתק אבל ר"י פרין עלס · מהרי"ח :

חדש דחיישינן שמא תמהר לגומלו כדי שתנשא ויסתכן הולד וכן נתנו למניקה חיישינן שמא תחזור בה המניקה והא דשרא רב נחמן לנשי דבי ריש גלותא [ס] אלמים וחזקים היו ולא היו רשאות לחזור ודבר ידוע ולא אתי למישרי באשה אחרת אבל שאר נשים אפי' נשבעה המינקת או הדירה על דעת רבים שלא תחזור בה אסור דאתו למיחלף ולמישרי היכא דלא נשבעה · מר בריה דרב אשי אמר אפילו מת נמי חיישינן דלמא קטלא ליה הוה עובדא וחנקתיה ולא היא הסיא שוטה הואי דלא חנקן נשי לבנייהו · והיכא שגמלתו בחיי בעלה נראה שמותרת לינשא דליכא למיגזר מידי ולא גזרינן אטו לא גמלתו בחייו [ע] דכי האי גוונא לא גזרינן דא"כ היכי שרא לדבי ריש גלותא לגזור אטו לא נתנהו למינקת אלא לא גזרינן אלא שמא תחזור בה המינקת או שתמהר לגומלו דוודאי מינכר בין נתנה למניקה ובין לא נתנה למניקה ובין גמלתו ללא גמלתו וכן משמע הלשון מינקת שמת בעלה שהיתה מניקתו כשמת בעלה ומטעם זה נמי נראה להתיר אשה שדדיה למקו ואינה רגילה להניק לעולם [פ] או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת בחיי בעלה וה"ר שמשון הזקן ז"ל היה אומר דגרושה אינה צריכה להמתין עשרים וארבעה חדש שאין עליה להניק את בנה הואיל ובעלה קיים והביא ראיה מהאי דלעיל (דף נט:) *נתגרשה אינו כופה [צ] ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה אבל כשמת בעלה אע"פ שאינה מחוייבת להניקו מ"מ כיון שאין לו אב עשו חכמים תקנה שתניק האם ור"ת אומר דאסורה לינשא מדתנינן בפ' החולץ (דף מב.) לא ישא אדם מעוברת חבירו [ק] ומינקת חבירו קפסיק ותני ל"ש נתגרשה ול"ש לא נתגרשה · ועוד הביא ראיה מדמפרש התם (דף מב:) משום דסתם מעוברת למניקה קיימא

הגה"ה
*א"ר נדרה שלא להניק את בנה כו' אלמא מדחל הנדר שמע מינה דלא משעבדא ליה · ואע"פ שאם מכירה כופה בב"ד להניקו מ"מ אין שעבוד עליה כל זמן שלא כפו אותה בב"ד ומותרת לינשא ולא דמי לאלמנה מניקה שחייבת להניק את בנה · אבל שאלתות וכן ר"ת פסקו דכ"ש גרושה שצריכה להמתין שהרי אלמנה אינו מטעם אלא בשביל שבושה לבא לב"ד והורגת את בנה כדמוכח בהחולץ וכ"ש זו שבושה לבא לב"ד לתבוע הבעל כדאמרינן לעיל בפ"ב אין נזקקין להם והיכא דעבר ונשא מעוברת ומניקת חבירו כתבתי בפרק החולץ פלוגתא דרבינו יוסף מאורליינש ושאלתות אי מפקין מיניה בגיטא · מרדכי :

תפארת שמואל

(א) פירש"י דוקא וכו' בפרש"י שלנו אינו אלא כך הוא לשונו אבל קידושין בקטנות לא עד שתגדיל ותאמר רוצה אני בפלוני וצ"ל לפרש דאיירי ביתומה שאינו יכול לקדשה בלא רצונה דשמא תבא לידי מיאון ומ"מ אם אביה ואמה רוצים לקדשה ברצונה ואפילו להשיאה לא מחינא בהו ודו"ק :

ור"ש

קרבן נתנאל

אפילו אם עבר וכנסה כשהיא נדה ונתייחד עמה לא קניא והרי היא כארוסה · ע"כ נראה לי לפי ראשית דברי הרמב"ם בשלא הכיר בה שהיא נדה והוי כמקח טעות · ודין ב' איירי אפילו כשהכיר בה מ"מ לכתחלה לא תנשא עד שתטהר וכמ"ש בהג"ה חילוק בשם ר"י : [ל] והוא בעי למיסב יכולה לומר חיבתו עלי יתירה מן הבחור · פי' שיכולה לומר אני אמתין י"ב חדש לצורך תכשיטין : [מ] יכול הוא לומר חיבתה עלי יותר מן הבתולה · שבירושלמי מפ' הא דאמר במתני' כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו כשהוא בחור נותנין לו שנים עשר חדש אפילו נשא אלמנה : [נ] לא תנשא ולא תארס · כ"ה גירסת הרי"ף ולא ע אף זו קתני ועיין מזה בפ' החולץ סי' ד' : [ס] אלמים וחזקים היו · אבל מסיבת שמתה אלמנות שיכולות לא דאתי למסרי באשה אחרת · וכ"כ בש' בית שמואל סי' י"ג ס"ק ל"ז דלא בטו"ת המוגה שמואל סי' ב' ג' : [ע] דבי האי גוונא לא גזרינן · ואם תאמר מאי שנא בעקרה וזקנה ואיילונית דקיימא לן כרבי מאיר בגזרותיו דכולן צריכות להמתין שלשה חדשים עם שאינם ראוים לילד דגזרינן אשה אטו אשה · ע"ז נותן רבינו טעם לשבח כאשר יבאר הכלל בסמוך דודאי מינכר בין נתנה למניקה ובין לא נתנה וכו' והרב מהרש"א ד"ה ואמר רב נחמן איסתמיטתיה בדברי רבינו בזה ע"ש : [פ] או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו מינקת בחיי בעלה · מלשון זה משמע הא לא נמקו או לא פסק חלבה ושכרו לו מינקת אין להתיר וכן כתבו ב"י ומהרש"ל ודלא כהב"ח שכתב שהוא כמו הלך וטעם תאמר דאם כן אין כאן מקומו דבתחלה פתח בתרתי נתנו למניקה או גמלתו אסורה להנשא וקיים בחדא והיכא שגמלתו בחיי בעלה ולמה שייכה למינקת דפתח בה · ומן הסברא דמכל מקום אסורה להנשא שמא תחזור בה המינקת · והא דחזר וכתב ושכרו לו מינקת בחיי בעלה נראה מזה דבאמת אם פסק חלבה בחיי בעלה ולא שכרה לו מינקת בחיי הבעל כיון דעדיין בעת מיתת בעלה לא נתפרסם ולא עשתה מעשה לשכור לו מינקת עם מינקת עליה ואסורה לינשא · וכן מדויק לשון רבינו אשה שדדיה נמקו ואינה רגילה להניק לעולם אפי' לא שכרו מינקת להניק או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו לו נ"כ מינקת בחיי בעלה כיון דנתפרסם הדבר ע"י מעשה מהני אבל בלא"ה אסורה לינשא כן נראה לי לעניות דעתי דין חדש : [צ] ואין חילוק בין נדרה ללא נדרה · דלא תימא הא דקתני נדרה שלא להניק בית הלל אומרים כופה ומניקתו עלה קאי נתגרשה אינו כופה : [ק] ומינקת חבירו הא פסיק ותני לא שנא נתגרשה · והא דתני הכא מניקה שמת בעלה לרבותא דר' יהודה וכ"כ רבינו בפ' החולץ סימן סג"ל :

קיימא דמשמע היינו טעמא דמניקה היינו טעמא דמעוברת ולמאי דהוה מפרש מעיקרא דטעמא דמעוברת משום דחסא אין שייך לחלק בין מעוברת גרושה לשאינה גרושה ואע"ג דהדר מההוא טעמא מדמפרש טעמא משום דהתם מעוברת למניקה קיימא [ר] מגופא דמילתא דמעוברת דאיירי אפילו בגרושה לא הדר ביה וכן כתב בשאלתות בפרשת וירא [ש] דאילו איתתא דפטרה בעלה או דמית בעלה בעי לאמתוני כל יומי מניקותא: כא ת"ר הרי שנתנו לה בן להניק הרי זה לא תניק עמו לא בנה ולא בן חברתה פסקה קימעא אוכלת הרבה ולא תאכל עמו דברים הרעים לחלב · פסקה קימעא אוכלת הרבה מהיכא אמר רב ששת משלה: כב [ד' סא ע"א] א"ר [א] פפא בדיק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה דצערא דידה היא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו ופשטנא כל היכא דהיא לאו אורחה שומעין לה היא אורחה והוא לאו אורחיה עולה עמו ואינה יורדת עמו ומסתברא דה"ה בשאר כל המלאכות אינה חייבת בהן עד שיהא אורחיה ואורחה ונקט הנקה שיש בה צד דפעמים היא רוצה והבעל אינו רוצה: כג הכניסה לו שפחה א"ר חגי ואיתימא ר"ש בר נחמני לא שהכניסה ממש אלא כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה [ש] פי' שהכניסה לו ממון(א) שראוי לכל אדם [ת] שיש לו ממון כזה שיקנה ממנו ארבע שפחות לשמשו · תנא [אחת שהכניסה ואחת [א] ב) שמצאתה משלו ארבע שפחות או ממון ראוי לארבע שפחות · ד' יושבת בקתדרה אמר רב יצחק בר חיננא אמר רב הונא אע"פ שאמרו יושבת בקתדרה אבל מוזגת לו כוס ומרחצת לו את פניו ידיו ורגליו [ב] ומצעת לו את המטה ג): כד אמר רב יצחק בר חיננא אמר רב הונא כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה [ג] והרחצת פניו ידיו ורגליו הצעת המטה אמר רבא לא אמרן אלא בפניו [ד] אבל שלא בפניו לית לן בה מזיגת הכוס דביתהו דשמואל מחלפא ליה בידה דשמאלה דביתהו דאביי מנחא ליה אפומא דכובא דרבא אבי סדיא דרב פפא אשרשיפא · רבינו שמעיה כתב שרש"י היה נזהר שלא לקבל מפתח מיד אשתו נדה ומכאן אין ראיה דדווקא מזיגת הכוס שהיא דרך חיבה לא היתה נותנת לידו אלא דרך שינוי [ה] אבל שאר דברים אין נראה שיהא אסור ולי נראה דהכא במזיגת הכוס לא היתה נותנת הכוס לידו אפילו דרך שינוי דלא איירי הכא כמו הושטת הכוס לידו אלא מוזגת לו הכוס כדרך שנותנין מים בכוס של יין ומניחין על השלחן ומגביה את הכוס ושותה כששוה לשמא ומזיגה זו דרך חיבה הוא כשהאשה מוזגת לבעלה ודביתהו דשמואל היתה מוזגת המים ביין ביד שמאל ומנחת הכוס על השלחן ואינך היו מוזגות בימין ולא היו נותנין הכוס על השלחן אבל להושיט חפץ לידו מיזהר זהירי כולי עלמא · ורבינו שמעיה הביא סעד לדבריו מההיא עובדא דפ"ק דשבת (דף יג.) שקרא ושנה הרבה וכו' ואמרינן בתנא דבי אליהו ששאל אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הפך שמא הבאת לו השמן ונגע בך באצבע קטנה אמרה לו חס ושלום שאפילו באצבע קטנה לא נגע בי אלמא משמע שאסור לקבל חפץ מידה ואין ראיה משם דהכי קאמר שמא בשעה שהבאת לו את הפך לא נזהר מליגע בך ומתשובתה משמע כן שאמרה אפי' באצבע קטנה לא נגע בי אבל שלא הביאה את הפך לא אמרה · ולי נראה ללמוד מכאן איסור כי לפי שהיתה קוראה תגר על מדת הדין רצה אליהו להוציא מפיה שתתודה שלא היה נזהר במה שנוהגין שאר אנשים כי היה סומך על זהירתו שהיה יכול להזהר שלא יגע בה לכך אמר לה שמא בשעת הושטת הפך והשמן אי אפשר לו ליזהר שלא יגע בך ולא היה לו להקל בזה הסיבה לו שמרוב זהירתו היה נשמר יפה אבל לכל אדם אסור שמא יגע בה · [ו] ורש"י פי' מיחלפא ליה בידא דשמאלא בימי ליבונה משמע שיש להקל יותר בימי ליבונה מבימי נדותה [ז] ואין נראה לר"ת דאין חילוק בזמן הזה אע"ג דקאמרינן בפ"ק דשבת בימי ליבונך מהו אצליך בימי נדותיך מהו אצליך שמא היו רגילין לטבול אחר שבעה ימי נדות כשפוסקת קודם שתשב שבעה נקיים בשביל טהרות דלא אסירא השתא אלא מדרבנן אבל השתא שאין רגילין לטבול עד שתשב שבעה נקיים ימי ליבונה כימי נדותה כדאמרינן במסכת שבת (דף סד:) בנדותה תהא עד שתבא במים: כה אמר רב יצחק בר חיננא אמר רב הונא הכל משהין בפני השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן בכל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז [ח] אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתי ליה תבשילא דארדי ואי לא יהיב לי מיניה איסתכנית רב פפא אמר אפילו תמרתא דסיגוניתא כללא דמילתא כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא אבוה בר איהי ובנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי בהדיה: כו [דף סא ע"ב] ועושה בצמר בצמר אין בפשתים לא מתניתין מני ר' יהודה היא דתניא אין כופין אותה לא לעמוד בפני אביו ולא לעמוד בפני בנו ולא ליתן תבן לפני בהמתו [ט] אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו ה"ג רש"י ופירש בהמתו סוסים וחמורים משום רביעה ורב אלפס ז"ל גורס ולא ליתן תבן לפני בקרו אבל כופה ליתן תבן לפני בהמתו ויש לפרש לפני בהמתו שהוא רוכב עליה · רבי יהודה אומר אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח את הפה ומסרבט את השפתים והני מילי בכתנא רומאה: כז ר' אליעזר אומר אם הכניסה לו אפילו מאה שפחות כופה לעשות בצמר מפני שהבטלה מביאה לידי זמה וכו' אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אליעזר: מתני' רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה מפני שהבטלה מביאה לידי שעמום: גמ' היינו תנא קמא איכא בינייהו דמטללא בגורייתא קטניתא ונרדשיר משום שעמום ליכא משום [זימה] איכא [י] וכבר איפסיק הלכתא כר' אליעזר ואינה ראיה כל כך דפסיק הלכתא כרבי אליעזר במאי דפליג אתנא קמא [כ] אבל במאי דפליג ארשב"ג כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו: כח מתני' המדיר את אשתו מתשמיש המיטה ב"ש אומרים שתי שבתות ובית הלל אומרים שבת אחת התלמידים יוצאין שלא ברשות שלשים יום והפועלים שבת אחת עונה האמורה בתורה הטיילים בכל יום והפועלים שתים בשבת והחמרים אחת בשבת והגמלים אחת לשלשים יום והספנים אחת לששה חדשים דברי ר"א: גמ' ב"ש ילפי מיולדת נקיבה ובית הלל מנדה במאי קמיפלגי [ל] מר סבר ילפינן מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר ילפינן מידי דהוא גרם ממידי דהוא גרם לא אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם יוציא ויתן כתובה לאלתר ושמואל אמר אפי' בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו והלכתא כשמואל: כט התלמידים יוצאין ללמוד תורה וכו' איבעיא להו ברשות כמה כמה דיהבי ליה רשותא [דף סב ע"א] אלא אורחא דמילתא בכמה שלא ישאל ממנה דבר של נער דשמא אע"פ שנותנת לו רשות ע"י פיוסו או ע"י שמתביישה ממנו לבה מצטערת והני רבנן דנפקי טובא כתב הראב"ד ז"ל לפי שהיתה תורתן אומנתן ולא חשו לאורחא דמילתא · אמר רב אדם אחד כאן ואחד אחד בביתו שנאמר לכל דבר המחלקות הבאה והיוצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה ורבי יוחנן אמר חדש אחד כאן ושנים חדשים בביתו שנאמר חדש אחד בלבנון ושנים חדשים בביתו וכתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל [מ] דמסתברא כרבי יוחנן דגמר מבנין בית המקדש ולי נראה כיון דלית כאן אלא אורחא דמילתא והיא קא יהבי רשות עבדינן להקל כרב · והטיילים בכל יום מאי טיילים אמר רב כגון רב שמואל בר שילת דאכל מדידיה ושתי מדידיה וגני בטולא דאפדני [נ] ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה · הפועלים שתים בשבת והתניא הפועלים אחת בשבת לא קשיא כאן בעושה מלאכה בעירו כאן בעושה מלאכה בעיר אחרת ובאים בכל לילה ולנים בביתם ומחמת טורח הדרך בצירא להו חד עונה והא דקתני מתניתין [ס] הפועלים שבת אחת שיוצאין שבעת ימים וביום השמיני באים לביתם איירי בפועלים שאינם לנים בביתם בלילות: החמרין אחת בשבת א"ל רבה בר חנין לאביי איכפל תנא לאשמועינן טייל ופועל לענין המדיר את אשתו דהא ליכא מאן דמיחייב בעונה בתוך השבת אלא הנך [דף סב ע"ב] אמר ליה אכולהו והא ששה חדשים קאמר אמר ליה אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו · א"ל [ג] רבה בר רב חנן לאביי חמר ונעשה גמל מאי אמר ליה רוצה אשה בקב ותפלות מעשרה קבין ופרישות · וכן כולם לבד מטייל ונעשה תלמיד חכם דכיון מצוי אצלה תמיד בעיר וגם שהוא לומד אינה מקפדת דברי רבי אליעזר · אמר רבא הלכה כרבי אליעזר אמר רב אדא בר אהבה זו דברי רבי אליעזר אבל חכמים אומרים *יוצא אדם לתלמוד תורה שתים ושלש שנים שלא ברשות אמר רבא סמכי רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדי עובדא בנפשייהו · רב אלפס לא הביא דברי רב אדא בר אהבה משום דסבר דהלכה כרבי אליעזר והרמ"ה פסק כרב אדא בר אהבה [ע] מדקאמר סמכי רבנן אדרב אדא בר אהבה וקא עבדי עובדא בנפשייהו [פ] א דאע"ג דהלכתא הכי לא מיבעי לעגוני לנפשייהו כולי האי דמתוך שדעתה מצויה אוכלתה קרובה ודמיא להא דאמרי' לעיל דאורחא דמילתא בכמה דאע"ג דיהבא ליה רשותא עצה טובה קמ"ל שלא יעגנה אע"פ שהוא ברשות: [צ] עונה של תלמידי חכמים אימתי אמר רב יהודה מערב שבת לע"ש שנאמר אשר פריו יתן בעתו אמר רב יהודה זה המשמש מטתו מערב שבת לערב שבת: ל [דף סג ע"א] מתני' המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין ועד מתי הוא פוחת עד כדי כתובתה רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך שאם תפול לה ירושה ממקום אחר יחזור ויגבה ממנה וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת ר' יהודה אומר ג' טרפעיקין: לא גמ' מורדת ממאי רב הונא אמר מתשמיש ריב"ח אמר ממלאכה רב הונא אמר מתשמיש אבל ממלאכה לא הויא מורדת רב הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף נח:) יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה ור"י בר' חנינא סבר כריש לקיש דאמר שיכול לכופה למעשה ידיה הלכך נקראת מורדת וא"ת וכיון שיכול לכופה למלאכה אמאי נקראת מורדת לפחות מכתובתה יכפוה בשוטים עד שתעשה מלאכה וי"ל דאפילו הכי הויא מורדת הואיל ואינה עושה מלאכה אלא ע"י כפיה ואין לומר דשפיר סבר ר' יוסי בר' חנינא כרב הונא דיכולה

הגה"ה

א) הלכתא פסק הלכה דהאידנא נשים שלנו דלאו אורחייהו לטחון ולכבס דאין כופין אותם מהרי"ח עכ"ה:
ב) מצאתה שמצאתה לו משלה ממה שחייב לה קופה של בשמים או דבר אחר · מהרי"ח:
ג) פירש"י לפרוש סדיו דבר שאינו של טורח ולא כייפינן לה · ובירושלמי לא משמע הכי דגרסינן התם אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות לו דברים של יחוד מהו דברים של יחוד סכה לו גופו מרחצת לו רגליו ומוזגת לו את הכוס · למה מפני שהיא חייבת לו משום שאין ראוי להשתמש בשפחה וכו' שמע מינה כופין אותה · והלכך נראה כפי' ר"ת דבמתני' לא גרסינן ומצעת לו המטה אלא ומצעת המטה ופירוש מצעת דמתני' לארוג ולתקן כלי המטה והר"ב הכהן אומר דמצעת דמתני' זהו לכל בני הבית אף לארחי ופרחי חייבת כדאמרינן הכא בש"ס קמי ארחי ופרחי מאן טרח אבל הכא אינה מצעת רק לו · וה"ר שמואל בר"ב אומר אע"פ שאין משתמשין באשה דרך שפחות שרי כמו שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני (שמואל א כה) והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שרבים בני אדם מצוין מותר ומכאן לעובדת כוכבים ולשפחות שמותרות לרחוץ אותנו במרחץ:

הגה"ה

*כתב רבינו משה בר מיימון ז"ל (פי"ד מהל' אישות ה"ז) דאסור לאדם למנוע מאשתו עונתה ואם מנע כדי לצערה עובר בלא תעשה שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו שאינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה עכ"ל · ופי' מורינו רבינו מאיר ז"ל טעם הגאון אמאי לא מיקרי מורד מתשמיש ויוסיפו על כתובתה די"ל לא מיקרי מורד אלא כשעושה מחמת בנאה וכעס דמורד הוי פושע כמו הפשעים אלו המרדים אבל הכא דמי קצת למוכה שחין והשמים בינו לבינה והיא אמרה מיניה והוא מודה לדבריה ומיהו לא דיינינן ביה לגמרי דין מוכה שחין לכפותו בשוטים ולא ככל הנך שאמרו יוציא ויתן כתובה כך פי' ר"ת לקמן פרק המדיר דשרי למיקריה עבריינא אם לא הוציא · מרדכי:

הגהות הב"ח א ואע"ג דהלכתא הכי לא מיבעי להו לעגוני לנשותיהן כולי האי

הגהות הגרי"פ [א] בגמ' איתא רב הונא : [ב] לפניו רבה:

קרבן נתנאל

[ר] מגופא דמלתא דמעוברת דאיירי אפילו בגרושה לא הדר ביה · וכ"כ התוס' נראה פירושם דהא וודאי בימי רב אשי ידעו הדין ואי מעוברת גרושה מותרת לינשא ס"ל לבעל התלמוד לדחות טעמא דדחסא מהא דאי טעמא דדחסא הא קיימא לן מעוברת גרושה מותרת לינשא ואי משום דחסא זו גם כן אסורה אלא ש"מ דאפילו למסקנא דטעם מעוברת למינקת קיימא ואפילו גרושה אסורה נמי לינשא ולהכי בלמקו דדיה דהיא מלתא דלא שכיח לא שייך למימר סברא זו דהוה ליה לתלמודא לדחות סברא דדחסא מכח למקו דדיה · ומזה נמי אין לדמות אשה מעוברת שחלבה ארסיי שמתו לה ג' בנים עד שאח"כ נתנה בניה למניקות והיו לה ד' בנים · שמותרת לינשא תוך כ"ד חדשים כמו שהאריך בזה בס' שו"ת חכם צבי סי' מ"ד מ"ה מ"ו · דעובדא כזה נמי מילתא דלא שכיחא היא ועוד שהוא עבירה במקום אחר עיקר הטעם בגרושה כמ"ש רבינו בפ' החולץ סי' כ"ו וז"ל ועוד אלמנה גופה אי אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא משעבדא להניק אלא חכמים עשו תקנה זו שלא יבא הולד לידי סכנה ורוב נשים חסות על ילדיהן ומניקתו אפילו אינה משועבדת להניקו · אבל אם היתה מותרת לינשא לא היתה מניקתו ע"כ וטעם זה לא שייך בלימוק דדים או כשחלבה ארסיי : [ש] ה"ג אלך לאיתתא או דפטרית בעלה או דמית בעלה בעי לאמתוני : [ש] פירוש שהכניסה לו ממון שראוי לכל אדם כו' · ואחרים פי' שראוי להכניס שדרך בני משפחתה או משפחתו בכך וכמו שכתב בהירושלמי · כ"ן : [ת] ה"ג שיש לו ממון כזה שיקנה ממנה שפחות לשמשו תנא אחת שהכניסה לו ואחד שמלאתה לו משלו שפחות או ממון הראוי לקנות שפחות · כ"ה גי' ב"י : [א] שמצאתה לו משלו · זהו גירסת הרי"ף וגי' ר"ת ואחת שמלמלמה לו משלה · פי' ממה שהוא חייב ליתן לה כמו קופה של בשמים ושאר דברים ומלמלמת כ"כ שיכול לקנות מזה כמה שפחות : [ב] ומצעת לו את המטה · היינו לפרוס הסדין והמכסה דאינו דבר של טורח ומילי דחיבה נינהו · והצעת המטה דמתני' כשאין לה שפחות הוי דבר של טורח כגון הצעת כרים וכסתות. וכ"כ רבינו בפ"ק סי' ע' : [ג] והרחצת פניו ידיו ורגליו · לשפוך מים לתוך הכלי לרחוץ פניו ידיו ורגליו : [ד] אבל שלא בפניו לית לן בה · וה"ה איפך : [ה] אבל שאר דברים אין נראה שיהא אסור. דא"כ ה"ל לאשמועינן התלמודא רבותא טפי ומדלא מלינו שעשו הנך אמוראי הרחקה ע"י שנוי בשאר חפצים ש"מ דאינו אסור אלא דבר שהוא דרך חיבה וע"ז השיג רבינו עליו · דכל זה נוכל לדייק אם שמואל עשה שינוי בהושטת הכוס איברא דשמואל עשה שינוי אפי' בהנחת הכוס על השולחן · וחזי דוקא במילי דחיבה עשה הרחקה גדולה אבל בשאר חפצים להושיט מידה לידו הוי זהירי : ה"ג בסדר תנא דבי אליהו : [ו] ורש"י פי' מחלפא בימי ליבונה · דאי בימי נדה ס"ל לרש"י אסור להושיט אפילו ע"י שינוי ולמה לא עביד שמואל הרחקה : [ז] ואין נראה לר"ת דאין חילוק בזמן הזה · וה"ה בימי חכמי התלמוד שהיו בבבל שלא היו עסוקין בטהרות כמ"ש התוס' בנדה דף ס"ז ורבינו סוף מס' נדה מהל' מקוואות · ורבינו ס"ל דהא דטבלו כשפוסקת קודם שתשב ז' נקיים בשביל טהרות דלא אסירא השתא אלא מדרבנן · ומ"ה לפי' ר"ת נסתר פרש"י אבל בתוס' בפירקין ובפ"ק דשבת לא הזכירו מזה שהיו טובלות ב' פעמים מפני הטהרות · מ"ה נראה מדבריהם שלפי' ר"ת באו לקיים פרש"י ור"ת וזהו הנכון · ודלא כמהרש"א שנתקשה בזה ע"ש : [ח] אמר רב ענן בר תחליפא · הרי"ף ורבינו מייתו הך עובדא לאשמועינן דסכנה היא לו ודנין אותו כעוברה שהריחה דלא סוף דבר עוברה או שמא אלא אפי' אינם דעלמא : [ט] אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו · ה"ג רש"י והרי"ף גורס כופה ליתן לפני בהמתו והתוספות גרסי אינו כופה ליתן לפני בהמתו ובקרו · מהא דאמרינן בנדרים דף פ"א אמם נדרה שלא ליתן תבן לפני בקרו ובהמתו אינו יכול להפר · ורבינו כתב ישוב לזה שם בפירושיו דהתם מיירי שהכניסה לו ד' שפחות : [י] וכבר איפסק הלכתא כר"א · ע"כ דברי רי"ף : [כ] אבל במאי דפליג ארשב"ג כ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו · ורי"ף לא ס"ל הך כללא דקייל ר"י דהלכה כרשב"ג כמ"ש בהדיא בפ' גט פשוט סי' מ' ורבינו אגב שיטפיה העתיק לשון הרי"ף שם אות באות עיין בכללים · וכן פסק רבינו בהדיא בפרק מי שאחזו בסי' ז' ויש מחברים המה מסופקים בדעת רבינו ונעלם מהם פסקים אלו ועיין תוי"ט במשנה ז' פ"ח דעירובין · ועוד נשמע מן דא דהך כללא דקייל הלכה כרשב"ג קאי בין ארשב"ג שהיה בימי ר"א ובין רשב"ג אביו של רבי דלא כהתוספות במשנתין שמחלקין בזה : [ל] מר סבר ילפינן מידי דשכיח ממידי דשכיח · איכא למימר דהרי"ף ורבינו מייתו האי ילפותא להורות דמותר להתייחד עמה באותן ז' ימים כמו נדה · א"כ דלא תימא הא דקתני שבת א' היינו אפילו עומד באמצע שבוע אין נותנין לו זמן כי אם עד שבת לכך אמר דיליף מנדה ופי' שבת א' שבעה ימים משעת הנדר · ורש"י פי' הטעם כיון דאשכחן תורה ארעא לנשות כך אין לנו לכופו להוציא. לדידן דכל אשה עכ"פ בימי נדותה עד י"ב ימים יש לנו לומר דאין כופין להוציא עד י"ב ימים וצ"ע לדינא : [מ] דמסתברא כר' יוחנן דגמר מבנין בה"מ. ויש לדקדק מאי לשון מסתבר הא קי"ל רב ור"י הלכה כר"י · וי"ל כיון דהכא לא פליגי לענין דינא דהא היא נותנת לו רשות כי אם בבא לצאת ידי שמים : ה"ג אורחא דמלתא דהיא : [נ] ולא חליף פריסתקא דמלכא אבביה · ולאפוקי מפנקי דמערבא משום דאביי מפרש לה הכי. [ס] ה"ג והא דקתני מתני' הפועלים שבת אחד מיירי בפועלים שאינם לנים בביתם בלילות שיוצאין שבעת ימים וביום השמיני באים לביתם והוא תי' ר"י בר ברוך ועי' תוס' ד"ה והתניא : [ע] מדקאמר סמכי רבנן ועבדי עובדא בנפשייהו · אע"ג דהיו נענשים מאי מייתי ראיה י"ל דהני רבנן נענשים מחמת שמשום שמעתייהו ועברו הזמן : [פ] ואע"ג דהלכתא הכי · לאו סיומא מלתא דהרמ"ה היא אלא שרבינו הוסיף על דברי הרמ"ה ואמר אע"ג דהלכתא כרב אדא בר אהבה אפ"ה לא מבעי לעגוני נפשייהו · וכן פי' הב"ח ודלא כהרב"י סי' ע"ו : [צ] עונה של ת"ח אימתי וכו' · והא דלא מפרש במתני' עונת של ת"ח עיין בהר"ן ובחדושי מהרל"ח שהרי"ף ראיתי לפי שצנועים בתשמיש לא פרסמו התנא ויליף מקרא גמלים מניקות ובניהם ופירש"י

דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אפילו הכי מורדת ממלאכה דלרב הונא נמי כשאומרת איני ניזונת ואיני עושה לא מיפטרה אלא מעשיית למר אבל כל שאר המלאכות היא מחוייבת לעשות ובהא פליגי ר' יוסי בר' חנינא סבר דבשאר מלאכות מיקריא. נמי מורדת לפחות מכתובתה ורב' הונא סבר דלא מיקריא מורדת משאר מלאכות וכן היה נראה קצת מדאמר לעיל (דף נט.) מידי דקיץ ממידי דקיץ אבל אי אפשר לומר כן דתנן לקמן (דף סד:) אם היתה מניקה פוחתין ממעשה ידיה ולאו דוקא נקט מניקה אלא ה"ה טוחנת ואופה וכל שאר מלאכות דפוחתין לה והאי דנקט מניקה משום דאיירי במשרה אשתו ע"י שליש דאינה לא טוחנת ולא אופה דכיון דאינה בבית היאך תעשה צרכי הבית אלא ודאי לא אמרו שהאשה עושה חמש סלעים אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עושה שום מלאכה: **לב תנן** וכן המורד בשלמא למ"ד מהשמים כי היכי דאיסי מעבדא ליה איהו נמי מעבד לה אלא למ"ד ממלאכה למלאכה מי מעבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס מכאן היה רוצה להוכיח רבינו אליהו ז"ל שאדם מחוייב להשכיר את עצמו לעשות מלאכה לפרנס את אשתו מדקאמר באומר איני זן ואיני מפרנס משמע דהוי מורד ממלאכה שהוא משועבד לה לעשות כדי לזונה ולפרנסה וגם מספר כתובתה הוא מוכיח שכתוב בה אנא אפלח ואוקיר ואזון ואפרנס יתיכי ור"ת אומר מהכא אין ראיה דהכי פירושא באומר איני זן ואיני מפרנס דהיינו מרד האיש כנגד מרד האשה דמרד האשה היינו במלאכה שתחת מזונותיה ומרד האיש הוי ממזונות שהן כנגד מעשה ידיה ומכתובתה אין להוכיח דאפלח אינו רוצה לומר שכירות אלא עבודה שדרך האיש לעבוד בביתו כגון לחרוש ולזרוע · והאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה כלומר מה תוספת שייך הכא הואיל וצריך לגרשה מיד ותימה דמשמע דלשמואל ניחא דאמר לקמן בשלהי פרק המדיר (דף עז.) עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון ולדידיה נמי קשה הואיל וכופין אותו לזון מיד מאי תוספת שייך הכא וי"ל דלדידיה (נמי) ודאי ניחא הואיל ואינו רוצה לזונה אלא בכפייה נקרא מורד ומוסיפין לה על כתובתה דאין אדם דר עם נחש בכפיפה [ק] מידי דהוה אבל מורד דחייב לזונה וגם מוסיפין לה על כתובתה ואע"ג דאמר רב הונא דמורדת ממלאכה לא הויא מורדת משום דמצי למימר איני ניזונת ואיני עושה אבל איש דלא מצי למימר איני זן ואיני מפרנס ואיני מקבל מלאכתיך .נקרא מורד אם אינו זן אם אינה מספקת במעשה ידיה [ק] מוסיפין לה על כתובתה אע"פ שכופין אותו לזון וא"ת דמשמע דלא פריך אלא למאן דאמר ממלאכה אבל למאן דאמר מהשמים ניחא דפשיטא דכי היכי דאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה הכי נמי מהשמים וכי מה בלע לה שיוסיפו לה על כתובתה והיא תתענן כל ימיה ועוד אמרינן לעיל (דף מח.) האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה וכ"ש מונע ממנה תשמיש וי"ל דאין ה"נ דמצי למימר וליטעמיך ולפי המסקנא ניחא דקאמר ולאו לאימלוכי בה בעי אם היא רוצה כופין לאלתר ואם היא רוצה ימתינו שמא יחזור בו ובינתים מוסיפין על כתובתה וכן לשמואל אע"פ שכופין אותו לזון מוסיפים על כתובתה כדפרישית וכן מורדת מתשמיש אפי' שהבעל מתמם עמה בע"כ פוחת מכתובתה [ר] והלכתא כרב הונא דאמרינן לקמן היכי דמי מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שמעינן מינה דמתשמיש הויא מורדת כרב הונא · ואין נ"ל ראיה דאמימר אליבא דכו"ע קאי ועוד משום דבעי לסיומי למילתיה אבל אי אמרה מאיס עלי · ולמאי דפרישית דרב הונא לטעמיה דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה [ש] הוי ראייה דהלכתא כוותיה נמי בהא והראב"ד ז"ל כתב מדאמר ליה ר' חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא אלמא דסבירא להו [ת] דדוקא מתשמיש הויא מורדת: **לג** [דף סג ע"ב] **ת"ר** המורדת על בעלה פוחת לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין ורבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחין לה מב"ד הוי יודעת שאפי' כתובתך ק' מנה הפסדת אתת לי ארוסה ונשואה אפי' נדה ואפי' חולה ואפי' שומרת יבם א"ל ר' חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו · ואפי' נדה · ירושלמי במה אנו קיימין אי כשמרדה כשהיא נדה (מן התורה) המרידתה עליו אלא כך אנו קיימין שמרדה עליו עד שלא באתה לנדה ובאתה לנדה אז פוחתין אף בימי נדותה לפי שאין לו פת בסלו וכן חולה אם יכולה לסובלו אף בחוליה הויא מורדת ואם אינה יכולה לסבול צריך שיתחיל המרד בימי הבריאות · *והאי דפריך נדה בת תשמיש היא פירוש למה עולין ימי נדותה לארבעה שבתות של הכרוז ופירוש זה דחוק הוא דכיון שהתחיל המרד קודם הנדות והכריזו בב"ד למה יפסיד ההכרזה בימי נדותה

הגה"ה

*פסק ראבי"ה דאשה המורדת על בעלה ושוב חלתה אע"פ שמתוך אונס החולי אינה שבה לבעלה אפ"ה איבדה מזונותיה וראיה מירושל' דפרק קמא דקידושין דפסק גבי עבד עברי שברח ואחר כך חלה משלים ומדמה התם למורדת · מרדכי :

כיון שאם תחזור בה לא הפסידה כלום ונראה כדברי המפרשים בגמרא דידן דחשיב לנדה פת בסלו ופליג אירושלמי ואף בימי נדותה חשיב מרד כיון דאין לו פת בסלו מידי דהוה אגמל ואספן שהדירו נשותיהן יותר משבת אחת יוציא ויתן כתובה לפי שאין לו פת בסלו: ואמר רמי בר חמא כשמכריזין עליה אין מכריזין אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אמר רמי בר חמא פעמיים שולחים לה מב"ד אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה פי' ר"ת דרמי בר חמא בא להוסיף על רבותינו דשליחות דקודם הכרזה לא מיתניא בברייתא והוא אומר דקודם הכרזה נמי שולחים לה דטוב הוא להודיע קודם שיכלימוה אולי תחזור בה: דרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו שלא הצריכו שליחות קודם ופליג אדרמי בר חמא · אמר רבינא האי בורכתא אלא הלכה כרמי בר חמא ואינהו כמאן סברי כי הא דאיתמר רבא אמר רב ששת הלכה נמלכין בה · ה"ג בספרים ישנים ובה"ג · ולא קאי אדרב נחמן בר רב חסדא ואדרב נחמן בר רב יצחק שסברי אמרה רב נחמן משמיה דרבי יוסי בר' חנינא [א] שהיה גדול יותר מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא ונייתי להו ראיה מרב ששת דאמר נמלכין בה פי' קודם הכרזה · וכן פי' רב שרירא גאון ופסק ר"ת אע"ג דדרש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו מ"מ הלכה כרבא שאמר משמיה דרב ששת נמלכין בה דרבא ורמי בר חמא דאיגון בתראי קיימי כוותיה ורש"י פי' בענין אחר ופירוש ר"ת עיקר: **לד היכי** דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אז ודאי כייפינן לה עד שתפחות כל כתובתה וזו היא כפייתה שתתענן כי הבעל לא יגרשנה עד כלות כתובתה ולרבותינו להכלימה בהכרזה ד' שבתות דכיון דאמרה בעינא ליה מסהינן לה אולי תחזור בה אבל אמרה מאיס עלי לא הוא ולא כתובתו בעינא ודאי לא תחזור בה ולא כייפינן לה בשהייה אלא אם ירצה יגרשנה בלא כתובה מיד ורשב"ם ז"ל פי' אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה שתשהה ותמתין עד כלות כתובתה ז' דינרין בשבת אלא יגרשנה מיד בע"כ · וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פי"ד מהל' אישות הל' ח') דבמאיס עלי כופין אותו להוציא דאינה כשבויה שתבעל לשנאוי לה · ואין נראה לר"ת דהא אמרינן בפרק בתרא דנדרים (דף צ:) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני וכו' חזרו לומר שמא נתנה עיניה באחר ומקלקלת על בעלה ועוד אמרינן בפרק המגרש (דף פח:) דגט מעושה אפי' בדין פסול ע"י עובדי כוכבים משום שלא תהא כל אחת תולה עצמה בעובד כוכבים ומפקעת עצמה מיד בעלה ואי מאיס עלי כייפינן ליה להוציא א"כ כל אשה שתתן עיניה באחר תאמר מאיס עלי · ויש דוחין דדוקא היכא דיוצאת ונוטלת כתובתה חיישינן דנתנה עיניה באחר [ב] ולאו דיחויא הוא דאם נתנה עיניה באחר אינה חוששת על מנה ומאתים שלו כי תתן עיניה בבעל ממון · וחזינא במשנה כי אמרה טמאה אני לך ונטולה אני מן היהודים כופין אותה להיות תחתיו ומשמשתו אע"ג דלפי דבריה אסורה לו משום דחשו שמא נתנה עיניה באחר כ"ש הכא דבשביל מעט ממון של כתובה שהיא מפסדת לא תניח מליתן עיניה · ועוד ראיה מההיא דנדרים (דף צא·) ההיא גברא דהוה מהרזיק בביתא הוא ואיתתא אתא מריה דביתא פרטיה נואף להוצא וערק אמר רבא איתתא שריא דאם איתא דעבד איסורא אירכוסי הוה אירכס והשתא מה צריך רבא לכך טעמא פשיטא דאין האשה נאסרת על בעלה בסתירה בלא קנוי אלא ודאי מיירי כשאמרה האשה שנבעלה ומסתמא ברצון הוה ובאשת ישראל מדהוו מהרזקי יחד בביתא ולהכי מייתי הך עובדא התם אמתני' דהאומרת טמאה אני לך דחיישינן שמא נתנה עיניה באחר וזו האשה לא היה לה כתובה לפי דבריה כיון שהיא אומרת ברצון נבעלה [ג] והשתא מה הועילו במאי דאמר איתתא שריא ולא תפקיע עצמה מבעלה במה שניאפה והא מצי למימר מאיס עלי ורבינו תם פי' היכי דמיא מורדת כגון האומרת בעינא ליה ומצערנא ליה פי' בעינא ליה אם לא יגרשני ויתן לי כתובתי ומצערנא ליה עד כלות כתובתי והתוספת בשבעה דינרין בשבת וזימנין דבחמש ושש שנים לא יכלו וכל זמן דאגידא ביה לא יהבו ליה איתתא אחריתי אבל אם אמרה מאיס עלי [ולא בעינא] לא הוא ולא כתובתי אבל אני מוחלת הכל לא הויא כמחילה בטעות ולא כייפינן להשהותה אולי תחזור בה ויכול לגרשה בלא כתובה ומחילתה מחילה · מר זוטרא אמר כייפינן פי' כופין אותה שתשהה אולי תחזור בה כדין ובעינא ליה ומצערנא ליה וכיון דמחמת מרד מוחלת לא הויא מחילה ואם רצה לגרשה יתן לה כתובתה ואם אינו רוצה תשהה עד כלות כתובתה · הוה עובדא ואכפייה מר זוטרא נפק מיניה רב חנינא מסורא ולא היא התם סייעתא דשמיא הוה ומאיס עלי לא הוה מורדת · כלתיה דרב זביד אימרדא פי' דאמרה מאיס עלי מדמייתי עלה שהפסידה בלאותיה דמשמע לאלתר דאילו במרד דבעינא ליה ומצערנא ליה לא שייך בה למימר הפסידה בלאותיה מיד דהא אית לה כתובה כל זמן שלא כלתה והכריזו עליה הוה תפסה חד שיראי הוה יתיב אמימר ומר זוטרא ורב אשי יתיב רב גמדא גבייהו ויתבי וקאמרי מרדה הפסידה בלאותיה קיימין · ובעי לאפוקי מינה חד שיראי דהוה תפסה אמר להו רב גמדא משום דרב זביד גברא רבה מחנפיתו ליה והאמר רב כהנא מיבעיא בעי ליה רבא ולא איפשיטא איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה קיימין ובעי למיתב אף שיראי אחרינא דלא הוה תפיסה· אמר להו רב גמדא [דף סד ע"א] משום דרב זביד גברא רבה הוא אפכיתו לדינא עילויה והאמר רב כהנא מבעיא בעי ליה רבא ולא איפשיטא והשתא דלא איתמר לא הכי ולא הכי דתפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה · בלאותיה היינו נכסי צאן ברזל שהכניסה לו מטלטלין אבל קרקע שהכניסה לו בחזקתה קאי לעולם וכן נכסי מלוג ברשותה קיימי אבל מנה ומאתים ותוספת אין לה ואפילו בגדים שקנה לה יפשיט מעליה דאדעתא למיסקל ולמיפק לא אקני לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא. ולית לה מזוני מבעל· תקנה זו נעשית בימי האמוראים האחרונים כאשר ראו כי גבהו בנות ישראל ודעתם זחה עליהם וכאשר היה להם כעס עם בעליהן היו אומרות לא בעינא ליה והבעל מגרשה מיד כיון שפטרתו מכתובה ושוב היו הנשים מתחרטות תקנו שתשהה שנה ואם יגרשנה בתוך השנה שלא תהא מחילתה מחילה ויצטרך ליתן לה כתובה אולי יתפייסו בתוך השנה וכיון שתקנו כך לאומרת מאיס עלי שהיתה ראויה להתגרש מיד בלא כפייה כל שכן למורדת · ואינה ניזונת אותה שנה אבל הוא אוכל פירות וחייב בפרקונה דבמזונות קנסו אותה דרוב נשים אין מספיק מעשה ידיהם למזונותיהן אבל היתה חפלה שלא יאכל הבעל פירות נכסיה ולא יתחייב בפרקונה לאו כל כמינה הלכך הוא אוכל פירות וכיון שאוכל פירות חייב גם בפרקונה ויראה שחייב בקבורתה כיון שאינו יכול לגרשה בלא כתובה בתוך השנה: **לה הדין** הוא דינא דגמ' במורדת אבל האידנא דייני בבי דינא דמתיבתא כדאתיה ואמרה לא בעינא ליה להאי גברא ניתיב לי גיטא [ד] יהבינן לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובתה מפקינן מינה ויהבינן ליה לבעל ונכסי מלוג אם ישנן בעין או דבר אחר הבא מכחן כגון שמכרו בתים וקנו בדמים שדות שקלה להו אבל כלו לגמרי לא מיחייב בעל לשלומי אבל נכסי צאן ברזל כל שישנו בעין מהן אפילו כלו הרבה שקלה להו ואפי' נפחתו מדמיהן הרבה אינו משלם הפחת · ובלבד שיהו ראוין להשתמש בהן מעין מלאכתן ראשונה אבל אינן ראוין להשתמש מעין מלאכתן הראשונה חייב לשלם כל דמיהן כל שכן אם נגנבו או נאנסו משום דברשותיה קיימי כדתנן (יבמות דף סו.) אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו · וחזינן לגאון דאמר דיהיב לה עיקר כתובה מנה או מאתים לחוד כי היכי דלא להוויין בנות ישראל הפקר אבל מאי דכתב לה מדיליה בין תוספת בין מתנה לא יהבינן לה מידי · הדין הוא דינא דמורדת דנהיגי בה רבנן דמתיבתא [ה] כמה שנין עד השתא [ו] ואפשר לפי שראו הקלקול בבנות ישראל וכי משהו להו תריסר ירחי שתא תולות עצמן בעובדי כוכבים ויוצאות לתרבות רעה בטלו שהייה ונתנו רשות לבעל לגרשה מיד בלא שהייה אבל לא שיכפוהו *לגרשה דאף במונע ממנה תשמיש או מזונות אין כופין אותו להוציא כדאיתא בירושלמי אין מעשין אלא לפסולות כ"ש כשהיא מונעת לעצמה [ז] שלא תקנו

הגה"ה

*אבל רב האי כתב אע"פ שאין לכוף את בעלה מכח הלכה מ"מ גאוני הישיבות של בבל תקנו שכופין את הבעל ליתן גט מיד ויותר מג' מאות שנה היה בימיהם שנכתב זו התקנה אמנם מן הכתובה לא כתב וכ"כ רבינו גרשון מאור הגולה שכופין אבל כל כתובה לא יפסידה

קרבן נתנאל

ופרש"י לפי שנגועים בתשמיש לא פרסמם הכתוב ע"כ ואני מוסיף על דבריו דהתנא כמו עונת ת"ח במאי דקאמר התמרים אחד בשבת רמז בזה נ"כ עונת ה"ת ע"ד יששכר חמור גרם: [ק] מידי דהוה אבל מורד דחייב לזונה וגם מוסיפין על כתובתה.הלשון אינו מכוון כי מה ענין מזונות למורד מחמת תשמיש דהא לכאורה הא דקאמר מידי דהוה אבל מורד היינו מורד מתשמיש דהא לא מצינו יותר מורד כ"א מורד מתשמיש או אומר איני זן · ונראה דה"ק מידי דה"ל **אבל** מורד כלומר מש"ה לא פריך משמואל לר"י בר חנינא דהא אף אם נאמר כרב הונא דיכולה לומר איני ניזונית ואינה עושה וע"כ מורדת מחמת תשמיש מ"מ לגבי דידיה כשהוא מורד והומר איני זן מודה רב הונא שכופין לזונה ומוסיפין על כתובתה וע"כ צ"ל לרב הונא נמי דמוסיפין על כתובתה מטעם דאין אדם דר עם נחש וה"כ ליכא למיפרך מדשמואל לר"י בר חנינא מה"ע גופיה וא"ת הכל מנ"ל אימא לרב הונא הסיפא מוקי במורד מחמת תשמיש דוקא אבל כשהוא אומר איני זן אין מוסיפין על כתובתה כיון דכופין אותו לזונה · וי"ל דע"כ ס"ל לרב הונא הך סברא דמוסיפין על כתובתה דאין אדם דר עם נחש דהא אמר רב כהנא בפ"ב דנדרים דף ע"ו תשמישי עליך כופין אותה ומשמשתו דשעבודי משעבדת ליה א"כ אף כשמורדת מתשמיש כופין אותה ומשמשתו ומ"מ פוחתין מכתובתה וע"כ מטעם דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת:[ק]ה"ג אע"פ שכופין אותו לזון מוסיפין על כתובתה: [ר] **והלכתא** כרב הונא · לשון הרי"ף עד הוי מורדת כרב הונא: [ש] **הוי** ראיה דהלכתא כוותיה נמי בהא · דהא לקמן דף ק"ו פסיק התלמודא להדיא כרב הונא שיכולה לומר כו': [ת] **דדוקא** מתשמיש הוי מורדת · דאי ממלאכה נמי ה"ל לשנויי דנדה מורדת מחמת מלאכה היא וא"ת פשיטא וי"ל כמ"ש דקתם נדות תולות קצת וה"א דאינה ראויה למלאכה וכ"כ תוספות: [א] **שהיה** גדול יותר מרב ששת · לשון תוספות שהיה גדול הרבה מרב ששת · ונראה לבגיה שסברי אמרה רב משמיה דר' חנינא שהוא היה גדול הרבה מרב ששת · אבל לא ר"י בר חנינא וכ"מ גי' זו בהרא"ש והר"ן : [ב] **ולאו** דיחויא הוא דאם עיניה נתנה באחר אינה חוששת על מנה ומאתים שלו · דאל"כ במשנה אחרונה לימרו יוצאת בלא כתובה ובהכי סגי לן ולמה התירה לה בדבר שעשתה לעצמה חתיכה דאסורא · הרא"ה בחידושיו : [ג] **והשתא** מה הועילו במה דאמר איתתא שריא ולא תפקיע עצמה מבעלה · ס"ל לרבינו דעיקר שריותא דרבא מטעמא דשמא עיניה נתנה באחר חשו חכמים אפילו באשת ישראל ואומרת ברצון נבעלה מדמייתי בעל התלמוד הך עובדא אמתני' דהאומרת טמאה אני לך והא דאמר אירכוסי הוי מרכס אינו אלא סעד לדבריו דלא תימא אנן סהדי שזינתה אלא במה שהיא מודה בעצמה שנבעלה ברצון אין להתירה אלא דזהו נ"כ בכלל תקנות חכמים שחזרו לומר באומרת טמאה אני לך צריכה להביא ראיה שמא עיניה נתנה באחר והשתא תס"ד דרבא דאפי' אומרת ברצון הוא בכלל תקנת חכמים אם אנו חוששין לזו האשה שנתנה עיניה באחר ואינה חוששת על איבוד כתובתה מה הועילו בתקנתם והא מצי למימר מאיס עלי אבל בתוס' הקושיא בסגנון אחר וז"ל ואמאי תהא נאמנת במנו דאי בעי אמרה מאיס עלי · ולא שוה לרבינו קושיא זו דהוי כמו מיגו דהעזה · או שס"ל כמ"ש תוס' דלא מצית למימר מאיס עלי אלא היכא דים רגלים לדבר שהבעל אינו מתקבל לה · א"נ י"ל כמ"ש תוספות דלא איירי באומרת טמאה אני לך ודקאמר איתתא שריא היינו לבועל אם גירשה הבעל . אבל מדמייתי הך עובדא אמתני' ש"מ דאיירי באומרת טמאה אני לך ברצון דייק רבינו שפיר : **ה"ג** אם יגרשני ויתן לי כתובתי : [ד] **יהבינן** לה גיטא לאלתר · אם ירצה בלא כתובה : [ה] **כמה** שנין עד השתא. ע"כ דברי הרי"ף ומכאן ואילך הם תוספת רבינו עד והדין תקנתא : [ו] **ואפשר** לפי שראו · נותן טעם לשבח מה ראו הגאונים בתראי לעשות ככה ומלאו לבם לסתור תקנת אמוראי קדמאי : [ז] **שלא** תקנו לסרבות ממזרין בישראל · אליבא דמילתא קאי למה תקנו הגאונים דיהבינן לה גיטא לאלתר משום שחוצה

וככל הלכנים ולא מיבעיא מוכה שחין וחבריהם דבלאו הכי כייפיק · ולפי הענין נראה דכ"ש בשומרת יבם שאם אינה חפצה להתייבם שכופין היבם לחלוץ ותימה גדולה שלא כתבו מזה ר"ת ור"י וכל הצרפתים שום דבר · מהרי"ח · וזה לשון מהר"ם שאלת על ענין המורדת דיינינן דינא דמתיבתא כמו שכתב רבינו אלפס ז"ל ורוב הגאונים ע"ה סוף דבר נדוניא דהגעלת ליה דתפסה לא מפקינן מינה לד"ה אבל מה שהוא מכנים מפקינן מינה ויהבינן ליה דמאיזה טעם מעכבינן אי משום תוספת שכתב לה בכתובתה הא לא יהיב לה כמו שכתבו כל הגאונים ע"ה דאדעתא דהמרוד בו לא אוסיף לה ואפי' לגאון דאמר יהיב לה עיקר כתובה מנה ומאתים מ"מ לדידן דלא נהגינן לכופו לגרש מנה ומאתים נמי לא קא יהיב לה דלא ניתנה לגבות מחיים בלא גט ופעמים רבות בא מעשה כזה ודנינן כך דיהבינן לדידה מה דעיילה ליה אם איתיה בעיניה או בעיסקא ולדידיה יהבינן ליה מה דעייל לה ומעגנינן לה עד דתתפייס להיות עמו או עד שיתפייס הוא ליתן גט · מרדכי :

הקנו להרבות ממזרין בישראל מוטב שבנות ישראל הרעות א יתגרשו ולא שיוסיפו רעה על רעתן · והדין תקנתא ליתא אלא היכא דאימרדא איתתא בבעלה דבעיא למיפק מיניה משום דלא בעיא ליה אבל אם חלתה או שהיה בה חשש מיתה ורוצה להפקיע עצמה מתחת בעלה כדי שלא יירשנה ליתא להא תקנתא ולא עבדינן בה עובדא ובכי האי מילתא איכא למימר היכא דמיעקרא כהלה דאורייתא לא תקון רבנן · ואע"ג דחזינן בהאי מילתא פלוגתא דרבוותא · מסתברא כמ"ד לא עבדינן תקנתא בהאי מילתא ולדברי הכל כל מאן דכייפינן ליה בין מעיקר דינא כדתנן ואלו שכופין אותו להוציא ומאי דדמי להו ובין מעיקר תקנתא אי מיתא הך איתתא מקמי דהיפוק מיניה דבעל בגט בעלה ירית דלא מיפקעת ירושה דבעל אלא בגירושין גמורין וכן הלכתא וכן היה דן רבינו מאיר ז"ל בדינא דמתיבתא אבל היה מצוה לאחרים אם הסיתה שום אדם עלה כדי להוציא נדונייתה מבעלה וכשהיה נראה לו ערמה בדבר לא היה מצוה להחזיר לה אפילו נדונייתה הלכך לא היה דן דין מאים עלי אם לא שתתן אמתלא לדבריה למה אינו מקובל עליה או שהיה מכלה כל הממון : לו אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואסקינן דהך דשמואל כמשנה אחרונה דתנן בראשונה שהיו מתכוונים לשם מצוה היו אומרים מצות יבום קודמת למצות חליצה ועכשיו שאין מתכוונים לשם מצוה חזרו לומר מצות חליצה קודמת למצות יבום* : וכתב רב אלפס ז"ל דליתא למשנה אחרונה הלכך ליתא נמי להא דשמואל ואני כתבתי [ח] בפ' החולץ (סי' יז) בשם ר"ת דהלכה כמשנה אחרונה ואיתא נמי להא דשמואל וכן עמא דבר : לז רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין · [ט] תניא רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין שהן תשע מעין מעה וחצי ליום · א"ל רב חייא בר יוסף לשמואל מאי שנא איהו דיהבינן ליה דשבת ומ"ש איהי דלא יהבינן לה דשבת אמר ליה איהו דמפחת קא פחית לא מיחזי כשכר שבת אבל איהי דאוסופי קא מוספי מיחזי כשכר שבת **ואע"ג דשכר שבת מותר ע"י הבלעה כדאיתא בפרק הזהב (דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חודש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת מיהו הכא אסור דלא הוי הבלעה דאין מוסיפין אלא מה שיעלה בכל יום לרבי יהודה מעה וחצי ולרבנן שלש מעין ואם יתפייס בתוך ימי השבוע אין מצרפין כל ימי השבוע ביחד הלכך לא הוי הבלעה : לח [דף סד ע"ב] מתני' המשרה אשתו ע"י שליש לא יפחות לה משני קבין חטין או מארבעה קבין שעורין · א"ר יוסי לא פסק שעורין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר · [י] ונותן לה מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת ונותן לה כיפה לראשה וחגור למתניה ומנעלים ממועד למועד וכלים של חמשים זוז משנה לשנה ואינו נותן לה חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיה בימות החמה והשחקים שלה ונותן לה מעה כסף לצרכיה והיא אוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה · ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהם עשרים בגליל ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי כבודו : גמ' ואלו יין לא קאמר מסייע ליה לר' אלעזר דאמר ר"א [דף סה ע"א] אין פוסקין יינות לאשה והני מילי בדלא רגילה אבל רגילה פוסקין לה *דאמרינן דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתאי לדינא קמיה דרב נחמיה בריה דרב יוסף אמרה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא · דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתת לקמיה דרב יוסף אמרה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי אמר לה שיראי למה ליך אמרה לך ולחברך ולחברורך : [דף סה ע"ב] ת"ר מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה למה לה אמר רב פפא שמתכסה בהם בימי נדותה כדי שלא תתגנה על בעלה אמר אביי נקטינן מותר בלאות אלמנה ליורשין התם כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה ותתגנה · מאי

הגה"ה

*דיני חליצה ויבום אם שניהם רוצים להתייבם לא מחינן בידייהו ואם הוא תובע לייבם והיא אינה רוצה ונותנת אמתלא לדבריה דברים הניכרים אי מצינן לאטעויי מטעינן ליה ואי לא כייפינן ליה וחולץ ושקלא כתובתה אבל ר"ת ור"י אמרי דלא כייפינן ליה להוציא אם לא יהיה מאותן שכופין אותן להוציא אבל אטעויי מטעינן ליה כדי להרחיקם מן היבום דקי"ל כמשנה אחרונה דאבא שאול דהכונס יבמתו לשם נוי ולשם ממון כאילו פוגע בערוה ואי לא מצינן לאיטעויי שבקינן להו ואין נזקקין להם ואין כותבין אגרת מרד עליה אם אינה רוצה להתייבם מיהו אם הוא תובע לחלוץ והיא אינה חפצה כתבינן עליה אגרת מרד וכן אם היא תובעת אותו והוא אינו חפץ לא לייבם ולא לחלוץ כופין אותו ואומרים לו או כנוס או פטור · ודוקא בבאה מחמת טענה אבל אי לא באה מחמת טענה לא · פר"י · ולפי תקנת הגאונים היה נראה דכייפינן ליה לחלוץ ומיהו לענין כתובה לא ידענא אם אין לה דין רק כמו אשה אחרת מיהו כל זמן שלא חלצה משמע ללישנא דר"י דאין לה כתובה ואם מתה יש לה כתובה ליורשין · עכ"ל מהרי"ח :

**כתב הר"ב מכאן יש לו חשש על החזנים שמשכירין אותן להתפלל בשבתות והר"ר שמואל בנו אומר שאין איסור בדבר דהא נותנין שכר לקיים המצוה להתפלל · מרדכי :

הגה"ה

*אם רגילה בפני בעלה ב' כוסות פוסקין לה כוס אחד ואם אינה רגילה אלא כוס אחד אין פוסקין לה כלום · מהרי"ח :

אוכלת רב נחמן אמר אוכלת ממש [כ] ורב אסי אמר תשמיש כדכתיב אכלה ומחתה פיה והלכתא כרב נחמן בדיני : לט אמר רב הונא מנין להכשנאי שאסור בתשמיש שנאמר וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבואו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אבל מעיקרא לא : מ ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן אותם קטני קטנים ועד כמה עד בן שש כדאמר רב אסי [ל] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו ומתני' מסייע ליה דתנן אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה משום דבעי למיכל בהדה · איתמר אמר רבי יהושע בן לוי מוסיפין לה יין שיין יפה לחלב : הדרן עלך אף על פי

פרק ששי

א מציאת האשה* ומעשה ידיה לבעלה וירושתה ב הוא אוכל פירות בחייה בשתה ופגמה שלה ר' יהודה בן בתירא אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו א' בזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה חלק אחד שלו נותנים לו מיד ושלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות · [א] הא דלא תנא שבח דמלתא דפשיטא היא דהוה דבעל שהיא מתבטלת ממעשה ידיה ולצער פשיטא דהוי דידה כדאמרינן בפרק החובל (דף פו.) לצערא דגופא לא תקינו ליה רבנן · ורפוי נותן לרופא לרפאותה *ואי אמדוה לה' יומי ועבדו לה סמא חריפא ואיתסית בתלתא יומי היינו בכלל צער שצערה עצמה בסמא חריפא להשתכר המותר לדידה הוי [ב] ודלא כהרמב"ם ז"ל שכתב בפרק ד' מהלכות חובל ומזיק החובל באשת איש הריפוי לבעלה ועוד כתב בד"א בזמן שחבלו בה אחרים אבל חבל בה בעלה חייב בעלה לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבושת ואין לבעל בהם פירות ואם רצתה ליתן לאחר הדמים נותנת וכזו הורו הגאונים והבעל מרפא אותה כדרך שמרפא כל חולייה · [ג] והראב"ד ז"ל הגיה עליו תימה הוא למה ישלם הכל שהרי נוטל בשל אחרים שלים או שני חלקים כשחבל בה איהו למה ישלם לה הכל ואולי טעה בדברי הגאונים שלא אמרו אלא על מה שראוי לה לקנסו שלא יאכל מהם פירות דבהכי לא תקון רבנן דהוא עשה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר · כתב רבינו מאיר הלוי ז"ל הא דמציאתה לבעלה היינו דוקא בניזונת אבל באינה ניזונת תיהוי לה איבה ואיבה ולא דק בזה דלא משכחת אשה שאינה ניזונת אלא באומרת איני ניזונת ואיני עושה או כשאמר לה בעלה צאי מעשה ידיך במזונותיך והיא מספקת וכיון דברשות קא עבדי [ד] חיישינן לאיבה ומציאתה לבעל : ב [דף סו ע"א] גמ' ג תנן התם קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לה כי אתא רבין א"ר יוחנן בהעדפה שלא על ידי הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוי כ"פ בהעדפה שע"י הדחק כגון עשתה מלאכה בלילות בשעה שבני אדם ישנים ת"ק סבר לבעלה רבי עקיבא סבר לעצמה והלכה כת"ק [ה] והכי פסק רב האי גאון ז"ל אמר רב פפא מציאה כהעדפה שע"י ד שעת הדחק דמי פי' מציאה שע"י הדחק · בעי רב פפא עשתה שתים בבת אחת מהו בעי רבינא שלש וארבע מהו תיקו פי' רב האי דלרבנן קא מיבעי להו דדלמא אע"ג דבהעדפה שע"י הדחק אמרו רבנן דלבעלה שתים בבת אחת אפשר דלא מיחייבא ליה אלא ממלאכה אחת אבל לא שתים בבת אחת ואת"ל שתי מלאכות שכיח דעבדה והוי דבעל בעי רבינא שלש וארבע מהו וכיון דסלקא בתיקו הוי לעצמה · ור"ח ז"ל פי' דהני בעיות אליבא דר"ע ובעי לר"ע דאמר העדפה שע"י הדחק לעצמה הוא הדין נמי כשעשתה שתי מלאכות או דלמא כיון שלא ע"י הדחק הוי לבעלה הוא הדין שתי מלאכות הוי לבעלה דלא אמר ר"ע לעצמה אלא כשעושה מלאכה בשעה שבני אדם ישנים אבל לרבנן דאמרי דהעדפה שע"י הדחק לבעלה כ"ש עשתה שתים שלא ע"י הדחק מתוך זה (הפסק) נראה [ו] דהלכה כר"ע · רבי יהודה בן בתירא אומר וכו' כתב רב האי גאון כך העלו בישיבה אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים בזו הלכה כר' יהודה בן בתירא וטעמא משום דשקלו וטרו אמוראי בתראי רבינא ורב אשי אליביה : ג מתני' הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו · אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן* : [דף סו ע"ב] גמ' ת"ר א"ל לומר ראשון ת"ח ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון ע"ה ושני ת"ח יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי איפשי ליתן · ירושלמי (הל' ב') ולאו דברים הנקנין באמירה הם · תני בר קפרא פוסק ע"מ לכנוס הוא [פירוש כל הפוסק לחתנו דעתו על מנת לכנוס הוא] וכיון שמת חתנו ולא כנסה אינו חייב לתת לאחיו [ז] *והכי משמע מדקאמר פוסק ולא קאמר כשפסק ופי' רב האי דדוקא בפוסק לחתנו אבל אם פסק לבתו כגון שאמר בשעת קידושין הריני נותן לבתי כך וכך קנתה הבת ואע"פ שמת החתן שאינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא על מנת שתבא לידי נישואי החתן דמכל מקום לבתו פסק ובתו קנתה כך מצאתי כתוב · ונראה לי שלא ביאר הכותב יפה דמשמע דאם

הגה"ה

*ירושלמי מה טעם מציאת האשה לבעל. רב חגי אומר משום קטטה ר' יוסי אומר שלא תהא אשה מגרשת זהובים מבעלה ואומרת מציאה מצאתי ופריך הגע עצמך שנותן לה אחר במתנה פירות ואם היא תגנוב משל בעלה ותאמר אדם אחר נתן לי מה תקנה יש לבעל ומשני קול יוצא למתנה הגע עצמך שמצאת בעדים אסרו זו מפני זו הורה רבי פנחס כהן דמשבק איתתיה ולא מפרע לה פורנא הוא מעלה לה מזונות עד שעה שהוא ממרקה פי' נותן לעולם לה מזונות עד שיפרע לה כתובה · עיין בפ' שני דייני גזירות ובפ"ק דב"מ באלפס · מרדכי :

הגה"ה

*ובושת אם ברבים ביישה לו שני חלקים · בינו לבין עצמה ביישה לה שני חלקים · פ"י וכן פסק ר"ת · מהרי"ח :

הגה"ה

*וכופין אותו שיכניסה או שיפטור אבל אם היה בעלה שראשון חי לא כייפינן ליה אלא תשב עד שתלבין ראשה · מהרי"ח :

הגה"ה

*ובספר מקצעות כתב רב נטרונאי גאון דלא איירי אלא במקדש בלבד אבל אם כתב כתובה קנאה היבם בכתובה ולא יכול למימר ולך אי אפשי ליתן מיהו ר"ת פירש לעיל דאפילו מן הנשואין כל זמן שלא גבה יפסיד והירושלמי לא קשיא לפי' דכיון דבתו קיימת גמר ומקני ליבם ולעיל מיירי שכבר מתה · עכ"ל מרדכי :

הגהות הב"ח א מוטב שבנות ישראל הרעות יוספו רעה על רעתן ואל ירבו ממזרים בישראל והדין תקנתא ליתא כצ"ל : ב וירושתה הוא אוכל : תנן התם כ"ע וע"ל פרק ה' ציון ע"ו : ד מציאה כהעדפה שע"י הדחק כצ"ל ותיבת שעת נמחק .

קרבן נתנאל

שתולה עצמה בעובדי כוכבים ולא תקנו להרבות ממזרים בישראל : [ח] בפ' החולץ סי' י"ז. וע"ש במה שכתבתי שם : [ט] תניא ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין · ז"ל ר' ירוחם דנראה דעת הרי"ף דהלכה כר"י דשקלי וטרי אליביה רבוותא רב ששת · וכ"ה דעת רבינו והב"ח סי' ע"ז השיג בזה דאין מזה ראיה דאיכא למימר דמש"ה הביאו הך ברייתא דר"י דמיניה נשמע דת"ק ג' דינרים מדינה קאמר · דאי של צורי הו"ל לר"י לומר דינר ומחצה ע"ש באריכות ואשתמיטתיה מ"ש רבינו בפ' שור שנגח ד' וה' סי' ב' דאפי' במילי דרבנן כ"מ שהזכירו זוזי ודינרין של צורי הוא ושל דבריהם כסף מדינה אינו אלא מקום שהזכירו סלעים ע"ש · וא"כ לא לזה נתכוין רבינו והא דלא אמר ר"י דינר ומחצה איידי מולדת דאמר ר"י פוחתין ז' טרפעיקין ושם א"א ליקח בשום אחר · ומעתה ודאי ל"ע על הטור וש"ע שלא הביאו דעת הרי"ף ורבינו · וביותר קשה על הרב רמ"א בסי' ס"ו ששם מגיה דכתובה הוא של מנה צורי וכדעת רבינו ור"ת ובסי' זה עשה עצמו כלא ידע · ואי אתא לידן פסקינן ליה לבעל שיוכל לומר קים לי כרי"ף ורבינו : [י] ונותן לה מטה ומפץ · ולא הזכיר כר וכסת ש"מ דתנא דמתני' ס"ל דאין נותנין לה ומזה סמך הרי"ף ורבינו שלא הביאו הך ברייתא ועיין מזה בר"ן באורך : ה"ג אבל במכובד הכל לפי כבודו : [כ] ורב אסי אמר תשמיש · וגי' הרי"ף שמואל אמר תשמיש ומ"מ כתב פליס דהלכתא כרב נחמן בדיני · דאזיל לטעמיה כל היכא דפליג רב נחמן אפילו עם שמואל הלכתא כרב נחמן. אבל רבינו חולק עליו בפ' הזהב סי' כ"א ע"ש ומש"ה גרים רב אסי · ובש"ך ח"מ סי' ס"ו ס"ק קכ"ב כתב שם שרבינו חזר מהך דב"מ בפ' אע"פ ואיני רואה בזה כלל דהא רבינו גורס רב אסי · ועוד הזכיר תפ' מציאת האשה סי' כ"ב · גם שם השגתי עליו דרבינו פסק כהרי"ף ולא מטעמיה ע"ש · ומה שהשיג מהא דהמדיר סי' י"ח כמו כן פסק כהרי"ף ולא מטעמיה דהא רבא ס"ל כרב נחמן · ומה שהשיג מהא דפרק אלמנה ניזונת ס"ס י"ח אכתוב במקומו בע"ה : [ל] קטן בן שש יוצא בעירוב אמו · כי התינוק עד אותו זמן נגרר אחר אמו ואי אפשר שלא נותנת לו ממזונותיה והוי בכלל מצות שחייב הבעל לאשתו · וע"ד אמר מתני' מסייע ליה משום דבעי למיכל בהדה וג"מ כשאין אמו קיימת שהאב אין מתחייב במזונות בנו קטן עד שש :

הדרן עלך אף על פי

פרק ו [א] הא דלא תני שבח · היינו שבח קטנה דשבח גדולה היינו פגם · ועי' בתוס' ד"ה שלא ובב"ק דף פ"ו ד"ה רבא אמר כו' ובדברי רבינו שם סי' ו' : [ב] ודלא כהרמב"ם שכתב [וכו'] שריפוי לבעלה · ואני אומר דמשלם לא עלה על דעת הרמב"ם בעבדו לה סמא חריפא שיהיה היתרון לבעל · דהא באותו פרק דין י"ד בחובל בת של אחרים כתב דהצער וריפוי שלה · א"כ קשה אמאי לא תני לה במתני' פרק נערה דף מ"ו ע"ב נשאת יתר עליו הבעל שנוטל יתר דמי הרפואה אע"כ במה שכתב הרמב"ם הריפוי לבעלה היינו עיקר דמי רפואתה דלא תימא כיון דבעל חייב ברפואתה גם חבלו בה אחרים היא נוטלת דמי רפואה והבעל חייב לרפאותה קמ"ל דהריפוי לבעלה ועיין בהמגיד וכ"מ שדבריהם מכוונים למ"ש : ה"ג מיד כל הנזק והבושת והצער והכל שלה ואין להבעל בהם פירות : [ג] והראב"ד ז"ל הגיה עליו. ובאמת שמדבריו כ"כ הגאונים שהביא הטור בסי' פ"ה ולשונם כתבו הגאונים הבעל שחבל באשתו שמתחייב לה חלקה בבושתה ובפגמה קנסו אותו שאין לו בהם כלום ואינו אוכל פירותיהם ע"כ · והרמב"ם ידע מזה אלא שמסברת עצמו נראה לו לקונסו לבעל שיהיה הכל שלה · ולאו מדינא והלשון דייק וכזו הורו הגאונים ולא כתב וכן כתבו או הורו הגאונים · אלא שמביא סעד שראוי לקנוס הבעל מהוראות הגאונים ועדיפא מיניה שמחמיר הרמב"ם על הבעל לקונסו אפילו בחלקו של בושת ופגם · וכן מצאתי בב"ח ע"ש : [ד] חיישינן לאיבה ומציאתה לבעל · לשון הטור סי' פ"ד וכיון שברשות בידה לומר כן הויא כניזונית ומציאתה לבעל פי' דלא דמי למציאת קטן כשאינו סמוך על שלחן אביו שמציאתו שלו ולא חיישינן לאיבה דהתם הגלהו אביו משלחנו בעל כרחו של בן ואיהו דאפסיד אנפשיה מש"ה לא שייך בזה שום איבה משא"כ הכא בהיפך בעל כרחו של בעל היא יכולה לומר איני ניזונת ומדעתה עשתה כל אלה הוי כניזונת ומציאתה לבעל · אמנם צריך טעם כשהוא אומר צאי מעשה ידיך בדספקא שהרשות בידו לומר בע"כ של אשה · ע"כ נראה דהא דחיישינן לאיבה היינו איבת קטטה כמ"ש תוס' לעיל דף מ"ז ד"ה משום איבה · ולא איבת מזונות. ע"ש : [ה] והכי פסק רב האי גאון · ע"כ דברי הרי"ף. אבל בהא שכתב רב האי דלרבנן קא מבעיא להו לא ס"ל הכי כי אם נעורה בלילה ועשתה מלאכה לבעלה לכ"ש אם עשתה ב' מלאכות בבת אחת דעבדי כלעבדי איכפי אך שהיא מסירה במלאכתה אלא אך דבעי רב פפא אליבא דר"ע קמבעיא ליה וכפי' ר"ח · ומש"ה לא הביא הרי"ף בספרו הך דבעי רב פפא ורבינא דהוא פסק כת"ק וכן הוא דעת הרמב"ם וכ"פ בש"ע סי' פ' סעיף א' : ה"ג מתוך זה הפירוש נראה דהלכה כרבי עקיבא : [ו] דהלכה כר"ע · והא דפסק שמואל לעיל דף נט הלכה כר"י בן נורי שצריך להפר מטעם שמא יגרשנה ה"ה דצריך להפר משום שמא תעדיף אלא דקמ"ל דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם : [ז] והכי משמע · דלא תימא כמאן דפריש בירושלמי פירושא אחרינא דוקא בפוסק מעות לחתנו שאמר לו בפירוש כשתכנים את בתי אתן לך כך וכך · אבל סתמא קנתה בתו ויכנס · ע"ז

כתב

דאם מת החתן אפילו לא יבמה אחיו מיחייב ליתן לבתו מה שפסק לה והא לא מסתבר כלל דודאי לא פסק אלא ע"מ שתנשא בהם ואם לא נשאת ומתה והיה לה בן לא יירש הבן אותו הממון אבל אם נתייבמה לא מצי למימר לאחיך הייתי רוצה ליתן שהרי לבתו פסק ולא פקעו הקידושין · פסק הגאון מי שפסק מעות לחתנו בשעת קידושין אם נתנן לו קודם החופה ומתה הבת ויש לה בן [ח] יחזיר החתן המעות לאב שכל הפוסק דעתו ע"מ לכנוס אבל מי שנתן לבתו מעות סתם שתנשא בו ולא הזכיר שתנשא בו לפלוני קנתה אותה מתנה וכיון שנתקדשה אע"פ שנתבטלו אותן הקידושין כשמת האדם אין האב יכול לחזור בו : ד מתני' פסקה להכניס לו אלף דינרים הוא פוסק כנגדן ט"ו מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש [ט] שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה [יא] נותנת שלשים ואחד סלע ודינר · בד' מאות [יא]* נותנת חמש מאות. מה שהחתן פוסק הוא פוסק פחות חומש פי' ר"ח ז"ל כשהחתן מייחד לה כלים ושאר חפצים תוספת לכתובתה ובא לשום ולכתוב הסומא בכתובה פוחת חומש לפי ששמין אותם יותר מכדי שוויים לכבוד החתן · ירושלמי (הל' ג) [י] מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה ובשום פחות חומש אמר רבי יוסי ברבי חנינא שמו דעת אשה שרוצה לכלות כליה ולפחות חומש ושמו דעת האיש שרוצה לישא וליתן בכספים ולעשותו אחד ומחצה *[כ] א"ר יוסי בר' חנינא הדא אמרה אין אדם רשאי למכור כלי אשתו** · וכן מה שהחתן פוסק לאשה ומשתמשת בו אין הבעל יכול למוכרם כדאמרינן ביבמות פרק אלמנה (דף סו:) ולא עוד אלא אם הכניס לה שום משלו ורצה הבעל למכור לא ימכור . פסקה להכניס לו כספים סלע נעשה ששה דינרים והחתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה אכולה מתני' קאי והכי נמי איתא בתוספתא (פ"ז) א"ר יוסי מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ולא להוסיף על הכספים אין משנין ממנהג המדינה [ל] והלכה כרשב"ג : גמ' עשרה דינרים לקופה מאי קופה א"ר אסי קופה של בשמים אמר רב אסי לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים [דף סז ע"א] אמר רב שמן בר אבא הכניסה לו זהב שמין אותו והרי הוא כשוויו [מ] ולא מוסיף חומש ולא פוחת שליש ומסיק דוקא בחתיכות נסות של זהב אבל בדהבא פריכא או בממלא פוחת חומש · הכניסה לו דינרי זהב מקום שנהגו לפורטן הרי הן ככספין ומוסיף שליש מקום שלא נהגו לפורטן הרי הן כשווין אמר רבי אמי בשמים של אנטוכיא הרי הן ככספים : ה א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן גמלים של ערביא אשה גובה מהן פורנא פי' רש"י ריוח שליש שהן ככספים וקשה לר"ת דהוי ליה למימר הרי הן ככספים כדאמר רבי ינאי על בשמים ונראה לי לפרש דבגביית כתובה איירי דאסמכתינהו עלייהו דומיא דארנקי דמחוזא דפי' רש"י לענין כתובה . [נ] ומכאן פוסקים דמטלטלי דידן משתעבדי לכתובה דעיקר משא ומתן שלנו הוא במעות ומטלטלין והוי כגמלים של ערביא ואגלי דקמחוזיא דאסמכתינהו עלייהו . ולא נהירא לר"ת דאי כקרקע דמו כהנהו דשמעתא אם כן אם מכרן הבעל תוציאם האשה מיד הלקוחות אחרי מותו [ס] ולדבריהן בטלה עכשיו תקנת השוק . [ע] והאומר ר"ת דהכי נהיגי שהודנא לגבות מטלטלי דהאן מטלטלי ומקרקעי כתבינן דהכי כתבינן נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות כולהון יהון אחראין לכתובתך ואמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מד:) ואי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי ממקרקעי וגם ממטלטלי ואע"ג דמסקינן בפרק קמא דקדושין (דף כז.) דאגב וקני בעינן ולא כתבינן אגב להכי לא תקינו למיכתב אגב דלא למשוינהו כמקרקעי לגמרי לגבות מן הלקוחות אלא להכי ההני דאקני להו עם הקרקע לשוינהו כקרקעי לגבותם אי הוו בעין לאחר מיתה או לאחר גירושין : ו מתני' המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז פסק להכניסה ערומה לא יאמר לכשתבא לביתי אכסנה אלא מכסה לה ועודה בבית אביה וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים זוז ואם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה : גמ' אמר אביי הני חמשין זוזי פשיטי : ז ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס [פ] מפרנסין את היתומה ואחר כך מפרנסין את היתום מפני שהאיש דרכו לחזר ואין האשה דרכה לחזר יתום ויתומה [דף סז ע"ב] שבאו לינשא משיאין את היתומה תחלה ואח"כ משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה משל איש : ת"ר יתום שבא לינשא שוכרים לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין לו אשה שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו · די מחסורו זה בית אשר יחסר זה מטה לו זו אשה וכן הוא אומר אעשה לו עזר כנגדו : ח ת"ר די מחסורו אתה מצווה לפרנסו ואי אתה מצווה לעשרו · אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן שלקח לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין : ט ת"ר אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו [לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו]* לשם מתנה (ואם אינו מקבל נותנין לו לשם הלואה) : ת"ר העבט זה שאין לו ואין רוצה להתפרנס שנותנין לו לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו לשם מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס שנותנים לו לשם מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה *דברי ר' יהודה וחכ"א יש לו ואין רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אלא מה אני מקיים תעביטנו דברה תורה כלשון בני אדם : י [דף סח ע"א] תני רבי חייא בר רב מדיפתי [ר' יהושע בן קרחה אומר] כל המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים : ת"ר המסמא את עיניו והמקפח את שוקו והמלבש

הגה"ה

*פירש ה"ר שמואל בן ר"ב לא הוי ריבית כיון שאם היה מגרשה מיד היה צריך להוסיף לה שליש אבל כל אדם שמלוה בריבית לא היה נותן אא"כ ירויח לו זמן והוי אגר נטר ליה · מרדכי :

**פירש רבינו מאיר ז"ל אפילו כלי שבת וכלי רגל דאכל הוה קאמר דפוחת חומש והוא הדין דאין בעל חובו של האיש גובה מהן כיון שהיא הכניסה לו כדכתיבנא לעיל בפ' נערה · מרדכי :

הגה"ה

*מפרש הש"ס דאי נפרעין ממנו בחייו הו לא שקיל משמע אי לאו תנצא דמו לא שקיל היינו נפרעין ממנו בחייו מכאן פסק מורנו רבינו מאיר דמי שתפסו בידי עובדי כוכבים פודין אותו מכל עצמו בעל כרחו ועוד ראיה כתבתי לעיל בפרק נערה · מרדכי :

את כריסו כדי ליטול צדקה אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך : יא תנן התם אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו ותניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת אמר רבה בריה דרבא במחרישה של כסף . יש מפרשים שהיא המגירה שמגררין בה בבית המרחץ רב פפא אמר לא קשיא כאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי [צ] פי' כל זמן שאינו נוטל אלא בצינעא אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו [ק] אבל אם הולך ליטול מן הגיבוי של קופה של צדקה אין נותנין לו עד לאחר שימכור (א) ור"ת פי' קודם שיבא ליטול מקופה של צדקה מחייבין אותו למכור לאחר שיבא לידי גיבוי שכבר נטל מן הקופה שוב נזדמנו לו כלי בית אין מחייבין אותו למכור ורש"י פי' לאחר שבא לידי גיבוי שנטל לקט שכחה ופאה ונודע שהיה עשיר ובאו ב"ד לגבות ממנו כדי מה שנטל ואע"פ שממון שאין לו תובעין הוא משום קנס גובין ואפי' את"ל בבעל חוב דעלמא מסדרין כי האי גוונא הכא משום קנס מחייבין אותו למכור : יב מתני' יתומה שהשיאה אמה או אחיה *לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידם מה שראוי ליתן לה רבי יהודה אומר אם השיא בתו ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכ"א פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין את הנכסים ונותנין לה : גמ' אמר שמואל לפרנסה שמין באב אומדין היינו האב היה קיים כמה היה נותן לבתו לפרנסת הבעל ונותנין לה ואותבינן עלה דשמואל ממתני' דקתני פעמים שאדם עשיר והעני או עני והעשיר אלא שמין את הנכסים ונותנין לה · מאי עני והעשיר אילימא עני עני בנכסים עשיר עשיר בנכסים מכלל דת"ק סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה הא לית ליה אלא לאו עני עני בדעת עשיר עשיר בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנין לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ופרקינן הוא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ולימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כר' יהודה הוה אמינא דוקא השיא דגלי דעתיה אבל לא השיא לא קמ"ל דטעמיה דרבי יהודה דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיא ול"ש לא השיא והא דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהשיא דגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא · א"ל רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה א"ל יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון משמי ומי אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ואמר רבא הלכתא כרבי לא קשיא הא דלא אמידניה והא דאמידניה וה"נ מסתברא דא"ר אדא בר אהבה מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים ש"מ הא דאמידניה הא דלא אמידניה ש"מ · והזין לגאון דכתב הא דאזלינן בתר אומדן דעתיה דאב לגרועי מעישור הוא אבל לאוסופי על העישור לא דלא אסכן בהדיא מאן דמוסיף על העישור ובפ' נערה שנתפתתה (דף נב:) אמרי' א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין דיכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו וכמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסים הלכך לית לן לאפיקי מנכסי יתום טפי מעישור נכסים . וגאון אחר אמר דר' יהודה דאמר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה דאזלינן בתר אומדן דעתיה דאב סתמא קאמר לא שנא לפחות מן העישור ולא שנא להוסיף על העישור וכיון דאיפסיקא הלכה כרבי יהודה כוותיה עבדינן והיכא דידעינן מה אומדן דעתיה דאב יהבינן לה כמה דאמיד בין לפחות מעישור בין להוסיף על העישור [ר] ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עישור נכסים [ש] ויש מביאין ראיה לסברא קמייתא מהא דאמרי' לקמן בשמעתין פרנסה טרפא ממשעבדי ותנאי כתובה לא טרפא ממשעבדי משום דפרנסה אית לה קצבה ומזונות אין להם קצבה ואם איתא דלהוסיף נמי שמין באב (כו') פרנסה נמי אין לה קצבה אלא וודאי להוסיף אין שמין אלא לפחות ויכולין לקוחות ליזהר שיניחו מבני חרי עישור נכסים ומיהו אינה ראיה כ"כ דתיקשי לך מהאי טעמא נמי ליגבו למזונות ממשעבדי דהא יש להן קצבה למעלה טפי מכדי עד דתיבגרן וא"ת אין קצבה למזונות שמא תלקה והיא צריכה רפואה ואמרינן לעיל (דף נב:) דרפואה שאין לה קצבה בכלל מזונות דא"כ אמאי חשיב ליה קצבה לקמן בפרק הנושא (דף קא.) כשפסק לזונה חמש שנים דקתני ניזונת מנכסים משועבדים אלא ודאי היינו טעמא דאע"פ שהם קצובין למעלה עד בגר כיון דאפשר שלא יעלו כל כך המזונות שתנשא קודם בגר לא חשיבי כקצובין כי הלקוחות לא נזהרו להניח בני חרי עד בגר כי אמרו שמא תנשא קודם אבל פרנסה יש לה קצבה אי לא אמידניה עישור נכסי ואי אמידניה יכולין הלקוחות לברר הדבר ע"י ב"ד דעתו של אב [ת] בין למעלה בין למטה ונ"ל דמזונות אין להם קצבה בשביל רפואה ולא תיקשי מהא דהנושא שפסק לזונה חמש שנים דהא דאמרי' דרפואה שאין לה קצבה בכלל מזונות היינו בבתו דניזונת בתנאי כתובה מידי דהוה אאשה [א] אבל אם אדם קבל עליו לזון איש נכרי לא מסתבר כלל שיתחייב ברפואתו ואם תקשי לך ממתני' דקאמרו חכמים פעמים שאדם עני בדעת ולא יהיב עישור נכסי והעשיר בדעת ויהיב טפי מעישור נכסי או שהיה עשיר והעני לא יהיב כולי האי אלא שמין את הנכסים ונותנין עישור נכסי וקאמר ר' יהודה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ואפי' טפי מעישור נכסי וי"ל דודאי לא קאמר ר' יהודה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אפי' טפי מעישור נכסי אלא כשנתן לה עישור נכסי או פחות וקאמרי רבנן פעמים שאדם עני בדעת כשהשיא את הראשונה ולא נתן לה עישור נכסי והעשיר בדעת ועכשיו היה נותן לה עישור נכסי [ב] ופעמים שאדם עשיר בדעת כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסי והעני בדעת עכשיו

הגה"ה

*פרש"י לדעתה כגון לגבותה דאע"ג שנתרצית אין מחילתה מחילה וכתב רבינו ברוך נראה דאפילו אם הגיעה לכלל פעוטות דאמרינן בהניזקין דמקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלי והוא הדין דמחילתו מחילה דמאי שנא מ"מ יכולה היא להוציא מידן שהרי לא מחלה בהדיא אלא נתרצית ולקחה מה שנתנו לה ושתקה תדע דפרכינן טעמא דקטנה היא הא גדולה ויתרה ואם איתא דמיירי שמחלה בפירוש בהדיא ואמרה מחול לך מאי הוה פריך וליכא למימר משום דפרנסה לא גביא אלא ממקרקעי משום הכי לא הויא מחילתה מחילה כדקי"ל למכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' דא"כ מאי איריא קטנה אפילו נערה או בוגרת נמי · מרדכי :

תפארת שמואל

א) ור"ת ז"ל פי' וכו'. והתוס' כתבו בשם ר"ח וז"ל קודם שיבא לידי גיבוי וכו' עד מחייבין אותו למכור ע"ש וכ"ל שטעות הוא בתוספות והוא פי' ר"ח ולא ר"ת וכיוצא בפי' הרי"ף :

קרבן נתנאל

כתב דהכי משמע כפי' הרי"ף דאפילו בשמתא מדקאמר בירושלמי פוסק ע"מ כו' ולא קאמר כשפסק עיין מגיד משנה והר"ן : [ח] יחזיר המעות לאב. עיין פרק נערה סי' י"ט : [ט] שום במנה ושוה מנה. מה שמחולק בפי' בבא זו ר"ח ורש"י רבינו לא הזכירם. משום דאין נפקותא לדינא שפסק כרשב"ג לענין שום. דגבייס

אבל בלא כשהחתן פוסק הסכים לפי' ר"ח. משום דרשב"ג לא פליג אהאי בבא: [י] מה ראוי לומר בכספים כו'. דמדינה כל מה שאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהם אלא שיהיו מיוחדים לה. וכן היה אינה רשאה להשתמש בכלים: [כ] אמר ר"י בר חנינא הדא אמרה אין אדם רשאי למכור א"כ בשום נמי צריך להוסיף שליש דלאי בפני נושא ונותן בהם : [ל] והלכה כרשב"ג. כרי"ף לא ס"ל כך כללא דכייל ר"י דהלכה כרשב"ג במשנתנו כמ"ש להדיא בפ' גט פשוט סי' מ'. אבל רבינו בפ' מי שאחזו סי' ז' דפסק כך כללא קשה. וצ"ל דאגב שיטפיה העתיק לשון הרי"ף. ועיין בכללים ועיין פ' אע"פ סימן כ"ו. ובפרק כשולה סי' כ"א. ועי"ל דקמ"ל הלכה מכלל דפליגי ולאפוקי מאית דמפרשי דלא פליגי ועיין בנפקותא בחידושי הלא"ב: [מ] ולא מוסיף שליש ולא פוחת חומש. דלא מרויח בכן ככספים. והיא לא פוחתת בכן כשום שמכניסו לה: [נ] ומכאן פוסקים. הרשב"א סובא בדין: [ס] ולדבריהן בטלה עכשיו תקנת השוק. דאין לך אדם שאין לו ביטעוד כתובה וכל המטלטלין משועבדים. אבל גמלא של ערביא במתא אשה גובה מן הלקוחות דבזה יכולין הלקוחות לזהר: [ע] ואומר ר"ת דהכי נהיגי כו' דהכן מטלטלין ומקרקעי כתבינן. והתוס' הביאו בשם ר"ת דמתחמה תקנת הגאונים גביה מטלטלי דיתמי כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון. וצ"ל אף שהוא תקנת הגאונים מפני שכתיבה שמא לא ידע הבעל מתקנה זו. ונמצא ממון של יתומים יוצא שלא כדין שאין כח בתקנת הראשונים לחייב בכן יתומים כמו שכתב הרב המגיד בפי"א מהלכות מלוה שאין לומר בזה אף שלא נכתב בכתובה דמי שאין זה תנאי כ"ד כיון דנתחדש אחר הש"ס. ועיין פרק נערה שנתפתתה סי' י"ט דמזון סבבות גובין מן המטלטלין דהכי ידנא דתקינו רבנן היינו נמי שכותבין בכתובה בכן נוקבין די יהוין ליכי מנאי כו' וע"ג קאי נמי השיעבוד כתובה נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות. ודלא כב"ש סי' ק' ס"ק כ' בנתקשה בזה. עוד הקשה שם דבפסק דבבא קמא סי' י"ט כתב רבינו מטלטלי דינם כקרקע בדורות שלנו מדינא דש"ס הואיל וכל מו"מ בהם וכוי כגמלי דערביא. וכן בטח"מ סי' קי"ט כתב כטעם הואיל דכל מו"מ בהם. ובטא"ע סי' ק' כ' כטעם מחמת תקנת הגאונים או מחמת שכותבין בפירוש. א"כ דברי רבינו והטור סותרי אהדדי. ולי לק"מ דהתם לענין גביית נזיקין שפיר איכא לן למימר דמטלטלי משתעבדו מדינא דגמרא אף בלא תקנה ובאמת גובין המטלטלין מן לקוחות כמו מקרקעי. אלא דלענין שעבוד כתובה א"א לומר דגובה מן הלקוחות דא"כ בטלה תקנת השוק. משא"כ ניזקין מלתא דלא שכיחא ויכולין הלקוחות לזהר: [פ] מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום. ועיין בתי"ט מס' הוריות פ"ג משנה ו': ה"ג תני ר' חייא מדיפתי ר"י בן קרחה אומר: הי"ג אמר רבא בריה דרבה. וכן הוא בפ' המקבל דף קי"ג: [צ] פי' כ"ז שאין נוטל אלא בצינעה. שנוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני באישון לילה שאין אדם רואה. והטור מגלה מקבל בסתר מיחידים ומקרובים. לפי שעכשיו אין לקט שכחה ופאה ויליף זה מזה: [ק] אבל אם הולך ליטול מן הגיבוי של קופה של צדקה. שמתחלקת בגלוי הוא דבר של פרסיא ואל הטעם שבסברייתא איירי בגיבוי של צדקה. דהא בברייתא בלקט ושכחה מיתמיא אלא דברייתא איירי שלקח לקט ושכחה בפרסיא ומשום שאין נפקותא לדידן הביא הרי"ף הדין בקופה של צדקה בהוא מילי דפרסיא. והא דהשמיט רבינו פי' ר"ח שבגיא תוס' ונ"מ לדידיה אפילו כשהוא נוטל בגלוי דבר שאינו של הפקר מחייבין אותו למכור משום דפירושו דחוי כמו שהקשו תוס' לפר"ח. ודלא כבעל תפארת שמואל שאומר שפי' ר"ת ור"ח חד הוא. ולכל הפירושים אין להקשות מכן עובדא דסוי מחזיק ליה לרמאי בכביל שהיה אומר במה סיועד בכלי כסף או בכלי זהב. דהכא פירשו תוספות בם דף ס"ח משום דבכך דברים לא שייך פיגוק אלא ודאי עשיר והב"ח שהאריך בקושיית אלו ואין צריך ע"ש: [ר] ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עישור נכסי. ע"כ לשון הרי"ף: [ש] ויש מביאין ראיה לסברא קמייתא. עיין מזה בפ' נערה שנתפתתה דף נ' בתוספות ד"ה מאי עליה: [ת] בין למעלה בין למטה. פי' לשון תוספות: [א] אבל אם אדם קבל עליו לזון איש נכרי לא מסתבר כלל שיתחייב ברפואתו. וכן פסק בהגה"ס סי' כ' בה"מ ועיין בתשובות ב"ה שנסתפק אם יולדת הוא בכלל מזונות חולה או בריא ויש לצוות מכאן דאין חייב במזונותיה. דא"כ קשיא הא דכתובה שאין לה קצבה כשהיא יולדת פ"ש וי"ל דהא אם ניסת הבעל נותן מזונות והוא נותן לה דמי מזונות: [ב] ופעמים שאדם עשיר בדעת כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסים והעני בדעת

שעכשיו היה נותן לה פחות לא נוכל לאמוד דעתו הלכך לעולם יתנו עישור נכסי ורבי יהודה סבר דשמין באב לפחות. ואם תקשי לך הא דאמרינן לעיל (דף נ:) רב זן מחיטי דעלייה איבעיא להו לפרנסה הויא ומאי עלייה מעילויא דאב וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב אלמא משמע דשמואל לעילויא אמרה וי"ל דה"ק עלייה מעילויא דאב כלומר מה שזן אותה מחיטי היינו מעילויא דאב וכדשמואל ושמואל תרתי אמר ששמין באב לעילויא לגבות מטלטלי אם היא ראשונה ונתן לה מטלטלי ולהורע כחה לענין שומא ושמין לפחות ולא להותיר ודעת ההוס' נוטה לסברא זו וכיון דאיכא פלוגתא (דמתני') דרבוותא לא מפקינן מיתמי טפי מעישור נכסי : *גופא בת הניזונית מן האחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עישור נכסים שניה במה ששיירה שלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה [דף סח ע"ב] אמאי כל חדא וחדא דנפשה שקלה הכי קאמר אם באו ליגשא כאחת חולקות בשוה וכן הלכה : יג ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא ניסאו ובין ניסאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר אף אבדו פרנסתן כיצד הם עושות שוכרות להם בעלים ומוציאין להם פרנסה א"ר נחמן אמר לי רב הונא הלכה כרבי איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאוה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי ליתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה לא קשיא הא דמחאי הא דלא מחאי וה"נ מסתברא דאי לא תימא הכי קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים ניזונת אין שאין ניזונת לא אלא ש"מ הא דמחאי הא דלא מחאי. א"ל רבינא לרבא אמר לן רב אחא בר אהבה משמך בגרה או נשאת אינה צריכה למחות ומי אמר רבא הכי והא איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאוה אמה או אחיה ושני לה הא דמחאי הא דלא מחאי לא קשיא הא דמיתזנא מינייהו הא דלא מיתזנא מינייהו השתא מכל הני שמעתא דבגרו או אינסבו אי מיתזנן מינייהו אית להו פרנסה אע"ג דלא מיחו ואי לא מיתזנן מינייהו צריכי למחות ואי לא מיחו לית להן פרנסה ואי לא איבגרן ולא אינסבן אע"ג דלא מיתזנן אית להו פרנסה ולא צריכי למחויי ואי בגרן ואינסבן אע"ג דמיתזנן מינייהו צריכי למחויי ואי לא מחאן לית להו פרנסה* : יד מצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל הא דאמרינן דבוגרת לא הפסידה עישור נכסים הנ"מ היכא דבגרה אחר מיתת האב [ג] אבל אם בגרה בחיי האב אין האחין חייבין להשיאה שלא תקנו עישור נכסים אלא למי שמת והניח בנות קטנות דלישנא דהבנות קטנות משמע ותקנו להם מפני שאמדו חכמים דעת האב שאין רוצה להשהות בביתו בתו בוגרת וזו כיון שבגרה בחיי האב כיון דאישתהי אישתהי הלכך אם מת האיש והניח בת קטנה אע"פ שבגרה או נשאת ולא מחתה לא הפסידה עישור נכסים דכבר זכתה מיד כשמת אביה ולפיכך לא הפסידה אח"כ אבל אם בגרה בחיי אביה אע"פ שניזונת מן האחין ואע"ג דמחאי מיד כשמת אביה אין לה עישור נכסים כלל ומסתבר הכי דכי היכי דלא תיקנו מזונות לבגרה בחיי אביה דהא אפילו נערה שבגרה אבדה מזונותיה ה"ה בגרה בחיי אביה אין לה פרנסה ואע"ג דאם בגרה לאחר מיתת האב לא הפסידה פרנסתה שאני התם שהיה להם לאחין להשיאה קודם שבגר וכן משמע דלא פליגי רבי ור"ש בן אלעזר אלא בבגרה לאחר מיתת האב אבל בוגרת בחיי האב כולהו מודו דאין לה פרנסה : טו אמר רב הונא אמר רבי פרנסה אינה כתנאי כתובה כדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו שומעין לו שפרנסה אינה כתנאי כתובה ואיכא נוסחי [ד] דאית בהו איפכא ולהנהו דאית בהו איפכא [ה] לית הלכתא כרבי חדא דמזונות תנאי כתובה וחוב זה מוטל עליו משעת נישואין ולאו כל כמיניה להפקיעה ועוד היאך קאמר דבפרנסה אין שומעין לו הא רבי גופא ס"ל דאזלינן בתר דעתיה דאב למיפחת לה מעישור נכסי כדאמרינן מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר מנכסיו [ו] ומסתמא כי היכי דאזיל בתר דעתיה למיפחת הוא הדין כשפירש דעתו שאינו רוצה שיתנו. ורב האי גרס איפכא ומפרש כשהתנה בשעת נשואין שלא יהא לה תנאי כתובה שומעין לו דכל דבר שבממון תנאו קיים אבל פרנסה לאו מכח דכתובה היא באה [ז] אלא שתקנת חכמים שתקנו לבנות ישראל ונתנו להם חלק בממון אביהם להיות נשאות בממון אין בידו להפקיע מה שזיכו להם חכמים ואע"ג דגלי דעתיה הכא בשעת נשואין שאינו רוצה שינשאו בנותיו מנכסיו וקי"ל דבפרנסה שמין באב הנ"מ היכא דגלי דעתיה בתר נשואין כשהשיא בנותיו או שראינו וותרנותו או קמצנותו או שצוה בשעת מיתה אבל גילוי דעתא בשעת נשואין לאו מלתא היא [ח] דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ועוד אפשר אחר כך שהיה רואה בנותיו שהגיעו לפרקן היה מרחם עליהם ומשיאן

הגה"ה

*וכן פירש ר"ח וכן פסק רבינו מאיר • כתב ר"ב ז"ל קצרו של דבר לא יהבינן עישור נכסים אלא היכא דלא אמידניה לאב שלא גדל ביניהו ולא הכרנו בו אם הוא וותרן או קמצן אבל היכא דאמידניה לא יהבינן לה עישור נכסים אלא שמין באב • וכל הפרנסה דאיירי הכא זהו מה שיש לתת לנדונייתא כשנותנין אותה לבעל והא לא הוו תנאי כתובה כמו מזונות עד בגרות או עד נשואין כדתנן לעיל פ' נערה לא כתב לה בנן נוקבן וכו' מיתזנן מנכסי כו' ולאו דוקא מזונות אלא גם מלבושים כדאמר לעיל הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן כיצד וכו' ומוקמינן לה בפרנסה והא באכילה ושתיה והא במלבושים וכסוים • ובהשיא פרנסה לא אכפת לן לא בדעת האב ולא בעישור נכסים אלא שמין את הנכסים מה שהניח בשווי או בעישור כמו במשרה אשתו ע"י שליש בפ' אע"פ (דף סד:) וביש נוחלין (דף קכב:) תנן הבנות ניזונות מנכסי האב ואין ניזונות מנכסי האם. עכ"ל מרדכי :

הגה"ה

*ומהרי"ח חילק דהיכא דאינסבן ולא בגרן דאינה צריכה למחות היינו דוקא כשרוצים לפרנסה אבל כשאינם חפצים לפרנסה עוד ויודעת זה בשעת נשואין אפי' נשאת בנערות צריכה למחות אבל בגרה אינה צריכה למחות אפילו כשאינם רוצים עוד לזונה כמו שמשמע לישנא איבדו מזונותיהן • עכ"ל :

הלכך תנאי של שעת נשואין לא חשיב גילוי דעת ולפירושו הלכה כרבי אף לגירסא זו : טז [דף סט ע"א] תלה ליה רב לרבי ביני חטי האחין ששעבדו מהו הוה יתיב רבי חייא קמיה א"ל מכרו או משכנו א"ל מאי נפקא לך מינה בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ור' יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין . [ט] וליתא לדרבי יוחנן [י] דקי"ל כרבי דאמר *מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות [כ] משום דמספקא ליה להס"ם דלמא לא שמיע ליה לרבי יוחנן הא דאמר רבי ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה אית לן למימר דלא שמיע ליה דמסתבר דר' יוחנן לא פליג עליה דרבי : יז איתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן קדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה השניה לגבות עד שמת הבן א"ר יוחנן השניה ויתרה א"ל רבי חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה ואת אמרת שניה ויתרה ומסתברא לן [ל] דהלכה כר' יוחנן משום דאיכא ריוח ביתא דהא רב אשי דהוה בתראה הכי ס"ל דא"ל רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחה מציאה דאיכא ריוח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה עישור נכסים א"ל אנא מזני נכסים קא אמינא אבל בירושלמי (ה"ו) פסק הלכה כר' חנינא דגרסינן התם מי שמת והניח שתי בנות ובן ונטלה הראשונה עישור נכסים ומת הבן רבי חנינא סבר למימר אף השניה נוטלת עישור והשאר חולקות בשוה רבי טבי בשם רבי יאשיה אמר טעמיה דר' חנינא אם מן המשועבד גובה לא כ"ש מאלפניה ר' זעירא בעי קמיה רבי אסי היאך עבדין עובדא א"ל כרבי חנינא וכן נפק עובדא כר' חנינא [מ] וכיון דבירושלמי פסיק בהדיא כרבי חנינא עבדינן כוותיה ורב יימר ורב אסי שקלי וטרו להעמיד הא דקאמרינן דבתר הכי שמעה וקבלה ולא משום דסבירא להו כרבי יוחנן : יח אמר אמימר בת יורשת הויא דאי בעי לסלוקי בזוזי לא מצי לסלוקי ורב אשי אמר בעלת חוב הויא ומצי לסלוקה בזוזי והלכתא כרב אשי ואף אמימר הדר ביה • והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מינה למיגבא מבינונית ושלא בשבועה ומזיבורית ובשבועה [נ] וה"ה לגבות מן הראוי *ת"ש דרבינא אגבה לברתיה דרב אשי ממר בריה דרב אשי בינונית ושלא בשבועה ומבריה דרב סמא בריה דרב אשי זיבורית ובשבועה ש"מ בעלת חוב דאחי הויא ש"מ : יט אמר רבא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לפרנסה בין לכתובה והאידנא תקינו רבנן דמתיבתא למיגבי כתובה ממטלטלי הלכך מזוני נמי אפילו ממטלטלי דקי"ל דתנאי כתובה ככתובה דמיא אבל פרנסה דליתא מתנאי כתובה [ס] כדקיימא קיימא [ע] אף ע"ג דלעיל בשמעתין אמרי' דלרבי כיון דמזוני גביא ממטלטלי כל שכן פרנסה התם לענין דינא קאמר אבל האידנא דלא גביא ממטלטלי [פ] אלא בתקנת הגאונים במאי דתקון תקון ובמאי דלא תקון לא תקון אבל היכא דהשיא האב את בתו בחייו ונתן לה ממטלטלי [צ] אזלינן בתר אומדן דעתיה ויהבינן נמי להאי ממטלטלי והא דאמרי' פרנסה ממקרקעי לא בעי למימר שתטול רק עישור מן הקרקעות אלא עישור כל נכסים היא נוטלת שכן הדרך של בני אדם שנותנין נדוניא לבנותייהו לפי עשרן הן ממקרקעי הן ממטלטלי אלא שחוב זה אינה גובה אלא ממקרקעי [ק] דומיא (ג) דגביית כתובה ומזוני : שלח ליה ר' נחמיה בריה דרב יוסף לרבה בר רב הונא זוטי לנהרדעא כי אתיא ההיא איתתא לקמך אגבה עישור נכסי אפילו מאיסטרובלי א"ר אשי כי הוינא בי רב כהנא מגבינן אפילו מעמלי דבתי פי' שכר בתים אם השכיר הבית לשנה ועבר כבר חצי שנה היו מגבין גם מחצי שנה שעברה דכיון דהשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף חשיב הכל כמקרקעי ואיסתייק ולא אמר להו ולא מידי : כ מכאן היה רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין והיה שומע אחד מבעלי דינין מגזם לחבירו כך וכך ממון התחייב לי בדין היה מכחישו ואמר לו לא יתחייב לך [ר] שאם אין לו לדיין לומר כך מה הוכחתו של רב מניומי מדאישתיק אמימר : כא ובשמתא ליהוי מאן דלא אמר ליה היה אומר ר"ת דנידוי על תנאי כזה אין צריך התרה אע"ג דאמרי' במכות פ' אלו הן הגולין (דף יא:) נידוי על תנאי צריך התרה מנלן מיהודה אם לא הביאותיו אליך אע"פ שקיים תנאו והביא את בנימין היו עצמותיו מגולגלין בארון היינו דוקא בדבר שהמנודה מסופק בשעת נידוי אם יוכל לקיים התנאי כי התם שקבל עליו להביא את בנימין ומאריא ומגנבי שהם בידי שמים לא יוכל לשומרו אבל הכא שבידו לקיים התנאי אין צריך התרה : כב [דף סט ע"ב] מתני' המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן עלי בעלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ רבי יוסי אומר וכי [אינה] אלא שדה והיא רוצה למוכרה הרי היא מכורה בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום : גמ' ת"ר המשליש מעות ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת יתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ ר' יוסי אומר גדולה בין מן הנשואין בין מן האירוסין הרשות בידה קטנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו ואיכא בינייהו גדולה מן האירוסין דר' מאיר סבר אף על גב דגדולה היא מצוה לקיים דברי המת לפיכך יעשה שליש מה שהושלש בידו ור' יוסי סבר כיון דגדולה היא הרשות בידה והא דקתני מתני' בד"א בגדולה רבי מאיר

היא

הגה"ה

*פי' מעה ששעבדו אחין או מכרו או שמשכנו אבל אם האב שיעבד אין מוציאין אע"ג דדבר קצוב הוא דהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא גזה האב שלא לפרנסה • מרדכי ודוקא ממקרקעי אבל ממטלטלי אין מוציאין אפילו לפרנסה כי מכרו או משכנו אפילו לדידן • עכ"ל מהרי"ה :

הגה"ה

*וה"ר אליעזר שאל את רבי ברוך פרנסה נגבית מן הראוי או לא והשיבו דנגבית מן הראוי משום דאף כתובה עצמה היה מן הדין לגבות מן הראוי מן התורה דיש לה דין בעל חוב כדתנן בבכורות פרק יש בכור (דף נב:) הבכור אינו נוטל בשבח ולא בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ופריך בגמ' אכתובה והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו כאן ומשמע דוקא כתובה או תנאי כתובה אבל פרנסה לא • מרדכי :

קרבן נתנאל

בדעת שעכשיו היה נותן לה פחות לא נוכל לאמוד דעתו הלכך לעולם יתנו עישור • וקשה מאי השיבו חכמים לרבי יהודה בשלשה הדברים הא ר' יהודה נ"כ ס"ל הכי כשהשיא הראשונה אע"ג שאח"כ השני בדעת ת"מ נותן לה עישור נכסים אבל לשון תוס' יש לכוון שחכמים הוכיחו לרבי יהודה שאין לנו לילך אחר נישואין בת הראשונה דדעת בני אדם משתנה לעתים פעמים מי שעני בדעת אח"כ נעשה עשיר בדעת וכן להיפך אבל לשון רבינו קשה ואי למשל בעלמא הוא אמאי דייק לישנא כשהשיא את הראשונה ונתן לה עישור נכסים והשני בדעת שעכשיו נותן לה פחות אפילו היה נותן לראשונה שליש מנכסיו א"כ עשוי' להשתנות שניתן פחות וצ"ל שכתב כן לדוגמא כיון דלדעת סברא קמייתא אין מן הראוי ליתן לבת יותר מעישור נכסים דהוי כעיבורי אחסנתא : [ג] אבל אם בגרה בחיי האב אין האחין חייבין להשיאה • וקשה א"כ מאי פריך קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונית מן האחין נוטלת עישור נכסים אימא בוגרת נ"כ לא איבדה פרנסתן והא דקתני בת הניזונית לאפוקי אם בגרה בחיי האב דבהך מודה רבי דאין האחין חייבין להשיאה וי"ל דדייק ניזונית אין שאין ניזונית לא מדלא קתני בהדיא אפילו בוגרת יש לה פרנסה : [ד] דאית בהו איפכא • היא גי' ר"ח וקיהיב טעמא למלתא במזונות כיון דלא חל חיובא דידהו מחיים כדתנן האב אין חייב במזונות בתו • יכול הוא להפקיע זכותן לגמרי אבל פרנסה שנתחייב בחייו דכתיב את בנותיכם תנו לאנשים אין בידו להפקיע : [ה] לית הלכתא כרבי • ע"כ לשון הרי"ף : [ו] ומסתמא כי היכי דאזיל בתר דעתיה למפחת . והא ירמיה אמר את בנותיכם תנו לאנשים ומפ' אביי ורבא לעיל דף נ"ב עד עישור נכסים • אכ"ל דקרא עלה עובה קמ"ל • א"כ ה"ה כשפירש דעתו שאינו רוצה שיתנו לה לגמרי וראייתו צ"ע דלא שמעינן מקרא עישור נכסים דוקא וגם אביי ורבא לא אמרי אלא עד עישור נכסי ועיין בא"ה סי' קי"ג : [ז] אלא שתקנת חכמים שתקנו לבנות ישראל • כלומר דמצוה דידיה היא ולאו מידי דזכותא דמתליא כלל במחילה דידיה : [ח] דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו • דברים אלו קשים להולמם ע"כ נראה להגיה • וכצ"ל דאפשר שהיה בדעתו שלא לעשות חוב על בניו ואפשר אח"כ שהיה רואה בנותיו שהגיעו לפרקם היה מרחם עליהם : [ט] וליתא לדר"י וכו' ואין מוציאין למזונות • ע"כ דברי הרי"ף : [י] דקי"ל כרבי דאמר מוציאין לפרנסה • אע"ג דפרנסה מיקץ קייץ ומכתב לא כתבי • ורבינו פ' הנזקין סי' ג' פסק כמ"ד לפי שאין כתובין • שאני פרנסה דאית ליה קלא כמאן דכתב דמי הכי משני ליה בגיטין דף נ"א : [כ] משום דמספקא ליה הס"ם וכו' • הולך רבינו לפ' דברי הרי"ף עד"ז • דאי מפרשינן כפשוטה דר"י שמע להך דרבי ופליג עליו אלא דליתא לדר"י נגד רבי • א"כ תקשי לן פסקי הרי"ף אהדדי דהא בסמוך פסק כר"י נגד ר' חנינא • וטעמיה משום דאיכא רווח ביתא הא לפי הך ס"ד דר"י שמע הך דרבי ולא קבלה • משום הכי לא הדר מהאי דשני בנות. ולא אמרינן הך כברא רווח ביתא • וא"כ אית לן למימר דהלכה כרבי חנינא דס"ל כר' דמוציאין לפרנסה מש"ה מפ' דהך דקאמר וליתא לדר"י ר"ל דלפי האמת ר"י עצמו חזר מדבריו וקים ליה כרבי • דמסתבר דר"י לא פליג אדרבי : [ל] דהלכה כר"י משום דאיכא רווח ביתא • ואם מכר הבן הנכסים שאינה יכולה לטרוף אז נוטלת עישור נכסים וטורפת כ"כ הר"ן : ה"ג סבר תימר השניה נוטלת : ה"ג לא כ"ש ממה שלפניה : ה"ג וכן נפק עובדא כר' חנינא. וע"כ דברי רי"ף : [מ] וכיון דבירושלמי פסיק בהדיא כרבי חנינא וכו' • עיין בכללים : [נ] וה"ה לגבות מן הראוי • אם היה ב"ח דאבוהן אין גובין מן הראוי • ואפילו גבו היתומים קרקע דב"ח גובה מהם • היינו מטעם כי היכי דמשעבדא לאבוך משעבדי לדידי' מדר' נתן אבל פרנסה לית לה בחיי דאבוה כמ"ש רבינו סי' ע"ו • אבל ב"ח דאחים היא גובה דהמה עדיין בחיים • וזה שהביא בהגהה בשם מרדכי דב"ח גובה מן הראוי היינו אם גבו קרקע ועיין מ"ש רבינו בפ' יש נוחלין סי' י"א שמסיק שם דאפילו כתובה היה מן הדין לגבות מן הראוי כשגבו קרקע דטעמא דר' נתן שייך נמי גבי כתובה • אלא משום דמקולי כתובה אקילו בה • ות"מ דבריו צריכין ביאור דהא בפרנסה לא שייך טעמא דר"נ • וצ"ל דס"ל דאביו מחויב ליתן עישור נכסיו בחייו וכמו שכתבתי לעיל סי' ע"ו לפי גרסת ר"ח ועיין סימן קי"ב בבית שמואל ס"ק ז' : [ס] בדקיימא קיימא • ע"כ מרי"ף • וצ"ע מדברי הרי"ף סתרי אהדדי שפסק בפ"ק דב"ק סי' י"ט וז"ל השתא דתקינו רבנן לב"ח לגבות ממטלטלין גובה הנזק מיתמי בין ממקרקעי בין ממטלטלין וצ"ל דהנזקין המה בכלל תקנת ב"ח : [ע] אע"ג דלעיל בשמעתין אמרי' • נראה דט"ס הוא וצ"ל דלעיל בשמעתין מוכח והיינו בשמעתין ד' ס"ח כך העלו תוס' שם בד"ה לרבי ע"ש : [פ] אלא בתקנת הגאונים במאי דתיקון תיקון ובמאי דלא תיקון לא תיקון • זהו שיטת ר' אפרים • וצ"ע דבפ"ק דב"ק סי' י"ט חולק רבינו אשיטה זו וסבר דמטלטלי דינא כקרקע בדורות הללו מדינא דמ"ש הואיל וכל מו"מ במטלטלי והוי כגמלי דערביא • וע"ע מזה שכתבתי לעיל בפרק זה סימן ה' : [צ] אזלינן בתר אומדן דעתיה ויהבינן נמי להאי ממטלטלי • כך הוכיחו תוספות דף נ"א ד"ה ממקרקעי ע"ש ומסיק שם בתוס' ופרנסה נמי אנן סהדי שכל בני אדם רגילין להשיא בנותיהן ממטלטלי וחשיב כמו באמידניה ע"כ ודברי טעם הם : [ק] דומיא דגביית כתובה ומזוני • ובס' תפארת שמואל יליף גביית פרנסה ממטלטלי דיתמי כי היכי דמוציאין פרנסה מלקוחות • ולא דמי כי אוכלא לדנא דמקרקעי לגבי לקוחות פרנסה אית ליה קלא כדאמרינן בגיטין דף נ"א : [ר] שאם אין לו לדיין לומר כך מה הוכחתו • אכן לפי מה

שפירש

תפארת שמואל

(ג) דגביית כתובה ומזוני וכו' • והומר אני מאחר שעישור נכסים הוא בתקנת חכמים נהי שאינם בכלל תנאי ב"ד מ"מ מאחר דחזינא שתקנו חכמים והחמירו בעישור נכסים להוציא אפילו ממשועבדים אף שאינה כמזונות ולא חשו לתקנת לוקחים כ"ש שתקנוהו חכמי הגאונים נמי במטלטלי הפרנסה ולא חשו לתקנת יורשים וכן דעת תוס' פרק נערה מכה אומדנא האידנא וכו' :

בין

היא וחסורי מיחסרא והכי קתני יעשה שליש מה שהושלש ביד דברי רבי מאיר בד"א מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום. איתמר א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי ורבא אמר רב נחמן הלכה כר' מאיר [ש] וקי"ל כרב נחמן בדיני ואפי' בבריא קי"ל הכי כדמוכח בגיטין בשילהי פ"ק (דף טו.) א"ר יוסף הלכה כר' שמעון הגדולה. והא דקי"ל דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו רב יוסף מוקי לה בבריא. והא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת הני יחזיר למצלח וא"ת מנ"מ דאמרי' מתנת שכ"מ ככתובין וכמסורין דמו תיפוק ליה משום מצוה לקיים דברי המת ועוד הא דאמרי' (ב"ב דף קנא:) מתנת שכ"מ במקצת בעיא קנין אפילו במת דומיא דמתנת שכיב מרע בשליש דלא בעי קנין דאיירי במת *דהא קי"ל דאם עמד חוזר ואמאי בעי קנין מי גרע מבריא דלא בעי קנין. והירך ר"ת דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אלא היכא דהוה ביד שליש פי' כך דמתני' ודהולך מנה לפלוני בגיטין (דף יד.) והיא דאמר תנו שקל לבני איירי נמי שהיו המעות ביד שליש וכיון שלא מרבות טוען בשעת מיתה ובאו ליד שליש יש לו לקיים דברי המת והא דאמרי' בגיטין (דף מ.) פלוניה שפחתי עשה לי קורת רוח יעשה לה קורת רוח כופין את היורשין ועושין לה קורת רוח משום מצוה לקיים דברי המת ופרש"י שהם אין לה קורת רוח אלא בשיחרור צריכין לשחרר אותה התם נמי כביד שליש דמי לפי שהיא מוחזקת בגופה והביא ראיה מהא דתנן בפ"ק דגיטין (דף יג.) האומר תנו מנה לפלוני ומת יתנו לו לאחר מיתה ואמרי' עלה בגמרא והוא שלבורין ומוכחין בקרן זוית ופריך במאי עסקינן אי בבריא כי לבורין מאי הוי הא לא משך ומאי פריך הא קיימא לן מצוה לקיים דברי המת ואדרבה הוה ליה לאקשויי מאי איריא לבורין אפילו כי אין לבורין נמי כדפריך בתר הכי גבי שכיב מרע אלא ש"מ דלא אמרי' מצוה לקיים דברי המת אא"כ ביד שליש [ח] וגם נתן מתחילה לשם כך שיתנם לזה אבל אם לאחר הצוואה בא לידו או אם היה בידו כבר לא אמרי' מצוה לקיים דברי המת *והשתא ניחא ההיא דאיסור גיורא (ב"ב דף קמט.) דהוה ליה ארבע מאה זוזי ביד רבא אמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי וכו' ואמאי לא קני להו משום מצוה לקיים דברי המת אלא והאי משום שהיו כבר מופקדים ביד רבא ולא נתנם לו איסור גיורא להתם לרב מרי בנו : תניא האומר תנו שקל לבני בשבת והם ראוים לתת להם סלע נותנין להם סלע ואם אמר אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין להן אלא שקל ואם אמר אם מתו יירשו אחרים תחתיהם בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל· [דף ע ע"א] א"ר חסדא אמר מר עוקבא הלכתא בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנים להם כל צרכם והא דקי"ל הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת הני מילי במילי אחרניתא אבל בהא מינח ניחא ליה והא דאמר הכי לזרזינהו הוא דעבד* : כג תנן התם הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין אמר רפרם בר פפא לא שנו אלא שאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר· מדקתני אין מעשה קטנה כלום ולא קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו כדקתני בגדולה ש"מ אין מעשה קטנה כלום בין במקום שליש בין במקום אפוטרופוס וכן הלכתא· פסק ר"ח בשם רב האי גאון [א] אבל מתנתו מתנה אע"ג דבגיטין [ב] פרק הניזקין (דף נט') מיבעיא כשאין שם אפוטרופוס אם מתנתו מתנה ופשיט דמתנתו מתנה ומדמבעיא לן היכא דמקחו מקח משמע דפשיטא דהיכא דאין מקחו מקח דאין מתנתו מתנה· מיהו לא דמי דלעולם מתנתו מתנה [ג] בין יש שם אפוטרופוס בין אין שם אפוטרופוס דהאי דאין מקחו מקח בשיש שם אפוטרופוס לפי שעל אפוטרופוס ליקח ולמכור אבל ליתן אין הרשות בידו והואיל ומתנתו מתנה משום דאי לא עביד ליה ניחא נכסיה לא הוה יהיב ליה אין חילוק בין יש שם אפוטרופוס בין אין שם אפוטרופוס* :

הגה"ה

*וכופין והוא דמית קודם שחזר בו. מהרי"ת :

הגה"ה

*וגם אומר ר"ת כמאן דאיתיה בירושה אבל גר דליתיה בירושה אין מצוה לקיים את דבריו ומיהו אפילו היכא שאין שם נפה אלא ע"י שלוחים או בשטר וכן גבי שיחרור אם אמר לשחרר עבדו כופין את היורשין לשחררו. והא דקי"ל תנו כזכי וכן הולך כזכי היינו דוקא בפקדון או בהלואה אבל מתנה בעלמא לא הוי כזכי ויכול לחזור בו. ר"ת. מהרי"ת :

הגה"ה

*ומיהו אם אמר תנו להם שקל לשבת ואם מתו ירשו אחרים תחתיהם נ"ל דאין נותנין אלא שקל דלאו משום לזרותי קא עביד אלא משום שיירשו אחרים תחתיהם. מהרי"ת :

הגה"ה

*וכן פסקו בפסקי מהרי"ת אבל ראבי"ה כתב קבלתי מאבא מרי מ"כ הא דאמרי' בהניזקין מתנתו מתנה המנהגי' קאי דאוקימנא כשאין שם אפוטרופוס אבל יש שם אפוטרופוס אין מתנתו מתנה וכן פסק המיימוני בפרק כ"ט מהלכות מכירה בס' קנין ובגיטין פ' הניזקין פסקינן כשאין שם אפוטרופוס דמתנתו מתנה כו' במטלטלי ולא פי' אם ש"ש עמקרקעי וכתב הר"ר יצחק בשם הר"ר שמואל בן ר"ב דודאי פחות מבן עשרים במקרקעי בי"ד אין ממכרו ממכר ואין מתנתו מתנה וכן פסק המיימוני בפכ"ט דמכירה עיין תשובה רבינו גרשום בס' מי שמת. מרדכי :

הדרן עלך מציאת האשה

פרק שביעי

א **המדיר** את אשתו מליהנות לו · עד שלשים יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה רבי יהודה אומר בישראל חודש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים ג' יוציא ויתן כתובה : ב **המדיר** את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה ר' יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה' המדיר את אשתו שלא תתקשט באחד מכל המינין יוציא ויתן כתובה רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות ל' יום : **גמ'** [א] שלא תטעום אחד מכל מיני הפירות גרס כדמוכח בתוספתא (פ"ז) דתניא שלא תטעום אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפי' לא טעמה אותו המין יוציא ויתן כתובה : ג **והיה** אומר ר"ת אם אדם אומר קונם כל הפירות שבעולם עלי לא חייל הואיל ואי אפשר שלא יעבור כדאמרינן בריש פרק ב' דנדרים (דף טו.) דאם אמר קונם עיני בשינה בשתא דלא חייל הנדר לאסור שינה עליו הואיל ואי אפשר להיות שלשה ימים בלא שינה וכן נמי אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר זה היה אומר ר"ה דלא חייל אע"ג דאפשר לו שלא לעשות אותו דבר ולא יאסרו כל הפירות עליו [ב] מ"מ כיון שהוציא מפיו כל הפירות שבעולם נדר שוא הוא ולא חייל הנדר כלל). בפרק השבועות (סי' יה) כתבתי כל הני יוציא ויתן כתובה דפירקין אי כופין אותם להוציא או לאו): **גמ'** וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כל כמיניה דמפקיע לשעבודא ואע"ג דקונמות מפקיעין מידי שעבוד אלמוה רבנן לשעבודא דאיתתא כי היכי דאלמוה לשעבודא דבעל ואע"ג דאלטלא דמילתא דפרכוה אמיתנא לא אלמוה רבנן לשעבודא דאיתתא [ג] היינו דוקא לגבי כתובה אבל שעבודא דמזונות אלמוה רבנן טפי שהוא דבר הצריך לה יותר) והתם קונם שאני עושה לפיך איני צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה דמפקעה לשעבודא [דף ע ע"ב] באומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך א"ה פרנס למה לה בדספקא לדברים גדולים ולא ספקא לדברים קטנים דהוה רגילה בהו בבי נשא והוה מגלגלא בהדיה והשתא אמרה ליה עד השתא דלא אדרתן אינגלגי בהדך והשתא דאדרתן לא אינגלגי ואע"ג דאינה יורדת עמו וא"כ הרי משועבד לה לדברים שהיתה רגילה בהן בבי נשא וא"כ היאך חל הנדר) וי"ל דהא דאינה יורדת עמו היינו בדברים של בני משפחתה שיש להן עושר ושאין להם עושר שאין בו אבל הנך דברים קטנים דרגילה בהו בבי נשא לפי שהיה עשיר אבל בני משפחתה שאין להם עושר אלא כמו שיש לבעלה אינם רגילין בהוגן דברים קטנים יש לה לגלגל עמו כ"ז שהיא אצלו הלכך חל הנדר אבל כשהדירה ואינה עוד אצלו חייב להנהיגה בכבוד בית אביה הלכך אמרה ליה השתא דאדרתן לא מגלגלי בהדך. ומ"ש עד שלשים יום עד שלשים יום לא שמעי אינשי ולא זילא בה מילתא [ד] טפי שמעין אינשי וזילא בה מילתא : ד **ופרנס** לאו שליחותיה קעביד) באומר כל הזן אינו מפסיד ו) היה [ה] אומר רשב"ם ז"ל דווקא כי ה"ג דקאמר כל הזן אינו מפסיד בלשון רבים הוא דשרי במודר הנאה אבל למימר ליחיד אם הזן לא תפסיד לא דמיחזי כשלוחו תדע דלקמן גבי בא בדרך לא שריא ליה למימר הכי ובמסקנא נמי כי משני לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כל הזן דלעלמא קאמר אבל האי דרגיל אצלו וכו' ואי הוה שרינן ליה למימר ליחידים [ו] הכי ה"ל למימר בחנוני הרגיל אצלו אם הזן לא תפסיד וכ"ש הך . [דף עא ע"א] אמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי לא יוציא לאלתר שמא ימצא פתח לנדרו · תנן המדיר את אשתו שלא תטעום באחד מכל הפירות יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל קשיא הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה איהו וסבר האי תנא הוא נותן אצבע בין שיניה והלכתא כשמואל [ז] ואם תקשי לך דהכא אמרי' דאינו יכול להעמיד פרנס אלא עד שלשים יום ובפירקין דלעיל (דף סד:) תנן המשרה את אשתו ע"י שליש אלמא יכול לפרנסה ע"י שליש כ"ז שירצה [ח] י"ל דהדירה שאני ובירושל' (הלכה א') פריך ויעמיד פרנס · רשות ביד אשה לומר אי אפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי והא תניין המשרה את אשתו ע"י שליש כאן כשקבלה עליה כאן כשלא קבלה עליה או כשלא קבלה עליה ואפי' יום אחד לא יעמיד · מגלגלת עמו ל' יום שמא

והגה"ה

א) אבל מהרי"ת כתב בשם ר"י ז"ל ומיהו אם תולה בשום דבר אם אעשה זה נ"ל דחל הנדר לאסור לעשות אותו דבר בשיבה עכ"ל : ב) וכל יוציא דמתני' מפסק לר"י אם כופין בשוטין ואין לו ראיה ברורה ואומר שאין לו לעשות מעשה אלא היכא שמפרש בהדיא שכופין אלא אומרים לו כבר הייגוך רבנן ליוציא ואם לא תוציא הרי לאיקרייך עבריינא דשמא הוי ש"א כדין ישבול הגם ובניה ממזרין . מהרי"ת : וכתב מורינו רבינו מאיר כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נכי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מכל מקום נפיק ממונא מיניה דכיון דה יכוהו הכמים לכוציא ולתת כתובה אם לא הוציא לכוף להוציא משום דאם היינו כופין היה ליה גם מעושה שלא כדין מ"מ כתובה מאי טעמא לא נפיק מיניה כיון דחייבוהו הכמים בממון זה לתת לה הלכך מפקינן מיניה כתובה ויהבינן לה מנה מאתים ונדוניא דהגמלת ליה אבל תוספת היכא פלוגתא דרבוותא ר"ת כתב לעיל בריש פרק אע"פ דתוספת נמי אית לה דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמי . ורבינו חננאל כתב דווקא לכני מילי דמייתי בריש פרק אע"פ אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי אבל למידי אחרינא לא ומספיקא לא מפקינן מיניה התוספת כיון דאיפליגו בה רבוותא . מרדכי : ג) ועוד אומר ר"י ז"ל דלא אלמוה רבנן לשעבודא אלא כשהתקדים נכסיה מהם שאין הדבר נאסר אלא למשועבד כמו בממעתין שאינה אוסרת במעשה ידיה אלא לבעלה וכמתני' בשית אוסרת מליכנות לו אבל היכא שהדבר נאסר לכל העולם שנם מקדים אסיר בו מפקיע כמו פרשים אמיתנא והומר ר"י כמו כן אלמוה לשעבודא דבעל חוב דאם לא כן כל הרם שמשעבד קרקעותיו כשיבא לוקח לגורפם או בעל חוב יהסרם לו נקונם ומה מועיל אחריות נכסים דכתב בשטר אלא וודאי אלמוה רבנן לשעבודא דבעל חוב היכא שלא נאסרו אלא למשועבד אבל אם אסרן לכל העולם מפקיע מידי שיעבוד אף דבעל חוב ואשה ועיין פרק כספינה · מרדכי : ד) אם מבטלת לכל הדברים שחייב חל הנדר ונראה דבשביל כך לא יוציא כיון דאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ובטלה . וע"ע מהרי"ת : כ) ולא דמיא לכא דמפקינן גרים פרק בתרא דמסכת ע"ז אומר אדם להמרין ולפועליו זון ואני פורע ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום יין נסך אלמא לא אמרינן כי יהיב להן דיכר שלו הוא ובשליחותו יהיב להו והכי נכנה ממנו דהתם לא קאמר נהו דליתיב להן איסורא הלכך לאו שליחותא עביד כי יהיב להן איסורא אבל הכא שליחותי' קעביד כי יהיב לה שום מזונות . תוספת מרדכי : ו) וכן גבי דליקה שרי למימר כל המכבה אינו מפסיד כדי שיבואו עובדי כוכבים ויכבו וה"ם באחר היסורין לבד מאיכולי שבת ודוקא בלשון רבים מיהו גבי דליקה מספקא ליה דלמא התם שרינן טפי אפי' בלשון יחיד מתוך שהוא בהול על ממונו . והאומר אדם לחנוני איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה לו והלה נותן לו צרכי מזונות לבית ובא ונוטל מזה או נותן לו המדיר מתנה גמורה והלה נותן למודר ובזה רבי יוסי אוסר משום גזירה שלא יתן במתנה גמורה כי הסיא דבית חורון נ"ע כמאן הלכתא ואם אין בם שיסמוך עליו המדיר ליתן מתנה מניח על גבי סלע והומר הרי הן מופקרין לכל מי שירצה והמודר נוטל ואוכל ומותר ומיהו לגבי אשתו לא בעי בכך כיון שלא בא בכבוש אדם אחר . פר"י מהרי"ם :

תפארת שמואל

(א) בין יש שם אפוטרופוס וכו' · ומן הסברא יראה דמ"ש מוקמינן ליה אפוטרופוס שלא יבזבז מעותיו וכוודאי האפוטרופוס רואה ומבחין לטובת היתומים אי ראוי לאותן מתנות או לא ונהי דמהנהג מועטת אמרינן מתנה קיימת הכי' במקום אפוטרופוס לסברת רש"י מכל מקום מתנה מרובה במקום אפוטרופוס איש מן הסברא ומילתא דאית ביה קושיא היא נ"ל :

קרבן נתנאל

שפירש הרא"ה אין ראיה שפירש דאיירי דאינהו הוה בעי לסלוקי בחדא ארעא ואמרי דדינא גבייהו כיון דאילו הוו בעי לסלוקה בזוזי הוה מסלקי לה והניח כדבריהם א"כ שפיר הוי הוכחתו : [ש] וקי"ל כרב נחמן בדיני · אין מכאן סתירה למה שהשיג רבינו בפ' הזהב סי' כ"ה על הרי"ף דלא קי"ל כרב נחמן בדיני כ"א נגד רב ששת ולא כשחולק עם רבותיו כגון שמואל ורב או רבי יוחנן · דפסק הכא כרי"ף ולא מטעמיה כדמייתי ראיה בסמוך אפי' בבריא פריך סתמא דתלמודא והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת · ובמתניתין ג"כ הא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת · ועיין מ"ש הש"ך בח"מ סי' ס"ו ס"ק קכ"ב · ועיין פ' אע"פ סי' ל"ח · אך הך דפ"ק דמכות סי' י"א ל"ע ואפשר לומר עגד רב יהודה הלכה כרב נחמן כאילו אומר דליתא לדרב יהודה שאמר כן בשם שמואל · ולזה מביא שם ראיה מהא דכתובות דף י"ג מה שאינו מביא ראיה ע באיך דוכתי דהתם נמי עגד רב יהודה הוא · ודחק : [ח] וגם נתן מתחלה לשם כך שיתנם לזה · וכ"כ רבינו בפ"ק דגיטין סי' י"ו : [א] אבל מתנתו מתנה · והא דקתני במתני' אין מעשה הקטנה כלום דהוי מכר דהא שנותן לא נתן לה אלא לקטת מדם · יע"ד מן השלים : [ב] פרק הניזקין דף מ"ט · ופ"ש מ"ש רבינו סי' י"ט : הדרן עלך מציאת האשה

פרק ז [א] **שלא** תטעום אחד מכל מיני פירות גרס · פי' מין אחד מכל מיני פירות : ה"נ אפילו לא טעמה אותו המין כל ימיה יוציא : [ב] מ"מ כיון שהוציא מפיו · עיין מ"ש בפ' ארבעה נדרים סי' ו' : [ג] היינו דוקא לגבי כתובה · ועיין לעיל דף נ"ט תוס' ד"ה קונמות שיכון אחר ואפשר לומר דנאיד רבינו מתי' זה דס"ל כפי' רש"י דכשמדיר הנאה על אשתו הנאת תשמיש בכלל אלא דלא חייל משום דלאו כל כמיניה להפקיע שיעבוד' · אע"ג שנאסר' ג"כ עליו ולתי' תוס' לא שייך דכל א' יפקיע שיעבוד אם הוא נאסר ג"כ והתוס' אזלי לשיטתם : ה"נ כשהדירה שאינה עוד אצלו : [ד] טפי ממעין איכסי וזילא בה מילתא · אבל כך עמא דטפי מתלתים לא עבד שליחותיה לא קי"ל דהא תזינן דבתר הך אוקימתיה קאמר תלמודא איבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה וניחא דבכיסת שייך טעמא דזילא · וכאיד מכך שיטייה מליעתא משום דלא ניחא להו למימר דטפי מתלתים לא עבדי שליחותיה כן מבואר בהר"ן · ולפי הוגעה זו · דינים המסתעפים לענין נדר ארוסה · יתפרדו לארבעה ראשים · א) הדירה כשהיא ארוסה והגיע הזמן ולא נישאו יכול להעמיד פרנס אפי' טפי מתלתים יום · ולשיטת תוס' דוקא כשהדירה קודם שהגיע הזמן אבל אם כבר הגיע הזמן אין חל הנדר כיון דככר משועבד לה אף שהוא מדרבנן · ולרש"י אפי' הדירה כשהגיע הזמן חל הנדר · ב) הדירה כשהיא ארוסה ונשאת שברת וקבלת וא"צ להעמיד פרנס · ג) אם הדירה מתשמיש כשהיא ארוסה ונשאת לדעת רש"י אפילו לענין תשמיש אמרינן הך סברא דשברת וקבלת · ומפ"ז נסתלק קושיא שניה של תוס' ד"ה המדיר וכ"מ בס' מגיני שלמה ע"ש · אבל לדעת תוס' לא אמרינן שברת וקבלת זולת גבי מזונות · ד) המדיר את אשתו מלהשות לו · לרש"י הנאת תשמיש בכלל · ואם נדרה כשהיא ארוסה ונשאת חל הנדר דשברת וקבלת ולדעת תוספות לא משמע אלא הנאת מזונות והאלכרכתי להאריך כי לא ראיתי אחד מן הראשונים והאחרונים שביארו בזה כל הצורך · וכבר הזכרתי למעלה שרבינו ס"ל כפרש"י · גם במור סי' ל"ס ומ"ש משמע כפרש"י דהא כל הסי' איירי בנדרה בתשמיש או תלה הנדר בתשמיש מאי האי דהפסיק באמצע דהדירה שלא תהנה ממנו אינו חל שהרי הוא משועבד לה · ואי קאי אמזונות לאוד' ה"ל לסדר דין זה סוף כל הענין · אלא ש"מ דס"ל דטלל נמי תשמיש : [ה] אומר רשב"ם ז"ל דווקא כי האי גוונא · בא לתרץ אמאי לא מוקי רב הונא באומר אם תזון לא תפסיד אע"כ צ"ל דס"ל דבכה"ג מחזי כשלוחו · אלא על כל זה תקשי לך מנ"ל לרב הונא גופה ע"ז תייתי ראיה תדע · ויש מקשין הא מסיק דיזון אסור לו למימר וא"כ ה"ה אם תזון אסור לו לומר ליחיד · וטבל יפלה פיהם דאם אומר כל השומע קולי יזון לפלוני ולא תפסיד הוי ליווי · משא"כ באומר אם תזון : [ו] הכי הל"ל בחנוני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד · הקשה מהרש"א אין זה מוכרע דאמי גבי חנוני דאיכא תרתי לריעותא · משא"כ בשאר יחיד ע"ש · ולי נק"מ דהא אם גבי חנוני אם אמר אם תיזון לא תפסיד צריך לשלם · כ"כ כל הפוסקים · והיינו משום דהויה שליח · א"כ אפי' ביחיד דעלמא אם אמר אם תיזון נמי צריך לשלם דהויא שליח · מש"ב אסור לומר לו · וכל זה דוקא באם תיזון אבל בכל הזן מותר לומר ליחיד כמ"ש ב"י סי' פ"ב בה"ה · ובתי"ט הקשה דא"כ הל"ל גבי חנוני הרגיל כל הזן לא יפסיד · אין כאן קושיא דבכל הזן שאין מחויב לשלם ואין אסור לומר לחנוני הרגיל כל הזן אלא משום דהוי כאמר ליה זיל הב ליה דמי · משא"כ ביחיד דעלמא · ודלא כפרישה סי' רכ"א בי"ד שאומר וכל הזן ליחיד דעלמא חייב לשלם · דהר"ן בהמדיר כתב להדיא שא"צ לשלם · אף שש"ך מביא דבריו · מ"מ אינם להלכה כמו שהשיג הט"ז ומתו ליה בתמה עוכלי ע"ש : [ז] ואי תקשי לך דהכא אמרי' שמג קושיא ע לכאן משום כך שיטיא דהירושלמי שאינו האי אלא לפי דקי"ל כשמואל דאמר שמא ימצא פתח לנדרו : [ח] וי"ל דהדירה שאני · דזילא בה מילתא · ולכך פירושא איירי מתני' דלעיל אפילו

בשלא

אלא פתח לנדרו: ה (דף עא ע"ב) **מתני' המדיר** את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חדש א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בזמן שהוא בעיר אחרת רגל א' יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה*: ו **המדיר** את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל דלת בפניה ואם היה טוען מפני ד"א רשאי. א"ל ע"מ שתאמרי לפלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי לך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה: **גמ'** בשלמא לבית המשתה [דף עב ע"א] היכא נעל בפניה אלא לבית האבל מה נעל בפניה היכא תנא למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה [ט] ואיכא דאמרי אין כל בריה סופנה. תניא היה ר"מ אומר מאי דכתיב טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית המשתה וגו' נהי [י] והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דספד יספדוניה דקבר יקברוניה דלווה ילווניה דיטען יטעוניה. ואם היה טוען משום ד"א רשאי מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל מחמת בני אדם פריצים המצוין שם אמר רב אשי לא אמרן אלא אתחזק אבל לא אתחזק לאו כל כמיניה לאחזוקי אינשי בפריצי: ז **על** מנת שתאמרי לאיש פלוני ותימא א"ר יהודה דברים של קלון. או שתהא ממלאה ומערה לאשפה והעביד א"ר יהודה אמר שמואל שתהא ממלאה ונופצת פי' אמר לה שתהא מתהפכת אחר התשמיש כדי שתגפן שכבת זרע ולא תתעבר במתניתא תנא על מנת שתמלאי עשר כדי מים ותערי לאשפה בשלמא לשמואל משום הכי יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא לה מינה והעביד אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מפני שנראית כשוטה: ח **אמר** רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה ריחים ותנור *יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה ש"ר בשכנותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבניו תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו: ט **מתני' אלו** יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית ואיזו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ולא קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת *ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר"ט אומר אף הקולנית ואיזו היא קולנית כל שהיא מדברת בתוך ביתה ושכניה שומעין קולה. הא דעוברת על דת משה ויהודית אין לה כתובה היינו בדבר שהיא מכשילתו כי הנך דמתניתין וכיוצא בהם כגון שהאכילתו חלב או דם וכן נודרת ואינה מקיימת בשביל בניו *אבל אם היתה עוברת בשאר עבירות [כ] כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור לא הפסידה כתובתה ודת יהודית משום איפותא ומשום חשד זנות הוא דמפסדה: **גמ'** מאכילתו שאינו מעושר היכי דמי אי דידע נפרוש וא"ת אין ודאי ידע ופירש אבל היא היתה רוצה להאכילו שלא היתה סבורה שהוא יודע הלכך יוציאה שלא בכתובה כי האכילתו פעם אחרת בשלא ידע ואין לומר דדייק מדקתני מאכילתו שאינו מעושר דמשמע שכבר אכל ומבעיא ליה היאך נודע שהאכילתו דמ"מ קשה ההא דדייק כה"ג ההא דקתני ואינה קוצה לו חלה וי"ל דלהא לאאכילו ולא אכל אינה יוצאה בלא כתובה דמלית אמרה משחקת הייתי בך וכשהיית בא לאכול הייתי מונעך ואי דלא ידע מנא ידע לא צריכא דא"ל פלוני תיקן לי את הכרי הזה ואזל שייליה ואשתכח שקרא וקאמרי בירושלמי כולהו בעדים פלוני עישר לי פלוני ראה כתמי פלוני קץ לי חלתי פלוני התיר לי נדרי בדקין כולהון ולא משתכחין משמע דאין המתקן נאמן לומר לא תיקנתי לה אם היא מכחישתו ומילתא דמסתבר הוא [ל] היאך יפקיע ממונא בעד אחד אלא עדים צריך כגון שאמרה פלוני תיקן בהותה שעה [מ] והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר או אם הבעל אומר היא אמרה לי שפלוני תקן לה והיא אומרת לא אמרתי לו אין הבעל נאמן אם לא שיביא עדים שאמרה לו. ומשמשתו נדה היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע נסמך עילוה דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל מניין לנדה שהיא סופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה ואפי' אם מצא בגדיה מלוכלכין בדם נאמנת לומר בשוק של טבחים עברתי או בדם צפור נתעסקתי דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי הכתם ושייליה ואישתכח שקרא ואי בעית אימא כדרב יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה [נ] בעלה לוקה עליה משום נדה. וחלה נמי כגון דאמרה פלוני גבל תקן לי את העיסה ואזל ושייליה ואשתכח שיקרא. ונודרת ואינה מקיימת דאמר מר [ס] בעון נדרים בנים מתים. דת יהודית יוצאה וראשה פרוע. ראשה פרוע דאורייתא הוא דכתיב ופרע את ראש האשה ותנא דבי רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפריעת ראש אמר רב יהודה אמר שמואל דאורייתא [דף עב ע"ב] בקלתה שפיר דמי דת יהודית *אפי' בקלתה נמי אסור א"ר אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פריעת הראש אמר אביי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרך מבוי. ירושלמי (בפירקין הלכה ז) חצר שהרבים בוקעין בו הרי הוא כמבוי שאין הרבים בוקעין בו הרי הוא כחצר. וטווה בשוק אמר רב יהודה במראה זרועותיה אל בני אדם אמר רב חסדא אמר אבימי בטווה וורד כנגד פניה ומדברת עם כל אדם אמר רב יהודה אמר שמואל במשחקת עם בחורים. אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו אמר רב יהודה אמר שמואל במקללת ילדיו בפני מולידיו כדכתיב ומולדתך

הגה"ה

*וכן כשמדירה מתשמיש המטה בשתי ימתין שבת אחת ואם תלה המזונות בתשמיש שאומר יאסור הנאת תשמישי עליך אם אזונך עד שלשים יום תזון ותיאסר שבת אחת ואח"כ יוציא ואם אמר אם אזונך יאסר תשמישי מעתה אסור לשמש מיד ולאחר שבת יוציא. פר"י בתחלת גמ'. מהרי"ח: בין שנדרה מהתשמיש מטה כגון שאמרה הנאת תשמישך עלי ובין שנדרה ממין אחד שבפירות. ומיהו אם אמרה הנאת תשמישי עליך אינו צריך להפר וכופה ומשמשתו. בירושלמי אמר דאפילו לא טעמה מאותו המין לעולם כשנדרה יוציא ויתן כתובה ומיהו כשנדרה היא וקיים לה איהו יכול לישאל על ההקם וכל אותו היום לא יוציא פן ישאל על ההקם ואם עבר היום שוב אין נשאלין פר"י ואם פירשה תשמיש המטה שבת אחת לא יוציא אפילו קיים לה איהו ומיהו ממין אחד שבפירות אינה יכולה לסבול ואפילו פירשה פחות משבת אחת וקיים לה איהו יוציא הבעל אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה או נדרי עינוי נפש כגון שלא תרחץ לעולם או שלא תתקשט לעולם אבל יום אחד לא ומיהו ניוול מיהא הוי אפילו יום אחד אבל אם תולה בדבר שאינו אפילו ניוול לא מצי מיפר דלא תעשה אותו דבר ולא תיאסר. פר"י מהרי"ח:

הגה"ה

*פר"י כגון שאמרה הנאת כלי קונם על שואלן והנאת שאילתם עלי שאינה יכולה לשאל פן תכשילנו אבל תולה בתשמיש המטה לא יוציא עד לאחר שבת אחת. מהרי"ח:

הגה"ה

*פי' נדרים שאין הבעל יכול להפר מצוה להוציאה ונדרים שהבעל יכול להפר אפשר יקניט אותה כדי שתחזור ותדור בפניו ויפר לה ויהא מותר נקיימה כרבי מאיר אבל אי בעי יכול לגרשה בלא כתובה לד"ה פר"י. אין אדם יכול להפר נדרי אשתו מה שעתידה לידור כיון שלא נדרה עדיין אבל מה שנדרה כבר ולא שמע בעי היא ולא איפסיקא אבל אי אמר לה לכי במעגלא יהו מופרין שפיר דמי. ככי איתא פרק נערה בנדרים. מהרי"ח:

הגה"ה

*כתב מורנו ה"ר מאיר ז"ל דהאשה שעברה על החרם או שבועה עוברת על דת משה היא דהוה ליה נודרת ואינה מקיימת ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהילות ונהי דמבעיא לן בפ' ארוסה עוברת על דת אם רצה הבעל לקיימה אם יכול לקיימה או לאו מ"מ פשיטא דמצוה להוציא עוברת על דת ודבר פשוט הוא שלא תיקן רבינו גרשום מאור הגולה תקנתו לעכב בעל ידו שלא יעשה מצוה ואדרבה אם אינו מגרשה כשהיא עוברת על דת מיקרי רשע כדאיתא בשילהי פרק המגרש מדת אדם רשע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ורוחצת במקום שבני אדם רוחצים ומניחה ואינה מגרשה כעוברת על דת. מרדכי:

אשר טולת אחריהם וגו'. אמר רבא לא תימא דליכליה אריה לסבא ולבריה אלא כגון דאמרם ליכליה אריה לסבא באפי בריה. ר' טרפון אומר אף הקולנית. אמר רב יהודה במשמעת קולה על עסקי תשמיש כגון דתבעה ליה בפה בקול רם *אבל רש"י פירש בענין אחר ומסקינן בסוטה פרק ארוסה (דף כה:) דעוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובתה *ואם רצה הבעל לקיימה מיבעיא התם אם יכול לקיימה אם לאו ולא איפשיטא ולא כייפינן ליה להוציא ומיהו מצוה לגרשה. כך כתב הראב"ד ז"ל: י **מתני' המקדש** את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא בלא כתובה על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה מומין תצא שלא בכתובה שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים. תימה אמאי קאמר המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ושאין בה מומין אפי' קדשה בסתם נמי ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כדאמרי' לעיל בפ' אע"פ (דף נז:) דארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה שמא ימצא בה מום ונמצאת זרה למפרע אלמא אפי' בלא תנאי נמי מבטל מום הקידושין ומצינן למימר דלרב ניחא דקיימא סיפא ארישא דה"ה בסתם אינה מקודשת והאי דנקט על תנאי משום סיפא כנסה סתם תצא בלא כתובה [ע] אלא לשמואל דמפרש סיפא לא קאי ארישא אמאי לא קאמר המקדש את האשה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וי"ל דהכי דחיישינן לסימפון ולא תאכל בתרומה מ"מ צריכה גט מדבריהם או מדאורייתא מספיקא ומיהו כתיבה לית לה דאפילו נדרה תחתיו תניא לעיל (דף עא:) האשה שנדרה בנזיר אם אמר אי אפשי באשה נדרנית תצא שלא בכתובה וכן לרב נמי דמוקי מתני' בקדשה על תנאי וכנסה סתם ה"ה בקדשה סתם תצא שלא בכתובה אלא נקט קדשה על תנאי לאשמועינן דאפ"ה בעי גיטא לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות (ומיהו) [ומש"ה] גיטא בעיא. וא"ת הא נמצאת איילונית אפי' גט אינה צריכה כדמוכח בפ"ק דיבמות (ד' ב:) דתנן וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות אלמא מדשריא צרתה א"כ חשבינן אותה קידושי טעות ואפי' גט מדרבנן לא בעי' דאי בעיא גט מדרבנן היתה צריכה חליצה מידי דהוה אכל שיכולה למאן ולא ניהוגה צרתה חולצת ולא מתיבמת והיתה צרת ערוה מדרבנן אלא ודאי לא בעיא גיטה כלל ומ"ש שאר מומין ממום דאיילונית וי"ל דשאני מום דאיילונית דעיקר דעתו של אדם כשנושא אשה בשביל בנים הלכך הוי קידושי טעות אבל בשאר מומין צריכה גט אפי' כנסה סתם דמספקא לן אם אין אדם חפץ באשה נדרנית או באשה בעלת מום או לא ולכך צריכה גט מספק מדבריהם: א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ולא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונים ואע"פ שאמר ע"מ שאין עליה נדרים בסתם והוא אומר שמקפיד על כל נדרים ורוצה להוציאה בלא כתובה לא ציתינן ליה דדווקא נדרי עינוי נפש דדרך אדם להקפיד עליהם כגון אכילת בשר ושתיית יין ובגדי צבעונים הוי קפידא *אבל דברים שאין בהם עינוי נפש כגון קליות ואגוזין שאין דרך בני אדם להקפיד עליהן אינה יוצאה בלא כתובה ואע"ג דקפיד איהו כיון דלא קפדי אינשי לא הוי קפידיה קפידא ואע"ג דאמרי' לעיל המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות למ"ד היא נותנת אצבע בין שיניה תצא שלא בכתובה היינו דווקא בנדרים כשהיא תחתיו שהבעל רוצה שתהיה מורתו עליה ולא תדור תחתיו אבל היכא שנדרה מעיקרא אין קפידא אלא בהנך ודווקא כשהתנה ע"מ שאין עליה נדרים בסתם אבל אם פירש ע"מ שאין עליה שום נדר אפי' בנדר כל דהו תצא שלא בכתובה והכי איתא בירושלמי א"ר יוסי מתני' כשאמר ע"מ שאין עליה נדרים אבל אם אמר ע"מ שאין עליה כל נדר אפי' נדרה שלא לאכול חרובין נדר הוא: יא **איתמר** קדשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אינה צריכה הימנו גט [דף עג ע"א] תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא מאי לאו קידשה על תנאי וכנסה סתם ותיובתא דשמואל [דף עג ע"ב] לא קדשה סתם וכנסה סתם ומדקדק הש"ס קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה הא גיטא בעי ומ"ש כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית גט נמי לא תיבעי אמר רבה צריכה גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא לחומרא. ופרש"י דהאי סוגיא אליבא דשמואל הוא דלרב דמוקי מתני' בקדשה על תנאי ניחא דבעי גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובועל לשם קידושין אף אם אין התנאי קיים כי היכי דלא ליהוי ביאת איסור [פ] ולענין כתובה עומד בתנאי כי היכי דאם נדרה א"כ תצא שלא בכתובה אבל לשמואל דאית ליה אדם עושה בעילתו בעילת זנות פריך שפיר גט נמי לא תיבעי ומיהו גם לרב נמי דינא הכי דהא אפי' בקדשה על תנאי אמר רב דמוחל על תנאו כדי שלא יהא בעילת זנות כ"ש בקדשה סתם וכנסה סתם שרוצה שתהיה אשתו אף אם ימצאו עליה נדרים ומומין לענין להצריכה גט וקאמר רבה בטעות אשה אחת כעין שתי נשים פליגי אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה גט. [צ] ופי' רב אלפס טעות אשה אחת כעין שתי נשים כגון שקדשה על תנאי ואח"כ כנסה סתם וטעות אשה גרידתא הייט שקדש על תנאי ובעל לאלתר דלא מצי למימר אחולי אחליה לתנאי דכיון דבעל מיד אחר הקידושין כמאן דאתני בבעילה דמי ולית הלכתא כרבה בהא דאפי' אם בעל לאלתר אמרי' אחולי אחליה לתנאיה וצריכה גט דהא אסקינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה ממנו גט וכל היכא דאמר המקדש על תנאי ובעל משמע שבעל לאלתר אחר הקידושין [ק] ודייק לה מדקתני בטעות אשה אחת (גרידתא) ובעל אלמא דכנסה לאחר זמן משמע ובעל לאלתר משמע

הגה"ה

*ומשמשת בחצר זה ונשמע קולה בחצר אחרת שבתשמיש קשה לה מומא הוי. מהרי"ח:

*כתב מה"ר מאיר דדי בהתראה פעם אחת ואם עברה פעם אחת על התראה אע"פ שלא התרו בה בשעת מעשה הנה בלא כתובה ואם תמצי לומר דבעינן התראה בשעת עבירה כמו גבי דיני נפשות פרק אלו נערות (דף לג:) דלא מניא לומר איסתליק אם כן אתה מכשילו לבעל דכי מתרה בה ודאי תאמר לא אעשה עוד כדי שלא תפסיד כתובתה ותחזור אח"כ לקילקולה ותכשילנו וכי יטרח הבעל להעמיד עדים על כל קילקול וקילקול ואפי' כשיעמיד עדים לא יוכל להכחישה שבפני עדים תאמר איסתליק ועוד דקאמר התם מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה ופי' רש"י ואם תסתר לאחר נשואין שותה על ידי קינוי של אירוסין: ומעשה בא ליד מה"ר מאיר ז"ל בראובן שהביא עדים שאשתו עברה על החרם אחר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שגם הוא עבר על החרם ופסק שאינו יכול להוציאה בלא כתובה דטעמא מאי אמור רבנן נודרת ואינה מקיימת יוצאה בלא כתובה דמצי למימר אין אשה אלא לבנים ובעון נדרים בנים מתים וכיון שגם הוא עובר החרמות ההוא גברא לא בעי בני ואין טענתו טענה אבל אם עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר חרמות החשוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה ויכול להוציאה בלא כתובה בעל כרחה דאיכא למימר נהי דעבר עבירה שעובר על החרם מ"מ לא היה בא על נדה ואם משמשתו נדה תנא או בשביל דבר אחר מאחר מילי דמיקרי בהו עוברת על דת ויכול לגרשה בעל כרחה גם כתובתה הפסידה אם התרו בה. מרדכי

הגה"ה

*ובההיא סוגיא גופא מסקינן בהש"ס הלכה אזל חכם והתירה מקודשת ומכאן סותרה הא דאמרינן שהבעל מפר לאו להפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויכול להתיר. מרדכי:

קרבן נתנאל

גבלא קבלה עליה: [ט] וא"ד אין כל בריה סופנה. ולכך מעמא אפי' בני משפחתם לאו אורחייא למספדים: [י] והחי יתן לבו. ומשום אזהרה או מקרי עינוי נפש אפילו לא תלאו בתשמיש. כ"כ הר"ן: [כ] כגון שהיא עצמה אכלה דבר איסור. וא"ת מאי שנא נודרת ואינה מקיימת דהפסידה כתובתה משום בניו מפני שהיא כאוכלת דבר איסור דם ואלב תפסיד כתובתה משום בניו מפני שהיא חייבת כרת. וי"ל דבדיעבד ס"ל כשיטת ריב"א בריש יבמות ד"ה אשת אחיו. דאין דאין היא ונפש נכרת כ"א גבי מליות דכתיב בהו כרת ועיריר' ע"ש: [ל] היאך יפקיע ממונא בעד אחד. אבל לענין איסור שהכם נאמן ומשמע היא כ"פ בי"ד סימן קפ"ס. והרמב"ם כתב בקבל שבן סדין בכל עד מפי עד אם לא הכשין ובפר אין שבני שאותר שבמו כאמן. ובטו"ת במ"א סי' ס"ו מסיק דווקא באיסורי דאורייתא אבל בדבר שהוא בדרבנן דשבני נאמן ע"ש. לדבריו נ"ל כא דקאמר הכא פלוני חכם טיהר לי את הכתם נאו דוקא כתם שהוא מדרבנן. אלא דם פל עד כבדוק: [מ] והעידו עדים שבאותה שעה לא היה פלוני בעיר. וה"ה אם היתה אומרת בפלוני כהא כתמי בפני שני עדים והעדים כפרו אותה: [נ] בעלה לוקה עליה משום נדה. עיין טו"ש רמ"א סי' ב' למה לא קתני דהיא עצמה תלקה:

[ס] בעון נדרים בנים מתים. ומשמע זה אם הוא פרוץ בנדרים כופין אותו להוציא: [ע] אלא לשמואל דמפרש סיפא לא קאי ארישא אמאי לא קאמר המקדש את האשה סתם. וגם כן הא ליה במ"ס תוס' לשמואל נמי נקט ע"מ למימרא דבכל ענין אינה מקודשת אפילו כנסה א"כ סתם. דאם כן היה שמואל סבלר הפוכה מדרב לרב נ"ל דשמקדש סתם מסתבר יותר דאינה מקודשת מקדש ע"מ וכנסה סתם: [פ] ולענין כתובה עומד בתנאי כי היכי דאם נדרה א"כ תצא בלא כתובה. בפרש"י בגפ ינו לא ראינו וסופיל רבינו בסברא זו להשיג על דברי הרי"ף שהביא בספרו בינוא דרבה ורב חסדא גלא צורך דהמה צריכין לאוקימנא לשמואל אבל לרב בלאו הכי ניחא וכפרש"י וליכא למימר דנ"מ גם לרב בקדשה סתם וכנסה סתם מכני טעמי לזה כתב רבינו דלהך דינא נמי לא הוצרך דלפמין גם לא גרע מקדשה ע"מ וכנסה סתם כמ"ש בסמוך ולענין כתובה אין לה כי היכי דאם נדרה א"כ תצא בלא כתובה [צ] ופי' רב אלפס טעות אשה אחת. אבל תוס' בד"ה אלא בטעות. גם נהוס' ד"ה לא תימא כפי מ"ש מהרש"א שם ביבמות דף ק"ז אינם מסכימים כי אם לפרש"י דוק ותבין: [ק] וה"ג ודייקינן לה מדקתני בטעות אשה אחת ובעל: כל זה לשון הרי"ף. ולשון מדקתני שולא קידש על תנאי ובעל ולא קתני

[דף עד ע"א] זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט לאפוקי מהאי תנא דאמר רבי יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפסה הא נתפסה מותרת ויש לך אחרת שאף על פי שלא נתפסה מותרת ואיזו זו (ע) שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה אלמא ליתא לדר' ישמעאל וגרסי' התם בפ' בא סימן (דף נב.) במאן שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן אמר ר' אבהו א"ר אלעזר הלכה כרבי יהודה ומודה ר' יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן · חבריה דרב כהנא סבר למיעבד עובדא כר' יהודה ואע"ג דנבעלה א"ל רב כהנא לא כך היה המעשה בבתו של ר' ישמעאל שבאתה לבית המדרש למאן ובנה מורכב על כתיפה היה ובאותו היום נזכרו דבריו של ר' ישמעאל ובכתה בכיה גדולה בבית המדרש ואמרו דבר שאמר אותו צדיק יבטל בו עכשיו הא"ר יהודה אמר שמואל משום ר' ישמעאל והיא לא נתפסה אסורה הא נתפסה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפסה מותרת ואיזו זו (ע) שקידושיה קידושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת והולכת לה וגמט ונמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות. והא דקי"ל דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קידושין משמע מתוך פרש"י ומתוך דברי התוספתא דקידושין גמורין הן ואם קדשה אחר אינה צריכה גט משני וכן מסתבר דהא בקטנה שאין בעילתו בעילת זנות ממש דהא אפתו היא מדרבנן ואפילו הכי אמר רב דבועל לשם קידושין גמורין ואינה צריכה גט משני *כ"ש הכא דהוי ביאה ממש שבועל לשם קידושין גמורין שאינה צריכה גט משני ורבותי

הגה"ה
*אע"פ שלא בעל אחר שהביאה ב' שערות ואם נתקדשה לאחר צריכה גט מספיקא. מהרי"ח:

מן הגדולים שדקדקו מדקאמרי' שמקדש על תנאי ובעל צריכה גט משמע שצריכה גט ודאית מן הספק וכן מדקאמר ולא היה כח ביד חכמים להוציאה בלא גט משמע שמסתפקי בדבר ומספק לא רצו להתירה ורצוי להחמיר להצריכה גט מספיקא ובקטנה אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום ומיד כשגדלה הוא בועל לשם קידושין גמורין אבל הכא הוי ספיקא שמא היה סובר שתנאו קיים ולא נתכוין לבעול לשם קידושין [ו] והא דאמרינן דבועל לשם קידושין היינו בדאיכא עידי ייחוד דאמרינן הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה: יב אמר רב יוסף בר אבא א"ר מנחם א"ר אבין המקדש בפרות מש"פ ובעל *צריכה הימנו גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות · מדלא הביא רב אלפס המקדש במלוה ובעל משמע דס"ל דאינה צריכה גט לפי שאין הכל יודעין שהמקדש במלוה אינה מקודשת הלכך אינו בועל לשם קידושין · כתב בהלכות גדולות המקדש במלוה ובעל צריכה גט וכן כתב הרמב"ם (פ"ז מהל' אישות) וכן ראוי להחמיר:

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ח וכן המקדש על תנאי אע"פ שהתנה שתהא בשעת ביאה אפ"ה צריכה גט הימנו ומשמע דהתנאי לא היה רק משום הכתובה ומיהו אם פירש בהדיא שלא תהא ביאת קידושין אפי' למפרע גם אם לא יתקיים התנאי והלוה לתנאי כדין התנאי אינה צריכה גט · מהרי"ח.

יג [דף עד ע"ב] ת"ר הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו רופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא. אין לפרש דהוקא בליכנה הליה מילתא שהיא ואינו מרפא אלא מכאן ולהבא והרי הוא קדשה ע"מ שאין בה מומין והרי בה מומין דהם כן הלך הבעל אצל הרופא וריפא לא תהיה מקודשת מהאי טעמא אלא בקפידת המומין תליא שנים עתה לאחר שנתרפאה היא נמאסת עליו כשזוכר שהיו בה מומין אחר שנתקדשה לו אבל ביה ליכא קפידא [ש] דאיתתא בכל דהו ניחא לה אבל בנדרים לא קפיד הואיל ועוקרו למפרע אבל אי לא עקר למפרע אלא מכאן ולהבא קפיד נמי הכא על הטעם שהיה עליה משעת הנדר עד שעת ההיתר · והתניא הלכה אצל חכם והתירה אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת אמר רבה לא קשיא הא ר"מ דאמר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הא רבי אלעזר דאמר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד דתנן המוציא אשתו משום ש"ר לא יחזיר משום נדר לא יחזיר רבי מאיר אומר כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר שאין צריך חקירת חכם יחזיר רבי אלעזר אומר לא אסרו זה אלא מפני זה שאין צריך אלא מפני זה שצריך ותניא א"ר אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה [דף עה ע"א] במאי קמיפלגי ר' מאיר סבר אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ר' אלעזר סבר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד והלכה כר' מאיר דאין אדם חס על ביזוי זה שהוכל להביא שלשה הדיוטות לביתה ויתירו לה וכן סובר ת"ק דקאמר לא יחזיר בכל ענין הלכך נראה הלכה אצל חכם והתירה מקודשת רבא אמר הכא באשה חשובה עסקינן דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה ומוקי תרווייהו כרבי מאיר ומיהו כיון דאמר אי משום בגמרא מדרבנן לא ניחא ליה דליהוו קידושין כי היכי דלא ניתסר בקרובותיה או הכי שופא דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא וריפא אותו מקודשת ליתני אינה מקודשת ולימא הכא באדם חשוב עסקינן דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקרוביו איתתא בכל דהו ניחא לה כדרים לקיש דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו ומגאוני כתוב שמסתפקי הגאונים הכא דפליגי רבה ורבא הלכתא כמאן [א] משום דקיימא לן דאביי ורבא ואיך הלכתא כבתראי [ז] (אף אם הוא) כנגד רבה שהיה רבם או לא [ח] והלכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה וא"ת הא במתני' תנן אינה מקודשת ולא מיפלגא מידי בין הותר הנדר ללא הותר הנדר ויש לומר דהא דאמרי' הכא מקודשת היינו כשהותר הנדר קודם ידיעת הבעל וכיון שלא נודע לו אינו מקפיד על מה שהיה עליה אבל היכא דנודע לו בתחלה מיד כשנודע לו רוצה שיתבטלו הקידושין שמא לא ימצא לו חכם פתח להתירה · ירושלמי היה הנדר תני מותרת לינשא בלא גט והית תנויי תני אסורה לינשא בלא גט מ"ד מותרת כרבי אליעזר ומ"ד אסורה כרבנן וא"ד כולה כרבנן מאן דאמר מותרת לינשא שמתוך שיודעת שאם הולכת אצל חכם והוא מתיר את נדרים יהיו בניה ממזרים אינה הולכת לפניו מותרת לינשא בלא גט ומ"ד אסורה לינשא בלא גט שמא הלך אצל חכם ויתיר נדריה וקידושין הלין עליה למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות לפיכך הן אסורה לינשא בלא גט: יד כל המומין הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים · הגיא הוסיפו עליהם זיעה וזוהמא וריח הפה וקולה עבה ודדין גסין מחבירו טפח וטפח בין דד לדד ונסיכת כלב וכנביע מקומה ללקת · תנא שומא שיש בה שער הרי זה מום אין בה שער גדולה הרי זה מום קטנה אין זה מום ואיזו היא גדולה פי' רשב"ג עד כאיסר האיטלקי והא דהוסיפו שומא באשה היינו בקטנה ואין בה שער ובשומות בפדחתה תחת כיפה שעל ראשה [א] זימנין מתחזיא וזימנין לא מתחזיא: טו מתני' היו בה מומין ועודה בבית

אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו והיה מקחו מקח טעות דברי ר' מאיר וחכמים אומרים בד"א במומין שבסתר* [דף עה ע"ב] אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואם יש מרחץ בעיר אף מומין שבסתר אינו יכול לטעון מפני שבודקה ביד קרובותיו **וכתבו הגאונים ז"ל לא קרובותיו ממש אלא ביודעיו ואפילו גר הוא בעיר ואין לו קרובות אי אפשר שלא יהו לו רעים בעיר וחברים ובודקין על ידי נשותיהן ודווקא בעיר שדרך הבנות ללכת מבית אביהן ולרחוץ במרחץ ביום אבל במקום שאין דרך הבנות לרחוץ הולה ואף למרחץ אינן הולכות אלא באישון לילה ואפילה כמו בספרד אף על מומין שבגלוי יכול לטעון:

הגה"ה
*פי' כגון שתח כיפה דראבה דפעמים נגלה ופעמים נכסה דאי הוו מומין שבגלוי אף לר' מאיר רא"ה ותפיים · ופי' ר"י דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשות הבעל דהוה אישה בארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר במומין אפילו הם בגלוי והא נמי דקתני אם יש שם מרחץ יהיר אף מומין והי' לא קאי אלא אנכנסה לרשות הבעל דמשתמא כשהולך בודקה בקרוביו ותפיים אבל אריכה שהיא ארוסה אפילו יש מרחץ בעיר אינה מקודשת דאין רגילות שיבדקנה קודם שאירסה בקרוביו עכ"ל מהר"ח:
**ואפילו קדשה על תנאי שאין בה מום שמא דאילמא לא היה דעתו רק על שאר מומין שאין נבדקין על ידי מרחץ כגון ריח הפה וכנפה שקבוע לו זמן וקול עבה וכל דכותיה · ע"כ מהרי"ח:

נמ' טעמא דמייתי האב ראיה הא לא מייתי האב ראיה הבעל מהימן מני ר' יהושע היא דאמר לא מפיה אנו חיין אימא היא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי הבעל ראיה הא לא מייתי ראיה אב מהימן לר"ג דאמר נאמנת א"ר אלעזר הברא מי שמנה זו לא שנה זו רבא אמר רישא כאן נמצאו כאן היו* סיפא נמי כאן נמצאו כאן היו* [דף עו ע"א] רב אשי אמר רישא מנה לאביך סיפא מנה לי בידך · רב אלפס ז"ל לא הביא כל הני אוקימתות [ב] לפי שסובר שאין נפקותא בין שיטה דרבא לשיטה דרב אשי וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב דלרב אשי אם היא בוגרת אפילו עודה בבית אביה על הבעל להביא ראיה דמנה לי בידך הוא ולרבא בוגרת נמי כל זמן שלא נכנסה לרשות הבעל כיון שנמצאו בבית אביה אמרי' כאן נמצאו כאן היו ועליה

הגה"ה
*הלכך לא אזלינן בתר חזקת ממון אבל אי לאו הכי אזלינן בתר חזקת ממון אפילו לר"ג ומפרשינן: ולכאורה אם יכול להיות שנולדה מבוגרת היא נאמנת ואי הוי כעין שלא היתה יכולה ליאנס משנתארסה ודאי בבית אביה הוה ואינה נאמנת אפילו לר"ג · פרש"י · ומומין שנמצאו בבית בעלה אפילו הביאה עדים שבא שלא ניבעלה היה בה מומין אינו פטור בכך דאיכא למימר אחר אירוסין הוו או נמי קודם אירוסין הוו אמרינן רא"ה ותפיים מיהו מומין שאין הבעל יכול ליודעם אפילו על ידי בדיקה כגון ריח הפה וכנפה שקבוע לו זמן שיכולה לשמור עצמה שלא יכירו בה בני אדם כיון שהביאה עדים שקודם כנוסין היו מומין אלו פטור מכתובה · פר"י מהרי"ח:

להביא ראיה וכיון דפליגי הלכתא כרב אשי דהוא בתראה ואני אומר דאף רבא מודה בבוגרת דאף בבית אביה על הבעל להביא ראיה דלא שייך למימר כאן נמצאו כאן היו אלא בנערה דכתובתה לאביה והיא עצמה ברשות האב לכל מילי (ועל האב להביא ראיה) הלכך איתרמי חזקה ברשות האב ועל האב להביא ראיה ואע"ג דמן הדין מיד כשנתארסה היא ברשות הבעל לענין מומין דכל מומין שנולדו בה אמרי' נסתחפה שדהו כאילו נכנסה לרשות הבעל מ"מ כיון שהיא ברשות האב לכל מילי וכתובתה שלו אמרינן כאן נמצאו כאן היו קודם אירוסין אבל בוגרת כיון שיצתה מרשות אביה ואינה נקראת שוב על שם בית אביה רק לי שומרת בבית אביה כאילו עומדת בבית אוכים דעלמא ותשיבא כאילו נכנסה לרשות הבעל ולכך לא הביא רב אלפס כל הני אוקימתות [ג] וכן מוכח מן התוספתא: טז אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה והגא הונא כלה [דף עו ע"ב] מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה · *מפני להדים טריפה נמצא עליה קורט דם בידוע שהיה לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה

הגה"ה
*אבל כשמכה אפילו לא שכר כמחט רק הלי כשור טריפה דהיינו' שמא כבריתא פר"י והר"י · אבל ר"ת לא סבר כן · ואם כמחט נמצא בחלל הגוף טריפה אפי' באיסו מתוב כלל דהוא' נקבי נקיב מפני לגדון וטרפה · מהרי"ח:

הגלידה פי המכה בידוע שהיא שלשה ימים קודם שחיטה לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ואי יהיב טבחא דמי בעי לאתויי ראיה ומפיק ואמאי בעל בהמה לייתי ראיה ונוקים בדלא יהיב טבחא דמי מאי פסקא אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל אלא הכי אמר שמואל כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה ופי' רש"י על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה הואיל והספק ברשותו נולד שלא נמצא החמור מת עד אחר משיכת הפרה והגאה הונא כלה כדאמרינן רבא לעיל וריפא והיפא פייעתיה דכל שנמצא השמפין ברשותו עליו להביא ראיה שודה בבית אביה על האב להביא ראיה נכנסה לחופה שהיא ברשות הבעל על הבעל להביא ראיה ואפילו הוא דר בבית חמיו ברשותו הוא הספיקא *כך פירשו חכמי אשכנז וגרסא דכל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה בין להוציא בין להחזיק ממון שבידו מדפריך לקמן והא ספקא ברשות שבח אוליד והיינו להחזיק · ורב אלפס כתב שאף לדברי רמי בר יחזקאל על בעל החמור להביא ראיה וקרי נולד ספק ברשותו לפי שהחמור היה עומד ברשותו וכאן נמצאו וכאן היו ואית לן למימר שמא מת החמור קודם משיכת הפרה אבל אם היה החמור עומד ברשותו של בעל הפרה להביא ראיה ולרב יהודה על בעל החמור להביא ראיה אפילו עומד ברשותו · ולא נהירא האי פירושא דמיד שמשך בעל החמור את הפרה נקנה חמור לבעל הפרה בכל מקום שהוא עומד וחזקת ממון וחזקת הגוף מסייע ליה לבעל החמור ולמה מוקי אותו להביא ראיה ולא שייך כאן נמצאו כאן היו אלא גבי נערה המאורסה והיא בבית אביה לפי שעדיין היא ברשות אביה לכל מילי כדפרישית לעיל אבל בהמה נחלטה מיד במשיכת בעל החמור לבעלים האחרונים אפי' עומדת בבית הראשונים וכאן נערה המאורסה אפי' יוצאה מבית אביה אפי' היא עומדת בבית האחרים כל זמן שלא נכנסה לחופה על האב להביא ראיה וכן נכנסה לחופה אפילו בבית אביה על הבעל להביא ראיה [ד] אלמא דאין רשות המקום גורם אלא רשות בעל הממון והיינו בעל הפרה שהחמור נקנה לרשותו בשעת משיכת הפרה ועוד מאי קאמר רמי בר יחזקאל לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי כיון דלתרווייהו על בעל החמור להביא ראיה דלמא הא דקאמר רב יהודה על בעל החמור להביא ראיה היינו משום דמסתמא דמילתא כל זמן שלא משך בעל הפרה את החמור עדיין הוא שעומד בבית בעל החמור אבל אם היה שעומד

קרבן נתנאל

יאמר קידש על תנאי וכנסה אלא בעל נאלתר משמע ולהמוציק שלא דלרב אפילו בעסות אתם אי צריכה גט לאפוקי מסברת רבה: ה"ג משמע מתוך דברי רש"י ומתוך דברי התוס' דקידושין גמורים הן: [ו] והא דאמרי' שבועל לשם קידושין היינו בדאיכא עידי יחוד · ועד"ז יש לפרש הא דאמר אביי לא תימא התולי אמליה לתנאיה ולא בעינן עידי יחוד אלא משמע דרב אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וצריך עידי יחוד: ה"ג ובהלכות גדולות כתב: [ש] דאיתתא בכל דהו ניחא לה · ורבה ס"ל נ"ל דאשה לא מקפדת על יופי על כאיש דאין אשה אלא ליופי · אבל לענין דלא איכפת לה לאיתסר בקרוביו לא ס"ל כן סברא דאיתתא בכל דהו ניחא לה ומקפדת אם הוא איש חשוב: [ח] והלכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה · אינו אלא מצד חומרא דהא רבינו ס"ל דהלכה כרבא אף נגד רבה רבו כמ"ש בפ' כלל גדול סי' כ' ובפ"ק דב"מ סימן מ"ם · ועיין בשבת פרק שואל סימן א' מה שכתבנו בזה פ"ד סרי"ף וכיעו שם: [א] זימנין מתחזיא · דאי תמיד מתחזיא הוה רא"ה ונתפייס: [ב] לפי שסובר שאין נפקותא בין שיטה דרבא לשיטה דרב אשי · וקשה הא א"כ שיצאה מדה בנכנסה שקבוע לו זמן וכיס ספה וכדומה שיכולה לשמור את עצמה שלא יכירו בה בני אדם ויש לו עדים שהאי מומין אלו בבית אביה דלרבא אע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב להביא ראיה דמומין אלו אין יכול לידע ע"י בדיקת קרובותיו ואבלי ליה חזקה שאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו וכמ"ש תוס' ד"ה והתני · ולרב אשי על הבעל להביא ראיה דמנה לי בידך הוא · ועוד הא"נ בגית אומרת משנתארסתי נאנסתי והוא אומר קודם שארסתיך ונעשה מקחי מקח טעות דלרבא אע"פ שנכנסה לרשות בעל אומרת לא חזקת רבות הבעל הוא ויהא נתשום אביה נאמנה ועל הבעל להביא ראיה ולרב אביי מנה לי בידך הוא ועל הבעל להביא ראיה

וקשיא דהתוס' מצאתי בפ' בית שמאי סי' קי"ח · והוסיף עוד תמהו ח"ל והא מאי אפילו לרב אשי נמי מפני חזקת הגוף שלא כיון דמום זה היה עודאי בבית אביה ומספק אם היה קודם אירוסין ובתם מנולד הספק היה הכתובה של אביה לא מפני חזקת הגוף ויש לדמות למ"ש בהגה' הרב בל"ד סי' ל' דספק מנולד בחיי הבעל אע"ג דמשמא נחמה הנכסים ועומדים בחזקת הבנות הולכים אחר שעת מנולד הספק · אלא לפ"ה קשה קושיית אביי אליבא דרב אשי למה צריך הבעל להביא ראיה דעד שלא נתארסה היה בה מומין הללו אפי' משנתארסה נמי כיון דבשעה מנולד הספק הוי כמנה לאבה בידך ע"כ · ואני אומר לייש דברי רבינו דלא קשה הכא כשהביאה הבעל ראיה משנתארסה לא מומין הללו דאכתי נאמר שיש מומין לישא בה סלה דספק מתחיו ונסתחפה שדהו ואת"ל מקודם שמא נתפיים ולפי"ל גבי מבאלספתי נאנסתי לא מבעיא קן לספק שמא נתפיים בעלמא בנדון דידן אלמא הספק מכח הני חזקות חזקה אין אדם שותה ותזקה דאין מתפיים במומין לכך רב אביי כתי מודה בבעל שאב להביא ראיה במנין שודאי לא נתכסה עמה בעלם · ומהאי טעמא נמי באותן מומין שיכולה לשמור עצמה ואין יכול לידע ע"י בדיקת קרובותיו אמ"א ליה חזקת שאין אדם שותה ולא מפניין כתו כן קך לספק שמא ראה ונתפייס · אבל במתני' איירי בכל מומין שיכול לבדוק ע"י קרובותיו וכהא אמרי' חזקה שאין אדם שותה וה"מ חזקה אין אדם מתפייס במומין · מ"מ הכניס לספק וגוי הני ספיקות ומשו"ה כן הבעל צריך להביא ראיה דוקא מעד שלא נתארסה היה בה מומין הללו · ועיין עוד בפי' הסמוך מה שהכתוב מזה בס"ד: [ג] וכן מוכח מן התוס' · ד"ה רישא כאן נמצאו כאן היו פ"ש: ה"ג וכן נכנסה שמתארסה אפי' יוצאת מבית אביה: [ד] אלמא דאין רשות המקום גורם אלא רשות בעל הממון · וק"ק דלהאי נמי צריך נאיר דלרב אלפס כמו כן ק"ל דרשות המקום גורם

שמעתא היה מודה דעל בעל הפרה להביא ראיה אלא והאי מלתא דרב יהודה ורמי בר יחזקאל הם דבר והפכו [ה] ואני אומר דטעות סופר הוא במה שכתוב בהלכות רב אלפס על בעל החמור וטעה בין פרה לחמור : מיתיבי מחט שנמצאת וכו' אי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה מייתי ראיה ומפיק ואמאי ספיקא ברשות טבח אתיליד דיהיב טבח דמי מאי פסקא שתמא דמילתא כל כמה דלא יהיב טבח זוזי לא יהבי ליה חיותא איכא מ"ד דליתא להא דשמואל דהא הותבינן עלה ואע"ג דפריק ההוא פרוקא שינויא בעלמא הוא ולא סמכינן עלה אלא בין שנולד ספק ברשותו בין שלא נולד ספק ברשותו המע"ה ואי לא יהיב טבחא דמי בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ואיכא מ"ד האי מתני' דכלה כיון דמסייע ליה לשמואל ממילא שמעינן דהאי פרוקא דשמואל דווקא הוא ולאו שינויא בעלמא הוא דהי לא תימא הכי קשיא [ו] הלכתא אהלכתא הלכך הלכתא כשמואל : יז **והחכמים** אומרים בד"א במומין שבסתר א"ר נחמן [דף עז ע"א] ונכפה כמומין שבסתר דמי *והכ"מ דקביעא ליה זמן אבל לא קביעא ליה זמן כמומין שבגלוי דמי : יח **מתני' האיש** שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא רשב"ג בד"א במומין קטנים אבל במומין גדולים כופין אותו להוציא [ז] ונראה שגם צריך ליתן לה כתובה מידי דהוה אבאה מחמת טענה דאמר בשילהי הבא על יבמתו (דף סה.) [ח] הוא אומר מיגה וכו' דברים שבינה לבינו נאמנת אמר איזיל ואינסיב איתתא אחריתי ואיבדוק נפשאי אמר ר' אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה משמע אף בזו כמו בדברים שבינו לבינה ובהדיא קאמר התם בסוף הפ' דכופין אותו להוציא ויתן כתובה : **גמ'** רב יהודה תני נולדו ורבי חייא בר רב תני היו מאן דאמר נולדו [ט] כ"ש היו דהא סברה וקבלה מאן דאמר היו *אבל נולדו לא והלכה כרב יהודה ולכך לא הביא רב אלפס אלא המשנה כצורתה : **מתני'** ואלו הן מומין גדולים פי' רשב"ג נסמת עינו נקטעה ידו נשברה רגלו : **גמ'** איתמר אמר רבי אבא בר יעקב אמר רבי יוחנן הלכה כרשב"ג ורבא א"ר נחמן הלכה כדברי חכמים והלכתא כרב נחמן [י] דקי"ל כוותיה בדיני ויש אומרים דווקא עינו אחת [כ] אבל שתי עיניו או שתי ידיו או שתי רגליו מודו רבנן וכן מסתבר שהרי הוא כעבר ובטל מן העולם : יט **מתני' ואלו** שכופין אותם להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחשת והבורסי בין שהיו בו עד שלא נשאו ובין משנשאו נולדו על כולן אמר רבי מאיר אע"פ שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל וחכ"א מקבלת היא בעל כרחה *חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו ומעשה בצידן בבורסי שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל : **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ריח החוטם **במתניתא תנא ריח הפה. מקמץ אמר רב יהודה זה המקמץ צואת כלבים. מצרף נחשת זה המחתך נחשת מעיקרו. גרסינן בפרק אלו הן הלוקין (דף כג:) אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה לפניו שנאמר לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה כי ישבו אחים יחדיו. אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזל רבי אלעזר ואמר לשמעתא קמיה דשמואל אמר אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין להוציא יכפוהו לזון ורב אמר אין אדם דר עם נחש בכפיפה והלכתא כשמואל ואע"ג דאיתמר נמי משמיה דרבי יוחנן כוותיה דרב הא דחייה ר' זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל ובהלכות גדולות פוסקין כוותיה דרב וכרבי יוחנן וכרבי אבהו דאמר בירושל' (פ' בתרא דגיטין ה"י) עלה דההיא האומר איני זן ואיני מפרנס מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש [ל] וכן מסתבר דאשה בושה לבא לב"ד כל פעם ותמות ברעב כדאמרינן בפרק החולץ (דף מב:) אשה בושה לבא לב"ד והורגת את בנה :

כ **אמר** רב יהודה א"ר (אסי) אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר [מ] ובירושלמי (שם) נמי קאמר דשניות דרבנן נמי כופין להוציא [נ] והא דאמר בשלמא לרב (אסי) דרבנן קתני דאורייתא לא קתני פירוש מה שתקנו חכמים להוציא לטובת האשה ולא מחמת איסור אבל שניות [ס] השיבי כדאורייתא אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו להוציא ורב תחליפא בר אבימי אמר אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים כופין אותו להוציא וכולהו בין הני דרבנן דתנן במתני' ואלו שכופין אותם להוציא בין הני דאורייתא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [ע] כולהו כייפינן להו בשוטי דבדברים לא יוסר עבד [פ] [דף עז ע"ב] וכל הני דרבנן אי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה בר ממוכה שחין ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה מוכה שחין אי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה אבל מי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדי לא שבקינן לה דכל כמה דאגידא ביה לא יהבי ליה איתתא אחריתי אלא יוציא ויתן כתובה ומוהרת

הגה"ה
*כתב ראבי"ה אע"ג דנכפה גבי אשה מום הוי (מש"ס) אין ראיה להחשיבו מום גבי איש דאשה בכל דהו ניחא לה תדע מדלא קתני' נכפה גבי מומי איש ואין בידינו לכפות בלא ראיה ברורה וגם לא נכוף אותה להיות עמו כיון שבאה מחמת טענה כך שמע ראבי"ה הלכה למעשה מפי אביו רבינו יואל הלוי · מרדכי

הגה"ה
*ומאן דתנא היו אע"ג דראתה מומין יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי שיכולה לקבל עכשיו איני יכולה לקבל · מהרי"ח ·

הגה"ה
*נ"ע כמאן קיימא לן לכאורה נראה דלא אמרי' סבורה הייתי לקבל וכו' אלא גבי אשה אבל גבי איש לא דבכל דוכתא אמר רבה ונתפייס וגם נסתחפה שדהו אבל נסתחפה שדה שלה לא אמרינן · מהרי"ח :
**אבל בנשים ריח החוטם אינו מום דהאיש שהוא חזק יכול לסבול יותר מן האשה · וה"ר ברוך אומר אדרבה מדתנן האיש שהיו בו מומין אין כופין להוציא ש"מ דיכולה האשה לסבול מה שאין האיש יכול לסבלו דהא בכל דהו ניחא לה והא דלא קתני לעיל ריח החוטם גבי מומי אשה י"ל כיון דתנא ריח הפה כ"ש ריח החוטם דקשה מריח הפה דהא אפשר דנקט פילפלתא בפומיה משא"כ הכא · וכלהו כייפינן להו בשוטי דבדברים לא יוסר עבד מיהו בכל הני דלא קתני כופין אלא יוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא כדפי' לעיל ולא בשמתא דשמתא חמירה מנגידא דכ"מ דערכא נמנו אנגידא ולא נמנו אשמתא. ובפ' שבועת הדיינין (דף מח.) גבי שמתא כאי נקטיה בכובסי' הוא אבל הרב הכהן אמר בשם ר"ת דיכול לעשות שנקבל עליהו בגזירה שלא לישא ולשאת עמו עד שיתן גט אבל לנדותו לא וכן עשה ר"ת מעשה בה שלא היה מאותן שכופין להוציא ונידוהו עד שנתן גט ופסל אותו הגט וצוה לעשות אחר . מרדכי :

הגהות הב"ח א דא"ר יוסי בר' חנינא באושא התקינו : ב לא היה אלא תרוייהו :

לינשא לשני ואע"פ שאין לו בנים כדגרסינן בפרק הבא על יבמתו (דף סה:) ת"ר נשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תינשא אלא למי שיש לו בנים נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה : כא **תניא** אמר ר' יוסי סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים עשרים וארבעה מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעל ראתן קשה מכולן ממאי הוי דתניא הקיז דם ושימש הויין ליה בנים ויתקין הקיזו שניהם ושימשו הויין להו בנים בעלי ראתן מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בזיקיה ר"א לא עייל באהליה **רבי** אמי ורבי אסי לא אכלי [צ] מביעי דההוא מבואה : **הדרן עלך המדיר**

פרק שמיני

[דף עח ע"א] א **האשה** שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו הישנים נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות · עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת וקיים א"ר חנינא בן עקביא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו הישנים : **גמ'** [דף עח ע"ב] רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו [לה] נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין נפלו לה עד שלא תתארס ובין נפלו לה משנתארסה הבעל מוציא מיד הלקוחות *וכן הלכתא · נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות לימא תנינא להתקנת אושא דא"ר יוסי א באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות לא מתניתין בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה: **מתני'** ר"ש חולק בין נכסים לנכסים · הידועים לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל · ושאינן ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים : **גמ'** אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועין א"ר יוסי בר חנינא ידועין מקרקעי [א] ושאין ידועין מטלטלין ור' יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן ואלו שאין ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים תניא נמי הכי אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים [ב] והלכתא כר' יוחנן משום דתניא כוותיה ומסתברא שאם מכרתן קודם שנודעו לבעל· אבל לאחר שנודעו לבעל (אם) מכרה בטל· דלא גרע ממתנה שנתנו לה דבשעת מתנה לא ידע הבעל [ג] ואעפ"כ הוא אוכל פירות · או שמא במתנה נמי אם מכרה [ד] לאחר שנודע לו מכרה קיים · ומיהו ליסנא דשאינן ידועין לבעל משמע דבשעת מכירה אכתי לא היו ידועין לבעל ואע"ג דמפרש שאינן ידועין לבעל שנפלו לה במדינת הים אלמא אינם ידועים בשעת נפילה קאי ואז אמרי' דמוכרת וקיים ואפילו נודעו אח"כ לבעל · לא היא ב דתרוייהו בעינן נכסים שלא היה הבעל מצפה שיפלו לה בירושה כגון שמת מורישה במדינת הים ולא הכיר הבעל באותן המורישין או כיולא בזה שהיו נכסים לאב ביד אחר ולא נתברר שהיו של אביה עד אחר נישואין של זה· וגם בעינן שלא נודעו לבעל בין נפילה למכירה דמיד שנודעו לבעל יש להם דין נכסי מלוג · וכן מוכיח לעיל פרק מציאת האשה (דף סה:) דתנן גבי בשתה ופגמה שלא ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות · ואין לך נכסים שאינם ידועין יותר מחבלה [ה] וקתני ילקח בהן קרקע וכי היכי דתנן במתני' נפלו לה נכסים ילקח בהן קרקע [ו] וה"ר מאיר הלוי ז"ל נתן טעם לדבר דטעמא מאי תקינו רבנן פירי לאיש תחת פרקונה · דאי לאו הכי לא פריק לה דאמר כיסא נקיטה לה תיזיל ותיפרוק נפשה · והאי טעמא לא שייך אלא בידועין לבעל · אבל כשאינן ידועין לבעל לא תקינו רבנן לבעל שום זכות לא בגוף ולא בפירות ואם מכרה הפירות קודם ידיעת הבעל מכרה קיים · ואחר שנודעו לבעל הקרקע הוי נכסי מלוג · וכן הפירות או דמיהן הגמלא בידם ילקח בהן קרקע : ב **ההיא** איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברא כתבתינהו לברתה פירש רש"י והודיעה לעדים שאין מתנתה מתנה אלא כדי להבריח ולא תזכה בהן הבת אם תתאלמן או תתגרש [ז] ולא נהירא לי דאם כן אפילו מקלתן נמי כיון דאיכא תנאי* · [ח] ועוד דאי איכא עדים אמאי בעי רבא לפלוגי בין ברתא לאחריני ועוד כי כתב ידן יולא ממקום אחר מה מועיל מה שהודיעה לעדים [ט] לא אתי בעל פה ומרע ליה לשטרא · ועוד אמרינן בפרק מי שמת (דף קנא·) אימיה דרב זוטרא בר טוביה כתבה לנכסה לרב זוטרא בר טוביה דבעיא לאנסובי לרב זביד ואינסבה ואיגרשה · אתאי לקמיה דרב ביבי בר אביי אמר משום אינסובי הוא והא אינסיבה פי' והמתנה קיימת · אמר רב הונא בריה דרב יהושע משום דאתון ממולאי אמריתו מילי מולייתא · אפילו למ"ד מברחת קנה הנ"מ היכא דלא גליא דעתה דמשום אינסובי · והא גליא דעתה · והתם לא היה הגלוי דאילו היה הגלוי [י] לא היה טועה רב ביבי לקיים המתנה · אלא גילוי דעת שאמרה שהיתה רוצה לינשא [כ] והא גילוי דעת מועיל לכ"ע *אפילו למ"ד מברחת קני · [ל] כי ההוא (קדושין מט:) דזבן ניכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל · מכלל דמברחת אפי' גילוי דעת אין כאן אלא שידוע לעולם שאשה זו עומדת לינשא · ובשכותבת כל נכסיה לאחר אנו אומדין דעתה שלהבריח מבעלה נתכוונה דלא שביק אינש נפשיה ויהיב כל מה דאית ליה

הגה"ה
*וכן אם מתה היא הבעל יורשה אפי' נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס · מהרי"ח :

הגה"ה
*וכן פסק מהרי"ח דבכה"ג אפי' במקצת לא קנו ור"י פירש דהיכא דאמרה כן בשעת כתיבת השטר לא בעינן למימר לא אתי בעל פה ומרע ליה לשטרא · מהרי"ח :

הגה"ה
*ויש דברים שאין מועיל בהן גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לא"י דזהו דבר שאין רגילות למכור אדעתא דהכי דהתם ודאי אין מועיל גילוי דעת · ויש דברים שאפילו גילוי דעת אין צריך כגון שטר מברחת דהכא וכן ההיא דפ' מי שמת (דף קמו:) דתניא הרי שהלך בנו למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים ואחר כך בא בנו ר"ש בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותבם לאחרים · מהרי"ח :

קרבן נתנאל

לא נכנסה לחופה אם היא עומדת בבית האירוס על הבעל להביא ראיה וכן להיפך : [ה] **ואני** אומר דטעות סופר הוא במה שכתוב בהל' רב אלפס על בעל החמור וטעה בין פרה לחמור · ומפני זה כתב רבינו לעיל בסי' ט"ו רב אלפס לא הביא כל הני אוקמתות לפי שסובר כו' אבל לגי' רב אלפס שלפנינו בנא"ה לק"מ (אלא) דלא ס"ל שינויא דרב אשי ושינויא דרבא כי אם מימרא דרמי בר יחזקאל על מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה וברשות המקום נולד לכך בעודה בבית אביה אפי' (בעודה) נשואה על האב להביא ראיה נכנסה לרשות הבעל אפי' היא עדיין ארוסה על הבעל להביא ראיה : [ו] **הלכתא** אהלכתא · דהלכתא כוותיה דשמואל בדיני והך ברייתא דמתא נמי פסקינן להלכתא : [ז] **ונראה** שגם צריך ליתן לה כתובה · דהיינו מנה ומאתים אבל תוספת לית לה דהא קאמר מידי דהוי כבאה מחמת טענה והתם מסיק סי' כ' דלית לה אלא מנה ומאתים ע"ש : [ח] **הוא** אומר מיגה וכו' · ובבאה מחמת טענה איירי וע"ש במ"ש רבינו סי' כ"ו אליבא דיש מתרצין אין ראיה מהתם · ולכך הביא רבינו עוד דבהדיא קאמר התם בסוף הפרק בבאה מחמת טענה דכופין אותו להוציא ויתן כתובה · ובתוס' מביא עוד דבתוספת' קתני בהדיא אומין דהכא יוציא ויתן כתובה : [ט] **כל** שכן היו דהא סברה וקיבלה · היינו לענין נשברה רגלו וקיטע פיט · אבל מוכה שחין ובעל פוליפוס באלו פליג ר"מ וסובר שיכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל · ועיין סי' קנ"ד ס"ק ב' שהאריך ב"ש בזה לדעת דמ"ה : [י] **דקיימא** לן כרב נחמן בדיני · עיין לעיל פ' אע"פ סי' ל"א : [כ] **אבל** כו' שתי רגליו מודו רבנן · והאי דלא תני לה במתני' שכופין להוציא · איכא למימר דסמך בזה אם מפני ריח הפה כופין מפני חיי נפש לא כ"ש כדאיתא בירושלמי בסמוך : ה"ג ורב אמר לך אין אדם : [ל] **וכן** מסתבר · דהוי חיי נפש ולא כייפינן לזון דאשה בושה לבא לפני ב"ד : [מ] **ובירושלמי** · פרק בתרא דגיטין הלכה י' · ועיין בהר"ן פירושו : [נ] **והא** דאמר בשלמא לרב אסי דרבנן קתני · וקשה אלו שניות לא קתני אפי' בהוא מדרבנן : [ס] **השיבי** כדאורייתא · כלומר שרבנן לא אמרו כופין בגין טובת האשה רק משום איסור כאותן שהמה מדאורייתא : [ע] **כולהו** כייפינן בשוטי · עיי' בפרק הבא על יבמתו סי' י"א : [פ] **וכל** הני דרבנן · לגבר משניות : [צ] ה"ג לא אכלי מביעי דההוא מבואה כריב"ל שכנך בהו ועסוק בתורה : **הדרן עלך המדיר**

פרק שמיני [א] **ושאין** ידועין מטלטלין · נ"ע מתני' דקתני נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות הוי תיובתא · וצריך לומר בחייה ולפירות אבל מ"מ מכרה קיים אבל לר' יוחנן הכספים נכסי מלוג נינהו ומכרה בטל : [ב] **והלכתא** כר"י משום דתניא כוותיה · וקשה מאי צריך משום דתניא כוותיה הא בפ"ד דב"ק סי' ד' כתב רבינו ז"ל ונראה לי דהלכה כר"י בסיה רבו של ר' יוסי ברבי חנינא ולא קשה מידי דהך דר"י בר"ח תנא היה שהזכיר קודם ר"י ותרי ר"י בר' חנינא הוו ואי הלכתא כוותיה אי לא דתניא כוותיה דר' יוחנן · ועיין מזה באריכות מה שאכתוב לקמן בפרק הכותב סי' כ' : [ג] **ואעפ"כ** הוא אוכל פירות · וכיון דאוכל פירות מכרה בטל : [ד] **לאחר** שנודע לו מכרה קיים · אבל לענין אכילת פירות ודאי ליכא לספוקי דמדפליגי לענין אכילת פירות אם נתנה לה הבעל כ"א ורבנן בפ' חזקת הבתים דף נ"א · משמע הא אם נתנה לה אחר מתנה כ"ע מודים דהבעל אוכל פירות · אבל מכ"מ מכרה קיים יש לספק כמו דדחה לעיל דמתני' איירי בחייה ולפירות : [ה] **וקתני** ילקח בהן קרקע · וכ"ת דהתם נמי איכא למימר דאם מכרה קיים ע"ז מסיים ואזיל כי היכי דתנן נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והתם בנכסי מלוג מכרה בטל : ה"ג נפלו לה כספים : [ו] **וה"ר** מאיר הלוי נתן טעם לדבר · ואזיל בתר טעמיה דאם נודעו אח"כ לבעל נ"כ לא פריק לה דאמר כיסא נקיטא לה תפרוק נפשה : [ז] **ולא** נהירא לי דאם כן אפילו מקצתן נמי · ויש ליישב דהברייתא דמקצתן לא איירי בהודיעה לעדים · אלא דגבי ברתא נ"ל דהודיעה לעדים כדי שלא תאמר דעתו של אדם קרובה אצל ברתא : [ח] **ועוד** דאי איכא עדים אמאי בעי רבא לפלוגי בין ברתא · ולשון התוס' ואין נראה דא"כ אמאי פליגי רב ענן ורבא אדרב נחמן פשיטא דלא קנתה ע"כ · אבל לרבינו ל"ק מדרב ענן דסבר אי לא קנינהו נוקה ניקניגהו בעל והיא כוונה להבריח ואם יקנה הבעל לא נתקיימה מחשבתה וא"כ בע"כ ת"י יקנם וא"כ יקנה הלוקח וכמו שפי' ר' שמשון בסמוך : [ט] **לא** אתי בע"פ ומרע ליה לשטרא · עיין בהג"ה תי' בשם ר"י : [י] **לא** היה טועה רב ביבי לקיים המתנה · יש לדחות שטעה משום דלא אתי בע"פ ומרע לשטרא : [כ] **והא** גילוי דעת מועיל לכ"ע אפילו למ"ד מברחת קנה · דלא תימא דגבי דעתא דקאמר ליה הכי בהדיא ונעזר מהאי דהאיש מקדש דגילוי דעת כזו מועיל לכ"ע מכלל דמברחת אפילו גילוי דעת כי האי אין כאן : [ל] **כי** ההוא דזבן נכסיה · פרק האיש מקדש דף נ' ועיין בפ' יש נוחלין ק"ל ע"ב

ליה לאחרים · מידי דהוה אכותב מרע שכתב כל נכסיו לאחר אם עמד חוזר · וכן אם ניפלת עיר סמוך לנשואיה הנכסים א הלכך אמרינן דעתה דנתכוונה להברית הנכסים מבעלה שלא יאכל הפירות וגם לא יירשנה אם תמות · ושתוכל למכור פירות כל פעם שתרצה · הלכך הפירות יאכל מקבל המתנה כל זמן שיושבת תחת בעלה וגם לא תברחן ותתקן לאחר · שהרי היא רוצה שלא יהיה הבעל נהנה מהם · ואם היו הפירות שלא היה הבעל נהנה מהן דתקיין בהם ימכרו וילקח בהן קרקע והפירי' לעיל גבי פירות נכסים בא"ן ידועין · והאי אומדנא דמוכח הוא שכוונה שיהיו הפירות של המקבל מתנה · לפי שהיא יודעת שלא תגלה מי שיהא כבן לשובדם ולשמרם ולא יכחישם אם לא שיהנה בפירות · וגם אם תמות בחיי בעלה ישאלו ביד המקבל מתנה · דאם לא כן ירשנה בעלה שאין לה יורש קרוב ממנו והיא רוצה להבריחם ממנו · הלכך על כרחך ישארו ביד המקבל מתנה ואם מת בעלה ומתה היא אחר כך תה"נו קודם שחזרה בה מן המתנה יורשין הנכסים ליורשיה [פ] דאזלינן בתר אומדנא שלא נתנתם לו אלא כדי להבריחם מבעלה · ומיד שמת בעלה בטלה האומדנא וחוזרו הנכסים לרשותה · מידי דהוה אמתנת ש"מ מרע שלה דאם עמד חוזר · ואם עמד ונתרפא מחוליו ואח"כ קודם שחזר בו נתבטלה המתנה ממילא ·

*מוכיבה והיגרשה · [דף עט ע"א] אתלו לקמיה דרב נחמן קרעיה ר"נ לשטרא אזל רב ענן לקמיה דמר עוקבא א"ל חזי מר לר"נ הקלאה היכי קרע לשטרא דאינשי · א"ל אימא לי גופא דשטרא היכי הוה · א"ל הכי והכי הוה · א"ל מברחת קאמרת הכי א"ר הילאי אמר שמואל אי מורה הוראה אם יבא מטר עברתא לידי אקרעט דלא שביק איניש נפשיה ויהיב אפילו לברתיה · מיתיבי הרוצה להבריח נכסים מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי רשב"ג וחכמים אומרים רצה משחק בה עד שתכתוב לו מהיום לכשארצה [ג] פי' מהיום התול המתנה לכשארצה לקיימה · אבל בכל פעם שתרצה תרשות בידי לבטלה · טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קנה לוקח · א"ר זירא לא קשיא כאן בכולו כאן במקצתו · במקצתו עד דכתבה ליה הכי אבל בכולו אע"ג דלא כתבה ליה הכי לא קנהו לוקח כדגרסי' בפרק מי שמת (דף קנ:) המשה עד שיכתוב כל נכסיהם וחדא מינייהו מברחת נכסיה מבעלה · ופירשו הכיר הוי כמו שפירשתי שיור שכיב מרע בפ' מי שמת (סי' כו) : ואי לא קנינהו לוקח לקנינהו בעל · פי' רש"י לשמואל בשתכתב כולן דאמר לא קני מאי טברחה איכא לקיימינהו בעל · והקשה רבינו שמשון מתוך לשונו מדקאמר מאי סברחה איכא משמע שרוצה לפרש כך והיא טוענת להבריח ואם יקנה הבעל לא נתקיימה כוונתה הלכך ע"כ מאמר שצריך לקנות לו זה או זה יש לנו לילך אחר כוונתה והיא לא רצתה שיקנה הבעל אם כן יקנה הלוקח · ומאי עבדים כנכסים שאינן ידועים ואליבא דר' שמעון הלכך אפשר שלא קנאם הבעל אע"פ שלא קנאם הלוקח הלכך לא קנייה לא זה ולא זה : נ וגם כתב רבינו שמשון ז"ל מעשה בא לפני ר"ת באחד שרצה ללוות וכתב כל נכסיו לאחר להבריחם שלא ישתעבדו לבעל חוב · וגם באחד שהבריח כל נכסיו לאחר שלא ישתעבדו לכתובת אשתו · ואמר ר"ת ז"ל שהמתנה מתנה · דמאי טעמא אמרי' בשטר מברחת אינו קונה · מפני שהיא מתכוונת להקנות לו ועיקר כוונתה שלא יקנה הבעל והכא הוא דלא קנה הבעל כדאמרינן עבדים כנכסים שאין ידועין וכו' הלכך גם מקבל המתנה לא קנה אבל הכא דליכא למימר הכי מאי טעמא דאי לא הוה קני ליה המקבל הוה קני ליה בעל חוב והאשה · א"כ לא מיקרי שטר מברחת כיון דהתם איכא ג מברחת · הלכך ליכא למימר לאברוחי איכוין כיון דהוי שברח · אלא למתנה גמורה איכוין וזכה מקבל המתנה · ולי נראה שהוראתו היתה הפ"ם מתמשובה · ופשטא דשמעתא הכי אזלא · [ס] ואי לא קנינהו לוקח כדאמר שמואל דכולן לא קנה · ליקנינהו בעל דכיון שהן ברשות האשה לחזור בה בכל עת שתרצה א"כ לא יצאו מרשותה ומאי סברחה איכא וליקנינהו בעל ומשני אע"ג דלא זכה בהן מקבל המתנה ונשארו ברשות האשה לא קנאם הבעל כדמפרש טעמא · ומשמע הא בעלמא כגון מבריח נכסיו מבעל חוב ומכתובת אשה דמקבל מתנה אי אפשר לו לקנות דאכן שהדי דלא שביק נפשיה ויהיב מה דאית ליה לאחריני וכיון שלא כיון להקנות לו אלא להבריח לא יצאו הנכסים מרשותו · וכיון דליכא למימר טעמא דלא משתעבדי לבעל חוב ולכתובה אע"פ שנשארו ברשותו כדאיתא בשמעתא גבי מברחת א"כ ע"כ משועבדים הן לבעל חוב ולכתובה · ומ"ש רבינו שמשון דהוי לא הוה קני להו המקבל הוה קני להו הבעל חוב והאשה אם כן לא מיקרי האי שטרא מבריח הלכך ליכא למימר לאברוחי איכוין כיון דהוא מבריח אלא למתנה גמורה איכוין וזכה מקבל המתנה · הא סברא ליתא כלל דודאי לאברוחי איכוין כדמפרש הש"ס טעמא דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני · ונקרא שטר מבריח כיון דכוונתו היה להבריח אלא שטעה בזה כסבור היה שתועיל ההברחה אע"פ שלא יקנה המקבל · וכיון שדין הוא שלא תועיל ההברחה אם לא שיקנה המקבל והמקבל אי אפשר לו לקנות כיון שלא כוון להקנות לו נשארו הנכסים ברשותו ומשתעבדו לכתובת אשה ולבעל חוב · ושוה עיקר הדין כזה הוא אומד הדעת · וזה הלוה שכוון להבריח וכסבור הוא שתועיל ההברחה אע"פ שלא זכה המקבל וכשיודע לו שאי אפשר להיות זה אלא שצריך שיקנה המקבל או ישתעבדו לבעל חוב ולכתובת אשה · אנן סהדי דניחא ליה שלא יזכה בהן המקבל וישארו בחזקתו · ויאכל פירות נכסיו עד שיטרפם

בעל חוב ויפרע חובו מנכסיו ולא יהיה לוה רשע ולא ישלם · או המות אשתו בחייו ויפלו לו נכסיו ממה שיזכה בהן המקבל ויפסיד נכסיו מעכשיו וגם לא יפרע חובו וכן פי' הר"ר מאיר הלוי ז"ל ושאר גדולי הדור הלכך הזהו וכן עיקר : בנכסים שאין ידועים לבעל ואליבא דרבי שמעון פסק רבינו האגלגל ז"ל הלכה כרבי שמעון מדקאמר ואליבא דרבי שמעון משמע דרב נחמן וכל הני אמוראי דסברי לגו דשטר מברחת לא קנה אליבא דר' שמעון קאמרי שחולק בין נכסים ידועים לשאינן ידועים · ורבנן דפליגי עליה סבירא להו דשטר מברחת קנה ואנן דסבירא לן דשטר מברחת לא קנה סבירא לן נמי כרבי שמעון ואין לומר דהכא משום תקנת מברחת הוא דתקון רבנן הכי · כדקאמר ר' שמעון בנכסים שאינן ידועין ואפי' רבנן דרבי שמעון מודו הכא · ולעולם לית הלכתא כוותיה בנהגי' · הא ליכא דהוה ליה לגמור בשלום כנכסים שאינן ידועים אליבא דר' שמעון בלא וי"ו · דהוה נהיגת כי היכי דאליבא דר' שמעון לא הוו נכסים שאינן ידועין לבעל כל בעל חוב בהברחה לא קני להו בעל ידסי' לרבנן דפליגי עליה דר"ש בהתני' · ומדקאמר ואליבא דר' שמעון משמע היקא לר"ש הוא דלא קנה :

ד מתני' נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירותי' פירות המחוברים לקרקע ר"מ אומר שמין אותם כמה הן יפים בפירות וכמה הן יפים בלא פירות · והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו · התלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · ר"ש אומר מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה · כיצד פירות המחוברים לקרקע ד ביציאתה שלה בכניסתה שלו התלושין מן הקרקע בכניסתה שלה ביציאתה שלו : ה גמ' פ"ש מאי אמר רב מיניימו מזבן ארעא ואמר איזך נזבון בתי זבני ארעא · בתי ודיקלי בתי · דיקלי והולי דיקלי הולי ינופני אילני · אבל זרדתא ופירא דטורי · אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא · כללא דמילתא נזשו מחליף פירא · אין נזשו מחליף קרנא · טסחא אחרינא נדנו מחליף קרנא · אין נזע מחליף פירא · לנוסחא קמייתא הכי פירושו · נזשו מחליף פירא כלומר גרי יאכל הבעל ולא אמרינן ימכר וילקח בהן קרקע · אין נזשו מחליף קרנא [ע] כלומר יעשה ממנו קרן דימכר וילקח בהן קרקע · לנוסחא בתרייתא הכי פירושו כשבא לקנות בכספים שנפלו לה לא יקנה לכתות קרן אלא דבר שנזעו מחליף [פ] אבל דבר שאין נזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירא :

ו [דף עט ע"ב] תניא ולד בהמת מלוג לבעל · ולד שפחה מלוג לאשה · (ר') חנניא אמר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג · מ"ט הדבק · קסברי הייש למיתה הלכך בהמת מלוג דאי מיתה איכא שרה ולא קא בליא קרנא הוי ולדה דבעל *) [וולד שפחת מלוג דאי מתה כלה קרנא הוי וולדה לאשה]· (ור') חנניא סבר לא חיישינן למיתה ואפי' ולד שפחת מלוג דבעל הוי : אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא [צ] אמר רבה ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אביה · אמר ר' זירא אמר ר' הושעיא אמר ר' ינאי הגוזז ולד בהמת מלוג משלם תשלומי כפל לאשה לדברי הכל · מ"ט · פירא תקינו ליה רבנן · פירי דפירא לא תקינו ליה רבנן · פירות במידי דאתא מעלמא [ק] כגון כפל וולד בהמת מלוג ועובת הנאה דכתובה בפ' התובל (דף פט) אבל פירי דפירא דאתא מגופא כגון ולד וולד בהמת מלוג פשיטא דתקינו ליה רבנן · כדתנן לקמן בפ' הכותב (דף פג·) לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירות וכו' · וק"ק דהגונב בהמת מלוג שהיא לאשה הוי הכפל לבעל דהוי פירא קמא · והגונב ולד בהמת מלוג שהיא לבעל משלם כפל לאשה · והריב"ן כתב דכ"ש גונב בהמת מלוג דמשלם כפל לאשה כיון דמעלמא קאתי ורב אלפס ז"ל חילק בענין אחר · דהא דאמרי' לקמן דאוכל פירי פירות [ר] מפרש לקנין כגון שמכר הפירות ולקח בדמיהן קרקע · דכיון דלא אכיל פירא דיגא הוא דליכול פירי פירא דקיימי במקום פירא · אבל הכא דשקיל פירא לא שקיל לכל דהוא פירי דפירא הולידיה נמי הוי ולד וולד לאשה · ולא מסתברא כלל הכי דכיון תוגר דידיה הוא ואי בעי שחיט ואכיל ליה דלאו ולד דידיה לידה יכשתבר כשיטיה קמא · כתב בעל הלכות גדולות והיכא דמתו לימותיהן ואהות דכל חד וחד במקום אינים קאי · והא דקי"ל כחנניא דלא חיים למיתה · הייט מש"ס חשם מיתה לא יוזה מלבתו שולד אבל אם לא מתו [ש] ומתה האם הולד במקומה : ז אמר רבא א"ר נחמן הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה והרכנילת לבילתה ודקל לפירות אוכל והולך עד שיכלה הקרן [ת] פי' רש"י משום דאיכא שיור עור וולד ועלי דקל · ורב אלפס ז"ל פי' דלא היה לה אלא חלב וגיזה ובילה ופירות הדקל בלבד · ולא נהירא לי דכיון דליכא שיור כלל אין לבטל הקרן לגמרי דבגלימא ליכא שחקים · גפרית ומגיפורת של גריף כבאר המוקים · ואע"ג דקי"ל כחנניה דלא חייש מיתה ואע"פ שלא נשאר כלל · התם איכו מכלה מה שהכניסה לו אבל הכא שלא הכניסה לו אלא כחלב והגיזה מסתברא דאין לכלותם והראב"ד ז"ל פי' הטעם [א] כיון דמקים החלב והגיזה קנוי לה הוי החלב של כל יום ויום פירא ולא מסתבר דלא מיקרי נזשו מחליף אלא היכא שנטלר מן הקרן קיים : [ב] אמר רב נחמן שיילה ליה גלימא פירי הוי · ומכסי ואזיל עד דבלי · כמאן כי הא תנא דתניא המלח והחול ה"ז פירי · גפרית ונחפורת של גריף ר"מ אומר קרן והכ"א פירות : ר"ש אומר מקום שיפה וכו' · ר"ש היינו ת"ק · מחוברין בשעת יציאה א"ב · רבינו חננאל ורב אלפס ז"ל פסקו הלכה כר"ש משום דמסתבר טעמיה דמשוה מדותיו בכניסה וביציאה · והראב"ד ז"ל סבירא ליה מדקתני לה דרבי שמעון [ג] סתמא בתוספתא דפירקין · וגם תני לה גבי הלכתא פסיקתא אגל היורד לנכסי שבויין · ובהלכות גדולות כתב דר' שמעון לא פליג אתנא קמא · אלא מאי דלא פירשו רבנן אתא איהו לפרושי · וגרסינן מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמועינן · ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל דאפילו בפירות גמורים שהגיעו ליהלם בכניסתה שלו וביציאתה שלה ואע"ג ח דקי"ל דכל העומד לגזוז כגזוז דמי ורבי שמעון נמי

*) גי' הב"ח

נמי

הגה"ה

*וקבלתי ממורי קרובי ז"ל הא דמשמע הכא דשטר מברחת לא קנה זהו דוקא כשהדרה עליה שמברחת אבל אי לא הדרה עליה כגון שמתה זכה הקונה נמה שכידו ואיה מפרק הנולה (דף מ·) ההוא שכדא דהוי קא אמר מו ניניהו ובתריהו לפלגא כו' והלינהו גם שיהוד מן הקנין שמה מינה משום דלא הדר ביה שלא ואמי אומר דשאני התם דהוה במקולין דכולהו אפי' מעולאי הוי שיור כר מכתובה ולפ"ס ליכא דיוע"ק נכרל שהוא כוון לבכרית אפ"ה במקולין הוי כמו שנתנה מהיום לכשארצה ומה שפירש רש"י שהורישה למדים כו' ומוקמינן לספיא כולן ומכתב דנמקולין אפ"ה שהורישה לאחים לא מהני מיג נאימר שהורישה להוסס עדים שאמר שהוחזקה על הבעל דוקא ב · מרדכי :

הגהות הב"ח א סמוך לנשואיה הנכסים אמדינן כל"ל ותיבת הלכך נמחק : ב בסוף הגה"ה מתחיל וקבלתי ממורי וכו' הגה"ר דוקא וטעמו משום דלא אתי כיום ותרתי לסתרה מכדי הס"ד : ג כיון דהבכי אינה מוגרת הלכך : ד יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו ביציאתה שלה והתלושין : ה וגדיים הוי נמי ולד ולד לאשה · נ"ב פי' לא נגר הכפל אלא לא הולד שהוא שולד בהמת מלוג : ו איכא שחקים שיור גפרית וכו' : ז הוי זה פירות שיר גפרים : ח דקי"ל דכל העומד לגזוז · נ"ב פרק נשבע דף כ"ח:

קרבן נתנאל

מ"ס : [פ] דאזלינן בתר אומדנא שלא נתנתם לו אלא כדי להבריחם מבעלה ומיד שמת בעלה בטלה האומדנא · והאומדנא ע' אפי' בתנה במקולת כשכתב בשטר מהיום כל שתרצה שלא נתנתם לו אלא להבריחם מבעלה וכיון שמת בעלה כאומדנא ויחזרו הנכסים לכבודה ודלא כב"ש סי' ל' פ"ק ל"ג שחולק כל השטר וכן נראה מדלא חילק רבינו אלא פ"ת דסמיך בבתב מהיום לכשארצה שדיים כמו מתנה בטלה : [ג] פי' מהיום התול המתנה לכשארצה לקיימה · רבינו אזיל לשיטתיה דפסק בפ' כאומר סי' ז' פ"ת שירלה אבל היינו פ"ת שיפסוק או שלא ימחה · וכרמב"ם מפ' דהמתנה לא על מהיום רק כשתרצה ותאמר כן על למפרע תחלת נשואה · דאזיל לשיטתיה דפסק פ"ח מהל' אישות פ"ת שירלה אבל · היינו ביאמר כן · ועיין בהר"ן ונ"ת הפירות שאוכל המקבל עד מתה : [ס] ואי לא קנינהו לוקח כדאמר שמואל דכולן לא קנה ליקנינהו בעל ומאי סברתה איכא · והרמב"ן מפ' דהקושיא אולת אבריתא דמהיום לכשארצה · ועיין בהר"ן משום דלא ניחא לפ' כתו במפרש רבינו נתמי טעמי · חדא · מדלא פריך הכי כל כך דמשתמע · ועו · מאי קושיא · איתא בתוגל משום הכי אמר · הכא שטר מברחת בידי אקרעט · משום הך פרכא דס"ל דקנה בעל : [ע] כלומר יעשה ממנו קרן וימכר וילקח בהן קרקע · והאי זרדתא ופירא דטורי אין נזעו מחליף וימכרו וילקח בהן קרקע · ואמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא דמילתא · ולהאי נוסחא קרנא לא גלימא אין נזעו מחליף ובמתוך סי' ז' פסק רבינו דמכסי ביה ואזיל · וי"ל דהלכתא כרב נחמן בדיני ורב נחמן ע"כ ל"ל דס"ל כאמרי ליה פירי הוי וכ"ש פטור להדיא : [פ] אבל דבר שאין נזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירי · ולפ"ז פירי דטורי אין נזעו מחליף לא יקנה דחשיב כפירי · וקשה לרבנ"א דמשמע דאמרי לה קרנא קאמרי לכך כללא מדלא נקים אמרי לה פירי לבסוף עכ"ל הגה' · ונראה לי דלהאי נוסחא אחרינא מ"מ פליגי הני תרי לישני · בכגון שנפלו לה אבל זרדתא ופירי דטורא דאמרי לה פירא ס"ל דדבר שאין מוכרין אותן ואמרי לה קרנא ס"ל דדבר שאין עושה פירות הוא ומוכרין אותן וזה הכלל קאי אמי שנפלו לה כספים שלא יקנה לה בהם אלא דבר שנזעו מחליף ולא פירי דטורי ואמרי לה קרנא קאמרי להאי כללא הגה שר"ת מפ' לה דפליגי להאי נקטא פליגי בנפלו לה נכסים וגולה שבעל לקנות בהם אבל זרדתא ופירי דטורי · וצריך לדחוק לתרץ קושית הרשב"א כמ"ש מהר"ס שי"ף נהבוביו · ואנו טוענת הוס' שכתבו ולפ"ס קשה דמפרש כו' · ואין זה סידור נכון דה"ל להסדיר קושיה ע' בתר פרש"י ונראה שמשום קושיא זו נאיד ר"ת מפרש"י · אבל נראה על רש"י ל"ק דס"ל דרב נחמן ערך עליגא דאמרי לה פירא הוא · אלא שהתוס' לא נחתרן על ר"ת על פי ועל מה נוים ר"ת לפרש דפליגי בנפלו לה כספים וליקח בהם פירי דטורי ותפני כן לריך לדחוק לתרץ קושית הרשב"א מפי ה"ע לפרש לנוסחא דר"ת דהני ליסני פליגי בנפלו לה פירי דטורי וכדפרישים לדעת רבינו · פ"נ בה במתנגל דלא ניחא לר"ת לפרש כפי' הקונטרס דעל פ"ס קשה מהא דרב נחמן כו' : [צ] אמר רבה ומודה חנניא שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן משום שבח בית אביה · ניחא להרמב"ם ורש"י דס"ל דלא שייך שבח בית אביה · אלא בבפחת נכסי מלוג · וכ"כ הריב"ש סי' ב"ח · אבל על השור בסי' פ"ח דס"ל אפי' בולד בהמה נמי נותנת דמים ונוטלת קשה אם כן אמאי אמר רבה כך ומודה דוקא על חנניא : [ק] כגון כפל וולד בהמת מלוג ועובת הנאה דכתובה · ובתוס' שם נראה דנאותו כבל ילקח קרקע והוא אוכל פירות תבא"כ בעובת הנאה כבל לאשה ע"כ · וק"ק הא אמרינן לקמן דף פ"ג כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות תכינא · הא מני לאשמועי כגון בגנב ולד בהמת מלוג ומשלם הגנב תשלומי כפל צריך ליקח קרקע והבעל אוכל פירות ול"ב : [ר] מפרש לקמן · בס · וע"ל ב"ש סי' פ"ה ס"ק ל"ת וגם כתב נוהרי"ף אם הבעל מוכר הפירות ולוקח קרקע אז הקרקע שייך לה ואין לו אלא הפירות כי הפירות לא הקנו תז"ל אלא לגוות ביתו ולא לקנות קרקע מוכ"ל ולא ידעתי מה רבותא הא כ"פ מיירי בזה ובריתא כרוכה היא לקמן בפ' הכותב : [ש] ומתה האם הולד במקומה. אבל בולד ולד יש לספוקי : [ה] פרש"י משום דאיכא שיור עור וולד. וכקש פו לתלבה דקסס פו לאבי קאי והבהמה נסתר נה גוף לשיור וכן בשיור לשון הפור ועיין תמוה דקי"ל כחנניא דלא חיישינן לבמא תמות · ופרש"י דנקט שיור עורה לרווחא דמילתא אפי' לרבנן וכחידושי הרש"א תמה לפרש"י דהגוף שלה נכס מתי תמת נתמנועינן דהא אפי' רבנן מודו בהא משום דאיכא עורה · (ותו דהא קי"ל כחנניא דאפי' בשפחה אכילה קרנא לגמרי אמרי' פירא דבעל) ולי נראה דייטב דדייק פו לחלבה לאשמועי אבל כוולדות מתנה שייכים לאחרים · ואשמועינן בזה דמ"מ אם מתו איכא שיור עורה וטלה · אבל מהא דרבנן דאמרי ולד בהמת מלוג לבעל לא הוי שמעינן דאתיא דאמרי רבנן דוקא ולד הוי לבעל · אבל אחר וולדות לאשה · מש"ה אם תמות הבהמה הולד במקומה ואף אם תמות קודם שתלד עוד מ"מ איכא שיור עורה · מהא"כ בעז לחלבה ואין לה בה נוולדות ה"א משום שיור עורה נמוד לא חשיב מש"ה צריך רב נחמן לאשמועינן אפי' בכה"ג : [א] כיון דמקים החלב והגיזה קנוי לה הוי החלב של כל יום ויום פירא · כלומר שנשאר לה לקרן אחר מיתת הבעל מקום החלב ואינו דומה להכניסה לו פירות : [ב] אמר רב נחמן פיילא ליה גלימא · עיין לקמן בפרק אלמנה ניזונית סי' כ"ו כ"ס : [ג] סתמא בתוספתא דפרקין

וגם

מי שדה בהא [בב"ק] (דף נה:) גבי הגוזל פירות גמורין · שאני הכא דאכילת פירות אינו אלא תקנת חכמים · וכן תיקו פירות הגלקטין בשדה תחתיו בלו א וכן מוכח בירושלמי (בפ' זה הלכה ד) דגרסינן התם כי קאמר ר"מ תפ' בכרם השומר ליבצר · וקמה השומרת ליקצר · וכיון דרבי מאיר ורבנן איירי בהכי רבי שמעון ורבנן נמי בהכי איירי · ובהכי מיפרשא נמי מה שהקשה ה"ר יוסף הלוי ז"ל על פסק רב אלפס ז"ל מהביא דים טהלין (דף קט"ו) הכותב כל נכסיו לבנו לאחר מותו מכר האב מכורין עד שימות ושמין את המחובר לנוקה · אלמא בפירות מחוברין אזלינן בתר תנאי הגדולי ברשותו · ומתמה קושיא זו פסק הלכה כרבנן · ולא קשיא מידי כדפרישית דאכילת פירות אינו אלא תקנת חכמים · וגם נדחית קשה לרבנן על הגינה · אלא ודאי חכמים הכוו מדוקים באכילת פירות שלא הגלקטים תחתיו הם בלו :

ח **מתני' נפלו** לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו ויקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות אם הבעל רוצה למוכרם אין האשה יכולה לעכב [ד] אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם כדי שיתקיים לה הקרן · רבן שמעון בן גמליאל אומר לא תמכור מפני שהן שבח בית אביה [ה] נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · רבן שמעון בן גמליאל אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה : **גמ'** אמר רב נתן אמר רב מתנה בעיר שלה הלכה דרבנן סברי כיון דלית לה קרקע תמכור משום דקא בליא קרנא · אבל בשדה שלה דברי הכל לא תמכור משום שבח בית אביה : ירושלמי (ה"ז) מתניתין בחזון שאין כדי טיפלן · אבל אם עושין כדי טיפלן לא תמכור מפני שעדיין שבח בית אביה קיים :

ט **מתני' המוציא** הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה · מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל · *הוציא ולא אכל

הגהה

*שלא ידעו אבין ורבי' אליקים נראים שמשגל על אם אמר שנכה בית על נכסי מלוג ב והר בו שנה או יותר

ר אמרי כי כלי נוגע הוציא ואכל · וכן לענין נפל הוצאה את הבהמה מי כרי שאין שבח תנובה או לא · והשיב אמרי שלא תולין רבותינו בין ידיעה ניכרת לנאים ניכרת אף אם אין בידינו לעלך :

[ו] *ישבע כמה הוציא ויטול : **גמ'** כמה קימעא · אמר רב אסי אפילו גרוגרת אחת · והיא באכלה דרך כבוד · [דף פ ע"א] לא אכלה דרך כבוד מאי · אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בכלוסר וחד אמר בתריגי

הגהה

*מן הריות אע"פ שהוציא מן הקרן ישבע כמה הוציא ויטול השבח ודיינו ביכה דלא מבחנה אבל אם היא מיהנת בפי אלא הוציא כ"כ כבבות היא ולא מבלעה · פר"י :

אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה שבלא בתבילי זמורות · וכן הלכתא · וכיון דלא יהיב שיעורא לתבילי זמורות מוקמינן לה אפחות משבשמון [ו] וכיוצא שיה פרוטה : אמר רב הונא השולח הוצאה על נכסי אשתו קטנה כשולח הוצאה על נכסי אחר דמי · מ"ט · עבוד רבנן תקנתא כי היכי דלא ליפסדינהו · הלכך אם הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא [ח] שמין לו כאריס בעיר · אבל אם הוציא קימעא ואכל הרבה ברשות אכל ולא תקנו חכמים לגרע כחו · וכן אם הוציא ולא אכל ונתה ליה למישקל הוצאה שישור שבחא שומעין לו · דלא תקנו לשום כאריס על נכסי אחר אלא ליפות כחו ולא לגרע כחו : הכיא איתמא דנפלו לה ארבע מאה זוזי בי חוזאי · אזל גברא אפיק שית מאה זוזי · ואייתי ארבע מאה אזי בהדי דקא אתי איעטריך ליה זוזא ואפיק מינייהו אתו לקמיה דר' אמי אמר להו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל · אמרו ליה רבנן הני מילי דקאכיל פירא הכא קרנא קא אכיל והוצאה היא · א"כ הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול עד שיעור שבח שמעון כמה שוין ארבע מאה זוזי שכן עתה בכאן ממה שהיו שוין כשהיו בי חוזאי · הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול · א"ל אביי והוא שיהיה השבח כנגד ההוצאה · למאי הלכתא · אמר אביי שאם היה השבח יותר על ההוצאה נוטל הוצאה בלא שבועה · אמר ליה רבא א"כ אתי לאערומי · אלא אמר רבא שאם היתה הוצאה יותרת מן השבחה אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה · מתניתין בנכסי מלוג · אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו נכסים בין מתמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה דבעל הויא · כדתנן (יבמות דף סו) אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו · ואמרי' נמי בגמרא (שם דף סו:) א"ר יהודה המכניסה לו שני כלים בתכף וצבתו ועמדו על אלפים זוז מעלין בכתובתה ונותנת דמי אחד מהן משום שבח בית אביה · מיפשטה לן דתנא' דקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל היינו כשהבעל רוצה לגרשה · אבל במורדת והוצאת גם ומקבלת אותו עד שיגרש צריך לגרשה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול · דלא יהא אלא מתנה דיהיב לה מה אמרינן כי אמרי לה ארעתא למיקם קמיה · ארעתא למישקל ולאפוקי לא אקני לה · הלכך בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול · והוא שהיתה הוצאה כנגד השבח · אבל אם היתה הוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה כשיעור שבח · ובשבועה אלא הוציא פחות משיעור שבח כדרכה : י **איבעיא** להו בעל שהוריד אריסין תחתיו מהו · אריסא דבעל נחתי או אוסתלק ליה בעל אוסתלק נמי אריסיה · ואוקמא לא ינכה לנו מידי · וגם הבעל אינו חייב ליתן להם · ולפ"נ דאמרינן (ב"מ דף קט) השוכר את הפועל לעשות בשלו והראהו בשל חבירו נותן לו שכרו מושלם · שאני הכא [ט] שהאריסין יודעים שהקרקע של האשה היא ועל מנת כן נכנסו שאם יגרשנה שיפסידו · ואין להם עליו כלום ואדעתא דנפשייהו אם ינגרשנה שהיא יפרע להם · ומהלא כהנו אינהו דאפסידו אנפשייהו · או דילמא אריסא דארעא נחית והרעא לאריסי קיימא · ואיפשיטא אמר רב הונא בריה דרב יהושע הוא דבעל ארים הוא אוסתלק ליה בעל אוסתלק לכו אינהו · ואי בעל לאו ארים הוא ארעא לאריסי קיימא :

נכסים קיימא : יא **איבעיא** להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו · מי אמרי' מאי דקנ ליה אקני לה או דלמא כי תקינו ליה רבנן פירי [דף פ ע"ב] משום רווח ביתא · אבל זבוני לא · תיקו ופסקה רב אלפס ז"ל לאחר שליקט הפירות יכול למכרן והא קא מיבעיא ליה אלא בזבינ קרקע לפירות · והיינו טעמא כשמוכר פירות בכל שנה ושנה איכא רווחא בביתא · וגם נהנה מן הפירות קודם שמכרן · אבל כשמוכר הקרקע לפירות ולשנים מרובים ומקבל המעות בבת אחת ושליק ליכא רווח ביתא מכאן ולהלך · יהודה בר מרימר אמר משמיה דרבא מה שעשה עשוי · רב פפי משמיה דרבא אמר לא עשה ולא כלום אמר רב פפא הלכה כיהודה בר מרימר ולאו בפירות איתמר אלא מכללא איתמר · דההיא איתתא דעיילא ליה לגברא תרתי אמתא אזל גברא נסב איתתא אחריתי · ויהיב לה חדא מינייהו · אתא לקמיה דרבא צווחא ולא אשגח בה · מאן דחזא סבר מה שעשה עשוי · ולא היא משום רווח ביתא הוא והא קא רווח ביתא · פירש רב אלפס ז"ל דהא אוכלה אחריתי · ומתוך דבריו משמע שגם היה יכול למוכרם לאחר [י] כיון דאיכא אחריתי · ולא מסתברא כלל דלמה ימכור נכסי מלוג שלה דליכא רווח ביתא באותה כי היא רוצה להתעסק בצרכיו · לכך נראה כפירוש רש"י דאיירי כשהמשים לשמשה [כ] היא מעמדת לכל בני הבית כבתחלה אלא שאינו תופס לגיות לשות חבירה למשמשו · ולא נתמעט רווח ביתא · שכן דרך אמהות לשמש לגברי ונשי ולכל הנכנסים לבית · והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה ולא כלום · מאי טעמא אמר אביי חיישינן שמא תכסיף · רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו ג ארעא דמקרבא למתא · או כגון בעל ארים הוא או נמי צוו ועבד כבי פיסקא והלכתא כרבא · ד וכתב רב האי בתשובה ד' בספר מקח וממכר שאם רחוק קרקע ממנו ושמוהו לפירות מכר · דכיון שהוא רחוק ממנו ואינו יכול להביא הפירות לביתו גם מעיקרא ליכא רווח ביתא ואע"פ שהיה מוכר פירות של כל שנה ושנה והיה לה ריוח במעותם · כיון שהוא רחוק ממנו וצריך להוציא הוצאות ולפרוח בכל שנה טוב יותר למכור לפירות : יב **מתני' שומרת** יבם שנפלו לה נכסים · מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים · מתה מה יעשו בכתובתה ובנכסים הנכנסים ויוצאין עמה · בית שמאי אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב · ובית הלל אומרים נכסים בחזקתן וכתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסים ויוצאין עמה בחזקת יורשי האב · *מנה זו פירשתי בפרק החולץ (סי' יג) : **גמ'** איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה · יורשי הבעל קברי לה דהא ירתי כתובתה · או דלמא יורשי האב קא קברי לה דירתי נכסים הנכנסים ויוצאין עמה · אמר רב עמרם ת"ש דתניא שומרת יבם שמתה [דף פא ע"א] [יורשיה] יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אמר אביי קא קא נמי תניא · אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה · יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה · ואיזו היא אלמנה שיש לה שני יורשין · הוי אומר זו שומרת יבם : יג [דף פא ע"ב] **ההוא** גברא דנפלו ליה יבמה בפומבדיתא · בעא אחוה למפסלה בגיטא עלויה · א"ל מאי דעתך · משום נכסי · אנא נכסי פלוגתא לך · א"ל יוסף כיון דאמורי רבנן לא ליעבד אינש הכי לא טי צבורי צבירא דהגיא מי שמת והגיח שומרת יבם והגיח נכסים בשוה מנה · אע"פ שכתובתה אינה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה · [דף פב ע"א] כי אתא רבין אמר ריש לקיש בין יבם ובין הוא"ל ומין חלק ובין חלק והוא"ל יבם לא עשה ולא כלום : [דף פא ע"א] תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה למכור בנכסי אחיו כיצד יעשה · אם כהן הוא יעשה סעודה ויפייס · אם ישראל הוא יגרשנה בגט ומחזירה · עליה רש"י מגרשה ומגבה לה כתובתה ושוב אם ירצה ומחזירה פ"ח כתובתה הראשונה · או אפילו רצה להחזירה בלי שום כל זמן שירצה · שאין מעכבת בלמכור אלא יבמה שאין יחיד כתב לה כתובה · ולא כתב דקנאי דקנינא ואין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון

הגהה

*ואע"פ שמשתמרים לה אינו ציון לבני מתקנתי והעמיד קדים עד שנת פקודה בנלד לגבות כתובתה וכן הלים לים נמי מכני אבי' אותן שלא בנות אמת מכתב כתובתה ואמת שיתוב לה בכתובתה ואמת כתובים לה שיש שנה שכן קיים עד שנת פקודה · ע"כ מגה"ם :

אבל אי כתב לה כתובה כמהורה וכתב לה דקנאי דקנינא לא מצי מגבתה *ואי קניא קדים נתן אמרי' בתנאי' תחותיה הרי היא ככל הנשים ואין לו כתובה · אלמא כמהורה כתובתה על נכסי בעלה הראשון אומר כתובתה ולא על נכסי · י"ל היינו כמהורה שלה · אבל אם יבמה בכתובתה על נכסיו ויכתוב לה דקנאי דקנינא וכן שעים בכתובתה (פ"ט) שום וממכר ומשכנתא לו על כתובתה [ד] אבל כלא גירושין לא סיבה מהניא שיכתוב לה דקנאי דקנינא וימכור נכסי בעלה הראשון : [דף פא ע"ב] תניא כבי שמיה משה נפלה מנה ומת והגיח שומרת יבם · לא יאמר הואיל ואני יורש המוקרי אלא

הגהות הב"ח א וכן מוכח בירושלמי דגרסי'. ל"ב אלא בגמרא דילן לא משמע הכי וכן מתורץ בפי' רבינו · שמעג נסכר פירקן פסקא והגיה פירות שמשעבין את המשי ופה כל הבית מארלין והפרלין לגמשה והמשי לקרקע ולא דמי לשמעבין ההבי מלק ההתם פירא קקש לים רבנן הולה הולכא קן קיים יתר מכי פרי כתכן וכתבי מכתשים פי' אלמא הכתבה כתבה לא מי פירות שבעין אלא שבתות תנשות הכל :

ב בגבנ"ש שמתחיל שלתו וכו' על נכסי מלוג על אבה והר בו וכפי לעלן · מרתני : ג פלו בבריית אלמ בנייתו ארעה דמקרבא למתא אמר שלם אינו קרוב נמי אוכלה ביניתא דמשום ריוח ביתא הוא מעיקרא ליתא ריוח ביתא אבל משום תכסוף איתא וה"ל פלוג הל"ב כ"ל נמי לבריה דלוכה בזיהו במרתקא דמשום ריוח ביתא ליתא ומשום תכסוף איתא : ד ובגבנ"ש מפתגל פקט יהב וכו' פר שנה גבי נגל וכו' ו וכה"ל שבור ושנים נגו ומוכר שלם : ו כל עברי דאין לו אלא כתובה

קרבן נתנאל

(א) הגם שמי לא גבי הלכתא פסיקתא אלא סוגיה לנכסי מלוג · דהגמ' כמה סוגיה לנכסי אשתו ואכן בכינוי לנרמבה אם קדים והכא מן הקרקעות כל שכן כרי זה זכיה ובמכר סוגיה לנכסי שמיים כו' אלמא הוקא הכא ואכל כלא לא הגם לא כו"ם · והגיה לו גבי הלכתא פסיקתא דהיינו סוגיה לנכסי שמיים · ובין נסתק השפקוד דף ל"ם : [ד] אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל למוכרם כדי שיתקיים לה הקרן · דק"ל כשגיה דשבר הלכתיה לא טיפסק כה"ם בכמי ו' · ועוד קף שמתו שלא נשאר כלל מ"ם שלא אומר בהי אינו מכלה מה שמכניסם לו · וכמ"ש רבינו קמנה זו כמה שתולק על כרי"ף גבמ' ז' ע"ש : [ה] נפ"ו לה זיתים כו' רשב"ג אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה · לפי מה שכוחמתי וגרגתי בכמה מקומות מרבינו קים ליה כר"י דאמר כל מקום שנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו · ואמר ברלותי לזהם בפ' אע"פ סי' כ"ה מסוד פלוח · ג"ל דכל"ל קים ליה לכלכה כרשב"ג בנגדריתו · ואלא כהשר סי' פ"ם מכתב ומדבני אי"ף כרמב"ם ז"ל יגלה מפוסק בגריסם מחכמים · וכב"י כתבו ה"ל אף יורש סיכן כנג

ק · והב"ם כתב פלוח מרקסו פלוח מכנתו · מסוגה בשלכה מקומות מפסק מחכמים · א' מהתכתב לפרש דברי וכו' · ועוד מדהביא ירושלמי כ"ש · ואפי אומר ממלל זה אין הכרע דמה מפני דברי ת"ק אבל אין האשה יכולה לכוף את הבעל לשמכם אבל נכת פ"ם היא אומרת למכור אין אנו שומעין לשמכה ואין שפך הבעל למכור וכדפרגמתי אלוהא נכבים כוכן כדי מפולם מכל מקום לא תמכור מפני שבח בית אביה · ואי לאו דרב נחמן וכולי דירושלמי ה"א דהגמ' לכ"ע פי' א' · דהתם ס"ק דאי ק"ל דהלכה כרשב"ג מה שלמך לכתוב אבל לא כתבו לשמה דברי ההלכה ק מדברי המכלין פ"ם · ועוד דלא צריך נפקותא בדרשב"ג דהא לפי הירושלמי שמפרש דברי רשב"ג שוטם לה מדברי כיים ואתמים : [ו] ישבע כמה הוציא ויטול · ופ"ם אמאי לא תני שם נפרק כל שמשבען עם שבועת גזוע שלה בכיתו והקפמש ולא אכל · וכן גמתני' אינו יכול לישבע גם"נ שלא יודע אם כן מתני' נפתו אינו כי נכלל שכיר דאין האשה יודעת כמה הוציא בכלם · תוס' ב"מ דף ל"ד · דהתם אם היא מתמת ושונה פונם פוגמת כתובתה · נמי הכי שמעה דבבגזוז יכול למבכיש · ולפי מ"ם כרי"ף ורבינו רים פרק כל מכבין ממני מכן מכרו כגולים · בגזלים לק"ם דהשוגם ובגולה טולגות על נכסי אשתו אינם כי אם בנוש לפ"ם ולא מצינת לה פסק הריף · ובגמ' כהזלים בכוכ שנוכ מנוג קדשו לתכן דייד · נמנח דלו לבך כגוד נגיך פוגט כל"ם · והכמב"ם פל"ם מהלכות אישות פסק כמ"ד דייגל מנוט וכיון דין הפגישים לישב ואם אינה עבוים ליישב ימן כל ההוצאות · והגמגי הרי"ף סימנים הגי' כגוגלה טולגות על נכסי אי קנה גולים עירד לתוך בוס תכינו בלא גרשה : [ז] שהאריסין יודעים שהקרקע של האשה היא · אבל אם לא ידעו שהאריסין שהיה של אשה נועם גם טולין לאריסין בכל מקו · ואי"ש גכ"ש : [ח] שמין לו כאריס בעיר · וטיבר ב"מ · ולבגאו ב"ב דישל למכור קנה מפירות לגים ממוכם : [ט] הוא מעמדת לכל בני ביתו כמתחלה · ולענין אם אינו יכול למכור קנה מפירות לנים מכוסם : [י] אבל מנה נותנן לו סימה

תפארת שמואל

(א) אבל נכי כשמוכן מלוך השמשת ס"י פי' והמקיל הלכהה במקומה שמירה כי' כתובתם בלמ"י לנכון ברים כשמוכן וכ"ם כ"ל לייבם וזה מקיבלא הלכהה מקולגות שמאי והגון לשפטו שמעה לא יכושו ואך ולם שדים נגן ונוגא אלא ושמכתא וכבשים שלא במס תכובא מנוה והגכשה פגדי ובמטי כול לשמתגל לבמרבן ככמנים לכמסלה אבל לכוים שמשנה ס"ם ולומר ואך שם שיים משוב לגבוו כלי שמי לא ממעוך ושו"ן ושמים כלכה וכבסו ולא [אמרים לנו אמנן] פרים שלא כמלנים ספין משכב ומנו ושמוגוף נפי על השמבשים שמכ' ולשון וגוא פסיקה שמשנה גגמרה ודגלים טבלו נסוף כמקנו כפם ליים משמכל שבעם המוט אשמבלישם אר שורנם כגוה נמוכה שמשגה והדלם השמבלה כב"ל אין שמרשה אבל כפם שנוספי כנים שליש אם כלשה ניגמים כמשבה כפ"ל פורשם קן י"ל ליים וכיכו · אבל מהמל"ם והתמלה ששך כל יולכנם הייכם בקמרנבה ונל כו"ל מגירי כמשכיה והגל"ד כלת ואמר אמרי לא גבגנה מלגי מכרים לנלום יחבים כותים והמכי שלנה כלב אמלו לא מכוגם כ"ל בבעל דקגלים וגבגם ורוין בגול :

אבל

לפרש דברי חכמים ואם היה פוסק כרשב"ג לא היה צריך לפי דברי חכמים · ועוד מדהביא דברי רב נתן ... שמע ... יכולה לכוף את הבעל למוכרם · וגם מדין קאי ... דמי ... דרבנן ... [illegible]

מכללא

אלא מוליאין מידו יילקח בהן קרקע והוא יאכל פירות *והא מתני׳ רבי מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואף ע"ג דלית הלכתא כוותיה · כיון דתקינו רבנן השתא למיגבא כתובה ממטלטלי עבדינן טותיה · ותמה הראב"ד ז"ל היאך הביא רב אלפס ז"ל ברייתא זו לפסק הלכה הא אמרינן דזו אינה משנה ולא עבדינן תרי חומרי בכניבה ואי משום דתקינו רבנן בתראי דכתובה גבי ממטלטלי · פי עדיפא תקנתא דבתראי ממילתיה דרבי מאיר דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפי׳ הכי אמרינן דדוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורשים [ם] אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן מלוה בעל כרחו ויהבינן לאשה בכתובה מדרבי נתן דלא מחמרינן תרי חומרי בכתובה · וכל שכן שהיורש גופיה הוא הלוה דלא כייפינן ליה למפרע להנהו זוזי [נ] *ולא ידענא מאי קשיא ליה דהא דחשיב הש"ס להא מתניתא טעות לפי שודאי מעלמו שנאה התנא ומשבשתא היא [ס] לפי שה"א לקיימה [ע] אם לא שנעשה המחלוקת תרי זוגי תנאי · ר"מ ובר פלוגתיה · ור׳ נתן ובר פלוגתיה · [פ] ואפי׳ אי ס"ל הלכה כר"מ והלכה כר׳ נתן לא מחמרינן תרי חומרי בכתובה · ואף אי ר"מ סבר כרבי נתן ורבי נתן כר׳ מאיר מודו תרווייהו דלא עבדינן כהך ברייתא אבל השתא דתקינו רבנן דגבי כתובה ממטלטלי יחזרו להיות המטלטלי כמו ממקרקעי ואין כאן אלא חומרא אחת כר׳ נתן*·

הגה"ה
*תימה א הא אמר שמואל המוכר שטר חוב לאחרים ואפי׳ יורש מוחל · הלא זה היכם יורש הוא · ואם לאחריני מאי מחיל כל שכן לדידיה · ויש לומר כיון דנשתעבד מקודם לכתובת אשת אחיו אליה שיעבודא ולא מצי מחיל דכל היכא דהוב לאחרים לא מצי מחיל מדר׳ נתן כדאמרינן לעיל בפי׳ שני · ודווקא גבי מוכר שטר חוב יכול למחול · שזה הלוה לא נשתעבד מעולם לזה הלוקח · ואין המכירה מועלת אלא לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דברים דידי את · ומתוך כך לא קשה מה שהקשה לעיל בפ׳ שני ועיין שם · מרדכי :

הגה"ה
*ול"ע בפ׳ יש נוחלין בפירוש ר"י גבי הלכתא אין שכבור נוטל פי שנים במלוה א"ר יוחנן האומר משוך פרה זו ולא תיקני אלא לאחר שלשים יום קנה אפי׳ עומדת באגם אבל ברה"ר לא · פי׳ ר"י ודוקא שאמר מעכשיו אבל אי לא אמר מעכשיו לא קני וכן המוכר שדה בחזקה צריך שיאמר מעכשיו וכן אם נקרע שטר או נאבד קודם שלשים יום וכן מקדש אשה בשטר אבל בכסף בין שדה בין אשה קני אע"פ שנתאכלו המעות אע"ג דלא אמר מעכשיו שאם לא התקדש לו חייבת לשלם והרי כאילו הכסף בעין לאחר שלשים יום אבל גבי מציכה אם לא אמר מעכשיו לא קנה לאחר שלשים דבשעת קנייה כבר פסקה המשיכה · עכ"ס מהרי"ח :

*מיהו האידנא גם מטלטלין משתעבדי לכתובה · מהרי"ח :

יד **מתני׳ הניח** אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · המחוברין בקרקע ר"מ אומר שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה קדם הוא זכה · קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון : **גמ׳** [ד׳ פב ע"א] פירות המחוברין שלו והא כל נכסיו אחראין לכתובתה · אמר ריש לקיש תני שלה : טו **כנסה** הרי היא כאשתו לכל דבר למאי הלכתא · לומר שמגרשה בגט ומחזירה [דף פב ע"ב] דאמר קרא ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון [צ] מ"ט [ק] אשה הקנו לו מן השמים · ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני · כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה : טז **מתני׳ לא** יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה · וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה : יז **גרשה** אין לה אלא כתובתה · החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה : **גמ׳** ת"ר בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינים ולא היו נושאין נשים · התקינו שיהיו מניחין אותה בבית אביה · וכשהיה כועס עליה היה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהיו מניחין אותה בבית חמיה · עשירות היו עושין אותה קלתות של כסף ושל זהב · עניות היו עושות אותה עביט · ועדיין כשכועס עליה אומר טלי לה כתובתיך ולאי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך : **הדרן עלך האשה שנפלו**

פרק תשיעי

א [דף פג ע"א] **הכותב** לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה · ואם מתה יורשה · א"כ למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים · כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה · ואם מתה יורשה · רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפרי פירותיהן עד לעולם · *כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך אינו אוכל פירות בחייה · ואם מתה אינו יורשה · רשב"ג אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה והמתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל : ברוב ספרים גרסינן במתני׳ ובפירי פירותיהן וכן כתוב בפירוש רבינו חננאל · וא"כ סתם לן תנא כרבי יהודה · וכ"ל שצריך למיגרסיה · דאי לא גרים ליה אמאי קתני אינו אוכל פירות בחייה הא בבבא מציעתא נמי קתני אינו אוכל פירות · ולא ה"ל למיתני אלא אם מתה אינו יורשה דדבר זה ניתוסף בתנאי האחרון בחייך ובמותך [א] וכן בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שנשנה בבבא הראשונה הדין כך אלא משום דקאמר רבי יהודה לעולם הוא אוכל פירי פירות קתני הכא דאינו אוכל פירי פירות שניתוספו בתנאי זה · ואם תאמר א"כ בגמ׳ דמיבעיא לן אי פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא תפשוט מהכא דעד עולם לאו דוקא · וי"ל דלא חש להאריך בלשונו אלא לאשמועינן סתמא כר׳ יהודה · אי נמי בחייך

הגה"ה
*פסק רב האי כרבי יהודה וכן פסק ריצב"א משום דכיון דאשכחנא דשקיל וטרי הש"ס אליביה דקא בעי לר׳ יהודה אי פירי פירותיהן דוקא · מרדכי :

ובמותיך הוי כמו עד עולם · לכך פסקו הגאונים זכרונם לברכה והלכה כר׳ יהודה : **גמ׳** אמר רבי חייא האומר לאשתו · וכי כתב לה מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום · אמרי דבי רבי ינאי בכותב לה ועודה ארוסה [ב] ומסתמא נמי מיירי דנפלו לה בעודה ארוסה *וקשה דא"כ אפילו אם לא כתב לה נמי מכרה קיים דהא תנן [ג] לעיל (דף עח׳) עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה קיים וי"ל דמתני׳ דהכא כתנאי דאמרו לו [ד] והרמב"ם ז"ל (פכ"ג מהל׳ אישות) כתב דמסתלק הוא מנכסים שנפלו לה לאחר שתנשא דסלוק בעלמא הוא ובמה שאינו ראוי לו עדיין אדם מתנה שלא יזכה בו ומיהו בירושלמי לא משמע הכי דגרסי׳ התם אמר ר׳ ירמיה בעו קמיה דרבי זירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מיכן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו · ולא דמי לכותב לה ועודה ארוסה דהתם הנכסים כבר ביד האשה · וקלא יש לדחות דירושלמי איירי דכתב לה אחר נשואין [ה] דכיון דידו כידה אין הסילוק מועיל לדבר שאינו ברשותו אבל בעודה ארוסה מהני סילוק אפילו לנכסים שנפלו לה משנשאת · וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה *וכדרבא דאמר רבא האומר אי איפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו · מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה · אי הכי אפילו נשואה נמי · אמר אביי נשואה ידו כידה · רבא אמר ידו עדיפא מידה · ונפקא מינה לשומרת יבם · איבעיא להו קנו מידו מהו · פירש"י דאברייתא קאי וקשה לר"י מה מועיל שם קנין למי הוא מקנה אותה · דדין ודברים אין לי בה אינו אלא לשון הפקר הלכך נראה לר"י דאנשואה קאי דלא מהני דין ודברים משום דידו כידה ומבעיא להו אי מהני קנין · ויש לקיים פירוש רש"י דכיון שאומר לחבירו שהוא שותף עמו והקנה לו מוכח שהוא מקנה לו השדה · ורב אלפס ז"ל כתב קנו מידו של בעל ועודה ארוסה מהו · וקשה דהא אפילו באמירה מועיל · וכוונתו שאם אמר דין ודברים אין לי בנכסיך וקנו מידו אם נסתלק גם מפירות וירושה · וקשה כיון דטעמא דלא נסתלק משום דיד בעל השטר על התחתונה או מדקדוק הלשון דבנכסייך ולא בפירות בנכסייך ולא לאחר מיתה · לרב אשי מאי מהני קנין לדבר שאינו שלו במשמעות הלשון · וכן בכל מקום שאנו אומרים יד בעל השטר על התחתונה הטו אי קנו מיניה ההיה ידו על העליונה · ופרש"י עיקר דקאי אברייתא כדפרישית : אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו · ורב נחמן אמר מגופה של קרקע קנו מידו *בין בעורר [על קניינו] בין בעומד : [דף פג ע"ב] ת"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות · הכניסה לו קרקע ועשתה לו פירות הרי הן פירות מכר פירות ולקח בהן קרקע ועשתה לו פירות הרי הן פירי פירות · והך ברייתא אתיא אליבא דרבי יהודה · דלרבנן לא משכחת פירי פירות אם סילק עצמו מפירות גם מפירי פירות אינו אוכל · ואם ג סלק עצמו מקרקע הקרקע שלקח בפירות הוא שלו · איבעיא להו פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא או תרווייהו דוקא · ולא איפשיטא הלכך בעינן תרווייהו · איבעיא להו דין ודברים אין לי בנכסיין ובפירי פירותיהן מהו שיאכל פירות · מפירי פירות סליק נפשיה מפירות לא סליק נפשיה · או דלמא כ"ש מפירות · פשיטא מכל מילי סליק נפשיה דאי אמרת מפירות לא סליק נפשיה כיון דאכלינהו לפירות פירי פירות מהיכא · וליטעמיך הא דאמר רבי יהודה לעולם הוא אוכל פירי פירות כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיכא · אלא בדשיירא הכא נמי בדשיירא · מדקאמר בדשיירא משמע דהדבר תלוי בה אם תרצה תשייר · אבל אין הבעל יכול לכופה ליקח בהן קרקע והרמב"ם ז"ל (פכ"ג מהלכות אישות) כתב ילקח בהן קרקע והוא אוכל (פירי) פירות · ונראה שסמך על התוספתא דתני רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיצד מוכר פירות וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · וכן מצאתי בירושלמי (ה"א) · ר׳ זעירא רב יהודה בשם רב הכותב שדה מתנה לאשתו אין לו אכילת פירות · אמר רבי מתנה מתניתא לא אמרה כן אלו הן פירי פירות מוכר פירות וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות · לאו כותב שדה מתנה לאשתו הוא ולא אמרת אין לו לא פירות ולא פירי פירות · רבי אמי בעי אילו אחר כתב לה יש לו אכילת פירות · הוא כתב לה לא כל שכן · ונראה דירושלמי פליג אגמרא דידן דבפרק חזקת הבתים (דף נא׳) פליגי אמוראי במוכר שדה לאשתו אם הבעל אוכל פירות או לא ומודו דאם נתן לה מתנה דאינו אוכל פירות · הלכך לפום גמרא דידן לא אמרינן מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אלא אם כן שיירה ולקחה בהן קרקע · אמר רב הלכה כרשב"ג · ולית הלכתא כוותיה דקי"ל בדבר שבממון תנאו קיים ירושלמי אמר ר׳ יוסי אלין דכתבין ד אי אמות בלא בני כל מה דילה (כלהה) דתיהדר לבי נשא · תנאי ממון הוא וקיים · ור"ח ז"ל פוסק כרשב"ג [ו] וכן פסק ר"י לעיל בפרק קמא · וכן פסק בעל הלכות

הגה"ה
*ול"ת אפי׳ נשואה נמי אמאי לא יסלק עצמו והא מהילא אינה צריכה קיין · וי"ל כיון שהפירות עדיין לא באו לידו אינו יכול לסלק · נ"ל דהמדקדק בפי׳ רש"י לא קשה מידי שאינו יכול לסלק עצמו בלשון גרוע · מרדכי :

הגה"ה
*פר"י דלהכי הוצרך דרב כהנא לומר דאפי׳ לשון גרוע מהני מדקאמר נחלה הבאה לו ב דאילו לשון טוב אפילו באתה לידו כבר מתנה עליה להסתלק הימנה · אי נמי מייתי ראיה דלא תקשי כיון דכותב לה בעודה ארוסה היכי מהני בדבר שלא בא לידו · ושאלת ראובן הפץ לקנות בית ודואג פן יצטרך למוכרו ותעכב אשתו עליו היוכל להתנות עם אשתו בשעת קניין ע"מ כן אקנה לנו בית שבשעה שאצטרך למוכרו לא תוכל לעכב והיא מקבלת עליה כן ונכתב השטר התוכל לחזור בה כיון דבשעת התנאי ה"ל דשלב"ל שעדיין לא קנאו נ"ל דלא מניא למיסדר דאדם מסתלק בטוב מדבר שלב"ל כדאמר הכא דמתנה עליה שלא יירשנה ומהני בין לנכסים שהיו כבר כעולם בין לפירות דאכתי לא אתו ושלום מאיר בר ברוך ז"ל · כתב רב האי בשערים וזה לשונו אם יתנה אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה אין לי בנכסייך כלום ואחר כך נשאת ומכרה מכירתה קיימת אפילו בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש בנכסי מלוג אפילו אם היא תמות בחיי בעלה אינו יכול להוציא מיד הלקוחות וכתב ריצב"א מה שכתב אפי׳ נכסים הכתובים בכתובה לא יתכן בעיני לומר שזהו בכלל נכסיך אא"כ פי׳ בהדיא · מרדכי :

הגה"ה
*לגבי דבר שלו ואומר לחבירו דין ודברים אין לי עמך על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום אפי׳ קנו מידו לפר"י אבל רש"י פירש דאם קנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל תימה מהא דאמר שמואל : ב בהגה"ה המתחיל פר"י דלהכי וכו׳ הכא לו משמע דוקא שלא באתה עדיין לידו דאילו לשון טוב גם מפירי פירות אינו אוכל ואם לא סילק עצמו מפירות של הקרקע שלקח בפירות הוא שלו : ד אמר רבי יוסי אלין דכתבין אי מיתת בלא בני כל מה דלא כלתה ההדר ·

קרבן נתנאל

מתרלה · אבל אם מתרלה יכול למכור : [מ] **אבל** מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן · עיין תוס׳ בתחלקים בין הך דהכא למלוה שהיה ביד אחרים שינתנו לכותל דהיינו לכתובת אשה : [נ] **ולא** ידענא מאי קשיא ליה וכו׳ · לפי מה שמסיק רבינו בפ׳ מציאת האשה סי׳ ה׳ דהכי נהיגי האידנא לגבות ממטלטלי דאכן מטלטלי ומקרקעי כתבינן בגלאו הכי לק"מ דהדין עמה שיוציאו את כל הנכסים מידו ואפילו מלוה שלו ולא משום חומרא אלא מדינא דהא שעביד לה מטלטלי כמו מקרקעי · וכ"כ ה"ה בפרק כ"ב מהלכות אישות דבכה"ג משועבד לה מן הדין ולא מן התקנה ואפי׳ הרמב"ם מודה דמוציאין אלא שרולה לסלק הקושיא מן הרי"ף והוא ס"ל דמלד התקנה זכתה במטלטלי · וכ"כ עוד הרי"ף בפרק קמא דבבא קמא סי׳ י"ע ע"ש : [ס] **לפי** שה"א לקיימה אם לא שנעשה מחלוקת · כלומר לא כמו שעלה על דעת הראב"ד דלא מחמרינן כלל תרי חומרי בכתובה · דאי מדינא אפילו טובא נמי · אלא ה"פ לא מחמרינן תרי חומרי כלומר לא מלינו תנא דמחמיר הני תרי חומרי וכדמפרש : [ע] **אם** לא שנעשה המחלוקת תרי זוגי תנאי ר"מ ובר פלוגתיה · ר"ל להך תנא דברייתא צריך לעשות מחלוקת חדשה ר"מ עם בר פלוגתא דר"מ ס"ל אפי׳ חוב של יבם משועבד לה · ורבנן פליגי אפי׳ במטלטלין בעין · וכמו כן לרבי נתן אדפליגי במיניה דידיה ה"ל לעשות מחלוקת לענין לגבות כתובתה ממטלטלי דמוציאין מדר׳ נתן אע"כ דר"מ לא פליג אלא במטלטלי מיניה דידיה · ור׳ נתן לא פליג לענין גביית כתובתה וא"כ האי ברייתא משובשת : [פ] **ואפי׳** אי סבירא לן הלכה כר"מ והלכה כר"נ לא מחמרינן תרי חומרי בכתובה · כלומר דר"מ ס"ל כר׳ נתן בעלמא ולא לענין גביית כתובה · ור"נ ס"ל כר"מ דגביא ממטלטלי מיניה דידיה ולא לענין שמוציאין מהיבם · ודכוותא אשכחן בתלמודא בפרק מי שמת דף קמ"א · מתניתינו אינו יודע מי שנאה ואקשינן ולימא ליה ר"י בן ברוקא היא וסבר לה כר׳ יוסי · ומשני מי יימר דסבר לה · פי׳ לא אשכחן דאית לה הני תרתי בירושה לשום תנא : [צ] **מ"ט** אשה הקנו לו מן השמים ט׳ · וקשה לי לפי מה שפסק ב"ש סי׳ קס"ה ס"ק ד׳ · אם האיח אביו כדי כתובה תו אין מוליאין ממנו החוב שחייב לאחיו דהא יכול לומר לאו בעל דברים דידי את ומדר׳ נתן לא שייך כאן תאחר דהניח כדי כתובה ע"ש · א"כ הל"ל לש"ס דהמתני׳ קמ"ל ובלבד שתהא כתובתה על נכסי ראשון לאפוקי שאין מוליאין ממנו החוב שחייב לאחיו אלא ש"מ דס"ל לתלמודא דבכל ענין מוליאין מינו : [ק] **אשה** הקנו לו מן השמים · עיין פ"ם תוס׳ בזה גיכמות ד׳ ל"ע : **הדרן עלך האשה שנפלו**

פרק ט [א] **וכן** בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שנשנה בבבא הראשונה הדין כך · וכ"כ תוס׳ בפרק נערה שנתפתתה דף נ׳ ד"ה הבעל · מיהו בתוס׳ ב"ק דף פ"ח כתבו אף בכותב דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירות מכרה בטל ומ"מ מהרש"א בפ׳ נערה דהתוס׳ בב"ק מוקי לה מתני׳ דהכותב קודם תקנת אושא זה אינו דה"ל לפרש כיון דסתם מתני׳ כרבי שתמיה והוא היה בתר תקנת אושא כמ"ש הוא בעצמו · ובס׳ ב"ש סי׳ ל"ב ס"ק י"ב מפרש להתוס׳ ע"פ דרכו כסתרי דבריהם אהדדי ע"ש · מלבד זה קשה לנו מה שסיים תוס׳ בב"ק ומיהו אם לא כתב אלא דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן לא סגי בהכי דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הא לפום שמעתא דידן לא אמר מוכר פירות ולוקח בהן קרקע אא"כ שיירה ולקחה בהן קרקע א"כ עדיין צריכין לתקנת אושא היכא דלא שיירה ע"כ נבי אומר לי לייתב כ"ז דס"ל דפירות הוי דשלב"ל ולא מהני סילוק אלא אם כן אמר מנכסייך ובפירות אז מהני דהוי כאילו מקני קרקע לפירותיו · כמו שהזכיר בס׳ ב"ש מסברא זו · והיינו לאביי דמטעם יד בעל השטר על התחתונה אתינן עלה · אבל לרב אשי דאמר להדיא בנכסייך ולא בפירותיהן א"ח לומר הכי מש"ה לעיל דף נ׳ הוכחו תוס׳ לומר דל"ת אם אמר דין ודברים אין לי בפירות נכסייך אבל בב"ק אידשו בס תי׳ הדש דאמר דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן דמכרה בטל לאביי דמשני התם אלא מאי אינו דומה למתניתנו משום תקנת אושא · ומש"ה מסיימי בסוף דבריהם ומיהו אם לא כתב כו׳ דאכתי בפירות עצמן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דיד בעל השטר על התחתונה והבעל לא מסלק עצמו מפירותיה כ"א כל זמן שהמה בעין אבל כשרולה למכרם וליקח בהם קרקע הוא אוכל פירות ובמעתתא דידן אזלא אליבא דרב אשי דלא אוכל פירות הא"כ שיירה ולקחה בהן קרקע : [ב] **ומסתמא** נמי מיירי דנפלה בעודה ארוסה · דמה שנפלו לאחר שתנשא לא מהני סילוק דין ודברים כדמשמע בסמוך בירושלמי : [ג] **לעיל** דף עח · ועיין שם בתוספתא ד"ה לא כר"י ולא כר"ח בן עקביא שהם דברי רבינו : [ד] **והרמב"ם** ז"ל כתב דמסתלק הוא מנכסים שנפלו לה לאחר שתנשא · עיין בהל"ן לשונו בזהה שם תי׳ תוס׳ דמתני׳ דהכא כתנאי דאמרו לו ע"ש : [ה] **דכיון** דידו כידה אין הסילוק מועיל לדבר שאינו ברשותו · וא"ת אפי׳ היא ברשותו אין הסילוק מועיל וי"ל דמועיל אם קנו מידו מש"כ כשאין ברשותו אין הקנין חל עליו : ה"נ וגם סילק עצמו מקרקע שלקח בפירות כ"ל : ה"נ בכותב שדה : [ו] **וכן** פסק ר"י לעיל בפ"ק. לא מצאתי שם ולא ידעתי מקומו :

ואביא ראיה מדגרסי' בירוש' ר' ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג שאם מתה ירשנה · אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שההיא עמ"ש בתורה תנאו בטל· דהמתנה עמ"ש בתורה דתנאו בטל בתנאי גופי׳ והכא בתנאי ממון אנן קיימין ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף זכה בהן כלומר דלאחר מיתתה הוא ירשה · וזהו כמי שסילק ידו מנכסי אביו שאם מת אביו בנו יורשו מפני שבחיי אביו לא היה לו כלום בנכסים כך הבעל אין לו בגוף נכסי אשתו בחייה כלום · ודבר שלא בא לידו הוא לפיכך התנאי בטל ויורשה לאחר מיתה · ובירושלמי דאמר אי א אמות בלא בני כו' · לאו בתנאי הבעל מיירי אלא האב כשפוסק נדוניא לבתו והוי כמתנה על מנת להחזיר · [ו] והרמב"ן ז"ל דחה ראיה זו של הירושלמי דודאי אם היה כותב לה לאחר שנשאת או דמי לבן שסילק עצמו מירושת אביו אבל גמרא דידן מוקי למתניתין בכותב לה ועודה ארוסה ומייתי עלה דרב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר שלא ממשפחתו ושלא מאשתו נשואה שהוא ראוי לירש לא מכבר אלא כגון ארוסה שהיא עתידה להיות ראויה לו כשישאנה אדם מתנה עליה שלא יירשנה אבל באשתו נשואה אפי' ת"ק מודה דאם מתה יירשנה · דהוי כבן שסילק עצמו מנכסי אביו לפי שכבר הוא ראוי לירש ובירושלמי מוקי רב למתני' בכותב לה משנשאת ופליג אגמרא דידן · ועוד מלתא דרב כהנא אזלא כת"ק אדם מתנה עליה שלא יירשנה · וכיון דליכא ראיה ברורה אית לן למימר כל תנאי שבממון קיים* :

הגה"ה

*רב פוסק דירושת הבעל דרבנן א"כ לפי דבריו היתה ירושת הבעל חוזרת ביובל · והמוכר קברו ובית הספדו באין בני המשפחה וקוברין אותו בע"כ של לוקח משום פגם משפחה · מהרי"ח :

ב [דף פד ע"א] מתני' מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ר' עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין · שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה · הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה · זכתה האשה יתר על כתובתה ובע"ח יתר על חובו · המותר ר' טרפון אומר ינתן לכושל שבהן ר' עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה : גמ' לכושל שבהן ירושלמי ר' יוסי בר חנינא אומר לכושל בראיותיו · כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים ינתנו למלוה בעדים ר' יוחנן אומר לכושל שבגופו · לכושל שבראיה פירש רש"י [ז] למי ששטרו מאוחר [ח] ורב אלפס ז"ל כתב מאי כושל בע"ח ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא בראיה · אבל אשה גביא בתנאי ב"ד [ט] והירושלמי סעד לפרש"י ולדברי רב אלפס ה"ל לר' יוסי בר חנינא למימר לבע"ח מפני שהוא כושל שבראיה כדקאמר ר' יוחנן לכתובת אשה משום חינא ומדקאמר לכושל שבראיה משמע איזה מהן שהוא הכושל שבראיה וכן שני בעלי חובין ינתנו למאוחר ואע"ג דאיפסיקא הלכתא כר' עקיבא [י] הוצרכנו לפרש דברי ר' טרפון לפי דבתר ב תקנה דרבנן בתראי גבי ממטלטלין [כ] ועבדינן כר' טרפון ואליבא דר' יוסי בר חנינא דאיהו קשיש טפי מדר' יוחנן [א] · וכן לקמן בפרקין (דף פו·) היכא דקיימי כתובת אשה ובעל חוב לגבות [ל] יפה כח בעל חוב משום נעילת דלת [מ] שכולן צריכין שבועה וכו' ירושלמי הגע עצמך בפטרום מן השבועה זו תורה וזו אינה תורה · ג פירוש עיקר טעמיה דר' עקיבא דניכסי כל היכא דאיתנהו ברשותא דיתמי איתנהו אבל בעל חוב מחוסר גוביינא · ונקט טעמא דשבועה שהיא אלא תקנת חכמים ולא מן התורה לאלומי למילתיה · ור' עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוו אין ה"נ ואיידי דאמר רבי טרפון מותר אמר איהו נמי מותר [דף פד ע"ב] ולר"ע תפיסה לא מהניא כלל · אמר רבא אמר רב נחמן והוא שתפס מחיים והלכה כר"ע דקי"ל כר"ע מחבירו [נ] ורבי טרפון חבירו הוה ואמרי' נמי דון דייני כרבי טרפון והדריה ר"ל לעובדא מינייהו · וגם רבי יוחנן אמר מה מעשה שכנגדי חלוק עלי · ומיהו הנ"מ בזמן דלא הוי מטלטלי משעבדי לבעל חוב אבל האידנא דתקינו דמטלטלי משעבדי לבעל חוב מפקינן להו מיתמי ויהבינן להו לכתובת אשה ובעל חוב* : ג ההוא בקרא דיתמי דתפסי תורא מיניה בעל חוב אמר מחיים תפיסנא ליה · ובקרא אמר לאחר מיתה · אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסיה כד כתיב [illegible]

הגה"ה

*ואשה גובה כתובתה שפיר ממלוה שביד אחר ולא חשיב ראוי אע"ג דלגבי בכור הוי ראוי פי' ר"י מסרי"ח דשאני אשה דמן הדין היה לה ליטול בראוי אלא דמקולי כתובה שנו כאן כדאיתא פרק יש בכור (דף נב·) ובתשובת ה"ר שמואל מברנובערק כתב שאין אשה גובה כתובתה ממלוה שביד אחרים משום דהוה ליה ראוי ועיין במרדכי :

ור"י אומר שאין צריך לגרום לאחר מיתה אלא אית לך סהדי דתפס אע"פ שאין העדים יודעין אם היתה התפיסה לאחר מיתה או מחיים · דכיון שראו שבע"כ נטלו ליכא השתא מגו דלא מצי למימר לקוח הוא בידי. ואפי' הוא טוען שלקחו מאבי היתומים כיון שראו עדים שנטלה בחזקה מן השומר הו לא מהימן לומר לקוח הוא בידי. ובלא מיגו לא מהימן למימר מחיים תפיסנא ליה דכל טענה שהוא טוען שבא לידו בלי דעת הבעל להו טענה מעלייתא היא ולא מהימן עלה בלא מיגו. דאית ליה לאוקמא ממונא בחזקת מריה. א"ל לא. א"ל מיגו דיכול לומר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא. והאמר ר"ל הגודרות אין להם חזקה שאני הכא דרועה מסיר · והאי בקרא לא הוי כעד אחד שקם לשבועה. לפי שבעל דבר הוא שחייב לשלם ליתומים. כדאמרי' בפ' השוכר (דף צג·) דרועה חייב בלסטים שאינו מזויין שהיה לו להציל וכ"כ ר"ח ז"ל כיון דאודי בקרא דלאחר מיתה תפסיה ה"ל פושע במירתון וחייב לשלומי ליתמי מדיליה. והדין דינא לפום דינא דגמרא דלא משעבדי מטלטלי לבע"ח. אבל האידנא דמשעבדי לב"ח אי אית ליה לב"ח ראיה ברורה דיכול לפרוע ביה ההוא חוב מיתמי לא מחייב בקרא מידי ואי לית ליה לב"ח ראיה אלא שמחמת תפיסה הוא זוכה מיחייב בקרא לשלומי : ד [דף פה ע"א] אבימי בריה דר' אבהו הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי. שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו · פרעינהו ואמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה שטרא מיהו אתא לקמיה דר' אבהו אמר אית לך סהדי דפרעתינהו א"ל לא. אמר מיגו דיכלי למימר להד"ם יכלי לומר שטרא ניכהו *אבל בלא מיגו לא מהימן דלהו טענה מעלייתא היא דיותר ברצון אדם פורע מלוה בשטר ממלוה על פה · לענין שלומי שליח מאי · א"ר אשי אי

הגה"ה

*וקשיא לריצב"א דאמר בפ' חזקת הבתים (דף לד) לא אמרי' מיגו לאפוקי וצ"ל שאני הכא דאיכא שטרא · וטענת שטראי שינה גרועה ולא מצי למיטען אלא היכא דאיכא מיגו מהר"ם

אמר שקול שטרא והב זוזי משלם · הב זוזי ושקול שטרא לא משלם · ולא היא בין כך ובין כך משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי · והני מילי דאידכר ליה שטרא או בתחלה או בסוף דכיון דהזכיר לו השטר איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיקח השטר תחלה · אבל אי לא אמר ליה אלא הב זוזי בעלמא ולא הזכיר השטר לא בתחלה ולא בסוף מיפטר · דאמר ליה את הימנת ליה דלא אמרת לי טול שטרא · וכן נמי אי ליכא שטרא אי לא א"ל פרעינהו באפי סהדי לא מחייב למיפרעינהו בסהדי [ס] והכי אמרי' גבי חנוני על פנקסו (ב"מ דף ג·) דאמר חנוני לבעל הבית אנא שליחותא דידך עבדי מאי אית לי גבי שכיר אע"ג דמשתבע לי לא מהימן · את הימנת ליה דלא אמרת בסהדי הב ליה · וגרסי' נמי בקידושין פרק האיש מקדש (דף מג·) אמר רבא אמר רב נחמן האומר לשנים לאו וקדשו לי אשה פלונית הן הן שלוחיו הן הן עדיו · וכן בגירושין וכן בדיני ממונות · ואסקינן השתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי עדים דיהבי ליה ומשתבע מלוה דלא שקיל ופרע ליה לוה למלוה שמע מיניה דלא מיחייב שליח למיפרע באנפי סהדי : ה ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי · אתו יורשין וקא תבעי להו מינה · אמרה להו מחיים תפיסנא להו · כלומר היה בדעתי מחיי אביכם לתופסה בתורת משכון עד שיפרע לי אביכם · אבל לענין מיגבא להנהו חובות לא מהני תפיסה דאין אותיות נקנות במסירה אתו לקמיה דרב נחמן אמר לה אית לך סהדי דתבעו מינך ולא יהבת ניהלייהו אמרה ליה לא אמר לה א"כ ה"ל תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה לאחר מיתה לאו כלום הוא [ע] ולא מהימנת לומר מחיים תפיסנא להו במיגו דלקוחין הן בידי כדאמרי' לעיל גבי ההוא בקרא · משום דלא אמרה לקוחין הן בידי צריכה להביא ראי'* · ואף ע"ג דאמרי' בפ' גט פשוט (דף קעג·) אותיות נקנות במסירה אמר אביי צריך להביא ראיה ורבא אמר א"ל להביא ראיה · רבא לא מיירי אלא אליבא דמאן דאמר אותיות נקנות במסירה · אבל לדידן דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה צריך להביא ראיה · והא דלא מהימנא למימר מחיים תפיסנא להו בתורת משכון במיגו דממושכנין היו אצלי מעיקרא דאז אינה צריכה ראיה כיון דאינה רוצה לגבות השטרות · או *במיגו דנאנסו או החזרתים לך או לא היו דברים מעולם וי"ל דמיירי שהפקידו אצלה בעדים וגם ראו עתה מלוגא דשטרי בידה הלכך אין לה שום טענה ליפטר אא"כ הביא עדים שתבע ממנה מחיים ואמרה שבתורת משכון היא רוצה לתופסם והדין דינא דגמרא אבל השתא דתקון רבנן דמתיבתא למיגבא ממטלטלי גבי מינייהו אפילו לא תפסה מחיים : ו ההיא איתתא דאיחייבה שבועה בבי דינא דרבא אמרה ליה בת רב חסדא ידענא בה דחשידה אשבועתא [פ] אפכה רבא אשכנגדה זימנין הוו יתבין רב פפא ורב אדא בר מתנה קמיה דרבא אייתו ההוא שטרא לקמיה אמר רב פפא ידענא ביה דשטרא פרוע הוא · א"ל איכא אינש בהדיה דמר · א"ל רב אדא בר מתנה ולא יהא רב פפא אלא כבת רב חסדא · א"ל בת רב חסדא קים לי בגווה ומר לא קים לי בגוויה · אמר רב פפא השתא דאמור רבנן קים לי בגווה מילתא היא כגון אבא מרי ברי דקים לי בגוויה קרענא שטרא אפומיה קרענא סלקא דעתך אלא מרענא שטרא אפומיה פירש"י לא אזקק לגבות באותו שטר ומקרע נמי לא קרענא ליה אלא אניח השטר בידו ואם יתבענו בב"ד אחר דלא קים ליה באבא מרי ברי יגבה לו חובו : ורב אלפס ז"ל פי' מרענא שטרא אפומיה דלא מיפרע מיניה אלא בשבועה וקשה לפי' מאי רבותא דאבא מרי דקים ליה בגוויה אפי' אינש דעלמא ד דתנן לקמן (דף פז·) עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה וכן רבא אמאי לא סימניה (רבא) לרב פפא להצריכו שבועה וי"ל דרב פפא קרוב היה וכן אבא מרי אפילו למי שהוא קרוב מרענא אפומיה מיהו ליטנא דאיכא אינש אחרינא בהדיה דמר משמע דשני עדים צריך [צ] וגם משמע דרב פפא היה צריך להעיד בעד אחד [ק] ופי' ר"ת דרב אדא בר מתנה היה סבור דהיפוך שבועה הוי כמו קריעת השטר וקאמר ליה לא יהיה אלא כבת רב חסדא ולמה לא תקרע השטר ואהדר ליה.לא מיבעיא דאפי' קים ליה בגוויה לא קרענא לשטרא אפומיה אלא אפילו להיפוך שבועה לא הוי כבת רב חסדא דלא קים ליה בגוויה ור"ח פי' דנפקא מיניה היכא שהיה בשטר נאמנות סתם כלומר שכתב שהאמינו אבל לא כתב שהאמינו כשני עדים ומועיל נאמנות זה בסתם שעד אחד אינו יכול להשביעו ובכי ה"ג קאמר כגון אבא מרי ברי מרענא שטרא אפומיה להשביעו אע"פ שעד אחד אינו יכול להשביעו כתב רב אלפס ז"ל א"כ בשודא דדייני יהבינן לההוא דלא איתרע שטרו ואע"ג דלא אמרי' שודא דדייני בשטרי הלואות אלא בשטרי מקח כגון שני שטרות מכר ומתנה היוצאין ביום אחד כה"ג עבדינן שודא דדייני אף בשטרי הלואות שאם היו ב' שטרי הלואות על אדם אחד ואין לו ממון כדי פירעון שתיהן ואדם דקים ליה לדיין בגוויה מעיד על האחד שהוא פרוע יתן הדיין הממון למלוה אחר [ר] וחזינן לגאון דקאמר והאידנא דלית ליה למימר לדיין קים ליה בגוויה דלא בריר לן קים ליה בגוויה היכי הוה הלכך לית לן לאורועי שטרא או לאפוכי שבועה אלא בעדות ברורה ואעפ"כ בעדות אדם נאמן מחמירין הדין והורסין וחוקרין עד שיתברר הדבר ויצא הדין לאמיתו : ז ההיא איתתא דאיחייבת שבועה בבי דינא דרב ביבי בר אביי וא"ל בעל דין תיתי ותשבע לי במתא פי' שהיו דרים בעיר א' האיש והאשה והלכו לבית מדרשו של רב ביבי לדון לפניו ואמר האיש אחרי שאנו בעיר אחת כשתחזור לעירנו תשבע לי אולי תתבייש מבני העיר היודעין בדבר אבל בע"ח אין התובע יכול לכוף את הנתבע שילך עמו במקום שהוא רוצה אמרה ליה כתובו לי זכותי דכי משתבענא יהבו לי פי' אמרה שיכתבו לה פלונית נשבעת לפלוני ונפטרה הימנו ויתנוהו ביד נאמן שיתנוהו לה אחר שתשבע אמר להו רב ביבי

הגה"ה

*לא אמרי' בכ"מ מיגו אלא היכא דהשתא טעותא דקא טעין טענה זו אז אפשר לו לטעון טענה יותר טובה אבל אם תחילה הודה ולאחר שעה טוען שום טענה אין להאמינו במיגו דאי בעי לא היה מודה מתחלה דהשתא איכא הודאה כגון ההיא דפ' שבועת הדיינין מנה לי בידך והלה אומר הן למחר אמר תנהו לי נתתיו לך אינו נאמן ולא אמרי' יהא נאמן במיגו דאי בעי לא היה מודה כלל אתמול וכן כל כיוצא בזה מיהו במסקנא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים מהרי"ח :

הגהות הב"ח א ובירושלמי דאמר אי מיתת כלה : ב דנתר תקנת רבנן בתראי דגובין ממטלטלי עבדינן : ג פירוש עיקר טעמיה דר"ע · כ"ב עיין בתוס' דפ' מי שהיה נשוי דף נ"ב ד"ה ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות כתב בשם ר"י דעיקר טעמיה משום שבועה ע"ש אבל הר"ן כתב כדברי הרא"ש : ד אפי' אינש דעלמא נמי דתנן :

הגהות הגר"פ [א] עי' תוס' נזיר כט. ד"ה ה"ג וסבר

קרבן נתנאל

[ו] ה"ג והרמב"ן ז"ל דחה ראיה זו. פי' במלחמות שהאריך : ה"ג לכושל שבראיותיו כגון : [ז] למי ששטרו מאוחר. אפי' אם שטר כתובת אשה מאוחר כ"כ תוס' דף פ"ב ד"ה לא אשכחן. ותוס' פרק יש נוחלין דף קכה ד"ה ואין וכ"כ רבינו שם סי' י"א וכן משמעות לשון רש"י : [ח] ורב אלפס ז"ל כ' מאי כושל בעל חוב · נראה שלא ניחא בפרש"י דא"כ בין לר"י בר חנינא בין לר' יוחנן ס"ל לחד צריכא כולה כר' טרפון דאי הוי תני פקדון ה"א הא במלוה לית לה לאשה כלום דהוי ראוי כמו בכור שאינו נוטל במלוה: [ט] והירושלמי סעד לפרש"י. כמו שס"ל שיתנו למלוה בעדים · משום ועשית הישר והטוב כגון שיש לבעל השטר מקום לגבות מלקוחות וב"ח בעדים אינו טורף · כמו כן אם האשה מאוחרת ואינה יכולה לטרוף ממשעבדי ובעל חוב המוקדם יכול לטרוף הוא הדין והוא הטעם · ודלא כפי' שערוך בערך כושל ע"ש : [י] הוצרכנו לפרש דברי ר"ט כו' · י"ל עוד נפקותא כגון בגר שמת ואין לו יורשין והניח אשה ובעל חוב דבכה"ג ר"ע מודה דיתנו לכושל שבהן : [כ] ועבדינן כר"ט ואליבא דר' יוסי בר' חנינא דאיהו קשיש טפי מדרבי יוחנן · ותימה דקשיא דידיה אדידיה דבפ"ד דב"ק סי' ה' כתב ז"ל וי"ל דהלכה כר"י שהוא רבו של רבי יוסי בר' חנינא כדמוכח לקמן בהגוזל ע"ש · אחר כך מצאתי בס' טו"ח חושן משפט יאור סי' ל"ז שהניח בצ"ע · ועי"ק על רבינו מ"ש דאיהו קשיש טפי מדר' יוחנן דבסנהדרין דף ל"ד אמרי' דר' יוחנן סמכיה לדר' יוסי בר' חנינא · אבל לבי אומר לי דשני ר' יוסי בר' חנינא היו והעד לזה דר' יוסי בר' חנינא במתניתין קשיש מדר' יוחנן דהזכירו קודם ר' יוחנן ובפ' שור שנגח ד' וה' מזכיר ר' יוחנן קודם אא"כ ראיתי בתוס' בנזיר דף כ"ט דהד ר' יוסי בר' חנינא תנא היה · ונוכל לומר שהיה תנא כמו דאמרי' רב תנא היה אלא שר' יוחנן לא מחזיק ליה לתנא ופליג עליו כמ"ש תוספת בפ"ק דמכילתין דף ח' ע"ש : [ל] יפה כח בעל חוב משום נעילת דלת · קשה לי מה זו ראיה דהלכה כר' יוסי בר' חנינא הא לפי מ"ש תוס' שם ד"ה לאשה דאיתמר כמו כן ס"ל כר' יוחנן וע"כ לא פליג ר' יוחנן אלא בגלאחר מיתה דלא שייך נעילת דלם · או משום דבמטלטלין לא שייך נעילת דלת · וניחא לי שכתב רבינו כן לשיטת הרי"ף שהוא מפרש לכושל שבראיה אפי' אם הב"ח מוקדם וא"כ הרי"ף ס"ל אפי' לאחר מיתה ובמטלטלין כשהיה ביד אחרים שייך ביה נעילת דלת וקושית תוס' לשיטתו לק"מ דאפילו כשנכסיהן שוין פליג ר' בנימין שנותנין לכושל אפי' כשב"ח מוקדם : [מ] שכולן צריכין שבועה · ירושלמי הגע עצמך שפטרום מן השבועה כלומר נימא דעיקר טעמא דר"ע שכולן צריכין שבועה אם פטרום מן השבועה יחזור הדין ויאמר ר"ע דיתנו לכושל · וע"ז משני זו תורה וזו אינו תורה פי' כו' ובפ' יש נוחלין סי' י"א שכתב רבינו ז"ל ואפילו ר"ע לא פליג אלא משום שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה אבל אי לאו הכי היתה גובה כתובה מן המלוה אין רצונו כשפטרום מן השבועה אלא ס"ק אבל אי לאו הכי · בלאו האי טעמא זו תורה וזו אינה תורה היתה גובה כתובתה מן המלוה : [נ] ור"ט חבירו היה · כ"כ רבינו בפ"ק דקידושין סי' ל' וע"ש במיוחסי : [ס] והכי אמרינן גבי חנווני על פנקסו · פ"ק דב"מ דף ג' · והן הן דברי תוספת ע"ש : [ע] ולא מהימנא לומר מחיים תפסינא להו במיגו דלקוחין · ובתוס' תירצו דלא אמרי' מיגו למפרע וכ"כ תוס' בב"ב פרק חזקת הבתים דף ל' · גם שם תירץ רבינו תירוץ אחר · משמע דסבירא ליה אפילו מיגו למפרע אמרי' : [פ] אפכא רבא אשכנגדה · כתב הרא"ש משום קים לן בגוה לא מפקינן ממונא · ורבא דאפכה אשכנגדה היינו הלה נשבע ונפטר דמוקמינן הממון בחזקת המוחזק : [צ] וגם משמע דרב פפא היה צריך להעיד בעד א' · מדקאמר בהדיה דמר ש"מ דלא היה קרוב ומ"מ צריך אינש אחרינא בהדיה : [ק] ופירש ר"ת ט' אלא אפילו להיפוך שבועה לא הוי כבת רב חסדא · שתק רבינו במקום שהיה לו לפרש לפר"ת במה דאמר רב פפא השתא דאמר רבנן קים ליה בגוויה מלתא כגון אבא מרי ברי דקים ליה בגוויה מרענא שטרא אפומיה ונראה דלפי' ר"ת ה"ק כגון שיש למלוה שטר שאין בו נאמנות מ"מ ראוי לו שישבע ויטול מרענא לשטרא ואם כמלוה בעל פה אם אבא מרי ברי מעיד עליו שהוא חוב איכא כנגדו נשבע ונפטר : [ר] וחזינן לגאון ·

יאו'

[illegible]

הגהה

[illegible]

הגהה

[illegible]

הגהה

[illegible]

הגהה

[illegible]

הגהה

[illegible]

תפארת שמואל

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

מפני כעילת דלת · אבל אשה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא · *שמעי' מהא דאמימר דכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו כגון מטלטלין בזמן הזה ולא אקני להו מטלטלי אגב מקרקעי וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו · לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא והכי סדר רב האי גאון ז"ל לרבי אברהם קבסאי ז"ל · ואיכא מאן דאמר דהא דאמימר ליתא אלא כששטר כתובה ושטר חוב יוצאין ביום אחד דדיינינן בהו שודא דדייני כדאמרינן לקמן (דף צד) שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני · ואתא אמימר לאשמועינן דהיכא דחד מינייהו בעל חוב וחד מינייהו כתובת אשה [ז] איכא שודא דדייני בהא מילתא דלבעל חוב יהבינן ולכתובת אשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה וכו' · אבל היכא ששטר חוב וכתובת אשה שוין כגון לוה ונשא ואחר כך קנה · אי נמי מטלטלין בזמן הזה דקיימא לן חולקין · לא אמרי' בכי האי מילתא לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן · דהא לאו שודא דדייני הוא הלכך כתובה ובעל חוב חולקין כשאר בעלי חובין · וליתא הדא דלא אמרינן בגמרא דזמנן ביום אחד אלא סתמא קאמר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב · למימר דכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לבעל חוב יהבינן ולא לאשה · ועוד דהא דאמר שמואל שני שטרות היוצאין ביום אחד דקא גמרי מינה לאו שטרי חובות נינהו אלא שטרי קרקעות נינהו כעובדא דרמי בר חמא ורב עוקבא דמפרש לקמן אבל בשטרי הודאות והלואות לא קאמר שמואל דעבדינן בהו שודא דדייני דהא תנן היו כולן יוצאין בפעם אחת חולקין בשוה · וליכא למימר דשמואל פליג אמתניתין · דאם איתא דפליג שמואל אמתניתין אדמותבינן עליה מברייתא דקתני שני שטרות יוצאין ביום אחד חולקין ומשני הא מני רבי מאיר היא דאמר עידי חתימה כרתי לותביה ממתניתין ומדלא אותביה ממתניתין שמעינן דלא פליג שמואל אמתניתין · אלא דשמואל לחוד ומתני' לחוד · אע"ג דחזינן בירושלמי דפריך אדשמואל וקאמר מתני' פליגא אדשמואל מי שהיה נשוי שלש נשים ומת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה ולית המן שודא דדייני · אגמרא דילן סמכינן ומדחזינן לגמרא דילן דלא אקשי מינה לשמואל שמעי' דלית הא פליגא עליה · ולגמרא דבני מערבא דמתניתין פליגא עליה דשמואל מסתברא לן דהלכתא כרב דקיימא מתניתין כוותיה · ומגולא הדרין תרין גמרי לחד טעמא דבהודאות והלוואות חולקין · ומסתייעא ליה נמי הך סברא מהא דגרסינן בפרק חזקת הבתים (דף לד:) זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר · ופריך מאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני · ומשני התם ליכא למיקם עלה דמילתא · והדר פריך מאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו · ומשני התם איכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר · הכא אי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר · ומדקא משני בהא איכא דררא דממונא למר וכו' [ח] ולא קא משני בשני שטרות היוצאין ביום אחד אלא משני דליכא למיקם עלה דמילתא שפיר שמעינן דשני שטרות היוצאין ביום אחד דאמר שמואל שודא דדייני ליכא דררא דממונא למר והדררא דממונא למר אלא אי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר · כהסיא דזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי והיינו בשטרי מכר או מתנה דאותו שקדם הוא שלו ואין לו לאחר כלום בו · אבל בשטרי הלואות א דשניהם לוה ואיכא דררא דממונא למר [ט] ודררא דממונא למר · ועוד אי לאו דשני שטרות היוצאין ביום אחד חולקין לא הוה אמרינן דלוה ולוה ואחר כך קנה חולקין · אלא מאי טעמא אמרי' התם חולקין משום דשיעבודא דתרווייהו בהדי הדדי קא אתו · וכן נמי כששניהם יוצאין ביום אחד שיעבודא דתרוייהו בהדי הדדי קא אתו · ולהכי תנן היו כולן יוצאות ביום אחד בפעם אחת חולקין בשוה · וחדא יומא בשעתא דלא כתבי שעות כחדא שעתא בשעתא דכתבין שעות דמי · הלכך חד טעמא נינהו וחד דינא נינהו וליכא שינויא בינייהו וכבר איבטיל האי סברא וליכא למיסמך עלה · הלכך בין שטר חוב וכתובה יוצאין ביום אחד בין ששניהם כעין לוה ולוה ואח"כ קנה בין מטלטלין בזמן הזה הואיל ושיעבודא דידהו בהדי הדדי קאתי וליכא קדימה לחד מינייהו ואי ליכא מאי דשקיל אלא חד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא [י] האשה רוצה להנשא: כתב ב הרמב"ם ז"ל (פ"כ מהל' מלוה הל"א) לוה ולוה ואח"כ קנה דאמרינן חולקין אם קדם אחד מהם ותפס הכל אין מוציאין מידו · לפי שלא אמרו חכמים אלא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה · ואף בזו נחלקו לקמן (דף לד:) אבל בששניהם שוין לכולי עלמא אין מוציאין מידו · וכן משמע מתוך דברי רב אלפס שמשוה דין לוה ולוה לשני שטרות שזמנן ביום אחד וכתב דיהבינן לאיש ובשלמא אי סבר דאי תפס חד מינייהו לא מפקינן מיניה ניחא דמטעם יותר משהאיש רוצה לישא מתפסינן ניה לבעל חוב ופקע כח האשה · אבל אי אמרינן דאפילו אי תפס חד מינייהו מפקינן מיניה לא מסתבר דמטעם דיותר משהאיש רוצה לישא מפקעינן כח האשה כיון דאפילו לאחר שבא ליד בעל חוב עדיין יש לאשה זכות בהן · וה"ר יונה ז"ל כתב הא דאמרינן אם לוה ולוה ואח"כ קנה חולקין וכן בכל המקומות שאמר בש"ס חולקין אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה · ואע"ג דאמרינן בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה · ה"מ מאוחר אבל זה שיש בו זכות קצת מה שגבה גבה ודוקא כשגבה בבית דין שהגבוהו ב"ד קודם שידעו שהיה שם בעל חוב אחר · אבל אם גבה מעצמו אפי' ע"י שומא דליכא למימר מאן שם לך מה שגבה לא גבה · והביא ראיה מדאמרינן [כ] בפ"ק דמציעא (דף טו:) בעל חוב גובה את השבח ואמרי' עלה מאי שבח חצי שבח · לפי ששבח שהשביח זה הלוקח שדה של המוכר אותו השבח הוא משועבד לו בשביל אחריות המכר שקבל עליו המוכר כמו שהוא משועבד לבעל חובו של המוכר

והוא ליה זה השבח לבעל חוב ולוקח כמו לוה ולוה ואח"כ קנה שחולקין ויגבה בעל חובו חצי השבח · אע"פ שהלוקח מוחזק בכל השבח כיון שבא לידו שלא בבת בית דין לא מהגיא חזקתו ואמרינן מה שגבה לא גבה · ונראה דבריו במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה אפילו שלא בבית דין · כדאמר לעיל (דף פד·) בפירקין גר' שרפין בפירות שלפין דכל הקודם זכה · אע"ג דהיכא דלא תפסי חד מינייהו יהבינן לבעל חוב כמו שכתב רב אלפס ז"ל · אפ"ה (א) אי קדמה האשה ותפסה זכתה · הלכך אם יש קרקע לחד מינייהו ינתן למוקדם · ואם קדם המאוחר מוציאין מידו · ואם יש מטלטלין לחד מינייהו אם קדמה האשה ותפסה זכתה · ואם לא תפסה לבעל חוב יהבינן · ואם הם שוין בזמן ויש קרקע לחד מינייהו או אם אינם שוין בזמן וקנה הקרקע אחר שעביד בניהם לבעל חוב יהבינן · ואם קדמה האשה ותפסה מוציאין מידה ואם יש זוזי וארעא לשניהם ותפסה האשה זוזי ירא' שמוציאין מידה ונוהגים לה קרקע כיון שמספיק לשניהם יהבינן לכל חד כדיניה: יב אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא [ואתא ב"ח וקתבע מיניה] ואמר ליה זיל זבין את ואייתי זוזי והב ליה · אמרינן ליה זיל שקול מארעא ·

הגה"ה

*כתב מורי רבינו מאיר כ"ל הא דפסק ר"ת היכא דאית ליה זוזי לבעל חוב דצריך לשלם מעות ולא שוה כסף ה"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אם אין ידוע לנו אי אית ליה זוזי והוא אומר דלית ליה אין צריך לישבע דאין נשבעין בטענת שמא אלא הנך דתנן בפרק כל הנשבעין השותפין והאפיטרופין וכו' ואפי' היכא דחזינן דיש לו מעות והוא אומר אינן שלי אלא של פלוני הם לא משביעינן ליה מדאמר תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוא ולא חזינן שמשביעוהו דלא קאמר אלא הוא עשה שלא כהוגן שהערים להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר וכן כתב בה"ז · והיכא דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהימנינן ליה בזה כתוב אם יאמר אין לו מעות אלא צריך למיטרח ולמזבן ולפרוע מעות כדאמרינן הכא · עכ"ל מרדכי :

*אמר ליה ההוא דמיעא לך תולה מעותיו בעובדי כוכבים הוא · הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן · כי מן הדין היה לו לפרוע מן המעות שבידו והבריחם ממנו בטענת שקר לכך קנסוהו לטרוח ולמכור קרקעות וליתן לו מעות הא לאו הכי היו מגבין לו מן הקרקע בשומת ב"ד ודיני פירעון כתבתי בפ"ק דב"ק (סי' ה): יג אמר ליה רב כהנא לרב פפא ולדידך דאמרת פריעת בעל חוב מלוה אמר לא ניחא לי למיעבד מלוה מאי אמר ליה היו מכין אותו עד שתצא נפשו. כדתניא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו נוטל [דף פו ע"ב] היו מכין אותו עד שתצא נפשו. היכא דאית ליה נכסי ללוה לא קא מיבעיא ליה דפשיטא דב"ד היו יורדין לנכסיו דכתיב לא תבא אל ביתו לעבוט עבוטו ואמרינן הוא דאינו נכנס אבל שליח ב"ד נכנס · ורב פפא גופיה הוא דאמר בפ"ק דקידושין (דף יג:) מלוה על פה גובה מן היורשים דשיעבודא דאורייתא [כ] וכיון דמשעבדי נכסיו נחתינן לנכסיה · וגם רב פפא אמרה למילתיה בפ' שום היתומים (דף כב·) הא דאין נזקקין לנכסי יתומים

הגה"ה

*וסא דאמרינן מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב מיירי ביתומים קטנים ולפ"ז צריך לפרש כל מה דאמרינן לעיל דתפיסה לאחר מיתה לא מהני וכן לקמן בפרק מי שהיה נשוי (דף צא:) במעשה דקטינא דאביי שכל מיירי ביתומים קטנים עיין פרק גט פשוט · מרדכי :

*קטנים ומפרש דטעמא משום דפריעת בעל חוב מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו · מכלל דלנכסי יתומים גדולים נזקקין וכופין אותן לפרוע · אלא מיירי בדלית ליה קרקעי ומבריח מטלטלין או תולן בעובדי כוכבים ומיבעיא ליה אי היו כייפינן ליה בגופיה לקיים מצותו : יד והא דאמרי' דפריעת בעל חוב מלוה וכופין יתומים גדולים היינו היכא דהניח אביהן אחריות נכסים דעלה איתמר מלתא דרב פפא בערכין אבל בדליכא אחריות נכסים אלא מטלטלין מלוה על היתומים ואין כופין כדמוכח לקמן בפרק מי שהיה נשוי (דף צא:) גבי ההוא דשבק קטינא דארעא דא"ל אביי הני קמאי מצוה קא עבידתו השתא כי קטריף בדין קא טריף · וטעמא משום דהויא מצות כבוד אב מצות עשה שמתן שכרה בצדה ואין ב"ד של מטה מוזהרין עליה · והא דאמרינן בהגוזל (דף לד:) הניח להם אביהם פרה וטלית וכל דבר המסויים חייבין להחזיר מפני כבוד אביהם · לאו דוקא כבוד אביהם קאמר אלא דאם לא מחזירין הוה קלון אביהם אבל משום כבוד אביהם לחודיה אין מחייבין אותן להחזיר · ומה שפירש רש"י לקמן גבי קטינא דארעא הואיל וליכא מצוה אלא מדרבנן לא כייפינן להו · לא נהירא דאשכחן כפייה במצות דרבנן כגון מצוה לקיים דברי המת דאמרינן בגיטין פרק השולח (דף מ·) כופין את היורשין ועושין אותה בת חורין ·

הגה"ה

*מיהו היכא דלא הניח להם אביהם כלום אין כופין · אבל מלוה איכא משום כבוד אביהם פי' ר"י · מיהו איכא למאן דאמר שאינו חייב בכבוד אביו רק משל אביו אבל משלו אפילו מצוה ליכא וכן קיימא לן ... פרק קמא דקידושין · מהרי"ח :

*ויראה דהאידנא דתקון רבנן בתראי לגבות ממטלטלי וסמך המלוה המטלטלי כמו אמקרקעי. כופין אף במטלטלין וכן עמא דבר : טו בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטך ואל תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו [ל] בצידי רשות הרבים מהו אמר ליה מגורשת מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה האומר לחבירו משוך פרה ולא תהא קנויה לך אלא לאחר שלשים יום קנה ואפי' עומדת באגם · אדרבה אינה מגורשת מדרב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שלצורים ומונחים ברשות הרבים מאי לאו היינו רשות הרבים היינו צידי רה"ר לא רה"ר לחוד וצידי רה"ר לחוד וכן הלכתא כליגנא בתרא · והכי אמרי' לעיל בפ' אלו נערות (דף לא:) דאפי' למ"ד דלענין שבת צידי רה"ר כרה"ר דמי [ם] מודה היא דלענין מיקנא קני ביה: טז מתני' המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופסת ה"ז משביעה כל זמן שירצה ר"א אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה : גמ' איבעיא להו לר"א ע"י גלגול או לכתחלה ומסיק דר"א לכתחלה קאמר [ג] ומשמע דרבנן מודו דע"י גלגול מגלגל אפילו על פילכה ועל עיסתה אבל לכתחלה לא כדמפרש טעמא בירושלמי (ה"ד) שאם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם : יז עוד קאמר בירושלמי (שם) שבוה כלים מה את עביד לה כשומר חנם או כשומר שכר מסתברא אפילו כשומר הנה אינה שאם אין אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם ופטורה אף מן הפשיעה · אבל אם שברתן במזיד או נתנתן לאחר חייבת לשלם : יח [ס] מתני' כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה

הגהות הב"ח א אבל בשטרי הלואות דשניהן לוה : ב כתב הרמב"ן ז"ל לוה ולוה :

קרבן נתנאל

מסלקינן ליה בזוזי · הא כתובת אשה קדים לדידה מסלקינן בזוזי והיינו טעמא דהנדוניא שהכניסה לו דינה ג"כ בזוזי וכיון שהיא מוקדמת בזמן עשו חכמים ע"ד פשר שתגבה היא מזוזי · ועיין בב"ח ובס' ב"ש : [ז] איבא שודא דדייני בהא מלתא כו' דיותר ממה שהאיש רוצה · ס"ל שודא כפי' ר"ת למי שהדיין רוצה דאי כפרש"י שאומד דעת הנותן לא שייך טעם דיותר ממה שהאיש כ"א לבי דינא דראוי להשגיח מפני כעילת דלת על ב"ח · ועי' ת"ש לקמן בפ' מי שהיה נשוי סי' י"ג : ה"ג ומסתייע נמי : [ח] ולא קא משני בשני שטרות וכו' קשה אימא משום הכא לא משני הכא בשני שטרות משום דאיירי בכל גוונא בין בשטרי מכר ובין בשטרי הודאות והלוואות ומנ"ל לכרי"ף דאיירי דווקא בשטרי קרקעות ודוחקא זו מלאתי אחר כך בסר"ן לקמן בפרק מי שהיה נשוי ע"ש · ונ"ל להתיר קשר זה על פי מה שנדקדק עוד בתוכחה ראשונה מדלא אותביה ממתני' שמעי' דלא פליג שמואל אמתני' · אימא מש"ה לא פריך דמתני' דידע לתרוצי מתני' מני ר"מ היא אבל מברייתא פריך מכח קיפא · וכ"ת דס"ל זה להרב אלפס לדוחק אם כן לדבריו עדיין קשה מה מותיב מברייתא אימא דסברייתא איירי בהודאות והלוואות אלא ש"מ דסמך על הסיפא דקתני זה מתסר לו קנה משמע דאיירי בשטרי מכר · ע"כ לבי אומר לי דהרב אלפס דייק בליפניה ומסתייע נמי הך סברא וכו' ולא כתב ועוד כמו באינך · משום דלא מייתי מפ' חזקת הבתים אך לאלומי ראיה התשובה · ובתמ"כ אם ניחא לך · לומר אף על גב דלאמר סתם שני שטרות היוצאים ביום א' דאיירי בהודאות והלוואות לחוד א"כ ראיה מחזקת הבתים ראיה אלימתא · ואי לא ניחא לך דהא אם כן הראיה מפ' מי שהיה נשוי טוב וליכא לאקשויי לדברי רב אלפס מאי מותיב מברייתא מפי מתתני' מדקתני סתמא משמע דאיירי בין בשטרי מכר בין בשטרי הלוואות · אבל קשה עדיפא ה"ל להוכיח דהך דשני שטרות לא איירי בשטרי חובות דא"כ תקשי ליה לשמואל הך מתני' דהמחליף אפשר למיקם עלה דמלתא משום הכא לא אמרי' שודא מהוס שיוות הדין אלא יחלוקו ואי דה"א הך דהמחליף פרה דיחלוקו וי"ל דה"א · אבל בדבר שאין דררא דממונא מודה שמואל לרב נחמן דאמרינן כל דאלים גבר : [ט] ה"ג ודררא דממונא למר לא קאמר שמואל דעבדינן בזה שודא דדייני ועוד אי לאו דשני שטרות דבעל חובות היוצאים כו' : ח"ג חולקין לא הוה נמי לוה ולוה : ה"ג חולקין דהיינו טעמא דלוה ולוה ואח"כ קנה דחולקין משום : ה"ג בהדי הדדי קא אתו וה"נ : ה"ג ולהכי תנן היו כולן יוצאין בפעם אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וחד יומא : ה"ג הלכך תרווייהו חד טעמא : ה"ג הואיל ושעבודם דתרווייהו בהדי הדדי קא אתו וליכא דינא דקדימה : ה"ג ואי ליכא אלא מאי דשקיל חד מינייהו : [י] אשה רוצה להנשא · ע"כ דברי הרי"ף : [כ] ה"ג בפ' מי שמת דף קנו : [כ] וכיון דמשעבדי נכסים נחתינן לנכסיה · דשיעבודא מן התורה אף על המטלטלין שלו · והא דאמר רב פפא פריעת ב"ח מצוה אע"ג דסבר שיעבודא דאורייתא נראה לי דס"ל לרבינו היינו מקרא דיוציא אליך העבוט החוצה. ובזה נסתלק קושית הכלב"ד מהרי"ף ורבינו בפ' גט פשוט סי' מ"ט דמסקי שם דרב פפא ס"ל שיעבודא דאורייתא מהא דאמר רב פפא בשמעתין פריעת ב"ח מצוה · היינו מקרא דיוציא אליך. וסיו כייפינן ליה על מצוה זו עד שתצא נפשו אם מבריח המטלטלין או תולה מעותיו בעובדי כוכבים : [ל] בצידי רה"ר מהו. אבל ברה"ר פשיטא ליה דלא הוי מגורשת והיינו בדלא אתי לה מטלטלין. אבל במתנתנו אפי' ברה"ר ספק מגורשת · כמו שפסק רבינו בפ' האומר סי' נ' לענין קידושין דספק קידושין הוי דמספקא לן אם אמר הרי זה גיטך מעכשיו ואל תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום · אי הגמי הוי אי חזרה הוי : [מ] מודה הוא דלענין מקני קני · ויש לדקדק דהא רב אשי התם לא ניחא ליה למלק בהך סברא · וי"ל דרב אשי נמי ס"ל דר"א מודה דלענין קנין לידי רה"ר חשיב כסימטא אלא דנליד מהך שינוי' · דניחא ליה לאוקמיה הך ברייתא מגרל ויולא אליבא דחכמים · וע"ק מאי לריך להך דאלו נערות הא קי"ל כרבנן דפליגי עלה דר"א דהא ע"כ רמי בר חמא ס"ד אף על גב דרבנן לענין שבת ס"ל לידי רה"ר לאו כרה"ר לענין קנין איכא לנזמר דלא קני · אדר"י אין מזה ראיה לקבוע הלכתא כליבנא בתרא מש"ס מייתי הך דפ' אלו נערות דמסיק שם דעדיפא קנין כיון דלא סכותי רבים חשיב כסימטא · ור"א לא פליג אלא לענין שבת דזימנין דדחקי בה רבים. ואם כן לדידן דקי"ל כחכמים לענין שבת ק"ו לענין קנין · וה"מ איטא התם לא קני אלא לענין להתחייב באונסין · ויש לומר דהא רב אחא דייק הולכה דומיא דהבבהה · מה הגבהה דאתיא לרשותיה אף הולכה · שמע מינה דסכי מכל מקום : [נ] ומשמע דרבנן מודו דעל ידי גלגול מגלגלין · דלית לן למימר דפליגי כולי האי ל"ן : [ס] מתני' כתב לה נדר ושבועה · פי' לכולי בני דמתני' א עיין מ"ש רבינו בסמוך סי' כ"ט :

תפארת שמואל

(א) אי קדמה האשה ותפסה זכתה וכו'. נ"ל דאין כ"כ ראיה ברורה מהא דאם תפסה וכו' כבני לווין דבעל ב' חולקים ומש"ס לא מפקינן מינה ואפ"ה לא מפקינן מ"מ הוא כולה *לב"ח חולקין אלא הוא סברת עצמו ודו"ק: *צ"ל לכל הפחות

אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפיטרופא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפיטרופא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר: תוס' (פ"ע) אלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה להם או נתנה להם במתנה פירש רש"י שאם מכרה כתובתה *[ונתגרשה] ומתה נשבעין הלקוחות שאין יודעין שהיא נתפרעה מכתובתה [ע] ומשמע שאם היא חיה שאין הלקוחות גובין עד שתשבע היא בעצמה ואם אינה רוצה לישבע [פ] יפסידו הלקוחות [צ] וכן מסתבר: גמ' כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' שבועה מאי עבידתה [דף פז ע"א] א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה על הפוגמת כתובתה· כתב הראב"ד ז"ל דפטור סתם לא מהני לעד אחד מעידה שהיא פרועה דנהי דטפי מנפשיה הימנה טפי מעד אחד לא הימנה ידכותה בפרק שבועת הדיינין (דף מב·) כהלתא הימניה כארבע לא הימניה ודייק מדאדכר הכא פטור דאפטרופא ודפוגמת ולא אדכר דשבועת עד אחד שמע מינה דלא מיפטרא בסתמא אלא אם כן פטרה בפירוש ולא נהירא לי דהנך שבועות דמתניתין הן שבועות שב"ד מחייבין אותה ולא שהוא תובע השבועה דאית לן למימר שהוא לא פטרה משבועה זו שהעד מכחישה הלכך כשפוטרה סתם פטרה מכל שבועה שב"ד מחייבין אותה· והא דמדכר שבועה דפוגמת רישא דמתני' נקט [ק] והוא הדין כולהו· ומה שהביא ראיה משבועת הדיינין לאו ראיה היא דשאני התם דנחית לדיעות כדמפרש התם אבל אי הימניה כתרי ה"ה כמאה וכן הכא נמי כשפטרה סתם פטרה מכל שבועות שחייבוה ב"ד. וכן פירש [א] ר"ת לעיל (בפירקין סי' ו') גבי מרענא שטרא אפומיה דנאמנות בסתם מועיל כנגד עד אחד: הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפיטרופא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפיטרופא יורשין משביעין אותה להבא ואין משביעין אותה לשעבר פירש רש"י דקאי אהיכא שפטרה מן השבועה· והקשו חכמי פרובינציי"א ז"ל למה חזר ושנה אין משביעין אותה לשעבר [ר]הא הנא ליה רישא אין היורשין משביעין אותה על אפיטרופא שנעשית בחיי בעלה. ותירץ ה"ר שמואל מנרבונא ז"ל דקמ"ל דאפילו ע"י גלגול אין משביעין אותה ואע"ג דתנן (שבועות מה.) השותפין והאריסין שתנאו אין לגן שבועה זה על זה דכיון שלא תבעו שבועה בשעת חלוקה מחלו זה לזה ואפ"ה קתני נתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל שאני הכא דפטרה בפירוש [ש] ורב האי ז"ל כתב דאיירי כשלא פטרה הבעל משבועה אפ"ה אין היורשין משביעין אותה על אפיטרופסת שנעשית בחיי בעלה [ת] דכיון דלא השביעה הבעל בחייו מחל לה השבועה ופירוש רש"י עיקר [א] וכן מוכח בתוספתא: לשעבר מאי עבידתה אמר רב יהודה אמר רב על האפיטרופא שנעשית בחיי בעלה אבל בין מיתה לקבורה משביעינן לה אף אם לא היתה נותנת ונושאת אלא בצרכי המת וקבורתו שכן אין דרך לעשות משא ומתן בין מיתה לקבורה אלא בצרכי המת ואף בהא קאמר רב יהודה דמשביעין אותה רב מתנא אומר אפילו בין מיתה לקבורה לא משבעינן לה: יט דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא הלכך כי היכי דמקילין לזבוני בלא אכרזתא ה"נ מקילין שלא להשביעה שאם היה לה לישבע מימנעה ולא עבדא· וגם מתוך המהירות א"א לה ליזהר שלא תוותר ושלא תהנה הלכך אפילו ע"י גלגול לא משבעינן לה אם לא נתנה ונשאה כי אם בצרכי המת· דהא רב מתנא אמתני' דאין משביעין אותה לשעבר קאי והיינו אפילו על ידי גלגול [ב] כדפרישית וקאמר רב מתנא דאף בין מיתה לקבורה אין משביעין אותה ע"י גלגול· ונראה דהלכה כרב מתנא דמיסתבר טעמיה כדאמרי נהרדעי· [ג] וכן פסקו רבינו חננאל ורב אלפס ז"ל· וכן ראיתי שפסק ה"ר מאיר הלוי ז"ל כרב מתנא· לכרגא פי' רש"י של היתומים· ומשמע הא לשאר צרכי היתומים מכריזין· וקשה לפירושו מהא דפריך בריש פרק שום היתומים (דף כב·) למ"ד אין נזקקין לנכסי יתומים אלא שטר שיש בו ריבית ממתני' דשום היתומים שלשים יום· ואם אין נזקקין לנכסי יתומים היכי משכחת הכרזה כי בשטר שיש בו ריבית לא ימתינו עד שיכריזו ומאי קשיא ליה א דמשכחת הכרזה למכור לצורכי היתומים· הלכך נראה דלצורכי היתומים מוכרין בלא הכרזה והאי כרגא ולמזוני דהכא לצורכי האשה דעל היתומים לפרוע כסף גולגלתה· כמו שעשה הבעל בחייו דבכלל מזוני הוא· לקבורה לא מיסתבר לפרושי שמוכרין בלא הכרזה לצורך הקבורה דמילתא דפשיטא שלא יהא המת מוטל בבזיון עד שיכריזו הלכך נראה לפרושי לכרגא ולמזוני ולקבורה אם לוו לצרכם כשבא בעל חוב לגבות חובו מזבנין בלא הכרזה דאם לא כן נמלא מכשילן לעתיד לבא ויבא לידי הפסד אם לא יפרעו הכרגא לאלתר וגם תמות האלמנה ברעב: ב אמר רבה א"ר חייא דלא נדר דלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה נקי נדר נקי שבועה בין הוא בין יורשין אין משביעין אותה ה"ק לה מנקיית משבועתך שלח ר' זכאי למר עוקבא בין דלא נדר בין נקי נדר ב מנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה. מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אמר רב נחמן אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא מרים בין דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסיא אילין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי היתומים לא יפרע אלא בשבועה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים וה"מ דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה א"נ נקי נדר נקי שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי אבל אי כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי גובה בלא שבועה ואפילו היא פוגמת כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריו כסתם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו וכו' ואמרינן שבועה מאי עבידתה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ד] אפוגמת כתובתה וקשה להאי פיסקא דאמרינן לקמן (דף פח:) הלא אמר אביי הכא נדר ושבועה אין לי עליך וכו' ואתא ר' שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וקא מפלגי בפלוגתא דאבא שאול בן אימא מרים ורבנן אלמא דחזינן דר"ש דמחייב שבועה אפילו היכא דאמר אין לי ולא ליורשי עליך ועל יורשיך סבר כאבא שאול אלמא דאבא שאול מחייב שבועה בכל ענין ופסק רב נחמן כאבא שאול ויראה שכך היתה דעת רב אלפס ז"ל דאבא שאול סבירא ליה כשאמר נקי נדר או דלא נדר ולא אמר אין לי עליך משמע שהיא בלא נדר מכל אדם אף מן היורשין ואע"פ שאמר מנכסי כיון שפטרה עכשיו מאותם נכסים פטורה לעולם מהם אפילו לאחר שנפלו הנכסים לפני היורשין אבל מה אעשה שחכמים הזקיקוה שבועה כשאמר בלשון הזה אע"פ שיש במשמעותו שאף מן היורשין פטרה [ה] ומיהו היכא דפטרה בהדיא מן היורשין מודה אבא שאול [ו] ובהא פסיק רב נחמן כאבא שאול· והא דאמרינן לקמן ר"ש כאבא שאול פי' כשיטת אבא שאול קאמר ועדיפא מיניה כי היכי דלאבא שאול כי אמר דלא נדר נקי נדר משמע לדידיה בין מן היורשין ואפילו הכי קאמר שחכמים הזקיקוה לישבע הכי נמי לרבי שמעון אפילו פטרה בהדיא מן היורשין ס"ל דהזקיקוה חכמים לישבע [ז] ומיהו רבינו חננאל פסק כאבא שאול אפילו פטרה בהדיא מן היורשין [ח] וכן דעת התוספות ודעת רב אלפס ז"ל: כא הא דבעינן שיזכיר גם פטור מן היורשין ה"מ כשפטר הלוה את המלוה כי הך דמתני' שפטר הבעל את האשה בחוב שיש לה עליו· אבל בשטר שכתב בו המלוה נאמנות ללוה כשיאמר שהשטר פרוע שיהא נאמן אם מת המלוה ובאו יורשיו לגבות ואמר הלוה פרעתי לאביכם נאמן אע"פ שלא האמינו על היורשים מאי טעמא משום דשטר מעיקרא מיעקר דלא מצי למימר הוה לך למיקרעיה או למיכתב תברא עילויה [ט] דאמר ליה אנא אהימנותא דכתב לי סמכי ומיהו שבועה בעי כיון דלא כתב ליה מהימנת אף בלא שבועה דלמא ה"ק ליה מהימנת עלי לבטולי שטרא דידי ולמיהוי כמלוה על פה והוה כמה דטעין מנה לי בידך וא"ל אידך החזרתיו לך דמשתבע שבועת היסת ומיפטר [י] ואשכחן נאמנות כי האי גוונא בפרק המוכר את הבית (דף ע·) בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר ואמר החזרתיו לך מהו מיגו דאי אמר נאנסתי נאמן כי אמר לו נמי החזרתי לך מהימן או דלמא א"ל שטרך בידי מאי בעי א"ל נאמן ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי אילו אמר נאנסתי מי מצי אמר ליה שטרך בידי מאי בעי ולאו שבועה בעי הכא נמי מאי נאמן נאמן בשבועה הלכך האי מלוה כיון דכתב ליה ללוה מהימנת עלי סתם ולא פטריה משבועה בהדיא [כ] אמרינן יד בעל השטר על התחתונה והאי נאמנות דכתב ליה לבטולי שטרא הוא דכתב ליה אבל מידי שבועה לא מיפטר והכי סדר רב האי ז"ל ואם מת הלוה ואמרו בניו אבינו אמר לנו שהשטר פרוע ירא שאין בדבריהם כלום שיאמר המלוה לאביכם האמנתי כשיאמר לי שהוא פרוע לכם לא האמנתי [ל] ואני אומר שלא אמרו אביכם מעולם אבל אם הביאו עדים שאמר אביהם שהוא פרוע נתבטל השטר: כב מתני' הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים ושלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה הפוגמת כתובתה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה· מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה אע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה דלא מהניא נאמנות אלא דהמניה לוה למלוה עליה ועל ירתיה בתריה אבל היכא דאיכא עליה בעל חוב אינש אחרינא או כתובת אשה או לוקח דזבן מיניה לא מהניא ומסתייע הדין סברא מהא דגרסינן לעיל בפ' האשה (דף יט·) אמר רב יהודה האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן ואמרינן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא אלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה וכו' אמר אביי לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן דאמר רבי נתן מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם לו אלמא כל היכא דהוא חייב לאחרים וליכא גביה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה [מ] והא נמי דכוותיה ומקשינן על דבריו מהא דתנן במתני' (לעיל פו:) דמועיל נאמנות שכתב לאשה אף על הבאין ברשותה והניא בתוספתא ואלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה או נתנה לאחר וה"נ הבאין ברשותו נמי הוי שמכר נכסיו לאחרים וקתני דמועיל נאמנות וגובה האשה מהן בלא שבועה ויש להרץ דבריו דהא דקאמר דלא מהניא נאמנות היינו אחר שמכר נכסיו דומיא דשטר אמנה דלאו כל כמיניה לגרועי כח הלקוחות אחרי שמכר להן כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל שמכר נכסיו לאחרים וכן חילק בעל המאור אבל מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע שלא ירד לחילוק זה דמשמע [נ] דמפליג בין ירתי ללקוחות [ס] וכן כתב רבינו חננאל ז"ל ומעשים בכל יום שאין נפרעין מן המשועבדים אע"פ שיש להם נאמנות אלא בשבועה ומן היתומים שלא בשבועה [ע] ואיפשר דטעמיה משום דחיישינן לקנוניא שמא

הגהות הב"ח א ומאי קשיא ליה כיון דמשכחת : ב שלא ר' זכאי וכו' נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה מנכסי הוא אינו יכול :

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל ר"ת והביא הרא"ש דעתו לעיל סימן ו:

קרבן נתנאל

(ע) ומשמע שאם היא חיה שאין הלקוחות גובין עד שתשבע היא בעצמה. ונ"ל דמש"ה פירש"י ונתגרשה ומתה דאם לא מתה אין מקום להשביע לקוחות. כיון שנתן לה פטורים והיא עומדת ואומרת שלא נפרעתי. דא"כ קשה היכי קתני במתני' אבל משביעין באי כחה. הא מלינו דבאי כחה גובין בלא שבועה כגון שהיא חיה. אע"כ דכשהיא חיה צריך שתשבע היא בעצמה ובלי פי' רש"י ה"א דבאי כחה לא קאי בנתגרשה ומתה. אלא בכל גווני בין חיה בין מתה קתני שאין משביעין אותה. ובזה מיושב המיסת הב"ח בסי' נ"ח ס"ק ג': [פ] יפסידו הלקוחות. אם אין לה לשלם הא יש לה לשלם צריכה להחזיר להם דמי זבינא כ"כ רבי' בפ"ק דב"מ סי' מ"ח: [צ] וכן מסתבר כתב הרמב"ן מילתא בטעמא דאם היא בחייה איך ישבעו הלקוחות דשטר זה אינו פרוע הלא למחר תאמר שהיא פרוע ומהימנא מיגו שיכולה לחזור ולמחול וכן הדין במלוה כדאיתא בח"מ סי' ס"ו סעיף י"א. הלכך צריכה היא או המלוה לשבע בעצמם : [ק] והה"ה כולהו. אפילו נפרעת שלא בפניו כמו שמסיק רבינו לקמן סי' כ"ח: [ר] הא תנא ליה רישא. היינו הא דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה כו' אין היורשין משביעין אותה. אבל הא ל"ק ליה אמאי תני לה רישא הא קתני ברישא דרישא נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי אין יכול להשביע לא הוא ולא יורשיו. משום דאיכא למימעי ברישא דרישא קאי אשבועת פוגמת אבל משבועת אפטרופסות לא פטרה להכי קתני אין היורשין משביעין אותה אפי' על האפטרופסות שנעשה בחיי בעלה: [ש] ורב האי גאון ז"ל כו' אפ"ה אין יורשין משביעין אותה. ורא"יתי בס' מגיני שלמה ויש לתמוה מאד. דהא מדר"ש לקמן דף פ"ח מוכח דר"ה ומחלוקתו ס"ל דמשביעין אותה על האפוטרופסות ע"כ. ואין מקום לקושיא זו דהא תוס' כתבו שם דהאי דנקט ר"ש אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דה"ה הוא עצמו דהוא"ל דבאפטרופסות בחיי בעלה מיירי מה חילוק ואיידי דנקט ברישא דמלתא תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה דהתם יורשים דווקא תנא נמי סיפא יורשים. א"כ בהא פליגי עם ת"ק ור"א דהמה ס"ל דהבעל משביע אותה: ודע דלרב האי דע"י גלגול משביעין אותה דלא עדיפא מאפטרופוס דעלמא דמשביעין אותו ע"י גלגול אף אחר שחלקו דהא לא פטרה בפירוש ודלא כב"ש סי' נ"ח ס"ק י"ב. ומה שרוצה להביא ראיה לדבריו דהא קתני במתני' ואם נעשית אפטרופסת היורשין משביעין אותה על העתיד ואין משביעין על העבר ש"מ אף ע"י גלגול אין יכולין להשביעה דהא היא חייבת שבועה על להבא וכו' ע"ש. ואין זה ראיה דבאמת ע"י גלגול משביעין אותה. והא דקתני שאין משביעין אותה על העבר בפני עצמה. וכ"ת אם היא אומרת על העתיד איני רוצה לישבע והריני משלם שאין יכול לגלגל דדוקא בטענת ודאית צריך לשלם הכל או ישבע על הכל אבל לא בטענת גלגול ספק כמו הכא כ"כ הש"ך בח"מ סי' צ"ד ס"ק ע' בשם ה"ה ולח"מ והמחבר ע"ש : [ת] דכיון דלא השביע הבעל בחייו מחל לה השבועה. זהו שבועת אפטרופס. אבל שבועת פוגמת או עד אחד אין הבעל יכול להשביע אותה אלא כשהיא תובעת לגבות הכתובה. בשבועות אלו לא אמרי' שמחל לה והיורשין משביעין אותה : [א] וכן מוכח בתוספתא. פ"ט. ובתוספתא שלפנינו אין ראיה דהא לא פטרה מן היורשים. אלא דמ"מ גם ונ"ל אין לי וליורשי עליך ועלה קתני במה דברים אמורים דהלכה כו' מ"מ דהך בבא אהך שפטרה קאי :

[ב] כדפרישית. מה שתירץ לעיל בשם ר' שמעון מנרבונ"א : [ג] וכן פסקו ר"ח ורב אלפס. אמנם לפי מה שמביא הר"ן וטור דרב אלפס ס"ל כשיטת רב האי א"כ לדידיה איכא למימר דמגלגלין על בין מיתה לקבורה דהא לשיטתו אין משביעין על העבר לא קאי אגלגול. וכמו שהעלתי לעיל בשיטת רב האי : [ד] אפוגמת כתובה. ע"כ לשון הרי"ף : [ה] ומיהו היכא דפטרה בהדיא מן היורשין מודה אבא שאול. דאבא שאול לא פליג אתנא דמתני'. מדלא קאמר נמי אבל מה אעשה אפילו היכא דפטרה בפירוש מן היורשין : [ו] ובהא פסיק רב נחמן כאבא שאול. לאפוקי מדשלח ר' זכאי למר עוקבא ואינך אמוראי אבל לא לאפוקי מתנא דמתני' איצטריך כי הם לא פליגי אהדדי ומר אמר חדא ומר אמר חדא : [ז] מיהו ר"ח פסק כאבא שאול אפילו פטרה בהדיא מן היורשים וכן דעת תוס'. ועל שבועות אפטרופסת צריכה היא לישבע שמא התפיס לה בעל צררי או תפסה מעצמה וזה נכלל באמרו הבא לפרע מנכסי יתומים צריכין לישבע. ואפי' בלא גלגול. אבל ליכא למימר כיון דפטרה בפי' מודה דאין יכולים להשביע. אלא ע"י גלגול משביעין אותה. דהא מסיק רבינו לעיל בסי' י"ח בשם ר"ש מנרבונ"א דהיכא דפטרה בפי' אין יכול לגלגל. אע"כ נ"ל דכנגד היתומים לא מהני הפטור א"כ בלי גלגול צריכה לישבע. זהו שיטת רבי' לר"ח. אבל הריטב"א בתשובה הבית ב"י שיש לו שיטה אחרת מה דס"ל לר"ח בזה ע"ש: [ח] ה"ג וכן דעת התוס' ודעת ר"ת ז"ל. עי' בתוס' דף פ"ח ד"ה לאפוקי : [ט] דאמר לי' אנא אהימנותא דכתב לי סמכי וא"ת אימא כ"ז שהמלוה אי נתן לו נאמנות דידע שלא יוכל להעיז לפניו אבל נגד היורשים לא נתן לו נאמנות מפני שמסקר שיכול להעיז. וי"ל דהלוה טוען ע"כ הימנותא דידי אפי' נגד היורשים מדלא כתב כשיאמר לי דהשטר פרוע יהיה נאמן. א"כ כיון דהלוה מוחזק. אמרי' יד בעל המוכר על העליונה. ולפנינו תראה עוד מזה. אבל ע"ק מכ"מ ה"ל למיקרעיה או למכתב תברא שאז היה פטור אפילו משבועה אבל נאמנות אינו מועיל אלא לבטולי שטרא. וי"ל דמשבועה ליפטר אי אפשר לו לברוח דאף אם יש לו תברא עדיין יכול לתבוע לו בע"פ ולהטיל עליו שבועה:[י] ואשכחן נאמנות כי האי גוונא. הולרך לזה דאי לא אשכחן כהאי גוונא. כיון דנאמנות כתוב לפנינו בשטר ואפילו בלא שבועה האמין לו. ע"כ נ"ל שסי' בוסה בדעת שמבק הנאמנו' ביד המלו' ואי בעי גבית ליה : [כ] אמרי' יד בעל השטר על התחתונה וא"ת דלגבי מוחזק לא אמרינן יד בעהש"ע על התחתונה כמ"ש בחו"מ סי' מ"ג סעיף ח'. וי"ל דשאני הכא דאנן סהדי שלא נתן נאמנות למפטר משבועה כיון שהנאמנות ביד המלוה שמא יגנוז מלוה את השטר ויתבע אותו בע"פ ועיין בש"ך בחו"מ סי' ע"א ס"ק מ"ה ובסי' מ"ב ס"ק י"ז:ה"ג לאביכם האמנתי כשיאמר כשהוא פרוע : [ל] ואני אומר שלא אמר אביכם מעולם. והא דקי"ל דטענינן ליורש. היינו בדבר שנאמן האב בלי שום נאמנות דיליה. מה שאין כן הכא שלא היה נאמן אלא מפני שהאמינו : [מ] והא נמי דכוותה. ע"כ לשון הרי"ף : [נ] דמפליג בין ירתי ללקוחות. ולא מפליג בלקוחות בין קדם הנאמנות ללקוחות : [ס] וכן כתב ר"ח. עיין מה שכתבתי בזה לקמן סימן כ"ט : [ע] ואפשר דטעמם משום דחיישי' לקנוניא. וכן כתב הרמב"ן בספר המלחמות. וכל זה נראה לדעתם שחשו לזה בדורותם משבכת נפשייהו. אבל מדינא דהש"ס לא חשו חכמים לפרעון ולקנוניא אלא היכא דאיכא

ודעי והחזיר לו השטר הע"ג דמפרש בתוספתא דבאים ברשותה היינו לקוחות הבאים ברשותו גלאו היינו לקוחות [פ] אלא אפיטרופים שמינה על נכסיו והראב"ד וה"ר מאיר הלוי ז"ל חלקו גם הם בין קדמו הלקוחות ובין קדם הנאמנות והאידנא דנפישי רמאי נכון להחמיר כדברי רבינו חננאל ורב אלפס ז"ל: מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה: שלא בפניו כיצד הלך למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה: **כג גמ'** [דף פז ע"ב] איבעיא להו פוגמת כתובתה בעדים מהו מי אמרינן אם איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דלמא איהרמויי אהרמי ליה ולא איפסיקא הלכך לא תפרע אלא בשבועה א איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דלמא פיגמה מודי במקצת והא לא מודי במקצת הא שמע פוחתת כתובתה נפרעת בלא שבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז הוא אומר התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה* [צ] איבעיא להו פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה מהו כיון דדייקא כולי האי קושטא קאמרה או דלמא איערומי קא מיערמא ובעיא אישתבועי תיקו במאי נגבית בהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא באומרת אמנה היתה לי בינו וביני ושמעינן מינה דהאי לא אמרה הכי הוי ליה שטרא חספא בעלמא ולא גביא ביה ובמיגו נמי לא מהימנא [ק] כיון דלפי דבריה השטר אינו כלום ולא אמרינן מיגו להפוקי ממונא כדאמרינן בחזקת הבתים (דף לב:) גבי ההוא דאמר ליה לחבריה וכו' נחין וא"ל לרבה אין שטרא זייפא הוא ושטרא מעליא הוה לי ואירכוס ומסיק התם היכא דקיימא ארעא תיקום והיכא דקיימי דמי לוקמי: **כד עד** אחד מעידה שהיא פרועה וכו' סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא דכתיב לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה *אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל נשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות *אלא אמר רבה מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל

הגה"ה
*ובאומרת אמנה היתה בינו לביני אבל אם היא מודה שהשטר מזויף אפילו בשבועה אינה נפרעת ואינה נאמנת במיגו דלהוציא הוא מיהו נראה לי דהיינו דוקא בגרושה וכגון דוקא שאין הגט בידה ולא עדי גירושין אבל איכא עדי גירושין או אלמנה ואיכא עדי מיתה נראה דגביא אפילו בלא כתובה דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום · מהרי"ח

הגה"ה
*פירש רבינו תם לחייב שבועה ולפטור שבועה וכל המחוייב שבועה אם עד אחד מסייעו פטור מן השבועה ומורי רבינו מאיר אומר מקל וחומר הוא כן דאיזה כח מרובה כח המוחזק או כח המוציא הוי אומר כח המוחזק והשתא ומה היכא שהעד מסייע להוציא מחייב את המוחזק שבועה כשמסייע למוחזק כ"ש שיפטרנו משבועה: מרדכי:
*הקשה הר' יעקב מקורביי"ל היאך נשבעין שבועה דאישתבע לי דלא פרעתיך והא שטר שיעבוד קרקעות הוא ועוד למה לי קרא למעוטי שטרות משבועה והא שטר שיעבוד קרקעות הוא ואין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות ויש לומר כגון שכתב בפירוש בשטר שמחל לו שיעבוד רק שיגבה מן המטלטלין · ועוד הקשה ר"י לעולא דאמר בסוף פרק גט פשוט דשיעבודא דאורייתא קשה היאך נשבע מודה מקצת הא כפירת שיעבוד קרקעות הוא ויש לומר כשאין לו קרקע ללוה הוא. מרדכי ·

[א] (הבית)* אמר רב פפא [דף פח ע"א] אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא היכי עביד ומסיק דיהיב לה כתובה זימנא אחריתי באפי סהדי קמאי ועוד סהדא אחרינא ומוקי להו לקמאי בהלואה ומודע להו לסהדי כי היכי דלא תימא שתי כתובות הוו: **כה פירש** רש"י ונפקא מינה בשבועה דאורייתא לאנקוטי חפצא ובדרבנן לא נקיט חפצא וסתר את דבריו מה שפי' בגיטין (דף לה.) גבי אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לב"ד ולא רצו להשביעה בבית דין לאנקוטי חפצא: ונראה דהיינו חומרא דשבועה דאורייתא אליבא דרבי אבא דאמר חזרה שבועה למחוייב לה והלכתא כוותיה [ר] והיכא דאינו יכול לישבע משלם אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד אינו משלם וכן מוכח בפרק כל הנשבעין (דף מז.) [ג] ובנדון זה כתב רב אלפס ז"ל בתשובה דפוגם את שטרו והוא חשוד שכנגדו נשבע ופטור דהא דאמרינן (ב"מ ה:) תקנתא לתקנתא לא עבדינן היינו דוקא בשבועת היסת [ש] אבל לא בשבועת המשנה. ועוד כשנתחייב הנתבע שבועת היסת והוא חשוד אם היינו אומרים שישבע שכנגדו ויטול הוי תקנתא לאפוקי ממונא אבל הכא ישבע ויפטר והכי עדיף טפי ממה שנאמר שיטול החשוד בלא שבועה וליכא למימר דנפקא מינה הכא לענין היפוך שבועה דדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן דהכא דאע"ג דמדרבנן היא לא מתהפכה דלא מפכינן שבועה אלא מנתבע לגבי תובע משום דאמר ליה אי אית לך מידי גבאי אישתבע ושקול ואי לא פקע [ת] אבל בדמחייב תובע שבועה לא מצי להופכה עליה דנתבע ולמימר אישתבע לי דפרעת לי והיפטר דיכול למימר ליה אנא לא בעינא לאישתבועי אלא את אי ניחא לך לאישתבועי ושקול לחיי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ועוד נ"מ דאי קדמה ותפסה ואמרה לא משתבענא ולא מהדרנא דידי שקלית אי דאורייתא נחתינן לניכסה ומוציאין מידה אם אינה רוצה לישבע ואי דרבנן לא נחתינן לניכסה: **כו מנכסי** יתומים וכו' תנן התם וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ממאן אילימא מלוה השתא אבוהון שקיל בלא שבועה אינהו שקלי בשבועה הכי קאמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה *אמר ר' זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי *והא דיתומים נפרעין מן היתומים מוקי לה (שבועות מז:) התם כשמת מלוה בחיי לוה אבל אם מת לוה בחיי מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה לבניו ואין אדם מוריש שבועה לבניו:

הגה"ה
*משמע דנזקקין ליפרע מנכסי יתומים קטנים וכן משמע בהניזקין (נ.) בשמעתא קמייתא דאמר אביי קשיא יתומים שאמרו וכו' ופסיק התם הלכתא כוותיה ותימה דבריש פרק הגוזל בתרא מסיק שאין מקבלין עדות על היתומים קטנים וי"ל דבמלוה בשטר נזקקין דנעשה כמי שנתקרה עדותן בב"ד אבל בדבר שצריך עדות אין נזקקין · מרדכי ·

הגה"ה
*מכאן הוכיח רבינו שמריה דהאומר לחבירו בב"ד לא לויתי אינו יכול לתקן דבריו ולחזור ולטעון מה שאני אומר לא לויתי היינו שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתיך דא"כ הוו ב"ד טוענין ליתומים דקי"ל פרק לא יחפור (כג.) טוענין ליורש וכן משמע בספר ג' דהלפסי וכן פר"י פרק השותפין (ד"ו. ד"ה כל האומר). מרדכי :

כז והנפרעת שלא בפניו וכו' א"ר. אתא שר הבירה מעשה בא לפני ר' יצחק נפחא באנטוכיה ואמר לא שנו אלא כתובה משום חינא אבל ב"ח לא ורבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב לו במדינת הים ואתה נועל דלת בפני לוין כתב רבינו חננאל ז"ל מעשים בכל יום שאין מוכרים שלא בפני בעל חוב וליתא דהא לית להו דרב נחמן דאמר אפילו בעל חוב נמי והע"ג דבערכין פרק שום היתומים (דף כב:) מסיק נמי הכי ואי חיישת לסובר [התם] גבי הא דאמר [ג] רבא אמר רב נחמן אפי' בעל חוב נמי ליחוש ומשני התם כדקתני טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל וכו' מכל מקום כיון דמעשים בכל יום שמכינן אהא דאיתא בירושלמי וכי נפרעין מן האדם שלא בפניו קפתר כשערבית אוכלת בו ובית דין גובין רבית כשערב לו מן העובד כוכבים *ורב אלפס ז"ל כתב כיון דקיימא לן הילכתא כוותיה דרב נחמן בדיני וגם שמא דהש"ס בערכין כוותיה לא עדיף שהיא דירושלמי מגמרא דידן דאמר ר' יצחק נפחא אבל בעל חוב לא ופליג עליה רב נחמן אבל ודאי אי מצי לשדורי ולאודועי משדרינן ליה כי ההיא דאמר התם (ב"ב דף קעד.) ההוא דייניא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה מקמי דליתבע ללוה סלקיה רב חנן בריה דרב ייבא. אמר רבא מאן חכים למיעבד כי האי מילתא אלא רב חנן ברי' דרב ייבא קסבר נכסי דאינש אינון ערבין ביה וקיימא לן המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב תחלה ואי לא איפשר לשדורי ליה ולאודועי עבדינן כרב נחמן וכן עמא דבר. והאי איפשר לשדורי ולאודועי דכתב רב אלפס ז"ל ירא"ה לפרש האי אפשרות בכדי שילך שליח ויחזור בתוך שלשים יום שהוא זמן בית דין דטפי משלשים יום אין לנו כח לאחר פירעון הלוה. והמלוה יוסיף על חובו שכר השליח ויגבהו עם חובו כההיא דערכין (דף כג:) המקדיש נכסיו והיו עליו כתובת אשה ובע"ח מוסיף עוד דינר ופודה הנכסים משום דרבי אבהו ולשון מוסיף משמע שמוסיף על הלואתו וגובה הדינר עם שאר חובו והוא הדין להוצאת השליח שהוא לטובת הלוה שמן הדין הוא ראוי לירד לנכסיו מיד משום נעילת דלת. ואם אין שליח יכול לילך ולחזור בתוך שלשים יום ב"ד יורדין לנכסיו מיד ומגבין לו חובו: **מתני'** ר' שמעון אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה: **גמ'** ר"ש אהייא ומסיק [דף פח ע"ב] אמר אביי אהא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' ואתא רבי שמעון למימר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה. מתקיף לה רב פפא התינח כל זמן שתובעת כתובתה אינה תובעת כתובתה מאי איכא למימר אלא אמר רב פפא לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו ופליג ר' שמעון אכולה מתני' וסבר אם אינה תובעת כתובתה אינו יכול להשביעה אף אם הושיבה חנונית וכתב רב אלפס ז"ל דהילכתא כת"ק דהוא סתם מתניתין דקי"ל בכל דוכתא דלא איפסיק הילכתא בהדיא הלכה כסתם מתני' והכא לא איפסיק הילכתא בהדיא דרב פפא לא אתא למיפסק הילכתא אלא לפרושי בעלמא הוא דאתא והכי קאמר רב פפא רבי שמעון לאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו הוא דאתא ולעולם הלכה כת"ק ועוד הא קתני לה גבי הילכתא פסיקתא דתנן (שבועות דף מה.) אלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופוס והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן הבית וקי"ל דכולהו הילכתא נינהו ולא מצינן למימר דהאי אשה אלמנה היא דהא אשה סתם קאמר בין אלמנה בין אשת איש [א] ועוד דלא קתני האשה הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובה. ור"ת פוסק הלכה כר"ש ומעשה בא לפניו באשה שמינה בעלה אפיטרופיא והושיבה חנוונית והיו לה הרבה מעות בידה ואמרה של אחרים הן ורצה בעלה להשביעה ופסק ר"ת שאינו יכול להשביעה בטענת שמא כר"ש דאמר כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה ויורשין לאו דווקא ונקט יורשין אגב רישא דכיון דאוקימנא כ"ז שתובעת כתובה וכו' דקאמר ר"ש כאבא שאול בן אימא מרים [ב] ובהא פסיק לעיל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים א"כ הילכתא נמי בכולה מילתא כר"ש דלית לן למימר דהילכתא כוותיה בהא ובאידך לא אלא היכא דמפרש לה הש"ס בהדיא וא"ת א"כ לעיל (דף פז.) דפסק הלכה כאבא שאול אמאי לא פסיק כר"ש דמתני' יש לומר משום דלא פסיקא ליה דאיכא שינויי טובא הכא אליבא דר"ש. וכן פסק רבינו חננאל כר"ש וזה לשונו וקיימא לן כוותיה דר"ש הילך התובעת כתובתה משביעין אותה על כל דבר שהיה בידה אפי' בחיי בעלה ואם אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אלא בטענת ברי והני כולהו דבעי לאוקמי ר"ש כוותייהו כגון חנן ואבא שאול בן אימא מרים הילכתא כוותייהו. והקשו לר"ת מההיא דחזקת הבתים (דף נב:) אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמה עליה להביא ראיה אלמא אינה נאמנת ותירץ דההיא ברייתא איירי לאחר מיתת בעלה דמוריה היתירא דטרחא קמי יתמי וכן מוכחא סוגיא דהתם. ומתני' דהאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית דנשבעת שלא בטענה היה מוקי לה ר"ת כשבאת לתבוע כתובתה: **כח מסקנא** דסלקא מהך שמעתא המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופים לרבנן משביעין אותה כל זמן שירצה אף בטענת שמא אם חושד אותה בשתי כסף כדמפרש בפ' כל הנשבעין (דף מח:) גבי הנשבעין שלא בטענה אבל לא על פלכה ועיסתה בטענת שמא אם לא בטענת ברי [ג] או בטענת שמא על ידי גילגול ור' אליעזר סבר דאף על פלכה ועיסתה משביעין לכתחלה ור"ש פליג עלייהו ואמר דאף אם הושיבה חנוונית ומינה אפיטרופיא [ד] אינו יכול להשביעה

הגה"ה
*תשובת רבינו מאיר ושאלת על מלמד שלוה מעותיו בבית בעל ביתו והפסיד קצת משכונות ולא נתפשר עם העובד כוכבים והלך לו והניח מעותיו קצת ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובד כוכבים בשבילו תן לי ממעותיו שבידך נראה לי דאין לו לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו ויתבענו לדין ואפילו אם יש למלמד מעות ביד שמעון לא שקיל מיניה כדאמר בס"פ גט פשוט האי דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה וכו' עכ"ל מרדכי: מצאתי בסמ"ג במצות עשה דאם כסף וגו' וזה לשונו מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהיה הלוה במדינה רחוקה ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל כדי שתיזון מהם מוציאין מידה ונותנין לבעל חוב שאפי' היה בעלה עומד כאן לא היה יכול לזון אשתו ובניו עד שיפרע כל חובו וגם אף לדברי האומר מסדרין לבעל חוב בפ' המקבל (דף קיג:) אין נותנין לאשתו ובניו עכ"ל פסק מורינו רבינו מאיר דאלמנה אינה חייבת בקבורת בעלה אפי' הניח לה כל כתובתה וראיה מתוספתא דכתובות מי שמת והניח מטלטלין ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם זכה והוא נקבר מן הצדקה ועוד אמרינן מי שמת והניח נכסים ויש עליו כתובת אשה ובעל חוב האשה גובה כתובתה וכן בעל חוב ואין מעיירין לו אפי' כדי קבורתו וכן פסקו ראב"ן וראבי"ה באביאסף פרק נערה. מרדכי ·

קרבן נתנאל

(א) ריעותא דנפילה: [פ] אלא אפטרופס שמינה על נכסיו. כ"כ הרמב"ן. וסיים עוד מדלא קתני בתוספתא זאלו הם הבאים ברשותו כל שמכרו ונתנו להם: [צ] איבעיא להו פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה. אינה מקומה כי בהסדר האיבעיא זו קודמת לכך איבעיא דהפוגמת בעדים כ"ה בהש"ס וכן נראה מלשון רבינו. והרי"ף לא הביא כלל איבעיא זו וכתב הר"ן שסמך לו על מתם מתניתין: [ק] כיון דלפי דבריה השטר אינו כלום ולא אמרי' מיגו לאפוקי ממונא. דקדק בזה רבינו דבשטר מעליא אמרינן אף מיגו להוציא מכאן סתירה לבעל הש"ך ח"מ סי' פ"ב בדיני מיגו סעי' פ"ו שכתב דהא דאמרי' דבשטר מעליא אמרי' מיגו להוציא היינו בשטרי מלוה מצד שהיה ממון שלו והוי מיגו לאחזוקי בשלו. משא"כ בשטר כתובה אי לאו דחייב לה בעלה בכתובה לא היה חייב לה כלום ע"ש: [ר] והיכא דאינו יכול לשבע משלם. וה"ה הכא אי הוי שבועה (ב) דאורייתא ומיהם חשודים חזרה שבועה למחויב והבעל אין משלם. אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד אינו משלם וה"נ אע"פ שאינה יכולה לשבע משלם הבעל [ש] אבל לא בשבועת המשנה דאמרי' תקנתא לתקנתא עבדי. ומ"ה ניחא לרבינו נ"מ בין שבועה דאורייתא לדרבנן כשמניהם חשודים ולא כתב בפשיטות וכגון שהאשה חשודה ובדאורייתא עבדי תקנתא לתקנתא ובדרבנן לא עבדינן והיא טפנת בלא שבועה דבשבועת המשנה עבדי נמי תקנתא לתקנתא ועוד וכו': [ת] אבל בדמחייב תובע שבועה לא מצי לאפוכי עליה דנתבע. וקשה הא בלאו הכי לא מצי לאפוכי דהא יש לבעל עד המסייע ופטור מן השבועה לגמרי וכ"פ רמ"א בסי' פ"ז. ועפ"ז אמרתי ליישב מה שמינה רש"י פירושו בכאן דנ"מ לנקוטי חפצא ולא פירש דנ"מ להיפך שבועה דכיון דעד מעיד שהוא פרוע פשיטא דלא מהפך ליה דהוי עד המסייע. וצ"ל דהרי"ף ורבינו ר"ל דליכא נ"מ לענין היפוך אפילו לדרמי בר חמא קמייתא בפוגמת כתובתה אבל התוס' כתבו נ"מ לענין היפוך אפילו בעד א' מעיד שהוא פרוע ל"ע אח"כ מצאתי בש"ך סי' פ"ז ס"ק ל"ה שלידד לומר כיון דהעד יועיל לחייב דבלא העד לא יתחייב שבועה א"כ יוכל להפך אח"כ אותה שבועה עצמה ולא יועיל העד לפטור שהרי כבר העיד לחייב שבועה ע"ש אין דבריו מוכרחי' גמ"ש דהרי"ף ורבינו כותבי' דליכא נ"מ אפי' לדרמי ב"ח קמייתא. גם מן הסברא אין נראה: ה"ג והאי אפשר לשדורי לאודעי שכתב רב אלפס: [א] ועוד דלא קתני האשה הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה. בס' דרך תמים בהגהותיו להרי"ף מותק זה. ולא כן עמדי דלפי הבנתו קשה האי לישנא שכתב הרי"ף ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה היא. מה איריא אלמנה דהא בחיי בעלה נמי מצי איירי כשתובעת כתובתה. אלא האמת יורה דרכו דבתחלה אמר ולא מצי למימר דהאי אשה אלמנה דמורי התירא דטרחא קמי יתמי כמו שהזכיר רבינו בסמוך בשם ר"ת וא"כ כ' ועוד דלא קתני האשה הנושאת ונותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה. ונטו לסתור תירוץ הר"ת בסמוך דמוקי כשבאתה לתבוע כתובתה: [ב] ובהא פסק לעיל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים א"כ הלכתא נמי בכולי מילתא כר"ש. אמנם הרב אלפס לשיטתו אזיל לעיל בסי' כ' דר"ש בשיטת אבא שאול אמר ולא כאבא שאול ע"ש א"כ בכולי מילתא לית הלכתא כר"ש: [ג] או בטענת שמא ע"י גלגול. דמגלגלין טענת שמא כשיש רגלים לדבר: [ד] אינו יכול להשביעה בטענת שמא כ"ז שאינה תובעת כתובתה. הפ"ג

תפארת שמואל

(א) **באותו** סוגיא כתב הרב רש"ל וז"ל והא דלא דייקי מהא דלעיל גבי פוגמת דאמרינן נמי אלא מדרבנן משום דמיפרע כו' משום דאיכא למדחי לעולם לא משבעינן בכפירת שיעבוד קרקעות והכא היינו טעמא משום דלאו שבועה בפי מדינה אלא שהטילו הכמים עליו כדי שידקדק היטיב בדבר אבל מהכא דייק שפיר דהא אין נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות אפילו מדרבנן בוודאי לא הוי אומרים רבנן שישבע כדי להפיס דעתו ודו"ק. אבל קשה לי מאי הקשה לעיל אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות שיכול לומר לבעל השטר השבע לי דלא פרעתיך והלא נשבעין מדרבנן כדי להפיס דעתו כמו שכתב כאן להדיא ואפשר דס"ל לגבי שטר לית ביה דררא דשבועות ואפי' להפיס דעתו מאחר דלא חזינא שום ריעותא בשטר לא בפוגמת ולא בהעדת עד א' והדע שהרי אי לא טען אישתבועי לא משתבע ליה וגבי עד א' שהוא להפיס משתבע אפי' לא טעין ומ"ה קשה לי' מאחר דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות בכאן דליכא דררא דשבועות אפי' בדרבנן לא הוי להו לתקוני ודו"ק היטב:

(ג) **ובנדון** זה כתב הרב אלפס ז"ל וכו'. נ"ב נ"ל דהאי ובנדון דקאמר הרא"ש ה"ק כלומר מה שהתוס' רוצים לאמר דאיכא נ"מ בין דאורייתא לדרבנן הא דר' אבא כלומר שאם היה חשודה אי הוי שבועה דאורייתא א"כ היא אינה נשבעת והוא אינו מפסיד ואי הוי שבועה דרבנן א"כ אינה נשבעת והוא משלם לה כתובה ומפסיד ע"ז אמר הרא"ש שהילק זה לרי"ף ליתא כלומר בנדון זה כתב הרי"ף הפוגם שטרו וכו' וא"כ הא נמי ליתא דאפי' הוי שבועה דרבנן הוא נשבע ונפטר ואינו משלם דשבועת עד אחד הוי נמי שבועת המשנה זלכ"ע לא גרע ממנו וכ"כ הר"ן דהאי נ"מ ליתא לדברי הרי"ף כמו שפירשתי ואח"כ חוזר וכותב מסקנת הרי"ף אבל לא הוברר לנו איך דעת הרא"ש בעצמו אם כדעת הרי"ף אם כדעת התוס' שם דס"ל כל הנשבעים ונוטלים אם הם חשודים נוטלים בלא שבועה והטור כתב בשם הרמ"ה דפוגמת שטרה נוטלת בלא שבועה אבל שאר נשבעים ונוטלים חוץ מן השכיר אם השודים כנגדו נשבע ונפטר ע"ש ודו"ק:

בטענות שמא כל זמן שאינה תובעת כתובה [ה] אבל אם גרשה והיא תובעת כתובתה משביעה על הכל. פסק רב אלפס ז"ל הלכה כת"ק ורבינו חננאל ז"ל פסק כר"ש וגם ר"ת עשה מעשה כר"ש [ו] ונראה דבריהם וראיותיהם וגם כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא עבדינן בה עובדא לחייבה שבועה. כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה ואמרי' בגמרא שבועה מאי עבידתה וקאמר רב נחמן על הפוגמת כתובתה משום דמסקא אדעתא בשעת נישואין דילמא מצריך לה זוזי ושקלא מכתובתה ואמרה כתוב לי דלא משתבעת לי [ז] ואגב פטור זה בקשה לפוטרה אף אם הושיבה חנונית או מינה אותה אפוטרופוס וגם נמי פטור דשבועת עד א' בכלל כאשר כתבתי למעלה (סי' יח) ולא כמ"ש הראב"ד ז"ל ויש להסתפק אם פטור דשבועה הנפרעת שלא בפניו הוי בכלל לפי שראוי היה שלא לירד לנכסי אדם שלא בפניו (ג) דחיישינן לשובר או לצררי אלא שאמרו חכמים לעשות כן לר' יצחק נפחא בכתובת אשה דוקא משום חינא ולרב נחמן אף בבעל חוב משום נעילת דלת הילכך ראוי שלא יועיל לה הפטור לענין זה דכיון דשלא בפניו היא מעיזה פניה אמנם יראה שהפטור מועיל לכל שבועה שבית דין מחייבין אותה מדתנן הכא הנך שבועות שצריכה ליטבע ושנאן באמצע דבריהם קודם ששנה מחלוקת רבי שמעון דפליג אכולה מתניתין אלא לכך הפסיק בדבריהם לפרש מאיזה שבועה פטרה ומפרש כשאמר לה שבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך פטרה משלש שבועות [ח] שבאו מכחו אבל לא שבועה דמנכסים משועבדים ומנכסי יתומים עד שיאמר אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי אבל משביע את יורשיה אם גירשה ומתה נשבעין שבועת יורשין שלא פקדנו שטר זה פרוע: ואת הבאין ברשותה מפרש בתוספתא כגון שמכרה או נתנה כתובתה ופרש"י [ונתגרשה] ומתה ובאין הלקוחות לגבות כתובתה נשבעין שלא אמרה להם שהיתה פרוע. ודוקא אם מתה אבל אם היא קיימת היא צריכה ליטבע שלא נפרעת ואם אינה רוצה ליטבע יפסידו הלקוחות ואם היא אומרת שנפרעה אחר שמכרה נאמנת במיגו שיכולה למחול ולא דומה למלוה שאמר שטר אמנה הוא שאינו נאמן היכא שהוא חב לאחרים ולא מהימן במיגו דאי בעי מחיל לפי שאינו רוצה למחול ולהפסיד חובו אבל במה שאומר שטר אמנה הוא אינו מפסיד חובו כי מכיר בלוה שהוא ירא שמים ולא יעכב מעותיו [א] אבל אם אמרה שנפרעה קודם המכר לא מהימנא במיגו דאי בעי מחלה דאין זה מיגו טוב דאי מחלה השתא היתה צריכה לשלם דמי שטרא מעליא אבל אם נפרעה קודם אינה חייבת לשלם אלא הדמים שקבלה מן המכר ומחזרת הדמים [ט] ואף לדברי המפרשים דכל מוחל שטר חוב אינו חייב לשלם אלא דמי המכר. מכל מקום כולי עלמא לאו דינא גמירי והיא יראה למחול שמא תתחייב לשלם כל דמי השטר אבל מה שאומרת שנפרעה קודם המכר דבר ידוע הוא כיון שמקח טעות היה הדמים חוזרין. וי"מ אבל משביעין את יורשיה ואת הבאים ברשותה אם פגמו הם הכתובה:

כט ובירושלמי (הלכה ה) מפרש משביעין את יורשיה ואת הבאים ברשותה אשבועת אפיטרופים כגון שנתן לה רשות למנות את יורשיה או אדם נכרי אפוטרופוס תחתיה אע"פ שפטרה מן השבועה משביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה ומדקדק מזה בירושלמי דכל ארבעה שומרים אם פטרן מן השבועה והשאילו לאחרים ברשות משביע את האחרים. נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אין יכול להשביע לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשין משביעין אותה ואת כו' [י] בגרושה מפרשא הך בבא אבל באלמנה לא משכחת יורשין משביעין יורשין דאם לא נשבעה האלמנה אינה מורשת שבועה ליורשין נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אין יכול להשביע לא הוא ולא יורשיו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה [כ] ואף אם פגמה כתובתה מן היורשין או יורשיה מן הבעל או יורשין מן היורשין פטורין מן השבועה ולא דמי לשבועת אפוטרופסות דאע"פ שפטרה ממנו ומיורשיו אם נעשית אפוטרופוס אחר מיתת בעלה צריכה ליטבע דהתם לא פטרה אלא מאפוטרופסות של ממונו שאף יורשין לא ישביעוה על שנעשית אפוטרופסת על ממונו וכשמת יצא הממון מרשותו ונכנס לרשות היתומים והאפוטרופסות של ממון יורשין לא פטרה אבל שבועה דפוגמת פטרה מכל פגם שיבא לאותה כתובה שכתב לה ממה שיהיה ולמי שיהיה ועוד מסקא אדעתא דלמא לא יכלו יורשיו לפרוע כתובתה בבת אחת ותיצטרך לפוגמה על כן בקשה שיפטרנה מן השבועה גם מיורשין אבל לא מסקא אדעתה כלל שיורשין ימנוה אפוטרופוס. הא דקתני ולא הבאים ברשותי היינו לקוחות שאחר הפטור אבל לקוחות שקדמו לפטור לאו כל כמיניה [ל] ומיהו טוב להשביעה אפילו אחר הפטור כדברי רבינו חננאל ז"ל מפני הרמאים: הלכה מקבר בעלה לבית אביה קאי אהיכא דפטרה מן השבועה ממנו ומיורשיו ואפ"ה יורשין משביעין אותה על אפוטרופא שמינוה על נכסיהן אבל לא על שנתעסקה בין מיתה לקבורה לצרכי המת ובירושלמי מוכח קצת דאפילו נתעסקה בין מיתה לקבורה בשאר דברים שאינו לצורך המת אין משביעין אותה דגרסי' בירושלמי ר' יוסי ור' יונה תרוייהו אמרין ולא סוף דבר נכסים שבלטה בהן שחיי בעלה אלא אפילו נכסים שבלטה בהן אחר מיתת בעלה אין היורשין משביעין אותה פתר לה משעת מיתה עד שעת קבורה דאמר ר' אבהו א"ר יוחנן משעת מיתה עד שעת קבורה אין היורשין משביעין אותה תני בר קפרא שלא תהא מניחתו והולכת לבית אביה אבל לפום גמרא דידן דמייתי עלה הא דנהרדעי משמע דאיירי דוקא בצרכי המת [מ] ואבא שאול פליג אמתני' וסבר דאפילו פטרה ולא יורשיה ממנו ומיורשיו כשבאין לגבות כתובתה מן היורשין צריכין שבועה והלכתא כוותיה.

ל **מתני' הוציאה** גט ואין עמה כתובה [דף פט ע"א] גובה כתובתה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גטי והוא אומר אבד שוברי [נ] וכן בע"ח שהוציא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו רשב"ג אומר מן הסכנה ואילך אשה גובה כתובתה שלא בגט ובעל חוב גובה חובו שלא בפרוזבול:

גמ' הא דגובה כתובתה בגט בלא כתובה אוקמא שמואל במקום שאין כותבין כתובה והלכתא כוותיה *מה שמקשין על דברי רב אלפס ז"ל ותירוץ הרמב"ן ז"ל כתבתי בפ"ק דב"מ (סי' מד):

הגה"ה

*קי"ל דכותבין שובר וגובה כתובה בלא כתובה ובלא גט אם מודה שלא פרעה ואפי' אי טוען פרעתי הא"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום שמיה נאמן לומר פרעתי מנה מיגו דאי בעי אמר אלמנה נשאתיך אי ליכא עידי סיומא וכן גירשה וליכא עדי גירושין נאמן לומר פרעתי במיגו דאי בעי אמר לא גירשתיך והאשה אינה נאמנת לומר לבעלה גירשתני כיון שתובעת כתובתה א"נ היכא דאיכא קטטה ואם היתה טוענת גירשני בעלי והוא אומר לא גירשתיך פטור מכתובה ומשאר כסות ועונה. פר"י מהרי"ח:

לא **מתני'** [דף פט ע"ב] **שני גיטין** וב' כתובות גובה ב' כתובות שתי כתובות וגט א' או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה:

גמ' אי בעיא בהאי גביא ואי בעיא בהאי גביא לימא תהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר ר"נ שני שטרות פי' [ס] והן של מכר או של מתנה היוצאין בזה אחר זה בטל שני את הראשון ולאו מי איתמר עלה דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה ה"נ בדאוסיף לה הלכך אי בעיא למיגבא (קמא) מזמן קמא גביא בלא תוס' ואי בעי למיגבא תוספת גביא מזמן בתרא: ת"ר גט וכתובה ומיתה [דף צ ע"א] אם גט קדם לכתובה גובה שתי כתובות אם כתובה קדמה לגט אינו גובה אלא כתובה א' שהמגרש את אשתו והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה החזירה והנ"מ דהדרה סתמא אבל אי כתב לה אחריתי גביא תרווייהו כדתני רישא שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות:

לב **מתני' קטן** שהשיאו אביו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה וכן גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה: **גמ'** אמר רב הונא לא שנו [ע] אלא מנה ומאתים אבל תוספות אין לה וממשעבדי לא גביא דהו"ל [פ] שטר מוקדם תניא כוותיה דרב הונא חדשו נוטלת מה שחדשו לא חדשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אבל תוספת דמעיקרא לא: **הדרן עלך הכותב**

פרק עשירי

א **מי** שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשנייה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי השניה נשא ראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה אוקימנא בסוף כל הנשבעין (דף מח.) כשנשבעה ומתה אבל מתה ולא נשבעה אין יורשין של שניה נוטלין כתובתה דאין אדם מוריש שבועה לבניו: **גמ'** ב [דף צ ע"ב] **שמע** מינה ממתני' תלת שמע מינה אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא חיישינן לאינצויי ממאי מדקתני שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה מיקדם הוא דקדמי הא ליכא שקלי כתב רבינו חננאל ז"ל מסוגיא דהא שמעתא שמעינן א דאם מתה גם זו שנשארה אחריו יש להן כתובת בנין דיכרין לבני הראשונה אבל בדאיתא בחיים לא אשכחן ויש מן הגאונים שאמרו כן בתשובותיהם וטעמא דמילתא משום דאינצויי כי הא ודאי חיישינן לפי שאין בני השנייה נוטלין כלום ב אלא כתובת אמן ובני הראשונה נוטלין כל הנכסים והם יוצאין נקיים מהם לגמרי [א] ויש מן הגאונים דאמרי שאפילו בחיי השניה נוטלין בני הראשונה ודייקי מדקתני מתני' שניה ויורשיה קודמין וכי היכי דדייקינן על יורשיה מיקדם הוא דקדמי הא ליכא שקלי ה"נ דייקינן בשניה מיקדם הוא דקדמה הא ליכא שקלי וכן מסתבר דאם איתא דבחייה לית להו לבני הראשונה גם אחרי מותה נמי לית להו דכבר זכו בהן בני השניה בנכסים כי היכי דאמרי' במועטין ונתרבו וש"מ כתובה נעשה מותר לחברתה מדלא קתני אם יש מותר דינר כי בפירעון כתובת השנייה מיקיימא נחלה דאורייתא ואם לא היו שם נכסים אלא כשיעור כתובה ראשונה ופרעו מהן כתובת השניה לא יטלו בני הראשונה המותר כיון דאי הוו שקלו כתובת אמן מיעקרא נחלה דאורייתא כי לא היה שם מותר דינר אע"פ שפרעו כתובת השניה לית כאן כלל דין כתובת בני דיכרין כיון שלא היה שם מותר דינר יתר על כתובת אמן וכן פרש"י בב"ח שיש שיעור שתי כתובות ומותר דינר והוא משועבד לב"ח אבל אם אין שם מותר דינר על שתי כתובות אע"פ שהן צריכין לפרוע חוב אביהן לא אמרינן הרי קיימו נחלה דאורייתא והמותר יחלוקו ביניהם כל אחד כפי חלק המגיעו והיינו טעמא כיון דבשעת מיתה לא היה שם מותר זכו מיד בני כתובה קטנה לחלוק בשוה וכשבא אח"כ ב"ח לגבות חובו ה"ל כדבר שנתחדש ביניהם אח"כ דהא קי"ל ב"ח מכאן ולהבא הוא גובה ואינו מבטל הזכות שזכו בני הקטנה מידי דהוה אמועטין

הגהות הב"ח א שמעינן דוקא דאם מתה גם זו : ב בני השניה נוטלין כלום אף כתובת אמן ובני הראשונה :

הגהו הגאון מהר"י לנדא [א] עי' כנה"ג אה"ע סי' קס:

תפארת שמואל

(ג) **דחיישינן** לשובר וכו'. ודווקא לשובר לא חיישינן אבל לשמא מזוייף חיישינן ע"כ צריך להביא ראיה שהוא מקויים ועיין בשו"ת הרא"ש כלל ע"ד שמשמע שהרא"ש אינו חולק בזה על הרמב"ם שכתב ג' ראיות אלא בחד ראיה פליג וכן משמע בטור סי' ק"ו : שם באותו סוגייא כתב הרב רש"ל וז"ל והא דלא דייקי מהא דלעיל גבי פוגמת דאמרינן נמי אלא מדרבנן ומשום דמיפרע [לא דייק] משום דאיכא למידחי לעולם לא משבעינן בכפירת שיעבוד קרקעות והכא היינו טעמא משום דלאו שבועה בעי מדינא אלא שהטילו חכמים עליו כדי שידקדק היטיב בדבר אבל מהכא דייק שפיר דאם אינם נשבעים על כפירת שיעבוד קרקעות אפילו מדרבנן בוודאי לא היו אומרים רבנן שישבע כדי להפיס דעתה ודו"ק. אבל קשה לי מאי הקשה לעיל אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות שיכול לומר לבעל השטר השבע לי דלא פרעתיך והלא נשבעין מדרבנן כדי להפיס דעתה כמו שכתב כאן להדיא ואפשר דס"ל לגבי שטר לית ביה הרגא דשבועות ואפילו להפיס דעתו מאחר דלא חזינא שום ריעותא בשטר לא בפוגמת ולא בהעדאת עד א' ותדע שהרי אי לא טעין אישתבועי לא משתבענא ליה וגבי עד אחד שהוא לספים משתבענא אפילו לא טעין ומ"ה קשה לי מאחר דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות בכאן דליכא דרגא דשבועות אפי' בדרבנן לא הוי להו לתקוני ודו"ק היטב :

קרבן נתנאל

דאפוטרופסים דעלמא נשבעין בטענת שמא. אמה שאני דתשבע לבסוף כשתתבע כתובתה. כדקי"ל לקמן בפ' שני דייני גזירות סי' א' כמנן דאמר תשבע לבסוף: [ה] **אבל** אם גרשה והיא תובעת כתובתה משביעה על הכל. על אפטרופסות ועל פלכה ועל עיסתה. אע"ג דבגרושה לא שייך התפסת נכרי. מ"מ משביעין אותה שלא תפסה משלו בעלמא וע"י כך מגלגלין הכל עליה. ודלא כמהר"מ שהביא בשם המרדכי דהיכא שייחד לה קרקע דלא חיישינן להתפסת נכרי שאין להשביעה שמא מעלמא לקחה ממון בעלה דאין השבועה באה בשביל כתובה ע"ש ודלא כב"ח סי' נ"ז ס"ק ב' שכתב דלשיטת הרא"ש דפסק כר"ח ורבינו תם דהלכה כר"ש דבטענת שמא אפילו מינה אותה אפטרופסת אינו יכול להשביעה אלא כשתובעת כתובה דמשביעין האלמנה מספק שלא התפסה נכרי דאז יוכל להשביעה אפי' על שמא תפסה מעלמא משלו מדין גלגול ומכ"ש דיכול להשביעה על אפטרופסות. אבל כשאינה צריכה ליטבע על התפסת נכרי אין משביעין אותה על טענת אפוטרופסות וכ"ש שאין משביעין אותה שלא תפסה משלו אח"כ בטענת ברי וכמ"ש המרדכי עכ"ל. ונעלם ממנו מ"ש רבינו כאן דבגרושה משביעין על הכל ומה שהביא הב"ח ראיה מ"ש רבינו בשו"ת ריש כלל פ"ה. אפשר רבינו כתב כן לשיטת הר"ם וליה לא ס"ל. וכעת אין התשובה בידי. ועיין בכללים. ולצורך זה כתב ג"כ הטור שם אבל אם גרשה ותובעת כתובתה משביעה על הכל אע"ג דבגרושה פתח ברישא הסי'. מ"מ הוצרך לכתוב שוב להדיא אם גרשה דאי כתב סתמא אבל אם תובעת כתובתה משביעה על הכל ה"א דקאי דווקא באלמנה שמשביעין אותה על התפסת נכרי. קמ"ל דאפי' בגרושה משביעה שמא לקחה בעלמה ומגלגלין הכל עליה. והב"ח שם האריך ביישוב הטור. ותורף דבריו דהטור מפרש הא דקתני רישא כשתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה לרצותא ולא מיבעיא בעל ע"כ. מלבד מה שצריך לדחוק דהא קתני ר"ש כשתובעת כתובה לא קאי כשפטרה משבועה דאל"כ הבעל היכי יוכל להשביע מדקמשני רב פפא לאפוקי מר"א ומהלוקתו אכולי מלתא קאי והדר מאוקמתיה דאביי דקמפלגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן. קשה היאך אפשר לפרש כוונת הטור כך דהא מביא דעת ר"ת שפסק כר"ש וכל כמו דכיון דאוקמיה כל זמן שתובעת כתובתה דקאמר ר"ש כאבא שאול ובהא פסקינא לעיל כאבא שאול. וא"כ הלכתא נמי בכוליה מלתא כר"ש. מ"מ דס"ל להטור דפליגי ר"ש ות"ק בפלוגתא דאבא שאול ורבנן ודוק בכל זה : [ו] ונראה דבריהם וראיותיהם. לעיל סי' כז : [ז] ואגב פטור זה בקשה לפוטרה אף אם הושיבה חנונית. והא דהקשה הש"ס מי הוה ידעה שיתן לה פטורים על האפוטרופסות. לפי דס"ד דאינו פוטרת אלא משבועת אפוטרופסות. אבל לפי המסקנא דנותן לה פטורים אפוגמת ונפרעת שלא בפניו מסקא לה על דעתה שיתן לה פטורים על האפטרופסת נמי : ה"ג דלא פליג אכולה מתני' : [ח] **שבאו** מכחו. כלומר במקום שמשתלומין בא מכיסו והוא הנתבע : [ט] **ואף** לדברי המפרשים וכמו שמסיק רבינו בפ"ק דמציעא סי' מ"ח : ה"ג אבל יורשיו משביעין אותה : [י] **בגרושה** מפרשא הך בבא. דלא מורשת ליורשים ממון שאין עליו שבועה דהא בעל פוטר אותה משבועה : [כ] **ואף** אם פגמה כתובתה מן היורשין כו'. פי' אפי' אם מת הוא ופגמה כתובתה מן היורשין שאמרה להם קבלתי מידכם החצי או היא מתה ויורשיה פגמו כתובתה שאמרו לבעל קבלנו מידך החצי. או אפילו יורשין מן היורשין כגון שמתו שניהם ויורשיה אמרו ליורשיו קבלנו מידכם החצי. ואשמועינן בזה שלא תאמר שבועה אין לי וליורשי כו' ה"ק אם היא בעלמה תפגום כתובתה או יורשיה יאמרו שהאשה קבלה מידו החצי יהיו פטורים מן השבועה. אבל אם יאמרו יורשיה שלאחר מיתתה קבלנו אנחנו החצי מידו או מיד היורשין וכ"ש יורשיה מן היורשין מזה לא פטרוהו קמ"ל דמזה נמי פטרו אותן : ה"ג הא דקתני ולא לבאים ברשותו : [ל] **ומיהו** טוב להשביעה אפילו אחר הפטור כדברי ר"ת. וכ"כ הטור והקשה ב"ח סי' נ"ח ס"ק ע' וקשה שהרי בסמוך כתב ע"ש ר"ח דאפי' פי' לי וליורשי לא מהני כלל אם לא קנו מיניה ע"כ. וכן יש להקשות קושיא זו על רבינו שפוסק בסמוך כאבא שאול דאפי' פטור בפי' לא מהני. וע"ש שהאריך בדחוקים. ולי נק"ת דלקוחות שאני כיון דלקחו אחר הפטור אבא שאול נמי מודה דמהני הפטור דהיא אומרת למה לקחת שיעבודי וידעת שהבעל פטר אותי משבועה. מה שאין שייך לגבות מהיתומים שהם אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה : [מ] **ואבא** שאול פליג אמתני' וכו' והילכתא כוותיה. והא דהאריך רבינו ומפ' המשנה. דנ"מ לשיטת רב אלפס ודעמיה שפסקו כתנא דמתני'. וגם לענין לקוחות נ"מ לפסק רבינו וכדפרשתי : [נ] וכן בעל חוב שהוציא ש"ח ואין עמו פרוזבול לא יפרעו. ולית הלכתא הכי כמ"ש רבינו בפרק הגוזל סי' כ' ע"ש : ה"ג פי' הרמב"ן : [ס] והן של מכר או מתנה. פי' באחריות ועיין לעיל פרק הכותב סימן ה' : [ע] **אלא** מנה ומאתים. משמע דבין גר בין קטן אם נשאה כשהיא בתולה יש לה מאתים. וקשה הא עכשיו בעולה היא וצ"ל כיון דכתובתה בידה ה"ל להתנות דלא יתן לה כי אם מנה וכל שלא התנה תנאי ב"ד שמגבה מאתים. אבל בחרש או שוטה שכנסו נשים ואח"כ נתפקחו או נשתפו איכא למימר דבזה לא תקנו ואין להם אלא מנה מדלא תני להו במתני' וכ"פ בש"ע סי' ס"ז. והרמב"ם פסק דבגר אין לה אלא מנה : [פ] **וממשעבדי** לא גביא דהוי ליה שטר מוקדם. וקשה תיפוק ליה דהאי בערה תוספת בעלמא הוא. וי"ל משום קטן צריך האי טעמא. משמע מזה דלא גבי כלל ממשעבדי אפילו לאחר שהגדיל וכ"ה ברמזים ומ"ש בטור ממשעבדי שמוכר בקטנותו אין טורפין ע"ש הוא כמ"ש הב"ח : **הדרן עלך הכותב**

פרק י [א] **ויש** מן הגאונים דאמרי שאפי' בחיי השניה נוטלין ק"ק א"כ אמאי קתני בשתי בריותות בפלוגתא דבן ננס וכ"ע וכ"ש ות"ק אם מתה השני' ה"ל למתני רבותא יותר שאפי' בחיי שניה נוטלין כתובת בני דכרין

ונתרבו והיכא דהוה נכסי יותר מכדי כתובה הראשונה וכשפרע כתובת השניה לא נשאר לבני הראשונה כדי כתובתן ראיתי מן הגדולים שכתבו דלא תקינו כתובת בנין דיכרין אלא היכא דמלי למשקל כל כתובת אמן ולא מיסתבר כלל כיון דבשעת מיתת אביהן היה בנכסים כדי לקיים נחלה דאורייתא לא הפסידו זכותן ומה שישאר אחר הפריעה יטלו הן רב הן מעט וכן בשתי כתובות וב"ח ויש יתר על שתי כתובות דינר אע"פ שהחוב גדול יחלוקו המותר ביניהם לפי הכתובות אע"פ שאינן גובין בו כתובת אמן וה"ה נמי בכתובה נעשית מותר לחברתה · וה"מ כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי דאי ס"ד טרפא ממשעבדא ליתו בני ראשונה וליטרפינהו לבני שניה [דף צא ע"א] אמר מר זוטרא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין וכתובה נעשית מותר לחברתה והני מילי אחת בחייו ואחת במותו אבל מתו שתיהן בחייו עד שיהא שם יותר על שני כתובות דינר : מתני' מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא והיתומים מבקשים כתובת אמן ואין שם אלא שיעור שתי כתובות חולקות בשוה היה שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואילו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להם אלא שמין את הנכסים בב"ד היו שם נכסים בראוי אינו כבמוחזק אע"פ שמת אבי אביהם קודם אלוקה הואיל ולא היו בשעת מיתה כבר זכו בני הקטנה לחלוק בשוה [ב] ולא דמי למועטין ונתרבו דמיבעיא ליה התם היה השבח בגוף הנכסים כגון דיקלא ואליס ארעא ואסקא שרטון או נתייקרו הנכסים אבל הכא הני נכסים מעלמא קא אתו · ר"ש אומר אע"פ שיש שם נכסים שאין להן אחריות אינן כלום עד שיהו שם נכסים שיש להן אחריות יתר על שתי כתובות דינר : גמ' ולרבנן אפי' מטלטלי הוי מותר דמיקיים בהו נחלה דאורייתא אבל בהא מודו רבנן לר' שמעון דבעינן מקרקעי שיעור שתי כתובות דתנאי כתובה ככתובה ודוקא ממקרקעי גבי כתובת בנין דיכרין · ואע"ג דתקינו רבנן בתראי למיגבי כתובה ממטלטלי לכתובת בנין דיכרין לא תיקון והיכא דאיכא בעל חוב ואיכא מותר על שני כתובות מאי דשקיל בעל חוב כולי עלמא ל"פ דהוה מותר והני שקלי כתובת אמן : ת"ר לזו אלף ולזו חמש מאות אם יש שם מותר דינר אלו נוטלות כתובת אמן ואלו נוטלות כתובת אמן ואם לאו חולקות בשוה : פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מאי אמר ר"נ כשם שמרובין ונתמעטו [דף צא ע"ב] זכו בהן יורשין כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין פרש"י וחולקין בשוה וכן פי' רבינו חננאל ז"ל ויש מפרשים כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהן יורשין בני כתובה הגדולה כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשין בני הגדולה ולא נהירא דמסתבר טפי למיזל בתר שעת מיתה כמו במרובין ונתמעטו ועוד כדי לקיים · נחלה דאורייתא :

ג ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפי זוזי הוו ליה תרין אפדנא זבנינהו חדא בחמש מאה וחדא בחמש מאה אתא בעל חוב טרפא לחדא מינייהו והדר אתא וקא טריף ליה לאידך שקל אלפא זוזי ואזיל לגביה אמר ליה אי שויא לך ההוא קמא אלפא זוזי לחיי ואי לא שקיל אלפא זוזי ואסתלק סבר רמי בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן אמר ליה רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא איכא אלפא יהיב ואלפא שקיל טרפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב (עמרם) [עוירא] אמר בחמש מאה והלכתא בחמש מאה דאע"ג דקבלה בעל חוב באלפא זוזי לא היתה שוה לימכר בדמים הללו לאדם אחר שלא היתה חביבה עליו [ג] אבל אם השביחה כתבינן ליה טירפא כפי שוויה של שעת טירפא מצאתי כתוב בשם הר"י דמיירי בדלא אכריז כשטרף אפדנא ראשונה [ד] אבל אם עשו הכרזה בשומת בית דין והורידוהו לקרקע [ה] לא מצי תו לסלוקי דא"כ אין לדבר סוף [ו] וכן מצאתי בשם הרב ר' מאיר הלוי ז"ל אלא שהוא כתב דהיכא [ז] שמכרו או נתנו הב"ח לאחר תו לא הדרא השומא ויותר כיון יפה ה"ר יונה ז"ל דהא דאמרי' (ב"מ דף לה.) השומא הדרא לעולם היינו דווקא כששמו ב"ד נכסי הלוה למלוה ומשום ועשית הישר והטוב ד עשו תקנה זו שישאר הקרקע ביד בעליו אבל לוקח שלקח שיעבוד המלוה לא שייך ביה הישר והטוב כי נכנס לשעבודו של מלוה ולקח במעותיו יחזור ויקבל מעותיו מן המוכר וישאר למלוה שעבודו דהא לרמי בר חמא אף כשבא המלוה לטרוף אין הלוקח יכול לסלקו בזוזי הלכך לרבא [ח] נמי נהי דבשעת טירפא יכול לסלקו בזוזי מודה הוא דלאחר שירד לקרקע בשומת בית דין תו לא מצי לסלוקי בזוזי : ד [ט] ועוד כתב הר"ס ז"ל שאם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר ממה ששמו אותה ב"ד אם רוצה המלוה להחזיק בקרקע צריך לקבלו באותו עילוי שהשומא והכרזה לתועלת הלוה היא שאם ימצא מי שיתן יותר הרי טוב ואם לא יקחם המלוה באותה שומא אבל אם הלוקח עצמו יעלה על השומא ששמו בית דין לא נחוש לדבריו כי ודאי לתועלתו הוא מכוין ואמר בלבו מה לי אם אוסיף וישאר הקרקע בידי אח"כ אחזור ואגבה הכל מן המוכר הלכך בעבור העילוי שלו לא נבטל שומת ב"ד ששוה לרובא דאינשי ורב האי גאון ז"ל כתב בשער כ"ח של מקח וממכר דבעל חוב והלוקח אם יוסיף האחד על חבירו לאותו שיוסיף יהיה הקרקע [י] ואפשר דהכיא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב כי הך דשמעתין אבל אם ירצה הלוקח להוסיף מעט מעות על שומת בית דין ולא יהיה כל החוב פרוע בההיא אזלינן בתר שומת בית דין ואם אומר המלוה אני רוצה לקבל את הקרקע בכל חובי בלא שומת בית דין והלוקח אמר לא כן אלא ישומו בית דין ואתן לך כפי שומתן אין שומעין ללוקח כי יש בו הפסד ללוה אבל אם היתומים אומרים כן שומעין להן ומכריזין עליו ומקבלו בשומתו דאי אתו זוזי לידי דיתמי מסלקי ליה בדמי שויו [כ] וכן היה עובדא בתרי קטיני דארעא וסבר רב יוסף למידן כרמי בר חמא ואהדריה אביי והלכתא כאביי ורבא : ה ההוא גברא דהוה מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק קטינא דארעא דהוה שוי חמשין זוזי אתא ב"ח טריף לה אזול יתמי יהבו ליה חמשין זוזי והדר אתא וקא טריף לה אתו לקמיה דאביי אמר להו מצוה על היתומים לפרוע חובות אביהם *הני קמאי מלוה קא עבידתו והשתא כי טריף בדינא טריף ולא אמרן אלא דלא אמרו ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי קטינא סלוקי סלקוה וכן הדין בב"ח מאוחר [ל] אחר שסילקו בעל חוב מוקדם בדמי קטינא דגרסינן בירושלמי דשילהי פירקין א"ר יוסי הדין אמרה ההוא דיזיף מן תרי בר נש אתא תנייכא [מ] א"ל קום פשר [נ] אמר ולית סופך דקדמין אתי וטריף יכול למימר ליה קום פשר ואי טריף טריף פשר מן השני חזקה שהראשון בא וטריף פשר מן ראשון אמר רבי פנחס אתא עובדא קמיה דרבי ירמיה אמר פשר פשר כלומר אם התפשר עם הראשון אין האחרון יכול לחזור ולטרוף ממנו [ס] ופריך אמר ר' יוסי ולא אמרו כל דאקני לא איתיה [ע] אלא ביורש :

הגה"ה

*תימה לי אי בגדולים הא פסקינן לעיל שהיו מכין אותו עד שתצא נפשו ואי בקטנים הא לאו בני מיעבד מצוה נינהו וצ"ל דבקטנים איירי ובשחייב מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה ואביי הכא ס"ל כרב הונא בריה דרב יהושע בפ' גט פשוט (קעד ע"א) כך נראה לי אני הדיוט . וכן מצאתי שוב בתשובות גדולים דלפי פי' רבינו חננאל לעיל צריך לפרש הכא ביתומים קטנים עיין פרק גט פשוט וצריך לומר שירשו ב את היתומים והוי כמטלטלי מלבד הקטינא שכן פסק ה"ר שמואל הלוי ז"ל דלא אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם אלא היכא דירשו מאביהם כדי החוב וראיה מפרק מי שמת (דף קנז ע"א) גבי נפל הבית עליו ועל אביו עכ"ל מרדכי :

ו ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאמיה בטובת הנאה [פ] פי' רש"י שמכרה בחיי אביו אם ימות אביו ואח"כ תמות אמו ויירש כתובתה שתהיה של זה הלוקח ואמר אי אתיא אמיה ומערערת לא מפצינא לך שכיבא אמיה ולא עירערה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אמיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאמיה לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה · מכאן היה נראה לר"ת [צ] הא דאמר בפ' יש נוחלין (דף קלו·) ובפ"ק דבבא מציעא (דף טז·) מה שאירש מאבא מכור לך לא עשה ולא כלום היינו כשאמר בסתם אבל אם אמר שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה · אפי' למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [ק] דכיון שירושה עתידה ליפול לפניו מאליה וגם בירר המכר לא חשיבא כולי האי דבר שלא בא לעולם דאי לא תימא הכי היאך מכר כל עיקר כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאבא מכור לך דעל כרחך המכר היה מכר דאם לא היה מכר היה חייב להחזיר הדמים דהא דקאמר לא מפצינא לך היינו על עירעור אמו אבל על זה לא התנה שאם לא היה המכר מכר מעיקרא שלא יחזיר הדמים והיאך ס"ד דרמב"ח למימר שלא יחזיר הדמים ולא מסתבר למימר דאתיא כמ"ד אדם מקנה דשב"ל דלא הוי מייתי הש"ס עובדא דלא כהלכתא אבל לפירוש שני דרש"י שמפרש שמכר שדה המיוחד לכתובת אמו [ר] אז אין ראיה מכאן ועוד הביא ראיה מהא דאמרי' בשלהי מי שמת (דף קנט·) בין שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות ומפרש טעמא משום דאמר אנא מכח אבוה דאבא קאתינא [ש] ובלאו האי טעמא נמי ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא ודאי מיירי כגון שאמר שדה זו שאירש מאבא : ז אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות [דף צב ע"א] ואתא בעל חוב דראובן וקא טריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה אמר ליה רבא [ת] נהי דאחריות דעלמא קביל עלויה ורב אלפס ז"ל גורס נהי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה ופירש ה"ר מאיר הלוי ז"ל האי קביל ולא קביל [א] לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי [ב] אלא בקבלת הלוקח דסביר וקביל דלא ליהדר אמוכר כדאמר (ב"ק דף ט·) הייתא דקיטרי סברת וקבילת והכי פירושא דכי הדר ראובן וזבנה מיניה דשמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קביל ראובן עילויה אלא אדעתא דמפצי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קביל עילויה דלא ליהדר בה שמעון : ח אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון [ג] באחריות וזקפו עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב וקא טריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שבק אבונא גבך ומטלטלי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא אי פקח אידך מגבי לה ניהלייהו ארעא והדר גבי לה מינייהו מדרב נחמן וכו' מכאן יש להוכיח דאע"ג דאמרינן לעיל בפרק הכותב (דף פו·) דדינא דבעל חוב בזוזי היכא דאית ליה פסידא כי הכא לא מחייב למיתב זוזי ואיני ראיה כ"כ דמלוה זו באה מחמת קרקע שקנה הלכך מצי למיהדר להו האי ארעא דזבן מאבוהון בהני זוזי [ד] הנך תלתא מימרות איתנהו [ה] בפ"ק דבבא קמא (דף ח:) : ט [דף צג ע"א] מתני' מי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים ושל שלש מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב וכן שלשה שהטילו לכיס פיחתו או הותירו כך הם חולקין : גמ' תניא זו משנת ר' נתן ר"ר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה פי' רבינו חננאל ז"ל דקי"ל בהא הלכה כר' ואי אפשר להעמיד דבריו בזמן שיש שם שלש מאות שיחלקו בשוה אלא כל עזבון המת חולקין לששה חלקים של מנה נוטלת חלק א' ושל מאתים שני חלקים ושל שלש מאות שלשה חלקים וכל חדא וחדא נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כל כתובתה כי זה הדין דין צדק ומה שאמר רבי אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו בבבא דרישא ומציעתא אבל בבבא דסיפא לא פליג רבי אלא בין בתפיסה אחת בין בשתי תפיסות כך הוא הדין כל אחת נוטלת לפי מעותיה .

הגהות הב"ח א עשה תקנה זו שתשאר שקרקע : ב בהגה"ה המתחיל תימה לי כו' וצריך לומר שירשו היתומים ב' זוזי מטלטלי מלבד הקטינא : ג ובלאו האי טעמא נמי מצי למימר דאין אדם : ד והלקו אוכריו היה זה נוטל שליש :

קרבן נתנאל

דכרין : [ב] ולא דמי למועטין ונתרבו דמיבעי' לי' · פי' בסמוך מיבעי ליה מועטין ונתרבו מאי אף על גב דמסיק בסמוך דחולקין בשוה . ויש ליישב שכתב רבינו לחלק מפני הנך יש מפרשים בסמוך דזכו בהן יורשין בני הגדולה · מ"מ מודים הכא דחולקין בשוה דהני נכסים מעלמא קא אתו : [ג] אבל אם השביחה כתבינן ליה טירפא כפי שויה של שעת טירפא . דלא גרע מיורד לתוך שדהו של חבירו כ"כ רבינו בפרק קמא דמציעא סי' ל"ע ע"ש : [ד] אבל אם עשו הכרזה בשומת ב"ד והורידוהו לקרקע . ואם עשו הכרזה ועדיין לא הורידוהו לקרקע זה הדין מה שהביא רבי' בסמוך סי' ד' : [ה] לא מצי תו לסלוקי דאם כן אין לדבר סוף · היכא דלית עילוי בדמים פשיטא דאין הלוקח יכול לסלקו למלוה כיון דהורידוהו בית דין שלא שייך עשיית הישר והטוב כי נכנס לשיעבודו של מלוה כדמפרש רבינו בסמוך . אלא אפילו אם הלוקח רוצה להעלות הקרקע בדמים וזהו לתועלת הלוה ס"א דיכול לסלקו כמו שהשומא והכרזה לתועלת הלוה היא שאם ימצא מי שיתן יותר הרי טוב · על זה קאמר דבלאחר הכרזה והורידוהו לקרקע לא אמרינן כך דאם כן אין לדבר סוף : [ו] וכן מצאתי בשם הרמ"ה הלוי דאם הורידוהו בית דין בקרקע בחמש מאה . תו לא מצי לסלוקי ולומר לו אי שוי' לך ההוא קמא אלפא זוזי לחיי אלא דבהא פליג עליה דר' יונה שסבירא ליה דלגבי לוקח נמי שייך עשיית הישר והטוב ושומא הדרא : [ז] שמכרו או נתנו הבעל חוב לאחר תו לא הדרא השומא . דהא לא עדיף מהלוה דלא הדר השומא לו כשמכר או נתן הבעל חוב לאחר כדאמרינן בב"מ דף ל"ה : [ח] נמי נהי דבשעת טירפא יכול לסלקו בזוזי . אפילו אינו עולה לדמי חובו של המלוה . כ"מ מדכתב בסמוך סי' ד' אבל אם לוקח יעלה על השומא ששמו ב"ד כו' אח"כ אחזור ואגבה הכל מן המוכר . משמע דווקא לאחר שנעשה הכרזה אבל כשלא הכריזו יכול לסלקו . ועיין בש"ך סי' קע"ו ס"ק א' שהביא הרבה פוסקים שחולקים על סברא זו : [ט] ה"ג ועוד כתב ה"ר יונה וכ"ה בטור : [י] ואפשר דהכיא איירי כשרוצה אחד מהם להוסיף עד כנגד כל החוב כי הך דשמעתין . ובהה"ג ר' יונה נמי מודה ומזה לקח הסמ"ע בסי' קי"ד ס"ק ו' וז"ל כבר כתבתי דהיינו דווקא כשאינו רוצה הלוקח לסלקו בכל החוב . והש"ך ס"ק ג' השיג עליו וז"ל וזהו טעות דהכא אפילו ירצה ליתן כל החוב א"י לסלקו מטעם דשומא לא הדרא עכ"ל . והכין מהירות פולמתו דהא כתב דשומא לא הדרא היינו כשהורידוהו ב"ד לאחר שומא והכרזה כמ"ש רבינו לעיל בסמוך סי' ג' אבל לאחר שומא והכרזה ולא הורידוהו בית דין עדיין בזה יכול לסלקו ושם הרב בהגה"ה איירי מזה הענין ועיין היטב : [כ] וכן היה עובדא בתרי קטיני . אדלעיל קאי בענין דפליגי . רמי בר חמא ורבא היה עובדא קמיה דרב יוסף ואהדריה אביי והלכתא כאביי ורבא דמצו לסלקו . ואפילו כנגד רבותיו רבה או רב יוסף כ"כ רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ע וע"ש בפלפלא חריפתא . ועיין בכללים : [ל] אחר שסילקו . פי' היתומים סלקו לבעל חוב מוקדם ואמרו הנך זוזי דמי קטינא שוב אין בעל חוב מאוחר יכול לטרוף ממנו . וטעות יש ברמזים : [מ] א"ל קום פשר . א"ל בעל חוב מאוחר ללוה עשה פשרה עמי שלא אטרוף קרקע שלך בחובי : [נ] אמר ולית סופך דקדמין אתי וטריף . כלומר למה אתפשר עמך שלא אם תטרוף השדה ממני חוזר הבעל חוב מוקדם וטריף ממך . יכול למימר ללוה קום פשר ואם לאו אני אטרפנו עתה ממך ואי אתי הבעל חוב המוקדם וטריף ממני טריף . פשר מן השני . אם פשר הלוה עם השני חזקה ר"ל דינו שהראשון בא וטריף מהלוה . פשר מן הראשון . מהו שיכול לטרוף השני אחר כך מהלוה : [ס] ופריך ולא אמר כל דאקני . מסתמא כתב הלוה לבעל חוב מאוחר דאקני ואי קני נכסי בתר הכי משועבדים ליה וא"כ אפילו אמר דמי קטינא מכל מקום יכול לטרוף ממנו : [ע] אלא ביורש . והיתומים שקנו קרקע אחר מיתת אביהן אינו משועבד לבעל חוב : [פ] פירש"י שמכרה בחיי אביו . ולשון רש"י שלפנינו שהיתה נשואה לאחר . ונראה מפירושו לאחר שאינו אביו דאי היה אביו היה יכול למכור גם אם תמות אמו מקודם ואח"כ אביו שיהיה מכור מה שאירש מאבא . ורבינו ס"ל שלא רצה למכור אלא מה שיירש מאמו ולא מאביו . מהרש"א : [צ] הא דאמר בפ' יש נוחלין . וכ"ה בתוס' . וטעות סופר כי לא נזכר מזה בכל הפרק הנזכר : [ק] דכיון שירושה עתידה ליפול לפניו מאיליה וגם בירר המכר . אבל אם בירר לחוד כגון שאמר שדה זו לכשאקחנה מכור לך אינו מכור וכ"ת בב"מ בסוגיא שם : [ר] אז אין ראיה מכאן . דאיירי דכבר מת אביו וירש את הכל והוי דבר שבא לעולם ועיין פירש"י : [ש] ובלאו האי טעמא נמי דאין אדם מקנה דשב"ל . והגאונים וכ' האי דחו ראיה זו דאיירי במכר מה שאירש מאבא היום דהיינו שהיה אביו גוסס ומכר לצרכי קבורה דבכה"ג לכ"ע לגבי דנפשיה הוה זביני מעליא והלכך תלמודא לפ' טעמא דבן הבן מוציא מיד הלקוחות דאנא מכח אבא דאבוה קאתינא : [ת] נהי דאחריות דעלמא קיבל עלויה . פי' שמעון : [א] לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי . וכמו שפירש הרמב"ם פי"ט מהל' מכירה דין י"ג : [ב] אלא בקבלת הלוקח כו' ופי' הרמ"ה . ויש נפקותא דלפי' הרמב"ם אם התנה ראובן בתחילה עם שמעון בפי' שלא מקבל עליו אפילו אחריות דנפשיה . אם חזר שמעון ומכר לראובן באחריות ובא ב"ח של ראובן וטרף ממנו חוזר ראובן על שמעון ולפי' הרמ"ה בגי' הרי"ף אינו חוזר עליו . אמנם בין גי' רש"י או גי' הרי"ף לפי הרמ"ה אין נפקותא לדינא : ה"ג אחריות דנפשי' דראובן : ה"ג דלא ליהדר אשמעון ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא ב"ח דיעקב וטריף לה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט ב"ח דיעקב כב"ח דעלמא דמי : [ג] באחריות וזקפו עליו במלוה . עיין תוספ' למה נקט אחריות וזקפו : ה"ג מגבי להו ניהלייהו ארעא והדר : [ד] הנך תלתא מימרות . חדא דרבא ותרתי דאביי : [ה] בפ"ק דב"ק סי' ד' וס' .

ומימרא

והו אשכחן מגנה שלימה בפ' שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לו.) שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל חמשים וזה נוטל חמשים חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו חמשים ושנים הראשונים דינר זהב ומוקי לה כר"ע דאמר שותפי נינהו וקי"ל כוותיה וחלוקה זו כל אחד ואחד לפי מעותיו לפיכך השמיטו דברי רבי לחלוק כל מנה ומנה לשלש בתרא חלוקה זו לפי המעות כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא ותו גרסינן בית נוחלין (דף קכד.) תניא רבי אומר הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהם ידעו שטר חוב בכור נוטל פי שנים אלמא כל אחד נוטל לפי מעותיו ואם היינו מעמידים דבריו הכא ממש בשוה א"כ קשיא דרבי אדרבי הלכך נראה להעמיד הדבר על בוריו אליבא דהלכתא להיות דברי רבי לפי המעות וכן ההלכות שוות עד כאן לשון רבינו חננאל ז"ל ולא דמי כלל האי דיש נוחלין דהתם ליכא שיעבוד אלא כל אחד יש לו חלק בקרקע ובכור זה יש לו פי שנים הלכך נוטל כל מה ששבחה חלקו וכן הסיה דפרק שור שנגח כל אחד נוטל לפי מה שיש לו בשור אבל הכא כל הנכסים משועבדים לכתובה וכל השלש מאות משועבדות לבעלת מנה כמו לבעלת מאתים ולבעלת שלש מאות שטלן האחרים לכתובתה עד שיהא לה כל המנה שלה הלכך חולקות בשוה אבל סיפא דחולקות לפי מעות לא קרי ליה חולקות בשוה ודין צדק הוא אם היו שם שלש מאות כל אחת נוטלת מנה היו שם חמש מאות בעלת מנה נוטלת מנה ונוטלת כל אחת מאתים וכן פסק רב אלפס ז"ל: י ובן ג' שהטילו לכיס כו' אמר שמואל שנים שהטילו לכיס א' זה מנה וזה מאתים [דף צג ע"ב] השכר לאמצע דאיבעי ליה לאהנויי בעל המאתים שיטול בריוח לפי הקרן ומדלא התנה אנו אומדים דעתו שהשכים שיטול בעל המנה חצי הריוח לפי שהוא חריף ובקי במשא ומתן או שום אמתלא אחרת לפי שדרך כל המשתתפין להתנות לחלוק הריוח לפי הקרן ומדלא התנה ודאי אומדנא דמוכח הוא: אמר רבה מסתברא מלתא דשמואל כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה פי' שנמלכו עליו והעמידו לטביחה לחלוק באברין ואח"כ נזדמן להם שמכרוהו חי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הואיל ואילו שחטוהו א והלקו איבריו הרי זה נוטל שלים מגופו וזה נוטל שני שלישים רב המנונא אמר אפי' לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע לאו דוקא כשלקחו לחרישה דה"ה נמי לקחוהו לטביחה ועומד לטביחה או לקחו פירות וכלים הראוין ליחלק אלא משום דרבה נקט שור לחרישה ועומד לטביחה נקט איהו נמי האי לישנא ותדע לך מדאקשי לרבה מהא דתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אלמא לרב המנונא ניחא ואי אמרת דבשור לטביחה חולקין לפי המעות לרב המנונא נמי קשיא אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו זה נוטל לפי מעותיו וכו' ליפלוג וליתני בדידיה במה דברים אמורים בשור לחרישה ועומד לטביחה אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה חולקין לפי המעות ועוד מדאקשי לרב המנונא ממתניתין דקתני וכן שלשה שהטילו לכיס ולא אשכחן פירוקא אלא בזוזי חדתי ומאי דוחקיה לאוקמא בשינויא דחיקי כי הוי נוקמה כשלקחו סחורה דסתמא הכי דעת המשתתפין דלקטיה פירות או סחורה הם משתתפין אלא על כרחך דלרב המנונא אפי' בשור לטביחה ועומד לטביחה או סחורה הראויה ליחלק פלגי בשוה וטעמא כדאיתא בירושלמי דגרסינן התם (ה"ד) אמר רבי אלעזר כשהיתה הסלע חסרה או יתירה אבל לשכר ולהפסד שלהן חולקין בשוה וקשה הדין יהב מאה דינרין והדין יהיב [א] חמשין ולא אמרת הכין חבריה אמרין יכול הוא למימר ע"י עשרה דינרין שלקה פרקמטיא פירוש דרך קונה סחורה לקנות סחורה בק' דינרין ואגמלא עשרה דינרין דילי לא הוית יכול לקנייה עד כדון דהות פרקמטיא זעירה הות פרקמטיא רבה מאי פי' אם נשתתפו במעות הרבה היה יכול לקנות כמה סחורות בלא שותפותו אמר רבי בון בר חייא יכול הוא למימר ליה עד דאת חד זבין אנא מזבין עשר זימנין עד כדון במקום קרוב היה מקום רחוק אמר רבי אילא יכול הוא למימר ליה עד דאת אזיל ואתי חד זמן אנא אזיל ואתי עשר זימנין וי"מ דרב המנונא לא אמר אלא בשור לחרישה ועומד לטביחה אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה מודה רב המנונא דחולקין לפי המעות [ו] ולא תקשי ליה אדתני סיפא לקח זה בשלו וכו' ליפלוג וליתני בדידיה כרגילות דטפי קרי ליה בדידיה מאי דשקי הכל בשור לחרישה ומפליג בין הטילו לכיס ובין לקח זה בשלו וזה בשלו ממאי דהוה תני הכל בהטילו לכיס והוה מפליג בין שור לחרישה ובין שור לטביחה והא דלא שני רב המנונא מתני' בשור לטביחה ועומד לטביחה משום דמילתא דפשיטא היא ומאי קמ"ל מתני' ומשני תוקיה בזוזי חדתי ולעולם בשור לחרישה ועומד לטביחה ואפ"ה חולקין לפי המעות שלדעת כן נשתתפו שאם לא ירויחו אלא חילוף המעות שבשביל ריוח מועט לא יקפידו אלא כל א' יטול מעותיו וכן נמי אם פיחתו הסתירא דליתא ורבינו חננאל ורב אלפס ז"ל פסקו כרב המנונא דפשטא דברייתא כוותיה ומדמשני נמי רב נחמן מתניתין כוותיה אלא שרב אלפס פי' דווקא שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע אם מכרוהו בשדו חי אבל אם טבחוהו חולקין לפי המעות וכ"ש לקחוהו לטביחה וטייה כשיטה בתרא דשכין וממילא רווחא שמעתתא כפירושא קמא ואף הירושלמי אמר בהדיא כן ואף אם היה פי' קמא דחוק ראוי לדחוק ולפרש כדי להשוות שתי הגמרות יחד וכ"ש שהוא מרווח ומפורש וכן דעת רוב המפרשים שבכל מיני שיתוף סחורות אם נשתתפו בסתם לוקח המועט כמרובה בשכר ובהפסד והטעם כמפורש בירושלמי או משום אומדנא דמוכח כדפרישית: יא מתני' מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה קודמת לשניה והשניה קודמת לשלישית והשלישית קודמת לרביעית הראשונה נשבעת לשניה והשניה לשלישית והשלישית לרביעית והרביעית נפרעת שלא בשבועה אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אף היא לא תפרע אלא בשבועה. היו כולן יוצאות ביום אחד כל הקודמת לחברתה אפילו שעה אחת זכתה וכך היו עושין בירושלים כותבין שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקין בשוה: גמ' במאי קא מיפלגי אמר שמואל [דף צד ע"א] כגון שנמצאת שדה אחת מהן שאינה שלו ובב"ח מוקדם ונגבה מה שנגבה גבה קמיפלגי ת"ק סבר מה שנגבה לא גבה ובן ננס סבר מה שנגבה גבה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה דכ"ע מה שנגבה לא גבה והכא בחיישינן שמא תכסיף קמיפלגי וכו' [ז] הקשה ר"ח ז"ל מהא דאמר בפ' שני דערכין (דף ז:) היו בידו חמש סלעים ואמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ונתן ארבע לשניה ואחת לראשונה יצא מאי טעמא בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה והכא מסיק רב נחמן דכ"ע מה שקדם וגבה לא גבה והכן נמי בשילהי פירקא (דף לה:) הראשונה מוציאה מיד השניה אלמא מה שגבה לא גבה ופי' דגבי הקדש אמרי' מה שגבה גבה ואין לחוש הואיל והכל להקדש שוה פי' דהתם במטלטלים לכך מה שגבה גבה דלית להו דין קדימה ומשום דלית להו קלא אבל במקרקעי מה שגבה לא גבה והא דאמר בשלהי המניח (דף לג:) קדמו בעלי חובות וגבו בין חב עד שלא הזיק בין הזיק עד שלא חב לא עשה ולא כלום וקאמר התם בשלמא הזיק עד שלא חב ניזק קדמו אלא חב עד שלא הזיק ב"ח קדים ואפי' הזיק עד שלא חב נמי ב"ח קדים והפיס פ"מ ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ואע"ג דהתם במטלטלין איירי לא קשה מידי דשור המזיק הוי כמקרקעי כדאמרינן התם כיון דנגח תורא נגחנא קרו ליה ועוד דהתם דין הוא מה שגבה לא גבה דאין לניזק מקום לגבות אלא מגופו של שור דהתם אינו משלם אלא מגופו אבל מטלטלין בעלמא מה שגבה גבה ורב האי גאון ורבינו חננאל ורב אלפס ז"ל פסקו כמ"ד מה שגבה לא גבה [ח] דהלכתא כר"נ בדיני ושמואל נמי דאוקי פלוגתייהו בב"ח מאוחר שקדם וגבה רבנן סברי מה שגבה לא גבה ויחיד ורבים הלכה כרבים ולדינא דמתניתין הלכה כבן ננס דאביי דהוא בתרא שקי פלוגתייהו כדאביי קשישא [ט] ובפרק הנזקין (דף נ:) שכח דהלכתא כאביי קשישא ואף לרב נחמן ושמואל דמוקי פלוגתייהו בטעמי אחריני [י] לית להו לרבנן הא דאביי קשישא [כ] אם לא נאמר דמיירי כשפטרה אביהן מן השבועה ומועיל הפטור לגבי יתמי אבל לא לגבי הנשים מ"מ [ל] הלכה כאביי קשישא אם לא פטרה: יב אמר רב הונא הנהו תרי אחי ותרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד איקלע רב נחמן לסורא שיילוהו כה"ג מאי אמר להו מתניתין היא הראשונה נשבעת לשניה והשניה לשלישית והשלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מ"ט לאו משום דשליחותיה קא עבדה מי דמי התם בשבועה לא' שבועה למאה הכא אמר ליה אי הואי התם הוה טענינא טפי ולא אמרן אלא דליתיה במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי *ומיהו אם האחד סתם טענותיו ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה והשני מצא עדים או ראיה לא הפסיד בטענת הראשון וכן אם הודה הראשון והפסיד בהודאתו לא יפסיד השני בהודאת הראשון אם הוא כופר ולא אמרינן דהפסיד במה שלא בא אלא בדבר שאין יכול לטעון בטענתו ממה שטען הראשון ונפקא מינה שב"ד יורדין ב לנכסיו ואינו יכול לדחות עצמו עד שירדו עמו לדין שכתבו פסק דין עליו כאילו כבר ירד לדין והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ג מהל' שותפין ה"ג) דכי אזיל חד מינייהו לדינא בהדי חד מצי אידך למימר לא אדון עמך אלא על חלקי שהרי כשיבא חברך אצטרך לדון עמו וליתא חדא דמה אוכפה ליה שיחזור על הכל אם יזכה בדין נגדו הרי נפטר מחלקו ועוד מאי קאמר ליה האי אם ארד עמך לדין על האי והוכח בדין אצטריך לחלק אותו עם שותפי משום דאמר לי מאן פלג לך הלכך כיון שאינו יכול לזכות בחלקו אם לא שירד עמו לדין על הכל צריך להשיב לו על הכל ובפרק שבועת הדיינין (סי' ג) הארכתי בזה הרבה: יג איתמר שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר יחלוקו ושמואל אמר שודא דדייני *והלכתא כשמואל ובשטר מכר או מתנה על שדה אחת מיירי אבל שטרי הודאות והלואות היוצאין ביום אחד חולקין וביה לא פליג שמואל כדתנן במתני' היו כולן יוצאות ביום א' ואין שם אלא מנה חולקות בשוה [מ] לפי שיש חילוק בין קנין לשיעבוד דקנין מכר או מתנה כל הקודם בקנין זכה אבל השיעבוד אינו חל עליו אלא מאותה שעה שמוכיח מתוך השטר שחל השיעבוד דהיינו ממחרת יום ג הכתיבה ובו ביום שנכתב השטר אין מוכיח בו מתי התחיל השיעבוד בבקר או בערב והארכתי לעיל בפרק הכותב (סימן יא): [דף צד ע"ב] הוניא דרמי בר חמא בצפרא כתבינהו לנכסיה לרמי בר חמא לאורתא כתבינהו למר עוקבא בר חמא במתנת בריא בשטר בלא קנין הוה* ולא נודע למי נמסר שטרא תחלה ואין זה עובדא דפרק מי שמת (דף קנא.) דהתם מתנת שכיב מרע הוה אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת ואוקמיה בנכסי אתא מר עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן ואוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מ"ט עבד מר הכי א"ל ומר מ"ט עבד הכי א"ל משום דקדים לכתיבה ומסתמא כיון שנכתב תחלה גם נמסר תחלה כי היה ירא מאחיו שיקדמו א"ל אטו בירושלים יתבינן דכתבינן שעות והואיל ואין ניכר זמן הכתיבה בשטר לא תלינן המסירה בכתיבה אלא מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדייני אמר ליה חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית לה כתב רבינו חננאל ז"ל קבלה בידינו דשודא דדייני דוקא במקרקעי [נ] ודוקא בדיין מומחה דהא רב ששת גברא רבה הוה וא"ל רב נחמן שאינו דיין

הגה"ה

*כתב הראב"ה ז"ל דהני מילי בתובעין אבל אם כשותפין נתבעין לא אמרי' איבעי ליה למיתי ולא אמרי' שליחותיה עביד דדיו לנות אל כדין כשיתבעוהו וכן מלאתי בפסק ריב"א בתשובת אביאסף וכן פסק מורינו רבינו מאיר כשתבעו מקצת הקהל את ראובן עבור שמש או עבור סיטוב וכל הקהל בעיר יודעים בהודאה שביעה אינן יכולין לחזור ולטעון עליו: ובפ"ג דהלכות שלוחין כתב רבינו מכה אחד מן האחין שלא הלך או אחד מן השותפין שבא לתבוע תובע על כל הוא"ל ויש לו חלק בזה כממון ואין השותף שאחר יכול לומר לשותפו כאן אילו הייתי יודע באחת תובע טענות אחרות הייתי טוען ומחייב בעל דיני שהרי אומר לו למה לא באת גם אתה לפיכך אם לא היה במדינה יש לו לחזור על בעל דין ולדון ולומר לו איני מודה בכל מה בממון שותף שלי לפיכך יכול לתבוע לכתב ולומר לזה אתה דן עמי נהלוך או תביא הראשון שהרי ממון שניכם בידי ובניכם בעלי דיני ולמחר יבא אחיך או שותפך ויתבע גם הוא וכתב (בסמ"ג עשין צב) אמר רב הונא שני אחין או שני שותפין שיש להן דין עם אחד מן בני העיר והלך אחד מהן והניח הבאלר לדון עמו מעשיו קיימין כאילו עשאו שליח אבל אם ישנו בעיר צריכין שניהם לבוא וכ"ל חוסו דלא כמיישוני • והאוכן ובממון בלוו על הכוס ואמרי כן בא במשון ברשות האוכן וביקף את גוי והכביר את ביתו לשנים הכוס ביתו וליתן משפוא לפני הכוס ומת הכוס והאוכן אומר לא שיתפתי את גוי ואין לו עלי כלום לאו כל כמיניה דהאוכן אלא שליה היה עביד כדאמרינן הכא כיון דאיתיה במתא איבעי ליה למיתי וכהא נמי שלבתן שותפין בכוס ויחלקו בשוה בהפסד ואע"ג דמת הכוס שהיה מבטן על גוי לא אמרי' הכא אבד הממכון אבח משותיו ועוד האריך • מרדכי :

*תו"ג כתב בשם תשובת גאון אע"ג דקי"ל כשמואל בדיני כאן הלכה כרב דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין ובירושלמי גרסי' מתני' פליגא אדשמואל דתנן מי שהיה נשוי שלש נשים ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וכאן אמרינן שודא דדייני • מרדכי :

הגה"ה

*דאי אית בה קנין הוה קיימא בידא דמאן דקדים לפי' הדא בעה דהא קי"ל דקנין אינו מזיז לאמר שאין עסוקין בגופו ענין וכן כתב נמי' וכ"כ האלפסי ס"ס יש נוחלין • מרדכי :

הגהות הב"ח א והלקו איבריו היה זה נוטל שלים : ב ונפקא מינה שב"ד יורדין מיד לנכסיו ואין יכול לדחות עצמו לומר תנו לי זמן עד שירד עמו לדין ויכתבו פסק דין : ג ממחרת יום שנכתב וביום שנכתב השטר אין מוכיח :

הגהות הגרי"פ [א] נ"ל עשרה

קרבן נתנאל

ומימרא מליעתא חסר שם בדפוס : [ו] ולא תיקשי ליה אדתני סיפא כו' דטפי קרי ליה בדידיה ויש לדקדק דמאי לא מתרץ קושיא זו כדבסמוך דשור לטביחה ועומד לטביחה מלתא דפשיטא היא . וי"ל דא"כ המקשה היה ס"ל דלאו מלתא דפשיטא היא מדלא כמי מתני' הברייתא הע"כ דס"ל דאיכא לאוקמיה מתני' בשור לטביחה ועומד לטביחה ולאו פשיטא : [ז] הקשה ר"ח ז"ל . ע' בר"ף . ובתוס' ריש פ' מי שהיה נשוי : [ח] דהלכתא כרב נחמן בדיני ושמואל נמי כו' . ואין להביא ראיה מהא דאביי דהוא בתרא מוקי פלוגתייהו בדאביי קשישא ממשמע דס"ל מה שנגבה לא גבה דאיכא למימר דס"ל דכ"ע מה שנגבה גבה אלא דמוקי לה מתני' כגון שלא נמצאת אחת מהן שדה שאינה שלו ולפי' ר"ח פשיטא דלא הוי לכך מילתא שמא הנגלה אחת מהן שדה שאינו שלו עיין בתוס' ד"ה בנמצאת : [ט] ובפרק הניזקין מוכח כו' ואף לרב נחמן ושמואל כו' . מלשונות אלו משמע דלא היה לרבינו רק הלכתא יתומים שאמרו בין גדולים בין קטנים בין לזיבורית בין לשבועה . וברים פ' שם סי' ב' רבינו עצמו מייתי רק הלכתא אל"ע : [י] לית להו לרבנן הא דאביי קשישא . אבל לבן ננס איכא למימר דס"ל אליביה כאביי קשישא וכא דמוקי לה לבן ננס בטעמי אחרינא דאל"כ מה האי דפליג אהך מתני' ס"ל לאשתמועינן בכל מי שבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים צריך לישבע : [כ] אם לא נאמר כו' ומ"מ . צריך להיות מ"מ . או להגיה תיבת נאמר והיה לפני המדפיס א"ל מר"מ היכא למימר והיה כתוב מר"ם אם לא : [ל] הלכה כאביי קשישא אם לא פטרה . וקשה בזה דהלכה כאביי קשישא אם לא פטרה אך למוהר דהא כבר פסק לעיל כהנה באזיל בן מרים אלא דהכא היכא למכותי דה"א דלהכא באזיל בן מרים לא קאי אלא איתומים קטנים . אבל קשה הא לעיל פ' הכותב סי' ך' מסיק רבינו כפי' ר"ח דהלכה כהנא באזיל אפילו פטרה נפי' מן היורשין . וכ"ת פ' הניזקין סי' ב' וא"כ לדינא דמתני' הלכה כאביי קשישא אפילו אם פטרה אגיבה דיקן . ומזה ראיה ברורה לנ"מ בס' בית שמואל סי' צ"ג לר"ח אם פטרה מיורשים כפי' אפילו מן שבועת יתומים מכתו ט"ש ס"ק י"ג ולהכי דברי רבינו נוטים אם לא פטרה לרב אלפס לאפוקי פטרה בפירוש . ולר"ח לאפוקי פטרה בפירוש גם משבועת יתומים : [מ] לפי שיש חילוק בין קנין לשעבוד כו' . והרי"ף מחלק בטעם אחר שהודאות והלוואות איכא דרכא דממונא למר ודרכא דממונא למר ורבינו תימן בזה הטעם דס"ל לעיקר מה שאמר בבולי הב"ם דרכא דממונא ליתא כפי' התוס' דבלא שמנהייהו יש ספק לב"ד וא"כ אין חילוק לפ"ז בין מכר ומתנה להודאות והלוואות . אבל הרי"ף ס"ל כפירש"י בריש ב"מ דרכא דממונא הפקד ממון א"כ שפיר יש לחלק דגבי מכר ומתנה לא מקרי דרכא דממונא דהא לא מפסידין תפיסם כלום : [נ] ודווקא בדיין מומחה . פי' מומחה לרבים שיכול לכוף הנתבע לדון לפניו כדאיתא בסנהדרין . וה"ה כשאינו מומחה וקבלוהו עלייהו בעלי דינין . וכזה יתבארו מה שהגיה בשלטי הגבורים כ"ך בג"ע בח"מ סי' ר"ת ס"ק ד' וז"ל וצ"ע על הטור שפירש כפרש"י בשודא דדייני דהכי משמע מהרא"ש פ' חזקת הבתים כפי' ר"ת . וכ"מ מדבריו פ' הכותב ע"כ"ל . הנה בפ' הכותב כיון למ"ש סי' ר"ם ואיכא מאן דאמר ט' איכא שודא דדיינא בהא מלתא ט' דיותר ממה שראוי לולה ט' ע"ש הדין עמו מזה הוכר כדעת ר"ת וכמו שכתבתי שם . אבל רבינו לא ס"ל כפי' ר"ם . אלא מסותר דברי איכא מאן דאמר אפי' לדבריו שהוכר כפי' ר"ת . גם בפרק חזקת הבתים סי' כ"ג אדרבא רבינו מסיק כפירש"י דהא לבסוף כתב ר"ה פי' בנמי שהיה נשוי וכו' מלבון זה ממשמע דמכח פי' ר"ת נסתר כל ראיותיו של ר"ת גבי הולך מנה לפלוני קבלו עלייהו בעלי דינין אף שהוא אינו מומחה יעשה שודא לפי מה שנראה בדעתו של מבלא אם היתה טיפה עינו יפה במתנה זו כך פירש"י ע"ש. והאי דפ' בתרא דקידושין דאמן הדיין ט' איירי בדיין שאינו מומחה לרבים אלא שקיבלו עליהם בעלי דינין ובודאי דדייני ולכך כשאין בב"ד עומדים לפניו אינו נאמן

ועשות שודא, היינו [ס] ונראה דגבי מטלטלי נמי שייך שודא דדייני כי ההיא דפ"ק דגיטין (דף יד.) אין אמרו מה שירצה שליש יעשה קיי"ל בשמעתין שודא דדייני וכ"ל דרבינו אנגא קאמר בשודא דדייני הבא לפני הדיין אבל ההיא דשליש עליו היה מוטל לעשות שודא דדייני: יד הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף חד הוה כתוב בחמשה בניסן וחד הוה כתוב בניסן סתם אוקמא רב יוסף להוהות דחמשה בניסן בנכסי א"ל איהך ואנא אפסיד א"ל את ידך על התחתונה [ע] אימר בר תשעה ועשרים בניסן את *אמר ליה לכתוב לי מר [דף צה ע"א] שירפא מאייר ואילך א"ל מלי אמינא לך את בר חד בניסן והנחתי לך מקום לגבות ממנו מאי תקנתיה ליכתבו הרשאה אהדדי: טו מתני' מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השנייה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד השנייה והלוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם וכן ב"ח וכן אשה בעלת חוב: טז גמ' וכי כתבה לו מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן כשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל* אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ופריק רב אשי מתני' דקתני הלוקח מוציא מיד הראשונה ולא מצי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי בשני לקוחות לחד לא כתבה ולחד כתבה דאמרינן לה אם איתא דנחת רוח עבדת מקמא איבעי לך למיעבד כדתניא כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה ומתני' דקתני לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל [פ] בחד לוקח דליכא למימר הכי וכן הלכתא: יז ואיבעיא להו איסתדוף בני חרי מהו דליטרוף ממשעבדי תא שמע כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה דברי רבי מאיר ומי ס"ד איסתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי נהי דאיבדה כתובתה משני מראשון מיהא תיגבי אמר רב נחמן בר יצחק מאי איבדה כתובתה נמי משני אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאיבדה כתובתה לגמרי משמע ועוד הניחא לוה מן האחד ומכר נכסיו לשנים וכתב בע"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו אם איהו דאפסיד אנפשיה פירש"י וכולה רבא קאמר לה ודחי לשינויא דרב נחמן בר יצחק ובין בעל חוב ובין אשה איהו דאפסיד אנפשיה ולא נהירא לרבינו תם ז"ל דהוה ליה למימר אלא ופי' רבינו תם דפירוקא דרב נחמן הוא והכי פירושא התם בע"ח איהו דאפסיד אנפשיה יידע דסופו לגבות ואפ"ה כתב ליה הלכך לא גבי מראשון אבל אשה ליכא למימר כולי האי איהי דאפסיד אנפשה דהא בשעה שכתבה לו לא היתה עדיין ראויה לגבות בברור דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים וכן פי' רבינו חננאל ז"ל [צ] ובכמה מקומות בהש"ס לא חש לשנויי אלא חדא מן הקושיות וגם קמייתא אינה פירכא כ"כ דרב נחמן לא משמע ליה אבדה לגמרי אלא משני [ק] והרמב"ם ז"ל (פי"ז מהלכות אישות הי"ד) והעיטור כתבו דאבדה לגמרי וסוגיא דשמעתא אזלא כרבינו חננאל ורבינו תם וכן עיקר: [דף צה ע"ב] והלכתא איסתדוף בני חרי טריף ממשעבדי: וכן בעל חוב תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות: הדרן עלך מי שהיה נשוי

הגה"ה
*ובשאלתם במילתא דאיכא פלוגתא דרבוותא אם יש לעשות שודא לא עבדינן שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים מדאמר ליה רב נחמן לרב ששת הדא וכו' ועוד דלא עבדינן שודא אלא היכא דאיתמר בהדיא בגמ' והיכא דלא איתמר המוציא מחבירו עליו הראיה מאיר בר ברוך ז"ל וכדברי מורי כן כתב בספר התן אבל רבינו ברוך כתב דהכי קאמר ליה כיון דאנא דיינא שקבלתי מריש גלותא שודא שלך אינה כנגד שודא שלי אבל במקום אחר כל שדיינין יכולין לעשות שודא עיין פרק עשרה יוחסין מרדכי:

הגה"ה
*יש מדקדקין מדלא קאמר דלמא בר שלשים בניסן את שמע מינה דיום שלשים נמנה לחדש אייר וניסן לעולם מלא דבשטרות אזלינן בתר לשון בני אדם ויש למנות לשטרות מיום ראשון וכן דקדק הר"מ מדאמר הכא ולכתוב טירפא מאייר ואילך משמע מכי שלים תשעה ועשרי' בניסן דלאחר הוא נמנה לאייר ולמועדים דווקא מנינן מיום שני אבל ראבי"ה כתב וז"ל אם שני ימים ראש חדש יום ששי ושבת וכנסה ביום הששי יש אומרים לכתוב ביום הששי ביום שלשים לחדש פלוני שעבר וי"א ביום עיבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר"ח סתם והורגלו למנות לשטרות מיום ב' וכן מוכח פ' היו בודקין דתנן זה אומר בשני לחדש וזה אומר בשלישי לחדש עדותן קיימת שזה ידע בעיבורו של חדש וזה לא ידע ופירש"י שאותו שידע בעיבורו מנה מיום שני והשני מיום ראשון כי היה סבור שחדש שעבר היה חסר וכשר הדבר שלא לשנות המנהג למנות מיום שני כי יש להסב הראיות לכאן ולכאן ואני מצאתי תשובת הר"י מבונ"א שהשיב לה"ר דוד ופסל את השטר שהיה כתוב בו באחד במרחשון ביום שני והיה ראש חודש יום ששי ויום שביעי והאריך בראיות · מרדכי:

*ואם כתבה לו שטר בפני עצמו איבדה כתובתה · ועוד פי' ר"י דאפי' בשטר של בעלה איבדה אם כתבה שהיא מוכרת אבל הכא מיירי שהתמה לו פי' שמוחלת השיעבוד של כתובתה שיש לה על שדה זו · מספקי ה"ר יחזקיהו פרק הכונס:

פרק אחד עשר

א אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהם ואינן חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה: גמ' [דף צו ע"א] אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה מאי טעמא אמור רבנן מציאת אשה לבעלה משום דלא תיהוי לה איבה הני תיהוי להו איבה א"ר יוסי בר' חנינא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשין חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו: ב אריב"ל כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו חוץ מהתרת מנעל והנעלת (לו) מנעל אמר רבא לא אמרן אלא במקום שאין מכירין אותו אבל במקום שמכירין אותו לית לן בה א"ר אשי ובמקום שאין מכירין אותו לא אמרן אלא דלא מנח תפלין אבל מנח תפלין לית לן בה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המונע תלמידו מלשמשו מונע חסד ממנו שנאמר למס מרעהו חסד ר"נ בר יצחק אמר אף פורק ממנו יראת שמים שנאמר ויראת שדי יעזוב: ג אר"א אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה *וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של רבי שבתאי שתפסה דסקיא מליאה מעות ולא היה כח בחכמים להוציא מידה אמר רבינא לא אמרן אלא למזונה אבל לכתובה מפקינן מינה* מתקיף לה מר בר רב אשי מאי שנא כתובה דממקרקעי ולא ממטלטלי מזוני נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי אלא מאי דתפסה תפסה א"ל רבי יעקב בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך והאידנא דתקינו רבנן כתובה אפי' ממטלטלין כיון דמזוני תנאי כתובה נינהו ותנאי כתובה ככתוב' דמיא ניזונת נמי ממטלטלי [א] בין שתפסה בין שלא תפסה ירושלמי (ה"ב) אלמנה שתפסה אלף זוז במזונותיה אין מוציאין אותן מידה מהו למימר לה חוי מה שבידך תלמידי דר' יונה אמרי אמרי' לה [ב] חוי מה שבידך אמר לון רבי יוסי בר בון מכיון שיש לה לישבע בסוף אפי' חוי מה שבידך לא אמרי' לה וריצב"א כתב לרבינו שמשון אחיו מה שכתבת אחי דאלמנה שתפסה למזונותיה כל מה שתפסה יכולה לעכב אפילו כמה וכמה מההיא ירושלמי דפ' אלמנה לפי זה לא שבקת חיי לכל בריה נשים גבירות ושולטות בממון בעליהן ויש להן בנים קטנים יקחו כל הממון ולא יתבעו לעולם כתובה ויתפסו הכל בשביל מזונות וכן נשים שאינן גבירות אם יש מטלטלין הרבה בתוך הבית או כסף וזהב יקחו הכל אלא יש לפרש הא דקאמר התם ר' יוסי בר' בון אמר מכיון שהיא עתידה לישבע בסוף אפי' חוי מה שבידך לא אמרי' לה. מתוך לשונו משמע דוקא בשביל שסופה לישבע הא אין סופה לישבע אמרי' לה חוי מה שבידך א"כ בנדון זה שלקחה הכל ואינה עתידה לישבע בסוף אמרי' לה חוי ומוציאין מידה כל המותר על מזונותיה לשנים עשר חודש כי יותר אין ראוי שישאר בידה ממה שראוי בפעם אחת למכור בקרקעות וזהו שיעורא אמרינן מה שתפסה תפסה ואלף זוז דקאמר לאו דוקא אי נמי בעשירה שראויה לכך בשנים עשר חדש אי נמי נראה מה שתפסה תפסה ראוי לומר אפי' ביותר משנים עשר חדש ובלבד שתפסה פחות מכדי כתובתה שסופה לישבע על כתובתה אבל אם תפסה יותר מכדי כתובתה שאין סופה לישבע על כתובתה לא והא דקאמר אפילו חוי מה שבידך לא אמרינן היינו היכא דידיע לן שלא תפסה כדי כתובתה לפי שסופה לישבע אבל אי לא ידעינן כמה תפסה לא ולכאורה אם היתה תובעת מזונותיה אחרי כן ואמרה שכבר אכלה כל מה שתפסה לא היו זנין אותה עד שתשבע כמה לקחה עד כאן דבריו ורבינו מאיר כתב השתא לפי דבריו אחרי שהיתומים אומרים שתפסה יותר מכתובתה היה לנו להשביעה אמנם לפי דברי רבינו שמשון אחיו שנחלק עליו אפילו בתפסה יותר אין להשביעה וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל (פי"ח מהל' אישות ה"י) שכתב אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון מהן בין שתפסה אחר מיתה אפי' תפסה ככר זהב אין מוציאין מידה אלא שכותבין לה ב"ד מה שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עמה והיא ניזונת ממה שבידה עד שלא יהא לה מזונות יותר או עד שתמות ויקחו היורשין את השאר וכו' ואחרי שכתב אפילו ככר זהב שמע מינה דסבירא ליה דתפיסה למזונות מהניא אפי' ביותר מכתובתה ולא מפקינן מינה ופשט הירושלמי דקאמר אלף זוז וגמרא דידן דקאמר דסקיא מליאה מעות משמע נמי הכי דאפילו טובא יותר מכדי כתובתה לא מפקינן מינה וטעמא הוי משום דלא ידעינן כמה תחיה וכמה תצטרך למזונות כי שמא יאבד מהן או שמא תחלה ותצטרך לרפואה שאין לה קצבה שהיא בכלל מזונות וכיון דאף אם תפסה למזונותיה הרבה יותר ממזונותיה לא מפקינן מינה א"כ למה היה לנו להשביעה השתא הרי לא מצינו שום שבועה כיוצא בזו מצינו נשבעין ולא משלמין נשבעין ונוטלין אבל בנדון זה שבועה זו למה לא ליטול ולא ליפטר מעכשיו אמנם אם אחר זמן תאמר שכלו כל המטלטלין שתפסה ותבוא לתבוע מזונות לא יהבינן לה מידי עד שתשבע שלא נשאר בידה ממה שתפסה ולא נתנה ולא בזבזה כלום דבהא מודה הרמב"ם ז"ל שהרי הוא כתב (שם הי"ט) אלמנה שבאה לבית דין לתבוע מזונות יש מי שהורה שפוסקין לה מזונות ואין משביעין אותה ואין ראוי לסמוך על הוראה זו מפני שנתחלף לו הדבר באשה שהלך בעלה למדינת הים ורבותי הורו שאין לה מזונות עד שתשבע שהרי זו באה ליפרע מנכסי יתומים ולזה דעתי נוטה וכן ראוי לדון עכ"ל ואפי' לדברי הגדולים האומרים דבכל ענין קאמר חנן לא תשבע בתחלה אפי' כי אתיא לאפוקי מזוני מיתמי נראה לי דלכל כהאי גוונא שעכבה ממון היתומים יותר מן הראוי להגבותה בבית דין בפעם אחת דהיינו כדי מזון שלשים יום מודו כ"ע דלא יהבינן לה עד שתשבע כי צריך לתת טעם מאי שנא למזוני דלא משביעינן לה משום דסופה עתידה לישבע על כתובתה ואע"פ דשמא לא תבוא לעולם לידי גיבוי כתובה ובשאר דוכתי לא אמרינן הכי שהרי אפוטרופא ושותפין ואריסין הנשבעין שלא בטענה אי בעי משבעי אהדדי כל יומא ולא אמרי' ימתין עד לבסוף ואז ישבע על הכל אלא נראה דהיינו טעמא גבי אשה דאי ידעה שעתידין להשביעה על מזונותיה בימי מיגר אלמנותיה שהיא יושבת לכבודו הויא לה קטטה מעיקרא בהדי בעלה ואין אדם דר עם נחש בכפיפה אבל בנדון זה שרגלים לדבר וראוי לחושדה לפי שתפסה ממון היתומים והיה ראוי להשביעה מיד אלא שלא מצינו שבועה כיוצא בזו כדפרישית לעיל מ"מ ודאי אם תתבע מזונות אח"כ ראוי להשביעה לכ"ע ע"כ דברי רבינו מאיר ומתוך דברי הרמב"ם ז"ל משמע שפסק כתלמידי דרבי יונה דאמרי' לה חוי מה שבידך וכן מסתבר: ד אמר רבי יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא אלמנה ששהתה שתים וג' שנים ולא תבעה מזונות איבדה מזונותיה השתא שתים איבדה שלש מיבעיא לא קשיא כאן בענייה כאן בעשירה א"נ כאן בצנועה כאן בפרוצה [ג] הלכך לא איבדה בשתי שנים עד שתהא ענייה ופרוצה ירושלמי (ה"ב) ר' אלעזר בשם רבי יוסי בן זימרא בשלא לותה ואין בידה משכון אבל אם לותה או שיש בידה משכון גובה אפילו למפרע אמר רבא לא אמרן אלא למפרע אבל להבא אית לה: ה בעי רבי יוחנן יתומים אומרים נתננו לה מזונות עד היום הזה והיא אומרת לא נטלתי ולא שהתה עדיין שתים ושלש שנים על מי להביא ראיה [דף צו ע"ב] נכסי בחזקת יתמי קיימי ועל האלמנה להביא ראיה או דלמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי [ד] כיון דאלים כחה למכור שלא בבית דין ועל היתומים להביא ראיה ודלא כפירש"י שפירש נתננו דמי מזונות שנה הבאה דהא פשיטא דעל היתומים להביא ראיה דהא רבי יוחנן הוא דאמר בפ"ק דב"מ [דף יז.] הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום [ה] ואפילו מאן דלית ליה דר' יוחנן מודה הכא דאי מהימני לומר פרעתי מה הועילו חכמים בתקנתם שתקנו לה מזונות בכל שעה יאמרו

הגה"ה
*אבל לכתובה מפקינן מינה וכן פסק רש"י בתשובה דכל הנכסים שהניח המת בחזקת היתומים הן בכל מקום שהן ואינן משועבדים לא לכתובה ולא לבעל חוב אלא למזונות בלבד ואם תפסה לכתובה יחזירו ליורשים בלא שום טענה ואין לדון עליהם עד שיהו בידן וברשותן כי קודם שבועה אין לה רשות בנכסים לא במקרקעי ולא במטלטלין דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וחזקת המחזיק בהן אינה חזקה דאין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל והכי פירושא לא אמרן אלא למזוני מפני חיי נפש אבל לכתובה אפי' לאחר שנשבעה דאז דינה לגבות ממקרקעי אם תפסה ממטלטלי מפקינן מינה. וכתב רבינו ברוך ז"ל בראותי זה הפסק תמהתי ואמרתי הא האידנא משתעבדי מטלטלי לכתובה ולבע"ח ואמאי לא מהניא תפיסה לאחר מיתה ואומר אני דשמא היינו טעמא דידיה משום דאמרי' פ' הכותב (דף פד ע"ב) דלא מהניא תפיסה אלא היכא שאגבורין ומונחין ברשות הרבים או בסימטא אפי' לר"ט דאמר תפיסה דלאחר מיתה מהניא והלכך כשהנכסים מונחין ברשות המת מיד כשמת נכנסו בחזקת היתומים · מרדכי:

הגה"ה
*פי' ראב"ן דמיירי שתפסה לאחר מיתת הבעל ואם תאמר מאי שנא דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה יש לומר משום דלא גביא ממשעבדי והוי תנאי ב"ד והלמוהו רבנן טפי להועיל בה תפיסה. בסי' תתקי"ד תשובת ראב"ן · בנו של ראובן היה לו זקוק והאי ביד שמעון אחי אביו ותלה בן ראובן ושלח אחר עדים וגוס בפניהם ליתנם לראובן אביו ולא מיתתה אשתו ושיקל עליו החולי ועמד והלך בבית על משענתו ואח"כ הכביד עליו חוליו ושלח עוד אחר שמעון דודו ואחר עדים ואמר לשמעון זקוק ותאי שיש לי בידך תנהו לאבי ראובן ואז מיתתה אשתו ונפטר לעולמו וקיים שמעון דברי המת ואחרי כן תבעה היא את שמעון לדין · נראה ששמעון עשה כדין שנתן לראובן הכסף ואין לאלמנה על שמעון כלום ודינה עם ראובן והאריך וע"ש במרדכי וכן אם תפסה למזונות מטלטלין והיו לה בנים ונתנה לבתה המטלטלין ומתה ובאין אחיה להוציא המטלטלין מידה והאומרים כי לא נשבעה אמנו על הכתובה נראה לרבינו אב"ן שזכתה במתנה משום דאמרינן הכא אלמנה שתפסה למזונות מה שתפסה תפסה ואין היתומים יכולין להוציא מידה ובתה נמי הבאה מכחה אינם יכולין להוציא מידה ואפי' אם היו המטלטלין ביד האחים היה לבת ליתן לה משום מצוה לקיים דברי המת · ועוד האריך במרדכי:

קרבן נתנאל

נאמן אף שהדבר תלוי בסברות ובראיות לא קשה נהדר ונדייניה כי שוב לא יקבלו עליהם להיות לו כח לפסוק עליהם כפי שודא דדייני: [ס] ונראה דגבי מטלטלין נמי שייך שודא כי האי דפ"ק דגיטין. אבל במה שכתב ר"ת דווקא בדיין מומחה אין סתירה לו מהאי דפ"ק דגיטין. דהתם שאני דהוי כאילו קבלו עלייהו אבל לענין מטלטלין שפיר קשה דהא לא עדיף מה שקיבלו עלייהו כמומחה לרבים ממש דלא דאין שודא במטלטלין: [ע] אימר בר תשעה ועשרים בניסן את. מדלא קאמר אימר בר שלשים בניסן את ש"מ דיום שלשים נמנה לחדש אייר. מרדכי [פ] בחד לוקח דליכא למימר הכי. וכתב בספר בית שמואל סי' ג' ס"ק ס"ב דאם כתב לו ללוקח שטר בפני עצמו איבדה כתובתה ע"ש. אמת שכתב כן במרדכי שילהי פ' זה. אבל מי שמעיין שם יראה ויבין שלא כתב כל זה כי אם לרב אבל לשמואל דקיי"ל כוותי' אפי' כתבה שטר בפני עצמו מ"מ יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי. וכן מוכח שם בגיטין דף נ"ה ת"כ דשמואל מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות משמע הא שטר בפני עצמו לא. וכ"מ פ' חזקת הבתים ד' מ"ז דפריך הניחא לרב אלא לשמואל מאי איכא למימר: [צ] ובכמה מקומות בהש"ס לא נשני' אלא חדא מן הקושי'. כיש תוס' ברכות. ובפ"ק דשבת גבי סיטון: [ק] והרמב"ם פי"ז מהל' אישות · ויש לתמוה הא הרמב"ם איירי כשנתבטל המכר מ"ה אבדה כתובתה לגמרי הא לא נתבטל המקח מראשון מיהא תגבה ודוקא גבי ב"ח הוא דאפסיד אנפשיה אבל אשה לא דלא נתנה כתובה לגבות מחיים וא"כ מה שחולק רבינו על הרמב"ם וסוגי' דשמעתא אזלי כר"ח ור"ת הלא הרמב"ם ג"כ מפרש הסוגי' כר"ת עיין בחידושי להרמב"ם: הדרן עלך מי שהיה נשוי [א] בין שתפסה בין שלא תפסה ע"כ לשון הרי"ף: [ב] חוי מה שבידך כ"ה בירוש' שלפנינו אמנם גר' משובשת היא וכצ"ל חוי מה שבידך פי' הראה לפנינו מה שבידך כדי שנדע הוצאתך והכנסתך בזה הממון שתפסת. וכן הוא הגירסא בהר"ן ובמגיד משנה ובהרא"ה וטעות מוכח הוא ממ"ש רבינו בסמוך: ה"ג מ"ש אחי: [ג] הלכך לא איבדה בשתי שנים עד שתהא ענייה ופרוצה. משום דנכסי בחזקת אלמנה קיימי כדמסיק בסי' הסמוך. ובהני תרי ליסגא מספקינן ועל היתומים להביא ראיה ועיין לקמן פרק הנושא סי' ו': [ד] כיון דאלים כחה למכור שלא בב"ד. ולפיכך בשאר חובות בע"פ לא מוקמינן בחזקת הבע"ח ומהימני יתמי לומר פרעתי: [ה] ואפי' מאן דלית ליה דר' יוחנן מודה הכא. לכאורה דברים אלו אך למותר גם בתוס' דהא אליבא דר"י אנן קיימינן. אלא שלשיטת הרי"ף כמו שהביא רבינו בפ"ק דב"מ סי' מ"ד בביאור דבריו בשם הרמב"ן דלא

אמר

[illegible]

מתני' אלמנה

[illegible]

הגהה

[illegible]

מתני' מכרה

[illegible]

קרבן נתנאל

[illegible]

במה שהקלו עליה למכור שלא בבית דין [ב] רב אלפס ז"ל כתב דאם מכרה האלמנה או נתנה במתנה מנכסי יתומים [ג] קודם שתשבע מה שעשתה עשוי והביא ראיה ממתניתין (דף לז.) דקתני אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין ואמרינן עלה בגמרא [ד] בשלמא מן הנשואין משום מזוני. ומיירי בשלא נשבעה דאי נשבעה אין לה מזונות [ה] לפי שאינה נשבעת עד שתתבע כתובתה בבית דין ומשעה שתבעה כתובתה אין לה מזונות [ו] והא דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אחר המכירה שבועת נדרי וגם שלא זלזלה במכירה ולא מכרה יותר מן הצורך ואע"פ שהיו שם ב"ד הדיוטות בקיאין בשומא שמא לא דקדקו כולי האי דיושבי קרנות הן: יד **מתני' אלמנה** שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קיים עד שיהא שם כדי שתשייר בשדה בית תשעה קבין ובגינה בית חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע היתה כתובתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל ושל כולן מכרן קיים: דין בטול מקח דקרקעות כתבתי בפרק הזהב (סי' כה): טו **גמ' מאי** שנא שוה מאתים במנה דאמרינן לה את הפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא הנא ארווחי אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה [דף צח ע"ב] כאן שנה רבי הכל לבעל המעות כדתניא הוסיפו לו אחת יתירה הכל לשליח דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר חולקין והתניא רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות אמר רמי בר חמא אמר רבי יצחק לא קשיא כאן בדבר שאין לו קצבה כאן בדבר שיש לו קצבה *אמר רב פפא [ז] הלכתא בדבר שיש לו קצבה חולקין בדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות ומתני' דבר שאין לו קצבה הוא פירוש דבר שיש לו קצבה כגון הפירות שנמכרים במנין ידוע או משקל ידוע או מדה ידוע בכך וכך אם נתן לו המוכר אותו דבר ידוע וחזר והוסיף לו אחת יתירה חולקין ולמה חולק השליח עם בעל הבית הואיל ובאתה לו הנאה ע"י בע"ה חולק עמו [ח] שאל ה"ר יעקב ישראל את ר"ת על ראובן ששלח את שמעון לקבל לו מעות מן העובד כוכבים והעובד כוכבים טעה ונתן לו יותר ולא נמלך העכו"ם להחזיר לו המותר. המותר למי והשיב שחולקין אותו ביניהם דמעות הוו כדבר שיש לו קצבה דאמרי' הוסיף לו אחת יתירה ר' יוסי אומר חולקין ומוקמינן לה בדבר שיש לו קצבה וטעמא דחולקין לפי שבעל המעות כיון שקבל קצבתו מה לו בטעותו של שליח אלא דאמרי' הואיל וע"י מעותיו של זה נשתכר יהיב ליה פלגא והוא הדין נמי גבי טעות חשבון אע"ג דהיכא טעמא אחרינא גבי חולקין כמו שפירש רש"י די"ל לשליח נתנם וי"ל לבעל המעות נתנם והאי טעמא לא שייך גבי טעות מכ"מ גם האי טעמא עיקר וכיון דמוחזק ידו על העליונה וחולקין ואפי' אם היה נותן לו שכר אין הבעלים מקפידים על הגבהת מציאה עם המגבהה דהוילו מצא ארנקי בשוק מי לא זכה בו ושוב חזר בו ואמר דכל טעות בין על ידי מקח בין ע"י שטעה במנין [ט] הכל לבעל המעות כמתני' ולא דמי להוסיפו לו אחת דהתם ליכא טעות ור"י אומר דהכל לשליח שהרי אם גנב ואם גזל והטעה מה טיבו של בעל הבית בו ואפי' חולקין לא שייך למימר ולא דמי לשמר טעות דאמרי' הכל לבעל המעות דהתם הוא סבור שהמקח שוה יותר מן המעות שקבל ונתן הכל לבעל המעות על סמך זה אבל הכא טעות בעלמא הוא שהעובד כוכבים ידע הסך שהוא חייב לו והיתרון דבר בפני עצמו הוא כאילו גנב לו היתרון הדע שאם היה רוצה אומר טעית בחשבון ומחזיר לו המותר והימה הוא לומר שלא היה יכול להחזיר לו וכן נראה עיקר: איבעיא להו אמר לשלוחו זיל זבין מהרעא דילי ליתכא ואזיל וזבין כורא מאי מי אמרי' מוסיף על דבריו הוי וליתכא מיהא קני או דלמא מעביר על דבריו הוי וליתכא נמי לא קני [דף צט ע"א] היכא דאמרי הא לא תיבעי לך דודאי ליתכא מיהא קני [י] אם ירצה הלוקח אבל לוקח אי בעי מצי אמר אין אני רוצה לקנות אלא כור ביחד כי תיבעי לך דאמר ליה זבין כורא וזבין ליתכא מי אמרינן א"ל דטבא לך עבדי לך או דלמא מצי א"ל לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי [כ] וה"ה דמבעיא ליה אם מכר טור לשנים אע"ג דלא שייך למימר הכא דטבא לך עבדי לך דעיקר הטעם תלוי במאי דאמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עלואי דהיה ליה רישהא למשלח אבל לא בעינן דליהוי שיבותא למשלח הדע דמייתי ראיה מהביא לו בשלש יתום ובשלש טלית והתם לא שייך

הגה"ה

*ראיתי בשם רשב"ם כתוב אי א"ל חד לחבריה מכור לי טלית זה בחמשה דינרים ולא אמר ליה המותר יהא שלך ומכרו בששה דינרין הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם העובד כוכבים טעה מעצמו ונתן לו ששה דינרים ולא נמלך העכו"ם להחזיר לו המותר הדינר של השליח ואין לבעל המעות בהן כלום · ומה שפירש רש"י דחולקין משום דמספקא לן לאיזה מהן נתן אין נראה להבה מורי רבינו יואל הלוי דהא אמתני' קאי דמיירי בטעותא דהא פריך עלה בירושלמי ואין סופו לחזור משום מקח טעות ומשני תפתר שהוקיר המקח אלא הטעם נראה לו דדבר שיש לו קצבה לא מחמת המקח בא הטעות אלא מחמת מזל של שניהם וחולקין ודבר שאין לו קצבה הזילזול מחמת המקח בא בשויו ומזלו דבעל המקח גרם ובירושלמי פרק שני דדמאי מפורש יפה · לשון אביאסף · מרדכי:

למימר דטבא לך עבדי לך שהרי הוליא כל הדינר וגם מדקרי ליה מוסיף על דבריו מכלל דהוסיף על דבריו ומכרו לשני בני אדם דאם לא מכר אלא לחד מאי שייך למימר מוסיף על דבריו ולא איפשיטא בהדיא וסוגיין דמעביר על דבריו הוי משום דיוקא דמתני' דקתני מודה רבי יהודה בקטנית דמיירי בדלייתי ליה שוי שית בשלש [ל] והיינו דאמרי' מעביר על דבריו הוי דאי מוסיף על דבריו הוי אפילו אי אייתי ליה שוה שית בשלש בעל הבית מעל [מ] ועוד כיון דלא איפשיט לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקת מריה קמא [נ] ועוד דטענה מעלייתא היא בכולי הש"ס לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי הכי גרים רש"י [דף צט ע"ב] פשיטא אמר לאחד ולא לשנים קפידא סתמא מאי פירוש אמר לאחד בסתם ולא אמר לו ולא לשנים מאי רב הונא אמר לאחד ולא לשנים רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי לאחד ואפילו לשנים ואפילו למאה תימה אפילו אמר לו סתמא לא איפשיטא בעיין לעיל אי חיים לאפושי שטרי [ס] והיכי פשיטא להו לרב חסדא ולרבה בר רב הונא דאפילו אמר בפירוש לאחד דאמרינן לאחד אפי' למאה ומפרש רבינו תם דהאי קפידא דאפושי שטרי דלעיל לאו משום זילותא דנכסי הוא אלא משום שילטרך לחזור בכל שטר ושטר אחר חתימת עדים וקניין והכא איירי כשהחתים השליח את השטרות דליכא תו קפידא אלא באפושי בעלי דינין שטורח לו אם ילטרך היום או למחר לבא עם שניהם לדין ובטרחא כי האי פליגי הני אמוראי אי נמי היכא לאוקמי כשמכר בשטר א' וליכא אפושי שטרי אלא קפידת בעלי דינין כדפרישית והאי דפשיט לקמן מאלמנה שמכרה לזה במנה ולזה במנה מכל שכן קא פשיט דאפי' בשני שטרות קנו [ע] ורבינו חננאל ז"ל גרים לאחד קפידא סתמא מאי והא דקאמרי רב חסדא ורבה בר רב הונא לאחד ואפי' לשנים לאו משום דהשתא הזכיר בדבריו לאחד [פ] אלא אגב דקאמר רב הונא לאחד ולא לשנים קאמרי אינהו לאחד ואפילו לשנים איקלע רב נחמן לסורא עיל לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרו ליה כי האי גוונא מאי אמר להו לאחד ואפי' לשנים ואפי' למאה ואע"ג דטעה שליח אמר להן טעה שליח לא קאמינא והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות הני מילי היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן הלכתא ורב אלפס זכרונו לברכה שפסק בבעיא דלעיל דמעביר על דבריו הוי והכא פסיק לאחד ואפילו לשנים [צ] צריך לחלק כמו שפירש ר"ת [ק] ורב האי גאון ז"ל בשער ששי של מקח וממכר פסק דמוסיף על דבריו הוי מדאמרינן פשיטא אמר לאחד קפידא סתמא מאי ואסיקנא לאחד ואפילו לשנים אלמא קיימא לן מוסיף על דבריו הוי והוא מפרש האי פשיטא על דרך מאי הוי עלה: טז **מתני' שום** הדיינין שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים א"כ מה כח בית דין יפה אבל אם עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים הא דקתני פחתו מכרן בטל ניחא דנתאנו היתומים [ר] אבל אם הותירו שתות שנתאנה לוקח אמאי בטל לא יהא כח יתומים גרוע מכח אחר [ש] דאין אונאה לקרקעות ומתוך פירוש רש"י משמע דכיון דלגבי אונאת יתומים אמרי' מכרן בטל הוא הדין נמי לגבי אונאת לוקח ולסברא זו גם בשליח הדין כן כי היכי דאי טעה שליח ונתאנה המקח בטל דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ה"נ אם נתאנה לוקח וכן כתב רב האי ז"ל דבשליח אם הותיר שתות מכרו בטל ותמיהני למה הזכיר שתות אם רולה לדמות הותיר לפיחת אפילו בדינר נמי דהא קיימא לן שליח כאלמנה והרב ר' יונה ז"ל כתב [ת] דאם הותיר השליח דינו כאינים דעלמא שמוכר את שלו וזכה המשלח ביתרון ואם פיחת א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אבל שומת בית דין כמו שהיתומים סומכין עליהם כך הלוקח סומך עליהם שלא יעשו עול ולא ירחמו בדין והוו ב"ד שלוחים של אלו ואלו הלכך בין פיחתו שתות בין הותירו שתות מכרן בטל אבל בפחות משתות מכרן קיים וכן מסתבר וכן היה נראה היכא דנתאנו יתומין דהמקח בטל אין ב"ד יכולין לקיים המקח אם ירצו ולהכריח הלוקח להחזיר האונאה דכיון שרצו ב"ד לבטל המקח הרשות ביד הלוקח נמי לבטלו ומסתבר הני טעמי דאי מיפות כח ליתומים טפי מלוקח הא ריעא ליתמי ולא זבנו מינייהו והרמב"ם ז"ל (פי"ג מהלכות מכירה ה"י) כתב דאם רצו בית דין שלא לבטל המקח ויחזירו האונאה מחזירין: יז **גמ'** [דף ק ע"א] **איבעיא** להו שליח כמאן אמר רבא א"ר נחמן שליח כדיינין רב שמואל בר ביזנא אמר ר"נ שליח כאלמנה והלכתא שליח כאלמנה [א] שאם טעה כל שהו מכרו בטל משמע הא דקתני במתני' מכרה שוה מנה ודינר במנה לאו דוקא דינר הוא הדין בפחות ויש מפרשים דינר דווקא ולא נהירא כיון דאפי' פחות מכדי אונאה בטל אין חילוק בין דינר לפחות פירש ר"ת דהאי שליח מיירי כשעשאוהו בית דין שליח למכור דאי בשליח שעשאוהו בעלים היכי קאמר רבא משמיה דרב נחמן שליח כדיינין הא אמר רב נחמן לעיל (דף לט:) אבל טעה שליח לא דאמר ליה לתקוני שדרתיך ועוד דברים הלוס מקדם (דף מב:) א"ר נחמן האחין שחלקו לקוחות הן פחות משתות נקנה מקח אמר

קרבן נתנאל

[א] לך הותה בע"ל עד השבוע כתובה מציקה ל"ק אע"פ שאפשר לה למכור קצת כתובתה ויש לה מזונות מ"מ ע"י כך יכולים היתומים לסלק אותה בע"כ ותקנת יתומים היא: [ב] רב אלפס ז"ל כתב. הרי"ף בתשובה: [ג] קודם שתשבע מה שעשתה עשוי. לאפוקי דעת הרמב"ם והרמב"ן שמשים האשביעה צריכה שבועה או לא קאי אכתובה ומבעיא ליה אם היא צריכה שבועה קודם מכירה או אחר מכירה שני ומסיק הלכתא צריכה שבועה מקודם ואי לא השביעוה קודם לא מהני מכירה · עיין בהר"ן ובחידושי הרא"ה: [ד] בשלמא מן הנשואין משום מזוני. ר"ל אפי' לכתובתה התירו חז"ל למכור שלא בב"ד כדי שתפסיד מזונותיה והוו לטובת היתומים ולפירש"י ה"ק בשלמא מן הנשואין איכא מזונות ואיכא למימר הא דקתני מוכרת שלא בב"ד קאי אמזונות. אין ראיה משם: [ה] לפי שאינה נשבעת עד שתתבע כתובתה בב"ד. והר"ן ושאר פוסקים שטנו עליו מי פסיקא ליה דאפשר שלא תבעה כתובתה אלא שנשבעה כדי שלא יפסידו היורשים כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא קי"ל אין אדם מוריש שבועה לבניו: [ו] והא דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אחר המכירה שבועת נדרי וכו'. (אין) [נ"ב אי] דעתו שאין משביעין ומ"ש רבינו בסי' זה ולא קא מבעיא ליה בשבועת נדרי יפה יפה דמשביעין אותה הייט נמי אחר המכירה. או נאמר דהתם לכתחלה קאמר דמשביעין אותה קודם המכירה שבועת נדרי כדקתני אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה והכא בדיעבד קאמר צריכה שבועה אחר המכירה. ר"ל דמהני שבועה והמכירה קיימת. ומ"ש בספר ב"ש סי' ק"ג ס"ק פ' שלא בדקדוק ע"ש: [ז] הלכתא בדבר שיש לו קצבה חולקין. עיין בתוספות דבור המתחיל אמר רב פפא ומצאתי מבואר: [ח] שאל הר"ר יעקב ישראל. הרא"ש ז"ל מביא תשובה זו יותר בארוכה. והעיקר בתשובת מיימונית השייכים לס' קנין סי' כ': [ט] הכל לבעל המעות כמתני'. דדמיא למתני' שנתן לו מאתים במנה ה"נ נתכוון ליתן הכל לבעל המעות לשון תשובה הנ"ל: [י] אם ירצה הלוקח. ודווקא שהודיעו שהוא שליח של פלוני לפיכך אם נמצא שעבר ע"ד משלחו המקח בטל אבל אם לא הודיעו שהוא שלוחו של פלוני נקנה המקח ויהיה דינו ביניו ובין משלחו כ"כ הרמב"ם פ"ג מהל' שלוחין ולזה נוטה דעת רבינו בפ' גט פשוט סי' כ"ו ע"ש: [כ] וה"ה דמבעיא ליה אם מכר טור לשנים. והא דקאמר וזבין ליתכא ליתכא ר"ל ליתכא דהייט טור בשני פעמים מהו. מאי א"ל דטבא לך עבדי כלומר בתחלה כשמכרתי האי בשטר אחד לטובה נתכוונתי כי אמרתי שמא בסוף שהלכתי למכור נזדמנו לך מעות ולא ניחא לך למכור ותודיעני שלא אמכור כ"כ הדרישה. ומאי דמסיים רבינו אע"ג דלא שייך למימר הכא דטבא לך עבדי נ"ל דה"פ אע"ג דלא שייך למימר טבא לך עבדי כמו שאם מכר לחד גרידא והא דקאמר דעיקר הטעם תלוי במאי דאמר ט' אע"ג דשייך טבא לך עבדי אפילו כשמכר לשנים נ"ל כיון דשייך הך טונה בכל מקום שמינה השליח. וכל זה דוחק. אבל הנראה דוודאי כשמכר לשנים לא שייך למימר טבא לך עבדי ויותר כשמכר לשניהם בב"א בשני שטרות ורבינו מייתי ראיה מדפשיט ר' חנינא מסורא מ"מ דהוי ידוע לו שהאיבעיא היה לבני ישיבה אפי' כשמכר לשנים. והאי דקאמר א"ל דטבא לך עבדי לך זהו תוספת מבעלי התלמודים רבינא ורב אשי כי היכי דלא נפשוט מדר"י דאמר מעביר על דבריו ומדר"י נשמע לרבנן לכך הוסיפו בסברא זו דאיכא למימר דר"י בכה"ג נמי ס"ל דלאו מעביר על דבריו משום דאמר דטבא לך עבדי לך: [ל] והיינו דאמרי' מעביר על דבריו הוי. ומדר"י נשמע לרבנן דמסיכא תימי לט לעשות פלוגתא מדעם וטוכחה זו היא אלא בגוונא כשמכר לשניהם דלא שייך ביה דטבא לך עבדי לך. אבל כשמכר ליתכא גרידא אין לנו לטוכיח מדר"י על זה משיים רבינו ועוד כיון דלא איפשיט ט': [מ] ועוד כיון דלא איפשיט לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקת מריה קמא. ועפ"ז מיושב מה שלא ביאר הרי"ף והרמב"ם ורבינו דמתני' דהכא דקתני ושלכן מכרן קיים איירי בבתי כדפוקי גב הש"ס · משום דהא דפסקינן דמעביר על דבריו הוי דמפני ספק טקי ארעא בחזקת מרה קמא משא"כ אלמנה כשמכרה הקרקע בחזקתה מפני שיעבוד כתובתה ולכן מכרן קיים והתלמודא צריך לאוקמיה בקטנית כדי שלא תפשוט דמוסיף על דבריו הוי ולא ניחא להו למדחי דהתנא ג"כ הוי מסופק וכמ' ב"ש סי' ק"ג ס"ק י"ג לא נחית בזה לעומק ע"ש: [נ] ועוד דטענה מעלייתא בכולי הש"ס לא ניחא דליפשו שטרות עלואי. זה ניחא לפי' ר"י דהכא נמי טעמא משום זילי נכסי אבל לתי' ר"ת דהכא טעמא משום טפישי בעלי דינין אין ראיה מכולי הש"ס דהתם טעמא משום זילי נכסי ואפשר לומר דמזה למד הטור ח"מ בסי' קפ"ב דרבינו סבר כתי' ר"י ובזה נסתלק קושיות ב"י ע"ש: [ס] והיכא פשיטא להו לרב חסדא ולרבה בר רב הונא. אבל מרב הונא לא קשיא ליה. די"ל דשאני הכא דגליא דעתיה דקפיד לא' ולא לשנים משא"כ בהאיבעיא זבין לי כורא ע"כ צריך לפרש כמה ימכור משדותיו והתוספת תקנין מרב הונא דתלינו למימר דמדרב חסדא ל"ק דאיירי בזבין לי כורא שאין לו יותר מהך כורא וא"כ התם קפידא עפי אלא שלפ"ז א"כ תקשי לך מרב הונא: [ע] ור"ח גרים לאחד קפידא. מזה נראה שלא היה גירסת ר"ת בהרי"ף כמו שהוא לפנינו וכן משמע מתוס' שלא הביאו גירסא זו אלא בשם ר"ח ולא בשם רב אלפס ובזה נסתלק קושי' ג' בב"י על הטור ע"ש. וכ"כ הדרישה: [פ] אלא אגב דקאמר רב הונא לאחד ולא לשנים קאמרי אינהו לאחד אפי' לשנים. והא דקאמר רב נחמן לאחד אפי' לשנים אפשר לומר שאלוהו ואמרו לו שרב הונא פוסק לאחד ולא לשנים ע"ז השיבם לא' אפי' לשנים: [צ] צריך לחלק כמו שפירש ר"ת וכו'. ולולי דברי הרא"ש היה נראה לומר לפי גרסת ר"ח דסתמא דווקא מבעיא ליה והא דזבין לי כורא דלעיל הוי כמו אמר לאחד דמשמע קפידא אבל אמר סתמא מכור קרקע זו עדיף ליה שכ"ע מהרש"א. והנה כבר הזכרתי שלרבינו לא היה לו ברב אלפס גי' ר"ח. ובר מן דין דאם איתא דהרב אלפס נחית לחלק בזה א"כ אמאי כתב רב אלפס דהאיבעיא לא איפשטא הא איפשיט שפיר מהא דקאמר תלמודא פשיטא אמר לא' קפידא וה"ה אם אמר זבין לי כורא קפידא · אלא ש"מ דשאני היכא דאמר לאחד גליא דעתיה שמקפיד אבל לא לשנים משא"כ כשאמר כורא דבע"כ היה צריך לפרש כמה ימכור משדותיו: [ק] ורב האי גאון ז"ל ש' וכו' מפרש האי פשיטא ע"ד מאי הוי עלה · וז"ל הטור ח"מ סי' קפ"ב וא"א הרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם ולא הכריע ומצאתי קושיא בשם מהרש"ל דבטור א"ה סי' ק"ג כתב על דברי רב האי וכך היא מסקנת א"א ז"ל והדרישה תי' דוודאי מסקנת רבינו מדהביא דברי רב האי לבסוף שכך דרך הטור בהרבה מקומות אלא שאין מכריע בראיות · ויש חילוק גדול בין הכרעת למסקנא דהמכריע בראיות שמכיק אשמועה היא למילף מינה גם בדוכתא אחרינא ולדמויי ליה כל דכוותיה. אבל מסקנא היינו אלא לשמועה היא דעלה קאי המסקנא ולא ילפינן מינה. ולי נראה דכוונת הטור היינו שמסקנת רבינו כרב האי גאון אלא להא מילתא שהיא צריך לאוקמיה בד' שדות חלוקים כמו שפרשתי לעיל במה שמפ' רבינו שכתב רב אלפס שסוגייא דמעביר על דבריו הוי כיון דלא איפשטא לא קנה לוקח דאוקי ארעא בחזקה מרה קמא משא"כ אלמנה כשמכרה הנכסים בחזקתה: [ר] אבל אם הותירו שתות. וז"ל הר"ן בשלמא פיחת שתות א"ל אע"פ שאין אונאה לקרקעות הייט במאי דעביד איהו גופא אבל במה דעביד אחרינא יש אונאה כדאמרי' בגמ' גבי שליח וכדין הוא דאפי' ב"ש חוזר אלא דמשום כח ב"ד אמרו עד שתות הלכך פיחת שתות שפיר אבל הותיר שתות למה מכרן בטל שהרי הלוקח בדעת עצמו הוא לוקח: [ש] דאין אונאה לקרקעות. מילתא דפסיקא נקט דהא גם לפי האוקימתא לקמן דף ק' דמתני' איירי דווקא במטלטלין מכל מקום בשתות מכרן קיים ולית אלא שמחזיר האונאה: ה"ג אפי' בפחות נמי דהא קי"ל דשליח כאלמנה: [ת] דאם הותיר השליח דינו כאינים דעלמא שמכר את שלו וזכה המשלח ביתרון · וכ"פ בש"ע ח"מ סי' קפ"ב סעי' ו' פ"ש בב"ש דינו כאינים · והא דפסק בש"ע עד שתות המקח קיים היינו בקרקעות אפילו יתר משתות ואגב בבא שיש בה פשות אסיגנא נקט שתות: [א] שאם טעה בכל שהוא מכרן בטל · זהו מלשון הרי"ף מש"ה כתב רבינו הכא וכו'

רבא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שויה שליח אבל שויה שליח א"ל להקוני שדרתיך ולא לעוותי אלמא בשליח אפילו בפחות משתות בטל מקח הלכך בשליח דיינין איירי הכא דאלים כחו ור"י פירש כיון דקאמר הש"ס שליח שהם משמע בשהם שליח שעשאוהו בעלים [ב] והא דא"ר נחמן לעיל טעה שליח לא קאמינא היינו בטעות שהוא כטעות דמתני' והיא דקידושין הכי פירושא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח ואין צריך להחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא שוויה שליח אבל שוויה שליח מצי אמר ליה להקוני שדרתיך לענין זה שצריך להחזיר האונאה ומ"מ המקח קיים והא דאמר רב נחמן שליח כדיינין היינו לענין זה דהמקח קיים אבל האונאה מיהא צריך להחזיר וכן הדיינין דאין כח בדיינין כלל טפי משליח דעלמא והרמב"ם ז"ל (פי"ג מהל' מכירה הל' י') כתב דאם טעו בפחות משתות הרי זו מחילה כהדיוט וכן מסתבר ופירוש רבינו הם עיקר דנקבעת בעיא זו אמתניתין דשום הדיינין שפחתו שתות משמע דבשליח דיינין איירי: יח אמר רב נחמן אמר רב הונא הלכה כדברי חכמים ולית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופים ובוררין להם חלק יפה ואם הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות א"כ מה כח ב"ד יפה * י"מ הא דקאמר יתומים שבאו לחלוק דהוא הדין [ג] אפילו לא בא אלא אחד דהא ברים האיש מקדש (דף מב:) מייתי לה אחלוקת ארץ ישראל שהיו בה כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה גמורה מהתם דלא עבדינן ממש הנך יתומים כי הסיא דעל פי הדיבור היתה חלוקת הארץ והיו שם אורים ותומים והגדילו אינן יכולין למחות ויש רוצים לדקדק מהסיא דיבמות פרק אלמנה (דף סז.) כולן זכרים יאכלו עבדים בתרומה ואע"ג דשמא ימצא עובר זכר ועובר במעי זרה זר הוא דעבדינן הקנאה כדרב נחמן ונותנין לעובר חלק בנכסים כנגד העבדים אלמא עבדינן הקנאה דר"נ אפילו לא בא כי אם הא' לחלק דומיא דהתם דאיכא עובר וגם זו אינה ראיה גמורה דשאני התם דיש הקנאה גם לעובר שחלקו מתעלה בכך במה שיאכלו עבדים שלו בתרומה שהיא בזול ועוד היכא שהאחד מוחה בפירוש שלא לחלק אין ראיה שנעמיד אפטרופוס לחלוק בעל כרחו [ד] וגם ר"ת פירש דווקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא ויראה דכל הני שקלא וטריא היכא שהיתומים כולן קטנים וצריכין אפטרופוס לשמור נכסיהם הלכך אין חולקין נכסיהם בלא דעת כולם אבל אם מקצתן גדולים ואומרים אנו רוצים לעבוד ולשמור את חלקנו ואין אנו רוצים שיהיה אפטרופוס ממונה על חלקנו [ה] מלתא דפשיטא היא ששומעין להם דלמה יפסידו הם בשביל שאחיהם קטנים [ו] ולכאורה נראה דמילתא דשמואל לא איירי כלל בכולן קטנים דלא שייך לומר שבאו לחלוק דאין מעשיהם כלום אלא אם יראה לב"ד שהחלוקה טובה להם יחלקו ביניהם ואם יראה בית דין שאין החלוקה טובה אין שומעין להם אפילו כולן תובעין חלוקה אלא עיקר מלתא דשמואל איירי כשהגדולים תובעין חלוקה וקמ"ל דנזקקין ב"ד להם להעמיד אפטרופוס לקטנים ולחלוק עם הגדולים ומעמידין בית דין להם האפטרופוס לחלוק על פיו ובוררין להם חלק יפה בגורל [ז] ובשומת ב"ד וכן פירש רבינו תם דאפילו בגורל שייך ברירת חלק יפה כגון אם יש שלש שדות שיטול כל אחד שדה אחת ויהא חלקו במקום אחד ממה שיטול כל אחד שליש כל שדה ושדה וכמה ענייני ברירות יש אפילו בגורל ובשומת ב"ד כגון בחלונות וסולם והדך ואין חולקין בדבר דשייך ביה גוד או אגוד דאי חולקין בו [ח] אמאי דחיק למימר יכולין למחות ברואות הוה"ל יכולין למחות בגוד או אגוד וכן פירש רבינו חננאל ז"ל: לא קשיא הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו במאי יכולין למחות ברואות [ט] והלכתא כרב נחמן: יט אמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריותא איתמי ובי דינא דזבין אחריותא איתמי: כ [דף ק ע"ב] אמימר משמיה דרב יוסף ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשה כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין נעשו ודאי טעו דתנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב אי מהסיא הוה אמינא שליח אבל ב"ד לא קמ"ל דאפי' ב"ד איתיביה רב אשי לאמימר שום הדיינין שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו בדלא אכרוז לא בדאכרוז והא מדסיפא בדאכרוז הוי רישא בדלא אכרוז דקתני סיפא אם עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים לא רישא וסיפא בדאכרוז ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהם כאן בדברים שאין מכריזין עליהן רישא דקתני פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל ואע"ג דאכרוז בדברים שאין מכריזין עליהם אי נמי בשעה שאין מכריזין עליהם אי נמי במקום שאין מכריזין עליהן כיון דלא בעו הכרזה בין אכרוז בין לא אכרוז חד דינא הוא אם פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל שוה בשוה מכרן קיים · סיפא דקתני אם עשו אגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים בדברים שמכריזין ובשעה שמכריזין ובמקום שמכריזין דכיון דאכרוז עלייהו כדחזי [י] בין פיחתו בין הוסיפו מכרן קיים והלשון דחוק דקתני אבל אם עשו אגרת בקורת מכלל דרישא מיירי בדלא אכרוז וי"ל דאי הוה אמר אבל אם הכריזו הוה משמע דברישא לא אכרוז אבל להכי תני אגרת בקורת משום דאורחא דמלתא הוא כשמכריזין מחמת החוב כותבין שטר הכרזה אבל כשמכריזין שלא מחמת החוב אלא שהיה נראה לבית דין לצרך שעה אין כותבין שטר הכרזה לפי שמי שירצה שטר ההכרזה יתשוב אותם לב"ד טועין שהכריזו בדברים שאין להכריז נמצא שזה הלשון דאגרת בקורת ולא קתני אבל אם הכריזו מורה דרישא נמי איירי בדאכרוז אלא שלא נהגו שטר הכרזה מיהו אין הטעם הגון לחלק בין אם היתה ההכרזה מחמת החוב ובין לא היתה מחמת החוב דטעמא דהכרזה היא כיון שדקדקו בית דין כל כך במתון ובפרסום בשומא זו אין לתלות בה שום טעות הלכך אפי' עשו הכרזה בדברים שאין מכריזין האי טעמא מיהא איתא ביה אם הוסיפו לטעות וכי בשביל זה גרע טפי על כן נראה לפרש רישא וסיפא בדאכרוז כלומר רישא וסיפא מודו דבעי הכרזה ואם לא הכריזו אפי' שוה בשוה מכרן בטל והא דאמרי' ברישא שוה בשוה מכרן קיים בדברים שאין מכריזין עליהן ולא הכריזו ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשטרות והמטלטלין [כ] ואע"ג דלא משעבדי לבעל חוב ולצורכי היתומים מוכרין שלא בהכרזה מ"מ בית דין פעמים מוכרין אותן לפרוע חובות אביהם כי נראה להם טוב למוכרן ממה שימכרו קרקעות · מ"ט אמר שמואל עבדים שמא ישמעו ויברחו · שטרות ומטלטלין שמא יגנבו · שעה שאין מכריזין כי הא דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא · מקום שאין מכריזין כגון נהרדעי דא"ר נחמן מעולם לא עשו אגרת בקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאי בשומא אמר להו רב יוסף בר מניומי לדידי מיפרשא לי מיניה דרב נחמן משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא: כא אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומים שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר ורב חסדא אמר אבימי מוליכין אותם לשווקים ולא פליגי הא דמקרב שוקא והא דמרחק שוקא רב הונא טוב בידיה שיכרא דרב משרשיא בר חילקאי יתמא שהייה עד ריגלא אמר אע"ג דהוה ביה אגילא מייתי אזי תריפי רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטי יתמא בר אחתיה והוה לדידיה נמי חמרא הוה מסיק ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי א"ל מהו למישקליה בהדיה נפקליה בהדיה דלמא מיתקיף א"ל זיל לא עדיף מדידך *וכן ראוי לעשות לכל מי שיש בידו ממון יתומים שיעשה במאמר בית דין ולא שיאמר מדעת עצמו אעשה כמו בשלי כי לא יצא בזה ידי חובתו להפטר מן האונס וכן מכירת מטלטלי דיתמי הכל לפי ראות עיני בית דין וזה שיראה להם תועלת ותקנת היתומים להשהותם עד יום השוק או למכור לאלתר יעשו: כב כג תנן התם בערכין (דף כא:) שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב · (שם כג·) המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה רבי אליעזר אומר כשהוא מגרשה ידירה הנאה ר' יהושע אומר אינו צריך וכן היה רשב"ג אומר הערב לאשה בכתובתה והיה בעלה מגרשה ידירה הנאה שמא יעשו קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר זה אשתו [ל] והלכה כרבי אליעזר דחיישינן לקנוניא בהקדש כמו גבי ערב מאי שנא בבקר ובערב א"ר יהודה בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים בשעת הוצאת פועלים דאי איכא איניש דניחא ליה למיזבן אמר להו לפועלים זילו שיירו לה ניהלי ובשעת הכנסת פועלים דנידכר וליזיל למיפיילינהו תניא נמי הכי שום היתומים שלשים יום שום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים אומרים שדה פלוני בסימניה ובמצריה כך היא יפה וכך היא שומה כל הרוצה ליקח יבא ויקח על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו למה לי למימר ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו איכא דניחא ליה באשה דמקבלה יד על יד ואיכא דניחא ליה בבע"ח דמיקל בזוזי ואינו מדקדק בזוזי שבי וקולי כמו האשה א"ר חסדא בא להכריז רצופים שלשים יום בשני ובחמישי ששים ואע"ג דהוי תשבין ליומי דהכרזה לא הוו אלא תמני סרי יומי כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי :

הגה"ה

*וכן פסק רשב"ם ס"פ לבני אחין ולשני שותפין אם בטובה בחלקו לפחות שובה בחלק חבירו וכן לספסר ולגזבר שלא יבא פושע בדבר והאבי"ה מוסיף ונגזר שיהיו שלא זמן הבהורם למכור כדאמרי' סוף פ' כל הגט בגולשה פרקים מוכרים את היין למאי נפקא מינה לשותפים · ראובן כלוה מעות של היתומים למברתי כספסר על כוס כסף ועל מעיל והאר ג' שנים שבן אפוטרופוס שלבן לאת לבן כמככוונות להוליך למקום דירת היתומים פחות ממהלך יום כי יש שם עבירים וישומו אותם כיוקר והאוכן אמר אי יצא מן הפעולות ממכרתי בספסר אך כאשר יעריכו וישומו אותם כנה בן אתן להם ופסק ה"ר ברוך הדין עם היתומים כדאמרי' הכא הא דמקרב שוקא הא דמרחק שוקא · ועוד האריך במרדכי :

כד אמר רב יהודה א"ר אסי (שם דף כב:) אין מזקקין לנכסי יתומים אא"כ היתה רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ורב אסי אמר לך כתובת אשה משום מזוני לא דהא תקינו להו רבנן מעשה ידיה ואידך זימנין דלא ספקא הגך שום היתומים שלשים יום במאי עסקינן אילימא בב"ח עובד כוכבים מי לייתי אלא פשיטא בב"ח ישראל אי דשקיל רבית מי שבקינן ליה אלא דלא שקיל רבית וקתני מזקקין בשלמא ר' יוחנן מוקי לה בכתובת אשה [ט] אלא לרב אסי קשיא אמר לך רב אסי ולר' יוחנן מי ליתא שבקינן מזוני דודאי קא מפסדא ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרווחי אי לא מרווחי הא לא קשיא בתובעת כתובתה בב"ד וכדרב יהודה אמר שמואל דאמר התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אי הכי אודוקי נמי לא מזדקקין כיון שכבר איבדה מזונותיה כיון דאיזדקיקנא לה מעיקרא מזדקקינא לה נמי מהשתא מ"מ לרב אסי קשיא לעולם בב"ח עובד כוכבים וכגון שקבל עליו לדון בדיני ישראל אי הכי רבית נמי לא לישקול כשקבל לאו ולא קבל לאו מר יימר אגבי כתובה לגרושה מנכסי דיתמי א"ל רב יהודה למר יימר והא א"ר אסי אין מזקקין לנכסי יתומים אלא אם כן היתה רבית אוכלת בהן ור"י אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ואף רבי יוחנן לא קאמר אלא באלמנה דקמפסדת מזוני [נ] אבל בגרושה לא א"ל הסיא דר' יוחנן משום זונא מהניא לה [ס] פי' כשהתשיל כתובה תהיה לה חן והגמא א"ר נחמן מרים לא הוה מזדקקינא לנכסי דיתמי כיון דשמענא הא דאמר הונא חברין משמיה דרב יתמי דאכלי דלאו דידהו ליזלו בתר שבקייהו מגלן ואזלך מזדקקינא ומעיקרא מ"ט לא רב פפא אמר פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו רב הונא בריה דרב יהושע אמר אימר צררי אתפסיה מאי ביגייהו כשתייב מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה דהשתא ליכא למיחש לצררי והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע רבא אמר משום שובר א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא מי חיישינן לשובר והתנן הנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ואמר רב אחא שר הבירה מעשה בא לפני ר' יצחק בנפחא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה ומשום חינא אבל בעל חוב לא ורבא אמר רב נחמן אפי' בעל חוב ואי חיישינן לשובר התם נמי ניחוש אמר ליה התם כדאמרי' טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל ממונו של חבירו והולך לו ויושב במדינת הים אמר רבא הלכתא אין מזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו שדה זו ותנו מנה זו מזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס שדה סתם ומנה סתם מזקקין ומעמידין אפוטרופוס להפש בזכות היתומים ולדחות מקבל מתנה אבל כשאמר שדה זו ומנה זו לא יוכל אפוטרופוס להועיל ליתומים אבל נמצאת שדה שלוה שלו מזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס פי' אם נתברר שהניח לפניו שדה שלוה שלו שירד בה מתחלה בתורת גזילה ובא הנגזל להוציאה מיד היתומים בית דין מזקקין לתובע להוציאו לשדה ואין מעמידין אפוטרופוס לטעון בשביל היתומים אולי

הגהות הב"ח א יש מפרשים · ל"ב עיין תוס' ר"פ כבולא דף נ"ד .

קרבן

[ב] והא דאמר רב נחמן לעיל טעה שליח לא קאמינא היינו בטעות שהוא כטעות דמתני' · יש לדקדק אמאי לא נימא גם בטעות להחזיר האונאה והמקח קיים כמו בפחות משתות דהא גבי הכי שלא שליח הוה למכור כהפן בשוה ואם גם בנתאנה מחזיר לו אונאה א"כ מה שיות השליח · ובתוס' שלפנינו גורסים דהאי דרב נחמן לעיל ביותר משתות איירי · וצ"ל דרבינו ס"ל הא דאמר בשלי תלמודא להקוני שדרתיך ולא לעוותי בטלות מוטת · דלא זו שבשליח לא יעוות · אף זו שצריך השליח למלא תיקון של ידו · כלומר כמו בנדון דידן אם מכר בעל הבית כיון לבין עלמו פחות משתות הוי מחילה והשתא ע"י שליח יכול לומר איני מוותר אפילו בפחות משתות · וכשנתאנה בפחות נינו לבינו קנה ומחזיר אונאה · ע"י שליח המכר בטל · ולפי זה אם התשלה רצה לקיים המקח ולהחזיר לו אונאה הברירה בידו דדוקא גבי ב"ד הרשות ליתומים ולא זכי תייהו אבל גבי שליח מאי איכפת לן לא ליקני ע"י שליח וכל זה נראה אבל אליבא דהלכתא שליח כאלמנה ואם טעה בכל שהו מכרו בטל : [ג] אפילו לא בא אלא אחד · ואפילו בכולם קטנים כמו שיתבאר בסמוך בדברי רבינו : [ד] וגם ר"ת פירש דווקא כו' ואחד אינו רוצה לא · הוא בקידושין דף מ"ב ותוס' שם המלאת וקתני באו להפוקי אם אחד תבע מוחה : [ה] מילתא דפשיטא ששומעין להן · אפילו הקטנים מוחים ור"ת נ"כ מודה בזה : [ו] ולכאורה נראה דמלתא דשמואל לא איירי כלל בכולם קטנים · משום נפל בספרים או שצריך לגרוס ולי נראה · או להרמב"ם נראה וכוה בפ' שמיני מהל' נחלות דין ד' וכ"פ אלא דעיקרא דמילתא בשהגדולים תובעים חלוקה ודייקין מינה אפילו בכה"ג אם אחד מהיתומים קטנים מוחה אין חולקין מש"ה תנא שבאו להפוקי אם א' מוחה : [ז] ובשומת ב"ד וכן פי' ר"ת . שם בקידושין ופיים שם שמוב הודה ל"י לר"ת דלא כמשמעות תוס' בפירקין : [ח] אמאי דחיק למימר יכולין למחות ברואות הוה"ל יכולין למחות בגוד או אגוד · והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות · לשון תוס' גיטין דף נ"ד . וליכא למימר דשמואל ס"ל דפליגי נמי בפחות משתות ונקט פחות משום רבותא דרמב"ן . דא"כ ה"ל למתני גיבר מתהות דהא אפי' מכרו שוה מנה במאתים ס"ל לרמב"ן בברייתא דף ק' דמכרן קיים ודלא כמהרש"א

נתנאל

בפ"ב דקידושין ד"ה הא דטעו כ"ש: [ט] והלכתא כרב נחמן · עיין פרק אפ"פ סי' ל"ח וכהלכה בספק שפסק רבינו בכא אפילו גד במואל · דלשמואל קשה דאם יכולין למחות אפילו בלא טעו אמאי לא קתני במתני' רבותא יותר אפילו לא טעו כלל דמכרן בטל אם הגדילו וכ"ת לרבותא דרשב"ג דה"ל ס"ל למתני אפילו ביותר משתות כדאמר א"ל דהא שמעינן לרשב"ג אפילו גבי אונאין דמתני' מה כח ב"ד יפה לכ"ע במתנה דהכי כ"ל לרבה גבי כשולם דה"ל מה כח ב"ד יפה אמרי' במשנה ולא באונאה : [י] בין פיחתו בין הוסיפו מכרן קיים · פי"ב לשון הרי"ף : [כ] ואע"ג דלא משעבדי לבעל חוב · לשון התוספתא היא כן לאוקמא כגון שיפתו לה לכתובה פ"ל דהפסד מהוים : הי"ג ואף על גב דלא משעבדי לב"ח מכל מקום פעמים ב"ד מוכרין אותו לפרוע חובות אביהם כי נראה להם טוב למכרן ממה שימכרו קרקעות ולצורכי היתומים מוכרין שלא בהכרזה ב"ש סי' : [ל] והלכה כרבי אליעזר דחיישינן לקנוניא בהקדש כמו גבי ערב. ויש לדקדק הא לפי מסקנא דהכא פליגי ל"ח שגר כהים שמאי הקדש משום הקדש ור"י סבר כב"ה הקדש טעות אינו הקדש א"כ פשיטא דהלכתא כר"י וליכא למימר דהכא מלתא הלכה כר"א דחוששין קנוניא בל הקדש דלפי אוקמתא זו אפילו ר"י מודה דחוששין קנוניא ומדקאמר הלכה מכלל דפליגי והא קשמא דר"י דאי משום קנוניא הוה שביק הוי מיתפיל אמרי' ולא כפי לנגבה ואפ"ה תלמודי ראיתי בכ"מ לנגי פרקין פ"ה מסקנה כמו כן להרמב"ם גם בתוס' י"ש בפרק שום הלגין בזה פ"ש וכם כל זה ל"ש : [מ] אלא לרב אשי קשיא · ואפ"ה לרב אשי תוקי לה בשטר של יתומים שהזיק שכרין לגלם מעליית יתומים מפני תקנת עולם · וי"ל דלא ניחא ליה לאוקמיה רב אשי בשטר דר"י ולר"י כר מגינא והא ק"ל מוקמי לר"י בחוק דניחא ליה לגמרדא לגבולי מתני' אפי' למה דמספקינן ל"י אמר מעליית אפוטרופוס : [נ] אבל בגרושה לא · והא דמספק רבינו בפרק שני דייני גזילות ד' ובפ"ק דב"מ סי' ל"ג דגרושה נמי אית לה תרומת · היינו משום כדי לייפות כח האשה שיפרע לה כתובתה כגון יפה בגם אחת ולא ימסו לה כל יד על יד פקט לה תכמים שיתפרע בתווסים עד שיהיו לה פרוסה מזומנה והאי טעמא לא שייך ל"ח מייתי דידיה אבל כשבאה לפרוע מנכסי יתומים או מסבר לפרוע לה כתובתה מטעמא דשבר וגבי וכו' במזוני להרמב"ם בפרק י"ג מהל' אישות : [ס] פי' כשהתשיל

כתובה

יוכל לפסול מדין דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזקינן אמרי נהרדעי בכולן נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבד משנגזלת שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזקינן א"ר אשי הלכך אזדקוקי לא מזדקקינן דהא אמר רבא אין נזקקין ואי מזדקקינן מוקמינן אפוטרופוס דהא אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבד משנגזלת שדה שאינה שלו וכו' [ע] הא דקאמר ואי מזדקיקנן מוקמינן אפוטרופוס כגון מנה סתם או שדה סתם או שדה זו ומנה זו או חייב מודה או שמתוהו ומת בשמתיה א או שלא הגיע זמן פירעון המלוה בחיי אביהם דקי"ל (ב"ב ה:) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואפי' מיתמי והא דקאמר נגזלת שדה שאינה שלו נזקקין [פ] מיירי שנתקבל העדות בחיי אביהם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין ובפני היתומים כשלא בפניהם דמי כדמוכח בפרק הגוזל בתרא (דף קיב:) גבי בר חמוה דר' ירמיה · כתב הרמב"ן ז"ל שאם לוו ב"ד או אפוטרופוס לצרכי יתומים נזקקין לנכסיהן כשהם קטנים דלמ"ד משום צררי ליכא וכן למ"ד משום פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו כיון דאפוטרופוס לוה עליה דידיה דמיא הך מלוה למיהוי הן שלו לדק ולא מצרכי רבנן למיהוי מי שמפקח על עסקי יתומים לוה רשע ולא ישלם וכ"ש בית דין עצמם שלוו לצרכם ועוד שזהו תקנתם דלעבדי להו מידי ולכך לא בעינן הכרזה שאם לוו לצורכם מוכרין ופורעין כדרך שאדם פורע בשלו שאילו מתחלה כשלוו לצורכיהן מכרו מנכסיהן לא היו צריכין הכרזה כדפרישנא לעיל (סי' כ) גם כשמוכרין לפרוע מה שלוו מוכרין בלא הכרזה וכן בי דינא דזבין ואחריותא איתמי אם טרפו ממנו גובה הלוקח שלא בהכרזה מדלא מוקים מתני' דשום היתומים שלשים יום בהכי וכן נראה שנפרעין במילי דידהו מן הבינונית וכן מוכח פרק שום היתומים (דף כב.) דהא דקאמר אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית היינו במילי דאבוהון והקשו לדבריו מהא דאמרינן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לט.) גבי שור של חרש שנגח מעליית דמאן רבי יוחנן אמר מעליית יתומים רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית אפוטרופוס והוינן בה מי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רב יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים וכו' אלמא אפילו במילי דיתומים גופייהו אין נזקקין לנכסיהן ותירץ כיון דהתם חיובא ממילא אתא עלייהו דיתמי אין נזקקין דכי היכי דבעלמא חיישינן לצררי ולשובר ולא דיינינן במילי דקטנים משום דלכי גדלי אינהו מפקחי וידעי במילי דאבוהון טפי מינן הכי נמי ודאי חיישינן בנזקין לכי גדלי מייתי סהדי לפטורא שמסרוהו שמירה מעולה או שלא נעשה מועד כדין וכל שכן שלא היה לנו להעמיד אפוטרופוס מתחלה כדי שיתחייבו קטנים בנזקין אבל במה שלוו לצרכם ודאי נזקקין וכן נראה שאין במעשה יתומים בשלהן לומר אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין תדע דאמרי' מעמידין אפוטרופוס לגבות ולמאן דאמר נמי אין מעמידין אם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ומעידין בפני אפוטריפוס ומשוו ליה מועד דכי הדר נגח משלם מעליית יתומים או מעליית אפוטרופוס וחוזרין ונפרעין מהן לכי גדלי ולא מצריכין להו עדים אחרים אלמא בכל מילתא דמעמידין עליהן אפוטרופוס קבלינן עדים שלא בפני יתומים דאפוטרופוס בע"ד הוא וכן עדי צוואה מילי דיתומים הוא ובמלתא דנזקקין כגון דאמר תנו בין בשדה זו ומנה זה בין בשדה סתם ומנה סתם מקבלין עדים הללו בפני אפוטרופוס דהא הלכתא אי מזדקיקנן מוקמינן אפוטרופוס [צ] והראב"ד ז"ל העמידו במוסר דבריו לב"ד או שכתבו עדותו בשטר כל זה מדברי הרמב"ן ז"ל ור"י ז"ל פירש דאין נזקקין לנכסי יתומים אף במלוה הבאה ע"י עצמן משום דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין משום דהוה קשיא ליה מהא דאמרי' בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף לט.) רבי יוחנן אמר מעליית יתומים ר' יוסי בר' חנינא אמר מעליית אפוטרופוס ומי א"ר יוחנן הכי [וכו'] איפוך דר' יוחנן אמר מעליית אפוטרופוס רבי יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומים אמר רבא משום דקשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן משוית ליה לרבי יוסי בר חנינא טועה והשתא קשה מאי טעותא דלמא הא דאין נזקקין משום חשש צררי הוא דמפרש כרב הונא בריה דרב יהושע ופליג אדרב פפא דאמר משום פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו וקי"ל הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע והכא ליכא למיחש לצררי ורבא (דהכא) נמי דהוא מפרש טעמא בפ' שום היתומים משום שובר והכא לא שייך האי טעמא ותירץ דר' יוחנן דאמר אין נזקקין בכל ענין איירי בין במלוה הבאה מחמת עצמן בין במלוה הבאה מחמת אביהן במלוה הבאה מחמת עצמן משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ובפני היתומים כשלא בפניהם דמי כדמוכח בהגוזל בתרא גבי בר חמוה דרבי ירמיה ובבאה מחמת אביהן אף בשטר דאז מקבלין כדאיתא בהגוזל בתרא [דף קיב:] דמקיימין השטר שלא בפני בעל דין או אפילו במקויים אין נזקקין משום צררי ולהכי חשיב ליה דרבי יוסי בר חנינא טועה דהא כמלוה הבאה מחמת עצמן היא ואית ליה דמקבלין עדות שלא בפני בעל דין והא דקאמר אם הוחזקו נגחנין מעמידין להם אפוטרופוס ומשוינן ליה מועד ומשלם למר מעליית אפוטרופא וחוזרין ונפרעין לכי גדלי משום דמזיק שאני ולטובת העולם שלא ירבו להזיק הוא דנזקקין לנכסיהן ומיהו דברי הרמב"ן ז"ל דברים של טעם הם דכל דבר שעשו בית דין או האפוטרופוס נזקקין לנכסיהן ומקבלין עדות לפני ב"ד או לפני אפוטרופוס והם בעלי דבר ומוכרין שלא בהכרזה וגובין מן הבינונית דכל מה דאמור רבנן אין נפרעין מנכסי יתומים היינו במילי דאבוהון ומה שפירש ר"י ז"ל דאף במלוה הבאה מחמת עצמן אין נזקקין משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין [ק] היינו במלוה שלוו היתומים עצמן בלא אפוטרופוס [ר] מידי דהוה אמקחן וממכרן דקיים משום כדי חייו וכן מתנתן מתנה וכן נמי אם לוו ובא המלוה לגבות חובו אין ב"ד נזקקין לקבל העדות עד שיגדלו ואין ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס לקבל העדות וכיוצא בזה הוי שור שנגח ולהכי משוי רבי יוסי בר חנינא טועה ובעדי צוואה נראה כדברי הראב"ד ז"ל דאין מקבלין עדות בפני האפוטרופוס:

כה כו כז כח **מתני' הממאנת** והשנייה והאיילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא בלאות ולא מזונות ואם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה כתובה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה:

גמ' [ש] ירושלמי (ה"ז) כשם שקנסוה שאין לה כתובה כך קנסוהו שאם קדשה בליטרא זהב מאבד הכל הא דקאמר אין לה פירות מכרם [א] [בתרין אפין] אין לה פרקונה שהוא תחת פירות [ת] וגם אין משלם פירות שאכל אע"פ שלא נתחייב בפרקונה [א] ובשנייה ובאיילונית ניחא אבל בממאנת מאי אין לה פירות אין לומר תקנת פירות דהיינו פרקונה דבעודה יושבת תחתיו פשיטא דאם נשבית חייב לפדותה ואם מיאנה ואח"כ נשבית פשיטא דאינו חייב לפדותה ואם נשבית ומיאנה ועודה בשבייה פשיטא דאין חייב לפדותה דאלמנה לכה"ג שנשבית בחיי בעלה ומת אמרינן (לעיל דף נב:) דאין היורשין חייבין לפדותה ובפירות שאכל נמי אין לפרש דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה דאמר בגמרא אי דליתנהו אידי ואידי לית לה אלא איצטריך לאשמועינן דאין לה פירות שליקט אפילו הן מונחין בעין בתוך ביתו ועוד יש לפרש תקנת פירות כגון שנשבית ולוותה ופדתה את עצמה ואח"כ מיאנה דומיא דמזונות דמפרש לקמן בפ' שני דייני גזירות (דף קז:) כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה: [ב] ולא מזונות משום דתנאי כתובה ככתובה דמי וכי היכי דאין לה כתובה כך אין לה מזונות ולא תימא הא דאין לשנייה מזונות היינו לאחר מיתה דהוו תנאי כתובה אבל מחיים דלא הוו מזונות תנאי כתובה אית לה דהשתא אלמנה לכ"ג דאית לה מזונות לאחר מיתה לית לה מחיים דלמא תתעכב גביה כדאיתא בפ' יש מותרות (דף פה.) כל שכן שנייה דלית לה לאחר מיתה דגם מחיים לית לה ולא תימא נמי אין לה מזונות מחיים אבל לאחר מיתה אית לה כמו אלמנה דהא בהדיא קתני בפרק יש מותרות (שם) אלמנה יש לה מזונות שנייה אין לה מזונות ויש לה מזונות דאלמנה היינו לאחר מיתה וקאמר דשנייה אין לה הלכך אין לה לא מחיים ולא לאחר מיתה · אין לה כתובה אמר שמואל לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת יש לה דמתנה בעלמא יהב לה משום חיבת ביאה תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה [ג] כגון ממאנת וחברותיה שכתחלתן כך סופן ולהכי תנא בהו אין להן כתובה כלומר שאין להן כתובה מתחלתן והוא הדין במקום ששנה יוצאות שלא בכתובה כההיא ברייתא דיבמות פרק הבא על יבמתו (דף סה:) נשאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה יש לה תוספת [ד] מידי דהוה אאיילונית לפי שכתחילתה כך סופה ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה שמחמת קלקול שאחר הנשואין הפסידו [ה] כגון עוברת על דת וחברותיה שאין סופן כתחלתן שמתחלה היו ראויות לכתובה ועכשיו הפסידו על עצמן בין ששנו בהן בלשון יוצאות שלא בכתובה בין ששנו בהן אין לה כתובה כאותה ששנינו ביבמות (דף פז:) ובהזורק (דף עט:) תצא מזה ומזה ואין לה כתובה כולן אין להן לא מנה ולא תוס' שהרי כל אותן הנשים משום צד זנות הן מפסידות כתובתן ונאסרות על בעליהן הלכך עוברת על דת וחברותיה [ו] והיוצאת משום ש"ר נוטלת מה שבפניה ויוצאת מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין בלאות בין של נכסי מלוג בין של נכסי צאן ברזל [ו] ומדקתני בלאותיה סתם משמע מכל מה שהכניסה לו: רב תני קטנה יוצאת בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת ושמואל תני ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה וקי"ל כשמואל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן האחין ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים [דף קא ע"א] יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים ומאי קא משמע לן תנינא הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה אינה צריכה להמתין שלשה חדשים איצטריכא ליה דלא תנן ולא בלאות אמר ליה רב הונא בר חייא לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל ל"ש אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל אית לה ואוקמינן אשנייה [ז] וקנסו רבנן לדידיה בדידה דמשלם לה נכסי צאן ברזל ולדידה בדידיה שאין לה כתובה ליסנא אחרינא וקנסו רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה לדידה בדידה נכסי מלוג דאיתנהו ברשותה קיימי קנסוה רבנן ולית לה ולדידיה בדידיה נכסי צ"ב דלאו ברשותה קיימי אלא ברשותיה דבעל דאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו קנסוהו רבנן ואית לה ואי ליתנהו משלם לה מדיליה כדי לעקור מהן תורת נשואין אבל ממאנת אי איתנהו לבלאותיה אידי ואידי שקלא כיון שהיא יוצאה ממנו ואי דליתנהו אידי ואידי לית לה נכסי צאן ברזל שהרי הוציאן ברשות ונכסי מלוג נמי השאר תחתיו ותמות בחייו ויירשנה וכיון שיוצאה מעכשיו אינו משלם לה [ח] ואיילונית דלא הכיר בה אי איתנהו אידי ואידי אית לה ואי דליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל [ט] דלאו ברשותה לית לה אמר רב שימי בר אשי שמע מינה מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי ולא מכסי בה ואי משתמש בה ובלתה משלם וגבי שנייה הוא דקנסוה שלא לשלם אבל באשה כשירה משלם והא"ר נחמן פירא הוי ומכסי ואזיל עד דבלי [י] הא דרב נחמן פליגא וא"כ רב נחמן דס"ל פירא הוי מוקי מתני' בנכסי צאן ברזל דאילו נכסי מלוג אפי' לכשירה לית לה ולית ליה לרב נחמן דקנסי לדידיה ותימה על רב אלפס ז"ל שפסק כרב כהנא וכרב נחמן ותירץ הראב"ד ז"ל דלעולם רב נחמן ס"ל כרב כהנא דנכסי צאן ברזל אית לה דקנסוהו לדידיה ומוקי מתניתין בנכסי מלוג ובדאיתנהו וכיון שהיה ראוי לבלותן כפירא הוי השתא נמי שלא בלאן לית לה משום דקנסוה ורב פפא דפשיטא ליה דאי איתנהו אידי ואידי שקלה לא סבר לה כרב נחמן אלא סבר דעיילא ליה גלימא קרנא הוי הלכך אי איתנהו ודאי אית לה והא דאמר רב שימי בר אשי שמע מינה מדרב כהנא וכו' אשקלא וטריא דאסיק רב פפא קא סמיך דס"ל כוותיה ומיהו אכתי למה פסק רב אלפס באיילונית דנכסי מלוג אית לה דברשותה קיימי והא לרב נחמן לאו ברשותה קיימי והדין בלאות פירי הוא דאכל וכבר תנן דאין לה פירות וי"ל דהא דאיילונית אין לה פירות מפרש בפרק איזהו נשך (דף סז.) משום דמימחל קא מחלה להו כי היכי דתיפוק עלה שמא דאישות ונכסי דמהלה צאן ברזל שהכניסה לו כדי לשלוח בהן יד וכן

הגהות הב"ח א או שלא הגיע זמן פרעון ג"ב עי' בדברי הרב פ"ק דב"ב:

הגהות הגרי"פ [א] צריך תיקון ועי' בפירש"י ד"ה ולא פירות: [ב] אין [?] תנה ולא תוספת:

קרבן נתנאל

כתובתה תהיה לה חן ותנשא · עי' בתוס' בפ' הכותב דף פ"ד ד"ה לכתובה משום חינא: [ע] הא דקאמר ואי מזדקקינן מוקמי' אפוטרופוס כגון מנה סתם או שדה סתם או שדה זו ומנה זו · אע"פ שהוא דבר מבורר דילמא יכול לבעל הלואה או שאר טענות בענין ביאור וקיום הלואה ולהרמב"ם בזו א"צ להעמיד אפטרופוס וכתב הרב המגיד דהיינו טעמא שהוא פוסק כרבא: [פ] מיירי שנתקבל העדות בחיי אביהן וכו' · והתוס' בערכין ד"ה א"ר אשי מוקי לה אפילו לא נתקבל בחיי אביהן כיון דעדים מעידים שגזלה לא מחזקינן סהדי בשיקרא שמא לא גזלה וגם ליכא למימר שמא אח"כ לקחה ממנו זהו מילתא דלא שכיח · מתא"כ בפ' הגוזל כיון דיש לקטן חזקת אבות אלא שהעדים מעידים על חזקה אין לנו לקבל עדות זה ואין לאחזוקי סהדי בשיקרא דשמא שום תנאי היה לאביו עמו שהוא שלו ע"ש ומהרש"ל ביש"ש סי' ז' בהגוזל בתרא כתב ז"ל משום שקשה לרבינו מאחר דפסיקא לן שאין מקבלין עדות שלא בפניו וקטן כמאן דליתא דמי א"כ בשום גוונא אין גובין אפילו אם הודה האב בפני עדים ס"ם צריכין אנו לקבלת העדים עכ"ל ע"ש. ול"נ דנאדי רבינו מדבריהם מתרי טעמי חדא דמלישנא דתלמודא בערכין משמע בנגזלת שאינה שלו שאין מעמידין אפטרופוס הוא נותן טעם דאחזוקי סהדי בשיקרא לא מחזקינן ולדברי תוס' צריכין להאי טעמא על מה שמזקיקין ומקבלין עדות בפני קטן. ועוד דבהגוזל דאמר ר' ירמיה לרבי אבא והא קתני בין גדולים בין קטנים וא"ל הכי מחלוקת סומכוס בלידך הוה ליה למימר התם היינו טעמא דמקבלין עדות בפני קטן דאחזוקי עדים בשיקרא לא מחזקינן. מה שאין כן בנדון ר' ירמיה אומר תנאי היה בינו לאביו: [צ] והראב"ד ז"ל העמידו · פי' הך מילתא דנזקקין בערכין במוסר דבריו לב"ד: הה"ג ומה שפר"י ז"ל דאף במלוה: [ק] היינו במלוה שלוו היתומים עצמן · כלומר דהר"י נמי מודה להרמב"ן בזה אם ב"ד לוו לצרך היתומים דנזקקין: [ר] מידי דהוי אמקחן וממכרן דקיים משום כדי חייו · וכן כתב רבינו בפרק שני דייני סימן ז': [ש] ירושלמי הלכה ז' · ואיני יודע היכא קאי אממאנת ואילונית לא שייך קנס ואי אשני' הלא מה שקנסוה חכמים בשניה כדי לעקור מהן תורת נישואין · ואם כסף קידושין לדידה נראה כמו שיש נישואין גם לא כתיתי בטור בסי' קנ"ו ובסי' סג"ה שהזכיר מזה הירושלמי וצריך עיון:

ה"ג מפרש רש"י אין לה פרקונה: [ת] וגם אין משלם פירות שאכל · בפירש"י שלפנינו איתו לבד ראה זה מצאתי בפירש"י בפ' איזהו נשך דף ס"ג ולזה כיון. או כאמר שהוסיף רבינו דין זה מדעתו ולקח ממה שכתב בסמוך דאפילו קרן גופיה אם אכלו אין לה: [א] ובשניה ובאיילונית ניחא. בשני' ניחא לענין דין פרקונה דאפילו ביושבת תחתיו אינו חייב לפדותה אבל לענין פירות שאכל ליכא לפרש כמו בממאנת. ובאיילונית ניחא היינו לענין פירות שאכל דקרן אית לה ואיצטרך לאשמועינן דפירות אין לה. אבל לענין דין פרקונה אין לפרש כמו בממאנת: [ב] ולא מזונות משום דתנאי כתובה. עיין בתוס' פ' איזהו נשך דף ס"ג לענין איילונית: [ג] כגון ממאנת וחברותיה. היינו שנייה ואיילונית. וכ"ה בהרי"ף. אלא שרבינו לשון הברייתא נקט ולאפוקי מדעת הראב"ד וחברותיה קאי אשניה לחוד והיינו שניות דעלמא דהא רבינו נקט בסמוך מידי דהוי אאיילונית: [ד] מידי דהוי אאיילונית · אע"פ שלא הכיר בה והוי מקח טעות אפ"ה אית לה תוספת שכיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשש לשמא תמצא איילונית רצה ליזוק בנכסיו · לשון הר"ן: [ה] כגון עוברת על דת וחברותיה · היינו נמצאו עליה נדרים או מומין · דאין אדם מתפייס במומין ובאשה נדרנית ועל דידה כמי נגלויי ועליה סמך ולא חשש לבדוק אחריה אבל באיילונית לא הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך · הר"ן: [ו] ה"ג ומדקתני בלאותיה סתם · פירוש מדקתני בלאותיה ולא קתני בלאות כדתני במתני': [ז] ה"ג וקנסו רבנן לדידיה בדידיה שאין לה כתובה · והוא לשון הרי"ף · וה"ה נכסי מלוג אלא שהיו יתומות לו נפ' לדידה בדידיה על נכסי מלוג דהא לאו נכסים דידיה נינהו: [ח] ואיילונית דלא הכיר בה ט' ואי דליתנהו כו' נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה לית לה. וגירסת תוספות פ' איזהו נשך דף ס"ג באיילונית נמי אי דליתנהו אידי ואידי לית לה ע"ש: [ט] דלאו ברשותה לית לה · ע"כ לשון הרי"ף: ה"ג וגרסינן בגמרא אמר רב שימי בר אשי: [י] הא דרב נחמן. פליגא וא"כ ר"נ דס"ל פירא הוי מוקי מתני' בנכסי צאן ברזל וכו' · ועפ"ז ישבתי במוב טעם קושית תוס' פרק איזהו נשך דף ס"ג שפי' ולא בלאות בנכסי צאן ברזל דהתם קאי אליבא דרב נחמן ולדידיה איירי מתני' בנכסי צאן ברזל · וקושיא שניה אמאי לא תני בבלאותיהן קיימת · י"ל משום ממאנת ואיילונית דע"כ איירי בדליתנהו דאי

פירות נכסי מלוג אבל לא מחלה שילה קרן של נכסי מלוג שלה [כ] כך תירץ הראב"ד ז"ל ליישב דברי רב אלפס ז"ל [ל] אבל רב אלפס לא כתב כן אלא כתב דשנייה אין לה בלאות של נכסיה מלוג בדליתנהו אבל איתנהו אית לה ונראה לתרץ דבריו דרב שימי בר (רב) אשי דקאמר שמע מינה מדרב כהנא וכו' סבר דמהני' דקתני ולא בלאות מיירי דבליתו בעל מעט מעט בדמכשי בהו ואזיל משום הכי קאמר שמע מיניה מדרב כהנא קרנא הוי דאי פירא הוי מאי איריא הני אפילו כשירה נמי לית לה אלא שמע מינה דקרנא הוי ואי בליתו בעל מעט מעט דרך לבישה באשה כשירה משלם והכא קנסוה ופריך והאמר רב נחמן פירא הוי ומשני דרב נחמן פליגא כלומר אדרב שימי אבל לעולם רב נחמן כרב כהנא ס"ל דנכסי צאן ברזל אית לה משום דקנסו לדידיה ומוקי מתני' בנכסי מלוג ובדליתנהו כגון שבלן הבעל בבת אחת שמכרן והיינו דהיכא בין שנייה לאשה כשירה דשנייה לית לה ואשה כשירה אית לה דפירא הוי ללובשן ולבלותן על ידי תשמיש וישארו לה השחקים אבל לא למכרם ולאכול הדמים דהשתא ודאי קרנא קא אכיל: [דף קא ע"ב] ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה אמר רב הונא אילונית אשה ואינה אשה אלמנה לכהן גדול אשה גמורה. אילונית אשה ואינה אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ואלמנה לכהן גדול אשה גמורה דבין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה ורב יהודה אמר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה והלכה כרב יהודה דתניא כוותיה כנסה בידוע ונמצאת בידוע יש לה כתובה כנסה סתם אין לה כתובה ורב הונא מתניתין אטעיתיה הוא סבר מדמפליג תנא באילונית וקאמר אם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה ולא קא מפליג הכי באלמנה מכלל דאפי' בסתמא נמי יש לה כתובה ולא היא כי קתני לאלמנה אפלוגתא דאילונית קאי. הלכך אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר אם הכיר בה יש לה כתובה בין מנה ומאתים בין תוספת ויש להן פירות ומזונות ובלאות דכיון דאית להו כתובה אית להו תנאי כתובה ומזונות דאית להו הני מילי לאחר מיתה כגון שלא הספיק להוציאה עד שמת אבל בחיי הבעל כיון דבעמוד והוציא קאי לית לה מזונות דאי אמרת אית לה אתי לעכובי גבייהו והכי אמרינן בפרק יש מותרות (דף פה:) [מ] לא הכיר בה אין לה כתובה מנה ומאתים ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אבל תוספת יש לה כשמואל ובלאות דקאמר מסתברא דדינא דידהו כדין אילונית ודינא דאילונית לא הכיר בה איתנהו לבלאות אידי ואידי אית לה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל ואי ליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה והכי נמי כיוצא בה אבל שנייה לא שנא הכיר בה ולא שנא לא הכיר בה אין לה כתובה מנה ומאתים אבל תוס' יש לה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות של נכסי מלוג בדליתנהו אבל איתנהו אית לה ונכסי צאן ברזל בין ליתנהו בין איתנהו אית לה כדרב כהנא דאמר קנסוהו רבנן לדידיה בדידיה ולדידה בדידה ומנא לן דשנייה לא שנא הכיר בה ול"ש לא הכיר בה חד דינא הוא דאית בה חדא מדמפליג תנא באילונית ולא מפליג בשנייה מכלל דשנייה לא שנא הכי ולא שנא הכי אין לה כתובה ועוד דגרסינן בפ' יש מותרות (שם) ת"ר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש לה כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מדברי סופרים אין להן כתובה ופירות ומזונות ובלאות היא כשירה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רבי שמעון בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכ"ג יש לה כתובה מפני שהיא פסולה וולדה פסול וכל מקום שהיא פסולה וולדה פסול קנסו אותו בכתובה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהיא כשירה וולדה כשר וכ"מ שהיא כשרה וולדה כשר קנסו אותה בכתובה רבי אומר הללו דברי תורה וד"ת אין צריכין חיזוק והללו דברי סופרים וד"ס צריכין חיזוק ד"א זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו וכבר הי"ל הא דקתני דאלמנה יש לה כתובה היינו כשהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה הנמא דומיא דאלמנה כשהכיר בה קאמר דשנייה אין לה כתובה [נ] וכל שכן בשלא הכיר בה כתב הראב"ד ז"ל וקשה לי באלמנה לכ"ג ולא הכיר בה [ס] מאי טעמא לא דמיא לשנייה דהא איהי מרגלה ליה דאיהי הוה ידעה בנפשה ואיהו לא הוה ידע בה וקא מינסבא ליה הלכך ליקנסה כשנייה לדידה בדידיה דנכסי מלוג לא תשקול ונכסי צאן ברזל נמי לא תשקול דהא איהו לא קנסינן ליה דהא לא ידע דעבד איסורא ואיכא למימר כיון דפסיל זרעה לא קנסינן לה דסופה ודאי בעי למיפק מיניה דלא מרגלה ליה והאי דאינסבא ליה יצרה תקפה: **כט גרסי'** בנדה בספ"ק (דף יב:) ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש [ע] ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית דברי רבי מאיר רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והם עיוותיה ותיקוניה שאם תשמש פעם ראשונה ושנייה ושלישית בעדים וימצא דם בעד שלו או שלה בכל פעם ופעם הרי הן עיוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ויוציא בלא כתובה ואין לה לא פירות ולא מזונות ולא בלאות דלאו בת תשמיש היא דלא חזיא לביאה ולא יחזיר עולמית ואע"ג דהדר איתקן דאי אמרת יחזיר זימנין דאזלא ומינסבא ומיתקנא ואמר לא אילו הייתי יודע שכן הוא אפילו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשך ונמצא גט בטל ובניה ממזרין ואם שמשה בשני עדים אחד לו ואחד לה שלשה פעמים ולא נמצא דם באחד מהם הן תיקוניה והרי היא ככל הנשים [פ] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס:

הדרן עלך אלמנה ניזונת

פרק שנים עשר

א הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים נשאת לאחר ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה אלא מוליך מזונותיה למקום שהיא אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנים אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותיה והם נותנין לה דמי מזונות מתו בנותיהן ניזונות מבני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב הפקחין היו כותבין ע"מ שאזון את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי · ירושלמי תני זנה ה' שנים הראשונות בין ביוקר בין בזול היה ביוקר והוזלו אם הוא גרם נותן ביוקר ואם היא גרמה נותן בזול היה בזול והוקרו בין שהיא גרמה בין שהוא גרם נותן בזול פירוש אם היו המזונות ביוקר בחמש שנים הראשונות ולא נתן לה ואח"כ הוזלו אם הוא גרם שעיכב מליתן לה צריך ליתן לה כשעת היוקר אבל אם הראשונות היו בזול אינו חייב לשלם ביוקר אלא דמי אותן שנים כעין שגזל · תוספתא כתב לזון בת אשתו או בן אשתו הרי הן כבעל חוב והן קודמין לכל אדם לא יאמר להם לאו ועשו מלאכה ואני זן אתכם אלא הן יושבין ומעלה להן מזונות כתב לזון בת אשתו ושברה האשה לבעלה שכתבה לו שובר ופילתה אותו ממזונות בתה לא הועיל לו כלום שזכין לקטן ואין חבין לו ירושלמי תמן תנינן בנן נוקבין דיהוויין ליכי מינאי תהווין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסי [א] ותני עלה ומתכסין בכסותי [ב] מעשה ידי' הבת של מי כשמעינה מן הדא נשאת הבעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות [ג] הדא אמרה זנה ומעשה ידיה של בעלה אמר ר' אסי הדא אמרה הפוסק לזון כלתו זנה ומעשה ידיה של בנו ומה שהביא הירושלמי ראיה ממתניתין לבנן נוקבן לא דמי [ד] דמתניתין בחוב קא אכלה ובגמרא דידן לעיל [ה] מפרש טעמא בפ' [נערה] (דף מג:) : והן נותנין לה דמי מזונות ומסתברא דנותנין לה כל מזונותיה משלם ולא לפי ברכת הבית · ולא דמי לאלמנה שלא התנה אלא לזונה בביתו שכך כתב לה את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי ובאלמנה נמי כי אתיא בטענה נותנין לה מזונותיה משלם כדתנן (דף קג:) ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנים אותה והיא בבית אביה כל שכן זו שעיקר תנאה אינו אלא בבית אמה · מפני שהיא כבעלת חוב פי' כבעל חוב לגבות מן המשועבדים ולא כבעלת חוב ממש שאם מתה אינו משלם ליורשיה והכי איתא בירושלמי חלתה כמי שנשאת מתה כבר מתה הפקחין היו כותבין כל זמן שאת עמי [ו] מסתבר שאם גירשה והחזירה כבר נתבטל תנאו ואין לה עליו מזונות דכל זמן שאת עמי מנישואין אלו קאמר והכי איתא בירושלמי כל זמן שאת עימי מתה אינה עמו נתגרשה אינה עמו והירושלמי נראה לי דאינו ראיה לכאן דלא איירי בהחזירה דומיא דמתה כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל דהני מזונות דמתניתין (לעיל דף סד) לא מיחייב למיתב לה אלא במשרה אשתו ע"י שליש ואפי' בעשיר שבישראל לא מיחייב למיתב לה לפי כבודו דכי אמרינן (לעיל מח: סא:) עולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי לגבי אשתו אבל לגבי בתה לא ולא תימא הני מילי דאיהי נופה הויא ענייה אבל אם היתה עשירה חייב לזונה לפי כבודה אלא אפי' עשירה נמי אינו חייב לזונה אלא בפחות שבמזונות דכי אמרינן הכי הני מילי לגבי אשתו דבתנאי ב"ד קא אכלה אבל בת אשתו דאיהו חייב נפשיה יד בעל השטר על התחתונה ונותן לה בפחות שבמזונות ולא נהירא לי דמי שנותן מעות לבעל הבית כדי לפרנסו או עושה לו טובת הנאה כדי לפרנסו כי הך דמתני' מסתמא דעתו שיתפרנס כאחד מבני ביתו ולא שיתנהו לרע מכל בני הבית שיהיו הם אוכלים בשר ושותין יין והוא יאכל זרעונים וישתה מים ולא נתנו חכמים קצבה למזונות אלא במשרה ע"י שליש אבל כשהיא אוכלת מתגלגלת עמו במה שהוא סועד הן רב הן מעט ומצינו במזון פועלים (ב"מ דף פג:) שהחמיר רבי מתיא בן חרש ואמר אפי' אתה עושה להם כסעודת שלמה אי אתה יוצא ידי חובתך ורבי שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה · גם זה מנהג שאדם משוה חלק אוכלי שלחנו וגם מצינו שהחמירה תורה על האדם במזון הנלוים אליו שייטיב להם עמו במאכל ובמשתה הלכך המתחייב בפרנסת אדם מחוייב לפרנסו כשאר אנשי ביתו · ואם חלתה אינו חייב לרפאותה ואע"ג דאמרי' (לעיל נב:) במזון האשה דרפואה שאין לה קצבה הרי הן כמזונות הני מילי באוכלת בתנאי ב"ד שהוא מחוייב להספיק כל צרכיה [ז] אבל המקבל עליו לפרנס אין הרפואה בכלל · הא דאמרינן במתני' אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות אם מתה האם או גרשה בעלה השני שניהן חייבין לזונה ואם כל אחד מהם אומר אני זנה עמי ואיני רוצה ליתן דמים כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל שהדבר תלוי בה אלא מי היא רוצה להיות וכן מסתבר:

ב גמ' איתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה ר' יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור היכי דמי אי דאמר להו אתם עדיי *מאי טעמא דריש לקיש אי דלא אמר להו אתם עדיי מאי טעמא דרבי יוחנן לעולם דלא אמר להו אתם עדיי [ח] והב"ע דאמר ליה חייב אני לך מנה בשטר רבי יוחנן אמר אלימא מלתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדיי וריש לקיש אמר לא אלימא מלתא דשטרא והלכתא כר' יוחנן רש"י פירש דחייב אני לך מנה בשטר בהודאה איירי בלא חתימת ידו *ורבינו תם פירש דלא איירי בהודאה אלא בשכתב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומשעבד עצמו להתחייב לו מנה בזה השטר ר' יוחנן סבר אלימא מלתא דשטרא להתחייב לו ממון כאילו הודה לו בפני עדים ואמר אתם עדיי ואין לתמוה היאך מתחייב בשטר זה הא אין מטלטלין נקנין בשטר דהואיל וטרח למיכתב בלישנא דחיובא גמר ומשעבד נפשיה שהרי אפי' באמירה בעלמא יש דברים שנקנין כדאמרי' [ט] בסמוך והכא נמי מתוך שטרח ליתן לו בשטר גמר ומקני א דמטלטלין המיוחדין אינן נקנין אלא במשיכה אבל שעבוד וחוב מהני בשטר וכן פי' רב אלפס ז"ל שכתב ומדמקשינן עלה דריש לקיש ממתני' דתנן הנושא את האשה ופסקה עמו לזון בתה חמש שנים דלית לה גביה מעיקרא ולא מידי אלא איהו חייב נפשיה במידי דלא הוה מיחייב ביה מעיקרא ותו אקשינן עליה מהא דכתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים חייב ליתן לו חמש סלעים ובנו אינו פדוי דלית ליה לכהן גביה מעיקרא ולא מידי ואוקימנא נמי כר' יוחנן כר' ישמעאל דאמר ערב היוצא אחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין דלית ליה גביה ולא מידי אלא איהו דחייב ליה נפשיה [י] שמעינן מהני כולהו דפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש במאן דקביל אנפשיה מידי דלא הוה מיחייב ביה והלכתא כר' יוחנן דאמר חייב אני לך מנה בשטר חייב וכל שכן אי קנו מיניה והא דאמר בגמרא דמערבא אמתני' במה הוא מתחייב לזון את בת אשתו לא כן אמרי ר' יוחנן וריש לקיש הכותב שטר חוב לחבירו בחזקת שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו אינו חייב ליתן לו כלום אלמא דרבי יוחנן וריש לקיש לא איפליגו בהאי מלתא כל עיקר אלא תרוייהו סבירא להו דאינו חייב לא חיישינן לה אלא אגמרא דידן סמכינן דאמרה דהך מלתא פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש הוא וקי"ל הלכתא כר' יוחנן:

הגה"ה

*בפרק זה בורר משמע דאין צריך לומר אתם עדיי אלא כדי שידעו שהעדים עומדים שם דבמתני' התם קתני לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה שהוא חייב לו ר' זוז ולא הזכיר במתני' אתם עדיי ואפי' הכי אמרי' בגמרא מסייע ליה לרב יהודה דאמר צריך שיאמר אתם עדיי ותימא לר"ב דמהכא משמע דצריך שיאמר אתם עדיי אע"פ שיודעים שהעדים עומדים שם. מרדכי:

הגה"ה

*לפירוש רש"י דפירש כשלא חתם תימה במאי משתעבד לימא משטה אני בך וכן לקמן דפריך מכתב לכהן ליישני דהתם מיירי כשחתם הלכך פירש רבינו תם כל הסוגיא בלא הלואה ששניהם מודים שלא הלוה לו כלום מתחלה והאי דקאמר חייב אני לך מנה בשטר היינו בשטר גמור שחתם להשתעבד ולהתחייב לו אע"פ שלא הלוה · עיין במיי' פי"א מהלכות מכירה· מרדכי:

הגהות הב"ח א גמר ומקני ודוקא מטלטלין המיוחדין:

קרבן נתנאל

איתניהו בין נכסי צאן ברזל בין נכסי מלוג אית להו: [כ] כך תי' הראב"ד ז"ל ליישב דברי רב אלפס. כלומר שהוא מקיים לשיטתו הנך תרי פסקי דרב כהנא ודרב נחמן: [ל] **אבל** רב אלפס לא כתב כן אלא כתב דשני' אין לה בלאות של נכסי מלוג בדליתנהו אבל איתנייהו אית לה. היינו ממ"ש רבינו בסמוך בשם הרי"ף גבי פסקא דאילונית דוקא בלא הכיר בה · ובשניה בין הכיר ובין לא הכיר דלית לה בלאות בנכסי מלוג בדליתנהו אבל בדאיתנהו אית לה: [מ] **לא** הכיר בה אין לה כתובה כו' אבל תוספת יש לה · דאפשר שיערב עליו המקח אע"פ שיש איסור בדבר ע"כ דלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות · משא"כ בנדרים ומומין אין אדם מתפייס בהם הר"ן: ה"ג ובלאות דאמרינן דלית להו מסתברא לן דכיון דדינא דידהו: ה"ג נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלא ברשותה קיימי לית לה ה"נ כיוצא בה: ה"ג חד דינא הוא דאית לה: ה"ג שניות מדברי סופרים אין להם כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשרה: ה"ג מפני שהוא כשר והיא פסולה: ה"ג וכ"מ שהוא כשר והיא פסולה וולדה פסול קנסו אותה בכתובתה: ה"ג מפני שהוא כשר והיא כשרה וולדה כשר וכ"מ שהוא כשר והיא כשרה וולדה כשר קנסו אותה בכתובתה: [נ] ה"ג וכ"ש שלא הכיר בה אבל תוספת יש לה · ע"כ מלשון הרי"ף: [ס] **מאי** טעמא לא דמי לשני' דהא איהו מרגלא לי' · ומשן בזה הרב בית שמואל סי' קט"ז ס"ק א' דהא בפ' יש מותרות סי' ג' מסיק רבינו דלרבי דס"ל טעמא לא ס"ל טעמא דמרגילה בדבר שהוא מן התורה ע"ש ולכאורה קושיא עצומה היא ולי נ"ל דקושית הראב"ד הוא דרשב"א ס"ל טעמא דמרגלא ואי לדידיה באלמנה לכ"ג בלא הכיר בה לית לה לא נכסי צאן ברזל ולא נכסי מלוג ע"כ לרבי נמי תאמר הכי. דאל"כ אמאי טרח שם במשנתא דיש מותרות לתלות פלוגתייהו הי"ל לתלמודא לומר איכא בינייהו באלמנה לכ"ג גופה בלא הכיר בה דלרבי אית לה נכסי צאן ברזל ולרשב"א משום דהיא מרגילה לי' לית לה: [ע] **ואין** לה כתובה · ואם יש לה תוספת פסק הרמב"ם שאין לה דדמיא לנמצא עליה מומין דאין לך מום גדול מזה וכא דיש לאילונים ע"ש בארוכות סי' קי"ז בס' בית שמואל ס"ק א': [פ] **אמר** רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ח בן אנטיגנוס · ע' בש"ך בי"ד סי' קפ"ה שהאריך בזה וכוון בלשון הרי"ף: הדרן עלך אלמנה

פרק יב [א] **ותני** עלה ומתכסין בכסותי · ודאי אי מתכסן בכסות עצמן ליכא למבעי דצריכה מעשה ידיה כי מי יתום להלביש אותה כמו אשה מבעלה דכתיב כסותה לא יגרע: [ב] **מעשה** ידי הבת של מי · וא"ת מתני' היא האב זכאי בבתו במעשה ידיה · וי"ל דהאיבעיא אזלי אבת הניזונת מן האחין מכח תנאי ב"ד מעשה ידיה לעצמה או לאחין: [ג] **הדא** אמרה זנה ומעשה ידיה לבעלה · ועד שלא נשאת זנה ומעשה ידיה שלה: ה"ג ממתני' אבנן נוקבין: [ד] **דמתניתין** בחוב קא אכלה . אבל בנן נוקבין דאכלי מתנאי ב"ד . י"ל דמעשה ידיה לאחין: [ה] **מפרש** טעמא. דאין מעשה ידיה לאחין מקרא והתנחלתם: [ו] **מסתבר** שאם גרשה והחזירה כו' עד אינה עמו · הן הן דברי רשב"א עיין בהר"ן: ה"ג שהחמיר ר' יוחנן בן מתיא: [ז] **אבל** המקבל עליו לפרנס אין הרפואה בכלל · וכן מוכח מפירש"י בפ' הניזקין דף נ"א שפי' שם מזונות של חמש שנים מקרי קצובים ולעיל פ' אע"פ דף נ"ט קרי לה התלמודא מזונות לא קיצי ובחידושי רשב"א בגיטין תופס לרש"י בקושיא זו · ועי"פ מ"ש רבינו ניחא דוודאי מזונות דסתם של האשה אין להם קצבה דרפואה בכלל · אבל חמשה שנים שמקבל לזון בת אשתו אין הרפואה בכלל · אבל להתוס' לעיל בדף נ ב' ד"ה ומאי עלייה דרפואה בכלל אם קיבל עליו לזון בת אשתו חמשה שנים וודאי קושיית הרשב"א במקומה עומדת: [ח] **והב"ע** דא"ל חייב אני לך מנה בשטר · כ"ה גי' הרי"ף וכ"ה אבל רש"י מוחק וה"ג והב"ע בשטר לפי פירושו והודאה: [ט] **בסמוך** בשמי פסיקתא הן הדברים שניקנין באמירה: [י] **שמעינן** מהני כולה דפלוגתא דר"י וריש לקיש במאן דקביל אנפשיה מידי דלא היה מיחייב ביה · ור"ש לא ניחא ליה בהנך ראיות משום דאיכא למימר דבכל הנך דמטעם הודאה אע"ג דאנן ידעינן דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי וכמ"ש תוס' בשם ר"ם לעיל דף

נ [דף קב ע"ב] **אמר** רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך ועמדו וקדשו הן הן הדברים הנקנין באמירה אמר רבא מסתברא מילתא דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לדידיה בכסף קידושיה אבל בבתו בוגרת לא והאלהים אמר רב אפילו בבתו בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה מטיא לידיה אלא בההיא הנאה דקא מיחתני אהדדי גמרי ומקני להדדי · ירושלמי אבל לא האח על ידי אחות ולא אשה על ידי בתה ואפילו היא קטנה *וגרסינן נמי התם [כ] ובלבד מן הנשואין הראשונים · אם תאמר והא דתנן לקמן בפרק בתרא (ד' קח:) הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל תשב יושבת עד שתלבין ראשה וכיון שהן דברים הנקנין באמירה יוציא ממנו בב"ד מה שפסק לו ויש לומר דמיירי בנשואין שניים ורשב"ם תירץ דהכא מיירי שקדשו מיד בשעת הפסיקתא וכן משמע מדקאמר עמדו וקדשו והתם בקדשו לאחר זמן ובשעת הקידושין לא הזכירו הפסיקתא [ל] וה"ר מאיר הלוי ז"ל תירץ דמיירי כשאין לו מעות לפרוע הפסיקתא : אמר ליה רבינא לרב אשי דברים הללו נתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב פירש רש"י נתנו חכמים כתיבה לדבר אם באו להחתים עדים בדברים הללו שהם בלא קניין או לא ניתנו ליכתב דלא ליטרוף ממשעבדי וכן דליכא קניין לא משתעבדי נכסי · משמע מתוך פירושו דאפי' אם רוצים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב [מ] ונראה לפרש ניתנו ליכתב דכמאן דקנו מידו דמי דסתם קניין לכתיבה עומד וכותבין אפי' שלא מדעת המתחייב ור"ח ור"ת מפרשים ניתנו ליכתב כלומר ניתנו לגבות דווקא ע"י כתיבה ולאו דווקא דברים הנקנין באמירה אלא לאשמועינן דלא בעי קניין או לא ניתנו ליכתב דאף בלא כתיבה קונין [נ] א"ל לא ניתנו ליכתב ואי קשיא לך הא תנן מתו בנותיו נזונות מנכסים בני חורין והיא נזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב דמשמע מינה דניתנו ליכתב התם [ס] כשקנו מידו דסתם קניין לכתיבה עומד : ד **לא** יאמר הראשון לכשתבוא אצלי אזונה וכו' אמר רב חסדא זאת אומרת הבת אצל האם לא שנא גדולה ולא שנא קטנה תניא א נמי הכי מי שמת והניח בן קטן יורשי האב אומרים יהא גדל אצלינו והאם אומרת יהא גדל אצלי מניחים אותו אצל אמו ואין מניחין אותו אצל מי שראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו בערב הראשון יש אומרים הא דאמרינן הבת אצל האם היינו באלמנה דלא שבקינן לבת בהדי קרובי אביה אלא אצל אמה אבל בגרושה שבקינן לה אצל אביה וה"ר מאיר הלוי ז"ל כתב שראה בתשובת הגאונים דה"ה בגרושה והביא ראיה ממתני' דהנושא את האשה שסתמא קתני [ע] ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה לאשמועי' דהבת אצל האם אפילו בבת גרושה נמי : ה [דף קג ע"א] **וכן** לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד וכו' ההוא גברא דאגר ריחיא לחבריה לטחינה לסוף איעתר זבן ריחייא וחמרא אמר ליה הב לי אגרא אמר ליה מיטחן טחיננא לך סבר רבינא למימר היינו מתני' לא יאמרו שניהם הרי אנו זנים אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות הכא נמי כיון דלא צריך לטחינה שקיל מיניה דמי אמר ליה רב עוירא מי דמי התם חדא כריסא אית לה תרתי כריסי לית לה הכא אמר ליה טחון וזבין טחון ואותיב ולא אמרן אלא דלית ליה טחינה אבל אית ליה טחינה כופין אותו על מדת סדום ויהיב ליה דמי *ואם תאמר הואיל ואוקמא בדלית ליה טחינה אמאי הוצרך רב עוירא לשינויי הכא טחון וזבין טחון ואותיב אפילו אי לא אשכח המשכיר למיטחן ולמיזבן דהוי השתא כחד כריסא אכתי לא דמי למתני' דבמתניתין ליכא פסידא לבעל כי יהיב דמי דמה לי מזונות מה לי דמיהן מפסד נפסד חייב ליתן לה או מזונות או דמיהן אבל שוכר אית ליה פסידא אי יהיב דמי שכרו אינו מוצא לטחון וצריך לפרוע מכיסו ונראה דודאי בלא האי טעמא דטחון וזבין טחון ואותיב משכר שוכר מלמיתב דמי הואיל ואית ליה פסידא ומיהו אי לאו טעמא דטחון וזבין טחון ואותיב גם המשכיר יאמר לדידי אית לי פסידא שכר ריחיים שלי ויוכל לבטל השכירות קודם הזמן וגם השוכר לא יצטרך ליתן השכר מכיסו אבל לעכב הריחיים עד הזמן לא יוכל הואיל והמשכיר אית ליה פסידא אבל השתא דמצי למימר ליה טחון וזבין טחון ואותיב מצי אמר ליה לית לך פסידא אם תניח הריחיים אצלי אבל אם תחזור בך אית לי פסידא ורבינא היה סבר לאתויי ראיה ממתניתין שיתן לו שכר או יחזור בו המשכיר ורב עוירא קאמר ליה כיון דמצי אמר ליה טחון וזבין טחון ואותיב לא יהיב ליה דמי וגם לא יחזור בו המשכיר כך פירשו התוספות ולא נהירא לי דדבר פשוט הוא דאפילו לא משכח המשכיר למיטחן ולמיזבן דהשתא אית ליה פסידא אפ"ה [פ] לא מצי משכיר למיהדר ביה בגו זמניה דשכירות ליומיה ממכר הוא [כדאי' ב"מ נו:] ומי הזקיקו לקנות ריחיים ויפסיד השוכר והואיל דאיכא פסידא לתרוייהו יותר ראוי שיפסיד המשכיר ויתקיים שכירות הריחיים עד זמנו והא דקאמר טחון וזבין טחון ואותיב לישנא יתירא נקט לאלומי למילתיה לא מיבעיא דבלאו האי טעמא נמי לא דמי למתני' דהא אית ליה פסידא לשוכר כי יהיב דמי ועוד אם גם אתה אינך מוצא לטחון בשכר אתה עשיר ויש לך מעות לקנות חטים קנה חטים ומכור קמח : ו **אלמנה** שאמרה אי איפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה אמרה אי איפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לומר לה אם את אצלינו יש לך מזונות ואם אין את אצלינו אין לך מזונות *ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים נותנין לה מזונות והיא בבית אביה : **גמ'** תנו רבנן משתמשת במדור כדרך שנשתמש בו בחיי בעלה **בכרים ובכסתות שנשתמשה בהן בחיי בעלה בכלי כסף וכלי זהב שנשתמשה בהן בחיי בעלה בעבדים ושפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה שכך כותב לה כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי תני רב יוסף בביתי ולא בבית עקתי א"ר נחמן יתומים שקדמו ומכרו מדור אלמנה לא עשו ולא כלום ומ"ש מדרב אסי אמר ר"י דאמר רב אסי אמר ר"י יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא משתעבדו מחיים הכא משתעבדי מחיים אמר אביי נקיטינן מדור אלמנה שנפל [צ] אין היורשין חייבין לבנותו תניא נמי הכי מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפילו היא אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפולא מאי תיקו [ק] הלכך לא תפסן :

ז **מתני'** [דף קד ע"א] **כל** זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים שיש בעשרים וחמש שנה שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר"מ שאמר משום רבן גמליאל וחכ"א כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד עשרים וחמש שנים *מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד עשרים וחמש שנים : פירש רבינו חננאל ז"ל הא דבבית אביה אינה גובה כתובתה לאחר כ"ה שנה בשאינה ניזונית אבל בניזונית גובה כתובתה לעולם [ר] משום עובדא דחמתיה דרבי חייא אריכא [ש] ומיהו יש לומר דשאני התם דבכתפיה ממטי לה אבל אם נתנו לה דמי מזונות אינה גובה · **גמ'** א"ל אביי לרב יוסף

הגה"ה

*וכשהאיש והאשה פוסקים בעצמם זו לזה כל שכן דנקנין באמירה דבההיא הנאה דמיתחתני אהדדי גמרי ומקני דהא הכא במתני' ליכא אב אלא היא בעצמה פוסקת עם האיש ומקבל עליו לזון את בתה כך פסק המיימוני פ' שלשה ועשרים דאישות ובפרק שני דהלכות זכייה כתב וצריך שיהיו הדברים שפסקו מצויין ברשותו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם : פסק רבינו מאיר דוקא מה שפסק האב בדבר התלוי בו בזה יש ממש כגון כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכו' אבל פסק על בנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה ליקוש פלוני או כל כי האי גוונא אין פיסוק שלו (לא) מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר ובמה נתרצה הבן לא אמרי' דאפילו למ"ד פ"ב דקידושין (מה:) במה נתרצה האב היינו טעמא כדפרש"י משום דהאב בקידושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו אבל הבן איתו מתרצה דמידק דייק ונסיב · מרדכי :

הגה"ה

*וכן פסקו שכך הדין נמי על כל אדם שפסק לזון חברו שנה או יותר אם הוצרך לילך למקום אחר שהמקבל צריך ליתן לו שם כפי מה שהיה מוציא עליו בביתו דהיינו דין של בת אשתו דמתניתין : אביאסף · מרדכי :

הגה"ה

*ופריך בגמרא וליתבו לה התם מסייע ליה לרב הונא דאמר ברכת הבית ברובה כדאמרי' גביל לתורא וגביל לתורי וכן פירש רבינו חננאל כגון הא דאמרי' נר לאחד נר למאה כל כי האי גוונא אין נותנין אבל כגון פת וכיוצא בו נותנין אפי' בבית אביה וכל שכן מלבושין ומנעלין וכיוצא בהן ור"ת אומר דהא דתנן נמי לעיל מוליך מזונותיה למקום שאמה דהיינו נמי דוקא לפי ברכת הבית דמ"מ ולא נהירא לרבינו ברוך דהכא שאני שכותב לה את תהא יתבא בביתי משמע שאינו מקבל עליו אלא כשהיא בביתו ולא בבית אחר · ע"כ לשון מרדכי :

**בפרק נערה משמע דוקא בשני בתים והכא ס"פ משתמשת בבית שני כדרך שנשתמשה בחיי בעלה באותו בית · עכ"ל מרדכי :

הגה"ה

*פירש רבינו אב"ן לאו דוקא בבית אביה דלאו בביתא תליא מילתא אלא כל זמן שאין לה מזונות גובה עד עשרים וחמש שנים ואפי' נשאת נשבעת ונוטלת מדלא מחלק הכא בין נשאת ללא נשאת עוד ראיה מפ' השולח (דף לד:) אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה · נמנעו מלהשביעה וכו' אמר רב הונא לא שנו אלא שלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה ורב נחמן אמר אפי' נשאת כו' למדנו מכאן שהאשה גובה כתובתה לאחר שנשאת אף על פי שלא נשבעת קודם נשואין וכן פי' ר"ת וכתב בספר המצות דכל זה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום

הגהות הב"ח א תניא מי שמת והניח בן קטן כצ"ל ותיבת נמי הכי נמחק :

קרבן נתנאל

נד · ורבינו שנראה לו כל פני ראיות שהזיל לביעתיה שהשיג לעיל בפרק אע"פ סי' א' וח"ל שאין טעם זה מספיק לנכסים הידועים שלא היו באותו שעה ע"ש : [כ] ובלבד מן הנישואין הראשונים · פי' שהאב מפיא לבנו ולבתו שיש להם שמחה יתירה ובהאי הנאה דמתחתני אהדדי גמרי ומקני · ודומה לזה מליט בפ' מי שמת דף קמ"ד · וכל זה כשפוסקין האבות בשביל בניהם אבל באיש ואשה פוסקין לעצמן אין חילוק בזה בין נישואין ראשונים לשניים כ"כ רמ"א בסי' כ"א · וכתב בס' בית שמואל דכן משמע ממתני' דפ' הנושא דהא שם איירי באלמון שנשא אלמנה דתנן בת אשתו ניזונית מן המשועבדים עכ"ל ודבריו תמוהין שלא במתני' היא לא פסקה עמו אלא שיזון את בתה ה' שנים ומיירי שהוא בחור ונשא אלמנה ומנין לנו שהוא פסק עמה שתכניסה לו כלל שום דבר מה · ולי נראה ראיה מהא דפריך למ"ד לא ניתן לכתוב מי לא עסקינן דהוי בשעת קנין והיכי דמי כגון דאגרשה ואהדרה משמע למ"ד ניתן לכתוב ביני הא לדידיה נמי לא מלי איירי מתני' באגרשה ואהדרה דא"כ הוי נישואין שניים ואין הדברים נקנים באמירה אלא ש"מ כשפוסקין בעצמן אין חילוק בין נישואין ראשונים לשניים ומתני' איירי למ"ד כותבין שפסקו איש ואשה לעצמן : [ל] והר"ר מאיר הלוי תירץ דמיירי שאין לו מעות לפרוע · רבינו לא הביא תי' הזה אלא אפילו בנישואין השניים ולא קידשו מתוך הפסיקתא המוחזק יכול לומר קים לי כהרמ"ה : [מ] ונראה לפרש ניתנו לכתוב דכמאן דקנו מידו דמי וסתם קנין לכתיבה עומד וכותבין אפילו שלא מדעת המתחייב · ויש לדקדק אמאי עשה עצמו כלא ידע מקושית תוספת לפירוש זה מה פריך הא מדעת שניהם כותבין דילמא ה"ק הא מדעת כותבין כשאמר לו לכתוב וקמ"ל דאין כותבין בסתמא · ועלה על לבי דהך נראה לפ' שכתב רבינו איט פי' בפני עצמו כי אם לפרש דברי רש"י שלא תאמר הא דפירש"י בניתנו ליכתב אם באו להחתים עדים בדברים הללו משמע אבל העדים אין רשאין לכתוב שלא מדעת המתחייב וזהו דבר שאין לו שחר דהא אם באו להחתים עדים בדברים טרפי ממשעבדי דאמרינן למפרע שאותן הדברים שפסקו זה לזה כמו קנין ובלתי רצונם לא יחתמו העדים הא סתם קנין לכתיבה עומד על זה כתב רבינו ונראה לפרש ניתנו ליכתב וכו' וכותבין אפילו שלא מדעת המתחייב ומה שפירש"י אם באו להחתים לא כתב כן אלא מפני אידך חלוקה שלא ניתן לכתוב דאפי' אם רוצים שניהם לכתוב · אלא שעדיין קשה הא דמסיק רבינו לא ניתן לכתוב א"כ הא דקתני אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם היינו בשטרי קידושין ממש ובפ"ק דקידושין סי' ע"ז הביא רבינו דעת בה"ג דהלכה כרבא ורבינא דמקודשת אפי' כתב שלא מדעתה וא"כ המתני' שהביא רבינו בפ' גט פשוט אין לפ' בשום פנים · על כן נראה לפ' דהך שכתב רבינו ונראה הוא פי' בפני עצמו הא מדעת שניהם כותבין באומר לו לכתוב ובהא איירי מתני' והא דאמר ת"ש הא מדעת שניהן כותבין לא פריך לרב אשי אלא כמו לימא מסייע לרב אשי דאמר אין כותבין העדים בלא מדעת המתחייב ודחי לא כדרב פפא ורב שרביא וכ"פ הרב בעל המאור והרשב"א בקידושין בפ"ק דקידושין · וא"כ לפי האמת פסק רבינו דלא ניתן לכתב וכרבא ורבינא ומתני' דגט פשוט ה"ק הא מדעת שניהם כותבין כשאומר לו לכתוב : [נ] א"ל לא ניתנו ליכתוב · ופירוש הב"ח בסי' ל"א בס"ק ד' דאפילו לפירש"י דווקא כשבאו לכתוב בשטר גמור בסתם שפלוני נתחייב בפנינו חוב גמור אבל אם העדים אין כותבין כי אם הדברים כהווייתן דפלוני אמר אני נותן לבני כך וכך כיון שמתוך השטר נראה שלא היה שם קנין לא יבואו לטרוף ממשעבדי יכולין לכתוב לזכרון דבר ע"כ · ונראה לי ראיה לדבריו מהא דאלו מגלחין דף י"ח דמוקי לה להא מתני' אלו כותבין במועד קידושי נשים ושטרי פסיקתא וקשה הא קיימא לן דלא ניתנו לכתוב אלא נ"ל דהתם איירי שהעדים כותבין הדברים כהווייתן ועוד ראיה מדברי תוספות בשמעתין ד"ה ניתנו לכתוב והיה מפרש ר' דמשמע להם"ם אין כותבין אלא מדעת היינו בידיעת שניהם דידעו גמר הפסיקתא אבל לא ידעו בכתיבה וזהו לכאורה דברי תימה כן כי אי הכריחו לפ' שמתני' כך ולהקשות על רב אשי ומה שכתבו תוס' דומיא דהך דלעיל מיניה כל זה אין הכרח למיתב תיובתא מיניה לרב אשי ואמאי לא משני רב אשי המתני' מדעת שניהם באומרים לו לכתוב ונכנס בדחוקים שקנו מידו אלא האמת הדין עם הב"ח וא"כ הא דקתני אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם קשה דדברים כהווייתן כותבין אפילו בשלא אומרים להם לכתוב אלא נ"ל דהא דקתני מדעת שניהם היינו כשידעו גמר הפסיקתא מבניהם וא"כ בשטר גמור נ"כ מדעת שניהם כותבין כשידעו גמר הפסיקתא ומינה מותיב לרב אשי דאמר לא ניתנו לכתוב והא שכתבו תוס' דומיא דהך דלעיל איש הוכחת המקשן אלא תפ' היכי שייך לומר מדעת שניהם בלא אומרים להם לכתוב ופ"ז פי' דומיא דהך דלעיל ושייך שפיר מדעת שניהם בעיקר הדבר : [ס] כשקנו מידו דסתם קנין לכתיבה עומד · יש כאן מקום עיון שלא התלמוד פריך א"ה בנותיהן נמי ומסיק דבבנות חייסינן לגררי · וא"כ הרי"ף ורבינו לתה השמיטו הך טעמא ולא חילקו ובירדו תי' א' מה שהוכיח תוס' לחלק בד"ה תומר · ועיין בא"ה סי' קי"ב בב"ש ס"ק ס"ז · ועי"ק אי קנו מידו מהני משום דסתם קנין לכתיבה עומד א"כ מאי פריך א"ה בנות נמי הא לא מהני כתיבה דבנות כמו שכתב הרי"ף ורבינו בפ' הניזקין סי' ג' · וכן הקשה תוס' בשם לפירש"י ע"ש · ובש"ך בח"מ סי' ס' ס"ק י"ב לאיתי שמיישב קושיא זו דהא דאמר שאין כתובין הן אלא משועבדים היינו במזונות משום תנאי ב"ד דהוי ככתיבי אמרינן דהכי תקנו דלא לגבו ממשעבדי אבל בכתוב ממש כתובין הן אפי' ממשעבדי ע"ש · ונ"ל לדבריו תמאי לא משני בדכתב לה · משום דא"כ הוי קשה א"ה בנות נמי וליכא למימר דחיישינן שמא התפיס נגרי דרש"י ס"ל דדווקא כשקנו מידו דחזינן דיפה כחה שקנה לה טוסף על תנאי ב"ד איכא למיחש שמא התפיס נגרי משא"כ בכתיבה אין מלתא יתירתא הוא דמסתמא כותבין לה לראיה אבל האמת יורש דרכו שא"א לומר דכתיבה מתם מהני למפין משעבדי · דהא כמה דמסכי התלמודא שאני פרנסה כיון דאית ליה קלא כמאן דכתיבי דמי ופירש"י מעשה שמת האב הכל יודעין שהבת נוטלת עישור נכסים · ולכאורה קשה א"כ מזונות בנות נמי הכל יודעין שהבת ניזונת מנכסי אביה משעה שמת האב וצריך לחלק ביניהם בשלמא לגבי פרנסה דכתיבה מהני לגבות ממשעבדי משום דהעדים מוציאין הקול והיה להם ללקוחות להזהר וכיון דאית ליה קלא כמאן דכתיבי דמי מה שאין כן במזונות אפי' כתיבה ממש לא טריף ממשעבדי דמעיקרא הכי איתקון כתובין הן אבל בני חורי ואין כתובין הן אלא משעבדי א"כ א"א לך לומר בשום אופן דכתיבה אבל מזונות מהני · ועיין בפ' מציאת האשה סי' ע"ז · ע"כ לבי אומר לי שקושיא חדא מתורצת בחברתה דהא דפריך בהניזקין א"ה בנות נמי לא פריך למ"ד כתובין דמעיקרא הכי איתקון שאין כתובין לענין משעבדי · אלא דפריך התם ר"ש לתרוויהו דלמ"ד קלוכין נמי לפשוט האיבעיא דקלוכין לחוד מהני ופ"ז דחי התלמודא דלעולם א"ל קלוכין וכתובין ושקנו מידו ופ"ז מותיב א"ה בנות נמי דהא מ"ד קלוכין לא ס"ל הך סברא מעיקרא הכי איתקון · אע"ג דמזונות של בנות לא קילי דרפואה בכלל כמ"ש רבינו לעיל בפ' זה סי' א' י"ל דהכי פריך דלפי מ"ד דמקשן משום דקנו לה מלבד תנאי ב"ד שמחייב לה בקנין למזונות בנותיה יטרפו ממשעבדי בכגון זה אין הרפואה בכלל מה שמקבל עליו חוב בלא תנאי ב"ד כמו שמסיק רבינו לעיל ויש לבנות שני חובים חוב תנאי ב"ד שרפואה בכלל למגבי מבני חורין · ואי משום מה שחייב עצמו בקנין שטורפין ממשעבדי · והרפואה אינו בכלל ומקרי קלוכין ממיתת האב עד שתבגרן וצריך התלמודא למ"ד קלוכין דס"ל שמא התפיסה נגרי אבל למ"ד כתובין לא ס"ל הך סברא התפסת נגרי דמ"מ מכתובה דנפרעת בשבועה מנכסים משועבדים ולא חיישינן ובזה נסתלקו כל הקושיות שהקשו תוס' בפרק זה ד"ה אימר והוצרכו לחלק בכמה אופנים ומ"ה ניחא שבש"ע לא חילק בכל זה דלהרי"ף ורבינו לא ס"ל לחלק בכך : [ע] ומשמע בין גרושה בין אלמנה ועלה קתני למקום שהיא אמה · וצ"ע על השו"ע ובית שמואל שלא הביאו דין זה : [פ] לא מצי משכיר למיהדר דשכירות ליומא ממכר הוא. הכי אמרי' בב"מ דף נ"ו. ובתוס' הקשו מהא דפ"ק דע"ז לא לבית דירה אמרו מפני שמכניס לתוכו עבודת כוכבים. וי"ל דהכא דווקא גבי אונאה כתיב ממכר יתירא לרבות שכירות אבל בעלמא לא ע"כ וא"כ על רבינו קושיות תוס' במקומה עומדת · אלא שהרב בעל כ"י תי' באופן אחר דהא דאמרי' דשכירות ליומא ממכר הוא · היינו לענין שישתמש בו כל ימי שכירתו לבד. אבל גוף הדבר אינו קנוי כלל ומ"ה אסרינן להשכיר בית דירה לעובד כוכבים ועיין בטור ח"מ סי' ר"ת סעיף ג' מה שהביא הטור בשם תשובת רבינו ע"ש : [צ] אין היורשין חייבין לבנותו · אבל נותנין לה דירה במקום אחר ומחויבים ליתן לה מזונות בפני עצמה : [ק] הלכך לא תפסן · דאמרינן הנכסים בחזקת יורשים קיימי ומספיקא אמרי' קולא לנתבע וקשה הא רבינו מסיק לעיל בפרק אלמנה ניזונת סי' ד' דנכסי בחזקת אלמנה קיימי ומספקינן בתרי לישנא ועל היתומים להביא ראיה · וצ"ל דכאן עכ"פ נותנין לה דירה אחרת מ"ה מקילין ליורשים : [ר] משום עובדא דחמתיה דר"ח · בסמוך סי' ח' : [ש] ומיהו י"ל דשאני התם · וכ"ת בפירש"י דלא כר"ח שפירש במתני' כ"ש שהיא בבית אביה · ושיורשים זוכה שם · וצ"ל טרמב"ם · וכן מבואר שם מנולא מתלם בבית אביה כ"י [illegible]

הדרן עלך הנושא

פרק שלשה עשר

קרבן נתנאל

להביא כתובה ודעתי נוטה לזה במי שהלך בעלה למדינת הים הואיל ויש לה מזונות מן התורה אבל מת בעלה אין לה מזונות עד שתביא כתובתה הואיל והיא אוכלת בתקנת חכמים ועוד מפני שניזונת מנכסי יורשין ולעולם טוענין ליורש ודבריו תמוהין דהא שמואל מוקי מלתא דתנן כששמעו בו שמת והיא ניזונת בלא שבועה וההלך בעלה אפי' בשבועה אינה ניזונת ואע"ג דליתא לדשמואל [ל] מ"מ בסברא זו לא מצינו חולק עליו דסברא מרווחת היא להצריכה יותר שבועה בחייו מבמותו דבמותו מסתמא עומדת לגבות כתובתה ותשבע בסוף אבל בחייו לא נתנה כתובתה לגבות בחייו ושמא תמות בחייו ולא תבוא לידי שבועה לעולם ומה שכתב מפני שניזונת מנכסי יורשים וטוענין ליורש אמרי נואש הן [מ] דכמו שטוענין ליורש ולוקח יותר ראוי לטעון למי שיורדין ליפרע מנכסיו שלא בפניו דאין לו מי יטעון בשבילו וכגון זה פתח פיך לאלם. ומה שכתב שבחייו ניזונת מן התורה[נ]הא ליתא דכל אמוראי סברי (לעיל מז: נח: נט.) דמזונות האשה דרבנן אלא דפליגי אי מזוני עיקר התקנה ותקנו מעשה ידיה תחת מזונות או מעשה ידיה עיקר ותקנו מזונות תחת מעשה ידיה [ס] ועוד דקיימא לן דגובה כתובתה בעידי מיתה אע"פ שאין שטר כתובתה בידה דהטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום וכל שכן דיש לה מזונות דנכסים בחזקתה הן לענין מזונות כדתני לוי (לעיל דף נו:) אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה: ז כתב ה"ר מאיר הלוי ז"ל נמה שחייב הבעל לשלם מה שלותה אשתו קטנה שמעי' דקטן שלוה בקטנותו משיגדיל חייב לשלם דאי ס"ד דקטן שלוה פטור אמאי משלם הבעל מה שלותה דכל היכא דאיהי פטורה בעל נמי לא מיחייב דקיימא לן כחנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי אלא הכא היינו טעמא דמיחייב משום דשקלא להו בתורת הלואה וכיון דאיהי מיחייבה למלוה בעלה נמי מיחייב ובשם ה"ר יונה ז"ל כתבו שנחלק עליו דלא מסתבר שהקטן יקח הלואות בעודו קטן ויבזבז ממונו וכשיגדיל נחייבנו לפרוע ומה שהביא ראיה ממתאכלת אינה ראיה דשאני הכא שהוא חייב וידוע לבעל הלכך מוליא המלוה מידה או מיד הבעל. אבל קטן שאין חייב אם אתה אומר שחייב לפרוע כשיגדיל נמלא מבזבז כל ממונו ונראה לי אם הוא ידוע שלוה לצורך מזונותיו נפרעין ממנו אפי' כשהוא קטן כמו שאמרו חכמים (גיטין נט.) דפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין משום כדי חייו. [ע] גם הלואתו הלואה כדי שימלא לו מלוה בשעת דוחקו אבל אם אין ידוע שהלוה לצורך מזונותיו אין נתינת קטן כלום ואין נפרעין ממנו לכשיגדיל: ח [דף קח ע"א] תנן התם המודר הנאה מחבירו שוקל לו שקלו ופורע את חובו ומחזיר אבידתו ובמקום שנוטלין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו שקלו א כדהכן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות. ומחזיר אבידתו נמי מלוה קא עביד אלא פורע חובו הא קא משהרשי ליה אמר רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו וכיון שאינו יכול להוליא ממנו בדין מה שפרע לבעל חובו משום הנאה נמי לא מיתסר דגרמא בעלמא הוא דע"י שפרע לבעל חובו מיפטר ודמיא להא דאמרי' בנדרים בפרק אין בין המודר (דף מג.) המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אלל חנוני הרגיל אצלו ואומר פלוני מודר הנאה ממני ואין לו מה יאכל ונותן לו וחוזר ונוטל הימנו אע"ג דעל ידו קא משהרשי ליה מזוני שרי הואיל ולא נתן לו מידו אלא גרמא בעלמא ע"י חנוני [פ] ולא דמי לעושה לו שום מלאכה דאסור דאע"ג דלא מצי קא תבע מיניה דהתם מדידיה לדידיה קא מיתהני ואין אחר באמצע ור"ת פי' דהאי פורע חובו איירי דווקא במזון אשתו כהיא דחנן דאין חיובו כל כך ברור דאע"פ שחייב במזונות אשתו אפשר שאם לא היה מפרנסה לא היה בעלה מתחייב לפי שהיתה מלמלמת מזונותיה אם לא מלאתה מפרנס [צ] ואע"ג דפסקו לה ב"ד איירי מ"מ היתה מלמלמת כי היכי דלא ליקרייה רעבתנותא אבל בשטר חוב אפילו חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול ליפטר בשום ענין והכי פירושא הא מני חנן היא כלומר [ק] האי פורע חובו איירי באותו חוב דאיירי ביה חנן דהיינו במזון האשה דווקא וחנן היא וכן פי' רבינו חננאל ז"ל רבא אמר הא דתנן פורע חובו לאו במזון אשתו היא ואפילו רבנן וכו' וריב"א הביא ראיה מן הירושלמי דפליגי בשאר חובות דגרסי' התם בפירקין (ה"ב) א"ר אבא בר ממל הפורע חובו של חבירו פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר יוסי טעמא דבני כהנים גדולים לא עלתה בדעתו שתמות אשתו ברעב הכא אפייסה ליה עד דמחיל [ר] הגע עלמך דהוי גביה משכון מפיים הוינא ליה עד דיהיב לי משכוני עד כדון בבע"ח שאינו דוחק ואפי' בבע"ח דוחק [ש] שמעינן מן הדא שוקל לו את שקלו ואם לאו ממשכנין הדא אמרה אפילו בבעל חוב דוחק. ואומר רבינו תם דעל כרחיך פליג הירושלמי אגמרא דידן דמוקי לההוא פורע חובו אף כבני כהנים גדולים [ת] ורב הושעיא מוקי לה כחנן וגם ההיא דשוקל לו את שקלו מוקי בכל ענין [א] וגמרא דידן לא מוקי לה אלא באבוד וגבוי [ב] ופליג נמי בהא דלית ליה הך סברא דמפרשין אליבא דגמרא דידן דלא פליגי אלא במזון האשה: ירושלמי (שם) ריב"ל אומר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנון ובגולגלת *רב אמר כל הנתפס על חבירו חייב ליתן לו תיליה דרב מהכא (ב"ק דף קטז:) הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ולא שמע דאמר ר' יוחנן קנס קנסו בגזלן ארנון וגולגולת דיקא דמלכותא היא כדאמרי' בהגוזל (דף קיג.) בר מתא אבר מתא מיעבט ורב אמר אף בכל דבר שנתפס על חבירו חייב ליתן לו ומייתי ראיה דנטלוה מסיקין מחמת הגזלן דאע"ג דקרקע אינה נגזלת כיון שהיו סבורין האנסין שהיא של הגזלן ומחמת כן לקחוה חייב להעמיד לו שדה אחר ה"נ כיון שנתפס בעבורו חייב ליתן לו ולית הלכתא כרב אלא כריב"ל וכר' יוחנן [ג] רבא אמר אפי' תימא דברי הכל כגון שלוה ע"מ שלא לפרוע:

ההג"ה

*יש מדקדקין מכאן דמי שפודה את חבירו מן השביה או אשת חבירו וזה לא ביקש ממנו דהניח מעותיו על קרן הצבי והר"ב אומר דוקא עמד ופירעם תנן ואפי' בפרנסה אם לוותה ואכלה קי"ל דחייב לפרוע וכן פסק מורי רבי' מאיר והביא ראיה מפ' נערה ומפרק מציאת האשה כדכתב לעיל ועוד הביא ראיה מהא דפסק רבינו גרשון מאור הגולה על אנס עובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל א' ולקח ממנו שלא יחזיר לבעלים בחנם אלא יתן ללוקח כמו שהכנה אותו וכן פסק ר"י ולא אמר מבריח ארי הוא שקרוביו ואוהביו היו פודין הקרקע בלאו הכי כי היא דירושלמי דהכא דאמר הגע עלמך שהיה בידו משכון ואפי' בבע"ח דוחק פטור אלא ש"מ דלא שייך אלא בבע"ח ולא בגזלן דוחק כי אינו מתפייס בפטומי מילין כ"א ברלוי כסף כתוב מכמר. מרדכי

ט [דף קח ע"ב] מתני' אדמון אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובים הבנים ירשו והבנות יזונו ובזמן שהנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון. ואע"ג דפסקינן לקמן (סי' י') כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההיא פיסקא פריך הש"ס לקמן אלמא הוי עיקר מ"מ ר"ח ורב אלפס ור"ת ז"ל פסקו דלית הלכתא בהך כוותיה דסוגיין דהש"ס דלא כוותיה לעיל בפ' נערה (דף מג.) א"ר [א] יוסי א"ר עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחים בנכסים מועטין ולעיל בפרק הנושא (דף קב.) א"ר אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכור וכן בפרק מי שמת (דף קמ.) אלמנתו מהו שתמעט בנכסים והיה אומר ר"ת ז"ל דאדמון לאו לפלוגי אחכמים הוא דאתא אלא אתמוהי בעלמא קא מתמה וקאמר ר"ג יפה אמר אדמון שהיה מתמיה על דברי חכמים: י הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אמר הואיל והודה ממין הטענה ישבע' וחכ"א אין זה הודאה ממין הטענה אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון: גמ' היכא דא"ל מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך שמן קא טעין ליה קנקנים לא קא טעין ליה עשרה כדי שמן מלאים יש לי בידך שמן וקנקנים קא טעין ליה כי פליגי היכא דא"ל עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים *וה"ל מודה במקלת הטענה וישבע ורבנן סברי אין בלשון זה לשון קנקנים ואין כאן הודאה במקלת אלא מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו וה"ל כמי שטענו חטין והודה לו בשעורים דפטור וקי"ל כאדמון דאמר יש בלשון הזה לשון קנקנים וה"ל מודה מקלת הטענה דא"ר זירא א"ר ירמיה בר אבא ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיולא בו שבעה דברים שאדם אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיולא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו אלא כיולא בו כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואיכך לא ודאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון תלתא איכון מי שמת והניח בנים ובנות והטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל. מי שמת והניח בנים ובנות נפקא ליה מהלכתא דקי"ל כרבנן דאמרו הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים פשו להו תרתי דהלכתא נינהו. כיולא בו דחנן דאמר לעיל (דף קח.) א"ר הושעיא הא מני חנן היא דאמר איבד את מעותיו כיולא בו דאדמון הא דאמרי' בשבועות (דף מ:) טענו שור ושה (וחמור) והודה לו באחד מהן חייב ואמר רבי חייא בר אבא תלמוד ערוך הוא בפי ר' יוחנן הא מני אדמון היא והא דאצטריך הכא למיפסק הלכה כיולא בו טפי מכל שאר פסקי הלכה שבהש"ס דממילא מדמינן מילתא למלתא ההיא דחנן אצטריך דלא תימא דווקא בפורע מזון אשתו שאינו חיוב גמור כל כך הוא דפטור קא משמע לן [ד] דאף כיולא בו בשאר חובות נמי הלכה כמותו וכיולא בו דאדמון אצטריך דלא תימא שאני הכא דהוי כמו רמון בקליפתו:

יא [דף קט ע"א] מתני' הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תהא יושבת עד שתלבין ראשה *אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי על עלמי הייתי יושבת עד שתלבין ראשי עכשיו אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון: גמ' מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר' יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שיכולה היא שתאמר אבא פסק עלי על מה נחלקו על שפסקה על עלמה שחכ"א תהא יושבת עד שתלבין ראשה ואדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון וקי"ל כתנא דידן וי"א כיון שאל רבא לרב נחמן אפי' בברייתא נמי והשיב לו רב נחמן דבכל מקום קאמר אלמא דס"ל כתנא דברייתא [ה] והלכתא כוותייהו:

ההג"ה

*והשתא דתקון רבנן למיתב גיטא למורדת לאלתר וכו' באלפס אבל המיימוני (פכ"ג מהל' אישות הלט' ז) כתב וז"ל למה לא תפטור עלמה במורדת שהמורדת כשהיא ארוסה הבעל רולה לכונסה והיא אינה רולה אבל זו אין הבעל רולה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה והיא רולה בו שהרי היא אומרת לו או כנוס או פטור בד"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על עלמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא עכ"ל במרדכי. ועוד האריך:

יב מתני' העורר על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר יכול הוא שיאמר השני נוח לי והראשון קשה הימנו וחכ"א איבד את זכותו עשאה סימן לאחר איבד את זכותו: גמ' א"ר אמי לא שנו אלא עד אבל דיין לא איבד את זכותו דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אא"כ קראוהו [ד' קט ע"ב] והדיינין חותמין אע"פ שלא קראוהו. עשאו סימן לאחר איבד את זכותו אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעלמו לא איבד את זכותו דאמר אי לאו דעבדי הכי [ו] לא הוה מזבין ניהלי ירושלמי (הל"ו) [ז] לא סוף דבר שעשאה ב העורר סימן לאחר[ח]אלא אפי' עשאה אחר לאחר והעורר חתם איבד את זכותו ההוא דעשאה סימן לאחר ועירער שכיב ואוקי אפטרופא אתא לקמיה דאביי א"ל עשאה סימן

קרבן נתנאל

מוליא שטר כתובה אין לה מזונות משמע אפי' בשבועה אין לה מזונות: [ל] מ"מ בסברא זו לא מלינו חולק עליו. ובחידושי לסנה"ס גם תמלא באריכות מה שהביא להרמב"ם לזה שרב ס"ל הסברא להיפוך מדשמואל ע"ש ותמלא נחת [מ] דכמו שטוענין ליורש ולוקח יותר ראוי לטעון למי שיורדין ליפרע מנכסיו שלא בפניו. והרמב"ם ס"ל דשלא בפניו נותנין לה מזונות שאם מחלה או נטלה כתובה מנעלה תתיירא שמא יבא הבעל היום או למחר ויבורר שמחלה או נטלה כתובתה מש"ה לא טענינן ב"ד עבורו וסומכין על הך סברא כדי שלא תמות היא ברעב. משא"כ ביתומים: [נ] הא ליתא דכל אמוראי סברי דמזונות האשה דרבנן. אין מזה תפיסה על הרמב"ם שכתב להדיא בפי"ב מהלכות אישות דין א' שמזונות אשה מדאורייתא. והטור סי' ס"ע הביא ל' הרמב"ם וז"ל העשרה שמתחייב בהן ג' מן התורה שארה מזונותיה כו' וכבר הקשה הב"ח על הטור שהעתיק לשון הרמב"ם ולא שת לבו למה שכתב רבינו בסי' זה דמזונות אשה מדרבנן: [ס] ועוד דקי"ל דגובה כתובתה בעדי מיתה אע"פ שאין שטר כתובתה בידה. גם בזה לא פסק הרמב"ם כן בפט"ז מהלכות אישות דין כ"א במקום שדרכן לכתוב כתובה אם אין שטר כתובה יולא מתחת ידה אין לה כלום ואפילו עיקר כתובה ואפילו תבעה ביום מיתת בעלה ע"ש: [ע] גם הלוואתו הלואה. אבל קטן שהזיק בקטנותו פטור מלשלם אף כשהגדיל כ"כ רבי' בפ' החובל סי' ט' כיון דלאו בני עונשין נינהו וע' בפלפלא חריפתא בפרק הגוזל סי' י"ג: [פ] ולא דמי לעושה לו שום מלאכה דאסור אע"ג דלא מליא קא תבעה מיניה מלשון זה קא תבעה לכאורה הוא כפי' מהרש"א בתוס' ד"ה ולא דמי בנודר ממעשה ידי אשתו דנאסר במלאכתה אע"ג דהיא לא מלית תבעה ליה אסברה אף בלא נדר דמעשה ידיה שלו ע"ש. אמנם אנחתא לן חדא. מ"מ קשה עלי הדבר שלפי פירושו לריכים להגיה בשנים ושלשה תקומות. ע"כ יותר מזה נראה לפרש דברי התוס' ורבינו ביורד לשדה חבירו שלא ברשות והיא שדה שאינו עשויה לנוטעה דאם השבח יותר על ההולאה אין לו אלא שיעור הולאה. ובנודר אסור ליהנות ממלאכתו אפי' כשנותן לו ההולאה וה"ל קא תבע מיניה: [צ] ואע"ג דפסקו לה ב"ד איירי. דאי לאו הכי לא הוי מחוייב לכ"ע שאף לאשה עלמה לא היה מתחייב בלא פסק ב"ד. לשון תוס': [ק] האי פורע חובו איירי באותו חוב דאיירי בו חנן דהיינו במזון האשה. ומה שיש לדקדק בזה הא להדיא קתני סיפא וזן את אשתו מ"מ דרישא פורע את חובו בשאר חובות איירי ע' במ"ש רבי' בפ' אין בין המודר תוך סי' ד' וכמ"ש שם: [ר] הגע עלמך דהוי גביה משכון. כלומר מי הוי מפייסו למחול חובו אם יש לו משכון ומתני' סתמא קתני ופורע את חובו: [ש] שמעינן מן הדא שוקל לו את שקלו ואם לאו ממשכנין אותו. כלומר הא קתני שוקל את שקלו. והוא בע"ח דוחק דהא אם לא שקל ממשכנין אותו כדתנן במתני' דשקלים פ"א במשנה ג'. ורבי יוסי סבירא ליה לדוחק להעמיד המשנה כחנן לחוד אלא ככ"ע: [ת] ורב הושעיא מוקי לה כחנן. וגם אדרבא פליג דדחיק נפשיה לאוקמי מתני' כשלוה ע"מ שלא לפרוע. ולהירושלמי איירי מתני' בכל חוב: [א] וגמרא דידן לא מוקי לה אלא באבוד וגבוי. היינו לרבא. ולפי' ר"ח אפי' לרב הושעי': [ב] ופליג נמי בהא. כלומר כיון דאין לך להשוות הירושלמי ובבלי. אית לן למימר שהמה מחולקים אף בסברות הפוכות: [ג] רבא אמר אפילו תימא ד"ה כגון שלוה ע"מ שלא לפרוע. יש מקשין על מה הביא רבינו אוקמתיה דרבא הא קי"ל כחנן כדפסק רבינו לקמן סי' י'. וניחא לי דלר"ת איירי מתני' אליבא דחנן ובמזון האשה. אבל שאר בע"ח אפילו לוה על מנת שלא לפרוע ה"א כיון דכסיפא ליה מיניה אסרינן במודר הנאה קמ"ל דקי"ל בהא כרבא. ועיין בפרק אין בין המודר סי' ב' ועיין בב"י ובב"ח ובל"מ: [ד] דאף כיולא בו בשאר חובות נמי הלכה כמותו. הקשה ב"י מזה מבואר כדברי רש"י וריב"א והרי"ף והרמב"ם דסברי דחנן אף בשאר חובות איירי ולעיל סי' ח' מסיק רבינו כדברי רבינו תם. ולפי מה שכתבתי לעיל לק"מ דכיולא בו בשאר חובות דקאמר הכא כוונתו כגון שלוה על מנת שלא לפרוע וכשינויא דרבא ועיין לעיל סימן ח': [ה] והלכתא כוותייהו. ר"ל כיש אומרים דאין זה מלשון יש אומרים שהוא בעל המאור ע"ש ומזה כתב הטור סי' נ"ב על דעה זו וכן היא מסקנת א"א הרא"ש ז"ל והב"ח שם פי' דברי הטור מדלא הביא רבינו הך בד"א בגדולה אבל בקטנה כופין. אלא שמפרש דהך בד"א קאי אברייתא אדברי ת"ק ואנן קי"ל כאדמון דברייתא דאפילו בפסקה עלמה יכולה לומר או כנוס או פטור ובזה ניחא נמי מה דלא מייתי רבינו הך דירושלמי שהביאו תוס'. או פי' הב"ח במה שכתב הטור וי"א דאפילו פסקה היא אם בפני אביה פסקה אומרת לו או כנוס או פטור. דמשמע אבל אם פסקה היא שלא בפני אביה מודה לת"ק דתשב עד שתלבין ראשה. ולקח הטור דרך זה כדי שלא תקשה מתני' וברייתא אהדדי דמתני' דקתני אילו אני פסקתי לעלמי איירי בלא מעמד אביה ע"ש. ויש תקשין לדבריו א"כ עדיין קשה ה"ל לרבינו לאתויי הך בד"א דכשפסקה לעלמה בלא מעמד אביה שתשב עד שתלבין ראשה בגדולה אבל בקטנה לא. ילק"מ דאי כשפסקה לעלמה והיא קטנה מלתא דפשיטא היא שאין בדברי קטנה כלום ודברי נואם הם כיון דפסקה בלא מעמד אביה לא לריך לאשמועינן: [ו] לא הוי זבין ניהלי. כך היא גירסת תוס' ופי' אבל לעלמו שמכר המערער להמוחזק אחד משדותיו וכשמילר לו מלרים כתב מילר פלוני שדה של מוחזק ועכשיו מערער על אותו שדה בזה לא איבד זכותו. דאי לאו דעביד הכי לא הוו המוחזק קונה ממנו והוא היה לריך למעותי וגי' הרי"ף לא הוי מזבין ליה ניהלי. וזהו לכאורה כפירש"י שגרס מזבין וזה א"א לומר דהא מביא הירושלמי וז"ל לא סוף דבר שעשאה העורר סימן יזהו דלא כפירש"י. והר"ן מפרש דברי הרי"ף ע"פ פי' תוס' אפילו לגירסא זו ע"ש: [ז] לא סוף דבר שעשאה העורר כו'. זהו גי' רבינו והרי"ף אבל גי' רש"י הוא כמו שלפנינו לא סוף דבר עשאה סי' לאחר. ובדרישה סי' קמ"ז בח"מ קאמר שזהו נ"כ גי' תוס' וזהו שכתב ובירושלמי משמע כרש"י כהביא בפי' כר"ח ולא סוף דבר שעשאה סי' לאחר ותיבת העורר ט"ס הוא ולא לריך לדחוקים כפי' מהרש"א: [ח] אלא אפילו עשאה אחר לאחר. וכיון דלא עשאה סימן לא המערער ולא המחזיק בד"א דאין המערער חותם לאם וחותם בעד קמ"ל

נאמר אוכל את זכותו א"ל אי הוה אבוטן דיהבי קיים היה מפיק ואמר הלא אחר עמיתי לו א"ל נפיר קאמרת דא"ל יוחנן לא סבן ואמר הלא אחר עמיתי לו נאמן יוה"ל יונה ז"ל כתב ואותו הלא צריך שיהא לו בית הבעה קנין מקן שהגין אלא מרה שיה פלוני ופשות מהבעה קנין אין שם שרה עליו הלכך צריך שיהא בגלם הבעה קנין [ט] ומה הלא מכן אבי ניורה בלא דברי הגאונים ז"ל ולא מכר דברי ר' יוחנן ומתוך דברי הגאונים מכר לדברי ר' יוחנן אי נמי אע"פ שאומנין ניורה שיהא הוא ליה אפוטרופוס [י] ראוי הוא שבודין יתמין עד שימשון האפוטרופוס ולכן אמר אביי אוכל זכותו כדי שיהא האפוטרופוס לא יוהב לכביד ואם לא היה האפוטרופוס יודע לכביד היה אביי פוטן ליתומים כדברי רבי יוחנן ·
ז"ל כב ליה שיהא הלא אתר טוב עביד דיכבא דיקלי א"ל ניהיב לי דיכבא דיקלא דקאי שוויה והלא א"ל ז"ל כב ליה הלא דקאי פטיה דיכבא דיקלא א"ל אי הוה אבוטן קיים הוה מפין ואמר הרבי ולקחתיו ממנו א"ל נפיר קאמרת דא"ל יוחנן לא סבן ואמר הרבי ולקחתיו ממנו נאמן הימנה כיון שהודה שלא היתה שלו [כ] היאך יכול לומר שלקחה ממנו [ל] וכי היימא מינו דאי היה בעי לא הוה משיקרא בה ליכא דכיון דהודה מינו נמפרע לא אמרי' כדאמרי' בפ' זה בורר (דף לב:) כיון דאיתחזק בבי דינא לא בעי קלתה לא אמרי' וי"ל דמיירי הכא שאלן כתב יד שעד ואלא מקמ"ל נכבי אבוין לומר הרבי ולקחתיו ממנו [מ] במינו הלא הכבשי משולם וקאי דלא קאמר אי אבוטן היה קיים היה מפין מוציא [נ] משום דשטרא מוציא לאו שטרא מעליותא היא הכא כיון שהוקם והמוכר מכחישין אותו ולא שוויה שהיה אבוטן מיגו מוציא ומלתא דלא שכיחא לא פרעין ליתמי · אבל הרבי ולקחתיו ממנו פוטרין לפי כיון דאבוטן היה מחזיק בכך משנה במינו דאי היה בעי אמר מוציא הוא כדאמרי' בפ' המוכר את הבית (דף מב) גבי שטר ביה הודה על הדומים דלא פוטרין לטו ליתמי נאמנו משום דלא שכים אבל המתרבי לך במינו דנאמנו פטנין לטו ורהמב"ד ז"ל פירש [ס] דמיירי הכא בהשולחה בשובר מיד המחזיק בחיו ועכשיו בא זה במשנה שהלכו שיטן נאמר להוליאה מיד היתומים והחזיק בה שלשה שנים בחייו אחר שהוליאה מידו ומשום הכי אמר אביי נפיר קאמר דאלו היה אבוטן קיים היה יכול לטען הרבי ולקחתיו ממנו אחר שהולאה כיון שהחזיק בה שלשה שנים וכן כתב רב אלפס ז"ל ושוא דהוה ארעא בידיה אבל ליתיה בידיה שוה נאמן דיקא נמי דהא"ל ז"ל כב ליה פ"מ ולא נכירא לי האי פירושא דמילתיה דרבי יוחנן לאו אמובדא כי האי איתמר אלא אמתני' אמרה [ע] הלכך האי עובדא מיתרן שפיר בכאי פירושא [פ] אבל מלתיה דר' יוחנן דמיתאמר אמתני' לריכין לפרושי כפירושא קמא ובהא מיתרן נמי האי עובדא ו"ל כב ליה פי' שיהא אמה כל הבית וכב ליה הלא אחר אמר אביי האי מאן דמוקי אפוטרופא עוק כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי כי האי :

יא מתני' מי שהלך למדינת הים ואבדה לו דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקח לו דרך במאה מנה או יפרח באויר : גמ' שפיר קאמר אדמון אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ד' בני אדם מארבע רוחותיה אי הכי מ"ט דרבנן לימר רבה ארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד דכולי עלמא לא פליגא דמוזי לי' כי פליגא בחד דאתי מכח ד' אדמון סבר מכל מקום אורחא גבך הוא ורבנן סברי

[צ] א"ל אי ליית לייתו ואי לא מהדרנא שטרי למרייהו ולא מצית לאשתעויי דינא בהדייהו* :

*ופריך לא אמרי' לא מפטר כרפיטת פסוקי נכסי פ"ק דב"ק · ויבשבא בא לפני ר"ת גבי בית שטו בו שופטין ראובן ושמעון נגד א' בית כוי חלוקה וקנה שמעון חלקי חלקו נבית ולא היה בו אח בוי חלוקה ואמר שמעון אי אבי נטיקה חכמים שימש לי אמר מילתא כי אם אמרי מיגרי וכבי לגבל כחלוקה אמר ק כי יאמר אמרי שבגאי מכח לי יכול אני לגבל כחלוקה ולכבר שא היה יכול לגבל ומכחם לאי לא מהדרנא שטרא ללוי · וכתיב מורי דהכר בנום בוא דכל כי כאי נוגלא אמרי' ליה לבי פיטתר דלא אמר לא מהדרנא שטרא למרייהו אלא לאמוקי ממונא ולמנות חתמה במחח הכא לנוגלא כי הכא ובפ"ק דב"ק אבל הא ליכא למימר דאי הוה עדין מהדרנא שטרי ללוי הוה מבין ראובן אבי חייבי משכנ על יתן למוכרה לו לפי שמכה אבי מלין ולא שוא דבא אמריק בפרק המקבל (ב"מ דף קב:) לבעלים הראשונים ליכא גם משום דלא דבר מילתא ולימא ולימר בפי כיון דאבי מכה לי הוה מבר דאמרין לגבי כל אמת שתגא ליתה דהא לגו ומה כוא לו אע"פ שהוא חכן כוב בשלה דעתו · ועוד בפרק מכר"ם · מרדכי :

יד הדרנא דאמר דיקלא נגרת הול אזי פלוג ולא יהבו לה דיקלא סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אמר ליה אביי מי דמי התם כל חד וחד מלי מדחי ליה הכא דיקלא נבייהו הוא אמר הבעתייהו ליהבו לה דיקלא וליהדר ליפלוג מרישא [ק] אם אין אחד מהן חולה ליתן אחד מדקליו בשביל משותפו · הכוה ואמר דיקלא נגרת שליב והבק הרי פלגי דיקלי יהיב רב אסי וקא קשיא בה מי קרו איבשי לגברי פלגי דיקלי דיקלא או לא פי' רש"י ויהבו לה בני תלתא דקל אע"פ שיש לכם דקלים הרבה דיד בעל המשכן על התחתונה ויש מפרשים דהוי הוא לגו דיקלי אתריני פשיטא דבעו למיהב לה דקל אלא דבמקום דקלים שלימים פשיטא דלא קרו איבשי לגברי פלגי דיקלי דיקלא ולא צריך הכא למימר יד בעל השטר על התחתונה ומיירי הכא בשאין לו שום דקל אלא שני חלאי דקל ומיבעי ליה מי קרו איבשי לגברי פלגי דיקלי דיקלא ושיש לה הרי פלגי דיקלי או לא קרי ולית לה ולא מידי ודמי דקלא לא אמר למיהב לה ופי' רש"י נראה עיקר דאי ליה ליה אלא הני הרי פלגי דיקלי פשיטא דהוה דקרו להו : טו [דף ק ע"א] מתני' המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שזה מכר לו את השדה אדמון אומר יכול לומר לו אלו הייתי חייב לך היה לך לפרוע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכמים אומרים זה היה פקח שמכר לו את הקרקע מפני שהוא יכול למשכנו : גמ' מ"ט דרבנן לא הוה קיימת להו שבקיאו והוצרך למכור לו [ר] אבל מוציא לא מקיים הוא לא מלי למימר מוציא הוא זה היה פקח שמכר לו את הקרקע שאם הוא מוציא אלו ומיירי בגון שהיה לו שדה אחר המדה לו נכסים אחרים יכול לומר

והגה"ה
*מלאתי ישר בית הכן מסתפק לוה אם הוא מלוה ב"מ על הבית ולוה ואמר הלא פרעתי לו בתוך הכתובה כך וכך וגם כתב לו אמה כתביך אבל במלוה בלא מינו דיכול לומר לא פרעתי לך שום דבר כי לא היית חייב לך שום דבר נאמן לומר והלא פרעתיך חוב והמלוה מיהת לו אי נמי מינו דיכול לומר שהיה לא הבית ומבי לפרוע ובכלל כך פרעתי לך כי אמר מה הבית ומבי והא"ם פרעתי לך נאמן ונר"ם בכלל מה שהן ואמר נאמן · מרדכי :

כמו שהוא מלוך חוכות מוקדמין לכך מכרתי לך זה ונכות שהם יש מלוך חובות מוקדמין לכך מכרתי לך [ש] דטוה ולוה ואמ"ל קנה מבושבו לנכסיו · כ"ל יונה ז"ל · גמ' באלגבריה דיהבי זוזי והדר יהבי שטר כ"ע לא פליגי דהא"ל היה לך ליפרע את שלך כי פליגי באלגבריה דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון ס"ל אוכבי ליה למימר סברי הכי שטרא הוה ליה והכריא לגביה הוא ליה : טו מתני' שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אלו הייתי חייב לך היאך אתה לוה ממני · וחכמים אומרים זה גובה את שטר חובו וזה גובה את שטר חובו : גמ' איתמר היה שטר הלוה מוקדם שטר חובו זה על זה אמר רב נחמן זה גובה וזה גובה רב ששת אמר מה לי גובה זה שיהא בתוך כולו אחד שמר נכון שלו והו"ל עדים ועדים ביטלום אזבורים וחבורים ודאי כי פליגי הוא [ת] כי פליגי דאית ליה לזה שדה ויבוכרים ואית ליה לזה זיבורית רב נחמן אמר אין צורך ור' ששת סבר בכל שהוא כן שמן וקי"ל כר' נחמן בדיני :

*עבד שאבד הלוה שהיה חייב למלוה מנה ואמר ...

[illegible]

יז מתני' שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מכרך לעיר ומעיר לכרך ומוציאין מנוה רע לנוה יפה אבל לא מנוה יפה לנוה רע ר"שב"ג אומר אף לא מנוה רע לנוה יפה שהנוה היפה בודק : גמ' בשלמא כרך שכיח בה כל מילי וכעיר לא שכיח אלא מעיר לכרך מאי טעמא לא. מסייע ליה לרבי יוסי בר חנינא דאמר ישיבת כרכים קשה מנלן דכתיב ויברכו העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים · תוספתא (פ"יב) שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל [א] כר"ש נשאן שהיה מיהודה והיתה בגליל או בן גליל שנשא אשה בגליל [ב] [ג] אבל בן יהודה שנשא אשה בגליל כופין אותה לצאת ליהודה כ"ש כן בגלה [ד] מוציאין מעיר מרובה עובדי כוכבים לעיר מרובה ישראל ולא מעיר ישראל לעיר מרובה עובדי כוכבים יבומו' (כל"י) מתני' נשאה ביהודה וגרשה אשה ביהודה אבל אם היה ביהודה ובא אשה ביהודה מגליל [ה] ובא אשה ביהודה מגליל כופין אותו לצאת אבי אבל כשהיה ביהודה לא אשה ביהודה כופין אותה לצאת מגליל ובנכסי אשה מגליל כופין אותה לצאת ביהודה אין לצאת ולהורה כתוספתא וירושלמי סוברין זה לא זה ור"ת ז"ל פי' בפ' בתרא כיון שהיא ארצות לנשואין איירי בנכסים שהיא נשאת בארץ אחרת שהיא שלא נשא ובאה מארצות האלה ובאה מארצות כולה ולא יוכל הירדן אין כופין אותו לצאת ממש ור"ת אם נשאה באותה בין ארצות כולה ובאה הירושה שיהא כח כאשה יותר ואין יכול לכופה ממש ומפרש מתני' והתוספתא בר ביהודה לגישואין וכו' [ו] אם כולם מיהודה וכשהוא בגליל והשמא ביהודה שיהא מקומה אלא מקומו ליך אחריה לגליל כיון דיהודה וגליל בן שתי ארצות ואין מירות לה ואין יכול לתקור וליתע הכיר מהם אבל שלותו אין כופין אותו לגליה מקום כשאה אבל בשאה בגליל כופין אותו לצאת ותרמי' בתוספתא כופין אותו לצאת כשאה [ז] ואם כולם וכאשה ממקום אחר ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותה אפילו מעיר לכרך ומכרך לעיר ואם כולם מעיר או לכרך והכיום בניתו אין כאשה יכולה לכוף לגרים מקומו כיון דאין שני המקומות ארץ ישם וכ"ש אם כאשה בגירה אין כולם יכול לכופה לגרים מקומה כיון דאין שני מקומות ובאשה בגירה אבל אם מקומותיהן שוין מגרש כנרין או מגרש פירותם כופין אבל מקומו ואע"פ שנמקום כאשה מגלמד וכיא בשלה בגל בעליה על בעל שלה ענו והרכו לנהוג אחר אבירתו ועוד הכל יכול ליך לגבום אוכבי [ח] מפשם כבוחה נם מלך פירוש וכפום דירושלמי מפרש ר"ת מתני' כנסיה מיהודה ובאה מגליל ובאה מגליל ביהודה ובגליל ובאה אבי מיהודה פירוש פסיה מיהודה ובאה מגליל ביהודה אין כופין

קרבן

קצ"ל דהפ"ח אוכל זכותו : [ט] ומה הלא מכן אבי ניורה · דהא קי"ל שמנין ליתמי כמשן כל"ל דף מ"ה הכא משום יתומים א"ל ממנה : [י] ראוי הוא שבודין יתמין עד שימשון האפוטרופוס · שמיהו אבי יתומים כמובדא דהכא אם ימשן האפוטרופוס בגם שמה במנה גבי נמכר משום אפשמה רב"ל ממש ויהא מפסקין אבל במינו ל"ד הדין כומן מיד ליורש ואין לריך לשמשן עד מישמן אפוטרופוס · לין : [כ] היאך יכול לומר שלקחה ממנו · גבי שטר או מוקם ג' שנים : [ל] וכ"ת מינו דאי היה נעים לא מהם המיקרא · וכתוספ"ד דאמרי' ניה כפה אלתבר כפה שטעיר · פ"ה קאמר הא ליכא דלא אמריק הכי אלא נמוך כדי דיטול אבל הכא כיון שהודה כבר מינו למפרע לא אמריק · וכבר הארך תוס' בזה פ' חזקת הבתים דף ל' ד"ה לאו קא מודים ע"ש : [מ] במינו דלא אסממי · ולשון התוס' מכוון · מינו דאי נבי אמר מוציא הוא ולא אתמחי מהוגא : [נ] משום דשטרא מוציא לאו שטרא מעליותא היא הכא כיון שלוקח והמוכר מכחישין אותו · הכא דוקא אבל בנגמת שטעיק מוציא ליתמי דהא השום' לעיל דף ל"ב ובפ"ק דמליעא דף י"ג מיהו לאיה דשטעיק מוציא ליתמי מהך דנא משום דאמר רב הונא מ"מ שמקדים כל נכסיו ל"ח בפנים ורבינו הביא הכי קך מימרא דרב הונא בפרק גט פשוט פי' ל"ו · והכ"ך בה"מ סי' קמ"ח ס"ק ג' בכים דברי רבינו בנ"ב ולא דק הכא : [ס] דמיירי הכא בהשולחה בשובר מיד המחזיק בחיו · פי' אבר מאמנה שהלכה אלא שמחזיק פדיק לא ידע מהולאה שם ולכך הוליאה מידו ומשכה ביד כשובר ג' שנים : [ע] הלכך האי עובדא מיתרן שפיר בכאי פירושא · דהיינו כן נמצר דהאי עובדא היה בשהחזיק השובר ג' שנים אחר שהאמם בנד : [פ] אבל מלתיה דר' יוחנן דמיתאמר אמתני' לריכין לפרושי כפירושא קמא · דאי איירי ר"י בשהחזיק בו ג' שנים ה"ל שהחזק' נמי איירי בשהחזיק בזה לא הוי פליגי חכמים · דהכופשי ליה משמה משום שני שם לי בקונו דכבי אמר שמור ולקחה ממנו אמרי יש לו חזקת ג' שנים · אבל במטייה קמא המחמי' נמי איירי בשטר מוקים ומ"ת ליה ליה מינו דשטעת מוציא לאו שטרא מעליותא היא דאין יכול לאפוקי עד שעה וסלוקת · כמ"ש רבינו נבי"ל כיון שהלוקח והמוכר מכחישין אותו וכ"כ עד שהר מאמר ושהא פוטיים לכם : [צ] אמר ליה אי ליית לייתי · פמ"ש רבינו בפ"ק דב"ק סי' ג': הל"ג וליהדרו וליפלוגו : [ק] אם אין אחד מהן חולה ליתן אחד מדקליו בשביל משותפו · כלומר אם אחד חולה הרשות בידו דיכול לכפות את אחיו ולומר לכן או טול אתה מכם את הדקל ותני לכן את חלקי בתמרות או אבי אתן ותנו לי חלקים בתמרות · וכל זה דוקא כשאמר דקל סתם · אבל אם אמר דיקלא פלוני נגרת אין יכול לחלוקה כי אם בדקל פלוני · אמנם אם היא מתפייסת בלשון אחר שיתן אחד מהם לה אם אין האחים יכולים לגבל כחלוקה ונריכין ליתן הלקים בתמרות ואין במור פי' רש"ם שכתב דין זה בדקל פלוני : [ר] אבל מוציא לא מיטתן דאי מקוים הוא לא מלי למימר מוציא · ורבנ"י פי' ואומר שמכר מוציא הוא או מחוב · והכא למימר חוזאי אם מקוים הוא דבכה"ג נמי מודה רב"י דאיש נאמן במגנה מוציא אלא שמפרש המתני' בשטר שאינו מקוים ומ"מ יתקיים בחותמיו כיון דיש ליישבה נפטרו אחו · כיותי סויב לך היה לך נפרוע תוכן הלכך מיהן טוען מוציא · וכמ"ש רמ"י בפ"ק דב"מ דף י"ג בה"ג ד"ה ממשל מוקי לה בגאן סויב מוגח נממונת השטר שאומר שהוא לא כשהכפיו מוציא הוא ובה"ג יתקיים בחותמיו דכיון שנפל מימרא לי' ואמרי' המני מפקו: לא נוכר ומסופקי' ליה לאסוי · ואב קובו לפי' ניחולי ממותם מהנים הכולך נפי' פ"ה פ"ק ד' אף לא במפמניה ובזה יסמגין ממלי כל מי קושיות מסקמם בל ג"ם ותגרי מלך נפירוש"י בהולאה יתלה במכתב דשפיקי · אין פירוש קמא על המכוב אם לא כמוב מקיים · י"ל שמוח נאמן מי שלו

נתנאל

זה דליכא מאן דפליג בשטר מקוים · אמנגן וכי מישתא א היה לך לפרוע יותר מן ומ"מ כ"ל לרמ"י אם הוא שטר מקוים אינו נאמן לומר מוציא הוא · אבל השוכן מה מישתא דנפיה והוא עומד והוא מוציא הוא נאמן אפילו על שטר מקוים כ"ש : [ש] ולוה ולוה ואמ"ל קנה מבושבו לנכסיו · כדאיתא בכ"ב דף קל"ח · והקשה הפ"י פוי מהרים תנם כי כולו אם קרקע הולם לא יוכל בחלוה לגרוף בן הלוקח דכ"ל כולו וקנה ומכר אמ"ל והכתב לו דאיקני · ומסתימתם לשון הממכר ופוסקים מהמת אפילו לא כתב דהא בגאל"ח יכול כחלוה לומר לכסות היותי לריך אלא מכרתי ליתן לו מכות כך היה כדי שלא יפתח לי בולך ממהן פה כ"י מכירה א לכם נותן אמכלא בחובותי לך הבית כדי לגבות אותי ואבר מלמר פימוכר את הבית מה שמכרתי לאבית אבי גרין והמלא לא ימכה להלוה ואיובה במותם לי אי לגאלר כ"ש מוקדמין ומוגשו לגין ובכל"ש מה שמכרתי ומתוק לכסכר : [ת] כי פליגי דאית ליה לזה ניכורית ובינוניות · כל דהלא כביה מרייף הא דגבל"ש זיבורית · והכני בכל סמוכר והרמב"ן במחיסם פי' בגין ל"ש פי' פ"ג פ"ק ד : [א] סויב ביהודה ואיכם אשה ביהודה · ובתוספתא' מלאכיו ואיכם אשה מיהודה · ותנו שטעם בן נשי' ל"מ וכן נשי' ל"מ אשה מגליל אלא מהבלה ביהודה : [ב] אבל בן יהודה שנשא אשה בגליל · ולפ' כתוספתא ובלשונו מגליל · ולפי' ל"מ דמוקא כהבאשה בגליל כופין את בן נשאה ועבי' ל"מ ופימוטו מכי בגליל לגיטבא דהפי' כתוספתא היא בגליל כופין אותה לגלאת אותי' ומגדכי אבל בן יהודה שנשא אשה בגליל · או בן גליל שנשא אשה ביהודה כופין : [ד] מוציאין מעיר מרובה עובדי כוכבים לעיר מרובה ישראל · ולכן אבל מגליל לפי' מולין אפילו מגיר מרובה ישר עובדי כוכבים דמו בכלל הכל מגוכן לפי' וכ"ש דהמבר לגמרי בגוי מישה לגוט רע קנה · כפנ"ש ושמר והל"ב [ה] ונושא אשה מגליל שפין אותו · נקים זה הכלל מיקן בגלי וירושלמי לפי' ל"ש ל"ל שפין אותו ואין שפין אותו · אלפי' ל"ש ל"ל שפין אותה ואין שפין אותה שלם מיהודה ונלאה בגליל וגלאה ביהודה · וכלא דקמני בתוספתא ואיכם אשה ביהודה ביהודה : [ו] ואם כולם וכאשה ממקום אחר ביהודה אבל"ש מגלאה בגליל שפין אותה לקח דין זה מדתני' בתוספתא דאין שפין במלאים אשה ביהודה פ"ל דמגלא יותר שפריהם אבל אותם סאסה בגליל · אלא ל"ש דנמלא שפין ול"ש דהמגר לא כמבו אלא מגלן לבר שמין בן סכמכה לא שפין אותו מגליל הדתמבה ל"ש בן מאלה ל"ד למגר ביהודה כין סו מיהודה ל"ג ל"ש ושמה משום דמשמן אותו למגליל מגלאה ביהודה ואמם שפין נלמד ולמכום מגל הכל עמר ביהודה בוט דמבימן פניט ומו ביקון בין מגלות ממאר ממון בשפוכרם אין יכולה לכופא מקומה אם כי מגרסבא אשרם · אמנם אם כבולגן שפר בגרינה אשנם וכוא מגיר ביהודה וגמא מבכן מבך מגיד הכל כיפגן לכוף לגור במקומה ביהודה אם גומר די לגו גבוגמן אומו שמגלא אבל אין כיפוגן אותו לגור במקומה ביהודה · ומכל מל ל"ם פי' פ"ם פ"ק מ גלבק מה לפיתי · ומלאן מובות כן זמבמר בתוכף אומו לכאם מגליל הגא מבייגך מבמקומה מביהודה · ואם בכאבה מולה מגור במקום מכאבה בגליל כוא אין יכול לכוסם לנ במקומה מביהודה ועובי ל"ם יאם כם מכאבה יותר מגל"ל : [ח] מה שאין כן בכאבה לכל מלך

אחריה לגליל או מגליל ונשא אשה מיהודה בגליל אין כופין אותו לילך אחריה ליהודה אבל הוא מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל ונשא אשה מגליל אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מיהודה פירוש מיהודה מעיר לעיר או מכרך לכרך כדמפרש לעיל (אין) כופין אותו לצאת אחריה כך פי' ר"ת ז"ל בספר הישר דבכפיית האיש איירי. ורבינו מאיר ז"ל הקשה עליו מן הירושלמי דמשמע התם דיפה כח הבעל מכח האשה דגרסי' התם הוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה לעלות כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות היא רוצה לעלות לירושלים והוא אינו רוצה לעלות לירושלים אין כופין אותו הוא רוצה והיא אינה רוצה לעלות לירושלים כופין אותה לעלות ופירש הוא דאיירי בכפיית האשה: ופירש התוספתא בד"א שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה אין יכול להוציאה למדינה אחרת אע"פ שהאשה מגליל אינו יכול להוציאה מיהודה ולא מצי למימר לה והלא אין זה מקום מולדתך מאי איכפת לך אם אדור כאן או במדינה אחרת דכיון דאירסה ביהודה מציא למימר אדעתא דהכי נתקדשתי לך לדור ביהודה כי שם יש לי נחת רוח יותר כי הורגלתי שם [ט] אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל וכו' אפילו הלך לגליל קדשה בשהם כופין אותה לצאת ליהודה והא דקתני שע"מ כן נשאה ולא קתני שע"מ כן קדשה כיון דבקידושין איירי י"ל דהשמעינן רבותא דאפי' אם אח"כ נשאה באחת מאחר ארצות כגון בעבר הירדן כופין אותה לצאת ליהודה מתי שירצה שע"מ כן נשאה על דעת קידושין הראשונים וכיון דבשעת קידושין היה דר ביהודה הוי כאילו התנה שהלך אחריו ליהודה והירושלמי הכי פירושא מתני' כשהיה מיהודה ונשא בגליל פירוש שהלך שם ונשאה כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה אבל אם היה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל ושוב מדה ושבה אל בית אביה לגליל כופין אותה לצאת משם ליהודה כיון שנשאה לו ביהודה אני פלוני שמיהודה וכו' [י] וכך היו רגילין לכתוב ולחתום בשעת נשואין לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה וישתכח הדבר באיזה מקום נשאה ואפילו במקום שכותבין כתובה שמא תטמין הכתובה ותאמר שנשאה בגליל לפיכך היו כותבין כן שידע באיזה מקום נשאה כופין אותה לצאת ליהודה מגליל אין כופין אותה לצאת פירוש אבל אם כתבו אני פלוני מיהודה ונשא אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל והאי דירושלמי דפליג אגמרא דידן דקאמר הכל מעלין לארץ ישראל וירושלים [כ] פירש רבינו מאיר דאיירי בזמן הזה משנתינו נשנית בזמן הבית: רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה וכו' מאי בודק כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים רב אלפס ז"ל [א] לא הביא מילתא דרבן שמעון בן גמליאל אומר [ל] לפי שסובר שאין הלכה כרשב"ג אבל ר"ת ור"י ז"ל סברי דהלכה כר' יוחנן דאמר כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב וכו' ועוד י"א דבכאן הלכה כרשב"ג משום דמייתי עלה הך דשינוי וסת דשמואל:

יח מתני' הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים: גמ' הכל מעלין לא"י לאיתויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאיתויי מאי לאיתויי מנוה יפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי מאי [מ] לאיתויי עבד שברח מח"ל לארץ הכל מעלין לירושלים לאיתויי מאי לאיתויי מנוה יפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי מאי לאיתויי אפי' מנוה רע לנוה יפה: ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות *ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה והא דקאמר הכא בלא כתובה כתב רבינו מאיר [נ] דדינה כדין איילונית שכתבתי לעיל (פ"א סי' כה): יט מתני' נשא אשה בא"י וגרשה בא"י נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י נשא אשה בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה ממעות א"י רבן שמעון בן גמליאל אומר נותן לה ממעות קפוטקיא*: גמ' הא גופא קשיא אמרת נשא אשה בארץ ישראל וגירשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל אלמא בתר שעבוד אזלינן והדר תני נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גובינא אזלינן אמר ר' אבא מקולי כתובה שנו כאן רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא [ס] קסבר כתובה דאורייתא: כ ת"ר המוציא שט"ח על חבירו כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בא"י מגבהו ממעות א"י כתוב סתם *הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בא"י מגבהו ממעות א"י כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו מש"כ בכתובה הא יא אמר רב משרשיא ארישא לאפוקי מרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא קמ"ל דרבנן וכן הלכתא ולעיל [ע] בפ"ק (סי' יט) כתבתי דברי ר"ת ז"ל שפסק דכתובה דאורייתא:

הגה"ה

*בירושלמי גרסי' הוא רוצה לעלות והיא אינה רוצה כופין אותה היא רוצה והוא אינו רוצה אין כופין (א) ופירש רבינו מאיר דההיא דירושלמי מיירי בזמן שבהמ"ק קיים דלא הוי מצוה טפי לדור בירושלים מבארץ ישראל וברייתא דהכא מיירי בזמן הזה ומזה הוכיח דיפה כח הבעל מכח האשה ודלא כר"ת · מרדכי:

הגה"ה

*ושאלה כתובה שכתוב בה מאתן ליטרין ולא כתיב בה משקל ברזל הכל לפי המנהג בווירצבורק ובכל פרנקן נהוג מאתים זקוקים ובריינו"ס יש מקומות שנוהגין מאה ליטרין הלייש ואם נשאה באחד מן המקומות שנהגו כך והרי הוא במקום אחר שנוהגין בע"א בהא איפליגו רשב"ג ורבנן והלכה כרשב"ג יאי הוי באתרא דלא נהוג נראה דנותן מאה ליטרין מאותן מעות של אותו מקום דיד בעל השטר על התחתונה כדאמרינן הכא ובפ' גט פשוט (דף קסה:) כתוב בו כסף וכו' ודי מא פריטי וכו' אלמא כל היכא דכתב סתם ליטנא דמשמע הכי ומשמע הכי הלך אחר הפחות כ"ש הכא דרובא קרו לליטרא מטבע ליטרא ואפי' מיעוטא לא קרו למשקל ליטרא שהמא אינה משקל ליטרא · שלום מאיר ברבי ברוך ז"ל · מרדכי:

*מכאן אתה למד שטר שאין כתוב בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבר וה"ה לשטר שאין בו זמן כלל שהוא כשר ואע"פ שעדות זו אי אתה יכול להזימה אין לחוש בדיני ממונות מיי' פי"ז מהלכות מלוה · מרדכי ·

הדרן עלך פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

הגהות הגרי"פ [א] הידוע נפלא שברב אלפס שלפנינו דפוס אמשטרדם איתא במשנה שברי"ף רשב"ג אף לא מנוה הרע לנוה היפה מפני שהנוה היפה בודק:

תפארת שמואל

(א) ופי' רבינו מאיר וכו' · תימה לי מאי בא ליישב מכ"ש דקשה נגד הגירסא שלנו ועוד הרא"ש כתב בשמו להיפך וכן הטור לא יא וצ"ע: סליק מסכת כתובות

קרבן נתנאל

פנימה · ומ"מ בשאין מקומותיהן שוין לא שייך האי טעמא · דמלבד האי טעמא שהוא ארץ מולדתו ודירתו יש עוד קפידא דבכרך שכיחי כל מילי. ובהיפך ישיבת כרכים קשה ותהו עלייתו של בעל במקום שנשאה בעיר או בכרך · [ט] אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל וכו' אפילו הלך לגליל וקדשה נשאה כופין אותה לצאת ליהודה · ואיירי שהיא ג"כ מיהודה · אבל כשהיא מגליל והלך שם ונשאה כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה לילך אחריו ליהודה כמו שמפרש בסמוך הך דירושלמי ועל"ז התוספתא והירושלמי אינם סותרים זה את זה וב"ש סי' ע"ה ס"ק ב' כתב דהתוספתא והירושלמי לא פליגי דהתוספתא איירי באירס והירושלמי איירי בנשא ע"ש · ואין לפרש שמר כי היה לר"ת לפרש דברי הירושלמי באיזה מקומות שהיה קידושין א"ו שאין חילוק בין קידושין או נשא · אך בתוספתא נקט רבותא אירס אפילו שנשאה במקום אחר מ"מ אמרי' ע"ד קידושין ראשונים: ה"ג וכך היו רגילין לכתוב ולחתום עדים בשעת נשואין: [י] וכך היו רגילין לכתוב ולחתום כו' · ולפי' ר"ת נמי צריכין לפרש הכי דברי הירושלמי: [כ] פי' ר"ת דאיירי בזמן הזה · אבל התוס' כתבו בשם רבי חיים דאינו נוהג בזמן הזה דאיכא סכנת דרכים · ועכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולין ליזהר בהם ולעמוד עליהם · ולפי דבריו דברי הירושלמי בטעות הם כיון דפליג אמתניתין · וזהו שיטת ר"ת דס"ל יפה כח האשה וכירושלמי משמע דיפה כח האיש דס"ל דהך דהירושלמי משבשתא הוא: [ל] לפי שסובר שאין הלכה כרשב"ג · עיין בפ' אע"פ סי' כ"ז · ובפ' גט פשוט סי' מ': [מ] לאתויי עבד שברח מחו"ל לארץ · ודין זה נוהג אפילו בזמן הזה שהארץ ביד עובדי כוכבים · כמב"ס וטור · אפילו לתוס' ור"ת דהאשה בזמן הזה שאמרה לעלות אין כופין לבעל · וע' בפ' השולח סי' מ"ג כתבתי שם מלתא בטעמא: [נ] דדינה כדין איילונית שכתבתי לעיל · פ' אלמנה ניזונת מסי' כ"ס עד כ"ח: [ס] קסבר כתובה דאורייתא · וקשה דא"כ ה"ל למיפלג כמי גרישה שצריך ליתן לה מאתים ככף צורי · וי"ל דלא יליף מכמוהר הבתולות [אלא] דיש לה מוהר ואיזה מוהר שיסכימו שניהם יש לנ' הר"ן: [ע] בפרק קמא כתבתי · ועיין סימן י"ט · ובא"ה סימן ס"ו: סליק מסכת כתובות

קיצור פסקי הרא"ש ז"ל ממסכת כתובות

פרק א א הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ואם הגיע זמן בשעה שאינו יכול לכנוס כגון באחד בשבת כיון שאינו יכול לכנוס משום תקנת חכמים אינו חייב לה מזונות וכן נמי אם חלה הוא או היא או פרסה נדה: ב אמר לאשתי ה"ז גיטיך מעכשיו אם לא אבא מכאן ועד זמן פלוני וארע לו אונס גדול כגון שאכלו ארי או שנפל עליו הבית ה"ז אונס לבטל הגט ואינו גט והיא זקוקה ליבם. אבל אונס דשכיח כגון דפסקיה מברא או אפי' הלה דלא שכיח קצת אינה טענה לבטל הגט: ג במקום שאין זמן ידוע לישיבת ב"ד בתולה נשאת בכל יום חוץ מבשבת שאסור לקנות קנין בשבת. וכן הנושא אלמנה בשבת צריך להתייחד עמה בערב שבת. [דחופה אינו קונה אלא ייחוד לכן צריך שיהא מערב שבת] והוא דטריח ליה אבל אי לא טריח ליה לא ישא בתולה אלא ברביעי דשקדו חכמים על תקנות בנות ישראל שיהא טורח בסעודה שלשה ימים ואח"כ כונסה. ואם אינו רוצה לעשות סעודה וקרובי הכלה רוצים שיעשנה כופין אותו לעשות כפי המנהג הראוי לו ולה: ד ישראלית נשואה שהמירה דתה ונבעלת לעובד כוכבים והזרה בתשובה והעובד כוכבים נתגייר עמה אם גירשה בעלה מותרת לאותו שנתגייר עמה: ה מ בהיה בנתו שבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר [ואת החתן ואת הכלה לחופה] ובועל בעילת מצוה ופירש וקובר המת ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ שבעת ימי אבילות ומשלים עליהם שלשים יום ואין שבעת ימי המשתה עולין לו מהן ודוקא שאין יכולין למכור מה שהכינו אבל אם יכולין למכור בלא הפסד יקברו המת מיד ולא יעשו חופה עד אחר ל' יום. ודוקא אביו של חתן או אמה של כלה אבל איפכא או שאירעה אבל מחמת שאר קרובים לא ישא עד אחר שלשים. ומיהו אחר שלשים מותר אפילו מת אביו. יש לו בנים קטנים יכול לכנוס מיד תוך שבעה ולא יבעול עד אחר שלשים: ו כל אשת איש אין נוהג בה דין שלשים כגון תספורת וגיהוץ וכלה שאירעה אבל תוך שלשים לחופתה אין מונעין ממנה תכשיטיה אפילו תוך ז' ימי האבילות [ומכ"ש מל' יום ואילך. רש"י]: ז מי שמת אביו של חתן או אמה של כלה שהתירו לו לבעול [בעילת מצוה] באנינותו ונוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך שבעת ימי אבילות כל ימי המשתה והאב לנות אסור בתשמיש המטה וכל דברים שבצינעה נוהג וחייב בהן בשבת ויו"ט ובחופה וצריך הוא לישן בין האנשים והיא בין הנשים אע"פ שבעל ואינה מוזגת לו הכוס ליתנו לפניו ולא מצעת לו המטה ולא מרחצת פניו ידיו ורגליו: ח מי שפירסה כלתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים אבל בעל ישנים בבית אחד: ט כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ מפרום שדין על המטה לפניו אבל שלא בפניו או לתקן המטה אפילו בפניו מותר ולא תמזוג הכוס ליתנו בפניו ולא תריק לו המים ליטול פניו ורגליו ובימי אבלה מותרת בכל. ואינו יכול לכופה שתתקשט. ומי שאירעו אבל ברגל וכדחה עד לאחר הרגל או חתן שאירעו אונס אבל לאחר שהתחילו ימי החופה יכולין לישן יחד בביה. ואבל מותר בימי אבלו לישן עם אשתו במטה כל אחד בבגדיו ולא בקרוב בשר: י בתולה האידנא נשאת בכל יום ואלמנה אם אדם בעל הוא נשאת בכל יום ואם לאו תינשא בחמישי ותיבעל בששי ואם חל יו"ט בע"ש שלא תבעל בחמישי אם ירצה. מותר לבעול בתחלה בשבת ואפילו לא כתב כתובה עדיין מותר ליתן לה מטלטלין עד שיכתוב לה כתובה. ומותר לעשות סעודה בין בשבת בין במוצאי שבת: יא כל אלמנה זמן שמחתה שלשה ימים בין נשאת לבחור בין נשאת לאלמן וזמן ברכתה אם נשאת לבחור שבעה ימים ואם נשאת לאלמן יום א' ואלמן שנשא בתולה זמן ברכתה ושמחתה שבעת ימים: יב בין ברכת נישואין בין ברכת אירוסין בעשרה. מברכין ברכת חתנים בשעת חופה וברכת אירוסין בשעת אירוסין ובמקום שמיחדין החתן והכלה מיד אחר אירוסין מברכין ברכת נשואין מיד. ויש מברכין אותה קודם אירוסין. ויש אומרים שאין לברך אלא לאחר האירוסין: יג מברכין ברכת חתנים כל ז' אם יש פנים חדשות שלא אכלו בחופה עד עתה אפי' היה שם בשעת החופה והיא שמרבים שמחה בשבילו ושבת חשוב פנים חדשות שחרית וערבית ואם אין פנים חדשות אין מברכין כל ז' אלא בסעודה ראשונה לבד בין אכלו ביום החופה בין אחריה עד הלילה. ומכאן ואילך עד תשלום ז' ימים אינו אומר אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא ולא בעי עשרה. ומז' ועד ל' בין אמר מחמת הילולא בין לא אמר מחמת הילולא אומר שהשמחה במעונו. ומל' עד י"ב ירחי שתא אמר מחמת הילולא מברך שהשמחה במעונו. לא אמר מחמת הילולא אינו מברך. ומעיקרא מכי רמי שערי בהסינתא מברך שהשמחה במעונו אי אמר מחמת הילולא. ונוסח ז' ברכות בא"י אמ"ה שהכל ברא לכבודו. בא"י אמ"ה יוצר האדם. ברוך אתה ה' אמ"ה אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם. שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה. שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם בא"י משמח חתן וכלה. בא"י אלהינו מלך העולם אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רנה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום ורעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים*) מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה. ומאי שנא האי דמתחיל בה בברוך משום דאע"ג דליכא פנים חדשות מברך אשר ברא של ז' הילכך ברכה בפני עצמה היא: יד ברכת חתני' בי' והתני' מן המנין. ברכת רחבה של אבלי' בי' ואין אבלי' מן המנין. והאידנא לא נהגו בברכת רחבה אלא מוסיפין בברכת המזון אל אמת דיין אמת וכו' וא"ל יותר: טו נוסח ברכת בתולים כתב בעל הלכות ברוך אשר לג אגוז בגן עדן שושנת העמקים בל ימשול זר במעין חתום על כן אילת אהבים שמרה בטהרה וחק לא הפרה ברוך הבוחר בזרעו של אברהם. ואפשר שברכה זו תקנת גאוני'. ומסתבר לברכה אחר שמצא בתולים: בו אם לא מצא יין ולא שכר מברכין ברכת אירוסין בלא כוס אבל ברכת נשואין לא סגי בלא כוס: יז מי שמברך ברכת אירוסין בשעת אירוסין לא יחזור ויברך אותה בשעת החופה ואם לא בירך אותה בשעת אירוסין צריך לברך אותה בשעת נשואין: יח האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו באשת כהן או באשת ישראל שקבל בה אביה קידושיה פחותה מבת ג' שנים ויום א'. אבל (לא) באשת ישראל שקבל בה אביה קדושיה יתירה מג' שנים ויום א' [אינו נאמן ודוקא בשותקת או במכחישתו לומר בתולה הייתי אבל אם אומרת שנאנסה מותרת. האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה ואת ספק אפילו בבת ישראל שקיבל בה אביה קידושין יתירה מבת ג' שנים ויום א'] והא דמהימן בטוען מיד אחר ביאה ראשונה. אבל לא טוען מיד לא שנא אם טוען בעלתי מיד ולא מצאתי דם או טוען לא בעלתי עד עתה ולא מצאתי דם אינו נאמן: יט כתובה דרבנן. ומיהו נגבית חמשים סלעים של צורי שהוא כסף דאורייתא: כ בחור הטוען פתח פתוח אינו נאמן והיו מלקין אותו. נשוי נאמן ואין מלקין אותו. הטוען טענת פתח פתוח יכול חכם לנסותו בדברים אולי יודה לו שאינו בקי. ואם נסוהו ולא הודה לו אלא שאומר שהוא בקי נאמן: כא מי שהושיבוה על חבית יין ואין ריחה נודף חזקה שהיא בתולה. משפחת דורקטי אין לה, טענת בתולים חרשת ושוטה ומוכת עץ אין לה טענת בתולים. סומא ואיילונית יש להן טענת בתולים. בוגרת לרב אלפס אין לה טענת דמים ויש לה טענת פתח פתוח מצאתי ולרש"י איפכא: כב בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה. בתולה אלמנה וגרושה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש לה טענת בתולים. הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום א' כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: כג גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד והוא כישראל לכל דבריו וקטן שנתגייר בין ע"י ב"ד בין ע"י אביו יכול למחות כל זמן שלא נהג בדת יהודות שעה א' [כשנתגדל ואין דינו כישראל מומר אלא כעובד כוכבים גמור ואי נהג בדת שעה א'] משהגדיל אינו יכול למחות: כד גדול שבא על קטנה וקטן שבא על הגדולה [ולא הכיר בתולי'] כתובתה מאתים קטן שבא על הגדולה והכיר בתולים ומוכת עץ כתובתה מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה: כה בתולה שנתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה כתובתה מנה ואין לה טענת בתולים. הלכך אכל חמיו ביהודה אינו יכול לטעון טענת בתולים. וכן בכ"מ שמיחדין החתן והכלה קודם נשואין אינו יכול לטעון אבל במקום שאין מיחדין אותן יכול לטעון אע"פ שלא העמידו שושבינים ולא עדים למשמש: כו כהנים או שאר משפחות שנהגו להוסיף בכתובתן על תקנת חכמים גובין הכל אע"ג דלא כתבו כ' הן תוספת ואע"ג דאבדה כתובתה גובה ככתובות קרובותיה: כז הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים הוא אומר משארסתיך נאנסת ולא היה מקחי מקח טעות והיא אומרת עד שלא ארסתני נאנסתי ויש לה כתובה מאתים. וכן אם אמר דרוסת איש את והיא אומרת מוכת עץ אני ושואלת מנה נאמנת: כח ראוה שנסתרה והיא אומרת שנבעלה מפלוני שהוא כשר או שהיתה מעוברת ואומרת

*) בדי"ס הני' קול מצהלות חופות חתנים ממשתה ונערים מנגינתם המכבר

שאם נתעברה נאמנת להכשיר בה ובבתה ואפי' רוב פסולין אצלה: כט ארוס שנתעברה ארוסתו אם אמר שאינו ממנו אסורה לו והולד ממזר ואם מת או שאינו בפנינו והיא אומרת שממנו נתעברה הולד כשר · והא דמכשר ר"ג אפי' ברוב פסולין דוקא דיעבד אבל אם באת כהן לימלך אין מתירין אותה עד שיהו רוב כשרין אצלה: ל אשה שנבעלה ואינה יודעת אם נבעלה מכשר או מפסול פסולה עד דאיכא תרי רובי רוב העיר ורוב שיירא של כשרים הבאה ממקום אחר:

פרק ב א האשה שנתאלמנה או שנתגרשה ואבדה כתובתה היא אומרת בתולה נשאתני והוא או היורשים אומרים אלמנה נשאך (ואבדה כתובתה) אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים · ואם אין עדים הבעל או היורשים נאמנין בלא שבועה דאורייתא אבל צריכין שבועת היסת ונוטלת מנה: ב כילד מרקדין לפני הכלה אומר כלה נאה והסודה אפי' היא חגרת או סומא ואין בזה משום מדבר שקר תרחק לפי שצריך שיהיה דעתו של אדם מעורב עם הבריות: ג אסור להסתכל בפני הכלה ואפי' ביום ראשון · ומותר להסתכל בפריעת ראשה: ד מעבירין המת מלפני הכלה וזה וזה מלפני מלך ישראל: ה צריך לבטל ת"ת להוצאת המת כל זמן שאין לו כל צרכו דהיינו ס' רבוא למאן דקרי ותני ולמאן דמתני אין לו שיעור ואי לא קרי אין מבטלין אם יש לו מתעסקין בקבורתו · ואשה שנזהרת במה שנאמות ומשגחת על לימוד בניה כמאן דקרי ותני: ו ולענין ביטול מלאכה אם יש בעיר חבורות שכל אחת מתעסקת במתים ביומה אותה שהוא יומה בטילה ממלאכה והשאר מותרים ודוקא שלא בשעת הוצאתו אבל בשעת הוצאתו כולן בטלין אף למאן דלא קרי: ז האומר לחבירו שדה זו [שלך או] של אביך היתה ולקחתיה ממך או ממנו נאמן אפי' ידע הבן שהיתה של אביו כיון שאין לו עדים · ואם יש עדים בדבר וזה אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן: ח העדים שאמרו כתב ידינו זה אבל אנוסין היינו מחמת נפשות או קטנים היינו או פסולי עדות כגון קרובים ונתרחקו נאמנין. ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנין · אבל אומרים שנאנסו ע"י ממון או שהיו פסולים ע"י עבירה אע"ג שחזרו בהן בתשובה ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנין: ט לוה שאמר כתב אמנה הוא זה נאמן מיגו שיכול לומר פרעתי דקי"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו: י ועדים שאמרו כן אינן נאמנין אפי' אין כתב ידם יוצא ממקום אחר. אבל אמרו שלא ידעו בשעה שחתמו שהיה אמנה ואח"כ נתברר להן נאמנין · ומלוה שאמר שטר אמנה הוא או שהוא פרוע אם אינו חייב לאחרים נאמן · ואם הוא חייב לאחרים ואינן יכולין ליפרע אלא מזו המלוה והוחזק השטר בבית דין או שהוא ביד שליש אינו נאמן · ואפי' לא נודע בשעת הודאתו שהוא חייב לאחרים כיון שנודע לנו אח"כ · אבל אם השטר בידו נאמן. ואם לאחר שאמר אמנה פרע לב"ח ובא לגבות מהלוה אם כשבא ב"ח לגבות מזה השטר בב"ד אמר המלוה שטר אמנה הוא חוזר וגובה. אבל אם מעצמו אמר כן אינו חוזר וגובה: יא אסור להשהות בביתו שטר פרוע ושטר אמנה ופסים. אסור להשהות בביתו כל ספר שאינו מוגה יותר מל' יום: יב עדים שאמרו מודעא היו דברינו אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנים [וכן אם אמרו תנאי היה דברינו ואין כתב ידם יוצא ממקום אחר נאמנין]. ואפילו אחד אומר לא היה תנאי ואחד אומר היה תנאי נאמן: יג ב' חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידן הוא זה אבל קטנים היו או אנוסין או פסולי עדות נאמנים וקורעין השטר. ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר משטר שהוחזק בב"ד אפי' לא קרא עליו ערעור אין נאמנין אפי' אם אומרים שהם עדים פסולים ומ"מ אין גובין בו אלא ישאר בידו ואי תפיס ליה לא מפקינן מיניה אפילו אם תפס אחר שנודע ספיקו: יד מי שהוא פעמים הכם ופעמים שוטה ומכר נכסיו ובאו שנים ואמרו כשהוא פקח מכר וב' אחרים אומרים כשהוא שוטה מכר אם הוא קרקע ויש לו חזקת אבות או שניתן לו במתנה מעמידין אותה בחזקתו אבל מטלטלין או קרקע ואין לו חזקת אבות מעמידין בחזקת הלוקח: טו אין מזימין העדים אלא בפניהם ומכחישין אותן אפילו שלא בפניהם. והזמה שלא בפניהם נמי דהזמה לא הוי הכחשה הוי לבטל עדותן: טז שטר שאין מכירין חתימת עדיו ובאין לקיימו מתוך אחר לדמותו לו אם האחר מקויים די בא"חד ואם אינו מקויים צריך לקיימו מתוך שני שטרי שדות או ב' כתובות שיוצאין מתחת יד א' והוא שאכלו בעליהן ג' שנים בשופי ואם יש לאדם א' ב' שטרות מחתימה אחת אם מכירין את החתימות בטביעות עין לא חיישינן שמא זייף [אחד מתוך חבירו ואם אין מכירין אותן בטביעות עין חיישינן שמא הוא זייף]. מי שנמסר לו עדות וכתבו לזכרון בספר זכרונותיו יכול להעיד עליה אפילו אחר כמה שנים אפילו שכח ולא נזכר מעצמו אלא מתוך הכתב. וכן ב' עדים שא' מהם שכח העדות והזכירו חבירו ונזכר יכול להעיד עליו. אבל אם הבעל דין עצמו מזכירו לא. ואם העד ת"ח אפילו הבעל דין מזכירו יכול להעיד. ואדם הזוכר עדותו יכול להעיד עליה לעולם ואין לחוש שמא שכח הדבר ואינו זוכר על בוריו. ומי שנמסר לו עדות בקנין ולאחר זמן מרובה בא לו המלוה שיעשה לו שטר ממנו או שיעיד לו על אותה העדות יכול לעשותו. העדים המעידין על התימתם לקיימם בב"ד כל א' יעיד על כתב ידו וא"צ להעיד גם על כתב יד חבירו והוא שזוכרין הלואה ע"י ראיית השטר. ואם אין זוכרין הלואה ע"י ראיית השטר צריך כל א' להעיד על כתב [ידו ועל של] חבירו או נצרף אחר עמהן שיעיד על כתב שניהם: יז ב' החתומים על השטר ומת אחד מהם והחי זוכר הלואה ע"י ראיית השטר צריך שנים מן השוק להעיד על חתימת המת והחי יעיד על חתימתו. ואי ליכא אלא חד שמכיר חתימת המת ליכתוב החי חתימת ידיה אחספא ויקיימו חתימתו מתוכו ואז יעידו הוא והאחר על חתימת המת. ולא לכתוב אמגילתא דלמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתב עילויה מאי דבעי ותגן הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין ומיהו נאמן לומר פרעתי אבל אם אומר לא לויתי חייב: יח שטר שהוא [אינו] מקויים יכול הלוה לערער עליו כל זמן שאין מכירין החתימות. אע"פ שא' מעדי השטר מעיד על כתב ידו והאחד מדייני הקיום והאחר עמו מעיד על כתב הדיין אין מצטרפין הילכך אין לחוש אם דייני הקיום קרובים לעדים. ואם שנים מדייני הקיום כל א' מעיד על כתב ידו השטר כשר: יט ג' שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירים חתימת העדים וא' אינו מכיר עד שלא כתבו הקיום מעידין בפני השלישי והותם דעד נעשה דיין בקיום שטרות דרבנן משכתבו אין מעידין לפניו והותם דחיישינן למיחזי כשיקרא הילכך קיום שנכתב קודם שהעידו העדים על התימתן פסול [ודוקא באשרתא וכיוצא בה מעשה ב"ד] מסא"כ בשאר שטרות: כ דיינין שמכירין חתימת העדים אין צריכין להעיד לפניהם ואם אין מכירין צריכין להעיד לפני כל אחד ואחד קודם שיכתבו הקיום. ומיהו אפי' לא העידו לפני כולם כא' אלא לפני כל אחד וא' לבדו כשר: כא ג' שישבו לקיים השטר וקרא ערער על א' מהם משחתמו אין מעידין עליו אלו השנים להכשירו כדי שיחתום עמהן. ואם עדיין לא חתמו מעידין עליו. ודוקא שבא לפסלו בגזלנותא ואלו אומרים עליו שעשה תשובה. אבל אם שנים אומרים עליו שגזל ואלו אומרים לא גזל אכתי פסול. ואם באים לפסלו בפגם משפחה אפי' משחתמו יכולין להעיד עליו. ולרב אלפס עד שלא חתמו מעידין עליו שנים אחרים וחותם עמהן כי לא נתבטל המושב. משחתמו כבר נתבטל המושב צריכין להעיד פעם שנית ודוקא שפסלוהו בגזלנותא אז נתבטל המושב אבל ערעור דפגם משפחה ונתברר דכשר היה לא נתבטל המושב: כב ג' שישבו לקיים השטר ומת א' מהם צריכין לכתוב במותב תלתא כחדא הוינא וחד לייתוסי ואם לא כתב וחד לייתוסי לא נפסל. ואם כתבו בו במותב בי דינא הוינא והזכירו בו שהיה הענין בפני מומחה א"צ לכתוב וחד לייתוסי: כג אשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת. ואם יש עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת ואפילו אם נישאת קודם שבאו עדים תצא: כד אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני לאחר כדי דיבור אינה נאמנת וכן אם אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אינה נאמנת· ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת: כה ב' אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה לא תנשא ואם נשאת אפילו אחר שבאו העדים האחרונים לא תצא וכגון שנשאת לא' מעדיה ואומרת ברי לי. וה"מ שאומרת שנתגרשה לפני זמן מרובה אבל אומרת שנתגרשה היום אפילו נשאת תצא: כו [עד א' אומר] נתקדשה [ועד א' אומר] לא נתקדשה [ה"ז לא תנשא ואם נשאת לא תצא עד א' אומר] נתגרשה [ועד א' אומר] לא נתגרשה אפילו אם נשאת תצא. זרק לה קדושיה א' אומר קרוב לה וא' אומר קרוב לו לא תנשא ואם נשאת לא תצא. זרק לה גיטה א' אומר קרוב לה וא' אומר קרוב לו אפילו אם נשאת תצא שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינו אינה ראיה ואפילו דרים עמה בחצר ואפילו נשאת תצא. ב' אומרים ראינוה שנתגרשה וב' אומרים לא ראינוה שנתגרשה לא תנשא ואם נשאת לא תצא אפי' אותם שאומרים לא ראינו דרים עמה בחצר: כז אמרה נשביתי וטהורה אני נאמנת אפי' אומר' שיש לה עדים שהיא טהורה אין צריכין להמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד. התירוה ובאו עדים שנשבית אפי' לא נשאת עדיין תנשא. ואם באו עדי טומאה אפי' יש לה כמה בנים תצא: כח שתי נשים שנשבו ויש עדים שנשבו כל אחת נאמנת להעיד על חברתה ולא חיישינן לגומלין · וכן ב' אנשים כל א' נאמן להעיד על חבירו שהוא כהן להאכילו

בתרומה: כט האשה שנחבשה ע"י עובדי כוכבים בשביל נפשות כגון שהיה בעלה רוצח ונגמר דינו להריגה אסורה אפילו לבעלה ישראל. בשביל ממון מותרת אפילו לכהן. וה"מ שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה אפילו ע"י ממון אסורה לכהונה: ל עיר שכבשוה כרכום כל הנשים שבה פסולות לכהונה דשמא נבעלה לעובד כוכבים ל"ש כרכום של אותה מלכות ול"ש של מלכות אחרת ובכי האי גוונא ביין נסך מותר. ואם יש בעיר מחבואה אחת כולן מותרות לכהונה לכתחלה ואפילו אינה מחזקת אלא אחת ואפילו אומרת לא נחבאתי ואומרת לא נטמאתי נאמנת ותנשא לכהן לכתחלה. ואם יש לה עדים שלא נטמאת אפילו אשה עבד ושפחה אביה ואמה אחיה ואחותה נאמנין אבל בנה ובתה עבדה ושפחתה אינן נאמנין. ואם משיחין לפי תומן נאמנין. והיא עצמה ובעלה אפילו משיחין לפי תומן אינן נאמנין: לא הפודה את השבויים ומעיד בה ישאנה מעיד בה כדי לא ישאנה: לב אשת כהן שנשבית ונאסרה לו יכולה לדור עמו בחצר ובלבד שלא יתייחדו יחד אבל ישראל המגרש אשתו לא תנשא בשכונתו ואם הכפר קטן כולו נדון כשכונה אחת. וכהן המגרש אשתו לא תדור באותו מבוי אבל חוץ למבוי מותר וישראל שגירש אשתו ונשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה דינה כאשת כהן להתיר חוץ למבוי. ואם היו דרים בשכונות או בחצר של שניהן היא נדחית מפניו. ובחצר שלה הוא נדחה מפניה: לג לוה ממנה קודם שגירשה לא תפרע ממנו אלא ע"י אחר ואם באו לפנינו שניהם כא' היו משמתינן ומנגדינן להו וה"מ כשנתגרשה מן הנישואין אבל מן האירוסין לא. ואי נייסי אהדדי אפילו מן האירוסין נמי: לד אלו נאמנים להעיד בגדלן מה שראו בקטנן והוא שיהא גדול אחר עמו. זה כתב ידו של אבי או של רבי או של אחי אבל של אחר לא. זכורני באשה פלונית שיצאתה בהינומא וראשה פרוע: לה ואלו נאמנין אפילו הוא לבדו. שהיה פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומה. ושהיה חולק עמנו בתרומה דאורייתא ועל פיו מאכילין אותו תרומה דרבנן. ושהמקום הזה בית הפרס. ועד כאן תחום שבת. וכולן אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנין. ואין נאמנין לומר דרך היה לפלוני במקום הזה אפילו אם אחר עמו:

פרק ג א אלו נערות שיש להן קנס אע"פ שהן פסולות ממזרת ונתינה וכותית גיורת ושפחה ושבויה [שנפדו ונשתחררו ונתגיירו] פחותות מבנות ג' שנים ויום א' והבא על אחותו ואחות אביו ואחות אמו ואחות אשתו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ונדה. וקטנה נמי יש לה קנס *מדרבנן: ב מי שהעידו ב' עליה שהיתה מחזרת אחר זנות אין לה לא אונס ולא פתוי אבל קול בעלמא שיצא עליה אין חוששין לה: ג עדים שהעידו על ראובן שבא לפם ואמר להם שיזייפו לו שטר של מנה על שמעון [ואח"כ הוציא שטר של מנה על שמעון] הרי הוא בחזקת פסול עד שיעידו עליו ב' עדים שהם התמוסו אבל שאר שטרותיו כשרים. אבל אם העידו שבא להם שיזייפו לו ולא פירשו השטר כל שטרותיו בחזקת פסולין: ד ואלו שאין להם קנס גיורת ושבויה ושפחה שנתגיירו ונפדו ונשתחררו יתירות מג' שנים ויום א' והבא על בתו ובת בתו ובת בנו ובת אשתו ובת בתה ובת בנה: ה נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה ובשתה ופגמה הכל לעצמה. בא עליה ומתה קודם שהעמידו האב בדין פטור. בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה קנסה לאביה. אבל אם בא עליה ואח"כ נשאת או בגרה קנסה לעצמה. והוא שלא העמידו האב בדין קודם אבל אם העמידו האב בב"ד קודם קנסה שלו: ו מפותה בין היא בין אביה יכולין לעכב. ואם אינו כונסה נותן כ' כסף ובשת ופגם ואם כונסה אינו נותן אלא בשת ופגם לאביה. אונס היא ואביה יכולין לעכב אבל הוא אינו יכול לעכב וצריך שישאנה אפי' היא חיגרת או סומא ובלבד שתהא ראויה לבא בקהל ולא ימצא בה דבר ערוה ואפילו נשאה צריך ליתן מיד חמשים כסף ובושת ופגם וגער מיהו אם מתה או שיצאה מדעתה יצאה בכסף קנסה בכסף כתובתה ואין לה כתובה: ז יתומה שנתארסה ונתגרשה אפי' יש לה אב אונס חייב ומפתה פטור. בושת הכל לפי המבייש והמתבייש. פגם רואין אותה כאילו היא נמכרת למי שחפץ באשה כזאת כמה מוסיף בבתולה מבעולה: ח הבא על הבתולה בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב קנס. הילכתא יש לקטנה קנס מבת ג' שנים ויום א' עד שתבגר ומכאן ואילך אין לה קנס אבל בושת ופגם יש לה וה"מ אנוסה אבל מפותה לא: ט האומר פתיתי או אנסתי בתו של פלוני משלם בשת ופגם ע"פ עצמו ולא קנס וכן האומר גנבתי וטבחתי משלם הקרן ע"פ עצמו ולא ד' וה'. המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם ע"פ עצמו:

פרק ד א נערה שנתפתתה עמדה בדין על הקנס קודם שמת האב ומת מורישו לבניו לא עמדה בדין בחייו אינו יכול להורישו לבניו וכן אם לא עמדה בדין עד שבגרה אין לאב בו כלום. בת הנזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה: ב המארס בתו ונתגרשה ונתאלמנה כמה פעמים מן האירוסין כתובתה לאביה נשאת שוב אין לאב בכתובתה כלום: ג הילכתא נשאת לב' ומתו לא תנשא לג' ואם נשאת היו כופין אותו בשוטים להוציא· ואם לא הכיר בה אין לה כתובה ואם הכיר בה יש לה כתובה ומן הב' יש לה כתובה [אפילו לא הכיר בה]: ד הילכתא ארוסה טורפה כתובתה ממשעבדי אפילו לא כתב לה. וה"מ שנתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אבל אם נשאת וכתב לה כתובה מנה ומאתים עם התוספת אזי אינה גובה הכל אלא מזמן הנשואין: ה מי שכתב לחבירו ב' שטרות של מכר או של מתנה על שדה אחת בשל שני את הראשון והמוכר או הנותן אוכל הפירות עד זמן שני [וב"ה שלו שהלוה לו גובה ממנו עד זמן שני] היה הראשון מכר והב' מתנה לא נתבטל הראשון ומועיל לו השני לענין דינא דבר מצרא או לענין יפוי כח שיש במתנה משא"כ במכר כגון [לענין דרך] דנותן בעין יפה נותן והוא שלא יראה שטר של מכר עמו וכ"ש אם הראשון מתנה והב' מכר שלא נתבטל הראשון והב' מועיל לו לטרוף מהלקוחות והוא שיראהו לבדו ואם יש תוספת בב' לא נתבטל הראשון וגובה מזמן הראשון והתוספת מזמן הב' אפילו לא כתב בו והוספתי לך. וה"מ בב' שטרות אבל בב' כתובות זו אחר זו אפילו יש בה בשניה תוספת אינה גובה שתיהן אלא אם רוצה לגבות ראשונה גובה מזמן הראשון שניה מזמן הב' ואם כתב בה והוספתי לך גובה שתיהן [והנ"מ כשמתיהן] מן האירוסין או מן הנשואין אבל אם היו אחת מן האירוסין ושניה מן הנשואין בכל ענין אינה גובה אלא האחרונה. ובשטרי חובות ובלואות בכל ענין גובה שניהן: ו גיורת אם נתגיירה פחותה מבת ג' שנים ונתארסה וזנתה הרי היא בחנק הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הויא בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה סלע. היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כישראלית לכל דבריה: ז המוציא שם רע על היתומה חייב ועל הקטנה פטור. כילד הוצאת ש"ר בא לבית דין ואמר בעלתי כדרכה ולא מצאתי לה בתולים והביא עדים שזנתה אם קודם אירוסין זינתה פטורה ואין לה כתובה ואם לאחר אירוסין סוקלין אותה ואין לה כתובה. הוזמו עדיו לוקה ומשלם מאה כסף. אבל אם באו העדים מעצמן והוזמו הן נהרגין והוא פטור. וכן אם הוציא עליה [ש"ר שזינתה] שלא כדרכה והוזמו פטור. הוציא עליה ש"ר ולא בעל היה לוקה מכת מרדות: ח האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף ובשטר ובביאה ובמציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל גיטה [אם נתגרשה מן האירוסין בנערותה] ואינו אוכל פירות בחייה נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפירקונה ובקבורתה: ט כתב לה האב כסות ופירות שיוציאו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה בהן הבעל לרש"י כשמתה מן האירוסין ולר"ת אפילו מן הנשואין אם מתה קודם שנגבאן לא יזכה בהן: י אע"פ שתיקנו פירקונה תחת פירות לטובתה אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות. הילכתא במילתא דאורחא דבני משפחתו ולאו אורחא דבני משפחתה דקי"ל דעולה עמו דינא הוי הכי אפי' לאחר מיתה ואפי' הלך בעלה למדינת הים שאינו עמה: יא מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין אשתו ובניו ומפרנסין אותן ונותנין לה במה שתתקשט: יב מי שהלך למדינת הים בית דין יורדין לנכסיו ומפרנסין אשתו ולא בניו ובנותיו ולא נותנין תכשים לאשתו. מי שמת וצוה אל תקברוני מנכסי אין שומעין לו ולאחר שמת אין יורשין חייבין בקבורת אשתו: יג אפילו מסר האב או שלוחיו את בתו לבעל או לשלוחיו אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה אבל לכל שאר מילי יוצאה מרשות האב: יד האב אינו חייב במזונות בנו ובתו אפילו משום מצוה אין כופין אותו לזון אבל מביישין אותו אולי יתבייש ואם הוא עשיר כופין אותו לזון [בתורת צדקה] וה"מ בניו ובנותיו קטנים אבל קטני קטנים אע"ג דלא אמיד כייפינן ליה בע"כ אפילו יש להם נכסים ממקום אחר [עד שיהיו בני שש]: טו הכותב נכסיו לבניו לא הוא ולא אשתו ניזונין מהן. אל יבזבז אדם יותר מחומש ועד חומש יכול לבזבז בפעם ראשונה [חומש מן הקרן] ובכל שנה חומש מהריוח וה"מ מחיים אבל לאחר מיתה יכול לבזבז יותר מחומש: טז בן חמש שנים למקרא ובן עשר למשנה ולא ירד עמו לחייו ד' שש למקרא ובן שנים עשר למשנה ירד עמו לחייו: יז האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות בלא מעות ואי איתניהו להנהו דמי שקבלה בהם בעין יהדירם ללוקח ואפי' אין אנו יודעים שהם אותם תולין שכן מהם ולא מצי הבעל לומר שמא מציאה מצאתם: יח עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו קטנים ומגדל יתום ויתומה ומשיאן. הון ועושר בביתו זה הלומד תורה ומלמדה

ומלמדה לאחרים וכותב ספרים ומשאילן לאחרים: יט הילכתא אין הבנות ניזונות מן המטלטלין והאידנא תקינו למיזן מהן: כ לא כתב לה כתובה חייב בה ובכל תנאיה או שלא שעבד לה כל נכסיו אלא ייחד לה שדה אחת כל נכסיו משועבדין לכתובתה: כא אשת ישראל שנאנסה אפילו לסוף גלתה דעתה שהיא מתרצית מותרת. נשי דגנבי גנבי ובאים עליהם מותרות אפילו אנו רואין אותן שהן מכוונות להשלים כל רצון הגנבים. אבל אם מניחין אותן לחזור ואינן חוזרות לבעליהן אסורות: כב אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה. נשבית אשתו חייב לפדותה ואם אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה עצמה אינו רשאי. ואם נשבית בחיי בעלה ומת אפילו ידע שנשבית קודם שמת אין היורשין חייבין לפדותה כ"ש נשבית אחר מיתת בעלה הילכך אין להם פירות. ויבם נמי אין לו פירות מנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם אבל מנכסים שנפלו לה תחת הבעל אית ליה פירי ואפ"ה אינו חייב בפרקונה עד שתתייבם. אין שאין חייב לפדות את אשתו אלא בפעם ראשונה ומכאן ואילך אינו חייב לפדותה ומיהו בפדיון ראשון חייב אפי' אם הוא יותר על כתובתה ואפילו ביותר מכדי דמיה לדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל ולדעת רב אלפס ז"ל דוקא עד כדי דמיה: כג לקתה חייב לרפאותה בין רפואה שיש לה קצבה בין רפואה שאין לה קצבה והנ"מ בחייו אבל מן היתומים דוקא שאין לה קצבה אבל יש לה קצבה פטורים ואם רוצים לקצוב לרופא כדי שיפטרו רשאין. לא כתב לה כתובת בנין דכרין חייב שהוא תנאי ב"ד שתיקנו כדי שיתן אדם לבתו כבנו. והוא מצוה ליתן לבת עד עישור נכסים ותקנה ממקרקעי דוקא אבני חרי דוקא ובבן בין הבנים והאידנא נמי נהוג דוקא במקרקעי: כד הילכתא מוכרת כתובתה בין לבעלה בין לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין. מוחלת כתובתה לבעלה כגון שמחלה לו התוספת או שמחלה לו הכל ויושבת תחתיו באיסור אין לה כתובת בנין דיכרין. מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אחרי מותו אבל בחייו יש לה: כה ארוסה שמתה אין בעלה יורש כדונייתה ולא קוברה אלא אביה יורשה וקוברה: כו הבנות ניזונות אחר מיתת האב בתנאי כתובה אפי' לא כתב עד שתבגור או תארס. נתארסה שוב אין לה מזונות: כז קטנה יתומה שהשיאוה אחיה ואמה ומיאנה יש לה מזונות מן האחין: כח בת יבמה ואית ליה נכסי לאחיו המת ובת שניה ובת אנוסה [ובת ארוסה] שנולדה מן האירוסין ואפילו נשאת אחר כן וכן אנוסה [עצמה] כולהו לית להו מזוני והנ"מ לאחר מיתה אבל מחיים חייב לזון עד שש שנים. ובת יבמה שאין לאחיו נכסים יש לה מזונות: כט חייבין היורשין ליתן לאלמנה דירה וכלים שנשתמשה בהן בחיי בעלה אפילו לא כתב לה ואם נפל הבית אינן חייבין לבנותו ואם היא רוצה לבנותו ולהחזיק בדקו שלא יפול אין שומעין לה ואם הוא קטן מהכיל היא והם. צריכה לצאת. ואין שוכרין לה בית אחר אבל מזונות יש לה וכן אם אין הנכסים מספיקין לזון אותה ויש בית צריכין ליתנו לה וי"מ אם נפל הבית או שאין בו כדי להכיל שניהם צריכין לשכור לה בית וליתן לה שם מזונות משלהם: ל תבעה כתובתה בב"ד אבדה מזונותיה אפי' לא פרעו לה ודוקא תבעה מעצמה אבל רמוה או שתבעה מפני שלא רצו ליתן לה מזונות או שתבעוה לינשא ונתפייסה או כחלה ופרכסה או תבעה כתובתה שלא בב"ד לא אבדה מזונותיה מכרה או משכנה כתובתה או שעשתה אפותיקי אפי' שלא בב"ד אבדה מזונותיה: לא נפקין פלוגתא דאנשי גליל שהיו חייבים במזונות כל זמן שהרצה האשה ואנשי יהודה לא היו חייבים לה אלא כל זמן שירצו היתומים במקום שיש מנהג ידוע יעשה כמנהגם ואם אין שם מנהג הלכה כאנשי גליל: לב אלמנה שבאה ליטול כתובתה שמין כל בגדיה בין של חול בין של שבת אבל מי שנתגרשה מדעתו אין שמין לה כל בגדיה. וכן עני הרגיל לסייע לבעה"ב וקנה לו בגדים ויצא ממנו או ששכרו ויצא בתוך הזמן צריך להחזיר לו בגדיו אבל יצא בסוף הזמן א"צ להחזיר לו: לג מי שצוה בשעת מיתה לקנות לו במאה זהובים תכשיטין ידועין לנדוניית בתו והוקרו או הוזלו הריוח וההפסד ליתומים. מי שאמר מאה זוזי מחמרא לבתי ואייקר חמרא רווחא ליתמי לא שנא אמר מחמרא ולא שנא מדמי חמרא: לד מי שייחד לאשתו קרקע בשביל מזונותיה [אמר] למזונות דעתו שיהא לה תוספת על מזונותיה אמר במזונות קנין לה מזונותיה ואין לה יותר:

פרק ה א אע"פ שתקנו חכמים לבתולה מאתים ולאלמנה מנה יכול להוסיף כמה שירצה ולחייב עצמו בו אע"פ שאין לו עתה וזה התוספת יש לו דין כתובה למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת משה ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו ולגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה ולכתובת בנין דכרין: ב הילכתא כתובת בנין דכרין דוקא מבני חרי ייחד לה מטלטלין לכתובתה אפי' ליתנייהו בעינייהו גובה בלא שבועה והוא שידוע שאלו המטלטלין הן הבאין מהמתן לרב אלפס ולרש"י אפילו נאבדו לגמרי: ג ייחד לה ארעא אפי' בחד מצרא גובה בלא שבועה והנ"מ בכתובת אשה אבל בב"ח לא מהני ליה ייחוד לפוטרו משבועה: ד קנו מיניה ליתן קרקע לפלוני אפי' לא אמר כתובו א"צ לאימלוכי ביה אם יכתבו כדאמרי' בפרק חזקת הבתים קני' בפני שנים וא"צ כתובו דסתם קנין לכתיבה עומד [לא קנו מיניה אפי' אמר כתבו צריך לאימלוכי ביה אם יכתבו] ואם אמר לשלוחו תן חפץ זה לפלוני יכול ליתנו לו מיד: ה נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אינה גובה התוספת [אפי' כתב לה] אבל מנה מאתים גובה אפי' ממשעבדי אפי' לא כתב לה: ו אע"ג דקי"ל כר' אלעזר בן עזריה דמן האירוסין אינה גובה תוספת נכנסה לחופה אע"ג דלא נבעלה גובה הכל. והנ"מ היכא דחזיא לביאה אבל פירסה נדה מעיקרא ונכנסה לחופה אינה גובה ומיהו חופה הויא לכל שאר הדברים. נדה יכולה לינשא ולא כהרמב"ם ז"ל שכתב לא תנשא עד שתטהר: ז כתבה לו התקבלתי כתובתי או מקצתה שמחלה לו עליה הוי בעילתו בעילת זנות ואפי' התנה בשעת קידושין ע"מ שאין לה עליו כתובה אין התנאי מועיל ויש לה כתובה אפ"ה בעילתו בעילת זנות כיון שהיא סבורה שאין לה וכן אבדה כתובתה צריך לכתוב לה אחרת אע"פ שגובה בתנאי ב"ד: ח נותנין לבתולה י"ב חודש לפרנס את עצמה משתבעה הבעל ואפי' נשאת לאלמון וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לבחור שנים עשר חדש ואפי' נשא אלמנה. עשתה שנים עשר חודש בפני הראשון ומת ונשאת לשני נותנין לה שנים עשר חדש לשני ולאלמנה ל' יום: ט קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב שלא תנשא: י אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקין עליה להשיאה כשהיא גדולה: יא הא דנותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה דוקא לנתקדשה בקטנותה או בנערותה אבל בגרה יום אחד ואח"כ נתקדשה נותנין לה [יב"ח משבגרה ואם עברו עליה יב"ח משבגרה ואח"כ נתקדשה נותנין לה] ל' יום משעה שתבעה: יב היבם אינו מאכיל בתרומה עד שתבעל לו אפי' נפלה לו מן הנשואין ואין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: יג הילכתא אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם הילכך המקדיש מעשה ידי אשתו אינן מקודשין: יד הילכתא יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה: טו האומרת מה שאני עושה יהא נפיק כקונם צריך להפר וכגון שאמרה יקדשו ידי לעושיהן. והעדפה אפילו שע"י הדחק קי"ל שהיא לבעל: טז הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אבל קונם אינו מפקיע מידי שעבוד: יז אלו גופי מלאכות שהאשה עושה לבעלה חוץ מאחר מלאכות כגון צרכי הבית טוחנת ואופה ומבשלת ומכבסת ומניקה בנה אפילו אם יש לה תאומים אם יכולה להניקם אבל לא בן חברתה אפי' בן בעלה ומצעת לו המטה ועושה בצמר. נתגרשה אינה חייבת להניק אלא א"כ מכירה אז מניקתו בשכר ובתוך חמשים יום לולד הרי הוא בחזקת שאינו מכירה וא"צ לבדוק אם מכירה ומשם ואילך צריך בדיקה ואם אינו רוצה לינק מאחרת כלל אפילו בן יום א' צריכה להניקו ואם רוצה לינק מאחרת אפילו בן כמה אינה צריכה להניקו: יח יונק התינוק בריא ד' שנים וחולה חמש. פירש לאחר כ"ד חדש שלשה ימים מעת לעת אסור להחזירו ודוקא שפירש מחמת בוריו אבל פירש מחמת חולי או שיש בו סכנה מחזירין אותו אפילו אחר כמה שנים: יט דם של אדם שפירש אסור שלא פירש כגון של בין השינים מותר. ובשרו וחלבו שפירשו מותרין. לא פירשו כגון שיונק מדד האשה או חותך חתיכה ממנו ואוכלה אסור: כ מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדש ללידת הולד לא תנשא ולא תתארס עד שיהא לה כ"ד חדש ללידת הולד חוץ מיום שנולד בו ויום שתתארס בו ואפי' גמלתו או נתנתו למינקת אסור אפילו נשבעה המינקת או הדירה על דעת רבים שלא תחזור בה אבל מת הילד או שגמלתו בחיי הבעל או שפסק חלבה בחיי הבעל או שנמקו דדיה ואינה רגילה להניק מותר וה"ה נמי גרושה שצריכה להמתין כר"ת. ור"ש התיר בגרושה: כא מי שנתנו לה בן להניק לא תניק עמו בנה ולא בן חברתה ולא תאכל דברים הרעים לחלב ותאכל הרבה משלה אפי' פסקו לה מזונות שפסין: כב היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק שומעין לה וכן אם היא אומרת שלא להניק שומעין לה אפי' אם בני משפחתה רגילין להניק אם אין בני משפחתו רגילין להניק וה"ה נמי בכל המלאכות שאין כופין אותה עד שיהיו בני משפחתו ומשפחתה רגילין בהן: כג הכניסה שפחה אחת או ממון שראוי לקנות ממנו שפחה אחת אינה טוחנת ולא אופה ולא מכבסת. שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת המטה להפך המצעות שהוא טורח אבל פורסת הסדינין שהוא דרך חיבה ומוזגת לו את הכוס ורוחצת לו פניו ידיו ורגליו: כד כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ מהצעת המטה בפניו ולמזוג לו את הכוס אפי' להגיש לפניו על השלחן אסור אם לא ע"י שינוי ולא תהא מוצקת לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו. ואסור ליקח חפץ מידו לידה ואין חילוק בין ימי כלותה לימי ליבונה עד שתטבול: כה מכל מין ומין שיאכלו המסובין צריך ליתן לשמש אבל יכול להמתין עד שיאכלו המסובין חוץ מבשר שמן ויין ישן שצריך ליתן לו מיד כשמביאו וגם בשאר המינין דרך חסידות ליתן לו מהן מיד: כו הא דתנן ועושה בצמר דוקא בצמר אבל בפשתן אינה עושה ובכיתנא רומיתא. ואינה כופה לעמוד בפני אביו ובפני בנו ולא ליתן תבן בפני סוסו וחמורו אבל נותנת לפני בקרו לרש"י ולרב אלפס ז"ל (אף) נותנה לפני בהמתו המיוחדת למרכבתו: כז הילכתא אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר. הדירה שלא תעשה מלאכה יוציא ויתן כתובה מיהו אם התיר לה מלאכה כל דהו כגון לשחוק בכלבים קטנים וכיוצא בזה לא יוציא: כח המדיר את אשתו מתשמיש המטה עד שבת אחת יקיים יותר יוציא ויתן כתובה וכן סתם נמי שלא פירש שום זמן יקיים שבת אחת: כט התלמידים יוצאים ללמוד שלא ברשות ל' יום והפועלים שאינן לנין בביתם יוצאין שבת אחת ויום שמיני שבין לביתם וכן לפועלים משמונה ימים לשמונה ימים שבין פעם אחת לביתם. והטיילין שפרנסתן מצויה להן ואין פורעין מס עונתן בכל יום והפועלים שעושין מלאכה בעיר אחרת ולנין בכל לילה בביתם פעם אחת בשבת ואם עושין מלאכה בעירן פעמים בשבת. והחמרים פעם אחת בשבת והגמלין אחת לל' יום והספנין אחת לששה חדשים ועונת תלמידי חכמים מליל שבת לליל שבת ואפי' אם האשה נותנת לו רשות להתאחר הרבה אורחא דמילתא שלא להתאחר יותר אלא חודש אחד בחוץ וחודש אחד בביתו. אבל מי שתורתו אומנתו והולך ללמוד ברשותה יכול להתאחר כמו שנתנה לו רשות ומ"מ טוב שלא לענגה כל כך ואפי' בהולך ללמוד. ואינו יכול לשנות ממלאכה שעונתה תדירה לאחרת שאינה תדירה כל כך בלא רשותה אפי' אם יש בה ריוח יותר חוץ מטייל לת"ח: ל דינא דמורדת דמתני' כשמורדת מתשמיש אע"פ שמשמשת עם בעל כרחה פוחתין לה מכתובתה ז' דינרין בשבוע עד כדי כתובתה ואז מוציאה. וכן המורד מתשמיש או ממזונות אם היא רוצה כופין אותו להוציא מיד ואם רוצה ממתנת אולי יחזור וביניתים מוסיפין לה על כתובתה ג' דינרין לשבוע: לא הא דתנן שעושה משקל ה' סלעים של צמר היינו כשאינה עושה שום מלאכה אחרת אבל אם יש לה מלאכה אחרת פוחתין לה מזה השיעור: לב האיש צריך להשכיר עצמו כפועל לעשות מלאכה כדי לזון את אשתו ולר"ת א"צ: לג דינא דמורדת דרבותינו ב"ד שולחין לה שתחזור בה אם לא חזרה בה מכריזין עליה ארבע שבתות ארבע פעמים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות זו אחר זו ושולחין לה הוי יודעת אפי' כתובתיך ק' מנה הפסדת ובין ארוסה ושומרת יבם שאינן רוצות לינשא או נשואה הכל נקראת מורדת [אפי' בימי נדותה אפי' חלתה]. לד הא דאמרי' במורדת דמשהינן לה עד כלות כתובתה או ד' שבתות היינו כשאומרת בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי ורוצה להתגרש בלא כתובה מגרשה מיד אם ירצה. ובתר הכי תקינו בין בעינא ליה ומצערנא ליה בין במאיס עלי שתמתין יב"ח ובתר הכי מגרש לה אם ירצה בלא כתובה אבל תוך יב"ח אם בא לגרש צריך ליתן לה כתובה ובתוך השנה אינה ניזונת ומעשה ידיה שלה אבל הוא נוטל פירות וחייב בפרקונה ובקבורתה: לה ודינא דמתיבתא כשהיא אומרת לא בעינא להאי גברא ותתן אמתלא לדבריה מגרשה מיד אם ירצה בלא כתובה אבל ודאי אין כופין אותו לגרשה אפי' תפסה שום דבר מכתובתה צריכה להחזיר וכל בגדים שעליה שקנה לה [אבל יש לה מנה או מאתים] ונכסי מלוג אם הן בעין או דבר הבא מהמתן נוטלתן אבל אם בלו לגמרי אינו חייב לשלם. ונכסי צאן ברזל אם הם בעין נוטלתן ואינו משלם הפחת שפחתו אפי' בלו הרבה אבל בלו לגמרי או נגנבו ואבדו חייב לשלם והיה צריך להחרים אם השיאה שום אדם עצה זו כדי להוציא נדונייתה מבעלה ואם יש ערמה בדבר לא יחזירו לה אפי' הנדוניא. והיכא שחלתה או שיש שום חשש מיתה ורוצה להפקיע עצמה מתחת בעלה בטענת מאיס עלי כדי שלא יירשנה אין שומעין לה. וכל מי שכופין אותו להוציא אם מתה קודם כפייה הבעל יורשה: לו לרב אלפס דפסק דמצות יבום קודמת למצות חליצה כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ולר"ת דמצות חליצה קודמת אין כותבין עליה אגרת מרד: לז מורד שמוסיפין לאשתו ג' דינרין בכתובתה בכל שבוע אם חזר בו בחצי השבוע אין מוסיפין לה יותר אלא לפי החשבון: לח המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה לשבוע פחות מב' [קבין חטין או ד'] קבין שעורין וחצי קב קטניות וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק לעומתן פירות ממקום אחר ואם היא מניקה נותן לה יין [ואם היא רגילה ביין אף כשאינה מניקה נותן לה יין] ואם למגמה והותירה מאלו המזונות הרי הן לבעל. ונותן לה מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת ונותן לה כיפה לראשה והגור למתניה לשנה ומנעלים ממועד למועד. ובגדים השוים חמשים זוזי מדינה משנה לשנה ואינו נותן לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא חדשים בימות הגשמים והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה. ונותן לה מעה כסף לשבוע לצורך דברים קטנים ואוכלת עמו בכל לילי שבת ואם אינו נותן לה מעה כסף לשבוע לצורך דברים קטנים המותר שעושה על מעשה ידיה הקצוב הוא שלה וכמה היא עושה משקל חמש סלעים שתי ביהודה או עשר ערב ואם היתה מניקה או שעושה שאר מלאכה פוחתין לה משיעור השויה שלא אמרו זה השיעור אלא כשאינה עושה מלאכה אחרת בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי כבודו: לט אכסנאי אסור בתשמיש המטה: מ חייב אדם לזון בניו ובנותיו עד שיהיו בני שש וכופין אותו:

פרק ו א מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה ויורשה לאחר מיתה. חבלו בה בין הוא בין אחרים הצער שלה אפי' המדוה להתרפאות בה' ימים ועשו לה סם חריף שנצטערה ונתרפאת בג' ימים הוא שלה ושבת לבעלה וריפוי יתן לרופא. בושת ופגם בזמן שנגלוי לו ב' חלקים ולה חלק א' (ובמומין) [ובזמן] שבסתר לה ב' חלקים ולו חלק אחד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והגאונים כתבו שאם חבל בה הוא שקנסוהו שאינו אוכל פירות משל הלקה: ב מעשה ידיה ומציאתה בין שלא ע"י הדחק בין ע"י הדחק כגון שעושה מלאכה בלילה בשעה שבני אדם ישנים הכל דבעל הוי אבל אם דוחקת עצמה ועושה שתים או שלש מלאכות ביחד זהו לעצמה לרבינו האי ולר"ת דוקא מעשה ידיה שלא ע"י הדחק לבעלה אבל שע"י הדחק לה שעושה שתי מלאכות ביחד לעצמה: ג הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו ונפלה בתו לפני היבם יכול לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן אפי' היה אחיו עם הארץ והוא תלמיד חכם ודוקא כשפסק לחתנו אבל פסק לבתו שאמר בשעת קידושין הריני נותן לבתי כך וכך ונתיבמה קנתה הבת אבל לא נתיבמה לא. ואם פסק לחתנו ונתנם לו קודם החופה ומתה הבת יחזור לאב ולא יירשנו בנה אם היה לה בן. אבל אם נתן מעות לבתו שתנשא בו ולא הזכיר עם פלוני מיד כשנתקדשה זכתה בו הבת אפי' מת האב: ד פסקה להכניס לו מטבע היוצא בהוצאה כשמקבלם עליו וכותבין בכתובה שנתחייב לה בו כל מה שמכנסת לו מוסיפין עליו שליש וכן כל מיני סחורות שמכנסת לו שרגילין לסחור בהן במקום ההוא ואם מכנסת לו דברים שצריכין שומא דכל מה ששמו אותם שומא פוחתין מן הסכום כשמקבל עליו בכתובה. וכן אם הוא מייחד דברים הנשומין תוספת בכתובה פוחת חומש ממה ששמו אותם ואם הכניסה לו ב' חתיכות גדולות של זהב אינו לא פוחת חומש ולא מוסיף שליש אלא כמו ששמו אותם ובדהבא פריכא פוחת חומש וכל זה במקום שנהגו אבל אם נהגו שלא להוסיף שליש במטבע וסחורות ושלא לפחות חומש בדבר הנשום הכל כפי המנהג: ה אין הבעל רשאי למכור נדוניית אשתו ולא בגדים שהכניס לה הוא. האידנא גביא אשה כתובתה ממטלטלי דיתמי שהן בעין אבל אם מכרן הבעל אינה גובה מהם: ו המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוזי מדינה. פסק להכניסה ערומה לא יאמר החתן עד שתבא לביתי אכסנה אלא מכסה ועודה בבית אביה. וכן גבאי צדקה המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים זוזי פשיטי ואם יש בכיס של צדקה הרבה משיאין אותה לפי כבודה: ז יתום ויתומה שבאו לינשא או להתפרנס משיאין ומפרנסין היתומה תחלה ואח"כ היתום ושוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואח"כ משיאין אותו: ח ב"ד חייבין לפרנס כל עני לפי מה שרגיל ואינן חייבין לעשרו: ט מי שאין לו ומתבייש לקבל נותנין לו לשם הלואה ולא יתבעו ממנו אח"כ. מי שיש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו אין נזקקין לו: י המעלים עיניו מן הצדקה כאילו עובד כוכבים. העושה עצמו חולה כדי לרמות הבריות בשביל שיתנו לו סוף יבא לידי כך: יא מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני. היה לו כלים שוים מאתים זוז אינו צריך למכרם כדי שלא יטול. והא דתניא כופין אותו למכור כאן קודם שבא לידי גיבוי כאן אחר שבא לידי גיבוי לפי השתנות הפירושים: יב מי שמת והניח בנות להשיאן אם יודעין דעת האב כמה היה רגיל ליתן לבנותיו נותנין כפי מה שהיה נותן ובלבד שלא יוסיפו על עישור נכסי אלא יפחתו אם היה הוא פוחת. אבל עד עישור נכסי יתנו מכל מה דאיתקרי נכסי מטלטלי ומקרקעי. ואם אין יודעים דעתו יתנו לה עישור נכסי מן הכל ונוטלת הראשונה העישור והשניה העישור ממה שנשאר ראשונה וכן כולן ואם באו להנשא כאחד לאחר שהוציאו העישורים חוזרות וחולקות אותן בשוה: יג הא דבת יש לה פרנסה דוקא דנשאת בקטנות אבל בשנשאת בנערות או בגרה אפי לא נשאת הפסידה פרנסתה אא"כ [מיתזנא מינייהו]. אבל אם מחתה נותנין לה [פרנסתה] אף אחר שתבגור וכן אם פסקו ליתן לה מזונות אחר שתנשא אינה צריכה למחות אבל אם בגרה ונשאת אפי' נותנין לה מזונות צריכה למחות ומיהו במחאה לבד אפי' [אין] נותנין לה מזונות שני: יד מי שמת והניח בת בוגרת אין [illegible]

חייבין להשיאה אפי' ניזונת מן האחים אפי' מתה מיד כשמת האב: טו מי שאמר בשעת מיתה אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו. ואם אמר אל יתפרנסו שומעין לו. ולרבינו האי אמר בשעת נישואין אל יזונו בנותי מנכסי שומעין לו. ואם אמר בשעת נישואין אל יתפרנסו אין שומעין לו: טז הילכתא אחים שמכרו או משכנו מוציאין לפרנסה ולא למזונות: יז מי שמת והניח ב' בנות ובן נטלה האחת עישור נכסי ולא הספיקה השניה ליטול עד שמת הבן לרב אלפס הפסידה עישור נכסי דילה. ולא"א הרא"ש ז"ל נוטלת תחלה עישור נכסי ואח"כ חולקין המותר: יח הילכתא בת לצנין עישור נכסי בעלת חוב דאחי הויא ויכולין לסלקה בזוזי ובחד ארעא ונוטלת בינונית בלא שבועה: יט מדינא דגמרא כתובה וכל תנאיה [אינן נגבין אלא ממקרקעי ומתקנת הגאונים נגבית] דאידנא ממטלטלין אבל פרנסה אינה נגבית אלא ממקרקעי ואילטרובלי ושכירות בתים אפי' מה ששכר אלא שעדיין לא הגיע זמנו לגבות דינו כמקרקעי כיון דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף חשיב הכל כמקרקעי והנ"מ לגבות אבל כששמין הנכסים ליטול מהן העישור שמין גם המטלטלין · וכן אם האב השיא בנותיו ממטלטלי נותנים לה גם ממטלטלי: כ אם אחד מבעלי דינים מגזם לחבירו בפני הדיין תתחייב לי כך וכך ממון צריך הדיין להכחישו ולומר לא יתחייב לך: כא אע"ג דנדוי על תנאי ונתקיים התנאי צריך התרה ה"מ כשהמנודה מסופק אם יכול לקיימו אבל אם ברור לו שיכול לקיימו וקיימו אין צריך התרה: כב הנותן מעות ליד נאמן ליקח בהן שדה לבתו כשתנשא והיא אומרת יתנו המעות לבעלי אם היא גדולה ונישאת שומעין לה אבל אם היא קטנה ונישאת או אפי' גדולה ונתארסה אין שומעין לה דקי"ל מצוה לקיים דברי המת אפי' בבריא. וה"מ כשנתנם ליד שליש לשם כך אבל אם באו ליד אחר הנושא או היו תחילה בידו לא · הילכתא בין האומר תנו שקל לבני בשבת בין האומר אל תתנו אלא שקל וראויים לסלע נותנין להן כל צרכן ואם אמר אם מתו ויירשו אחרים תחתיהם לעולם אין נותנין להם אלא שקל: כג הפעוטות*) כבני שמונה ובני תשעה · אין להם אפוטרופוס מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין ולא במקרקעי. יש להם אפוטרופוס אפי' במטלטלין נמי אין מקחן מקח וממכרן ממכר ובכל ענין מתנתן מתנה:

פרק ז

א המדיר את אשתו מליהנות לו כגון שאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך דאי לאו הכי לא מצי מדיר והיא מספקת לדברים גדולים ולא לדברים קטנים ואותם דברים קטנים שהיא נוהגת בהן בבית אביה מפני שהיה עשיר אבל בני משפחתה שהן עשירים כמו בעלה אין נוהגין בהם הילכך אינו חייב לה בהן כשהיא עמו וחל הנדר אבל כשהיא בבית אביה חייב בהן הילכך אם הדירה ל' יום או סתם [יעמיד פרנס ל' יום ולא יאמר זון אותה אלא יאמר כל הזן אינו מפסיד · יותר מכאן] היו כופין אותו בשוטים להוציא וליתן כתובה לר"י. ולר"ת אין כופין אותו: ב נדרה שלא לטעום אחד מן המינין אפי' הוא רע ולא אכלתו מעולם או שנדרה שלא תתקשט באחד מן המינין וקיים לה הוא יוציא ויתן כתובה: ג האומר קונם כל פירות שבעולם עלי או אפי' אומר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר פלוני אינו נדר: ד אע"ג דמדיר אשתו אינו יכול לפרנסה ע"י פרנס יותר מל' יום מי שאינו מדיר יכול לפרנסה ע"י פרנס כל זמן שירצה ולירושלמי אף מי שאינו מדיר אינו יכול לפרנסה ע"י פרנס טפי מל' יום: ה המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה אם הוא עמה בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה [ובזמן שאין עמה בעיר רגל אחד יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה]: ו המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה ואם טען מפני שיש שם (בכי או) בני אדם פריצים והוחזקו לשם פריצים רשאי: ז אמר לה ע"מ שתאמר לפלוני דבר של קלון או ע"מ שתתהפך לאחר תשמיש ותפלוט הש"ז או שתמלא עשרה כדי מים ותערי לאשפה יוציא ויתן כתובה: ח הדירה שלא תשאל ולא תשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל וכו' שלא תארוג בגדים לבניו תצא בלא כתובה: ט ואלו יוצאות שלא בכתובה המאכילתו דבר איסור ונודע לו אח"כ כגון שאמרה פלוני תקן לי הכרי או קלץ לי חלה או טהר לי הדם ונמצאת שקרנית כגון שהעידו עדים על אותה שעה שאותו פלוני לא היה בעיר וכן יש עדים שהיא אמרה כך לבעלה אבל אם אין עדים בדבר והיא כופרת שלא אמרה או מכחשת החכם נאמנת. וכן אם ראתה להאכילו דבר איסור ונודע לו ופירש או אם היא עצמה אוכלת דבר איסור לא תצא · הוחזקה נדה בשכנותיה ואמרה לו שהיא טהורה ובא עליה תצא · וכן נודרת ואינה מקיימת · וכן יוצאה בקלתה על ראשה בלא נעיף לרה"ר ובמבוי המפולש או בחצר שרבים בוקעין בו אבל אם אין רבים בוקעין בו ומבוי שאינו מפולש לא תצא. וכן אם היא טוה בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם או שטוה ורד כנגד פניה וכן מדברת עם הבחורים · וכן מקללת אביו בפניו או בפני בניו · וכן תובעת תשמיש בקול רם או כשתובעת לתשמיש מריבה עמו עד שנשמע קולה בכולם תצא בלא כתובה · וצריכה התראה להפסיד כתובתה ואם רצה לקיימה אין כופין אותו להוציא ומ"מ מצוה להוציאה: י המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה מומין ונדרים אינה מקודשת ואינה צריכה גט ודוקא שנדרה שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין ושלא להתקשט במיני צבעונין אבל על שאר דברים אפי' אומר אני מקפיד עליהם לא שמעינן ליה והנ"מ כשהתנה סתם ע"מ שאין עליה נדרים אבל אם פירש שלא יהא עליה שום נדר אפי' נדר כל דהו מבטל הקידושין ואם לא התנה ונמצאו עליה מומין ונדרים צריכה גט ואין לה כתובה: יא הילכתא קדש על תנאי וכנס סתם ובעל אפי' מיד אחר הקידושין צריכה גט אם יש עדי ייחוד ואם נישאת לאחר צריכה גט משניהם ואין לה כתובה וכן קטנה שגדלה תחתיו ובא עליה משהגדילה אינה יוצאה בלא גט: יב המקדש בפחות משוה פרוטה או במלוה ובעל צריכה גט: יג היו עליה נדרים והתירה חכם מקודשת וצריכה גט אפי' בלא כתובה · ודוקא שהתירה קודם שנודעו לבעל אבל אם נודעו קודם מיד נתבטלו הקידושין · היו עליה מומין ורפאה רופא אינה מקודשת אבל אם נתקדשה ע"מ שאין עליו מומין ורפאו רופא מקודשת: יד [כל המומין שפוסלים בכהנים פוסלים בנשים ויתר עליהן] זיעה וריח הפה וקול עבה ודדים גסין טפח יותר מחברותיה וטפח בין דד לדד ונשיכת כלב ונעשה מקומו צלקת ושומא שיש בה שיער אפי' קטנה · או גדולה כאיסר [אפי' אין בה שיער] בכ"מ שעומדת הוי מום · קטנה [ואין בה] שיער ועומדת תחת כיפה שנראית וזימנין מתחזיא וזימנין לא מתחזיא הוי מום · במקום אחר לא הוי מום: טו היו בה מומין ועודה בבית אביה על האב להביא ראיה שמשנתארסה היו בה מומין הללו נשאת הבעל צריך להביא ראיה שהיו בה קודם שנתארסה והיה מקחו מקח טעות וה"מ בנערה אבל בוגרת אפי' היא בבית אביה על הבעל להביא ראיה ואינו יכול לטעון אלא על מומין שבסתר ולא על מומין שבגלוי. ואם יש מרחץ בעיר אפי' על מומין שבסתר אינו יכול לטעון ואפי' אין לו קרובות בעיר ובמקום שאין דרך הבנות לצאת כלל אפי' על מומין שבגלוי יכול לטעון: טז המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ומת החמור קודם שמשך הפרה על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכת הפרה אפי' החמור עומד ברשות בעל החמור ורב אלפס פסק דוקא כשעומד בסימטא אבל אם עומד ברשות בעל החמור עליו להביא ראיה וי"א דלעולם המוציא מחבירו עליו הראיה אפי' לא נולד הספק ברשותו וסברא קמייתא עיקר: יז נכפה אם קבוע לו זמן חשוב מום שבסתר ואם לאו חשוב מום שבגלוי: יח האיש שנולדו בו מומין לאחר שנשאה אין כופין אותו להוציא וב"ש אם היו בו מומין קודם אפי' מומין גדולים כגון נסמית עינו ונקטעה ידו ונתחתכה רגלו · וה"מ עין א' ויד אחת ורגל אחת אבל נסמו ב' עיניו ונתחתכו או נקטעו ב' ידיו או רגליו כופין אותו להוציא וליתן כתובה: יט ואלו שהיו כופין אותן בשוטים להוציא וליתן כתובה מוכה שחין וריח הפה והחוטם והמקמץ צואת כלבים והבורסקי והמחצב נחשת מעיקרו ואפי' היו בו קודם שנשאה · וה"מ שלא ידעה שהיו בו אבל אם ידעה שהיו בו אין כופין אותו להוציא [חוץ ממוכה שחין אפי' אם התנה מעיקרא היו כופין אותו להוציא]. ואם היה בעלה בורסקי ומת [והיה לו אח בורסקי] יכולה לומר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך אי אפשי לקבל: כ כל אסורין דאורייתא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין ושניות דרבנן ונשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה היו כופין אותו להוציא בשוטים · והך דמתני' דכופין אי אמרה הויגא בהדיה שמעינן לה בר ממוכה שחין דלא שמעי' לה [ואי אמרה הויגא בהדיה בעדים שומעין לה] ונשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אפי' אמרה הויגא בהדיה בסהדי לא שמעי' לה: כא כל מיני מוכה שחין תשמישן קשה להם ולבעלי ראתן קשה מכולן וצריך ליזהר ולהתרחק מהן עד מאד מבעלי ראתן:

פרק ח

א האשה שנפלו לה נכסים קודם אירוסין או אחר אירוסין ונשאת ומכרתן הבעל מוציא מיד הלקוחות גוף ופירות · נפלו לה קודם שנתארסה ונתארסה מוכרת לכתחלה · נפלו לה משנתארסה לא תמכור בעודה ארוסה ואם מכרה ונתנה ממכרה קיים. והני מילי בנכסים הידועים לבעל אבל שאינן ידועים אפי' נפלו משנשאת אם מכרה ונתנה קיים ואינן ידועים הוי שנפלה לה ירושה במדינת הים בין במקרקעי בין במטלטלי שלא ידע בהן הבעל ולא נודע לו קודם שמכרתן אבל אם נודע לו קודם שמכרתן מיד כשנודע לו יש להן דין נכסי מלוג וכן הפירות או דמיהן ילקח בהן קרקע: ב האשה שיש לה נכסים ורוצה להנשא וכתבה נכסיה לאחר קודם לכן כדי להבריח מבעלה ואפי' כתבתן במתנה לא קנאו מקבל מתנה ואפי' לא הודיעה לעדים שכוונה להבריח נכסיה רק שידוע שעומדת ליגשא

*) נ"ל שכן שם עד בן עשר וכ"ה בקיצור בגיטין ועי' גמרא שם.

או שנשאה מיד סמוך למתנה. וה"מ שלא שיירה לעצמה אבל שיירה לעצמה כדי פרנסתה קנאה מקבל מתנה אלא א"כ כתבה מהיום תחול המתנה כשתרצה לקיימה. ואפי' היכא דלא קנאו מקבל הוא אוכל פירות כל זמן שיושבת תחת בעלה וגם לא מכרתן ולא נתנתן לאחר ואם מתה בחיי בעלה ישארו למקבל ואם מת בעלה ומתה היא אחריו מיד קודם שחזרה יחזרו ליורשיה: ג מי שרוצה לצוות וכתב כל נכסיו לאחר שלא ישתעבדו לבעל חוב לר"ת קנאו מקבל המתנה ולא"א הרא"ש ז"ל לא קנאו ומשועבדים לבעל חוב: ד נפלו לה כספים או פירות תלושין ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות. נפלו לה פירות המחוברין לקרקע אפילו הגיעו ליקצר הרי הן של בעל וכשמגרשה והיא נוטלת הקרקע אם היו בו פירות הן שלה אפי' הגיעו ליקצר אלא אם כן תלשן או הן שלו אפי' לא הגיעו ליקצר: ה נפלו לה כספים ובא לקנות בהם קרקע ואמר חד מינייהו נזבין ארעא ואמר אידך בתים שומעין למי שאמר ארעא. וכן בתי ודקלי בתי. דקלי ואילני דקלי. אילני וגופני אילני. ואין קונין לא אבא זרדתא או פירא דכוורי במעות שנפלו לה. ומיהו אם נפלו לה אבא זרדתא או פירא דכוורי אין מוכרין אותן אלא אוכל והולך עד שיכלו: ו הילכתא לא שנא ולד שפחת מלוג ולא שנא ולד בהמת מלוג אפילו ולד ולדה עד עולם לבעל ומיהו אם מתה האם הולד עומד במקומה ואם נתגרשה נותנת לו דמים ונוטלתן ומיהו הגוזז לא שנא בהמה ולא שנא ולד הכפל לאשה: ז הכניסה לו עז או רחל או תרנגולת או דקל או טלית אוכל והולך עד שיכלה [עד שיכלה] הקרן וכן הכניסה לו גפרית ומחפורת של צריף חופר והולך עד קרקע עולם: ח נפלו לה עבדים ושפחות זקנים אם הבעל רוצה למכרן אינה יכולה לעכב עליו וגם אינה יכולה לכופו למכרן וכן הדין בנפלו לה זיתים וגפנים זקנים ודוקא בשדה שאינו שלה אבל בשדה שלה ואפי' אינו שלה ועושין כג' ספונן יכולה לעכב עליו מלמכרן: ט המוציא הוצאות על נכסי אשתו וגרשה הוציא קימעא ואכל הרבה או הוציא הרבה ואכל קימעא אפי' גרוגרת אחת מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל והוא שאכלה דרך כבוד לא אכלה דרך כבוד הוי כאילו לא אכל עד שיאכל שוה פרוטה. הוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה ומיאנה בו הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא שמין לו כאריס הוציא קימעא ואכל הרבה לא יחזיר. וכן אם הוציא הרבה ולא אכל אם ירצה נוטל הוצאה שיעור שבח. היו לאשתו נכסים במקום אחר והלך אחריהם והוציא הוצאות מרובות וגרשה אפי' לקח מהן והוציא ישבע כמה הוציא ויטול עד כדי השבח ששמין אלו המעות כמה שוין כאן יותר ממה שהיו שוין תחלה במקום אחר. הוציא ולא אכל אם השבח יתר על ההוצאה ישבע כמה הוציא ויטול ואם ההוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה. והני מילי בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו בין מחמת נכסים בין מחמת עצמן הכל לבעל. וכל זה במגרש מדעתו אבל מורדת שמקנסת אותה עד שמגרש אותה אפילו אכל קימעא דינו כאילו לא אכל ניטול בשבועה: י בעל שהוריד אריסין בנכסי אשתו וגרשה אם הבעל אריס ויודע בטיב עבודת הקרקע אין להם כלום לא מיניה ולא ממנו. ואם אינו אריס נוטלין בשדה כדין שאר אריסי העיר: יא אע"פ שהבעל יכול בכל שנה למכור הפירות אחר בלקטן אינו יכול למכור הקרקע לפירות לשנים מרובות אלא אם כן לקח המעות לעשות בם סחורה וכן אם היה הקרקע רחוק ממנו יכול למכרו לפירות וכן אם הכניסה לו ב' שפחות ונשא אשה אחרת יכול להכניס לה אחת מהן: יב שומרת יבם שמתה יורשי הבעל חייבים בקבורתה: יג מי שמת ונפלה אשתו זקוקה ליבם אפי' היה לו ק' מנה אין היבם יכול למכור מהם כלום אלא ישארו לשעבוד הכתובה אפי' ייבם ואח"כ נתן או מכר אינו כלום ובטל ממילא ואפי' אם הוא חייב לאחיו מנה מוציאין אותו מידו וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ואפי' אם הוא גרשה וחזר וכנסה סתם אינו יכול למכור אלא א"כ נותנה כשמחזירה שכתובתה על נכסיו והוא הדין נמי בלא גירושין אם תתרצה שימכור על מנת שיכתוב דקנאי ודקנינא יכול למכור: יד הניח אחיו מעות ופירות תלושין או מחוברין ימכרו וילקח בהם קרקע לשעבוד כתובתה והוא אוכל פירות: טו כנסה הרי היא כאשתו שיכול לפטור אותה בגט ולהחזירה אם ירצה: טז לא ייחד ליבמתו ולא לאשתו משום לכתובתה אלא כל נכסיו צריכין שיהיו אחראין לכתובתה: יז גרש יבמתו והחזירה קודם שיפרע לה כתובתה דינה כשאר אשה שגירשה והחזירה שאין לה אלא כתובה אחת:

פרק ט

א האומר לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך ה"ז אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה ואינו מועיל אלא לענין זה שאם מכרה ונתנה קיים ודוקא באומר לה ועודה ארוסה ונפלו לה בעודה ארוסה אבל אם כנסה אפי' אם כתב לה או אמר לה בעודה ארוסה ונפלו לה משנשאת לא מהני ולהרמב"ם מהני נמי בעודה ארוסה בנכסים שנפלו לה משנשאת ואם אמר לה נשואה דין ודברים כו' וקנו מידו מהני לר"י. האומר לחבירו שותפין בשדה דין ודברים אין לי על שדה זו אין לי עסק בה וידי מסולקת ממנה לא אמר כלום ואם קנו מידו קנה. אמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה אבל פירי פירות אוכל אם שיירה מהפירות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות עד שיכתוב לה מפירותיהן ומפירי פירותיהן עד עולם ודוקא ששיירה מרצונה אבל אין כופין אותה לשייר כדי לקנות בהם קרקע והרמב"ם כתב דהיו כופין אותה לקנות בהם קרקע. ואם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירי פירותיהן ולא הזכיר פירות הרי זה אוכל פירות ואם שייר ילקח בהם קרקע [ואינו] אוכל מפירותיו. כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותיך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר מתה יורשה [רב אלפס והרמב"ם פסקו כת"ק] ור"ת ור"י פסקו כרשב"ג: ב מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו מלוה או פקדון ביד אחר מעות או פירות תלושין מונחין בסימטא מדינא דגמרא ינתנו ליורשין ואפילו תפסו כתובת אשה ובעל חוב לאחר מיתה לא מהני ואפילו פטרן מהשבועה אלא א"כ תפס הבעל חוב מחיים ומתקנת הגאונים ינתנו למי ששטרו מאוחר: ג בעל חוב של היתומים שתפס שורם מהרועה שלהם ואומר שתפסו מחיים ורועה אומר שתפסו אחר מיתה אם יש עדים שתפסו בעל כרחו צריך להחזירו ואם אין עדים הוי תפיסה [מטעם מיגו] ורועה צריך לשלם ליתומים וזהו מדינא דגמרא ומתקנת הגאונים אם יש לבעל חוב ראיה שיכול ליפרע בה מן היתומים אין הרועה חייב כלום: ד מי שאמר לחבירו צא ופרע בשבילי לפלוני ונתן המעות למלוה ואז אמר המלוה מלוה אחרת בעל פה היה לי עליו ובשבילה אני לוקח אלו המעות אם פרעו בעדים לאו כל כמיניה ואם לאו יכול לומר לו כן והשליח צריך לשלם למשלח והני מילי שהזכיר לו לקיחת השטר ממנו אבל אם לא הזכירו לו וגם לא אמר לו ליתן לו בעדים פטור השליח: ה מי שהפקידו אצלו שטרות ומת המפקיד ואמר הנפקד מחיים תפיסנא להו למשכון בשביל חוב שהיה לי עליו אם יש עדים [שתבעם ממנו מחיים ולא רצה להחזירם] הוי תפיסה ואי לא לא] וכגון שהפקידו בעדים וראו אותו עתה בידו אז לא מהימן ואם לאו מהימן וזהו לדינא דגמרא ולתקנתא גובה מהם: ו איש או אשה דקים לן בגווייהו דלא משקרו מדינא דגמרא מהפכינן שבועה ומרעין שטרא אפומייהו ומיהו האידנא לית ליה לדיין למימר קים לי בגויה ואין להפך שבועה ולאורועי שטרא אלא בעדות ברורה ומיהו בעדות אדם נאמן מחמירין הדין עד שיתברר הדבר: ז אין התובע יכול לכוף לנתבע שילך עמו לישבע לו במקום שהוא רוצה ומיהו אם היו דרין בעיר אחת והלכו למקום ב"ד למקום אחר יכול לומר איני מקבל השבועה עד שנחזור לעירנו וכותבין מיד זכות הנשבע ונותנין ביד נאמן ליתנו לו כשישבע ולא חיישינן למיתני כשיקרא: ח מי שהפקידו אצלו חפץ בלא עדים ואמר שלי הוא נאמן אפי' לא אמיד ואי יהיב ביה סימן. ואם מת אם היורשים אומרים אבינו אמר לנו שהוא שלו נאמנין בשבועה ואם לא צוה אי לא אמיד וזה נותן בו סימן ואינו רגיל ליכנס בביתו נותנין לו ואי בציר חד מהני תלת אין נותנין לו ומוהרין היתומים להשתמש בו ולמכרו: ט מי שלוה ואמר נכסי לטוביה טוביה שבא ראשון יתנו לו [ואם בא רב טוביה לא יתנו לו] ואם היה רגיל עמו יתנו לו. באו שני טוביה אחד שכן ורגיל אצלו במשא ובמתן ואחד תלמיד חכם ת"ח קודם. קרוב ותלמיד חכם תלמיד חכם קודם. שכן וקרוב שכן קודם. שניהן קרובים שניהם שכנים או תלמידי חכמים שודא דדייני: י המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפי' יורש מוחל ואפי' לעצמו כגון ראובן שיש לו שטר על שמעון אחיו ומכרו לאחר ואין להם אלא בן אחד לראובן ומתו שניהם שנמצא זה הבן יורש השטר יכול למחול לעצמו. ואפי' כתב לו למלוה משתעבדנא לכל דאתי מחמתך ומכרו מלוה יכול למחול · ומכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלה אינו מחול והיכא שהמוכר את השטר מוחל צריך לפרוע ללוקח דמי שטרא מעליא כפי מה ששוה לימכר לפי מה שיש שעבוד ללוה ולפי אלמותו: יא אשה ובעל חוב שבאו לגבות כאחד וזמנן שוה אם יש שם כדי להגבות לשניהן ארעא וזוזי נותנין לבעל חוב זוזי ולאשה קרקע ואפי' קדמה היא ותפסה זוזי מפקינן מינה. [ואם אין זמנן שוה הקודם נותנין לו זוזי. ואם אין שם כדי שניהם] אם אין זמנן שוה אם יש שם קרקע ינתן למוקדם ואם תפס המאוחר מוציאין מידו. אבל אם זמנן שוה לא אפי' אין זמנן שוה ולוה ונשא ול"ב ואח"כ קנה ויש קרקע לאחד שהגין לבעל חוב ולא

אדמה

קדמה האשה ותפסה בב"ד לא מפקינן מינה היה שם מטלטלין לאחד נותנין לב"ח ואם קדמה האשה ותפסה אפי' שלא בב"ד לא מפקינן מינה: יב לוה שאין לו מעות אין מחייבין אותו למכור קרקע כדי לפרוע מעות. יש לו מעות צריך ליתנם ואם תלה מעותיו בעובד כוכבים כדי לדחות המלוה מהם אפי' אין לו מעות צריך למכור קרקע ליתן לו מעות: יג בעל חוב שיש לו קרקע ב"ד יורדין לנכסיו לפרוע הוא אין לו קרקע והבריח מטלטליו היו מכין אותו עד שתצא נפשו כדי שיפרע: יד יתומים גדולים שהניח להם אביהם קרקע יורדין לנכסיהם לפרוע חוב אביהם לא הניח להם אלא מטלטלין אין כופין אותם לפרוע אבל מצוה איכא וקטנים אפי' הניח להם קרקע אפ"ה אין עליהם מצוה לפרוע והאידנא אפי' במטלטלין כופין: טו אמר לה ה"ז גיטך מעכשיו ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והניחתו בצד רשות הרבים והיה שם עד סוף שלשים יום מגורשת: טז המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופיא לרב אלפס משביע אותה כל שעה שירצה אף בטענת שמא אם חושד אותה בשתי כסף אבל על פלכה ועיסתה אינו יכול להשביע אלא בטענת ברי או בטענת שמא ע"י גלגול ולר"ת אינו יכול להשביע כלל בטענת שמא אלא א"כ גרשה ותובעת כתובתה משביעה אף על האפוטרופסות ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: יז שברה כלים אף בפשיעה פטורה שברתן במזיד או נתנתן לאחר חייבת: יח כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה שום שבועה לא שבועת אפוטרופסות ולא שבועת פוגמת כתובתה ולא שבועת נפרעת שלא בפניו ולא עד אחד מעידה שהיא פרועה אבל משביע את יורשיה אם נתגרשה ומתה [ואת הבאים ברשותה שמכרה להן כתובתה ונתגרשה ומתה] אבל אם היא עדיין חיה לא יטלו הלקוחות עד שתשבע היא שלא קבלה כתובתה וכן משביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה אם פגמה כתובתה וכן לענין אפוטרופסות אפי' אם נתן לה רשות למנות יורשיה או אחרים אפוטרופסים אע"פ שפטרה מהשבועה משביע היורשין והבאים ברשותה. נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה אם נתגרשה ומתה ואחר כך מת הוא אבל נתאלמנה ומתה בלא שבועה אין יורשיה נוטלין כתובתה ולא הבאין ברשותה. נדר ושבועה אין [illegible] ליורשי ולבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותו אינם יכולין להשביע אותה ולא ליורשיה ולא לבאין ברשותה אפי' אם פגמה כתובתה ובאת ליפרע מן היורשין או יורשין מן היורשין פטורין מן השבועה ואם פטרה ועשאה אפוטרופסת לאחר מיתת בעלה אין מועיל הפטור ומשביעין אותה על אותה אפוטרופסות אבל על מה שנעשית אפוטרופסת בחיי בעלה אין יכולין להשביעה אפי' ע"י גלגול. ומיהו על מה שמכרה בין מיתה לקבורה לצרכי קבורה אין משביעין אותה אפי' ע"י גלגול. ולפי הירושלמי אפי' נתעסקה בשאר דברים בין מיתה לקבורה אין משביעין אותה עליהם: יט הלכתא לכל מילי דיתמי ולכרגא דאלמנה ולמזונותיה שהיתומים חייבין בהן ולצורך קבורה מוכרין בלא הכרזה אפי' אדם אחר שהלוה לצורך אלו כשפורעין לו מוכרין בלא הכרזה: כ הלכתא בין כתב לה דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסיא אלין הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה וה"מ דלא כתב לה בין ממני בין מיורשי אבל כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי אין משביעין אותה אפי' פגמה כתובתה אליבא דרב אלפס ולרבינו חננאל ולר"י אפי' כתב ממני ומיורשי היורשין משביעין אותה: כא מלוה שהאמין ללוה לומר שטר זה פרוע ומת המלוה נאמן גם לגבי יורשי המלוה לומר פרוע הוא וצריך שבועה אף אם לא מת המלוה ואם מת הלוה ואומרים היורשים אבינו אמר לנו שהוא פרוע אינם נאמנים אבל אם יש עדים שאמר כן בפניהם בטל השטר: כב הפוגמת כתובתה או עד אחד מעידה שהיא פרועה והנפרעת מהיתומים ושלא בפניו ומנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה אפי' כתב לה נאמנות אינו מועיל אלא לגבי יורשים אבל לא לגבי לקוחות אפי' אותם שקנו אחר הנאמנות וי"א שמועיל נמי גבי לקוחות אותם שקנו אחר הנאמנות וראשון עיקר: כג הפוגמת כתובתה בעדים או פחות פחות משוה פרוטה לא תפרע אלא בשבועה. אבל פוחתת כתובתה כגון שהיתה כתובתה אלף זוז והיא אומרת שלא קבלה כלום אבל מודית שלא נתחייב לה אלא מנה נוטלת בלא שבועה וכגון שאומרת אמנה היתה ביני לבינו דאי לאו הכי הוי שטרא הספא בעלמא הוא ולא גביא ביה: כד כל הנך שבועות דמתני' הן שבועות דרבנן וכשעד אחד מעידה שהיא פרועה יכול להביאה לידי שבועה דאורייתא כגון שיתן לה כתובתה פעם שנית בפני העד הראשון ועד אחר עמו ותובע לה כתובה הראשונה שנתן לה ומודיע לעדים תחלה שהוא עושה כן כדי להביאה לידי שבועה דאורייתא: כה הלכתא אפי' שבועה דרבנן בעיא נקיטת חפץ ובשבועה דרבנן מפכינן ובשבועה דאורייתא לא מפכינן ובדרבנן אי אמר לא משתבענא לא נחתינן לנכסיה ובדאורייתא נחתינן. ובדרבנן אם שניהם חשודים או הוא לבדו חשוד פטור בלא שבועה אם היא מהנשבעים ולא משלמים ואם הוא מהנשבעין ונוטלין אם שניהם חשודים נוטל בלא שבועה אם הוא לבדו שכנגדו נשבע ונפטר. ובדאורייתא אם הוא חשוד שכנגדו נשבע ונוטל ואם שניהם חשודים משלם: כו אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה אפי' אם הנפרעין ג"כ יתומים ודוקא שמת מלוה בחיי לוה אבל מת לוה בחיי מלוה ואח"כ מת מלוה קודם שנשבע אין בניו נוטלין אפי' בשבועה ואם אמרו בני לוה אמר לנו אבא שלא לוה. המלוה או בניו נוטלין בלא שבועה: כז הלכתא אם בעל חוב קרוב מכאן בכדי שילך ויחזור תוך שלשים יום אין יורדין לנכסיו עד שישלחו לו ויודיעוהו והמלוה יוסיף על חובו שכר השליח ויגבה גם עם חובו ואם רחוק יותר מזה השיעור יורדין לנכסיו מיד: כח מסקנא דשמעתין המוכרת כתובתה או מוכר שטר חוב נאמן לומר שהוא נפרע אחר המכירה אבל אינו נאמן לומר שהוא נפרע קודם המכירה [במיגו דאי בעי מחיל]: כט כל ארבעה שומרים שפטרום הבעלים מן השבועה אם שאלו לאחר אפי' ברשות הבעלים משביעין אותם: ל הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה ודוקא במקום שאין כותבין כתובה. כתובה ואין עמה גט וכן בעל חוב שהוציא שטר בלא פרוזבול לא יפרעו לו ומן הסכנה ואילך שאין רשאין להשהות גיטין ופרוזבולין יפרעו: לא הוציאה כתובה וגט וכתובה וגט גובה שתי כתובות. ב' כתובות ושתיהן זמנן קודם לגט או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ועדי מיתה אין לה אלא כתובה אחת שהמגרש אשתו והחזירה סתם ולא כתב לה כתובה אחרת אין לה אלא כתובה ראשונה: לב קטן שהשיאו אביו וכן גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתן קיימת לגבות מבני חרי אבל לא ממשעבדי ודווקא מנה ומאתים יש לה אבל לא תוספת:

פרק י א מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה ויורשיה קודמין ליורשי השניה שאת הראשונה ומתה שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה: ב דין כתובת בנין דכרין מתו שתי נשיו בחייו אם יש שם קרקע כדי שתי כתובות ועוד דינר אפי' ממטלטלין ואפי' יש להם ב"ח שצריכים ליתנו לו בני כל אחת נוטלין כתובת אמן כיצד יפרעו החוב והמותר יחלוקו כפי הכתובות. לא היה שם קרקע כדי ב' הכתובות או שהיה שם קרקע ולא היה שם מותר דינר אפי' היה ראוי ליפול להם נחלה ונפלה להם קודם חלוקה אין שם כתובת בנין דכרין ויחלקו בשוה. ואם אמרו בני הגדולה הנו מעלין על הנכסים דינר כדי שנטול כתובת אמנו אין שומעין להם. לא היה שם אלא כדי שתי כתובות אפילו יש להם בעל חוב שצריכין לפרוע לא אמרינן הרי מקיימא נחלה דאורייתא ואין כאן כתובת בנין דכרין. מתה אחת בחייו והאחת אחרי מותו בני כל אחת נוטלין כתובת אמן אפי' אין שם מותר דינר. לא היה שם כדי שתי כתובות אלא כדי הראשונה אין כאן כתובת בנין דכרין אלא בני השניה נוטלין כתובת אמן וחולקין המותר. היה שם דינר יותר מכדי הראשונה טורפין לבני השניה כתובת אמן והמותר יטלו בני הראשונה וכן הדין במתה אחת בחייו והשניה עדיין קיימת שדין בני הראשונה עמה כדין עם בניה וכתובת בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי. היו הנכסים מרובים בשעת מיתה ונתמעטו בשעת חלוקה שאין בהם מותר דינר כבר זכו בני הגדולה וכן היו הנכסים מועטין ונתרבו כבר זכו בהן בני הקטנה וחולקין בשוה: ג ההוא גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי והוי ליה תרי אפדני זבנינהו כל חדא בחמש מאה אתא בע"ח וטרפא לחדא מינייהו הדר אתא וקא בעי טרפא לאידך שקל לוקח אלפא זוזי וא"ל אי שויא לך אלפא זוזי נחיי ואי לא שקול אלפא זוזי ואסתלק משניהם הדין עם הלוקח וכשחוזר על המוכר שמכרה לו באחריות אינו נותן לו אלא חמש מאות כמו שקנאה ודוקא דלא אכרוז כשטרף אפדנא הראשונה אבל אם עשו שומא והכרזה והורידוהו ב"ד לקרקע שוב אין לוקח יכול לסלקו דמה ששומא הדרא לעולם היינו כששמו בית דין נכסי לוה למלוה אבל גבי לוקח לא הדרא: ד ב"ד ששמו והכריזו קרקע שביד לוקח לבעל חוב ובא אדם אחד והוסיף על השומא שומעין לו אם רוצה בעל חוב לקבלו כפי התוספת שמוסיף בה אבל אם הלוקח בעצמו מוסיף בה אין שומעין לו אלא א"כ מוסיף בכדי כל החוב ואם אמר בעל חוב אקבל כל הקרקע בחובי בלא שומת ב"ד והלוקח אומר שישומו אותו ויתן לו כפי מה שישומו אותו שומעין לבע"ח אבל אם היתומים אומרים כן שומעין להן ומכריזין עליו ומקבלו בשויו: ה ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי שכיב שבק קטינא דארעא דהות שויא חמשין זוזי אתא בעל חוב וטריף לה אתו יתמי ויהבי ליה חמשין אחרינא הדר אתא בע"ח וטריף ליה ואסיקנא דבדין קא טריף ודוקא שלא אמרו לו כשנתנו לו הני חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו לו הכי לא וכן הדין אם סלקו היתומים בעל חוב ראשון [ואתי בע"ח שני וקטריף מזה שסילק בע"ח] אפי' א"ל הנך דמי קטינא אתא בע"ח שני וטריף: ו ההוא גברא דזבין לכתובתה דאמיה בטובת הנאה ואמר אי אתיא אימא ומערערא לא מפצינא לך שכיבא אמיה ואתא איהו וערער ואסיקנא דלא מצי מערער פר"ת אע"ג דהאומר מה שאירש מאבא מכור לך אינו כלום אמר שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה: ז ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לו באחריות ואתא בע"ח דראובן וטרפא מיניה אין שמעון צריך לפצותו אבל ירש ראובן שדה מיעקב אביו ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכר לו באחריות ואתא בע"ח דיעקב וטריף מיניה דראובן צריך שמעון לפצותו: ח ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפן עליו במלוה ומת ראובן ובא בע"ח דראובן וטרפא משמעון ושמעון רילהו במעות שנשארו לראובן אצלו לא עשה כלום וצריך ליתן לבני ראובן שמת מעותיהם ואם פקח הוא יחזיר להם הקרקע ויגבהו מהם בשביל אחריותו שעליהם. אע"ג דדינא דבעל חוב בזוזי אית ליה פסידא לגוה מצי למיתב ליה ארעא: ט מי שהיה נשוי שלש נשים וזמן כתובתן שוה ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין בכל עזבון המת כדי ששה מנים חולקות בשוה לר"ת שעושין ממנו ששה חלקים בעלת מנה נוטלת חלק אחד [ובעלת מאתים ב' חלקים] ובעלת שלש מאות שלשה חלקים וכל אחת ואחת נוטלת לפי מעותיה עד שתפרע כל כתובתה ולר"י חולקות בשוה ממש שכל אחת ואחת כל הממון משועבד לה עד שתפרע כתובתה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: י שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע לרב אלפס דוקא שור לחרישה ועומד לשחיטה ומכרוהו חי אבל אם טבחוהו או לקחו פירות [חולקין] לפי המעות. ולר"י אפי' לקחו פירות ראוין ליחלק השכר לאמצע ואם לקח כל אחד שור בשלו ונשתתפו חולקין לפי המעות או אפי' נשתתפו במעות ולא הרויחו אלא שהחליפו המטבע מרע לטוב ולא הוסיפו בשום חולקים לפי המעות ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל: יא מי שהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה כשבאה ליטול כתובתה צריכה לישבע לשניה שאין לה משל בעלה כלום וכן השניה לשלישית והשלישית לרביעית ורביעית ליתומים אפילו הם גדולים דתנ"ל הבא ליפרע מנכסי יתומים אפי' גדולים לא יפרע אלא בשבועה. פי' כגון יוחאת במקום אחד אם הוא במקום שכותבים שעות הקודמת תקדום ואם אין כותבים שעות שעבוד כולם שוה. הילכתא ב"ח מאוחר שקדם וגבה במקרקעי מה שגבה לא גבה אבל במטלטלין אין בהם דין קדימה ומיהו שור שנגח וקדם בעל חוב מאוחר לנגיחה ותפסו לא גבה: יב שני שותפין שיש להם דין עם אחד ואחד מן השותפין הוא בעיר והלך אחד מהם ודן עם בעל דינו ויצא חייב גם שותפו חייב וה"מ בדבר שאפי' אם היה בא לא היה יכול לטעון בטענות שהלך חייב גם הוא ויורדין מיד לנכסיו ואינו יכול לומר המתינו עד שאלך לדין אבל אם יכול לטעון בטענות כגון שהודה הראשון או אמר אין לי ראיה וזה כופר או יש לו ראיה לא הפסיד ואפי' בדבר שאינו יכול לטעון אם אינו בעיר לא הפסיד ואם בעל דינו אומר לזה שתובעו איני רוצה לדין עמך אלא על החצי להרמב"ם שומעין לו ולא"א הרא"ש ז"ל אין שומעין לו: יג שני שטרות היוצאים על שדה אחת [וזמנם שוה] אם הם של הודאות והלואות חולקין ואם הן של מכר או של מתנה קי"ל בהו שודא דדייני וכתב רבינו חננאל שאין לדון שודא דדייני אלא דיין מומחה ובמקרקעי ולר"י אף במטלטלי: יד ראובן ושמעון הלוו ללוי לאחד כתב בשטר ה' בניסן ולאחד כתב בניסן סתם ומצאו לו שדה אחת נותנין אותו לבעל חמשה בניסן ואין בעל ניסן סתם יכול לטרוף מלקוחות אא"כ בא בהרשאה של בעל חמשה בניסן: טו מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר שדהו וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך ומתה השניה מוציאה מיד הלקוחות והראשונה מיד השניה ולוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם. וכן הדין כראובן שחייב לשמעון מנה ומכר קרקע שוה חמשים ללוי וקרקע שוה חמשים ליהודה וכתב שמעון ליהודה דין ודברים אין לי עמך שמעון מוציא מיד לוי ולוי מיהודה ושמעון מלוי [ויהודה משמעון] עד שיעשו פשרה ביניהם: טז אשה שאמרה לבעלה דין ודברים אין לי עמך על שדה זו אפי' קנו מידה לא הוי סילוק וטורפת מיד הלקוחות אבל אם מכר לאחד וגם חתמה לו ומכר לאחר וחתמה לו הוי סילוק ולא טרפה מיניה: יז הלכתא אשתדוף בני חרי טריף ממשעבדי אבל לוה שכתב ללוקח ראשון דין ודברים אין לי עמך לא חשיב כאשתדוף ולא טריף משני לא שנא לוה ולא שנא אשה שכתבה כן ללוקח ראשון ע"י מריטת כתובה ולר"י דווקא לוה לא טריף אבל אשה טרפה מלוקח ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל:

פרק יא א אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ולא יצאו להם בכל מלאכות שהיתה עושה לאביהם חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה ורחיצת פנים ידים ורגלים ומליאתה לעצמה ואין חייבין בקבורתה אלא יורשי כתובתה חייבים בקבורתה: ב כל מלאכות שהעבד עושה לאדונו עושה תלמיד לרבו חוץ מהתרת והנעלת מנעל ובמקום שמכירין אותו או שרגיל להניח תפילין אף אלו יעשה: ג אלמנה שתפסה מטלטלי במזונותיה לא מפקינן מינה אבל תפסה לכתובתה מפקינן ובתר דתקינו דכתובה גגבית ממטלטלי דיתמי ניזונת נמי ממטלטלי אפי' לא תפסה ואם תפסה הרבה אפי' אלף זוז יש פוסקין שאינה צריכה להראות מה שתפסה ואין משביעין אותה כלל. ויש פוסקין דמה שאינה צריכה להראות היינו כשידוע שלא תפסה כדי כתובתה. אבל אם היתומים אומרים שתפסה יותר מכדי כתובתה צריכה שבועה ולכולי עלמא אם אומרת כבר הוצאתי מה שתפסתי אין נותנין לה עד שתשבע שאין לה יותר ושלא בזבזה במה שתפסה ודעת א"א הרא"ש ז"ל שצריכה להראות מה שתפסה אבל אין משביעין אותה: ד אלמנה עניה ופרוצה ששתקה שתי שנים ולא תבעה מזונות מחלה על מזונות שעברו ולא להבא ואם לותה ממקום אחר או יש לה משכון אף לשעבר לא מחלה אבל אם היא עשירה או עניה צנועה לא הויא שתיקתה מחילה עד שלש שנים: ה יתומים אומרים נתננו לה מזונות והיא אומרת לא נטלתי לא מיבעיא שאין נאמנין להבא אלא אפי' לשעבר אם לא שתקה שלש שנים אין נאמנין והני מילי בשלא נשאת או אין נאמנין אפילו פרעו לה כתובתה בב"ד אבל נשאת או נאמנין: ו אלמנה שמוכרת מנכסי יתומים לצורך מזונותיה אינה יכולה לחזור ולטרוף מאותם הלקוחות לצורך כתובתה: ז כתב רב אלפס שאין מוכרין קרקע היתומים לצורך מזונות האלמנה אלא כדי כתובתה אבל אם יכולה לזון מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי [או דדמי לה] ניזונת לעולם ואינו נראה לא"א הרא"ש ז"ל אלא בכל ענין ניזונת לעולם: ח הלכתא אלמנה מוכרת משל יתומים לצורך מזונותיה מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחת לשלשים יום אבל כשב"ד מוכרין לא נתנו קצבה בדבר אלא הכל לפי ראות ב"ד שהוא תועלת ליתומים: ט הלכתא זבין ולא אצטריכו ליה זוזי כגון שמכר אדעתא לקנות הספן פלוני וחזר בו בעל הספן ולא רצה למכרו הדרי זביני אבל אם מעצמו נתחרט ולא רצה לקנות הספן אף אם ימכרוהו לו לא הדרי זביני ודוקא דגלי דעתיה בשעת המכר שלדעת כן הוא מוכר. אבל אי שתיק בשעת המכר אע"ג דגלי דעתיה מעיקרא לא הדרי: י הלכתא בין אלמנה מן הנשואין שמוכרת למזונות בין מן האירוסין שמוכרת לכתובה מוכרת שלא בב"ד מומחין אבל צריכה בית דין הדיוטות ג' אנשים בקיאין בשומא וגרושה לא תמכור אלא בב"ד מומחין: יא זרק לה גט ברשות הרבים ספק קרוב לו ספק קרוב לה חייב במזונותיה בחייו אבל לאחר מיתתו אין לה: יב אלמנה שמכרה מקצת כתובתה או משכנה יש לה עדיין מזונות ומיהו אם ירצו היורשין פורעין לה המותר ומסלקין אותה וכשמוכרה לכתובתה טוב לה שתפרש שמכרה לכתובתה שלא יאמרו שמוכרת כל זה לצורך מזונות ויקראו לה רעבתנית אבל אם לא פירשה לא הפסידה: יג הלכתא אינה צריכה שבועה כשבאה ליטול מזונות אבל כשבאה ליטול כתובתה צריכה שבועה ואם ב"ד מוכרין ונותנין אותה לה אינה צריכה אלא שבועה דלא אתפסה צררי ואם היא בעצמה מוכרת צריכה שבועת צררי ושלא גבתה יותר ושלא זלזלה בנכסים ואינה צריכה הכרזה ואם שמה שדה היתומים ולקחה לעצמה אינו כלום וכשירצו היתומים יתנו לה מעות ויסלקו אותה [כתב רב אלפס מכרה האלמנה או נתנה במתנה מנכסי היתומים קודם שנשבעה מה שעשה עשוי]: יד אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים והוזל והוקר כענין שעמדה במקחן נתקבלה כתובתה: היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל אפילו רוצה להחזיר הדינר ליורשים. היתה כתובתה ארבע מאות ומכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון בטל והשאר קיים: טו נתן לשלוחו מעות לקנות לו סחורה והוסיפו לשליח אם הוא דבר שיש לו קצבה חולקים התוספת [כגון פירות הנמכרים במנין ידוע או במשקל ידוע] ואם אין לו קצבה הכל הוא לבעל המעות. ואם אמר לשלוחו לקבל לו מעות מהעובד כוכבים והעובד כוכבים הוסיף לו [יש אומרים חולקין] וי"א הכל לבעל המעות וי"א הכל לשליח וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל. אמר לשלוחו מכור לי בית לתך קרקע ומכר לו בית כור הלתך ממנו מכור ואין המשלח יכול לומר עבר השליח על דעתי מיהו אם ירצה הלוקח יאמר אין דעתי לקנות אלא בית כור ביחד. אמר לו מכור לי כור ומכר לו לתך אי כור לג' בג'

שדה

אדם בב' שטרות הוי מעביר על דעת המשלח וה"מ כשמכרו בב' פעמים ועשה ב' שטרות אבל מכרו לב' בשטר אחד אפי' אמר לו מכור לאחד קנה וכ"ש אם אמר לו סתם מכור אבל אמר לו לאחד ולא לב' אפי' אם מכרו לב' בשטר אחד לא קנו ולרבינו האי אמר לו מכור סתמא אפי' לב' בב' שטרות קנו: טז ב"ד שמוכרים בשל יתומים וטעו או פחתו או הותירו שתות המכר בטל אפי' הם רוצים לקיים המקח כשתאנו והלוקח רוצה לבטלו אז שומעים לו ובפחות משתות המקח קיים ומחזירין האונאה לר"י ולהרמב"ם ז"ל הוי מחילה וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל: יז שליח המוכר בין שלוחו של אדם בין שליח ב"ד שטעה בכל שהוא המקח בטל וכן אם טעה הלוקח בכל שהוא בטל המקח לרבינו האי להר"ר יונה אם טעה הלוקח זכה המשלח ביתרון ואם טעה השליח המקח בטל בכל שהוא וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל. וב"ד שטעו הכרזה אפי' מכרו שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים מכרן קיים: יח יתומים קטנים וגדולים שמבקשים הגדולים שיחלוקו הנכסים והם יעבדו וישמרו חלקם שומעין להם וב"ד מעמידין אפוטרופוס לקטנים וחולקין בגורל ובשומת ב"ד ואין יכולין למחות כשיגדילו. ואין חולקין בדבר דשייך ביה גוד או איגוד: יט ב"ד או אלמנה שמוכרין לצורך כתובה או מזונות וטרפוה מיד הלוקח אחריות הוא על היתומים: כ ב"ד שמכרו בלא הכרזה אפי' לא טעו ומכרו שוה בשוה המקח בטל וה"מ בדברים הצריכים הכרזה ובמקום שנוהגין להכריז ובשעה שמכריזין אבל עבדים ושפחות שאין מכריזין עליהם לעולם ולכרגא ולמזונות שמוכרים בלא הכרזה או במקום שאין רגילים להכריז בכל הדברים טעו בשתות מכרן בטל פחות מכן מכרן קיים ולרב אלפס אפי' שוסיפו להכריז במקום שאין צריכין הכרזה כמאן דליתיה דמי ואם טעו בשתות המקח בטל ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל כיון שהכריזו אע"פ שאינן צריכין הכרזה ואפי' טעו ביותר משתות המקח קיים:

כא מי שיש בידו ממון של יתומים לא יאמר אעשה בו כמו בשלי אלא לא יעשה דבר אלא ע"פ ב"ד ומכירת המטלטלין שלהם הכל לפי ראות ב"ד אם יראה להם שהוא תועלתם למכרם לאלתר או לשהותם עד יום השוק: כב שום היתומים ל' יום ומכריזין בקר וערב שדה פלוני כך היא יפה וכך היא שומתה כל הרוצה ליקח יבא ויקח ע"מ ליתן לאשה כתובתה ואם הוא לבעל חוב יאמר ע"מ שיתן לבעל חוב חובו: כג המקדיש נכסיו ומגרש אשתו או שהיה אחד ערב לה בכתובתה ובא לגרשה [ואין לו לפרוע כתובתה] צריך להדירה הנייה שלא יעשה קנוניא על הערב ועל ההקדש:

כד הילכתא אין נזקקין לנכסי יתומים אלא לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה ואם חייב מודה קודם מותו שלא פרע או שמתוהו ומת בשמתא או שמת תוך הזמן או אמר תנו מנה או שדה סתם בכל אלו נזקקין ומעמידין להן אפוטרופוס להפך בזכותן ואם אביהם החזיק בשדה בחייו והעידו עדים שהיא גזולה מוציאין אותה מידן ואין מעמידין להם אפוטרופוס לפסול את העדים אבל אין מקבלין העדים אחרי מותו. כתב הרמב"ן שאם לוו ב"ד או אפוטרופוס לצורך היתומים נזקקין לנכסיהם ומוכרין בלא הכרזה וכן ב"ד דזבין דאחריות איתמי אם טרפוה מהלוקח גובה בלא הכרזה ונפרעין מהן בבינונית כשאר ב"ח ולכל מילי דמזקקין כגון שאמר תנו בין בשדה זו ומנה זו ושדה סתם ומנה סתם מקבלין העדות בפני האפוטרופוס ור"י כתב דאפי' לוה האפוטרופוס לצרכן אין נזקקין לנכסיהן ואדוני אבי הרא"ש ז"ל מסכים לדעת הרמב"ן דלכל מילי שעשו ב"ד [או האפוטרופוס נזקקין לנכסיהן ומקבלין העדות בפני הב"ד או בפני] האפוטרופוס אבל אם לוו הם בעצמן אין ב"ד נזקקין לקבל העדות עד שיגדילו ולא מעמידין אפוטרופוס לקבלו ובעדי גוואה נמי אין מקבלין עדות בפני האפוטרופוס: כה קטנה שיוצאת במיאון אין לה כתובה מנה ומאתים אבל תוספת יש לה ומותרת לכהונה ולקרוביו ואין צריכה להמתין ג' חדשים. [אבל יוצאה בגט יש לה כתובה ואסורה לכהונה ולקרוביו וצריכה להמתין ג' חדשים]. ממאנת אין לה מזונות ופירות כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ופרנסה את עצמה ואח"כ מיאנה אבל בעודה תחתיו חייב לזונה ולפדות אותה וכן אם יוצאה במיאון והוא לקח פירות אפי' הן מונחין בעין אינה נוטלתן ובלאותיה אם הן בעין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל שלה ואם אינן בעין שניהן אין לה: כו שניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה מנה ומאתים אבל יש לה תוספת ואין לה פירות פי' שאינו חייב לפדותה וגם אוכל פירות ואין לה מזונות. ובלאות של צאן ברזל בין ליתנהו בין איתנהו אית לה ושל נכסי מלוג איתנהו אית לה ליתנהו לית לה: כז ואיילונית ואלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הכיר בה יש לה כתובה [ופירות ובלאות ומזונות] לאחר מיתה אבל מחיים אין להן לאותן שנשאו באיסור. לא הכיר בהן אין להן מנה ומאתים אבל תוספת יש להן ואין להן פירות ומזונות. ובלאות דאיתנהו בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל אית לה ליתנהו נכסי מלוג אית לה נכסי צאן ברזל לית לה: כח ואשה שנשאת לשנים ולא היו לה בנים ונשאת עוד למי שאין לו בנים אין לה מנה ומאתים ויש לה תוספת. ועוברת על דת משה וחברותיה אין לה מנה ומאתים ולא תוספת. וכן בכל הנך דתנן בהו תלא מזה ומזה. אלא בלאותיה הקיימין בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל אית לה: כט אשה שאין לה וסת המשמש בשני עדים ג' פעמים אם תמצא דם כא' מן העדים ג' פעמים אין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ובלאות ולא יחזיר עולמית אפי' אם נתרפאת. ואם משמשה ג' פעמים בעדים ולא נמצא דם הרי היא ככל הנשים:

פרק יב

א הנושא אשה ופסק עמה שיזון בתה ה' שנים [חייב לזונה ה' שנים] הראשונים בין אם הם בזול או ביוקר היו ביוקר ולא זנה בהם והוזלו אם הוא עכב חייב ליתן לה בדמי היוקר ואם היא עכבה נותן לה בדמי הזול. היו בזול והוקרו בין שהיא גרמה בין שהוא גרם נותן בזול זה הכלל הבת לא עולה ולא יורדת ומעשה ידיה שלה אע"פ שהוא זנה ואם האשה פטרה אותו מלזונה אין שומעין לה להפסיד לבתה. גירשה ונשאת לאחר ופסקה גם עמו לזונה אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות משלם ולא כפי ברכת הבית. ואם גירשה גם השני ושניהם חייבין לזונה וכל אחד ואחד אומר אני אזון אותה ולא אתן דמים היא תברור אי זה שתרצה. נשאת הבת הבעל חייב במזונותיה ואלו שנים הראשונים כל אחד נותן לה דמי מזונות. מתו בנותיהן נזונות מנכסים בני חורין והבת מנכסים משועבדים. ואם מתה הבת אין יורשיה יורשין מזונותיה ואם כתב לה אני חייב לך במזונות בתך כל זמן שאת עמי ומתה או גירשה אינו חייב עוד במזונותיה אפי' החזירה אח"כ. והנך מזונות כתב הרמ"ה שאינן אלא כמו משרה אשתו ע"י שליש אפי' היא עשירה הרבה ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא צריך לזונה כפי מה שרגיל לזון בני ביתו אבל אינו חייב ברפואתה וכן הדין נמי במי שנותן מעות להבירו לפרנסו שיפרנסנו כשאר בני ביתו: ב ראובן שנתן לשמעון בפני עדים שטר כתוב בו ראובן הודה שחייב לשמעון מנה לרש"י חייב לו מנה משום הודאה שמודה שחייב לו מנה וגובה מבני חרי ולר"ת כתב לו בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה ומסרו לו בינו לבינו מתחייב לו עתה במנה וגובה אותו מבני חרי ואם מסרו לו בפני עדים גובה ממשעבדי: ג אמר לחבירו כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו באמירה בעלמא בלא כתיבה אפי' בבתו בוגרת ודוקא שקדשו מיד ולא הפסיקו בדברים אחרים ודוקא בנשואין ראשונים ודוקא האב ע"י בנו ובתו אבל האח ע"י אחותו ואשה ע"י בתה אפי' קטנה לא. ולא ניתנו ליכתב ולעשות שטר לרש"י אפי' אם שניהם רוצים שלא יבואו לטרוף ממשעבדי. ולר"ח ולר"ת אם שניהם רוצים כותבין שטר אבל אם מדעת האחד לבד אין כותבין שטר: ד מי שמת והניח בת ובנים הבנים צריכין ליתן לבת מזונות אצל האם בין אם היא גדולה או קטנה וכן נמי אם גירש אשתו ויש לו בת קטנה שצריך לזונה חייב ליתן לה מזונות אצל אמה: ה ראובן השכיר רחים לשמעון שיטחון לו למאכל ביתו בשכר' והעשיר ראובן וקנה רחים בענין שאינו צריך שיטחון לו שמעון ורוצה שיתן לו דמים כדי הטחינה אם שמעון שוא מוצא הרבה לטחון בענין שלא יפסיד צריך ליתן לו דמים ואם אינו מוצא לא יתן לו אלא יאמר לו אני אטחון לך ואתה תטחון לאחרים בשכר ואם גם ראובן אינו מוצא לטחון לר"י יכול לחזור בו מהשכירות ולא"א הרא"ש ז"ל אינו יכול לחזור בו: ו היתומים צריכין ליתן לאלמנה מדור בבית בעלה לפי כבודה בחיי אביהם וכלים ועבדים וכרים וכסתות שנשתמשה בחיי בעלה אבל אם בית בעלה קטן מהכיל אותה עמהם צריכה לצאת ואם נפל אין חייבין לבנותו ואפי' אם היא רוצה לבנותו משלה או להחזיקו כדי שלא יפול אין שומעין לה. ואם שואלת שיזונו אותה בבית אביה יכולים לומר לה לא נזון אותך אלא אם את עמנו. ואם תאמר יחסרו לה כפי ברכת הבית. ואם יש לה טענה שאינה רוצה לדור עמהם מפני שהן ילדים צריכים לזונה בבית אביה מזונות שלימים: ז אלמנה שנזונת בבית בעלה גובה כתובתה לעולם היתה נזונת בבית אביה ושתקה עשרים וחמש שנים ולא תבעה כתובתה מחלה ואין לה כתובה ולא תוספת אבל נדונייתה לא הפסידה ואם תבעה אות' מונין לה משעת תביעה עשרים וחמש שנים. ואפי' נזונת בבית אביה אם מכבדין אותה היורשים ומוליכין לה בעצמן המזונות אפי' לא תבעה לא מחלה בעשרים וחמש שנים. וכן יורשיה צריכין לתבוע כתובתה תוך עשרים וחמש שנים למיתתה ודוקא אלמנה אבל גרושה לא מחלה לעולם כשאר בעל חוב ואפי' אלמנה אם שטר כתובתה בידה לא מחלה לעולם: ח כל אדרכתא דלא כתוב בה ואשתמודענא דנכסיא הילין דמיתנא אינון או הטורף מלקוחות ואין כתוב באדרכתא ואשתמודענא דנכסיא אילין מפלוני אינו אוכל פירות על ידה עד שיבוא הקרקע לידו:

פרק יג

א שני דייני גזירות. הילכתא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד פוסקין לה מזונות אע"פ שלא שמעו בו שמת ואפי' בלא שבועה ומיהו בג' חדשים הראשונים אין נותנין לה. ואם בא ואמר נתתי לה קודם שילאתי נאמן לר"י להשביעה ותשבע ותטול ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל נאמן בשבועה ומוציא מידה אף מה שפסקו לה ב"ד: ב מי שהלך למדינת הים ובא אשתו ותובעת מזונות שלותה ובא ואמר לא אפרע כי היה לך לזון ממעשה ידיך אף אם לא תספיק היה לך לצמצם הדין עמו. וה"מ בשלא פסקו לה ב"ד אבל אם פסקו לה ב"ד לאו כל כמיניה למימר הכי: ג מי שהלך הוא ואשתו למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי רצתה נזונת רצתה היא נוטלת כתובתה. אמרה גרשני בעלי מתפרנסת עד כדי כתובתה ותו לא: ד הא דאיתא בירושל' מי שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיפרענה פרוטה אחרונה דוחה אותו רב אלפס. וא"א הרא"ש ז"ל קיים הירושלמי ופסק כן: ה מי שהלך למדינת הים ופרנס אחד את אשתו פטור מלשלם לו אבל אם לותה בעדים והכלה צריך לפרוע לו לרש"י ולרב אלפס. ולר"י אפי' לותה בעדים פטור אלא א"כ פסקו לה ב"ד והא"כ לותה. וא"א הרא"ש הסכים כרש"י ואע"פ שלותה כשלא יכול לומר לה [לאי מעשה ידיך במזונותיך] אם מספקת לדברים גדולים אע"פ שאינה מספקת לדברים קטנים והכא אינה מספקת אף לדברים גדולים צריך לפרוע וקודם שיפסקו לה ב"ד מדקדקין מה שצריכה יותר על מעשה ידיה דלא כהרמב"ם ז"ל שאומר שאין אומרים לה שתעשה ותאכל: ו כתב הרמב"ם מי שמת בעלה אין לה מזונות עד שתראה כתובתה אבל אם הלך למדינת הים יש לה מזונות אפי' לא הראה כתובתה ולא נהירא לאדוני אבי הרא"ש ז"ל אלא בשניהם יש לה מזונות אפי' לא תראה כתובתה: ז כתב הרמ"ה קטן שלוה נפרעין ממנו משהגדיל והר"י חולק עליו ואדוני אבי הרא"ש ז"ל חילק אם ידוע שלוה לצורך מזונות נפרעין ממנו [ואם לאו אין נפרעין ממנו]: ח המודר הנאה מחבירו יכול להחזיר לו אבדתו ולפרוע לו חובו ולר"ת דוקא לפרנס אשתו ואפי' אם פסקו לה ב"ד מזונות אבל לא שאר חובות ולרש"י כל חוב ואפי' היה לו משכון ביד המלוה והלך זה ופרע ונטל המשכון צריך להחזירו ללוה בחנם. משכנו לראובן בשביל שמעון פטור שמעון מלפרוע לו הא"כ משכנהו בשביל הממ אז חייב לפרוע לו: ט מי שמת והניח בנים ובנות אם יש בנכסים כדי שיזונו אף הבנים ניזונים (ס"א כדי שיזונו אלו ואלו י"ב חדש הבנים ירשו והבנות יזונו) אין בהם כל כך הבנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים: י האומר לחבירו מלא עשרה כדי שמן יש לי אצלך והודה בשמן וכפר בקנקנים פטור משבועה. אמר לו עשרה כדים מלאים שמן יש לי בידך או אפי' אמר לו עשרה כדי שמן יש לי אצלך והודה בשמן וכפר בקנקנים חייב. וכן תבעו שור שה וחמור והודה לו באחד מהן חייב: יא הפוסק מעות לחתנו עם בתו ושוב לא רצה ליתן יכולה היא לומר או כנוס או פטור אבל אם פסקה היא בעצמה תשב עד שתלבין ראשה ויש אומרים אפי' פסקה היא אם פסקה בפני האב אומרת לו או כנוס או פטור: יב השורר על השדה והוא חתום עליה בעד איבד זכותו וכ"ש אם עשאה סימן לאחר ואפי' אם אחר היה לו שדה אצלה ומכרה לאחר וכתב מצר פלוני שדה פלוני של המחזיק והעורר חתם איבד את זכותו אבל אם מכרה לעצמו לא איבד את זכותו. וכן אם העורר דיין החתום על הקיום לא איבד את זכותו שהדיין מקיים השטר אע"פ שלא קראו ואינו יודע מה כתוב בו והיכא דאיבד את זכותו אם טוען לא הודיתי לו אלא בתלם על פני כולה נאמן והוא שיהיה בו תשעה קבין ואם טען חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן אם החזיק בו שלש שנים או אין כתב ידו יוצא ממקום אחר ונאמן נמי לומר מזוייף הוא ואינו אתימתי ואם מת טוענין ליורשיו שחזר ולקחו. אבל אין טוענין להן מזוייף: יג מי שהלך למדינת הים והרבע שדות מקיפות שדהו ואבד דרך שלהו אם הם של ארבעה בני אדם או אפי' של אחד שקנאם מד' צריך ליקח לו דרך אפי' במאה מנה או יפרח באויר אבל אם היו מעולם ביד אחד ילך לו בקצרה: יד מי שמת וצוה שיתנו לה דקל אחד לבתו וחלקו היורשין ולא נתנו לה לא איבדה זכותה וצריכין ליתן לה דקל ויחזרו ויחלקו בתחלה. מי שמת וצוה ליתן דקל לבתו ויש לו שני חצאי דקל יכולים היורשים ליתנם לה: טו ראובן שהוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא שטר שראובן מכר לו השדה והגיע זמנו של שטר ואומר אם הייתי חייב לך היה לך ליפרע ממני ולא למכור לי שדך אם רגילין שמי שקונה שדה נותן המעות ואח"כ כותבין לו את השטר טענתו טענה ויכול לטעון פרוע הוא אבל אינו יכול לומר מזוייף הוא אבל אם רגילין שכותבין השטר ואחר כך נותנין המעות אין טענתו טענה שזה מכר לו השדה כדי שיוכל לגבותה ממנו בחובו ואפי' אם יש לו קרקע אחר: טז ראובן הוציא שטר חוב על שמעון ושמעון הוציא שטר חוב על ראובן מאוחר משטרו של ראובן קי"ל דזה גובה וזה גובה ואם לשניהם עידית או בינונית או זיבורית או לאחד עידית או בינונית ולאידך זיבורית אין בו נפקותא ויעמוד כל אחד בשלו אבל אם יש לאחד עידית ובינונית ולאידך זיבורית בעל זיבורית גובה בינונית ומגבה לחבירו זיבורית דבשלו הן שמין: יז ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן וגליל שאם הוא מיהודה ונשא אשה ביהודה והיא מגליל אין כופין אותו לצאת לגליל אבל אם נשאה בגליל כופין אותו לילך שם. ואם האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפי' מכרך לעיר ומעיר לכרך ובאותה הארץ מוציאים מעיר לעיר ומכרך לכרך אע"פ שבמקומו נשאה כיון שמקומותיהן שוין צריך לילך אחריה אבל אין מקומותיהן שוין שאחת עיר ואחת כרך אם נשאה בעירו צריכה לדור עמו בעירו ואם נשאה בעירה צריך לדור עמה בעירה ורבינו מאיר פירש בענין אחר. מוציאין בארץ אחת בעיר אחת או מעיר לעיר מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מיפה לרע רשב"ג אומר אף לא מהרע ליפה. ר"י פוסק כרשב"ג ורב אלפס כתנא קמא: יח הכל מעלין מארץ ישראל לירושלים אפי' מנוה היפה לנוה הרע ואפי' ממקום שרובו ישראל למקום שרובה עובדי כוכבים ואם האיש רוצה לעלות והאשה מעכבת או אם היא שם ורוצה לצאת משם תצא בלא כתובה ואם היא רוצה לעלות והוא מעכב או אם הם שם (ורוצה) [והיא רוצה] לצאת יוציא ויתן כתובה. וכן כופה עבדו לעלות עמו ועבד כנעני שברח לשם מחוצה לארץ כופין לרבו לשחררו ונותן לו שטר על דמיו: יט נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא או איפכא לעולם נותן כתובה ממטבע הקל דכתובה דרבנן ורשב"ג סבר דנותן לה כמקום השעבוד דכתובה דאורייתא ורב אלפס פסק כת"ק ור"ת כרשב"ג: כ המוציא שטר חוב ואין מפורש בו איזה מטבע הלוהו אם נכתב בבבל גובה ממטבע בבל. בארץ ישראל גובה ממטבע ארץ ישראל. ואם אינו מפורש בו באיזה מקום נכתב גובה ממטבע שילא במקום שנוציאו. כתוב בו מטבע של כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו פחות שבמטבעות:

סליק קיצור פסקי הרא"ש ממסכת כתובות

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת כתובות המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון ופ' מ"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

פרק ראשון

דף ב ע"א לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' כ"ה. ובכתובות פ"ה סי' ו':

דף ג ע"א אונסא דשכיח שאני דכיון דאיבעי ליה לאתנויי ולא אתני וכו'. הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ד: ע"ב ולידרוש להו דאונס שרי איכא פרוצות. הרא"ש ביבמות פ"ו סימן א': שם שהיה פתו אפוי וטבחו טבוח ויינו מזוג. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ג' וסי' ל"ו וסי' מ"א וכתובות פ"ד סי' כ"ו: שם ומת אביו של חתן ואמו של כלה וכו'. הרא"ש בברכות פ"ג סי' ט"ו:

דף ד ע"א אמר מר הוא יבעל בין האנשים והיא ישימה בין הנשים. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ג' וסי' כ"ח: ע"ב באמת אמרו מוזגת לו הכוס ומצעת לו המטה וכו'. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ד:

דף ה ע"א אלא מעתה יוה"כ שחל להיות בשני בשבת ידחה וכו'. הרא"ש ביומא פ"ח סי' כ"ב: שם מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ג': ע"ב איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ג':

דף ז ע"א ר"פ מסמיה דרבא אמר ביו"ט שרי בשבת אסור. הרא"ש בביצה פ"ב סי' י"ט: שם א"ל עליך אמר קרא אך אשר יאכל לכל נפש דבר השוה לכל נפש. הרא"ש בשבת פ"ג סי' ז' ובביצה פ"א סי' י"ח:

דף ט ע"א אין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קנוי וסתירה. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' ח': שם אלא ס"ק אין האשה נאסרת על בעלה בעד אחד וכו'. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' ט"ו: ע"ב האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ"ה:

דף יא ע"א גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ל"ז: שם ואי אמרה הגדילו יכולין למחות יכבינן לה וכו'. הרא"ש בקדושין פ"א סי' כ"ג:

דף יב ע"א האוכל אצל חמיו ביהודה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' ס"ה: שם אחד אלמנת ישראל ואחד אלמנת כהנים כתובתה מנה. הרא"ש בבבא קמא פ"ד סי' ב':

דף יג ע"א דקי"ל הלכתא כר"ג בדיני. הרא"ש במכות פ"א סי' י"א: ע"ב עשרה כהנים עומדים ופירש אחד מהן ובעל הולד שתוקי. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ל"ז:

דף יד ע"א ועוד האר"י א"ש הלכה כר"ג. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' ז': שם והא א"ל שמואל לר"י שיננא הלכה כר"ג וכו' עד דאיכא רוב כשירין אצלה. הרא"ש בנדה בהל' מקוואות סי' י':

פרק שני

דף טז ע"א אפילו תימא ר"ג ע"כ ל"ק ר"ג התם אלא בברי ושמא וכו'. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ"ט: שם וכיון דרוב נשים בתולות ניסאות כי לא אתי עדים מאי הוי. הרא"ש בנדרים פ"ס סי' א' ובב"ב פ"ז סי' מ"ב:

דף יז ע"ב הכל למאן דמתני לית ליה שיעורא. הרא"ש בהל' טומאה סי' ב': שם א"ל ר"פ לאביי מיכתא דחפיפותא. הרא"ש בנדה הל' מקוואות סי' ל"ו: שם וליתני ומודה ר"י באומר לחבירו שדה זו שלך היתה וכו'. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' א':

דף יח ע"א והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ג': ע"ב העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים הייני. הרא"ש בסנהדרין פ"ג סי' כ"א:

דף יט ע"א א"ל רבא השתא אלו אתו לקמן לאמלוכי אמרי' להו זילו. התומו וכו'. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' י"ט: שם האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן. הרא"ש בכתובות פ"ע סי' כ"ב: שם אביי אמר לעולם אמר מלוה וכגון שכתב לאחרים. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י"ז: ע"ב עדים שאמרו אמנה היה דברינו אין נאמנין. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם איתמר ספר שאינו מוגה וכו'. הרא"ש בהל' ס"ת סי' א':

דף כ ע"א אין מזימין את העדים אלא בפניהן. הרא"ש בב"ק פ"ח סי' ט':

דף כא ע"א לכתוב אתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא וכו'. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' פ"ט: ע"ב ג' שישבו לקיים את השטר ב' מכירין התימת ידי עדים וכו'. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד':

דף כב ע"א ודילמא רבנן דבי רב אשי כדשמואל ס"ל. הרא"ש בסנהדרין פ"א סי' ג': שם האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' י': שם ואם יש עדים שהיתה אשת איש והיא אומרת גרושה אני אינה נאמנת. הרא"ש בגיטין פ"ט סי' י"ב: שם בעי מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מהו. הרא"ש בנדה פ"י סי' ז': ע"ב והאמר ר"ה האשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ז' ובנדרים פי"א סי' ח' ובמס' ב"מ פ"ב סי' י"ד:

דף כג ע"א מ"ש רישא ומ"ש סיפא. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' כ"א:

דף כד ע"א ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהו ג' וכו'. הרא"ש בקדושין פ"ד סי' ד': ע"ב איבעיא לסו מהו לעלות משטרות ליוחסין. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ט':

דף כו ע"ב והכא במיתם לגילותא דבי דינא קמיפלגי. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' כ"א: שם ס"פה שנתבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה וכו'. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ד': שם העיד ריה"כ ורזב"ס על בת ישראל שהורהנה באשקלון וריחקוה בני משפחתה. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ב':

דף כח ע"א ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן. הרא"ש בערוכין פ"ה סי' ח':

פרק שלישי

דף ל ע"ב כגון שחטב לו [לתוך] בית הבליעה. הרא"ש בב"ק פ"ט סי' י"ז:

דף לא ע"א חב"ע כגון שהגביהו ע"מ להצניעו ונמלך עליו והוציאו. הרא"ש בשבת פ"א ס"ז: ע"ב ודאפקיה לסיכא אי דאפקיה לרה"ר איגור שבת איכא וכו'. הרא"ש בב"מ פ"א סי' כ"ה: שם לעולם כר"א וכי אמר ר"א לדי רה"ר כרה"ר לענין חיוב דשבת. הרא"ש בכתובות פ"ע סי' ט"ו:

דף לא ע"ב ר' אבי אמר כגון שגירף ידו למטה מג' וקבלה. הרא"ש בעירובין פ"ז סימן ה' ובב"ק פ"ג סי' ד':

דף לד ע"ב כששורין של אביהן היא וטבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול. הרא"ש בב"ק פ"ג סי' א':

דף לו ע"א החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולין. הרא"ש בכתובות פ"א סי' כ"ה: ע"ב אמר ר"פ ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן ביה. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם ורבנן הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה. לא שדי איניש זוזי בכדי. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' ל"א:

דף לח ע"ב דבעי רבא יש נגר בקבר או אין נגר בקבר. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' א':

דף לט ע"א האונס נותן את הנער. הרא"ש בב"ק פ"ו סי' ט':

דף מ ע"א יתומה שנתארסה ונתגרשה רא"א האונס חייב והמפתה פטור. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט ופ"ג סי' ה': ע"ב ואימא לדידה. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ה':

פרק רביעי

דף מא ע"ב לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' ה':

דף מג ע"א שבו אלמנה אצל בנת כבת אצל אמין בנכסין מועטין. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ט': שם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' א' ובב"ק פ"ס סי' ה': ע"ב הוציאה עליו ב' כתובות א' של מאתים וזו ובו'. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ה':

דף מד ע"א והלכתא אחד זה ואחד זה מן הנשואין. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ו': ע"ב האמר ר"ל המוציא שם רע על הקטנה פטור. הרא"ש בכתובות פ"ג סי' א':

דף מו ע"א ר"י אומר אינו חייב עד שישכיר עדים. הרא"ש בב"מ פ"ס סי' א': ע"ב ר"י אומר אפילו עני שבישראל לא יפחות מבני חלילין ומקוננות. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' ל"ב:

דף מז ע"א בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פרי דא"כ מימנע ולא פריק. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י': ע"ב וקבורתה תחת כתובתה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א' ובכתובות פ"ה סי' א': שם ופירקונה תחת פירות. הרא"ש בגיטין פ"ב סי' ד':

דף מח ע"א האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה. הרא"ש בכתובות פ"ס סי' ל"ב: ע"ב והאמר רב מסירתה לכל תון מתרומה. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' ס': שם או שהיתה לו חצר בדרך ונכנסה עמו לשם נשואין וכו' בעלה יורשה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ט': שם הא"ה סתמא סתמא קתני סתם חצר דידה ללין סתם חצר דידים לנשואין. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ט"ז:

דף מט ע"ב כי הא דרבא כפי' לרנב"א ואפיק מיניה ד' מאה זוזי לצדקה. הרא"ש בקדושין פ"א ס' ל': שם הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין מהם. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' י"ד:

דף נ ע"א המבזבז אל יבזבז יותר מחומש. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ז': שם וחד אמר זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים. הרא"ש בשבועות פ"ז סי' ב': ע"ב הרהכ"י רב זן מחיטי דעלייה. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' י"ב: שם א"ל דהוייה לכודייא קאמינא. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ל"ט:

דף נא ע"א סוף סוף כל העומד ליגנז כגנוז דמי. (וגירסת הערוך וגדור כגדור). הרא"ש בכתובות פ"ח סי' ט"ז: שם לא כתב לה כתובה. בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד. הרא"ש בכתובות פ"א סי' י"ט: שם ולא כתב לה כל נכסים דאית לי אחראין לכתובתך חייב וכו'. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א' ובגיטין פ"ד סי' ל"ד: שם לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך וכו'. הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ב': שם דאי כ"מ האמר אחריות לאו ט"ס הוא. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ד':

דף נב ע"א ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין היורשין חייבין לפדותה. הרא"ש בכתובות פי"א סי' כ"ח: שם נשבית והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמיה פעם ראשונה פודה. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' מ"ד: ע"ב ושאין לה קצבה הרי היא כמזונות. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' א' ובפ"ו סי' י"ב: שם בנן נוקבן די יהוויין ליכי מינאי יהוויין יתבון בביתי. הרא"ש בב"מ פ"ע סי' ג': שם מפני מה התקינו כתובת בנין דיכרין. הרא"ש בכתובות פ"ו סי' י"ב:

דף נג ע"א אמר רבא פשיטא לי מכרה כתובתה לאחרים יש לה כתובת בנין דיכרין. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' א': שם אמרה ליה זיל קבור או הב לה כתובתה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א': ע"ב אלא בגר ולא אינסיב [אינסיב] ולא בגר דכ"ע ל"פ. הרא"ש בב"ב פ"ע סי' א':

פרק חמישי

דף נד ע"ב ראב"ע אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה ר' וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ד': שם תנאי כתובה ככתובה דמי הרא"ש ביבמות פ"ו סי' כ':

דף נה ע"א אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה. הרא"ש בקדושין פ"א סי' ל"ה ובמס' ב"ב פ"ג סי' ל"א:

דף נו ע"א מאן דאמר אין הלכה ה"נ אומדן דעתא הוא משום איקרובי דעתא וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ט':

דף נז ע"ב אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' י"ב: שם רשב"א אומר משום סימפון. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י':

דף נח ע"א מ"ט אמר עולא ואיתימא רשב"י משום סמפון. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י':

דף נט ע"א קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר. הרא"ש בשבועות פ"ג סי' ב': ע"ב שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדש דקדשה. הרא"ש בנדרים פ"ה סי' ב' ובמס' ב"ק פ"ה סי' י':

דף ס ע"ב אריסיה דאביי אתא לקמיה דאביי א"ל מהו לאכרס ט"ו בחודש. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' ד': שם ואר"נ א"ש הלכה כר"מ בגזירותיו. הרא"ש ביבמות פ"ג סי' י"א ובפ"ד סי' כ"ו ובב"ק פ"ג סי' ח':

דף סא ע"א אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו כוס וכו'. הרא"ש בכתובות פ"א סי' ט': שם אמימר ומר זוטרא ור"א הוי קא יתבי אפיתחא דבי אזגור מלכא. הרא"ש ביומא פ"ח סי' י"ג:

דף סג ע"א אין באומר איני זן ואיני מפרנס. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י"א:

דף סד ע"א אין כותבין אגרת מרד על ארוסה. כותבין וכו' על שומרת יבם. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז ופי"ג סי' י"א: ע"ב המשרה את אשתו ע"י שליש. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' ד': שם ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה. הרא"ש בכתובות פ"ב סי' ל"א:

דף סה ע"ב אע"פ שאמרו אין אדם זן את בניו ובנותיו כשהן קטנים אבל זן קטני קטנים. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י"ד:

פרק ששי

שם בושתה ופגמה שלה. (ועיין) הרא"ש בב"ב פ"ח סי' י"א: שם שלו ינתן מיד ושלה ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' א':

דף סו ע"א הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ט':

דף סו ע"א גמלים של ערביא אשה גובה פרנא מהן. הרא"ש בב"ק פ"א סי' י"ט:

דף סט ע"א האחין ששיעבדו מהו. הרא"ש בקדושין פ"ג סי' י"ד: שם א"ל זיל אימא ליה ובשמתא יסא מאן דלא א"ל ענן. הרא"ש במ"ק פ"ג סי' י"ג: ע"ב המשליש מעות לבתו. הרא"ש בגיטין פ"א סימן ט"ו:

דף ע ע"א הלכתא בין שאמר תנו ובין שאמר אל תתנו נותן להם כל צרכם. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' ל"ה:

פרק שביעי

שם המדיר את אשתו שלא תטעום א' מכל הפירות יוציא ויתן כתובה. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י': שם וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' ט"ו ובנדרים פ"ס סי' ב': ע"ב ואם איתא להא דר"ה א"כ דאר"ס א"ר. יכולה אשה שתאמר לבעלה וכו'. הרא"ש בב"מ פ"א סי' ז': שם לא מיבעיא כל הני אינו מפסיד דלעלמא קאמר. הרא"ש בנדרים פ"ד סי' י':

דף עא ע"א האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה. הרא"ש בכתובות פ"ז סימן י':

דף עב ע"א לא צריכא דאמרה ליה פלוני הכם טיהר לי את הדם וכו'. הרא"ש בשבועות פ"ד סימן י"ז: שם דאמר ר"י הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה. הרא"ש בנדה פ"י סי' ז': ע"ב המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ז סי' י"ג: שם כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג': שם קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט. הרא"ש ביבמות פ"א סי' ג':

דף עד ע"א תנאה דלא אפשר לקיומיה ע"י שליח וכו' לא הוי תנאי. הרא"ש ביבמות פ"ה סי' ו': ע"ב מה בין חכם לרופא. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ב':

דף עז ע"א אלרשב"ג כר"א כמומין הקטנים. הרא"ש בב"ב פ"ד סי' ו': שם אמורא ניהו ואליבא דר"י. הרא"ש בב"ב פ"ד סי' י"ב: שם מעשה בצידן בבורסי א' שמת והיה לו אח בורסי. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ז: שם האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י"א: שם אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו. הרא"ש ביבמות פ"ו סי' י"א: ע"ב אמר קוב"ה אי איתשל אשבועתא ניהדר. הרא"ש בנדרים פ"ג סי' ב':

פרק שמיני

דף עח ע"א עד שלא ניסאת וניסאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' א': ע"ב האי איתתא דבעיא דתכרתינהו לנכסי מגברא כתבתינהו לברתה. הרא"ש בכתובות פי"א סי' ט':

דף עט ע"א ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' ל': שם נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' א' ובמס' ב"ב פ"ח סי' י"א:

דף פ ע"ב והלכתא בעל שמכר לפירות לא עשה ולא כלום וכו' רבא אמר משום רווח ביתא. הרא"ש בב"מ פ"ג סי' י"ב ובב"ב פ"ג סי' נ"ג: שם מתה מה יעשה בכתובתה ובנכסים הנכנסים והיוצאים עמה. הרא"ש ביבמות פ"ד סי' י"ג:

דף פא ע"א ר"א אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א': ע"ב הרי שהיה נושה באחיו ומת והניח שומרת יבם לא יאמר וכו'. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' ח':

דף פב ע"ב החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' י"ג:

פרק תשיעי

דף פג ע"א רי"א לעולם אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ח סי' ו': שם רבא אמר ידו עדיפא מידה כ"מ לשומרת יבם. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' כ"ב:

דף פד ע"א הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"א: ע"ב אנ"א דכ"ע מגבינו סוס והכא בהא קמיפלגי וכו'. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' י"א: שם א"ל מגו דיכול למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' ה': שם יימר בר חשו הוה מסיק ביה זוזי בההוא גברא. הרא"ש בגיטין פ"א סי' י"ג:

דף פה ע"א א"ל מגו דיכולין לומר נהד"ס יכולין לומר סטרא ניננו. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם ההיא איתתא דשוי מפקדי גבה מלוגא דשטרא. הרא"ש בב"ב פ"ה סי' ד': שם ההיא איתתא דאיתייבא שבועה בי דינא דרבא. הרא"ש בגיטין פ"ד סי' ח': שם כגון אבא בר מרי דקים ליה בגויה קרענא בטרא אפומיה. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' י"ט: שם אלא מרענא בטרא אפומיה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"ח: שם האי אכרתא דדייני דמכתבא מקמי דנחזוי סהדי אחתימת ידייהו פסולה. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד': שם וליתא מדר"נ דאר"נ אומר היה ר"מ אפי' מלאו באשפה והתמו ונתנו לה כשר. הרא"ש ביבמות פ"ב סי' י"ט: שם טעמא דנמחל שעבודו אבל למיהוי לשיקרא לא הייבינן. הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה': ע"ב ההוא גברא דאפקיד כסא דכספא בי תסא. הרא"ש בב"מ פ"ה סי' כ"ה: שם קריבתיה דר"נ זבנתה לכתובתה בטובת הנאה. הרא"ש בב"מ פ"א סי' מ"ה:

דף פו ע"א גופא אמר שמואל המוכר שטר חוב לאחרים וחזר ומחלו מחול. הרא"ש בב"ק פ"ט סי' י"ג וב"ב פ"ב סי' י"ז: שם אר"ה בריה דר"י ואי פקח הוא מקרקש ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה. הרא"ש בב"ק פ"א סי' ט': שם לבעל חוב מסלקינן ליה בזוזי. הרא"ש בכתובות פ"י סי' ח' ובב"ק פ"ה סי' א': שם ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה. הרא"ש בכתובות פ"ע סי' ב': שם א"ל הולה מעותיו בעובד כוכבים הוה. הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ה': ע"ב הרי זה גיטך ולא תתגרשי בו אלא לאחר ל' יום הלכה והניחתו בגדי רה"ר מהו. הרא"ש בגיטין פ"ח סי' ז': שם כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ב: שם נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאין ברשותך. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ב:

דף פז ע"א דאמרי נהרדעא לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג: שם אר"נ א"ש הלכה כבן אמה מרים. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ"ז ובגיטין פ"ה סימן ב': ע"ב סבר רמב"ת למימר שבועה דאורייתא דקא טעין מאתים וכו' (ועיין ברש"י). הרא"ש בב"ב פ"ג סי' י"ז ובשבועות פ"ו סי' ט': שם סבר רמב"ח למימר שבועה דאורייתא דכתיב לא יקום עד אחד באיש. הרא"ש בשבועות פ"ו סי' כ"ד:

דף פח ע"א אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא (ועיין ברש"י). הרא"ש בשבועות פ"ז סי' ט': שם וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' א': שם ל"ש אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי. הרא"ש בשבועות פ"ז סי' י"ג: שם שלא יהא כל א' וא' סולך ונוטל מעותיו של חבירו ויושב במדינת הים. הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ד': ע"ב וקמיפלגי בפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג: שם אלא אמר אביי הכא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו'. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' כ': שם הוציאה גט ואין עמה כתובה. הרא"ש בב"מ פ"א ס' מ"ד:

דף פט ע"א אר"י הכ"ע בבאין שם עדי גירושין. הרא"ש ביבמות פט"ו סי' ו' ובנדרים פי"א סי' ח': ע"ב אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ד': שם האלמנה מן הנשואין במאי גביא בעדי מיתה. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ו':

פרק עשירי

דף צא ע"א אם אמרו יתומים אנחנו מעלין על נכסי אבינו יפה דינר וכו'. הרא"ש בב"ב פ"א סי' נ': שם פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשין מועטין ונתרבו מהו. הרא"ש בכתובות פ"י סי' ב': ע"ב הני קמאי מאוה עבדיתו השתא כי טריף בדין קא טריף. הרא"ש בכתובות פ"ע סי' י"ד: שם ההוא גברא דזבינהו לכתובתה דאימי' בטובת הנאה. הרא"ש ביבמות פ"ז סי' א':

דף צג ע"ב היו כולן יוצאות בשעה א' ואין שם אלא ק' חולקות בשוה. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"א:

דף צד ע"א מי דמי התם שבועה לאחד ושבועה למאה. הרא"ש בשבועות פ"ה סי' ב': שם שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין. הרא"ש בכתובות פ"ט סי' י"א: ע"ב אי ר"מ אימא סיפא כתב לאחד ומסר לאחר וכו'. הרא"ש בב"מ פ"א סימן מ"ט: שם אימא דרמב"ח כתבתינהו לנכסה לרמב"ת בנפרא. הרא"ש בב"ב פ"ג סי' כ"ג:

דף צה ע"א איבעיא להו אשתדיף בני חרי מהו דלטרוף ממשעבדי. הרא"ש בגיטין פ"ה סי' ג': ע"ב אמר אביי נכסיי לך ואחריך לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי. הרא"ש בב"ב פ"ח סי' מ"ט:

פרק אחד עשר

שם אלמנה ניזונית מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' י"ב וסי' כ"ב: שם איבעיא להו ניזונית תנן או בניזונית תנן. הרא"ש בכתובות פ"ד סי' ל"א:

דף צו ע"ב אלמנה כל זמן שלא ניסת על היתומין להביא ראיה. הרא"ש בכתובות פי"ג סי' ו': שם ור"י עלה טובה קמ"ל דלא ליקרו לה רעבתנותא. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג:

דף צז ע"ב איבעיא להו זבין ולא אצטריכו ליה זוזי. הרא"ש בגיטין פ"ו סי' ט': שם אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד. הרא"ש בכתובות פי"א סי' י"ג ובנדרים פי"א סי' ז': ע"ב והכ"א מוכרת היא אפילו ד' וה' פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד. הרא"ש בכתובות פ"ה סי' א':

דף צח ע"א אר"נ אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום. הרא"ש בב"ב פ"ט סי' י': שם לעולם דאשבוה ודאמרו לה מאן שם לך כי האי ברא"ש

הרמב"ם בכתובות פ"ב סי' י"ג: שם היתה כתובתה מנה ומוכרת שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל. הרמב"ם בכתובות פי"א סי' י"ז:

דף צט ע"ב כ"מ היכא דטעה בעל הבית אבל טעה שליח א"ל לתקוני שדרתיך וכו' הרמב"ם בכתובות פי"א סי' כ"ח:

דף ק ע"א יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפיטרופוס. הרמב"ם בכ"ב פ"י סי' ב': ע"ב הממאנת השניה והאיילונית אין להן כתובה. הרמב"ם ביבמות פ"א סי' ג': שם בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה. הרמב"ם ביבמות פ"ט סי' ג': שם רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ"ש ממאנת. הרמב"ם ביבמות פי"ג ס"ג:

דף קא ע"א א"ם לא שנו אלא מנה ומאתים אבל תוספת יש להן. הרמב"ם ביבמות פ"ו סי' כ': שם והיוצאה משום שם רע נוטלת מה שלפניה ויוצאה. הרמב"ם ביבמות פ"י סי' א': ע"ב א"ל אם היא מנתה כליה מי זכאי. הרמב"ם בכתובות פ"ה סי' א':

פרק שנים עשר

שם הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה ה' שנים וכו'. הרמב"ם בכתובות פ"ו סי' י"ב:

דף קב ע"ב וכמה אתה נותן לבנך כך וכך עמדו וקדשו וקנו וכו'. הרמב"ם ביבמות פי"ב סי' ו' ובכתובות פ"ד סי' ט': שם מאי לאו בשטרי פסיקתא לא בשטרי אירוסין ממש. הרמב"ם בקדושין פ"א ס' ט"ז: שם הב"ע בשקנו מידו. הרמב"ם בקדושין פ"א סי' ל"ה: שם אלא כנותיו היינו טעמא כיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר גררי אתפסינהו. הרמב"ם בב"ב פ"א סי' ט':

דף קג ע"א אם היתה טוענת מפני שהיא ילדה וכן ילדים זנין אותה והיא בבית אביה. הרמב"ם בכתובות פי"ב סי' א': שם ת"ר משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה. הרמב"ם בכתובות פ"ד סי' כ"ט: שם יתומין שקדמו ומכרו בנכסין מוציאין מה שמכרו מכרו (ועיין ברש"י). הרמב"ם בכתובות פי"ג סי' ט' ובב"ב פ"ט סי' ב': שם א"ל הזהרו בכבוד אמכם. הרמב"ם בבכורות פ"א סי' ה': שם את אביך זו אשת אביך ואת אמך זו בעל אמך. הרמב"ם בקדושין פ"א סי' מ"ה: ע"ב והאר"ה אותו היום רבי שמת בטלה קדושה (ועי' בתוס'). הרמב"ם בהל' טומאה סי' ב':

דף קד ע"א כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים. הרמב"ם בכתובות פ"ב סימן א':

פרק שלשה עשר

דף קה ע"א חנן אומר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה. הרמב"ם בכתובות פי"א סי' י"א: שם קרנא הוה שקיל איסתרא מזכאי ואיסתרא מחייבי. הרמב"ם בסנהדרין פ"א סי' ט': שם ה"מ בטילה דלא מוכחא קרנא בטילה דמוכחא הוה שקיל. הרמב"ם בבכורות פ"ד סי' ה': ע"ב מאי דכתיב מלך במשפט יעמיד ארץ. הרמב"ם בסנהדרין פ"א סי' ט': שם הלי דיינא דשאיל שאילתא פסול למידן דינא. הרמב"ם בסנהדרין פ"א ס"י: שם לא לידן איניש דינא למאן דרחים ליה ולא למאן דסני ליה. הרמב"ם בסנהדרין פ"ג סי' כ"ג:

דף קז ע"א ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש. הרמב"ם ביבמות פ"ד סימן כ"ה: ע"ב האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאת ואמרה מת בעלי וכו'. הרמב"ם בכתובות פ"ד סי' ל"א ופי"א סי' ז' ובב"מ פ"א סי' ל"ד: שם כילד אמרו ממאנת אין לה מזונות. הרמב"ם בכתובות פי"א סי' כ"ח: שם והלכתא כוותיה דר"ה א"ר. הרמב"ם בכתובות פ"ה סי' ט"ו ובב"מ פ"א סי' ז': שם והלכתא כוותיה דר"ז בקוניא. הרמב"ם בע"ז פ"ב סי' כ"ד:

דף קח ע"א אר"א לא מני תנן כיה דאמר אובד מעותיו. הרמב"ם בכתובות פי"ג סי' י':

שם שפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תבב ש' שילבין ראשה. הרמב"ם בכתובות פי"ב סי' ו':

דף קט ע"א כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי הדמון הלכה כמותו. הרמב"ם בעירובין פ"ג סי' ד' ובכתובות פי"ג סי' ט' ובב"ב פ"ט סי' א': שם אלא ה"ק ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו. הרמב"ם בכתובות פי"ג סי' י': ע"ב מי שהלך למדינת הים ואבד דרך שדהו. הרמב"ם בב"ק פ"א סי' ג':

דף קי ע"א ר"ג סבר זה גובה וזה גובה כשני מינין. הרמב"ם בב"ק פ"א סי' ה': ע"ב רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא. הרמב"ם בכתובות פ"א סי' י"ט: שם לאתויי עבד שברח מחו"ל לארץ דאמרי' ליה זבני הכא וזיל וכו'. הרמב"ם בגיטין פ"ד סי' מ"ג: שם א"ר מברכיה אריכא לאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא. הרמב"ם בכתובות פ"א סי' י"ש ובע"ז פ"א סי' ז':

דף קיא ע"א וכן אמרו יונתן ושמעון והושעיה אלא דבר אחד הלכה כר"י בפרדות. הרמב"ם בהל' כלאים סי' ה' ובחולין פ"ה סי' ב': שם וכי אפשר לדבוקי בשכינה וכו'. הרמב"ם בפסחים פ"ד סי' ז': שם עתידים צדיקים שיעמדו במלבושיהן ק"ו מחטה ומ' הרמב"ם במ"ק פ"ג סי' ע"ה: סל"ק

פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת כתובות

הוגה ונתקן ע"פ הנדפס בפעם הראשונה בנאפולי שנת רנ"ב

בתולה נשאת פרק ראשון

בתולה נשאת ליום הרביעי ואלמנה ליום החמישי כו' דף ב ע"א

מה שחייב שתנשא בתולה ביום רביעי ולא תנשא באחד בשבת כדי שיטרח בצרכי החופה ויכין שלשה ימים קודם ההכנסה ואי אפשר פחות מזה לבנות ישראל. והאלמנה ביום ה' כדי שישמח עמה ג' ימים חמישי וששי ושבת וזה במקומות שאין ב"ד יושבין בהם אלא בה' וב' אבל אם היה ב"ד קבוע בכל יום יכול לישא כל זמן שירצה חוץ מיום א' ויום ו' והטעם שמא יחלל שבת מפני צורך הסעודה ושאר הימים מותרים ובתנאי שיטרח לצרכי הסעודה ג' ימים קודם לכן ואינו ראוי לו לעשות מלאכה ג' ימים אם נשא בעולה ואם היתה בתולה שבעת ימים שהן ימי שמחה ואין הפרש בנשואין בין בחור או אלמון לענין שמחה אבל יש הפרש בנשואין לענין ברכה לפי שאם היה הבעל בחור ואפי' היתה בעולה או היתה האשה בתולה ואפי' היה הוא אלמון יתחייב בברכה שבעת ימים ואם היה אלמון שנשא אלמנה יהיה הברכה יום א' בלבד ר"ל ברכת חתנים. ופירוש טענת בתולים חשש הבתולים והוא שיטעון שהוא לא מצאה בתולה:

בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה כו': דף י ע"ב

הגיורת והשבויה והשפחה כו': דף יא ע"א

הגדול שבא על הקטנה כו': שם

האוכל אצל חמיו כו': דף יב ע"א

אחת אלמנת ישראל כו': שם

העיקר אצלנו שכל מי שנבעלה והיא פחותה משלש שנים ויום אחד הרי היא כאילו לא נבעלה ויש לה טענת בתולים ואמרו בכאן גדול ר"ל בן תשע שנים ויום אחד כמו שנתבאר במסכת יבמות בכמה מקומות שביאתו ביאה והקטן שאין ביאתו ביאה מי שהוא פחות מאלו השנים וגדולה שהיא בת שלש שנים ויום אחד ולמעלה אשר ביאתה ביאה והקטנה נקראת כאן מי שהיתה פחותה מאלו השנים וכבר ידעת שהשבויה וגיורת ושפחה בחזקת בעולות לעולם. והיה מנהגם בערי יהודה כשאדם מקדש אשה שעושים לו סעודה בבית אביה ר"ל סעודת ארוסין ומתייחד עם ארוסתו ולכך אם נשאה אחר כך אינו יכול לטעון טענת בתולים והלכה כחכמים:

הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו': דף יב ע"ב

והלכה כר"ג שאמר נאמנת אבל יש לו להשביעה שבועת היסת שאמת היא טוענת כדין כל טוען ואם היא מכחשת ואומרת בתולה מצאני הוא נאמן ואינו חייב שבועה ותפסיד שטר הכתובה כמו שאמרו חכמים תקנו כתובה לאשה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה וממה שאתה צריך לידע שהבוגרת הוא שהיו לה ששה חדשים שלמים אחר שבאת ב' שערות ובתנאי כמו כן שילמחו הב' שערות אחר י"ב שנה אין לה טענת בתולים ר"ל טענת דמים לפי שכלו בתוליה אבל יש לה טענת פתח פתוח כן הורו כל הגאונים שידענו דבריהם ומה שנתבאר אצלי הוא שהדבר בהפך וטענת דמים יש לו פתח פתוח אין לו:

היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש כו': דף יג ע"א

ראוה מדברת עם אחד כו': שם

מדברת כנוי על הייחוד וטיב היא סיבה ובכמה מקומות הם אומרים טיב גיטין וקדושין טיב עבודת כוכבים ומשמשיה ר"ל סיבתם. ור' יהושע מחמיר ואמר אע"פ שהיא נתיחדה עם אדם ידוע והוא בתכלית הכשרות אינה נאמנת אלא היא בחזקת בעולה לפסולים ותהיה פסולה לכהונה לפי שהיא בחזקת שנבעלה בעילת זנות והלכה כר"ג. וממה שאתה צריך לידע שהכהן אם ארס בתולה ואחר האירוסין לזמן נשואין טוען שלא מצאה בתולה הרי היא אסורה עליו וכופין אותו לגרשה לפי שמוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא שאנו חוששין שמא אחר הקדושין היא נבעלה והיא זונה ואסורה על הכהן בין שנבעלה באונס או ברצון על העיקר הידוע אונס בישראל מישראל שרי ובכהנים אסור:

היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה כו': שם

כשאמר ר"ג נאמנת אין ענינו שתהא נאמנת שזה העובר בן פלוני וירשנו אבל ענינו שהיא נאמנת שנבעלה לכשר והיא כשרה לכהונה וכן העובר אם היתה בת הנה היא ג"כ כשרה לכהונה והלכה כר"ג אבל לכתחלה אין אנו מורין לזאת המעוברת או לכל מי שנבעלה לספק שתנשא לכהן שיש לנו לחוש שמא נבעלה לפסול אא"כ היו רוב כשרים אצלה והוא שיהיו רוב אנשי העיר ישראלים כשרים ויפרוש אחד מן הרוב ויבעול זו חוץ לעיר ואז תנשא לכתחלה לכהן היא ובתה:

אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת כו': דף יד ע"ב

זה המעשה היה חוץ מן המדינה שרובה כשרים והיה חוץ מזאת המדינה שיעה רובן כשרים כמו כן ופירש אחד מזאת השיעה ואנסה והיו תרי רובי רוב העיר ורוב שיעה של מקום שנאנסה בו וזאת היא הומרא שאין אנו צריכים אלא חד רובא אבל מעלה עשו ביוחסין שהיא לא תנשא לכתחלה אלא בתרי רובי והלכה כרבי יוסי:

פרק שני

האשה שנתארמלה או שנתגרשה היא אומרת כו': דף טו ע"ב

הינומא *מפה ממש היה מנהגם שנושאים בו בתולות מבית אביה לבית בעלה והעיקר בזה הדין כל זמן שנאבדה הכתובה הוא נאמן באמרו אלמנה נשאתיך אלא אם נמצאו עדים שהעידו שנשאת בתולה או מנין שהיה מנוי בחופתה ורוצה שנעשה לה ממעשה אנשי המקום ההוא שעושין לבתולה ממיני הקישוט או ממיני השחוק וזולת זה והיה מנהגם במקומו של ר' יוחנן חילוק קליות:

ומודה רבי יהושע באומר לחבירו שדה זו כו': שם

אמרו מודה ר' יהושע ר"ל מודה לר"ג שחולק עליו בפרק הראשון במה שדומה לדין זה באמרו היא אומרת משארסתני נאנסתי לפי שאינה נאמנת אליבא דר' יהושע אפי' שיש שם מיגו דיכולה למימר מוכת עץ אני וכשרה לכהונה וקאמרה נבעלתי דפסלה עצמה לכהונה נאמנת לומר משארסתני נאנסתי אבל אינה נאמנת אליבא דר' יהושע לפי שהוא אינו מחייב הבעל בכתובה משעה שהיא יכולה לומר מיגו במה שתלוי בדרך אסור והיתר לפי שפסולה לכהונה או כשרה לכהונה הוא אסור והיתר אבל בכאן מודה ר' יהושע לפי דמיגו דהכא תלוי בנתינת ממון שהוא מיגו דיכול למימר שלי הוא וקאמר של אביך הוא ולקחתיה ממנו נאמן ואם יש עדים שהוא של אביו אינו נאמן בתנאי שיהיה אכילת הפירות ב' שנים בחיי האב ושנה בחיי הבן שלא נשלמו לו שני חזקה בחיי האב ולכך אינו נאמן לפי שהעיקר בידינו אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל ר"ל כל זמן שהתחיל שני חזקה והוא קטן ואפי' נשאר זה המחזיק באכילת הפירות עד שנשלמו לו שני חזקה אחר שגדל הקטן אינה חזקה וזה הוא שרצה להשמיענו:

העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה כו': דף יח ע"ב

אנוסים הוא אונס נפשות כגון שיאמרו פחדנו שיהרגנו אבל אם אמרו אנוסי ממון היינו (אנו) שפחדנו שאם לא נעיד לו שיקח ממונינו ולכך העדנו לו אינם נאמנים לפי שהעיקר אצלנו אין אדם משים עצמו רשע וכשאומרים שהם הצילו ממונם בממון חבירם הוא רשעה כל שכן כשאמרו שהם לוקחים שוחד מפני זה העדות שאינם נאמנים וכמו כן כשפסלו עצמם בעבירה אינם נאמנים אבל נאמין אותם בכאן באמרם פסולי עדות היינו כשפסלו עצמן מחמת קורבה כגון שיאמרו קרובים היינו באותה שעה ולא היינו ראויין לעדות זה השטר ואמנם קיום העדות כשכתב ידם יוצא ממקום אחר הרי זה יתקיים על שלשה דרכים. הדרך הראשון הוא שיהיה בזה השטר עדים ראובן ושמעון ונראה לקיים חתימתן ממקום אחר שנמצא שטר אחר שיש בו עדים כמו כן לראובן ושמעון והעידו שני עדים שזו חתימת ראובן ושמעון ונמצאת הכתיבה כמו הכתיבה ר"ל חתימת העדים שהם בשטר האחר שהעידו עדים שהיא חתימת פלוני ופלוני שהיא כמו החתימה שאנו רוצים לקיים. והדרך השני שיהיה שטר ובו אלה העדים בעצמם ר"ל ראובן ושמעון שהוחזקו כבר בב"ד ועליו קיום ב"ד והיה כבר קרא עליו ערער ואח"כ הוחזק ומצינו כתיבת זה השטר מקוים ר"ל חתימת העדים כמו החתימה שבשטר שאנו רוצים לקיים הרי זה כמו כן יתקיים בזה הדרך. והדרך השלישי שנמצא שטרי שני שדות במקח וממכר בזה העדות ר"ל באלו העדים בעצמם והלוקחים אכלו פירות אלו השדות שני חזקה גמורים ר"ל שלש שנים בפני המוכרים ולא נפל ערעור ולא הכחשה ולא שום דיחוי בעדות או שהיה כמו כן עדותן בשני שטרות כתובות ונמצא חתימת העדים אשר בשטר שאנו רוצין לקיים כמו חתימתן אשר בשני שטרי שדות או שני שטרי כתובות הרי יתקיים השטר כמו כן ובתנאי שיהיו בשני השטרות שאנו רוצים לקיים מהם שלא ברשות התובע זולת השטר שאנו רוצים לקיימו לפי שאם יהיו השטרות כולם בידו ניחוש שמא דימה הכתב וזייפו:

זה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי כו': דף כ ע"ב

ואין הלכה כרבי:

האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת כו': דף כב ע"א

אם משנשאת ר"ל אם משהתירוה להנשא הרי זו לא תצא מהיתרא ואפי' באו עדים שנשבית אבל אם באו עדים שנשאת אפי' היו לה כמה בנים תצא וכשאמרה אשת איש אני ואח"כ לזמן אמרה פנויה אני אבל מה שאמרתי שאשת איש הייתי מטעם כך וכך היה הרי זו נאמנת ודבריה נשמעים ובלבד שתתן אמתלא לדבריה הראשונים ובלבד שלא יהיו שם עדים:

שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת כו' וכן שני אנשים כו': דף כג ע"ב ושם

ענין אמרו שנשבו ר"ל שיש ידיעה ברורה בעדים שנשבו ועם כל זה הם נאמנות והם מותרות כשהעידה כל אחת מהן על חברתה שהיא טהורה לפי שכשרים בעדות אשה שבויה שהיא טהורה אשה וקרוב וקטן המסיח לפי תומו ומתקיים העדות בשבויה שהיא טהורה כשיעיד העד (שלא) [הלזה] שהוא לא פירש ממנה מזמן שנשבית עד שיצאת מרשות העובד כוכבים:

רבי יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד כו': שם

עוררין חולקים ואומרים שהוא אינו כהן והעיקר אצלנו אין ערעור פחות משנים ומחלוקת רשב"ג עם ת"ק אמנם הוא בצרוף עדות כמו שאומר והוא שיש כאן אדם שידוע לנו שאביו כהן הוא ואח"כ יצא קול על זה הבן שהוא חלל ונדחה מן הכהונה ואח"כ העיד עד אחד שהוא כשר והחזרנו אותו לכהונה לפי שהעיקר אצלנו מעלין לכהונה על פי עד אחד ואין הלכה כר"י ואחר כך העידו שני עדים שהוא חלל ונדחה מן הכהונה פעם שניה ואח"כ העיד א' שהוא כשר רשב"ג אומר יצטרף זה העד עם העד הראשון ואע"פ שיש ביניהם זמן ומעלין אותו לכהונה לפי שעדות השנים שהעידו שהוא כשר והשנים שהעידו שהוא פסול תבטל עדותן וישאר הבן בחזקת אביו שהוא כהן כשר ות"ק אמר לא יצטרף ואין מעלין אותו לכהונה עד שיעידו שני עדים בזמן אחד שהוא כשר לפי שנעמיד אלו שהעידו שהוא חלל כנגד אלו שהעידו שהוא כשר ויעמוד בחזקתו. והלכה כרשב"ג לפי שהעיקר אצלנו שהעדות מצטרף ואפי' היו ביניהם כמה שנים וכמו כן העדים יכולים להעיד זה שלא בפני זה בכל העדיות חוץ מגם כמו שיתבאר ובעדות נפשות כמו כן יש להם דינים יתבארו במקומם בסנהדרין:

האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה כו' דף כו ע"ב

עיר שכבשה כרכום כו': דף כז ע"א

א"ר זכריה בן הקצב כו': שם ע"ב

כשעובדי כוכבים ידם תקיפה על ישראל אפי' ע"י ממון אסורה לבעלה וזה כשבעלה כהן אבל ישראל העיקר אצלנו אונס בישראל מישראל שרי וכרכום הוא גיים ואם יש בעיר מקום להחבא ואין בני המלחמה יכולים להגיע שם נאמנת כל אחת מהן באמרה לא נטמאתי ואפי' אין לה עדים לפי שנאמר בכל אחת מהן מיגו דיכולה למימר נחביתי נאמנת לומר לא נחביתי ולא נטמאתי וכבר בארנו שהקרוב והאשה כשרים להעיד לאשה שהיא לא נטמאה חוץ מבעלה ושפחתה המשמשתם ואדם שהעיד לשבויה שהיא טהורה והוא כהן לא ישאנה אבל ישאנה כהן אחר כמו שיתבאר בס"פ

מיבמות

מיכנות אבל אם פדאה בממונו ... עליה שלא נטמאת ישאלה שאם לא נתברר לו כן לא היה נותן ממונו עליה בפדיונה:

ואלו נאמנין להעיד בגודלן מה שראו בקוטנן כו׳: דף כח ע״א
ואלו הענינים כולם אמנם הם ענינים צריך בהם פרסום בעלמא בלבד והם כולם מדרבנן לפי שקיום שטרות דרבנן ותקנת כתובה מנה מאתים ותחומין וטומאת בית הפרס דרבנן וכמו כן זאת התרומה אשר תנתן לזה הכהן שיעלה לכהונה בזאת העדות הקלה אמנם היא תרומה דרבנן ר״ל שיהיה זה הדבר שיוציאו ממנו התרומה צומח בעציץ שאינו נקוב כמו שבארנו במס׳ תרומות ומה שהוא דומה לזה ולא תתקיים זאת העדות באמרם לדך ומעמד היה לפלוני לפי שהוא ממון ועכ״פ צריך בו עדות גמורה ואינו מותר לנו ללמוד לעבד כנעני תורה וכמו כן מן העקרים שבידינו שאין חולקין תרומה לעבד בגורן אא״כ רבו עמו ולכך אין לנו לחוש ולומר שמא עבד כהן הוא לפי שהעבד לא ילמוד לפי שאינו מותר ללמדו כמו שבארנו וכמו כן לא יחלוק על הגורן:

פרק שלישי

אלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת כו׳: דף כט ע״א
שיעור המשנה כך ואלו נערות פסולות שיש להן קנס ור״ל באמרו קנס מה שנאמר (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף וכבר ידעת שהכותי והעובד כוכבים היום אצלנו שוין כמו שבארנו במסכת ברכות (סוף פ״ח) ואמרו אשת אחיו ואשת אחי אביו אפשר זה כגון שאחיו או אחי אביו ארס אשה והיא בתולה ונתגרשה מן האירוסין והתנאי באלו הלאוים כולם שהם מחוייבי כרת שלא יהיה שם התראה לפי שאם התרו בהן חייב מלקות לפי שהעיקר כל חייבי כריתות לוקין כמו שיתבאר ומן העיקר שסומכין עליו אין אדם לוקה ומשלם:

ואלו שאין להם קנס הבא על הגיורת ועל השבויה כו׳: דף לו ע״ב
מה שנא׳ (שמות כא) לא יהיה אסון ענינו שלא יהיה אסון בין שני האנשים הנצים ענוש יענש הנוגף ואם אסון יהיה בין שני הנצים רוצה לומר שימות אחד מהן יהרג ההורג ולא יהיה שם עונש כלל והוא אמר (שם) ונתתה נפש וגו׳ ויסתלק מן התשלומים לפי שאין אדם מת ומשלם ואפי׳ היה שוגג שאין בו חיוב מיתה לפי שכל עבירה שיש בה מיתת ב״ד אין תשלומין ואפי׳ לשוגג וזה הוא ההפרש שיש בין מחוייבי מלקות ובין מחוייבי מיתת ב״ד ואין הלכה כרבי יהודה והלכה כרבי עקיבא:

המפתה נותן ג׳ דברים והאונס ארבעה המפתה כו׳: דף לט ע״א
אונס נותן את הצער פירשו בהש״ס ואמרו אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון ומן העיקר אצלם מפותה אין לה צער וכמו כן לשון התורה זכרה באנוסה עינוי ולא זכרה במפותה. ומפתה לכשיוציא ר״ל לכשלא יכנוס אבל אם רצתה היא ורצה אביה וכנס נותן בשת ופגם בלבד ולא יתן קנס:

כיצד שותה בעציצו אפי׳ היא חיגרת אפי׳ סומא כו׳: שם
עציץ הוא כלי חרס קדירה שמשתמשין בה בדברים המלוכלכים. ומוכת שחין מצורעת:

יתומה שנתארסה ונתגרשה כו׳: דף מ ע״א
והלכה כרבי *אליעזר ואפי׳ לא היתה יתומה:

צ״ל אלעזר

איזהו בושת הכל לפי המבייש והמתבייש פגם כו׳: שם
אמרו (דברים כב) השוכב עמה הנאת שכיבה חמשים כסף אבל בשת ופגם אינו בכלל וכמו כן נער אנוסה הוזמן הקנס והקצבה הוא חק ידוע:

כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר כו׳: שם ע״ב
בכאן אבאר לך אלו השמות על מה הם נופלים ולא יצטרך להחזירם בכ״מ וזה שהאשה מיום לידתה עד שנשלמו לה י״ב שנה שלימים ויום אחד נקראת קטנה בין שהביאה ב׳ שערות או לא הביאה (ואם הביאה) ב׳ שערות אחר אלו השנים נקראת נערה כשתביא שתי שערות ואם לא תביא שתי שערות הרי היא עומדת בקטנותה כ״ז שלא תביא עד שנשלמה כ׳ שנה וכשנשלמה כ׳ שנה ולא הביאה ב׳ שערות ונראה בה סימני איילונית הרי היא איילונית ואם לא נראו בה סימני איילונית תעמוד עד תשלום ל״ה שנה והיא כמו כן נקראת קטנה כל זה הזמן ודינה כדין קטנה עד שתביא שתי שערות ואם לא תביא תהיה איילונית ואפי׳ לא נראו סימני איילונית וכל זמן שהביאה ב׳ שערות אחר י״ב שנה ויום א׳ עד תשלום ל״ה שנה מיד שתביא נקראת נערה ותעמוד אחר הבאת ב׳ שערות ששה חדשים והיא נערה וזהו זמן הנערות ואחר הששה חדשים נקראת בוגרת ושמור זה הלשון אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד וס״ל לר״מ שקטנה ימכור אותה אביה והבא עליה אינו נותן קנס ונערה אין לאביה בה רשות למוכרה והבא עליה נותן קנס והמשנה שאמרה כל מקום שיש מכר אין קנס הוא אליבא דר״מ וחכמים חולקין עליו ואמרו הבא על הקטנה אחר ג׳ שנים ויום אחד עד שתבגר חייב בקנס ולפיכך יש מכר במקום קנס לפי סברתם אבל בוגרת אין מחלוקת ביניהם שהיא אין לה לא מכר ולא קנס אבל בשת ופגם יש לה כשנאנסה אבל כשנתפתתה אין לה כלום ואין הלכה כר״מ:

האומר פיתיתי את בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואין משלם קנס כו׳: דף מא ע״א
ומעקרינו שאין אדם משלם קנס ע״פ עצמו:

פרק רביעי

נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה של אביה והצער בתפוסה כו׳: שם ע״ב
אמרו מעשה ידיה ומציאתה ר״ל מעשה ידיה כמציאתה כמו שמציאתה בחיי אביה לאביה כמו כן מעשה ידיה שעשתה בחיי אביה לאחים ואע״פ שלא נגבו אלא לאחר מיתת האב וזה אמת ואין הלכה כרבי שמעון:

המארס את בתו וגרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו כו׳: דף מג ע״ב
רבי יהודה אומר שהכתובה הראשונה שיש לו בה זכות היא של אביה הואיל וברשותו היתה בשעה שנכתבה לה אותה כתובה ואין הלכה כרבי יהודה:

הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזנתה הרי זו בחנק כו׳: דף מד ע״א
וזנתה ר״ל שזנתה לאחר שנתגיירה והיא נערה המאורסה ולא נמצאו לה בתולים מיתתה בחנק כמו כל אשת איש שזנתה לפי שהיא אינה בחזקת בעולה מפני שהיא גיורת ובעלה אינו חייב מאה סלע אם הוציא עליה שם רע ואפי׳ נתפרסם שקרו:

האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה כו׳: דף מו ע״ב
אלו הענינים שהאב זכאי בהם כל זמן שבתו נערה לפי שנאמר (במדבר ל) בנעוריה בית אביה ובא בקבלה כל שבח נעוריה לאביה אבל משתבגור אין לאביה בה רשות ואין לו דין עליה כלל:

לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל לנישואין כו׳: דף מח ע״א
היה העיקר אצלם בראשונה שבת ישראל כשנתארסה לכהן תאכל בתרומה והיא בבית אביה לפי שהיא כבר חזרה לכהן קניין כספו אבל נאסר זה שאנו חוששים שמא תאכל אחרת עמה והיא אצל אביה ולכך אמרו לא תאכל בתרומה עד שתכנס לחופה ולזה רמז באמרו לעולם היא ברשות האב ואע״פ שהגיע זמן ולא נשאת שחזר חיוב מזונותיה על בעלה כמו שיתבאר בפ׳ הבא אחר זה (הלכה ב):

האב אינו חייב במזונות בתו זה כו׳: דף מט ע״א
כרם הוא שם הקיבוץ מן החכמים שהיו מתקבצים ביבנה באותו הזמן שנא׳ (ישעיה ה) כרם חמר ענו לה והלכה כר״א בן עזריה אבל יש בזה דינין ואני אבאר לך בכאן וזה שהאדם חייב במזונות בניו עד שישלמו שש שנים ירצה או לא ירצה וכופין אותו על זה בין שהוא עשיר או עני. וכשהוסיפו שנים על אלו השנים ואינו רוצה לזונם ראוי לו לדיין לכופו בדברים ולהוכיחו על זה בפני ראשי הקהל ויאריך דבריו בזאת הכוונה ואם לא ירצה להוציא עליהם בשום פנים יראה הדיין בענין אם יש לו ממון היו כופין אותו ולוקחין ממנו מה שיצטרך להוציא לפי שיעור ממונו כמו שעושין במזון האבות לא שיהיה חייב במזונותיהם ר״ל באביו ובבניו שיש להם יותר משש שנים אבל הוא מחוייב בצדקה לפי שיעור ממונו וכשאנו לוקחין ממנו זאת הצדקה אנו מוציאין אותו על בניו או על אביו לפי שהם בני צדקה ויש להם בה דין יותר לפי שנאמר (דברים טו) לאחיך לעניך ומן הידוע שיש לו לדיין לכפות בני אדם על נתינת הצדקה לפי שהיא מכלל מצות עשה שהיה מן החיוב להלקות האדם עד שיעשה מצוה זאת שיש לו לעשותה באותו זמן או ימות וזה היה עיקר בכל מצות עשה ואין הפרש בזה בין הזכרים ובין הנקבות בענין ההוצאה:

לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה כו׳: דף נא ע״א
אפילו היה לו לאדם קרקע באלף דינרי זהב כולם תחת שעבוד הכתובה ואפי׳ היתה מנה והיא תטרוף כל מה שימכור או יתן אא״כ תסתלק ידה משעבודה וזה תקנת שמעון בן שטח בכתובת אשה:

לא כתב לה אם תשתבאי אפרקינך ואותבינך לי לאינתו כו׳: שם
כבר ידעת שהכהן נאסרת עליו השבויה ואמרו בכאן ובכהנת ר״ל אם היתה אשת כהן שהיא אסורה עליו הרי הוא מחויב לפדותה ולהחזירה למדינתה אשר נשאת שם וחייב בכתובתה ואע״פ שהיא אנוסה כמו שנתבאר בפרק אחרון ממסכת נדרים (הלכה יב) ואין דינה כדין האשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו עדים ואמרו לה מת בעליך ונשאת ואחר כך בא בעלה שאין לה כתובה אחר שנאסרה על בעלה ואפילו שהיא אנוסה ומאי הוי לה למיעבד:

לא כתב לה בנין דיכרין דיהויין ליכי מינאי אינון ירתון כו׳: דף נב ע״ב
דין זה התנאי כמו שאפרש לך וזה כי האדם כשנשא אשה ויש לו בנים ממנה בן זכר או בנים זכרים ואח״כ מתה היא בחייו ונשא אח״כ אשה אחרת ויש לו ממנה כמו כן בנים זכרים ואח״כ מתה ואח״כ מת הוא והניח קרקע שיעור כתובת הראשונה ושניה ודינר יותר ירשו כל בני אחת מהן כתובת אמן ואז יחלקו כולם שאר הממון בשוה ואם מתה אחת בחייו ואחת אחר מותו אותה שמתה אחר מותו אין יורשיה יורשים כתובתה אלא אם נשבעה ואח״כ מתה ובכך יורשיה יורשין כתובתה תחלה ואחר כך ירשו כמו כן כתובת אמם הבנים שמתה אמם בחייו אם נשאר אליהם מה שירשו ואם הותיר שום דבר על שתי הכתובות חולקין הנשאר בשוה ואם מתו שניהם אחר מותו ואחר שנשבעו כמו שאמרנו הרי יורשי הראשונה קודמים ליורשי האחרונה וזה מבואר כמו שיתבאר בפרק העשירי מזאת המסכתא (הלכה א):

בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי כו׳: שם
עד דתנסבן עד שיתארסו ומשיתארסו אין להם מזונות וכמו כן אם בגרו אין להם מזונות ואפי׳ לא נתארסו וזה הוא פסק הלכה שבוגרת אין לה מזונות ואפי׳ לאחר מיתת אביה:

את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך כו׳: שם
ואין הלכה כאנשי יהודה אלא כל זמן שאינה תובעת כתובתה בב״ד ולא תינשא תדור בבית שהיתה דרה בה עם בעלה בחייו והרי היא משתמשת בכל המטלטלין והכלים שהיתה משתמשת בהם עמו בחייו ויתבאר שלימות זה הדין לקמן (פי״ב הלכה ג) ופי׳ מיגר אלמנותיך בביתי ר״ל אחר מותו:

פרק חמישי

אע״פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף כו׳: דף נד ע״ב

נותנין לבתולה י״ב חדש כו׳: דף נז ע״א
דין זאת המשנה לפי מה שאבאר לך וזה כשאדם קדש בתולה או אלמנה ועמד אחר הקדושין זמן ואפי׳ עשר שנים על דרך המשל ואח״כ תבעה לינשא נותנין לה משעת תביעה לבתולה שנים עשר חדש ולאלמנה שלשים יום וכמו כן אם תבעתו היא שיכניסנה ואם תבעה א״ר שבגרה או קדשה ביום שבגר נותנין לה י״ב חדש מיום שבגר וכשעמדה י״ב חדש אחר הבגרות מיד שנתקדשה ותבעה אחר הקידושין נותנין לה ל׳ יום כאלמנה וכל אשה שתאמר לבעלה איני רוצה ליקח כל מזונותי תרומה לפי שאני צריכה זריזות ושמירה לאכלה בטהרה לכן נותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה כר׳ עקיבא ובזה המחלוקת ר״ע ור׳ טרפון ור״ל אחר הנישואין בין שתהיה כהנת או אשת כהן והיא ישראלית אבל בת ישראל מאורסת לכהן כבר בארנו בפ׳ שקודם זה (הלכה ה) שהיא אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה:

היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל כו׳: שם

המקדיש מעשה ידי אשתו כו׳: דף נח ע״ב
מעקרינו שתקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולכך עושה ואוכלת לדברי הכל. א] ומן העיקר שסומכין עליו אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ולכך הלכה כר׳ יוחנן הסנדלר:

ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה כו׳: דף נט ע״ב
בין שיש לה שפחות כפי זה המנין בין שהכניסה לו ממון שיקח מהם אלו השפחות הדין א׳ ומחויב עליה לעשות על כל פנים שתהיה רוחצת פניו ידיו ורגליו ומוזגת לו את הכוס ומצעת לו את המטה אפי׳ היו אצלה אלף שפחות לפי שאלו הענינים אינו מותר לו לאדם שישתמש בו אלא מאשתו לפי שמעיקר תורתנו אין משתמשים באשה ואין הפרש בין שפחה או זולתה בין גדולה בין קטנה וענין אמרו טוחנת שתהיה ממונה על ענין הטחינה ותנועע את הריחיים וקתדרא אבל נעשה ממשי וממיני הבגדים ומן העצים יושבין בו המלכים כשהולכים בדרכים ופי׳ שעמום בהלה תרגום ובתמהון לבב (דברים כח) ובשעממות לבא ומקום המחלוקת בין ר׳ אלעזר ורבן שמעון בן גמליאל כשהיא מתעסקת במיני השחוק והגיעגועים לפי שהיא בזה תבא לידי זימה ולא תבא לידי שעמום והלכה כרבי אלעזר:

המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש״א כו׳: דף סא ע״ב
שבת אחת בלבד יקיים את נדרו ויותר על זה יוציא ויתן כתובה ואפי׳ היה גמל או ספן. ואמרו התלמידים יוצאין בלא רשות נשותיהן שלשים יום אמנם זה לדברי רבי אליעזר אבל לדעת חכמים שתים שלש שנים והלכה כחכמים וטיילין הם הבטלים שאין להם טורח ומשא מפוס אדם המעונגים שאינם עוסקים לא בסחורה ולא במלאכה ודע כי יש לאשה למנוע לבעלה שלא יפרש בים ולא יצא בשיירא כי אם למקום קרוב מפני שלא יגרע עונתה וכמו כן תמנע ממנו שלא ישנה עצמו מאומנות לאומנות שהגרע בסיבת זה העונה אלא תלמוד תורה בלבד:

המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת כו׳: דף סג ע״א
טרפעיק שלשה דרכמונים נקראים דרהאם בלשון ערבי והטרפעיק הוא משקל שלשה דרכמונים מכסף צרוף מן הדרכמונים שכל דרכמון ודרכמון מהם יש בו משקל שש עשרה שעורות הכסף וכבר בארנו פעמים רבות שהדינר ששה דרכמונים נמצא שהשלשה טרפעיקין דינר ומחצה ואמרו בגמ׳ רבותינו חזרו ונמנו ואמרו מכריזין עליה ארבע שבתות זו אחר זו ושולחין לה מבית דין הוי יודעת שאפי׳ כתובתך מאה מנה הפסדת אחת ארוסה ואחת נשואה ואפי׳ נדה ואפי׳ חולה ואפילו שומרת יבם ותהיה זאת ההכרזה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל יום ויום רצופין ואומר פלונית מרדה על בעלה ושולחין לה קודם ההכרזה ויאמרו לה אנו רוצין להכריז ואחרי תשלום ההכרזה יודיעוה ג״כ ויאמרו לה כשלמה ההכרזה ואז הפסידה כתובתה ומורדת נקראת בכאן הנמנעת מתשמיש המטה בלבד אבל אם אינה רוצה לעשות שום דבר מן המלאכות שאשה עושה לבעלה אינה מורדת אלא היו כופין אותה על כך בכל צד מיני הכפייה:

המשרה את אשתו ע״י שליש לא יפחות לה משני קבין כו׳: דף סד ע״ב
שיעור זאת המשנה לא פסק לה שעורים כפלים בחטין אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום ששעורים שלהם רעות וזה כולו מבואר והדין בזה כולו חוזר לפי ראות עיני הדיין לפי ענינו וענינה כפי מה שנוהגים אנשי המדינה:

נותן לה מעה כסף לצרכה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת כו׳: שם
יש לו לאדם רשות שלא יאכל עם אשתו ולא ידור עמה אלא משרה אותה על יד שליש אבל ישלים העונה המחוייבת ביום או בלילה לפי מה שהוא ראוי אבל אוכל עמה מלילי שבת ללילי שבת על כל פנים כמו שזכר:

פרק ששי

מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה וירושתה כו׳: דף סה ע״ב
פגמה הוא שיחתוך אבר מאבריה או שיחדש מום בגופה מסכת מכות או כל כיוצא בזה רואין אותה

הגהות מהר״ב רנשבורג א] ומן העקר ט׳. נ״ב עי׳ שעה״מ פי״ב מהלכות נדרים הלכה י׳ ד״ה עוד הקשה:

אותה כאילו היא שפחה הנמכרת בשוק וכל מה שנפחת מדמיה זה הוא פגמה והלכה כרבי יהודה:

הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן כו': דף סו ע"א

פסקה להכניס לו כספים כו': שם ע"ב

אמר אם הביאה האשה בנדוניא זהב בעין כותב לה בתוספת החצי ואם הביאה בגדים ותכשיטין והדומה להם מן החפצים כותב לה בפחות החומש ושם הוא הערך והשיעור שמשערין בו הענינים שהביאה וטעם לזה שהזהב בעצמו ירויח בו ויתעסק בו והבגדים והתכשיטין התועלת לעצמה שהיא לובשת אותם ומתקשטת בהם ולכך אם פסקה אלף דינר כותב לה חמשה עשר מנה שהוא אלף וחמש מאות. ואמרו שום במנה נותנת אחד ושלשים ודינר ר"ל שהיא כשהכניסה שום לא יכתוב לה מנה בכתובה אלא אם היו דמי אלו הבגדים ותכשיטיהן ודומיהן אחד ושלשים סלע ודינר אחד שסך הכל מאה כ"ה דינרין שהסלע ד' דינרין וזהו לפי מה שאמרנו שהוא כותב פחות חומש וכמו כן אם הכניסה שיעור חמש מאות כותב לה ארבע מאות ואמנם זכר שני דמיונים להודיעך ששום לעולם בפחות חומש בין מעט בין הרבה ואמרו ג"כ סלעים יעשה ששה דינר ר"ל מה שבארנו שהממון בעצמו נ"כ בתוספת החצי לפי שהסלע ארבעה דינרים ואמנם חזר זה הענין ואע"פ שהקדימו בדמיון פסקה להכניס אלף דינר כותב לה חמש עשרה מנה להודיעך כמו כן בתוספת שהוא החצי בין במעט בין בהרבה ואפי' לא הכניסה אלא סלע כותב לה ששה דינרים וקופה היא קופה של בשמים ר"ל מה שהיא צריכה מן הבשמים ודומיהן והלכה כרשב"ג בכל מה שזכרנו מן התוספת ויהחות וזולתה:

המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוזפסק כו': דף סז ע"א

יתומה שהשיאה אמה או אחיה מדעתה כו': דף סח ע"א

ר"ל באומרו אם יש בכיס של צדקה והלכה כר' יהודה דסבר שמין דעת האב לפי מה שנדע שדעת האב בה וכבודו ואם אין לנו ראיה שטוב לעמוד על דעת האב יתן לה עשור מכל הנכסים ובתנאי מגוף הקרקעות או מסכירות קרקעות אבל מטלטלין אין להם עשור וזה הענין של נדוניא בין שהיא באומדן או עשור הוא הנקרא פרנסה סתם וזה שהבת כשהיא ניזונת מנכסי אביה לפי מה שבארנו ונשאת הרי היא מוציאה אחר נשואיה מה שראוי לה מן הפרנסה ואפי' לא הזהירה לאחים בשעת הנשואין ולא תבעה מהם הפרנסה ואם לא היתה ניזונת מנכסי יתומים ונשאת והיא קטנה ולא ערערה על האחין ולא תבעה פרנסה לא נאמר כבר נתפייסה דעתה ולא תוכל להוציא מן האחין אחר הנשואין שום דבר אלא הרי היא מוציאה לפי שהיא קטנה ואם לא נשאת אלא אחר שהיא נערה ופסקו מלתת מזונותיה ולא תבעה הפרנסה כבר נתפייסה ואם לא פסקו האחין מלתת לה מזונותיה לא אבדה פרנסתה וכשבגרה אין לה מזונות כמו שבארנו בפרק רביעי (הלכה י) ואח"כ נשאת הרי זו צריכה למחות ואפי' פייסה אותם והיתה נזונת מנכסיהם ואם לא מחתה הרי זו נתפייסה ואין לה פרנסה אחר הנשואין וא"א יכולה להוציאה:

המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי כו': דף סט ע"ב

יעשה שליש מה שהושלש בידו הוא שיעשה בו מה שצוה האב ואין שומעין לה ואין נותנין לבעל שום דבר וזה כשהיא מאורסת אבל אחר הנשואין הרי היא עושה מנכסיה מה שהיא רוצה אלא אם היתה קטנה כי אין המחלוקת ר"מ ור' יוסי אלא בגדולה מן האירוסין והלכה כר"מ:

פרק שביעי

המדיר את אשתו מלהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס כו': דף ע ע"א

בפחות מל' יום אפשר שלא ישמע הדבר ולא יגיענה בזה בזוי ויותר מזה ישמעו בני אדם ותתבזה אצלם ולכך יוציא ויתן כתובה ואפי' היו מעשה ידיה מספיקים למזונותיה ואמר יעמיד פרנס איש ר"ל שיעמיד ממונה לפי ששלוחו של אדם כמותו ואמנם באורו שיאמר כל הזן אינו מפסיד וענין מאמר ר' יהודה בכהנת ר"ל אשת כהן לפי שהכהן כל זמן שיגרש את אשתו נאסרה עליו ולכך אין ממהרין עליו בגירושין ופירוש קצבה דבר מוגבל והוא י"ב חדש לפי שאם היה עני ונשבע עליו שלא תתקשט י"ב חדש שומעין לו והלכה כר' יוסי ואין הלכה כר' יהודה:

המדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהוא עמה בעיר חדש אחד כו': דף עא ע"ב

שיעור זאת המשנה כך רגל א' יקיים שנים יוציא ויתן כתובה בד"א בישראל אבל בכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה ומתני' ר' יהודה שמחלק בין דין ישראל ודין כהן כמו שנתבאר ואין הלכה כר' יהודה אלא בכולם יוציא ויתן כתובה:

המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה כו': שם

טוען משום דבר אחר פירשו בו משום בני אדם הפרוצים המצויין שם ובתנאי שיתקיים שם הקול כיש שם אנשים חשודים או אנשים מרעין עצמן כנשים ואמרו שתאמר לפלוני מה שאמרת לי הוא שיכריחנה שתאמר לא' מבני אדם דבר שא"א לה שתאמר אותו כי אם לבעלה מענייני התשמיש וזהו ענין "ביאורם דברים של קלון אבל שתהא ממלאה ומערה לאשפה הוא מעשה ממעשה השוטים והמשוגעים וכמו כן ר"ל כל זמן שיכריח אותה שתעשה מעשים שתחשב בעשייתן שהיא שוטה יוציא ויתן כתובה:

ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית כו': דף עב ע"א

יתאמת שהיא עוברת על דת משה שסומך עליה באלו הדברים הנימנין וישאלנה ואומרת לו שהן מותרין ואחר הדרישה והחקירה הרגים שהן אסורים וצריך בכל אלו הדברים עדים והתראה ואז תפסיד כתובתה. ואמרו וראשה פרוע ואפי' במטפחת על ראשה ובתנאי שתלך בה לשוק או למבוי מפולש. ואמרו טווה בשוק שמראה זרועותיה לבני אדם או שהיא טווה ונתנה וורד או סדם או רמון וכן הדומה לזה בנגבות עיניה או על לחיה וכל כיוצא בזה מן הפריצות ומיעוט הצניעות. ואמרו מדברת עם כל אדם פירוש משחקת עם הבחורים ומקללת יולדיו בפניו שמקללת אבי בעלה בפני בעלה באי זה צד יהיה מן הקללה והחרוף. וקולנית תובעת תשמיש בקול רם עד ששמעו אותה שכינותיה ואלו הדברים כולם מבוארים אבל אחר עדים והתראה כמו שבארנו ודע שעוברת על דת אין לה לא כתובה ולא תוספת ולא תוציא מבעלה ממה שנאבד מנדוניתה אבל יש לה בלאותיה הקיימין בלבד:

המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כו'. שם ע"ב

אלו הנדרים הם שלא תאכל בשר ולא תשתה יין או שלא תתקשט בבגדי צבעונין חוץ מאלו הג' נדרים אין חל עליו מזה כלום אבל הקדושין קיימין. ומומי כהנים מבוארים כולם בפרק שביעי ממסכת בכורות ומומי הנשים יתרים על אלו המומין אשר מבואר לשם שמונה מומין הראשון ריח רע והוא שיצא מא' ממקומות גופה ריח רע נמאס והב' שתהיה רצת הזיעה והג' שתהיה בפניה שומא כאיסר האיטלקי או שתהיה בפניה שומא קטנה פחותה מכאיסר אבל יש בה שער לומת והרביעי שיש לה ריח הפה והה' שקולה עבה ומכונה מקולות הנשים והששי שיהיו שדיה גסין יותר מאשר שדי הנשים טפח באורך והז' שיהיו השדים רחוקים טפח זה מזה עד שיהיה ביניהן טפח והח' שנשכתה חיה ונעשה מכה במקום א' ואח"כ נתרפא ונשאר המקום קטן נשתנה נראהו דומה למכות אש:

היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדו בה מומין הללו כו': דף עה ע"א

האיש שנולדו בו מומין אין כופין אותו להוציא כו': דף עז ע"א

מומין גדולים אצל ר"ש בן גמליאל הוא אם נסמית עינו נקטעה ידו נשברו רגליו ואין הלכה כרשב"ג והלכה כחכמים:

ואלו שכופין אותו להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי כו': שם

מוכה שחין המצורע. בעל פוליפוס סרחון האף. מקמץ שמקבץ צואת הכלבים לעבד בו עורות. מצרף נחשת שמחצב נחשת ממחצב שלו. ובורסי הוא מעבד העורות והלכה כחכמים:

פרק שמיני

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים כו': דף עח ע"א

אמרו שמוכרת ונותנת וקיים ר"ל ואפי' אחר שנתארסה. ואמרו הואיל וזכה באשה ר"ל בארוסה הואיל וזכה בה יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל כאילו נפלו לה והיא נשואה ואמר להם רבן גמליאל על החדשים אנו בושים והם נכסים שנפלו לה והיא נשואה לפי שאני ג"כ דעתי באלו הנכסים שאם מכרה קיים אלא שאתם מגלגלין עלינו נכסים שנפלו לה והיא ארוסה ותאמרו הואיל וזכה באשה זכה בנכסים ויהיה מכרה בטל ופסק ההלכה בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ומכרה אחר שנשאת מוציא הבעל הפירות מיד הלקוחות בחייה ומוציא הקרקע אחר מיתתה:

נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלקוחות כו': שם

פסק ההלכה כבר נקדם לך ונכסים הידועים לבעל הוא מה שיש לה מן הנכסים באותה המדינה שהיא יושבת שם או במקומות הקרובים מזאת המדינה המיוחסת אליה ונכסים שאינם ידועים לבעל הוא מה שראוי לה מן הנכסים במדינה אחרת והלכה כר"ש:

נפלו לה כספים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו': דף עט ע"א

כל זמן שנפל מחלוקת בין הבעל ובין האשה בקרקע שלוקחין מאלו הדמים ילקח בהן קרקע שמוציא פירות יותר והלכה כחכמים:

רש"א מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה כו': שם

ר"ש חולק עם חכמים בפירות מחוברין בשעת יציאה ר"ל כשמגרשה ויש לה פירות מחוברין לקרקע שצמחו בעודה תחתיו ר"ש אומר של אשה ות"ק במה שקדם מחוברין לקרקע שלו לעולם בין בכניסתה בין ביציאתה והלכה כר"ש:

נפלו לה עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו': שם ע"ב

והלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכר' יהודה:

המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא כו': שם

קמעא דבר מועט ואפי' כל שהוא ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול ר"ל שבועה כעין תורה ובתנאי שיהיה שבח כנגד הוצאה או יותר אבל אם היתה הוצאה יתירה על השבח ישבע שבועת התורה שהוציא כנגד השבח ונוטל כנגד השבח בלבד ויפסיד השאר וזה כולו בנכסי מלוג והוא כשגרש הבעל אבל כשמרדה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול כנגד השבח כמו שבארנו אבל בנכסי צאן ברזל כל השבח לו כמו שבארנו אם הוסיפו הוסיפו לו:

שומרת יבם שנפלו לה נכסים מודים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים כו': דף פ ע"ב

כבר נקדם לך פירוש זאת ההלכה אות באות בפרק ד' ממסכת יבמות (הלכה ג) ועיין אותה לשם:

הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כו': שם

אלו הפירות והמעות מנכסי אחיו לפי שכל מה שהניח מנכסים אם הותירו ואם פחתו הם תחת שעבוד הכתובה וזה כולו דעת מי שסובר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואינה הלכה ואף על גב דרבנן בתראי כבר תקנו לגבות כתובה מן המטלטלין תכלית כח האחרונים לגבות אבל שיהיו המטלטלין מונחין ולא יהיה כח לאח שהוא היבם להשתמש בהן אחר היבום זהו אצלי בלתי אמת ואין דעתי בזה ואין נוטה לזה דעת התורייס בשום פנים. ואמרו פירות המחוברין לקרקע שלו פירשו ואמרו תני שלה. וענין אמרו כאשתו לכל דבר שהוא כשגרשה מותר לו להחזירה אחר כן כמו שבארנו בפרק ד' מיבמות (הלכה ד) ואין הלכה כר"מ:

לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה כו': שם

זה כולו מבואר:

פרק תשיעי

הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה כו': דף פג ע"א

זאת הכתיבה מועלת לה כשכתב לה ועודה ארוסה על העיקר אשר אצלנו נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה או אם קנו מידו אפי' לאחר הנשואין. ופירי פירות יהא שתמכור האשה הפירות אשר נסתלק מהם הבעל וילקח בדמיהן קרקע הנה הבעל יאכל פירות זה הקרקע ואע"פ שאין לו בגוף הקרקע כלום שהוא לא סילק נפשו אלא מן הפירות הראשונים בנגד כי מה שאמר אין לי בנכסיך ובפירותיהן אבל פירי פירות אוכל לפי דעת ר' יהודה עד שיכתוב ובפירי פירותיהן עד לעולם. ומה שאמר רשב"ג שהתנה על מה שכתוב בתורה הוא טעם שאינו אמיתי לפי שהעיקר אצלנו ירושת הבעל דרבנן אבל עשו חיזוק לה כשל תורה ולכך הלכה כרשב"ג במה שאמר יירשנה מצד הטעם שזכרנו והלכה כר' יהודה:

מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים כו': דף פד ע"א

כופל נקרא בעל חוב ונקרא בזה השם לפי שאינו גובה את חובו מן המטלטלין לפי שאלו הדינים מיבנים על זה העיקר והוא שהמטלטלין לא משתעבדי לב"ח וזה הדין אין אנו דנין אותו היום אבל דנין שהמטלטלין משתעבדי לב"ח ואין ליורש ירושה עד שיגבו החובות והכתובה או חוב מן החובות ואם הניח הקרקע כל מי שקדם חובו יגבה חובו ראשון ראשון והמותר יגבה הבא אחריו ואם זמן החובות כולם בזמן אחד ואין הממון מספיק לכל החובות יקח כל אחד ואחד כפי חלקו ועוד יתבאר כילד יחלוקו בפרק של אחר זה (הלכה ג) ואם הניח מטלטלין אין הפרש בין בחוב המוקדם ובין המאוחר אלא כל הקודם בהן זכה ואין מוציאין מרשות מי שזכה במטלטלין ואם לא קדם אחד מהן יחלקו המטלטלין כפי מה שיתבאר בפרק שלאחר זה (הלכה ז):

המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופא הרי זה משביעה כו'. דף פו ע"ב

חנונית שימחנה בחנותו כדי שתקנה ותמכור לו. ואפיטרופא ממונה לעמוד למשא ומתן ולהתעסק בממונו וכמו כן אם הניח ממונו או סחורתו בידה ישביענה כל זמן שירצה בשבועות התורה בשעת שמא ויגלגל עליה פלכה ועיסתה ר"ל שהיא לא עשתה לו תוגאה בפלכה ועיסתה ואין נשבעת לכתחלה על פלכה ועיסתה לפי שאין הלכה כר' אליעזר:

כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה כו': שם

זה כולו מבואר ואמת והעיקר מה שזכרתי לך כל תנאי שבממון קיים ובאים ברשותם כם הלקוחות או מקבלי המתנה:

הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה כו': שם

זה מבואר כשהתעסקה בממון אחר מיתת בעלה הנה היורשים משביעין אותה שבועה על כל מה שהתעסקה בו אחר שנקבר בעלה ואין משביעין אותה במה שהתעסקה בין מיתה לקבורה לפי שאינו היינו משביעין אותה שבועה על כך לא תתעסק בקבורתו אלא בעדים שיעידו במה שהיא מכרה [ואם מכרה] בשויו אם לא כדי שלא יחייבוה שבועה וישהה המת מלהקבר ויש בזה זילותא שלא ידעת כי מן העקרים הידועים לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנין בלא אכרזתא לפי שהם ענינים נחפזים אינם סובלים המתנה ועכוב:

הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה כו': דף פז ע"א

נפרעת שלא בפניו כשהיא מוציאה כתובה וגם והיה בעלה בדרך רחוקה הרי היא נשבעת שבועת התורה ותפרע מנכסיו אבל אם הלך בעלה ולא גרשה לא תפרע מן הכתובה לפי שהעיקר אצלנו לא נתגב

נתנה כתובה לגבות מהיום אבל יש לה מזונות בלבד כמו שיתבאר בפרק האחרון מזאת המסכתא (הלכה א) וכמו כן בעל חוב נפרע שלא בפני בעל חובו בשבועה וידקדקו בדבר דקדוקים הרבה ואם אפשר לשלוח לו ולהודיעו מוטב וישתדלו להודיעו בכל השתדלות שאפשר ולא נצטרך לבאר לך שזאת השבועה שבועת התורה. לפי שזה העיקר יהיה אצלך שכל שבועה שנזכר במשנה הנה היא שבועת התורה או דרבנן כעין דאורייתא בנקיטת חפץ כמו שנבאר במס' שבועות (פ"ו הל' א) והיא שאנו קורין אותה שבועת התורה ור"ש חולק על ההלכה השלישית מזה הפרק שחולקין בה תנא קמא ור"א וא"ר שמעון שהאשה לא תשבע כלל ואע"פ שעשאה אפוטרופא אינו משביעה אא"כ תובעת כתובתה ואין הלכה כר"ש:

הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה ואין עמה גט כו':
דף פח ע"ב

אמרו גובה כתובתה במקום שנוהגין שלא יכתבו ספר כתובה אלא מעידין עליו על זה וסומכין על תנאי ב"ד וזה מותר אבל במקום שנהגו לכתוב ספר כתובה עכ"פ יש לה להוציא ספר כתובה עם הגט ואז תגבה כתובתה. ושובר הוא שמשמעותו שזה החוב כבר פרעו או נתנו לו. וכבר בארנו הפרוזבול ודינו בפרק האחרון ממסכת שביעית (הלכה ג ד ה ו) ומבואר הוא שזה החוב כבר עבר עליו שמיטה ומה שחייב שיהיה נאמן בעל חוב כשהוא אומר אבד פרוזבולי כיון דתקינו רבנן פרוזבול לא שביק היתירא ואכל איסורא וחל עליו איסור מטעם השמיטה והבעל כמו כן מגו דיכול למימר לא גרשתיה נאמן לומר אבד שוברי אבל ישבע שבועת היסת שפרעה ודע שזה שאמרנו שהאשה גובה שלא בגט א] עיקר כתובה בלבד אבל תוספת עד שתביא עידי גירושין ואז תגבה התוספת בין במקום שכותבין כתובה בין במקום שאין כותבין כתובה ומה שאמרנו במה שקדם כשהוציאה גט גם במקום שאין כותבין כתובה גובה כתובתה אמנם זה עיקר כתובה בלבד אבל התוספת אינו נגבה בלא כתובה או עדים יעידו עליה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

שני גיטין ושתי כתובות גובה. שתי כתובות וגט אחד כו':
דף פט ע"ב

קטן שהשיאו אביו כו': דף צ ע"א

כתובתה קיימת ר"ל עיקר כתובה מנה ומאתים אבל תוספת אינו חייב אלא א"כ העידו עליו בזה אחר שנעשה גדול ועל זה ראוי להעיד עליו:

פרק עשירי

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמים כו':
שם

כשנשבעה האלמנה שבועת התורה כמו שנשבעת כל אלמנה כאשר תגבה כתובתה כמו שיתבאר לפנים ואם אח"כ מתה אז יתבעו יורשיה כתובתה אבל אם מתה קודם השבועה הפסידה כתובתה כולה לפי שהעיקר אצלנו אין אדם מוריש שבועה לבניו ואמרו שנייה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה ר"ל גירושת בנין דכרין שיורשי שניה יורשין כתובת אמן ואחר כן ירשו יורשי ראשונה כתובת אמן אם נשאר להם שום דבר ואמנם דין זה כשמתה האחת בחייו והשניה אחר מותו אבל כשמתו שתיהן בחייו אין דין לכתובת בנין דכרין עד שיהיה יותר על ב' כתובות דינר כמו שיתבאר בזה הפרק (הלכה שאחר זה):

מי שהיה נשוי ב' נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא ב' כתובות כו':
דף צא ע"א

אמרו אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ויחלקו כולם הדינר או מה שיש להם בה יותר על זה בשוה. וראוי הוא הדבר שעדיין לא הגיע לידו אבל אפשר הוא וקרוב שיגיע לידו כגון שהניח חובות או סחורות ביד מתעסקים או ממון בעיר אחרת והלכה כר"ש:

מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה כו':
דף צג ע"א

מנה הוא ארבעה דינרין של זהב וכל מנה הנזכר במשנה הם מאה דינרין של כסף לפי מה שנתבאר בסוף פאה וכמו כן כשהם אומרים מאתים וג' מאות וזולת זה מחשבון המאות וזאת החלוקה מתחייבת בזמן שהכתובות ביום אחד או כשלא הניח לבן [אלא] מטלטלין כמו שנתבאר שהעיקר אצלנו אין דין קדימה במטלטלין. ואמרו היו שם מאתים היו שם ג' מאות כבר אמרו בגמ' שרבינו הקדוש אומר אף אלו חולקות בשוה וכן הלכה. וצריך שתעיין בזה העיקר שנופל עליו דין החלוקה לעולם בין בעלי חובות ועל זה תעשה היקש בענין הכתובות והוא שהאדם אם הניח ממון ובעלי חובות הרבה ונתחייבו לחלוק לפי מה שהקדמנו רואין בכלל כל החובות ומה שהניח ואם הניח ממון כפי החובות יקח כל א"א חלקו וזה מבואר ואם היה הממון פחות רואין אם כשיתחלק ביניהם בשוה יגיע לפחות שבהם שיעור חובו או פחות מכאן חולקין בשוה ואם כשיתחלק בשוה יגיע לפחות שבהם יותר מן החוב שיש לו מסלקין זה התוספת וחולקין הנשאר ביניהם בשוה עד שיגיע לפחות שבהם שיעור חובו ויסתלק. אח"כ חוזרין לזה התוספת שנסתלק וחולקין אותו לאותן בעלי חובות שנשארו כמו שחלקו בתחלה עד שיגמר כל הממון ומשל זה בזאת הבבא הנזכרת במשנה כשהניח שלש מאות או פחות חולקין בשוה ואם הניח ד' מאות חולקין ג' מאות בשוה ותסתלק בעלת המנה מהכל ויחלקו זה המנה היתר בעלת המאתים ובעלת שלש מאות בשוה ואם הניח חמש מאות חולקין ג' מאות בשוה ותסתלק בעלת המנה מהכל והמאתים חולקות אותן בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ונמצאת הראשונה והשניה שיגיע להם כל חלקם ונמצאת השלישית שהגיע לה מאתים ועל זה תעשה היקש ואפי' היו בעלי חובות אלף. ואמנם מה שאמר וכן ג' שהטילו לכיס הוא חוזר אל הבבא אחרונה שהם יחלקו ביניהם הריוח וההפסד לפי מה שיש לכל אחד מהם בקרן וזה כשיש ריוח והפסד וגוף הממון קיים והענין בזה לפי מה שאני מבאר כגון שנשתנה המטבע או הוסיפו עליו בחילוף או פחתו על דרך זה חולקין לפי המעות אבל אם לקחו השותפין סחורה והרויחו בה או הפסידו יהיה הריוח וההפסד ביניהם בשוה בלתי שנשגיח למה שיש לכל א"א מהם בעיקר הקרן וזה הוא הדין המוסכם הנאות ללשון המשנה לפי מה שביאר הש"ס והוא פסק מן הגאונים האחרונים:

מי שהיה נשוי ד' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית כו':
שם ע"ב

כשיש שם יורש או בעל חוב אין בו מחלוקת שאין לאחת מהן לגבות כתובתה עד שתשבע ואמנם מחלוקת בן ננס *כשיש שם מערער שהוא אומר כשנמצאת שדה אחת מאותן ג' שדות שזכו בהן ג' נשים הראשונות שאינה שלו והוציאו אותו קרקע מתחת ידה אין מוציאין מיד הרביעית שדה שבידה ואע"פ שהיא מאוחרת ממנה לפי שהוא סובר בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ואין לזאת שיצאה הקרקע מתחת ידה עם הרביעית אלא שבועה בלבד שבדין תפסה ולכך תשבע שבועת התורה ומיד תרד לזה הקרקע שלא תצטרך שבועה כשיתבעו ממנה ות"ק סבר שהיא לא תשבע לפי שהעיקר אצלנו בעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה וכשיצא הקרקע מיד אחת מהג' הקודמות תחזור ותגבה מה שביד אחרים ומוציאין הקרקע שהיא ביד הרביעית ולכך אין תועלת לשבועתה אחר כשהורדנו אותה לזה הקרקע אינה הורדה גמורה לפי שהיא מזומנת לצאת ממנו ומתוך דברינו יתבאר לך כי אלו הד' נשים כשתפסו מטלטלין אם תפסה הרביעית מטלטלין בכתובתה שהיא נשבעת לדברי הכל לפי שאין מחלוקת במטלטלין שאין מוציאין מתחת ידה וכבר בארנו פעמים הרבה שהעיקר אצלנו אין דין קדימה במטלטלין והלכה כת"ק במה שאמר מה שגבה לא גבה ומה שאמר אין שם אלא מנה חולקות בשוה הוא דבר מחוייב הכרחי על העיקר שהקדמנו באיכות החלוקה לפי שהכתובה הפחותה בתורתנו מנה כמו שנתבאר בתחלת המסכת בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה:

מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך כו':
דף צה ע"א

זאת הכתיבה שכתבה הראשונה היא בקנין עכ"פ ובתנאי שהיא לא רצתה להקנות ללוקח אחר זולתי לזה הלוקח כדי שלא תטעון ותאמר נחת רוח עשיתי לבעלי שאנו אומרים לה אין מנהג לעשות נחת רוח לבעליך לפי כשרצית שלא להקנות לא הקנית ולכך כל הקנאה שתקנה האשה במכירת בעלה בקרקעותיו או בנכסי צאן ברזל אינו עשוי ואינו מועיל לפי שיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ולכך הקניתי אלא אם מכר בעלה לראובן ולא רצתה להקנות ואחר כך מכר בעלה אותו שדה בעצמו לשמעון והקניתה שאנו נאמר לה זה היה ברצונך שאם לא כן היית נמנעת מלהקנות כמו שנמנעת מלהקנות לראובן. ופירוש פשרה על אמתת הלשון ביצוע הענין ר"ל תיקון וכן קורין למים שאינן קרים ולא חמין פושרין ואמרו וכן ב"ח פירשו ואמרו וכן ב"ח וב' לקוחות וכן אשה בעלת חוב וב' לקוחות כשתרצה לטרוף כתובה והיא כבר הקנית לא' מב' הלקוחות ולא הקנית לשני:

פרק אחד עשר

אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן כו': שם ע"ב

כבר נתבאר (פ"ד הל' יא) כי מתנאי הכתובה את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי וכבר בארנו (פ"י הל' א) כמו כן שיורשיה לא יורשין כתובתה אלא א"כ נשבעה ומתה אבל אם מתה והיא לא נשבעה אבדה כתובתה ויתעסקו בקבורתה יורשי בעלה:

אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד כו': דף צז ע"א

שלא בב"ד ר"ל שלא בב"ד מומחין אבל ברשות בידה בב"ד הדיוטות ובתנאי שיהיו יודעים בשומת הקרקעות שמכרה וממה שראוי שתדעהו שהאלמנה ניזונת מן המטלטלין כמו כן ואפי' שאין המטלטלין תחת ידה ואין הלכה כר"ש:

מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה כו': שם ע"ב

כבר ביארנו [הלכה הקודמת] כי מה שאמרו חכמים שלא בב"ד ר"ל בב"ד מומחין ואמרו שהיא מוכרת מקרקעות בעלה בב"ד הדיוטות למזונות או לעיקר כתובה ואפי' שלא נשאר לה מן כתובתה אלא חלק מעט ודע שפסק הלכה מוכרת שלא בבית דין צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה ר"ל שהיא תשבע שבועת התורה שלא הניח לה מזונות והלכה כחכמים:

אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה כו':
דף צח ע"א

רשב"ג אומר שאם מכרה שדה בדמים פחות ממה שהוא שוה בענין שאם אנו לוקחין אותו ממנה בשווי נשאר מן השדה חתיכה שתהא מדתה בת תשעה קבין ובגנה אם מכרה גנה ישאר חצי קב הנה המכר בטל וכבר ביארנו בסדר זרעים בכמה מקומות (סוף פאה הל' ז' וכלאים פ"ב הל' א') כי סאה ו' קבין ומדת בית סאה אלפים וחמש מאות אמה ותשבורת בית קב ד' מאות ושבע עשרה אמה פחות שליש ובית רובע הוא רובע הקב ואין הלכה כרשב"ג:

שום הדיינין שפיחתו שתות או הוסיפו שתות מכרן בטל כו': דף צט ע"ב

אגרת בקרת הוא ספר חקירה ועיון והוא שתהיה שם שומא והכרזה ויכתבו ששם הפליגו בקיום ובחקירה בכל כחם ואלו דברי ת"ק והלכה כמותו:

הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות כו':
דף ק ע"ב

כבר בארנו זאת ההלכה בפ' התשיעי מיבמות (הל' ה) ונחזור לפרשה גם בכאן עד שלא ישאר בה ספק ונבאר דיניה אחד אחד ותחלת זה כי ממאנת ושניה ואילונית שלא הכיר בה אין להן כתובה ר"ל מנה מאתים אבל תוספת כתובה יש להן וענין לא פירות שהפירות שאכל הבעל אין מוציאין ממנו ואמנם אמרם ולא מזונות בממאנת ר"ל כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ואח"כ מיאנה אינו חייב לשלם מה שאכלה אחר הליכתו וקודם המיאון אחר שמיאנה אבל שניה ואילונית אינו חייב במזונות כלל ואפילו הוא מצוי בעיר והם תחתיו אבל אמרם ולא בלאות הוא לפי מה שאבאר וזה שבלאותיה כשהם מצוין ואיתנהו בעינייהו אין ספק שנוטלת בלאותיה בין היתה ממאנת או אילונית ואפי' זנתה תחת בעלה ברצון הפסידה הממון ולא הפסידה בלאותיה המצוים והוא מה שאמרו זנתה לא הפסידה בלאותיה קיימים אבל חילוק הדינים כשהבלאות נפסדו ונאבדו ע"י שנשתמש בהן אם תוציאם מיד הבעל ויתן מה שהיו שוין הבלאות או לא וכל מקום שיאמר יש לה בלאות ר"ל שתוציא ממנו ערך דמיהן וכל מקום שיאמר אין לה בלאות ר"ל שלא תוציאם ממנו ואמרו בכאן בממאנת אין לה בלאות ר"ל מה שנאבד מממונה בין בנכסי מלוג בין בנכסי צאן ברזל אין לה בלאות והשניה אין לה בלאות של נכסי מלוג אבל בלאות של נכסי צאן ברזל יש לה וזה הדין אמנם הוא קנס לשניה על כל אשר ביארנו בפ' התשיעי מיבמות (שם) והעיקר אצלנו בנכסי מלוג והוא פסק ההלכה עיילא ליה גלימא פירא הוי ומיכסי בה עד דבלי ולכך אין האדם חייב בבלאות נכסי מלוג בשום פנים ונגמר בזה הענין דין שניה וזולתה ודע זה ודין האילונית כשלא הכיר בה שאמרנו בה ג"כ אין לה בלאות הם בלאות של נכסי צאן ברזל לפי שהן ברשותו וכל מה שנאבד מהן אינו חייב בו אבל בלאות של נכסי מלוג יש לה לפי שהם ברשותה ולא היה לו להשתמש בהן עד שנאבדו מכל וכל אא"כ נגמרו הנישואין ונתקיימו אבל הכיר בה דינה כדין שאר הנשים אבל אלמנה לכהן גדול וחברותיה אשר אמר בהן יש להן כתובה וכמו כן פירות מזונות ובלאות ר"ל שהיא תוציא ממנו הפירות שאכל בין מנכסי צאן ברזל בין מנכסי מלוג וכמו כן יש לה מזונות לאחר מיתה אבל בחייו כופין אותו לגרש ואין נותנין לה מזונות ויש לה בלאות נכסי צאן ברזל כדין כל אשה וכל זה כשהכיר בהן אבל אם נישאו בטעות ולא נודעו איסורן אלא אחר כן דינם כדין האילונית שלא הכיר בה בכתובה ובבלאות ובמזונות ובפירות והכלל מכל זה בדיני הבלאות כשהן בעין אין ספק שיש לה בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל יהיו הנישואין על איזה דרך שיהיו ואם הבלאות אינן בעין כלל והנישואין גמורין ואין בהם שום הפסד או שהיתה שניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה או שהיתה אלמנה לכה"ג ושאר חייבי לאוין והכיר בהן הדין בהן אחד בלאות נכסי צאן ברזל יש להן בלאות נכסי מלוג אין להן אבל הממאנת אין לה בלאות בין מנכסי מלוג בין מנכסי צאן ברזל והאילונית שלא הכיר בה והאלמנה לכהן גדול ושאר חייבי לאוין שלא הכיר בהן הדין לכולן אחד הוא בלאות נכסי צאן ברזל אין להן בלאות נכסי מלוג יש להן הפך מן השניה והטעם שהשניה אין לה כתובה ואפילו הכיר בה והאלמנה לכהן גדול והדומות לה יש להן כתובה כשהכיר בהן לפי שהשניה מדרבנן וחייבי לאוין מדאורייתא והללו צריכין חזוק והללו אין צריכין חזוק:

פרק שנים עשר

הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים ניסת לאחר כו':
דף קא ע"ב

העיקר אצלנו בת אצל אמה בין גדולה בין קטנה וזהו כשרצתה האם אבל אם לא תרצה אין כופין אותה על זה אבל יטרח בה אביה ובתנאי שהיא כבר נגמלה וכמו כן שאינה מכרת אמה ולכך אין כופין אותה להניק אותה אבל כל זמן שהוולד מכיר אמו בין שיהיה זכר או נקבה הרי היא מניקתו בהכרח עד שיגמל ולא הבחירה בבת ולא בבחירה בבן אחר שש שנים אם רצה להניחו אצל אמו ויתן מזונותיו ורצתה היא בזה ואם רצה יאמר לה לא אתן הפרנסה אא"כ הוא אצלי וכבר ביארנו במה שקדם (פ"ד הל' ו) שאין האב חייב במזונות הבנים אלא עד שש שנים וזה שאנו מחייבין בעל האם במזונות בתה כמו שחייב עצמו בתנאי שהיה בשעת הנישואין או שיאמר לעדים אתם עדיי שאני חייב לזון את בתה או שיאמר הרי עלי חוב בשטר לזון את בתה וכמו כן כל מי שחייב עצמו בשום דבר שאינו חייב בו כאחד מאלו הדרכים הרי הוא מחוייב בו אמנם בקנין ושטר אין בזה שום ספק שהוא חייב:

נישאת הבעל נותן לה מזונות והן נותנין לה דמי מזונות מתו כו': שם

זה כולו מבואר וכבר הקדמנו העיקרים שמזון האשה והבנות מנכסים בני חורין אבל אינה מוציאה מיד הלקוחות ונכסים משועבדים הם מה שיצא מרשות זה והגיע תחת שעבוד אחר:

אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לומר לה כו':
דף קג ע"א

וכמו כן מניחין לה הכלים והבגדים שהיתה משתמשת בהן ואפי' היו של משי וזהב וכמו כן העבדים והשפחות שהיו משמשין אותה אין מונעין ממנה וכבר נתבאר לך (פ"ד הל' י"א) שזה מתנאי הכתובה ואם נפל הבית שהיתה יושבת בו אבדה זכות הדירה מכל נכסיו לפי שהתנאי הוא את תהא יתבא בביתי ואין לה רשות לבנותו אפי' מממונה ולא לטוח אותו ואתה יודע כי הרבים שנתחברו בהוצאה יעזרו קצתם אל קצתם ולכך יכולין לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות ואם אין את אצלנו אין לך מזונות אלא אם רצתה בחלק המגיע לה כשהיתה עמהם בכלל הרי היא נוטלת זה בלא ספק:

כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם כל זמן שהיא כו': דף קד ע"א

אין מחלוקת בין אחד מהם אם ספר כתובה יוצא מתחת ידה שגובה כתובתה לעולם בכל מקום שתהיה אבל מחלוקתם בשאין שם ספר כתובה והיא תובעת מנה ומאתים שחכמים אומרים שהיא אם היתה

בבית

א] ודע שזה שאמרנו כו'. נ"ב עי' ביאור דברי רבינו הגדול בזה בספר בית מאיר לשו"ע אה"ע סי' ק' סעיף י"א ודבריו נכונים מאד וכ"כ בתו"מ סי' ס"ו ס"ק כ"ה יעו"ש:

בבית בעלה נוחה לעולם מפני שצתיקתה מן התביעה אמנם הוא בעבור שהיא ניזונית עמהם מתבייסת מהם אבל בבית אביה שתיקתה זה הזמן הארוך אמנם הוא לפי שמחלה כתובתה וכבר באמרנו (פ"י הל' א') שיורשים אין להם כתובה על איזה ענין שיהיה אלא אם נשבעה קודם מיתתה והלכה כחכמים :

פרק שלשה עשר

שני דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן בן אבישלום חנן אומר שני דברים אדמון אומר כו' : שם ע"ב

השבע בתחלה הוא שישביעוה ב"ד שבועת התורה ומיד פוסקין לה מזונותיה ובסוף הוא כשיבא בעלה ויהיה מצוי ויכחישנה ויאמר לה אני הנחתי לך מזונות או אין את צריכה כלום וכל כיוצא בהן והלכה כרבן יוחנן בן זכאי · וממה שאתה צריך לידע שהרשות ביד האדם לומר לאשתו צאי מעשה ידיך במזונותיך כל זמן שאיני מצוי ואין לה מזונות וזה כשאינו מצוי עמה אבל כשהוא מצוי עמה אינו יכול לומר כן והרשות בידה לומר כל זמן שתרצה איני ניזונת ואיני עושה ואין פוסקין מזונות לאשה כשבעלה אינו מצוי אלא אחר ג' חדשים מיום הליכתו שהוא לא יניח ביתו ריקן ואם תבעה האשה לבעל המזונות והוא טוען אני הנחתי לה מזונותיה והיא טוענת לא הניח לי שום דבר ורוצה להוציא ממנו נשבע שבועת היסת שהוא הניח לה מזונות :

מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופירנס את אשתו חנן אומר איבד את מעותיו כו' : דף קז ע"ב

אבל אם לוותה ואכלה אין שום חולק שהמלוה לא אבד מעותיו ואם הודה הבעל שלא הניח לה מזונות הרי הוא יפרע ואם כפר ישבע כמו שזכרנו ויתקיים החוב עליה והלכה כרבן יוחנן בן זכאי :

אדמון אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים כו' : דף קח ע"ב

שיעור נכסים מרובין מזונות כל הבנים זכרים ונקבות עד שיגדלו הבנות ואם הם פחות מזה הרי הם מועטין ואדמון אמר לא יהיה הזכר פחות מן הנקבה ויזון עם הבנות מהנכסים מועטין ואין הלכה כאדמון:

הטוען את חברו כדי שמן והודה בקנקנים אדמון אומר הואיל כו' שם

מעיקר תורתנו מי שטוענין לו מטלטלין והודה במקצת מה שטוענין לו וכפר במקצת חייב שבועת התורה על החלק שכפר וזה הוא הנקרא מודה במקצת ואם כפר הכל ואינו מודה בשום דבר או הודה במין אחר שאינו ממין הטענה כגון שיטעון ראובן על שמעון עשר מדות של חטין ושמעון אומר לו אין לך אצלי כי אם בגדים או כך וכך מדות שעורים או פולין הרי זה פטור ורוצה לומר פטור משבועת התורה וישבע שבועת היסת ואלו הם עקרים שאין בהם ספק ויתבארו כל דינם ותולדותם במקומם ולפי אלו העקרים אם טוען ראובן על שמעון ואמר לו יש לי אצלך י' חביות מלאות שמן ואמר לו שמעון אין לך אצלי אלא י' חביות בלא שמן הרי זה פטור ואפי' לאדמון לפי שהוא טוען בשמן והודה לו בקנקנים מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אבל הם חולקים אם היה לשון טענת ראובן עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון אומר משמעות הטענה השמן והכלים והודאתו בכלים הודאתו במקצתו והחכמים אומרים אין משמעות זה אלא שמן בלבד והלכה כאדמון :

הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתלבין ראשה כו' : שם

פשט הרגל פירוש על אריכות הליכתו . עד שתלבין ראשה דרך גוזמא והכוונה עד שיבא מה שפסק והלכה כאדמון :

העורר על השדה והוא חתום עליה בעד אדמון אומר כו' : דף קט ע"א

נבאר זאת ההלכה בדרך משל ראובן מכר הקרקע לשמעון והיה לוי מכלל העדים שהעידו בשטר קרקע המכירה אחר כן בא לוי העד ומערער לשמעון בזה הקרקע שהוא שלו וראובן עשה לו בה שלא כדין אדמון אומר יכול הוא לטעון ואין מבטלין טענתו מפני שהיה עד במכירה לפי שיכול לומר מפני כן העידותי שתצא מיד ראובן שהוא קשה ותקיף ממני עד שיגיע ליד שמעון שהוא נשמע לדין ואני עכשיו אתבע אותו בדין כדי להוציא מתחת ידו והחכמים אומרים שעדות בשטר קיום למכירת ראובן והיזוק לקיום הקרקע בידו ואין לו לערער על שמעון והכל מודים שלוי אם עשאו סימן לאחר כגון שהוא ממצר הקרקע ואומר נגד המערב קרקע פלוני שהוא לשמעון וכמו כן אם היה שטר מכירה אים מאים ובכלל מצרי מקומות הזכיר הקרקע של שמעון והיה לוי עד בזה השטר הרי הוא אינו יכול לערער על שמעון בזה הקרקע בשום פנים לפי שהוא כל זמן שהעיד כבר קיימה בידו וכל זה כשהעיד בגוף השטר אבל אם היה דיין והעיד בקיום השטר לא אבד את זכותו לפי שיכול לומר לא הייתי יודע מה שהיה בכלל בשטר שאין מחוייבים הדיינים שיקראו את השטר ואז יקיימוהו אלא שיכירו העדות בלבד ואין הלכה כאדמון :

מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר כו' : שם ע"ב

כשהקיפו שדהו ארבעה בני אדם אדמון אין חולק עם חכמים שכל אחד מהם יכול לומר לו הבא ראיה שיש לך עלי דרך ויהיה לך דרך בשדה שלי וכשהקיפו ג"כ אחד מארבע רוחותיו אין חולקין חכמים על אדמון שהוא יכול לומר לו מכל מקום אראי גבך אבל המחלוקת שלהם באחד שבא מכח ארבעה שהיו מצרניו שלו מארבע רוחות ארבעה אנשים ומכר כל אחד מהם שדהו ולקח אחד הארבע שדות אדמון אומר יכול לומר לו מ"מ אראי גבך והרי מחוייב לתת לו דרך הפחותה שבדרכים וחכמים אומרים יכול לומר לו אם תניחני מוטב ואם לאו אקרע שטרי המקח וישוב כל אחד ואחד לשדהו ואין לך ממני שתתבע כמו שבארנו והלכה כחכמים :

המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר כו' : דף קי ע"א

הכל מודים באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא שהיה לו לומר שהיה לך להפרע את שלך אבל מחלוקתן באתרא דלא יהיב לוקח מעות עד שיכתוב השטר אדמון אומר היה לו למסור מודעה ואח"כ יכתוב השטר ואחר שלא מסר מודעה אבד את זכותו וחכמים אומרים לא יכול לעשות מודעה כי חשש שמא ישמע הלוקח וימנע מן המקח דחברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה ואין הלכה כאדמון :

שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך כיצד כו' : שם

והלכה כהכמים :

ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין כו' : שם

מעיר לעיר הם הכפרים שהם סביבות המדינה וכרך היא המדינה הגדולה המוקפת חומה ופירוש בודק מחפש ומבקש דבר הנאה לו ואמרו בהס"ם שנוי ווסת תחלת חולי מעים פירוש שינוי המנהג תחלת סבת החולי ואפי' שינה אותו לטובה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל וכשנשא אשה איש מארץ יהודה בארץ הגליל או מן הגליל ביהודה כופין אותה לצאת עמו שהוא לכוונה זאת נשאה ודין פשוט בכל אלו המקומות מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים :

הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין כו' : שם ע"ב

אמרו הכל מעלין ואפילו מנוה היפה לנוה הרע ואפילו מעיר שרובה ישראלים לעיר שרובה עובדי כוכבים ואמרו אין הכל ר"ל ולא שום אדם יוציא מארץ ישראל ואפי' מנוה הרע לנוה היפה ואפילו מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר שרובה ישראלים וכל אחד ואחד מהיהם כופה זה לזה לעלות לארץ ישראל או לירושלים ואם היא מעכבו תצא בלא כתובה ואם הוא מעכב יוציא ויתן כתובה וקפוטקיא הוא כפתור ונקרא בלשון ערב שמיאט"י וייחד אותה על דרך משל מפני שהיא קרובה לארץ ישראל ומפני שהכתובה היא מדרבנן הקילו בה שיפרע פעם לפי מקום הנשואין ופעם לפי מקום הגירושין וכוונתנו בכל זה להקל עליו הפרעון ורבי שמעון בן גמליאל אומר יפרע לפי מקום השעבוד קסבר כתובה דאורייתא ואין הלכה כרבי שמעון בן גמליאל :

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת כתובות

המתרגם

באור מלות הלועזות שברשי ותוספות ממסכת כתובות

פ"א דף ב ע"א רש"י ד"ה הגיע זמן וכו' לפרנס קנדירי"ר בלע"ז, נראה שצ"ל גרני"ר (פערזעהען פערזארגען, אויסשטאטטען), או שצ"ל קאדא. מתנות קטנות:

דף ג ע"ב איספרווא רידיה היל משרתיו כו' בלשון לע"ז הירגיי"ש, אולי צ"ל הורדי"ש (הארדען) וזהו חילות או גדודים שנוסעים לפני שר הנגא ממקום למקום ושם מכינים לו כל צרכיו וכן פי' הערוך ערך אספרווא:

ד"ה ה ע"א פיקוח פוסקונדרמ"ש בלע"ז, מלה מסובבת עיין המתרגם יומא פ"ל ב' ד"ה פיקוח: **שם** יתד קביל"יי ידוע וכמו שתרגמנו כבר במקומות רבים: **ע"ב** משופות אגוייביד"ש (געשארפט, צוגע- שפיטצט) החד, שנן:

דף ו ע"ב המפים מורסא, הפותח פה נפח שקורין קנו"ג (געשוויהר), שאת, מכה, ועי' בהמתרגם שבת ק"ז א' ד"ה המפים:

דף י ע"ב גיהוץ לסוקיי"ר באבן הזכוכית, להחליק הבגדים, ועיין בהמתרגם מו"ק י' ב' ד"ה לכסכוסי: **שם** המוגגנה דיספנפי"ר (צערדריקקען, אויפלעזען) למעך, עיין שמתרגם פסחים ל"ה א' ד"ה שמחה, התך, ימס:

פ"ב דף כח ע"ב דגייסי בהדדי כו' ברמיזות וקריצות בלע"ז פריווי"ן (פערטרויט, פערטרויליך) נמות, המוגה:

פ"ג דף ל ע"ב כרונכי אכרכא והוא בגרון מנ:"ט(דריזע)אבעבוע,גבס:

דף לט ע"ב ריבדא דכוסילתא פונטוייר"א דפלמוא"ה (שטיך פאם אדערלאם אייזען) מדקרת הברזל של האומן לפתוח העורק להזיל דם:

פ"ד דף מו ע"ב משני חלילין להספד קלמיל"ש (שאלמייא, ראהרפפייפע), קנה לתרועה או לזמר:

דף נ ע"א מררתא דדיא. מרה של דיה שקורין ווסט"ו צ"ל וולטו"ר והוא לשון דיה (גייער). עיט : **שם** אצוותא דדיקלא, כיב שגדל סביב דקל תומר כעין וויילד"ש סעיפים רכים ודקים המשתרגים סביב הדקל :

פ"ה דף נט ע"א שיעדן את זיוה איסקלויי"ר בלע"ז (ערהייטערן, פערקלעהרען) לזכך, לטהר.

דף ס ע"א גונח המיצל מהאב גבו פליינדרי"א (קלאגען יאממערן) נאה נכי מיבב: **ע"ב** כשות הומלון (האפפען): **שם** חבושא קורליי"ש, צ"ל קודנ"ש (קוויטען אפפעל) : **שם** בני נכפה . וולדות מתעברות שם נופלים מחולי שמו פיסיאו"ן (פאללזוכט, הינפאללענדע קראנקהייט) חולי נופלים: **שם** גרגושתא אדמה אריזילאה בלע"ז, עיין המתרגם יבמות ק"ו ב' ד"ה גרגושתא:

דף סא ע"א כוסברתא אליינדר"א בלע"ז, תרגמנו כבר במקומות שונים: **שם** גרגלידי חתיכות דקות ועגולות מיריר"א בלע"ז, ואולי היא מיריאאר שנקרא ג"כ לדבר רהב ועגול בתבנית ביצה (פלאט אונד אוואל): **שם** קיוהא קיסיון סינים איגרו"ר בלע"ז (זויער, דערבע) חומץ חזק : **שם** אטורנגא דמלכא מושיב המנות לפני השרים ובלשוננו שניסקאקו"ש (הויזפאגט, הויזהאפמייסטער, הויזמארשאלל), סוכן אשר על הבית: **ע"ב** דבר אחר חזאי ביה בשר של חזיר מלורע ובלשונלעז קורין לו סורסמי"ן. מסתבר שצ"ל בורשו"ן (פיננען) שכן קורין לצרעת שבחזירים מנוגעין בה, עיין שבת קכ"ס ב' רש"י ד"ה קשה לדבר אחר: **שם** משרבט פושטן כמין שרביט, ובלשוננו נקרא אשא"ש פ"י שהיא צריכה לברות ההוש תמיד ברוק, לא ידעתי מכין הלעז כי לשוא עמלתי לחקור ולדרוש אחריו ועיין בב"מ ס' ב' ד"ה משרביטין, ואולי אין לו כוונה אחרת זולתי קול הדומה לקול הנשימה בהכנעת השפתים והלשון להוציא הרוק שהיא צריכה לשרות בו החוט כמו שפי' ובנין המלה מעיד על זה: **שם** דמיטללא בגוריית' קוטנייתאונדרשיר מבחקת בכלבים דקים וחוק שקורין איסקקי"ש (שאב שפיעל):

דף סה ע"א שופרזי גביעים ארוכים שקורין מדירני"ש (פליידרי"ן, כלי זכוכית שמבתמכין בו הצורפים. ולבי ראה במלה זו היא מה שקורין בלשון צרפת מאגערע"ן שענינו הר קטן או גבעה ר"ל צלוחית בתבנית גבעה, וזהו מה שקורין בלשון אשכנז (שפיטצגלאז), והוא ארוך וצר, ומה שהביא כאן במוסגר פליידרי"ן מבתכר שזהו בלשון ספניא ווידרי"א (גלאז):

פ"ו דף סו ע"א בטמלא דק דק של זהב שקורין פלאנ"א, צ"ל פלאמ"א (פלאך), בסח, ישר :

פ"ז דף עה ע"א שומא וורוא"ה (ווארצע), יבלת : **שם** בקיוהא דחמרא ביין קהה איינר"א בלע"ז (זוייער): **שם** צלקת פינדור"א ודוגמתו בחולין קכ"ד א' גבי תנור כלי חרס דצלקים מצלק (שפאלטען, טהיילען, טרעננען) בדק , בקע , חריץ :

דף עו ע"ב בעובי בית הכוסות, מקום יש בראש הכרס כו' קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפולים ודבוקים ובלע"ז רדובלי"ן (צווייפאבע פערדאפפלונג), כפול פי שנים:

דף עז ע"ב פילא , פשב שקורין פוליו"ן (פאלייא) : **שם** ולודנא אלייסוג"א (ווערמוטה), מין עשב למרפא הבטן: **שם** בצבתא שנליי"ש (צאנגע) , צבת: **שם** הבטקי פלשטי"ל (ארם זעסעל), כסא אשר ידים לו :

פ"ח דף עט ע"א ופירא דבוורי הפירש של דגים שקורין ויוויי"ר (וויהער פישטייך), נהר אשר דגים בו: **ע"ב** פיר גפריה גומא שחופרין הימנה גפרית כו' אלו"ש בלע"ז (אלוין) :

פ"ט דף פה ע"ב מטלח מלוחי מנהיגה בעונין שלה שקורין רייט"ש (רודער פיר גראסע פאהרצייגע), משוט: **ע"ב** מטכסא לבוש משי ציגדי"ל בלע"ז (צענדעלטאפט, איין דיננער לייכטער זיידענשטאף) :

דף פה ע"ב בטובת הנאה דבר מועט שאינו אלא כחיזוק טובה שקורין גרי"ד מפיק רצון (געוואגענהייט , נייגונג), חן, היינה :

פ"י דף צו ע"א דסקיא שק של שור שקורין טשינ"א (טאשע) , כיס, תרמיל :

דף צח ע"א כיסתא מכפוא לשון אחר עני אלמונים שקורין קורא"ל , (קאראלען):

דף ק ע"ב איצצא טעם הקרוב להחמיץ איגרו"ה בלע"ז (זויער):

פי"ג דף קז ע"ב מאני דקוניא כלי חרס שמחפין עליה עופרת שקורין פלומבלי"ר בלע"ז (גלאזור): **שם** חיורי שרו לפי שהעופרת מחליק את החרס וכו' צריף אול"ס וכו' (אלוין): **שם** קרטופנא ניקועי קוריוני"ש בלע"ז (שפאלטע, ריצע), בדק, הרין.

דף קיא ע"ב דלית כרם הנודל ע"ג כלונסות טרילא"ה בלע"ז (וויין לויב), ולשון עברי הוא דליותי :

דף קיב ע"א קיבוריא קמח שאינו יפה שעושין ממנו פת קיבר וקורין שאגדי"ר (קלייען בראד, שווארצעס בראד), פת סובין , פת שחור :

מסכת כתובות

דף ב תוס' בד"ה בתולה הא דלא קתני כו' משום דא"כ ה"ל למיתני העבד העברי שאינו דבוק כו' עכ"ל ר"ל דבוק עבד של עברי אלא אינו דבוק דהיינו עבד שהוא עברי ואילו הוה כתיב העבד עברי הוה משמעו דבוק והיה הולרך להוסיף עוד ה' העברי דלשתמע אינו דבוק ואין דרך כו' וק"ל: **בד"ה** נשאת הא כו' דאי תני הכי ה"א אפי' בע"כ כדמשני גבי הא דפריך וליתני האיש קונה כו' עכ"ל והא דקתני האיש מקדש ע"ש בתוס' וכמ"ש מהרש"ל: **בד"ה** שאם היה לו כו' וי"ל דלא מייתי אביי ראיה לר"א אלא שהוא בקי כו' עכ"ל ר"ל הא דנאמן לאוסרה ולא נימא שהוא משקר במזיד לא נחית ליה אביי לאתויי ראיה אלא משום שמא הוא טועה וסבר שמלא פתח פתוח ואינו כן והא מייתי ראיה שפיר שהוא בקי ואינו טועה דאל"כ לא יצא הקול כו' וק"ל: **בד"ה** מפני מה כו' אין שואל הטעם כו' דא"כ לא הוה משני מידי אלא כו' והוא מניח נפקותא זו כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י ששואל על הטעם ורב יוסף הוא דקשיא ליה הכי דהלי תניא דמפרש טעמא כו' דלא הל"ל האי לישנא דהלי תניא כו' בדתניא דלא מפרש טעמא אלא דה"ל להקשות בפשיטות דעל הטעם לא משני מידי אבל על הנפקותא שפיר קאמר דהלי כו' דשבק נפקותא המפורשת כו' ומיהו ק"ק לפי' התוס' דאינו שואל כלל על הטעם אלא על הנפקותא מאי קא קשיא לרב יוסף ואימא דלכך שבק הנפקותא המפורשת במתני' משום יום א' בשבת דלא שייכא נפקותא דמתני' ודו"ק: **בד"ה** ותכנס בא' כו' לא בעי לשנויי דנשאת בד' כדי שתבעל כו' ועוד ל"ל טעמא דשקדו ת"ל משום ברכה כו' עכ"ל ר"ל לקמן בברייתות שניט הני ב' טעמי משום שקדו ומשום ברכה דדגים והשתא קאמרי הא דלא בעי לשנויי נמי הכא האי טעמא משום ברכה דתני נמי לקמן ועוד ל"ל לקמן לפי האמת הך טעמא דשקדו דהאי טעמא דטענת בתולים ודאי אילטריך משום יום ה' דאי משום ברכה לחוד ברכה דאדם עדיפא ותנשא בה' ותבעל בו' והאי טעמא דברכה ודאי אילטריך נמי משום שתבעל בה' אבל טעמא דשקדו לא אילטריך כלל דבהני ב' טעמי דהיינו טענת בתולים וברכה דדגים סגי ותירלו דמשום ברכה לא הוה אלא עלה טובה ולא מקרי עברייתא ואם היה מגיע זמנה ביום א' היה מעלה לה מזונות אי לאו משום שקדו דמקרי עברייתא והשתא עברייתא הוי ביום א' משום טעמא דשקדו וביום ה' וביום ו' הוי עברייתא משום טענת בתולים ומיהו לא הוי אילטריך למימר דשקדו שיהא טורח בסעודה אלא יום אחד ולכך א"א שתכנס ביום א' אבל ביום ב' וביום ג' הוי סגי נמי בטעמא דטענת בתולים ואפשר לומר (א) דקושטא קאמר דבעי ג' ימים טורח סעודה וכ"מ אם הגיע זמנה ביום ב' וביום ג' אינו מעלה לה מזונות כיון דעיכובא הוי נמי משום שמחת סעודה של חתונה דידה אבל משום טענת בתולים ה"ל כאילו הוא המעכב דלאו תיקון דידה הוא אבל א"כ הוא אם הגיע זמנה ביום ה' וביום ו' יעלה לה מזונות כיון דלית ביה טעמא דשקדו אלא טענת בתולים דאינו תיקון שלה ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה מת הוא דאינו גט משום דאין גט לאחר מיתה כו' ניתני חלה וכ"ש מת שאין אונס גדול כו' עכ"ל וכה"ג כתבו התוס' אין לדקדק על דבריהם מאי קאמר ליתני חלה וכ"ש מת דהא במת בכה"ג בתנאי דאם לא באתי כו' בלאו הכי אינו גט משום דאין גט לאחר מיתה די"ל דאיכא לקיומי במעכשיו דאין זה גט לאחר מיתה דהא למפרע מעכשיו מגורשת ואפ"ה אינו גט משום דיש אונס בגיטין במת מכל שכן בחלה ובזה יתיישב נמי מה שכתבו התוספות בזה דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה למימר ניחא ליה דלא תפול קמי יבם ומה בכך דאי נמי אסיק אדעתיה למימר הכי ולא הוה מת מכ"ש דחלה הא מ"מ אינו גט משום דאין גט לאחר מיתה די"ל במעכשיו איכא נפקותא דאי הוה אסיק אדעתיה למימר לא ניחא ליה דתפול קמי יבם לא הוה מת מכ"ש דחלה והוה גט ואע"ג דבהדיא תנא בסיפא גבי מעכשיו דהוי גט לא נחית השתא למידק מידי מסיפא ודו"ק היטב: תוס' בד"ה לפיכך חלה כו' די"ל דארוסתו אגידה ביה טפי מיבמתו כו' עכ"ל ואין לדקדק דהא לדבריהם נמי אית לן למימר הך סברא דארוסתו אגידה ביה טפי דאל"כ מאי קמיבעיא ליה הכא בארוסתו תפשוט ליה מההוא דיבם דדוקא עומד בדין אבל לא עמד לא די"ל דלפום דקמבעיא ליה הכא ה"נ דהכי קמבעיא ליה אי איכא לפלוגי בין עמד בדין ובין לא עמד בדין ודוקא נקט התם עמד בדין ואי ליכא לפלוגי ולאו דוקא נקט התם עמד בדין ואין לדקדק נמי בדברי התוס' רב אשי אמאי לא מוקי לה באונס דחלה הוא ולאחר שהגיע זמן דהא כיון דע"כ לא נישאו אידי קתני ניחא ליה לאוקמא בפשיטות בלא חלה כלל דחלה נמי דחייב ליתן לה משום דלא חולה היה בהגעת זמן הוא וק"ל: **בד"ה** ודלמא כו' ואתא לאשמועינן תרווייהו דיש אונס ואין גט כו' עכ"ל משום דלפי סברתו דהשתא גט זה פסול מתרי טעמי דהיינו משום דיש אונס ומשום דאין גט לאחר מיתה וכיון דהתנא ודאי דיכא אתי לאשמועינן ואכן חד מינייהו נמי לא שמעינן מיניה דבכל חד וחד מינייהו איכא למימר דלא מטעם זה פסול אלא מאידך טעמא ולא ה"ל למיתני הך בבא כלל דאית ביה תרי פסולי ולא שמעינן מיניה מאיזה טעם הוא פסול וקאמרי דשפיר שמעינן מיניה תרווייהו דאי יש אונס גרידא אתא כו' ומיהו למאי דמסיק לאפוקי מרבותינו ודאי לא שמעינן הך דיש אונס כלל אלא הך דאין גט לאחר מיתה גרידא ודו"ק: **בד"ה** דלמא לאפוקי כו' הא אמרינן אם נשאת הולד כשר ומשום דאין גט כו' עכ"ל ומיהו אכתי קשה דמאי קאמר רבי יוסי זמנו של שטר מוכיח עליו דלא לחנם נכתב זמנו כו' כפרש"י הא איכא למימר דנכתב זמנו כדי שיהא גט כשר לכתחלה ויש ליישב דה"ק (ב) דלא לחנם נכתב זמנו בכה"ג דאם לא באתי כו' דהוי סגי כשכתוב בו שבוע או שנה או חודש דכשר אף לכתחלה ודו"ק: **בד"ה** דלמא מת כו' וי"ל דבאונס דלא שכיח כלל לא אסיק כו' עכ"ל לא הוו אילטריכו למימר השתא דאכלו ארי לא הוה שכיח כלל אלא הוה כמו חלה ולא כמת בעלמא דאיכא למימר בזה דמסיק אדעתיה דלא ניחא כו' אלא לקמן שפסקו כלישנא קמא דרבא דחלה נמי לא הוה אונס אע"ג דלא שכיח הוא ע"כ אית לן למימר הך דאכלו ארי לא שכיח כלל וג' מיני אונס הן כו' כמ"ש לקמן וק"ל:

דף ג תד"ה וסברה דאנים כו' ואם תאמר מת תוך י"ב חודש נמי יהא גט מה"ט כו' עכ"ל ר"ל דאע"ג דפסיל משום דאין גט לאחר מיתה ומדאורייתא לא הוה גט ליפקעו רבנן לקידושי מה"ט דקאמר דסברה דמת ומעגנה בלנועות וה"ה בפרוצות דזימנין דמת והוה גט לאחר מיתה ואמרה דלא מת וק"ל: **בד"ה** תינח דקדיש כו' כגון דליכא עבירה כר דהדר לטיבליה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל וקשה הא נמי עבירה היא מאחר שחוזר לטיבלו ומתקנין כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין לי להאריך בדחוקיו אבל הנ"ל דכמו דניחא ליה למקשה בקדיש בכספא דליכא עבירה על ידי (ג) הפקר ב"ד הפקר ולא הוה קדושין מעיקרא כלל ומימלא בעילותיו שלא נתכוין לקידושין הם זנות ה"נ בתרומה הפקר ב"ד הפקר ועוד דתרומה איתא בשאלה ולא הוי תרומה מעיקרא אבל בקידושי ביאה כיון שנתכוון לקדש בביאה היאך נעקרין הקדושין למפרע דמה תהא על ביאתו כיון שנתכוין לקדש בה כפרש"י ומשני דה"נ עשאוהו לבעילה דמעיקרא זנות ותו לא מידי: **בד"ה** אשה נשאת כו' וי"ל דמשום ברכה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל כו' עכ"ל ר"ל כמ"ש לעיל גבי ברכה דדגים דלא הוה עברייתא מה"ט דאינו רק עלה טובה וה"נ איכא למימר בברכה דאדם אע"ג דעדיפא מברכת דגים לחד לישנא לקמן וק"ל: **ע"ב** בד"ה ובשני לא כו' אלא נקט בשני משום דבעי למיתני ואם כו' עכ"ל ובריסא בסכנה נקט נהגו העם לכנוס בשלישי כיון דלא קאמר אלא דנהגו לא שייך למנקט רבותא אף בשני וק"ל: **בד"ה** ולידרוש להו כו' אמרינן דברלון אסורה כו' עכ"ל לפי' ר"ת ליכא לפלוגי בין אונס לרלון כמ"ש בהך בת ישראל שהמירה כו' ומה"ט דביאת עכו"ם לא נחשב ביאה אבל לה"ט שכתבו התוס' דקרקע עולם היא ודאי דליכא לפלוגי בין ביאת עכו"ם לישראל אלא דאיכא לפלוגי בין אונס לרלון וק"ל: **בד"ה** ולידרוש כו' הל"ל ומן האונס ואילך דא"כ מאי משני כו' דהא אפילו לא דרשינן כו' לא מסרי כו' עכ"ל נראה דלא ניחא להו לפרש כפרש"י דאי מקילינן להו עבדי ברלון כו' דלא שבקי משום זה התירא ואכלי איסורא דמשמע דאין לחוש להן אלא לבעילת הגמון והשתא קאמרי התוספות דאין לפרש דפריך אקודם שנהגו לכנוס בשלישי דאמאי היה סכנה כלל דלידרוש להו דאונס שרי ואם עשו כן לא הל"ל ומן הסכנה ואילך אלא מן האונס ואילך דא"כ מאי משני משום פרוצות דהא אפילו לא דרשינן להו לא מסרי נפשייהו משום חשש איסור לבעליהן שהרי לא ידעי דאונס שרי ועושות באיסור לבעליהן לפי דעתם א"כ לעולם עושות ברלון באיסור לבעליהן כיון דפרוצות הן אבל אידך שינויא משום כהנות ניחא להו אף לפי' זה דה"ק דאע"ג דע"י דרשא דאונס שרי לא הוה מקרי סכנה לנועות אשת ישראל מ"מ משום נשי כהנות לנועות דמסרי נפשייהו גם באנוסות מקרי להו ובסכנה גם אחרי הדרשא דאונס שרי והקשו ועוד וכי משום פרוצות כו' ר"ל וכי משום חשש פרוצות שיעשו ברלון ע"י דרשא דאונס שרי יניחו להרוג הלנועות נשי ישראל ע"י שלא ידרשו להן דאונס שרי אלא דה"פ דאחר שנהגו לכנוס בג' אמאי לא מיחו בהן לקיים תקנת חכמים שתנשא בד' וידרשו להן דאונס שרי ולא יסתכנו ומשני משום פרוצות לא מיחו בהן דהפרוצות בד' ודאי עושות ברלון ונאסרו לבעליהן א"נ משום כהנות דאית בהו סכנה גם ע"י אונס לא מיחו בהן לנהוג בג' דהשתא ליכא ודאי סכנה לנועות ולכהנות ולא איסור בעלים בפרוצות דהא מספיקא בג' לא אתי ההגמון ואין להקשות למאי דפרכינן ונעקריה משום דזימנין אתי ההגמון ואיכא סכנה אף אחר שנהוג בג' טפי תקשי ליה אכתי ולידרוש להו אחר שנהוג בג' דאונס שרי משום זימנין דאתי בג' ואיכא סכנה די"ל דאפשר דדרשינן להו ולא מקרי סכנה לנועות אלא קודם שנהוג בג' א"נ קודם שנהוג נמי גם אי הוה דרשינן להו מ"מ הוה ודאי סכנה לכהנות זהו הנ"ל מדבריהם לע"ד והוא ע"פ פי' הראשון שכתב מהרש"ל בזה על דברי התוס' והדרך השני שכתב מהרש"ל בכוונת דברי התוס' לא ידעתי להולמו ואין להאריך בו ועוד ראיתי דרך אחר בפי' דברי התוס' בשם ר"י אב"ן לב והוא דרך רחוק ודחוק ואין לדקדק נמי לפי הפירוש שכתבנו מאי ראיה הביאו מהא דלא מסרי נפשייהו באונס דאין חייבין מיתה ע"ז משום דקרקע עולם היא לעושות ברלון דחייבין בו מיתה די"ל כיון דלפי דעתם אונס אסור וחייבין מיתה על האונס ואפ"ה לא מסרי נפשייהו ה"ל אונס כרלון ודו"ק: **בד"ה** ותו התם כו' בקונטרס פירש נהגו רובא דעלמא והכא מותר יחידי כו' עכ"ל יש מקשים לפירוש הקונטרס מאי פריך התם נהגו הכא מותר ואימא דנהגו לרבים לעקור רק יום אחד אבל ליחיד מקילינן לעקור ב' ימים ואפשר שע"כ כתבו שאינו מיושב פירוש הקונטרס ועוד נראה דאין סברא אמילתא חדא דסכנה היא להתיר ליחיד טפי מלרבים ודו"ק: **בד"ה** בג' מיהא לכנוס ולא בעי למימר

קרני ראם (א) בד"ה ותכנס כו' דקושטא קאמר. נ"ב ולמ"ש הריטב"א דתקנת שקדו מקרי תקנתא דידה משום דע"י שטורח בסעודה איכא הזקה דא"א טורח בסעודה ומפסידה יעוי"ש. א"כ חזינן דעיקר התקנה משום טענת בתולים ומיחשב תקנתא דידה אבל טענת בתולים שיטעון נגדה ולא יתקרר זה אינו לטובתה ולא הוי תקנתא דידה וכדברי רבינו: (ב) בד"ה דלמא לאפוקי כו' דלא לחנם נכתב זמנו. נ"ב ולא אדע דהרי לאח"מ ודאי א"צ זמנו של שטר דאחר שלא היה כוונתו אלא לאח"מ יכתוב סתם שאין הזמן לתועלת דבלא"ה צריך שיבורר זמן המיתה אלא דאף אם לא באתי לאחר י"ב חודש ניהו דמועיל הזמן דנדע כלות י"ב חודש מ"מ לא היה צריך שיכתוב זמן יום שעומד בו אלא זמן כלות י"ב חודש ומש"ה אמרינן דזמנו של שטר מוכיח שיהיה כמהיום: (ג) בד"ה תינח דקדיש כו' הפקר ב"ד הפקר. נ"ב עיי"ש בתוס' דל"ש בזה הפקר ב"ד כיון דאח"כ ג"כ שלו הוא ועליו להפרישו ומ"מ מ"ש רבינו דתרומה איתא בשאלה ניחא משום דהא קיי"ל דנדר ופתחו עמו א"צ שאלה לחכם וא"כ מטעם תק"ה אמדינן דעתו דודאי מתחרט על תרומתו ואין רוצה בה ומש"ה הוי כשאלה אבל כאן כיון דבעילתו בעילת זנות הו ליכא אומדן דעתו כיון דאיכא הזקה דא"א עושה בכ"ז אלא דסוגית הש"ס ביבמות לא משמע כן והנכון כתי' מהרש"ל:

חכמת שלמה

דף ב ע"א תוס' בד"ה שאם כו' דפריך וליתני האיש קונה כו'. נ"ב נראה דאשה נקנית ומש"ה ליכא למיטעי גבי האיש מקדש דהא כבר תנא ברישא שאין אשה נקנית אלא לדעתה אבל הכא שכבר נתקדשה ה"א שפיר נשאת אף בע"כ קמ"ל. (עיין במהרש"א): **ע"ב רש"י** בד"ה זמנו כו' ואם לא כתב כו' כצ"ל: **בד"ה** אלא מסיפא צ"ל ואלא כו': **תוס'** בד"ה פשיט רב אחאי כו' צריך רב אחאי כו'. נ"ב וכן לקמן דף י' רב אחאי משני כו': **בד"ה** דלמא כו' כשכתוב בו שבוע שנה חדש דאמרינן וכו' כצ"ל:

דף ג ע"א תוס' בד"ה תינח כו' דהדרא לטיבלא כו'. נ"ב פי' שמפרישין מן הטמא על הטהור דמין שתורם הוה תרומה ולהוו חכמים ואמרו שביעא שהטהור אינו מתוקן אלא אפילו אותה תרו' מה שהפרישו מן הטמאה חזר לטבל ממש וקשה הא נמי עבירה היא מאחר שחוזר לטבלו ומתקנין אותה מיניה וביה והשני יוצא לחולין ויתר לזרים ואין לומר דתומרתו הוי שבל כדי שיפרישו אח"כ מיניה וביה דבל לעולם אף השאר אינו יוצא לחולין א"כ אין זה קרוי עבירה מן התורה אלא חומרא בעלמא ונראה לפרש דמה שעקרו חכמים דבר תורה והחזירו אותו שבל בזה לא נעשה עבירה שהרי שבל נמי הייני מיהת אלא שיבוא אח"כ קולא מיניה כשתחזור ותפרישו ובכה"ג ליכא קפידא לאפוקי הכא שנאמר מגורשת ומפקיעין איסור א"א ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בד"ה** א"ד כו' מחמת זב הסוני כו' כצ"ל: **ע"ב תוס'** בד"ה ולדרוש להו כו' ואין נראה לריב"ם כו'. נ"ב אבל מ"מ פסק ר"ת דין לאמתו אבל לא מטעמים שיין בהשר"י.

מהר"ם

דף ב ע"א בתוס' ד"ה ותנשא בא' כשבת לא בעי לשנויי וכו' עד ועוד למה לי טעמא דשקדו וכו' וקשה והא זו הקושיא הראשונה שאמר לא בעי לשנויי וכו' ובתחלת המחשבה אמרתי להגיה ועוד ל"ל טעמא דמשכים לב"ד אבל זה א"א דע"כ בעינן טעם דמשכים לב"ד דאי משום ברכה לחוד א"כ תנשא בחמישי יתבעל בששי דנאמרה בו ברכה לאדם כדלקמן דף ה' ונ"ל לפרש כוונת התוס' דה"ק דלקמן דף ה' אמרינן דדוקא תנשא ברביעי ותבעל בה' משום ברכה דנאמרה בו לדגים אבל לינשא בד' וליבעל בד' לא והשתא מקשו התוס' דע"כ אתה צ"ל בלאו הכי טעמא דברכה דאל"כ תנשא ותבעל בד' וא"כ ל"ל טעמא דשקדו לתרץ למה לא תנשא בא' בשבת תיפוק ליה נמי משום טעמא דברכה וק"ל והלשון מוכיח כן דאמר תיפוק ליה דזה נאמר על ענין שנצטרך לומר בלא"ה וק"ל נ"ל:

דף ג ע"ב בתוס' ד"ה ובשני לא יכנוס עד ונראה לר"י דמלתא באפי נפשיה היא. פי' והא דקתני ומסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בג' ה"ה בב' ולכך לא היה יכול למפרך לקמן מרישא לסיפא: **בא"ד** אלא נקט בב' משום דבעי למתני ואם מחמת האונס מותר. פי' כדי שיהא משמע דמחמת האונס מותר אפילו בשני: **ד"ה** ולדרוש להו וכו' עד דהא אפילו לא דרשינן להו לא מסרי נפשייהו. פי' ומיד שמאיימין עליהם עבדי ברצון ונאסרות על בעליהן כנ"ל כדי להנצל סמה שפירש"י איכא פרוצות דאי מקילינן להו עברי ברצון ונאסרי על בעליהן: **בא"ד** אלא הכי

דאתי שר לבא בג' דא"כ יכנוס בד' עכ"ל היינו לפי פירושם שכתבו דחליף לאחר שעבר יום א' אבל לפ"ה דמעכב יותר מיום א' ודאי דלק"מ דא"כ אמאי נקט יום ב' דבכה"ג נמי אם אתי ביום ב' יכול לכנוס ביום א' וכן בכל שאר הימים בכה"ג יכול לכנוס כיון שמעכב שם יום ד' ומהרש"ל כתב דרך אחר ליישב פ"ה ע"ש: בד"ה אישפרווא דידיה כו' אין לתמוה משום סעודה עקרינן תקנתא דרבנן ב' ימים כו' עכ"ל לכאורה זו הקושיא לפ"ה דבשני לא יכנוס בשעת הסכנה אבל לר"י דמילתא באנפי נפשה היא וג' דנקט בשעת סכנה ה"ה בב' קושטא הוא דמשום סכנה עקרינן נמי ב' ימים ומיהו לפר"י איכא לאקשויי קושית התלמוד דמשום סכנה אינו אלא נהגו ומשום סעודה אפי' אורויי מורינן וע"כ צריכין לתרוצי כה"ג דבעילת הגמון שכיח כו' כמ"ש התוספות אך ק"ק דלפ"ה לא תקשי להו מידי דאימא הא דמשום סכנה לא עקרינן אלא יום אחד היינו לרבים והא דמשום סעודה ב' ימים היינו דוקא ליחיד ומהרש"ל כתב דברי התוס' שפיר מתיישבים גם לפר"י דהא שפירש דלא יכנוס בב' מילתא באנפי נפשה היא דלא מצי למיפרך מרישא לסיפא אבל לפי האמת לא נפקינן הברייתא ממשמעותה דדוקא נקט יום ג' בסכנה ולא יום ב' אבל ק"ל לפר"י ה"ל טפי לפרש כן מכח קושיית התלמוד דהכא נהגו והכא מותר וצ"ע ודו"ק:

דף ד תד"ה ובועל כו' קודם שיקבר כו' ודייק לה מדקתני כל אותן הימים כו' מדלא התיר אלא בעילת מצוה כו' עכ"ל פי' לדבריהם דודאי מוכח לקמן בהדיא בגמ' דפורש קודם שיקבר דקאמרינן אילימא דקתני בועל בעילת מצוה ופורש התם משום דלא חל עליו אבילתא כו' ומשמע להו דדייק ליה לתלמודא מברייתא מהא דדייק בסמוך דדברים של צנעא נוהג דהיינו מדקתני כל אותן הימים דמשמע דבכל ז' ימי המשתה וז' ימי אבילות פורש ואוסר אפי' בעילת מצוה אלא דבועל בעילת מצוה קודם שיקבר ומרישא הא דבעילת מצוה אסור בימי אבילות לא ה"מ למידק כו' והאי קשיא ליה לרשב"א דמ"מ הך מילתא דדייק לקמן דדברים של צנעא נוהג ברגל דלא שייך ביה בעילת מצוה ה"מ לדיוקא שפיר מרישא מדלא התיר אלא בעילת מצוה והירץ ר"י דהמ"ל פורש משום דם בתולים כו' ויש לדקדק לקמן דקאמר דהוא ישן בין האנשים כו' היינו משום דאבילות קילא ליה לעבור הא אית ביה נמי משום דם בתולים דלא קילא ליה לעבור והא ישנה עמו כדאמר רב יוסף דמשום נדות לא קילא ליה לעבור ויש מתרצים בזה דאיירי במוכת עץ א"נ באלמנה שנשאת לבחור דעושה שבעת ימי המשתה וליכא דם בתולים והוא דחוק אבל מדברי הרא"ש למדתי בזה לתרץ דאיירי הך ברייתא לפי משנה ראשונה דאין לפרוש משום דם בתולים מיהו ק"ק מאי קא קשיא להו לתוס' לקמן דתקשי לרב ושמואל ברייתא דהכא דאימא דרב ושמואל אוקמוה לפי משנה אחרונה ומשום דם בתולים הוא פורש ולית להו הא דרב יוסף דקאמר בפירסה נדה ישינה עמו בבעל ולדברי הר"מ הלוי שכתב הרא"ש בשמו דאפילו לרב יוסף בדם בתולים דקילא ליה כמו אבילות הוא ישן בין האנשים והיא ישינה בין הנשים קשה מאי קאמר מסייע ליה לר"י דאימא משום דם בתולים הוא פורש ולמשנה אחרונה (א) ויש ליישב ודו"ק: בד"ה אבל איפכא כו' ומיהו לבעול אסור עד לאחר שלשים כדמוכח כו' עכ"ל ולא נראה להם לחלק משום דהתם היא נמי אבילה היתה וק"ל: בא"ד אבל אותו שאין לו בנים כלל אסור לישא עד לאחר שלשים כו' עכ"ל ודקאמר אין לו בנים מותר לישא לאלתר היינו לאחר שלשים ולא בעי שלש רגלים כ"כ מהרש"ל: בד"ה אבל דברים כו' אבל קשה דכל אותן הימים כו' משמע אפילו בשבת עכ"ל ולא ניחא להו לפרש דקושטא הוא דמסייע ליה לר"י מהא דכל הימים דהוה שבת בכלל דאם כן לא הוה ליה למימר מסייע ליה לר"י דאמר אין אבילות במועד כו' אלא דאמר אין אבילות בשבת אבל דברים כו' וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה ונוהגת כו' מדלא קתני באבילות דידיה הוא ישן כו' ש"מ ומגיר כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות מדלא קתני באבילות דידיה אינה מוזגת לו הכוס כו' אלמא חמיר ליה ולמאי דמתרץ תני באבילות דידיה הוא ישן בין האנשים כו' לא אילטריך ליה למתני דכ"ש הוא דהא בנדה מותר טיחוד ואסור מזיגת כוס כו' והכא כיון דאסור היחוד מכ"ש דאסור מזיגת הכוס כו': ודע דמתוך סוגיא דשמעתין מוכח דמזיגת הכוס כו' אסור באבילות ולרב אשי אפילו באבילות דידה כאבילות דהכא מכ"ש דאיסור יחוד דשרי בנדה אבל הראב"ד כתב (ב) להתיר מזיגת הכוס כו' אפי' באבילות דהכא כמ"ש הטור י"ד סימן שמ"ב גם הרא"ש הסכים עמו בדבר זה בפסקיו בפרק ואלו מגלחין ע"ש וכל הסוגיא דשמעתין א"א להולמו וצ"ע: תוס' בד"ה ומי שאני בין כו' תימה דבלאו מלתא דרב יוסף הוה מצי למיפרך כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר בלאו רב יוסף דאין חילוק בין אבילות דידיה לאבילות דידה לא אילטריך ליה למתני איסור היחוד אבל לרב יוסף דמחלק ה"ל למתני בהך ברייתא ולפלוגי באיסור יחוד בין אבילות דידיה לאבילות דידה דהא לאו קושיא היא דבברייתא דלעיל דקתני תרוייהו קתני בה איסור יחוד ולא מפליג בהדיא בין אבילות דידיה לאבילות דידה אלא ע"כ דפריך דלא ה"ל למישמע בהך ברייתא איסור יחוד כדי שלא נטעה להתיר איסור יחוד וא"כ בלאו רב יוסף נמי ה"מ למיפרך הכי ותירצו דבלאו רב יוסף הוה מפלגינן בין שעת חופה וק"ל: בא"ד אבל לרב יוסף כו' א"כ הא דקתני נוהג עמה אבילות היינו עמה במטה דומיא דהכא כו' עכ"ל ר"ל מעיקרא לא פריך ליה אלא ממשמעו כיון דעמה משמע במטה ה"נ אית לן למימר עמו במטה וקאמר תני כו' דמשמע נמי הלשון בבית ואסור ביחוד ופריך והא עמו כו' דומיא כו' כיון דכי הדדי מתניין אית לן למימר דכמו דעמה דינא אתא לאשמועינן היתר יחוד עמה במטה ה"נ אית לן למימר דעמו דינא אתי לאשמועינן היתר יחוד וקאמר דודאי בעמו נמי דינא אתי לאשמועינן עמו בבית והאי דינא גופא אתי לאשמועינן בעמה וכדאמר ליה רב כו' והוי שפיר דומיא ודו"ק: בד"ה עד שיסתום כו' ומהגנת המת לא היו מיטמאין דרוב ארונות כו' עכ"ל אין לזה מקום לפי' ר"ת דלפרש"י נמי צ"ל כן דמטעם זה דרוב ארונות כו' לא היו נטמאין מחמת מת וכן היא בהדיא שם בגמ' בפרק מי שמתו וק"ל:

דף ה הד"ה א"נ משום כו' אלמנה נשאת בה' ונבעלת בו' פי' משום שקדו כו' עכ"ל ועיקר טעמא ותחלת תקנה משום שקדו הוא דמה"ט מקרי עברייתא ולכך לא ניחא להו לפרש הברייתא הכי דקאמר טעמא משום ברכה דאדם ואם תאמר משום ברכה דדגים היה להם להניח ברכה דאדם לא חשו לכך הואיל דאיכא נמי משום שקדו דאם כן ה"ל עיקר התקנה משום ברכה דלא הוה אלא עצה טובה בעלמא ומיהו אע"ג דטעמא דשקדו עיקר ועדיף ליה מ"מ אי לאו ברכה דאדם לא היו מתקנים משום שקדו כיון דאיכא ברכה דדגים שסותר תקנת שקדו ודו"ק: בד"ה מאי איכא כו' מ"מ בעי צ"ל טעמא דברכה כו' ואפילו להאי ליסנא אי לאו שתקנו משום שקדו משום ברכה לחודיה כו' עכ"ל על זה סמכו במה שכתבו מעיקרא מ"מ בעי צ"ל טעמא דברכה דאי להך ליסנא דקאמר א"נ משום שקדו צריך שפיר טעמא דברכה דאי לאו הכי לא היו עושין תקנה משום שקדו כיון דברכה דדגים סותר אותה כמ"ש לעיל אלא להך ליסנא קמא דקאמר ברכה דאדם עדיפא ומשום שקדו לחוד נמי תקנו ביום ה' וכן משום ברכה לחודה כיון דעדיפא מברכת דגים אלא דאי לאו שתקנו משום שקדו לחוד לא הוי תקנו נמי משום ברכה לחוד כדפי' התוספות לעיל קאמר שפיר צ"ל כלל טעמא דברכה ומשני כו' כמ"ש התוס' ועיין במהרש"ל שכתב קרוב לזה ודו"ק: ע"ב בד"ה מהו לבעול כו' א"כ ידע לה ובעי היכי הלכתא דאיכא למימר דפליגי בה ר"י ור"ש כו' עכ"ל מיהו למאי דבעי למימר את"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אצל הפתח או מתקן הוא כו' קשה אכתי מאי קמבעיא ליה דע"כ מתקן הוא דאי מקלקל הוא א"כ הך ברייתא דאסור לבעול כמאן אתיא ויש ליישב דאגב אידך איבעיא מיבעיא ליה נמי הך וק"ל: בד"ה דם מיפקד כו' ועל שאר הדם שמחובר חשיב ליה מתעסק עכ"ל ודקאמר כל כמה דאית ביה נשמה טפי ניחא ליה כו' עיין פירושו בחידושינו בפרק כלל גדול ודו"ק: בד"ה לדם הוא צריך כו' וצריך לומר שיכול להוציא הדם בלא עשיית הפתח כו' עכ"ל ודברי רש"י שפי' בזה כאן וא"ת פסיק רישיה וכו' ומשנינן יש שבקיאין בהטייה ואין דם יוצא כו' אין לו מקום כאן אלא לאידך איבעיא דאת"ל חבורי מיחבר כו' אבל להך איבעיא דקאמר לדם הוא צריך ושרי לא יתיישב אלא כמ"ש התוס' שיכול להוציא דם כו' וק"ל: בד"ה את"ל הלכה כר"י מקלקל הוא אצל הפתח ושרי פי' דר"י אית ליה דמקלקל בחבורה פטור אע"ג כו' עכ"ל מהרש"ל הבין מדבריהם אלו במה שכתבו גבי מקלקל אצל פתח מקלקל בחבורה שהתוס' אית להו כגרסת הספרים שמחק רש"י ואין להאריך בדחוקיו ואין זה אלא דברי נביאות בדברי התוס' אבל הנראה דודאי להאי ליסנא לגבי פתח ה"מ למנקט מקלקל סתם ולכ"ע אלא משום דדבריהם אלו אזלן נמי לאידך ליסנא דדם חבורי כו' וליכא למנקט שם אלא משום קלקול דחבורה דפטור לר"י ומלתא דפסיקא נתרתי ליסנא נקטי וק"ל:

ח"א **דף ה ע"א** גדולים מעשה צדיקים כו'. מבואר ע"פ מ"ש בפרק הרואה יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ שנאמר וימלא אותו גו' ובדעת וכתיב התם בדעתו תהומות וגו'. מהידוע שהדעת היא העליונה שבג' מעלות שהם החכמה והתבונה והדעת כפרש"י פרשת כי תשא והוא רוח הקדש ואמר לצרף אותיות כי שמותיו של הקב"ה אינן תיבות רק אותיות והיודע לצרפם הוא הדעת וכוה"ק שנאמר גבי בצלאל ועד"ז אמרו עוד שם גדול מקדש שניתן בין ב' אותיות שנאמר פעלת ה' מקדש ה' וגו' שהוא נעשה ע"י בצלאל שהיה בו דעת והיה יודע לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ וידיו דקאמר הכא הם שני מדותיו יתעלה והוא שניתן בין ב' אותיות האחד הימין והוא הרחמים והשני השמאל שהוא הדין והצדיקים שהוא בצלאל והנלוים אליו במעשיהם במקדש מטילים כח וגבורה בפמליא של מעלה לצרף ידיו שם שהם ב' שמותיו שהן במקדש מצד ימין ומצד שמאל שהם הרחמים והדין שע"כ נכתב מקדש בין ב' שמות אחד מימין ואחד משמאל משא"כ במעשה בראשית דלא ליצרף ב' השמות בהם אלא במעשה ארץ כתיב ידי יסדה ארץ בלחוד ובמעשה שמים היה הימין לחוד כדכתיב וימיני טפחה שמים והוא מטבע הבריאה כי מן השמים הרחמים וכינוי של עולם וההפך מן הארץ עולם הפסד ההויה אבל הצדיקים במעשיהם היו מצרפין מדת הדין והגבורה אל הרחמים והחיים אשר בגבורתו יתעלה מביא חיים לעולם אשר ע"ז נתייסד אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים היפך טבע הגבורה של אדם שממית החיים וע"פ הכוונה זו בעיקר מעשה המקדש היו מב' שבטים האחד בצלאל למטה יהודה שהוא מצד הימין והרחמים כמ"ש יהודה כולו על שמו של הקב"ה שם הוי"ה ואמר ואתו אהליאב וגו' למטה דן דהיינו לצרף אליו הדין והגבורה כמ"ש מדן קאתית דכתיב דן ידין עמו וגו' ופריך והכתיב ויבשת ידיו יצרו דמשמע שהארץ בלחוד נעשה בב' ידיו שהם הרחמים והדין ומשני ידו כתיב דהיינו יד אחת שהיא השמאל ובכל ספרי תהלים שלפנינו ידיו כתיב ומ"מ יצרו אצבעותיו דכתיב כי אראה שמיך וגו' הן צרופי אותיות השם של הרחמים שהוא יד אחת של ימין שבו נבראו השמים ומ"מ ה"ק מעשה ידיהם וכו' ומאי ניהו מטר הוא מבואר כמו שבארנו שהצדיקים במעשה ידיהם מצרפים הגבורה אל הרחמים ומאי ניהו שהוא בא ממקום הרחמים מהשמים אל מקום הגבורה שהיא בריאת הארץ וע"כ נקראו גבורת גשמים אף שהם חיים לעולם ע"ש שהם באים בצירוף הגבורה נקראו כך שפע"ב

קרני ראם (א) בד"ה ובועל כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל כתי' התוס' דכל אותן הימים משמע כולהו הוי טעמא משום אבילות: (ב) בד"ה בפרש"י ונוהגת כו' אבל הראב"ד כתב. נ"ב ולענ"ד נראה דכוונת הראב"ד דודאי אין להחמיר במזיגת הכוס באבילות דעיקר חשש מזיגת הכוס הוי רק משום חשש חיבוק ונישוק ולא משום חשש קירוב ביאה והרי אפילו לישן עם בעלה בבגדו ובבגדה מיבעיא לש"ס בשבת דף י"ג אם מותר בנדה ואפי' למה דאיפשטא שם לאיסורא י"ל זה במזיגת הכוס ומכ"ש באבילות דגם חיבוק ונישוק מותר י"ל כלל חשש דאבילות במזיגת הכוס אלא דנהי דמותר מ"מ לחייבה במזיגת הכוס אין בידינו דמ"מ אם היא רוצה להשמר בזה מחשש דאולי תכשל בזה גם באיסור ביאה אין לכופה בזה ועיקר קושי' הש"ס מדקתני אעפ"י שאמרו אין אדם רשאי לכוף את אשתו באמת אמרו מוזגת לו הכוס משמע דאפי' לכופה יכול בזה מש"ה דייק דע"כ דאין חשש כלל וצריך לחלק בין אבילות דידיה לאבילות דידה אבל לאסור במזיגת הכוס אין חילוק בין אבילות דהכא לשאר אבילות כנ"ל ברור:

מהר"ם

פירושו וכו' ומשני משום פרוצות לא מיחו וכו' ומשום כהנות · פי' דאפילו דרשינן להו דאונס שרי ונסתלקה הסכנה מ"מ איכא חששא דאיסור שהפרוצות והכהנות נאסרות על בעליהן ולכך לא מיחו חכמים לינשא בשלישי משום דהשתא הם נצולים מכל החששות כשנשאות בג':

דף ה ע"א בתום' ד"ה א"נ משום שקדו וא"ת וכו' הא בברייתא וכו'; א"ל הא גבי בתולה תנא בברייתא טעמא דברכה ואפ"ה יש בה עוד טעם דטענת בתולים וטעם דשקדו שיהא טורח בסעודה ג' ימים כדלעיל משום דגבי בתולה איצטריך לטעמא דברכה משום דתבעל בה'

חכמת שלמה

(עיין במהרש"א): בד"ה ולדרוש כו' ומן האונס ואילך כו'. נ"ב פירוש ופריך אסכנה שהיתה מקודם דהיינו קודם שנהגו לכנוס בשלישי ודו"ק: בא"ד לא מסרי נפשייהו כו'. נ"ב פי' ומאחר שהן לא מסרי נפשייהו כלל אף שלא ידעי שאונס שרי אלא עושות באיסור א"כ לעולם עושות ברצון ואסורים לבעליהן ודו"ק אי נמי הכי פי' כי התוס' סברי שדוחק לפרש איכא פרוצות דלא שייך למדרש להו שלא יקילו כו' ולא איירי בסכנה כלל אלא משום צנועות א"כ לא הוי דומיא דכהנות דאיירי משום סכנה אלא בע"כ צריך לפרש דבחד סיגנון איירי והכי פירושו איכא פרוצות דלא שייך למידרש ואיכא בהו סכנה וכן בכהנות ומשום הכי מקשי התוס' הלא הפרוצות לא מסרי נפשייהו ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה בשלישי כו' דא"כ יכנוס בד' כו'. נ"ב תוס' איכא לשנויי דאין דרך לעכב יותר מאותו יום וא"כ אם בא בג' בודאי ילך לדרכו ביום ד' אבל לפרש"י קשה אמאי לא משני דאתי שר הגנה גופיה ביום ג' וגם התוס' אמאי לא הקשו נמי לרש"י מהא וצ"ל דלא עקרו תקנת חכמים בכה"ג אלא שבא שר הגנה ביום ד' גופיה אבל בא ביום ג' א"כ אין לעקר תקנת חכמים מיום ד' הקבוע מאחר שכבר בא ביום ג' ולא נתחדש מידי ביום הקבוע דהיינו יום ד' ע"כ משני דשר הגנה בא ביום ד' ואיספרווא דידיה ביום ג' ואע"ג דאיספרווא לא ברי היזיקא כמו שר הגנה דומיא דיום ג' מסכנת בעילת ההגמון והיינו שכתבו התוס' א"כ אין לתמוה דמשום סעודה עקרינן ב' ימים ומשום סכנה לא עקרינן וכו' ודו"ק: בד"ה איספרווא כו' אלא יום א' כו'. נ"ב פי' אף שר"י מפרש מה שאמר ובשני לא יכנוס מילתא באפי נפשה היינו שלא היה יכול למיפרך רישא לסיפא דשמא ברישא נמי קאמר בשלישי וה"ה בשני בפרט מאחר שאונס וסכנה חדא הוא אבל לפי האמת דאונס (הוא) מילתא אחריתי הוא ובשני מילתא באפי נפשה מ"מ לא מפקינן הברייתא ממשמעותה דדוקא [נקט] בסכנה נהגו לכנוס בג' ולא בשני ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף ד ע"א רש"י בד"ה הפרסה כו' דנדה תמורה אי בעל כו' כצ"ל: תום' בד"ה אבל כו' דאמרינן בפ' בתרא דמועד קטן כו' כצ"ל: בא"ד אסור לישא עד לאחר שלשים כו'. נ"ב והא דקאמר לעיל שאם אין לו בנים מותר לישא לאלתר ר"ל שא"צ להמתין ג' רגלים אלא מיד מותר אחר שעברו ימי האבילות וק"ל. (עיין במהרש"א): בא"ד ור"ת ר"ל וכו'. נ"ב וכן דעת האשר"י: ע"ב תום' בד"ה ומי שאני כו' דהא בבעל חשיבא ליה אשתו ישנה דאפילו בשעת חופה אשתו ישנה עמו כו' כצ"ל: בד"ה עד שיסתום כו' כי לפרש"י דרים לרבות גולל ודופק שפירש כו' כצ"ל:

דף ה ע"א תום' בד"ה מאי איכא כו' למה לי טעמא דברכה כו'. נ"ב אף על פי שפירשו התוס' לעיל דשפיר צריכה לטעמא דברכה כדי שלא תקשה למה לא חשו לברכה דיום ה' כו' היינו לאי נמי לחוד שאמר משום שקדו לחוד תקנו מוכרחים אנו לפרש כן אבל לליסנא קמא שאמר משום דברכת אדם עדיפא שוב אנו לא צריכים לדחוק להך פירושא א"כ ברייתא טעמיה דנפשיה קאמר א"כ שפיר מקשה נ"ל ה"ט דברכה מאחר שיש לנו טעם דשקדו וכדי שלא תדחוק ותאמר מ"מ שמא הברייתא צריכה להך טעמא דברכה כמו שפי' לאי נמי דשקדו מש"ה כתבו התוס' אי נמי כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א): בא"ד ברכה דאדם עדיפא ליה כו'. נ"ב ואין לומר סוף סוף נימא הא דמקרי עברייתא א"כ דבודאי אף ליסנא קמא דסבר משום ברכה לא פליג אהאי טעמא דשקדו דאיתא להדיא בברייתא שניה אלא דפליגי בפי' דהך ברייתא קמא מאי נפקא מינה. ומשני אדם בעל כו' דלליסנא קמא דברכה איתא ולליסנא בתרא דשקדו ליתא ודו"ק: ע"ב תום' בד"ה מהו לבעול וכו' דהייתי' שמא יסתות בן עוף כו'. נ"ב מכאן יש לדקדק דהיו עושין סעודה לבעילת מצוה

ג"כ יסד להזכיר גבורות גשמים בברכת אתה גבור ע"פ הכוונה שכתבנו לעיל: **אל תקרי אזנך.** דלפי פשוטו הל"ל על זיונך ודרים ליה דקאי אריסא דמלתא דכתיב ונשמרת מכל דבר רע גו' שדרשו בו במס' ע"ז בפ"ק ונשמרת מכל דבור רע והזהיר על השומע שיניח אצבעו כו' מלהשמע: **ע"ב** ואמר דהיינו דאמר ר"א מפני מה כו' זרת זו קמילה כו' מ"מ משופות כו'. יש לכוין בזה האי קרא דמייתי דכתיב לעיל מיניה ויד תהיה לך מחוץ למחנה וגו' ר"ל שיהיה בכלל אצבעותיך תהיה כל אדא ואדא מלתא מחוץ למחנה מלחמה דהיינו במחנה שכינה הוא דצריך התקון דאמר מר זו זרת וזו קמילה כו' אבל במלחמה אין אתה צריך לה כמ"ש אל תאמר כחי ועוצם וגו' וכמ"ש בענין ולתת אויביך לפניך שאין אתה צריך לגבורת ידך אבל מ"מ יש צורך מה במלחמה בשיפוע יתידות ואצבעות ידיך שתניח אותן על אזנך כו' ואמר מפני מה כו' והאליה רכה שאם כו'. מבואר לפי טבע הבריאה הסתום של האוזן הוא קשה שהוא מקבל הקול שיכנס לתוך האוזן גם כי הוא מכסה לאוזן שלא יפול בו שום דבר אחר אבל הרך שלמטה לפי טבע הבריאה אין לו מקום כאן אלא לצורך שאם ישמע כו' שיכוף לתוכה ממטה למעלה: **אל ישמיע כו'.** אחר שאמר לעיל באיסור לשמוע דבר שאינו הגון והוא דבור [האסור] הוסיף בזה שגם הדבור המותר כגון דברים בטלים שאינן צריכין אל ישמיע את אזניו אלא לדבור המצות מש"כ בשאר חושים כגון בחוש הראות שאין אתה מוזהר להעלים עיניך מראות דבר המותר ואמר הטעם מפני שהן נכוות תחלה כו' ר"ל שבקל יבא משמיעת דבור הבטל לידי שמיעת דבור האסור שע"כ היא נכוות תחלה לשאר אברים שבאדם הטובים יוצאים ממנה לפי שהאיסור מצוי בו יותר:

דף ו תד"ה האי מסוכרייתא כו' דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור לכתחלה * דההיא דמתיר ר"ש לזלף כו' דמצוה שאני כו' עכ"ל ומיהו ההא דפריך הכא ממסוכרייתא לא בעי למימר דהכא דמצוה שאני דלא קאמרינן הכי דמצוה שאני אלא בההיא דזילוף וגבי הוספתא דאיכא נמי האי טעמא דלא ניחא ליה ולעיל נמי שכתבו התוספות לחלק בין ההיא דגרירה ובין ההיא דהכא משום מצוה היינו נמי משום דאית ביה נמי תרתי אין מתכוין ומקלקל אבל הכא דפריך ממסוכרייתא אכתי לא אסיק אדעתיה דמקלקל הוא כדמסיק לבסוף ודו"ק: **באה"ד** ועוד יש לומר דכל דבר שאדם עושה במזיד כו' ולהכי גבי מסננין כו' וא"ש ההיא דנדה כו' עכ"ל וכל הנהו דלעיל שכתבו התוס' כתוב בהגהות אשר"י לרשב"ם וז"ל במתכוין ליכא למגזר שמא יסחוט רק בטבילת כלי גזרו כו' א"נ שלא יסחוט רק מעט כגון להסתפג באלונטית כו' והיכא דאיכא למיחש פן יפלו כו' ע"ש: **באה"ד** דהיכי דמי דאם בדעתו לבטל כו' מאי פסיק רישיה כו' דמתכוין לעשותו כו' עכ"ל וה"ה מדברי המקשה ה"מ לדחויי דמאי פריך מיניה אדהכא דלא איירי במתכוין אלא משום אידך נדה ואם אין בדעתו לבטלה וכו' נקטו דברי המתרץ וק"ל: **בד"ה** מאי לאו דאי לא בעיל כו' שיבעול בכל לילה ויסיר מקצת בתולים כו' ואשמעינן דשרי להסיר כו' עכ"ל ודקאמר דאי לא בעיל כו' היינו דאי לא בעיל בעילה גמורה כפרש"י אלא שהסיר מקצת בתולים מאי בעיל להסיר עוד אפילו בשבת ואין סברא לחלק בין הסיר כבר מקצתן קודם השבת ללא הסיר כלל קודם השבת ובעל בתחלה בשבת ופירשו כן משום דעד מוצאי שבת ד' לילות היינו לאשמועינן שמותר לו לבעול בכולן ולתלות כולן בדם בתולים וק"ל: **ע"ב** בד"ה מאי קא משמע לן כו' דלענין רצופין ליכא למימר כדפי' עכ"ל הסוגיא דחוקה דמעיקרא נמי פריך ליה ממאי דנקט מ"ש וסמך אהך ברייתא דנדה דלא בעי רצופין והמתרץ לא חש ליה או דלא ידע הך ברייתא דנדה וקאמר דנקט במ"ש דבעי רצופין והשתא חזר להקשות לו מהך ברייתא דנדה וה"ל לאתויי הך ברייתא ולולי דברי התוס' הייתי אומר כיון דבבעל איירי ואפ"ה תלינן בדם בתולים מסברא לית לן למימר דבעינן רצופין וק"ל: **בד"ה** מאי לאו דטריד כו' דעד מ"ש תולין בדם בתולים היכא דעבר ובעל עכ"ל ור"ל דמהאי טעמא לא קא מסיין לתנא כטועה ומיהו הא דד' לילות ליכא לאוקמי בכה"ג דתני ליה משום היכא דעבר ובעל ודו"ק: **בד"ה** והני כו' אע"ג דפליגי תנאי בהדיא בהכי כו' כדי לאוקמא כשמואל כל מה שיכול עכ"ל יש לדקדק לפי זה מאי פריך אביי לקמן א"כ טורד למה לאימא ודאי למ"ד דבעיל בשבת באינו מתכוון לא הוה טריד והך ברייתא אתיא כמ"ד דאסור לבעול וטריד משום דלא בעיל כדקאמר אביי ויש ליישב דמשמע ליה דהך ברייתא דפטור מק"ש אתיא ככ"ע אפילו למאן דשרי לבעול בשבת באין מתכוין ולהכי פריך א"כ טורד למה ודו"ק: **בד"ה** לא כהללו כו' פי' לפי שאינו בקי בשעת ק"ש דאפילו הבקיאין כו' יראים שלא יהיו בקיאין כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן דאי לשאינו בקי ממש קאמר אבל הבקיאין אינן טרודין ושרו לקרות ק"ש וא"כ ע"כ הברייתא דפוטר מק"ש במיעוט קמיירי דאינן בקיאין ומאי קא משני אהא דפריך יאמרו שאינו בקי אסור לבעול דרוב בקיאין הן ולא איירי בהו הא לענין ק"ש איירי בהו ולכך פירשו דשאינו בקי דקאמר הכא לענין ק"ש הוא דקודם מעשה יראים אבל בשעת מעשה בקיאין הן ושרי לבעול וק"ל: **בד"ה** אלא מעתה כו' ואם יטה ויאמר שלא מצאתי כו' יכולה לומר עדיין בתולה אני כו' עכ"ל ואם לא יטה ותאמר בתולה אני אפשר לבודקה ע"פ חבית וק"ל: **בד"ה** ואם להוציא כו' אלא לפי מאי דקים ליה לדם הוא צריך משני ליה כו' עכ"ל וכיון דלדם הוא צריך הו"ל מלאכה שצריכה לגופה לפר"י דלדם הוא צריך לראות בו אם היא בתולה ומהרש"ל כתב והוי פסיק רישא לענין חבורה מאחר שלדם הוא צריך עכ"ל והיינו לפירוש ר"ת דלדם הוא צריך שלא יתלכלך דה"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה אלא דהוי פסיק רישא ומכל מקום אינו דומה למפיס מורסא דשרי משום צערא והכא גבי מצוה אסור כמ"ש התוספות לעיל והיינו למאי דמסיק הכא דחבורי מיחבר ודו"ק

דף ז באה"ד ועוד דמדבר שאין מתכוין דשרי ר"ש נ"כ לאקשויי כו' עכ"ל דבדבר שאין מתכוין סבר שמואל כר"ש דשרי מיהו למאי דמסיק חבורי מיחבר ולדם הוא צריך מיתרצא נמי הך וק"ל: **גמ'** ביו"ט שרי בשבת אסור כו' מאי דעתיך מתוך כו' ק"ק דאימא טעמא דידיה דבשבת אסור משום שמא יסחוט בן עוף כדתניא לעיל בברייתא וביו"ט שרי דליכא למיחש ליה ויש ליישב דא"כ לא ה"ל למנקט בשבת אלא בע"ש ובמ"ש כדתניא לעיל וק"ל: **שם** ואיבעית אימא בבחור ז' לברכה וג' לשמחה כו' לפי מ"ש התוס' לעיל דתקנת שקדו לא הצריכו בבתולה משום דבלאו הכי אינו משכים לאומנתו לפי שיש בה ז' ימי המשתה ומהאי טעמא נראה שפסק הרא"ש בבתולה ז' לשמחה וקשה הא בבחור שנשא אלמנה אמרינן הכא דז' לברכה דהיינו ז' ימי משתה ואפ"ה קאמר בה דתקנו בה ג' לשמחה כדי שלא ישכים לאומנתו ואין נראה לחלק בין ז' לברכה לז' ימי המשתה דז' לברכה בבחור היינו נמי ז' ברכות לפנים חדשות ז' ימים כמ"ש הפוסקים ול"ל דז' ימי המשתה הם יותר בשמחה בבתולה מבחור שנושא אלמנה אע"ג דבברכת ז' שוין הן ול"ע: **תום'** בד"ה מתוך שהותרה כו' ובלבד שיהא צורך הנאת היום כו' ומיהו נראה דהוצאה לצורך עכו"ם ודאי דאסור כו' עכ"ל ר"ל ולית לן למשרי משום דה"ל צורך היום מיהת וק"ל: **באה"ד** אבל עירובי התחומין אין ענינה להוצאה כו' עכ"ל מלישנא דעירוב והוצאה גופיה ליכא לאוכחי משום דלשון הוצאה יפול גם בתחומין דהיינו שלא יצא הוא מחוץ לתחום אבל הוצאה כהך דהוציא בפיו ולהוציא קטן ולולב דהיינו אל יוציא ד"א אין ענינה לתחומין וק"ל: **באה"ד** והא דקאמר ואי אתה אוסרו בדבר המותר לו היינו משום דמותר להוציאו לצורך עכ"ל וצריך ליתן טעם אמאי לא התירו נמי תחומין לצורך דהא אפילו מלאכה גמורה התירו מהאי טעמא דמתוך ויש ליישב (א) וק"ל: **בד"ה** אלא מעתה כו' וי"ל שהיה סובר דטעמא דב"ה משום דאין עירוב והוצאה כו' עכ"ל צ"ל נמי למאי דס"ד דטעמא דב"ה משום הכי דלא פליגי נמי בית שמאי ובית הלל בנוטל גיד הנשה בי"ט כו' וק"ל: **ע"ב** בד"ה שנאמר ויקח כו' ויש ללמוד משם שיש לברך כו' המתקדשת ע"י שליח כו' עכ"ל וכ"כ הרמב"ם והטור אה"ע סי' ל"ד דשליח מברך וכתב הב"י שלמדו לומר כן מדסתים ותני מברכין ברכת ארוסין כו' ע"ש ובהגה דחק ונעלם ממנו דברי התוספות דמוכח ממסכת כלה וק"ל:

ח"א דף ז ע"ב במקהלות ברכו אלהים ה' וגו'. בין לפי דרשת ברכת חתנים ובין לפי דרש דאפי' עוברים כו' משמע להו דאיירי בענין שמחה ומקום שירה דכתיב לעיל מיניה קדמו שרים אחר נוגנים וגו' ובפרק כשם מפורש שראו העוברים מתוך הרחם באספקלריא המאירה וע"ש בחידושינו: **אי ס"ד למדרש** לא סגיא דלאו עשרה אין לפרסומי כו'. ואע"פ כן לא קיבל הגואל הך דרשא דסבר דלא התירה בועז אלא משום מצות יבום כמבואר באורך בחידושינו פרק הערל ע"ש: **פירוש ברכת אירוסין** אקב"ו על העריות כו'. נתקנה ע"פ מ"ש קדושים תהיו כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה כו' וזה שאמר וקב"ו על העריות אפי' היא פנויה ומגדר עריות אסר לנו גם הארוסות שאינן עריות כמ"ש כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ולא התיר לנו אלא הנשואות לנו שאינן ערוה וזה דוקא ע"י חופה וקדושין שכבר ומקיים בה דבכל זה מקדש עמו כו' בגדר הערוה א"כ שיש לפרש דמקיים בה הכי ע"פ מ"ש בכמה דוכתין דמיון ישראל לגבי הקב"ה כאשה לבעלה וז"ש דהוא מקדש לו ג"כ עמו ישראל בדוגמא זו בקדושין שהיא נתינת התורה כמ"ש אל תקרי מורשה אלא מאורסה ובחופה הוא יחוד שכינתו במקדש עמו וכמו שדרשו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה יום שנתחנך המשכן ודו"ק:

דף ח תד"ה שהכל ברא כו' ועל שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם פי' בקונטרס טעם אחר כו' עכ"ל לכאורה בשהכל ברא לכבודו מה שמתחלת בברוך לפי שאינה סמוכה אלא לבורא פ"ה ולא שייך בזה סמוכה דא"כ תקשי ליה נמי קידוש והבדלה ומה שאינו מסיים בה בברוך פרש"י ג"כ משום דהוי ברכה קצרה כברכת המצות והפירות אבל ר"ל בשהכל ברא לכבודו דלא חשיב ברכת יוצר האדם שאחריה כברכה הסמוכה שהרי מתחיל בה בברוך וכן בברכת יוצר האדם דלא חשיב ברכת אשר יצר שאחריה כברכה הסמוכה שהרי מתחיל בה בברוך על זה נתן רש"י טעם אחר דהיינו לפי שאינן מן הסדר ואינן מקריין סמוכות כי הסדר מתחיל מאשר יצר אבל לדברי התוספות הוי טעמן לפי שקצרות הן והיה נראה כברכה אחת אילו לא היה מתחיל בברכה שאחריה בברוך ובחידושינו בע"פ כתבנו שם דרך אחר ע"פ דבריהם שם ודו"ק: **ע"ב** בד"ה כי תניא כו' דא"כ מאי פריך ליה מברכת אבלים בי' כו' אבל ברכת אבלים שמברכים בברכת הזן כו' עכ"ל ההא דמשני ליה מעיקרא כי קאמר ר"י בשורה ל"ק להו הכי דליסני ליה בברכת אבלים שבבהמ"ז דאפשר דלא אסיק

קרני ראם (א) באה"ד והא דקאמר כו' ויש ליישב נ"ב כוונתו דלקרב המאכל אליו זה מותר אבל לקרב עצמו אל המאכל זה אסור משום דקירוב עצמו אל המאכל דומה למ"ש התוס' לעיל גבי מכבה את הנר בשביל דבר אחר דמחשב כמכשירי אוכל נפש כמ"ש התוס' לעיל ד"ה אמר ליה וא"כ האיש בעצמו לא רשאי לצאת לחוץ לתחום ול"מ העירוב במ"ה לענין שיצא האדם חוץ לתחום וכהן:

חכמת שלמה

מצוה אפי' היכא דבכך היתה הנשואין אבל בגבורי שדיתי ביה נרגא: **בד"ה** דם כו' איכא למימר דהויא דרבנן כו'. נ"ב כמו שמפרש לקמן דלא התירו מלאכה שאינה צריכה אלא משום צערא כמו מפיס מורסא וק"ל: **בד"ה** לדם הוא צריך כו' הכא גבי מצוה אסור כו'. נ"ב פי' אפילו אם התירו משום צערא מ"מ משום מצוה לא רצו להתיר וק"ל: **בד"ה** את"ל כו' פי' דר"י אית ליה דמקלקל בחבורה פטור כו'. נ"ב נ"ל דהתוס' סוברים כגירסת ס"א שכתב רש"י ל"ג ומה שהקשה רש"י שמקלקל דהכא כ"ע מודים סוברים התוס' דליתא כי כל קלקול ששייך באדם בין הוא לגבי פתח ששייך משום בנין בין הוא לגבי מוציא דם שחייב משום חבורה לעולם קלקול חייב לר"ש ופטור לר"י וטעמא דר"ש דמחייב קלקול בחבורה משום דסתם חבורה הוא קלקול מצד אחד ואפ"ה חייביה רחמנא טעם זה נמי שייך אפילו בפתח גבי אדם שהוא לעולם קלקול ודו"ק (עיין במהרש"א):

דף ו ע"א גמרא איתמר בבי רב אמרי כו' נמחק איתמר וכ"ב בס"א אינו: **שם** האי מסוכריא דנזייתא כו' נ"ב הערוך גורס בבי"ת והוא לשון נקב אבל ברש"י אני מסופק אם מפרש בלשון נקב או מלשון סתימה והוא בכ"ף מלשון סכר מיא: **תום'** בד"ה האי מסוכריא כו' ואיגלאי מילתא דכלי עבד כו'. נ"ב פי' ויהיה חייב משום מלאכה שאינו צריך לגופה וק"ל: **באה"ד** דנדה מערמת וטובלה כו'. נ"ב פי' כך הוא לפי מסקנא דהתם דמפרש טעם אחר אאין מטבילים הכלים משום דחיישינן שמא שהה כליו מלטבול ויניח בטומאתם עד יו"ט שיהא פנוי ובתוך כך יבוא לידי תקלה להשתמש בהן תרומה אבל רב יוסף דמפ' משום סחיטה פריך ליה אביי מהא דמערמת וטובלת כו' ומשני ליה מתוך שלא הותרה לה אלא ע"י מלבוש זכורה היא ודו"ק ובהגהת מהרי"ח מצאתי שמשום הכי גזרו בטבילת כלים משום דטריד במצוה אבל בשאר מתכוין לשרותן במים או ביין לא גזרו ולפי זה נ"ל נמי דגבי מערמת שרי משום דזכורה היא כו' אבל מדברי התוס' דהכא לא משמע הכי ודו"ק · **באה"ד** ומיהו איכא למימר התם כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** יאמרו בקי מותר כו'. נ"ב אינו בתמיה כמו יאמרו כל הסריקין אסורים וסריקי בייתוס מותרים דא"כ הל"ל יאמרו שאינו בקי אסור ובקי מותר אלא ה"פ אם כן למה התירו חכמים מן הסתם יאמרו הכי הבקי מותר אבל שאינו בקי אסור וק"ל: **תום'** בד"ה לא כהללו כו' קודם מעשה יראין כו'. נ"ב והקושיה של יאמרו בקי מותר כו' קאי אמה שלמעלה לא כהללו בבליים כו' ודו"ק: **בד"ה** אלא מעתה כו' פי' בקונטרס כיון כו'. נ"ב אבל מפרש"י דהכא אינו מוכח כן וק"ל: **באה"ד** דצריך לבעול בהטייה כו'. נ"ב פי' משום דאי אפשר לבעול בהטייה אפילו לבקי אם לא שיכוין לכך אבל בסתם בעילה פשיטא דהוי פסיק רישיה לגבי פתח דאי אפשר שיבעול בהטייה מן הסתם ודו"ק:

דף ז ע"א גמרא אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב כו' כנ"ל. ונ"ב לכאורה נראה דקאי אר' יעקב בר אידי דהכא דאי ארבי יעקב דברייתא אפילו ניקב למה ליה למייתי הכא ואת"ל דשייך הכא כדי ליישב לשון הורה כלומר שמגיה לשון הורה על הוראה אף שלא מן הדין ודו"ק א"כ הל"ל ואמר רב הונא אין הלכה וכה"א נמי מגהתי להדיא אין הלכה כר' יעקב בר אידי מ"מ נ"ל העיקר שקאי על רבי יעקב דברייתא וכן איתא בפ' אלו טריפות וגם אין מן הסוגיא שיאמר אמורא אין הלכה על אמורא שאינו קדמון ממנו ודו"ק: **רש"י** בד"ה מאי דעתך כו' ביום טוב יותר מבשבת כנ"ל: **בד"ה** אורזה כו' ז' שנים בנזיר ומנתה בתולה לארץ ועלתה לארץ כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה ואם להוציא כו' אלא לפי מאי דקים ליה דלדם הוא צריך כו'. נ"ב פי' והוי פסיק רישא לענין חבורה מאחר שלדם הוא צריך וק"ל: **בד"ה** מתוך שהותרה כו' לפי שאתה אוסרו בדבר האסור לו כו'. נ"ב פירוש כגון תחומין שאסור בי"ט משום הכי אתה אוסרו לתקן מיום טוב לשבת ואי אתה אוסרו לתקן עירובי חצרות שהוא דבר המותר ביו"ט ומש"ה מתקן מיו"ט לשבת וק"ל: **באה"ד** כפי' אמרו לו דאין עירוב והוצאה ליו"כ מדתנן התם אם היתה כו' כנ"ל. וכ"ב פי' קודם המסקנא דמסיק דיש עירוב והוצאה לי"ט וק"ל:

דף ח ע"א תוס' בד"ה שהכל כו' אעפ"י שכל אחת סמוכה לחבירתה כו'. נ"ב פי' יוצר האדם ואשר יצר ודו"ק: **באה"ד** ועל שהכל ברא לכבודו כו'. נ"ב לאו שצריך טעם על שהכל ברא לכבודו אלא שר"ת פי' בעבור שהכל ברא ויוצר האדם קצרות משום הכי כל אחת גורמת לברכה שלאחריה שפותחת בברוך אבל רש"י פי' טעם אחר על מה שגורמת לברכה שלאחריה שפותחת בברוך ודו"ק: **באה"ד** שאותה שלפנים היא כו' כנ"ל: **בד"ה** רב סנא הוא כו' איכא נמי ר' יוחנן שהיה תנא כו'. נ"ב פי' שהוא רבי יוחנן בן טורי ולא אותו שהם רבי יוחנן: **ע"ב גמ'** פתח ואמר האל הגדל ברוב גדלו כו'. נ"ב חיבור שגניז ושבר כוס

מהר"ם

בה' ולא מספיקי לן הני טעמי לחוד בלא ברכה אבל גבי אלמנה אם איתא דס"ל לברייתא טעמא דשקדו שיהא ששון עמה ג' ימים האי טעמא לחוד מספיק לן לכל מילי דאית בה ול"ל טעמא דברכה אלא ודאי לא ס"ל להאי ברייתא טעמא דשקדו כנ"ל כוונת התוס' בהאי קושיא דמקשו: **ד"ה** מאי איכא וכו' עד מ"מ בעי למ"ל טעמא דברכה · וצ"ל דקושיית הגמרא דמקשה מאי איכא לא אתי אלא לשנויא קמא דשני ברכה דאדם עדיפא וס"ל לגמ' דאף לאותו שנויי' מסתמא ל"פ האי ברייתא אאידך ברייתא דס"ל לברייתא קמייתא נמי טעמא דשקדו ולכך פריך מאי איצטריך ול"ל טעמא דברכה דאילו לשינויא בתרא דא"נ משום שקדו לא פריך מידי דל"ל טעמא דברכה דהא איצטריך ליה תנא דברייתא כמו שפירשו התוס' בדבור שלפני זה: **באה"ד** א"נ בעי מאי איכא בין לישנא דמשני ברכה וכו' · פירוש דס"ל לגמרא דמסתמא גם ללישנא דברכת אדם עדיפא ס"ל נמי טעמא דשקדו דמשום ברכה לחוד לא היו קובעים יום כמ"ש התוס' בסמוך בסוף דבור זה אלא ללישנא דברכת אדם עדיפא ס"ל דאפ"ה טעמא דברכה עיקר וללישנא דשקדו ס"ל דטעמא דשקדו עיקר ולכך פריך מאי איכא כלומר מאי נפקא מינה וק"ל:

דף ז ע"א בגמ' אלא מעתה נזדמן לו צבי וכו' · פי' דהמקשה סבר דפי' השוה לכל נפש היינו דבר המצוי לכל נפש ולכך פריך אלא מעתה נזדמן לו צבי וכו' דצבי אינו מצוי כי אם לעשירים ולא לעניים ·

אדעתיה כלל הא דברכת אבלים שבברכת המזון בעי מנין אבל השתא המקשה אסיק אדעתיה בברכת אבלים דבעי י' דע"כ לאו היינו בברכת הזימון לגבי אבלים דודאי לא הוה אלא בג' כשאר אדם אלא דהיינו ברכת אבלים שבבהמ"ז וא"כ לא תקשי ליה מידי אברכת הזימון דלעיל דהוה האבל מן המנין לפי פ"ה ודו"ק: בד"ה אלא כי כו' אי גרסינן אלא משמע דההיא דלעיל נמי מעמיד ברחבה ותימה למה כו' ונ"ל דחדא כו' עכ"ל וק"ק לגירסא זו מי הכריחו לכך דההיא דלעיל נמי איירי ברחבה והוצרך למימר דחדא מכלל חברתה איתמר ואמאי לא ניחא ליה דקאי כדאוקמא לעיל בשורה ויש ליישב דע"כ דהנהו תרי מילי דר"י לגבי חתנים מן המנין חדא מכלל חברתה איתמר ומיהו למאי דל"ג אלא א"ש טפי דכולהו מילי דר"י צריכי לגבי אבלים ואגב דנקט אבלים בכולהו נקט נמי חתנים בכולהו ודו"ק:

ח"א דף ח ע"א פירוש שבע ברכות שהכל ברא לכבודו ויוצר כו'. נתקנה עד"ה כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו והוא לפי שיש בהויית האדם שינוי משאר בעלי חיים שהאדם הוא נברא בגוף ונשמה ועוד שהנקבה נעשית מאדם ולא כן בשאר ב"ח וע"כ נאמר בהויית האדם ג' לשונות אלו בריאה שנאמר ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים וגו' והיא בריאת הנשמה. יצירה שנאמר וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה היא יצירת הגוף. עשיה שנאמר ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח וגו' וע"ש לכבודי בראתיו שזו בריאת הנשמה יסד ברכת שהכל ברא לכבודו. וע"ש יצרתיו שהיא יצירת הגוף יסד ברכת יוצר האדם. וע"ש אף עשיתיו יסד והתקין לו ממנו בנין עדי עד שהאדם נברא יחידי והנקבה נבראת ממנו לקיום העולם וסיים גם בה יוצר האדם שהיא ודאי ג"כ נבראת ליצירת אדם לדורות: ברכת שוש תשיש ותגל עקרה כו'. ע"ש הכתוב רני עקרה לא ילדה וגו' כי רבים בני שוממה וגו' ומפורש בפ"ק דברכות רני כ"י שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם והיינו שמשמח ציון שהיא שוממה בקבוץ בניה אז לתוכה: ברכת שמח תשמח רעים כו' נתיסדה על שמחת החתונה שעושין עתה בגלות שאין שמחה לפני המקום ואסור לכל אדם למלא שחוק פיו וגם בשמחת חתן וכלה אמר והשבתי וגו' מחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה וגו' שהם ארבע קולות אעפ"כ אנו מבקשין ממנו יתעלה ב"ה שבשביל שמחת החתן והכלה ישמח את רעים האהובים שהם השושבינים שישמחו החתן והכלה כמו שמחת יציבך שהיית שושבינו כדאמרינן ויביאה אל האדם שקלעה וקשטה והביאה אליו ומלמד שנעשה הקב"ה שושבין לאדם וסיים בא"י משמח חתן וכלה כי שמחה אחרת ליכא בגלות ואסורה לכל אדם: ברכת אשר ברא ששון כו'. נתיסדה על שמחת חתן וכלה שתהיה שלימה לעתיד בעת הגאולה וע"ש הכתובים בירמיה כי בגלותן אמר והשבתי מערי יהודה וגו' קול ששון וגו' קול החתן וגו' שהן ארבע קולות ושוב בגאולה נאמר עוד ישמע במקום הזה וגו' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה וגו' והוסיף קול אומר הודו וגו' ולזה אמר שאין להתייאש לנו בגלותנו המר שלא תשוב קול הששון והשמחה השלימה עוד אלינו שהרי מאי דלא הוה הוה כ"ש דמאי דהוה הוה וז"ש אשר ברא ששון ושמחה כו' דמאי דלא הוה הוה כ"ש שיש לנו להאמין דמאי דהוה הוה ובמהרה ישמע עוד בערי יהודה וגו' קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם וגו' זכר כאן ד' קולות שנזכרו בהאי קרא דגבי גאולה ואמר קול מצהלות חתנים כו' תחת קול אומר הודו וגו' דהיינו שהחתנים מברכים ומודים בקולם לה' וכמ"ש במסכת ברכות דהמשמח חתן וכלה זוכה לה' קולות דכתיבין גבי גאולתן של ישראל מאח"כ בהשבתת הקולות בגלותן לא כתיבי רק ד' קולות דהיינו קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה אבל קול אומר הודו לה' וגו' לא ישבית גם בגלותן דהיינו לתת שירות ותשבחות להקב"ה על הנסים שעושה עמנו בכל עת ושעה: מר סבר חדא יצירה הואי ומ"ס ב' יצירות כו'. עיין פרש"י ולפי דברי התוס' יהיה הפי' בהיפך חדא יצירה כמ"ד זנב שמתחלה לא נברא רק אדם וב' יצירות כמ"ד ב' פרצופין שמתחלת יצירתן היו ב' ומיהו ראיית התוס' אינה מכרעת לדחות פרש"י דודאי אליבא דמ"ד זנב מוכרחין לומר כן דמתחלה עלה במחשבה כו' דאל"ה תקשה מאי זכר ונקבה בראם ואליבא דמאן דאמר פרצוף ניחא האי קרא מכ"מ למאי דאתינן לרמיות קראי אהדדי גם למאן דאמר פרצוף מוכרחין לומר דמתחלה עלה במחשבה לבראות ב' כו' פירוש דמתחלה עלה במחשבה לבראות ב' ממש בלי חבור כלל כשאר כל הנבראים ולבסוף ברא אחד דהיינו ב' פרצופין מחוברין כן נ"ל ליישב פרש"י: ודע כי רש"י בחומש הביא דרשא זו ע"פ מדרש ב"ר מדכתיב זכר ונקבה ברא אותם וכתיב ויקח אחת מצלעותיו וכתב הרא"ם מה שהניח רש"י ז"ל דרשא דקראי דגמרא ותפס דרשא דקראי שדרשו בב"ר י"ל דרש"י דייק מהסיפא דכתובות דמ"ד פרצוף הוא עיקר מדקאמר שם דכ"ע חדא יצירה כו' והיינו כמ"ד פרצוף ולא קאמר כמ"ד זנב ודכ"ע ב' יצירות כו' עכ"ד ודבריו אינן מובנין לי דהא מ"מ בהסיא דכתובות למ"ד פרצוף נמי הביא לרב יהודה דדריש לה מקראי דמייתי בגמרא אע"ג דסוגיא דפרק עושין פסין ודפרק הרואה דריש ליה נמי הכי למ"ד זנב מ"מ לא ה"ל להניח דרשא דגמרא כיון דלמ"ד פרצוף נמי דרשא זו בסוגיא דפ"ק דכתובות. וענין בתחלה עלה במחשבה כו' כענין שאמרו בתחלה עלה במחשבה לבראו במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים כו' כן הוא הענין הזה בתחלה עלה במחשבה לבראות ב' כשאר הנבראים וכשראה שהאדם כולו קטטה ואין העולם יכול להתקיים כן וצריך שלום ושם י"ה ביניהם בראו אחד על שמו של הקב"ה שהוא יחיד בעולמו אולי שיהיה שלום ביניהם כאילו הם גוף אחד: ע"ב כל קבל ינוקא כו'. עיין פרש"י ופי"ל כל קבל ינוקא למה מת ובאיזה חטא כיון דאינו בר עונשין ולמ"ד נמי בחור הוה לא הוה בר עונשין בב"ד של מעלה עד כ' שנין. ואמר מכעס בניו ובנותיו דור שאבות מנאצים להקב"ה כו' דלפי התרגום מדאתרגיזו קדמוהי בנין ובנן דהיינו הזכרים והנקבות ה"ל למכתב בנים ובנות אבל מדכתיב בניו ובנותיו משמע ליה דעם האבות מדבר שהם חטאו שנענשו בשבילם בניהם ובנותיהם: על כן על בחוריו כו'. גם בכאן מדכתיב בחוריו בכינוי על אבות משמע ליה דבחטאם הוא. ואמר הכל יודעין כלה כו' נ"ל שהעונש מדה כנגד מדה לפי שהבחורים מנבלים פיהם בכלה הנכנסת לחופה יבא להם העונש בבחורים המגיעים לפרק החופה שלא ישמחו בהם והוא מבואר כי הכל יודעים שהכלה נכנסת לחופה ליחדה לשם אישות אלא כל המנבל פיו לשם זנות כמו כי נבלה עשה בישראל והיינו דובר נבלה: אפילו נחתם כו'. עיין פרש"י ונ"ל לפרש דה"ק בכל זאת לא שב אפו על העבר אבל ועוד היינו השנים שיהיה לו עוד כפי הגזירה של ע' שנה לטובה נהפך עליו לרעה לא קאמר הופך עליו לרעה כי מפי עליון לא תצא הרעות אבל הוא מסלק מדתו הטובה שנגזרה לאדם לע' שנה וממילא נהפך לו לרעה והיינו ידו נטויה לסלק מדתו הטובה ועוד י"ל בכל זאת לא שב כו' על האדם אם בכל עונש דלעיל לא נתן לבו לשוב בתשובה אפו של הקב"ה מביא לו שעוד ידו לחתום גזר דין של ע' שנה לטובה נטויה להתהפך לרעה: ושאמר חשיב את לאתפוסי אדרא. ע"פ מ"ש פרק במה בהמה כל שאפשר לו למחות כו' בכל העולם נתפס על כל העולם: אימא מלתא כנגד שבחו של הקב"ה כו'. לפי שיש טועה לומר שיש ח"ו חסרון בחקו להמית החיים ויש מי שטועה לומר כי המחיה אינו ממית וב' רשויות בדבר אשר על זה נאמר אני אמית ואחיה וגו'. וע"כ אמר אימא מלתא כנגד שבחו כו' לבטל אלו הדעות הרעות ולזה אמר האל הגדול כו' כי זה בודאי גדולתו כי ברוב גדלו מדתו שלא כמדת ב"ו שהיה מולאו להמית החיים והקב"ה במולאו גם אחר שהמית החיים שוב ברוב נוראותיו הוא מחיה מתים וגם אין אלו דברים הפכים לתלות ח"ו בב' רשויות אבל עושה גדולות שאין ללב אדם בו חקר ויש בזה נפלאות ומכוסה מלב בני אדם עד אין מספר: אימא מלתא כנגד אבלים כו'. שיתנו לבם על מיתת קרובם ולפי שיש מיתה בחטא ויש מיתה בלא חטא כדאמרינן פרק במה בהמה נחש שמת בעטיו של נחש ע"כ אמר תנו לבבכם נחקור ונפשפש את מיתה זאת מאיזה חטא באה ואם לא תמצאו אזי מ"מ זאת היא פומדת כתיב מו' ימי בראשית כמשמעו שכבר נגזר ממה שנעשה בששת ימי בראשית שאז חטאו אדה"ר וחוה ונקנסה מיתה עליהם דהיינו בעטיו של נחש: ואמר רבים שתו כו' כמשתה האבונים כו' שתביל המיתה בשתיית כוס פורענות כמ"ש בכמה מקראות ועי"ל ע"פ מ"ש לא נברא יין אלא לנחם אבלים והיינו רבים שתו עשרה הכוסות דלקמן שבבית האבל והוא משתה האבונים ולא ליהא רבים ישתו כו': לעולם אל יפתח אדם פיו כו'. הוא מבואר שהדבור גם בדרך הדמיון מעורר את מדת הדין עד שהשטן מקטרג להיות התועה מודה בדבר שראוי לכך וז"ש כמעט כסדום היינו וגו' שאמר כן בדרך הדמיון לענין הטובה ובכן מדת הדין אהדר ליה דראוי לכך ע"ש הפעה שמעו דבר ה' קציני סדום וגו': אימא מלתא כנגד מנחמי אבלים כו'. כי זה הג"ח שהוא עם המתים הוא חסד של אמת יותר משאר ג"ח ולכך ראוי לשבחם ולברך אותם על זאת וז"ש אחינו ג"ח בני ג"ח המחזיקים בבריתו של א"א ר"ל אבותיהם של אחינו הם המחזיקים כו' שנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו גו' שהם אבות של אחינו ונפורש בהאי קרא ג"ח כמבואר בפרק הערל ע"ש וקרא הג"ח בריתו של א"א שע"י נטיעת האשל אמר הכתוב ויקרא שם בשם ה' אל עולם כמפורש במדרשות: ואמר אימא מלתא כנגד כל ישראל כו'. להתפלל על כלל ישראל להצילן ממיתות שאינן בטבע דהיינו פרעה כאן דבר וחרב ורעב וביזה דנקט הוא השבייה דכולהו איתנהו ביה כדאמרינן פרק השותפין ולכך נגד ארבע פורעניות אלו שפרעה כאן נקט ד' לשונות פדה והצל מלט והושע כו' וסיים בחתימה עוצר המגפה: תנא י' כוסות תקנו כו'. הג' שקודם אכילה והג' שבתוך האכילה הם לצורך המאכל כדקאמר לפתוח ולשרות המאכל כדאמרי' בברכות אך אותן ארבע שאחר אכילה שבאו לשתות לכאורה אין זה הטעם א' כנגד הזן וא' כנגד ארץ כו' מספיק דלמה קבעו כוס לכל ברכה וברכה בהבל עפי מבשאר כל אדם דסגי ליה בכוס א' לברכת המזון ונראה שהכוונה בזה שאלו הד' שאחר המאכל הם באו לשתות להרבות לו בשתייה כפרש"י ועפ"ז הכוונה רבים שתו כוס הפורענות שהוא רמז על ארבע כוסות של פורעניות שהקב"ה משקה את אומות העולם לעתיד לבא כדאיתא בב"ר וכיון דבעי ד' כוסות קבעו אותן גם לד' הברכות שבבהמ"ז ומה שהוסיפו עוד ד' כוסות ג"כ ע"פ הכוונה זו דאמרי' בב"ר דכנגדן הקב"ה משקה ד' כוסות של ישועה ונחמה לישראל לעתיד לבא וקבעו אותן בנחמות אבלים א' כנגד חזני עיר כו' וא' נגד בהמ"ק כו' כפרש"י תקנו עליו ברכת נחומין שינחמנו כו' נראה מפירושו דלא קבעו ברכה אלא אכן כוס דכנגד בהמ"ק אבל האכי ג' דחזני העיר ופרנסי העיר ודר"ג לא קבעו להם ברכה ואפשר שהיו שותין ע"ד שאמרו חמר וחמרא לפום רבנן ולפום תלמידיהון וכך היו שותין חיי וחמרא לפום חזני העיר וכן בדפרנסי עיר ודר"ג ודקאמר כמי התחילו היו שותין ומשתכרין כו' כי מתוך ריבוי השתיה היו משתכרין ושותין יותר מזה השיעור י"ד כוסות החזירו כו'. ושאמר בראשונה היתה הוצאת המת קשה לקרוביו כו' לפי שהיו עשירים קוברין עצמן בכלים מכובדים ומפני הבושה היו גם העניים עושין כן עד שהיה קשה להן כו' ואהכי מייתי לה פרק ואלו מגלחין ע"ש:

דף ט גמרא התם אונס הוה ואי בעית כו' כתב מהרש"ל והא דקאמר לעיל ראיה ממעשה כו' כלומר דליכא למימר אונס כו' והוא מדברי סתם התלמוד שחולק על ר"א וי"א כו' עכ"ל והאריך ע"ש ואין להאריך בדחוקיו אבל הנ"ל דודאי למאי דבעי למימר דאפילו בידוע לאדם שזינתה אשתו רק שלא היו עדים אינה נאסרת לו כגון בפתח פתוח אלא בקינוי וסתירה דוקא ע"כ וכמעשה שהיה ליתא כדפרכינן ותסברא כו' והוצרך התלמוד לדחוקי ממעשה שהיה אבל השתא דקאמרינן דבפתח פתוח נאסרה על בעלה אית לן לקיומי שפיר כדקאמרינן וכמעשה שהיה ותרתי קאמר רבי אלעזר דהאשה נאסרת בקינוי וסתירה על ידי עד אחד בטומאה וכן נאסרת בלאו קינוי וסתירה אלא כעין מעשה שהיה דודאי היה לו שנבעלה וכגון בפתח פתוח שנבעלה ברצון והא קאמר כיון דבפתח פתוח נאסרת כעין מעשה שהיה דודאי נבעלה א"כ במעשה שהיה גופיה אמאי לא אסרוה וקאמר דהתם לא אסרוה משום דאונס היה ואי בעית כו' אבל בדוכתא אחריתא כעין מעשה שהיה דודאי נבעלה אם הוא ברצון ולא נתן לה גט נאסרת שפיר כגון בפתח פתוח ותו לא מידי ודו"ק: תוס' בד"ה האומר פתח פתוח כו' כך בוגרת פעמים אין לה דמים ופעמים יש לה ומשום הכי אין לה טענת דמים כו' עכ"ל ואע"ג דפעמים אין לה דם בתולים מ"מ תלינן בה לקולא בלילה ראשונה כיון דפעמים יש לה ולא תלינן לחומרא בדם נדה דלא שכיח כלל שלא בשעת וסתה וק"ל: בד"ה ואי בעית כו' דאין גנאי בכך כמו בביאת אונס ומדלא טענה כו' עכ"ל ר"ל דהכא בשמעתין איירי במכחשתו ואומרת פתחה נעול או בשותקת כמ"ש הרא"ש ולכך באשת ישראל שקבלה קידושין אחר ג' תלינן גם בספק אונס להתירה ואמרינן הא דלא טענה אונס משום דגנאי הוא לה אבל הכא במוכת עץ דאינו גנאי כיון דלא טענה כך אין לנו להסתפק בו מיהו אם טענה אונס בקדשה פחותה מבת ג' אם יש להאמינה עיין בזה ברא"ש באורך שחולק בזה על תלמי' ר"י וק"ל: בד"ה ומי אמר ר"א כו' ואפילו ראה אדם שזינתה אשתו כו' דקדשתיך בעדים קאמר כו' אבל אהא דאר"א דנאמן כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ מאי פריך לעיל מההיא דקדשתיך מאי קמ"ל דאימא טובא קמ"ל דנאמן אפי' בלא עדים די"ל דלא הל"ל נאמן לאוסרה דהא דהאמינוהו ולא נימא דמשקר שמעינן ליה שפיר מההיא דקדשתיך דנאמן לומר שקדשה בעדים והכא נמי ודאי נאמן דפתחה פתוח כיון דקים ליה אלא דה"א דאינה אסורה אף שודאי זינתה כדבריו משום דאין דבר שבערוה פחות מב' והל"ל אסורה עליו דהוא עיקר חידושא ולא שייך למימר נאמן אלא אהא דלא משקר במזיד או בטעות ומשני דהשמועינן דנאמן דקים ליה ולא משקר בטעות משום דלא קים ליה ודו"ק: בד"ה קינוי וסתירה אין עדים לא ה"נ דלא כו' כיון דקים ליה עכ"ל תקנו בזה כיון דהמקשה נמי ידע דעל ידי עדים ודאי נאסרת מההיא דקדשתיך ופתח פתוח בלא עדים הוא א"כ מאי קמשני ליה ולטעמיך קינוי וסתירה אין עדים לא כו' דהא פתח פתוח לא דמי ליה לעדים וכמ"ש התוספות לעיל ולזה קאמרי דה"ק כיון דר"א סבר דקים ליה ואינו משקר בטעות אין חילוק בין עדים לפתח פתוח כיון דודאי קים ליה על ידי פתח פתוח שנבעלה ה"ל כעדים ודקאמרינן אין דבר שבערוה פחות מב' היינו בדלא קים ליה לבעלה שנבעלה ודו"ק: ע"ב בד"ה כל היוצא כו' אם לא מהני אלא למי שאין לו בנים ויש לו יבם ועוד כו' עכ"ל ר"ל דודאי משום שלא תזנה אשתו תחתיו לא היה נותן לה גט ע"ת זה שאם ימות שהרי אם לא ימות תזנה באיסור א"א והקשו ועוד דתנן כו' דאע"ג דאמר מהיום ה"ל א"א גמורה כו' וא"כ נאסרה לדוד כל ימי חיי אוריה ומי שהבין דברי התוספות בזה בדרך רחוק מחק מלת ועוד ודו"ק: בד"ה אי למיתב כו' משום דאית לן למימר דשמא אינו בקי

חכמת שלמה

ובברכות נראה בעיני לפרש על הסדר כי אחר שאמר המתורגמן על רב חייא בר אבא שכיס נתפס בעון סדור או כוא או בנו א"ל ר"ל שיאמר נגד שבחו של מקום להוציא מלבן של בני אדם שלא יאמרו ח"ו ש"כ יש עול בחוקו יתעלה ח"ו כי אינו דומה למלך ב"ו שלפעמים מעוות המשפט כפי דת השרים ויועציו ותיקון מדיניי נמרכו חלילה לומר כן במלך מ"ה באלף הגדלות על כן פתח ואמר האל הגדול ברוב גדלו כו' פי' אינו מוכרח כי גדול ברוב גדלו כו' הכל אין זה עול מאחר שהמית אינו גנאי שהרי סופו לחיות בתחיים המתים יבם יבולים שכרו ומ"מ אף בזה לא ימלט מן התרעומות וח"ו אם לא היתה המיתה הכרחית לבריות דאם לא כן אסבר שלא ימות וא"כ טעם זה טעם מיתה בלא חטא וח"ו כאילו הוא עול בחוקו על כן אמר שהוא נתיב משבת ימי בראשית א"כ אין חיוק אלא בהקדמת זמני בענין פגיעה שאינו לאבדן ויש כנגדו השלום שכר ומאחר שהוא נתיב משבת ימי בראשית ע"כ אמר אחינו גומלי חסדים בני גומלי חסדים כלומר ראוי הוא להיות כל אחד מחזיק במדותיו של אברהם אבינו להיות מגומלי חסדים שהרי הוא כתיב עולם גם עמך ובניך יגמלו חסד ועל דרך שאמר ר"מ דיספד יספדוניה דיקבר יקברוניה דיטעון יטעונוני' דידל ידלוניה כו' ואחר כך אמר נגד אותם שרוצים בכל אות נפשם להיות מגומלי חסדים אלא שאין סיפוק בידם או מיעוט בממון או בחלשות גופם חלילה שיהיו מקופחים בשכר ע"כ אמר נגד כל ישראל שלא יהיו בכלל אלו המתיאשים מן המיתה או הפורענות כרשעים שאומרים רק שלום יהיה לנו ע"כ בקש עליהם רחמים להצילם מכל המתרגשות כ"ל: שם כנאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' נמחק. וכ"כ ברוב ספרים אינו וכן משמע מרש"י: רש"י בד"ה בברכת המזון כו' שהרי הוא חייב כו' כצ"ל: תוס' בד"ה אלא כו' ומברכים לה בלא עשרה. נ"ב פי' לבד מאבלים אלא הוה אמרינן אבלים מן המנין ודו"ק:

דף ט ע"א גמ' התם אונס הוה כו'. נ"ב והא דקאמר לעיל ראיה ממעשה שהיה הכי קאמר אין נאסרה אלא בקינוי וסתירה כלומר דליכא למימר אונס הוה דהא קינא לה ונסתרה וראיה ממעשה כו' דלא הוה קינוי ומש"ה לא הכרוה דהוה אונס וא"כ מסיק והנ"א והוא מדברי סתם התלמוד שחולק על ר"א ודו"ק ויש אומרים דהכל הוא מדברי ר"א רק שהתלמוד הוא מגיה אותו ומתקנו כפי הענין ואין זו מן הסוגיא דהוה לי"ל הסירי מחסרא וגם אינו מן הדרך להגיה הרבה ולחסר בדברי אמורא אלא הכי קאמר לחוד ועוד דהאי וכי תימא דקאמר אינו קשה לדברי ר"א דהכא אלא אפתח פתוח דלעיל כמו שפירשו התוס' וא"כ אי אפשר לומר ולפרש בהכל מגיה התרגן בדברי ר"א דהכא ודו"ק. (עיין במהרש"א): רש"י בד"ה הא לא כו' לר"א ה"ק כו' וסתירה ממעשה כו' הד"א: תוס' בד"ה ואב"א כו' כדאמרינן בירושל' אונסה יש לו קול והשתא כו' כצ"ל: בא"ד דאינה מוכת עץ ספק באונס כו' כצ"ל: ע"ב תוס' בד"ה אי למיתב כו' ואוקמא בחזקת היתר כו'. נ"ב כך הוא לפום ריהטא לפי שאין הסברא נותנה שתהא מפסדת כתובתה לעולם אפי' בס"ס משום דאוקי ממונא בחזקת מריה ומש"ה בעי למימר דלא הוי ס"ס ממש הכל לפי האמת דאמרי' שפיר דהוי ס"ס ממש ונ"ל דאינה ס"ס לגבי כתובה דאונס לא חשיב ספיקא דשמא נאנסה מקודם א"כ לפ"ז לא צריכא לומר דאוקמא בחזקת היתר אלא משום דהוה ס"ס לענין איסורא ודו"ק: בא"ד משום דבאותו מנה הוי ס"ס לא מפסדה כו'. נ"ב יש מקשים והלא הוא מודה לו שנאנסה ויש לה כתובה מנה ומאי ס"ס איכא ונראה דל"ק מידי דהוא משיב לפי טענתה שנאנסתי משמא מקודם וס"ס נמי דטוען שמא ברצון שהרי בטענת בתולים בא עליה כדתנן לקמן הכונס את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי כו'. (עיין במהרש"א): בא"ד דספק קודם שנתארסה כו' נ"ב פי' ויש לה מנה:

בא"ד

בפתח פתוח ואוקמוה כו' עכ"ל קושטא קאמרי דלמאי דבעי למימר השתא דלא קים ליה בפתח פתוח בלאו ס"ס נמי אין נאמן לאוסרה אפילו באשת כהן ובקבלה אביה כו' משום דאוקמוה בחזקת היתר וה"ה למאי דבעי למימר השתא אי למיתב כתובה כו' והיינו נאמן לאוסרה איכא לאוקמא מתני' בפשיטות אפילו באשת ישראל שקבלה קדושין אחר שהיתה בת ג' דאינו נאמן לאוסרה משום הך ס"ס דקאמר התלמודא לעיל ספק תחתיו ספק אינו תחתיו ואת"ל תחתיו ספק באונס ספק ברצון אבל כתובתה הפסידה דליכא ס"ס דבספק באינו תחתיו נמי לית לה כתובה מאתים לכ"ע אלא דקושטא קאמרי התוספות דלמאי דבעי למימר השתא דלא קים ליה הרי אפילו באשת כהן ובקבלה אביה כו' אינו נאמן לאוסרה בלאו ס"ס אלא מש"ה דאוקמוה בחזקת היתר ולענין כתובה אוקי ממונא בחזקת מריה וליכא נמי ס"ס וכמ"ש התוספות ודו"ק: בא"ד משום דבאותו מנה הוה ס"ס לא מפסדא כו' וכתב מהרש"ל יש מקשים והלא הוא מודה לה שנאנסה ויש לה מנה ומאי ס"ס איכא ונראה כו' עכ"ל ע"ש באורך ואין מקום לקושיא זו דע"כ מה שהוא אומר עד שלא ארסתיך לא שהוא אומר שכן בודאי דאם הוה ידע כבר דבעולה היתה קודם שנשאה מאי טעמא דמאן דאמר דמקח טעות גם ממנה דהא בחזקת בעולה נשאה ואם עתה נתברר לו בעדים מאי טעמא דמאן דאמר היא נאמנת [ועוד שהרי בדין טענת בתולים קתני לה וכמ"ש מהרש"ל אלא שטוען עד שלא ארסתיך דאז ודאי לא יהיה לה רק מנה למאן דאמר מקח טעות ממאתים ולא יהיה לה כלום בודאי למאן דאמר מקח טעות אף ממנה אבל אחר שאירסה איכא לספיקי שיתן לה מאתים אם היה באונס ודו"ק: בא"ד דמוכת עץ לא שכיח דהא כו' עכ"ל ר"ל לרבי יהושע דקיימינן הכא ולעיל שכתבו דמוכת עץ שכיח היינו לר"ג דקי"ל כוותיה וק"ל: בד"ה מאי לאו כו' דקס"ד בטענת דמים ליכא למיחש לאיקרורי כו' עכ"ל אין לפרש שהוצרכו לזה דאל"כ אמאי לא אסיק המקשה אדעתיה לשנויי כדשנינן לא דקטעין טענת דמים דא"כ רב יוסף דקאמר לקמן כה"ג אמתניתין דהאוכל אצל חמיו כו' מאי לאו דקטעין טענת פתח פתוח אמאי לא תקשי להו כי הכא אמאי לא אסיק אדעתיה דרב יוסף לשנויי כדשנינן וליכא לתרוצי התם כי הכא וע"כ הנראה דהא ודאי לא קשיא להו דהמקשה ס"ד דאיירי מתני' סתמא בכל עניני טענות בין בטענת דמים בין בטענת פתח פתוח והמתרץ השיב לו דלא איירי אלא בטענת דמים וכן דרך התלמוד אלא דקשיא להו הכא דאביי דהוה תלמידו דרב יוסף ודאי דהוה שמיע ליה דשקלינן וטרינן מקמיה הא דרב יוסף דקאמר תנינא מהך דהאוכל אצל חמיו כו' ודחינן ליה לא בטענת דמים וא"כ מאי קא קשיא ליה לאביי בתר הכי למימר תנינא מההיא דבתולה שנשאת כו' כיון דאיכא נמי לדחויי הכי ואהא תירצו דס"ד דאביי דהכא לית לן לאוקמא בטענת דמים דליכא למיחש ביה לאיקרורי כו' ותו לא מידי ודו"ק: בד"ה נאמן להפסידה כו' ור"א נמי מצי סבר דנאמן להפסידה כו' לאוסרה לרבותא וכ"ש כו' כדמוכח הסוגיא כו' עכ"ל אבל רש"י פי' בהדיא בתחלת הסוגיא לר"א דנאמן לאוסרה ואינו נאמן להפסיד כתובתה ונראה לקיים פירושו דודאי בסוגיא דלעיל בעי אביי למימר אי למיתב לה כו' היינו לפום הס"ד דלא קים ליה בפתח פתוח ולהכי אינו נאמן לאוסרה דאוקמה אחזקת היתר אבל נאמן להפסיד כתובתה דאית לן למימר דאוקי ממונא בחזקת מריה אבל למאי דסבר (א) ר"א דקים ליה בפתח פתוח נימא אדרבה דנאמן לאוסרה דשויה לנפשיה חתיכה דאיסורא כההיא דקדשתיך אבל להפסיד כתובתה אינו נאמן דנימא במזיד משקר להפסידה ולית ליה לר"א הך סברא דלקמן חזקה אין אדם טורח כו' ומהאי טעמא כתבו התוספות גופייהו דאיצטריך שמואל לאשמועינן דנאמן להפסיד כתובתה ודו"ק: בד"ה אבל בגליל כו' דביהודה נאמנת במגו כו' ולא בגליל דליכא מגו כו' עכ"ל ק"ק (ב) דאי לא אמרינן מגו להוציא כמ"ש התוספות לקמן מאי איכא למימר ודו"ק: בד"ה לא דקא טעין כו' והימנה לדידה במגו דאי בעיא אמרה משארסתני כו' דאי בעיא אמרה מוכת עץ כו' עכ"ל הא דנאמנת לר"ג התם אי משום מגו דמוכת עץ אי משום חזקה דחזקת הגוף דבתולה היתה כדמסיק לקמן והכא בטוענת בתולה הייתי ליכא למיזל בתר הך חזקה דבתולה היתה משום דהך חזקה דאין אדם עורם בסעודה עדיפא לומר דלא משקר והך חזקה דאין אדם טורח כו' לא שייכא התם שהרי היא אינה מכחישתו ולכך לא קשיא להו הכא אלא דהימנה לדידה במגו אי דאי בעיא אמרה משארסתני כו' ואי דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני דאז לא היתה מכחישתו ונאמנת והיינו דוקא הכא לענין ממון דשייך מגו אבל לענין איסורא (ג) דלא שייך להתירה משום מגו לא כתבו לעיל אלא להתירה על ידי טענת מוכת עץ משום ס"ס ותירצו שם כיון דאין גנאי לטעון אין להסתפק בכך אבל הכא בטענת מגו נגדי אתון ליכא לתרוצי הכי ומיהו לקמן גבי מדברת עם א' כו' משמע דאמרינן מגו לענין איסור:

דף י בד"ה חזקה אין כו' ונראה דלא מהימן עכ"ל ר"ל הכא באשת ישראל והיא טוענת בתולה הייתי אינו נאמן כלל ונותן לה כתובה מאתים כיון דאין לו הך חזקה דאין אדם כו' והתם דאינו נותן לה אלא מנה היינו בנמצאת בעולה והיא אינה מכחישתו כלל או שיש עדים ובההיא דמשארסתני דאין לה רק מנה היינו נמי כיון שהודית שנבעלה מספק אוקי ממונא בחזקת מריה ואינו נותן לה רק מנה מכח ס"ס כמ"ש התוס' לעיל וק"ל: בד"ה מברכתא כו' ומשני מהימן כו' אלא היה מאמינו ואמר להלקותו לפי שחשוד כו' עכ"ל גם לפי"ז לדברי המתרץ צ"ל נמי דמברכתא חביבא ליה בניחותא קאמר אלא דלפי' שני הוצרכו לפרש כן דגם לדברי המקשה צ"ל דבניחותא קא"ל וק"ל: ע"ב בד"ה בתולה כו' דלרבותא נקט חלוצה דס"ד כיון דשומרת יבם כו' עכ"ל משום דכל חלוצה בכלל אלמנה היא הוצרכו לומר דלרבותא נקט כו' ומיהו לקמן דתני בסיפא בתולה כו' וחלוצה מן הנשואין כתובתן מנה לא הוה איצטריך ליה למיתני חלוצה דבכלל אלמנה היא וכ"ש דמהאי טעמא כנשואה דמיא ויש ליישב דאגב רישא נקט חלוצה בסיפא ועיין בר"ן וק"ל:

חדא דף י ע"ב בעולה כיפה נודף בתולה כו' · עיין במסכת יבמות: דור קטוע . פירש"י ונעכור מפורש דור קטוע שלא תלד ויפסוק הדור כו' עכ"ל וכדאמרינן לקמן כן דמים יפין לאשה כו' שדמיה מרובים בניה מרובים וק"ל: אלמנה ע"ש מנה כו' הגם כי מליצ כן בלשון זכר כי לא אלמן ישראל ויהודה מאלהיו וגו' דרים אלמנה ע"ש מנה ואיכא למימר איידי דקרי לה אלמנה קרי לזכר אלמן כדאמרינן באלמנה מן האירוסין: ותנא רב יוסף אשור זו סליקא כו'. עיין בדברי התוס' מה שכתבו וכן תמוה לא מצי למפרך דמצינו למימר דאשור וכוש שם האומה כו' ולענין כוש אף לפי האמת יש לפרשו מלשון מחוז וכן בחוילה אלא דאשור היה קבלתם דהוא שם העיר ונראה עוד לדקדק כן מלשון המקרא דכתיב אכן החוילה ואכן כוש אבל באשור לא כתיב אכן דמשמע שם העיר שפי ורש"י בפי' החומש כתב ידם ואשור עדיין לא היו וכתב המקרא על העתיד עכ"ל והוא ע"פ ב"ר שהזכיר גם כוש ולא ידעתי למה לא הזכיר גם חוילה דכתיב מקמיה וכמ"ש בב"ר גם כן גבי חוילה ודברי התוס' קצת מגומגם שכתבו בסוף דבריהם וסבירא סליקא הלך חדקל ולא אצל אשור שהיה בימי משה עכ"ל דמסיקא תיתי לן שהיה אשור אחר קודם משה עד שהוצרכו לומר ולא אצל אשור שהיה בימי משה: מזבח מזיח ומזין כו'. גבי מזבח ודאי דאיכא לפרושי דמלשון מזבח דרים ליה נוטריקון אבל גבי תמר וכן לקמן גבי תמרי משחנן כו' אין מקום לפרש דמלשון דרים ליה אלא דמשיב בכל הנהו המעלות טובות שבהן בלי הוראה מלשון ונראה לפרש במעלות המזבח שזכר נכתמו בלשון מזבח לפי הקרבנות שמקטירין עליו . ואמר מזיח גזירות רעות הוא הקטורת שנקטר עליו כמ"ש ויעמוד בין המתים וגו' ותעצר המגפה . ואמר מזין הוא הקרבן תמיד ושאר עולות שנקרבו עליו שנאמר בו לחמי לאשי ריח וגו' וכי ללחם שלנו הוא צריך אבל הוא לחם ומזון שלנו. ואמר מחבב על השלמים שנקרבו עליו שהם מביאים שלום ותבה בין ישראל לאביהם שבשמים . ואמר מכפר על החטאות והאשמות שבאו לכפרה על עונות ע"פ הכוונה זו איתא במדרש ויקרא רבה שדרשו מלשון שע"כ נקרא מזבח מ' מחילה ז' זכות ב' ברכה ח' חיים היינו מחילה במקום מכפר שהם חטאות ואשמות זכות במקום מחבב השלמים המביאים זכות ושלום להם ברכה במקום מזין שהם הקרבת תמידים ועולות חיים במקום מזיח שהוא הקטורת כמ"ש ויעמוד בין המתים ובין החיים וק"ל: [דשא אמר רבא דכן שם כו'. מבואר פרק המוציא יין ע"ש]:

דף יא בד"ה מטבילין כו' וכי פריך מאי קמ"ל קמ"ל דיש כח כו' עכ"ל אבל בהך מלתא דלעיל שכתבו דעכו"ם אית ליה שליחות מדרבנן לא הוה אשמועי' מידי כיון דהאי עכו"ם אתי לכלל שליחות לא גרע מקטן דאית ליה שליחות מדרבנן מה"ט דאתי לכלל שליחות ובהא ודאי לא הוה אשמועינן מידי דמשנה שלמה היא בפ' מי שמת דזכין לקטן כמ"ש רש"י בפרק איזהו נשך וק"ל: בא"ד והא אית ליה ממון מן התורה כגון כו' עכ"ל ר"ל דע"כ גר קטן בכה"ג שנתגיירה אמו מעוברת איירי דהשתא אית ליה ממון מן התורה דאי לאו הכי ליכא לאשכוחי בגר קטן שיש לו ממון מן התורה ועיין בתוס' ר"פ בן סורר וק"ל: ע"ב בד"ה הדר ביה רבא מההיא אבל מהא לא בעי למימר דהדר ביה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל יש להקשות כאן שאלה רבה מה דעת התוספות שהקשו דנימא דהדר ביה מהאי ויהיה מקח טעות ממאתים כו' ותימה ס"ס מאי איכפת לן כו' דהשתא בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה ולא אמרינן מקח טעות מוכת עץ כו' כ"ש דנימא דיש לה מנה כו' עכ"ל ע"ש גם מהר"י אב"ן לב הקשה כן ע"ש ואין להאריך בדבריהם כי דחוקים הם אבל הנ"ל בכוונת דברי התוס' לפי מ"ש לעיל הא דלא בעי רבא למימר מעיקרא נמי כמו במסקנא דלרבנן נמי אין חילוק בין הכיר בה ללא הכיר בה ואתיא מתניתין כר"ה היינו משום כיון דרבנן מדמו לה לבעולה והויא בלא הכיר כמו כנסה בחזקת כו' וא"כ הוה לן למימר למסקנא דהדר ביה רבא היינו מכולי מלתא ונראה דזו היא דעת רש"י (ד) שכתב דל"ג מההיא וקושטא הוא דלפי המסקנא מתוקמא סברא דרבא דלעיל דרבנן מדמי לבעולה לגמרי ורבא הדר ביה מכולה מלתא דהיינו ממה שאמר במוכת עץ לרבנן בלא הכיר בה ולא כלום וממה שאמר בכנסה בחזקת בתולה כו' דהוי מקח טעות לגמרי אלא דבין במוכת עץ ובין בכנסה בחזקת בתולה כו' יש לתן מנה ולזה באו התוס' לקיים גירסת כל הספרים דגרסי

קרני ראם (א) בד"ה נאמן להפסידה כו' אבל למאי דסבר. נ"ב כוונתו דאם טעמא משום חזקה דא"א טורח בסעודה נאמן להפסיד כתובתה יש לומר דהפי' מ"ד דנאמן לאוסרה מ"מ לית לה חזקה דא"א טורח ומש"ה אינו נאמן להפסיד כתובתה אבל למאי דס"ד אי למיתב לה כתובה ע"כ הא דנאמן אינו מטעם חזקה דהכי כיון דאינו נאמן לאוסרה תו ליכא חזקה וכמ"ש התוס' בד"ה חזקה עיי"ש אלא דמגד חזקת ממון היא מפסדת כתובתה תו אע"ג דאין נאמן לאוסרה נאמן להפסיד כתובתה והבן: (ב) שם בד"ה אבל בגליל כו' ק"ק. נ"ב וכן קשה למ"ש התוס' דהוי כמגו במקום חזקה עיי"ש: (ג) שם בד"ה לא דקא טעין כו' אבל לענין איסורא. נ"ב דבריו תמוהין מה יועיל מגו כיון דשוי' אנפשה חד"א שהבעל יודע בבירור משא"כ בראוה מדברת שאין בירור וכן הקשה בפ"י: (ד) בד"ה הדר כו' דזו היא דעת רש"י. נ"ב נ"ע דרש"י כ' דמתני' אתיא כדברי הכל ולשיטת' לא אתיא כחכמי' דאל"כ מה איכא בין טענתו לטענתה:

חכמת שלמה

בא"ד ספק אחר שנתארסה. נ"ב פי' ונפסידה כל כתובתה: בא"ד דאימור קודם שנתארסה כו'. נ"ב ולפי האי שינויא לא מתוקמא מתני' בפתות מבלם שנים. גליון תוס':

דף י ע"א גמרא הלא אימא שואיל ותקנת חכמים כו' כצ"ל: שם רב אחאי משני כו'. נ"ב כך הוא לשונו עיין בריש מכילתין בד"ה פשיטא רב אחאי כו': רש"י בד"ה כמוהל כו' בתולים שיהא כו' כד"א: בד"ה מברכתא כו' זונות העיר הזאת ששמה מברכתא כו'. נ"ב פי' שם העיר מברכתא כדאיתא בעירובין שני דיכרי דאתו למברכתא נ"ל: בא"ד מאחר שהוא בקי בפתח פתוח כו'. נ"ב רש"י סבר שבודאי נאמן רק שמלקין אותו משום זונות אבל בס"פ כשמשני רב אחאי חוזר ואומר כאן בבחור כלומר אינו נאמן כל עיקר ומלקין משום כעזה ודו"ק ולא כדעת התוס' שסוברים בבחור נאמן ולוקה ודו"ק: תוס' בד"ה חזקה אין אדם טורח כו' נ"ב גליון. ובסופו דלא מהימן נמחק וג"ב ס"א ונראה דלא מהימן: בד"ה מברכתא חביבא ליה כו' בסופו ובנשוי. נ"ב נ"ל לפרש אבל בבחור נאמן ומלקינן כמ"ש הרא"ש ונהי' והשתא אין חילוק בדין בין הך שינויא דרב אחא לשינויא דלעיל דבחור נאמן ומלקינן דאף לשינויא קמא צריכים לומר דבנשוי לא מלקינן אלא חילוק הלשון במה שאמר רב נחמן מהימן איכא בינייהו. וכל זאת להך פי' אבל לפירוש הראשון של תוס' א"א לומר כן שהרי המקשן סבר שאינו מהימן והקשה מהא דרב ומשני ליה דמהימן אם כן אף שינויא בתרא צריך לומר שבא לשנות על עיקר הדין דאינו מהימן כדעת המקשן דאי הוי משני דמהימן הוי כשינויא קמא שהרי על עיקר הדין באין לשנות ודו"ק: ע"ב גמרא דור קטוע מדם כו' אמרה לו רבי בתולה הייתי ושני בצורת הוה כו' כצ"ל. וג"ב באלפסי גרים אבל בשנת בצורת שאני: שם ראה רבי שפניה שחורים כו'. נ"ב בס"א גרסינן ראה רבי שפניה שחורים נוס עליה והכניסה למרחץ והאכ' לה כו' אבל ברי"ף ורא"ש גורסין יכרסה שלנו ואפשר אגב דידה אהכילוהו אי נמי אגב רבי דשמא לא יהיה לו כח בבעילה וק"ל: שם ואמר רב חנא בגדתאי כו' משקה מרוה כו' כצ"ל. ונ"ב נראה לפרש לא די שהוא משקה הארץ ואין צריך להשקות ברגליו אלא אפילו משביע בהשקאה שאין צריך כל כך הרבה מטר כמו שהיה צריך בהשקאת הרגל וע"ד שאמרו אין טפה יורד מלמעלה שלא יעלה התהום טפחיים מלמטה ולפי זה מיושב הפסוק שפיר רוח נחת גדודיה פי' הרוים תהיה נחת רוח לבני אדם בענין שלא יהא מטר הרבה שקשה לבריות ומ"ש אמר כרביבים ור"ל שאינו מטר שוטף נ"ל:

דף יא ע"א תוס' בד"ה מטבילין אותו כו' גבי אגר משום יד איתרבאי כו'. נ"ב פירוש וקונה משום יד היכא שעומדת בצד חצרה ואז קונה הפי' בע"כ ואפילו היכא דליכא קנייה משום יד וגון שהיא עומדת בצד חצרה מ"מ לא גרע משליחות וזוכה במציאה או כל מידי דאית לה זכות כגוה כו': בד"ה מ"ד כותי בהפקירא ניחא ליה כו' ה"מ גבי עבד שאינו חושש כו'. נ"ב והא דקאמר והא קי"ל דעבדא כו' ה"ק והא קי"ל דעבדא בהפקירא ניחא ליה אליבא דר"מ ואף רבנן דפליגי עליה מודו הכא גבי טפי וק"ל: בד"ה אביי כו' וקנס הוא דקנים ר"מ בממונם כו': ע"ב תוס' בד"ה בגר גיס

(כתובות) ג

מהר"ם

דף י ע"ב בתוס' ד"ה ותנא רב יוסף וכו' עד אבל קשה וכו' כיון דהוי בימי משה שפיר ה"ל למכתב. יל"ד מדאמרי התוס' כיון דהוי בימי משה שפיר ה"ל למכתב דר"ל ואין צריכין בשביל כך לומר דדברה תורה על שם עתיד והא התורה היתה כתובה במרום אלפים שנה קודם בריאת עולם וא"כ ע"כ צ"ל שנכתב ע"ש עתיד וצ"ל דהכי מקשו התוס' דמה שהיתי ראיה מאשור דכתיב קרא ע"ש עתיד בדבר שלא היה בימי משה אלא דעתידין רבנן לתקן דדלמא שאני אשור אע"ג דלא היתה בבריאת עולם והתורה נכתבה קודם בריאת עולם מ"מ כיון שהיתה בימי משה שהוא עתיד להעתיק התורה שפיר ה"ל למכתב ע"ש עתיד אבל בממנה דלא הוי אפילו בימי משה מנ"ל דכתביה לעתיד וק"ל: בא"ד ונראה לר"י וכו'. פירוש ובזה יתורץ נ"כ קושיא הראשונה הא דלא הקשה בלא רב יוסף דמשום כיון דהשתא לא פריך מבריאת עולם אלא מימי משה וא"כ בלא ר"י לא מצי למפרך דהוות אמרינן דלמא אשור היה בימי משה ולכך שפיר כתב קרא על נהר חדקל שהולך קדמת אשור דבימי משה היה סובב אשור ולכך מביא רב יוסף דאמר אשור זו סליקא וקים ליה דאותה העיר ששמה סליקא לא היתה בימי משה ואנן חזינן בימינו שנהר חדקל הוא סובב העיר ששמה סליקא וא"כ לא נוכל לומר שכתבה כן התורה משום שבימי משה היה הנהר סובב אשור שהרי אשור שהוא סליקא לא היתה בימיו וזהו כוונת התוס' במה שכתבו אח"כ וסביב סליקא הולך חדק' ולא אצל אשור שהיה בימי משה נ"ל ודו"ק:

דף יא ע"ב בתוס' ד"ה הדר ביה רבא וכו' אבל מהא לא בעי למימר דהדר. ר"ל דדלמא מהא דאמר רבא לעיל דלרבנן במוכת עץ לא הכיר בה ולא כלום לא הדר רק מהא דאמר כאן מאן דקא מותיב שפיר קא מותיב וכו' ואלא קשיא הך תריץ ואימא הכי וכו' מהא הדר ואית ליה נמי תירוצא דרב ששת מאי מקח טעות ממאתים אבל מנה אית לה וס"ל נמי בתולה ונמצאת בעולה אית לה מנה וזה לא בעי למימר משום דמקח טעות לגמרי משמע . משמע מדברי התוס' דאי לאו מקח טעות לגמרי משמע היה יכול לומר ד"א הדר מהא דלעיל אלא מהא דאמר אמלתיה דרב ששת ואית ליה שפיר דמוכת עץ שלא הכיר בה ולא כלום ובבתולה ונמצאת בעולה אית לה מנה וזה לא יתכן כלל דאם בבתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה מכ"ש בנמצאת מוכת עץ דאינו מקפיד כ"כ כמ"ש התוס' בדבור שלפני זה וק"ל. ויש שרוצין לתרץ דנוכל לומר דהא דלעיל דאמר דלא הכיר בה שהיא מוכת עץ ולא כלום היינו לרבנן ובריתא זו דשני רב ששת דאית ליה בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה מצי לומר דאתיא כר"מ והא ליתא דרבנן ור"מ לא פליגי כ"א במוכת עץ אבל בתולה ונמצאת בעולה בהא ל"פ ואי לר"מ אית לה מנה ה"ה לרבנן ובספר ח"ש כתב מה שכתב וצ"ל שהתוס' לא רצו לתרץ למה לא משני בגמרא דמהא דלעיל לא הדר רק מהא דוה לא יתכן כמו שכתבנו רק שהתוס' רצו לתרץ למה דקדק בגמרא לומר הדר ביה רבא מההיא ולא אמר

פתמא

מהסיא ולא הדר ביה רבא אלא מהסיא דלעיל גבי מוכת עץ אבל מהך דכנסה בחזקת בתולה כו' לא הדר ביה והיינו משום דמקח טעות לגמרי משמע וא"כ אית לן למימר דלא מתוקמא סברא דרבא דלעיל אלא דנעמין מקח טעות לא הוי כמו בעולה דאינו מקפיד כ"כ במוכת עץ כו' כמ"ש התוספות לעיל ובהכי סליקו דברי התוס' כהוגן בלי גמגום לפי גירסת הספרים דגרסי מהסיא וע"פ הדברים אלה כמתו בקושייתם וא"ת מנלן דהדר ביה ממה שאמר לרבנן לא הכיר בה ולא כלום כו' נאמר שחזר בו ממש לא הכיר בה לר"מ כו' עכ"ל משום דהכי הוה ניחא טפי דהוה מתוקמא שפיר סברא דרבא דלעיל דכשטוגה דמיא לרבנן ודו"ק :

ח"א דף יא ע"א איילונית דוכרניתא דלא ילדה. קראה זכר לפי שעיקר סימנים שהיא כזכר שאין לה דדים ומתקשה כו' וקולה עבה כא"ש ואין לה שיפולי מעים כנשים כדאמרי' פרק הערל וק"ל :

דף יב בפרש"י בד"ה ומיהו כו' אבל הכא קתני אין יכול לטעון מתוך כך לא יבא לב"ד עכ"ל ק"ק דהאי ליכא קתני נמי במתני' לקמן גבי יחוד שביהודה ושמא אסורה היא לו ולא יבא לב"ד ויש ליישב : **תוס'** בד"ה אמר רבה כו' דהא זאת אומרת איכא למידק נמי ממתני' כו' עכ"ל לכאורה אין הלשון איכא למידק מדוקדק דמאי קאמרי איכא למידק הא קושטא הוא באידך ליכא דדייקינן הכי זאת אומרת ממתני' ויש ליישב דר"ל דודאי לקמן דדייק ממתני' ל"ג רבא דא"כ תקשי ממתניתין רישא לסיפא אבל הכא יש לבעל דין לחלוק דשפיר גרסינן רבה והגא דברייתא והגא דמתני' פליגי בהכי אי הוה מקח טעות אי לאו והא כתבו כיון דדייק ליה לרבא הכי הכא בברייתא איכא למידק ביה ה"נ במתני' ותקשי רישא לסיפא ומיהו יש לדחות קצת דאע"ג דדייק ליה בברייתא היינו משום דמאי א"ל אנא אעדים סמכי וק"ל : **בד"ה** שתי תקנות הוו וליכא למימר דחדא תקנה הוה ומתני' קודם כו' דהא חזינן השתא כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דר"ל ב' תקנות לאלמנה היינו הא' כשתקנו לבתולה ד' מאות תקנו גם לאלמנת כהן מנה והב' כיון דחזו דמזלזלי בהו תקנו להן מאתן אבל מאי דאהדרינהו למנהייהו לא מקרי תקנה והא דקאמרי וליכא למימר דחדא תקנה הוה ומתני' קודם כו' היינו דלא הוה צריך למימר כשתקנו לבתולה ד' מאות תקנו גם לאלמנה מנה אלא לאלמנה מנה קודם תקנה דא"כ מאי תירצו בזה במה שכתבו דהא חזינן השתא דלית להו מאתים דלא מתרצו בזה אלא הא דהוצרך למימר אהדרינהו למנהייהו אבל נראה לפרש בזה דודאי הא דקאמר תקינו לבתולה ארבע מאות ולאלמנה מנה לא שתקנו אז כן לאלמנה אלא דר"ל שהניחו לאלמנה בת כהן מנה כמקודם תקנה שהיה לכל האלמנות מנה והב' תקנות דקאמר תקנו לאלמנה היינו הא' כיון דמזלזלי בהו תקנו להו מאתן והאהדרינהו שוב למנהייהו הוא תקנה השנית ובזה למימר מעיקרא דנימא דחדא תקנה היא היינו אותה של מאתים וא"כ הא דאהדרינהו והא תירצו שפיר דהא חזינן כו' וכתבו דליכא למימר נמי כו' משום דמשמע במתניתין דלבתולה היה התקנה א' בראשונה ד' מאות ולא הניחו לאלמנה מנה כקודם תקנה ושוב אחר זמן היו ב' תקנות לאלמנה בתחלה ב' מאות משום דמזלזלי בהו ושוב אהדרינהו למנה והא כתבו דליכא למימר דכי תקנו לבתולה כו' תקנו גם לאלמנה כו' ושוב אהדרינהו לאלמנה למנהייהו ולא מקרי להו לאלמנה תקנה כיון דבפעם א' נעשה תקנה לבתולה ולאלמנה ולא מקרי רק הא דאהדרינהו תקנה א' לאלמנה והא תירצו דאין סברא לתקן כו' ולכך הוצרך לומר ב' תקנות לאלמנה בלאו תקנה א' שהיה לבתולה מקודם לאלמנה ודו"ק. **ע"ב** בד"ה כיון דחזו כו' מעיקרא מזלזלי כו' ובתר הכי נקט ופרשי עכ"ל דהל"ל מה תקנו בזה שוב דאהדרינהו למנה אלא ע"כ שלא היו פורשים כ"כ וק"ל : **בד"ה** רב הונא כו' פריך שפיר ממתניתין דכרבנן אתיא דלסומכוס חולקין כו' עכ"ל דבריהם צ"ע הכא דהא ע"כ סיפא דהך דקתני יחלוקו לא אתיא אלא כסומכוס כדקאמר התם בגמרא בהדיא והך רישא ע"כ נמי כוותיה אתיא דאל"כ ליפלוג נמי ברישא לאשמועינן ביה דחולקין לסומכוס ובתוספות בפרק השואל כתבו בזה דרך נכון ע"ש : **בא"ד** דהא בסוף המניח אית להו לרבנן בהדיא דאפילו כו' ושמואל סבר כרבנן כדמוכח כו' עכ"ל ק"ק ל"ל למינקט כלל הא רבנן סברי הכי בסוף המניח אלא דשמואל (א) גופיה סבר הכי במוכר שור לחבירו ויש ליישב ודו"ק : גמ' כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל כו' אבל בת ישראל לכהן דמאי ס"ל עלויי כו' יש לדקדק הינח בת ישראל לכהן דאיכא למימר הכי בת כהן לישראל ל"ל למתני דהסית עדיפא אפילו מבת כהן לכהן כפרש"י במתני' ונראה ליישב עוד בזה דהמקשה הוה ידע דאיכא לפרושי דכגון בת ישראל לכהן קאי אכדרך שהכהנים עושין והכרוזה לעשות קושטא הוא דאיירי בבת ישראל לישראל אלא דא"כ ה"ל בת כהן לישראל זו אלא דע"כ דה"פ דכגון בת ישראל לכהן היינו כך הכרוזה לעשות ובת כהן לישראל היינו כך דכדרך שהכהנים עושין והבאת מדייק המקשה שפיר מהך דהכרוזה לעשות דהיינו בבת ישראל לכהן דאיכא בהו לך כהונה כו' ותו לא מידי ודו"ק :

דף יג תוס' בד"ה רב אסי כו' דנאמנת לומר לכשר נבעלתי במנו כו' עכ"ל סמכו עגמם אמה שכתבו לקמן לזעירי דנסתרה היינו כגון דמודה שנבעלה וא"כ לרב אסי דמוקי לה דוקא בנבעלה היינו ע"י עדים אבל ע"פ פיה נאמנת אפילו לר"י וק"ל: **בא"ד** לא הוי מגו גמור דהא אפילו אמרה מוכת עץ אני איגה נאמנת כו' עכ"ל לכאורה דמוקי מתני' דמוכת עץ כר"מ דהשתא ליכא מיגו גמור במוכת עץ אבל לרבנן דסברי מוכת עץ אין לה רק מנה הרי יש לה מגו גמור דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני תחתיך ויש לי מאתים ויש לדחות דאפילו באומרת מוכת עץ אני תחתיך איגה נאמנת לר"י וכ"כ התוס' לקמן בפ"ב וצ"ל (ב) דמוכת עץ הוי טענה מעולה ביותר משארסתני נאנסתי כמ"ש התוס' משום דע"י מוכת עץ לא פסלה נפשה מכהונה אבל מוכת עץ אני תחתיך לא הוי טענה מעולה ביותר כלל ממוכת עץ מעיקרא ודו"ק : **בד"ה** חדא להכשיר כו' והדא לאודיעך כחו דר"י עכ"ל ורש"י לא פי' אלא דהך סיפא דקתני הכא דר"ג בבתה ולא איצטריך ליה לפרש ברישא לאודיעך כחו דר"י אלא דאי לאו רישא בדידה הוה מוקמינן הסיפא במסתבר טפי דהיינו בדידה אבל התוס' לא ניחא להו בהכי דמדקתני מעוברת משמע דבבתה איירי דלא ניחא ליה למימר למאן דמכשיר בבתה דקתני מעוברת ליסגי מעליא ודו"ק : **ע"ב** גמרא לא שתוקי וכשר כו' והולד שתוקי דקתני לד"ה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה למאן דמכשיר בבתה לא הוי שתוקי אלא מדין כהונה כדמסיק ולמאן דפסיל בבתה הוה שתוקי ממש ודו"ק : **תוס'** בד"ה מסייע ליה כו' וליכא למימר במדברת כו' סמוך מיעוטא לחזקה כו' עכ"ל מלהא דספיקא נקטו במדברת אבל מעוברת למאן דמכשיר בבתה ליכא חזקה דכשרות וק"ל : **בד"ה** מכשיר כו' התם פריך שפיר אפילו לרבי אליעזר לשון כו' עכ"ל מיהו ר"א דפסיל בבתה מפקינן ממשמעותיה אלא דהבא שאול לא הוה מוסיף אמתני' בהא דמכשיר בבתה כיון דלשון המשנה נמי הכי משמע ומהרש"ל הגיה זעירי במקום ר' אליעזר ואין לורך ודו"ק :

דף יד בפרש"י בד"ה והא נמי כדיעבד כו' ולאוסרה על האירוס כו' הרי היא מבעלה כו' עכ"ל נראה מפירושו דלגבי עובר לא מקרי דיעבד אלא לגבי דידה אם אתה אוסרה על בעלה אבל הרא"ש דחה זה דלגבי דידה אם איגו מודה וטוען ברי הוה הולד ממזר אלא דאיירי שמת או שהלך בעלה למדינת הים ולגבי עובר חשיב דיעבד כו' עכ"ל ע"ש ונראה לקיים פרש"י שפיר לגבי דידה ואיגו מודה ומיהו איגו טוען ברי אלא דשמא אם הערה בה ונתעברה ממנו וכה"ג פרש"י לעיל גבי שמתייחד עמה ביהודה ודו"ק : **תוס'** בד"ה תנו רבנן איזהו אלמנת כו' ושם ודאי פוסל ר"י אפילו את האלמנה כו' עכ"ל דבריהם לריכין ביאור דאכתי קשה דהיאך פוסל שם ר"י אפילו אלמנת עיסה והכא מכשיר אף את הבת וי"ל דאיכא עיסה לטמא על ידי שתיקה ולויהם ואיכא עיסה לטהר ע"י שתיקה ולויהם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כדמסיק לקמן והסתם בשמעתין איירי בכך עיסה דלטהר ולהכשיר אף הבת ושם בפרק עשרה יוחסין איירי בכך עיסה דלטמא ולפסול אף אלמנתו לר"י וק"ק לפי זה דאימא איזו עיסה כו' דהכא מילתא אלא קאי אלמנה דקתני במתני' ולא תקשי מסיפא לרישא ויש ליישב ודברי מהרש"ל אינן מבוררין לי בזה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ותו ר"ש כו' והא אמרת רישא חלל כשר וכיון ודאי כו' עכ"ל ר"ל ודאי חלל שנטמע במשפחה דלא הוי רק חדא ספיקא וק"ל : **בד"ה** מסתייה כו' דהא ממזר שותק פסול לת"ק משום דשתיקה כהודאה כו' עכ"ל משום דלכאורה הא דקאמר הכא גבי הלל מסתייה דלא מפקי ליה מקהל ר"ל הא דלא צווח שהלל כמו בממזר משום דלא חש ליה דמסתייה דלא מפקי ליה בדבריו מקהל ישראל אלא מכהונה בלחוד והאי טעמא לא שייך גבי ממזר דהא קושטא הוא דמפקי ליה מקהל ישראל אלא ע"כ לת"ק דפוסל בממזר שותק איגו אלא משום דשתיקה כהודאה ודמיא

קרני ראם (א) בא"ד דהא כו' ואלא דשמואל. נ"ב לא מצינו לשמואל דיסבור כן ועי"ע; דבטוען לבתיסה מכתיו סובר שמואל דאין הולכין בממון אחר הרוב שם לא הוי ברי ושמא דטענת סמוך הוי כ"ג ברי דהיה לו לוקח להתנוי ולטולם כברי ושמא יכול שמואל לסבור דברי ושמא ברי עדיף אלא דהתוס' הוכיחו דע"כ סובר כרבנן דאל"ה היה לומר יחלוקו וכסומכוס ורבנן ס"ל בסמכית דאפי' ומיהו גם דברי התוס' צ"ע דלא מוכח מידי דפוסק כרבנן דהא אפי' סומכוס מודה התם כיון דאין ספק לב"ד אלא ע"י טענותיהם וכמ"ש הרשב"ש שם ועיין תוס' ב"מ ב' ע"ב ד"ה הכא עיי"ש וצ"ע : (ב) לא הוי מגו כו' וצ"ל. נ"ב אין דבריו מוכנים דבגמ' משוי ליה מגו בס"פ שני :

מהר"ם

סתמא הדר ביה רבא ותירצו דלכך דקדק לומר מההיא שלא תטעה לומר דמהא הדר דאמר דמקח טעות לגמרי משמע וזה לא יתכן כמו שכתבנו והא דקאמר משום דמקח טעות וכו' איט לשון תירוץ רק נמשך אלעיל וק"ל ודו"ק :

דף יב ע"ב בגמ' א"נ וכו' אלא דאמרינן אוקמה אחזקה · וגבי פלוגתא דמוכת עץ אני איכא למימר נמי סוקמי אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות כן כתב הר"ן :

בתוס' ד"ה רב הונא וכו' עד וי"ל דה"ט למימר ולימעמיך · משמע מתוך התוס' דהאי דפריך בשמעתין נימא רב הונא ורב יהודה דאמרי כרבן גמליאל וכו' הכל היא מדברי אביי דאמר רב יוסף והכל נמשך למעלה :

דף יג ע"א ד"ה ואין אוסרין וכו' דפריך לזעירי דבספקא אחת אסרינן לה. פי' ספק נבעלה לכשר ספק נבעלה לפסול והא גבי יחוד נמי ספיקא חדא ספק נבעלה ספק לא נבעלה ולא אסרינן לה והך קושיא לרב אסי נמי קשיא : **ע"ב** ד"ה מכשיר אפילו ברוב פסולים וכו' עד פי' והוה ליה למיתני וכן אמר אבא שאול וכו' · הא דאיצטריכו לתוס' להקדים דהקושיא היא דה"ל למיתני וכן אמר אבא שאול משום דאי הוה הקושיא כפשוטה הא תנא ליה ר"ג חדא זימנא לא קשיא מידי דשפיר משני התם אי מהתם ה"א ברוב כשרים לכך איצטריך משנה יתירה אחריתא לאשמועינן אע"ג דמדיוקא אמרי הכא דמכח קושיא דפריך אבריתא ותיפוק ליה וכו' דמסייע ליה לריב"ל דאמר לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולים תנא דמתניתין דהתם לא רצה לסמוך אדיוקא דברייתא דמה היה יודע הוא מהברייתא אבל השתא דפי' הקושיא דה"ל למימר וכן אמר אבא שאול וא"כ ע"כ צ"ל דמשני דאבא שאול עדיפא מר"ג ור"ג אינו מכשיר ברוב פסולים והא ליתא דהא אמרינן הכא דר"ג נמי מכשיר אפילו ברוב פסולים וק"ל :

דף יד ע"א ד"ה אלמנת עיסה וכו' עד וי"ל דבת העיסה אין לה חזקה דכשרות וכו' ולפי זה צ"ל דאלמנת עיסה הוי פירושו שאחד מבני משפחת עיסה לקח אשה ממשפחה אחרת שיש לה חזקה דכשרות : ד"ה תנו רבנן וכו' עד והשתא לא קשיא דר"י אדר"י דהא דמכשיר ר' יוסי וכו' אבל במקום שמזכיר אלמנת עיסה ור"ל שם אינו איירי בשתוק אלא שנשמעה בה ספק חלל : **ע"ב** ד"ה מסתייה דלא מפקינן ליה מקהל וכו' עד וי"ל דהכי פירושו וכו' · משמע דבקושיא אית

חכמת שלמה

רבא מהסיא כו'. נ"ב בכאן י"ל שאלה רבה מאי דעת התוס' שהקשו דנימא ביה דחזר מזה מקח טעות מר' ולא יהיה קשה הא דלעיל ותימה סוף סוף מאי איכפת לן במאי דהדר מזה לא יתכן שאמר לא הכיר בה ולא כלום דהשתא בתולה ונמצאת בעולה לא אמרינן מקח טעות מוכת עץ דלא איכפת ליה כ"כ כ"ש דנימא שאינו מקח טעות ויהיה כתובתה ק'. ויש רוצים נוכל לומר דהא דאמרי' נמצאת בעולה כתובתה מנה אתיא כר"מ והוא סבר דלא אמרינן רבנן סברי דאמרינן מקח טעות במוכת עץ וכ"ש בנמצאת בעולה זה אינו דהא ר"מ ורבנן במוכת עץ אבל בהא דמקח טעות אינם חולקים אלא במוכת עץ אי מדמין לבעולה וכמו למעלה. ועוד מנא ליה לרבא הא מאחר דר"מ סבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מקח טעות מנין ליה דרבנן לא סברי הכי ופליגי על ר"מ דלמא כ"ע סברי הכי וא"כ מב"ע סברי רבנן אף לא הכיר בה מנה. ובעיני נראה דלא קשה מידי דע"כ צ"ל לפי' מאי מקח טעות אית לה א"כ מאי מקח טעות שייך כאן דאיך תטול יותר ממנה אלא ע"כ צ"ל דמשום הכי משום שהיא טוענת משארסתני נאנסתי וכתובתי ר' והוא טוען שמא ומש"ה אמר מקחי דבריה שהיא טוענת שיש לה ר' והשתא ל"ק מידי דשפיר יתכן הא דאמר הכא לא הכיר בה מקח טעות וכ"ש כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בודאי בעולה מקודם כגון בעדים או שהודית ולית לה כלום ודוקא הכא דאית לה מנה שהרי לפי דבריה אית לה ר' ודי בזה שאתה מפתה מנה והא דאמר לעיל כתובה מנה נמי בכה"ג איירי כגון שמצא פתח פתוח והיא שותקת דמסיק דסוגיא זינתה מעיקרא כו' לאו אעדים קאי דלא בעינן עדים אלא אזינתה תחתיו אבל אפילו בלא עדים נאמן לענין כתובה והשתא הוה אתי שפיר הא דלעיל דלא הכיר בה ולא אבל השתא דאמר הכא מקח טעות לגמרי משמע ואין חילוק בין היא מודה לאינה מודה להפסידה כתובתה ולית לה כלום ודוקא גבי מוכת עץ הוא דאית לה משום דלא שייך בה מקח ליה כמו שפירשו התוס' א"כ ע"כ הא דהדר ביה רבה מלעיל הוא דהדר ודו"ק. (עיין

דף יב ע"א רש"י בד"ה כ"ש כו' לא תשמע לעולם כנסה כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' ליה להאי כו' כנ"ל ונ"ב וזה לשון הר"ן ובאידך פלוגתא דבסמוך דה עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את איכא למימר נמי אוקמה אחזקה בחזקת ב מזנות אבל הכא מאי חזקה איכא להאי תובע דנוקמי אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה

תוס' בד"ה רב הונא כו' הימה דרב יהודה גופיה אית ליה ברית הפרה כו' נ"ב פי' זהו מ"ש שם זו דברי סומכוס כו' אבל הכ"א כו' והומר שם כלל גדול בדין לאתויי אפילו ניזק אומר ברי כו'

דף יג ע"ב רש"י בד"ה מכשיר כו'. שהיו הם מכשירין אותה הביא הוא להם כו' כנ"ל : **תוס'** בד"ה מסייע ליה כו' ואיכא למימר כו' כנ"ל : **בד"ה** מכשיר כו' וכן פי' שם בקונטרס כו'. נ"ב נראה דמש"ה דייק הכי דהל"כ אלא נפרש מאי אתא הבא שאול להשמועינן יותר מרבן גמליאל א"כ שפיר מתרץ אי מהתם ה"א ברוב כשרים כו' דאיך יסמוך הבא שאול על המ"ד שאמר לדברי המכשיר דפריך לימא וכן אמר הבא שאול א"כ שפיר מקשי התוס' סוף סוף לפי האמת דסבר רבן גמליאל דכשר אפילו ברוב פסולין אלא א"כ לימא וכן ודו"ק. **בא"ד** דאפילו לזעירי לשון כו' של עובר זה (עיין במהרש"א) : **בד"ה** דעינן כו' גבי ספק בן תשע לראשון כו'. נ"ב פי' היכא שמיבם אשת אחיו בתוך ג' חדשים למיתת אחיו וק"ל :

דף יד ע"א תוס' בד"ה דרבי יהושע כו' והשתא לא מצי לשנויי כו'. נ"ב וא"ל דשמא רבא לא ס"ל הא דרבה דס"ם קשה מאי קמקשה רבא דלמא אף אביי ורבה ס"ל דר"ג אדר"ג לא קשה ואיך תולה הירוץ דרבי יהושע אדר"י בהא דרבן גמליאל מש"ה נ"ל דאף רבא הוה משני ר' יהושע כמו רבה אלא דלא מצי לשנויי הכי ודו"ק : **בד"ה** ת"ר כו' קאי להכשיר את הבת המשפחה כולה להשיא בתה לכהונה אבל אלמנת עיסה הוא שנולד הספק בה משום הלל כלומר שהיא נשאת לאחד מן המשפחה שנטמע בה הספק ובה לא שייך לויהם ושתיקה מכשירין אותה ולא הכשירו במהרש"א) : **ע"ב** תוס' בד"ה מיסתייה כו' פי' אפילו מקהל כהונה כו'. נ"ב פי' מאחר דס"ל דאין הטעם משום שתיקה כהודאה דמיא אפילו גבי ממזר לת"ק אלא משום שלא יוציאו את הקול התלמוד בכאן גבי הלל מיסתייה דלא מפקינן כו' הא כבר ידעינן שפיר ה"ט גבי ממזר ע"כ מפרש דאפילו קאמר לא מיבעי גבי ממזר דמהני ה"ט דמסתייה כו' משום שהוצא שמה יתפרסם הקול ויוציאוה אפילו גבי הלל דליכא הבאה כולי האי הפ"ה אמרינן מסתייה והוצם לבמה יפרסמו הקול להוציאו אפילו מכהונה להוד וכא דלא קמפרש טעמא דהלל דהנא קמא אפשר משום שלא הזכיר להדיא דסב"א ודו"ק : **בד"ה** כמאן כו' וכלא רהוה שנכנסה כו'. נ"ב פי' משום דס"ל דאי לא רהוה כו' לא הוה מהני רוב כשרים מאחר דאין כאן מיגו וסברה אשה בודקת ומזנה וק"ל : **בא"ד** כשרוב מדברת כו'. נ"ב פי' נסתרה :

אפילו דה"פ מסתייה דלא כו' כפ"ה מסתייה דלא מפיק ליה אפילו מקהל כהונה ס' דסבר דע"י דבריו של זה לא מפקי ליה ואם יצווח יתברר הדבר וזה שייך נמי לעיל גבי ממזר ולא משום דשתיקה כהודאה והא דנקט ליה בהאי טעמא עד הכא גבי חלל משום דלעיל גבי ממזר פשיטא ליה לתלמודא האי טעמא דודאי הוא חש ומונע את עצמו מלווה כדי שלא יתברר ויהיה פסול מקהל ישראל אלא אפילו הכא גבי פסול כהונה יש לחוש לזה שהוא מונע עצמו מלוות כדי שלא יפסל מקהל כהונה ודו"ק: **בד"ה** כמאן אי כר"ג כו' ואדרבה הא רב פסיק כר"י וקי"ל הלכה כרב באיסורי כו' עכ"ל הא ודאי דלענין דינא פריך לעיל הלכתא אהלכתא אהכי דמשארסתני נאנסתי דאיירי לענין כתובה דהוי ממון אלא דר"ל כיון דרב ושמואל פליגי בהך מילתא אי הלכה כר"ג אי כר"י מי יימר לן למיזל בתר הך כללא דהלכה כשמואל בדיני אדרבה ניזיל בתר הך כללא דהלכה כרב באיסורי ולענין היכרא איתמר מלתא דרב הכא ודו"ק: **בא"ד** ואיירי נמי כשראוה מדברת דאי לא ראוה כו' עכ"ל דאפילו לזעירי דלא בעי עדים שנבעלה ראוה שנסתרה מיהא בעי כדמוכח לעיל וק"ל :

דף טו גמרא ומי בעינן תרי רובי והתניא ט' חנויות כו' עכ"ל ק"ק הוה מצי למפרך בהאי לא אסיק אדעתיה למימר מעלה עשו ביוחסין תקשי ליה לר"י גופיה לעיל דפסיל אפילו ברוב כשרים ומ"ש מט' חנויות כו' ויש ליישב דהוה מוקים ליה הא דר"י בדאזלא איהי לגבייהו דה"ל קבוע ואפ"ה ר"ג מכשיר משום דטוענת ברי ודו"ק: **תוס'** בד"ה פרע לזורק כו' תימה דלר"ש כו' דר"ש סבר כרבי כו' דהכי לתנא כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בכל זה ע"ש בתוספות ובחידושינו שם: **בד"ה** וליוחסין לא ט' ה"מ לשנויי שאני תינוק דלית ליה חזקה כו' עכ"ל ומיהו ק"ק מאי פריך לרב חנן ודחק לשנויי אשתמיטתיה דהימא לא אשתמיטתיה אלא דהכא לגבי דידיה לא הוי רק הוראת שעה אבל לדורות בחד רובא סגיא והיא דהבל לא ליוחסין היינו משום דתינוק שאני דלית ליה חזקה דכשרות ויש ליישב דהיא עובדא דקרונות לענין תינוק נמי (א) אמר אבל פירש א' מצפורי ובעל הוולד שתוקי כו' ואכולי מלתא קאמר רב חנן דהוראת שעה היתה ונראה דגם לפי האמת מצינן למימר הכי דלא בעי בההיא דקרונות תרי רובי אלא משום הולד אבל לגבי דידה סגי בחד רובא כדמשמע במתני' דלא הוזכר בה אלא רוב אנשי העיר וקאמר דהנשא לכהונה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מאן דמתני כו' אבל קשה לפירושו לרב חנן תקשי ר"י בן נורי דאמר כמאן כו' עכ"ל נ"ע לדבריהם דודאי אי הוה ר"ח מפרש הסוגיא דלעיל כפרש"י דמסיק דבעי תרי רובי היינו לרבי יהושע תקשי להו שפיר לפי' ר"ח הכא לרב חנן דלדורות סגי בחד רובא ר"י בן נורי דאמר כמאן אבל אמאי לא נימא דר"ח מפרש הסוגיא דלעיל כמ"ש התוס' לעיל דלדברי המתרץ לא איירי ר"י בן נורי בטוענת ברי ולכך אפי' לר"ג בעי רוב כשרים וכן לפירוש שני שכתבו התוס' לעיל לדברי המתרץ דלר"י בן נורי לכתחלה לא תיעבד עובדא אלא ברוב כשרים לק"מ לרב חנן הכא לפירוש ר"ח ואדרבה לפי' רש"י דלעיל והכא קשה לפי סברת המקשה דרב חנן הוראת שעה קאמר בתרי רובי אבל לדורות בחד רובא סגי תקשי ליה ר"י בן נורי דאמר כמאן ודו"ק : סליק פרק בתולה נשאת

פרק האשה שנתארמלה

תוס' בד"ה אם יש עדים כו' בדלא נקיטא כתובה איירי כו' עכ"ל רב פפא מוקי לה לקמן במקום שאין כותבין ולרבי אבהו נמי דאיירי במקום שכותבין ע"כ בדלא נקיטא כתובה איירי כו' ודו"ק :

דף טז בד"ה דאי ר"ג הא כו' דלמאן דאמר טוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כו' עכ"ל ואע"ג דלמ"ד נמי דלא אמר כלום היכא למימר מגו במקום שאין מכירין אם היא אשתו כמ"ש התוס' לקמן דנאמן לומר אלמנה נשאתיך במגו דאי בעי אמר אין את אשתי דחוק הוא לאוקמא מתני' דאיירי דוקא בכה"ג ודו"ק: **בד"ה** הנ"מ פי' כו' דלא הל"ל אמגו קאי דעד כו' עכ"ל ולא הל"ל אלא דאפרקא קמא קאי כו' וק"ל: **בא"ד** דס"ד דטעמא דר"י משום ברי ושמא דזה אינו תובעו כו' עכ"ל ולכאורה קשה דהיאך ס"ד דמקשה למימר הכי דמיירי דוקא באינו תובעו דא"כ תקשי ליה אמאי קתני בסיפא אם יש עדים דמשמע הא אין עדים אע"ג דתובעו נאמן כמו שהקשו לעיל לפרש"י וי"ל דודאי לפי סברת המקשה כמו שפירשו התוספות דטעמא דר"י משום ברי ושמא הא דקתני בסיפא ואם יש עדים כו' דהיינו דאינו תובעו רק ע"פ עדים והוה ברי ושמא והוי רבותא טפי מטוענו ברי וברי אפילו בלא עדים אבל לעיל לפרש"י קשיא להו לפי האמת דטעמא דר"י משום מגו טפי הוה רבותא למתני בסיפא בתובעו דאינו נאמן אע"ג דאיכא מגו ממאי דקתני ואם יש עדים דליכא מגו ודו"ק: **גמ'** מכדי האי מגו כו' מאי שנא האי מגו כו' ויש לדקדק כיון דלרב אסי קיימינן הכא ואליבא דרב אסי ר"י מודה במגו גמור כגון בנשארה שנאמנת לומר לכשר נבעלתי במגו דלא נבעלתי משא"כ במשארסתני נאנסתי דלא הוי מגו גמור דהא באומרת מוכת עץ נמי איכה נאמנת כמו שכתבו התוספות לעיל וא"כ הכא ה"נ הוי מגו גמור דאי בעי הוה אמר לא היתה של אביך מעולם וי"ל דהיינו הא דקמשני הכא אין שור שחוט לפניך אם שור שחוט כו' כמו שכתבו התוספות הכא דבין שאומרת משארסתני נאנסתי ובין אומרת מוכת עץ אני תחתיך לא מהימנא כו' והתוספות כתבו לעיל כן בפ"ק לפי תירוצא דהכא ודו"ק: **תוס'** בד"ה כיון דרוב כו' לרב פריך דאית ליה הולכין בממון כו' עכ"ל היינו בהך דפרק הפרה במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן כו' והביאו התוספות לעיל בפ"ק: **ע"ב** בד"ה וליחוש כו' אלא אפילו למאן דאמר דלא מצי טעין כו' מפסיד במה שהכתובה כו' עכ"ל ויש לדקדק דלמ"ד לא מצי טעין אחר מעשה ב"ד למאי דס"ד דאין כותבין שובר תקשי ליה בפשיטות הגבה כתובתה לעולם כמה פעמים ע"פ עדים שהיא אשתו בין בבתולה בין באלמנה והיכא למימר דאע"ג דלא מצי טעין פרעתי מצי לעכב דמי הכתובה בידו עד שתחזיר לו הכתובה וכ"כ התוס' בפרק הכותב וק"ק דא"כ מנ"מ במצי טעין פרעתי או לא ויש ליישב (ב) ושם יפורש ודו"ק: **בא"ד** יהא נאמן לומר פרעתי מנה במגו דאי בעי אמר אלמנה כו' עכ"ל ר"ל במאי דאמר פרעתי כולו יהא נאמן מיהת על מנה במגו דאלמנה כו' וק"ל: **בד"ה** זאת אומרת כו' אע"ג דהכא לא אפשר כו' דלמא תשרוף כתובתה בעדים כו' עכ"ל ר"ל לקמן דפריך וליחוש דלמא מפקא עדים כו' והדר כו' היינו לרב פפא דמוקי לה במקום שאין כותבין כמו שפרש"י אבל הכא קשיא להו לרבי אבהו דמוכח מהכא דכותבין בעלמא שובר היכא דאיכא למיחש לפסידא הא איכא למימר דשאני הכא דה"א דלמא תשרוף בעדים וא"א לה להחזיר לו הכתובה ותגבה דאי בעדי שריפה והדרא כו' אבל בעלמא היכא דלית לה עדים שנשרפה אין כותבין שובר אלא שתחזיר לו הכתובה ובתירוצם מיתרצא נמי הא דק"ל למאן דאמר דלא אמר כלום למה לא נכתוב שובר אי משום דצריך לשמור שוברו מפני העכברים השתא נמי שתחזיר לו הכתובה צריך הוא לשמור הכתובה מפני העכברים דניחוש דאחר שהגבה כתובתה והחזיר לו הכתובה הדרא ומפקא בעדי היתומא ודו"ק :

ח"א דף טז ע"ב כיצד מרקדין לפני הכלה בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא כו'. ר"ל דדרך לעורר בעת הריקוד וכדלקמן משרו קמי כלתא ואמר דאותו שיר יסי' לב"ש כלה כמות כו' ופירשו התוס' כלה כמות שהיא ואם יש בה מום ישתקו כו' א"נ ישבחוה בדבר נאה שיש בה עכ"ל והיינו משום דאסור לספר אפי' בגנות בהמה שמתה כדאמרינן פרק י"נ ועוד נ"ל דבין יש בה מום ובין אין בה מום אין מספרין בה לא שבח ולא גנות אלא שאומרים לב"ש ליפנא גופיה דקאמר כלה כמות שהיא דהיינו כמות שהיא נושאת חן בעיניו כיון שאסור לאדם ליקח אשה עד שיראנה כמ"ש בר"פ האיש מקדש הרי זה שראה ונשא אותה ודאי גם אם יש בה מום היא נשאת חן בעיניו ובה"א שיש לפרש מעלתה שהיא נושאת חן דהיינו כלה נאה וחסודה וקא"ל ב"ש הרי שהיתה חגרת כו' והרי אמרה תורה כו' ע"ש שהדי דלאו נאה וחסודה היא ושקר הוא והשיבו ב"ה מי שלקח מקח רע כו' אי אתה אומר ישבחנו בעיניו ר"ל דאין זה שקר כיון דבעיניו המקח טוב ה"נ כלה נאה וחסודה בעיניו היא דאל"כ ודאי לא היה נושאה והכי מייתי דמשרו קמי כלתא לא כחל כו' ר"ל דלא צריכה לייפות עצמה בכחל כו' כיון שהיא מעלת חן בעיני נושאה :

דף יז בפרש"י בד"ה טורמיסין לא היתפרש עכ"ל ועיין בערוך בערך חמם: **ע"ב תוס'** בד"ה אלמנה מאי ביהודה בעי כו' והלא פעמים אפי' בלא חופה כו' עכ"ל מתוך תירוצא דמשני ארמלתא לית לה כיסני משמע להו דביהודה בעי דאיכא סימן כיסני לבתולה לר"י בן נורי אבל בבבל ליכא סימן לבתולה אלא דרדגי משחא כו' ואי לא דרדגי משחא הוא סימן לאלמנה אבל ביהודה קשיא ליה דבלא חופה נמי רגילין לחלק קליות ויש לחוש כו' ומהרש"ל כתב בזה מה שכתב ולא ידענא מי דחקו לכך ודו"ק: **בד"ה** וליתני מודה ר"י שדה כו' דהוי רבותא טפי דהוי ברי וברי עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לעיל דאיירי מתני' אפילו בתבעו השתא נמי דקתני שדה זו של אביך כו' הייתי בברי וברי ואפ"ה נאמן במגו אלא דר"ל דהיכא למטעי בשדה זו של אביך כו' דאיירי בלא תובעו והוי ברי ושמא כדס"ד דהמקשה לעיל כמ"ש התוס' לעיל וה"ל למתני שדה זו שלך היתה דהוי רבותא טפי דליכא למטעי ביה בברי ושמא אלא בברי וברי ודו"ק: **בד"ה** ורב הונא כו' אלא כלומר רבא דדייק התם ש"מ כו' מאי אתי לאשמועינן כו' עכ"ל ודמשני רב הונא דוקיא דמתני' אתי כו' ר"ל דמתוך דברי רב הונא שמעינן דוקיא דמתני' דבהכי מתפרש ואי לאו רב הונא לא הוה ידעינן לפרושי הכי וק"ל :

ח"א דף יז ע"א כי סמכו כו' שרו ליה הכי לא כחל כו'. ע"פ מ"ש בסוטה לא תתיירא מן הפרושים אלא מן הצבועים שדומין לפרושין מבקשין שכר כפנחס ועושין מעשה זמרי כפרש"י שם דהיינו שאין מראיהם כתולדותם אלא צבועים מבחוץ ואין תוכן כברן כו' אומרין לבריות לכבדן כפנחס עכ"ל ות"ש לא כחל שהוא צבע לעינים כי האדם יראה לעינים ולא פרק שהוא צבע לפנים ע"ד שאמרו בסוטה שאין הדור רואה אלא לפנים דהיינו שאין תוכו כברו ולא פירכוס שהוא קליעת שער שמראין עצמן כנזירים וחסידים אבל יעלת חן מן התורה שהיא ודאי מעלת חן בלומדיה [וכה"ג כתבנו בחידושינו פרק קמא דסנהדרין באורך ע"ש] : **לא** תסמכו לנא לא מן סרמיסין כו' בערוך בערך חמם על כל אלו הלשונות עיין שם בטוב על ב' הפירושים בזה כי בעוונינו רבים מהרבנים שמכשלים בזה בדור הזה והוי הדבר לתקן ע"פ חכמי אמת וקצינים : [**רבא** דעמא ומדברנא כו'. מפורש פ"ק דסנהדרין ע"ש] : **אמרו** עליו על ר"י בר' אלעי שהיה כו'. אשמועי' דאע"פ שהיה תורתו אומנתו היה מבטל ת"ת והיה מרקד לפני הכלה וכדתני באידך ברייתא דלקמן וק"ל : **רב** שמואל ב"י מרקד אתלת פרש"י אתלת ג' בדין זורק א' ומקבל א' עכ"ל. וכה"ג אמרינן פרק החליל בשמחת בית השואבה דשב"ג היה נוטל ח' אבוקות וזורק א' ונוטל א' ואין נוגעים כו' אבל א"כ ה"ל לתלמודא לפרושי הכא כדמפרש לה התם ועוד דלא הל"ל אתלת אלא בתלת ועוד מאי קא מתמה עליה ר' זירא ולולי פירושו נראה לפרש דהכא ה"פ שהיה מרקד אתלת דהוה מרקד נגד תלתא שאר אינשי שמרקדים לפני הכלה והשתא ניחא דקאמר ר' זירא קא מכסיף לן האי סבא דאנן נערים לגביה ולא מרקדינן רק חדא והוא מרקד כתלתא דילן אע"ג דהוא סבא ודו"ק : **איפסק** עמודא דנורא כו' אלא לחד בדרא כו'. דהוא כמו שאין הדור ראוי לעמוד במחיצתו כדאמרינן כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו לעוה"ב וע"ז אמר דהכי ליה שיטתיה לסבא כו' ר"ל דבדבר קל יזכה הצדיק למעלה כזאת : **אי** דמיין עלייכו כשורא כו'. ואיהו הוה קים ליה בגויה דדמיין עליה כשורא והדמיון כשורא העומד לבנין שכל הבית נסמך עליו כמו שתקנו לומר בנין עדי עד ע"ש ויבן את הצלע וע"ש זה נקראת האשה בית בכ"מ כי היא עקרת בית וכן הוא קורת הבית וק"ל : **וזה** וזה לפני מלך ישראל כו'. לפי שכבודו נוגע בקצת בכבודו של המקום כמ"ש שחלק מכבודו ליראיו ואמרו מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ולכך אין כבודו מחול ולהכי הוצרך לשנויי הכא דלכך שבקוהו משום דהוה פרשת דרכים ולא תשני מנוס שאני כדמשני בפרק ואלו נאמרין אסא דשבקוהו שקרא מעומד וכמ"ש התוס' וק"ל :

קרני ראם (א) בד"ה וליוחסין כו' לענין תינוק נמי. נ"ב נ"ע דשם חזקת אם מהני לכן משא"כ בתינוק הנמצא דלא ידעי' לאמו נ"ש חזקת האם גם מ"ש דלפי האמת לא בעינא תרי רובא רק לולד נ"מ הכי ועיין בתוס' ד"ה כמאן בסוף הדיבור : (ב) בד"ה וליחוש כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דנ"מ בשיש עדים שנשרפה כתובתה ולא ידעו אם נשרפה ע"י אונס או לא :

חכמת שלמה

דף טו ע"א גמ' לא דקאזלא איסי לגבייהו כו' נמחק. וכ"ב גירסת רש"י איכא דקאזלא לגבייהו : שם אלא מט' שרצים וצפרדע אחד ביניהם ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזו מהן נגע ברש"י ספיקו טמא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה כשרה לכהונה כו' סיעה של בני אדם כשרים כו' כנ"ל: **בד"ה** הולד שתוקי כו' מכשר וכי כו' רבי חנינא הס"ד והד"א: **בד"ה** ומשני איכא דקאזלא לגבייהו ול"ג מאי רוב העיר כו' כנ"ל והס"ד וכ"ב נ"ל: **תוס'** בד"ה כמאן כו' דדוקא דיעבד פסק שמואל כרבן גמליאל כו'. נ"ב פי' דמתני' אפילו רוב פסולין ולכתחלה בעינן רוב כשרים היינו שני רובין והע"ג דמסוגיא דהרוס דלעיל משמע דלא בעינן לכתחלה אלא רוב כשרים לחוד ואפוקי רוב פסולין רב חייא בר אמי דפסיק כר' יוסי פליג אהך סוגיא וק"ל: **בד"ה** דלמא כו' מקן שהומה כו'. נ"ב פי' שפרחה גוזל אחת מהן לאויר העולם יקח זוג לשני הנשאר לאפוקי קן המפורש שקרא לכן שמות אחת חטאת ואחת עולה ופרח אחת ולא ידעינן איזו פרח אין לו תקנה כו' ודייק הא בשאר קינין דעלמא יש לכן תקנה ומותרין וליחוש אכל חד שמא הוא הגוזל שפרח כו': **בד"ה** וספק כו' בהכה את זה וחזר כו'. נ"ב פי' ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון והכה את שניהן :

האשה שנתארמלה פרק שני

דף טז ע"ב תוס' בד"ה חו כו' דראה בקוטנו כו'. נ"ב בלא תירוץ זה איירי הסוגיא דלקמן כה"ג שהוא ראה בקטנותו וגדול עמו ודו"ק: **בד"ה** ותו כו' אם נאמר דנשרפה כו' כנ"ל :

דף יז ע"א רש"י בד"ה טורמיסין עד ריקנין. נ"ב הג"ה: **ע"ב** רש"י בד"ה בשעת תירוס שנו דאין יכול נומר כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה אלמנה מאי ביהודה בעי כו'. נ"ב ואני אומר דוקא בבבל שואל דבודאי כל הסימנים הנוהגים ביהודה אי עביד בבבל הוי סימן ואם כן מקשה שפיר דלמא באלמנה שבבבל תניא פדי קליות מאחר דבלאו הכי רגילין לאכול קליות בחופה בשלמא ביהודה דסימן שלה הוא קליות א"כ פשיטא נזהרין אבל בבבל דאינו סימן דלמא אכלי קליות בלאו הכי כו' ומשני דאף בבבל שפיר ובילי דהרמלתא לית לה כיסני וק"ל. (עיין במהרש"א) :

מהר"ם

אית ליה פירושא אחרינא וזולת פי' הקונטרס ונראה דבקושיא ס"ל דה"פ סבר מסתייה וכו' ר"ל מאחר ששתיק ודאי קושטא קאמרי ליה וסבר מסתייה דלא פסלי לי לבא בקהל ואי צוחינא שמא יעידו עוד עלי שאני ג"כ פסול לקהל דשמא יש פסול מה שלא נודע לי וק"ל:

האשה שנתארמלה פרק שני

דף טז ע"ב בתוס' ד"ה וליחוש וכו' עד אלא אפילו למ"ד דלא מצי טעין וכו'. יש מקשין מה צריכים התוס' לפי' זה דהא פשיטא דאיכא נפקותא במה שתשיב לו הכתובה שאם תתבענו פעם אחרת אז יוציא הוא הכתובה שבידו שכבר פרע לה ואינה קושיא כלל דא"כ מה לי בין שתכתוב לו שובר ובין שתשיב הכתובה דהא השתא נמי יהיה צריך לשמור הכתובה מן העכברים אבל לפי' התוס' ניחא דאין כותבין שובר דשמא יאבד לו או יאכלו העכברים אבל כשתשיב לו הכתובה אע"פ שתאבד ממנו עכ"פ יהא נאמן לומר פרעתי מנה במגו דאלמנה נשאתיך או אין את אשתי אבל כשתהיה הכתובה בידה יצטרך לשלם לה מנה: **ד"ה** זאת אומרת וכו' עד דאיכא למיחש דלמא תשרוף כתובתה בעדים וכו'. ר"ל דהא אפילו למאן דאמר אין כותבים שובר ואינו צריך לשלם עד שיחזיר לו השטר חוב מ"מ אם הביא עדים שנשרף השטר חוב ע"כ צריך לשלם לו והכי נמי תביא עדים שנשרפה כתובתה ואח"כ הדרא גביא בעדי היתומא וא"כ של ירחק זקוק לשובר וכו':

דף יח גמ' משום דקא בעי למהני סיפא כו' והא קי"ל המלוה חברו בעדים א"ל כו' ק"ק דהרישא גופיה ה"מ לשנויי הכי דלא ה"מ למיתני ומודה ר"י בהכי דלית ביה מגו כלל (א) דבלאו מגו הוא נאמן כיון דקי"ל המלוה חבירו בעדים א"ל כו' ויש ליישב דעיקר מלתיה דר"י משום סיפא דאם יש עדים כו' מהנייה ולכך תני לה בהאי פירקא בתר בבא דהיתומה דאיירי נמי בכה"ג אם יש עדים כו' אבל אי הוה עיקר מלתיה דר"י משום ומודה דקתני ה"ל למתנייה בפרק קמא כיון דהמגו דפרקא קמא קאי ומודה ודו"ק: בפרש"י בד"ה אליבא כו' דאי כרבנן הא אמרינן אפילו תבעו כו' ומאי אשמועינן ר"י באין שור שחוט אפילו שור כו' עכ"ל כל זה לפי שטתו דלא מודה ר"י אלא באינו תובעו אבל בתובעו אינו נאמן כמ"ש התוס' לעיל בשמו וא"כ ע"כ ר"י לא ס"ל כרבנן דאית להו דאפילו בתובעו פטור משום דהוי כמשיב אבידה והקשה מהרש"ל לפי המסקנא דר"א מודה באינו תובעו דהוי כמשיב אבדה ולא פליג ארבנן אלא בתובעו קטן משום דבבנו נמי אינו מעיז א"כ הדרא קושיין לדוכתין לר"א ה"מ למתני באומר מנה לאביך בידי כו' ובאינו תובעו דפטור משום דהוי כמשיב אבדה כל זה תוכן קושייתו ועיין תירוצו בזה באורך והוא דחוק כי לפי תירוצו ע"כ ר"י דמתני' דלא כר"א ודלא כרבנן דלר"י היכא דאין שור שחוט נאמן לעולם במגו אפילו היכא דטוען אחר כך שכנגדו ברי ולר"א היכא דטוען אח"כ ברי אין חילוק בין תובעו לאינו תובעו ולרבנן לעולם פטור בין תובעו בין אינו תובעו והוי ג' מחלוקות בדבר ואין אלו אלא דברי נביאות לחלק בין טוענו ברי אח"כ לאינו טוען ברי אח"כ ובין טוענו קטן לטוענו גדול ואין להאריך בדחוקיו אבל הנראה לי בזה דודאי התוס' לפי שיטתם דבתובעו נמי מקרי אין שור שחוט ופטור לר"י ע"כ הוצרכו לפרש הא דקאמר ר"י אליבא דרבנן הא אמרי משיב כו' מכח סיפא דאם יש עדים אינו נאמן דחי לה דלא מצי למתני לה דהא לעולם נאמן במגו כו' וסמך התלמוד עצמו בזה הכא אדלעיל דדחי לה נמי מה"ט מכח סיפא דאם יש עדים כו' דנאמן לומר פרעתיו אבל רש"י לפי שיטתו דמחלק לר"י בין תובעו לאינו תובעו קושטא הוא דקאמר דמכח סיפא מוכח לה דלא ס"ל כרבנן דאפילו בתובעו הוה משיב אבדה אלא דבמסקנא ס"ל לר"י כר"א ולא מצי למתני ליה משום סיפא דאם יש עדים דלעולם נאמן במגו כו' כמ"ש התוס' לשיטתם אליבא דרבנן וסמך התלמוד עצמו במסקנא אדלעיל דדחי ליה מכח סיפא והדברים ברורים למבין בלי גמגום ודו"ק: תוס' בד"ה אלא הכא בדרבה כו' ונראה משום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטוענו קטן כו' עכ"ל מיהו ודאי לפרש"י נמי מצי למתני פלוגתייהו נמי בגדול אי מעיז בבנו או לא אלא לרבותא נקט קטן דלא הוו רק כעין טענת עצמו אפ"ה משביעין אותו ולא הוי כמשיב אבדה וק"ל: **ע"ב** תוספות בד"ה וכולי כו' דהא אמר בפ"ק דב"מ דלא אמרינן מגו דחשיד כו' דאי אמר לא הטפי היה נשבע להכחיש את העד כו' כצ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו שם וק"ל: **בד"ה** הרי אלו נאמנין וא"ת ולמה כו' דהא לקמן אמרינן תרי ותרי נינהו כו' עכ"ל לכאורה אין זה מובן דלקמן אדרבה פריך אהא דקאמר אין נאמנין העדות אחרונה ומאי והא תרי ותרי נינהו והכא קושטא הוא דנאמנים בעדות אחרונה והסיפא דקתני הכא אין נאמנים בעדות אחרונה ה"ל להקשות דהקשי ליה להלמודא אמאי אין נאמנין והא תרי ותרי נינהו כדפריך לקמן דסיפא איירי שכבר מקוים ולא מיתרצא בתירוצם דהכא וי"ל דדבריהם הכא לפי המסקנא דלקמן דתרי ותרי נינהו ואוקי ממונא בחזקת מריה ומאי קאמר הכא דנאמנין לפסול השטר לגמרי וקרעינן ליה נימא דתרי ותרי נינהו [ולא מגבינן] ולא קרעינן ליה אבל אסיפא דהכא דאין נאמנין לגמרי ומגבינן ביה לא תקשי להו דתרי ותרי נינהו כיון דשוב אינו חוזר ומגיד כדמסיק לא הוה עדות אחרונה כלום ודו"ק: **בד"ה** ל"ש כו' וקטנים כדרשב"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה כו' עכ"ל ר"ל לפום סברא דהשתא דלא אסיק אדעתיה הא דשוב אינו חוזר ומגיד ע"כ טעמא דקטנים ופסולי עדות בסיפא אינו אלא כדרשב"ל כו' ומיהו ברישא דנאמנין היינו משום מגו דאין זה כתב ידן אבל למאי דמסיק טעמא דשוב אינו חוזר ומגיד לא איצטריך לן במתני' להאי טעמא כדרשב"ל כו' אלא לר"מ כדלקמן וק"ל: **בד"ה** מחמת נפשות כו' דהא ברישא דאיכא מגו נאמנים לומר אנוסים היינו כו' עכ"ל ר"ל מגו דאין זה כתב ידן וכן בקטנים ברישא מה"ט נאמנים וחדא מינייהו נקטו וק"ל:

דף יט תוס' בד"ה דאמר מר כו' ובפרהסיא בכולהו יהרג כו' עכ"ל והכא בצנעא איירי דאין דרך שיאנסו את העדים לחתום בפני עשרה כ"כ התוספות בפרק רבי ישמעאל ע"ש וק"ל: **בד"ה** טעמא דרבי מאיר כו' דא"כ ליפלוגי בלא עדים בלוה גופיה הואיל וטעמייהו תלי בלוה כו' עכ"ל ר"ל לפי סברת רש"י דהא דפליגי הכא בעדים היינו כשמודה לוה ותלי פלוגתייהו בלוה אבל למאי דמפרשי התוס' דבעדים איכא למימר אלימי למפסל שטרא נהי דפליגי נמי בלוה כדלקמן לרב נחמן מ"מ לא תקשי אמאי לא פליגי בלוה גופיה דאיכא למימר דלרבותא דר"מ נקט פלוגתייהו בעדים דאע"ג דאלימי לא פסלי שטרא וק"ל: **בד"ה** מודה בשטר כו' אבל אין לפרש כו' דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי דהא כי טעין נמי אמנה כו' עכ"ל אע"ג דע"כ לר"נ בשטר אמנה דאינו נאמן טעמא אחרינא אית ביה דהא נאמן לומר פרוע הוא במגו דמזויף לר"נ כמ"ש התוס' לקמן מ"מ משמע להו לרב הונא מסמיה דרב דאין נאמן גם בפרוע דחד טעמא אית ליה לפרוע ולאמנה מדמייתינן הא דרב הונא אשטר אמנה בסמוך והוא דחוק קצת לפי מה שכתבו התוס' לקמן דרב הונא סתם קאמר ולא מפליג דהשתא שפיר מייתינן להא דרב הונא בסמוך אשטר אמנה ומיהו איכא למימר דלאו חד טעמא אית בהו אלא באמנה טעמא הוא כדרב נחמן דלקמן אבל בפרוע ס"ל לרב הונא שפיר האי טעמא דאי פרעיה שטרא בידיה מאי בעי ודו"ק: **בד"ה** וכגון שחב כו' דמצינן למימר דדוקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן יכול למחול אבל בנושה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפי זה הא דפ"ק דב"מ איך מיתרצא דהא מכירת כתובה הוא מכירה ממש שיש לה שיעבוד כו' עכ"ל והאריך ע"ש ולא הבנתי דבריו דהא ודאי שיעבוד שט"ח לאו שיעבוד גמור הוא על נכסי הלוה אלא דה"ק כיון דמכירתו לחברו לאו מכירה הוא אלא מדרבנן בקל יוכל לסלק מכירתו לו במחילתו ללוה ה"נ ודאי איכא למימר במכירת כתובתה דשיעבודה תנאי ב"ד הוא ושיעבוד גמור הוא על נכסי בעלה אלא דמכירת כתובתה לאחר לא עדיף ממכירת השט"ח דלא הוי רק מדרבנן ובקל תוכל לסלק הקונה כתובתה במחילתה לבעלה משא"כ בנושה בחבירו כו' דהוה לוה שני חייב למלוה ראשון מדאורייתא מדרב נחמן ולא יוכל לוה ראשון למחול ללוה שני והדברים ברורים ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה אמר רב נחמן כו' ותירץ ר"י דהיינו טעמא דמודעא כו' ואמנה נמי נראה כו' עכ"ל רב נחמן נקט בתחלה אמנה אבל עיקר תירוצם אמודעא דבאמנה איכא לפרושי טעמא משום עולה כדקאמר לעיל ומשום דמשמע דאמנה ומודעא טעמם שוה לרב נחמן כתבו ואמנה נמי נראה כו' וק"ל: **בד"ה** אמר רב ששת כו' דאין השטר צריך קיום כו' שמודה הלוה כו' ולא אמרינן הכחשה כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דלאו קושיא היא לרב ששת דהא דקאמר הכא רב ששת דתחלת הזמנן היא היינו משום כיון דנתקיים חתימתן בב"ד אילו הוזמו אח"כ היו חייבין עונש ממון ואין מזימין העדים אלא בפניהם אבל התם דלא נתקיימה חתימתן אלא ע"פ הלוה שמודה שכתבו והעדים לא קאמרי אלא דאמנה הוא לא שייך למימר בהו דה"ל תחלת הזמנן שהרי ייכלו לומר דלאו חתימתן הוא ולהכי קאמר שפיר דהלך אחר עדים לבטל השטר משום אמנה ודו"ק:

דף כ תוס' בד"ה ואוקי ממונא כו' הא ההיא אתיא כסומכוס ורב נחמן כרבנן כו' עכ"ל דבלאו תירוצא דהכא שכתבו דתפיסה דלאחר ספיקא מהני בטוען ברי לא קשיא להו התם הכי דהא ע"כ רב נחמן לאו כרבנן הוא וק"ל: **בד"ה** ור' יוחנן כו' אלא שראה מסירת השטר מלוה למלוה כו' עכ"ל ר"ל שאותו שבע"פ אומר שראה מסירת אותו השטר שחתום עליו עד השני וע"ש באורך בזה בתוס' שם וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה שאין קרובה כו' דאם איתא דהלכה אשה יחידה לקבור לא שבקה כו' עכ"ל וישנות טמאות אפי' בים קרובה הימנה כיון שאין אדם זוכרה איכא למיחש שלא היה כאן תל הקרוב הימנה והרחוק עכשיו היה אז הקרוב וכן צ"ל הא דקאמר בעלמא דרך בית הקברות דזימנין כו' למאי דלא אסיק אדעתיה הך מלתא דקאמר עד חמשים אמה אזלא איהי לחודא טפי דברא כו' הוה ניחא ליה בדרך בה"ק היינו משום דאיכא למימר נמי הכי דבישנות אפי' בתל רחוק מדרך בה"ק אימא דלא היה הדרך כאן כמו שהוא עתה רחוק מן התל אלא שהיה הדרך של בה"ק קרוב לתל וזימנין דמתרמי בין השמשות ע"ש ואפי' במת גמור מקרי בכה"ג לקוברו בתל אם לא היה העיר קרובה לבה"ק אבל בעיר הסמוכה לבה"ק לא שייך ביה זימנין כו' דודאי במת גמור לבה"ק כולהו אזלי ומשני משום נפלים ומוכי שחין דהפי' בעיר הסמוך לקברות עד חמשים אמה אזלא לחודא כו' עם הנפל וזרועו וטפי דברא היכים בהדה והוה ידעי ליה בחדשות אבל בישנות שמא נשתכח הדבר כפרש"י וק"ק אמאי שינה רש"י הכא לפרש כן דע"כ גבי אין קרובה הימנה וגבי קרובה לדרך בה"ק ליכא לפרושי הא דבישנות טמאות אלא משום שמא קרובה היה כבר וא"כ אמאי לא נפרש נמי הכא כך וכפר"ת שכתבו התוס' ויש ליישב (ב) ודו"ק:

דף כא תוס' בד"ה ודוקא אחספא כו' והא דתניא כו' נראה דאתיא כר"א דאמר עדי כו' עכ"ל נראה מלשונם אבל הך דשמעתין דליכא למיחש למידי בחספא לא אתיא כר"א וק"ק דהא הך חספא דמגילתא אינו אלא משום הוציא עליו כתב ידו כו' כדמסיק דאינו אלא שטר ראייה בעלמא ור"א נמי מודה ביה דאין כותבין אותו על

קרני ראם (א) גמ' משום כו' דלית ביה מגו כלל. נ"ב ולענ"ד מרישא לא קשיא משום די"ל דמסכתת שהוא מודה שעדיין תוך זמן דאע"ג דאיכא חזקה דא"א פורע תו"ז מ"מ נאמן במגו דאפי' אם לא אמרינן מגו נגד חזקה מ"מ הא הוי מגו בעיקר חזקה דכיון דלא ידעינן החזקה אלא מפיו פשיטא דאמרינן מגו נגד חזקה וכמו דאמרינן מגו בעיקר הנאמנות ומש"ה דוקא ע"י מגו נאמן אבל בסיפא קשה שפיר דאם הוא הו"ז א"כ פשיטא דעדים סותרים טענתו והרי לא אשמועינן מתני' אלא דכיון דאיכא עדים וליכא מגו אין נאמן וכאן בתו"ז גוף הטענה אינו אמת כיון דסותר בטענתו החזקה ואם מיירי לאח"ז הרי המלוה חבירו בעדים א"צ לפרע בעדים והכן וכזה יש ליישב מה שהקשה הרמ"ה דלא מוקי בגוזל עיין ר"ן ודו"ק: (ב) בפרש"י ד"ה שאין קרובה כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דיש לפרש דלפרש"י הכל משום דבישנה נשתכח הדבר וגם לס"ד כדרך בה"ק ג"כ משום טעם זה אלא דס"ד דאין אשה הולכת לחודה ואף לקרובה וזהו חידוש קתני דעד חמשים אמה אזלא איהי לחודה:

מהר"ם

דף כ ע"ב בגמ' ר"י אומר קרובה שאין קרובה הימנה וכו' צ"ל דר"י נמי ס"ל דיש חילוק בין חדשות וישנות וקרובות ורחוקות כמו ת"ק ולא פליג את"ק אלא בהא דס"ל דאפילו בתוך חמשים אם יש קרובה יותר ממנה אין אותם הרחוקים יותר ממנה טמא וק"ל: בתוס'

חכמת שלמה

דף יח ע"א גמ' אמר רב בטוענו קטן כו'. נ"ב רבים תמהו ושאלו א"כ הדרא קושיא לדוכתא דשפיר הוה מצי למיתני מנה לאביך בידי כו' לר"א דהא לא פליג ר"א אלא בתובעו קטן אבל במשיב ממש מודה בעלמא לפי' התוס' לא קשה מידי דסוף סוף ליהוי קשה משיב אבידה הוא ואיך קתני בסיפא דמתני' ואם יש עדים אינו נאמן דלעולם נאמן במגו דפרעתי כולו דהא בבנו מעיז אף לר"א כשלא תובעו אבל לפרש"י דלא מפרש הכי אלא משיב אבידה הוא ואפילו בתובעו פטור והשתא אתי שפיר כר"א ודוחק לומר דסתמא דתלמודא דאמרה אי כר"א אמרה בברי ולא לפי האמת דהא האי משא ומתן דשקלי וטרי אליבא דר"א אינה שייכא דווקא לפי הסוגיא דהכא אלא בפני עצמה היא בהא לבאר דברי ר"א לפי האמת וא"כ מאי קאמר תלמודא ואי ר"א הא שבועה בעי דהא לא בעי שבועה כלל באין שור שחוט והנראה בעיני דלא קשה מידי דבודאי מאי דמשני תלמודא דאיירי בתובעו קטן ובא בטענת אביו והוי טענה מעליותא לא הוה פירושו דהוה כטוענו גדול ממש אלא הוה טענה שמזקיקו לישבע שלא יכול לומר לא אשבע עד שיגדל אבל מ"מ השבי' טענתו כאילו לא טענו מתחלה והוא הודה מתחלה שהוא חייב לאביו והאכילו פרס וא"כ טוען זה שלא האכלה לאבי כלום דר"א נמי סבר דבעי לישבע ואע"פ שאינו שור שחוט ואינו מודה ר"א דהוי משיב אבידה ממש אלא כלא טענו ברי כלל אף בסוף דומיא דמגילתא דבכה"ג הוי משיב אבידה ממש אבל כל היכא דטענו ברי לא ס"ל לר"א שום חילוק בין תובעו לאינו תובעו דלא הוי שור שחוט ולעולם הוא נשבע ומתני' משמע היכא דלא הוי שור שחוט לעולם נאמן במגו אפילו טען א"כ זה שכנגדו ברי ומש"ה מתיישב שפיר אמאי דחיק לר"א דאיירי בטוענו קטן ולא בטוענו גדול אי בא לאשמועינן דנשבעין על טענת קטן זה אינו תולה בפלוגתא שלו דאף רבנן מודו דנשבעים היכא דלא הוה מגו אלא בודאי דאתא לאשמועינן דנשבעים אפילו באין שור שחוט כגון טוענו קטן אבל אי איירי בגדול והיכא דלא טענו נוכל לומר דאף בסוף לא טענו ברי וא"כ הוי משיב אבידה ממש ומודה בה ר"א אבל טענו קטן איירי בודאי בטוען ברי וגם כן הוי אינו שור שחוט וגם בסוגיא דהניזקין דמוקי נמי בטוענו קטן ע"כ צ"ל התם דמוקי הכי כדי דליהוי איירי בטענת ברי ולא בלא טוענו כלל דהוי משיב אבידה ממש ודו"ק היטב. (עיין במהרש"א): **רש"י** בד"ה אליבא דמאן כו' נאמן ולאי כו' הד"א: **תוס'** בד"ה אלא הכא כו' לאקשויי ולשנויי כו'. נ"ב פי' כשמקשה לשם אמתני' אבל נשבעין לקטן והאמרת רישא אין נשבעים לחרש שוטה וקטן ומשני רב פפא בטענת אביו כו' הוה ליה לאקשויי סוף סוף האמרת אין נשבעים לקטן ואין חילוק בין בא בטענת עצמו לטענת אביו כאשר פירשו התוס' והוה ליה לשנויי מאי קטן גדול כו' כדמשני שם הא"כ אהא דמסיק אמר רב בטוענו קטן כסוגיא דהכא וק"ל: **בד"ה** הודה אין כו' שעשה לו טובה שהלווהו כו' כנ"ל: **ע"ב תוס'** בד"ה וכולי בעי דלודי כו' שלא נודע שהוא גזלן כו'. נ"ב אלא שזה הודו וטוען עליו שהוא גזלן ודו"ק: **בא"ד** עז פנים. נ"ב עזות פנים: **בד"ה** אין נאמנים כו' ועוד דבשני עדים כו'. נ"ב כדלקמן בהפוך הדף בד"ה ואם כתב ידם כו': **בד"ה** ואין אדם כו' או שרבע אדם אחר כו' כנ"ל. ונ"ב אבל לא פלגינן בחד גופא לומר רבעו אבל לאונסו דומיא דהכא גבי אנוסים היינו דלא פלגינן לומר מחמת נפשות דהוי כחד גופא כמו שפי' התוס' הכא בשני דא"נ הכא מחמת ממון פירוש האנוסים היינו ודו"ק. וכן פירשו התוס' שם:

דף יט ע"א **תוס'** בד"ה וכגון שחב לאחרים כו' דוקא מוכר שטר חוב דהוי מדרבנן כו'. נ"ב ותימה לפי זה הא דפרק קמא דב"מ איך מיתרצא דהא מכירת כתובתה הוא מכירה ממש שיש לה שעבוד על הבעל בתנאי ב"ד אפילו בלא שטר או מכרה אותה שדה המיוחד לה בכתובתה כמו שפרש"י שם או נימא שמא היתה לוה מאחרים כפי כתובתה וק"ל. וצ"ל דשאני כתובה שסברי לא נתנה לגבות מחיים ולא שייך לומר כה"ג הא דרבי נתן כו' דהא לא חל שעבודה על הכתובה מחיים כלל ומשום הכי יכולה שפיר למחול וכן פי' הר"ן (עיין במהרש"א): **בא"ד** משועבד לה לכתובתה ואי יכול למחול אמאי ילקה כו' כנ"ל:

ע"ב גמ' ושטר פסים. נ"ב ס"פ מי שמת ע"ש: **תוס'** בד"ה אמר רב נחמן כו' לאנוסים וקטנים דמתני' שאין כו' והא דאית ליה לרב נחמן כו' כנ"ל:

דף כ ע"א גמ' שוו מודו להו מהימני כו' כנ"ל: **שם** אלא מפתי כתובות או מפתי שדות כו' כנ"ל. וכ"נ הא דקאמר אמרי נהרדעי מפתי כתובות או מפתי שדות היינו למעוטי שתי הודאות והלוואות דדלמא מזוייפות נינהו ולוה לא ידע כלל בהן אבל מפתי שדות כיון שהלוקח מוחזק בהן ליכא למיחש למידי וכן מפתי כתובות דכיון דנשים יושבות תחת בעליהן ולא ידעי שיש להן כתובות אחרות אלמא לאו שטרי זיופי נינהו אבל משטרות אחרים לא מקיימי' דדלמא מזויפות נינהו וכדכתיבנא ע"כ לשון הר"ן: **ע"ב** גמ' ש"מ מר' מאיר האי שהדותא כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה אפילו טובא כו' אסהדותיה אי מסהיד כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה ור' יוחנן אומר כו' ועד א' בעל פה אין מצטרפים דמשמע כו'. נ"ב פי' לאביי דס"ל הכי ומשמע הא שנים כו' לכ"ע מצטרפים וכל שכן לפי המסקנא דס"ל התם דעד אחד בשטר ואחד בעל פה מצטרפי ומשני לעולם שנים בשטר לא מצטרפי דעד אחד בשטר לא מהני והתם איירי שאותו שבעל פה ראה ושני הוא מסירת השטר מב"ה מהני כשנים לפי המסקנא ואביי אפילו הכי ס"ל דלא מהני וכ"ש שנים בשטר א"כ איירי בשנים החתומים בשטר והשני לא קיימו והא א' והעיד בעל פה בכה"ג פליגי אי מצרפי כדאיתא בירושלמי כו':

דף כא ע"א גמ' אלא מר מאי אמר אביי כו'. ומחזקי ליה בי דינא ולא צריך כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה מהו דתימא כו' שיעידו ליה כו' ונפקא כו' הד"א: **תוס'** בד"ה ודוקא אחספא כו' דליכא למיחש
למידי

דבר שיטול להזדייף כמ"ש התוס' מדקאמר אבל שאר שטרות לא וא"כ אתיא שמעתין שפיר נמי כר"א וק"ל : ע"ב בד"ה וש"מ דיינין כו' אע"ג דלא הוה שמיעה גדולה מראיה לפי כו' עכ"ל ובמסכת ר"ה דפריך בפשיטות לא הוה שמיעה גדולה מראיה כו' לית ליה האי סברא וצ"ל נמי רב אסי דדחי לה דלמא לעולם צריכי כו' וכן גבי דיינים שאין צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד דלמא לעולם אין צריכין כו' אינו אלא דחויא בעלמא דמהכא ליכא למפשט מידי אבל מודה דקושטא הכי הוא דגדולה ראיה משמיעה כדפריך התם בפשיטות (א) ועיין בזה בדברי בעל המאור וק"ל : בא"ד משום דפעמים שאין מכירין אלא על ידי שראו בלילה כו' עכ"ל נראה מדבריהם דהכא ודאי איירי במכירין [ביום] אלא משום הך חששא דפעמים שמכירין [בלילה] סד"א נמי הכא להעיד בפניהם אבל במכירין בלילה ע"כ לא מהוקמא דא"כ תקשי אמאי קאמר דא"ל להעיד בפניהם כההיא דקידוש החודש דאין לומר גם בזה דבקיום שטרות הקילו ודו"ק :

דף כב תוס' בד"ה תרי ותרי כו' אי ערעור דגזלנותא כו' אוקי תרי בהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה כו' עכ"ל אבל הרי"ף כתב דלא אמרי' אוקי גברא אחזקתיה לאפוקי ממונא מחזקת מריה קמא והביא ראיה מההיא דלעיל באו שנים ואמרו כתב ידם הוא אבל אנוסים היו כו' אין נאמנים ומסיק דלא מגבינן ביה לאפיקי ממונא מחזקתיה ולא אמרינן אוקי גברא אחזקתיה ועיין בזה באורך בר"ן ויש ליישב ודו"ק : בד"ה במותב תלתא כו' ואי כתב ביה בי דינא הו לא צריך ומיירי דלא כתב וחד ליתוהי כו' עכ"ל ובודאי דלא עדיף בי דינא דמשמע ג' מדכתיב בהדיא במותב ג' וק"ל : בד"ה מנין להפה כו' ותימה דאם בא כו' ולאחר שעה כו' כיון דהשתא ליכא מגו כו' עכ"ל דהכי משמע להו דליכא למימר מגו אלא בתוך כדי דבור ולא לאחר זמן וההוא דבסמוך דחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת אלא ע"י אמתלא משום דחזרה ואמרה כן לאחר כדי דבור והיה נראה לומר דהתם כיון דסתרה דבריה דמעיקרא א"א אני בעי אמתלא אפילו תוך כדי דבור משא"כ הכא א"א הייתי כו' ולקמן משמע מדבריהם דבסיף נמי נאמן משום מגו בלא אמתלא וק"ל : בא"ד מדלא אמר את בתי נתתי לזה או לאיש הזה ביחד בלא הפסק מרובה כו' עכ"ל ר"ל כיון דקאי האיש קמיה ולא אמר אביה את בתי נתתי לזה או לאיש הזה כדכתיב אלא דלא ה"ל להפסיק עד לאחר כדי דבור בין מה שאמר שקידש את בתו לאיש ובין מי הוא אילו הוה מכירו מעיקרא וא"כ ה"ל כסותר דבריו ואינו נאמן אלא במגו דהיינו תוך כדי דבור וק"ל : ע"ב בד"ה חזרה ואמרה כו' פי' מועיל אמתלא כו' אבל אין לפרש מהו אם צריכה כו' עכ"ל דמההיא דפנויה אני ליכא למפשט דהתם אפשר לברורי אמתלא שלה כמעשה שהיה דמייתי משא"כ בטהורה דליכא לברורי אמתלא שלה כ"כ ולמאי דבעי לפרושי דקמבעיא ליה הכא אם צריך אמתלא ליכא למיפשט נמי מההיא דפנויה דהכא אית לה מגו דאי בעי אמרה טבלתי היום דנאמנת וק"ל : בד"ה שבא עליה כו' תימה דבחטאת קאי כו' ומאי משני נמי כו' הא עד נמי בחנק כו' עכ"ל דהבא עליה אפשר לפרש בשוגג דלא ידע שהיתה א"א כלל ולכך לבתר דאתברר ליה דא"א היתה חייב חטאת ואוקמוה אחזקה אבל בכניסת לאחד מעדיה משמע דידע ההוא עד בהגהו תרי סהדי דאמרי לא מת וכיון דאוקמוה אחזקה ה"ל ההוא עד שנשאה בעונש חנק דמזיד הוא וק"ל : בד"ה א"ה לכתחלה כו' עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא כו' דהתם איירי בבת אחת כו' עכ"ל מיהו ק"ק דלמאי דמוקי מלתא דר"י דהכא בעד אחד ההוא ליבנא גופיה דהתם נקט ואפ"ה ע"כ לא מיתוקמא מלתיה אלא בזה אחר זה ודו"ק ·

דף כג בד"ה מ"ש רישא כו' כיון דלא מפליג בין באו עדים כו' ש"מ דלאו רבי מנחם בר יוסי היא כו' עכ"ל ק"ק דהא רבא אוקי מלתיה דרבי יוחנן בגרושה כר' מנחם בר יוסי אע"ג דלא מפליג בין באו עדים כו' ויש ליישב דר' יוחנן שהוא אמורא במה שראה לפסוק כר' מנחם דהיינו בגרושה קאמר אבל במה שמפליג ר' מנחם בברייתא לא אצטריך ליה להזכיר וסמך ר"י עצמו על הברייתא אבל בברייתא ז אין סברא שסמך עצמו על הברייתא דלעיל וק"ל : בא"ד אלא רבנן א"כ סיפא נמי אמאי אלא הא שמעינן להו דאמרי לא תנשא כו' עכ"ל צ"ע ומאי קושיא דהא הך ברייתא אתיא בפשיטות ככ"ע ולא איירי בניסת לאחד מעדיה ובנתקדשה לא תנשא דמוקמינן לה אחזקת פנויה ובנתגרשה מוקמי' לה אחזקת א"א ואסירה לנושאה בחנק (ב) ודו"ק : בד"ה תרווייהו כו' אבל תימה אמאי לא תנשא לכתחלה דה"ל לאוקמא אחזקה כו' עכ"ל יש לדקדק מהך גופיה ה"ל להקשות דהא לא נתקדשה אלא בפני עד אחד ואין כלום בקדושין דאין דבר ערוה כו' ויש ליישב דההוא אמר שנתקדשה בפני ובפני אחר אע"ג דהכי אין בעדותו כלום ולא הלא דאין עדות בדבר שבערוה כו' כמ"ש לעיל מ"מ לא תנשא לכתחלה דלמיחש מיהא בעי שמא נתקדשה בפני שנים אי לאו משום דאוקמא אחזקה ודו"ק : גמ' רב אסי אמר כו' ראיתיה שנתקדשה ה"ז כו' כתב מהרש"ל אף רב אסי ידע לתרץ כדלעיל בדברי ר"י דאיירי ההיא שעתא קידשה כו' אלא שקבלה היתה בידו כו' עכ"ל ולפי נוסחת גמרות שלנו דגרסינן לעיל רב אסי בסמ"ך לק"מ וכן מצאתי מי שכ"כ ומצינו רב אסי דבתראה הוה לבתר אביי ורבא ובהאי תירוצא דרב אסי

עיין בר"ן וק"ל : תוס' בד"ה מאן דמתני כו' דלמא אסיפא לא מלי קאי דאפילו באו עדים כו' עכ"ל ר"ל ומאן דמתני לה אסיפא כ"ש ארישא ולא פליגי כלל ברישא אלא בסיפא דאל"כ בתרתי הוי פליגי ולפי מה שתירצו ולמאי דמפרש בסמוך לא ניסת ממש אלא התירוה לינשא א"ש ואין להקשות דאכתי אימא דאסיפא לא מלי קאי משום דאית ליה בסיפא דאפי' לא הותרה ובאו עדים ונשאת לא תצא דהא לקמן בברייתא גבי שבויה קתני נמי דוקא התירוה לינשא כו' ודו"ק : בד"ה אית ליה דרב המנונא אע"ג דרב המנונא איירי בפניו כו' עכ"ל דבהדיא קאמר רב המנונא אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה מ"מ לענין אם כבר ניסת מהני האי טעמא דאינה מעיזה אפי' שלא בפניו ולמאי דמסיק נמי דכ"ע אית להו דרב המנונא כו' ומ"ש שלא בפניו נמי כו' היינו נמי באם כבר ניסת דוקא וממתני' נמי מוכח דבשלא בפניו מעיזה דהא באמרה גרושה אני ויש עדים שהיתה א"א אינה נאמנת ודו"ק : בד"ה עד שאידנא מאן נטריניהו פי' דכבר נאסרו עכ"ל דהא ודאי לא הוה סגי שמואל דאטו משום דנעשתה בהן עבירה כבר יניחן עוד להעשות בהן עבירה אלא ודאי לא בעי שמואל אלא לומר דלא יועיל להן עוד שמירה לענין איסור כהונה דעד שאידנא כו' וכבר נאסרו כמ"ש התוס' והביאו א"ל דלא הוה לך לזלזולי בהו כולי האי לומר בהאי ליסנא כאילו שרי לזלזולי בהו להניחן בלא שמירה וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה אלא פשיטא כו' וחברתה נמי כו' ההוא לאו משום הימנותא כו' עכ"ל ר"ל ולא שייך למתני בחברתה לא נאמנת ולא אינה נאמנת דבסהדותא דעדים היא טמאה אלא אינה נאמנת אדידה לחוד קאי ולכך קאמר לקמן בסיפא דתנא הינה נאמנת על חבירתה לחוד קשה האי ליסנא ומה שדקדק מהרש"ל בזה על פרש"י אינו קושיא לפי זה ודו"ק : תוס' בד"ה אין רישא כו' ואין נראה דאי בדליכא עדים הייתו מליעתא אלא בדאיתא כו' עכ"ל לא ידענא (ג) מאי קושיא דרישא לא קתני דחברתה טהורה אלא משום דחברתה מסייעה לה ואצטריך מליעתא לאשמעינן דחברתה טהורה ע"פ עצמה אע"ג דחברתה מכחישה דהא השתא נמי דאיירי רישא בדאיכא עדים לא זו אף זו קתני דאצטריך סיפא כו' אע"ג דלא פסלה נפשה כו' גם לתירוצם קשה מאי פריך לקמן לאוקימתא דרב פפא הא תו למה לי היינו רישא דרישא כיון דידע האי תירוצא דקאמרי אע"ג דלא פסלה נפשה כו' ויש ליישב בדוחק : בד"ה אבל הכא דליכא כו' אע"ג דר"מ פליג אסיפא מודה ברישא עכ"ל ר"מ פליג אסיפא הייתו בעדים שאמרו כו' אבל אנוסים כו' הרי אלו נאמנים דפליג בה ר"מ ואמר דאין נאמנין מטעמא דמודה בשטר שכתבו א"ל לקיימו אבל ברישא דמודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה כו' לא פליג בה ר"מ וק"ל : בפרש"י בד"ה ר"י אומר אין מעלין כו' ואפי' היכא דליכא גומלין כו' עכ"ל היינו למאי דמסיק דטעמא דר"י משום דמעלין מתרומה ליוחסין וק"ל :

דף כד תוס' בד"ה נשביתי וטהורה כו' דמסיפא דמתני' שמעינן לה דקתני עיר שכבשוה כו' עכ"ל ק"ק דהמ"ל משום הא לא אצטריך דממתני' דהתי נשים שנשבו כו' נמי שמעינן לה דמיירי שיש עדים שנשבו ולכך אינן נאמנות על עצמן וק"ל : בד"ה אבל אינו נאמן כו' לא יבדקו אלא יחוס אביה לבד דאפילו כו' עכ"ל פי' האמהות של צד האב לבד ולא יצטרכו לבדוק אמהות של צד האם וק"ל : בד"ה שלי חדש כו' ולרבותא דר"י נקטיה דאע"פ שמגרע כו' ואפ"ה נאמנים כו' עכ"ל ומפרש"י נראה דלרבותא דאינו נאמן נקט לה דאע"פ שמוסיף עם זו דברים אחרים לשבח שלא היה לנו לתלות באותו שבח לגומלין אפ"ה אינן נאמנים וק"ל : ע"ב בד"ה ואיבעית כו' וא"ת ובאיזו סברא פליגי לימרו תרווייהו כו' עכ"ל ר"ל למסקנא דלא חיים נמי ר"י לגומלין אלא דטעמיה משום דמעלין מתרומה וק"ל : בד"ה שאני הכא כו' וי"ל דשפיר הוה ידע דריע חזקייהו כו' אלא דהוה ס"ד כו' איכא למיחש כו' עכ"ל וק"ק דמאי משני ריע חזקייהו דהא נמי ידע המקשה ואם נאמר דמשני ליה דמ"מ משום דריע חזקייהו ליכא למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף עיקר חסר מן התירוץ ולולי דבריהם היה נראה השתא לקיים פרש"י והמתרץ נמי הניח סברת המקשה דאע"ג שהיו מתייחסים אחרי ברזילי ולא מצאו כתבם איכא למיחש דלמא אתי לאסוקינהו לבסוף אלא דמשני ליה דריע חזקייהו שכל כהנים אוכלים כו' כפרש"י ודו"ק :

דף כה בד"ה או דילמא כו' אלא דתליא הא פלוגתא בפלוגתא אם חולקין תרומה לעבד כו' עכ"ל לכאורה כיון דהך פלוגתא דמעלין מתרומה ליוחסין תליא בפלוגתא דחולקין כו' הדרן קושי' התוספות דלעיל לדוכתין דבאיזה סברא פליגי לימרו תרווייהו דחולקין ואין מעלין או דלימא תרווייהו דאין חולקין ומעלין ויש לפרש דבריהם דודאי הך פלוגתא דמעלין עיקר ואית ביה טעמא דמר סבר מעלין משום דחיישינן לבית דין טועין דשמא יעלו מתרומה ליוחסין ומר סבר דלא חיישינן לבית דין טועין שיעלו כמש שכתבו התוס' לעיל אלא דר"ל הכא דפלוגתא דמעלין וסברתן אינה מפורשת אלא דשמעינן לה מפלוגתא דאשכחן בחולקין תרומה לעבד ומיהו עיקר פלוגתא וטעמיה במעלין ואין מעלין כמ"ש התוס' לעיל ומשום דמעלין אין חולקין ומשום דאין מעלין חולקין ודו"ק : גמ' מאי לאו ליוחסין לא לתרומה כו' חלה נופה לתרומה כו' ומסקינן מחלה דרבנן לתרומה דאורייתא כו' וצ"ל לפי זה דומיא דהכי מנשיאות כפים לתרומה אפי' לתרומה

קרני ראם (א) בד"ה וש"מ כו' דפריך בפשיטות . נ"ב אין לזה ביאור דבחתימת דיינין מחזי כעד מפי עד משא"כ בקידוש החודש ומצאתי בפ"י שהרגיש בזה : (ב) בא"ד אלא כו' ואסורה לנושאה בחנק . נ"ב מדבריו נראה דבגירושין ל"ש חזקת אשה דייקא והתוס' בכ"ב דף ל"א לא כתבו כן עיי"ש וכ"כ התוס' לקמן דף כ"ו ד"ה אנן אהתיני' : (ג) ד"ה אין כו' לא ידענא נ"ב וכוונת התוס' פשוטה דלעני' נאמנת שחברתה בליכא עדים ל"ש לכן נאמנות כיון דחברתה מסתריא אפומה דנפשה וע"כ נצטרך לומר דנאמנות נקט על אני טמאה וזה מוכרח מסיפא דאני וחברתה טמאה דנאמנת על עצמה וז"ב :

חכמת שלמה

למידי כו'. נ"ב וממילא גבי השפה אפי' בסוף יריעה ליכא למיחש וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה האמר רב פפי כו' דכתבי' אורכתא. נ"ב הרשאה כו' דלא בעי למימר דליתא לדרב פפי כו' אלא דליתא לקושיא כנ"ל . וכ"ב פי' כי בגמרא לא נאמר וליתא לדרב פפי אלא וליתא מדרב נחמן כו' וק"ל : בד"ה הנח לעדות כו' אלא כיון דבני הזמה ניהו כו' . נ"ב היינו דס"ל מאחר דלא אשכחן בתלמודא דידן שום פסול בעדים קרובים לדיינים אף אנו לית לן למיפסלי' . אבל הרי"ף והרא"ש כתבו להדיא בפרק זה בורר בשם הירושלמי שפסולים מטעם הזמה וכן כתב הרא"ם פה

דף כב ע"א תוס' בד"ה תרי ותרי ניניהו כו' ועוד דלרב חסדא כו'. נ"ב יש בכאן להקשות מאי ועוד דקאמר מכ"ש לרב חסדא דכשר דסלק הני עדות והוי כאילו לא העידו כלל ואפילו בלא חזקה הוא כשר וכ"ל דס"ד דתוס' דלא תימא בשלמא לרב הונא דסבר כל כת בפני עצמה באה א"כ אפילו יצא עליו קול ערעור כשר שהרי עדיו בגדיו שמכשירין ואוקמינן אחזקה ובטל הערעור אבל לרב חסדא הוה אמינא אפילו שלקו כל העדים והוי כולהו שקרא מ"מ נשאר קול ערעור והקול נתפשט וליכא כאן עדים כשרים שבטלוהו אפילו הכי כשר שהרי אם כת אחת כו' כמו שהוכיחו התוס' ודו"ק · בד"ה במותב תלתא כו' דלא כתב וחד ליתוהי כו' . נ"ב פי' דמ"מ בי דינא דמוכח נמי דלא הוי פחות מתלתא אפילו הכי כשר כי התמו שנים ואין כאן שקרא הכי נמי כי כתב בי תלתא סוגא וק"ל : ע"ב תוס' בד"ה משום דרב אסי כו' ואה"כ ניסת תנא כו'. נ"ב פי' אפילו התירוה דומיא דנשאת ואה"כ בא העד ודו"ק :

דף כג ע"א גמ' רב אסי אמר לעולם תרי ותרי כו'. נ"ב פי' אף רב אסי ידע שיכול לתרץ הברייתא כמו שתירץ לעיל דברי ר' יוחנן דאיירי האי שעתא קדשה והאי שעתא גרשה אלא שקבלה היתה בידו שברייתא הפוכה נשנית ומשום הכי מגיה נמי הברייתא דאיירי באמרו ראיטו כ"ל. (עיין במהרש"א) : שם ר' הושעיה כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה ואינה נאמנת על חבירתה כו' דבשלמא אינה נאמנת על עצמה הרי ג"כ בלאו דיבורה נאסרה וק"ל : תוס' בד"ה אבל הכא כו' פליג אסיפא כו'. נ"ב פי' גבי עדים כדלעיל וסבר דלא מהימנא במיגו מודה ברישא כלומר בהא דרבי יהושע לא אשכחן דפליג אם כן ממילא הידוע הוא מאי דקמ"ל נאמנים גבי עדים כו' יותר מרישא דמודה ר"מ ודו"ק :

דף כד ע"א רש"י בד"ה אינו נאמן כו' ועוד שמוסיף עם זו כו' כנ"ל: ע"ב גמ' כרים העמוד בשכלי אומנותו בכלי אומנותו בידו הכא נמי נמתק: רש"י ד"ה בשכלי אומנותו בידו כו' שלמוכרה הביאה כו'. נ"ב נ"ל דה"פ שאולין אותו אם מוכר תבואה אומר הדם הוא ורע הוא ואינו רוצה למכור אותו וכלי אומנתו הוא בידו א"כ מוכח להדיא שרוצה למכור במקום אחר שחבירו יעיד עליו להיפך ודו"ק דאי לאו הכי מאי גיטי מילתא איכא דגומלין דלמא מודה האמת וק"ל : בד"ה אף כאן כו' בגבולין ואי סלקא דעתך כו' הד"א :

דף כה ע"ב גמ' א"ל מאי חזית א"ל שקרא כו' כנ"ל וכן במעבים שאח"כ : תוס' בד"ה שקרא אחריו עי כו' שקרא אחריו לוי קטן מישראל כו'. נ"ב אבל אין נראה שקרא לוי גדול ממנו שלפניו דמגה יחס:

מהר"ם

דף כב ע"א בתוס' ד"ה במותב תלתא וכו' פירוש צריך לכתוב וכו' · ר"ל לכתחלה וחד ליתוהי אע"ג דכתב במותב תלתא דאם לא יכתבו וחד ליתוהי אתי לומר שא"צ ב"ד בקיום שטרות ומה שכתבו במותב תלתא לא לשם ב"ד כתבו אלא שהיה בדעתם לרבות ולא נזדמן להם אלא שנים שחתמו : בא"ד אבל ודאי אם לא כתב וחד ליתוהי וכו' · ר"ל אבל ודאי בדיעבד אם לא כתב וחד ליתוהי כשר בדיעבד ועיין בהרא"ש וכה"ה סימן מ"ו : ע"ב בתוס' בד"ה כגון שניסת וכו' אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה · ר"ל שאחד מעיד ואומר שהרגו עם אנשים הרבה והא דתנן במתני' הרגנוהו כן דרך הלשון שאחד כשהוא מגיד שעשה דבר בחבורת בני אדם אומר בלשון רבים :

דף כג ע"ב בתוס' ד"ה אבל הכא כו' קשה לרשב"א וכו' דהא אע"ג דר"מ פליג אסיפא מודה ברישא · פירוש דלעיל בדף י"ח איתא בברייתא בגמרא דר"מ פליג אמתניתין דקתני העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו וכו' הרי אלו נאמנים ופליג עליה ר"מ ואמר אין נאמנים לפוסלו ומפרש בגמרא משום דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ולכך אין נאמנים לפוסלו במגו וזהו קורים בתוספות סיפא אבל ארישא דהיינו מתניתין שלפני זאת דקתני מודה רבי יהושע באומר שדה זו של אביך היתה וכו' מודה ולא פליג אלמא דבשטר אין סברא כל כך להאמין עדים במגו לפוסלו דא"כ ל"ל למימר אבל עדים ליכא דררא דממונא בלאו הכי איצטריך לאשמועינן עדים דנאמנים במגו לפסול השטר :

ד"ה

דאורייתא וא"כ פשוט מיהת הא דלמ"ד אין מעלין מנשיאות כפים ליוחסין ע"כ דאין מעלין נמי מתרומה אפילו דאורייתא ליוחסין ודו"ק: **תוס'** בד"ה נשיאות כו' דבסוריא נמי הוי מדרבנן כו' עכ"ל ר"ל הוה מדרבנן בזמן הזה מ"מ אין מדקדקין בחלה בבבל שהיא לעולם מדרבנן כמו בסוריא דהות מדאורייתא קודם שגלו משום דכיבוש יחיד כו' וקאמרי אכילת חלה בסוריא וה"ה נשיאות כפים בסוריא דשם ג"כ בתי דינין קבועין כדמוכח בברייתא דלקמן ובהא ודאי לא פליגי: **ע"ב** בד"ה עדות הבאה כו' פי' שאנו יודעין שהוא כהן כו' שמוחזק לן שהוא לוי עכ"ל דלפירוש רש"י הל"ל חזקה הבאה מכח עדות וק"ל: **בד"ה** שקרא אחריו לוי כו' קטן מישראל שקרא אחריו עכ"ל ובפ' הנזקין כתבו התוס' דאיכא לפרש נמי שהיה הלוי גדול משלפניו ומהרש"ל כתב לפי דברי התוס' דהכא דלא ניחא להו לפרש כן דמנא ידע הא לא ידע אותו ע"ש ורש"י כתב לתרץ בזה דכהן אחר הוה התם ואי לאו דהאי כהן הוא לא הוה לוי קרא אבתריה וקשה לפירושו דמ"ש שהיה שם כהן אחר המ"ל דע"כ זה שקרא ראשון כהן הוא כיון שלא קראו בראשון כהן אחר שהיה שם ודוחק לומר שהיה מסתפק בו דשמא גדול הוא כרב דקרי בכהני ועוד דא"כ מאי קאמר ולא יקרא ישראל גדול לפני לוי כו': **בד"ה** שקרא לפניו כהן פי' פעם אחת עכ"ל משום דמפרש"י נראה דהם אין כאן לוי קוראים שני כהנים זה אחר זה ואינו כן דמסקינן שם דאותו כהן קורא שנית וזה שדקדקו לומר שלא היה הכהן שלפניו קרא אלא פ"א ואם לא היה זה לוי היה קורא פעם ב' וק"ל: **בד"ה** הרי שאמר כו' יהא נאמן לכ"ע לתרומה וליוחסין במגו דאי בעי אמר אינו בני כו' עכ"ל ר"ל ול"ל לרבי טעמא שבידו להאכילו בתרומה ורבי חייא נמי אמאי פליג עליה בתרומה יהא נאמן אביו עצמו במגו כו' וליוחסין נמי יהא נאמן לכולי עלמא על ידי צירוף אחר עמו במגו כו' כמה שכתבו התוס' לקמן וק"ל: **בד"ה** נאמן להאכילו כו' אבל רב אשי בהגוזל אפשר דס"ל כמ"ד מעלין כו' עכ"ל ר"ל דס"ל מעלין מנשיאות כפים ליוחסין דהשתא הנך ברייתות מתוקמן בפשיטות מנשיאות כפים ומחלה וחילוק גרנות ליוחסין ולא אצטריך לן למימר הך סברא דמעלין מתרומה דרבנן לדאורייתא ומיהו רב אשי אע"ג דאליבא דרבי מסיק הכי שם ומוקי הנך ברייתות כפשטייהו ע"כ דלא אתיא כרבי דהא תנא בהו דמעלין מחלה וחילוק גרנות ליוחסין ורבי ע"כ דס"ל דאין מעלין מתרומה ליוחסין כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: **בא"ד** וכן מתני' דלקמן כו' ומוקי לה בתרומה דרבנן היינו מתרומת פירות כו' עכ"ל דההיא מתניתין ס"ל דמעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן וא"כ ע"כ הא דנאמנין על מה שראו בקוטן היינו דוקא בתרומת פירות או תרומת חו"ל דבתרומת ארץ ישראל אפילו בזמן הזה דהוי דרבנן כיון דמעלין ממנה ליוחסין ע"כ דאין נאמנין על מה שראו בקוטן וק"ל: **בא"ד** מה שלא העלם מנשיאות כפים לתרומה דאורייתא היינו משום דריע חזקייהו עכ"ל ואיכא למימר נמי דאין מעלין מנשיאות כפים שאינו אלא איסור עשה לתרומה דאורייתא דעון מיתה כדאמר לעיל וק"ל:

דף כו תד"ה אין בתר כו' ועוד דלמ"ד קנסא לעניים היכי הוה חזקה לכהונה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל אין להקשות כו' דלמא מה שאמר לעניים היינו עניי כהנים בתר דקנסינהו ולא ללוים כו' עכ"ל והאריך ע"ש ועוד נראה בזה דאי משום עניות ניתן להם מ"ל עניי כהנים ומ"ל עניי לוים וישראלים ואי משום כהונה ניתן להם מ"ל עשירים ומ"ל עניים דאין סברא משום עניות ומשום כהונה וק"ל: **בא"ד** אין לפרש עניי לוים דוקא ולא עניי ישראל וכהנים כו' עכ"ל כבר כתבנו בפ' יש מותרות דהיאך ס"ד למימר הכי דהא גבי קנסא כתיב והיה הכהן בן אהרן עם הלוים וגו' ע"ש ומיהו ממה שכתבו בסמוך דללוים אין חילוק בין עשירים ובין עניים כדמוכח מכל הני שהיו נוטלין בתורת לויות אין לדחות דע"כ עניים לאו עניים לוים דוקא קאמרי מהנך דלעיל שניתן להם בתורת לויות די"ל דלא מוכח כן אלא לבתר דמוכח דניתן גם לעניים ישראלים וכהנים וא"כ אי לעניי לוים נמי דוקא ולא לעשירים לוים לא ה"ל להזכיר כלל בכל הנהו לוים אי לאו דניתן להם בתורת לויות אבל אם נאמר דלעניים לוים דוקא ולא לעניים ישראלים וכהנים שפיר נקט בכל הנהו לויות אע"ג דלעניים דוקא קאמר מ"מ אתי לאפוקי עניי כהנים וישראלים ודו"ק: **בד"ה** והא"ר י"ה כו' שהרי הקול פוסל והעד אינו פוסל לר"י עכ"ל דאי הוה העד פוסל לר"י לא הוה צריך לאוקמי בכה"ג דנפק עליה קלא כו' אלא דמחזיק לן באבוה כו' ובא עד אחד ואמר דבן גרושה הוא ואחתיניה ואתא ע"א כו' ופליגי בזילותא דבי דינא דשייך אפי' בע"א אלא ע"כ דע"א אינו פוסל במקום חזקה אע"פ שהקול פוסל ואין להקשות דמנליה לתלמודא למימר הכי לר"י דאימא דקושטא הוא לר"י דמתוקמא בהכי דלא נפק עליה קלא כו' אלא דמחזיק לן באבוה כו' ואתא ע"א ואמר דבן גרושה הוא כו' ואתא ע"א כו' ופליגי בזילותא דבי דינא דא"כ לא הוה קאמר ר"י ד"ה אין ערעור פחות מב' דהא ד"ה יש ערעור מעיקרא ע"פ ע"א ולמ"ד דפליגי בצירוף ודאי דלא צריכין למימר כלל דנפק עליה קלא כו' כנראה מדברי התוס' לקמן וכמו שנפרש דבריהם לקמן ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ואסקיניה וא"ת כו' ואע"ג דאמרינן גבי גרושה לכהן דלא מבטלין כו' עכ"ל הכי איתא בפרק המגרש דנהרדעי אמרי דלא מבטלין קלא גבי גרושה לכהן ע"ש: **בד"ה** אנן אחתינן כו' ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ומדרבנן החמירו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה לפי מ"ש התוס' כו' תרי ותרי ניניהו דאוקמא גברא בחזקת כשרות ואמאי אינו פוסל הא תרי ותרי (ניניהו) ספיקא דרבנן הוא ופסול וכ"כ הרא"ש כו' עכ"ל אף שהרא"ש כ"כ מ"מ נראה לקיים דברי התוס' בשם ר"י דלא סתרי אהדדי ולק"מ דלא אמר דתרי ותרי ספיקא דרבנן והחמירו בו אלא לענין איסורא כההיא דיבמה והך דבן גרושה וכל הנהו דמייתי התוס' הכא בזה אבל ההיא דלעיל לענין שכשר עדות מילי דממון הוא ולא שייך ביה להחמיר מדרבנן דה"ל קולא לזה וחומרא לזה אלא דאזלינן בתר חזקת גברא או בתר חזקת ממון כההיא דתרי ותרי ניניהו גבי אבל אנוסים היו ורב אלפס לא אייתי לעיל אלא הך דאנוסים היו דשייכי אהדדי דמילי דממון ניניהו משא"כ כל הני דהכא דאיסורא ניניהו ודו"ק: **בא"ד** ובשנים אומרים מת כו' ולא מוקמינן לה אחזקה כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה למאי דמוקמינן לה בניסת לאחד מעדיה וגם היא אומרת ברי לי לכך לא מוקמינן לה בחזקת איסור ושוב מצאתי כן בדברי התוס' בפרק האשה רבה ודו"ק: **בא"ד** ובשנים אומרים נתגרשה כו' דאמרינן נמי לא תלא ואע"ג דלא דייקא כו' עכ"ל דבגרושין כיון דיכולה מכחשתו לא דייקא כמו במת דאינה יכולה מכחשתו כדאמרינן לעיל וק"ל: **בא"ד** ולהכי פריך לעיל מ"ש רישא כו' ובשנים אומרים נתגרשה אע"פ ששם כו' עכ"ל ר"ל דהשתא א"ש דמאי פריך מ"ש רישא ומ"ש סיפא כו' דאימא בין ברישא ובין בסיפא אוקמוה אחזקה כמו שהקשו התוס' לעיל דאיכא למימר דבשנים אומרים נתקדשה תחלה הורע חזקת היתר מיהו בסיפא אע"פ ששנים אומרים נתגרשה תחלה לא הורע (א) חזקת איסור כך הוא סברת המקשה שם מיהו לפי האמת בעדות שמתחלה נימא נמי דהורע גם חזקת איסור כההיא דהאשה רבה וכההיא דשנים אומרים מת כו' ודו"ק: **בא"ד** ועוד דרב אשי משמע דבעי למימר דאפילו אתו שנים לבסוף כו' עכ"ל ר"ל דאתו שני עדים המכשירים לבסוף אלא דלא אתו בבת אחת ופליגי בצירוף ולא הוצרכו לאוקמא לתירוץ רב אשי כלל בנפק עליה קלא כו' אלא בפשיטות דמוחזק באבוה כו' ואתו תרי בב"א ואמרי בן גרושה כו' ואתו תרי בזה אחר זה ואמרו ידענא ביה דכהן הוא ופליגי בצירוף ודו"ק: **בד"ה** ועל ידי נפשות אסורה לבעלה כו' א"כ הל"ל אסורה לכהונה אלא כו' עכ"ל ולקמן בגמרא ביד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן כו' אסורה לבעלה וכתבו התוס' לעיל דהיינו לכהונה ותקשי להו דהל"ל אסורה לכהונה וי"ל דלקמן סמך עצמו אברייתא דאשקלון דמשמע לכהונה כמ"ש התוס' וקתני הורהנה והוא הדין נחבשה כדמסיק וק"ל: **בא"ד** ואם תאמר לנועות ליתסרי דקודם לכן מסרן נפשייהו כדמשמע כו' עכ"ל ר"ל קודם דדרשי להו דאונס שרי ומיהו לבתר דדרשי להו נמי אשת כהן לנועות נמי מסרי נפשייהו כדמסיק שם ואשת ישראל נמי דלא מסרי נפשייהו אאונס דשרי להו מ"מ ברצון לא עבדי הנועות כדמוכח שם וליתסרו אלא דנקט וקודם לכן משום דשם קאמר דמסרן נפשייהו וק"ל:

דף כז תד"ה כאן בכרכום כו' חדא דפריך ניתלי לחומרא וגבי מחבואה תלינן לקולא כו' עכ"ל וק"ק כיון דאההיא דע"ז פריך כמ"ש התוס' גופיה לפרש"י אימא שפיר פריך נתלי לחומרא וגבי מחבואה דתלינן לקולא היינו משום דבשבויה הקילו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב דהא לא קשיא ליה לתלמודא מעיקרא אהא דשרי בע"ז אלא מכח הך דהכא גבי שבויה וכיון דבשבויה לא נתלי לחומרא לא שייך למפרך אההיא דע"ז למתלי לחומרא ודו"ק: **בד"ה** והלך באחד מהן כו' דבעי למתני סיפא כרישא הזה וטבל טהור כו' עכ"ל כנ"ל: **בד"ה** ואם נשאל כו' לא שיאכלם אדם אחד דא"כ כו' ונכנס חייב דטמא הוא ממ"נ עכ"ל עיין בזה במהרש"ל שכתב שהתוס' הביאו ראיה מהא דפריך התם אר"ש דפוטר כו' ע"ש והוא רחוק ודחוק שיסמכו בקושייתם אדר"ש דפליג ואפרכת התלמודא שם ואין זה אלא דברי נביאות אבל הנראה דודאי מהא שהביאו דהלך בראשון ולא נכנס כו' ודאי דליכא ראיה כלל דהתם אכניסה שניה לחוד דהיה ודאי טמא הוא דחייב ממ"נ ודומה ממש לגבי טהרות דתנן ואם לא טהר בינתים כו' השניות ישרפו משא"כ הכא באדם אחד שאוכל משניהם בזה אחר זה אע"ג דממ"נ אכל דבר טמא מ"מ בכל פעם שאוכל איכא למיתלי בטהור אבל עיקר הראיה חסר מדבריהם דקתני התם בסיפא דהך ברייתא ג"כ בדברי ת"ק הלך בראשון ונכנס הזה ושנה וטבל ואח"כ הלך בשני ונכנס חייב אע"ג דאכל חדא כניסה לחודא איכא למימר דטהור היה אלא דממ"נ חייב והוא דומה ממש לאדם אחד שאכל משניהם דבכל חדא מנייהו איכא למימר בטהור אלא דממ"נ טמא זה נ"ל ברור בלי גמגום וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה מי לימא כו' או יוכל לתרץ כו' למימר שפחה כעלמה כו' עכ"ל והולמיה ליה הכא ממתני' דמוקמינן אין אדם מעיד על עצמו ושפחתה כעלמה משום דהכא קתני הכל נאמנין כו' חוץ מאשתו ובעלה ואיכא למאן דאמר בפרק בכל מערבין דלמדין מן הכללות במקום שנאמר בו חוץ ולכך המתרץ נמי לא מוקמי לה בהכי אלא במסיח לפי תומו וק"ק אמאי לא משני נמי מתניתין במל"ת ויש ליישב וק"ל: **תוס'** בד"ה במל"ת ואפ"ה היא ובעלה אין נאמנין אע"ג דיוחנן כו' עכ"ל אהך מילתא גופיה כתבו לעיל ב' תירוצים ויש לפרש דבריהם דהכא על פי תירוץ ראשון שכתבו שם וק"ל:

ח"א דף כז ע"ב במתניתין שמעון הזה כו' בערוך פי' נשבע שבועה במקדש עכ"ל ועוד נראה לפרש שנשבע בשמים כדאמרינן פרק אין דורשין בשבעה רקיעים נקרא מעון שבו כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בלילה כו' ע"ש וק"ל:

קרני ראם (א) בא"ד ולהכי כו' לא הורע. נ"ב לא ידעתי כוונתו דנהי דאיתרע חזקת איסור הו"ל ס' השקול ודמי לקדושין:

חכמת שלמה

הא לא ידע אותו אם הוא גדול או לא וק"ל. (עיין במהרש"א): **בד"ה** הרי שאמר כו' דאי בעי אמר אינו בנו כו'. נ"ב ויהא נאמן להאכילו תרומה ויצטרף עם אחר להשיאו אשה ובברייתא קתני דאינו נאמן להשיאו אשה והיינו אפילו ע"י צרוף כדלקמן: **בד"ה** נאמן להאכילו כו' א"נ ראיה על הקטנים כו'. נ"ב פי' שהביא אשה ממדינת הים והקטנים כרוכים אחריה ומאחר שהביא ראיה על האשה א"נ ראיה על הקטנים דודאי שלה הן ומש"ה אמר ר"ל דאותה ראיה דכרוכים שהיא חזקה בעלמא אינה מספקת אלא לקדשי הגבול כו': **בא"ד** וקדשי הגבול דהתם כו'. נ"ב פי' מאחר דסבר כר"י דסבר מעלין מתרומה ליוחסין א"כ כי היכי דמהני כרוכים לתרומה מהני ליוחסין ודו"ק: **בד"ה** שבידו להאכילו תרומה כו' להאכילו בחייו משום דבידו כו'. נ"ב פי' כל היכא דתלוי בנאמנות כל היכא שנאמן בחייו נאמן גם כן לאחר מיתה אבל התם אף בחייו אינו נאמן רק ביכול ליתן לו אבל לא נאמנות להיות בכור לירושה לא שמנא בחיים אלא לאחר מיתה מה שאין כן הכא לענין כהונה דמהני נאמנות מחיים שיחלקו לו תרומה ודו"ק:

דף כו ע"א תוס' בד"ה אין בתר כו' ועוד דלמ"ד קנסא לעניים כו'. נ"ב אין להקשות מה בא להוכיח מכאן דלמא מה שאמר לעניים היינו עניי כהנים בתר דקנסינהו ולא ללוים כלל ומן הראיות דלעיל שניתן ללוים ליכא לאקשות שהרי התוס' כתבו ועוד דמשמע אף בלתי הראיות דלעיל ליכא לאוקמי כר"ע ולא קשה מידי מדאמר שם מר סבר לכהנים ומר סבר לעניים משמע דאידך דאמר לעניים היינו לעניים ולא לכהנים דבהכי פליגי דאל"כ הל"ל מ"ס לכהנים ומר סבר לעניי כהנים. תו מסקי התוס' דלר' אלעזר כו' הכי פירושא דלא תימא הלא אף לר' אלעזר בן עזריה לא אתי למ"ד לעניים וא"כ ליכא לאוכוחי מכאן דלא אתיא האי ברייתא כר"ע אלא כראב"ע שהרי מסתמא אף לר' אלעזר פליגי דמר סבר לכהנים ומ"ס לעניים וא"כ אף לר' אלעזר קשה היכי הוי חזקה על כן מפרשים דזה אינו שהרי לר' אלעזר אף בתר קנסא לעשירים כהנים ועניים דקאמר אלוים שלא קנסו הלוים כל כך שלא ליתן לעניים שלהם אבל לכהנים ניתן אף לעשירים ויהיה קשה היכי הוי חזקה אף לר"א על כן כותבין זהו ליתא שהרי לכהנים אף בימי טומאתן לא ניתן להם מכל שכן לעשירים ממש אלא ע"כ אתיא כר"ע. תו מסיק ועניים דהתם אין לפרש כו' פי' דלא תימא עניים במשמעו ללוים להוד ולא לכהנים א"כ ש"מ שאין ניתן ללוים עשירים אף לר"ע ומן הראיות דלעיל הוכחנו שניתן ללוים בתורת הלוקה כבראשונה על כן מסקי התוס' דלאו דוקא עניי לוים אלא ה"ה שאר עניי כהן וישראל א"כ ממילא נוכל לומר דעניים דקאמר לא קאי אלוים ודו"ק: **בא"ד** בין עניי ישראל ולמ"ד כו' כנ"ל **בד"ה** והאמר ר' יוחנן כו' אי לאו משום הזקה דמסייע ליה לבטל הקול שהרי הקול פוסל כו' כצ"ל נ"ב י"מ וכי תולה עצמו בדברי שמו דמנא ליה דהעד אינו פוסל לר"י ולא אמר ר"י דאין ערעור פחות משנים אלא היכא דאיכא עד כשר ונ"ל דלק"מ כי התוס' מפרשים שדעת התלמוד דפריך מיניה התם פשוט דעד א' גרוע מן הקול שהקול פוסל והעד אינו פוסל אלא שהתוס' רוצים להביא ראיה על סברא ואת שכן הוא שברי לפי האמת איתא שעד א' אינו פוסל במקום חזקה אע"פ שהקול פוסל ודו"ק: **ע"ב תוס'** בד"ה אנן אחתינן כו' אוקי תרי לגבי תרי ואוקי גברא אחזקיה כו'. נ"ב זה אינו בפרש"י שלפנינו דהוא האלם הכל בחזקת עד הראשון ולא בחזקת אמו וכן פי' הר"ן להדיא: **בא"ד** ונראה לר"י דתרי ותרי ספיקא כו'. נ"ב ותימה לפי זה מ"ש התוס' לעיל דף כ"ב בד"ה תרי ותרי ניניהו כו' דאוקמי האי גברא בחזקת כשרות ואמאי אינו פסול הא תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא ופסול וכ"כ הרא"ש להדיא ואולי יש לחלק דלפסול את האדם ולעשותו רשע בעל כרחו אחזוקי ברשיעי לא מחזקינן ודו"ק. (עיין במהרש"א): **בא"ד** ספק הרי זה חמר גמל כו'. נ"ב פי' ספק אם מבעוד יום או משחשיכה א"כ האי ספק עירוב ואין לו רשות לילך אלא מביתו אלפים לצד פירוב אבל לצוח צד אחר לא וכן מן העירוב והלאה והוא חמר גמל כאדם המנהיג חמור לפניו ומושך הגמל אחריו נמצא שזה מושכו לכאן וזה לכאן ולא יכול לילך: **בא"ד** וכיון דליכא חומרא כו' בחזקת אשת איש כו' כנ"ל: **בד"ה** ע"י ממון כו' מייתי מידי וע"י כו' כנ"ל והד"א:

דף כז ע"א גמ' אי אפשר דלא עקרה חדא מינייהו. נ"ב לפרש"י גרסי' אי אפשר דלא עקר חד מנייהו ובעיל: **תוס'** בד"ה כאן בכרכום כו' ולא בא אלא לפרושי מתני' כו'. נ"ב ולפי זה ק"ק מאי פריך נתלי לחומרא מאחר שהוא בא לפסוק הלכה שואל התלמוד מנין לך כך בבירור לחלוק בין כרכום מלכות זו למלכות אחרת דלמא חיישי' כו' ולא מחלקינן אבל אי הוה רבי יצחק בר אליעזר משני מתני' אהדדי והוי מחלק בהכי לא ה"ל לאקשויי למיתלי לחומרא ודו"ק: **בד"ה** והלך כו' הרי אלו טהורות. נ"ב פי' טהרות הראשונות נאכלו: **בד"ה** ואם נשאל זה בפני עצמו כו' דהכי אמרי' בשבועות בפרק ב' כנ"ל. ונ"ב נראה דהתוס' באין לפסוק דכה"ג הוי ודאי טומאה דלא תימא מאחר שהותרו הותרו ואין חוזר וניעור איסורו ודומה לזה חתיכת יבם שבטלה ברוב אי שרי אח"כ לבשל או להאכילו לאדם אחד ומשום הכי לא מצי להביא ראיה מב' שבילין דבודאי טמא האדם ולא שייך למימר כיון שהותר הותר כמו הכא וכן ב' אנשים שהלכו בב' שבילין ונגעו בככר נמי בכה"ג ע"כ מביא ראיה מפ' ב' דשבועות דפריך התם אר' שמעון דפוטר מאי טעמא הא טמא ממה נפשך ומשני דחולקים בידיעה והעלמה כו' מנא ליה להקשות דלמא איירי בכה"ג קודם שהלך בשני אכל על שביל הראשון וטהרו אותו וא"כ לא אמרי' שחוזר איסורו וניעור אלא לאו ש"מ דכ"ע מודים כהאי גוונא דודאי טמא ונ"ע היטב: **ע"ב רש"י** בד"ה מי לימא תנאי היא כו' או תירוצא אחרינא. נ"ב פי' ולא נוכל לשנות שפחה נמי כעלמה דמי מדקתני כלל הכל נאמנים חוץ משפחתה משמע דדוקא קתני אי נמי (כדקתני) [מדקתני] חוץ משפחתה ודו"ק: **תוס'** בד"ה לא תהא

דף כח תד"ה אלו נאמנים כו' משמע דקוטנן לא מהימן כו' מוקי לה בגמ' בתרומה דרבנן וקשה כו' עכ"ל מכל אינך דקתני במתני' ל"ק להו דאף על גב דמדרבנן נינהו הרי לא האמינו בהו אלא שנים דהיינו שיש גדול עמו אבל מתרומה דהאמינו את זה ברואה בקוטנו אפילו אין עוד עמו אחר כמו שהוכיחו התוספות לקמן קשיא להו שפיר אמאי לא מהימן גם בקוטנו כי התם גבי חמן וק"ל : **בד"ה** ודלמא עבד כו' דבפרק נושאין כו' דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין כו' עכ"ל ל"ע דמאי משמע ליה סוגיא דפרק נושאין טפי מסוגיא דהכא דמשמע נמי הכא דמשו"ה אין חולקין משום דמעלין כפרש"י לקמן [ד"ה] במקומו של ר"י מש"ה אמר אין חולקין ואם יש לבעל דין לחלוק לפרש להיפך דבמקומו של ר"י היו מעלין משום דאין חולקין ה"נ איכא לפרושי ההיא דפרק נושאין ע"ש וי"ל בדוחק ודו"ק : **בא"ד** וי"ל דלא שכיחא כו' כי ירא פן יבדקוהו ויתברר שהוא עבד כו' עכ"ל היינו היכא דמכירין אותו שהוא עבד הוא ירא לשאול תרומה אחר שישתחרר פן יתברר הדבר ולכך היו חולקין לו כל זמן שמכירין בו שהוא עבד אי לאו משום טעמא דמעלין אבל במתני' דהכא דאין אנו מכירין אותו שהוא עבד ודאי דאינו ירא לשאול גם אחר שישתחרר ולכך פריך ודלמא עבד כהן כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה תנן כמ"ד כו' שמעיד שחלק לו תרומה דאורייתא אלא שאינו נאמן להאכילו אלא בתרומה דרבנן עכ"ל דלהאכילו תרומה דאורייתא כיון דמעלין לא הוי סגי אפילו בגדול עמו כמ"ש התוס' לעיל אלא דלהשמיענן מהניתין בהעידו עליו שחלקו לו תרומה דאורייתא נאמן להאכילו בתרומה דרבנן אבל אם העידו עליו שחלקו לו תרומה דרבנן אינו נאמן אפילו להאכילו תרומה דרבנן משום הך קושיא דפריך דלמא עבד כהן הוא וק"ל : **בד"ה** ושהמקום הזה בית הפרס ולא יותר כו' עכ"ל דהיינו בשדה שמוחזק בו בית הפרס נאמן להקל דעד כאן הוא ולא יותר אבל בשדה שאינו מוחזק בית הפרס אינו נאמן להחמיר וק"ל : **בד"ה** מנפח בדיעבד כו' אבל בדיקה דלכתחלה מפורש במשנה כו' עכ"ל אבל בפסחים ס"פ האשה ובמסכת בכורות כתבו בהיפך דבדיקה המפורשת במשנה היינו דיעבד ודהכא לכתחלה ע"ש ודו"ק :

הא דף כח ע"א [מלטולא דגנבא קשה כו'. מפורש פ"ב דסנהדרין] : ע"ב העלו ס"ד הפתח ומה בהמתן כו' בפרק נושאין כתבו התוס' דל"ג ליה הכא ופ"ש : **מביאין** חבית מלאה פירות כו' וקחו לכם דוגמא לדורות כו'. לכך לוקחין פירות שהוא דבר שהילדים שהגים בו ולהוטים אחריהם ובאים לקחת לחטוף מהם לזכר שבהם יותר מאוי הזכרון כמאמרם הלומד ילד למה הדבר דומה לדיו כתובה על נייר חדש כו' והתינוק נאמן ביה מייתי לה הכא ומנת קצנה יש לפרש כמו שאומרים על זכר הפחות קוצן כך אומרים על נקבה הפחותה קצנה וק"ל :

סליק פרק האשה שנתארמלה

אלו נערות פרק שלישי

דף כט תוס' בד"ה אלו נערות כו' וכל היכא דחשיב נתינה בהדי ממזרת כו' עכ"ל מאי דפסיקא לר"ת נמי לעיל להקשות לפרש"י מהך דפרק יש מותרות ואלו הן הלוקין דאיירי בגירותן סמך עלמו אהך ראייה שכתב הכא וכל היכא דחשיב נתינה כו' וק"ל: **בא"ד** ומיהו הא י"ל דלאו ממש גזר עלייהו עבדות כו' עכ"ל קאי לתרץ הך דהכא דיש להן קנס ואהך דפרק עשרה יוחסין דחרורי ונתיני מותרים כו' וק"ל : **בא"ד** ואע"ג דקי"ל דהפקר ב"ד הפקר היינו כו' עכ"ל דלפרש"י דהך גזירה דדוד משום איסורא דעבדות נגעי בה שפיר קאמר דחלק מזבח דעביד בהו איסור עבדות מי יפקיע דלא שייך (א) באיסורא הפקר ב"ד הפקר אבל לפי' ר"ת דלא גזר דוד עליהן כלל איסורא אלא שעבוד וממונא בעלמא הוא ואית לן למימר שפיר דהפקר ב"ד כו' וק"ל: **בא"ד** בירושלמי משמע כפ"ה כו' דא"ת משום פסול עבדות אלא מעתה כו' לא יהיה לה קנס כו' עכ"ל לכאורה אם מגד זה הוא כפ"ה דגזירה היא ולאו מן התורה הוא מגד אחר הוא היפך פירושו דפירש דמשום איסור עבדות נגעו בה ובירושל' הא דחי ליה אלא מעתה לא יהיה לה קנס ונראה דרש"י לא פירש בהדיא דמשום איסור עבדות גזר עליהן דוד אלא דהכי הוה משמע להו מפירושו דגזר עליהן עבדות ע"ש ויהנס חוטבי עצים וגו' והשתא כיון דבירושלמי מפורש דהך גזירה דיהושע ודוד שהיה גזירה אחת ולא משום עבדות אלא משום שאר פסול משפחה ה"נ יש לקיים פירש"י דגזירת דוד לא הוה משום עבדות אלא משום פסול משפחה ודו"ק : **בד"ה** ועל הכותית כו' ואי ס"ד דקנס הוא שקנס ר"מ בממונם כו' אלמא דמתני' דהכא כו' עכ"ל דלמ"ד דלא קנים בממונן ופליג התם אר"מ היינו אפילו אי ס"ל גרי אריות הן לפי סברת רש"י דבגיותן אית להו קנס ודו"ק : **בא"ד** וא"ת א"כ מאי קא משמע לן פשיטא דיש להן קנס כו' עכ"ל עיין ע"ז בחידושינו פרק ד' וס' : **בא"ד** והא דלא תנא מצרי ואדומי משום שיש להן היתר כו' עכ"ל יש לדקדק דהא תני נדה שיש לה היתר ומיהו מאחות אשה ודאי דלא קשיא מידי דאפשר שלא תבא לידי היתר שלא תמות אשתו ויש ליישב דה"ק דלא פסיקא ליה למיתני מצרי ואדומי משום דיש מצרי ואדומי שיש להו היתר דהיינו אחר ג' דורות אבל נדה ואחות אשה פסיקא ליה למיתני התם באיסורייהו משמע ובהכי ניחא דקשיא להו מיבמה לשוק בשעת איסורא וק"ל: **בא"ד** מחזיר גרושתו משניסת ונבעלה שלא כו' עכ"ל היינו לרבי יוסי בן כיפר בפ"ק דיבמות דלא אסר מחזיר גרושתו אלא משניסת ונבעלה אבל חכמים פליגי עליה התם ע"ש וק"ל : **בא"ד** ועי"ל דהכא לא חשיב אלא פסולי קהל עכ"ל ר"ל ברישא דחייבי לאוין דקתני לגבייהו לא חשיב אלא פסולי קהל אבל בסיפא ודאי דקתני שאר פסולין וק"ל: **בד"ה** ועל אשת אחיו כו' א"כ תקשי ליה סיפא דקתני הבא על בתו כ' דאי לעלמה תקשי ליה דמחלה כו' עכ"ל דבריהם דהכא צ"ע מאי א"כ תקשי סיפא כו' דבסיפא בלאו רישא תקשי ממ"נ אי איירי במפותה דאי לאביה הרי הקנס שלו ואי לעלמה הרי מחלה וראיתי מי שהגיה בדברי התוס' אכתי במקום א"כ וגם זהו דחוק ודברי התוספות בפרק בן סורר מוכיחין דלאו מסיפא לחוד קשיא להו אלא מרישא לסיפא וכבר פירשנו שם דבריהם על גוון דהך סיפא דבתו אינו מוכרח דאיירי במפותה אלא הרישא דחייבי כריתות דקתני להו בחד בבא איירי במפותה תדע דהקשה להו מגיורת דאי איירי במפיתה ע"כ קנסה לעלמה והרי מחלה אלא על כרחך כיון דבבא אחריתי הוא לא איירי במפותה אבל הכי קשיא להו מרישא לסיפא כיון דרישא איירי במפותה וסבירא ליה ע"כ כתנא דברייתא בנתארסה ונתגרשה דקנסה לאביה ע"כ בסיפא נמי אתיא כתנא דברייתא והך דבתו א"כ דמוקמא לה בנתארסה ונתגרשה הרי קנסה לאביה ול"ל טעמא דקלב"מ דלא ניחא לן לאוקמא מתני' רישא וסיפא בתרי תנאי אליבא דר"ע ועפ"ז הדברים האלה יש לכוין דבריהם הכא שכתבו א"כ תקשי ליה סיפא כו' דלא ניחא לן לאוקמא מתניתין רישא וסיפא בתרי תנאי אלא דלרווחא דמלתא כתבו בסוף דבריהם דאי לעלמה כו' ר"ל דאי לעלמה ותוקמא הסיפא נ"כ במפותה וקנסה לעלמה תקשי ליה דמחלה וממ"נ תקשי סיפא בלאו רישא זהו הנראה לי לכוין דבריהם על פי דבריהם דפרק בן סורר ע"ש בחדושינו : **בא"ד** עד שלא מת ומת וה"ה עד שלא כו' עכ"ל עי' בפרק בן סורר ובחדושינו שם : **ע"ב** בפרש"י בד"ה אף קנס במקום כו' ומשום קנס נקט בת שלש אבל למכר מבת יום אחד כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל ומשום קנס נקט עד שתיבגר אבל למכור עד שתביא שתי שערות אלא דחדא מינייהו וקמא נקט וק"ל : **תוס'** בד"ה חילולין כו' ותימה דלר"י אע"ג דאין ממזר כ' מודה דאין קדושין כו' עכ"ל ק"ק (ב) אמאי לא תקשי להו מיבמה לשוק אע"ג דאין ממזר ממנה לחכמים דפליגי אדר"ע בפרק האשה רבה ס"ל דאין קדושין תופסין בה כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק: **בא"ד** וא"ת בקדושין כו' אמאי לא יליף מינה דכל היכא דהוי ממזר לא תפסי כו' עכ"ל ובתוספות בפרק האומר כתבו לתרץ דאליבא דר"י דאין תולה זה בזה פריך התם וק"ל :

דף ל תד"ה אי לאפוקי כו' ומסתמא הכא אליבא דכ"ע מספקא כו' עכ"ל דפלוגתא דר"י ור"ל דאמוראי נינהו התם ולא ה"ל לתלמודא למסתם אי לאו דאליבא דכ"ע מספקא אבל לקמן גבי איכא בינייהו בעולה לכה"ג אע"ג דסתם קאמר דלא כר"מ כמ"ש התוספות לקמן דאין לחוש בהאי פליג ר"מ כו' וק"ל : **בד"ה** הכל מודים כו' ותימה מנליה כו' דרבינהו קרא כו' וחד לחייבי כריתות כו' עכ"ל יש לדקדק בזה ומאי קושיא ואימא דע"כ מתניתין מפקא מדרבי נחוניא דאיכא לאוקמי הני תרי קראי חד לחייבי לאוין וחד ליבמה לשוק דלא תפסי בה קדושין אבל חייבי כריתות לרבי נחוניא לא וכעין זה הקשו התוספות גופייהו לשמעון התימני ויש ליישב דלעיל הקשו לשמעון התימני מנלן למימר דמספקא דאימא דאתי קרא ליבמה לשוק לחוד והכא ק"ל נמי מנלן דמספקא דאימא דס"ל דלא אתי קרא ליבמה לשוק לחוד ובין הכא ובין הכא תקשי להו מנלן דמספקא כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי ודו"ק : **בד"ה** מיום שחרב כו' והא תני רבי חייא אע"פ שבטלו כו' והתם בזמן שבהמ"ק קיים כו' עכ"ל הא דלא קשיא להו מעיקרא אמאי נקט משחרב בהמ"ק הא בזמן שבהמ"ק קיים נמי דין ארבע מיתות לא בטלו עי' בתוס' פרק אחד דיני ממונות וק"ל : **ע"ב** בד"ה דין ד' מיתות כו' והא בר נחש הוא לפי שהחמיר עליו יותר עכ"ל דלא היה עליו אלא דין הריגה דקילא מהכשת נחש שהוא חיוב שריפה וק"ל : **בד"ה** זר שאכל כו' ואוכל תרומה בשוגג והזיד במעילה כו' דחייב גזירת כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור מאי קשיא להו משוגג דתרומה לאביי דהא לא פטר אביי אלא מזיד דמיתה משום דקלב"מ וכן מאי קשיא להו הזיד במעילה לרבי כו' דחיוב דמעילה נמי אינו אלא בשוגג כדמוכח סוגיא דפרק כל שעה אבל סמכו עצמם בזה אמה שכתבו לקמן בדבור זה דאפילו בשוגג אמרינן דקלב"מ כו' כדאמרינן לקמן דחייבי מיתות שוגגין פטורין מהשלומין כיון שבמזיד קלב"מ והשתא קשיא להו לאביי דקאמר לרבי נחוניא דחיוב מיתה בידי שמים פוטר מתשלומין כמו מיתת ב"ד ליפטור נמי בשוגג דתרומה מה"ט וכן לרבי דהזיד במעילה לא ליחייב נמי אשוגג ואהא תירצו דגזירת הכתוב בהו שיהיה

קרני ראם (א) בא"ד ואע"ג כו' דל"ש. נ"ב ול"נ דכיון דאיסור תלי בממון והוי הפקר ב"ד ג"כ. (ב) תוס' בד"ה חילולין כו' ק"ק נ"ב ועי' תוס' יבמות דף נ"ט ותראה שלק"מ :

חכמת שלמה

כו' צריכה סימנו גט שני כו'. נ"ב ולא שייך גט ישן כלל לפי' דהתם: **בא"ד** וכן משמע התם בגמ' כו'. נ"ב פי' ומה שאמר בסיפא מה היא באותן סימנים כו' הוא מילתא אחריתא ולא קאי ארישא וכן לשם בתוס': **בד"ה** אמר ליה כו' לא נאמר לך כלום עליו כו'. נ"ב וקשה קצת דא"כ פשיטא דאלם הוא ואין זה רגלים אלא ודאי הוא לכן היה נראה לפרש כגון שאמר אלו ואלו ידעי לי בעדות והם שתקו בפניו ולא אמרו מידי לא יודעים ולא אין אנו יודעים וק"ל :

דף כח ע"א תוס' בד"ה כפר קטן נדון כמבוי וטעמא כו' כצ"ל. וכ"ב עיין בפסקי התוס' וכן גרים הרמב"ם והסמ"ג אך האשר"י גרים שכונה לפי שהוא סבר שכונה גדולה ממבוי וק"ל: **ע"ב** גמ' ודלמא עבד כהן הוא. נ"ב תימה אמאי לא אוקי כגון דמוחזק לן באבוה דכהן הוי ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה כו' כדלעיל בדף כ"ו וצ"ע: **שם** מאי קצנה דתנו רבנן כו'. נ"ב נראה בעיני על שם קצינות ההבית נקרא קצנה :

אלו נערות פרק שלישי

דף כט ע"א תוס' בד"ה אלו נערות כו' דתנן ליסא ספחה כו' כצ"ל. וכ"ב נחניו עבד וחנין בן חורין : **בא"ד** שלשה סימנים הללו ראוי לדבק בהן. נ"ב רחמנים ביישנין גומלי חסדים. **בא"ד** וגזרת יהושע ודוד כו'. נ"ב פי' דלא תקשי מירושלמי אף לפרש"י שפירש דוד גזר עליהן והם אמר יהושע גזר עליהן מש"ה אמר שחדא גזירה היא אי נמי דלא תימא מאחר דיהושע לא גזר אלא בזמן הבית כדאיתא נהדיא ביבמות א"כ מאי דייק אלא מעתה לא יהא להם קנס דלמא אחר החורבן לא הוו כעבדים ודוד גזר עליהם ע"א לכך אמר גזירה אחת היא ודוד גזר אף לאחר החורבן כדאיתא התם ודו"ק : **בד"ה** ועל הכותית כו' וא"ת למ"ד בפרק עשרה יוחסין כו' נ"ב פירוש הוא רבא וקאי אמה דאמרינן התם כותי לא ישא כותית כו' ורבה מפרש לעיל משום ממזרת שנתערב בהן ומאחר שהיה קשה לרבה מתחלה מאי קמ"ל דיש להם קנס מאחר דישראלית גמורה היא דאין לומר מאחר שנתערב בהן ממזרת הא קתני הכא בהדיא דאפילו ודאי ממזרת יש לה קנס פריך השתא לרבא דאמר עבד ושפחה נתערבו בהן אמאי יש להן קנס וכן משמע להדיא בתוס' דפרק ד' וס': **בד"ה** ועל אשת אחיו כו' ומיהו בירושלמי מוקי לה כו'. נ"ב להא מתניתא דפטור בבתו כו' ואיירי שבא עליה אביו ואח"כ מת קודם העמדת דין והכי פי' דאילו בא עליה אחר עד שלא מת אביה ואח"כ מת הוה לדידה קמ"ל דבבתו פטורים היורשים והשתא ליכא למפרך אילו בא עליה אחר ודו"ק. **בד"ה** נערה אין כו' דאסיפא דמתני' סמיך כו'. נ"ב ול"נ לפרש דדייק שפיר מדקתני במתני' אלו נערות ולא קתני אלו בתולות שהרי עיקר הקנס על ענין בתולים הוא ועוד בקרא דמפותה לא הוזכר אלא בתולה והיה לו להזכיר הלשון הנאמר בשניהם אלא דבא להשמיע לנו חדוש אלו נערות ולא קטנות שלא תאמר דקרא לא קפיד אלא אנערות ולא בוגרת ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה חילולין הוא עושה כו' כי משכת דלא תפסי קדושין כאשת אב כו'. נ"ב פי' ובעי לאשכוחי עוד קרא אחרינא בשאר עריות כדי דתילף מיניה דאין קדושין תופסין בעריות ופריך כו': **בא"ד** לא יליף מיניה. נ"ב ס"א הכי :

דף ל ע"א רש"י בד"ה בעולה לכה"ג כו' ובבעולה שלא כדרכה איירי דאי כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה אי לאפוקי כו' וכן פי' ר"ת דהייט לאו שהלך לאחת שוב כו' לא יבנה הכי נמי כיון שבנה כו' כצ"ל : **בד"ה** הכל מודים כו' דחייבי כריתות יש להן קנס כו'. נ"ב ול"נ דשפיר פרש"י דקאי אמתניתין דמחייב קנס באחותו דמפקא מדר' נחוניא בן הקנה ולא תקשי דשמא אף ר' נחוניא בן הקנה מודה לענין קנס דמחייב מרבוי דנערה זה אינו דא"כ מנלן דמרבה כל חייבי כריתות דלמא לא נרבה אלא נדה דל"ת דלפטר מדרבי נחוניא בן הקנה שאין תשלומין בכרת אפילו הכי חייב קנס אבל שאר כריתות שאין בהן הויה כלל מנ"ל דמרבי לן קרא והשתא מיושב שפיר לפרש"י דקאמר ומפקא מדר' נהוניא כו' אחר הא דרב חסדא ודו"ק: **ע"ב** רש"י בד"ה ע"י הדחק כו' ולא אחזיא לבעלה כו'. וכ"ב ס"א לבעלים: **בא"ד** אהנאת גזוז ומציו הל"ל: **תוס'** בד"ה זר שאכל תרומה כו' לרבי דאמר במיתה דחייב כו'. נ"ב פי' במזיד הפ"ה בשוגג מעל ודחייב דקאמר התוס' קאי על שגגי תרומות ושגגי הקדש וק"ל: **בא"ד** דתנן התם האוכל תרומה

מהר"ם

אלו נערות פרק שלישי

דף כט ע"א בתוס' ד"ה יעל אשת אחיו וכו' עד הא נתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה · פי' וה"ה נתארסה ומת מן האירוסין : **בא"ד** ומיהו בירושלמי מוקי לה כשבא עליה עד שלא מת וכו' · וצ"ל לפי זה אע"ג דמפותה מדעתה עבדה לא שייך מחלה הקנס אלא היכא דהקנס לעצמה אבל היכא שאין הקנס לעצמה אלא לאביה אע"ג דאביה בעצמו בא עליה לא שייך מחילה ולכך כשמת או נתבגרה לא שייך מחילה וגובה הקנס מן היורשים או ממנו בעצמו כשנתבגרה כך צריך ליישב ודוחק הוא : **ד"ה** נערה אין קטנה לא וכו' עד דאסיפא דמתניתין סמיך וכו' · הסיפא היא לקמן דף מ' :

דף ל ע"ב תוס' ד"ה דין ארבע מיתות וכו' עד שהחמיר עליו יותר · פירוש מיתתו היה בסייף ונחש במקום שריפה א"כ נידון במיתה חמורה יותר ממה שהיה חייב : **ד"ה** לא צריכא כו' עד את גרמת לי הקיפא יתירה · קאי אמי שר' שדות של חבירו מקיפים שדהו מד' רוחות ונדר החיצון סביב מד' רוחותיו שגם אותו הפנימי חייב לשלם לו אע"פ שזה נהנה וכו' משום דא"ל חסר אני שאתה גרמת לי במה ששרך באמצע הקיפא יתירה ולכך חייב לשלם כל מה שההנהו או משום שחרוריתא ראשיתא קאי אחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר דזה נתנה וזה לא חסר דאי מחסר ליה בשחרורי הכתלים חייב לשלם כל השכירות משלם :

ד"ה

שוגג חייב בהו בתשלומין דגלי בהו קרא חיוב תשלומין וע"כ דלא שייך קלב"מ בשוגג דהא כמ"ש לקמן דאל"כ לא תמצא מעילה בהקדש וכן חיוב תשלומין בתרומה כמ"ש התוס' לקמן וק"ל: בא"ד א"כ הא דתנן התם האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם כו' עכ"ל כתב מהרש"ל וה"ה דקשה מתניתא דהאוכל חמץ של הקדש כו' אמתני' דהאוכל תרומת חמץ אי ר' נחוניא סבר כרבי עכ"ל ולא הבנתי דבריו דהא קושיא הוא דהתוס' הקשו כן ומה שיש לדקדק בזה דמאי קשיא להו מהך דהקדש דלא מעל ודילמא דאיירי בהזיד בכרת דחמץ אבל הך דהאוכל תרומת חמץ איירי דשגג גם בכרת דחמץ ושפיר נימא כיון דגלי במיתה גלי נמי בכרת וכן נראה מפרש"י שם כתבנו בזה ליישב בחדושנו בפ' כל שעה ע"ש ודו"ק: בד"ה לא צריכא כו' ואפי' אי זה נהנה וזה לא חסר פטור כו' כדאמרינן התם משום דא"ל את גרמת כו' עכ"ל ר"ל דזה נהנה דמעיו נהנה מהם פרוטה אלא שזה לא חסר פרוטה דהא אי אהדרי' ע"י הדחק לא היה שוה פרוטה צריך זה לשלם כל הנאהו כדאמרינן התם בפרק כילד הרגל במקיף את חבירו מד' רוחותיו דמשום היקפא יתירה צריך לשלם לו הנאה כפי' התוס' שם וכן בדר בבית חבירו שלא מדעתו בבית דלא עביד למיגר דזה נהנה וזה לא חסר אלא משום דחסר ממנו שחרירותא דביתא צריך לשלם כל הנאה מיהו יש לגמגם בראיה ע התם חסר מיניה מיהת פרוטה ולכך צריך לשלם לו כל ההנאה משא"כ הכא שהרי לא חסר ממנו פרוטה כלל ודו"ק: בד"ה רב אסי כו' ופליג אדרבא כו' פי' ממון לאב שרצה להפסיד לו כתובתה ונפשות לזה שאומרים שבא עליה כו' עכ"ל כצ"ל וכפרש"י התם דבנערה מאורסה איירי וה"ל ממון לזה לאב דכל שבח נעוריה לאביה ונפשות לזה דבועל ונערה מקטלו אבל בבתולה כיון דעלה מיקטלי לא משלמי לה ממון מיהו ק"ק למה נקטו התוס' נפשות לזה שאומר שבא עליה ה"ל למנקט נמי נפשות לזה משום הנערה דמקטלה ויש ליישב דלא פסיקא ליה דמיירי בנערה אלא ה"ה בקטנה מאורסה שקיבל אביה קדושין דלא מיקטלה ולא הוה נפשות לזה בקטנה אלא לזה שאומר שבא עליה מיהו בבוגרת ע"כ דליכא לאוקמא כיון דעלה מיקטלי לא הוה משלמי לה ממון דמס"ע לא איירי בבתולה כפירוש רש"י שם ואהא שכתבו התוס' ופליג אדרבא כו' כתב מהרש"ל ותימה א"כ מאי איכא בין רבא לאביי מאחר דס"ל לרבא ממון לזה ונפשות לזה דחייב כו' וצ"ל דא"ב אליבא מאן דס"ל ממון לזה ונפשות לזה פטור כמו לרבה כו' עכ"ל וזהו דחוק דרבא יהיה פליג לפי סברת רבה בפרק בן סורר ולא לפי סברתו אבל הנראה דהא לשיטת רש"י דוקא בכה"ג שאכל תרומה שלו וקרע שיראין של חבירו מקרי נפשות לזה וממון לזה משום דחיוב מיתה לא בא לו משל חבירו אבל אם אכל תרומה של חבירו (א) וקרע נ"כ שיראין של אותו איש מקרי שפיר ממון ונפשות לאחד דמשל אחד בא לו חיוב נפשות וחיוב ממון וה"ל כגונב חלבו של חבירו ואכלו דמקרי ממון ונפשות לאחד אע"ג דמיתה לשמים הוא וכה"ג קאמרינן לקמן [דף לה ע"ב] בהדי דמחייה קרע שיראים דיליה והשתא בכה"ג באכל תרומה של חבירו וגם קרע שיראין של אותו איש דהוה לכ"ע ממון ונפשות לאחד פליגי אביי ורבא אף לפי סברת רב' דלאביי הוא פטור דקלב"מ לרבי נחוניא ולרבא חייב ורב אסי דנקט בכה"ג דממון לזה ונפשות לזה לרבותא נקט לה דאפילו בכה"ג פטור לאביי לר' נחוניא משום דנפשות לזה וממון לזה פטור ס"ל ודו"ק: בא"ד (דף לא ע"א) וריב"א אומר דבכ"מ מיתה לזה ותשלומין לזה חייב ועבד כפות לו וכו' עכ"ל ולפירושו צריך לומר הך דהדליק את הגדיש ודשמעתין דקרע שיראין דפטור היינו משום דלא מקרי מיתה לזה ותשלומין לזה כיון דהמיתה לשמים ולא בשביל אדם כמ"ש התוס' לעיל אבל לפי' ר"ת ניחא הך דהדליק הגדיש ודשמעתין בלא"ה וק"ל:

ה"א דף ל ע"א אטו יעקב אהא אזהר אהא לא אזהר יעקב על כל מילי אזהר כו'. ולכאורה קשה דהיאך אזהר להו אבידי שמים שאין אדם יכול ליזהר ולשמור עצמו מהם וי"ל דודאי אין אדם יכול לשמור עצמו מאותם שבא על אדם בידי שמים אבל יכול אדם לשמור עצמו מליכנס במקום סכנה דהיינו פשיעה וכה"ג כתבו התוס' ועי' בפ' המקבל: הכל בידי שמים חוץ מצנים כו'. מה שיש לדקדק בזה בתוס' מפורש בחדושינו פ' המקבל ע"ש: ותו אריא וגנבי בידי אדם כו'. מהך גופה דהכל בידי שמים חוץ מצנים כו' ה"מ למפרך דמשמע כל המאורעות בידי שמים ובכללן אריא וגנבי חוץ מצינים כו' אלא דמהך דמיום שחרב בהמ"ק כו' מפורש טפי דאריא וגנבי בידי שמים הן ודו"ק: ע"ב דין ארבע מיתות לא בטלו כו'. כתבו התוס' אבל קשה דחזינן כמה עבריינים שמתים על מטתן וי"ל דע"י כו' או זכות תולה לו ואינו נפרע ממנו בחייו כו' עכ"ל ע"ש וכן י"ל בהיפך דחזינן כמה צדיקים גמורים כמו ר"ע שמתים במיתות משונות דנפרע ממנו מיעוט עבירותיו בחייו כדי לזכותם לעוה"ב וק"ל:

דף לא תד"ה שעקירה צורך הנחה כו' וה"ה דלית ליה דעקירה כו' ולא הוה מפליג בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור דודאי ללישנא בתרא מפליג בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי ואימא דר' ירמיה נמי הכי ס"ל וללישנא קמא לא הוו צריכין הוכחה ותדע כו' דלא מפליג דפשיטא הוא דבהכי פליג לישנא קמא אלישנא בתרא כדקאמר תלמודא וכ"כ התוס' בפרק הניזקין דרבי ירמיה מפליג והנראה בכוונת דבריהם הכא דגם אם נאמר דאליבא דר' ירמיה פריך התם בפרק מרובה דלית ליה עקירה צורך הנחה כמו דלית ליה דהגבהה צורך נסוך הוא יש לו לבעל דין לחלוק דע"כ רבי ירמיה מיהת מחלק בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי מדנקט מילתיה בכה"ג דמצי לאהדורי גבי ניסוך ולא נקט למילתיה אפי' בלא מצי לאהדורי וא"כ אכתי הקשי מאי פריך במרובה דאיירי בזורק ואהא כתבו דע"כ הא לאו קושיא היא תדע דללישנא קמא דהכא דא"א להנחה בלא עקירה אמאי נקט רבי אבין בכה"ג בזורק דאיכא למטעי דטעמא משום דלא מצי לאהדורי ה"ל למנקט במעביר דליכא למטעי ביה אלא ע"כ דלהוא לישנא קמא פסיקא ליה דליכא לפלוגי בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי וליכא למטעי ביה ה"נ איכא למימר במרובה דס"ל לתלמודא בפשיטות לרבי ירמיה דלא מפליג נמי בין מצי לאהדורי ללא מצי לאהדורי דכי הדדי נינהו וליכא למטעי ביה ושפיר פריך אליבא דרבי ירמיה במרובה וכסברת לישנא קמא דהכא דפסיקא ליה דלא מפליג וליכא למטעי ביה ושכתבו אבל אם אפשר לניסוך כו' קאי אדלעיל שהוכרח ר"ת לפרש כן משום דאם נאמר דאפשר לניסוך כו' לא הוה פליג ר' ירמיה ארבי אבין ובהגוזל משמע דפליג כו' ודו"ק: בד"ה דאי בעי גחין כו' דוגמן בידה אמר כו' אינו מצריך שתהא גבוה ג' כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא הביאו ראיה משמעתין דאמרינן כגון שצירף ידו למטה מג' כו' דידו קניא ליה למטה מג' כפי פרש"י גופיה שם לקמן ויש ליישב (ב) ודו"ק: ע"ב בד"ה מהלך כעומד כו' ולא ילפינן מינה דהתם מקום חיובא כו' דרך שהיו שהוא מקום פטור כו' עכ"ל אע"ג דהכא נ"כ מקום חיוב הוא ואמרינן ביה מהלך כעומד דמי היינו לענין דהקנייה הוא מקמי העקירה דחיוב שבת אבל לענין חיוב שבת הכא ודאי דאין חילוק אם מהלך כעומד אם לאו משא"כ במקום פטור דאפילו לפטור אמרינן מהלך כעומד ודו"ק: בד"ה מגרר ויוצא כו' דלכתף פטור נראה לו אידום טפי מאידום דמגרר כו' עכ"ל ק"ק דא"כ לכתף לא הוה אידום טפי ממגרר אלא דהוה אידום דלכתף שוה לאידום דמגרר פריך שפיר דלפלוג בדידיה אלא דהכי הל"ל דאידום דלכתף ומגרר הוה אידום טפי מאידום דהזורק והו"ק: בד"ה אלא במילעי כו' דאפשר שיהא דרך הולאה בכך אפילו בזוטרי כו' עכ"ל וה"נ הכא משום חיוב דשבת ה"מ לאוקמא שפיר בכה"ג אלא משום קניה הוצרך לאוקמא במילעי כדאוקמי התם מהאי טעמא במידי דבעי מיתגא וק"ל: בד"ה רב אסי כו' א"נ כדרבא כו' וכולה מילתא אשבת קאי כו' עכ"ל ר"ל דודאי עיקר תירוצא דצירף ידו משום קושית איסור גניבה ליכא הוא אלא דמה שמדקדק לומר בתירוץ ראשון למטה מג' ובתירוץ שני כדרבא ידו של אדם כו' כולה מילתא משום שבת קאמר לה דלענין קנין אין חילוק בין למטה מג' ובין למעלה מג' ולא ה"ל לאתויי נמי לענין קניית יד מדרבא כו' כמו שהקשו התוס' לעיל לפ"ה אלא לענין שבת אמאי חייב כיון דאין כאן הנחה על מקום ד' וקאמר דלמטה מג' לא בעינן מקום ד' כו' א"נ אפילו בגבוה ג' וכדרבא דידו של אדם חשובה כד' לענין שבת ולגירסת ר"ת נמי עיקר תירוצא דצירוף ידו משום איסור גניבה קאמר לה והוה שני ליה בהכי אלא מה שהוסיף לומר למטה מג' וכדרבא הכא לשנויי נמי דמגרר ויוצא דאשמועינן אגד יד לאו שמיה אגד כדרבא ומהאי טעמא יקט למטה מג' דלמעלה הוה שמיה אגד דבתר גופיה גרירא ואין כאן חיוב שבת אבל לענין קניה לא ה"ל למנקט למטה מג' דאין חילוק בין למעלה מג' ובין למטה מג' כמו שהקשו התוספות לעיל לפ"ה אבל מהרש"ל כתב שהם דברי התוס' בעצמן לאמתת הענין כו' הא בלא"ה בעינן למטה מג' מאחר דבא לשנויי כו' עכ"ל ע"ש ואין דבריו מובנים לי דמשום הך קושיא לא הוה איצטריך לשנויי למטה משלשה דלענין קנין אין חילוק וכמ"ש התוספות לעיל ותו לא מידי ודו"ק:

דף לב תד"ה וקי"ל דאינו לוקה כו' אמאי לוקה דהא פשיטא דמשכחת לה מלקות בלא קנס כו' עכ"ל וליכא למימר (ג) נמי דאמתני' דהתם פריך מבושת ופגם כדפריך בסמוך כיון דמשלם בושת ופגם אמאי לוקה דא"כ לא הוה מסני מידי כמ"ש התוס' לקמן וק"ל: בא"ד אמתני' קשיא ליה אמאי כו' ואפילו בלא אתרו ביה מצינן למימר דס"ד דמקשה כו' עכ"ל וק"ק דמאי משני ליה כאן באחותו נערה כו' דהא ודאי נמי ידע המקשה דאיירי מתני' בנערה ועיקר תירוצא דס"ל דאפילו בהתרו ביה ממונא משלם ולא לקי הוא חסר מן הספר ויש ליישב דלא משמע ליה למקשה דלוקין אלא מכח מתני' דהתם ואהא משני ליה שפיר דמתני' דהכא דאין לוקין דאיירי בנערה ודקתני התם דלוקין היינו בבוגרת והו"ק: בד"ה דאין לוקה כו' וליכא למימר דמבושת ופגם שהן ממון פריך כו' דא"כ לא הוה כו' עכ"ל ומתני' דהתם לחוד לא הוה קשיא ליה דאימא באחותו דלוקין אין לה פגם ובושת אבל במתני' דהכא משמע ליה דבאחותו נמי יש בושת ופגם כמו קנס דהכי משמע לקמן במתניתין כל היכא דיש קנס יש בושת ופגם וק"ל: בד"ה אלמא קסבר כו' ונראה לר"י דע"כ ס"ל ממונא כו' אבל חייבי כריתות לא כו' עכ"ל וק"ק אהכי מעיקרא דפריך והא קי"ל דאין לוקין ומשלמין כו' כיון דאמתני' דהתם ניחא ליה לאוקמא בבוגרת מאי קשיא ליה אמתני' דהכא דאימא דהכא דוקא ממונא משלם משום דגלי ביה קרא ואי אחייבי כריתות קשיא ליה וכמו שפרש"י אהא לא משני מידי במאי דמוקים ליה כאן באחיתו נערה ועוד מאי קשיא להו לעיל למפרך אריסא דמתני' דהא אחייבי לאוין לא קשה ליה מידי ויותר ק"ל לפירוש ר"ת מאי פריך מעיקרא והא קי"ל דאינו לוקה ומשלם דע"כ לא ניחא ליה לפלוגי בין אתרו ביה ללא אתרו דא"כ לא הוה מקשה מידי כמ"ש התוס' לעיל וא"כ מאי קשיא ליה ואימא דהכא דוקא ממונא משלם משום דגלי ביה קרא נערה כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק: בד"ה ואי ממונא קולא הוא וא"ת איתגורי איתגר שנידון בקלה כו' עכ"ל וכן יש לדקדק ממ"כ לר' יוחנן דבעלמא לוקין ואין משלמין אי ממונא קולא היא איתגורי איתגור בחובל ועדים זוממין ואי ממונא חומרא איתגורי איתגור בעלמא ודו"ק: בד"ה שכן יש בהן צד חמור כו'

קרני ראם (א) בד"ה רב אסי כו' וקרע ג"כ שיראין. נ"ב לדבריו לא הבנתי קושית התוס' ארש"י מהאי דגדיש דשם הוי ממון ונפשות לאחד: (ב) בד"ה דאי בעי גחין כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דשם הטעם משום דכיון דמועיל להתחייב משום שבת מהני נמי לקנין וכמו שדקדק רש"י שם: (ג) בד"ה וקי"ל כו' וליכא למימר. נ"ב למ"ש התוס' בוגרת ומפותה אין כאן בושת ופגם ג"כ:

מהר"ם

דף לא ע"א תוס' ד"ה שעקירה צורך הנחה היא וכו' עד ולא הוה מפליג בין מצי לאהדורי וכו'. פי' משום דקשה ליה דאיכא למימר דהא דר' ירמיה לית ליה דהגבהה צורך ניסוך היינו דוקא התם דמצי לאהדורי אבל התיא דמרובה גבי זרוק לי גניבותיך לחצירי דהקנין הוא משעת דמטי לאויר חצירו ואז לא מצי לאהדורי דלמא אפילו רבי ירמיה מודי דאמרינן דעקירה צורך הנחה היא ולכך קאמר ולא מפליג בין מצי לאהדורי וכו':

דף לב ע"א תוס' ד"ה דאין לוקה ומשלם וכו' עד אפילו נתחייבו קנס כגון בשעת שהעידו טבחו או מכרו שור של גניבה וכו'. פי' בשעה שהעדים זוממין העידו באותה שעה טבחו או מכרו שור שגנבו העדים כבר מקודם זה ועתה בשעת העדות טבחו או מכרו אותו הם בעצמם או ציוו לאחרים שימכרו או ישבחו בשבילם דטביחה ומכירה חייב אפילו ע"י שליח כדלקמן בדף ל"ג דהשתא עונש מלקות על העדות ותשלומי ד' וה' על הטביחה והמכירה באין כאחת דומיא הא דאמר לעיל בתחלת דף ל"א בזר שאכל תרומה ובשעת האכילה קרע שיראין וכו' וק"ל: ע"ב ד"ה אלא עולא תחת תחת גמר וכו' עד הכא לעולא אייתר ליה האי תחת וכו' פי' משום דגבי אנוסה כתיב נמי נתינה וכסף כדכתיב ונתן לאביה חמשים כסף וא"כ ילפינן מיטב מנתינה או מכסף ואייתר ליה תחת לגזירה שוה זו למיפטר ממלקות ועיין לקמן בדף ל"ג ע"א ד"ה מבעי ליה לכדאביי: ד"ה מכדי כתיב וכו' עד כדנפקא לן בהחובל מעין תחת עין. כללא דמילתא דגבי חובל כתיב בסוף פ' אמור ואיש כי יתן מום בעמיתו וגו' עין תחת עין שן תחת שן אבל יד ביד לא כתיב שם וגבי עדים זוממין כתיב פ' שופטים עין בעין יד ביד ובחובל ילפינן מסברא דעין תחת עין היינו ממון משום דזוממין דמיית כדאיתא התם וס"ל להתוס' דה"ה גבי זוממין דכתיב עין בעין הוה נמי ממון וא"כ ל"ל לגמרא למילף הכא גבי ע"ים זוממין דהוי ממון מיד ביד ומתרץ דהך סוגיא אתיא כמ"ד דמפיק התם דגבי חובל הוי ממון מביד ביד דכתיב גבי זוממין דהוי מיותר ומינה ילפינן גבי זוממין דהוי ממון וה"ה עין תחת עין דכתיב גבי חובל הוי נמי ממון: חובל בחבירו וכו' הכל דביד אחד. כדמוכח מיתורא דיד ביד. פי' מיתורא דיד ביד דכתיב גבי זוממין ומיניה ילפינן בחובל: ד"ה ורבי יוחנן מ"מ לא אמר כעולא וכו' דהא ילפינן לה בבכורות וכו'. יש לתמוה דהתם בבכורות לא יליף האי ג"ש אלא יליף בפרק מעשר בהמה ובכמה דוכתי שם תחת דכתיב

חכמת שלמה

תרומה כו'. נ"ב והוא הדין דקשה מתניתא דהאוכל חמץ של הקדש כו' אמתני' דהאוכל תרומת חמץ אי ר' נחוניא סבר כרבי ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה לא צריכא כו' דשלא בפניו מיחזא הויא כו'. נ"ב פי' כשלא ראה שבלעה איכה מאוסה לפניו אח"כ אם מחזירה וחזיא הוא וק"ל: בד"ה רב אסי אמר כו' ופליג אדרבא כו'. נ"ב ותימה א"כ מאי איכא בין רבא לאביי מאחר דס"ל לרבא ממון לזה ונפשות לזה חייב ובפ"ק דסנהדרין גרסי' להדיא רבה כמו שכתבו התוס' לקמן ונ"ל דא"ב אליבא מאן דס"ל ממון לזה ונפשות לזה פטור כמו לרבה בפ' בן סורר ומורה ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף לא ע"א תוס' בד"ה נימא הגבהה כו' העביר תני גרוגרת דרך עליה כו' כצ"ל. נ"ב פי' שהעביר כבר תני גרוגרת ואח"כ תני השניה והעביר אותה שניה דרך עליה למטה מג' דהוי כלנוד וכאילו השניה ג"כ נחה במקום הראשונה וק"ל: ע"ב גמ' לפלוג ונתני בדידה כו' כצ"ל: תוס' בד"ה רב אסי אמר כו' ואתא לשנויי דמגרר ויוצא כו'. נ"ב ומ"מ נראה לפרש דלאו דוקא בא לשנויי הא לחוד דא"כ איך סידר בעל התלמוד שינויא דרב אסי בין הני שינויי דכולהו משני הא דאקשי לעיל דאפקה להיכא כו' לכן נ"ל דהוא נמי מפרש הך קושיא לעולם דאפקי' לר"ה ואיסור גניבה איכא מאחר שתפס בידיו ואיירי ג"כ שהוא נשאר זקנים כדי שיהיה מיושב נמי במאי דמצריך מגרר ויוצא ודו"ק ולפי זה מאי שמסקי התוס' ודוקא צירף למטה כו' הוא דברי התוס' מעצמם לאמיתת הענין ולאו דברי התרצן הוא דמשום הכי משני בפחות מג' כו' הא בלאו הכי בעינן פחות מג' מאחר דבא לשנויי הא קושיא גופא לעולם דאפקיה לר"ה כו' ודו"ק היטב:

דף לב ע"א רש"י בד"ה בושת ופגם כו' הוא ופגם כו' הד"א: בד"ה ואי ממונא כו' לא הותרו מכלום לב"ד. נ"ב פי' הלאו שלהן וק"ל: בד"ה מלקות נ"ל ומלקות: תוס' בד"ה דאין לוקה ומשלם כו' דמבושת ופגם שהן ממון כו'. נ"ב פירושו ס"ל כל היכא שאמור במשנה משלם קנס שהוא הייא כל מה ששייך עם הקנס דהיינו בושת ופגם וכל השייך עמו ודו"ק: בא"ד מכדי רשעתו השתא הא ס' כנ"ל: בא"ד בסופו דסבר לוקה ומשלם כו'. נ"ב פי' אפילו בקנס: בד"ה שכן יש בהן כו' קשה דא"כ כו'. נ"ב ול"נ ליישב דמשום הכי פרכי' הכא צד חמור לפי שלא באו למילף שום דין מהדם אלא דלא ידעינן כי מהדרתי נעביד החמור או הקל ומש"ה פרכינן שפיר הצד השוה שבהן שיש בהם צד חמור ומש"ה עבדינן החמור או איפכא מבוא צד הקל שבהן עבדי' הקל ומש"ה מיושב שפיר דפריך הכא מה להצד השוה שבהן

שם

ולא חש התלמוד לפרשה ובטעם מועט מסתלק לומר דלריכי עכ"ל נראה לפרש דבריהם דהכא ובפ' טבול יום דבעי למילף הדא מתרתי אי ה"ל להתלמודא שום פירכא אתייתא ה"ל לפרש הך פירכא מסא"כ בהך דפרק כילד צולין דלא נחית למימר אלא דלריכי ההו ; חדא דטרח ניה קרא וכתב ליה דלא למלפיה מהנך תרתי בטעם מועט מסתלק לומר דלריכי הכיה חדא ולא חש התלמודא לפרשו וכמו שכתב פר"ח שם דאיכא שום פירכא מה לנלד השוה שבהן שכן ישנן לפני הדבור והתלמוד לא חש לפרש מהאי טעמא שכתבו דבטעם מועט כו' ודו"ק: ע"ב גמ' הא אלא עולא התם תחת תחת גמר כו' כתב מהרש"ל וליכא להקשות א"כ למה נבעי הרי קראי כו' ת"ל חייבי לאוין מהכא דהא ילפינן בג"ש דההא דמשלם כו' ונראה דלק"מ כו' דה"א כל שאינה ראויה לקיימה פטור וג"ש יליף היכא דבעל נדה כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק דמשמע כל חייבי לאוין מג"ש דתחת תחת יליף דמשלם ולא לקי ...ין ג"ש למחלה ונראה לומר הא דבעינן לעיל תרי ייתורי היינו לר' יוחנן אבל לעולא קושטא הוא דלא דריש אלא חד יתורא לרבות חייבי כריתות דה"נ ל"ל לשמעון התימני דלא דריש אלא חד ריבויא לחייבי לאוין ור"ש בן מנסיא לא דריש להו כלל להנהו ייתורי דהנערה הנערה א"כ דריש להו לשום דרשא אך יש לדקדק בהאי ענינא לעולא לפי מסקנא זו דבעלמא נמי סבר דלקי ולא משלם ממונא אלא בהנהו הלת דגלי בהו קרא כמ"ש התוס' וס"ל נמי דחייבי מלקות שוגגין פטורין מן התשלומין מדלא מפליג בין אתרו ביה ללא אתרו ביה כמ"ש התוס' לעיל וא"כ הוא כי היכי דאמרינן לעיל דמתני' לאפוקי מדר' נחוניא דפוטר חייבי כריתות מן התשלומין וכמו שפי' התוס' לעיל בשם רשב"א דאין חילוק בין חייבי כריתות לחייבי מיתות ב"ד ואם יש קנס לר' נחוניא בחייבי כריתות יש נ"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני דפטור בבתו עכ"ל התוס' לעיל ותקשי הכי לעולא לרידן כמו לר' נחוניא בחייבי כריתות כיון דאין חילוק בין חייבי לאוין לחייבי מיתות ב"ד לענין התשלומין אי דיליף רשע רשע אי מכה ממיתות ב"ד כדלקמן וא"כ אם יש קנס בחייבי לאוין יש נ"כ בחייבי מיתות ב"ד ומתני' קתני פטור בבתו אבל לר"י ניחא דחייבי לאוין שוגגין הגם כחייבי מיתות ב"ד מסא"כ לרבי נחוניא דחייבי כריתות שוגגין כחייבי מיתות ב"ד וי"ל דהתם מריבוי דנערה ודאי דליה לן לפלוגי לרבות חייבי כריתות ספי מחייבי מיתות ב"ד כיון דשוין לענין התשלומין בעלמא אבל מג"ש דתחת תחת הכא לית לן לרבויי אלא חייבי מלקות דומיא דתחת דחובל ודו"ק: תוס' בד"ה מכדי כתיב ועשיתם כו' דמכן יתכן בו נפקא בחובל נזק ולא מכאשר עשה אבל היכא דאתרו כו' עכ"ל דאי הוה משמע נמי מכאשר עשה ממון היכא למימר דע"כ יהורא דכן יתכן בו אתא אפילו היכא דאתרו בו אבל כיון דמכאשר עשה לא משמע ליה ממון אימא דלא אתא כן יתכן בו אלא להיכא דלא אתרו ביה וק"ל: בד"ה חובל כו' כאשר עשה וגו' דמשמע ממון כדאוכחן מיתורא דיד ביד כו' עכ"ל האי קרא דכאשר עשה כן וגו' גבי חובל כתיב ויתורא דיד ביד גבי עדים זוממין כתיב אלא כיון דבעדים זוממין יד ביד ממון הוא ע"כ בחובל נמי הא דכאשר עשה כן יעשה לו היינו נמי ממון דאל"כ לא מתקיים בעדים זוממין כאשר זמם כו' והיינו בלא התרו בו דבעדים זוממין ליכא התראה וכן יתכן בו ל"ל יתורא הוא אפילו היכא דאתרו ביה וק"ל: בא"ד הא ל"ק אמאי איצטריך כאשר עשה גו' דנסנה כו' וה"ה דהמ"ל מכדי כתיב יד וגו' עכ"ל פירוש לדבריהם דא"נ לא הוה כתיב כאשר עשה גו' בחובל ע"כ כן יתכן בו יתורא הוא דהא כיון דמיד ביד דעדים זוממין היינו ממון עין בעין דכתיב לגביה נמי ממון הוא וא"כ עין תחת עין דחובל ע"כ נמי ממון הוא דאל"כ לא הוה מתקיים בעדים זוממין כאשר זמם וגו' ואייתר לן כן יתכן בו דאפילו התרו בו ולא איצטריך כאשר עשה וגו' אלא דנסנה כאן לשום לורך ותלמודא דנקט מכדי כתיב כאשר עשה וגו' ע"כ איד ביד סמיך כמ"ש לעיל ומזה שכתבו וה"ה דהמ"ל מכדי כתיב יד ביד כו' ודו"ק: בד"ה ור"י מאי טעמא כו' דלא שמיע ליה ג"ש דתחת תחת דהא ילפינן לה בבכורות כו' עכ"ל לא דהך תחת דכתיב גבי אונס דריש ליה בג"ש בבכורות ובכמה דוכתין דא"כ היאך מוקים לה ר"י לקמן לכדאביי אלא דר"ל דע"כ ג"ש דתחת תחת נתקבלה בעלמא וכיון דהאי תחת דאונס נמי מופנה הוא נילף ליה נמי כדעולא דאין ג"ש למחצה ומשני ליה שפיר דלאו מופנה הוא דאתא לכדאביי וק"ל:

דף לג בפרש"י בד"ה דלאו בני התראה כו' לא תענשינהו אלא ממון דאין עונש הגוף בלא התראה כו' עכ"ל ק"ק דא"כ בממון ומיתה אמאי תענשינהו מיתה הא אין עונש הגוף בלא התראה ויש ליישב בעונש מיתה כיון דמתקיים בהו כאשר זמם לא בעי עונש הגוף התראה משא"כ מלקות דלא תענה היכא דלא מתקיים בהו כאשר זמם עונש הגוף בעי התראה וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה ודלמא מלקות כו' שכן ניתנה לאנשי עיר הנדחת כדאמרינן כו' עכ"ל ר"ל אמיתת סייף דקיימינן הכא ובמיתת סייף קאמרינן התם הכי יחמורה מחנק שכן ניתנה לעיר הנדחת דממונן אבד ומהאי טעמא נימא נמי הכא דתמירנו סייף ממלקות וק"ק אמאי לא קאמרי דה"מ לשנויי דע"כ מיתה חמורה ממלקות דהא לכ"ע מיתה ומלקות נידון במיתה ותקשי לך איתגורי איתגר ועיין לקמן

בתוספות בד"ה הדא במיתה ומלקות כו' ודו"ק: בד"ה דלמא בשוגג כו' שנכנס לחנותו של נגד ברשות דמוכח כו' עכ"ל כצ"ל לפי הסוגיא דהתם אבל שלא ברשות לכ"ע פטור מגלות ע"ש הסוגיא וק"ל: בד"ה גנב שור כו' והכא שור הנסקל ליתיה במכירה כו' עכ"ל יש לדקדק דהא בכה"ג דאיתיה בטביחה דהיינו כגון שמסרו לשומר כו' והוה גורם לממון כדאמרינן לקמן ה"נ איכא לאוקמי שגנבו מבית שומר ומכרו לאחר וה"ל גורם לממון ויש ליישב כיון דאסור בהנאה הוא לא הוי מכירתו מכירה כלל אי לאו לענין ולדמיו שאין תופסין כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף לד בד"ה בשוגג יאכל כו' דהא מוקי התם מתני' דהשוחט בשבת כוותיה עכ"ל וא"כ ע"כ בו ביום אסור ל"ש לו ול"ש לאחרים דומיא דיוה"כ ולמ"ש שרי אף לו דשחיטתו כשרה קתני ל"ש לו ול"ש לאחרים כמ"ש לעיל וק"ל: בד"ה כיון דשחט בה כו' דמכי שחט בה פורתא קניא בשינוי כו' עכ"ל ר"ל דקניא בשינוי ולא אהדרא בעינא משא"כ מכי אגבהה דלא קניא אלא להתחייב באונסין וק"ל: ע"ב בד"ה ור"מ לוקה כו' אבל הכתא דסבר עדים זוממין קנסא ונמר ממוליא שם רע דלוקין ומשלמין כו' עכ"ל ק"ק דמשמע דאי לאו דילפינן ליה עדים זוממין ממוש"ר דאע"ג דקנסא הוא ה"א ליקון ואין משלמין והאי לא נימא כיון דחידוש הוא דחידשה התורה מסברא דלוקין ומשלמין כדאמרינן בשמעתין לרבה דאית ליה לר"מ מת ומשלם מהאי סברא דקאמר דחידוש כו' ודו"ק: בפרש"י בד"ה גנב וטבח בשבת דחיוב ממון דקרן אתא עליה באיסור שבת עכ"ל ק"ק דליתנא דגנב וטבח בשבת הכא משמע דהגניבה נמי הוה באיסור שבת והאי ליתנא גופיה דקאמר ר"מ בברייתא לעיל גנב וטבח בשבת ע"כ לא מתפרש הכי אלא שהיה גנב כבר בחול ולכך חייב קנס ודו"ק:

דף לה תוס' בד"ה מאי לאו אסון ממש הע"ג דסיפא דקרא דאם אסון יהיה ע"כ היינו דין אסון כו' מ"מ לא יהיה כו' עכ"ל לפי זה ע"כ דרישא דקרא ולא יהיה אסון וגו' אסון ממש ולא דין אסון אם מתה והייט ע"כ בלא התרו בו וסיפא דקרא אם יהיה אסון וגו' דין אסון ע"כ בהתרו בו וא"כ הוא קבה רב שיפא בריה דרב אידי דקאמר לעיל ה"ד אי דלא אתרו ביה אמאי מקטיל אלא פשיטא דאתרו ביה כי' ואמר רחמנא ולא יהיה אסון וגו' ומאי קושיא והימא דרישא דקרא לא איירי בהתרו אע"ג דסיפא דקרא איירי ע"כ בהתרו וכדבעי למימר הכא ויש ליישב (א) ודו"ק: בד"ה ומי איכא למאן דאמר כו' דלענין ממון אחר כבר הנא דלא תחלוק בין שוגג כו' עכ"ל דכ"ש דלא תחלוק בזה בין מתכוין לאין מתכוין ועיין בתוספות בפרק הנשרפין ובחידושינו שם ודו"ק: בא"ד וצ"ל דלתנא דבי חזקיה לא יהיה אסון היינו אסון ממש וקרא דאם אסון יהיה היינו דין כו' עכ"ל וכצ"ל נמי לרבנן דס"ל נמי נפש תחת נפש ממש דהיינו דין אסון ורישא דקרא ולא יהיה אסון ממש אי ס"ל כתנא דבי חזקיה לענין ממון אחר ועיין בחידושינו בפרק הנשרפין וק"ל: בד"ה אף מכה כו' וקרא דלא יהיה אסון כו' והא נמי כו' עליו ולא על האדם כו' וקרא דלא תקחו כו' עכ"ל ביאור דבריהם משום דלכאורה כל הני קראי מייתרי דכל הני מילי מהיקשא דהכא ילפינן לה דשוגג כמזיד היינו לפטור ממון אחר בהדי מיתה כמ"ש התוספות לעיל דהיינו דמי ולדות בהדי מיתה ושאין מתכוין כמתכוין דהיינו ע"כ במתכוין דלא נשקול מיניה ממונא ונקטליה דהיינו לפטור מדמי האשה במתכוין כמ"ש התוספות לעיל והדרך ירידה כדרך עלייה דהיינו דלא ניסקול מיניה ממונא ונפטריה כדאמרינן בהדיא לקמן בשמעתין והאת תירצו דודאי איצטריכו הא קראי דאי לאו הני קראי לא הוה ילפינן מהיקשא דהכא לפטור כל הני אלא אדרבה הוה ילפינן מהאי היקשא לחייבו כמו בבהמה אבל לבתר דגלי לן בקרא דלא יהיה אסון דלא ישלם דמי ולדות ילפינן מהיקשא לפטור בכה"ג גם בשוגג ולבתר דגלי לן קרא דעליו ולא על האדם דלא תשקול מיניה ממונא ונקטליה במתכוין נילף מהיקשא נמי באין מתכוין דלא ניסקול מיניה ממונא ולבתר דגלי לן קרא דלא תקחו כופר דלא ניסקול מיניה ממונא וניפטריה בדרך עלייה ילפינן מהיקשא בכה"ג ג"כ דרך ירידה כדאמרינן לקמן ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין לי ודו"ק: בד"ה וכתיב איש כי יתן כו' א"כ משום דאיצטריך קרא קמא לכדתנא דבי חזקיה כו' עכ"ל אע"ג דג"ש היא ואין ג"ש למחצה מ"מ מכה דדמי ליה הוה ילפינן כדתנא דבי חזקיה אבל הכאה דלא דמי כ"כ לא הוי ילפינן ודו"ק: ע"ב בד"ה דלמא בשבת כו' דאתיא לבין דרך ירידה לדרך עלייה כו' דלא שייך לפלוגי כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דאתיא לדרשא מה מכה בהמה לרפואה פטור אף אדם כו' כמ"ש התוספות לעיל וק"ל: בד"ה אלא לאו כו' מלינן למימר דבהדי כו' וי"ל דמ"מ כו' דמה מכה בהמה לא חלקת כו' עכ"ל ביאור דבריהם דלא מוכח דאיירי בהתרו ביה אלא על מכת הבהמה דומיא דמכה אדם יומת וא"כ בחול נמי מלינן למימר דבהדי דמחייה לבהמה ע"י התראה הרג את האדם בלא התראה ואפילו בשבת כו' דהשתא ליכא למימר לא חלקת בבהמה לחיוב ובאדם לא תחלוק לפטור אלא דשוין הן דבין במכה בהמה ובין במכה אדם אם התרו על האדם פטור ואם לא התרו על האדם חייב והאת תירצו דהכי יליף היקשא דמה מכה בהמה לא חלקת כו'

קתני ראם (א) בד"ה מאי לאו כו' ויש ליישב. נ"ב נ"ל דא"כ מאי טעמא נקט קרא דואם יהיה אסון בהתראה לגבי מיתה כיון דהגי בהתראה לגבי מלקות לחודא ובעלמא אי חייבי מלקות חייבים לשלם נקט קרא דוקא מיתה ונפ"ש יליף רב שיפא ברי' דר"א דהחובל בחבירו ממונא משלם וכן למה דדחי התם דלמא דאתרו ביה ומותרה לדבר התמור לא הוי מותרה לדבר הקל א"כ זהו גופא אמופינן קרא דואם יהיה אסון אבל אי נימא דהחובל בחבירו לוקה ואינו משלם אלא דמיירי בלא אתרו כלל מ"מ נקט קרא דוקא אם יהיה אסון ממש וז"פ:

חכמת שלמה

שיש בהן לד חמור והתם בסוטה מסיק לכדיא ורבי יוחנן בן זכאי לד חמור לא פריך וין במכות אליבא דרבי יוחנן וא"כ אמאי פריך הכא בסתמא ולא אמר הניחא אלא כדפריש"ת ודו"ק: בא"ד היה"ל ויתכן בר"ה כו'. נ"ב פ' ד' מיתות והכי פירושו בלא עבו שום מעשה אלא שמעידים בכך רלו וק"ל: ע"ב גמ' תחת תחת גמר כתיב הכא כו'. נ"ב וליכא להקשות א"כ למה נבעי תרי קראי חד לחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות תיפוק ליה חייבי לאוין מהכא דהא ילפינן בגזרה שוה דתחת דמשלם ולא לוקה אלמא דחייב אף לחייבי לאוין ונראה דלקמ"ט דמהכא לא הוה ילפינן בת"כ בבעל אים ר חייבי לאוין שאינה ראויה לקיימה לא ה"א כל שאינה ראויה לקיימה פטור וג"ש יליף היכא דבעל נדה שהוא חייב מלקות אפילו הכי משלם ולא לוקה מהום שראויה לקיימה ודו"ק. (עי' מהרש"א) תוס' בד"ה מכדי כתיב ועשיתם כו' כדנפקא לן בחובל בעין תחת עין כו'. נ"ב פי' היינו ממש אלא ממון והיא יד ביד: בא"ד נפקא בכחו. לנזק כו'. נ"ב פי' תשלומי ממון בא"ד עין תחת עין ממש. נ"ב פי' גבי חובל: בא"ד אלא אייתר יד ביד כו'. נ"ב ואיידי דכתב יד ביד כתב נמי רגל ברגל עין בעין גמרא:

דף לג ע"א גמ' ומותרה לדבר חמור כו' מותרה כו'. נ"ב ותימה נהי דאמרינן מותרה לדבר חמור כו' מותרה לדבר קל מ"מ הכא אמאי חייב שיכול לומר לא הייתי יודע שיש מלקות בהכאה שאין בה מיתה וצ"ל דמסתמא איירי בתתם בני אדם שיודעים שיש להו בהכאה ואפילו הכי בעי התראה כדי שיתיר עצמו לכך ולא כר' יהודה דאמר תבר א"נ התראה אלא כרבנן דרבי יהודה דכולהו בעי התראה ומשום הכי אמרינן מותרה לדבר חמור כו' ומר שהתיר עצמו לדבר חמור כ"ש שהתיר עצמו לדבר קל ודו"ק: רש"י בד"ה לכדאביי כו' נתחדשו התת כו' נ"ב ס"א נתחייבו התת: ע"ב רש"י בד"ה דלמא בשוגג כו' נמי לא קטלא אלא כו' כנ"ל:

דף לד ע"א גמ' מאי טעמא דרבנן דפטרי כו'. נ"ב וצ"ע מ"ש דמקדש באיסורי הנאה דרבנן דאינה מקודשת ומפקיעין איסור אשת איש משום דלא הוי ממון א"כ ה"נ נימא דהוי בת סס שאינה ראויה ולפי דברי הרא"ש בחילק דוקא בתמן משם שוה ולמעלה דשייך ביה איסור דאורייתא כו' הכי נמי יש ליישב הכא כה"ג אבל לדעת הרמב"ם שמשום כל איסורי דרבנן ואינו מחלק צ"ע ודו"ק ע"ב רש"י בד"ה פטור דקיי"ל כו' ולא פ"ל כרי נתן כו'. נ"ב וליכא למימר מכיון דאגבסס נתחייב בקרן דהא מסקינן לעיל דף ל"א דאמרינן כנכנס לורך כולהם הוא ופטור אם לא שעמד כו'. וק"ל: תוס' בד"ה אבל אריפא לא וכו' וי"ל דהתם פשע בה האב נביה כו' כנ"ל:

דף לה ע"א גמ' כשמיתו כאשר עשה כן יעשה לו והאי כו' כנ"ל: רש"י בד"ה מה מכה בהמה אין לך בו חילוק לפטור אף מכה אדם אין לך בו חילוק לחיוב כנ"ל. ונ"ב ס"א: תוס' בד"ה ומי איכא למ"ד כו' דמספקא מדרבי ורבנן בכולה מילתא כו'. נ"ב פירוש ולפי זה אתי שפיר אף דמספקא נמי מתנא דר' ישמעאל לכדיה דמתני' סמיך אהפוקי לפי' ר"י נ"ל דמספקא מרבי תנא מדרומה וחזקיה עיקר לגבים ולפי זה אי הוה רבי ישמעאל עליס פסיקא דלא הוס עיקר לגביה ודו"ק: בד"ה אף מכה אדם כו' להכי איצטריך למיכתב כולהו כו'. נ"ב אבל כשהא דהשכחן פטור ממון גבי מיתה מעליו א"כ ע"כ הא דאם לא יהיה אסון ענוש יענש ססוגיא קאמר הא אם יש אסון לא יענש ולא אמרי' הא אם יש אסון מחייב מיתה וכופר ודו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה רבא אמר כו' ותמר כפס חייבי מיתות ב"ד מכונה רוצח כו'. נ"ב פי' מיתה מגלות: ע"ב רש"י בד"ה מאו

מהר"ם

גבי בכור מתחת דכתיב גבי קדשים עיש אלא דצריך לומר מאחר דנתקבלה ג"ש דתחת תחת מסיני מצינו למילף לה בכל דוכתא דנמצא תחת תחת בתורה וק"ל:

דף לד ע"ב בתוס' ד"ה ור"מ וכו' עד על כרחך מוקי כדי רשעתו במיתה ומלקות. פי' משום דעיקר קרא דכדי רשעתו בעדים ומשום נדרש במסכת מכות מקרא דוהצדיקו את הצדיק וגו':

דף לה ע"א בתוס' ד"ה מאי לאו וכו' עד א"נ אם אסון יהיה וכו' הוי נמי אסון ממש. פי' בלא התראה ודרש ונתת נפש תחת ממון ויש להקשות א"כ סתר רישא דקרא לסיפא דברישא משמע דאם היה אסון ממש אפילו בלא התראה לא יענש בעונש ממון ובסיפא דקרא קאמר דאפילו באסון מתחייב בדמי האשה ויש לתרץ דאסיפא דקרא הוא חייב משום דס"ל דנתכוין לזה והרג זה חייבה התורה ממון ולא מיתה. אבל במקום ששייך חיוב מיתה אפילו היכא דאין בו דין מיתה כגון דלא אתרו ביה היכא דהוה אסון לא יענש ממון והיינו טעם דרישא דקרא אבל יש להקשות על זה דהא רישא דקרא נמי איירי בנתכוין לזה והכה האשה אפ"ה אמר אם לא יהיה אסון וכו' הא אם יהיה אסון לא יענש ויש ליישב עוד דרישא דקרא מיירי במכוון אחר בהדי מיתה היינו ולדות ולכך אם יהיה אסון לא יענש בעונש ולדות אבל סיפא דקרא דמיירי במיתת האשה עצמה דהיינו ממון מיתה עצמה חייב אפילו אם יהיה אסון היכא דנתכוין להרוג את זה והרג את זה ולפי צ"ל דנתכוין להרוג את זה והרג את זה דחייב ממון דהיינו דוקא ממון מיתה עצמה אבל אם הזיק ממון אחר בהדי מיתה פטור וקצת דחוק אבל אם הרג בשוגג או בלא התראה לכ"ע פטור מממון מיתה עצמה וכן משמע מתוך שיטת ההלכה ומכל הסוגיות דלקמן דף ל"ז ע"ב יעיין בתוס' שאחר דיבור זה המתחיל מי איכא למ"ד: ע"ב ד"ה אלא לאו בחול וכו' ולא אתרו ביה משום אדם. פי' והשתא אפי' בחול איכא לאפלוגי ואי לא אתרו ביה משום אדם חייב ואי אתרו ביה משום אדם פטור ואפילו בשבת נמי וכו' פי' מ"מ קאמר בגמרא לא ס"ד דבשבת איירי דהיכי משכחת דמכה אדם

אף מכה אדם לא תחלוק בין מזיד בהכאתו לשוגג בהכאתו. דבכל גוונא פטור וא"כ ע"כ לא איירי מכה בהמה בהרג את האדם אפילו בלא התרו בו דהא פטר ליה במכה אדם וק"ל: **בד"ה** מתניתין כמאן כו' דלמא בממון אחר סבר כר"ל אבל בממונא דבהיא מלתא גופיה מבלם כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל הביא כב"ה לקוחה מחייבי מיתות כגון, נתכוין נהרוג כו' דלרבי חייב ממון בדמי אשה ופטור מממון אחר כו' אבל התוספות אינן מוכרחים לחלק בה כה"ג והיו יכולין לומר דעולא שפיר סבר כר"ל דכל חייבי מלקות שוגגין פטורין חוץ מהני תלת דהייתו חובל כו' עכ"ל וע"ש באורך ול"נ שדבריהם אלו הכא ע"פ פירוש הקונטרס ומפירושו נראה בהדיא דלמסקנא נמי דעולא מג"ש דההיא תחת גמר הייתו לכל חייבי מלקות שפירש לעיל ור"י מ"ט לא אמר כעולא דגמר ג"ש לעונשו ממון ולא מלקות לכל חייבי ממון ומלקות עכ"ל גם התוספות לא כ"כ בהחלט אלא דמלינן למימר הכי למסקנא גם מ"ש הסברא זו לקוחה מדברי רבי דמחייב ממון בדמי אשה ופוטר מממון אחר מדמי וולדות כו' כן נראה לכאורה אבל ק"ל (א) בעיקר מלתא דאי מתניתין דהכא דמיא לדמי הנהרג ולא לממון אחר מאי קא"ד לעיל אר"י דמוקי מתניתין בלא אתרו ביה ור"ל לא מפליג במתניתין בין אתרו ללא אתרו ואזדו לטעמייהו דפליגי בחייבי מלקות שוגגין וד"א הא לא דמיא כלל דמתניתין איירי בממונא דבההוא מלתא גופיה ופלוגתייהו בחייבי מלקות שוגגין היינו בממון אחר בהדי מלקות אבל פלוגתייהו במתניתין איכא אלא באותו ממון דר"ל דפוטר אפילו בלא התרו לא ס"ל כרבי ור"י דמחייב בלא התרו סבר כרבי ויש לייסב דרבי לא מחייב בדמי הנהרג אלא באינו מתכוין לזה ומתני' דהכא במתכוין לזו איירי וניהו אותו ממון מקרי וקאמר שפיר ואזדו לטעמייהו לר"ל דכמו דליכא לפלוגי בממון אחר בין התרו ללא התרו ה"נ במתכוין מיהת בממון דבההוא מלתא גופיה לית לן לפלוגי בין התרו ללא התרו ולר"י דבממון אחר מפליג בין התרו ללא התרו בו ה"נ מפליג במתניתין במתכוין באותו ממון בין התרו ללא התרו ומהרש"ל שכתב שסברת התוספות לקוחה מדברי רבי היינו דאיכא לפלוגי בין ממון אחר לאותו ממון באינו מתכוין לרבי ה"נ סבר עולא דאיכא לפלוגי אפילו במתכוין במתניתין בין אותו ממון לממון אחר ולא סבר כר"ל אלא בממון אחר ודו"ק: **גמ'** אי כר' ילחק קשיא ממזרת כו' יש לדקדק אי לא אסיק אדעתיה הני ריבויי דהנערה תקשי ליה לרבי ילחק נמי מחייבי כריתות כדפרכינן בר"פ והני בני קנסא נינהו אקרי כאן ולו תהיה לאשה באשה הראויה לקיימה ואי אסיק אדעתיה הכא הני ריבויי דהנערה לר' ילחק מאי קא קשיא ליה ממזרת ואימא דרבינהו קרא לחייבי מלקות דיש להן קנס ויש לייסב כיון דכל חייבי לאוין לרבי ילחק לוקין ואין משלמין ואין חילוק (ב) בין חייבי מלקות לחייבי מיתות ב"ד לענין תשלומין אי מגזירה שוה דרשע רשע אי מגזירה שוה דמכה מכה א"כ אם יש קנס בחייבי מלקות לר' ילחק מריבויא יש קנס נמי בחייבי מיתות בית דין ואמאי קתני דפטור בבתו וכה"ג כתבו התוספות לעיל משום רשב"א דמה"ט קאמר תלמודא לעיל דמפקא מתניתין מדר' נחוניא כפרש"י ומה"ט נראה לומר דפסיקא ליה לתלמודא דלא אתיא מתניתין כרבנן דס"ל בשלמא בכל חייבי לאוין דלוקין ואין משלמין דליכא למימר דרבינהו מיתורא דקראי דהנערה דכיון דאין חילוק בין חייבי מלקות לחייבי מיתות ב"ד לענין תשלומין אי רבי להו קרא לחייבי לאוין לענין קנס רבי נמי לחייבי מיתות בית דין מיהו בהא (ג) י"ל בדרך אחר כיון דלרבנן בעלמא לוקין ואין משלמין איכא חד קרא לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דבעלמא לוקה ואין משלם. אבל חייבי כריתות לא משום דבעינן שיש בה הויה וכה"ג כתבו התוספות לעיל בפ"ס ר"י בד"ה אלמא קסבר עולא כל היכא כו' ע"ש והו לא מידי ודו"ק: **תוס'** בד"ה מהן תנא כו' אלא דקשיא ליה דרבנן לא מלינן כו' אבל לר"י א"ש עכ"ל ור"ל הא דקאמר אי ר' מאיר אי ר' יהודה לאו בדרך תירוצא קא"ל אלא דהיינו דחוקה לר"ל וא"ש לר"י וק"ל: **בד"ה** הממאנת כו' דהא איכא למ"ד לקמן דאפילו אם נתארסה ונתגרשה כו' עכ"ל ר"ל ואימא דברייתא אתיא כההוא תנא ולאו מטעם דחזקת בעולה היא כמו בממאנת אלא דמקרא הוא ממעט לה לקמן וק"ל: **בד"ה** ולא פיתוי כו' הא כל נערה מפותה אין לה קנס דמחלה כו' עכ"ל היינו כי הכא בממאנת יתומה דקנסה לעצמה ויכולה למחול כשהיא נערה אבל אי תוקמא בקטנה הוה ניחא דאין לה דעת למחול דמתנתה. אינה מתנה וק"ל:

דף לו בד"ה עד שיבגרו כו' ועל הלבן משמע יותר כו' עכ"ל כצ"ל: **בד"ה** זו דברי ר"מ אמתני' דלקמן דכ"מ שיש מכר אין קנס כו' עכ"ל ודלא כפרש"י דקאי ארישא פרקין דליכא לעיל הא ניפל' זו דברי כו' אלא אמתני' דכ"מ כו' לקמן: **בד"ה** ואם איתא כו' דר"י ור' יאשיה ס"ל כר"מ כו' לפירוש ר"ת כו' שוין במיתה אחת ואפי' לפ"ה דמפרש בני כו' עכ"ל ביאור דבריהם בתוס' שם לפי' ר"ת לרבנן דבא על הקטנה בסקילה הוו שוין במיתה אחת דאם היתה בת עונשין הוו שוין במיתה אחת. אבל לר"מ דבא על הקטנה בחנק אינן שוין דאם היתה בת עונשין היתה בסקילה אבל נערה קטנה לכ"ע שוין במיתה אחת וא"כ ר' יאשיה דקאמר עד שיהו שניהן שוין ע"כ לא קאמר הכי אלא אליבא דר"מ למעט ארוסה קטנה ור' יונתן דבא לרבות מאשר שכב עמה לבדו לא איצטריך לרבות אלא ארוסה קטנה אליבא דר"מ אבל לפ"ה דפי' שיהו בני עונשין כפי שפירשו התוס' שם דבריו דבין לר"מ ובין לרבנן בנערה קטנה פטור מדכתיב ומתו גם שניהם א"כ ר' יאשיה נמי מצי סבר כרבנן דלא פליגי ר' יאשיה ור' יונתן אלא בנערה יש לקיים דבריהם דהכא ע"פ פי' שני שכתבו לפ"ה שם דלרבנן כיון כו' מוקי להו גם שניהם לדרשה אחריתא אבל לר"מ דמתנה כו' סברא הוא דבנערה דרשינן גם שניהם לפטור לגמרי בנערה והיינו כר' יאשיה וע"ש בחידושינו ודו"ק היטב: **בד"ה** התרעת כו' רישא מנה לאבא כו' לא מטעם דברי ושמא ברי עדיף כו' עכ"ל ר"ל דסיפא מנה לי בידך לא מטעם דברי ושמא הוא אבל ברישא שמא ושמא הוא ור"ג לא אזיל בתר חזקת הגוף אלא בברי ושמא דא"כ כו' וע"ש בפ' המדיר בתוס' מפורש וק"ל: **בא"ד** דאין להן טענת בתולים לפי שבחזקת מוכת עץ כו' עכ"ל דהשתא ל"ק היכי טענינן ליה לר"ג דהא לא שייך הכא איתרע חזקה דהא ר"ג הכא מוקמינן ליה אליבא דר"מ דאין לה טענת בתולים היינו דטוען לה מאתים דהא רב ששת קאמר הא' שיוויא ואליביה לר' יהושע נמי דמחזיק לה בדרוסת איש יש לה מנה דס"ל לרב ששת כנסה בחזקת בתולה כו' יש לה מנה כמ"ש התוס' לקמן ופלוגתייהו דר"ג ור"י בהני ברייתות דהכא במנה ומאתים ומאי קשיא ליה לרשב"א לפר"י דנוקמא הא כר"מ הא כרבנן היינו נמי דפלוגתייהו דהני ברייתות דהכא במנה ומאתים ואולמא ליה לאוקמא פלוגתייהו דברייתא בפלוגתא דר"מ ורבנן וכ"ע אית להו דמחזקינן לה בחזקת מוכת עץ משום דהך פלוגתייהו מהגייה בפ"ק מקמי פלוגתא דר"ג ור"י דפליגי אי מחזקינן לה במוכת עץ אי לאו ומה שכתב מהרש"ל דרשב"א לא הקשה לפר"י אלא לפי גירסא שלנו אבל לפי גירסא שמצא ר"י בספרים לק"מ דיש לחלק שפיר בין קנס לטענת בתולים בשלמא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דיש להן טענת בתולים ואינה מוכת עץ אבל הכא שמצאת פתח פתוח טפי אית לן לומר דמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות ע"כ תוכן דבריו אבל לא ידענא (ד) מה תלה דבריו בקושיית רשב"א דהקשי ליה בפשיטות אדברי התוס' שכתבו דלפי' ר"י פריך שפיר לפי גירסת הספרים ומאי פריך ואימא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דיש להן טענת בתולים ואינה מוכת עץ אבל היכא בטוען פתח פתוח מצאתי אית לן למימר טפי דמוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות כמ"ש מהרש"ל אלא ע"כ דאין נראה להו לחלק בזה בין קנס לטענת בתולים ודו"ק: **בא"ד** וכ"ת משום דקתני חרשת דומיא דאיילונית הא כו' עכ"ל ר"ל וכ"ת דאי הויא דיש לה טענת בתולים כרבנן דמחזקינן לה במוכת עץ יש לה מיהת מנה ומדקתני חרשת דומיא דאיילונית משמע דאין לה כלום ולכך הוצרך לאוקמא כך כר' יהושע דמחזיק לה בדרוסת איש זה אינו דע"כ איילונית נמי יש לה מנה לרב ששת דכנסה בחזקת בתולה כו' וא"כ שפיר ה"מ לאוקמא נמי כרבנן והחרשת גופה ה"מ לדייק הכי דע"כ יש לה מנה דהא כנסה בחזקת כו' ודו"ק:

ע"ב בד"ה אי דקא טעין כו' א"כ בחנם דוחק לשנויי הא ר"ג והא ר"י דה"מ כו' עכ"ל היינו לפר"י דלעיל דמוקי הנהו ברייתות בפלוגתא דרבן גמליאל ור"י במוכת עץ וק"ל: **בד"ה** משום דמעיד בה לא ישאנה קא סלקא דעתך הפודה את השבויה ישאנה בלא כו' עכ"ל הוצרכו לזה דארישא דמלתא הפודה כו' דישאנה בלא עדים לא תקשי ליה לאמאי ישאנה דאימא דס"ל הרי היא בקדושתה כדסבר ר"י ואסיפא דמלתא מעיד בה לא ישאנה למאי דסבר דקאי אפודה כפרש"י נמי ודאי דלא קשיא ליה בפשיטות אמאי לא ישאנה דהא לאו פשיטא היא לפי סברא דהשתא דאכתי לא אסיק אדעתיה דלא שדי איניש זוזי בכדי כדפריך ורבנן אבל הכא קפריך דקס"ד ברישא הפודה את השבויה ישאנה בלא עדות דבקדושתה קיימא ועלה מתמה בסיפא דמלתא ומשום דמעיד בה הפודה יגרע ולא ישאנה כיון דלא בעי עדות כלל וק"ל:

דף לז בד"ה צריכות להמתין כו' לכך דהכא בברלוס שנבעלה ה"ס כר"י כו' עכ"ל ר"ל בגיורת מצי שפיר סבר כר"י דלא גזר קטנה אטו גדולה אלא בראש

קרני ראם (א) בד"ה מתני' כו' אבל ק"ל. נ"ב ואין זה קושיא דהא דמחלקינן היינו דנימא דבאותו ממון רחמנא רבי' לחיובא מדרשה דהתם תחת וכמו שדקדקו התוס' וא"כ לר"י במזיד חייב ממון ולא מלקות ור"ל ור"י תרוייהו לא ס"ל דרשא דהתם תחת ואין לחלק בין אותו ממון לממון אחר וז"פ: (ב) גמ' אי כר"י כו' ואין חילוק. נ"ב נ"ע דהא ודאי חייבי מלקות לר"י לא"מ ואע"ג דגבי מלקות ממונא משלם מ"מ בח"מ פטור מתשלומין והתוס' לא כתבו כן אלא לרבנן אבל בחייבי מלקות א"א לומר סברא זו דא"כ מאי טעמא חובל בשבת פטור מתשלומין הרי רבתה תורה בחובל דממונא משלם וצע"ג: (ג) מיהו בהא. נ"ב דקדק לשון בהא משום דר' ילחק סובר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין: (ד) בא"ד דאין כו' אבל לא ידענא. נ"ב אין הבנתו מבוררת ועיין במהרש"ל והעיון על דבריו דודאי למה דגרסינן יש לה טענת בתולים א"כ יש לנו לחלק בין קנס לטענת בתולים אלא דמקשה מטענת בתולים אהא דאין להם טענת בתולים אבל אם לא גרסינן יש לה טע"ב ע"כ דהב"ם מדמה קנס לטע"ב ובכ"ס כתב דלפ כן קושית הרשב"א אינו לפי גי' שמצא ר"י בספרים:

מהר"ם

אדם יומת ומכה בהמה ישלמנה הא איכא לאשכוחי כגון דאתרו ביה משום בהמה ולא אתרו ביה משום שבת ותירצו התוס' וי"ל וכו' ר"ל מ"מ בהכאת בהמה עצמה ליכא לאפלוגי דהחילוק הוא בין היכא דאתרו ביה משום אדם או שבת אבל בהכאת בהמה עצמה ליכא שום חילוק וסוגיא דשמעתין ה"ק לא ס"ד דבשבת איירי ויהיה מזיד על השבת רק שהשוגג והמזיד בהכאת הבהמה אבל אם תרצה לאוקמי בשבת ולפלוגי בין היכא דלא אתרו ביה משום שבת יהא כן דבהא לא היי' דהא כיון אפילו תוקמא כך ילפינן שפיר דמה מכה בהמה לא חלקת בין בהכאתה וכו':

דף לו ע"א בתוס' ד"ה ואם איתא זו דברי ר"מ וכו' עד לפי' ר"ת וכו' פי' שם פלוגתא דר"מ ורבנן דר"מ אית ליה גבי נערה המאורסה נערה ולא קטנה ורבנן ס"ל הואיל וכתיב נער בלא ה' אפילו קטנה במשמע כמו שדרשו במסכת זו לקמן דף מ' ע"ב ובעי שם בפרק ד' מיתות לר"מ לגמרי פוטר בא על קטנה המאורסה או מסקילה פוטר אותו ומחייבו חנק כשאר אשת איש ומסיק שם כתנאי ומתו גם שניהם עד שיהיו שניהם שוין דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ופרש"י עד שיהיו שניהם שוים בני עונשים ור"ת הקשה שם על פרש"י ופי' עד שיהיו שניהם שוים ר"ל במיתה אחת ולכך הוא פטור לגמרי דהא ע"כ בסקילה לא מחייבת ליה דהא נערה כתיב ולא קטנה ואי מחייבת ליה בחנק לא הוו שוין במיתה אחת דהוא בחנק והיא אם היתה בת עונשין היתה בסקילה וזהו תכלית וכוונת פירושו של ר"ת אף שאין זה לשונו והשתא לפר"ת פשיטא דע"כ צ"ל דרבי יאשיה כר"מ ס"ל דעכ"פ פוטר בא על קטנה המאורסה מסקילה דהשתא אי מחייבת ליה בחנק לא הוו שוין במיתה אחת כדפרישית אבל אי ס"ל כרבנן דס"ל דהוי בסקילה לא היה פוטר מכלום ורבי יונתן נמי צ"ל דס"ל כר"מ ומחייב ליה בחנק מפסוק ומת האיש השוכב עמה לבדו דאי כרבנן הות מחייב ליה בסקילה דנער בלא ה' אפילו קטנה במשמע ואפילו לפרש"י דפירש עד שיהיו שניהם בני עונשים ואיכא למימר דלעולם כרבנן סבירא ליה וכאן הוא פטור מגזירת הכתוב מדכתיב גם שניהם עד שיהיו שניהם בני עונשין וא"כ צ"ל דעל כרחך כר"מ ס"ל דאי כרבנן ס"ל דילפי מדכתיב נער חסר ה' אפילו בא על קטנה המאורסה היאך מצי למילף מדכתיב גם שניהם לפטור בא על הקטנה אלא ע"כ כר"מ ס"ל דנערה אין קטנה לא ומפסיק וסתו גם שניהם יליף דאפילו מחנק פטור והא דקאמר דדרשי רבנן כאן נערה עיין לקמן דף מ' ע"ב: **ד"ה** וליתני קטנה וכו' עד אע"ג דהוי תני קטנה וכו' צ"ל דכוונת התוס' בזה הוא זה דמאי מקשה המקשן וליתני קטנה דמשמע אי הוה תני קטנה הוה שפיר אדרבה הא הוי קשיא יותר דלמה ליה למתני תו איילונית ותיפוק בהא הוה ליה להקשות דאם איתא דממאנת היינו קטנה ל"ל למיתני איילונית: **בד"ה** החרשת והשוטה וכו' עד ולר"י נראה וכו' ונ"ל דלפי' ר"י הא דמתרץ לא קשיא הא ר"ג והא רבי יהושע היינו פלוגתא דאידך מתניתין דאיתא התם פ"ק דף י' היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי וכו' ר"ג ור"א אומרים נאמנת ור"י אומר לא מפיה אנו חיין ונ"ל דטעמא של רש"י דמפרש על טענת משארסתני נאנסתי אף שפי' ר"י הוא קרוב יותר לתי סוגיא דשמעתין אלא שרש"י ס"ל דטענת מוכת עץ לא טענינן אנן בשבילה דאפילו ליתמי וללקוחות לא טענינן אלא טענה דשכיחא ומצויה אבל טענת משארסתני נאנסתי לא טענינן אנו שום טענה אחרת אלא שהיא טוענת משארסתני נאנסתי ואנן טענינן נמי שמא משארסת נאנסה: **ע"ב בד"ה** כולהו רואות ומראות וכו' עד אבל סומא תלינן וכו'. פי' החילוק שבין סומא לאחרים הוא זה דבבולדו אב לא אמרה ולא מצא לה בתולים לא תלינן במוכת עץ אלא אמרינן בעילת איש היא ואין לה כתובה כלל אבל בסומא תלינן במוכת עץ: **בד"ה** היוצאת משום שם רע וכו' עד דהא בעולה ודאי היא. נ"ל דה"פ דהא כשיוצאת משום שם רע היינו כשלא מצא לה בעלה בתולים שדינה בסקילה כדין תורה היא ע"כ כשיש עדים שזינתה ברצון באירוסין ופשיטא שאם אנסה אחר אח"כ אין לה קנס אפילו קודם שנשאת שאם נאנסה קודם שזינתה אין לה דין סקילה דנערה בתולה כתיב ולא בעולה אלא ודאי צ"ל שנאנסה אחר כך פשיטא שאין להם קנס אבל אין לפרש הואיל ויש חיוב סקילה וכו' ר"ל והא על כרחך צ"ל דנאנסה קודם שנשאת ואז היתה ארוסה ולכך מקשה המקשן בת סקילה היא פי' ששייך בה דין כך לה והבא עליה בין באונס או ברצון היא חייב סקילה וא"כ ל"ל דפטור מן הקנס. פשיטא דהא קים ליה בדרבה מיניה זה איני דהא קתני במתניתין וכו' כך צ"ל הצעת וכוונת התוס' אבל אין נ"ל לפרש כוונתם בכה שאמרו דהא בעולה ודאי היא ר"ל דכשבא עליה המאנס אחר שיצאה מבעלה משום שם רע ודאי בעולה היא ופשיטא שאין לה קנס וזה יהא כוונת המקשן במה שאמר בת סקילה היא דהא אין בה דין סקילה אלא דין חנק כאשת איש וגם אין סברא שיעלה על שום דעת שיהא בה אז דין קנס דהא אשת איש גמורה היא וק"ל:

דף לז ע"א בתוס' ד"ה צריכות להמתין וכו' עד ומיהו למאי דמוקי הך דהכא בראוה שנבעלה אתי שפיר וכו'. יש להקשות הא אפילו לפי זה לא אתי שמואל כמאי דלפי שיטת ההלכה דוקא בראות

וחכמת שלמה

מאן תנא כו' ותסי מפי דלית להו אסון לאיפטריה כו' כצ"ל **תוס'** בד"ה מתניתין כמאן כו' אבל ממון ומיפטר ממלקות כו'. נ"ב הביא סברא לקוחה מחייבי מיתה כגון נתכוון להרוג את חבירו והרג את האשה דלרבי חייב ממון בדמי האשה ופטור מממון אחר כגון דמי ולדות כדפירשו התוס' לעיל בתנא דבי חזקיה ולפי זה הא דמשני לעיל לא [צריכא] דבהדי דמתייה קרעיה לשיראין דיליה תו לא צריך לשנויי דלעיל אם אינו ענין כו' אלא איירי בהכאה שיש בה שום פחת וקרע שיראין דפטור מדמי אחר אף דמשלם ממון של חבלה ומיפטר ממלקות כי הכא גבי קנס וק"ל אבל התוס' אינם מוכרחים פה לחלק בכה"ג והיו יכולין לומר דעולא שפיר סבר כריש לקיש דכל חייבי מלקיות שוגגין פטורין חוץ מהני תלת דהייתו חובל ועדים זוממים וקנס מג"ש דתחת כמו שפירשו התוס' לעיל ודו"ק. (עיין במהרש"א)

דף לו ע"א רש"י בד"ה עריות כו'. בכריתות מנות כו' הד"א: **תוס'** בד"ה התרעת והבוסס כו' הכתא דמבנתה לרפו נהגו ורשב"א מקשה לפי' ר"י כו' כצ"ל. ונ"ב לפי גירסא שמצא ר"י בספרים לא מקשה מידי מאחר דיש להן קנס אלמא דלא מוקמינן לה בחזקת מוכת עץ ויש להם טענת בתולים לכ"ע אלא לפי גירסא שלנו הקשה רשב"א לפי שסבר דיש לחלק שפיר בין קנס לטענת בתולים בשלמא לענין קנס מוקמינן להו אחזקתייהו דאין להו בתולים והיא מוכת עץ אבל היכא שמצאה פתח פתוח טפי אית לן למימר במוכת עץ מלומר שנבעלה בזנות ודו"ק. (עיין במהרש"א): **ע"ב** רש"י בד"ה אלא ילא כו' ולא כאמרו עליה שנבעלה דאם כו' כצ"ל: **בד"ה** בשלמא כו' הואי אלא לגבי שטר אם כו' הד"א:

דף לז ע"א רש"י בד"ה דייב בעתה כו' גצר מפקידה נפקידם כו'. נ"ב מפקידה לפקידה בא. מבדיקה

שנבעלה אבל באינה ודאי בעולה לא והך קושיא דסברא דשמואל הפוכה מסברת ר"י נמי מיתרלא דבישראלית בודאי בעולה גזר רבא קטנה אטו גדולה כר"מ ובגיורת בודאי בעולה נמי גזר כר"י קטנה אטו גדולה אלא דבאינה ודאי בעולה לא גזר מיהו הך קושיא לפי טעמא דרבא התם יש לגזור טפי בישראלית מבגיורת לא מיתרלא דהא ר"י גזר טפי בודאי בעולה גיורת מבודאי בעולה ישראלית ולפי לשון אחרון נמי התם שכתבו התוספות דלא קשה כלל כו' היינו דרבא ס"ל כר' יוסי בגיורת כמ"ש לקמן ולא תקשי נמי דשמואל איפכא מדר"י אבל טעמא דרבא התם לא מתיישב לר"י דגזר בגיורת טפי מבישראלית ודו"ק: בא"ד ושמא בנשואין מודה ר' יוסי לר"מ כו' עכ"ל דלא שרי ר"י אלא בגיורת דהוה בזנות וק"ק לפ"ז דא"כ הוי סברא דר' יוסי הפיכה מדר' יהודה דבנשואין מיקל ר' יהודה טפי מדר' יוסי דהא ר' יהודה מתיר קטנה נשואה בההיא דדופה ור"י כיון דמודה לר"מ בנשואין הרי שאוסר אפילו קטנה ובזנות מיקל ר' יוסי טפי מדר' יהודה דהא ר' יוסי מתיר בגיורת אפילו גדולה ור' יהודה לא שרי אלא קטנה לפי אותה גירסא ויש ליישב ודו"ק: בד"ה הבא על בתו לאו דמוקי כו' במפיתה צריך לאוקמא בשבא עליה ובגרה כו' עכ"ל כבר כתבנו בחידושינו בפרק בן סורר ולעיל בר"פ דאין הכרח לאוקמא הסיפא במפיתה אלא דמכח הרישא דמוקמינן לה התם במפותה לא מתוקמא הסיפא אלא בכה"ג כשבא עליה ובגרה וע"ש וק"ל: ע"ב בד"ה וחדא במיתה כו' ואע"ג דגבי ממון ומלקות אמרינן דנידון בממון כו' עכ"ל לפי האמת ודאי דבממון ומלקות לוקה ואינו משלם אלא ר"ל למאי דבעי למימר לעיל לעולא דבממון ומלקות נידון בממון אפילו ממונא קולא כו' וכ"כ התוספות לעיל ע"ש: בפרש"י בד"ה ואתה תבער בתר עריפה כתיב עכ"ל נראה דר"ל דכל הני קראי דמייתינן בשמעתין הייתו ג"ל לכתבינהו לאשמועינן דלא ניסקול מיניה ממונא ונפטריה אבל האי קרא ואתה תבער וגו' אין לו מקום בשמעתין ולאו בכה"ג מייתינן ליה הכא אלא משום דבתר קרא דעריפה כתיב ואתה תבער ואגב דמייתי לפרש קרא דפ' עריפה כי אם בדם שופכו וגו' מייתי נמי האי קרא ואתה תבער דכתיב נמי גבי עריפה אבל לפי מ"ש התוס' לקיים פרש"י בחומש ניחא דשפיר מייתי ליה הכא למאי דמוקי כי אם בדם שופכו לנתערפה העגלה פריך דא"כ ואתה תבער וגו' ל"ל וק"ל: תוס' בד"ה מיתות קלות כו' בגלא תקחו כפר ובחרס סגי דחד לדרך עליה כו' עכ"ל ר"ל דהא אי לא הוה כתיב אלא לא תקחו גרידא הוה ילפינן מיניה מיתות קלות דהיינו רוצח לפ"ה ומכ"ש מיתות חמורות ומדכתיב בחרס ע"כ דאתא לרבות דרך ירידה דלא שייכא אלא ברוצח דהיינו מיתות קלות ולא איצטריך כלל רבויא דכל חרס וק"ל:

דף לח הד"ה ה"מ היכא כו' לא תלי אלא במה שלא ניתן לכפרה דאיתו כו' עכ"ל דהא זקן ממרא בחנק ורוצח בסייף קרי להו חמורות וע"ז ושבת דבסקילה ועריות שיש מהן בשריפה קרי להו קלות אלא דלא תלי חמורות אלא במה שלא ניתן לכפרה בשוגג וק"ל: בד"ה אבל סימא כו' דמלא יהיה אסון לא נפקא לן אלא סימא את עינו יהרגו בה כו' עכ"ל אע"ג דסימת עין והריגה בגוף אחד הן מדמה להו למה דנפקא לן מלא יהיה אסון דהיינו ממון אחר בהדי מיתה דתרוייהו נמי בגוף האשה כמ"ש התוס' לעיל וק"ל: בא"ד אבל לר' ישמעאל ודאי לית ליה הא דתנא דבי חזקיה כו' עכ"ל דהכא ליכא למימר הא דלית ליה לר' ישמעאל הא דתנא דבי חזקיה היינו דוקא לענין לרבות דרך ירידה כמ"ש התוס' לעיל לרבי ולרבנן דלית להו הא דתנא דבי חזקיה לענין שאין מתכוין אבל לשאר מילי אית להו הא דתנא דבי חזקיה דהתם ודאי אית לן למימר דלשאר מילי אית להו הא דתנא דבי חזקיה אלא לענין שאין מתכוין מפקא להו קרא מהיקשא לרבי כדאית ליה ולרבנן כדאית להו משא"כ הכא לר"י דע"כ לית ליה כלל היקשא דבי חזקיה דאל"כ לא הוה איצטריך ליה קרא כלל לדרך ירידה כיון דמהיקשא איכא נמי למילף דרך ירידה מיהו הא קשיא לן לפ"ז כיון דע"כ ר"י לא ס"ל כתנא דבי חזקיה מי הכריח להתלמודא לומר דבי הזקיה מוקי ליה קרא דכל חרס לסימא עינו כו' או לרבות קנס כדמסיק נימא דס"ל כת"ק דר' חנניה דבהכי הוה ניחא לן טפי מדנימא דתנא דבי חזקיה פליג אכולהו תנאי ויש ליישב דבעי לאוקמי הא דתנא דבי חזקיה אפילו אי הוי ס"ל כר' זכניה לענין ערכין ודו"ק: בד"ה אמר רב אשי כו' הרגו וקרע שיראין דידיה כו' דליכא למיפטריה לא מקרא דלא יהיה אסון כו' עכ"ל נראה מדבריהם דאפילו במכה אחד הרגו וקרע שיראין לא נפקא מלא יהיה אסון והיינו משום דהאשה והולדות הוו גוף אחד משא"כ הרגו וקרע שיראין הוו שני גופין וק"ל: בא"ד דלפי האמת נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה וה"פ והא נמי מאידך תנא דבי כו' עכ"ל ר"ל מהך היקשא נפקי כולהו לפי האמת הכי דמה מכה בהמה לא חלקת בין סימא עינה והרגה ובין הרגה וקרע שיראין דחייב אף מכה אדם לא תחלוק בין סימא עינו והרגו ובין הרגו וקרע שיראין דפטור אלא למאי דבעי למימר המקרך דאתי קרא דכל חרס לסימא עינו כו' ולא ילפינן ליה מהיקשא פריך ליה דע"כ לא איצטריך כל חרס וגו' וכתבו התוס' שוב וא"ת וליטני דאיצטריך כל חרס כו' ר"ל דאמאי לא הניח סברתו דליכא למילף מהיקשא אפילו סימא עינו כו' כמ"ש התוספות לעיל אלא מגפס תחת נפש נפקא ליה ומיהו איצטריך כל חרס להורג חבירו וקרע כו' וי"ל דכל כו' וא"כ ע"כ הוצרך רב אשי למימר סד"א חידוש הוא כו' וכולהו נפקא לפי האמת מהיקשא כמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה סד"א חידוש כו' א"כ מתני' אתיא כת"ק דר' חנניה בן עקביא עכ"ל ולפי פירוש רשב"א לעיל דרבי ישמעאל פליג אתנא דבי חזקיה המ"ל אתיא כר' ישמעאל וק"ל:

גמ' האי לא אורסה מבעי כו' והדין נותן הואיל כו' א"כ מה ת"ל אסר לא אורסה מופנה כו' יש לדקדק מאי מסני לתנא דמתני' דע"כ לית ליה האי דינא וא"כ מנלן לדידיה אסר לא אורסה לג"ש ואימא הכי דה"כ לגמרי כדפרכינן וגם אם נאמר דהכי מסני כיון דע"כ לתנא דברייתא אסר לא אורסה נתקבלה לדון בו ג"ש דאין אדם דן ג"ש מעלמו ה"נ איכא למימר לתנא דמתני' קים ליה לא הורסה לג"ש מ"מ קשה אימא הכתי הה"כ לגמרי כדפרכינן ומיהו אתי נמי לג"ש אע"ג דלא הוה מופנה ליכא למיפרך מידי כפרש"י לקמן (א) ויש ליישב ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה לא אתיא ג"ש כו' א"כ לא מופנה ליכא למיפרך מידי עכ"ל איכא למ"ד בפ' המפלת הכי דאפילו לא מופנה כלל ילפינן לה היכא דליכא למיפרך מידי ולא שייך למיפרך הכא מה לאונס דשותה בעציצו ומתן לער משא"כ במפתה וק"ל: תוס' בד"ה יש בגר בקבר כו' ור"י מוקי הך בעיא דהכא בבושת ופגם כו' עכ"ל אבל הך בעיא דלקמן אם יש בגר בקבר ופקע אב או לא לענין קנס קמבעיא ליה וכ"ה בהדיא בתוספות בפרק מרובה מיהו לפי מה שכתבו לעיל דכ"מ אם היא חייבת לאחרים כו' שפיר מצינן לפרושי בעיא דלקמן נמי לענין בושת ופגם וק"ל:

בא"ד משמע דאי טבחו כולו באיסורא חייב אע"ג דלא עמד כו' דאי בעמד בדין לא מחייב כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות ה"ל לאוכחי דאיירי רישא בלא עמד בדין על הטביחה והמכירה דומיא דסיפא דע"כ לא עמד בדין שהרי מת וא"כ טבח ומכר וכ"ה בתוספות בפרק מרובה אבל התוספות דהכא לא ניחא להו לאוכוחי הכי דמ"מ נימא דבין ברישא ובין בסיפא איירי דעמד בדין על הגניבה מיהת והאי הוכיחו דע"כ ליכא למימר הכי בסיפא גופה (ב) דעמד בדין על הגניבה דאי בעמד בדין על הגניבה בסיפא לא הוה מיחייב קנס בלאו האי טעמא דליכא כולו באיסורא דאפילו היה אביו חי אם היה טבח ומכר אחר שעמד בדין עם אביו על הגניבה לא היה חייב שוב ד' וה' כדאמרינן בפרק הגוזל כיון דפסקוה למלתא וטבח ומכר ה"ל גזלן וגזלן לא משלם ד' וה' והאי הירך ר"י דודאי איכא לפרושי בכה"ג שעמד בדין על הגניבה דלא ה"ל גזלן אלא בלא תן לו אבל בחייב אתה ליתן לו וטבח ומכר אח"כ חייב כדאמרינן התם ולכך הוצרך לומר טעמא בסיפא לפטור משום דלא טבח כולו באיסורא ודו"ק: בא"ד ור"י הלבן תירץ דהא דפ' נערה איירי לענין קרבן שבועה כו' עכ"ל דברי ר"י הלבן שתומין בקצת בכאן ויותר הם מפורשים בתוספות בפרק מרובה ע"ש:

דף לט בפרש"י בד"ה ויתר על כן כו' אלמא בקטנות כו' דהא ותמות קתני כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הא מסיק בפ"ק דיבמות דשמא תמות אלא עיקר קושיא דבנים הרי הן כסימנים עכ"ל ויש ליישב פרש"י דלא מסיק התם הכי דשמא תמות אלא לרבה בר שמואל דמתני שכבר ילדו אבל לרבה בר ליואי דאמר התם תוך הזמן היא מתה ועוברה מה אתיא (ג) כפשטה דשמא תתעבר ותמות בודאי וכפרש"י הכא וק"ל: בד"ה מר בר רב אשי כו' דאילו ללישנא קמא מפשט פשיטא ליה לרבא דמיתה לא כו' עכ"ל וק"ק ללישנא קמא הל"ל דמלתא דפשיטא ליה לאביי לפטור דמיתה כל זמן שלא בגרה מפקעה פשיטא ליה לרבא לאידך גיסא דמיתה לא מפקעה וק"ל: תוס' בד"ה הואיל ונשואין כו' ואע"ג דקי"ל ממונא מאיסורא לא ילפינן ה"מ לאוקמא כו' עכ"ל לקמן בפרקין דמעשה הבת לאביה לא נילף מהפרת נדרים דהיינו לאוקמא ברשות האב וק"ל: בד"ה נער דמאי כו' וכי לא ידע התלמוד שיש נער גדול לבתולה כו' עכ"ל הא דלא קשיא להו בפשיטות

קרני ראם (א) בגמ' האי כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דכיון דלר"ע דברייתא ע"כ סובר לחלק בין בעולה לבוגרת לנתארסה ונתגרשה משום דנתארסה ונתגרשה לא אשתני גופה א"כ גם מה"ט ר"ע דמתניתין סובר דנתארסה ונתגרשה דלא אשתני גופה לא ממעטינן רק דאין קנסה לאביה: (ב) דעמד בדין על הגניבה. נ"ב א"י דמה מהני הא דעמד בדין על הגניבה דמ"מ כיון דלא עמד בדין על הטביחה ומכירה אין אדם מוריש קנס דטביחה ומכירה לבניו אלא דכאן מיירי דעמד בדין גם על הטביחה ומכירה אלא דסיפא כיון דטבח ומכר אחר שמת אביו מהני מה שעמד בדין על הגניבה בחיי אביו גם לענין טביחה דהרי של בנים הוא טובח אלא דפטור משום דאין כאן וטבחו כולו ועיין היטב בתוס' ב"ק ודו"ק: (ג) בפרש"י ד"ה ויתר כו' אתיא כפשטה. נ"ב ואין זה השגה על הרש"ל דמ"מ קשה מאי טעמא לא פרש"י משום דבנים הרי הם כסימנים ול"ל נפרש הקונטרס לרבה בר ליואי דוקא:

חכמת שלמה

מבדיקה הראשונה ואם היתה פתוחה מעת לעת לא מטמאינן אלא מפקידה לפקידה והיכא שטבלה עצמה מסתמא נמי בדקה מטומאת נדה ותשיב כפקידה אי נמי טבילה חשיב ליה כפקידה דהא קמי טבילה לא מטמאה והו"ק: תוס בד"ה צריכות להמתין כו' כיון דאין הטעם משום דלא גזרינן כו' כצ"ל. וג"ב פי' דס"ה ר"י גזר בקטנה דגיורת ובקטנה דבת ישראל לא גזר אפילו בנשואין ושמואל גזר בקטנה דבת ישראל בנשואין ובגיורת לא גזר בקטנה ושרי על זה כתבו שאין הטעם משום דלא גזרי' כו' ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה וצריכי כו' איסוריה אבל כו' סד"א: תוס' בד"ה וא"כ כו' מנקם ינקם כו'. נ"ב פי' דכתיב בעבד כנעני וילפינן מחרב נוקמת נקם ברית ואין לומר דברית ליה מיברית דכתיב לפי חרב ומנא לן מן האחר דכתיב והכית לרעך ברור לו מיתה יפה וק"ל: בד"ה לפי שמנינו כו' יסקל כבעלים ולשתוק א"נ וגם כבעליו יומת כו' כצ"ל. ונ"ב ס"א א"כ לכתוב וגם בעליו ותו לא:

דף לח ע"א בד"ה אמר רב אשי כו' נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה כו'. נ"ב פי' דיליף ממכה בהמה ודו"ק: בא"ד לא איצטריך כל חרס להכי כו'. נ"ב פי' ומאחר דלא בעי כל חרס לסימא את עינו והרגו בדבר אחר ונפקא מתנא דבי חזקיה ה"ה דנילף נמי קרע שיראין והכל בכלל מה מכה בהמה כו' בשלמא ה"א דילפינן סימא את עינו והרגו בדבר אחר מכל חרס אלמא דלא ילפינן ממכה בהמה אלא מה שהוא בבהמה אחת א"כ כ"ש דשיראין לא נוכל לילף מיניה וא"כ יהיה חייב ובתר הכי פריך וא"ת ונימא דאתי קרא דכל חרס לשיראין ולא נילף ממכה בהמה אלא מה שהוא בבהמה אחת וסימא את עינו כו' נילף נמי מאידך תנא דבי חזקיה ודו"ק:

דף לט ע"א רש"י בד"ה שמא יעשה כו' פותח הסני את צורת הראשון ודומה כו' כצ"ל. וכ"ב כאשר הגהתי הוא בפרש"י פרק נושאין על האנוסה דף ק"א ע"ב וכן להדיא בתוס' דהמפלת דף כ"ה ע"ב: בד"ה פתות כו' שנה כס"ד: בד"ה ויתר על כן כו' דהא ותמות קתני. נ"ב ותימה הא מסיק בפ"ק

מהר"ם

שנבעלה אית ליה לר"י דאפילו קטנה צריכה להמתין אבל לא ראוה שנבעלה אפילו גדולה אין צריכה להמתין דבקדושתה קיימא דאל"כ תקשי שבויה משבויה ואי"כ שמואל דס"ל בשלא ראוה שנבעלה גיורת קטנה אין צריכה להמתין הא גדולה צריכה להמתין כמאן וצ"ל דס"ל לתוס' הא דמשני כשראוה שנבעלה היינו דוקא אותה ברייתא שניה דקתני בה שבויה וגם גיורת אפילו קטנה צריכין אנו לאוקמיה כשראוה שנבעלה אבל בברייתא הראשונה שלא קתני בה כ"א גיורת לחוד לא אצטרכינן לאוקמוה בשראוה שנבעלה אלא כדשני מעיקרא דגיורת לא מינטרא נפשה והשתא לפי זה בשראיה שנבעלה אפילו שבויה ואפילו גיורת קטנה צריכה להמתין דגזרינן קטנה אטו גדולה כיון דודאי נבעלה אבל בשלא ראוה שנבעלה שבויה אפילו גדולה אין צריכה להמתין דמנטרא נפשה ובקדושתה קיימא ובגיורת גדולה צריכה להמתין דלא מנטרא נפשה אבל קטנה שאינה ראויה להתעבר אין צריכה להמתין דבספיקא לא גזרינן קטנה אטו גדולה וא"כ אתי שפיר כרבי יהודה ודו"ק:

ע"ב ד"ה ואח"כ נמצא ההורג וכו' עד דלמאן דאמר חנק קל וכו'. פי' דשם יליף דגבי מכה עבדו ומת תחת ידו דבסייף דכתיב נקום ינקם וכתיב חרב נוקמת נקם ברית וא"כ למ"ד חנק קל מסייף ילפינן היכי דקטל בן ברית דבסייף ק"ו מעבד דאם איתא דרוצח הוא בחנק שזהו סתם מיתה שבתורה אם כן הקלת טפי בבן ברית מבעבד:

דף לח ע"א בתוס' ד"ה אבל סימא את עינו וכו' עד קשה לרשב"א וכו'. נראה כדי להמלט מקושיא זו דקדק רש"י בלשונו וכתב איצטריך חד מהני קראי וכ"כ לקמן קמ"ל חד מהנך קראי ור"ל חד מהנך תרי קראי דהיינו כל חרם ולא תקחו כופר והשתא ניכל לומר דלרמי בר חמא ולרב אשי דלקמן קרא דכל חרם אתא לדרשת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה שלא תשקל מיניה כופר ותפטרי' מקטלא וקרא דלא תקחו כופר אתא דלא ליעבד ביה שנים ממון ומיתה ואע"ג דכתיב ולא יהיה אסון איצטריך סד"א ה"מ וכו' וא"כ אתיא ברייתא דר' ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה כפשטא ולפ"ז יתיישב נ"כ דלפי' ר"ח דפי' כל חרם אתי להיכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר א"כ כל ל"ל: בד"ה הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא וכו' עד וסימא את עינו והרגו בדבר אחר לא חשיב עין ונפש וכו' מכל דברי התוס' בדבור זה משמע שהם מפרשים הא דמקשה בגמ' הא נמי מאידך תנא דבי חזקיה נפקא ר"ל הא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר דלא כפרש"י ועל זה יש לתמוה דא"כ דאפילו סימא את עינו והרגו בדבר אחר נפקא מאידך תנא דבי חזקיה א"כ תקשה ולא יהיה ל"ל ובלא כל חרם היה לפי סברת המקשה קשה אקרא דולא יהיה אסון הא מאידך תנא דבי חזקיה נפקא ויש ליישב דה"ק הא אפילו סימא את עינו והרגו בדבר אחר נפקא מאידך תנא דבי חזקיה ולא יהיה אסון אתא דאפילו היכא דהרגו וקרע שיראין דפטור ויא"כ קרא דכל חרם למה לי ויכול להיות שזהו כוונת התוס' בדיבור שאחר זה במה שכתבו וי"ל דלפי האמת נפקא כולהו מתנא דבי חזקיה ר"ל וקרא דולא יהיה אסון אתי לקרע שיראין אלא שאין לשונם משמע כן לקמן כמו שאכתוב שם: בד"ה אמר רב אשי וכו' עד וי"ל דלפי האמת נפקי כולהו מתנא דבי חזקיה' ר"ל אע"ג דלעיל מזה כתבו דהיקשא דמכה אדם ומכה בהמה לא משמע ליה אלא בהכאה אחת היינו כדי לתרץ דקרא דכל חרם אתא לסימא את עינו והרגו בדבר אחר אבל לפי האמת דלא יתורץ בזה משום דאפילו לא ילפינן כולהו מהיקשא דמכה אדם וצריך קרא למפטר סימא את עינו וכו' אפ"ה לסימא את עינו וכו' לא איצטריך קרא דכל חרם דמאידך תנא דבי חזקיה נפקא וע"כ צריכין אנו לאוקמא קרא דכל חרם לדרשא אחריתי א"כ הוזר מסברא זו אלא סבירא ליה דממכה אדם ומכה בהמה ילפינן כולהו אפילו קרע שיראין והיינו דקאמר בתר הכי דאי הוה צריך קרא למיפטריה בלא כל חרם והוה פטרינן ליה וכו' ובתר הכי מקשו התוס' וא"ת ולישני דאיצטריך כל חרם וכו' ר"ל דאין ה"נ תקשה למה חזר מסברא הראשונה דאכתי לישני דמולא יהיה אסון ומאידך תנא דבי חזקיה נפקא לן בין היכא דסימא עינו והרגו בו בין סימא עינו והרגו בדבר אחר מאי אמרת כל חרם ל"ל לישני דאיצטריך להורג חבירו וקרע שיראין: ע"ב ד"ה אימא בתולה לג"ש תימה דתקשי ליה דאימא תרוייהו לגופייהו וכו'. פי' דע"כ ס"ל לגמ' דהג"ש לא נתקבלה מסיני דאל"כ מאי פריך אימא בתולה לג"ש לימא דדוקא ג"ש דואשר לא אורשה נתקבלה וא"כ מאחר דלא נתקבלה שום ג"ש לפרוך דאימא תרוייהו לגופייהו ולא לג"ש: בד"ה מי אתיא ג"ש ומפקא ליה לקרא מפשוטא לגמרי כו' עד וקשה וכו'. פי' תושב ושכיר היינו קנוי קנין שנים או נרצע והכי איתא התם האי תושב ושכיר דכתב רחמנא בפסח מאי ניהו אי נימא תושב ממש משום דהוי תושב ושכיר איפטר ליה מפסח וכו' אלמא לא קני ליה רביה אלא לאפנויי אלמא מפקא קרא מפשוטו ואומר ר"ת וכו' פי' דה"ק התם האי תושב ושכיר דכתיב גבי פסח מאי ניהו אי נימא תושב ושכיר ממש הא לא איפטר מפסח אלא ע"כ בערלים מיירי וא"כ למה כתבו הא כבר כתיב כל ערל לא יאכל בו אלא לאפנויי כתבו:

דף לט ע"א בתוס' ד"ה בא עליה ונתארסה מהו וכו' עד דמי אמרינן כיון שיצאה מרשות האב לענין קנס וכו'. דברי התוס' הללו צ"ע ליישבם והנראה לי בכוונתם שר"ל מי אמרינן כיון דאשכחן

במתני' אמפיתה דפטור מלצער ואמאי הא יש לצער גדול בביאה ראשונה אפילו בנבעלת ברצון דאיכא למימר דקושטא דאלצער זה חייב אפי' במפיתה ולא איירי בלצער זה אלא כדמסיק לצער פיסוק רגלים אבל אדמתמה תלמודא באונס לצער דמאי קשיא להו שפיר דהא ודאי באונס ניחא דהיינו לצער גדול של ביאה ראשונה ואדרבה במפיתה ה"ל לתמוה אמאי פטור אהאי לצערא דדומיא דרישא קתני ומיהו ק"ק לפי' רשב"א נמי דאסיפא דמפותה סמיך אמאי ל"ק ליה בסיפא במפותה ויש ליישב ודו"ק : ע"ב בד"ה א"ה מפותה כו' דאמתני' לא ה"מ למפרך אמאי אונס חייב כיון שסופה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריו דהא אאונס דמתני' לא ה"מ למפרך הכי דאימא דתנא דמתני' לא חייש לכחש נופנא כמ"ש התוס' לעיל דאיכא תנאי דסברי הכי בפ' הכונס גם מה שדקדק לומר לישנא דאמתני' הוא נראה כמיותר דהך פירכא דפריך דא"ה מפותה נמי ודאי אמתני' קאי (א) וכ"ל להגיה בדבריו דאמתניתא במקום אמתני' ור"ל דאמאי שבק מלהקשות אאונס דשקיל וטרי בה עד השתא ופריך א"ה מפותה נמי דקתני במתני' והא ודאי דאמתני' לא ה"מ למפרך אאונס אמאי חייב דאימא דלא חייש לכחש נופנא כמ"ש התוס' לעיל אבל אהך מתניתא דקתני א"ל אינה דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון דס"ל דחיישינן לכחש נופנא דאל"כ לא הוו צריכי להאי טעמא דאינו דומה כו' כמ"ש התוספות בפרק הכונס ולדידיה תקשי אאונס גופה דקיימינן בה אמאי חייב כיון דסופה להצטער בכך תחת בעלה ואמאי קאמר אינו דומה נבעלת באונס כו' ותירצו דהא אפילו בעולה מצטערת כו' ולכך שפיר קאמר דהאונס חייב ולא קשיא ליה אלא אמתני' דא"כ מפותה נמי ותו לא מידי ורואיהו מי שהאריך בדבריהם אלו לאין צורך בדברים דחוקים כי הוא ברור למבין בלי גמגום כמ"ש ודו"ק : בד"ה אין לי אלא כו' וכן אביה אמאי צריך קרא לאביי כו' עכ"ל נראה לאו דוקא לאביי דהא רבא דקאמר דלאו חוטא נשכר מדמשלם קנס היינו באונס אבל במפותה דאינו משלם קנס כשישאנה הרי חוטא נשכר אף לרבא אלא משום דאביי קאמר הא דחוטא נשכר נקטו לאביי ודו"ק : בא"ד שאינה יכולה לעכב על אביה שלא יקדשנה לו מ"מ מועיל מיאונה לענין שישלם קנס כו' עכ"ל לפי תירוצם הכא נראה דקטנה ונערה נמי יכולין לעכב לענין שישלם קנס ולקמן כתבו בדבור זה דווקא בבוגרת או ביתומה יש קנס בעיכוב שלהן אבל כל זמן שלא בגרה תלוי באב כו' ויש ליישב דאין דבריהם אלו סותרין את אלו דודאי יש לקיים פי' ר"י דלעיל דלענין שישלם קנס מהני מיאונה ועיכובה אפי' בקטנה ונערה לפי תירוץ שכתבו אהא דדרשינן מהאי קרא לרבות יתומה לקנס היינו מיתורא דמאן ימאן אבל לפי תירוץ זה שכתבו דלא איצטריך יתורא דקרא לשלם קנס ביתומה אלא לאשמועינן שיש קנס בעכוב שלה וא"כ ע"כ כיון דנקט בברייתא יתומה לענין עיכוב שישלם ע"כ דבקטנה ונערה שיש לה אב לא מהני עיכוב שלה שישלם דאל"כ לא הוה איצטריך לאשמועינן כן דמהני עיכוב ביתומה דכיון דיש לה קנס ודאי דמהני עיכוב שלה טפי מבקטנה שיש לה אב ודו"ק : בד"ה אלא אונס כו'. וי"ל דלהאי מלתא לא גמרינן מהדדי דהא מפתה יכול לעכב כו' עכ"ל ואין להקשות אכתי כיון דגלי קרא באונס בהיתי שיכולה לעכב ל"ל קרא באיסי במפותה וליגמרי מהדדי דהא ליכא לתרולי הכי די"ל דבמפותה ודאי דלא איצטריך לעיכוב אלא לענין שישלם קנס ע"י עיכוב כמ"ש התוס' לעיל ומיהו לענין עיכוב ממש ה"מ למילף אונס ממפתה אי לאו תירוצו וק"ל : בד"ה טעמא כו' ופריך אמאי תזבין לכתובתה לבעלה בטובת הנאה כו' עכ"ל כצ"ל :

דף מ בד"ה ניתי עשה כו' אפילו חייבי כריתות דהואיל והתרבו לקנס כו' עכ"ל ולדברי המתרץ נמי דלא הוי עשה מ"מ מהאי טעמא איצטריך למעט חייבי לאוין דלא נימא דהואיל ואתרבו לקנס אתרבו נמי לנשואין כו' וק"ל : בד"ה ה"ג ממאי מדקתני האונס כו' יתומה פשיטא כו' דאי משום יתומה כו' עכ"ל ביאור לדבריהם דל"ג ממאי מדקתני יתומה כו' כמו שהוא בספרים שלנו דהא אי לא הוה קתני יתומה כלל מוכח טפי בפשיטות דר"א כר"ע דבו אמר מדפטר מפיתה בנתארסה ונתגרשה אלא דקשיא ליה כיון דקתני יתומה אימא דוקא בכה"ג יתומה שנתארסה ונתגרשה מפותה פטור והאי קאמר דפשיטא הוא ביתומה דאפילו לא נתארסה ונתגרשה מפותה פטור דהא מחלה אלא ע"כ דלא קתני מפיתה אלא משום נתארסה ונתגרשה בלא יתומה ולא נקט יתומה אלא ליתן טעם כו' ודו"ק : ע"ב בד"ה דאי בעי מסר כו' היכי בעי למימר בריש קידושין כו' וכ"ת נילף מבושת כו' עכ"ל כל הך סוגיא דריש קידושין איתא נמי לקמן בפרק נערה ע"ש וזה שכתבו בסוף דבריהם בדיבור זה וכן לקמן בפרק נערה וק"ל : בא"ד מבשת ופגם דקטנה כו' אע"ג דלהכי אית לה יד כדאמרינן בהחובל כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ היכי נילף בושת ופגם דקטנה מקידושי קטנה ואימא דלענין קידושין לית לה יד משא"כ לענין בושת ופגם דאית לה יד די"ל דלאו מקידושי קטנה שהוא של אביה ילפינן לה אלא ממה שיכול למסור אותה למוכה שחין מיהו לעיל שכתבו התוספות דמקידושין ליכא למילף דמעלמא קאתו ליה הנ"ל בקטנה דמקידושין ליכא למילף משום דלית לה יד משא"כ בבושת ופגם מיהו בנערה ליכא למימר הכי וק"ל : בד"ה הא לאו הכי כו' אע"ג דהסיא פרשה דנערה המאורסה בבת עונשין כתיבא כו' עכ"ל דכתיב והוצאתם את שניהם אל שער העיר וסקלתם וגו' וק"ל : בא"ד דוקא במס"ר סברא כו' אלא בגדולה כיון דקרא איירי בבת עונשין ולא בעלמא כו' עכ"ל היינו לפי סברת המקשה אבל לפי האמת בעלמא נמי גדולה משמע אי לאו קרא דנערה הא כ"מ שנאמר נער אפי' קטנה וכמ"ש התוס' לתירוץ ראשון וק"ל:

דף מא בד"ה רשב"י אומר כו' דאי קאי רשב"י אמתני' כו' דהתם תובעו האב תחלה ואין שייך לומר לאו כו' עכ"ל ר"ל מתני' דהכא האומר פתיתי את בתו כו' דמשמע אינו תובעו ופליג ר"ש וסבר דלאו כל הימנו כו' אבל הך דפ' נערה התם דהאב תובעו לא שייך למימר לא כל הימנו כו' לית לן למימר ביה דלא ניחא להו לבני משפחה כיון דהאב גופיה מוליא הלעז ויש מקשים כיון דבאינו תובעו איירי הכא אם לא ניחא להו כדבעי למימר רב פפא מאי הפלומין שייך ביה ותירץ דאיירי בשתב לאחרים (ב) ומדר' נתן והוא דחוק ועי"ל דאיירי בדלא ניחא להו למימר מפותה היא דפגם גדול הוא אבל אומרים דאנוסה היא ומ"מ מקרי אינו תובעו אינו לא הוה אומר מפותה ודו"ק : ע"ב בד"ה הא מני ר"י כו' או על פי הבעלים פטור מדרבה כו' עכ"ל פי' מועד נמי פטור ולא הוה שורא וק"ל : בא"ד דחצי כופר לא הוה שור דמי עבד הוי שור עכ"ל ולר"י הגלילי לא תקשי דמי וולדות הוי שור עיין בזה בחידושינו בפרק קמא דב"ק וק"ל : סליק פרק אלו נערות

נערה שנתפתתה פרק רביעי

תוס' בד"ה לא הספיקה כו' הרי הן של עצמה תימה תינח קנס אלא בושת כו' עכ"ל מלשון הן קדייקי דמיירי נמי בבושת ופגם ועיין בר"ן : בא"ד ושמא מקראי כו' איתקוש אהדדי כדפי' לעיל עכ"ל ר"ל להך מילתא איתקוש דלמי שזה ניתן גם זה ניתן אבל לענין דקנס אינו משלם ע"פ עצמו לא איתקוש ליה בושת ופגם כדמוכח במתניתין וכ"כ התוס' לעיל בהדיא בפ' אלו נערות ע"ש :

דף מב בפרש"י בד"ה אבל משלם בושת כו' לא תובעו אלא בושת ופגם ולא כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו מי הכריחו לומר לרבנן דלא תובעו אלא בושת ופגם דהא א"כ דס"ל לרבנן דהתם תובעו נ"כ קנס ניחא דחייב קרבן משום דתובעו נמי בושת ופגם וכן מוכח הסוגיא בפ"ב שבועת הפקדון דקאמר לדברי חכמים אף בושת ופגם הוא תובעו כמ"ש בחידושינו שם ויש ליישב פירושו דהכא דלמאי דמסיק לקמן דטעמא דרבנן משום דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר משמע דמהאי טעמא נימא דלא תבעו אלא בושת ופגם דומיא לטעמא דר"ש דלא שביק איניש מידי דקיץ כו' דע"כ היינו דמהאי טעמא לא תבעו אלא קנס וק"ל : תוס' בד"ה לאביה נמי כו' וכדרבנן דאמרי יש קנס במקום מכר כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא דלא ניחא ליה להלמודא למימר הכי דהא שהם לן תנא בההוא פירקא כל מקום שיש מכר אין קנס ודו"ק : בד"ה ר"ש פוטר כו' אלא כשייחד לו כלי להלואתו ולעוסקו כו' עכ"ל פלוגתא דר"י ור"ל בזה בפרק הזהב ע"ש : בא"ד תימה לר"י ת"ל דאפילו בעוסק כו' דמיירי בלא עמד בדין כו' עכ"ל אבל לרבנן לא קשיא להו אמאי חייב דאיכא למימר אפילו בלא עמד בדין דבושת ופגם קתבע וטוען שכבר הודה לו ויחד לו משכון אבל בקנס ליכא למימר הכי דכיון דאי הוה מודה ביה הוה מיפטר לא הוי כפירת ממון וק"ל : בד"ה ונשבע והודה כו' דה"כ ה"מ למיבעי לרבנן אם פירש דקנס קא תבע כו' עכ"ל ק"ק לפי מה שפרש"י בעמד בדין דפשיטא ליה לאביי שהוא ממון להתחייב בהודאתו וא"כ לרבנן נמי בסתם כי קא תבע אקנס הוא דקתבע דבקנס נמי כי מודה ביה לא מפטר בעמד בדין ולפי מה שפרש"י דמהאי טעמא דקאמר דבקנס מודה ומפטר לרבנן ולכך לא תבעו אלא בושת ופגם ניחא קצת דבעמד בדין אתרוייהו קתבע וחייב משום בושת ופגם ודו"ק : בא"ד והססיא ברייתא דמייתי בסמוך היה לו לקבוע בעייתו לר"ש עכ"ל ר"ל דאהך מתני' דשבועות דקמבעיא ליה לא אשכחן דרבנן דפליגי עליה דר"ש בעמד בדין אלא בלא עמד בדין ומשום דסתמא בושת ופגם הוא תובע ואיכא למיבעי שפיר בעמד בדין בפירוש דקנס הוא תובעו אפילו לרבנן אבל אברייתא דלקמן ה"ל לקבוע בעייתו דוקא לר"ש דהנהו רבנן דפליגי עליה התם ס"ל ע"כ בעמד בדין דחייב כדפריך לקמן אי דלא עמד בדין כפילא מי איכא ואין להקשות דאם כן לר"ש נמי ליכא למיבעי אברייתא דלקמן למאי דמוקי ליה אביי דאיירי ר"ש בעמד בדין ופוטר מקרבן דהא ע"כ לאו קושיא היא דהשתא נמי מאי קמבעיא ליה הכא לר"ש כיון דידע ברייתא דלקמן אלא דאית לן למימר בהא דכן דרך התלמידים למיבעי מרבותם במלתא דאיכא לשנויי כדמסיק יכילנא לשנויי כו' וא"כ טפי ה"ל למקבע בעייתו שם דוקא לר"ש כמ"ש

קרני ראם (א) מפותה כו' וכ"ל. נ"ב בפשיטות נראה כוונת התוס' לדברי רשב"א שפי' לעיל נער דמאי דלא רצה להקשות אמפותה כ"א אריסא למה דמוכח ממפותה וא"כ קושי' ותירו' בדיבור זה מבואר
(ב) רשב"י אומר כו' ומדר' נתן. נ"ב ואע"ג דלא תבעי' והוי כמחילה כיון דאיכא שיעבודא דר"נ ל"מ מחילה אלא דלמ"ש במ"א דבקנס אפי' בשיעבודא דר"נ מהני מחילה משום דל"ש שיעבודא דר"נ בקנס דכיון דאי מודה מפטר לא ברור היובא וכמ"ש הר"ן דבכתובה ל"ש שיעבודא דר"נ וכ"ש בקנס וא"כ קשה למה לן טעמא בקנס משום מודה בקנס בלא"ה כיון דלא תבע מהני מחילתו כיון דל"ש שיעבודא דר"נ וי"ל דעיקר טעמא נקט דהוה מודה בקנס דהל"ה גם שיעבודא דר"נ איכא בקנס וא"ש מיהו לענ"ד אין צורך לזה דכיון דכבר הודה ודאי ניחא להאב בחיובו ולכן לא רצה לתבעו ולא מחל לו וס"ד דכיון דלא תבעו יהיה בהודאתו ממש ויוכל לחזור מהודאתו ואשמועינן דמ"מ כיון שהודה כבר נתחייבו וניחא להו בחיובם ומהני הודאתו כנ"ל :

מהר"ם

דארוסה נפקא מרשות האב לענין קנס כגון בארוסה שנתגרשה ה"ה אם בא עליה ונתארסה קנסה לעצמה אע"פ שיש לחלק ביניהם או דלמא כיון דלענין שאר דברים לא אשכחן דארוסה זו נפקא מרשות אב דהא לכל הדברים ברשות האב היא דזכאי במציאתה ובמעשה ידיה והפרת נדריה ה"ה קנסה נמי לאביה הוא : בא"ד ולר"י הגלילי נמי וכו' נמי לא מבעיא וכו'. פי' דפשיטא דלאביה הוא דהא דס"ל לר"י הגלילי דאין לה קנס לא משום דנפקא מרשות אב אלא גזירת הכתוב הוא אבל בא עליה ונתארסה דליכא גזירת הכתוב פשיטא דלאביה הוא דהא לא אשכחן לדידיה דארוסה נפקא מרשות האב בשום דבר : ע"ב ד"ה אין לי אלא אביה וכו' וכן אביה אמאי צריך קרא. ר"ל דפשיטא דהא דאביה מצי מעכב היינו בנערה וקטנה ולא בבוגרת ופשיטא דבנערה וקטנה מצי האב לעכב ואומר ר"י דנהי שאין יכולת לעכב וכו' פירוש דלעולם דאיירי בנערה או בקטנה ואפ"ה היא יכולה למאן לענין שישלם קנס אע"פ שאינה יכולה לעכב שישאנה ואע"פ שישאנה הואיל ואינו כונסה מדעתה חייב לשלם הקנס וכן אביה איירי בבוגרת ואע"פ שאין יכול לעכב ולמנוע שלא ישאנה והוא כונסה אפ"ה הוא חייב הקנס והא דתניא המפתה לכשלא יכנוס דמשמע הא אם כונסה אין חייב ליתן הקנס והתוס' כתבו שאף אם כונסה אפ"ה הואיל והיא ממאנת חייב לשלם הקנס צריך לפרש לכשלא יכנוס מדעתה פי' אע"פ שכנסה כיון שאין הנשואין מדעתה רק בעל כרחה חייב לשלם הקנס : בא"ד ועוד נראה דלאו מיתורא דקרא דריש וכו' נ"ל דהאי שנויא הויא בהיפוך מדברי ר"י אלא ס"ל דהא דאב יכול לעכב ולמאן היינו דוקא בקטנה או בנערה והא דהיא יכולה למאן מיירי דוקא ביתומה או בוגרת ולהכי נקט תנא דברייתא לרבות יתומה לקנס דדוקא ביתומה יכולה היא למאן או בבוגרת וממילא שמעינן דס"ל דאיכא קנס ביתומה אבל הא ליכא למימר דהתם גבי מפתה הואיל וריבה קרא דיתומה יכולה לעכב וכשהיא ממאנת הוא חייב ליתן קנס שמעינן דיש קנס ביתומה אבל גבי מוציא ש"ר דלמא ס"ל לתנא דברייתא דממעטינן יתומה מן הקנס מדכתיב ונתן לאביה פרט ליתומה גבי מוציא שם רע גבי מפתה היה לו נ"כ למעט יתומה מדכתיב ונתן לאבי הנערה ורבויא דמרבינן מיניה דהיא יכולה למאן ולעכב לוקמי בבוגרת דה"ה דה"מ למימר לרבות בוגרת לקנס אלא ודאי ס"ל לתנא בלא רבויא יש קנס ליתומה ולא דריש בשום מקום ונתן לאביה פרט ליתומה כנ"ל כוונת התוס' בכל דברי הדבור זה והיינו מה שדקדקו התוס' בלשונם שכתבו אחר תירוצו של ר"י ומיהו קשה דהכא דרשינן וכו' ר"ל ר"י תירץ כך אבל מיהו קשה קושיא אחריתי ונצטרך לומר בהיפוך מדברי ר"י ודו"ק נ"ל ומ"ש בספר ח"ש בפירוש דבור זה אינם מיושבים לי : בד"ה טעמא מאי וכו' דהתם לא שייך משום חינא. פי' דהא כבר יש לה בעל :

חכמת שלמה

בפ"ק דיבמות דשמא תמות אלא עיקר קשיא דבנים הרי הן כסימנין ודו"ק. (עיין במהרש"א) : ע"ב תוס' בד"ה אין לי כו' וה"ה לזה כו'. נ"ב פי' דלא תימא מאחר שבא עליה בזנות יכולה לעכב אפילו נגד אביה ודו"ק : בא"ד מ"מ מועיל מיאונה כו'. נ"ב פי' אף שאינה יכולה לעכב מ"מ יש לקיים מקרא של עכוב גבי דידה כגון יתומה ובוגרת ולא תקשי פשיטא א"כ יהא חוטא נשכר דקמ"ל אף שהיא מעכבת מ"מ משלם קנס בע"כ וכן העכוב שנכתב גבי אביה לא לאשמועינן שיכול לעכב אלא אף שאביה מעכב מ"מ משלם הוא הקנס וק"ל :

דף מ ע"ב רש"י בד"ה מאי נפקא ליה נ"ל [קודם] הדבור לעבדו מאי נ"מ לכל אדם בבעילתה אם בעולה היא הואיל ולמלאכה קיימא [ולעבדו] מאי נפקא כו' כנ"ל : תוס' בד"ה הא לאו הכי כו' בבת עונשין כתיבא. נ"ב כדכתיב ואת הנערה על דבר אשר לא צעקה :

דף מא ע"א גמ' מן העליה ואם איתא ליתני נמי הא שהתם כו' כנ"ל : רש"י בד"ה לא ניחא להו כו' וכ"ד אין עליהם לעשות דבר כו' כנ"ל. וכ"כ ס"א : בד"ה לאו בחזקת שימור כו' אפילו ניזקא דלאו אורחיה כו'. נ"ב פי' קרן : בד"ה תשלומי נזק כו' דתנן בבא קמא כו'. נ"ב לפום ריהטא לא דקדק אלא הכי הוא מדלא קתני חבתי בנזקו דמשמע שהמזיק ישלם שור גמור חי והוא יטול את הנבילה אלא קתני חבתי בתשלומי נזקו דמשמע השלמה שיטול הניזק את הנבילה והוא ישלים מה שפחתו מיתה אבל ממש שתנא בסיפא משלם תשלומי נזק לא דקדק דא"כ תרוייהו נ"ל ותו בהאי סוגיא גופא דף ט"ו גבי הא תנא ליה רישא תשלומי נזק מלמד שבעלים כו' פרש"י חבתי בתשלומי נזקו כו' כ"ל : תוס' בד"ה לא נצרכה כו' מ"מ כיון דחזי ליה רחמנא כו'. נ"ב ול"נ אפילו בלא שינויא דתוס' מ"מ הוא בתשלומין דלפעמים הפחת של נבילה הוא יותר הרבה מכל הניזק וקמ"ל דלא תימא שיאמר הניזק נהי דפטור אתה מן הניזק מ"מ יהא עליך לטפל בנבילה שהרי
סוף

נערה ע' נתפתתה פרק רביעי

דף מב ע"א בתוס' ד"ה רבי שמעון פוטר. עד ואו"ר דר"ש הוא ועוד קאמר וכו'. ויש להשוה א"כ לרבנן מאי איכא למימר דהא אפילו אי מפסידו דרבנן דס"ל דלא קנס קא תבע אלא בושת קא
תבע פ"ם כאחר שלא עמד בדין א"י אם ייחד כלי או לא נתן משכון פ"ם הוי דבר שלא בא לעולם ויש לייישב דרבנן ס"ל דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם והא חשיב כלי לחתם בקדושין

ודו"ק: בד"ה א"ד אע"ג דעמד כו' לשלם על פי עצמו או להורישו לבניו דמ"ש ולא מיבעי ליה אלא כו' עכ"ל הכי משמע להו' אם הוי ממון לענין להתחייב בהודאה הוי נמי ממון להורישו לבניו דמ"ש הוא וכן הוא לפי האמת דגבי אונס ופיתוי מודה פוטר מקרבן שבועה בגזירת הכתוב מוכחש בעמדה בדין ובגרה ומתה כו' אע"ג דהוי ממון להודאה ולהורישו לבניו כמ"ש התוספות לקמן ולשיטתם דלקמן שכתבו דלפי מסקנתינו קמיבעי ליה דלר"ש לא הוי ממון להורישו כו' אי לא חשיב נמי ממון לענין קרבן שבועה ולהודאה כו' פירש אי איכא שום קרא וגזירת הכתוב לחלק בין להורישו לבניו ובין חיוב הודאה אבל ודאי כיון דליכא שום קרא ליכא לפלוגי ביניהם וה"ה דה"מ למיבעי בכה"ג לרבנן הוי ממון להורישו לבניו אי חשיב נמי ממון לקרבן ולהודאה ואי איכא שום קרא וגזירת הכתוב לחלק בין להורישו לבניו ובין חיוב הודאה דבלאו קרא ליכא לפלוגי ביניהם ודו"ק: בא"ד דהא אפילו בסוף הסוגיא פשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין שמתחייב בהודאה כו' עכ"ל ר"ל דליכא למימר דלא מצי לשנויי הכי משום דליכא לפלוגי בין להורישו לבניו ובין חיוב הודאה גבי אונס ופיתוי דמ"ש הוא כמ"ש התוס' לעיל דע"כ לשיטת רש"י ולפירושו זה אינו לפי האמת דהא לבתר דקמשני ליה מוכחן דלא הוי ממון להורישו לבניו פשיטא ליה לאביי בסוף הסוגיא דהוי ממון לענין חיוב הודאה ודו"ק: בא"ד ולקמן דאמר אביי הא עמד כו' פי' הא עמד בדין ובגרה ומתה דמיניה ירית מחייב כו' עכ"ל ר"ל דבהכי איכא לאוקמא שפיר לאביי ולא תקשי אלא לרבה דפוטר נמי בכה"ג מקרבן שבועה מוכחן ליכא לאוקמא בהכי וכמ"ש התוס' לקמן ע"ש: בד"ה הפלת את שיני כו' ואם תאמר מה ייחוד כלי שייך גבי עבד כו' ותו לא הוי קנס כו' עכ"ל ר"ל דתיפוק ליה בלאו טעמא דקנס אלא משום דליכא ייחוד ועיין בתוס' פרק הזהב ואע"ג דלמאי דבעי לאוקמא הך ברייתא בשלא עמד בדין ע"כ הא דקתני נמי בהך ברייתא לא אנסתי כו' ע"כ לא שייך ייחוד וצ"ל דחדא ועוד קאמר ר"ש כמ"ש התוס' לעיל אמתני' דשבועות מ"מ לפי האמת דמוקי לה בעמד בדין ע"כ דליכא למימר חדא ועוד קאמר ר"ש דאם כן מאי טעמא דרבנן דמחייבי כדקתני ברישא דהך ברייתא וק"ל: ע"ב בד"ה מאי לאו כו' אלא לר"ל דלא מחייב קרבן שבועה אלא כשנטלו כו' עכ"ל יש מקשים (א) דהא לר"ש קיימינן הכא ור"ל מודה דאליביה מעות קונות וסגי בייחוד אלי ויש ליישב דמכל מקום רבנן דפליגי עליה דר"ש וס"ל לר"ל דבעי משיכה לרבנן ל"ל ריבויא דומעלה מעל דכיון דנטלו הימנו ממון גמור ולאו דוקא נקטו התוס' הקושיא לר"ש וק"ל: בד"ה דאחין בעי למיהוי בשלמא לדידי הוא קנס לכל מילי מרגלי רחמנא לענין קרבן כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה גלי בשום קרא אחרינא דלא הוי ממון להורישו לבניו ולחיוב הודאה תקשי ליה לנפשיה ל"ל וכחש דפשיטא כיון דלא הוי ממון ואי האי מודה איפטר פטור נמי מקרבן שבועה כמו שהקשה אביי לרבה ת"ל וכחש ת"ל ונתן כו' אלא ע"כ לאביי כולה מילתא ילפינן מוכחש כיון דפטור משבועה ע"כ לאו ממון הוא דהא בהא תליא ודו"ק: בד"ה הא עמד בדין דמשלם על פי עצמו כו' ולדבריו דרבה קא"ל בשלמא לדידי כו' עכ"ל הא ודאי דלעיל דפריך ליה אביי לרבה מברייתא לא תקשי להו דמעיקרא מאי מיבעיא ליה דבכמה מקומות בתלמוד השכחן כי הך סוגיין דהתלמיד מיבעיא ליה מרבו ורבו משיב לו ושוב איהו גופיה פריך ליה ממשנה או מברייתא בהיפך אלא הכא תקשי להו דאיהו גופיה פריך לעיל להיפך מברייתא ועוד נראה משום דאהך מתני' דשבועות גופיה קמיבעיא ליה לעיל תקשי להו הכא טפי דאם כן מאי פריך מינה השתא ותירצו דדוקא לדבריו דרבה פריך השתא ודו"ק: בא"ד דכל היכא דמחייב ע"פ כו' כגון עמדה בדין ובגרה ומתה דמינה כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דאביי לא דריש ונתן ליכא לפלוגי בין עמד בדין ומת אב דמיניה ירתי האחין שלה ובין עמדה בדין ובגרה ומתה דמינה ירית וכן פרש"י לרבה דלגבי דידה לא הוה שאני משאר קנסות כו' דמשעת העמדה בדין ממונא הוא כו' וא"כ לאביי דבשאר קנסות לאו ממונא הוא נימא נמי דבעמדה בדין ובגרה ומתה דלאו ממונא הוא מ"ל ירושת אחין מאביהם ומ"ל ירושת האב מהבת ויש ליישב דלא דמי דירושת האחין מאביהם ה"ל מכח מי שבא לידו בהעמדת דין ע"י שהיה תחלתו בתורת קנס קודם העמדת דין אבל ירושת אב מהבת דגם לידה לא בא בתורת קנס רק בבגרותה אחר העמדת דין ומינה ירית האב וה"ל ממון גמור לגבי האב ודו"ק:

דף מג בד"ה לא בשאינה ניזונת פי' מן האחין אבל מן האב היתה ניזונת כו' עכ"ל וכגירסא זו פרש"י וק"ק (ב) לפי גירסא זו ופירושה דפריך מאי למימרא טפי הוי ליה להקשות דאמאי לא תני רבותא במתני' בניזונת אפילו מן האחין לאחר מיתת האב מעשה ידיה של האחין ואפשר שלזה כיונו לומר דגירסא שניה עיקר וק"ל: בא"ד דאחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחיי אב כו' עכ"ל דהדיוק לא בא אלא מגופיה ולית לן למידק אלא דומיא דגופיה וכיון דהדיוק איירי באינה ניזונת ע"כ דגופיה נמי איירי בהכי דאל"כ לא הוה הדיוק דומיא דגופיה ודו"ק: ע"ב בד"ה שפלעה בפניה וא"ת תקשי הך ברייתא לרב כו' עכ"ל אע"ג דע"כ רב פליג אברייתא בהא דרב מוקי קרא דוהתנחלתם למעט אפילו מעשה ידיה מ"מ לענין פלעה בפניה אי הוה דאב לא אשכחן דפליג רב אברייתא וק"ל: בד"ה טעמא דהשיאה כו' וריב"ן מוקי כולה כו' טעמא דהשיאה וגירשה אחר שאירסה כו' עכ"ל קשה לפירושו דהכי ה"מ תלמודא לדקדק מרישא טעמא דאירסה ונתארמלה אחר שאירסה וגירשה הא אירסה ונתארמלה אחר שאירסה ונתארמלה תו לא ה"מ למתני אפילו הגיעה לאשינה ולמאן דאמר מזל גורם כמו שדקדק ר"י לפריב"ן ודו"ק: בד"ה ומיגבא כו' ואמאי ליבעי אי כל ארוסת טרפי ממשעבדי כו' עכ"ל לכאורה פרש"י הרגים ליישב זה דבנשאת דוקא קמבעיא ליה אי גביא משעת אירוסין או נימא דמחלה לשיעבודא קמא לגבות מזמן הכתוב בכתובה וכ"כ מהרש"ל אבל ממה שפרש"י או דלמא עד שעת כתיבה דהיה מלוה בשטר לא טרפה ממשעבדי משמע דבארוסה נמי ולא נשאת נמי קמבעיא ומה שפרש"י דהיא גופה מחלה לשיעבודא קמא ונתרצית בזמן הכתוב בשטר הכתובה כו' היינו דמעיקרא בשעת אירוסין נתרצית ומחלה לשיעבודא שלא לגבות ממשעבדי אלא מזמן הכתוב בשטר הכתובה וכן אות הדעת נותן דאם לא נתרצית למחול שיעבודא בשעת אירוסין למה תמחול עכשיו שיעבוד שהיה לה כבר משעת אירוסין ותו לא מידי ודו"ק: בא"ד דאי טעמא דמודה משום דלא נכתבו ברשותו כו' דבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא כו' עכ"ל מפירושם נראה דמשום דלא נכתבו ברשותו אית לן למימר דבשעת כתיבה מחלה לשיעבודא קמא וא"כ הוא קשה דמאי פריך רבא לעיל דאימא דבההיא דבגרה ואח"כ נשאת דלא נכתבו ברשותו מחלה לשיעבודא אבל במתני' דנשאת בקטנות ונכתבו ברשותו שפיר קאמרי הואיל ומשעת אירוסין זכה בהן האב ומשעת אירוסין הוא טורף דלא שייך למימר דמחלה בשעת כתיבה כיון דברשותו היה ויש ליישב (ג) ודו"ק:

דף מד בד"ה איזור אחולי כו' קנה הנותן שדה אלא שדה הניתן כו' עכ"ל לאו דוקא הנותן (ד) דה"ה אדם אחר שקנה שדה אלא שדה הניתן לא יוכל המקבל לטעון בר מצרא שהרי אחליה לשעבודא מזמן הראשון וא"ת למה יש לנו לתלות שמחל בדבר שיש לו הפסד כבר תירץ הרא"ש דשמא שמע שמסר הנותן מודעא על שטר הראשון עכ"ל ע"ש וק"ל: בד"ה איכא בינייהו כו' אי נמי לפסול חתימתן קאמר דאימר זיופי כו' עכ"ל עיין ברא"ש: בד"ה והלכתא כו' איכא לאוקמא בדכתב לה כו' דס"ד הואיל ומנה ומאתים שלו כו' עכ"ל ק"ק לפ"ז דמאי פריך רבא לעיל מבגרה ואח"כ נשאת שאין לאביה רשות בה כו' דהא כיון דכתיבתה מנה ומאתים הוי שלו שפיר קאמר דמשעת אירוסין זכה בה ויש ליישב (ה): ע"ב בפרש"י בד"ה מאן ימאן במפתה הכתוב מדבר כו' ואונס ומפתה מהדדי גמירי כו' עכ"ל אולי שבא ליישב נמי כיון דבמפותה הכתוב מדבר היאך מרבה יתומה והרי מחלה וקאמר דאונס ומפתה גמירי מהדדי וכ"מ בהאי ריבויא דיתומה לענין אונס וכה"ג כתב בעל המאור אבל בס' מלחמות כתב לרבות יתומה קטנה אפילו במפותה דלית בה מחילה ולרבנן דפליגי עליה דר"מ וק"ל: תוס' בד"ה אם כן בישראל כו' ת"ל מבישראל ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ כו' עכ"ל לכאורה מי הכריחם לזה בתירוצם דהא לפי התמיהת רשב"א דנימא אהני ליה שלא ילקה כו' ע"כ אית לן למימר אע"ג דלגבי מיתה כתיב גמרינן מיניה לענין מלקות וכסף ויש ליישב דלפי תמיהת רשב"א דלא אסיק אדעתיה מיעוטא דבתולת ישראל לא הוה צריך לראיה דע"כ בישראל אתי למעט נמי מלקות וכסף דאל"כ מנלן למעט קנס מדכתיב ומתה דאימא לענין קנס ומלקות דליכא מיעוטא כלל ותחייב אפילו בהורתה ולידתה בקדושה אלא דאצטריך ומתה לגופיה לרבות למיתה משום דאיכא גבי מיתה מיעוטא דבישראל אלא ע"כ דמיעוטא דבישראל אתי נמי למלקות וקנס דהשתא שפיר מדמרבה מיתה ולא מרבה נמי קנס ומלקות ע"כ דאפילו בהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה נמי אימעיט אבל השתא לפי תירוץ ר"י דאסיק אדעתיה דכתיב בתולת ישראל גבי מלקות וקנס איכא מוכרח לומר דבישראל אתי נמי למעט קנס ומלקות וע"כ הוצרכו לזה לראייה מדלקמן דגמרינן מינה ודו"ק: בד"ה המוציא שם רע כו' פחותה מבת ג' יש לה קנס כו' עכ"ל היינו קנס דאונס ומפתה דהתם לא כתיב מיעוטא דבישראל וק"ל: בד"ה בתולת כו' ולמאי דפ"ה דיתומה לאו מריבויא מישתמעא ניחא כו' עכ"ל ובפרק אלו נערות הוכיחו התוס' כן דאל"כ מאי פריך לריב"א ולימא דשאני נפותה דרבי קרא ע"ש ודו"ק: בד"ה הא לאו כו' ל"ק מידי לרבנן מכ"ל דמחייבי סקילה בבא על הקטנה כו' עכ"ל הכי אמרינן בפרק ארבע מיתות לרבנן דמחייבי קנס באונס ומפתה מחייבי נמי סקילה בבא על קטנה מאורסה ורצה לומר אי הוי איירי קרא בבת עונשין דוקא לגבי חיוב דידיה לענין קנס דמאה כסף משום דגמרינן ליה ממיתה או דקרא איירי בגדולה דוקא היאך מחייבי ליה רבנן סקילה לדידיה בבא על הקטנה אלא ע"כ דאית לן למימר דלגבי חיוב דידיה לא איירי קרא דוקא בגדולה אלא דפריך דע"כ משום חסרון ה' איננו מבוטל משמעות נערה דהוי גדולה ומשני אלא כאן נערה הא כ"מ כו' ללמד בעלמא כגון באונס ומפתה ודו"ק: בא"ד ולא תקשי נמי אמאי אצטריך בתולת ישראל כו' דהא לא ילפינן מהדדי עכ"ל ודברי ר"י דלעיל סותרין זה שכתב דגמרינן מהדדי וכתב מהרש"ל שכתבו לעיל וכאן לרווחא דמלתא ע"ש והוא דחוק ויותר נ"ל דוהשתא א"ש כו' שכתבו התוס' לעיל אינן מדברי ר"י ודו"ק: בד"ה הא כל מקום כו' נימא לר"מ דוקא באונס ומפתה דגלי קרא גלי אבל בכ"מ נדרוש כו' עכ"ל סמכו עצמם אהא דפרק ד' מיתות דאמרינן לרבי מאיר דליכא סקילה לבא על הקטנה וק"ל:

קרני ראם (א) בד"ה מאי לאו כו' דהא לר"ש קיימינן. נ"ב עי' תוס' ב"מ דף מ"ז ד"ה תשומת יד: (ב) בד"ה לא כו' וק"ק. נ"ב א"י ס"ט הוי רבותא טפי לאחר מיתה מהאחים דהא לאחר מיתה דמתזני מהאחים שפיר הוי מעשה ידיה שלהן אבל בחיי האב כיון דמהאב מתזני וס"ד דכ"ז שלא גבה מעשה ידיה אינו מוריש זכותו לבניו כמו דאינו מוריש זכות בתו לבנו ואשמעינן דמעשה ידיה ומציאתה אדם מוריש לבניו והוי זה רבותא טפי דמורים לבניו ממה דאחר מיתה הוי מעשה ידיה שלהן וא"ש: (ג) בא"ד דאי טעמא כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דבתוס' מפרשי כן הפי' דנכתבו ברשותו והמקשן הא לא אסיק אדעתיה מהא דנכתבו ברשותו: (ד) בד"ה איזור כו' לאו דוקא הנותן. נ"ב ולענ"ד דכוונת התוס' דאע"ג דאמרינן אחליה לשיעבודא היינו דוקא נגד הנותן ולטובת הנותן ולא לנגד אחרים ומש"ה דוקא בקנה הנותן ולא בקנה אחר וכן נתי' הרשב"א דהמלוה מהנותן גובה דזה ג"כ טובת הנותן וז"פ: (ה) בד"ה והלכתא כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דודאי אם הטעם דברשותו נכתבים והיינו אע"ג דנכתב הכתובה לשם נשואין ואז תנא מרבות אב מ"מ כיון דנכתב ברשותו רוצה בהיונו נגד האב ומש"ה יש סברא לומר דנאם כתב כתובה באירוסין וכותב בעת נשואין שלש מאות כיון דהמנה ומאתים שלו גם התוס' שלו כיון דכולל שלש מאות ביחד ודאי כוונתו לחייב נגד אחד אבל אם הטעם דמשעת אירוסין זכה בהן אב היינו דהאב זוכה התוג מנהו א"כ ל"ש זה נגד התוס' וא"כ אין לומר כלל דיהיה התוס' לאב וע"כ מיירי דגם גוף החיוב דמנה ומאתים דבבגרה לא הוי של אב ומקשה שפיר כנ"ל נכון:

חכמת שלמה

סוף סוף ממך בא לי ספיק וק"ל: ע"ב תוס' בד"ה ואי תפס כו' ודוחק. נ"ב פי' לחלק כן דכה"ג לא מיקרי דן דיני קנסות כדעת הרא"ש בבבא קמא כ"ל:

נערה שנתפתתה פרק רביעי

דף מג ע"א רש"י בד"ה בתו ניחא ליה כו' לבד מפרנסתה. נ"ב נ"ל פי' עישור נכסים כלומר ניחא שתהיה לה יותר מעשור נכסים שקרוי פרנסה כדי שתמצא להנשא ודו"ק: תוס' בד"ה שבו אלמנה כו' דוחה את הבנות ולא הבנות כו'. נ"ב פי' אלא שניהם יאכלו יחד עד כלות הנכסים וק"ל: ע"ב רש"י בד"ה כיון כו' תגבה השניה אלא כו' כנ"ל. [פי' על תוס' ד"ה טעמא דהשיאה כו' עיין בסוף המסכת]: תוד"ה ומיגבא מאימת כו' דדוקא בהך דמיירי ר"י בה במארס את בתו כו' כנ"ל. וכ"כ ול"כ דשפיר ידע דארוסה גובה ממשעבדי בתקנה דרבנן אלא דמיבעי ליה היכא דנשאת אי אמרי' מחלה לשעבודא קמא או לא כמו שפי' רש"י בסוף ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף מד ע"א גמרא מדלא כתב לה אוסיפית לך מאה אמאתים אחולי כו'. נ"ב והא אינה טורפת כלל ממשעבדי וק"ל: תוס' בד"ה משום דינא דבר מצרא ויגניע כו' לענין דרך כו'. נ"ב פי' ואיירי שמכר לו את החיצון ושייר לו את הפנימי כדאיתא התם והיכא שלא מכר לו את החיצון והלוקח ג"כ הוא מצרן א"כ בודאי ביטל שני את הראשון וק"ל: בד"ה איכא בינייהו כו' הואיל והוא מודה כו'. נ"ב פי' אפילו הן כאן ומעידין על חתימתן א"כ פסולים לו להעיד בשום עדות אבל לפי א"כ שכותבים התוס' אין פוסל אלא השטרות שיש לו מחתימתן וק"ל: ע"ב רש"י בד"ה מהן ימאן כו' ויתומה לא איתרבאי הכא כו'. נ"ב פי' תוכל לאוקי קרא הבוגרת שיכולה לעכב תוס' דף ל"ט: תוס' בד"ה ואימא לרבות כו' דבעינן הורתו ולידתו בקדושה כו'. נ"ב לאו דוקא קאמר דהא דרבינן להדיא ברים מגות תלויה מקרב אחיך עד שיהיה אמו מישראל וכן כותבים התוס' גופא לקמן. ועוד א"כ נימא דקרא אתא גבי חליצה דבעינן אמו מישראל ומנא לן אף הביר אלא לאו דוקא קאמר ודו"ק: בד"ה א"כ כו' שלא ילקה ולא ישלם כו'. נ"ב פי' היכא דהוי הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה דאל"כ הא קרא כתיב ומתה למיתה נתרבתה ולא לקנס ודו"ק: בד"ה הא כל מקום שנאמר נער כו' כנ"ל: בא"ד והאמר ר"י כו'. נ"ב מה שמקשין העולם דברי ר"י אר"י דלעיל שכתב דגמרי' קנס ממיתה נראה בעיני דלא קשה כל כך דכל מה שכתב ר"י לעיל והכא הכל הוא לרווחא דמילתא כנ"ל לעיל קאמר והכא אתי שפיר כו' דאם המגא לומר דגמרינן מהדדי כדמוכח לקמן לכהורה אפ"כ מיושב השתא שפיר וכאן כתב לרווחא דמילתא דלא איצטריך למימר דילפינן קנס ממיתה והש"ס אתי שפיר ולס"ד

מהר"ם

בקדושין דלא חשיב התם אלא תנאים שנתפרשו שמותיהם כגון רבי ור"מ וראב"י כדאיתא התם:

ע"ב גמרא אי דלא עמד בדין בפילא מי איכא. פי' רש"י מי יימר דגנב דתבעיה בפילא פירש אפילו אם מצא הגניבה בידו לא מצי למימר ולמתבע ליה אתה גנבת שלי שלם לי הכפל מאחר שלא עמד עדיין בדין מצי אמר ליה אתה נתתו לי או אתה הפקדת אצלי או קניתי אותו ולכך ע"כ צ"ל דאיירי דעמד בדין משא"כ לעיל גבי אתה אנסת בתי או פתית בתי דהדרי שור שחוט לפניך ולכך אפילו דלא עמד בדין מצי מיירי ולכך איבעי ליה לעיל:

דף מד ע"א תוס' ד"ה איכא בינייהו אורועי סהדי וכו' עד א"נ לפסול חתימתן. פי' [לא] שפוסל העדים כהודאתו אלא שפוסל כל השטרות שיש לו שאלו העדים חתומין בהן דכיון דהורה ששטר זה הראשון הוא מזוייף אמרינן הוא זייף חתימת העדים וזייף ג"כ כל חתימות השטרות שבידו כמו שזייף זה ועיין באשר"י: **ע"ב** תוס' ד"ה ואימא לרבות וכו' עד דמקרב אחיך ידעינן בכל דין דבעינן הורתו ולידתו בקדושה. נראה דלאו דוקא הורתו ולידתו אלא דבעינן נמי שיהא אמו מישראל כמו שכתבו התוס' סוף דבור זה:

תוס'

דף מה בד"ה אמר רבא כו' ואילו מוציא ש"ר כה"ג שזינתה אחר נישואין כו' והשתא א"ש הא דלא נקט בברייתא באו לה עדים בבית חמיה כו' עכ"ל ק"ק דלפירושו נמי תקשי לפלוג בדידיה לאסוקי לעיל באו לה עדים בבית חמיה שזינתה תחתיו והוציא שם רע סוקלין אותה על שער העיר ולא ה"ל למנקט במציעתא באו לה עדים בבית אביה כו' וי"ם ליישב דניחא ליה למיפלג וליתני כולה בזינתה בבית אביה ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה והוא שבעל כראב"י כו' לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ומלקות דמוציא ש"ר חידוש כו' עכ"ל דבעל נמי לאו שאין בו מעשה הוא בעבירה שהוא מוציא ש"ר ואפ"ה לוקין עליו מויסרו דחידוש הוא ולא גמרינן מיניה בעלמא כדאמרינן בפ"ק דמכות מיהו ק"ק לר"י דס"ל דאינו חייב עד שישכור עדים אמאי קרי ליה לאו שאין בו מעשה דהא ע"י מעשה (א) שנותן שכר לעדים נעשה העבירה ודו"ק: תוס' בד"ה סוקלין אותה על פתח שער העיר ההיא היינו עיר שסרחה בו כו' עכ"ל כך היה הגירסא לפניהם שער העיר ההיא ופירשו דההיא ר"ל עיר שסרחה בו וכדגמרינן לקמן מע"ז מיהו שער העיר גופיה במוציא ש"ר נמי ילפינן מע"ז דלא כתיב שער העיר אלא בנערה המאורסה שזינתה בבית אביה ולא ילפינן מיניה מוציא שם רע דהל"כ לא הוה אצטריך למילף פתח מפתח ופתח משער דמשכן אלא שער משער דע"ז וכה"ג כתב מהרש"ל ודו"ק: **בד"ה** ר"י אומר ללקות כו' ונראה לר"ת דלוקה היינו מכת מרדות לכ"ע והא כו' עכ"ל מיהו אין זה מספיק דאף לפירוש ר"ת הכתי המקשה דלא אסיק אדעתיה לומר דלוקה מ"מ היינו מכות מרדות ע"כ הא דלוקה אפילו בלא בעל היינו משום לא תלך רכיל תקשי ליה כל הני קושיות שהקשה ר"ת ויש ליישב בקלות דהמקשה הכא לא ידע הא דהפיק לקמן אזהרה למוציא שם רע משום לא תלך רכיל והא דלמדנו יסרו מויסרו כו' ודו"ק: **בא"ד** ואע"ג דלר"י בעלמא לאו שאין בו מעשה כו' הכא שאני דגלי קרא דלא לקי אלא דוקא כשבעל כו' עכ"ל וכן צ"ל גם לפ"ה אליבא דרב נחמן אלא דלפי' ר"ת צ"ל כן גם לרב פפא וק"ל:

דף מו בד"ה בשלמא לראב"י כו' וי"ל דסבר דלא מחייב אלא א"כ העיז כו' עכ"ל ר"ל דאיירי שהוכחשו העדים ע"י כיחוש גמור או שהוזמו אלא דגזירת הכתוב הוא דאפילו הכי לא מיחייב הבעל אא"כ העיז פניו כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ואימא לדידה כו' אי לאו הוה שום משמעות מויצאה חנם שיהא כו' עכ"ל והא נמי קא קשיא ליה למקשה השתא דלא אסיק אדעתיה שום משמעות ואם כן אימא לדידה ויתורא דויצאה חנם נמי למאי אתא והשתא שפיר הקשו התוס' למאי דמשני השתא אביה כו' לא יתרץ כלום אקרא דויצאה חנם למאי אתא וק"ל: **בפרש"י** בד"ה שייך ביה בידו ליטול ממון כו' למוסרה לביאת קדושין כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בתוס' פרק אלו נערות ובפ"ק דקדושין ודו"ק: **תוס'** בד"ה זכאי במציאתה כו' אבל מציאתה דקטרחא כו' וי"ל דמה להנך שכן האב נפסד כו' עכ"ל דאחדא מתרתי פרכינן הך פירכא כל דהו שהאב נפסד על ידיהן אבל לעיל אחדא מחדא לא פרכינן הך פירכא אלא פירכא גמורה דלא קטרחא ובפ"ק דקדושין פרכינן לה נמי אחדא מחדא ודו"ק:

דף מז גמרא מסתברא דאביה הוי כו' למאי דס"ד השתא קשה ל"ל קרא דלאמה למעשה ידיה של בתה הא מהך סברא נפקא ליה וכה"ג הקשו התוס' גבי השתא אביה מקבל כו' וק"ל: **בפרש"י** בד"ה בנעוריה גבי הפרת נדרים כו' בהדיא כתיב כי הניא אביה וגו' עכ"ל לא ידענא אמאי לא הביא רישא דקרא ואם הניא אביה אותה ביום וגו' ותלמודא שהביא לעיל קרא דסוף הפרשה בנעוריה בית אביה אמאי לא מייתי קרא דריש הפ' דכתיב בבית אביה בנעוריה וק"ל: **תוס'** בד"ה משום איבה כו' אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן כו' עכ"ל ק"ק (ב) לפרש"י הא דקתני הכא האב זכאי בבתו נערה וקטנה במציאתה ככל אינך דקתני הכא הא דומיא דהכא בסמוכה אפילו בבוגרת וגדול הסמוך נמי מציאתו לאביו ודו"ק: **בא"ד** דהתם לנדרים קתני קטנה אפילו באינה סמוכה ונערה בסמוכה וגדול הסמוך כו' עכ"ל לכאורה דר"ל דנערה וה"ה בוגרת בסמוכה מהאי טעמא שכתבו דזילא בהו מלתא לחזור אחר הפתחים ולנדרים דהתם היינו בנו ובתו הגדולים דהוי לעצמן לא הוי בענין אחד דבתו היינו באינה סמוכה דוקא וגדול היינו אפילו בסמוך אבל לפירוש ר"י ניחא דבנו ובתו הגדולים שוים אפילו בסמוכים הוי שלהן ובנערה לא איירי התם אבל ק"ק לפירוש ר"י נמי למאן דאמר לא קטן קטן ממש אלא סמוך זהו קטן הוי ליה בנו ובתו הקטנים אינן שוים דקטן היינו דוקא בסמוך ובתו אפילו באינה סמוכה גם לשונם מגומגם בזה שהזכירו קטנה ונערה דלא הל"ל דהוי לנדרים אלא משום בנו ובתו הגדולים דלא הוי שוים אבל היותר נ"ל להגיה בתוספות כמ"ש מוהרר"א ב"ח דכל"ל דמתניתין דהכא הוי לנדרים קטנה אפילו באינה סמוכה נערה בסמוכה ור"ל דמלת בתו דהיינו נערה וקטנה דקתני הכא הוי לנדרים לפרש"י דקטנה אפילו באינה סמוכה משום דבשעה שמוצאה מרילה כו' ונערה דוקא בסמוכה אבל הא דקתני התם בנו ובתו לנדרין לא חיישי בין לפרש"י ומ"ש עוד וגדול הסמוך כו' הוא מלתא באנפיה נפשיה דגם זה צ"ל לשמואל לפרש"י במתניתין דהתם דאיכא לפלוגי בין בנות אפילו גדולות לבנים משום זילותא ודו"ק: **בד"ה** ואמרי לה כו' א"נ כשנמסרה כו' או נשואין בלא סעודה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הא תניא בהדיא בפרק ואלו מגלחין מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ונ"ל דמפרש הא דאמר אין כונסין היינו עם האירוסין כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק ואינו אלא דברי נביאות ונ"ל ליישב שסמכו בזה אמה שבאו לחלק בין שמחה דאורייתא לשמחה דרבנן והשתא איכא למימר דנשואין בלא סעודה לא הוי דאורייתא אלא דרבנן כיון דלא חשיבה שמחה כולי האי ולא הוי דרשה גמורה אלא בנשואין עם סעודה דהוי שמחה גמורה ואין מערבין שמחה בשמחה וק"ל: **בד"ה** כתב לה כו' אבל מדידה לדידיה אפי' ר"א מודה דדי לנו באומדנא של איתון כו' עכ"ל נ"ל לפרש דבריהם דלפרש"י ניחא להו דמדמי להו דתרווייהו בארוסין איירי ומסיק דכ"ע כראב"ע דמודה ראב"ע במדידה לדידיה דטפי סני ליה לאב באחתוני דהיינו איקרובי דעתא בעלמא כדלקמן פרק אף על פי כמדידיה לדידה דלא סני ליה באחתוני בעלמא אבל לפירוש רבינו תם דהך ברייתא בנשואין איירי ולא מדמה להו אלא משום אומדנא דלא כתב לה אלא ע"מ כו' ומסיק במדידה לדידיה אפילו ר"א מודה דדי לנו באומדנא של איתון נשואין דאיירי ביה אע"ג דאיכא תו אומדנא אחרינא דהיינו שלא כתב אלא ע"מ שתהנה בתו די לנו באומדנא ש' דאיתון נשואין ולא דמי להיא דראב"י כו' ואי הוה שייך התם אומדנא דאיתון דהא באירוסין איירי ולכך אזלינן בתר הך אומדנא שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה משום חיבת ביאה ועל פי הדברים האלה כתבו לקמן דל"ע שלא יקשה לר"ת דלקמן בריש פרק אף על פי מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא כו' דר"ל לפרש"י ניחא דהתלמודא מחלק בין מדידה לדידיה ובין מדידיה לדידה דטפי סני ליה לאב באחתוני מהבעל דלא סני ליה באחתוני בעלמא ובהכי פליגי למסקנא רבנן וראב"ע דרבנן סברי דסני ליה נמי לבעל באחתוני בעלמא כדאמר בפרק אף על פי וראב"ע סבר דלאב סני ליה באחתוני דהיינו לר' נתן אבל לבעל לא סני ליה באחתוני. אבל לפירוש ר"ת דלא מפליג בין מדידה לדידיה ובין מדידיה לדידה אלא דבאב שייך נמי אומדנא דאחתוני ודי ליה בכך אבל בבעל ליכא אומדנא אחרינא ואי הוה שייך הוה אמדינן אהא קשיא להו שפיר דהא שייך נמי בבעל אומדנא אחרינא כדאמרינן בפרק אף על פי לרבנן דראב"י לאו דוקא נקטו אומדנא דאיתון אלא אומדנא דקירוב דעת קאמר התם אלא כיון דלפירוש רש"י הכל אחד נקטו כן וכים ספרים מחקו מלת דאיתון מדברי התוס' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אם תענה כו' דבפרק בתרא דיומא משמע אם תענה את בנותי היינו שימנע מהן תשמיש כו' עכ"ל ובלאו הך דפרק בתרא דיומא הוה אפשר לומר דאם תענה את בנותי התשמיש גופיה נקרא עינוי כמו שכתוב וישכב אותה ויענה כדאמרינן נמי התם ולכך הוצרכו להביא דהאי קרא דאם תענה וגו' מפרש לה התם מניעת תשמיש דהיינו איסור תשמיש ביוה"כ דקרי עינוי וה"ה דה"מ לאקשויי הכי אקרא דויענך וירעיבך דמשמע מניעת מזונות ובתירוצם יתורץ וק"ל:

דף מח בד"ה ולא שאני לך כו' דמוקי לה הניא דמי שהלך למדה"י כשהשרה כו' אבל לא בניו כו' עכ"ל ולמאי דמסיק נמי התם מאי פסקא אלא א"ר פפא בבשמעה בו שמת בע"א כו' ודאי דאוקמא בשלא השרה לא לזו ולא לזו דהא לא הוה מוקמינן לה בשהשרה לה אלא למאן דאמר התם דאין פוסקין מזונות לא"א ובשמעה בו שמת כ"ע מודו דפוסקין לא"א מזונות וק"ל: **בד"ה** מי שהלך למדינת הים כו' אדרבה טפי הוה רבותא דאפילו כשהיא אלמנה דאינה יורדת עמו כו' עכ"ל הכי פסיקא להו דאינה יורדת עמו אפילו כשהיא אלמנה דהא מתניתין איירי כשהיא אלמנה וקאמרינן עלה אי לאורחה מאי טעמא דת"ק כו' ולפי ספרים דגרסינן קוברים אותה לפי כבודו ניחא דהוי רבותא דאפילו כשאינו אלמנה שהולך למדה"י עולה עמו ולכך לא קאמר שהם הלכה כר"י ד"ה דוקא כשהיא אלמנה דבהכי איירי מתניתין וק"ק אמאי לא תקפי להו נמי להך גירסא דגרסינן קוברין אותה לפי כבודה מאי קא מתמה לפי כבודו לא דהא אע"ג דקיימא לן כר"י אימא דהיינו דוקא כשהיא אלמנה דבהכי איירי מתני' אבל כשאינו אלמנה שהולך למדה"י מודה ר"י ודו"ק: **בד"ה** לעולם היא כו' ול"ג עד שתכנס לרשות הבעל כו' ומיהו י"ל דהא כו' אבל הכא כו' עכ"ל לפום אותה גירסא הא דפריך לרב אסי מהא לעולם היא ברשות אב עד שתכנס לחופה ברייתא היא ולא מתניתין דהכא וק"ל: **ע"ב** בד"ה רב אסי כו' ואור"י דודאי סברא כו' אבל הכא רב אסי מתני' דחקתיה כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם דודאי סברא פשוטה היא כדקאמר סתמא דתלמודא לקמן בלי חולק דא"ב נמי מסר למשנה ראשונה ואי לא הוה הך סברא פשוטה לא הל"ל נמי דא"ב מסר כיון דבלאו הכי מצי לאשכוחי א"ב כדקאמר דקיבל א"ב אלא דרב אסי נדחק הכא למשנה אחרונה להפך הסברא דלשון המשנה דחקתיה הכא דברשות הבעל משמע לגמרי כו' ודו"ק: **בא"ד** דא"ב למאן דאמר סמפון ליכא כו' ולמאן דאמר שמא ימזגו איכא כו' עכ"ל ומשנה אחרונה ודאי לא להקל באו ולטעמא דשמא ימזגו ניחא אף למ"ד חוץ מהרומה במסר אבל רב אסי דקאמר אף לתרומה לית ליה אלא טעמא דסמפון ודקאמר נמי לקמן למשנה ראשונה א"ב מסר צ"ל למשנה אחרונה נמי א"ב במסר ודו"ק: **בד"ה** ושמואל

קרני ראם (א) בפרש"י בד"ה והוא כו' דהא ע"י מעשה. נ"ב ואין זה קושיא דאטו שמלקות בא ממה ששכר העדים פרי אינו בא אלא ממה שהוציא שם רע וזה אין בו מעשה: (ב) בתוס' ד"ה משום איבה כו' ק"ק. נ"ב ולענ"ד נראה דהרי במיתזני מינייהו נ"ל לטעמא דאיבה דהרי טכל נילף ממע"י וכמ"ש התוס' בד"ה זכאי במציאתה בסה"ד ומעשה ידיה משום דקא מתזני מיניה עיי"ש א"כ נ"ל לטעמא דאיבה אלא דרש"י פי' בקדושין דמעשה ידיה שכיחא וא"כ מציאה דל"ש לא ילפינן ממעשה ידיה אבל מציאה דשכיחא וכגון דהקפי אגמא דכוורי דשכיחא כמבואר בב"מ י"ב ע"ב זהו במתזני מן התורה שלו דילפינן ממעשה ידיה אלא דסתמא קתני במציאתה וזה רק משום איבה וא"כ עכ"פ יש לפרש מציאתה מה"ת וכגון מציאה דשכיחא וא"ש ועיין רש"י בב"מ שפירש מציאת בנו ובתו הקטנים בתו הקטנה ילפינן מקרא דאפי' נערה כל שבח נעוריה לאביה וזה תימה דמציאתה משום איבה וגם דשבח נעורים בהפרת נדרים כתיב ויבואר בי':

מהר"ם

דף מה ע"א תוס' ד"ה אמר רבא וכו' עד ולפי זה לא גרסי' בעלמא וכו' וכן הא דקאמרי' בסמוך ולפי זה הא דקתני וכו'. כתב כן לאפוקי לפי' רבינו שמואל שכתב לקמן בסמוך הוי הכל ניחא: ד"ה תנאי היא וכו' עד היכי מייתי לאישתני גופא דלעיל פי' היכי מייתי מרבנן דר"ש אברייתא דלעיל דקתני ומשבגרה הוציא עליה ש"ר דבסקילה דלא אמרי' הואיל ואשתני גופא אשתני קטלא.

דף מו ע"א תוס' ד"ה אתיא שימה שימה כו' מדאמר בריש איזהו נשך וכו'. הא דאצטריכו התוס' להביא ראיות מעלמא דאין רבית בקרקע ובפחות משוה פרוטה ולא דייקי לה משמעתין דאי יש רבית בקרקע ובפחות משוה פרוטה א"כ מאי בעי ר' ירמיה הכא שכרן בקרקע וכו' י"ל דאשמעתין איכא לתרץ דלעולם איכא רבית בקרקע דמרבינן לה מכל דבר אשר ישך כדאיתא בריש איזהו נשך ומבעיא ליה דלמא שאני התם דמשום דחומרא דרבית הוא א"ד הואיל וילפינן מוציא ש"ר מהתם לרבי יהודה לא שנא וכן צ"ל ע"כ לתנא דברייתא דס"ל דיש רבית בקרקע כמו שמביא הב"י בטור י"ד סי' קס"א גם מדברי התוס' כאן משמע דמספקא להו מדכתבו בסוף דבור זה שמא בכהאי גוונא לא הוי רבית בקרקע: בא"ד אבל אם אדם לוה שדה שאם שטפה וכו'. צ"ל הא דכתבו שאם שטפה ולא כתבו סתם שאם הלוה שדה וכו' משום דלא שייך הלואה בדבר המוחזר בעין אלא לשון שאלה ובשאלה אין איסור רבית כ"א בהלואה: **ע"ב** ד"ה ואימא לדידה וכו' דאי כתב רחמנא כי יקח וכו' ר"ל וא"כ היכי קאמר הכא ואימא דידה הוי אם כן קרא אין כסף למאי אתא לאשמועינן דאשה נקנית בכסף מכי יקח נפקא דאין קיחה אלא בכסף דילפינן קיחה קיחה משדה עפרון: בא"ד ואור"י וכו'. ר"ל דמיתורא לא מסתבר ליה למילף שיהא שלו אי לאו משום משמעות בקרא דיהא של אב והא דאמרינן בפרק קמא דקדושין ואיצטריך למיכתב וכו' היינו לפי מסקנא דשמעתין דקאמר יציאה דכוותה קא ממעט וא"כ יש משמעות בקרא שהוא של אב וכן כתבו התוס' בקדושין דף ג': בד"ה יציאה דכוותה קא ממעט וכו' עד מה התם נערה אף כאן נערה. נראה דר"ת מפרש הקושיא דפריך בגמרא ר"ל ואימא הא דקא מרבינן אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר היינו אב אימא הני מילי בקטנה דלית לה יד אבל בנערה דאית לה יד כספא לדידה הוה כדפריך על פסוק את בתי נתתי לאיש הזה ולכך מסיק בשמעתין יציאה דכוותה קא ממעט מה התם נערה אף כאן נערה ולכך הקשו התוס' דאכתי תקשי ואימא לדידה הוי כפי' הקושיא לפרש"י לפירוש הראשון וגם משמעות הלשון ואימא לדידה לא משמע כפי' ר"ת וזה כוונת התוס' בקדושין דף ג' במה שכתבו שם בסוף דבור המתחיל יציאה דכוותה וכן משמע לשון הקושיא עיין שם:

דף מז ע"ב גמרא ת"ר תקנו מזונותיה תחת מעשה ידיה וכו'. עיין ביאור שפת ההלכה ש בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ל"ב:

חכמת שלמה

ל: תצטריך לשויי דבתולת ישראל אתי למשטי מלקות ומאה כסף כדי שלא יקשה בתולת ישראל נ"ל משום דלא גמרי' מהדדי ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף מה ע"ב גמ' אשכחן ע"ז נערה המאורסה מנא לן כו'. נ"ב פי' היכא שסיתה ראויה לפתח בית אב ואין לה פתח בית אב מנא לן דבעינן שער כו' ומשער דנערה מאורסה לא ילפי' דשאני התם דלא בעינן אלא שער ולא פתח בית אב ודו"ק: רש"י בד"ה והוא שבעל כו' עליו ומלקות דמוציא שם רע חידוש הוא ומויסרו כו' כנ"ל:

דף מו ע"א רש"י בד"ה שלא כו' ערות במוציא כו' סד"א: **ע"ב** רש"י בד"ה יציאה דכוותה כו' בפדיון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה והמותר נותנת לו אף כי קאמר כו' כנ"ל: תוס' בד"ה יציאה כו' מהאי קרא דכספא כו' דהשתא אביה שקיל כסף כו' כנ"ל:

דף מז ע"א גמ' מסר לה והא כו' אלא כי איצטריך ט' כנ"ל: רש"י בד"ה משום איבה דכיון דאיסו חייב כו' כנ"ל: תוס' בד"ה משום כו' צריך לחזר על הפתחים כו' כנ"ל: בד"ה דמסר לה בשבתות כו' נשואין בלא סעודה כו'. נ"ב ותימה הא תניא להדיא בפרק אלו מגלחין מארסין אבל לא כונסין ואין עושין סעודת אירוסין ונ"ל דמפרש הא דאמר אין כונסין היינו עם האירוסין אבל אם אירס כבר אין איסור בכניסה לחוד בלא סעודה וא"ל א"כ אמאי לא משני נמי הא דהתולך דנשואין בלא סעודה איכא שמחה היינו עם האירוסין משום דמשמע ליסנא דהתם דאפילו נשואין לחוד אסור דקתני מונעין מלארס ומלכנוס דמשמע כל חדא אסורה וק"ל ומ"מ כל הפוסקים לא ס"ל הכי ואסרו אפילו כניסה לחוד כנ"ל. (עיין במהרש"א): **ע"ב** רש"י בד"ה ואיפוך אנא כו'. נ"ב מה שפרש"י שקלי המזונות ואפרין פי' התוס' לקמן שקלי הפדיון וקבורה וסוברים שכך הפשט בלי ספיקא והקשו ממנו על פרש"י שפירש שם דף נ"ב ד"ה רנה אינו פודה: תוס' בד"ה שלא כו' על שנותן יש לו כו' כנ"ל:

פי' דמההם יליף לכל מילי חוץ מתרומה כו' ולא אתי למעוטי אלא תרומה כו' עכ"ל ק"ק דמשמע א"כ ר"ל מה הוסיף אדרב דקאמר נמי הכי מסירתה לכל חוץ מתרומה וק"ל :

דף מט בד"ה ואימא ה"מ כו' ומיהו קשה לפ"ז דהיכי ילפינן מנדרים כו' עכ"ל אבל לפרש"י דקאי ואימא ה"מ כו' אמתני' ניחא דקתני במתני' לכל מילי הוה מסר ברשות הבעל ועלה מסיק דבהפרת נדרים לא הדרא למילתא קמייתא ה"ה לשאר מילי דהיכא למילף מנדרים אבל לענין סקילה קושטא הוא דליכא למילף מהפרת נדרים מה"ט שכתבו דמ"מ תהא כיתומה וק"ל : **בא"ד** קשה דאי אמתני' קא בעי למה המתין כ"כ כו' עכ"ל לכאורה שהרגיש רש"י בזה במה שפירש וכיון דלא נפקא לן מסירת שלוחים אלא מקרא יתירא ד"ת אביה אימא כו' אבל אין זה מספיק כיון דבעיא היא לענין דינא אי הדרא אי לא ה"כ ה"מ למיבעיא הכא בשלא ידע אכתי דמקרא יתירא נפקא ליה וק"ל :

ע"ב בד"ה אכפייה רבא כו' וי"ל דאכפייה בדברים כו' עכ"ל וכתב הר"ן ע"ז ולא ידעתי מהו זה גבי בנים אפילו בדלא אמיד כופין בדברים וכיון כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא היא דבלא אמיד אינו נקרא כפייה בדברים אלא אמירה ודיבור בעלמא יארוד ילדה כו' וכל הכי דנקט אבל כפייה בדברים באמיד היינו שאומרים לו שעובר על מצות עשה דצדקה דבהא ודאי כפה רבא לרב נתן ולא שהלקה אותו וק"ל : **בד"ה** הוא ואשתו כו' דהיכא למימר דנקט בנו משום דאיירי דזונין אפילו ממטלטלין אבל לאחר כו' עכ"ל והא דפריך אלמנותו ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מבעיא לא ניחא ליה למימר דמשום מטלטלין נקט הוא ואשתו דודאי משום מטלטלין לחוד לא איצטריך ליה לאשמועינן התקינו דכיון דהוא ואשתו מבעיא בחייו מהיא דאלמנותו כו' אין לחלק בהא ואשתו בין מטלטלין לקרקע דלא שייך לחלק אלא באלמנותו דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי משא"כ הכא גבי אחר ניחא ליה לאשמועינן הך מילתא דניזונין גבי בנו אפילו במטלטלין ולתירוץ א"כ משום הוא כו' נמי ניחא דפריך דמשום הוא לא הוה איצטריך למתני ואשתו ועוד דהוא גבי בנו נמי מבעיא מאלמנותו ודו"ק : **בא"ד** ומיהו בים נוחלין משמע דלא טרפא ממקבל מתנה כו' עכ"ל לכאורה יש לדקדק מי הכריחם לראיה זו הא בבנו נמי מסיק הכא דלית הלכתא כוותיה ואינן ניזונין וכ"ש לאחר ולפי מה שכתוב במרדכי דהא דפסיק דלית הלכתא כתקנת אושא היינו דהוא אינו ניזון אבל אשתו ניזונית ניחא מיהו מה"ט דקאמר דנטרח לדידיה ולדידה אין נראה לחלק מחיים בין הוא לאשתו וע"כ נראה (א) דלאחר דאין ניזונין דקאמרי היינו לאחר מותו בשפיעבדו האחים וכן מוכח מתוך דבריהם ממה שכתבו לעיל דלאחרים יש לחלק בין מקרקעי למטלטלי היינו לאחר מיתה דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי אבל מחיים ודאי דאין לחלק בין מקרקעי למטלטלי ואין לחלק נמי בין הוא לאשתו והיא שהביאו לראיה מפרק י"נ איירי נמי לאחר מיתה וכל דבריהם הולכים ע"ד זה ותו לא מידי וק"ל :

ח"א דף מט ע"ב עורבא בעי בני כו' נקט עורב יותר מאחר עופות לפי פרש"י שהוא דומה בתחלה ליהכוד כמפורש בערוך אילין יהרודתא אית להון מזון על אפיהון כד אינון מיינקן בניהון דלא יהוון חמיין יתהון סומקין ואכלין להון עכ"ל וקאת בלשון אחר באיכה רבתי ע"ש וכן הוא העורב מתחלה הוא אכזרי כשהן לבנים אבל לבסוף שהוא מכירן כשהן שחורין הוא מרחם עליהן וק"ל :

דף נ בפרש"י בד"ה ובתינוקת כו' י"ב גופה קאמר דאי בת י"ב ויום אחד דאורייתא היא כו' עכ"ל והא דלא פירש כן גבי תינוק דתליסר גופה קאמר דהא י"ג ויום אחד דאורייתא הוא משום דלא היה כתוב כלל בנוסחות הגמרות שלהם הא דבר תליסר כו' וכ"ה ברא"ש וק"ל : תוס' בד"ה שיהא אדם מגלגל כו' בן עשר למשנה לא כו' אלא לגלגל עכ"ל הוצרכו לזה לתירוץ דאיבעית אימא דהך דמתגלגל עמו עד י"ב כו' איירי למשנה אבל לתירוץ קמא דספי ליה כתורה לאו היינו יורד עמו לחייו ומהוקמא שפיר הך דמתגלגל עד י"ב ומכאן ואילך יורד כו' נמי למקרא ואיכא לאוקמא שפיר הך דבן עשר למשנה היינו למספי ליה אבל ליכא למימר לתירוץ קמא דהך דספי ליה כי תורה איירי נמי למשנה דאם כן היאך מהוקמא הך דבן עשר למשנה דלא שייך גלגול בתר למספי וכן מוכח מדבריהם שכתבו לתירוץ קמא דבן ה' למקרא היינו לגלגל כו' ודו"ק : **בד"ה** וספי ליה כי כו' והא דתנן כו' בן ה' למקרא היינו לגלגל כו' עכ"ל בלאו הך אוקימתא ההך גופה דבר שית ספי ליה כו' נמי ע"כ דלא מהוקמא הך דבן חמש למקרא אלא לגלגל אלא דהשתא צריכין לדחוקי טפי דאיכא ג' חלוקות בדבר לגלגל ולמספי ולירד עמו לחייו דהיינו לגלגל מבן ה' ולמספי מבר שית ומי"ב לירד לחייו ודו"ק : **בד"ה** הבעל מוציא כו' א"כ דכתב כו' אין לי בפירות נכסייך כו' אבל אם כתב ט' אין לי בנכסייך ובפירותיהן כו' עכ"ל הכי מתנייא התם ברישא גבי אין לי בנכסייך דאם מכרה ונתנה קיים ומשמע להו דמכל שכן בסיפא אין לי בנכסייך ובפירותיהן (דלא) [דאם] מכרה ונתנה קיים וכ"ה בהדיא ברא"ש שכתב וכן בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה קיים לפי שנס בבבא ראשונה הדין כן כו' ע"ש ובאין לי בנכסייך כבבא דרישא פסיקא להו דה"נ אין מכרה קיים ליכא לאוקמא הכא לר"י דכיון דיש לו פירות בבבא דרישא אמאי קאמר דהתקינו דוקא במתה הבעל מוציא מיד הלקוחות בחיים נמי יהא מוציא מיד הלקוחות לפירותיו כיון דקנין פירות כקנין הגוף דמי אין לחלק בין חיים למותה אבל לר"ל ניחא דאע"ג דיש לבעל פירות בנכסי מלוג מ"מ כיון דאינו כקנין הגוף אם מכרה אותן מכרה קיים ולא תקנו שיוציא אותן הבעל אלא לאחר מיתה שעשו אותו כלוקח ראשון וכה"ג אשכחן במזונות הבנות שיש להן מן הבנים אם מכרו או משכנו אין מוציאין למזונות אבל התוס' בפרק החובל כתבו לקיים דלר"י אצטריך תקנת אושא בכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם ט' דאין לו פירות והיינו אליבא דר' יהודה בפרק הכותב ולא תקשי להו התם בפרק החובל הא דקתני התם בפרק הכותב דאם מכרה ונתנה קיים אפילו באין לי בנכסייך לחוד וכ"ש בכה"ג די"ל דהתם בעו התוס' למימר דמתני' דהכותב דקתני אם מכרה ונתנה קיים היינו קודם תקנת אושא אבל התוס' דהכא ניחא להו לאוקמא מתני' דהכותב לבתר תקנת אושא דרבי דסתם המשניות בתר תקנת אושא הוה וכה"ג משני הגמרא בפ' החובל ארומיא דב' ברייתות הא קודם תקנת אושא הא לאחר תקנת אושא אלו

הדברים ברורים למבין אבל מהרש"ל הגיה כאן בדברי התוס' אין לי בנכסייך ובפירותיהן אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אין ט' ע"ש והוא הבין דברישא באין לי בנכסייך דוקא קתני דמכרה ונתנה קיים אבל באין לי בנכסייך ובפירותיהן כו' אין מכרה ונתנה קיים וכן הבין הב"י בדברי הטור אה"ע סי' צ"ב ע"ש ואינו כן כמ"ש בהדיא בשם הרא"ש וגם אין הדעת סובל כן (ב) למימר דטפי מכרה ונתנה קיים באין לי בנכסייך מבכותב לה אין לי בנכסייך ובפירותיהם דליכא בארעא וגיורא בשמי שמיא וכי משום דסילק עצמו גם מפירותיהן יגרע כחה אבל הדברים ברורים כמ"ש ותו לא מידי ודו"ק :

ח"א דף נ ע"א המבזבז אל יבזבז יותר מחומש כו' אעשרנו לבתרא כי קמא ט' פי' פרש"י ועוד נראה דהכי משמע ליה ע"פ מ"ש עשו מדת הרשעים היה בו שאמר יש לי רב אבל יעקב אמר יש לי כל דהיינו שהיה מסתפק במועט בברכת כל כדאמרינן ס"פ השותפין וכמ"ש שכל עלמו לא בקש רק לחם לאכול ובגד ללבוש וברמז קאמר וכל אשר תתן לי וגו' אותו ברכת כ"ל שהוא ג' מנפים עשר דהיינו אתן ה' ממנו למעשר ועוד אעשרנו שנית לאותו כ"ע דהיינו עישור בתרא כי קמא והוי עישור קמא ועישור בתרא ממלת כ"ל כמספר החומש ממנו וק"ל : מכאן ואילך יורד עמו לחייו כו' עיין פרש"י ועי"ל דנקט האי לישנא ע"ד כי היא חייך וגו' ואם א"א לו ללמוד יורד עמו לחייו ללמדו אומנות כמו ראה חיים וגו' ואמר ספי ליה כתורא כו' יש לפרש כי העגל אינו מקבל המאכל כ"א בסיוע מבעליו כמ"ש בפרק מי שהחשיך לענין שבת ואין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין ולא כן בגדלותו כשהוא שור שמקבל המאכל בקלות כן הקטן פחות מבן ו' בקושי מקבל מה שמלמדין אותו משא"כ בגדלותו מבן ו' שמקבל מקבל כמוהו כשור הזה את המאכל ועיין מ"ש בזה בפ"ק דב"ב : כל המכנים בנו פחות מבן ו' כן אחריו כו' הסתא דלא ידע לאפלוגי בין כחוש ובין בריא הא דלא תקשי ליה מתני' דקתני בן ה' למקרא די"ל דהיינו לגלגל אבל למספי הוא מסוכן כדקאמר הכא וכה"ג כתבו התוס' לעיל ודו"ק : עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו כו'. כמ"ד לעיל דבקטנים אינו חייב לזונם הם לא אים אמיד הוא אלא מדרך צדקה ורש"ן דפליג ומוקי ליה זה המגדל יתום כו' לא ניחא ליה לאוקמא בבניו ובנותיו דאפי' למ"ד דבקטנים אינו חייב לזונן מ"מ אין זה מקרי צדקה בכל עת כיון דבקטני קטנים לכ"ע חייב לזונם כמ"ש התוס' לעיל אבל במגדל יתום כו' ומשיאן ה"ז ממש בכל עת דמקטני קטנים עד בואם לפרקן שמשיאן ה"ז עושה עמהן צדקה וק"ל : הון ועושר כו' זה הלומד תורה כו'. הדמיון בזה הלמד ומלמדה למי שיש לו עושר ונותן ממנו לצדקה שאינו חסר כלום אבל הוא מוסיף ברכה כמ"ש ובחנוני נא בזאת וגו' כן הלמד תורה ומלמדה לאחרים הוא אינו חסר מתורתו אבל הוא מוסיף לו לימוד כמ"ש הרבה למדתי כו' ויותר מתלמידי גם הלימוד לאחרים יהיה כצדקה שניתנה בהנם כמ"ש ואני נתתי וגו' מה אני בחנם אף אתם כו' ומאן דמפרש לה זה הכותב תורה כו' המקרא מתפרש יותר כפשוטו לענין ממון ואמר ומשאילן לאחרים היינו בחנם בדרך צדקה ולא מוכרן לאחרים : כיון שבנים כו' דלא אתי לידי חלילה כו'. דחלילה היא כענין קטטה ומריבה שהיא מבייתו ויקפה בפניו על שאינו חפץ ביבום ופעמים הוא בהיפך שהיא אינה חפלה ביבום והוא מייבמה בע"כ וקאמר שלום על ישראל עמ"ה להקים לאחיו שם בישראל ונקרא שמו בישראל וגו'. ומ"ש שלום על דייני ישראל דלא אתי לאגלויי פרש"י מי קרוב וקודם לנחלה עכ"ל וק"ק דפ' נחלה מפורשת בתורה מי הוא הקרוב קרוב קודם ולמה אתו הדיינים לאגלויי באין לו בני בנים ויש לפרש מאן דרואה לו בני בנים ודאי אינו מעביר נחלה דאסור אפי' מברא בישא לברא טבא מה"ט דשמא יזכה בר ברא כדאמרי' לקמן בפרקין אבל מי שאינו רואה לו בני בנים יתום דבמיתת בני יבואו נכסו לקרוב שאינו הגון וע"כ הוא מחלק נכסיו על פיו לקרוביו שדעתו קרובה אליו יותר ואז אתו הדיינים לאגלויי כההיא דלקמן פרק הכותב נכסי לטוביה כו' שניהם קרובים עודה דדייני כפרש"י ותוס' ע"ש ודו"ק :

דף נא בד"ה מני ר"מ כו' ופי' ריב"ן דבכ"מ דאית לה ט' אבל אם היה תנאו קיים כו' עכ"ל ולפירושו לשון אפילו בתנאי דקאמר יש לפרש לגבי כותבת לו התקבלתי דלא מצי מחלה לר"מ ולא סמכה דעתה טפי למימר דאית לה כיון דכתבה לו מיהו מהיא דהחובל שכתבו התוס' מוכח דלכ"ע יכולה למחול על ידי התקבלתי ולא הוה בעילת זנות לר"מ לפירוש ריב"ן ויש לייסב דקאמר אפילו בתנאה לגבי הך מלתא דקתני במתני' דכתב לה שדה שוה מנה ט' ודו"ק : **בא"ד** ודייק מדלא קתני כל בתולה כו' עכ"ל לפריב"ן ניחא דדוקא בדאית לה ולא סמכה דעתה אבל לפי' זה מי יאמר לן דלא מיבעיא קאמר ואפילו באית לה אימא דדוקא בלית לה קאמר ומשום שלא תהא קלה בעיניו להוציאה וקאמר דדייק כו' וק"ל : **בא"ד** וקשה לר"י כו' דכל תפוחת דמשמע דאפילו באותו ענין שיש לה היינו בסוף ביאה כו' עכ"ל מה שמקשים בכאן דא"כ במאי פליגי דהא בסוף ביאה כ"ע מודו דאינה יכולה למחול כדאמרינן בפרק אע"פ י"ל דפליגי בתנאה בעלמא בלא כותבת התקבלתי לר"מ תנאו קיים ולרבי יהודה תנאו בטל ודוקא בכותבת לו התקבלתי סבר ר"י תנאו קיים דבהכי פליגי לקמן בפרק אע"פ ר' יהודה ורבי יוסי בברייתא ועוד יש לומר דפליגי בבעילת זנות דלרבי מאיר בין אית לה ובין לית לה הוה בעילת זנות ולר' יהודה אפילו בלית לה כגון בהתקבלתי רלה כותב כו' ולא הוי בעילת זנות וכן נראה דל"ל לפי האמת דתנאו בטל לר"מ ובפרק אף על פי אמרינן לר' יהודה נמי תנאו בטל דלא פליגי ר"מ ור"י במתני' אלא בבעילת זנות ודו"ק : **בא"ד** וי"ל דהתם מיירי לפי המסקנא כו' וא"ת ומגלן דלר"מ אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם דלפי תירוצם שכתבו דהתם לפי המסקנא דשמעתין דר' יהודה איירי דוקא בכתבה ליה התקבלתי אבל לפי מאי דס"ד השתא איירי ר' יהודה אפילו בלא התקבלתי ומתניתין בין אי איירי אף בהתקבלתי ובין אי איירי בלא התקבלתי לא אתיא כר' יהודה וא"כ אין מקום לקושיתם שהקשו ואם תאמר ומגלן דלר' מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' דהא אי מתני' איירי בלא התקבלתי שפיר אתיא כר"מ ואי איירי אף בהתקבלתי ע"כ דאין נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה והיינו כתירוצם שכתבו לקמן ודקארי להו מאי קארי להו ויש לייסב הגם שכתבו בתירוצם דהתם לפי המסקנא דהכא איכא למימר נמי בהיפך דגם לפי מאי דסלקא דעתך השתא איירי ר"י דוקא בהתקבלתי כדקאמר במסקנא ויש לחלק בין כתבה ללא כתבה אלא דהוה סלקא דעתך דמתני' איירי אפילו בהתקבלתי והמתרץ הסיב דמתני' איירי דוקא בלא התקבלתי והשתא שפיר קא קשיא להו השתא ומגלן דלר' מאיר אפילו בכתבה ליה התקבלתי כו' דאימא דלא פליג עליה דר' יוסי בהתקבלתי שיהיה תנאו בטל דהא לא אשכחן בדברי ר"מ דקאמר תנאו בטל אלא בלא כתבה התקבלתי ולית לן למימר דר' מאיר ור"י פליגי אלא בבעילת זנות דלר' מאיר אפילו בתנאה בעלמא שהוא בטל הוה בעילת זנות ולר"י אפילו בהתקבלתי דתנאו קיים לא הוה בעילת זנות ואם כן מתני' דאיירי אף בהתקבלתי למאי דסלקא דעתך השתא ע"כ לא אתיא אפילו כר' מאיר ומכח הך קושיא

קרני ראם (א) **בא"ד** ומיהו כו' וע"כ נראה. נ"ב ואינו נראה דאפילו מחיים אינה ניזונית ממתנה במטלטלין דעכ"פ הוי כח מתנה כמו יורש דלא גבי ממטלטלין וכ"מ מדברי התוס' לעיל דנקט בנות שניזונות אפילו ממטלטלים וע"כ היינו מחיים ואפ"ה מאחר אינה ניזונית וז"כ : (ב) **בד"ה** הבעל מוציא כו' וגם אין הדעת סובלת. נ"ב ולענ"ד כוונת המהרש"ל דכיון דקי"ל מוכר פירות ל"מ כי אם בדקל לפירותיו וא"כ בסילק עצמו מפירות אע"ג דמהני משום דכותב לה ועודה ארוסה כמבואר בפרק הכותב מ"מ אם מסלק עצמו מפירות לבד א"א שתמכור פירות דקל משום דשלב"ל ואמרי' דכתב לה בנכסיך כדי שתוכל למכור דקל לפירות אבל מגוף הקרקע לא סילק עצמו שתוכל למכור ומה"ט עדיף בכתב לה בנכסיך לבד דע"כ אין הסילוק רק לענין אם מכרה ונתנה כיון שאז הפירות שלו אבל בסילוק מפירות ל"מ בנכסיך לענין מכרה ונתנה וכמ"ש ונכון הוא :

חכמת שלמה

דף מט ע"א גמרא חייב ובתו נמי כו' כצ"ל: רש"י בד"ה ה"ג ואימא כו' בעיא בעלמא היא ואינה קושיא כ"כ כו' כצ"ל. וכ"ב משמע אבל קצת קושיא כלומר לדבריהם איכא בעיא לשאול ואם כן למה לא ישמיע התנא מבעיא זו ודו"ק : **ע"ב** גמ' בסוף העמוד איבעיא להו הלכתא כו' כצ"ל :

דף נ ע"א גמ' לבזבז יותר מחומש ולא כו' כצ"ל : שם תנא מיניה מ' זמנין כו'. נ"ב כ"ל שהדין היה בונה ממנו ולא כמו שפי' רש"י וכהאי גירסא איכא לרוב בתלמוד שקאי על הדין ואפשר גם רש"י דעתו כך אלא שקשה לו למה לא תנא מיניה מיד קודם שאל מאן מרה דשמעתא אלא משום שלא תם לו דסבר דליתא כהלכתא עד ששמע שאדם גדול אמרה קבלה וכן פי' רש"י תנא מיניה לפי שר' יוסי בר חנינא מרה הוא כלומר משום הכי קבלה ושנאה מ' זימנין כ"ל : **רש"י** בד"ה וספי ליה ט' הלעיטהו תורה כצ"ל והס"ד : תוס' בד"ה הבעל מוציא כו' אין לי בנכסייך ובפירותיהן אבל אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך אין לומר כו' כצ"ל. (עיין במהרש"א) : **ע"ב** גמ' כפומבדיתא ותגבי רב הונא בר ביזנא כו' נ"ב פי' במטלטלי : שם אלא מדת רחמנות כו'. נ"ב נ"ל פי' שהיה כופה בדברים ודו"ק : רש"י בד"ה דלמא כתובת בנין דיכרין כו'. דהכן ר"ש אומר כו'. נ"ב פי' ואף רבנן מודים ולא פליגי אלא במותר דינר עיין לקמן דף נ"ג ע"א בהגהתי : **בא"ד** להלכתא כנין כו'. נ"ב ס"א לכתובה : **בד"ה** דחזי לגודיא הקרובות ליגדוד כצ"ל. וכ"ב מלשון שגודד בתמרים וכן בערוך ערך גד והוא מלשון גודו אילנא :

דף נא ע"א גמ' סוף סוף כל העומד ליגזז כו'. נ"ב בערוך גרים כל העומד ליגדד כגדוד דמי : רש"י בד"ה אינו ראוי ט' כפדיונה משנשבית. נ"ב ולפי טעם זה קשה א"כ סיכא דנשבית

כתבו לתרץ דלפי מאי דסלקא דעתך השתא אין נראה לו לחלק כלל בין כתבה ללא כתבה ודו"ק: בו"ה מני ר' מאיר היא השתא משמע כו' היינו לפי שהתנה עמה עכ"ל דאע"ג דלא היה נראה לו לחלק בתנאי בין כתבה ללא כתבה כמ"ש התוס' לעיל מכל מקום בין התנה [ללא התנה] ונשאה סתם ודאי דיש לחלק אלא דהוה משמע ליה השתא דאיירי מתני' נמי בהתנה עמה ולא היה נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה ולפי המסקנא נמי דמחלק בין כתבה ללא כתבה נמי מ"מ איירי מתני' בהתנה עמה אלא דלא כתבה ולא דאין מוכרח לומר כן דמצי איירי נמי בלא התנה ונשאה סתם ודו"ק: ע"ב גמרא איבעית אימא ר' מאיר מאי חייב כו' יש לדקדק למאי דמוקמי כר' מאיר אמאי קתני חייב מפני שהוא תנאי ב"ד הא כתובה דאורייתא הוא לר' מאיר כדאמר בפרק אף על פי וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ומבעי תרי גבי מדאורייתא ויש ליישב (א) וק"ל: תוס' בד"ה אסורה לבעלה אין להקשות מאסתר דהות שריא כו' עכ"ל פשיטא ליה דהות שריא למרדכי מהך דאמרינן בפרק קמא דמגילה כאשר היתה באמנה אתו מלמד שהיתה יושבת בחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי וליכא מאן דפליג התם ומדהסיא דלקמן בשבויה מלכות אחשורוש דשרי ליכא ראיה דהא מסיק בשבוים הקילו שלא ראיתם שנבעלה ועוד דבלאו הכי אתותב אבוה דשמואל מברייתא וק"ל:

דף נב גמרא מאי לאו במדיר אשה כהן כו' לא הב"ע כגון בנדרה איהי כו' הוא נותן אצבע בין שיניה כו' יש מקשים בזה כיון דלר' יהושע הוה ניחא ליה אף באשת ישראל אלא לר"א לא הוה ניחא ליה אמאי פודה שהרי אין אני קורא בה ואותבינך לי לאנהו ט' כפרש"י א"כ אמאי לא קאמר לר' אליעזר דהוא שמדיר הגורם דודאי דהוי נותן אצבע בין שיניה טפי מנדרה היא והוא מקיים לה ולכך חייב לפדותה ונראה לומר דלמאי דמוקי לה דפליגי דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא ור' יהושע אזיל בתר בסוף היינו הך דר' אליעזר אזיל בתר מעיקרא כיון דמעיקרא היה אפשר לקיים התנאי והוא הגורם לבטל התנאי חייב לפדותה ור"י סבר דלא אמרינן הוא הגורם וכיון דלבסוף לא יתקיים התנאי אין חייב לפדותה ודו"ק: בפרש"י בד"ה הב"ע כו' ואי בחיסור ד"א שלא ע"י נדר א"נ בכהנת ע"י נדר דכ"ע כו' עכ"ל יש לדקדק בפירושו דלא נקט נמי בכהנת שלא ע"י נדר דהא עיקר מילתא לימא כתנאי עליה קאי דביה איירי אביי ורבא דהיינו אלמנה לכ"ג ואהא שייך למימר דכ"ע אי כאביי אי כרבא דומיא דכתב באיסור ד"א שלא ע"י נדר דמיירי ביה נמי אביי ורבא דהיינו ממזרת ונתינה לישראל אבל בכהנת ע"י נדר לא איירי ביה אביי ורבא כלל ולא שייך למימר ביה אי כאביי אי כרבא ועוד קשה דה"א לימר דכ"ע כרבא דאין חייב לפדות בכהנת ע"י נדר דהא למאי דמוקמינן פלוגתא דר"א ור"י בישראל ונדרה איהי ולר"א פודה משום דהוא נתן אצבע בין שיניה ואע"ג דלא מקיים תנאו ואותבינך לאנתו א"כ מכ"ש [בכהנת] בנדר איהו דהוא נתן אצבע בין שיניה וגם מקיים תנאו דאהדרינך למדינתך דחייב לפדותה וע"כ נראה להגיה בפרש"י א"נ בכהנת שלא ע"י נדר דכ"ע אי כאביי אי כרבא דבזה איירי ביה אביי ורבא אבל בכהנת ע"י נדר לרבא פליגי ביה ר"א ור"י כמו באשת ישראל ומה שפרש"י ובישראל פליגי וטעמא כו' מלתא דפסיקא נקט דביה פליגי נמי לאביי אבל בכהנת לא פליגי ר"א ור"י אלא לרבא וכן הוא לפי המסקנא דפליגי באי אזיל בתר מעיקרא או בתר בסוף אף לאביי לא פליגי אלא באשת ישראל ולרבא פליגי בין באשת כהן ובין באשת ישראל ומהר"א ב"ח האריך בחדושיו בזה בדחוקים גדולים ואין להאריך בהן כי הדברים ברורים כמו שאמרנו בלי גמגום והו לא מידי: תוס' בד"ה ממזרת כו' ממזרת ונתינה לישראל יש להן כתובה פירות כו' עכ"ל ליתא התם בהדיא הכי אלא דהתם במתני' תני להו כהדדי אלמנה לכ"ג ממזרת כו' יש להן כתובה ומשמע להו דה"ה כל תנאי כתובה כגון פירות ובלאות כו' כדקתני בהדיא בברייתא באלמנה לכ"ג ע"ש ודו"ק: בא"ד אבל רבא מפרש פירות ממש כמו שאכל כו' עכ"ל ר"ל לרבא הוה פירות ממש כמו שאכל כו' בין גבי ממזרת ונתינה בין גבי אלמנה לכ"ג אבל לאביי לא הוה פירות ממש כמו שאכל אלא גבי ממזרת ונתינה אבל לגבי אלמנה לכ"ג הוה פירושו דין פירות דהיינו פרקונה אף אם לא מצו לה פריק לה מדידיה ושכתבו ואותן פירות לא יתן הבעל אא"כ נשבית כו' [אתרווייהו] קאי: בא"ד וכל הנכסים היו רוצות כו' אע"ג דאמר לעיל דפרקונה עדיף לה טפי מפירות עכ"ל הכי מוכח מדקתני פרקונה תחת פירות דמשמע דאינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נוהגת פירות כמ"ש התוס' לעיל ואם ע האשה (ב) תוכל לומר כן בלא נשבית א"כ חוטא נשכר ודו"ק: בד"ה כגון שנדרה היא כו' מפי הל"ל דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא כו' עכ"ל לכאורה דכן דרך התלמוד דשקיל וטרי ודחיק לאוקמא ודחי לה עד דמסיק לאוקמא במלתא דקאי ומאי קשיא להו הכא טפי דה"ל לאוקמא מעיקרא כדמוקי לה במסקנא ויש ליישב ע"פ מה שכתבנו לעיל דלמסקנא נמי לר"א דאזיל בתר מעיקרא היינו נמי מהאי טעמא שהוא הגורם לתת אצבע בין שיניה לבטל תנאו דמעיקרא והשתא קשיא להו שפיר כיון דהשתא נמי נחית התלמוד להך סברא דמי הוא הנותן אצבע בין שיניה טפי הל"ל דפליגי דמר אזיל בתר מעיקרא כו' כדמסיק לקמן דהיינו נמי מכח הך סברא לר"א דהוא הגורם ולר"י לא איכפת ליה בגורם דבהכי הוה ניחא מעיקרא לר"י כפרש"י וכמ"ש לעיל ואהא תירצו דניחא ליה לאוקמא השתא פלוגתייהו בהכי בהיא נדרה כו' ולר"י נמי טעמא דהיא גרמה דאשכחן דפליגי בה תנאי כו' ודו"ק: בד"ה והיו מבקשין כו' הפשוט מהכא דמשום דוחקא כו' דקתני דפודה עד עשרה בדמיה כו' עכ"ל ואין להקשות דאדרבה הפשוט מדרשב"ג בהיפך דקאמר הכא אין פודין ט' דע"כ משום דלא ליגרו בהו טפי דיש לומר דהא דמבעיא לן התם היינו לרבנן דרשב"ג דפליג התם בסיפא את"ק ודו"ק: בד"ה רלה אינו פודה ט' דלעיל מסקינן תקנו מזוי למזוי דמשמע דפירות ופרקון ט' עכ"ל ולעיל פרש"י מזוי למזוי מזונות תחת מעשה ידיה ואפשר שהתוספות לא רצו לפרש כן דהא דמזונות תחת מעשה ידיה היינו משום דמתנא מיניה ועוד נראה דגם לפרש"י דפרקון ופירות לא הוה מזוי הייט לגבי מזונות ומעשה ידיה אבל [לגבי] כתובה וקבורה שפיר הוה פירות ופרקון מזוי דלא תקשי עלייהו נמי ואישוך אגא ודו"ק: בא"ד לרבנן נמי תקשי פרקון אפרקון שני אע"ג דבדי דמיה כו' וברייתא אתרא כו' עכ"ל אבל אפרקון ראשון לרבנן לא תקשי דהכא קתני עד י' בדמיה והכא קתני עד י' בכתובתה דהא ודאי לאו דוקא י' קתני הכא והכא דליכא שום טעם לשער עד י' וק"ל: ע"ב בד"ה אין פורין את השבויין כו' ארישא קאי עכ"ל היינו לפרש"י דלת"ק אינו פודה כלל בפרקון שני ורשב"ג משמע דבא למעט וא"כ ע"כ ארישא קאי אבל לפר"ת יש לקיים דקאי נמי אסיפא דאם רצה פודה יותר מכדי דמיה ומכדי כתובתה ורשב"ג סבר אינו פודה וק"ל: בד"ה תטרוף ממשעבדי כו' אע"פ דידע גם המקשה דירתון תנן אלא כו' עכ"ל דאי הוה ס"ד דמיקשה כמ"ד לקמן דיסבון תנן לא הוה קושיא דתטרוף ממשעבדי דהא קשיא הכי הוא למ"ד דיסבון תנן דטרפא ממשעבדי אלא ע"כ דהוה ידע גם המקשה דירתון תנן ולא גבי ממשעבדי אלא דהוה קשיא ליה אמאי לא תגבי ממשעבדי כיון דכתובה שייוה רבנן ומאי קמתרץ ליה ירתון תנן אלא דאית לן למימר שהשיב לו ברמז בלשון קלר דחכמים לא רצו לתת כו' כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף נב גמרא הלא נמי תקנתא דרבנן הוא ט' לכאורה כתובת בנין דיכרין תקנתא דרבנן הוא כדי שיקפוץ כו' אבל שיתן אדם לבתו להשיאה כבנו דאורייתא הוא כדדרשי לעיל מוקחו לבניכם נשים וגו' ואפשר דאין זה אלא כמך בעלמא ותקנתא דרבנן היא דמנה שיתן האדם לבתו להשיאה לא מקרי מעביר נחלה וק"ל: תוס' בד"ה ותיבעי לך כו' נראה לר"י לפרש כו' מוחלת מיבעיא דפשיטא דלית לה כו' עכ"ל דלפי הנראה מפרש"י כ"ש מוחלת דלאו אנוסה דמיבעיא לן למימר הכי דפקעה זכותה ולא דפשיטא לאו אבל התוס' לא נראה להו לפרש כן דהכי תקשי ותיבעי לך מוחלת שהוא דבר המצוי יותר וניחא לאידך גיסא דהשתא מוחלת דסלקא דעתך למימר דלא פקעה זכותה ומבעיא לן כ"ש במוכרת דאנוסה דמבעיא לן הכי דלא פקעה זכותה ועוד דלא נראה לאו לפרש דמוחלת נמי מבעיא ליה לרב יימר דא"כ תקשי לרבא דמעיקרא בעי למימר ותיבעי לך נמי מוחלת ולקמן פשיטא ליה במוחלת ולא קאמר ביה דהדר פשטה כדקאמר גבי מוכרת לבעלה אבל להאי פירושא שכתבו דבמוחלת השיב לו רב יימר דפשיטא ליה מהאי טעמא דלא אנסוה ניחא דמעיקרא לא אסיק רבא אדעתיה האי טעמא [קאמר] שפיר ותיבעי לך מוחלת אבל לבתר דשמע מרב יימר במוחלת דפשיטא ליה מהאי טעמא דלא אנסוה קבלה מיניה רבא ולא מיבעיא ליה נמי אלא במוכרת לבעלה ודו"ק: בד"ה שאין אפי כו' ומיהו ב"ש אית להו ט' אפילו לגרע כחה וקי"ל כוותיה דהא כו' עכ"ל דהך דבפרק האשה שנפלו דקאמר מאן שמעת להו דאית ליה היינו אפילו לגרע כי הכא והא דקי"ל כוותייהו דב"ש אפילו לגרע נ"ל להאי הירולא נמי כמ"ש לעיל דהיכא תנאי נמי בפרק המקבל דדרשי לשון הדיוט אפילו לגרע והלל הזקן דחשיב התם לית ליה אלא לייפות ודו"ק: ע"ב בתוס' בד"ה אלמנה בבית כו' דקסבר ארוסה יש לה מזונות ואם תאמר א"כ אמאי נקט אלמנה כו' עכ"ל יש לדקדק דאימא לס"ה דבאירוסין נמי דיש לה מזונות היינו דוקא בנתאלמנה אבל בלא נתאלמנה אין לה מזונות וכרב דסבר דאין לה מזונות רק עד שתתארס וי"ל דכיון דלרב אירוסין מפקיע מידי מזונות כמו נשואין שוב כשנתאלמנה נמי מן האירוסין אין לה מזונות כמו בנשואין דאין לחלק ביניהם בנתאלמנה דוקא אבל לפי' ר"ת מלינן למימר שפיר כרב דארוסה אין לה מזונות ובנתאלמנה בבית אביה יש לה מזונות אפילו בנשואה ודו"ק:

דף נד תוס' בד"ה לית הלכתא כו' קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן כו' עכ"ל רב נחמן נמי משמיה דשמואל קאמר ליה אלא דנקטו רב ענן דמלתיה דרב נחמן לא מיפרשא אלא במלתיה דרב ענן כדקאמר לדידי מיפרשא כו' ובר"ש לא הזכיר לרב ענן ע"ש ודו"ק: סליק פרק נערה שנתפתתה

אף על פי פרק חמישי

ע"ב תוס' בד"ה אם רצה כו' תימה דעשה מאנו כו' מהנה ש"ח להיות כשואל כו' עכ"ל יש מקשים כיון דאמתני' דהכא ל"ק להו משום דהיכא לאוקמא בדאית ליה נכסים כמ"ש הרא"ש אם כן הך דמתנה ש"ח להיות כשואל נמי איכו ראיה דאימא דאיירי נמי דאית ליה נכסים ומאי אולמיה ליה מהך דהכא ויש ליישב דהתם משמע להו שאין מקנה לו שום נכסים אלא שמשעבד גופו בקנין לעשות לו שמירה מעולה כשואל ולהתחייב אם לא יעשה כן משא"כ הכא דאינו מקנה לו אלא ממון דמצי איירי שפיר דיש לו נכסים ודו"ק: בד"ה ולפוגמת אילטריך דאם פגמה כתובתה כו' אפילו היה הכתובה בשטר אחד כו' עכ"ל דמה שפרש"י לקמן דאילטריך למנקטיה בהדיא לאשמועינן דפגימת תוספת מהניא כו' אין זה מספיק דהכתי הוה בכלל דלשבועה דומיא דלענין הנפרעת שלא בפניו וע"א מעידה כו' דהוו בכלל דלשבועה לפי פרש"י ועוד דלא א"ש לפרש כן למאי דמסוה שאר שטרות לכתובה לענין פוגמת כמו שהקשו לפרש"י גבי ולשבועה אבל לפי פירושם ניחא דאפילו הוה התוס' בשטר אחד לא תגבי ליה כיון דפגמה הכתובה וק"ל

קרני ראם (א) גמ' איבע"א כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דעכ"פ כתובת אלמנה הוי רק תנאי ב"ד וקאי הך גם על האלמנה ועיין בתוס' לקמן דף נ"ז ד"ה קסבר ר"מ : (ב) בא"ד וכל הנכסים כו' ואם א האשה נ"ב ואיני מבין כיון דהוא מרגילה ומש"ה יש לה כתובתה כמבואר ביבמות שם וא"כ מה"ד לקום הבעל ולא האשה ול"ש חוטא נשכר דהרי הוא הוי החוטא ולא היא:

מהר"ם

דף נג ע"א תוס' בד"ה שאין אני קורא וכו' עד א"נ כי לית להו לב"ה עד והתיא דהמקבל נמי לייפות כחה וכו' וא"ת הדרא קושיא לדוכתה הא בית שמאי במקום ב"ה אינו משנה דהא הכא איירי לגרע כחה והני תנאי דדרשי לשון הדיוט איירי דוקא בייפוי כחה אבל באמת הוא שהלל הזקן לבד מיירי דוקא לייפוי כחה אבל שאר התנאים איירי בכל ענין אפילו לגרע כחה וע"ש:

חכמת שלמה

דנשבית בחיי בעלה שאין היורשים חייבים לפדותה כדלקמן ומאי טעם הלא ככר נשתעבד משנשבית לכן נראה דעיקר הטעם כמו שפירשו התוס' לקמן דף נ"ב ע"ב בד"ה אמר הרי גיטה וכתובתה כו': ע"ב רש"י בד"ה והמקבל עליו לזון כו' אף היא אין גובה כו' כצ"ל: בא"ד מוקמינן לה התם בשקט מידו כו'. נ"ב ומיירי ג"כ שקבל עליו לזון ה' שנים דהוי קצוב וק"ל:

דף נב ע"א גמ' דהיינו אלמנה לכ"ג כי פליגי כו' כצ"ל: ע"ב גמ' אדם ויתן לבתו כנס כו' כצ"ל: רש"י בד"ה תרי קולי כו' לימכר בשוה. נ"ב ס"א כשוק: בד"ה ותיבעי

תוס' ממטלטלים כו' כשם שאין הכנים כו'. נ"ב אף שר"ש אמר להדיא במתמיתא דבעינן נכסים שיש להן אחריות יותר על שתי הכתובות דינר וכן הביא רש"י לעיל ונראה דמשום הכי הביא רש"י דברי האמורא דלא תימא הא דרבנן פליגי על ר"ש אבל השתא שמעינן דאף רבנן מודו ולא פליגי אלא בהאי דינר דלא בעי ממקרקעי לרבנן וק"ל עיין שם: בד"ה כי אבא סורהה כו' שאין מטילין לכיס אחד כו'. נ"ב אין זה לשון גמרא אלא הכי פירושו כגון רב פפא ואבתו שלא היו מטילין לכיס אחד כי אבתו היתה עושה מלאכה לעצמה וקאי אמעשר שנפדה בג' לקוחות ומיבעי ליה ג' מטילין לכיס אחד מהו ופשיט מאיש ושתי נשיו שפודין אותה ודחי דלמא כגון רב פפא ובת אבא סורהה פי' דלמא האי דקתני איש ושתי נשיו לא איירי באין מטילין לכיס אחד כגון רב פפא כו' (פרק קמא דף ט"ו):

דף נג ע"א רש"י בד"ה ולא מיטמאה לו כו' אם רוצה היא לטמאה כו' כצ"ל: בא"ד אפילו כהנת דבני אהרן כתיב כו' נ"ב עיין בפרק ד' אחין בפי' רש"י דף ל' שלא פירש כן: ע"ב תוס' בד"ה בת יבמה כו' איטון יתבין כו' מפני דכל תנאי כו' כצ"ל:

דף נד ע"ב רש"י בד"ה כ"ש כו' אם אמר קרקע זו למזונותיך כו'. נ"ב קימה והלא למזונות אף רבי יוחנן מודה א"כ האי עובדא הוי בע"כ שאמר במזונות ודו"ק: בא"ד קרקע זו להעדפה כו' כצ"ל: תוס' בד"ה ארבע מאה כו' דהתם נמי מסיק מחמרא ליפות י"ת כתי כו'. נ"ב פי' שאם החמין מקלא יין שלא יוכלו למימר שלך החמין משום ס"י לא קאמר חמרא ולא כוס אמר דמי חמרא אם היו מוכרים ואבדו המעות יאמרו שלך הוא נאבד לכך אמר מחמרא דמשמע יין ודמיו:

אף על פי פרק חמישי

גמרא קמ"ל אם רוצה להוסיף כו' כצ"ל: תוס' בד"ה אם רוצה כו' בגמ' נדברים. נ"ב פי' כתמים:

דף נה בד"ה ולשבת תוספת כו' והתם בשבת שהשביחו יתומים איירי כו' דאי מלקוחות כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו בפ"ק דב"מ : **בא"ד** ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות כו' עכ"ל הא דרישא ואין הבכור נוטל פי שנים פשיטא דלא איירי בשבח לקוחות אלא משבח יתומים אלא שהשביחו דהשתא דולא הבנות כו' נמי לא איירי אלא בשבח יתומים ואם כן הא דקתני בי מילתי ולא האשה בכתובתה נמי לא איירי אלא בכה"ג דאיירי ברישא ובסיפא וק"ל : **ע"ב** בד"ה ובתרומת כו' דמשום עונג שבת לא כו' אלא משום אימת שבת כו' עכ"ל לא ידענא למה שתרו פרש"י מדברי הירושלמי דהא איכא נמי מאן דאמר התם דטעמא משום כבוד שבת והיינו משום עונג שבת ולא משום אימת שבת ויש ליישב דמשמע להו דלא קאי האי טעמא דכבוד שבת ועיין בריש מסכת דמאי : **בא"ד** משום דשבת קובעת למעשר סבר ר"ש כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל לאו דוקא שע"ה יודע שהשבת קובעת כו' אלא סבר שעיקר חיוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול ומש"ה קאמר כו' עכ"ל והוא דחוק שיטעה הע"ה לומר דאזהרת מעשר הוא דוקא בשבת אבל הפי' לפי שהוא רואה שאוכלין [בלא] מעשר בחול עראי ולא בשבת שהיא קובעת מורה לעצמו היתר באכילה שבחול דעראי הן אבל בשבת אינו מורה לי היתר שאין בה אכילת עראי וק"ל : **בד"ה** מתנת שכ"מ כו' ומתניתין וכו' בין לרב ובין לשמואל דקנו מיניה בחזקה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש לפי' רשב"ם נמי דמתניתין מוקי לה במיפה כחו כמו לפריב"ם לעיל וכ"ה בתוס' בפרק מי שמת ועיין בחידושינו [שם] בכל זה וק"ל : **בא"ד** אבל קנו מיניה משמע בפיר חזקה ועוד כו' עכ"ל מיהו משמע נמי חליפין דהא אהשלא ר"א משני הא דקנו מיניה כו' והיינו חליפין כמ"ש התוס' לקמן : **בא"ד** והשתא נמי א"ש הא דקשיא כו' דאי בקנין קאמר משום דלכתיבה עומד לא ידענא כו' כ"ש בכתבו כו' עכ"ל ר"ל כיון דאי בקנין לחוד בלא שטר קאמר דלא ידענא כו' לפי' רשב"ם כ"ש בכתבו ותנו כו' דהיינו בכתיבה לחוד בלא קנין שלא יקנה אבל לפירוש ריב"ם לא א"ש דכיון דקנין בלא שטר לא מיגרע כח מתנת שכ"מ נימא נמי דכתבו ותנו בלחוד בלא קנין אינו מגרע כח מתנת שכ"מ ומאי פריך מיניה ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין לי ודו"ק : **בד"ה** ואין שטר כו' פירוש ואין קנין לאחר מיתה כדפי' לעיל ויש לגמגם על הלשון דלאחר כו' עכ"ל נראה דר"ל לפי פי' רשב"ם דבקנין חליפין לחוד בלא שטר נמי קאמרינן הכי והיינו משום דאין קנין לאחר מיתה ולכך מגמגם בזה הלשון דלאחר מיתה דבקנין חליפין בכה"ג לאחר שלשים בחיי המקנה נמי אינו קנין כיון דהדר סודר למריה וע"ש : **בד"ה** שאם אמר כו' והשתא משמע ליה דרב אזיל בתר אומדנא כו' הל"ל הרי היא כמתנת בריא לבד כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרש כנראה מפי' רש"י דלא ליהוי נמי כמתנת בריא אלא משום אומדנא דהא כיון דעשה מעשה וקנה בחליפין הרי ודאי גלי דעתיה דנתכוין למתנת בריא בלאו אומדנא אבל ממאי דהוי כמתנת שכ"מ היינו משום אומדנא דאף על גב דכתוב בשטר כדקליר כו' לאו הוכחה דנתכוין נמי למתנת שכ"מ דאימא דהכי הוה מעשה כו' אי לאו משום אומדנא וק"ל : **בא"ד** ואע"ג דשמואל נמי אזיל בתר אומדנא כו' דהא בסמוך כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דא"כ דסבר נמי במתנת שכ"מ כשמואל מ"י סבר דאזיל בתר אומדנא כדלקמן דפסיק שמואל כר"א אלא לאו לאפוקי משמואל קאתי אלא דמוכח מהך דרב מיהת אזיל בתר אומדנא ועי"ל כו' דאפילו להוציא ממון כו' ושפיר קאמר לאפוקי משמואל דלית ליה אומדנא להוציא ולרווחא דמלתא קאמר **דרב** אפילו להוציא ממון קאמר דמילתיה דרשב"ע לאו להוציא ממון הוא וק"ל :

דף נו בד"ה כשסוברתה מתוכה ואם תאמר ולר"י דאמר הטוען כו' היא הטמין כו' עכ"ל ובפשיטות יש לדקדק בזה לר"י דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כל אשה הטמין כתובתה ומפקא עידי מיתה וא"כ מפקא הכתובה ותגבה שנית וכה"ג פרכינן בר"פ האשה שנתארמלה וי"ל וע"ש בתוס' ובחידושינו שם וק"ל : **בד"ה** הרי זו מקודשת כו' אבל קשה דלענין נזקין ופדיון הבן נימא שלא כו' עכ"ל כצ"ל : **ע"ב** בא"ד והא דמפרש התם בגמרא הכא מי מחל לרווחא כו' עכ"ל לר' יהודה משני התם הכי אלא כיון דלר' מאיר נמי לא הוה מתנה על מה שכתוב בתורה כמ"ש התוס' דאין יכול לומר פלוני יירש כו' מהאי טעמא כמי ניחא לר"י ולא איצטריך ליה למימר האי טעמא דהכא מי מחל לר"י אלא לרווחא דמלתא ודו"ק : **גמ'** מילתא דשכיחא עבדו בה רבנן חיזוק כו' מכאן יש להשיב על דברי התוס' דס"פ נערה בד"ה רלס היתו כו' דלעיל מסקינן התקנו מלוי למלוי דמשמע דפירות ופרקון מלוין יותר מכתובה וקבורה לפי שאלו אינן אלא פ"א כו' דהכא מסיק בהיפך דכתובה מקרי שכיח טפי מפירות ודו"ק : **תום'** בד"ה ושמעינן כו' כיון דאיכא מאן דאמר דלא עשו כו' אע"ג דר"י מודה בכתובה כו' כי היכי דקתני עונה כו' עכ"ל דלמאי דמסיק דכתובה דאורייתא ניחא דלא תקשי דלתני נמי כתובה דכיון דתני הני דתנאו בטל משום דמתנה על מה שכתוב בתורה ה"ה כתובה דהוי נמי דאורייתא אבל אי הוה כתובה דרבנן לא ה"ל למשמט מלמתני נמי כתובה כיון דאיכא למטעי למימר כמאן דאמר דלא עשו חכמים חיזוק כו' ודו"ק : **בד"ה** אין עושין כו' אם יאבדו או יזולו עכ"ל אם יאבדו לת"ק או יזולו לר"י וק"ל : **בד"ה** אבל קבל כו' שמא יאמר לה טלי כתובתיך כו' דדוקא בלא קבל עליו אחריות איכא כו' עכ"ל וק"ק לפי זה למה לי הכא טעמא דתיקון עולם דשמא יאבדו בלא קבל עליו אחריות יזא איכא טעמא אחרינא דשמא יאמר לה טלי (מעשה ידיך) [כתובתיך] ויש ליישב ודו"ק :

דף נז בפרש"י בד"ה אמר רב פפא וכו' ורב דימי ורבין נפלגו בדר' יהושע כו' עכ"ל בדר' יוחנן ודאי דנמי פליגי כיון דר"י ור' יוחנן לא פליגי אלא דלא מפורש פלוגתייהו בדר' יוחנן כמו בדר' יהושע דאפשר לר' יוחנן בין לרב דימי ובין לרבין בכל גוונא מחלוקת ודו"ק : **תום'** בד"ה שתים ושלש כו' אין לדקדק כאן השתא שלש מותר כו' עכ"ל ולא שייך בכה"ג בבבא א' דלא זו אף זו קתני כמ"ש התוס' ביומא וק"ל : **ע"ב** בד"ה בגרה יום כו' דאסיר לקדש את בתו קטנה ואין תקנן נמי כו' עכ"ל הא דאסיר לקדש בתו קטנה הכי אמרינן בר"פ האיש מקדש אבל מהיא דאין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה דאמרינן הכא אין ראיה לכאורה דהייתא פוסקין ומקדשין אותה כשהיא קטנה להשיאה כשהיא גדולה לאחר י"ב בנערותה קודם בגרות ויש ליישב ודו"ק : **בד"ה** מאי לאו כו' דהא לא הוי בגר כתבועה ור"ת מתרץ דהתם האי כו' עכ"ל נראה מדבריהם האי דקאמר כתבועה דבתולה היינו גבי בגרה יום א' ונתקדשה כו' דנותנין לה י"ב חדש מבעה שבגרה וכ"ה ברא"ש אבל מפרש"י נראה דנותנין לה י"ב חדש משעת אירוסין כמ"ש מהרש"ל ודו"ק : **בא"ד** ור"ת מפרש דהתם האי ליטנא דבגרה כו' עכ"ל הוצרך להאי תירוצא לפי סברתו דבגרה כתבועה אפילו נתקדשה קודם בגר כמ"ש בהגהת אשר"י ועיין במהרש"ל : **בד"ה** תיובתא כו' די"ק בוגרת בשלשים יום סגי כו' דמשמע דבוגרת לא סגי לה כו' עכ"ל ק"ק (א) המקשה דהכא דהכתי לא ידע למימר דתרתי קתני בוגרת ושהתה י"ב כו' תקשי ליה הך קושיא דמקשה התם דמשמע דבוגרת לא סגי בלא י"ב חדש כו' ודו"ק :

דף נח בד"ה הנהו קלא כו' דפריך כו' המוציא מחבירו עליו הראיה כו' עכ"ל פי' לדבריהם אהא דפליגי רב ושמואל במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן לרב אזלינן בתר רובא והוי מקח טעות ושמואל לא אזיל בתר רובא אלא המע"ה ופריך מהך דנמלא גנב או קוביוסטוס דהגיעו משום דאזלינן בתר רובא וקשה לשמואל דנימא המע"ה וא"כ ע"כ איירי הא דנמלא גנב כו' דשהלוקח מוחזק ודומיא דהכי איירי הא דלסטים מזוין כו' דהלוקח מוחזק עדיין ומהרש"ל הגיה דברים בכאן בדברי התוספות לאין לורך כי הדברים ברורים כמו שכתבנו ודו"ק : **בד"ה** השתא בפני כו' ה"ג [לא] זו אף זו קתני לא מיבעיא ו' כו' אלא אפילו כולם בפני הבעל כו' עכ"ל הקשה מהרש"ל לפי' ר"ת לעיל דמדקדק מדקתני ואפילו כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד משמע הא כולן בפני הבעל אוכלת כו' מה יעשה ר"ת בסיפא כולן בפני היבם חסר יום א' דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא כו' ול"ל דל"ג הך בבא אחרונה וכן ברי"ף ורא"ש כו' ומש"ה פירשו התוס' לקמן דגרסינן [לא] זו אף זו ואף שבירושלמי שלפנינו כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש ודבריו תמוהים דלפי דבריו מאי קאמר השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מבעיא וע"ק דאי ל"ג בבא אחרונה לא איצטריך ליה למימר אתרתי בבי קמייתא דלא זו אף זו קתני דבהדיא קתני בבבא מליעתא אפילו כולן בפני הבעל כו' ולפי הגהתו בירושלמי תקשי נמי הכי שם דלא איצטריך ליה למימר דלא זו אף זו קתני ועוד קשה כיון דלפי פרש"י במתני' בבבא שניה לא זו אף זו קתני ובבבא אחרונה זו ואנ"ל זו קתני ה"ל לבעלי התוס' למימר דל"ג במתני' בבא אחרונה אבל הנראה לקיים כל הספרים בתלמוד ירושלמי

קרני ראם (א) **בד"ה** תיובתא כו' ק"ק . נ"ב לק"מ דהאן לא אסיק אדעתיה בוגרת שעברו עליה יב"ח שתנין לה שלשים יום וא"כ לא היה לו להקשות כלל :

חכמת שלמה

דף נה ע"א תום' בד"ה ישבון כו' בנין דכרין נ"ב משום איגזויי **ע"ב תום'** בד"ה ובתרומת מעשר כו' משום דשבת קובעת למעשר כו' . נ"ב נ"ל לפרש לאו דוקא בעם הארץ יודע שהשבת קובעת למעשר אלא מפני שרואה עם הארץ שאוכלין בימי חול בעראי בלא מעשר ובשבת נזהרין והוא לא ידע הילוק דשבת קובעת אלא סבר בעיקר היוב ואזהרת מעשר הוא בשבת ולא בחול וק"ל ומש"ה קאמר שפיר רבי שמעון לרבנן כשם שאימת שבת כו' ר"ל שהרי בתרומה גם כן נזהרין מאכילת עראי ודו"ק (עיין במהרש"א) : **בד"ה** מתנת שכיב מרע כו' שייר קרקע כל שהוא מתנתו מתנה כו' . נ"ב פי' מתנת בריא ולא יכול לחזור בו מאחר דשייר הוי מתנת בריא כי מתנת שכ"מ אינה אלא בכולה וק"ל : **בא"ד** דקאמר שמואל אפילו אין כאן שטר כלל כו' . נ"ב לכאורה נראה לפרש דוקא לשמואל הוא דאמרינן הכי אבל לרב בע"כ צריך שטר דאי לאו שטר שכתוב בו כדקליר ורמי על ערסיה לא הוי ארכביה אתרי ריכשי אלא הוה כמתנת בריא לחוד וליתא אלא ה"ה לרב כמ"ש רשב"ם לשם להדיא וכן ההגעה לשם בשטר שכ"מ שכתוב בו קנין וה"ה אם אין כתוב קנין בתוך השטר או אפילו אין כאן שטר כלל אלא שכיב מרע שהזכיר צוואת שכ"מ כשהלק כל נכסיו וגם הקנה אותם בקנין סודר למקבל מתנה אבל אורחא דמילתא נקט שדרך לכתוב הצוואות והקניינין בשטר כדי שלא תשתכח הצוואה ואפילו לשמואל דאמר לא ידענא מה אידון בה במה לא גמר להקנותו אלא בשטר ה"ה אם לא נכתב הקנין בתוך השטר כו' ודוקא לפי' רשב"ם הוא דאמרינן הכי דאפילו אין כאן שטר כלל כמו שפירשנו אבל לפירוש ריב"ם בע"כ צריך שטר אבל בלא שטר אין הקנין מגרע כלל אף לשמואל ולא עביד ריב"ם לעיל לשמואל כ"ש אלא בשלא כתוב הקנין בשטר דכ"ש הוא מדרב דס"ל כשכתוב בשטר ארכביה אתרי רכשי ואפילו הכי פליג ואמר אין שטר לאחר מיתה כ"ש כשלא כתוב בו הקנין דאמרינן הקנין גורם שלא היה דעתו להקנות אלא בשטר .כו' אבל בלא שטר כלל הקנין לא מעלה ולא מוריד בין לרב בין לשמואל וכן מוכח שם להדיא בפירוש ריב"ם ודו"ק : **באי"ד** מדשמואל דאמר כותבין ונותנין כו' . נ"ב פי' שכ"מ שאמר כתבו ותנו מנה לפלוני ומת **בא"ד** דאי בקנין קאמר כו' . נ"ב אין הפירוש דלאו בקנין קאמר דהא שמואל בהדיא דוקא משום קנין פליג אדרב אלא ר"ל דאי הטעם תלוי משום קנין להוד אבל בלא קנין לעולם הוי מתנת שכ"מ זה אינו דכ"ש הוא דמה טעם מגרע הקנין אלא משום דלכתיבה עומד כדפריב"ם כ"ש אם מזכיר להדיא הכתיבה ודו"ק . (עיין במהרש"א) :

דף נו ע"א תום' בד"ה הרי זו מקודשת כו' מכוין אמר אם סגי כו' ואין מתכוין לעקור אית לן כו' כנ"ל : **ע"ב תום'** בריש העמוד נזקין וערכין נימא כו' נמחק וערכין וגם נ"ל ט"ס הוא דלא שייך מחילה לגבה שהרי הוא להקדש ומי ימחול עליה וק"ל **בא"ד** אבל גבי איסורא לא בעינן האי טעמא כו' . נ"ב והשתא לא צריכא להא דאין נזיר לחצאין וק"ל **בא"ד** והא דמפרש התם בגמרא כו' נ"ב לאו על משנה זו אלא על משנה דלעיל מיניה דף קכ"ז איש פלוני בני בכור לא יטול פי שנים א"ש פלוני בני לא יירש עם אחיו כו' והיא היא ודו"ק :

דף נז ע"א רש"י בד"ה הא קמ"ל כו' והיכא תרי . נ"ב ס"א והכך : **בד"ה** ולא כמאן כו' ואיידי דתני כו' . נ"ב עיין נדרים פ"ק : **ע"ב רש"י** בד"ה דבתולה כו' מבעת אירוסין . נ"ב פי' בבוגרת : **תום'** ד"ה ואין דנין כו' משום דכתיב אגל ירח . נ"ב ואין זה דומה לחדש ימים דהיום הוא שם התואר לפי שהוא מתחדש כל שלשים יום והיינו חידוש שלשים ימים משא"כ בירח שהוא שם העצם וק"ל : **בד"ה** מאי לאו כתבועה דבתולה כו' דהא לא הוי בגר כתבועה כו' . נ"ב פי' הוא סברת ר"י בעל התוס' דס"ל היכא דנתקדשה קודם שבגרה דדינה כשאר בתולה ויש לה י"ב חדש מעת התביעה אפילו שהתה כמה שנים בבוגרת קודם שתבעה אבל ר"ת ס"ל לעולם בגר כתבועה ואם התביעה קודם מונין י"ב חדש מן התביעה ואם בגרה קודם מונין י"ב חדש מבעה שנתבגרה וכן דעת הרמב"ם והטור . (עיין במהרש"א) :

דף נח ע"א גמרא נותנין לה שתי ידות של תרומה כו' . נ"ב סימן לדבר סתם אשה רואה מל' יום לל' יום דהיינו ג' ראיות וז' נקיים דהיינו י' ימים שלים טהרתה ודו"ק : **תום'** בד"ה הנהו קלא כו' בפרק המוכר פירות דפריך שם הגיעו להו משום דרובא הכי איתניהו וש"מ דאזלינן בתר רובא ומאי פריך דלמא המוציא מחבירו עליו הראיה אלמא מיירי כו' כנ"ל . וכ"ב יגעתי ולא מצאתי כי בקשתי ואינו ואין זה אלא חסרון ספרים והוא כמו שהגהתי והכי פירושו היכי יכול למידק דאזלינן בממונא בתר רובא דלמא לאו משום דאזלינן בתר רובא אפילו הוי כמחלה על מתנה הפ"ה הגיעו דהמע"ה אלא בודאי דפשיטא ליה דאיירי שלא נתן הדמים עדיין ואפשר דליפגא הרי שלך לפניך דקתני בסיפא ולא קתני הרי זה מקח טעות משמע הכי וכן מצאתי בחידושי הרמב"ן . (עיין במהרש"א) : **בד"ה** ואפילו כולן כו' חוץ מיום אחד משמע כו' . נ"ב וקשה מה יעשה ר"ת בסיפא כולן בפני יבם חסר יום אחד דליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דהא קתני ריבא היבם אינו מאכיל והשתא כל שכן הוא בעילי דהא כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד איכא לדחוק ולפרש כפרש"י הא כולן בפני הבעל הוי מיהא אוכלת בפני הבעל אפ"ה לא סבירא ליה לר"ת לדחוק הכי ודייק מינה כל שכן גבי יבם ונ"ל דלא גריס הך בבא אחרונה וכן ברי"ף ורא"ש וכל ספרי המדויקים ראיתי שאינו ומש"ה פירשו התוס' לקמן דגרסינן [לא] זו אף זו קתני ואף בירושלמי שלפנינו כתוב האי בבא דכולן בפני היבם כו' בע"כ בירושלמי שלהם לא היה כתוב כך שהרי התוס' כתבו גבם הירושלמי

מהר"ם
אף על פי פרק חמישי

דף נה ע"א תום' ד"ה ולשבועה וכו' עד ולא אתי שפיר אליבא למאן דמשוה שאר שפרות לכתובה . ר"ל דלדידיה אפילו לא הוה התוספת ככתובה אית ליה דינא דכתובה בהני דהא אפילו גבי שאר שפרות נמי דינא הכי : **ע"ב** ד"ה ובתרומת מעשר וכו' עד חשכה (לילי שבת פיר"ש) מוצאי שבת כו' דעם הארץ ירא לשקר בשבת וכו' . פי' משום דרואה דמחמירין בשבת לענין מעשר דאין אוכלין אפילו עראי וכן עונש תרומה לורים היא חמורה ולכך ירא לשקר :

דף נו ע"א ד"ה טעמא דכתבה וכו' עד דהא פליג ארבי יוסי דאמר רשאי . פי' דרבי יוסי אמר רשאי ר"ל דאפילו בע"פ תנאו קיים מכלל דרבי יהודה דפליג עליה ס"ל דוקא כתבה אבל ע"פ לא וברייתא היא בדף זה ע"ב : **ע"ב** ד"ה ושמעינן ליה וכו' עד בברייתא דלעיל . פי' הדנקיט ר"מ שאר כסות ועונה ולא נקט שאר דברים מכלל דס"ל דוקא הני דהוו דאורייתא אבל מידי דמדרבנן תנאו קיים : **בא"ד** דדייק מדלא קתני לעיל וכו' וכתובה ויש לדקדק א"כ מאי משני התרצן קסנו רבי מאיר כתובה דאורייתא מ"מ קשה אם איתא דס"ל לר"מ דגם בכתובה תנאו בטל הוי ליה למינקט נ"ב כתיבה בהדי שאר כסות ועונה ונראה דדוקא לפי סברת המקשה דהוה ס"ל דכתובה דרבנן ולכך הוה דייק מדלא קתני לעיל כתובה משום דהוי רבותא דאפילו בדרבנן נמי תנאו בטל אבל התרצן השיב דקסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא ולכך לא צריך למיתני כתובה לעיל דהא קתני שאר כסות ועונה וה"ה כתובה דתנאו בטל נ"כ דהא הוי נ"כ דאורייתא לדידיה ואע"ג דרבי יהודה ס"ל דכתובה דרבנן מ"מ ר"מ לפי סברתו קתני ולא דמי להא שכתבו התוס' לפי סברת המקשן דצריך למתני כתובה משום דאיכא מ"ד דלא עשו חיזוק לדבריהם דהתם הא מלתא דעשו חיזוק או לא עשו הוי סברא בעלמא :

דף נז ע"א ד"ה ולא פליגי תרי גברי אליבא דחד גברא וכו' עד אליבא דחד תנא . פי' דרבי יהושע בן לוי ס"ל דבסוף מודה רבי יוסי ור"י ס"ל דבסוף נמי פליג : **ע"ב גמ'** ת"ש בוגרת ששהתה שנים עשר חדש ואלמנה ל' יום רבי אליעזר אומר וכו' כך צ"ל וכן הוא במתני' דנדרים וכן מוכח בתוס' ד"ה תיובתא דרב הונא :

דף נח ע"א תוס' ד"ה הנהו קלא אית להו וכו' עד וקצת משמע כן בפרק המוכר פירות וכו' יגעתי ולא מצאתי מזה דבר שם ובספר ח"ש כתוב שט"ס הוא וגרס גירסא אחרת ע"ש : **בד"ה** השתא בפני הבעל וכו' עד ה"ג דלא זו אף זו קתני . ויש לתמוה לפירוש התוס' איך יתיישב הא דקתני במתני' או כולן בפני היבם חסר יום אחד בפני הבעל השתא כולן בפני הבעל חסר יום אחד אמרת לא אכלה כולן בפני היבם מבעיא דהכא לא שייך לומר לא זו אף זו כלל

ובכלי לפי' ר"ת ובסיפא ליכא למידק הא כולן בפני היבם אוכלת דאיכא למימר דמכ"ש הא דהיינו אוכלת א"נ דקושיא הוא דכל י"ב חדש בפני היבם דאוכלת (א) כמו בהגעת זמן די"ב חדש בפני הבעל ולא קתני דהיבם אינו מאכיל אלא קודם י"ב חדש והשתא בבבא קמייתא ומציעתא דקתני בה לשון אפילו ודאי דלא זו אף זו קתני ולא איצטריך ליה לפרושי לא בתלמוד שלנו ולא בירושלמי אלא בתלמוד שלנו פריך אבבא מציעתא ובתרייתא השתא בפני הבעל אמרת לא בפני היבם מבעיא ומשני לפי' ר"ת דלא זו אף זו קתני בכולה מתני' לגבי רישא דלפני הבעל ששה חדשים קתני מציעתא דאפילו כולן בפני הבעל חוץ מיום אחד כדקתני בהדיא במתני' וה"נ לגבי דקתני רישא ו' חדשים בפני היבם קתני בסיפא דאפילו כולן בפני היבם חוץ מיום אחד דהכי אמרינן בהדיא בירושלמי דכולן בפני היבם דבסיפא הוא לא זו אף זו לגלויי רישא דו' חדשים לפני היבם והו לא מידי ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה לעולם במעלה כו' וה"ה נמי דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה כו' עכ"ל ביאור דבריו דמצי לאוקמא כשאין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף ורב סבר מזונות תחת מותר ומעה תחת מעשה ידיה ורב הונא סבר מזונות תחת מעשה ידיה ומעה תחת מותר והא דקאמר לעיל לרב תקנו מזונות תחת מעשה ידיה היינו תחת מותר מעשה ידיה כדקאמר לקמן לרב הונא אלא משום דאוקי רישא בניזונת לרב להכי אוקי סיפא נמי בניזונת (ב) וזו שיטת רש"י אבל התוס' לא ניחא להו פירוש רש"י דא"נ דמוקי לה רישא לרב בניזונת להו במעלה לה מזונות איירי דא"כ אמאי עושה ואוכלה אלא בניזונת שחסך לזונה והיא אינה רוצה והיינו דאינו מעלה לה מזונות ולא מעה כסף כמ"ש התוספות לקמן בהדיא לרב ולא מוקי הכא בכה"ג דמעלה לה מזונות ולא מעה כסף אלא לרב הונא ודו"ק: תום' בד"ה מתוך שיכול לכופה כו' ומתני' כו' מוקי לה כרב הונא כו' עכ"ל דע"כ כיון דס"ל שיכול לכופה למעשה ידיה ולמותר הא דמוהר קדוש לר' מאיר היינו אפילו מחיים כדקאמר רב הונא וא"פ ברישא דקתני עושה ואוכלת מוקי לה נמי כרב הונא כמו שיתבאר לקמן לרב הונא וק"ל: בד"ה במעלה לה מזונות כו' לא מצי מוקמי לה במעלה כו' אלא ש' בשאין מעלה כו' עכ"ל ולא כפרש"י בפי' דלרב ושמואל נמי מוקמי לה במעלה ס' כמ"ש לעיל ואין להקשות לדברי התוס' כיון דלא מוקמינן לה במעלה כו' אלא לרב הונא אמאי לא מוקי לה לרב הונא באין מעלה לה מזונות ומעלה לה מעה וסבר נמי דמזונות תחת מעשה ידיה ומעה תחת מוהר די"ל כמ"ש התוס' לרב דדוחקיה לאוקמא בלאחר מיתה משום דאין רגילות שיעלה לה מעה ולא יעלה לה מזונות ומיהו מדלא הקבו כן התוס' בפשיטות לרב הונא אלא לרב נראה דלרב הונא ניחא להו דלא מוקמינן לה בהכי דאם כן במאי פליג רב הונא עליה דרב דהא לרב נמי אי הוה מעלה לה מעה כסף הוה המותר מחיים קדוש ודו"ק:

דף נט בד"ה אינו צריך להפר במעלה לה כו' ואין לפרש טעם דאין כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דע"כ איירי במעלה לה מזונות ומעה כסף דאי באין מעלה לה מזונות כו' אינו יכול להפר לה (ג) ואמאי קאמר א"נ להפר לה די"ל דמ"מ יכול להפר לה עכשיו דשמא יחזור אח"כ ויעלה לה מזונות ומעה כסף ודו"ק: **בד"ה** שמא יגרשנה כו' י"ל למקם שמא יגרשנה לימא שמא תאמר איני ניזונת כו' עכ"ל אבל מדברי הנא קמא שאמר אינו צריך להפר לה לא תקשי להו לרב ואמאי א"נ להפר ושמא תאמר איני ניזונת כו' די"ל דת"ק לא חייש לשמא תאמר איני ניזונת כו' דס"ל לא חייש לשמא יגרשנה אע"ג דס"ל דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וק"ל: **בד"ה** לכשאקחנה כו' והכא לא קאמרה לכשאתגרש אין נראה כו' עכ"ל דע"כ לא איירי באמרה בהדיא לכשאתגרש דא"כ (ד) אמאי פליג ת"ק דא"נ להפר לה דכיון דאמרה בהדיא לכשאתגרש הא חזינן לה דעיקר נדרה להכי ובודאי דניחוש לשמא תתגרש ודקאמר תלמודא דאמרה לכי מגרשת כו' לאו דוקא דקאמרה בהדיא הכי אלא לר"י הסנדלר אמרינן דעתה לכך לכי מגרשה ודו"ק: **ע"ב** גמרא וקדשו מהשתא אלמוה רבנן לשיעבודיה כו' לא תקשי ומי איכא מידי דאילו השתא לא קדוש כו' דמהשתא נמי מדאורייתא קדוש אלא דאלמוה רבנן כו' וק"ל: **תום'** בד"ה שדה זו כו' ועוד יכ"ל להיות דאפילו היתה מקדשת ידיה כו' עכ"ל ור"ל הך דלעיל דפריך ומי איכא מידי כו' מיתרלא בהכי אפילו איירי בהקדש ממש ומיהו ע"כ דאיכא לפלוגי בין הקדש לקונמות כמסכן כמ"ש לעיל ודו"ק: **בד"ה** קונמות כו' אי נמי ידו טריפא מידה כיון דאכיל פירות כו' עכ"ל ר"ל דספיר סבר רבא נמי התם דלא לאשה משום דאלים שיעבוד דבעל בחייה שיש לו פירות בנכסי מלוג מה שאין כן בהך דהאשתא דלא אלים שיעבודה כיון דבחיי' לית ביה כלום ודו"ק: **בד"ה** כגון שנדרה כו' דכיון דמשעבדה ליה אין הנדר חל כו' עכ"ל (ה) יש לדקדק נהי דמשעבדה ליה מכל מקום כיון דקיים לה אמאי אין הנדר חל ודוחק לומר דמשעבדה ליה להיטוק ויש ליישב ודו"ק:

דף ס בד"ה יכול יהא כו' דלא ממעטינן ליה אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא ס' עכ"ל דאיסור טמא הוא הנאמר בבהמה דכולה טמא ואיסור דם הוא הנאמר בכל בהמות ומהשתא קרא דלעוף ולבהמה דכתיב באיסור דם לא הוה ממעטינן אלא

קרני ראם (א) בד"ה השתא כו' כמו בהגעת זמן . נ"ב והתוס' כ' בפירוש דהיבם לא אכלה בהגעת הזמן דלא תקנו לה מזונות משום דל"ש שיאחר לחלוץ או לייבם וצ"ע : (ב) בפרש"י בד"ה לעולם כו' וזו שיטת רש"י . נ"ב ועדיין קשה דהא מתן מ"כ תחת מזונותיה א"נ רישא בניזונית היינו במתן לה מ"כ ותם כוטיל רש"י נתי' שכ' דאיירי רישא בניזונית וכתי' מאחרכתי · (ג) בד"ה אינו צריך כו' ואמאי קאמר א"נ . נ"ב אין לדבריו ביאור (ד) בד"ה לכשאקחם כו' אמאי פליג ת"ק . נ"ב דדוחק לומר טעמא דת"ק משום דסוי דשלכ"ל (ה) בד"ה כגון כו' יש לדקדק . נ"ב מרא"ה דכוונת התוס' כיון דמשעבדה ליה ולא חל הנדר כלל אלא ע"י שקיים לה הו אין לומר דהיא נתנה אלמא כ"ש כיון דהכה נדרה לא חל כלל ודוקא בבעל סנדר אלא דיכול לספר שייך לומר דהיא נתנה וצ"ע

מהר"ם

בלל וצ"ל דהתוס' לא גרסי בבא זו דיכולן בפני היבם וכו' במתני' וכן באלפסי ליתא : **ע"ב** גמ' אשת קודש וכו' עד לעולם במעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף וכו' ופרש"י ות"ת דמצי לאוקימי כשאין מעלה לה מזונות וכו'. ר"ל מאי דוחקיה דרב ושמואל דאוקי לה לאחר מיתה לוקמא מחיים וסיפא איירי דמעלה לה מעה כסף ולכך המותר הקדש ורישא איירי בשאינו מעלה לה מזונות ולכך עושה ואוכלת אלא משום דרב אית ליה יכולה וכו' ואוקי רישא דמתני' בניזונת וכו' פי' דברישא אפילו היכא דניזונת עושה ואוכלת דיכולה אשה לומר איני ניזונת ואיני עושה ולכך מוקי מתני' במעלה לה מזונות וסיפא איירי בשאין מעלה לה מעה כסף ולכך המותר דוקא קודש לאחר מיתה ולא מחיים משמע דאי הוה מעלה לה מעה כסף הוי המותר הקדש אפילו לרב אפילו מחיים ולפי זה צ"ל לפי' רש"י דבמותר מודה רב דאינה יכולה לומר איני ניזונת ר"ל איני נוטלת ממך המעה כסף ואיני עושה דהמותר תקנו ליה רבנן משום איבה כמו שכתב הטור אבן העזר סי' פ"א בשם רבינו יונה ע"ש וא"ת לפי זה האי דקאמר לעיל בגמרא ופליגא דריש לקיש וכו' מכלן דפליג רב תנא אריש לקיש והא ריש לקיש במותר איירי ובמותר אפילו רב תנא מודה דאינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ויש לתרץ בדוחק דדייק בגמרא מדקאמר ריש לקיש מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה ולא קאמר מותר מעשה ידיה וכו' משמע דאפילו בעיקר מעשה ידיה יכול לכופה ואינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה אבל צ"ע לפי זה מאי דוחקא דרב ושמואל לפרש הסיפא לאחר מיתה ובמעלה [illegible]

הקדש אפילו מחיים דמתוך שיכול לכופה למעשה ידיה וכו' דס"ל דאשה אינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה:

דף נט ע"א גמ' דאסורה לבי מידרשא. בתוס' ד"ה לכשאקחנה משמע דלא בריש דאסורה: **תוס'** ד"ה כי אמר שמואל וכו' להפרה וכו' עד ונראה לר"ת וכו' דסבר שמואל כר' יוחנן בן נורי בהא דהעדפה לבעל. פי' דר"י בן נורי פליג אר"ע דס"ל דיפר משום העדפה דהעדפה דידה הוי ור"י בן נורי סבר דמשום העדפה אינו צריך להפר דהעדפה דבעל הוי אלא דצריך להפר משום שמא יגרשנה: **ע"ב** ד"ה שדה זו שאכלתי לך וכו' [illegible]

דף ס ע"א ד"ה יכול יהא חלב מחלבי שתים אסור וכו' [illegible] **בא"ד** אבל מאיסור טמא לא ממעטינן ליה

חכמת שלמה

ג,, זו ששה חדשים בפני הבעל כו' אלא אפילו כולן בפני הבעל חסר יום אחד ובירושלמי בלשונו כתוב אלא אפילו כולן בפני היבם חסר יום אחד אלא בש"ב טעות סופר הוא נ"ל. (עיין במהרש"א): **ע"ב** גמ' בשאינה ניזונת אי בשאינם כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה פיקר כו' כיון אים לא אשתו וכדר הקון לנו מעשם כו' כנ"ל: **תום'** בד"ה לאחר שתתגייר כו' והא לאחר שתתגייר כו'. נ"ב נ"ל דלאו דוקא מתתגייר פריך דהא בידו הוא כל שעה ומיד משם אלא מלהתהדר קפריך ודו"ק:

דף נט ע"ב רש"י בד"ה הקדש כגון כו' כדתנן בערכין כו' נ"ב פי' בוש פיתומים וכפי פירושו שבעל חוב מוסיף עוד דינר ומלוה ללוה כדי שיפדם סנכסים אף על פי שאינם הקדש אלא משום הר' אמנו כו': **תום'** בד"ה שדה זו כו' ואמר ליה רבא כדיניהם עבידתא לך כו'. נ"ב דכל אימת דלא מסלקי בזוזא לא סקלי אגרא ביתא אלא נמי לא סקילנא עד דמסלקנא כו' פי' שאכוף את העובד כוכבים לסלק לך משותיך וק"ל : **בא"ד** כדמוכח בערכין כו'. נ"ב פי' דחל עליו הקדש וצריך לפדותו אם יש לו ואם אין לו מוסיף עליו דינר כו' אלמוה לשיעבודה דבעל חוב וק"ל: **בד"ה** קונמות כו' מבעל חוב ע"י קונם כו'. נ"ב פי' והוא יכנס מהם מה שאין כן בהקדש וק"ל:

דף ס ע"א גמ' ואין דם מחלבי ההיום טמא כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' בני גיבדני כו' . נ"ב פי' בנמרט שערות ראשם וי"מ בעלי גרב מתוך ·

מהוא איסורא דדם אבל מאיסור טמא דבהמה טולה לא הוה מפקינן ליה לדם אי לאו דנתמעט איסור טמא מחלב דלענין איסור טמא שוין הן ויש לדקדק דא"כ למעט איסור טמא מבשר ל"ל דהא לענין טמא שוין הן ויש לייסב דאי לאו דגלי קרא דחלב ובשר שוין הן לענין [טמא] לא הוה אמרינן נמי דחלב ודם שוין הן ועיין בר"ן בזה דרך אחרת ודוחק: בד"ה גונח יונק כו' ה"ל לאקשויי אפילו אי ליכא סכנה אי דחולה הוא אפילו בשבת כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם ומאי קושיא דאימא דהמקשה לא ידע הא דמפרק כלאחר יד הוא וא"כ אי ליכא סכנה ודאי דאסור בשבת וע"ש בתוס': ע"ב בד"ה ואמר רב נחמן כו' אין לפרש דגזרינן מת אטו כו' עכ"ל (א) וק"ק דהא בכל הנהו דמייתי דגזרינן *)במעוברת חבירו היינו דגזרינן בהו הא אטו הא דליכא למגזר **)בהו מיניה וא"כ אמאי לא נגזור נמי במינקת הא אטו הא ודו"ק: בד"ה והלכתא כו' דגרושה מותרת כו' ור"ת אומר דאסורה כו' עכ"ל והיא דלעיל נתגרשה אינו כופה אותה כו' לא תקשי לר"ת דמכל מקום אסורה לינשא דגזרינן אטו לא נתגרשה ואטו מכירה דכופין אותה ועוד דאלמנה נמי לא משעבדה ואין כופין אותה להניק מכי תבעה כתובתה כו' ואפילו הכי אסורה לינשא וק"ל:

דף סא בפרש"י בד"ה אבל מוזגת כו' ולא דמי למלעת דמתניתין דהוי דבר של טורח ובכפייה הני לא כפי כו' עכ"ל כעין שני תירוצים הן וק"ל: תוס' בד"ה הכניסה לו שפחה כו' קלת תימה אם הוא זן אותה א"כ מה מרויח כו' עכ"ל ויש לייסב קלת דמרויח במותר מעשה ידיה שהרי לא נתן לה רק מעה כסף אחת תחת המותרות דמעשה ידיה של שניהם וק"ל: בד"ה מחלפא כו' ונראה דהיו רגילין לטבול אחר ז' לראייה כו' עכ"ל מדבריהם נראה שבאו לקיים פי' רש"י ומדברי הרא"ש אין נראה כן ועוד יש לדקדק בזה וע"ש בפ"ק דשבת בחידושינו על דברי התוספות שם: ע"ב בד"ה לא ליתן כו' ולא ליתן תבן לפני בקרו דשניהם כו' עכ"ל כך היה גירסת התוס' אבל הרי"ף גרס הכא היפך מפי' רש"י ועיין ברא"ש וגם שם במס' נדרים יש נוסחות שונות בזה ודו"ק: בד"ה הלכה כר"א כו' אין זה אותו שהיה בימי ר"א עכ"ל דתרי רשב"ג הוו האחד הוא ר"ש בן ר"ג הזקן שנהרג בהרוגי מלכות והשני הוא ר"ש נכדו בן ר"ג דיבנה והוא אביו של רבי ודו"ק:

ח"א דף סא ע"א והיא בעולת בעל עולה כו' · יצא לו זה הדרש דס"ל למכתב והיא אשת איש כדכתיב בתר הכי השב אשת האיש כי וגו' וע"כ דרשו כי אמר לו הקב"ה לאבימלך אל תאמר שלא לקחת אותה לאשה כיון דא"א היא אבל תחשוב לקחת אותה לשפחה בעלמא שלפי הנראה אברהם ירד מנכסיו כמ"ש ויקח אבימלך צאן ובקר וגו' ויתן לאברהם ע"כ הזהירו על כך בעולת בעל שעולה עמו ואינה יורדת עמו והיא עומדת במעלתה שלא להשתעבד בה כשפחה בעלמא ומאן דדרים אם כל חי לחיים ניתנה כו' לפי שכבר כתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת ועתה אחר מעשה הנחש קראה בשם חוה ע"ש כי היתה אם וגו' לפי שנתקלקל אדם בעבירה היה לבעל דין לומר שהיא טפילה לו והיא נתקללה ביותר כמ"ש עצבונך והרונך בעצב תלדי בנים וגו' וע"כ אמר שאינו כן אלא תקרא חוה וגו' ע"ש לחיים ניתנה ולא לצער מתחלת הבריאה קודם שחטאו וע"כ אמר כי היא היתה אם וגו' בלשון עבר ודו"ק: חד ספי מכל מינא כו' מר מטעמי אליהו כו' מר קדים ספי ומר מאחר כו' · ענין הדיבור ומניעת הדיבור של אליהו משום זה נראה לפי מה שנאמר באליהו דבכח הוא מוקים אנפשיה מלאכול מ' ימים כמ"ש בו וילך בכח האכילה ההיא מ' יום וגו' וזה שנותן לשמש מכל מין וכן דמקדים וספי ליה משום דא"א לאדם לאוקים אנפשיה מלאכול הכי הוא מפליג הדבר דבכם לא אכל אליהו מ' יום וכן בהיפך: ע"ב ע"ק בהכנעתיה אנח ליה בפומיה כו' · הלשון בפומיה דהוי סגי ליה להשיב נפשו בטעימה בעלמא ולא בא לתוך מעיו דאל"כ הקשי השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כ"ש כדפרכינן בכמה דוכתין ומשום סכנה התיר מיהת הטעימה ודקא"ל מ"ע שמכת אניקא כו' יש לפרש דהך סכנה להפסיד סעודת המלך היא יותר סכנה לרב אשי משככת מר זוטרא: ד"א חזאי ביה כו' בפרש"י בשר חזיר מצורע כו' · מלת ד"א נופל בכ"מ על החזיר ומסברא דלא פסיל לסעודת עובדי כוכבים משום בשר חזיר אלא משום דהוה מצורע דכן דרכו כדאמרינן פ' האיש מקדש עשרה קבין נגעים ירדו לעולם ט' נטלו חזירים כו' וק"ל:

דף סב בד"ה והתניא כו' יוצאין שבת א' משמע שהן כל ז' בחוץ וחוזרין בכל יום ח' כו' עכ"ל ודברי הב"י בטור אה"ע סימן ע"ו מגומגמים בזה שהבין שדין חמרים הוא כדין פועלים שאינן לנין בביתם כו' שכתבו דפ"א בשבת קאי לפועלים שאין לנין כו' ולחמרים כו' וזה אינו דגבי חמרים קאמר פ"א בשבת דמשמע ממש ביום ז' וק"ל:

ח"א דף סב ע"א חדש כאן וחדש בביתו שנאמר לכל דבר המחלקות כו' · פרש"י ואין ללמד משם אלא חדש כאן וי"א חדשים בביתו כו' עכ"ל ועוד נראה לפרש דאין ללמוד משם י"א חדשים בביתו דס"ל בכלל זה ימי עיבורה וימי לידה ומשמע לא בעי כל הני יומי בביתו אבל רב לא יליף משם אלא חדש כאן שלא ישא עליו חטא וחדש בביתו דקאמר כיון שלא נתן לו שיעור מסתמא כההוא שיעור דכאן הוה אבל ר"י ודאי דמלי יליף כולה מלתא מקרא ולפי דרכנו יש לפרש הא דקאמר ור"י מ"ט שאני התם דאית ליה הרווחה כו' דה"פ דשאני התם דרשות להיות לו חדש כאן משום דאית ליה הרווחה כ"כ י"א חדשים בביתו דס"ל ימי עיבורה ולידה אבל מי שאינו מעכב כ"כ בביתו אין ללמוד משם דרשות לו להיות חודש כאן ולכך בעי למילף מבנין בהמ"ק דאע"ג דלא היו מעכבים רק ב' חדשים בביתו שרי ליה להיות חדש כאן ודו"ק: שאני שמועה דבהמ"ק דתקיפא כו' · ההוא קרא דלעיל מיניה ואתה בן אדם האנח בשברון וגו' אחורבן בהמ"ק הוא דכתיב אלא דלא מפורש ביה כבאידך קרא והיה כי יאמרו אליך על מה אתה נאנח ואמרת על שמועה וגו' והאי עובד כוכבים דאדכריה חורבן בהמ"ק וא"ל לאו אמריתו אנחה שוברת חצי גופו כו' לא הוה שמיע ליה אלא מלתא דרב מיהו רב מודה דחורבן בהמ"ק שוברת

כל הגוף כדמשנינן וק"ל: מאן דכתב ב גהו שוא וגו' אלו נשותיהן של ת"ח כו' · יש לפרש דכתוב לפני דרש זה ע"פ מ"ש הם נלים ואנו נלים הם משכימים ואנו משכימים כו' שאמר כי פועלי הכשות הם משכימין ומעריבים במלאכתן ושוא הוא כי הם אוכלים להם העלבים כינוי הוא לתשמיש כמו כי אם הלחם אשר הוא אוכל שמתוך מלאכתן א"א בהו עונה בזמנה ובתקונה ואמר כן הוא בדוגמא זו בת"ח שהם משכימים ומעריבים לבית המדרש וא"א בהו לעונה בזמנה אבל אמר דמ"מ אין כאן שוא כמו בפועלי הכשות אבל יתן הקב"ה חיי עוה"ב אף לנשותיהן שמגדלים שינה בעוה"ז עד בוא בעליהם מבהמ"ד לקיים מצות עונה וק"ל: דאביל מדידיה כו' ולא אליף כו' · לפי שרבים שעוסקים בסחורות רבות בממון של אחרים ומפזרים של אחרים בפרנסת ביתם וקונים להם בתים חשובים כאילו הם עשירים ומתוך שהוא נחשב לעושר גדול עין המלך עליו אבל אמר מי שאינו הולך בגדולות ממנו ואכיל מדידיה כו' וגבי בעולא דאפדניה כו' שכל מה שבידו וקנינו הוא שלו ולא משל אחרים אין עין המלך עליו ויש לו פנאי לעונה כל לילה וק"ל: ע"ב עונה של ת"ח כו' מע"ש לע"ש שנאמר אשר פריו וגו' · הכי משמע ליה מהאי קרא שאמר כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה דהיינו כל ימי החול ואין עת לעונת לילה כל ימי החול כיון שצריך להגות בתורה יומם ולילה אבל אמר כי בליל שבת שאז הת"ח כעץ שתול על וגו' שהוא ליל תענוג בשביתה כו' כפרש"י גם אין בה ביטול תורה כ"כ שאסור לקרות לאור הנר וע"כ אז פריו יתן בעתו שהוא זמן עונה שהבנים נקראו פרי בטנך שכר פרי הבטן וק"ל: הוה קא חזי קמיה עמודא כו' · אפשר שהיה העמוד דנורא רומז להם על זמן קבלת שבת כדאמרינן בפרק ב"מ דביתהו דרב יוסף הות מאחרה ומדלקה א"ל תנינא לא ימיש עמוד וגו' ועמוד אש משלים לעמוד ענן וק"ל: הואי כשגגה שיוצאת מלפני השליט כו' · מפורש במסכת מ"ק דברית כרותה לשפתים ויליף לה מאברהם שאמר ונשתחוה ונשובה אליכם ומה שיש לדקדק בזה מפורש שם: אמר רבי חייא פסולא איכא כו' וכי הייא אתי משמעי כו' פרש"י וזהו הפסול שרבי היה מבית דוד ולא היתה בת הבאה משמעי הוגנת לרבי כו' עכ"ל וק"ק לפירושו וכי מלכי בית דוד היו נושאין נשים דוקא מבנות מלכים ולולי פירושו היה נראה לפרש דה"ק ח"ו דניתלי סיבת מיתתה בפסול דחד מינן אבל יש לתלות מיתתה במלתא אחריתא וע"ז עיינו אם יש לתלות בפסול ומצאו שאינו אבל היו ממשפחה אחת מיבמי וק"ל: דעת קונך יש בך מעיקרא כתיב תביאמו כו' · מבואר ביסוד שיר השירים כי ישראל ע"י נתינת התורה להם שהיא כמו שטר קידושין להם ממנו ית' ב"ה ובריית שכינתו בתוכנו ע"י המקדש הוא הזיווג והנשואין עמנו ולזה אמר שהרחיק הקב"ה הנשואין ובריית שכינה עד בואם לא"י דכתיב תביאמו ותטעמו וגו' ולבסוף חזר לקרב הנשואין ועשו לי מקדש במדבר ואין לומר בזה שינוי רצון לפניו ית' לפי המדרש דהמשכן בא לכפר עון העגל וק"ק דא"כ אין כאן ראיה לדעת קונך יש בך דאימא דהוצרכו לכך מפני עון עגל ודו"ק: אזל יתיב תרתי סרי שני כו' בכל הני דלקמן נקט הכי דיתבי י"ב שנין ואפשר שכן השנים מי"ח לחופה ונשואין עד בן שלשים לכח שבשנים אלו עיקר לימוד שתלמיד מקבלת רבותיו כשאינו עדיין מטופל בבנים. ואמר עד דאתא איעקרא כו' פרש"י כן דכך העומדות עשר שנים בלא בעל עכ"ל והיינו כשהסיחה עוד דעתה מבעל כדאמרי' בעלמא ודקאמר לבוא שמרה לא משמע שהסיחה עוד דעתה ממנו ודו"ק: ק"י עליה כו' והחוט המשולש לא במהרה וגו' · עיין פי' התוס' והוא נכון בפ' ה"ס דמייתי לה אהא דפליגי רבי אושעיא ואביו רבי חמא אזל שייליה לרבי ביסא כו' ע"ש אבל הכא לא הוזכר כלל דשיילוה לרבי ביסא ויש לפרש הכא מאי דהוה מתחדין שמעתתא דר' אושעיא אע"ג דלא היה אביו מלמדו כל אותן י"ב שנים היה אבי אביו ר' ביסא מלמדו כדאמרינן בעלמא כל המלמד את בן בנו תורה כאילו קבלה מהר סיני והשתא שפיר קאמר החוט המשולש וגו' דגם אם אביו אין כאן ללמדו אבי אביו מלמדו וק"ל: דהוה צניע ומעלי כו' · צנוע הוא ממדות הטובות כמ"ש ואת צנועים חכמה וגו' והצנע לכת עם ה' ובמשנה הוי צנוע כו' ועי"ל ע"פ מ"ש בפ' הרואה דאין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבהכ"ס ותניא התם בן עזאי אומר פעם אחת נכנסתי אחר רבי עקיבא לבית הכסא ולמדתי ממנו שאין נפרעים מזרח כו' ומאין נפרעים מעומד אלא מיושב משום צניעות ומעלי היינו שהיה טוב לבריות וכל שהוא נוח לבריות נוח למקום אבל עדיין היה חסר ממנו למוד תורה ואמרו ולא ע"ה חסיד וע"כ אמרה ליה אי מקדשנא לך אזלת לבי רב כו' ובנדרים מפורש דלא אזל לבי רב עד דאנסיבת ליה מקודם וע"ש כל מאמר זה בקצת פנים שונים ושאמר דא"ל יודע צדיק נפש בהמתו כו' עיין פרש"י פרק הנודר מן המבושל ועי"ל האי קרא לפי ענינו לפי שהיה רועה בהמות ודרך הרועה בשקו ותרמילו ולא ימוש שאין לי בגדים חשובים כי לקח אותי לאשה תחת שהיה כבר רועה בהמות ויודע שאין לי בגדים חשובים כי אביה אדרה מנכסיו וכמפורש בנדרים שלא היה להם כר וכסת והוו גנו אתיבנא וק"ל:

דף סג בד"ה רב הונא כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת כו' עכ"ל ואין להקשות ללישנא קמא [היאך] ניחא ליה בנדה למאן דאמר ממלאכה דהא אסורה לה הנדה לעשות לו אלו המלאכות שהן של חיבה כדאמרינן לעיל די"ל דמכל מקום יכולה לעשות לו אלו המלאכות שלא בפניו או ע"י שינוי כדאמרינן לעיל וק"ל: בא"ד דאינה חולה כ"כ כיון שיכולה לסבול תשמיש כו' עכ"ל ק"ק דאימא דאיירי בחולה כל כך שאינה יכולה לסבול תשמיש ואפ"ה ניחא ליה להאי לישנא בחולה למאן דאמר מתשמיש משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' דמהאי טעמא ניחא ליה בנדה למ"ד מתשמיש ויש לייסב (ב) ודו"ק: בפרש"י בד"ה ה"ג בשלמא כו' ואי משום נדה כו' עכ"ל ול"ג לישנא קמא כלל והיינו משום דמסתמא ידע הא דלקמן דקאמר שמואל האי טעמא דאינו דומה כו' אבל התוס' גרסי גם לישנא קמא וצ"ל דלא ידע מלתיה דשמואל וק"ל: ע"ב תוספות בד"ה ואינהו כמאן כו' ולא קאי ארב נחמן כו' דאינהו סברי כר' יוסי ב"ח שהיה גדול כו' עכ"ל משום דהוה מצינן לפרושי אר"כ ב"י ורב נחמן בר חסדא מייתי מהא דאמר רב הונא ב"י א"ר ששת הלכה אין ממלכין אלא דלא ניחא להו לפרש הכי דא"כ מאי אולמיה ליה לאתויי מרב ששת כיון דס"ל כר' יוסי ב"ח שהיה גדול מרב ששת אלא ארמי בר חמא ורבא קאי דלא ס"ל כריב"ח וק"ל: בד"ה אבל אמרה כו' וזה נמי אין להקשות כו' וע"ק משלהי נדרים מההוא נואף כו' תהא נאמנת במגו כו' עכ"ל לפי מה שכתבו דלא מצי למימר מאיס עלי אלא היכא דיש רגלים לדבר לא תקשי מידי ממתני' ומשלהי דנדרים אלא דניחא להו לתרוצי בע"א וק"ל: בא"ד וכן נראה

*) עי' בתשובת נו"ב מהד"ק חלק אה"ע סימן י"ג ויו"ד שכתב על קושיא זו ב' ישובים. **) מיניה וביה כנ"ל.

קרני ראם (א) בד"ה ואמר ר"נ כו' וק"ק. נ"ב לענ"ד דדוקא בהבחנה כיון שגזרו שתמתין אחר מיתת בעלה ג"ח א"כ אע"ג דטעם הבחנה ל"ש בארוסה וכדומה גזרו הא אטו הא אבל במניקה דעל מינקת גזרו ממילא כל שאינה מינקת לא הוי בגזרה כלל ול"ש גזרו הא אטו הא אלא דאיכא הך גזירה דלמא תגמול וכדומה וז"ס: (ב) בא"ד דאינה חולה כו' ויש לייסב. נ"ב ר"ל דחולה לא מיתאב פת בסלו דא"כ גם ממלאכה הוי מורדת ומאי מקשה חולה בת מלאכה היא

חכמת שלמה

דף סא ע"א גמ' אע"פ שאמרו ארבע יושבת כו' כצ"ל: רש"י בסוף העמוד מושיב המזון לפני השרים כו' כצ"ל: ע"ב גמ' שהי פסיל למיכל מלכא אמרו כו' קמה ואמר לה כו' רשב"ג אומר אף המדיר כו' קיסנייתא דנדרשיר כצ"ל. וכ"כ הרי"ף גרים בגורייתא קיטנייתא ונדרשיר אבל בגירסת הערוך הוא קסנייתא וקאי אנדרשיר ומש"ה ראוי לגרוס דנדרשיר והוא לשון שחוק של קוביות שקורין נדרס כן בערוך בערך קטן וקיסנייתא הוא מלשון קסמים שקורין (פריטשי"ן בל"א): רש"י בד"ה דעבד האי פסיל למיכל מלכא כו' כצ"ל: בד"ה דמיטללא דנדרשיר כו' כצ"ל:

דף סב ע"א גמ' למה ליה למר למסמכיה כו' כצ"ל: רש"י בד"ה לכל דבר כו' משמע שהיה שתי מחלקות כו'. נ"ב נ"ל דה"פ מחלקות שאחת לי"ב חלקים והשניה לשני חלקים וק"ל: בד"ה איכפל כו' שהרי אף התמר עונתו כו' כצ"ל: ע"ב גמ' רוצה אשה בקב ותפלות מט' קבין כו' ר' חנניה בן חכינאי כו'. נ"ב חיבור ר"ש בן יוחאי עם ר' חנניה בן חכינאי ושיבתם הוא בויקרא רבה פרשת אחרי:

דף סג ע"א גמ' בשלמא למ"ד ממלאכה שפיר כו' נמחק עד בשלמא למ"ד כו'. נ"ב ס"א ל"ג: שם מתשמיש שפיר הייט כו' כצ"ל. וכ"ב ס"א: תוס' בד"ה אדעתא כו' על דעת אם לא יעשה סופר כו'. נ"ב לאו דוקא שאמר כן להדיא דא"כ הוי תנאי גמור ואינו צריך התרה וכן משמע להדיא כפי' הרא"ש דנדרים היכא דהוי בלשון תנאי שא"צ התרה אלא שאמר בעבור שלא יעשה סופר וזהו עדיף ממת או עשה תשובה שלא הזכיר בדבריו לא מיתה ותשובה אבל אי הוה אמר בעבור שלא מת או שלא עשה תשובה אף ר' יוחנן הוה מודה ודו"ק: ע"ב תוס' בד"ה אבל אמרה כו' ועוד לפי מה דפירשנו אתי שפיר כו'. נ"ב פי' שלא להפסיד כתובה והתם אמרה אמרה לי אם כו' וא"כ תוכל לברר שלא קבל אביה קדושיה מאחר עוד יש לפרש לפי מה דפירשנו ר"ל שאין יכולה לומר מאיס עלי היכא דליכא רגלים לדבר כו' והלשון דחוק דמתחלה אמר יש לדחות כו' וא"כ יאמר לפי מה שפירשתי ודו"ק:
רש"י

דף סג ע"א תוס' ד"ה רב הונא וכו' עד אבל אין נראה וכו' וכי עבדה שאר מלאכות פוחתין
חייבת בז' מלאכות לבעלה ואין סברא שתעשה שתיהן דהא כ' מיתזנא מבעלה כי עבדה שאר
[illegible] ר"ת. נ"ל דר"ת מפרש דקאי אטורדת דהבא ולא אאומרת מאיס עלי: בא"ד דהא כיון

מהר"ם

ליה וכו'. וא"ת לכתוב חלב ודם דהשתא יהא דם מותר לגמרי וכ"ש בשר וי"ל דאי לא כתב מיעוט גבי בשר ה"א דדם לא מימעט אלא מאיסור דם אבל מאיסור טמא לא אימעט אלא הוי אסור כמו בשר אע"ג דחלב אשתרי שאני חלב שאינו שוה בכל ולכך הוה מדמינן דם לבשר והוה אסור באיסור טמא ולכך איצטריכו כולהו: ע"ב ד"ה והלכתא וכו' עד ולמאי דהוה מפרש מעיקרא טעמא דמעוברת וכו'. פי' דמעיקרא הוה מפרש טעמא דמעוברת משום דחייסא פי' ממעכו בשעת תשמיש או שמא תעשה עובר סנדל ופריך שם א"ה דידיה נמי ומסיק אלא משום דסתם מעוברת למניקה קיימא והשתא לטעמא קמא אין חילוק במעוברת בין אלמנה וגרושה וה"ה לטעמא בתרא וה"ה במניקה דהא חד טעמא הוא משום דמעוברת למניקה קיימא:

דף סא ע"ב ד"ה התלמידים יוצאין וכו' פי' ר"י דאתא לאשמועינן וכו'. נראה דקשה לר"י והא קתני בסיפא הפועלים שתים בשבת והכא קתני דיוצאים שבת אחת וא"כ משמע דעונתן לא הוי שתים בשבת לכך פי' דהרישא לאו בדין עונה איירי אלא אתא לאשמועינן דאע"ג דמנהגם היה וכו' ועונתן הוא שתים בשבת יכולין לשנות וכו' ולצאת וכו' ועי' לקמן בתוס' בדף ס"ב ע"א ד"ה והתניא הפועלים וכו':

דף סב ע"א ד"ה והתניא הפועלים אחת בשבת וכו' עד י"ל דברייתא קמ"ל וכו'. ונראה שלפי סברא זו ס"ל דאחת בשבת ושבת אחת משמעותן שוה וכן כתב הר"ן שזהו סברת רב אלפס ולא משמע ליה שבת אחת שאינם חוזרים כ"א ביום השמיני כסברת ר"י ברבי ברוך דאל"כ תקשה דהכא משני דקמ"ל בברייתא שאע"פ שמנהגם כך אם רוצים לשנות יותר מאחת בשבת אינן רשאין ורישא דמתני' תני דיכולין לשנות להיות כל שבעה בחוץ וק"ל: ע"ב גמ' הות יתבא באיגרא וכו'. בח"ש גריס הוי יתיב באיגרא איפחת איגרא מתחותי' ונח נפשיה: תוס' ד"ה מט' קבין וכו' עד ולפי החשבון ד' סאין בסלע הוי ג' דינר י"ח קבין וכו'. פי' ולכך קאמר רוצה בקב וכו' פי' קב כנגד ט' דהיינו ב' קבין נגד י"ח:

לה מעשיית צמר. פי' אין נראה וכו' משום דהא תהא צריכה לעשות בצמר לפונותיה וגם תהא עבדה שאר מלאכות פוחתין לה ממעשה ידיה וכו' וק"ל: ע"ב ד"ה ואינהו וכו' עד כמו ששניהם חפצים בגירושין וכו'. ר"ל דר"ת מפרש לקמן בסמוך דאפילו באומרת מאיס עלי לא כפינן

דבאומרת טמאה אני לך כו' כיון דשויא נפשה חתיכה דאיסורא כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז הא אמרינן במתני' דהשם דא' מהשלש נשים דאומרת טמאה אני לך דמותרת למשנה אחרונה משום דעיניה נתנה באחר ולא אמרי' דשויא נפשה חתיכה דאיסורא ואין סברא (א) לחלק בזה בין אשת כהן לאשת ישראל וק"ל :

ח"א דף סג ע"א עבדה ליה לבן עזאי הכי והיינו דאמרינן כו' · משום דאמרינן בבן עזאי דלא נסב איתתא כדאמרינן פרק הבא על יבמתו שנפשו חשקה בתורה אלא הכא הדבר כה שגם היא דעתה לכך שיתעכב בבהמ"ד וק"ל : מטא מטלי יומא דכפורי אמר איזיל ואתיניהו כו' · נתכוין לבא ביום זה שלא יהא נחשד בעיני אביו כי הלילה יוה"כ אסורה בתשמיש אבל אמר אחזי לאנשי ביתי מה נעשה להם בזמן שלש שנים ואעפ"כ היה נחשד בעיני אביו שא"ל זוגתך נזכרת וא"ד א"ל יונתך נזכרת כו' והוא ענין אחד כי היונה אינה נדבקת אלא בבן זוגה וק"ל :

דף סד תד"ה תבע לחלוץ כו' וכן הא דאמר כאן שתבעה היא והוא אינו רוצה לא כו' עכ"ל משום דישתא דלא נזקקין אפילו ע אינו אלא בתבע לחלוץ יצ"כ הא דרב תחליפא משמיה דשמואל בתבע הוא דנזקקין לו היינו נמי בתבע לחלוץ והיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם ודומיא דהכי בתבעה היא דאין נזקקין לה היינו נמי בתבעה לחלוץ והוא אינו רוצה לחלוץ ולא לייבם ואין להקשות כו' ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה לבית המנוגע כו' ושל עירוב שיערו להקל ובמלומלמות כו' עכ"ל וה"ה דהכא במשרה שיערו להקל במלומלמות כדפריך ואי ר"ם תמני סרי הוין וק"ל : בד"ה תמני סעודות כו' וי"ד סעודות היא צריכה לשבת עכ"ל כתב מהרש"ל ל"ע אמאי פרש"י י"ד סעודות הלא הן ט"ז כו' ונראה שרש"י סבר מה שמקשה ועוד י"ג הוין ולא אקשי אכתי כו' אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כ"כ שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות כו' עכ"ל והוא דחוק שהמקשה לא חשיב סעודה שלישית והמתרץ חשיב לה כדקאמר לרבנן (לריב"ב) דל חדא לארחי ופרחי ולר"ם דל ג' לארחי ופרחי אבל הנראה דהכא פרש"י י"ד סעודות למאי דקים ליה השתא כמאן דאמר אוכלת עמו לילי שבת ממש כדקאמר הניחא למאן דאמר אכילה ממש כו' ולמאי דמסיק לר' חידקא ט"ז הוין היינו למאן דאמר אכילה תשמיש כמ"ש התוס' בהדיא דלמאן דאמר אכילה ממש לא הוו אלא ט"ו אף לרבי חידקא ולרבנן י"ד ולמסקנא א"ש דכל היתרון לארחי ופרחי ותו לא מידי ודו"ק :

דף סה תוספות בד"ה אחרי אכלה כו' ולכך ויחשבה עלי לשכורה עפ"ל דאי לאו שאחרי שעת אכילה התפללה לא היה חושבה לשכורה אבל קרא אשמועינן ד"ה אחר זמן אכילה ושתיה ואין דרך להתפלל אז ולכך חשב שאכלה ושתתה והיתה לשכורה ועוד נראה דודאי אילו אכלה ושתתה אפשר שהיו פניה להובים וחשב ע"י זה שהיתה שכורה אבל כיון שלא אכלה ושתתה כלום במה ראה לחושבה שכורה אי לאו שהיה אחר זמן אכילה ושתיה שאין דרך להתפלל אז ודו"ק : בד"ה ונוהגין לה כו' מטה ומטה ומפץ משמיה דשמואל כו' כצ"ל עכ"ל ר"ל דלכך בעי בסידור ב' מטות משום דשמואל דקאמר התם דלא ידעינא אוחא להני הלא וחשיב חד מינייהו מאן דאכיל נהמא ולא מסגי ד' גרמידי ובחנם דחק מהרש"ל והגיה שמא במקום דשמואל :

ח"א דף סה ע"א וא"ת אלכה כו' ומקויי דברים שהאשה כו' · משום דשקויי סתמא משמע יין שהוא סם משקה שהמים כבר נזכרו במפורש גם חבירו שמני מוכיח עליו דהיינו תירוש ויצהר וע"כ הוצרכו לדרוש מלשון תשוקה וק"ל : ואחרי שתה שתה ולא שתה כו' · אע"ג דכוס אחד יפה לאשה כדלקמן מ"מ אשמעינן דלא שתתה יותר מהשיעור ואין להקשות נמי דלמא לא שתתה משום שהיתה מתענה כמ"ש ולא תאכל דמ"מ לכתוב אחרי שתתה ויש פי' אחר שעת שתיה כמו אחרי אכלה כמ"ש התוספות וק"ל : שומרת יבם היתה ולא ענו כו' · דלקמן פ' מציאת האשה אמרינן דפסקו לה ד' מאות זהובים לקופה של בשמים כו' וענו אחריה אמן וע"כ אמר דהכא לא קאמרי אחריה אמן משום דהיתה השתא שומרת יבם והתם בבעלה קיים איירי וק"ל : אמר רבא ל"ש אלא שאין בעלה עמה אבל בעלה עמה כו' · נראה דלא קאי אלא אשנים כדאמרינן לעיל בפני בעלה ב' כוסות אבל ג' שתובעת בפה בבעלה נמי אסור דהוא מגני חצופה כדאמרינן בנדרים ואפשר דבבעלה עמה אינה תובעת ע"י ג' ודו"ק : השתא אין מעיקרא כו' · ונטעם זה קאמר בב"ר ר"פ לך לך דהדרך ממעט פריה ורביה : קטלת לך תלתא ואתת כו' · דלכ"ע נמתו לה ג' אנשים שאסור לישאנה ונקראת קטלנית כדאמרינן ס"פ הבא על יבמתו ובת רב חסדא חסדה שטעתה כן שיאנה רבא מתוך יפיה : סליק פרק אף על פי

מציאת האשה פרק ששי

ע"ב תוס' בד"ה ה"ג בושתה כו' דא"כ ה"ל למיתני לעיל דהאב אינו זכאי כו' יתר עליו הבעל שהוא זכאי בבושת כו' עכ"ל וק"ק (ב) אמאי לא תקשי להו נמי לעיל דהאב אינו זכאי ליורשה כשיש לה בנים יתר עליו הבעל שהוא יורשה אף כשיש לה בנים ודו"ק :

דף סו בד"ה והא כי אתא כו' דאיירי במתני' במציאתה ומעשה ידיה כו' עכ"ל פלוגתייהו במעשה ידיה ודאי דמפורש בהך מתני' דנדרים אבל פלוגתייהו במציאתה אינו מפורש במתני' אלא בברייתא דמייתי לעיל ואפשר דנקטו מתניתין לגבי מציאה דהיינו מתניתין דהכא דמפורש ביה מלתיה דת"ק דס"ל דמציאתה לבעלה סתמא קתני אפילו שע"י הדחק וק"ל : בא"ד דהא שמעינן מדרבא דקא מדמה כו' ורבין דקאמר דפליגי כו' עכ"ל ל"ע בדבריהם דהכא קאמרי דמתרוייהו נשמע כן דמרבא נשמע דמדמינן מציאה להעדפה ורבין קאמר דבהעדפה שע"י הדחק פליגי א"כ במציאת נמי שע"י הדחק פליגי ובסוף דבריהם לא נקטו אלא דממלתיה דרבין נשמע כן דמדמינן מציאה להעדפה ולעיל כתבו בהיפך דרבין גופיה דמוקי לה בהעדפה שע"י הדחק היינו משום דהוי כעין מציאה דפליגי נמי בה כו' ודו"ק : בד"ה אלא מעתה כו' והלא במתניתין אינו נותן לאשה בושת שלם ולאיש לבד כו' מאי פריך מביים שוסתו כו' עכ"ל ר"ל דאי הוה נותן לאשה לחוד בושת שלם וגם לאיש הוה פריך שפיר כיון דנותן לאשה בושתה משלם אמאי נותן כלל לאיש בושת כמו דאינו נותן לחבירו בביים שוסתו אבל השתא דאינו נותן לאיש אלא מחלק האשה דקארי לה מאי קארי לה כיון דשוסתו לאו בר בושת הוא ליכא כאן כלל דמי בושת ודו"ק : בד"ה פחות חומש כו' ב' טעמים חדא מ?ים שפוחתין כו' וטעם אחר דדרך לשומם יותר חומש לכבוד כו' עכ"ל ר"ל דהיכא דליכא הני ב' טעמי אינו פוחת חומש דאם לא כן מאי משני לקמן לא בכלים של זהב דלא פחתי ומה שכתבו התוס' גבי פרקמטיא אלא כלומר שאין משתמשין בהן כו' מיהו ודאי דפחתי כשיהיו נתפרין וק"ל : ע"ב בד"ה וכשהחתן פוסק כו' פי' ר"ח כשהחתן מייחד לה כלים כו' לכבוד החתן כו' עכ"ל דלא נראה להם לפרש כפרש"י דכולה איירי בשום שמביאה לו דא"כ מ"ל שומא דידה ומ"ל שומא דידיה מ"ל שמו הם תחלה ומ"ל שהוא כותב תחלה אלא כשהוא מייחד לה כלים משלו היינו שומא דידיה וכשהיא מביאה לו שומא בנדונייתה היינו שומא דידה ומיהו קשה לפי זה מה שפירשו לקמן בשומא דידיה שומא רבה כו' דקאי אאלף דינר ושומא זוטא היינו סיפא כו' דע"כ הא דקאי אאלף דינר דהיינו שהיא מביאה לו כדקאמר פסקה לו להכניס אלף כו' ולפרש"י בשם ר"ח דלא קאי כנגד השום אאלף כו' ניחא לקיים פירושם דהכא גבי כשהחתן פוסק דאיירי בין בשומא רבה בין זוטא כמ"ש בסוף ודו"ק : בד"ה וענו אחריה כו' שהיה חי ענו אחריה אמן ובעלה הטיל על חכמים כו' עכ"ל דאי הוה אחר מות בעלה כפרש"י שפיר קאמר דפסקו לה חכמים כעובדא דלעיל בכלתו של נקדימון שפסקו לה חכמים יין דשומרת יבם היתה אבל לא ניחא להו לפרש הכי דא"כ לא הוו ענו אחריה אמן כמו לעיל אלא דהכא אף בחייו הטיל בעלה הפסיקה על החכמים שלא היתה צריכה לפי חשבון אלף אלפים כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק :

ח"א דף סו ע"ב מעשה בריב"ז כו' והיה יוצא מירושלים כו' · אחר החורבן היה שחזר ויצא ממקום שהיה לירושלים שכבר יצא מירושלים קודם החורבן כדאיתא פרק הניזקין שהרי נקדימון מג' עשירים שקודם החורבן היה בירושלים כדאיתא שם ואע"ג שידע ריב"ז דג' אוצרות של ג' עשירים שרפו כבר הבריוני שהיו שם שאל ממון בית אביך להיכן הלך אבאר ממון של נקדימון שלא נאבד אז . ופאמרה מלח ממון חסר כו' עיין פרש"י ועי"ל בהיפך כל מי שהיה נותן לצדקה כראוי הוא מחסר המלח שהוא קיום ממונו . ואמר אשריכם ישראל בזמן שאתם עושין רצונו של מקום כו' ובזמן שאין עושין רצונו כו' . אמר אשריכם על שני הצדדים כי באמת שני ההפכיות הם למעלות ישראל כי כל אומה ואומה יש לה שר ומזל בשמים משא"כ ישראל שאין להם שום מזל אבל הם חלק ה' כי יעקב חבל נחלתו וע"כ כשעושין רצונו הם למעלה מכל האומות ושריהם כמ"ש הבט נא השמימה וגו' מדרשו שהוציא את אברהם החוצה למעלה מכל צבא השמים דאין הבטה אלא מלמעלה למטה אבל כשאין עושין רצונו כו' הקב"ה מסלק שכינתו מהם והרי הם שפלים ונבזים מכל האומות שיש להם שר ומזל ולישראל אין שר ומזל :

דף סז בד"ה זהב הרי כו' פר"ח דבכלי זהב מיירי כגון נזמים כו' עכ"ל לא ניחא להו לפרש כפרש"י דלמאי דמשני בדהבא פריכא אפלגינן בין גרוטאות גדולות ובין דקות ועיקר חסר מן הספר דפריכא משמע בין גדולות ובין קטנות ועוד לפרש"י למאי דמוקי לה בדהבא פריכא מוקי לברייתא בכלים של כסף וחזר ממאי דמוקי לה מעיקרא בכלים של זהב והל"ל לעולם בכלים של כסף ובדהבא פריכא אבל לפר"ח ניחא דהשתא נמי מוקי ברייתא בכלים של זהב ודו"ק : בא"ד בכליו מבעיא ליה פירוש שעומד בכלותיו כו' עכ"ל הוצרכו לפרש כן לפר"ח דלפרש"י ניחא בפשיטות דהכי פריך דלא הל"ל בכליו דמשמע כלים אחרים ממין אחר דהיינו של כסף אלא בכליו דהיינו כלים של זהב מאותו מין אבל לפר"ח א"כ מאי משני בדהבא פריכא דהא אכתי כיון דמאותו מין הוא הל"ל בכליו אלא דהכי פריך דאי הוה איירי בכלים של זהב דהיינו נזמים הל"ל בכליו שעומד בכלותיו כו' ודו"ק : בד"ה ולא אריסא מדרבנן פריך עכ"ל דאע"ג דהלכה כרבן שמעון בן גמליאל בכ"מ היינו במשנה אבל לא בברייתא כדמוכח בכמה דוכתין וק"ל :

ח"א דף סז ע"א איבעית אימא לכבודו הוא דעבד כו' · להאי תירוצא משמע דאפילו הוה עביד כדבעי למיעבד כיון דלא עשה כן משום מצוה אלא לכבודו ה"ל שלא לשמה ונענש עליה ואין להקשות הא אמרינן גבי צדקה אפילו שלא לשמה יש לו שכר עליה כדאמרי' כדי שיחיה בני וכו' ודרשו ובחנוני נא בזאת וגו' די"ל האי שלא לשמה לכבוד הוא גרע טפי כמו שמחלקין התוספות בפסחים אהא דאמרינן לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה כו' ובעלמא אמרינן טוב לו שלא נברא ע"ש ורבים בדור הזה שמקבלין עושר שלהם שלא באמונה ובחילול השם כגזלת עובד כוכבים ואח"כ מתנדבים מאותו ממון להיות להם כבוד בכל שנה ולתת להם ברכת מי שבירך להיות להם שם ותפארת ואין זה אלא מצוה הבאה בעבירה ואין לעושר הזה מלח וקיום כדאמר הכא : צאי לך בעקבי הצאן כו' · פרש"י לצאת בעקבי הצאן כו' ויהיה פועל עומד אבל לפי ענין זה הדרש נראה שהוא פועל יוצא ור"ל הוציאי לך מזונותייך בעקבי הצאן דהיינו מבין שלפי הבהמות שאכל ודרש אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך משום דלפי פשוטו מה שקראם גדיים במקום

קרני ראם (א) בא"ד וכן כו' ואין סברא . נ"ב גם אמרינן שם להדיא או באשת ישראל כו' וי"ל : (ב) תוס' ד"ה ה"ג כו' וק"ק . נ"ב לא אדע מה קושיא דהרי האב אינו זוכה רק בנערותה ובנערותה א"א שיהיה לה בנים דקטנה לא מתעברה ועיין לעיל דף ל"ט והתוס' לא כתבו אלא דלא שמעינן מהתם ועיין :

מהר"ם

כפינן ליה אניסא אלא א"כ מגרש מרצונו וא"כ הא דאמר משהינן ליה תריסר ירחי שתא אניסא ע"כ צריך לומר דרוצה לגרשה והיא נם כן חפצה בגירושין דהא אומרת מאים עלי וא"כ שניהם חפצים בגירושין ולמה ישהה-אותה :

דף סה ע"א ד"ה ושקלת להו לדידי וכו' עד אע"פ שלעצמו אין לו עכשיו וכו' נראה שצריך לומר אע"פ שלעצמה אין לה עכשיו :

מציאת האשה פרק ששי

דף סז ע"א תוס' ד"ה זהב הרי הוא כשויו פר"ח דבכלי זהב איירי וכו' . נראה לי דקשה ע"ל פרש"י דאי איירי בחתיכות זהב פשיטא דהרי הן בשווין דמה פחת שייך גבייהו ומה ס"ד נמי דמקשה דלהוו ככלי כסף דבכלי כסף משתמשין ופחתי אבל בחתיכות זהב אין משתמשין בהן ובמה יפחתו ובמסקנא דמשני בדהבא פריכא צ"ל לפר"ח דר"ל חתיכות זהב הרי ככלים שלמים וזהו יותר משויין של שברי זהב וק"ל : בד"ה אמר אביי וכו' וא"ת אמאי אצטריך למיפשט ממתני' תפשוט מדרב יהודה וכו' . ר"ל כיון דפשיט ממתניתין משמע דלא הוי זוזי מדינה אלא היכא דמדוייק ומוכח מתוך אותה המשנה או ברייתא תפשוט מדרב וכו' ולדידיה כל מקום שנזכר כסף בדבריהם לא הוי אלא כסף מדינה בלי שום דיוקא :

תוס'

חכמת שלמה

ד"ה סד ע"ב רש"י בד"ה לא פסק שעורים כו' . נ"ב ס"א כלל : בד"ה שמונה עשר הוין והיא אינה צריכה אלא י"ד . נ"ב נ"ע אמאי פרש"י י"ד סעודות הלא הן ט"ו סעודות לכ"ע שהרי כעי' סעודות לב"ה בשבת כדלקמן ומנין לרש"י לומר שהמקשה לא ידע שט"ו סעודות הן ונראה שרש"י סבר מה שמקשה התלמודא ועוד תליסר הוין ולא אקשי אכתי תליסר הוין משמע דה"פ הרי הן י"ג סעודות שחייב הבעל לזון אותה י"ב בשבוע ואחד סעודה בבקר אבל ממנחה לא פריך לפי שאינה הכרחית כל כך שהרי יכול להשלימה במיני תרגימא ופירות אלמא שהמקשה לא ידע בהכרח אלא י"ד סעודות ודו"ק יגעתי ומצאתי . (עיין במהרש"א) :

דף סה ע"א גמ' כך תפסקו לבנותיכם כו' . נ"ב דעתה היה לקללה ר"ל שפסקו לה מעט לפי דעתה ומ"מ היה להם לחכמים לענות אחריה אמן שהרי היה ברכה והרבה אלא משום ששומרת יבם היתה לא רצו לענות אמן אבל מ"מ דעתה לא היה לקלל בזה שיהיו אף בנותיהם שומרות יבם אלא ר"ל שיפסקו גם כן לבנותיהן מעט כדלקמן גבי מציאת האשה שוב ראיתי בירושלמי כפירושי : ע"ב גמ' דלא סגיא בלא תלתא זוגי מסאני כו' כצ"ל . וכ"כ אבל בשבת פ"ק דף י"ט פרש"י לחד ליטנא דזוזי ג"כ הוא לשון זוג : שם ר' אשי אמר תשמיש כו' איתמר אמר כו' כצ"ל וכ"כ ס"א מה טוא מוסיף לה :

מציאת האשה פרק ששי

תוס' בד"ה שלא כו' יתן הכל לעבד כו' . נ"ב ולפי פירשו התוס' דגרסינן הכל יתן לרב פי' שבת קטנה יתן לרב ושבת גדולה דהיינו פגם שייך לעבד אף בזו יקח קרקע והוא אוכל פירות ואין חילוק ביניהם אלא בשבת גדולה לענין ליקח קרקע ולאכול פירות והשתא צריך להלך מ"ט דהבעל אוכל הכא פירות של שבת יותר מכנגד עבד לאוהו מ"ד וק"ל אבל לפי גירסת התוס' שלפנינו נ"ע דלמא בשבת גדולה שהוא פגם לכ"ע לוקחים בה קרקע והוא אוכל פירות כמו גבי אשה ואין חילוק ביניהם אלא לענין שבת קטנה וה"מ גבי אשה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ודו"ק :

דף סו ע"א גמ' מתקיף לה רבא בר רב חנן כו' . נ"ב כל הני הוויי אליבא דר' יהודה בן בתירא ניהנו ותמיהני נהי דס"ל לר"י שהבעל מתחייב בבושתה למה ממעט כסף בושת האשה היה לו לומר שיתן לכל אחד דמי בושתו ונראה דס"ל דבושת האשה ממועט מפני שהיא ברשות בעלה והכי מתפרש בגמ' אלא מעתה ביים עני בן טובים דוק והשכח ע"כ לשון הר"ן : שם א"ל התם כו' כצ"ל : רש"י בד"ה ומשא כו' סימא בקרקע . נ"ב ערוך פי' מטמונים : ע"ב רש"י בד"ה לקופה כו' לכל חדש אם לכל שנה כצ"ל והס"ד :

דף סז ע"א תוס' בד"ה זהב כו' פי' שעומד בכלותיו כו' . נ"ב ה"ג בכליותי' שהוא מלבון כלי או נ"ל בכולו מיבעי ליה פי' שעומד בכולתו ובתשיכתו ודו"ק :

שזה אין לו תקום ומלטו אל תקרי בכה"ג : ע"ב שוברין לו בית כו' ואח"כ מביאין לו אשה כו' · דכן הוא דרך ארץ שיבנה אדם לו בית ואח"כ ישא אשה כדאמרינן פ' משוח מלחמה והיינו די מתחלה זה הבית שזה הוא המתקון הראשון שיש לאדם ואשר יחסר הם לצרכי הבית זו מטה כו' : שלקח לפני בן טובים א' כו' · [וכן לקמן לעני בן טובים א' מצפורי כו'] דהיינו שהורגל בכך אצל אבותיו והכי משמע ליקנא דאשר יחסר לו ולא שייך למימר ביה דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כו' כדלקמן : מדרחמנא קאכילנא כו' בעתם לא נאמר אלא בעתו כו' · פרש"י לפי מה שהוא כו' לפי לימודו עכ"ל אין זה במשמעות בעתו אלא לפי זמנו ואפשר דהא דשינה למכתב בעתו לשון יחיד לא איצטריך אלא לכ"א לפי לימודו ועוד נראה דודאי גם זה האיש לא היה סועד בכל פעם בתרנגולת פטומה ויין ישן אלא לפי צורך שעה לבריאתו ולימודו לפי צורך שעה קאמר והשתא ניחא דליכא למימר ביה דלא בעי לפנוקי נפשיה כולי האי כדלעיל וק"ל : לשום מתנה הא לא שקיל כו' · יש לדקדק בזה כיון דמדקדק הא לא שקיל מדקתני ואינו רוצה להתפרנס כו' אם כן מאי משני לרבנן לפתוח לו לשום מתנה הא לר' מאיר נמי קאמר שכבר נתנו לו ואינו רוצה להתפרנס מן הצדקה וליכא למימר לפתוח לשום מתנה שלא בדרך צדקה דא"כ מאי קפריך לשום מתנה הא לא שקיל דאימא שלא בדרך צדקה שקיל לשום מתנה ודו"ק : [נותן לו לאדם כו' דכתיב היא מולת כו' · עיין בחידושינו פ"ק דסוטה] : ארבע מאה זוזי כל מעלי יומא דכפורי כו' · דקדק ליתן צדקה זו הגדולה ע"י כ שזכות זה יהא מכריע לטובה א"כ בו ביום צריך העני ביותר לסעודתו ואע"ג דבב' מאות זוזי לא מקרי עוד עני ואסור לקבל צדקה מ"מ ד' מאות זוזי בפ"א שרי לעני לקבל כדתנן במתניתין דפאה ומיהו כי טייפינהו ומדרינהו ניהליה בו ביום קשה היאך קבל הכפל כיון שכבר קבל ארבע מאות זוזי ונעשה עשיר ודוחק לומר שכבר הוציא בו ביום יותר מב' מאות עד שלא נשארו ב' מאות זוז : וודאי קלילא ואורחא כו' · דהצדקה מצלת מדינה של גיהנם כטוס"ב כדאמרינן פ"ק דב"ב והיו בעיניו הנך ז' אלפים דינרי שנתן מועטים הם לפי עשרו כדאמרינן נטיל לפום גמלא שיחנא : ומצלי עיניה מרתאי כו' · מיהו לא היה רואה איזה עני נוטלה דהא חשיב כך דרבי אבא פ"ק דב"ב דנותנה ואינו יודע למי נותנה ע"ש :

דף סח הד"ה כאן לאחר שבא כו' וק"ק דמשנה כו' ומשמע דברייתא נמי דמחייבת אותו למכור כו' עכ"ל אבל לפרש"י אע"ג דמתני' איירי קודם שבא לידי גיבוי אין סברא דהברייתא עליה קאי ומיירי בכה"ג כיון דאינו מפורש במתני' בהדיא דאיירי בקודם שבא לידי גיבוי ודו"ק : בד"ה אי נימא עני כו' אלא לאו עני בדעת והשתא אין לפרש כו' עכ"ל ר"ל ולא שהעני והעשיר ממש אלא שיש לו עכשיו נכסים כמעיקרא וא"כ א"א לפרש שמין הנכסים שיבומו באב וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה ניזונת אין אם באה לינשא כו' או בנערות עכ"ל דקדק לומר בבאה לינשא משום נערות דאם כבר נישאת אף היא אינה ניזונת והוי כמו בוגרת ואי לא מחאה כיון דגדולה היא ויתרה אבל בקטנה אף אם כבר נישאת לא ויתרה וק"ל : תוס' בד"ה ומי אמר רבא הכי כו' מדפסק לעיל רבא כרבי כו' ניזונת אין כו' עכ"ל דהוה הקושיא טפי בפשיטות מרבא גופיה דע"כ ס"ל התם באינה ניזונת דהיינו בניסת בנערות דצריכה למחות ועוד דמהיא דניזונת אין שאינה ניזונת לא תקשי נמי מבוגרת לחוד דצריכה למחות ולמאי דמשני הא דקא מתזנא מינייהו הא כו' ניחא נמי מבוגרת דאי הוה מיתזנא מינייהו מרצון של האחים לא מחלה פרנסתה דה"נ בניסת בנערות דאינה צריכה למחות היינו דמתזנא מרצונם אף כאן חייבים דהא איבדו מזונות קתני בין בבגרות בין בניסת בנערות ועיין ברי"ף וק"ל :

ח"א דף סח ע"א בואו ונחזיק טובה לרמאין כו' שנאמר וקרא עליך וגו' · פרש"י ועכשיו הרמאין גורמין לנו עכ"ל ובשתם עניים הרמאין גורמין שאין לנו חטא וקרא איירי בידוע שהוא עני ודו"ק : כל המעלים עיניו מן הצדקה כו' · מבואר בחידושינו פ"ק דב"ב ע"ש : המסמא את עינו כו' פרש"י מראה את עצמו כאילו עינו סמויה עכ"ל · וק"ל מאי מייתי הך מלתא מברייתא הא מתניתין היא בספ"ב דפאה מי שאינו לא חיגר ולא סומא כו' עיין שם :

דף סט ע"ב הד"ה המשליש כו' לאחר שניסת לא דק דבגמרא מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר"י אלא גדולה מן הארוסין עכ"ל לפי דברי המקשה ע"כ נמי דלא פליגי במתני' אלא בגדולה מן הארוסין כמ"ש התוספות לקמן והיינו משום דע"כ בלאו הא דפריך גדולה דבת זכיי' אין כו' ר"י במתני' בגדולה איירי דהא בקטנה ס"ל בברייתא דבין מן הנשואין ובין מן הארוסין יעשה השליש כו' ואם כן ר' מאיר דפליג עליה במתניתין ע"כ נמי בגדולה איירי ודוקא מן הארוסין דהא מן הנשואין ס"ל בברייתא הרשות בידה אלא שהתוס' נקטו הכי לפי המסקנא דהוי בפשיטות טפי דלא פליגי אלא במן הארוסין ודו"ק : בד"ה קטנה דלאו כו' דא"כ ה"ל למתני בהדיא אבל קטנה אפילו מן הנשואין כו' עכ"ל ולא שייך למימר בכה"ג חסורי מחסרא למחוק מדברי תנא דמתני' אלא להוסיף מה שנחסרו מדברי התנא מיהו ק"ק דאימא דאיצטריך למתני האי ליתנא דאין מעשה קטנה כלום לאשמועינן אפילו במקום אפוטרופוס כדלקמן וק"ל : בד"ה הא מני כו' ת"ל משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת כו' עכ"ל לכאורה ומאי קושיא דאימא דאיצטריך להאי טעמא דלא יהא אלא שדה כו' דלא נימא מהאי טעמא דאין מצוה לקיים דברי המת בקטנה נמי הרשות בידה וי"ל כיון דבקטנה לא פליג ר"מ וס"ל נמי אין מעשה קטנה כלום לא ה"ל לר"י למנקט במלתיה אלא במאי דפליג אדר"מ דסבר בגדולה מן הארוסין מצוה לקיים דברי המת וק"ל : בפרש"י בד"ה אם מתו בלא בנים עכ"ל ועיין ביאור בזה בדברי ב"י ח"מ סי' רנ"ג :

ח"א דף סט ע"ב מר וזח נעשה שר כו' · עיין פרש"י בית מרזח כלומר האבל הנזח במריבות ומזדעזע מלשון ולא יזח החושן כו' ישב בראש כמו שר פי' סרוחים לנשאים כמו סרח העודף עכ"ל וענין שישב בראש שגם זה הוא לנחמו שישכח לצערו כמו שנותנין לו יין ואפשר שהוא פי' מר וזח דהיינו שיזח ויזוז ממריבתו וק"ל :

דף ע תוס' בד"ה אבל יש שם כו' דלענין מתנה אין סברא לחלק בין כו' עכ"ל נ"ל דהא דאומרת נאמן בעלי עלי לא מקרי מתנה אלא שהיא האמין לו שיקנה לה שדה באלו המעות והוה כעין מכר דאל"כ אמאי קתני דאין מעשה קטנה כלום אפילו במקום אפוטרופוס כדמסיק ודו"ק : סליק פרק מציאת האשה

המדיר פרק שביעי

תוס' בד"ה המדיר את כו' מגופא דמתני' ה"מ למפרך דלא מצי אסר עליה תשמיש כו' עכ"ל ק"ק (א) לפי מ"ש לקמן התוספות דשיעבוד דמזונות של אשה אינו אלא מדרבנן לא ה"מ לאתויי מתשמיש דהוי שיעבוד דאורייתא אבל ממנה שאני עושה לפיך דלא הוה שיעבודיה נמי רק מדרבנן מייתי שפיר ודו"ק : בד"ה יוציא ויתן כו' אמאי לא חשיב לה להיא דבאה מחמת טענה בהדי הנך שכופין כו' עכ"ל מהך דשהתה עמו עשר שנים ולא ילדה דכופין להוציא פריך לקמן בס"פ אמאי לא חשיב ליה ומשני ליה דהנך אע"ג דאמרה הוינא בהדיה לא שבקינן לה ולכך לא חשיב לה אבל הך דבאה מחמת טענה לא מיתרצא בהכי דהא כי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה כיון דאין האשה מצווה על פריה ורביה אך קשה דבהאי תירוצא שכתבו הכא ובפ' הבע"י דלא חשיב בבאה מחמת טענה משום דלא שייך ביה לומר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל הא מיתרצא נמי הך דשהה י' שנים ולא ילדה ומאי פריך מיניה התם ויש ליישב (ב) וק"ל : בא"ד איני זן ואיני מפרנס לר"ת גרסינן בהדיא כופין כו' שמונע ממנה כל עניני אישות כו' עכ"ל גבי הך דחוזרין הלל גדול דכופין הוצרכו לטעמא דכופין טפי מהנהו דהכא וגבי הא דאיני זן כו' לא הוצרכו לתת טעם אמאי כופין ואפשר לומר דהאומר איני זן כו' ה"ל כמורד על אשתו משא"כ כל הנהו המדיר דהכא דלא הוה כמורד וק"ל : בא"ד והיא דס"פ הבע"י התם משמע דלכפיתו אמר כו' עכ"ל עיין על ביאור דבריהם בפ' הבע"י וק"ל : בד"ה ה"ג כיון דתלינהו למזונות בתשמיש המטה דאמר כו' עכ"ל דבכה"ג מיקיימי מתני' דהמדיר את אשתו שלא תאכל מכל הפירות דהיינו בתולה בתשמיש כמ"ש התוס' לקמן בד"ה בשלמא לרב כו' ע"ש וק"ל : בא"ד וליכא נמי למימר כו' דהא אסורה ליהנות דהא לרב יהודה כו' עכ"ל ר"ל דכיון דאסורה ליהנות ליכא למימר לאחר שלשים תהנה ותיאסר והא תירצו דה"נ אסור לשמש שמא תהנה וא"כ אפילו שלשים לא ימתין אלא מיום הנדר תיאסר לב"ה שבת א' כו' ויש לדקדק אמה שכתבו דהא אסורה ליהנות מהיכא פסיקא להו דאסורה אז ליהנות הא אדרבה שמעינן מהתם דמותרת ליהנות דבנדרא מזדהרי אינשי דאמרינן התם ומודה רב יהודה באומר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום שישן היום דבאיסורא מזדהרי אינשי ויש ליישב דהתם שהתנאי קודם לנדר איכא למשרי התנאי מה"ט דבנדר שאחריו מזדהר אבל הכא למאי דבעו למימר השתא שרי התשמיש בתוך שלשים קודם שתהנה אסורה ליהנות אחר שלשים משום התשמיש שקודם לו ואין להקשות נמי ומאי קושיא בהא דהא אסורה ליהנות דא"כ שפיר פריך וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה כו' להפקיע שיעבודה לאסור לה הנאה מיניה די"ל כיון דבעיקר הנדר שהוא איסור תשמיש לית לה שעבוד עליו באומר יאסור תשמיש עלי חל הנדר שפיר וממילא תיאסר בהנאה וליכא למיפרך ביה הא מפקא לה לשיעבודה ודו"ק : ע"ב בד"ה באומר כל הזן אינו מפסיד ולא בעי לשנויי בחנוני הרגיל כו' עכ"ל דטפי ה"ל לאוקמי מתני' נמי בחנוני הרגיל דאיירי ביה ברייתא ולא שכיח ביה נמי דעבדי טפי משלשים כמ"ש התוספות אבל אין לפרש דבריהם דלוקמא בחנוני הרגיל דהוה רבותא טפי כדקאמרינן דה"א כיון דרגיל וקאזיל קא"ל כו' דהא לאידך גיסא איכא למימר דכל הזן כו' הוה רבותא טפי כדבעי למימר מעיקרא דהוי הוא דשרי אבל כל הזן כו' וק"ל : בא"ד ובסוף המסקנא כו' אי הוה שרי למימר ליחיד ה"ל למתני בחנוני הרגיל אלו אם תזון כו' עכ"ל וק"ק דאין זה מוכרע דהכא איכא תרתי לריעותא חנוני הרגיל דכמאן דא"ל זיל תזון הוא משא"כ בשאר יחיד דאינו רגיל אלא דאיכא למימר דשרי ביה אם תזון כו' ודו"ק :

דף עא בד"ה בהא קאמר שמואל דליכא לערא דתרווייהו ה"נ לה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה בדברי התוס' ה"נ בהא קאמר שמואל כו' עכ"ל ור"ל שהוא לריעותא אחרת אההיא דמדירה מתשמיש אבל מדברי התוס' אין נראה להגיה כן אלא שהוא

קרני ראם (א) בתוס' ד"ה המדיר כו' ק"ק. נ"ב אע"ג דקושית התוס' לפרש"י ורש"י סובר מזונות מה"ת מ"מ קאי קו' רבינו מ"ט לא פי' התוס' בשיטתם דמזונות דרבנן אלא דיש לומר דהתוס' נטו מפרש"י מקושי' השניה מהך דהגיע זמן : (ב) בד"ה יוציא כו' ויש ליישב. נ"ב דר"ל דהך דשהה עשר שנים דכופין להוציא אין הטעם משום מניעת האשה רק מטעם הבעל שלא קיים פריה ורביה וא"כ שייך בזה הך סבורה הייתי וז"ב :

חכמת שלמה

דף סח ע"א תוס' בד"ה כאן לאחר כו' ור"ת פי' כו'. נ"ב נ"ל טעות סופר והוא ר"ח ודומה לזה פי' הרי"ף אבל ר"ת פי' בענין אחר עיין בהרא"ש :

דף סט ע"א גמ' דשלח לי ולא ידענא מאי ניהו כו' כצ"ל : ע"ב דאמר רבי יוסי וכי כו' כצ"ל : תוס' בד"ה המשליש כו' לא דק כו'. נ"ב ואני אומר אולי גם רש"י לא כוון בתאמר אחרי שנשאת אלא שאמרה עתה שהבעל נאמן עליה לאחר שנשאת ודו"ק

דף ע ע"א תוס' בד"ה הא כו' ומקשין כיון כו' כצ"ל

המדיר פרק שביעי

תוס' בד"ה ה"נ כו'. וי"ל דאם כן אפילו שמואל כו' · נמחק אפילו וכ"ב בס"א אינו וכן נראה עיקר דלרב לא קשה מידי דהא מיירי כשהתנה נאסרה בתשמיש המטה בסתם ודו"ק :

דף עא ע"א גמ' ואמר רב מחלוקת כו' כצ"ל : שם יוציא ויתן כתובה כו'. נ"ב והאי יוציא דתנן משמע לי יוציא בעל כרחו אפילו רוצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לי כדלקמן אלא

מהר"ם

דף סח ע"א ד"ה כאן לאחר שבא לידי גיבוי וכו' עד ור"ת פי' וכו' עיין באשר"י שהוא כתב בשם ר"ת פי' אחר : ע"ב גמ' איתיבי' רבא וכו' עד הא גדולה ויתרה. פי' נערה איבדה המותר ומשני הא דאיבדה איירי דלא מחאי : שם ה"נ מסתברא וכו' עד שאינה ניזונית פי' בוגרת לא הא נערה נוטלת עישור דהא היא ניזונית מהאחים ומוקי לה נמי בדלא מחאי ומקשין העולם דנראה כסתרי אהדדי דלפי אוקימתא דלעיל אפילו נערה ויתרה בדלא מחאה והכא משמע דדוקא בוגרת אינה נוטלת עישור בדלא מחאה הא נערה נוטלת דהא היא ניזונת ואינה קושיא כלל דלעיל מותיב אנישאו ושם אפילו נערה ויתרה בשלא מחאה ונטלה מה שנתנו לה והכא קאמר דא"כ קשיא רבי אדרבי פי' בוגרת בלא נישאו דלעיל קאמר רבי בגרו עד שלא נישאו לא איבדו פרנסתן והכא משמע דוקא בת הניזונית דהיינו נערה קודם שנישאת נוטלת עישור הא אם שהתה עד שנתבגרה אפילו עד שלא נישאת אינה נוטלת עישור אלא ע"כ איירי בלא מחאי ולעיל איירי במחאי ופי' מחאי גבי בוגרת ר"ל שהתרה בהאחין קודם שנתבגרה שישיאו אותה ויתנו לה עישור שלה קודם שתתבגר ה"ה גבי נישאו ובנערה עד שלא תתבגר יש נמי לחלק בין היכא שלא מחתה בהאחים רק נטלה מהם ברצונה הטוב מה שנתנו לה בשעת נישואין להיכי שמחאי בשעת נישואין דאז לא איבדה המותר : תוס' ד"ה לרבי אידי ואידי גביא וכו' עד דהא רבא פסיק לעיל כר"י דפרנסה שמין באב וכו'. פירוש מאחר דשמין באב והאב ודאי היה נותן מטלטלין ממילא שמעינן דגבי' מטלטלין וגבי מזונות פסק לקמן ממקרקעי. ויש להקשות דהא לקמן דהוא בסוף שמעתין דף סט ע"ב פסק (נמי) דפרנסה נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי דהא קאמר כן הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה בין לפרנסה וי"ל דר"ל דלקמן איירי היכי דלא אמדינא לאב שלא היה גר בינינו כדלעיל דאז אין שמין באב אלא נוטלת עישור נכסים כדינא ולכן לא גביא ממטלטלין אבל היכא דאמדינן שמין באב אפילו ממטלטלים אבל למזונות אינה גביא לעולם ממטלטלין לרבא אלא ממקרקעי ועיין באשר"י ובהר"ן :

דף סט ע"א ד"ה משום רווח ביתא יש להסתפק היכא דאיכא עשר בנות וכו'. פירוש עשר בנות ובן אחד וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן ועיין בהר"ן : ע"ב ד"ה אילימא קטנה מן הנשואין וכו' פירוש אף קטנה וכו' פירוש דאל"כ תקשה מתניתין דקתני דר"מ סבירא ליה יעשה שליש מה שהושלש בידו רבי יוסי אומר וכו' :

דף ע ע"א ד"ה הא קי"ל וכו' עד רב אסי מוקי לה בבריא והא קי"ל וכו' פירוש דשם פריך גמרא וכו' עד דלענין מתנה אין סברא לחלק וכו'. פי' דהאפוטרופסים אין להם רשות ליתן במתנה והואיל ומתנתן של הפעוטות מתנה במטלטלים כשאין להם אפוטרופוס ה"נ כשיש להם אפוטרופוס דלגבי מתנה אפוטרופוס לא מעלה ולא מוריד ועיין באשר"י דמבואר בדבריו היטב :

המדיר פרק שביעי

תוס' ד"ה יוציא ויתן כתובה וכו' עד כדאשכחן בהחולץ. ר"ל דכשלא כדין עביד כופין אותו להוציא : בד"ה הכי נמי וכו' עד וי"ל דא"כ אפי' לשמואל וכו' ט"ס הוא וכן צ"ל דא"כ לשמואל וכו' דאילו לרב דאמר דוקא במפרש אבל בסתם יוציא מיד ל"ק מידי :

דף עא ע"א ד"ה בהא קאמר שמואל וכו'. נראה מפי' התוס' דגרסי עוד צריכותא אחרת אליבא דשמואל : ד"ה שנדרה היא וקיים לה הוא וכו' עד אלא שנדרה הנאה מכל הפירות וכו'. נראה

דמ"ס

לריכותא אחת לב׳ האמוראים דהייתו דאיצטריך במדירה מתשמים להא דרב ואיצטריך נמי נדשמואל וכן להיפך מכח הנך סברות דקאמר איכא לריכותא חדא לב׳ האמוראים במדיר את אשתו מלהנות לו והתלמוד לא חש להאריך וק"ל : בד"ה בשלמא לרב כו׳ יאסר הנאת תשמיש עלי אם תטעום מאותו מין עכ"ל דליכא לפרושי בפשיטות דהיאך הוא יכול להדירה כמ"ש הר"ן ע"ש והוא מגומגם דלעיל פירשו התוספות למאי דס"ד השתא בדתלה בתשמים אפילו בהדירה מכל הפירות איירי כיון דאפשר לה לאכול וליאסר כו׳ עיין בדבריהם דלעיל ודו"ק : בד"ה שנדרה היא כו׳ אלא שנדרה *) (הנאה באחד) מכל (מיני) פירות כל זמן שהיא תחתיו דאם כו׳ עכ"ל גם בזה יש גמגום (א) דלעיל פירשו לפי המסקנא דהכא דלאו בכל פירות מדיר לה דא"כ לא הוה חייל כו׳ והכא פירשו דחל הנדר אף בכל הפירות בנדרה כל זמן שהיא תחתיו דזה אפשר לה לקיים ואולי ליסנא דמתניתין נקטו מכל פירות ולאו דוקא אלא ממין א׳ כמ"ש לעיל אלא שהוסיפו לומר דוקא תחתיו דאי לעולם א"כ מה תרויח כו׳ אבל לא ידענא דדומיא דהכי במדיר לה בכל הפירות וכשהיא תחתיו מנלן דלא חל הנדר דמההיא דקונם עיני בשינה שהם כמ"ש לעיל ליכא ראיה דמשמע לעולם וצ"ע : בד"ה ואי אמר כו׳ אבל מקיימת לא ה"מ בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן עינוי נפש אפילו מקיימת יוצאה בלא כתובה כו׳ עכ"ל וא"ל דא"כ מאי פריך קסבר רבי יוסי היא נותנת והתנן כו׳ ותימא הא (ב) דר"י סבר היא נתנה ויוצאת בלא כתובה הייתו בנדרי עינוי נפש ומתני׳ [דקתני] לר"י דיוצאת בכתובה הייתו בנדר של קישוט דלאו עינוי נפש הוא לר"י כדלקמן די"ל דסמך המקשה הכא אקושיא דלקמן דאלמא בעל מצי מיפר בקישוט דע"כ לא מתוקמא מתני׳ אלא בתולה לקשוטיה בהשמים דהוה נדרי עינוי נפש ומיהו ק"ל לתירוצם שכתבו בפשיטות בנדרים שאין בהן עינוי נפש במקיימת נדרה דהלא בכתובה ובנדרי עינוי נפש הלא בלא כתובה והא לר"י שמעינן בהיפך דבנדרה שלא אתקשט דלא הוה עינוי נפש והלא בלא כתובה כיון דליכא למקנסיה דהא אין יכול להפר לה אבל בנדרי עינוי נפש הלא בכתובה כיון דמצי להפר לה ולא הפר איכא למקנסיה כפרש"י לקמן ויש לייטב דלפי המסקנא אתיא הך ברייתא דאי אפשי באשה נדרנית כו׳ דלא כר׳ יוסי וס"ל דבשאר נדרים נמי מצי להפר להו מסברא דיש להחמיר עליה טפי בנדרי עינוי נפש שתתענה עליו טפי כפרש"י לקמן ואפילו במקיימת נדרה תלא שלא בכתובה אבל לר׳ יוסי דאין בעל מיפר אלא בנדרי עינוי נפש אדרבה יש להחמיר עליו טפי בנדרי עינוי נפש ליתן לה כתובתה כיון שלא הפר לה משא"כ בשאר נדרים דליכא למקנסיה ליתן לה כתובתה כיון דלא מצי מיפר לה ודו"ק : ע"ב בד"ה ולא התקשט כו׳ אבל לא פריך אמאי יוציא כו׳ דא"כ לרב נמי תקשי עכ"ל ר"ל לרב דמוקים לה נמי הך סיפא באיהו אדרה ותולה הקישוט בתשמיש תקשי אמאי יוציא לאלתר ויתן כתובה לא תתקשט ולא תיאסר אבל הך קושיא דתתקשט ותיאסר ליכא לפרושי אלא אכתובה כפרש"י ומיהו לרב לק"מ דלא אמרו ב"ש ב׳ שבתות וב"ה שבת אחת אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר לרב וק"ל :

ח"א דף עא ע"ב כמוצאת שלום כו׳ · פרש"י בשיר השירים ככלה הנמצאת שלימה ומוצאת שלום בבית בעלה עכ"ל מפירושו נראה למדרשיה כפול מלשון שלימה ומלשון שלום ומזה נמי נראה למדרש מלשון מציאה שנמצאת שלימה ומלשון יוצאה דהייתו שמוציאה השלום בבית בעלה לבית אביה והכוונה בזה ע"פ מ"ש בפרק האשה בריתא דקרא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות והשתא מדמה בתי כנסיות לבית בעלה ובתי מדרשות לבית אביה ואמר אז הייתי וגו׳ ל"ל אז כשאני הולך לבתי כנסיות ומשם לדופה אני לכנס לבתי מדרשות הייתי כמוצאת שלום דהיינו שלימה בבית בעלה בתפלה ושלום בבית אביה בתורה וכמ"ש בסוף ברכות כל היוצא מבית הכנסת ונכנס לבתי מדרשות זוכה ורואה פני שכינה שנאמר ילכו מחיל אל חיל וגו׳ : נאם ה׳ תקראי אישי וגו׳ ככלה בבית כו׳ · פרש"י אישי לשון אישות ונשואין עכ"ל ובעלי פרש"י בספר הושע מלשון אדנות כו׳ ועי"ל שהוא שם ע"ז שנקראת בעל וזה שנאמר בתר האי קרא והסרותי את שמות הבעלים וגו׳ והוא מבואר דבעוה"ז ליכא נישואין עמנו אלא כמו ארוסין שנאמר וארשתיך לי באמונה וגו׳ אבל בעוה"ב יהיו כעין נשואין והוא כוונת שכתוב באמר ומלאך פניו הושיעם בעוה"ז בכל צרתם אבל בעוה"ב באהבתו ובחמלתו הוא בעצמו גאלם ואז ויכטלם וינשאם דהייתו שיהיה לו נשואין עמנו לעולם וק"ל :

דף עב בד"ה המדיר את כו׳ והיינו לא מצי להדורה אא"כ הלה בתשמיש כו׳ עכ"ל דלא מצי (ג) לאדורה לתלות באיסור פירות כדפריך בירושלמי ויש אדם מדיר את אשתו מתייס כמ"ש הר"ן ע"ש וכן מוכח מדברי התוס׳ לעיל : בד"ה יחזור ויקיימנה כו׳ וחכ"א אינו מופר כו׳ עכ"ל בכל נוסחות גמרות שלפנינו ל"ג מלתיה דחכמים שם בברייתא ועי׳ בדברי הר"ן שם וק"ל : ע"ב בד"ה יולידיו בפני כו׳ וי"מ יולידיו בפני מולידיו זקנו של בעל כו׳ עכ"ל לכאורה לפי׳ שני מהיכא משמע יולידיו זקנו של בעל ואימא דהייתו אביו דוקא ונראה לפי׳ ראשון גרסינן יולידו בפני מולידיו דהייתו בלשון יחיד יולידו דהייתו אביו של בעל ומולידיו בלשון רבים דהייתו בניו של בעל ולפי׳ שני גרסינן יולידיו בפני מולידו דהייתו ב׳ יולידיו שהוא אביו ואבי אביו בפני מולידו לשון יחיד דהייתו הבעל וק"ל : בד"ה ע"מ שאין כו׳ וי"ל דלרב כו׳ קדשה ע"ת משום סיפא כו׳ בעיא גט כו׳ עכ"ל ולא ניחא להו למימר דמשום סיפא דתלא שלא בכתובה נקט הכי על תנאי דפסיקא להו דבקדשה סתם וכנסה סתם נמי אין לה כתובה כמ"ש בסמוך מההיא דאי אפשי באשה נדרנית וק"ל : בא"ד והא דנקט במתני׳ וכנסה ה"ה אפילו כו׳ עכ"ל ר"ל הא דנקט לשמואל בסיפא קדשה וכנסה סתם ה"ה לא כנסה אלא דקדשה סתם לחוד נמי בעיא גט אלא כו׳ וק"ל :

*) במהרש"א דפו"י שנדפס שנת שפ"א ליתא הג׳ תי׳ הנ"ל .

ח"א דף עב ע"א והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוהו [illegible]
דיספד על אחר יתן אל לבו דגם אותו יספדוהו במיתתו [illegible] פי׳ זה יום המיתה שלו והייתו סוף כל האדם וצ"ל דלכת אל בית המשתה [illegible] משתה של מצוה כגון של חתן וכלה הא אמרינן פרק האשה שנתארמלה דמעבירין [illegible] וכלה : ואי זו מעשה ידיו של אדם הוי אומר בניו ובנותיו כו׳ · מרישא דקרא [illegible] נמי בנים משמע וכן פרש"י בס׳ קהלת ובפ׳ ב"מ אלא שלא הוזכר בו שום [illegible] דקרא ותבל את מעשה וגו׳ אבל בפ׳ שבועת הדיינים מוכח דרישא דקרא איירי [illegible] אפילו קרובים דהייתו בשכך וסיפא דקרא ותבל מעשה ידיך דמשמע בנים איירי [illegible] ופי׳ שכתוב עיין בפרש"י בפ׳ ב"מ לפני המלאך נזכר של הקדש כי שגגה בשוגג [illegible] אשלם כו׳ ע"ש ולפי התרגום נראה לפרש לפני המלאך הוא מלאך מות הבא [illegible] תאמר בשגגה עברתי על הנדר דלמה יקצוף על קולך שתחלת נדרך לא היה כהוגן [illegible] לא תדור וגו׳ ודו"ק : ע"ב וסימנך אפרים ומנשה כראובן וגו׳ · ברי"ף וב[illegible] דבתריה דהאי קרא דכתיב ומולדתך אשר הולדת וגו׳ ואם נפרשהו כפרש"י [illegible] שיוליד אמר כן כו׳ אין כאן ראיה למנינא דהכא וצ"ל לגירסתו דהדרש דהכא [illegible] שעל בני אפרים ומנשה אמר כן ומדקרא לבני אפרים ומנשה מולידי יוסף [illegible] דבני בניו הם כבניו וק"ל :

דף עג תד"ה לא תימא כו׳ דלאו פירכא היא דהוה מצי לאוקמי מתני׳ [illegible] עכ"ל וכן צ"ל לר"א לקמן דפליגי רב ושמואל בלא בעל אבל בב[illegible] הא דמותבינן ליה ממתני׳ משום דכנסה משמע בלא בעל כמ"ש התוספ[illegible] בא"ד ואם תאמר והיכי סלקא דעתך למימר דכנסה בלא בעל דאחולי [illegible] מקודשת ומה מועיל כו׳ עכ"ל ק"ק דעפי ה"ל להקשות כן לפי האמ[illegible] בלא בעל ויש לייסב והו"ק : בד"ה אלא טעמא כו׳ דלרב אפי׳ קדשה [illegible] ע"ת הואיל ובעל לריכה כו׳ עכ"ל והא דנקט בפלוגתייהו קדשה ע"ת [illegible] ה"ה לרב אפילו בכנסה ע"ת כיון דבעל לריכה גט אלא משום רבות[illegible] כנסה סתם דאפילו בכה"ג אינה לריכה גט ובמתני׳ דקתני כנסה נמי בס[illegible] רבותא דאפ"ה תלא שלא בכתובה ומיהו לפי מה שכתבו התוספות לעיל דע"כ [illegible] רבותא דתלא שלא בכתובה נקט דא"כ ה"ל למתני רבותא טפי דאפילו בקד[illegible] וכנסה סתם תלא שלא בכתובה אלא משום רבותא דבעי גט נקט קדשה ע"ת [illegible] קושיין לדוכתיה דה"ל למתני רבותא טפי דאפילו בכנסה נמי ע"ת בעי גט [illegible] בד"ה ושמואל אמר כו׳ אמר ר"ג אם מיאנה כו׳ ובעל כמו שקידשה [illegible] עכ"ל ובפ׳ ב"ש כתבו כל זה בלשון אחר ומה שיש לדקדק שם בדבריהם עיין [illegible] ובחידושינו שם : בא"ד ומיהו קשה דהקשי לשמואל מדרבנן דר"א כשהחזירה [illegible] בד"ה בהשיא קאמר רב כו׳ ואין לתמוה על מה שלשם סברא הפוכה [illegible] דאמר כו׳ עכ"ל אין רלונם דהלריכותא דהתם איכא דר"א כאמרה דהא לר"א [illegible] כלל לכך לריכותא כיון דפלוגתייהו גבי תנאי איירי בלא בעל וגבי קטנה פלי[illegible] אלא דר"ל דבין לריכותא דהכא ובין לריכותא דהתם לאביי וכדי שלא תאמר [illegible] דהתם למחוק הלריכותא דהתם ולהגיה הלריכותא דהתם כי הכא משום דלפי גירס[illegible] הוה הסברא היפכא מהכא דאין לתמוה על זה דהא ע"כ לר"א אית לן למימר [illegible] איפכא מהלריכותא דמעתין ואם כן אין למחוק גם שם הלריכותא אע"ג [illegible] הפוכה מהלריכותא דהכא ובין הלריכותא דהתם ובין דהכא ודאי דלאביי נאמר [illegible] נמי הכא גבי תנאי דוקא בבעל ואין זה דוחק דעביד פעם לריכותא בסברא [illegible] בהיפך דכן דרך התלמוד שעושה ב׳ לריכותות לב׳ האמוראים כמ"ש התוס׳ בפר[illegible] לריכותא דהכא ודהתם הוה לריכותא לשני האמוראים בב׳ פלוגתייהו וכן יש [illegible] התוס׳ בפרק ב"ש ועיין שם בזה במהרש"ל ובחידושינו שם ודו"ק : בא"ד והוי [illegible] אפ"ה פליג אדרב כו׳ כל"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה גט נמי כו׳ כדאמעינן [illegible] עכ"ל דליכא הנאה גבי קטנה כי הכא בקדשה סתם וכנסה סתם וק"ל : תוס׳ בד"ה [illegible] יודע כו׳ הך לריכותא המ"ל לעיל כי פריך כו׳ עכ"ל לא ידענא מאי קאמרי [illegible] הוא דהך לריכותא דעביד לעיל דליכא הנאה כו׳ הייתו נמי מה"ט גופא [illegible] דאדם יודע שאין קידושין כו׳ משא"כ בתנאה דלא אסיק אדעתיה לבעול [illegible] שסומך עליה שקיימה תנאה כפירוש רש"י לעיל והכא ואי אליבא דשינה [illegible] קאמרי הוא דחוק ודו"ק : בד"ה והא הכא כו׳ א"כ הקשי ליה נמי [illegible] דוכן קטן שקידש דפליגי כו׳ עכ"ל ר"ל דלא הוה ליה לאתויי להקשות מקטנה [illegible] דכבר מייתי לה וכן קטן כו׳ ה"ל להקשות הכי וק"ל :

דף עד בד"ה ד"ה לריכה כו׳ קאמר שמואל דלריכה גט משני כו׳ כל"ל : בא"ד [illegible] פליגי תנאי לעיל בבעל כו׳ בפחות מש"פ א"כ היכי קאמר [illegible] עכ"ל ר"ל כיון דבפחות מש"פ דאיכא למימר אדם יודע שאין קידושין [illegible] דלא קני בבעל מכ"ש בתנאה דלא אסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין [illegible] איכא לאהדורי בזה דיש סברא להיפך זה כמ"ש התוס׳ לקמן דבתנאה [illegible] [illegible]

קרני ראם (א) בד"ה שנדרה כו׳ יש גמגום. נ"ב ולפנינו מבואר בא׳ מכל מיני פירות ואין גמגום : (ב) בד"ה ואי כו׳ ותימא הא. נ"ב לק"מ דעכ"פ קשה אמאי כופין אותו להוציא [illegible]
ועיין ר"ן : (ג) בד"ה המדיר כו׳ דלא מצי. נ"ב לא ידעתי מנ"ל והרי גם אי תלוי בפירות קשה ימתין יום אחד כמ"ש התוס׳ לעיל ולשון הסיפא תפסי בעלי התוס׳ : (ד) בא"ד והא [illegible]
נ"ב איני מבין דכאן כיון דאיכא ביאה לא דחיישינן דאינו רוצה בביטול התנאי א"כ מה מהני הך דיהולו קדושי כסף הרי אם רוצה בביטול התנאי הא סגי ליה הקידושי ביאה אלא דלא אסיק [illegible]
קדושין לכן לא הוי מחילת התנאי והתוס׳ לא כתבו בסמוך אלא דאם פליגי בכנס ולא בעל בזה אתיני׳ מביטול התנאי ממה דתזינן דכנס סתם א"כ אפילו למ"ד לא קנו מאי סבר כרב [illegible]

מהר"ם

דמ"ם תיא יהא כתבו התוס׳ לעיל בד"ה שלא תטעום וכו׳ דלפי המסקנא א"א לפרש שנדרה מכל הפירות אלא שלא תטעום במין אחד שבפירות ולפי מה דסלקא דעתין דאדרה איהו ותלינהו בתשמיש המטה חל אפילו תדירה מכל הפירות ובדיבור זה בצירוף הדבור שלפני זה כתבו התוס׳ בהיפוך : בד"ה בעניות וכו׳ עד וע"כ מתניתין לשמואל בנדרה היא כו׳. ר"ל מתניתין דקתני המדיר שלא תתקשט וכו׳ יוציא ויתן כתובה דהאי איירי בנדר הוא ע"כ צ"ל דתלה בתשמיש המטה דאל"כ היכי מצי מדירה שלא תתקשט וא"כ תקשה לשמואל למה יוציא ויתן כתובה מיד תתקשט ותאסר לבית הלל שבת אחת ולב"ש שתי שבתות ותמתין שמא ימצא פתח לנדרו אלא ע"כ צ"ל דבנדרה היא איירי ועלה קאי רבי יוסי ואמר בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות ל׳ יום ואח"כ יוציא ויתן כתובה וא"כ ש"מ דסבר הוא נותן אצבע בין שיניה : ד"ה ה"ג ר"א אין אלו נדרי עינוי נפש וכו׳ עד הא דקאמר רבי יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש לא שלא יוכל הבעל להפר וכו׳ כצ"ל : בא"ד בין לאחרים . פירוש אם נתגרשה ונשאת לאיש אחר : סליק מסכת כתובות

חכמת שלמה

אלא שראיתי להרמב"ם ז"ל שכתב בפ׳ י"ב מהלכות אישות נדרה היא שלא תאכל אחד מכל [illegible] שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה [illegible] להפר והוא קיים לה ברצונו ע"כ ודקדק כן מדאמרינן גבי האשה שנדרה בנזיר ואמר אי אפשי [illegible] ויתן כתובה וכבר כתבו דלאו דוקא אלא ה"ק ואם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית [illegible] לה יוציא ויתן כתובה ע"כ לשון הר"ן : תוס׳ בד"ה שלא תטעום כו׳ דאפי׳ לא טעמה [illegible] בא"ד דשרקיה טינא כו׳. נ"ב שהיה נודר אם אנא אשה קודם שאלמוד כו׳ [illegible] שבעולם ולא עלה בידו ונשא אשה ורב אחא שרקיה בטינא כלומר שטיחו בטיט שלא [illegible] שהתירו לו הנדר כו׳ :

ד׳ עב ע"ב גמ׳ אמר רבא דאמרה ליה ניכליה אריה כו׳. נ"ב ס"א רבה : שם [illegible] שיש בהן ענוי נפש אמר ר"י כו׳ כל"ל :

ד׳ עג ע"א רש"י בד"ה מאי לאו כו׳ הוא בעי כו׳ כל"ל : תוס׳ בד"ה ושמואל [illegible] דבסתמא כו׳ כל"ל: ע"ב גמ׳ אמר ליה אביי וכא מתניתין כו׳. נ"ב [illegible] אלא אביי הוא דקמתמה על האי מימרא שאמרו משמיה דרבה והשתא שפיר גרסינן בתר הכי אלא איתמר כו׳ והוא מדברי אביי שם אלא אי אתמר הכי איתמר אמר רבה כו׳ אמר אם בעלו [illegible] רש"י בד"ה קטן כו׳ כתיב אע"פ שאלת כו׳ כל"ל הד"א :

דף עד ע"א גמ׳ המקדש על תנאי ובעל דברי הכל אינה לריכה כימנו גט כו׳ כל"ל : ע"ב תוס׳ בד"ה ממאנת והולכת כו׳ ואפי׳ נודע לה הטעות כו׳. נ"ב פי׳ ומהלה ודו"ק : בד"ה [illegible] יחזיר כו׳ כיון שלא התנה ולא כפל כו׳ . נ"ב פי׳ שלא אמר אם יהא בך שם רע יהא גט או שיאמר על מנת דאית בך שם רע אני מוציאך אלא אמר משום שם רע אני מוציאך ולא כפליה נקיט משום ר"מ דבעי תנאי כפול וא"כ אפי׳ התנה מאחר שלא כפליה ואמר אם לא יהא בך שם רע כו׳ א"כ כאילו לא התנה דמי וק"ל : בא"ד מדמשני התם הא מני רבי מאיר היא כו׳ דהתם קתני המוציא אשתו משום איילונית רבי יהודה אומר לא יחזיר וחכ"א יחזיר וקאמר מני חכמים ר"מ כו׳ : בא"ד תנאי כפול אפילו לנו ליכא כו׳. נ"ב פי׳ גבי איילונית דסבר ר"מ יחזיר [illegible] וג"כ לא כפל למילתיה פי׳ שיחזור ויפרש אם לא היתה איילונית לא הייתי מוציאך אלא שאמר משום איילונית אני מוציאך לחוד אבל ר"מ דהכא שסבר לא יחזיר גבי שם רע ונדר משום קלקולא [illegible] שאמר אני מגרשך משום שם רע או נדר ואם לא היה זה וכו׳ וכן איתא בתוס׳ לשם :

דף עה ע"א גמ׳ דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקריביה כו׳. נ"ב תימה אמאי לריכה למיסר בקריביה תיפוק ליה שהוא לא יגרשנה שהרי הבעל אינו מגרש אלא לרצונו ויש לייסב בדוחק דה"ק [illegible] משום דהיא נמי אמרה לא בעינא בהיא נדרן שם · בעבור זה התנה עמו ואפילו תאמר שהיא רוצה לשתקבר שאם ידור עוד שיהא חייב לגרשנה סוף סוף יכולה למימר לא ניחא לי כו׳ [illegible] דשומשמנא גברא כו׳. נ"ב כל הסוגיא ביבמות בסוף האשה שלום · שם כאן בזיעה שגברת כו׳. ר"ל נולא כנוד התוס׳ גרסו לפרש דהכי קאמר בזיעה שגברת כלומר שאינו תמיד אלא פוסקת וחוזרת [illegible]

דמ"ד לא קנו ודאי דלא כוותיה ומ"ד נמי קנו אפשר דלא כוותיה דשמא דוקא בפחות מש"פ קנו משום דאדם יודע כו' משא"כ בתנאה כדאמרינן לעיל ויש ליישב (א) ודו"ק : **בא"ד** ובהך סברא מצריך תלמודא לפלוגתייהו דרב ושמואל בפ' ב"ש כו' עכ"ל התלת הצריכותא מפורש התם הכי משום דאחליה להנאיה היה בדעתו שיחולו לקדושי כסף אבל סוף הצריכותא אינה מפורש הכי אלא בההיא דקטנה ליכא בעילת זנות דהא איכא קידושי דרבנן כ"כ התוס' לעיל ובפ' ב"ש וגבי פחות מש"פ ליכא למימר הכי אבל יש לכוון דבריהם כפי מה שפירשו התוספות שם הצריכותא בע"א וז"ל ועוד דליכא קידושי הראשונים דנימא שיחולו כו' וזה שייך נמי בפחות מש"פ ודו"ק : **ע"ב** בד"ה ממאנת כו' שאם נודע לה הטעות יש לה למאן דאם לא מיאנה ועמדה אגלו מחלה התנאי כו' עכ"ל ק"ק (ב) לפ"ז מאי פריך לעיל לשמואל ממתני' דהכא הא ניטא בעיא אימא דמיירי בכה"ג דנודע לה הטעות ועמדה אגלו הרי מחלה התנאי ויש ליישב וק"ל : **בא"ד** ושמואל לא סבר כר"י אלא בקדושי טעות דוקא כו' עכ"ל והא דאמר שמואל לעיל גבי קטנה שלא מיאנה והגדילה כו' דצריכה גט משני היינו מן התורה אבל מדרבנן צריכה נמי גט מראשון כו' וכ"כ התוס' בפ' בא סימן וכן פרש"י לעיל ובההיא מתני' דנדה דהיינה ממאנת אחר שתבעא ב' שערות והיינו מדרבנן אבל קשה לפ"ז אמאי קאמרי דבקדושי קטנות לא סבר שמואל כר' ישמעאל והא שפיר קאמר דממאנת מן התורה וצריכה גט משני אלא מדרבנן הינה ממאנת וצריכה גט גם מראשון וצ"ע : **בא"ד** א"כ תקשי לשמואל סתם מתני' דהתם דלא מצי לאוקמא מתני' דהתם כו' עכ"ל היינו הך מתני' דס"פ ט שאין דלא מתוקמא מלתיה דשמואל דאמרינן י' כהנים כו' אלא הי מסכתת מתני' בקדושי טעות ע"ש הסוגיא וק"ל : **בד"ה** חכם עוקר כו' היא כמחשת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין כו' עכ"ל אבל ביה ליכא קפידא דאיתתא בכל דהו ניחא לה כו' כ"ה לשון הרא"ש : **בא"ד** ודוקא כו' והתירה קודם ידיעת הבעל כו' כדקתני במתני' כו' ולא מפליג בין בני היתר כו' עכ"ל ועיין גם בזה לשון הרא"ש וק"ק לדבריהם דהכתי תקשי לך מתני' דה"נ לא מפליג במתני' בין היתר לאחר ידיעת הבעל לקודם ידיעת הבעל ויש ליישב דליכא דמתני' ונמצא עליה נדרים ודאי דמשמע דלא הותר קודם ידיעת הבעל וק"ל : **בד"ה** משום ש"ר כו' שלא התנה ולא כו' ולר' מאיר דבעינן תנאי כפול אפילו לגז כו' עכ"ל עיין על כל דבריהם מפורש בתוס' שם :

דף עה ע"ב בד"ה אבל במומין כו' דכשהתנה לא על מומין שבגלוי נתכוין כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דר' מאיר פליג נמי במומין שבגלוי ומשום הך סברא הואיל והתנה ודו"ק : **בא"ד** וקאי בין ארסות האב בין ארסות הבעל וה"ק אינו יכול כו' עכ"ל אבל בהגהת אשר"י כתוב דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשות הבעל דאילו ארישא שארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר אפילו הם בגלוי והא נמי אם יש עמו מרחץ כו' ע"ש : **בד"ה** תברא פר"ח שבועה עכ"ל עיין בערוך כדאמרינן במ"ק מאי תברא תברי בתי ע"ש : **בד"ה** מי ששנה כו' ה"נ פליגי בהכי כו' אבל נכנסה לרשות הבעל א"ל להביא ראיה כו' ותנא דסיפא סבר כו' עכ"ל דליכא לאוקמא בכה"ג כולה כר' יהושע דעודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה להוציא מחזקת ממון ובנכנסה לרשות הבעל צריך הבעל להביא ראיה משום דאיכא למימר חזקה אין אדם שותה בכוס כו' דאם כן תקשי כדפרכינן בעד שלא תתארס נמי דליכא למימר כדלקמן בשתתארס איכא חדא במקום תרתי דהא לר' יהושע (ג) חזקה הגוף ליתא כלל לגבי חזקת ממון ואם כן הני תרתי דבעל דהיינו חזקת ממון וחזקת דאין אדם מפיים במומין עדיפי מהנך תרתי דאשה דהיינו חזקת הגוף וחזקה דאין אדם שותה כו' אבל לקמן לר"ג ניחא כמ"ש התוס' לקמן ובזה יתיישב מה שתמה בזה מהרש"ל ודו"ק : **בד"ה** ספק טמא כו' והשתא מייתי שפיר דאזיל ר"י בתר חזקה דגופא כו' אע"ג דאיכא חזקה דהעמידנו כו' עכ"ל וק"ק דה"ל סברא דר"ג הפוכה מסברת ר"י דלר"ג חזקה דגופא עדיף מחזקת ממון ולא עדיף חזקת הגוף מחזקת הטומאה דמה"ט ספק טמא משום דאזלינן בתר חזקת טומאה לרבנן דר"י כמ"ש התוס' ולר"י אדרבה חזקת ממון עדיף מחזקת הגוף וחזקת טומאה לא עדיפא מחזקת הגוף כדקתני ספק טהור ודוחק הוא לומר דהנהו רבנן דספק טמא לא ס"ל כר"ג דא"כ ה"ל תלתא מחלוקת בדבר ודו"ק :

ח"א דף עה ע"א [דנפשא גברא כו' דקולסא גברא כו' . עיין בערוך ערך נפסא] : אחד הנולד בה וא' המצפה כו' . מיתורא דאיש איש קדרש ופי' הפסוקים נכבדות מדובר בך וגו' בציון משא"כ בשאר עיירות ומדינות ואמר שזה הוא החשיבות שבו כי הנה אזכיר רהב ובבל ליודעי וגו' שכן דרך מי שמודיע שיכירו אותו קורא את עצמו ע"ש עירו ומדינתו כגון פלוני בבלי פלוני מצרי פלוני פלשתי דהיינו מקום לידתו אבל בציון יאמר איש ואיש גו' שגם שאינו נולד בה נקרא על שמה כאילו נולד בה כיון שמצפה לראותה דהיינו שבודאי שוב יכוננה עליון וה"ש ה' יספור בכתוב עמים וגו' דהיינו עמים שיולדו שם בעירם לא בכתבו שיולד שם אבל ישראל המצפה לראותה לא בא כתוב שיולד שם בארץ אחרת אלא בא בכתוב כאילו יולד בציון וכפ"י שם בספר תהלים פי' בע"א על ב' דרכים ועיין שם : וחד מנייהו עדיף כו' וחד מינן כי סליק כו' מבואר באורך בחידושינו בפלק זה בורר ע"ש :

דף עו בד"ה רישא מנה כו' ועוד דמשמע מההיא דשמואל כו' אלא משום דנולד הספק כו' דמשמע רב אסי כו' עכ"ל הך טעמא דנולד הספק ברשותו היינו באוקימתא דרבא כמ"ש רש"י והתוס' לקמן וא"כ צ"ל לדבריהם דהכא דרבא ורב אסי לא פליגי לענין דינא ועיין בזה ברא"ש : **בד"ה** על בעל החמור כו' אלא טעמא דשמואל דמוקמינן לפרה בחזקת מרא קמא כו' עכ"ל ומייתי שפיר לתנא תונא כלה בבית אביה אבל קשה לפ"ז דא"כ היכי ס"ד למימר דתנא תונא מכלה בבית חמיה דהא אדרבה כיון דהבעל בעי לאתויי ראיה מוכח דלא מוקמינן המעות בחזקת מרא קמא דהיינו הבעל ואפילו במקום דחזקת ממון דהשתא מסייעא לזה וכ"ש הכא דחזקת ממון דהשתא כנגדה ויש ליישב בדוחק דס"ד השתא כיון דיש לאשה שטר שיעבוד לכתובה על בעלה ה"ל איהי חזקת מרא קמא וכן יש לדקדק לפי' שני שכתבו התוס' לקמן דטעמא דשמואל דאזלינן בתר מליאתו מאי מייתי מתנא תונא כלה בבית חמיה דלפי מליאתה דהשתא שיש בה מום לא ה"ל לבעל לאתויי ראיה וצ"ע ודו"ק : **בא"ד** כי היכי דעכשיו הוא מת כן יש לנו להחזיקו כו' כשעת מליאתן ודוקא גבי מיתת חמור כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם משום דודאי בכ"מ אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כדאמרינן בפרק קמא דחולין אלא דוקא בכה"ג דהכא גבי מיתת חמור וגבי מום ונחש אית לן למימר דלא ניזל בתר חזקה דמעיקרא אלא אדרבה בתר מליאתו דהשתא ור"ג נמי לא מלינו דפליג אהך סברא דניזל בתר מליאתה דהשתא ואתיא רישא נמי שפיר כוותיה ולזה הוצרכו לומר והך סיפא דכלה בבית חמיה דעל הבעל להביא ראיה ולא אמרינן בה דניזל בתר מליאה דהשתא משום דלא אמרינן הכי אף קודם ב' רשויות ובההיא דמשארסתני נאנסתי דסבר ר"ג דאזלינן בתר חזקת הגוף דמעיקרא מיירי נמי בכה"ג בנשאה כבר הבעל ולא מלא לה בתולים כמ"ש התוס' לעיל ולכך לא אמרינן בה דניזל בתר מליאה דהשתא אף קודם ב' רשויות ודו"ק : **ע"ב** בא"ד דדוקא הכא שמחזיק עלמו מסופק בפרש ואין לו שום טענה ברורה כו' דאזלינן בתר חזקת מרא קמא כו' עכ"ל ק"ק דאם כן מאי מייתי ותנא תונא מכלה בבית אביה הא התם איירי אף שאביה ובת טוענין ברי כמ"ש התוספות לעיל (ד) ואמאי ניזל ביה בתר מרא קמא וק"ל : **בא"ד** ודמי לתקפו כהן דמוליאין מידו כו' עכ"ל כדאמרינן בעלמא לגבי ספק בכור שביד ישראל אם תקפו כהן דמוליאין כו' היינו משום דישראל הוא מרא קמא וק"ל : **בא"ד** ולפי זה א"ש פירוש הקונטרס דבסמוך כמו שאפרש עכ"ל אין זה מובן דהיאך א"ש לפי זה פ"ה ובמה יתיישבו כל הקושיות שהקשו התוס' בסמוך לפ"ה ומהרש"ל הגיה לפי זה לא א"ש פ"ה כו' גם זה אינו מובן לכאורה דמאי קאמרי לפי זה כו' דמה כתבו כאן לסתור מיניה פ"ה דבסמוך ונראה לקיים כל נוסחות התוס' שלנו שכתוב בהן לפי זה א"ש פ"ה כו' ר"ל דלפי זה דטעמא דשמואל דאזיל בתר חזקת מרא קמא ולכך בעל החמור צריך להביא ראיה אע"ג דיש לו חזקת הגוף וחזקת ממון איכא למימר נמי דא"ש מה שפ"ה בסמוך כלה בבית אביה ולקדושין דהיינו כר' יהושע והתוס' דחו פירושו בסמוך מכח כמה קושיות דהשתא איכא למימר נמי דטעמא דר' יהושע לאו מכח חזקת ממון אלא מטעם דיש לבעל חזקת מרא קמא ולכך אביה צריך להביא ראיה ובזה יתיישב כמעט כל הקושיות שהקשו בסמוך לפ"ה וצ"ע ודו"ק : **בד"ה** כל הנולד ספק כו' ואפילו הוא מוחזק כו' וצריך לחלק בין ספק כו' עכ"ל עיין בכל דבריהם ברא"ש ובהגהת אשר"י : **בד"ה** ותנא תונא כלה כו' אע"פ שמוחזק ה"נ אוקי החמור כו' עכ"ל וכ"ש הוא דבחמור נמי איכא חזקת ממון לבעל החמור ומיהו יש לדקדק מי הכריחם דתנא תונא מסיפא מכלה בבית חמיה ולא מרישא מכלה בבית אביה דאע"פ שיש לה חזקת הגוף ניזיל בתר חזקת ממון ואי לקדושין קאמר אפילו חזקת ממון ליכא לבעל והיינו משום דנולד הספק ברשותיה דאב ה"נ אוקי הפרה בחזקת ממון כיון דנולד הספק ברשות בעל הפרה וכ"ש הוא כיון דיש לבעל החמור נמי חזקת הגוף וכפירוש רש"י דמרישא נמי איכא סייעתא והפשר לומר לשיטתם דלעיל דבעי למימר דניזל בתר חזקה דמרא קמא ולכך מרישא לא הוה ליה סייעתא דאימא דלכך בעי האב לאתויי ראיה משום דאית ליה לבעל חזקת מרא קמא אבל מסיפא אייתי שפיר ראיה דאע"ג דאית ליה לבעל חזקה דמרא קמא בעי הוא לאתויי ראיה משום שהספק נולד ברשותו ה"נ אית לן למימר דבעל פרה בעי לאתויי ראיה אע"ג דהוא מרא קמא ודו"ק :

דף עז בד"ה ליתני נשא אשה ושהה כו' וא"ת דתקשי ליה ברייתא כו' עכ"ל טפי ה"ל לאקשויי הכי לעיל אמ"ד דאין כופין ויש ליישב וק"ל : **בא"ד** יוליא לא משמע לשון כפייה אלא בדבר שמתנהג עמה שלא כדין כו' עכ"ל כדמוכח בשמעתין דהוא אומר איני זן דיוליא הוא לשון כופין מדפריך עליה עד שכופין אותו להוליא יכפוהו לזון והיינו שמתנהג עמה שלא כדין ועיין בזה בתוס' ריש פרקין וק"ל .

ח"א דף עז ע"ב ב"ד מוכי שחין כו' ובעלי ראתן קשה מכולן כו' . ובחומש גבי וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וגו' במכת ראתן לקה כו' וע"פ ב"ר היינו מדכתיב נגעים גדולים כדאמר שהוא קשה מכולן ודקאמר הזהרו מזבובים כו' לפי שהם כרוכים בו יותר כדקאמר שזהו סימנו דרמו דידבי עליה והוא מהטבע שהזבובים עומדים על מקום השחין ודקאמר לא יתיב בזיקיה ולא עייל באהליה [משום] עותאת אוהל שהמצורע חשוב כמת ור' אמי ור' אסי כדי להרחיק עצמם ממנו עבדו הרחקה ע יתירא דאפי' מביעי כו' וריב"ל מכריך בהו ועסיק בתורה כו' אם חן מעלה על לומדיה אגוני כו' המעלה חן בעיני אלהים ואדם מאילו כמו שאנו אומרים והאילני תכף כו' ותתלני לחן כו' בעיניך ובעיני כל רואי כו' ואמרינן בסוטה דמלוה מגנא ולא מצלא ותורה מגנא ומצלא והשתא שפיר קאמר אם חן תעלה דהיינו מצלא אגוני לא מגני בתמיה ולמאי דמסיק שם תורה בעידנא דעסיק בה כדאמר מכרך ועסיק בהו : א"ל אחוי לי דוכתאי כו' כוונתו לפי דעת מלאך המות לידע מקומו בגעה"ג ולא יצטער על מיתתו ואז לא הוה עדיין מקומו פנוי שאר לדיקים היו מפתמפין בו כמ"ש פנו מקום לבר ליואי כו' ויש לפרש הא דכפל תלת פנו מקום כו' פנו מקום כו' שהוא ודאי לא בקש רק מקומו המיוחד לו כמ"ש אחוי לי דוכתאי כו' אלא שיש לצדיק עוד חלק בג"ע חלק רשע שהיה לו בג"ע דכתיב משנה יירשו כמ"ש בחגיגה : ואמר כי מטא ליהתם דלייה כו' כמ"ד דג"ע בגוה"ז כדאמר במסכת תמיד ויש לו מחילות גבוהות שהולך להגביהו ואמר אי אתפיל אשבועתי' כו' ולא קאמר דאי עבר אשבועתו דהא ודאי איסורא לא עביד וא"כ הוה עבר אשבועתיה לא הוה קאמר דליעבר נמי השתא למעבד איסורא אלא למתשל : א"ל הב לי סכינאי לא הוה קיהיב כו' משום דעדיין היה ירא לנפשו עד דא"ל דמחבעא לברייתא דהיינו לבריות אחרים : א"ל נראתה קשת בימיך כו' שהקשת הוא אות על קיום שבועה בימי נח ואם אתה בר ליואי שקיימת השבועה לא היה צריך העולם לאות הקשת כי בזכותך היו נגולים : כהברך בעית למעבד לי כו' . דאילו היה סכינו בידו לא היה מניח את ריב"ל לקפוץ מעל המחילה לג"ע . איפכק ליה עמודא כו' . כמו שכתבנו בפ' האשה שהוא הוראה שאין הדור ראוי לעמוד במחילתו וז"ש עשה בשביל כבוד חכמים שהוא כבודן בל חכמים כשיסתלק הענן ויהיו ראויין לעמוד במחילתו עשה בשביל כבוד אביך אם היה אביו חי פירושו כדלעיל ואם לא היה חי מ"מ כיון דבאביו לא היה מפסיק עמודא גם אילו היה חי לא היה ראוי לעמוד במחילתו עשה בשביל כבוד עצמך דהיינו שיתעסקו בכבודך בקבורה אחר שיסתלק הענן : לאפוקי ממאן דלא קיים אפילו אות א' כו' דיש מלות תלומזים באות א' והיינו דקאמר דאייתי ס"ת ואזי כו' אם עברתי אפי' בגמי' אות א' שבה ודו"ק

האשה שנפלו פרק שמיני

דף עח תוס' בד"ה עד שלא תתארס כו' והביא ראיה כו' דעד שלא נשאת משמע אפילו קודם ארוסין כו' עכ"ל לכאורה הגם שפירש רש"י לקמן כן מ"מ כפי

קרני ראם (א) בא"ד וא"ת כו' ויש ליישב נ"ב ר"ל דלשמואל אין הכרח לחלק בין תנאה לפחות משו"פ משא"כ לרב כסברא דא"א עושה בב"ז דרב גופיה אית ליה הך סברא דקטנה (ב) בד"ה ממאנת כו' ק"ק . נ"ב ויש לחלק בין סיבה דהדבר תלוי ברצון האיש לתלוי ברצון האשה דאיתתא בכ"ד ניחא לה . (ג) בד"ה מי ששנה כו' דהא לר"י . נ"ב אין דבריו מובנים דכיון דליכא חזקת ממון גם ר"י אזיל בתר חזקת הגוף א"כ נשאר סברת התוס' לקמן דה"א לאלים ח"מ לתרווייהו וכן תי' הב' שם משום דנגד הבעל בעינן כל הטעמים אמת משא"כ גבי אשה בחד סגי ניחא גם לר"י וצ"ע : (ד) בא"ד דדוקא כו' כמ"ש התוס' לעיל . נ"ב ולענ"ד אע"ג דכ' התוס' לעיל דמיירי אפילו בטוענים ברי הייט חזקה דהא"ה הו"ל למיתני או שיאמר ברי לי אבל ודאי הא מיירי לענין קידושי אינו אלא בהאב טוען שמא ומ"מ לא מצי למיתני או שיאמר ברי לי כיון דהראיה מהני גם לענין הוצאת כתובה ושם לא מהני ברי לי וז"ש :

חכמת שלמה

עליו קבוע שהחולי קבוע כך לעולם ואינו דומה לעוברת דהתם שהחולי הוא בלי הפסק אבל לאחר הזמן יפסיק לגמרי ויעבור ודו"ק : **ע"ב תוס'** בד"ה מי ששנה זו כו' חזקה אין אדם שותה בכוס כו' . נ"ב והימה לפי זה אמאי לא מוקי בחד תנא ויאמר עד כאן לא קאמר רבי יהושע דאזלי' בתר חזקת ממון [אלא] בחד ספיקא אבל לא בתרי ספיקא דספק תחתיו ונסתחפ' שדהו ואם תמלא לומר מקודם שמא נתפייס והוי ספק ספיקא ודו"ק . (עיין במהרש"א) :

דף עו ע"א תוס' בד"ה על בעל החמור כו' ראשון ראשון קנה כו' . נ"ב פי' כל סאה בפני עצמה שמשך קנה ולא אמרי' לא קנה עד שימשוך כל הכור דהא כור הזכיר בדבריו ונפקא מינה ליוקרא כו' וק"ל : **ע"ב** גמ' קדושין לטעוין נתנו כו' . נ"ב פירוש ענין טביעה והבדון : שם כל שנולד ספק כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה על בעל כו' דגבי מיאון וגרלה כו' כצ"ל : **בד"ה** כל שנולד ספק כו' ודוקי [illegible] דמתני' כו' . נ"ב פי' [illegible]

ליכא לאקשויי אף שהוא להחזיק משום דחזקת הגוף מסייע לה מה שאין כן בחמור כמו שפירשו התוס' לעיל על כן מפרשים התוס' דאף לפי האי סוגיא איירי אפילו להחזיק מדפריך מהא דמתע כו' ודו"ק :

דף עז ע"א גמ' רשב"ג כגון נסמא כו' : שם אמר רב יהודה אמר רב אסי אין כו' בשלמא לרב אסי דרבנן כו' כצ"ל . **רש"י** בד"ה בשלמא לרב אסי [לא] כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' אפי' אות אחת נמחק :

האשה שנפלו פרק שמיני

דף עח ע"א תוס' בד"ה נפלו לה משנתארסה כו' וי"ל שאין זה קולא אלא חומרא כו' . נ"ב פי' [illegible]

פרש"י שלפנינו לא הביא כאן ראיה אלא אנפלו משנתארסה ולא ארישא דנפלו לה עד שלא תתארס ויש ליישב דמשמע להו בפרש"י דמייתי ראיה גם ארישא דשלא תתארס דאסיפא משנתארסה תקשי ליה טעמא דב"ש אהא לאשמועינן וק"ל : בא"ד ואין להקשות כו' דוקא עד שלא ניסת דהיינו משנתארסה כו' עכ"ל ונראה דה"ה דה"מ לתרוצי דלא קתני הכי שנפלו משנתארסה אלא משום דבהא אר"ח בן עקביא דפליג עליה דר"ג אבל עד שלא נתארסה לא איצטריך למיתני כיון דליכא מאן דפליג עליה ודו"ק : בד"ה איבעיא כו' דקאי ארישא כו' או דיעבד דאפילו בדיעבד בעי למימר דמכרה בטל כו' עכ"ל ק"ק לפירוש זה כיון דע"כ אי פליג הכא א"ל דר' יהודה ארישא דעד שלא נתארסה מכ"ש דפליג אסיפא בנתארסה טפי הות לן למימר דלא פליג ארישא כלל אלא אסיפא בלחוד דעלה קאי א"ל דר"י ומאי קמבעיא ליה ויש ליישב דנראה לו דחוק להלמודא דלא קאי אלא אדיעבד דסיפא דאמאי קרי ליה לנתארסה ומכרה בעודה ארוסה ישנים כמו שנדחק ר"ת לפירושו לקמן ודו"ק : בא"ד ונראה לר"ת דה"פ כו' ולא תמכור לכתחלה כמו בנפלו לה משתתארס כו' על החדשים אנו בושים כלומר שנפלו לה משתתארס כו' עכ"ל נראה לפרש מה שנדחקו לפרש לאמי דבעי למימר לא תמכור לכתחלה דהיינו כמו בנפלו לה משתתארס ולא ניחא להו לפרש בפשיטות כמו לאידך גיסא דהיינו כמו בנפלו לה משניסת משום דא"כ מלתיה דר"י דא"ל כו' אין לו מקום כאן אלא לעיל מקמיה דקתני פלוגתא דב"ש וב"ה בנפלו לה משנתארסה אבל השתא ניחא דלא מדמה לה לאחר שניסת אלא לאחר שנתארסה ניחא דקתני לה הכא בתר מילתיה דב"ה דס"ל שאם מכרה ונתנה קיים אבל לכתחלה לא אבל אין לפרש דהוחק להו לפרש למילף לא תמכור לכתחלה מניסת דמכרה בטל ומה הסיב נמי משום דהנו בושים כו' דאימא משום דיעבד הוא דא"כ אמאי לא דחו בזה פירוש שני של רש"י דקמבעיא ליה אלכתחלה דב"ש דע"כ ליכא למילף אלא מניסת דמכרה נמי בטל : ודע דלפירוש קמא של רש"י נמי צריך לפרש כי הכא דבעי למימר שלא תמכור לכתחלה כמו בנפלו לה משתתארס מה"ט שכתבו דאל"כ מלתיה דר"י דא"ל כו' אין לו מקום כאן אבל שמכו דבריהם הכא לפירוש ר"ת משום דלאידך גיסא דהדיעבד דסיפא קאמר הוצרכו לשנות פירושא דחדשים וישנים משא"כ לפירוש קמא דרש"י לפי שני הצדדים פירושא דחדשים וישנים שוה ודו"ק היטב : בא"ד דארישא לא הוה אמרי מכרה בטל כו' עכ"ל דהא לא קמבעיא ליה לפי' ר"ת ארישא אלא אלכתחלה אבל בדיעבד פסיקא ליה ברישא דמכרה קיים וק"ל : ע"ב בד"ה תני מוכרת כו' ולגירסא זו ל"ג כו' אף זו לא תמכור כו' ולרב פפא דלא מגיה מתני' תקשי כו' עכ"ל לפרש"י נמי ע"כ רב זביד דמגיה מתני' מוכרת ונותנה וקיים ע"כ דל"ג בברייתא לא תמכור אלא שכבר כתבו לעיל בשם רש"י דל"ג ליה ולא מלאו בתוספתא ומה שכתבו התוספות לעיל דבחנם מחקו רש"י היינו משום דלא נחתי לעיל לפרש הכי כגירסת רש"י הכא אלא כפירוש ריב"ם הכא ודו"ק : בד"ה לא כר"י ולא כר"ח כו' פירוש לא כאמרו לפניו דר"י כו' עכ"ל דאי לא כר"י וכר"ח אליבא דר"ג קאמר אמאי לא מוקי מלתיה דרב ושמואל כאמרו לפניו דקאמרי ועוד דלא ה"ל למנקט אלא לא כר"ג אלא דפירוש דאפילו כאמרו לפניו דר"י ודר"ח לא מצי אתיא דאינהו נמי מודו לר"ג בעד שלא נתארסה וניסת דמכרה קיים ולא פליגי עליה דר"ג בהא ואינהו אהדדי נמי לא פליגי ביה אלא בנתארסה וניסת דבהא דאמרו לפניו דמכרה בטל ולדברי ר"ג אליבא דר"י מכרה קיים ודר"ח אליבא דר"ג מוכרת לכתחלה לאוקימתא דרב פפא וצ"ל דבכלל זה דקאמרי דפליגי בנתארסה וניסת הוה נמי דפליגי בנתארסה ועודה ארוסה דהיינו כאמרו לפניו דר"י דמכרה בטל ור"ח נמי מודה דלא קאמר אלא דלא כך השיבם בנתארסה ועודה ארוסה אבל מודה לר"י דכך שאלו אותו ואינהו נמי פליגי ביה ע"כ אליביה דר"ג לאוקימתא דרב פפא דלר"ח מכ"ש מוכרת לכתחלה ולר"י אינה מוכרת אלא בדיעבד דאל"כ מתניתין מי שנאה ויש לדקדק לפ"ז דמוכח דיותר מסתבר לנימור דמכרה בטל בנתארסה ועודה ארוסה מעד שלא נתארסה וניסת כאמרו לפניו דר"י ור"ח נמי מודה ביה והפוסקים פסקו בהיפך דבעד שלא נתארסה וניסת מכרה בטל ובנתארסה ועודה ארוסה פסקו דמכרה קיים ויש ליישב דהפוסקים פסקו כרבותינו דס"ל דעד שלא נתארסה מכרה בטל ומדלא נקטו במלתייהו אלא הני תרתי מילי דהיינו דעד שלא נתארסה וניסת ונתארסה וניסת ולא נקט נמי נתארסה ועודה ארוסה דהוה רבותא טפי מנתארסה וניסת משמע דס"ל בנתארסה ועודה ארוסה דמכרה קיים ולא הוה סברתן הפוכה מאמרו לפניו דר"י דאינהו אזלי בתר שעת נפילת הנכסים ורבותינו אזלי בתר שעת מכירת הנכסים ודו"ק : בא"ד והא דמשמע כו' א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי דהא משמע דאם לא כו' עכ"ל לכאורה מגומגמים דבריהם דמה הכרח יש להם דמיירי עד שלא ניסת כו' ואימא דאיירי נמי עד שלא נתארסה ולמאי דאוקמא נמי בנפלו לה עד שלא ניסת מה הכרח יש להם דאיירי נמי בניסת דאימא אף בשלא ניסת ואתיא כאמרו לפניו דר"י דמכרה בטל אף בנתארסה ועודה ארוסה וכ"ל שיש כאן דילוג דברים קצת ויש להגיה בדבריהם וכצ"ל ובניסת איירי דהא אוכל פירות ונשמע דאם לא כתב כו' ור"ל דאותן נכסים נפלו לה עד שלא ניסת כו' דהיינו משתתארס דאי עד שלא נתארסה א"כ לא הוה אתיא מתניתין אלא כרבותינו ולא מסתבר לומר כמו שכתבו התוס' לבסוף וקאמרי דע"כ איירי נמי בניסת מדקתני אוכל פירות ואין פירות בארוסה וא"כ שפיר ה"מ לאוקמא דעד שלא נתארסה וניסת וכרבותינו אלא דאין סברא לומר כן והיינו משום דא"כ לא הוה מתמה תלמודא עליה דרב ושמואל כמאן כו' כיון דמתניתין היא בפרק הכותב אלא ע"כ דאיירי מתני' בנפלו לה משנתארסה וניסת ואתיא כאמרו לפניו דר"ח ולכך אי לא הוה כתב לה דין ודברים הוה מכרה בטל ודו"ק : בד"ה לימא תניא כו' וי"ל דבלאו הכי משני לה שפיר עכ"ל אין (כאן) הכרע אי הכא משני לה שפיר בלאו הכי אי התם בחובל ודו"ק :

דף עט בפרש"י בד"ה ואי לא קנינהו לוקח ליקנינהו בעל לשמואל בכותבת כולן כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש דאברייתא דאיירי במקצת פריך דהא כיון דאמר לכשארצה לא קני לה נמי בעל דהס בא לזכות יאמר רוצה אני כפרש"י לעיל אבל הר"ן כתב ע"פ דברי הרמב"ם דאברייתא פריך ע"ש : תוס' בד"ה כללא דמלתא כו' וא"כ קשיא דר' מאיר אדר' מאיר כו' לא גריעי מפירות מחוברין כו' עכ"ל ובלאו הך סברא דלא גריעי כו' איכא לאקשויי דהוי סברת ר' מאיר הפוכה מסברת חכמים דבמתני' בפירות מחוברין סבר ר"מ דשמין אותן כו' ולחכמים אוכלן כדין פירות וגבי מחפורת של צריף סבר ר' מאיר דכפירות הוא והבעל אוכלן וחכמים סברי דשמין אותן כו' וק"ל : בא"ד ועוד השתא הוי רב נחמן כר' מאיר ונראה כו' עכ"ל ר"ל לענין דינא יהיה רב נחמן כר' מאיר בדבר שאינו כלה כולו דהבעל אוכל פירות אבל הלשון אינו כר"מ דקרי ליה קרנא ורב נחמן קרי ליה פירא כמ"ש לעיל וק"ל : ע"ב בד"ה כמאן לא כו' ויש לומר לגבותה נקט דאפילו כפילא הויא דאשה עכ"ל ר"ל דולד הוי פשיטא לאשה דחיים למיתת הבהמה גופה אבל אפילו כפילא דליכא למיחש כולי האי למיתת הבהמה וולדה אפ"ה הוי לאשה מיהו לפי האמת הוי הסברא להיפך דולד הוי לבעל והכפל לאשה ומשום דאתי מעלמא לא תקינו ליה רבנן ודו"ק : בד"ה פירא דפירא כו' וה"פ פירא כיון כו' וה"ה פירא דפירא כו' וכ"ש פירא דאתי מעלמא כו' עכ"ל יש לדקדק (א) בזה דמהאי טעמא שכתבו גבי דאתי מעלמא דהוי כ"ש כקושייתם כיון דגונב ולד בהמת מלוג דהוי דבעל הוי הכפל לאשה מכ"ש גונב בהמת מלוג גופה דהוי לאשה שיהיה הכפל נמי לאשה נימא בכי האי גוונא בדלא אתי מעלמא דהוי כ"ש כיון דהולד דאתי מבהמה גופה שהיא שלה הוי לבעל מכ"ש ולד הולד דאתי מולד שהוא של הבעל שיהיה נמי לבעל ויש ליישב ודו"ק :

דף פ בד"ה אכלה ערלה כו' שהשיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאים כו' עכ"ל לכך נ"ק להו אלא מקשין דכלאי כרם דהוי כמו עלים אבל בערלה ודאי דעלים שרו אלא הקליפים אסורים משום דהוי שומר לפירות וכן בשביעית אין איסור כלל בעלים ולכך נקט דשביעית וכלאים איכא חזקה ליכא לאוקמא בכה"ג בהוסיפו גם העלים מאתים ודו"ק : בד"ה ישבע כמה הוציא כו' ומה"ט נמי לא חשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים כו' עכ"ל ק"ק אמאי נקטו במלתייהו הך דהבא ליפרע מנכסי יתומים ולא נקטו כל הנך דקתני להו לקמן במתני' דפרק הכותב מקמיה הך דהבא ליפרע מנכסי יתומים וק"ל : בא"ד ואע"ג דתנא דברייתא בהכותב חשיב פוגם כו' ההוא תנא לא מחלק כו' עכ"ל וק"ק דא"כ אמאי לא קחשיב נמי כל הנהו דקתני להו במתני' בהכותב בהדי הך דפוגם שטרו וי"ל דחשיב פוגם דהיינו קמייתא דקתני במתני' דהכותב וה"ה כל אינך דקתני להו במתני' בהדיה וק"ל : ע"ב בד"ה נכסים כו' ואיכא למ"ד שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו ה"נ פליגי הכא כו' עכ"ל בפירוש רש"י שלפנינו לא כתב דה"נ פליגי הכא ואיכא למ"ד בחזקת שניהם ויחלוקו ונראה דיפה כוון דהא ע"כ כיון דלב"ש כתובה שבקה כדמדקדק התם מדלא קתני יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל א"כ לב"ה נמי בחזקתן לא יחלוקו קאמר דבהא לא פליגי כדמוכח בהחולץ וכמ"ש התוס' בסמוך וק"ל : בא"ד וזה אינו כו' משמע דנכסי צאן ברזל בחזקת הבעל קיימי טפי כו' עכ"ל ק"ק דמהך סוגיא גופה דפרק החולץ דמדקדק דכתובה לב"ש שבקה מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב ולא קתני יורשי האב עם יורשי הבעל מוכח בהדיא דיורשי האב עיקר לגבי נכסי מלוג ויורשי הבעל עיקר לגבי נכסי צאן ברזל ודו"ק : בא"ד והא דלא עריב ותני נכסים עם הכתובה כו' עכ"ל בתוס' פרק מי שמת כתבו נמי ליישב למ"ד בחזקת יורשי האב אמאי לא עריב ותני נכסים בהדי הנכנסים ויוצאים עמה וי"ל דהתוספות לא חשו לאקשויי הכא דלא עריב ותני אלא הנך דקתני להו בהדדי למ"ד בחזקת יורשי הבעל אבל למ"ד בחזקת יורשי האב דמספקא להו וכתובה בחזקת יורשי הבעל לא וק"ל : בד"ה יורשי הבעל כו' וא"ת לפירוש הקונטרס דאין ליורשי הבעל כו' עכ"ל כצ"ל והיינו כפ"ה למ"ד בחזקתן היינו יורשי האב אבל מה שכתוב בתוס' לפנינו לבית הלל טעות הוא דב"ש וב"ה לא פליגי בנדוניא כדמוכח הך דהחולץ כמ"ש התוספות לעיל ויש לדקדק לפי מה שקיימו התוס' הכא ולקמן דכל הך סוגיא א"ש גם לפי פירוש הקונטרס למ"ד בחזקתן היינו יורשי האב מאי קפסיט מהך ברייתא דקתני שומרת יבם שמתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ואימא דהיינו יורשי האב שיורשין כתובתה דהיינו נדונייתה ויש ליישב דאי יורשי אב קאמר לא ה"ל למיתני יורשי כתובתה דהיינו נדונייתה כיון דאיכא למטעי למימר דיורשי כתובתה היינו יורשי הבעל דירתי מאתים ותוספת אלא ה"ל למתני יורשי נכסי מלוג חייבין בקבורתה דליכא למטעי ביה אבל אי יורשי כתובתה היינו מאתים ותוספת ניחא דליכא למיתני בע"א ובהכי ניחא נמי מה שהקשה מהרש"ל לקמן בתוס' בד"ה איזוהי אלמנה כו' ושומרת יבם לית לה יתומים עכ"ל ותימה למה לא דקדק מדקתני בהדיא דאין יורשי הבעל חייבין בקבורתה דהיינו יתומים כו' שהרי שומרת יבם אדרבה יורשי הבעל חייבים כו' עכ"ל דלאו קושיא היא דאי מהא הפשוט ליה בהיפוך דמוכח דיורשיה דחייבים בקבורתה היינו יורשי האשה אבל השתא שדקדקו מלשון יתומים דהא דאין חייבין בקבורתה לא מיירי בשומרת יבם ניחא כמ"ש לעיל דאי יורשי אשה קאמר ה"ל למיתני נכסי מלוג כיון דאיכא למטעי ודו"ק : בא"ד ויש לומר דשומרת יבם היתה ראויה ליטול כו' כדמסקינן דיבם כאחר דמי כו' עכ"ל דודאי בכל הסוגיא לא אסיק אכתי אדעתיה עד לבסוף הא דיבם כאחר דמי והיינו לענין דהוה כנכרי אבל להך מלתא דהכא כאילו הכניסה לו נדוניא שפיר אסיק אדעתיה וק"ל :

דף פא בד"ה משום דאין כו' אם אחיו יורש כו' ואם אינו קובר דלא הסיב כו' עכ"ל ק"ק (ב) לפ"ז מאי פריך ליה שוב ואי משום כתובה לא ניתנה כתובה כו' ודו"ק : בד"ה מאן שמעת כו' אע"ג דאינה גובה כתובתה קודם חליצה לענין זה ניתנה לגבות שיהיה לה קבורה כו' עכ"ל ומה"ט נמי דניתן לגבות מחיים לא הוה מקרי כגבוי לכל שאר מילי דהא לב"ה לא שותות ולא נוטלות כתובה וכן לקמן לגבי מכירת נכסי המת לא מקרי ניתן לגבות מחיים כגבוי עד דמגבה לה ומייחד לה שיעור כתובה כדלקמן ודו"ק : בד"ה והא בעינן כו' מ"ד ארוסה דאע"ג דכגבוי דמי אין לה כתובה כו' עכ"ל ר"ל דין כתובה דהיינו קבורה אבל כתובה יש לארוסה ויותר נ"ל להגיה אין לה קבורה ודו"ק : בד"ה הרוצה שימכור כו' ומכרו בטל לאחר אפילו כו' עכ"ל היינו לרב יוסף לקמן דקאמר אע"ג דזבין לא הוה זביניה זביני ואביי פליג לקמן וק"ל : בא"ד לא תקינו לה רבנן משני דאל"ה מאי אהני ליה מה שכתובתה על נכסי בעלה הראשון עכ"ל ר"ל מה אהני ליה ליבם שהרי תחלת התקנה שיהיה כתובתה על נכסי בעלה הראשון לטובתו ולהנאתו היה כדאמר לקמן ובפרק החולץ דאשה הקנו לו מן השמים ולא מצינו דאהני ליה אלא בכה"ג דאי איכא משעבדי מן הראשון לא התקינו לה לגבות מבני חורין דשני והתוס' בפ' החולץ דחו זה וכתבו שם דאהני ליה בע"א ובהכי ניחא

קרני ראם (א) בד"ה פירא כו' יש לדקדק . נ"ב א"י דבשלמא לגבי דאתי מעלמא כיון דבאמת פירי דפירי לבעל אלא משום דאתי מעלמא לא זכי א"כ הוי כ"ש דבהמת מלוג דהוי הכפל לאשה כיון דאתי מעלמא אבל בלא אתי מעלמא א"כ ע"כ לאו דתקינו פירי פירות כ"ז דפירי זכי ליה רבנן ולא פירי פירות וא"כ אינו אלא כ"ה פירי דפירי וז"פ : (ב) בד"ה משום כו' ק"ק . נ"ב לק"מ דאחר שפי' התוס' אי בעי לומר שאינו יורש כלום ממנה אלא מאחיו א"כ בעי לומר דהוי כאילו אחיו קיים ולהכי לא אתי לידי גיבוי יקבור את אבתו ע"כ א"כ זה שייך אם ניתנה כתובה לגבות מחיים וע"כ הא דאינו יורש ממנה היינו מטעם דהוי כאילו אחיו קיים אבל אם לא ניתנה כתובה לגבות מחיים אין מוכרת דהוי כאילו אחיו קיים ומש"ה א"צ לקבור וקו' הגמ' פשוטה :

חכמת שלמה

מלד אחד שמא תחזור בה ומלד השני שאינה נוטלת כתובה בלא תרעה שיא חומרא אלא הכי קאמר אין זו קולא לב"ה שיהא בודאי חומרא לב"ש אלא אף לב"ה איכא חומרא כמו לב"ש א"כ הוי שפיר מקולי ב"ש מה שהוא קולא לגבי אים ודו"ק: בד"ה איבעיא להו כו' אלא כלומר שהם ישנים מבכאת כו' כצ"ל :
ע"ב גמ' דיעבד קאמר שמע מינה כו' כצ"ל :

דף עט ע"א מתני' והוא אוכל פירות פירות המחוברים כו' כצ"ל : רש"י בד"ה עד כו' לך וכשארצה כו' כד"א : תוס' בד"ה עשאום כנכסים כו' וכבר בא שטר כו' . נ"ב והרא"ש האריך אמר לבעל שטר מכרתה ותיקן לבעל ולשבר כל כה"ג וכך ראה ממורו מהר"ם שכן ראוי לדון עיין שי' נ"ש :

דף פ ע"א רש"י בד"ה רבי אבא אמר כו' שיגרא טרוויות כו'. נ"ב לא אדע מה זה הלשון אלא בריש האשה בפסחים מלאתי קריבו ליה טירייטא דתמרי ואפשר הוא לשון אשכול אבל רש"י לשם פי' של של תמרים וצ"ע : בד"ה הוזאי כו' בהוצאת הדרך משלו כצ"ל : ע"ב גמ' או דלמא יורשי האב קברי לה כו' פירש הר"ן אף יורשי האב קאמר כלומר הבעל עם יורשי האב כו' ע"ש : רש"י בד"ה אי נמי בעל אריס הוא כלומר שנותן ללוקח כו' כצ"ל. וכ"כ פי' ויזהר שלא יתקלקל ר"ן :

דף פא ע"א תוס' בד"ה איזוהי אלמנה כו' ושומרת יבם לית לה יתומין . נ"ב ותימה למה לא דקדק מדקתני להדיא הכא דאין יורשי הבעל חייבין בקבורתה דהיינו יתומים אלא יורשים

בעיקר קושייתם וא"ת מ"מ מה מפסדת כו' ומאי קושיא ואימא דמפסדת אם השני ימכור גם נכסיו שתצטרך לחזור אחר לקוחות דראשון דודאי משום הא לא ה"ל לתקוני דלא עדיפא מאשתו גמורה הלא דלגבי נכסי ראשון אמרו שלא תצטרך לחזור אחר לקוחות משום דלטובתו ולהנאתו הוא דלא כתב לה דקנאי וקנינא שלא תוכל לטרוף מלקוחות דשני מיהו ק"ק (א) לי כיון דלטובתו ולהנאתו הוא הא דכתובתה על נכסי בעלה הראשון א"כ אם הוא רוצה לכתוב לה עכשיו דקנאי וקנינא ולמכור נכסי הראשון אמאי אינו יכול לכופה על כך כמ"ש התוס' לקמן יאמר היבם אי אפשי בתקנת חכמים ולא תהא היא עדיפא מאשתו גמורה שיוכל למכור נכסיו ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה דלמא ר"מ כו' ואפילו לא קי"ל כר"מ בהא מיהו גבי מוליאין כו' אי מקרקעי כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דלא קי"ל ככך ברייתא בהא דס"ל כר"מ דמטלטלי משעבדי לכתובה מ"מ מייתי רב יוסף שפיר מינה דלא הוה זביניה זביני דבהא דמוליאין אי מקרקע הוה ליכא מאן דפליג ולעולם משנה היא דמתני' דילן נמי קתני מלתא דר"מ וק"ל: תוס' בד"ה וליטעמיך פי' דלא הסקת אדעתיך טעמא דאיבה כו' עכ"ל דכן דרך כל וליטעמיך להוכיח טעמא אחרינא ולדחות טעמא דנעיל אבל קשה כיון דוליטעמיך בעי לאוכחי טעמא דאיבה מה הטיב לו התם עלה טובה קא משמע לן דאלת"ה סיפא דקתני כו' ואימא דסיפה נמי משום איבה ואי לא הוי שייך איבה כ"כ בסיפא וכן נראה קצת מפרש"י לקמן הוה ניחא ליה אבל התוס' כתבו לקמן דשייך איבה בין ביבמתו בין באשתו ויש ליישב ודו"ק: בד"ה אלא עלה טובה כו' ולרשב"א נראה דגבי אשתו הויא עלה טובה שאם ייחד לה מטלטלין לא יוכל להוציאם כו' עכ"ל זה הטעם של עלה טובה לא שייך ביבמתו שהרי בלאו הכי לא יוכל להוציא כל נכסי בעלה הראשון ואפשר דעלה טובה דיבמתו ניחא להו בלאו הכי והיינו דהוי עלה טובה לה שלא ייחד לה מטלטלין כדי למכור שאר נכסים דהא לא שייך באשתו דבלאו ייחוד יוכל למכור וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי מאי וכן כו' ודו"ק: בד"ה ר"מ היא כו' דא"כ אפילו לית לן דר' נתן כו' כאילו הוי מקרקעי כו' עכ"ל וק"ק (ב) דמה ראיה היא דאימא דבקרקע נמי נביא מדר' נתן וכן נראה מדברי הרא"ש ע"ש:

דף פב בפרש"י בד"ה הני שלה ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין כו' עכ"ל וקלא קשה שינוי הלשון במחוברים דר"מ קאמר שמין אותם כמה הן יפין כו' והמותר ילקח כו' וחכמים אומרים שהם שלה גם לא ה"ל לחכמים למנקט במלתייהו מחוברים כלל אלא תלושין דפליגי בהו עליה דר"מ ולולי פירושו היה נראה דבמחוברים נמי פליגי דלר"מ שמין אותם כו' והגדל ונגמר אחר שמת ברשותיה דיבם הוא ואין שיעבודה עליו וחכמים אומרים דהכל שלה ואף הנגמר וגדל אחר כך ברשותה הוא דאשתעבד לה מחיים דבעל והו"ק: ע"ב תוספות בד"ה התם הוא כו' אלא רישא ה"א כו' כדי למכור שאר נכסים דאינו יכול למוכרם כו' עכ"ל ולמאי דבעי למימר לעיל דעלה טובה קמ"ל בין רישא בין בסיפא נ"ל נמי מאי וכן כו' בכה"ג ומה"ט כמ"ש לעיל וק"ל: בד"ה קמ"ל כר' אבא כו' וא"ת כו' דתנן הניח אחיו מעות ילקח כו' קמ"ל משנה יתירה עכ"ל מהך דקתני נמי לעיל מיניה דלא יאמר ליבמתו הרי כתובתך מונחת על השולחן כו' שמעינן מינה דלא ימכור מדקתני וכן כו' כפרש"י לעיל אלא דלאו משנה יתירא וה"א נמי דוקא כנגד כתובתה והשמיענן דלא ייחד לה וק"ק דהך קושיא שהקשו הכא והא מריבא שמעינן לה דלא ימכור אמאי לא הקשו כן לעיל לרב יוסף דקאמר דלא הוה זביניה זביני ומייתי מברייתא דקתני לא ימכור אמא לא מייתי מהך רישא דמתני' דהניח אחיו מעות כו' מיהו בתירוצם יתורץ ודו"ק: בד"ה בתחלה היו כו' פי' היו מייחדין לה כתובה ולא היה אחריות הכתובה כו' עכ"ל דבלאו ייחוד היאך יתחייב לבתולה מאתים ולאלמנה מנה אם שחייב עצמו הרי גם כל נכסיו אחראין לה כדאמרינן בעלמא נכסי דבר אינש אינון ערבין ליה אבל פירושו שלא חייב את עצמו כלל אלא שייחד לבתולה מאתים ולאלמנה מנה ולא היו כל הנכסים אחראין לה וק"ל: סליק פרק האשה שנפלו

הכותב פרק תשיעי

דף פג גמרא וכי כתב לה הכי מאי הוה והתניא כו' ממאי דפריך מאמירה לכתיבה נם ממלת הכי שנראה כמיותר נ"ל לפרש דבלאו הך דהני ר' חייא אומר ה"מ לפרש הכותב דמתני' דהיינו בכתיבה וקנין ולא תקשי ברייתא דאיירי באמירה בעלמא אבל השתא דהני ר' חייא האומר ע"כ האי כתיבה דמתני' נמי הכי הוא באמירה בעלמא בלא קנין ותקשי והתניא כו' וק"ל: תוס' בד"ה כדרב כהנא כו' ואי איפשי בה דמייתי הוה להון טי"ב כו' וי"ל מדקאמר נחלה הבאה כו' משמע דבלשון גרוע מיירי דבלשון טוב אפילו בבאת לו כבר כו' עכ"ל ומשום דהך מלתא דבלשון טוב אפילו בבאה לו כבר נמי לא פסקא לכך מייתי מדרבא מדהאומר אי אפשי כו' והיינו כגון זו באיני ניזונית ואיני עושה דבאה לו כבר והוכל להסתלק בלשון טוב דהיינו אי אפשי ומיניה שמעינן בנחלה הבאה דנקט הייתו ע"כ אפילו בלשון גרוע אבל לפר"י לקמן דמסברא ידע דליכא מעליא מהני אפילו בבאה לו כבר הוצרך לפרש דלא אייתי מלתא דרבא אלא כדי ליתן טעם כו' כמ"ש לקמן והו"ק: באה"ד דלא תקשי למאי דאוקמי בכתב לה ועודה ארוסה היכי מצי מקני לה והא קי"ל דאין אדם מקנה דשלב"ל כו' עכ"ל ובלאו הכי פירות לא הוו מיקרי דשלב"ל דה"ל כמו דקל לפירותיו דלא מקרי דשלב"ל כדאמרי' בעלמא וק"ל: באה"ד דהטו יש לה ליטול מזונות בע"כ וכשרוצה חוזרת בה ולא קמ"ל רב הונא אלא שיכולה להפקיע כו' עכ"ל וכ"כ התוס' פ' נערה דבאמרה איני ניזונית כו' אינה מפקעת התקנה לגמרי דלמחר תאמר שתעשה לו וניזונת כו' ע"ש אלא כל זמן שתאמר איני ניזונת אשמעינן דיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה אבל סילוק דהכא דאין לי דין ודברים ודאי דליכא לפרושי אלא שאין יכול לחזור בו כדמוכח במתני' וק"ל: באה"ד והשתא מייתי מדרב כהנא דנהי דמכח תנאי לא מהני מכח סילוק כו' עכ"ל למאי שכתבו הכא דלאשה איבעי לה לאתנויי כו' ה"נ בהך דרב כהנא דלבעל ה"ל לאתנויי ומתני דהאשה וה"ל פטומי מילי ולתירוץ ראשון נמי ע"כ מלתא דרב כהנא לאו בדרך תנאי קאמר דהך מלתא מדר' יהודה דנגבי שאר כסות ועונה שמעינן לה שפיר ואדם מתנה כו' דקאמר רב כהנא לאו דוקא אלא סילוק בעלמא וה"נ רשב"ג דקאמר מפני שמתנה כו' לאו דוקא אלא סילוק הוא דבהכי איירי כולה מתני' והו"ק: ע"ב בד"ה רב אשי כו' למאי דלית ליה לרב אשי יד בעל כו' תימה אמאי כו' עכ"ל פי' נדבריהם דודאי אית ליה לרב אשי בעלמא יד בעל הבעל על התחתונה אלא דהכא כיון דנכסייך לא משמע אלא ממכירה שמוכר הוא בחייה דסילק נפשיה ודאי דאין נחלק בין לכתחלה לדיעבד אבל לאביי דבנכסייך לא משמע ליה סילוק ממכירתה אלא משום דיד בעל הבעל על התחתונה ומשום ספיקא נימא דמפחות שבכולן דהיינו מכירה סילק נפשיה כיון דספיקא הוא לא תמכור מיהת לכתחלה ודו"ק: בד"ה פירי פירות כו' כמאן דכתב לה עד עולם דמי משמע דעד עולם פשיטא ליה כו' עכ"ל נראה דכבר הרגיש רש"י בזה שכתב וה"ק עד שיכתוב ובפירי פירותיכן היינו עד עולם עכ"ל ר"ל לאו כאילו כתב עד עולם דודאי לא מהני עד עולם לחוד אלא דפירי פירות שכתב כוונתו עד עולם וכן פירש הר"ן דבריו אך קשה לפרש"י דאמאי לא קאמר נמי הכא עד עולם ל"ל הא קמ"ל אע"ג דכתב עד עולם אי כתב לה פירי פירות אין אי לא לא דכה"ג אמר בסמוך גבי את"ל עד עולם דוקא כו' ועוד יש לדקדק לפרש"י אמאי לא מספקא ליה נמי אי תרוייהו לאו דוקא ובהא יש ליישב דאי תרוייהו לאו דוקא ה"ל למתני במתני' או עד עולם והו"ק: בד"ה ה"א עד כו' אפירות שבחייה ובמותה לא יאכל כו' עכ"ל ובהא לא פליג ר"י את"ק דמודה דבלאו הכי אינו מסתלק מפירות שבמותה ומפירוש מהרש"ל בדשיירא מחיים בלא יאכל אחר מותה עכ"ל ואפשר שהכריחו לפרש כן דבפירות שגדלו אחר מיתה לא יוכל להסתלק אלא מירושה ולא ידענא הכרע בזה וק"ל:

דף פד בד"ה וסבר רב הנאו כו' דה"נ לא ידע דמחיל שהרי אינו ברור לו שהיא תמות כו' עכ"ל ומאי טעמא דלא ידע דמחיל ה"ל כמתנה על מה שכתוב בתורה אבל במילתא דרבנן א"כ דלא ידע דמחיל יוכל להסתלק ממנו ובהכי ניחא שהרי ר' יהודה ס"ל במתניתין דיכול להסתלק מירושתה אע"ג דלא ידע דמחיל והיינו משום דס"ל דירושת הבעל דרבנן ולא ס"ל דעשו חיזוק כשל תורה ומיהו קשה למאי דמסיק בפרק אע"פ לר' יהודה דגבי כתובה עשו חיזוק יותר משל תורה משום דשכיחא תקשי אמאי לא עשו נמי הכא בירושה חיזוק יותר משל תורה דהיא נמי שכיחא כדאמר לעיל וצריך לחלק דשכיחא דכתובה היינו משום דלכל יש כתובה משא"כ בירושה דהכא דאין לכל נכסי מלוג וה"ק בסוגיא דפרק אע"פ דפריך לר"י משאר כסות ועונה אכתובה ומשני כתובה דרבנן ועשו כו' אמאי לא משני א"נ דכתובה דאורייתא לא ידעה דקמחלה כמ"ש התוספות הכא גבי ירושה ויש ליישב דסוגיא דפרק אף על פי [לא] אתיא כרב דמחלק בהכי לר"י ולמאי שכתבנו דבמילתא דרבנן אין לחלק ניחא נמי דקשיא להו לעיל לבעלי תוספות מפירות אירושה משום דבמלתא דרבנן אם עשו חיזוק יותר משל תורה כדבעי למימר מעיקרא ליכא לפלוגי בין ידע דמחיל ובין לא ידע ומיהו לפי האמת כיון דטעמיה דרב בירושה משום דעשו חיזוק כשל תורה לית לן למימר הכי אלא דומיא דשל תורה דהיינו דוקא בלא ידע דמחיל ולא קשיא כלל מפירות אירושה ועוד נראה דבפירות (ג) נמי לא ידע דמחיל דאינו ברור שיגדלו ודו"ק: בד"ה ורב סבר כו' דהא במתניתין אפילו לר' יהודה מהני תנאה בפירות כו' עכ"ל לכאורה הוא מגומגם דודאי לר"י מהני תנאה בפירות ואפילו בפירי פירות אי מפרש לה בתנאה וכן בירושלמי ויש לייש ב (ד) דקאי אהא דקאמר בפרק אף על פי דגבי כתובה עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה לר"י הכא גבי פירות מודה דלא עשו חיזוק ומשום דלא שכיחי כדאמר התם וק"ל: בפרש"י בד"ה יתנו ליורשים ולא מהניא תפיסה עכ"ל הכא לא איירי בתפיסה שלהן אלא לפי הטעם דקאמר שכולן צריכין שבועה כו' ולא מהניא תפיסה דידהו כדלקמן בגמרא מאי אריא מותר כולהו נמי דיורשין כו' כפרש"י שם וק"ל: גמ' אה"נ ואיידי דאמר ר' טרפון מותר הנא כו' יש לדקדק דלר' טרפון נמי אמאי אילטריך למתני מותר דהא מרישא שמעינן כל שהוא ביד אחרים ינתן לגוסל שבהן ויש ליישב דמרישא לא שמעינן אלא כשהוא ביד אחרים בשעת מיתה אבל הכא גבי כל הקודם בהן זכה שהיה מונח ברה"ר או בסימטא בשעת מיתה כדאמר בגמרא וכשזכה בעל חוב והאשה כתובתה סד"א דיהיה למותר דין שהיה לו כבר דהיינו שכל הקודם בהן זכה קמ"ל כיון שבא ליד אחר ינתן לגוסל וק"ל: ע"ב תוספות בד"ה ולר' עקיבא כו' מ"מ כיון דתפיס מחיים מהניא לב"ח ט' בחיי היבם נמי כו' עכ"ל אע"ג דכתובה לא נתנה לגבות מחיים לגבי יבמה אחר שמת בעלה נעשית כבע"ח לענין דמהניא תפיסה בחיי יבם ולפירוש ר"ת לא מחלק בין שיעבוד ובין לגבות כמו שפירשו התוספות בסוף פרקין דנעיל דהא פריך הכא מבע"ח אשומרת יבם וז"ש ובקונטרס פירש דלשון שאלה היא ול"ק ליה נתלמודא כלל אפילו מבע"ח אשומרת יבם משום דאיכא לפלוגי בין שיעבוד ובין לגבות כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: בד"ה והוא שתפס כו' קי"ל כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ותיורי עכ"ל היינו כפר"ח אבל [לרש"י וה"ג] בר ממיפך שבועה ואודיתא ועיין ברש"י ובתוספות פרק בהמה המקשה: בד"ה ואמר ר"י כו' דאיכא למימר מגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה משא"כ הכא עכ"ל ולא ניחא להו בהך סברא לקיים פרש"י דפרק קמא דבבא מליעא דדוקא בלא עשאו שליח לא קנה התם אבל בעשאו שליח קנאו משום מגו דזכי לנפשיה כו' מה שאין כן הכא דמהאי טעמא דמגו דזכי לנפשיה כו' אין סברא לחלק בין עשאו שליח ללא עשאו וק"ל:

דף פה בפרש"י בד"ה קרענא ס"ד וכי אחד נאמן כו' אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן עכ"ל ואפוכי שבועה ע"י בת רב חסדא לא הוה כ"כ אפוקי ממונא כיון דשבועה מיהא בעי משא"כ הכא דבעדות האחד לחוד מקרע השטר ודו"ק: תוס' בד"ה

קרני ראם (א) באה"ד לא כו' מיהו ק"ק. נ"ב ונראה דלא אמריק כך סברא דלא ניחא לי בתק"ח אלא בכיכא דהוא בא להחזיק במה שהוא בידו וכגון מע"י וכיוצא אבל לא להתחייב עצמו ע"י סברא דלא ניחא לו וא"כ מש"ה כ"ן דאין היבם מתחייב עי"ז מה לא נכסי שמת משתעבדי ל. ואיי למכור כנ"ל: (ב) בד"ה ר"מ הוא כו' וק"ק. נ"ב ודעת התוס' נראה דהא דצריך לדר"נ וא"ג השטר משום השיעבוד היינו משום דהשטר מחשב כמטלטלין ומש"ה אפילו נגבה קרקע צריך נד"נ משום דא"א לגבות לגביות השטר משום דהוי מטלטלי וא"כ נר"מ דמטלטלי משתעבדא לכתובה א"צ לדר"נ ועיין בר"ן פ"ב בזה והבן: (ג) בד"ה וסבר כו' דבפירות. נ"ב ולא"כ שמבואר בר"ח בנמסלק מנכסי ביפוי אחר נשואין א"כ לא ידע דמחיל ובכור: (ד) בד"ה ורב כו' ויש ליישב. נ"ב אין תי' מוכן דלמה להתוס' להביא הך דפ' אף על פי ולא הביאו מ..תני' דהכא. וע"כ נראה למ"ש התוס' לעיל לחלק בין לא ידע ומחיל ואפילו בדרבנן יש לחלק כן ועיין בדברי רבינו לעיל ובפירות נ"כ כ' רבינו דהוי לא ידע דאינו ברור שיגדלו אלא דאין זה מוכרח מ"מ היכא דלא סילק עצמו מפירי פירות וד"י הוה לא ידע דמחיל דא"נ דסילק עצמו מפירות מ"מ דלמא איירי והכיל לפירי פירות אבל בסילק עצמו גם מפירי פירות תו הוי ידע דמחיל וא"כ ממתניתין אין ראיה דיש לומר דר"י דמיירי דסילק עצמו אפילו מפירי פירות מהני אבל בלא סילק עצמו אלא מפירות לתודיה תו הוי לא ידע דמחיל ול"מ ומש"ה כי דמשמע דאפילו מפירות לתודיה מהני ואפילו בלא סילק עצמו מפירי פירות משום טעמא דל"ם:

חכמת שלמה

ירשים אלמא דלא איירי בשומרת יבם כלל שהרי שומרת יבם אדרבה יורשי סבא"ל חייבין בקבורתה והו"ק. (עיין במהרש"א): בד"ה והא בעינן נכתבנה לי כו' מידי ד וז אנוס: כו'. נ"ב לעיל פרק נערה דף נ"ג: בד"ה רוצה שימכור כו' אלא משעבדי כו'. נ"ב ותימה א"כ תקח לו בעיניו להוציאה וכ"כ התוס' בפ' החולץ דף ל"ט גבי אפשר לפרש כן אלא פירות דיכול למכור נכסיו ואפילו איבתדיף אחר כך נכסי הראשון אינה טורפת מהן כו' ע"ש: באה"ד דאי לאו הכי מאי אהני ליה כו' כנ"ל. וני"ב פי' מה מרויח בכך עיין בפ' החולץ דף ל"ט:

דף פב ע"א גמ' אלא לא אפשר דתנן דתנא דמתמיר כו' כנ"ל: תוס' בד"ה הא דאמר מעכשיו כו' ולא בא אחר וקדשה כו'. נ"ב קאי על מתניתין דהתם דאם בא אחר וקדשה בתוך שלשים מקודשת לשני לא בא אחר וקדשה רב ושמואל אמרי תרוייהו מקודשת אע"פ שנתאכלו המעות: באה"ד שאינו מעכשיו דשהם כו' כנ"ל:

הכותב פרק תשיעי

דף פג ע"א תוס' בד"ה כדרב כהנא כו' וכשרוצה חוזרת בה כו'. נ"ב והר"ן כתב בשם הרמ"ה בפרק א"ע שאינה יכולה לחזור ע"ש: ע"ב תוס' בד"ה הוא אמינא עד עולם כו' שבחייו ובמותה כו'. נ"ב נ"ל בדשיירא מחיים שלא יאכל אחר מיתה והו"ק. (עיין במהרש"א):

דף פה ע"א תוס' בד"ה אית לך סהדי כו' סבורה היתה שהיא טענה מעולה כו'. נ"ב פי' ומש"ה מאחר שמתחלה לא טענה דתבעתינהו והשתא היא דקטענה לא מהימנא דהשתא לית לה מגו אבל בטענה ראשונה דתפסה מחיים היתה נאמנת כיון שבאותה שעה היה גם היא מגו אבל בטענה דתבעתינהו דשעתא א"כ לית לן למימר מגו ולסימנה דהכיא בעתה הוי מגו למיפרע ומגו למפרע לא אמרי' ומ"מ אי לאו דאמרי'

אם לך הי' אלא דעל ידי כך היתה יכולה כו' שיפרעו היורשין מה שהיה חייב לה כו' עכ"ל ובהכי ניחא דאין להאמינה במגו דנהנסו או להד"ס או החזרתיו לך כמ"ש הרא"ש דא"כ מפסדת ולא היתה יכולה להראות השטרות ליורשין ליפרע מהן מה שהיה חייב לה אביהם אבל הרא"ש תירץ בזה דמיירי שהפקידו אצלה בעדים כו' ע"ש ולא ידענא בעיקר קושיית התוספות להאמינה במגו דלקוחין אמאי לא תירצו (א) כן בשהיו עדים שבאו לידה בתורת פקדון וכה"ג כתבו התוס' גופייהו לקמן לאוקמי בהכי הך דפרק האשה שהלכה ודפרק איזהו נשך ע"ש ודו"ק: **בא"ד** דבאותה שעה שאמרה מחיים תפיסנא סבורה היתה שהיא טענה מעולה כו' עכ"ל ר"ל דשהוא בקרא לעיל ניחא דבאותה שעה שהיה טוען מחיים תפיסנא היה יכול לטעון לקוח וה"נ הכא אילו היתה טוענת מעיקרא דהבעתינהו מחיים היתה נאמנת במגו דלקוח אבל כיון דמעיקרא לא היתה טוענת רק מחיים תפיסנא ולא היתה נתכוונה לטענת דהבעתינהו מחיים מדלא טענה מעלמה אלא שסבורה כו' ואם כן השתא אין להאמינה במגו דלקוח כיון שכבר אמרה מחיים תפיסנא וה"ל מגו למפרע ודו"ק: **ע"ב** תוספות בד"ה ועוד הא כו' דהנך תרי טעמי אין מועילין זה בלא זה דבעינן כו' עכ"ל ר"ל דאי לא הוה סימן א"כ דלא אמיד הייתו אומרים דזבנה וכמ"ש הרא"ש אבל כיון דזה אומר סימן וגם זה לא אמיד אנו תולין בו ולא נימא דזבנה אבל לפירוש רשב"א בסוף הדיבור מטעם דלא אמיד לחוד ודאי דלא הייתו אומרים דזבנה אלא דצריך לתת סימן משום דאיכא למיחש דאינים אחרינא הוא וק"ל: **בא"ד** וכן בפרק א"נ כו' ואתי אינים מעלמא ויהיב בהו סימנא ושקיל כו' עכ"ל ויש לתרץ דה"ק התם דלמא אתי אינים מעלמא אחר מיתתו של הנפקד ויהיב ביה סימנא ושקיל ליה כיון דלא ידעינן ביה דאמיד וכ"כ התוס' (ב) שם וק"ל: **בא"ד** התם מיירי כשיש עדים שהפקיד אצלו דהו לא מהימן לומר לקוח כו' עכ"ל אבל בהנך שובדי דהכא ליכא למימר הכי שיש לו עדים שהפקיד אצלו דא"כ בדרגיל ועייל ונפיק נמי להתם לא ה"ל למתלי באינים אחרינא וק"ל: **בא"ד** אבל דהכא פריכא אין בו סימן והא ליכא למיחש שמא יכירו בטביעת עין כו' עכ"ל ר"ל ודאי דאין למפקיד להאמין בטביעת עין רק בסימנא אבל כיון דאיכא עדים שהפקידו בדהכא פריכא נמי יש לחוש שיכירו העדים בטביעות עין אלא דלא שכיח וק"ל:

דף פו בד"ה תיזיל ותיהלה כו' ונמצא שמרוותת הרבה ומביא ראיה משה דאמרינן בפרק שני דקידושין כו' שילטרך לשלם לה ומיהו לא נתיישב לרשב"א לשון כו' כל הכתוב בשטר עכ"ל כנ"ל: **בא"ד** ואם היה חייב לשלם כל הכתוב בשטר אמאי לא סמכה דעתה כו' עכ"ל אבל הי לא מחייב כל הכתוב בשטר לא מחייב התם לשלם לה אלא פרוטה דבהכי מיקדשה האשה והיא לא סמכה דעתה ליקדש בפרוטה כן נראה מדברי הרא"ש שם וק"ל: **בד"ה** לאשה לא כו' ואפילו קדם זמן הכתובה לזמן השטר כיון שלא תקנו שתטרוף כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דודאי לענין קרקעות כיון דשייך ביה שיעבוד וטירפא מלקוחות אם קדם זמן האשה לבע"ח היא גובה ולא הבע"ח כפרש"י אבל לענין מטלטלין כפי תקנת הגאונים בזמן הזה דגובין מהן כתובה ובע"ח לא שייך בהו קדימה כיון דאין בהו שיעבוד וטירפא מלקוחות וה"ל זמן שוה בשעת גבייה וה"ל כמו לוה ולוה וכתב להם דאקני וקנה ומכר דשיעבוד שניהם חל בשעה אחת בשעה שקנה וכמו שזמנם שוה הוא ומבעיא לן התם אי לקמא משתעבד או לבתרא והכא בין במטלטלין בזמן הזה אפילו קדמה הכתובה לבע"ח ובין בקרקעות אפילו קדמה הכתובה לבע"ח וכתב לשניהם דאקני ואח"כ קנה נותנין לבעל חוב ולא לאשה כמ"ש הרי"ף והרא"ש ודו"ק: **בד"ה** אמר לא ניחא לי כו' וי"מ דאתולה מעותיו בעובד כוכבים קאי כו' אבל חובא איכא אנכסי כו' השיעבוד נמי הוה על המעות כו' עכ"ל בפסקי התוספות כתב על דבריהם אלו וצ"ע גדול בפנים לפרש דבריהם לע"ד דתולה מעותיו ודאי דאיירי מיניה ואמרינן מיניה אפילו מן גלימא דעל כתפיה אלא דה"ק דבשלמא לרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דאין נזקקין לקטנים משום נררי אבל חיובא איכא אנכסי והוי השיעבוד נמי על המעות וא"כ ביתומים גדולים אף אם הניח להם אביהם מעות חייבים לשלם מעות וכ"ה בפסקי תוס' וא"כ כ"ש מיניה ומשום הכי בהולה מעותיו בעובד כוכבים היו כופין אותו למכור וליתן מעות אבל לדידך כיון דלא רמיא שיעבוד כלל אנכסי אלא במקום דאיכא מצוה כגון ביתומים גדולים ודוקא בדאיכא אחריות נכסים אבל בדליכא אחריות נכסים אין כופין אפילו ביתומים גדולים כמ"ש התוס' לקמן א"כ מיניה נמי אמאי נימא דאפילו מגלימא דעל כתפיה וכופין אותו ליתן מעות כיון דלא חל שיעבוד עלייהו כלל דהא מהאי טעמא אמרינן דאין כופין ליתומים גדולים ליתן מעות ודקאמר לא ניחא לי דאיעבד מצוה היינו לשלם ממעות דכמו שאין כופין ליתומים גדולים משום דלא חל שיעבוד עלייהו ולא דמי לגזלן דחייב לשלם מעות משום דבאיסור אתא לידיה משא"כ חוב דלוה ומשני תנינא דבמיניה כופין לעשות מצוה אפילו במעות ולפ"ז הכיא דקטינא (ג) דהרעא דלקמן לא אתיא כרב הונא בריה דרב יהושע דלדידיה גובין מעות מיתומים גדולים וכמ"ש בפסקי התוספות ולא אתיא אלא כרב פפא דס"ל דלא חל שיעבוד אנכסי ואין להקשות לרב פפא בדאיכא אחריות נכסים נמי לא יגבה אפילו מיתומים גדולים די"ל דמשום נעילת דלת אמרו שיגבה כדאמרינן בפרק האשה נקנית למ"ד שיעבודא לאו דאורייתא משום נעילת דלת אמרו שיגבה מלקוחות ומיורשין ודו"ק: **ע"ב** בד"ה היכא מגורשת כו' וי"ל דדייק מסיפא כו' דבסימטא לא מהני תפיסה כו' עכ"ל אבל מרישא דמהני תפיסה ברה"ר ליכא לדיוקי בהיפך הא בלידי רה"ר לא מהני דאימא דרה"ר ותפתני פייט לידי רה"ר וליכא לדיוקי כלל מרישא כמו בסיפא גבי סימטא וק"ל:

בא"ד מיהו לאיכא דאמרי מהמה לידי רה"ר נסימטא עכ"ל ט"ט למסקנא דהכא דאמרי דקאמר לא רה"ר לחוד ולידי רה"ר לחוד ויש לדקדק בלישנא דאיכא דאמרי אמאי לא תקשי ליה אכתי אדרבה אינה מגורשת מדר' יוחנן (ד) ור"ל דס"ל אפילו בסימטא לא קנה דליכא למימר לר"י ור"ל עדיפא לידי רה"ר לענין קנין מסימטא דא"כ ה"ל סברא ר"י ור"ל הפוכה מסברת התלמוד דעדיף ליה קנין סימטא מלידי רה"ר כמ"ש התוס' וי"ל דלא ס"ל לתלמודא כר"י ור"ל בהא ודו"ק: **בד"ה** ר"א אומר ע"י גלגול כו' אלא טעמא דת"ק דא"ל כיון דדייקת כולי האי כו' עכ"ל ל"ע לדבריהם דהכי המקשה דפריך מברייתא אא"א ע"י גלגול מאי כ"מ והא אסיק אדעתיה הא דמשני ניה דא"ל כיון דקדייקת כו' לפרוך ממתני' גופא אא"א על ידי גלגול מאי טעמא דת"ק ולולי דבריהם נראה דרש"י לא פירש כן אלא לפי דעת המקשה אבל לפי האמת ודאי דטעמא דת"ק משום דא"ל כיון דקדייקת כו' גם מה שהביאו ראיה מן הירושלמי לפירושם לאו ראיה היא דודאי לפי המסקנא דלא פליגי אלא בלכתחלה דהאי טעמא הוא דלא שייך בלכתחלה האי טעמא דרש"י והו"ק: **בד"ה** נדר ושבועה כו' ועל יורשיך כו' כגון שנתן לה רשות לעשות יורשין אפוטרופסים כו' עכ"ל אע"ג דבגמרא מוקי רישא דמתניתין בפוגמת כתובתה ושפיר איכא לפרושי ביה פטור שבועה ליורשין היינו שלא פקדו כפרש"י אלא דמתני' איירי נמי בפטור שבועת אפוטרופסין במכ"ב כפרש"י בגמרא ולענין פטור שבועת אפוטרופסין לא ניחא לפרש לגבי יורשין שבועה שלא פקדו אלא בשהן עצמן האפוטרופסין וכגון שנתן לה רשות כו' כדאמר בירושלמי ודו"ק:

דף פז בפרש"י בד"ה כתוב דלא משבעת לי ומגו דרמיא כו' פטור כל שבועות עכ"ל דלמ"ד נמי דפוטר אותה משבועת הפוגמת אית לן למימר דפטרה נמי משבועת אפוטרופסין במגו דרמיא כו' דע"כ איירי נמי רישא בפוטר אותה גם משבועת אפוטרופסין כדמוכח בסיפא דהלכה מקבר כו' דקאי אזו שפטרה משבועת אפיטרופסין כפרש"י במתני' וק"ל: **תוס'** בד"ה מנכסי יתומים כו' דהך דהכא הוה מוקי לה בגדולים כו' דלא נפשוט הא דבעי עלה כו' עכ"ל והטובא דמייתי התם ולא מוקי לאו נמי בגדולים צריך לתרץ בע"א ע"ש ודו"ק: **בא"ד** דלא תוקמא מתני' דהכא בגרושה כו' מתני' דהכא אמאי איצטריך כו' עכ"ל ומתני' דלעיל הויה עליו כתובת אשה ובע"ח כו' אע"ג דקתני בה יורשין מלי נמי איירי בגירשה ואחר כך מת והיא ודאי דאיצטריך ליה למתני משום האי דינא ופלוגתא מי הוא קודם לזכות בפקדון או מלוה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ואלו נשבעין כו' וי"ל דהאי תנא לא חשיב פוגם כו' ואיצטריך שפיר לאשמועינן דנוטלין עכ"ל וק"ק דהא תלמודא קאמר אבל שלא בעדים אימא תיהוי כמשיב אבידה ותשקול בלא שבועה קמ"ל ויש לייש דודאי עיקר מלתא דפוגם אתי לאשמועינן דנוטלין כמ"ש התוספות אלא דתני שלא בעדים לרבותא לגבי בעדים מהאי טעמא דקאמר דלא נימא תשקול בלא שבועה וק"ל: **בד"ה** א"ד פוגמת כו' אבל הא דלא מודה דנפרעת כלל לא שייך ביה האי טעמא אבל תימה לי א"כ כו' עכ"ל ל"ל דבריהם אע"ג דבפוחתת ודאי לא שייך האי טעמא דלא דייקא ואם כן מאי קמבעיא ליה דודאי דנאמנת במגו דלא פוחתת כלל אלא דקמבעיא ליה בפוחתת בכעין אבעיא דלעיל דדלמא פוגמת היא ואיערומי קמערמא לומר פוחתת ואין להקשות כיון דבפוגמת סבורה שהיא דייקא כמו שכתבו לעיל התוספות מאי שייך למימר ביה דאתי לאיערומי ביה די"ל דלא אמרו התוספות בפוגמת לעיל דסבורה שהיא דייקא ולא ניחא לה לשקר ולגזול ולומר דלא נפרעת כלל אבל לשקר ושלא לגזול כגון בפחות מש"פ או בפוחתת שאינה משקרת אלא כדי לאמת דבריה יותר מבעיא לן שפיר אי נימא דקא דייקא לומר כן או נימא דמערמת לומר כך וליכא לאקשויי דאם כן אמאי לא נהימנה בפוגמת במגו דפוחתה דנאמנת לפי האמת דאיכא למימר לאידך גיסא כיון דהיא סבורה דדייקא שפיר ליכא למימר אפילו בכה"ג מגו ועל פי הדברים האלה תמיה להו שפיר אם כן כל שעה אתיא לאיערומי לפחות ואמאי פשוט ליה לתלמודא טפי בפוחתת דלא אתי לאערומי מבפחות מש"פ דסלקא בתיקו אי אתיא לאיערומי אי לאו ודו"ק: **בד"ה** ועוד אין נשבעין כו' וברייתא דמייתי כו' לא תקשי לרב כו' דאין למדין מן הכללות כו' עכ"ל והיינו השתא דע"כ לרב בעי בע"א כפירה עצמה ב' כסף כמו במודה במקצת ותוס' בפ' שבועת הדיינין כתבו דבלא"ה לשמואל נמי האי כ"מ לאו דוקא דהא איכא כפירת שיעבוד קרקעות עכ"ל ע"ש ונראה ליישב לדברי התוספות דהכא דלא קאי האי כללא אלא בשנים (ה) דמחייבין ממון הייט בע"פ דליכא שיעבוד קרקעות ולכך לא כתבו הכא אלא לרב נ"ל דהאי כ' מקום לאו דוקא וק"ל:

דף פח בפרש"י בד"ה לידי שבועה דאורייתא כו' ואוחז ספר בידו כו' עכ"ל לעיל גבי הא דסבר רמי בר חמא כו' פרש"י לענין היפוך שבועה דלא מפכינן בדאורייתא ואפשר שאינה פירושו בכאן גבי פקח הוא משום דלענין היפוך שבועה לא שייך לומר דפקח הוא להביאה לידי שבועה דאורייתא דאיכא דניחא ליה בהיפוך שבועה וק"ל: **תוס'** בד"ה מייתי לה לידי כו' דכ"מ אליבא דרבי אבא דהלכתא כוותיה דאמר דחוזרת שבועה למחויב כו' דהכי מוכח התם בפרק כל הנשבעין עכ"ל כנ"ל וכ"ה ברא"ש ור"ל אליבא דרבי אבא דסבר בפרק כל הנשבעין בשניהם חשודים דחוזרה שבועה למחויב לה מעיקרא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ה"נ הכא אי הוה שבועה דאורייתא והבעל והאשה שניהם חשודים חזרה השבועה לאשה ומתוך שאינה יכולה לישבע אין הבעל משלם (ו) אבל כיון שאינה אלא שבועה דרבנן אע"פ שאינה יכולה לישבע משלם הבעל ומה שלא רצו לפרש בפשיטות טפי ולכ"ע וכגון שהאשה חשודה דבשבועה דאורייתא

שינוי רשם (א) תוס' ר"ה איכ תך כו' נא תירנו . נ"ב נראה דהתוס' מפרשים דלא היתה רחיה אחרת שיש לה חוב אלא שהיתה טוענת כן שחייב לה והפסיכו בשד חובה וא"כ ע"כ אין כאן עדי פקדון דאנ"ש אין נאמנת לומר שחייב לה : (ב) באה"ד וכן כו' וכ"כ התוס' . נ"ב התוס' לא כ"כ שם אלא לפי הסברא דיהיב סימנא סגי אפילו באמיד אבל אם סימני' לחודי' ל"מ ליתא לזה וכמ"ש התוס' שם בב"מ. וכאן דהתוס' נהתו לסברת דבעינן לא אמיד בהדי סימנים ל"ש תי' זה דשם לא הוי לא אמיד ומ"ש רבינו כיון דלא ידעינן ביה דאמיד אין סברה לדבריו דאטו בעינן שנדע שאמיד אדרבה בעינן שנדע דלא אמיד וכן סבתם אין נאמן וז"ב : (ג) בד"ה אמר כו' ולפי"ז הכיא דקטינא . נ"ב וקשה דא"כ רבא דסובר שיעבודא דאורייתא וכמ"ש התוס' בפ' הניזקין ומ"ט קאמר אי פקח הוא מגבי ניהליה ארעא עיין בדף נ"ב הא בגלא"ש גבי אפילו מטלטלי דיתמי והפשר דעת רבינו לחלק בין מעות למטלטלי וגם זה ליתא דשם מעות הוי וע"כ נראה דמטלטלי לכ"ע לא משעבדי אלא דשם אינו אלא מטעם פריעת בע"ח מצוה ושיעבוד אין כאן ע"כ לא גבי מזוזי דהפילו לגבי דידיה שיעבוד אין כאן אלא כפיי' בתשלומין משום חיוב הגוף שנתחייב וחיוב הגוף לא הוי במטלטלי יותר מקרקעות אבל אם אתיי' מכח שיעבודא א"כ גם על המעות הוי מכח שיעבוד החוב על המעות ומש"ה כפינן על המעות דוקא : (ד) באה"ד מיהו כו' אינה מגורשת מדר' יוחנן . נ"ב זהו לסברת התוס' דלר"י ור"ל ל"מ במונח בסימטא לענין הגט וכמו שהניח בנ"ע על ר"י אבל אינו מוכרח דאע"ג דהפיסה מהני בסימטא מ"מ יש לומר דהוי מקום הראוי לקנין דהא מהני משיכה בסימטא וא"כ מהני בהנחתו בסימטא : (ה) בד"ה ועוד כו' אלא בשנים נ"ב נראה כוונתו דהיכא דאיכא שיעבוד קרקעות ל"ש לומר שנים מחייבים אותו ממון דהרי אין כאן חיוב דשטר העומד לגבות כגבוי דמי ומש"ה לא הוי זה בהאי כללא : (ו) תוס' ד"ה מייתי כו' אין הבעל משלם . נ"ב מלשון זה נראה דהתוס' לא קאי על האי דאי פקח דכבה"ג הוי הבעל טעל אלא דמייתי בכ"מ לענין בד"ה אפילו במקום שהי' טולת וכדמשמע מלשון התוס' בתירוצם השני וא"כ נראה דבכה"ג שהיא חשודה בעצמה ג"כ אין הבעל צריך לשבע דאע"ג דתקנו כתשו' שכנגדו נשבע זהו דוקא ליטול אבל אם יצטרך לשבע ליפטור ל"מ דכל שהנוטל א"י לשבע ממילא פטור והבן :

חכמת שלמה

דאמרי' שסברה טענה מעולה היתה אם כן בטענה ראשונה שטענה מחיים תפיסנא היתה טוענת דהבעתינהו דאל"כ אין זו תפיסה כיון דבתורת פקדון באו לידו ע"כ אומר שסברה שטענה מעולה היא ומספיק לה בכ. לא טענה מעלמה כן אם כן מה בטענה אח"כ הוה טענה אחריתי והוי מגו למפרע. **בד"ה** מרענא כו' בפ' שבועת הדיינין כו'. נ"ב ותימה למה לא הביאו פי' ר"ת שפירש הכא לענין נאמנות בשטר כמו שכתבו התוס' בריש מעות הלואה דף ק"א וכן הרא"ש הביאו כאן: **ע"ב** גמ' ואפילו יורש מוחל כו' כצ"ל: **שם** מפני שידו כידה כו'. נ"ב אף שרבא אמר לעיל ידו עדיפא מידה היינו לענין נכסים שהכניסה לו והכא לא שייך למימר הכי דאפילו עדיפא ידו באותו החוב ממנה סוף סוף לא גרע מאילו מכרה החוב לאחרים דלית בה יד כלל ואפילו הכי יכולה למחול אלא כלומר ידה כידו ופיה כפיו ומחילתה אינה מחילה אלא בעלה ודוק. ומש"ה נראה שאף הוא אינו יכול למחול זולתה אף בידו עדיפא והו"ק :

דף פו ע"א גמ' אמר ליה הוא עושה הי' כצ"ל. וכ"כ כצ"ל לגביה וכן ירא"ה בהרי"ף והו"ק : תוס' בד"ה לאשה כו' זמן הכתובה לזמן השטר [illegible]

גבי מטלטלין וה"ה גבי קרקעות כגון לוה ואח"כ קנה ומכר כדלקמן דבעלמא חולקים והכא בעל חוב קודם וכן פסק הרא"ש : **בא"ד** כיון שלא תקנו שתטרוף מן הלקוחות כו'. נ"ב פי' מטלטלים אינה טורפת מן הלקוחות אלא ממה במנלה נעין כו' ודו"ק: **ע"ב** רש"י בד"ה והוא בכורים כו' אא"כ מגביהו כו' לא נרשותיה הוא דניהוי גירושין היילי כנ"ל :

דף פז ע"ב תוס' בד"ה אמר רבא כו' תימה לרשב"א כו'. נ"ב אבל לפי מה שפירשו התוס' במקומות אחרים דהאי איסתמוטי אינו אלא טעם למה לא יהא נאמן במיגו לק"מ ודו"ק :

דף פח ע"א תוס' בד"ה ועוד אין נשבעין כו' עצמה שתי כסף כו'. נ"ב פי' ונמצא גבי מד אחר נמי בעינן שתי כסף לפי מה שפי' וק"ל: **בד"ה** מייתי לה לידי שבועה כו' ונדרים לא נקים והוא כו' כנ"ל: **בא"ד** והיכא דאינו יכול לישבע כו'. נ"ב וגבי הבוד אמרינן כעג"ז נשבע [illegible] שפירשו התוס' משום תקנת השבוד כו' : **בא"ד** א"נ למאן דאית ליה דבדרבנן משכיני [illegible] לא מפכינן נסתא מינה ביכא דהי בשבועה דרבנן פיא אי לריוכי כשבע ושול ואי דאורייתא [illegible]

מהפכינן השבועה אשכנגדו אבל בדרבנן לא מהפכינן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דהכי מפלגינן בהדיא בפ' שבועת הדיינין כבר כתב בזה הרא"ש ליישב בשם תשובת רב אלפס דלענין לישבע וליפטר כי הכא עבדינן שפיר תקנתא לתקנתא ע"ש ודו"ק: **בא"ד** א"נ למאן דאית ליה דבדרבנן מהפכינן ובדאורייתא לא מהפכינן נפקא מינה כו' דאי שבועה דרבנן היא מ"ל כו' ואי דאורייתא לא מצי למימר לבעל כו' עכ"ל כל"ל מתוך הסוגיא דפרק שבועת הדיינין ואיירי באינה חשודה ועיין ברא"ש שדחה זה הנ"מ: **בד"ה** היכי סמיך כו' הלואה אחר הלואה אי מצטרפי דאיכא מאן דאמר לא כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דלמ"ד נמי דהלואה אחר הלואה מצטרפי היינו דלא תוכל להכחיש פרעון אחד מהם ליטול בשלישית כפרש"י אבל מ"מ לא יוכל למוקמי לקמא במלוה ע"י הע"א שהרי בב' נצטרף עדותו (א) על פרעון אחד ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ב"ד משביעין כו' כששמעו בו שמת ושפיר קתני ויורשין כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ היינו נפרעת שלא בפניו והיינו נפרעת מיתומים ואמאי לא מוקמי פלוגתייהו בכה"ג בפשיטות אנפרעת מנכסי יתומים די"ל דע"כ לשמואל דמפרש פלוגתייהו התם בששמעו בו שמת הא דלא נקט פלוגתייהו בכה"ג במת על מטתו לרבותא נקט הכי כמ"ש התוספות שם ולהכי מוקי פלוגתא דהכא נמי בכה"ג וק"ל: **בד"ה** וקמיפלגי כו' ומתני' כגון שמינה בעלה לאחר מיתה דבלווי ב"ד כו' דלא שייך ביה כו' והכא אנו רואין כו' עכ"ל ר"ל דצריך לאוקמא בדחוקי הא דהלכה מקבר כו' ואם נעשית אפוטרופא כו' היינו שנעשית כבר בחייו ע"י אביהם משום דבלווי ב"ד לאחר מותו כו' ובממנה מעצמה נמי לאחר מותו ליכא לאוקמא כו' דלא שייך ביה טעמא כו' דהא הכא בממנה מעצמה אנו רואין דמן הדין אין מעמידין אשה כו' כדאמר בפרק הניזקין וא"כ ודאי דאין לחוש לה אם המנע מכח השבועה וק"ל: **בד"ה** להפוקי מדר"א ומחלוקתו כו' דנקט אין היורשין משביעין אותה לאו דוקא דה"ה כו' עכ"ל ואין להקשות בהוא עצמו דקתני בסיפא שאינו משביעה על האפוטרופסות שבחייו באינה תובעת כתובה הא בתובעת כתובתה משביעה דמשמע אגב דמשביעה אכתובתה משביעה נמי אאפוטרופסות שבחייו הא"נ דנפרעת כתובתה בלא שבועה היינו כשאינו טוען להשביעה אבל כי אמר לה השבע לי אכתובה דלא פרעתיה שפיר יכול להשביעה ואגב זה משביעה נמי אאפוטרופסות ומיהו ברישא דמילתא דנקט יורשין דוקא כיון דפטרה מן השבועה עדיפא להו יורשים כיון דאנן טענינן ליתמי להשביעה על כתובתה משביעים אותה אז גם על האפוטרופסות אע"פ שפטרה אבל בחייו כיון דאנן לא טענינן ליה להשביעה על כתובתה אין משביעין אותה נמי על אפוטרופסות כיון שפטרה: ודע שיש לדקדק בשמעתין אמאי שביק רב פפא מלאוקמא הא דקתני אינה תובעת כתובתה כו' דהיינו נמי ביורשין דוקא וכדאוקמא לעיל במינהו אבי יתומים זר"ש כאבא שאול ורבנן כרבנן ויש ליישב כמ"ש לעיל דנראה דחוק לאוקמא מתני' דקתני נעשית אפיטרופסות דהיינו שמינה אותה בעלה לאחר מיתה אלא דממנה מעצמה לאחר מיתת בעלה ובהכיא לא שייך דאי משתבע מימנע כמ"ש הא שפות לעיל ומשתבע לכ"ע ודו"ק: **בד"ה** הוציאה גט כו' ולשמואל דאית ליה אין כו' הוציאה גט כו' ממש כו' עכ"ל ועיין בתוספות בפרק קמא דמציעא שכתבו גם דשמואל מצי סבר כר' יוחנן דלא אמר כלום והוציאה גט היינו עדי גט כו' עיין שם באורך:

דף פט בא"ד אע"פ שאין נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כו' עכ"ל ר"ל דאית לן למימר דלא פליגי עליה דר"י וס"ל דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אלא במקום שכותבין כתובה דכיון דאין הכתובה בידה נאמן לומר פרעתי אבל במקום שאין כותבין כתובה מסברא דלא פליגי וס"ל נמי כר"י דלא אמר כלום דאל"כ במה תגבה כתובתה ולקמן כתבו א"כ שמואל לית ליה דר"י דאמר לא אמר כלום כו' היינו אפילו במקום שאין כותבין כתובה דגט הוי במקום כתובתה כו' ודו"ק: **בא"ד** דלמחר תגבה פעם שנית ולא יוכל לומר לא גרשתיך וגם לא יוכל לומר פרעתי כו' עכ"ל דאם אין הגט בידה במקום דאין שם עדי הגט יוכל לומר לא גרשתיך וה"ה דיוכל לומר אין את אשתי אך מ"ש דגם לא יוכל לומר פרעתי ק"ק דהא אין הגט בידה נמי לא יוכל לומר פרעתי לפי מ"ש דלא אמר כלום לכ"ע במקום שאין כותבין כתובה ויש ליישב דיוכל לומר פרעתי בב"ד אחר במגו דלא גרשתיך או במגו דאין את אשתי ודו"ק: **בא"ד** וכ"ת יכתבו שובר הא סבר דאין כותבין שובר כו' עכ"ל ר"ל דאין כותבין שובר במלתא דאיכא לתקוני כי הכא שהוציאה הגט מידה אבל במילתא דליכא לתקוני וא"א בענין אחר כותבין שובר לכ"ע כדמוכח לקמן בתוספות וק"ל: **בא"ד** והיה לי שובר שלא תחזור ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן כו' עכ"ל דאע"ג (ב) דכתובה בידה שאירע כך שכתב לה אין גובה בה כיון דבמקום שאין כותבין כתובה הוא ומשום גט נמי לא היה לו לחוש שכבר נקרע לפי דבריו אלא שהיה לו שובר שלא תחזור כו' דלהך חששא שתגבה בעדי מיתה א"א לתקוני אלא ע"י שובר וק"ל: **בא"ד** והא יכול לבא לידי הפסד על ידי מה שנשאר גט וכתובה בידה כו' עכ"ל דהא בהוציאה עדי הגט מוקי לה אביי למאי דהדר ביה וכר"י ואם כן נשאר הגט וכתובה בידה דבמקום שכותבין כתובה מוקי לה אביי וכיון דסבר אביי דאין כותבין שובר היכא דאיכא לתקוני מלתא ה"נ הכא איכא לתקוני מלתא שלא יבא לידי הפסד בבית דין אחר על ידי שתוציא הכתובה והגט מידה ותירצו בכתובה שיש עדים שנשרפה ובגט נמי כיון דמצי אמרה בעינא לאינסובי ביה כו' דהכי אית ליה לאביי התם בפ"ק דמציעא וא"א לתקוני בגט רק ע"י שובר וק"ל: **בד"ה** ש"מ כותבין כו' א"כ כל כמה דמצי למידק מרישא מדקדק כו' עכ"ל ובהא דמשני במקום שאין כותבין הוא יתורץ נמי הסיפא דהיה לו שובר שלא תחזור ותגבה בעדי מיתה כשתתאלמן כמ"ש התוס' לעיל דבמקום שאין כותבין א"א לתקוני כ"א ע"י שובר ודו"ק:

בד"ה גט גובה כו' דיכול לבא לידי הפסד כו' דכשתתאלמן תגבה שנית מנה ומאתים כו' עכ"ל מפרש"י נראה שא היה קושיית המקשה דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דאי לא תגבה לאחר מיתתו בתורת אלמנות כו' דהא ודאי בתורת גרושה לא הדרא גביא כו' ע"ש אבל התוספות לא ניחא להו לפרש כן פרכא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דא"כ לא הוה מפני רב מידי דגט גובה עיקר כו' וכמ"ש התוספות הכא אלא דעיקר הפרכא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר דאל"כ ברישא שהשאר הכתובה בידה יכול לבא לידי הפסד במקום שכותבין כתובה דלא יהיה נאמן לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך והסיפא דאינה גובה בכתובתה לא תקשי ליה דיפרש כר"י כמ"ש התוספות כל זה לעיל אך קשה לכאורה כיון דעיקר הקושיא היה לדברי התוס' מעיקרא שיפסיד במה שהשאר הכתובה בידה שלא יוכל לומר פרעתי מנה מגו דאלמנה נשאתיך אם כן אין תירוצם מספיק לקושייתם הכא דנהי דלרב גובה עיקר אפילו בעדי מיתה מ"מ הפסיד במה שהשאר הכתובה בידה שלא יוכלו היתומים לטעון בב"ד אחר כשתביא עדי מיתה דפרעתיה מנה מגו דאלמנה נשאתיך ומהרש"ל כתב ליישב זה דל"ל לרב דמוקי מתניתין בעדי היטומא או באלמנה עכ"ל ולא הבנתי דבריו דמ"מ במקום דליכא עדי היטומא יבואו היתומים לידי הפסד על ידי הכתובה שתשאר בידה ובאלמנה נמי ליכא לאוקמא דמ"מ איכא מגו במקום שאין מכירין אותה שיוכלו לומר אין את אשתו דהכא לא שייך למימר בשהשאר הכתובה נמי בידה יוכלו לומר פרעתיך במגו דלא גרשתיך דהא לא בתורת גירושין באת לגבות אלא בעדי מיתה ועוד אי באלמנה מוקמת למתניתין לרב לא ה"ל לרב למימר כלל גט גובה עיקר כו' ה"נ ה"ל לשנויי קושיא דמעיקרא ש"מ כותבין שובר בפשיטות דא"כ אין כותבין שובר לא יוכל לבא לידי הפסד כיון דאלמנה נשאה אבל נ"ל בזה במה שדקדקו לומר והם לא ידעו שהיתה גרושה כו' דמשמע אם הם ידעו שהיתה גרושה ליכא למיחש למידי שלא תוכל לגבות שנית כשתתאלמן על ידי הכתובה שהם יהיו נאמנים (ג) לומר שכבר גירשה וגבתה עיקר כתובה על ידי הגט כדמשמע בסיפא והשתא אין חילוק בין שהשאר הכתובה בידה ובין שהגבה בעדי מיתה כיון שלא ידעו שהיא גרושה הגבה פעם שנית והו לא מידי וק"ל: **ע"ב** גמרא אלא כולה רשב"ג היא וחסורי כו' לכאורה קשה דלא הל"ל אלא דחסורי מיחסרא ומי הכריחו לומר דכולה רשב"ג והימא דמסכנה ואילך פליגי כדס"ד מעיקרא ויש ליישב כיון דהשתא מפרש שלא בגט דאמר רשב"ג היינו שלא בגט ממש אבל יש עדי גט אין סברא שיהיה ת"ק פליג עליה דאל"כ לת"ק במאי גביא עיקר במסכנה ואילך וק"ל: **בפרש"י** בד"ה מנלן דקאמר לעיל כו' חדא מינייהו גביא בלא בטרא שהרי בפרעון הראשון החזירה כו' עכ"ל דאף מקום שאין כותבין והיינו לנשואין מ"מ הכא בארוסה למאי דבעי למימר דלית לה כלל אי לא כתב לה ע"כ איירי בשהיה לה כתובה ומ"מ בפרעון הראשון החזירה כו' ומשמע ליה למר קשישא הא דקאמר לעיל עדי מיתה גופייהו כו' איירי נמי בארוסה מיהו ק"ק מי הכריחו לפרש"י לפרש כן דמר קשישא מוכח לה מהא דקאמר עדי מיתה גופייהו כו' כיון דאיכא לאוקמא בנשואין וטפי ניחא לפרושי דמר קשישא מוכח לה שפיר מהא דקאמר לעיל אלמנה מן האירוסין במאי גביא בעדי מיתה וליחוש דלמא גירשה ומפקא כו' ואם נאמר שאין לארוסה כתובה אם לא כתב לה מה בכך כיון שלא יהיה לה כתובה שכבר החזירה יכולים לומר לה שלא היה לה כתובה כלל ויש ליישב דליכא לאוכוחי מידי מהא דלעיל דפריך שפיר ודלמא גירשה ומפקא כו' והביא עדים שכתב לה כתובה ועל ידי הגט תגבה העיקר אבל לעיל בעדי מיתה גופייהו כו' כיון דאין לה כתובה אם לא כתב לה ה"ל לגבי ארוסה כמו במקום שכותבין (ד) ולא תגבה כ"א ע"י כתובה והו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** שני גיטין כו' זמן האחונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה כו' עכ"ל ובסיפא דקתני שתי כתובות וגט א' או כתובה וב' גיטין כו' אינה גובה אלא א' ה"מ למיתני בכה"ג אפילו בב' כתובות וב' גיטין וקדמו ב' הכתובות לגט ראשון אלא דלפי הטעם לא הוה רבותא טפי וק"ל: סליק פרק הכותב

מי שהיה נשוי פרק עשירי

דף צ תוספות בד"ה ש"מ בע"ח מאוחר כו' הע"ג דהתם במטלטלי איירי לק"מ דשור תם כו' עכ"ל ר"ל דמליסנא דש"מ משמע דאיכא לאסתפוקי ביה ומהכא הפשוט ליה א"כ דאית ביה פלוגתא ומהכא תקשי למאן דלית ליה הכי ובמטלטלין לפי' ר"ת ליכא מאן דפליג ביה דמה שגבה גבה אבל במקרקעי שפיר קאמר ש"מ בע"ח כו' דאית ביה פלוגתא בשלהי פרקין לקמן וק"ל: **בא"ד** וכענין זה היה רגיל ר"ת לפרש ש"מ מה שגבה גבה במטלטלי כו' עכ"ל לאו ממש כפירוש ר"ת דלפירוש ר"ת הך דשלהי פרקין והך סוגיא דשמעתא והך דהמניח במקרקעי מוקי לה ולפום הסברא דבעי למימר הכא מה שגבה גבה נ"ל כתירוץ רשב"א דבע"ח מאוחר עדיף מלוקח אבל ר"ת היה רגיל לפרש כענין זה דהיינו לחלק נ"כ בין מטלטלין ובין מקרקעי אבל מוקי הך סוגיא דהכא ודשלהי פרקין ודמניח את הכד דהיינו במטלטלין אבל במקרקעי לכ"ע לא גבה ולא עדיף כלל בע"ח מאוחר מלוקח אלא אדרבה לוקח עדיף במטלטלין מהאי טעמא שכתב דהדעתא דהני מטלטלין נחית ומיהו ק"ק בסוף דבריו שכתב וה"ל השתא הא דאמר לקמן לכ"ע מה שגבה לא גבה ובערכין כו' הקדש שאני כו' לא הוה צריך לכל זה דודאי למאי דקאמר שמואל לקמן דפליגי בבע"ח מאוחר כו' ע"כ לא מתוקמא אלא במטלטלי אבל למאי דמסיק דלכ"ע לא גבה מתוקמא במקרקע ולא תקשי ההיא דערכין דס"ל במטלטלין דגבה ויש ליישב ודו"ק: **בא"ד** והתיא כר"ע דאמר לעיל מי שמת והניח מלוה או פקדון

קרני ראם (א) בד"ה היכי סמיך כו' נצטרף עדותו. נ"ב רביט דקדק בלשונו נצטרף עדותו והיינו דאע"ג דכאן הוי ע"י תרי עדים כמו דינא דר"ח קנייתא דע"י העדאת עדים מחייב שבועה שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מ"מ כיון דככר נצטרף א"א לחייב שבועה כמבואר בח"מ סי' ל' סעיף ג' דע"י צירוף ליתא לדינא דר"ח קמייתא עיי"ש : (ב) בא"ד והיה כו' דאע"ג. נ"ב מסוגיא דקאמר במקום שאין כותבין ואמר דכתב לה עליו להביא ראיה מבואר דעכ"פ גובה בכתובתה בכתב לה אף במקום שאין כותבין וכן סי' בפרש"י עיי"ש : (ג) בד"ה גט כו' שהם יהיו נאמנים. נ"ב אין בו טעם שיהיו היתומים נאמנים לומר שכבר גירשה אחר שהיא בחזקת שלא נתגרשה ובסיפא שהיא עצמה באה לגבות ע"י גירושין ואין גיטה בידה נאמן לומר שגבתה בגיטה אבל הכא דאתיא לגבות בתורת אלמנה ל"ל לבר שלא נתגרשה כיון שהיא בחזקת שלא נתגרשה והפי' בסוגיא נראה שמחמת הטעם שמא תגבה כשתתאלמן א"א לעכב פרעון כתובתה אע"ג שאין כותבין סובר מכל מקום אין לנו להפסיד אותה כיון שטוענת שכבר אבדה כתובתה וקושית המקשה הי' דאמאי לא יאמן הבעל לומר שגבתה בכתובתה כיון שראיה ממה שאין בידה שטר כתובה שגבתה בו דאע"ג דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וא"כ אין ראיה ממה שלא שמרה שטר כתובה דסומכת על מה שתגבה בכח מעב"ד מ"מ זהו דוקא אם כותבין סובר אבל אם אין כותבין סובר וא"כ מטעם מעשה ב"ד אין לה לגבות בלי כתובה הוי לה לשמור הכתובה וראי' שגבתה לכתובתה ומשני דגט גובה עיקר כתובה וכמ"ש התוס' וא"כ אין לנו לומר שגבתה בכתובה גוף הכתובה ומש"ה כיון שאין נאמן לומר שפרע לה מטעם שיפסיד אם תתאלמן אין לנו להפסידה : (ד) בפרש"י בד"ה מנלן כו' כמו במקום שכותבין. נ"ב ואפילו למ"ש התוס' לעיל דלרב אפילו אין כתובתה בידה גובה בעדי מיתה והיינו אפילו במקום שכותבין מ"מ גובה באין כתובתה בידה מ"מ זהו דוקא כיון דאית לה בתנאי ב"ד אע"ג דהוי מקום שכותבין אין ריעותא ממה שאין בידה הכתובה אבל בארוסה דלא תקנו לה כתובה פשיטא דאין גובה באין כתובה בידה :

חכמת שלמה

כו' כנ"ל. וג"ב אינו בהדיא אלא שלשם נאמר דבדרבנן לא אמרינן שכנגדו נשבע ונוטל וסוברים התוס' הוא הדין כ"י להשבעין ונוטלים ודו"ק: **בא"ד** השבע ונוטל כו'. נ"ב פירוש באשר שבועה דאורייתא שנשבעים ונפטרים ודו"ק: **ע"ב תוס'** בד"ה הוציאה גט כו' לאחר הסכנה כיון דמודה כו'. נ"ב פי' מודה שגירשה :

דף פט ע"א תוס' בד"ה הוציאה גט כו' ואע"פ שהגט נשאר בידה כו'. נ"ב פי' לפי מה שחושד אותה שהטמינה ולא אבדה מ"מ יכולה לומר לו מה איכפת לך הלא אפילו היה בידי לא הייתי מוכרח ליתן לך דבעינן לאינסובי וזו קרי ליה אביי א"א שהרי בעי לאינסובי כו' אבל רב נחמן דפריך לקמן לרב הונא לא השיב זו א"א ביכול הבעל לומר וכי בעבור באתה רוצה להנשא [?] כו' אפסיד על ידך שאם יאבד השובר תחזור ותטרוף. על כן צריך לשנות דכתבינן אגיטא ומש"ה היכא דאין עמה גט יכול לומר לא אפרע עד שתראה הגט ונכתב עליה כו' כמו שפירשו התוס' לעיל אליבא דשמואל וכ"ה שהיה יכול לומר לא אפרע כו' ודו"ק: **בד"ה** במקום כו' והמורה לא כתבת עליה כו' כנ"ל: **בד"ה** גט גובה כו' ומיהו אי אמרינן לרב דאפילו כו'. נ"ב פירוש ויסבור כמו רבי יוחנן

שטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל מ"מ תימה שלא מפסיד מנה שהיה יכול לטעון מנה פרעתיך מגו דאלמנה נשאתיך וה"ה דטענינן הכי ליתמי א"כ שיתמי לא יפרעו אלא מנה שיאמרו הבא ראיה שבתולה היית ונ"ל דרב מוקי מתני' בעדי היטומא או באלמנה ודו"ק. (עיין במהרש"א) : **בד"ה** מיגו כו' בעלי והתירוני להינשא כו' כנ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה גובה שתי כתובות כו' ותנן בסיפא שתי כתובות וגט אינה גובה אלא אחת כו' כנ"ל. וכ"ב כתובה אחת למדנו שהכותב שתי כתובות לאשתו אינה גובה אלא אחת ואי משום דגירשה ואהדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא כתובה אחת :

מי שהיה נשוי פרק עשירי

דף צ ע"א תוס' בד"ה ש"מ בעל חוב כו' וה"ה אחת לבניה כו'. נ"ב פירוש כלבד שיקדים האחת לבניה אבל אי קדם ארבעה לראשונה פשיטא שלא יצא ידי ראשונה כדאיתא התם ועיקר הענין נפס [?] שאין קרוי השגת יד פתוח מסלע אבל היכא שיצא השגת יד אפילו העשיר אח"כ [?]

בו' עכ"ל יש לדקדק דהא לר' טרפון נמי מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה והתם שאני משום דהני מטלטלין לא ברשותייהו קיימי כמו שפרש"י והתוס' שם ומיהו בהא י"ל דהכא נמי איירי בכה"ג שהמטלטלין מונחים ביד האחרים אבל קשה אמאי קאמר הכא דיורשי ראשונה קודמין כו' אמאי לא יתנן לכותל שבהן ובשלמא למאן דמפרש התם לכותל שבהן היינו לכתובת אשה משום חינא הכא דתרווייהו כתובת אשה הן משום חינא נותנין לראשונה אבל למ"ד לכותל שבראיה דהיינו למוהר בשטרו אמאי קאמר הכא דנותנין לראשונה אדרבה לשניה ה"ל ליתן שהיא המאוחרת ויש ליישב (א) ודו"ק : **ע"ב** בד"ה הא איכא כו' בן קודם לבת הכא דאיכא למטעי ה"ל למידק עכ"ל ויש לדקדק דא"כ לעיל נמי דמשני דקודמת לגמרי משמע כדתנן בן קודם לבת וניחא הכא דאיכא למטעי דלאו לגמרי משמע ה"ל למידק ויש ליישב דלעיל כיון דאשכחן דקודמת לגמרי נמי משמע ליכא למטעי כל כך דאדרבה נימא כיון דקודמין בסיפא לגמרי הוא ה"נ דקודמין דרישא לגמרי הוא אבל הכא שפיר איכא למטעי בסיפא מיקדמי הוא דקדמי הא איכא שקלי דקודמין דרישא נמי הכי משמע בדאיכא דשקלי שניה ודו"ק :

דף צא גמרא ה"א כגון שנשא ג' נשים ומתו שתים בחייו כו' ק"ק כיון דבכה"ג שניהם עושין המצוה ופורעין הכתובה לשמעינן הך מלתא בב' נשים ומתו בחייו ואיכא בע"ת דהוה מותר אבל אחת מתה בחייו ואחת במותו ניחא דהוי רבותא טפי בכתובתה מבע"ה דבכתובתה השניה אינה פורעת וא"פ הוי מצוה כפרש"י לעיל ודו"ק: **תום'** בד"ה ומ"ש אפילו מטלטלין כו' כיון שיש שם מותר דינר מבעיא ליה כו' עכ"ל וקשה לי אמאי לא הקשו כן עוד לעיל מיניה דפליגי באחת בחייו ואחת במותו ור"ש מיקל לגבי ת"ק לא הל"ל אם יש שם כו' אלא כיון שיש שם מותר כו' ויש ליישב (ב) ודו"ק: **ע"ב** בתוס' בד"ה כך מועטין כו' משום דבכל דוכתא אזלינן טפי בתר נחלה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דבכל דוכתא היינו בין הכא ובין התם אזלינן בתר נחלה דזה אינו דהא במרובין ונתמעטו לא אזלינן הכא בתר נחלה דאורייתא אלא דר"ל דודאי במרובין ונתמעטו פשיטא ליה לתלמודא בין הכא ובין התם דאזלינן בתר שעת מיתה ואז זכו כ"א לפי זכייתו והתם בנחלה דאורייתא והכא בתקנתא דרבנן כדאמר תלמודא בהדיא הכא והתם פשיטא במרובין ונתמעטו כבר זכו כו' אלא במועטין ונתרבו הוא דמספקא ליה הכא והתם מעיקרא אם ניזיל בתר שעת מיתה וקאמרי דבין הכא ובין התם אסיקנא דאזלינן ביה טפי בתר נחלה דאורייתא ועיין עוד מה שכתבנו בזה בפרק מי שמת בחידושינו שם וק"ל: **בפרש"י** בד"ה דזבנה לכתובתה דאימיה שהיתה נשואה לאחר כו' עכ"ל נראה מפירושו לאחר שאינו אביו דאי היה אביו היה יכול למכור גם אם תמות אמו מקודם ואח"כ אביו שיהיה מכור מה שירש מאביו אבל הרא"ש כתב פרש"י שמכרה בחיי אביו אם ימות אביו ואח"כ כו' וצ"ל שלא רצה למכור אלא מה שירש מאמו ולא מאביו וק"ק לפי' נ"ל למימר כלל שהיה הבעל חי עדיין לא הל"ל אלא שמת כבר ומכר בנו מה שיירש מאמו אם תמות היא בחיי בנה ודוחק לומר דמעשה שהיה כך היה וי"ל לדברי התוספות דרבותא אשמועינן דדבר שלא בא לעולם אפילו בכה"ג דתלוי במיתת הבעל ואח"כ במיתת האם קנה היכא שבירר המכר וק"ל: **תום'** בד"ה דזבנה כו' ולפי לשון ראשון נמי לאו ראיה כמו שפרש"י כו' עכ"ל היינו מה שפירש דלאו לענין מכירה קאמר אלא לענין חזרת המעות אבל ר"ת דמייתי ראיה מיניה כמ"ש התוספות לא משמע ליה לפרושי לענין חזרת מעות אלא לענין מכירה וכמ"ש הרא"ש אבל הב"י טור א"ה סימן ק"ה הבין דברי התוס' בזה בדרך אחר ואין להאריך בו כי לא כוון יפה ע"ש: **בד"ה** ראובן שמכר כו' דכל מידי דאתא לאשמועינן השתא דא"ל כו' עכ"ל ר"ל למאי דמסיק רבא אי פקח אידך כו' ודאי ניחא דנקט באחריות אלא למאי דאתי רמי בר חמא לאשמועינן השתא דלא נחית לאשמועינן אלא מטלטלי שבק אבון גבך כו' והא שייך אפילו שלא באחריות כו' וק"ל: **בא"ד** דזקפן במלוה דוקא דאל"ה מאי קאמר דינא הוא כו' עכ"ל ועוד נראה לי (ג) לפרש דזקפן עליו במלוה דוקא דאל"כ היה יכול למימר שמעון דמחייס תפיסנא כההיא עובדא דבקרא וכההיא עובדא דמלוגא דשטרי דפרק הכותב דליכא מאן דפליג ביה דנאמן הכא במגו דפרעתיו אבל בזקפו במלוה וכתב עליו שטר מלוה אינו נאמן לומר מחייס תפיסנא כיון דבתורת הלוואה בא לידו וק"ל :

דף צב בפרש"י בד"ה ופייסיה כו' פיים את הנושה בשביל ראובן שבאחריות מכרה לו עכ"ל יש לדקדק בפירושו מי הכריחו לכך שפייסו משום דבאחריות מכרה לו וטעה בדעתו דאחריותו נמי על הני זוזי דיתמי ואימא דבלאו אחריות נמי הוי פיים ליה כדי להעמיד הקרקע בידו כדאמרינן לעיל (ד) ויש ליישב דדעת רש"י הוא דלא יוכל לסלק הבע"ח ולפייסו אלא היכא דבאחריות מכרה לו כיון דהמוכר שהוא הלוה יכול לסלקו כך הלוקח יוכל לסלקו שהוא עומד במקומו אבל היכא שלא מכרה לו באחריות לא יוכל הלוקח לסלק הבע"ח דכאיש אחר דמי ודו"ק: **תום'** בד"ה ראובן כו' דמלי שמעון למימר ליה מאי טעמא כו' אנא בהך תקנתא לא ניחא לי כו' עכ"ל אע"ג דמסתמא באחריות מכר הבינונית ללוי וצריך לשלם ללוי מ"מ ניחא ליה טפי הכי כדי להעמיד הקרקע בידו אע"ג שהיא זיבורית וק"ל: **בא"ד** דא"ל להכי טרחי כו' אם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית היה מגבה לו כו' עכ"ל ר"ל דמש"ה לא מצי שמעון למימר לא ניחא לי בהך תקנתא כמו שהקשה רבי לפ"ה משום כיון דאם היו כולם ביד שמעון האחרונה שהיא זיבורית מגבה והשתא כל אותו זכות יש לו ללוי לדחות אותו אצל זיבורית שביד שמעון שקנה באחרונה וק"ל: **בא"ד** וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה ולקח לוי אותה עידית כו' עכ"ל אין רצונו דמש"ה לא מתוקמא בשני שטרות ולקח עידית באחרונה כו' דהא א"כ בכה"ג גובה מלוי שלקח העידית מ"מ לא מתוקמא בכה"ג בשני שטרות כיון דהיפך בלקח עידית בראשונה ודאי לא גבי מעידית דהא מש"ה לא מתוקמא בב' שטרות ולקח זיבורית ואחר כך בינונית משום דהיפך בלקח בינונית בראשונה לא מתוקמא לפי פ"ה אבל רצונו לדחות דעת רבי בכה"ג בלקח עידית באחרונה דלא מצי שמעון למימר ולדחותו אצל לוי מהאי טעמא דאנא לא ניחא לי בהך תקנתא דרבנן דהא אם היו כולם ביד שמעון לא היה מגבה לו מן העידית ואותו זכות יש לו ללוי לדחותו אצל זיבורית ובינונית שביד שמעון ומ"ש התוספות עוד וכן אם זבן לוי בינונית כו' היינו נמי גם אם לקח לוי אותה בינונית שלקח שמעון באחרונה יכול לומר לו הנחתי כו' לאו דוקא הוא. אלא לשון גמרא הוא כמ"ש התוספות לקמן דר"ל כל זכות שיש לשמעון כשהיה שדה המכורה אצלו יש עתה ללוי וע"ז כתבו ומיהו יתכן להיות כו' בשני שטרות ואע"פ כו' והראשונה שלקח לוי בינונית כו' ר"ל דבכה"ג הוה מתוקמא שפיר בכל גוונא בין בלקח אותה בינונית בראשונה ובין באחרונה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אבל שבק כו' דהכא מייתי בתר הכי ומסתמא מיירי נמי ביתמי עכ"ל ובפ"ק דב"ק תירלו בע"ח דא"ל לכי תיהדר וק"ל: **בד"ה** דינא הוא כו' אית ליה ארעא אחריתי דליכא למימר להעמידה כו' כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום הרעומת כו' עכ"ל ר"ל דקרובים פסולים בין לזכות ובין לחובה וה"נ כשקיימו השטר של בע"ח יהיה ללוקח הרעומת על ראובן ואין להקשות דאימא דאיירי בדלית ליה ארעא אחריתא וכשיקיימו השטר (ה) של בע"ח יעידו את חובתו שלא להעמידה בפני בע"ח של ראובן די"ל דלא שייך הכא שהוא עושה כן כדי להעמידה בפני בע"ח שלא יהיה לוה רשע ולא ישלם כיון דכנגד בע"ח הוא טוען ה"ל כנגד בע"ח אחר לוה רשע וגו' והתם לא איירי שטוען כנגד בע"ח אלא לגבי המערער שאומר דשל אבותי הוא ודו"ק : **בא"ד** ואם תאמר אם כן המוצא שטר שכתוב בו הנפק כו' מ"מ תקשי מדאמר שמואל התם המוצא שטר הקנאה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם דטפי בפשיטות ה"ל להקשות מעיקרא מהך דאמר שמואל במוצא שטר הקנאה בין להאי תירוצא דלעיל דלא טענינן מזויף ליתמי וללקוחות ובין להאי תירוצא דהיכא דההרע בנפילה ניחוש לקיימו בטעות ואמאי יחזיר ובלאו תירוץ כלל נמי תקשי להו בפשיטות מדשמואל אדשמואל דהתם במלוה בע"ח קאמר לא יחזיר משום דאין חייב מודה והכא בשטר הקנאה קאמר דיחזיר אע"ג שאין חייב מודה כדמוכח התם דאיירי בכה"ג וא"כ לא תקשי להו נמי ליחוש לזיופי גבי יתמי ולקוחות ויש ליישב דודאי הך דשמואל בשטרי הקנאה משמע להו דאין הלוה שם מדקאמר התם ואי משום שמא כתב ללוות ולא לוה כו' כמ"ש התוספות שם ולכך לא הקשי להו מעיקרא אלא משטר שכתוב בו הנפק להאי תירוצא בתרא דניחוש לקיים הזיוף והא כתבו להרץ כיון דאפילו לפי תירוצא קמא ל"ק לן משטרי הקנאה משום דמשמע דאין הלוה שם הכא נמי ליכא אוקמא הך דשטר שכתוב בו הנפק ולפלוגי בהכי וכתבו עוד א"כ כיון דמקוים כו' דא"כ גבי שטר הנפק ליכא לן לאוקמא בכה"ג דאין הלוה שם כיון דלא מוכחא כההיא דשטרי הקנאה מכל מקום יש לומר כיון דמקוים דקדקו ביה ב"ד כו' והו לא מידי וק"ל: **בא"ד** והא"ל דלא טענינן מזויף מ"מ יגבה דהא נקיט בטרא כו' עכ"ל לרב דס"ל מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו מוכח לה אבל לשמואל דס"ל דצריך לקיימו ליכא לאוכוחי מידי דאיכא למימר דלא טענינן ליתמי מזויף אלא פרוע וכך כתבו התוספות בהדיא הוכחה זו לרב ולא לשמואל בפרק קמא דמציעא ע"ש :

דף צג בד"ה עד שלא כו' אר"ת ואפילו נתן המעות וכגון כו' וקמ"ל כו' עכ"ל ר"ל דלא ניחא ליה לפרש כפירוש רש"י שלא נתן המעות עדיין דהא פשיטא הוא כיון דלא החזיק וגם לא נתן המעות שיכול לחזור אלא דאיירי בנתן המעות ואע"ג דמעות קונות מן התורה (ו) איירי במקום דאין קונין בכספא עד שיכתוב שטר וקמ"ל דמותר לחזור ואפילו מי שפרע ליכא בחוזר כה"ג וק"ל: **בד"ה** ומאימת הוי כו' וריב"ם מפרש שראובן מכר שדה לשמעון וקנה ממנו קנין גמור כו' עכ"ל ולפי פירוש זה יש לקיים פרש"י לעיל דאיירי שפיר בלא נתן מעות ולא הוה פשיטא בלא החזיק בה כיון דקנה קנין גמור וכ"ה בתוס' פ"ק דב"ק וב"מ וק"ל: **בד"ה** א"ד אפילו כו' ואע"ג שהיה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפרישית גבי שלא באחריות כו' עכ"ל לכאורה דאדרבה מהאי טעמא כיון דע"כ משלם לו לבסוף יכול לחזור בו עכשיו דהטרוחי בי דינא ל"ל כדפרש"י מ"מ קאמרי מהאי טעמא אזלינן לאידך גיסא כיון דלית לך הפסד דמשלם לך לא תוכל לחזור כדפי' לעיל גבי שלא באחריות דלמ"ד נמי כמלא שאינו שלו חוזר עליו מ"מ כל זמן שלא טרפוה ממנו אינו יכול לחזור בו הכא גבי אחריות אמדינן דעתיה שאין בדעתו לקנות אלא נכסים משופין כו' ולא ניחא ליה דליקו בדינא ודיינא משא"כ גבי שלא באחריות לעיל דלא גלי דעתיה על נכסים משופין וכיון שאין לו הפסד אינו חוזר כל זמן שלא טרפוה ודו"ק: **בד"ה** תימא הא סליקת כו' דין ודברים אין לנו עמך בעשרים וחמשה עכ"ל ר"ל דהשתא לא הוי תקשי לן הא סליקת כו' ומיהו אי הוה תני הכי הוה קשה מאי קמ"ל למתני' כמו שהקשו התוספות לקמן בסיפא ויש ליישב לפירוש ר"ת לקמן דהכא הוה קמ"ל מילתא בהכי שני בתרייתא דכ"א נוטלת ע"ה ולאפוקי מדרבי דאליביה נוטלין לפי מעות ולפי זה לקמן גבי בכותבת בעלת ג' שכתבו לא ידע רבי מאי קמ"ל מתני' אין זו קושיא אלא לפירוש ר"ח אבל לפירוש רש"י קמ"ל שפיר בהך ההוא קמייתא דאינה נוטלת רק חמשים ולאפוקי מרבי דהיתה נוטלת כל מנה שלה ודו"ק: **בד"ה** רבי אומר כו' הבכור נוטל פי שנים בשבח כו' לכך נוטל כל מה שחלקו משביח אבל הכא משועבדים כו' עכ"ל ק"ק לפירוש ר"ח דאייתי ראיה לפירושו מבכור דנוטל פי שנים בשבח ולא אסיק אדעתיה לחלק בין שבח ובין שיעבוד אמאי לא אייתי ליה ראיה (ז) מגופיה דמתני' דהכא דקתני בסיפא בג' שהטילו לכיס דכך הן חולקין דהיינו לפי המעות כדפריך לקמן בשמעתין וכן תירץ רש"י הך סיפא דאיכא לפלוגי בין שבח לשיעבוד ויש ליישב בדוחק דניחא ליה לאקשויי טפי דרבי אדרבי בהדיא אע"ג דהך סיפא דמתני' דהכא ודאי דאתיא ככ"ע מ"מ אינו מפורש בה דאתיא כרבי ועיין בריי"ף באורך שהסכים לפרש"י ודחה פירוש ר"ת ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה איירי מכח קושיא כו' עכ"ל דאל"כ טפי ה"ל לאוקמא מסתמא בשור לחרישה ועומד לחרישה דהכי מפרשי מלתיה דשמואל לרבה וק"ל: **בד"ה** מאי לאו פחתו כו' לחרישה ועומד לטביחה איירי כו' ותיובתא דרב המנונא עכ"ל נראה דלא ניחא להו לפרש כפרש"י דלשמואל פריך אפילו לרבה ואיירי

קרני ראם (א) בא"ד ואתיא כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דהא דנותנין לכותל היינו דוקא שיש מקום לגבות מלקוחות להמוקדם אבל באין מקום לגבות לא עדיף המאוחר: (ב) תום' ד"ה ומ"ש כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל כיון דאין ר"ש מיקל בענין המותר דינר ל"ש כל שיש שם: (ג) בא"ד דזקפן כו' ועוד כ"ל. נ"ב ול"נ דל"ש הכא מחייס תפיסנא כיון דהבע"ח לא גבי ממנו רק לאח"מ ולא היה שום היזק מחייס ודו"ק מיהו בתוס' פסחים ל"א ד"ה באחריות כ' דלא הוי כתופס מחייס משום דזקפו במלוה וזהו כדברי רבינו: (ד) בפרש"י ד"ה ופייסיה כו' ויש ליישב. נ"ב אסברא מהו' דבלא קיבל אחריות לא יוכל הלוקח לסלק בזוזי ומהא דמקשה הש"ס בב"מ ט"ו ובב"ק נ"ה אהא דאמר שמואל שלשה שמין להם את השבח בע"ח ללוקח הניחא למ"ד אית ליה זוזי ל"מ מסלק ליה לוקח אלא למ"ד אית ליה זוזי מצי מסלק נימא כו' משמע דאפילו באין אחריות מצי מסלק דאל"כ דלמא מיירי שמואל בלא קיבל אחריות דבמכר לא הוי אחריות ע"ס לכ"ע ולק"מ דה"א לגבות החוב מהבח כ"א באחריות כמו דאמרינן שם תדע שכן כותב לו מוכר ללוקח ועיי"ש: (ה) בד"ה דינא הוא כו' וכשיקיימו השטר. נ"ב ולמ"ש הרמב"ן שם דאע"ג דמעיד שקר תמור מלוה רשע מ"מ ניחא ליה שלא יהיה אצל העולם לוה רשע א"כ דלמא יש בע"ח בידעו העולם ולהאי בע"ח לא יהיה אצל העולם כו' נ"ע: (ו) בד"ה עד כו' מן התורה. נ"ב ל"ש הכא דדוקא במטלטלי פליגי אם קני מעות מה"ת אבל בקרקע פשיטא דקני: (ז) בד"ה רבי אומר כו' אמאי לא אייתי ליה ראיה. נ"ב ולענ"ד נראה דהא דלא אסקי התוס' אדעתייהו לחלק בין שבח לשיעבוד היינו דוקא בהך דבכור משום דכיון דנימא דהשט"ח משועבד לכ"א עד תשלום חובו וכל החוב משועבד לפשוט כמו לבכור עד זמן גוביינא פו' מתחב ללוי וכמו שביתו היתומים הנכסים אבל בסיפא בג' שהטילו לכיס פשיטא דל"ד לשיעבוד כנ"ל :

חכמת שלמה

אינו צריך ליתן ודו"ק ומה שאמר כאן ראשונה או שניה היינו שהעריכו שכבן ע' הראשונה וכן על השניה וכן פרש"י וק"ל :

דף צא ע"א גמ' רש"א אפילו אם יש שם נכסים כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה והא תנא קמא כו' כלום דינר כו' כד"א: **בד"ה** ויתומים מבקשים כו' והשאר נחלוק. נ"ב פי' אם יש מותר יחלק ואם אין מותר סוף סוף כתובת בנין דכרין לא נפסיד ודו"ק: **ע"ב רש"י** בד"ה אחריות כו' משועבד כי לא כו' כנ"ל :

דף צב ע"ב תוס' בד"ה דינא הוא כו' שטר כיס היוצא כו'. נ"ב הוא שטר עיסקא חצי הלואה וחצי פקדון כדאיתא באיזהו נשך משום הכי גובה כמחצה לכ"ע דדינו כמלוה ואין שייך לומר נאנסו ואין שם מיגו אלא מהאי דפקדון וק"ל: **בסה"ד** ולא מצי אמרי מזויף הוא כו'. נ"ב ואין לומר דטענינן פרוע דהא רב אית ליה מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו תוס' ריש גיטין :

דף צג ע"א רש"י בד"ה סיפא בשתי התפיסות כו' כל אחת חמשים חמשים ומאה בין בעלת מאתים ובעלת שלש מאות כו' כנ"ל :

מסתמא אף בשור לחרישה ועומד לחרישה דא"כ ה"ל למירמי הך מתני' דקתני חולקין לפי מעותיו אברייתא דלעיל דקתני בהדיא השכר לאמצע כשמואל אבל השתא הך מקשה ס"ל דאיכא לאוקמא מתני' בשור לחרישה ועומד לטביחה ובריית' בשור לחרישה ועומד לחרישה ולא קשה ממתני' אלא לרב המנונא דאין סברא לאוקמא לרב המנונא לטביחה ועומד לטביחה דאם כן מאי קמ"ל ומיהו המקשה דלעיל דבעי לפרש הברייתא דלעיל בשור לחרישה ועומד לטביחה ומכח קושיא מדקתני סיפא הא דלא רמי מתני' אברייתא ע"כ דס"ל דאיכא לאוקמא מתני' לטביחה ועומד לטביחה ולאו פשיטא הוא וק"ק לפי זה דא"כ אדקשיא ליפלוג בדידיה לרבה תקשי ליה לרב המנונא נמי ליתני אבל בשור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו כו' ויש ליישב (א) ודו"ק: **בד"ה** מי שהיה נשוי כו' דה"א דהתם הוא דאין נשבעת ראשונה לשלישית כו' אבל אם היתה נשבעת אותה שלישית כו' עכ"ל מיהו לכאורה קשה דמדבן ננס נשמע דשבועה לא' שבועה לק' אע"ג דשלישית נשבעת ראשונה אינה נשבעת אלא פ"א לשניהם ויש ליישב דה"א קושטא לבן ננס דבהא נמי פליג וס"ל דראשונה נשבעת נמי לשלישית כיון שגם היא נשבעת ודו"ק:

דף צד בד"ה שנמלאת כו' כפי' ר"ח דאפילו לא נמלאת פליגי כו' כגון שנמלאת כו' ומש"ה נשבעת אפילו לא נמלאת כו' עכ"ל ר"ל בנמלאת פליגי בפשיטות ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר דגבה אבל בלא נמלאת פליגי לענין שבועה וק"ל: **בא"ד** והכא בהיישינן שמא הכסיף כו' והור"ת דמשביעין כו' וא"ת אם כן נשביע כל בע"ח כו' עכ"ל מה שפירש מהרש"ל בזה דסד"א ודאי דכן הוא שזה לשון שכתבו התוס' לפי שיראה שמא המלא כו' לא יפול רק לפירוש ר"ח גם הקושיא שהקשו התוס' לקמן וא"ת לרבנן נמי הא האחרונה צריכה שבועה כו' קשה גם לפי אוקימתא קמייתא דפליגי במה שגבה אם גבה אם לא אך מ"ש מהרש"ל דמה שהביאו התוס' פירוש ר"ת דמשביעין כו' אם התפיסה לגרי כו' היינו לפירוש ר"ח א"א לומר כן דלפרש"י נמי לא שייכא שבועה אלא משום שמא התפיסה לגרי ובין לפירוש ר"ח ובין לפרש"י טעמא דהא מלתא דאם לא נשביעה תהיה סבורה דודאי דלא תיקום ארעא בידה אבל בשנשביעה תסבור דתיקום ארעא בידה ולא תכסיף וה"ה דמצי לפרש בין לפירוש רש"י בין לפירוש ר"ח כדי שתפרש אם נהגה שובר כדאמרינן בערכין לרבא ולא שייך נמי הכא להשביעה שלא גבתה יותר ושלא זלזלה במכירה דהיינו דוקא במכרה שלא בב"ד כמ"ש התוספות בפרק אלמנה אבל הכא הא לא מכרה שלא בב"ד אלא גבתה לעצמה בב"ד כדאמרינן שלא תחוש להשביח גם מ"ש מהרש"ל דמש"ה פריך לפירושו א"כ בע"ח נמי הבא ליפרע כו' כדלקמן ולא ס"ל כאביי קשיא אבל מ"מ נשביע אותו משום שמא יכסיף כו' עכ"ל דברים דחוקים הם לומר שהתוס' סמכו כאן על תירוצם לקמן לפי' הקונטרס ואין זה אלא דברי נביאות בדברי התוס' אבל דבריהם נכונים בפשיטות דרצו לומר דכל בע"ח (ב) גם אם הלוה קיים ולא טען השבע לי דלא פרעתיך נשביענו דניחוש שמא יכסיף כו' כדאמרינן הכא דהב"ד משביעין אותה משום לגרי דשמא תכסיף והו לא מידי ודו"ק: **בא"ד** ואם תאמר למאן דלית ליה דאביי קשיא היכי מפרש הנפרעת מנכסי יתומים כו' עכ"ל לכאורה זו הקושיא אין לה מקום כאן אלא לקמן דמשני ת"ק לית ליה דאביי קשיא כו' ה"ל להקשות כן בפשיטות דהיכי מפרש הנפרעת כו' ונראה דודאי להאי אוקימתא דלקמן דפליגי ת"ק ובן ננס בדאביי קשיא איכא למימר דההיא דנפרעת מנכסי יתומים כו' אתיא כבן ננס דאית ליה דאביי קשיא ולהכי לא תקשי להו אלא להך אוקימתא קמייתא דלא פליגי בדאביי קשיא אלא בקדם וגבה או בשמא תכסיף וכולי עלמא לית ליה דאביי קשיא כפירוש הקונטרס דבהא לא פליגי היכי מפרש ההיא דנפרעת כו' ולא תקשי להו נמי לקמן בדיבור זה להך אוקימתא דלקמן דאי נמי כבן ננס אתיא הא דאביי קשיא מכל מקום תקשי מדאביי קשיא מהא דקאמר והא"ל קטנים דמשמע דגובין מהן בשבועה למאן דאמר דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא אם כן כו' דאיכא למימר להך אוקימתא כיון דאתיא כבן ננס אימא דבכולה מלתא פליגי דלבן ננס בגדולים בעי שבועה ובקטנים נמי גובין מיהת בשבועה ולרבנן בגדולים לא בעי שבועה ובקטנים אין נזקקין כלל אבל להנך תרתי אוקימתי קמייתא דלא פליגי ת"ק ובן ננס בדאביי קשיא כלל וכולי עלמא לית להו הא דאביי קשיא בהא דגדולים בעו שבועה וא"כ תקשי להו שפיר מיהת מדאביי קשיא שגובין מקטנים ממתני' דנפרעת כו' דכיון דבגדולים לכ"ע לית להו דאביי קשיא ליכא לאוקמא הך דנפרעת כו' אלא בקטנים והא הדרו לקמן דלמ"ד אין נזקקין נ"ל דלית ליה אלא הך אוקימתא בתרייתא דפליגי בדאביי קשיא בתרתי בין בגדולים ובין בקטנים והך דנפרעת כבן ננס אתיא וכמ"ש מהרש"ל בתרוצם לקמן בסוף הדיבור והו לא מידי ודו"ק: **בא"ד** שלא נטעה לומר בגרושה כו' עכ"ל אבל השתא דקתני בגיטין אלמנה ולא ניחוש לה משום חינא אית לן לאוקמא הך דהכותב נמי באלמנה דוקא דנזקקין לכתובה משום מזוני וק"ל: **בד"ה** שני שטרות כו' דלא דמי להא דתנן היו כותן יוצאות בשעה א' כו' עכ"ל הך מתניתין דלעיל בג' נשים כו' דחולקות במנה בשוה ה"ל למנקט הכא דאיירי בכה"ג דקיימינן השתא דהיינו ביוצאות ביום א' אלא דלא מפורש בה דיוצאות ביום א' איירי כההיא דיוצאות בשעה א' בירושלים דמפורש בה ויוצאות ביום א' בעלמא כיוצאות בשעה אחת בירושלים דמי כמ"ש התוספות גם לקמן והחילוק שחילקו בין מכר לשיעבוד מפורש בר"ן דשיעבוד משום קלא הוא ע"י השטר והיינו מעשה דמוכח מתוך השטר וק"ל: **בד"ה** לימא רב כו' אבל ב' שטרות של ב' בע"ח חולקין לכ"ע כו' וטעמא דשניהם אמת כו' עכ"ל ר"ל בב' בע"ח חולקין לכ"ע אפילו לשמואל וכדתנן במתניתין חולקות בשוה כו' היינו הך מתניתין דלעיל בג' נשים ומשום דלא מפורש בה דאיירי ביוצאות ביום א' קאמר דע"כ איירי בכה"ג דקיימינן הכא ביוצאות ביום א' כפירוש רש"י לעיל וטעמא דמודה ביה שמואל טפי משום דב' הלוואות הן אמת וחשו להפסדן משום נעילת דלת ומשום חינא משא"כ בב' מכירות דהאחרונה שקר ולא מכירה היא כלל וכמ"ש התוספות לקמן בסוף הדבור ומיהו מה שכתוב בדבריהם ושעה אחת בירושלים כיום א' בעלמא דמי מגומגם קצת דתלי תניא בדלא תניא דיום א' בעלמא אינו מפורש במתני' ושעה אחת מפורש במתניתין ויש ליישב וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה כתב לא' מדחיק שמואל לומר הך סברא לר"מ ש"מ כאביי ס"ל כו' עכ"ל אע"ג דאליבא דר"מ קיימינן התם ור"מ אזיל בתר חתימה מ"מ כיון דהוה מצי לאוקמא כרב אסי ודחיק לאוקמא מלתיה דשמואל כאביי ע"כ כאביי ס"ל דעדיו בחתומיו זכין לו ואליביה דאביי משמע כתב לא' ומסר לא' את שכתב לו קנה (ג) ומיהו יש לדקדק בזה דמשמע דלרב אסי דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו ה"ל כתב לאחד ומסר לאחד את שמסר לו קנה וא"כ היכי בעי לאוקמא מלתיה דר"מ דהתם כוותיה דרב אסי דהא לר"מ נוכח מתוך שמעתין דכתב לא' ומסר לאחד את שכתב לו קנה וצ"ע ודו"ק: **בא"ד** אכתי ניחוש באותו יום שנכתב השובר מכרה כתובתה קודם כו' שנכתב קודם המסירה כו' עכ"ל כל"ל ויש לדקדק אמאי לא דקדקו בכה"ג דלעיל מייתי בכותבין שטר ללוה כו' דאכתי ניחוש דבאותו יום שמכר לזה לוה מזה והמכירה היה קודם מסירת השטר ללוה דהשתא לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו הואיל ואין ניכר כו' ויש לומר דהתם אם יבא בע"ח ושטר מכר שנכתבו ביום א' כיון דלא ניכר מתוך השטר מי הוא הקודם מוקמינן לה בידיה דלוקח שהוא מוחזק בקרקע משא"כ הכא גבי שובר דהוה מוקמינן הקרקע ביד הבעל שהוא מוחזק בה וכן נראה מדברי התוס' שם ודו"ק:

דף צה בד"ה הא ר"מ הא כו' אבל לא משמע ליה שיחלוק ר"מ כו' עכ"ל מיהו יש לדקדק בשינויא דרב פפא דקאמר בגרושה וד"ה דלא הל"ל הכי דהא מתני' דהתם לא אתיא כר"מ אלא הוה ליה לוניימר כולה ר' יהודה היא דוגמא דקאמר רב אסי כולה ר"מ היא משום דמתני' דהכא לא אתיא כר"י וע"כ נראה דהמקשה הוה ידע לחלק לר"מ בין ב' לקוחות ובין לוקח א' ולא הוה קשיא ליה אלא משום דמתני' דהכא לא אסיק אדעתיה לאוקמא בב' לקוחות והשתא ניחא לאוקימתא דרב פפא בגרושה תרתי מתני' ד"ה היא ודו"ק: **בד"ה** כתבה לראשון כו' יש מקשים כו' דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי ל"ק להו הכי לעיל כדפריך ממתני' דלקח מן האיש כו' אמתני' דהכא דקתני כתבה הראשונה דמשמע בשטר ויש ליישב דלעיל ל"ק מידי דמ"מ לשמואל דלא מפליג התם בין שטר ובין חזק וקני פריך שפיר דלא ניחא ליה לאוקמא מתני' בכתבה לו אחריות דסתמא לא איירי בהכי כי התם וק"ל: **ע"ב** בד"ה ומוקמינן לכולהו כו' מעיקרא נמי נוקמינן ביד הלוקח אפוכי כו' עכ"ל ברישא גבי חוזרין חלילה ניחא להו דאשמועינן כיון דכ"א יחזור על חבירו לעולם לכך שוין בו אבל הכא כיון דסוף סוף כשבא ליד הלוקח אין חוזר עליו משום פסידא דיליה מעיקרא נמי נוקמינן בידיה מה"ט וק"ל: **בד"ה** וכן בע"ח כו' כיון דאין לשניה כ"כ פסידא שתוכל לגבות מבעלה כו' עכ"ל אין לפרש דמה"ט שתוכל לגבות מבעלה אין לה כ"כ פסידא דא"כ בבע"ח מלוקח נמי היה יכול הלוקח לגבות ממוכר אם היה לו דהא באחריות מכרה לו שהרי הוא טורף מלוקח שני ועוד דודאי בכל הנך גווני דקתני איירי דאין לבעל ולמוכר שום קרקע אחרת לא בני חורין ולא משועבדים המאוחרים וע"כ נראה לפרש דבריהם דה"ק דאז כשסילקה עצמה הראשונה מהלוקח דהיינו בחיי בעלה לא היה כ"כ פסידא לשניה לומר שתוכל לגבות מבעלה דהיינו שתוכל לגבות בחייו דהא אין כתובה נתנה לגבות מחיים משא"כ בבע"ח מלוקח דאיכא פסידא טפי ללוקח אף בחיי המוכר וקרוב לזה כתבו לעיל התוספות גבי התם איהו דאפסיד כו' ומהרש"ל הבין דברי התוס' בדרך אחר ואין מבוררת לי ואין להאריך וק"ל: סליק פרק מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

תוס' בד"ה אלמנה כו' מעשה ידיה שלהן גרסינן בלא וי"ו דאי כו' ניזונת כו' עכ"ל דלא ניחא להו למימר דא"כ דהא נמי קמיבעיא ליה אי גרסינן ומעשה ידיה בוי"ו או לא דא"כ ה"ל לתלמודא לפרושי הכי וק"ל: **בד"ה** ואין חייבין כו' מיהו תימה הא דלא קתני ואין חייבין בפירקונה כו' עכ"ל משום דהנך תלתא מילי בהדדי מתנייא בברייתא בפ' נערה תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה וכיון דלפי תירוצם קבורתה דתני הכא היינו משום דלא שמעינן לה בשום משנה שהיא תחת כתובתה ומזונות תחת מעשה ידיה נמי שמעינן לה שפיר הכא לישמעינן נמי הך מלתא דאין חייבין בפרקונה דלא שמעינן לה בשום משנה דפרקונה הוא תחת פירות וכיון דאין ליתומים פירות שלה אין חייבים בפרקונה וק"ל: **בא"ד** כגון דליכא אלא מטלטלי אין חייבין כו' עכ"ל ויורשי כתובתה דחייבין בקבורתה היינו דהוו ירתין כתובתה אי הוה מקרקעי אף על גב דהשתא במטלטלי לא יהיו מידי חייבין בקבורתה וכן מפורש בפסקי תוס' ע"ש: **בד"ה** ניזונת תנן כו' הא לא מיבעיא כו' ולענין הלכתא כמאן דהא כו' עכ"ל ר"ל דרב ושמואל פליגי כבר בהא הלכתא כמאן ודוחק לומר דמבעיא ליה הלכתא כמאן כרב או כשמואל משום דהשתא ה"ל מחלוקת דאנשי יהודה ואנשי גליל בפ' נערה וסתם הכא במתניתין אי כאנשי גליל אי כאנשי יהודה ומחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם דמ"מ לא ה"ל למנקט במלתיה אלא רב ושמואל כיון דפליגי כבר בהלכתא ועוד דבכמה דוכתין פליגי האמוראי בגירסות דמתני' בכה"ג וא"כ ליכא הכרע במתני' ולא ה"ל למיבעי אלא סתם מאי הוה עלה אי כרב אי כשמואל ודו"ק:

דף צו תוס' בד"ה ת"ש כו' דלאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מליאתה כו' עכ"ל ואין להקשות לפי זה בפשיטות מגופה דמתני' ה"מ לאוכחי הכי דהניזונת תנן דאי ניזונת תנן וכאנשי גליל אמאי תני במתני' דמעשה ידיה שלהן ה"ל למתני רבותא

קרני ראם (א) בד"ה מאי כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל כמ"ש הרא"ש דזה הוי יותר בדידיה ועיי"ש. (ב) בא"ד וזכה כו' גם אם הלוה קיים. נ"ב וא"י דאם הלוה קיים ולא טעין אישתבע ל"ש שמא תכסיף ויפסיד הבע"ח מוקדם דכיון שהלוה נתרצה בזה ולא טעין אשתבע ודאי אין כוונתו להפקיע הבע"ח מוקדם במה שתכסיף דהוא גופיה יוכל להכסיפו ועי"כ אין רצונו להפסיד לבע"ח ולהיות לוה רשע: (ג) תוס' ד"ה כתב לאחד כו' ומיהו יש לדקדק. נ"ב ולק"מ הדא דיש לפרש כפי' רבי דדוקא בהיכא דשניהם יכולים להיות בב"א א"כ אדעתא דהכי מסר עיי"ש וגם לשיטת התוס' משום דאין מוכח מתוך השטר דשניהם חלים ל"ש כ"א בנמסר לשניהם ביום אחד וכיון דלר"מ ע"ח עיקר ל"מ מה שנמסר לראשון קודם אבל בשני ימים ודאי ל"ש זה ודיוק התוס' להיפך דלמ"ד עבהז"ל ע"כ ע"ח כרתי וזה מוכרח והבן:

חכמת שלמה

דף צד ע"א תוס' בד"ה שנמצאת אחת מהן בדה שאינו שלו כו' לפי שיראה שמא תמצא אחת מהן בדה שאינו שלו כו'. נ"ב פי' לאו כפרש"י שפירש מאחר שהיא רואה דלא משביעין אותה כו' אלא סבר כפי' ר"ת דשמא בעלמא הוא שחוששת שמא ימצא אחת כו' וא"כ מה חילוק בשבועה אלא כפירוש ר"ת דאולי התפיסה לגרי ותפרוש עצמה מן השדה ולא תשבע ולא תפסיד השדה אלא יהא ביד היתומים וישביעו אותו כדלקמן מש"ה פריך לפירושו א"כ בע"ח נמי הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים דלא משביעין השתא לפי אוקימתא ז' כדלקמן ולא ס"ל כאביי קשיא אבל מ"מ נשביע אותו משום שמא יכסיף דגם כן הוא מהיירא לשמא יקדים בע"ח אחר ודו"ק · (עיין במהרש"א) : **בא"ד** יהא ריוח שלהם שיכולים לסלקו בזוזי דאין להם בשדה כו' כצ"ל. וכ"ב אבל האחרונה תכסיף דהואיל ומה שגבתה לא גבתה אינה יכולה לסלקה בזוזי: **בא"ד** דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בערכין כו'. וכ"ב אבל השתא דקיי"ל דאף באלמנה משביעין ולא חיישינן משום חינא א"כ לא נדחק לאוקמי ההיא דכותב בגרושה אלא באלמנה דוקא הוא דנזקקין משום מזוני ולא בגרושה ולא קשה א"כ ההיא דהכותב למה לי כבר פירשו התוס' לעיל בהכותב ודו"ק: **בא"ד** דהוי מוקי פלוגתא דבן ננס ורבנן כאביי קשיא וסבירא ליה כרבנן כצ"ל. נ"ב תימה גדולה הלא רבנן דלית להו דאביי קשיא ע"כ סבירא להו כמ"ד אף נזקקין לכתובה משום מזוני דאי לאו הכי מתניתין דאין אלמנה נפרעת כו' במאי מוקי לה כדפירשו התוס' לעיל וא"כ מ"ד אין נזקקין אא"כ רבים הוכלת כו' מוקי מתניתין ביתומים גדולים וכבן ננס וכן ננס ס"ל כאביי קשיא ונראה דו"ק ס"ל כרבנן דלא ס"ל דברי אביי קשיא עיקר במה שאמר יתומים שאמרו גדולים א"כ השתא דסבר כבן ננס ומוקי מתני' ביתומים גדולים לא ס"ל ג"כ דברי אביי קשיא במה שאמר והא"ל קטנים ודוק ולעיל פרק הכותב פירשו התוס' להדיא מאן דסבירא ליה אין נזקקין אלא א"כ רבית כו' מוקי מתניתין בעל כרחך ביתומים גדולים אלא על כרחך כמו שפירשתי דס"ל כבן ננס וכו' ודו"ק: **בד"ה** שני שטרות היוצאים כו' דתנן היו כותן יוצאות בשעה אחת כו'. נ"ב פי' וה"ה ליום א' בלא שעות דדומין זה לזה כדלקמן ומה שכותבים התוס' א"כ ממהרת יום שנכתב כו' איום א' קאי וכ"ש אשעות ודו"ק: **בא"ד** מ"מ לימא כר"א עד כ"ת בהפוך הדף: **בא"ד** וזה לשונו שני שטרות היוצאין ביום אחד דוקא מכר שדה א' לשני בני אדם שהאחד עיקר כו' וטעמא ששניהם אמת כו' אחד בעלמא דמי כצ"ל:

דף צה ע"א תוס' בד"ה כתבה לראשון כו' הכי איתא גירסא ישנה כו' דמכר הבעל לראשון ולא אחמה לו וליסנא דהך משנה דקמשני כו' כצ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה נכסי ליך לקמן מוקי לה בשמעתין אמר לפנויה נכסי ליך כו' כצ"ל: **בד"ה** ואמר אביי כו' בתרייתא דאביי באומר לנשואה כצ"ל: **בד"ה** וכן אשה כו' והוא מן השני והאשה חוזרת ומוציאה אף זו מן הראשון והשני מן האשה כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה וכן בעל חוב ושני לקוחות כו' כיון דאין לשניה כל כך פסידא כו'. נ"ב פי' שהרי לא היה לשניה על אותה שדה אלא שעבוד בעלמא א"כ נוכל לומר שעדיין תוכל לגבות מבעלה באם יהיה לו נכסים וא"כ אף שסילקה הראשונה עצמה מן השדה מ"מ שעבודה קודם אבל גבי

לוקח

עפי דאפילו מציאתה שלהן דלדידהו ה"ל היתומים כבעל דלא סגי דלא יהבי לה מזונות ודאי דמציאתה שלהן כמו מעשה ידיה ולא ה"ל רבותא טפי אלא לאנשי יהודה דיכולין לסלקה הוא דקאמרי' דאיכא לפלוגי שפיר בין מעשה ידיה למציאתה וה"ל למיתני רבותא במלתיה דשמואל אי ניזונת תנן דאפילו מעשה ידיה אינו שלהן לאנשי יהודה ודו"ק : בד"ה אלמנה כו' וא"ת מ"ש דלמזוני מהניא תפיסה טפי מכתובה כו' עכ"ל דליכא למימר דקושטא הוא דמר בר רב אשי הכי פריך לה מ"ש דלכתובה כו' הוה אתקפתא גמורה וליכא לפלוגי כלל בין מזוני לכתובה לא הל"ל בתר הכי אמרי' משמיה דרבא כוותיך ואדרבה הל"ל קשיא לרבינא אלא ודאי דאיכא לפלוגי בינייהו כמ"ש התוספות לשני הפירושים אלא דמר בר רב אשי דאתקיף ליה לא ניחא ליה לפלוגי בכך וק"ל : בא"ד הלוקח שלא באחריות ונשאת שדה שאינה שלו כו' עכ"ל דאיכא למ"ד בפרק ח"ה דחוזר על המוכר אם היה חי וכמ"ש התוס' לעיל בפרק מי שהיה וק"ל : בא"ד ואם תאמר כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי כו' ואי כרשב"א כו' עכ"ל בודאי לענין כתובה ס"ל כר"ע דמהני' דלא מהני תפיסה אלא למזוני מהני טפי כמ"ש לעיל וא"כ כמאן ס"ל אי כרבי בלא כו' וק"ל : ע"ב בפרש"י לגבי ור"י סבר נכסי בחזקת אלמנה כו' שאם יכלו כל נכסי היתומים כו' עכ"ל ר"ל בד"ה יתומים אם לא יכלו הרי היא נאמנת לומר שלא נתנו לה כלום במזונות או שמכרה נמזונות ועדיין לא קבלה כתובתה וכשיכלו כל נכסי יתומים ליכא נפקותא גבי יתומים אלא לגבי לקוחות שתוכל לומר כל מה שמכרה איטו רק למזונות ותחזור ותטרוף מהלקוחות בכתובתה אבל לקמן דמסיק דלרבי יוסי נמי נכסי בחזקת יתמי קיימי הוצרך לפרש לגבי יתומים אם לא יכלו הנכסים תוכל להעמיד עדים על הנמכר למזונות ולגבי לקוחות (א) לא תודיע מה שמכרה דאם תודיע יהיו גם הם נאמנים לומר לכתובה מכרה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי וע"פ הדברים האלה יתיישב במה שכתבו התוס' וגם לפירוש הקונטרס אין זו אונאה שאומרת ללקוחות כו' ולא פירשו כן בפשיטות למאי דמסיק דר' יוסי נמי סבר דנכסי בחזקת יתמי קיימי והא דכתה יפה היינו לגבי לקוחות דאין זה אונאה כו' דודאי לקמן כיון דהלקוחות לא ידעו במכירה כלל דודאי דאינהו אפסידו אנפשייהו שקנו קרקעות שנשתעבדו לכתובת אשה אבל הכא לפ"ה שידעו לקוחות במכירתה לכתובה לא שייך דהפסידו אנפשייהו ואפ"ה קאמרי דליכא אונאה דה"ל ללקוחות לאסוקי אדעתייהו שתוכל לומר למזונות מכרתי ויש מקשים לפרש"י דפירש הכא לר' יוסי דהסתם יפה לה מפני לקוחות ומשום דנכסים בחזקת האלמנה ה"נ איכא לפרושי לר' יהודה בשיכלו נכסי דיתמי דהמפורש משום מזוני יפה לה לגבי לקוחות שלא יאמרו שמכרה הכל לכתובתה ויהיו נאמנים כיון דהנכסים בחזקת יתמי קיימי לר' יהודה ויש ליישב שהוצרך לפרש כן לפי המסקנא דר' יוסי נמי סבר דנכסי בחזקת יתמי קיימי והסתם יפה לה משום לקוחות ע"כ דליכא לפרושי לר' יהודה דמפורש יפה לה משום לקוחות דא"כ ה"ל שברתם השיכה ודו"ק היטב : תום' בד"ה נכסי בחזקת כו' ואם תאמר מאי טעמא דלא חשבינן נכסי בחזקת הבע"ח כו' עכ"ל ויש לדקדק בזה ומאי קושיא דאימא הכא במזונות אפילו שעברו מ"מ מעשה ב"ד הוא ואפילו למאן דלית ליה דר"י הכא מודה כו' כמ"ש התוספות לעיל משא"כ בחוב בע"פ ולפי מה שפירשו התוספות לקמן דלא שייך תנאי ב"ד במזונות שעברו כיון שהיתה יכולה לתבוע כל שעה תחלת מזונות הכאין כו' ניחא קצת ודו"ק : בא"ד ולא דמי כו' אנו השבחנו ובעל חוב אמר כו' עכ"ל ראיתי שנדחקו בזה לפרש דקאי אמזונות דמבעיא לן אי נכסי בחזקת יתמי קיימי אבל היותר נראה דאמלוה בע"פ שכתבו לעיל קאי אע"ג דהסוא דהמקבל בשטר איירי ולא דמי למלוה ע"פ היינו לענין דאין היתומים נאמנים לומר פרענו אבל לענין שבח דיתומים אמרו אנו השבחנו ובע"ח אמר אביכם השביח דליכא הוכחה בשטר יש לדמות למלוה ע"פ כיון דבמלוה ע"פ נימא דנכסי בחזקת יתמי קיימי לומר פרענו ה"נ נימא הכא דיתומים נאמנים לומר אנו השבחנו ותירצו כגון שהיתומים מודים כו' ודו"ק : בד"ה נשאת עליה כו' מדלא משכח עליה להביא ראיה אלא בניסת ש"מ דנתקבלה כו' עכ"ל דאל"כ לפלוג כולה בלא ניסת בין נתקבלה או תבעה כתובתה ללא נתקבלה ותבעה כתובתה ומה"ט נמי מוכח מהך ברייתא דאיירי אפילו במזונות שעברו דאל"כ לפלוג טולה בלא ניסת בין מזונות דלהבא ובין מזונות דעברו וק"ל : בא"ד דנתקבלה כתובתה כו' אפיט במזונות שעברו עליהן להביא ראיה עכ"ל מלת אפילו אינו מדוקדק דמזונות דלהבא ליתנהו כלל בנתקבלה כתובתה ודו"ק :

דף צז בד"ה או דלמא כו' נכי דאחריות דעלמא לא קביל עילויה אחריות כו' עכ"ל בגירסת גמרות שלפנינו ליתא הכי אלא נכי דאחריות דעלמא קביל עליה כו' אבל דברי התוספות כגירסת הרי"ף שם ועיין דברי הרא"ש שם בזה וק"ל : בד"ה וסמך לה כו' וא"ת מאי נפקא לה מינה בין מה שהיתה מוכרת כו' עכ"ל דודאי מדברי התנא מיהא שמעינן דשירא אין לא שיירא לא דהיינו שלא תחזור ותטרוף אבל הך מלתא מאי לאשמועינן דא"כ שתגבה הכל במזונות שלא תחזור ותטרוף ומאי נפקא לאשה זו מינה שתגבה השאר לכתובה או למזונות כיון שלא תחזור ותטרוף וליכא לאקשויי ומאי קושיא ואימא דנפקא מינה לאשה זו דעלה טובה הוא לה שלא תגבה אותה למזונות אלא לכתובה משום דלא ליקרו לה רעבתנותא דלא שייך למימר הכי אלא גבי דלכתוב מפורש לכתובה מכרה יפה לה אבל הכא בלא כתיבה מפורש לא נפקא לה מינה מידי כיון שתוכל לומר הכל מכרתי לכתובה ודו"ק : בד"ה מאי סמך כו' תקשי מהכא לרמי ב"ח כו' וי"ל דמ"ל רמי כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה ליישב בע"א דהתם דאפילו אחריות דנפשיה לא קביל היינו דאיהו גופיה לא טריף אלא בעל חובו דאתי מחמתיה לא קביל עליה אבל הכא איהי גופה שמכרה דלא תטרוף ודאי דקבילית עלה וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמועינן דלא כו' אלא אגב אורחיה שמעינן כו' אין לה מזונות מן היתומים כו' עכ"ל כ"ה בכל פרש"י שלפנינו וא"א להולמו דמהיכא היסק אדעתין במת בעלה דה"ל אלמנה מן האירוסין שתהא לה מזונות וכי משום דכבר היא גם מספק מגורשת תהא עדיפא מאלמנה מן הארוסין דעלמא ועוד דמגורשת ואינה מגורשת בחיי בעלה דאמר ר' זירא דחייב במזונותיה ע"כ דהיינו בנשואה דבארוסה ודאי דאינו חייב במזונותיה וכדמוכח נמי כ"ז בפ' מי שאחזו דלא איירי ר' זירא אלא בנשואה וא"כ דומיא דהכי הכא במת בעלה דמגורשת ואינה מגורשת דאינו חייב במזונותיה אפילו בנשואה איירי וע"כ הנראה לי דיש כאן בפרש"י טעות וערבוב דברים וכצ"ל מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמועינן דלא תמכור כתובה. אלא בב"ד דהא מאלמנה מן האירוסין שמעינן לה כו' ור"ל כמ"ש במגורשת ואינה מגורשת היינו אפילו בנשואה ומן היתומים וקאמר דלא לאשמועינן דלא תמכור כו' דאי הוה פסיקא לן בעלמא דלית לה מזוני לא הוה אילטריך ליה לאשמועינן דלא תמכור דמאלמנה מן האירוסין שמעינן ליה לר"ש דלא תמכור משום דלית לה מזוני דליכא למימר דסד"א דהך דספק מגורשת בנשואה נפיש חן דידה דהך סברא אדחייה מדקתני נמי גרושה דלא תמכור אע"ג דנפיש חן דידה כמי לגבי אלמנה מן האירוסין ותו לא מידי ודו"ק : תום' בד"ה אלמנה כו' פירש ר"ח גרושה נפיש חן דידה דיש לה תוספת כו' א"כ יש לפרש כו' עכ"ל שני הפירושים לפי שיטת ופירוש ר"ח בכ"מ דמשום חינא הייט שיהו הנשים נושאות חן בעיני בעליהן ודלא כפרש"י וק"ק לפירוש שני שכתבו התוס' דגרושה נפיש חן דידה שצריכה חן לפי שהיא בזויה כו' א"כ מהאי טעמא נימא דחן דידה נפיש אפילו מאלמנה מן הנשואין ובפרק השולח אינו משמע כן כמ"ש תוס' לעיל בפרק הכותב דגרושה לא בעיא חן כמו אלמנה ויש ליישב קצת כיון דהך סברא דהכא לא קאי וק"ל : בד"ה לאתויי כו' ואיזו היא זו אלמנה מן הנשואין ומרבה מגורשת ואינה כו' עכ"ל הא דמרבה מגורשת ואינה מגורשת בחיי הבעל איירי ומלתא דר' זירא גופה מרבינן ממתני' דבמת מלתא דפשיטא דלית לה מזוני דמספק שמא מגורשת גמורה היא לא תוציא מן היתומים כמו שהקשו התוספות לפרש"י ועוד שכתבו דניזונית משום דאגידא ביה ובמת לא אגידא ביה וא"כ הוא לכאורה מה שכתבו ואיזו זו אלמנה מן הנשואין כו' זה אינו דהך דמגורשת ואינה מגורשת לא איירי ע"כ אלא בחיי הבעל ויש ליישב ושיעור דבריהם כן הוא דהא דקתני כל שאין לה מזונות לא תמכור ע"כ דלא מתוקמא אלא באלמנה מן האירוסין ואם כן מדיוקא דומיא דהכי הא יש לה מזונות תמכור היינו אלמנה מן הנשואין ולהא לא אילטריך ליה לרבות דהא תני ליה בריש מלתה דר"ש אלא דהאי דיוקא בהא איטו ענין אתא לרבות מגורשת ואינה מגורשת בחיי בעל דהוא נמי חייב במזונות ודו"ק : בד"ה בבתוליה בכדרכה כו' דליכא למימר עד שיהו כולן קיימין כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא מליט בברייתא דפליגי בשלא כדרכה איפא דר"מ בהא נמי סבר כדלקמן לר"ש ודרים בבתוליה עד שיהו כולן קיימין וכה"ג כתבו לקמן בהיפוך דאימא דר"ש נמי סבר כר"מ שלא כדרכה לא כו' ותירצו הכא ולקמן דא"כ ליפתוק קרא מיניה כו' אך מה שכתבו אבל מבתולה בלא יו"ד לא אפשר לומר דהוה ממעטינן ליה כו' דהיאך ס"ד למעט מבתולה בלא יו"ד הא איהו דרים בתולה אפילו מקצת בתולים ויש ליישב דאע"ג דלגבי בוגרת לרבות משמע ליה בתולה אפילו מקצת בתולים לגבי שלא כדרכה לא דרשינן ליה לרבות אלא למעט דאפילו בכלל מקצת בתולים לא הויא אך קשה דא"כ לקמן לר"א ולר"ש נימא בכה"ג דמבתולה בלא יו"ד נמי הוה מרבינן שלא כדרכה ולא משמע ליה בתולה שלימה למעט אלא לגבי בוגרת אבל לגבי שלא כדרכה בכלל בתולה שלימה היא ולהכי אילטריך ליה בבתוליה למעט דהשתא לא תקשי להו לקמן לר"א ולר"ש מנערה מאורסה ומקלת דלא קאמרי לקמן דבתוליה שלימה משמע אלא למעט בוגרת אבל שלא כדרכה לא אימעיט ודו"ק : בא"ד דהא בקנס של נערה כו' וכן גבי נערה המאורסה כו' ער"ל ולפי מה שכתבו לקמן דבתולה דגבי קנס אילטריך לדרשא אחריתא בפרק אלו נערות לק"מ וכן למאי שכתבו התוספות לקמן דדרשינן בעולת בעל לק"מ נמי מנערה מאורסה וק"ל : בא"ד וכ"ל דמשמע ליה טפי לאוקמיה בבעולה שלא כדרכה כו' עכ"ל ר"ל בין לרבות שלא כדרכה כי הכא ובין למעט שלא כדרכה לקמן ולר"ש ולר"א משמע להו טפי מלרבות הכא או למעט לקמן בוגרת וק"ל : בד"ה בתולה שלימה משמע כו' אכתי קשה מהא כו' אין בתולה כו' כיון דכתיב בתולה ידעינן שהיא נערה כו' עכ"ל הך קושיא אין לה מקום כאן ויותר ה"ל להקשות כן לעיל גבי בתולה אפילו מקצת בתולים ועיין על קושייתם זאת בתוס' בפרק הבע"י וצ"ע הכא ודו"ק : בא"ד ואמרינן נמי בקדושין מודה רבי לענין קנס כו' עכ"ל כבר תירצו בזה לעיל בדיבור זה גבי בוגרת דגבי קנס אילטריך לדרשא אחריתא בפ' א"כ ויש ליישב ודו"ק :

דף צח בד"ה מוכרת שלא כו' וא"ל ההיא באלמנה מן הארוסין כר"ש דאמר ס' עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לעיל בפרק הכותב דאילטריך הך מתניתין בפרק השולח משום דלא נימא דהך מתני' דפ' הכותב איירי דוקא בגרושה דלית לא חן כמו אלמנה (ב) ק"ק דא"כ ע"כ הך מתניתין דפרק השולח באלמנה מן הנשואין מתוקמא דאלמנה מן הארוסין ודאי דלית לה חן טפי מגרושה כדמוכח בשמעתין דלעיל ודו"ק : בא"ד ולא מיבעיא ליה במכרה למזונות שלא בב"ד דהא כו' עכ"ל עיין על דבריהם ברא"ש ויש לדקדק דע"כ לאו במזונות קמיבעיא ליה דא"כ מה השיב לו ותיבעי לך הכרזה הא בהדיא אמרינן לעיל בפרק הכותב לכרנא ולמזוני ולקבורה לא בעי אכרזתא והייט למזונות דאלמנה לפירוש התוס' דלעיל בפרק הכותב וגם לפרש"י למזוני דאלמנה נמי מיהת איירי וכן יש לדקדק בדבריהם לקמן בד"ה אלא לאו דלא אכרוז כו' דלמא כו' במכרה למזונות דא"ל שבועה כדפי' לעיל והואיל וכן אינה צריכה הכרזה כו' דתא הניא בדלא תניא דהכרזה דמזונות בהדיא קאמר לעיל דלא בעי ויש ליישב דאפשר למימר דהני אמוראי דהכא לא הוו ידעי הניא מימרא דלעיל דלמזוני לא בעי הכרזה ולקמן בד"ה א"ל הכרזה לא קמיבעיא כו' שהקשו מהניא מימרא דלהני לא בעי הכרזה הא לשאר מילי כו' היינו דלא תקשי הלכתא אהלכתא דהכא מסיק הלכתא דלכתובה לא בעי הכרזה והתם נמי מימרא דהלכתא היא כדמוכח בפרק הכותב ומינה דיוקא דלכתובה בעי הכרזה ודו"ק : בד"ה דא"ל מאן כו' דהגא משמע דאם החזיקוה ב"ד היתה יכולה כו' ומוכרן בב"ד כו' ואינו מוכרן לעצמו כו' עכ"ל בתוס' דהכא ל"ק להו רק הך תרתי אהך דמוכרה לעצמה אבל בתוס' פ"ק דפסחים ובפרק המפקיד קשיא להו עוד בזה דהתם משמע דאף לאחרים אינו מוכרן אלא בב"ד והכא דקאמר הא לאחרים מה שעשתה עשתה אע"ג דלא הוה בב"ד וע"ש בתוס' ובחידושינו ודו"ק : בד"ה אלמנה כו' לאו דוקא מאתים אלא מעט פחות כו' עכ"ל ומיהו בירושלמי לא ניחא ליה לאוקמא מתני' בשוי דלאו דוקא נקט מאתים אלא מעט פחות וניחא ליה לאוקמא דדוקא נקט מאתים ובשהוקרו והוזלו וק"ל : ע"ב בד"ה כאן שנה רבי כו' אבל אם מכר לו בזול מחמת מעות כעין משנתינו שוה מנה במאתים כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחות תוס' שלפנינו אבל במרדכי שלפניט וכן במ"י כתוב כעין משנתינו שוה מאתים במנה כו' ונראה ליישב ולכוין דברי התוס' שלפניט דודאי מתניתין בשוה מנה במאתים לא איירי במכר לו בזול והכל לבטל

קרני ראם (א) בפרש"י ד"ה ור"י כו' לא תודיע . נ"ב ולענ"ד דברי רבינו דתוקים בפירושו של רש"י דאם תעלים גוף המכירה י"ם כלל לנכסי בחזקת יתמי ואם נטלן בחובו כאן יפה לו אלא דע"כ תפלים המכירים לכתובתה אלא דמעיקרא סבר הש"ס וכותבת סתם אבל שמכירה אפילו הוא לכתובתה מ"מ תוכל לומר דלמזונות מכרתי ולבסוף מפרשינן ומוכרת וכותבת סתם דאפילו המכירה נ"כ בסתם ומש"ה רנתה ליטול בכתובתה וכמו שתם רצה ליטול בחובו ומש"ה לא הקשו התוס' שם דשוי לונלה ובלקוחות אין נאמנים לומר שמוכרין לכתובה דדוקא ביתומים שטוענין שנתנו דמי המזונות א"כ מש"ה יכולים לטעון דהמכירה היה לכתובה אבל בלקוחות שלא יכלו לטעון שהיתומים נתנו להם מזונות דאין מעותיהם ברי בזה גם לכתובה א"י לטעון שמכר וז"ב למעיין היטב : (ב) בד"ה מוכרת כו' ק"ק . נ"ב ועיין תוס' גיטין דף ל"ד ע"ב בד"ה אלמנה במאי שכתב שיפות כח האלמנה משום הו"ז והינא ולק"מ :

חכמת שלמה

לוקח שקנה השדה וכוי שלו ממש ואף השדה השנית שטרף בעד שדה זו הוי כשלו דס"ם לוקח הוא לגבי שדה והשבים במקום שדה הראשונה עומדת א"כ נימא מאחר שסילק הבע"ח את עצמו מאותה שדה שבוא של לוקח א"כ הוי אמינא דשוב לא יכול להזור ולגבות וק"ל . (עיין במהרש"א) :

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

דף צז ע"א רש"י בד"ה הרמלתא כו' וקבלה עליה אחריות . נ"ב נראה דלאו דוקא דהא אחריות ע"ש הוא וגם מהעריכותא דעביד גבי בי דינא חזין כו' ירלה דאיירי שלא באחריות ע"ש : ע"ב נמי אלא מחליתה הבדה מזונותיה והשאר לא תמכור אלא בב"ד כצ"ל :

דף צח ע"א תוס' בד"ה מוכרת כו' דע"כ ההיא באלמנה כו' כצ"ל : בד"ה ותיבעי ס' שבועה א"ל כו' כצ"ל והר"א : ע"ב תוס' בד"ה אמר כו' ועל עשות כו' כמשום ולג"י נראה כו' כצ"ל :

שמעות אלא שמכר לו ביוקר והכל לבעל הקרקע ור"ל הא דקאמר כאן שוה רבי ט' היינו כעין מסנהינו (א) דהכל לבעל הקרקע ה"נ התם בברייתא הכל לבעל המעות והאי קאמרי נמי בהך דקתני בברייתא דמכר לו בזול אי לא הוה נותן לו דרך תוספת אלא מכר לו בזול מחמת מעות כעין מסנתינו דהכל לבעל הקרקע במכר לו שוה מנה במאתים דלאו מחמת הוספת הוא דומיא דהכא בברייתא ר' יהודה נמי מודה דהכל לבעל המעות וק"ל: בד"ה כאן שוה כו' אין לדחות לפי הירושלמי כו' דהכא משום ט' אלא ודאי דהכא והכא קנאתן כדפרישית עכ"ל מיהו אע"ג דקנאתן הכא גבי שוה מנה במאתים לא הוה אלא כשליח והכל לבעל הקרקע בו התם דהכל לבעל המעות אבל לאונתו כגון בשוה מאתים במנה קנאתן לגמרי שלא תוכל להחזיר להם הקרקע כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק: בד"ה אמר רב פפא כו' ה"נ ר"ח הלכתא כו' אדפריך ליה מאי קמ"ל ה"ל למפרך ולימא הלכה כר' יוסי כו' עכ"ל ונראה לייסב תמיהתם דא"כ הוה קאמר (ב) הלכה כר' יוסי נמי הוה פריך ליה מאי קמ"ל דהא פשיטא דהלכה כר"י דקיי"ל בערובין ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי וק"ל: בא"ד ומוקי לה בתלמוד ירושלמי כגון שקבל עליו הלוקח כו' עכ"ל אין זה סותר מה שכתבו התוס' לעיל דמוקי לה בירושלמי כשהוקר דהיינו הך דלכך אין הלוקח חוזר אפי' עד פלגא וקבל עליו במאתים משום שהוקרה ועמדה השתא על מאתים וק"ל: בא"ד ואפי' חולקין אין שייך לומר משום דלא ע"י מעותיו נשתכר ולא דמי לשאר כו' עכ"ל כ"ה במ"י ור"ל ואפי' חולקין אין שייך לומר כפי סברא קמייתא דר"ת דלא ע"י מעותיו נשתכר אלא דבר בפני עצמו הוא כמ"ש לקמן וגם לא דמי לשאר טעות ט' כפי סברא בתרייתא דר"ת דהכל לבעל המעות דהתם טוען הכל בשביל המעות שסבור כו' וק"ל:

דף צט גמ' הא מדישא שמעת מינה כו' או שוה מאתים במנה כו' ואפילו לר' יוחנן דמוקי לה בירושלמי כשהוזל היינו בשוה ממש מאתים במנה אבל בפחות קצת ממכרה מנה אפילו בלא הוזל מכרה קיים כדאיתא בהדיא בירושלמי כמ"ש התוס' לעיל וק"ל: תוס' בד"ה הא מדסיפא כו' דלא אפשר לפרש לאחרון כו' במנה שלה דהא כו' עכ"ל הכי משמע להו דהמקשה פסיקא ליה דסיפא בדאוזיל דאל"כ טפי ה"ל למסבק סברת המתרץ דרישא בדאוזיל וסיפא בדלא אוזיל ולמפשט בעיין דהשתא לא זו אף זו קתני אבל השתא דסיפא בדאוזיל ורישא בדלא אוזיל זו ואצ"ל זו היא ולזה תמהו כיון דע"כ סיפא מוכחא בדזילא מאי איריא כו' וק"ל: בד"ה נתן לו דינר כו' הל"ל בשלם וחצי דינר חלוק וכן טלית כו' עכ"ל לפי' רש"י דינר זהב שוה כ"ה דינרי כסף כו' והם ו' סלעים עכ"ל אינו מכוון דסלע בכל מקום ד' דינר כסף הוא וא"כ כ"ד דינר כסף הם ו' סלעים וא"כ האי מדינר זהב שהוא כ"ה דינר כסף ה"ס ג' סלעים וחצי דינר וק"ל: בא"ד וזאת של הכרעות שנותן קלבון לכל שני דינרין של כסף כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה אה"נ מעביר כו' דמה שהביא לו חלוק קטן ורע חשוב כמו לא ניחא כו' עכ"ל וק"ק לפי זה דא"כ אדרבה מהאי טעמא מדברי ר' יהודה הפשוט איפכא דמעביר הוא והל"ל כתגאי וק"ל: בד"ה כ"ש דהוה כו' דהא פשיטא בקטנית נמי אם נתנו לו התחלה שוה שם בשלם כו' עכ"ל דע"כ בקטנית נמי איירי בכה"ג בשוה שם בשלם דאל"כ לכ"ע בעה"ב לא הוה מעל דמעביר על דבריו הוא למאי דקיימינן השתא והיינו כדמסיק דכיילי בכני אבל אי הוה מזבני בשומא בקטנית נמי בקינה הרבה ביחד הוה מוזלי גביה יותר מכפלים והוה מעביר אפילו לקטנית ולא מעל הבעה"ב ודו"ק: ע"ב בד"ה אמר לאחד כו' תימה הא לעיל לא איפשט כו' והיכי פשיט ליה רב הונא כו' ומפרש ר"ת כו' עכ"ל יש לדקדק דלרב הונא לא תירץ כלום דמאי לא פשיט ליה במכ"ש לעיל דאיכא נמי למיחש משום אפוסי סטרא אלא הוא זביניה ויש לייסב דעיקר קושייתם מרב חסדא דקי"ל כוותיה אבל מאי דלא פשיט מדרב הונא ליכא למיחש כולי האי כיון דלא קי"ל כוותיה וכן נראה מדברי הרא"ש דעיקר קושייתם מרב חסדא (ג) וק"ק לפי' ר"ת מאי פשיט תלמודא מבעיין דלעיל מהיתה ד' מאות זוז כו' דשל כולן מכרן קיים דאימא דאיירי בכה"ג בשכבר חתמו שעדים דליכא קפידא דאפוסי סטרא וק"ל: בא"ד ורבי מוקי לה סוגיא בשטר א' דליכא קפידא דשטר אלא כו' עכ"ל ולהאי פירושא איכא לפרושי שפיר הא דאפוסי סטרא דלעיל היינו משום דזילי נכסי ודו"ק: בא"ד כתב רב אלפס כו' וסוגיין דמעביר על דבריו הוי כו' עכ"ל ובהך בעיין א"ל לאחד סתמא מאי פסק רב אלפס הלכתא כרב חסדא וצריך לחלק כפי' ר"ת וכ"כ הרא"ש ע"ש ואולי דברי הרא"ש היה נראה לומר לפי גירסת ר"ח דסתמא דוקא מבעיא ליה והא דזבין לי כורא דלעיל הוה כמו אמר לאחד דמשמע קפידא אבל אמר סתמא מכור קרקע זו עדיף ליה ודו"ק: בא"ד ורב האי כו' הלכתא כמאן דאמר מוסיף כו' הוא פי' הכי פשיטא ע"ד מאי הוי עלה עכ"ל ולא תקשי לך כיון דזו הבעיא היא בעלמא אבעיא דלעיל מאי מהדר שוב למפשט ממתני' דהכא דהיתה כתובתה ד' מאות זוז כו' כיון דכבר דחי לה לעיל דיש לומר דסוגיא דלעיל דזבין ליה טרא כו' בדורות אחרונים דאמוראי הוו מדקיל וטרי בה רב פפא ואתי למפשט לה מדורות הראשונים של האמוראים שהם רב הונא ורב חסדא דשקלי וטרי בההיא דאמר לאחד ט' ובין בדורות הראשונים ובין באחרונים בעו למפשט ממתני' דהכא ודחי לה מדרב שישא ולכך עיקר הירולא דרב שישא בדורות הראשונים הוה דאמרינן אמר רב שישא ולעיל קאמר כדרב שישא ודו"ק: בד"ה א"ל אע"ג דטעה שליח פירוש הואיל וס"ל כו' ה"נ לימא דאף בטעותו נתרצה כו' עכ"ל יש לדקדק הא איכהו גופייהו ס"ל לאחד ואפילו למאה ודוחק לומר דהא דקאמרי הכי לעיל היינו לבתר דשמעי מדרב נחמן וע"ק מה תמהו עליו בזה הא כבר פסיקא להו דרב נחמן ס"ל הכי כדפרכינן ליה והא מר הוא דאמר אין אונאה כו' דהיינו אפילו בשליח כמו שפירשו התוס' ויש לייסב דודאי איכהו נמי ידעי לפלוני כמ"ש התוס' דלא דמי לטעות דלא אסיק אדעתיה אלא דהוו מסקי אדעתייהו דרב נחמן לא מפליג בהכי וסמכו עלמא אהך פירכא דהא מר הוא דאמר אין

אונאה ט' ודו"ק: בד"ה פיתא עשרה כו' והרעה ט' ששית האיפה: מחומר [illegible] פירוש קרא כפשטיה ב"ש כו' עכ"ל ר"ל עין רע דהוא א' מס' לת"ק דריש ליה מפשטיה דקרא ששית איפה כו' ולא דריש שמואל לת"ק תן ששית על וששיתם כו' אלא לענין עין יפה וב"ש לא דרשי כלל כשמואל וכל תדא באנפי נפשיה פשטיה דקרא הוא וק"ל:

דף ק בד"ה רבא אמר ט' ולעיל כו' דמאי א"ל לתקוני שדרתיך ביתר בשתות איירי עכ"ל צ"ע אמאי נקטו במלתייהו ביתר משתות דהא משתות נמי מכרו בטל דלא עדיף שליח מדיינין לת"ק דמתניתין ויש לייסב כיון דסתמא קאמר לעיל ולא הזכיר שתות אית לן לאוקמא ולפרושי ביתר משתות ולא בשתות מגומלם ושוב ראיתי בדברי מהרש"ל דעדיף ליה שליח מדיינין והוא דחוק (ד) ורחוק ואין להאריך ויש מקשים עוד בזה אמאי לא תירצו בההיא דלעיל כמו שתירצו בסמוך בשמעתא דקידושין דאיירי בפחות משתות ולא אמרינן לתקוני שדרתיך אלא לענין זה שצריך להחזיר האונאה ויש לייסב דלעיל ליכא לפרושי הכי דא"כ לא הוו קפרכי ליה מידי מהא דאמר אין אונאה לקרקעות אפילו בשליח דאימא לענין זה אין אונאה דמכרו קיים אבל צריך להחזיר האונאה ועוד דמעיקרא דא"ל אע"ג דטעי שליח כו' מדמי ליה להך דלאחד ואפילו למאה דהיינו אי בטל לגמרי ודו"ק: בד"ה אמר רב נחמן ט' הא דאמרן יתר כו' ומייתי ראיה השתא ממגילתא דרשב"ג כו' עכ"ל ויש להקשות לפי גירסא זו מאי מייתי ראיה מרשב"ג כיון דלא קאי אלא אדברי ת"ק דלא איירי אלא בשתות וכן הקשו התוס' שם ויש לייסב לדברי התוס' דהכא דלא חשו לקושיא זו דמשמע ליה לתלמודא דרשב"ג איירי אף ביתר משתות כדלקמן עד פלגא והיינו משום דלא ניחא לן דרשב"ג לא פליג אלא במגומלם שתות וק"ל: בד"ה והא אמר ט' מהא דאמר רב נחמן שליח כאלמנה כו' עכ"ל אבל למאן דאמר שליח כדיינין לרב נחמן ודאי דלק"מ דאימא שליח כדיינין אליבא דרשב"ג ודו"ק: בד"ה פרטא בנו כו' פי' דהוא בן בנו של כו' אביו של ר"א הוא זקנו של זה עכ"ל יש מפרשים דלא ניחא להו לפרש כמשמעו דפרטא אביו של ר"א היא בן בנו של רבי פרטא הגדול דא"כ לא ה"ל למסבק מלהזכיר בדורות הללו גם שם אביו של פרטא אביו של ר"א אבל קשה דמליט בכה"ג רבי מייאשא בר בריה של ריב"ל שלא הזכיר אביו של ר' מייאשא אלא זקנו ריב"ל כו' וכ"ל לפרש כוונתם למאי דאמרינן בפ"ק דע"ז בעובדא דר"ח בן תרדיון אתיוהו לר"א בר פרטא אמרו מאי טעמא כו' ואי הוה מייחס הכא פרטא אביו של ר"א בתר אבי אביו ר' פרטא הגדול אמאי לא מייחסו נמי התם כן אבל אי לא מייחס הכא רק פרטא בנו של ר"א ניחא דמייחסו הכא אחר אביו ר"א ואחר אבי אביו ר' פרטא הגדול אבל פרטא אביו דר"א לא בא לייחסו אחר אבותיו בשום מקום לא הכא ולא התם ודו"ק: ע"ב גמרא אלא לעולם בדלא אכרוז ולי"ק ט' כ"ה בנוסחות גמרות שלפנינו אבל הרא"ש גרים לא רישא וסיפא בדאכרוז ט' ונדחק לפי גרסתו ע"ש: תוס' בד"ה אלו דברים כו' כגון שייחדו לה לכתובה א"כ כו' ועיין ברא"ש שכתב לייסב שם בע"א: בד"ה והאילונית אין לה כתובה ואין לדייק הא ניסת בעיא כו' עכ"ל גבי ממאנת ליכא למיטעי לדייק בה הא גיטא בעיא דאית לן למימר משום שניה קתני האי לישנא דאין לה כתובה כמ"ש התוס' שם אבל באילונית איכא למיטעי בה ולדייק בה נמי הא ניטא בעיא כמו בשניה והאי הוצרכו למימר דאין לדייק כן גבי אילונית וע"ש בתוס' וק"ל: בד"ה רב תני כו' פי' במתני' עכ"ל ר"ל ולא דתני הכי בברייתא דא"כ תקשי ליה מתני' דקתני דוקא ממאנת ומדתני במתני' ממאנת לשמואל דייק מינה דכתובה נמי תניא במתני' דהכא כמ"ש התוס' לקמן וק"ל:

דף קא בד"ה כללו של דבר אינה כו' דהתיא לרבויי כו' עכ"ל דליכא למימר דהאי לרבויי כתובה דאין לה לר"א דלא איצטריך דכ"ש הוא כיון דמדידה לדידיה לית ליה מכל שכן מדידיה לדידה דלית לה כדמסיק הך סברא לר"י ולהכי לר' יוסי לא איצטריכו לפרש דאתי לרבויי כיון דאיכא לרבויי כתובה דיש לה אליבא דשמואל ודו"ק: בד"ה ובהפרת נדריה הייט כו' ואפילו את"ל כו' ולדברי ר"י לא תקשי היאך מיטמא כו' עכ"ל לא הל"ל לדברי ר"י כיון דבהפרת נדרים דקיימינן ביה עד השתא נמי אליבא דר"י הוא ויש לייסב קצת דתחלת דבריהם שכתבו גבי הפרת נדרים הייט מסהגיעה לעונת נדרים דאל"ה כו' הם דברים לריכים גם לר"א דאי בלא הגיעה לעונת נדרים לא הוה שייך למתני ולא בהפרת נדריה כיון דאין כאן נדר כלל ואביה נמי א"ל להפר והשתא ניחא דנקטו הכא גבי טומאה ולדברי ר"י כו' וק"ל: בד"ה אילימא ט' שלא כדין מיירי שכלה הקרן דאי בכלה בדין מאי כו' גבי אילונית כו' עכ"ל ק"ק דבפשיטות טפי ה"מ לאוכוחי הכי ממאי דמסיק גבי שניה בהדיא דקנסו רבנן דהיינו ודאי בכלה שלא כדין דגלימא קרנא הוא ואי בכלה כדין באשה כשרה נמי א"ל לשלם לה אע"ג דלא איתנהו ודו"ק: בא"ד ואין לפרש פירות דממאנת תקנת פירות כגון פרקונה כו' עכ"ל אבל גבי אילונית ושניה שפיר איכא לפרושי דאין לה פדיון בעודה תחתיו וכן נראה בפרש"י במתני' וק"ל: בד"ה ה"ג ר"ח וקנסו רבנן לדידיה בדידיה כו' וק"ל מאי קנס קנסו אותו כך דין כו' עכ"ל נראה מלשונם דלפי גירסת רש"י לק"מ ואפשר דהייטו משום דלפרש"י וגירסתו ניחא דקנסו אותו במה שהיה ראוי לו מעלה לפי שניסאת לו בעבירה ואעפ"כ קנסו אותו מה שא"כ באשה אחרת דמדינא משלם לה נכסי צאן ברזל ודו"ק:

סליק פרק אלמנה ניזונת

הנושא פרק שנים עשר

ע"ב תוס' בד"ה נשאת הבעל כו' כאילו התנה עמה ע"מ שאין לה עליו מזונות קמ"ל עכ"ל לכאורה לר"מ דאית ליה בפרק אע"פ דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה

קרני ראם (א) בד"ה כאן כו' דהכל לבעל. נ"ב ואע"ג דכאן י"ל לומר דזכה השליח כיון דלא גמר הקנין עד שהוקר ועמד על מאתים וממילא הוא לבעל הקרקע מ"מ כיון דעל ידי שהוקר ממילא נתרצה הלוקח במקחו ותו הוי המכירה למפרע וברשות הלוקח נתייקר וכמו דאמרינן בכ"ד כאן נמצא כאן היה וא"כ ס"ד דיהיה ברשות לשליח או לא משום דהכל לבעל הקרקע ומש"ה דקדקו התוס' בסמוך שכתב ומוקי לה בירושלמי כגון שקבל עליו הלוקח והייטו כמ"ש ועיין בדברי רבינו בסמוך: (ב) בד"ה אמר כו' הלכה כר"י. נ"ב לא ידענא כיון דאמרינן שם דרב תני כללי לית ליה א"כ אין קושיא מאי קמ"ל: (ג) בד"ה אמר ט' וק"ק. נ"ב ולענ"ד נראה דסברת הר"ת דאם נימא דל"מ רק בשכבר התמו העדים כדי שלא יהיה קפידא דאפוסי סטרא א"כ כיון דבטל המקח מהאחין מהראוי שיבוטל כל המקח כיון דכל השטרות תלוים יחד וע"כ דלא קפדינן על אפוסי סטרא כנ"ל: (ד) בד"ה רבא אמר כו' והוא דחוק. נ"ב ולענ"ד דברי רב"ל ברורין דכיון דשתות בכ"ד קני ומחזיר אונאה א"כ כאן בשליח ג"כ קני ול"ד לב"ד דיבוטל המקח וא"כ:

חכמת שלמה

דף צט ע"ב גמרא א"ל דטעה שליח לא קאמינא כו'. נ"ב פי' ותוזר המקח ובטל לגמרי ונראה בעיני אפילו לא ידע הלוקח שהשליח מכרו לו בתורת שליחות אפ"ה חוזר המקח דסוף סוף השליח לא יכול למכור מה שאינו שלו אבל אי קנה השליח וטעה דג"כ חוזר המקח כי האי גוונא אי לא דע המוכר שקנה השליח בתורת שליחות א"כ המוכר זכה במה שבידו ועל השליח מוטלים הדמים לשלם אסברי שינה מדעת בעלים והמוכר אינו מחויב להחזיר כדמוכח בפרק גט פשוט גבי האי איתתא דאמרה זיל זבין לי באחריות כו' ועיין מה שכתבתי בדים האיש מקדש בשם הר"ן: רש"י בד"ה שהקיטנית בסלע כו' בתאי סלע אחר והביא כו' כצ"ל: בא"ד לימא ליה לשוה סלע הייתי צריך סולין כו' נ"ב פי' ונמצא מעביר על דבריו אף שיכול לקנות עוד סוף סוף לא עביד שליחותו אם לא שהוא רע בדמים וה"נ בתאי סלע קנה כמו בסלע דומיא דשם כו' ודו"ק:

דף ק ע"א תוס' בד"ה רבא אמר כו' ביתר משתות איירי כו'. נ"ב רבים תמהו למאי צריכין בעלי התוס' לאוקמי ביתר משתות ומש"ה אומרים בטעות סופר הוא והאחר"י נמי מוקי בשתות חשיא דמתניתין דשוס הדיינים ומ"מ אומר אני דאין זה ט"ס אלא שהתוס' סוברים דאין חילוק בין שליח [illegible] ט' [illegible] לענין מהדיר אונאה דהייט פחות משתות אבל לענין שתות אין חילוק ביניהם ואף בשליח לא אמרינן בטל מקח וטעמא רבה איכא למילתא מאחר דמחזיר אונאה לא שייך למימר לתקוני שדרתיך כו' שהרי לא עיוות לו כלל ודוקא דיינים שטעו בשומיהם בטל השום מעיקרא היכא דהוי שתות ותדע שכן הוא מדעביד תלמודא בקדושין לא אמרן אתנות דמקח קיים אלא דלא אמר ניפלוג בשומא דבי דינא כו' לפי גירסת התוס' לקמן ואילו גבי פחות משתות מזכיר בלא אמרן שליח והכא נפלוג בשומא דבי דינא אלא ש"מ דגבי שליח אין שום חילוק אלא לענין מחזיר אונאה ותו לא ודו"ק (עיין במהרש"א): ע"ב רש"י בד"ה כל דזבין מבי דינא כו' הלכך שלא באחריות הוא לוקח כו'. נ"ב וק' ומה בכך ס"ס ומאחר שמכר לו באחריות מנא לן לומר שמחל עליהן על כן נראה לפרש דאיירי שלא באחריות אלא דאמרינן בעלמא אחריות ט"ס הוא והכא הכ"ל דאיטו ט"ס דסמיך אדעתא דבי דינא כו' ודו"ק וע"ע לעיל ברש"י דף נ"ז ע"ש: בד"ה אלמנה לכ"ג כו' מפני שהיא פסולה כו'. נ"ב היא פסולה לאו דוקא אלא כלומר כל היכא דפסלה לזרעי' אמרינן הוא מרגילה לפי שלא ניחא ליה שתפסל זרעיה ותהיה בקטטה עמו תמיד ומש"ה גרושה כו' וממזרת יש לה כתובה וכן פרש"י להדיא בפ' יש מותרות ומבת ישראל לממזר לא קפס דבודאי הוא מרגילה מפני שהיא כב רה ודו"ק:

דף קא ע"א רש"י בד"ה ע"כ כו' קיימין אלא כו' ותכמים גזרו שהיכנסת כו' כצ"ל ובסר"א: בד"ה [illegible]

ותנאו בטל לא איצטריך אלא לר"י דאית ליה דכל דבר שבממון תנאו קיים (א) ויש לייסב ודו"ק: בד"ה דא"ל חייב כו' ואע"ג דברים מגילתא כו' הוא"ל ואינו מכתיבה אחת דחייב כו' עכ"ל אבל בסוף המגילתא לא לחתום דאע"ג דלא הוו מכתיבה אחת דאימור דהסופר כתב השטר ואח"כ חתם הלוה עליו אבל שיחתום הלוה ברים המגילה ואח"כ יכתוב הסיפר השטר אינו דרך דלמא יכתוב למטה מה שירצה וק"ל: בד"ה חייב לזונה כו' ואע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא עכ"ל יש לעיין בזה דמשמע להו הך רישא דחייב לזונה כו' הייט דגבי ממשעבדי וסיפא דהיא ניזונת מנכסים משועבדים ארישא דחייב לזונה ה' שנים קאי וא"כ מאי מקשה מינה הכא לר"ל דהא איהו נופיה אית ליה בפרק הניזקין דכותבין בעינן ואליביה לא מתוקמא התם אלא בשקנו מידו כמ"ש התוס' לעיל ויש לייסב דסוגיא דפרק הניזקין לפי המסקנא דלקמן בשמעתין דמסכת גיטין בתר מסכת כתובות נשנית דמסיק לקמן דשטרי פסיקתא לא ניתן ליכתב ולא מתוקמא מתני' דהכא דגובה מנכסים משועבדים אלא בשקנו מידו ואיצטריך ליה למתני דלא נימא אפי' בקנו מידו דאינו גובה ממשעבדי משום דאימור גררי אתפסה כמו בבתו כדלקמן בסוגיין אבל המקשה דהכא לא אסיק אדעתיה הכי אלא דאיירי באירע שכתב לה ולא איצטריך ליה אלא לאשמועינן בכה"ג דלאו שטר גמור הוא וכמ"ש התוספות והמתרץ השיב לו בשטרי פסיקתא כדרב גידל דמהני אמירה בעלמא למגבי מבני חורין מהני נמי הכתיבה בכה"ג למגבי ממשעבדי אבל בדוכתא אחריתא לא מהני כתיבה גרוע כה"ג וכן נראה מדברי התוס' שכתבו לעיל בשמעתין ולקמן דהכיא דה' גובין מן המחוררין כו' מתוקמא בשלא קנו מידו ולא כתבו כן אהך רישא דמתני' דחייב לזונה כו' דאיירי בלא קנו מידו משום דהך רישא שפיר מתוקמא אפי' במשועבדים וכמ"ש התוס' ודו"ק:

דף קב בד"ה אמאי אינו כו' שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון כו' ולעולם אית ליה דר"י עכ"ל ואין להקשות דא"כ לר"ל נמי בלאו שיעבוד דאורייתא נמי איכא למימר דאפי' בשטרא מעליא ואפילו כתב לו בפדיון אין בנו פדוי מהאי טעמא דשמא יאמרו כו' די"ל דמ"מ הא דחייב ה' סלעים לא הוה איצטריך למתני לר"ל ודו"ק: בד"ה כתנאי כו' דקייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסר כו' עכ"ל לפרש"י דקיימינן לא איירי בחתם הערב שמו אלא שכתב ואני ערב ונראה שכתבו כן דמייתי התם ראיה בפשיטות לכ"ע מהך ברייתא דע"כ לא פליג בן ננס אלא בלא חתם אבל בחתם מודה וק"ל: בד"ה אליבא דבן כו' ואי לא פליג ר"י בהודאה לא ה"ל כו' אלא ודאי בחנוק נמי פליגי וה"ק כו' עכ"ל לפי זה כיון דבתרתי פליגי בהודאה ובשיעבוד ובפשיטות מייתי ראיה בגיטין מהך דערב אהך דהיו מוחזקין בטבלא כו' כיון דבשיעבוד נמי פליגי מייתי שפיר ראיה משיעבוד וכ"ה בהדיא בתוספות שם דלהך קושיא שכתבו לעיל מאי מייתי ראיה התם לפ"ה דהכא די"ל בשיעבוד נמי פליגי אבל דבריהם לקמן בסמוך בדבור זה מגומגמין שכתבו לפי' ר"ת דה"ם הסיא דגיטין אבל לפ"ה כו' הא לפ"ה נמי א"ש כיון דבשיעבוד נמי פליגי כמ"ש הכא וצ"ל דדבריהם הולכין ע"פ תירוץ שנדחקו לעיל למאי דלא פליגי אלא בהודאה ודו"ק: בא"ד ואם תאמר אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה וי"ל כו' שאין כתוב בו שם הערב כו' עכ"ל אלו הדברים הם לפי פי' הקונטרס ומלינן לפרושי הקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דלא פליגי אלא בהודאה אבל שיעבוד ליתא לכ"ע ומלינן לפרושי נמי שהקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דבשיעבוד נמי פליגי מ"מ תקשי לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה כו' ולא תקשי להו נמי לפי' ר"ת לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בעדי מסירה דאימא קושטא דהכי הוא אלא דאיירי הכא בנתן לו שטר גמור להשתעבד לו שלא בפני עדים אך קשה ממה שהקשו לקמן לפי' ר"ת הואיל ומוקי ליה להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' כשמוסר לו בפני עדים מהאי טעמא כו' עכ"ל דאימא דקושטא דהכי הוא דמסירה בפני עדים נמי הוה ליה שיעבוד נכסים אלא דהכא בברייתא דקתני גובה מבני הורין איירי בלא מסירה בפני עדים דאי מיירי במסירה בפני עדים הקשי להו נמי אמאי פליג בן ננס כמו שהקשו לעיל לפ"ה דליכא לתרוצי לפי' ר"ת כדלעיל כיון שאין כתוב בו שם הערב כו' דהא לפי' ר"ת איירי בשטר גמור ומהרש"ל הגיה לקמן התוס' דל"ל וקשה לפי' הקונטרס הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' ולא ידעתי להולמו (ב) דלפ"ה לא הוה ליה שטר גמור כיון דלא חתם שמו גם כוונתו לא ידענא ודו"ק: בא"ד שהרי אי הוה קודם מתן מעות ה"ל לפרושי א"כ למכתב הערבות כו' עכ"ל פי' לדבריהם כיון דלאחר חיתום מוכח דלאחר מתן מעות הוה דשלא יכלו להקדימו ל"ל למתלי דלכך נכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ ה"ל לפרושי באחר חיתום דהוא קודם מתן מעות דאז ודאי ליכא למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דלא ליגבי ממשעבדי אבל השתא דלא מפרש לית לן למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דהוה אחר מתן מעות דהכי מוכחא מילתא עפי א"כ דלית לן למתלי כלל שנכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ אכתי ה"ל למכתב קודם חיתום אני פלוני ערב בלא וי"ו דלא קיימי עדים עליה ולא הוה גבי ממשעבדי כדאמר התם בהדיא ומדלא כתבו אלא אחר חיתום לית לן למיתלי אלא דהוה אחר מתן מעות ומהרש"ל כדחק בכל זה וכוונתו אינו מבוררת לן ודו"ק: בא"ד ור"ת הביא כו' דר"י ור"ל איירי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכן דפריך במה נתחייב כו' עכ"ל יש לדקדק דכיולא בזה מתלמוד שלנו איכא לאוכחא כפי' ר"ת ממאי דמותבינן לר"ל ממתני' דפסקה עמו לזון כו' ומההיא דכתב לכהן כו' דאיירי בהו שלא נתחייב להן מעולם אלא שעכשיו נתחייב להן והיינו כפי' ר"ת וכ"ה הראיה ברי"ף והרא"ש מתוך שמעתין ואפשר דהתוס' לא ניחא להו בהך ראיה משום דאיכא למדחי ולדחוקי בהך דפסקה עמו כו' ובהך דכתב לכהן כו' דמטעם הודאה הוא דאע"ג דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל מלשון הירושלמי במה נתחייב זה לזון כו' בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב כו' משמע דמטעם שיעבוד נגעי בה ודו"ק: **ע"ב** תוספות בד"ה ניתנו לכתוב כו' מש"ה ניתנו לכתוב דכי קנו מידו דמי כו' הא מדעת שניהם כו' עכ"ל אין זה כפרש"י דלפירושו אפילו אם רוצים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב כמ"ש הרא"ש ע"ש: בד"ה הב"ע בשקנו מידו ה"מ לשנויי בדכתב לה כו' עכ"ל ר"ל דאימא מסתמא לא ניתן לכתוב דלאו כי קנו מידו דמי אלא בשכתב לה מדעתיה דומיא דמשני בקנו מידו ואיצטריך ליה למתני בשכתב לה דדומיא דהכי בבתו לא גבי ממשעבדי אפילו בכתב לה משום דאימא גררי אתפסה כדמסיק לפי שינויא דקנו מידו ודו"ק: בא"ד הפקחין היו כותבין מדקתני כתיבה ש"מ בעי כתיבה דלא קני באמירה כו' עכ"ל ר"ל דלא קני באמירה אפילו לגבות מן המחוררין דליכא למימר בכותבים קתני אף ממשועבדים ובאמירה מבני חרי דהא לא קתני הכא גבי פקחין ממשועבדים אבל מרישא דפריך לקמן דקתני ניזונית מנכסים משועבדים יש לבעל דין לחלוק לפי פירושם מאי פריך דאימא בכותבין גבי ממשעבדי ובאמירה לא גבי ממשעבדי אבל מבני חרי מיהא גבי ולזה הוצרכו לדחוק דהכי פריך דס"ד כיון דבמתני' לא הוזכר מבני חרי אלא ממשעבדי ע"כ דהיינו משום דרגילות לכתוב כל שעה משום דלא קני כלל באמירה והמתרץ השיב לו בקנו מידו דכך אירע לא אבל אי הוה איירי בכתיבה היו תולין ברגילות כך ולכך לא כתבו כאן לפי' ר"ת ור"ח דה"ה דה"מ לשנויי בכתב לה כמ"ש לעיל ודו"ק: בד"ה הימור גררי כו' דאיצטריך טעמא לפי שאין כותבין היכא שהודה הא"ב כו' עכ"ל וטעמא דגררי איצטריך דאפילו בקנו מידו לא גבי ממשעבדי וק"ל:

דף קג בד"ה ה"ג שיפולא מאי ושם דבר הוא כלומר מהו שהשפן כו' עכ"ל דמפרש"י חזקה בדקיה נראה דגרסינן שפלה מאי דמבעיא ליה אם בדיעבד כבר שפלה ותקנה מאי וא"כ בבנתה כבר נמי ה"מ למבעי הכי ולזה כתבו התוספות דמדינא ולכתחלה קמבעיא ליה דאע"ג דלא תוכל לבנותו היכא שאין הבית בעין מהו שתוכל לשפן כיון דעדיין הבית שהשיעבוד דירתה עליו הוא בעין וגרסינן שיפולא שהוא שם דבר ולא שפלה וכן מוכיח לשון הרי"ף והרא"ש שיפולא מאי תיקו הלכך לא השפן עכ"ל וק"ל: בד"ה ברכת הבית ברובה כו' נר לא' נר לק' וכל כה"ג אין נותנין עכ"ל ודקאמר וליתבו לה לפי ברכת הבית ה"ל היינו פת ומלבושים וכ"ה במרדכי ע"ש: **ע"ב** בד"ה אותו היום כו' שהיו קורין אותו רבינו הקדוש כו' י"ל קדושה בכלל עכ"ל וכמסקנא דלעולם לא איפוך וק"ל: בא"ד והר"ח כהן כו' היינו קדושת כהונה כו' עכ"ל דהשתא ניחא דלא חשיב התם נמי בטלה קדושה דבענין אחר איירי לענין קדושת כהונה שבאותו יום אבל בטלה ענוה ויראת דקאמר היינו מדות הירהה וענוה קאמר וק"ל:

חא דף קג ע"א נר יהא דלוק במקומו כו' נ"ע כל בי שמשי הוה אתי כו'. כאילו הוא חי וקיים לעולם שע"י נקרא הוא רבינו הקדוש וקדושה בטלה באותו יום כדלקמן וע"פ שאמרו פרק חלק קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים מה קדוש קיים לעולם אף הן קיימים לעולם ולזה שבא בכל שבוע בשעת קידוש היום של שבת ע"ש הקדושה שבו וק"ל: דלא לימרו מלתא הוי להו ועד האידנא נמי כו'. ולא יאמרו דמתו השתא בזמנך כ"כ סמוך למיתת רבי אלא יאמרו כיון שהיה לו לרבי למות ולא יהיו צריכין עוד לשימוש לו לא הגין זכותיה עוד עלייהו: **ע"ב** ש"מ משום יקרא הוא דקאמר. אע"ג דאין לך בענוה כרבי כמ"ש משמת רבי בטלה ענוה מכל מקום בפני יקרא בתותו דאי אפשר לו למחול כבוד התורה והיינו דקאמר משמת רבי בטלה ענוה גם לנגבים שהלי בעי יקרא ומשום כבוד תורה וק"ל: דלא עדיפנא ממשה רבינו כו' מכאן ואילך ספדו בימימא ובלילא וגרסי כו'. יש לדקדק הא אכתי עדיף ממשה דלאחר שלשים לא ספדו כלל בימימא או בלילא ויש לייסב כיון דהוא לא צוה על כך אלא שהם מעצמם ספדו י"ב חדשים בימימא או בלילה אין לחוש בעדיפה שעשו לו ממשה ויש לדקדק שאמר לאוביב ישיבה לאחר שלשים כו' ולא תהיו עסוקין בהספד כפרש"י מאי מייתי דלא עדיפא ממשה דהא התם בכי קאמר היה ל' יום ולאו היינו הספד כדאמרי' בפ' ואלו מגלחין בשאר כל אדם שלשה לבכי ושבעה להספד ושלשים לגיהוץ כו' ויש לייסב דאפי' הספדו של רבי לא רצה להיות יותר מבכיי' דגבי משה דעדיף טפי ובטור י"ד סי' שנ"ד כתב ואין בוכין על ת"ח יותר מל' יום והיינו מהך סוגיא דהכא ותו ל"ק מידי וק"ל: בל דהוה באשכבתי' דרבי מזומן כו'. דכל המתעסק בהספדו לכבודו ביום פטירתו זכה לכך כדקאמר דבעלם קדושה בו ביום שגם הכבן יזכה לכך במתעסק בקבורתו לכבודו והוא כובס נמי שמצטער על כך להמית עצמו זכה בזה להיות מזומן כו' וק"ל: שמעון בני חכם מאי קאמר ה"ק אע"פ כו'. ובסוף הוריות אמרי' דרשב"ג נשיא ור"מ חכם ורבי נתן אב"ד דמשמע דע"ש מינויו נקרא חכם ואפשר לפרש שהיה ראש ישיבה מש"ה ה"כ הכא דליכא לפרושי הכי דהא קאמר ר"ח בר חמא ישב בראש וק"ל: ואת הממלכה נתן ליהורם וגו' הסוא ממלא מקום אבותיו הוה כו'. ק"ק היאך קאמר דממלא מקום אבותיו הוה דהיינו יהושפט שהיה מלך כשר וביהורם כתיב ויהרוג את כל אחיו וגו' וכתיב וילך בדרך מלכי ישראל וגו' וי"ל דבחיי אביו יהושפט כשר היה ואח"כ סרח ודו"ק: ואבעית אימא לוי לר' אפס הוה כייף ליה כו' ר"ל דאם היה ר"ח מת הוה כייף לו לינך לישיבתו של ר' אפס ולא היה גולה ממקומו אבל כשהיו שניהם חיים רבי אפס ור"ח משום כבודו של ר"ח דיתיב אבבאי לא הוה לוי כייף לר' אפס ויתיב גבי ר"ח וגם בזה לא עשה שפיר ונענש על כך כדאמר פרק מי שמתו מ"ע לא סלקת למתיבתא דרקיעא א"ל דא"ל כל כי הנך שני דלא סליקית למתיבתא דרבי אפס ואחלשתיה דעתיה כו' ע"ש: אני ראיתי קברו והורדתי עליו כו'. בין שהיה באשכבתי' כדמשמע לקמן ובין שלא היה שם קאמר על רבי כשראיתי קברו הורדתי עליו דמעות והיינו רבותי' מה שאין כן בשאר מתים דאסור דג' ימי בכי ולא יותר וק"ל: בשחלה רבי כו' מפני מה אתה בוכה כו'. סמוך למיתתו היה ושא"ל אתורה ומצות קא בכינא דודאי מי שבוכה מפני יראת מיתה סימן רע הוא לו אבל אני בוכה על תורה ומצות שיתבטלו ממני כדאמר במתים חפשי מן המצות כמ"ש באותו ענין היסופר בקבר הספד אמרנהך וגו': [דבי הוו מגלו ר' חנינא ורבי

קרני ראם (א) תוס' ד"ה נשאת כו' ויש לייסב. נ"ב ר"ל למה שביאר הרשב"א דר"י דסובר דבדבר שבממון תנאו קיים דהיינו דכוונתו בזה שתמחול לו הטוב ולא הוי מתנה עמש"ב ור"מ סובר כיון דאמר בלשון תנאי הוי מתנה עמש"ב עיי"ש וא"כ הכא דלא התנה רק שאמדינן דעתיה שתמחול לו ולא כדרך תנאי וז"ב: (ב) בא"ד וא"ת כו' ולא ידעתי להולמו. נ"ב ולענ"ד העיקר כגירסת מוהרש"ל דלר"ת אין ביאור לקושי' וכמ"ש רבינו דמיירי בליכא עדי מסירה ולרש"י הקשו שפיר דניסו דלא הוי מכח שיעבוד בעדי מסירה משום דלא כתב שם הערב הרי עכ"פ מהני מכח הודאה ומה"ט דמהני לענין בפ"ת יועיל ג"כ לענין משועבדים כיון דהוי בעדי מסירה ועדי מסירה מפקי לקלא:

חכמת שלמה

שבפניה בנכסי מלוג קאמר. נ"ב לאו דוקא וה"ה נכסי צאן ברזל וכן פי' הרא"ש להדיא: **ע"ב** גמ' בין הכיר בה בין לא הכיר בה כו'. נ"ב ואין להקשות מאי הוא מרגילה שייך לומר באין מכירה תילן הרא"ש ע"ש:

הנושא פרק שנים עשר

דף קב ע"א תוס' בד"ה אליבא כו' גמר ומקני ערב כו' כנ"ל בא"ד שהרי אי הוה בשעת מתן מעות הוה ליה לפרושי כו' כנ"ל. נ"ב יש (מקשים) [מפרשים] אפילו הוא אחר חיתום הוה ליה לפרושי שהיה ערב בשעת מתן מעות ומדלא פירש סתמא דמילתא דהוי שלא בשעת מתן מעות וקשה מאחר דעכשיו ס"ל שאף לאחר מתן מעות משתעבד אם כן למה ליה לפרושי בשטרא שמא גם הוא ידע שכך הדין דמשתעבד אף לאחר מתן מעות וי"מ דקאי אלפני חיתום וה"ק היה לו לכתוב לפני חיתום ולפרושי להדיא שלא יגבה ממשעבדי ואני אומר להיפוך שאפילו היה כתוב קודם חיתום לא היה גובה ממשעבדי דשמא היה לאחר מתן מעות ומה בכך שכתוב בשטר השטר נעשה אחר ההלואה ואם היה בשעת מתן מעות הוה ליה למלוה לפרושי שהיה בשעת מתן מעות כדי שיגבה ממשעבדי כי יד בעל השטר על התחתונה וק"ל (עיין במהרש"א): בא"ד וקשה לר"י לפירוש הקונטרס הואיל ומוקי לה להאי כתיבת כו' כנ"ל. וכ"ב נ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה כי פליגי כו' אדר' יוחנן ערב כו' הד"א: תוס' בד"ה ניתנו כו' נמי הכא במאי עסקינן כו' וכד"א: בד"ה הא שמע כו' מזונות כו' תימה כו' כנ"ל:

דף קג ע"א גמ' עושר דתנן המוכר פירות לחבירו כו'. נ"ב מקשין העולם מאי עושר איכא בזה שאין יכול לחזור וכי לא נמצא בתלמוד יתר דיני מקח וממכר שכן תועלת לענין חזרה ולבאר מיני תועלת בפרק הזהב ובפרקי דב"ב וכן מרפא וכי לא נמצאו יתר רפואות במסכת שבת יוצאין בשן השועל ודכוותה וכמה וכמה כה"ג ונ"ל מדלא קאמר דברי חכמים עושר ומרפא אלא לשון חכמים קאמר משמע דהכי פירושו המדקדק בלשונם ימצא שכוונו בלשוניהם לדבר בלשון לא ונקי שיהא נכלל בו לשון ברכה ולשון עושר ומרפא. ברכה הא דאמרן כלומר שאמרו ברכת הבית ברובה ולא אמרו הוצאת בית עדיף ברובה או מיעוטא דהוצאה ברובה אלא שכוונו לדבר בלשון ברכה. עושר דתנן כו' הרי שאמרו ואי פיקח כו' לגבי לוקח ולא אמרו פיקח לגבי מוכר שאם פיקח הוא לא ימדוד במקומו של לוקח או לא יסכיר לו מקומו אלא שכוונו לדבר בלשון עושר כלומר בזה שהמוכר לא יכול לחזור אם כן ירויח הלוקח וזהו עושר והמוכר גם כן אינו מפסיד שהרי מכר בשויו הראוי מתחלה לאפוקי איפכא שמרויח המוכר ומפסיד הלוקח שהרי קונה בשער היוקר ומש"ה לא דברו אלא בלוקח שהוא עושר וק"ל. מרפא נמי דתנן לא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו בפסח כו' ולמה הזכירו בפסח פשיטא דבפסח איירי בפרט מאהר דקתני מפני שהן מחמיצות. ועוד רישא דהתם אין שורין המורסן לתרנגולים ואשה לא תשרה את המורסן כו' וכן בסיפא דהתם אין נותנין קמח לתוך חרוסת או לתוך החרדל כו' בכולן לא הזכיר פסח אלא לדיוקי בפסח הוא דלא ילעוס הא בשאר שנה ילעוס אף שממילא שמעי' דשרי אלא שדברו בלשון רפואה והוי כאילו אמרו בהדיא ילעוס אדם חטין ויניח על גבי מכתו לרפואה ודו"ק: תוס' בד"ה ולא אמרן כו' ע"כ תניא לי הריחיים כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה כו'. נ"ב אף שרבי חנינא לא רצה למיכף ליה ורש"י פי' בהדיא בפ' במה אשה דרבי חנינא לא הוה גדול מלוי לא בתורה ולא בשנים אפילו הכי לק"מ כי רבי חנינא לא רצה כל כך לעבור על גזירת רבו שגזר עליו נשיאות וק"ל: תוס' בד"ה אותו היום כו' בעומאה בית הפרס כו' כנ"ל:

ד"ה א"ל כו' עד לא תהא כזאת בישראל ומפורש פ' הפועלים ע"ש] : א"ל לבני קטן אני כו' א"ע לבני גדול כו'. היה ראוי להקדים לקרות בנו גדול ואפשר דהחכמה היתה חביבה בעיניו מהנשיאות וכן לעיל שמעון בני חכם גמליאל כו' וק"ל : נהוג נשיאותך ברמים כו' נראה מפרש"י נהוג נשיאותך ברמים דהיינו לגבי גדולים והוסיף בתלמידים שאינם גדולים כ"כ זרוק מרה בהם כמשמעם מטבע המרה שלא תראה להם פנים שוחקות וק"ל : [ואת יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט כו'. מאין שילא להם זה מפורש בחידושינו סוף מסכת מכות ע"ש: והתניא לדק לדק תרדוף הלך אחר כו'. מפורש בחידושינו פ' אד"מ] :

דף קד בד"ה ומרתא בת כו' אבל לר"מ דמפסדה כו' אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא כו' עכ"ל ל"ע לדבריהם דמ"מ אכתי אביי דפריך הכי ולא אסיק אדעתיה הא דלפום גמלא שיחנא ע"כ דליתא הך פירכא לבר קפרא דאימא בר קפרא בין לחכמים ובין לר"מ קאמר דתוספת אית לה ומרתא בת בייתוס ועניות שוות לענין כתובה דאורייתא אבל ה"ל לאביי למפרך מאלמנה דכתובתה מנה כ"ה שנים ובתולה דכתובתה מאתים כ"ה שנים כמ"ש התוס' דהא ודאי קושיא היא למאי דלא אסיק אדעתיה הא דלפום גמלא שיחנא ויש ליישב בדוחק כמ"ש בסוף דבריהם דדומה לו לאביי ידבר פשוט הוא לו דלא קאי בר קפרא אלא ארבנן דקאי אפיסקא דחכמים אומרים וא"כ שפיר פריך הך פירכא לר"מ גם לבר קפרא ודו"ק : **בד"ה** ה"ד אי דלא נקיטא כתובה כו' תימה אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דקדקו התוספות כך לעיל מיניה אהא דקאמר אי לא נקיט שטרא במאי גבי אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' ויש ליישב דלעיל ניחא דלא רצה לדייק הכי ממתני' אליבא דמאן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכתובה מעשה ב"ד הוא אבל הכא בגרושה דמדייק הכי אכתובה והיינו משום דאליבא דרב קיימינן הכא דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום קשה להו שפיר אמאי לא דייק הכי אמתני' בכתובה ותירצו דמתני' איכא לאוקמא לרב בעידי מיתה כדאמרינן ס"פ הכותב אבל גרושה לא תגבה בעידי גרושין אלא בגט בידה כדאמרינן נמי התם וכתובה דקאמר הכא לאו דוקא אלא גיטא וק"ל : **ע"ב** בד"ה אמר רב הונא כו' ומאי ראיה היא משום שטר כתובה הואיל ואינה גובה בה לרב עכ"ל ע"כ כיון דמתני' איירי שאין כתובה בידה וחייב מודה הא דקאמר הכא יש לה תוספת איירי נמי בכה"ג אפילו אין כתובה בידה אלא דחייב מודה (א) למאי דמסיק רב ס"פ הכותב דבין באלמנה ובין בגרושה לא תגבה בשטר כתובה אלא תוספת אבל מנה ומאתים לא תגבה בשטר כתובתה כלל אלא באלמנה בעדי מיתה ובגרושה בגט וכמ"ש התוספות לעיל מאי איכפת לן לעיל בשטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים כיון דאינה גובה בה לרב ולענין תוספת דגובה בשטר כתובה ליכא לאוקמא לא שנו דלעיל דהא קאמר רב הכא דיש לה אפילו אחר כ"ה שנים דלא איירי מתניתין כלל בתוספת ומהרש"ל הגיה בתוס' הואיל וגובה בה לרב עכ"ל ואולי דכוונתו הואיל וגובה תוספת לרב בכתובה אם כן אין ראיה משטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים ואין זה מוכרח דאימא היכא דלית לה תוספת קאמר אבל הדברים ברורים כמ"ש בלי מחק והגה"ה ודו"ק :

ח"א דף קד ע"א ההוא יומא דנח נפשיה דרבי כו' עד סופו. הקושיות מה ענין שגזרו במיתת רבי עפי על כך מאן דאמר נח נפשיה ידקר כו'. ועוד שהרי לבסוף אמרו נח נפשיה ומה ענין התפלה עליונים מבקשים ומה ענין שהיה הכלי כוזא שהשליכה וענין אחזו בארון הקודש ונשבה ארון כו' ולא בתורה עצמה ומה ענין שזקף עשר אצבעות ולא אמר כן על כל גופו שאפילו באצבע קטן לא נהנה ולמה דקדק מלשון רבים דמשכבותם ולא דקדק כן הדלעיל מיניה ינוחו שהוא בלשון רבים. הוא מבואר שהאדם נכלל מן העליונים בנשמה ומן התחתונים בגוף ומזה יבואו לו ב' פעולות של העיון מכח הנשמה והמעשה מהגוף ולפי שהיה רבי ע"ה שלם בתכלית השלימות בעיון התורה ובמעשה המצות כמ"ש בשלה קדושה באותו יום ואמרו בסוטה משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא והיה ראוי לפי תורתו ומעשיו להיות חי וקים לעולם שע"כ נקרא רבינו הקדוש כמ"ש לעיל וע"כ גזרו מאן דאמר נח נפשיה ידקר בחרב כו' גם שהיה כל ימיו סובל יסורין בשביל הדור כמ"ש פרק הפועלים שני דיסורי דרבי לא איצטריך עלמא למיטרא ולזה אמרו מ"ד נח נפשיה כו' שהיה מגין על דורו ואמתיה אמרה בתפלתה עליונים מבקשים כו' ע"פ הכוונה זו לפי שנשמתו מן העליונים ושם בעוה"ב ודאי דתשיג שלימות העיון ביותר והתחתונים מבקשים את רבי להיות זוכה במעשה בשלימות הגוף בעוה"ז כשיהיה חי וקים לעולם בגוף ונשמה ולפי שראתה אותו מצטער ביותר וא"א לו להשיג שלימות הגוף כמו שהיה הענין בתפילין וע"כ אמרה יה"ר שיכופו עליונים כו' ולא הוו שתקי רבנן כו' שקלה כוזא שדיה הוא הכוזא דכלי חרס שבירתו זו היא מיתתו כן הוא גופו של אדם שבירתו ולערו זו היא מיתתו שא"א לו להשיג שלימות הגופי במעשה כענין התפילין ועי"ז **אישתקו** ונח נפשיה ואסדר קרעיה כו' דאל"כ היה כמגיד להם דנח נפשיה אבל א"ע בלשון חכמה אראלים כו' ע"פ הפסוק יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא אותה הגזירה כי בדרך זה דרשוהו לענין נדרים וקאמר אראלים כו' דודאי שלימות העיון את הנשמה לא תבטל לא בעוה"ז ולא בעוה"ב כמ"ש והוא דמיון התורה שהיתה מונחת בארון הקדש אבל שלימות ארון הקדש שהוא דמיון גופו נלחו בו אראלים ונשבה ארון הקדש בעוה"ז בקבר. ואמר **שבשעת** פטירתו זקף י' אצבעות כו' לפי שבמיתתו לא יחסר רק שלימות המעשה שהוא בגוף כי שלימות השכלי בכח הנשמה תתחזק לעוה"ב ע"כ הזכיר שלימות המעשה שהיה בו בהיותו חי שיגעתי בעשר אצבעותי במצות התורה כי היד היא עיקר כלי מעשה הגוף ולא נהניתי אפי' באצבע וע"כ אמר יה"ר שיהא שלום במנוחתי לגוף בקבר וע"ז אמר יבא שלום ינוחו וגו' דמלת ינוחו דקאמר לשון רבים ע"ש מנוחת הגוף בקבר ומנוחת הנשמה בעוה"ב שתשיג שם שלימות ביותר אבל על משכבותם בלשון רבים לא יתכן לכלול הנשמה בו דלא שייך בה שכיבה וע"כ אמר שעל הצדיקים שיצאו לקראתו אמר שגם הם ינוחו בגופן על משכבותם בקבר אבל על שלימות הנשמה לא היה צריך לבקש בצדיקים כי בודאי תשיג שם שלימות ביותר. ועוד יש לכוין בג' כתות שזכר במ"ה שהם ג' כתות מלאכים הממונים כל כת מג' עולמות שהם עולם העליון ועולם האמצעי ועולם התחתון הכת האחת אומרת יבא שלום היא כת מ"ה מעולם העליון אמר שם השלום בפמליא של מעלה ושם תבא נפש הצדיק צרורה בצרור החיים וא' אומרת הולך נכחו היא כת עולם האמצעי שהצדיק הולך נכחו לגלגל המזל שבעולם האמצעי אמר שם בא רוחו של אדם וא' אומרת ינוחו על משכבותם היא כת של עולם התחתון שהגוף נקבר בו ואמר ברשעים בהיפך זה בשעה שהרשע נאבד מן העולם א' אומרת והיא כת של מעלה אין שלום אמר ה' לרשעים ואחת אומרת למעצבה תשכבון היא כת עולם האמצעי וא' אומרת רדה והשכבה את ערלים היא כת עולם התחתון :

סליק פרק הנושא

שני דייני גזירות פרק שלשה עשר

תוס' בד"ה אדמון וחנן כו' ואבישלום שם אדם כדכתיב אביה בן אבישלום כו' עכ"ל לא מצאתי קרא הכי אלא דאמו של אביה מלך יהודה נקראת בשם מעכה בת אבישלום וגם אם אסא מלך יהודה היתה נקראת בשם מעכה בת אבישלום במלכים אבל בדברי הימים קרא שם אמו של אביה מיכיהו בת אוריאל וע"ש תירוץ לזה בפרש"י בשם הירושלמי וכצ"ל הכא בתוס' אביה בן מעכה בת אבישלום וק"ל : **בא"ד** לא גרסי' שבנא אלא שכנא כו' עכ"ל ר"ל שכנא בכ"ף והוא שם אדם במס' סוטה שכנא והלל אחים הוו וכ"כ התוס' בפ"ק דשבת וק"ל :

דף קה בד"ה דחשיב ליה כו' אלא ה"פ דחשיב ליה בתר הכי דאיירי בהו מתני' כו' עכ"ל זהו פי' ר"ת שכתבו התוס' לעיל ולקמן בשמו ודפריך לקמן מברייתא תנ' דייני כו' אדמון וחנן ונחום אברייתא דלעיל פריך דלא קתני נחום וקתני חנן המצרי אבל אמתני' לק"מ דהא נחום לא אמר כלום במתני' דהכא אבל לפי' שכתבו התוס' דחשיב ליה היינו חשוב ממש י"ל דשפיר פריך לקמן נמי אמתני' דהוה ס"ד דהיה נחום חשוב כדמסיק אליבא דר' נתן והמהרך השיב לו דר' נתן פליג ומחשיב ליה אבל תנא דמתני' לא מחשיב ליה כ"כ כמו אדמון וחנן וק"ק אמאי לא דחו פי' ר"ת במה שכתבו לקמן דע"כ אף נחום המדי אמתני' קאי וא"כ מאי הוסיף ר' נתן אמתני' כיון דלא קתני אלא הנך דאיירי בהו במתני' וק"ל : **ע"ב** בד"ה אפילו לדיק כו' ורשב"ם פי' דהאי ק"ו לטפשים אינו מן הברייתא כו' עכ"ל משום דלפי' ראשון שכתבו התוס' דאפילו חכם גדול כו' ואפילו לדיק גמור כו' הוא פירושו של ק"ו לטפשים וק"ו לרשעים אין זה בכח המאמר ועוד כיון שכבר נטל שוחד פ"א נעשה רשע ונעשה טפש בראשונה הדרן קושיין לדוכתין כיון דבשניה כבר נעשה רשע וטפש לאו בני דינא נינהו ולכך פרשב"ם דקל וחומר לטפשים וק"ו לרשעים אינו מלשון הברייתא אלא דהברייתא קרא בעלמא קאמר ותלמודא דייק מיניה דמאי אתא לאשמועינן אי דנידוק מיניה חכמים דקאמר ק"ו טפשים לדיקים ק"ו לרשעים הא ליתא דלאו בני דינא נינהו ומשני דלא נידוק מיניה הכי אלא דה"ק דנידוק מיניה אפילו חכם גדול כו' ואפילו לדיק גמור כו' וכהאי סוגיא דהתנא לא נקט אלא קרא בעלמא ותלמודא מדקדק מיניה מאי אתא לאשמועינן וכן איתא בהמקבל דלא תני בברייתא אלא קרא אם איש עני הוא לא תשכב בעבוטו ותלמודא מדקדק מיניה מאי אתא לאשמועינן אי הא עשיר שכב בתמיה ומשני כו' ומיהו יש לגמגם בראייתם דהתם אתי שפיר דהא עשיר שכב מלשון הברייתא הוא גם לפי המסקנא הא עשיר שכב ועבוטו אצלך כדאיתא שם ובפרקי אבות דשנינו שמואל הקטן אומר בנפול אויבך וגו' דאינו רק קרא התם ודאי איכא לפרושי דהכי מרגלא בפומיה כמ"ש המפרשים ודו"ק : **בד"ה** לא למאן דשני כו' אבל הכא באוהב כי הנך דפרח כו' דאינו אלא חומרא בעלמא כו' עכ"ל לכאורה הך דפרח גדפא מכלל שוחד דברים הוא דילפינן [illegible] מקרא מדלא כתיב בלע לא תקח ואפשר דמשמע להו אסמכתא בעלמא אבל מדברי הרמב"ם נראה דמדינא פסולין וכמ"ש הב"י טור ח"מ סימן ט' וק"ל :

ח"א דף קה ע"א שלש מאות ותשעים וארבע בתי כו' וכנגדן בתי כנסיות כו'. ובספר ישעיה פרש"י תפ"א בתי כנסיות היו בירושלים כמנין מלאתי ע"ש : גוזרי כו' שמלין שכרן תשעים ותשעה מנה כו'. אפשר לומר דזה המנין בכל שנה קאמר ובא לג' דייני גזירות דהיינו ג' בתי דינין מכ"ג לכל אחת ל"ג מנים ויבא לכל דיין מנה *) קמ"א זוזים בערך ושיערו חכמים שהוא כדי סיפוקו בכל שנה מסתמא וקאמר דאם לא ספקו בזה כגון שנתייקר השער מוסיפין להם וק"ל : **וכי** לא אתי לאגלויי דינא מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מה"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב כו' אלא אפילו לזכות את הזכאי כו'. ק"ק דאימא דהתם איירי בשוטל מא' מהם דאתי לאגלויי דינא וכן נראה מפרש"י בחומש וז"ל לא תקח שוחד אפי' לשפוט לדק כי השוחד יעור מקבל שוחד ממנו א"א שלא יטה לבו אליו להפך בזכותו עכ"ל וכדלקמן כיון דקביל שוחדא מיניה איקרבא ליה דעתיה לגביה כו' ועיין ברא"ש אבל בשוטל משניהם כמו קרנא דלא אתי לאגלויי דינא אימא דשרי ודו"ק : **בא** וראה כמה סמיות עיניהן של כו' נוטלין ש"פ ומסמין עיניהן שנא' כו'. ויעור פקחים דקאמר יוצא לשנים דהיינו מסמא עיני השכל שלהם מבלי הבין ומסמא ממש עיני הפקחים : וק"ו לטפשים כו' וק"ו לרשעים כו'. מה שיש לדקדק בזה בדברי התוס' עיין בחידושינו בהלכות : **אפילו** חכם גדול כו' בלא סמיות הלב כו'. ויהיה יעור עיני חכמים עיני השכל ולב שלהם וכן פרש"י בחומש יעור פקחים אפילו חכם בתורה ונטל שוחד סוף שתטרף דעתו ומשתכח תלמודו כו' עכ"ל מיהו במשנתין הך ליתנא דטירוף הדעת ועל ויסלף דברי לדיקים קאמר הכא קאמר בלא סמיות הלב והענין כפול בקרא ועוד אמרתי קרוב לפשוטו וליישב הכפל לפי שיש מי שדן ע"פ ראייתו שהוא עד הרואה ואין צריך לו שום דיבור מפי עדים ויש מי שלא ראה הדבר אך שהוא דן ע"פ הדברים של העדים וז"ש כי השוחד יעור ממש את הדיין הרואה כאילו לא ראה המעשה כך ומחייב את הזכאי ע"י השוחד גם אם הוא דן ע"פ דיבור העדים השוחד מסלף דברי הלדיקים שהן דברי העדים שמעידים לדק והוא מסלף דבריהם לחייב את הזכאי לפי דברות הלדק ודו"ק : **ע"ב מלך** במשפט כו' אם דומה למלך כו'. מפורש בחידושינו פ"ק דסנהדרין דף ז' : **מ"ט** דשוחדא כיון כו'. ר"ל מ"ט דמקבל שוחד אפי' לשפוט לדק וקאמר דכיון דקביל כו' איקרבא ליה דעתיה וא"א לו לשפוט לדק וקאמר א"כ אמאי קרי ליה שוחד דלא יפול לשון אלא במי שמקבלו להטות משפט וקאמר דקרי להכי שוחד אפילו במקבלו לשפוט לדק ע"ש שהוא כגופיה ושהוא חד וק"ל : **אמר** רב פפא לא לידון כו' למאן דרחים ליה כו'. וכתבו התוס' לאו באוהב ושונא דאיירי ביה ר"י ורבנן כו' דלגבי דיין אפילו רבנן מודו דפסול כדמסיק ונקרא כו' עכ"ל לכאורה קשה לדבריהם דאימא קושטא דרב פפא מעמיה דקרא קמפרש מ"מ לא לדון אינים למאן דרחים כו' דומיא ממש דלעיל מיניה דקאמר רבא מ"ט דשוחדא כו' דבטעמא דקרא אתי לפרושי ויש ליישב דהל"ל מ"מ לא לדון כו' כדקאמר רבא מ"ט דשוחדא כו' וק"ל : **דמרחמין** ליה בני מאתים כו' דלא מוכח להו במילי כו'. ע"ד אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח חכם ויאהבך וכוון ושם בני מתא לאו חכמים הן : **מריש** ה"א כו' כולהו רחמי לי כיון דהואי דיינא אמינא מנייהו סני לי כו'. הך מלתא מתני' דפ"ד דאבות הוא החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל כו' ואפשר דסיפא דמלתא אשמועינן כיון דחזאי דמאן דמיחייב ליה אידנא כו' אם מיחס כולהו רחמי כו' ולא נימא דאין דעתן שוות דאיכא דרחים ואיכא דסני ודו"ק : **אפילו** שוחד דברים. מדלא כתיב בלע לא תקח כו' ולעיל דריש מיניה טעמא דשוחדא שהוא חד הדרשות שקולים ויבאו שניהם וכנראה מדברי התוס' דלא קאסר הנך מלתא דחשיב מדאורייתא אלא לאסמכתא בעלמא קאמר וכמ"ש בחידושי הלכות ע"ש : **אייתי** ליה גד' בשבתא א"ל כו'. לפי שהיה מבקש דינא ובו בתי דינים יושבין לפי תקנת עזרא. ויש לדקדק בהך עובדא ובאידך עובדא דלקמן דקאמר אייתי ליה זוגא דרבנן אמאי לא קאמר תלתא רבנן דהוו תלתא ב"ד ושנים הרי הם ב"ד חצוף כדאמרינן בסנהדרין ויש ליישב לכאורה דלא קאמר פסילנא לך לדינא אלא ביחידי כיחיד מומחה אבל בתלתא דהיינו עם עוד ב' דיינים אחרים לא התמיר לפסול את עצמו מלדון עמהם ולכך לא קאמר אלא דאותיב זוגא דרבנן אבל הלשון לא משמע הכי מדלא קאמר אותיב זוגא דרבנן בהדיה ועי"ל דהנך זוגא דרבנן מומחין נמי הוו ובחד נמי הוי סגי אלא דרצה לידע אם יכוונו השנים לדעתו לזכותו או לא אבל בשלשה גם אם לא יכוונו לדעתו אפשר דאחד מהם לא הסכים עם השנים והסכים לדעתו ודו"ק : **תפח** נפשם של מקבלי שוחד כו'. י"ל אפי' לשפוט לדק ולזה אמר תיפח נפשם דודאי א"א למקבל שוחד לשפוט לדק משום איקרובי דעתיה ומה אני שלא כו' וק"ל : **לחם** בכורים עשרים כו' וכי אלישע אוכל בכורים כו'. עיין פרש"י ותוס' ולא ניחא להו כפשטיה שהיה הלחם מבכורים דהיינו בתחלת קציר שעורים כפרש"י בספר מלכים דא"כ מאי אשמועינן קרא מיהו בפ"ק דסנהדרין מפרש ליה בפשטיה ואשמועינן דבאייר היתה אותה שנה להתעבר ע"ש וק"ל :

דף קו בד"ה מבקרי מומין כו' תימה כו' הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין אותן כו' עכ"ל ולא ניחא להו לאוקמא מבקרי מומין דהכא היינו כאילא ביבנה דקתני התם נמי במתני' דהתירו לו חכמים ליטול שכר וק"ל : **בד"ה** ז' כנגד כו' והמעיין שם ימלא דשער הקרבן דפרק קמא כו' עכ"ל יראה שהוצרכו בזה לפרש יותר מכל שאר השערים משום דבפ"ב לא חשיב שער הקרבן בתוך ארבעה שערים הדרומיים ולא ה"ל לאשתמוטי כיון דבפ"ק חשיב ליה בתוך ג' הדרומיים הגדולים ותירצו בזה דשער הבכורות דחשיב בפ"ב בדרומיים היינו אותו שער הקרבן דחשיב ליה בפ"ק

*) עס"ס וצ"ל קמ"ג זוזים מלבד השיריים שהוא תלי זוז בקירוב.

קרני ראם (א) בד"ה אמר כו' למאי דמסיק. נ"ב לא מצאנו שם דה"ג בכתובה בעדי מיתה אלא דגם ע"י מיתה גובה במקום דאין כותבין כתובה אבל במקום דכותבין ודאי דגובה רק ע"י כתובה אלא דלהתו' תי' שם בתוס' גובה אפילו בלא כתובה עיי"ש וע"כ עיקר כגי' רש"ל :

חכמת שלמה

דף קד ע"ב גמרא אתא לקמיה דרבא אמר ליה חזי מר היכי דנן כו'. נ"ב ונראה בעיני ליישב אף לפי מה דגרסינן רבא וה"ק אי הכי דשפיל דנן וא"כ רב חייא אריכא סרבן הוא וא"כ כש"כ אף רבא מודה דאכיל פירי מכי מטא אדרכתא לידים ולא אמר רבא מכי שלמי יומי דאכרזתא אלא במי שאין לו נכסים או מלוה שבא ליטרף מלוקח אבל לא כש"ג ודו"ק :

שני דייני גזירות פרק שלשה עשר

תוס' בד"ה שני דייני גזירות כו' ביומא בפרק א"ל הממונה ושם כו' כצ"ל :

דף קו ע"א רש"י בד"ה הוו פייסי כו' ועשתים דכתיב כו' סר"א : **תוס'** בד"ה [illegible]

בדרומיים ומיהו גם בשערים הצפונים ימצא המעיין שם לפי שמות השערים דלא חשיב בפ"ב מאי דחשיב בפרק קמא בכלל הגדולים ויש לעיין שם וק"ל: **בא"ד** ועוד תימה דהרי כאן מחלוקת כו' וא"ת לרבנן נמי דתני ז' כו' כיון דלא חשיבי בעיניידי כו' עכ"ל וליכא מחלוקת רביעית דרבנן ואבא יוסף בן חנן כולהו ס"ל דז' שערים גדולים הוו לעזרה ועוד שש קטנים אלא דרבנן לא חשיב קטנים למקרי להו שערים דליהוי י"ג השתחוואות כנגדן ולאבא יוסף מקרו גם הקטנים שערים ושפיר הוה י"ג השתחואות כנגדן וליכא מחלוקת רביעית כלל בשערים אך קשה לפ"ז דאם כן מאי מייתי רבא דאיכא תנא דאית ליה תמניא הוו בעזרה מהיא דאין פוחתין מי"ג גזברין כנגד י"ג שערים דל ה' להר הבית פשו להו ח' כו' ואימא דהאי תנא נמי ס"ל דז' שערים הוו לעזרה וי"ג שערים דקאמר לאו דל ה' להר הבית כו' אלא היינו לעזרה גופה שהיו לה י"ג שערים עם הקטנים כדס"ל רבנן ואבא יוסף בן חנן ואהכי מגליה לרבא לאשכוחי תנא בברייתא דפליג ואית ליה תמניא ומאי אולמיה ליה ברייתא טפי ממתני' ויש ליישב קצת דס"ל לרבא דמסתמא נגד שערי הר הבית היו נמי גזברין דשוער היינו גזבר כפרש"י התם וא"כ ה"ל למחשב נמי הנהו ה' גזברין דהר הבית שהיו נגד השערים והל"ל י"ח גזברין נגד י"ח שערים דהיינו ה' דהר הבית וי"ג דעזרה עם הקטנים אלא ע"כ דלא חשיבי ליה להיות גזברין כנגדן רק הגדולים ודל ה' דהר הבית פשו להו תמניא ודו"ק: **ע"ב** בד"ה וכי גנבו והותירו כו' אהנך דלעיל לא פריך בית גרמו כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ל לפרש בתוס' סוברים מה במשני כאן שגנבו והותירו בתרומת הלשכה קאמר כו' עכ"ל ע"ש בארוך ואפשר שהכריחו לומר כן בדברי התוס' אף שרש"י לא פירש כן משום דהני דלעיל בית גרמו כו' שהביאו הכא אהא דפריך וכי גנבו והותירו בתרומת הלשכה איירי ואין זו הראיה מכרעת דא"נ הא דפריך וכי גנבו והותירו כו' איירי בקדשי בדק הבית כפרש"י מ"מ צריכין ליישב דמ"ש דקשיא ליה הכא בקדשי בדק הבית טפי וכי גנבו והותירו כו' מדלעיל גבי בית גרמו כו' שבאין מתרומת הלשכה הא לא נהגו לכך אבל קשה לפי הבנתו בדברי התוס' דכאן שגנבו והותירו כו' היינו בתרומת הלשכה אמאי לא הוכיחו הכא נרב דתרומת הלשכה דקאמר היינו מותר תרומת הלשכה כמו שהוכיחו לקמן לר' ישמעאל וליסנא דגנבו שכתב דמשמע ליה בתרומת הלשכה זה אינו דאדרבה דאי בתרומת הלשכה קאמר הל"ל תרמו והותירו וע"כ אין נראה לשנות דברי התוס' מפרש"י וק"ל: **בד"ה** תנא דבי ר"י כו' כדמוכח במתני' דפליג כו' משום דכתיב שאר ולישני דהא שאר כו' עכ"ל כצ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא דאימא דהכי פריך כיון דשיריים גופייהו ודאי נמי מקרי שאר מאי אולמיה לאוקמיה קרא דשאר במותר תרומה ואימא בשיריים גופייהו ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** כדאמר רבא כו' כדמסיק התם מכאלה תעשו שיהיו כל עשיות כו' עכ"ל ע הראיה אינה בתוס' בפ' א"ל הממונה ובפ' כל התדיר ולכאורה שאינה מכרעת דאימא דהכה"ג נמי קאמר התם דכל העשיות שוות דאי ליכא אלא חד הקריבו למוסף שבת ולא למוסף דר"ה משום דשבת הוא תדיר ויש ליישב דבריהם דהכא דה"ק משום דבעלמא בכולי תלמודא איכא האי כללא דכל התדיר קודם במילי דאיתנהו להרווייהו ומכאלה תעשו נפקא לן וא"כ ע"כ דבכה"ג נמי איירי באיתנהו להרווייהו וק"ל: **בא"ד** קודם נדם העולה מפני שהוא מרצה כו' עכ"ל כצ"ל: **בא"ד** אלא בדלית ליה ואי בתמידין ומוספין דיום פשיטא כו' עכ"ל לפי מה שרצו לפרש הך מתניתין דפרק כל התדיר בדליכא אלא חד הא דפשיטא ליה בפרק התכלת היינו נמי מכח הך קרא דמייתי במתניתין דפרק כל התדיר וק"ל: **בא"ד** והשתא בב"ק לא ה"מ לאתויי כו' אבל הקטרה כו' להכי פריך שפיר מהיא דרבא ומיהו בההיא דמנחות כו' עכ"ל קצרו הכא במקום שהיה להם להאריך אבל דבריהם מבוארים יותר בכל זה בתוס' פ' א"ל הממונה ובר"פ כל התדיר גם כתבו שם ליישב לפ"ז ההיא דמנחות ולחד תירוצא שכתבו התוס' בפ' א"ל הממונה למאי דס"ד המקטיר דמעכב הלכך פריך כו' זכינו לכוון מה שכתבנו בחידושינו בפרק תמיד נשחט דלפי האמת ודאי דליכא עיכובא ומהרש"ל לפום חורפיה לא עיין שם יפה ועיין בחידושינו שם:

ח"א דף קו ע"א אמר האי עסה והאי כו' פרש"י מצות הדיינים עסה ושפטתם צדק עכ"ל. פירושו אינו מובן דמאי משמע מושפטתם צדק לדון דיתמי ברישא אבל קרא דכתב הכי יליף ליה בפ"ק דסנהדרין כקטן כגדול תשמעון שיהיה חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה למנ"מ לאקדומי ע"ב והכא דין היתום בא מקודם ולדברי הרמב"ם דמקדימין דין יתום כו' שנאמר שפטו יתום וגו' ניחא טפי שהזכיר כאן דנקט דינא דיתמי מיהו לדבריו לא הוה צריך למנקט דהוה קאים דינא דיתמי קמיה דא"נ באו בבת אחת דין יתום קודם אי נמי דכבוד תורה עדיף: **אוה"ב** בתעניתא כו' כי אתא הוה מבעית ליה בעותיה כו'. יראה הטעם בזה לפי שנתכשל בשתים שלא היה לו לקבל אפי' בדרך דורון כיון שבתחלה דרך שוחד דברים באתא לו כמו ר"י ב"י ור"י בן אלישע דלעיל שאמרו ומה אני שלא נטלתי כו' ואח"כ נכשל שנית במה שאמר לרב נחמן כדייניה מר לפאי גברא דאגא כו' דמתוך לשון זה הבין רב נחמן דקריביה הוא ואסתתם טענתיה דחבריה והשתא במה דאותיב בתענית נתכפר לו על אוכלו הדגים קטנים שקבל אבל עדיין חטא דנכבשת חבריה ואסתתם טענתיה במקומו עומד ולכך נענש במדה זו דהוה מבעית ליה: **הוו** פייטו תרי אלפין ומאתן רבנן בעידן כיתבא לא הוה בעי רחמי אלא איבעי רחמי כו'. יש לדקדק בזה דמצינו בימי חכמי התלמוד דבעו רחמי אכפנא בפ"ק דתענית ולא גבאו ק"ו זה בעלמא מאלישע דלא בעי רחמי ואין סברא דבימיהם הוו פייטי טפי מתרין אלפין ומאתן וי"ל ברעב של כליה שנה לאונס גוזרים תענית ואיבעי רחמי ובהכי איירי הך דפ"ק דתענית אבל הכא מיירי ברעב של בצורת דהיינו דהגשמים מועטים והשער ביוקר ולא היה ליבעי רחמי אלא משום דוחקא דתלמידים ועביד ק"ו מאלישע דפייטי כ"כ תלמידים ב' אלפין ומאתן ולא איבעי רחמי משום דוחקייהו כ"ש בבני דרב יוסף דלא פייטו רק ארבע מאות תלמידים דלא איבעי רחמי משום דוחקייהו וכן מוכח בפ"ק דסנהדרין דבימי אלישע לא הוה רק רעב של בצורת ודו"ק: **ג.לא** דכל חד לפני מאה היה כו' והכי מוכח ליסנא דקרא ומה אתן זה וגו' לשון יחיד דהל"ל ומה אתן אלו לפני וגו' וק"ל: **ונפצי** גלימייהו הוה סליק אבקא וכסי כו'. כוונו בזה דאמר בקמו מתתיבתא דהיינו מלימודם מכנס רב הונא לא עסקו במיי בעה רק במדות הטובות שנמשלו לבגדי צדיקים כמ"ש בכל עת יהיו בגדיך וגו' וכי נפצי גלימייהו דהיינו גם אבק מדותיהם הטובות מכסים ליה ליומא דהיינו כח העובדי כוכבים כמ"ש חמה לוקה סימן רע לעובדי כוכבים שמונין לחמה ובדלך זה אמרו והוי מתאבק בעפר רגליהם דהיינו נילך גם אחר אבק מדותיהם הטובות כמ"ש במדות הרעות אבק גזל ואבק לשון הרע כך במדות טובות בצדיק יש אבק גלימייהו וק"ל:

דף קז בד"ה ששמעו בו כו' דאי בשבועה אמאי לא תיטול כו' אלמה לשמואל אפילו בשבועה אין לה כו' עכ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא ואימא למאן דאמר טעמא משום דשמא א"ל נאי כו' איכא למימר שפיר דאפילו בשבועה לא תטול ואגיביה שפיר פריך ע"כ ל"פ אלא לשבועה כו' וי"ל דע"כ לא פליגי רב זביד ורב פפא בהא דא"כ הל"ל דאיכא בינייהו הא למ"ד טעמא משום גררי נוטלת בשבועה ולמ"ד משום נאי כו' אפילו בשבועה אין לה אלא ע"כ לפרש"י לרב פפא נמי דאמר טעמא משום נאי כו' נוטלת מיהת בשבועה ודו"ק: **בד"ה** ששמעו כו' פירוש שמת קודם אותו זמן שאמרה שנתגרשה כו' עכ"ל הכי משמע להו דמיירי דאי באומרים שמת אחר זמן שאומרת שנתגרשה ואין העדים מכחישים אותה ודאי דלא הוה שייך להקשות הא דפריך מ"ש עד כדי כתובתה אפילו לעולם נמי דלמא לא נאמינה שנתגרשה כיון דאינה מכחשת העדים אבל אם העדים אומרים שמת קודם שנתגרשה ניחא דפריך דניזיל בתר עדות העדים שמת קודם זמן שאמרה שנתגרשה ויזונו אותה לעולם והמתרץ השיב דאעפ"כ איכא דאפסידה אנפשה להאמינה שנתגרשה מקודם שמת דהודאת בעל דין כק' עדים דמי ואין לה מזונות ובזה יתיישב מה שהקשה רש"י לקמן למאי דאוקמא דששמעו בו שמת תגבה כתובתה יחד כו' דודאי כן הוא אלא שהיא רוצה להכחיש דבריה ע"י עדות העדים שאומרים שמת מקודם שנתגרשה וסבורה ליטול מזונות ע"י העדים לעולם ואשמועינן תנא דלא תטול מזונות ע"י העדים אלא כדי כתובתה דהיא אפסדה אנפשה ויש לרש"י דרך אחר בזה ועיין לקמן מה שיש לדקדק ולדחוק לפירושו ודו"ק: **בד"ה** חיישינן כו' וקבלה עליה ופטרתו כו' אע"ג דהשתא לא ספקה עכ"ל דודאי בשעת קבלה ע"כ בספקה דאל"כ לית לן למימר דקבלה עליה כדקאמר לקמן בגדולה ולא ספקה דלא חיישינן למ"ד לאו כו' אלא דהכי קאמר דע"כ איירי אע"ג דהשתא לא ספקה אימא דמחלה דאי איירי בספקה נמי השתא למאן דחייש נמי משום גררי נימרו לה ב"ד לאו מעשה ידיך כו' כמ"ש התוס' לקמן ורב נמי הוה מודה ביה דאין פוסקין לה מה"ט ועיין בר"ן ודו"ק: **בד"ה** קטנה וספקה כו' ואי לא ספקה א"כ היכי מחלה למ"ד כו' עכ"ל ר"ל דודאי בשעה שקבלה עליה ספקה דאל"כ לא הוה קבלה עליה כדקאמר קטנה וספקה אלא דהשתא לא ספקה ובגדולה כה"ג קאמר לעיל דמחלה למאן דאמר לאי מעשה כו' אבל בקטנה קשה להו הא אין מחילת כו' וק"ל: **בד"ה** הרגמה שמואל כו' והא דנקט נמי שהלך למ"ה רבותא נקט דס"ד ניחוש כ"כ לגררי כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא תירצו בזה דלהכי נקט נמי שהלך למ"ה כו' כיון דטובא איכא למיחש לגררי ולכך בני כהנים גדולים בעו לה שבועה בתחלה ובסוף אבל במת על מטתו דלא ניחוש כ"כ לגררי מודים דלא בעי שבועה אלא בסוף כחנן א"כ לחנן איצטריך למיתני נמי שהלך למ"ה דאפ"ה לא ניחוש לגררי בתחלה וסגיא ליה בשבועה דלבסוף ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** ואם בא ואמר כו' דהכי משמע דאנשבעה קאי כו' ונראה לרבי דנאמן להצריכה שבועה כו' עכ"ל ר"ל [דלפירש"י] דאנשבעה קאי אבני כהנים גדולים דהשתא ליכא לפרושי דנאמן להשביעה שהרי כבר נשבעה בתחלה אלא ע"כ דנאמן אף להוציא ממנה ולפירוש רבי דנאמן להצריכה שבועה קאי אחנן שלא נשבעה בתחלה ועיין ברא"ש ודו"ק: **בד"ה** ואם בא ואמר לה לאי כו' ודייקינן טעמא דמילתה כו' התם שפסקו לה ב"ד עכ"ל ומדברי רש"י לקמן במתניתין [נראה דמפרש] בע"א ע"ש: **בד"ה** מאי פסקא כו' אלא אשתו ובניו סמוכין על שלחנו כו' עכ"ל דבניו ובנותיו אם אין סמוכין על שלחנו ולא מסרה אותן על ידי שליש לא איצטריך ליה למתני דאין יורדין לנכסיו לזונן כיון דבחייו אינו חייב לזונן והא חזינן ביה דלא פרנסן גם כשהיה בביתו אבל בסמוכין על שלחנו או במסרה שד"א לירד לנכסיו לזונן דחזינן ביה דניחא ליה לזונן וק"ל. **ע"ב** בפרש"י בד"ה איהי היא דאפסדה כו' וכ"ת כו' תגבה כתובתה יחד כו' שמא לא מת ונוח כו' עכ"ל ר"ל דלכך היא תרצה יותר להתפרנס לעולם ואשמועינן תנא דאינה מתפרנסת אלא עד כדי כתובתה דאיהי אפסדה אנפשה להאמינה שנרשה וקרוב לזה כתבו לעיל בשם התוס' אבל פירושו תמוה לכאורה דאם היא יודעת באמת שנרשה היאך סבורה שאם יבא בעלה שתהא כתובתה קיימת ואם יודעת בעצמה שמשקרה ולא נירשה כלל למה לא תאמין לעדים שאמרו שמת וסבורה שיבא בעלה ויש ליישב שהוא מפרש בששמעו בו שמת היינו בקול והשתא נמי שיודעת בעצמה שמשקרת ולא נירשה סבורה היא לומר שהקול אינו אמת ויבעלה חי ואם יבא תהא כל כתובתה קיימת אבל התוס' כתבו לעיל דע"כ איירי בששמעו בו שמת בעדים אלא שמכחישים אותה שאומרים שמת קודם הזמן שאומרת שנרשה והו לא מידי כמ"ש לעיל ודו"ק: **בד"ה** חנן כו' אבל אם הלוה את האשה מעות למזונותיה ע"מ כו' הא לא מילתא משלם עכ"ל זו היא דעת הרי"ף דלא אמרינן הניח מעותיו על קרן הצבי אלא בפרנסה מעצמו אבל בלוותה ואכלה חייב לשלם ולא כדברי התוס' דאינו חייב לשלם אא"כ פסקו לה בית דין והא דלא מילתא משלם היינו בפסקו לה בית דין כמ"ש התוס' לעיל ולקמן כמ"ש הרא"ש כל זה בארוך ע"ש: **תוס'** בד"ה עמד בדין כו' וי"ל דבחלה נמי קנסינן ליה משום דלא כנס כו' עכ"ל הא דלא קשיא הכא לפירוש ר"ח אם כן מאי פריך הואיל ומשום קנס מתפרנסת כמו שהקשו לעיל לפרש"י נראה משום דקנס דהכא משום דלא כנסה מיד דאז היה חייב במזונותיה השתא נמי חייב ושפיר פריך דבברח היבם ליכא למקנסיה מהאי טעמא דאיפוא דהניח לה צררי משא"כ בחלה אבל לפרש"י לעיל דמשום דלא כנסה ליכא למקנסיה דא"כ בחלה נמי יהא חייב אלא דוקא בברח איכא למקנסיה משום דרוצה לעגנה קשיא להו שפיר מאי פריך ודו"ק: **בא"ד** דאי חלה הוא אחר כך פשיטא דאין להפסידה כו' עכ"ל ר"ל התם גבי הגיע זמן דקתני הגיע זמן ולא נשאו חייב לזונה כיון שכבר נתחייב לזונה מיד בהגיע זמנה פשיטא דלא מפקע שיעבודה בחלה הוא כמו באשתו גמורה דלא מפקע שיעבודה בחלה הוא אבל ביבמה לא שייכו בשום מקום דחייב לזונה כשהגיע זמנה אלא בברח אחר שעמד בדין ודומיא דהכי לפרש"י בחלה לא ולפירוש ר"ח נמי דה"ה חלה מכל מקום לא הוה פשיטא ומיהו לא הוו צריכי להכי דאי נמי דאיירי התם נמי בחלה אחר כך תקשי לפרש"י תפשוט התם מהכא דחלה לא כיון דלא אסיק אדעתיה האי תירוצא שכתבו דשאני יבמה דלא אגידה כו' אלא דהאמת קאמרי דהתם בחלה אח"כ פשיטא דאין להפסידה אחר כך כיון שנתחייב כבר בהגיע זמן ודו"ק: **בד"ה** הני מאני כו' ועוד אמר רבי מדמסיק כו' משום דמצרפי פירות שמעורב בהן כו' עכ"ל ו הראיה מפורשת בתוספות פרק אין מעמידין דהא בשלו איכא יורקא ולא מצריף עכ"ל ע"ש וק"ל: **בד"ה** הכן האומר כו' וקשה אם כן אפילו שכרו לא יהא לו דהא הכן כו' דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו כו' עכ"ל יש לדקדק מי הכריחם לכל זה אמאי לא הקשי להו בפשיטות כיון דלא שייכא תקנת חכמים בפניו ולכך לא משלם לו כל הפסידות אם כן אפילו שכרו לא יהא לו כדין כל מבריח ארי ויש ליישב לפי' ר"ת דפורע חובו [דמקרי] מבריח ארי בפרק אין בין המודר דוקא בפרנסת אשתו הוא דקאמר משום שיכולה ללוות ולפרנס דהשתא ליכא לאוכוחי למפטר מבריח ארי בדאיכא פסידא אלא שבאו לאוכיח מיהת מהך דנפלה לגינה כו' ולמיפטר משום מבריח ארי מהעדו בדליכא פסידא אם כן כיון דבפניו חשבינן כאילו לית ליה פסידא ואינו משלם לו חמורו שכרו נמי לא ישלם לו משום דהוי מבריח ארי ושכרו נמי לאו משום פסידא ובהכי ניחא מה שכתבו ומשמע ליסנא קמא מדעתו אע"ג דאית ליה פסידא פטור וע"כ לא אפשר לפרש כן כו' אדרבה תקשי להו דע"כ מדעתו אע"ג דאית ליה פסידא פטור כמו פורע חובו כמו שהקשו התוספות בפ' הכונס להירוץ דא"נ מבריח ארי לית ליה פסידא ולפירוש ר"ת ניחא דלא קשיא להו הכא מפורע חובו ומיהו גם [לגנה] שכתבו לעיל לחלק דלא שייכא תקנת חכמים בפורע חובו ניחא נמי דלק"מ מפורע חובו ודו"ק:

חכמת שלמה

שערים כו' וכצ"ל דירושלמי קאמר מתניתין כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' ויהודע (הכהן) את כו' כצ"ל: רש"י בד"ה אין לתמוה כו' ומגדלותיה באים כו' כד"ה. **תוס'** בד"ה וכי גנבו והותירו מאי הוי אבל אהנך דלעיל כו'. נ"ב נ"ל שבתוס' סוברים מה שמשני כאן שגנבו והותירו בתרומת הלשכה קאמר שאי יש שם מותר. אל ישנו מבדק הבית ואם אין שם מותר ישנו שהרי התוס' סתמו לקמן דלא פסיקא ליה אימא שם מותר וגם פשוט ...זאל היכא שיש הרבה קרבנות שאין שם מותר או ישנו מבדק הבית גם לעיל דגבי והותירו משמע דאיירי בעביית שקלים ולא מבדק הבית כפרש"י ע"ש. (עיין במהרש"א): בד"ה כדאל"ר ...

דף קח בד"ה ובמקום שנוטלין כו' ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר כו' עכ"ל דאע"ג דשרי לו לקבל אינו רוצה לקבל שכר המלוה שעשה ומתוקמא שפיר בכה"ג אבל בהיפוך בנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר ואין נכסיו אסורין על בעל אבידה לא מתוקמא שפיר דאמאי אין בעל אבידה מעכבו וק"ל: **בד"ה** ועל העתיד כו' ועל הגבוי כו' ונאבד מיד השליח לאחר שנתרמה התרומה דאי כו' עכ"ל לא קאי אלא על הגבוי שנאבד מיד השליח אבל האבוד מיד גבאי אף קודם שנתרמה אינו באחריות הבעלים כמ"ש התוספות בפרק הזהב וק"ל: **בד"ה** הא מני כו' ולא דמי לעושה לו מלאכה דאסור אע"ג דלא מצי תבע ליה כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא מצי תבע ליה מיניה שכרו דאפילו יורד שלא ברשות ועושה מלאכת חבירו נותן לו מה שהנהו כמ"ש התוספות לעיל ודוחק לפרש דלכך לא מצי תבע ליה השתא דנדור נאסר במלאכתו ולא נהנה ממלאכתו כלום דאם כן לא הוי דומיא דפורע חובו דהתם לא מצי תבע ליה כלל אפילו בלא נדר ויש ליישב דבריהם בנודר (א) ממעשה ידי אשתו דנאסר במלאכתה אע"ג דהיא לא מלית תבעה ליה אשכרה אף בלא נדר דמעשה ידיה שלו והוה ממש דומה לפורע חובו דבלאו נדר נמי לא מצי תבע ליה דהוי מבריח ארי ודו"ק: **באר"ד** הביא ראיה מן הירושלמי דה"ה בשאר חובין דגרסינן כו' ואור"ת דע"כ פליג כו' עכ"ל דברי הירושלמי גם דברי ר"ת עליו מבוארים יותר בדברי הרא"ש ע"ש: **ע"ב** תוס' בד"ה אמר רבא דעסיק כו' ולהכי פריך מאן כו' אבל כו' בבנים קטנים כו' עכ"ל ר"ל דע"כ לדבריך המיהא אדמון אינו רק לעוסק בתורה וזהו דוחק דאדמון סתמא קמתמה אף על שאינו עוסק בתורה וכ"כ מהרש"ל מיהו ק"ק להאי תירוצא דאכתי קשה בגדול העוסק בתורה אמאי הבנות יזונו והבן יחזור על הפתחים כיון דמלוה לזון הבנות ק"ו לבן העוסק בתורה כדאמרינן התם ויש ליישב ודו"ק: **בד"ה** שמע מינה מדרבנן כו' שאינו יודע התלמוד אמאי הוי נקט האי לישנא דכדי שמן ומיהו כו' עכ"ל ר"ל המקשה הכא ס"מ מדרבנן כו' לא ידע הא דמסיק הא דנקט כדי שמן משום דפליגי ביש בלשון הזה לשון קנקנים אלא דהוה ס"ד דנקט כדי שמן משום דפליגי בהא אי הוה כרימון בקליפתו או לא והא קשיא להו לבתר דידע המקשה דיש לפרש דפליגי ביש בלשון הזה כו' לא ניחא ליה לאוקמא דפליגי אי הוה כרימון בקליפתו ומקשה לר"ח בר אבא ואפ"ה משני כו' ויש לדקדק דאימא דודאי לבתר דידע דיש לפרש דפליגי ביש בלשון הזה לא ניחא ליה לאוקמא דפליגי אי הוה כרימון בקליפתו אלא דלכ"ע הוה כטענו רימון בקליפתו והמתרץ לא הסיב לו דפליגי באם הוה כרמון בקליפתו (ב) אלא דלכ"ע הוה כרימון בקליפתו אם טענו בהדיא שמן וקנקנים דהשתא פליגי נמי ביש בלשון הזה קנקנים ולכד לאדמון דיש בלשון הזה לשון קנקנים והו"ל כטוענו רימון בקליפתו ולרבנן אין בלשון הזה לשון קנקנים ולא הוה כטוענו רימון בקליפתו ויש ליישב דאי לכ"ע הוה כטוענו רימון בקליפתו לא הוה לן למימר נמי דאין בלשון הזה לשון קנקנים ודו"ק: **בד"ה** הפוסק כו' הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה כו' ומסיק כופין לבעל כו' עכ"ל ושפיר קאמר תנא בד"א בגדולה כו' (ג) אמתני' ובפסק האב ודלא כפירוש רש"י לקמן דאברייתא קאי וק"ל:

דף קט בפרש"י בד"ה בד"א אברייתא קאי עכ"ל משום דמשמע ליה הא דגדולה הנאה תנאי בפסקה לעצמה ולא כמ"ש התוספות בשם הירושלמי דאיירי מתני' בפסק במעמדה ולכך הוי תנאה דגדולה תנאי ושפיר קאי אמתניתין מיהו יש לדקדק דנהי דמשמע ליה לרש"י דתנאי גדולה הוי תנאי בפסקה לעצמה דוקא מ"מ מצי קאי אמתניתין שאמר אדמון יכולה כו' אילו אני פסקתי לעצמי אשב כו' והא קתני בד"א בגדולה כו' דהשתא ניחא טפי דקאי אדברי אדמון דהלכתא כוותיה אבל אי קאי אברייתא לא קאי אלא אתנא קמא ויש ליישב דע"כ פסיקא ליה לתלמודא דקאי אברייתא דאי אמתניתין היכי בעי למימר אילימא כופין לאב איפכא מבעיא ליה דמשמע דאי הוה תני איפכא בד"א שפסקה לעצמה תלבין כו' בקטנה אבל בגדולה כופין לאב לכ"ע משום דתנאה תנאי הוה ניחא וזה אינו דאם כן מהאי טעמא מכ"ש ברישא בפסק האב דתנאו תנאי וכופין אותו ואמאי קתני תלבין אבל אברייתא ניחא דבפסק האב לא תשב ותלבין אלא שאומרת מה אני יכולה לעשות וכופין הבעל ולא איצטריך לומר כופין לאב ודו"ק: תוס' בד"ה תשב עד כו' ורבי שמע דבירושלמי מוקי כו' ואני תפסתי כו' עכ"ל כנ"ל: **בד"ה** שני דברים כו' ולא כיוצא בו כלומר בדינין אחרים הדומין כו' עכ"ל ולפירוש זה גרסי' לקמן בשמעתין יש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו דהכי בעי למימר מעיקרא בכל ז' דברים וק"ל: **בד"ה** ל"ש אלא עד כו' שהרי היו יודעים שהיה נותן כו' לא היו מקיימין אלא בשם היתומים עכ"ל דמסתמא זה הנותן ונושא בתוך הבית הלך בפני הב"ד עם העדים לקיימן ודו"ק: **ע"ב** בד"ה עשאה סימן כו' שהביא בפר"ח ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' עכ"ל תחלת דברי הירושלמי דקאמר ולא סוף דבר שעשאה העורר כו' אינו כפרש"י אלא כמו שכתבו התוספות דהלשון משמע דאעורר קאי אבל סיום דברי הירושלמי אפי' עשאה אחר והעורר חתום בעד כו' הוא כפרש"י ונראה דנקט אחר וברא"ש גרים אחר לאחר לרבותא דבעשאה המוחזק סימן לאחר או אחר עשאה סימן למוחזק גופיה והעורר חתום בעד דאיבד זכותו דה"ל כהודה על כך למוחזק אלא אפילו עשאה אחר לאחר ואפשר שלא ידע המוחזק בכך אפ"ה איבד זכותו דה"ל כהודה לו למוחזק ודו"ק: **בד"ה** ורבנן סברי כו' והא דפריך א"ה ניזקין נמי נימא כו' עכ"ל כתבו כל זה כאן ליישב פרש"י הכא מה שדקדק לפרש אי שתקת ואוזיל נבך כו' ולא ניחא ליה בפשיטות להפסידו כל הדרך היינו לפי שיטתו שם דלהפסידו כל הדרך לא יוכל לומר כן דזה ישיב לו לכי תיהדר כפרש"י שם וק"ל:

דף קי בפרש"י בד"ה ומ"ש בשל עולם הן שמין וכיון דבהדדי אתו למגבי יהבי ב"ד כו' עכ"ל לא הוה לריך לזה לרב ששת דסבר בשל עולם הן שמין דלעיל לרב נחמן הוצרך תלמודא להך דאמרינן דסוף סוף כי אתו למגבי בהדדי כו' משום הא דקאמר דקדים בעל הזיבורית ותבעיה כדי להרויח אבל לרב ששת כיון דבעל הבינונית רוצה לעמוד בשלו ולא קדים תבעיה א"כ בעל הזיבורית כי תבעיה מקודם בינונית אתא איהו ושקיל ליה מיניה כיון דבשל עולם הן שמין ודו"ק: **בד"ה** בהא לימא אדמון כו' ונוח היה לו לזה שהלוהו כו' יהא חובו מעוכב בידו עד השלמת עשר כו' עכ"ל (ד) לרווחא דמלתא פירש כן הכא דהא בראשון לחמש ושני לעשר נמי הא פרכינן לקנן לאדמון אי דלא מטא זימנא מאי טעמא דאדמון כיון דבשעה שלוה ממנו עדיין לא הגיע זמן הראשון לשלם לא שייך למימר אלו הייתי חייב לך כילד אתה לוה ממני וק"ל. יש לדקדק בשמעתין הא דפריך ה"ד אי דמטא זמניה מאי טעמא דרבנן אי דלא מטא זמניה מאי טעמא דאדמון כו' לרב נחמן נמי תקשי הכי אמתניתין היאך מתוקמא השתא דלא אסיק אדעתיה דפליגי ביומא דמשלם זמניה אי עביד איניש דיזיף ודוחק הוא לפרש הא דקאמר ה"ד אי דמטא כו' הוא מלתא באנפיה נפשיה לפרושי מתניתין בין לרב נחמן בין לרב ששת דלא משמע כן מדקאמר אילימא ראשון לעשר כו' אלא ראשון לחמש כו' דהיינו דוקא לרב ששת אבל לרב נחמן בלאו רווחא (דמתניתין) [דהשתא] זה גובה וזה גובה משום דזה גובה זיבורית וזה גובה בינונית ושוב ראיתי בדברי בעל המאור שהרגיש בזה וכתב שיטוין אליבא דרב ששת אבל לרב נחמן אע"פ שהגיע זמן פרעון הראשון קודם להלואת אחרון לא הפסיד המלוה הראשון לפי שיכול לומר לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והרי זה זריז ונשכר עכ"ל ובספר מלחמות ה' דחה דבריו ע"ש באורך וכתב ליישב בע"א דלרב נחמן סיפא דמתניתין כרישא דאוקימנא באתרא דכותבין שטר והדר יהבינן כו' ואם תאמר לרב ששת נמי כו' עכ"ל ע"ש באורך גם עיין בזה דברי הר"ן ול"ע: **גמ'** ולוקמא דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה עידית ובינונית כו' בר"ן לא גרס הכא עידית אלא בינונית לחוד דלרב ששת קיימינן הכא דלא בעי למימר דאית ליה נמי עידית וטעות הוא שנפל בספרים מהא דאוקמיה ליה הכי לעיל לרב נחמן וק"ל: **תוס'** בד"ה ורבנן חברך כו' אבל הכא גבי מכירת שדה אינו כ"כ הפסד דהרבה לוקחין כו' עכ"ל כתב מהרש"ל (ה) ותימה הלא הכל עושה כדי למשכנו וכמו שפירש"י שכך מסר מודעא כו' ול"ע היטב עכ"ל ונ"ל ליישב דבריהם דמ"ם ולפרש"י א"ם כו' לא רצו בזה לחדש תירוץ אחר דסגי להו בהאי תירוצא שכתבו לעיל דמה שעשאה סימן לא הוה כ"כ הודאה כמו הכא שהוליא שטר כו' אבל באו לומר כאן דודאי כן הוא וא"ם לפרש"י דלעיל שעשאה המוחזק סימן למערער וירא המערער למסור מודעא שמא ימנע המוחזק למוכרה לו ויהיה לו הפסד שלא ימלא לקנותה ולא הוה כ"כ הודאה במה שלא מסר מודעא כמו בהוליא שטר כו' אבל לפירוש התוספות לעיל גבי מכירת קרקע שעשאה המערער סימן למוחזק גם אם היה המערער מסר מודעא לא היה לו כ"כ הפסד דהרבה לוקחין ימלא כו' ולא גרע הודאתו טפי מהכא שהוליא שטר מכר כו' ומלת הכא בטעות נפל בדברי התוספות וכל"ל אבל גבי מכירת שדה כו' והיינו נמי לעיל כפי פירוש התוספות שם ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה ואין הכל כו' ואם תאמר אמאי לא משני לאתויי עבד שברח לירושלים כו' עכ"ל ק"ק דלעיל לא מרבינן ליה אלא מקרא דלא תסגיר עבד אל אדוניו בעבד שברח מחו"ל לארץ ישראל אבל בברח מארץ ישראל לירושלים לא אשכחן דמרבינן ליה (ו) ויש ליישב וק"ל: **בד"ה** היא אומרת כו' ויש לומר דהכא אפילו מנוה הרע לנוה יפה עכ"ל ק"ק דמנוה הרע לנוה יפה בשאר ארצות נמי לא ידעינן ליה ממתניתין דומיא דלא מעיר לכרך כו' דאין מוציאין אפילו מנוה הרע לנוה היפה ועוד דע"כ ולא מנוה היפה לנוה הרע ומעיר לעיר ומכרך לכרך אפילו במדינה אחת הוא ודומיא דהכי איירי מנוה הרע לנוה היפה ולולי דבריהם היה נראה ליישב קושיתם בע"א ע"פ מה שכתבו התוספות לעיל בשם התוספתא דבשאר ארצות אם הוא בן יהודה ואירס בגליל כו' כופין אותה לצאת דע"מ כן נשאה וה"ה מהאי טעמא דכופין אותו לצאת אבל הכא גם אם הוא מחוץ לארץ ונשאת בארץ ישראל לא אמרינן שע"מ כן נשאה ובין היא ובין הוא יכולין לעכב מלצאת לחו"ל ודו"ק: **בד"ה** ואימא נסכא מהכא משמע דנסכא עדיפא ממעות ודינרין של כסף כו' עכ"ל לאו דוקא קאמרי מעות ודינרין אלא משום דמשמע להו דמה שירצה לוה מגבהו כפי הודאתו אם מעות אם דינרין וה"ה אם לא הודה לו אלא באיסרין לא מגבהו אלא איסרין והא קא מקשה ואימא נסכא וע"כ דנסכא עדיפא ליה מכל הנך מטבעות של כסף דאל"כ מאי קא מקשה אימא דקושטא הכי הוא דאם לא הודה לו אלא בנסכא שהיא הפחותה מגביה ממנה אלא ודאי עדיפא ליה ואפ"ה פריך כו' (והירלו) כיון שכתוב בו כסף סתם כו' כן הוא ביאור דבריהם דהכא אבל בתוס' ס"פ גט פשוט הבינו התוס' השמועה בע"א דמשמע ליה לתלמודא סתמא דקאמר מה שירצה מגבהו היינו פחות שבמטבע של כסף דהיינו איסרין והא מקשה ואימא נסכא וקשיא להו לבעלי התוס' התם וכי נסכא פחותה מב' פרוטות דהיינו איסר ואין להקשות לדברי התוספות דהכא דקשיא להו אי הוה נסכא פחותה ואימא ה"נ דנסכא קאמר מאי פריך בתר הכי ואימא פריטי ואימא ה"נ דפריטי קאמר

קרני ראם (א) **בד"ה** הא כו' ממעשה ידי אשתו. נ"ב ולא אדע טעמו דהרי דוקא בנודר הנאה אמרינן דלא מחשב הנאה פריעת חובו וכן בהוסר הנאה ממעשה אשתו הא לא אסר על עצמו הנאת אשתו אלא הנאת מעשה ידיה וזה ודאי יוכל לאסור וכאוסר הנאת אשתו סתם מותר ליהנות ממעשה ידיה דהא כיון דמשעבדא ליה לאו מדידה מתהני אלא מדידיה וכוונת התוס' פשוטה דהא קיי"ל דלא יעשה באומן משום דמרפי' ליה הרעה כמבואר בנדרים מ"א ואע"ג דלא מצי תבע ליה וז"ב: (ב) **בד"ה** ס"מ כו' אלא דלכ"ע. נ"ב לא אדע מה הועיל בזה דאכתי אם נימא דסבירא ליה להמתרץ דאם יש בלשון הזה קנקנים הו"ל כרימון בקליפתו א"כ מה פריך לר' חייא בר אבא דטעמא דרבנן דפטרי משום דאין בלשון הזה קנקנים וזהו עיקר קוש' התוס' דכיון דהוי רימון בקליפתו ודאי חייב אפילו לר' חייא בר אבא: (ג) **בד"ה** הפוסק כו' אמתני'. נ"ב ומ"מ לס"ד דכופין לאב אמרינן אפכא מיבעי ליה דאפילו בשאב פוסק מ"מ א"י לכופו אלא בגדולה משום דהוי תנאה תנאי דפסק במעמדה ובהיא פוסקת מהני אפילו כשאין שניים משא"כ כשאב פוסק כנ"ל: (ד) **בד"ה** בהא כו' לרווחא. נ"ב ולענ"ד דרש"י כוון דגם באין אפשר לתובעו בחובו מ"מ איכא ראיה ממה דלוה לו חבירו אע"ג דנשאר עבד לוה וכ"ז בהיכא שכל זמן החוב של חבירו גם הוא יתחייב יש סברא לומר דניחא ליה לפרעו ולא יהיה נגדו עבד לוה אבל בהיכא דחבירו יהיה לו עבד לוה לאחר זמן פרעון לי"ש זה ומש"ה בסמוך יש לומר דהלוה לו והוא יפרע לו בזמנו ולבסוף יהיה השני לו עבד לוה והוא לא יתחייב משא"כ בגווני דרישא אי לאו מסברא דניחא ליה שיתעכב חובו אצלו בה' שנים האחרונים היה ראיה ממה דהלוהו ולא פרע לו כיון דאין זמן שיהיה לו השני עבד לוה והוא לא יהיה לו כנגדו עבד לוה והבן: (ה) **תוס'** ד"ה ורבנן כו' ותימה. נ"ב ולענ"ד נראה דהתוס' לא ניחא להו לומר שהספי' שמכר לו השדה בכדי שלא יבריח המטלטלין אלא דמכירת שדה היה מפני שנתרצה במכירת השדה מחמת פרעתה בעיניו אלא דלא אמרינן דמ"מ היה טוב לו שיהיה בטוח במעותיו ולא לתת לו השדה וכיון דיוכל למשכנו הרי בין כך ובין כך לא יהיה לו הפסד ממון וטוב לו למכור שדה ולתבוע ממעותיו דהא ליה זוזי ל"מ לסלקו בקרקע ובזה דברי התוספות פשוטים דמטעם דניחא למכור שדהו לא ירא למסור מודעה דהרבה קופס יקנה וז"פ: (ו) **בד"ה** ואין כו' ויש ליישב. נ"ב ר"ל דמטעם דלא תסגיר היינו אפילו באינו מוצא למכור כופין אותו לכתוב שטרא אדמי' וכמ"ש התוס' בד"ה זיל זבניה הכא אבל במוצא למכור בלא"ה כיון דאיכא מצוה בישובו כופין אותו למכרו וא"כ אפילו בירושלים יכולין לומר דכפינן ליה למכרו וע"כ קו' התוס' מוכרח:

חכמת שלמה

דבא העולם כו' לבור כו' איזה מהן קודם כו'. נ"ב ומפרש התם דלא קבעו אלא במוספין דשיום ותמידין דלמחר אבל תמידין דהיום פשיטא דתמידין קודמין שהרי הן תדיר ע"ש:

דף קח ע"א תוס' בד"ה הא מני אבן היא כו' ויתן לאחר לשום מתנה כו'. נ"ב הוא ענין אחר ואיירי כשהיו מסלקים בדרך ואין לו מה יאכל כו' עיין לעיל דף ע"א: **באר"ד** אלמא מחלוקת בבעל חוב כמו למזונות כו'. נ"ב פי' לפי התלמוד שלנו דמוקי בוקל שקלו כו' כתנן ודו"ק: **ע"ב גמ'** ליה התם נמי אית ליה הנאה כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה אדמון אומר כו' דאדמון לאו לאפלוגי כו'. נ"ב ורא"ה לזה דקאמר וכי בשביל שאני זכר כו' ואי לאפלוגי אתא הו"ל וכי בשביל שהם זכרים יפסידו ודו"ק: **בד"ה** אמר רבא כו' להכי פריך מאן דעסיק כו'. נ"ב והכי פירושו א"כ אדמון אינו מתמיה רק על אותו דעסיק בתורה ועל שאינו עוסק בתורה אינו קמתמה וזהו דוחק שהרי אדמון סתמא קאמר וכי בשביל שאני זכר כו' ודו"ק. (עיין במהרש"א):

דף קט ע"א גמ' בשבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו כו'. נ"ב זהו לפי גירסת רש"י כו' אלא ס"ק שני דברים כו' ויש מהן שאין הלכה כמותו וכיוצא בו כמ"ש שאמר ר"ג כו' כנ"ל. ונ"ב זהו לפי גירסת התוס': **תוס'** בד"ס שני דברים כו' דתקן רבן יוחנן בן זכאי כו' כנ"ל: **ע"ב גמ'** עשאה סימן לאחר כו' אמר אביי לא שנו אלא לאחר כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ס הב ליה כו' מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל כו' סד"א: **תוס'** בד"ס עשאה סימן לאחר כו' ובירושלמי משמע כרש"י שהביא כו'. נ"ב ובדברי ר"ן משמע דמהירושלמי מוכח דלא כרש"י אלא שסוף סוף מוכח מן הירושלמי דדין של רש"י אמת ודו"ק: **באר"ד** אפילו עשאה אחד לאחר והעורר חתום כו' כנ"ל:

דף קי ע"א רש"י בד"ה בהא לימא כו' שהלוהו ויחזור ויתבענו כו' לסוף ה' שנים ועדיין כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ס ורבנן חברך חברא כו' הכא גבי מכירת שדה כו'. נ"ב ותימה הלא הכל עושה כדי למשכנו כמו שפירש"י שכך מוסר מודעא שלא עשה זה אלא כדי למשכנו ונ"ע היטב. (עיין במהרש"א): **ע"ב גמ'** נשא אשה בא"י כו' גרסת מתניתין עד הא גופא קשיא כו' ושם גרסת גמ': **תוס'** בד"ה ואימא נסכא כו' שירלה לוה מגבהו כו'. נ"ב ותימה נהי דפחותה סוף סוף לא שייך לומר עליה מה שירלה מגבהו אלא המטבע דהיינו פחות שבמטבעות כמו שפי' א"כ ואימא פריטי על כן נראה כמו

דהיא הפחותה כבר הרגישו התוספות בזה בפרק הרי עלי עשרון שכתבו שם ואע"ג דקתני מה שירצה לוה מגבהו לא משמע ליה שיוכל להגבות פרוטות מדלא קתני מגבהו פרוטות כו' עכ"ל ע"ש ומהרש"ל הבין דברי התוס' דהכא ובפרק גט פשוט שכוונו לדעת אחד וכתב מה שכתב ע"ש ולא ידעתי להולמם כי הדברים ברורים כמ"ש בלי גמגום ודו"ק:

ח"א דף קי ע"ב דומה כמי שאין לו אלוה כו' וכל שאינו דר בא"י אין לו אלוה אלא לומר כו'. לכאורה דהא איהו נמי דומה כו' קאמר ומה תיקן בזה עפי שאמר כאילו עובד עבודת כוכבים ונראה לפרש דודאי הקב"ה הוא אלוה כל העולם אבל נקרא אלהי הארץ דהיינו ע"ש א"י כמ"ש הרמב"ן פ' וילך ע"ש והוא ע"פ הדמיון שמו ישראל הם בארץ והשתא מ"ש כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה ניחא ע"ש אלהי הארץ אבל מ"ש הדר בחו"ל לא יתכן בו לומר שדומה כאילו אין לו אלוה כיון שנקרא ג"כ אלהי עולם ולכך מתמה וכי כל שאינו דר בארץ אין לו אלוה דהא ודאי נקבע שיהיה לנו לאלהים ואין דבר זה תלוי בארץ וקאמר דודאי דומה כמי שאין לו אלוה קאמר דהיינו כאילו אינו מקבל את הקב"ה לאלוה אלא עובד עבודת כוכבים כשאר גויי הארצות עובדי עבודת כוכבים ומייתי מדוד דתלה מהסתפח בנחלת ה' בלך עבוד וגו' דהיינו שרדפו אותו עד שהולרך לילך לחו"ל למקום עובדי עבודת כוכבים ודו"ק: **עובר** בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו וגו'. ודאי למאי דמוקי ליה בכלי שרת ע"כ אינו לשון צווי דלאו בידם הוו אלא ירמיה מתנבא שכן יהיה אבל השתא דמשמע ליה דקאי אבני הגלות ליכא לפרושי שמתנבא שכן יהיה דא"כ אין הנבואה אמת דהא חזינן דכמה וכמה דסליקו מבבל לא"י אלא שהוא לשון צווי והנך דסליקו עוברים בעשה ודו"ק:

דף קיא ע"א שלא יעלו ישראל בחומה כו'. ר"ל ודאי דרשות לכל אחד מישראל לעלות לא"י אלא שלא יעלו ביחד ביד חזקה ולבנות להם חומות ירושלים ונחמיה שאמר ונבנה חומת העיר ולא נהיה וגו' ברשות המלך היה כמ"ש שם ואף דברי המלך אשר אמר לי וגו' וטוביה שאל לנחמיה על בנין החומה העל המלך אתם מורדים לא היו יודעים שברשות המלך היה ומיהו במתניתין נ"ל דאמת שלא ימרדו לאו היינו בנין החומה אלא בדברים אחרים כשהם בגלות: **השבעתי** אחרינא כתיב. הא ודאי דידע דכתיב עוד השבעתי שלישי אבל אחרינא כתיב ממש בלשון אחר דבשלישי לא כתיב ביה בצבאות או באילות השדה והיינו ההוא קרא דמוקי ליה בעובדי כוכבים שלא ישתעבדו כו' דאינו מדמה אותם לחיות טהורות הללו שכבר דימה אותן לטמאה חזיר מיער ועוד יש שם בספר שיר השירים פסוק רביעי השבעתי וגו' ולא חשיב ליה הכא דלא כתיב אם תעירו ואם תעוררו לרמוז על כפל השבועה וגו' כג' הפסוקים גם לא כתיב ביה בצבאות או באילות השדה דהסיא שבועה אעובדי כוכבים ודאי קאי כדמוכח קרא ודו"ק: **שלא** ירחקו את הקץ כו'. עיין פרש"י. ועוד יש לפרש שלא יהיה בעיניהם הקץ רחוק דהוה ליה כאילו מתיאשין מן הגאולה אלא יהיה בעיניהם זמן הגאולה קרובה כמו שכתוב כי קרובה ישועתי לבא וגו' וק"ל: **כל** הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון שנאמר ובל יאמר שכן גו'. עיין פרש"י הכא ולפי פרש"י בספר ישעיה נראה דה"פ דקרא ובל יאמרו האומות שכני ביזי דישראל חליתי בשבילם כדאמרן אוי לרשע אוי לשכנו דאינו כן דישראל שהם העם היושב עליה נשוא עון הם והרעה שתבא לשכניה בעון עצמם הוא ועי"ל קרוב לזה דחליתי קאי על ישראל ובל יאמר שכני ביזי דישראל שע"כ ישראל משתוקקים בארץ ישראל שחליתי וא"י ארץ הרים היא ואוירה טוב לחולים כדאמרינן פרק הנושא גבי רבי כיון דחלש אמטוהו לצפורי דמדליא עפי ובסים אוירא דאינו כן אלא שאני חמדתי בא"י משום דהעם היושב וגו' דהיינו שרוי בלא עון ולמאי דקאמר אנן בסובלי חלאים כו' ה"פ דקרא ובל יאמר שכן רע השמח לאידי שחליתי כמ"ש בדוד ה' יסעדנו גו' כל משכבו הפכת בחליו אויבי יאמרו רע לי מתי ימות וגו' אבל חליתי כדי למרק עוני ביסורין וז"ש היושב בה בחולי הוא נשוא עון דהיסורים ממרקין וק"ל: **כאילו** קבור תחת המזבח כו'. הוא מבואר כמ"ש האדם ממקום כפרתו נברא שנאמר וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה ממקום שנאמר בו מזבח אדמה תעשה לי הלואי תהא לו כפרה ולמעלת האדם אמר שהוא כאילו קבור שם כי כמו שרוחו ונשמתו שב בטהרה למקום אשר לוקחה ממנו כן עפר גופו שב למקום טהרה למקום מזבח אשר משם הולך עפרו של אדם וע"ז אמר לקדושת א"י וטהרתה וכפר אדמתו עמו שהנקבר באיזה מקום שיהיה בא"י כאילו קבור במקום הכפרה מקום המזבח אשר משם ניטל גופו. וע"פ כוונה זו נסמך מאמר **אנת** עולא על אדמה טמאה תמות כו'. שא"י היא כולה טהורה ובכ"מ שנקבר שם כאילו נקבר במקום מזבח ובלשון קללה אמר עמוס האי קרא על אמציה כהן בית אל ודקאמר אינו דומה קולטתו מחיים כו' מהאי קרא משמע ליה הכי דתלה הדבר במיתה על אדמה טמאה תמות: **א"ל** אחיו נשא כותית ומת בנוך כו'. קראה כותית ע"פ מ"ש לעיל כל הדר בחו"ל כאילו עובד עבודת כוכבים והיינו כותית ואמר בנוך המקום שהרגו דהיינו שמת בלא זמנו בלי זרע וק"ל: **כך** אסור לצאת מבבל לשאר ארצות כו'. פרש"י שיש שם ישיבות המרביצות תורה כו' וכה"ג פירש לקמן גבי לענין קבורה כו' דשאר ארצות כולן קוברין בבבל לפי שיש שם זכות תורה עכ"ל אבל לפי הסוגיא נראה דמהאי טעמא דא"י קודם לבבל מש"ה נמי בבל קודם לשאר ארצות וע"פ מ"ש בפ' אחד ד"מ אדם הראשון גופו מבבל וראשו מא"י ואבריו משאר ארצות וכמו שא"י קודם דראשו שהוא עיקר הגוף ממנו כך אח"כ בבל קודם שגופו נברא ממנו ודו"ק. וע"פ פרש"י יתיישב מה שיש לדקדק בענין אברהם שכבר כתיב סוף פ' נח באברהם ושרה ויצאו אתם ללכת ארצה כנען ומה היה אח"כ הדבור אליו ויאמר ה' לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך דהיינו א"י שהרי כבר היה דעתו לכך לילך אל ארץ אחרת גם קשה קודם דבור לך לך גו' למה היה דעתו לילך לא"י וי"ל לפי שגם אז היה לבבל מעלות בחכמה ובשאר דברים לגבי שאר ארצות ולזה אמר באברהם שהכיר בוראו באור כשדים שהיא בבל ונמרוד השליכו שם לכבשן ורבים החכימו שם ע"י וע"כ אמר כשהלך תרח מאור כשדים והלכו אברהם ושרה עמו לא היה דעת אברהם ושרה לילך לשאר ארצות מבבל שהרי היא מקום חכמה ביותר משאר ארצות כדאמר הכא שאסור לילך מבבל לשאר ארצות אבל היה בדעתו לילך מבבל לא"י שהוא ודאי יותר מקום מוכן לחכמה ולתורה גם מבבל ולזה קאמר ויצאו אתם אברהם ושרה על דעת זה ללכת לארץ כנען אך כשבאו לחרן עיכב שם תרח וכל ביתו ונתעכב אברהם משום כיבוד אב עד שבא לו מאמר הש"י לך לך מארצך וגו' שהוא ארץ חרן ושם נתעכב אצל אביו לקיים כיבוד אב גם ממולדתך שהיא בבל כנראה מכתובים ששם ארץ מולדתך גם כי שם מקום שעמד על חכמתו מ"מ לך לך מכניסם לא"י שיש לה כמה מעלות טובות ביותר ודו"ק: **כל** הדר בבבל כאילו דר בא"י שנאמר כו'. הכא משוה להו ותולה בבל בא"י ומכא דמשמעתא רב יהודה ואיהו גופיה אמר לעיל כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה וי"ל לאו משום דבבל עדיפא אלא דכך גזר הקב"ה שכל הגולה שם לא יעלה עד יום פקודה מיהו מי שהוא בא"י ודאי דלא ילך לבבל אלא דהכא משוה להו לגבי שאר ארצות דהכי מייתי ליה הכא ודו"ק: **קרנא** דמיזבנא כו'. בערוך פי' קרן זוית ששם ניצולין מחבלו כו' עכ"ל וכפרש"י דקרו ליה הכי לימות המשיח דהשתא הא קרו ליה הולל דבנימין וק"ל: **ונתתי** צבי בארץ החיים ארץ שצביוני בה כו'. בנבואה על צור כתיב האי קרא ביחזקאל לפי שנאמר בה על צור והורדתיך את יורדי בור אל עם עולם וגו' אמר משא"כ בארץ שצביוני בה ויעלו מתים מבור ויחיו ולמאי דמוקי דונתתי צבי אנ"ג כו' דקליל כי עביא האי ארץ חיים קאי ע"כ אמור וכדאמרינן בפ' בא לו בארצות החיים זה מקום שווקים ודו"ק: **יחיו** מתיך מתים שבא"י נבלתי כו'. לפי שכבר אמר ברשעים מתים בל יחיו וגו' אמר בצדיקים יחיו מתיך שבא"י ונבלתי שבחו"ל יקומו ובלשון גנאי קרא מתים שבחו"ל בלשון נבילה לגבי א"י ותלה הכינוי מתיך בא"י שבזכות א"י יחיו אבל בח"ל תלה הכינוי במת שאמר נבלתי שאין זכות חו"ל גרמה אך זכות עצמו ולמאי דמוקי לה בנפלים הוא דכתיב קרי להו נבילה לפי שנולד מת. ומא"ל **מקרא** אמר אני דורש נותן נשמה לעם עליה וגו' האי קרא לענין תחלת בריאה הוא דכתיב כה אמר האל בורא שמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאיה נותן נשמה וגו' ודריש ליה לענין תחיית המתים דלא הוה ליה למכתב לעם עליה דעדיין בתחלת הבריאה לא מקרי עם אבל לענין התחייה קאמר דאמר שהיו לעם ומתו הקב"ה נותן נשמה. וכן למאי דדריש ליה דאפילו שפחה שבא"י עיקר הדרשה מלעם גם יש לדקדק מסיפא משמע ליה דבא"י משתעי ארץ וצאצאיה ואימא בכל העולם ואפשר שגם זה דריש מלעם בלשון יחיד דמשמע דאיירי בא"י אשר שם עם ה': **אפילו** שפחה שבא"י כו'. שפחה שהוזכר בכל התלמוד שנטבלה לשם עבדות דודאי העובדי כוכבים שבא"י אין להם חלק לעוה"ב אבל השפחה גם שהיא פחותה בזכות שהעבד שמל ושבל יש לו זכות מילה משא"כ השפחה ובחו"ל אפשר שלא תזכה למחילות בקנית הזכיות שלה אבל בא"י מובטח לה שהיא בת עוה"ב דכתיב הכא כו' ואע"ג דהאי קרא עם החמור בעבד הוא דכתיב יליף מיניה אפילו שפחה ועם תלמון עם כמו לעם עליה דעם כולל נמי שפחה ודו"ק: **ונשאתני** ממצרים וקברתני כו' יש דברים בגו כו'. דלרישא דקרא שאמר אל נא תקברני במצרים אפשר לתת בו טעם נגלה שסופה להיות עפרה כנים ושלא יעשו אותו המצרים עבודת כוכבים אבל לסיפא דקרא שאמר וקברתני בקבורתם דהיינו בא"י דמוכח שהיה תם מלקבור גם בשאר ארצות שאין שם לחוש לכנים ולעבודת כוכבים להכי קאמר דאין הכא טעם נגלה אלא דיש דברים בגו דבר פנימי ונסתר כדמפרש שענין מחילות הוא ודאי סוד נסתר ורש"י בפי' החומש הביא כל ג' הטעמים כמו שהם בב"ר והאריך הרא"ם דכולהו איתנהו ואין כאן להאריך דלפי תלמודנו נראה אחרי שבאנו לטעם דגלגול מחילות שוב אין אנו צריכין לטעמים האחרים דאל"כ לא נשתמיט תלמודא מלהזכיר גם טעמים האחרים ומה שכתב הרא"ם דלטעם גלגול מחילות לחוד לא לכתוב אל נא תקברני במצרים אלא אל נא תקברני בחו"ל כדי לכלול גם שאר ארצות שמכן אין זו קושיא כיון דבמצרים היה יעקב אז נקט שפיר במצרים וכיון דכתיב וקברתני בקבורתם דהיינו א"י הרי כולל גם שאר ארצות עם מצרים מלקברו גם מה שכתב דמטעם גלגול מחילות לבדו די בעצמותיו כיוסף לאו קושיא הוא דהא ודאי יוסף נ"כ היה מצוה שישאוהו לא"י מיד אלא שלא היה סיפוק ביד בניו לעשות כן כמו שהוא עשה לאביו שהיה שליט במצרים כמו שפירש רש"י בפרשת בשלח ובספר הזוהר נתנו טעם בדרך סוד על שיעקב זכה ליקבר גופו בא"י ויוסף עצמותיו ולא גופו. ומ"ש **שצדיק** גמור היה כו'. פרש"י ולא היה צריך לזכות א"י עכ"ל פירוש אבל אי לא היה צדיק גמור איכא למימר שהיה מטריח את בניו להעלותו לא"י כדי שיזכה לתחיית המתים בא"י וכדאר"א מתים שבחו"ל אינן חיים ומוקמינן ליה באינן צדיקים ומשמע דלפ"ה מתים שבא"י חיין בזכות א"י ולפ"ז הא דקאמר ואם מתים שבחו"ל חיים למה הטריח כו' היינו לומר מתים צדיקים שבחו"ל כו' דאוקמינן לעיל דחיים אפילו לר"א אך קשה הא דאמר שמא לא יזכה למחילות דהא כיון דצדיק גמור היה ודאי יזכה למחילות כדלעיל דפרכינן ולר"א לצדיקים שבחו"ל אינן חיין וא"כ אילטא ע"י גלגול ומתקיף לה ר' אבא גלגול לצדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות כו' וצ"ל דמימרא דהכא לא אתא לאתקפתא דר' אבא וס"ל כר' אילעי דלצדיקים שבחו"ל חיים בצער ע"י גלגול ולא על ידי מחילות אם לא אפושי בזכותא: **אמר** ר"א דברים בגו יודע היה יוסף כו'. והא דלא אמר ר"א מלתיה אקרא דיעקב דלקמיה שמא סבר ר"א דבקרא דיעקב ליכא דברים בגו אלא טעמא אחרינא נגלה אית ביה דרצה ליקבר אצל אבותיו במערת המכפלה כמ"ש וקברתני בקבורתם משא"כ ביוסף דלא שייך לומר כן ופרש"י מחילות נעשות להם בקרקע כו' והולכים במחילות עד א"י כו' עכ"ל אבל בב"ר אמרו הקב"ה עושה להן מחילות בארץ כו' והן מתגלגלין ובאין עד שמגיעין לא"י הקב"ה נותן בהם רוח חיים והן עומדין כו' ע"ש וכה"ג איתא בירושלמי פ"ט דכלאים הקב"ה מחליד הארץ לפניהם והן מתגלגלין כו' דמשמע שאף במחילות מתגלגלין ואין עומדין עד בואם לא"י א"א שהקב"ה עושה להן מחילות ומשוה להן הארץ שלא יהיה להם צער גלגולין והענין מבואר כי א"י נקראת ארץ חיים כי שם מקום ירידת הנשמות ועלייתם ותחלת בריאתם בא"י היה ששם נברא אדם הראשון כי ארץ חיים שלמטה מכוון נגד ארץ חיים שלמעלה אשר משם הנשמות יורדות לארץ החיים שלמטה ושוב חוזרין למעלה למקומן במיתתם ושוב בעת התחייה יורדין למטה בארץ החיים ועיין במפרשים עוד בענין זה וק"ל: **כיון** שמשמע כזאת גלגל בעצמו עד כו'. נקט הכא האי לישנא שלא רצה בגלגול מחילות במותו וקבל עליו צער וגלגול בא"י בחייו עד יום מותו וק"ל: **ע"ב א"ל** ר' יוחנן כו' ההוא במרפה עצמו לעבודת כוכבים הוא ולא פליג ר"י אברייתא דהכי נמי קאמר בברייתא במרפה עצמו מד"ת לעבודת כוכבים הכתוב מדבר. ודקאמר על אורות כו' כל המשתמש באור תורה כו' דימה אור תורה לטל כמ"ש תזל כטל אמרתי כמו שהטל לברכה אינו פוסק לעולם כן התורה אינה פוסקת לו כמ"ש והיא תסמך לעולם הבא וריפא דהאי קרא יחיו מתיך וגו' דמשמע דלתחייה קאי. ואמר **כל** המשיא בתו לת"ח כו' כאילו מדבק בשכינה כו'. ע"פ מ"ש את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח השוה מוראו למקום והוא מבואר הדיבוק בזה כי הנפש מתדבק ברוח והרוח בנשמה והנשמה תחת כסא הכבוד צרורה בצרור החיים לעוה"ב כדמסיים בהאי קרא חיים כולכם היום כמפורש פ' חלק. ואמר **כל** המשיא כו'. תפס בזה שלשה דברים הדבוק בגוף משיא בתו לת"ח ומהנה מנכסיו הוא הדיבוק בממון והעושה פרקמטיא לת"ח אין זה דיבוק ממון שהרי לא נותן כלום מממונו אבל הוא דבוק שכלי להנהגתו בכל מה שאפשר: **צדיקים** מגלגלין כו' שנאמר ויציצו מעיר כו'. דאל"כ מאי רבותיה ולפי פשוטו קאי ארישא דקרא דכתיב יהי פסת בר בארץ וגו' ואמר ויציצו מעיר בלא זריעה כשאר עשב הארץ שצומח בלי זריעה והדרש ימאן זה דה"ל למכתב לשון יחיד ויציץ כדכתיב יהי פסת בר בארץ ירעש כלבנון וגו' ועוד מאי רבותיה מעיר דהך רבותא שיצמח כעשב הזה איכא נמי בשדה ועוד אדרבה דישובי עיר הטוב עפי משדות וכרמים כדאמרינן בעלמא וע"כ דרשו דקאי על הצדיקים שנקברים בעיר שיציצו משם כעשב הזה שעיקר גדולו ממטה למעלה. ואמר **ואין** עיר אלא ירושלים כו'. שכל שאר עיירות קרויין בנות ירושלים דהיינו כפרים לגבה ובחלק פרש"י שגם הצדיקים שבשאר ארצות ע"י מחילות הולכים ועולים לירושלים: **ק"ו** מחטה מה חטה כו'. נקט חטה במלתיה דרישא דהאי קרא ויציצו מעיר גו' שמרמז על תחיית הצדיקים לעתיד איירי בחטה יהי פסת בר וגו' כדלקמן: **עתידה** חטה שתתמר כדקל כו'. דקל דנקט לא הוזכר בהאי קרא ואין דרכו לגדל בראש הרים דשכיחי בבבל שהיא ארץ עמק אבל משמע ליה קרא דזה חדושו דסבר שהיא החטה גם שתצמח בעמק תעלה בגובהה על ראש הרים כדקל הזה שמתמר ועולה גם בעמק על ראש הרים. ואמר **שמא** יש צער לקוצרה כיון דגדולו רב ת"ל ירעש ע"י רוחו של הקב"ה כלבנון הזה ומשרה סלתה שהיא פריו של חטה ולא בעי קצירה גם דישה ומביא מלא פסת ידו כו' שזה חדושו שתהיה הברכה מצויה בו שלא יצטרך לו לפרנסתו ולפרנסת בני ביתו רק מלא פסת יד: **עם** חלב כליות חטה אמרו עתידה כו' ודם ענב תשתה חמר ולא כעוה"ז כו'. לפי ענינו לא משמע דהכי קראי בלעתיד כתיבי אלא בעוה"ז דכתיב ירכיבהו על במתי גו' עם חלב כליות חטה וגו' ובתר הכי וישמן ישורון ויבעט וגו' ויטוש אלוה וגו' ואפשר כיון דלא מצינו שנתקיים בעוה"ז כמ"ש לקמן העוה"ז יש בו צער לבצור כו' ע"כ אמרו דקראי כתיבי שהיה ראוי להתקיים אם לא חטאו ויתקיימו לעתיד אחר שיקבלו דין על חטאם בעולם הזה ואמר אל תתמה שהרי כו' ר"ל אל תלעג בדבר כמ"ש בפרק ב"מ שלגלג אותו תלמיד הכא. ואמר **ומסתפק** הימנו כפטם גדול כו'. ר"ל דמסתפק מתוך אותו ענב כמסתפק מתוך פטם גדול כמו בעלי פטמין דמסכת ביצה והתוקע לתוך הבור ולתוך הפטם דר"ה ואמר ועליה מסיקין תחת התבשיל כו' אין לו משמעות מתוך המקרא ויש לפרש דקאי על הפטם הגדול שאין לו צורך בו יבואו לו עליו לצורך להסקת תבשיל. ואמר **ולשורקה** וגו' אין לך כל אילן סרק שבא"י כו'. דריש סורקה כמ"ד לשון סרק ותיבה משמעו קיים סרק בשיין דהיינו זמורת גפן כדקאמר ושמא תאמר אין בו **יין** כו' ת"ל כבס ביין וגו' ולא קרי ליה סרק אלא משום דלא הוה טוב כשאר גפנים שענב אחד מחזיק חומר. ואמר **שמא** תאמר אינו אדום כו'. מהכא משמע דהאדום הוא משובח מן הלבן וכמ"ש אל תרא יין כי יתאדם וגו' אלא שהוא אינו בריא לאדם כמו הלבן ולכך הלבן מוקדם לברכה. ואמר **ושמא** תאמר אינו מרוה כו'. דהיינו שאינו משכר כיון שהוא בא מאילן סרק וכן ושמא תאמר אין לו טעם ואמר ושמא תאמר כו' ת"ל חכלילי עינים גו' עינים מלשון ועינו כעין הבדולח ואמר ושמא תאמר לזקנים אינו יפה דדעת זקנים נוחין מיין ישן וזה אינו מתיישן כ"כ בתוך הענב כמו בפטם גדול ת"ל לבן שנים שהוא זקן ומלת מחלב אין לו מקום לפי דרש זה ויש לפרש דבן שנים משמע נמי קטן בן ב' שנים ואמר שענב זה טוב לו לזקן בן שנים יותר מחלב לבן ב' שנים. ואמר **פשטיה** דקרא במאי כתיב כו' קרי הך דרשא פשטיה דקרא לגבי דרשא דלעיל דלא בעי למימר להך דרשא אל תקרי לבן שינים כו'. ואמר **רמוז** לי בעיניך כו'. ע"ד כי טובים דודיך מיין וכן דרך האוהבים לרמוז לחבירו

חכמת שלמה

כמו שפירשו התוס' בפרק גט פשוט דף קס"ו וכי נסבא פחותה מאיסר שאין בה רק שני פרוטות וק"ל (עיין במהרש"א):

דף קיא ע"א גמ' לעובדי כוכבים מאי בצבאות כו' אמר ליה אם אחיו של זה נשא כו' כצ"ל. **רש"י** בד"ה בל יאמר שכן כו' כלומר אל יתרעם כו'. נ"ב פי' אל יאמר השכן צר לי בעבורך או נפרש שכן מלשון השוכן בה בל יאמר חליתי ולמה לא יאמר כן כי כל העם היושב בה כולם סלוחי עון ודו"ק: **ע"ב** גמ' בל יחיו רפאים וגו' וכן אח"כ כצ"ל: **שם** ה"ל רבי מקרא אחר כו' אם אוכלה הוא כו' סותה ושמא תאמר כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה רפאים כו' במרפה עצמו כו' כצ"ל: **בד"ה** והיינו כו' ללקט את עליו העליונים כצ"ל: [בדף מ"ג ע"ב] בתוס' בד"ה טעמא דהשיאה וגירשה כו' רבו המפרשים ואמרתי הואיל ואתא לידי אימא ביה מילתא וכ"ל ליישב קושיות ר"י מה שהקשה על ריב"ן כי כך הוצעת של ריב"ן דמוקי כולה מתניתין באשה אחת דקשה ליה הלשון של השיאה אמאי לא קתני המשיא את בתו כמו ברישא כמארס את בתו אלא ודאי איירי באשה אחת ואותה אשה שייך הלשון השיאה וכיון דאיירי באשה אחת ממילא למ"ד מעיין גורם דייק התלמודא כפשוטא כפירוש רש"י טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זמני לא תנא ודק התנא בלישניה דלא ליגקוט בדרך פורענות וזה הפשט לא צריך ריב"ן לפרש בהדיא כי הוא פרש"י אבל ק' למ"ד מזל גורם הא נקט התנא בדרך פורענות שאיירי באשה אחת וכבר מתו שנים אחד מן האירוסין ואחד מן הנשואין לפיכך פי' ריב"ן ומפרש הכי דהיינו אליביה דמ"ד מזל גורם דייק התלמודא הכי דהתנא נקט דרך פורענות רק דתו לא מצי למימר השיאה שנית אחר שכבר מתו שני בעלים אחד מן האירוסין ואחד מן הנשואין. וא"כ אין מקום לקושיות ר"י שהקשה על ריב"ן דא"כ לא הוי מצי מוכח אלא למ"ד מזל גורם כו' וא"כ תקשי ליה ממתניתין דהכא מאי קושיי' דבאמת כן מה שמפרש ריב"ן ומפרש הכי טעמא כו' הוא הכל אליבא דמ"ד מזל גורם אבל למ"ד מעיין גורם דייק כפשוטו כפי' רש"י דדק התנא כו' ולקושיית מהרש"א ג"כ אין מקום לקושיותיו ע"ש ודו"ק. כך נ"ל שלמה זלמן מבומסלא):

סליק פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות.

מפין ודרש מכלילי מלשון הוכא לי לי טוב כעס מפחוק ת"י מן תוכא ועד"ז אמר ואחוי לי סיניך כו' כי דרך הכועס מעלם פיו והסינים זה על זה וההפך השוחק הוא פותח פיו ומראה לחבירו סיניו : אי לאו דאפגרת הוה עבדא כו' ר"ל והיית עושה מלאכתך ע"י אחרים וק"ל : ומערב בהדי הדדי אמר הייטו זבת חלב ודבש כו' דלפי פשוטו הל"ל בכל חד זבת באנפי נפשיה וכתב חד זבת אתרווייהו שהם זבין ומעורבבין ודו"ק :

דף קיב ע"א לשנה איקלע ר"א כו' נקטו בידיה ואמר ארץ פרי למלחה מרעת וגו' : כל הכי אמוראי נמי שספרו בשבח א"י לאחר החורבן היה וע"כ תלה הדבר ר"א שניטל שבחה אז מרעת יושבי בה כי הדבר תלוי בזכות וחובות יושבי בה. ולסוף שנה פרש"י לסוף אותה שנה מדלא קאמר לשנה אחרת וקאמר דגם אותן פירות גופייהו נתמעטו מרעת יושבי בה לסוף שנה וריב"ל שאמר ארץ ארץ למי כו' לערביים הללו כו' אפשר שאלו הערביים כשרים היו אבל אמר הארץ אינה שלהם ולא עמדו בה אלא בחטאתינו אינן ראוים בשבחה : אני ראיתי בבקעת בית שאן כו' פרש"י שהיא משאר ארצות עכ"ל ור"מ לטעמיה כדאמרינן פ"ק דחולין ר"מ אכל עלה של ירק בבית שאן והתיר רבי בית שאן והתם פריך והכתיב מנשה לא הוריש בית שאן ומשני הרבה כרכים כו' עכ"ל : ואין לך מעולה בכל הארצות כו' כארץ מצרים . ר"ל שתלה ארץ קדוש במעלתה כגן ה' לאילנות וכארץ מצרים לזרעים ולא תלאן בשאר ארצות ואין להקשות דהא א"י יותר מעולה ממצרים ולא תלה בה וכן נימא בשאר ארצות י"ל דהארץ קדוש גופה מכלל א"י היתה . שאמר דהוו מלכו בה מלכי כו' ואין לך טרשים יותר מחברון כו'. עיין בגמרא פרק ואלו נאמרין ומה שיש לדקדק בזה עיין בחידושינו שם . ומ"ש אלא שמבונה על א' מז' כו' ומלת שנים במקום הזה כמו שונים וכמ"ש הרא"ש פרשת שלח לך . ושאמר אבל שלא בטרשים ת"ק כו' אפשר שכוונו להוסיף מן הסתם א' מחמשים כי תוספת הקדושה והברכה בכ"מ א' מכ' כמו התרומה והיובל וחג השבועות. ושאמר אבל בברכותיה כו' מאה שערים הוא מבואר שלפי הטבע לא היה ראוי ליגדל רק חלק אחד מק' שהוא מעשר מן המעשר והוא חלקו ית' ב"ה שנתנו לכהן ובברכותיה נתוספו חלקי האדם צ"ט חלקים והוא פירוש הכתוב עשר תעשר את תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה וגו' ר"ל תן מעשר מן המעשר שהוא דבר הראוי להיות יוצא מן השדה בכל שנה שהוא חלקו ית' שנתן לכהן והנוסף צ"ט חלקים הם באו בברכה לחלק האדם וק"ל : יאה משבחיתו כו' שהא אחת כו' נמנה משח ממנה חמר כו' : ע"פ מ"ש התורי יושבי הארץ שהיו מריחין הארץ מלא קנה זה לזיתים מלא קנה זה לגפנים כו' כפרש"י בחומש אבל במעלת א"י קאמר הלדוקי דבארעא קטינא בית סאה כו' ממנו משח ט' וק"ל : נחלת צבי נמה א"י נמשלה לצבי כו' : דלפי פשוטו מלשון חפץ כדאמרי' לעיל ארץ שלביוני בה הוא כפול בהאי קרא דהיינו ארץ חמדה דכתיב ביה וע"כ דרשוהו לצבי שהוא שם חיה בקרא. ושאמר זבת חלב ודבש שמנים מחלב משום דארץ זבת חלב וגו' : בדבר שגדולו מן הארץ מיירי שנשתבח ביה ארץ ישראל וחלב אין גדולו מן הארץ ע"כ דרשוהו דקאי על הפירות של ארץ ישראל שזכר שהן שמנים מחלב כו' וק"ל : בסוד עמי וגו' זה סוד עיבור כו' : כדאמרינן לעיל שלא יגלו הסוד לעובדי כוכבים וע"כ נקרא סוד עמי . ואמר ובכתב ישראל לא יכתבו צ סמיכה ע"פ מ"ש פרק הפועלים לדידי חזי לי ספרא דאדם הראשון וכתיב ביה כו' רבי לא יתקרי דהיינו סמיכה : דוכתא דמשה ואהרן לא זכו כו' : נראה דאהעברה גופה נמי קאמר הכא דמשה ואהרן לא זכו בה דכתיב כי לא תעבור את הירדן וגו' ואנא מי יימר כו' ולכך נבהלתי לעבור במילרא : ר"א מנשק כיפי דעכו ר"ח מתקן מתקליה ר' אמי ור' אסי קיימי כו' : עיין פרש"י ולא ידענא מאי רבותייהו שעשו כן בארץ ישראל כי ודאי מן הראוי להיות בכל מקום ונראה לפרש דה"ק שכוונו לתקן המתקלין דהיינו מכשולי העיר באותן כיפי וסלעים ור' אמי ור' אסי קיימי משמשא לטולא ר"ל אותן סלעים העמידו משמשא כו' למקום שהם פונים ללכת והשתא ניחא קרא דמייתי כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה וגו' אכולהו אמוראי קאי : ע"ב קטגוריא בת"ח כו' : כפרש"י והכי אמרינן בפרק חלק ליוצא ולבא אין שלום וגו' אמר רב אף לת"ח שנאמר בהם שלום רב לאוהבי וגו' אין שלום מן הצר וק"ל : צירוף אחר צירוף שנאמר ועוד בה עשיריה וגו' : לפי שישראל אם יזכו נמשלו ככסף נקי ואם לאו הרי הם כסיגים כמ"ש ואצרוף כבור סיגיך וגו' וכמפורש באורך במסכת חולין וכמ"ש צרפתנו כצרוף כסף וצרפתי' כצרוף הכסף וז"ש אחר שיהיו ישראל בחטאם נמשלו לסיגים דצריך צירוף ועוד בה עשיריה דהיינו שע"י הצירוף בגלות לא ישארו רק המעשר מהם שהוא קודש בכ"מ וכמ"ש כל הנותר בירושלים קדוש יאמר לו שב נצרפם שנית כמ"ש ושבה והיתה לבער עד שיהיו ככסף נקי שנצרף שנית ורב יוסף בא לפרש דהצירוף ע"י בזוזי ובזוזי דבזוזי דהיינו גלות אחר גלות : עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל כו' : עיין דברי התוס' לפי שרוצה לסיים בדבר טוב נקט לה הכא ולא כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק ולולי דבריהם נראה דנקט לה הכא שפיר דגם זה סימן לדור שבן דוד בא וכמ"ש פרק חלק אין לך קץ מגולה מזה שנאמר ואתם הרי ישראל ענפיכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל דהיינו שההרים בכלל גם אלו שאין בהם אילן מאכל רק אילני סרק ישאו פרים לישראל וכדאמר הכא גם מהאי קרא כי עץ נשא פריו וגו' ונראה לפרש עוד דבין הכא ובין התם משמע ליה דבאילן סרק איירי מדכתיב בהו נשיאת פרי דר"ל גם שהוא אילן סרק דלפי טבעו אין ראוי לגדל בו פרי מכל מקום ישא פרי שלא בגידול וזה הוא סימן לדור שבן דוד בא ובכן במהרה בימינו אמן סלה :

סליק פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

הגהות על מסכת כתובות מהגאון בעל הלבוש ז"ל

עם הגהות ותיקונים מאת הגאונים בעהמ"ח ספר מפרשי הים.

דף ב ע"א גמ' חלה הוא מהו (כתובות קז ב') תד"ה עמד : ע"ב נסתחפה שדהו (כתובות עז א') תד"ה אבל : פשיט רב אחאי (זבחים קב ב') תד"ה פריך : הא תני ליה רישא (ב"ב קנא ב') תד"ה תנו :

דף ג ע"א משום פרוצות (נדרים כז א') בר"ן ד"ה ודילמא : קבועים בכל יום (ב"ק פב א') תד"ה ודנין : ע"ב דאונס שרי (פסחים כה ב') תד"ה אף (יומא פ"ב ב') תד"ה מה :

דף ד ע"א ואח"כ נוהג (ברכות מ"ז ב') תד"ה מלוה: הוא ישן בין האנשים (יבמות לו ב') תד"ה יהודי (סנהדרין לז א') תוס' ד"ה התורה : סברו (יבמות מג ב') תד"ה שאני : מסייע ליה לר"י (מ"ק יט ב') תד"ה דלא (שם כד א') תוס' ד"ה הכי : ע"ב והאמר ר"י בר"ח (סוטה ז א') תד"ה אמר : והעצת המטה (כתובות סא א') תוס' ד"ה אבל : פוקסת (מ"ק ט' ב') תד"ה פוקסת :

דף ה ע"א בן עוף (ע"ז ה' ב') תד"ה כדברי:ברכה לרבים (כתובות ב' א') תד"ה והכא : שיהא שמח עמה (כתובות ג' א') תוס' ד"ה אשה : ע"ב מקלקל הוא וכו'. (בכורות כד ב') תוס' ד"ה וסיוע : [א"ה עי' כמשנה למלך פ"א משבת הלכה ס' ועי' בתוס' ישנים ביומא דף ל"ד ע"ב ודו"ק] : הלכה כר"ש (פסחים כה ב') תד"ה לא:מקלקל בחבורה (סנהדרין לה א') תד"ה אין : [א"ה עי' בשו"ת עבודת הגרשוני [illegible] סופו ועי' בחבורינו על טוש"ע א"ח סי' ע'] :

דף ו ע"ב שנאמר בהן פאר(מ"ק כח א') תד"ה מבליסי:

דף ז ע"א אתפסוה ממלטלין (כתובות נ"ו ב') תוס' ד"ה אין : דבר השוה לכל נפש (שבת לט ב') תד"ה ב"ה : ע"ב על עסקי מקור (סוטה ל"ח א') תד"ה ר"מ : המוכה לעובר קנה (יבמות לג א') תוס' ד"ה ור"נ : בבית חתנים (סוכה כה ב') תוס' ד"ה אין : בבית אירוסין (פסחים קב ב') תוס' ד"ה שאין :

דף ח ע"א אשר יצר (פסחים קד ב') תד"ה חוץ : מכי רמי שערי (ע"ז ח' ב') תוס' ד"ה מכי : משום דטרידי (מ"ק ח' ב') תד"ה מפני (שם כב ב') תוס' ד"ה שמחת : ע"ב כי קאמר ר"י (שם ז' ב') תד"ה ר"י (זבחים לב ב') תוס' ד"ה ור"י (נדה כג ב') תוס' ד"ה וסתניא : וברכת אבלים (מ"ק כח ב') תוס' ד"ה אפילו :

דף ט ע"ב גם כריתות (יומא סו ב') תד"ה מהו : [א"ה עי' בשו"ת בית יעקב סי' פ'] : מאי לאו דקא טעין (כתובות ב' א') תוס' ד"ה שאם :

דף י ע"ב גיהוץ שלנו (מ"ק כג א') תד"ה כל : ע"פ חביות (חגיגה י"ד ב') תוס' ד"ה כתולה : משלשלין (פסחים קז א') רשב"ם ד"ה לערי :

דף יא ע"א במשנה שנפדו ושנתגיירו (ע"ז ג' א') תוס' ד"ה יכא: גמ' על דעת ב"ד (כ"ק קס ב') תוס' ד"ה קטן (סנהדרין סח ב') תוס' ד"ה קטן : בהפקירא ניחא (גיטין ה' ב') תד"ה והא : ע"ב הא חוטא נשכר (כ"ק לט א') תוס' ד"ה שלא : אבל מנה אית לה (כתובות ט' ב') תד"ה אי :

דף יב ע"א שמא תחתיו זינתה (כתובות ט' ב') תד"ה אבל : כל שלא מרשמש (כתובות י א') תוס' ד"ה אמר : ע"ב תקינו להו מאתן (כתובות ס א') תוס' ד"ה : אמר ר"נ ור"י אמרו פטור (סוטה כה ב') תד"ה וכ"ה : דשמואל היא (יבמות יח ב') תוס' ד"ה דאי (כ"ק פ"ח) : [א"ה לא נמצא שם ואולי צ"ל ל"ה ב' והוא בתוס' שם ד"ה ממאי ושייך למתני' דקתני דהוא אומר לא כי מן ל"ו ב' והוא בתד"ה וכל הלכתא דתקינו להו מאתן או מ"ו א' והוא בתד"ה דאפילו ושייך להא דשמואל היא] :

דף יג ע"א הלכתא כר"ג בדיני (כתובות יד ב') תד"ה כמאן : [א"ה עי' בשו"ת בית יעקב סי' [illegible] ועי' בכנה"ג בלא"ת בהשמטות לכללי התלמוד] : במשנה לא מפיה אנו חיין (כתובות ט' ב') תד"ה אי : הרי זו בחזקת (חגיגה יד ב') תד"ה בתולה (יבמות סח א') תד"ה ריסא (כתובות עה ב') תד"ה ספק : גמ' זעירי אמר נסתרה (סוטה ה' ב') תוס' ד"ה הא : מכשיר בבהמה (כתובות כו ב') תוס' ד"ה אמן (קדושין סו א') תוס' ד"ה מאי : ע"ב שזרעו מיוחס אחריו (גיטין מ"ב ב') תוס' ד"ה הרי :

דף יד ע"א דהא קא מודה (יבמות סט ב') תד"ה אמר : ובהא כי לא מודה (יבמות קטו ב') תוס' ד"ה וכן (כתובות פ"ה ב') תוס' ד"ה ועוד : ע"ב במשנה הרי זו תנשא (יבמות סז ב') תד"ה אין :

דף טו ע"א והוא דאיכא רוב סיעה (יבמות פ"א א') תוס' ד"ה ונתערבו (זבחים ע"ב ב') תד"ה ונתערבו : ותשעה צפרדעים (סוטה כח ב') תוס' ד"ה כרה"ר : הלכה כר"י (יבמות נט ב') תד"ה ורב : ע"ב במשנה האשה שנתארמלה (כתובות ב' א') תד"ה בתולה (קדושין ב' א') תוס' ד"ה האשה :

דף טז ע"א אלא בברי ושמא (כתובות ע"ו א') תוס' ד"ה ריסא : הניחא לזעירי (כתובות יג א') תד"ה ואין: ע"ב אי כל הנישאת (יבמות לז א') תד"ה אי : איברה באור (כתובות פט א') תוס' ד"ה במקום :

דף יז ע"א לא פירכס (כתובות ד' ב') תד"ה פוקסת: כי כשורי לחיי (שבת יג א') תוס' ד"ה ופליגי (ע"ז יז א') תד"ה פליגי : [א"ה עי' בשו"ת בית יעקב סי' פ' ובשו"ת מעיל צדקה סי' י'] : מאבולא ועד סיכרא (ב"ב לט ב') רשב"ם ד"ה אין :

דף יח ע"א ראב"י אומר פעמים (קדושין כד א') תד"ה ור"א : ע"ב רמי שבועה עליה (כתובות פז ב') תוס' ד"ה אמר : במשנה אבל אנוסין היינו (ב"ב מט א') תד"ה אמר : הרי אלו נאמנים (כ"ק עב ב') תוס' ד"ה אין : גמ' אבל אמרו וכו' (קדושין מג ב') תוס' ד"ה והשתא :

דף יט ע"א אין לך דבר וכו' (שבת עב ב') תד"ה רבא (ע"ז כז ב') תוס' ד"ה יכול (שם נד א') תד"ה הא : אין צריך לקיימו (ב"מ יג ב') תוס' ד"ה הא (ב"ב ע א') תוס' ד"ה או :

דף כ ע"א תרי להדי תרי (עירובין לו א') תד"ה הכא (ב"ב לא ב') תוס' ד"ה ור"נ : ואוקי ממונא (ב"ב לב ב') תד"ה והלכתא (שם מג ב') רשב"ם ד"ה ואב"א : [א"ה בתוס' שם הגי' אוקי נכסי בחזקת בר שטיא וכן הוא ברשב"ם שם וצריך להגיה כאן אוקי ארעא וכן הגיה מוהר"י פיק אמנם לא זכר דברי התוס' הללו עי' שו"ת מהר"א ששון סי' רז: ע"ב אחד חרשות (זבחים לב ב') תד"ה אי : [א"ה עי' בשו"ת הרדב"ז חלק ג' סי' תמח] (ב"ב קס) : [א"ה דף קס לא נמצא ואולי צ"ל ק"ס והוא בתוס' שם א' ד"ה אבל ושייך לכאן אי על הא דאוקי תרי להדי תרי] :

דף כא ע"א ולכתוב חתימת ידיה (ב"ב נז א') תד"ה הכא: ודוקא אחספא (קדושין ט א') תד"ה כתב: הוציא עליו כתב (יבמות ל ב') תוס' ד"ה כתב : ע"ב ומי כתבינן (ב"ק ע' א') תד"ה אמטלטלין :

דף כב ע"א ב"ד חצוף הוא (גיטין לב ב) תוס' ד"ה ור"נ: רבנן דבי ר"א (ב"ב מ א') תוס' ד"ה קיום (סנהדרין לא צ"ל ג' א') תוס' ד"ה לרבא : סברא הוא (ב"ק עב ב') תוס' ד"ה אין (שבועות כב ב') תד"ה אב"א : עמדה וקדשה (שבועות ל' א') תד"ה מלוה : ע"ב אם נשאת ל"ת (כתובות כו ב') תד"ה אכן : [א"ה עי' בשו"ת אא"ז הגאון הח"צ ז"ל סי' ב' ג' ודו"ק] : והאמר ר"ה (כתובות פט ב') תד"ה מגו : אבל היכא דאיכא עדים (מכות ג א') תד"ה מעידין :

דף כג ע"א אפי' שלא בפניו (יבמות קטז ב') תוס' ד"ה כאותה : אשתביין בנתיה (שבת קכד א') תוס' ד"ה ואמרי (ב"ב קמט א') תד"ה רב מרי : [א"ה דברי התוס' אלו בשני המקומות קצת סותרין זא"ז עי' עליהם ודו"ק] : והאיכא עדים במדה"י (ב"ב קלה א') תוס' ד"ה הא :

דף כד ע"ב אמנה שבשטר (גיטין פ' א') תד"ה ושם [א"ה עי' בשו"ת שארנו בעל נו"ב מהד"ק סי' פ"ט] : מעלין מתרומה (יבמות מה א') תד"ה ז"ל :

דף כה ע"א בתרומה דרבנן (יבמות פא א') תוס' ד"ה ואין :

דף כו ע"א והעלהו רבי (כתובות כד א') תוס' ד"ה וכן (כתובות יד) : [א"ה לא נמצא שם ואולי צ"ל הגיון על דף כז והוא בתוס' שם א' ד"ה תנו רבנן ושייך על הא דרחקוס בני המשפחה וגם הגיון כ"ד הנ"ל שייך גם על כ"ז א' במשנה אפילו עבד אפילו שפחה והוא בתוס' שם א' ד"ה שתי] :

דף כח ע"א גדול עמו (עירובין נט א') תוס' ד"ה אפי' : כיון דרוב נשים (כתובות טז ב) תוס' ד"ה וזו (ב"ב לג ב') תוס' ד"ה וזו : שילמוד את עבדו (כתובות כו א') תד"ה מבית הספר : ע"ב טהורה וטמאה ס"ד (כתובות יד א') תוס' ד"ה ת"ר :

דף כט ע"א במשנה על הממזרת (יבמות סח ב') תד"ה עובד כוכבים:ג' שנים ויום א' (נדה מד ב') תד"ה שלשים : [א"ה עי' בשו"ת ב"ח הישנות סי' קמה] : ע"ב בתולה בתולות (יבמות נט ב') תד"ה הא (כתובות לז ב') תוס' ד"ה בתולה :

דף ל ע"א בעולה לכה"ג (פסחים מא ב') תוס' ד"ה ואכל : [א"ה עי' בשו"ת הרשב"א חלק ג' סי' שע"א שע"ב] : ע"ב מת בסרונכי (פסחים קה א') תוס' ד"ה לא : לאביי פטור (יבמות ל' א') תד"ה אבל : שתחב לו חבירו (ב"ק ע"א צ"ל קא א') תוס' ד"ה או :

דף לא ע"א שיראין של חבירו (כתובות לח א') תד"ה אמר : וקרע שיראין (סנהדרין עט א') תד"ה ומפקא : ע"ב לענין מיקני קני (כתובות פו ב') תוס' ד"ה ולדי : למטה משלשה (ב"ק כט ב') תוס' ד"ה אלא :

דף לב ע"א ביתומה ומפותה (סנהדרין עג ב') תוס' ד"ה במפותה : ממונא לקולא (סנהדרין פא א') תד"ה אתגורי : ע"ב שלא התרו בו (סנהדרין עט א') תוס' ד"ה ומפקי : לוקין ומשלמין (ב"ק לא ב') תוס' ד"ה המוכל :

דף לג ע"ב אלמלי נגדוה (פסחים נג ב') תוס' ד"ה מה (מגילה כא א') תד"ה אלמלא (גיטין נז ב') תד"ה קפלו (ע"ז ג' א') תד"ה שלא : ונקה מגלות (יבמות קכ ב') תד"ה אלא (גיטין ע' ב') תד"ה אלא :

דף לד ע"ב מתה אין חייבין (כתובות פא א') תד"ה ולימא : טבחוה ואכלוה (קדושין נה א') תד"ה אין (סנהדרין עו ב') תוס' ד"ה רוצה :

דף לה ע"א אסון ממש (ב"ק ד' א') תד"ה כראי : [א"ה עי' בירא"ים מצוה ר"ז ומיושב קושיית התוס' שם ודו"ק] : לא אסון ממש (ב"ק כב ב') תד"ה בגדי : ומי איכא למ"ד (כתובות ל' ב') תד"ה זר (ב"ק מב א') תוס' ד"ה בכוונה :

דף לו ע"ב דקא טעין טענת פ"פ (כתובות ט' א') תוס' ד"ה האומר : [א"ה עי' בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' שס"ע ס"ע] : שמרא ריעי (כתובות פ"ה א') תוס' ד"ה מרענא (שם לב ב') תוס' ד"ה דינא (שבועות מב א') תד"ה אתרע : במשנה הבא על בתו (כתובות כט א') תד"ה ועל : אמר רבא דלמא (כתובות יא א') תד"ה אביי (ב"ק לט א') תד"ה שלא :

דף לז ע"א יתרות על בנות ג' (יבמות לד ב') תוס' ד"ה אבל : משום רשעה א' (מ"ק ב' ב') תוס' ד"ה חייב : חדא במיתה וממון (סנהדרין לג ב') תוס' ד"ה אתיא : לא תקחו כופר וכו' (ב"ק כו א') תוס' ד"ה עליו : מומתים בידי שמים (כתובות לה א') תוס' ד"ה ומי (סנהדרין עו ב') תוס' ד"ה אימא :

דף לח ע"א במשנה וקנסה לעצמה (כתובות כט א') תד"ה ועל : ע"ב גמ' הא אשתני גופא (יבמות נט א') תוס' ד"ה הא :

דף לט ע"א שותה בעציצו (כתובות לה ב') תד"ה לא : ע"ב ולו תהיה מדעתה (יבמות נט ב') תוס' ד"ה הא :

דף מ ע"ב דאי בעי מסר לה (יומא מט ב') תד"ה שאני (ב"ק עז ב') תד"ה זכו (חולין עה ב') תוס' ד"ה זה : אדברי ר"מ (כתובות לו א') תד"ה זו :

דף מא ע"ב במשנה לא הספיקה לעמוד (כתובות ת צ"ל לח ב') תד"ה יש (ב"ק לג ב') תד"ה א"ב :

דף מב ע"ב ממונא הוה (ב"ק עב א') תוס' ד"ה סיפא : קנסא קא תבע (כתובות מא א') תוס' ד"ה ר"ש :

דף מג ע"א בתו ניחא ליה (כתובות קב ב') תד"ה אימור : עשר אלמנה (כתובות קח ב') תד"ה אדמון : שאין אדם מוריש (ב"ק מט א') תד"ה אטו: ע"ב א"ר זירא (מנחות מ ב') תד"ה ר' זירא:[א"ה לפי מה שגרס הרי"ף בהלכות קטנות שם רבה אין מקום לקושיית התוס' שם אבל רש"י לא גרס שם רבה ע"ש]:

דף מד ע"א אחד זה ואחד זה (יומא יט ב') תד"ה מי: במשנה הורתה ולידתה בקרגשה (סנהדרין לו ב') תד"ה חדא : ע"ב גמ' המוציא שם רע על הקטנה (סנהדרין ח' ב') תוס' ד"ה וסכיא :

דף מה ע"א דלא אשתני גופא (יבמות נט א') תוס' ד"ה הא : ע"ב פתח ב"ד (סנהדרין מב ב') תוס' ד"ה כי :

דף מו ע"א יסרו מויסרו (ב"ק נז צ"ל עד ב') תד"ה הוה (סנהדרין ט' א') תד"ה דאתרו (מכות ד' ב') תד"ה גמר : אל יהרהר אדם (חולין לז ב') תד"ה שלא : שישכור עדים (שבועות כא א') תוס' ד"ה חוץ : ע"ב במשנה ומקבל את גיטה (יבמות קט א') רש"י ד"ה קטנה : [א"ה עי' בשו"ת זקנינו מוהר"ם פדוואה ז"ל סי' פ"ו שנתקשה בדברי רש"י אלה ואף אם נסבול תירוצו דרש"י ס"ל דאף משנשאת יכול האב לקבל הגט כדעת הגהת מרדכי פ"ו דגיטין בשם הרב מלונדרין שהוא דעה נדחית ורש"י עצמו לא ס"ל כן כמ"ש שם אכתי דברי הש"ע בסי' ע"ג סעיף ט"ז המוסים מאד דסותר למ"ש בסי' קמא סעיף ה' בפשיטות דאין אביה יכול לקבל גיטה משנשאת וצע"ג וכעת ראינו לשארנו הגאון בדגול מרבבה שהעיר בזה] : גמ' גליף מבושת ופגם (יומא מט ב') תד"ה שאני (ב"ק עז ב') תוס' ד"ה זה :

דף מז ע"א משום איבה (עירובין ט' צ"ל עט ב') תוס' ד"ה ומזכה (ב"ק פז א') תוס' ד"ה כיון : מה אמה (ב"ק פז ב') תד"ה הכא: ע"ב קבורתה תחת כתובתה (כתובות פ' ב') תוס' ד"ה יורשי :

דף מח ע"א לא תקברוה מנכסיו (בכורות נב ב') תוס' ד"ה באין : ע"ב חוץ מתרומה (יבמות נו א') תד"ה מן : אף לתרומה (קדושין יח א') תד"ה קבל : אע"פ שכתובתה (כתובות נג א') תד"ה באין : פרט לשמסר האב (יבמות פז א') תד"ה היאך.

דף מט ע"א ק"ו לבנים (כתובות קח ב') תד"ה אמר : ע"ב ואפיק מיניה (קדושין לב א') תוס' ד"ה אורי :

דף נ ע"א יותר מחומש (כ"ק ט' ב') תוס' ד"ה אילימא : זה הכותב תורה (ב"ב נג ב') תד"ה דברים (שבועות מו ב') תד"ה וספרי:ע"ב מתמרי דעל בודיא (סוכה כ' ב') תד"ה מסככין :

דף נא ע"א דצריכי לדיקלא (ב"ק לה ב') תוס' ד"ה שבח (ב"ב מג ב') תוס' ד"ה שבח : בין למזוני (יבמות סז ב') תד"ה מועטים: במשנה ובכהנת (יבמות לה א') תוס' ד"ה כהנת (שם פה א') תוס' ד"ה אלמנה - תנאי ב"ד (ב"ב קמא א') תוס' ד"ה אלא : נשבית חייב (נדרים לב) [א"ה לא נמצא שם דף לב ואולי כוונתו לדברי התוס' ישנים השייך לדף ל ב' ד"ה אשת הנשמט לדף לב] : ע"ב תחלתה באונס (יבמות נו ב') תד"ה ואיזו : יצר אלבשה (שבועות יז ב') תד"ה אי : והיא לא נתפשה (נדרים ל' ב') רש"י ד"ה טמאה :

דף נב ע"א היא נתנה אצבע (יבמות קיא ב') תד"ה להתר : אין היורשין חייבין לפדותה (כתובות קא א') תד"ה אילימא: ע"ב רפואה שיש לה קצבה (ב"ב קמד ב') תד"ה תלה : אלא בנתיה וכו' (גיטין מט ב') תד"ה משום : עד לעישור נכסי (כתובות פ' צ"ל נ' ב') תד"ה ומאי :

דף נג ע"א אכפיה ועול (ב"ב ח' ב') תד"ה אכפיה: [א"ה עי' מל"מ פ"ג מעבדים הלכה י"ד שתמה על דברי ר"ת שם מהא דנגדיה ר"י בשלות הקן ע"ש ואפשר לפי מ"ש הרמב"ן בתשובה סי' פח וכן נראה מלשון הרשב"א ז"ל בתשובה סי' תשמה והובא בהגהת אא"ז הרמ"א ז"ל בחו"מ סי' לז דאם רצו הב"ד לכופו היו כופין א"כ י"ל דאף ר"ת ז"ל סובר כן ורק דבדברים חייבין לכופו ובזה פליג עם הריצב"א שם ועי' בש"ך בחו"מ סי' קז ובט"ז ביו"ד סי' ר"מ ושפיר היה נגדיה ר"י ודו"ק ועי' במל"מ פ"ז ממתנות עניים הלכה י] : אין יורשין של זה (ב"ק פט ב') תד"ה אמר : אמר להו ר"ח תנינא (ע"ז סג ב') תד"ה ויתיב : שאין אני קורא בה (כתובות פא א') תד"ה מאן : ע"ב הויה דאירוסין (כתובות סח ב') תוס' ד"ה בין :

דף נד ע"א הלכה כאנשי גליל (גיטין לט א') תד"ה הא : ע"ב ככתובה דמי (ב"ב קנט א') תוס' ד"ה ולימרו :

דף נה ע"א ירתון תנן (כתובות נב ב') תד"ה ירתון: מטלטלי ואיתנייהו (ב"ב קנ ב') תד"ה מטלטלי : ייתור לה [illegible] (ב"ב קנח א') תד"ה וכ"ה :

לא

לא צריך לאיטלובי (סנהדרין כט ב') תד"ה הודה: בתר אומרנא (כתובות נז ב') תד"ה כתב: הלכה כר"ש שזורי (ר"ה יג ב') תוס' ד"ה אמר: [א"ה עי' בשו"ת הא"ז הב"ח ז"ל סי' קיג ובשו"ת הא"ז בעל פ"י ובעל מג"ש סי' ו' ועי' ש"ך יו"ד סי' רעו סק"ז]: ע"ב אתרי ריבשי (ב"ב קמח א') תוס' ד"ה ש"מ:

דף נו ע"א בעי רבין נכנסת כו' (יבמות סס ב') תד"ה כי: ע"ב מלתא דל"ש (ב"ב מ"ט ב') תד"ה מדרב כהנא: בדמאי הקלו (גיטין סא א') תד"ה רבא: ואפי' בתנאה (ב"ק פט א') תד"ה טעמא: כתובה דאורייתא (סנהדרין מ' א') תד"ה מוציא:

דף נז ע"א שתים ושלש שנים (סוכה ב' ב') תד"ה עד: [א"ת עי' מ"ש בהגהותינו]: אבל בסוף (ב"ק פט א') תד"ה כל: ע"ב מ"ש אמרו אינה אוכלת (יבמות סו א') תד"ה לכהן (כתובות עב ב') תד"ה על: לקיש כהן (יבמות פה א') תוס' ד"ה קנין (שבת סט): [א"ת לא מצאנו שם ויגעתי ומצאתי שחילוף אותיות יש כאן ונ"ל שבת ט' ס' ובדף ט' שם תד"ה גזירה ושייך להא דאמרו כאן ע"א הלכה כר"מ בגזירותיו. וס' הוא בע"ב שם תד"ה השתא ושייך כאן ע"א על הא דשתים ושלש שנים]:

דף נח ע"א כפלים בחולין (בכורות כח ב') תד"ה רביע: היבם אינו מאכיל (יבמות סח א') תד"ה קנין: משום סמפון (קדושין יא א') תד"ה עד: ע"ב אימא תקנו מעשה ידיה (ב"ב מט ב') תד"ה יכולה: מקדיש דשלב"ל (ב"ב עט ב') תד"ה אימור: ואינו מעלה לה (נדרים ל' ב') תוס' ישנים ד"ה עושה:

דף נט ע"א הלכה כר"י הסנדלר (כתובות ז' ב') תד"ה כמזכה (שם פ"ב א') תד"ה סתם (ב"מ יד ב') תד"ה תרין (ב"ב קנז א') תד"ה דאקני: ע"ב לכשאפרנה ממך (נדרים ס' א') בתוס' ישנים ד"ה הא: קונמות וכו' (נדרים מו ב') בר"ן ד"ה ס"ד: הקדש חמץ ושחרור (ערכין כג ב') תוס' ד"ה משום: במשנה ומצעת לו המטה (כתובות ד ב') תד"ה והלעת: גמ' סמוך לפרקן (שבת פ' ב') תד"ה בהגיעו: נתגרשה אינו כופה (יבמות מב א') תוס' ד"ה סתם:

דף ס ע"א ארבע וחמש שנים (סוכה ב' ב') תד"ה עד: ממעכן ברגלו (מ"ק ח' ב') תד"ה ונסתן (חולין מא א') תד"ה בשוק: [א"ה עי' בירושלמי ספ"ח דעירובין דאמר הדא פליגא על רב ולית ליה קיום והק"ע התפלא שם על הפוסקים שלא זכרוהו ומלבד דהרא"ש הביאו סוף פ' הבית וגם יש לפרש דברי הירושלמי דדמי לדבר קפרא מקמי רב לאף גם דאין ראיה מירושלמי דהירושלמי לשיטתו כמ"ש התוס' בחולין שם ועי' בתבורינו נר מערבי שם ועי' מלמ"ל פ"ו מה"א ה"ב ומ"ש בהגהותיו בשבת דף קמו]: ע"ב תלתא פרמי (נדה ו' ב') תד"ה בשבת: ושאינה ראויה לילד (סוטה כד א') תד"ה שאינה: הלכה כר"מ בגזרותיו (יבמות לד ב') תד"ה נתן (שם לז א') תד"ה מי (ב"מ ע"ב א') תוס' ד"ה קונסין:

דף סא ע"ב שפוד ושפחות (ביצה כח ב') תוס' ד"ה א"ב: העונה האמורה (כתובות מח א') רש"י ד"ה עונה:

דף סב ע"ב מע"ש לע"ש (יבמות מד א') רש"י ד"ה עונה (נדרים לא א') רש"י ד"ה הסור:

דף סג ע"א עבדי ליה לבן עזאי הכי (יבמות סג ב') תוס' ד"ה שיתקיים: ע"ב בלאותיה קיימים (יבמות פס א') תד"ה בלאות (כתובות ק ב') תוס' ד"ה ולא (ב"מ סז א') תד"ה בלאות:

דף סד ע"א אגרת מרד (כתובות ק' ב') תד"ה אגרת: ע"ב במשנה משני קבין חטין (סוטה כא ב') תד"ה רואי: מס: ומפץ (ב"מ קיג ב') תוס' ד"ה מטה: של חמשים זוז (מנחות קז א') תד"ה ודלמא (בכורות נ ב') תד"ה כל: משקל חמש סלעים (פסחים ג' ב') תד"ה מתקילתא: גמ' אפי' תימא רבנן (ברכות מט ב') תד"ה איבעי:

דף סה ע"ב חמישים זוזי פשיטי (יומא לה א') תד"ה סינדוין: אבל זן קטני קטנים (כתובות מט ב') תד"ה כהן: כדרב אסי (עירובין פב ב') תד"ה עד: במשנה בושתה ופגמה (בכורות נב א') תד"ה ולא:

דף סו ע"א גמ' ר"ע סבר לעצמה (יבמות נג א') תד"ה ר"ע (כתובות נט א') תד"ה ר"ע: מציאתה בהעדפה (יבמות ל ב') תד"ה טעמא (כתובות נו א') תד"ה ה"ס: במשנה לאחיך הייתי רוצה (כתובות מז ב') תוס' ד"ה כתב:

דף סז ע"א במשנה מחמשים זוז (יומא לה א') תד"ה סינדוין (ב"ב מט ב') תוס' ד"ה כדרב כהנא: ע"ב גמ' כלשון בני אדם (ע"ז כו א') תד"ה דברים (מנחות יז ב') תוס' ד"ה מאי: [א"ה עי' משנה למלך פ"ה ממרים הלכה א' וס"ו מדעות הלכה ז' ועי' מה שהערנו בר"ה דף ח']:

דף סח ע"א שמין באב (כתובות נ ב') תד"ה ומאי: הלכה כר"י (כתובות נא א') תוס' ד"ה ממקרקעי: כך אני אומר (תענית י' ב') תד"ה פסיעה:

דף סט ע"א מוציאין לפרנסת (כתובות מט ב') תד"ה הוא: ואין מוציאין למזונות (סוטה כא ב') תד"ה יתומים: ע"ב ינחם כתיב (מ"ק כח ב') תוס' ד"ה ינחם:

דף ע ע"א מצוה לקיים (גיטין יג א') תד"ה והא (ב"ב קמט א') תד"ה דקא: במשנה המדיר את אשתו (נזיר ב' א') תד"ה מ"ט: גמ' כיון דמשועבד (כתובות נט ב') תד"ה קונמות (גיטין מ' ב') תד"ה הקדש (ב"ק ע' א') תד"ה אלמוהו: [א"ה עי' בשו"ת רדב"ז ח"א סי' סח שנשאל במי שאנס אשה ואסר הנאת תשמישה וכתב דלא חל הנדר משום עשה דולו תהיה לאשה והקשה מהא דתנן המדיר את אשתו יוציא ויתן כתובה והא משועבד לה ולא יחול הנדר ותירץ דאפשר לגרשה והביא ראיה מכאן שאנס אשה דאוקי כשגרשה ואמאי יאסר הנאתה עליו זה תורף דבריו בקצרה. ונוראות נפלאתי שלא זכר הר דברי הש"ס כאן ותוס' אלו וגם דברי הש"ס במכות דף טו ע"א כגון שהדירה ברבים ועי' תוס' שם ד"ה כגון ועכ"פ היה לו להזכירה שהם כנגדו ובלי ספק תלמיד טועה כתב דברים האלה בשמו ונע"ג]: ע"ב כל חזן קאמר (נדרים יג ב') בתוס' ישנים השייך לדף נז ד"ה כל: [א"ת עי' מלמ"ל פ"ה ממלוה ולוה הלכה י"ד]:

דף עא ע"א היא נתנה אצבע (כתובות נב א') תוס' ד"ה כגון: אם ארחץ אם לא (מנחות נח ב') תד"ה א"ד: ע"ב א"ב קרו לה מנוולת (נדרים פז א') בתוס' ישנים ד"ה היכא:

דף עב ע"א במשנה מאכילתו שאינו מעושר (פסחים ד' ב') תד"ה המנוהו: ולא קיצה לו חלה (כתובות כח א') תד"ה אלו: ואינה מקיימת (כתובות עא א') תד"ה ואי: גמ' לה לעצמה (יבמות פח א') תד"ה ברי (גיטין ב' ב') תד"ה עד: ע"ב במשנה ע"מ שאין עליה נדרים (כתובות ק' ב') תד"ה והיילונית: גמ' צריכה ממנו גט (יבמות ב' ב') תד"ה או (גיטין מו ב') תד"ה המוליא:

דף עג ע"א א"א עושה בעילתו (יבמות קז א') תד"ה אמר: הא גיטא בעיא (יבמות ב' ב') תד"ה או: ע"ב והחזירה כשהיא גדולה (יבמות קי א') תוס' ד"ה קסבר:

דף עד ע"א א"צ חימנו גם (יבמות ג ב') תד"ה ואי (שם לד ב') תד"ה אלא: לא הוה תנאה (יבמות נג א') תד"ה רבינא: ע"ת ובעיל (יבמות קז א') תוס' ד"ה אמר:

דף עה ע"ב תברא מי ששנה (יבמות י' ב') תד"ה וליתני: לא תימא ר"י וכו' (נדה ט' נ"ל יט א') תוס' ד"ה ר"י:

דף עו ע"א לא הספיק בעל (קדושין ב'ב') תוס' ד"ה קטו: ע"ב לא הוגלד פי (כתובות לו א') תוס' ד"ה המרשת: כל שנולד ספק (נדה נח א') תוס' ד"ה לענין:

דף עז ע"א עד שכופין אותו (כתובות סג א') תד"ה והאמר: אין מעשין (כתובות נ ע"א) תד"ה עשיתינהו: בדברים לא יוסר (יבמות סד א') תוס' ד"ה יוציא:

דף עט ע"א שטר מברחת (כתובות נז א') תוס' ד"ה זכן (גיטין מו א') תוס' ד"ה אי:

דף פ ע"א בהבילי זמורות (ב"ב נו א') ד"ה ה"ג: אכלה ערלה (פסחים כה א') תוס' ד"ה עיקרן: ישבע כמה הוציא (ב"מ לד ב') תד"ה שמא: [א"ה עי' בשו"ת עבודת הגרשוני סי' קיט ודו"ק]: ע"ב במשנה ובש"א יחלוקו (סוטה כה א') תד"ה ב"ש: נכסים בחזקתן (יבמות לח א') תד"ה וב"ה (ב"ב קנח א') תוס' ד"ה נכסים: קדמה היא (כתובות פד ב') תוס' ד"ה ולר"ע:

דף פא ע"א שטר העומד לגבות (יבמות לח ב') תד"ה וקסברי (שם קיז א') תוס' ד"ה יחזרו: כאחר דמיא (סוטה ס' ב') תוס' ד"ה לאחד: [א"ת עי' בחידושי מהרי"ט ז"ל בקדושין דף יא ודף סז]: ע"ב מטלטלי משתעבדי לכתובה (יבמות לט א') תד"ה כתב (כתובות נ' א') תד"ה ש"מ (נדרים סה ב') בר"ן ד"ה שמעת (שם פב א') בתוס' ד"ה ש"מ:

דף פב ע"א ודלמא ר"ג היא (כתובות יט א') תוס' ד"ה כגון: תרי חומרי בכתובה (בכורות נא ב') תד"ה ולא: ומשוך פרה זו (יבמות נג א') תד"ה קניא (כתובות נס ב') תד"ה ואין (שם פו ב') תד"ה אדרבה (קדושין סג א') תד"ה כגון (ב"מ לד א') תד"ה אי נמי: ע"ב אומר לה טול (כתובות נו ב') תוס' ד"ה אבל:

דף פג ע"א במשנה בנכסי' ובפירותיהן (כתובות נ א') תד"ה הבעל (ב"ב מט א') תד"ה דכתב (שם נא ב') תד"ה במתנה (שם קלו ב') תד"ה ר"י: גמ' ידו עדיפא מידה (כתובות נט ב') תד"ה קונמות: מדרו"ד קנו מידו (כתובות לז א') תוס' ד"ה הכא: ע"ב עד עולם למה לי (יבמות כ' א') תוס' ד"ה עד: ירושת הבעל דרבנן (כתובות נו ב' תוס') ד"ה קסבר:

דף פד ע"א וסבר רב תנאי קיים (ב"מ נא ב') תד"ה הכא: ירושת הבעל דאורייתא (יבמות פט ב') תד"ה כיון: ורב סבר וכו' (ב"ב מט ב') תד"ה כדרב כהנא: במשנה ינתנו ליורשין (כתובות לב א') תד"ה ראובן (ב"ב ה ב') תד"ה א"ג (בכורות נא ב') תד"ה ולא: גמ' משום חינא (כתובות פב א') תד"ה לא (שם פו א') תד"ה לאשה (גיטין מט ב') תד"ה משום (ערכין כב א') תוס' ד"ה אמר: ע"ב דן דייני כר"ט (עירובין מו ב') תד"ה ור"א: מטין איתמר (ב"ב קכד ב') תד"ה מספיקא: א"ל לשלוחו (גיטין יא ב') תד"ה התופס (ב"מ י' א') תד"ה תופס: את תופס לבע"ח (גיטין יב א') תוס' ד"ה דלמא:

דף פה ע"א לתקוני שדרתיך (גיטין כט ב') תד"ה סקול: אית לך סהדי (כתובות קט ב') תד"ה הס: וליתא לדר"נ (כתובות כא ב') תד"ה והאמר (גיטין ד' א') תד"ה תתמו (שם כו ב') תד"ה ליתא: ע"ב אימא אינש אחרינא (יבמות קטו ב') תד"ה וכן: שודא דדייני (גיטין יד ב') תד"ה וכאן (קדושין עד א') תד"ה שודא: וחזר ומחלו מחול (כתובות יח נ"ל יט א') תוס' ד"ה כגון:

דף פו ע"א מאן דדאין דד"ג (כתובות פא ב') תוס' ד"ה לא: מסלקינן ליה בזוזי (כתובות נג א') תד"ה אי (ב"ב לג ב') תד"ה אי: ע"ב עד שתצא נפשו (ב"ב ח' ב') תד"ה אכפיה. [א"ת עי' מה שהערנו לעיל דף נ"ג בזה]: עומדת באגם (יבמות לג א') תד"ה קנויה (כתובות פב א') תד"ה כא:

דף פז ע"א לכרגא ולמזוני (כתובות נא א') תד"ה אמר: הבא ליפרע (כתובות לד ע"א) תוס' ד"ה שנמצאת (גיטין לד ב') תד"ה אלמנה (ב"ב ה' ב') תד"ה א"ג: במשנה ע"א מעידה (יבמות קא ב') תד"ה מרענא: ע"ב גמ' סבר רמב"ח (שבועות מא א') תד"ה מאי: אין נשבעין על כש"ק (ב"ב לג א') תוס' ד"ה מגו (שבועות מ') תד"ה אבל: להפיס דעתו של בעל (ב"ב ע'ב') תד"ה סוף (שבועות מט א') תד"ה לכן:

דף פח ע"א אי פקח היא (גיטין לה א') תד"ה לא שנו (ב"מ יד א') תוס' ד"ה דינא: ע"ב ר"ש כחנן (כתובות לא א') תוס' ד"ה מוכרת: ר"ש כאב"ש (גיטין נב ב') תוס' ד"ה הלכה:

דף פט ע"א במשנה גובה כתובתה (כתובות כא א') תד"ה ורוקא (קדושין ט' א') תד"ה כתב: גמ' גם גובה עיקר (ב"ב לג ב') תד"ה אמאי: ע"ב במאי גביא (ב"מ יז ב') תד"ה הוציאה: [א"ת עי' בשו"ת באר שבע סי' א']: במקום דלא אפשר (גיטין פ' א') תד"ה כתב: מנ"ל דאית לה (יומא יט ב') תד"ה מי (קדושין סה א') תד"ה הס: אלא דלא תיתדר (סוטה ז' ב') תוס' ד"ה שמעת: מודת ר"נ (כתובות מד א') תוס' ד"ה הלכתא:

דף צ ע"א במשנה שניה ויורשיה (כתובות נב א') תד"ה יסבון:

דף צא ע"ב מצוה על היתומים (כתובות פו א') תוס' ד"ה פריעת: השתא נמי טריף (קדושין כו ב') תד"ה ולכתוב: סלוקי סלקות (גיטין ל ב') תד"ה וכמעשה: אחריות דידה (יבמות סו ב') תד"ה שהעל:

דף צב ע"א נהי דאחריות (כתובות לז א') תד"ה או: ע"ב דינא הוא (כתובות קט ב') תד"ה הס:

דף צג ע"א במשנה מי שהיה נשוי ג' (גיטין נ ב') תד"ה גובה: [א"ת עי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכח]: ע"ב גמ' בשור לחרישה (ב"ב יג א') תד"ה בכור: במשנה היו יוצאות כולם (ב"ב לד ב') תד"ה מ"ש:

דף צד ע"א גמ' מה שגבה גבה (ב"ק לג ב') תד"ה ה"ז: שודא דדייני (קדושין עד א') תד"ה שודא: רב דאמר כר"מ (ב"ב לה א') תד"ה רב: ע"ב זה שמסר לו קנה (גיטין יז א') תד"ה מפני (ב"מ כ א') תד"ה שובר:

דף צה ע"א אישתדוף ב"ח (יבמות לט א') תד"ה אבס: ע"ב ניזונת תנן (כתובות מג א') תד"ה בת (שם נד א') תד"ה וסמוך:

דף צו ע"א מציאת אלמנה לעצמה (חולין נו א') תוס' ד"ה מכלל: אלא למזוני (ב"ב קמז נ"ל קמח א') תוס' ד"ה וכ"ה: אבל לכתובת (כתובות פד ב') תד"ה ולר"ע: שתים ושלש שנים (סוכה ב'ב') תד"ה עד: יתומים אומרין נתננו (כתובות פח ב') תד"ה הוציאה (ב"מ יז ב') תוס' ד"ה הטוען:

דף צז ע"א זבן ולא אצטריכו (כתובות עד ב') תד"ה משום (גיטין מו א') תד"ה אי: ע"ב משום חינא (ב"ב לב א') תד"ה אלמנה: גרושת נמי בעי חן (גיטין לד ב') תוס' ד"ה אלמנה: אין לה מזונות (כתובות נד ב') תד"ה ולתובעת: מקצת כסף ככל (יבמות נט א') תד"ה אפילו (סנהדרין פו ב') תד"ה דבר (בכורות ו' נ"ל ג' א') תד"ה ור"י:

דף צח ע"א זילו חבו לה (כתובות פד ב') תד"ה והוא: לא עשתה ולא כלום (פסחים יג א') תד"ה מאי (ב"מ ל"ב א') תד"ה בית דין: [א"ת עי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' לט ודו"ק]: ע"ב זבין לי ליתבא (זבחים לד א') תוס' ד"ה אלא:

דף צט ע"ב דמזבני בשומא (מעילה כא ב') תד"ה אמאי: אין אונאה לקרקעות (ב"מ קח א') תד"ה האי: פיחת עשרה (ב"מ כב א') תד"ה והס: במשנה מכרן קיים (ב"מ כו א') תד"ה אמר:

דף ק ע"א בגמ' שליח כדיינים (קדושין מב ב') תד"ה אבל: ע"ב במשנה חטאנת והשנית (יבמות ב ב') תד"ה או: גמ' ממאנת א"צ לחמתין (יבמות לד ב') תוס' ד"ה נתן:

דף קא ע"א אי דליתנייהו (יבמות קז א') תד"ה אי: אבל תוספת יש להן (יבמות סה ב') תד"ה ואי: משום שם רע (סוטה כה ב') תד"ה ב"ה: וינתת לא הפסידה (גיטין עט ב') תוס' ד"ה ולא: ע"ב חייב אני לך מנה (ב"ב קעו א') תד"ה והלכה:

דף קב ע"א כמה אתה נותן (כתובות מז א') תוס' ד"ה כתב: ע"ב בתנאי ב"ר (גיטין לד ב') תוס' ד"ה אין (ב"ב ה ב') תוס' ד"ה ואפילו:

דף קג ע"א משתמשת במדור (כתובות נד א') תד"ה בניתי: ומ"ש מדר"א (סוטה כא ב') תוס' ד"ה יתומים:

דף קד ע"א במשנה עד עשרים וחמש (ב"מ קיב א') תד"ה חוזר (סנהדרין ו א') תד"ה לריכא: ע"ב גמ' אחוי' אדרכתיך (ב"מ לה ב') תד"ה רבא:

דף קה ע"א במשנה תשבע בסוף (כתובות נח נ"ל נח א') תד"ה מוכרת (גיטין נא א') תד"ה איסור: גמ' מתרומת הלשכה (שבועות י ב') תד"ה קודשה: אלא שדינו דין (בכורות כט א') תד"ה שנוטל. [א"ה הרב המהרי"ט ז"ל בתשובות סי' ס"ט כתב לחלק דדוקא בשודא דדיינא דיניו בטלין ולא בדין גמור והדבר תמוה מאי מקשה הש"ס אי תזר דינא ול"ע ובחדושינו האריכנו בזה ועי' בשנות מלי"מ פכ"ב מעדות השייך להל' סנהדרין פכ"ג הלכה ה והכנה"ג בחו"מ סי' ט' הקשה על מהרי"ט אבל לא מה שהקשינו]: ע"ב אם דומה דיין כו' (סנהדרין ז ב') תד"ה שאינו:

דף קו ע"א עשה דכבוד תורה (שבועות ל' א') תד"ה למשרי: מתרומת הלשכה (מ"ק ו א') תוס' ד"ה מתרומת: ע"ב באין מקדשי בדה"ב (קדושין נד ב') תוס' ד"ה תרי:

דף קז ע"א קטנת וספקה (כתובות קב ב') תוס' ד"ה אימור (גיטין נא א') תד"ה אימור: ומת שפסקו פסקו (יבמות פס א') תד"ה ולוותה: ע"ב גרשני בעלי (כתובות פט ב') תד"ה יכול: עמדה ומיאנה (כתובות קא א') תד"ה אילימא (ב"מ סז א') תד"ה הממאנת: במשנה הניח מעיתיו (ב"ק לד א') תוס' ד"ה הכא:

דף קח ע"א גמ' שוקל לו שקלו (יומא סה א') תד"ה נשבעין (ב"מ נח א') תד"ה נשבעין: ופורע את חובו (ב"מ לא ב') תוס' ד"ה הס: ע"ב במשנה רואה אני את (שבועות מ א') תד"ה ור"ג: גמ' מאן דעסיק בתורה (כתובות מט א') תוס' ד"ה ק"ו:

דף קט ע"א במשנה עד שתלבין (קדושין ט'ב') תד"ה הן: גמ' הלכה כמותו (סוטה כא ב') תד"ה יתומים: ע"ב חזרתי ולקחתי (ב"ב נ' א') תד"ה לאו:

דף קי ע"ב במשנה ואין הכל מוציאין (גיטין מד ב') תד"ה דת"ל: ממעות קפוטקיא (ר"ה יוד נ"ל ט' א') תד"ה ולאפוקי: גמ' כתובה דאורייתא (כתובות י' א') תד"ה אמר (סוטה כו א') תד"ה אים:

דף קיא ע"א אחיו נשא כותית (ע"ז יג א') תד"ה ננמוד: מתים שבח"ל (סוטה ה א') תד"ה כל: [א"ת עי' בשו"ת שארנו בנו"ב מהד"ת ביו"ד סי' ר"ס ר"ן]: ע"ב הלכה כר"י בפרדות (חולין נח א') תד"ה מכאן (שם עט א') תד"ה עייל: מה חטה שנקברת (מנחות לו נ"ל ע'ב') תד"ה כדרך: קלח של כרוב (פסחים נא ב') תוס' ד"ה כל:

דף קיב ע"א אקלע לגבל (ע"ז נט א') תד"ה אקלע: אין עורו מחזיק (חולין נט ב') תד"ה וסרי: מה צבי זה קל (ר"ה יג א') רש"י ד"ה ארץ: כיפי דעכו (גיטין ב' א') תד"ה ואשקלון: **סליק**

ליון מהרש"א על מסכת כתובות

מאת הרב הגאון מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל.

דף ב ע"א מתני' ואלמנה ליום החמישי. מן אלם והנו"ן נוספת ע"מ רעננה מפני שאינה יכולה לדבר ולריב ריבה. שרשים לרד"ק שורש אלם. וי"ל מן וענה איים באלמנותיו ישעיה י"ג. קרא ארמון בעזוב אלמון: גמ' הגיע זמן באחד בשבת. עי' שיטה מקובצת בב"ק דף ז' ע"ב ד"ה הב לי זיבורית טפי: ע"ב גמ' קסבר רבא אין אונס בגיטין. ואונס בקידושין ע' בהר"ן קדושין פ' האומר ובהר"ן פ' כל הגט בהאי דתרקבא דדינרי דף ל' ע"א וע' ב"ש ריש סי' ל"ח: שם הא הלה הרי זה גט. עי' קצות החושן סי' נ"ה סק"א: שם רש"י ד"ה זמנו של שטר. לא לתנה נכתב זמנו לתוכו. עי' סמ"ע סי' רנ"ח סק"ג: שם ד"ה ופסקיה נוברא. שהיתה המעבורת מגד הטיר. עי' מ"ש בב"י ריש סי' קמ"ד בשם ספר המקלועות ומ"ש ולפ"ז נ"ל:

דף ג ע"א תד"ה וסברא. וי"ל דמיתה קלא אית לה. עי' בס' ב"מ סי' קמ"ד ס"א ד"ה והנה לפ"ד: שם גמ' ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה. ע' ס'ג"ו בחיו"ד ח"א כ"ב ס"ד עלה קט"ו ד"א ע"ב בקהל שתקנו לבטל כל מי שידור בנזירות במשון: שם תינח קדיש בכספא. עי' ת' בן לב ספר שני סי' מ"ד, ובהגהת שו"ע אה"ע סק"ח סק"א. ועי' עוד בתשובה הנ"ל ספר ג' סנ"ד וספר א' ססי' קכ"ה ריש עלה ע"ב: רש"י ד"ה שויוה רבנן. ואי איפשר לומר כן. עי' כ"מ הלכות איבות ס"ב סד"ה והא מאלו והקדמת פ"מ לסלי שריפות ד"ה והנה דאיתי: תד"ת איכא. ואומר ר"י דג' מנייכי. עי' נזיר לב א' תד"ה מן שנדר: ע"ב גמ' ולדרוש נסו דאונס שרי. עי' מהרי"ט ח"א סי' כ"א ד"ה וראיתי עי' בהר"ן פ'ר"א דמילה ד"ה והיכי דאשתרי. עי' מג"א סי' תמ"ו סק"ב: תד"ת ולידרוש. דרחמנא אפקרי' לזרעי' דמצרי. במלחמות הרמב"ן סנהדרין נתן טעם משום דאשת רעהו כתיב וע"ש בנימוקי יוסף: בא"ד הא אסתר בפרהסיא הואי. עי' ב"י יו"ד סי' קנ"ז עלה קכ"ה דף א ע"א ד"ה וכתב הר"ן: בא"ד ומתוך כך התיר ר"ת לבת ישראל. עי' בש"ע אה"ע סי' קע"א סעי' י"ט:

דף ד ע"א גמ' ובועל בעילת מצוה. עי' לחם משנה פ"א מהל' אבל הלכה א': שם והיא ישנה בין הכנסים. עי' בהר"ן שבת י"ג א' ד"ה איבעי' להו נדה: שם רש"י ד"ה כי קאמר. אי בעל מסימן עלה. עי' ש"ע א"ח סי' שכ"ד סיי"ג: ע"ב גמ' למימרא דאבילות קילא ליה מנדה. עי' ש"ך סי' שמב סק"ה. ע' סוטה ז' א' ורבנן היא הנותנת כו': שם אתי לזלזולי ביה מאי קולא. עי' בב"י א"ח סי' תק"ג דף א' עלה רל"ו ריש ע"ב ד"ה כתב המרדכי:

דף ה ע"א גמ' גזירה שמא ישחוט בן עוף. עי' בהר"ן ספ"ק דפסחים בע"פ שחל בשבת לא יאחר לאפות המלה עד מוצאי שבת דלמא אתי לאקדומי מבעוד יום ומחלל שבת: שם דרש בר קפרא גדולים. עי' עקידה ט"ו עלה ל"א ע"ג: ע"ב גמ' מקלקל הוא אצל ספתח. ק' מאי בכך הא מתקן אצל יצרו כדאמרי' בפ' האורג בקורע על מתו בשבת ועמ"ש בזה ת' פנה"ג סוף סי' כ':

דף ו ע"א גמ' מודה ר"ש בפסיק רישיה. עי' פעה"מ כל' שבת עלה י"ח ע"ד ד"ה ודע:

דף ז ע"א גמ' מתוך שהותרה חבורה לצורך הותרה. עי' פעה"מ פ"א מהל' יו"ט עלה כ"ד סוף ע"ב ועלה כ"ה סוף ע"ג: שם דבר השוה לכל נפש. עי' בהר"ן שבת פ' חולין בד"ה ודאמרינן יתעסקו בו עמנוך: שם ויקח עשרה אנשים מזקני העיר. ק' כיון דתתן מן המנין די סיקה תשעה. ס' דבר שמואל אבוהב סי' ס"ג ושה נסתפק בקידוש שהאשה הנאנס מצטרף לעשרה גשאשה אם מצטרפת: שם תד"ה מתוך. היינו משום דאסור לשורפו. עי' ש"ע או"ח סי' תמ"ו ס"מ בהגה"ה ובמג"א שם ובר"ן פסחים שם:

דף ט ע"א גמ' ואמאי ספק ספיקא הוא. עי' בבן לב ספר ג' סי' ע"א ועי' מ"ש הרא"ב בבד"ה בית ד' ספר ב' בדף קט"ו עי' בס' רחם יוסף על חולין סוף פ' בהמה המקשה: שם האומר לאשה קדשתיך. עי' פעה"מ פ"ט מאישות הט"ו ט"ז ועי' בב"ש סי' ל"ט סוף ס"ק יא עי' פ"מ יו"ד ס"א ס"ק ל"ט עי' ט"ז אה"ע סי קנ"ב סק"ת ע' בב"ש סי' ס"ו ס"ק כ"ב ע' בהרא"ש יבמות (ד'כב)[פ"ב סי'ח] ומיהו בבעל שרא' דבר מכוער לא משוינן אנפשיה תד"א בהכי עי' ב"ש סי' קנ"ב ס"ק י"ב. עי' ת' נמה לדק סי' קי"ד ד"ה ואיכא מאן דבעי: שם אין האשה נאסרת על בעלה. ע' בב"ש סי' ז' ס"ק כ"ג וס"ק ל"ד: שם התם אונס הוה. עי' בב"ש סי' י"א סק"ג וסי' קנ"ט סק"ט ובמל"מ פ"ב מסוטה הי"ב וברש"י סוטה כ"ח סוף ע"א וברש"י יבמות פ"ח ב' ד"ה אלא לאו כה"ג ומ"ש עליו תב"ד בפסקיו סי' רכ"ב: שם רש"י ד"ה האומר פתח ועצנת דמים אין לו. עי' סי' ס"ח בב"ש ס"ק ס"ב בא"ד כגון שהיה ממשמשת דורקטי במתני' סוף פ"ט דנדה ושאין בו יין ה"ז דורקטי (דור קטוע): תד"ת לא צריכא. וי"ל דאדרבה אית לן למימר. עי' תוס' נדה דף ב' ע"ב ד"ה התם תרתי לריעותא ועי' פ"י כאן ובעצה"מ הל' איסור עלה י"א וריש עלה י"ב. ועי' גיטין י"ז א' תד"ה משום וביבמות ד' ס"ח א' תד"ה רישא: תד"ת ואי בעית אימא. ספק באונס ספק ברצון ואת"ל. עי' בהרא"ה: בא"ד ופיתוי קטנה אונס הוא. ע' ב"ש סי' קע"ו ס"ק כ"א וסי' קנ"א סק"ה ועי' סי' קע"ח ס"ג: בא"ד אונס הוא כדאמרינן. ע' בס' בית מאיר סקע"ת ס"ג: בא"ד וי"ל דשם אונס חד הוא. עי' מהרי"ט ח"א סנ"א עלה ל"ג ע"ד וסי' מ"א עלה כ"ד ד"א ע"ב ד"ה ועוד יש טעם. ועי' דרכי משה יו"ד סי' כ"ז אות ה' עי' ב"ש סי' ע"ז ס"ק י"ז ובת' בן לב ספר ג' סוף סי' מ"ת: בא"ד ובקיבל בה אביה קדושין פתותה. ע' ת' מהר"ם די בוטין סנ"ב ד"ה עוד פלפל: תד"ת ומי. דנאמן כלא עדים לומר. עי' ב"ש סי' מ"ב ס"ק י"ב: תד"ת מפני. שהביאה לביתו נוכל מקום לא ראו. עי' בב"ש שם: ע"ב תד"ה אי למיתב. והא הוי ספק ספיקא. עי' בב"ש סי' מ"ו סוף ס"ק י"ז ובת' בן לב ספר ג' סי' כ"א וס"ף סי' מ"ת. וסוף סמ"ו וסוף סי' כ"ה ובמל"מ פ"ד מהל' מלוה ולוה הל' ו' ד"ה ולפנין הלכה ובב"ש סי' ס"ח ס"ק י"ד וסי' ע"ז סוף ס"ק י"ז ובת' פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ד סוף ד"ה ובאמת ובדבורים שאחריו (ובממון שאין לו תובעים ואיכא ש"ס עי' רמב"ם סוף פי"א מהל' בכורים ובמל"מ שם פי"ב הי"ט) ועי' פלתי סי' ט"ת סק"ג ד"ה ובזה מיושבים. ועי' מ"ש בתומים

בקצור

פקדון תקפו כהן (באסיף ... כ"ס בחו"מ) סי' ק"ו ובהגהתו עלה מ"ו קרוב לסוף ע"ד: בא"ד אמאי אית לה אפי' מנה. לכתוס' בב"מ דארוסה אית לה כתובה דהוי א"י אם פרעתיך ועי' תומים סי' ע"ס ס"ק כ"ג תוך ד"ה ונראה: תד"ה מאי לאו. נראה לפרש דקס"ד והא דקאמר לקמן בסמוך מאי לאו דקטעין כו' יש לפרש דקס"ד דטענת דמים אף כיסודה מצי למטען דאם איתא שביכר בתולים היתה מרלה לו כדי שלא יתפרנס בזנות כן מצאתי בתוספות הרא"ש ועי' מהרש"א שדחק: תד"ה לאו דוקא. אע"ג דבעיא היא בפ"ק דב"ב. עי' ש"ך חו"מ סי' ק"ח סק"ז: בא"ד שמא חזקה דהכא עדיפא. עי' פי' ל"ו בב"ש סק"ח ועי' תו"מ סי' קל"ח ס"ח. ובמ"ע שם: בא"ד ואי לא אמרינן מגו להוציא. עי' מהרי"ט ח"א סי' ע' בדף מ"ט ע"א ד"ה ואם נפסק:

דף י ע"א גמ' שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן. עי' תומים כללי מגו אות י' י"א: שם רשב"ג אומר כתובת אשה מן התורה. עי' בהר"ן סוף כתובות והביאו ג"כ התוי"ט במשנה סוף כתובות ועי' תוס' סוטה כ"ז א' ד"ה אים: רש"י ד"ה חכמים תקנו. כלומר אי בואי כתובה דאורייתא. עי' סנהדרין דף ח' ע"א תד"ה מוניא שם רע. ועי' בהדושי הר"ן שם ישוב תד"ה מוקה. תימה תינח באשת כהן. עי' בס' שב שמעתתא לבפל קנה"א ב"ב פ"י:

דף יא ע"א גמ' כיון שהגדילה שעה אחת. פי' הס"מ פ"ך מאישות הי"ב ובש"ע חו"מ סי' רל"ה סי"ד ובאה"ע סי' ס"ז סעי' י"א: רש"י ד"ה גר קטן. אם אין לו אב ואמו הביאתו. עי' מ"ש הב"י סי' קס"ח בחלק יו"ד על דברי בה"ג: שם ד"ה ע"ד ב"ד ומגעו ביין כשר. עי' בריטב"א: תד"ה מטבילין. אבן שהדי דעביד ניה שליח. עי' רש"י קדושין כ"ג ריש ע"ב ד"ה או דלמא ועי' קדושין מ"ב א' והסברא כו' אלא כי הא כו': בא"ד וי"ל דקסבר כמ"ד שהלכה רבה. עי' לעיל דף ג' א' בתד"ה תינח. ובמהרש"ל ובמהרש"א שם: בא"ד ואית ליה ממון מן התורה. עי' בס' מנחת אהרן ריש פ' בן סורר ומורה:

דף יב ע"ב מתני' ונסתפסה שדהו. ע' בב"ש סי' ל' ס"ק י"ג: שם גמ' רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור. עי' ש"ך חו"מ סי' ת' ס"ק א' וס"ק ג': תד"ה והוא הומר. אע"ג דאיירי בשמא. ע' בנימו"י במס' בבא קמא דף יח א':

דף יג ע"א מתני' מה טיבו של איש זה. עי' סמ"ע סי' רל"ה ס"ק ד': שם גמ' לדברי המכביר בה. עי' ס' שב שמעתתא ש"א פ"א ד"ה ובתוס': רש"י ד"ה והיו אוסרין אשה על בעלה. עי' ת' מים עמוקים ס"ג עלה ד' דף א' ע"א: תר"ה הבא. ולריכי תרוייהו. עי' ס' שב שמעתתא ש"ב פי"ז: ע"ב ... רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות. עי' בב"ש סי' ז' סקל"ד: שם לדברי המכשיר בה מכשיר. עי' בהר"ן בסוגיא לקמן ריש דף כ"ב ג' שיבשו לקיים כו' וקרא ערעור כו' עי' בס' שב שמעתתא ש"א ד"ה ובתוס' פ' לא יחפור: שם אילימא שמשתיקין אותו מכשבי הכיו. עי' בקלות סי' רנ"ו סק"א:

דף יד ע"א הד"ה הדא (כ') ולאו דקאמר דלאו מיניה. עי' בתפארי' ובב"ש סי' ו' ס"ק כ"ז ושם בס' כ"מ ובס' אבני מלואים: שם הד"ה אלמנה. ונראה לר"י ולריב"א דעיסה קורא למשפחה שנטמע בהם. עי' תוס' סנהדרין דף ג' סוף ע"ב ועי' לקמן כ"ט א' ד"ה ועל הכותית: בא"ד נמי הוי ספק ספיקא. עי' ש"ך יו"ד סי' ק"י סעיף ד' מדיני ספק ספיקא ובס' אבני מלואים על אה"ע ס"ב ס"ק ד' מ"ש על דברי הב"ש ס"ק י"ד:

דף טו ע"א גמ' והוא דאיכא רוב סיעה. עי' תוס' סנהדרין דף פ' סוף ע"א: שם וכמאה הלך אחר הרוב. עי' ב"ב כ"ג ב' תד"ה רוב וקרוב: שם ספק נפשות להקל. עי' בב"י יו"ד סי' קכ"ז עלה קכ"ס דף א' ע"ב סוף ד"ה גרסינן בס"פ בן סורר: שם וכל קבוע כמחצה על מחצה. עי' בהר"ן פ' גיד הנשה על קבוע דט' חנויות מובא בש"ך סי' ק"י ס"ק י"ד וע"ש סק"ס וס"ק ל"ה ועי' מרדכי פ"ק דחולין מה שתירץ למה סנהדרין לא מקרי קבוע ובכאו בש"ת יו"ד סי' ק"י ס"ג עי' א"ח סי' שכ"ט וב"ש ב' ל"ד סקג"ה: ע"ב גמ' ושמואל אמר לפקח עליו. עי' פלתי סי' ס"ג סק"א ד"ה אמנם עי' בהר"ן פ' כירה בסוגיא שעל מתני' מיחם שפינהו מ"ש בדעת בעל הלכות דנזק רבים כסכנת נפשות דמי עי' תוס' נדה מ"ד א' ד"ה איהו מיית דגם בחייבי מיתה מחללין עלי' את השבת. וע"ש בגליון. עי' תוס' ע"ז כ"ז ריש ע"ב דלאיי שפה מה דטבלא ליה עבדי ליה ועי' ת' שבו"י ח"ג סי' י"ג שתמה על כנה"ג א"ח סי' ש"ל. ואולי עובר ועובד כוכבים לא מחללין עליו השבת: שם א"ר ל"ש אלא להחיותו. עי' ב"י יו"ד הל' צדקה סי' רנ"א עלה רכ"ט ע"ג ד"ה ומ"ש מאה כו' ומ"ש ומקדימין כו': שם אין הולכין בפיקוח נפש. עי' ש"ע או"ח סי' שכ"ט ס"ב. ועי' יומא דפ"ב ע"ב ובהר"ן שם עלה רכ"ז א'. עי' ב"י יו"ד סי' קנ"ז עלה קכ"ה ד"א ע"ב סוף ד"ה גרסינן. עי' בהר"ן שבת בדין מכבין גחלת בדף מ"ב ע"א מ"ש בד"ה ומהא שמעינן בשם בעל הלכות: שם רוב ישראל ישראל. למאי הלכתא. עי' הס"מ פט"ו מא"ב הלכה כ"ז: שם רש"י ד"ה אבל ליוחסין לא. ואפי' ליכא למיחש משום אסופי. עי' תשובת בן לב ח"ג סי' נ"ח: שם תד"ה להחזיר. ואפי' לשמואל דאמר אין הולכין. עי' פ"ז יו"ד כי' ס"א ס"ק כ"ט ועי' ש"ך יו"ד סי' קמ"ו תק"א ואפי' לא זכה: בא"ד ומדעתו נתגס לו שלוקח. עי' תוס' בב"ק ריש פ' שפרה דף מו ריש ע"ב ובש"ע חו"מ סי' רס"ז סוף ספי' כה: שם מתני' והאשה פרוע. עי' מג"א סי' עה סק"ג ובתמ"ח סי' כ"א סק"ב:

דף טז ע"א גמ' מיגו דאי בעי אמרה. עי' ש"ך כללי מיגו סי' פ"ב אות א' ד"ה וכ' הב"ח ואות כ"ב: ע"ב גמ' כי אהו עדים מאי הוי. עי' בנמוקי' ב"מ ריש סוגיא דהאי רעיא: שם זאת אומרת כותבין שובר. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"א ס"ק י"א וס"ק י"ב: שם רש"י ד"ה כותבין שובר. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"א ס"ק י"א ד"ה וא"כ:

דף יז ע"א גמ' כבודו מחול. עי' בתוס' פ' שבועת העדות דף ל' סוף ע"ב:

דף יח ע"א גמ' משום דקא בעי למיתני סיפא. עיין תשובת מהרי"ט ח"א ס"ט בדף ד' ריש פ"ג: ע"ב מתני' פסולי עדות הינו. נ"ע ברי"ף פרק זה בורר רפ"ג ע"ב: שם הרי אלו נאמנים. עי' הר"י פ' זה בורר סי' כ"א ועי' סמ"ע סי' מ"ו ס"ק ק: שם ואם יש עדים. עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ג סק"ד: שם גמ' אמר לא רבא כל כמיניה. עי' ב"י יו"ד סי' קס"א עלה קכ"ז ע"ד ד"ה בד"א כשאין הרבית. עי' ת' מהרשד"ם חלק אה"ע סי' ב' ומ"ש בסוף התשובה (עי' ב"י חו"מ סי' מ"ב עלה מ"א ריש ע"ב ד"ה ושנאוים) ושם בב"י אות ז' בשם ת' הרשב"ץ ועי' ש"ך חו"מ סי' מ"ו סק"ס ד"ה בזה ובב"ש אה"ע סי' מ"ב בח"מ ס"ק י"א ועי' סמ"ע סמ"ו

פ"ק פ"ז (עי' בבד"ה סי' ק"ט מ"ש בשם הריטב"א) ועי' ב"י סי' מ"ו עלה מ"ד ועי' הגהת אשר"י לקמן: שם כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. ע' קלות סי' מ"ו סק"י: שם נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. עי' סמ"ע סי' מ"ה ס"ק ל"ד וש"ך שם ס"ק כ"ד וסמ"ע סי' ל"ו סק"ז:

דף יט ע"א גמ' מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו. עי' בב"מ דף ז' ע"ב תד"ה דאית ביה זמן וכדף כ' סוף ע"א ברש"י ד"ה יתקיים בחותמיו. עי' קלות סי' מ"ז ס"ק ד' עי' ש"ך סי' ק"ח ס"ק ז': שם זילו קיימו שטרייכו. עי' מ"ש בגליון ש"ע חו"מ סי' קמ"ו סעיף י"א: שם אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק קי"ד: שם רש"י ד"ה שתב לאחרים. ואין לו מה לגבותם עי' ש"ך חו"מ סוף סי' ס"ז: שם תד"ה חזקה ולרבנן אמרי'. עי' בנימוקי' ב"ב דף ר"ל ב' ד"ה אמר ר' ינאי. עי' תומים כללי מגו סוף אות ס"ד: שם תד"ה מודה. דעדים החתומין על השטר. עי' תוס' לקמן כ"ח א' ד"ה קיום שטרות וש"ך סי' מ"ו סק"ט: בא"ד אבל בשאר טענות. עי' ש"ך סי' פ"ב דיני מגו אות י' ד"ה ועוד: שם תד"ה וכגון. יש לומר דלאו מגו הוא. עי' בב"י ריש סי' מ"ז בשם בעל העיטור דדוקא אמנם אבל כאומר פרוע כיון דשטרא לגוביינא קאי מהימן ועי' ש"ך סי' מ"ז ס"ק ו' וסי' ס' ס"ק ל"ה וס"ק פ"ט: בא"ד ולא נאמר דמכירת שט"ח. עי' תוס' לקמן פ' הכותב דף פ"ה ע"ב ד"ה המוכר: בא"ד אכתי נהימניה במגו. עי' ש"ך סי' ל"ט סק"ו ד"ה שוב מצאתי: ע"ב גמ' מאי טעמא הוי ניתן ליכתב. עי' בהר"ן ועי' בב"י סי' מ"ו אות ל"ו בשם הריטב"א בתשובה: שם הנאי סיה דבריהו. עי' ב"י אה"ע סוף סי' קמ"ה עי' קלות סי' מ"ו ס"ק כ': שם וכאו שניה מן השוק ואמרו. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק קי"ב ועי' ש"ך סוף סי' ל"ח: שם והאמאי תרי ותרי ניניהו. עי' ב"י חו"מ סי' ל"ד אות ז' בשם תשו' רשב"א. עי' בס' קלות סי' מ"ו ס"ק כ': שם תד"ה ואם. דא"כ אמאי אין נאמנים. עי' ש"ך סי' מ"ו ס"ק ק"ב:

דף כ ע"א גמ' אוקי תרי להדי תרי. עי' בב"י חו"מ סמ"ו אות ל"ט ד"ה כתב הרשב"א ואות ל"ט ד"ה כתב הרשב"א. ובס' קלות ס"ק כ' וש"ך סימן ע"א ס"ק ב' וסמ"ע סי' ע"א סק"ז ובב"י סי' ק"ט אות י"ג ד"ה וכ' עוד הרשב"א: שם אמרינן כשהות שוטה זכן. עיין מהרי"ט ח"א סי' קכ"ו ד"ה אלא: שם ובזולת מתחת יד אחר. עי' בב"י חו"מ סמ"ו אות כ"ד ד"ה ומ"ש והוא שיאלו עלה מ"ד דף א' סוף ע"א: שם רש"י ד"ה נפי דהזמה. לבטל עדותן. עי' ב"י חו"מ סי' ל"ה ד"ה וכ' הריב"ש. ועי' ת' יד אליהו סי' פ"ז. ועי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סל"ז ד"ה אלא וכתשו' בן לב ספר שני סי' א' ובספר ג' ס"ק ה' ועי' ש"ך סוף סי' ל"ח: שם רש"י ד"ה אלא א"כ. דאי לא קרא עליו ערער. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק כ"ה כ"ו: שם תד"ה אלא. ואם תאמר ולרב נחמן. עי' קלות סמ"ו ס"ק כ"א: ע"ב תד"ה (ע"א) ורבי יוחנן. וי"ל דעד אחד בשטר. עי' ש"ך [חו"מ] סמ"ו סקל"ג ובקלות שם ס"ק א': בא"ד כיון שהוא זוכר העדות. נ"ע בב"י חו"מ סי' ק"ח אות ט"ו ד"ה כתב רש"י כו' וי"ל דהכ"ע כו' ועי' תוס' ב"ב ל"ט ב' ד"ה מחאה ועי' מ"ש גליון סמ"ע סי' כ"ח ס"ק מ"ב: בא"ד אבל הכא שכותב עדותו. ונ"ע בתוספות גיטין י"ז ב' ד"ה קסבר יש לבעל במ"ש שיכולה להביא גיטה לב"ד או לעדים ס' אבני מלואים סימן קכ"ז ס"ק י"א ד"ה ועי' בתוס':

דף כא ע"א גמ' על מנה שבשטר הם מעידין. פי' קלות סי' מ"ו ס"ק י"ס ועיין סמ"ע שם ס"ק ז': שם לכתוב חתימת ידיה אחספא. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק כ"ו וס"ק ל"ח וע"ש סק"י: שם גמ' וכתב עילוים מאי דבעי. עי' ש"ך סי' ס"ט ס"ק י"ז: שם ותם שמואל לב"ד טוען. יבמות דף ק"ו סוף ע"א וב"ב דף קל"ח ע"ב בש"ע חו"מ סמ"ו סעיף ח' וסי' ר"ס סמ"ע ס"ק י"ג: שם לא קא מסהיד דיינא. עי' ש"ך סמ"ו ס"ק מ"ו: שם תד"ה על כתב. נראה דלרבי אפילו אומר. עיין בתוס' דף כ' ע"א ד"ה ור' יוחנן מ"ש בסוף הדבור: שם תד"ה ודוקא. נראה דאהיא כר' אלעזר. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ב סק"ב ד"ה ועוד נראה: שם תד"ה עד ודיין. ואפילו למ"ד אינו נאמן. עיין מהר"ן ועי' תוס' גיטין דף ד' ע"א ד"ה דקיימא כו' מכמע דר"י ואביי כו': ע"ב גמ' שנים מכירין התימות ידי עדים. עיין ש"ך סמ"ו סק"ו ועי' בט"ז שם: שם עד נעשה דיין. עיין בב"י חו"מ סמ"ו אות י"ב:

דף כב ע"א גמ' והא שויה לנפשה חתיכה דאיסורא. עי' בט"ז אה"ע סי' קל"ב סק"א ועי' ש"ך חו"מ סי' פ"ב כללי מגו אות י"ז: שם אם נהנה אמתלא לדבריס. עי' ט"ז יו"ד סי' א' ס"ק כ"ב ועי' ש"ע חו"מ סי' פ"ס סעיף ג' סוף הגהת ש"ע: שם תד"ה תרי ותרי. ולא מיתכשר בהכי. עי' במל"מ פ"ד ממלוה ולוה הלכה ו' ד"ה ולענין הלכה: בא"ד וכ"ש היכא דאיכא סהדי. עי' תומים סי' ל"א סק"ג: בא"ד דתרי כמאה. עי' תוס' ריש פ' האשה רבה דף פ"ח ע"א ד"ה אתא גברא וקאי ועי' ש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק ס"ו: ע"ב גמ' אבל נשאת ואח"כ באו עדים. עיין בב"ש סי' קנ"ט ס"ק ז' ועי' תשובת בן לב ספר ד' סי' ז' ועי' ט"ז יו"ד סי' י"ח ס"ק י' ועי' רש"י קדושין דף ס"ד ריש ע"ב ורש"י יבמות ד' פ"ח ע"ב ד"ה ועשו ועי' תשו' חכם צבי סי' ב' וסי' ג' ובש"ע יו"ד סי' י"ח סי"ג וסי' קכ"ז בש"ך סקי"ב וסקי"ד: שם גמ' באומרת ברי לי. עי' תוי"ט ספ"ב דיבמות ד"ה וכולן מותרות: שם ואין דבריו של אחד. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ז ס"ק ט"ו. עי' רש"י גיטין ריש ד"ג ובפי' שם: שם השר ממך עקשות פה. עי' מהרי"ט ח"א סי' נ"ב ד"ה איברא: שם תרוייהו באשת איש קמסהדי. עי' ש"ך חו"מ ריש סי' ל"א ובנתיבות שם: שם והאמר רב המנונא. עי' מ"ש הב"י אה"ע סי' מ"ז דף מ"ז סוף ע"ד בשם ה"ח ועי' בש"ע אה"ע סי' קט"ז סעיף ו' עי' ב"ש סי' קנ"ה סוף ס"ק ל"ה: שם רש"י ד"ה באומרת. אין לבי נוקפי שברי לי. עי' בתומים כללי מגו אות ע"ו: שם תד"ה הכא. והומר ר"ת דחזקה דאשה דייקא. עיין לקמן דף כו ב' תוס' ד"ה אבן וברש"י שם ובהר"ן: בא"ד מרע לה להך חזקה. עי' תוס' ב"ב ל"ב א' ד"ה אבן מסקינן ליה ובתומים סי' ל' ס"ק א': שם תד"ה באשם תלוי. ה"נ איקבע איסורא. עי' בב"מ פ"ח משגגות הלכה ג' ובס' שב שמעתתא ש"א פ"ח ס': שם תד"ה אי הכי. דמשמע דאיירי עולא בכל ענין. עי' ב"ש סי' קע"ח ס"ק י"א:

דף כג ע"א תד"ה תרוייהו באשת איש קמסהדי. עי' תומים כללי מגו סוף אות סמ"ך ואות ס' ואות מ"א:

דף כד ע"ב גמ' אבל נשיאות כפים דאיסור עשה לא. עי' תוס' פרק כל כתבי דף קי"ח ע"ב ובהגהת ש"ע א"ח ריש הל' נשיאות כפים סי' קכ"ח: שם דתניא רבי יוסי אומר. נ"ע במג"א סי' קכ"ח סק"א ועי' שעה"מ פי"ט מהל' שבת ד"ה והדך אגב: שם תד"ה אמנה. ולא"ת ולאי לאו. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ס ס"ק ט"ו. עי' תשו' רשב"א בב"י חו"מ סי' קמ"ז. עיין קלות סי' כ"ח סק"ו: באר"ד והתם ודאי מעלין. עי' תו"מ סי' ג' ס"ק כ"ס:

דף כה ע"ב תד"ה הרי שאמר. דאע"ג דאיכא מגו. עי' ש"ך חו"מ כללי מגו סוף ס"י: תור"ה שבידו תימה איך. עי' בב"י אה"ע ס"ג בשם הרמב"ן ועי' מ"ש בגליון ב"ש סי' ג' סק"ז: בא"ד וי"ל דלא דמי. עי' ב"ב ל"ג ב' בתוס' ד"ה ואי:

דף כו ע"א גמ' או בן חלוצה הוא. עי' ס' בן לב ספר א' עלה ס"ח דף א' ע"ב ד"ה בכלל השולה מ"ש על הרמב"ם ומה שדקדק על דברי רש"י שבד"ס ואחתינן ועי' בב"ש סי' ז' סק"מ: ע"ב תד"ה אבן. משום דערובי תחומין דאורייתא עי' בפ"מ בפתיחתו להל' שחיטה שורש ד' ד"ה ודע דאם המיר: בא"ד ורבינו יצחק בר ברוך. עי' רש"י קדושין דף ס"ד ע"ב ד"ה רבי סבר:

דף כז ע"א גמ' אי אפשר דלא ערקא חד מינייהו. עי' בב"ש סי' ז' ריש ס"ק י"ז: שם אם יש שם מחבואה אחת. עי' בדרכי משה יו"ד סימן קי"ד אות ד' ובהגהת ש"ע שם סעיף ט' ובסי' קכ"ט בב"י ובד"מ אות ט' ובב"י סוף סי' קכ"ח ובסי' קכ"ט ד"ה כתבו התוספות. עי' מל"מ פ"ב מהלכות המן ומלוה הלכה י"א סד"ה והנה:

דף כח ע"א תד"ה קיום. וטוען שהוא פרוע. פי' ש"ך סי' מ"ו סק"ט ועי' תוס' לעיל דף י"ט א' ד"ה מודה: ע"ב גמ' לדיקים עצמן לא כל שכן. עיין חולין דף ה' סוף ע"ב תד"ה לדיקים עצמן:

דף כט ע"א תד"ה ועל הכותית. אי דהזיל היהו גבה כו"ל קבוע. עי' תוס' נזיר דף י"ב ע"ב ד"ה אסור בכל הנשים ובתוס' סנהדרין דף פ' ע"ב ד"ה הנסקלין ומהרי"ט חלק ב' חלק אה"ע סי' יז ד"ה ואעיקרא דדינא: בא"ד מחזיר גרושתו משניסת. עי' תוס' לקמן מ"ט א' ד"ה ואימא: ע"ב תד"ה מאי ביניהו. תימה אמאי לא קאמר. עי' תוס' קדושין ריש דף ס"ת:

דף ל ע"א גמ' הא נמי יש בה שויי. עי' יבמות דף מט ריש ע"ב: שם ולאפוקי מדר' נחוניא בן הקנה. עי' ש"ך חו"מ סי' פז ס"ק נח: שם תד"ה א"ב בעולה. אע"ג דאם נפא נשוי. עי' בתוס' פסחים ריש דף י"א ובהר"ן פ' כל שעה עלה קל"ט א' ד"ה מדיתן. עי' מל"מ הל' תמידין ומוספין פ"ג ה"ב: בא"ד ור"ת לא פירש כן. עי' שעה"מ פ"ג מאיסורי מלכה ה' ד"ה עוד תירץ: ע"ב תד"ה זר. אבל קרן וחומש של הקדש. עי' בס' נתיבות המשפט סי' ק"ח ס"ק ב' ועי' רמב"ם ריש מעילה הל' ט': שם תד"ה ואי דלא מלי. וכיון שאינו זוכה משמש זה. עי' ש"ך חו"מ סי' קל"ה ס"ק ו' עי' ב"ב דף פ"ו ע"א ד"ה ומדכליו של מוכר כו' כ"ש וכ"ש כו':

דף לא ע"א תד"ה רב אשי דבעינן שתתקיים הזמה כלפי כל אחד. ועי' חדושי הר"ן סנהדרין שם דאם תאמר דפטוריה ממון והוי עשה"ל לממון בטל נמי עדותן לנפשות דעדות שבטל מקלתו בטל כולו משא"כ בממון ונפשות לחד דמקויימת ביה לעשות לאהיו בנפשות: ע"ב גמ' מהלך כעומד דמי. עי' בהר"ן ריש שבת שתמה על הרי"ף שהביא להאי דבן עזאי וע"ש בחידושי רשב"א: שם רש"י ד"ה כדרבא דאמר. לענין שבת במקום ארבעה על ד'. עי' בספר קלות החושן סי' שנ"א ס"א: שם תד"ה אי דאפקיה. אבל לגנב לא תקינו. עי' ש"ך חו"מ סי' רמ"ג סק"ט:

דף לב ע"ב גמ' כל היכא דאיכא ממון ומלקות. בכ"מ פי"ח מסנהדרין ה"ב בד"ה השני שקשה מכל נלאו שניתן לתשלומין אינו לוקה:

דף לג ע"א תד"ה אלא. לא במיתה ולא במלקות. עי' תוס' ריש מכות ועי' תוס' חולין דף יח: ד"ה וכי תימא:

דף לד ע"א גמ' דתניא המגבל פ"כת ובי"ט. עי' בב"י או"ח סי' תק"ג עלה רל"ו ד"א ריש ע"ב ד"ה כתב המרדכי: שם בשוגג יאכל עי' תוס' פסחים כ"ו ב' ד"ה תרם יותן ועי' בהר"ן שבת פ' תכיות ד"ה אחרים: שם מה קודש אסור באכילה. עי' חולין קט"ו א' תד"ה כיא קודש ועי' בפלתי ריש סי' פ"ז וברש"י חולין סוף דף קי"ד ד"ה הרי הוא בבל תאכל: שם מעשה שבת דאורייתא. דוקא בנתחדש דבר ע"י המעשה כגון אפיה ובישול אבל הבאת כלים ואוכלין מרה"ר לרה"י לא נאסר ח"ר ריש פ' ר"א דמילה סוף ד"ה הא דתניא עלה י' ד"א ריש ע"א בדף הספר:

דף לה ע"ב גמ' שחידשה תורה בקנס. וה"ה בממון שבא לכפרה וה"ע מ"ש הרמב"ם פ"א מהל' מעילה דהמועל כיה לוקה ומשלם וכאוכל תרומה בזדון כתב בפ' ו' הל' ו' מהל' תרומות דלוקה ואינו משלם. תשו' דבר שמואל אבוהב סי' שכ"ו: שם (ואע"ג דמיקטל משלם) [קטי' ממזרת]. מכאן תמהו על רמב"ם דכתב כל חייבי לאוין שבעל ולא קידש אינו לוקה ועי' בהס"מ רפט"ו מאיסורי ביאה: שם רש"י ד"ה איילונית. לא תביא שערות לעולם. עי' במל"מ פ"ד מעבדים הלכה ג' ד"ה אף הקטנה:

דף לו ע"ב מתני' הבא על בתו. עי' רש"י פ' שבועות העדות דף ל"ג ב' במתני' ד"ה ושהבל כו' ויש מפרשים כו' ומ"ש ע"ז בתוס' שם סוף ע"א ד"ה ואנס:

דף לז ע"ב גמ' ולא תקחו כופר לנפש רוצח. עי' בס' החינוך סוף פרשת מסעי:

דף לט ע"א גמ' ובציאת ירחי מי קא ילדה. פי' בחמ"ח בא"ע סי' ד' ס"ק י"ב ובב"ש שם:

דף מ ע"א גמ' אבל הכא אי אמרה. עי' תשו' בשמים ראש ס"ז. עי' בת' ח"ל סי' א' ד"ה ואני רואה דה"ם דעשה כזו איכה בכלל כופין אותו לעשות מצוה: שם מתני' רואין אותה כאילו היא שפחה. דברי רש"י פ' שבועות העדות דף ל"ג קרוב לסוף עמוד א' ד"ה משום בושת המוסיף ועמד עליהן התיו"ט פ"ד דשבועות מ"ו ד"ה ובאונס: שם תד"ה כגון מילה. וזה אין לנו לומר. עי' יבמות כ' ב' הכא נמי אפשר בחליצה ועי' בב"ש סי' קע"ד סק"ג עי' בכ"מ פ"ג מגילת הל' ו' וכן בספרו ב"י א"ח סי' י"א ריש עלה יא: ע"ב הד"ה הא לאו. דבפ"ק דסנהדרין. ועי' שם בנימוקי יוסף דף רנ"ט עלה א' סוף ע"א ובתוס' שם ת' ב' ד"ה ובזביא בסוף הדבור. ובחדושי הר"ן שם ד"ה מתני' מוליא ש"ר מ"ב בשם רמב"ן דדוקא בנגמר דינה ואח"כ הוזמו העדים חייב ק' סלעים ומה שתירץ על הקושיא דא"כ ל"ל קרא הכא בקטנה קשה להבין:

דף מא ע"ב תד"ה ואי. את המזיק עלמו. עיין בהרא"ש בב"ק דף ט"ו שהוסיף תיבות "דהו הקילו חכמים אי תפס בשעת הנזק" ועי' פירושו בב"י חו"מ ס"א עלה ג' סוף ע"ג מה שהביא בשם הגהת מיי' בפ"ה מסנהדרין:

דף מב ע"א גמ' יצאו אלו שהן קנס. פי' פ' שבועת העדות ל"ד א' רש"י ד"ה לר"א תיובין:

שם תד"ה הפלת. ולר"ת פגימתא. פי' בס' קלות סוף סי' נ"ה: ע"ב גמ' להוריתו לבניו בשאר קנסות. עי' בב"ק דף ע"ב א' תד"ה שיפה ובב"מ ל"ד ב' תד"ה כריני ות' דבר שמואל אבוהב סי' ג': שם יתן לאוד ונתן לאוד. עי' פ' יש נוחלין קכ"ד א' אמר קרא לתת לו פי שנים מתנה קרי' רחמנא:

דף מד ע"א תד"ה איכא בינייהו. הואיל והיא מודה שהן פסולין. דברי המל"מ פ"א משחיטה הל' כ"ו נ"ע: ע"ב גמ' המוליא ש"ר על הקטנה. עיין חידושי הר"ן סנהדרין דף ח' ע"א על מתני' מוליא ש"ר בשם רע בג"י:

דף מה ע"ב גמ' היה לוקה מכת מרדות. ומזה כ' הרמב"ם לפעמים מלקות במקום מכת מרדות עי' תוס' [יו"ט] ריש מסכת שבת:

דף מו ע"ב גמ' וכ"ת ניליף מבושת ופגם. עי' חולין ע"ח ב' בתוס' סוף ד"ה זה:

דף מז ע"ב תד"ה תקנו. ולכאורה לדידיה עי' ספר אבני מלואים סי' ס"ט סק"ב ועי' בש"מ בב"ק ז' ב' בשעם שלא יכול המלוה לומר הב לי זבורית דה"א בתקנת בינונית. ועי' ס' הכ"ל סי' פ"א סק"ב:

דף מט ע"א תד"ה ואימא. דגבואין משוו לה. עי' תוס' יבמות נז ע"א ד"ה עריות. ועי' לעיל ר"פ אלו נערות בתוס' ד"ה ועל הכותית ובשעה"מ תופת תנינים סי' ה' עלה נ"ב ע"ד ד"ה הנה מבואר: ע"ב תד"ה בשהם. אבל קטני קטנים. ועי' בהר"ן ס"פ אע"פ ד"ס שברא דדוקא בממון קיימה:

דף נא ע"א גמ' כל העומד ליגבות. עי' ש"ך חו"מ סי' נ"ס סק"ו וסי' קט"ו סקי"ח: ע"ב גמ' וקתני כתובת אשה. עי' בהרא"ש סי' ד' בשם הר"ר יונה דמן האירוסין גם רבנן ס"ל דלא אחריות ט"ם הוא: שם חייבינן שמא התחילה באונס. עי' בס' שב שמעתתא שמעתתא פט"ו מ"ש על קושית הפ"י כאן: שם כל שתחלתה באונס. עי' בב"ש סי' ו' ס"ק כ"ג: שם מ"ט יצר אלבשה. עי' מהרי"ט ח"א סוף סי' ק"א. עי' בד"מ יו"ד סי' קכ"ד אות ג'. ועי' בהגהת שעה"ח סי' ר"ד ס"ח ובמג"א שם. ועי' שבועות פ"ב דף יז סוף ע"ב בתוס'. ועי' מרכבת המשנה חלק שני הל' א"ב פ"א ה"ט דבבועל לא אמרי' יצרה אלבשה: שם תד"ה רוגס. אע"ג דאבוה דשמואל. עי' ע"ז יו"ד סי' קי"ז סק"א ובשעה"מ פ"ה מיסודי התורה עלה כ' דף א' ע"א:

דף נג ע"א רש"י ד"ה ולא מטמאה אינה חייבת ליטמא. עמ"ש גליון יבמות כ"ט ב':

דף נד ע"א גמ' אלא כי הא דאר"י א"ש. אף דאין הכרח דר"י א"ש פליג אהני. וכעין זה בהר"ן הל' נדה עלה רנ"ב סוף ע"ב: ע"ב מתני' הרי זו בעילת זנות עי' בהר"ן פרק המדיר סוגיא דקדשה ע"ת וכנסה סתם:

דף נה ע"א רש"י ד"ה אמר לעדים. מתנת קרקע. עי' ש"ך חו"מ סי' ל"ט סק"ד: שם תד"ה כתובו. אבל במתנה. עי' ש"ך סי' ל"ט ס"ק י"ג:

דף נו ע"א גמ' בדבר שבממון תנאו קיים. כרשב"ס כ"ב קכ"ו ב' משמע דוקא ממון שאין בו מצוה: שם תד"ה הרי. ע"כ בדכפליה לתנאיה. אבל לר"י ל"ק אף דאית ליה מכלל לאו כו' והוי נמי כאילו כפלי'. מ"מ י"ל במתנה עמש"כ ל"א מכלל כו' רמב"ן בח"ב ד' שיטות פ' יש נוחלין: בא"ד דמתנה על מה שכ' בתורה. עי' בתוס' ביצה ריש דף כ': בא"ד ותימה א"כ אמאי. עי' בש"ע אה"ע סי' קנ"ז ס"ד בהגה"ה ובד"מ שם אות ג'. עי' חולין קל"ד א' תוס' ד"ה מתן. עיין רמב"ן ב"ב בדף קכ"ו ד"ה ה"ז מקודשת ובס' בית מאיר סי' ק"כ עלה ק' דף א' ריש ע"ב: בא"ד הריני נזיר ע"מ. עי' תשו' ג"ו ח"א בחיו"ד כלל ב' ס"ג עלה ק"ג ע"ד: בא"ד אלא היכא שמתכוין לעקור. נ"ע בגיטין ריש פרק המגרש פ"ג ע"א נענה ר' טרפון כו' ומת בלא בנים. ועי' ס' מחנה אפרים הל' רבית סי' ל"ט:

דף נח ע"א רש"י ד"ס בשאינה ניזונת. שאין לו במה לזונה. עי' ספר אבני מלואים סי' פ"א פ"ק ב' סוף ד"ה ומדבריו נראה וד"ה שאחריו:

דף נט ע"א גמ' התם בידו להקדישה. עי' שעה"מ פ"ז מאישות הלכה י"ד: ע"ב תד"ה כגון מפני הסכנה. עי' מהרי"ט ח"א סימן ה' ד"ה ותוך מזה:

דף ס ע"א גמ' ממעכן ברגלו בצנעה. עי' בהר"ן פ"ק דשבת על מתני' בש"א אין מוליכין סולת משובך לשובך: שם מניקת שמת בעלה. השנוים בין סוגיא דהכא להסוגיא דיבמות מ"ב סוף ע"א רבו מאד ועמ"ש בזה בתשו' נ"ב פי' י"ד ד"ה אבל: שם בתוך עברים ולרבעה חדש. עי' תשובת נ"ב תאה"ע סי' כ': שם רש"י ד"ה אדם שהאמרת במגעו נדה. עי' בהר"ן ריש פ"ב דע"ז בשם ר"ת וברש"י ע"ז ל"ו ב' ד"ה נשג"א: שם ד"ה מוצצו. דהא ליכא דחזי ליה. עי' ע"ז י"ב א' וכילה ט' א' כל מקום שאסרו חכמים משום מראית עין כו' ועי' שעה"מ פ"ה מיו"ט ה"ד עלה מ"ו ד"א ע"ב: ע"ב גמ' הרי שהיתה רדופה. עי' תשו' נ"ב סי' י"ב בתאה"ע (ד"ה והנה) דר"ס פ"ל שבחנה דרבנן. ור"נ דשרא לדבי ר"ג לשיטתיה דסבתנה דאורייתא וליכא קושיא על מינקת דרבנן משבחנה. וה"ע דהרי"ף והרמב"ם שהשמיטו התירא דבי ר"ג. כיון דקי"ל שבחנה דרבנן: תד"ה ואמר. אין לפרש דגזרי. עי' מהרש"א ועמ"ש עליו בתשו' נ"ב פי' י"ג בתאה"ע (ד"ה ומ"ש מעלתו) דגם במינקת והאי גזרינן אטו. רק כוונת התוס' דבחת וגמלתו אינשי מינקת עליה משא"כ בהיתה רדופה כו' דבא אלמנה מ"מ עליה. ועי' בהרא"ש מ"ש וכיכא שגמלוה בחיי בעלה כו' דא"כ היכי כו' אלא לא גזרינן והרי בהני דבי ר"ג שם מינקת עלה אלמא דמ"מ לא גזרינן (ועיין בגליון בסמוך) לק"מ דשם משום דדבר ידוע וכן נתנה למניקה בחיי בעל ידוע ומוכר ותדע דהא נשבעה המינקת כ' הרא"ש עלמו דגזרינן אטו לא נשבעה:

דף סב ע"א גמ' רב שמואל בר שילת. דוגמא נקט דהא בתלמיד חכם אין הדין כן ועיין ב"ש רסי' ע"ו: שם רש"י ד"ה ולא תליף. שאינו עשיר בעיניהם. והרמב"ם מפרש שאינו לריך לילך בשליחות ואנגריא של מלך. עי' ח"מ סי' ע"ו ס"ק א': ע"ב רש"י ד"ה חמר ונעשה. נשאת לו. משא"כ אם בשעת נישואין לא היה לו אומנות כלל יכול לשנות אחר כך ממלאכה למלאכה. ח"מ סי' ע"ו סק"ח:

דף סג ע"ב תד"ה אבל. אבל הכא דיוצאה. עי' שעה"מ פ"ט מאישות הפ"ז עלה ת"ב ע"ג ד"ה הן אמת:

דף סט ע"א גמ' ובשמתא יתבה. עי' שעה"מ פ"ז מאישות ה"ב עלה כ"ח ע"ג ד"ה ועל פי זה: ע"ב רש"י ד"ה אם מתו. בלא בנים. עי' בב"י חו"מ סי' רנ"ג אות ל"ג:

דף ע ע"א גמ' דמסקע ליה לשעבודה. דל"ח קונה מסקיע מידי שעבוד אלא בממון הבא לאחריו

למחילה. לח"מ פ"ב מאישות: ע"ב גמ' ופרנס לאו שליחותיה. עי' מל"מ פ"ה ממלוה ולוה דין י"ד ובט"ז יו"ד סי' ק"ס ס"ק י"א: שם תד"ה שהגיע. אמאי אין הנדר חל. עי' ס' אבני מלואים סי' ע"ב עלה ו' דף א' ע"א ד"ה ולענ"ד נראה ובעל א' הסוף ע"ד ד"ה ולענ"ד:

דף עא ע"א תד"ה רבי יהודה. פי' ר"י דתדם. עי' תשו' בן לב חלק ג' סי' נ"ו: שם תד"ה ואי אמר. אבל מקיימת לה. עי' בהר"ן לקמן בסוגיא דקדשה ע"ת וכנסה סתם ועי' בש"מ כאן: ע"ב גמ' הנאת תשמישי עליך. עי' מהרי"ט ח"א ס"ה ד"ה והוא מזה:

דף עב ע"א מתני' מאכילתו שאינו מעושר. ובמכשילתו באיסור שאינו במאכל כגון שאמרה שטרפה החמן נסתפק בתמ"ת רסי' קט"ו: שם גמ' אי דידע נפרוש. עי' בהר"ן בשם הראב"ד ומה דקשה עליו מסוף נדרים הילימא באשת ישראל וברצון כו' עי' בשעה"מ פ"ט מאישות עלה מ"ב מ"ג ועי' ש"ך חו"מ סי' נ"ד סק"ו. ובגליון ש"ע שלי שם: שם ראשה פרוע דאורייתא היא. עי' אבל אברהם (פרי מגדים) או"ח סי' ע"ה סק"ה ועמ"ש בגליון ש"ע אה"ע סי' כ"א ס"ב ועי' מג"א סי' ע"ה סק"ג והמ"א סי' כ"א סק"ב: ע"ב מתני' על מנת שאין עליה נדרים. עי' מהרי"ט ח"א סי' י"ט עלה י' דף א' ע"ב:

דף עד ע"א גמ' כיון דעבד מעשה אחולי. עי' שעה"מ סוף פ"ו מאישות עלה ל"ד ד"א ע"ב ד"ה האמנם: שם תנאה דאפשר לקיומיה. עי' בספר אבני מלואים על אה"ע סי' קמ"א סעיף כ"ט סק"ד ועי' בכ"מ ולח"מ פ"ו ה"א מאישות ובשעה"מ שם הלכה ב' עלה ל"ד ד"א ע"ב ד"ה ולענין. ובלח"מ פ"ו מאישות הי"א ד"ה כל:

דף עה ע"ב גמ' רישא כאן נמצאו וכאן היו. עי' חו"מ סי' ס' בסמ"ע ס"ק כ' וש"ך שם וסמ"ע סי' קט"ו ס"ק כ"ב: שם תד"ה אבל היכא. פירוש אע"ג דאיכא. עי' ס' שב שמעתתא ש"ב פ"א ואילך:

דף עו ע"א גמ' יתירה מאי כאיה. עי' ט"ז חו"מ סי' קל"א ס"ז: ע"ב גמ' ואי' דלא יהיב טבה. עי' תוס' נדה דף כ"א ע"א ד"ה ולענין דינא: שם רש"י ד"ה אליבא דמאן דאמר. כי הוי קדושין ספק. עי' בב"ש סי' כ' סק"ה: שם תוד"ה כל. וצריך לחלק בין ספק. עי' חולין דף נא א': שם תד"ה המוציא ועי' ס' שב שמעתתא ש"ב פ"י ד"ה אמנם:

דף עז ע"א מתני' ואלו שכופין אותו. עי' תשו' בן לב ספר ד' סי' י"ג: שם מפני שממקתו. עיין מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי"ד:

דף עח ע"ב רש"י ד"ה ס"ג ור"א. ואם בא לוקח לב"ד. עי' בתוי"ט במתני' בד"ה [ובא"א] לא תמכור:

דף פא ע"ב גמ' לא הוי זביניה זביני. עי' בהגהת מרדכי ספ"ב דשבועות דמטעם כל מדא"ר לא תעביד אי עביד ל"מ. ועי' תשו' אבא מארי זצוק"ל בה"א מפסקים סי' קכ"ט עלה קכ"ד ע"ד ד"ה גם:

דף פב ע"א תד"ה לא. דאין היורשין מוחזקין מן הפקדון. עי' בכורות נ"א ב' תד"ה ולא ברא"י:

דף פג ע"א מתני' שאם מכרה ונתנה קיים. עיין בנימוקי יוסף ב"ב דף רי"ת סוף ע"ב ובתוס' ב"ב קל"ו ב' ד"ה ר' יוחנן: שם גמ' וכי כתב לה הכי. עי' קצות החושן ריש סי' קי"ח: שם בכותב לה ועודה ארוסה. עי' מהרי"ט ח"א סי' מ"ה עלה כ"ז ע"ג וע"ד ורש"י ל"ט: שם האומר אי אפשי בתקנת. עי' שיטה מקובצת בב"ק דף ז ע"ב ד"ה הב לי זיבורית עפי פורתא. עי' בתשו' מיימוני לס' קנין סי' י"ד ובס' אבני מלואים סי' ס"ע ס"ק ב': שם כגון זו שומעין לו. עי' ב"ש סי' קס"א סק"ג: שם מדין ודברים קנו מידו. עי' חו"מ סי' רמ"א ס"ג בש"ך ובט"ז: שם רש"י ד"ה ממקום אחר. שאינה ירושת אבותיו. עי' חלקת מחוקק ס"ס ס"ע: שם ד"ה קנו מידו. אלא משום דלא פריש. עי' בב"מ קי"ב א' תד"ה חוזר עליו: שם תד"ה כדרב. וא"ת היכי מייתי ראיה. עי' תשו' בן לב ספר שני סי' לא: ע"ב גמ' ותימא ליה מכל מילי. עי' תשו' רמ"א סי' ד' עלה ג' ד"א ע"א ד"ה התשובה השנית: שם או דלמא תרוייהו דוקא. עי' תוס' תמורה י"ז ריש ע"ב: שם ובפרי פירות מהו שיאכל פירות. עי' בדברי הר"ן פרק האשה שנפלו בדף ק"א סוף ע"א ד"ה ואי קשיא. והוא בב"ש סי' פ"ה ס"ק ל"ז וע"ש ס"ק ל"ח: שם תד"ה הוה אמינא. לא בשנה ראשונה ולא בשניה. בתשו' מהר"א ששון דייק בשטר שכירות שכתב ביה עד עולם אינו אלא לשתי שנים והשיג עליו בתשו' בית יעקב סי' ו' (וברש"י שלפנינו ליתא ולא בשניה כ"א כ' ולא לשנים הבאות) והחילוק בין רש"י לתוספות הוא דלרש"י משמעות עד עולם רק כל ימי חייה מיהו כל ימי חיי השוכר גם אחר מיתת המשכיר גם לרש"י קיים השכירות:

דף פד ע"א גמ' המתנה ע"מ שכתוב בתורה. עי' תומים סי' כו סק"ד: ע"ב גמ' שמכורין ומונחין ברשות הרבים. עי' בהגהות מיימון פרק ה' מסנהדרין הביאו הב"י חו"מ סי' א' עלה ג' סוף ע"ג: שם רש"י ד"ה שכנגדי. שקול כמותי. עי' תשו' מהרי"ט ח"א בסוף סי' קנ"א וסי' ע"ב סוף ד"ה ויש לנו לחקור עי' תשובה הנ"ל עלה נ"א קרוב לסוף ע"ג וש"ך חו"מ סי' נ"ח סק"ז: שם תד"ה את תופס. כאן משמע דאע"ג. עי' ש"ך חו"מ ריש סי' ק"ה:

דף פה ע"א גמ' אית לך סהדי דפרעתינהו. עי' ב"ב ל"ד תוס' סד"ה הוי: שם אי א"ל שקול שטרא. עי' בהגהות ש"ע חו"מ סי' כ"ד סעיף ג' עי' גיטין כ"ט ריש ע"ב בתוס' ובהר"ן ובכ"מ פ"ט מגירושין הל' ל"ז: שם בין כך ובין כך משלם. עי' מהרי"ט ח"א סי' ע"ב עלה נ"א קרוב לסוף ע"ג ובעמוד ד'. ועי' ש"ך סי' כ"ח ס"ק ז': שם רש"י ד"ה דאיתייבא. והיא כופרת. עי' ש"ך סי' נ"ב ס"ק י"ד: שם תד"ה אית לך. דלא תשיב מגו הואיל ועכשיו. עיין תשו' בן לב ספר ד' סי' ו'. עי' ש"ך סי' כ"ו סקל"ב וסי' פ"ב דיני מגו אות י"ז. מהרי"ט ח"א סי' ל' ד"ה ובהא. ובאשר"י ב"ב מ"א ב' בעובדא דדר בקשתא בעליתא. בתוס' ב"ב דף ל' ע"א: ע"ב גמ' דלא אמיד. עי' תשובת מהרי"ט ח"א סי' ט' עלה ד' קרוב לסוף עמוד ד': שם תד"ה המוכר. אמאי אצטריך למעוטי שטרות מאונאה. עי' בכורות נ"א א' מתני' אין פודין כו' ולא בשטרות. עי' בתוס' ב"ב דף ע"ו ע"ב ד"ה קני לך:

דף פו ע"א גמ' אמרי ליה תנינא. עי' תשו' רשב"א בב"י חו"מ ריש סי' ק"ז: שם תד"ה תיזיל. מגבי ביה דמי בטרא. עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק פ"א: ע"ב רש"י ד"ה על העתיד לבא. דהשתא נכסים. עי' בהגהת ש"ע חו"מ ריש הל' מתנת שכ"מ סעיף א':

דף פז ע"א מתני' עד אחד מעידה. עי' ש"ך חו"מ סי' ע"ה ס"ק ב'. וסימן נ"ה ס"ק ד'. וסימן ס"ס סק"ג. וסי' נ"ו סק"ה: ע"ב גמרא אין נשבעין על כפירת. עי' ש"ך חו"מ סי' ס"ו ס"ק מ"ב. עי' סמ"ע וש"ך סוף סי' נ"ה: שם או דלמא פוגמת. עי' סמ"ע סי' פ"ד סק"ז: שם האי שטרא הספה. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ג סק"ט: שם תד"ה דמיפרע. לא שייך כאן מגו. עי' חו"מ ש"ך סי' פ"ב דיני מגו אות י"ג:

דף פח ע"א גמ' השתא אביהן שקיל בלא שבועה. עי' בב"י חו"מ סי' ק"ה עלה ק"ו ע"ד ד"ה וסרמ"ה כתב. עי' ש"ך שם סוף ס"ק כ"ה: שם שלא יהא כל אחד. ובאשר שעבודיה עי' תוי"ט פ"י דב"מ משנה ג': שם תד"ה (בדף פ"ז ע"ב ד"ה ועוד) כל מקום ששנים מחייבין. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"א ריש ס"ק כ"ד וסוף ד"ה ומ"ש הרמב"ן דמההיא דפרק חזקת וסי' פ"ז ס"ק פ"א: שם תד"ה מייתי. דנפקא לן מינה. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"ב ס"ק י"ב י"ג: ע"ב תד"ה הוציאה. מ"מ יהא נאמן לומר פרעתי מנה. עי' מהרי"ט ח"א סל"ג דייק מזה דאם יטעון פרעתי הכל לא יהיה נאמן אף על מנה במגו דגם זה הוי מגו לאי טענה אף דיכול היה לטעון שתי הטענות אלמנה נשאתיך ופרעתי. והביא עוד ראיה מדברי הר"ן פ' האומר בקדושין בדף רל"ה א' דאינו נאמן לומר נשבית במגו דגרשתיה:

דף צ ע"א תד"ה לא שנו. או נתגיירה. עי' בתוי"ט:

דף צב ע"ב גמר' משום דאמר ליה. בש"מ בב"ק א' ב' כתב דרך תקנתא הוא. וכ"מ בהיכא עוד תקנה דתקנתא לתקנתא ל"ע עיי"ש: שם תד"ה דינא. דאמר אילעא וטוביה. עי' ברא"ש בשם הראב"ד: בא"ד בתר ראובן אזיל. עי' תוס' ב"ב מ"ה א' ד"ה מאי נפקא מינה ובקצות סי' ל"ז סק"ה:

דף צג ע"א תד"ה עד שלא. דאפי' מי שפרע ליכא. ע"ש בשיטה מקובצת בב"מ בדף יד ע"א סוגי' דיתאו עליו עסיקין בשם הריטב"א: ע"ב רש"י ד"ה מתני'. אם שניה טוענת. עי' בתוי"ט:

דף צז ע"א גמ' ולא אינטרכי ליה זוזי הדרי זביני. עי' בב"י סי' ר"ז אות ל"ז שתמה על הרא"ש: ע"ב מתני' וכותבת למזונות מכרתי. עי' תוי"ט:

דף קא ע"ב מתני' לזונה חמש שנים. עי' מל"מ פ"ח מגירושין ה' כ"ב: שם תד"ה אי דלא הוה ליה למפטריה. עי' ש"ך חו"מ סי' פ"א סוף ס"ק י"ב:

דף קב ע"א תד"ה לברור. הואיל ובשטר גמור מיירי. עי' חו"מ סי' ס"ט ס"ב בהגהה ש"ע: ע"ב גמ' והיכי דמי כגון דגרשה. מכאן יצא להרמב"ם דשלא בשעת נשואים לא מהני קנין בדלא קנוב. כ"מ פי"א ממכירה ה' ט"ז ועי' ש"ך סי' ס': שם ומשום מעשה שהיה. עי' תשו' מהר"ם די בוטין סי' כ"ד:

דף קג ע"א גמ' מרפא דתנן לא ילעוס. עי' מג"א ריש סי' תס"ו ס"ק כ': שם כל בי שימשי הוה אתי לביתיה. עי' בב"מ דף פ"ד ב'. שבת קנ"ב ב' ועקידה שער ל"ב עלה ע"א ד"א ע"א: ע"ב תד"ה אותו. כשנפטר ר"ת. עי' ב"י יו"ד סי' שע"ד עלה רנ"א סוף עמוד ד':

דף קה ע"ב גמ' למלך שאינו צריך לכלום. ר"ל אינו רודף העושר וכבוד. הקדמת רמב"ם לפי' משניות סדר זרעים עלה קל"ג ד"א ע"ב: שם שדרי' לקמיה דרב נתמן. דהפסול לדין משום אהבה ושנאה יכול להושיב דיינים אחרים כשרים שידונו. הגהש"ע חו"מ סי' ד' סעיף ז'. ועי' ר"פ זה בורר בית דין בתר דפסלי אזלי ובררו ב"ד אחריתא וק' למאי דסבר ר"נ שכי דר' ענן קרוביה של בע"ד הוא. ועי' תשובת בית יעקב סי' י"ט:

דף קז ע"א תד"ה ואם בא ואמר פסקתי. שסומכין עליה שתשבע. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ז סק"ד:

דף קט ע"ב תד"ה ורבנן. אבל הא לא מצי למימר. עי' ש"ך חו"מ סי' קי"ט בסוף הסימן:

דף קי ע"א מתני' זה היה פקח. עי' סמ"ע סי' פ"ה סק"ד וש"ך שם סק"ו ד"ה מ"ש הרמב"ן זאת הטענה. וד"ה ובאמת וד"ה ונראה דלדעת בעה"מ. וע"ש ש"ך סי' ר"ה סק"ד: שם מתני' (ב) זה גובה שטר תוכו. עי' ש"ך סי' ס"ו ס"ק ע"ד: שם רש"י ד"ה והלה הוציא. שטרך מזוייף. עי' ש"ך סי' פ"ה ס"ק ד': ע"ב תד"ה הוא אומר. והיה אומר רבי חיים. בתשו' מהרי"ט ח"ב סכ"ח בחלק יו"ד הוכיח שתלמיד כתב לזה ולאו דסמכא הוא. ועי' בב"ש ססי' ע"ה ובתשו' זרע אברהם עלה נ"ו א' ד"ה ואען הביא גדולים רבים שמסכימים למהרי"ט:

הרא"ש

פ"ב סי' א ואפי' לבתר דתקינו. עי' בספר לחם משנה פט"ז להלכות אישות הלכ"ה ובמל"מ שם ובט"ז אה"ע סימן נ"ו ס"ק י"ט ובס' הפלאה בקונטרס אחרון סי' נ"ו ס"ק כ"ד: סי' יד דזכיית המקח אינה. עי' ש"ע חו"מ סי' רל"ה סעי' ז': סי' יח אבל הדיין לבדו לא. עי' ש"ך חו"מ סי' מ"ו ס"ק ל"ט:

פ"ג סי' ח ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל. בהר"ן ס"פ זה כתב מה טעמיה דהרמב"ם:

פ"ה סי' כ ושכרו לו מינקת בחיי בעלה. י"מ בכוונת הרא"ש. דר"ל או שכרו לו. עי' בב"ש סי' י"ג ס"ק כ"ו. ועי' תשו' שבות יעקב ח"א סי' נ"ה בחלק אה"ע עלה ל"ד ד"א סוף ע"א דהשכר לה הבעל מינקת מחל לה חיובה להניק ואין לה שם מינקת חבירו: בא"ד עשו חכמים תקנה שתניק. מהר"י מינץ בתשובה הבין הדברים כפשטן שמן התקנה היה שתניק. והלך עליו בתשו' נ"י ופירש דהתקנה היתה שלא תנשא ובודאי תניקהו דתהיה חסה על בנה ולדעתי מפורש כתוב בהרא"ש פרק החולץ דף מ"ב ע"ב כדברי תשו' נ"י:

פ"ז סי' ט ומלתא דמסתבר הוא. ובפ' שבועות העדות הכריע כהרמב"ן דבכל עד מפי עד הראשון נאמן להכחישו והתמ"ת סי' קט"ו ס"ק ד' כ' דהכא מיירי באמרה לפני תיקן לי את הכרי. ובב"ש שם כתב דממון שאני: בא"ד (ובסופו) ומיהו מצוה לגרשה. ואין לה כתובה. רמב"ם. וכתב בתשו' ח"ל סי' נ"א (עלה נ"א סע"ד) דזה בעומדת במרדה אבל בחוזרת בתשובה נכי דכתובתה ראשונה הפסידה. מ"מ אם מקיימה יש לה כתובה דל"ש דל"ל כתובה כדי שתהיה קלה בעיניו להוציאה דמשחזרה בתשובה נאמנת לו שלא תכשילו:

פ"ט סי' ג' בסופו מיתייב בקרא לשלומי. עי' מהרי"ט סי' ע"ב עלה נ"א ע"ג כתב שדבריו סותרים לדבריו בתשובה. ועי' ש"ך סי' נ"ח סק"ז: סי' יח ולא נהירא לי דהנך שבועות. עי' ש"ך סי' ע"א ס"ק כ' דאם העד אומר שבפניו הודה שפרעו. אינו מועיל הנאמנות:

פי"ג סי' י"ב י"ל דלא נזכר. ובתשו' כלל פ"ו כ' דבמלתא דלא שכיח אם האפטרופוס טען טענתיה טענה אבל לדיין אין לטעון והביא ראיה מהך דהכא ונראה כסותר. וכדבריו בתשו' הביא הרמ"א סי' ר"ל להלכה. ועי' מהרי"ט ח"ב סי' קכ"ד ובחלק א' סי' קי"ב עלה ע"ו ע"א ד"ה ומעתה:

סליק בע"ה

חדושים והגהות מאת הגאון הגדול כו' מוהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם סופר).

דף ט ע"א בתוס' ד"ה ואי בעית אימא כו' אונס חד הוא. עי' ש"ך בכללי ס"ס אות י"א י"ב. וכן מוכח ע"כ בכריתות י"ג ע"א ספק ינק כשיעור וכו' ע"ש וצ"ע לכאורה: ע"ב ד"ה אי למיתב כו' ספק ספיקא. עיי' ב"ש סי' נ"ג ס"ק י"ג:

דף יא ע"א ברש"י ד"ה גר קטן כו' ואמו הביאתו. עיי' לקמן מ"ד ע"א תוס' ד"ה הגיורת: בתוס' ד"ה אבל קטן כו' ונהגה מנהג כו'. עי' תוס' נדה מ"ד ע"ב ולקמן כ"ט ע"א ד"ה ועל וכו':

דף יג ע"א תוס' ד"ה מעלה כו' וי"ל דנוהף שאני כו'. עי' לקמן ס"ג ע"ב ד"ה אבל וכו': ע"ב ד"ה מסייע לי כו' ול"ל "במדברת" כו'. כדדברא כנ"ל לענ"ד דלא כמהרש"א:

דף טו ע"א גמ' אחר רוב סעיר. עי' תוס' זבחים ע"ב ע"ב בסוף הדבור וצ"ע כמחלה על מחלה. ועיי בש"ע ח"מ סי' רל"ב ס"ס יו"ד לענין דיני ממונות: ע"ב בתוס' סד"ה להחזיר כו' דאזלינן בתר רובא. ועי' תוס' ב"ב כ"ג ע"ב ד"ה חוץ:

דף כ ע"א גמ' וכין לדרך כו'. ועי' ש"ך ח"מ סי' קל"ה ס"ק ט':

דף כא ע"א דא"כ קנפיק נכי. ב"ב ל"ז ע"א: תוס' ד"ה הוציא כו'. עי' לקמן ק"א ע"ב תוס' ד"ה דאמר לי' כו':

דף כח ע"ב גמ' דדעתיה אגיורי. עי' כס"ג יבמות ל"ה ע"א ובע"ז ס"ד ע"א:

דף מח ע"א גמ' מטותיכן כו'. עי' מג"א סי' ר"מ ס"ק כ"ב. ע"ב לרשות הבעל כו'. עי' תוס' ב"ב קמ"ו ע"ב:

דף מט ע"א בתוס' ד"ה איכפייה כו'. לקמן פ"ו ע"ב תוס' ד"ה אמר וכו' וד"ה פריעת וכו': גמ' אבל אמיד כו'. עי' ר"ן: בתוס' ד"ה הוא ואשתו כו' אבל נתנו בע"מ. עי' מ"ל פי"ח ממלוה ולוה הלכה ה' ועי' תוס' ערכין כ"ג ע"ב ד"ה משום ע"ש:

דף נ ע"א בתוס' ד"ה הבעל כו' אוכל פירות כו'. עמ"ש תוס' ב"ב נ"א ע"ב סוף ד"ה קנתה וכו' ומ"ש תוס' ב"ק פ"ח ע"ב ד"ה באושא וכו' וק"ל:

דף נא ע"ב גמ' וסוף ברצון כו'. עי' מ"ש תוס' ב"ק מ"א ע"א ד"ה כמאן וכו' ועיי' מג"א סי' ר"ד סק"כ:

דף נב ע"א בתוס' ד"ה רצה כו' וכן כתובה מנוי. עי' לקמן פ"ג ע"ב ד"ה מיתה וכו':

דף נז ע"ב ד"ה ואין דנין כו'. עי' לקמן ע"א ע"א ד"ה ר' יהודה:

דף ס ע"ב ד"ה והילכתא כו' דגרושה מותרת. עי' לשון רש"י סוטה כ"ד ע"א דלא כרכינו שמשון:

דף עא ע"א ד"ה רבי יהודה. עי' לעיל נ"ז ע"ב ד"ה ואין דנין:

דף עב ע"ב ד"ה על מנת כו' אפי' בסתם נמי. ועי' ב"ק ק"י ע"ב ותוס' ד"ה דאדעתא. ובשיטה מקובצת שם:

דף עג ע"א גמ' טעמא דרב. עי' שו"ת מהרי"ט ח"א סי' מ"ט: ע"ב מספקא לי'. עי' רא"ש פ' מי שמת סי' כ"א וסי' כ"ג וצ"ע:

דף עד ע"ב בתוס' ד"ה הכא עוקר כו' ודוקא הלכה. עי' ר"ן נדרים פ"ה ע"א ד"ה ומהא שמעי' וכו' וסותר עצמו למ"ש בשמעתין. ואפשר לדעת הרשב"א כ"כ ע"ש:

דף עט ע"א ד"ה עשאום כו' לפני ר"ש כו'. עי' טוש"ע ח"מ ססי' נ"ט:

דף פב ע"א ד"ה בתחילה היו כותבין. גירסת תוס' נותנין:

דף פג ע"ב ד"ה מיתה כו' שמא כו'. עי' לעיל נ"ב ע"א תוס' ד"ה רצה בשם הירושלמי. ועי' מג"א סי' ש"ל ס"ק ג' בשם ה"ס:

דף קי ע"ב מתני' הכל מעלין כו'. עי' הג"א:

רא"ש פ"ה סי' לה רעה על רעתן. ומוטב שיוסיפו רעה על רעתם. ולא ירבו ממזרים בישראל עי' גם מעוטה כנ"ל עפ"י מ"ש הטור בשמו סי' ע"ז ע"ש: סליק

דף קג ע"א גמ' את אביך זו אשת אביך כו'. עי' בס' המצות להרמב"ם ז"ל שיש שם הגי' איפכא את אביך זו בעל אמך ואת אמך זו אשת אביך: שם וי"ו יתירה לרבות כו'. אם דרשינן וי"ו לכ"ע או לאו עי' בתוס' סנהדרין דף י"ד ע"א ד"ה ור"ש כו' ודלא כרמב"ן בהשגותיו ריש שורש השני יעו"ש ודו"ק היטב: סליק

הגהות הגאון המובהק כו' מוהר"ר זאב וואלף בהג"ם שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ (בעהמ"ס סדר משנה על הרמב"ם).

דף יד ע"א גמרא הכא תרי ספיקי. עי' תשובות הרשב"א סי' ת"א:

דף יח ע"ב גמ' אמר רמי ב"ח לא שנו אלא שאמרו כו'. עי' תוס' ב"ק דף ע"ב סוף ד"ה אין לך בו וכו':

דף יט ע"א גמ' אמרי' להו זילו קיימו כו'. עי' תוס' ב"ב דף ע' ע"א ד"ה או דילמא וכו': תוס' ד"ה וכגון כו' וי"ל דהכא אתחזק בב"ד. וכו' עי' בש"ך סי' מ"ו ריש ס"ק ה' שביאר דבריהם פה:

דף כב ע"א גמ' מניין להפה שאסר היא הפה שהתיר כו'. עי' בש"ך סי' ק"ח ס"ק ז':

דף כב ע"א גמ' למה לי קרא סברא היא. עיין תוס' שבועות דף כ"ב ע"ב ד"ה א"א קרא וכו' ועי' בגמ' ב"ק דף מ"ו ע"ב:

דף כג ע"א תוס' ד"ה תרוייהו וכו' אבל תימה כו' עי' תוס' קידושין דף ס"ו ע"א ד"ה אמר אביי וכו'. אבל לפי גירסת רוב ראשונים ז"ל דגרסי הכא א"ר פפא תרגמה וכו' עי' בס' אסיפת זקנים ליתא לזה וכן הוא גי' הס"מ ז"ל בהלכות גירושין פי"א הל' ט':

דף ל ע"א ד"ה איכא וכו' אע"ג דאמר בהבא על יבמתו כו'. עי' במשנה למלך פי"ז מהלכות איסורי ביאה הל' ט"ו ד"ה ודע שכתבנו דאליבא וכו' מ"ש בדברי התוס' הללו: ע"ב גמ' כגון שתחב לו וכו'. עי' תוס' ב"ק דף ק"א ע"א ד"ה או כו':

דף לא ע"ב אבל לענין מקנא קני. עי' תוס' לקמן דף פ"ו ע"ב ד"ה ולידי ר"ה וכו':

דף לג ע"א תוס' ד"ה ניתרי כו' וי"ל דהתראת ספק כו'. עי' תוס' פסחים דף ס"ג ע"ב ד"ה התראת ספק כו' ובכל המקומות שרמזתי עליהם שם:

דף לה ע"א תוס' ד"ה ומי כו' שהיה שונה ברייתות של ר"ח שהיה אביו וכו'. עי' תוס' ב"ק דף ה' ע"א ד"ה דאי כו': ע"ב גמ' שממאנת אין לה לא קנס כו'. עי' בירושלמי דיבמות פי"ג ה"ב על דעתי' דר"א מהו שתמאן בו ותטול קנס ממנו יע"ש באריכות:

דף מד ע"ב מתקיף לה רב אחא בר אבא. נ"ל רב אדא בר אהבה וכן הוא לעיל דף מ ע"ב וכן נראה מן התוס' לקמן ד"ה הא לאו הכי כו': תוס' ד"ה המוציא כו' וכן משמע בהדיא בירושלמי כו'. בריש פ' אלו נערות:

דף מה ע"א ד"ה אמר רבא וכו' קשה לר"י לפי' זה דהא לקמן כו'. דף מ"ח ע"ב: ע"ב גמ' א"ר אלעא אמר קרא הנערה כו'. עי' במשנה למלך פ"א מהל' קרבן פסח הלכה ה':

דף נב ע"א תוס' ד"ה רצה וכו' דפירות ופרקון מצויין יותר כו'. עי' במהרש"א לקמן דף נ"ו ע"ב ד"ה מלתא וכו' מה שהקשה על התוס' כאן:

דף עו ע"ב תוס' ד"ה על בעל שחמור כו' ואין נראה דדוקא משום חומרא דקדשים כו'. וכ"כ עוד בריש נדה ד"ה מעת לעת כו' ושם דף ד' ע"א ד"ה שכל הטומאות כו' אמנם בפסחים דף ל"א ריש ע"א ד"ה שהיה טמא מתחלתו לכאורה כתבו בהיפך מזה דמשם נראה דהוא דאורייתא יע"ש ובקונטריסי וגם בתשובה האררכתי בזה בס"ד:

דף עה ע"א ד"ה נפלו לה כו' במס' פאה בירושלמי בפ' ב"ש כו' הלכה ב' וכן הוא בירושלמי דפרקין ריש הפרק ואני תמה על התוס' למה הביאו מרחוק לחמה של תורה עי' בהרי"ף סוף פרק זה פי' אחר בירושלמי הזה:

דף פ ע"ב במשנה אר"מ שמין אותם כו'. עי' בגמ' דקידושין דף ס"ה ע"ב:

דף פג ע"ב גמ' עד עולם למה לי כו'. עי' בתוס' ריש יבמות ד"ה עד סוף העולם כו' ובתוס' תמורה דף י' ע"ב ד"ה לא מבעיי' כו':

דף צז ע"ב תוס' ד"ה בתולה כו'. עי' תוס' יבמות דף כ"ט ע"א ד"ה ואפי' מקנת וכו' ומ"ש על הגליון בשם מהר"ס לובלין ובתוס' הרא"ש ז"ל:

חדושים והגהות מהגאון וכו' מוהר"ר אלעזר לנדא זצ"ל אב"ד ור"מ דק"ק בראדי

דף ח ע"א תוס' ד"ה רב תנא כו' דר' יוחנן לא היה מחזיק רב כהנא. כוונתם דבאמת רב היה אמורא רק שהיה תחילת האמוראים והיו מחשיבין אותו לגדול כל כך שהיה לו כח למיפלג אברייתא וכעין זה מצינו בפ"ק דמציעא דף ה' ע"א מתני' קרמית עליה דר' חייא רבי חייא תנא ופליג:

דף יז ע"א גמ' א"ר זירא אהנייא ליה כו'. ובירושלמי פ"ק דפאה איתא שם הך עובדא ולא נאמר שם רק וכו' ברייתא אמר תמא דין סבא דקיימא ליה שבושתיה דהיינו דמצות כד בל הדס שהיה רגיל בה אהני ליה:

דף פו ע"א רש"י ד"ה אדם חשוב שאני לפי שלמדין הימנו. ובמ"ק דף יז ע"ב פירש"י בפ"א וע"ש ואפשר לחלק דהכא משום ומבטלך אל תתאלם לא היה רשאי להחמיר על עצמו אי לאו חששא דשמא ילמדו ממנו לעשות כן אף שלא בקרובים מיהו בשבת פרק במה טומנין דף נ"א פירש"י אהך עובדא גופא דמ"ק כמו שפירש"י כאן ודוחק לומר דכוונה אחת לשני הפירושים דהא טעם תומרא הוא מלך האדם חשוב עצמו דנהג סלסול בעצמו והטעם שלא ילמדו ממנו הוא משום חשש מכשול לאחרים וכ"מ במקום שאין רואין וכאן לא שייך כל מקום שאסרו חכמים משום מראית עין אפילו בחדרי חדרים אסור דשא גוף האיסור אינו רק מטעם תומרא:

סליק בס"ד

בתולה נשאת פרק ראשון

דף ב ע"א בגמ' שיהיה טורח בסעודה ג' ימים א' בשבת כו'. ג' ימים אינו מוכרח מהא דדלמא שקדו יום א' לחודא ובשאר ימים לא תנשא משום טענת בתולים רק ממילא הוא כן במה ששקדו שלא תנשא ליום א' משום שיהא טורח א"כ לא תנשא עד יום ד' משום טענת בתולים ממילא יש לו ג' ימים לטרוח. אבל יש נפקותא לדינא אי אמרי' שקדו ג' ימים כדאיתא לקמן בשני לא יכנוס [ופירש"י] שלא התירו לעקור תקנת חכמים אלא יום א' ויהי טורח מיהת שני ימים כו'. עוד כ"מ א' ג"כ בסמוך: שם ועכשיו ששנינו שקדו כו'. בקישור ועכשיו אמתני' הול"ל עכשיו ששנינו ליום הרביעי כו' הגיע זמן ביום ב' ג' ה' ו' ז' מתוך שאינו יכול לכנוס משום טענת בתולים כו'. ואף ביום א' יהיה הטעם מה שיהיה ואפ"ל דבמתני' שא"י לכנוס הוא לרעתה מילא היא למימר ידענא אנא דבתולה אני וכיון דהיא עומדת ונוחה לא קנסו לה להפסיד מזונות שלה משא"כ שקדו הוא משום תקנת בנות ישראל וכיון דלטובתה היא ההמתנה אינו מעלה לה מזונות. [אך] לפי"ז יש לחלק בין חלה הוא כו' לשקדו גם יש נ"מ בהא דשקדו ג' ימים ואפשר דלרבותא קתני דעכשיו כו' אף ביום א' דליכא בו משום טענת בתולים אפ"ה אינו מעלה וכו' רק דמ"מ מתני' נמי קתני ליום הרביעי ולא ליום א' וזה אין לומר דדלמא אה"נ ביום א' כדקתני שפעמים וכו' וישנו טעם אחר נמי קתני ליום רביעי משום עלה טובה דברכה ושה"ה [ביום א' אם ירצה דפשטא דמתני' משמע דכל הימים משום תקנה. ומש"ה לא משני כן אקושית אתנשא באחד בשבת] ואפשר לפרש לרבותא דפשיטא דהיכא דאנוס בתקנתא דרבנן משום טענת בתולים מה בידו לעשות אבל שקדו דהיכא דטרח לי' יכול לכנוס ביום א' כדלקמן אא"כ ה"א כיון שידע שזמנו של י"ב חדש כלה ביום א' הו"ל לטרוח מקודם ולכנוס ביום א' וכיון שהיה בידו לכונסה אע"פ דהשתא דלא טרח אינו יכול לכונסה מ"מ יהיה מעלה לה מזונות. ולז"א לפיכך כו' דנאמר לך כ"ש ממעוכב בתקנת שקדו שהיה בידו לטרוח. ויש ליישב עם זה לישנא קמא דר"י מפני מה ליום ד' ולא ליום א' היכי דטריח ליה הל"ל במתני' בתולה נשאת ליום ד' ולא ליום א' היכא דלא טרח. לז"א לפי ששנינו כו'. וא"כ ה"א כי היכי דיום ד' מיקרי זמן לענין שיהא מעלה לה מזונות [מיום ד'] ה"כ יום א' דהו"ל לטרוח כיון שהיה בידו לכך שנינו וכו' אין לה זמן אחר רק ביום ד' [אבל יום א' לא הוי בכלל הגיע זמן כדלא טרח] וק"ל: ובהא דפירסה נדה אין מעלה לה מזונות. טעמא מבואר בר"ן ד"ה דחופה היינו יחוד וכיון שפירסה נדה ולא בעיל אסור להתייחד כדלקמן הוא ישן בין האנשים וכו' וכן כשפירסה אשתו נדה ולא בעיל וכיון דלאו בת חופה היא מן הדין אין מעלה לה מזונות. ובטש"ע ורמב"ם הוסיפו שאין מכניסין לחופה עד שיכתוב כתובה שקודם לכן אסור לבעול. ולא נהירא מדלקמן רב אמי שרי למבעל בתחלה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבא כתובה כו' ובודאי ביום ד' כנסה כתקנתא דרבנן אלמא שרי לכנוס בלא כתובה וכן בדין שלא מצינו איסור להתייחד בלא כתובה וכו' ולכך אף באת"ל חופה היינו יחוד כיון דלא מיתסרי ביחוד בלא כתובה שרי לכנוס לחופה אבל פירסה נדה אי חופה היינו יחוד כיון שאסורה להתייחד לאו בת חופה היא ומיהו דיעבד לא גרע מהא דיש חופה לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול כו' [ולי ראיה דחופה יחוד ולא מה שמביאה מבית אביה ממה דאיתא לקמן האי דאתי לקמיה דרבי אמר בעלתי ולא מצאתי דם הכניסים למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחופה [נראה שהיה כתוב כן בגי' ובגמ' שלפנינו ליתא כן] בעל ומצא וכו' וכן לקמן היו מעמידין להם שושבינים למשמש את החתן ואת הכלה בשעת כניסתן לחופה. ומיהו גם שם איתא בראשונה היו מייחדין את החתן ואת הכלה קודם כניסתן לחופה משמע דיחוד לאו חופה. [ע"כ הוספת המחבר בתוך דברי הר"ן] וי"א דחופה לאו היינו ייחוד [אין זה ראיה ואדרבה משמע קצת להיפך ע"ש (א) מדלקמן אלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה אע"פ שעדים מעידין עליה שלא נסתרה ולא נבעלה אלמא חופה לאו היינו יחוד אלא חופה היינו כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו לשם נשואין כו'. וטעמא דפירסה נדה אין מעלה כו'. כיון שאין חופה זו מסורה לביאה לא חייבו חכמים לכונסה. ולפי שאנו נוהגין עכשיו לעשות חופה בלא יחוד אין אנו מקפידין אם היא נדה אם לא ומ"מ כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר וכן נמי משמע שהמנהג לא (ב) היה לכתוב כתובה קודם החופה כיון שלא שאל רב אמי אי הוי כתיבא כתובה. עכ"ל הר"ן ודו"ק: ברש"י בד"ה בשני ובחמישי וכו' ושמא היא זינתה תחתיו וכו'. דבזינתה בלא תחתיו מה נפקא לן מיניה דליכא איסורא לקיימה אי למיתב לה כתובה ליתב לה ויתקרר דעתיה וכ"ת ס"ס אף שלא ימצא לה בתולים מותר לקיימה משום ס"ס דהא ע"כ הוא לא ידע שזינתה כלל מדנשאה וכמו שהקשו התוס' לז"א מתוך כך יתברר הדבר כשיצא הקול וכו' וליכא לאקשויי אכתי יש ס"ס שמא [אף עתה] יתפייס ויתקרר. ושמא [לא] יצא הקול ושמא לא זינתה ואת"ל שזינתה שמא לא זינתה תחתיו ואת"ל תחתיו שמא לא יתקרר וכו'. דז"א דכל מה דמצינו לתקן מתקנינן אף בהרבה ספיקות רק הקושיא הי' מה הועילו בתקנתן סוף סוף מותרת לו מכח ס"ס וק"ל: בתד"ה בתולה וכו' שאינו דבוק. שיהיה פירושו עבד של עברי דאז הוי מלי שפיר למיתני העבד עברי אבל אינו דבוק ופי' עבד שהוא עברי וא"כ היה צריך למיתני העבד העברי וכמו בא אלי העבד העברי לצחק בי וגו' וזה אין דרך כו': בא"ד ומיהו גבי איש ואשה כו'. כיון דקאי פעם אחד אקרא קתני האשה: בתד"ה נשאת כו' כמו האיש מקדש. דה"כ פריך התם הכא דאשה נקנית ע"ש בגמרא ריש קדושין: בא"ד ה"א אפילו בע"כ. אבל בפ"ב בהאיש מקדש ליכא למימר בע"כ כיון דקתני מקודם האשה נקנית מדעתה אין משא"כ הכא לענין נשואין ה"א אפילו בע"כ כיון שמקודשת לו מקודם כ"ה שם בתוס': בתד"ה ליום הרביעי כו' אפשר לומר [דמשמע להו] דהתנא ע"כ העיקר בא להשמיענו ליום ד' לאפוקי להלאה דעל קודם יום ד' הו"ל טעמא דשקדו וא"כ משמע דמיום ד' והלאה לא ואף בליל ה' לא. ואדרבה כ"ש דעדיף ליל ה' דליכא למיחש כ"כ לאיקרורי דעתא לז"א דאדרבה כ"ש דאיכא למיחש לאיקרורי: בתד"ה שאם היה לו טענת כו' אלא שהוא בקי ומכיר כו'. בהא דנאמן לאוסרה עליו פריך לקמן פשיטא דשויא אנפשיה חד"א תיגנא כו' ומשני מהו דתימא הכא מיקם הוא דלא קים ליה וכו' ולזה מביא ראיה דודאי בקי ומכיר וכו'. אבל במה שלא נאמר דלמא משקר במזיד ע"ז אינו מביא ראיה גם ר"א לא מדבר בזה לכאורה. ועכ"פ ר"ס איירי באשת כהן או בפחותה מבת ג' כדלקמן בהדיא ועיין בר"ן שפירושו מיושב קצת יותר: בא"ד משום דזנות ל"ש כו' זנות דאתי לידי מיתה כו'. ולא משני זנות בכ"ג של בת אחותו דא"כ טפי הו"ל בת אחותו לא שכיח: בתד"ה ותנשא כו' לא בעי לשנויי וכו'. אמתני' ל"ק להו דצריך טעמא דטענת בתולים דאי משום ברכה תהיה נשאת בה' ונבעלת בו' דברכה דאדם עדיפא וק"ל: בא"ד ועוד ל"ל כו'. דהני ברייתות הם בחדא טעמא דשקדו דבתולה ובחדא טעמא דברכה והקשו על המתרץ. ועל הברייתא מכח קושיא אחרת. להך קושיא של ותנשא באחד בשבת אף דאת"ל שצריך לשקדו היה שני בהי' דברכה. ועוד לפי האמת [ק' על הברייתא] מה מכריחנו לטעמא דשקדו. והנה טעמא דברכה אצטריך ולא סגי בשקדו וטענת בתולים כדי שתהא נבעלת בה' ולא בד' דאיכא שקדו וליכא איקרורי דעתא בהאי פורתא. ושקדו וברכה לא סגי דא"כ תנשא בה' ותבעל בו' שנאמר בו ברכה דאדם דעדיף. [ולאתי' התוס' אף] טענת בתולים וברכה לא סגי דא"כ לא הוי עברינא ביום א': ע"ב גמ' ודלמא לאפוקי מדרבותינו כו'. ק' ס"ם נסתיים דאין אונס מדהתירום רבותינו כהי דמשום גט לאחר מיתה אין כאן דס"ל כר' יוסי זמנו של ט' מ"מ ליבטל גיטא מטעם אונס. י"ל דמת שאני דלא ניחא וכו' כדבסמוך רק למאי דרצה להוכיח מסיפא קודם שנחית להך סברא ניחא ליה למידק ממתני' גופיה דמ"ם אי מדייק נמ מעכשיו או מהיכא דכתיב בו זמן דהוי כמו מעכשיו לרבותינו ועדיפא טפי להוכיח מהיכא דכתב בפירוש מעכשיו דלכ"ע הוי גט וס"מ דאין אונס וכו' וק"ל: ברש"י בד"ה היא גופא קמ"ל כלומר כו'. דקשה אכתי ליתני אפילו חלה אינו גט וידענא במת במכ"ש מטעם אונס לז"א אפילו בלא אונס משום דאין גט לאח"מ: בתד"ה לפיכך וכו' בחלה קודם הגעת זמן כו'. ולפי"ז היכא דבעי מבעיא בחלה קודם הגעת זמן ומאי פשיט רב אחאי מהגיע זמן ולא נישאו דלמא התם בהגיע זמן וא"כ אירע אונס שחלתה שכבר נתחייב לה מזונות ולהכי אף דאיתנים והעיכוב מלדה מעלה לה מזונות אבל בחלתה קודם הגעת זמן שלא נתחייב מעולם במזונות אפילו בחלה הוא אינו מעלה לה מזונות ואפשר לפרש דודאי בחלה הוא לא קא מבעיא ליה אלא בחלה קודם שהגיע זמן דבחלה לאחר כך אמרי' שם ברח וה"ה חלה מעלה לה מזונות אבל חלתה היא מבעיא ליה בכל גוונא ופשיט ליה מיהא חדא [דהיינו חלתה לאחר זמן אבל קודם זמן נוכל לומר אף בחלה הוא אינו מעלה לה מזונות. והא דקא מבעי דוקא באת"ל חלה הוא מעלה לה מזונות חלתה היא מאי מבו"ס דרוצה למיבעיא בחלתה בין קודם זמן בין לאחר זמן] דהשתא נמי לא נפשט פירסה נדה שלא בשעת וסתה גם אין להקשות דמאי קמיבעיא ליה ללשון ב' תפשוט מהתם דדוקא עמד בדין שהגיע זמן חיובה אלא י"ל דארוסתו אגידא ביה טפי כמו לפ"ה (ודוקא) [ודוחק כל"ל] דמיבעיא ליה אי עמד בדין דוקא נקיט או לא דודאי דוקא נקיט כדקתני בהדיא שלשה חדשים ראשונים ניזונת משל בעלה מכאן ואילך אין ניזונת לא משל בעלה ולא משל יבם די"ל דשאני התם ייבמה שצריך העמדה בדין דמקודם מנ"ל שיכנסנה. או שמא אחד מהאחין יחלוץ לה או ויבמה וכה"ג. וקשה לי לפי' [התוס' נהי דהא ל"ק] ליתני רבותא אפילו חלה דכי ברח מחמת מרדין הוי אונס כחלה. אבל לאיכא דמבעיא ליתני אפילו חלתה או ברחה דהוי רבותא טפי דאפ"ה מעלה לה מזונות אלא י"ל גם לפירושם דארוסתו אגידא טפי כמו לפ"ה ודוחק לומר דבחלתה היא מבעיא ליה נמי לברייתא ואפשר דנקיט ברח דאיירי בין באונס בין בפשיעה משא"כ פשיעה גבי דידה אין מעלה לה מזונות: בא"ד ולפירושו אין להקשות כו'. אפ"ל דרש"י מפרש שפיר דהאמת הוא כלישנא קמא דבגמרא ולאיכא דבעיא מבעי ליה פי' ברח מחמת אונס וה"ה חלה לא ברח בפשיעה דוקא ועיין לקמן דף כ"ז ריש ע"ב בתוס': בתד"ה מת הוא דאינו גט כו' הא חלה וכו'. וכפירש"י דאי ס"ד חלה כו' ניתני חלה כ"ש מת שהוא אונס גדול. ק' למה להו לפרש כן לא יהא מת אונס כלל. ואף כי אסיק אדעתיה דבהאי אונס דמת לא ניחא ליה דתבטל גיטא. מ"מ למאי קתני מת אינו גט אי לאו לדייק חלה ה"ז גט דלגופא דאין גט לאחר מיתה לא אצטריך דמרישא שמעינן לה וכה"ג מפרש רש"י גופיה בהיא גופיה קמ"ל כלומר וכו' לאו לדיוקא וכו'. ואפ"ל דהוצרכו לפרש כן. דל"ת דמרישא שמעינן דאין גט לאחר מיתה. והך מציעתא אתי לאשמעינן דאונס מבטל גיטא ומטעם אונס נמי אינו גט וכ"מ היכא דלא הוי גט לאחר מיתה כגון במעכשיו אפ"ה אינו גט משום דיש טענת אונס בגיטין וכ"ת הא קתני סיפא מעכשיו אם מת ה"ז גט השתא אכתי לא נחית לדיוקא מסיפא ומדקדק מרישא כל מה שיכול לדקדק וא"ל דלמא לעולם אסיק אדעתיה הך סברא רק ידע דא"א לאומרו דה"א מדסיפא הוי גט מ"מ דלקושטא נשאר סברא דאונס דמת לא מבטל גיטא (ג) לכך כתבו דאי חלה נמי אינו גט וטעמא דהכא אינו גט משום אונס א"כ לאשמעינן חלה דהוי אונס מועט כו' אע"כ לדיוקא נקיט דחלה הוי גט ואינו אונס לבטולי גיטא: וא"ל דהו"ל לתלמודא לשנויי כן מכח של"ת דלא ניחא ליה דתבטל כו' להכי קתני מת לרבותא דאפילו אונס דמת מבטל גיטא אע"ג דה"א דלא ניחא ליה וכו' דהא ע"כ לפי האמת הך סברא דלא ניחא דתבטל כו' קיימא מדסיפא מעכשיו ה"ז גט וק"ל: בתד"ה ודלמא כו' ואתי לאשמועינן תרווייהו דיש אונס כו'. כתב מוהר"ם משום דכיון דלסברא דהשתא גט זה פסול מב' טעמים דיש אונס ואין גט לאחר מיתה וכיון דהתנא דינא אתי לאשמעינן ואנן חד מנייהו נמי לא שמעינן מינה דבכ"א מנייהו י"ל דלא מטעם זה פסול אלא מאידך טעמא ולא הו"ל למיתני הך בבא כלל דאית ביה תרי פסולין ולא שמעינן מאיזה טעם וקאמרי דשפיר שמעינן מיניה תרווייהו וכו' ע"כ. ויותר נראה דקשה להו למה שאמרו היא גופיה קמ"ל דאין גט לאחר מיתה א"כ איך תליא זה בתנאי אם לא באתי וכו' נימא כפשוטו ה"ז גיטך [לאחר מותי] ואף שפירש"י לאשמעינן היא גופא ואפילו בלא תנאי מ"מ הו"ל לאשמעי' במתני' אפילו בלא תנאי בשלמא אי אין אונס וכל עצמות התנא בהך בבא לדיוקא אתי דחלה דומיא דמת הוי גט נקיט תנא שפיר תנאי. לז"א לאשמעי' תרווייהו וכו' ואף [למאי דאמר לקמן] דבא לאשמעי' לאפוקי מדרבותינו מ"מ יכול להורות בלא תנאי ובדכתב בו זמן דאין תלוי בתנאי כדמשמע ממ"ש התוס' בסמוך בד"ה דלמא לאפוקי אבל מרישא לא שמעי' לאפוקי מדרבותינו דאיכא לאוקמי כשאין כתוב בו זמן וכו': ויש לראות לפי האמת דנסתיים מסיפא דאונס דמת ע"כ לא מבטל גיטא מדהוי גט במעכשיו משום דלא ניחא ליה וכו' א"כ נידוק ממציעתא דאין אונס וכו' ונקיט מת לדיוקא דחלה הוי גט ולהכי נקט תנאי דאי יש אונס וקמ"ל דאין גט לאחר מיתה ולאפוקי מדרבותינו לא הו"ל למינקט תנאי דא"ל לאורויי נמי דיש אונס [כתי' התוס'] דהא קושטא הוא דבמת אין אונס ואפ"ל דודאי במעכשיו הוי גט מטעם דלא ניחא ליה כו' דרוצה שיהיה גט לאפרע ולא תיזקק ליבם אבל בלא מעכשיו ישנו ב' טעמים לפסול משום דהוי גט לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה ואת"ל יש גט לאחר מיתה מ"מ פסול מטעם אונס כיון דמ"מ זקוקה ליבם שאין גט חל עד לאחר מיתה ואז כבר זקוקה ליבם ואף דלגבי מת אין נ"מ השתא דממה נפשך בלא מעכשיו פסול מטעם אין גט לאחר מיתה ובמעכשיו כשר ואף הך אונס דמת לא מבטל משום דלא ניחא וכו' מ"מ נ"מ לשאר אונס כחלה דפסול משום דיש אונס ובזה ניחא דל"ק כלל מסיפא אמ"ש לעיל דהכתי לא אסיק רבא ועיין (ד): ומ"ש מוהר"ם יל"ע ופירש למאי דמסיק לאפוקי מדרבותינו לא שמעי' מיניה אלא הא דאין גט לאחר מיתה עד כאן לא אבין למו. א' דזה הודילמא לעולם אימא לך פי' והא גופא ס' סמך עצמו אהודילמא לאפוקי מדרבותינו אף

באור

(א) הוא הוספות הגאון המחבר לתוך דברי הר"ן. ואולי כוונתו דהר"ן נקיט ראייתו מהא דתנן אלמנה מן הנשואין כו' אע"פ שיש לה עדים שלא נסתרה ובאמת בברייתא ליתא שם אלמנה מן הנשואין רק ת"ר כנסה ראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה וא"כ יש לומר דפי' כנסה לשם נשואין אדעתא דליתייחד עמה ויש לה עדים שלא נסתרה. ומזה יש קצת ראיה להיפך מדנקיט כנסה לשם נשואין ולא נקיט אלמנה מן הנשואין כבמתני': (ב) תיבת לא אף שהיא כתובה גם בנוסחאות הר"ן שלפנינו מ"מ נראה יותר מסמיכת הענין וקיצור הדברים שט"ס הוא וכוונתו לפי המנהג לשונו דאף דחופת נדה שמה חופה מ"מ כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר וכן נמי המנהג לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה אף שלפי הדין יחוד מותר קודם כתיבת הכתובה כדמוכח למעלה. וראיה מדברי ר"א למיבעל ולא שאיל אי כתיבא כתובה:

(ג) וע"כ דאינו אלא מטעמא דאין גט לאחר מיתה וזה כבר אשמעינן מרישא אע"כ דלדיוקא אתי הא חלה ה"ז גט. והתירוץ חסר. ואולי דאי לא הוי פשיטותיה ממציעתא רק משום דידע הכרח מסיפא דבמת אמרינן לא ניחא ליה כו' א"כ לא הוי פשיט מידי בתר הכי מסיפא ופשיטות הראשון סותר פשיטות השני. ולקמן בתוספות בד"ה ודילמא בדבור ויש לראות כו' נראה דמיישב זה לפי מה שהגהנו שם: (ד) מן מ"ש ובזה ניחא דל"ק כו' עד לבסוף אינו מובן כלל. ונראה לעין כל כי הוא מוטעה ומשובש והיה נראה לכאורה להגיה וכצ"ל ובזה ניחא דל"ק כלל אמ"ש לעיל דהכתי לא אסיק אדעתיה דבמת כו'. ור"ל דל"ק מה שהקשה לעיל בד"ה מת כו' בוא"ל דלמא לעולם אסיק אדעתיה דבמת לא ניחא ליה דתפול קמי יבם רק ידע דאי אפשר לומר לס"א מדבסיפא הוי גט ס"מ כו'. וכמ"ש כאן ניחא דאף דמסיפא מוכח דבמעכשיו אונס

שי"ל שכ"א הוא קושיא באפי נפשיה מ"מ מי דוחק אותם לכך [דכי היכי דיתיישב בתר דיוסיק לאפוקי מדרבותינו אף דלא נשמע תרוייהו . רק הא דאין גט לאחר מיתה כך י"ל כהי' קמא דסמיך עלה דתי' בתרא] ועוד היאך תלוי לאפוקי מרבותינו בתנאי לפי' התוס' [דלפירש"י מסיק הגאון לקמן דתלוי בתנאי] הא כתבו בסמוך אבל מהאי דרישא וכו' וכמ"ש לעיל. (ה) ואפשר לומר דמ"ש בסמוך דמרישא לא שמעינן לאפוקי מדרבותינו כו' אין ר"ל אבל ממציעתא שמעי' מכח משנה יתירתא [דבאמת גם ממציעתא לולי דמיירי בתנאי לא שמעינן לאפוקי דאפשר דליכא זמן . ומיהורא לא שמעי'] רק בזה דנקיט תנאי הורה לן זמן דכי' אם לא באתי מכאן יום פלוני עד יב"ח א"כ בהכרח כתוב בו זמן של היום יום הכתיבה דאל"כ מנא ידעי' אימתי כלו היב"ח דא"ל שכתוב בו היום שיבא א"כ הו"ל לומר לר"ח פלוני ולא הו"ל למתני' להזכיר מכאן עד י"ב חדש [א"ו מכאן יום פלוני עד יב"ח כך יש ליישב דברי התוספות ול"ק אמהרש"א די"ל גם תוס' ס"ל דלא מוכח כ"א מחמת דנקיט תנאי] וק"ל : **בתד"ה** ולמא לאפוקי מדרבותינו אבל מהאי דרישא כו' והא דאמרי' ג' גיטין פסולין וכו'. הפ"ל שרש"י מיישב זה . דתקשי במ"ש רש"י בד"ה זמנו של שטר מוכיח עליו . לא לחנם נכתב זמנו כו' הא צריך לכתחלה לכתוב זמן בו דאי א"ה לא תנשא ודלמא להכי כתוב בו זמן . אף די"ש לדחוק לומר לא לחנם נכתב בו זמן ה"נ דהוי שני בשבוע שנה חודש ואף לשיטת א' של תוס' שכ' נשאת כו' [דלכאורה לא זשקי אדעתייהו הא דשבוע שנה כו' . י"ל דבאמת גם בתירוץ הראשון כתבו להכי דשני בשבוע שנה]. רק החילוק שבין התירוצים דלראשון איירי רישא דמתני' באין כתוב בו זמן כלל ולשני בכתוב בו שבוע [אבל באמת לב' התירוצים סברי התוס' דבכתוב זמנו ביום מיוחד שפיר הוי זמנו מוכיח עליו מדלא כתוב בו שבוע] וזה פשוט . אבל נראה יותר דעת רש"י ז"ל דלאו לחנם נכתב בו יום הכתיבה אם לא להודיע שמעכשיו מגרשה אם לא יבא דאי לא משוי גיטא עד יב"ח למה כתב זמן של יום כתיבת הגט בתוכו לכתוב אם לא באתי לר"ח פלוני יהא גט דהשתא נמי הוי זמן בתוכו . והזמן שיתקן הוא להודיע אימתי נתגרשה וחל הגט אי לשעם שמא יחפה או פירי א"ו כוונתו מהיום ולהכי איצטריך ליה למיכתב זמן מהיום וק"ל . ובזה מיושב קושית התוס' דאי מרישא לא שמעי' לאפוקי דאף דכתוב בו זמן אין מוכיח עליו שמגרשה למפרע מהיום דהא אצטריך למיכתב זמן שתנשא לכתחלה ולא היה אפשר למכתב זמן לכשימות דמנא ידע מאי אמרת דלא הוי צריך למיכתב זמן כלל כיון דכתוב בו לכשימות הוי זמן שפיר ול"ש שמא יחפה כו' כ"ש דלא הקשו התוס' מידי מרישא [דפשיטא דמאי איירי בלא כתוב בו זמן כלל כיון דא"צ למיכתב בו זמן כלל] ודו"ק : **בתד"ה** ודלמא מת דוקא וכו' וא"ת בפרק מי שאחזו וכו' . לא תפסו בפשטא דמתני' [ארבא דס"ל אין אונס וכמו שהקשו התוס' בסמוך באמת] דלמאי דס"ל אין אונס משום דאסיק אדעתיה האונס ואפ"ה נתן גט ודאי דאיכא לאיפלוגי בפשיטות דאונסא דאכלו ארי לא אסיק אדעתיה אבל למאי דקאמר עתה די"ש אונס משום דלא אסיק אדעתיה שיארע אונס ולהכי חלה אינו גט ואפ"ה מת הוי גט משום טעמא דאמן שהדי אילו אסיק אדעתיה שימות אפ"ה היה נותן גט וא"כ באכלו ארי נמי אף דודאי לא אסיק אדעתיה מ"מ אלו אסיק אדעתיה לא הוי ניחא ליה לבטולי גיטא בהכי משום דלא ניחא ליה כו' ותי' דאף בזה כיון דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה שירצה כו' משא"כ במת אע"ג דלא אסיק אדעתיה שיהיה וסבר שלא יעלה ושלא יבא מ"מ אסיק אם יארע שיהיה שיהא גט . ובזה א"ש מ"ש דל"ש כלל דלא הו"ל כלל . ואף ששכיח כחלה הא חלה נמי אינו גט ודוקא בסמוך היה צריך לחלק בין ג' אונסים . ל"ש כלל כו' אלא דאי שכיח כחלה ודאי היה גט משום דלא ניחא כו' כמו במת דהוי כשכיח דחלה ושניהם ל"ש כ"כ מדחלה אינו גט דלא אסיק אדעתיה [אפ"ה במת הוי גט] וק"ל :

דף ג ע"א בהא דלא תנן במתני' טעמא דאלמנה [וכן טעמא דשקדו אבתולה דלא נישאת ליום א'] עיין בר"ן באורך ועל תי' האחרון [שתירץ דלולי טעם דטענת בתולים לא היו מעכבין הכנוסין מטעם שקדו הן דבתולה הן דאלמנה אך מאחר שהוצרכו לקבוע משום טענת בתולים יום מיוחד קבעו גם באלמנה משום שקדו ובבתולה ביום ד' דוקא] יש לי להשיב מהא דאמר ל"ש אלא מתקנת עזרא ואילך כו' ופריך הא בעי שקדו דמשמע אע"ג דליכא טעמא למיקבע יום משום טענת בתולים דקביעות כל הימים שוים אפ"ה קבעו יום ד' משום שקדו ובעי דוקא דטרח ליה . ודוחק לומר דמשום טענת בתולים אינה נישאת ביום ו' כיון דאין דנין בשבת [וא"כ איכא קביעות יום] מיהו ז"א דודאי מתחלה לא היו מתקנין רבנן שקדו אי לאו שהוצרכו ליחד יום משום ט"ב אבל השתא לבתר דתקינו משום שקדו התקנה קיימא אף היכא דלא שייך משום טענות בתולים (ו) : ובזה מקושר היטב קושיא של והא בעי' שקדו במאי דמפרש אי איכא ב"ד האידנא כו' משא"כ אי קאי לקודם תקנת עזרא וק"ל : **גמ'** דטרח ליה כו'. לפי"ז צ"ל הא דקאמר ל"ש אמתני' דבתולה נשאת ליום הרביעי היכא דטרח לי' דומיא דקודם תקנת עזרא ולאחר תקנת עזרא אי איכא בתי דינים קבועים דנשאת בכל יום דאיירי בדטרח ליה וכיון דטרח ליה נשאת נמי ביום א' [אף מתקנת עזרא ואילך דליכא ב"ד קבועים] וק"ל : **בתד"ה** וסברה כו' . בתחלה באו ליישב כיון דמן הדין ספק איסורא לחומרא למה קרי להו לטועות לז"א דמן הדין כו' וא"כ קשה למה קרי לאותן שאין מחמירין על עצמן פרוצות וכתבו דל"ג וסברה כו' : **ומ"ש** וא"ת וכו' . אפשר להסביר דמה הועילו חכמים בתקנתן (ז) אכתי לטועות יענגו דיתלי מה שלא בא משום דמת וכן משום פרוצות זימנין דמת ולא הוי גיטא משום דאין גט לאחר מיתה ותאמר לא מת כו' : **ומ"ש** ומיעגנא כו'. ואע"ג דממה נפשך אי לא מת הוי גט ואי מת הוי אלמנה מ"מ מספק אי אגידא ביבם או לא נשארה עגונה דדלמא מת וזקוקה ולא הגטא או לא מת והוי אשת איש : **בתד"ה** תינח כו' . באו לתרץ דמ"מ אף דקידש בכספא מה יפה על כל ביאות שבא עליה לזה חילקו דשאני בכספא דהפקר ב"ד הפקר כו' וממילא נמשך הבעילות זנות מה שאין כן בביאה היאך יפקיעו ביאה של מצוה כו' ועיין בח"ש מ"ש כאן ושם בגמ' : **בתד"ה** איכא דאמרי כו' וקשה לר"י כו' אכלו ארי כו' אלמא כו'. אע"ג דלעיל כבר הקשו זו הקושיא בעצמה ותי' דבאונס ל"ש כלל כו' מ"מ לעיל לא צריך רק לחלק בין שני מיני אונסין . אבל עתה בתר דאתיא לשמואל כו' ומשני דאונסא דשכיח שאני ומת וחלה מיקריא ל"ש א"כ צ"ל דאכלו ארי גרע מהך ל"ש וג' עניני כו' : **ומ"ש** המהרש"א דבלא פסק דר"ת ל"ק [מהא דאכלו ארי דנוכל לומר דהא דאמר רבא אכלו ארי קאי כלישנא בתרא דרבא]. הא מ"מ קשיא דרבא אדרבא ודוחק לומר דלישנא קמא ס"ל דלא אמר רבא מעולם : **ומ"ש** [הרא"ם] ופרוצות נמי לא יאמרו כך כו' האי לישנא אינו נכון ואינו מובן [דאדרבה כיון דאינו שכיח כלל פשיטא דיאמרו הפרוצות דלא אכלו ארי] ולשון התוס' מדויק שפיר כיון דל"ש אונס כה"ג ל"א להאי חששא שמא יארע אונס כי האי ואינו גט [והפרוצות יאמרו שלא אירע אונס] : **בתד"ה** שבתי דינין כו' וכי קודם תקנת עזרא לא היו מקיזין כו' . ואפ"ל במאי דאיתא התם הטעם שאין מקיזין שמזכירין לו עונותיו לומר זה סומך על זכיותיו כמו שאמרו ג' מזכירין כו' קיר נטוי כו' דהו"ל ללכת דרך אחר נמצא דוקא לאחר תקנת עזרא שהיה יכול להקיז בשאר ימים נראה כסומך על זכיותיו ומקיז ביום שקבועין הב"ד משא"כ קודם תקנת עזרא שקביעות כל הימים שוה ומה לו לעשות : **בתד"ה** אשה כו' תהא כאלמנה כו' . ולא תקשו כפשוטו כו' משום ברכה דדגים דהאי כבר כתבו לעיל דאינו אלא עצה טובה אבל באלמנה אסיק בתחלה אדעתייהו כיון דברכה דאדם עדיפא קבעו יום : **בא"ד** ובתולה דלא שייך ה"ט כו' דליכא למימר למחר משכים כו' . עיין בזה לקמן דף ז' בבחור שנשא אלמנה ז' לברכה וג' לשמחה ע"ש [והוא קושית מהרש"א לקמן דף ז' ע"ש מה שתירץ] : **בתד"ה** אי איכא בתי דינין כו' דמ"מ אינה נישת בששי כו' . גם ביום השבת אינה נישת דע"י החופה זכה במציאתה ובמעשה ידיה והו"ל כקונה קנין בשבת . ובירושלמי הלין דכנסין ארמלין בע"ש צריכין למיכנס פי' יחוד של ביאה מבעוד יום שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחודה של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמ"י הלכך צריך להתייחד עמה בע"ש מבע"י הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופה כו' עכ"ל המהרש"י :

ע"ב ברש"י בד"ה מאי שקדו כו' אי משום דאמר שמואל לעיל לית לן לאותבי' כו' . אע"ג דשמואל מכח קושיא אמרו מ"מ הא אפשר לתרץ מטעם אחר לא הכנסה באחד בשבת משום ברכה : **ברש"י** בד"ה נעקריה ויתקנו להם ימים אחרים . אפשר שנתכוין למ"ש התוס' דלהכי לא משני תקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרי' כדבסמוך דלא מיעקר תקנתא דרבנן לגמרי. ומיהו בלא פירושם י"ל כיון דלפי שעה איכא ודאי סכנת נפשות אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש משא"כ בסמוך : **בתד"ה** ובשני וכו' שיש סכנה אף ביום ג' כו'. וכיון דס"ם משום סכנה הוא מה לי דעקר מיום ד' ליום ג' או מיום ג' ליום ב' ולהכי פריך התם נהגו כו' כפירש"י . משא"כ לפירוש התוס' דמלתא באפי נפשיה היא ונהגו העם בג' ה"ה בב' שרי רק שנהגו כן ואף שהסכנה אינו רק על יום ד' עקרינן ב' ימים כדמסיק ואם מחמת האונס מותר [והיינו אף דהאונס היה ביום ד' אפ"ה מותר] אף בב' ולהכי פי' [התוס'] בסמוך התם בשליש נהגו ואורויי לא מורינן אף לעקור יום א' והכא מותר לכתחלה אף לעקור ב' ימים : **ומ"ש** בסמוך בד"ה איספרווא דידיה בג' אתי אין לתמוה כו' ומשום סכנה לא עקרינן אלא יום אחד כו'. [דזה קאי לפירש"י ולפי מ"ש כאן אליבא דפירש"י שניהם שוין דמה לי עקירה מיום ד' לג' או מג' לב' דהא איספרווא ביום ג' בא] משום דלפי האמת דואם מחמת האונס י"ל סעודה ובשני לא יכנוס קאי אדלעיל לפי' הקונטרס פי' לגמרי לא יכנוס בב' אף שיש סכנה מלכנוס בשלישי רק אם מחמת אונס סעודה שרי אף בב' אבל מחמת סכנה לא . כן משמעות הברייתא לפרש"י . [דלא הוי' הרילב"א כן אלא מחמת דלא תיקשי לפי מה דסבר דאונס וסכנה חדא הוא והקשי רישא לסיפא] לזה כתבו אין לתמוה כו' . ולפירוש ר"י דאף בב' מותר משום סכנה . רק נהגו בשלישי ודבשני לא יכנוס מלתא באפי נפשיה כו' מ"מ קשה גם כן מחמת סכנה נהגו אבל אורויי לא מורינן ומחמת סעודה מותר וצ"ל נמי כתי' לפירש"י דבעילת הגמון שכיח כו' ודו"ק : **בתד"ה** ולדרוש כו' וא"ת כו' . ואקרא לא קשה דהקרא והיא לא נתפשה מיירי רק דאנוסה שריא לבעל אבל מ"מ תהרג כו'. ולא ק"ל [מאי פריך] ולדרוש דאונס שריא הא הוי פרהסיא דודאי י"ל קרקע עולם היא כדמשני תלמודא גבי אסתר דליתא חילול השם כיון דלא מעשה קעבדי . אבל מצד איסורא בלא חילול השם רק דחמיר איסורייהו דעכו"ם גלוי עריות וש"ד וחייב להרוג א"ע לא ניחא להו לחלק בהכי . ואפשר דני' בגמ' תהרג ואל תעבור עיין כאן במהרש"א ובתוס' ס' י"ה באורך : **בא"ד** ובפ' מצות חליצה דפריך כו'. עי' בזה בתוס' י"ה : **בתד"ה** ולדרוש להו דאונס שרי כו' . דבריהם נראין פשוטים שמפרשים דפריך ולדריש דהשתא דנהגו לכנוס בג' ולא מיחו אמאי לא מיחו יקיימו תקנתא דרבנן להכנסה דוקא ברביעי ולא יבא סכנה ממנו דלדרוש להו דאונס שרי . והשתא משני שפיר דלהכי הניחו מנהגם על יום ג' משום פרוצות דשמחים בדבר שילקחו להגמון תחלה וכיון דלגבייהו הוי רצון נאסרו על בעליהן [ובאמת בין נדרוש ובין לא נדרוש לא יתוקנו הפרוצות] להכי הניחום ליכנוס בג' דהשתא לא אתי ההגמון כלל והשתא מתוקנים תרוייהו לטועות ופרוצות ול"ק וכי משום פרוצות לטעות יהרגו וגם אין מקום לקושיא הראשונה דהשתא נמי דלא כו' דהשתא דהניחו על ג' ולא דרשו לא יבא ההגמון כלל . א"כ משום כהנות הניחו מנהגם דאף דלדרוש לגבייהו הוי סכנה . וכ"ת יקשה פ"ם מתחלה קודם שנהגו אמאי קרי ליה סכנה הא לא היה סכנה משום דלדרוש להו כו' י"ל משום כהנות דלגבי דידהו הוי סכנה ובאמת הייתו דורשים להם ואפ"ה היה להם סכנה והמקשה למאי דלא ידע זה [משום כהנות] עדיפא פריך לפי האמת אמאי לא מיחו בידם . או דתיכף שנגזרה קודם הדרשה היה סכנה [ובזה מתורץ גם המקשה דלא ידע מכהנת ועפ"י האמת בלא כהנת] ועוד דאפשר דהוי ס"ל דדלמא להכי הוי סכנה משום דאיכא אחד מני אלף דמחמירים על עצמן ומוסרים נפשייהו לקטלא [אף לאחר הדרשה] להכי הוי קרי סכנה משא"כ משום אותן מחמירין שלא כדין לא הו"ל להניח מנהגן ולעקור תקנתא דרבנן [ולהכי פריך ולדרוש כו' כנ"ל . אבל א"ל דפריך ולדרוש אקודם שנהגו [והוא האין לפרש שבתוס'] וה"פ מדקרי לי' ומן הסכנה ש"מ דלא היו דורשין דאונס שריא דא"כ לא היה סכנה [ולהכי פריך] ואמאי היה להם לדרוש להו כו' וא"כ יהיה משום פרוצות תירוצא להך קושיא [דלכך לא דרשו להם] וז"א חדא דא"כ איך הניחו הדבר בסכנה לגבי לטועות במה שלא דרשו משום פרוצות [הוא הדיחוי שניה שבתוס' על האין לפרש] ועוד [הוא הדיחוי הראשון] מה הועילו חכמים במה שלא דרשו אי משום שיעשו ברצון וכיון דלגבייהו הוי רצון אף שנעשה ע"י אונס הגמון אסורות לבעליהן הא השתא נמי במה שלא דרשו להם וסברו אונס אסור הא לא מסרו נפשייהו אף שסברו אונס אסיר כמו רצון ואכתי נאסרו דהא רצון הוא לגבי דידהו ואדרבה לד כ"ש הוא דבלא הדרוש אין כאן צד היתר להו דאף אונס סברי דאסירי לבעליהם וכיון דלית להו צד היתר ונפשייהו ודאי לא מסרו א"כ עפי מזנה ברצון דמ"מ אונס או רצון משא"כ בדדרשו להו דאונס שרי יש להן צד היתר וק"ל . ומ"מ פריך שפיר לפי' התוס' וליעקרי' דאף דדרשי' להו [ואפשר דדרשי להו באמת] ולא הוי סכנה לגבי לנועות (ח) מ"מ הוי סכנה לגבי כהנות לנועות : **בתד"ה** בשלישי כו' דא"כ יכנוס בד'. לפירש"י דאתי ותליף בו ביום גופיה מיחא ולפירש"י

ב א ו ר

אונס דמת לא מבטל גיטא מ"מ בלאו משכביו ומת י"ל דפסול מתרי טעמא או משום גט לאחר מיתה או אף די"ש גט לאחר מיתה וזקוקה ליבם בטל מחמת אונס וכ"מ לחלה . ולהכי לא מני התוספות לפרש דע"כ אין הפסול רק משום דאין גט לאחר מיתה וזה כבר נשמע ברישא וע"כ דלדיוקא אתי חלה ס"ז גט . דהא י"ל דלא מיותר דאשמעינן דפסול נמי מחמת אונס ובחלה נמי אינו גט . אך מ"מ יש לדקדק קצת דלמה להו למימר ליתני מה וכ"ש חלה דלא אסיק אדעתיה כו' דאף דאסיק אדעתיה וידע מסיפא דאין ה"א כלל דבודאי אין אונס דמת מבטל גיטא א"כ ליתני חלה דהא למת אין כ"מ כלל אע"כ מת דוקא : (ה) לכאורה היה נראה לומר בזה דאפשר דגם מהרש"א נתכוין לקושית ויש לראות שכתב הגאון לעיל דכי מסיק לאפוקי מדרבותינו ע"כ דידע דבמת לא ניחא ליה כו' דאל"ס תפשוט מדרבותינו כמ"ש הגאון לעיל בגמרא א"כ לא אתי לאשמעי' הך די"ש אונס : (ו) לכאורה קשה מנ"ל להגמרא להקשות במה אף שכבר ניתקן תקנת טענת בתולים מ"מ כשתא בנתבטל התקנה משום טענת בתולים לא נעינן קביעות יום משום שקדו . וגראה דהר"ן מפרש באמת הא דפריך בתר הכי מאי שקדו דלא כפירש"י דהא באמת כבר הוזכר שקדו בדשמואל רק דקושיא הוא מאי שקדו מהיכא מוכח דאפילו בנתבטל טעם טענת בתולים נשאר קביעות יום משום שקדו לחוד ומשני דתניא כו' ובשני לא יכנוס דפירש"י שיהיה טורח מיהא שני ימים משמע דאילו משום איקרורי דעתא אין כ"מ בין יום א' או שני ימים ומכיון שנעקר יום ד' או איכא איקרורי דעתא בשלישי כבשני ואפ"ה בשני לא יכנוס משום שקדו אלמא דנשאר תקנת שקדו אף שנעקר טעם טענת בתולים . ולכך הוצרך נמי הגמרא להביא סיפא דברייתא דמן הסכנה ואילך כו' ובשני לא יכנוס כו' דהוא עיקר הראיה . אא"כ מגלגי כפי' פי' הגמרא בהכי : (ז) אין רצוני לומר דלא ניחא ליה לפרושי קושית תוס' כפשוטו דאמאי לא תקנו נמי באונס דמת שיהא גט משום לנועות ופרוצות משום די"ש לספק בתקנה זו ומש"ה הוצרך להסביר דקושיתם הוא מה הועילו כו' שהרי התוס' כתבו בהדיא דיתקנו דיהא גט רק דבא להסביר בהמתקה יתירה ולהוסיף חיזוק לקושיתם דיקשה דיהא גט . דאי לא נמצא דלא הועילו אף בתקנה זו : (ח) דא"ל דפריך וליעקרים ליום ד' משום פרוצות דשמחים

דלתי והליף לאחר ד' ואתי וקבע ימים רבים קשה יתרן דאתי סר לבא בנ' :

דף ה ע"א ברש"י בד"ה לנוהר המכיב כו' שאין משתה אלמון באלמנה כו'. לפי"ז כדבעי מאי בינייהו הימ"ג בחור שנשא אלמנה איכא בינייהו דמשום שקדו ליכא כיון דז' לברכה ועיין (ט) :

דף ו ע"א גמ' או הלכה כר"ש כו' אהנב"י כו'. פרק קמא דעירובין דף ח' משמע דלרנב"י מיקרי חלוקה האחרונה מהאיבעיות [דהיינו נימא הלכה כר"י בדבר שא"מ וכר"ש במקלקל בחבורה] ב' חומרי דסתרי אהדדי כיון דס"ס לכ"ע לר"י ור"ש אי מקלקל בחבורה הוא ולהנאת עצמו צריך שרי ע"ש :

פירקא דפתח פתוח

דף ט ע"א גמ' האומר פתח פתוח מצאתי נאמן כו' פירש"י ותוס' וטענת דמים כו'. אבל אחרים כתבו שאין הדמים ראיה ואע"פ שנמצא דם אסורה עליו ותולה ... ניפור והפילו מישמשו שושבינים תלינן בדם האדים דמ"מ איהו קים לי' בפ"פ ... ירושלמי עיין בר"ן : שם תנינא כו'. למאי דס"ל השתא דודאי קים ליה בפ"פ ... תנינא ממתני' דידן דהא דנאמר דמסכים לב"ד היינו בדטעין טענת דמים כדמשני ... ס"מ דנאמן על עצמו לשויא חתיכה דאיסורא (י) די"ל כפירש"י במתני' וע"י הקול ויתברר וכו' אבל הוא אינו נאמן ומ"מ אביי מייתי שפיר ראיה למאי דמסיק ... הוא דקים ליה ע"ז מייתי ראיה אי לאו דקים לי' לא היה הקול יוצא ולא לענין ... וכמ"ש התוס' לעיל במתני' בד"ה שאם היה כו' [לתירוצא קמא לפירש"י] ולזה ... קשה ממתני' אהיך מימרא דר"א דאין אשה נאסרת כו'. וכ"ת ס"ם ממתני' ... בפ"פ דע"י עדים נאסרת [אף בלי קינוי וסתירה] הא באמת קאמר בסמוך ולטעמיך ... כו' : שם וכ"ת מעשה שהיה כו' איבעית אימא גט כו'. דוחק לומר שמגיה ... ר"א : ועוד שהוכ"ת אינו תלוי בהיך מימרא דר"א רק במימרא דהכא ודברי ... רחוקים ואין להם מקום ואם נפרש השתא וכמעשה שהיה בפשיטות ותרתי קאמר ... קינוי וסתירה וכמעשה שהיה נמי דהיינו או ע"י עדים לפרש"י או ע"י פ"פ וכפי' התוס' ... מוהר"ם. וז"ל דודאי למאי דבעי למימר דאפילו בידוע לאדם שזינתה אינו רק שלא ... אינה נאסרת לו כגון בפ"פ אלא בקינוי וסתירה דוקא ע"כ וכמעשה שהיה ליתא ... ותסברא כו' והולך הגמרא לדחוקי ממעשה שהיה כו' אך עתה דקאמרי' דבפ"פ ... נבעלה אית לן לקיומי שפיר כדקאמר וכמעשה שהיה ותרתי קאמר ר"א דהאשה ... נאסרת בקינוי וסתירה ע"י עד א' בטומאה וכן נאסרת בלא קינוי וסתירה אלא כעין מעשה ... שהיה דודאי היה לו שנבעלה וכגון בפ"פ שנבעלה ברצון והא קאמר כיון דבפ"פ נאסרת כעין ... שהיה דודאי נבעלה א"כ במעשה שהיה גופיה אמאי לא אסרוה וקאמר דהתם לא ... משום דאונס הוה ואיבעית אימא כו' אבל בדוכתא אחריתא כמעשה שהיה דודאי ... אם הוא ברצון ולא נתן לה גט נאסרת שפיר כגון בפ"פ ותו לא מידי עכ"ל וזהו ... לפי' התוס' [וכדנקיט בלשונו כמעשה שהיה דודאי היה לו שנבעלה וכגון בפ"פ] אבל לפ"ה ... שהיה דהיינו עדים ופ"פ כעדים דמי. אבל לדעתי זה הפשט אינו אמת דלפ"ה ... מתיב בתחלה ותסברא מעשה כו' ועוד מי אסרוה למה הבין כן מדברי המקשה ... המקשה ידע לפרש וכמעשה שהיה דהיינו עדים ומקשה אבל פ"פ לא דאפי' ראוה ... ולא הו"ל לבעויי אלא פ"פ כעדים דמי. ב'. [הא דאמר] ה"ק אין אשה כו' אלא ... וקינוי וסתירה בע"א [ואמאי לא ביאר במה נאמר ה"ק דכמעשה שהיה פי' גם ... שהיה דהיינו עדים גם למה נקיט אלא בבני עדים תחלה דנכלל במה שאמר בתר ... כמעשה שהיה] הכי הו"ל ה"ק אין אשה כו' אלא בקינוי וסתירה בע"א וכמעשה ... שהיה דהיינו עדים [נמי] ופ"כ כעדים דמי. א"נ אין זה ענין כלל לפרש כן כיון דמעשה ... שהיה באמת מותרת היה אף שהיה מטעם אחר [והדע דמאי פריך ועוד מי אסרוה ומאי ... קושיא דלמא משום אונס או גט לא אסרוה ושפיר קאמר וכמעשה שהיה אם נניח שהיה ... קינוי וסתירה. היא הגה"ה מגוף המחבר] ועוד דמה לו לתלות במעשה שהיה. ולפי' ... התוס' דקאמר שפיר והסברא דוכמעשה שהיה ע"כ אין פי' עדים דהא לא ראו כמכחול ... בשפופרת ופ"פ לא ידע המקשה לפרשו דא"כ לא מקשה מידי ולה"ק שפיר ותסברא כו' ... אבל קשה סוגיא דפ"פ כשני עדים דמיא לבלי צורך. גם הולטעמיך לא א"ש ולא הו"ל ... וכמעשה שהיה היינו בפ"פ והלשון דהגמרא גם לשון התוס' בד"ה קינוי וסתירה כו' ... ה"נ דלא אתי לאפוקי כו' מורה כאילו עדים ופ"פ שניהם אינם מפורשים בדברי ר"א וקאמר ... ולטעמיך הא שייך נמי עדים וע"כ לא אתי למעוטי עדים ה"נ לא אתי למעוטי פ"פ ולא ... קתני לה משום דכשני עדים דמי ודו"ק. לכן היותר קרוב שמגיה כן בדברי ר"א וכדלעיל ... ופירושו ג"כ דחוק. אבל נפרש למסקנא ממעשה שהיה א"ה דהיאך נלמוד מניה הא ... בלא"ה היה שם אופי' איסור לפירש"י עדים או היה יודע כפי' התוס' ואפ"ה לא אסרינן ... ע"כ מטעם אונס או גט וק"ל : ברש"י בד"ה עדים לא כו' הא לא נתפשה אסורה. אם ... מתכוין לקרא דוהיא לא נתפשה יש לראות דקרא בקינוי וסתירה כתיב והיא לא נתפשה ... ועבר עליו רוח קנאה וכמ"ש רש"י בסמוך ועיין ברא"ש במקומו בד"ה ועד אין בה כו' ... ונראה דלא כיון רש"י לקרא רק ליתנא דקרא נקיט ונתכוין לכמה דוכתי בתלמוד שמבואר ... דבלא ע"פ עדים אסורה : ברש"י בד"ה אין אשה כו' דבר דבר ממנון. ויש לראות אמאי ... אצטריך להך מלתא ג"ש דדבר דבר הא דוקא בקינוי ובסתירה וע"א בטומאה אסרה התורה ... כמ"ש רש"י בסמוך עד אין בו הרי אלא חד שרגלים לדבר כו' ואי ע"א יכול לאוסרה נ"ל ... קינוי וסתירה מעיקרא דאם לנוזת שאף בקינוי וסתירה אינה נאסרת אלא בע"א בטומאה ... הא בהדיא כתיב בקינוי וסתירה ביתות וי"ל דאי לאו ג"ש דדבר דבר ה"א והיא לא נתפשה ... בע"א בלא קינוי וסתירה דלא כתיב קינוי וסתירה בהך קרא וק"ל ועיין במה שאכתוב

בסמוך : ברש"י בד"ה אפילו בע"א כו' עד אין בה הרי כו' אסורה כו'. מ"ש רש"י בחומש הא אם היה אפילו ע"א לא היתה סוטה י"ל אלא אסורה כמ"ש רש"י הכא. רק מ"ש בחומש הא אם היה אפילו ע"א כו' אע"ג דקרא ודאי איירי בים בה ע"א דועד אין בה ר"ל ב' עדים אין בה אבל ע"א יש בה וממילא שמעי' דכיון דאסורה לבעלה א"כ אינה סוטה מבואר כ"ז ברא"ש ע"ש וק"ל : בתד"ה האומר כו'. עיין במהרש"א בדף שלאח"ז שהקשה לגי' הרי"ף [דגרים כגי' ר"ח ופי' קושית המקשן אטענת דמים ע"ש ברא"ש] למה האריך במאי שאמר אי דקטעין פ"פ כו' מתישב קצת במ"ש הר"ן בסמוך קודם המשנה [דבל"ז היה קשה אמה דמשני דכיון דלפעמים ל"ל לכך אין לה ט"ב] דכיון דאין לה ט"ב דהיינו טענת דמים דאמרי' שכלו דמיה ושריא לבעלה א"כ לגבי נדה למה לא תלינן גילה הראשון בדם נדה לז"א דטענות פ"פ יש לה משום דבוגרת פתחה פתוח וכיון שכן אפשר דהאיא דם מחמת לדדים. דפירלה דחוקה היא ומשיר בה צרורות ולהכי אמר רב נותנין לה לילה הראשון ואין צורך למ"ש מוהר"ם בפי' ר"ח דמ"מ תלינן לילה הראשון בדם בתולים כיון שקלת יש נהם כו' תלינן שלא בשעת ושתה ע"כ. רק טענות דמים אין להם שכלו דם בתולים מ"מ נותנין לה לילה הראשון ותלינן בדם לדדים כיון שפתחה פתוח (ב) ולפירש"י נ"ל מה שאמרו ביבמות פרט לבוגרת כו'. על הפתח קאמר וק"ל. [והוא מדברי הר"ן שם]: בתד"ה ואיבעית אימא כו' ריבא עדיף וא"ת וכו'. קושטא הוא כן בעלמא רוב עדיף מחזקה ומיעוט דאל"ה הכא אינם מוכרחין; רק לומר דשקילים הן וס' דאורייתא לחומרא ולא מוקמי אחזקה כיון שהרוב כנגדה וא"כ בס"ס שפיר מותר [ולא הוו מקשים תוס' בתר הכי וא"ת כו']: בא"ד דלא הוי רובא אלא מדרבנן. היינו רוב תינוקות מוטפחין באספה: בא"ד ופריך כולהו נמי חבוטי מיחבטן כו'. התי' שם בגמרא כולהו רואות ומראות לאמן ולפירש"י שם היכא דלא פסק עליה נסתמא אינה מ"ע. וכן לפי' התוס' שם הו"ל לטעון כמו שתי' באמת כאן (ל): בא"ד ולפי' ר"ח כו'. וכן הוא בפנים בהרי"ף וז"ל והכ"מ באשת כהן כו' ולא מלית אמרת את"ל תחתיו ס' מ"ע ס' דרוסת איש דמ"ע פתחה פתוח וכתב הר"ן ול"נ דבסמוך קאמר אף אנן נמי תנינא בתולה נשאת כו' לא דקטעין טענת דמים ובטענת דמים ודאי איכא למיתלי במ"ע עכ"ל ואפשר לקיומא מתני' אליביה בא"כ וקידשה פחותה מבת ג' שנים דהשתא ליכא אלא ס' מ"ע גרידא (מ) ועוד בלא"ה לא קשה כלל ממתני' די"ל כמ"ש הר"ן גופי' ר"פ שע"י כך הקול יוצא ויבאו עדים וע"י עדים נאסרה ולא על פיו וק"ל: בא"ד דאין גנאי בכך כמו בביאת אונס כו'. דטענינן בשבילה ואמרינן ס' אונס אע"ג דהיא אינה טוענת שאינה מודית כלל שפתחה פתוח היה כדקאמר נאמן לאוסרה כו' ס"מ דהיא מכחישתו או שותקת. אבל בטוענת ומודה לדבריו שפ"פ מלא אלא שתחתיו נאנסה או מ"ע לא מיתברא דקי"ל הלכה כר"ג ור"א דנאמנת לענין כתובה וה"ה לענין איסורא כיון דהיא טוענת ברי והוא לא מלי למיטען איפכא אלא בשמא לא שויא אנפשיה חד"א והביא הר"ן ראיה מירושלמי והאסר"י השיג עליו ועיין בו ודו"ק : בתד"ה ומי אר"א כו' תקשי ליה אמתני' כו'. דס"מ דנאמן לאסור על עצמו וא"כ אשה נאסרה על בעלה בראוה מזנה ואף באת"ל דפ"פ אינו נאמן משום דלא קים ליה: בא"ד דקדשתיה בעדים קאמר כו'. ובגמ' דפריך מאי קמ"ל היינו לענין נאמנות דקאמר נאמן לאוסרה דודאי נאמן לשויה עליה חד"א תנינא כו' ואי משום לאסור עליו ולא אמרי' אין דבר שבערוה כו' הו"ל ראה כו' או האומר פ"פ כו' אסורה עליו וק"ל : בתד"ה מפני מה כו' ואע"פ שעשה תשובה לא היה אותו לדיק מעכבה כו'. הניחא לפירש"י פריך שפיר וכ"ת מפני מה לא אסרוה ואף [בבמה] שכבר עשה באמת שלא כהוגן ועשה תשובה מ"מ לא היו להם לסנהדרין להניחה בידו וה"ל למחות בידו כיון שעדים הרבה היו יודעין אבל לפי' התוס' שלא ידע רק דוד לבדו מאי פריך מפני מה לא אסרוה אה"נ דלא שפיר עביד ועשה אח"כ תשובה ע"ז [לזה כתב לפי' אע"ג שעשה תשובה כו'] וק"ל : ע"ב בתד"ה כל היוצא כו' והשתא מהיום דהכא אין שייך לומר מעת שאני בעולם. דהא נתינת הגט היה אף שיהיה בעולם רק שנשבה ולא יחזור אלא מיום כתובה כו' : בא"ד וא"ת והרי חזר כו'. הניחא לפירש"י שאם ימות במלחמה יהא גט והרי ס"ם מת במלחמה אבל לפירושם אם לא יחזור ס"ם הרי חזר ונתבטל הגט היכף בחזרה וק"ל : בתד"ה אי למיתב לה כו' ואוקמה בחזקת היתר כו'. לא רצו לומר בלא חזקה מטעם ס"ם דאת"ל בקי שמא באונס בפחות מבת ג' שנים ושמא אינה תחתיו באשת כהן אבל לענין כתובה אף באת"ל אינה תחתיו מ"מ מפסידה מכתובתה בכנסה בחזקת בתולה ומ"מ מלי להקשות קושיתם דמ"מ הוי ס"ם אף באשת כהן שמא באונס ומכ"ש באשת ישראל כו' וה"ה למאי דקאמר למיתב כו' מלי איירי מתניתין באשת ישראל ובקידש לאחר ג' דלענין איסור הוי ס"ם וכדלעיל וכתובה אין לה דאף דלא זינתה תחתיו שריא לבעלה ואין לה כתובה רק התוס' האמת קאמרי דלמה דקאמר השתא דהוא בקי בפ"פ בלא ס"ם שריא לבעלה דאוקמה בחזקת היתר וכעין זה כתב מוהר"ם ז"ל : ודאי בשמעתין אין להקשות מאי סייעתא ממתני' דלמא לעולם בטוען פ"פ והיא אומרת בתולה הייתי אינו נאמן דלא קים ליה רק בטוענת הוא בא עליה באירוסין דודאי קים ליה ונאמן לאוסרה עליו דשויא אנפשיה כו' דמשום זה לא היה תקנה ליום רביעי דדלמא לא יהיה לו טענה ואף שיהיה לו טענה תהא נאמנת לומר בתולה הייתי (נ) ועוד דא"כ אף באומרת אתה באת עלי תהא נאמנת במגו דבתולה הייתי ועיין בזה במה שאכתוב בסמוך הי"ה (ס) ולהכי מקשו שפיר וקשה והא הוי כו' אף דבטענת הוא בא עלי באירוסין כו' ליכא ס"ס דשמא היא בקי כו' (ע) ואין שייך לומר לגבי ממון ס"ם מה שהוא טוען בודאי שהוא שקר וק"ל : בא"ד דאי אמרת אפילו בס"ם מפסידה אמאי אית לה אפילו מנה כו'. נימא דלמא משנתארסה זינתה ברצון ואין לה כלום. ואף שהוא טוען לא כי אלא עד שלא ארסתיך כו' היינו בשמא כמ"ש התוס' לקמן במתני' אע"ג דתני לא כי כו' ליכא למיטעי דמנא ידע שיטעון ברי אי ידע בעצמו לא היה כונסה ואי ע"י עדים מ"ט דמנ"ד נאמנת. או למה נקיט מתני'

באור

... בדבר שנלקחו להגמון ונאסרו לבעליהן מ"מ משום הכי לא הוה ליה למיעקר תקנת' דרבנן רק משום ... נה כדמשמע מפירש"י ד"ה וליעקרה: (ט) משום דרש"י נקיט כתירוצא קמא לקמן דף ז' דהא ושקדו ... שמחה עמה ג' ימים הוא בהלמון והלמנה. יום אחד לברכה וג' לשמחה דכיון דליכא רק יום אחד ... הוצרך לשקדו אבל בבחור שנשא אלמנה משמע גם לתי' קמא משום דז' לברכה לא צריך לתקנת שקדו ... תא איכא בינייהו הא. ואין לפקפק למה לא הקשה הגאון המחבר גם לתירוץ בתרא דמשני דברייתא ... מיירי בבחור שנשא אלמנה דז' לברכה וג' לשמחה משמע אבל אלמון שנשא אלמנה דליכא אלא יום א' ... ליכא ג' לשמחה א"כ לימא איכא בינייהו הא. די"ל דבאלמון שנשא אלמנה ודאי לא פליגי ואפילו ... בתרא איכא תקנת שקדו דטפי בעי לתקנת שקדו כיון דליכא אלא יום א' לברכה לאחר משכים כו'. ... עות הפוסקים ולא פליג לישנא בתרא רק דאפילו בבחור שנשא אלמנה דאיכא ז' לברכה אפ"ה תקנו ... דו. איברא דיש לפקפק קצת על קושית הגאון המחבר לפי מ"ש התוס' בד"ה מאי איכא בין ברכה ... לכל הלשונות לא תקנו משום ברכה להודא רק מחמת דאיכא טעמא דשקדו עיין בתוס' ומהרש"א וא"כ ... באלמון והלמנה כיון דתקינו בהו תקנת שקדו אף באדם בטל דלא שייך תקנת שקדו מ"מ נשאר משום ... לישנא דברכה אבל בבחור שנשא אלמנה דלא תקנו בו כלל תקנת שקדו א"כ אף ללישנא דמשום ברכה ... משום ברכה להודא לא קבעו בבחור כיון דליכא משום שקדו : (י) וא"ל אי בטענת דמים לא מוכח ... תא דידים שמכינן רק דאמרינן דישכים לב"ד ויראה המפה שאין בה דם. דאם איתא דהתקנה תליא ... וי"ל לפרש במתני' דמחויבים להעמיד שושבינים מגד שהתקנה : (כ) דבריו תמוהין דהא ע"כ גם דם ... מתנייהו בכל הבוגרת ואיכא דלית לה מדאין לבן טענת בתולים בטענת דמים וכן כתב הרי"ף להדיא ... ז"ל נמצא עכשיו שבתולות הבוגרות יש מהן שיש להן דמים והיינו דאמר רב נותנין לה לילה הראשון ... שאין להם דמים והיינו דקתני הבוגרת אין להם טענת בתולים ע"כ. והיינו לפירוש הר"ן דיש מהן ... ם דם לדדין וא"כ אין ל"מ בין פירוש הר"ן משמעות דברי הרא"ש דלהרא"ש משמע דמפרש בדברי ... איכא דאיס לנו דם בתולים ולהר"ן איכא דאיכא דם לדדים מחמת פירלה דחוקה וא"כ עדיין אט

צריכין לתירוץ המהרש"א דמ"מ דלענין טענת בתולים מקילינן ותלינן דלית להו דם יהיה דם לדדים או דם בתולים. ולענין נדה מקילינן ותלינן בהותן שיש להם דם בתולים או דם לדדים : (ל) והאמת קושית התוס' אף דהתירוץ מבואר שם בגמרא לפירושם מ"מ היה מקום לומר דדוקא התם לא טענינן בעבורה להוציא ממנו הכתובה מ"מ מיתשב ס"ס לענין שלא לאוסרה לזה תירצו דלא נחשב לספק כלל : (מ) יש לעיין להורס דהכתי אמאי לא מוקמינן לה אחזקת היתר לבעלה דמוכח עץ היא וכמו שהקשו התוס' ד"ה ואיבעית אימא ברשת כהן ותירוצם לא שייך הכא. הגם דהרי"ף והתוס' נקטו דדבריהם להיתרא מטעם ס"ס היינו לרווחא דמלתא. ובספר הפלאה מיישב זה דאף דמ"ע שכיח מ"מ רוב בנות ישראל אינן מ"ע ורובא עדיף מחזקת היתר ומ"מ ס"ס הוי כמו באונס : (נ) אין כוונתו דהוי ס"ס ומש"ה לא הוי מתקנין ליום הרביעי דכבר כתב הגאון בעצמו בריש מכילתין להתהלה כל מה דאפשר לתקוני מתקנין דבלא"ה ליכא ס"ס כו'. רק כוונתו דמסתמא תטעון בתולה הייתי : (ס) כוונתו לדחות הך תירוץ בתרא דמגו דלקמן בתוס' בד"ה אבל בגליל כו' כתב דתוס' ס"ל דלא מיתשב זה מגו דיכולה לטעון בתולה הייתי שמא יבורר ע"י מפה ע"ש. אי רא דבלא"ה נ"ע דהיאך שייך מגו לענין שויא אנפשיה חד"א הלא אף בעדים מכחישין ליה מאי שויא אנפשיה חד"א. והדע דאף השתא דמיירי מתני' דטוענת בתולה הייתי הא נאמנת במגו דאי בעי אמרה משארסתני נאנסתי או מ"ע דנאמנת אף לענין איסורא כמ"ש הגאון בעצמו בתוס' בד"ה ואיבעית אימא א"ו דלענין שויא אנפשיה חד"א לא שייך מגו וכן תי' המהרש"א בתוס' ד"ה לא דקטעין טענת דמים. ומה שסיים ומיהו לקמן גבי רלוה מדברת משמע דגם באיסורא שייך מגו כבר הקשה עליו הפ"י דשם איש מכחישה ולא שייך שויא אנפשיה חד"א. גם יש לפקפק אהך תירוצא דמיגו דהכתי מאי סייעתא מייתי לר"א דלמא לעולם בפ"פ לא קים ליה רק דמגיד לא מהדרינן ליה לנתקר דחזקה דאין אדם כו' וא"כ בטוענת בא עלי באירוסין הוי מגו במקום חזקה ופרט לפי מ"ש התוס' דר"א מודה למיחל בלהפסידה כתובתה וע"כ ס"ל חזקה דאין אדם טורח : (ע) לכאורה אינו מובן דא"כ מאי נמי לאוסרה והתוס' בעי להכותי למאי דקיימא בלמודא בשתא דדוקא למיתב לה יכול לטעון ולא לאוסרה משום דאינו בקי. ובדוחק יש ליישב ודו"ק

טענתייהו בכה"ג שהוא טוען עד שלא כו'. אלא משום דלא מצי למיטען בע"א ולהפסיד לגמרי משום דהוי ס"ס וק"ל: בא"ד והשתא אתי שפיר הא דתנן מ"ע כו'. בהך מתני' גופיה מיניה וביה נמי מוכח כן [הוכחה שלמעלה דבס"ס לא מפסידה וס' תחתיו באונס לא מיחשב ס'] דלר' יוחנן נותן לה מנה ולא אמרי' שמא זינתה תחתיו ברצון. משום דהוי ס"ס באותו מנה לא מפסדה שמא קודם שנתארסה ואת"ל אחר שנתארסה אימור באונס כמו שהוכיחו התוס' מהך דמשארסתני נאנסתי. ולענין שתטול מאתים לא מהני ס"ס דשמא מ"ע ושמא [תחתיו] באונס דבשניהם נותן מאתים לר"י אלא או משום דתחתיו באונס אינו ס' גמור או ס' דמ"ע אינו ס' משום דלא שכיח וק"ל: בא"ד היינו אליבא דר"ג אבל לר"י כו'. דהשתא בר"י קיימינן דאמר אינה נאמנת אבל לעיל בד"ה ואיבעית אימא הקשו מס' מ"ע לפי האמת דקי"ל כר"ג ושם תי' דאנן לא עבדי' לה לס' כיון דאינה טוענת אבל הכא היא טוענת באמת מ"ע לזה הוצרכו לומר דר"י ס"ל דל"ש אפילו בטוענת כו' ובסמוך הקשו דלהימנה במגו דודאי קושטא טענה דאי רצתה לשקר הוית היא מצית למיטען מ"ע וק"ל: בתד"ה מאי לאו כו'. ובסמוך במאי לאו דר"י [לא הקשו]. בתחלה אמרתי דהטעירו למה אמר אביי לשון אף אנן נמי תנינא ולא מקשה מאי קמ"ל כר"י ור"י מ"ט קאמר מאי קמ"ל א"ו ר"י לא אסיק כלל אדעתיה הא דטענת דמים ולהכי מקשה מאי קמ"ל בהכרח משא"כ אביי מדלא מקשה מאי קמ"ל אסיק אדעתיה נמי טענת דמים א"כ אף סייעתא ליתא לזה כתב דקס"ד כו' וזה אינו אמת. ומ"ש מוהר"ם דאביי תלמידו דר"י הוה ושמע מסתמא מקודם המשנה ומתן של ר"י אמימרא דר"י אמר שמואל ואם כן מאי קאמר ליה [דקאמר] אף אנן נמי תנינא הא ידע כבר דאיכא למידחיה לא טענת דמים כו' וסיים ותו לא מידי וגם זה אינו מחוור: והנראה לענ"ד דבסמוך בר"י הקשו בלא"ה מנ"ל דלמא ביהודה נאמנת לומר אתה באת עלי וכו' ותירצו דמשמע ליה א"י לטעון בכל ענין כו' ולזה קאמר שפיר מאי לאו כו' דלענין דמים ומשום דהוי טענה ברורה שיכול לברר ע"י מפה מה לי יהודה או גליל לענין טענת בתולה הייתי הא יכול לברר במפה (פ) בשלמא בטענות פ"פ ניחא דביהודה א"י לטעון אם היא טוענת אתה באת עלי פשיטא דנאמנת ואף אם היא טוענת בתולה הייתי נאמנת במגו דאי בעי אמרה באירוסין בא עלי ואף שהוא כנגד החזקה אמרינן טועה הוא בפ"פ והיא קושטא קאמרה [אף דר"י ס"ל החזקה וגם דקים ליה כמ"ש הגאון בעצמו בסמוך מ"מ היכא דאית לה מגו אמרינן דודאי קושטא קאמרה והוא טועה] אבל בגליל שאינו מתייחד עמה ולא יכולה לטעון הוא בא עלי באירוסין אף בתולה הייתי אינה נאמנת ליטול כתובה אבל בטענת דמים שיכול לברר [ע"י מפה] דשקר אומרת בטענת בתולה הייתי אמאי נאמנת ביהודה. ולפי"ז נ"ל מה דמתרץ דקטעין טענת דמים דמיירי היכא דנאבדה המפה שלא היה יכול להראות ולברר דבריו בפנינו אבל הוא טוען שבדק במפה ולא ראה דם דהוי טענה ברורה לו [וא"כ לפי התי' נמי איירי בכל הטענות בין בטענת שבא עלי באירוסין בין בטענת בתולה הייתי] אבל פ"פ לעולם לא קים ליה (צ) אבל אם נפרש כפרש"י [דלפי התי' דמיירי בט"ד מיירי] שיכול לברר ע"י מפה בפנינו וכגון שהיה לו שושבינין כו' ביהודה אמאי מהימנא והיה נ"ל דמיירי בטוענת באירוסין בא עלי ולמתרץ לא איירי בכל ענין א"כ לפי"ז הוי מצי לשנויי אף דמיירי בפ"פ מ"מ הך דיוקא דבגליל נאמן היינו דוקא בטוענת באירוסין בא עלי וכקושית התוס' [אלא ודאי כדפרישית] ודו"ק: בתד"ה נאמן כו' וכ"ש דנאמן להפסיד כתובתה כדמוכח הסוגיא דלעיל. ורש"י כתב לעיל אבל להפסיד כתובתה אינו נאמן והכי משמע בסמוך דיש סברא לאוסרה ולא להפסיד כדקאמר אי לאוסרה ביהודה אמאי לא וכו' והיינו דלמאי דאמרי' קים ליה בפ"פ סברא יותר לאיסור מלהפסידה דשויא עליה התיכה דאיסורא וק"ל: בתד"ה אבל בגליל וכו' אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל נמי מהימנא וי"ל כו'. לא תי' בקצרה דאילו נאמנת בגליל לומר בתולה הייתי היה לה להיות נאמנת גם הטוענת באירוסין בא עלי במגו דבתולה הייתי ואי משום דמגו במקום חזקה לא אמרינן (ק) לפי תי' דהשתא נמי אי לא אמרינן מגו במקום חזקה ביהודה אמאי נאמנת לומר בתולה הייתי (ר) ואפשר דאין זה מגו דלא ניחא לה למיטען בתולה הייתי שמתירא שמא יבורר ע"י מפה שאין בה דם: בא"ד אבל קשה כו' ויש להם טענת בתולים כו'. אפ"ל לכאורה דליכא דיש לכן טענת בתולים י"ל בעדים אבל לא שהוא נאמן משא"כ הכא דתנן ביהודה א"י לטעון כו': בתד"ה לא דקטעין וכו' במגו דאי בעי אמרה מ"ע כו'. לר"ח דפתחה סתום מקשה ולמאי דקאמר בט"ד ולפרש"י למאי דקאמר דטוען פ"פ (ש):

דף י ע"א ברש"י בד"ה מברכתא חביתא ליה זונות העיר הזאת ששמה מברכתא כו'. ששמה מוסב על העיר כמו שאיתא בעירובין לבני מברכתא וכו' ואילו מוסב על הזונות הול"ל ששמן גם מברכתא הוא שם אחד: בתד"ה אמר ר"נ כו' דרב אסי פליג אדר"נ כו'. וקשה דלמא רב אסי ס"ל נמי דמהימן משום חזקה ולקמן איירי באשת ישראל יש"ל כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה דהשתא לא מהימן דל"ש לומר

אין אדם טורח בסעודה ומפסידה כמ"ש בסמוך. וי"ל דבכל גוונא קאמר לקמן דשרי לטעון טענת בתולים וק"ל: בתד"ה חזקה כו' ונראה דלא מהימן. ור"נ ס"ל לקמן י"א ע"ב דמקח טעות לגמרי משמע ואין לה כתובה כלל: בתד"ה הואיל כו'. בלא גמרא דהכא הו"ל להקשות ר"מ דפרק הניזקין אר"מ דפרק אף על פי: בתד"ה מברכתא כו'. לפי' הראשון הקושיא א"ש דפריך בפשיטות דר"נ אדר"נ רק שהתי' דחוק שהעיקר חסר שלא שמתרץ שמברכתא היא בל' ניחותא דמהימן ומלקי' לפי שחשוד ורב אחא חוזר ומפרש כדמעיקרא בתמיה והשתא בתחלה מפרשי' ליה בתמיה. ובניחותא. בתמיה. דאל"ל השתא לפירוש זה נמי דרב אחא נמי מפרש לה בניחותא דא"כ מאי צריך לחלק בין בחור לנשוי הא הקושיא לא היה רק כאן אמר מהימן וכאן אמר לא מהימן ותיכף שנפרש א"כ מהימן ומברכתא בניחותא מתורץ הכל ולהכי מפרשי פירוש אחר דלמקשה ולמתרץ לעולם מפרש בניחותא וא"כ התירוצים א"ש רק הקושיא דחוקה דא"כ דה"נ מהימן מאי פריך ופי' דהתם לא מפרש להלקותו כו'. וברש"י נראה שס"ל שמפרש לה בתמיה בדברי המקשה ולזה סיים בחור לא מהימן ועיין בתשר"י וק"ל אבל בח"ש לא פירש כן וק"ל: **ע"ב** גמ' מאי אלמנה כו' לא משמע ליה דהוי שם הטעם כמו בתולה. וא"ל דהו"ל לקרות בעולה דמן האירוסין לאו בעולה היא. [את"ז כתב בלשון זה] לא מקשה מאי בתולה דכל דבר צריך שיהיה לו שם ומה לי שם זה או אחר אבל למה נשתנה שמה אח"כ לאלמנה דהא בתחלה היתה קרואה בתולה למה אתה נותן לה שם אחר ושפיר הול"ל ואינה בתולה או שהיה לה בעל [כתובתה מנה]: גמ' ותחתויות וכו'. מכאן משמע קצת דהתחתויות לאו היינו שלשול דתמרים משלשלין מיהו היינו לשבח משלשלי קצת אך לא שלשול יתירא והיינו תחתויות וכמו שהתמרים מבטלין חולי מעיים אף משלשלים. מיהו ע"כ תחתויות ודאי לאו הוא שלשול יתירא דא"כ היינו חולי מעיים: ברש"י בד"ה דור קטוע שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולים. אפשר הא דלא מפרש דור קטוע שהדורות נקטעים שאין בניהם מרובין משום דלמאי דקאמר ר"נ אצריך שזכית למשפחת דור קטוע משמע לכאורה דלי"ל הא דר"ח כשם שהשאור כו': ברש"י בד"ה מבטלת מחשבה רעה דאגה כו' ולהרים שעת אורה כו'. מפרש לה אדסמוך בלהרים ואפשר לומר מדלא חשב לה רב חנא בשבחא דהתמרים הך דמבטלת מחשבה רעה. מיהו אהא דחולי מעיים ותחתויות לא נתן טעם: בתד"ה בתולה כו' נקיט חלולה כו'. דכל חלולה אלמנה היא ומה לי זקוקה ליבם או יש לו בנים מקודם או אין לו אחים באופן שאינה זקוקה מי מפיק מכלל אלמנה לז"א דסד"א כו' ובסיפא נקיט חלוצה מן הנשואין היפך של הרישא ועיין בר"ן במתני' וק"ל: בתד"ה אלמנה כו'. וזה א"ל דכתובת מנה דאורייתא וקרי לה מנה ע"ש מטבע העתידה (ת) דאין לזה טעם כיון שכתובה דאורייתא למה שביק מטבע היוצא באותה שעה לקוראה ע"ש מטבע העתידה להיות: בתד"ה והנא כו' ושביב שליקא הולך חדקל כו'. דלפירש"י שפיר י"ל שהיה אלא אשור שהיה בימי משה כמ"ש מן הארץ ההוא יצא אשור כו'. ומייתי ר"י דשם העיר הוא ושביב אותה העיר הבנויה הולך חדקל ועיר ודאי לא היה בבריאת העולם ואף שיהיה אותה העיר שליקא זו אשור שבנה אשור הראשון וא"כ ודאי היה בימי משה מ"מ כיון שבשעת בריאת העולם שמספר מנהרות עודנה לא היתה בעולם ש"מ שכתוב ע"ש העתיד גם אנ"ל רק שהיה קים ליה לר"י דאשור דקרא הוא שם עיר ולא שם המחוז אבל לפי' התוס' נ"ל דהיה קים ליה דאשור הוא המקום שליקא ועוד היה קים ליה דשליקא אין זה אשור שהיה בימי משה דאל"כ לא מייתי שום ראיה דשאני התם דהוי בימי כתיבת התורה ועי' בפרש"י בחומש וק"ל:

דף יא ע"א בגמרא אביי לא אמר כרבא. אף שמתני' דהכא מוקדמת הו"ל להקשות מתרוייהו: גמ' שלא תהא קלה כו'. התוס' לעיל דף י' בד"ה אר"ג מייתי מהאשה רבה דאיתא התם טעמא מאי תקינו לה רבנן שלא תהא קלה כו' דש"מ דרבנן היא [ניחא הכא דמשום שלא תהא קלה כו' הוצרכו לתקן מאתים] רק למה שהעתי' לעיל כתובת בתולה דאורייתא. ואלמנה הוא דתקינו לה רבנן שלא תהא קלה כו' א"כ הכא דלית לה כתובה מן הדין כמ"ש התוס' דגירות שלה מן התורה אינו גירות רק יש כח ביד חכמים לעקור כו' א"כ יהא די במנה משום שלא תהא קלה כו' כמו באלמנה מ"מ כיון דבתולה היא לא פלוג רבנן וק"ל: ברש"י בד"ה הגדילו קטנים שנתגיירו ואפילו עם אביהן. דאל"כ מאי פריך ממתני' בסמוך. וקשה רבא דמקשה מאלו נערות כו' דלמא התם איירי בנתגיירה עם אביה וקנסה לאביה כדכתיב ונתן לאבי הנערה כו' ולאביה לא שייך דאכל בגיותי' כיון שנתגייר כשהוא גדול י"ל דז"א שכיון דגר הוא אינו יורש את בתו שנולדה לו בגיותו ואין לו זכיה בה וקנסה לעצמה: בתד"ה מטבילין כו' אי נמי כיון דבהך זכייה כו' כישראל גמור כו' ואית ליה זכייה אפילו מדאורייתא רק מצד שהוא קטן ואף שיהיה ישראל ממש מ"מ אין לקטן זכייה רק מדרבנן ולספרים דגרסי זכייה מיהא איש

באור

ולהגיה דאין שייך לומר לגבי ממון כו' ר"ל דאיך נוציא ממנו ממון מחמת ס"ס כיון שטוען שעכ"פ מה שהיא טוענת הוא שקר בודאי והיאך תוציא ממון בטענה שמכחישה בבירור ובשלמא לענין איסור אף דיודע שטענתה שקר מ"מ לא שייך לגביה שויא אנפשיה חד"א כיון דאכתי אף שלא בא הוא עליה באירוסין מ"מ איכא ס"ס ומותרת לו משא"כ להוציא ממנו ממון. ובמה שכתב לעיל ניחא דע"כ לא איירי בטוענת אתה באת עלי דא"כ גם לענין איסור לא מיחשב ס"ס כיון שהיא מודית דקים ליה. ומ"מ מייתי סייעתא דע"כ לא הוי מתקנו רבנן בגליל טענה זו וכמ"ש הגאון לעיל: (פ) לדבריו דלכך פי' בתוס' כאן הקס"ד דלקמן היה למקשן הוכחה דע"כ בפ"פ איירי דבטענת דמים לא שייך טענת בתולה הייתי ביהודה ומסתמא מיירי בכל הטענות לפי"ז לא קשה קושית תוס' בד"ה אבל בגליל דמקשו דמרישא הו"מ להקשות כו' דאי מרישא שפיר ידע גם המקשה לפרש דמיירי' בטענת דמים דהוי טענה ברורה. גם לדבריו צריכין אנו לדוחק גדול דלפירושו המקשה לא עלה דעתו לפרש בנאבדה המפה ומזה הוכיח דלא מצי איירי בטענת דמים דא"כ בטוענת בתולה הייתי אמאי מהימנה הע"כ בפ"פ. אכתי קשה כיון דהיכא דמצא דם אינו יכול לטעון פ"פ לפירש"י ותוס' וע"כ מיירי בליכא דם על המפה א"כ הדר הו"ל טענת דמים ואכתי היכא מצי למיטען בתולה הייתי. ועכצ"ל דהאי דביהודה אינו יכול לטעון לא איירי רק במאבדת דורקטי: (צ) לכאורה למה שביאר הגאון דברי התוס' דלפי התי' נמי מיירי בכל הטענות רק שנאבדה המפה א"כ הא דבגליל מהימן ע"כ מטעם חזקה ולא דתי רק אבל בפ"פ לא דלא קים ליה אבל החזקה מ"מ מוכח אף דאיירי בט"ד. אף דהב"ש סי' ס"ח ס"ק י"ח מחלק בין טענת פ"פ לטענת דמים דא"ל לחזקה עכ"ז רחוק להעמיס כן בכוונת הגאון שסיים אבל בפתח פתוח לא קים ליה. וגם דברי הב"ש בעצמו אינם מובנים כ"כ בפרט למה שסיים אלא מרמב"ם וטור לא משמע כן כו' ואפשר לפי מנהג שלנו דאין ממשמשין ויש חשש שמא איבד הדם מש"ה בעינן אפילו בטענת דמים חזקה כו'. א"כ בגליל דלא נהגו למשמש ע"כ דהא דנאמן בט"ד משום חזקה ועיין לקמן דף י"ב ע"א בתוס' יבמים בד"ה רב אסי אמר נמי משמע כן וע"ש. וא"כ קשה לכאורה ביהודה אמאי נאמנת לומר בתולה הייתי במגו הא הוי מגו במקום חזקה. ונ"ל דה"ק מהא ליכא סייעתא דאפשר דמיירי בט"ד ואמרי' מגו במקום חזקה דבעיא היא ואפ"ה גם האיבעיא לא נפשטה דאימא דמיירי בפ"פ ומש"ה למעלה במקשן הוצרך הגאון לפרש דלא הוי מגו במקום חזקה דאמרי' לא קים ליה היכא דאית לה מגו דאם נאמר דגם אי מיירי בטענת פ"פ נצטרך לומר דאמרי' מגו במקום חזקה א"כ ממנ"פ נפשטה האיבעיא. אך קשה לכאורה לפי התי' דמשני בט"ד ומיירי בכל הטענות מ"מ דביהודה נאמנת לומר בתולה הייתי במגו דבא עלי באירוסין וע"כ דאמרי' מגו במקום חזקה ואפילו להוציא ואמאי לא מהימנא נמי בגליל בטענת בתולה הייתי במגו דמ"ע אני תחתיך וכמו שהקשו התוס' בד"ה לא דקטעין כו' ותירצו דמגו להוציא או במקום חזקה לא אמרי' והא ליתא מדנאמנת ביהודה במגו. וא"ל דע"כ לא הקשו התוס' לקמן דליהוי נאמנת במגו דמ"ע אני תחתיך אלא לפי תירוצא בתרא דלק' י"ב דטעמא דר"ג דנאמנת היא משום חזקה דהיתה נאמנת לומר מ"ע אני תחתיך וכמ"ש הפ"י שם ונאמר דקאי דחויא דגמרא לא בט"ד וטעמא דר"ג דנאמנת משום מגו כתירוצא קמא דלקמן לא משום חזקה וא"כ לית לה בגליל מגו דמ"ע אני תחתיך דלא היתה נאמנת. וגם טענה מעליותא נמי לא הוי נגד טענתה עכשיו בתולה הייתי. א"כ קשה מאי דחי השתא הסייעתא לשמואל דמיירי בט"ד דווקא משא"כ פ"פ לא קים ליה לו יהא דלא קים ליה מ"מ אוקי ממונא בחזקת מריה וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה אי למיתב לה והיינו דלא מהני ברי ושמא כי אם בבירור מגו או חזקה ולתירוצא קמא דלית ליה משום חזקה א"כ בטוענת בתולה הייתי לית לה מגו ומש"ה כתבו תוס' לעיל דאוקי ממונא כו' דאזיל לתירוצא קמא דלקמן וכמו שפירשו דבריהם דלעיל באורים ותומים ובכפלה"כ. וא"כ אי נימא דבך דהוזא נמי אלי

לתירוצא קמא אין נ"מ לענין כתובה במה דלא קים ליה דמ"מ אוקי ממונא בחזקת מריה. ונראה לייבב דנ"מ בקידשה פתוחה מבת ג' שנים דאז אי לא קים ליה אינה מפסדת כתובתה דיש לה ס"ס ס' לא קים ליה ואת"ל קים ליה אימא נבעלה באונס דכיון דודאי תחתיו הוא שפיר הוי ס' אימור באונס ודוקא ס' תחתיו באונס כתב תוס' לעיל דלא מיחשב ס' דאימור קודם שנתארסה. ועדיין יש להקשות ע"ז כיון דאף לפי' שמדתה מוכח דאמרינן חזקה רק דאפשר דלא קים ליה וכ"מ בקידשה פתוחה מבת ג' א"כ למה ליה לדחויי דמיירי בט"ד לימא דמיירי בפ"פ כסברת המקשה ומ"מ אפשר דלא קים ליה ואפ"ה מפסדת דאוקי ממונא בחזקת מריה ומיירי בקידשה יתירה מבת ג' דלית לה ס"ס. הפס דזה יש לדחות קצת דניחא ליה למתרץ טפי לשנויי דמיירי בכל הגבים אף בפתוחה מג'. אבל יש עוד להקשות לר"י דאית ליה ע"כ טעמא דר"ג משום חזקה כדמוכח לקמן וכ"כ התוס' לקמן דף י"ב ע"ב ד"ה אלא דאיכא מגו א"כ למה דמשמע בין למקשה ובין למדחה דמתני' איירי בכל הטענות וכמ"ש הגאון א"כ מ"ש דביהודה נאמנת במגו דבא עלי באירוסין ה"נ תהא נאמנת בגליל במגו דמ"ע אני תחתיך דנאמנת לר"י משום חזקה. ויישבנו כ"ז בעברנו בעיון הדברים. אך ליראת הארוכות. ולבל יהא לטורח על המעיין. עזבנום והשמטנום. וכמכתו על המעיין. ולא באנו אלא לעורר לב המעיין. ומה שנאמר בקצרה דיש לדחות גם הך קושיא אר"י. דאף דלרב יוסף משמע ליה דאיירי מתני' בכל הטענות ולכך הקשה מאי קמ"ל וכן המתרץ מניח ליה סברתו בזה ולכך הוצרך לדחות דאיירי בט"ד ונאבדה המפה מ"מ לרבי יוחנן לא משמע ליה זאת להכרח. ולא איירי מתני' בכל הטענות וכן עכצ"ל לפי מ"ש התוס' דף י' בד"ה אר"נ דרב אסי פליג אר"נ ולית ליה חזקה דאין אדם טורח ולכך סובר כל שלא מושמש א"י לטעון וא"כ לדידיה ע"כ איירי הך מתני' דביהודה א"י לטעון הא בגליל מצי טעין במושמש ולא נמצא דם וכדפירש"י א"כ ביהודה אמאי מהימנא עכצ"ל דלא איירי בכל הטענות: (ק) לכאורה לפי מה דקיימינן השתא בקושייתם דליכא סייעתא ממתני' לשמואל דלעולם באומרת בתולה הייתי מהימנא וע"כ משום דלא אמרי' חזקה אין אדם טורח א"כ היאך שייך מגו במקום חזקה. די"ל דקושית התוס' אף להמקשה דאיירי בפ"פ מנ"ל דקים ליה דנהי דמוכח דאמרי' חזקה מדלא מהימנא בגליל במגו מ"מ דלמא לא קים ליה וכדדחי' לא דקטעין ט"ד דנמי לא נדחה רק הא דקים ליה וכמ"ש לעיל: (ר) אינו מובן לכאורה דאי בקצרה. ונאמר דמאי איירי רק בטוענת בא עלי באירוסין. פשיטא דליכא סייעתא כיון דאפשר דמגו במקום חזקה לא אמרי' דבעיא דלא איפשיטא הוא. ולכך הוצרכו לתרוצי דמשמע דאיירי בכל הטענות ואז ע"כ מוכרחין אנו לומר לפי הקס"ד דאמרינן מגו במקום חזקה. אבל כל עוד דליכא הכרח לזה פשיטא דליכא נמי סייעתא. ובפרט לפי מ"ש הגאון למעלה בד"ה מאי לאו השתא לפי תירוצם אין זה מגו במקום חזקה כיון דם דבטוענת בתולה הייתי על טענת פ"פ שפיר אמרי' כיון דאית לה מגו ודאי קושטא קאמרה ואיהו דלא קים ליה רק דבעלמא אמרי' קים ליה במקום מגו מוכח דלא קים ליה משא"כ בגליל בקושיתו דהמגו היא דנהימנא בטוענת בא עלי במגו דבתולה הייתי שפיר הוי מגו במקום חזקה: (ש) מה דמשמע מדבריו דלפירש"י מוכח ען יש לה דמים רק פתחה פתוח ולא נודע איה מקום מוצאו. מאין הוציא כן מדברי רש"י והדרבה בכמה מקומות משמע בפשיטות דמ"ע לכ"ע לית לה דמים. וכן מהא דלקמן דף ל"ו ע"ב כולהו רואות ומראות לאמן פירש"י רואות אם נכרו בתוליהן וכן משמע קצת מהא דפריך לקמן דף י"א ע"ב ור"מ אמאי מדמי ליה לבוגרת דמיים לבעולה משמע דלית להו דמים כבעולה. וכ"כ הגאון גופיה לקמן דף ל"ו ע"ב בד"ה אי דקטעין ע"ש. ויש עוד כמה הוכחות לזה. ע"כ נראה להגיה דנ"ל ולפירש"י אף למאי דקאמר בטוען פ"פ: (ת) לכאורה כיון דע"כ נ"ל דקרא על שם העתיד א"כ היאך נפשוט מזה דכתובת אלמנה דאורייתא כיון דאפשר דקרי ליה אלמנה דעתידין רבנן כו'. ואפשר דכיון דהכא דס"ל למ"ד כתובת בתולה דאורייתא פרש"י לעיל פ"א בד"ה

מכלא

ליה ולא גרסי מדרבנן א"נ (פי' בסמוך) [כדבסמוך] (א): באה"ד ואית ליה ממון מן התורה ע"ש בגמרא: ע"ב גמ' מתיב ר"נ כו'. א"ל מאי מקשה לרמב"ח דלמא מיירי מתני' בהיא אומרת מ"ע תני תחתיך ונסתחפה שדך ויש לי ר' והוא אומר דרוסת איש מקודם או אחר כך וברצון טפי איכ"ל בטענתו מ"ע מקודם וק"ל: ברש"י במתני' בד"ה ואין להם ט"ב כו'. מפרש לה לענין כתובה ועיין לעיל בתוס' בד"ה אבל בגליל וכו' [דמוכיחין דע"כ מיירי לענין כתובה] ובסמוך בפשט וניחוש שמא תחתיו זינתה ויש לעיין בהא דקאמר אין להם ט"ב להפסיד אותה מנה לרבה דאמר בסמוך אהא זאת אומרת כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה א"כ לעיל דין הארוסין יש להם ט"ב מאי פירושו אי להפסיד כתובה הא מ"מ יש לה מנה ואי לענין איסורא בא"כ הכא [מן הנשואין] נמי אסור לקיימה כדבסמוך וצ"ל יש לה טענת בתולים להפסיד מכתובתה דהיינו כתובתה מן הארוסין מאתים משא"כ מן הנשואין כתובתה מנה אין לה טענת בתולים להפסיד כלום מכתובתה ולא"כ דבתרוייהו אית לה מנה לרבה: ברש"י בד"ה לא הכיר בה כו' והא לא מצינו למימר הכיר בה מאתים כו'. לכאורה בדרבנן מקשה כן שלא נרחק פלוגתא דר"מ ורבנן כ"כ ופלוגתייהו בלא הכיר והתיא מתני' ככ"ע רק שדוחק קצת לומר דל"פ במתני' בעיקרא דדינא בהכיר בה כמה היא כתובת מ"ע ובח"ס מניח לר"מ ויהיה קושיות התוס' ותי' דבסמוך בד"ה הדר בי' בעלמן: בתד"ה וסמוך אומר כו' דלאו בהכיר וכו'. אין טוענים למידק דלא איירי בהכיר לחודא והתם דוקא אמר רב עשה מ"ע דא"כ מאי מקשה לרב ממתני' דפליגינן לתרתי ולא פליגי חכמים עלה דדלמא מסנתינו איירי בלא הכיר ולהכי כתובתה ר' אלא שלא תימא דפליגי בכל גוונא אף בהכיר לז"א למה יש לה וכו'. ולשון פחותה דחוק קצת ובאשר"י כתב לא עדיפא וכו' ואפשר דאביהה קאי וכלשון רש"י דלא גרע מעץ וכו' וי"א [דה"פ] למה יש לה כתובה לגמרי. להיות פחותה ממ"ע ולא תהיה לה אפילו מנה: בתד"ה הדר בי' וכו'. בח"ס תיובתא קחזינא ופורק אין מידה. ואפ"ל דאין טוענים דהו"ל הדר לגמרי מבתרייתא וס"ל לרבנן לא הכיר בה ולא כלום וברייתא דכילד הולאת שם רע כדמשני [מעיקרא] זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה דזה א"א לומר כיון דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה מנה כ"ש בנמצאת מ"ע דלא גרע מבעולה ממש רק משום דלמאי דהדר מקמייתא וס"ל בהכיר ובלא הכיר מנה היה נראה הסברא כיון דבהכיר בה מנה משום דכבעולה דמיא לרבנן א"כ בלא הכיר לא הו"ל להוות כלום וכמ"ש התוס' בדבור שקודם לזה עד שלכך היה נראה קצת יותר לומר דהדר בי' נמי נהא דמקח טעות לגמרי מסמע וס"ל מקח טעות ממאתים וא"כ ה"כ בנמצאת מ"ע יש לה מנה ואף שכשנאמר דמקח טעות ממאתים קאמר א"כ יפורש הברייתא כפשוטו וא"צ"ל בנמצאת מ"ע מ"מ הדין שאמר רבא בנמצאת יש לה מנה לדינא יכול להיות אמת קיים לז"א אבל מהא כו' דמקח טעות לגמרי מסמע ולה"ק הדר ביה רבא מההיא לבדו וטעמא כמ"ש לעיל דאינו מקפיד כ"כ במ"ע שיהיה מקח טעות כמו בבעולה וכעין זה כתב מוהר"ם רק שלזה הדבר בגי' מההיא שמחק רש"י ע"ש וזה לא נראה לי [דודאי אף לרש"י דמחק מההיא ודאי דכונתו דרק מהא דלמעלה לבד הדר בי' דאל"כ דהדר מסניהם ומ"ע ובעולה שוין בלא הכיר בהן מנה איך סיים רש"י ומתני' דהתם דברי הכל הא לרבנן מאי איכא בין טענה דידי' לטענה דידה כדלקמן] גם התוס' מלייכים למטה הדר. לא והדר כו' [דרש"י מוחק תיבת מההיא למעלה באומרו והדר ובסוף הלא ס"מ הדר בי' לא מחק רש"י א"כ הו"ל לתוס' לציין למעלה בוהדר בי'] ועיקר כוונת התוס' בזה לכך וא"ת כו' דהשתא הוא דוחק גדול לסבול החילוק שבין מ"ע לבעולה [לזה מקשו וא"ת כו' ולא נצטרך לדוחק הנ"ל]: ובמה שמקשה הגמ' והא רבא הוא דאמר לא הכיר בה ולא כלום אלא ש"מ הדר כו' ה"כ מיניה וביה [היה יכול להקשות] הא אמרת מקח טעות לגמרי דהיינו לא הכיר בה ולא כלום [דרבא משוה בעולה ומ"ע לרבנן] רק הך קאי אבעולה ממש והגמ' מקשה ממ"ע [נופא]. ועיין: אין להקשות בגמ' דהו"מ להגיה הברייתא בע"א דהיינו מ"ע יש לה כתובה מנה לא נמצאת [וג"כ לא יצטרך לדוחק ולא להדר ביה מההיא] דז"א דאכילד הולאת שם רע קאי [דמיירי בלא הכיר בה] וק"ל אבל נראה דמצינו להגיה נמצאת בעולה וכנסה א' מעיקרא כתובתה מנה וכדבסמוך ת"ר כנסה ראשון כו' ורבא מפרש כמו רב אסי כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה שאני הכא שהרי כנסה ראשון וק"ל: באמת יגעתי בדבור הזה ולא הונח לי בדעתי בדבר המתקבל עד שנאמר שהיה כשגגה היוצאה מלפני השליט:

דף יב ע"א גמ' אמר רבה זאת אומרת כו'. אין לומר דלמא לענין איסור אין לו ט"ב וכדמסיק בקידש ובעיל כו' דא"כ היאך תלוי זה בכנסה ראשון:

גמ' מדקתני האוכל כו'. נראה לכאורה דאינו מדויק דאיכא דלא אכיל כלל דדלמא בכל יהודה אכיל רק איכא דוכתא דלא אכיל אלא בעדים רק שתלמודא קיצר בלשונו. ואף במקום א' יכול להיות שקצת אוכלים וקצת לא אוכלים אלא שאינו מוכרח. ואולי אף בגליל נמלא כן לפעמים: גמ' ביהודה בראשונה היו שושבינים ישנים כו'. באשר"י אין זה וכן נראה מדלא זכרו כלל תלמודא לומר דעלה קאי. אלא כל שלא מושמש או שלא נהג כו': גמ' אלא אסיפא כל שלא מושמש מבעי לי. והא א"ל דה"ק כל שלא נהג להעמיד לה שושבינים לשמשם ומלא דם על המפה אינו יכול לטעון טענת בתולים לומר קים לי דפ"פ מלאתי והיא הביאה מפה שיש עליה דמים. משום דאינו אפסיד אנפשיה דהו"ל להעמיד לה שושבין. ולעיל כתבתי ב' דיעות אם טוען פ"פ אם הדמים ראיה או לא [לענין איסורא. וא"ל גם] השתא דמגיה אלא שלא מושמש א"י לטעון טענת בתולים ולא אמרינן איהי דאפסידה אנפשה י"ל דמיירי [שנוכל לתלות] (שהדקר) [שהעדר] המשמוש היה מלידו. דאין זה קושיא דמשמעות הלשון הוא כל שלא נהג כו' א"י לטעון הא נהג יכול לטעון ת"א דכ"ש אם נהג א"י לטעון וק"ל. ובהא דכל שנהג מבעי ליה עיין בהמאור ודו"ק: בתד"ה וניחוש כו' דאפילו תחתיו אימור באונס הוה כו'. ומ"ש התוס' לעיל בד"ה אי למיתב לה דספק אונס לא הוי ס' גמור היינו להיות לה מאתים אבל מ"מ יש לה מנה דאף שנאמר דלמא באונס קודם שנתארסה מ"מ יש לה מנה כדקאמר הכא א"י לטעון טענת בתולים שהרי כנסה כו' וזה פשוט: באה"ד שזה האיש סובר כיון כו' שודאי לא יאסרוה עלי וכו'. זה קאי אאשת כהן דבדידי' יש לחוש שמא תחתיו זינתה כו' וק"ל: בתד"ה כגון שקידש כו'. בשמעתין כגון שקידש ובעל לאלתר השני קשה בלא"ה הא הוי ס"ס שמא לא זינתה מעולם רק היא בעולה ע"י ביאת בעל הראשון וא"ת"ל זינתה שמא קודם שניסאת לראשון או אחרי מיתת בעל הראשון קודם נישואי השני וי"ל דהא ישנו עדים שלא נסתרה

כו' וא"כ ע"כ ודאי זינתה ואף שכתבו התוס' דלפעמים אומרים כן היינו לענין שהוא לא סמך על כך והודעתא דבעולה נסתה, אבל ודאי העדים קושטא קאמרי וא"כ ודאי זינתה רק הס' הוא תחתיו או אינו תחתיו וחד ס' אסור באשת כהן. אבל מאי פריך אמתני' וניחוש כו' הא במתני' ליכא עדים וא"כ הוי ס"ס וכן מ"ש תוס' צריך נמי להעמיד ט' למ"ל זה וז"א דאין זה ס"ס דכלד תחתיו שהוא לד איסור ליכא לד להיתר וכל ההיתר הוא בלד שאין תחתיו דהיינו בעולה בהיתר כשאין תחתיו או בעולה בזנות כשאין תחתיו והס' בתחלה הוא מיגפה הזאת שהיא בעולה ס' אם נבעלה תחתיו דאסורה בכל גוונא הן אונס או רצון או נבעלה כשאינה תחתיו ומותרת בכל גוונא וק"ל: אבל בזה יש לראות אף דליכא ס"ס מ"מ נוקמי בחזקת היתר ונימא לא זינתה ודאי בגמ' כגון שקידש ובעל לאלתר אלא השני ודאי צריך משום דלא נימא אוקמיה אחזקת הגוף כו' כמ"ש התוס' לעיל דף ט' בד"ה נ"ל באשת כהן אבל אגל הראשון למה לי אחר שקידש כנסה לאלתר ומת מיד או עדים מעידין כו'. יותר ניקמה אחזקת היתר וכשרה לכהונה וחזקה נדקת כמ"ש האשר"י לעיל ואי ניזיל בתר חזקת הגוף נמי כ"ש דנאמר שאחר שמת הבעל זינתה והיתה בתולה עד אחר מיתת הבעל ומי מכריח אותם לדוחק הגדול הזה שהראשון קידש וכנם לאלתר ומת או עדים מעידים שלא זזה ידו כו' ולפענ"ד צריך עיון ודו"ק: ואפשר לפרש הפשט בגמ' באופן אחר שפיר פריך לרבה דאמר זאת אומרת כנסה וכו' [דהא איכא לאקשויי מלבד] במה שהקשיתי לעיל במתני' ברש"י בד"ה אין להם ט"ב לרבה נתני' דבתולה אלמנה מן האירוסין יש להם ט"ב ומן הנשואין אין להם ט"ב וקשה לענין כתובה ולהפסידה מנה מכתובתה מהי היתי לא יהיה לה טענת בתולים להפסידה מנה במן האירוסין. בתולה ממש נמי יש לה ט"ב להפסיד מנה ומדקאמר בתולה שנתארסה משמע דבא לומר דה"א שכנסה בחזקת בעולה ולא יהיה לה טענת בתולים דכבר ידע שהיא בעולה. הא כ"ב דאין לה אלא מנה. בשלמא אי יש לה ט"ב היינו דל"ל כלל ניחא דמן האירוסין רבותא קמ"ל [דאפ"ה כנסה בחזקת בתולה]. אלא לענין איסורא קאמר דאם א"כ היא יש לה ט"ב ואסורה עליו דשמא תחתיו זינתה [ומאי דקאמר יש לה ט"ב לא קאי אגרושה וחלוצה ולא קתני לאו רק לענין כתובה מאתים] וא"כ בסיפא דמן הנשואין אין לה ט"ב היינו לענין איסור וכן בברייתא דנקיט כנסה הראשון ולא נקט אפי' מן האירוסין אין השני יכול להפסידה אותו מנה אף שלפי' ריב"ם בד"ה כנסה בחזקת בתולה יש ליישב כ"ז אין לה ט"ב היינו לחסר כלום מכתובתה ויש לה ט"ב היינו לחסר קצת וק"ל. מיהו אף הא דהרי כנסה ראשון נמי יש ליישב לפרושי זה יותר נכון [מלפי' ריב"ם] דקאי ליתן טעם שאין לה ט"ב אף לאוסרה משום דהרי כנסה ראשון ותלינן מה שהיא בעולה בהיתר ע"י בעלה ראשון ואף שיש עדים מעידין כו' אפשר דגם לפי האמת אין ממש באותן העדים להעיד בתורת עדות רק לפעמים אומרים כן כמו שהוא סובר ועיין. ולזה פריך וניחוש אף מן הנשואין שמא תחתיו זינתה דאין להעמידה על חזקת היתר כיון שיש חזקת הגוף כנגדה ומשני רב שרביא שקידש ובעל לאלתר דהשתא תחתיו ודאי לא זינתה מאי אמרת שמא תחתיו של בעל הראשון אוקמה בחזקת היתר שלא זינתה כלל רק בהיתר ע"י בעל נעשה בעולה אבל ארישא מן האירוסין אף שקידש ובעיל לאלתר מ"מ הא ודאי זינתה דאף נארוסה אסורה כנדה בלא ברכה. מיהו ז"א דמ"מ נוקמה בחזקת היתר לכהונה ובחזקת הגוף וא"כ שנתארמלה או נתגרשה זינתה ואפשר לפרש כיון דזינתה איתרע לה החזקה ודוקא לעיל בשאינו בקי כתב התוס' [בד"ה אי למיתב לה] ס' זאת ולהכי במן הנשואין אוקמה בחזקת כשרות משא"כ מן האירוסין דאיתרע לה חזקה ועיין (ב): ופירש"י בוצא דניחוש אינו מתור ועיין: בתד"ה שתי תקנות הוו כו'. הב' תקנות המה בתחלה כיון דחזו דמזלזלו תקנו ד' והשני אהדרינהו למנה אבל הא [דבתחלה תקנו] לבתולה ד' מאות לא הוי תקנה באלמנה בת כהן רק הניחום בכלל שאר אלמנות שבישראל שיש לטון מנה מדרבנן והקשו בתחלה למה לי אהדרינהו למילתייהו ואח"כ הקשו דמנ"ל לחלק ולעשות תקנה באפי נפשה לאלמנה בת כהן דלמא באותו פעם שתקנו לבתולה ד' מאות לאחשבינהו באותו פעם ג"כ תקנו לאלמנה מאתים ג"כ לאחשבינהו או משום לורך דמזלזלי לז"א דאין סברא כו' וזלזול דאלמנה נמשך בסיבת תקון ד' מאות לבתולה כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה כיון דחזו ולכך הולרך לומר ב' תקנות מיוחדות היו לאלמנה בת כהן משא"כ אי אמרי' לכשתקנו לבתולה ד' מאות היה מגילא לאלמנה מאתים אגי של בתולה לא היה תקנה מיוחדת לאלמנה בת כהן והאותי בספרים מאריכין עד מאד בדבר הזה ויש מפרשים שתוס' מסופקים איזהו מהן הב' תקנות די"ל אהדרינהו לאו תקנה הוא ולזה כתבו על שני דרכים [אי אהדרינהו למלתייהו תקנה שניה קשה קושיא ראשונה. ואי אהדרינהו למלתייהו לא מיחשב תקנה רק הא דבאלמנה מנה אף דבבתולה ד' מאות קשה קושיא שניה] וק"ל: ע"ב גמ' בת כהן לישראל הוא דאיכא לד כהונה כו'. קשה דלמא ה"ק הרוצה לעשות כבת ישראל לישראל כדרך שהכהנים עושין בבת ישראל לכהן ובת כהן לישראל ואי לא שייס כגון בת כו' ה"א הרולה לעשות באיכא לד כהונה כדרך שהכהנים עושין בכהונה מפני לדדים להכי נקיט תרוייהו כיון דהשתא לא שייך אלא בת ישראל לישראל. דז"א דבאומר הרוצה לעשות שהם נכלל בו הכל: ולפי האמת אינו מתורץ בת כהן לישראל למה דכ"ש הוא כמ"ש רש"י במתני': גמ' מאי אף בראשונה. שלא תימא אמדברת קאי דלא איירי בממונא. לז"א מאי אף כ"ש היא ממעוברת דאינו אלא יחוד ולהכשיר בה שיש לה חזקה דכשרות אלא אהא דממונא קאי אע"ג כו': גמ' אלא דאיכא מגו כו'. ואף דהוי מגו להוציא מהכי אלל ברי ושמא ולעיל כתב התוס' בד"ה לא דקטעין טענת דמים בברי וברי דהיינו בתולה הייתי או הוא בא עלי באירוסין אפשר דל"א מגו להוליא וק"ל: גמ' אי נמי כו' איקמה אחזקה כו'. עיין פירש"י. וי"ל אדרבה כי נוקמה אחזקה דזינתה תחתיו לא יהא לה כלום דס' אונס ס' רלון ורובא רלון כיון דל"ל קול כמ"ש התוס' לעיל דף ט' בד"ה והבע"א ורובא עדיף מחזקת היתר. ונראה דלענין ממון כיון דהוקמה אחזקה ובשעת אירוסין בתולה הוית א"כ נשתעבד לה למאתים ונתחייב לה ודאי מאתים והוי כה"י אם פרעתיך לאפוקי במנה לי בידך לא ס"ל ברי עדיף דא"י אם נתחייב לו מעולם. ואתיא ר"כ כר"ג. משא"כ גבי איסורא לעיל וק"ל כ"ל (ג) ולקמן בהיא אומרת מ"ע אני כו' יש לראות מאי חזקה יש דאין לומר אוקמה אחזקה ובשעת אירוסין בתולה הויא דנשתעבד לה ר' דהיא עצמה טוענת דלאו בתולה הוית וקודם שנתארסה היתה מ"ע. וי"ל כמ"ש הר"ן וז"ל ובאידך פלוגתא דהיא אומרת מ"ע כו' יש לומר נמי אוקי אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות ודו"ק: בתד"ה ר"ה ור"י כו' נ"ל דר"א דאמר מתוך כו'. הל' משמע דלית להו דינא דר"א וכ"מ בחשוד על השבועה דמשלם מטעמא דר"א.

באור

גאון שמכו מדקרי ליה מוכר ולא אמרינן דקרי ליה מוכר משום דעתידין רבנן כו' א"כ ה"נ נימא מדקרי אלמנה על שם מנה ש"מ כתובה דאורייתא וכ"ה בביטה מקובלת: (א) כוונתו דלהך תירוצא בתרא מגד בריעותא דעובד כוכבים יש לו זכייה אפילו מדאורייתא כיון דבכך זכייה כו' זכייתו וגירותו באין כאחד רק מ"מ זכייתו אינו אלא מדרבנן מחמת גריעותא דקטן. וכ"מ לספרים דגרסי זכייה מיהו אית ליה והיינו אפילו מדאורייתא א"כ הכא כיון דבא להתגייר דינו כישראל קטן דזכייתו מדאורייתא משא"כ לתירוצא קמא אף דמגד קטנותו אית ליה זכייה מדאורייתא מ"מ מגד מה שהוא עובד כוכבים אין זכייתו רק מדרבנן כיון דאתי לכלל שליחות. ולכך כתבו התוס' בסמוך ולספרים דגרסי כו' ניחא דמלי למימר כו' ועובד כוכבים קטן כיון דבא להתגייר חשבינן ליה כישראל קטן. והיינו כתירוצא בתרא וע"ז כיון הגאון במ"ש כדבסמוך וכמו שהגהנו בפנים: (ב) דברים הללו קשי הבנה הם דמ"ש דהתוספות לא כתבו חזקת היתר רק היכא דיי"ל שלא זינתה כלל כגון בשאינו בקי הא התוספות לעיל דף ט' בד"ה לא צריכא באשת כהן הקשו דנעמידנה בחזקת כשרות לכהונה בנבעלה באונס תחתיו. ועוד נהי דחזקת היתר איתרע מ"מ נעמידנה על חזקת הגוף שלא נבעלה כי אם אחר שמת בעלה הראשון מאחר דליכא חזקה המכחישה כנגדה. וזה דוחק גדול שלא ניתן להאמר כלל לומר דכיון דאיתרע חזקת כשרות דודאי זינתה יהיה כחזקה המרע נגד חזקת הגוף. וע"ק לפירושו יקשה קושיתו שהקשה למעלה בגמרא דהיאך דייק רבה זאת אומרת כו' דלמא לענין איסור מיירי ומה בתירץ דא"כ מאי קאמר שהרי כנסה הראשון ולפי פירושו הוא בא ליתן טעם למה שאין לה טענת בתולים לאוסרה משום דהרי כנסה הראשון ותלינן שנבעלה ממנו בהיתר: (ג) ול"ע שזה סותר למ"ש התוס' והוכיחו לעיל דף ט' בד"ה אי למיתב לה דבס"ס גם רבי יהושע מודה דלא מפסדה דא"כ אמאי אית לה אפילו מנה דדלמא לאחר אירוסין נבעלה ברצון הרי דלא מהני ליה לאיני יודע אם פרעתיך. ומצאתי יישוב לזה בהפלאה דמכיון דמשנכנסת אהולי אתלה לשיעבודא קמא כדאמרינן לקמן דף מ"ג ע"ב ומיגבא מאימת גביא ופסקינן כרב אסי דא' זה ואי זה מן הנשואין משום דאהולי אתלה לשיעבודא וא"כ בשלמא הכא לר"ג שפיר הוי א"י אם פרעתיך דחזקת הגוף מסייע שנעשה לאחר נשואין ומיירי ביש שהות וכמ"ש התוס' לקמן דף נ"ה ע"ב בד"ה ריסא ואף שהיא טוענת בעצמה משארסתני נאמנת במגו טובה. והיינו דפשיטא דאף ליסנא בתרא סובר דאמרינן מגו

אבל יש לראות לכאורה מה קשה דלמא ס"ל נמי דר"א ודרשא דשבועות ה' כו' לכנון זה שכנגדו חשוד על השבועה כו' (ד) גם קושיא זאת לא תלוי בכאן דהו"ל להקשות דאביי אדאביי: בא"ד וא"ל דרב יהודה כסומכוס כו' דלסומכוס לכל הפחות חולקין כו'. באמת אף סומכוס לא ס"ל חולקין במנה לי בידך כו' דא"כ לא שבקית חיי לכל בריה דכ"א יתבע אלף ויתן לו ת"ק אלא דוקא היכא דבלא טענתייהו איכא ס' לב"ד כמ"ש התוס' בכמה דוכתי ודוחק לומר שר"ל דר"י כסומכוס דאית ליה היכא דאיכא ס' לב"ד בלא טענותיהם חולקים אף בשמא ושמא ולכן בדליכא דררא דממונא להאי ולהאי ס"ל בברי ושמא נוטל הכל: בא"ד אבל אי פליגי אליבא דרבנן ולסומכוס לעולם חולקין אפילו כו'. וצריך ליתן טעם שסברת רבנן בברי ושמא להוציא מידי מוחזק טפי מסומכוס ובברי וברי בהיפך וי"ל דסומכוס ס"ל לעולם בכל ס' חולקין אף להוציא מיד המוחזק כ"ש שלא ליתן לגמרי להמוציא וע"ש בגמרא בב"מ ודו"ק: בא"ד שהבעל א"י מתי נבעלה כו'. בלימא כתנאי דבסמוך הומ"ל הכי אמר לך ר"י הנא דאמרי אפילו כר"י ע"כ ל"ק ר"י דאינה נאמנת אלא בברי נרוע ושמא טוב רק ניחא ליה לשנויי הלכתא אהלכתא שיסבור ר"נ כר"ג וכה"נ מסתברא וק"ל: בא"ד ושמואל סבר כרבנן כדמוכח במוכר שור לחבירו. בהא דהמוכר ליכא ברי ושמא כלל (ה) רק לענין אחר מרבה לה הכלל גדול להא"כ לזה כתב דבסוף המניח ס"ל לרבנן בהדיא כו':

דף יג ע"א גמ' במאתים ומנה ויש לה מנה לכ"ע מכח ס"ס דא"א שלא יהיה לה כלום אם לא בתרתי לריעותא תחתיו ברצון וס' אינו תחתיו ואת"ל התחתיו ס' אונס אבל מאתים אין לה מכח ס' מ"ע ואת"ל דרוסת איש דלמא תחתיו באונס דס' באונס לא חשיב ס' גמור דדלמא קודם שנתארסה נאנסה או משום דמ"ע ל"ש לר' יהושע וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה אי למיתב לה וכן לר"א ל"ל מנה [לר"י מטעם ס"ס ס' מ"ע ס' התחתיו באונס דס' אונס לא הוי ס' דאת"ל דרוסת איש לית לה מנה] אלא בנאמר תרתי לטיבותא תחתיו באונס [וא"כ בא"ל דרוסת איש] הוי [לבעל] ס"ס ס' אינו תחתיו ולא יהיב לה כלום ואת"ל תחתיו דלמא ברצון [והיא ל"ל רק חדא ספיקא] ויש להקשות מאי פריך לקמן לר"י ליתני חדא דהיינו הך דמ"ע לאפוקי דרמב"ח דלמא אי מהכא ה"א בהא ס"ל לר"ג נאמנת משום ס' מ"ע כמו שטענה ויש לה מאתים ואת"ל דרוסת איש דלמא תחתיו באונס דלר"ג מ"ע שכיח משא"כ בהך דמשארסתני נאנסתי דליכא למיתלי ליתן לה ר' אלא תחתיו באונס כמו שטענה דאם איתא דמ"ע היא הויא טוענת דאין גנאי כו' (י) ואין זו קושיא דס' באונס לא הוי ס' אף לפירוש ר"י שבתוס' לעיל [דמ"ע ל"ש מ"מ ע"כ מודה לתי' קמא של תוס' מכח הכרח קושית התוס' הראשונה בד"ה אי למיתב לה]: גמ' בשלמא לר"א היינו דקתני תרתי כו'. יש לדקדק דהכתי ליתני רק הך דמ"ע וליתני בה והיה מקחי מקח טעות ודו"ק. כי לדעתי נראה שצריך ליישב [בזאת הסיטה עד סה"פ כפל דבריו משום כמה דברים שנתחדש בכן ובכמה דברים יש סתירה למ"ם בראשונה וכמה דברים חדשים בדיבורי גמרא ותוס' שלא דיבר בהם כלום בראשונה את הכל העמדנו על מקומו כדי להקל על המעיין]: בתד"ה רב אסי כו' לכשר נבעלתי במגו כו'. דא"ל דל"ל מגו רק נסתרה ואמרה לא נבעלתי נאמנת. דא"כ הו"ל טפי מדברת נסתרה [ולא] משום ליסנא מעליא נקיט ולפרש בטוענת נבעלתי. ועוד דזעירי דאוקמה בנסתרה היינו בטוענת נבעלתי דאל"כ לא הוי פליג רבי יהושע דהוי ס"ס וכמו שהוכיחו בסמוך ועלה פליג רב אסי ומפרש נבעלה בעדים דוקא וק"ל: בא"ד וא"ת הא ר"י ל"ל מגו גבי משארסתני נאנסתי. אי לא אמרי' מגו להוציא אין כאן קושיא [ואף דגבי ברי ושמא בודאי דאמרי' מגו להוציא היינו לר"ג]: בא"ד ולא קרי ליה מגו כו'. ואע"ג דר"ג הוא דקרי ליה מגו ולדידיה במוכת עץ נאמנת מ"מ מאי מגו היא דמאי אולמא הך מהך כיון דבתרווייהו פליג ר"י וס"ל דאינה נאמנת (ז) בשלמא אי מודה במוכת עץ ניחא וק"ל: בתד"ה חדא להכשיר בה כו' ולא ניחא להו למימר דאי תני סיפא לחודה הוי מוקמי' לה במסתבר להכשיר בה ונקיט מעוברת משום ליסנא מעליא. ז"א דאי לאו רישא מה לי מדברת או מעוברת וטפי הו"ל למיתני מדברת לליסנא מעליא לרב אסי. ועוד דטפי משמע ליסנא דסיפא אבתה דקתני מה טיבו של עובר זה. וא"כ יותר נפרש אי תני מעוברת לבדו אעובר והוי מסתבר טפי לגבי ר"י דאינה נאמנת משום דל"ל חזקה דכשרות משנאמר דס"ל לר"י אף בגופה לא מהימן משא"כ אי תני תרווייהו דשמעי' ברישא לר"י דאגופה לא מהימנא נוכל לפרש הסיפא נמי אגופה וקמ"ל נבעלה [היינו אותו מ"ד דסובר מאן דמכשיר בה פוסל בבתה ולא אוקמה אמסתבר לר"י דדוקא בתה משום דכבר תני ברישא דאפילו בנסתרה פוסל ר"י בה והא דנקיט מה טיבו של עובר זה כבר יישב זה לקמן בתוס' ד"ה לדברי המכשיר] ולהכי כתבו דרישא משום להודיעך כחו דר"י. מיהו [אכתי] י"ל דנקיט רישא להודיעך כחו דר"ג דל"ת דוקא בתה דהוי דיעבד דאי לא מהימנא היא פסולה מלהנשא לכשר ולפסול דספק ממזר הוא שמא נבעלה לממזר. משא"כ היא יכולה להנשא לישראל ולפי"ז [לעיל דקאמר הגמרא מאי] אף בראשונה [כו'] יש לך לומר [דאף בראשונה היינו] אף במדברת להכשיר אותה [דהוי לכתחלה] רק כיון שאף אותה לא מכשיר [שמואל] אלא בדיעבד עיין לקמן בעובדא דארוס וארוסה אין כאן אף. מיהו גם מסיפא הוי משמע קולא דר"י פוסל בה [ור"ל וקשה על פי' התוס' דנקיט רישא להודיעך כחו דר"י] מדנקיט הרי זו בחזקת מעוברת [דמיירי מינה] ולא נקיט ליסנא על העובר וק"ל: בתד"ה לדברי המכשיר בה כו' ומעוברת דנקיט משום ליסנא מעליא. ודקתני מה טיבו של עובר זה דלא מצי למיתני מה טיבו של איש זה שאין כאן איש רק ראוה מעוברת. והא דקאמר מקודם בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי נמי ל"ל דנקיט מעוברת ולא נבעלה משום ליסנא מעליא: בתד"ה ואין אוסרין כו' דקאמר הניחא לזעירי כו'. הראיה מבוארת דקאמר לקמן ומודה ר"י דאמרי' מגו באומר שדה זו כו' ואע"ג דפליג לעיל ולא ס"ל מגו ופריך היכי וכו' אי בראוה מדברת וכו' הניחא לזעירי י"ל מגו ומ"מ לא ס"ל לר"י מגו קאמר שפיר הכא מודה כו' ואי אף באמרה לא נבעלתי לא מהימנא אין כאן מגו [לקמן בחילוק סותר זאת הראיה] ואפ"ל בעיקר קושיתם דודאי לפי האמת באומרת לא נבעלתי נאמנת דהוי ס"ס כאשר העיד ר"י באלמנת עיסה דמשום ס"ס כשרה ובאומרת נבעלתי אינה נאמנת דלא הוי אלא חד ס' ואע"ג שיש מגו לענין זה אהני מעלה עשו ביוחסין אבל לסברת המקשה דלא ידע אכתי הך סברא דמעלה כו' חשב דלר"י אף באומרת לא נבעלה אינה נאמנת דאילו נאמנת בלא נבעלה היתה נאמנת לומר לכשר נבעלתי במגו ולזה הקשה והאמר רב אין אוסרין על היחוד וכיון דאין אוסרין ליהוי נאמנת במגו ומשני מעלה וכו' שלא יהנה לה מגו (ח) או משום דמיד שנבעלה עשו מעלה ביוחסין שלא נאמין לה תו לומר לכשר נבעלתי ואמרי' שירא לומר לא נבעלתי דאין אפיטרופים לעריות כדבסמוך ולפי"ז י"ל שפיר דאין אוסרין על היחוד קאי אפנויה לענין יוחסין באומרת לא נבעלתי אינה אסורה לכהן וכעי' זה תי' בקידושין ע"ש. והמקשה לא היה מצי להקשות מהא דאלמנת עיסה דמוכח דס"ל לר"י באומרת לא נבעלתי דנאמנת משום ס"ס דלאביי גופא משני לה לקמן בתי' אחר. או לא חשיב לה ס"ס משום דאין אפיטרופוס וכו'. וזה יותר נכון בעיני ממה שראיתי כתוב תירוץ על הק"ק של תוס' דלרב אסי י"ל אין אוסרין על היחוד אם היא אמרה שנתיחדה ואין עדים על כך דנאמנת במגו משא"כ הכא ראוה שנבעלה דליכא מגו אבל לזעירי ה"נ יש מגו ובזה היה מתורץ נמי קושיא דבסמוך מהטוה נואף כו' וגם תימה ראשון [שהקשה הרשב"א ולקמן בחילוק סותר זה התירוץ]: **ע"ב** גמ' חדא לחורבה דמתא כו'. לא קאמר תרווייהו בחורבה דמתא וחדא בעיר שרובה עובדי כוכבים. וחדא ברוב ישראל. אין זה קאי בלשון לסתר או לחורבה רק חורבה דמתא קרי לה סתר לגבי חורבה דדברא ודדברא קרי ליה סתם חורבה: גמ' מסייע ליה לריב"ל כו'. קשה אמאי לא אמרו השבתנו ברוב פסולים מה תשיבנו על רוב כשרים ואף במעוברת כיון דלדברי הפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים ובשבויה רוב פסולים ז"א דהשתא אומרים מה תשיבנו במדברת אף ברוב פסולים: גמ' לא שתוקי וכשר כו'. מה שאמר שתוקי וכשר הוא לר"ג [והא דקאמר ד"ה שתוקי כל חד כדאית ליה] והכי קאמר בד"א ולר"ג נאמנת בגופה אבל בבת דברי הכל אינה נאמנת להכשירה לגמרי ושתוקי במקצת עכ"פ שאסורה לאכול בתרומה משום דבעינן מי שזרעו מיוחס אחריו ואם בן הוא פסול לעבודה ומ"ש רש"י והעובר יהיה זכר כו' טפי הו"ל למינקט נקיבה כדבברייתא. ולר"י שתוקי לגמרי. ובריב"ש מאריך בפשט הזה בדברים שאין צורך ומועילים לנו מאומה: גמ' אילימא שמשתקין אותו מנכסי אביו כו'. הומ"ל א"כ היאך תלוי בכהנים עומדין וק"ל: ברש"י בד"ה ותיפוק ליה כו' לר"י פריך נהי נמי דאין אפוטרופוס כו' לא מפרש אהשבתנו על מעוברת השובה גמורה כו' קפריך ותיפוק ליה כו' ואפ"ל דודאי ידע ברייתא דלעיל לסתר או לחורבה דנקיט תרווייהו לרב אסי לאשמועינן אפילו רוב פסולין אלא רק התם בראוה שנבעלה והכא במדברת (ט) ואף דהתם קאי לרב אסי והכא לזעירי מ"מ אף לזעירי מצינו למימר דאית ליה ומנ"ל להקשות ודוחק ואפשר לפרש דמעוברת לא פסיקא להקשות דלמ"ד מכשיר אף בבת נקיט מעוברת לאשמועי' בתה יש לדמות קלא עובר שאין לו חזקה ורוב כשרים לשבויה שיש לה חזקה ורוב פסולים ומה"ט כתבו התוס' בד"ה מסייע ליה כו' ול"ל במדברת כו' סמוך מיעוטא לחזקה כו' דבמעוברת ובולד ליכא חזקה. ועכל"ל הכי דע"ז לא קאי הך קושיא דא"כ מאי משני מסייע לריב"ל כו' דאף לדברי המכשיר ברוב פסולין היינו דוקא בדידה דהו"ל חזקה דכשרות וכמ"ש רש"י בדבור שאח"ז וא"כ אכתי תיפוק ליה במעוברת הכא רוב כשרים (י) אלא ע"כ נ"ל דע"ז לא קשה דמ"מ מייתי משבויה דבשבויה רוב פסולין וחזקה דכשרות ובבתה רוב כשרין ואין חזקה וכמעט דומיא וכנ"ל וק"ל. ולפי"ז לא קשה כלל קושית התוס' מאבא שאול וק"ל. ואולי הכרח תוס' [דר"ג מכשיר אף בבת אפילו רוב פסולין ובאמת קאי קושיא ותיפוק ליה אהשבתנו מעוברת ועלה משני אפילו רוב פסולין] נראה משני בסמוך האיתביה בד"א בעדות אשה בגופה כו' אבל בבתה כו' [דמיירי ברוב פסולין] ודו"ק: בתד"ה השבתנו פי' לדידן כו'. דלא תימא חורה ובאמת הא לעיל פסק כר"ג: בתד"ה מסייע כו' סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא. יש לעיין לעיל בההי דפ"פ כו' שהקשו תוס' בד"ה ואבע"א בט"ס נתי תיאסר דס' אונס כמאן דליתא דמיא וכו' הא הוי שפיר ס"ס ס' אינו תחתיו ואת"ל תחתיו וסמוך מיעוט דאונס לחזקה דהיתר והו"ל פלגא ופלגא נגד רצון מיהו בעלמא פליגי ר"מ ורבנן בהא אי אמרי' סמוך ועי' בריב"ש סי' שי"ב העיר בזה: בתד"ה מכשיר כו'. יש להקשות דלמה אבא שאול קמ"ל דאף ברוב פסולין בולד שאין לו חזקה דכשרות כשרה לכהונה וכמו שאמר היה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו כו' והכא לא שמעינן אלא לענין שהבא היא עצמה נאמנת אף ברוב פסולין דאיכא חדא לטיבותא דהיינו חזקה ועיין בפירש"י בד"ה מכשיר אפילו ברוב פסולין דאמרי' אוקמה אחזקה כו' משמע דוקא היכא שיש לה חזקה כנגדה וכ"כ רש"י לקמן דף י"ד סוף ע"ב ועיין. ואפ"ל דמדקאמרי השבתנו על המעוברת דמשמע בהא דמעוברת נלחם שפיר ולמאן דמכשיר בבת נקיט מעוברת לאשמעי' בתה והא לא נלחם בבת דהיינו מעוברת אי אמרי' דוקא ברוב כשרים אלא מכשיר ולא ברוב פסולין אלא למאן דמכשיר מכשיר לגמרי אף בבת וברוב פסולין [ועיין מ"ש הגאון למעלה ברש"י בד"ה ותיפוק ליה ע"ש]: בא"ד וכה"ג וכן אמר א"ש וכו'. דאי הקושיא מאי קמ"ל א"ש תנינא וכו' לק"מ דשפיר משני התם דאין לו לא"ש לסמוך על האומרת המפרש לדברי המכשיר מכשיר אפילו ברוב פסולין אבל אי קאי על רבי הקשו שפיר דלמ"ד מכשיר אפי' ברוב פסולין מאי מתרץ דהכתי הול"ל וכן ופשוט וכ"ה בח"ש אבל לכאורה אפ"ה סו"מ להקשות וכ"ת דאין לו לא"ש לסמוך וכו' א"כ מאי מקשה הגמ' שם למאי דבעי למימר מעיקרא דא"ש אתי להכשיר בבת הניחא כו' וק"ל: בתד"ה זרעו מיוחס אחריו כו' הראשון ראוי כו'. לאפוקי שני ס' ממזר דדלמא בן ט' לראשון ובא על אשת אח שלא במקום מצוה שהרי היה לו בנים משא"כ ולד ראשון כשר בממה נפשך והאומרת יבם שלא המתינו ג' חדשים קאי. ודו"ק: חילוקי שאמרתי בהלכה זו תחלה הזמן אייר של"א בעזה"י [בפלוגתא דזעירי ור"א יש שני צדדים בפירושם] לד האחד זעירי שאמר מדברת נסתרה ר"ל באומרת לא נבעלתי ואפ"ה לא מהימנא לר"י דלא הוי ס"ס שאין אפוטרופוס לעריות ולא הוי אלא ס' אחד ס' לכשר או לפסול והתיא ליסנא דאין אפוטרופוס לעריות כפשוטא ולפי"ז א"ש נמי קושיא דאין אוסרין על היחוד ולפ"ז מלי סבר רב אסי דבאומרת נבעלתי לא מהימנא [במגו. ולא פליג אזעירי רק באומרת לא נבעלתי] נאמנת משום ס"ס. לד השני כמסקנת התוס' דאף לזעירי באומרת לא נבעלתי מהימנא רק באומרת נבעלתי לכשר אינה נאמנת במגו משום דאין אפוטרופוס כו' לפי

ב א ו ר

מנו טובה רק דלא"כ דלא אמרינן חזקה הוי מגו גרועה כיון דאף היתה טוענת מ"ע אני תחתיך לא היתה נאמנת לזה הוצרך לטעמא דחזקה ואז נאמנת במגו טובה דאי בעי אמרה לאחר נישואין נאנסתי דהיתה נאמנת מטעם חזקה אבל התוס' לעיל דקאי אליבא דר"י דלית ליה חזקת הגוף י"ל דזינתה באירוסין ברצון והוי א"י אם נתחייבתי לך. אך לפ"ז מיושב נמי קושיא שניה שהקשה הגאון מהך דמ"ע מאי חזקה איכא התם כיון דהיא בעצמה טוענת מ"ע קודם דהיה פשיטא דנאמנת אף לליבנא בתרא משום מגו דאי בעיא אמרה מ"ע אני תחתיך היתה נאמנת והוי מגו טובה. ולפי מה שתירץ הגאון בשם הר"ן קושיא שניה דנאמנת במ"ע מטעם חזקה דחזקת בנות ישראל שאינן מזנות ממילא מתורץ נמי קושיא הראשונה במשארסתני נאנסתי דהאה דהאומרת שהיה לאחר אירוסין נאמנת משום חזקת הגוף והא דהאומרת שהיה באונס נאמנת במגו שהיתה האומרת שלא זינתה כלל רק מ"ע אני דהיתה נאמנת מטעם חזקת בנות ישראל שאינן מזנות: (ד) לכאורה לשיטת התוס' ר"פ הפרה דטעמא דיורשין פטורין בהמפין לא ידענא משום דלא הו"ל למידע דאל"כ מה לי הוא מה לי אבוה כדקאמר תלמודא בשבועות וא"כ אמאי יהיו היורשים פטורין כשהם הודין ולכך לא מצינו למידרש דרשא דשבועת ה' גו' ולא בין היורשים בחשוד דמה לי הוא מה לי אבוה אם לא שנאמר דנדרוש קרא לאדין שבועת ה' דוקא וכשאינו יכול לישבע משלם תהיה בין שניהם כגון בחשוד. ולא בין היורשים היכא דשייכא. כגון בני ידענא וכ' לא ידענא. דפשיטא דאף ר"ה ור"י מודו דבתובע ליורשין חוב אביהן ואמרו לא ידענא דפטורין דהכן טענינן להו והוי כטענת ברי כמ"ש הרא"ש בר"פ האשה שנתארמלה ע"ש: (ה) ואף דהלוקח טוען ברי דלרדיא זבין והמוכר שמת. עי' בהפלאה שתי' דברי דלוקח לא מכני מידי דדברים שבלב אינם דברים ולא מסני כוונתו לרדיא אך אזלינן בתר רוב או חזקת ממון. עי' לקמן דף פ"ט ע"ב בד"ה על בעל החמור שכתבו ונראה לריב"א דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק כו' אבל במכר בוף לחבירו כו' יש לו לטעון למחזיק כו' אם איתא דלרדיא קבעית לך הוי לך לפרושי וכיון דיש לו טענת ודאית כו' הרי להדיא דגם טענת המוכר הוי טענת ברי: (ו) וא"ל דממילא הוי ידעינן דגם במשארסתני נאנסתי נאמנת במגו דמ"ע דהיתה נאמנת ובמגו טובה ליכא מאן דפליג דאמרי' מגו. י"ל דהוי אמינא מגו להוציא לא אמרי' אפילו בברי ושמא: (ז) דבריו מגומגמין וכוונת התוס' פשוטה דקרי ליה מגו כדקאמר ליה תלמודא לעיל בסמוך קמייתא להודיעך כחו דר' יהושע דאע"ג דאיכא למימר מגו כו' וכן בפ"ב ומודה רבי יהושע דמסיק אמגו דמשארסתני נאנסתי קאי אע"ג דבהאי מגו פליגנא עלך כו': (ח) ר"ל ונימא שעדיין לא ידע מברייתא דלקמן דהשיב ר"י דאין אפוטרופוס לעריות דהוא טעם למה שלא אמרי' מגו לפי זה הפירוש וכמו שפי' תוס' לקמן ע"ב בד"ה השבתני אי אף דידע המתרץ מברייתא מ"מ הוא נמי רק מטעם מעלה עשו כו' אמרי' הך סברא דאין אפוטרופוס כו' לענין מגו: (ט) לפי בטחת הלשון יתכן יותר שצ"ל הא רק התם בראוה שנבעלה והכא במדברת לבסוף קודם מלת ודוחק והוא סיום תירוצו דלכך פי' רש"י הקושיא אמדברת אבל אכתי אינו מובן כלל דכיון דידע המקשן דר"ג מכשיר ברוב פסולין אף בראוה שנבעלה כ"ש בנסתרה דהיינו מדברת ומה הוסיף בהא דמשני מסייע לזה לריב"ל ועע"ג: (י) לפי מה שנראה מדברי הגאון דלרש"י אף לפי האמת לא מכשרינן הולד אלא ברוב כשרים קשה בהאי ארוס וארוסה דאתו לקמיה דרב יוסף ואמר תדא כו' ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג והיינו אפילו לגבי ולד וכדמסיק הא נמי כדיעבד

שראה לומר לא נבעלתי וכפירוש התוס' בד"ה השבתנו ולפי"ז צ"ל דסבר רב אסי דאפילו באומרת נבעלתי מהימנא במגו ולפי"ז כתבו התוס' בדבור ראשון אבל נסתרה מודה ר"י ט' במגו כו' ומה שהקשו התוס' לצד הראשון מפרק השני יש ליישב שפיר דה"ק הניחא לזעירי כו' מגו דאי בעי אמרה לא נבעלתי דהוי טענה מעולה ביותר שכשירה לכה"ג וכה"ג וכמו מגו דנשתרשתי נאנסתי כמ"ש התוס' לעיל והתוס' הוסיפו מעצמן מלת מהימנא [דכתבו מגו דאי בעי אומרת לא נבעלתי מהימנא] עי"ל בגמרא ותראה . ולפי האמת כעיוני בסוגיא לקמן הפי' כן הוא הניחא לזעירי קאמר שפיר ומודה ר"י במגו אע"ג דפלגינא גלך במגו בפ"ק היינו משום דלא הוי מגו גמור דהא אפילו אמרה לא נבעלתי אינה נאמנת זמא"כ מגו דלא היה של אביך מעולם דהוי מגו גמור וכמ"ש התוס' בפי' התם שור שחוט כו' אלא לר"א דאמר נבעלה אין כאן מגו כלל דהא ראו עדים שנבעלה אך הא קשה דלצד הראשון לר"א באומרת נבעלתי לא משית.א במגו משום דאין אפוטרופוס כו' לקמן דקאמר תיובתא דר"א תיובתא ליסני דה"ק השבתנו על המעוברת שישנו עדים שנבעלה דהיינו שבויה מה תשיבנו על המדברת דהיינו בלא ראוה שנבעלה רק נסתרה והיא אומרת נבעלתי ולכשר ואתיא ברייתא כהוגן לרב אסי כמו השתא [בצד השני] לזעירי . במיתיבי הראשון [לסתר ולחורבה] לא הייתי יכול להקשות ליסני התרתי לר"א כמו לזעירי ולסתר היינו באומרת נבעלתי דף שיש לה מגו וחדא להודיעך כחו דר"ג וחדא להודיעך כחו דר"י . ודאי לעיל [דפריך ממתני'] בשלמא לזעירי היינו דקתני תרתי כו' אלא לר"א כו' שם לק"מ כיון דר"א מפרש מדברת נבעלה וקתני ראוה שנבעלה א"כ תרתי למ"ל וק"ל [אבל במיתיבי מסתר כו' ליסני לר"א כמו לזעירי] י"ל דה"ק בשלמא לזעירי קאי בל' דסתם סתר אין מיוחד לבעילה דהיינו טענת לא נבעלתי קאי בסתר וסתם חורבה היא מקום בעילה וקאי בו נבעלה אבל לר"א ע"כ שניהם איירי בנבעלה רק חדא באומרת היא וחדא בים עדים והיאך קאי זה בל' משמעות סתר וחורבה וק"ל . דמה"ט נמי לא משני חדא בה וחדא בבתה . או תרוייהו בחורבה דמתא וחדא ברוב כשרין וחדא ברוב פסולין וק"ל רק נגד חורבה דברא מיקרו חורבה דמתא סתר [ואף ד]בצד השני דמודה זעירי באומרת לא נבעלתי באמת אין קאי זה בלשון [ואפ"ה קאמר הגמרא בשלמא לזעירי ניחא] מ"מ בצד הראשון לא אוכל להקשות דא"ל דה"ק בשלמא לזעירי קאי בלשון אלא לר"א כו' וככ"ל וק"ל . [אבל מאי דקאמר תיובתא דרב אסי קשה . ואי לצד השני והשתא קאמר שפיר תיובתא שאין לך לצד אליבא דר"א בליכא עדים שנבעלה שיסבור ר"י לא מהימנא והיכא קאי רוב עובדי כוכבים פרוצים וכו' . [הא בראוה שנבעלה] אין לך פרוץ כו' . וכ"ת ס"ם מנ"ל להגמ' לפרש כן לר"א ולהקשות דלמא כצד הראשון י"ל שיש להגמרא דיוק מדמוקא מדברת מפשטה ודחיק לומר לישנא מעליא ולא מפרש כמשמעותיה ובאומרת נבעלתי דמודה בה וכ"ת א"כ היאך שייך צד הראשון . י"ל [דלצד הראשון י"ל] דס"ל להגמ' שאין זה דיוק דודאי לדינא ס"ל לר"א כן אבל לפרש שמתני' כן א"א שהרי מתני' לא קתני שהיא אומרת שנבעלה ואין לפרש רק או כזעירי ולא קתני נבעלתי שאדרבה באמת אמרה לא נבעלתי או כר"א שראוה שנבעלה ולא קאמרה נבעלתי שיש עידי בעילה אבל אם נפרש ראוה שנסתרה והיא לא אמרה רק איש פלוני וכהן הוא אמאי לא מהימנא לר"י ע"כ משום דאמרה נבעלתי א"כ העיקר חסר וק"ל וכ"ת היא גופה קשיא באמת [לצד הראשון] למה לא השמיענו מתני' ברישא רבותא לר"י אפילו ראוה נסתרה והיא אומרת נבעלתי י"ל דלר"א כוונת המתני' להכשיר בבתה ואי תני רישא באומרת נבעלתי ה"א סיפא נמי להכשיר בה ולאשמועינן דאפילו ראו שנבעלה מהימנא לר"ג אבל עתה דקתני ברישא ראוה שנבעלה סיפא למ"ל ע"כ להכשיר בבתה ומעט קשה לפי"ז דמ"מ לאשמועי' ברישא רבותא באומרת דנבעלה וסיפא יפרש ג"כ בהדיא דנאמנת אף אבת ואין זה קושיא כ"כ . וכ"ת לצד השני קשה הק"ק דבתוס' י"ל דלרב אסי ודאי בס' אחד אסרי' ולכן בים עידי בעילה אסורה מס' דלפסול נבעלה וכ"ת התם נמי הוי חדא ס' אם זינתה אם לא י"ל ודאי בים עידי יחוד א"כ דנאסרה וכעובדא דהאי נואף ואצ"ל נואף שאני וה"פ אין אוסרין על היחוד אם היא אומרת ייחדתי עם פלוני אע"ג דלא הוי אלא חד ס' מ"מ נאמנת במגו דלא ייחדתי ומלקין על היחוד [אף] אם היא אומרת ייחדתי משום פריצות אבל הכא לר"א בים עידי בעילה אין כאן מגו והיכא שים מגו דהיינו בליכא עידי בעילה לר"א ה"כ דנאמן במגו אבל לזעירי דאמר נסתרה ואומרת נבעלתי דים לה מגו לומר לא נבעלתי דמהימנא אף לזעירי בצד זה אפ"ה לא אמרי' [מגו פריך שפיר] . אך מ"מ קשה דע"כ אין הפירוש כן דא"כ תיקשי זעירי מיניה וביה באמרה נבעלתי לא מהימנא במגו ומתני' קתני ראוה שנסתרה לאשמועי' רבותא לר"י דאפילו לא ראוה שנסתרה רק היא אומרת נסתרתי ונבעלתי לכשר אפ"ה לא מהימנא דא"ל דהוי טעי בסיפא (ב) דליתני ראוה מדברת בסיפא ועוד דלזעירי אין המכוון אבתה א"ו בזה מהימנא במגו דלא יחדתי ש"מ שים לו מגו וכ"מ בתוס' לקמן בהדיא עכ"פ עידי סתירה בעינן אע"כ צ"ל דודאי בדליכא עידי סתירה מהימן במגו דאי בעי שתוק אבל תיכף שים עידי סתירה לא מהימנין לה לומר נבעלתי לכשר במגו דלא נבעלתי משום דאין אפוטרופוס ויראה לומר לא נבעלה א"כ גם הגמרא לא מקשה מידי אזעירי מרב דאין אוסרין על היחוד וק"ל ע"כ צ"ל דאין אוסרין כו' נמי פי' ע"פ עדים שנתיחדה דהשתא מקשה שפיר א"כ חוזר וניעור ליקשי לר"א . אלא לעולם לצד השני כמסקנת התוס' וקושית הק"ק יש ליישב בענין אחר ויתורץ תימא הראשון [שבד"ה מעלה כו'] דתי' ר"ת דחוק מאד וכתבתי תי' זה מקודם בעמוד שלפני זה וק"ל :

דף יד ע"א ועוד האמר ר"י א"ש הלכה כר"ג וכו' . כתב הר"ן לאו למימרא דאפילו כי לא מודה הארוס אלא שמכחים דאיהי מהימנא לר"ג דהא הו"ל ברי וברי ור"ג בברי וברי לא מכשיר אלא ה"ק ועוד אפילו ליתא קמן האמר ר"י וכו' עכ"ל . ואע"ג דמפרש דועוד קאי אי ליתא קמן מ"מ אין פירושו שמת דא"כ הוי לכתחלה אלא (ל) רק ליתא קמן דניסייליה וק"ל . עוד כתב הר"ן וא"ת למאי הוי כדיעבד אי לגבי עובר לכתחלה היא דומיא דפנויה ואי לגבי אשה דיעבד ממש הוא י"ל דה"ק כיון שאילו אתה פוסל העובר משום ס' ממזר אף הוא לבו נוקפו ופורש ממנה אפילו לגבי ולד נמי כדיעבד דמי א"כ דכיון דאילו פוסלין עובר לגמרי פסלינן ליה אפילו מלבא בקהל לגבי עובר נמי כדיעבד דמי אבל לגבי אשה כיון שאינה נפסלת אלא לכהונה לכתחלה הוא [בפנויה] וכ"כ הרא"ש דלגבי עובר חשוב כדיעבד דאם לא נכשירנה אסור בכשירה ובממזרת [מן וכ"כ הרא"ש ע"כ דברי המחבר] והראב"ד פי' דלגבי אשה נמי כדיעבד דמי משום דארוסה לאו דיעבד גמור הוא דהכתי מיחסרא מסירה לחופה ולכתחלה נמי לא הוי שכבר נתארסה ומש"ה אמרי' דכדיעבד דמי ולא דיעבד ממש עכ"ל הר"ן : גמ' דר"ג אדר"ג לא קשה כו' . מה

שפי' הר"ן בשם הרמב"ם באלמנת עיסה כו' לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא כו' דהיינו כר"ג דכיון דתרי ספיקא איכא מדינא כשר אלא שהכהנים נהגו שלסול בעצמן . לכאורה שמעתא ל"מ כן מדפריך דר"ג אדר"ג והוא גופא לא ס"ל נאמנת לכתחלה מיהו י"ל דודאי ר"ג בעצמו ס"ל אף לכתחלה נאמנת רק שמואל לא פסק בלכתחלה כוותיה : **בתד"ה** אלמנת עיסה כו' דהא אמרי' לקמן כו' כל שנטמע וכו' . מיהו לפיר"ת שפירש בסמוך דקאי אברייתא דעדיות דאלמנת העיסה וכו' יכול פרושו להיות אמת וגם התוספתא מפני מה אמרו עיסה כו' י"ל דקאי נמי אמשפחה וק"ל : **בא"ד** ומ"ל אלמנה ומ"ל בת וכו' . דלפירש"י ניחא קלת דדוקא אלמנה שאין בה פסול רק באה מחמת בנה [והס' טולד חוץ ממנה ואתה בא לפוסלה מס' אל הפסלנה מס' אבל בת זוהי כרעא דאבוה והס' עצמו שנולד באבוה טולד בבת . וכ"ה בשיטה מקובלת] או כיון דלא הוי ס"ם גמור לא מכשרינן בבת דלא הו"ל חזקה דכשרות : **בתד"ה** דר"י וכו' . בה"ם מסבירו קלת וז"ל א"ל דרבא לא ס"ל הא דרבה . דס"ם קשה מאי קמקשה רבא דלמא אף אביי ורבה ס"ל דר"ג אדר"ג ל"ק משום ברי ושמא והיאך תולה תי' דר"י אדר"י בהא דר"ג משום הכי צ"ל דאף רבא הוי משני לר"י כמו רבה אלא דלא מצי לשנויי הכי : **בתד"ה** ת"ר וכו' ועלה קתני בברייתא דהכא איזהו עיסה שנאמנת בנויהא או בשתיקה וכו' מיהו להמקשה שהבין כל שאין בו משום ס' ממזרת וכו' הו"ל להקשות א"כ מאי נאמנת לטהר ולטמא כו' [לאסור ולהתיר] כיון שאין בה ס' ממזרת ונתינות ועבדי מלכים : **בא"ד** והשתא ל"ק דר"י אדר"י וכו' . דהעיד ר"י על אלמנת עיסה איירי בס' חלל שנתערב במשפחה ומכירים ספיקו שזרק לאמו גט וכו' וכפירש"י ותוס' והעיד להכשיר האלמנה דוקא ולא הבת כיון שידענו שיש בהן ס' ובהאי פסל ר' יוסי האלמנה וכ"ש הבת שלא היה לה חזקת כשרות אבל הכא דקאי אמשפחת עיסה ואיירי בע"א כלל בדקרי להו ממזר ושתוקי (א) ס"ל לרבי יוסי דאפילו הבת כשר מסא"כ לגי' איזוהי אלמנת עיסה וקאי אהעיד ר' יהושע באלמנה וכו' ועלה קאי רבי יוסי שתוק ממזר כשר וכו' דס"מ דמכשיר באלמנת עיסה כי יפורש אלמנת עיסה או בשתוק ממזר לברייתא קמייתא או בשתוק חלל לברייתא בתרייתא כו' ובח"ם ומוהר"ש לא כתבו כן ודו"ק . [ובדפוסים ישנים כתב לקמן בע"א קלת וז"ל] . קשה לר"ת על גי' הספר דגרים אלמנת עיסה דא"כ אית ליה לר"י כו' . דהא קאי אדלעיל אלמנת עיסה דכשירה דהיינו שיש בה ס"ם כפירש"י או תוס' אינה כשרה אא"כ אין בה לא שתוק ממזרת וכו' דס"מ דשתוק גרע מס"ס דאלמנת עיסה וא"כ ר"י דמכשיר אפילו שתוק ממזר כ"ש דמכשיר באלמנת עיסה דהיינו שיש בה ספיקות כפי' רש"י ותוס' כדמוכח הסוגיא דגרע שתיק מספיקא דאלמנת עיסה דלת"ק אלמנת עיסה כשירה וכל שתוק פסול ולר"מ יש חילוק בין שתוק לחבירו וכן לרשב"א וכו' ותי' דלא גרסינן אלמנה וכו' וקאי אעדיות . וא"כ מציעו למימר דהיכא דים בה ספיקות דהיינו אלמנת עיסה גרע טפי לכ"ע משתוק ור"י בשתוק דוקא מכשיר אפילו הבת וכ"ש האלמנה אבל אלמנת עיסה פסולה אפילו היא למאן דמכשיר אלמנת עיסה דוקא באלמנה מכשיר דהו"ל חזקת כשרות וכו' ודו"ק : **ע"ב ברש"י** בד"ה אר"י ממזר לווח וחלל שותק א"כ אדם שכשקורין אותו ממזר הוא לווח וכשקורין אותו חלל וכו' . עיין בר"ן שכתב שיש שכתבו דשתוק לחודא אינו ראויה לפסול אלא כשלווח על פסול אחר דכיון דלווח בהאי ושתק בהאי מוכח דמשום דקושטא הוא שתק ולת"ק כל שתיקה פוסל ובלבד שקראו אותו בפסול אחר מתחלה ולווח וכו' ויש לדקדק בזה בסוגיא דשמעתין ודו"ק : **ברש"י** בד"ה אי שמיע לך כו' ולר"מ שתוק חלל הוא דפסול כו' אבל שתוק ממזר כשר דהאי דשתיק סבר הכל יודעין וכו' דמכירין ישראל ממזרים שביניהן . ולפי"ז היה נראה לפרש ואין מכירין חללים נמי באופן זה ור"ל אבל שתוק חלל פסיל דהא אין מכירין הללים שביניהם וא"כ לא הו"ל לשתוק שהרי השומע יסבור שהוא חלל כיון שאין מכירין ובהכי היה מיושב נמי קלת הסברת סברת פלוגתא [דת"ק אליבא דר"מ ורשב"א . דת"ק אליבא דר"מ ס"ל שתוק חלל כשר מטעם דלא מפקא ליה מקהל ישראל ולא איכפת ליה ורשב"א אית ליה משום הך סברא גופא שתוק חלל פסול לס"ד דתוס' בד"ה משתיי' דמקהל פירוש קהל ישראל [והוי סברות הפוכות] אלא משום דת"ק אליבא דר"מ מצי סבר [מכירין] חללים לכן אמרינן דשתיק משום דלא איכפת ליה [בדלא מפקא מקהל] שהרי יודעין שאינו חלל אבל לרשב"א דס' שאין מכירין א"כ לא הו"ל לשתוק שהשומע יטעה א"ו לכך שתק וכו' [דידע בעצמו שאמת ולכך שותק דסבר מסתיי' דלא מפקא . נמלא דהך דקמסיים הגמרא מסתיי' כו' אין זה פירוש על אין מכירין כו'] אבל רש"י מפרש ואין מכירין כו' משום דקמסיים מסתיי' דלא מפקא מקהל כהונה [ומשמע ליה לרש"י דזה הוא פירוש של ואין מכירין דר"ל דכיון דאין מכירין עתה חללים שביניהם א"כ לא מפקא ליה מקהל כהונה ואם ילווח אולי יכריזו וכו'] ולעיל בת"ק דר"מ פי' משום דלא איכפת ליה הואיל ואינו פסול קהל [ולא הוי סברות הפוכות] וק"ל : **ראוי** לעיין בזה דממזר לווח מאן דכר שמיה ורש"י הזכיר מעט מזה ומשמעות שלו כפירוש הר"ן [שהובא לעיל ברש"י ד"ה אמר ר"י ממזר לווח כו'] וע"ש ופי' התוס' דחוק גם הוא סברות הפוכות רשב"א ות"ק דר"מ [בממזר לווח ושתק] ועוד כיון דאין מכירין חללים שביניהם למה שתוק חלל פסול למה ילווח כיון ששתיקתו אינו מפסידו מידי ודו"ק : **בתד"ה** ותו רשב"א כו' והא אמרת רישא חלל כשר . והייטו ודאי חלל שנטמע במשפחה ולא מקשה דר"י אדר"י דבחד ספק מכשיר כאן ובמשנתינו פוסל דלגירסת איזהו עיסה אדתני בשלהי עדיות קאי ולא הוזכר ר"י שם . וצריך ליישב לפירוש ר"ת אמאי לא הקשה באמת רישא לסיפא ברשב"א עצמו וכמו שהקשה באמת לרש"י והיאך מפרש מכירין ישראל כו' : **בתד"ה** אבל ממזר לווח וכו' דמינה שמעי' בחלל לווח דכשר וכו' . ומיהו רש"י פי' על שאנו מכירין את פסולו שהיתה כו' ולא איירי בשתוק כלל דמ"ל שתק או לווח כיון שאנו יודעין ומכירין הספק . מיהו מ"מ אפ"ל אשתק ולווח דאי שתק אמרי' נתברר לנו הספק ובדלעיל אשה בודקת ונישאת ודו"ק : **בתד"ה** מיסתייה וכו' . לפי ששטיה משמע מקהל ישראל ממש לא קהל כהונה וכן רש"י מקלר מלפרש זה אף שכוונתו לכך ור"ל שמודה שהוא חלל ואינו לווח שסבר מסתייה שאמר ישראל ולזה הקשו למ"ל זה המסתייה ולא כפשוטו שתיקה כהודאה דמיא כמו בממזר שותק לת"ק דר"מ וה"ה בחלל שותק לת"ק דברייתא רק לא נקטו חלל שותק לת"ק דדלמא באמת התם נמי טעמא משום מיסתייה ואף שהגמרא לא סיים הך טעמא השתא נמי לפירושם לא סיים בממזר שותק לת"ק הך טעמא ולזה [נקטו] אף דבממזר לא שייך ה"ט כלל דהא באמת ע"י שקורין לו כך רולין לפוסלו מקהל לגמרי ואמרי' שתיקה כהודאה : **בא"ד** וי"ל וכו' . וה"ט גופא הוא בממזר נמי דלכך שותק בממזר לת"ק או בחלל לרשב"א משום דע"י קריאה זו אינו פסול בשביל כך אי בממזר לקהל אי בחלל לכהונה . וסבר אם ילווח וכו' ומה שלא סיים

באור

דמי עיין פירש"י שם אף דהתם רוב פסולים ואף דלהלכה שאול פשיטא דכשר אפילו הולד וברוב פסולין ג"מ הא לא משום אבא שאול פסק הכי רק משום דהלכה כר"ג בדיעבד : (ב) ר"ל כמו שכתב לעיל לצד הראשון דלהכי לא אשמעי' לרב אסי מתני' ברישא רבותא לר"י אפילו ראוה שנסתרה כו' משום דהוי טעי בסיפא דה"א סיפא נמי להכשיר בה ולאשמעי' כו' ה"נ לצד השני לזעירי לזה כתב דז"א דאפילו הכי הוי מוכח דאל"כ תקשי דליתני ראוה מדברת בסיפא . ועוד דלזעירי אין המכוון אבתה ר"ל דאף דזעירי נמי מצי סבר דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה מ"מ ע"כ אין המכוון דמתני' אבתה דלזעירי לא מוכח זה ממתני' אף למה דקתני בשתא ברישא ראוה מדברת דסיפא אשמעי' להודיעך כחו דר"ג דאפילו ראוה שנבעלה : (ל) ואף שהרא"ש כתב בהדיא דאיירי נמי במת וכ"כ בתוס' ישנים היינו משום שהם מפרשים דהאי ועוד לא קאי רק אעובר אבל לפירש"י דקאי אתרוייהו והר"ן מייתי ליה לפירש"י ע"כ דלא איירי במת רק כהלך למדה"י וליתא קמן דנשייליה . ואף דמ"מ לגבי דידה אין כ"מ רק להתירה לנעלה כתיבה וא"כ ממנ"פ אם יודה לדבריה פשיטא דמותרת לכ"ע ואם יכחישה אסורה באמת צריך לדחוק דמתירין אותה עכשיו וסמכינן אברי דידה כל עוד שאין מכחיש לפנינו ולא חיישינן שמא יבא הבעל ולא ידע מזה כלל שיבא לב"ד ויכחישנה . אך לכאורה צריך להבין למ"ש הר"ן שהביא הגאון לקמן בסמוך בתירוצא קמא דלהכי שרי הוולד וחשבינן ליה כדיעבד משום דאם אתה פוסל הבת יהיה לבו נוקפו ופורש ממנה והיינו שכשיבא הבעל ויראה שפסלו הבת יפרוש ממנה קשה אם יודה לדברי האשה יוכשר הבת לכ"ע ואם יכחישנה פשיטא דבאמת אף היא אסורה מדינא לכ"ע . מיהו אין זה תלוי בדברי הגאון דפשיטא דלהך תירוצא קמא אף אי נימא דלא קאי רק אעובר לחוד וכהרא"ש מ"מ ע"כ לא איירי במת דאז אין שייך לבו נוקפו וע"כ בליתא קמן ויש ליישב ועיין : (מ) נראה מלשון הגאון דהך ברייתא דעדיות לא איירי במשפחה שיש בה תערובת ספק חלל רק שכשקורין לאדם חלל ושותק נפסל בשביל דשתיקה כהודאה או ממזר ולווח למר כדאית ליה ובאמת הוזכרה שיטה זו גם בראשונים הובא בשיטה מקובצת ומטו לה ממשמעות לישנא דרש"י נמי הכי . אבל בשיטת ר"ת צריך להבין איך יפרש הא דקאמר רשב"א

ה"ע בממזר לת"ק אפ"ל דהכא מסיים לפלוג טעמא דחלל שותק כשר לת"ק דר"מ משום דלא איכפת וכו' ולז"א בהיפך וק"ל: **חילוקי שאמרתי**. לפי' התוס' דקאי אעדיות תיקשי למקשה למאי דלא ידע משיתוק דר"י מפרש לה בשתק ומקידש לא ידע גם [מזה מוכח דלא ידע המקשה] ממה שהקשה מ"ש הנך דאורייתא כו' הניחא אי מקשה על ש' ניחא דתליא בדאורייתא כיון דתרווייהו ודאן דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא אבל לענין שיתוק לא תליא בזה רק אי שתיקה הוי כהודאה או לא וא"כ תקשי ליה בת"ק מאי נאמנת לטמא ולטהר לרחק ולקרב כיון שאין בו לא משום ממזרת וכו'. ומיהו י"ל שאין בו לא משום ספק ממזרת וכו'. שיהיה אנו יודעין ומכירין הש' רק שתק ולווח לוודא יש בהן ועיין. אבל נראה לי דודאי לפי האמת דקאי אשתוק נ"ל דקאי אעדיות מכח קושיית התוס' דתיקשי דר"י אדר"י שהרי מכשיר אפילו שיתוק וכו' אבל גם' המקשה דלא ידע לפרש הברייתא בשתוק א"כ ל"ק כלל דר"י אדר"י דדלמא שיתוק עדיף טפי [מש' ולכך מכשיר לקמן בסמוך בשיתוק ופוסל באלמנת עיסה] וא"כ מפרש אדסמוך אאלמנת עיסה. אבל קשה [מה דמקשה] והו רשב"א אומר וכו' ומקשה רשב"א את"ק [לפירוש ר"ח] טפי הו"ל להקשות לת"ק גופיה למאי דס"ל למקשה הא חלל כשר ר"ל ודאי חלל א"כ קשה ר"י אדר"י כדלעיל ורמי דר"י אדר"י דבמשנתינו פוסל בחד ספק דא"ל תי' דאביי דכיון דקשה נמי דר"ג אדר"ג וצ"ל תי' דברי ובמה אזדא ליה שינויא דאביי כדלעיל. בל"ז ה"א אף להמקשה קאי אעדיות ושם לא הוזכר ר' יהושע וק"ל. וא"ל דלמא הא חלל כשר ר"ל ש' חלל וקושית והו כפירש"י דמקשה רשב"א מרישא לסיפא. ז"א כי תקשי בלא"ה אף לפיר"ח מאי דוחקיה דגמרא דמקשה רשב"א את"ק ולא רשב"א מדידיה אדידיה כאשר הוא הקושיא לפרש"י אלא ע"כ משום דלפי' התוס' לעיל באלמנת עיסה ל"ק כלל לרשב"א מדידיה די"ל דה"ק איזה אלמנת עיסה דכשירה כל שנטמע בה במשפחה ש' דוקא דהשתא הוי ספק ספיקא אבל ודאי חלל שנתערב במשפחה אע"ג דכל חד אכתי הוי ש' אפ"ה פסול משום דמכירין ישראל כו' ואין מכירין החללים דאילו מכירין חללים שביניהם אף חלל ודאי שנתערב במשפחה כשר [וע"כ דלפי' התוס' באלמנת עיסה פירוש הקושיא דמקשה והו כדמפרש ר"ח וקשה כנ"ל] אבל לפירש"י אלמנת עיסה שהספיקות הם בה א"א לפרש כן דאיך יאמר אבל אם לא נתערב בה ספק פסולין משום דאין מכירין כו' הא ודאי מכירה וק"ל: **בתד"ה** כמאן כו' כרב באיסורי וכו' דהא ודאי ליכא למפסק בהך ענינא בדיני כשמואל ובאיסורי כרב כיון דחד טעמא והוי סתרי אהדדי רק אזלינן בתר חד כללא וכיון דעיקר פלוגתא מתניי' לגבי איסורא דרב פ' כרבי יוסי לגבי איסורא ושמואל פוסק כר"ג באיסורי מדקאמר אף בראשונה דש"מ דאיסורא מיתני' עיקר דיני' רק קאמר אף בראשונה וא"כ מאי פריך הלכתא אהלכתא. ועוד דכיון דקי"ל כרב באיסורי והוא פ' דאין הלכה כר"ג באיסורא כ"ש בקמייתא דאיכא למימר אוקי ממונא וכו' כדלעיל אף בראשונה [ולהכי ודאי דליכא למיפסק בהך ענינא בדיני כשמואל ובאיסורי כרב. וכיון דעיקר פלוגתייהו גבי איסורא ע"כ דהלכתא כרב בתרווייהו] ודו"ק: **בא"ד** אי כר"ג ובטוענת ברי וכו'. דבלא טוענת ברי אין ה"א כלל ופשיטא דלא מהני אפילו רוב כשרים ולכן כתבו דהו"ל בשינויא לעולם באינה טוענת ברי כיון דסברת המקשה היה דה"א לאוקמי אלא בטוענת ברי הו"ל לעולם באין טוענת ברי היפך ס' המקשה. וכן מ"ש ואיירי נמי כשראוה מדברת וכו'. דבלא ראוה ס"ל לסגמ' דא"ל רוב אף לר"י דמהימנינן לה במגו דאי בעי שתקה והפה שאסר וכו' והא דנקיט בר"ג אותו אוקימתא דקשה אפילו ברוב פסולין וכו' ובר"י האוקמתא דקשה אפילו ברוב כשירים הייתו משום דצריך למינקט באי כר"י שיתיישב מה דקשה באי ר"ג דהיינו שיהיה מיושב דבעי רוב כשרים וא"כ צ"ל בראוה מדברת לזה הקשה אפילו רוב כשרים לא מהני: **בא"ד** וריב"ן כתרווייהו כו' ר"ל כר"ג וכר"י: **בא"ד** א"נ כו'. א"ל ליתני בקלרס כר"ג ולכתחלה בעי רוב כשרים [ובדפוסים ישנים כתב עוד לקמן ז"ל] א"ל כו'. ואף לתירוץ זה ריב"נ כתרווייהו ולכך מסני בתרי רובי ודו"ק (נ):

דף טו ע"א גמ' אבל פירש אחד מצפורי וכו' הולד שתוקי. ספי הו"ל דאפילו היא פסולה. ואם נאמר שהיא כשירה ברוב א' כיון דהו"ל חזקת כשרות ולהכי במתני' לא הוזכר אלא רוב א' משום דאיירי בדידה הרי זו תנשא לכהונה דהא על המתני' הקשה כמאן ומוקי לה בקרונות וכו' דאף בדידה ס"ל לר"י דפסולה בחד רוב (ס): **גמ'** איכא דאזלי איהי לגבייהו כו' או דלמא אזלי כו'. כנ"ל ור"ל אף דקאזלי איהו לגבא דהשתא איידי ואיכא למימר כל דפריש כו' אפ"ה חיישינן כיון דאיכא כו' והו"ל קבוע עיין בר"ן מפורש יותר. ולהכי פריך מן ובגמלא הלך אחר הרוב אף דאיכא דלוקח מן הקבוע וסגי בחד רובא ולא גזרי': **גמ'** ומי בעי תרי רובא כו'. לפירש"י י"ל דלמא האי אתיא כר"ג דלדידיה סגיא בחד רובא. ואף דמכשיר אף בלא רוב כלל היינו בדאיכא מגו או היכא די"ל בודקות ומזגות שאין שייך התם בע' חניות. ולפי' התוס' ניחא דלכ"ע בעי' תרי רובא היכא דלא טענה ברי. אבל קשה לפירושם מאי מקשה בתחלה כמאן ליתני הכא כר"ג וצריך רוב כיון דלא טענה ברי מיהו המקשה סבר דה"כ בטוענת ברי ומתני [באינה טוענת ברי ובקרונות] לכ"ע (ע): **בקישור** ומי בעי תרי רובא. לא מקשה אר"י דפיסל בחד רובא כדלעיל ריב"ל למאן דפוסל פוסל אפילו ברוב כשרים דא"ל דלמא לעיל דאזלי איהי לגבייהו דהוי קבוע וכן תי' מוהר"ש הלא הניא לעיל ראוה שנכנסה עם א' לסתר וכו' דהשתא לא הוי קבוע כמ"ש התוס' דלא הוי קבוע הואיל ולא נמלא בביתו וכו' ונקיט חורבה דמתא ברוב כשרים אלנה ואפ"ה פסול לר"י אבל נראה דמקשה למאי דמייתי ראיה מר"ז דכל קבוע וכו' והתם נופה סגי ברוב א' ומשני אפ"ה מעלה וכו' החמירו בזה לענין יוחסין: **גמ'** וכ"ת כשאין דלתות כו'. ואפ"ה בלקח מא' מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור אע"ג דהוי תרי רובא והכא סרינן בתרי רובא שאני הכא כיון דלקח ודאי מן המקולין שבעיר לא מהני לן רוב טבחי ישראל במדינה. והוי כפירש א' מצפורי ובעל הולד שתוקי אף בים תרי רובא: **גמ'** אלא מט' שרלים כו' ברה"ר טהור וכו'. ש"מ דהוי כמחצה על מחצה והוי ספק וא"כ לגבי איסור היכא שיש עוד ס' לגבה הוי ס"ס ישרי [וזהו הכ"מ במאי דאמרי' קבוע לקולא] ולא הקשה נילף מהתם כמו רה"ר שרי ה"נ לגבי איסור דהם אמרו ס' טומאה לטהר יאמרו ס' וכו' רק מביא ראיה דמקרי ס' וזה פשוט: **בתד"ה** דלמא אזלה איהי לגבייהו וא"ת כו'. בל"ז י"ל קלת דדלמא דוקא בשוק לא שייך כל דפריש דבקל איכא למימר הדרא לניחותא ולכן אמר התם וכ"ת דלמא בשוק כו' וה"נ דלמא אזלא לגבייהו לתוך העיר דהוי קבוע והא דקאמר אי דקאזלי איהו לגבא י"ל חוץ לעיר על השדה לחורבה וכ"ז דוחק ודו"ק: **בתד"ה** וליוחסין כו'. וכן לרב חנן דמשני מאן דמתני וכו' טפי הו"ל לשנויי שאני תינוק דל"ל חזקה דכשרות. ואפ"ל משום דרב יהודה סיים אבל פירש א' מצפורי ובעל הולד שתוקי דסיום מלתא דרב יהודה הוא דאמר בקרונות של צפורי דבדברי שאר האמוראים לא הוזכר צפורי והכולה אמר רב חנן הוראת שעה היתה ולדורות בחד רוב סגי ועי' במוהר"ש: **ע"ב** גמ' ואמר רב לא שנו כו' אבל ליוחסין לא. לא משני דאמתלה על מחלה קאי וכוונת רב להרגן למה פליגינן לתרתי לז"א דלענין יוחסין לא הוי כישראל במחלה אלא דוקא ברוב ישראל דא"ל שאין סברא שיהיה חייב להחיותו [לפרנסו] מספק דהא רש"י פירש בסמוך למאי הלכתא להחזיר לו ט' דא"כ למאי הלכתא פלגינהו הא אי לא פלגינהו ה"א אפילו להחזיר אבידה דאיכא איסורא אפ"ה חייב כ"ש להחיותו דקיל טפי דמפרנסין עניי כו' כפירש רש"י ותוס' ועיין ביומא תמלא שרש"י ותוס' מחולקין בהא דלהחיותו דרש"י מדמי לה קלת לפיקוח נפש אף ברוב עובדי כוכבים ע"ש וכן משמע כאן ממ"ש רש"י בד"ה ושמואל אמר אף לפקח כו' ולהתוס' [שמפרשים דלהחיותו גרע מפיקוח נפש דבעי' רוב ישראל דוקא כמ"ש בד"ה אם רוב] מאי אף הא לפי האמת מפקחין אפילו ברוב עובדי כוכבים ולהחיותו אף במחלה על מחלה לא ודו"ק: **גמ'** תישתמיטתיה וכו'. וצ"ל שדיבר עם המקשה פא"פ והמקשה פי' בדבורו שמקשה לרב חייא בר אשי דאל"כ מנ"ל דאשתמיטתיה דלמא ידע ופריך לרב חנן [כדמקשה בסמוך ולר"ח קשיא הא]: **בתד"ה** מאן דמתני וכו' ור"ח פי' כו'. דוחק עלמו שלא לפרש כפשוטו דליהוי פלוגתא ביניהן: **בא"ד** אבל קשה לפירושו לר"ח תקשי ריב"כ דאמר כמאן. לריך ליישב דלפירוש התוס' לעיל בד"ה כמאן לק"מ זה האבל קשה דדלמא ה"פ דרב חנן לא מתני הא דאבל ליוחסין לא וס"ל [לריב"ן] או כר"ג [והוראת שעה] או כר"י לדורות וק"ל. ואפ"ל שזהו קושית התוס' לר"ח תיקשי לריב"ן כו' דא"ל ככ"ע ומתני' בדלא טענה ברי או לכתחלה אבל בברי ס"ל כר"ג [וע"ז קאמר רב חנן דמתני' דמלריך בשמא או לכתחלה תרי רובא הוראת שעה הוי ולדורות סגי] בחד רובא א"כ לוקי מתני' בחד רובא וכפשטיה מדמוקי לה בתרי רובא ש"מ דלא מצי לאשכוחי בחד רובא דתיקי מתניתין כר"ג או כר"י א"כ היכי קאמר הוראת שעה היתה ולדורות ס"ל ריב"כ בחד רובא כמאן ועיין. מיהו יש ליישב הקושיא דדלמא לעולם לר"ג סגי לדורות בחד רובא ומוקי לה בקרונות בתרי רובא כי היכי שיהא מתני' לכ"ע מיהו זה הבל דאם נאמר הוראת שעה הוי למה לנו הרי רובא אף בחד רובא נוכל לומר ככ"ע [ולר"י] הוראת שעה ועיין ודו"ק. [ולקמן היה כתוב בלשון אחר וז"ל] אבל קשה לפי' כו'. קושיא זו אין לה מקום לפירוש ר"ח אלא לשיטת רש"י לעיל דמשני כר"י ודו"ק. ויש לי להקשות לפירוש ר"ח אם נפרש מאן דמתני כו' הא דאבל ליוחסין לא הא דבקרונות של צפורי אמר רב קשה מאי דוחקיה דרב לאוקמי מתני' בקרונות ולומר הוראת שעה אבל לדורות בחד רובא סגי יפרש מתני' כפשטה ויהיה דינה לדורות. ואף את"ל שמקובל היה שהמעשה כך היה בקרונות מ"מ למה ליה למימר הוראת שעה כו' והיה בה איזה לדדים לאסור הא ריב"ן לא תליא במתני' רק בחד רובא ולא בתרי רובי ואם היה ב' ריבי היה אבל לא יתן או יוסיף ואי משום דתלי ברוב עיר ולא רוב סיעה דלמא רבותא קאמר דאזלינן אף בתר רוב עיר כ"ש רוב סיעה. ואפ"ל שזהו קושית תוס' לר"ח (פ): **בתד"ה** לא לריכי כו'. ולכאורה היה נראה דלמ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב אף ברוב עובדי כוכבים היה מלי למינקט רוב עובדי כוכבים ישראל [ונגח תורא דידיה לתורא דידן] שאין מוליאין ממנו מה שהוא שלו מקודם ועדיף לאורה מאבידה והוי כמוכר שור לחבירו וק"ל (צ): **סליק פרק ראשון**

פרק שני האשה שנתארמלה

ברש"י בד"ה וראשה פרוע שערה על כתיפה וכו'. כי הינומא היא מכסה על הראש ומשרבב על עיניה. או ר"ל ראשה פרוע לא שערה פרוע רק הראש בעלמו פרוע ע"י שהשערות תלויין לכאן ולכאן ודו"ק:

דף טז ע"א גמ' ודקארי לה מאי קארי לה וכו'. אע"ג דהכא ברי טוב והתם הברי דידה גרוע שיודעת שאין הבעל יכול להכחיש וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה ר"ה ור"י מ"מ עדיף מהכא כי ברי טוב משמא טוב עכ"פ. גם א"ל דלעיל הוי ש"ס דשמא ברלון [ושמא אינו תחתיו] ואפ"ה היא מהימנא וכו' [דהא עיקר הקושיא היא ממ"ע דליכא טעמא דמגו רק חזקה כמ"ש המחבר לקמן וא"כ י"ל מיד שמא מ"ע ול"ש בהא"ל מ"ע] וק"ל: **גמ'** מכדי האי מגו וכו'. יש לראות לרב אסי בנסתרה ואמרה נבעלה נאמנת במגו א"כ תקשי ליה בלא"ה מכדי האי מגו וכו' מ"ש מגו דלא נבעלתי ממגו דמשארסתני דהא הך קושית הגמ' קיימא לרב אסי ודאי בשינויא דהכא נמי מיושב הך דנסתרה הוי אין שור שחוט אע"ג דלזעירי ודאי צ"ל דמקרי שור שחוט כיון שאומרים לה מה טיבו של איש זה ומטעם דאין אפוטרופוס ולא מחשבינן מגו [דהוי כהודעו לפירש"י] או משום מעלה עשו ביוחסין [וכפי' המחבר לעיל] מ"מ לרב אסי מקרי אין שור שחוט אבל המקשה הו"ל לאקשויי כן [דהא מדברי המקשה הוכיחו התוס' לעיל בד"ה ואין אוסרין על היחוד דזעירי מודה באומרת לא נבעלתי ובאומרת נבעלתי פליגי] ולפירוש התוס' בשור שחוט הקשי לזעירי אמאי לא מהימנא במגו דלא נבעלתי שהיתה נאמנת ולפי מ"ש לעיל בחילוקי ניחא וצ"ל לזעירי מטעם דאין אפוטרופוס כו' [לא חשוב מגו דירלה לומר לא נבעלתי וכ"כ התוס' להדיא לעיל דף י"ג ע"ב ד"ה השבתנו] גם אמאי לא תני ומודה ר"י בזה האופן דמודה בהך מגו אי לזעירי בלא ראוה מדברת רק היא אומרת נתיחדתי ונבעלתי לכשר במגו דאי בעי שתקה ולרב אסי אף ביש עדים שנסתרה והיא אומרת נבעלתי וכו' ואם יש עדים שנבעלה אינה נאמנת וכו' ויש ליישב כ"ז ועיין: **ברש"י** בד"ה הבעל מהימן ול"א הואיל וכו' גבי משארסתני נאנסתי וכו'. בהא י"ל דטעמא משום מגו דאי בעי אמרה מ"ע אבל סמך אבבא דהיא אומרת מ"ע וכו' ולר"י דאמר במאתים ומנה: **בתד"ה** דאי ר"ג וכו'. אע"ג דאף למ"ד דלא מלי לטעון פרעתי מ"מ איכא מגו דאי בעי אמר אין את אשתי במקום שאין מכירין כמ"ש התוס' לקמן ע"ב [ודקאמר אם יש עדים שילאה בהינומא היינו שיודעין שזאת האשה ילאה בהינומא ביום הנשואין שאומר שנשאה אבל אין מכירין

ב א ו ר

רשב"א איזהו עיסה כל שנטמע בה ספק חלל דטימוע משמע שנתערב ספק חלל וכמו שדייקו התוס' לעיל ולשיטת הגאון היכא שנתערב במשפחה ש' חלל אסורה שבת לכ"ע כיון שידעו שיש בהם ספק. והכא קאמר רשב"א דשתוק הלל אסור טפי מתערובת ש' חלל: (נ) נראה דכוונתו לתרץ הא"ל שהקשה כאן דרולה לאוקמי כתרווייהו ולזה הוקמה בתרי רובי ושאף לר"ג בעינן תרי רובי לכתחלה. אך מה שנראה מדברי הגאון האלה הוא דמשמע ליה כוונת התוס' דריב"נ גופיה מחלק בין לכתחלה ודיעבד. וכן ר"ג גופיה. וכ"ה שיטתו לקמן ע"ב בד"ה מאן דמתני וכ"ה שיטת מהרש"א ז"ל שם. אבל לפי מ"ש הגאון המחבר לעיל ע"א גמ' דר"ג אדר"ג לא קשיא די"ל דר"ג גופיה לא מחלק בין לכתחלה ודיעבד רק שמואל גופיה מחלק הכי ובאמת משמע כן לישנא דותא לא תעביד עובדא לכתחלה אבל ר"ג מתיר אף לכתחלה ואף תוספות לא מחלקי הכי רק דלא תקשי בהכי הלכתא אהלכתא. וא"כ אין התחלה לקושיתו: (ס) לפי תירולא קמא שבתוס' בד"ה כמאן נראה לכאורה דלק"מ קושית הגאון דנקיט הולד דהוי דיעבד וכדאמר רב יוסף הא נמי כדיעבד דמי דהוי רבותא טפי מלגבי בית עלמה אף דאית לה חזקה דכשרות והא ראיה דלגבי דידה אף דאית לה חזקה דכשרות וברי בעי לכתחלה רוב כשרים או תרי רובא ולגבי ולד דהוי דיעבד אף דלית ליה חזקה דכשרות מהני ברי שלא אפילו כרוב פסולים אלא כמו בארוסה. ולתירוץ שני דמיירי בברי ולענין לכתחלה ע"כ הא דאמר פירש א' כו' הולד שתוקי אף דהולד הוי דיעבד צ"ל דבאמת פי' שתוקי כדוקי שבודקין את אמו וקמ"ל דרוב א' לא מהני עד שבודקין את אמו אבל בשמא אף בדיעבד לא מהני רוב אחד וקמ"ל הרתי דלכתחלה דהיינו לגבי דידה אף בטענת ברי בעינן תרי רובי ובשמא אף לגבי ולד דהוי דיעבד לא מהני רוב אחד עד שבודקין את אמו ואומרת ברי. את"ז מלאתו מ"ש לתרולא בתרא בספר ספלאה. (ע) ולעיל בתוס' בד"ה כמאן משמע מדברי הגאון המחבר דגם המקשה הבין דיכול לאוקמי מתני' באינה טוענת ברי רק דפשיטא ליה למקשה דבטוענת שמא לא מהני לר"ג חד רובא כמו לר"י: (פ) וכוונתו למ"ש כאן דמדמוקי לה בתרי רובא ש"מ דלא מלי לאשכוחי בחד רובא דהוקי מתני' כר"ג או כר"י א"כ היאך קאמר הוראת שעה ולדורות בחד רובא כמאן. וקשה נראה דמ"ש כאן ומיהו יש ליישב כו' מיהו זה הבל כו' עדיין לא נחית למ"ש את"ז די"ל שהיה מקובל דהמעשה היה בקרונות של צפורי כו' דלפי"ז לא יתכן ליישב כן דהכתי במה יתישב הא דהולרך לומר אלימא דר"ג הוראות שעה שאף את"ל דהמעשה היה בקרונות של צפורי מ"מ מי יימר דהולרכו לתרי רובא בהוראת שעה לר"ג דלמא באמת היו מתירים משום חד רובא ואפילו רוב עיר גרידא. גם מ"ש מיהו זה הבל כו' נוכל לומר לכ"ע בחד רובא ולר"י הוראת שעה. לפי הא"ל דמקובל היה אין זה דיחוי על המיהו יש ליישב. לכן נראה דהכתי לא נחית לכל מ"ש את"ז. ולכן לא כתב את"ז ומיהו יש ליישב כו' וזה הבל כו': (צ) ועי' בתוס' יומא דף פ"ה כתבו בהדיא דברוב עובדי כוכבים אם נגח תורא דידיה לתורא דידן משלם נזק שלם ומוכח שם דאף לשמואל כן הוא שהרי הקשו התוס' בתימה דכולה מלתא הוא"ל לענין נגיחה ע"ש ואם איתא

דלמא

אם הוא בעלה של זו] מ"מ סתמא דמתני' איירי במקום שמכירין ודו"ק : **בתד"ה** ה"נ מסתברא. א"ל יניח התוס' פירש"י וכיון שכתבו מאי קשה דלא הו"ל אמגו קאי נזה יפרשו דהמקשה סבר דקאי אברי ושמא ומ"מ הה"נ מסתברא קאי דמתני' לאתיא כר"ג וכמ"ש אי אמרת בשלמא איירי ר' גמליאל במודה וכו' דזה הכל דא"כ אכתי לא הו"ל אמגו קאי דלמא אף הה"נ מסתברא מפרש אמגו רק סבר דוקא אי איירי רישא במודה שייך למתני תו ומודה וק"ל . בשלמא לפי' התוס' ניחא דאף להמקשה לא משום דאיירי רישא במודה רק משום כי היכי דליהוי מעניין א' וק"ל . וא"ל לפירוש התוס' אכתי למ"ל למתרץ לומר אמגו קאי יהיה קאי אברי ושמא לא הו"ל רק אפירקא קמא קאי היינו משום דאכתי הוי שייך למימ' ה"נ מסתברא כי היכי שיהיה רישא וסיפא בענין א' ושניהם בברי ושמא כיון דסיפא בהכרח איירי בברי ושמא דמש"ה מודה ר"י מסתברא לאוקמי רישא נמי בברי ושמא ולז"א דאדרבה סיפא איירי בברי וברי וק"ל . גם קשה לפי' התוס' לסברת המקשה [דאיירי באינו תובעו] וכפי' הקונטרס האיך הבין אם יש עדים וקושית התוס' לעיל בד"ה ומודה ר"י לפירש הקונטרס דו"א דודאי עתה בה"א לסברת המקשה דמודה ר"י מטעם ברי ושמא קתני סיפא רבותא אף בטוען שמא אם יש עדים וכו' ופשיטא ברי וברי אבל לפי' הקונטרס הקשו שפיר לפי האמת דטעמא משום מגו א"כ מאי קמ"ל אם יש עדים דהשתא ליכא מגו עפי הו"ל אף באין עדים דאכתי איכא מגו אפ"ה בהלה תובעו אינו נאמן כיון דשור שחוט לפניך וק"ל : **בתד"ה** כיון דרוב נשים כו' לרב פריך וכו'. אף שי"ל דרב ס"ל כמ"ד דיכול לטעון פרעתי אחר מעשה ב"ד דהשתא בליכא עדים יש לבעל מגו וכמש"ל (ק) מ"מ מקשה לרב ולאותו מ"ד דאית ליה לא אמר כלום ואין סברא לומר דאיירי במקום שאין מכירין דוקא וכמש"ל וכן הוא הניחא לר"א וכו' אלא לר"י וכו' אע"ג דמצינו למימר דר"י אית ליה כזעירי וכן רב אסי כר' אלעזר וק"ל : **ובבמאור** כתב דלכ"ע פריך מטעם דהוי הכא חזקה ורובא נגד חזקה דממונא מידי דהוי אהאומרת משארסתני נאנסתי דמהימנא משום האי טעמא דאיכא תרתי גבי דידה ברי וחזקה דגופה וגבי דידיה חדא חזקת ממון ושמא [והרמב"ן השיג עליו] דליכא הכא חזקה דבשלמא כונס נערה שלא נשאת איכא חזקה דגופא דלא חיישינן שמא זינתה דבנות ישראל בחזקת כשרות הן עומדת אבל במשנתינו איני טוען בחזקת בתולה כנסתיך ונמצאת בעולה אלא בחזקת אלמנה נסתיך או אלמנה מן הנשואין או שכנסה לחופה ולא נבעלה ואין בשתים הללו חזקה דגופא שאין אשה עומדת בחזקה שלא נשאת מעולם ואין לך בה אלא רוב אבל בחזקת שלא זינתה עומדת עכ"ל . אבל רש"י פירש לעיל חזקה כדמקשה לימא הגן סתמא דלא כר"ג וכו' ודו"ק . [ובאמת מוכרח רש"י לפרש כן דאל"כ מאי פריך מר"ג דהתם איכא מגו או חזקה וכ"ה בפ"י] : **ע"ב** גמ' פיסקא דאם יש עדים וכו' ל"ל אם יש עדים שיצתה בהינומא וכו' ותופס במתני' [וליחוש דלמא מפקא עידי הינומא כו'] : גמ' במקום דלא אפשר ודאי כתבי' שובר . כ"ז אזיל לר"פ כמ"ש רש"י וק"ל : גמ' אטו אלמנה מי לא אכלה בתרומה כו' . ודעת רב אדא בר אהבה דמ"מ הסי' מורה שבתולה היתה ולכך מעבירין עתה לפניה כוס של בשורה שעתה נתבשר הדבר שראויה לאכול בתרומה שהרי בתולה שלימה היתה אבל אילו אלמנה היתה היאך תלוי הסימן עתה כאן מה נודע היום יותר מקודם לכן דשמא טמאה היתה וק"ל ומ"מ מקשה דאין זה קאי מסימן זו דהסימן אינו מורה רק על הראויה לאכול בתרומה ואלמנה מי לא אכלה נמי בתרומה ודו"ק : גמ' זימנין דתפסה כו' ואמרה איתניסא כו' . אע"ג דהשתא אכתי נמי זימנין דאיתנסים ולא עברו לפניה חבית פתוחה והיא אלמנה ותפסה מאתים ואמרה בתולה אני והאי דלא עברה איתניסי וכו' מ"מ מה שבידם לתקן תקנו דודאי אונס באמת לא שכיח רק חששא הוא זימנין דתפסה וכו' אף היכא שבאמת לא היה אונס וכל אלמנה [שתתפוס] תטעון אונס הוי אף שאינו משא"כ השתא בכל אלמנות מעבירין לפניה פתוחה ואי איתנים ולא העביר הוא לא שכיח ואיהו דאפסיד אנפשיה דהו"ל להעביר לפניה משא"כ אם היה סימן באלמנה שלא להעביר מה הו"ל למיעבד וק"ל : גמ' כילד מרקדין . הגמ' מפרש קודם העבירו לפניה כוס של בשורה וא"כ כילד מרקדין דקאי ארקדו לפניה שנזכר מקודם בברייתא : **בתד"ה** זאת אומרת וכו' דאיכא למיחש דלמא תשרוף וכו' . ודאי מהא דלמא תיגבה כתובתה ותחזיר הכתובה לבעל ותחזור ותגבה בעידי הינומא מהא לא מוכח דהכא הוי לא אפשר דמ"מ דייק שפיר זאת אומרת כותבין שובר מדיכלה לגבות בעידי הינומא בלא כתובה וסו"ל שלא הגבה אלא בכתובה דוקא וא"כ לא תוכל לחזור ולגבות בעידי הינומא דאף למ"ד הטוען אחר מב"ד לא אמר כלום ואף במקום שכותבין כתובה מ"מ ס"ל דיכולה לתבוע כתובתה בלא כתובה ולא מלי למיטען פרעתי [וא"כ בכה"ג ודאי כותבין שובר דלא אפשר לתקן בחזרת הכתובה דאף דתחזיר הכתובה מ"מ יכולה לתבוע בעידי הינומא בלא כתובה ול"ד לשטר דיכול לטעון החזר לי שטרי דוקא דאז בלא שטר לא תוכל לתובעני משא"כ בכתובה דהטוען אחר מב"ד ל"א כלום וא"ל דהיא גופא נתקן שלא תוכל לגבות כ"א בכתובה כדי שלא תגבה כמה פעמים דתקנה כי האי לא מצינו רק היכא דאפשר בהחזרת השטר אמרינן דיחזור לו השטר דוקא אבל לבטל כח מב"ד שהוא כמאן דנקיט שטרא זה לא אמרינן אם לא היכא שיוכל לומר החזיר לי שטרי כדי שלא יהיה לי הפסד ע"י מה שתחזיק השטר] וכמ"ש התוס' בדבור הקודם וליחוש דלמא מפקא וכו' כיון שיכול לבא לידי הפסד במה שנשארה הכתובה ת"י וכו' . דקשה להו אלא מאי אם תגבה בכתובתה בתחלה מ"מ למ"ד לא אמר כלום תוכל לחזור ולגבות ומה נ"מ אם גובית בעידי הינומא בתחלה או בכתובתה לזה כתב דמ"מ מפסיד במה שהכתובה ת"י וכו' ומש"ה דייק שפיר זאת אומרת כותבין שובר מדיכלה לגבות בעידי הינומא הא יכול הבעל לבא לידי הפסד ע"י כתובה במקום שאין מכירין או בדליכא עידי הינומא וא"כ היה לנו לומר מחמת חששא זאת שיכול הבעל לפעמים לבא לידי הפסד ע"י הכתובה לא תגבה לעולם במקום שכותבין כתובה אלא דוקא שתחזיר הכתובה דהשתא לא יבא הבעל לעולם לידי הפסד דבלא כתובה לא מלי לגבות והזאת אומרת קאי אע"ג דלא יוכל לטעון אחר מעשה ב"ד פרעתי והיינו במקום שאין כותבין או אף שכותבין ויש עדים שנשרפה הכתובה אף דבשאר שטר יכול לומר פרעתיך בכתובה דהוי מעשה ב"ד לא מלי למיטען פרעתי אבל היכא שיכול להיות שהכתובה בידה לא הו"ל לבעל לפרוע לה רק לעכב המעות בידו עד שתחזיר לו כתובתה כיון שיוכל לבא לידי הפסד במה שתעכב בידה אלא אמרינן שתכתוב לו שובר דהשתא לא יוכל לבא לידי הפסד וש"מ דכותבין שובר וצריך הבעל לשמור שוברו מן העכברים דאם יפסיד שוברו תוכל היא לתבוע הכתובה אף במקום שאין מכירין אף בלא עידי הינומא ע"י הכתובה משא"כ אם נאמר שתחזיר הכתובה א"צ הבעל לשמור הכתובה מן העכברים דאף שיאבד הכתובה ג"כ כיון שהכתובה אינה ת"י לא יוכל לבא לידי הפסד [כ"ז פירוש דברי התוס' ד"ה וליחוש . ולכך לא הקשו תוס' כפשוטו דהוי לא אפשר בלא שריפת הכתובה דאף אם החזיר הכתובה תגבה בעידי הינומא דכיון דנאמר דע"י שיוכל לבא לידי הפסד צריכה להחזיר הכתובה דוקא א"כ לא תוכל לחזור ולגבות בעידי הינומא כנ"ל] אבל הקשו דהכא לא אפשר אף אם נאמר שלא הו"ל לגבות אלא בכתובה מטעם הנ"ל מ"מ אם רוצה לעשות ערמה תיזל ותשרוף הכתובה בעדים דהשתא ע"כ גביא בעידי הינומא ותחזור ותגבה וכו' אבל לעולם בשטרי הלואה דליכא למיחש לכך דאם ישרוף בעדים כשירצה לגבות בפעם שנית יוכל הלוה לומר פרעתיך שאינו מעשה ב"ד אין כותבין שובר לזה כתבו דמ"מ דייק שפיר וכו' דאף באם תשרוף תוכל לגבות הרבה פעמים מ"מ כ"ז שלא תשרוף יש לו הפסד יותר במה שהכתובה בידה דהיינו במקום שאין מכירין וכו' ובדליכא עידי הינומא ודו"ק : **בתד"ה** ותו אבידה למ"ל וכו' הוי פי' דנאבדה וכו' אע"ג דזה דוחק הוא דהא מפסיק בהטמינה מ"מ לא ניחא להו לפרש דה"פ למאי דמשני אבידה באור א"כ היינו נשרפה בעצמו . והו ר"ל א"ת דאבידה אין פי' באור רק במים או בדבר אחר מ"מ אבידה למ"ל מה לי באור או בדבר אחר דא"כ לא הו"ל אבידה ל"ל אלא והו נשרפה למ"ל כאשר הוא קושיא דהשתא א"ה היינו נשרפה ולמ"ל תו נשרפה וכן א"ת אבידה היינו בדבר אחר מ"מ אכתי למ"ל נשרפה ולכך פי' התוס' דהאי ותו היינו אם נפרש דנשרפה הוי פי' דאבדה דהשתא ליכא לאקשויי למ"ל נשרפה דא"כ לא הייתי מפרש אבידה באור רק כפשטיה וק"ל :

דף יז ע"א גמ' כלה נאה וחסודה. אפ"ל מלשון חסידה וכמ"ש המ"כ על בת כ' כבת ז' ליופי העפ"כ בת ק' כבת כ' לחטא שתרווייהו יחד הוא מעלה ועד"ז שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל בחן והיופי ואף לפירש"י חסידה מלשון חוט של חסד דהיינו מעלת חן אפ"ל כענין שאמרו סוף לולב וערבה כל אדם שיש עליו חן בידוע שהוא ירא שמים שנאמר וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וכו' ועד"ז שקר החן וגו' מצד עצמה רק עי"כ נמשך ממנה שאשה יראת ה' היא תתהלל כי כל שיש עליה חן בידוע וכו' : גמ' אהני ליה שוטיתיה כו' . כי ג' דברים עשה מסתמא כמו ר"י בר אילעאי שנזכר מקודם נגד בד של הדס אמר שוטיתיה שוט של הדס וכפירש"י נגד הב' ומרקד אמרי ליה שטותיה דהוי דרך שטות נגד הג' ואומר כלה נאה וחסודה אמר שיטתיה שתפס שיטת ב"ה : גמ' שתהא אימתו עליך . רש"י מפרש משימות הרבה קדרים · והיה כ"ל לפרש מלת עליך קדרים דהו"ל שום תשים לך מלך עליך משמע שתהא אימתו עליך ודו"ק : **בתד"ה** כמית שהיא וכו' ישתוקו כו' . לפי"ז ה"ל לסיומי ב"ה אלא מי שלקח מקח רע ישבחנו או ישתוק יגנהו מאן דכר שמיה ונ"ל דגם ע"י שתיקה כאן בכלה הוי כגנאי כיון דשאר כלות משבחין ואומרים לפניה ודו"ק : **בתד"ה** מבטלין וכו' לאו משום ביטול תורה וכו' . המ"ל משום ביטול תורה כיון שהיה יכול לקוברו במקומו נמצא שטלטול ד' מילין היה שלא לצורך ולא הו"ל לבטל ת"ת אבל הוצאת המת כדי להוליכו לקוברו שפיר מבטלין ת"ת אבל קושטא מפני כדאיתא במסכת שמחות העובר על דברי חכמים כו' ודו"ק :

בתד"ה להוצאת המת וכו' . עיין בהשר"י ובר"ן דיש מפרשים דהכי פרושו הרשות בידו ולה"ק אמרו עליו על ר"י בר אילעאי שהיה מבטל ונהג כענין חובה וכיון דבשאר מתים שקולין ממילא מ"מ עדיף חובה לבטל ולפי"ז הא דמסיים בד"א וכו' אבל יש עמו כל צרכו אין מבטלין היינו אינו רשאי לבטל : **בא"ד** והא דאמרי' במ"ק כו' . יש לקשר זה דבל"ז הייתי אומר ששניהם שקולין ול"ק מהא דמותרין בעשיית מלאכה בדאיכא חבורתא דה"נ מותר בת"ת וכי היכי דאינו מחויב לבטל ממלאכה לת"ת נמי אינו מחויב לבטל להוצאת המת דת"ת ומת שקולין אך עתה דהביאו התוס' מה דקאמר התם מ"מ עדיף ומביא ראיה מהכא מבטלין ש"מ דמבטלין ר"ל חובה לבטל מת"ת דהוצאת המת עדיף א"כ ה"נ חייב לבטל ממלאכה דלא עדיפא מת"ת ודו"ק : **ע"ב** גמ' משום דקבעי למיתני סיפא . א"ל עדיין לאשמועי' בדידיה שירד לתוכה בקטנותו והחזיק בה עד לאחר שהגדיל ואמר מעצמו או בתובעו לפי' התוס' שדה זו שלך היתה ולקחתיה ממך אחר שהגדלת נאמן במגו ואם יש עדים אינו נאמן כיון שירד לתוכו בקטנותו אין מחזיקין וכו' דאפשר אף דליכא עדים כיון שירד לתוכו מתחלה בגזילה אין לו חזקה וק"ל (ר): **ברש"י** בד"ה בשעת חירום שנו דיכול לומר לא נגלית לי מחאה שאמור וכו' . פי' וא"כ אף אם מיחה הא יכול זה שכנגדו לומר לא נגלית וא"כ המחאה אינו מחאה וכיון שמחאה אינו מחאה החזקה לא הוי חזקה ודו"ק : **בתד"ה** וליתני כו' דהוי ברי וברי . אע"ג דהשתא איירי נמי בברי וברי וכמ"ש התוס' לעיל מ"מ על טענת לקחתיו ממנו לא יכול להכחישו בברי רק תובע בברי שהשדה היה פעם אחד של אביו ולזה אין שטר משא"כ בדידיה יכול להכחישו שלא לקח ממנו וכ"ה קו' וליתני ומודה ר"י באומר לויתי ממך וכו' (ש) אבל לכאורה אין צורך בזה דשפיר מקשה וכפי' רש"י למ"ל לאשמועי' באביו טפי הו"ל לאשמועי' בדידיה רק עדיפא קמ"ל לפירושם משא"כ לפי' רש"י דאיירי עכ"פ בלא תובעו ודו"ק :

דף יח ע"א גמ' וליתני ומודה כו' והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים וכו' . י"ל דבלאו סיפא לא הוי מ"ל ומודה ר"י דאמגו קאי וכדלעיל הא הכא לאו משום מגו הוא רק שאין צריך לפורעו בעדים אף שיש עדים על ההלואה דהשתא ליכא מגו ואף השור שחוט נמי וכ"ש לפי מ"ש התוס' דהומ"ל בסיפא אם יש עדים וא"ל אל תפרעני רק דלא היה רוצה להאריך וכו' טפי הו"ל לשנויי הכי מרישא כנ"ל (ת) ואפ"ל דרישא י"ל דקאי ומודה ר"י לכל התנאים בין למאן דס"ל צריך לפורעו בעדים או לא מודה ר"י אם אמר מנה לויתי ממך בעדים ופרעתיו דנאמן . למ"ד א"ל לפורעו בעדים נאמן בפשיטות . ואף למ"ד צריך לפורעו בעדים מ"מ נאמן במגו כיון שאין העדים קמן רק הוא טוען כן אבל אם יש עדים כו' לזה תי' דהסיפא אין לה מקום רק דוקא למ"ד צריך לפורעו בעדים אבל למ"ד א"ל נאמן אף בים עדים וק"ל ועי' : גמ' וליתני ומודה ר"י כו' מנה לאביך בידי והאכלתיו פרס וכו' . לפי המסקנא [דאיירי ר"א ב"י בתובעו] א"ל [לפי' רש"י דר"י איירי בלא תובעו] ליתני עדיין מנה לאביך וכו' דלרמב"י דוקא בשור שחוט דהיינו בתובעו קטן [לפי' רש"י] או גדול [לפי' תוס'] מחויב שבועה שאינו מעיז אבל בהודאת עצמו בלא תובעו כלל הוי שפיר משיב אבידה ופטור משבועה דא"ל דלמא ר"י ס"ל כרבנן ופטור אפי' בתובעו מטעם מגו דהוי משיב אבידה כ"ש ליתני מודה הכא אפילו בשור שחוט אלא ע"כ צ"ל דכיון דשמעי' לר"י דל"ל מגו במשארסתני כיון דהוי שור שחוט ש"מ דס"ל כרמב"י וא"כ קשה וליתני ומודה בכה"ג ואף לכ"ע קשה ליתני בדידיה בלא תובעו ואומר מעצמו מנה לך בידי והאכלתיו פרס נאמן בלא שבועה דאורייתא אף לרבנן דהא רמב"י ס"ל ל"ש בו ול"ש בבנו אינו מעיז ואפ"ה דוקא בתובעו הוא דאינו מעיז אבל בלא תובעו הוי משיב אבידה ונאמן במגו א"כ ליתני בדידיה בלא תובעו אף לרבנן דהא לרבנן הוי טפי משיב אבידה מלר"א מיהו בזה יש ליישב קצת דבדידיה כיון דידע מסתמא לעולם מודה מקצת ואינו יכול להעיז ולכפור הכל אבל בבנו דוקא בתובעו דראינו בו שידע במילי דאבוה בהך מלתא א"כ אינו מעיז אבל מסתמא בלא תובעו מהיכא תיתי שידע בו ושפיר יכול להעיז [קשה לרמב"י ליתני באינו תובעו באומר מנה לאביך כו'] אבל הנראה בכל זה דאינו קושיא דסיפא דואם היה עדים אין לו מקום וכמ"ש התוס' לשיטתם בתחלה אי אליבא דרבנן וכו' דלא מלי לפרושי כפי' רש"י כיון דאין חילוק בין תובעו או לא לפירושם רק רש"י לפי שיטתו מפרש

ב א ו ר

דלמא בעי לאוקומי אף לשמואל ובפרט למ"ש התוס' גם בדבור הקודם בשם רש"י כך אוקימתא לשמואל ועיין בהרב המגיד שנתן טעם לזה אף למאי דקי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב : (ק) קושית הגאון המחבר שלא היא כתובה בדברי התוס' ב"ב דף ל"ב ותירצו דרב לטעמיה דגט גובה עיקר ע"ש ועיין בהפלאה : (ר) לכאורה אין לזה שנה דהמאי לא יהומן אפילו לא החזיק שני חזקה במגו דלא היתה שלך מעולם . ובשיטה מקובצת הביא בשם הגאונים קושיא זאת ומתרצים דלא ישתמע מסיפא דינא דרב הונא דאף בלא"ז אין לו חזקה כיון דירד מתחלה בתורת גזילה או בתורת משכונא ואולי גם הגאון המחבר כוונתו לכן וע"ש יש בדבריו :

(ש) עיין בהפלאה שהביא דברי הגאון המחבר וסתר דבריו דא"כ הוי מגו דהעזה ומאי פריך וליתני כו' דגבי אביו הוי רבותא טפי דאף דהוא מגו דהעזה ולכך פי' דברי התוס' כמהרש"א ונעלם ממנו שבדברי המחבר מבואר להדיא כתוס' ב"ק דף ק"ז בסוף ד"ה עירוב פרשיות דבלקחתיה אינו טוען ברי והוכיחו מהא דאמרינן מגו דהעזה ע"ש וא"כ לא על המחבר תלונתו כי אם על דברי התוס' דב"ק ועיין באורים ותומים מה שתירץ קושיא זו על התוס' : (ת) ולהידך תירוץ של תוס' ד"ה א"נ דבהא אמר אל תפרעני מלתא דפשיטא הוא א"כ מרישא לק"מ דהכתי תיפשי וליתני מנה לויתי ואמרת אל תפרעני אלא בעדים ופרעתיו לך ואפ"ה מהימן במגו .
וכ"פ

קושית הגמרא אי כרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי עפי בפשיטות בלא שיפא דוהא יש עדים ודו"ק: ומ"ש רש"י אי אליבא דרבנן מאי אשמועי' אין שור שחוט וכו' א"ל מ"מ ליתני רבותא עפי אפילו בשור שחוט דזה לא ס"ל גר"י כדשמעינן ליה במשארסתני נאנסתי וכ"ת ס"ם נקטי [בל"ז] ר"י כמאן ס"ל י"ל כר"א וכ"ת הא רא"בי ס"ל אפילו באין שור שחוט אינו נאמן ודאי לפי המסקנא ניחא דטעמא דרא"בי משום דליכא מגו התם כיון שאין יכול להעיז ושד כיון דאיירי בטוענו קטן הייט שור שחוט אבל בעלמא דאיכא מגו [ואין שור שחוט] מודה והדרבא אפילו משמע קצת מיניה דבעלמא היכא דאיכא מגו אף בשור שחוט ס"ל דאמרי' מגו דטעמיה הכא דאיכא שור שחוט דהייט בטוענו קטן משום דליכא מגו שא"י להעיז ולכפור הכל אבל לס"ד דהשתא דע"כ רש"י כתב זה לס"ד דלמסקנא מודה ר"א באינו תובעו דפטור [ק']. וי"ל דס"ל כר"א ולענין לאפטורי משבועה לא ס"ל מגו דהא המקשה מחשב זה לרבותא דמקשה וליתני כו' והאלכתיו פרש קשה מ"ם זה ומדה מן מודה דבמתני' כיון דהכל איירי באביו ולא בדידיה לכן פירש רש"י [בד"ה וליתני כו' ואשמעי' רבותא כו'] דהוי רבותא לפטור משבועה א"כ י"ל דס"ל כרא"בי ולא ס"ל קך מגו לפוטרו משבועה במודה מקצת. וק"ק לפי"ז מאי מקשה ורא"בי נ"ל משיב אבידה וכו' ופירשו התוס' מכח מגו פריך דלמא לא ס"ל מגו לפטור משבועה ואין זה קושיא דהא רבה קאמר נמי מפני מה אמרה תורה מודה מקצת ישבע ופירש התוס' יהא נאמן במגו וכו' דבשבועה מן התורה סבירא להו דאמרינן מגו לפטור משבועה [ועיין בחידושי ב"מ]: והייתי רוצה לפרש לרש"י דה"ק אי כרבנן כו' מאי אשמעי' ר"י כו' לשון זה משמע קצת דמאי ר"י נמיסבר כן רק מאי אשמועי' כו' וכ"ת הוא גופא קשה ליתני בהאת רבותא י"ל דהכא הוי טעמא אחרינא משום דהוי משיב אבידה שמחזיר לו משות מכיסו שהיה יכול לכפור כי מעיז ומעיז לרבנן משא"כ במגו דבמתניתין וכן כל שאר מגו לא מיקרי משיב אבידה דלאיזה טענה שטוען אין מחזיר לו מאומה והגא דמתני' בא לאשמועי' דומיא דמגו דל"ל לר"י במשארסתני דהייט בשור שחוט באותו מגו בעלמו מודה באין שור שחוט דהייט באומר לחבירו שדה זו וכו' ולקחתיה וכו' אבל לדינא מלי סבר כרבנן וכן במסקנא נמי ס"ל כרבנן ולק"מ ואף אם ס"ל כר"א מ"מ לא תני הך ומודה דפשיטא בלא תובעו דאיכא מגו והוי משיב אבידה ודאי דנאמן וכן בדידיה בלא תובעו נמי כה"ג ודו' בתד"ה אלא הכא בדרבה וכו' דעיקר התירוץ חסר מן הספר כו'. לכאורה גם הא דקאמר בדרבה קמיפלגי אין בו צורך למתרץ דהו"ל לשולם בטוענו קטן מאי קושיא הא אין נשבעין וכו' בבא בטענת אביו והוי כשאר מודה במקצת דאי לפרושי טעמא דרבנן היאך הבין בלא"ה מ"מ דהא ע"כ בתובעו נמי פטרי כדתנן בשבועות וא"ל דאי מפרש בטוענו קטן ובטענת עצמו דלית ביה מששא ולהכי פריך ורא"בי נ"ל משיב אבידה כו' דהא קאמר מנה לאבא בידך דהייט בא בטענת אביו וצ"ל דס"ד דס"ל דאין חילוק בין בא בטענת אביו או לא לעולם אין בו מששא אבל השתא דע"כ נ"ל ברא"בי הך סברא דיש חילוק אין סברא דליפלגו רבנן עליה בהא ולפי"ז הו"ל להתוס' למימר דאין סברא לומר דפליגי בבא בטענת אביו אבל לא דסברי וכו': בא"ד וה"ה דמהאי קרא ממעט נתנו כו'. אין זה קושיא כ"כ דבקרא לא כתיב רק כי יתן איש דבעינן נתינה בעי איש אבל לא כתיב תבעו רק הגמ' פיים דבעי' תביעה ונתינה שוין בגדולים דסתמא דמלתא הכי הוא ועיקר קושיא דלא הו"ל להזכיר תביעה והל"ל עד שתהא נתינה בגדול [משמע דאף התביעה בעי בגדול דהייט טוענו קטן בטענת אביו]: בא"ד וקשה קצת כו' ע"ש בגמרא ור"ל דהו"ל כדמשני בבא בטענת אביו דאיירי בגדול ואמאי קרי ליה קטן משום וכו' הגיהא לפירש"י גשאר לפי האמת דאיירי בקטן ממש וכ"ת ס"ם המקשה דמקשה אה"כ ארב אמאי קרי ליה קטן כו' אמאי לא מקשה אמתני' י"ל דאותו הסוגיא גלמד מקודם בבית המדרש כדאיתא הכא ובהניזקין רק תלמודא משני הא מני רא"בי היא כו' דתניא וכו' והוינן וכו' ומסיק בדרבה ובטוענו קטן וה"נ מתני' איירי בטוענו קטן אבל לפירש התוס' שפירשו המסקנא בטוענו גדול הו"ל נמי אמתני' בגדול ובא בטענת אביו ואמאי כו' וק"ל: בתד"ה מפני מה כו' דאמאי לא מהימן בלא שבועה במגו כו'. וכ"ת גזירת הכתוב הוא דלא אמרינן בהא מגו לז"א אי נילף וכו' ומנ"ל לעשות גזירת הכתוב גלמוד מהכא: בא"ד אלמא בכופר בכל נמי אדם מעיז לכפור דאשתמוטי וכו'. וקשה דמ"מ שפיר קאמר דודאי אי אמרינן מעיז לכפור באמת הו"ל מגו לכפור הכל אבל אין אדם מעיז ברצון רק אשתמוטי ולהכי אמרינן דאין לו מגו דדלמא יש לו מעות כפי מה שמודה ומה שכיפר אשתמוטי עד דהו"ל וא"כ משלם וס"ם אין לפוטרו עתה משבועה במגו דאי בעי כפר דלא מצי למיכפר וק"ל דאין זה קושיא (א) וק"ל: בא"ד אבל אין לפרש כו'. ומ"מ אף לפי"ז רבה נותן טעם אמודה מקצת נמי דמשיים ובכולה בעי דלודי ודו"ק: בא"ד וא"ת מנ"ל דכופר הכל כו'. בל"ז הייתי אומר דרבה באמת נותן טעם למה כופר הכל פטור מטעם דאין אדם מעיז אך עתה קשה במקום שיכול להעיז מנ"ל דפטור. אבל לפי"ז הו"ל לסתור הוליכא למימר כן דאצטריך עד א' לחייב במקום שאינו יכול להעיז כמ"ש בחדושי ב"מ ע"ש ואפשר לפרש אך עתה שהפי' מפני מה וכו' לאימן במגו ש"מ דטפר הכל יש לו טעם אחר שהוא פטור דהא השתא לא ידע אכתי הטעם דאינו מעיז א"כ מנ"ל כופר הכל פטור אף במקום שאינו יכול להעיז: בא"ד אלא י"ל דגזירת הכתוב הוא וכו'. ואע"ג דחיובא דכי הוא זה הוא במקום שאינו יכול להעיז וקאי הדיוק הא בכופר הכל ואינו יכול להעיז פטור אבל במקום שיכול להעיז לא גשמע מ"מ גזירת הכתוב סתם הוא דליכא חיובא דשבועה אלא בכי הוא זה: בא"ד ועוד מודה מקצת יש להשביעו. ר"ל הסברא להשביעו במודה במקצת כיון שחייב לו הממון שהודה וא"כ יש לו חיובא דממון גביה וע"י כן שחייב לו ממון מגלגל עליו חוב שבועה וכו' והו"ק: בתד"ה חזקה וכו' אלא אר"ת וכו'. ול"נ אליביה אבל בפקדון מעיז ע"ש בתוס': ע"ב גמ' למימרא ראשונה דרמי בר חמא ל"ק מברייתא דלקמן בשנים החתומים על השטר ומתו וכו' אבל אם כ"י יוצא וכו' אינם נאמנים ואמאי להימנו בתראי דהכא במתני' בכת"י יוצא ממקום אחר נאמנים באנוסים הייט מחמת נפשות ואף באונס מחמת ממון ה"ט דאינן נאמנים משום דאין אדם משים עצמו רשע אבל לקמן לא שייך ה"ט דז"א דלמימרא קמייתא דרמב"ח היה ס"ל דבשטר חוזר ומגיד ויכול לעקור עדות הראשון לחזור ממנו ולכן במתני' אף שכ"י יוצא ממקום אחר נאמנים לפסול השטר כי חוזרין מעדות הראשונה ואזלינן בתר בתרא ולא אמרי' הנך סהדי כיון שחוזרין ויכולין לחזור כמו לפי האמת ברישא דהיכא שיכולין לחזור לא אמרינן הנך סהדי ועיין מש"כ לקמן הראשונים נשארו בעדותם שהשטר כשר נסתמא רק אחרים הכחישום והוי תרי ותרי דלא מגבינן ולא קרעי' וכו' ודו"ק: גמ' אלא ר"מ מ"ט וכו'. דא"ל דס"ל כר"י דלעיל דלא אמרי' מגו אלא באין שור שחוט דה"נ אין שור שחוט שבאים מעצמן ואומרים כת"י הוא זה ונראה דמודה ר"י קאי נמי אהך מתני' וכן קאי אמתני' שאחרי אלו דבכולהו מודה. ועיין לקמן דף כ"ג סוף ע"ב דקעביד צריכא בדררא דממונא וכו' ולא מסתבר להגמ' לומר דה"ט דר"מ לפי האמת דלא אמרי' בדליכא דררא דממונא הפה שאסר: בתד"ה ובכולה בעי דלודי לי' כו' דהא אמרי' בפ"ק דב"מ דלא אמרי' וכו'. ואפילו היכא דל"ש לומר אשתמוטי ובכל שבועה דאורייתא כגון ע"א

וכה"ג י"ל אשתמוטי וכן בשבועות שומרים דנאנסה י"ל שגנבה ושוטן נאנסה לאשתמוטי וכן כל שבועות ע"א חוץ משבון גסבא דר"א דאין שייך בה אשתמוטי וק"ל ועיין בחדושי ב"מ: בא"ד וא"ל וכו'. ומן התורה בכל דבר אמרי' מגו דהפקיד וכו' פי' או הפקידן ליה אממונא הפיד נמי אשבועה אלא לא הפקידו לי' אף אממונא ולא מחייב לשבע כלל מן התורה דמה הועלת יהיה בשבועה דבלאו ה"א דמחזיקי' לי' בגנב לגזול משבנב לשקרא נמי אלא נאמן מן התורה בלא שבועה אלא במקום די"ל אשתמוטי אז מחייב לישבע מן התורה אבל רבנן ראו שחמירא להם שבועה התקינו לישבע אף במקום דל"ש אשתמוטי והפיד אממונא לפי טענת התובע מ"מ תועלת יהא בשבועה שע"י שבועה יפרוש יותר אבל בגזלן ידוע שמן התורה פסול לישבע ולא מהימן בשבועה לא רצו לתקן וכו': בא"ד ונראה דאתי לפרש דלא היקשי וכו' ובקצרה לא הו"ל לרבה למימר ע"ש מ"ש בב"מ [בתוס' ד"ה ובכולה בעי דלודי בדבור וי"ל דמ"מ העזה יש כו' ע"ש]: ומה שהאריכו התוס' וכיון דמחייבו שבועה א"כ מתפשו עזות פנים כו' כדי שלא תימא גזירת הכתוב הוא לכך אינו נאמן לכן פי' וכיון וכו' וניליף מהכא דלא אמרי' מגו וכו' ודו"ק: בתד"ה הרי אלו כו' תרי ותרי נינהו כו'. דהייט מתכבים השנים משהתא כתרי לענין כתרות ואף שיש שנים שמעידין אנוסים היו ולא פסלינן השטר לגמרי ובמתני' קאמר הרי אלו נאמנים דמשמע נאמנים לגמרי לפסול השטר דהא לקמן קרי לה כתרי ותרי אין נאמנים בעדות האחרון ומתני' קאמר נאמנים בעדות האחרון וה"ה דלקמן בהך ברייתא גופא נמי הו"מ להקשות ברישא אמאי נאמנים הא הוי מגו במקום עדים והו"ק: בתד"ה אין נאמנים וכו' הוי מגו במקום עדים. ולפי"ז הוי תרי ותרי ולא מגבי' בי' ולא קרעי' ליה בסיפא דמתניתין ולפי הושד והאי האמת לא הוי כתרי ותרי במתני' דאיירי באותו עדים גופייהו ואינם נאמנים לגמרי דהוי חוזר ומגיד משא"כ בברייתא דאף בכת"י מקיים הוי תרי ותרי והו"ק: בתד"ה ל"ש וכו' וקטנים וכו'. הייט לס"ד דהשתא דלא ידע שאינו חוזר ומגיד: בתוס' בד"ה מחמת נפשות וכו' במגו דאמרי אנוסים וכו'. והוא הדין במגו דפרוע כי עיקר טענתם השתא דליכא לגרועי בהך מימרא דרמי בר חמא ב' הירולים שכתבו מקודם דלא ס"ל בשטר דהוי חוזר ומגיד גם לא הוי מגו במקום עדים דהא בתמרו אנוסים מחמת נפשות נאמנים אף דהוי במקום עדים דאנן סהדי שחתמו בהכשר בלא אונס אלא ע"כ כיון שיכלו לחזור ולהגיד לא הוי במקום עדים [וכמ"ש לעיל בגמ' בד"ה למימרא הראשונה]: ומ"ש הכא ברישא דאיכא מגו וכו'. של"ת כיון דאין אדם משים עצמו רשע לא מהני אף מגו לז"א דהא ברישא וכו' משא"כ לעיל בד"ה אין נאמנים נ"ל להביא מרישא דמתיכה תיתי שלא נאמר מגו וק"ל: בתד"ה קטנים נמי וכו' טעמא דר"ל נמי משום דמטה גופיה כו'. ליסנא זוטא נקטי דר"ל איירי בלוקח ומוכר וק"ל ואפשר דמפרשי דא"כ נעשה בגדול הטה גדול והלוקח גדול דמטה ומוכר דייקו והו"ק:

דף יט ע"א גמ' אילימא דקאמר טה פשיטא כו'. ולא מפליג בין כת"י יוצא ממקום אחר או לא כדבסמוך גבי עדים כתב הר"ן דהוי מצי לפטני נמי רק כיון דמתני' נקט החילוק לגבי עדים מפרש לה גבי עדים ודוחק. גם מלשון רש"י בתי' כדרב הונא וכו' ואשמעינן ר"י כו' משמע קצת כאילו היתה קשה פשיטא מאי אשמעינן וקושית פשיטא לא היתה כן [לפי הר"ן] רק באי כת"י יוצא ממקום אחר אבל לפי התי' לעולם דקאמר טה ר"ל ואין כת"י יוצא ממקום אחר ודקשה אמאי לא מהימן ה"ם כדרב הונא. ורואיתי כתוב שהמקשה מקשה פשיטא אף באין כת"י יוצא ממקום אחר מ"מ מודה בשטר שכתבו לכ"ע א"ל לקיימו ובעדים הוא דפליגי ומיהו כפי מה שהביאו התוס' בד"ה טעמא פירש"י אין מקום לזה ועוד דר"נ פליג באמת ויותר נ"ל לפי דרך זה לומר פשיטא הא קאמר רב מקודם הדא זימנא דמודה בשטר שכתבו א"ל לקיימו ומשני לשולם וכו' וכדרב הונא וכו' רק הוא אמר לענין פרוע ואשמעי' ר"י לענין שטר אמנה אע"ג דלא שייך שטיך בידי מאי בעי סהדי האמינו מ"מ אינו נאמן מטעם דלא עביד טה דכתב ומסר בלא הונאה ודוחק דעיקר חסר. גם רש"י פי' פשיטא דיתקיים השטר בחותמיו והו"ק: גמ' כדרב כהנא. הוה"ל כדרב נחמן בסמוך דאמנה אין נאמנים וניחא ליה למנקט הך טעמא משום דנקיט אמנה לחודא [ולא מודעא נמי] גם שמעי' לרב דאית ליה הך סברא כדאמרי במערבא משמיה דרב אם אין וכו' והו"ק: בתד"ה חזקה וכו' ל"ע וכו'. אפ"ל דמגו מבעי ליה אבל הכא עדיפא ממגו דאי בעי שתקי שעדים אמרו מעצמם כת"י הוא זה אבל אנוסים יכולים דהא מגו לא אמרי' בעדים ולאי בעי שתקי אמרי' וכ"ת לעולם אי בעי שתקי הוי כמו שאר מגו באחריני רק בעדים לא אמרי' משום שאין אחד יודע מה בלב חבירו וכדבסמוך דהא מ"מ עדיפא דלר"י לא אמרינן מגו והפה שאסר אמרינן דהוי אין שור שחוט שאין אדם תובע רק העדים עצמן אומרים כת"י הוא זה ואף לפי' התוס' דאין חילוק בין תובעו או לא מ"מ הא מודה ר"י בכה"ג וכמ"ש לעיל והדע דאי לא"ה לימא ר"מ ס"ל כר"י וא"כ [לפירש"י] עדיף כאן ממגו דעלמא. מיהו לפי' התוס' הוי מגו דפריעה לאחר זמן כמו [אין] שור שחוט ועיין. מיהו י"ל כמ"ש לקמן בבריתא דאי אשמעי' בעדים ה"א משום דלעלמא אמרי' הפה שאסר כו' ולהכי יותר מהני כאן מגו וק"ל: בתד"ה דאמר מר וכו'. דהכא הוי בלישנא דאין שייך לאתום בפרהסיא ע"ש בתוספות דפרק רבי ישמעאל והו"ק: בתד"ה טעמא דר"מ וכו'. התוס' הביאו ברש"י במ"ם במודה טה דבלא מודה הטה לדברי הכל כיון דהעדים שמכירין ואומרו מקיימי לשטרא הפה שאסר הוא הפה שהתיר ובמודה טה פליגי דר"מ ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו א"כ א"ל לעדים הואיל ולאו אפומייהו וכו' ואינן נאמנים ורבנן סברי צריכי לעדים וכו' ולהכי הקשו שפיר כיון דלכ"ע אם צריכי לעדים נאמנים ואם אין צורך בהן אינן נאמנים ולא פליגי אלא אם יש בהן צורך או לא וא"כ הא"ל לפלוגי בפשיטות במודה טה בלא עדים. דמר סבר צריך לקיימו ומר סבר א"צ לקיימו דא"ל אף לרבנן בלא עדים ס"ל דא"צ לקיימו רק אי אתו סהדי אולינן להורועי שטרא דהא פי' בהדיא ורבנן סברי צריך לקיימו כפי מה שהביאו רש"י ועוד דכיון דא"צ לקיימו אם הטה מודה מה יתנו ומה יוסיפו אחר כך העדים לאורועי. ועוד הנפרק מי שמת כו'. ופי' דפליגי בעדים בלא מודה הטה אי אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר ור"מ ס"ל דמיד שקיימו העדים השטר תו לא מהימני לפסלו כמו גבי טה שמודה שכתבו ורבנן סברי אף דבטה אמרי' כיון שמודה תו לא מהימן לפסלו אבל בעדים בלא מודה הטה לא אמרי' כן דהלימי סהדי לאורועי כיון שהקיום על פיהם אבל אם מודה הטה דברי הכל א"ל לקיימו וא"כ אף אם באו עדים הא"כ לא יתן ולא יוסיף ור"נ ס"ל בסמוך דאין לחלק בין טה לעדים וכי היכי דפליגי בעדים כשהקיום על פיהם ה"נ פליגי בלא עדים ומודה הטה והדא מנייהו נקיט דמה לי בעדים בלא מודה הטה או במודה הטה בלא עדים משא"כ לפירש"י דאיירי במודה הטה א"כ ליפלגי במודה הטה כפשוטו ועוד דלפי' התוס' י"ל דלרבותא נקיט עדים דאע"ג דהלימי ס"ל לר"מ דאינן נאמנים אע"פ שהקיום על פיהם אבל לפרש"י דמיירי שמודה הטה וא"כ כיון דס"ל לר"מ א"ל לקיימו לא שייך הלימי סהדי דאף ר"מ מלי סבר הלימי סהדי היכא שאין הטה מודה והקיום אפומא דעדים ואף רבנן סברי היכא שהקיום בלא עדים לא הלימי לאורעתי אבל בפירוש הרשב"ם בפרק מי שמת

ב א ו ר

וכיה נשמה שיטות: (א) ובגיטין דף נ"א סיים שם התירוץ ז"ל אפשר לכאורה דא"כ הו"ל בקצרה בכולה בעי דליכפריה והאי דלא כפר משום דהו"ל זוזי כביעור הודאתו ומותר לא הו"ל לכן מפתמים וכו' עכ"ל. וא"ל הוא גופא קשיא אמאי לא אמר בקצרה י"ל דבעי לתת טעם אף אהיכא דמודה מקצת ואין לו עתה אף דמי הודאה דתיקשי להימן במגו דאי לאשתמוטי בעי הוי מפתמים בכולה לא אמר והאי בכולה בעי דליכפריה ר"ל כדי לאשתמוטי בכולה והאי דלא כפריה אין אדם מעיז ולזה שפיר מקשו תוס' דאף בכופר הכל אדם מעיז לאשתמוטי והוי מגו וזה הוא שסברים הגאון דע"כ רבה לא נתכוין לזה דא"כ יאמר בקצרה א"כ דנא ואתי

משמע דפליגי במודה הלוה ובלא מודה לדברי הכל הפה שאסר הוא שהתיר וכדמקשה מ"ע דר"מ וכן במודה הלוה בלא עדים יכול להיות לדברי הכל א"צ לקיימו אבל באתו שהדי לדברי הלוה ס"ל לרבנן דאלימי עדים להאמין לדברי הלוה אע"פ שהודה בשטר שכתבו ור"מ ס"ל כיון שהודה פעם אחד א"כ תו לא צריך לשהדי ולא אפומייהו מתקיים לכן אין נאמנים וכן יש להבין מפי' רש"י דהכא ונסתלקה קושיות התוס'. ול"ל לפי"ז הא דמתני' ברישא נאמנים ובסיפא אין נאמנים אע"ג דבתרווייהו השטר מקויים זולת העדים דמודה בשטר שכתב א"צ לקיימו מ"מ ברישא כיון שהקיום ע"פ דברי הלוה והוא גופא קאמר אף שהשטר אינו מזוייף מ"מ אנוסים קטנים פסולים היו או שאר טענות והעדים מסייעים לאורועי נאמנים אבל בסיפא שהשטר מקויים בלא ריעותא אין נאמנים דהוי חוזר ומגיד אבל ברישא לא הוי חוזר ומגיד וק"ל: **בתד"ה** מודה וכו' דהא כי טען נמי אמנה הוא וכו'. אע"ג דלר"כ במודעה ואמנה אין נאמנים אפילו העדים וכ"ש הלוה מטעם אחריתא דלמיעקר שהודאה קאתי ולא אתי ע"פ ומרע לה לשטרא אבל פרוע נאמנים העדים וכן הלוה כדבסמוך בתוס' בד"ה אר"כ ובגמ' קיימו שטרייכו כו' וא"כ י"ל דבמודעה ואמנה ס"ל כר"כ ואף בפרוע אית ליה דאינו נאמן אע"ג דמלתא אחריתא הוא ולא מיעקר שהודאה מטעמא דשטרא בידך מה בעי ואדרבה טעמא דפי' הקונט' במקום אחר ודאי דלא ס"ל לר"כ מדמחלק בין טענת אמנה ומודעה לטענת פרוע ואי משום דמייתי בסמוך הא דרב הונא האומר שטר אמנה היינו משום דסתמא קאמר ודו"ק: **ע"ב גמ'** מתקיף לה ר"ה וכו' אי הכי וכו'. דלא מיסתבר ליה למימר דהוי מלתא אחריתא לגמרי כמו פרוע ולהכי ע"א אינו נאמן וב' נאמנים וכמ"ש התוס': **בתד"ה** אם און כו'. ואפ"ל דמשמעות אל תשכן וכו' משמע שא"צ להרחיקו מיד שמתפיסו בהיתר משום פסיטי דספרא הזהיר אל תשכן כו' שלא יעשה שכונה גבך שהשכח ויניח גבך אף אחר הפרעון [אפסיטי דספרא] משא"כ אם און הרחיקהו הרחקה יתירא לא זו שלא ישכן באהליך אלא הרחיקו כי התלתו באיסור ודו"ק: **בתד"ה** זימנין וכו'. מכאן שטר של מנה שנפרע בו כ' אינו עובר על אל תשכן דהא אף אפסיטי דספרא יכול לתפוס שטר המוחזק כמה אלפים ואף למ"ד דעובר (ב) משום דמיפתלי היינו בפסיטי דספרא שייך זה שאף שיפרע לו אינו מסיק אדעתיה בהך שטרא משא"כ כשתופס בשביל שחייב לו בשטר הזה וכ"ה בהר"ן ודו"ק: **בתד"ה** אמר ר"כ כו'. עיין בר"ן באורך. הפוסקים מוקי לה בכת"י יוצא ע"ש: **בא"ד** משום דלא ניתן ליכתב וכו'. וה"ה דהו"מ למידק כפשוטו ממודעא דנאמנים משום דניתן ליכתב רק ניחא להו למידק מאמנה דקא פריך עליה לעיל פשיטא ועיין בר"ן ובמאור פשטים אחרים בהא דלא ניתן ליכתוב: **בא"ד** והא דאית ליה לר"כ וכו' במגו דמזוייף וכו'. היינו בלוה דבעדים בלא מגו נאמנים לומר פרוע אף בכת"י יוצא ממ"א. **אין** נראה שקושית התוס' מעיקרא היה עיקר מדנאמן הטענת פרוע דא"כ אף אי איירי הכא בכת"י יוצא ממ"א אפ"ה היה קשה מ"ש מפרוע דנאמנים ועיקר קושיא היה מדנאמנים לר"כ אף באנוסים היינו דס"ל כרבנן אע"פ דממ"ש דמהימן לומר פרוע וכו' וכ"ש עדים דאלימי וכו' משמע דאפרוע שמעי' ליה דנאמנים במכ"ש מלוה אפ"ה סמכו עצמם הסוגיא דלעיל דמשמע בהדיא דס"ל כרבנן באומרים אנוסים כדקאמר גנובי גנובי למ"ל ומר היכי ס"ל כו' כי אתו לקמן וכו' וק"ל: **בתד"ה** ואם כת"י וכו' להימני במגו וכו'. וא"ל דהוי מגו במקום עדים דאנן סהדי שלא היו אנוסין ופסולין ודוחק לומר שלא נאמר אנן סהדי וכו' כיון דאילו היו אומרים שעדיין פסולין הם היו נאמנים דמ"מ כיון שלא אמרו שעדיין פסולים ועתה כשרים אנן סהדי שגם באותו פעם לא היו פסולים. ויש לראות בזה דלא מקרי אנן סהדי דלמא נעיד דכשרים היו ולא נאמין לעדים דפסולים היו דהא אי בעי בע"כ נאמנים דפסולים היו אם היו אומרים דעדיין פסולים (ג). ועוד אפ"ל דתי' זה דבשני עדים ל"א מגו צ"ל ע"כ לעיל ברמב"ח דל"ש לשנויי שם אנן סהדי [וכמ"ש לעיל בתוס' ד"ה מחמת נפשות] ואליביה צ"ל בהכרח הך תי' דבשנים לא אמרי' מגו וברישא אי בעי שתקי ואף שאין אחד יודע מה בלב חבירו מ"מ אי שתק לא היה השטר מקויים ודו"ק: **בתד"ה** א"ר ששת וכו' כדאמרי' הלך אחר השטר שמודה הלוה וכו'. אבל מאומר אמנה הוא אין ראיה דדלמא מ"מ לא מקויים השטר דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו. וא"ל בקושיתם דשאני הכא דהכחשה תחלת הזמה היא שיוכל לבא לידי הזמה לאח"כ הואיל שנתקיים חתימתן הכא בעדים משא"כ התם דמודה הלוה מ"מ לא יבא הזמה עי"ז דלאו כל כמיניה דלוה להפסיד סהדי בהודאתו ועוד בר מן דין אף שיבאו עדים אח"כ לקיים חתימתן ויוזמו אח"כ מ"מ כיון שמודה הלוה שכדין נכתב רק אמנה הוא אינו נראה שיוזמו מ"מ ה"כ בשמעתין הא שנים החתומים על השטר ומתו קתני דודאי לא יבאו לידי הזמה שישלמו:

דף כ ע"א

גמ' השתא דליתנייהו דאילו הוי קמן כו'. אף שאין בהודאתן מעלה ומוריד דאין חוזרין ומגידין מ"מ עדיף השתא מאיהנהו קמן ומכחישי להו ודו"ק:

בתד"ה ואוקי ממונא כו' וא"ת בחזקת הבתים וכו'. בל"ז ע"כ דלא כרבנן כשיחזיק בה א' בידו ס"ל המוציא מחבירו עליו הראיה ודאי מתחלה אין כאן מוחזק אבל תיכף שבא ליד א' אין חבירו יכול להוציא ממנו אלא בראיה משא"כ כל דאלים גבר אם תפס אח"כ השני מיד המוחזק לא מפקינן מניה ודו"ק: **בא"ד** ורשב"א נראה לו להעמיד הברייתא בשובר עיין בהג"א: **בתד"ה** אלא אמר ר"כ וכו' או קרובים משנולדו וכו'. ולפ"ז הא דמקשה תרי ותרי נינהו אף די"ל שאמרו פסולי עדות לאחר שנולדו רק בשעת חתימתן ואנוסין מחמת ממון רק הקושיא הוא מקטנים ויש לראות דלמא בקטנים נמי חזקה אין העדים חותמין אא"כ נעשה בגדול כדלעיל וחילוק דק יש לחלק בין הך חזקה לחזקה דכשרות כשנולדו ודו"ק: **בתד"ה** ור"י כו' ומפרש בגמ' מאי קיומו. ע"ש דיש ליתן טעם למה הביאו הגמ': **בא"ד** וא"ת והכא אפילו אין זוכרה כלל וכו' יביא שטר וכו'. ר"ל פ' ד' אחין מתיישב שלא הקשה מהא דג"פ ומהגוזל קמא אבל הכא עדיין קשה יביא כו' וה"ה דה"מ להקשות יבא ויעיד שכך ראה בשטר רק הך עדיף דהתם בג"פ ובהגוזל א"א רק להעיד דנשרף או נמחק ובסמוך דכתבו ומ"מ נהי דע"א כו' לענין שאם יבואו עדים ויאמרו כך ראינו וכו' הומ"ל לענין שלא יביאו השטר לב"ד גם עתה כתבו דחשבינן להו כעד מפי עד ואי הוי נקטי לענין שלא יביאו השטר הוי כתבו דהוי עדות מפי כתב וכתיב מפיהם ולא מפי כתבם ועיין: **בא"ד** אלא זכרון דברים בעלמא. וכיון דלא כתוב כתיקון השטר אף שהוא זוכר העדות עי"כ [היינו לרב הונא] מ"מ לא עדיף כשטר שמעיד שראה עדות שנמחק בב"ד ודו"ק: **ע"ב ברש"י** בד"ה חדשות טהורות ובד"ה ישנות טמאות כו'. צריך להתיישב דעת רש"י היאך מפרש ולבית הקברות אזלא [ליישב ב' קושיות התוס'] גם ברבי יהודה שאין קרובה הימנה והוי כרחוקה וחדשה טהורה וכו' אבל ישנות טמאות אף שיש קרובה אמאי ואי משום דדלמא באותו פעם לא היה כאן אל הקרוב א"כ היינו סברת התוס' ואף בישינות טמאות לר"מ נימא הכי ועוד יש לראות דקאמר בשלמא דרך בית הקברות וכו' וזה ניחא ליה לכאורה בלא טעמא דעד חמשים אזלא וכו' דהא לא מפרש זה עד לבסוף ועוד דכאן דמיירי במת שלם הרבה נושאין וידוע הדבר וחדשות אמאי טמאות בקרובות וישינות אמאי טמאות ברחוקות ובזה י"ל כפירוש התוס' דדלמא מקודם היה הדרך סמוך לשם ולפירש"י צריך להתיישב. ואפ"ל דעיקר קושית הגמ' ומי מחזקינן טומאה וכו' הוא בתלויות הנעשין מחדש והוא בחזקת טהרה שהרי עתה נעשה תל למה נחזיק טומאה כיון שלא ידעינן ריעותא שנטמא אבל בישינות כיון דלא הו"ל חזקת טהרה ואדרבה שהם תלויות דרך בני אדם לקבור בתל מטמאין מספק דהא אף לפירוש התוס' נמי צ"ל ישינות אמאי טמאות ברחוקות לאום חמשה רחוקה שהיה העיר אזלא ונחרבה ומי מחזקינן טומאה וק"ל ולזה אמר מאי עיר וכו' מי מחזקינן בחדשות וכו' בשלמא דרך בית הקברות זימנין וכו' ואיכא ריעותא טובא דכי היכי שדרך לקבור בבית הקברות כן דרך לקבור בדרך בית הקברות בערב שבת בין השמשות דאין שהות לילך לבית הקברות וכיון דאיכא ריעותא מחזקינן אף בחדשות אף שאין אנו יודעין אבל רחוקים מדרך בית הקברות דליכא ריעותא לא מחזקינן טומאה בחדשות אבל עיר הסמוכה לבית הקברות כולהו לבית הקברות אזלי וא"כ ליכא ריעותא בעולם כיון דכולהו לבית הקברות אזלי ומהי תיתי שיקבור בסמוכה לעיר כיון דבית הקברות בעלמא סמוכה וחדשות אמאי טמאות ומשני ר"ח מתוך שהנשים וכו' ואם כן הוי ריעותא כמו בדרך בית הקברות דמיתרמי בע"ש בין השמשות וכ"ת מ"מ קרוב או רחוק דהא בית הקברות נמי קרוב ואפ"ה אמרת שאין דרכה לילך לשם א"כ ברחוק נמי בשלמא בדרך בית הקברות משום ע"ש בין השמשות ניחא לזה אמר עד כ' אמה אזלא היא לחודה ולהיות אשה ומוכה שחין יראים ללכת לחודה לבית הקברות מקברים שם אבל ברחוק מכ' אמה לא אזלי לחודא וכי דברא אינם בהדה אזלא לבית הקברות וא"כ ליכא ריעותא כלל ברחוקות ולכן חדשות טהורות דמהי תיתי להחזיק טומאה כיון דליכא ריעותא ולא שמעי' שום דבר משא"כ בישינות כמו לפי' התוס' (ד) ודו"ק. וכל שאין קרובה הימנה לר"י אבל יש קרובה הימנה דליכא ריעותא חדשות טהורות וישינות טמאות דבישינות מחזיקין טומאה וק"ל:

דף כא ע"א

גמ' וכ"מ היכא דמית וכו'. לא עביד כ"מ בקיום שובר דאי מספקא ליה עבדינן התם לחומרא שלא להוציא ממון אף בקיום ע"א משום דלמא על גוף העדות הן מעידין לא על כת"י וכדלעיל [דף כ' בתוס' ד"ה דאוקי ממונא כו'] לפירוש הרשב"א ששנים החתומים על השטר ואפ"ל דניחא למינקט הך דאר"י א"ר ועוד דהכא לחומרא ר"ל ולעולם בעינן הרבה לקיום היכא דחי מעיד בעצמו צריך שנים לקיום מטעמא דאכתב ידם מעידים והיכא דמית צריכין ג"כ שנים מן השוק ולא סגי בהאי ועוד אחד מן השוק מספק דלמא על מנה שבשטר מעידין. ועוד אפשר דלא שייך אמנה שבשטר לגבי שובר (ה): **גמ'** והא האי שטרא דנפיק מב"ד דמר שמואל וכו'. קשה דלמא התם לא היו זוכרין המלוה אפילו ע"י השטר דאפילו רבנן מודו דצריכין לצירוף וכמ"ש התוס' לעיל מהירושלמי וכ"כ האשר"י ודו"ק. וא"ל דלמא מתני' איירי בשובר ולרבנן מספקא להו אי על כת"י אי על מנה וזיל הכא לחומרא ודו"ק: **גמ'** עד ודיין מצטרפין וכו'. מפרש רש"י וא' מן הדיינים וכו' אע"ג דאף לרבנן דנאמן העד לומר זה כת"י היינו משום דעל מנה שבשטר מעיד. י"ל בדיין כיון שמעיד על שני חתימות העדים א"כ ברור לו שהלואה אמת והוי כמעיד על מנה שבשטר משא"כ כשמתו העדים ואחרים מקיימין חתימתן לא מהימן חד סהדי לקיים חת"י א' וק"ל. ולכן פסק הרא"ש בשם הרר"י דאם ב' דייני קיום כ"א מעיד אכתיבת ידן מצטרפים והשטר כשר רק בעד ודיין מקשה מה דקמסהיד וכו' דמ"מ הם תרי עניינים שזה מעיד בפני הלוה וזה מעיד בפני נתקיים ול"ד למת אחד מהעדים דהשני מעיד על כתיבת ידו ושנים מן השוק על חתימת המת [דלכאורה זה מעיד אמנה וכו'] דהתם נתקיימו שני העדים וכולו העדות קאי אקיום זה אומר זה כתב ידי ונתקיימה חתימתו של ע"א ושני' מקיימין העד השני אבל הכא [אם נאמר דחד עניינא הוא דקאי אקיום] דהעד מקיים חתימתו ונתקיים חתימתו והדיין מקיים חתימת העד השני א"כ לא הוי אלא עד אחד אעד השני ואף אם שנים מעידים על חתימת דיין הקיום שמכירין חתימת הדיין מ"מ הדיין לא הוי אלא ע"א אחתימת העד רק מ"מ מהימנינן ליה מטעם שמעיד שכל השטר נתקיים לפניו ולכן אם ב' דייני קיום מעידין כן סגי דהרי יש לנו ב' עדים שהשטר מקויים אבל ל"ש לאיצטרופי עדות של בפני נתקיים לעדות העד שאומר זה כת"י [וא"כ מה דקמסהיד האי לא מסהיד האי] וק"ל ועיין באשר"י שצריך לכאורה ליתן טעם לפירושו למה דס"ד דעד ודיין מצטרפין דצריך עוד עד אחד עם הדיין על חתימתו ולמסקנא פסק בעלמא דב' דייני הקיום נאמנים כ"א על חתימתו לבדו וק"ל: **בתד"ה** על כת"י וכו'. וה"נ הו"מ להוכיח קלא מדמקשה בסמוך ומי אמר שמואל הכי וכו' ודו"ק: **בתד"ה** ודוקא אחספא כו' נראה דהיא כר"א ולא כר"מ אבל הכא בשמעתין אתיא ככ"ע דאף לר"א כיון דע"מ כרתי א"כ הכא לא אף אם זייף על חספא מ"מ צ"ל עידי מסירה ועוד דבשטרי הלואה מודה ר"א וק"ל: **בתד"ה** הוציא וכו' נאמן לומר פרעתי והכא חיישינן שמא יתבענו בעל פה וזה יאמר האמת להד"מ ואח"כ יוציא הלה הכת"י והו לא מהימן לומר פרעתי שכל האומר לא לויתי וכו' ודו"ק: **ע"ב גמ'** עד שלא כתבו מעידין לפניו כו'. עיין במאור דרך אחר בכולה שמעתא והוא דחוק ועיין במלחמות:

דף כב ע"א

גמ' צריכין למכתב במותב תלתא וחד ליתוהי. עיקר דינא דר' זירא שבא להשמיענו במת א' מהן דהשתא לא הוי אלא ב' חתומים ויטעה הרואה לומר שקיום שטרות בשנים ולכן צריכין לכתוב במותב תלתא משא"כ כשהמה חיים א"צ לכתוב שהרי ג' חתומים וקיום דנפק מבי דינא דמר שמואל לעיל לא כתוב בי' במותב תלתא. מיהו רש"י פי' לעיל וחותם עמהם על מה שכותבין אשרנוהו וכו' במותב תלתא וכו' משום דהכי עדיף טפי שפיר דמי אבל אינו חובה רק וחד ליתוהי יכתוב לכתחלה [במת א' מהן] אף שאינו מעכב בדיעבד שלא יאמרו אחד מהתלתא קרוב או פסול היה ולכן לא חתם. אבל [מה שאמר] ואי כתוב ביה ב"ד תו צ"ל היינו משום דב"ד ודאי כשרים היו: עיין בר"ן ובתשובות הריב"ש בזה ובאשר"י. ולמאי דמסיק דכתוב ביה ואמר לנא רבנא אשי לפי"ז צ"ל למיכתב [לא בי דינא ולא חד ליתוהי וכן משמע בש"ך ועיין באורים ותומים]: **גמ'** ואמר לנא רבנא אשי. ואף אם ר"א כשמואל ס"ל וכן ר"נ גופא [לשיטת רש"י בגיטין דהוא ר"נ בר יצחק] ס"ל כן. מ"מ כיון דב"ד חלוף מיהו הוי ודאי לתלתא אמר: **בתד"ה** תרי וכו' ועוד לר"ח וכו'. יש בכאן להעמיק קלת ודו"ק ועיין בח"ש מ"ש בזה גם עיין באשר"י ורי"ף ור"ן באורך: **בתד"ה** ודלמא רבנן וכו' ור"נ גופא. סבר דקיום שטרות בג' בפרק חזקת הבתים וכו'. אף דהכא גופא קאמר ר"נ אי כתוב ביה בי דינא תו צ"ל לא הוכיחו מכאן ואפ"ל שהוכיחו שהם ר"נ מסתם ר"נ שהוא ר"נ בר יעקב כדאיתא בתוס' פ"ב דגיטין בסופו ויש ליישב בלא"ה [דקאמר צ"ל לדידך] ועיין ודו"ק: **בתד"ה** מנין להפה שאסר וכו' נתתי לזה או לאיש הזה ביחד וכו'. מכח הכרח יהודה דקרא מוקמי' ומפרש לקרא בזה האופן בסותר את דבריו ומהימן בתכ"ד במגו. ולעוד אומר ר"י צריכא לאוקמי' לענין אחר לגמרי לא לענין הך נידון דבת. וא"ל לפירוש ראשון מה מקשה בגמ' הזה למ"ל הא אצטריך דאי לאו הכי אם לא נכתב הזה הוי נאסרה אכ"ע אי הוי ילפינן מקרא אף שלא אמר תיכף הזה נאמן אח"כ ואפ"ל לאיש הזה למ"ל מקשה

באור

לתת טעם אף היכא דאין לו גם דמי הודאתו ושפיר מקשו תוס': (ב) היינו לדעת הר"ן דמפרש מ"ד דעובר אפילו מחזיקי אפסיטי דספרא וכוותיה פסק בש"ע סי' כ"ז אבל התוס' משמע בהדיא מדבריהם דלכ"ע אינו עובר במחזיקו אפסיטי דספרא דאפילו מ"ד דקרי ליה עולה היינו שהיה לו ליזכר אחר שפרע לו פסיטי דספרא וכ"ה להדיא ברא"ש ע"ש: (ג) ואדרבה אנן סהדי דהני עדים קושטא קאמרי ופסולין היו דהא אם רצו היו אומרים נמי דעדיין פסולין הן ואז בע"כ היו נאמנים שהיו. גם אז פסולין ולמה נכחישם במה שהוציאום עתה מפסלות. ובדוחק רצה לומר דמאחר דיכולין היו לפוסלן בענין אחר לא אמרי' אנן סהדי: (ד) וזה שפירש"י בחדשות טהורות דאם איתא דנקבר הוי ידעי ליה וישינות טמאות שכבר נשכחה הדבר מן היודעים ר"ל דבחדשות כיון שלא נשמע וליכא ריעותא לא מחזיקין טומאה לא כמו שהבינו התוס' מפירש"י משא"כ בישינות מחזיקין טומאה דלית להו חזקת טהרה: (ה) אולי כוונתו דהא אינו מועיל לרבנן כ"א בזוכרין העדות דבאינן זוכרין בעינן עכ"פ שנים על כל חתימה וא"כ גבי שובר ממ"נ אי זוכרין ממילא בשט"ח פרוע.

בגמ' לא ליכתב רק את בתי נתתי וכ"מ קא מרש"י את בתי נתתי אלמא בדידי' וכו' ולא תפס לאיש הזה. מיהו בלאו הכי נמי אינו קושיא וק"ל: **ע"ב** גמ' א"ה אפי' לכתחלה נמי וכו'. לא רצה לפרש ע"א אומר מת ושנים אומרים לא מת וכן ע"א אומר נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דהשתא פשיטא דלא תנשא לכתחלה ולא היה צריך להגיה בשניהם י"ל דא"כ תיקשי [אף דהוא כשנים] תרי ותרי נינהו הבא עליה כו' דא"ל שניסת לעד דכיון דעד אחד מעידה אסיר לנושאה משום חשד כמ"ש התוס'. אבל א"ל לזה דודאי במקום שני עדים לא מהימן ע"א כדאיתא בהדיא שם בהאשה שלום עד אומר מת ושנים אומרים לא מת תלא ופריך פשיטא וכו' ודו"ק: **גמ'** תרוייהו באשת איש קמסהדי וכו'. דבלא העדים הייתי מחזיקים לה לפנויה כשהם הבאים לפנינו ולכן אם ע"א אומר נתגרשה ואין עד מכחישו היה נאמן דהפה שאסר הוא הפה שהתיר (ו) ואף שאין דבר שבערוה פחות משנים הייתי אילו היתה ודאי אשת איש ודו"ק: **ברש"י** בד"ה באומרת ברי לי וכו'. לא מפרש כפשוטו ידעתי שמת בראיתיו מת כמו בנתגרשה ס"ל נמי ברי לי שקבלתי הא הגט וכ"מ בסמוך מיתה אינה יכולה מכחישתו גירושין יכולה מכחישתו וכו' דלא הו"ל להזכיר הכחשה דידה רק מיתה דייקא דאם יבא יראה לעין שעדים שקרנים. גירושין אף אם יבא לא תלא כי תסמוך על העדים שמעידים שנירשה והיא לא ידעה שסוברת שגט שקיבלה ע"י שליח גט מעליא הוי כמו שהעידו העדים והשתא לא קשה ומי חליפא כולי האי אע"כ באומרת ברי לי ר"ל ידעתי בודאי ודו"ק. ולאו משום הלשון דהו"ל באומרת מת ז"א דאתגרשה נמי קאי ועיין בר"ן מה שכתב בזה ודו"ק: **בתד"ה** וחזרה וכו' מועיל אמתלא וכו'. דשמא דיקא לעיל מועיל משום דאיכא חזקה ואמרי' דל דיבורא שסותר זה את זה מהכא ואוקמי אחזקה קמייתא דהוי מחזקינן לה בחזקת פנויה קודם שאמרה א"א אני משא"כ הכא דליכא חזקת טהרה באשה כ"כ ויתכן יותר כמ"ש הר"ן דלעיל ודאי מועיל שלא לעגנה שאין בידה לתקנה ומה לה לעשות אבל הכא נימא הא מיא בנהרא זיל טבול דבידה לתקן: **בא"ד** אם צריכא אמתלא וכו' דנהימנה במגו דאי בעי אמרה אתמול טמאה ויומא דין טהורה ר"ל שטבלתי היום ואינה סותרת דיבורה הראשון משא"כ לעיל אף באמרה עכשיו נתגרשתי לא היתה נאמנת כדבמתני' והיכא שאמרה א"א אני הוחזקה בא"א וכי חזרה ואמרה לאחר כ"ד נתגרשתי אינה נאמנת ודו"ק: **בתד"ה** ואפ"ה וכו' ר"ת הביא כו'. אפ"ל שהביאו הירושלמי להורות דאף בזה האופן דאיכא מגו אפ"ה לא עביד שמואל דהיינו בב' ימים דאיכא למימר היום כלו ימי נדה וכ"ש כשהכל ביום אחד דליכא מגו. מיהו י"ל אף ביום [אחד שייך מגו דאי בעי אמרה] טמאה שלא טבלתי ועכשיו טהורה שטבלתי ודו"ק: **בתד"ה** הבא עליה כו' דבחטאת קאי. בשוגג שלא ידע מאומה מן העדים וסבור פנויה היא ועכשיו נודע שא"א היא [אבל עד] בחנק קאי דמסתמא העד יודע מן העדים שמכחישין אותו והוי מזיד עיין ודו"ק: **בתד"ה** כגון שניסת כו' וכן מוכח נמי כו'. לא מייתי בקצרה מהא דתנן העדים שחתמו על השדה וכו' אפ"ל שלא לחלק בין עדי חתימה לעדים המעידין בע"פ בפני ב"ד או י"ל התם כשחתומים שלשה שאף שא' נוגע נשארו שני עדים כשרים אבל מהא דמפני שהוא ב"ד [דמקשה מהא דעדים] הוכיחו שפיר דכשאין האחד נוגע ג"כ כשרים. וסברא זו תמצא בר"ן עיין שם ודו"ק: **בא"ד** אלא כלומר שהרגו עם אנשים הרבה. ורק אחד הוא שעומד ומעיד לפני ב"ד אני וחבירי אסר אינו פה הרגנוא יחד ודו"ק: **בתד"ה** אי הכי וכו' בבת אחת אפילו אם ניסת תלא. ר"ל המקשה דפריך א"ה וכו' לא רצה להקשות אמתני' שם משום דיש לאוקמי בב"א והה"נ דאם נשאת בדיעבד תלא ואף דבמתני' לא אמר רק לא תנשא ולא מסיים ואם ניסת תלא ה"נ לא מסיים אם ניסת לא תלא אבל כאן דקאמר בהדיא אם ניסת לא תלא א"כ ע"כ איירי בזה אחר זה וכיון דמוקמינן לה בע"א פריך א"ה וכו': **בא"ד** ול"ע בפ' מי שקינא וכו'. כיון שהוכיחו שיש חילוק מהאי רישא דיבמות אבל מהא דלא מקשה אמתני' דיבמות אינו אלא ס"ד לסברת המקשה למאי דלא ידע לזות שפתים מייתב ומחלק כן מכח קושית דלכתחלה נמי אבל בתר דמשני לה הכא משום דרב אסי קושטא היא דביבמות מצי לאוקמי נמי בזה אחר זה ולא תנשא משום לזות ואם ניסת לא תלא ודו"ק: **בא"ד** עד אומר נטמאת. ולא אינה סותה דמים מאררים לברר הספק בא וזו בדוקה ועומדת דע"א נאמן. וע"א אומר לא נטמאת פי' באותה שעה שאומר העד הראשון נטמאת יודע זה בודאי שבאותו פעם מיהא לא נטמאת [דאל"כ לשניהם אינה סותת]: **בא"ד** משום דמשמע ליה דמיירי בזא"ז כו'. לשון התוס' ביבמות דאיירי נמי בזה אחר זה ור"ל [במלת נמי] כי היכי דעולא איירי בזא"ז ה"נ מתני' מיירי בזא"ז אבל ודאי א"ל דאיירי בבת אחת נמי דא"כ אמאי לא היתה סותת. ומ"מ לא נתברר משמעותא דאיירי בזא"ז יותר מהך מתני' דיבמות עד אומר מת ועד אומר לא מת ה"ז לא תנשא דאיירי לסברת המקשה בב"א ודו"ק (ז):

דף כג ע"א גמ' רב אסי וכו'. לא משני כדלעיל [דהיינו עכשיו נתקדשה וכו' לנוסחת הספרים דגרסי לעיל רב אסי אמר כגון דאמרי עדים עכשיו מת] עיין בח"ש ואפ"ל דלא ניחא ליה לאוקמי הברייתא בכה"ג דא"כ הו"ל לאשמעינן ברישא רבותא במת דהוי בחזקת א"א ואפ"ה לא תלא ואי משום לאשמעי' דאף בקדושין דהוי בחזקת פנויה לא תנשא לכתחלה עדיפא מני' שמעינן אף בע"א נגד שנים לא תנשא וכדלעיל [לתי' דאביי דהאי דקאמר מת הו"ל הרי כו' ואין דבריו של אחד במקום שנים ואפ"ה לכתחלה לא תנשא משום דרב אסי ומסתמא רב אסי לא פליג אגופא דדינא רק דלא בעי להגיה הברייתא דקתני שנים] משא"כ לאביי [דתרגמה בע"א אומר נתקדשה] י"ל דקמ"ל לא תלא דהוי בקידושין רבותא טפי דלעיל במת הוי כאילו ישנו ב' עדים על שמת והיא עכשיו פנויה דכל מקום שהאמינה התורה וכו' משא"כ כאן ליכא ב' עדים שהיא עכשיו פנויה ואי משום דכאן חזקה דפנויה הא ע"כ איירי בזרק לה קידושין וכו' [כמו שכתבו תוס' בד"ה תרוייהו ור"י נקיט מת לרבותא דלא תנשא] ודו"ק: **גמ'** רב אסי אמר כו' מהו דתימא וכו' מהו דתימא וכו'. הקושיא מפורסמת [דמרישא משמע דאי הוי תרי ותרי לא תלא כרבנן ומסיפא משמע דאי הוי תרי ותרי תלא] וכ"ל דלתי' דרב אסי שטיה קך ברייתא] אליבא דכ"ע וכ"ע מודים בזה ולית ביה פלוגתא ברישא תני אף לרבנן תלא מ"ד הוי הכחשה והוי כתרי ותרי דאמרי' לרבנן לא תלא קמ"ל ובסיפא אף לרבי מנחם בר' יוסי לא תלא מ"ד הוי הכחשה ולר' מנחם בר' יוסי תלא קמ"ל דעבידי אינשי וכו' וליכא הכחשה כלל. או אפ"ל מ"ד אם איתא דנתקדשה וכו' והוי תרי ותרי וכיון דיש לה חזקת פנויה הו"ל תרי ותרי וספיקא דרבנן ומדאורייתא מיהו לא תלא ולא הוי ממזר דאורייתא קמ"ל דלא הוי הכחשה כלל ותלא מדאורייתא ובסיפא מ"ד אם איתא דנתגרשה וכו' ותלא מיהת מדרבנן או אפילו אף מדאורייתא דכיון דל"ל חזקת פנויה עכ"פ ואף אם יניח דל"ל חזקת א"א משום דחזקה דאשה דייקא מ"מ נשאר תרי ותרי ספיקא דאורייתא אפי' וק"ל: **ובר"ן** מתרץ וז"ל קמ"ל דעבידי אינשי דמקדשי בצינעא הא לא"ה אם ניסת לאחד מעידיה לא תלא וכרבנן דלעיל ובסיפא אמרינן עבדי אינשי דמגרשי בצינעא הא לא"ה אם ניסת לאחד מן השוק תלא וכו' וזה נכון ודו"ק: **ברש"י** בד"ה ארישא וכו'. בהאשה איש מפרש בשניסת ממש ובסיפא מפרש התירוה להנשא וכו' דכשבויה נסתיים מאבוה דשמואל ובסמוך מייתי אבוה דשמואל אשבויה אבל בא"א לא נסתיים ודו"ק: **בתד"ה** מ"ש וכו' רישא בחזקת פנויה כו'. ואף שכתבו בסמוך בד"ה תרוייהו שאנו יודעין שזרק וכו' דליכא חזקה (ח) מ"מ מנ"ל להמקשה להקשות דלמא איירי כפשטא בדאיכא חזקה. ולא תנשא לכתחלה כיון דתרי ותרי נינהו משום לזות. אבל למאי דמשני בעד אחד כתבו ני"ל דאיירי בכי ה"ג דזרק לה כדי ליישב הברייתא אמאי לא תנשא לכתחלה דהו"ל לאוקמי אחזקה כיון דאיירי בעד א' ואין דבר שבערוה פחות משנים וכו' א"כ נוקמה אחזקה דהשתא ליכא לזות כו' וסיפא בחזקת אשת איש ואתיא ברייתא כר' מנחם בר' יוסי כפשטה דס"ל תלא ואע"ג דחזקה דאשה דייקא ומינסבא מרעא לה לחך חזקת דאשת איש הייט דלא נוקמא אחזקת אשת איש ודאי אבל מ"מ בחזקת פנויה מיהא לא הוי. גם אפ"ל דלר' מנחם בר' יוסי לית ליה הך סברא כלל דחזקה דאשה דייקא מרעא ואפ"ה אם משניסאת בלא עדים לא תלא (ט) אבל לרבנן הא ס"ל לא תלא בניסת לאחד מעידיה אף בספיקא דאורייתא [וכמו שהי' התוס' לית מפרשים]: **בא"ד** וסו"ל תלא מדרבנן. כי היכי דבסיפא תלא מדאורייתא ואף בניסת לאחד מעידיה לר' מנחם בר' יוסי ה"כ תלא ברישא מדרבנן אף בניסת לאחד מעידיה. ובשינויא דרב אסי מוקמי כרבנן ולהכי אי לאו דעבידי דמקדשי בצינעא הוי תרי ותרי ולא תלא בניסת לאחד מעידיה אף מדרבנן כי היכי דבגירושין לא תלא מדאורייתא לרבנן (י) כנ"ל: **בא"ד** וי"מ כיון דלא מפליג וכו'. דבשלמא בדברי רבי יוחנן לעיל לשינויא דרבא לא הוי רק פוסק ורצה דברי כו' וסמך עצמו אברייתא דלעיל דעלה קאי משא"כ בברייתא דלא סמכה עצמה אברייתא דלעיל. ולהך יש מפרשים לא תליא הקושיא מרישא רק בסיפא מני' ובי' כיון דלא מחלק ס"מ רבנן הוא והא ס"ל לעיל לא תלא: ויש לראות ומאי קושיא לימא דאתיא כרבנן ותלא בניסת לאחד מן השוק דהבא עליה באשם תלוי קאי וברישא לא תלא דאוקמי בחזקה פנויה מאי אמרת תרי ותרי ספיקא דרבנן הוי ותלא בשניסאת לאחד מן השוק מדרבנן אף לרבנן ולהכי פריך נמי שפיר מרישא דבסיפא גופיה לא קשה מידי דתלא בניסת לאחד מן השוק א"כ הייט היירוץ דהשון דתוס' ולמה להו הך דלאו ר' מנחם כו' ודוחק לומר דלרבנן לא הו"ל למיתני דתלא בניסת לאחד מן השוק דחידושא אליבא דרבנן הוא שלא תלא בניסת לא' מעידיה ולאפוקי מר' מנחם בר' יוסי ודו"ק: **בתד"ה** תרוייהו כו' לא הוי צריך כו'. אבל בנתגרשה ניחא דאי לאו תרוייהו באשת איש קמסהדי הוי בחזקת פנויה מסתמא ועד אחד שאמר אשת איש ונתגרשה מהימנינן ליה דפה שאסר כו' וכעד שאמר פלוני חייב לפלוני ופרעו. ועיין בר"ן:

באן חסר איזה דפין וחבל על דאבדין ולא משתכחין

סליק פרק שני

פרק שלישי אלו נערות

דף ל ע"א גמ' והו אחרי' וגנבי כו' מהא דהכל בידי שמים דמשמע אפילו אחרי' וגנבי לא מוכח דאין למידין מן הכללות אפילו במקום כו'. ואפ"ל עוד (כ) ועיין: **בתד"ה** אי לאפוקי כו' אליבא דכ"ע כו'. דלהך מ"ד בעשה [ר"י דהוא המורא] הקשי לר"ש בן מנסיא אליבא דר"ע רבו מאי בינייהו כיון דאין קדושין תופסין בחייבי עשה [ומאי קאמר הניחא כו' דאליבא דר"י ודאי טעמא דנפשיה קאמר] ולא דמיא למ"ש בסמוך בהא לא חיישינן אי פליג ר"מ אר"ש וכו' וק"ל: **בתד"ה** הכל מודים כו' ואיצטריך למעוטי כו' יבמה לשוק כו'. א"ל אמאי לא הביאו התוס' ראיה לעיל בד"ה חילולין מיבמה לשוק דאין קדושין תופסין בה ואפ"ה הולד אינו ממזר דדלמא הולד ממזר אף לשמעון התימני דס"ל דאין ממזר אלא מחייבי כריתות וכמו בכותי ועבד הבא כו' דהכל מודים שהולד ממזר אף לשמעון התימני וק"ל: **בא"ד** ובקונטרס פירש כו' ולר"ע ניחא כו'. עיין בח"ש שכתב דניחא שפיר [אף לרבנן] דע"כ מפיק מדר' נחוניא דאל"כ מנ"ל לרבויי חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין דלמא חדא לחייבי עשה וחייבי לאוין וחדא לחייבי כריתות כנדה דתפסי בהו קידושין ואיצטריך ייתורא להכי דלא נתרבו מריבויא דחייבי לאוין [אף דתפסי בהו קידושין] דס"ד למיפטרה מטעם דקים ליה בדרבה מניה לר' נחוניא ומ"ש התוס' לעיל דחייבי לאוין אי תפסי בהו קידושין נתרבו מחייבי עשה [וא"כ ה"ה נדה] היינו אי לא ס"ל כרבי נחוניא דלית לן למעוטי ולמיפטר חייבי כריתות אם לא ממיעוטא דלו הסיס לאסה וכמ"ש התוס' לעיל ע"ש. וסיים בח"ש דלהכי סדרי' אחר רב חסדא. ויש לעורר עוד בלא הא דר"ח הכל מודים בבא על הנדה כו' [מוכח דמפיק מדר' נחוניא] דאי לא מפקא מדר' נחוניא מנ"ל לרבויי חייבי כריתות דלמא חד לחייבי עשה וחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין וחד ליבמה לשוק דלא תפסי בהו קדושין. אבל חייבי כריתות לר' נחוניא לא ולמאי כתבו ולר"ע ניחא הא לכ"ע ניחא. ואפ"ל בדוחק דסברת התוס' דלעולם אם נתרבה פעם אחד חייבי לאוין נתרבו כל חייבי לאוין ותו ליכא לפלוגי בין הפסי ללא הפסי בחייבי לאוין גופייהו וכן אם נתרבה פעם אחד חייבי כריתות תו ליכא לפלוגי בין חייבי כריתות לחייבי כריתות כי היכי שכתבו לעיל בד"ה וחד לאתויי חייבי לאוין דאם נתרבה לא הפסי קידושין נתרבו כל לא תפסי קדושין או בהיפך ושדיא חייבי לאוין או לחייבי עשה או לכריתות ה"כ י"ל לאידך גיסא אם יש ריבוי פעם אחת לחייבי לאוין או כריתות נתרבה הכל ודו"ק: **בסה"ד** ומתני' קתני בא על בתו פטור. וה"ה ברישא אע"פ שהן בהכרת אין בהן מיתת ב"ד: **בתד"ה** הכל כו' הא דאמרינן אל יעמוד אדם במקום סכנה כו' וקיר נטוי כו'. לכאורה ודאי בידי שמים רק ע"י כן מזכירין עונותיו ובאין יותר מהרה בידי שמים וק"ל: **בא"ד** והסיר ה' ממך כו'. לכאורה אין קושיא דתקשי בלא"ה מנ"ל דזה לינה אלא דקשה ליה למה כתיב והסיר והיל"ל לא ישלח עליך כסיפא דקאמר לא ישימם בך אלא איירי בלינה דאינו כ"כ ברכה לא ישימם דאף בלי ברכה האדם יכול לשמור עצמו מהם שלא יבא עליו והשומר נפשו ירחק מהם להכי מברכו והסיר אף שבא עליך בפשיעתך וק"ל: **בתוס'** מיום שחרב וכו' והתם בזמן שבית המקדש קיים איירי וכו'. ור' חייא רבותא נקיט אף משחרב בית המקדש ובטלו ד' מיתות מ"מ דין ד' מיתות לא בטלו ומקודם פשיטא דלא בטלו דהא

ב א ו ר

אף אם לא יעידו כלל שזהו התימהון ואין כ"מ כנאמנותן שזה שכתב ידו: (ו) ואי"ל דנ"ל טעמא דהפה שאסר הפה שהתיר אף דלא הכיר רק שהיה אומר נתקדשה ולא נתגרשה מ"מ אין דבר בערוה פחות משנים ולא נאסרה ע"פ עד אחד וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה תרוייהו בפנויה קמסהדי ועוד דאין זה מגו דדלמא רוצה לפוסלה מכהונה וכמ"ש הת"י. די"ל דנקיט הכי אפילו אמרה היא מקודם העדאת העד ג"כ כדברי העד ולזה כיון שבא העד קודם שהתירוה שוב אין לה מגו דאי בעי אמרה לא נתקדשה דאין רצונה להעיז נגד העד והיתה נאסרת ע"פ עצמה שאמרה נתקדשה לכך כתב דהעד נאמן במגו דאי בעי שתק והיתה נאמנת לומר גרושה אני במגו וגם היתה נפסלת לכהונה זולתו וא"ל א"כ גם עתה שיש עד אחד שאומר שנתקדשה ולא נתגרשה יאומן העד שאומר נתגרשה במגו דאי בעי שתק כקושית התוס' ישנים ואז היתה נאמנת לומר גרושה אני במגו דפנויה היתה וא"ל דאינה רוצה להעיז נגד העד האחד שאומר אשת איש דהא גם עתה מעיזה נגדו במה שאמרה נתגרשה ותירוץ הת"י דרוצה לפוסלה מכהונה לא שייך דהא נפסלה מאמת עצמה כנ"ל י"ל דבלא"ה הקשה הר"ן היכי מיתוקמא בחזקת אשת איש אפומייהו כיון דמכחשי אהדדי ע"כ חד מנייהו פסול הוא וכדאמרינן בשני כיתי עדים המכחישין דאינו יכול להעיד א' מכת זו וא' מכת זו ותי' דמיירי בזרק לה גט ואחד אומר שהיה קרוב לו ואחד אומר שהיה קרוב לה דאז לא נפסל שום אחד דאמרי' אחד מהן טעה ולפי"ז לא קשה דליהימן במגו דאי בעי שתק דכיון דאיכא ב' עדים המכחישין זא"ז ע"כ תלינן דאחד מהן טעה א"כ לא שייך מגו דאמרי' דאפשר דהוא טעי והוי מגו בדדמי וכמ"ש בהפלאה: (ז) נראה קצת מלשונו דלפי שינויא משום דרב אסי מיירי באמת סיפא ג"כ בזה אחר זה ובאמת מוכח מריבא דאיירי בבת אחת וכמו שהוכיחו התוס': (ח) דמפרש מ"ש התוס' בסמוך לית לן למימר אוקי אחזקה להתירה לכתחלה דכיון דזרק איתרע חזקה אפילו לענין דיעבד ומתורץ באמת לפי מה דמסקו התוס' להכי גם מ"ש שם בתחלה לא הוי צריך להא (ט) מכיון דנשאת בהיתר כבר יצאתה מחזקת אשת איש וכמ"ש הפני יהושע. או שאר טעמים המבוארים במפרשים: (י) ר"ל דמהני ניסת לא' מעידיה אפילו היכא דאם ניסת לשוק הוי אמרינן תלא מדאורייתא כ"ש דמהני בקידושין דלא הוי תלא רק מדרבנן אבל באמת גם בגירושין לא תלא אפילו מדרבנן: (כ) הוא כוונתו דאפשר דמיירי הכא בעונשין הבאין מן השמים דנכני הכל בידי שמים חוץ מצינים ופחים דכאים ג"כ

מו

אף ד' מיתות לא בטלו ואם כגלה לפנים מי שלא נידון פשיטא דאירע לו דין ד' מיתות וה"ק [וכן הוא להדיא בתוס' סנהדרין שם] . **ע"ב** גמ' סוף סוף כיון דלעשיה קנייה . לאו לעשיה דוקא רק ר"ל כיון דלא מהדריה והולך ולעשיה קנייה ודו"ק : **בתד"ה** דין כו' ר"ל דע"י השובה כו'. ובזה מתורץ נמי קושיא הראשונה ודו"ק : **בתד"ה** זר וכו' ואוכל תרומה בשוגג . דמיחייב בתשלומין אע"ג דבמזיד חייב מיתה וקי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מדתנא דבי חזקיה מכה אדם כו' לא חילקת כדלקמן וכן הזיד בדבר שבשגגתו מעילה דהיינו אוכל קודש בשגגה דחייב בתשלומין כדכתיב בקרא אע"ג דבמזיד במיתה לרבי דיליף קודש מתרומה . גזירת הכתוב הוא דחייב ממון בשוגג . **בא"ד** והא כיון דגלי רחמנא גבי הקדש כו'. לפירש"י שם לא קשה מידי שפירש יש אומרים לא מעל דאיירי ודאי באוכל קודש בשגגה לענין הקדש מדקתני לא מעל דמעילה לא שייך אלא בשוגג אבל לענין חמץ הוא מזיד וחייב כרת בשביל אכילתו חמץ בפסח ודאי גלי קרא גבי שוגג דתרומה והקדש דלא פטרי להו הא דקים לי' בדרבה מני' במזיד אבל במזיד ודאי פטור מתשלומין כדקאמר לאביי פטור וה"ה אם קים ליה בדרבה מניה מחמת דבר אחר שאוכל חמץ במזיד והאי דהאוכל תרומת חמץ בפסח דבשוגג משלם קרן וחומש איירי בשגג בתרוייהו אף לענין חמץ וכפירש"י שם בהדיא אבל לתוספות נראה לפרש בענין אחד בשוין [אוכל תרומת חמץ ואוכל חמץ של הקדש] וק"ל . ומה שלא הקשו בפשיטות הך מתני' דהאוכל תרומת חמץ בפסח לחודיה לרבא אמאי בשוגג משלם קרן וחומש וכודע דבסמוך (ל) וק"ל : **בתד"ה** ואי דלא מצי לאהדורי כו' בסוף הדבור והכי פירושו אנוס הוא ופטור ממיתה וממון כו' . אפ"ל הא דמפרש דפטור מממון דהכן סהדי כו' דא"כ קשה מאי פסיקא ליה דאיירי בדלא מצי לאהדורי ע"י אונס ומקשה אתרוייהו במה דאמר פטור מממון משום דקים ליה בדרבה מני' אדרבה אמאי חייב מיתה ליהוי פטור ממיתה דאנוס הוא ויהיה חייב ממון אהגלה דלמא בלא מצי לאהדורי ומניח לו מרצונו דהשתא ליתא דחייב מיתה כיון שמניח לו לתחוב מרצונו ולא קשה רק אמאי פטור ממון דתיכף כשמניח לו בפיו ולא אהדרה קנאו להתחייב לכן פירש אנוס הוא ופטור מתרוייהו דהשתא פסיקא ליה להש"ס לפרש בע"כ דניחא הדין דסוף סוף פטור [מממון] רק הקושיא הוא בלא קים ליה בדרבה מני' פטור אבל אי איירי במרצונו קשה טפי אמאי פטור חייב מבעיא ליה וק"ל : **בתד"ה** לא צריכא כו' דכבר נמאסו כו' . ואורחא דמלתא נקיט שאם תחב לו כל כך עד דלא מצי למיהדר כי אם ע"י הדחק מסתמא נמאס : **בא"ד** ואע"ג שחבירו גזלו כו'. זה לפירוש ר"י דלעיל דפריך אנוס הוא ואמאי חייב ממון והרי הוא לא גזלו כו' וק"ל . משא"כ לפירש"י לא קשה מידי דסוף סוף חייב לשלם כיון שנהנה : **בא"ד** או משום שחרוריתא דאסיתא כו'. אע"פ שיש לחלק קצת דהתם מחסר ממנו שוה פרוטה לכך מגלגלין עליו הכל משא"כ הכא אף דההנאה לגבי דידי' הוא שוה פרוטה מ"מ לזה לא מחסר פרוטה וק"ל : **בתד"ה** רב אסי אמר כו' פ"ה כו' ופליג אדרבא כו'. הקשה בה"ם מאי בינייהו הא אף אם רבא הוי יליף אסין אסין כאביי היה חייב נרבא משום דהוי מיתה לזה ותשלומין לזה דמחייב רבא וע"כ רבא גרסינן כמ"ש התוס' בסמוך . ואינו קושיא כ"כ דמ"מ נ"מ לאביי דלא יליף מואם העלם יעלימו דא"כ היה חייב והגמ' לא מתרץ השתא רק אהא דאמר ולאביי פטור כו' ודאי דאיכא לאשכוחי טפי חייבי מיתה בידי שמים באופן דהוי מיתה ותשלומין לחד (מ) וא"ל דתלמודא קאמר זר שאכל תרומה איכא בינייהו והגמ' הבין בתחלה דפטור מתשלומין אף אתרומה ומקשה מגונב חלב כו' ואתי רב אסי לשנויי דודאי אתרומה חייב והפטור דתשלומין קאי אשיראין דקרע בהדי דאכיל וכוונת הגמ' תרומה של חבירו ושיראין של חבירו דהוי מיתה ותשלומין לחד כיון דבא הכל ע"י ממון של חבירו רק רב אסי דנקיט תרומה משלו וקרע שיראין של חבירו משום דס"ל לדידיה הדין כן דפטור אף בכי האי גוונא ולשנויי ולאביי פטור קאתי ונקיט אף בכה"ג ולרבא חייב אף באכל תרומה ושיראין של חבירו [וכ"כ מהרש"א] דז"א דא"כ מאי מקשי מגדים שאני התם שהחיוב מיתה והתשלומין בא הכל ע"י ממון של חבירו (נ) ודו"ק . ועיין לקמן בהא דבא על בת בתו פטור מטעם דקים ליה בדרבה מיניה אף דהוי ממון לאחנו ומיתה לבת בתו עיין [דלפום סברת התוס' דהשתא הו"ל לאקשויי ארבא ממתני' דהכא] ומהא דגונב חלבו כו' דמשמע דאם היו באין כאחד פטור אע"ג דחלב נמי חייב כרת לשמים אפשר דס"ל לרב חסדא ממון לזה ונפשות לזה פטור (ס) : **בא"ד** פירוש ממון לבת שרצו להפסיד לה כתובה ונפשות לזה שאומר שבא עליה ולפ"ז צ"ל דאיירי שנאנסה וכן משמע הלשון בא על בת פלוני משא"כ במימרא דרב יוסף בסמוך קאמר שזינתה משמע ברצון וכן משמע ממ"ש בסמוך שהיו יכולין להעיד עליו בלא הבת ועל הבת בלא עליו דמשמע בת בלא עליו לא הוי אלא ממון לא נפשות [וע"כ דאיירי באונס] אע"ג דנקטו ליסנא פלונית זינתה . אבל זה לא יתכן דא"כ אמאי רצו להפסידה כתובתה הא אפילו אשת כהן לא מפסדא כתובתה באונס כמו שכתבו התוס' פ"ק דף ט' בד"ה אי למיתב לה כתובה ולכן צ"ל כפירש"י שם בסנהדרין ממון לאב דבנערה איירי שהכתובה לאביה . ולפי"ז מ"ש ונפשות לזה שאומר שבא עליה אע"ג דהוי נפשות משום דידה נמי כיון שזינתה ברצון מ"מ זה מקרי קלא ממון ונפשות לאחד אע"פ שהתשלומין לאב ומיתה לדידה מ"מ הכל בא על ידה וכן בסמוך צ"ל ליישב ר"י כיון דבלאו דידה נתחייבו מיתה ע"י עדותן אדידיה דהיינו פלוני בא כו' אע"ג דעל ידה נמי קים ליה בדרבה מני' מ"מ מחייבי' להו ממון בשבילה ודו"ק (ע) : **בא"ד** והוא שהדליק את הגדיש כו'. בלא פירש"י לא קשה מגדים ארבא דסנהדרין דהתם הוי מיתה בשביל שמים וחשיב הכל לאחד אבל לפירש"י דכתב וס"ל לרב אשי מיתה לזה כו' משמע דמיקרי הכא מיתה לזה ותשלומין לזה ורב אשי הוא דס"ל כן אבל רבא פליג וק"ל : **בא"ד** והתם על הזמה אתת בא להם הכל . שהזימו עידי האב לעידי הבעל : **בא"ד** דבמלות שבמיתה הכתוב מדבר כו'. מבואר היטב בעיונך שם בגמרא וק"ל : **בא"ד** וריב"א אומר כו'. והכא ובגדים מקרי הכל לאחד כיון דמיתה לשמים ולכך פטור ודו"ק :

דף לא ע"א גמ' דאי בעי גחין פירש"י למטה מג' כו'. לפי"ז כי פריך לעיל סוף סוף: כיון דלעשיה קנייה אמאי לא משני דגחין למטה מג' אע"כ לא הגיא בזה דהא כי תחב לי' חבירו נמי הוי כאילו לא הגביה כלל ואפ"ה קניי' כיון דלעשיה דמה שייך הגבהה כיון דתפס בפיו וזה עצמו קושית ר"י אפירש"י ואפשר לפרש בדוחק דלעיל כיון דלעשיה למעלה מג' דוקא קנייה וה"ה דהו"ל בגחין דה"נ הכא הו"ל שתחב לו חבירו וכו' כמ"ש התוס' ודו"ק : **ברש"י** בד"ה לא מצי לאהדוריה כו' שהוא לקרוע לו שיראין . לא מיושב הך ליסנא משעת עקירה שהוא לנוס מבעיא ליה שיראין מאי עבידתיה ואף שי"ל דאם חיוב מיתה מתחיל תיכף משעת עקירה והוי כאילו נח כיון דלא מצי למיהדר א"כ חיוב התשלומין בא אח"כ ולא מיפטר מטעם קים ליה בדרבה מני' אא"כ באין כאחד ממש וכן משמע בהדיא בתוס' מרובה דף ע' בשמעתא דאמר לי' זרוק גניבתך לחצירי וכו' שהביאו התוס' בד"ה שעקירה צורך הנחה ע"ש ובח"מ סי' שנ"א (פ) מ"מ אין נראה שנתכוין רש"י לכך ודו"ק : **בתד"ה** שעקירה וכו' ולא הוי מפליג בין מצי וכו'. ואתיא פירכא דמרובה מכי מטא לאויר כו' לליסנא קמא דהכא דתליא הכל בעקירה צורך הנחה [שאי אפשר להנחה כו'] וס"ל לר' אבין אפילו מעביר נמי וא"כ ר' ירמיה דפליג אמנסך דהיינו כמו מעביר בעצמו ה"ה דפליג אזורק ולהכי מקשה שפיר התם בהזורק מכי מטי וכו' דא"ל אף שר' אבין ודאי ס"ל אף במעביר לליסנא קמא משום דתליא לדידיה הכל בצורך הנחה מ"מ דלמא ר' ירמיה דפליג עליה ולית ליה עקירה צורך הנחה דלמא דוקא במעביר פליג עליה ומ"מ בזורק מודה מטעמא דלא מצי לאהדורי לזה כתבו ולא הוי מפליג כו' [ר"ל לליסנא קמא] תדע דלא הוי סברא כלל להכריע שום דבר ואפילו רבותא לא הוי מעביר טפי מזורק דאל"כ אמאי נקיט ר' אבין זרק דמודה בה אף ר' ירמיה מטעמא דלא מצי לאהדורי לינקוט מעביר דפליג בה רבי ירמיה אלא ודאי כי הדדי וכו'. וזה מבואר פשוט . וא"ל להתערב בכוונתן [לישב] אמאי נקיט רבי ירמיה מנסך לנקוט רבותא אפילו זורק דהבל הוא דר' ירמיה קאי אמשנה דמנסך היזק שאינו ניכר וכו' וטפי קשה לרב חסדא לליסנא ב' דתליא במצי לאהדורי אמאי נקיט גונב חלבו דהוי תרתי לטיבותא לאשמעינן רבותא אפי' מעביר וק"ל : **בא"ד** אבל אם אפשר כו'. ר"ל לפירוש ר"ת אתי שפיר אבל אם אפשר וכו' וכפירש"י שם שמשכך בו בלי הגבהה וכמ"ש התוס' בגיטין לא פליג וכו' וא"כ קשה מאי פריך במרובה [לזה כתבו] ובהגוזל וכו' שם משמע [נמי] כפירוש ר"ת . או שיעור לפוגם דר"ת פירש אי אפשר וכו' משום דאם אפשר וכו' א"כ לא פליג וכו' ובהגוזל משמע דפליג וכו' [וכ"כ מהרש"א ז"ל] . ומ"ש וכן משמע קצת די"ל מעיקרא וכו' דהכא גופי' פליגי אם הגבהה צורך ניסוך היא אם לאו ומעיקרא סבר כרבי אבין וכו' [היינו דדמיא לדר' אבין ולבסוף סבר כר' ירמיה משום דאינו דומה לדר' אבין וכן הוא בתוספות ישנים] וק"ל : **בתד"ה** דאי בעי וכו' וקשה וכו'. וא"כ לעולם שהגבהה והקנין צורך אכילה דאי אפשר לאוכלו בלא קנין מקודם ומה לי למטה מג' או למעלה לזה פירשו יכול הוא לשחות ולהוחבו עד בית הבליעה דהשתא ליכא קנין מעיקרא רק באין בבת אחת אע"ג דבהך אכילה וכו' וק"ל : **בתד"ה** ה"נ נימא וכו' לא פריך וכו'. סוף הקושיא דאבל זורק מאי לפלוג וליתני וכו' נראה דקשה אף להאי ליסנא ונריך ליישב דא"כ לא הוי' כלל קושית אבל זורק מאי [במאי דמשני מקודם] דתקשה בלא"ה לב' הלשונות אמאי נקיט מגרר ליתני בדידי' היכא שבשניהם באים הקנין בהגבהה קודם שיבא חיוב ההוצאה [ר"ל דלאיזה אוקימתא שנאמר ברישא דלא תקשה אף לליסנא קמא מ"מ לפלוג בדידיה כגון בזורק שהקנין נ"כ בא קודם ההוצאה אפ"ה פטור] ויש ליישב ודו"ק . **בתד"ה** נימא כו' והא כיון דקנה קודם התחלת העקירה . ולא ניחא להו למימר דמ"מ תחלת ההגבהה צורך העקירה הוא דהא אפשר לעקור אם היה מונח ע"ג מקל גבוה ג' טפחים ואינו מחובר . ואולי לזה מביאין ראיה כמו לבן עזאי וכו' [דגם שם תחלת הליכתו צורך העקירה והליכה שאחרי'] . או אפשר שלא תימא דהוי כבבת אחת אף שאינו בבת אחת ממש כמו לריב"א לעיל ע"ב בתוס' בד"ה ואי דלא מצי לאהדורי ודו"ק : **בתד"ה** אבל לכתף וכו' בין עמד ללא עמד כלל . מיהו לפי מ"ש בסמוך בד"ה מגרר ויולא כו' משום דלכתף פטור נראה לו חידוש וכו' אבל לא עמד כלל ליכא חידוש כלל . ואפשר דמ"מ איכא חידוש דהא לליסנא דאי בעי למיהדר אין הכי נמי דחייב אף בלא עמד אף דהגבהה צורך הוצאה היא וק"ל : **ע"ב** גמ' ודאפקי' להיכא . יש לראות אם לקושרו ומיהו לפי מ"ש התוס' בסמוך בד"ה רב אסי לפירוש ר"ת דמשני רב אסי תירוץ אחר על דאפקי' להיכא אע"ג שמשני מגרר איצטריכא ליה בענין אחר [משמע לכאורה דאינו תלוי קושית דאפקי' להיכא בהך שינויא דמגרר איצטריכא ליה וכו'] מיהו אם הוא מקושר אתיא בפשיטות טפי דמסדר רב אשי אחר קושיא דאפקיה להיכא אע"ג דרב אשי קאי אמגרר איצטריכא ליה וק"ל : גמ' רב אשי אמר כגון שצירף ידו כו'. אפשר לפרש לשון צירף שצירף ידו השניה לנגד בתוכה מידו אחת כן משמע קצת מלשון התוס' שכתבו כשצירף ידו למעלה מג'. או לשון צירף שצירף ידו אצל הקרקע לפחות מג' כן משמע מלשון רש"י [שכתב] ולהכי משני כשצירף וכו'. או לשון צירף שצירף ידו למפתן הבית וכמ"ש הטור דאם הרחיק ידו מן המפתן א"כ איסור שבת בא תיכף שנקלט באויר תוך ג' חוץ למפתן דהוי כלבוד וקנין גניבה בא אח"כ כשבא לתוך ידו ולא נפטר משום קים ליה בדרבה מני' אא"כ בבא בבת אחת ממש ודו"ק (צ) : **בתד"ה** מגרר וכו' דלכתף פטור נראה לו חידוש טפי מחידוש דמגרר . לכאורה אף דלא הוי חידוש טפי רק השוין מ"מ פריך שפיר דלפלוג בדידיה וק"ל : **בתד"ה** אלא במילעי וכו' דרך מחתרת וכו'. ותלמודא דמשני במילעי משום קנין דלא קני במשיכה אלא במילעי דבעי מיתנא שאין דרכו להגביה אבל משום חיובא דשבת מצי איירי בזוטרי ובאופן דחייב משום הוצאה כגון במחתרת : **בתד"ה** רב אסי אמר וכו' וקשה לר"י חדא דמה ענין חשיבות כו'. ועוד דאין צריך כו'. ואין לפרש ראיה דכדרבא אשבת וקנין באמת פשיטא מונחן בידה כו' דאשבת אין צריך ראיה כיון שהוא פחות מג' הוי כלבוד אף שאין ידו חשובה כד' : **בא"ד** כגון שאסקופה גבוה ג' כו'. דאי לא"ה א"כ הגביה ג' טפחים והיא הקנין קודם חיוב שבת וכפירש"י דלהכי משני כשצירף ר"ל לפחות מג' דלא תהוי וכו' : **בא"ד** והוי מייתי מדרבא אקנין ואשבת . ודאי אקנין א"צ ראיה [לכאורה אף לפירש"י] כיון שמגביה

באור

מן השמים ואעפ"כ שומר נפשו ירחק מכן ולא מיירי במקרים הכא . ע"י אדם וחיה : (ל) דלהקשות קושיא לרבא לא פסיקא להו דאפשר דהאי דיוהי דקמדתי הש"ס שם הא מני ריה"ג כו' ורבי נחוניא כו' לא אזלא [illegible]

ויותר נראה כו' וכן צ"ל בסמוך ליישב ר"י ר"ל דביישוב ר"י ע"כ צ"ל דזה מיקרי מיתה לזה כו' דלאי ב"ש תחלה דממון היינו לאב לא מיתרצא בהכי יישוב ר"י דהכל תלוי במעשה אחד אף שהממון ונפשות הוא לשני [illegible]

ג' אלא ר"ל אפילו לפי סברת רש"י שמביא ראיה אקנין והיה אפשר לומר דלא מיקרי הגבהה אא"כ הגביה לאויר מן הארץ משא"כ כשאסקופה גבוה ג' שצירף ידו והיד למעלה מג' מהקרקע [אפשר דלא הוי הגבהה והיה צריך לאתויי מדרבא דידו של אדם חשובה כד' לזה כתבו והוי מייתי ראיה אשבת ואקנין וק"ל: בא"ד וכולה מלתא אשבת וכו'. וקנין פשיטא דונתן בידה וכו' רק לענין שבת אוקי לה או למטה מג' ומשום לבוד או אף למעלה מג' וכדרבא וק"ל. ולעולם אתי לשנויי [אקושיא] דאפקא להיכא אי ר"ה איסור גניבה ליכא לזה אמר כשצירף ידו דהשתא איכא איסור גניבה: בא"ד ור"ת וכו' לאשמעינן דאגד יד וכו'. אע"פ שאגוד בידו כי הוא תופס הכיס בידו והוא עומד בפנים וה"א דהדיי' בתר גופו ולא מיחייב משום שבת משא"כ לכל הפירושים דלעיל איירי כשהוא עומד ג"כ בחוץ. ולפירוש ר"ת מתרץ רב אשי עכ"פ נמי קושיא ודאפקי' להיכא רק הא דנקיט פחות מג' לתרולי נמי מגרר אילטריכא ליה דמשום קנין לא צריך דהא מצי מוקי לה למעלה מג' ובאסקופה גבוה ג' כמ"ש לעיל [אף אם נאמר כרש"י] ועוד דלר"ת אין חילוק [בהגבהה] בין פחות מג' או גבוה ג' וכמ"ש לעיל ע"א בד"ה נימא הגבהה צורך הוצאה היא [וא"כ אפילו בלמטה מג' אכתי הוה הגבהה מקודם אם לא שהאסקופה היה גבוה] ולענין שבת אף בגבוה ג' מחייב דידו של אדם חשיבא אלא לכך נקיט בפחות מג' משום דלמעלה מג' אגד יד שמיה אגד כדאיתא במשנה הראשונה דשבת פשט העני את ידו לפנים וכו' פשט בעה"ב וכו' וכדמקשה בהמצניע ומשני לה התם למעלה מג' וכו'. ומ"ש בח"ש [דלא כתבו זה דלמעלה מג' שמיה אגד רק לאמיתת הענין אבל בלא זה צ"ל דמיירי למטה מג'] היינו משום שחשב רש"ל כיון [דעכ"פ השתא] דתלמודא לא מייתי איתו דרבא דידו של אדם חשיבא כו' א"כ ע"כ צריך לאוקמי למטה מג' מטעם לבוד ודו"ק: בתד"ה ברס"ר נמי קני כו' דקתני סיפא איכא נמי למידק כו' כל"ע ודו"ק: בתד"ה ורמינהו כו' אריסא כו'. דא"ל דברישא ניחא ליה דשאני הכא דרביי' קרא נערה הנערה ועל חייבי כריתות קשה ליה מנ"ל לרבויי דלמא אילטריך חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דתפסי בהו קדושין כיון דבעלמא לקי ה"א דלא משלם ומנ"ל חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין וכמ"ש התוס' בסמוך בד"ה אלמא קסבר עולא כו' (ק) דא"כ לא משני עולא מידי בהא דכאן אחותו נערה כו' דאכתי קשה אמאי משלם חייבי כריתות [כיון דלא תפסי בהו קדושין ועיקר התירוץ דממונא משלם חסר מן הספר]:

דף לב ע"א

גמ' כאן באחותו בוגרת. ולא משני באחותו קטנה דמתניתין ס"ל נערה אין קטנה לא והיה מיושב נמי קלת בושת. [משום דלא ירויח בזה דעכ"פ ילטרך לאוקמי בפותה משום פגם] אבל אין לתרץ אחותו בעולה ומיושב לער דבתפוסה יש לה לער אף בבעולה ודו"ק: גמ' גמר מחובל וכו'. דבכל מקום דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם וכו'. ואילטריך ריבויא דהנערה שלא נמעט מולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: גמ' שכן אין צריכין התראה ואי ממונא לקולא וכו'. אין להקשות יעשה זה נמי לקולא כיון שאין בהן התראה להכי הקילה התורה דאף אם התרו בהן מ"מ משלמין ממון ועוד דמה שאמרה התורה דאין צריכין התראה היא גופא חומרא הוא דלמה שינתה תורה בכאן לחייבן מלקות או מיתה בלא התראה אי לא משום חומרא משא"כ לא עשו מעשה הוא מלד טבע הענין בעצמו מיהו לקמן אמרינן דאין שייך בהן התראה אבל לא נשאר במסקנא ודו"ק: בתד"ה וקי"ל וכו' דפשיטא דמסכתת מלקות וכו'. וא"ל דאבושת ופגם פריך כדפריך בסמוך (ר) דא"כ לא משני מידי ודו"ק: בא"ד ואפילו בלא אתרו וכו'. דהניחא אי מקשה אמאי לוקה: בתד"ה דאינו לוקה ומשלם תימה כו'. ר"ל א"כ לישני אידי ואידי באחותו נערה ואית בה ממון ומלקות כמו במוליא שם רע דכתיבא בה תרוייהו בהדיא ויסרו אותו וענשו אותו מאה כסף וילפינן קנסא מקנסא כמו עדים זוממין לר"מ דלוקה ומשלם משום דס"ל דעדים זוממין קנסא וק"ל: בא"ד וליכא למימר דמבושת ופגם כו'. וא"ל דא"כ היאך הליא במתני' דהכא [כיון דבמתני' לא הוזכר בושת ופגם וע"כ דפריך אמתני' דהתם א"כ היאך תליא במתני' דהכא. דז"א] דתיקשי בלא"ה נמי קשה [אמאי דפריך] אחותו בוגרת והאיכא בושת ופגם היאך תלוי כאן (ש) אלא ע"כ דמשמע ליה כיון דאית לה קנס כדתנן במתני' מסתמא אית לה נמי בושת ופגם: בא"ד וי"ל וכו'. כעין זה כתבו בהשוכר את הפועלים לרבי מאיר ורלונם לומר הכא והתם דרבי מאיר ורבנן לא פליגי אלא בעדים זוממין לר"מ הוא קנסא ויליף ממוליא שם רע דקנסא הוא ולוקה ומשלם. ולרבנן ממונא אם כן ממעטינן מכדי רשעתו והכא בשמעתין משמע דאף קנסא לא ילפינן ממוליא שם רע לרבנן ובהשוכר את הפועלים משמע דאף בממונא בחוסם את הפרה לוקה ומשלם לר"מ דקאמר הא מני ר"מ הוא וכו' ותירלו דאחד תלוי באידך דלר"מ כיון דעדים זוממין קנסא הוא א"כ כדי רשעתו דכתיב בעדים זוממין ליכא לאוקמי במלקות וממון דהא ילפינן לה ממוליא שם רע דמיחייב משום ב' רשעיות וע"כ מיתוקמי במלקות ומיתה וא"כ בכל דוכתא לוקה ומשלם [אף בממון] דהא ליכא מיעוטא דאין סברא לאוקמי כדי רשעתו אעדים זוממין באופן היכא דליכא קנסא כגון שבשעה שהעידו שקר קרע פירא[?]ן של חבירו דהוי ממונא דכדי רשעתו קאי עכ"פ אגוף הדבר היכא דהוי ב' רשעיות מכח שהעידו שקר ומקרא מלא דיבר הכתוב בכל ענין כדי רשעתו משום וכו' וא"כ אם תוקמה אהיכא דאיכא ב' רשעיות מכח שהעידו שקר ליכא לאוקמי כדי רשעתו אממון ומלקות דהא כל תשלומי עדים זוממין מכח עדות קנסא הוא וילפינן לה ממוליא שם רע אע"כ למלקות ומיתה. לרבנן כיון דס"ל דעדים זוממין ממונא וא"כ לא ילפינן לה ממוליא שם רע וקאי שפיר כדי רשעתו אממון ומלקות ואפילו אקנס ומלקות נמי דמקרא מלא וכו' כגון בשעה שהעידו טבחו וכו'. אבל אם העידו על א' שהוליא שם רע או שאנס פלונית אע"ג דהוי נמי קנס ומלקות בכי האי גוונא לא מיקרי קנסא דכל תשלומי עדים זוממין מה שמשלמין מכח כאשר זמם הוי ממון לרבנן וא"כ כיון שהעידו על אחד שהוליא שם רע וזממו לחייבו קנס ומלקות וגבי דידהו מלד הדין משלמין ומיקרי ממון בדידהו לזה כתבו טבחו ומכרו דודאי הוי קנס ומעתה ילפינן בכל מקום מעדים זוממין דכל מלקות ילפינן מיני' דסמיך לי' ארבעים יכנו וכו' לא תחסום וכו' וק"ל. ובזה מיושב נמי למאן דמוקי לקמן מתני' כר"מ דאית ליה לוקה ומשלם אכתי קשה אלו הן הלוקין הבא על אחותו (ת) הא איכא בושת ופגם דממונא הוא ור"מ דוקא בקנס ס"ל כן [אלא אף בממון ס"ל כן]. ואח"כ ראיתי שהתוספות כתבו כעין זה לקמן דף ל"ד ע"ב בד"ה ור"מ לוקה ומשלם כו' ככל מה שכתבתי. ולעולא ניחא דילפינן [לרבנן] בכל מקום מעדים זוממין אף קנס דהכא וכמו דעדים זוממין ממונא משלם מילקי לא לקי מכדי רשעתו דקאי עליה ה"נ בכולהו ממונא משלם וכו' אבל לר' יוחנן לא יתכן כן כל כך דילפינן בכל מקום מעדים זוממין דכדי רשעתו קאי עלי' והתם בעדים זוממין משום רשעה אחת אתה מחייבו הייט ממון ובכל מקום מילקי לקי ממונא לא משלם (א) ול"ל דעכ"פ כדי רשעתו קאי על עדים זוממין וילפינן מיניה כולהו דמשום רשעה אחת אתה מחייבו רק סמוך ליה ארבעים יכנו כדבסמוך וע"כ העדים לא קאי דבפירוש ריבתה תורה עדים זוממין לתשלומין מיד ביד ע"כ אדוכתא אחריתא קאי דהיכא דמיחייב משום רשעה אחת הייר' מלקות וק"ל: בא"ד דלדידי' לא שמעינן דאית ליה מת ומשלם וכו'. ולא יקשה לדידיה מבא על בתו פטור וק"ל: בתד"ה אלמא קסבר עולא וכו' תמ"ה ר"ת וכו'. וכפי' רש"י אבל רש"י לא נתכוין לתרץ הך קושיא דנערה רק מנ"ל לתלמודא דלמא עולא איירי בלא אתרו וכו'. והו"ל לרש"י לפרש מדמוקי מתני' דמכות בבוגרת משמע אבל בנערה אף דאיירי בהתרו אפ"ה לא לקי אלא משלם: בא"ד ומתני' כשלא התרו כו'. ואילטריך נערה שלא למעוטי מולו תהיה לאשה. ויש לראות דנקשי קושית התוס' להמקשה מאי פריך ורמינהו וכו' שאני הכא דרביי' קרא וא"ל כר"ת דהא כל דיוקא מדלא משני כאן בהתרו ותקשי לי' לתרץ באמת כן דהריבוי בא ללא אתרו ובהכי איירי מתני' מאי אמרית כמ"ש התוס' לעיל דס"ד דמקשה דחייבי מלקות שוגגין פטורין וכו' וא"כ כי איתרבי לא אתרו ה"ה אתרו א"כ לא מקשה מידי וכן לפירוש ר"י אי קושית המקשה מנ"ל חייבי כריתות לא משני עולא מידי. י"ל דהמקשה מקשה מכח הא קי"ל דאינו לוקה ומשלם ובמכות משמע דבאחותו איכא מלקות והכא קתני באחותו תשלומין ואף דכתיב נערה לרבות תשלומין א"כ אינו לקי בהכרח דכדי רשעתו כתיב משום רשעה אחת וכו' ואי רביי' קרא לתשלומין א"כ אין כאן מלקות וא"כ היאך קתני הכא באחותו תשלומין והתם באחותי מלקות הא קי"ל אינו לוקה ומשלם משום רשעה אחת וכו' ומשני עולא כאן באחותו וכו' ואף דידע לפרש לוקין בבוגרת ומפותה או בעולה דוק בזה (ב): בתד"ה ואי ממונא כו' וי"ל כו' דחס רחמנא כו'. ובסמוך בעדים זוממין נמי חס רחמנא אממונא של מי שהעידו עליו שקר. ומכאן ראיה קלת למ"ש התוס' בעלמא דלא בעי בממון כאשר זמם ולא כאשר עשה דאל"כ לא הוי שייך חס רחמנא אממונא (ג) וק"ל. וא"ל דליפרוך מה להתם שכן חס רחמנא אממונא של נחבל ועוד בסמוך לפרוך מה להלד השוה שכן חס כו' אי ממונא לקולא הוא דה"כ י"ל חס רחמנא בפגם דמיהסרא ממונא אלו נמכרת בשוק כאשר נזק וכיון דמשלם ממונא של פגם דחס וכו' א"כ תו ליכא מלקות דאינו לוקה ומשלם וא"כ משלם נמי קנס וק"ל: בתד"ה שכן יש בהן וכו'. הרואה יראה הדוחקים שבדבריהם איה איפוא נזכר חמור משונה ולפירוש ר"ת תחלה קאמר עדים זוממין יוכיח על מה לחובל שכן חייב בה' דברים ואח"כ קאמר מה להלד השוה שבהן שכן יש בהן וכו' והיינו ה' דברים אף שיש ליישב בקל מ"מ דוחק הוא: והנראה לי לדעתי דבכל מקום הלד השוה שבהן הוא חומרא שיש בשניהן כמו לא הרי שור וכו' הלד השוה שדרכן להזיק וכו' וכן בהחובל דף פ"ח ע"א לד שוה שבהן שכן אינן בכל מלות וכו' אף כיולא בהן כו' שם ודאי ליכא למיפרך מה להלד השוה לד חמור דפשיטא דתלינן טפי אותו הדין בחומרא שיש בשניהן מסתמא אותה החומרא גורם שהדין כן א"כ אף אני אביא וכו' שיש בו ג"כ אותה החומרא שיהיה הדין כן דלית לן למיתלי הדין בחומר שיש באחד שאותו חומר גורם שהדין כן כיון שאותו החומרא אינו בחבירו וכגון ברים ב"ק אינו ראוי להלות הא דחב המזיק לשלם במיטב בים הנאה להיזיקו דהרי רגל אין הנאה ויש בו ג"כ הדין שחייב לשלם במיטב וכן א"ל שחומר היזיקו מלוי גורם הדין דשן אין וכו' אלא חומרא שיש בשניהן דהיינו שדרכן להזיק גורם אף אני אביא וכו' וכן שכן אינן בכל המלות וכן בכ"מ משא"כ הכא דל"ל הלד השוה חומרא שיהיה בשניהם בשוה שנאמר אותו החומרא גורם שמשלם ממון או קולא שיהיה בשניהם בשוה שנאמר שאותו הקולא גורם שמשלם ממון וא"כ אף אני אביא מה שיש בו אותה החומרא או אותה הקולא שיהיה הדין כן שישלם ממון רק אנו מבקשין ללמוד הדין מחובל ועדים זוממין שישלם ממון היכא שיש ממון ומלקות ולא מלא הלד השוה למה הוא כן רק אמר הלד השוה שדין הוא כן וע"ז מקשה שפיר מה להלד וכו' שכן לד חמור אף שחומרא אינן שוין מ"מ בזה שוין שבכל אחד יש חומרא או קולא ונאמר שהוא גורם שהדין כן דהא אין לתלותו בחומר שוה לשניהן וכן במכות הלד השוה שבהן לאו שאין בו מעשה לוקין והלד השוה הוא הדין בעלמו שרולה עתה לילף שיהיה הדין כן ועושהו ללד השוה וכן בפרק כשם הנו' השוה שפוסלין בתרומה בזהו בעלמו רולה לילף עתה שיפסיל בתרומה כן נראה לי ואקוה לה' שכוונתי האמת: בא"ד שכן לאו דחובל ועדים זוממין כו' ולא נגמור מנייהו חייבי כריתות. א"ל הא אית לן ריבויא דנערה הנערה חד לחייבי עשה וחד לחייבו כריתות כיון דלמדנו חייבי לאוין אף דמילקי לקי ממונא משלם א"כ סגי לן בתרי ריבויא וממנ"פ (ד) אין צריך לחייבי לאוין לחודה ריבויא דאי קדושין תופסין נלמוד מחייבי עשה ולא אילטריך לחייבי לאוין כיון דבעלמא משלמין ואין לוקין א"כ ע"כ לחייבי כריתות אתיא וי"ל מ"מ לר"ע דאין קדושין תופסין בחייבי לאוין דלמא חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין כיון דאין קדושין תופסין וחייבי כריתות מ"מ לא איתרבי כיון דלוקין ואין משלמין וק"ל. אבל מ"מ קשה דלמא עולא סבר לה כרבנן דאי פשיטא ליה דכר"ע ס"ל לא דייק לעיל מידי אלמא קסבר עולא וכו' וכמ"ש ר"י לעיל בד"ה אלמא דמדרבנן דייק דהא לר"פ לא דייק מידי אלמא קסבר עולא כל היכא וכו' דדלמא דוקא הכא דגלי קרא ע"כ בדרבנן דייק כמ"ש ר"י לעיל א"כ לרבנן שפיר מתורץ דילפינן דחייבי לאוין משלמי מהלד השוה דליכא למיפרך עלה מידי אחייבי לאוין וא"כ כיון דקדושין תופסין בחייבי לאוין איתרבי חייבי לאוין ועשה מחד רבויא ואידך לחייבי כריתות ול"ל דר"ת כתב זה לפירושו לעיל בד"ה אלמא אבל לשיטת ר"י דלעיל ודאי דאין לפרש כן (ה) ודו"ק: בסה"ד מסתלק לומר דלריכי. דהתם שלא בא אלא לעשות לריכות בקל נוכל לומר דבר להלריך אותן דהא אפילו מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב קרא משא"כ כאן שהוא ילפותא ללמוד דין אחר ודאי לריך פירכא חשובה שימנע הלימוד לא טעם מועט. מיהו לפירוש ר"ת נמי אינו מפורש כאן הקולא שהוא בשניהם ולפי דרכנו לעיל אתי שפיר נמי הא דפסחים דליכא לן לד שוה בפסח ובתמיד חומרא שוה לתלות בו אותו הדין שיהיה בשליסי שילמוד מהן לתלות בו הדין הזה וק"ל: ע"ב גמ' אלא עולא תחת תחת וכו' הקשה בח"ש א"כ מיתרבו חייבי לאוין לתשלומין וכ"ש חייבי עשה ולא לכתוב רק ריבויא אחד לכריתות ולמה לן ב' ריבויים לעיל ותירץ דה"א

באור

דאלו רבא פסק שם בשבת דף ק' דלרבנן אף תוך ג' צריך הנחה ע"ג משהו וכוותיה פסק הרמב"ם ע"ש: (ק) וא"ל א"כ למה אייתי הך דבחייבי כריתות לקי כיון דעיקר הקושיא מאחר דבחייבי לאוין לקי א"כ צריך ריבויא לחייבי עשה ולחייבי לאוין ומנ"ל חייבי כריתות דלא תפסי בהו קדושין די"ל דאי אין מלקות בחייבי כריתות לא היה קשה אחייבי כריתות דאפשר דהתנא סובר דטפי מסתבר לאוקמי ריבוייא אאין בו הויה כיון דלו תהיה לאשה לא מיותר מכאמר דהתורה שינתה בכאן מכבל התורה כולה דמילקי לקי ולזה אייתי דבחייבי כריתות נמי לוקה והשתא תקשי שפיר מנ"ל לרבויי חייבי כריתות דאית ביה תרתי ואין בו הויה ומילקי לקי דלמא לרבויי חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין דלא נימא מילקי לקי: (ר) ואף שהתוס' הזכירו בדבריהם בוגרת ומפותה דמשמע דידע גם ממפותה מ"מ הרי התוס' בעצמו כתבו בדבור שאח"ז וליכא למימר דמבושת ופגם שהן ממון פריך כו' דא"כ לא משני מידי הרי דאפשר לומר דהמקשה לא ידע מזה וכן משמע בגמרא מדקאמר בשתא דאתית להכי כו' ביתומה ומפותה וע"כ פירושו השתא דאתית להכי דמוקמית במפותה דהא יתומה לא בזוכר מקודם ע"כ דלא ידע ממפותה. ומ"מ צריך ליישב למה נקטו תוס' בדבריהם מפותה: (ש) אולי ר"ל למאי דס"ד דתוס' דמקשה אמתני' עד שהוזכרו להוכחתם דלמאי דאסקו דאמתני' דהכא פריך דהוי סבר מילקי לקי א"כ בל"ז לא הוי קשה ליה אדהתם מבושת ופגם רק השתא דמשני עולא ממונא משלם פריך אדהתם והאיכא בושת ופגם: (ת) אין כוונתו דקשיא אהך דאלו הן הלוקין דבאמת לר"ל דמוקי לה התם הכי לק"מ. דמילקי לקי. ואפילו חייבי מלקות שוגגין פטר ר"ל. רק מאלו הן הלוקין קאי אמתני' דהכא דקתני יש להם קנס ומשמע נמי בושת ופגם כמ"ש לעיל והוא ממון: (א) לפי סברתו קשיא גם לעולא למה ליה גז"ש תחת תחת. וע"כ דאף דילפינן מעדים זוממין דמשום רשעה אחת אתה מחייבו מ"מ לא מוכח מהתם בכל מקום דממונא משלם כדפריך בסמוך מה לעדים זוממין כו': (ב) דאף דידע גוונא דליכא קנס מ"מ היה יכול להקשות מבושת ופגם וכמו שהקשה הגאון למעלה בד"ה וקי"ל וכן הוא במהרש"א ותירלו דאי מקשה אהתם א"כ לא משני מידי באחותו בוגרת דאכתי לא מיתרלא התחלת קושיתו מבושת ופגם אבל עתה לפי מה שפירשו התוספות דאמתני' דהכא פריך והיינו דדייק מהתם דע"כ לא רביה קרא לקנס דא"כ אמאי לוקה התם הא איכא בושת ופגם אע"כ דלא רבייה ומלקי לקי אפילו בנערה א"כ קשיא מתני' דהכא וכעין זה ממש פי' מהרש"א שם וע"ז משני עולא דכאן באחותו בוגרת דוקא אבל בנערה לא לקי דרבייה רחמנא לקנס כן נראה בכוונתו אף שהוא דוחק קלת ועדיין ל"ע: (ג) ואף דע"כ התורה מיירי נמי מלא עשה כפשטא כאשר זמם. ואי ממונא לקולא איתגורי איתגר. די"ל דלכך אמרה תורה שיענשו בממון אם יוזמו משום היכא שלא הוזמו רק אחר שכבר הוליאו ע"י עדותן דחס רחמנא אממון של מי שהוליא ממנו בעדותן: (ד) הלשון וממנ"פ כו' דאי קדושין כו' אינו מדוקדק כיון דאי אין קדושין לק"מ וכתירלו: (ה) לפי"ז י"ל דר"ת נמי סובר כסברת ר"י רק הא דלא רצה לפרש כן משום קושיא ואי ממונא לקולא וא"כ מתורץ קושיתו לעיל בתוס' בד"ה אלמא בא"ד

משני

אינה אתה לנדה דלית בה הויה וראויה לקיימה אע"ג שיש בה מלקות כדקתני אלו הן הלוקין וכו' והנדה אפ"ה משלם אבל חייבי לאוין וכריתות לא הוינו יודעין דנ"ש לנדה שראויה לקיימה וחד רבויא לחייבי עשה ולאוין אף שאין ראויה לקיימה [ולא הוי ידעינן חייבי כריתות] ובלא"ה י"ל דאין מוכרח עולא למידרש הריבויא להך מלתא דה"כ לשמעון התימני ור"ש בן מנסיא דרשי ריבויא למלתא אחריתא. אבל נראה דמעיקרא לאו קושיא היא כלל דגזירה שוה לא מהני אלא כדקאמר מה התם וכו' אף כל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם וכו' ולא קאמר אף הכא נמי ממונא משלם מילקי לא לקי וכו' ובפרט לפי' התוס' בד"ה אלא עולא דלא יליף רק אהכא לחוד [פשיטא דהו"ל אף הכא נמי ממונא משלם הי'] אלא לבתר דילפינן מריבויא שחייבי לאוין ישנו ג"כ בתשלומין ויש בהו מלקות ג"כ שפיר ילפינן מחובל דכיון דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם מילקא לא לקי אבל אי לא הוי כאן ריבויא שיהיה בכלל תשלומין לא הייתו יודעין כלל ממון בלאוין וכריתות וליכא לאוקמי על גזירה שוה והייתו דורשין אותו למלתא אחריתא ולכדאביי בסמוך כמו לר' יוחנן. וא"ל אכתי לא ידעינן חייבי כריתות [דלמא חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין] ד"א לחייבי לאוין לא אילטריך דאו כחייבי עשה או ככריתות [כמ"ש התוס' לעיל בד"ה חד לאתויי חייבי לאוין]: בתד"ה שלא השם וכו' אין לנו לבטל פסוק אחד לגמרי וכו'. אין להקשות מאי מקשה שם בגמ' בשלמא רבנן כשמנייהו כדי רשעתו וכו' אלא לר"מ וכו' והא טעמו מפורש שלא השם ש' כיון שהן שני מקראות וכו' מ"מ [אי לאו דיליף ממוציא ש"ר. הא] כדי רשעתו מורה לן דלית לן לחיובי אלא משום רשעה אחת. וא"ל דלימא ר"מ טעמא בקרא דיליף ממוציא שם רע ומוקמי כדי רשעתו לנוגח ומלקות דמ"מ אלו הוי שם אחד מכח סברא אף בלא כדי רשעתו לא הוי מחייבין אלא אחד כיון דאית לן לקיומי קרא אף שהוא קצת נגד הסברא אי לא ילפינן מכדי רשעתו למה לא נחייב מכאשר זמם מלקות וממון אם העידו שקר על אחד שהוציא שם רע ועיין היטב: באו"ד כגון שהעידו שהוציא שם רע כו'. ה"ה שאנס ושפיתה [חייבי לאוין או כריתות] לר"מ רק לרבנן דדרשי כדי רשעתו לממון ומלקות א"כ לא זממו להענים זה רק מלקות לאודא לר' יוחנן ולא מתחייבי העדים מכאשר זמם רק מלקות משא"כ במוציא שם רע דכתיב ביה בהדיא ממון ומלקות ודו"ק: בתד"ה מכדי כתיב ועשיתם לו כאשר זמם כו' כאשר זמם משמע בהדיא ממון כו'. דא"ל דהוי דרבינן לממון היכא דליכא מלקות כי אם ממון לאודא דלעולם גבי ממון איכא מלקות מלאו דלא תענה כיון שהעידו שקר: באו"ד יד ביד ממש כדנפקא לן כו'. ר"ל דהחובל משלם דמי עין ויד לא ממש וא"כ כאשר זמם הוא כמי ממון דהא לא זממו להביאו לקוץ לו יד רק שיתן דמי היד וק"ל: באו"ד דמכן יתן בו נפקא כו' ולא מכאשר עשה דאם היה ילפינן דמי נזק מכאשר עשה א"כ מיותר כן יתן לממון אפילו היכא דאתרו אבל כיון דלא ידעינן ממון רק מכן יתן א"כ אימא דוקא להיכא דליכא מלקות דהיינו בדלא אתרו ודו"ק. אף שכתבו לעיל מעין תחת עין הרבה מ"ד יעשו שם (איכא מ"ד התם) מ"ד הראשון שם יליף מכאשר עשה הביאו התוספות לקמן דף ל"ה ע"ב בד"ה אם אינו ענין להכאה כו' והוי אתי שפיר אליביה מכדי כתיב כאשר עשה לתשלומין בלא אתרו כן יתן למה לי כו' רק עיקר קושיא [הא דקאמר] יד ביד למה לי כו'. תיבא בחבירו כו' הדבור אהה. ומ"ש והא ליכא למימר כפל כבין הוא: באו"ד ומיהו הא לא קשיא ליה. לפי האמת נקשי למה לי כאשר עשה. בשלמא בל"ז ה"א דכאשר עשה עושה יתורא דכן יתן למדרש מיני' ממון היכא דאתרו לו"א דעיסנית כו'. אבל כן יתן למה חזר ושנה ב' פעמים הא כתיב מקודם יד ביד לממון היכא דלא אתרו וק"ל:

דף לג ע"א ברש"י בד"ה דלאו בני התראה וכו' דאין עונש הגוף וכו'. ובמיתה וממון דנידון במיתה ופטור מממון דקלב"מ ולא אמרינן אין עונש הגוף וכו' די"ל מלקות חמור (ו) ומיתה ומלקות נידון במיתה. עיין לקמן בתוס' ריש דף ל"ז ע"ב בד"ה חדא במיתה ומלקות ודו"ק: **ע"ב** גמ' ר"ל אמר כו'. ואף בושת ופגם דממונא משלם לר"מ כמ"ש לעיל ובסמוך בדף שאח"ז בתוס' בד"ה ור"מ לוקה וכו' ודו"ק:

דף לד ע"א גמ' שמסרו לשומר. ואין להקשות מכי שחיט פורתא אפסדי' מיני' איהך מחתך עפר בעלמא ועיין בחידושינו ב"ק ודו"ק: בתד"ה ור"ש וכו' תימא כו' ואיפכא כו'. לא שייך הכא היכן הסברא מבחוץ ולמ"ל הגז"ש (ז) [דאינו] רק הקישא וגילוי מלתא דמה מלינו לאודא ודו"ק: בתד"ה בשוגג וכו' מתני' דהשוחט בשבת כותי'. כדלעיל ואי לדידי' אסור אף למוצאי שבת היה קשה שחיטתו כשירה קתני כו' כמו לר"י הסנדלר ואי לאחרים שרי בו ביום וכו' וק"ל: בתד"ה אמר קרא כו'. עיין בחידושי ב"ק. ולוי"ל כו' אין להקשות כדפריך יכול אפילו בשוגג כו' א"כ למה לי קודש ולכם דהכי פריך יכול אפילו בשוגג הייתי ממעט ואילטריך לכם להיתירא דשוגג ולעולם במזיד אסור בהנאה כקודש: ונראה דלסמוך לכם בלא קודש למחלליה אינו ענין כלל ודו"ק: בתד"ה היא קודש כו' ואין להקשות לא לכתוב לא היא ולא קודש כו'. לא הזכירו לכם [וזה נשאר קשה אפילו לתירוצם] עיין בכ"ז בחידושינו: בתד"ה מאי טעמא כו' לא בעי למימר כו'. ע"ש בחידושי והיה ל"ל דנקיט שבת לרבותא דר"מ דאף דאיהו לא מיחייב מתחייב שלוחו דלא כקושית מר זוטרא: **ע"ב** גמ' היתה פרה שאולה לו כו' פטור. ובלא שבת היה חייב מיתה בקרן. ובלא שואל רק ש"ח דחייב בפשיעה הוא פשיטא דשואל אתי לאשמעינן כיון דמשעת שאלה נתחייב במזונותיה ה"א דנחייב ג"כ באונסין [למפרע משעת שאלה] וק"ל: ברש"י בד"ה גנב וטבח בשבת דחיוב ממון כו'. וגנב וטבח בברייתא [דמחייב ר"מ] איירי בגנב בלא איסורא דשבת שמגביהו ברה"ר או בשאינו כפות [וכר' נתן] וק"ל: לעיל בהגביה הכיס אמרינן שהגביה לצורך הנחה וה"נ הכא [בגדי גטוב דרבה] אף שהגביה ברה"י וקנאו מ"מ אתיא עליה באיסור שבת [דא"א להנחה בלא עקירה ולישנא קמא דלעיל אליבא דר' אבין ע"ש] ודו"ק: בתד"ה ור"מ כו' לוקה ומשלם אף בממון כו'. במת ומשלם אף דליכא בנין אב ממוציא שם רע ס"ל מת ומשלם משום דחידוש כו' ולא יהיה אסון קאי דוקא אממון אבל בלוקה ומשלם אי לאו בנין אב דמוציא שם רע הוי פטרינן אף בקנס כיון דעדים זוממין קנס וכדי רשעתו דאיירי במלקות וממון קאי אעדים זוממין וק"ל: בתד"ה אבל שבת כו' ואע"ג דבשעה דמתחייב עדיין הממון בעין וכו'. ולעיל בגונב כיס היה מגרר כו' פטור אע"ג דלכאורה הממון בעין בשעת איסור שבת אפ"ל דרבה ס"ל כפשטא דמתני' דדייק ושיבר דוקא כו' והכא משום דטבח ליה א"כ ומינה משתמע פירוש דברייתא דלעיל דמגרר דוקא כשהממון א"כ ליתנייהו [ובהדיא פריך לה בפרק בן סורר ארבה ממגרר ומשני לה דשדיא בנהרא] ועיין:

דף לה ע"א בתד"ה מאי לאו כו' ע"כ היינו דין אסון מ"מ כו'. והכי פירושו אם יהיה דין אסון דהיינו מיתה והתראה ונתת נפש כו' ואם לא יהיה אסון ממש אף דאתרו בי' יענש בדמי ולדות ומינה דייק רב שישא בריה דרב אידי לעיל דחובל בחבירו משלם ולא לקי דמותרה לדבר חמור כו' [ומיושב קושית מהרש"א]. ומ"מ נידוק נמי מיני' דדוקא שאין כאן אסון כלל הא אילו היה כאן אסון פטור אף דלא אתרו. וכן אם פירושו אם לא יהיה דין אסון דהיינו מיתה והתראה רק התראה לחוד או מיתה לחוד מינה דייק דחייבי מיתות שוגגין חייבין לשלם כי היכי שאין כאן דין אסון חייבין לשלם דמי ולדות ודו"ק: באו"ד היינו ממון. אע"ג דס"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין וא"כ אף בלא נתכוין לאשה רק לחבירו מ"מ מיפטר י"ל דס"ל כרבי דאמר נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה וחייב בתשלומין ודריש ונתת נפש תחת נפש ממון וכיון דאף באתרו ליכא מיתה להכי חייב ממון דדוקא בנתכוין לו דבאתרו בו חייב מיתה פטור אף בלא אתרו דהיינו בנתכוין לאשה גופא פטור אף בלא אתרו ועיין בסמוך. או אפשר לפרש כמו שכתבו התוס' א"כ בתנא דבי חזקיה מפקא מדרבי דוקא בהא דלא חלקת בלא נתכוין כו' דהיינו לענין דמי הנהרג עצמו אבל לענין ממון אחר ס"ל כתנא דבי חזקיה וה"ה חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר ס"ל לר"ל דפטור אבל אותו ממון חייב. ולפי"ז ר"י דמוקי למתני' בלא אתרו וקתני סיפא בחייבי מיתות פטור דאיירי ע"כ נמי בלא אתרו דומיא דרישא [ובחייבי מיתות שוגגין מודה ר"י כבמסקנא] צ"ל דמיקרי ממון אחר כיון דלא הוי דמי הנהרג כמו התם דמי האשה דאלו הוי אותו ממון הא ס"ל חייבי מיתות שוגגין חייבין דהיינו לא נתכוין (ח) גם מדקאמר ואזדו לטעמייהו משמע דהכא נמי ממון אחר דומיא דפלוגתייהו [דקאמרי חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר דהיינו ממון אחר] מיהו בזה י"ל דמ"מ מקרי אזדו לטעמייהו דכי היכי דר"ל לא מחלק בממון אחר בין התרו ללא התרו ה"נ באותו ממון ור"י כי היכי דמחלק התם מחלק נמי הכא. ובסמוך ע"ב בתד"ה מתני' כמאן כו' קרי לקנס דמתני' ממונא דהאי מלתא גופי' כו' ע"ש. ובאמת קנס דמתני' איכא לדמויי הכי והכי דלא הוי כלא נתכוין דס"ס נתכוין לאשה הלזו ולא הוי ממון אחר כדמי ולדות וקרע שיראין גם לא דמי האשה ממש ולאשר התוס' בסמוך קרו אותו ממון אם כן צ"ל כתירוצי הראשון שכתבתי (ט) ולפי"ז בסמוך למסקנא נשאר אם אינו ענין להכאה כו' תנהו ענין להכאה שאין בה שוה פרוטה וקרע שיראין דידיה אבל בהכאה שיש בה שוה פרוטה וקרע שיראין חייב אף על השיראין כיון דליכא מלקות אף באתרו חייב על השיראין כמו לר"ל דמשלם ממון האשה אף בדאיכא אסון ממש אע"ג דס"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין אף מאותו ממון דלא חלקת וק"ל. ולפי"ז קשה בסמוך בתוס' בד"ה רבה אמר כו' וא"ת ור"י אמאי לא דריש כו' וי"ל דסבר כאידך תנאי כו' תמוה לי מאי קשה דלמא אדרבא ס"ל כאותו מ"ד [דיליף ממכה מכה חובל בחבירו לתשלומין] וא"כ אילטריך להכאה שיש בו שוה פרוטה וכמ"ש בסמוך ד"ה אם אינו ענין כו' [והוא בר תשלומין וכקושית הגמ'] ואם היינו אומרים דלמסקנא נייד מאם אינו ענין וכמ"ש מהרש"ל באמת מעצמו שלא באונס והכרח כלל היה מקום ליישב זה ודו"ק. אבל לפי מ"ש [דמוכרח כתי' ראשון וא"כ אילטריך לאם אינו ענין] וכן הוא האמת בלא"ה דהיאך נפרש כן יעשה לו דאיירי במלקות אם בו שו"פ ואם נפרשו ממון [דחבלה] היאך שייך לא חלקת וק"ל: בתד"ה ומי איכא למ"ד כו' דלענין ממון אחר אית להו לכולהו כו'. ולפי"ז לרבנן אם יהיה אסון דין אסון ואם לא יהיה אסון אסון ממש (כו' בסמוך) [כדבסמוך] לתנא דבי (מנשה) [חזקיה]: באו"ד דלענין ממון אחר כבר תנא כו' בין שוגג בין מזיד. וכ"ש בין מתכוין לשאינו מתכוין [כן הוא בתוס'] בסוף ב"ק וסנהדרין ע"ש: באו"ד ולתנא דבי חזקיה פטור ממיתה וממון דממון פטור כדקאמר לא חילקת כו' ומיתה פטור דאי חייב מה שייך לא חילקת כו' מ"ש מתכוין ואינו מתכוין הא בתרוייהו חייב מיתה ופשיטא דפטור מממון וכן איתא שם בגמ' מפורש כל זה: באו"ד אבל קשה לר"י כו' אבל למאן דלית ליה היקישא מאי עביד בי' כו' (י): באו"ד אלא אליבא דר"א כו'. מ"מ אכתי תיקשי [נמי] לחזקיה אליבא דר"א. ועיין לשון תוס' בסנהדרין וק"ל. ומ"מ לישנא דומי איכא למ"ד לא מתיישב שפיר ובפרט לפירוש הרשב"א ודו"ק: בתד"ה אף מכה אדם כו'. בג' ענייני ממון איירי תנא דבי חזקיה בין שוגג למזיד היינו ממון אחר בהדי מיתה דילפינן מאם לא יהיה אסון יענש בדמי ולדות הא אם יהיה אסון לא יענש רק לא שמעינן מיניה רק מזיד דיש לפרשו אם לא יהיה דין אסון אי לאו היקישא דתנא דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג למזיד ובין מתכוין לאינו מתכוין להרוג זה רק חבירו דהיינו דמי נהרג עצמו דילפי' מעליו אם כופר יושת עליו עליו ולא על האדם דדוקא אם שור יסקל בעלים משלמין דמי הנהרג אבל באדם ההורג לא מיחייב בדמי הנהרג וילפינן א"כ מהיקישא דלא תחלק בין מתכוין כו' כי היכא דאורי לן במתכוין דפטור מדמי הנהרג ה"נ באינו מתכוין ובין דרך עליי' כו' דהיינו דלא תסקול מיניה ממונא ותפטרי' [דסד"א ה"מ] היכא דהרגו במזיד דרך עליי' דכוותיה בשוגג [לא] ניתן לכפרת גלות כדלקמן דף ל"ה ויליף מהיקישא דלא תחלוק כו' ואילטריכו ג' קראי לפטור במזיד וא"כ ילפינן מהקישא דחזקיה שלא תחלוק ע"כ לפטור וק"ל: בתד"ה רבא אמר אתיא מכה מכה כו'. וסוגיא דלקמן כרבא ודלא כאביי כו'. דלאביי דילפינן גזירה שוה מחייבי מיתות לא צריך כדי רשעתו למלקות וממון רק לא יהיה אסון למיתה וממון וילפינן מיניה מלקות בגז"ש אבל רבא אילטריך עכ"פ למלקות וממון וא"כ ילפינן בהיקש דמכה מכה שלא תחלוק אף בחייבי מלקות שוגגין ואי לאו כדי רשעתו ה"א היקישא לחיובא וק"ל: בתד"ה וכתיב כו' לכדתנא דבי חזקיה כו'. והא דפריך מאי חזית וכו' דלמא משום דמכה אדם אילטריך להיקישא דחזקיה עיין בחידושי ב"ק ודו"ק: **ע"ב** גמ' א"ל רב חייא לרבא ולתנא דבי חזקיה כו'. א"ל תקשי ליה לרבא גופיה דיליף הקישא דמכה מכה דלמא בשבת דבבהמה גופיה איכא לפלוגי י"ל דא"כ הקישא ל"ל [כקושית התוס'] ודו"ק: גמ' אי כר' יצחק קשיא ממזרת. דא"ל דרביה קרא כמו דלא מיתוקמא כרבנן מטעמא שכתבו התוס' לעיל דלמא חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין אע"ג דבעלמא לקי ולא משלם ומנ"ל כריתות דלא תפסי בהו קידושין (כ): בתד"ה דלמא בשבת כו' וא"ת א"כ היקישא למה לי. דתנא דבי חזקיה לא מסתבר ליה לאוקמי למכה בהמה לרפואה [כמו שהביאו תוס' לעיל סוף ע"א ד"ה וכתיב] ואפשר דיליף רפואה מקרא אחרינא: בתד"ה אלא לאו בחול וא"ת כו' ולא אתרו בי' משום אדם. רק אתרו ביה משום בהמה דומיא דמכה אדם דאתרו אהכאת אדם וא"כ לא חילק בשניהם היכא דאתרו משום אדם פטור מתשלומין והיכא דלא אתרו משום אדם חייב בתשלומין: באו"ד וי"ל דמ"מ כו' והתלמודא דלא משני כן ואפילו בשבת ולא חילק בין שוגג בהכאה כו' י"ל דלפום סברת המקשה משני ליה דהמקשה חשב דהכל חדא הוא והתראה על

באור

מתני' כשלא התרו כו' לר"ת כמו שתי' א"כ לר"י דלס"ד דלא ידע כלל מהני לימודים שפיר מקשה וכמו שכתב א"כ לדעת ר"י: (ו) נראה דט"ס הוא וצ"ל מיתה חמור ור"ל אף דבמלקות לא ענשינן עונש הגוף בלא התראה ומקיים העונש בממון מ"מ במיתה וממון כיון דעבירת מיתה חמיר לא הקילה התורה גבייהו לאיפטריכהו בעונש ממון ועי"ז כתב לראיה ע"ז ומיתה ומלקות נידון במיתה דחמיר מטעם דאיתגורי איתגר כמ"ש התוס' לקמן: (ז) ר"ל כיון דילפינן בין טביחה ובין שחיטה משחוטי חוץ דשמיה שחיטה ע"כ דהסברא מבחוץ דלא שמיה שחיטה א"כ מאי מקשו ואיפכא כו' א"כ גז"ש למה לי: (ח) כר"י אין הכרח כל כך דסובר למסקנא כרבי דאפשר דסובר כחזקיה או כרבנן דסברי ג"כ אסון ממש והתוס' לא כתבו רק דלר"ל מצינו למימר דסובר דסיפא דין אסון וכרבנן או כחזקיה אי נמי מצי סבר כרבי אבל אין מזה קושיא לר"י ועפי הו"ל לסברת אי נמי דר"ל כרבי א"כ מאי משני אמה דמקשה ר"ל מ"ט לא אמר כר"י כיון דאלו אתרו פטור כו' הא מתני' איירי מאותו ממון למאי דהתוס' קרו ליה לקנס אותו ממון דמודה בה ר"ל דחייב כרבי: (ט) למאי דמסיק וכתב עלה לפי"ז בסמוך כו' נראה דבתירוצו הראשון הכין דאין חילוק בין ממון זה לממון אחר רק בין מתכוין לאינו מתכוין דכיון דאינו מתכוין לזה אינו פטור אפילו מממון אחר דלא מיקרי חייבי מיתות שוגגין כלל והוא דלא כמו שחילקו התוס' בסמוך לרבי. לפי"ז צריך להתיישב איך יתפרש קרא דאם לא יהיה אסון ממש ענש יענש דמי ולדות דמשמע הא אם יהיה אסון ממש לא יענש בדמי ולדות רק ונתת נפש תחת נפש דהיינו אותו ממון ולדברי הגאון אין חילוק כלל דאף אם יהיה אסון מ"מ אינו פטור מדמי ולדות ומאי פריך לר"ל מאי לאו אסון ממש הא גם לר"ל אף אם יהיה אסון ממש אינו פטור כיון דלא נתכוין לאשה. אם לא בדוחק גדול דה"ק מאי לאו אם לא יהיה אסון ממש לא באשה ולא באיש שנתכוין אליו להורגו יענש בדמי ולדות הא אם יהיה אסון ממש באיש שנתכוין אליו פטור מדמי ולדות אף אילו לא אתרו ביה ומדברי המהרש"א לקמן בסמוך בתוס' ד"ה מתני' כו' נראה שהרכיב ב' התירוצים יחד דיש חילוק בין מתכוין לאינו מתכוין דבאינו מתכוין חייב לרבי ודוקא באותו ממון ומתני' אף דהוי אותו ממון מ"מ נתכוין לה ומודה רבי דפטור ולפי"ז ניחא הכל והוא כמ"ש תוס' בסמוך לחלק בין ממון אחר לאותו ממון: (י) נקיט ומייתי לישנא דתלמודא שם להוכיח דאיכא תנא דלית ליה לתנא דבי חזקיה אפילו בממון אחר: (כ) טפי הו"ל חד לחייבי עשה שאין ראויה לקיימה

וחד

בהמה בשבת הוא התראת שבת ולהכי לא מקשה אף בחול ובהדי דמחייה הרג את האדם
ולזה מסיב ליה בשיטתיה דכיון דהתראת הבהמה הוא התראת שבת א"כ ממ"נ לא יתוקם
בשבת אי דאתרו מכה בהמה אמאי ישלמנה ואי דלא אתרו מכה אדם אמאי יומת וק"ל :
בתד"ה מתניתין כמאן כו' דמה דפירש בקונט' כו'. לא סתרו פירוש הקונטרס דדלמא
בהנהו תלת מילי גלי לן דמשלם ולא לקי אבל בעלמא חייבי מלקות שוגגין פטורין כר"ל
וכמ"ש בח"ש. דפירוש הקונטרס אין לסתור כך שרש"י פי' לעיל בהדיא דעולא ס"ל בכל
מקום כן דמשלם ולא לקי וק"ל : בא"ד אבל בממון אחר כו'. כתב בח"ש סברא זו לקוחה
מרבי דלעיל דבאותו ממון ונתת נפש כו' ממון אבל בממון אחר ס"ל כחזקיה דלא חלקת
לפטור לענין מיתה וה"נ ס"ל הכא לענין מלקות ועיין : גם עיין עם קושית [תימה מיושב
בהכי] דרב פפא גופיה יכול לתרץ כעולא אבל אביי דיליף רשע רשע מחייבי מיתות א"כ
כי היכי דבחייבי מיתות לעולם מת ולא משלם הכא נמי גבי מלקות ודו"ק : בתד"ה אי
כר' יצחק כו' או כרבנן כו' קשיא ממזרת ואחותו. אף די"ל רבויא דנערה הנערה קעביד
ולא קשה רק חייבי כריתות [כמ"ש ר"י לעיל בד"ה אלמא. ועיין במהרש"א] וק"ל :
בתד"ה הממאנת כו' דהא איכא למ"ד לקמן כו'. וא"כ לא הוי ידעינן ממאנה דלא הוי
ארוסה ולא נשואה והתם טעמא משום אשר לא אורסה : לפירש"י ממאנת אין לה קנס
אביאה שלאחר המיאון ולזה הקשו דלמא הביאה שלאחר המיאון היה כשהיא נערה ולפירוש
התוס' ממאנת אין לה קנס קאי אביאה שקודם המיאון דלא תימא איגלאי מלתא כו' וא"כ
בהכרח היא קטנה כיון שלאחר הביאה ממאנת ולזה פריך שפיר הא קטנה בעלמא כו' וא"ל
מנ"ל להקשות וכן למסקנא לפי האמת דדחיק ביה טובא טפי הו"ל לשנות הממאנת כפירש"י
ודייק מינה הא נערה בעלמא כו' י"ל דלישנא דהא ממאנה הכי דייקא לה ודו"ק : בתד"ה ולא
פיתוי קשה כו' למאי דמוקי לה בסמוך בנערה כו'. אבל קטנה אין בה דעת למחול דאין
מחילתה מחילה ודו"ק :

דף לו ע"א בתוס' בד"ה ואם איתא כו'. צריכא דקדוקא בשמעתא התם ולא עיינתי
כעת : בתד"ה החרשת כו' על הטבח להביא ראיה כו'. אע"ג דחזקת
הממון עם הטבח וחזקת הגוף על הבהמה דהשתא הוא דנטרפה איתרעי' דהרי שור שחוט
לפניך אפ"ה אמרי' השתא הוא דאיתרעי מספק ומפקינן ממונא. ואין [נראה] להו לחלק דשאני
התם כיון דלא הוגלד פי המכה מסתבר יותר לומר השתא הוא דאיתרעי דאלו מכה ישנה
ודאי הוגלד פי המכה : בא"ד לא מטעם דברי ושמא וכו'. ורישא שמא ושמא הוא דהבעל
ואב שניהם טוענים שמא ולכן על האב להביא ראיה משא"כ בסיפא דמן הנשואין המעות
שייך לה והיא טוענת ברי וא"כ קשה מרישא לכאן דהא התם היא בעצמה טוענת ברי ואפ"ה
על האב להביא ראיה ואמאי נטעון מספק הכא : בא"ד דבכל ענין משמע כו'. מדלא
אשכח לך בעודה בבית אביה שצריך הבעל להביא ראיה : בא"ד שבחזקת מ"ע כו'. והשתא
איכא חזקה אלימתא נגד חזקת ממון ולא איתרעי אותה החזקה ומשני הא ר"ג דס"ל לעיל
בבבא תניינא היא אומרת מ"ע אני והוא אומר לא כי כו' ר"ג אומר נאמנת ר' יהושע
אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדברי' מעתה
לר"ג דס"ל דכל הנשים נאמנות דאף דס"ל נמי במשארסתני נאנסתי נאמנת אף היכא
דליכא חזקה מ"מ איכא חזקת הגוף דאוקמה בחזקת בתולה כל מה שנוכל להעמיד דבתולה
נולדה ואף דאיתרעי מ"מ טוענת בברי מהני. [ובטוענת מ"ע נאמנת] לפי שבחזקת מ"ע
קיימא רק אי לא טוענת איתרע חזקתה דהו"ל למיטען שאין בושה במ"ע א"כ בחרשת
דאין לה דעת לטעון לא איתרע חזקה שלה אף אם אינה טוענת ואנן טענינן לה בשבילה
ובתרייתא דקתני אין להם טענת בתולים ר"ג היא וקמייתא ר' יהושע דס"ל בפקחת אף
בטוענת אינה נאמנת ולא עדיפי שתיקה דהך מטוענת בברי וק"ל : בא"ד אלמא לא חשבינן
להו מ"ע כו'. וע"ז משני הא ר"י וא"כ דיש לה קנס ויש לה טענת בתולים ולר"ג אין
לה קנס ואין לה טענת בתולים. וקשה הא כל הנשים נמי יש להן קנס א"כ ש"מ דלאו
בחזקת מ"ע קיימא ואפ"ה [בטוענת מ"ע לר"ג] (יש) [אין] להם טענת בתולים ומאי
קפריך כלל. ז"א דודאי בכל הבתולות יש להן קנס באומרת ברי לי שאני מ"ע ובתולה
שלימה נבעלתי (ל) אבל בחרשת ממנ"פ היאך נטעון בשבילה פעם שמ"ע היא להוליא כתובה
מספק ופעם אינה מ"ע היא להוליא קנסה מספיקא וכקושית ר"י לעיל [ארש"י] אבל איפכא
ליכא למימר שאינן בחזקת מ"ע ולכן יש להן קנס וכשטוענת בברי שהיא מ"ע נאמנת [לר"ג]
לענין כתובה ולפי"ז היה א"ל הא דקתני הכא יש להן קנס אתי שפיר כר"ג דמסתמא
אינה מ"ע ויש לה טענת בתולים אבל בתרייתא דאין לה טענת בתולים דלא כמאן וק"ל.
ועוד דקושטא הוא דכולהו נמי חבוטי מיחבטין וק"ל. ולר"י חבטה כהך אינה מפרת
בתולים : לפירוש ר"י הא דמשני הא ר"ג כו' ותרוייהו ברייתות כר"מ שיש למ"ע מאתים
ואין להם טענת בתולים כתובתה ר' ויש לה טענת בתולים כתובתה רק ק' דכנסה בחזקת
בתולה ונמצאת בעולה יש לה מיהת ק' לרב ששת אבל כרבנן אי אפשר לאוקמי דמה כ"מ
מטענת בתולים או מ"ע ס"ף סוף יש לה ק'. וקושית רשב"א דעדיפא לי' למימר הא והא
ר"ג דהלכתא כוותיה כדלעיל בשמעתין וחדא אליבא דרבנן דג"כ הלכתא כוותייהו מלומר
ר"י ותרוייהו כר"מ וק"ל. והיטב אשר כתב בח"ש דלגירסא השניה דרומיא מקנס אטענת
בתולים אין מקום לקושית הרשב"א [דע"כ ברייתא קמייתא א"א לאוקמי כר"ג] דמ"מ
אמאי יש להן קנס כיון דבחזקת מ"ע הן לר"ג רק לגירסא שלנו מקשה כמ"ש הרשב"א
בהדיא הא דקתני יש להן טענת בתולים כו'. וכ"ת אף לגירסא שלנו הא קתני נמי יש להן
קנס. לאותה גירסא יש לומר דמקנס אטענת בתולים אין קושיא כלל דשאני קנס ודאי
מסתמא יש להן קנס ולמה נחוש למ"ע משא"כ בטענת בתולים שיש ריעותא דשור שחוט
ודו"ק : ע"ב בתד"ה אי הקטעין כו' ק"ק לפיר"ת כו'. ולשיטת ר"י לעיל דוקא דטעמא
משום שהיא בחזקת מ"ע אבל לשיטת רש"י משום דטענינן בשבילה משארסתני נאנסתי לא
קשה מידי גם דוקא לפיר"ת דלרש"י י"ל מ"ע אין לה דמים ופ"פ וק"ל ולכן כתבו ק"ק. די"ל
דר"ת ס"ל כשיטת רש"י דהטעם דטוענין משארסתני נאנסתי לא מטעם שהיא בחזקת מ"ע
וק"ל : בתד"ה משום דמעיד כו' קס"ד כו'. דלא ניחא להו כפירש"י דס"ד דאפודה קאי
כו' דממ"נ אם נאמר שהמקשה הבין הרישא דהפודה ומעיד בה ישאנה א"כ הול"ל ולמפרכא
כפשוטו כיון דס"ד דמעיד אפודה קאי הא קתני ברישא הך בבא גופא פודה ומעיד ישאנה
ולמה לי' משום דמעיד בה כו'. אע"כ הבין הרישא פודה בלא מעיד ולהכי מקשה למאי דס"ד
סיפא אפודה דרישא קאי אמאי גרע משום דמעיד כו' א"כ יש לך קילור למה נאמר שהבין
דאפודה קאי אף אם ידע דלא קאי אפודה מ"מ פריך שפיר דהא קתני ברישא פודה ישאנה
אף שאינו מעיד בה ולא ידע אם זינתה או לא ע"כ מטעם דבקדושתה קאי מסתמא ולמה
מעיד בה בלא פודה לא ישאנה למה גרע משום דמעיד בה הא אף בלא עדות היה יכול
נקחת אותה דכיון שאינו מעיד ליכא עדיפות משום דפידה דהא אינו יודע מאומה וק"ל :

דף לז ע"א גמ' א"ה מ"ט דר' יוסי. דא"ל משום דלא גזור קטנה אטו גדולה דבגדולה
נמי פליגי דהא קתני יתירות כו' והכל בכלל אפילו גדולה נמי ע"כ בכלל
יתירות מבנות ג' שנים וכו'. אבל א"ל דסמיך אברייתא קמייתא דפליגי בגיורת ותרתי ל"ל
ע"כ בגדולה ועוד דומיא דנדה דאיירי בגיורת גדולה ז"א דדלמא לעיל בלא ראוה שנבעלה
רק בשבויה איירי בראויה שנבעלה וק"ל : בתוס' בד"ה וסבר ר"י כו'. דבריהם נכונים
ומיושבים. וקודם ראיתי ישבתי הקושיא דבמתני' י"ל דטעמא דר"י לא משום דגיורת
לא מינטרא נפשה דגיורת ושבויה שוין רק טעמא כיון דהגדילה יכולה למחות לא יהבינן
לה קנס דאזלה ואכלה בניותה וה"נ בגיורת פחותה מבת ג"ש נמי אין לה קנס בגיורת
[לר"י] רק לא מדבר בגיורת וטעמא דת"ק דאפ"ה יש לה קנס שלא יהיה חוטא נשכר וכדלעיל
בפ"ק דף י"א ור"י לית ליה חוטא נשכר לר' יוחנן דאזיל סוגיא אליביה [כמ"ש תוס' בד"ה
מ"מ קשיא] וק"ל : אע"פ שגדולה דבמתני' רבותא שפיר דאיכא למימר זינתה בקטנותה
דעדיין לא היה דעתה לגיורי וכ"ש גיירה בקטנותה שהיה דעתה לגיורי היכף כשהיא יתירה
מבת ג' שנים וק"ל [אינו מובן כלל אף אם נגיה במקום גיורת שבוי'] : בתד"ה צריכות
ט' לא שייך שמא ישא אחותו כו'. דדבר תורה גר נושא אחותו כו' רק כדי שלא יאמר
באו מקדושה חמורה כו'. אבל ייבום אשת אחיו מאמו ודאי שייך : בא"ד ומצינו למימר
דדוקא בשראוה שנבעלה כו' אבל אותה שאינה ודאי בעולה לא. אבל גדולה משוחררת
וגיורת צריכות להמתין כשמואל אבל שבויה בין גדולה בין קטנה אין צריכה להמתין דבקדושתה
קיימא לר"י אם לא בראוה שנבעלה כדמוכח בשמעתין. ולפי"ז א"ש נמי דשמואל לא נקיט
רק גיורת ומשוחררת לא שבויה דכר' יהודה ס"ל. ובמיהו זה מתורץ ב' קושיות התוס'
וכן לפי לשון האחרון כו' אבל קושיא [הראשונה] לר"י שסברתו [בגיורת] מהופכת [מבנשואה]
לטעמא דרבא אינו מיושב באלו רק לגירסת ר"י דלא גריס יתירות כו' : בא"ד אע"ג
דשמואל איפכא מדר' יהודה כו'. דבנשואית קטנה גזור שמואל אטו גדולה ור"י לא גזר
בברייתא דרדופה ובגיורת בהיפך בגדולה נמי מתיר שמואל ור"י אוסר אפילו בקטנה :
ונראה דהו"מ לסיומא כאן כמו שכתבו בסמוך [לגירסת ר"י] ללשון אחרון וסבר בגיורת
כרבי יוסי ובבת ישראל כר"מ כו' ועיין : בא"ד וסבר בגיורת כרבי יוסי כו' ושמא
בנשואין מודה רבי יוסי כו' ואף דהשתא סברת ר' יוסי מהופכת מדר"י בתגאים אין
לחוש (מ) וק"ל ועיין : בתד"ה אמר רבה כו' לא קשיא מידי. ר"ל מהך ברייתא אבל למסקנא
דמקשה מר' יוסי דאנוסה כו' ודאי צריכא לשינויא דמתהפכת וק"ל : ע"ב בתד"ה וחדא
במיתה וכו' תרוייהו נפקא מכדי רשעתו. ולפי"ז צריכין לעשות צריכותא לרבנן שתי סברות
של הב' צריכות שבגמ' ביחד כיון דילפינן ממון ומלקות ומיתה ומלקות מכדי רשעתו [דממיתה
ומלקות לא הוי ידעי' מיתה וממון משום תרתי בגופיה וממלקות וממון משום דלא חמיר
איסוריה] וי"ל בלא"ה דבתר דכתיבי תרי קראי למיתה וממון ומלקות וממון ילפינן מכדי
רשעתו תרתי וק"ל : בתד"ה לא תסקיל כו' ואומר ר"י דלא שייך וכו' : בתד"ה ואח"כ
כו' מנקם ינקם כו'. לשון הגמ' שם רוצח שנידון בסייף מנ"ל יליף מעבד דכתיב ביה נקם
ינקם כו' נקימה זו אינו יודע מהו כשהוא אומר חרב נוקמת נקם ברית הוי אומר זה סייף
ואימא דבדזיה מיבריז לפי חרב כתיב אשכחן עבד בן נוחין מנין ק"ו כו' הניחא למ"ד
סייף חמור שפיר ק"ו אלא למ"ד חנק חמיר אימא עבד בסייף ובן חורין בחנק יליף מואתה
תבער כו' : בתד"ה לפי שמצינו כו' כבעליו יומת יסקל כבעליו כו' כצ"ל [נקיט כבעליו
יומת יסקל כבעליו כוונתו אתרי ליבנא דתוס' א"כ לכתוב כו' א"כ וגם כו'] :

דף לח ע"א גמ' אלא מעתה נערה ולא בוגרת ה"נ וכו'. אין להקשות דודאי הכא
אף שיש לה קנס אילטריך אשר לא אורסה שלא ניתן לאביה דכ"ז שהיא
נערה אף שנתארסה לא יצאה מרשות אביה וכן הדין נותן הואיל ואביה זכאי בקידושיה כו'
כדבסמוך אבל בוגרת אם יש לה קנס מהיכא תיתי שיהיה לאביה דאילטריך למעוטי י"ל
דבקנס ה"א שיהיה לאביה ועיין : גמ' האי לא אורסה מבעי ליה לגזירה שוה וכו'. עד
סופי ול"ל אף דר"ע דמתני' יליף לה לגזירה שוה מ"מ מפיק ממשמעות הא אורסה לעצמה
[כי היכי דלא ליפקי' ממשמעותי' לגמרי כדפריך לקמן על ר"ע דברייתא] אבל לא למעט
לגמרי כיון דאילטריך לגז"ש ואף אם לא אילטריך להיות מופנה לגז"ש מ"מ נוכל להצטרך
לגז"ש ומנ"ל למעוטי לגמרי משא"כ נערה ולא בוגרת ובתולה ולא בעולה ועיין: ברש"י בד"ה
לחייבו ממון כו' לפטור שוגג דרך עלייה. אם לא נגיה מזיד דרך עלייה צריך לייסבו
בדוחק (נ) והו"ק : ברש"י בד"ה הא דסימא עינו והרגו בה. מאידך דבי חזקיה נפקא
וכו'. אינו מפרש כפי' התוס' רק משמע ליה מעין תחת עין שמעי' דלא תעביד ביה תרתי
ול"ש סימא עינו ולא מת או אפילו מת כמ"ש בסמוך וא"כ מייתר לא יהיה אסון לסימא
עינו והרגו בדבר אחר ואכתי כל חרם למה לי : ברש"י בד"ה ולא עין וכו'. דבריו
דחוקים וקשים לייסב בעיני : בתד"ה הני מילי וכו' דדרך עליה קיל טפי וכו'. דהאי
אונס טפי : בא"ד דאינו מקפיד הש"ס במה שסקילה וכו'. דמקלא ממיתות קלות דלעיל
בסקילה ושריפה וקלא מחמורות בהרג וחנק ואפ"ה קאמר אין לי וכו' דבהרג וחנק דקיל
לא יקח ממון ובסקילה ושריפה ה"א דיקח ממון ויפטר דלא תלוי אלא במה שניתן שגגתו
לכפרה וק"ל : בתד"ה אבל סימא כו' להכי אילטריך כל חרם למיפטרי'. והשתא לכאורה
ילפינן מחרם וכל חרם דלא תסקול מיניה ממון ותקטלי' בסימא עינו והרגו בדבר אחר
בבת אחת ושלא תסקול מיניה ממונא ותפטרי' במיתות קלות שניתן שגגתן לכפרה בקרבן
אע"ג דדחוק הוא למילף מלא יפדה שלא תקטליה ושלא תפטריה. ולא תקחו כופר למיתות
חמורות בדרך עליי' ולבתר דגלי לן קרא פטורא דדרך עליי' תו ילפינן מהיקישא דתנא דבי
חזקיה דלא תחלוק בין עלייה לירידה ואייתר לימוד חד מחרם וכל חרם לסימא עינו והרגו
בדבר אחר והקישא דלא תחלוק אמכה אדם קאי ולהכי אילטריך קרא למיתות קלות שניתן
שגגתן לכפרה בקרבן ואי לא כתיב אלא חד קרא ה"א למיתות חמורות שלא ניתן שגגתן
לכפרה כלל כגון רוצח דרך עלייה אתיא הקישא א"כ שלא תחלוק בין עלייה לירידה ואכתי
לא ידעינן ניתן שגגתן לכפרה בקרבן אי לאו קרא יתירא ואין להקשות אמאי לא כתבו
דמחרם וכל חרם ילפינן מיתות חמורות וקלות ולא תקחו כופר לסימא עינו והרגו בדבר
אחר ולא תקשי קושית הרשב"א [גם לא יצטרך לדוחק לילף מלא יפדה דלא ליפטרי' ולא
לקטלי'] דריהטא דשמעתין משמע אלא אמר רמי בר חמא אילטריך ר"ל כל חרם דעלה
קאי הקושיא האי מדתנא דבי חזקיה נפקא וא"כ מוכח מלא תקחו כופר דלא תסקול ממונא
ותפטרי' וכן בסוגיא דלעיל קאמר בהדיא דלא תקחו כופר אתיא להכי וכל חרם למה לי
ועלה קמשני אילטריך וכן בסמוך לרבה דאמר חידוש כו' האי כל חרם מאי עביד ביה :
בא"ד אילו לא נאמר קאמר וכו'. אילו לא נאמר היקישא הוה ילפינן מכל חרם ואין לומר
לייסב קושיתו לפרש"י נמי בכה"ג דאלו לא נאמר לא תקחו כופר הוי ילפינן מחרם וכל חרם
אך עתה דכתיב לא תקחו כופר לנפש רוצח דהיינו מיתות קלות לא אילטריך כל חרם אלא
לדרך ירידה ואח"כ מקשה דרך ירידה מהיקשא נפקא כו' דסוף סוף אייתר לן חד קרא
השתא לבתר דכתיבי לא תקחו כופר והיקישא וק"ל : בא"ד אבל רבי ישמעאל ודאי לית
ליה כו'. והא דלא משני דלתנא דבי חזקיה אילטריך כל חרם כת"ק דרבי חנניא דהכא
אליבא דרבי חנניא מסיק דמלי למיסבר הך דחזקיה ודו"ק : בתד"ה הא נמי כו' לאו מהן

באור

והד לחייבי כריתות שאין בה הויה אבל חייבי לאוין לא דמילקי לקי והיה מדוקדק טפי אי ר"י קשיא ממזרת.
וכן מצאנו בשיטה מקובצת : (ל) אכתי יש לפקפק דהיאך תוכל להוציא ממון בטענת ברי כיון שגם הוא טוען
ברי ואין לה חזקה המסייע דאדרבה היא בחזקת מ"ע כחרשת : (מ) אינו מובן דמה היה סברת רבי יוסי
מהופכת טפי מבשמואל וכבר כתבו התוס' שאין לחוש בכך כיון דאיכא טעמא אחרינא דאבה מזנה מתהפכת :
(נ) נראה שהבין הגאון דגם דעת רש"י כדעת התוס' בפירוש בין דרך ירידה לדרך עלייה דהסיקה מגלה שאין
לחלק בין מזיד דרך עלייה לדרך ירידה אף שניתן שגגתו לכפרה ולזה הוצרך להגיה מזיד דרך עלייה ונקיט
השלמד והסיקה מגלה על דרך ירידה כמזיד דהוא הלמד אלא יועיל פדיון וע"ז כתב אם לא נגיה יש לייסם
בדוחק דהיינו מילי מילי נינהו ותרי ענינים נפרדים הן גאלו כתב שוגג ודרך עלייה אלא שהוא דוחק דשוגג
נקיט דבר הלמד בדינו כמזיד לענין פטור תשלומין וכדרך עלייה נקיט המלמד על דרך ירידה שלא יועיל פדיון
כבדרך עלייה. אבל בשיטה מקובצת כתב שראה ברש"י כתב יד מדויק שוגג ודרך עליה ופירשו שרש"י אינו מפרש
בפירוש

דרשא גופיה כו׳ וא״ת הא מלתא נמי מתנא דבי חזקיה דלעיל כו׳. מקושר כיון דלאו מצינים תחת עין בפירוש נפקא אלא מכח דיוקא כי היכי דדרשינן עין ה״נ דרשינן נפש א״כ עפי הו״ל מהיקישא דחזקיה דלעיל נפקא: בא״ד היה רודף כו׳. שהכהו בידו האחרת להורגו אף שבאמת לא הרג אבל סימא עינו לחודיה דמשלם ממון ודאי לא קשה הא רודף הוא כיון דמלי מיית דסוף סוף אין כוונתו להורגו וק״ל. וא״ל דלמא איצטריך קרא יתירא דמנפש תחת נפש ה״א דאיירי היכא שהיה יכול להצילו באחד מאיבריו אבל ביכול להצילו משלם עין ונפש תחת עין ונפש דאין זה [קושיא] וק״ל: בתד״ה אמר רב אשי כו׳ תימה כו׳ וקרע שיראין דידיה דמחייב כו׳. ר״ל כעין סימא עינו והרגו בדבר אחר לא הריגה וקריעה בדבר אחד בהדי דהרג קרע בה רק הרג בידו אחת וקרע שיראין דידיה בדבר אחר בבת אחת דמלא יהיה אסון ליכא למיפטרי׳ דאיירי שבהכאה אחת הרג האשה ובה המית הולדות ומנפש תחת נפש לא שמעינן אלא נפש וממון של עין תחת נפש לחודיה דמה שסימא ג״כ עינו לא מקרי רק נפש וכמ״ש התוס׳ לעיל ודו״ק: בא״ד ולעיל פטר אביי זר שאכל תרומה. בפיו וקרע שיראין בידו היינו ממש בדבר אחר רק בבת אחת: בא״ד וי״ל כו׳ כלומר ע״כ לא איצטריך כו׳. ורבא מניח לו סברתו אף לסברתך דלא ילפית מהיקישא מ״מ ילמוד מאידך תנא כו׳ [ועלה כתבו] וא״ת כו׳ למאי דמניח לו סברא זו דלא ילפינן הכל מהיקישא ליתני לי׳ סימא עינו והרגו בדבר אחר אה״נ דילפינן מאידך תנא דבי חזקיה אבל איצטריך כל חרס לקרע שיראין דלא שמעינן מנפש תחת נפש דהוי נפש וממון תחת נפש וממון וק״ל: בתד״ה סד״א כו׳ אע״ג דמתני׳ כו׳ משום דכייל כו׳. גם מתני׳ אלו אין חייבין ג״כ בושת ופגם הוי ממונא עיין ריש ח״מ וק״ל: ע״ב גמ׳ אימא בתולה לג״ש והשר לא אורסה כו׳. לר״ע דמתני׳ מקשה אף דלכאורה נראה לפי הסוגיא דאר״ע דברייתא דביה עסיק קמקשה דלר״ע דברייתא י״ל אי בתולה לגז״ש א״כ אהיא גז״ש ומפיק לקרא לגמרי משא״כ אשר לא אורסה קרי ביה אשר לא ארוסה משא״כ לר״ע דמתני׳ פריך שפיר. או אפשר למאי דלא אסיק אדעתי׳ אשר לא ארוסה קא מקשי וק״ל: גמ׳ ור׳ יוסי הגלילי האי סברא מנ״ל כו׳. וא״ל דלמא מאשר לא אורסה ואף דלא מופנה ליכא למיפרך מידי וילפינן מיניה גז״ש ופשטיה למיעוט הא אורסה אין לה קנס דהשתא בריה״ג ור״ע דברייתא קעסיק ודו״ק: גמ׳ סד״א הואיל והידום כו׳ וכל חרס ה״א ללימוד ת״ק דר״ח אבל לבתר דגלי לן קרא בארוסה ילפינן מכל חרס לכל קנסא (ס) וגם צ״ל הכא נמי כמ״ש התוס׳ לעיל דמתני׳ מפיק ליה מלא יהיה אסון [ובאמת מאשר לא אורסה נפקא וכ״ל תי׳ דלעיל] אך ז״א דהכי בר״ע דברייתא קיימא: גמ׳ מלתא דפשיטא ליה לאביי מבעי ליה לרבא. היינו למר בר רב אשי דמפרש בסמוך בעיא דרבא מיתה עושה בגרות אבל למה דמפרש תלמודא השתא בעיא דרבא פשיטא ליה לרבא לאידך גיסא וכמ״ש רש״י בסמוך וק״ל: בתד״ה מי אתאי וכו׳ ומפקי קרא מפשטיה טפי מהכא. דהכא רק הדיוק שקר והתם פשטא דקרא דהכיר ותושב ישראלים אוכלים דלא קיי׳ רבי׳ לגופיה והוי ישראל גמור: בסה״ד ומשום השנאה כתבי׳. דבלא״ה נמי ידעינן דערל לא יאכל אלא להיות מופנה כתביה: בתד״ה לאבי הנערה כו׳ ואנא ידענא דלא הוי בסקילה דלאו נערה היא. ולא אמרינן דאפעת ביאה מיחייב מסברא רק כיון דהשתא בוגרת נחייבה כאשת איש דבחנק או כזינתה השתא בבוגרת דנדונה בחנק אבל הכא מסברא מיחייב אפעת ביאה משום דאי אפשר לפוטרו בלא כלום וק״ל: בתד״ה יש בגר כו׳ מדקתני הרי הן כו׳ משמע דאין יכול להוריש כו׳ והומר ר״י כו׳. ולפי׳ ר״י הלבן [דאף קנס יכול להוריש] צ״ל דשאני הכא דכתיב ונתן דגלי קרא עיין לקמן: בא״ד דהומ״ל ולטעמיך. ולמאי דמוקי בעמד בדין ניחא וסיפא בלא עמד בדין [על הגניבה] דאילו עמד בדין בחיי אב ופסקוה למלתא הו״ל גזלן וכי טבח ומכר הא״כ דידיה קטבח ופטור מד׳ וה׳. וה״מ לפלוגי ברישא בין עמד בדין או לא רק איידי דקתני רישא כו׳ כדאיתא התם בגמ׳ ללישנא קמא. והוי מצי להקשות דהו״ל לשנויי דעדיפא למיתני בסיפא מת האב והא״כ טבח דאע״ג דליכא לפטורי משום דאין מורים קנס לבניו דהא החיוב בא אצל האחין אפ״ה פטור משום ה׳ חלאי בקר [אבל ברישא בלא עמד בדין איכא לפטורי נמי מטעם דאין אדם מורים]. וכן ה״מ למידק דבסיפא פטור מד׳ וה׳ אבל כפל משמע דחייב אע״ג דאיירי בלא עמד בדין ואין אדם מורים קנס לבניו וע״ש בתוס׳: בא״ד משמע דאי קרינן ביה וטבחו כוליה באיסורא חייב כו׳. משמעות לשונם משמע דאסיפא קאי ואין בסיפא קושיא מד׳ וה׳ דלמה לא יתחייב ד׳ וה׳ כיון דלאחר שמת אביו טבח ומכר אין כאן מורים קנס רק מכפל קשה בסיפא והתוס׳ דהכא לא הזכירו כפל דא״כ אף מלישנא קמא הוי מצי להקשות [וכמ״ש לעיל] רק ר״ל דסיפא ע״כ איירי בלא עמד בדין דבעמד לא מיחייב בלא וטבחו כוליה כו׳ רק משום דהו״ל כגזלן ואפ״ה משמע דדומיא דהכי דהיינו בלא עמד בדין אילו היה בחיי אב שהיה טבחו כוליה באיסורא היה חייב ד׳ וה׳ דלא מסתבר להו לומר דבלא עמד בדין בחיי האב פשיטא דפטור משום דאין אדם מורים קנס [אלא] אפי׳ לאחר מיתת אב פטור מ״ט וטבחו כו׳ דא״כ הו״ל לפלוגי מיניה וביה ברישא בין עמד או לא ובלישנא בתרא משמע דלא שייך לפלוגי [מדלא קאמר נמי בלישנא בתרא כבל״ק] ודו״ק: בא״ד ותירץ ר״י דמיירי בעמד בדין ואמרו חייב אתה כו׳. ורישא וסיפא בעמד בדין ואמרו לו חייב אתה לו לא הן לו דכיון דלא פסקו למלתא לא הוי גזלן ולא הוי לענין זה העמדה בדין אבל הוי שפיר העמדה בדין לענין קנס דמורים דנעשה ממון וק״ל. ודברי ר״י הלבן ע״ש בתוס׳ ודו״ק:

דף לט ע״א גמ׳ ומי מעברה. פירש״י בקטנותה כו׳. הך סוגיא אתיא לחכמים דס״ל בא עליה כשהיא קטנה יש לה קנס וא״ל דמשכחת בבא עליה בקטנותה וילדה בו׳ חדשים דבין נערות לבגרות דהיכף שמתעברה בקטנותה מתה ודאי כמ״ש תוס׳ [ביבמות] שמא תתעבר העיבור שמא כו׳ וכשתתעבר תמות ודאי מכח העיבור [שבקטנותה] בלא לידה ולא משמע ליה השתא אתמות או תמות מכח עיבור ע״י הלידה בקטנותה וק״ל. לכך לא מקשה בהלכה משמואל דאין בין וכו׳ [דהך סוגיא אליבא דחכמים דאפשר דבא עליה בקטנותה ונתעברה א״כ בקטנותה] וק״ל. ומה שאמרו חכמים ומן השמים ירוחמו ר״ל שלא תתעבר או שתתעבר ולא תמות דא״כ לא מקשה מידי וק״ל: גמ׳ ולטעמיך הא דתניא כו׳. ולא פשיט בעייתו מדלא קתני נתארסה דהוי רבותא טפי מנסחא י״ל דאתיא כריה״ג או כר״ע דברייתא: גמ׳ הא תנן נערה שנתארסה כו׳. הה״כ דהומ״ל דלענין כסף קדושין הוי ברשות האב (דק׳) [דא״ל] מהפרת נדרים יליף דלאוקמי ברשות האב ממונא מאיסורא לא ילפינן [וכמפורש בגמ׳ קידושין]: במשנה והמפתה לכשיוציא [מפרש בגמ׳] לכשלא יכנוס. ואפשר דכן המפתה אם רצה להוציא מוציא נמי ר״ל שלא יכנוס אבל אין ערך דאונס שותה בעציצו ר״ל לא יכול לשלחה וכמ״ש רש״י וכדמסיים במתני׳ נמצא בה דבר ערוה כו׳ אינו רשאי לקיימה. ומ״ש רש״י שותה בעציצו כו׳ ע״כ אנה הו״ל יקיים נה רק כלל תרווייהו צריך ליסאנה בע״כ ולא יגרש ג״כ [כדמסיים כדכתיב לא יוכל לשלחה] והמפתה אף אם נשאה יכול לגרשה: בתד״ה שלש נשים משמשות במוך כו׳ פי׳ בקונטרס כו׳. לפירש״י מותר לשמש כו׳ הא דפחות מכאן משמשת כדרכה ר״ל צריך לשמש בלא מוך ואמאי הא לא מתעברה פחות מיכן ולר״י לשיטת רש״י ניחא ור״ת הו״מ להקשות מהכא גופי׳. גם בחכמים אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה כו׳ צ״ל שצריכה לשמש כדרכה בלא מוך הא כיון דמן השמים ירחמוה שלא תתעבר מאי איסור איכא במוך וק״ל: בתד״ה הואיל כו׳ ואע״ג דקי״ל כו׳. וא״כ אמאי פי׳ הקונטרס דילפינן מהפרת נדרים דמשמע הא דגבי כל דיני ממונות מוציאין נשואין מרשות האב גופיה נפקא לן מהפרת נדרים וז״א דממונא מאיסורא לא ילפינן כדלקמן דף מ״ו ע״ב ע״ש דקאמר לקמן וכ״ת גילף מהפרת נדרים ממונא כו׳: בא״ד ה״מ לאוקמי כו׳. דעלה קאי לקמן שהוא כנגד הסברא כו׳ וא״כ שפיר פירש הקונטרס כדאשכחן בהפרת נדרים כו׳: בא״ד כיון דגלי לן כו׳. ולקמן קאמר שפיר וכ״ת כו׳ ממונא כו׳ כיון דלא גלי לן עדיין דהוין לאוקמי וק״ל: בתד״ה צער דמאי כו׳ ונראה לר״י כו׳. הלכך בעי צער דמאי ומשני שחבטה כו׳ שבא קודם תשמיש ואכתי ליכא הנאת תשמיש ומרגשת באותו צער וכן צער פיסוק רגלים עדיין קודם תשמיש משא״כ צער בתולים פטור באמת מאותו צער: בא״ד ורשב״א מפרש כו׳ מדמפתה פטור. אין נראה שלא הרגיש ר״י בכך דחייש הנא לכחש גופנא מדמפתה פטור אבל הבין דצער בתולים שע״י אונס דליכא הנאת תאות תשמיש כל כך א״כ הצער גדול יותר ממה שסופה להצטער תחת בעלה וכן הסברא נותנת משא״כ מפתה דפטור שסופה להצטער תחת בעלה. אבל א״כ לא הו״ל לר״י לסתור הוכ״ת והאיכא כמה תנאי בהכונס דלא חיישי כו׳ דע״כ הנא דמתני׳ חייש מדמפתה פטיר רק הו״ל לסתור הוכ״ת שזה הצער גדול יותר ודו״ק. ומ״ש מהר״ש יל״ו הא דלא קשיא להו בפשיטות במתני׳ אמפותה דפטור מצער הא יש צער גדול בביאה ראשונה לא ידעתי מאי קאמר דמפ״ה שפיר פטור כיון דהך צער גופיה סופה להצטער תחת בעלה וק״ל: ע״ב בתוס׳ בד״ה א״ה מפותה נמי. אפ״ל שר״ל שה״ק א״ה מפותה נמי יש לה צער וא״כ אונס אמאי חייב דהא טעם דמחייבי רבנן מפרש בברייתא משום דאינו דומה וכו׳ והך צער דפיסיק ישני ג״כ כשנבעלה ברצון כנבעלה באונס [ומאי השיבו לר״ש אינו דומה כו׳]. אבל אמתני׳ לא הו״מ להקשות אמאי אונס חייב להך שינויא דפיסיק כיון שסופה להצטער תחת בעלה וא״כ הו״ל לומר בלשון א״ה אונס אמאי חייב דע״כ מתני׳ חייש לכחש גופנא מדמפתה פטור כמ״ש הרשב״א לעיל. דהא ודאי ניחא דחייב דזה הצער יהיה לה עתה נמי עכ״פ ואינה מרווחת ע״י הצער הזאת ולכן שפיר חייב (ע) אבל אטעמא דברייתא מקשה שפיר דניתן טעם [לאונס חייב] לפי שאינו דומה דזה הטעם אינו [דמפתה נמי ר״ל דבעילה שתחת בעלה נמי יש לה אותו הצער] אבל קשה לפי״ז [נוכל לומר] דשפיר מקשה אמתני׳ מפותה נמי ליחייב כיון שאינה מרווחה כלום ולסברת המקשה יש צער לרצון כאונס א״כ שפיר מקשה [אמתני׳]. והוי מדויק טפי לשון מפותה ומל׳ התוס׳ משמע שהבינו דאברייתא פריך כמ״ש בסמוך] וי״ל דלא שייך להקשות מפותה נמי ליחייב דהא קאמר בהדיא אינו דומה נבעלת באונס לנבעלת ברצון דש״מ דס״ל דבמפותה אין צער אלא באמת הכי פירושו הא אית לה צער ואמאי קאמרת אינו דומה כו׳ לנבעלת ברצון ודו״ק. ומ״ש והגיה מהר״ש יל״ו אמתניתא לא הוי מצי כו׳ וסיים כי הוא ברור למבין כו׳. ובעיני לא ברור ברור ממש דמ״ש בתחלה יש לדקדק בדבריו דהא אאונס דמתני׳ לא הו״מ למיפרך דאימא דהנא דמתני׳ לא חייש לכחש כו׳ ז״א דכתבו זה לרשב״א וע״כ מוכרח מעצמו דתנא דמתני׳ חייש לכחש מדמפתה פטור אף דאית לה צער לסברת המקשה השתא. ומ״ש גם מה שדקדק לומר לישנא דאמתני׳ הוא נראה כמיותר דהך פירכא דפריך א״ה מפותה נמי ודאי אמתני׳ קאי כו׳ הא תוס׳ כתבו דאברייתא פריך דקאמר אינו דומה כו׳ וכן מה שמסיים בדבריו ולא קשה ליה אלא אמתני׳ דא״כ מפותה נמי הא התוס׳ מפרשי תחלת דבריהם אברייתא ודו״ק. ויש לראות אם הקושיא אמאי קאמר אינו דומה כו׳ מאי משני משל דמפותה למה הדבר דומה לאדם שאומר לחבירו קרע כו׳ סוף סוף מאי קאמר אינו דומה כו׳ לנבעלת ברצון. ואפשר לומר דע״כ המקשה מדלא פריך מקידם מר״ש ב״י שסופה להצטער תחת בעלה דמינה מקשה בראשונה והו״ל להקשות מה תרויח הא אכתי סופה להצטער צער זה אלא צ״ל דה״ק כיון דהך צער גופיה סופה להצטער בעצמה תחת בעלה א״כ לא מיחשב זה צער להשלים לה אמרו ליה אינו דומה כו׳ דהך צער לא תצטער הא״כ כשנבעלה ברצון ואהא מקשה הך צער דפיסוק יש לה במפותה נמי ואמאי קאמר אינו דומה ומשני דה״ק אינו דומה אף שצער בשוה מ״מ אא״כ מחלה. אבל באנוסה אינה מוחלת: אבל א״כ [הוא סתירה על עיקר פירושו דאברייתא מקשה וא״ה מפותה אבעילה שתחת בעלה קאי] לא יתכן א״כ שלי דאבוה ניננו כיון דנבעלת לבעלה קא עסקינן. גם לישנא דמפותה אינו מיושב: ונראה [חוזר לקיים פי׳ המהרש״א] דעכ״פ מקשה א״ה מפותה ממש נמי ליחייב דהך צערא איכא נמי גבי דידה כמו גבי אנוסה ואף דקאמר בברייתא אינו דומה נבעלת כו׳ היא גופא קמקשה אמאי קאמר אינו דומה כו׳ ולפי״ז הה״נ במקשה אמתני׳ ובמתני׳ א״ל אונס אמאי חייב. דדלמא לא חייש לכחש גופנא [וכמ״ש מהרש״א] אם לא מכח מפותה [לכך מקשה טפי אמפותה] ולפי״ז א״ש הגהת מהר״ש יל״ו דאמתניתא כו׳ אמאי אונס חייב כו׳ בלא מפותה דע״כ הך תנא דברייתא חייש לכחש כמ״ש התוספות בהכונס מדקאמר אינו דומה כו׳ משמע הא דומה הוי פטור (פ) ומ״מ קשה לי הך קושיא דאפשטא דברייתא אינו דומה כו׳ לנבעלת ברצון לא מיתרצא. [בהא דקאמר משל כו׳] דהא בנבעלת ברצון איכא נמי הך צער ממש וי״ל כמ״ש לעיל דה״ק אינו דומה כו׳ דאותו צער אינה מקפדת עלה ולהכי אונס חייב ומקשה [אמתניתין] סוף סוף במפותה שלי דאבוה כו׳ ודו״ק: בתד״ה אין לי כו׳ במאי מיירי כו׳. הקשו ממ״נ על היא עצמה מנין במאי איירי ונראה דה״ה דהו״מ להקשות ממה נפשך על אין לי אלא אביה וז״ש וכן אביה אמאי צריך קרא כו׳ פירוש אי מייר׳ בנערה ואי בבוגרת אמאי יכול לעכב ואולי עדיפא להו להקשות תחלה אהיא עצמה מנין דמשמע טפי דצריך יתורא דקרא לכך: בא״ד והומר ר״י דנפי שאינה יכולה לעכב על אביה כו׳. ואיירי בקטנה או בנערה דאפ״ה מועיל מיאונה לענין קנס ולשון התוס׳ בקדושין דף מ״ו ואשמעינן דכי מעכבה איהי שמשלם קנס דכמו דתלה הכתוב קנס דמפותה במיאון האב כך תלה במיאון דידה והאי מיאון דידה ודאי אינו מועיל לענין שלא תנשא לו דכיון שאביה רוצה שתהא אשתו אינה יכולה לעכב אלא מהני שמשלם קנס כאילו האב ממאן ע״כ: בא״ד וכן במיאון אביה. י״ל אף שהיא בוגרת מ״מ מועיל מיאון שלו לענין שמשלם קנס: בא״ד והא דתניא כו׳. אע״ג דאם כונסה נמי משכחת קנס כדאמרן צ״ל כשלא יכנוס מדעתה. יה״ה מדעתו של אב ויש להסתפק קצת בזה ממה שקצרו במיאון האב (צ) ודו״ק: בא״ד ועוד נראה כו׳. לא תירצו בקצרה

ביאור

כפירוש התוס׳ אלא דגם דרך עלייה וירידה אשוגג קאי דה״א דוקא דרך ירידה דחייב גלות לכך פטור מתשלומין אבל לא דרך עלייה ולכך הוצרך ללמוד גם זה בהיקש ובאמת שכבר הוזכר פירוש זה בתוס׳ סנהדרין דף ע״ט ע״ב בד״ה בין שוגג אלא שדחו פי׳ זה מסוגיא דהכא והיינו מדפריך האי מדתנא דבי חזקיה נפקא דהיינו לענין פדיון. אבל בשיטה מקובצת כאן כתב שרש״י מיישב זה במ״ש בתחלת הדבור וה״ה לפדותו דר״ל דאף דעיקר היקישא דחזקיה לא איירי אלא לענין פטור ממון מ״מ כי היכי דגלי היקישא דאין חילוק בין דרך ירידה לדרך עליה לענין פטור ה״ה לענין פדיון: (ס) אינו מובן כלל דא״כ מאי פריך ולרבה דאמר אידום הוא כו׳ דהא לעיל ע״א פריך נמי ולרבה דאמר אידום הוא כוי האי כל חרס מאי עביד ליה ומשני סבר לה כת״ק דרחב״ע וא״כ כיון דבע״כ לית ליה דרשא דכל חרס לקנס א״כ שפיר קאמר רבה גמאר קנסות דאע״ג דמיקטיל משלם דמאשר לא אורסה לא נלמד רק בהך קנסא כסברת הגאון ורבה אקנס דד׳ וה׳ קאי לתרץ דברי ר״א דאיירי אף בטובח ע״י עצמו. אע״כ כיון דגלי מאשר לא אורסה ממילא ה״ה בכל מקום דילפינן מיניה: (ע) לכאורה אינו מובן כלל דכי היכי דמוכח מדמפתה פטור דתנא דמתני׳ חייש לכחש גופנא כר״ש מדמפתה פטור ה״נ מוכח מתנא דמתני׳ דסובר בהא כר״ש דלא חייש לאינה מרוותת מדמפתה פטור. גם הא דסיים וכתב עלה אבל קשה כו׳ וי״ל דלא שייך כו׳ דהא קאמר בהדיא אינו דומה כו׳ א״כ מהאי טעמא נמי לא מצי להקשות אמתני׳ אונס אמאי חייב כיון שסופה כו׳ דהא בהדיא קאמר עלה שהשיבו אינו דומה ולכך צריך להקשות הברייתא: (פ) גם בכאן צריך ישוב דכי היכי דמוכח דרבנן דברייתא סברי בהא כר״ש דחייש לכחש גופנא מדהוצרכו להשיב אינו דומה מוכח נמי דסברי בשא כר״ש דאפילו אינה מרוותת אמרינן סברת שסופה להצטער: (צ) דמ״ש לעיל וכן באביה י״ל כו׳ היינו מצד הסברא כמו בעיכוב שלה בנערה דבקרא י״ל דמיירי כולה בנערה והשמעינן דמהני מיאון דידה לענין קנס אבל בבוגרת אפשר דלא מהני מיאון דידיה לענין קנס אבל

דלאו מיתורא דקרא דרשינן כו' וא"כ אזדא ליה ומיהו קשה דזה הבל שצריכין לפרש מה זה שאמר לרבות יתומה לקנס על מה קאי לרבות דמשמע שצריך ריבוי ליתומה וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דהכא אילטריכא ליה שיכולה לעכב ועוד דא"כ מאי פריך לר"י בר חנינא כו' ואם ר"ל לרבות שהיא יכולה לעכב נ"כ היאך תליא זה ביתומה טפי הו"ל לאשמעינן רבותא אף בית לה אב שאינה יכולה לעכב מלהגשא אפ"ה יכולה למאן לענין קנס לפירוש ר"י דלעיל דבשלמא אם כוונתו לרבות יתומה שיש לה קנס ולא למעט מלאבי הנערה שפיר אבל אם יתומה ממילא יש לה קנס בלא ריבוי דלא נתמעט כלל מלאבי הנערה ולהכי פריך מיניה לר"י בר חנינא דפטר מש"ר על היתומה מלאבי הנערה למעוטי יתומה שאין לה אב רק בא לומר לרבות שיכולה לעכב טפי הו"ל אף בית לה אב אע"כ דוקא יתומה דמהני מיאון דידה לענין נשואין השמיענו קרא דמהני נמי לענין קנס דלא תימא אף דיכולה לעכב מליסא מ"מ לענין שישלם לה קנס לא מהני [כיון שאין העיכוב מהמפתה והתורה לא חייבתו בקנס רק כשהוא מעכב מליסא אותה]. ובזה מתורץ קושית תוספות דלעיל אמאי צריך קרא. ודברי ר"י דלעיל אזלא לתירוץ ראשון דלרבות קנס מיתורא יש ליתומה קנס [מדלא כתיב מאן מאן ולכך נקיט יתומה והכא לענין עיכוב דידה ילפינן דאף בנערה שיש לה אב מהני עיכוב דידה מיהת לענין קנס] ודו"ק וכעין זה ראיתי קצת למהר"ש יצ"ו. ודברי מהרש"ל דחוקים בעיני ודו"ק: ויש לדקדק בשמעתין רבא אמר ק"ו ממפותה כו' והא טעמא דלא אמר רבא שלא יהא חוטא נשכר הוא כיון דמשלם קנס לאו חוטא נשכר הוא כדבסמוך וזה ניחא באונס שה"א אביה אין יכול לעכב אף שבעלמא יכול לעכב מ"מ לא הוי חוטא נשכר שישאנה בע"כ דאב כיון דאונס משלם קנס עכ"פ בין ישאנה או לא לאו חוטא נשכר הוא אבל במפותה אם לא היה יכול האב לעכב מליסא א"כ היה פטור נמי מקנס והוי חוטא נשכר וא"כ נפרוך זה על ק"ו מה למפותה שכן חוטא נשכר לכן סברא הוא שיכול לעכב וי"ל דמ"מ למה יכול לעכב מליסא במפותה יעשה המיאון לשלם קנס אף שישא ולמה עשתה התורה שימאן מליסא ולענין קנס וא"כ ילפינן באונס ממפותה כיון דסוף סוף יוכל לעכב עליו ועלי' אף שלא עבר רק על דעת אביה (ק) וק"ל: ויש לראות במאי איירי אביה מגין באונס אי בבוגרת אמאי יכול לעכב אלא בנערה וקטנה ויליף ק"ו ממפותה ומפותה גופיה מנ"ל מסברא שלא יהא חוטא נשכר כיון דתלה רחמנא דוקא במיאון יתן קנס א"כ אם לא יהיה רשאי למאן יפטור נמי מקנס ויהיה חוטא נשכר וקרא אילטריך במפותה שלא תימא אף אם ימאן לא תועיל לענין קנס או דמהני מיאון אף בבוגרת וכמ"ש התום' לעיל [במ"ש וכן במיאון אביה] ודו"ק. ואולם ממה שכתבו התום' וכן אבי' אמאי צריך קרא לאביי משמע דלרבא לא אמרינן כלל סברת חוטא נשכר אף במפותה ודו"ק: בתד"ה אלא אונס כו' והה"נ אין אביה יכול לעכב כו'. ואיפכא דלגמור מפותה דאיהי יכולה לעכב מאונס דהוא לא מצי מעכב ואפ"ה היא יכולה לעכב דמה לאונס שכן עבר על דעתה לכן יכולה לעכב משא"כ במפותה דלא עבר על דעתה שמא אינה יכולה לעכב ועוד מה לאונס דבלא"ה נמי משלם קנס אבל במפותה מנ"ל שישלם קנס וכמ"ש התוספות לעיל דלענין קנס אילטריך קרא במפותה: בשה"ד וי"ל דלו תהיה לאשה איטו מיותר. ולעיל ריש פירקין כתבו התום' דאילטריך למידרש ולו תהיה לאשה מדעתה ודו"ק:

סליק פרק אלו נערות

פרק רביעי נערה שנתפתתה

דף מא ע"ב במתני' של אביה. משום דגבי מפיתה לא כתיב בקרא ונתן לאבי הנערה כמו גבי אנוסה להכי תני במפותה של אביה בהדיא ולא כללינהו כחדא [למיתני נערה שנתפתתה בושתה ופגמה וקנסה והצער בתפיסה של אביה] ודו"ק: במתני' ר"ש אומר לא הספיקה כו' עד שמת האב וכו'. והלא הספיק לגבות עד שבגרה נמי פליג כדאיתא לקמן: במתני' אע"פ שלא גבתה כו'. לפיס ריהטא נוח טפי לפרש לר"ש דתלאו בגבייה דדוקא באונס ופתוי דכתיב ונתן לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה וכו' ורש"י פי' לרבנן דלא הוי ממון עד שעמד בדין כו': ברש"י בד"ה לא הספיקה כו'. הא דאין מורים לבנו זכות שזכתה לו כו' היינו אם הפתוי לאחר מיתת האב ואף ממון שיש לו בבתו כמעשה ידיה וחבלות אין מורים לבנו כדלקמן והתנחלתם אותם להכי פירש נמי לאו ממון להורישו לבניו דהיינו אף אם הפתוי בחיי אב כמו הכא במתני' ובהא לא סגי משום דהא דאין אדם מוריש קנס לבניו היינו לענין שאינם יורשין מן האב כגון אם נגנב לאב ונתחייב הגנב כפל פטור הגנב מן היורשים אבל לא לזכות הבא להיורשין מכח הבת שקיימת: בתד"ה לא הספיקה כו' אלא בושת ופגם כו'. ולא ניחא להו לומר לשון רבים של כן מוסב אקנס דאונס ומפתה דמפותה אמאי של עצמה מדעתה עבדה. מיהו אפ"ל כיון דבשעה שנתפתתה היה שייך התשלומין לאביה לא מצי מחלה. או פירוש לעצמה דקנס נתרוקן מרשות האב לעצמה לאפיקי של אחין והב רק שייך לדידה ואנוסה יהיב לה ומפותה מחילתה מחילה ומהני מחילה דידה ופקע עכ"פ מהאחין. עיין בר"ן. ואין להקשות לפי"ז אמאי נקיט בסיפא מעשה ידיה טפי הו"ל למינקט בושת ופגם דממונא הוא דבי' איירינן י"ל דסיפא דמתניתין ע"כ לדיוקא דילה אתי דמעשה ידיה לאחר מיתת האב הוא לעצמה כדאיתא בגמ': בשה"ד איתקש להדדי. דלמי שזה ניתן זה ניתן ולא לכל מילי דקנס אינו משלם ע"פ עצמו ובושת ופגם משלם כמו שכתבו התום' לעיל. וא"ל דנקיט בהיפך שניתן גם הקנס לאחין כיון דבושת ופגם הוא ממון שלהם דעיקר קרא בקנס איירי ונתן חמשים כסף תחת אשר עינה וילפינן תחת כו' מכלל דאיכא בושת ופגם משמע דלמי שזה ניתן דהיינו קנס דאיירי בזה קרא זה ניתן וק"ל:

דף מב ע"א גמ' לאביה נמי פשיטא. לא פריך כפשוטו אמתני' של אביה פשיטא מדקא יהיב מפתה דלא נחית על זה רק נקטו אגב אחרינא אבל כיון דמשני בהכרח לאביה אילטריך מקשה הא נמי פשיטא: גמ' מדקא יהיב מפתה דאי לעצמה כו'. דה"ל לאביה אילטריך שיהיה הצער שלה לדידיה אע"ג דבעלמא צערא דגופה לא זכי ליה רחמנא כדאמרי' בסמוך דף מ"ג ע"א ובהא ליכא למימר מדקא יהיב מפתה מ"מ פשיטא ליה מדקא יהיב מפתה נ"כ בושת ופגם וקנס ע"כ לאביה והוא מטעם דאי בעי מסר לה למנוול וכו' וכיון שבידו לפוגמה הוא שלו מה"ט גופא כיון שבידו לצערה בכך לצער הצער שלו ודו"ק: גמ' בעא מניה כו' והוא אומר לא אנסתי כו'. אף באמר אנסתי ופתיתי רק לא העמדתני בדין הוי מצי למיבעיא לר"ש ולמה מליירו בכפירה גדולה וכ"מ דהוי בעייתו לרבנן נמי ואין צריך לומר בשפירש כמו שהקשו התום' דכיון שמודה לו שאנס ופיתה מחייב עצמו בבושת ופגם רק הכפירה והשבועה הוא על קנס. וזה א"ל אף בליור האיבעיא זה [דמציירי השתא] כפשטא ובלא פירש מצי למיבעיא נמי לרבנן דע"כ טעמייהו משום דלא שביק אינש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר כו' הא לא"ה סבירא להו נמי דקנס קתבע

דלא שביק אינש מידי דקין כו' וא"כ כשהעמידו בדין ודאי תבע מידי דקין מודה ביה לא מיפטר דהיינו קנס לפירש"י דפשיטא ליה לענין הודאה דממונא הוא דהלא תשובות בדבר חדא דלרבנן ודאי אם נאמר דסברי תרוייהו קתבע בושת ופגם מטעם דמי מודה כו' וקנס מטעם קין א"כ י"ל בעמד בדין קנס לחודיה תבע דאיכא תרתי והוי מצי למיבעיא בעייתו אבל לרבנן קין לא עביד מידי לרבנן כמ"ש רש"י בושת ופגם לחודייהו קתבע מטעמא דלא שביק אינש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר כו' וא"כ כשעמד בדין י"ל דקתבע תרוייהו ומיחייב קרבן שבועה עכ"פ מטעם בושת ופגם ועוד כיון דעמד בדין נעשה בושת ופגם מידי דקין דפי' מידי דקין שיודע מה לתבוע והב"ד מחייבין כמה יתן (ר) ועוד דאכתי י"ל לרבנן לא שביק בושת ופגם דכי מודה לו במקלתו ולא כופר הכל דהיינו רק בהודאתו אנסתי ופיתיתי מחייב משא"כ קנס דאף כי מודה ליה שאנס ופיתה מיפטר עד שמודה ליה הכל שעמד בדין ונתחייב: ולפירוש התום' דבעי בהודאה [אף לענין הודאה] מצי למיבעיא לרבנן אף שתבע בתרוייהו מ"מ אם הוי ממון לענין הודאה שישלם ע"פ עצמו הקנס אף שקרבן שבועה מיחייב עכ"פ משום בושת ופגם רק י"ל שהלא למיבעיא בתרוייהו. גם אפשר לומר דלפי' התום' ליכא למיבעיא כלל לרבנן ועיין בסמוך [דלפי מ"ש התום' בד"ה או דלמא זה לשונם נראה לפרש דאביי מספקא ליה אליבא דר"ש לפי שמצינו במשנתינו כו' ועיין במהרש"א שם ובחילוק לקמן]: בתד"ה לאביה וכו' דפשטא דמתני' כו'. היינו מתני' דלעיל המפתה נותן ג' דברים אף דלא קתני בה נערה כמו במתני' דהכא אלו נערות דרישא קאי: בתד"ה רבי שמעון פוטר וכו' אלא כשייחד וכו'. מבואר בפרק הזהב דבעינן דומיא דפקדון דקרא ואלו כפר בהלואה גרידא לא מחייב קרבן שבועה הואיל וניתנה להוצאה וכאן בקנס מה ייחוד שייך אי כפר לו אז על מאי היה מייחד לו כלי ואי מודה ליה שחייב לו קנס מ"מ לא מיחייב ליה מידי דהא אי אזיל עמו ותבעו בב"ד מודה ומיפטר (ש) ונברא לעולם לאו בר חיובא בקנס עד שכפר בב"ד ובאו עדים וחייבוהו ב"ד אז בא החיוב לעולם ומקודם לא נתחייב כלל: בא"ד דבר שלא בא לעולם. דחיובא אכתי ליכא בעולם והוי כאומר שדה זו לכשאקחנה יהיה קנויה לך דאף שהשדה בעולם מ"מ מיקרי דבר שלא בא לעולם בהאשה רבה ובהאומר דף ס"ב ודאי אלו נתן לו הכלי מיד (ת) ותלאו בתנאי לכשאתחייב יהיה שלך אפשר שקנה אבל הכא לא הוי רק שמשעבד לו על דבר שלא בא לעולם דאין לאוקמ' בנתנו לו דא"כ מה תבעו ובנתנו וחזר והפקידו תו לא הוי קנס: בא"ד חדא ועוד קאמר וכו'. ולרבנן בושת ופגם קתבע ושייך ודאי יחוד כלי ומועיל שנתחייב לו בלא העמדה בדין כהלואה ועוסק: בתד"ה ונשבע וכו'. דמתני' דשבועות דמייתי הכא וקבע האיבעיא עליה לא אשכחן דרבנן פליגי אלא בלא עמד בדין ומשום דבושת ופגם הוא תובע והיכא למיבעי שפיר בעמד בדין כשפירש דקנס הוא תובע אף לרבנן רק אברייתא דלקמן הו"ל לקבוע אבעיתו דוקא לר"ש דהכי רבנן דפליגי עליה התם ס"ל בעמד בדין דחייב דרישא עכ"פ בעמד בדין כדבסמוך. וקשה דלר"ש נמי ליכא למיבעי אברייתא דלקמן למאי דמוקי אביי דאיירי ר"ש בעמד בדין ופוטר מקרבן דז"א דאינו אלא מאי לאו דידע שינוי דחיקא רישא בעמד בדין וכו' דהל"כ ליפשוט מניה אלא פירוש דברייתא גופיה קבעי אבל לרבנן לא מצי למיבעי אברייתא. ומ"מ קושיתם לא קשה כ"כ דטפי ניחא לקבוע אבעיתו אמתני' מאברייתא כיון דאר"ש דמתני' יש לאיבעי כמו אר"ש דברייתא למה יקבע אבעיא שלו אברייתא דאו ודאי הינו מקשים יקבע האיבעיא אר"ש דמתני' ולרבנן לא רצה לאיבעיא כיון דש"ס פשיט ליה ממקום אחר מברייתא. ואם היה תרי רבנן דמתני' וברייתא הוי שייך להקשות קושית תום'. ועיקר קושיתם כיון דבהאי פלוגתא דמתני' לא פליגי כלל רק מה הוא תובע אבל בפירוש משמע דשוין וא"כ לא שייך להזכיר כאן לר"ש טפי מלרבנן וק"ל: עוד אפ"ל לשיטת רש"י דאיבעיא דאביי רק לענין קרבן שבועה אבל בהודאה מיחייב נוכל לומר דלכך קבע האיבעיא אמשנה דשבועות דמזה אתיילד ליה האיבעיא לר"ש דמשמע הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו קרבן שבועה נמי מיחייב וכדמקשה באמת לבסוף ומכח הברייתא דסיפא דומיא דרישא בשעמד בדין פוטר ר"ש מקרבן מוכיחם וא"כ סתרי אהדדי וקשה ממ"נ ולהכי מסדר האיבעיא שלו אמתני' דבלא מתני' פשיטא מברייתא דפטיר ודוקא לר"ש אבל לרבנן מפירש בהדיא בברייתא דמחייבי אבל לר"ש בעי מכח מתני' דשבועות וק"ל: בתד"ה או דלמא וכו' או להורים לבניו דמ"ש וכו'. דע"כ לא מבעי ליה לפרש"י אלא משום וכיחש דבעי דומיא דפקדון דהיינו לענין קרבן שבועה אבל לשאר מילי דלא כתיב וכיחש משמע דפשיטא ליה דהוי ממונא ומאין בא לו החלוקים דלענין להורים הוי קנס כבמתני' ולהודאות יהיה פשיטא ליה דממונא ולענין קרבן שבועה יהיה מבעיא ליה היכא אע"כ לכל מילי פשוט ליה דממונא חוץ מלקרבן שבועה משום וכיחש: בא"ד משמע דפשיטא ליה לאביי כו'. דהל"כ מאי קאמר הא עמד בדין דמשלם כו' הא הך גופא קמיבעיא ליה אי משלם ע"פ עצמו כשעמד בדין: בא"ד לימא דבקנס דאונס נמי קאמר כו'. דהא איבעיא דאביי באונס ומפתה הוי ועלה השיב ממונא הוי והוי ניחא טפי לאוקמי הא דממונא הוא בענין איבעיא. ושל"ת משום דמשיה הודאות והורים יחד וכמ"ש התום' לעיל דאביי ס"ל בתחלה להודאות והורים הוי ממון חוץ מלקרבן שבועה משום וכיחש ולרבה לכל מילי ממון למאי דלא אסיק אדעתיה וכיחש ולבתר דאקשי ליה מברייתא דוכיחש וחזר מדבריו דמודה ליה לענין קרבן שבועה דרחמנא פטרי' מוכיחש אם כן הוא לרבה כמו לאביי בתחלה דשוין הודאות והורים וכיון דלהורים ס"ל לר"ש במתני' דהוי קנס באונס ומפתה ה"ה לענין הודאה ולהכי הוצרך לומר בשאר קנסות דבהם להודאות ולהורים ממון לזה כתבו דהא אפילו בסוף הסוגיא כו' וע"כ להורשה הוי קנס אף שעמד בדין כמו שהוכיח ממתני' ר"ש אומר אם לא הספיק לגבות כו' וא"כ בהכרח הודאות והורשה מחולקים וא"כ ליפני ליה כי קאמינא ממון להודאות בקנס דאונס ופיתוי דא"ל לפירש"י נמי הא עמד בדין כשבגרה ומתה [דהוי ממון גם להורים ולהכי פשיטא ליה נמי לענין הודאה דשוין] וכמו לפי' התום' דהא מטעם זה דהא עמד בדין משלם וכו' דחקתו לפרש הסוגיא דלא כפירוש התום' כמ"ש התום' מקודם דמשמע לקמן דפשיטא ליה לאביי דהוי ממון לענין הודאות. ועוד דהא רש"י מפרש לקמן הא עמד כו' והא ליתא אלא בשלא עמד בדין משמע דעמד בדין מיחייב ע"פ עצמו דאל"כ הא אף בעמד בדין איתא דאינו משלם ע"פ עצמו ודו"ק: יש לדקדק בשיטת רש"י ופירושו לבתר דאתיין לונתן לא זיכתה כו' היאך הוא לענין הודאה באונס ומפתה אי מפוה אותו להוריש וקרבן שבועה והוי א"ש דלא קאמר כי קאמינא לענין הודאה בקנס דאונס ופיתוי כמו שהקשו התום' לעיל והוה א"ש נמי א"ה ת"ל ונתן מבעיא ליה כיון דלענין הורשה והודאה הוי קנס ואי מודה מיפטר א"כ לאו ממונא כפריה לחייבו קרבן שבועה וא"ש נמי מ"ש רש"י וכי קאמר רבה ממונא הוי להורישו בשאר קנסות ולא מיפטר הו בהודאה דמשמע הא באונס ופיתוי מיפטר בהודאה אבל קשה מאי קאמר אביי הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' משמע דפשיטא דבעמד בדין הוי ממונא להודאה דא"ל בשבגרה כו' וכמו לשיטת

באור

אבל בהיתי האכרת ר"י לפרש דמהני מיאון דידה בנערותה לקנס משום דפשטא דקרא משמע דאיירי כולה בנערה ובחיי האב כמ"ש רש"י משא"כ לפירוש האחרון ע"כ מדנקיט התלמודא יתומה משמע דוקא יתומה או בוגרת: (ק) לכאורה צריך יישוב דהוא גופיה מנ"ל דמועיל מיאונו לענין קנס ונשואין דלמא באמת אינו מועיל רק לענין קנס וה"ק קרא אם מאן ימאן אביה כסף ישקול וכמו מיאון דידה דאיתרבי מקרא זה אינו אלא לענין קנס ה"נ מיאון דידיה מועיל שיתן הקנס אבל יכול לישאנה בע"כ כיון דלא שייך שלא יהיה חוטא נשכר. ונראה שזה באמת כוונת הגאון במה שסיים וכתב ויש לראות כו' וקרא אילטריך במפותה שלא תימא אף אם ימאן לא תועי' לענין קנס כו' א"כ דלמא לא מהני מיאונו אלא לענין קנס ומנ"ל שיכול לעכב הנשואין: (ר) ולקמן בחילוק סותר זה דא"כ גם לר"ש בושת ופגם קתבע דהא טעמא משום דלא שביק אינש מידי דקין ובעמד בדין גם בושת ופגם קין: (ש) נקט אי אזיל כו' דהודאה שמודה לו בשעת יהיה חוץ לבית דין לא הוי הודאה לפוטרו רק דעל כל פנים גרע לאו בר חיובא כיון דאי אזיל וכו': (ת) דאילו יחדו לו והקנהו לו כשהוא אצלו אף למ"ד מעות קונות מ"מ הא אין כאן חיוב מעות כלל. גם א"ל דנתנו לו בתורת משכון וחזר והפקידו דאז הוי קנס כמ"ש התום' ע"ב בד"ה כשעמד בדין דהכתי כיון דמנה אין כלל משכון

שהוס' כמו שכתבתי לעיל . ואי כמו שהבינו התוס' פירש"י דלהודאה הוי ממון ומקשה אביי שפיר א"כ אין מדוקדק לשונו ולא מיפטר תו בהודאה . גם מאי הקשה א"ס ת"ל ונתן ניבעיא ליה הא מתחייב בהודאה ומאי לא ס"ל להתחייב קרבן שבועה אי לאו וכיחש אע"ג דכתיב ונתן הא לאו לכל מילי הוי קנס ועוד כיון דלית לן לפלוגי מסברא בין הודאה להורשה כמ"ש התוס' לעיל לשיטת רש"י דמ"מ א"כ לבתר דכתיב ונתן מנ"ל לחלק . ואפשר לומר בדוחק כיון דבעלמא בשאר קנסות משעמד בדין הוי ממון לכל מילי חוץ מלקרבן שבועה מוכיחש א"כ ס"מ דלאחר שחייבוהו בדין הוי ממונא ואי מודה מיחייב רק אף שממונא הוא אפ"ה גזירת הכתוב הוא שאינו לאב עדיין שיהיה שלו להורים עד דמטי לידו אבל ודאי ממונא הוא [לענין הודאה] ולהכי פריך לענין קרבן שבועה ת"ל ונתן מבעיא ליה דכיון שהממון אינו שלו עדיין עד דמטי לידיה לא מיחייב קרבן שבועה עליה ודו"ק : בתד"ה א"ל ממונא היא וכו' ול"ג אלא ממונא וכו' . ר"ל ל"ג הכא בתשובת רבה רק א"ל ממונא הוי והו לא : בא"ד דממונא הוי האונס דקנס ופתוי . טפי ניחא הקנס דאונס ופיתוי [וכ"ה בספרים שלפנינו] ודו"ק : בתד"ה הפלת את שיני כו' וא"ת מה ייחוד וכו' . אהידך לא קשו ואין מוכרח י"ל דהדא ועוד קאמר כמ"ש לעיל וכיחש אסמכתא בעלמא כדבסמוך (א) וריש' דמחייבי רבנן עכ"פ איירי בעמד בדין לכ"ע אבל בעבד לא שייך ייחוד כלי כלל וכיון דל"ש כלל א"ל בזה חדא ועוד קאמר דלעיל אוקימנא לר"י לא תי' חדא ועוד קאמר רק הוא"ת [דהוי דבר שלא בא לעולם] כיון דשייך [ייחוד רק דהו"ל דבר שלא בא לעולם] י"ל חדא ועוד חדא דאינו מועיל וא"ל כמ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ אין משלם ע"פ עצמו אבל אי לא שייך כלל למה לי הועוד . ועוד י"ל דהוס' מקשי לקושטא דמלתא דמוקי לה בעמד בדין דאז מיושב שפיר גבי אחרינא דשייך ייחוד כלי ומ"מ קשה בעבד ואף שבה"א מאי לאו כשעמד בדין עמד ולא עמד שוין דלא שייך יחוד כלי דהא אף בעמד קנס הוי עדיין ואי מודה מיפטר מ"מ לפי המסקנא בעמד בדין אי מודה מיחייב [בכל הקנסות כמו שפי' התוס' בד"ה כי איצטריך] וק"ל : בא"ד והו לא הוי קנס וכמו ואין עוד [חיוב] קנס בעבד בנאמר שייחד כלי עליו וכיון שהוא זוכה בעצמו ואין עוד שום דבר חיוב על מה ייחד כלי : בא"ד אי שהבשו על מעשה ידיו וכו' דהא מוכח וכו' . וצ"ל למ"ד דלית ליה נותן דמי עינו אינו משלם לו נמי מעשה ידיו שעשה לו העבד קודם העמדה בדין ואחר שהפיל את שינו והכל תלוי כיון שצריך עוד גט שחרור ודו"ק : חילוק שאמרתי בהלכה ז. בעי מני' כו' . קשה לפירש"י לגייר בקלרה במודה לו אנסתי ופתיתי אבל לא העמדתני בדין ולמה לגייר כופר הכל כיון דבאמת עכשיו מודה לו הכל והטענין אמת ולא הו"ל לגייר שכפר לו גופא דעובדא בשלמא לפי התוס' מאי כ"מ [דלמה שפירשו התוס' דעיקר האיבעיא הוא משום דר"ם קאמר להורים הוי קנס ל"ש האיבעיא לרבנן וכמש"ל] אבל לפירוש רש"י בציור זה הו"מ למיבעי לרבנן נמי דכיון שמודה לו שאנס ופיתה חייב עצמו בבושת ופגם רק הכפירה והשבועה הוא על הקנס . [ועוד דגם] לפי' התוס' הא מלי למיבעי לרבנן נמי דשמעינן להו במתני' דהוי ממון לענין הורשה אי הוי ממון נמי לענין קרבן שבועה והודאה דהוי מסתבר טפי למיבעי כן מלר"ם בהיפך [דלר"ם דקאמר דלהורשה הוי קנס מה"ת נאמר לענין ק"ש יהיה ממון וכמש"ל בסמוך משא"כ לרבנן אפ"ל דלענין ק"ש הוי קנס מכח וכיחש] י"ל דהיקשי בל"ז לפירוש התוס' מה"ת נאמר ונחלק דלהורים הוא קנס ולענין ק"ש והודאה יהיה ממון . ועוד קשה דאף בציור האיבעיא כמו שהוא לפיטו הו"ל למיבעי לר"ם ולרבנן לענין הודאה אי מיחייב בהך הודאה קנס נמי דלקרבן שבועה חייב משום כפירת בושת ופגם מ"מ לענין הודאה הו"ל למיבעי והוי ידעי' אף לקרבן שבועה בעלמא לרבנן ממילא כיון דהא בהא תליא לפירוש התוס' ולמה להו לתוס' לגייר בקושיתם בפירש הניחא לפירש"י דלהודאה פשיטא ליה דהוי ממון וק"ל . אלא שענין אביי שיה תלמידו של רבה ידע נמי הקבלה מרבותיו דהעמדה בדין עושה לו ממון אבל לא ידע היאך ומה רק שהם ולכן אף דאית ליה לר"ם במתני' דהוי קנס להורים מ"מ שקבלה הזאת עושה לו ספק שמא לענין מילי אחרינא ק"ש והודאה הוי ממון ע"י העמדה בדין אבל לרבנן ליכא למיבעי כיון דס"ל דהוי ממון להורים מה"ת לחלק בלא סברא וקרא ולומר דלמילי אחרינא יהיה קנס דהא לא היה הקבלה בידו שיהיה העמדה בדין קנס ולהכי מיבעי דוקא לר"ם אבל לפירש"י דהאיבעיא מכח וכיחש לענין ק"ש לחודא אף לרבנן שייך שפיר למיבעי מכח וכיחש אף דס"ל לענין הורשה הוי ממון מ"מ שמא לקרבן שבועה הוי קנס מוכיחש [דהיינו בציור לא העמדתני בדין] וזה א"ל אף בציור האבעיא שלפנינו כפשטיה ובלא פי' מלי למיבעי אף לרבנן למאי דמסדר אמתני' דע"כ טעמייהו משום דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר וכו' הא לא"ה ס"ל נמי דקנס קתבע דלא שביק איניש מידי דקיץ וכו' וא"כ כשהעמידו בדין ודאי תבע קנס דהוה מידי דקיץ ומידי דכי מודה ביה לא מיפטר לפירש"י דפשיטא ליה דלהודאה הוי ממון וכ"ת כי היכי שע"י העמדה בדין נתבטל לא שביק דמודה וכו' ה"נ נתבטל ע"כ לא שביק דקיץ דכיון דעמד בדין נעשה בו"פ מידי דקיץ שיודע מה לתבוע והב"ד חייבוהו כמה יתן וא"כ ממילא תרווייהו קתבע ואין כאן איבעיא א"א דא"כ מאי בעי לר"ם נמי הא כיון דבו"פ נעשה קיץ א"כ מיחייב ק"ש משום בו"פ דודאי תרווייהו קתבע שאין לזה יתרון ע"ז אע"כ פירוש מידי דקיץ שקצבו ידוע לכל שמפורש בתורה [וא"כ ק' כנ"ל] . י"ל דתיקשי בל"ז מה שפירש רש"י לרבנן לא תבע אלא בו"פ למה לי אלא [משום] דודאי אם נאמר לרבנן תרווייהו קתבע בו"פ מטעם דכי מודה וקנס משום קיץ א"כ י"ל בעמד בדין קנס לחודא קתבע דאיכא תרתי והו"מ למיבעיא בעיא שלו [אף לרבנן] אבל לרבנן קיץ לא עביד מידי וכמ"ש רש"י אלא בושת ופגם לחודא קתבע מטעם דלא שביק והכי משמע לא שביק דרבנן כמו לא שביק דר"ם דר"ל לא תבע אלא קנס דלמה נשנה בפירוש וא"כ בעמד בדין יש לומר תרווייהו תבע וחייב קרבן שבועה משום בושת ופגם : ועוד דהכתי י"ל לרבנן לא שביק בושת ופגם דכי מודה במקלת ולא כפר הכל דהיינו רק בהודאתו אנסתי ופתיתי נתחייב משא"כ קנס דאף כי מודה ליה שאנס ופיתה פטור עד שמודה הכל שעמד בדין ונתחייב ועיין מש"ל עוד דרך חילוק לשיטת רש"י :

ע"ב גמ' דקתני רישא וכו' . אין נראה שיהיה טעם בדבר למה נקיט בסיפא מילי אחרינא קלת מבריסא בחסיר ויתיר : גמ' ה"ד אי דלא עמד בדין כפילא כו' . הומ"ל אי דלא עמד מני לא רבנן ולא ר"ם דע"כ לא קאמרי רבנן אלא משום דמשלם בושת ופגם עפ"י עצמו ודוחק לומר דלדברי ר"ם קאמרי או הומ"ל אי דלא עמד בדין הא ליכא יחוד כלי ובזה י"ל דס"ל לרבנן אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והמה מ"ד דחשיב התם בהאומר : גמ' א"ה יצאו אלו שהן קנס כו' . לשיטת רש"י אלעיל קאי דמוקמי בעמד בדין כמו שפי' בעצמו [דבשעמד בדין אוקמית] וכ"כ רש"י לעיל בד"ה אלא פשיטא כשעמד בדין והא דקתני יצאו אלו שהן קנס לקמן מפרש לה שעיקרן קנס . ואפשר לקושרו במקלת דבל"ז נקיט קנס אונס ופיתוי דהוי קנס לכל מילי דאף להורים הוי קנס כדתנן במתני' אבל ת"ל ונתן מבעי ליה וצ"ל דאיירי בבגרה ומתה א"כ אמאי קרי קנס : ברש"י בד"ה כפילא מי איכא וכו' מי יימר דגנב לא נתחוור לי דאין טעם לזה דלמא ידע דגנב ובאחרינא נמי מי יימר דאנס ופיתה ועוד דהא שילם לו קרן ואינו תובע לו השתא רק כפל דהם לא כן חייב קרבן שבועה משום קרן א"כ ידע דגנב : ובמ"ש ועוד דלמא כו' א"כ לסתור בסיפא גופא בלא רישא [נראה דמפרש לכאורה ברש"י דלמא מודה פירושו ומאי תובעו א"כ זה קשה גם בסיפא] ועוד היאך קאמר יכילנא לשנויי סיפא בשלא עמד בדין [נ"כ קשה מה תובעו] ומיהו זה לשון תוס' וא"ת אי בלא עמד פשיטא וכו' אי מודה מיפטר וי"ל כו' [משמע דקשה כיון דמודה ומיפטר אמאי חייב ברישא] . ולולי פירושו היה אפ"ל כפילא מי איכא כיון דהודה עכשיו למה חייב כפל חומש ואמר הא מודה בקנס פטור והראשון נקיט ודו"ק : בתד"ה מאי לאו וכו' ואין לו עליו כלום וכו' . בשלמא באחרינא אף שחייבו הב"ד מ"מ כיון דלא מטי לידיה עדיין קנס הוא וק"ל : בתד"ה דאחין בעי למיסוי וכו' מדגלי רחמנא לענין ק"ש כו' . א"ל לזה דאף באבעיא שלו פשיטא ליה לפירוש התוס' דהוי קנס [לגבי הורשה] ומספקא ליה שמא להודאה וקרבן שבועה הוא ממון א"כ להורים הוא קנס בלא וכיחש רק לבתר דנגמר מוכיחש פטור דקרבן שבועה בכל קנסות ומודה רבה בזה קושטא הוא דיליף אביי הורשה מוכיחש והתוס' כתבו דבשלמא אף דפשוט הוא לאפוקי מלשיטת רש"י אין כאן בשלמא [דגם לאביי קשה כקושיות התוס' לעיל ד"ה או דלמא] וכן בסמוך אי הכי ת"ל וכיחש כו' לא ניחא לפרש"י כיון שחייב בהודאה כמ"ש לעיל [ד"ה יש לדקדק לשיטת רש"י] דלפירש"י ונתן לא קאי אהודאה והודאות חייב אף באונס ופתוי ולתוס' מוכתן ללמוד הכל אף פטור הודאה ולהכי מקשה א"ס ת"ל וכיחש וכו' כיון דכי מודה מיפטר א"ל וכיחש לכך והא דמקשה אביי הא עמד בדין וכו' [קאי אבגרה ומתה] : בתד"ה כי איצטריך ואע"ג דהשתא ממון גמור הוא וכו' ואי מודה מיחייב וכו' . מכח סברא חילוקה פשיטא הוא כן לרבה ולאביי והכרח התוס' לכך מבואר משום קושית אביי בסמוך הא עמד בדין דמשלם ע"פ עצמו כו' ומשום שא"ס וכתן מבעיא ליה וק"ל . דבכל הסוגיא היה זה תלוי בזה אי מחייב בהודאה חייב נמי קרבן שבועה עד השתא דנתבטל מכח הכרח כיון דבשאר קנסות אתיא קבלת רבו דהוי ממון להורשה א"כ למה תנן במשנתינו אם לא הספיק לגבות וצ"ל בהכרח לימודא דונתן א"כ קשה ת"ל ונתן מבעי ליה וצ"ל דברייתא איירי באונס ופיתוי שבגרה ומתה וזה ודאי ממון הוא להתחייב בהודאה כיון שלא בא לידו מכח קנס ואפ"ה אתיא וכיחש לפוטרו מקרבן שבועה ולכן מקשה אביי שפיר דמדברי ר"ם משמע דהודאה וק"ש תלוי חד בחבירו : בא"ד הואיל ובא לידו מכח קנס ואי מודה מיפטר . ר"ל כיון שבא לידו מכח קנס קראו קנס וממעטינן מוכיחש לענין קרבן שבועה וה"ה דאי מודה מיפטר דזה טעמא דקרא. אכן צ"ל לפירוש התוס' לאביי לסברתו דכולה מלתא גמרי' מוכיחש היאך תלה ר"ם טעמא דפטור מקרבן שבועה משום שאין משלם ע"פ עצמו והאי דאינו משלם ע"פ עצמו גופיה מפטור דקרבן שבועה ילפינן רק טעמא דקרא דוכיחש הוא דקאמר דמחשבינן ליה קנס אף לבתר שעמד בדין ואי מודה מיפטר וא"כ לא כפר ממון ופטור מקרבן שבועה ודו"ק : בסה"ד והשתא כולהו קנסות וכו' מסברא כתבו כן דהשתא לא צריכא לומר כמו בכל הסוגיא עד הנה כיון דראינו דלא הורה וכיחש רק פטור מקרבן שבועה לא לענין הודאה דהא ממעטינן מניה בגרה ומתה מקרבן שבועה והא ודאי חייב בהודאה א"כ כולהו קנסות נמי כו' דוכיחש הורה לכולם בשוה פטור מקרבן שבועה לחודיה וכו' . (ב) אבל ודאי אף לפי המסקנא אי פטור מהודאה פטור מקרבן שבועה בלא וכיחש (ג) אף שיכול להיות חייב בהודאתו ופטור מקרבן שבועה כמו לרבי אלעזר ודו"ק : בתד"ה הא עמד בדין כו' ולדבריו דרבה כו' . נראה שר"ל דלא תימא הא עמד בדין כפשוטו כמו לפרש"י דכן מורה הלשון מדלא קאמר בגרה ומתה לנ"א דקאמר לדבריו דרבה ורבה איירי בעמד בדין ובגרה ומתה ועלה קאי לכן קיצר בלשונו . או לאפוקי משיטת רש"י דאף לאביי גופיה קשה כך כמ"ש התוס' לעיל : בא"ד כגון עמדה בדין ובגרה ומתה . יש לדקדק דודאי לרבה שקיבל דממונא הוי בשאר קנסות להורים רק באונס לגבי אב להורים לבניו כתיב ונתן א"כ בעמדה בדין ובגרה הוי כמו שאר קנסות דמשעת העמדה בדין זכה להורים לבניו אף דלא מטי לידיה וכ"כ רש"י בהדיא אבל אביי דלא ס"ל ונתן וכל הקנסות שוין וגמרינן מוכיחש דהוי קנס לכל מילי א"כ מאי עדיפא עמדה בדין ובגרה משאר קנסות דלא מלי להורים ודאי לענין הודאה וקרבן שבועה אם נניח שיכול להורים אם תבע האב אנסת את בתי ועמד בדין ובגרה ומתה ועתה תובע כיון שהאב תובע שלא בא לידו מכח קנס יש סברא דהוי ממון להודאה וקרבן שבועה וה"נ בשאר קנסות אם נגנב לראובן והעמיד הגנב בדין ונתחייב ומת ראובן ותבעו היורש כיון שלא בא לידו מכח קנס הוי נמי כבגרה ומתה אבל הך דיכול להורים גופא קשה דבכל הקנסות ס"ל לאביי דאינו יכול להורים א"כ בבגרה ומתה נמי היאך יכול האב לירש ממנה וכיון דאעיקרא דדינא פירכא דאינו יכול לירש (ד) א"כ אף להודאה וקרבן שבועה לא הוי ממון ואפ"ל דנקשה עוד למה תירץ רבה בשעמדה בדין ובגרה כו' ופי' רש"י דכי היכי דפליג ר"ם בעמד בדין ומת וכו' הא ריהטא דמתניתין משמע טפי דדוקא בלא הספיק לגבות עד שמת הוא דפליג ר"ם למה נאמר דפליג בבגרה נמי . והיאך תליא זה בשיטיא דרבה [כיון דשיטיא דרבה יתכן בלא"ה] והול"ל כי איצטריך וכיחש שבגרה ועמדה בדין ומתה דהיינו לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה דבזה מודו רבנן ג"כ אלא ודאי בגרה ועמדה בדין ומתה הוי ודאי כמו שאר קנסות וכי היכי דלאביי בשאר קנסות לא מלי להורים ה"נ בהא לא יכול האב לירש ממנה והיינו משום דאותו שיורש ממנה לגביה הוי קנס פעם אחד קודם שעמד בדין משא"כ בעמד בדין ואח"כ בגרה א"כ לגבי דידה לא הוי קנס [כיון שבא לידה אחר שכבר עמד בדין] ויורש האב מכוחה שלא היה אלא קנס וק"ל . ומ"מ לרבה דסבירא ליה אף בשאר קנסות ממון הוי להורים לא הוי איצטריך לכך לומר שעמדה בדין ובגרה וכו' [רק בגרה ועמדה בדין] רק משיב לאביי אף מה שפשוט גם לך בפשיטות דהוי ממון להודאה ולהורים אפ"ה הורה וכיחש לפטורי מקרבן שבועה ודו"ק : לשיטת התוס' הומ"ל כי קאמר רבה ממון הוי באונס ופיתה ועמדה בדין ובגרה ומתה רק הוא דבר פשוט דהוי ממונא וזה ידע אביי בלא רבה וק"ל . ועיין לעיל סוף אלו נערות שיטת ר"י הלבן בשמעתין ותו לא מידי :

דף מג ע"א גמ' התם מדידיה מיתזנא אע"ג דלא תליא בהכי דהעדפה דמעשה ידיה לאביה אף שאינה מתפרנסת [דאינו חייב במזונות בתו] ומליאה דוקא תליא בהא כמ"ש רש"י בסמוך אבל מעשה ידיה מדאורייתא לאב [מ"מ אורחא דמלתא שהוא זן אותה כמ"ש התוס' בגיטין דף מ"ז ע"ב בד"ה ולביתך] : גמ' מתיב רב יוסף וכו' . לגירסת הקונטרס וכמ"ש התוס' לגירסת מאי למימרא יש לראות קצת מאי דוחקיה דלא מקשה כפשטיה כיון דמשני בשאינה ניזונת מן האחין אבל מן האב היתה ניזונית מה לו להקשות מדיוקא ליקשי ע"כ בעשתה אחר מיתת האב לעצמה [בניזונת] דא"כ להשמעינן

באור

שכון אין כאן : (א) מ"ש וכיחש אסמכתא בעלמא היינו למאי דמשני ליה: אי בשלא עמד בדין דאז כיון לא שייך יחוד בקנס פשיטא דפטור אבל למאי דקאמר השתא מאי לאו כשעמד בדין א"כ הא זה גופה מיפטר בהודאה אפילו עמד בדין לא נשמע רק מדכתיב וכיחש לפוטרו מקרבן שבועה כ"ש לענין הודאה דהא בהא תליא לשיטת התוס' וכן משמע לסדיא מדברי התוס' ע"ב בד"ה לא בשלא עמד בדין כו' וא"כ אי לאו וכיחש הוי שייך יחוד כלי דלא הוי דבר שלא בעולם ואף שהגאון כתב בסמוך ואף שבה"א כשעמד בדין עמד ולא עמד שוין כו' משמע דקושית התוספות מיחוד כלי שייך להקשות אף לס"ד היינו משום דמשמע הא דקאמר ת"ל וכיחש כו' יצאו אלו שהן קנס דלא פטר ליה רק משום דלא הוי דומיא דפקדון שהם ממון וע"ז שייך להקשות הא מיפטרי נמי משום דלא שייך יחוד כלי ואף דהא בהא תליא ול"ש יחוד כלי משום שהוא קנס מ"מ ליתנא לא משמע הכי וכה"ג נ"ל כדברי התוס' דלעיל כמה שהקשו אמה דקאמר ר"ש שאינו משלם ע"פ עצמו וא"ת הא הוי דבר שלא בעולם אף דאינו אלא משום דאינו משלם ע"פ עצמו ואי מודה מיפטר : (ב) לכאורה הוכרחו התוס' לכך דהא פשיטא מצד הסברא מגתון הורשה והודאה שוין רק עד השתא אף דרבה היה מקובל דממון הוא להורים לבניו מ"מ מיפטר מהודאה מוכיחש וא"כ אם נאמר גם השתא דמפטר בהודאה ותלוק מהורשה ע"כ מדכתיב וכחש דגלי קרא דמפטר מהודאה רק בפתוי גזרת הכתוב דפטור מקרבן שבועה אף דלא מפטר מהודאה כגון בעמד בדין ובגרה א"כ היקשי הוא גופיה מנ"ל דגלי נמי אפיתוי מגזירת הכתוב ע"כ דס"ל לתנא דברייתא דלא תליא בהכי ובכולהו חייב בהודאה . וכ"ה בפני יהושע : (ג) רצה בזה דא"כ דאין פטור קרבן שבועה תליא בפטור הודאה היאך קאמר לדבריהם דרבנן דפטור מטעם שאינו משלם : (ד) מ"ש א"כ אף להודאה

רבותא בעשתה אחר מיתת האב נמי לאחין דומיא דעשתה בחיי האב דמתני' היינו ניזונת [והוא קושית מהרש"א וע"ז לא שייך תירוץ הגמרא] וי"ל דא"כ ה"א דלמא לעולם אף בעשתה אחר מיתת האב לאחין [בניזונת] ומתני' לדיוקא איצטריך לאשמועי' דלפעמים עשתה אחר מיתת האב אינה לאחין [דהיינו באינה ניזונת] ואי קתני עשתה אחר מיתת האב ה"א לגופיה איצטריך ואף באינה ניזונת להכי קתני בחיי אב דהשתא לגופיה פשיטא [דמסתמא ניזונת משל אביה כמ"ש התוס' בגיטין (ה)] אע"כ לדיוקא איצטריך ודוחק. ולפירוש הר"ן לעיל במתני' דהרי הן קאי אקנס [לא אבושת ופגם] י"ל דיוקא דרב יוסף דע"כ לדיוקא איצטריך דלגופא ליתני בו"פ וק"ל: ברש"י בד"ה אימא בפיתוי הבת כו'. דהא מיתזני מנייהו כו'. לעיל בד"ה בת הניזונת כתבו התוס' מדרבנן מיבעיא מדתלי טעמא במזונות כו' והך קושיא אקרא קאי דאימא דמיעוטא דאותם לא קאי אמעשה ידיה דהא מיתזנא וכו' ומדאורייתא לא מיתזנא מינייהו רק מתנאי כתובה מדרבנן וי"ל דלעיל באיבעיא נמי נקיט או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא אע"ג דלא תליא במזונות ופי' מדידיה מיתזנא שאינו חייב במזונותיה [ואעפ"כ זן אותה מדידי' דכן אורחא דמלתא כמ"ש תוס' גיטין] וה"נ מינייהו מיתזנא ר"ל דמדאורייתא אינן חייבין במזונותיה [ואפ"ה מן הסתם הן זנין אותה]: בתד"ה בת הניזונת כו' בע"כ וכו' מדעתם וכו' שלהן טפי וכו' מדעתם כל"ל. ואין להקשות דמאי קושיא נפרש האיבעיא לקמן ניזונת או הניזונת בהיפך וכסברא דהכא דהאיבעיא לקמן הוא היולי שיבא נורה זו כמו זו י"ל מפשיטות האיבעיא נסתרה ע"ש: בתד"ה עשו וכו' עד שיבגרו וכו'. ורש"י נקיט י"ב חדש וע"ש: בא"ד אין אלמנה דוחה וכו'. הלא שניהן ניזונין בשוה היכא שהנכסים מועטין ואין כאן בנים או מרובין דאין שייך מועט באלמנה ופעמים וכו' ועיין: בתד"ה לא גרסי' כי טוב לו ובספרי לא כו'. והוא על (דאי') [דברים. כל"ל] שנכתב בו הפסוק הלזה [ר"ל דבספרי לא דרים כלל זה הדרש אלא בת"כ והוא ספרא בפרשת בשר מייתי וכו': ע"ב גמ' הלכתא כוותיה דרב וכו'. ואף דרב מייתי קרא ומדאורייתא מודה רב ששת דהוי לעצמה מ"מ משמע מדרבנן נמי קאמר מדקאמר בת הניזונת וכו': בתד"ה שפעה וכו' תיקשי מהך ברייתא לרב וכו'. אע"ג דבלא"ה פליג רב אהך ברייתא דרב מוקי לקרא במעשה ידיה דא"ל שמפרש חבלות גדולות שיש בהן הפסד מעשה ידיה דא"כ מאי וכן תני רבי חנינא אע"כ משמע להתלמודא שר"ל חבלות קטנות דאל"כ הו"ל במעשה ידיה הכתוב מדבר ועוד [דאי בחבלות גדולות] א"כ גם התוספות לא מקשי מידי וצ"ל דמ"מ לא משמע דפליג בהא אברייתא דפצעה בפניה לאב: בא"ד דבפחות דעד הנערות וכו'. דברי התוספות בב"ק אינם מדוקדקין כלל בזה כמ"ש בוגרות וכו'. כדאיתא לעיל יכול ימכור את בתו כשהיא נערה אמרת מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא ימכור וק"ל: בתד"ה טעמא וכו'. ולפירוש ריב"ן אין להקשות דלמא לעולם ס"ל כרשב"ג דבג' פעמים הוי חזקה ואף דהו"מ למיתני השיאה שנית מ"מ לא רצה למינקט בדרך פורעניות דאין זה כלום לפירוש ריב"ן: וקשה דהו"ל לידוק מרישא טעמא דאירסה ונתארמלה אחר אירסה וגירשה הא אירסה ונתארמלה תו לא מצי למיתני אפילו השיאה הראשון. דזה אינו קושיא דרצה לאשמועינן ב' גווני. ועוד דרצה להשמיענו דבין אלמנה או גרושה מן האירוסין יש לה כתובה אבל אחר דנקיט ב' גווני למה תנא אח"כ עוד בשירוגין גרושה ואלמנה אחרי שהשמיענו בזאת האשה גירשה ליתני אח"כ נתארמלה נתארמלה וכו' ודו"ק: בתד"ה ומיגבא וכו'. אף שרש"י מקשרו מ"מ לפי סברת שני צדדי האיבעיא מתוקמי האיבעיא בל"ז נמי וכן באירוסין נמי: ומיהו רש"י כתב באחד זה ואחד זה מן הנשואין דהיא גופה מחלה ולא מפרש טעמא דעד שעת כתיבה דהוי מלוה בשטר לא טרפה ודוחק לומר דהיא גופא מחלה משעת אירוסין שלא תטרוף וכו' ודוק. ונלע"ד דמחלה מ"מ מתיב רבא שפיר במה דתלי במן האירוסין לבד דא"כ אינה יכולה למחול אח"כ כיון שזכה בהן משעת אירוסין וא"כ אף דבגרה אח"כ יהיה של אב לזה משני משעת כתיבה וכו' ולא תקינו ליה רבנן שיזכה משעת אירוסין אלא כשהכתיבה ברשותו דהיינו שאינה מוחלת כגון שעדיין נערה שאין מחילתה מחילה אבל כשהכתיבה אינה ברשותו זכייה דמן האירוסין לאו כלום דיכולה למחול דלא זכו ליה משעת אירוסין שלא תהא יכולה למחול אלא יכולה למחול ולכן בעינן הכתיבה ברשותו ודו"ק: בא"ד לא תקינו רבנן וכו'. מבואר בהאשר"י דתקנתא דרבנן בעלמא היא ומה שזוכה בו [אף דכל שבח נעורים לאביה מדאורייתא] כיון דאין הגבייה ברשותו כו':

דף מד ע"א

גמ' מדלא כתב תוספת כו'. אחולי אחלתי' לשיעבודא קמא. פירוש אם תרצה לגבות דמי שטר שני דאין פירושו כביטל שני את הראשון דפירש"י נמי דאחיל לשיעבודא: גמ' ביטל שני את הראשון. אין להקשות מהא דכותבין שטר למוכר אף שאין לוקח עמו דלמא עשה כדי שיבטל השני את הראשון שנתן לו שטר מקודם על שדה זו לבטל שיעבוד הראשון ויחזיר לו פירות שאכל וכ"ש למ"ש הר"ן וז"ל וה"ה דאיכא בינייהו אם כתב לו תחלה שדה שלם ואח"כ חצי שדה כו' [א"כ ה"נ ניחוש דלמא יכתוב בשטר שני חצי שדה הראשון] דאין זה קושיא דהכא איירי דוקא ביוצאין ב' שטרות מיד הלוקח או המקבל וכן משמעות לשון הטור סי' ר"מ: ובהא דאין כותבין שטר ללוקח עד שיהא מוכר עמו על הקושיא פשיטא נאמרו בו הרבה תירוצים עי' סי' רל"ח בסמ"ע ונ"ל שר"ל אף שידעי' בודאי שמכר לו השדה בכל אופן המועיל ובא אח"כ הלוקח שיכתבו לו שטר אין כותבין דשמא כתב לו מקודם שטר ועכשיו פוסל שני את הראשון ונ"מ לטובת הלוקח לעסקא (ו) ודו"ק: גמ' דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספות כתביה. ודינו כמו הכא בכתובות אי בעי גם הדקל גובה מזמן שני ואם לא חפץ בדקל גובה מזמן ראשון. ועיין בהאשר"י באורך דמשמע ליה לתוספות כתבי' ושניהם קיימין ומ"מ בשטר הראשון גובה מזמן הראשון והדקל מזמן שני. והחילוק דבכתובות שדרך העולם כשמוסיפין על עיקר כתובה שכותבין והוסיף לה כך וכך והשתא לא עביד לה הכי אלא כתב לה ב' כתובות סתם ולא הזכיר באחרונה לשון תוספות כמנהג העולם מוכחא מלתא דלא נתכוין להוסיף על הראשונה אלא שאם תרצה לזכות בשני' תבטל הראשונה אבל במכר שאין דרך המוכרים ב' דברים לכתוב בשטר שני ואוסיפית לך דבר זה על המכירה הראשונה סתמא דמלתא אנו אומרים שלא ביטל שני את הראשון אלא השני לתוספת דקל נכתב והשטר הראשון קיים והדקל יגבה בשטר השני עכ"ל. לפי"ז השתא לר"ה ד' דינין. ב' כתובות שוין וכן ב' שטרות על שדה אחת במכירה או מתנה שוין ביטל שני את הראשון לגמרי והיינו דר"נ. בכתובות אי כתב בשנייה ואוסיפית לך על כו'. ובמכר ובמתנה אם הוסיף לו מידי אף שלא כתב ואוסיפית לך שניהם קיימין וגובה מזמן ראשון והתוס' מזמן שני והיינו דר"פ ומודה ר"נ וכו'. ובכתובות אם בשני' תוס' ולא כתב ביה לביאית ואוסיפית אי בעי בהא גביה כו' והיינו דאידך דר"ה: גמ' משום דינא דבע"ח וכו'. דסתם שטר מתנה אינה באחריות אם לא שפירש וסתם מכירה באחריות אף שלא פי' דאחריות ט"ס הוא: במשנה דרך פלפול. נ"ל בבא אחרונה הורתה ולידתה בקדושה השמיענו מכח המציעתא דאי ס"ד אין לה מאה כסף לאשמועינן תחת מציעתא הך אחרונה והוי יודעין מציעתא במכ"ש דאין לה מאה כסף וכ"ת דה"א שאין בה סקילה ג"כ באותו ה"א לאשמועינן ברישא רבותא אף הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה: אבל אמציעתא

אין להקשות למה לי הא ידעי' ממילא דאי ס"ד אין בה כלל לאשמועינן ברישא רבותא ולא כבת ישראל לכל דבריה לאשמועינן בסיפא רבותא די"ל דה"א בהיפך יש לה מאה סלעים אבל אין בה סקילה כיון דלא מצי לקיימה וסקלוה על פתח בית אביה (ז) ודו"ק: בתד"ה משום דינא דבר מצרא וכו' ולגיע כו'. אבל בראשון במתנה ושני במכר אין צריך להלגיע דלו יהיה מתנה הא חייב עצמו באחריות לאח"כ. אבל האשר"י כתב דראשון במתנה ושני במכר ויראה האחרון ולא הראשון. והנה ודאי לאחריות על נכסי הנותן פשיטא דמהני אף כשירצה שתיקן רק כשיטרוף לקוחות דבהא איירי כיון שבע"ח בא וטורף שדה המקבל הוה ע"כ אין להנותן בני חורין [וא"כ כשטורף הבע"ח מהמקבל] חוזר המקבל על הלקוחות של הנותן ואז [צריך להלגיע דאל"כ] יאמרו הלקוחות ערמה הוא ובשעת המתנה לא קיבל אחריות רק אח"כ עשה קנוניא כדי לטרוף לקוחות לא שיגבה הנותן דאילו כן היה כותב לו אחריות בשעת נתינה ולמה יהיה ותרן עתה לקבל אחריות על נכסיו (ח) ודו"ק: בתד"ה אימור אחולי אחלה לשיעבודא. בההוא דראשון במתנה שני במכר לא הקשו דלמה לא הייתי אומר ביטל שני את הראשון די"ל ודאי לאורועי שהדי ולשלומי פירי לטעמא משום אורועי אודי ואפילו למ"ד אחולי יש נ"מ לענין בר מצרא דאם הראשון במתנה אף אם ירצה שטרו השני בב"ד מ"מ לית ביה משום דינא דבר מצרא כיון דאמת מתנה היתה אבל כאן הקשו מאי אחלה שייך כיון דשניהם במתנה על מה מחל מאי שנא השני מן הראשון דלעסקא לעולם המקבל משלם ולפירי לעולם אינו משלם. והוי מצי למימר כגון שנתן הנותן השדה לאחר בין זמן הראשון לזמן שני רק ע"ז לא הו"ל לישנא דאחליה לשיעבודא רק מחל הכל. או המ"ל כגון שאכל הנותן הפירי בין זמן הראשון לשני [וכ"ה בתוס' ישנים]: בא"ד קנה הנותן שדה אצל שדה שניתן. אפשר וה"ה אחר וי"ל דאחר מה מכר או נתן לראשון שטרו כל זכות וכו' ואם הנותן היה יכול לסלקו גם זה הבא מכוחו עתה יכול לסלקו בזמן שטר המתנה השני דאז מחל ליה אם בזמן ההוא לא היה יכול הנותן לסלקו [באופן דלא שייך דינא דבר מצרא] גם זה אינו יכול לסלקו וא"כ אף אם לא ביטל השני את הראשון לא היה יכול לסלקו ולא תליא בכח השטר השני ואם הוא היה יכול לסלקו כיון דמחלתו לא היה רק לגבי נותן שיהיה כאלו שלו עדיין עד היום הזה והיום נתנו לו [וא"כ מה מכר וכו'] וק"ל: בתד"ה איכא בינייהו אורועי שהדי תימה גדולה וכו'. דאין לומר כיון שהמוכר והלוקח מעידין שהשטר ראשון שקר הוא נפסלין ע"פ ב' עדים דעדותן המוכר כדי שישלם לו פירות שאכל הלוקח בין זמן הראשון לזמן שני דאם יאמר שהעדים אמת הוא מפסיד והלוקח נוגע משום עסקא אומר שהראשונים העידו שקר: בא"ד א"כ לפסול חתימתן כו'. לפירוש הראשון אף שאנו יודעין בודאי שאותו שטר חתמו העדים האלה וגם העדים מעידין על כך אפ"ה פסול לגבי המקבל או הלוקח כיון דלפי דבריו העדים רשעים הן ולפי האי נמי חתימתן הוא דפסול משום דאמרי' הוא זייף אבל אם העדים הללו מעידין לו בע"פ או שאנו יודעין שחתמו לו שטר אחר כשר: בתד"ה והלכתא כו' ופליגא אדר"נ וכו'. ומשום דכתב ביה ואוסיף לה על מה דתקין רבנן לא יהיה גרע: בא"ד דליכא שטר וכו' והוא בידו עדיין. דלענין מה הניחו בידו אם ביטלו לגמרי: וקצת י"ל ברש"י לעיל דמפרש נמי ומיגבא מאימת גביא כו' אי משעת נישואין מטעם מחלה כו' [וכדכתב בד"ה אחד זה ואחד זה מן הנשואין] וכדי שלא תקשה דאף שמחלה למה תגבה זה וזה מן הנשואין וביטל הראשון לגמרי נימא כמו לר"נ אם הרצה מנה ומאתים לבד תגבה מן האירוסין כמו אוסיף ביה דיקלא [כקושית התוס'] לזה כתב [בד"ה ומיגבא כו'] דמסברא י"ל בכתובה דמחלה לשיעבודא קמא לגמרי כיון דנעשה מלוה בשטר ועד הנה היתה מלוה ע"פ [וכעין תירוץ התוספות הכא] והוא דחיק [להיות זה כוונת רש"י]: בא"ד ואע"ג דאיכא לאוכוחי ממלתא דר"א בר"ש ורבנן וכו'. מיהו יש לאוקמי בדכתב ומכח ר"נ הוכיחו דאיירי בדלא כתב א"כ היתה הפשיטות מן האמור מינה כתבו דה"נ מימרא הוא: בסה"ד דס"ד הואיל ומנה מאתים שלו וכו'. דחי' בעלמא היא שהגמרא לא רצה לפשוט מזה אבל לקושטא דמלתא דארוסה אית לה כתובה בברייתא כפשטה בדלא כתב לה ולהכי מקשה רבא מינה לעיל דרחוק לומר לאו מן האירוסין זכה בגוף הכתובה והך ברייתא איירי לענין התוס' ומנה ומאתים באמת של אב. ואפ"ל עוד דדוקא למאי דארוסה אין לה כתובה דחיוב מנה ומאתים הוא ע"י הכתיבה שכתב לה איכא מקום קצת לומר דה"א תוספת נמי בבא ע"י כתיבה אבל שבא ע"י הכתיבה אבל לפי האמת דקי"ל ארוסה יש לה כתובה בלא כתיבה אזלת התוספ' שכתב לה במתנה שיהיה של אב כיון דהר' וק' של אב מתקנתא דרבנן [אף בלא כתב לה] וכ"ש דלישנא דמן האירוסין זכה בהן דקאמרי רבה ורב יוסף משמע נמי בלא כתיבה רק מן האירוסין שנתחייב לה כתובה מן האירוסין ודו"ק: ע"ב גמ' לרבות יתומה לקנס. ואף דמפתה מדעתה עבדה ומחלה לקנס כדלעיל לאביה פשיטא מדקא יהיב מפתה דאי ס"ד לעצמה וכו' מ"מ נ"מ לאונס דגמרי מהדדי או מפתה קטנה דלא מצי למחול כדלעיל ולרבנן דקטנה יש לה קנס ולמאי דמשני בבא עליה ואח"כ נתגיירה ניחא כפשטיה דבשעת החיוב היה של אב ובמתני' לא הספיקה וכו' הרי הן של עצמה: גמ' ולא בתולת גרים אא"ב וכו'. אין להקשות מאי דייק דלמא לעולם יתומה פטור וכיון דמלאבי הנערה שמעינן דבת גרים שהורתה שלא בקדושה פטור ע"כ אתיא מיעוטא דבתולת ישראל ולא בת גרים אף שהורתה ולידתה בקדושה וכגבי חלילה דבכי הא מיחייב וכה"ג קשה נמי בתוס' סוף ד"ה א"כ בישראל וכו' דלמא אכתי לעולם הכל אף הורתה ולידתה שלא בקדושה ובישראל לקנס [אפילו הורתה ולידתה בקדושה] דמבתולת ישראל לא הוי ממעטינן רק הורתה שלא בקדושה וי"ל כיון דהורתה ישראלי' מעליותא היא ליכא למעוטי מבישראל כל כמה דמצינו למידרשא לדרשא אחריתא דזה בעצמו טעם לקושית התוספות אימא למעוטי הורתה שלא בקדושה לחלילה ולידתה וכו' משום דטפי מסתבר לאוקמי בהכי דאין סברא למעוטי הורתה ולידתה בקדושה כיון דישראל מעליא הוא והכא הא מצינו למדרש כדדרשינן השתא באמת [דבישראל ממעט הורתה שלא בקדושה מסקילה] ולאבי הנערה ולא לעצמה [כפירוש רש"י בד"ה מאן יתמה] וק"ל: ברש"י בד"ה מאן וכו' משמע מריבויא אלא דבין היא ובין אביה וכו'. מבואר לעיל בתוס' סוף אלו נערות בד"ה אין לי אלא אביה ע"ש: בתד"ה בד"ה ואימא וכו' מבישראל אפילו הורתה ולידתה בקדושה וכו'. וה"ה דאפילו אמו מישראל נמי שיהיה אביו ואמו מישראל וכדמסיימי נמי בתירוצם רק לא נחתו אלא להקשות דלא נתמעט בישראל הורתה ולידתה בקדושה וגבי חלילה ממעטינן מבישראל: בא"ד מקרב אחיך ידעי' וכו' הורתה ולידתה בקדושה וכו' ואפילו בהא לא סגי עד שיהא אביו מישראל רק לא נחתו לזה: בא"ד בני גרים כיון שהורתן ולידתן בקדושה וכו'. דאין לומר דלמא לגרים שהורתן שלא בקדושה דלא נפקא מבקרב אחיך דלאו ישראל מעליא הוא דלא שייך חלילה לגביה כיון שהורתן שלא בקדושה [והוי כקטן שנולד] ופשוט: ברש"י בד"ה א"כ כו' ואע"ג דלגבי מיתה כתיב מ"מ נמרי' וכו' ואע"ג דתחלת דברי פירושו של רש"י הוא דנימא אהני שלא ישלם כו' ש"מ אע"ג דבישראל לגבי מיתה כתיב א"כ מי הצריכו לזה דוקא

באור

להודאה וקרבן שבועה לא הוי ממון קצת נראין כמיותר דהא לא משכחת לה כלל כיון דלא מצי לירש: (ה) ואף דלקמן משמע מדבריו דאורחא דמלתא דגם כאחין זנין אותה אף שאינן חייבין אולי יש לחלק: (ו) כ"ז מספיק על הס"ע דנקיט אין כותבין למאי דפסקינן אורועי סהדי אבל המתנה אינה מתורצת לכך מ"ד משום אחולי אחיל. גם הא בל"ז אסור לאחר שטר מכירה ואפילו בלא אחריות מטעמים המבוארים בס"ע: (ז) ואף מפורש בסיפא דאף באין לה אב או פתח בית אב אפ"ה בסקילה דאינו אלא למצוה. מ"מ בהוה הייתי אומר דאם יש לה איזה ריבוי קאי אמסתבר דהיינו מאה סלע לא לסקילה כיון דאין לה נמי לב: (ח) אינו מובן

נסברת המקשה ואימא לרבות הורתה ולידתה שלא בקדושה משום דמסתבר דומתה לגמרי קמרבה לענין מיתה וגלי לן דבישראל לאו דוקא לענין מיתה א"כ למאי דלית לן לאוקמי בישראל אמיתה דהכל בסקילה א"כ נימא דאתיא לממון וקושית הרשב"א אבל לקושטא דומתה אתיא ללידתה בקדושה אבל הורתה ולידתה שלא בקדושה איתמעט מבישראל א"כ מנ"ל למילף ממון ממיתה דבישראל לא אייתר לממון רק אתיא לגופא למיתה וממון יליף מניה ודלמא לא גמרינן ולהכי איצטריך לפי האמת בתולת ישראל [לזה הוצרכו לראיה]. ועוד י"ל דלמאי דלא אסיק הרשב"א אדעתיה דמלקות ומאה כסף מבתולת ישראל שמעינן א"כ מבואר ודאי דילפינן ממון ממיתה מדפריך אי הכי מילקי נמי נלקי וכו' ומשני למיתה נתרבתה וכו' ועדיין אימא מלקי נלקי ומאה כסף לשלם דומתה איצטריך לרבויי למיתה משום דנתמעט מבישראל דכתיב גבי מיתה אבל ממלקות ותשלומין לא נתמעט מעולם [דומתה לאו מיעוטא הוא לקנס רק דאין הריבוי דומתה אלא למיתה ולקנס לא נתרבתה ואפילו הורתה ולידתה שלא בקדושה לא נתמעט מקנס] אלא ע"כ משום דילפינן מבישראל דכתיב גבי מיתה ולהכי מקשה הרשב"א שפיר אבל עתה דנתמעט מבתולת ישראל א"כ קאמר שפיר למיתה נתרבתה להוציא ממיעוטא דבישראל ולא לקנס להוציא ממיעוט דבתולת ישראל מעתה יש לומר דלא ילפי זה מזה לזה כתבו דהא לקמן בסמוך וכו': ואילולי דבריהם לא היה נראה זה לקושיא [דלמה לן בתולת ישראל כו'] דכיון דבמיתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה לא נתמעט מבישראל דומתה גלי לן פירוש דבישראל א"כ אף שנלמוד קנס ממיתה מ"מ היאך נלמוד מניה יותר מבמיתה גופיה דהיינו למעט קנס אף לידתה בקדושה ובמיתה גופיה היתה בסקילה דהא בישראל לא קאי אקנס רק אמיתה אלא דילפינן קנס ממיתה ולהכי איצטריך בתולת ישראל למעט אף הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה אף דחייבת סקילה אפ"ה פטור מקנס. אך תוס' נראה להו כיון דבישראל משמע דצריך הורתה ולידתה בקדושה ונתמעט מניה הורתה שלא בקדושה נשאר המיעוט הזה לגבי קנס ומתה למיתה איתרבי אבל משמעות בישראל נשארת: בתוס' ד"ה המוציא וכו' דבגיורת פחותה מבת ג' וכו'. לענין אונס ומפתה דלא כתיב בהו ישראל ואף הורתה ולידתה שלא בקדושה איתא בקנס: בא"ד ודריש אשר לא אורשה וכו' ה"נ דריש לאבי הנערה כו'. לא כתבו בקצרה דסובר קנסה לעצמה וא"כ לאביה לאו דוקא לדידיה. ואפשר שלא תימא דלמא שאני התם דכתיב אשר לא אורשה ודריש אשר לא אורשה לאביה וכו' לז"א דה"נ יש לדרוש כן וכו' או משום ריה"ג כתבו דכי היכי דדריש מאשר לא אורשה כו' וע"כ תאמר שנצרך לכך דאם מלאבי הנערה כפשטיה [דלכך פטר ריה"ג התם משום דלאבי הנערה דוקא ואם אורשה איננה לאביה ממילא דלית לה כלל] הקשי דריה"ג אדריה"ג בלא ר"י בר חנינא [דהתם קאמר ריה"ג דאורשה לית לה כלל משום דלא אורשה דוקא לאביה והיכא דלאו לאביה פטור מלאבי הנערה והכא קאמר לרבות יתומה לקנס דברי ריה"ג אע"כ דדוקא לריב"ח דס"ל דכי היכי דדריש כו' וכמ"ש לקמן בסמוך] ודו"ק: בא"ד והכי גריס ר"ח וכן במכילתא וכו'. הוצרכו לזה דלא ניחא להו לומר משום דדריש ממקרא מסתברא דלא פליג שום תנא וכדדייק רבא בברייתא דאמי משום דלפירש"י דקרא לא אתיא רק לרבות שיכולה לעכב היכא שאינה ברשות האב וכגון בגרה א"כ או יתומה כמ"ש רש"י דרבויא לא אתיא לכך [דאפשר דקאי אבוגרת] רק נקיט יתומה דבל"ז משמע ליה לכך תנא דיתומה יש לה קנס וא"כ דלמא ר"ע היא [לז"א ה"ג ר"ח כו' דברי ריה"ג]: בא"ד מריה"ג אריה"ג לר"י ב"ח כו'. אבל בלא ריב"ח אין להקשות מריה"ג דמחייב יתומה אף דכתיב לאבי הנערה ודריש לאבי הנערה הא אין לה אב לעצמה דבנערה שנתארסה ונתגרשה פוטר ולא דריש נמי אשר לא אורשה לאביה הא אורשה לעצמה דיש לחלק בין דרש זה לדרש זה אבל לריב"ח דס"ל דה"נ יש לדרוש כן פריך. ויש לראות למה כתבו מריה"ג אריה"ג לריב"ח ולא כפשוטו לריב"ח דאמר לריה"ג פטור הא אמר ריה"ג גבי אונס ופיתוי חייב י"ל דבאמת ה"נ קאמרי וק"ל: בתד"ה בתולת ישראל וכו' וא"ת כו' מדממעט דוקא בת גרים. הא מהמעט בלא"ה אפילו בת ישראל דכותיה מלאבי הנערה אע"כ ראינו דמלאבי הנערה אין למעט יתומה א"כ ה"נ לאבי הנערה דכתיב באונס ומפתה לא היינו ממעטין יתומה וא"כ ל"ל ריבויא דאם מאן: בא"ד ולא היה סברא לומר דלא איצטריך קרא אלא לדיוקא כו'. א"ל אם נניח שהיה סברא לומר דאיצטריך קרא לדיוקא כ"ש דהקושיא מעיקרא ליתא דאיצטריך ימאן לרבות יתומה באונס ומפותה שלא תמעט מלאבי וה"נ במוש"ר אי לאו דהשמיענו קרא לדיוקא הא יתומה יש לה קנס הוי ממעטינן נמי מלאבי הנערה דז"א דתקשה בלאו הכי מ"מ אבל השתא דמרבינן יתומה לית לן למעוטי מלאבי הנערה כו' הא אדרבה מדאיצטריך באונס ומפתה ריבוי שלא נמעט מלאבי הנערה אם כן גבי מוציא שם רע נמי ממעטינן מלאבי הנערה בת גרים ולמה לי בתולת ישראל. וכן מ"ש ולא היה סברא לומר לדיוקא כו' (ח) אף אם היה סברא מ"מ לא היינו יודעין יתומה באונס ומפותה כיון דממועט מלאבי וליכא שום ריבוי. אבל כ"ז ליתא דכיון דכל זה הקושיא והתירוץ ליתא לפ"ה רק למאי דמפרשים רבויא דימאן אתיא ליתומה ואפ"ה מקשה בגמרא מאונס ע"כ משום דילפינן מוש"ר מאונס ומפתה דרבי' קרא התם וגלי לן ע"י רבויא דלא ממועט מלאבי הנערה בשום מקום והשתא הקושיא והתירוץ מבוארין בפשיטות וק"ל: בתד"ה הא לא"ה וכו' היינו משום דכיון דלא כתיב ה' ביטל וכו'. אפשר שלא נתכוונו לדבר מה בסיום הך מלתא [מה שהוצרכו לטעם והיינו כו' ביטל כו'] רק כיון שהקושיא הוא היאך אתה אומר נער חסר משמע קטנה כו' לכך פירשו היטב ומ"מ נראה כמיותר דמה צורך בזה ודוחק לומר דבפשטא דשמעתין ה"א דה' הראשונה דהנערה משמע ליה הידוע גדולה אין כו' דהכי מסתברא טפי מה' אחרונה ולפי"ז לא היה מקום לפרש המתקיף כפירושו דהתם נמי כתיב והוציאו את הנער לכן פירשו שהיינו משום ה' אחרונה והיאך מורה בה' אחרונה קטנה נ"א ביטל משמעות וכו' והשתא פריך שפיר אך זה דוחק דלישנא דנערה מלא לא משמע כן. עי"ל דבשמעתין י"ל נערה בה' משמע דוקא גדולה ובלא"ה יל"פ גדולה או קטנה פעם כך ופעם כך סובל הכל כמו מלת בתולה ומקשה אף בלא נערה לא היה כאן מקום לטעות לפרש קטנה כיון דאיירי בבת עונשין ולפי"ז לא היה מקום לפרש כפירוש ר"י נ"א דכוונת ר"ל דנער בלא ה' ביטל משמעות של נערה ואין לפרש כלל גדולה לבדה דחסרון ה' אחרונה מורה על ביטול משמעות התיבה של נערה דמשמע גדולה לבד ומורה שנער חסר לעולם אין פירושו גדולה דוקא ולזה מתקיף הא ע"כ האי נער חסר פירושו גדולה דוקא א"כ ראינו שאין החסרון ה' מורה על ביטול משמעות דנערה וק"ל: מדיבור זה משמע דוהשתא א"ש דלעיל בד"ה א"כ אינו מדברי ר"י או רק לרווחא דמלתא כתבו וכמ"ש בח"ש. ונראה דוהשתא א"ש דלעיל אזלא לפירושם כפי מה שהבינו כפשטא לעיל ס"פ אלו נערות בד"ה הא לא"ה אפי' קטנה כו' ע"ש וק"ל ולפי שטתם דהתם כתבו דוהשתא א"ש: בתד"ה הא כל מקום וכו'. לכאורה קשה לר"מ לא לכתוב ולו תהיה לאשה גם הנערה אלא יהיה בכל מקום נער חסר והיינו יודעין דנער גדולה משמע דבמוציא ש"ר כתיב נער ע"כ פירושו גדולה דהא לרבנן אי לאו הבנין אב דנערה מלא שבא ללמד על הכלל דנער אפילו קטנה במשמע הוה אמינא גדולה אין קטנה לא ודו"ק:

דף מה ע"א גמ' אמר רבא מוציא ש"ר קאמרת כו' דהא וכו'. קשה היאך הבין רבא [דעת המקשן] למה הקשה מברייתא אחריתא יקשה מרישא לסיפא בהך ברייתא גופה אלא משום דס"ל חילוק בין איסתני דינא לאיסתני גופא א"כ מה השיב לו דהא נכנסה לחופה כו' אי משום דרישא איכא לאוקמי במוציא ש"ר הא השתא נמי מקשה ליה ממוציא ש"ר ולפירוש ר"ש ניחא: ברש"י בד"ה ראו גידולים שגידלתם כלומר וכו'. עשה כלומר על כלומר שבגמ' שלא תימא גם שבאו לה עדים בבית אביה שייך נמי טעם זה ראו גידולים וכו' [לכך פי' כלומר מבית זה יצאת הנבלה] כן נ"ל: בתד"ה אמר רבא וכו' ל"ג בעלמא וכו'. מיהו רש"י גריס לה ומפרש בעלמא בלא בגרה (ט): בא"ד וכיון דקאי במליעתא כו'. ואין להקשות יסדר בהיפך דסדר דקרא נקיט ראשונה שבאו לה עדים בבית חמיה דהיינו מוציא ש"ר א"כ במאורסה שזינתה ובאו לה עדים בבית אביה את"כ סרחה ולבסוף בגרה דלא כתוב מפורש בתורה ואין להקשות כלל לפירוש ר"ש דליתני באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית חמיה בסקילה על פתח שער העיר ע"י מוש"ר דג' מדות במיתת נערה המאורסה שזינתה באירוסין קתני: בתד"ה תנאי כו' ליכא אלא שינוי דינא. דמה שפירש"י שנשתנה גופן לא נשתנה קרבנם הוא בלא טעם: בא"ד ליכא לפלוגי בין איסתני דינא כו' לפום ריהטא קשה א"כ קשיא רישא לסיפא בברייתא דשילא גופיה בג' מדות דברישא אע"ג דאיסתני דינא לא איסתני קטלא ובסיפא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא וא"כ בהך תנאי דמייתי דאף רבנן דס"ל איסתני דינא לא איסתני קטלא דלמא מ"מ לא סברי כאידך ברייתא דאסתני גופא לא אסתני קטלא. וזה לומר שתוספות כתבו תי' זה לפירוש ר"ש ואיירי רישא במוציא ש"ר דלא הוי איסתני דינא דאילו זנאי השתא נמי בסקילה. ועוד דלמ"ד מוציא ש"ר דוקא בשבעל [גם במוציא שם רע] איסתני דינא דזנאי לאחר שנבעלה ודאי בחנק ועוד דא"כ הו"מ למיפלג בדידה באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא הוצאת שם רע בחנק דכיון דאיסתני דינא כו' ולעיל כתבו לפירוש ר"ש דא"ש וכו' ועוד דמשמעות לשונם דכתבו דלא מפליג לעיל בין איסתני גופא לאיסתני דינא אלא לרבא וכו' דכ"ז לפירוש רש"י אבל לר"ש מודה רבא דלא אמרי' איסתני דינא וכו' בשום מקום וחידוש הוא מלתא אחריתא כלל: אבל ביאור דבריהם דודאי [למאן דאית ליה איסתני כו'] במוציא ש"ר באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה דנידון בסקילה חידוש הוא שחידשה תורה דאע"ג דאיסתני דינא לא איסתני קטלא וכמ"ש דלמא כי חדית רחמנא היכא דלא איסתני גופא וכו' ולכן ברייתא דשילא אף דס"ל איסתני גופא איסתני קטלא וה"ה איסתני דינא איסתני קטלא ובאו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא שם רע נידון בחנק מ"מ במוציא ש"ר חדית רחמנא דלא אמרי' הואיל ואיסתני דינא כו' ואידך ברייתא ס"ל דמסברא לא אמרי' הואיל ואיסתני גופא כו' וכ"ש דלא אמרי' איסתני דינא כו' ולהכי מייתי שפיר תנאי דמאן דס"ל לא אמרי' איסתני דינא כו' ה"נ לא אמרי' איסתני גופא ואתיא כאידך ברייתא בסרחה ולבסוף בגרה בסקילה דברייתא דשילא ס"ל דאמרי' איסתני גופא מסברא וה"נ איסתני דינא איסתני קטלא רק במוציא ש"ר חידוש וכו' והא דמפליג לעיל בין איסתני דינא לגופא כו' היינו לרבא דס"ל מסברא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא אף לאידך ברייתא והא דתני במוציא ש"ר איסתני גופא לא איסתני קטלא טעמא משום דחידוש הוא ולזה הקשה כיון דמסברא סבירא לך איסתני גופא איסתני קטלא מחידוש דמוציא ש"ר לא מצי למילף איסתני גופא דנוקי החידוש בפחות שבכל דהיינו איסתני דינא לא איסתני קטלא כיון דמסברא איסתני גופא איסתני קטלא וה"נ איסתני דינא איסתני קטלא ונוקי החידוש שכנגד הסברא דהיינו דלא אמרי' איסתני קטלא דוקא באיסתני דינא ומנ"ל לאידך ברייתא דלא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא אע"כ מסברא ס"ל דלא אמרי' איסתני גופא איסתני קטלא לא דחידוש הוא ממילא ליכא חידוש כלל לדידיה במוציא ש"ר דהא לא אמרי' מסברא איסתני גופא איסתני קטלא כ"ש דלא אמרי' איסתני דינא וכו' והא דשילא ס"ל דאמרי' מסברא איסתני גופא איסתני קטלא וה"ה איסתני דינא וכו' רק במוציא ש"ר חדית רחמנא דלא אמרי' איסתני דינא וכו' אבל איסתני גופא נשאר בסברא החיצונה דאמרי' איסתני גופא איסתני קטלא לכן סרחה ולבסוף בגרה נידון כדהשתא בחנק ואפילו במוציא ש"ר דלא מצי למילף מחידושא דמוציא ש"ר דכי חדית רחמנא וכו' וק"ל: והשתא כל הדוחקים שהיו בסברת רבא וכמ"ש התוס' לעיל נסתרו לפי האמת חוץ מזו דלרבא היה קשה בבבא ראשונה דאיירי במוציא ש"ר הו"ל למיתני אפילו איסתני גופא לא איסתני קטלא ובבבא ג' דאיירי בלא הוצאת ש"ר הו"ל למיתני אפילו איסתני דינא איסתני קטלא אבל לפי האמת לא קשה מרישא אבל בסיפא מיהת הו"מ למיתני באו עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה בלא הוצאת ש"ר נדון בחנק כיון דאיסתני דינא וכו' [וצריך לדחוק כמ"ש התוס' לעיל] וגם צ"ל דבבא הראשונה איירי במוציא ש"ר [נ"כ כדלעיל] וק"ל: ע"ב גמ' תני תידון בסקילה. ולא הוי ג' מדות ומשכחת היא: גמ' הנערה שהיתה כבר וכו'. לכאורה קשה אמאי מסבב ברייתא דשילא נימא דהאי מוציא ש"ר דחדית ביה רחמנא הנערה שהיתה כבר דלא נימא הואיל ואיסתני גופא איסתני קטלא אבל בסרחה ולבסוף בגרה בלא הוצאת ש"ר דביה איירי שילא נידון כדהשתא וכדשני רבא לעיל מוציא ש"ר קאמרת ועד כאן לא אותיב ליה ר"ה בריה דרב יהושע אלא דלמא כי חדית באיסתני דינא ואיסתני גופא לא מצי למילף מאיסתני דינא אי לאו דס"ל מסברא מבחוץ כן. ומה"ט נראה שכתבו התוס' ומהכא שמעי' דכל היכא וכו' וזה בנין אב. אבל יש לראות מנ"ל לומר כן ולסבב ברייתא דשילא דהא למאי דס"ל לעיל כי חדית רחמנא באיסתני דינא אפ"ה בלא מוציא ש"ר אמרי' איסתני דינא איסתני קטלא ובבא הראשונה דשילא איירי במוציא ש"ר דוקא. ואפ"ל בנערה המאורסה נמי כתיב הנערה את הנערה על דבר וגו'. אבל התם לכאורה לא מייתרא ומן ה' דנערה לא דריש (י) ועוד דא"כ הו"ל לרש"י לאיתויי אותו הנערה לא והוציאו את הנערה דכתיב במוציא ש"ר ועוד דא"כ למאי נתכוונו התוס' במ"ש מהכא שמעינן וכו' וק"ל. ואפשר לומר כיון דלענין מאה סלעים פטור ואמרי' איסתני וכו' וע"כ משום טעמא דהכא מעשיה גרמו וכו' וכיון דאזיל בתר טעמא א"כ בעלמא נמי היכא דמעשיה גרמו והמעשה היה בנערות אמרי' נמי איסתני גופא לא איסתני קטלא [אבל לעיל לא ידע מהני טעמי כמ"ש לקמן]: גמ' א"ה מילקי וכו'. לכאורה בל"ז נמי בברייתא מני' ובי' קשה נמי מ"ש וכמ"ש רש"י באמת לעיל בגופא דברייתא כדמפרש לקמן וכו' ואפשר לומר כיון דמהנערה קדריש א"כ בקנס נמי כתיב (כ) ונתנו לאבי הנערה ומצי למיכתב לאביה אבל בל"ז היה אפ"ל דלא אמרי' מסבר' איסתני גופא לא איסתני קטלא אלא לגבי מיתה דוקא ולא לתשלומין ומשני דאין סברא למידרש הנערה שהיתה כבר לענין תשלומין וכו': גמ' גמר פתח מפתח כו'. כ"ז בע"י מוציא ש"ר דכתיב ביה פתח בית אב ומהי תיתי לומר שער העיר [ולזה הוצרך למילף פתח מפתח כו'] אבל בנערה המאורסה [כשבאו לה עדים מן האירוסין] כתיב שער

באור

מוכן דכיון דאינו גובה מלקוחות כי אם מזמן שטר השני ומאי קמניא שייך לענין הלקוחות שיקנו אחר זמן בשטר דהא אי בעי יכתוב כמה שטרות לטרוף ועל זמן העתיד לא שייך קנוניא: (ח) הוא קושיא הראשונה שהתחיל בה הגאון: (ט) ולפי"ז צ"ל ברש"י כמו שנדפס בגמרות ישנים בלא בגרה נמי כל הוצאת ש"ר כו' ודלא כמו שהגיהו בדפוסים חדשים בלא הוצאת שם רע: (י) נראה דכל זה הפלפול הוא לתירוצא בתרא שכתוב' דלעיל ע"א בד"ה תנאי כו' דאפשר דקושית הגמ' והא בוגרת היא משום דבר כהמא דגמרא דסברא הוא לומר איסתני גופא איסתני קטלא דאף רבנן דר"ש דס"ל דלא אמרינן איסתני דינא איסתני קטלא באיסתני גופא מודו. ומש"י דמיתורא דהנערה דהו"ל למיכתב והוציאוה גלי לן דהנערה שהיתה כבר וכפירש"י אבל לתירוץ א' שבתוס' דיבור הנ"ל דלית לן לאיפלוגי מסברא בין איסתני דינא לאיסתני גופא וא"כ ע"כ רבנן דר"ש סברי דלא אמרינן בשום מקום אף באיסתני גופא איסתני קטלא מסברא א"כ ע"כ הא דפריך ואמאי נערה כו' והא בוגרת היא הוא מדכתיב והוציאו את הנערה דמשמע דבעי' שתהא נערה בשעת הוצאה לסקילה א"כ הא דמשני הנערה שהיתה כבר מיתורא דה' קדריש ואין התחלה לקושיתו: (כ) ואף שכתבו התוס' לעיל דף ל"ה ע"ב בד"ה לאבי הנערה כו' דאף דדרשינן גבי סרחה ולבסוף בגרה הנערה שהיתה כבר היינו גבי

מיתה

צעיר ולא סיין' למילף מהדדי לענין זה [היינו מוליא ש"ר מבאו לה עדים באירוסין]: בתד"ה ר"י וכו' ממאי לריך ויסרו וכו'. ולי י"ל דאי לא ויסרו ה"א לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ודוקא לבתר דגלי רחמנא במוליא ש"ר ויסרו הוהו דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ילפינן שפיר מניה בעלמא כמ"ש בסוף הדבור ממסכת מכות דר"י גמיר ממוליא ש"ר וכו'. ועוד י"ל כיון דר"י ס"ל כר"א בן יעקב דאיירי דוקא בבעל (ל) ה"א דוקא לא בבעל לוקה מלא הלך רכיל דלית ביה תשלומין דהכא איירי בבעל דוקא אבל בבעל אינו לוקה ומשלם דכל המשלם אינו לוקה ובפירוש ריבתה תורה מוליא ש"ר להשלומין מוענשו אותו וק"ל. ועי' לעיל דף ל"ב ע"א בהד"ה דאינו לוקה: בא"ד ונראה לר"ת דלוקה היינו מכות מרדות כו' לפירוש ר"ת ע"כ דשברת המקשה דפריך והתניא ר"י אמר בעל כו' ידע נמי מרדות מדרבנן ומקשה דלא בעל אינו לוקה משמע ליה לגמרי אינו לוקה. אבל לפי"ז [איטו מדוקדק הל' מאי לוקה מכת מרדות הכי] הו"ל מאי אינו לוקה מדאורייתא. ואפשר לומר דהמקשן היה סובר מדאורייתא ולא ידע הא דהסיק הלמודא אזהרה למוליא ש"ר מלא הלך רכיל וכן הא דויסרו אתיא למלקות וק"ל: בא"ד ואע"ג דלר"י בעלמא כו' דגלי קרא כו'. לפירש"י נמי ל"ל כן לר"נ בר יצחק אבל לפירוש התוספות ל"ל כן אף לרב פפא ואפשר לומר דכמו לוהבתא א"ש כהבו זה כיון ילפירושו לא לקי מלא הלך כו' רק מויסרו אותו וכולה פרשה איירי כשבעל אבל לפירש"י לא א"ש כל כך כיון דלקי מלא הלך א"כ אף דהא דויסרו וענשו איירי כשבעל מ"מ בלא בעל עדיין לילקי מלא הלך:

דף מו ע"א

גמ' ר"י אמר אינו חייב עד שיבעור עדים. ואף דלר"י איט חייב עד שיעשה מעשה וישכור עדים בממון מ"מ קרי ליה [רש"י] לעיל לאו שאין בו מעשה ולא לקי בלא בעל [אי לאו דס"ל לר"י לאו שאין בו מעשה לוקין עליו] מהכא קיש לי' לר"י בעלמא דלוקין על לאו שאין בו מעשה כיון דס"ם הלאו שבא המלקות עליו דהיינו לא הלך רכיל הלאו בעלמו אין בו מעשה רק דיבורא בעלמא ואף דגלי קרא דכא שאינו לוקה אלא בשבעל והשכיר עדים מ"מ משמעות הלאו אינו רק שלא יוליא ש"ר וק"ל: ברש"י בד"ה ויסרו מויסרו ויסרו מבן שמעו כו'. לכאורה קשה כיון דבבן סורר יש מלקות כדאיתא במשנה בהדיא פרק בן סורר ומורה מתרין בו בפני ג' ומלקין אותו וכו' וה"ט ודאי דיליף בן מבן וא"כ לא לריך הו לגמורי אלא יסרו מיסרו ולמה לן להגמירי יסרו מבן כאילו כתיב הכא במוליא שם רע בן ואי לא גמרי' למד מן הלמד הוי א"ש קלא (מ): בתד"ה בשלמא לרב"י כו', אין לסורנה וכו'. דדלמא קודם שאירסה זינתה או דלמא באונס או לפעמים יקרה שאין כאן דם. עיין ברמב"ן בחומש (נ) וק"ל: בא"ד פשיטא דלא מיתכחשי העדים בשביל כך. יש לראות אף דלא מיתכחשי העדים בשביל כך לשיקלן מ"מ היא סתירה לדבריו לא מצאתי לבתך בתולים לזה מראין השמלה אלה בתולי בתי (ס) ואפשר דלא מילקי בשביל כך או נותן מאה סלע כיון דמ"מ הביא עדים שזינתה אף שעיקר במה שאמר לא מצאתי בתולים מ"מ פתח פתוח מלא [ואולי הטה הנותק כמ"ש התוס']: בא"ד וי"ל יסבר כו'. ואיירי שהביא עדים כשרי בתו (שיגרת לישנא דתלמודא דמפרש קרא הכי אליבא דרבנן נקיט) המכחישין הראשונים ואפ"ה לריך פריסת שמלה דאי לא"ה לא מיחייב דלא מיחייב אא"כ העיז פניו לשנות הידוע וכו' וק"ל: ע"ב גמ' השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב וכו'. לא קאמר אלא [דלמאי דמשמע קלת מדברי רש"י דקושיית המקשה מנ"ל דכסף דאבוה א"כ לסברת השתא כו' לא לריך לתירולא קמא] משום דמ"מ אילטריך אין כסף לאורויי דמיקדשא בכסף והקושיא מעיקרא בכסף מנ"ל היא קושיא כוללת כדאיתא בקידושין ולהכי פריך ואימא לדידה דלא שמעינן מזה אלא דמיקדשא בכסף ולשיטת התוס' [דמשמע קלת דקושיית הגמ' אינו אלא מנ"ל דלאבוה] מ"מ יש לייטב [וכמ"ש הגאון לקמן דגם התוס' ס"ל כן דמקשה אתרוייהו] וכן יש לייטב בקושי פירוש שני שבקונטרס ופי' ר"ת דמקשה ואימא לדידה דאף דשמעינן מאין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר [דהיינו אב] דהכי דיוק הפסוק מ"מ דלמא בנערה הוא שלה והדיוק אבל יש כסף לאדון אחר בקטנה דבקטנה לא שמעינן רק שאביה מקבל קידושיה [ואשמועי' דמיקדשא בכסף וכסף דאבוה] לז"א השתא וכו' ומקשה ואימא הני מילי קטנה וכו' ודלמא קרא [דאין כסף] אתי לאשמעי' דמיקדשא בכסף אבל הדיוק יש כסף לאדון אחר בקטנה לחודא קאי אבל בנערה לא הוי לאדון רק שלה [וע"ז משני שפיר יליאה דכוותה וכו' מה התם בנערה וכו' ולאב כבר נשמע מדיוק הפסוק גם להמקשה] ועי' בק"א בפרק הכותב על הלכה זו כי נדפס שלא במקומו: גמ' מהפרת נדרים מיהא נפקא כו'. עי' לעיל דף ל"ט ע"א אלא אירוסין מי קמפקא מרשות האב לגמרי הא תק נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה וק"ל. ברש"י בד"ה ומקבל את גיטה אם נתגרשה מן האירוסין וכו' אבל נשאת שוב אין לו רשות בה. ועיין לקמן דף ע"ג ע"ב מודים חכמים לר"א וכו' בקטנה שהשיאה וכו' ונתגרשה ופירש"י וקיבל אביה גיטה וכו' וצ"ל שהשיאה לא נשואין ממש וזה דוחק: ברש"י בד"ה ואימא לדידה וכו' לאשמועינן אתי שהיא נקנית כו'. דכל הך סוגיא נשנית קודם דאתיא ללימוד דכי יקח וכו' כדאיתא בקידושין בהדיא אמשנה קמייתא בכסף מנ"ל ותו הא דתנן האב זכאי בבתו בכסף מנ"ל דמיקדשא בכסף וכסף קידושין שלו אמר רב יהודה וכו' וכל הך סוגיא כהוייתה אח"כ איהא והאי תנא מפיק לה מהכא דתניא כי יקח כו' ואילטריך למיכתב וכו' וצ"ל דמ"מ מקשו התוס' כיון דעביד לריכותא לבסוף הו"ל לשנויי הקושיא ואימא לדידה כתיב כי יקח ומינה שמעינן דמיקדשא בכסף א"כ מייתר אין כסף לאורויי דשל אב אבל מ"מ הך סוגיא נשנית מקודם דאתיין לכי יקח [גם להתוס'] ומ"ש התוס' בד"ה השתא וכו' הוא כעין קושיא שמקשה ואימא לדידה [היינו דלמאי דעביד לריכותא לבסוף א"כ להתרלן ל"ל אין כסף]: ברש"י בד"ה שייך בה בידו ליטול ממון כו' למוסרה. הקושיא מבואר [הא זה נופא בעי למילף דדלמא אין בידו למוסרה כשהיא נערה] וצ"ל שהרי בידו למוסרה בקטנותה דנלמד מאת בתי נתתי כו' ועיין לעיל סוף אלו נערות בתד"ה דאי בעי מסר לה למנוול ובתוס' קדושין באורך וק"ל: בתד"ה ואימא ה"מ קטנה כו' ועוד י"ל דאמעשה ידיה פשיטא ליה וכו' ולפ"ז לריכותא דקידושין ומעשה ידיה דלא מליט למילף מהדדי בפרק קמא דקדושין הו"ל להלמודא לעשות סברא זו לצריכותא:

דף מז ע"א

בתד"ה משום איבה כו' לגרדין קתני כו'. יש כאן מקום עיון ולטרדת הרעם בעו"ה לא עיינתי הלכות הללו כראוי: בתד"ה דמסר לה כו'. קושיית מהרש"ל יש ליישב בחילוק דאורייתא ודרבנן [כמ"ש מהרש"א]: בתד"ה השתא וכו' אלא מכח ק"ו דהשתא כו'. וכיון דס"ף סוף לריך לבא לק"ו א"כ מ"ש הך ק"ו מהך ק"ו: בתד"ה כתב לה וכו' ואי הוי שייך התם אומדנא אחרינא הוי אמדינן כו'. ראיתי מי שמאריך בזה עד מאד ובמ"ש בסמוך דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא ולי נראה דבריהם בפשוטן אחר העיון קלת ואין עת לכתוב והעיקר דודאי יש חילוק בין מדידי' לדידה או מדידה לדידי' ואע"ג דהכא איכא ב' אומדנא והתם חד אומדנא מ"מ אילו הוי שייך התם אומדנא אחרינא [מאוחרת] הוי אזלי' בתר אותה אומדנא ולא הוי אמרי' די לנו באומדנא זו משא"כ במדידה לדידיה מודה ראב"ע דדי לנו וכו' (ע) עיין בהמאור ומלחמות בפסק זה דכתב לה פירות כסות וכלים: ע"ב גמ' חסורי מחסרא כו'. לא מסמיך בבא דפרקונה ללפיכך [ואמאי נקטו בין מזונות לקבורתה] דמסדרן כסדר המשנה:

דף מח ע"א

בתד"ה מי שהלך וכו'. עיין ברי"ף גירסא אחרת. ואין להקשות לגירסא את ספרים מאי מקשה לפי כבודו לא דלמא אה"נ כיון שאינו אללה. דאין זה רק לד רבותא לא לפי האמת ודו"ק: בתד"ה לעולם וכו' דא"כ הוי משמע עד שימסור וכו'. דאי משום דקתני אח"כ מסר וכו' י"ל דהוי פי' דרישא: ע"ב גמ' שהם חלר דידי' לנישואין א"ל דיוקא אדיוקא דחלר אחרת שאינו שלו ושלה [דמרישא' משמע חלר דידה סתמא ללון הא חלר אחרת סתמא לנישואין ומסיפא משמע חלר דידי' דוקא סתמא לנישואין די"ל חלר דעלמא פשיטא דסתמא ללון דגרע מחלר דידה]. ואין להקשות כיון דסתם חלר שלו לנישואין למה אינה אוכלת בתרומה הא פירש"י בד"ה הא סתמא כו' זוהי כניסת חופתה (פ) דמ"מ לא מיקרי חופה שלימה ובדמסיים בברייתא עד שתכנס לחופה: ברש"י בד"ה לרשות הבעל לנישואין כלומר כו' דגירסת רש"י היה נמי עד שתכנס לחופה [ר"ל דגרים עד שתכנס לחופה לרשות הבעל לנשואין] זה שכתב כלומר כו' וכן מוכח ממ"ש בד"ה לעולם וכו' ואוקימנא דהאי לעולם וכו' ש"מ דגרים במשנה לחופה [הגם דבגמ' י"ל לגירסא דלא גרים לחופה דברייתא היא וכמ"ש מהרש"א אבל לשון רש"י ואוקימנא כו משמע דאמתניתין קאי]: ברש"י בד"ה מסירתה לכל ליורשה כו' ולכל דבר כו' חוץ מאכילת תרומה כו' ומשום סימפון כו' לכאורה לכל דבר אים כאשתו לאו דוקא דלהפרת נדרים שלא בשותפות כדין בעל למה כיון דחיישינן לסימפון וק"ל: בתד"ה רב אסי כו' ועוד דאיתותב כו'. נראה לפי' הקינטרס אין כאן קושיא דנראה דמשום קושיא זו לפירושו פי' לקמן שהקושיא הוא מבד"א לירושה דמשמע לירש דוקא ולהכי פי' תיובתא דכולהו ומפרש נמי בשמואל לירושתה לחודא והשתא בשאר דברים חוץ מתרומה לא תליא מידי במשנה אחרונה [במה דקאמר] עד שתכנס לחופה ואף רב דאמר מסירתה לכל חוץ מתרומה איתותב ואף שסיים בברייתא אבל לתרומה וכו' דים לדייק בהיפך מדמוליא תרומה לחוד י"ל דלרבותא נקיט תרומה אף שמדאורייתא ארוסה אוכלת בתרומה רבנן גזרו בי' כדלקמן רק תוספות שמכו עלמן בקושייתם אפירושם דלקמן בסמוך בד"ה תיובתא: בא"ד דודאי סברא הוא וכו'. דכיון דהגמ' קאמר איכא בינייהו למשנה הראשונה א"כ ראינו דשברא פשוטה להלמודא ולמה יבתנה במשנה אחרונה סברא זו אבל רב אסי מתני' דוחקהו וכו' והשתא בלמת האיכא בינייהו [מסר] אינו אמת לרב אסי מכח הכרח המשנה וליכא בינייהו אלא קיבל והלך או הכרח המשנה אפשר דאיט עושה רק שראינו במשנה אחרונה דלית לה סברא זו אבל בתחלה למה נאמר שיסברו נגד הסברא בלא מכריח [וא"כ האיכא בינייהו נשאר קיים במשנה הראשונה]: בא"ד ועוד אומר ר"י וכו'. ועיין בפיסקא דזו משנה הראשונה לקמן [דקאמר עולא קמייתא שמא ימזגו בהרייתא משום סמפון. ואמאי סובר רב חוץ מהרומה מטעם שמא ימזגו] וי"ל דה"ק קמייתא שמא ימזגו גרידא ואח"כ ראה עוד סברא משום סמפון נמי אבל שמא ימזגו עכ"פ נשאר ג"כ דאין סברא שיקלו במשנה אחרונה במסר ויחמירו בהגיע זמן היפך דמשנה הראשונה והאיכא בינייהו מסר נשאר לפי האמת אף לפי משנה אחרונה: בתד"ה ושמואל אמר וכו' אלא למעוטי תרומה וכו' ור"ל נמי כו' אלא הרומה כו'. ולפי"ז ס"ל כולהו כרב רק כל אחד נקיט לשונו בפני עלמו ועי' ודו"ק: בתד"ה תיובתא וכו'. ולפי האי נמי שכתבו לעיל בד"ה ושמואל דאתי למעוטי אף כתובה דר"ל תיובתא נמי דשמואל ודו"ק:

דף מט ע"א

גמ' מזונות בתו הוא דאיט חייב כו'. ולכאורה היה נ"ל דאין זה דיוק כלל דנקט בתו לרבותא שלא תימא שחייב לזונה מתנאי כתובה בנן נוקבן וכו' דקאי אף בחייו השמיעט דדוקא לאחר מיתה ומדדרים ר"א ב"ע ולמדו זו מזו וכו' ועיין: בתד"ה ואימא וכו' ומיהו קשה לפירוש זה. [הא דקשה דוקא לפירוש זה משום ד]לכאורה לא היה לפניהם בפירש"י וכיון דלא נפקא לן וכו' דבית אביה כו' [ורא"ה] ממה שכתבו בסמוך למה המתין כל כך כו' [ולמה שכתב רש"י וכיון כו' שפיר מקושר] דדוחק לומר דהפ"ה הקשו ליבעי אבעייתו אמתני' דדלמא לא מספקא ליה כלל אי לאו דרשא דבית אביה ולהכי לפירש"י דאיבעיא אמתני' פשיט בהמת הפרת נדרים גרידא. או אף אם היה לפניהם בפירוש רש"י וכיון כו' מ"מ לשיטה זו דאיבעיא הוא י"ל דפשיט הפרת נדרים לחוד משא"כ לפירושם דקושיא הוא מנ"ל למעוטי מסר וכו' הקשו שפיר. ונ"ל עוד בלא"ה דלפי' רש"י י"ל דלא למד מהנא דבי ר"י אלא דמסר מוליא מרשות אב ושוב אין לו כח בה מדאיט יכול להפר נדריה וכיון דנלמד זה שוב ילפינן מנכנסה לחופה ולא נבעלה דהוי נמי [נלאחר שנתארמלה ונתארסה] נערה בתולה מאורסה ואפ"ה בחנק כיון דיוצאה פעם אחת מרשות האב (צ) ה"כ לא שנא דכל עלמות קושית התוס' איטו רק דלא מליט למילף מנדרים רק דיוצאה מרשות האב ושוב אין לאב כח בה וכיון שכן לא מצי להפר נדריה אבל מ"מ למה לא תהיה בסקילה כיון דהכתי נערה בתולה מאורסה היא כמו יתומה שאין לה אב [ולפירש"י דפשיטא ליה בנכנסה לחופה הואיל ויצאה מרשותו ה"ה מסר] אבל לפירוש התוס' קושית הגמרא על נכנסה לחופה לא נלמד עדיין היכא דהדרא דאימא כיון שהכתי נערה בתולה מאורסה היא הדרא למלתא קמייתא א"כ הקשו שפיר היאך נלמד זה מהפרת נדרים ודו"ק. ותירלו דאין מבקשין ללמוד אם נניח דנשאר רושם עליה מנשואין הראשונים פשוט לי' דלא הדרא למלתא קמייתא דנשואה חשיבא כבעולה רק לומר דלא תימא בטלה שם נשואין מינה וכו' וה"ה מסר נמי וק"ל: ע"ב ברש"י בד"ה גדולה מזו אמרו בגדולה מזו וכו'. כוונתו נ"ל פשוט שמובן לפי משמעות הלשון גדולה מזו וכו' ואיט מסיים אפילו ניסת הבת דהו"ל גדולה מזו אמרו ניסת הבת אלמנה ניזונת מנכסיו הוא ואשתו מבעיא משמע שהגדולה מזו הוא שאפילו אלמנה ניזונת כ"ש אשתו בחייו וא"כ אין ענין לזה עם זה [לקורא גדולה מזו] דלמה לא תהא אלמנה ניזונת מנכסיו כשהם בני הורין משא"כ הכא תיקנו שניזונת אשתו אפילו ממשועבדים לכן תיקן הלשון בגדולה וכו' ר"ל מאי ארי' שתקנו וכו' שניזונת באופן זה דהיינו ממשועבדים דבנו מקבל מתנה בגדולה מזו באופן גדול מזה תקנו אפילו שניזונה וק"ל: ברש"י בד"ה הוא ואשתו שהוא קיים כו'. משום דהוא ליכא כ"ש כלל רק הקושיא למה קאמר ואשתו לזה פירש הכא שהוא קיים וכו' [דלהכי נקיט הוא ואשתו משום דהוא מורה שהוא קיים וא"כ אשתו מבעיא מאלמנה דהתם] אבל ממ"ש ואלו בניו הם משמע דאף הוא פשיטא שיתקנו שחייב הבן לזון את האב וכו'. ועיקר הקושיא דודאי ראוי להקן בכותב מתנה לבנו שהטרוף ממנו מזונותיה דאין בזה משום תקון העולם שלא לטרוף ממשועבדים

באור

פייהו דפ"כ לקיים' אתי דאי לפוטרו לגמרי קרא מניה כי משא"כ גבי קנס ע"כ לפוטרו אתי דלחיובי לא אילטריך דפשיטא דאי אפשר לפוטרו בלא כלום משא"כ גבי מיתה נדונו כדכתא וכמו שפירש שם הגאון ע"ש. לריך לדחוק ולהלך דאף לס"ד דמקשה דלא ידע סברת עקימת שפתיו כו' מ"מ לא דמי להתם דמסברא מיחייב אבעת ביאה כמ"ש התוס' שם ופריך שפיר נתחייבה מהנערה שהיתה כבר ומשני דאין סברא למידרשיה לחייבו בכה"ג דעקימת שפתיו גרמה לו: (ל) הלשון מגומגם קלת דפשיטא דלא תליא זה בר"א בן יעקב רק כוונתו לחלק בין כן דכתב רש"י דבלא בעל לוקה אף דלא כתיב ביה ויסרו מלא תלך רכיל לחוד וא"כ גם בבעל נילקי מלא תלך ולמה לי ויסרו לזה חילק דדוקא בלא בעל פירש"י שפיר דלקי בלא ויסרו משום דאליבא דר"א בן יעקב הוא דסורר דליכא תשלומין בלא בעל להכי לקי מלא תלך רכיל לחודא אבל בבעל אי לאו ויסרו כ"א דאין לוקה כיון דמשלם מוענשו כו': (מ) ועיין ברש"י סנהדרין דף ע"א ע"ב מפרש שם באמת דויסרו דמוליא שם רע ילפינן מויסרו דבן סורר ללקות ובן סורר גופיה מבן כו' ע"ש: (נ) עפי הו"ל דאי בלא עדים פשיטא דאיפה נהרגת בלא התראה אף שזינתה תחתיו מרלון: (ס) אין זה מכוון דהכתוב אומר וענשו אותו מאה כסף וגו' ולו תהיה לאשה וע"כ בהוכחשו העדים דמותרת לו ואינה נהרגת: (ע) וצ"ל דמה שכתבו התוספות ולריך עיון שלא יקשה לר"ת דלקמן מוכח דרבנן נמי אזלי בתר אומדנא כו' אף דיש לומר דגם ר' נתן סבר אומדנא' רק דסובר דסגי באומדנא קמייתא דהיינו כרבנן דסגי באומדנא קמייתא דאיקרובי דעתיה משום דמלשון ר"ת שכתב ור' נתן לית ליה אומדנא לימא בפלוגתא דר"א ורבנן כו' ה"נ אזיל בתר אומדנא משמע דרבנן דהתם לית להו אומדנא כלל: (פ) ועיין בהא"ע סי' נ"ו שכתב ככ"ם הביאו ספ"י דמדקדוק לשון רש"י בד"ה כר"א שמסירתה לבלוהים הוי נישואים מוכח דהאי בד"ה לא קאי רק אמסירתה לבלוהים אבל חלר דידיה באמת אינה כניסתה לחופה ע"ש: (צ) דהא לפירש"י היה פשוט לו דנכנסה לחופה דלא הדרא ולא מבעיא ליה רק

דמכר או מתנה דדוקא מתנה לאחר דאי לאו וכו' שייך תיקון העולם משא"כ בבנו דהא תקנו אפילו לטרוף מזונות מלוקח דהיינו בעל הבת מטעמא דלא דמיא ללוקח אחרינא דליכא כאן תקון העולם כ"ש הכא במתנה דבן: בתד"ה אכפיי' וכו' בדברים. ובדלא אמיד מימר אמרינן ניחא לך וכו' משא"כ באמיד כייפי' בדברים קשים בנזיפה וגערה שעובר על מצות צדקה. או באמיד כפיי' ממש ותלמודא לא מייתי ראיה אלא שמצינו כפיי' בצדקה אף דאין הכפיות שוין. רק לפי"ז הו"ל לאתויי מלא אמיד גופיה דכייפינן נמי בדברים רק דהא"כ אפשר לפרש הראיה כן [דלהא"כ דמיירי שם בקצב קשה מה ראיה מהתם וצ"ל דמייתי ראיה שמצינו כפיי'] או אפשר לפרש [להא"כ] ולא אמרן דלית הלכתא אלא דלא אמיד אבל באמיד התקינו מצד התיקון לא מצד הדין כייפי' כי הא וכו': בסה"ד ועוד דבצדקה וכו'. ודוקא על מצות עשה שמתן שכרה בצידה לא כייפינן אבל הכא דאיכא לאוין כייפינן והו"ק: בתד"ה הוא ואשתו וכו'. יסוד דבריהם לדייק דמתנה כמכר יאף לפי תקנת אושא בין מחיים בין לאחר מיתה אינן ניזונין מאחר ולמסקנא דלית הלכתא כהך תקנה דבמחיים אינן ניזונין אף מבנו מטעמא דכיון דקאי הוא נטרח לדידיה ולדידה א"כ כ"ש דמהך טעמא אינו גובה מאחר בלא טעמא דמתנה כמכר מ"מ כ"מ לאחר מותו דמתנה כמכר ואינו גובה ממקבל מתנה אחר אבל מבנו גיבית לאחר מיתה מכ"ש דגובית מבעל דהוי לוקח ועיין באבן העזר סי' נ"ג לא ראיתי לדין זה ולדעתי הוא דין גדול שגובית האלמנה מזונות וכ"ש כתובה ממתנה שכתב האב לבנו אף במתנת בריא כ"ש מתנת שכ"מ ועיין. גם בסמ"ע סי' רנ"ב נראה שנ"ע. ונחזור לענינינו (דקשה) [דא"ל] דאף במחיים כ"מ אף למסקנא מהאי דמתנה כמכר משום דאי אין מתנה כמכר ואף מאחר ניזונת א"כ נ"ל שהתקנה היה בבנו אף במטלטלין וכמ"ש התוס' ובזה מסיק דרק במה שתיקן אין הלכה דהיינו במטלטלין אבל במקרקע בלאו תקנתא נמי גבי כיון דמתנה אינו כמכר א"כ הוצרכו להביא ראיה דמתנה כמכר דהשתא אפילו קרקע אינו גובה מאחר ואי לא"ה ה"א גובה והא דלית הלכתא כתקנה ואינו גובה אפילו מבנו היינו במה שתיקן בלא דמתנה אינה כמכר לגבות מבנו אפילו במטלטלין [בזה אין הלכה]. דז"א דתקשי מאי פריך גדולה מזו כו' הוא ואשתו מיבעיא דלמא הכא תקנו אף מטלטלי משא"כ בניסת הבת דוקא ממקרקע ניזונת ולא ממטלטלין דאף מטלטלין בני חורין לאחר מיתה אינה ניזונת אלא נ"ל דהכא פירושו דבגדולה מזו תקנו שניזונת ממשעבדי היכא דליכא משום תקון העולם ועשו משועבדים כאילו הן בני חורין כ"ש דתקנו כאן ועשו משועבדים כבני חורין דהשתא לאחר מותו דאף מבני חורין לא גבה ממטלטלין ה"ה ממשעבדים ובחייו דממטלטלין ניזונין כשהם בני חורין גם משעבדי עשו כבני חורין וא"כ מטלטלין ליכא רבותא כלל (ק) וצריך לומר דאי מתנה אינה כמכר הם תקנו זה (אינו דא"כ לא מקשה מידי גדולה מזו) בעצמו שלא יהיה מתנה כמכר וניזונת (ז"א) ממקבל מתנה אפילו מאחר רק נקיט בנו משום מטלטלין (ר) ולבתר דמסיק דלית הלכתא הכי אף (מאחר) [מקרקע אינה] ניזונת [אף מבן וכ"ש מאחר דמתנה כמכר מצד הדין. וא"כ תו ליכא כ"מ במחיים רק לאחר מיתה דנסתר התקנה מגדולה מזו וכמ"ש לעיל]: ואין זה מחוור דהא מאחר לא גבה ממטלטלי אף שמתנה אינה כמכר [מצד התקנה] ותיקנו שמבנו גבי [ואמאי חילקו בתקנתן בין אחר לבנו לענין מטלטלי] וצ"ל [דאי מתנה אינה כמכר היינו] שמתנה כיורשין ולא כמכר דהיינו שתהיה ניזונת ממקרקע ולא ממטלטלי כמ"ש התוס' כמו שאין אלמנה ניזונת ממטלטלי דיורשין כו' משמע כוונתן כאילו עשאוהו יורשין מטעם תקנת השוק דאף במתנה יש תקנת השוק כדאיתא בפוסקים עיין בסמ"ע סי' רנ"ב וגבי בנו ליכא משום תקנת השוק ומש"ה תקנו בבנו אף במטלטלין כאילו הם בני חורין ומקשה ודאי תקנו לגבי בנו כאילו הם עדיין בעין דגדולה וכו' וכדלעיל וא"כ יש לגדד וליישב האין לומר שכתבתי (ש) ודו"ק: ואם נאמר דדוקא בהוא ליתא להקנתא דעובדא דר' יונתן בהוא הוי אתי שפיר כפשוטו. ועיין בכל זה במרדכי התמא מזה וק"ל: בא"ד דמסקינן בפ"ק דב"מ שטר שיש בו אחריות וכו' הובא בסמוך דף כ"א אף דלרבנן בין כך ובין כך לא יחזיר והאי מסקינן לר"מ דוקא הוא מ"מ לרבנן נמי כשמפורש שאינו מקבל עליו אחריות הדין כן ודו"ק:

דף נ ע"א גמ' עשינהו בעי. נראה דרש"י לא גרים לה [דרש"י כתב הטוכחה מדהולרך להחזיק לו טובה] וק"ל: גמ' מאי קרא [אף דהתקנה היא: אך] התקנה הוי שלא יבזבז יותר מחומש משמע אבל חומש נזכר עכ"פ מקודם רק הם תקנו שלא יבזבז יותר לזה אמר מאי קרא היאך נרמז בשום מקום חומש: גמ' פחות מבן שש רך אחריו כו'. ודבן ה' למקרא לאיבעית אימא בבריא ולנ"ק י"ל דבן ה' היינו ויום אחד והאי קרי בר שית ופחות מבר שית ר"ל פחות מבר ה' שנים ויום אחד. ודוחק. דהא מקודם לריך ללמוד א' ב' וכיון דבן ה' ויום אחד למקרא הכניסו מקודם לא' ב'. גם הב' לשונות הוי מצי לשנויי כן [דהא דרך] אחריו ואינו מגיעו היינו פחות מבן ה' ויום א' דקרי ליה בר שית והא דאיכא דאמרי חביריו רלין אחריו היינו פחות מבן שש ממש: גמ' תנא מני' ארבעין זימנין כו'. פירושו כפשוטו דתנא מני' כו' מי מרא דשמעתא לא כמ"ש בח"ש [דקאי אגוף הדין] דכלל גדול לדעת שם אומרו מלבד הענין שנראה לי וכתבתיהו במקום אחר בר מן דין וכי זוטר האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם וכמה דקדקו רחבא דפומבדיתא דאפילו ספק גברא גרים וכעין סוגיא ע תמלא פרק תפלת השחר חדא הוא לך או חדתא כו': גמ' ודמיא ליה כמאן דמנח בכיסתא. לא קאמר כמנח בקופסא ואדרבא אדם עשוי לממשמש בכיסו כל שעה [דבאמת הכי פירושו] וכן נראה דאע"ג דתנא מניה מ' זימנין אפ"ה דמיא ליה בעיניו כאלו לא תפשו עדיין בכח זכרונו רק כמאן דמנח בכיסא וממשמש בו כל שעה וחוזר צלה וכמ"ש אינו דומה השונה וכו' לשונה מאה פעמים ואחד ולזה אמר ודמיא ליה לא והויא ליה וכו' והשתא קמ"ל מידי בודמיא ליה: גמ' דלא אתי לאינצויי. עיין בע"י הביא מתוס' פירוש בענין אחר [מפירש"י]. למ"ד מידי חלילה וכו' י"ל דדוקא בנים לבניך דבת לבניך שמא תבא שתהא היא זקוקה ליבום משא"כ כשבנים לבניך האיש אינו זקוק ליבום רק היא מכלמת את עצמה לחלוץ לו ודוחק: בתד"ה אל יבזבז וכו'. עיין בר"ן שהביא התחלת הירושלמי [אי חומש לכל שנה לחמש שנים מכלה את הכל וע"ז מפרש פעם ראשונה כו'] מיהו י"ל כעיסורייתא דרבי וכמו שהקשו התוספות בפ"ק דב"ק [אקושית הגמרא] אלא מעתה אי אתרמי לי' תלתא מלות יהיב לכוליה ביתי' עיין בתוספות שם: בתד"ה היכא אדם כו' והא דתנן כו' אלא לגלגל. בה"א (ת) כתבו זה או לאיבעית אימא אבל לשינויא קמא י"ל בן עשר למשנה למספי ובר שית ספי איירי ע"כ למקרא דה"ל שהבין בשינויא קמא הכל למשנה דא"כ במאי מיתוקם בן עשר למשנה [וכ"כ מהרש"א] ודו"ק: בתד"ה ספי ליה כתורא וכו' והא דתנן כו' היינו לגלגל. בה"א וכן לאיבעית אימא פשיטא ליה דבן ה' למקרא איירי לגלגל ולא למיספי והא דקאמר בציר מבר שית לא תקבל אע"ג דבן ה' למקרא פירושו לא תקבל למיספי לי' משום דלמיספי הוא יורד עמו לחייו ובן ה' למקרא בלא יורד עמו לחייו אבל לתירוץ זה דספי לאו היינו לחייו השמיטו דנמי לגלגל אינו רק בינוני הוא וג' חלוקות בדבר בן ה' לגלגל בן ו' למיספי בר הריסר לחייו [וכ"ה במהרש"א]. ואין להקשות הא דקאמר באושא התקינו כו' מתגלגל עם בנו עד בן י"ב והכא מבן ו' ספי לי' [אף דשייכם למקרא לשנויא קמא וספי הוא יותר מגלגול] י"ל נגד לחייו קורא נגלגל ולאפוקי לירד לחייו או י"ל דגלגול היינו דברים רכים לא בכח ובן ה' מגלגל עמו בלימוד מעט ומבן ו' מגלגל עמו בלימוד הרבה לא בקושי ובחוזק רק מכריתו בדברים רכים ללמוד הרבה [וא"כ גם ספי לי' היינו גלגול בדברים רכים אלא שהוא הרבות הלימוד] או י"ל דמגלגל עמו מה שהוא למד לאותו עת ע"פ תקנת חכמים דהיינו בן ה' למקרא מגלגל עמו במקרא עד בן ו' ואז ספי לי' מקרא [לתירולא קמא] ובן עשר למשנה מגלגל למשנה עד תריסר ואינו מיכרו לרדותו ברלועה עד י"ב שבא לכלל טוחו [וגם המקשה הבין כן] והקשה סיף סוף שפיר דכאן משמע שאין בר רידוי עד י"ב והכא בר שית דספי ורידוי ס"ד חדא מלתא היא וכיון דבר רידוי הוא לא ס"ל למקשה לחלק בין למשנה או למקרא [והו"ל דבר רידוי הוא תיכף מבן עשר למשנה]. וזה נראה יותר נכון דודאי ידע מתני' דבן ה' למקרא וי' למשנה והיאך מיירי תקנה להתגלגל במקרא עד י"ב שנה (א) וק"ל: וקשה מי הכריחו לג' חילוקים דילמא לעולם בן ה' למספי והיינו בן ה' ויום אחד והוהו קראו בר שית ולאיבעית אימא לריכא לפרש בר שית דומיא דבר שית דאביי [דאיירי ע"כ בר שית ויום אחד כמו שכתבו התוספות בסמוך] ויש ליישב וק"ל [דא"כ למה הולרך לומר לרב שמואל בר שילת פחות מבר שית דהיינו פחות מבן ה' ויום אחד לא תקבל ומכאן ואילך דהיינו מן ה' ויום אחד ספי היינו מגלגל עמו הא משנה מפורשת היא בן ה' למקרא]: בהא דאמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה קשה בר עשר למשנה מתני' היא ולמה לי מינקת דאביי י"ל לאורויי על י"ב דתעניתא כפירוש התוס' בד"ה ובת תריסר דהיינו ויום אחד דבר עשר למשנה נשתיים מכח מתני' דאבות ולפירש"י [בבת תריסר] י"ל לאורויי על בן שית למקרא וכמ"ש התוס' דהיינו [ויום א'] למספי: ומה שכתבו התוס' והשתא ט' מקושר פשוט ומ"מ בלא"ה נמי ע"כ צ"ל כן דע"כ בר שית איירי למיספי דומיא דבר שית דהכא דמייתי עלה דאיירי למיספי ואיירי ע"כ מבר שית ויום אחד דאל"כ קשה ליתני מתני' דבן ה' למקרא ובן יו"ד למשנה דמחלק נמי בין מקרא למשנה [ולמה לי למינקת דאביי] י"ל דזהו קושית התוס' מתחלה מאי מייתי מינקת [הא מתני' הוא] לזה פירשו היינו בר שית כו' [ועלה קאמרי והשתא]. ואפשר לומר עוד במה דקמ"ל מניקתו של אביי [אף אם נאמר דבר שית לאו היינו שית ויום אחד ולגלגל ולא למיספי דלא כמ"ש התוס'] שלא תימא בן חמש [דמתניתין] ר"ל ד' ויום א' לזה אמר בר שית למקרא דהשתא ע"כ בן ה' פירושו ה' ויום א' (ב): בתד"ה הבעל מוליא כו' אי נמי דכתב לה דין ודברים אין לי בפירות נכסיך אבל א"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן כו' כן נ"ל דכל"ל ובח"ש מגיה בענין אחר ע"ש ועיין לקמן בסוגיא: **ע"ב** גמ' שמואל לטעמיה. למה לי [דעיקר אבעיתו היה או לפרנסה משום דשמואל]. ברש"י בד"ה או דלמא מזונות ממש ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה וכו' דכל הסמכתא וכו'. אין המשמעות שר"ל היקשא דבנים ירשו ובנות יזונו ויש לראות למה לא מקשה [רש"י] מניה דהא במתני' מקים לה להדדי ואם נאמר דלמא לא ס"ל הך הקישא דלא לכל מילי איתקש חדא דתוספות לא כתבו כן שכתבו בד"ה וא"ל זיל זון דלא ניחא ליה למימר שיחלוק רב על המשנה דקתני דמזונות הבנות הוי כירושת בנין דכרין וכו' ועוד דא"כ רב המנונא למה לא יליף לה מתנאי כתובה ככתובה וק"ל: בתד"ה ומאי עילויא וכו' פירוש עשיר בדעת וכו'. הולרכו לזה דאי עשיר בנכסים א"כ י"ל דלעולם ר"י לפחות קאמר ומ"מ השיבו חכמים דלא אזלינן כלל בתר אומדן דעת האב דאף דבאותו פעם נתן לבת הראשונה פחות מעישור נכסים שבאותו פעם הוא יותר מעישור נכסים של עתה אלא שמין עישור נכסים דהשתא וז"א מהי תיתי לומר פחות מעישור נכסים שבאותו פעם מנא ידעינן פחות מעישור עכ"פ מעישור נכסים דהשתא (ג) אלא י"ל משום דא"כ פי' בחכמים אלא שמין את הנכסים לפי אומדן דעת בערך נכסים הלו והוי שמואל כרבנן עיין לקמן בדף ס"ח בתד"ה אי נימא עני כו' וק"ל: בא"ד דאין ללכת אחר דעתו הראשונה כו'. אף לפחות דא"כ נפחות יותר ד"מ בראשונה נתן חלק י"ב מנכסיו שמא השתא עני יותר בדיעה והיה נותן חלק ע"ז בנכסיו [וזהו שאמרו פעמים שאדם עשיר והעני] אלא אי אפשר למיזל בתר דעתו וכו': בא"ד קצבה למזונות כששיעבדו האחין כו'. דקדקו כששיעבדו האחין לכאורה דכששיעבד האב ודאי אין לו קצבה דשמא יהיה לו עוד כמה בנות משא"כ לאחר מותו כששיעבדו האחין וכיון דמזונות תנאי כתובה הוא הוי ככתובה אם קלובין דליכא משום תיקון העולם והיו טורפין אף ממשעבדי דאב ככתובה אם היא קלובין. אבל א"כ גם בפרנסה הו"ל לכתוב זה ואפ"ל דפרנסה בלא האי טעמא דשמא יהיה לו בנות כיון שאינו תנאי כתובה כלל ודאי דלא טרפי ממשעבדי דאב. ועיין בהגהות אשר"י קל"ד ע"א שפירשו ממה ששיעבדו האחין אם מכרו או משכנו אבל אם האב שיעבד אע"ג דדבר קלוב הוא אין מוליאין דהפרנסה אינה חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא טוה האב שלא לפרנסה ע"כ ובסמוך דקאמר לא יהא אלא בע"ח פיפה כחו במשעבדי הורע כחו במטלטלין כ"ש מזונות כו' אין להקשות פרנסה יוכיח שהורע כחו במשעבדי שישעבד האב ויפה כחו במטלטלין ואילו בע"ח וכו' דטעמא דגובה לפרנסה ממטלטלי משום אומד דעת האב כפרש"י. מיהו קלת משמע מזה [מהג"א] דמיקרי דבר קלוב [אף בחיי האב] ואף דאזיל מסתמא למסקנת התוס' [דאזלי' בתר דעת האב בין לפחות בין להוסיף על עישור ויש לומר קלת דהוי קלוב דיכולין לשום דעתו] מ"מ בחיי האב הוי סברא דלא מקרי דבר קלוב [דשמא אם היה לו עוד בנות לא ירלה ליתן כל כך]: בא"ד דהא חשיב בהניזקין פסק לזון ה' שנים בת אשתו. עיין באשר"י לקמן דבאחר אין רפואה בכלל מזונות אלא באשתו דמיחייב בתנאי ב"ד וכו' [וא"כ אין ראיה משם]: בתד"ה אמר להו זילו אהדרו וכו'. קשה להו ממנ"פ אי בשיקול הדעת הא קם דינא ומשלמין מביתם ואי בדבר משנה אף הוא הוה מצי למהדריה ודו"ק:

דף נא ע"א במשנה חייב לרפאותה וכו'. החילוק מבואר בהוספות דף נ"ב ע"ב:

באור

במכר משום ד"ף דממעטו מבית אביה שיהיה בהגך אפשר דלאו משום הוצאת רשות היא רק מחמת דלאו בית אביה היא שכבר אבל בהדרם בית אביה קרינן בה: (ק) נראה דשיטת הגאון בכל זה הוא שיטת המכרש"א דלענין מטלטלין אין לורך להביא ראיה דפשיטא דאי נזונין ממתנה כאילו ה"ה בני חורין ודאי דאין חילוק בין מקרקע למטלטלי דאין חילוק במטלטלי רק אחר מיתה מן היורשין לא מחיים וא"כ על כרחך הא דהוצרך להביא ראיה מהא דגדולה מזו היינו לענין דניזונת ממתנה. ואי מימא דמתנה מצד הדין אינו כמכר פשיטא דניזונת אפילו מאחר בלי ראיה כלל ולענין מטלטלין אין ראיה מהא דגדולה מזו וגם אין לורך לראיה כדלעיל. לזה מסיק הגאון וכתב וצ"ל דהא דמתנה אינו כמכר הוא בעצמו מצד התקנה ולזה הולרך לראיה דגדולה מזו אפילו ממשועבד ללוקח דהייני הבעל עשו משועבדים כבני חורין כ"ש דתיקנו במתנה שלא יהא כמכר וממילא דאין לורך לראיה דגובה אפילו ממטלטלי כיון דאינה כמכר ועשאוהו כבני חורין. וכל זה היא שיטת הגאון מהרש"א והוא מוכרח בפירושו למעיין בדבריו אך מ"ש גם במהרש"א דבמטלטלי ליתא רבותא כלל דכיון דמתנה אינה כמכר אין חילוק בין מקרקע למטלטלי ומ"ש פירש"י דמאחר אינו גובה ממטלטלי היינו לאחר מיתה אינו מוכן כלל דע"כ הא דמבנו גובה אפילו ממטלטלי היינו מחיים וע"כ הא דנקיט בנו ולא אחר משום דמאחר אפילו מחיים אינו גובה ממטלטלים. וכבר הביג עליו בהפלאה. וגם הוא בכלל דברי הגאון המתבל. ומה שהשיג א"כ ואין זה מחוור כו': (ר) ומש"ה נקטו התוס' בדבריהם לשון דנקט בנו דלפי האין לומר עיקר התקנה לא היה רק במטלטלין: (ש) דאי מתנה אינו כמכר היינו מצד הדין. ועיקר התקנה היה במטלטלין לגבי בנו משום דבבנו לא שייך תקנת השוק כמו לגבי אחר. ולזה קאמר גדולה מזו דאפילו מלוקח גובה מטעם דלא שייך תיקון העולם ס"כ ודאי דתקנו לגבי בנו לגבות ממטלטלין דהוי כבני חורין משום דלא שייך גבי תקנת השוק וא"כ שפיר כ"מ אף מחיים לגבי קרקע דאינו מצד התקנה: (ת) היינו למסקנתו בדבור שאחריו בלאו י"ל שאחרון שכתב עליו וזה נראה יותר נכון דמכיק שם דגם המקשה ידע דהתקנות אושא שיהא מתגלגל עד י"ב היינו נמי למשנה משא"כ לאינך תירוצים שם ע"כ לא"א שניהם במקרא: (א) לכאורה משמע דר"ל דהאיך יתכן לומר דהתקנה דמתגלגל עמו למקרא עד י"ב מאחר דמיו"ד הזמן לגלגל למשנה. אבל אכתי אף למאי שכתב דמתגלגל עד י"ב היינו למשנה כיון דעד י"ב לאו בר רידוי הוא כלל אף למקרא לסברת המקשה ע"כ לריך להתגלגל עמו אף למקרא עד י"ב אם עדיין לריך הוא ללימוד מקרא. ואולי ר"ל דכיון דאיכא זמן לגלגיל למקרא מסי' והיכא זמן לגלגול למשנה מבן י' ולמאי שלא על דעתו דמיירי בך התקנה עד י"ב למקרא לבד ולא איירי מגלגול דמשנה יתרץ לנפשיה באמת דמיירי מגלגיל דמשנה: (ב) ולהך תירולא מיושב נמי עפי מה דקשה קלת לפירש"י לתירולא קמא דלמה לי בן עשר למשנה לאורויי על בר שית דהיינו ויום אחד ולמיספי כמ"ש לעיל הא ע"כ בלא"ה מוכח דצ"ל"כ למה לי מניקת דאביי היינו מתניתין: (ג) ר"ל מכי תיתי השבו רבנן נדעת ר"י דסובר דאמדינן ושמין אם מה שנתן אז פחות מעישור בנכסיו שהיה לו אז דמנא ידעינן לשום הנכסים שהיה לו

ברש"י בד"ה נכסים מועטין שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיבגרו. ולעיל ריש פרקין מפרש מזון י"ב חודש וכו': בתד"ה ס"ס כו' דבהנהו כו' מכחשי כו'. לפי"ז [לא היה צריך למימר] דצריכא לדיקלא קמייתא ר"ל דאי קיימא משבחי אף אם לא משבחי ולא מכחשי סגי. ואפשר דמסתמא אי לא משבחי ודאי מכחשי ואי לא מכחשי ודאי משבחי וק"ל: בתד"ה ממקרקעי וכו' פסק רבא כר"י וכו'. דדוחק לומר הא שמואל אף דפסק כר"י איצטריכא ליה לומר שמין בשבח דלא תימא דוקא השיאה כדלקמן דף ס"ח ודלמא לרבא קושטא דוקא השיאה קאמר ר"י והכא לא איירי בהשיאה דאין סברא שיפלגו בפי' דר"י. ועוד לקמן מקשה דרבא אדרבא ולא קמשני הכי וק"ל: בא"ד וי"ל וכו'. והכא דקאמר אע"ג דקי"ל הלכה כר' וכו' קשה דלמא הכא איירי במדיני' ורבי ס"ל כר"י כמ"ש התוס' לעיל בד"ה מאי עלויא י"ל דהכא במזונות איירי דלא שייך ביה אומדנא: בתד"ה הא מני ר"מ הוא וכו' בפרק אע"פ וכו'. הוזקקו להביא כ"ז משום דהיאך נשמע מר"מ דגובה כתובתה בדאהני דלמא אדרבה אינו גובה ותנאו קיים ולהכי בעילתו זנות. ופירש ריב"ש דמנ"ל לתלמודא גופיה למידק אלמא סבר תנאו בטל: בא"ד ואלמנה אע"פ דדרבנן תנאו קיים וכו'. דלקמן בפרק אע"פ פריך אפילו בתנאי אלמא וכו' והא שמעינן ליה לר"מ כל המתנה וכו' הא בדרבנן וכו' ומשני קסבר כתובה דאורייתא. וצ"ל מפני שהוא תנאי ב"ד במתני' דאלמנה קאי למאי דאתיא כר"מ ובבא דכתב לה שדה שוה מנה דאיירי בבתולה וגובה ממאתים לשיטתא דאתיא כר"מ [וקתני מפני שהוא תנאי ב"ד] י"ל דנקיט מפני שהוא תנאי ב"ד שאינה יכולה למחול אע"פ שכתב שוה מנה כו' והוי מחילה [דלא הוי בכלל מתנה על מה שכתוב בתורה] ולפי' התוס' והוא פירוש רש"י לקמן לא קשה מאלמנה [היינו בר"מ דקאמר כל הפוחת וכו' ואלמנה ממנה אבל מ"מ צריך לכל דתיקון וכו' מחמת מתניתין דהכא למאי דמוקי כר"מ וקתני ולאלמנה מנה] דהא ודאי כ"ש ניחא שבעילתו בעילת זנות כיון דתנאו קיים ול"ל א"כ קלה בעיניו להוציאה ולישנא דכל הפוחת ולא קאמר כל שאין לה משום בתולה נקיט דכתובתה דאורייתא ותנאו בטל. ולישנא דאפילו בתנאי לפירוש זה [ר"ל לפירוש ריב"ן. דלדידיה דוקא היכא דאית לה] הניחא לפי' התוס' לא מיבעיא פוחת במעשה דהיינו היכא דלית לה כי האי דהחובל [דודאי בעילת זנות דקלה בעיניו להוציאה אלא אפילו פוחת בתנאי ולא במעשה דתנאי בטל ואית לה [אפ"ה בעילת זנות דלא סמכה דעתה]. ואפ"ל לא מיבעיא שתמה שלא כתב לה כתובה [ולא התנה] וכפירוש מתני' לפי האמת [כמשמעות לשון תוס' בד"ה הסמוך מני ר"מ השתא משמע כו'] דאז יש לה כתובה והיא סוברת בודאי שיהיה לה כתובה ודעתה הכתובה וכיון שלא סמכה דעתה שאינה בטוחה שיתן לה כיון שאין שטר כתובה בידה א"כ ודאי בעילתה בעילת זנות אלא אפילו בתנאי דהשתא ה"א שהיא מתקדשת אדעתא שלא יהיה לה ואינה מבקשת כתובה או ה"א דבאמת דתנאה קיים ולית לה כתובה וא"כ אין בעילתו בעילת זנות או לא מיבעיא היכא דלא אתני ויש לה כתובה ואינו רוצה לתת לה כתובה דפשיטא דמסירובו ואילך בעילתו בעילת זנות דהא אית לה כתובה. או י"ל לא מיבעיא בכותבת התקבלתי שאז בודאי אינה סומכת דעתה והוי בעילתה זנות אלא אפילו בעל פה אינה סומכת דעתה ולפי"ז צ"ל דאף בכותבת התקבלתי לר"מ אינה יכולה למחול (ד): בא"ד ודייק מדלא קתני כל שאין לה כו'. דהניחא לפירוש ריב"ן א"ש האלמא סבר תנאי בטל כו' ולמה שנניח דאיכא למרבי ממתניתין דאיירי בתנאי. [כמ"ש התו' בסמוך וי"ל דלשון כל הפוחת כו' או כמ"ש הגאון שם לפי' ריב"ן] אבל לפירושם אף שנניח דאיירי מתניתין בתנאי מ"מ מנ"ל דבטל דלמא קיים ומש"ה בעילתו זנות לזה כתבו מדלא קתני כל שאין לה כו' וקשה דלמא אתי לאורויי דתנאה קיים ואילו תני כל שאין לה לא הייתי מוקמי בתנאי וה"א דתנאה בטל ויש לה [ואין בעילה' בעילת זנות] להכי תני פוחת להשמעי' דאיירי בתנאי וקתני בעילת זנות ש"מ דתנאה קיים ולית לה ולהכי בעילתו זנות כיון שקלה בעיניו וכו: בא"ד דלמא בתנאי מודה ר"מ דתנאי קיים כו' היינו בסוף ביאה. קשה א"כ מאי פליג על ר"י (ה) י"ל דר"מ ס"ל דאסור לעשות כן ובעילתו זנות ור' יוסי אומר רשאי וכן ר"י רצה כותב וכו'. [וקאי אתחילת ביאה דמהני לכ"ע ולא פליג אלא אבעילת זנות] ואין להקשות בגמרא דהכא דלמא לעולם מתניתין ר"י ואף לר"י גובה כתובתה ומחילתה לאו כלום רק דס"ל שרשאי לעשות כן ואין בעילתו זנות דא"כ מאי רצה וכו' למה לו לעשות כן והו"ל למימר אם עשה כן אין בעילתו זנות ועוד דא"כ גם ברבי יוסי יש לפרש כן [דלא מהני רק רשאי לעשות כן] ובמאי פליגי. ולקושרו אפשר לפרש הניחא לפירוש ריב"ן דאע"ג דעכ"פ צ"ל כל הפוחת אפילו בתנאי כו' [ולכל האופנים שפירש לעיל לריב"ן לישנא דאפילו] מנ"ל האי אפילו משום דכל הפוחת משמע הכל בכל אופן בעילתו בעילת זנות. ואף בלא דקדוק כל רק הפוחת סתמא משמע בכל אופן שפוחת רק לפירושם הכי קשיא דאף דבכל גונא בעילתו זנות מ"מ דלמא בתנאי מודה דקיים ומכ"ש דבעילתו זנות ומנ"ל האלמא סבר ע"כ מדלא קאמר כל שאין לה דלמא לכלול בכה"ג שיש לה בסוף ביאה אבל עכ"פ תנאי לא מוכחת מכלל דכל הפוחת [בעילתו זנות דכ"ש הוא אם תנאו קיים ולית לה] אבל לפירוש ריב"ן א"ל דבתנאי מודה דקיים כיון דקיים א"כ אין בעילתו זנות והיאך קתני כל הפוחת כו' הא מצינו פוחת ואין בעילתו בעילת זנות ותירצו דלשון פוחת [כתירוצא קמא] או לשון כל [כתירוצא ב'] משמע ליה שר"ל אפי' בתנאי ואותו קרי ליה פוחת אבל באמת יש לה דאל"כ הו"ל הפוחת כו' והוי נמי שמעינן שפיר [אף באית לה] אלא לאורויי דתנאי נמי פוחת מיקרי אבל יש לה וק"ל: בא"ד וא"ת וכו' ובהחובל וכו'. משום דלפירוש ריב"ן הקשו לעיל מהחובל שלא תימא סוף סוף גם לפירושם לא יתישב רוהה סוגיא דהתם: בא"ד וא"ת ומאי קאמר כו' וא"ת ומנ"ל כו'. נראין כסותרין דבתחלה הקשו דלר"י נמי כו' ודוקא בכתבה כו' דמשמע אף דר"י ס"ל שיכולה למחול בכתבה אפ"ה אתיא מתני' כוותי' [די"ל מה יתן] דלא כתב כו' היינו משום דהתנה ולא איירי בכתבה א"כ מאי הקשו הא"כ מנ"ל דלר"מ אפילו בכתבה כו' מי ביקש [דאף דר"מ מודה בהתקבלתי מ"מ אתיא מתני' כוותיה דלא איירי בכתבה] וביותר קשה שתירצו דהתם איירי לפי המסקנא ר"ל אבל המקשה אינו נראה לו לחלק בין כתבה ללא כתבה וכיון ששמע מר"י דמצי למחול בכתבה חשב הה"נ באתני בע"פ א"כ מאי הקשו לר' מאיר א"כ כיון דס"ל דתנאי בטל ס"ל הה"נ בכתבה והיינו בעצמם כתירוצם דהשתא אין נראה לו לחלק כו' ועוד שתירצו [על וא"ת ראשון] דהתם איירי לפי המסקנא אבל המקשה לא ידע לחלק ולכן לא מוקמי כר"י משמע הא אלו ידע לחלק הוי א"ש כר"י אף דס"ל בכתבה יכולה למחול וא"כ מיתוקמא שפיר כר"מ [הוא כעין קושיתו הראשונה ממש אלא דשם הקשה ממשמעות קושיתם וכאן הקשה ממשמעות תירוצם]. עוד קשה דהו"ל לתרץ קושיא הראשונה שידע לחלק שפיר לר"י רק הבין דאיירי המשנה בכל גוונא לא כתב לה כו' מפני שהתנה בכתב וע"כ הבין כן לפי משמעות וא"ת שני מנ"ל כו'. וי"ל דודאי בתחלה הקשו וא"ת לפי משמעות פשטא דגמרא דס"ד פירוש דמתני' לא כתב מפני שהתנה דהיינו אתני בע"פ וא"ש כר"מ בפשיטות דשמעינן ליה כל הפוחת ומוקי לקמן אפילו בתנאי אלמא סבר תנאו בטל דהיינו בע"פ וא"כ לפי"ז כדמשני ואיבעית אימא כולה ר"י כו' פירושו מתני' מיירי בלא התנה כלל וכפירש"י וכמשמעות' ממ"ש בדבור שאח"ז השתא משמע ליה וכו' לפי שהתנה עמה משמע אבל לפי האמת איירי מתני' בסתמא ולזה הקשו למה מוקמי טפי כר"מ משום דאמרי' לקמן אליביה דס"ל תנאי בטל לר"י נמי אמרינן לקמן דתנאי בע"פ לא מהני ותי' וי"ל דהאי דלקמן לפי המסקנא כו' והשתא ע"כ צריכין לפרש הסוגיא בענין אחר דלפי מ"ש שהבינו בראשון קשה היאך נשמע למסקנא דר"י מחלק בין כתב כו' כיון דמשני דמתני' איירי בלא אתני לא כס"ד א"כ דלמא לעולם לר"י כותב ואתני שוין הן ובתרווייהו יכולה למחול דאם היה ה"א דאין לחלק דלמא באמת כן הוא אע"כ צ"ל דמשני מהני' באתני ור"י בכותב א"כ צ"ל דהס"ד היה דמיירי מתני' בכל גוונא אף בכתבה ומשני מתני' בלא כתבה דה"ל דלמא לעולם ס"ד דמתני' באתני אבל סבר דלר"י אין חילוק בין כתבה ללא כתבה די"ל דלשון איבעית אימא לא משמע כן דמשני התם כתבה הכא לא כתבה דמשמע שהבין דמתני' איירי בכתבה לא באתני ועיין ולזה הקשו וא"ת וכו' ובלא"ז ניחא וק"ל. ותירצו לא משום שהבין דהמשנה איירי בכל גוונא רק לא ידע כלל סברא לחלק בין וכו' (ו) והתוס' הו"מ לתרוצי בוי"ל הראשון דאף המקשה ידע לחלק רק הבין דהמשנה איירי בכל גוונא רק האמת מתרצי דא"כ לא היה תי' לוא"ת השני כיון דידע לחלק בר"י למה לא ידע נמי בר"מ והתוס' ידעו אמת עצמן שצריכין לתרץ לר"מ שלא ידע וא"כ בהכרח הא דמחלק הלמודא לקמן לר"י הוא למסקנא. ודחוק מאד. גם כך וא"ת האחרון לא קשה לפי' ריב"ן כלל דע"כ בהתקבלתי נמי לא מצי מחלה דאל"כ לא הוי בעילת זנות ומתני' קתני כל הפוחת בכל גוונא בעילה זנות וכמ"ש לעיל. וא"כ גם הוא"ת שקודם מקושר עם זה דחד תליא באידך [דבלא וא"ת אחרון יש לתרץ הוא"ת ראשון כפשוטו וכמ"ש לעיל]: בתד"ה אתאן וכו' והא לר"י יכולה למחול. והאי מחילה שלימה היא ואף דאחריות ט"ס הוא היינו בסתמא אבל הכא מחלה בהדיא. וצ"ל ר"מ הוא שאינה יכולה למחול וגביא לדידיה מבני חרי כל הכתובה ובהא דגביא ממשעבדי אתיא לר"י והופס קולת שניהם ודו"ק: ע"ב בברייתא דתניא כוותיה דרבא הא נתפסה מותרת ויש כו'. מילי מילי קתני ותרי דיני [דלוים לך אחרת כו' לא הוי צריך לאסוקי הא נתפסה מותרת משא"כ באידך ברייתא כולא חדא מלתא היא דוים לך שו' אדיוקא קאי]: בפירש"י בד"ה פירות ושבח פירות כו' כילד הרי שגזל ומכר כו'. דבגובה הנגזל מגזלן גופיה א"ל דגובה פירות ושבח מבני חורין [ודקאמר בא לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים היינו באחר בו בורות שיחין ומערות או נטלו מסיקין] דמהי תיתי יגבה [הפירות והשבח] ממשועבדים הא ליכא שטר על כך וכל מלוה ע"פ כן הוא [ועל הקרן לא קשה דגובה ממשעבדי י"ל כשעמד בדין על הקרן אבל על הפירות ע"כ בלא עמד בדין דאל"כ הוי קלובין וכתובין] אבל בלוקח מגזלן ניחא דכתב ליה ואנא איקום ואשפי זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ובבע"ח הטורף מן הלוקח ואתי הלוקח יחזר על המוכר ליכא לאוקמי חדא דבע"ח אינו גובה את הפירות ועוד אילו הניח בני חורין לא היה גבי הבע"ח מהלוקח ועוד אי היכא לוקח מאוחר מלוקח זה שיחזור זה הלוקח עליו [לגבות הקרן] גם הבע"ח היה טורף ממנו (ז) ודו"ק: ברש"י בד"ה והמקבל וכו' בשקנו וכו'. למ"ד לפי שאין כתובין פי' בשקנו אף דאחריות לאו ט"ס לר"מ מ"מ בשקנו שהם קנין לכתיבה עם אחריות עומד (ח) ודו"ק. ולמ"ד לפי שאין קלובין התם קלובין דאיירי בפסק לזון ה' שנים: בתד"ה אסורה לבעלה כו' דהוי שריא למרדכי כו'. וכמ"ש התוס' לעיל ריש פרק קמא וכאשר אבדתי מבית אבא אבדתי ממך דעד עכשיו באונס ועתה ברצון וכו' אבל מבשמוך שבוית מלכות אתסורים מותרת לא קשה דהאי איירי בשבויים דלא ראינו שנבעלה ומודה אבוה דשמואל דשריא. א"ל מאי מקשה אונס דשריא רחמנא היכא משכחת לה לימא כגון אסתר. דדיוק דהא נתפסה דומיא דלא נתפסה. דהסיא בשאינה לדקת דהא מזנה ברצון:

דף נב ע"א גמ' נשבית ולבסוף הדירה כו'. דומה לאומר הרי גיטה וכתובתה תפדה את עצמה שאינו רשאי דמתני': גמ' אין היתומים חייבין לפדותה שאין אני קורא כו'. ובאשת כהן דקרינן ביה והחדרינך למדינתך דה"ל והחדרינך פירוש הוא עצמו דא"כ הו"ל שאין אני קורא אפרקינך [ולכאורה מחויבין לפדותה] אלא י"ל דהלכה כרבא לעיל והנאי כהן וישראל שוין רק שכהן מתנה שאפילו תיאסר עליו מחמת שבויה כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה מאי לאו במדיר אשת כהן וכו' דאי בישראל לא אמר ר"א פודה כו'. דלא סליק אדעתיה שיפדה מפני שהוא הגורם רק תליא הכל בהא מצי לקיומי התנאי וכדמשני דר"א סבר הוא נהן וכו' ודאי כ"ש היא דניחא מטעם הזה היכא דמדיר הוא דס"ל לר"א פודה ואף ר"י מודה בכך ולא מצי לאוקמי פלוגתא בהכי דתיכף דנחתינן לסברא הוא הגורם א"כ באיזה סברא קמיפלגי ומיהו למסקנא א"כ דפליגי בהא בדאדרה הוא ולר"א פודה אע"ג דלא קרינן ביה התנאי ואותביך לי לאנתו כיון שקרינן בה בתחלה לאו כל כמיניה לבטלו כיון שהוא הגורם ור"י סבר אף שהוא הגורם לבטלו כיון דסוף סוף לא מצינו לקיומי בסוף ואותביך לאנתו [בתר בסוף אזלי' ולא איכפת לן במה שהוא הגורם]. ואולי לזה נתכוונו התוס' בד"ה כגון שנדרה וכו' וק"ל: ברש"י בד"ה הכא במאי עסקינן וכו' ואי באיסור דבר אחר שלא ע"י נדר. כלומר כגון אלמנה לכה"ג וממזרת ונתינה בין בישראל ומ"ש א"כ בכהנת ע"י נדר נקיט בכהנת משום דזה איירי בכהנת דוקא דבישראל פליגי [כמ"ש רש"י בסמוך]. וקשה היכי מצי סברי בכהנת ע"י נדר כרבא דאינו פודה א"כ אמאי בשל ישראל ס"ל לר"א פודה הא כ"ש הכא דלא מצי לקיים התנאי ואי משום דנתן אצבע בין שיניה כ"ש כשהוא מדיר לבדו דהיא לאו מידי עשתה וצ"ל שאין כוונת רש"י רק דלא פליגי בטעמי סברת אביי ורבא דהיינו באיסור דבר אחר שלא ע"י נדר דשייך שם סברת פלוגתא דאביי ורבא דהתם פליגי באלמנה לכה"ג וכן בכהנת ע"י נדר שלסברת המקשה היינו בעצמו פלוגתא דאביי ורבא משא"כ באשת ישראל ע"י נדר לא שייכא שם כלל סברת פלוגתא דאביי ורבא. ומ"ש ובישראל פליגי משום אביי דלאביי לא פליגי בכהנת דהא מצי לקיומי לתנאי ואף שהיא נתנה אצבע מה בכך אבל לרבא ה"נ פליגי בכהנת כאשר היא במסקנא לאביי במדיר אשת כהן כ"ע לא פליגי כו' דהיינו אלמנה לכ"ג ולרבא פליגי במדיר

באור

לו אז. עכ"פ ר"ל בודאי דכוונתו דאמדינן ורואין אם מה שנתן אז הוא פחות מעישור נכסים דהשתא וע"ז לא שייך השובתם פעמים שאדם עשיר והעני כו': (ד) וכ"ה במהרש"א. ומה שהקשה דהא משמע מפרק החובל דהתקבלתי מהני דקאמר כל לגבי בעל ודאי מחלה כבר תירצו זה האחרונים על הרמב"ם שפוסק דאמת דהתקבלתי לא מהני ועיין ב"ש סי' ס"ו. אך בעיקר דבריו שכתב ולפי"ז צ"ל דאף בכותבת התקבלתי כו' הא לפי' ריב"ן ע"כ בלא"ה לא מהני לר"מ התקבלתי דאל"כ במאי פליג עם ר"י דאמר רצה כותב התקבלתי כו' בשלמא לפי' התוס' לקמן נוכל לומר דלא פליגי רק בבעילת זנות כמ"ש הגאון לקמן אבל לפירוש ריב"ן אי התקבלתי מהני ולית ליה אין בעילתה בעילת זנות אף לר"מ. אם לא שנאמר דמ"ש ולפי"ז היינו לפירוש ריב"ן. והוא דוחק: (ה) ר"ל לפי מה שכבינו שתוס' עתה דבסוף ביאה לכ"ע אינה מוחלת ואפילו בהתקבלתי כדמשמע מוא"ת שאח"ז מפ' החובל וא"כ בשלמא אי כל הפוחת אפילו בתנאי ובתחלת ביאה י"ל דפליגי אי התקבלתי מהני דלר"מ לא מהני התקבלתי אפילו בתחלת ביאה אבל אי איירי בסוף ביאה א"כ במאי פליגי אי בסוף ביאה לכ"ע אינה מוחלת ואי התחלת ביאה גם לר"מ מהני לסברת קושיתם וע"ז תי' דר"י אתחלת ביאה קאי ופליג אאיסורא דביאת זנות: (ו) ול"ד למה שדחה האין לומר דלעיל בסמוך דלעיל קאמר דלמא לעולם ס"ד דמתני' באתני וידע נמי סברא דאיכא לפלוגי בין אתני בע"פ לכתיבה אבל סבר דלר"י אין חילוק בין כתב ללא כתב וכייט דס"ד דכיון דסבר ר"י בעלמא בדבר שבממון תנאי קיים ע"כ דכתבה לאו דוקא ומאי כותב אומר וע"ז דחה שפיר כיון דידע גם לס"ד דמתני' מיירי באתני בלא כתב למה מסיק באיבעית אימא ר"י התם כו' הכא לא כתבה ולא הו"ל לתלמודא להזכיר רק דר"י דוקא כתבה. לא אתני. ומדאסיק הכא לא כתבה משמע דס"ד דהכא בכתבה. ולזה תירצו התוס' דהמקשה לא ידע דאיכא סברא לחלק כלל וממילא דמתני' איירי בכל גוונא דאינה יכולה למחול ור"י איירי בכל גוונא דיכולה למחול ולזה משני דהכא לא כתבה דוקא והתם כתבה דוקא: (ז) ואף דבאמת בב"מ דף י"ד ע"ב מוקמי הך ברייתא באמת או בגזל ונגזל או בבע"ח וכל הנך דחיות שדחה הגאון כבר הקשו שם התוס' ותירצו ע"ש היינו לשמואל דס"ל בלוקח מגזלן שבח אין לו הוצרך תלמודא אליבים לאוקמי בבא דפירות בגזל ונגזל ובבא דשבח בבע"ח והוצרך לאוקמי בכל הני דחוקים שתירצו שם התוס' בד"ה תריץ נמי בבע"ח ובד"ה כשעמד בדין ע"ש אבל לרב דסובר אף שבח יש לו שפי מוקמינן הא דפירות ושבח בלוקח מגזלן מחמת כל הני קושיות שהקשו שם התוס' והביאם הגאון המחבר בכאן. ומה שהקשה הגאון ועוד אילו הניח בני חורין לא היה בע"ח גובה מלוקח לא הזכירו התוס' שם רק הוא קושית הגאון בעצמו וכן הקשה שם בב"מ ובאמת שיש ליישב ע"ש בתוס' בד"ה תריץ נמי כו': (ח) ולקמן דף נ"ה ע"א בתוס' בד"ה כתובו כתבי לבדיה דלמ"ד אחריות לאו ט"ס לא אמרינן שהם קנין לכתיבה עומד עם אחריות וצריך לאמלוכי ביה אם יכתוב

בין אשת כהן או ישראל וק"ל. והגהת בהגהה שלא ע"י נדר אינו נראה נכון [דזה כבר נכלל במ"ש באיסור דבר אחר שלא ע"י נדר] ודו"ק: בתד"ה ממזרת וכו' אבל שניות כו' דאין להם פירות כו'. זה כתבו בין לאביי ובין לרבא דהא בממזרת ונתינה קתני יש להן פירות והיינו ע"כ פירות ממש לכ"ע וזה קרי יש לה א"כ שניות דקתני אין לה פירות ע"כ אפילו מה שאכל וכן מ"ש ואותן פירות עצמן וכו' א"כ נשבית היינו נמי לאביי ולרבא: בסה"ד אע"ג דאמרינן לעיל דפרקונה וכו'. עיין לעיל דף מ"ז ע"ב בתוס' בד"ה זימנין דלא מצו וכו': בתד"ה והיו מבקשין וכו' תפשוט וכו'. ואף דלרשב"ג משמע טעמא דלא ליגרי מ"מ סתמא דמתני' דאין פודין דאזיל האיבעיא אליביה אתיא כחכמים דבסיפא דמתני' שם פליג רשב"ג ועוד תפשוט לפחות דהוא פלוגתא דתנאי ודו"ק: בתד"ה רצה וכו' דלעיל מסקינן וכו'. עפרש"י לעיל [דקושית ואיפוך אנא קאי אמזונות ומעשה ידיה ומשני תקנו שאינו מצוי וכו' וקאי אפירות ופרקונה] מ"מ שלא נקטו ואיפוך אפירות ופרקונה וכתובה וקבורה צריכין לומר ע"פ סברת הגמרא נמי שתיקנו מצוי למצוי ולפי מובן פשוט דפירי שביתי טובא הגאתה מכתובה שאינו אלא פעם אחת א"כ צ"ל שפרקונה הוא מצוי ואף דלגבי מעשה ידיה ומזונות מקרי אינו מצוי ודו"ק: ע"ב בתד"ה אין פודין כו' ארישא קאי. אפ"ל של"ת מאי פריך הא בכדי דמיהן פודין וכו' דלמא ה"ק אין פודין וכו' ואיסורא הוא וכפירש"י שלא ירגילו וכו' וע"כ פירושו כן הוא מדמסיים מפני תיקון העולם דוק מיניה הא כדי דמיהן פודין אם רוצה אף שהוא יותר על כתובתה [והתם קאמר אין פודין יותר על כדי כתובתה דאינו מחויב לפדות] לזה פירשו דארישא קאי דהיינו אדברי ת"ק פעם ראשונה חייב לפדות וקאי עליה אין פודין מפני האיסור דתיקון העולם הא לאו התקון עולם מודה לת"ק שחייב לפדות וא"כ בכדי דמיה דליכא תיקון העולם חייב לפדות וא"כ פריך שפיר אבל אילו קאי אסיפא רצה פודה ודאי הדיוק דאין פודין מפני האיסור הא בכדי דמיה דליכא תיקון העולם מודינא לך דרצה פודה וכו' וק"ל. וא"ל מנ"ל לתלמודא דקאי ארישא דסברא פשוטה היא דזיל בתר טעמא ומה לי פעם ראשון או פעם שני ודו"ק: בתד"ה ותנבה וכו'. משמע שכתובת בנין דכרין נוהג עדיין ועיין באשר"י ובמרדכי בארוך [שכתבו דבטלה] וצ"ל שעיקר הסיבה לביטול אחר שנתפשט תקנת רבינו גרשון שלא ישא ב' נשים מעתה למה ימנע מלתת נדוניא גדולה לבתו כיון שבניה ממילא יורשין אותה שאין לו בנים מאשה אחרת. אבל מצינו שבימי הגאונים בטלה [קודם תקנת רגמ"ה]: בתד"ה תטרוף כו' אע"פ שידע גם המקשה כו'. דא"ל דסבר ישבון תנן א"כ מאי מקשה תטרוף ממשעבדי קושטא דמלתא דטריף ממשעבדי למ"ד ישבון כמ"ש בסמוך בד"ה ירתון וקושיתי למאי דמשני ככתובה שויא כו' אי ככתובה שויא תטרוף נמי ממשעבדי וכמ"ש רש"י ואדרבה קושיתו זאת הוא תטרוף ממשעבדי ככתובה ולמה תנן ירתון דמשמע שאינה גובה ממשעבדי וא"כ מאי משני ירתון תנן לזה פירשו בלשון קצר כו' וכיון דמכח ירושה קאתי ודו"ק:

דף נג ע"א גמ' אמר רבא פשיטא לי כו' נתנה כתובתה לאחרים אינו מזכיר דינו וק"ל: בתד"ה ותבעי לך כו' במוחלת דשכיח טפי כדפירש בקונט'. ר"ל דבזה ודאי הפירוש כקונט' אבל במה דמסיק השתא וכו' מוחלת מיבעיא לא ניחא להו כמשמעות פירוש הקונט' כ"ש מוחלה דמיבעיא ליה דא"כ לינקוט בעיא במוחלת דשכיחא ונימא השתא מוחלה דעתו נוטה שלא להפסידה כ"ש מוכרת דזוזי אגבוה אלא ר"ל מוחלת מיבעיא דפשיטא ליה כו'. גם לפי"ז ניחא דפשיטא ליה לרבא בסמוך במוחלת ומיבעיא ליה במכרה וא"כ מאי קאמר ותיבעי לך מוחלת דלמא דפשיט לו כמו לדידיה אע"כ בתחלה לא ידע לחלק וא"כ קיבלה מיניה דפשיט ליה מוחלת. מיהו בזה י"ל בלא"ה כיון שמשמע סברת אגבוה פשיטא ליה מדנפשיה לא שקיבל מרב יימר: ומ"ש רש"י השתא מוכרת וכו' כלומר מי סברת וכו' יש לראות מי הביא לרש"י לזה שחשב רבא [בדעת רב יימר] הסברא בהיפך ומטעם הנאה דלמא אף רבא ידע [דעתו] דלא פקע זכות טפי משום הנאה רק משום אותן דלה"ק ותבעי לך מוחלת דמצוי טפי ואפ"ל משום דרש"י מפרש מוחלת מיבעיא ר"ל כל שכן דמספקא לי דכן משמעות הלשון [דלא כתוס'] ולהכי מפרש ותבעי לך מוחלת ר"ל מדאיבעיא לך מוכרת ולא מוחלת שמצוי יותר משמע מוחלת לא תיבעי לך כלל ואמאי הא במוחלת נמי איכא למיבעיא ומשני לא כמו שאתה סובר דמוחלת אינו מיבעיא לי דהשתא מוכרת וכו' מוחלת מיבעיא דמיבעי לי ואה"כ דמספקא לי ואינו קושיא ליבעי בהיפך במוחלת [דמצוי] ונימא השתא וכו' דזה אינו קושיא דכל קושיא היתה דלמה לא נפל ספק לך במוחלת כמי מדלא מיבעיא במוחלת דמצוי והשיב לו אה"כ דמספקא לי ודייק דהו"ל למינקט דבר מצוי אינו בעיני לדיוק וכן משמע לשון רש"י ואי משום דלא מטי לידה הנאה וכו' משמע דמה"מ פשוט לך וק"ל. ולזה הוצרך לפרש סברת הס"א מהי תיתי לומר דלא מיבעיא ליה במוחלת [וע"ז פירש דלא מטי הנאה לידה] ולכך א"ל הקושיא ותיבעי לך מוחלת דאף הוא ידע דמיחלת נמי מיבעיא ליה ונקשה כיון דתרווייהו מספקא לך הו"ל למינקט דבר המצוי דא"כ מאי מתרץ לו השתא וכו' אכתי ליבעי במוחלת המצוי ולימא השתא בהיפך (ט) ודו"ק: ע"ב גמ' תנא רב יוסף כו' איבעיא להו וכו'. האיבעיא קאי אברייתא דרב יוסף אבל רב יוסף היאך ס"ל יש לפשוט מפשיטות רב יוסף בסמוך אמר ליה רב חסדא לרב יוסף וכו' לכל לשון כדאית ליה: גמ' סימן דגברי. ר"ל של האנשים על סדר האיבעיות ששת לקיש אלעזר רבא פפא ועל האיבעיות מיאנה וכו': ברש"י בד"ה ה"ג מסברא לית לה וכו'. דבכל הנוסחאות היה כתוב אית לה וכגירסת הרי"ף באמת והוא הסכמת הרמב"ן ומבעיא ליה אליבייהו אי אית לה מזונות מן האחים כיון דע"י שאירסה הפסידה מלזון מן האחין וכרב ועיין באשר"י ובר"ן: ברש"י בד"ה אלמנה בבית אביה כו' דעד דתילקחן וכו'. אף שפירוש דתילקחן הוא אירוסין וא"כ אף במן האירוסין לא ניחא דאין סברא לומר אחר שחזרה לבית אביה יש לה מזונות ואם היה זה ה"א א"כ הו"ל ארוסה [שנתאלמנה] איכא בינייהו דת"ק ס"ל דוקא נתאלמנה [מן הנשואין] ור"י ס"ל כל זמן שהיא כו' כיון שפקע מזונות מינה פעם א' מן האירוסין אין לה מזונות כי היכי שאין לה מזונות אחרי שפקע מינה מן הנשואין אף שנתאלמנה אחר כך [אע"כ דאין זה סברא ואם כן אף במן האירוסין לא ניחא] מ"מ י"ל הברייתא כלוי אבל מן הנשואין אי אפשר ליישב לאיזה מ"ד דאי לרב עד דתילקחן והיינו קיחה דאירוסין כ"ש נשואין וללוי לפחות בנשואין מודה ודו"ק: בתד"ה אלמנה כו' וא"ת ובשומרת יבם כו'. משום דלכאורה לא הוי רבותא טפי מארוסה בעודה ארוסה דלא עדיפא זיקה מאירוסין ותירצו דאף נגד ארוסה הוא רבותא אבל לפי' ר"ת ניחא כפשוטו דהוי רבותא טפי מנתאלמנה או נתגרשה שזו יש עליה זיקת יבם. לפירש"י נראה בבית אביה פירושו שנתאלמנה או נתגרשה בעודה בבית אביה דהיינו מן האירוסין אבל לפירוש ר"ת דאיירי מן הנשואין לזה מפרש בחיי אביה וכו' ודו"ק: בתד"ה בת יבמה כו' דאי אית ליה ממ"נ גביא. ליסנא דממ"נ יש לייסב [כמו שהסביר הגאון בדבריו בסמוך] ודו"ק: בא"ד ויש מפרשים דאף בדאית ליה. ולפי הי"מ ניחא לפרש טפי דבלית ליה לראשון לא מיבעיא כלל דממ"נ אי תנאי כתובה ככתובה אית לה משני עכ"פ ואי ליתא ככתובה כ"ש שיש לה [דעיקר סברא דבעי ליה למימר לית לה הוא מטעם דכיון דלית לה כתובה תנאי כתובה דילה נמי כו' כפירש"י]. ודוחק לומר דהוי ככתובה ולא אליס לגמרי כמותה להיות לה משני. אלא דוקא בדאית ליה לראשון קמיבעיא ליה וכן משמע באשר"י ודו"ק:

דף נד ע"א גמ' הוא דאמר להו נדוניא לברת כו'. עיין הגירסא שהביאו האשר"י ועיין בח"מ סי' רנ"ד וסמ"ע סעיף ט"ז ועיין בסמוך ע"ב בתוס' בד"ה למזונות וכו' ודו"ק: ברש"י בד"ה בת ארוסה הבא על ארוסתו וילדה לו וכו'. ובאנוסה פירוש ונשאה וכו' והראב"ד פירש הך בעיא דארוסה ג"כ בנשאה א"כ אבל מקודם שנשאה ילדה ועיין באשר"י: ברש"י בד"ה כיון דאית לה כו' כגון שכתב לה כתובה. וקצת הסברות דחוקים כיון דכתב לה כתובה הא אי לא"ה לית לה בתקנתא דרבנן רק מכח כתיבתו א"כ למה יהיה לה מזונות בשביל כך ואי משום דכתב לה הכתובה תנאי כתובה בתרה גרירא א"כ כל תנאי כתובה יהיה לה מן האירוסין ובכתובת בנין דיכרין סברא [דלית לה] דלא יהיב לה אב מידי כמ"ש התוס' בד"ה בת יבמה ומזונות בארוסה שנתארמלה נמי [לא קמיבעיא ליה] דהא אפילו קודם שנתאלמנה לית לה מזונות עד הגיע שנים עשר חודש (י) ודו"ק: ברש"י בד"ה בביתי וכו' ובד"ה אבל מזוני וכו' ורב יוסף בביתי יתירא דריש. ממ"ש זה באבל מזוני יש לה משמע שתלוי בזה אף שלכאורה אדרבא אי לאו בביתי בתרא לא הוי קאי בביתי רק איתבא ומיתזנא מ"מ אבל עתה קאי בביתי אף אמיתזנא וכו': ברש"י בד"ה ומנח בה רב כו'. לכאורה קאי ארב כהנא וכן הוא לקמן ס"פ המדיר: בתד"ה לית הלכתא כו' דא"כ קשיא דשמואל אדשמואל לרב ענן כו'. לפי שהוא אומר לדידי מיפרשא וכו' נקטו ועיין לשון אשר"י בזה. ועוד אפ"ל שודאי אין ה"א בנתפייסה דפשיטא שאין לה מזונות ור"כ אמר שמואל גופא לדיוקא נקטו ולא באו התוס' לשלול רק שלא תימא בלא נתפייסה אף שהעיכוב מחמת תבעוה [בני אדם שאינם מהוגנים] אין הלכה וק"ל: בתד"ה ושמואל כו' משום דשאר בבל כו'. דנהרדעא בעצמו נמי בבל כדאיתא בכמה דוכתי [מש"ה נקטו לשון שאר בבל] ועיין במלחמות. והא דלא קאמר עד היכן בבל [כיון דבכ"מ זולת בבל הלכה כשמואל] משום דאף נהרדעא הוא בכלל בבל גם אפשר דלא סגי חדא קבא בכל בבל אף זולת נהרדעא: ע"ב גמ' אמר למזונות ריבה כו'. והא דקאמר ר"י דלייחד לה ארעא למזוני לאו דוקא וכן רש"י ד"ה כ"ש ופי' למזונותיך וכו' לאו דוקא [דע"ז לא פליג ר"י] או אפשר כיון שר"ל שכנגדו חולק עליו ירד א"כ לחלק ומעיקרא לא חילק: בתד"ה דנייחד לה כו' לכאורה האי מעשה קודם עובדא דלעיל דהאי הוי בחיי האב עדיין ושמא א"כ נתחרט על שניכן ואילו נתחרט על הך עובדא דהכא לא הוי עשה א"כ ליעלם עוד פעם אחר ולמה לנו לומר [דההיא עובדא דהתם היה קודם ו]שהיה קריבא אחרינא [ע"כ דהא התם היה לאחר מות קריביה] ואפשר דמשמע להו מדלא קבע תלמודא כאן לבסוף נתחרט משמע דלא נתחרט ע"ז ודו"ק:

סליק פרק נערה שנתפתתה

אף על פי פרק חמישי

במשנה אע"פ שאמרו בתולה גובה כו'. דקדוק קטן. גובה מאי עביד הכא הו"ל אע"פ שאמרו כתובת בתולה ר' כו': גמ' פשיטא וכו'. דלאשמועינן מליסנא להוסיף תנאי כתובה ככתובה הו"ל בקצרה תנאי כתיבה ככתובה. ולאשמועינן אף שאין לו לאפוקי קושית ר"י אין זה תלוי במה שאמרו אע"פ שאמרו בתולה כו'. גם אינו בכח המאמר דמאה איירי בשיש לו. ואינו תלוי בכתובה: ברש"י בד"ה ולפוגמת כו' ואם טוען בעלה כו'. לכאורה אינו מדוקדק דבלא פוגם נמי כל שטר אם טוען אשתבע לי דלא פרעתיך צריך לישבע ופוגם צריך לישבע אף אם לא טען אנן טענינן ואי בנאמנות אף פוגם אין צריך לישבע. ושיבוש הוא דאף שאין צריך לטעון שישבע מ"מ צריך לטעון התקבלת כל כתובתך ופשוט: ברש"י בד"ה עוברת וכו' מתנה בעלמא הוא וכו'. כתב כאן טפי הך דמתנה מבאיך [משום דלגבי אינך אין זה עדיפות משום דמתנה הוא רק בעוברת על דת ה"א דדינו כמו בשנייה וכמ"ש התוס' ואע"ג כו'] וק"ל: בתד"ה אם רצה וכו' משמע בכל ענין וכו'. נראה דהמשמעות הוא [דבכל ענין] שהקנין הוא שישתעבד הוא בשמירת שואל דהכי משמע מתנה שומר חנם וכו' ופריך בדברים אף אם אומר כן מאי הוי ומשני שמקבל קנין על כך והקנין חל על גופו לא שמשעבד נכסיו אף אם יהיה אונס יהיה חייב ועושה באופן המועיל מאסמכתא רק כפשטיה וכיון שהחיוב חל על גופו ולא הוי קנין דברים ממילא חל השיעבוד נכסים א"כ על החיוב וכל עלמות קושיתם היה בשלמא אם יש לו יכול לחייב עלמו [דמשעבד נכסיו לזה] וכיון שהל החיוב משתעבד ממילא א"כ [אם כהבדו אלו הנכסים אף על הנכסים שיקנה א"כ] אף שלא בא לעולם וכו'. וזה שכתבו משמע כו' אע"פ שאינו מקנה לו שום נכסים ולא כתבי משמע אע"פ שאין לו נכסים (רק) משמע שאינו תלוי בנכסים והקנין על גופו ואף אם אין לו נכסים אלא שמשעבד גופו כו' ולכשיהיה וכו' אבל ודאי יש לאוקמה ג"כ בשיש לו נכסים כמו מתני' דהכא דקתני ג"כ שהם רצה להוסיף כו' וכמה פעמים אמרו בתלמודא בשקנו מידו הים מזה ראיה דאיירי בכל ענין [רק דהייתי ראיה דמהתם משמע דאינו תלוי בשיעבוד נכסים דאף שאין משעבד הנכסים רק הקנין הוא שישתעבד הוא בשמירת שואל מהני ויכול לחייב את גופו] ומאשר"י משמע כוונתם קצת בענין אחר דהם מתחייב עלמו לשלם היכף אף שאין לו נכסים או יש לו ומחייב אף לאחר זמן ניחא אבל אין לו [והחיוב] לכשתתאלמן או תתגרש קשה לו וכו' והביא ראיה משואל שמהנה אף לאחר זמנו כשיתיליד אונסא וכו' ופשט דברי התוס' אין מובנים לי כן. גם מ"ש על הים מפרשים ואין זה מספיק לנכסים הידועים וכו' הל' משמע אף שיש לו נכסים מ"מ אינו מועיל לאותן הנכסים הידועים שלא היה לו ואמאי כיון שהיה לו נכסים א"כ יכול להתחייב עלמו וא"כ חל השיעבוד על החיוב ובהכרח נראה שצ"ל כאילו כתב שאין זה מספיק לקנינים הידועים שלא היה לו באותה שעה (כ) ודו"ק: בתד"ה ולפוגמת כו'. דלפירש"י לא ניחא דבשאר שטרות נמי הדין כן ואף אם לא יהיה תנאי כתובה ככתובה דלפי מ"ש רש"י אם פגמה תוספת כו' לא ניחא להו לפרש ב' שטרות דנהי דפגמה כתובה אם אמרה בפרעון כתובה התקבלתי הוי כאילו אמרה בפרעון תוספת התקבלתי דתוספת איקרי כתובה אבל אם אמרה בפרעון תוספת התקבלתי אין סברא שיפגם הכתובה שבשטר אחר וכן בכל אינך למוכרת ולמוחלת אם מכרה או מחלה הכתובה התוס' בכלל אבל בהיפך לא כן נראה לי ודו"ק: בתד"ה ולהובעת כו' שאם תבעה מנה מאתים בפירוש ושייכה התוס' כו'. ולא הו"ל לפרש אם תבעה כתובה סתם גם התוספות בכלל ואין לה מזונות דאף אם תבעה תוספות כפירוש הקונטרס ודאי דאין כתובה בכלל כמ"ש לעיל ולהכי הקשו התוס' על פי' הקונטרס אמאי אין לה מזונות אליבא דרבנן כיון דאין הכתובה בכלל תוס' מ"מ אם תבעה כתובה ודאי תוס' בכלל [ולכך אין לה מזונות] ז"א דא"כ אף אם תנאי כתובה לאו ככתובה

באור

יכתוב בו אחריות. וע"כ צ"ל דרש"י קאי אשיעבד נכסיו בפירוש באחריות וע"ז קנו מידו. ואולי יש לדחוק דגם כוונתו כשפירש אחריות וקנו מידו שהם קנין לכתיבה עומד לכתוב גם האחריות. אבל אין זה משמעות לשונו: (ט) כיון דעיקר הקושיא היה למינקט מוחלת דמצוי וידע נמי דגם במוחלת מיבעיא ליה ע"ז אינו מתרץ לו כלום דאכתי ליינקוט מוחלת ונימא השתא לאידך גיסא ואי דאין זה אלא דיוק א"כ מעיקרא לק"מ דלא הו"ל השתא בר רק דאין זה דיוק ובשלמא אי נימא דמהמה כדיוק היה סבר דבמוחלת לא מיבעיא ליה שפיר דבא כוליא מלבו ולומר ואדרבא מוחלת פשיטא דמיבעיא לי דלא כסברתך ודיוק דמצוי אינו דיוק משא"כ אי ידע דמיבעיא נמי במוחלת והעמיד עיקר קושיתו על הדיוק: (י) אולי כוונתו דע"כ מדלא מיבעיא ליה בכתובות בנין דכרין וכן לענין מזונות ארוסה גופיה באלמנותה ע"כ דפשיטא ליה דלית לה מהני טעמא שכתב לעיל ואי בלא כתב לית לה בתקנתא דרבנן למה יהיה לה מזונות טפי מכל הני תנאי כתובה דלעיל ואי מבוס דבתר כתובה גרירן ומחמת כתיבתו נתחייב גם במזונותיה אף שאינו חייב מהדין א"כ גם באינך יתחייב: (כ) עדיין לא מיושב כל כך דהא כיון שכתב הרא"ש ואין טעם זה מספיק כו' משמע אף אם נכית שכבת הים מפרשים דבמה שכתב ושיעבדתי כל נכסי הודה שיש לו אע"פ שאנו יודעין בבירור שאין לו ודאתם

כ"ש דאין לה מזונות [דהבעה כל כתובתה הויא]. מיהו האשר"י מפרש באמת כן ואפ"ל דאי לאו דתנאי כתובה ככתיבה ואין תוספת בכלל ליסנא דכתובה אף דאין זה שיור מקצת כתובה מ"מ יש לה מזונות כ"ז שאינה מסולקת לגמרי מן היורשין להוציא ממונא ומקצת כסף ככל הכסף. ומיהו א"כ לפ"ז אם היו יורשין או בעלה חייבין לה מעות ממקום אחר בתורת הלואה יהיה לה מזונות בשבילם: בתד"ה ולעוברת וכו' ואפילו תמצא איילונית הואיל ולא פירש כו'. משא"כ בעוברת על דת מי יעלה על דעתו כזה:

דף נה ע"א גמ' הלכה כר"ש שזורי. ואף דת"ק נמי אזיל בתר אומדנא ס"ס שמעינן לי' לר' נתן דאזיל בתר אומדנא ואפילו אומדנא כזה דת"ק דר"ש לא ס"ל אותה אומדנא: **ברש"י** בד"ה במסוכן כו' לא נתכוין לחלק בה. אלא כוונתו שיתנו ומחמת טירדא וכו' כדלעיל [ומ"ש הואיל ומסוכן הוא לא נתכוין כו' אין זה טעם דמשום דהוא מסוכן לא מלחק הוא רק הואיל ומסוכן תלינן דמחמת טירדא קיצר וכדלעיל] ודו"ק: **בתד"ה** ולשבח כו' וכן משמע. לכאורה מסברא אפשר לחלק דשבח ששבחו היתומים אין בע"ח גובה וזה שאמרו בהמקבל יתומים אומרים אנו השבחנו וכו' ובלא"ה ע"כ איירי התם דוקא משבח ששבחו היתומים דאי השביחו הנכסים ודאי גבי כיון דאיירי התם בעשר אפותיקי קרקע דידיה אשבח אלא יתומים טענו אנו השבחנו ובע"ח שאמר אביכם השביח אין הכי נמי אם אמר מעצמו השביח רק שהא דמלתא ניכר בין שבח דממילא בין ע"י טורח והכא אמרו היתומים אנו השבחנו ולא מעצמו השביח [ולהכי אמר בע"ח אביכם השביח] ובפרק יש בכור שבח דממילא וקושטא הכי הוא דאין הבכור נוטל בראוי אף בשבח דממילא וכן האשה והבנות מטעם מקולי כתובה אבל בע"ח גובה שבח דממילא וזה שדקדק רש"י לשבח וכו' משבח ששבחו נכסים לאחר מיתה לא שהשביחו היתומים דאילו. לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה משבח שהשביחו הנכסים ולעולם יורשין כמקבלי מתנה שאין להם על מי לחזור רק דבמתנה גופיה נמי הדין כן. ואפ"ל בדוחק כיון דכלל בע"ח גובה את השבח ובלקוחות אין חילוק אף שבח שהשביח הלוקח דהא יש לו על מי לחזור שכך הוא כותב לו ואנא איקום ואשפי וכו' ושבחיהון וע"כ כלל נמי מתנה ויתומים בבע"ח גובה את השבח [אי מתנה כיתומים] איירי מסתמא דומיא דלקוחות. או אפ"ל דא"כ מאי פריך בפרק יש בכור מהא אמר שמואל וכו' לחלק כן. וקשה דא"כ אמאי לא הוכיחו התוס' כן בקצרה בלא הא דהבנות ניזונות דע"כ מיתומים איירי דאל"כ הא אין מוציאין כו' הו"ל לאוכוחי דלא גבי מיתומים לשני כן בפ"ק יש בכור אע"כ דאין זה הכרח משום דודאי שבח דמתני' משמע ליה דומיא דשבח דשמואל רק דלמא הכל איירי משבח דלקוחות לזה הוכיחו דע"כ משבח שהשביחו יתומים איירי א"כ גם האי אפ"ל איתו וי"ל התוס' עדיפא הוכיחו בהכרח. ואולי מסתמא בכה בקיאת הגמ' א"א לומר חילוקי (ל) ודו"ק: **בא"ד** דלא דמיא למקבל מתנה שעליהם מיטל יותר וכו'. הוי מצי להביא קצת ראיה דהא מלוה ע"פ גובה מן היורשין ולא גבי ממקבל מתנה כמ"ש התוס' לעיל פרק נערה דף מ"ט ע"ב בד"ה הוא ואשתו כו' וכן שמה הו"מ התוס' להביא ראיה זה דאלים כח מתנה דלא גבי מניה בע"ח את השבח מכח יורשין דבע"ח גבי מנייהו את השבח: **בא"ד** מדקתני ולא הבנות במזונותיהן כו'. אבל מבכור לא הוכיחו דדלמא הא כדאיתא והא כדאיתא אבל בבנות מפרש טעמא התם משום דתנאי כתובה ככתובה [משמע דבחד גוונא איירי]: **בתד"ה** ולשבועה וכו'. לכאורה י"ל אם עד אחד מעיד שהם שקיבלה פרעון כתובה אף אם התוספת בשטר אחר צריכה לישבע על התוספת אף אם לא רצתה לגבות רק התוספת ומודה שקיבלה הכתובה ק' ור' (מ) ועוד אפ"ל לפי מ"ש הרא"ש בשם הפוסקים שלא אמרו לפטור משבועה בייחד לה מטלטלים כו' וארעא בד' מגרנהא אלא בכתובה וכו' אבל בבע"ח כו' ע"ש [א"כ לענין זה תנאי כתובה ככתובה לפטור משבועה בייחד] וק"ל. וכן לפי' התוס' [כמי פירושו] לשבועה שא"ל לישבע. ואפ"ל בזה דאף אם לא הוי ככתובה כל לגבי אשתו דינו ככתובה [לענין יחוד] וזה דוחק. גם יש לקיים פירש"י וכמ"ש הרא"ש בשם הרמ"ה דאם לא הוס' כתובה ככתובה לא היתה צריכה לישבע על התוס' כשנפרעת מנכסי יתומים [אף דגם בע"ח צריך לישבע] דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דבע"ח לא מטי זמנו בחיי הלוה גבי בלא שבועה דקי"ל כר"ל פרק השותפין דאפילו מיתמי אמרינן חזקה אין אדם פורע תוך זמנו וגבי כתובה הוא דתקינו רבנן שבועה משום דלא ניחא ליה שתתבזה בב"ד וחיישינן דלמא אתפסה צררי ותוס' כתובה ככתובה לענין שבועה זו עכ"ל. ואפ"ל דס"ל לתוספות דכל לגבי אשתו אינו רוצה שתתבזה אשתו ואיכא למיחש לצררי [אף אי אינה ככתיבה] ועיין בר"ן עוד איזה כ"מ וע"ש ודו"ק: **בתד"ה** ולשביעית כו' דה"ה דמשמע הקפה חנות וכו'. ומ"מ כתיבה אינו משמע ועיין: **בתד"ה** ישנן כו'. מבואר היטב ברא"ש שמה וק"ל: **בתד"ה** כתובו וכו' וסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין. דאי חזקה אין כאן יפוי כח דמ"ש העדים מחזיקים בשדה או המקבל סוף סוף הטריח עליהם ואינו רוצה שיזכה תיכף: **בא"ד** ופי' ר"י כו' דדוקא בשטר מכר כו'. רש"י פירש כגון מתנת קרקע דבמטלטלין לא שייך שטרא ודוקא מתנה אבל מכירה אפשר דס"ל שאינו יכול לחזור דבלא שטר נמי המוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים וכן משמע בתוס' בהספינה דף ע"ז ע"ש שהמה דורכים בדרך אחר ממ"ש כאן ולר"ת דוקא שטר מתנה ע"ש:

ע"ב ברש"י בד"ה מתנת שכיב מרע כו' שאם כתב הלואתו כו' וזה קנה אם מת לא מחמת קנין אלא כו'. דקדק בזה [לכתוב אם מת וכו'] דאיהו אמר הלואתו ועמד באמת יכול לחזור דתרי הפכים בנושא אחד לא אמרינן ודוקא כח מתנת בריא לחוד וכח מתנת שכיב מרע לחוד וכן הסברא דבשלמא אם מת קנה הלואה מגו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין ואף שקנה בקנין מ"מ ייפוי כחו דשכיב מרע דהיינו שקנה הלואה במת עומד במקומו אבל בעמד במה יקנה במתנת שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי דהיינו דוקא במת וק"ל. ופירוש מתנת שכיב מרע שכתב היינו שכתב לו כל נכסי הלואות ומטלטלין שבעין נותנין לו יפוי כח דשכיב מרע לענין אם מת דאז עדיפא ליה יפוי כח דשכיב מרע לענין הלואה ולענין עמד עדיפא ליה יפוי כח דבריא דקנה מיהת מטלטלין דבעין וק"ל: **עיקר** פירוש סברא דשמואל דבש"מ תקנו חכמים כאילו זכה המקבל דכמסורין דמיין אבל כשקנה דלא ניחא ליה שיקנה מכח התקנה שכמסירין דמיא אלא בקנין כמתנת בריא [ואין שטר לאחר מיתה] ודו"ק: **בתד"ה** ובתרומת מעשר וכו' אלא בשבת שאינו יכול לתקן כו' וטעמא כו'. דאי מטעם אימת שבת לבד על מה שהעיד בשבת יהיה מותר לאכול אפילו מוצאי שבת: **אין** להקשות דלמא רש"י ס"ל נמי משום דאימת שבת על עם הארץ ומ"ש משום עונג שבת היינו דמש"ה דוקא בשבת התירו משום עונג ולמוצאי שבת יעשר כמו לתוספות טעמא דאינו יכול לתקן דא"כ הו"ל לרש"י לפרש העיקר טעם וק"ל: **בא"ד** אלא משום אימת שבת כדמשמע בירושלמי כו'. עיין ברש"י תחלת פרק ד' שהביא ב' מ"ד חד אמר מפני כבוד שבת וחד אמר מפני אימת שבת ע"ש: **בא"ד** משום דשבת קובעת. והוא דבחול סבר דליכא כ"כ איסור ולא חמירא דהא כ"ע אכלין אכילת עראי אבל בשבת סבור דחמירא איסורא טפי מלאכול טבל בשבת מבשאר ימים ואומר האמת ונ"מ לא סמכינן על כך לאכול מזה אף בחול מפני שאפשר לתקן. והרמב"ם בפירוש המשנה פירש שע"ה ירא לשקר ביום קדוש כשבת טפי: **בתד"ה** מתנת שכ"מ כו' הו"מ למיפרך ליה ממתני' כו'. ר"ל מסיפא דמשמע אם עמד הוא דחוזר אבל אם מת קנה כדין מתנת שכ"מ אף דלכאורה ממתניתין גופיה אינו מוכרח [דאפשר דהא דאין מתנתו מתנה היינו אפילו מת] אבל כל ריהטא דסוגיא שם משמע כן. אבל ודאי מריבא אין מקום להקשות דמתנת שכ"מ במקצת הוא כמתנת בריא לכל דבר ולא מקרי כלל מתנת שכ"מ דהא פסק התם הלכתא דבמקצת בלא קנין לא קנה ולא אמרינן דברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי ודיקא [illegible] שכ"מ דדבריו ככתובין וכו' וא"כ למה לי הקנין להכי קאמר שמואל שמא לא גמר ההקנותו וכו' אבל במקצת הא צריכין לקנין דאי לא"ה לית ביה ממש כלל ע"ש בתוס': **בא"ד** ואין שטר וכו' אפילו אין כאן שטר כלל. דלפירוש הראשון נראה כפשטא דשמעתין דעכ"פ צריך שטר וקנין בלא שטר לאו כלום הוא [לגרע] דאי לא"ה לא הו"ל אין שטר לאחר מיתה אלא אין קנין לאחר מיתה הניחא לפירוש ר"ם דטעמא הכל משום דלכתיבה עומד והוי כשטר [שהרי מחלק בין קנין חליפין לקנין חזקה אבל לריב"ס דלא מחלק בזה לא תלוי בזה כלל במאי דלכתיבה עומד] ולא כתבו התוס' אלא דלא מחלקינן בין כתב בו הקנין או לא כתב לשמואל וכ"ה בח"ס ע"ש וזה שכתבו לקמן והשתא אתי נמי שפיר כו' דאי בקנין וכו' דאילו לפירוש ריב"ס דלמא כי היכי דקנין בלא שטר לאו כלום הוא לשמואל ולא אמרינן שמא לא גמר כו' ה"נ שטר בלא קנין לא אמרי' הכי שמא לא גמר וכו' ולהכי ס"ל כותבין ונותנין אבל לר"ם קנין בלא שטר נמי הוי משום אין שטר לאחר מיתה [ולהכי פריך שפיר]. ואין להקשות א"כ ממנ"פ מתני' דמי שמת שכ"מ שכתב כל נכסיו במאי איירי אי בשטר קשה לפירוש ר"ם אליבא דשמואל אמאי אם מת מתנתו מתנה ומה בכך דאיירי בקנין חזקה לא יהא אלא שטר לחוד אין שטר לאחר מיתה ומה בכך דקנין חזקה אינו עומד לכתיבה כמו חליפין אלא איירי בלא שטר ולשון שכיב מרע שכתב ר"ל צוואת שכ"מ וכן הוא שם ברשב"ם ובח"ס כאן א"כ קשה מאי הוכיחו התוס' לפירוש ריב"ס דס"ל לרב דוקא בכתב בו הקנין דלמא לא שנא ומתני' דמי שמת דאין מתנתו מתנה אם עמד היינו משום דליכא שטר ועכ"פ צריך שטר לפי מ"ש [אף לשמואל] אבל בדאיכא קנין ושטר דלמא לא שנא כתוב בו או לא וי"ל דלפירוש ריב"ס ודאי משמע ליה מתנת שכ"מ שכתב בו וכו' דשמעתין כפשטיה כתב ממש ה"נ מתני' שם שכיב מרע שכתב איירי נמי בשטר אבל לפירוש ר"ם דלא תליא מידי בשטר ומתנת שכיב מרע שכתב בה דשמעתין איירי בצוואת שכיב מרע בעלמא ה"נ מתני' דהתם ודו"ק: **בא"ד** אבל קשה מני' וכו'. ר"ל מתני' דלא שייר קרקע כל שהו מוקמי לה רב ושמואל בדקנו מניה כמ"ש מקודם ומשמע שפיר וכו' אבל ודאי משמע נמי קנין חליפין ככל קנו מניה בש"ס כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כתובו וחתומו וכדמשני אהא דשלח ר"א לגולה הא דקני מני' וכו': **בא"ד** והשתא אתי שפיר וכו' דמשמע דאי קנו מניה וכו'. מדלא תליא רק בקנו ולא קתני שניהם בקנו והא דכתוב הקנין בתוך השטר וכו' משמע אע"ג דלא כתוב הקנין בתוך השטר הוי כמתנת בריא: **בא"ד** דאי אפילו בקנין קאמר משום וכו' א"כ כ"ש בכתבו כו'. כצ"ל דהא טעמא דקנין הוא משום השטר דהא קנין דעלמא כגון חזקה קניא לשמואל כדין מתנת שכ"מ והכל משום שטר הוא לפירוש ר"ם וא"כ מקשה שפיר דכ"ש בכתבו וכו' אבל לפירוש ריב"ס לא א"ש דדלמא דוקא בקנין ס"ל לשמואל דמגרע כח המתנה וכ"ש לפי מ"ש דאפילו קנין לחוד לא מגרע וצריך שטר עכ"פ רק שאין צריך שיכתוב הקנין בו א"כ מאי מקשה משטר לחוד. וא"ל למאי דמהשבין לזה כ"ש בכתבו נגד קנין א"כ מאי מקשה התם דרב אדרב [דאמר אין כותבין כו'] נימא דוקא בכתבו ס"ל דלא קנה אבל לא בקנין בלא כתיבה דאין זה חילוק [לפי האמת ולא הוי רק רבותא] ודו"ק: **בתד"ה** אין שטר וכו' פי' ואין קנין כו'. כתבו כן לפירוש ר"ם למ"ש לעיל: **בתד"ה** שאם אמר וכו' והשתא משמע וכו'. אין תלוי בקודש ומלתא באפי נפשיה הוא וכן ברש"י: **בא"ד** כמתנת בריא לבד. דודאי כמתנת שכ"מ לבדו א"ל דהא עשה קנין ע"כ ליפוי כח דבריא אבל למה מהני מתנת שכ"מ דאי משום דכתב בשטר כד קציר הויינו כו': **בא"ד** אפילו להוציא. אף דמשנתינו להחזיק מ"מ רצו לתרץ הלשון דמשמע שמואל לא ס"ל אומדנא במתנת שכ"מ ובסמוך פסק כר"א בן עזריה וא"כ קשה דידיה אדידיה [לכך כתבו דפליגי בהוציא] וק"ל:

דף נו ע"א גמ' נכנסה לחופה ולא נבעלה כו' חיבת חופה קונה כו'. אבל בא על ארוסתו בלא חופה פשיטא דיש לה דחיבת ביאה עכ"פ קונה דלא מספקא ליה רק אי חופה קונה בלא ביאה. או מסתבר בהיפך דאביאה באיסור ודאי לא כתב לה גם ראב"ע קאמר שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה דוקא לא אביאה בלא כניסה: **גמ'** דסתם חופה לביאה קיימא אורח ארעא קמ"ל דבלילה. נ"ל אורח ארעא דביאה בלילה לא דחופה בלילה כדמשמע לעיל בתוס' ריש פ"ק בד"ה ליום רביעי וכו' וקורא החופה ביאה כיון דחופה לביאה קיימא וכו' ונפשטה האיבעיא דחיבת חופה קונה: **גמ'** בעי רב אשי. עיי ברי"ף ואשר"י: **גמ'** כששוברתה מתוכה. יש לראות א"כ למה ליה לר"י יחליף ומרעין כח המלוה לטרוף מזמן שני [לפירש"י] יכתוב שובר על השטר דהשתא לא נגרע כח המלוה או הלוה. וי"ל שלא ירצה המלוה לפגום שטרו לכתוב פרעון על שטרו דאז לא יפרע אלא בשבועה אע"פ שראינו שדק לכתוב הפרעון ע"ג השטר וכן נראה הדין עיין בח"מ ריש סי' פ"ד כמדומה (נ) ולפי מ"ש התוס' דביחליף לא גרע כח המלוה שכותבין מזמן ראשון וטעמא דר"י כדי שיסוף הלוה ניחא נמי דמה לי יחליף או שובר מתוכו: **גמ'** טעמא דכתבה ליה כו'. אף דבתחלת העיון היה נראה שהקשה ממתני' דקתני רצה כותב לבתולה מאתים כו' דמשמע דצריך לכתוב לה כתובה שלימה עכ"פ רק אח"כ מוחלת היא בין בכתב בין בעל פה או אפשר בע"פ לא אלים לבטל הכתובה דאל"כ הו"ל למיתני אם רצה מהנה עמה בתחלה וכותב לה לבתולה ק' ולאלמנה נ' ולפי"ז לא היה מקום למ"ש התוס' בד"ה טעמא דכתבה כו' [דאף דכותב אומר עכ"פ מוכח דתנאי בתחלה לכתוב על ק' אינו מועיל]. אבל אי אפשר לומר כן כדמשמע כל הסוגיא ובסמוך דפריך והרי פירות כו' וקי"ל מאי כותב אומר דמשמע דתלוי הכל במאי דנקיט ר"י כותבת כו'. וכן משמע הל' טעמא דכתבה כו' דאל"כ הו"ל טעמא דמוחלת אח"כ אבל בתחלה כו' [ע"כ דטעמא כו' היינו דיש חילוק בין כותבת לאומרת. הגם דלכאורה חוץ מהסברא שיהיה חילוק לענין מתנה על מ"ש בתורה בין כותב לאומר. וצ"ל דמתני' איירי הכל שהתנה כן עמה בתחלה דבלא תנאי [ומוחלת אח"כ] למה לא יועיל אף אם כתובה דרבנן מטעם היזוק וא"כ צריך ייש"ב למת תנ.] בכה"ג כותב לה ר' כו' [יכתוב לה מתחלה כתובה על ק'] ודוחק לומר להשמיעינ

ביאור

כודאת בע"ד כו' מ"מ אינו מספיק לנכסים הידועים שלא היה לו באותו שעה וע"כ דר"ל לנכסים שראינו שקנאם אח"כ וא"כ אכתי כיון שנאמן בהודאתו כמאה עדים שהיה לו אז נכסים כנגד מה שהתחייב א"ע שוב אל שיעבודו אף אם נאבדו אותן הנכסים וקנה אח"כ כמ"ש התוס' לעיל: (ל) וזהו דיחוי על כל הפלפול הנ"ל. ועיין בח"מ סי' קט"ו סעיף ד' שכן הוא דעת המחבר לחלק כן. וכן הוא בנ"י פרק המקבל וברמב"ן פ"ק דמציעא שיסבו להדיא כן כך דפרק יש בכור הובא בש"ך ס"ק ל"ב: (מ) הא דכיים אף אם לא רצה לגבות רק התוספת ומודה שקיבלה הכתובה כו' הוא כדי שלא"ת הא בלא"ה אף אם אין התוס' בכלל העדאת העד מ"מ צריכה לישבע מכח גלגול ולפי"ז מה שפירשו התוס' לעיל בד"ה ולפוגמת דאם פגמה כתובתה לא תגבה גם התוס' אלא בשבועה צ"ל ג"כ נ"מ במאי דתנאי כתובה ככתובה במודה שקיבלה הכתובה ק' ור' דאין כאן שבועה על העיקר. אבל א"כ אינו מדוקדק מ"ש ומודה שקיבלה כו' דא"כ היינו פוגמת לפירוש התוס' ואין כאן נ"מ בהעדאת העד. והף אם יש איזה נ"מ גם אפשר לדחוק ולחלק קצת למה שהסביר הגאון לעיל פירושם דלעיל בד"ה ונפוגמת מ"מ מי הכריחו לזה ולא נקיט בקצרה אף אם אינה רוצה לגבות עתה רק התוס' ואינה תובעת עתה עיקר כתובה דנשבעת על התוס' מגד העדאת העד. אך בעיקר הדבר דחוק הוא שיהיה זה בכח המאמר ולשבועה דהא אין דין זה תלוי בעד אחד ולשבועה דאף אם שני עדים מעידים בפרעון כתובתה שייך הדין זה אם גם התוספת בכלל עדותן או לא והוא בכלל ולמוחלת כפירש"י: (נ) ועיין סעיף ג' במחבר דכתב דאינו בכלל פוגם בכתב ביני שיטי. ובשיטה מקובצת מתרץ דע"ג השטר אסור לכתוב הפרעון דכיון שהשובר נכתב אחר כתיבת השטר מאחוריו או מתוכו אחר חתימת העדים חיישינן דלמא גייז ליה

ת

עמי דנוהגי כתיבה אף שלא קיבלה באמת יכולה למחול ולכתוב התקבלתי וכן משמעות לשון דרש"י במתני' ואילו אמר לא מהני א"כ או (ס) כיון דבעי כתבה דוקא א"כ צריך לכתוב לה בתחלה שטר של מאתים דאי של ק' כיון שהיא כותבת לו כנגד התקבלתי מנה א"כ קאי השובר על הנזכר בשטר אבל ודאי אם היה מועיל [תנאי בע"פ] לא היה תני לה בכה"ג רק כותב לה כתיבה של ק' ולפי"ז לא היה מקים למ"ש התוס' וליכא למימר מאי כותבת אומרת כו' דא"כ לא הו"ל למינקט בכה"ג דכותב לה ר' כו' ודו"ק: בתד"ה כששוברתה כו'. לכאורה אין כוונתן להקשות דלפי הנראה הסוגיא דמקשה בתחלה וסבר כו' לא מקשה רק למ"ד שיכול לטעון אחר מעשה ב"ד דלמ"ד לא אמר כלום מעיקרא לא קשה דהכא לא אפשר ובמקום דלא אפשר ודאי כתבינן שובר דיחליף איתו הקון בכתובה שהטמין הכתובה הקטנה והתבע ר' ואי משום שהכתובה של ר' צריכין ליתן בידו נגד הקטנה א"כ סוף סוף יצטרך לשמור הכתובה מן העכברים ומה לי כתובה או שובר ועוד דאין ראיה שהכתובה בידו דשתבין כתובה להיות בלא אשה (ע) דכותבין שטר ללוה אע"פ כו' ובכל כתובה ע"כ כותבין שובר לר"י דס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכדלעיל ריש פרק ב' דלמא מפקא עידי היומא בהאי בי דינא ונביא כו' וא"כ גם התירוץ לא א"ל רק למ"ד שהקשה וצ"ל שאין כוונת התוס' רק לייסב הסוגיא אף לאידך מ"ד וק"ל: באה"ד הואיל ויכול לבא לידי הפסד אם יפקיד שוברו כו'. להכי תקנו היכא שנכתב לה כתובה שלא תגבה בלא כתובה דהשתא לא יבא לידי הפסד שאם יפסיד הכתובה מה בכך ס"ס לא תוכל היא לגבות בלא כתובה דלשולם איהו נותן לה כתובה עד שתוציא כתובה ולא ישלם לה בלא כתובה וליקח שובר דא"כ יצטרך לשמור שוברו מן העכברים: באה"ד היא תשרוף הכתובה בעדים כו'. ומ"מ בכל אשה דעלמא למ"ד לא אמר כלום אף במקום שכותבין או אין כותבין וכתב לה תשרוף כתובתה בעדים והלא צריך שישמור שוברו דתביא עידי שריפה בהך בי דינא ונביא והדר תביא עידי שריפה אהיינא כו' וא"כ צריך שישמור שוברו מן העכברים מ"מ כ"ז דליכא עדים ששרפה כתובתה איהו משלם לה שיכול לבא לידי הפסד במה שהכתובה בידה במקום שאין מכירין אותו או ליכא עידי היומא דבאין לה כתובה אף שהפסיד שוברו יכול לטעון פרעתי כמגו של אין את אבתי אף שיש עידי שריפה (פ) והו"ק: ואין להקשות במאי איירי פלוגתא דהני מ"ד או במקום שאין כותבין ושמכין על תנאי ב"ד מ"מ דמ"ד יכול לטעון פרעתי ואי במקום שכותבין או שכתב לה ש"ס אף לר"י לא גביא אם לא שתביא שכתובה י"ל דר"י ס"ל בפרק נ"פ דכותבין שובר וכמ"ש התוס' לקמן סוף הכותב ודוקא למ"ד אין כותבין שובר כתבו התוס' כן ואף למ"ד אין כותבין מ"מ כ"ז אם שרפה כתובתה בעדים ולאחר זמן תביעה כתובתה למ"ד יכול לטעון אחר מעשה ב"ד לא גביא אם טוען פרעתיך ולר"י איהו נאמן לטעון פרעתיך וכיון שיש עדים שאין כתובה בידה גובה מיהו למ"ש לעיל דעדיין יכול לבא לידי הפסד כו' (צ) ודו"ק: בתוד"ה טענתא דכתבה לו כו' דהא פליג אר' יוסי כו'. לפי מ"ש התוס' לעיל דף כ"א בד"ה מני ר"מ דס"ד לר' יהודה אין חילוק בין כותב להומר ומאי כותבת אומרת א"כ מה בין ר"י לר' יוסי כמ"ש התוס' הכא. וצ"ל דס"ד סבר דלר' יוסי רשאי אפילו בסוף ביאה וכה"ג [וא"ל מג"ל לר"מ כל הפוחת אפילו בתנאי דלמא בסוף ביאה כבר כתבו הג. ג' שם פוחת מכ"ג הוא פוחת וכו'. הוא הגה"ה מגוף דברי המחבר]: בתד"ה ה"ז מקדשת וכו'. לא עיינתיו כראוי: ע"ב גמ' והרי תמרין וכו'. דאין סברא לימר דלכך נאמנים לר"י כיון דמשבח להבריה עור במידי אחרינא. ולעיל בפ"ב דף כ"ד ע"א בד"ה שלי חדש כתבו התוס' בהיפך דאדרבה לרבותא דר"י נקיט שלי חדש ע"כ: גמ' כל הפוחת ואפילו בתנאי כו'. לפירוש ריב"ן לעיל דף כ"א בד"ה מני ר"מ כו' קשה לי קצת למה לתלמודא האפילו וכו' אלמא וכו' כיון דכל המכוון הוא להקשות והא משמעין ליה לר"מ דבדרבנן תנאו קיים יקשה כפשטיה כיון דקאי עכ"פ על דברי בר פלוגתיה ר"י הקידש לו ויל איתו אליב' דס"ל בעילתו זנות וכיון דבעילתו זנות בהכרח דבטל ויש לה דאי אין גם גם הוי בעילתו זנות מכח הסברא החילונה דס"ל לתלמודא הכי לפירוש ריב"ן ויקשה במכ"ש הא ס"ל אפילו בתנאי בע"פ בדרבנן תנאו קיים אף שיישבתי האפילו לעיל לפירוש ריב"ן דלא מיבעיא בכתבה והאי לא סמכה דעתה וכו' ע"ש מ"מ איתו צורך למכוון הגמרא בקושיא זו הניחא לפירש"י ותוספות דדיוק האגמא מלשון כל הפוחת וה"ק לא מיבעיא באופן כ"ך דטתבת דקובעא הוא דאין לה פשיטא דבעילתה בעילת זנות אלא אפילו בתנאי ש"מ לה כיון שהוא פוחת לא סמכה דעתה ובעילתה זנות והו"ק: בפרש"י בד"ה שלי חדש וכו' יש מפרשים כו' ולאו מלתא הוא דא"כ דמתרץ וכו'. וא"ל מהדם לא הקשו כלל דהוא מדאורייתא לא עשו חיזוק. דמ"מ הא דנחשדו הע"ה הוא מדרבנן דכן מעשרות נמי מדאורייתא מ"מ הדמאי הוא מדרבנן ויש להקשות דלמא גם הים מפרשים אין כוונתם שהע"ה נחשדו דודאי לא נחשדו ולא נקיט לה רק אע"ג דמשבח [דשל חבירו ישן ואין בו היכיר חדש] ולא הניחו כפשוטו בחדש וישן [שהישן משובח ממנו] דאפשר דהי"מ חשבו דתבואה חדשה עדיפא או דכפשוטו הוא דבר הנראה לעינים וא"ל דא"כ גם לפירושם סוף סוף כ"לה לעינים אע"כ איתו ניכר ז"א דודאי לענין אם הקריבו קודם העומר או אחר העומר אי אפשר למיכריה משא"כ אלו כפשוטו לענין עדיפותא צריך לומר הדש הדש ממש ויבן ישן ממש זה ודאי ניכר ודו"ק: ברש"י בד"ה שלא קיבל וכו' ופירש לו הנא וכו'. לכאורה היה נ"ל דמרמז ה"ק בלשונו דהיים לפחת דוקא שדנקיט מטלטלין דהו"ל שתמא אין מיתדין וכו' משמע דוקא מטלטלין דשייך בהו טעמא דשמא יאבדו ויגנבו משא"כ פחת דזולא מה לי קרקע או מטלטלין וקאמר ר"י אפילו מקרקע והגמרא עושה בד"א הכל במטלטלין [בין קיבל אחריות כו'] מיהו טפי הו"ל לפרש במה דפי' בד"א במטלטלין כו'. או שמא בקרקע נמי שייך גזילה אף דאין קרקע נגזלת שמא ישטפו נהר וכה"ג (ק) וא"ל בקרקע יבנו טעם אחר דלא יאמר לה טלי כתובתך ולא. ז"א דכיון שיש לו הנאת פירות לא יאמר כן כמ"ש התוס': וקשה אמאי לא קאמר תלמודא בלא קיבל אחריות שמא יאמר לה טלי וכו' [וזהו בעצמו תקנת שמעון בן שטח דלקמן] דודאי האי טעמא עדיפא וביותר לפי מ"ש דאף בקרקע שייך פחת [ובאמת קרקע מותר ליחד בלא אחריות כמ"ש התוס' וכמשמעות מטלטלין דנקיט] משא"כ לטעמא דלא יאמר טלי ודאי לא שייך בקרקע כמ"ש התוס' ולקמן לא הו"ל טעמא דשמא יפחות דלקמן קאי למה שלא כתבו עדיין כל נכסי ערבאין לכתובתה ע"ש (ר) ודו"ק: בתד"ה ובמעינן ליה לר"מ וכו' אפילו בשל תורה וכו'. והא דאי תני נמי כתובה לא הוי ידעינן במילי דרבנן אם עבדו חיזוק או לא דדלמא כתובה דאורייתא מ"מ הוי ידעינן מיהת כתובה בעצמו דתנאי בטל יהיה טעמו מה שיהיה ועוד דהכתי לא ידע ה"א דכתובה דאורייתא ולמאי דמפני דסבר כתובה דאורייתא לא קשה דהו"ל למיתני כתובה דאטו כי רוכלא ליתני וליזיל כל מילי דאורייתא וק"ל: בתד"ה אין עושין וכו' אם יאבדו או יוזלו. [נקטו או יוזלו לאוקמי אף] לרבי יוסי: בתד"ה אבל קיבל כו' וה"ט דאמרי' בפירקין שיוכל כו' כל"ל ור"ל לעיל ייחד לה ארעא בד' מארנסה וכו' אבל פרק נערה לא ידעתי שהוזכר שם מזה (ש):

דף נז ע"א גמ' ברב דימי תחלה דריב"ל תחלת חופה וכו'. לא מפרש תחלה מעין סוף דהיינו ביאה וכמו שמפרש רבין תחלה וסוף שניהם אחופה דהכי עדיפא לפרש דקאי עלה ר"י בין בזו שלא תימא דוקא תחלת הכל דהיינו תחלת חופה אבל סוף חופה קאי באבל בסוף ד"ה אינה מוחלת אלא בין וכו' וק"ל. אבל א"ל משום דבין בזו פירוש בין בתחלה בין בסוף ובשלמא השתא קרא ר' יוחנן תחלה מה שקרא ריב"ל תחלה אבל אי פירוש תחלה דריב"ל תחלת ביאה א"כ קראו ר"י סוף. דא"כ ברבין נמי לא הו"ל לפרש כן אלא סוף ביאה דאילו השתא קירא ר"י לסוף חופה תחלה [ורבין קרי ליה סוף. אבל לתירוצא קמא ניחא דלמר עדיפא לי' הכי לפרושי דקאי עליה ר' יוחנן כו' ולמר עדיפא ליה לפרושי תחלה מעין סוף]: גמ' אליבא דחד אמורא. דריב"ל ור"י שוין כמ"ש רש"י ורש"י נקיט בכל פעם ריב"ל וה"ה ר"י וק"ל: בפשטא דשמעתין יש לעיין כיון דריהטא דסוגיא לעיל משמע דכל פלוגתייהו דר"י ור' יוסי הוא בתנאי דר"י ס"ל תנאי דבעל פה לא אלימא כו' א"כ היאך שייך מחלוקת לבסוף דבסוף ודאי דליכא תנאי וכל ריהטא דהך סוגיא משמע לא מטעם תנאי אלא אי אלים למחול בעל פה לבתר שחל החיוב ועוד כי נראה הדין פשוט שיכול למחול בעל פה חוב שבשטר וכמ"ש בש"ע ח"מ סי' רמ"א בהג"ה ועוד מאי פריך לעיל לרבי יהודה טעמא דכתבה דלמא הכא איירי מסוף ביאה לכן צריך כתיבה משא"כ בהרי את מקודשת ע"מ וכו' מיהו בזה י"ל מאי דוחקיה דר"י דנקיט כתיבה ובסוף ביאה [ולא נקיט דיטו בתחלת ביאה אפילו בעל פה] גם מ"מ היה קשה מר' יהודה דברייתא [דפליג עם ר' יוסי בתחלה ביאה לרב דימי] ולכאורה היה נראה דודאי למ"ד מחלוקת בתחלה דהיינו לרב דימי פלוגתייהו בתנאי אם התנה בתחלה שיהיה כתובתה רק מנה אי מהני אמירתה בעל פה להתנות ולמחול על כך או דוקא כתיבה אבל בעל פה לא דחכמים עשו חיזוק וכו' אבל אם קידשה וכנסה בלא תנאי רק אחר כך רוצית למחול לד"ה אינה מוחלת שכבר זכתה וכו' אבל לרבין מחלוקת בלא תנאי כלל רק בסוף ומטעמא אחרינא אי מהני אמירה בעל-פה אחרי שזכתה וכמשמעות לשון ר"י במתני' כותב לה מאתים וכו' אבל בתחלה וכו' והכל בלא תנאי או בתחלה ואפילו בתנאי ד"ה מוחלת והשתא לא קשה כל הנך קושיות דסוגיא דלעיל מרבי יהודה אדר"י וסוגיא דלעיל דמקשה אליבא דרב דימי אזיל ומאי דקי"ל מחילת מלוה בשטר מהני בעל פה דס"ל כרבין ואליבא דר' יוסי אבל באמת שעדיין כ"ז רחוק מכליותי והתוס' כתבו לעיל דף כ"ו בד"ה ה"ז מקדשת בשם הרב ר' אלחנן דע"מ שתפטור איתי או תמחול לי מהני וכו' ע"ש ודוחק לפרש דהכל איירי בעל מנת שאין לך דין כתובה ובתחלה מהני הלשון ובסוף לא מהני לשון זה כיון שכבר זכתה ועשו חכמים חיזוק שלאחר זכייה איהו יכול להתנות על כתובה אם לא בכתיבה אבל בלשון מחילה ופיטור לכ"ע לעולם מהני [וכדפסקינן נמי בש"ע סי' רמ"א דאפילו נגד שטר מהני וכמפ"ל] וזה דוחק גדול לפרש לשון מוחלת ואינה מוחלת. ועיין במרדכי ריש סנהדרין [שמפלפל אי מחילה בע"פ מהני נגד שטר] ולא אישתמיט שיזכור א' ראיה מהלכה זו משמע שאין ענין שמעתא נוגע לשם כלל רק הכא מיירי הכל מהתנה בתחלה כן וצריך דקדוק. ואני בעו"ה אין לי אסיפה וקיבוץ של לומדים ליגע עתה כאשר היה לי לירד וללון בעומקה של הלכה ע"י משא ומתן והוא ברחמיו יזכה אותי לכך כאשר עם לבבי וחפץ ה' בידי יצליח כי אתה ה' טוב וסלח ואהיה רכב וגלא על דבר אמת ועניה לדק במהרה אמן: ברש"י בד"ה אי הכי זיל כתוב לה כו' במקום שאין כותבין כו'. קשה לי הכתי למאי דמוקמי מתני' כר"מ בס"ד דמקשה לא כתב כו' משום דהתנה דאי לא ס"ד כן הא אתיא שפיר כר"י כמ"ש התוס' ורש"י לעיל ולר"מ היאך יכול להתנות הא בעילתו בעילת זנות וא"כ צ"ל ע"כ בדעבר ואהני וגובה ומיהו בעילתו בעילת זנות [והוא כתי' אי כמי] וצ"ל בדוחק דלקושיא זו [מלד איסור] דכתיבת כתובה י"ל ב' תירוצים אבל א"כ בהא דבעילת זנות מלד אהני קושיא מוקדם בכולה שמעתין לא יתורץ רק בתירוץ האחרון ודו"ק: עוד יש לראות למ"ש ג"כ לעיל לר"מ מאי מפני שהיא תנאי ב"ד דקאמר בסיפא דכתב לה שדה שוה מנה וכו' דהא בדרבנן תנאי קיים ס"ל ויקשה אף אם נפרש דמדאורייתא אין משועבד לה אפילו נכסים בני חורין אף שבאמת הוא איתו (ת) או לענין אף שמחלה וקיבלה שדה שוה ק' בעד ר' [וזה עדיף מתנאי דהוי כעין מחילה או מכירה] דמיהו בדרבנן הא תנאו קיים [וא"כ לא מהני במה שאומר מפני שהוא תנאי ב"ד] דא"ל דתנאי ב"ד היה שמחילתה לא יהיה מחילה א"כ מאי מקשה הכא כל הפוחת כו' הא בדרבנן תנאו קיים כו' ודו"ק ואין ליישב כי אם בדוחק ודו"ק היטב: בתד"ה שתים ושלש שנים אין לדקדק כו'. דבבבא א' לא אמרינן לא זו אף זו כדפריך בקידושין בו ובשלוחו השתא בשלוחו בו מיבעיא ובסמוך במתני' ואפילו כולן [בפני הבעל כו' או כולן] בפני היבם כו' ומפרש בגמ' זו ואין צ"ל זו קתני ע"ש (א) גם היכא דזו בכלל זו ממש ובכלל מאתים מנה לא אמרינן (זו ואצ"ל זו) [לא זו אף זו] קתני דלמה לי הזו וק"ל:

ע"ב גמ' בקישור דאין פוסקין על הקטנה להשיאה כו' וקטנה בין היא ובין אביה כו' [עם הך דלעיל מניה] אפשר לומר לרווחא דמקישר למאי דמייתי לימוד מרבקה דנותנין זמן לבתולה י"ב חודש וכפירש"י בתומש א"כ פירש"י התלכי עם האיש הלזה מכאן שאין משיאין אשה יתומה אלא מדעתה וכו' ע"ש ויש להקשות מנ"ל לרש"י מכאן כו' דלמא שאלה אם מבקשת זמן י"ב חודש ותדע דהא לא שאלו אותה מקודם כשאמרו הנה רבקה לפניך קח ולך. דא"ל בתחלה לא היה אלא קידושין ואף דאין מקדשין את הקטנה היינו רק מדרבנן ואין ראיה מבתואל מה שלא קיים משא"כ עתה שהיה לנשיאה דהא מעיקרא נמי אמרו הנה רבקה לפניך קח ולך אלא ודאי משום זמן. וי"ל דא"כ הו"ל התלכי עתה לא התלכי סתם משום זמן ועוד דהיא לא היתה צריכה להכין ואליעזר לא ביקש ממנה כלום והאי דלא שאלה באמת מקודם לכאורה משום הכי דקדק רש"י בחומש שאין משיאין את היתומה כו' דמתחלה לא היתה יתומה שבתואל היה חי משא"כ עתה שמת כמ"ש רש"י אבל בשמעתין איתו נראה כן [דמשמע אפילו בחיי אב יכולה לעכב] ועיין במפרשי רש"י ודו"ק: גמ' ת"ש בוגרת ששהתה י"ב חודש כו' יפר. קשה ליפני דבעי י"ב חודש משום דידיה דכי היכי דנוהגין לה נותנין לו כדאיתא במתני' ובברייתא הסמוך וא"כ מקודם י"ב חודש לא היה יכול ר"א למימר הואיל וחייב במזונותיה כו'. מיהו הלשון משמע ששהתה תלוי בדידה. ואין זה דקדוק כ"כ. וי"ל דבמתני' קתני שם נמי והלנה ששהתה ל' יום כמו שהביאו ג"כ התוס' ואי

באור

או מחקו משא"כ הכא פירש"י שכותבין התקבלתי בתוך הכתובה בשעת כתיבה קודם חתימת העדים: (ס) אין הלשון מסודר כל כך. ולולי שירלאנו להגיה בשביל זה היה נוח יותר להגיה דכ"ל ודוחק לומר כו' וכן משמעות לשון רש"י במתני' א"ו כיון דבעי כתבה דוקא והלו אמרה לא מהני אח"כ א"כ צריך לכתוב לה בתחלה כו': (ע) ממ"ש הגאון כאן ועוד דאין ראיה כו' מיושב מה שגימגמנו במסכת ב"מ דף י"ז ע"ב בתוס' בד"ה לא אמר כלום בביאור אות כ' דמבואר כאן דס"ל דלא כדעת הש"ך שהבאנו שם ע"ש: (פ) כוונתו בכל מה שכתב כאן לדברי התוס' דלעיל דף ע"ז ע"ב בד"ה זאת אומרת וכפי מה שפירש הגאון דבריהם שם. אך מה שסיים אף שיש עידי שריפה איתו מובן דפשיטא דתוכל לשרוף בפני כמה עדים ולהראות להם כל ככתוב בכתובה שמותיהן ובשיא בתולה דמהני אף במקום שאין מכירין ואין עידי היומא כאלו גוף הכתובה בידה ואפי הול"ל שמפסיד יותר כמה שהכתובה נשאר בידה דאף אם השרוף לפני עדים מ"מ לפעמים לא יהיה לה עידי שריפה וכשהכתובה בידה תגבה בכל מקום: (צ) מ"ש מיהו למ"ש לעיל דעדיין כו' איתו מובן כלל: (ק) נראה דאין כוונתו להוסיף דמלתא דבקרקע שייך גזילה וא"כ אפילו לה"ק אסור ליחד קרקע דבאמת כתוס' ד"ה אבל קיבל הוכיחו מהלמודא דבקרקע מותר ליחד אלא דבא לדחות דלכאורה דאין הוכחה משם שרימה מטלטלין דא"כ הול"ל הכד"א במטלטלין ועוד דשמא גם בקרקע שייך גזילה ואין זה רמז מפורש: (ר) אולי ר"ל דלכך לא קאמר לקמן טעמא דשמא יפחות משום דלקמן קאי למה שלא כתבו עדיין כל נכסי אחראין כו' וא"כ אף שלא יחוד לא היו כל נכסיו משועבדין לכתובתה ואף דשמא יפחתו ולא תגבה הפחת מאחר בני חורין מניה דידיה מ"מ עדיפא הייחוד דבלא"ה מטלטלי דיתמי לא משתעבדי משא"כ בייחד לא נעשה מטלטלין אלא בניו. אבל לבתר תקנת שמעון בן שטח דלולי הייחוד היו כל נכסיו אחראין ובשביל הייחוד מוחלת שיעבוד שאר הנכסים וכיון דאיכא תששא דשמא יפחתו דלא ידעה דאהיל אף למאן דסובר מחילתה מהני וכדמשני תלמודא כאן: (ש) איתו מובן לכאורה דאייתו נמי דהא נקיט שם גם מטלטלין ואיתנייהו כו' וע"כ או בעבר וייחד או באחריות וא"כ אין ראיה להקל בקרקע יותר ממטלטלי: (ת) ר"ל דאף דזה לא יקשה למה לי מפני שהוא תנאי ב"ד הא בלא"ה מדאורייתא הוא די"ל מפני שהוא תנאי ב"ד שיהיה עכ"פ נכסים בני חורין משועבדים דמדאורייתא איתו הל כחיוב כי אם על גופו: (א) מן מ"ש ובסמוך במתני' כו' נראה קצת דהוא

איירי מדידיה הו"ל למיתני באלמנה נמי י"ב חודש משום דידיה וכ"ת היכא שנשא אלמנה גם לו אין נותנין י"ב חודש דבתר דידה גריר א"כ ה"נ בבוגרת א"כ ל"ל ששהתה משום דידה. וראיתי בר"ן שכתב ודאמרי' כך נותנין לאיש היינו לבחור י"ב חודש אפי' נשא אלמנה ולאלמן ל' יום אפילו נשא בתולה כל שהיא מוכנת וכן נראה מן הירושלמי אבל הרמב"ם ז"ל כתב כו' שהזמן שנותנין לאיש הוא כפי הזמן שנותנין לאשה שאם נושא נערה בתולה נותנין לו י"ב חודש ואם נושא אלמנה אפילו הוא בחור אין נותנין לו אלא ל' יום וכדבריו נ"ל מדמקשה בגמרא אר"ה. ואם איתא כו'. וכמ"ש לעיל [ל' וכמ"ש לעיל הוא מדברי הגאון בתוך דברי הר"ן] אלא ודאי משמע דאיהו בתרה גריר ועוד מדקתני לקמן המארס את הבתולה בין שתבע הוא ובין שתבעה היא נותנין לה שנים עשר חודש ומדלא מפליג בתבעה היא והבעל מעכב בין בחור לאלמן וכמו דקתני המארס הבתולה הו"ל בחור המארס את הבתולה ש"מ דאפילו אלמן שנשא בתולה נותנין לה י"ב חודש עכ"ל הר"ן ודו"ק: גמ' דבר תורה ארוסה כו'. אבל מ"מ אין לה מזונות מן התורה דאל"כ אמאי תקנו רבנן דלא תאכל בתרומה הא דוכתא מיוחד לה (ב): גמ' א"ה נכנסה לחופה כו'. אף דהכתי לא ידע טעם דמשנה אחרונה מ"מ מאי עבדי לחשש סמפון: גמ' הלא מעתה עבד כו'. אין להקשות נימא נמי דלא שדי איניש זוזי בכדי לזונו ובדיק לי' קודם כי היכי דבדיק לארוסתו כשהגיע זמן נשואין למשנה הראשונה ועיין ברש"י סוף הסוגיא ע"ב וי"ל דמעבד כנעני פריך דקנין כספו הוא ואוכל בתרומה ויכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך כדבסמוך ע"ב ועיין וק"ל: ברש"י בד"ה להשיאה כשהיא קטנה שטורח הוא לה. אף דאפילו קידושין אסור כמ"ש בסמוך אע"ג דלאו טורח הוא לה שיכול להשיאה בגדלותה אפ"ה אסור מטעם עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה י"ל דמשמע לי' מדלא קאמר אין פוסקין על הקטנה לקדשה כשהיא קטנה וכ"ש נישואין דהא קושטא דאפילו קידושין אסורין ואי משום סיפא דאבל פוסקין אפילו להשיאה כו' הו"ל אמר רבי אבא בר לוי פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה משמע דאיירי בכל ענין אין פוסקין לעולם אפילו נתקדשה מקודם דעבר וקידשה ובהכי איירי נמי קטנה בין היא ובין אביה יכולין לעכב דאזדא לה טעמא דבפלוני אני רוצה אפ"ה אין פוסקין להשיאה מטעם שטורח הוא לה אבל פוסקין כו' איירי נמי בכל ענין בין נתקדשה בין לא נתקדשה וע"ז פי' והא דפוסקין בלא נתקדשה דוקא פסיקה בלא קידושין כו' כך י"ל. אבל הר"ן כתב בענין אחר ע"ש ומה שכתבתי נ"ל: ברש"י בד"ה נותנין לה שלשים יום כאלמנה משעת אירוסין וכו'. ודאי לכאורה אירוסין היא כשבגרה וכמו שאמר בגרה יום א' ונתקדשה [לכך פי' משעת אירוסין] אבל אם האירוסין זמן רב אחר שבגרה שמא נותנין ל' יום מזמן שבגרה. אבל אין זה סברא כלל. והכלל העולה דלעולם אין בודקין משעת אירוסין מל' יום. ובסוף הברייתא דבסמוך עברה עליה י"ב חודש בבוגרת נותנין לה ל' יום. וכן הוא הסברא אף שמוכנת כבר מ"מ נותנין לה חודש ימים אחר אירוסין ואפילו באלמנה שכבר מוכנת נותנין לה ל' יום כ"ש בבוגרת אע"פ שבאלמנה נותנין לה משעת תביעה לאחר אירוסין לא משעת אירוסין כמשמעות ליסנא דמתני' דאין בין בתולה לאלמנה אלא משך זמן אבל משעת התחלת הזמן שוין וכמו שאמר בסמוך לא כתבועה דאלמנה דש"מ אלמנה נמי בעי תביעה. ואילו נאמר שבאלמנה נמי משעת אירוסין היה ניחא טפי המאי לאו כתבועה דבתולה [ומשי תיתי לומר כתבועה דבתולה ולהקשות] משום דבאלמנה לא הו"ל ליסנא דכתבועה ומשני כתבועה דאלמנה דאלמנה בעצמה היא כתבועה ונותנין לה משעת אירוסין. והיה ניחא דשוה בוגרת ואלמנה לגמרי. וכן היא הסברא דמסתמא אלמנה היא בוגרת. אבל לא משמע כן דודאי ע"כ איירי בלא בוגרת דאל"כ מאי איריא אלמנה [וא"כ טפי י"ל דבאלמנה משעת תביעה כמשמעות ליסנא דמתני' וברייתא כנ"ל]. ולהכי נמי לא פירש משעת תביעה לאחר אירוסין משום דבגרה הרי היא כתבועה משמע כל אימת שנתקדשה בבוגרת הרי הוא כתבועה מלד שהיא גדולה ובוגרת היא ואילו היו נותנין לה זמן משעת תביעה מאי בוגרת הרי היא כתבועה וכן הלשון בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה ל' יום משמע קצת מעתה משעה שנתקדשה. ובסמוך למסקנא דברייתא דאיתותב בה רב הונא ובוגרת הרי היא כתבועה דבתולה היינו תיכף משעה שנתבגרה אף שלא נתקדשה עדיין והיינו לענין זמן י"ב חודש ואם עברו עליה חודש או שתים בבגרות ונתקדשה נותנין לה להשלמין י"ב חודש משעה שבגרה אבל לעולם אין פוחתין מל' יום משעת אירוסין וכן משמע בר"ן בהדיא ולא משעת תביעה דבוגרת לעולם כתבועה וכל אימת שנתארסה הרי היא כאלו תבעה בפירוש משעת אירוסין. ובה"א מאי לאו כתבועה דבתולה זמן י"ב חודש היא משעת בגרות וכברייתא דלקמן. אבל יש לראות דרש"י פירש כתבועה דבתולה משעת אירוסין דה"ל דהכי פירושו כתבועה דבתולה י"ב חודש מאירוסין [ומ"ש רש"י מאירוסין קאי אבתולה] נותנין לה י"ב חודש מבגרות שזה הבל. ועוד לבתולה נמי לא יהבינן משעת אירוסין אלא משעת תביעה. מ"מ נראה [דרש"י ג"כ כוונתו משעת בגרות רק] משום דהשתא שעת אירוסין ובגרות זמן יום א' הוא לכך פי' כן ולא לאפוקי שעת בגרות פי' כן. ואף שבסמוך ולארוסה שלשים יום שפירש"י משעת אירוסין היינו לאפוקי שעת בגרה אבל כאן איירי בבגרה ונתקדשה תיכף. ונ"ל כן בהכרח דלמה יפרש רש"י בהמקשה מאי לאו שידע הברייתא בסמוך משעת בגרות דלא כברייתא וק"ל. ולמאי דמשני כתבועה דאלמנה הל' יום משעת אירוסין. וכן מ"ש התוס' בד"ה מאי לאו ולא מלי לשנויי אין כתבועה דבתולה ובשקידשה וכו' ע"כ לפי"ז י"ב חודש משעת בגרות אבל ל' יום לעולם משעת אירוסין לא פחות ובאלמנה פעמים יותר אם תבעה ימים הרבה אחר אירוסין נותנין לה משעת תביעה ודו"ק: ברש"י בדבור הנ"ל כיון שבגרה היא מכינה תכשיטיה קודם בגרות. הסברא מגומגם קצת מנא ידעה שלא תתקדש עד אחר בגרות [דהא בנתקדשה מקודם יש לה י"ב חודש משעת תביעה דאינה מכינה כמ"ש התוס'] ואי משום שרואה כי קרוב ימי בגרות מכינה מקודם א"כ גם נתקדשה בנערות לא יתן לה י"ב חודש. מיהו אין הכי נמי לעולם מתחלת להכין מקרוב ימי בגרותה ואם נתקדשה בנערות סמוך תיכף לבגרות [שכבר התחילה להכין מקרוב ימי בגרות] אין נותנין כי אם ל' יום. אבל לפירוש התוס' אם נתקדשה בסוף ו' חדשים שבין נערות לבגרות יש לה י"ב חודש במילואם ובנתקדשה לאחר אותו יום אין לה כי אם ל' יום אימתי הכינה וצ"ל כל שעורי רבנן כך הוא אתיא קודם שקיעת החמה גובה כתובתה לאחר שקיעת החמה אין לה [לקמן דף ק"ד] בארבעים סאה טובל כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה יפר נדריה בלא שותפות דאב כו'. לכאורה כיון שבגרה יצאה מרשות האב וכדאיתא לעיל האב זכאי בבתו וכו' ובהפרת נדריה ובגמרא שנאמר בנעוריה בית אביה ופירש רש"י אע"ג דכתיב בהדיא כי הניא אביה אותה וכו' אילטריך לנערה כו' ודוקא נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. ובלא פירושו י"ל יפר דלא תימא עכ"פ לא נתרוקנה רשות לבעל כיון שלא כנסה עדיין. ואפשר דהכי נמי כוונתו שלא תימא כיון דמת אביה בעודה נערה המאורסה אין הפרה לנדריה כי אם ע"פ חכם שלא נתרוקן רשות לבעל וכיון שבגרה יצאה מרשות אב והוי כמת שותף אחד ה"א שאינו יכול להפר כיון שאין לו הפרה כי אם בשותפות והשותף האחד הלך לו לז"א יפר בלא שותפות הואיל וניזונת ובזה מיושב דנקיט דינו בבגרה ולא בבתולה שהגיע זמנה שחייב במזונותיה יפר משום דהתם ודאי משום מזונות שתיקון מדרבנן לא מפקינן כח האב שיש לו שותפות בה (ג) ודו"ק: ברש"י בד"ה מיבדק בדיק לה ביד קרובותיו. למשנה הראשונה כתב זה דבי' קיימינן עדיין אף שהקושיא היא אף למשנה אחרונה דלמשנה אחרונה בדיקת חוץ ע"י קרובותיו לא הוי בדיקה ודו"ק: בתד"ה ואין דנין ימים כו' ולא אמרינן התם ימים י"ב חודש כו'. פירוש כיון דדרשינן ימים בהאי גופיה נילף מהתם ימים: בא"ד משום דכתיב אגלו ירח. כתב בח"ס ואין זה דומה לחודש ימים דהתם הוא שם התואר לפי שהוא מתחדש כל ל' יום דהיינו חידוש ל' יום משא"כ בירח שהוא שם העצם עכ"ל. נראה שבא לתרץ אמאי לא דרשינן בחודש ימים נמי חודש שלשים וימים שלשי' ותי' לפי שמדובק יחד חודש של ימים משא"כ בירח עומד בעצמו ואע"ג דמלינו חודש לבד אינו דבוק מחר חודש עולת חודש וכו' והרבה כהם וברבוי חדשים י"ל מ"מ יש לפרשו ג"כ דבוק משא"כ ירח אף שלבנה נקרא ירח אין שייך לומר ירח של ימים או משום דודאי ראש חודש יום חידוש חודש קרוי חודש לבד משא"כ אם אין המכוון על ראש חודש ממש רק זמן של חודש קאמר חודש ימים ולכן בבשר שליו שאכלו שאין המכוון רק על הזמן [כתיב חודש ימים] מיהו לפי"ז בירח ימים נמי לא ניחא כל כך [דכיון דעכ"פ ירח משמע שלשים דהיינו היקף הירח הוא שלשים א"כ כי היכי דחודש ימים היינו זמן של חודש כאילו כתיב ימים של חודש ה"נ ירח ימים נפרש ימים של ירח ימי הקיפו] ודו"ק: בתד"ה אי איהי ניחא לה כו' משמע כו' הוי מרידה ופוחתין מכתובתה כו'. צריך הסברא קצת מנ"ל להתוס' המשמע בפשיטות ולהקשות עליה הא אפשר לפרש מאי נפקא ליה מניה וכיון דלא נפקא ליה מניה נכוף אותו שלא יעכב עליה בנשואין כפירש"י ודו"ק: בתד"ה בגרה וכו' ואין פוסקין נמי על הקטנה להשיאה כו'. יש לראות מאי ראיה מזה דהא פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה ואיירי מתני' בפסק עליה בקטנותה להשיאה בנערותה לאחר י"ב חודש קודם שבגרה. וא"ל דא"כ ל"ל במכוון שפסק עליה להשיאה יום ראשון דנערות (ד) דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים זה הבל דאיירי בפסק עליה להשיאה בנערות אימת שיהיה והתביעה היה קודם נערות ואף שתבע קודם נערות ו' חדשים נותנין לה ו' חדשים לאותן ו' חדשים דהיינו י"ב חודש אף שראויה להשיאה בתחלת נערות. מיהו ז"א דמתני' קתני חכמים תקנו זמן י"ב חדשים משעת תביעה משמע דזמן י"ב חודש תקנו מטעם לפרנס עצמה וכל מה שקודם נערות אותו זמן יש לה בלא"ה [מטעם] דאין פוסקין על הקטנה להשיאה קודם נערות לא מטעם פרנסה וא"כ לא הו"ל רק נותנין לה ו' חדשים שו' חדשים נותנין לפרנסה אף משעה שראויה להשיאה דהיינו מתחלת נערותה ונותנין לבתולה י"ב חודש משתבעה כו' משמע משראויה להשיאה דתביעה קודם שראויה להשיאה לאו כלום הוא ודו"ק. ואולם כבר כתבתי שפירוש אין פוסקין להשיאה אף שכבר עבר וקידשה א"כ מאי כוונת התוס' בזה ואין פוסקין נמי כו' דודאי מתני' לא איירי באיסור שהתקנה של י"ב חודש בשהם איירי כמ"ש התוס' ואפ"ל כי התוס' לא ס"ל ליחד קיים הא דאסור לקדש כשהיא קטנה ולהכי קאמר אין פוסקין על הקטנה להשיאה כו' אבל לקדש כשהיא קטנה אין בו איסורא דרבנן. עיין בהג"א ובמרדכי דר"ת לא ס"ל להלכתא ולזה כתבו דאף באם תאמר שמותר לקדש מ"מ אמרי בשמעתין דאין פוסקין על הקטנה כו' וק"ל: בתד"ה מאי לאו כו' ור"ת מפרש כו'. ר"ל בוגרת הוי לעולם כתבועה [אף נתקדשה קודם] ועיין בהג"א [דס"ל לר"ת כן דלא כתי' ראשון] ומ"מ מתני' [דנותנין לה כו' משתבעה כו'] א"ש בנתקדשה קודם ובוגרת הוי כתבועה ליתן לה משעת בוגרת י"ב חודש [ומתני' קאמרה בתבעה קודם בגרות נותנין לה משעת תביעה]: בתד"ה תיובתא דר"ה כו' ונראה לפרש כו' כגון שקידשה לאחר ששהתה י"ב חודש כו'. ואין להקשות [מאי פריך] דלמא בוגרת ששהתה י"ב חודש ר"ל בבגרותה קודם שנתקדשה [דלעולם חשבינן י"ב חודש משעת בגרות] דהא אכתי נותנין לה ל' יום כדבסמוך ולארוסה ל' יום [א"כ היאך קתני סתם ששהתה י"ב חודש הא היכא ששהתה כל הי"ב חודש קודם שנתקדשה נותנין לה עוד ל' יום משנתארסה]. וצ"ל דהמקשה דהכא בשמעתין [דאכתי לא ידע להגיה וששהתה] לא משמע ליה הך לקושיא בלא ר"ה הא דמלינו פעם אחת בוגרת דסגי בל' יום דמשום דקתני בוגרת ששהתה י"ב חודש לא יתויב מזה שאינו בוגרת דסגי לה בל' יום והנא מלתא פסיקא נקיט רק הא ודאי קשה ליה [אר"ה] הא לא מלינו כלל בוגרת שצריכה לשהות י"ב חודש וק"ל: בא"ד והשתא כו'. דלא תקשה א"כ קשה איפכא ע"כ בוגרת סגי לה בל' יום מדקתני סתם בוגרת וק"ל: בא"ד ובהדי אלמנה ששהתה וכו'. שם בסדר המשנה:

דף נח ע"א

בתד"ה הנהו קלא כו' דפריך הממע"ה כו'. מבואר בפשיטות ברואתך שם בגמ' [עי' במהרש"א] ולבלי צורך הגיה ח"ס ונמשכו אחריו המדפיסים והלא תראה בתוס' פ"ק דקידושין דף י"א ושם השיב ימינו אחור מלהגיה כי אי אפשר ליפול טעות שוה בשני מקומות חסרון גדול כזה וק"ל: בתד"ה ואפילו כולן כו' והסמכתא בעלמא כו'. ולשון הגמרא הכא והאי קנין דאחיו הוא מישבו שם בדוחק בתוס' ביבמות פרק אלמנה דף ס"ח גבי היבם אינו מאכיל: בא"ד דומיא דהגעת זמן כו' דאי אחר ביאה כו'. שני טעמים בתערובות ע"ש בתוס' [ביבמות דלא נקטו רק דאי כו'] ואפ"ל שרצו להביא ראיה דלגמרי דלא כרש"י דלרש"י היבם אינו מאכיל מדאורייתא אפילו נתאלמנה מן הנשואין שאכלה בחיי בעלה ולר"ת אוכלת אפילו לא אכלה אלא הראשון [ר"ל אפילו לא נישאת רק הגיע זמן] ואפילו לא בא עליה היבם והא דאוכלת בלא ביאת היבם ודאי נסתיים דאי אחר ביאה פשיטא דאשתו גמורה היא ושלא תימא דוקא כשאכלה בחיי בעל לז"א דמשמע אפילו כשמתו כו' דומיא דהגעת זמן כו' וה"נ אוכלת ביבם אפילו בהגיע זמן לחוד ולא נישאו לבעל הראשון: בא"ד ולא היבמה עד שתיבעל. משמע דלמשנה הראשונה אוכלת בלא בעלה: בא"ד דאינו חייב היבם במזונות א"כ עמד בדין וברח כדאמרי' בהחולץ. וכדלקמן פרק שני דייני: בא"ד וא"ת ומאחר וכו' שנפלה מן הנישואין למה אסורה למשנה אחרונה עד שתיבעל. דאף במן הנישואין משמע דאסורה למשנה אחרונה דלא משכח היתירא אלא עד שתיבעל ועוד דבלא נישואין היאך תליא [הך דיבם] במשנה אחרונה דבשניהם היכא שאכלה בחיי בעלה אכלה נמי ביבם [א"כ לא נגרע אכילתה ביבם מחמת משנה אחרונה

באור

דיחוי על דבריו ומ"ש גם היכא דזו בכלל זו קאי אדלעיל: (ב) אינו מובן דהא עכ"פ מדרבנן אינה אוכלת משלו עד שהגיע זמן וא"כ לא מיחד לה דוכתא. ואולי בדוחק י"ל דהלו דבר תורה ארוסה אוכלת לא שייך בתריה הגזירה דשמא ימזגו והו"ל להגמרא להזכיר מ"ט אמרו אינה אוכלת משום דאמרו עכשיו דאינה אוכלת משלו וגזירה שמא ימזגו: (ג) לכאורה נראה מדבריו דמשום מזונות לא מפקינן כח האב שיש לו שותפות אבל היכא שפקע כח האב כגון שבגרה אחר הקידושין או מת האב יפר בלא שותפות מחמת חיוב מזונות ועיין בנדרים דף ע' ע"ב דקאמר אי בנתקדשה וא"כ בגרה המאי יפר הואיל ומת האב לא נתרוקן רשותה לבעל ה"ה בגרה ומ"ש הפ"י דהתם איירי בלא שהתה ולא נתחייב במזונות הוא תמוה דהא קאמר התם ולאו בגרה וא"כ נתקדשה תנינא ומייתי הך דר"א דיפר הבעל הואיל וחייב במזונותיה והיינו בשהתה וכדקתני בהדיא במשנה בוגרת ששהתה ואפילו למאי דמגיה וקתני בוגרת וששהתה ע"כ גם בוגרת מיירי בשהתה לר"י ל' יום ולמאי דאיתותב י"ב חודש משבגרה וכמ"ש התוס' בד"ה תיובתא אבל כוונתו דבאמת בוגרת ומת האב שין דלא נתרוקן רשות האב בנתקדשה מקודם רק הכא בנגרה מקודם שנתקדשה מיירי דאל"כ לא הוי מותיב מינה לרב הונא דאיירי בנתקדשה אח"כ דוקא וכמו שהקשו התוס' בקושית הגמ' הקודמת והכא לא שייך תירוצם אע"כ דמוכח דמיירי בבגרה קודם דבגרה אח"כ לא הוי יכול להפר דלא נתרוקן רשות האב משחל רשותו בשעת קידושין כמו במת האב ולמאי דמשני הני בוגרת וששהתה ע"כ וששהתה איירי במת האב קודם שנתקדשה הלא דקשיא ליה להגאון דמאחר דיכול להפר בלא שותפות מחמת חיוב דמזונות ע"כ דמשוין לה ככנוסה משנתחייב לזונה א"כ אפילו בחיי האב בעודה נערה יפר הואיל ושהתה ונתחייב לזונה ואמאי נקיט בוגרת לזה תירץ דמחמת מזונות ל"נ נפקע כח האב לאשויי לה ככנוסה והואיל וכן אפילו מת האב א"כ או בגרה תו לא מהני משום דלא נתרוקנה כיון דנתקדשה קודם. וקצת הוא מוכרח מדברי הגאון עצמו כן שהרי לפי קושיתו שהקשה לינקוט בתולה ששהתה ע"כ היינו שנתקדשה ושהתה בנערותה כמ"ש התוס' בד"ה בגרה דאסור לקדש וכו' וגם שהיא י"ב חודש אינו אלא בנערותה מטעם שראויה לנשואין כמ"ש הגאון בדבור הנ"ל א"כ ע"כ בגרה אח"כ דאין בין נערות לבוגרות כו' ואפ"ה תירץ דמשום מזונות לא פקע ועיין: (ד) הלשון דחוק וכוונתו דעכ"פ צ"ל שפסק עליה להשיאה יום ראשון דנערות לא אח"כ ומ"ש דאין בין יותר נכון לפי"ז ואין בין ור"ל אף אם נתפש

יפי

דגם למשנה הראשונה עכ"פ לא עדיף יבם מבעל וא"כ מאחר דבעל אינו מאכיל למשנה אחרונה מגילא גם ביבם אסורה א"ו אפי' בנשואין] ודו"ק: בא"ד וי"ל דמאחר שאסרו ארוסה שהגיע זמנה כו'. ולא כתבו דמאחר שאסרו יבמה שהגיע זמנה דדמיא טפי ז"א [דבאמת ליכא למיגזר נפלה מן הנישואין משום נפלה מן האירוסין דלא דמיא ולא גזרינן רק משום הגיע זמן דאסורה בחיי בעל דדמיא להדדי דשניהם זמן כניסתן לאלתר] וק"ל: בתד"ה השתא כו'. עיין בח"ש שהקשה לעיל לפי' ר"ת נמי תיקשי משיפא מכולן בפני היבם חוץ מיום אחד בפני הבעל משמע הא כולן בפני היבם אוכלת כמו שהקשה ר"ת לרש"י מרישא דכולן כו'. ואין סברא לומר לפירוש ר"ת אה"נ בכולן בפני היבם אוכלת [וכמ"ש מהרש"א]. והנראה לי שנירסת ר"ת בסיפא או כולן בפני היבם ולא גרים חוץ מיום א' כו' וכן הוא באשר"י ודו"ק גם עיין בר"ן כאן ובנדרים דף ע' ודו"ק: ע"ב גמ' ופליגי דר"ל וכו'. אף דר"ל אמותר קאי ומפרש טעמא דר"מ בסיפא ושמא במותר ניתקן לטובת הבעל ולא מצי כפי' לבעל שיתן לה מעה בעד המותר [אבל במזונות ומעשה ידיה אפשר דסבר כר"ה דניתקן לטובתה וכשיטת רבינו יונה הנזכר על הר"ן המובא לקמן] ז"א דר"ל ע"כ איפכא ס"ל [כרב אדא בר אהבה] דמזונות נגד המותר כמ"ש התוספות ועלה קאמר מתוך שיכול לכופה כו' ש"מ דלא מצי למימר איני ניזונת כו'. ואין לומר [דמוכח דע"כ פליג דדוקא] מתוך שיכול לכופה לגוף מעשה ידיה אז הידים שלו אבל למותר [אי יכולה לומר על גוף מעשה ידיה איני עושה] אין סברא שיהיה יכול לכופה וק"ל: במעה כסף שתחת מותר אם האשה יכולה ג"כ לומר איני נוטלת ואיני עושה· דעת הר"ן פשוט וז"ל אינו ניזונת וכו' ומשמע נמי דה"ה דיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר וכ"כ רב האחי גאון בשאילתות פ' ודבר ברור הוא שאם במעשה ידיה דשכיחא יכולה לומר איני ניזונה כו' כ"ש במותר דלא שכיח עכ"ל. ובאה"ע סיף סימן פ' הביא בטור ב' דיעות בזה ולא הכריע. והנה אבר אני אחזה לי קלת הכרעה מדברי רש"י כפוסקים דבמותר לא מצי' לומר כן ודוקא במזונות מזוני עיקר לטובתה שלא תהא מוטלת ברעב דזימנין דלא ספקה אבל מעה כסף אין לריך לה כולי האי וכן הסברא ולשון המשנה דסוף פרקין משמע קצת כן [ע"ש במ"ש לא נתן לה מעה כסף מעשה ידיה שלה]. הא' ממ"ש רש"י לקמן דף נ"ט ע"א בד"ה באומרת יקדשו ידי כו' ומתניתין באומר מעשי ידיך הקדש ומי הכריחו לזה אף שיפירש מתניתין כמשנה דהתם [באומר יקדשו ידיך] מ"מ הוי דבר שלא בא לעולם דס"ל כרב שיכולה לומר איני ניזונת כו' וא"כ לא יכול לכופה למעשה ידיה דע"כ ר"ל הוכרח לומר לא תימא טעמא דר"מ כו' (אלא) אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא מתוך שיכול לכופה כו' והשתא ע"כ ר"ל כרב אדא מוקי מתניתין וכמ"ש התוס' בד"ה מתוך שיכול כו' וטעמייהו דא"ל דמוקי מתניתין דמעלה לה מזונות ולא מעה כסף וס"ל כרב ושמואל שתיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דא"כ ברישא למה עושה ואוכלת כיון דמעלה לה מזונות שהם כנגד מעשה ידיה. ואף לרש"י שמחלק הסיפא מרישא לבבא בפני עצמה מ"מ אם אינו מעלה לה מעה כסף למה קדוש בסיפא דא"ל לאחר מיתה וכרב ושמואל הא הוי דבר שלא בא לעולם א"כ ע"כ טעמא דר"מ משום דבר שלא בא לעולם [ור"ל אמר לא תימא וכו'] ועוד דהא קאמר מתוך שיכול לכופה ובאין מעלה אינו יכול לכופה ואי במעלה לה שתיקן א"כ ברישא אמאי עושה ואוכלת [לפירוש התוס' דרישא וסיפא חד בבא] ובמעלה לה מעה ולא מזונות אין רגילות כמ"ש התוס' בסמוך וכ"ש שאין לומר שאינו מעלה לה שתיקן דלמה קדוש בסיפא דא"ל דרולה להעלות לה מעה ואינו רולה להעלות לה מזונות ולהכי ברישא עושה ואוכלת ובסיפא הקדש מחיים דזה אין רגילות. רק לפירש"י שמחלק הסיפא מרישא י"ל דסיפא ברולה להעלות לה שתיקן ולעולם [דאפשר דס"ל] מזונות תחת מעשה ידיה ומעה נגד מותר [דלא כרב אדא] אך דא"כ היה אוקימתא שלישית בסיפא הקדש מחיים ע"כ כרב אדא וסברא דרב ושמואל [דמזונות תחת מעשה ידיה] וק"ל אבל אי מוקי לגמרי כרב אדא ניחא וברישא עושה ואוכלת שאינו מעלה לה מעה כסף ובסיפא הקדש מחיים במעלה לה מזונות וק"ל. נחזור לענינינו דאף דלר"ל איירי מתני' במעלה לה מזונות דהשתא המותר שלו דאל"כ לא היה יכול לכופה למעשה ידיה אם אינו מעלה מה שניתקן לה כנגדו מ"מ קאמר ופליגא דר"ה א"כ ע"כ ל"ל דאילו ס"ל שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה מה שכנגד המזונות לא היה מקרי שיכול לכוף אותה כו' דאף שמעלה לה השתא מ"מ כל שעה ושעה יכולה לומר איני ניזונית כו' וא"כ לא היו גוף הידים שלו והוי דבר שלא בא לעולם (ה) משא"כ אם כ"ל דאינה יכולה לומר איני ניזונית כו' א"כ ידים שלו דהא דנעשה כאומר כו' (ו) הוא מטעם דס"ל לר"מ שאינו מוליא דבריו לבטלה ולא מטעם שיכול לכופה ועיין כעין זה בר"ן שהקשה כך להרמב"ם ודוחק לומר דאף אם יכולה לומר כן [ולא מיקרי יכול לכוף] מ"מ כל זמן שהוא מעלה לה מזונות יכול להקדיש הידים [אף בלא טעם דיכול לכוף] ור"ל אגב אורחא קושטא נקיט למאי דס"ל בלא"ה שיכול לכופה באמת ולא מליא לומר איני ניזונת גם י"ל עוד בענין אחר אבל כ"ז דוחק ומ"ש בתחלה נ"ל וא"כ אף דשמואל היה מוקי למתני' דהכא במקדים ידיה (ז) מ"מ הוי דבר שלא בא בעולם שיכולה לומר איני כו' משא"כ בקונם שאני עושה שהיא הקדישה הוי דבר שבא לעולם לענין מלאכה רק הנירושין זה מקשה באמת אח"כ אבל אם ס"ל לרש"י דבמעה כסף אין יכולה לומר כן ושמואל ס"ל מעה תחת מותר א"ש וק"ל. ואפ"ל דבאומר יקדשו ידיך [לא מיתוקמא מתני'] אף אם יכולה לומר איני וכו' דאפילו לר"מ לא הוי הקדש דידים לעולם לא הוי שלו דלעולם יכולה לומר איני נוטלת מה שאין כן באומר מעשה ידיך [ואדם מקדיש דבר שלא בא לעולם לר"מ] ודו"ק. הב' ממ"ש רש"י בד"ה לעולם במעלה כו' אלא משום רב כו' ואוקי רישא בניזונת כו' דיש לדקדק דהא ודאי ארב גופיה לא מקשה דלוקמי הכי וקדוש מחיים דבזה לא משני מידי דאכתי לוקי סיפא בניזונת ובמעלה מעה וקדוש מחיים אע"כ כוונתו דלוקי תלמודא פלוגתא בהכי ובהיפך רב ושמואל סברי מזונות תחת מותר ומעה תחת מעשה ידיה א"כ מאי משני אלא משום כו' ומוקי רישא כו' בניזונת כו' והא למאי דאפיך ע"כ הא דאמר רב איני ניזונת ואיני עושה פירוש מותר והיינו ואיני עושה מלאכה הבאה תחת מזונות ורישא דמתני' איירי ע"כ בגוף מעשה ידיה [ולפי ההיפוך] מוקי לה במעלה לה מעה כסף ואפ"ה עושה ואוכלת ואינו הקדש (ח) מטעם שיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף וא"כ רישא לא איירי בניזונת וגם הסיפא נוקמי כן אבל אי ס"ל לרש"י דבמעה כסף אינה יכולה לומר כן יש ליישב רש"י בדוחק שר"ל דניחא ליה להלמודא לאוקמי הכי משום דרב ס"ל שיכולה לומר איני ניזונת כו' ומניה הברייתא הני תקנו מעשה ידיה כו' כדי ליישב המשנה דניחא ליה לאוקמי מתניתין בניזונת [למאי דאוקי השתא סברא דרב דמעשה ידיה תחת מזונות] דאי לא"ה מאי למימרא דדחיקא ליה לומר נקיט רישא משום סיפא בפרט לפירש"י שסיפא הוא בבא בפני עצמה

מש"כ אילו אוקמא בהיפך [דמעה כסף תחת מעשה ידיה] לא היה רישא צריכא למימר דלא מצי לאוקמי במעלה לה מעה א"כ אמאי עושה ואוכלת דלא מצי למימר איני נוטלת כו' ודו"ק: ברש"י בד"ה המותר כו' ולא הקדיש כו'. מחלק הסיפא מרישא אף שמשמעות המשנה המקדיש מעשה ידי אשתו בכלל הרי עושה ואוכלת מה שכנגד המזונות המותר שכנגד המעה ר"מ אומר הקדש כו' וכן מפרשים התוס' ומשמעות לשון הגמרא מדקאמר אי במעלה לה מזונות ומעה כו' והלא כו' י"ל דרש"י מפרש נמי במעלה לה מזונות מעלה ממש כמ"ש תוס' וא"כ אי חד בבא הוא קשה לקמן דקאמר אי במעלה לה מזונות ומעה מ"ט כו' גם למ"ד מחיים הוא קדוש הו"מ למיפרך וכמ"ש התוס' (ט) גם לפי האמת לרב ושמואל אמאי ברישא עושה ואוכלת כיון שזן אותה ואין לך דוחק גדול מפירוש התוס' שכתבו דלרב אדא משני כן ולרב ושמואל מוקי בענין אחר והגמ' מסיים הך אוקימתא גם לרב ושמואל אבל אם הסיפא לא קאי ארישא ניחא והרישא איירי בניזונת וכל הפלפול לקמן אי במעלה מזונות ומעלה לה מעה כסף כו' הכל קאי אסיפא לבדה והשתא אתיא כפשטיה לרש"י והא דנקיט ר"פ בקושיתו תרווייהו אפשר דמסופק נמי איזה מתוקן זה נגד זה [לכך נקיט או במעלה מזונות או מעלה לה מעה כסף] ואע"ג דרישא דאוקמה בניזונת פירוש שרלה לזונה וסיפא איירי במעלה לה מזונות ממש מ"מ כתב ואוקי רישא בניזונת להכי אוקמה סיפא כו'. דמ"מ הא אפשר לאוקמי סיפא נמי בשרולה להעלות לה מזונות דלא מעלה ומוריד בזה כיון דלרב אדא אינה יכולה לומר איני ניזונת וקדוש מחיים [אף בשאינו מעלה ממש רק שרולה להעלות]. אפשר כן. אבל אינו מוכח דאפשר דרב אדא נמי ס"ל יכולה לומר איני ניזונת ולכך צריך במעלה ממש וקדוש לר"מ מחיים דמקדים דבר שלא בא לעולם [דאף דר"ל דס"ל כרב אדא דקדוש מחיים הולרך לומר מתוך שיכול לכופה היינו אי נימא לר"מ אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כדקאמר לא תימא כו' ול"ל דהוי כאומר יקדשו ידיך לעושיהן ואז ל"ל מתוך שיכול לכופה משא"כ לפי האמת דסובר ר"מ אדם מקדים כו'] ודו"ק: ברש"י בד"ה בשאינה ניזונת שאין לו כו'. דבים לו אף דקיימינן השתא בדיחוי הסיוע ומעשה ידיה עיקר מ"מ אף שהיא אינה יכולה לומר איני ניזונת מ"מ גם הוא אינו יכול לומר לאי מעשה ידיך למזונותיך כמ"ש התוס' לעיל פרק נערה דף מ"ז ע"ב בד"ה תיקנו (י) ודו"ק: ברש"י בד"ה סיפא איצטריכא ליה כו' קדוש לאחר מיתה כו'. דבאינה ניזונת ליכא למ"ד קדוש מחיים ובסמיך דמוקי לה בניזונת לרב היינו לפי קושטא דמלתא דס"ל יכולה אשה לומר כו' ואיירי רישא אף בניזונת אוקי סיפא נמי בניזונת [כמו שפירש"י לקמן] אבל השתא בדיחוי הסיוע דאיירי רישא באינה ניזונת קאמר סיפא איצטריכא ליה דאף באינה ניזונת דומיא דרישא קדוש מיהת לאחר מיתה. ועוד דברב קיימא השתא דמוקי לה לקמן לאחר מיתה: בתד"ה מאי לאו כו' כדאמר לקמן כו'. אם הולרכו לראיה שלא תימא כיון שיכולה לימר איני ניזונת אין הקדישו חל אף שמעלה א"כ מאי ראיה מלקמן בפרט לשיטתן דסיפא ארישא קאי א"כ מקשה אף מחיים יהא קדוש כיון שמעלה לה מעה כסף ובמעה אינה יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת אלא משמע דס"ל לתוס' שאף במעה שכנגד המותר יכולה לומר כן וכדעת הרמ"ה והר"ן: בתד"ה מתוך שיכול כו' במעלה לה מזונות כו'. ואף דמוקי למתני' במעלה לה מזונות מ"מ דייק דפליג אר"ה דאילו יכולה לומר אינה ניזונת וכו' לא מקרי שיכול הוא לכופה למעשה ידיה אף שמעלה לה מזונות מ"מ הא כל שעה בידה לומר איני וכו' ור"ל גופיה תלאה בזה דאי לא"ה הוי דבר שלא בא לעולם שאין גוף הידים שלו וכבר כתבתי בזה לעיל וק"ל: בתד"ה לאחר שהתגייר כו' לאחר שהתגייר הוי לדבר שלא בא לעולם וכו'. עיקר קושיא מאינך שאין בידו שיתרור וכה"ג (כ) ודו"ק: בתד"ה אי במעלה כו' גם למ"ד מחיים כו'. אפשר לומר דלא ניחא ליה לסתור כן משום דאכתי י"ל ברולה להעלות לה מזונות ומעה מש"ה ברישא עושה ואוכלת דיכולה לומר איני ניזונת כו' ואף רב אדא מלי לסבור כן ובסיפא קדוש מחיים שאינה יכולה לומר איני נוטלת וכו' ולהכי פריך מ"ט דמ"ד לאחר מיתה קדוש אף מחיים יהיה קדוש בסיפא דאינה יכולה לומר איני נוטלת. ולמ"ש לעיל דס"ל להתוס' דמזונות ומעה שוין בזה ובתרווייהו יכולה לומר כן ניחא: בתד"ה במעלה כו' וא"ת ומאי דוחקיה דרב כו'. ולרב אדא לא תקשי מאי דוחקא דתלמודא לאוקמי בהכי וס"ל בהיפך לימא לרב אדא במעלה לה מעה ולא מזונות ומעה תחת מותר כמו לרב ושמואל דא"כ במאי פליגי רב ורב אדא וק"ל. אבל קשה דלוקמי פלוגתייהו בהא דאיני ניזונת ואיני עושה דלרב ושמואל בסיפא נמי במחיים הרי היא עושה לעצמה כמו ברישא שיכולה לומר איני נותנת ואיני נוטלת ולכן דוקא לאחר מיתה קדוש ואיירי דומיא דרישא ממש שרולה לזונה וליתן לה מעה ורב אדא ס"ל נמי מעה תחת מותר אבל אינה יכולה לומר איני נותנת ואיני נוטלת ולכן אם רלה להעלות לה מעה קדוש מחיים ואוקי רישא באינה ניזונת [ר"ל שאינו רולה לזונה לכך עושה ואוכלת ברישא וכ"ז למאי דמקשו הרב הו"מ להקשות מאי דוחקא דתלמודא לרב אדא] או אף בניזונת [שרולה ליתן לה] ובמעה הוא דפליג [שאינה יכולה לומר איני נוטלת] דכן דעת איזה פוסקים והסברא [וזה קשה אף לתירולם]. ובלאו הכי ק"ל לתוס' מאי דוחקיה דרב לאוקמא קדוש לאחר מיתה ולא מיושב כ"כ היאך תלוי במקדים מותר ועושה ואוכלת בגוף מעשה ידיה ולמה השמיטנו מתני' בסגנון זה [בחינו רולה להעלות מעה כסף] לוקמי קדוש מחיים ורולה להעלות לה מזונות ומעה ולא במעלה ממש וברישא אינו קדוש שיכולה לומר איני ניזונת ובסיפא קדוש מחיים שאינה יכולה לומר איני נוטלת כו' והוי מיושב מתני' היטב. ומכאן נסתייס מ"ש להוס' מוהר וגוף מעשה ידיה שוין בזה דבשניהם יכולה לומר איני וכו' ועוד הכתוב הוכחות לקמן דף ס"ג בתוס' בד"ה ר"ה אמר מתשמים ועיין לפירש"י ודו"ק:

דף נט ע"א גמ' בשלמא אדם אוסר פירות חבירו עליו. פשטא דגמ' רב יוסף מדמה דבר שלא בא לעולם לפירות חבירו כי היכי דחייל קונם אפירות חבירו חייל נמי אדבר שלא בא לעולם ומקשה ליה אביי הא פירות חבירו על חבירו לא מצי לאסור וא"כ דבר שלא בא לעולם דדמיא לפירות חבירו נמי אינו יכול לאסור על חבירו וכי קא משני באומרת יקדשו ידי כו' והוי מלאכה כבא לעולם ודבר הבא לעולם ודאי יכול לאסור על חבירו מקשה ס"ס כאן לא יכול לאסור על חבירו דהיינו הבעל כיון דמשעבדא לי' ומשני לכי מיגרשא דאז פקע השיעבוד ומקשה ס"ס הגירושין אין בעולם וא"כ בהך שינויא דיקדשו ידי לחודא ודאי לא מיתרלא דס"ס לא בא לעולם גם תירוץ דרב יוסף בלירוף הך תירולא לא ניחא דס"ס מקרי פירות חבירו על חבירו כיון דמלד גירושין הוי דבר שלא בא לעולם ודבר שלא בא לעולם מקרי פירות חבירו עד לבסוף שאני קונמות כדרבא וחל עתה תיכף מדינא דמפקיע מידי שיעבוד וא"כ מקרי פירות שלו על חבירו רק רבנן אלמוה לשיעבודא דבעל כ"ז היותה אגלו ולכי מיגרשא נשאר הקדש כאשר הוא מלד הדין דאז לא שייך אלמוה

באור

זמן שיותר מוקדם שאפשר דהיינו יום ראשון דנערות מ"מ ליכא אלא ו' חדשים שבין נערות לבוגרת. (ה) דאף דלאחר שעשתה ולא אמרה מקודש איני ניזונת כו' שפיר יש מקום להול שם הקדש על הידים לענין מה שעשתה מ"מ כיון דבשעה שהקדיש היתה יכולה לומר איני ניזונת כו' דאז לא היו הידים שלו הוי בכלל דבר שלא בא לעולם ולא קדוש רק למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. ולקמן מסיק דאפ"ל דגרע מדבר שלא בא לעולם דהוי כלא בא לעולם כלל דכיון דיכולה לומר איני ניזונת כו' לעולם אין הידים שלו ולא קדשי אפילו למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: (ו) כתב כן דלא נימא דלא הולרך ר"ל לומר שיכול לכופה אלא דמחמת זה נעשה כאומר כו' אע"פ שלא אמר אבל היכא שאומר בפירוש יקדשו ידיך אפילו אינו יכול לכופה כ"ז שמעלה לה מזונות יכול להקדיש הידים: (ז) דע"כ הא דהולרך רש"י לדחות דלא נימא דגם מתני' דהכא מיירי נמי באומר יקדשו ידיך ע"כ דאז היינו לריכין לומר דהמותר קדוש מחיים ובמעלה לה מעה כסף דאי באינו מעלה קדוש לאחר מיתה פשיטא דלא שייך ניקדשו ידיך דכיון דמחיים לא היו הידים שלו באינו מעלה ולא קדשו הידים מחיים ואין מקום להקדש להול על הידים רק לאחר מיתה א"כ פשיטא דמה שיורש אחר מיתתה ממה שעשתה בחיים דאינו קדוש אע"כ לענין מחיים ובמעלה לה מעה כסף דאז הידים שלו להקדישן ולזה כתב וא"כ אף דשמואל היה מוקי למתני' דהכא כו': (ח) דאי מעשה ידיה תחת מזונות י"ל דפירוש עושה ואוכלת היינו דעושה לעלמה ואוכלת ממעשה ידיה דיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה משא"כ אי מעה כסף תחת מעשה ידיה אין למזונות שייכות למעשה ידיה ע"כ הא דנקיט ואוכלת היינו דמותרת לאכול ואינו הקדש: (ט) ולקמן בתוס' ד"ה אי במעלה כתב הגאון דלא קשה זה לשיטת רבינו יונה והוא שיטת רש"י כמ"ש הגאון כמה פעמים בשיטה זו: (י) לעיל כתבו התוס' בלא ספקה ועדיין הומ"ל אפילו ביש לו ובדספקה דיכול לומר לאי כדמוכח בהדיא לקמן דף ע' דמשמע שם כן אפילו לר"ה וכ"ש למאי דקיימינן השתא בדיחוי ועיין מזה בהפלאה: (כ) יותר נוח שלריך להיות נ"ון דבריו בקושית שיש מקשין דכל הנהו דהכא לא עבידי דאתי וע"ז כתב דעיקר הקושיא מאינך שאין בידו שיתרור וכה"ג אבל גירות כיון דבידו הוי עבידי דאתי וכן הוא בהדיא בשיטה מקובלת בקושיא

עיין בר"ן בנדרים וק"ל. וכן לפירוש התוס' דמפרשי בשלמא וכו' דאחד מהן ברשותו וכו' שאין לא זה ולא זה ברשותו וכו' אף באומרת יקדשו ידי וכו' מ"מ הגירושין אינו ברשותה וחבירו אינו ברשותה והוי כפירות חבירו על חבירו וכוונת רש"י ג"כ דהכא הוי פירות חבירו כיון דעכשיו היא משועבדת וכו' והקדש אינו ראוי להתפיס עד שתתגרש וכו' ודו"ק בלשונו כי אין צריך להפליגו לכונה אחרת: גמ' ומי איכא מידי דאילו כו'. משמעות הלשון כאילו הויא קושיא חדשה וכן פי' הר"ן בנדרים דאף לר"מ מקשה דס"ל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם (ל) אבל מפירש"י שכתב תירלא לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירלא דאילו השתא כו' לא משמע כן ודו"ק: גמ' שאני מוכר לך כו'. משמע שר' אילעא סרגים בעצמו בדוקא שאני מוכר לא שמכרתי דאין בידו כאתקפתא דר' ירמיה וא"כ מאי ס"ד לדמויי מעשה ידיה לזה י"ל דידע דאין לדמותו לשמכרתי כאתקפתא דר"פ ומגד דהכא אינו יוצא גוף השדה דהיינו ידיה מתחת ידה בין שעה שמקדים ובין שעה שיכול להקדים מגד זה עדיף משדה שאני מוכר שיוצא ביני וביני הגוף מתחת ידו [אף שמוכר בידו הוא מ"מ סבר דדמיא לשדה שאני מוכר דיש לד דעדיף מניה] ועיין בר"ן בנדרים שכתב כעין זה וק"ל: גמ' מתקיף לה רב ירמיה כו'. לא הו"ל למימר הכא אין בידה לגרש כו' רק אין בידה להקדים עתה דהא ר"פ דמדמה למשכנתא אע"ג שראה לפניו דנאדו ממאי דמשני משדה זו שאני מוכר לך מטעם דהכא באשה אין בידה לגרש את עצמה מ"מ סבר דלא תליא בידה לגרש דא"כ ודאי לא דמיא כמי למשכנתא כקושית רב שישא רק סבר דתלוי הכל במה שיש בידו עתה להקדים ובמשכנתא נמי אין בידו להקדים עתה ובמה שיש בידו לפדות ולהקדים סבר דלא תליא מידי דהא ס"ם השתא שהקדים בלא פדיון ולא הו"ל למימר לעיל באתקפתא דר' ירמיה אלא אין בידה להקדים וכן הוא בהדיא בגמרא דנדרים א"כ לא קשה קושית התוס' בד"ה הכא אין בידה לגרש תימה דהא בידה לומר איני ניזונת וכו' דסיף סיף באופן שהקדישה עתה בלא אמירה אי אפשר לחול האידנא רק לקמן [בקושיא דרב שישא] קשה ואפשר תפסו לקמן ודו"ק: גמ' הא לא דמיא כו' שמשכנתי לך לכשאפדנה כו'. א"ל דהו"ל לדמותו למוכר שדהו לפירות והגוף נשאר לו למישקא בו פירי כדאיתא בכמה מקומות המוכר שדהו לחבירו לפירות ואמר לו לכשאחזור ואקחנה ממך תיקדש דדמיא ממש לכאן והשתא לא קשה המתקיף דרב שישא ולא שום קושיא ואי ס"ל אה"כ דלא קדוש א"כ מסיכא תיתי שיהיה כאן קדוש אבל אין זה כלום דזה הוא בעצמו הלוקה דמעשה ידיה וכי היכי דקאמר כאן ומי איכא מידי כו' ה"נ הכא. ואם כל המשלים הללו איתא במשנה או ברייתא פשיטא דלא קשה כלל ואף אם מסברא כמ"ש הר"ן מ"מ אין לתלות לא תניא בלא תניא דמאי אולמא דהאי מהאי וק"ל: ברש"י בד"ה ומי אמר שמואל הכי כו' דבר שלא בא לעולם שעדיין לא מתה כו'. לא מפרש הדבר שלא בא לעולם משום מלאכה שעדיין לא באה כדלקמן והתם פסק כר"י בן נורי אף שהמלאכה לא באה משום שאם כך הלשת תחלת הקושיא לא משני מידי להעדפה סוף סוף המלאכה לא באה לעולם אבל אם היתה הקושיא מכח שעדיין לא מתה והתם נמי עדיין הינה מגורשת ניחא התירוץ להעדפה דקדוש קודם גירושין. ומ"ם ואינו מעלה לה מעה כסף קשה אף שמעלה לה מ"מ הוי דבר שלא בא לעולם כיון שיכולה לומר איני נותנת כו' ולפי מ"ש לעיל דס"ל לרש"י דגבי מעה כסף אינה יכולה לומר כן ניחא אבל אין צורך כאן שבלא"ה ניחא רק לשון יתירא הוא לרש"י [דעכ"פ מבואר להדיא בדברי שמואל דאינו קדוש מחיים יהיה מאיזה טעם שיהיה]: ברש"י בד"ה שמא תעדיף כו'. ע"כ צריכין לפרש כוונתו נמי אמותר שע"י הדחק כמ"ש התוס' כדלקמן ר"פ מציאת האשה בהדיא ודו"ק: ברש"י בד"ה ותהא אסורה כו' לפי שנאסרה כו' ואי אפשר ליזהר שלא תטחון ולא תאפה כו'. באלו מלאכות צריכה לעשות אף אם אמרה איני ניזונת וכל חששא של ריב"ג דאמר יפר הוא משום אלו המלאכות שאי אפשר ליזהר ותהא אסורה לו לחזור אבל משום מלאכה של מעשה ידיה לא איכפת דנוסים קך אינה אסורה לחזור שהיה יכול ליזהר ולא יזונה ולא יהיה מעשה ידיה שלו ומה בכך ובזה מתורץ קושית התוס' בד"ה שמא יגרשנה כו' ובד"ה הכא אין בידה כו' דלהפקיע את עצמה מאלו מלאכות אי אפשר אלא בגירושין ואי אפשר לחול בעודה תחתיו. ולפירושם לא הו"ל ותהא אסורה לחזור [כיון דמקושיתם נראה דמפרשי שתהא אסורה משום מעשה ידיה לא הו"ל אסורה לחזור] רק שמא יגרשנה וישאנה ותהא אסורה [שיהיה מעשה ידיה אסורה עליו] אבל ז"א דדעת התוס' דכי אמרה איני ניזונת פטורה מכל ז' מלאכות שהאשה עושה לבעלה כן כתבו בהדיא לקמן דף ס"ג ע"א בתוס' בד"ה ר"ה אמר מתשמים [וא"כ י"ל דגם לפירוש התוס' החשש שתהא אסורה לחזור לו שאי אפשר ליזהר רק שהקשו דגם קודם שיגרשנה תהא אסורה אי אמרה איני ניזונת]. וכמו שכתבתי בתחלה מלאתי להר"ן כאן ובנדרים ע"ש וק"ל: בתד"ה א"ל להפר כו' ואין לפרש כו'. א"ל [דכוונתם] ובלא מעלה לה מזונות ומעה ואף שמעשה ידיה שלה כיון שאינו מעלה לה מ"מ אין צריך להפר משום שאינו חל [מחמת דבר שלא בא לעולם] והה"נ דאינו יכול להפר כיון שאין לו בו מאומה דז"א דא"כ לר"ע אמאי יפר כיון דס"ל דהקדש חל על העדפה אף שאינו בעולם א"כ אינו יכול להפר דהוקא ביש לו חלק במעשה ידיה י"ל דחשיב בינו לבינה לפי שאינו יכול ליזהר כמ"ש התוס' בסמוך אבל באין לו כלל במעשה ידיה לא שייך זה דכיון שאינו מעלה לה מעשה ידיה שלה וכ"ש לפי הא"נ שבסמוך בד"ה ר"ע דודאי באין מעלה לה מזונות אין הפירות שלו שהיא ניזונת מהם (מ). גם א"ל לפי האין לפרש במעלה לה מזונות ולא מעה דמ"מ הוקא בים לו חלק במותר שייך לומר אי אפשר ליזהר מה מקרי העדפה שע"י הדחק אבל משקל ה' סלעים שלקח לו תחת מזונות לא שייך בהן אי אפשר ליזהר. אבל כוונת האין לפרש שנרויה בו [דנוכל לומר] דס"ל העדפה שע"י הדחק הוא שלה כמו לר"ע ולא פליגי בהעדפה ואפ"ה א"ל להפר שאין ההקדש חל וק"ל. וקשה לפי האין לפרש הא מוקמי לקמן באומרת יקדשו ידי וכו' וכן נשאר במסקנא אף לשינויא דרב אשי דבסמוך וכן הוא ברש"י ור"ן בנדרים להדיא (נ) וא"כ הוי דבר שבא לעולם דידים איתנהו בעולם ודוחק לומר שהתוס' כתבו זה לפי הה"א וכ"ש שדוחק לומר שת"ק מחשיב זה לדבר שלא בא לעולם [אפילו באומרת יקדשו ידי] או דוקא שמואל מוקי כן וק"ל: בתד"ה ר"ע כו' וי"ל כו'. לכאורה לריב"ג אמאי יכול להפר דדוחק לומר כיון שאילו מחזירה לאחר גירושין הוי דברים דבינו לבינה או כיון שאינו רשאי להחזירה אחר גירושין ויש ליישב ועיין בר"ן ב' אופנים בזה [א' דכי היכי דקי"ל בנדרי עינוי נפש באמרה ההיה נזירה לכשאתגרש יפה דאזלינן בתר שעת הנדר כן הדין לענין דברים שבינו לבינה. או דלא אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל אלא לזכותו לא לחובתו וכיון דקונם מפקיע מידי שיעבוד מדינא הו"ל דברים שבינו לבינה]

וק"ל: בתד"ה שמא יגרשנה כו' וא"ה כו'. בת"ק לא הקשו די"ל שאינו חיים לשמא תאמר איני ניזונת כו' דה"נ לא חיים לשמא יגרשנה וק"ל: בתד"ה כי אמר שמואל כו' וקימא הלכה כת"ק כו'. קשה דלמא אי אמר הכי ה"א משום [דלא חיישינן לשמא תעדיף כי היכי דס"ל] דלא חיישינן לשמא יגרשנה אבל לעולם העדפה לאשה וכן אי אמר דאין הלכה כר"ע היינו משום דלא חיים לשמא תעדיף אבל לעולם העדפה לאשה [אבל ריב"ג דחיים לשמא יגרשנה ודאי חיים נמי לשמא תעדיף ע"כ דס"ל דהעדפה לבעל] י"ל דשמא תעדיף ודאי חיישי כ"ע רק שמא יגרשנה הוא חשש רחוק הדע דהתוס' פירשו בת"ק טעמא משום דס"ל דהעדפה שלו [והוא מפורש בגמ' לקמן דף ס"ו] ודלמא לאשה רק לא חיים לשמא תעדיף אלא ודאי לשמא תעדיף חיישי כ"ע: בתד"ה לכשאקחנה כו' והכא לא קאמרה לכשאתגרש כו'. דהא דקמשני דאמרה לכי מיגרשא ע"כ אין פירושו שאמרה בפירוש דא"כ לר"ע אמאי יפר שמא תעדיף מה בכך שתעדיף הא הקדש לא הוי רק לכי מיגרשה אע"כ שהקדישה סתם וריב"ג ס"ל שדעתה לכי מיגרשה וק"ל: ע"ב גמ' התם בידו לפדותה כו'. יש לדקדק הא רבנן דפליגי בברייתא דלעיל בהאומר לאשה הרי את מקודשת לאחר שאתגייר נמי פליגי משום דהוי דבר שלא בא לעולם אף שבידו לגייר את עצמו ומ"ם הכא שדה זו שמשכנתי לכשאפדנה כו'. ולר"ן שפירש קושית דומי איכא מידי אף לר"מ ניחא קלת ועיין ודו"ק: גמ' טוחנת ס"ד כו'. הראשון נקיט וה"ה אופה. או משום דבטחינה איכא למיטעי שהיא טוחנת ממש ומגלגלת האופן וכמו ויהי טוחן בבית הריחים. שבת רואין כאלו מטחינו בריחיים [בהחובל דף פ"ה ע"ב]. משא"כ גבי אופה אי אפשר לצייר בענין אחר וק"ל. אבל מפירש"י לא משמע כן [שפי' טוחנת ס"ד דהמים מגלגלין משמע דלא סגיא בלא"ה]. או י"ל דזה נקרא אופה שמביאה העצים והאש והתנור אינו עושה פעולה ואם היה האש על הקרקע ואיפה שם נמי נקראת אופה משא"כ בטחינה עיקר הפעולה הולכת הגלגל היא אינה עושה והכל מוכן ואינה עושה רק נותנת החיטין במפרכסת. ודאי אילו לא היתה עושה באפיי' רק הבאת לחם אפשר נמי שהקשה אופה ס"ד וק"ל: גמ' דתני ר"ח אין אשה אלא ליופי אין אשה אלא לבנים כו'. אפ"ל שכולל אלו השנים בחד מימרא ולא עשה לכל אחד מימרא לחוד כמו אין אשה אלא לתכשיטין כו' כשאלת בשו"ת הרשב"א שאין הבעל יכול למחות באשתו מלשתות כוס (של עיקרין) המועיל להריון כדי שתתעבר אע"פ שמכחשת יופי' ז"ש אע"פ שאין אשה אלא ליופי אפ"ה אין אשה אלא לבנים: בתד"ה שדה זו משמע דבעודה ממושכנת כו'. ובסמוך הקדש כו' מפקיע מידי שיעבוד הוא מגד הדין אבל רבנן אלמוה לשיעבודא דבעל חוב (ס): בא"ד אלמא הפקיע המכר כוחו של רב מרי כו' והפקיע המכר כוחו והולרך להעלות שכר לרבא כו'. כל הענין בדבור זה הוא אם ההקדש והמכר מפקיע כח המלוה תוך זמנו לבטל כחו ולהפקיע שיעבוד לא לענין אם חל עליו שם הקדש או אם המכירה מכירה דבזה איירי תוס' בעלמא במקומות אחרים והג' יטעה זאת ובהכי סלקא דבריהם כהוגן: שם אלמא הפקיע המכר כו'. דס"ד של תוספות שמעותיו של רב מרי נשארים זקופין במלוה אצל העובד כוכבים ורב מרי היה יודע זה וא"כ אילו לא לקחו רבא היה רב מרי דר בביתו חנם כ"ז שלא נתן לו עובד טוכבים מעותיו ולא היה יכול העובד כוכבים לעכב בידו והשתא דזבניה הפקיע כחו של רב מרי לצאת מן הבית או ליתן שכירות הבית להלוקח אף שלא החזיר לו העובד כוכבים מעותיו עדיין ותירצו דודאי אילו ידע רב מרי קושטא דמלתא שמעותיו עדיין אצל העובד כוכבים לאו כל כמיני' דלוקח להפקיע כחו רק שסבור שהמכירה היה באופן שרבא יסלק לרב מרי החוב וא"כ אילו שילם לו רבא מעותיו בע"כ היה צריך לצאת מן הבית או להעלות לו שכר לרבא ועכשיו דר בהגם בשכר המתנת מעותיו: בא"ד וא"ל רבא כדיניהם עבדינא לך כו'. פי' הניחא למאי דס"ד בהקושיא דבדינינו אה"נ מכר מפקיע קאמר שפיר כדיניהם כו' אבל לפירושם דאף בדינינו לא היה צריך להעלות לו שכר דמכר אין מפקיע כח המלוה רק היה סובר בתחלה שרבא חייב לו ורלה ליתן שכר משום רבית וסוף סוף לפי האמת שלא היה רבית שהעובד כוכבים חייב לו מאי כדיניהם כו' אף בדינינו כן לז"א דה"נ קאמר כדיניהם כו' ר"ל דרבא לא מחייב ליה מידי: בא"ד וא"ת והא דאמר כו' ופריך היכי דייר ביה כו'. בלא ופריך כו' [מהא דמעלה שכר] לא קשה מידי דודאי הקדש חל דלא נחתו התוספות כאן רק לענין אם מפקיע כח השוכר או מלוה וכמ"ש לעיל ולהכי דר בו השוכר שאינו יכול להפקיע כחו ומ"מ ההקדש חל ולהכי השכר שהיה לו ליתן למשכיר מעלה להקדש לכן מייתי הא דפריך היכי דר דש"מ דמפקיע כחו וק"ל. ועי"ל דלא תימא שפי' מעלה השכר להקדש כמו שמפרש הגמ' באמת אפירכא היכי דר כו' [דמשני כגון שהקדים השכר לזה הביאו מקושית המקשן]. ותירלו דכא שיש בו כו' שאינו יכול להפקיע כחו רק המה כשותפין ואף שאינו מפסידו מידי שמוכר הבית כו' ולוקח השוכר לכיסו שכירות הבית מ"מ היכי דר בו כמות שהוא כיון שהקדש משותף: בא"ד א"כ כו' אינו יכול לאסרו בקונם כו' אבל אח"כ מסיק תלמודא דקונם נמי מפקיע מדינא ולא הוי כמו שאר נדר בעלמא רק כהקדש ובין קדושת מזבח ובין קדושת דמים מפקיע מידי שיעבוד [דבית הוי קדושת דמים] וזה דעת ר"ת שהזכירו בפוסקים [דלא כרש"י] עיין בר"ן בשמעתין ובנדרים ובתוס' פרק השולח. והא דקאמר קונמות קאמרת שאני קונמות דקדושת הגוף ניכהו לריך ליישב בדוחק ועיין עליו ודו"ק: בתד"ה קונמות כו' ס"ל לרבא בפרק אלמנה כמ"ד לאשה אבל לא לאים נראה דכל"ל ע"ש: בא"ד א"כ יחד עדיפא כו'. ובאילטלא שהכניסה לו לא אלמוה לשיעבודא דאשה משום דנאסר על כל העולם אע"ג דאלמוה לשיעבודא דבעל ועבדי מלוג אינן יוצאין לה בשן ועין אע"ג דשיחרור דמיא להקדש משום שיש לו יתרון מלאשה שאוכל פירות בחייה ולכן אין יוצאין בשיחרורה שהם משועבדים לבעל לפירות משא"כ באילטלא שאין לה בה עד לאחר מיתה הבעל ועיין: בתד"ה כגון שנדרה היא כו' וכיון דמשעבדא ליה אין הנדר חל כו'. אף שקיים לה היינו שהסרים לה ביום שמעו ולא הפר מ"מ מה בכך דאין לריך להפר שאין הנדר חל כלל וכדלעיל קונם שאני עושה לפיך א"ל להפר כו' ודו"ק:

דף ס ע"א ברש"י בד"ה אפילו מלות פרישה כו' אין בו כו' חלב בהמה טהורה טהור.

[כן היה בגירסתו] ר"ל דקאמר אפילו מלות פרישה מדרבנן כו' מהי תיתי לאסור מדרבנן וצ"ל דה"א משום גזירה שמא יאמרו חלב בהמה טמאה הוא דלכך דם מהלכי שתים אסור מדרבנן גזירה שמא יאמרו דם בהמה אבל [כפירש"י] לזה פירש"י דהכא ליכא למיתלי בחלב בהמה טהורה דהא ידעינן דחלב בהמה טהורה טהור משא"כ בדם דליכא למיתלי במידי או דה"א לאוסרו מדרבנן משום שהעולם סוברין שאדם טמא הוא ואפ"ה שרינן חלבו א"כ יסברו חלב בהמה טמאה נמי שרי ועיין באשר"י דלכך היונק מן הדד

באור

בקושיא שניה משיחרור ואיך דאינו בידו ע"ש. דלענין קושיא ראשונה לדבר שלא בא לעולם לא שייך כ"כ לחלק במה שבידו וגם ממ"ש מאיך שיחרור וכה"ג הא לדבר שלא בא לעולם ליכא תו כ"א שיחרור: (ל) המעיין בר"ן בנדרים דף פ"ה ע"ב יראה להדיא דלא פי' כן רק אקושיא הקודמת וכי קאמרה הכי כו' אבל בקושיא זו ומי איכא מידי כו' כתב בהדיא תירלא למ"ד אדם מקדים דבר שלא בא לעולם למ"ד אין אדם מקדים לא תירלא ולכאורה היה אפשר לדחוק שכאמת גם כוונת הגאון כן אבל בדברי הגאון לקמן המתחיל ע"ב גמרא התם בידו כו' כתב להדיא דהר"ן פי' קושית ומי איכא אף לר"מ: (מ) לכאורה אינו מובן דמ"מ אכתי בספקה למזונות ממעשה ידיה והותירה נראה דאוכל פירות אם לא שנאמר דהיכא דניזונת ממעשה ידיה אין צריך לקנות בעד המותר קרקע והוא יאכל פירות דתוכל לומר שמא למחר אילטריך למזונות. אף טפי הו"ל לדחות דא"כ למה נקיט ר"ע שמא העדיף דהא באינו מעלה גוף מעשה ידיה אינו חלוק מהעדפה כלל דהכל שלה ואי משום פירי זה שייך גם אגעשה ידים וזה קשה ג"כ על תירוץ מהרש"א ע"ש. וכן הו"מ להקשות דא"כ למה ליה לר"י בן נורי למימר שמא יגרשנה והא אפילו קודם גירושין נאסרה באינו מעלה לה למאי דס"ל ע"כ אדם מקדים לו משום דקונמות הוא או באומרת יקדשו ידי וכעין שהקשו התוס' בד"ה שמא יגרשנה דאמאי לא קאמר שמא תאמר וכו' והכא מיירי באמת באינה ניזונת ולא שייך תירולם וזה יקשה אפילו למה שדחק עצמו שגאון בסמוך דדוקא שמואל מוקי כן או לה"א כתבו כן. וגם זה קשה על תירוץ מהרש"א ע"ש: (נ) לכאורה אין זה מדויק כ"כ דאפילו נימא דא"ל למסקנא לאוקמי באומרת יקדשו ידי וכדעת הרמב"ם דכי היכי דמהני קונמות להפקיע מידי שיעבוד כך מהני לחול על דבר שלא בא לעולם א"כ פשיטא דתקשי על האין לפרש ולא שייך הדוחק דנימא דוקא שמואל מוקי כן דאף דלענין אוקימתא דיקדשו ידיך אפשר לומר כן מ"מ הא בהדיא תני קונם וקונמות מפקיע מידי שיעבוד וא"כ ה"נ דחל על דבר שלא בא לעולם לפום סברא זו וצ"ל דהיה אפ"ל דת"ק באמת ס"ל דקונמות אינו מפקיע מידי שיעבוד וכן לדבר שלא בא לעולם וכ"ש בהפלאה לזה כתב דהא צריך לאוקמי אפילו למסקנא באומרת יקדשו ידי דכ"ה מבואר ברש"י ור"ן בנדרים דס"ל דלא מהני קונמות לדבר שלא בא לעולם. אך המיה הא בהדיא כתבו התוס' בקידושין דף כ"ג בד"ה וידים איתנהו בעולם כדעת הרמב"ם דקונם מהני גם לדבר שלא בא לעולם ואין קושיא מזה על האין לפרש: (ס) ומאי דמשמע בתוס' בד"ה קונמות

כיונק שקץ דמיחלף בחלב בהמה טמאה משא"כ אם פירש לכלי לא יתלו בחלב אדם אלא בחלב בהמה טהורה [וזה כוונת רש"י חלב בהמה טהורה טהור] משא"כ בדם. ולפ"ז ה"ל לרש"י לפרש וחילופיה בדם כו' דאתי למימר דם אדם אכל ויאמרו דם שרי. מיהו ז"א מהי תיתי למימר דם אדם כיון דסברי שגם דם אדם אסור וליכא למיתלי בהיתירא רק באיסורא א"כ ודאי טפי יאמרו דם בהמה דשכיח טפי. ובגמרות חדשות הדפיסו וכן מוגה בכמה גמרות דאמרי' חלב אדם טהור כו' ולא נראה לי ודו"ק: בתד"ה יכול וכו' והואיל ונתמעט מאיסור ז כו'. הוי דם כחלב דמפקע ליה איסורא מה שאסור מגד האדם ונעשה כחלב כיון דליכא ביה איסור דם מה לי דם מה לי חלב ואי לאו שריותא דחלב הוי אסרינן מגד שבא מטמא דכל היוצא מטמא טמא וה"ה חלב נמי אסור אבל השתא שנלמד היתירא דחלב שאינו אסור מגד שבא מן הטמא א"כ כי פקע איסורא דדם מגד שהוא דם הוי דם כחלב ושרי לגמרי. ומה שקשה מקרא דבשר צ"ע [טונתו לקושית מהרש"א ע"ש] ולא עיינתי כ"כ ועי' בר"ן באורך: בתד"ה גונח כו'. עיין בתוס' יבמות פ' חרש ע"ש: ע"ב גמ' דהא הגא הוי גמירנא וכו'. אפשר לומר השתא לבתר דאתי לקמיה דרב יוסף גמריה אפ"ה לא מישתייעא שיורה כהלכה שהרי רדף אחריו ולא השיג למיהדר עובדא להורות כהלכה ולפי"ז ניחא במה שהשמיטו הש"ס דרהיט בתרי' ג' פרסה ואמרי ליה כו' וק"ל: בתד"ה ואמר ר"נ וכו' מת אטו לא מת כו'. והא דגזרינן בהא דרדופה וכו' אטו איתתא אחריתא עיין בר"ן ואשר"י: בתד"ה והלכתא כו' בשה"ד ואע"ג דלא משעבדא אלמנה נמי לא משעבדא מכי תבעה כתובתה (ע):

דף סא ע"א גמ' ותימא ליה עיילית לך אחריתא לגרחי ופרחי משום דאמר לה נפיש בני ביתא נפיש גרחי ופרחי א"ה כו' כצ"ל: גמ' לא משתעי אליהו בהדיה כו' אמרתי בהספד שהספדתי ביום שלמדתי הלכה זו אגב אורחא בהספד שמצינו באליהו אצל אלמנה צרפית שביקש מכל מין ומין וליתן לו בראשונה כמו שאמר מעט מים וכו' פת לחם וכו' עשי לי עוגה קטנה בראשונה והוצאת לי ולך ולבניך תעשה באחרונה ש' וא"כ להידך מ"ד הפריז אליהו על מדת דרך ארץ ולזה לא אישתעי בהדיה: ברש"י בד"ה אבל מוזגת כו' לכאורה בהא דמילי דחיבה ופריסת סדין וכו' לחודא לא סגי דהא קאמר יושבת בקתדרא דמשמע דבע"כ לא מלי למיכפייה להכי פי' בלא כפייה וכו' רק בלא כפייה משום דמילי דחיבה בלא תרי גוונא הצעת המטה לכאורה סגי. ולעיל בתוס' ריש פרק קמא לא שתבו אלא תרי גוונא הצעת המטה וכו' ע"ש: בתד"ה הכניסה כו'. דאי משום מעשה ידיה ומותר מעשה ידיה שלו. ע"כ צ"ל דכל מה שהאשה יכולה לעשות צריכה לעשות ושהכניסה לו אחת השפחה עוסקת תמיד בטחינה ואפיה וכיבוס בשביל כולן ואינה עושה צמר והאשה תמיד עוסקת במלאכות אחרות ודו"ק: בתד"ה מחלפא כו'. עי' באשר"י היטב ובתוס' פ"ק דשבת ע"ש: ע"ב ברש"י בד"ה שקיל אלבעתיה רב אשי שקיל אלבעתיה דקפילא. דאל"כ הול"ל אנח אלבעתיה לא שקיל משא"כ לעיל שקיל באלבעתיה: ברש"י בד"ה מהניא מלכתא לגבי שמעתתא כו'. משום שלא תטעה שמעתתא מלכתא דשמעתתא נמי לשון נקבה לכן פירש דגבי מהניא שייך מלוכה דמינה מותבינן ושלא תטעה מלכיו נמי לשון מלוכה לכן כתב מלכיא לשון נקבה וכן מהניתא:

דף סב ע"א גמ' חודש כאן וחודש בבית כו'. א"ל דנלמוד ממחלקות השני חודש כאן וי"א חדשים בביתו ואי משום דשוף סוף מלינו ג"כ רק חודש בביתו א"כ מאי פריך ורב נמי מ"ט לא אמר מהאי וטפי הו"ל למיפרך ורב מ"ט לא יליף ממחלקות השני יש ליישב וק"ל. כוונת רש"י ב' מיני משרתים היו קצתן נחלקים לי"ב חלקים כל אחד חודש בשנה כאן י"א חדשים בביתו וקצתן נחלקו לב' חלקים חודש בחודש כדמוכח בדברי הימים: ברש"י בד"ה ושנים חדשים בביתו שאיש בביתו. דהול"ל בביתם כמו חודש יהיו בלבנון ל' רבים שהרי ל' אלפים איש היו לזה אמר בביתו האיש קאי כל איש מהם בביתו ודו"ק: ע"ב גמ' עונה של ת"ח אימת וכו'. הא דלא מפרש במתני' עונה של ת"ח אפשר לומר כמ"ש הז"ל גבי ובניהם שלשים ובנותיהם זכר כנגד נקיבה ולפי שלגועים בהשמים לא פירסם הכתוב וק"ל וכן פריו יתן בעתו ולא קא מפרש העת: גמ' שאילו יהודה קיים כו'. כמו שמצינו בדוד אמרו בסנהדרין יגעתי באנחתי כו' מטתי בדמעתי כו' אמר רב אפילו בתליו של דוד קיים י"ח עונות כ"ש שקיים זה עונה אחת לז"א כפו מטתו כו' דאילו חלה משום אונס מ"מ הוי מקיים: גמ' ר' חנינא בן חכינאי. עיין בויקרא רבה פרשה כ"א: גמ' א"ל איעכב לי עד דאתי כו'. יש לראות לכאורה מה השמיענו בזה: בתד"ה מט' קבין ופריסות גרסי' כו'. עיין בסוטה פרק היה נוטל דף כ"א בתוס' מפורש יותר:

דף סג ע"א גמ' זונתך נזכרת כצ"ל כ"ל. שרחוק לקרוא אותה זונה דאין עליה אשם: ברש"י בד"ה עד כדי כתובתה כו' שנפלו לה כו'. לרבותא אף שנפלו כבר דעד כתובתה דוקא ור' יוסי נקיט שאם הפול לרבותא ועיין בר"ן בזה באורך ואע"ג דאסור להשהות בלא כתובה אפילו שעה אחת ותיכף שנפחת דינר מכתובה בעילתו זנות לרבי מאיר י"ל דבמורדת קנסוה ולא איכפת לן שתהא קלה בעיניו להוציאה: בתד"ה פוחתין כו' בירושלמי מפרש כו'. בתלמודינו דקבעי מאי בין מורד כו' זה יצרו כו' ע"כ אזיל למ"ד מהשמים וטעמא דירושלמי נראה שהוא למ"ד מורדת ממלאכה וכ"ה ברי"ף בהדיא מרא דשמעתא דירושלמי הוא ר' יוסי ב"ח ואזיל לטעמיה דקא מפרש בתלמודינו ממלאכה ואף דמ"ד ממלאכה מודה במורדת מתשמיש דבהשמים כ"ע מודו מ"מ כשאינה מורדת רק ממלאכה צ"ל ע"כ טעמא דירושלמי. מיהו אפ"ל דכמו למ"ד ממלאכה ובמורד הוא נותן ג' נגד שאר כסות ועונה אף שאינו מורד מתשמיש ה"ה כשמורדת מהשמים נותנת כנגד ז' מלאכות אף שאינה מורדת ממלאכה וא"כ לירושלמי א"ל טעם גמ' שלנו. והא דלא עשו גבי אשה ג"כ כנגד תשמיש שהיא משועבדת לו אפ"ל דהשמים היא בשב ואל תעשה אף שנעשה כר לבעלה ולא חשיב אלא מה שהיא [מחויבת] בקום ועשה לנגדו וכן הוא לנגדם. וברי"ף כתב שגמ' שלנו מפרש ז' נגד ז' ימי השבת וכן במורד כנגד ו' ימי השבת טרפעיק [שהוא חלי דינר] ליום לת"ק וכנגד שבת לא משום שכר שבת כדלקמן עיין ברי"ף ובר"ן שם בדקדוק וק"ל: בתד"ה ר"ה אמר כו' ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס והצעת המטה כו'. ובסמוך בליסנא קמא להתוס' דגורס אותו בשלמא למ"ד ממלאכה ניחא ואפילו נדה מצעת המטה שלא בפניו ומוזגת ומנחת אבי שדיא כו' כדלעיל רק אינה בת מלאכה כשאר הנשים שעושין בלא שינוי וזה האפילו כמ"ש התוס' בסמוך ריש ע"ב. ולא מפרשי דס"ל כר"ה ומורדת ממלאכה היינו ממותר מעשה ידיה [דאינה יכולה לומר איני נוטלת כו' לדעת רבינו יונה שהביא הגאון לעיל] דהא השתא נמי דלא ס"ל כר"ה רק כר"ל א"כ ס"ל כרב אדא בר אהבה כמ"ש התוס' לעיל דף נ"ח ע"ב בד"ה מתוך כו' ופירוש מורדת ממלאכה היינו ממותר

מעשה ידיה וכן הוא שמורד ממזונות שהיא כנגד מותר מעשה ידיה (פ) [ז"א דהתוס' ס"ל דכי היכי דלר"ה יכולה לומר איני ניזונת כו' ה"כ כנגד המותר יכולה לומר איני עושה ואיני נוטלת כמ"ש לעיל והוכחתי כן מתוס' דס"ל כר"ן] ודו"ק: שם ומורדת ממלאכה היינו מזיגת הכוס כו'. לפירש"י דלעיל עלה טובה לא בכפייה אין מקום לזה אבל תוס' ס"ל שעושה דב' גוונא הצעת המטה וכמ"ש ריש פ"ק: בא"ד מידי דהוי אושבת בקתדרא. ואע"ג דאפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה ועושה בצמר [לר"א] ומיפסקא הלכתא כן לעיל אע"ג דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה פטורים מלעשות בצמר ולא אמרינן מידי דהוי איושבת בקתדרא וא"ל דעושה בצמר היינו דבר מועט שלא תלך בטל כל היום וכ"כ הר"ן לעיל עושה בצמר אבל לא משקל ה' סלעים מ"מ מה שעושה אותו פורתא מיהת עושה לבעלה י"ל דבאומרת איני ניזונת כו' ודאי נמי עושה בצמר פורתא שלא תבטל רק שאינה נותנת לבעלה וכן ביושבת בקתדרא עושה בצמר מעט ואינה נותנת לבעלה רק שלה הוא מיהו יש פוסקים לעיל דהוי של בעל עיין בר"ן במתני' שם ומ"מ כיון שאין המלאכה בשביל חוב הבעל לטובתו לא מסתבר שתקרא מורדת בשביל כן לפרש מורדת ממלאכה שרוצה ליישב בטל אחרי אמרה איני ניזונת וכו' וק"ל: בא"ד כיון שיכולה לסבול השמיש. דא"ל לעולם שאינה יכולה לסבול השמיש ומ"מ ניחא למ"ד מורדת מתשמיש משום דאינו דומה מי שיש לו פת בסלו כמו בנדה יש לומר דחולה מקרי אין לו פת בסלו כי התחת אלהים הוא שידע שתתרפא ומתי שתתרפא. ועוד בליסנא קמא שידע השינויא של ליסנא בתרא ופריך מיה בת תשמיש ולא פריך נמי מחולה בת תשמיש למאי דלא ידע דאינו דומה מי שיש לו פת כו' אע"כ דאינו חולה כ"כ כו' ועיין (צ): בא"ד אבל אינו נראה אלא כי אמרה איני ניזונת כו' וכי עבדה שאר מלאכות כו'. [ר"ל] אילו צריכה לעשות מלאכות אחרות אף כי אמרה איני ניזונת מאי אהני לה אמירתה איני ניזונת בלא"ה נמי כי עבדה שאר מלאכות פטורה מעשיית צמר (ק) ובאשר"י מסיים אלא ודאי לא אמרו שאשה עושה חמש סלעים אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עושה שאר מלאכות ודו"ק: בשה"ד וא"ת מורדת ממלאכה כו'. ובמורדת מתשמיש לא קשה ליינקוט פיזרא דאזן ברגלים חוטא זה הכופה אשתו וכו' ודו"ק: בתד"ה באומר כו' ומיהו בקונטרס פי' כו' עבודת הקרקע כו'. ואפשר מורד ממלאכה לגבי דידיה נמי יש לפרש מורד ממלאכת עבודת קרקע ששיעבד עצמו בואנא אפלח ואיזון ואיקור ואפרנס יתיכי כו': ע"ב ברש"י בד"ה כלתיה דרב זביד כו' ואמרה מאיס עלי. עיין באשר"י פירוש לפירושו למה מפרש כן [מדמייתי עלה הפסידה בלאותיה דמשמע להאתר ואילו במורדת דבעינא ליה כו' לא שייך בה למימר הפסידה בלאותיה מיד כו']. ויש לראות דמר זוטרא דאמר כפינן לה במאיס עלי [להשהותה] הא הוא גופיה יתיב בעובדא דכלתיה דרב זביד ואמר הפסידה בלאותיה הקיימין דמשמע יתבי וקאמרי אכולהו קאי. ועיין בר"ן דרך אחר מה שהכריחו לרש"י לפרש כן ודו"ק: בתד"ה דיקא נמי כו'. והר"ן מפרש מדאיצטריך למימר זה אחר זה דהיינו רצופין ומאי תיתי מפוזרין אם רצה לומר שבתות שבושות בכל יום אבל אם פי' שבת ממש ה"א דש"ה מפוזרין דהא בלא"ה ימי השבוע מפסיקין ביניהם: בתד"ה והינהו כו' ולא קאי אר"כ בר יצחק. ולפי"ז היה מייתי ראיה מר"ה בר יוסף אמר רב ששת. קצת יש לראות מהי תיתי לומר הינהו אר"כ בר יצחק כו' דסברי כפשטא דברייתא דמשמע שולחין לאחר הכרזה לחודא כפשטא והרמי בר חמא דמוסיף מה שלא נזכר בברייתא שייך למיבעי כמאן סבר. ואולי שמהסברא שולחין לה קודם שהפסיד כל שבוע ז' דינרין דמה לי הפסד מועט או מרובה ומשמע טפי דהינהו אהסמיך ליה קאי והכל מדברי ר"כ בר יצחק [דאיהו גופיה קאמר והינהו כו'. לזה הוצרך התוס' לסתור זה]: בא"ד ולית לה מזוני כצ"ל בפנים של הגמ' לקמן וכ"ה באשר"י ורי"ף: בא"ד ולא אמורת מאיס עלי כו'. עיין באשר"י היטב דמפרש מאיס עלי וכ"ש אמורדת ע"ש והתוס' ס"ל כיון שעיהם הפילים כו' אין סברא שיתקנו כל האמוראים להשהותה על ידי שנאמר שלא תפסיד כתובה ויצטרך הבעל ליתן לה כתובה בתוך י"ב חודש וע"י כן השאר תחת בעלה בעל כרחה [הוא כעין לשון ר"ת בד"ה אבל אמרה] אע"פ דמר זוטרא ס"ל כהך סברא כבר הסיק בולא היא התם כו' גם א"כ בעובדא דכלתיה דרב זביד פסק איהו גופיה דהפסידה תיכף בשלמא במורדת דקאמרה בעינא ליה משהי לה אגיטא כיון שחפילה בו רק מורדת בו ע"י קטטה לשעה ואולי ביני וביני התפייס משא"כ במאיס דאמרה לא בעינא ליה. ועוד דמשהי י"ב ירחא כו' משמע שכבר כלה פחיתת הכתובה ע"י ז' דינרין לשבת וכיון שכבר הפסידה הכתובה למה נענן לתגס (ר) ודו"ק: בשה"ד שתקנו בימיו להא נט להשה להאתר וכתב נמי כו' ולמישקל מינה מאי דתפיסה כו' גיטא להאתר דלא כשמעתין בכלתיה דרב זביד צ"ל דכל"ל [דבכלתיה דרב זביד מוזכר דינא דתפיסה] ודו"ק: בתד"ה אבל אמרה כו' כיון דלא שייך לתקן ברוב נשים כו'. משום דאינה נאמנת אלא אשה שיש רגלים לדבריה שאינה מתקבל לה: בא"ד ועוד לפי מאי דפרישית א"ש כו'. דלא היה שם רגלים לדבר אבל משום שלא רצתה להפסיד כתובה א"ל דהשתא נמי באמרה קיבל בה אביה קידושין נמי אין לה כתובה דקידושי ר' חייא לפי דבריה קידושי טעות למפרע. וא"ל שויא נפשה חתיכה דאיסורא כדבסמוך באומרת טמאה [שכתבו וכן נראה דבאומרת טמאה כו' דשויא נפשה כו'] י"ל דאמרה לי אם קאמרה התם לא שהיא יודעת. וקשה אמאי לא אמרה מפי עצמה כן ודאי טמאה אני לך אינה קושיא כלל [דלא רצתה למיעבד נפשה מזנה ברצון. אבל אמאי לא אמרה מפי עצמה דנתקדשה] י"ל דלא רצתה לשקר ודוחק לפרש ולפי מה שפירשנו א"ש [לא קאי אמ"ש דבעינן רגלים לדבר רק] י"ל שלא רצתה להפסיד כתובתה ואמרה לי אם קאמרה לא הפסידה. ולכך לא כתבו בקושיא דנדרים [מהאי נוסף כו'] ולפי מה שפירשנו א"ש [דהתם מפסדא כתובתה גם עתה. אבל עם מ"ש מקודם ולפי מה שפירשנו א"ש הייתו לענין רגלים לדבר א"כ היה להם לכתוב נמי כן הקושיא דנוסף וכמ"ש מהרש"א] דדוחק לומר שהתם מקרי רגלים כיון שזינתה [ר"ל נתיחדה] תחת אישה וק"ל: בא"ד ע"ק מהאי נדרים כו' לכאורה נראה דבאומרת טמאה אני לך איירי כו' וי"ל כו' ומתני' דנדרים דאומרת טמאה אני לך כו' מיירי באנוסה מדקתני בראשונה היו אומרים יוצאת ונוטלת כתובה וברצון לית לה כתובה ואיירי באשת כהן דאל"כ אמאי יוצאת כדאיתא שם בגמ' בהדיא. ומשנה אחרונה יש לראות אם באמת אסורה לבעל משום דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא והא דקתני תביא ראיה לדבריה ליטול כתובה [ומיושב קושית מהרש"א ע"ש] דז"א דלמה הפסיד כתובתה אם אינה מביאה ראיה (ש) ודו"ק: קשה לי באומרת טמאה אני לך [ברצון] דאסורה לבעלה כמ"ש התוס' בסמוך דשויא אנפשה חתיכה דאיסורא א"כ ליתקנו לי' כתובה מינה ואפשר לומר דדוקא כשרוצה לצאת מן הבעל שאינה חפילה בו כמו במאיס עלי וכה"ג קאמר התם כי נפקא איהי מרצונה דומיא

באור

דבהקדש לא אלמוה משום דנאסר לכל העולם צ"ל דהיינו לתירוץ אי נמי שבסמוך: (ע) מלה דכוונתו למתוק קינת ועוד שבתוספות וכולה הדא תירוצא ומסקנא דתירוץ קמא אינו מובן בלא"ה ועיין במהרש"א: (פ) מ"ש יפירוש מורדת ממלאכה היינו ממותר מעשה ידיה. לכאורה אמאי לא נאמר דמורדת ממלאכה כולה דהיינו גוף מעשה ידיה וממותר ואומרת איני ניזונת ואיני נוטלת. ואולי ר"ל דלרב אדא ע"כ מורדת ממלאכה היינו נמי אפילו מורדת ממותר מעשה ידיה נמי הוי מורדת שכן הוא שמורד ממזונות שהוא כנגד מותר ש"ס מרדם היא ממותר מעשה ידיה וזה שכתב וכן הוא כו' אך מ"ש בתחלה דהא השתא נמי דלא ס"ל כר"ה רק כר"ל א"כ סבר כרב אדא איטו מוכרח דשפיר מלי סבר כר"ל לענין תזונות דאינה יכולה לומר איני ניזונת ואפ"ה סבר מזונות תחת מעשה ידיה ולא הוכיחו התוס' לעיל לר"ל דס"ל כרב אדא דמזונות תחת מותר אלא משום דקאמר התם דמותר קדוש מהיים דלז מוכח דס"ל כרב אדא דמזונות תחת מותר כמו שביאר הגאון המחבר בעצמו לעיל דף נ"ה ע"ב בפלפולו במעה כסף בתחת מותר כו' ע"ש משא"כ אם תאמר דקדוש לאחר מיתה י"ל דס בר בהא כרב ושמואל דמזונות תחת מעשה ידיה אף דס"ל כר"ל דמעשה ידיה עיקר ומפרש כריצא דעושה ואוכלת באינה ניזונת כדדחי לסייעתא שם אף דלא מסיק שם דמזונות תחת מותר: (צ) ביאור דבריו כמ"ש שידע שינויא של ליסנא בתרא כדי להזק הסוכחה דע"כ ידע שינויא בתרא דממלאכה וכ"ש השמיש דאל"כ ליקשי לנפשיה חולה בת מלאכה וא"כ ע"כ לדידיה לא קשיא מחולה דכחולה באמת מורדת מתשמיש א"כ למאי דפריך למ"ד מתשמיש נדה בת תשמיש היא יקשה נמי מחולה ותיקשי נמי לנפשיה דמודה נמי דחולה מתשמיש קאמר וכי חולה בת תשמיש מאחר דלא ידע מהא דאינו דומה כו' אע"כ די"ל דאינו חולה כ"כ א"כ ה"ה לליסנא בתרא אף דכבר ידע מהא דאינו דומה מ"מ יש לומר דחולה פירושו דאינו חולה כ"כ כמו דצ"ל לליסנא קמא: (ק) מגומגם קצת דכי עבדה אינו אלא פוחתין כו' וכי אמרה איני ניזונת פטורה מכל וכל ומה שעושה לעצמה: (ר) אינו מובן עם שיש לדחוק קצת וצ"ע: (ש) צ"ע בכוונתו דכיון דלמשנה אחרונה חששו לשמא עיניה נתנה באחר א"כ אם לא הפסיד נמי הכתובה וגם תיאסר על בעלה משום שויא אנפשה חתיכה דאיסורא

דכי מפיק איהו שאינו חפץ בה שייך לומר ליתקנו ליה כתובה מינה משא"כ באומרת טמאה אני כו' חפילה להשאר תחתיו רק אנן מפקינן לה מגד שהתורה אסרתה לא שייך לתקוני לי' כתובה מינה אף שזינתה ברצון ודו"ק: **בא"ד** וי"ל דלעולם לא מיירי באומרת טמאה אני לך כו'. והא דמיירכם הוה אסירא הא אין אשה נאסרת על בעלה בדברים מכוערים עד שיראו כו' א"כ דלבעל בכל גוונא הוי שריא רק לענין בועל כו': **בא"ד** וכן נראה דבאומרת טמאה כו'. עיין ביבמות דף כ"ד ע"ב בדבור דרוכל בתוס' בד"ה אמר רבי כו' דלא כתבו כן ע"ש וק"ל: **בא"ד** וכ"ש לפי השאילתות כו'. דלא איירי כלל באומרת טמאה ואפ"ה אי הוי מכוער תלא מן הבעל: **בא"ד** ואין חילוק למר זוטרא כו'. משא"כ לפירוש היש מפרשים דלאמימר כופין לבעל להוציא י"ל דלמר זוטרא אין כופין לבעל אבל מ"מ אין פוחתין כמו למורדת אלא הפסידה הכל נלאתר [וכופין להשהות מאחר שהוא אינו רוצה] וק"ל. בעיקר שמעתין עליך לעיין בפוסקים בהרבה דינים ודו"ק:

דף סד ע"א ברש"י בד"ה כשכר שבת כו' גזירה כו'. אף דמקח וממכר גופיה גזירה הוא משום שמא יכתוב ואפשר דטעמו היא משום דמיחזי כעובדא דחול: **בתד"ה** תבע לחלוץ כו' וכן הא דאמר כאן שתבעה היא כו'. אפ"ל שסוגתן לראיה דה"ל הא דקאמר כאן שתבעה היא ע"כ פירושו והוא אינו רוצה לא לחלוץ ולא לייבם דאילו רוצה באחד מאי קאמר אלא בבאה מחמת טענה ה"נ בבאה מחמת טענה כו' ומה טענה יש לה אם היבם חפץ או ליבם או לחלוץ וק"ל. מיהו גופא תיקשי למה לא משני כן לעיל [בתבעה היא] (ח). ויש לראות לתוי"ל סוף סוף אמאי לא משני הלמודא כן כאן ליבם כאן לחלוץ והיא אינה רוצה אלא היפך בל יבם כמו לפירש"י ועוד מנ"ל להקשות אמימרא דר"י מ"ש ליבם כו' דלמא פירוש דברי ר"י כמ"ש רש"י. לכך נראה דלתוי"ל ס"ל להלמודא ליתא קיים דלעולם אם מתרלית באחד אין נזקקין לו [אף בתבע לחלוץ] אין כותבין אגרת מרד עליה והשתא מקשה תלמודא שפיר. ולפי"ז נ"כ ניחא מ"ש וכן הא דאמר כאן שתבעה היא כו' דהא ע"כ תבע הוא דנזקקין לו איירי בהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא להתייבם דאל"כ אין נזקקין לו א"כ דומיא דהכי תבעה היא דאין נזקקין לה איירי נמי בכי האי גוונא א"כ תקשי מאי פריך בומרת יבם כו' חוזרין אגל גדול כו' ודו"ק ולכאורה לא הו"ל להתוספות להקשות מאי פריך בומרת יבם כו' רק לפי קושטא דמלתא הו"ל להקשות כו' [אהא דקאמר במואל תבעה היא אין נזקקין לה דאיירי באינו רוצה כלל דומיא דתבע הוא] ולדרכי הראשון ניחא קלת וק"ל: **בתד"ה** מ"ש כו' ודיני חליצה כו' ואומר ר"י דמה שהביא ממוכה שחין כו'. לכאורה הו"ל לסתור נמי כדבסמוך [ואדרבה יש להוכיח משם דאין כופין דאי בר כפיי' כו'] שאין חוסמין אותה למיכפייה [להתייבם] מ"מ לא כפינן ליה לחלוץ (א) וכן בבורסקי כו' דהוי עדיף משתירתם שכתבו דהוי מהאך דכופין להוציא כו' דהא כבר דרה עם בעלה שהיה ג"כ בורסי וטענתה לאחיך הייתי כו' אינה אלימא וצ"ל דכוונתם אמתגלא אחרת אינה טובה כהך אמתלא דס"ם הוי זה מאלו שכופין להוציא ודו"ק: **בא"ד** אדרבה נזקקין לה וכפינן ליה כצ"ל: **בסה"ד** נראה דכופין כו'. אף דבמעינן מהא דחוזרין אגל הגדול למיכפייה כמ"ש לעיל י"ל (כן) [כא"כ. כצ"ל. והוא בד"ה תבע לחלוץ] ודו"ק: **ע"ב במשנה** המשרה כו'. עיין בר"ן י"א דוקא בשקיבלה עליה וכו' וי"א אף בלא קיבלה ודוקא ע"י נדר דזיל לא אמרינן המדיר את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס טפי לא דשמעי בה אינשי וזילא לה וכו' ע"ש: **לא** קאמר ניבי לבש! מאכלה דתנא במקום הריש קאי כדלקמן [ואית לה ניבי] הר"ן: **גמ'** אייתי תילתא שדי וכו' הכתי הרתי כרי הוין. בה"א זה ה"ג הו"מ לאוקמי כר"ם דס"ל חצי ככר הוא שיעור אכילה סעודה בינונית כמו שאמר חציו לבית המנוגע ודוקא לגבי עירוב הקילו כמ"ש רש"י וא"כ הככר הוא ב' סעודות וג' ככרות לקב הקב ו' סעודות נמלא שני קבין י"ב סעודות וק"ל. יש לראות דר"י בן ברוקא ור"ש לכאורה לא פליגי אר"מ ור"י דאל"כ לוקי מתני' כוותייהו. רק אינהו משערי סעודותייהו בדבר קלוב א"כ נוקי כר"ם אליבא דר"י ומשער הסעודה בפת שדרך לאכול בפת ובמתני' צריך ליתן סעודה בימות החול. גם עיין ברש"י בעירובין בפירש ברבי יהודה טעמו משום דבשבת אוכלין ג' סעודות אינו אוכל כ"כ הרבה בסעודה אחת ע"ש (ב) ודו"ק: **ברש"י** בד"ה תמניא סעודתא כו' י"ד סעודות וכו'. הקשה בח"ש ט"ו סעודות הוא לכ"ע ז' ימים א' בערב וא' בבוקר וסעודה ג' בשבת הרי ט"ו והיינך דסעודה ג' לא קחשיב המקשה דאפשר במיני תרגימא. ויש לרש"י הכרח מהמקשה מדקאמר ועוד אליבא הוין ולא קאמר ועוד הכתי י"ג הוין כדלעיל הכתי י"ב הוין משמע דס"ק ועוד אבו למ"ד אוכלת ממש הרי י"ג סעודות שחייב הבעל לזון אותה ע"י שליש ואין לנו להסביך אלא י"ב ע"י שליש חוץ מאחת שאוכלת עמו בעצמו א"כ ש"מ דלא חשיב המקשה סעודה ג' וא"כ קאמר כמאן כרבי חדקא כו' רבותא קאמר אף אם נחשיב סעודה ג' לא ניחא רק לרבי חידקא ודבריו רחוקים וגם אבל אן כאן קושיא כלל במ"ש רש"י בד"ה תמניא כו' י"ד כו' פשיטא לרווחא קאמר אף למ"ד אוכלת ממש מ"מ י"ד צריכה ואף מ"ש בד"ה שמונה עשר הוין כו' י"ד כו' משום דהכתי עסיק הכל למ"ד לא כלת ממש עד הה"כ מסיק אף למ"ד תשמיש ולמסקנא הכל ניחא:

דף סה ע"א גמ' וא"ת אוכלת. אף דהתם בזונה איירי מ"מ מדאמרה שקויי המיוחדת לה משמע: **גמ'** תנא שומרת יבם היתה ולא עמו אחריה אמן. דאל"ה עמו ואמרו אמן כדלקמן בפרק מציאת האשה בבתו של נקדימון בן גוריון ע"ש בתוס': **גמ'** הא חנה דבעלה כו'. ואע"ג דאיהי לא אכלה נמי לעיכוב לבה מ"מ מ"מ כתיב שתה ולא שתה דהוי משמע אחר שעת שתיה שהיה לה לשתות כמו גבי אכילה וק"ל: **בתד"ה** אחרי אכלה כו' ולכך ויחשבה כו'. לכאורה פירושו דהגיהא אינו קאי אדידה אחרי שתה ממש או שעת שתיה קמספר הסדר שמעשה שהיה כך היה אחר אכילה ובתיה שלא הלכה להתפלל כו' אבל מה לו להלות הסיפור אחרי שתיה אל אלקנה דאין דרך המקרא ולא לשון בני אדם לומר כן אחרי שתיית ראובן התפלל שמעון לזה כתבו שהסיפור נמשך וכתב כן להודיענו שלכך ויחשבה עלי וכו' כיון ששתה אלקנה סבר היא ששתה עמו ולזה כתבו התוס' ויחשבה כו' לא לכך חשב עלי וכו' [דלפירוש מהרש"א שבאו התוס' ליתן טעם על מה חשבה עלי לשיכורה היה להו לסיים לכך חשב עלי כו' אבל לפירושי באו לתת סמיכות לסיפור הדברים] וק"ל ואפ"ל עוד בע"א וק"ל: **בתד"ה** שתה כו'. ואף דמלינו בקרא נמי דמפיק ה' מ"מ הא אין כאן מפיק ושתה הוא לשון זכר משא"כ אכלה לא שייך אזכר כלל [והא דקאמר] ראויה היתה בת שבע לדוד כו' הלא שאכלה פגה נקיד הנתינה (ג) שאכלה [פי'] אותה ולא כמ"ש בח"ש בחלק. ובמקרא נקיד אכלה בחולם כמו אכלה וניחא לפי"ז דרשא דהכא דודאי קאי אאלקנה שהיא לא אכלה רק כתב ה' להורות אחר שעת אכילתה משא"כ בשתה וק"ל. ועיין ברד"ק שם שמפרש אחר אמירת אלקנה לה למה לא תאכל הלא אנכי טוב לך כו' אכלה בשמה וכו'. ועוד כתב שם ע"ש: **בתד"ה** רגילה כו' שיש רגילה שנותנין לה כו'. ר"ל אותה רגילה דקתני בברייתא שנותנין לה איירי בכי האי גוונא במי שרגילה בשתי כוסות. ובזה ניחא קלת דבסיפא הו"ל למימר דמייתי ראיה שיש רגילה שאין נותנין לה כר"א דברייתא א"ל ראיה בקושיתם מעיקרא [ולפי' ניחא דאייתי ראיה דפירש רגילה דברייתא היינו דרגילה בשתי כוסות]: **בתד"ה** אין רגילה כו'. ולפי"ז תפשר שמואל אברייתא קאי דקתני רגילה נותנין כו' וצריכין לפרש בה ב' דברים האחד כמה נותנין לה. והב' הדיוק משמע דוקא רגילה הא אין רגילה אין נותנין איזה מיקרי שאינה רגילה דרגילה א"ל פירוש רק אין רגילה משמע דמ"מ היתה שותה רק לא היתה רגילה. רגיל למשוך ביין ולזה פירוש על ראשון רגילה דאמר נותנין היינו כוס אחד ודיוק שאינה רגילה היינו שאין רגילה להיות נותנין לה ב' כוסות [דלפי הפשט לא יתכן הא דקאמר שמואל ושאינה רגילה נותנין דהיינו שאינה רגילה ליתן לה שתי כוסות ולא סיים מה דינו] ודו"ק: **בתד"ה** ונותנין לה כו' דנותנין לו מטה ומטה ומפץ משום דשמואל כצ"ל ע"ש [ועיין במהרש"א] וק"ל: **בא"ד** לא הטריחו וכו' כצ"ל: וקשה גבי סידור למה אין נותנין מחללת כמו כאן ועיין בר"ן בפשט הזה באורך וק"ל: **בתד"ה** ושקלת כו'. עכ"פ צ"ל לפירש"י בשאינה אלו לא שייך עולה וכו' ואף כשהיא אלו אם אין לו כר [אף דאורחיה] גם לה אין צריך ליתן והא דקאמר ת"ק מייתינא כו' לשלול טענת שקלת לה לדידי כו' וק"ל: **ע"ב גמ'** כי היכי דנאוי לה במתה בנווייתו כו' משמע דאף במנעלים שייך שמחה ועיין בפוסקים פרק הרואה לענין מברכין על מלבוש דוקא על מלבוש חשוב וכו' אבל מנעלים כו': **גמ'** תנן אוכלת עמו כו'. אין דרך הלמודא לאתויי מתני' בכה"ג כיון דעלה קאי [לפרש מאי אוכלה ולא הו"ל רק להקשות הניחא כו' אלא למ"ד תשמיש מאי אוכלת] ועיין לעיל פ"ק במתני' דראוה מדברת. ואפ"ל בדוחק דאי לא מייתי מתני' ה"א שהקושיא מברייתא דאוכלת דרשב"ג וכוונת קושיתו היינו דקתני ואוכלת ר"ל בלילי שבת ושבת וכדבסמוך לכן מייתי מתני' דלא קתני אלא לילי שבת: **גמ'** השמים בשבת מי איכא כו' בבית אפל וכו'. מ"מ יש לראות מאי קתני אוכלת עמו לילי שבת ושבת אע"ג דמותר מ"מ חיובא ליכא ודוחק לומר כיון שמסרה אותה ע"י שליש עונתה ב' פעמים בשבוע דהא אפילו גמל וספן שעונתן א' לו' חדשים מ"מ במסרה א' לשבת כמ"ש התוס' בד"ה רב אחי [א"כ הה"נ באינש דעלמא במסרה עונתה ב' פעמים דזה דוחק]. או אפ"ל ליל שבת או שבת: **גמ'** מ"ט לאו משום דבעי למיכל בהדה. ופותחין נמי ממעשה ידיה משום דטורח ממעט הלב: **ברש"י** בד"ה יולא בעירוב אמו כו' וכשם שהבעל זן אותה כך זן אותו עמה. משמע קלת דוקא כשהאם קיימת וכמ"ש הר"ן ע"ש: **בתד"ה** רב אחי כו' אפי' גמל וספן כו'. דאל"כ ליכפל תנא לאשמועינן פועל או ח"ת או מאי קמ"ל פשיטא דעונתה לא יגרע ודו"ק: **סליק פרק אע"פ**

מציאת האשה פרק ששי

בתד"ה מציאת האשה כו' כעין שליש וכו'. ואף דמה"ט שייך נמי המדיר אחר מציאת האשה דקתני המשלים מעות לבתו וכו' וכמ"ש באמת לסדרן מ"מ מציאת אחר אע"פ אין לו טעם משום מניקה כו' מעשה ידיה לא מסתבר לי'. ועוד דא"כ הו"ל להתחיל מעשה ידי האשה ומציאתה לבעלה. אבל יותר היה נ"ל טעם התחברות של רש"י משום דאיירי לעיל באע"פ המדיר את אשתו מהשמים המטה וכו' סידר א"כ המדיר את אשתו מליהנות לו כו' רק אומר מקודם כל דיני עונה ומסדר המורדת מהשמים או המורד או מורכת לחלק כאן במורד מוסיפין ובמדיר אין מוסיפין וסידר א"כ במסרה וכו' שאף גמל וספן עונתן בכל שבוע כשמסרה ע"י שליש וסיים א"כ דיני המדיר מיהו למ"ד אוכלה ממש לא מתיישבא כ"כ הפסק מתני' דמסרה לזה הולרכו משום דמסרה וכו' ע"י שליש [דקתני המדיר כו' יעמיד פרנס שהוא כעין שליש ושם חילוק בין מסרה למדיר] ובמדיר אין יכול להשהותה ע"י שליש כי אם ל' יום טפי שמעי אינשי וזילא כו' או מסרה דוקא ברצון אבל לא ע"י כפייה [וכמ"ש לעיל בשם הר"ן ב' דיעות] כו' ודו"ק: **בתד"ה** וירושתה וכו' אבל כשיש לה בנים לא שמעינן וכו' בסמוך כתב ג' ר"ת דברים שלו אינו נראה דא"כ הו"ל למיתני כו' אכתי ליתני האב אינו יורשה כשיש לה בנים יותר עליו הבעל שיורש אף כשיש לה בנים ובלאו דברייתא דהכא הוי אפ"ל דכיון דשמעינן שהבעל יורש במקום אביה אע"ג דבאין לה בנים האב הוא היורש הגמור מדין תורה כמו הבנים כשיש לה בנים דמה לי האב באין לה בנים או בנים כשיש לה בנים וכיון דתני יתר עליו כו' ומסתבר ירושת האב לבעל ה"נ מן הבנים אבל לפי מה שכתבו בלשון אהרן שבקונט' וכו' הו"ל ירושה אילטריך וכו' דלא שמעינן וכו' משום דס"ל שמא דוקא במקום אב שהורע כחו לגבי בנים הוא דהורע כחו לגבי בעל [אבל בנים עדיפא ולא הורע כחם נגדו] א"כ קשה מה שכתבתי י"ל דז"א דהא ודאי האב זכאי בבתו רק בקטנות ובנערות ובבוגרת פקע מניה כל הני משא"כ בבעל דזכאי בכל הני אף בבוגרת ולא קתני מתני' רק מה שיתר הבעל על האב אף בזמן שיש על האב זכות בבתו דהיינו בקטנות ובנערות כמ"ש רש"י לעיל ויש לה בנים א"א לאשכוחי אלא בבוגרת כדאיתא לעיל בהדיא סוף אלו נערות דקטנה לא מיעברא ומתעברת כשהיא נערה ויולדת כשהיא נערה ה"א דאמר שמואל אין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים כו' וא"כ לא שייך למיתני יתר הבעל על זכות האב בבתו בזמן היותה בוגרת וק"ל: **בתד"ה** ה"ג וכו' ולפי"ז הא דבעי בהמניה וכו' פשיטא דפטור וכו'. דדוחק לומר דמיבעיא אליבא דר"י ב"ב וק"ל: **בא"ד** דא"כ הו"ל למיתני לעיל האב אינו זכאי וכו' יתר עליו הבעל כו'. משום דאין פשוט כ"כ ולא מבואר במתני' דהאב אינו זוכה בבושת ופגם מע"י הכלות קאמר דהו"ל למיתני האב אינו זכאי בבושת ופגם ואינו אוכל פירות בחייה ניסאת כו' משא"כ לעיל [כתבו] דאע"ג דהכוה יורש וקתני יתר וכו' משמע שקאי אף על הותן שאינן מפורשין במתני' [משום דירושת האב פשוט ומבואר וקתני יתר] או כתבו כאן וכאן לרווחא דמלתא [דלעיל נקטו התוס' אף אי נימא דמיתר עליו הבעל נשמע אף דלא נזכר במתני' ירושת האב מ"מ לא נשמע עכ"פ בים לה בנים וכאן כתבו אף אם נימא דיתר עליו הבעל לא שייך על מה דלא נזכר מקודם באב דאין לו מ"מ קשה ליתני בהדיא האב אינו זכאי בבושת ופגם יתר כו'] וק"ל: **בא"ד** אבל אי גרים שלה א"ש וכו' דמה ענין זה אצל זה כו'. ולא כתבו דשלה א"ש דא"ל בושת ופגם אילטריכא ליה דכבר שמעינן דאילו שלו הו"ל למיתני לעיל יתר עליו כו' כמ"ש מקודם דא"ל דה"א לעולם שלו ולא קתני יתר דהאב נמי הוא שלו דאינו נפירש בשום מתני' שאינו של אב אף שהביאו ראיה מהלמודא. ז"א דהא ע"כ כיון דאינו מפורש במתני' שאינו של האב ע"כ משום דסמיך מתני' בזה אסברא פשוטה מבחוץ דלא זיכתה תורה לאב אלא שבח נעורים. וי"ל התוס' כתבו וכן משמע בגמ' וכו' בלא הוכחה דלעיל אף אם אינה הוכחה [הא דלא קתני יתר] דהא ר"ה לא מחשבו לעיל לראיה: **בתד"ה** שלה וכו' אבל למ"ד כו'. יש לראות אי מסבת קטנה קשה להו דלמא א"כ דהוי לבעל ולא איירי בזה מתני' דפשיטא דהוי לבעל כיון דמעשה ידיה שלו וכמ"ש הרא"ש דה"נ לא קתני לער דפשיטא דהוא שלה ופגמה פירוש נזק שבח גדולה שלה וילקח בהן קרקע ואי מסבת גדולה קשה להו אמאי ילקח בהן קרקע והבעל אוכל פירות [כדקתני בדברי ריב"ב ובהא לא פליגי] יהיה כולו שלה כמו התם כולה לעבד זה אינו קושיא דבכל נכסי אשה אף שאין לו שייכות הבעל אוכל פירות מתקנת חכמים משא"כ בעבד עברי ואפ"ל

באור

דאיסורת מה הועילו בתקנתן והדר לדין משנה הראשונה ומשום כך חששא דשמא עיניה נתנה באחר אין לה שכופין אותו לחלוץ דאי שאין כופין אותה להתייבם מאי הירושא מוכח בהין דהא תבע הוא ליבם אין נזקקין כתובה ממנו כיון שרצונה להפקיע עצמה ממנו בשקר: (ח) נריך הסברא דאין אפשר לשנויי בתבעה היא אין למשנה אחרונה: (ב) למ"ש רש"ל דהא דנקיט רש"י י"ד סעודות משום דהיה לו ככרת מהמקבן דלא קחשיב נזקקין הייט דיבם חפץ לחלוץ א"כ דכוותיה באשה הייט נמי שחפץ לגרש ובכי האי פשיטא דאין כותבין סעודה ג' דאפשר במיני תרגימא הוצרך רש"י למינקט ככא טעם אחר: (ג) אלו הכי תיבות נקוד הנתיים עליו אגרת מרד דפשיטא דיכול לגרשה בע"כ: (א) לכאורה יש ליישב קצת דהתם ע"כ שאין תוסמין הייש אין

דמשבת קטנה מקשו דהו"ל למתני' לחלק בין שבת גדולה לשבת קטנה ופגמה משמע כל שפגם שלה דהא ודאי לאו מלתא דפשיטא הוא ששבת קטנה לבעל וכמ"ש האשר"י דהא למ"ד ראשון הכל לעבד וילקח וכו' אף שבת קטנה וע"ש בתוס' ב"ק ודו"ק:

דף סו ע"א גמ' והא כי אתי רבין וכו' ופירש"י והיכי פליגי בה. וע"ז קשה קושית התוס' והא ברים סוגיא וכו'. ויש לראות דמש"ה א"ל למחוק הגירסא ויש לקיים דהכי פריך אמאי מפכינן דלמא לעולם לא תיפוך והעדפה אמר ר"ע לעצמה היינו ע"י הדחק אבל מציאה דקס"ד דכהעדפה שלא ע"י הדחק הוא ס"ל לבעל ות"ק ס"ל דמציאה טפי לעצמה אפילו יותר מהעדפה שע"י הדחק דכן הוא באמת לפי' התוס' שמקשה רבא מציאה לא כ"ש אפילו נגד העדפה שע"י הדחק ואף דאכתי הוי סברות ת"ק ור"ע הפוכות מ"מ רבא לא הקשה זה גם אפשר שהם חכמים אחרים וקצת משמע כן ממ"ש התוס' בקושיא הא ברים סוגיא משמע כו' ולא כתבו מהא דס"ל לת"ק כן מציאה לעצמה והעדפה לבעלה [אלא משום דאפשר דהרי חכמים נינהו] מיהו אין זה הכרח כל כך ומשני ר"פ מציאה וכו' וא"כ הדרא קושיא דרבא לדוכתיה ולהכי אפיך. רק קושיא ב' של התוס' קשה עדיין ודו"ק:

במשנה בתחלה הפוסק כו' א"כ פסקה כו'. אפ"ל דבפסקה היא והמעות שלה כשמת הארוס שלה קם אחיו תחתיו וזוכה בשלה ואינה יכולה לומר לאחיך הייתי רוצה להכניס לנכסי צאן ברזל ולך איני [רוצה להכנים] רק לנכסי מלוג דהא באשר"י משמע דוקא הפוסק מעות לחתנו אבל לבתו זכתה בו היא ואם מת הארוס צריך לתת לה ומכניסה ליבם ע"ש. ובסיפא אפ"ל דוקא פסקה היא אבל פסק האב [להכנים שומא] אה"נ שאין הדין כן לפחות חומש דדוקא בדידה שייך שמין דעתה של אשה שרוצה לכלות כליה [ולפחות חומש] ואם פסק אלף זהובים מכנים אלף לפי שומת הנועדים שם דאפשר נמי שאין דרך להעלות בשומא אלא בפסקה היא [הוא הטעם השני שברש"י] וק"ל: **ברש"י** בד"ה וכנגד השום כו' שתכנים וכו'. לשון להבא וא"כ הוא פוסק כו' שאם הכניסה וכו' לשון עבר וזה ניחא שחתן פוסק היינו שהיא הכניסה מקודם וכדבסמוך ואפשר שתכנים מפ' של ב' תיבות וכנגד השום לבד שקאי על הכל [גם על היכא שכותב בכתובה תחלה מה שהיא תכנים כגון שום במנה היא נותנת כו' דלקמן]. **בתד"ה** והא כי אתא רבין וכו' ונראה כגירסת רבינו חננאל וכו'. יש לדקדק בכוונתם באריכות דבריהם לא הול"ל אלא דלא גרסינן והא והוא מלתא באפי נפשה ופירוש אמר ר"פ פשיטא מציאה כו' ובעי ר"פ כו' יניחו כמו לפירש"י מי הוי כע"י הדחק או לא. עוד קשה מ"ש דהא שמעינן מרבא וכו' ורבין וכו' או למה ליה לר"פ לתלות מציאה בהעדפה שע"י הדחק והא מציאה שמעינן לה מברייתא דפליגי בה בלא רבין ורבא ואפ"ל לכאורה משום דקשה לפי' שר"פ אינו תירוץ רק פשיטא לי וכו' מאי קאמר פשיטא לי אמלתא שמפורש בברייתא דפליגי במציאה בהדיא או מה לו לר"פ לתלות מציאה בהעדפה שע"י הדחק [לזה] פי' מציאה ר"ל מציאה שמגבהת בשעת עסקה במלאכה ומשום דבמלאכה בכה"ג קמיבעיא ליה עשתה שתים וכו' משום דהוי בכלל מעשה ידיה ועוסקת בה בשעת מלאכה של בעל אף שאינה מבטלת בכך ממלאכת הבעל משום דשמא העדפה שע"י הדחק היינו דוקא בשעה שאינה עוסקת במלאכת הבעל אבל במציאה אף שמגבהת בשעת מלאכה פשיטא ליה דהוי כהעדפה שע"י הדחק בלילה ולר"ע לעצמה ומפשטא דברייתא הוי אפ"ל דלמא דוקא מציאה שלא בשעת מלאכה ודאי קודם בואינו לרבין דס"ד דפליגי בהעדפה שלא ע"י הדחק ואפ"ה ס"ל לר"ע לעצמה פשיטא דכ"ש מציאה לעצמה אפילו בשעת מלאכה רק לרבין דשלא בשעת הדחק לכ"ע לבעל א"כ שמא מציאה בשעת מלאכה נמי הוי לבעל דדמיא להעדפה שלא ע"י הדחק ואף דקודם בואינו לרבין אפ"ל נמי דוקא בהעדפה שלא ע"י הדחק לאחר שגמרה משקל ה' סלעים הוי לר"ע לעצמה אבל מציאה בשעת עסקה במלאכת הבעל שמא הוי לבעל. מיהו אין זה סברא. אבל מרבא ורבין שמעינן דמאי מקשה רבא השתא ומה העדפה וכו' דלמא ברייתא איירי מציאה בשעת מלאכה הוי לר"ע לבעל מסא"כ בהעדפה שע"י הדחק שלא בשעת מלאכה הוי לר"ע לעצמה אלא ס"ל לרבא דכל מציאה הוי כהעדפה שע"י הדחק דגבי מציאה אין חילוק בין בשעת מלאכה או לא דפליגי בה ר"ע ורבנן וסובר ר"ע לעצמה ובלא רבין דה"א דפליגי בהעדפה שלא ע"י הדחק מקשה רבא שפיר אף אי איירי בשעת מלאכה כ"ש מהעדפה שלא ע"י הדחק. ולא נתקרר דעתי בזה. גם אם נפרש הא דכתבו כגון שמגבהת מציאה עם מעשה ידיה לאפוקי שאינה מבטלת מעשה ידיה כ"ש שאינו מחוור כוונתן והו"ק: **בתד"ה** אלא מעתה כו' מאי פריך מבייש סופתו כו'. ור"ל דקארי לה מאי קארי לה בשלמא אם נוסף לבושת שלם לאשה נותן לבעלה הוי קצת דומיא לבייש סופתו דכיון שילם בשתה הרי הוא כבייש סופתו שמה שהיא בת בושת כבר שילם לה בושת שלם וק"ל: **בתד"ה** עני וכו'. ור"ן מישבו בענין אחר וע"ש. **בתד"ה** פוחת כו' דזה הטעם דקדק מדאיצטריך לאשמעי' שומא כו'. דאי משום סיפא שום במנה ושוה מנה כו' ואי לאו טעמא שדרך לשומו ביותר [רק משום פחת] הו"ל לפחות חומש ז"א דע"כ השתא נמי דמפרש ב' טעמים ודאי כל טעם לחוד עושה שפוחת חומש דלכך נקיט בגדים ופרקמטיא לומר אף היכא דליכא אלא חד טעם פוחת חומש ופרקמטיא כגון בגדים שאינם תפירין שאין משתמשין בו ואין פוחתין אפ"ה פוחת חומש כיון שדרך להעלותן ובגדים שפוחתין וכל כלי כסף שפוחת אף שאין דרך לשומן [ביותר] שסימנתן ידוע רק כיון שהן כלי תשמיש ופחתי ולא דמי לפרקמטיא העומד לסחורה דהוי ככספים ומוסיף שלים מטעם שעושה סחורה בו כיון שאין כלי תשמיש משא"כ כלי כסף פוחת חומש וא"כ שום במנה ושוה מנה נ"ל ע"כ הטעם שאינו פוחת חומש שפי' שוה מנה בכל עת שאינו נפחת ואיירי בפרקמטיא דעיקר מתני' איירי בפרקמטיא דבו איצטריך לאשמעינן שומא רבא ושומא זוטא וק"ל: **בתד"ה** שום במנה כו' ופירושו מגומגם. האחד דלא הול"ל א"כ שום במנה היא נותנת כו' רק אינו שוה מנה דבתרווייהו הכניסה לו שום במנה והשפרש הוא שוה מנה או אינו שוה מנה ולפירוש ר"ת א"ש וק"ל. ועוד דהול"ל הכניסה לו שום השוה מנה אין לו אלא מנה [אבל השתא לא הוזכר הכתי שהכניסה לו דלימא עלה ושוה מנה]: **בא"ד** ר"ל שתכנים לו כו'. דהיה אפשר לומר אדרבה שתכנים לו שום במנה שיכתוב בכתובה שום השוה מנה לא מנה הנישום רק השוה באמת מנה ותכנים לו חומש יותר על מנה לזה השמיענו שר"ל וכו' ומ"ש וא"ל שישום ל"א סלע ודינר ר"ל לפי שומת הנועדים שם ודו"ק: **ע"ב גמ'** אלא בירושלים. ורשב"ג דאמר הכל כמנהג המדינה וכו' ארישא קאי עיין באשר"י: **גמ'** במנה הנישום וכו' פירש"י לפי חשבון וכו' פוחת חומש. דהכי משמע לשון מנה הנישום לאפוקי שלא תימא האיבעיא לפי שלים שמקבל עליו מפני שמשתכר נמי מוסיף וכו' דעלה קאי במתני' וק"ל: **גמ'** מלח ממון חסר. משמע באיזה אופן שיוחסר. ואמרי לה חסד משמע דוקא גמילות חסדים דגדולה מן הצדקה בג' דברים: **בתד"ה** כשחתן פוסק כו' פי' ר"ח כו'. דלפרש"י הול"ל וכנגד השום פוסק פחות חומש כמו ברישא ולא הול"ל וכשהחתן פוסק הוא פוסק כו' ועוד דלפירש"י למה לי הך בבא דמה לי שומא דידיה לדידה לפירש"י שפי' הכניסה היא תחלה או כתב הכתובה קודם עיין בברטנורה אף שנראה מפרש"י שמיישב קצת במ"ש בד"ה תנא שומא כו' שאף הוא שם כו' והנראה שר"ל דשומא דידה היינו שום שקיבל הבעל עליו במנה וכתב כבר כן בכתובה ודאי היה דעתו על שוה מנה דהא לא ראה עדיין לפניו דברים הנישומין ולא סבר וקיבל וכיון שדרך להעלות צריכה להביא חומש יותר לפי שומת הנועדים אלא אפילו שומא דידיה דהיינו מה שהחתן פוסק נגד השום שהכניסה לו כבר והוא פיסק כנגדן ומקבלן בשטר הכתובה דהשתא ראה שומתן וה"א דסבר וקיבל קמ"ל דאפ"ה פוחת חומש שאף הוא יודע וניחא ליה להעלות השומא משום כבוד ולאו דוקא הוא שם דהא רש"י כתב במתני' וכשהחתן פוסק כו' והם הם שמו תחלה [רק הוא שם היינו שראה שומתן] וק"ל. ופירש ר"ח כשהחתן כו' יתוספת לכתובתה כו'. אין לפרש דבריהם כגון שפסק לה לתוספת ד"מ ה' מאות ומייחד לה כלי בכך צריך להיות מה שנישום עוד חומש משום שדרך הנועדים להעלות חומש בשומא ושמו הכלי ביוקר ולטעמא דפחתא לפי שהיא משתמשת וכו' ולעת גביית התוס' אינו שוה רק ד' מאות כיון שפחתה ע"י השימוש דאי אפשר לומר כן א' דאמאי נקטו תוס' ולא מה שמייחד נגד כתובה מנה מאתים או נדוניא אף שאין מיחדין מטלטלין לכתובה כדלעיל מ"מ בנדוניא מיחדין ועוד מאי ולכתוב שויים בכתובתה וכו' ה' מאות שפסק לה צריך לכתוב בכתובה כמה שויים של הכלי בכתובה ועוד לטעם דפחתי וכו' אדרבא כיון שהיא משתמשת בו למה יפסיד הבעל דמה"ע ברישא מה שהכנים היא מקבל הוא עליו בפחות חומש כי מצד הדין אינו מחויב להניחה להשתמש בהן ועשו חכמים תקנה שיפחות חומש והשתמש היא בהן שניחא לה וכו' וא"כ ה"נ אדרבה תפסיד היא שאינו חייב להניחה להשתמש שחיוב התוס' לכשתתאלמן או תתגרש. אבל ר"ל אם רצה להוסיף מה שרוצה לפי נדבת לבו ולא פורט סך מעות כמה רוצה להוסיף רק מיחד לה כלי למתנה נוסף לכתובתה דהיינו תוספת ובא א"כ לשומם שמא יאבדו ולכתוב שויים בכתובה פוחת חומש ד"מ אם שוו השמאים הכלי שהוסיף לה לכתובה בעד ה' מאות אינו מקבל עליו לכתוב אם יאבדו אלא ד' מאות משום שמעלין בשויים מפני הכבוד ולטעמא דפחתי לא מפני שמעלין ה"נ לפי שמשתמשת וכו' ובהיות הנאה שמניחה להשתמש בו פוחת לה חומש אם מקבלים עליו בתוך שטר כתובה וק"ל: **בתד"ה** תנא סומא רבא וכו' ולר"י נראה וכו'. דלפירש"י מה לי דידיה או דידה גם לפי מ"ש בדבור הקודם וכשהחתן פוסק א"כ הוא ענין אחר כלל ול"ד לרישא גם לפירש"י למה מפריד במתני' בין סומא רבא דידיה בין סומא זוטא דידיה וק"ל: **בסה"ד** דאתרווייהו קאי כשהחתן פוסק נראה דכל"ל. וקצת קשה לפי"ז למה סיים התרלן תנא סומא דידיה כו' הקושיא לא הוי רק מהיה נותנת ל"א סלע כו' הניחא לפירש"י ודוחק לומר שלא תימא אמאי לא קתני נמי ב' שומות בדידיה ולזה אמר תנא סומא דידה ועלה קאי שומא דידיה דומיא ודו"ק: **בתד"ה** ליום ראשון וכו' אלא כדי קישוטה ליום. וא"ל כל יום ויום שבת ראשונה כו' ולהלאה נותנין לה הכל בבת אחת כי אחרי שבוע הראשונה לא נשאר עוד כ"כ הרבה או דוקא שבוע הראשונה שמרבה בתכשיטי קישוטין איכא למיחש שמא תכלה. ואפ"ל עוד: **בתד"ה** שפסקו כו' אע"פ שלפי חשבון כו'. אולי לא גרסי לבו ביום או פירוש בו ביום פסקו וא"כ אכתי מיבעיא [לעיל שפיר דאפשר] אותה הפסיקה היתה לצורך אותו יום ונותנין לה כל יום רק כדי קישוטה או הפסיקה אלעולם ונותנין לה הכל בבת אחת [וע"ז מקשו התוס' תיפשוט ליה דלצורך יום ומתרצין כו'] מיהו אין צורך לזה דלא קאמר רק שפסקו לה לא שנותנין לידה ויהיה הפירוש מוחלט הפסיקה לעולם [ומקשו תוס' בפשיטות] ומ"מ האיבעיא שפיר אהתינה] ולא רצו לפרש לצורך אותו יום וכפרש"י [ולא היה קשה קושיתם] דאל"כ נפשט האיבעיא מזה ודו"ק: **בתד"ה** ועמו וכו'. דאילו לפרש"י נ"ל דוקא לעיל שהיתה שומרת יבם לא עמו ולפי' התוס' כיון שמת בעלה נמי לא הו"ל לעמות אמן אלא בחיי בעלה היה ושל"ת א"כ למה פסקו חכמים פסק בעל הול"ל הניחא לפירש"י לז"א בעלה הטיל וכו':

דף סז ע"א בתד"ה זהב כו' פירש ר"ח וכו'. לפירש"י דוחק מאי לאו ככלים של כסף דפחתי מאיזה טעם [יהיו ככלים של כסף] הא באמת לא פחתי דאין משתמשין בחתיכות זהב ואי ס"ל דפחתי היאך משני לא ככלים של זהב וכו' באיזה סברא מחולקין משא"כ אם פירושו כלי זהב כגון נזמים אף דבין להמקשה ובין להמתרץ לא פחתי מ"מ ס"ד בה"א שדינו ככלים של כסף דפחתי לפחות חומש כיון שהיא מתקשטת בהן ובהיות הנאה שמניחה הבעל ואינו מוכרן דהא שלו המה ועוד דחיקא לפירש"י ואב"א הכא במאי עסקינן בדהבא פריכא הא ר"י איירי נמי בדהבא פריכא וצריך לחלק בין נפרך דק או לחתיכות גדולות ואין זה מפורש כ"כ בהתירוץ גם לתי' זה חזר ממה שאמר ככלים של זהב איירי ככלים של כסף וכמ"ש רש"י ולכאורה לאב"א לא מפרש בענין אחר רק [כדמשני לעיל] לא הרי הוא ככלים של זהב וזה לבד לא דחיקא להו' לפירש"י דא"כ לא ה"ל לפרש הקושיא של מאי לאו ככלים של כסף דפחתי וכו' בענין אחר אלא ודאי קשה להו נמי דוחק ראשון. ולכך הוצרכו לפרש לפירושם ככליו מיבעיא ליה בענין אחר דכיון דאיירי בכלי זהב לא שייך לומר ככליו כפירש"י רק עומד בחשיבותו ובכלי שלו ומשני בדהבא פריכא דהשתא אין שייך לומר ככלי שלו בחשיבותו ואילו הקושיא של ככליו מבעיא ליה כפירש"י כ"ש למאי דמשני בדהבא פריכא א"כ ככליו מיבעיא ליה דהא לפירוש התוס' [אף לאב"א] איירי הרי הוא ככלים של זהב דדחיק להו שיחזור באב"א מה"א [ולכך נאדו מפירש"י וכמ"ש לעיל] ודו"ק. ולכאורה הו"מ לשנויי זהב דר"י ודברייתא איירי בשוין שניהם בדהבא פריכא אפ"ל דזהב ודאי כולל הכל כלי ושבור ר"י דאמורא הוא היה צריך לפרש אם לא איירי כולל בכל משא"כ ברייתא אף דאיירי בפריכא לחודא אין רע ואילו איירי [בכלי] הול"ל הרי הוא ככליו (ד) ודו"ק: **בתד"ה** אמר אביי וכו' וא"ת וכו'. לעיל ס"פ אע"פ [דף ס"ה ע"ב דג"כ אמר אביי חמשים זוזי פשיטי ומוכיח ממתני'] לא הקשו הוא"ת דודאי עדיפא להוכיח ממתני' [מלהוכיח] ממימרא דאמורא אבל כאן בלא מימרא דרחבא ארנקי וכו' לא היה נסתיים. ועוד אפ"ל דכסותה מפורש בתורה בהדיא וכיון שעיקר מן התורה [אין ראיה מדרב יהודה דאפשר] דמשער כסות שבתורה בג' זהובים [צורי] ודוקא קצבה שמדבריהם שהעיקר מדרבנן [אמר ר"י כו'] ויתומה דהכא אף דאשמכינהו ביתום אקרא של די מחסורו אסמכתא בעלמא. ומיהו מכתובה דבסמוך [שכתבו וכתובה נמי כו' כמו למ"ד דאורייתא דמשמע אי מדאורייתא פשיטא דכסף צורי] אין ראיה [דתלוי בעיקרו דאורייתא דנס] הקצבה מפורש שם כמוהר הבתולות נ' כסף נ' סלעים הם מאתים זוז: **ע"ב גמ'** לפתוח לו לשם מתנה כו'. אפשר לכוון ע"ז פתוח תפתח כו' פתוח תחלה לשם מתנה וכו': **גמ'** נוח לו לאדם שימסור עלמו. מה שהקשיתי בחידושינו בהזהב [דהיכי מוכח מהכא דאם יש בידו להציל מוטב שימסור עלמו דלמא הכא סברה אם ירצה להודות יודה ע"י הכרת חותמו ופתילו ואם לא יודה אף אם תלבין פניו לא תועיל שיכפור] אפ"ל קצת כי נמה שלחה ע"י אחר וברמז הו"ל לומר לו בפניו ואין החי יכול להכחיש את החי גם אפשר שהיתה יכולה לברר בעדים ע"י חירם ששלח לה גדי עזים גם י"ל שחותמו וכו' היה ראיה גמורה דמיניה הוא דחותמו היה ניכר לכל והיא לא הראתה לכל אלא לחמיה שלחה בסתר וק"ל רק מ"מ דלמא אם לא הודה על ידי הרמז היתה אומרת בפירוש כדי שלא תישרף. ולתירולי האחרון ניחא קצת שעתה לא היה לה עוד הוכחה וראיה שהחותם ביד יהודה הוא ועמה היתה ושלחתיה וק"ל: **גמ'** אהא אמר ליה לא לריך וכו'. אפשר שהביא המעות עמו ולא נתן לעני כיון דחזי דשלא לצורך אלא א"כ עייפינהו וכו' ושלח הכל ביחד דאפילו אלף זוז

ב א ו ר

אין להם הבנה בהשקפה: (ד) פשטות דבריו משין דבפריכא מסתבר טפי דא"ל לפחות חומש וכמ"ש הגאון בתחלת דבריו דלכך דחוק לר"ח פירש"י משום דמאי ס"ד שיהיה ככלים של כסף. מאיזה טעם. הא באמת לא פחתי וגם כתב כיון דהוא המורא היה צריך לפרש דבריו אי בפריכא דוקא אלא ודאי כולל הכל אפילו כלי שמשתמשת דה"א בהנאת קישוטה פוחת משא"כ ברייתא אף דאיירי בפריכא לחודא אין רע דהא א"ל לפרש דבריו ומ"ש ואלו כו' הוא כעין טעם נוסף דע"כ לא איירי מכלי זהב דא"כ הול"ל הרי הוא ככליו. אך מדברי התוס' שכתבו וככי קתני זהב שבור כו' ככלים דהיינו ככלים של זהב כמו שאמר ר"י אע"פ שהוא שבור פי' עגמע

בבת אחת רשאי ליטול דאי לא תימא הכי הא אמרינן מי שיש לו יותר ממנין צדקה [דעולה קנ"ט והיינו שיש לו מאתים] אינו רשאי ליטול לקט שכחה ופאה וה"ה צדקה וכדמשמע בסמוך מיהו אסור לחלק במתנות עניים כגון לקט וכו' וקופה של צדקה [אינו רשאי ליטול] שא"כ גוזל העניים דבלא"ה שומד זה לחלק לעניים משא"כ מתנה דרך צדקה מהמתנדבים. וראיתי במרדכי פ"ק דבתרא בתשובה המתחיל הן קלותי ריב"ק שאל מרבינו אפרים מי שיש לו מאתים זוז אם יכול לקבל צדקה אם יש לדמות ללקט וכו' ומעשר עני או שמא אינו דומה דהתם גוזל עניים וכו' ע"ש באורך והשיב וכו' מה שאמרת מי שיש לו ר' זוז אם יכול ליטול צדקה אומר אני הכל לפי פרנסתו ופרנסת בני ביתו דהא אשכחן מזלפין יין והיה כופלי ד' מאות זוז לפי מה שהוא רגיל וכו' ע"ש ודו"ק: **גמ'** ר' אבא הוי צייר וכו' ומצלי. א"ל שלא היה רואה העני רק עשה עצמו כאילו רואה אחוריו שלא יערב הרמאי לבו לנסת ובאמת לא ראה דרש"י פי' לראות שלא יבא כו' גם א"ל שראה באמת העני דגם מר עוקבא ידע למי נותנו כמו שאמר הוי עייל בשבבותיה וכו' ואף שהעני ג"כ יודע כאן ממי מקבלו מ"מ כ"ז שהעני אינו יודע שהנותן יודע למי ניתן אינו מתבייש ורבי אבא לא ראה אחוריו להדיא רק הולך תמיד ופועל צדק ואגב אורחא כלאחר יד היה מסתכל מן הצד [ולא היה יודע העני שרואה] דו"א דבהדיא אמרינן פרק השותפין נותנו ואינו יודע למי נותנו לאפוקי מדמר עוקבא מקבלו ואינו יודע ממי מקבלו לאפוקי מדר' אבא [משמע דאינו יודע למי נותנו לא אתי לאפוקי מדר' אבא] ודו"ק: **והלך** לפניך צדקך. הצדקה שהיא לאחריך שדי זוזי לאחוריה ילך לפניך:

דף סח ע"א גמ' כל המעלים עיניו כו' כאילו עובד עבודת כוכבים. ואמרו כל מי שיש בו תורה ואין בו גמילות חסדים כאילו אין לו אלוה. ואמר א"ב אלף בינה ג"ד גמול דלים ה"ו זה שמו של הקב"ה הכל עולה לענין אחד ואין כאן מקום להאריך בזה: **גמ'** במחריסה דכספא וכו'. מגירה שמגררין בה במרחץ ברי"ף ואשר"י ובתוס' פרק המקבל: **ע"ב** גמ' הא גדולה ויתרה וכו'. לא ניחא להו לפרש ונתרצה בפירוש לכן שפיר גדולה ויתרה וקטנה אין מחילתה מחילה. דמדעתה לא משמע כן [רק בידיעתה ושתקה] עי' בהלכה זאת באשר"י ור"ן: **גמ'** ומי אמר רבא הכי כו' ליתני לי' כו' אין להקשות אמאי לא מקשה כפשוטו ממתני' אפשר לפרש דלמא מתניתין רשב"א היא ורבא אליבא דרבי קאמר וק"ל: **גמ'** לרבי אידי ואידי מינכא גביא. א"ל דלמא לעולם פרנסה גביא ממטלטלי ואינה כתנאי כתובה אינו ר"ל מזונות רק כשאר תנאי כתובה כגון כתובת בנין דכרין וכה"ג דגביא דוקא ממקרקע ואפשר דמ"מ הו"ל פרנסה ומזונות אינו כתנאי כתובה וק"ל: **ברש"י** בד"ה ואם באו כולן להנשא כאחת וכו' אם היה ק' מנה וכו'. לעיל כך אני אומר ראשונה וכו' לא איצטריך ליה לפרש החשבון דהא צריך לומר שהראשונה נוטלת עישור מכל הנכסים ושנייה במה ששיירה וכו' עד לבסוף שרוצה אף האחרונה להנשא מוציאין מן הראשונה וחולקין בשוה אבל עד עתה נוטלת הראשונה עישור מכל הנכסים משא"כ לפי המסקנא דמיירי בבאו להנשא כולן כאחד דאי לא"ה לא היו חולקות בשוה א"כ למאי כ"מ נוטלת ראשונה עישור מכל נכסים ושניה במה ששיירה ותיכף ומיד חולקין בשוה אפוכי מטרתא למה לי לכן פירש בשביל הראוי ליפאר לפני הבן וכו' ומפרש החשבון שהוא קשה קצת וכדי לברר בנקל חלק הבן עושין כך ולעיל לא צריך לומר בשביל חלק הבן דגם בשביל חלק הבנות יש כ"מ וק"ל: **בתד"ה** בין ניסאו כו' דאפילו ניסאו ובגרו כו'. מדרבא בסמוך בנשאה ובגרה צריכה למחות הא אי מחאי לא אבדה פרנסתה ורבי בהך ברייתא במחאי דוקא איירי וק"ל: **בתד"ה** ומי אמר רבא כו' קשה לרשב"א אמאי לא פריך מדפסק לעיל כו'. דשפיר הו"ל להקשות דרבא אדרבא דאיהו פסק לעיל כר' בת הניזונת כו' ניזונת אין כו' וכאן ס"ל בין בגרה כו' דשניהם אין להם מזונות ניסאו בנערות או בוגרת בלא ניסואין ואפ"ה לא אבדו פרנסתן. ועוד דהשתא לא מקשה רק אחלוקה דנשאת א"ל למחות ולא הקשה מדפסק רבא דלעיל דקשה נמי אבוגרת אין צריך למחות וק"ל: **אפ"ל** קצת דתקשי לך בל"ז איתביה רבא לר"נ יתומה כו' טפי הו"ל להקשות דרבי אדרבי וכהכי נמי מסתברא באמת אלא יש לומר משום דאפשר לימר ניזונת יש לה ודאי עישור בכל גוונא משא"כ אינה ניזונת ישנו חילוקים דפעמים שאין לה עישור נכסים והיינו בניסאת ובגרה משא"כ ניזונת הוא מלתא דפסיקתא דהא השתא נמי ע"כ באינה ניזונת נמי יש לה עישור דהיינו בדמחאי אלא בדניזונת יש לה עישור בכל גוונא ורבי איירי בלא מחאי רק להכי נמי מסתברא מיהת מיחשב א"כ למטה נמי ניחא טפי להקשות מאיתביה רבא כו' מהאי טעמא די"ל ניזונת בכל גוונא אינה ניזונת פעמים שאין לה בדלא מחאי בבגרה ונשאת. מיהו רשב"א מחשיב זה לדוחק משום דלא הו"ל למינקט ניזונת כיון דלא תליא מידי בניזונת דבגרה או נשאת לחוד שכל אחת אין לה מזונות אעפ"כ יש לכן עישור משא"כ אם בגרה או נשאת אין להם עישור מיחא דנקיט ניזונת כ"ז שהיא ניזונת דהיינו נערה ולא נשאת יש לכן אף דלא מחאי ודו"ק: **בתד"ה** רבי כו' וגבי ניזונת פסק לקמן כו'. אע"ג דאף פרנסה פסק לקמן ממקרקע והאי פרנסה פירש"י נדוניא לעיל פרק נערה דף נ"א כבר כתבו שם תוס' בד"ה ממקרקעי והקשו דרבא אדרבא ותירצו דשמין באב בדאמידניה לא גביא ממטלטלי ולקמן איירי בדלא אמידני' והשתא מייתי התוס' שפיר [בפרנסה גובה ממטלטלי] בדאמידני' ובמזונות אין שמין באב כלל אף בדאמידניה וא"כ לא גביא ממטלטלין ושל"ת דלמא אף בדלא אמידניה גביא ממטלטלי וא"כ במזונות אף דלא שמין דעת האב דלמא מ"מ גביא ממטלטלי לזה הביאו ראיה היכא דלא אמידניה פסק לקמן ממקרקע וכו'. או כפשוטו דלקמן פסק ממקרקע דוקא ובפרנסה מצינו לפעמים ממטלטלי היכא דשייך לשום דעת האב אבל במזונות לא שייך זה (ה) וק"ל אבל בעיקר תירוץ התוס' לעיל הסברא דחוקה קצת דמאי נפקא מיניה בין אמידניה ללא אמידניה לענין מקרקע דלגבי האב קרקע ומטלטלי שוין [וכיון דסבירא ליה דשמין באב לא שייך לגבי מטלטלי לא אמידניה דמה לו לאב בין מקרקע למטלטלין] ובענין סך נדוניא עישור או פחות או יותר שייך שפיר לפי דעת האב ותרן או קמצן ודו"ק: **בתד"ה** מאי פרנסה וכו' דהא לעיל לא קאמר בהאי לישנא וכו'. א"ל דלמא הא דפרנסה אינה כתנאי כתובה אמר ר"ה משמיה דרבי והיינו מימרא דרבי בברייתא דלעיל וא"כ השמיענו מימרא דהלכה כרבי [דאין זה קושיא כלל דא"כ למה לר"ה להביא מימרא דרבי מה דמבואר בברייתא ובודאי דא"ל דהיינו גופא ברייתא דלעיל דלא קאמר בהאי לישנא וכ"ה בשיטה מקובלת] ודו"ק: **בסה"ד** דהא בהא תליא וכו'. וא"ל מכל מקום נימא דפרנסה אינו כו' היינו בדלא אמידניה דבפרנסה עישור ובמזונות הכל לפי כבודה וכמשרה אשתו וכמו שהקשו התוס' לעיל בדף זה ע"א בד"ה מאי לאו כו' יש לומר דזה נמי מהאי טעמא לפרנסה שמין באב ולא לפי הכבוד ושתם דיעה הוא עישור כדלעיל עד כמה עד עישור וכו' ועוד דא"כ מאי קמ"ל כבר תנא רבי לעיל בת הניזונת נוטלת עישור ואי לאשמועינן מזונה אינו כן הגיאה אם בא לשלול לאפיקי דעת האב וכדלעיל ע"א בברייתא אין אומרים אילו האב קיים היה כו' אלא שמין את הנכסים כו' אבל בדלא אמידניה שס"פת דהוי כמשרה אשתו ע"י שליש דאל"כ מנ"ל להתוס' גופיה לעיל בד"ה מאי לאו בפרנסת הבעל [דכתבו דהשתא לא הוי כו' עישור נכסים ולענין מזונות כו' כמו שמפורש בגמרא אשתו ע"י שליש] אע"כ דמלתא דפשיטא הוא [דהיכא דלא אזלינן בתר אומדן דעת האב דינו כמשרה וכיון דבברייתא תני אין אומדין כו' אלא שמין את הנכסים מלתא דפשיטא דכמשרה. ה"ה בלא אמידניה]:

דף סט ע"א גמ' בימי חיטי. לפירש"י דשלח ליה אגרת שלומים וכו' אפ"ל משום דדברים שבע"פ לא ניתנו לכתוב רק אח"כ בימי האמוראים משום עת לעשות לה' והתקינו לכתוב כנודע לכן תלאה בימי שיטי ולא כתבו כדרך הכתיבה בסדר השורות: **גמ'** נכתוב ליה מכרו כו'. דאף דקאי אמתני' דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים ולא קתני מכר או משכן וקמבעיא ליה שיעבדו לענין פרנסה שיש לו קצבה מהו דודאי מתני' כולל הכל מנכסים משועבדים שדרך הלשון כן לקרות נכסים הנמכרים או נתמשכן נכסים משועבדים ורב אילו בעי טרפה פרנסה ממשועבדים או לא ודאי דלא היה קשה מידי אבל האחים ששיעבדו אין דרך הלשון דאי מכרן קאמר הו"ל האחין שמכרו כמו ראובן שמכר שדה לשמעון לא משיעבד וכן משכנו וק"ל: **גמ'** זיל אימא לי' ובשמתא כו'. האף הגדול הזה לא היה נראה לכאורה משום דקרי ליה חברין דרב ענן אדם גדול היה ואליהו הוי רגיל אצלי כדאיתא לקמן בפרק שני דייני אבל אפ"ל משום דרב הונא לא היה רב שם התואר אלא שם העצם כדאיתא ס"פ כילד צולין מ"ט כי אמרי לך מה שמך אמרת רב הונא אמר להו בעל השם אני פירש"י מקטנותי היו קורין לי כך וזה חיסור רב משמו כאילו אינו ראוי אפילו בשם העצם לקורא כן. מיהו התם הוא ר"ה בר נתן דעלי' אמרו בהניזקין והאיכא ר"ה בר נתן דהוי תורה וגדולה במקום אחד דאיקיים ביה והיו מלכים אומניך בפ"ב דזבחים הוי קאי קמיה אזגדיא מלכא דפרס וכו' ומשני מיכף הוי כייף לרב אשי כו' והכא סתם ר"ה תלמידו דרב דבעי מיניה שמואל מר"ה בפ"ק דגיטין והוי קדמון טובא וכדלעיל אמר ר"ה אמר ר' פרנסה אינה כתנאי כתובה ולעיל אמר ר"נ אמר לי הונא הלכה כר' כו' גם הגמ' סיים נגרא דלא ידע וכו' הונא חברין כו' [משמע דמשום חברין איקפד]. ורוגזא דרב ענן אף דאיהו קרי נמי לר"ה כך היטב חרה לו על הכפל ענן ענן דרך גנאי והוא לא קראו רק פעם אחד גם אפ"ל דרב ענן כתב בכתב כן לר"ה כמשמעות הונא חברין שלם שהיה אגרת שלום שיהדל בדינא דהאי איתתא והוי כמדבר בפיו לנוכח אליו אבל ר"ה צוה לרב ששת שיאמר בפיו כן וגזר בשמתא על השליח שלא יקרא לו רב כדרך השליח כי לא נאה לשליח לקרות כן זה שאמר חזי היכי שלח לי וכו' וק"ל: **בתד"ה** מעמלא דביתא כו' ואי בשכירות שגבו כו'. אם בדקדוק כתבו שגבו דאי לא גבו עדיין הוי ראוי אף שכלה הזמן א"כ קשה דלמא מעמלא דביתא פירושו משכירות מזמן שעבר שחייב הדר בו וכלה הזמן וקמ"ל דבע"ח דאתי הוי וגבי מן הראוי לפי מ"ש האשר"י דהוא"ל דנ"מ בהך איבעיא [אי דאתי כו'] למיגבי מן הראוי (ו) ובמרדכי ריש פרק יש נוחלין ושכירות מקרי ראוי לבא ואין אשה גובה ע"ש. מיהו עיין במרדכי ריש פרק השותפין דמשמע משכירות שכבר נתחייב הדר בו גובית האשה כתובה דזה לא מקרי ראוי [וע"כ צ"ל דמ"ש התוס' שגבו לאו דוקא] ועיין: **בתד"ה** בשמתא וכו' וא"ת אע"פ שאמר לו יסא צריך הפרה וכו'. לכאורה אפ"ל [הא דפסיקא להו להקשות דלמא באמת היה צריך הפרה] דהו"ל גוזרני בשמתא לומר לו ענן ענן ומדקאמר בשמתא ליהוי מאן דלא כו' משמע שכוונתו דאי לא אמר ליה חל דוקא השמתא [וע"ז הקשו דאפילו אמר לו צריך הפרה]. ויהודה דקאמר אם לא אביאנו כו' [לא הקשו למה אמר אם לא אביאנו דמשמע אם יביאנו א"צ להפר] איהו באמת לא ידע [הדין דאף בלשון זה צריך הפרה] תדע דאילו ידע היה רוצה להתירו לו רק אנו יודעין מדהיו עצמותיו מגולגלין כו' ודו"ק. ואפ"ל [דהכי קשיא להו] כיון דסיף סיף הוא בשמתא לא הו"ל לשמת אותו דרב ששת מאי עבידתיה שיקבל עליו שמתא שלא יכול לנקות ממנו בלא הפרה [ולהכי לא קשיא להו איהודה] הניחא אם השמתא אינו חל רק אם לא יעשה השליחות ניחא וק"ל: **ע"ב** ברש"י בד"ה ומתו כו'. עיין בב"י סי' רנ"ג באורך ודו"ק: **בתד"ה** אמר ר"נ אע"ג דלא קרינן הכי כו' בראש לנחמו כו' מבואר בפשיטות [דאע"ג דלא קרינן הכי מ"מ מדלא כתיב מנחם ע"כ איכא למידרש המסורה]. ואפ"ל עוד אע"ג דלא קרינן הכי רק קרינן ינחם דמשמע דמנחמי האבל והוא היפוך הכוונה דהאבל יושב בראש לכן אמרו דאיכא למידרש שהמתנחמין מוסיבין בראש לנחמו [ר"ל שמוסיבין המתנחמין בראש כדי לנחמו ושפיר מדרש קרי ומסורת דהיינו שמוסיבין המתנחם כמסורת כדי לנחמו והוא הקרי]: **בתד"ה** המשליש וכו' ובגמ' מסקינן וכו'. אף מפשטא דברייתא דקתני ר"מ אומר מן הנשואין הרשות בידה הו"מ להוכיח דמתני' מן האירוסין מיירי דא"ל מן הנשואין ובקטנה דהא אמר ר' יוסי וכי אינה כו' גדולה דבת זביני וכו' ועוד דקתני סיפא בד"א בגדולה וכו': **בתד"ה** וכי אינה כו' דאינה יכולה למוכרו. וכיון שאינה יכולה למוכרו מצוה לקיים כו' [כדבסמוך הא מני ר"מ דאמר מצוה לקיים כו']: **בתד"ה** קטנה וכו' וליכא למימר וכו'. קודם ראיתי דבריהם הייתי סבור בפשטות הגמ' דאין זה סברא לחלק בקטנה בין אירוסין לנשואין כיון דבגדולה אין חילוק בשלמא לר"מ בה"א דמחלק משום דאף בגדולה מחלק והיינו טעמא דאף שודאי מעשה גדולה יש בה ממש מ"מ האב לא עלה בדעתו שיהיה שלה לעשות מה שתרצה אלא לכשתנשא ואף שזיכה לה המעות מיד מ"מ כיון שדעתו היה שיהיה המעות ביד שליש לקנות בהן שדה לצורכה כשתכנסא מצוה לקיים דברי המת משא"כ בנשואין אף האב לא עלה וכו' כפירש"י מהאי טעמא גופיה איכא לפלוגי בקטנה אף אם ניחא שיש במעשיה ודבריה ממש אבל לר"י כיון דבגדולה בכל אופן הרשות בידה א"כ אזדא לה הסברא זו שדעת האב עד נשואין וכו' דלא ס"ל כן משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ובדעת האב אין מעלה ומוריד א"כ ליכא לפלוגי עוד בקטנה דאי מעשה קטנה יש בה ממש אירוסין ונשואין שוין כגדולה ואי אין בה ממש אף מן הנשואין אמירתה תנם לבעלי לאו כלום והוי כלא אמרה ואפילו גדולה בלא אומרת ודאי יעשה השליש מה שהושלש בידו דמה"ט לפי המסקנא בקטנה בין מן האירוסין ובין מן הנשואין אין מעשה קטנה כלום [דהוי כלא אמרה דאין ממש באמירתה] וא"כ אין מקום למ"ש התוס' וליכא למימר דסיפא איצטריך וכו' דלהא לא איצטריך כלל, אבל נראה לכאורה שהדין עמהם דהא אין ה"א שיהיה מכירת קטנה מכירה אף בה"א דגמ' וא"כ בר"מ דמחלק בקטנה ומן הנשואין הרשות בידה משום דיש ממש באמירתה אין נראה שיהיה מן האירוסין ממש במכירתה אף אי לאו טעמא דמצוה לקיים דברי המת (ז) ודו"ק: **בא"ד** דא"כ הו"ל בהדיא אפילו מן הנשואין כו'. יש לראות דלמא ה"א קיים וקתני לא ר"י וחסורי מחסרא אבל בקטנה אפילו מן הנשואין כו' דא"ל דלא הו"ל אין מעשה קטנה כלום [רק אפילו מן הנשואין לא תמכור] דאיצטריך כדלקמן אפילו בעלמא. גם לשונם אינו

ב א ו ר

משמע בהדיא דבכלים פשוט טפי צ"ל לפתות ואפשר לפניה ולכוון דבריו לדברי התוס' ועיין: (ה) ההבדל שבין או כפשוטו לתחלת פירושו הוא דלפירוש הראשון עיקר הקושיא מדלעיל דבפרנסה שמין דעת האב וממילא דודאי גביא ממטלטלי ובמזונות אין שמין ולא גביא ממטלטלי ולא הביאו ראיה מלקמן רק של"ת דאין חילוק בין אמידניה ללא אמידניה ואינו תלוי בזה ולפי האו כפשוטו מקשו מלקמן דמבואר להדיא דבמזונות ממקרקע דוקא ובפרנסה מצינו לפעמים מטלטלין בדאמידניה: (ו) אין להקשות דאכתי הוי מטלטלים כדמשמע בתוס' בפירוש שכתבו דלא הוי מטלטלים כיון דשכירות אינו משתלמת אלא בסופו וי"ל דבאמת איכא מ"ד דגובה ממטלטלים רק דקשה למה נקיט טעמא טפי ממטלטלים אחרים משא"כ אי קמ"ל דאפילו ראוי גובה בשיר י"ל דסובר דגובה ממטלטלי: (ז) לשונו מגומגם מאד ומה שנראה קצת תוכן כוונתו שהדין עמהם דהא ע"כ אין ס"א כלל בהא דס"ד לחלק אליבא דר"מ בקטנה בין מן הנשואין הרשות בידה משום דמועיל אמירתה כאמירת גדולה דפשיטא דאין מעשה קטנה כלום ואין במכירת קטנה מכירה וע"כ הא דמן נשואין מועיל אמירתה הוא משום דהוא"ל ומן הנשואין אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת דאין דעתו רק עד הנשואין ממילא זכה בהן הבעל וידו עדיפא מידה א"כ ה"ה לר' יוסי ה"א דבנשואין מועיל אמירתה דאף דאין במכירת קטנה כלום מ"מ מן הנשואין ממילא זכה הבעל וא"ה במן האירוסין אין הרשות בידה אף דלית ליה מצוה לקיים דברי המת ע"פ כיון דממילא לא זכה בהן הבעל פשיטא דאין אמירתה מועיל ניתנו לבעל כיון דאין ממש במכירתה

מורה על כך. אבל י"ל דבד"א וכו' לא שייך כ"כ כיון דקאי ר"י אאירוסין ואבל בקטנה קאי אנישואין. ואין דרך לגרוע במשנה [ר"ל לחסר לשון בד"א כו' ולא קתני רק קטנה אפילו מן הנישואין כו'] אלא להוסיף עלי'. אלא שאין זה בכח המאמר של אונס. ובחפזי אמרתי משום דודאי דחיקא לתלמודא לומר דפליגי בפלוגתא רחוקה בגדולה מן האירוסין וקטנה מן הנשואין שזה כלל גדול כל כמה דמצינו למעט במחלוקת ולהשוות דבריהן אפושי פלוגתא לא מפשינן ובר מן דין היא סברא הפוכה לר"מ אלימא לי' נישואין דאף בקטנה הרשות בידה וקיל לי' אירוסין דאף בגדולה יעשה השליש מה שהשליש בידו ור"י קיל לי' קטנה דאף מן הנשואין יעשה השליש מה שהשליש בידו ואלימא ליה גדולה דאף מן האירוסין הרשות בידה אבל המכריחו בה"א לזה משום דריהטא דבד"א שסיים ר"י במלתיה משמע דפליגי אף בקטנה דאל"כ קטנה מאן דכר שמיה אף ר"מ מודה בה משמע מזה דפליגי אף בקטנה דאר"מ א"א לחלק הבד"א דבגדולה נמי אמר יעשה השליש מה שהושלש בידו ולזה הכריח אימא סיפא וכו' א"כ ע"כ אף לר"י לא יתכן הבד"א אם לא תגיה א"כ נתקן המשנה בהגה"ה לר"מ ולא יפלגו בפלוגתא רחוקה ובהפיכות. ובברייתא דקתני בס"פ קטנה בין מן הנשואין כו' למסקנא נ"ל דלאו מדברי ר"י הוא אלא לכ"ע ודו"ק:

דף ע ע"א גמ' ממאי מדקתני וכו'. דמתני' לא איירי דוקא בשדה אלא או נדוניא כדפרש"י במתני' ועיין בר"ן באורך: **בתד"ה** הא קי"ל כו' אפילו בברי' וכו'. ולכך מקשה שפיר הא קי"ל אפילו אם איירי בבריא: **בא"ד** יש מקשין כו' א"כ מאי אהני הא דדברי שכ"מ כו'. דאיפכא אין לשקשות דאיצטריך מצוה לקיים דברי המת אף בבריא. ועיין פ"ק דגיטין בתוס' באורך בזה ובמהרש"א כאן: **בתד"ה** אבל כו' אבל מתנה מתנה כו'. ובמתני' לא קאמר רק נאמן עלי בעלי שיקנה לי שדה [או נדוניא] לצורכי ולא שעכבן ואינה מבקשת לתת לו במתנה ועוד הנותן לא נתן לה כי אם לקנות שדה [או נדוניא] דוקא ואדעת כן השליש ודו"ק. ועיין במהרש"א: **סליק פרק מציאת האשה**

המדיר פרק שביעי

ע"ב גמ' ואם איתא כו'. ולא קמקשה בפשיטות לר"ה אמר רב היאך מתרץ רומיא דמתני' דהכא והאי דקונם ואף שלא יהיה ההלכה כן משום דלרב לא קשה מידי דאוקי מתני' דהכא בנדר איהו ותלינהו בתשמיש כקושית התוס' לעיל ע"א בד"ה ה"נ וכולה סוגיא אזלא לשמואל לזה מקשה אם איתא אליבא דהלכתא להאי מימרא דר"ה אמר רב קשה אליבא דשמואל [דאומר אפילו בסתם כו'] דהלכתא כוותיה בדינא היאך מתרץ לקושיא. כן נ"ל: **עוד** שם ואם איתא כו'. השתא מיירי הכא בדספקא דאי לא"ה הו"ל למיפרך ואם איתא כו' א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אם הוא יכול לומר לאי מעשה ידיך וכו' אף בדלא ספקה והיא גם היא יכולה לומר איני ניזונת א"כ כששניהם רוצים מה צריכין לתקנת חכמים וק"ל: **גמ'** אלא באומר לה לאי וכו' בדלא ספקה כו'. ובלא מדיר יכול לומר לה כן ולפרנסה ע"י אחרים מה שאינו מספיק כדלעיל המשרה את אשתו ע"י שליש אבל הדירה שאני [כמ"ש לעיל במשנה דהמשרה] ולאידך שינויא דלעיל דאיירי בדקיבלה עלה כמ"ש הפוסקים והמהרש"א בסמוך וכן הר"ן כאן ולעיל [הא דנקיט המדיר] דמ"מ בלא מדיר לא אמרי' יוציא ויתן כתובה והוי דינא כאומר איני זן וכו' [דכופין אותו לזון אליבא דשמואל לקמן]: **גמ'** טפי לא עביד שליחותיה. וה"ה אם יעמיד אחר ג"כ אינו מטפל בה לאחר ל' משעת הנדר: **גמ'** מחוורתא כדשנינן מעיקרא. אם הוא דקדוק לשון מעיקרא [משמע] תירוץ ראשון. ניחא מ"ש הר"ן בזה באורך ע"ש בביאור הך שמעתתא [דכי אמרי' ואיבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת ע"כ נאדי מתירוץ איבעית אימא קמא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת דלא ס"ל עד ל' יום עביד שליחותיה כו' ומכי אידחי נמי תירוץ בתרא מחוורתא כדשנינן מעיקרא בדלא ספקה] והנראה שאינו דקדוק ודכוותי' בסמוך דף ע"ב ע"ב: **גמ'** לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי כו'. ולא מצי לשנויי למעוטי גבי גט דדוקא יכתוב בלשון ציווי דז"א דמיעוט בדליקה התירו ר"ל כאן התירו דלא הוי כעושה שליחותי' אבל בכי האי גוונא במודר אסור דהוי כעושה שליחותיה וכן למעוטי שאר איסורי דשבת אבל גבי גיטין אדרבא מה"ט דהתירו בדליקה משום דלא הוי כשלוחיה ה"נ גבי גט לא עשאו כשלוחו וא"כ אסור ואף בלא מיעוט בדליקה כו' רק מותר לומר כל המכבה כו' ממילא בגט אסור ודו"ק: **בתד"ה** אלא לא תימא כו' כמו שהייתו סבורין מתחלה. ר"ל בשינויא דנעשה כאומר וכמ"ש התוס' מקודם בד"ה נעשה דודאי לסברת נעשה כאומר שא"צ להוסיף כלום על דיבורו רק אמרינן טעמא בעלמא מאי כוונתו לפי"ז עדיף כאן יותר מהאי דמקדיש מעשה ידיה משום דהכא הלשון מצד עצמו טוב ולהכי לא קשה כלל והא לא קאמר הכי אבל לבתר דאקשי ואם איתא וכו' בקונם שאני עושה לפיך נמי נימא נעשה וצריכין לחזור ממה שהייתו סבורין תחלה מסברא נעשה א"כ גרע טפי ממקדיש מעשה ידי אשתו דהתם אין אנו מוסיפין רק תיקון מלה בעלמא וכאן צריכין להוסיף על הדבור וק"ל. ורבים משבשין במ"ש שהייתו סבורין מתחלה וזה פשוט ודו"ק: **בתד"ה** שהגיע זמן וכו' ודוקא הגיע זמן וכו' משום דהניחא לפירש"י דלאב"א זה דוקא בלא נישאו שמזונות מדרבנן אבל לפירוש התוס' דאף מזונות נשואה דרבנן רק משום דאכתי לא חל הנדר א"כ אף בנישאת לזה כתבו ודוקא וכו'. ואפ"ל בדוחק דוחקא דרש"י שמפרש כן מדקאמר אח"כ ואיבעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת כו' לא הוי צריך לומר שהדירה כשהיא ארוסה כיון דבהכי עסקינן [אף לאב"א הראשון] ולא הו"ל רק שנשאת כו' דאמרה כסבורה וכו' משמע דמקודם איירי שהדירה כשהגיע זמן ודו"ק: **בתד"ה** ופרנס כו' אן פירוש לחמרי וכו'. ואני פורש הכי איתא בהג"א: **בתד"ה** באומר כל הזן כו' ולא בעי לשנויי בחנוני כו'. לא משום רבותא דמסיק דיש לך רבותא ג"כ בכל הזן כסברת המקשה. רק דברייתא זו מצינו מפורש במתני' דנדרים ולמה מפרש יעמיד פרנס בתיקון חדש: **בא"ד** מיהו אומר רבינו שמואל כו'. של"ת כיון דיעמיד פרנס משמע שמפרש פרנסה א"כ טפי הו"ל לפרושי באומר אם תזון דכן משמע ליסנא דיעמיד פרנס שמעמיד פרנס מיוחד. ולזה לא מדייק [ר"ש] הך דין מדמפרש מתני' באומר כל הזן ולא באומר אם תזון דזה קושיא [דהר"ש] בעצמו [ר"ל אזו גופיה הוה קשה ליה לר"ש לכך הירץ דזה באמת אסיר והביא ראיה ממקומות אחרים]: **בא"ד** דגבי בא בדרך וכו'. ואפילו כל הזן אסיר שם כיון דליכא אינש אחרינא בהדייהו ודאי לזה קאמר [והוי כאומר אם הזון]: **בא"ד** ובסוף מסקנא וכו'. אבל מגופא דמתני' דנקיט הקנאה דחנוני ולא אם הזון. דהלא מאי הא לא נקיט כל הזן אע"ג דשרי לזה דייקו מסוף המסקנא דחנוני הוא רבותא יותר מכל הזן וכו'. ועוד דמגופא י"ל אם הזון נמי שרי ולא נקיט רבותא דאדרבא מתני' דנחית לעצה טובה לתקוני נקיט מאי דשרי טפי וטפי שרי חנוני הרגיל אבל במסקנא דקאמר לא מיבעיא כו' ע"כ נחית מתני' לאשמעינן רבותא מדלא נקיט כל הזן א"כ הו"ל למינקט אם הזון עיין. וקצת יש לספקק בראיה זו דדלמא גבי אחר שרי אם תזון ושאני חנוני הרגיל דכמאן דאמר ליה זיל הב ליה דמי בלשון ציווי וק"ל:

דף עא ע"א גמ' בשלמא לרב כאן בסתם וכו'. פירוש כמ"ש התוס' בד"ה בשלמא כו' דקשה להו היאך יכול הבעל להדיר אותה שלא תטעום ועיין בר"ן מבואר היטב. ועוד קשה להו מאי רומיא דרישא אסיפא דרישא אפשר בפרנס לכן ימתין ל' יום משא"כ בסיפא ולהכי תפסי בקושיתם בשלמא וכו' לכן פירשו בדתלה בתשמיש א"כ שפיר יכול להדירה וגם שפיר מקשה רישא לסיפא דכי היכי דברישא ימתין ל' משום דאפשר בפרנס ה"נ בסיפא תטעום ותיאסר ותמתין או לב"ש ב' שבתות ולב"ה שבת אחת. והנה לכאורה קשה לימא לרב רישא וסיפא במפרש וברישא מפרש יאסור התשמיש עלי אם אזונך עד ל' יום תמתין (ח) כיון דלאח"כ מקיימה לאשה ובסיפא יאסור התשמיש עלי אם תטעום עד זמן פלוני דבנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפילו יום אחד ואי אמרת תטעום ותאסור לב"ש כו' מיד שטועמת נאסר התשמיש עליה בסתם בלי זמן ודוקא במפרש זמן לשבת אחד או ב' שבתות ס"ל לרב אליבא דב"ש וב"ה תמתין. י"ל דה"נ קאמר ודאי איירי כולה מתני' רישא וסיפא בשוה בתולה בתשמיש ומפרש זמן לפירות וקישוט ורב ס"ל זמן המפורש יהבינן זמן סתם שאינו מפורש לא יהבינן לכן ברישא דמותרין בתשמיש ומקיימין שנדר של מזונות וזמן דיהבי הוא זמן שפירש יאסור תשמיש אם אזונך עד ל' יום יהבינן לה ל' יום וכי כלה הזמן מקיימה לאשה שהרי עבר זמן הנדר שנדר סיפא בפירות וקישוט אף שפירש הזמן מ"מ אינה יכולה לסבול אפילו יום אחד וטועמת ומתקשטת מיד וזמן דאית לן למיהב היא להשמיש שבת אחד אותו זמן הוא סתם שהרי לא פירש זמן ואף כי כלה הזמן [של פירות וקישוט] מ"מ צריך לגרשה שהרי לא קיימה הנדר ואסורה בתשמיש עד עולם וק"ל. ובזה מיושב נמי מסיפא ר' יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה וכו' והא בסתם איירי ת"ק ומאי שלא נתן קצבה [דהיינו סתם] ובמ"ש א"ש [דסתם דת"ק הוא בתשמיש אבל הקישוט במפרש] וטעמא דר' יוסי ור' יהודה הוא דחודש אחד [היינו שלשים יום בעשירות דר' יוסי] או שאר זמן דקצוב במתני' [היינו יום או יומים דר' יהודה] ס"ל דיכולה לקיים נדריה שלא תטעום ולא תתקשט [והוי כמו במדיר ליהנות דרישא] ולשמואל דטעמא משום משני הוא דשני כדמסיק אפ"ל אם מפרש חודש אחד או יום אחד יכולה לגור אלו ואינה חוששת משני הוא דשני רק אדרבא שתק משום שאינו חושש שאין לה לצער בזמן קצר כזה ודו"ק: **ברש"י** בד"ה שנדרה היא וכו' מה יש לה עוד להמתין וכו'. פירוש יוציא דמתני' הוא בע"כ דבעל והיינו אם מבקשת היא להתגרש דאי לא"ה מהיכא תיתי כפייה אם שניהם מרוצין לשבת יחדיו וא"כ בנדרה היא אין תכלית בהמתנה דהא היא רוצה להתגרש א"כ לא תבקש פתח לנדרה מה שאין כן הוא שאינו רוצה לגרש ומתחרט על נדרו אמרינן ימתין שמא יהדר למצוא פתח וכו': **בתד"ה** שלא תטעום וכו'. מקשין דסתרי דבריהם למ"ש בסמוך בד"ה שנדרה היא [דנקטו שם בדבריהם באחד מכל מיני פירות] וצ"ל דכאן כתבו התוס' לפי האמת דאיירי בשנדרה היא ומסיק מטעם דמשני הוא דשני לה דהא בקישוט יכולה להמתין דהיינו שתתקשט ותיאסר שבת אחת כו' [מ"מ יוציא לאלתר דמשני כו'] א"כ ה"נ אפילו לא נדרה רק ממין אחד ואפילו לא טעמה מין זה מעולם דודאי יכולה לסבול יום אחד מ"מ יוציא לאלתר מטעם משני כו' אבל בסמוך כדמפרש בשנדרה הקשו אם יודע עתה האמת לפירש"י מאי מקשה בסמוך והתקשט וכו' לזה תירצו שעכשיו הבין דיוציא וכו' מטעם שאינה יכולה לסבול אפילו יום אחד לזה הוצרכו לפרש מכל פירות דבמין אחד אין ה"א כלל לומר שאינה יכולה לסבול וכך דינא דנדרים קונם עיני בשינה וכו' אודא לפי האמת דהכא [דלא איירי בכל פירות] ואין עלינן אחריות הש"ד להסכימו עם הדין דקונם עיני בשינה וכו' וק"ל. ואע"ג דלמסקנא איירי בתלינהו בתשמיש המטה וא"כ אפילו הדירה מכל הפירות הא אפשר לה לאכול ולאסור בתשמיש [וחל אפילו בנדרה מכל הפירות] היינו בבא דקישוט מוקי לה בתלינהו בתשמיש לפי שקישוט לא הוי עינוי נפש לר' יוסי א"כ לא מצי להפר לה ואמאי יוציא ויתן כתובה אבל שלא תטעום פירות הוי עינוי נפש מצד עצמן ולא איירי בתלינהו (ט) ודו"ק: **בתד"ה** ר' יהודה היינו כו' משום דבעי למימר ובכהנת ל' יום כו'. והעיקר דדחיקא ליה להמקשה לומר דפליגי ביום אחד דאיזה סברא בינייהו להכי חשב דכוונתו ג"כ ל' יום ונקיט חודש משום כהנת. אבל משום שנים יוציא ויתן כתובה היה יכול לומר יותר יוציא וכו' וק"ל: **בתד"ה** בהא כו'. נ"ל בההיא וכו' ואותו הגירסא הוא ואי איתמר בההוא בההוא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס ובההוא קאמר שמואל משום דאיכא לצערא דתרווייהו שגם הוא נמנע מהתשמיש לכן יהדר יותר למצוא פתח לנדרו ועושה צריכא לרב של"ל דינו במדיר ממזונות ושמואל שצריך לומר דינו במדיר ממזונות וכן במדיר מהתשמיש בהיפך וק"ל: **בתד"ה** שנדרה היא כו' ונראה לר"י כו' כ"ז שהיא תחתיו כו'. הוצרכו לזה משום דהניחא לרב דאדרה הוא וע"כ בדתלינהו בתשמיש דהא לא מצי לאדורה מפירות רק ע"י אמרו יאסור התשמיש עלי וא"כ ממילא אם מגרש נדרו בטל וכן לפי האמת או לפירש"י כאן טעמא הוא אף שיכולה לסבול מ"מ מטעם משני הוא דשני יוציא לאלתר אף שיכולה לסבול מ"מ אין תכלית בהמתנה או אי אפשר (י) לה לשבת עם גברא דמקיים לנדרה לכן יוציא אף שנאסרת באיסור פירות וק"ל: **בתד"ה** ואי אמר וש' ה"מ בשאר נדרים אבל נדרים שיש בהן עינוי נפש וכו'. יש לראות בשאר נדרים מאי ניהו אי נדרים שאין בהן עינוי נפש אבל הם דברים שבינו לבינה שהבעל יכול להפר א"כ מאי מקשה וסבר ר' יוסי כו' ומסיק איפוך וכו' ליתני באשה שנדרה בנזיר דאיירי בעינוי נפש קסבר היא נתנה ואין לה כתובה אבל מתני' דהכא קישוט לא הוי עינוי נפש וכדמסיק בשתלה בתשמיש הוי דברים שבינו לבינה כפירש"י ותוס' בסמוך לכן יש לה כתובה דדוקא נודרת ואינה מקיימת אין לה כתובה ואם ר"ל שאר נדרים שאין הבעל יכול להפר אבל דברים שבינו לבינה ועינוי נפש שוין לכן צריך להפר מ"מ קשה מאי מקשה איידך וסבר ר"י בעניות כו' מדקא יהיב לה כתובה וכפירש"י ומשני הכא במאי עסקינן בקישוט של שם כו' דהוי דברים שבינו לבינה ינית קישוט בשמים כדקס"ד מעיקרא ולא הוי דברים שבינו לבינה וא"כ דלא מצי מיפר ומ"מ יתן כתובה דדוקא נודרת ואינה מקיימת אין לה כתובה ובזה י"ל (כ) דבנודרת ומקיימת יש לה כתובה אם רוצה לגרשה דאין מזיק לו אותן נדרים אבל אין כופין אותו להוציאה ולתת לה כתובה בע"כ ובמתני' תנן דידן הני יוציא ויתן כתובה בע"כ ע"כ משום דהו"ל להפר לזה מקשה וסבר וכו'. ועוד קצת הכרח שה"מ בשאר נדרים הוא נדרים שאינו יכול להפר דאילו יש חילוק בין דברים שבינו לבינה לנדרי עינוי נפש מאי מקשו התוס' בדבור שאחר זה דר"מ אדר"מ ודו"ק. רק מדמייתי גמרא עלה דנודרת ואינה מקיימת תניא ר"מ אומר כו' יקיטנה כו' יפר משמע דאיירי בנדרים שיכול להפר: **בתד"ה** בעניות וכו'. וכפירש"י. ואפשר שלא הטעה לומר מכח מימרא דבעניות שלא וכו' גופיה יהיה [איזה] הכרח דאי מהך הכרח שכתבו התוס' היאך לא ראה שיקשה אח"כ דר' יהודה אדר' יהודה מהך הכרח גופיה [כדפריך באמת ומאי משני איפוך ר"מ כו' ר' יהודה ור"א אומרים היא נתנה הא הך הכרח דר' יוסי איכא נמי בר' יהודה דע"כ בנדרה היא דאי בהדיר הוא ע"כ בתלינהו בתשמיש א"כ תמתין ותיאסר ב' שבועות לב"ש כו' ומשום זה הטעה לומר שיהיה איזה הכרח ממימרא דבעניות כו' גופא דליתא בדר"י ושפיר משני עלה איפוך לזה כתבו דליכא הכרח רק הך דאי בהדירה

ב א ו ר

במכירתה ואין באמירתה כלום. כן נראה אף שקשה להעמיסו בסידור לשונו עכ"ז איהו דחיק ומוקי אנפשיה: (ח) נקיט לרב ברישא ג"כ בתלינהו בתשמיש דומיא דסיפא דכל הפלפול דלעיל דצריך לאוקמי באומר לאי או כהדירה כשהיא ארוסה הוא לשמואל דוקא כמ"ש התוס' לעיל דף ע' ע"א בד"ה ה"נ כו': (ט) כן אמת שלשון התוס' מורה ג"כ דלמסקנא לא מוקמי בתלינהו רק הך דקישוט אבל הך דפירות לא מיירי בתלינהו שכן כתבו אבל למאי דס"ד כו' בתלינהו בתשמיש כו' אבל היא גופא קשיא למה לכו להוספות לדחוק דמכל הפירות לאו דוקא כיון דקאי למסקנא אמאי לא נימא דגם בפירות מיירי בתלינהו דומיא דקישוט: (י) קצת נראה שצ"ל ואי אפשר וכולה חדא טעמא דאי משום דאין תכלית בהמתנה אכתי מה תרויח ואמאי נכופו לגרשה כלל כיון שלא הרויח בגירושין מידי. ולפי"ז ע"כ דגם כמ"ש רש"י כאן צ"ל טעמא דמיסנא סני וכדמשמע בהדיא מלשונו ולקמן ע"ב ברש"י בד"ה אבל היכא דנדרה היא כו' כתב הגאון בדעת רש"י כאן דלא ידע אכתי מיסנא סני: (כ) מלשון ובזה י"ל כו' משמע קצת דבזה לא מתורץ קושיתו כנגד ראשון שהתחיל ובאמת לכאורה גם

ט']: בתד"ה אמא וכו' מניה ר"א ר' יהודה בשני הברייתות כו' כצ"ל: בתד"ה ר' יוסי אומר כו' משמע הכא וכו'. דמתני' דהכא איירי בסתם לשמואל (ל) אפ"ה נקטה וסבר ר"י וכו': באד"ה הו"ל למינקט רחיצה וקישוט. דאיירי ביה ת"ק משא"כ שאר עינוי נפש שישנו הרבה [לא קשה] דהאו כי רוכלא וכו': בסה"ד דמשמע הא רחיצת עולם הוי עינוי. אף דלא משתמע מדיוקא רק רחיצת עולם הוי ניוול ובסמוך א"כ קרו לה מנוולת ואפ"ה לא הוי קישוט עינוי נפש רק התם טעמא לר' יוסי יהיב דלהכי לא מצי מיפר משום ניוול דיומא כו' משמע הא ניוול עולם כו': בתד"ה אין אלו כו' ומייתי ברייתא הסוף דבור ואח"כ מתחיל הדבור ה"ג וכו' ודו"ק: בתד"ה ה"ג כו' דנפקא מיניה וכו' בין לאחרים. אם מגרשה. ובפשטא דשמעתין [אף לגירסת רש"י] נמי צריכה לזה לאוקמה דמנשי שהם קישוט דמתני' דהכא כשם ועלה קאי ר' יוסי בעניות כו' א"כ במתני' דנדרים נמי דלמא שהם קישוט דת"ק הוא שם ולמה פליג עלה ר' יוסי אלא דסיף סיף ספיר קאמר ר' יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש ואף שיכול להפר. מיהו י"ל דרבי יוסי שמעי ליה לת"ק באיזה קישוט קמיירי. ואין להקשות לגירסת התוס' דליפני דתליגהו לקישוטין בקישוט שם המשיר דהוי דברים שבינו לבינה ולא קשה ותתקשט ותיאסר שבת אחת וכו' נלכד שיש לומר שאין דרך לתלות זה בזה יש ליישב וק"ל: ע"ב גמ' אלא הכא במאי עסקינן כו' וכדרב כהנא כו'. קשה ליפני בדתליגהו במזונותיה קונם שההנה מנוך אם אתקשט [וכרישא דמתני'] וברלא ספקה כלל ואפ"ה בנדרה היא חל הנדר ולא איצטריך לאתויי דרב כהנא וכדמסיק מסקנא דמיפשי סני וכו' דתליגהו במזונות נמי הוי עינוי נפש ויכול להפר כדאיתא בר"ן ע"ם ודו"ק: גמ' שיפא אהאן לכהנת כו'. וקמ"ל שיעור דר' יהודה בהרחקת זמנן לכהנת חודש אחד [לענין יעמיד פרנס] ויום אחד [לפירות] ורגל אחד. אבל ברישא בזמן שהוא עמה בעיר לא איצטריך לאשמועינן עוד שיעורא דחודש אחד [דכבר השמיענו לעיל לענין יעמיד פרנס]. או אפ"ל שלשה יוציא ויתן כתובה דבסיפא קאי נמי ארישא אחדשים: ברש"י בד"ה א"כ קרו לה מנוולת כו' לפיכך יכול להפר משום דברים שבינו לבינה. לפירוש רש"י צריך לחלק בדברים שבינו לבינה בין תשמיש לקישוט שם [דפריך לעיל הניחא כו']: ברש"י בד"ה אבל היכא דנדרה היא כו' ואפילו עד שתיאסר. דלפרש"י כבר ידע לעיל סברה דבנדרה היא לא שייך למימר שמא תמלא פתח מ"מ לא מסתבר ליה שיהיה אותו טעם דא"כ לפחות המתין עד שתתקשט למה יוציא לאלתר לשמואל המתין לפחות עד שתתקשט (מ) דאף שאין שייך להמתין [לאחר הקישוט משתיאסר] מטעם שמא ימלא היינו היכא דאיכא צער קצת לא אמרינן להמתין לבלי תכלית אבל בלא צער כמו לר' יוסי לפי האמת [בנתן קצבה] וכן מתני' בסמוך המדיר את אשתו שלא תלך ועיין בסמוך למה לא תמתין הלא אינו מזיק לה אלא אותו טעם ליתא וא"כ תתקשט ותיאסר [והמתין אי לב"ש שתי שבתות] כו' ומשני דמיפשי וכו' ואפילו עד שתיאסר ע"י קישוט אין טופין אותה שתמתין. ומתני' דהמדיר שלא תלך וכו' עיין בהר"ן לרב איירי בנדרה הוא ותליגהו בתשמיש ולא קשה תמתין ותיאסר דבשהם אין חיוב להמתין ולשמואל ע"כ בנדרה היא דאל"כ תלך ותאסר שבת אחת ואין להקשות א"כ למה חודש אחד יקיים יוציא לאלתר מטעם דמיפשי סני י"ל כמו לעיל לרבי יוסי ור' יהודה חודש אחד יום אחד כו' ע"כ מטעם כיון שמפרש זמן קצר אינה חושבת מיפשי סני רק אינו חושש להפר משום שקל לקיים נדר זה שאין כאן צער מאומה וכשיעבור הזמן מקיים אותה אבל בלא פירש זמן סברא מיפשי כו' ואפילו עד שתיאסר ע"י קישוט אינה חייבת להמתין. ובקישוט אף אם פירש זמן קצר קשה לה להמתין אפילו יום אחד [לת"ק] ודו"ק: בתד"ה כגון וכו' דהכתי הוי קשה ליה ותתקשט ותיאסר לר' יהודה יום אחד. דהם כיונת המשנה בתליגהו בפירות היה לו למיתני גם בהך גבא ר' יהודה אומר יום אחד: בתד"ה ולא תתקשט וכו' ולרב נמי תיקשי. הסיף דבור ומתחיל הדבור ותתקשט וכו'. וכוונתם פשוטה דבשלמא אם הקושיא היכי מצי מיפר היינו לשמואל דמוקי בנדרה היא דבהא תליא כל הקושיות וסבר ר' יוסי בעניות וכו' דבשלמא לרב דאיירי בנדר איהו ולהכי יוציא ויתן כתובה מה לי אם יכול להפר או לא אבל לשמואל דאיירי בנדרה היא ויתן כתובה דהו"ל להפר פריך וסבר ר"י וכן קושיא ולא תתקשט וכו' וק"ל אבל קושית ותתקשט ותיאסר איירי ודאי לענין אמאי יוציא ויתן כתובה ואפ"ה הניחא לרב ליכא להקשות כלל ותתקשט ותיאסר כו' דמיד שמתקשטת נאסר התשמיש בשהם ואין לה להמתין כלל שבת אחד או לשמואל נמי למאי דס"ד עד עכשיו דלא תליא בתשמיש רק נדרה שלא תתקשט ויתן כתובה דהו"ל להפר שיש עינוי בקישוט והוי נדרי עינוי נפש ניחא דאין לה להמתין וכו' אבל עתה שקישוט לא הוי עינוי נפש וצריך לומר בדתליגהו בתשמיש א"כ אף שאין יכולה להמתין מלהתקשט מ"מ תיאסר בתשמיש ותמתין שבת אחת וכו': בתד"ה אבל כו' ואפי' את"ל כו'. לפי האפילו את"ל מדויק לישנא דגמרא דסברא מירתת רתת וכו' אבל לפירוש הפשוט אינו מדויק שפיר סברא [דהא אם היא סברא מיפשי סני מ"מ אגן אמרינן להמתין דאמרינן השתא מירתת רתת ולמחר ימלא פתח נמצא"כ בקיום לה אין נשאלין ודו"ק]: בתד"ה כאן ברדופה כו' הואיל ואיחרה כו'. אפ"ל אם נדחוק דקשה להו נמי שהו"ל לחלק ברישא נמי בין רדופה כו' בזה יתישב קצת נמי דלא עפרשי לאחר שהלכה פעם אחת ברגל א"כ מקרי שאינה רדופה [דא"כ קשה לחלק נמי ברישא א"ו דכיון שאיחרה רגל אינה רדופה מצא"כ בעיר בחודש] ועיין בתוס' ר"פ האשה ובפסחים ודו"ק:

דף עב ע"א

במשנה איזו דת משה וכו'. דת משה איכא טובא. אבל אינה מפסדת כתובתה אלא בדבר שהיא מכשילתו ונדרים משום בניו אבל עוברת בשאר עבירות או היא עצמה אוכלת חלב או דם לא הפסידה כתובתה ודת יהודית משום חציפי ופריצות זנות היא דמפסדת עיין בהשר"י ובפוסקים ודו"ק: גמ' אלא יחזור ויקניטנה כו'. שאינה רגילה לנדור [בפניו] אלא בחמתה כאשר מקניטה לכן יחזור ויקניטנה עוד פעם עד שתידור בפניו מה שרגלתה לנדור ואי לא יקניטנה נודרת אחר כך שלא בפניו ודו"ק: בתד"ה המדיר כו'. עיין בזה בר"ן המלא תירוץ אחר נכון [מובא בסמוך] ולפי' התוס' נ"ל דהוי שלא תשאל כו' דברים שבינו לבינה נמ"ש דע"כ לא איירי הכא בנדרה היא וקיים לה כו' ומה נורך לקיום שלו הלא אינו יכול להפר ועוד דאי לא הוי דברים שבינו לבינה בלא סיפא היקשי אמאי יוציא ויתן כתובה ברישא מאי אית ליה למיעבד כיון שאינו יכול להפר אלא בדהליכהו א"כ לשמואל למה יוציא לאלתר. מיהו זה אינו מטעם מיפשי הוא דסני וק"ל וא"כ נ"ל דסיפא תלא שלא בכתובה ס"ל היא נתנה אצבע ודלא כמתני' דלעיל רק כתנא דברייתא באשה שנדרה בנזיר דלעיל. וכל הפוסקים הביאו זאת לפסק הלכה. ולפירוש הר"ן דלא הוי דברים שבינו לבינה א"ש כהלכתא לכך תלא שלא בכתובה שלא היה יכול להפר וברישא ג"כ בשנדרה היא ותלאה בתשמיש והיה יכול להפר לכן קורא המדיר

את אשתו כיון שבידו להפר ולא הפר ומטעם מיפשי וכו' יוציא לאלתר כיון דנדרים היא ושתק הוא וק"ל: בתד"ה יחזור וכו' או לא לא שיוכל וכו' כצ"ל: ע"ב גמ' טווה בשוק אמר בה. אבל לא מדברת דמדברת פירושו משחקת עם בחורים רבנן אמרי מדברת כו' אמר בה אבל לא טווה בשוק דפי' טווה בשוק דמראה זרועותיה וק"ל: גמ' וסימנך אפרים וכו' וברי"ף ואשר"י וסימנך ומולדתך אשר הולדת אחריהם וכו' וצ"ל כפירוש המפרשים דאיך יכתוב בתורה מה שלא נהיית שהרי לא היה לו עוד בנים ליוסף לזה פי' על תולדות של אפרים ומנשה ע"ע וקרי ליה מולדתך כאילו הן ילדיו שלו וק"ל וברי"ף לא תימא דאמרס ליבלא ארי לסבא ולברים אלא כו' ע"ש: ברש"י בד"ה וטיה וכו' וכסה על ירכה וכו'. אפ"ל וטוה בשוק במתני' מלשון השוק והירך על שוקה טוה וכד כנגד פניה של מטה: בתד"ה אלא בתנאי פירוש אפילו בלא קנסה כו'. שלא תימא א"כ לא הניח כו' ר"ל שסיפא דבקנסה לית ביה משום פרוע ראש דאילו הוי ביה לא הניח כו' דאין לזה טעם וק"ל: בתד"ה יולידיו וכו' לי"מ וכו'. דלא כפירש"י דרב יהודה אמר שמואל מפרש בפניו דמתני' רק דין בפני עצמו הוא לזה י"מ וכו' כי היכי דנהוי דוקא בפניו דמתני'. ונראה עוד דמלשון יולידיו לשון רבים ב' יולידיו [היינו זקניו] ודו"ק: בתד"ה על מנת כו' תימא לר"י כו'. עיקר קושיתם אסיפא ע"מ שאין בה מומין כו': באד"ה וי"ל דלרב דאמר כו' משום סיפא כו' בעי גט. מיהו לפי"ז הו"ל למינקט בסיפא כנסה על תנאי אפ"ה בעי גט לרב וכמ"ש התוס' בסמוך בד"ה אלא טעמא דרב כו'. ובשלמא בפלוגתא דרב ושמואל גופיה י"ל דנקיט כנסה סתם לרבותא דשמואל [אבל אמתני' קשה] ואם נקיט כנסה סתם לרבותא תנא שלא בכתובה הו"ל רבותא טפי אף בקידשה סתם וכנסה סתם תנא שלא בכתובה ודוחק לומר דארבותא דתרוייהו נחית מתני'. וצ"ל [מלתא באפי נפשיה] דהתוס' בתירוץ זה סמכו עצמן אראייתם דבסמוך דבקידשה סתם לית לה כתובה מדתניא ואם אמר או איפכא כו' אף שכתבו בסמוך רק קידשה סתם ולא הזכירו כנסה סתם מ"מ מאותו ראיה גופיה ש"מ אפילו כנסה סתם ולהכי לא תירצו דלרב משום סיפא דקאי ארישא ותני תנא שלא בכתובה אבל בקידשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה וק"ל: באד"ה ולשמואל נמי כו'. דסיפא הוא בבא בפ"ע ופירושו קידשה סתם וכנסה סתם ורישא איירי בקידשה על תנאי וכנסה סתם כדכסמוך להכי דוקא בקידשה על תנאי וכנסה סתם אבל קידשה סתם וכנסה סתם מקודשת דהיינו סיפא דתלא שלא בכתובה הא ניטא בעי: באד"ה ואם אמר או איפכי וכו'. עיין בר"ן ובהשר"י בסמוך [דמחלקי בין נדרים שלפני נישואין ובין נדרים שנדרה בתר נישואין ע"ש]: באד"ה והא דנקיט במתני' וכנסה וכו'. לשמואל דאיירי סיפא בקידשה סתם וכנסה סתם אף בקידשה סתם בלא כנסה צריכה גט כו': באד"ה וא"ת לפי מאי דפרישית כו'. ובלא"ה אף דבקידשה על תנאי וכנסה סתם וכ"ש קידשה וכנסה סתם אמרי' בסיפא דבעי גט מ"מ דלמא הכא דיבמות איירי ביבמה מן האירוסין: באד"ה וצריך לחלק בין מום דאיילונית כו'. בהשר"י מבואר תלתא בטעמא [דאין דעתו של אדם ליסא אשה אלא לבנים]: באד"ה והא דמשמע בהשולא וכו'. אין להקשות אם הא דהשולא איירי באירוסין ואפ"ה צריכה גט תקשי בלי"ז היכף בתחלת דבריהם שהביא דקידשה סתם נמי אין צריכה גט וכן לוי"ל ראשון. ואם יש לפרשו במן הנישואין לבד א"כ גם מיבמות לא קשה (נ) י"ל דבלא"ה אף דבקידשה סתם גבי מומין א"ל גט [מצינו למימר] דאיילונית עדיפא טפי ממומין דלא מאיסה עליו טלי האי כמו במומין לכן במומין א"ל גט ובאיילונית בעי גט אבל עתה שהוכיחו דבמומין צריכה גט בקידשה סתם ובאיילונית א"ל גט מהאי דיבמות להו הקשו מהשולא [ולא ניחא להו להתוס' לאוקמי האי דהשולא במן הנישואין לבד] אבל מהשולא אהאי דיבמות הו"מ להקשות וק"ל: באד"ה והא מקולקלת היא וכו'. דבשלמא אם צריכה גט א"כ הגט הוא גט מצד הדין ונתבטלו הקידושין וכיון דלא התנה ע"מ שהשם רע הוא שם רע אני מגרשך ובאם לאו לא יהיה גט כמ"ש התוס' לקמן [וה"ה באיילונית איירי בלא תנאי] רק הבעל יוציא לעז ויאמר אילו הייתי יודע כו' לכן אמרו לא יחזיר וא"כ לא יוציא לעז דלא מהני ליה מידי אבל אם אינה צריכה גט סוף סוף היא אשת איש מכח קידושין הראשונים [אם יהיה לה בנים אח"כ] ומקולקלת מצד עצמה אף אם הוא שותק ואינו מוציא לעז: באד"ה והאיילונית אין להם לא כתובה וכו'. והאיילונית משמע ודאי איילונית שהרי קראה בשם האיילונית משא"כ המוציא אשתו משום איילונית י"ל משום חשש איילונית ודו"ק:

דף עג ע"א

גמ' לא תימא טעמא דרב וכו'. ולי אפשר לפרש לא תימא טעמא דרב כו' כיון שכנסה סתם שהכניסה היה בסתם ולא זכר תנאי להכי מהל של תנאי אבל קידשה על תנאי וכנסה על תנאי לא דהכי משמע איתמר קידשה פי תנאי וכנסה סתם רב אמר כו' אלא טעמא דרב לפי כו' ואפילו קידשה וכנסה על תנאי וכמ"ש התוס' בהדיא בד"ה אלא טעמא דרב וק"ל. ומיהו בכלל דברי התוס' דברי ודו"ק: גמ' תנן כנסה סתם כו'. ואלימא ליה לאקשויי מסיפא בתחלה למאי דמשמע ליה דסיפא ארישא קאי היינו דין דשמואל עצמו מפורש דבעי גט משא"כ ברישא שאינו הלא מדלא קתני רבותא אפילו כנסה ודו"ק: בתד"ה לא תימא וכו' דהא תנן בהדיא במתני' כו' תלא שלא בכתובה. ואם שלא תפרש מתני' שקידשה וכנסה סתם דכ"ש בקידשה על תנאי וכנסה סתם דאין לה כתובה דאין סברא כלל לומר בהיפך כיון דנחית לתנאי בשעת קידושין ולא זכרו כשכנסה אמולי אחיל טפי מאילו קידשה וכנסה סתם וכמ"ש הר"ן בדוחק סברא זו: באד"ה ופליגא אדעולא וכו' השתא לפירוש ר"י פליג עלה בהרתי הפכים לאביי פליגי בבעל ובלא בעל ד"ה אין צריכה גט ולעולא פליגי בלא בעל ובבעל ד"ה צריכה גט אבל לפירש"י אפשר לומר בדוחק דפליגי לפי האמת אף בלא בעל משום דסתם כניסה לביאה קאי [ואין אדם עושה כו'] דעתו בשעת תנאי שאם יכנסנה יהיו קידושין חלין בכל ענין (ס): באד"ה שאין תנאי בחופה. בזה י"ל וכן לתירוץ ר"י [דסוגיא דהתם כעולא] אף אם לא נגיה שם רב מ"מ ניחא די"ל ודאי לב"ש נ"ל סברא זו דאין תנאי בחופה אבל ב"ה מצי סברי שפיר דיש תנאי בחופה ותלמודא דקאמר וב"ה מידע ידעי משום דס"ם צריכא לסברא זו דמידע ידעי דאל"כ בשוה לא תמאן דהא לד"ה אין תנאי בנשואין כשבעל לעולא אמר ר"א או לאביי אליבא דרב א"כ משיב הגמ' בקלרה מידע ידעי לב"ש. מיהו י"ל כיון דב"ש ס"ל ודאי אין תנאי אף בלא בעל וב"ה מצי סברי נמי אין תנאי ומשום מידע ידעי הוא דס"ל דתמאן וא"כ מנ"ל לומר דיש תנאי וכעין זה הקשו התוס' לקמן דף ע"ד בד"ה דברי הכל צריכה הימנו גט כו'. והיותר נ"ל דתלמודא פריך עוד התם משר אמר לשלוחי הבעל מאי איכא למימר ומשני לא פליג רבנן בין נשואין לנשואין וכיון דס"ל לשמואל [אליבא דעולא או לאביי אליבא דרב] לפי האמת דיש תנאי בנכנסה לחופה למה להו לעשות פלוגתא חדשה בין ב"ש לב"ה בהא דס"ל לב"ש אין תנאי מי מכריחו לכך לימא לא פליג רבנן כדמשני אמשר-

באר

(ל) מ"ש דמתני' מיירי בסתם לשמואל איני מדוקדק דהא בהדיא קאמר ר"י בעניות שלא נתן קצבה ומינה פריך אלמא בעל מצי מיפר כו': (מ) אף דלרב לא מקשה תמתין עד שתתקשט כו' משום דלית לה סברא דשמא ימלא פתח ואין תכלית בהמתנה א"כ גם לשמואל בנדרה היא דלא שייך שמא ימלא פתח אין תכלית בהמתנה נ"ל דאף דאמרי' כיון דרצונה להתגרש לא תרצה למצוא פתח היינו לענין דאין מחייבין אותה להמתין במקום דלית לה צער אבל כלל שסיעתא דלא נכוף אותו לגרש מיד והמתין עד שתתקשט ושמא בתוך כך תתחרט ותמצא פתח: (נ) קצת היה אפשר לומר בזה דאף אי איירי במן הנשואין ודיבמה במן האירוסין מ"מ הקשו תוס' שפיר דכי היכי דחיישינן התם לקלקולא אף דליכא רק חשש לעז כיון דנותן לה גט מ"מ חיישינן לשמא התרפא למאי דס"ד דהתוס' השתא דבודאי איילונית מיירי מכ"ש בארוסה בלא גט כלל דניחוש לקלקולא שמא התרפא ולזה בתחלת דבריהם בשאר סימנין ליכא למיחש מטר דהשולא דאפשר יתן האירוסין א"נ גם והתם ליכא למיחש למא תתרפא דהא הכא הוא הגל רופא

ירישא אותה אינה מקודשת כדלקמן דף ע"ד ע"ב אלא דהיינו דוקא בשאר מומין למה שכתבו התוס' שם כד"ה הכם הטעם שאף עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיה בה מומין ובאיילונית שנתרפאה לא שייך זה ודינה כמו בהלך הוא אצל רופא דמקודשת למפרע ושייך קלקולא. אך בזה עדיין לא מתיישב מה שהקשה הגאון בסוף דבריו דהו"מ להקשות בלי"ז מהשולא אהאי דיבמות: (ס) ולאף שרש"י פי' בהדיא וכאן לגבי קידושין מ"מ לפירושו של רש"י בלא תימא כו' יש מקום לומר דלא פליגי בתרתי ונפרש דהוו קידושין למפרע אף בלא בעל. וצריך לדחוק לפירש"י דאף דבלא תימא אמולי אחיל וכתובה בעי ומיתב איירי בבעל דוקא וכמו שפי' התוס' לדעת רש"י היינו אי טעמא דאמולי אחיל לא משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות או אמרינן דוקא בבעל דמשום חיבת ביאה אמולי אחיל לתנאי מבא"כ בלא בעל אף דסתם כניסה לביאה קאי אבל אי טעמא משום דאין אדם שבה בעילתו בעילת זנות י"ל דמשמע כניסה ידע דלבעילה קאי ומקדשת בכל ענין חה דוחק גדול. אך קשה דהילך אפשר לומר דאף בלא בעל ס"ל לרב דהוו קידושין למפרע ש"מ

פא

וכו' אבל אי ס"ל לפי הדין אין תנאי ניחא שפיר: בא"ד ונראה דלריך לתגיה. אף לפי תירוץ ר"י אמר רב כריב"ן. ואז מיושב הכל דאותה הסוגיא אזלא לעולא אמר ר"א וס"ל אף לב"ה אין תנאי אף בנכנסה לחופה ולא נבעלה דפלוגתייהו הכא בלא בעל וס"ל לרב אין תנאי והתם יוא רב להכי קאמר מידע ידעי. ולאביי אליבא דרב א"כ דטעמא דב"ה לרב משום דיש תנאי בלא בעל ובבעל משום מידע ידעי [ואף ב"ש מלי סבר יש תנאי בלא בעל רק משום לא פלוג] ולרבה טעמא דב"ה משום דיש תנאי וא"ל למידע ידעי כלל [ולמיהו י"ל שכתב לעיל ג"ל דס"ל לרבה דלא מסתבר כלל למימר דס"ל לב"ה מידע ידעי דאל"כ תנ"ל לרבה ליעבות פלוגתא בהא בין ב"ש וב"ה] ושמואל מלי סבר טעמא אחרינא שהוזכר בגמ' שם לב"ש. או הך טעמא גופא ולב"ה מידע ידעי [לעולא] או יש תנאי [לאביי]: בא"ד או שידע וימנע מליסא כו'. ואף דגם בקידושין כתבו אח"כ דאין רגילות שיתבטל דלא שייך האי טעמא מ"מ לר' יוסי שם מפרש ר' יצחק נפקא דבנשואין לא אתי למימר תנאי היה בנשואין ובקידושין אתי למימר תנאי היה בקידושין לכן הולרכו לכתוב סברות אם פי' אין תנאי שם אין רגילות וכו' מה בין אירוסין לנשואין רק אח"כ פריך משמואל דס"ל אינה כאשת איש דאף בקידושין לא מסקו אינשי תנאי אדעתייהו: לפירוש ר"ח א"ל א"כ בקידשה על תנאי וכנסה שהם אמאי אינה לריכה גט לשמואל הא לא יתלו בתנאי ויוליאו לעז לומר אשת איש יולאה בלא גט דדוחק לומר כיון דמלתא דלא שכיח שיתבטל מחמת תנאי לא גזרו בזה רבנן. אבל פשוט דדוקא היכא דליכא תנאי לא יתלו העולם בתנאי אבל הכא בים באמת הנאי יתלוהו בתנאי. ואין להקשות א"כ לב"ם אריסה נמי לא תמאן שהרי לא יתלוהו בתנאי אף בקידושין כמ"ש התוס' שמואל אמר אינה כאשת איש בקידושין איירי ויאמרו אשת איש יולאה בלא גט. י"ל דרבינו חיים גרים ג"כ רב כריב"ן וגב ס"ל שם הרי היא כאשת איש דבקידושין יתלו בתנאי ואף אם גרים שמואל י"ל דים לחלק דגבי מיאון יתלו קידושין בתנאי להתירה שלא יהיה אשת איש יולאה בלא גט משא"כ ביבמה שנתקדשה לא תליא בתנאי לאיסור לשמואל שלא יאמרו תנאי היה לו לראשון ולא נתקיים והיא לשני ועכשיו יולאה ונושאה ראשון ונמלא נושא את אשת אחיו דלאיסור לא יתלו בתנאי וק"ל: בא"ד וא"ת והיכי ס"ד וכו'. ולעולא אמר ר"א לפי האמת ודאי מטעם שי"ל שדעתו בשעת קידושין שאם יכנסנה וכו' אבל אביי שמסיים בטעם אחולי אחלי וכו' מה בכך שמוחל וכו' ודו"ק: בתד"ה אלא טעמא כו' דאם נפרש כו'. וכפירוש' הלא תימא שכתבו בסמוך שר"ל לא תימא כיון שכנסה בלא בעל דעתו היה בשעת קידושין שאם יכנסנה לבסוף יהא מחול התנאי אלא לפי שאין כו' ודעתו היה אם יבעלנה לבסוף יהיה מחול התנאי לזה כתבו דא"כ מאי פריך וכו' אלא אף שבלא תימא ל"ל כן מ"מ למאי דמסיק טעמא דרב משום דאין אדם עושה כו' פירושו ועתה בועל לשם קידושין (ע): בא"ד והכא מקודשת מחמת קידושין הראשונים. ואילטריך הכא משום דשמואל והתם משום דרב: בתד"ה ושמואל אמר כו' דהקשי לשמואל מדרבנן דר"א כל"ל והוא לקמן ע"ב בסמוך בשמעתין: בתד"ה בההוא כו' והיה בדעתו שיחולו קידושי כסף כו' שהרי יש שם קידושי דרבנן כו'. ב' סברות הוא בתנאי שיהיה קידושין האחד דאל"כ הוי בעילת זנות ממש דאף מדרבנן אינה מקודשת ועוד שיש לומר סברא שחלין קידושי כסף הראשונים אבל עתה לא בעל לשם קידושין וכסברת אם נפרש לעיל בד"ה אלא כן הוא הלריכא שם באמת ועיין בתוס' שם ביבמות מפורש יותר בלשונם [דהוי ב' סברות] שכתבו ועוד וכו' וק"ל: בא"ד ואין לתמוה וכו'. ולמחוק אותה לריכותא שם לפי שאינו סברא וכגירסת רש"י שם לזה כתבו דהא אליבא דעולא אמר ר"א כו' והתוס' דהכא מדוקים בזה טפי מלשון תוס' ביבמות דמשמע שם כאילו הלריכותא שם אליבא דעולא וזה ודאי אינו דלעולא לא לריך לריכותא דהכא איירי בלא בעל ובקטנה פליגי בבעל ואין כוונת התוס' רק שאליבא דאביי עושה הגמ' לריכותא כאן בסברא זו והתם בסברא אחרת ואותה סברא דלשם הוא אמת לעולא אמר ר"א וכן דרך התלמוד לעשות לריכותא לב' אמוראים כמ"ש התוס' לעיל דף ע"א בד"ה אי נמי בכל אחד לרב ושמואל וכ"כ מהר"ש ז"ל (פ) ודו"ק: ע"ב גמ' אמר רבה כו'. עיקר שמעתתא עיין ברי"ף וברי"ן ובהמאור ז"ל הרולה לעמוד על עיקרו ושרשו: גמ' אלא אמר רבה מחלוקת וכו'. אין להקשות אכתי הא כי משני לתיובתא לא קידשה וכנסה סתם והדר מותבי' מרישא ליתני וכנסה סתם ואילו סבירא להו כרבה דבטעות אשה אחת גרידא ד"ה אין לריכה גט תיקשי ולטעמיך לדידהו נמי ליתני ברישא דאיירי ע"כ באשה אחת קידשה על תנאי וכנסה סתם י"ל דלסברתם דסיפא ארישא קאי לא קתני ברישא כנסה סתם משום סיפא [דאפילו לא כנסה בראשונה] אפ"ה ניטא בעי וכ"ש אם כנסה בראשונה סתם וחזרה וכנסה בשניה סתם דהוי ב' כניסות סתמא אחר קידושי הראשונה דלריכה גט אבל לשמואל דלא קאי סיפא ארישא וסיפא בבא באנפי נפשיה בלא קידשה על תנאי מקשה שפיר וק"ל: גמ' במאי קמיפלגי. יש לראות לקשרו היטב [כמו שפירש"י לדידך דאמרת כו']: גמ' הריני בועליך וכו'. לכאורה יש לחלק דבתנאי דלעיל א"ל גט דסמיך אתנאי וסבור שודאי הואיל ומינסבא לי אין כאן נדר משא"כ כאן מה יודעת היא אם ירלה אבא ואין זה קושיא כ"כ לתירוץ בהא קמיפלגי אינו תלוי כל כך בבועליך דה"ה הרי את מקודשת על מנת שירלה וכו' וצ"ל לרבותא דאינה מקודשת אף דאיכא תרתי וכו': ברש"י בד"ה גט נמי לא תיבעי כו' גבי קטנה. דהתם נמי שתמא משא"כ בקידשה על תנאי. ולא מחלק דשאני קטנה דאיכא קידושין דרבנן מיהו: ברש"י אע"פ שלא שבלוגות אכולהו קאי. דאל"כ פשיטא שאינה מקודשת: בתד"ה אדם יודע כו' הך לריכותא כו'. נראה דהתוספות מפרשי לריכותא דלעיל כפשוטו דלא כפירש"י דא"כ הו"ל להתלמודא לומר בהדיא אדם יודע שאין קידושין תופסין בקטנה אלא הכי פירושו דליכא תנאי [וליכא גילוי דעת] ולמה לא נאמר דבועל על ספק לשם קידושין אבל בהך דאיכא תנאי ואין דעתו כלל לקדש בענין אחר אלא ע"מ שתקיים תנאה שהרי גילה דעתו בפירוש שאינו רולה בה בענין אחר. אבל אינו נראה שכוונת התוס' דהו"ל לעשות לריכותא כולה ברב או כולה בשמואל ובשתי סברות הללו דאיכא למ"ד אדם יודע וכו' וא"כ עדיף טפי מקודשת מגבי תנאי ואיכא למ"ד אין אדם יודע וכו' וא"כ מקודשת טפי גבי תנאי דהא יודע ומסיק אדעתיה שאם לא יתקיים תנאו הוי בעילת זנות משא"כ גבי קטנה אינו מסיק אדעתא כלל מהי תיתי דלא יהיו קידושין וכן י"ל לשמואל אבל נראה דאף אם אין אדם יודע מ"מ לא גרע מתנאי כדמשמע בהדיא שמעתין בסמוך: דף עד ע"א גמ' איתמר נמי כו'. ופירש"י כרבה. ודלמא כשמואל ס"ל ופליגי אף בטעות אשה אחת גרידא וביש ספרים גרסינן דברי הכל אין לריכה הימנו גט: ברש"י בד"ה הא ביאה וכו' וקא הוי תנאי כו' כדאמרינן לעיל הריני בועלך וכו'. אבל המקדש על תנאי ובעל איירי בשאר קידושי כסף או שטר ודו"ק. בתד"ה אלמא

כו' וכי ס"ד שלא יועיל כו'. ומתני' המקדש על תנאי לא הוי מעשה אח"כ רק אומר הרי את מקודשת על מנת זה רק בשאר מכר או קנין נמי [מתני] תנאי בכי האי גוונא ה"ז מכור לך על תנאי כך רק אח"כ כשמסר לו את הדבר הנקנה [שהם] אותו מעשה מבטל תנאה. ומתנאי דבני גד ובני ראובן גופיה לא מלי להקשות דבנו לכם גדרות לאן וגו' לא הוי מעשה רק אח"כ בשובם אחור לעבר הירדן וניתן להם הארץ: בתד"ה ד"ה וכו' ופליג אדאביי כו'. וה"ה נמי ארבה ואר' יוחנן: בא"ד אע"ג דגבי קטנה כו' קאמר שמואל דלריכה גט כו' כל"ל. הו"מ"ל דלעולא לא מקשה כלל והא איפלגו בה חדא זימנא [דלעולא בלא"ה לא שייכא פלוגתא חדא בהידך א"כ י"ל באמת כקושית התוס' לעיל בד"ה והא איפלגו] דהא דקאמר שמואל לריכה גט מפני שהוא מספק ומראשון לריכה ג"כ גט מדאורייתא [מספק] וכמ"ש התוס' לעיל דהא לא קאמר ולא מראשון ועכ"פ בקטנה לריכה גט מראשון מדרבנן אף לשמואל כמ"ש התוס' לעיל רק אם אין לריך גט בקטנה מראשון מן התורה א"ל בקידש על תנאי גט לגמרי דדוקא התם משום דמדרבנן אינה ממאנת אלא עד שתביא כו' [וא"כ שפיר י"ל דלריכה גט מראשון אפילו מן התורה מספק] וק"ל: בא"ד דמסברת עלמו כו'. וכיון שמסברתו שכלו נוטה לכך לא שייך לומר לרב ושמואל טפי מאחריכא דהא לא שמע מהם רק מחשב בדעתו שאין סברא לשיה אדם לומר שלריכה גט להכי פריך שפיר אבל הכא ר"א אומר כן מקבלה וכו' דבבעל מודה שמואל בתנאי ותו לא ס"ל לר"א לחלק בין תנאי לפחות משוה פרוטה: בא"ד וא"ת לרב היקשי למ"ד לא קנו. הוא בודאי נגדו ורב לא יכול לומר אנא סבירא לי כאידך תנא. ולשמואל לא הקשו מ"ד לא קנו ודאי דלא כוותיה דלעולא ד"ה לריכה גט ומ"ד קנו שמא דוקא בפחות משוה פרוטה דאדם יודע שאין קידושין תופסין בפחות משוה פרוטה [וכדקתני בברייתא קידשה בטעות כו' פרושי קא מפרש וכדלעיל] דשמואל לא ס"ל סברא זו לחלק אבל בעלו הוא סברא טובה ורחבה דבבעלו מודו כ"ע לעולא ואילו בלא בעלו פליגי ודו"ק: בא"ד והא לא אמרינן דבעל לשם קידושין וכו'. ובקטנה שלא מיאנה דס"ל לרב דלריכה גט [מראשון מדאורייתא] משום דבעל לשם קידושין משום דודאי ס"ל לרב כמ"ד בעלו קנו ובהא לא מלי למימר שמא לא סבר כרב וכיון דמ"ד אחד ודאי כוותיה ליכא לאקשויי מאידך מ"ד רק בקידשה על תנאי דאף מ"ד בעלו קנו לא סבר ודאי כוותיה דדלמא דדוקא בעלו לזה הולרכו לומר דאף מ"ד לא קנו אין ודאי דלא כוותיה. ומיהו גבי קטנה בבעל שמא מ"ד [בפחות משוה פרוטה] קנו לא ס"ל כוותיה כיון דהוי קידושי דרבנן ליכא בעילת זנות משא"כ בקטן שקידש ופחות משוה פרוטה ל"ל ג"כ דרב לא ס"ל זו לסברא דסברות כאלו אין להקשות עליהם רק בבעלו [הקשו תוס' שפיר] דמנ"ל למ"ד קנו אף בלא בעל בתנאי ומ"ד לא קנו אף בבעלו לא קנה ודו"ק: בא"ד היכי מותבינן לעיל ממתני' לשמואל כו'. אף שכתבו דר"א מקבלה אמר כן וד"ס ארב ושמואל קאי מ"מ אם קיבל כן מרב ושמואל ששמע מהם כן מאי אותבוה לעיל דמסתמא גם הם ידעו כוונת רב ושמואל ולא נשנה בטעות אותה הסוגיא. ומ"ש רש"י לעיל בד"ה וקא מותבינן כו' נראה שר"ל כוונתו וקא מותבינן אלמא איכא וכו' מדאקשי כן לשמואל ש"מ דאינהו לדידהו לא ס"ל הדין כן וסוברין המשנה כפשוטו והיאך אתה אומר דברי הכל ליכא מאן דפליג הא אינהו פליגי אשמואל ואין ההכרח מדאותבוה לשמואל ולא לרב ולזה סיים ואמר ואע"ג וכו' (צ) משא"כ עולא אמר ר"א דברי הכל שלו כיון דמקבלה אומר כן לא קאי אלא ארב ושמואל ואין קושיא מתנאי או אמוראי או בני מדרשא דפליגי בדין ארב ושמואל אבל מבני מדרשא שלא פירשו כן כוונת רב ושמואל ודאי שיש להקשות ודו"ק: ע"ב ברש"י בד"ה שלא ידעו וכו' והכי אמרינן התם דרבי יהודה כו'. אפשר שלא תימא טעמא דרבי יהודה דבנדר שלריך כו' ליכא קלקול כר"א דאין אדם רולה ובאין לריך ליכא קלקול שהבעל יכול להפר וא"כ הו"ל הא ר' יהודה הא ר"מ לזה כתב והכי אמרינן כו' (ק) וק"ל: בתד"ה ממאנת וכו' הא משכחת לה בקידשה על תנאי ולא בעל וכו'. כיון שלא בעל ע"כ לומר שחמותו היא שנשא בתה שהיה לה מאיש אחר קודם שנשאה אחיו שמת דהא אחיו לא בעל ובסמוך שכתבו מתני' דיבמות לא איירי אלא בקדושי קטנות בהכרח שחמותו היא שנשא בת אחיו דאילו בתה מאיש אחר א"כ היתה גדולה כשלקחה אחיו שמת ואין שייך מיאון מחמת קטנות ואף אם יהיה שרבי ישמעאל איירי אף בקטנות היינו אם נשאה בקטנות יכולה למאן אף אם אח"כ בנה מורכב על כתפה וצ"ל שמתה הבת דאל"כ הא יש זרע לאחיו וחמותו לאחר מיתה הוא מחייבי כריתות לר' ישמעאל לפי"ז בסמוך לכאורה הומ"ל דשמואל ס"ל לגמרי כר' ישמעאל אף בקידושי קטנות רק מתני' דיבמות איירי בקדושי קטנות לבד ומתני' דלא כרבי ישמעאל ושמואל אמר לך בהא דחמותו לאחר מיתה ס"ל כר"ע דמותרת א"כ שפיר קתני מתני' ואי אתה יכול לומר כו' ועיין (ר): בא"ד דאפילו רב מודה אליבא דאביי. דמוקי לעיל פלוגתייהו בבעל דוקא: בא"ד דאפילו מיאון אין לריכה. דמיאון הוא בפני ג' ובפני ב"ד וכו': בא"ד אבל קשה וכו'. אף דשמואל סברא כר' ישמעאל [דהלכה הוא] שמכו עלמן אמ"ש בסוף הדבור ולעיל דחקינן לאוקמי שהם מתני כו' והיינו כמ"ש התוס' לעיל בד"ה תיובתא דשמואל וכו': בא"ד ומיהו י"ל כו' דתירוץ ריב"ן נשאר עומד [דלא איירי מתני' רק בקידושי קטנות] רק ר' ישמעאל גופיה איירי ודאי בכל גוונא ומתני' דלא כוותיה אבל שמואל ס"ל וכו' וק"ל: בא"ד ולהכי לא פריך ממתני' דיבמות ולא מסתם מתני' דנדה וכו'. יש לעיין בזה דהא שמואל גופיה ס"ל לעיל בקטנה שלא מיאנה והגדילה לריכה גט משני [משמע דמראשון נמי לריכה גט] וכמ"ש רש"י שם לעיל ואע"ג דמודה שמואל שאסורה לשני דמשנה שלימה דאין הבת ממאנת משהביאה שתי שערות גט מיהא בעי מיניה דהא דאמרו רבנן גדולה לא ממאנת מדרבנן הוא וכ"כ שם התוס' דמדרבנן לריכה גט מראשון עכ"פ והא דסבר שמואל בודקין למיאונין מדרבנן אבל מן התורה יכולה למאן ולכן לריכה גט מפני מדאורייתא ור' ישמעאל איירי מדאורייתא והיא לא נתפסה אבל יש אחרת וכו' אף דמייתי הכא לאפוקי מדר' ישמעאל משום דלא היה כח ביד חכמים להוליאה משמע לפי שהוא מן התורה ולכן לא קאמר לעיל לאפוקי מדר' ישמעאל אמימרא דעולא אמר ר"א. וכן מתני' דיבמות כיון דבדרבנן לא ממאנת לרתה חוללת ולא מתיבמת [במיאונה ושפיר קתני אי אתה יכול לומר בחמותו כו' אף לר' ישמעאל] וצ"ל דמשמע להו ממאנת והולכת לה דקאמר ר' ישמעאל אף מדרבנן עיין בתוס' נדה (ש): בסה"ד דא"כ תיקשי לשמואל שהם מתני' דהתם. היינו דשלהי פרק נושאין על האנוסה: בתד"ה חכם כו' בקפידת המומין וכו' אבל הוא כו' אתתא בכל דהו ניחא לה וכ"ה באשר"י: בא"ד ודוקא הלכה כו'. בקשורס יש ליישב קצת דע"כ מדלא מפליג במתני' ש"מ שיש חילוק בין קודם ידיעה לאח"כ ובשלמא לטעמא דקפידא שייך לחלק וכמו שסיימו וכו' אבל אי בלשון תליא אין סברא לחלק אבל אין לזה שורש כ"כ: בא"ד ולא מפליג

ב א ו ר

אמאי פריך הא פליגי בה חדא זימנא וכקושית התוס' לקמן: (ע) ואין להקשות הא גופא קשיא מאי פריך והא פליגי דלמא ס"ל לרב דמקודשת למפרע י"ל דלא מסתבר ליה כלל שיחול למפרע והוא גופיה טעמא דאביי דאמר לא תימא וכו' וכ"ה בפ"י: (פ) ומ"מ דאו התוס' לעיל בד"ה אלא טעמא דאם נפרש מדפריך והא איפלגו כו' ולא מסתבר להו לומר שסבר עשה שם בגמ' לריכותא זאת לשמואל והכא בעי תלמודא לעשות לריכותא לרב שכן דרך תלמודא לעשות לריכא לב' הסברות דמ"מ אי באמת הטעם משום דחל למפרע אין התחלה לקושיא והא איפלגי ביה חדא זימנא כיון דאין זה ענין כלל לפלוגתא דהתם א"ו דלא מסתבר ליה לאביי כלל דחל למפרע וכמ"ש לעיל דהיינו האי דקאמר לא תימא כו' רק דהגמ' עושה זאת שם לגריכותא דהיה מקום לטעות לשמואל לומר דמקודשת למפרע: (צ) דאי הוי הקושיא מדאקשי לשמואל ולא לרב ע"כ דסברי בני הישיבה פלוגתייהו דרב ושמואל בטעות הבא אתא א"כ מאי סיים ואע"ג כו' מ"מ קשיא לרבה דמסתמא גם הם ידעו כוונת רב ושמואל ולא נשנה בטעות אותה סוגיא בבית המדרש אלא ודאי דקושית הגמ' היתה ממאי דקאמר דברי הכל וליכא מאן דפליג לזה סיים שפיר ואע"ג כו'. ומשמע ליה לרש"י הכא בכוונת הגמרא מלישנא דתלמודא וקא מותבינן תיובתא דהול"ל מדלא קא מותבינן אלא לשמואל: (ק) דבריו תמוהין דהא רבא מרא דשינויא דהכא דשני הא ר"מ הא ר"א איהו גופיה משני בגיטין דף מ"ו ע"ב כדאביי דמשני שם מעיקרא דר"י אדר"י לא קשיא בהאי סבר כר"מ וסבר לה כר"א. ולזה מדייק רש"י בלשונו כאן שכתב והכי אמר התם דר"י לא חייש בנדר לקלקולא דהיינו בנדר דוקא משום הני טעמא שכתב הגאון דליכא בנדר משום קלקול משא"כ באיילונית חייש ע"ש: (ר) עיין בתוס' בהאשה רבה דף נ"ד ע"ב בד"ה מאיסורא כו' הובא במהרש"א יבמות בתוס' בד"ה ואי אתה יכול לומר כו' דס"ל דלא פליגי ר' ישמעאל ור"ע רק לענין שריפה אבל בכרת לכ"ע אפילו לאחר מיתה: (ש) דברי הגאון תמוהין בזה דודאי מוכח להדיא מהאי דנדה דף נ"ב שהביאו התוס' [illegible]

בין בני היתר וכו'. לשון הרא"ש מדויק קצת ביותר בזה והשתא לא מצי מתני' לאפלוגי בין הלכה קודם וכו' דנמצאו עליה נדרים משמע עתה נמצאו דהיינו שלא הלכה קודם ידיעה ובלא הלכה קודם ידיעה דהיינו ונמצאו פסיק לה דאינה מקודשת אבל אם נאמר דלאחר ידיעה נמי יכולה להתיר לא הו"ל למיתני בפסיקא אינה מקודשת וק"ל וקצת קשה במשנתין והתניא כו'. ליתני ברייתא דאינה מקודשת איירי לאחר ידיעת הבעל וכ"ת דדומיא דרופא וריפא דאיירי בכל ענין ואילו מיירי ברייתא שניה בהלכה לאחר ידיעה לא הו"ל כלל למיתני רופא דעדיפא מינה אף בקודם ידיעה אינה מקודשת ז"א דתקשי נמי להירוצא דרבא אשה חשובה הא רופא וריפא אף באינה חשובה כדאיתא בברייתא הראשונה. ואפ"ל דהלכה אלא כו' אמתני' דהכא קאי דאיירי באשה שנתקדשה ע"מ שאין וכו' והלכה הוא לשון עבר קודם שנמצאת ואילו איירי ברייתא לאחר שנמצאו לא הול"ל הלכה רק הולכת לשון הוה ועיין ודו"ק:

בתד"ה משום ש"ר וכו' כיון שלא התנה ולא כפל וכו'. אין ר"ל ולא כפל למילתיה רק ר"ל ולא כפל לתנאי ופי' לר"מ דבעי' תנאי כפול אף אי מיירי שהתנה פעם אחד מ"מ לא הוי גט בטל אבל ודאי איירי הכא בדכפל למלתיה לכן שייך לעז והמוציא משום איילונית איירי בדלא כפל למלתיה וז"ש בסוף הדבור כיון דלא התנה ולא כפל ר"ל ולא כפל למלתיה וע"ש בתוס' בהשולח מבואר דבריהם בזה גם כאן בח"ש ופירוש כפל למלתיה שלא התנה לומר ע"מ שיהיה הוצאת שם רע אמת אני מגרשך רק שאמר בשעת נתינת הגט משום שם רע אני מוציאך ואילו הייתי יודע שלא יהיה שם רע לא הייתי מגרשך אבל לא על מנת זה יהיה גט ואם לאו לא יהיה גט: בא"ד ולפי"ז אין צריך הטעם שבקונטרס כו'. דאם פירושו גט בטל באמת ודאי לא סגי בטעם שע"י שלא יחזור לא יוציא לעז סוף סוף אם הוא שתק אבן מי שהקין הרי גט בטל והיא אשת איש לכך צ"ל לטעם שבקונטרס שבכל ענין מגרש לה כיון שידע שלא יחזור אבל לפי"ז שהגט גט כשר באמת רק לחשש לעז א"צ לטעם שבקונטרס כו': בא"ד וליכא למימר וכו'. וא"כ שפיר הוצרך הקונטרס לפרש כן גם קושיה ועוד אם עשה תנאי וכו' מיושבת קצת כיון שאינו תנאי גמור: בא"ד והכא בדלא כפליה לתנאי כו' ר"ל דלא כפליה למילתיה ג"כ רק אילו כפליה לתנאי אף שלא כפליה למלתא פשיטא דהוי קלקול: ולא משני התם רבנן דאיילונית הם רבנן דשם רע ובדלא כפליה למלתא הניחא לפירש"י דגט בטל באמת ואיירי מוציא ש"ר דהתנה ומשום שם רע אני מוציאך הוי כתנאי אי אפשר לאוקמי [הא דאיילונית] כרבנן בממ"כ אי התנה הרי קלקול לתנאי ואי לא התנה ואמר משום כו' אפילו לעז ליכא [ופשיטא דיחזיר ומ"ט דר' יהודה דפליג שם ואמר לא יחזיר. אבל לפי' התוס' קשה לוקמי בדאמר משום ש"ר הוא מוציאה ולא כפליה למלתה יפליגי אי איכא משום לעז בלא כפליה למילתיה י"ל] דלרבנן אף שלא כפליה למלתא נ"מ היה לעז כיון דלא בעי תנאי כפול שיהיה בטל הגט באמת וכי היכי דחד תנאי מבטל הגט באמת כן אם אמר למלתיה חד פעם משום איילונית אני מוציאך ג"כ איכא לעז אבל לר"מ דלבטל הגט באמת צריך כפל גם להיות לעז לביטול הגט צריך כפל למלתיה גם לזה כוונו בלשונם ולר"מ כו' אפילו לעז ליכא. והוצרכו לכתוב ולר"מ דבעינן תנאי כפול כו' כיון דהכא איירי נמי ע"כ בלא תנאי דאילו התנה פעם א' לת"ק דלא בעי תנאי כפול מה בכך שלא יחזיר סוף סוף גט בטל ובניה ממזרים ואפ"ה יש קלקול לעז לר"מ דחייש הכא לקלקול א"כ למה באיילונית לא חייש ר"מ ללעז לזה כתבו ולר"מ וכו':

דף עה ע"א גמ' לא ניחא לי דאיתסר בקריבי' וכו'. עיין בח"ש [שהקשה תיפוק ליה שהוא לא יגרשנה שהבעל אינו מגרש אלא לרצונו ותירץ דה"ק ליתני אינה מקודשת דהיא נמי אמרה לא בעינא באיש נדרן ואפילו תאמר שרוצה להתקשר שאם ידור עוד שיהיה חייב לגרשה סוף סוף יכולה לומר לא ניחא לי דאיתסר כו']. ודוחק גדול. דמי מדבר אם רוצה לקשר סוף סוף ברייתא אומרת פשטא דדינא אינה מקודשת [וזה ניחא אף בלא טעם דלא ניחא לה דשמא לא ירצה לגרש] ואם הוא רוצה לפייסה לתת לה מעות או קישורין דלמא אה"נ שמקודשת ומי מדבר בכך. ולי נראה דאשה המקפדת על מנת שאין עליו נדרים עיקר הקפידא הוא על [שירצה] שלא להדירה שלא ליהנות שלא לשמש ולקשט ולפירות ושלא לילך לבית אביה וכו' וכיוצא בזה כדלעיל אבל שאר נדרים שאין מגיעין לה מה לה לנדריו ואפילו אם היא נדרנית אמרינן לעיל דדוקא נודרת ואינה מקיימת אבל מקיימת לא דאינו יכול לומר אי אפשי בנדרנית אלא בנדרים שבינו לבינה או בעינוי נפש שלא תתקשט בבגדי צבעונים ושלא לאכול בשר וכו' וכדלעיל אף אם התנה על מנת וכו' לא האי קפידיה קפידא לזה אמר שהיא תאמר אי אפשי בנדרן וכי תימא שאר נדרים ודאי לא איכפת לה ואף אם התנה היא על מנת שאין עליך נדרים בשביל נדרים כאלו ודאי מקודשת דלא הוי קפידה קפידא אלא שהיא יכולה לומר כיון שהוא נדרן למחר ידיר אותי בדברים הנוגעין לי הנזכרים לעיל במשנה שלא גם בזה הדין יוציא ויתן כתובה דהיינו כופין אותו להוציא כדלעיל לזה אמר מ"מ יכולה לומר לא ניחא לי דאיתסר ע"י גירושין בקריבי' וק"ל: גמ' לא בעי טלפחי בסוף פרק האשה שלום ברש"י מפורש [ברש"י שלפנינו כאן מפרש בזה הלשון ממש שכתב רש"י שם]: גמ' קול עבה כו' כי קולך ערב וכו'. אף שקרא בשבח נוי קמדבר והעדר הנוי לא האי בשביל כן מום וכן רש"י פירש בסמוך וכמה נוי הוא לא ולא מפרש וכמה לא הוי מום דכיון דאמר טפח הוי מום ש"מ דבציר לא הוי מום וקצת יש לראות למאי נ"מ ואפ"ל אם התנה עמה על מנת שתהיה מופלגת בנוי וא"כ פי' וכמה לא זו דלא הוי מום אלא אפילו הוי נוי ג' אצבעות אבל ג' אצבעות וחצי או ד' לא הוי מום ולא נוי [א"כ דלמא ה"נ בקול עבה] ודוחק לומר דקול ערב נוי ועבה מום לא ערב ולא עבה דרך נשים כך. אבל ודאי ממראך נאוה לא קשה דא"כ מכוערת הוי מום מ"מ ראה ונתפייס ועוד פירוש מראה תיתוך איברים לא הצבע. ועיין במפרשים יפה תואר ויפה מראה: גמ' אמר אביי וחד וכו'. לתרץ יתורא דאיש ואיש באופן אחר לומר דאיש אחד הנולד בה שקול כאיש ואיש: גמ' אמר רבא וחד מינן וכו'. אפ"ל כנגד אחד הנולד בה אמר איש ואיש דחד מינייהו כתרי מינן וכנגד המצפה לראות אמר חד מינן כי סליק וכו' שהרי ר' ירמיה וכו' אפ"ה כדסליק להתם נתחכם כאחד מהן ע"י אוירא דא"י מחכים וקרי לן טפשאי א"כ אחד מאתנו שיודע מה קאמרי רבנן כדסליק להתם עדיף כתרי מנייהו ודו"ק: ברש"י בד"ה הזקן כו' וריח הפה וכו'. אף דלא מסיים בסיפא רק זיעה. ה"ה ריח מדקא מקשה והני בכהני לא פסלי כו' [גם רב אשי מזכיר בתירוצו ריח הפה]: ברש"י במשנה בד"ה הבעל צריך וכו'. עדים וכו' וכ"ה ברש"י ברי"ף ובר"ן. ולא מפרש האב צריך להביא ראיה עדים דפשיטא דראיה הוא בעדים ודו"ק ואפ"ל דברישא לאו דוקא בעדים ה"ה רק שאר הוכחות שמוכיח האב לבעל שע"כ לאח"כ נולדה משא"כ בסיפא אם בהוכחות ואומדנא שהרי ראיתיה כגון ד"מ שהיתה כורכה בגד סביב המקום שהמום בו עתה וכמה וכמה הוכחות הרי ידע שהיה בה מומין וידע ונתפייס אע"כ שאינו יודע להוכיח מאומה רק צריך לראות אם ימצא עדים אנשים שיודעין מה שהוא לא ידע וק"ל:

ע"ב גמ' טעמא דמייתי האב ראיה כו'. הומ"ל מני ר' יהושע דאמר לא מפיה וכו' עד שתביא ראיה לדבריה וא"ל לדוקא דהא לא מייתי ראיה כו' וק"ל: גמ' אמר רבא לא תימא טעמא דר"י וכו'. אמימרא דר' יהושע בפ"ק הו"ל מאי עניינו כאן וכ"ש אמתני' דמדברת ומעוברת דליכא חזקה דממונא כנגדה שם מקום לומר לא תימא וכו' [לא תימא דלא מהני חזקה דגופא כלל דהא הכא ליכא חזקה דממונא נגדו אלא כו' והכא משום מעלה עשו וכו'] אבל הכא מהיכא תיתי. ואולי לאפוקי מדרב נחמן בסמוך [ע"ו ע"ב] שמפרש צריך להביא ראיה דמתני' לקידושין דהיינו אף שמוחזק האב. [וזה כפירוש התוס' לקמן שם דר"נ לא ס"ל תברא]. או משום דקשה ליה ברישא הו"ל למיתני רבותא וכמו שהקשו התוס' בד"ה מי שנשא כו' ובשלמא סיפא נקיט נכנסה לאשמעי' אף די"ל חזקה אין אדם שותה כו' אפ"ה כשהביא ראיה הוי מקחו טעות [דאין אדם מפייס] וכמ"ש התוס' אבל לומר דרישא פליג נמי בהא הוא דוחק מפורסם אלא י"ל לכך נקיט רישא בכי האי גוונא להורות דמעות קידושין שהוא של אב ומוחזק בה אפ"ה צריך להביא ראיה [ולכך לא נקיט ברישא נכנסה כו' משום דאז הכתובה שלה ונצטרך למיתני עליה להביא ראיה ולא נשמע מזה דינא דקידושין לכך נקיט עודה בבית אביה דהכתובה של אב וקתני סתם צריך להביא ראיה כדי לכלול אף מעות קידושין שהוא מוחזק] והיינו מטעם כיון דלבעל יש חזקת מרא קמא וכדלקמן לזה אמר לא תימא וכו' דהא קתני סתם צריך להביא ראיה אלא כי לא אזיל כו' היכא דאיכא חזקה דממונא דהיינו חזקת מרא קמא דממון [וזה כפירוש רש"י לקמן שם דר"נ ס"ל שינויא דתברא] והוא דוחק גדול דאדרבה עדיין הו"ל למינקט ברישא נכנסה וכו' ולומר האב צריך להביא ראיה דהוי שמעינן שפיר טפי לקידושין כיון דהכתובה שלה מן הנשואין וק"ל [וא"כ כיון דלא מיתרצא בהכי קושית התוס' ובע"כ צריכין לתירוץ התוס' א"כ מהיכא תיתי לומר דלא אזיל בתר חזקת הגוף כלל אפילו בקידושין שהוא מוחזק]. או י"ל דלעיל ה"א דלכך לא אזיל בתר חזקת הגוף משום דאיתרע חזקת רשות האב דמיירי בענין שאינו יכול להיות שנאנסה תחת בעלה דמיד שכנסה לא מצא לה בתולים וע"כ זינתה בבית אביה אבל היכא שיכול להיות שזינתה תחת בעלה אין הכי נמי דאזלינן בתר חזקת הגוף אבל עתה דאמר דר' יהושע פליג בסיפא ג"כ אף שיכול להיות שמומין נולדו ברשות הבעל ולא איתרע חזקת רשות האב אפ"ה לא אזיל בתר חזקת הגוף וס"ל על האב להביא ראיה להכי אמר שלא תימא משום דלא תחשוב חזקת הגוף למאומה וק"ל. מיהו דלמא רק אהא פליג ר' יהושע בסיפא אהא דצריך להביא ראיה שעד שלא תתארס וכו' וס"ל בסיפא שאין צריך להביא ראיה רק משנתארסה הוי בה מומין הללו ואיתרע חזקת רשות האב: גמ' סיפא נמי כאן נמצא כאן היה. יתור לשון הוא ואינו נכון דהא באמת אף אם הביא ראיה שראו בה מומין משנתארסה דהשתא אדרבה י"ל כאן נמצאו ברשות האב וכו' אפ"ה לא מהני משום דאיכא תרתי כדמסיק. ויותר נכון אם הוא מלשון הקושיא וחסר ומדרישא כאן נמצא וכו' סיפא נמי כאן וכו' איתיביה וכו' ואמאי לימא כאן נמצאו וכו' ועיין בזה בר"ן [שברוב ספרים לא נמצא הגירסא רק רישא כאן נמצא כאן היה וכן מורה לשון רש"י]: **בפשטא** דשמעתא חדא במקום תרתי כו' מחמת קושית התוס' הייתי אומר ב' דרכים אחרים ליישב האחד הוא דלעולם אם יכולין ליישב שני חזקות שיהיו לאחדים ולא יסתרו זה לזה אנחנו מיישבים לכן ברישא דחזקת הגוף וחזקת כאן נמצא סתרי אהדדי ולאו דוקא סתרי אלא כאן נמצא מרע לחזקת הגוף [כמשמעות לשון רש"י] ואי אפשר ליישבן להכי אזלינן בתר חזקת ממון על האב להביא ראיה וכן בסיפא אם הביא עדים עד שלא נתארסה דהשתא ע"כ קודם אירוסין הוי המומין מאי איכא חזקה אין אדם שותה וכו' וראה וניפייס וחזקה אין אדם מתפייס נמי סתרי אזלינן בתר חזקת ממון דהא אי אפשר ליישבן שהרי ע"כ מקודם נולדו אבל משנתארסה כיון דיש לה חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה וכו' מאי אמרת חזקה אין אדם מתפייס וכו' מיישבין ב' החזקות ואמרי' אין הכי נמי אין אדם מתפייס וע"כ האי ראה דחזקה אין אדם שותה רק מאי הו"ל למיעבד שידע שהמומין לא היו בה בשעת אירוסין ונסתחפה שדהו וא"כ נשאר כאן נמצא כו' חדא במקום תרתי דחזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה נשארו בתוקפן וק"ל. אבל בלשון הגמ' מגומגם זה [מאי אמרת כו'] גם לשון האי ראה וניפייס ובחזקה דאין אדם שותה היא קצת למותר דלא הול"ל רק חזקה אין אדם שותה אא"כ בודקו וחזקה אין אדם מפייס במומין וא"כ ודאי לאח"כ נולדו רק משום בעד שלא התארס קאמר האי ליסנא ודו"ק. הב' שבאשה זו ישנו ספק אם המומין קודם האירוסין או לאח"כ והנה בסיפא בנכנסה לרשות הבעל יש לה טענה בממ"כ בשני הצדדין אם לאחר אירוסין הרי נסתחפה שדהו ואם קודם מ"מ חזקה אין אדם שותה כו' והאי ראה ונתפייס משא"כ הבעל אלאחר אירוסין אין לו טענה כלום לכן ברישא שאף לה אין לה טענה אלא מצד אחד דהיינו לאחר אירוסין וכל עצמות טענתה הוא דוקא לאחר אירוסין דהא אקודם אין לה טענה דחזקה אין אדם שותה כו' שהרי לא כנסה עדיין לכן גם הבעל אף שאין לו טענה אלאחר אירוסין רק דוקא קודם אירוסין הדין עמו שמוחזק בממון וכן בסיפא [אם מביא עדים] עד שלא נתארסה שאינה יכולה לטעון שנעשה לאחר אירוסין רק אקודם אירוסין בלחוד מ"מ גם אם טענהו גם כן אינו רק אקודם אירוסין סגי [מטעם שמוחזק] משא"כ אם הביא עדים משנתארסה היא באה מב' צדדים בטענת אחר אירוסין ואת"ל קודם אירוסין אין אדם שותה וכו' והוא כל טענתו לומר קודם אירוסין שהרי כאן נמצאו וכו' ולא נתפייסתי שהרי אין אדם מתפייס וכו' לכן עדיפא טענתה וזה קרוב בעצמו לנוי"ל שבתוס' ד"ה חדא כו' רק אין צריך להסברא שכתבו אבל בעל לא מיפטר עד שיהיו כל טעמים שלו אמת דאף אם יצויר שבטעם דכאן נמצא וכו' יכול לפטור עצמו בלא חזקה דאין אדם מפייס כגון שנאמר כיון שהתנה על מנת שאין בה מומין התנה ולא שייך לומר ראה וניפייס אף שיהיה חזקה דאדם מפייס במומין וחזקה אין אדם מפייס וכו' יהיה עוד טעם לפוטרו מ"מ הוא ב' טעמים על קודם אירוסין [משא"כ ב' טענות דידה הוא על ב' צדדים א' על קודם אירוסין וא' אלאחר אירוסין] והוא כענין ד"מ אם אומר קושיא על כל צד טוב יותר מאומר ב' קושיות על צד אחד ועל צד השני לא כלום וק"ל: ברש"י בד"ה רבא אמר וכו' מהדר וכו' הלכתא וכו'. דאי לאו משום הלכה אף דנוח טפי לאוקמי כולה כחד תנא מלומר תברא מ"מ הו"מ לאוקמי כולה כר' יהושע ופ"ק נמי פלוגתייהו בענין שאינו יכול להיות שנאנסה תחת בעלה ולהכי אף שנכנסה לרשות הבעל איתרע לה חזקת רשות האב (ת). מיהו ז"א דא"כ קשה איתיביה דאביי עד שלא תתארס אין כו' דליכא לשנויי משנתארסה הוי חדא במקום תרתי דגבי בעל נמי איכא תרתי דהעמד ממון על חזקתו ובשלמא לר"ג ניחא דחזקת ממון במקום חזקת דגופא לאו כלום הוא וכמ"ש רש"י בסמוך ( ) וק"ל. *ואפ"ל מ"מ נוכל לאוקמי כולה כר' יהושע ולעיל לא אמר ר"י דאזיל בתר חזקת ממון אלא משום דחזקת פנויה מסייע ליה דומיא שכתבו התוס' בסמוך לר"ג דטעמי האשה עדיפא וכאן נמצאו וכו' דעדיפא מחזקת הגוף משום דמסייע ליה חזקת ממון וכו' אף שחזקת ממון לר"ג לאו כלום הוא מ"מ מסייע הוא לחזקה אחרת ולפי אותו התירוץ כה"ג י"ל לר' יהושע דחזקת ממון לא אמר דמהני נגד חזקת הגוף אלא משום דחזקת פנויה מסייע לו דהעמידנה בחזקת פנויה וקידושיה לא היו

*מכאן עד אבל נראה הוא נוסחא חדשה ולקמן הוא נוסחא ישנה.

קידושין

באור

שבאתה למאן ורבתה בכייה בביהמ"ד כו' ונמנו וגמרו כו' דהוצרכו להיות נמנו משום ר' ישמעאל כמ"ש התוס' לעיל הרי מפורש דלר' ישמעאל ממאנת אפילו מדרבנן. וכבר תפס גם הגאון פני יהושע על המהרש"א ז"ל: (ת) וא"ל דמכ"ל באמת לרש"י דלמא כוונת רבא באמת לתרץ אליבא דרבנן במלוה או אליבא דרבי יהושע לכך קאמר רישא כאן נמצא כו' לתרץ לר"ג וסיפא כאן נמצא הייתו אי מתני' כר"י וכן הוא באמת בשיטה מקובצת יש לומר דגירסת רש"י לא היה רק רישא כאן נמצא כו' כמשמעות רש"י וכמש"ל בשם הר"ן: (א) אינו מוכן קצת דאם נאמר דטעמא דר"י לעיל מטעם כאן נמצא כאן היה לא מטעם דחזקת ממון אלים ליה הא"ל י"ל בר"י כמו השתא לר"ג דלא חשיבא חזקת ממון כלל נגד חזקת הגוף וה"ל דמוכח מהידך דר"י במוכת עץ אני דעליה להביא ראיה אף דאית לה חזקת כשרות דחזקת בנות ישראל שאינן מזנות כמ"ש הר"ן לעיל דהרי לכאורה כמו חזקת הגוף דהא לחזקת כשרות דמדברת ומעוברת קרו התוס' בד"ה ספק חזקה דגופא ואפ"ה אלים ליה חזקת ממון. דו"ה דע"כ צ"ל לפי"ז דחזקת כשרות דמ"מ גריע מחזקת הגוף דאל"כ היכי מצי למימר

דטעמא

קידושין וה"ז מקח טעות [לרבא מרא דשמעתא דס"ל לעיל מקח טעות לגמרי משמע] לכן ברישא דליכא אלא חדא חזקה חזקת הגוף מסייע חזקת פנויה לחזקת ממון לשיצטרך האב להביא ראיה אבל בסיפא משנתארסה כיון דאיכא תרתי חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה אף דלגבי בעל נמי תרתי חזקת ממון וחזקה אין אדם מתפיים במומין מ"מ לתרווייהו בהדי הדדי לא מסייע חזקת פנויה אבל הביא עדים עד שלא נתארסה דליכא חזקת הגוף רק חזקה אין אדם שותה ישנו כנגדו חזקה אין אדם מתפיים (וממון) [בצירוף חזקת פנויה] וז"א דמה ענין חזקת פנויה לחזקה אין אדם מתפיים וכי משום שיש לה חזקת פנויה לא יוכל להיות שמתפיים. מיהו י"ל דטפי אמרינן לא ניפיים והרי היא פנויה כמו שהיתה ובלא"ה נמי י"ל חזקה אין אדם מפיים גופא עדיף משום כן משום דחזקת ממון מסייע וק"ל. מיהו גם זה אינו דמ"מ אף משנתארסה יש לו לבעל לר' יהושע חזקת ממון בצירוף חזקת פנויה גם חזקה אין אדם מפיים בצירוף כאן נמצא כאן היה או באופן זה כאן נמצא כאן היה בצירוף חזקת ממון וחזקה אין אדם מפיים בצירוף חזקת פנויה: **ואפשר** לומר כולה כר' יהושע ולא מטעמא דכאן נמצא כו' דלעיל פליג ר"י בנכנסה לרשות הבעל אף בענין שיכול להיות שנאנסה תחתיו אפ"ה לא אזיל בתר חזקת הגוף רק בתר חזקת ממון בצירוף פנויה ובסיפא היינו טעמא משום חזקה אין אדם שותה וחזקת הגוף מסייע לה דעדיפי מחזקת ממון עם חזקת פנויה וחזקה דאין אדם מפיים במומין ולכן עד שלא נתארסה אזיל לה חזקת הגוף דידה ועומדת חזקת ממון עם פנויה וחזקה אין אדם מפיים אבל חזקה אין אדם מפיים גרידא גרוע מחזקת אין אדם שותה בכוס נגד חזקה אין אדם שותה לחודא. וברישא שאין לה אלא חזקת הגוף גרידא עליה להביא ראיה [דחזקת פנויה מסייע לחזקת ממון] אבל בסיפא משנתארסה לא משום דתרי חזקה דידה עדיפי משני חזקות שלו דחזקה אין אדם מתפיים גרוע מחזקת אין אדם שותה [כמו] השתא לר"ג וכמו שאמר עד שלא נתארסה העמד הגוף על חזקתו לא איכא למימר מאי איכא חזקה אין אדם שותה בכוס א"כ בודקו. אדרבה חזקה אין אדם מתפיים במומין והעמד ממון על חזקתו [משמע דבעי צירוף העמד ממון] וכן להכא דרישא למ"ד תברא עדיף ליה חזקה אין אדם שותה מחזקת אין אדם מפיים כמ"ש התוס' בד"ה מי ששנה [ולא מהני לר' יהושע אף לאוקימתא דרבא] אלא בצירוף חזקת ממון וכאן ליכא חזקת ממון בפני עצמו נגד חזקת הגוף [ואכתי חזקת הגוף עדיפא אם לא דחזקת פנויה מסייע ונשאר השתא חזקה דאין אדם מפיים גרידא נגד חזקה דאין אדם שותה דעדיפא וחזקת פנויה לא מסייע אלא לחדא לא לתרתי] משא"כ בעד שלא נתארסה ודו"ק: **אבל** נראה דחזקת פנויה לאו כלום הוא ואף שהתוס' לא כתבו רק דלא חשיבא חזקה כנגד חזקת הגוף דהיינו חזקת פנויה גרידא [מ"מ גם לסיוע לא מהני] הדע דאף לר"ג מ"מ נחשב חזקת ממון וחזקת פנויה לסיוע אלא ב' חזקות דבעל אם חזקת ממון אין בו כח לסייע לתרווייהו [אלא ודאי דלאו כלום הוא אפילו לצירוף סיוע]: [בדפוסים הקודמין היה כאן ערבובי דברים. האמור ליתן למעלה ניתן למטה גם יש בו מדברים קשה ההבנה מחמת רוע הסידור. ואנחנו סדרנוהו כפי הנראה נכון לדעתינו. ועכ"ז נליג ג"כ הנוסחא הישנה כדי שיהיה לנגד המעיין ואשר יבחר נפשו יקרב]: [נוסחא ישנה] (ואפ"ל דמ"מ נוכל לאוקמי כולה כר"י כו' אבל בסיפא משנתארסה כיון דאיכא תרתי חזקת הגוף וחזקה אין אדם שותה אף דלגבי בעל נמי תרתי חזקת ממון וחזקה אין אדם מתפיים במומין מ"מ לתרווייהו בהדי הדדי לא מסייע חזקת פנויה ז"א דמה ענין חזקת פנויה לחזקה אין אדם מפיים וכי משום שיש לה חזקת פנויה לא יכול להיות שאיפיים. מיהו י"ל דטפי אמרי' לא ניפיים והרי היא פנויה כמו שהיתה ובלא"ה נמי י"ל חזקה אין אדם מיפיים גופא עדיף בשביל כן משום דחזקת ממון מסייע וק"ל. אבל בסיפא עד שלא נתארסה דליכא חזקת הגוף רק חזקה אין אדם שותה ישנו כנגדו חזקה אין אדם מיפיים וממון. אבל נראה דחזקת פנויה לאו כלום הוא ואף שהתוס' לא כתבו רק דלא חשיבא חזקה כנגד חזקת הגוף דהיינו פנויה גרידא הדע דאף לר"ג מ"מ נחשב חזקת ממון וחזקת פנויה לסיוע אלא ב' חזקות דבעל אם חזקת ממון אין בו כח לסייע לתרווייהו. מיהו גם ז"א דמ"מ אף משנתארסה יש לו לבעל לר' יהושע חזקת ממון וא"ת בצירוף חזקת פנויה גם חזקה אין אדם מיפיים בצירוף כאן נמצא וכאן היה או באופן זה כאן נמצא וכאן היה בצירוף חזקת ממון וחזקת אין אדם מיפיים בצירוף פנויה. ואפ"ל כולה כר"י ולא מטעמא דכאן נמצא כו'. כמו שכתוב בנוסחא דלעיל עד אבל נראה): **בתד"ה** אבל במומין וכו' תימא וכו' מה שייך לחלק וכו' ונראה לרשב"א דכשהתנה וכו'. לכאורה הומ"ל דבסברא זו פליגי ר"מ ורבנן ולמה להו לדחוקי לעיל ע"א בד"ה וחכמים כו' דפליגי במרחץ ואף לשמואל דמוקי סיפא בסתם מ"מ רישא איירי בתנאי ודלמא עלה קאי [פלוגתא דר"מ וחכמים] ודו"ק בזה: **בא"ד** כגון ריח הפה. וקול עבה וכה"ג: **בסה"ד** וקאי בין ארסית האב וכו'. קשתיו דבלא רשב"א שלא היה סברא לחלק בין גלוי לסתר כשהתנה א"כ בסיפא שאינו יכול לטעון אלא הבעל צריך לברר לב"ד שהמומין היו קודם שנתארסה א"כ אף בגלוי כיון שהיו בה והתנה ע"מ כיון שהתנה התנה ולא שייך לחלק רק ארישא קאי שהבעל בלא בירור יכול לטעון כן אף שהאב מכחישו ולזה אמר אם שבגלוי כן אינו יכול לטעון ולא משום שראה ונתפיים דהא התנה בלא שיור וכו' רק אמרינן מסתמא אחר אירוסין נולדו דאל"כ היה רואה אותן המומין כיון שבגלוי הן והוא התנה ע"מ וכו' בלא שיור ש"מ דלא ראה לזה כתבו לפירוש הרשב"א השתא קאי וכו' ופירוש אינו יכול לטעון אי קאי אסיפא הלא אף בסתר אינו יכול לטעון בלא בירור לזה פירשו אינו מועיל וכו' כן נראה לי ודו"ק. ועיין בהגהת אשר"י בשם ר"י שמפרש דוקא אסיפא ע"ש ודו"ק: **בתד"ה** תברא פירש ר"ח שבועה: יש משבשין הרגוש של שבועה מומי וה"ה תברא דפי' שניהם אחד [לשון שבר ומום]. והבל. אבל חרס נקרא בגמרא תברא כדאיתא במ"ק מאי תברא תברא בתי רמי וחרס הוא השבועה ושבועה הוא החרס כדאיתא בפר"א וכ"ה בערוך. אבל במועד קטן פירש רש"י מאי תברא למה הוקעין שברים כשמחרימין: **בתד"ה** אבל היכא כו' פשיטא דאזלי' בתר חזקת הגוף. דמהי תיתי נאמר לא ניזל והלא סברא הוא ובסמיך דקאמרי רבנן בהדיא טמא הוצרכו בד"ה ספק להביא ראיה מחולין: **בא"ד** דהיכי מצי למימר כו'. אבל לר"ג חזקת פנויה לאו כלום הוא נגד חזקת הגוף דחזקת הגוף אלימא ליה כמו חזקה ממון לר"ג נגד חזקת הגוף [דלאו כלום הוא]: **בא"ד** דכי האי גוונא חשבינן תרתי לריעותא וכו'. אף דהתם משום דאיכא ריעותא בטהרות שהרי נטמאו ודאי ובמקוה שהוא חסר דריעותא לפנינו מ"מ באמת הכא גם כן הוא כן: **בתד"ה** ספק וכו' שחין או מכוה וכו'. ולא נקטו בהרת אחרת קודם שנזקק לטומאה נראה משום דא"כ אין לומר העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע דבשמעתין אמרי' קודם מומין אלו לא היה בה מומין וכן נ"ל קודם נגע זה היה בחזקת שלא היה בו נגע [והכא היה לו בהרת] ואף דשחין ומכוה קרוי ג"כ נגע מ"מ קודם ספק זה היה בחזקת שאין בו נגע בהרת ועכשיו נחזיקנו לבהרת: **בסה"ד** בראיה מדברת ומעוברת וכו'. ולמ"ד שניהם להכשיר בה דאילו בבתה ליכא חזקה דכשרות:

דף עו ע"א ברש"י בד"ה ומודה ר"מ וכו' וקס"ד בכל מומין שיש לספק וכו'. לכאורה תמוה דא"כ על הבעל להביא ראיה דמתני' במומין שאין לספק רק ודאי אח"כ נולדו ועל מה יביא ראיה אי דלא ראה וניפיים מה בכך סוף סוף נסתחפה שדהו כיון שנולדו אח"כ (ב) אבל פי' בכל מומין שיש סברא ודבר הניכר בו לספק היינו מומין הראוין לבא ואפילו אינו יתרת וכה"ג שודאי נולדו מקודם רק אפילו כל מומין שישנו מקום ריעותא לספק וכו' שראוי לומר על אותן מומין שמסתמא באו [מקודם] שניכר במום שאינו מום חדש ונראית כאילו היה בה זמן ארוך קודם שנכנסה אבל בסתם מום שאפשר להיות מקודם או עתה מהיכא תיתי לומר מקודם רק עתה נראה כאן נמצא וכאן היה ואמרי' עתה נעשה ועלה קאמר במתני' על הבעל להביא ראיה. ובזה מבוארין שפיר דברי התוס' בד"ה ואמאי מנה וכו' ודו"ק: **בתד"ה** רישא מנה לאבא בידך כו' ואע"ג דהכא איכא נמי כו' כצ"ל: **בא"ד** ואינו מטעם ברי ושמא אלא משום דנולד הספק ברשותו כו' לא הוי פריך מידי כו'. יש לראות דהא לעיל בפרק שני אמרינן בהדיא דלא אמר ר"ג אלא בברי ושמא כו' ונראה שר"ל כיון דנולד הספק ברשותו מקרי כברי [לזה שכנגדו] אף אם באמת טוען שמא ולכן בסיפא שנולד הספק ברשות הבעל אף אם הבת טוענת שמא הוי כברי והוי ברי וחזקה ולכן על הבעל להביא ראיה וכן על בעל הפרה להביא ראיה למסקנא שבעל החמור טוען ברי כיון שנולד הספק ברשות בעל הפרה דהא אחר משיכה מת וחזקה דהשתא היא דמתת וכן במחט פריך שפיר כיון דחזקה וברי הוא לבעל הבהמה דספק ברשות טבח אתיליד הו"ל לטבח להביא ראיה. ואולם א"כ ניחא פשט ר"י וברישא דנולד הספק ברשות האב צריכה היא לטעון ברי וכיון דרישא מנה לאבא בידך וברי דידה לא מהני כלפי האב לכן על האב להביא ראיה. אבל לא הו"ל בסיפא מנה לי כו' דאף אם יהיה שמא מ"מ כיון שהספק נולד ברשות הבעל הוי כאילו טוענת ברי ודו"ק. מיהו י"ל כיון דלא אמר ר"ג אלא בברי ושמא אבל בברי וברי לא אמר א"כ אף אם יהני ברי שלה לגבי אב מ"מ הוי ברי וברי (ג) וא"כ נ"ל שתירתם הוא שע"כ דכיון שנולד הספק ברשות האב שמא דבעל הוי כברי וברי וחזקה לא מהני אלא כנגד שמא [וא"כ ע"כ] לא מטעם ברי הוא כו' דנולד הוא כברי וכו' אלא משום חזקה הוא וכפירש"י. ואה"נ דפליגי שמואל ורב אסי אהא דפרק שני דאי לא"ה אף יהיה ברישא חזקת הבת מהני לגבי האב מ"מ גם לבעל יש ברי כיון דנולד הספק ברשות האב [וזה ע"כ מיחשב לברי מדקתני סיפא הבעל צריך להביא ראיה אף בטוענת שמא ע"כ דמיחשב טענתה ברי] וברי וחזקה לא מהני רק נגד שמא [אלא על כרחך דפליגי] ודו"ק: **בתד"ה** ואמאי כו' בין בית אביה וכו'. אף שניכר מתוך המומין כאילו הן ישנים וא"ת"ל שנולדו ודאי בבית אביה הא תנא דסיפא דעל הבעל להביא ראיה פליג אף ברישא בנמצא בעודה בבית אביה: **בא"ד** ולמ"ד כאן נמצא כו'. ולהכי בסתם מומין אמרי' על הבעל להביא ראיה דכאן נמצאו כו' אבל במומין הראוין לספק ולומר שמסתמא מקודם היו מודה ר"מ שעל האב כו' דכאן נמצאו משנתארסה וכאן היו הא הוי חדא וכו' כדלעיל וק"ל. וה"ל להקשות בפשיטות דמתני' קתני בסיפא שעד שלא נתארסה ומשנתארסה לא ובברייתא מודה ר"מ וכו' ולא יהיה עדיף המומין הראוין לבא כו' מאלו מביא עדים בודאי שבבית אביה היו לה מומין רק נקטו מלתא בטעמא דטעמא דמתני' גופא הוא משום דהוי חדא במקום תרתי: **בא"ד** דא"כ מאי פריך לרב אסי וכו'. דבשלמא כפי שפירשו מעיקרא וכמ"ש בפירש"י ניחא דאף שניכרין כאילו הן משנתארסה קודם כניסה סוף סוף נשאר חזקת הגוף בתוקפו שמשנתארסה ונסתחפה שדהו ולכן מקשה שפיר לרב אסי וק"ל: **בא"ד** ומיהו י"ל וכו'. מבואר דמתני' דעד שלא נתארסה אין משנתארסה לא איירי במומין הנבדקין וא"כ הוי חדא במקום תרתי במשנתארסה: **בא"ד** מומין אלו ע"י בדיקת קרובותיו וכו' כצ"ל. דמפלוגתא דחכמים משמע דאיירי ר"מ במומין הנבדקין וקאמר בברייתא דמודה ר' מאיר במומין שאינן נבדקין שהוהן מומין נקראין ראוין לבא עמה מבית אביה וכו' שאין הבעל מרגיש בה וראוין מומין כאלו להסתיר אותן באופן שתביא מבית אביה וכו': **בסה"ד** מיהו לא יתכן וכו' במומין הראוין להוולד עמה מבית אביה. דמשמעות הלשון כולל כל מומין הישנים רק שניכר בהן קצת שנולדו בבית אביה נבדקין או אין נבדקין וק"ל: **בתד"ה** על בעל החמור כו' ופריך ולחזי כו'. מהא דיחלוקו במתני' תי' שם במסקנא סומכוס כו' רק מהא דפריך תלמודא בפשיטות וליחזי כו' ושמואל משני לאותו קושיא שם: **בא"ד** לפי המסקנא דהכא כו'. אף דלמסקנא לא הלינן במוחזק רק במי שנולד הספק ברשותו אמרי' ברשותו נעשה כן דהיינו הכא אמרינן ברשותו נמצא מת וברשותי מת דכאן נמצא כאן היה וה"ה התם אחרי משיכת החמור ילדה הפרה וברשות בעל החמור נמצא הולד ונימא כאן נמצא כו' כבר הקשו התוס' באמת בסמוך ע"ב בד"ה כל הנולד ותירצו [דיש חילוק בין טיבותא לגריעותא] ע"ש אבל לענין חזקת מרא קמא ליכא לפלוגי כלל בין טיבותא לגריעותא ודו"ק: **בא"ד** ודוקא גבי מיתת חמור כו'. דאי לא"ה הא אמרי' בחולין דאזלינן בתר חזקה מן התורה כמ"ש התוס' לעיל גם במשארסתני נאנסתי אזלי לר"ג בתר חזקת הגוף ולא בתר שעת מיתה ומ"מ לא פירשו הטעם למה דוקא באלו. ובנגחן וכור בל"ז לא שייך כלל כשעת מיתתן. ובשמואל אזיל בתר מסקנא כדלעיל. או חילוק בין טיבותא לגריעותא. ושעת מיתתן הוא היפוך מכאן נמצאו כאן היו באותו רשות גם היפוך מן חזקת הגוף: **בא"ד** והא דכלה בבית חמיה כו'. לתירוץ קמא וכן לפי האמת [היינו מסקנת התוס' דהכא דטעמא משום חזקת מרא קמא] י"ל משום דחזקת הגוף מסייע לה (ד) אבל אי אמרי' כשעת מיתתן לא אמרי' חזקת הגוף כלל. ועיין בסמיך בשמעתין אכתוב עוד מזה בהי"ה: **בא"ד** קודם ב' רשויות וכו'. אין להקשות מ"מ למה יביא ראיה עד שלא נתארסה לא לייתי אלא משנתארסה ואולי כיון שנמצא עתה בבית הבעל מקרי ב' רשויות אף שיש עדים שהיו משנתארסה מיהו הא למ"ד תברא פליג אף ברישא בנמצא ברשות האב ונראה דהתוס' אזלי לשיטתם דבסמוך דשמואל כרב אסי [ללישנא קמא דר"י אמר שמואל] וחזקת החמור לא מהני לדידי' כי היכי דבבת [לא] מהני חזקת הבת לאב וכולה כר"ג וברישא אה"כ דצריך האב להביא ראיה ודו"ק. ואפשר שזה ג"כ חילוק שכתבו ודוקא גבי מיתת חמור וגבי מום וגבי מחט כו' משום דחזקה דידהו לא מהני לגבי דידיה כיון שאין החזקה בגופא. וז"א דא"כ מאי כתבו והא דכלה בבית חמיה כו' התם יש לה חזקה לא אמרינן כשעת מיתתה ודוק היטב. ולמה לא פירשו באמת כן דטעם דשמואל כיון דליכא חזקת הגוף לגבי דידי' אזלינן בתר שעת מיתתן ולא קשה מכלה בבית חמיה דהתם יש חזקת הגוף: **בא"ד** ואיני נראה דדוקא משום חומרא דקדשים כו'. לכאורה קשה לי דכל הטומאות כו' הוא בין לקולא ובין לחומרא כדאיתא בטהרות פ"ג משנה ה' (ה) גם שם

באור

דטעמא דר"י התם משום כאן נמצא כאן היה א"כ מ"ט דר"י במ"ע דלא איתרע כלל חזקת כשרות דידה אע"כ דר"י לא מחשיב לחזקת כשרות משום דמ"ע לא שכיח לר"י או שאר טעמים אבל נגד חזקת הגוף היכא דלא איתרע רשות האב לעולם י"ל דלא חשיב חזקת ממון כלל נגד חזקה דגופה אף לר"י: (ב) שיגרת לישנא דגמ' לקמן דקאמר מאי ראיה מייתי ראיה דראה ונפיים אבל באמת הוא מפורש להדיא במתני' צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין וכו': (ג) הלשון מגומגם מאד דמ"ש בתחלה אבל בסיפא וכו' הוא סתירה מסיפא ומ"ש ומיהו י"ל כיון כו' הוא עוד סתירה מרישא. ומ"ש וא"כ נ"ל שתירתם כו' קאי אדלעיל. ולפי המכוון היה נכון להיות כך סדורו ואולם א"כ ניחא פשט ר"י כו' לכן על האב להביא ראיה. מיהו י"ל כיון דלא אמר ר"ג אלא בברי ושמא א"כ אף אם יהני ברי שלה לגבי אב מ"מ הוי ברי וברי [ועל האב להביא ראיה אף אי הוי כמנה לי בידך] גם א"כ לא הול"ל בסיפא מנה לי בידך דאף אם יהיה שמא הוי כאילו טוענת ברי [דהא באמת משמע סיפא אפילו בטוענת שמא וע"כ דמיחשב כטענות ברי כיון דנולד הספק ברשות הבעל א"כ למה ליה למימר סיפא הוי מנה לי בידך אף אי הוי מנה לאבא בידך הוי טענת ברי] וא"כ נ"ל שתירתם הוא כך שע"כ [למה דיהיב טעמא דסיפא משום ברי הא משמע דאפילו טוענת שמא נ"ל] דכיון שנולד הספק ברשות האב שמא דבעל הוי כברי וברי וחזקה לא מהני אלא נגד שמא [וא"כ ע"כ] לא מטעם ברי הוא כו' דנולד הוא כברי [ולמה לי סיפא מנה לי בידך] אלא משום חזקה: (ד) אף דגם הכא חזקת הגוף מסייע לבעל החמור וגם חזקת ממון דהשתא ואפ"ה אלים ליה חזקת מרא קמא כ"ש בכלה בבית חמיה דאית ליה לבעל חזקת מרא קמא וחזקת ממון דהשתא. נ"ל דכוונתו כמ"ש הגאון בסמוך דהתוס' כאן אזלו לשיטתם דבסמוך דלישנא קמא דרב יהודה אמר שמואל סובר כרב אסי וא"כ במתני' חזקת הגוף שלה מסייע לה לגבה אבל חזקת הגוף דהמור לא מהני לדידיה: (ה) עיין בתוספות נדה דף ד' בד"ה כל הטמאות ייבנו כתוס'

חמרי' דוקא במקום מגיאתן פי' בפי' הרע"ב : **בא"ד** דר' יעקב ור' נתן דנבי ממון כו"ל : **בא"ד** עצמו מסופק בפרה כו"ל : **בא"ד** הוי לך לפרושי . ומ"מ טעמא משום דלא אזלינן בתר רובא דאילו אזלינן לא הוי צריך לפרושי דסמך עצמו על הרוב אבל אילו היה דרך לדקדק אם הוא נגחן לא תליא ברוב וק"ל : **בא"ד** שבאיזה שארלם אתפים כו' . ושני הלשונות לטובת הלוקח אם ירצה יחזיר אי לא יחזור אף דאפשר לומר בהיפך שהמוכר אמר ב' לשונות לטובתו לענין חזרה מ"מ כיון שהלוקח מוחזק ויש לו טענה כו' : **בסה"ד** לפי"ז א"ש כו' . ובח"ש לפי"ז לא א"ש . ועיין מה שאכתוב בסמוך אי"ה ודו"ק : **ע"ב גמ'** ותנא תונא כלה כו' . כל אלו תנא תונא נ"ל שאינו מייתי ראיה רק שמצינו שצריך להביא ראיה אף שנולד הספק ברשות חבירו וכן פירש"י . יש לראות אמאי לא קאמר ותנא תונא מגופא דמתני' דר' יהושע במשארסתני נאנסתי לפירש"י דאזיל למ"ד הברא דאף שנולד הספק ברשות הבעל על האשה להביא ראיה ודוחק לומר דבה"א ותנא תונא כלה כו' הומ"ל [אלימא כלה בבית אביה כו' הול"ל ותנא תונא גופא דמתני' דר"י במשארסתני] רק מדחה ליה מיניה וביה ובאופן שאינו ראיה כלל . ובדמסיק ללשון קמא ולקידושין לא מצי מייתי ממתני' דלעיל דדוקא ממתני' דהכא דקתני על האב כו' דמשמע קידושין שייכין לאב . דזה דוחק . דהא באמת כי מסיק כלה בבית אביה ולקידושין ר"ל תנא דרישא דכלה בבית אביה אבל כוונתו אסיפא בבית חמיה דשם פליג נמי ת"ק דאיירי בנמצא ריעותא ברשות חבירו דמשם ראיה וכן בכולם שמעתתא כי אמר כלה בבית אביה ר"ל חמיה וכן בהיפך וק"ל אלא י"ל דלעיל י"ל דאיירי בענין שלא נכנסה תחתיו ואם כן נמצא ריעותא ברשות האב וכן י"ל בהיפך [אם נייתי מר"ג דהתם נאמר דהתם בענין שיש שהות שנכנסה תחתיו] רק מ"מ בממ"נ הו"ל להביא ראיה ממתני' דלעיל איירי באיזה אופן שתהיה או מר"י או מר"ג . ועוד קשה דא"כ שידע שיש לחלק בין נמצא הספק ברשותו או לא ולהכי לא קאמר ר"י גם ממ"ש ותנא תונא שמבקש סיוע שלא תחלק בין נמצא ריעותא ברשות חבירו או לא א"כ מי מכריחנו לתברא הא מצינו לאוקמי כולה כחד תנא ומודה ר' יהושע בסיפא וק"ל . י"ל אף שידע סברא לחלק בין נולד ספק ברשותו מ"מ ע"כ מוכרח במתני' תברא מדקתני סיפא עד שלא נתארסה ומשנתארסה לא וק"ל . ואף שרש"י פי' תחלת השמעתין תברא שאין לנו טעם לחלק כו' וק"ל : **גמ'** כלה בבית חמיה כו' . יש לראות דהא לא שני דלא מסייע אלא אף סותר ממש דין דשמואל דבעל מביא ראיה ברישא למ"ד זה משום חזקת הגוף אף שמתנגד לו חזקת מרא קמא וחזקת ממון דהשתא שהרי הבעל מוחזק בממון מתחלה ועד סוף ושמואל ס"ל דאזיל בתר חזקת מרא קמא אף שמתנגד לו חזקת הגוף וחזקת ממון דהשתא ואף שי"ל דלא קאמר ותנא תונא כלה בבית חמיה רק אף שנולד ספק ברשות חבירו ואפילו הוא מוחזק לשלול מי דמיא הקודם ומדחה מי דמיא כו' וא"כ דסותר לשמואל ומשני אלא כרבי יהושע ועל האב להביא כו' ולקידושין משום דעדיף חזקת מרא קמא. אבל אין זה בכח מאמר מי דמיא דמשמע שלא בא לשלול אלא ראיה של ותנא תונא אבל הדין דין אמת גם דקאי לם ייאי קאי לם . מיהו י"ל בזה דחשב עתה לחלק בזה שאינו סותר לדין דשמואל דבחמור כיון שאין לו טענה ברורה אזלינן בתר חזקת מרא קמא משא"כ במתני' שהיא טוענת ברי לא מהני חזקת מרא קמא כנגד זה אלא אזלי' בתר חזקת הגוף . וא"ל שזה דוחק דלמה אין טענה ברורה [של בעל הפרה] ומרא קמא עדיף מאין טענה ברורה [דבעל החמור] וחזקת הגוף ובטענה ברורה וחזקת הגוף עדיף מטענה ברורה וחזקת מרא קמא דז"א כי במתני' אין לבעל טענה ברורה רק לה וא"כ עם חזקת הגוף הוי ברי ומרא קמא הוא שמא וק"ל. וראיה של ותנא תונא הוא על שנולד ספק ברשות חבירו וכמ"ש ודו"ק : **גמ'** נמצא עליה קורט דם כו' . בנמצא קורט דם אף מגד א' טריפה בלא נמצא אף במשני לדדים כשר [וא"כ לכאורה מאי חילוק יש בין מגד א' לשני לדדים] ופשטא דליסנא משמע דקאי אב' לדדים דאי מגד אחד הול"ל נמצא כו' בידוע שניקב כולה ומאי קאמר בידוע שלפני שחיטה מה בכך שהוא לפני שחיטה סוף סוף לא ניקב אלא מגד אחד וכן לא נמצא כו' בידוע שהיא לאחר שחיטה וכשירה הא אף אם יהיה ידוע שהוא לפני שחיטה כיון שאין עליה קורט דם כשירה [בלא ניקב אלא מגד אחד] . ועיין בב"י י"ד סי' מ"ח [ועיין מה שהביא הגאון בחולין ליישב זה] ובביאור הרי"ף בסוגיא דשמעתין תמצא במאור עיין עליו : **בתד"ה** כלה בבית אביה ולקידושין כו' ועוד מקשה ר"ת דלעיל מוכחינן כו' . במ"ש לעיל בגמ' באמר רבא לא תימא דפליג אהא מחא (ו) : **שם** ועוד מקשה ר"ת כו' . י"ל דלעיל היכא דליכא חזקת ממון ולא מרא קמא כנגדו משא"כ כאן דסוף סוף חזקת מרא קמא מהנגד לאב . מיהו כבר כתבו דדוקא היכא שמחזיק עצמו מסופק כו' ובמתני' יש לו לאב טענה ברורה או הבת טוענת ברי ולהכי נראה יותר שצ"ל לעיל בסוף ד"ה על בעל החמור כו' ולפי"ז לא א"ש כו' דאילו לשיטה ראשונה שבתוס' דחזקת מרא קמא עדיף בין שיש למחזיק טענה ברורה או לא לא היה קשה קושית ר"ת גם הקושיא הראשו' אימר דאמר ר"י כו' לאוקומי ממונא מי אמר דלא תליא בלאוקמי ממונא כיון שחזקת מרא קמא מתנגד שעדיף מחזקה דהשתא . אף שבגמ' מקשה בתחלה מי דמיא התם מייתי האב ראיה ומפיק הכא מייתי כו' ומוקי ולא אמרי' דחזקת מרא קמא מתנגד [וע"כ משום דהתם יש לבעל חזקת מרא קמא וחזקה דהשתא ומנ"ל להיכא דליכא אלא חזקת מרא קמא] וא"כ יש להקשות נמי אימר דאמר ר"י וכו' ודו"ק : **בא"ד** לימא דהאי כר"ג כו' . וכ"ת דלר"ג קשה אי לא יהיב טבח דמי בעל הבהמה בעי לאהויי ראיה ואמאי ניזל בתר חזקת הגוף דעדיף מחזקת ממון י"ל דליפשי כמו ללשון שני דיהיב טבח דמי ומאי פסקא שתמא דמלתא וכו' וק"ל . אבל קשה לי דללשון שני ליפשי הא מני ר' יהושע דאזיל לעולם בתר חזקת ממון ואפילו חזקת הגוף וברי כנגד ממון ושמא ולכן לעולם המוציא מחבירו עליו הראיה בין טבח בין בעל בהמה ואפשר לומר דלר"י מאי אריא בטוען שמא ושמא אפילו בברי ושמא ס"ל כן וק"ל. אבל דוחק להרץ דלא ניחא ליה לאוקמי סתם ברייתא דלא כהלכתא היכא שיש לו תירוץ אחר : ויש ליישב בשמעתין קרי לכלה בבית אביה נולד ספק ברשות האב מה בכך שהיא בבית אביה ס"ס אילו השתא מלהו בה המומין נסתחפה שדהו של הבעל כיון שנתארסה הוי כמו החמור שמת באחריות בעל הפרה וקרי נולד הספק ברשות בעל הפרה אף שמת בבית בעל החמור . ובכל סוגיא דמימרא דרב יהודה אמר שמואל היה ניחא טפי לפרש כן והוי כפשיטו אילימא כלה בבית אביה כו' אותה בבא גופא וכן לר"ג ולקידושין . מיהו לשיטת רש"י לא היה אפשר לפרש כן דא"כ מאי קאמר ר' אבא כלה בבית חמיה [דבא להוכיח אפילו לא נולד הספק ברשותו ואייתי ראיה מרישא כדפירש"י] הא התם בין ברישא ובסיפא שפיר ברשות הבעל נולד ולהכי צריך לסביא ראיה אבל לתוס' דלא מפליג מידי בין נולד ספק ברשותו או לא ללישנא קמא יש לפרש כן בלשון ראשון וק"ל . והאשר"י כתב בטעמא [לפי האמת] כיון שהיא ברשות האב לכל מילי והכתובה שלו אמרינן כאן נמצאו כאן היו קודם אירוסין אבל בוגרת כיון שיצאה מרשות אביה ואינה נקראת עוד על שם בית אביה כך לי עומדת בבית אביה כאילו עומדת בבית אינש דעלמא והשיבא כאילו נכנסה לרשות בעל עכ"ל : **בתד"ה** כל הנולד כו' ואוקי לכלה דמתני' כרבא כו' . ומ"מ כתבו לעיל ע"א בד"ה רישא דמשמע רב אשי לא פליג אשמואל כו' עיין בהשר"י ועיין : **בא"ד** ואפילו הוא מוחזק כו' כדפרי' מהאי דמחט כו' . שלא הימה כל הנולד כו' על בעל הפרה להביא ראיה משום דבעל החמור מוחזק נ"כ וא"כ לא פריך מידי ממחט . וסיפא דמתני' דעל הבעל להביא ראיה אף שהוא מוחזק [אין ראיה] משום דחזקת הגוף מתנגדו אף שגם גבי מחט חזקת הגוף מתנגד ללוקח (ז) מ"מ צריך אתה לומר בלא"ה [דל"ד חזקת הגוף דמחט וחמור לחזקת הגוף דידה דאל"כ] אמאי לא מקשה ממחט אסיפא דמתני' בלא שמואל : **בא"ד** משמע דאי הוי ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה כו' והלא נולד ספק כו' . וכי היכי דכאן בשמעתין בעל הפרה יביא ראיה הואיל והספק לגריעותא נולד ברשותו שהרי מת ונמצא הפסד ברשותו אמרינן כאן נמצא כאן היה ה"נ התם לענין הריוח נמצא הריוח ברשות בעל החמור שהרי לאחר משיכת החמור נמצא הולד והול"ל כאן נמצא וכאן היה . והירצו שצריך לחלק וכו' . ופירש בתשובת הריב"ש סי' רע"ג משום דכאן תלוי הקנין בזה קיומו או ביטולו מקיימין הקנין משא"כ התם הקנין לא תלוי בזה והוא דחוק : **בתד"ה** ותנא תונא כלה היינו כלה בבית חמיה כו' . משום דמרישא לקידושין אין ראיה דעל בעל הפרה להביא ראיה דהא כל עצמות טעמא דליסנא קמא דשמואל שעל בעל החמור להביא ראיה הוא מטעם שחזקת מרא קמא מסייע לבעל הפרה אף שבעל החמור מוחזק השתא וא"כ בלשון שני דקאמר כל הנולד כו' ולא איכפת בחזקת מרא קמא וקאמר על כך ותנא תונא צריך להביא ראיה על כך וא"כ ברישא דמתני' דלמא להכי על האב להביא ראיה אף שמוחזק כיון דחזקת מרא קמא מסייע לבעל משא"כ בבעל הפרה הוי בהיפך חזקת מרא קמא מסייע לבעל הפרה לזה אמר סיפא וכו' וזה נכון . ולזה פריך ממחט [ומהיכא פסיקא ליה למיפרך דלמא דוקא היכא שאינו מוחזק] משום דע"כ ותנא תונא הוא מסיפא ושם הבעל מוחזק השתא ש"מ דלא תליא בחזקה :

דף עז ע"א גמ' במתניתא תנא ריח הפה כו' . ולא מקשה מברייתא לשמואל כדבסמוך מיתיביה מקמץ וכו' אפ"ל דבסמוך ברייתא מפרש המתני' שהופש מקמץ זה בורסי משא"כ כאן אפשר שלא נזכר כאן פוליפוס בברייתא רק ריח הפה במקום פוליפוס ואם הני שניהם הוא קלא סייעתא לשמואל : **גמ'** וסימנך שמואל כו' מכולה פירקין . היינו פירקא דהמדיר שהיה מפרש כל משניות שבפרק זה מתחלה לסופו דוק והשכח : **ברש"י** בד"ה נכפה חולי כו' ויש לו זמן לבא . נראה כאילו לא כתוב לפניו בגמ' וה"מ דקביע וכו' : **ברש"י** בד"ה ואלו שכופין והני אין וכו' . דמדלא חשיב י"ל תני ושייר אבל תנא תני ואלו ואת אמרת תני ושייר : **בתד"ה** אלא לרב יהודה קשיא תימא דאמאי לא משני כו' . התרצן למאי דידע ברייתא דמייתי תנאי אי אפשר לו לתרץ כן דאי המקמץ צואת כלבים הייט בורסי קטן א"כ יש אומרים דברייתא נמי פירושו בורסי קטן וא"כ הייט ת"ק דמקמץ זה בורסי ע"כ פירושו בורסי קטן [דהא ברייתא לפרושי מתני' אתיא כמ"ש לעיל ובמתני' קתני גם בורסי דהוא בורסי גדול] : **בתד"ה** ליתני וכו' . למ"ד אין כופין לא הקשו מברייתא דיכול לומר אנא כמתני' דהכא ס"ל דמדלא חשיב ע"כ ס"ל דאין כופין אבל המקשה אמ"ד כופין תיקשי ליה ברייתא וכו' וכל כמה דלא מיישב לה [ברייתא אמתני'] יכול לומר אנא כהאי תנא סבירא לי . וקושית תוס' ותירוצם מבואר באורך מזה לעיל בהוס' ריש פרקין בד"ה יוציא כו' : **ע"ב גמ'** התם כי אמרה הוינא בהדיה כו' . ולעיל [בריש פרקין בתוס' בד"ה יוציא שהקשו ליתני בהא מחמת טענה] לא הוי מצי לשנויי כי אמרה הוינא בהדיה לא שבקינן דהא ודאי שבקינן כיון דהוא איט ראוי לבנים והיא לא מיפקדה אפריה ורביה משא"כ כאן בנגפא וכו' שהיא עקרה או אינו זוכה להבנות ממנה אגן כפינן ליה אפילו שיש לו אחרת : **גמ'** אם חן מעלה כו' . על מי שאין לו חן כ"ש שמגינה על מי שיש לו חן שלא יתגנה ואילו איגה מגילו מבעלי ראתן אין לך מגינה ומאום גדול כזה כדקאמר לעיל מאי סימני' דלפין עיניו ודאבי נחיריה ואייתי ליה רירא מפומיה ורמי וכו' וק"ל : **גמ'** אמר ליה כחברך וכו' שאלולי לא יהיב סכיני' לא היה יכול לקפוץ בע"כ של מלאך המות אבל דוכתא אחוי ליה . או אולי לא היה חפץ לראותו רק שדעתו היה באמת לעשות כריב"ל ולכן ביקש סכינו להנצל מידו [ולכך לא מוזכר בגמ' דאחוי ליה דלא חפץ בזה כלל] : **גמ'** אפילו אות אחת . בח"ש מוחקו וכן משמע קצת מפירש"י : **סליק פרק המדיר**

האשה שנפלו פרק שמיני

דף עח ע"א גמ' ר' יהודה אלכתחלה כו' ולפי"ז על החדשים אנו בושים ר"ל אנו בושים אפי' על זה שלכתחלה לא תמכור הנכסים שנפלו לה משנשאת (ח) או כיון שאנו בושין על מה שמכרה בטל אפילו בדיעבד בנכסים שנפלו משניסאת הולך בהדרגה בנכסים שנפלו קודם שנשאת למוכרן לכתחלה [קודם שנשאת] ודו"ק : **בתד"ה** עד שלא תתארס כו' ואמאי והא הוי כר' חנניא בן עקביא כו' . פירש כאמרו לו לפני ר"ג דר"ח בן עקביא . יש לראות לפי' הקונטרס קמא דבסמוך בתוס' בד"ה איבעיא להו דמסיק דקאי אדיעבד דרישא וס"ל אף בנפלו עד שלא נתארסה ונתארסה מכרה בטל ע"כ ל"ל הא דפריך דלא כמאן משום דרב ושמואל ס"ל דוקא בנשאת ואילו אמרו לו דרבי יהודה ס"ל אף בנפלו קודם אירוסין ונתארסה וא"כ אף לפירוש הקונטרס בזה [שפיר' דר"ג מיירי אפילו בנפלו עד שלא נתארסה ואף לפירוש השני של רש"י כמו שהוא ברש"י לפנינו] שפיר קאמר דלא כמאן דאמרו לו דר' חנניא ס"ל נ"כ בנפלו משנתארסה ומכרה משנתארסה מכרה בטל כמ"ש בברייתא לא כך השיבן ופירש"י בעוד שדנו על הארוסה וכו' ש"מ דס"ל דאמרו לו מכרה בטל ואילו רב ושמואל כללו תרווייהו בחדא ואמרו ונשאת דוקא ודוחק לומר דנקטו ונשאת משום עד שלא נתארסה דא"כ הול"ל בין נפלו עד שלא נתארסה ונשאת ובין משנתארסה ומכרה באירוסין ואפ"ל דלר"ח חזרו כאמרו לו מאירוסין לפי שהשיב להם תשובה גמורה ונלחת וכפירש"י בסמוך אמרו לו וכו' נראין דבריך במכרה בעודה ארוסה וכו' משא"כ בעוד שלא נשאת ונשאת עמדו בדבריהן שהרי לא השיב להם טעם רק על החדשים אנו בושים וכו' וק"ל : **בא"ד** מ"מ יכול רש"י לפרש כן וכו'. ודינו יכול להיות אמת אבל עד שלא נשאת ונשאת לא קאי רק בנפלו מן האירוסין ועלה קאי האמרו לו שיהיה מכרה בטל משא"כ אילו היה ראיה א"כ היה פי' עד שלא נשאת וכו' אף בלא נתארסה א"כ קאי האמרו לו עלה והיה רב ושמואל מצי למסבר כוותייהו : **בא"ד** ואין להקשות לפירושו וכו' . אחרי שראיט מסכרת הגמ' שאין פי' עד שלא נשאת רק משנתארסה . דדוחק לומר דלשון עד שלא נשאת וכו' סובל כך וכך [ולכך אין קושיא מזה לפירש"י דאפשר דאה"נ פי' עד שלא נתארסה ומ"מ פריך דלא כמאן] כיון דר"ג ודאי דלא כרב ושמואל ואמרו לו מצינו לפרש נמי דלא כוותייהו וכמ"ש התוס' לעיל דף ע"ד ע"א בד"ה דברי הכל בבעלו קנו . דא"כ הו"ל להגמ' לפרש כן בפירוש ולא לומר סתמא דלא כמאן . ועוד דזה דוחק . ועריפא ופשוט טפי משני התוספות : **בסה"ד** לאשמועינן דאפ"ה אי מכרה וכו' . דמכח דיוק דנפלו משנשאת אלו ואלו מודים כו' ליכא למידק רק הא עד שלא נשאת ונשאת אין מודין אלו ואלו ס"ל לב"ש מכרה קיים אבל ב"ה מצי למיסבר שפיר מכרה בטל דהא דנפלו משנשאת אלו ואלו מודים ר"ל אף ב"ש מודים דמכרה בטל להכי קאמר ר"ג עד שלא נשאת ונשאת אף לב"ה מכרה קיים . ועוד דנפלו משנשאת לאו דברי ר"ג הוא וק"ל : **בתד"ה** נפלו לה וכו' בהדרת שבת אחת כב"ה . ר"ל דב"ה מיקל טפי לאשה שנוטלת כתובה בהדרת שבת אחת ובמה דסיימו

באור

בתוספות זה דהא דאזלינן בתר שמא מיאתן אף לקולא היינו משום חזקה דשטרות ע"ש : (ו) ואף דהנה מוכח לה לשטרים שכך דנפרש כו' מ"מ י"ל דר"ג מהלך דשאני בנכסים דגלוי רחמנא לשטרו או לטעמא כקושית תוספות לעיל בד"ה ספק : (ז) ספי כו"ל למיקנו דגם בחמור חזקת הגוף דהחמור מתנגדו : (ח) היינו דהיה לה למכור אפילו לכתחלה כלומרת איני נפדים ואיני טוענת פירות . כ"כ בהפלאה : לפ"ב

הקושיא פתחו וי"ל שאין זה קולא לב"ה שיהיה ממילא חומרא לב"ש. אע"פ שרצונה בכך שמבקשת נע להתגרש מ"מ לאחר מכאן שמא תחזור בה. ועיין בח"ש מ"ש בזה. וכיון דהוי אלא האשה פנים לקולא ולחומרא לא מיחשב רק מי שמיקל או מחמיר גבי איש: בתד"ה סיפא אימר כו' שהיא מוחזקת הוי ספק ודאי וכו' כצ"ל ודו"ק: בתד"ה איבעיא להו וכו' ונראה לר"ת וכו' האריך בפירושו ולא מפרש בקצרה דדיעבד כפירש"י ולכתחלה לא אפשר [כפירש"י אב"ש] אלא ארישא קאי. משום דלפירושו יש"ה ליישב ב' פירושים מה שקורא לחדשים בחד גד [בצד דארישא קאי דקרי חדשים לנפלו משנתארסה כמ"ש התוס' וקא מהדר להו על החדשים אנו בושים כלומר נפלו לה משנתארסה] קורא להן בצד השני ישנים. דלפירוש קמא דרש"י פירוש חדשים וישנים שוין. ולפירוש שני נ"כ בשני לצדדי האיבעיא קורא לנכסים שנפלו ונמכרו משנתארסה ישנים ולאותן שמוכרת אחר נישואין חדשים אף שגם לפי"ז צריכין לטעמא שכתב ר"ת שהם ישנים משנשאת מ"מ אינו קורא פעם חדשים ופעם ישנים משא"כ לפירוש ר"ת לנכסים שנפלו משנתארסה ומכרה באירוסין קורא בצד שקאי ארישא חדשים ובצד שקאי אסיפא קורא לאותן נכסים עצמן ישנים וק"ל. רק למה באמת מפרש ר"ת אי קאי ארישא כמו בנפלו לה משנתארסה ולא כמו בנפלו משנשאת ונאי משום ליטנא דאלכתחלה קאי דמשמע דפליגי רק לכתחלה לא תמכור [ולכך כתבו כמו בנפלו משנתארסה לא כמו במשנשאת] הא לא קאמר ר"י לכתחלה או דיעבד רק אלכתחלה וז"ל אבבא דלכתחלה ואף אם יסבור הוא בדיעבד. ואפשר שלשון אלכתחלה ר"ל דוקא שלכתחלה שהיא מוכרת לכתחלה על אותה סברא פליגי אבל אמה שבדיעבד מכרה קיים מודו. אך [בלא"ה] ודאי דחוק לר"ת לומר ברישא מכרה בטל אף בדיעבד. ועוד דא"כ לא יהיה פשיטות ש"מ אדיעבד [דהיינו אסיפא] רק דוקא מכח גירסת אמר להם אף זו לא תמכור [דע"כ אסיפא דברישא מודים דמוכרת לכתחלה] וא"כ לפי התוס' דלא גרים לה באמת אין כאן פשיטות כלל. רק נימא באמת אלכתחלה פליג [ומ"מ מדמי ליה לנפלו משנשאת] ואי משום דדחיק ליה על החדשים אנו בושים דהם ראוי ליבוש משום דבטל בדיעבד כבר כתבתי לעיל מזה [בגמרא דהיינו דיש להלוך בהדרגה] ודו"ק: ועוד דלפי"ז לא היה מקום לאמרו לו לר"ג וכו' כאן הניחא לפירש"י בלשון ב' קאי בשני לצדדין אבבא המוכרת ללשון ראשון צ"ל שתלמודא קים ליה בודאי דעכ"פ קאי האמרו לו ג"כ ארישא אבל לפירושם דהשתא [דמסופק בהא] מהיכא תיתי לומר דקאי ארישא כיון דלא פריכי מידי ברישא ודאי מסתבר יותר לומר צד שני דאיבעיא. אבל לפי"ז [דהיינו דמדמי ליה לנפלו משנתארסה] אתי שפיר שהבבא השני עושה הקושיא של הואיל וזכה כו' כמו בנפלו משנתארסה דמודה אתה בזה אבל אם ההכרח מכח מה שכנס א"כ [דהיינו אם מדמי לנפלו משנשאת] לא הו"ל למיבעיה כאן אף דקאי נ"כ אבבא הסמוכה [דהא בעי למימר דמכרה בטל אפילו בנפלו עד שלא נתארסה א"כ כ"ש בנפלו משנתארסה] ומכ"ש אם נאמר. שאין ה"א לר"ת לומר ברישא מכרה בטל [ולא יקשה אלא כמ"ש לעיל רק נימא באמת אלכתחלה פליג וכו'] א"כ הוי קאי ארישא לחודא ומאי מקשו כאן. ועוד יש ליישב במ"ש התוספות כמו בנפלו לה משנתארסה כו' דלפי"ז האמרו לו הייני קושית מ"ש רישא מ"ש סיפא דבגמרא דסברתם דלא תליא בשעת נפילה רק כיון שזכה וכו' הואיל וזו אשתו וכו' ודו"ק. וכן מצאתי [חוזר למ"ש האריך בפירושו] דלפירש"י לא א"ש כלל לשון דישנים דפי' ישנים שהם כנשאת ר"ל משום דאיירי אי מכרה בטל משנשאת דבאירוסין אין לו לבעל פירות ופשיטא דמכרה קיים עד שתנשא רק כל מכרה בטל דמתני' פירושו לאחר שנשאת שהבעל אוכל פירות ומוציא הפירות מיד הלקוחות דבפירות עסקינן כדבסמוך מתני' בחיי' ולפירות ולכן קראו ישנים לנכסים שנפלו ומכרו באירוסין משום דהשתא בשעה שיהיה מכרה בטל דהיינו לאחר נישואין ישנים הן וקאמר על שנכסים החדשים לומר מכרה בטל אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו כו' לומר מכרה בטל על נכסים שהם עתה ישנים וכן אם קאי ארישא ניחא כפשוטו ישנים אבל לפירש"י אי קאי אלכתחלה דב"ש לא יתכן כלל לקרותן ישנים דהא אלכתחלה קאיירינן אם יהיה רשאי למכור לכתחלה באירוסין ובאיזה בחינה קראן ישנים דהא בשעת מכירה חדשים הן שנפלו לה באירוסין והמכירה באירוסין ודו"ק: בא"ד והא דלא נקיט רישא וכו'. לפירש"י נמי הו"מ למימר אב"ש או אב"ה: בא"ד דארישא לא הו"ל מכרה בטל. שאין זה סברא כלל לפירוש ר"ת: בא"ד והשתא פשיט שפיר. אף דלכל הפירושים פשיט שפיר מאמרו לו מכרה בטל ואולי דלהך פירושא [דלא גרסי לא תמכור] דלמא אדיעבד דרישא אך עתה נדאמר להו אף בזו לא תמכור ע"כ אסיפא: בא"ד דנקיט אלו ואלו וכו'. כך היו טוענין בתחלה [דהא באמת ר"ג סובר גם בהא מכרה קיים]: בסה"ד אבל ק"ק לרשב"א וכו' דמאי דהדר קאמרי הואיל וזכה באשה כו'. אין כוונתם שלא תמכור לכתחלה בנפלו עד שלא נתארסה דא"כ הו"ל למימר הואיל וזו אשתו וזו אשתו כדמעיקרא משמע שכוונתם בנפלו משנתארסה ונשאת גופיה הואיל וכו' ואמאי מכרה ונתנה קיים: אין להקשות באם קאי אסיפא וכדמסיק באמת אמאי לא הקשו ארישא כיון דמשוו ארוסה ונשואה הואיל וזו אשתו וזו אשתו כו' א"כ ה"נ שוין אירוסין ונישואין בנכסים שנפלו עד שלא תתארס בין שנתארסה או נשאת פי היכי דמשוו ארוסה ונשואה בנפלו משנתארסה ורישא איירי בנתארסה אבל לא נשאת. מיהו י"ל דברישא אינו מוכרח לומר כן די"ל הה"נ דמיירי נ"כ בנשאת משא"כ בסיפא בנפלו משנתארסה דלא מסיים ונשאת משמע מסתמא דהמכירה בזמן הנפילה דמהי תיתי לימר המכירה שלא בשעת נפילה לאפוקי ברישא דל"ל ע"כ המכירה לא היה בזמן הנפילה וק"ל: **ע"ב** גמ' אם אמרת בנשואה שכן בעלה זכאי וכו'. לכאורה עפי הו"ל שכן בעלה אוכל פירות וכדלעיל נשאת יתר עליו שבעל שאוכל פירות וכו' ולהכי אם מכרה הפירות מכרה בטל ודו"ק: גמ' תני מוכרת וכו'. דחוק לומר שלא הרגיש רש"י בהוותקים של גירסא זו וכמ"ש ריב"ש בתוס'. והנראה אני בכוונתו תני מוכרת ונותנת קיים וכ"ה בגמרות ישנים ור"ל תני בברייתא קיים בלא ומופל שפיר אדיעבד אבל לא אלכתחלה משא"כ וקיים דנופל אלכתחלה לא אדיעבד וק"ל: לר' חנניא הא דקאמר על ארוסה שאלו לא כך השיבן כו' משמע שמודה בשאלה הראשונה הואיל וזו אשתו כו' א"כ לפי הקונטרס בלשון ראשון לפי יישוב התוס' [לעיל בד"ה איבעיא להו שכתבו ועוד יש ליישב כו' דמדנקיט אלו ואלו מודים כו'] ע"כ לר' חנניא לא שאלו האמרו לו מה זו מכרה בטל כו' מנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת דהיאך קאמר אף זו לא תמכור לכתחלה הא ס"ל לר"ג מוכרת לכתחלה בין לשינויא דרב זביד בין לר"פ ואף אם לא גרסינן בברייתא אף זו לא תמכור או גרסינן ור"ח פליג ע"ז שלא השיב כך מ"מ צ"ל לר"ח שאלהם מה זו אשתו מנפלו לה משנשאת דעד שלא נתארסה ונשאת ס"ל לר"ג [אליבא דר"ח] מוכרת לכתחלה ובמה טעו שסברו דאית ליה מכרה בטל בעד שלא נשאת ונשאת דאי משום דנקיט אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים במכרה באירוסין משמע דמודים משנשאת דמכרה בטל [כמ"ש התוס' לעיל] הא ר"ח ע"כ לא ס"ל הך אלו ואלו מודים דאם מכרה ונתנה קיים דהא אפילו בגדולה מזו סבירא לו מוכרת לכתחלה ולא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל וק"ל: בתד"ה תני וכו' ולגירסא זו ל"ג כו'. וה"ה לגירסת רש"י לרב זביד רק רש"י מוחקו בלא"ה: לגירסת ר"ח ולר"פ דצ"ל דלר"י לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה צריך לעיין באיבעיא לעיל ר"י אלכתחלה או אדיעבד ודו"ק: לגירסת ר"ח אין להקשות דתקשי ליה אפשטא דמתני' בלא רומיא דברייתא ור"ג כב"ש די"ל דבבא עד שלא נשאת ונשאת ר"ג כו' הכל מדברי ר' חנניא היא דכן רישא מדברי ר"י וקאמר עלה האמרו לו וכן סיפא עד שלא נשאת ונשאת מדברי רבי חנניא הוא וקאי עליה האמרו לו [ור"ח פליג ארישא וסובר דמוכרת ונותנת] דלא דחיק לתלמודא בהא דפריך השתא ור"ג כב"ש רק בהיפך או אם אותו בבא דסיפא לר"י ולא לר' חנניא משום דמשמע מדקאי עליה ר' חנניא דמודה בה אבל לר"ח בן עקביא דלמא אה"נ דלא פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה אבל לר"פ פריך שפיר דר' חנניא אית ליה אם מכרה דיעבד אין וא"כ מוכרת דסיפא דמתני' מדברי ר"י הוא ע"כ ומרישא משמע כאילו הוא המדבר פלוגתא דב"ש וב"ה דקאי עליה אמר ר"י אמרו לו לר"ג וכו'. אף דבגירסא דרש"י משמע ליה למקשה דר"ח דאמר כאן כאילו ר' חנניא מודה בפלוגתא דרישא אין בכך כלום [להקשות על גירסת רבינו חננאל וק"ל]: בתד"ה לא כר"י ולא כר"ח כו' פירוש ולא כאמרו לפניו כו'. דאינו ר"ג פשיטא דלא ס"ל כוותיה דהא איהו מכרה קיים קאמר אלא אפילו כא"ל דאית להו מכרה בטל לא ס"ל. הבא על כוונתם יותר בעיונך בר"ן ריש הכותב ע"ש: בא"ד דתרווייהו מודו בעד שלא נתארסה ונשאת כו' לא כתבו זה לפירוש קמא דרש"י דס"ל מכרה בטל בעד שלא נתארסה ונשאת רק מ"מ דלא כוותייהו מטעם אחר דאינהו ס"ל אפילו עד שלא נתארסה ונתארסה ואילו רב ושמואל דוקא נשאת. ולכאורה רב ושמואל בנפלו משנתארסה ומכרה באירוסין ס"ל מכרה קיים כמ"ש לעיל [ע"א בד"ה עד שלא התארס] ואילו בנפלו קודם אירוסין ומכרה כשנשאת ס"ל מכרה בטל ואילו הא"ל ס"ל בהיפך (ט) דבנפלו כשנתארסה ומכרה באירוסין ס"ל בטל ובעד שלא נתארסה ונשאת קיים וא"ל מאי מקשה דלא כמאן דלמא כ"ש הוא מדאית להו לא"ל מכרה בטל אף בנפלו ומכרה כשנתארסה דקיים לרב ושמואל כ"ש בעד שלא נתארסה ונשאת דאף רב ושמואל מודו דבטל דס"ל לאמרו לו בטל [ומצ"ל דפליגי בסברות הפוכות וסב"ל לא"ל בעד שלא נתארסה ונשאת דמכרה קיים]. דסוף סוף הוא דלא כוותייהו [בנפלו משנתארסה ומכרה בשעה ארוסה]. רק תוס' נקטו דתרווייהו מודו בעד שלא נתארסה ונשאת דמכרה קיים וק"ל: בא"ד ולא פליגי אלא כשנתארסה ונשאת. וה"ה מכרה באירוסין לאמרו לו דר"י רק נקטו היפך מעד שלא נתארסה ונשאת דאף בנשאת דוקא שמכרה נכסים שלאחר אירוסין: בא"ד והא דמשמע לקמן בהכותב וכו' בלא"ז י"ל דלמא עד שלא נשאת ונשאת פירושו שנפלו אף קודם אירוסין ובהאי אמר ר"ג מכרה קיים ובהאי דהכותב דאיירי בנפלו משנתארסה [ונשאת] מודה דמכרה בטל וא"כ הא"ל ס"ל אף בהא מכרה בטל והא דאמר הכא דלא כמאן פירוש לא כר"ג דר"י או דר"ח וק"ל: בא"ד א"כ אותן נכסים נפלו לה עד שלא נשאת. דהא עתה היא ארוסה וכותב לה דין ודברים אין לי בנכסייך משמע שיש לה עתה ועוד דא"כ אף בכותב לה והיא נשואה כיון שלא זכתה בנכסים מנהני סילוקו וא"נ דמאי מיירי אף קודם שנתארסה רק דאם כן צריך לומר בהכרח כרבותינו וזה לא מסתבר: בא"ד ובנשאת איירי דהא משמע וכו'. אינו מוכרח דמאי כוונתם להכריח דבנשאת איירי (וע"כ בנשאת איירי) דהא אוכל פירות. מיהו בזה י"ל שאוכל אח"כ פירות. ומה הכריחו דהא משמע דמאי לא כו' אף בלא נשאת דלמא כא"ל דר"י דס"ל דמכרה בטל משנתארסה. ואולי כצ"ל א"כ אותן נכסים בנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת איירי משמע וכו' ועכ"פ נראה דתיבת דהא ט"ס הוא ודו"ק: בתד"ה לימא תנינא כו'. מדתפסו בקושית הגמרא [ולא הביאו תירוצא] משמע קצת דוי"ל בלא"ה משני שפיר ר"ל התם בחובל דכן הוא סוף קושיתם ועלה קאי הוי"ל מיהו מדלא קאמרו בלא"ה משני לה התם שפיר גם מדמשני התם הגמ' איזה תירוצים אחרים משמע קצת דלהכא קאמרי דמשני שפיר וק"ל: בתד"ה כתבינהו וכו' ואינו נראה כו'. גם המותיבי דבסמוך לא מקשה מידי. ויתכן קצת ליישב פ"ה שמפרש היאך עושין כשעושין שטר מברחת דודאי בשעת כתיבת שטר המתנה בעדים לאחר צריכה להודיע לעדים שדעתה רק להבריח כי למה תשתוק ותעשה שטר גמור בלי דבור שאין כוונתה שיזכה המקבל ואילו היינו יודעים בודאי שעשתה שטר מתנה ונתנה לבתה או לאחר מבלי תנאי אה"נ דקיים רק אם בא שטר כזאת לפני ב"ד יקרעוהו דאמרי' מסתמא הוא שטר מברחת ובודאי הודיעה לעדים בשעת כתיבה כוונתה דאומדנא הוא דלא שביק איניש נפשיה ויהיב כל אשר לו בלא שיור לאחרינא:

דף עט ע"א גמ' מורה הוראה אני וכו'. ולא יהבי השתא אלא לבקי בדבר וכפירש"י ואמר כן משום דעל הקורע שטר יאמר הקלתא אינו בקי בדינין וכפירש"י וק"ל: גמ' וחכמים אומרים כו' ולכשארצה. לשון הרא"ש פי' מהיום תחול המתנה לכשארצה לקיימה אבל בכל פעם שארצה הרשות בידי לבטלה: גמ' ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל. יש לראות דלמא אה"נ ושמואל קאמר אם יבא וכו' אקרעינו בין שבא הבעל להוציא מידו ובא המקבל לזכות בה ע"פ שטרו ובין שויתר הבעל או שגירש או מת ובאה היא עצמה לעולם שטר מברחת בטל ודוחק לומר מדלא בא בעובדא דהכא הבעל לערער משמע שכנגד הבעל השטר קיים. אבל נ"ל דמפסק ר"ת בד"ה עשאום כו' מבואר ומתורץ היטב ואולי קושיא זו הכריח לר"ת לפרש ולפסוק כן והכי פירושו ואי לא קנינהו לוקח כו' וע"כ הבעל לא קנה דע"כ כוונתה היתה להבריח מבעלה ואילו קנאה הבעל לא נתקיימה כוונתה וכיון שהבעל לא קנה בהכרח קנה הלוקח דאי לא קנאו הלוקח ממילא היה קונה הבעל וכמ"ש ר"ת וא"כ היכי קאמר שמואל אקרעי ולא זכה בה הלוקח ומשני דהכא אף שלא זכה הלוקח מ"מ לא זכה הבעל מטעם דעשאום וכו' ומינה דאי לאו דעשאום קנאו הלוקח וכפסק ר"ת ומפסק הלכה דקדק כן והסמכוה ארש"י בד"ה ואי לא קנה וכו' דלא הו"ל לרש"י למימר מאי הבריחה איכא רק כיון דלא קנה ליקנינהו בעל וכו' ועיין בהפר"י ומ"ש נראה לי: גמ' עשאום כנכסים כו' ואליבא דר"ש. אף דר"ש דוקא באם מכרה ונתנה ס"ל דקיים ואי השיב כאן מכירה [הך דמברחתא] א"כ אף רבנן דר"ש מודו בה דהא בנכסים שנפלו עד שלא תתארס ונתארסה או אפשר אף לא נתארסה עדיין בשעת הבריחה ולכ"ע עד שלא נשאת ונשאת (י) מכרה קיים חוץ מאמרו לו י"ל דהכא ודאי ליכא מכירה גמורה רק לסברת ר"ש דטעמו בנכסים שאין ידועים משום שלא ע"מ איתן נכסים נשאה כמו כן כאן הועיל הבריחה שהרי על מנת שאינן שלה נשאה ועיין: גמ' פירא דכוורי. לשון חפירה דכוורא כמ"ש רש"י לעיל בהמדיר דף ע"א ע"ב אין שועל מת בעפר פיר כמו פירא דכוורי גומא: ברש"י בד"ה עד שתכתוב ולכשארצה יש כאן הבריחה מבעלה. דלגבי לוקח מבואר בפשיטות שאין יכול להחזיק בה דעלה קאי שלא יכול לשחק בה רק שלא תימא א"כ אין כאן הבריחה וכו'. אח"כ מצאתי ברש"י בריא"ף ובר"ן שדילוג יש כאן וצ"ל ולכשארצה אז יש כאן הבריחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה במתנה ונמצא קיים למפרע מיום שנכתב השטר ואם זה יבא להחזיק תאמר איני רוצה כצ"ל. וזה דלא כלשון הרא"ש לכשארצה לבטלה וכו' [דמלשון רש"י ור"ן לכשארצה פירוש לכשתאמר אני רוצה אז חל המתנה למפרע ולדעת הרא"ש פי' לכשארצה היינו לבטלה. אמנם והמתנה חל מיד רק שתוכל למחות] עיין בר"ן

באור

(ט) למ"ש הגאון לעיל בתוס' בד"ה עד שלא תתארס בשיטת התוס' דאמרו לו דר"ת חזרו בהן מהאלתן הראשונה בנפלו באירוסין לפי שהשיב להם תשובה גמורה כו' אין סברתן הפוכה מדרב ושמואל ולא קשה נמי שאין להקשות דנימא דכ"ש הוא ולא יתכנו דברים האלו רק לאמרו לו דרבי יהודה: (י) ר"ל דהא הכא איירי שמסתמא בנכסים שאפילו עד שלא נתארסה דמשמעות הגמרא דשטר מברחתא עשתה כשיתאר ונפלו משנתארסה לא תמכור. והבריחה ע"כ היתה עכ"פ קודם שנשאת. דהא מ"ש עשאום כנכסים שאין ידועים ואפשר דהיה שהבריחה אפילו קודם אירוסין ולכ"ע אפילו בנכסים שנפלו עד שלא נשאת ונשאת מכרה קיים חוץ מאמרו לו וכ"ש הכא דעכ"פ כשברחה היה קודם נישואין ואפשר אפילו קודם אירוסין. ומ"ש ולכ"ע מכרה קיים חוץ מאמרו לו הא שמואל מרא דשמעתא ס"ל כרבותינו דאפילו בעד שלא תתארס ונשאת מכרה בטל:

שלנו

וק"ל: ברש"י בד"ה ואי לא קניתו לקח וכו' לבשולג וכו'. דאצטריכא לא צריך דהא מצוה לרשות הבעל ולמאי רוצה אני: בתד"ה כלא וכו' וגפרית ואריך לא גרים מפירות וכו' אבל חכמים ל"ק אהדדי אף אם נאמר שהם חכמים (אחר) בגי פלוגתא דר"מ וגפרית ואריך למימר דהוי מחוברים טפי (ג): בא"ד וכן משמע מתוך פירוש ר"ח כו' הלכך הוה כו'. וכן הוא ברי"ף ע"ש. ופירוש שכתבו לעיל כתבו התוס' לפי גירסת ר"ח ולא מדברי ר"ת: בא"ד אגמא דגלקטת איירי כנ"ל. ולפ"ז לא קשה מידי וכו'. תו; מקושיא הראשונה מקושית הרשב"א דמשמע דאמרי לה קרנא כו' וגם זה אינו קשה כל כך דאפשר לומר לפום ריהטא דשמה ר"ל דנקיט כלא נבסוף והוא מדברי הרמא דגמ' לאשמעי' דהלכה קאמרי לה הראשון כמו והלכתא וכו' אבל לעיל היה קשה דע"כ אין הלכה כן דהא גלימא אין נושי מתליף וכו' והלכה כר"נ בדינא בעלמא לפירש"י אף דקשה נמי קך קושיא דר"נ כמו לפירוש ר"ח (ל) אין הלשון משון דהתוס' הקשו בסמוך באמת על פירוש הקונטרס לא לפירוש ר"ת כפי הגהו בתחלה לפי שוכן בתחלת הפסוק משום דקאי אדסמוך ולא משום דהלכה כן וק"ל: ע"ב גמ' אמר ר"נ הכניסה לו עז כו' אמר ר"נ עיילא ליה גלימא כו' בהשגות הלשון לא ידעתי טעם וכל המימרא הראשונה הוא לשון מקרא ומימרא שניה הרבוט גמ'" והוא מאמלה הדך כנוד. באכל אותה הגרוגרות וכן רמוניה טוהה בת שבע לגוז וכו' אלא שאכלה פ:ה שאכל אותה הבת שבע פה שהוא מין המנה כמ"ש במקום אחר [לעיל דף ס"ה]: ברש"י בד"ה לגיאותיה כו' וה"ה כו' תגב וולדות. כמו לתלגה לא הוצרך לזה דהוה נקיט רק שהם למה מענה ונקיט דבר אחר: ברש"י בד"ה אכל וכו' אוכלה פירות וכו'. אף דהלכה כרגיאת ואף בליכא שיור וכ"כ הר"ן בהמה וטעמא משום דלא חייש למיתה מ"מ ניחא ליה לפרש לכ"ע: ברש"י בד"ה עיילא ליה גלימא עלית בנכסי מלוג כו'. בהכניסה לו עז לא הוצריך לפרש דנקיט בהדיא עז. לאכול חלבה דהיינו הפירות והגוף שלה וק"ל: בתד"ה כמאן וכו' לגיטהה נקיט וכו'. ולא נקיט כבל של בהמה מלוג לאשמעינן נמי דוולד הוי לאכה ושוד דהבל דבהמה פשיטא דהוי לאכה דאם מתה האב אין כאן כי אם הכפל מכח"כ כבל וולד במת הוולד סוף סוף קיים האם: בתד"ה פירי כו' פירי כיון דלא הוי מצלמא הקש ליה רבנן וה"ה פירי דפירי הא פירי דפירי דאתי מעלמא לא תקנו ליה כו'. אף דאתי הפירי דמעלמא מפירי דלא מצלמא דהוי דידיה אפ"ה לא תקנו לי'. וכ"ש פירי דאתי מעלמא דאתי מקרן דידה דהוי דידה. וה"ה בלא אתי מעלמא הוי כ"ש פירי דפירי דידיה מהאי טעמא גופיה רק בתחלה קים שדעיק אי תקנו רבנן פירי דפירי כלל דמריהטא דסמעהן משמע כאילו לא תקנו כלל פירי דפירי לא כתבו וה"ה פירי דפירי אבל לבתר דידע דתקנו הוי כ"ש ודו"ק. ועיין בר"ן שמתרץ בענין אחר ובאמרי"ש:

דף פ ע"א גמ' והא קרנא קאכיל ובולשת הוא. לפום ריהטא יסלון נהלק בב' קושיות הא מקרן קאכיל וצריך לשלם אותו הזוז מכיסו ומתני' בן דוקא שאכל בן הפירי ושוד דהגולה הוא שלקח הזוז נצרך הגולה של אותו קרן עצמו ובמתני' דוקא אם נגנה הבן שאכל מעט מסח"כ כאן שלא נגנה אף אם לא יהא צריך לשלום ואף אם נגנה נגנה מן קרנא וצריך לשלום וק"ל: ברש"י בד"ה אבלה לקח וכו' והמותרות לא נמכרו. כיון לגמ"ש התוס' שלא הוסיפו וכו': בתד"ה ישבע וכו' הכא ליפרע מנכסי יתומים כו'. יש לעיין לקמן בהכותב דקחשיב אותה דברים במשנה שלא תפרע אלא בשבועה והתוספת נקטו פגם הכא ליפרע מנכסי יתומים ופגם פוגם שטרו וק"ל: בא"ד ונראה דהכם לא השיב כו' והלשון מוכיח כן וכו' אבל ישבע ויטול דהכא נ"ל כמו שתירצו התוס' בתחלה וק"ל: בתד"ה אפהלך וכו'. ובגמ' מבקיף וכו' מ"מ מיורד וכו' אע"ג דהכא י"ל אהעבא דבעל נחית הגולה שכרו: ע"ב ברש"י בד"ה והא קרוות ביתא שלא עתה כו'. ובר"ף דהא אוכלה אתריתא: ברש"י בד"ה מ"כ בעל ארים הוא כאומר שטבן נוטק כו'. ולא מכר הקרקע שיעבד הלוקח כדמעיקרא רק שהוא ארים בקרקע ושבחה ולא מכר ללוקח רק פירות מזומנים דהשתא לא שייך שמא הכסיף: ברש"י בד"ה בכתובתה בעיקר כתובתה ובנדוניא וכו' כנ"ל. וכ"ה בר"ן. כי למה יפרש רק כתובה בנדוניא דלא כמו וכתובתה דב"ה דהיינו מנה מאתים: ברש"י בד"ה ה"ג וכתובתה בחזקת הבעל וכו' כנ"ל. דאפיק גירסא כתובתה דמשמע שהוא פירוש על נכסים בחזקתן וק"ל. וכ"ה בר"ן בהדיא ע"ש: בתד"ה נכסים בחזקתן כו' וזה אינו דבפרק אלמנה ניזונית משמע וכו'. מכן דהתוס' גופיה לא דייקי דמדקדק שם דשוו ב"ש בנכסי צאן ברזל ובנכסי מלוג דוקא פליג מדקתני יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב דמשמע היכא שהם עיקר ואם נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה [לב"ה] והם עיקר מנ"ל דשוו ב"ש דלמא אה"נ יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב אף בנכסי צאן ברזל [כיון דלב"ה הם בחזקת יורשי האשה שפיר טפל עליהם ג"כ עם יורשי האב] אע"כ ס"ל לגמרא דבנכסי צאן ברזל יורשי הבעל עיקר וי"ל דקושיא הראשונה לא משום דמדייק התם מל' עם יורשי האב שדוקא בנכסי מלוג ולא בצאן ברזל רק ר"ת מקשה שאינו נראה לומר דפליגי הכא כי היכי דפליגי במי שמת בנפל וכו' דיש סברא לחלק בין הכא להתם מטעמא שכתב דהוכה כבר מוחזק וכו' והדע דסברא זו אמיתית הוא דהא ע"כ לב"ש נ"ל סברא זו לחלק בין הכא להתם דהתם קתני שהם יחלוקו דמשמע דקאי על כל הנכסים כתובה ונכסים הנכנסין וכו' ואינו בשומרת יבם לא קתני יחלוקו שהם רק דוקא יורשי הבעל עם יורשי האב דמשמע דוקא היכא שיורשי האב עיקר יפה כח יורשי הבעל בהם כיון שהוכה כבר מוחזק אבל במה שיפה כח יורשי הבעל אין ליורשי האב חלק בהן כיון שיורשי הבעל מוחזקים קודם מיתתה משעת מיתת הבעל וכו' ואף אם נימא שנכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האב והם עיקר ועלה קאמר יחלוקו מ"מ עיקר כתובה דהיינו מנה מאתים שבהם יורשי הבעל עיקר לכ"ע בלי פקפוק ממשילא היה שלהם בזה לא יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל דלהכי לא קאמר שהם יחלוקו ואינו ההם ס"ל יחלוקו בכל נכסים וא"כ לב"ה נמי נימא כן ולא תלוי הקושיא הראשונה כלל בנכסי צאן ברזל דוקא ואף שנקטו התוס' דמשמע דוקא בנכסי מלוג שבהם יורשי האב עיקר כמו שמדקדק בסתוגן משום שהאמת כן הוא דבנכסי צאן ברזל יורשי הבעל עיקר כמו שהביאו מפרק אלמנה וכן בכמה דוכתי וק"ל. אבל מ"מ בקושיא שניה ושוד דה"כ ב"ש שוקמי בנכסי צאן ברזל וכו' טפי מנכסי מלוג ובנכסי צאן ברזל מודו לב"ה דהוי בחזקת יורשי האשה למ"ד כו' מזה משמע בהכרח דשוברת שם בסתוגן דב"ש מודו בנכסי צאן ברזל וא"כ נ"ל משום דהלשון עם יורשי האב לא קאי אלא אנכסי מלוג דבהם דוקא יורשי האב עיקר וא"כ הו"ל לאוקמי מיניה וביה ודוחק לומר דמשם לא נסתיים לומר עיקר רק דדיקא נמי הוא מלשון עם יורשי האב משמע שאיירי בנכסים שהמה עתה ביד יורשי האב ולהכי קאמר שיורשי הבעל נוטלין חלק עם יורשי האב שהנכסים בידן דהיינו נכסי מלוג שהגוף היה לשלם ביד האשה שאין לבעל בו אלא פירות מה"כ כתובה ונכסי צאן ברזל המה ביד הבעל הגוף לכל אשר יחפץ והמה מוחזקין בהן ואין שייך הלשון יחלוקו יורשי הבעל וכו' [אבל מ"מ שפיר י"ל דנכסי צאן ברזל הוא נ' יורשי האשה בין לב"ש ובין לב"ה] א"כ ראיית בגמ' שם ולא קשה מידי דקאמר ואביי נמי הוא דלא אסיק אדעתיה כמר השטר העומד לגבות כגבוי דמי לטול מכתובה דמתני' דס"ד ב"ש אכתובה נמי אמרו יחלוקו וקאמר יורשין דידה מספק וקנבו פלגא דכתובה שיבם דהוי ודאי ע"מ דס"ל לב"ש ספק מוציא מידי ודאי דהא כתובה מנה מאתים לב"ש בחזקת יורשי הבעל וכן נכסי צאן ברזל למ"ד בחזקת יורשי הבעל אמאי יחלוקו יורשי האב הא אין ספק מוציא וכו' וכן למ"ד בחזקת יורשי האשה אמאי יחלוקו יורשי הבעל ואף למ"ד יחלוקו דקיימי בחזקת שניהם מ"מ פריך מכתובה מנה מאתים דלכ"ע בחזקת יורשי הבעל ואותה סוגיא דיבמות אזלא אליבא דכ"ע ובהכי לא פליגי דשוו ב"ש שהוא בחזקת יורשי הבעל דלא מיגבה כתובה לגבות מחיים וכל שהוא מנה בחיים על יבם לא נבי יורשין שלה כתובה דיבם במקום בעל קיימא ועיקר כתובה פשיטא דבחזקת יורשי הבעל ואף צאן ברזל כיון דלא מיגבה כתובה לגבות מחיים דיבם לב"ש הויא מהרם כתובה לכתובתו לאחר וכו' אף למ"ד נכסים בחזקת יורשי האשה לב"ה דלא ידיע מהרם כתובה ומיגבה לגבות מחיים [על יבם] אבל לב"ש בחזקתן היינו בחזקת יורשי הבעל [ושוו ב"ש לב"ה בהא דקאמרי נכסים בחזקתן לגבי הך כולהו ליה לב"ש הם בחזקת יורשי הבעל כיון דהויא מהרם כתובה ולב"ה בחזקת יורשי היבם] כך היה אפשר לפרש לפירש"י [ולא קשה קושית תוס']. אבל מדברי התוס' הכא נ"ל דבנכסי צאן ברזל אף לב"ש בחזקת יורשי האשה אליבא דמ"ד בחזקת יורשי האשה לב"ה ופריך ולא פליגי והא קתני מתה וכו' ושמעי בעקה וכו' אמר ר"א דיקא נמי וכו' פי' דע"כ בעיקר כתובה לא כ"ל יחלוקו ושוו לב"ה דבהקמי יורשי הבעל עם יורשי האב וכיון דמסתיים ע"כ דלא פליגי בכתובה א"כ משמע לא משום דאמר כשיעור לגבות מנכסי דמי דא"כ אף בעיקר כתובה הו"ל יחלוקו יורשי האב עם יורשי הבעל ולשון משמע דוקא היכא שיורשי האב עיקר ואינו מנה ומאתים דפשיטא דיורשי הבעל עיקר וכיון דלאו מנכסי דמי [אף דס"ל לב"ש בעלמא דמנכסי דמי] משמע דלא מיגבה כתובה לגבות מחיים א"כ למאי דהוה ק"ן בעלמא אף אליבא דב"ש ואין ספק מוציא מידי ודאי א"כ אף בנכסי צאן ברזל שוו דהוי למ"ד בחזקת יורשי הבעל אף ב"ש ס"ל כן דהא אמו יורשי האשה מספק כיון דלאו מנכסי דמי ושקלין מידי ודאי ואי למ"ד בחזקת יורשי האשה כ"ש דלא אמרי יורשי הבעל ושקלין מספק. והשתא ניחא דהשתא פליק למימר דדיקא נמי דמשמע דוקא היכא שיורשי האשה עיקר לא מיכרח דקאי אצאן ברזל רק אכתובה אבל לבתר דמסתיים [דבכתובה שוו מטעם דלא מיגבה כתובה לגבות מחיים ואין ספק מוציא מידי ודאי] ע"כ שוו ב"ש אף בנכסי צאן ברזל דאין ספק מוציא מידי ודאי [וכיון דלמ"ד הנכסים בחזקתן דקאמרי ב"ה היינו בחזקת יורשי האשה מקרי הם ודאי ולא אתי יורשי הבעל ושקלין מספק אף לב"ש] וק"ל: בא"ד והא דלא פריך ומני כו'. בפרק מי שמת הקשו נמי לותיך מ"ד בחזקת יורשי האשה והא דלא פריך שם נכסים הנכנסים ויוצאין [וצריך לתרץ נמי כמ"ש כאן כדי ליתן טעם לדבר] וגם מזה קיא ראיה שנכסי צאן ברזל כמה טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג מהא דפריך נמי בנכסי צאן ברזל [שהיה בחזקת יורשי האשה] טפי מנכסי מלוג: בתד"ה יורשי הבעל כו' וא"ת לב"ה ואין כו'. כנ"ל תירוצא לב"ש אינו מוכח דאף לב"ש קשה גם לפירוש ר"ת לעיל לכ"ע בנדוניא ליורשי הבעל ולא קשה מידי: בא"ד אם דאמרי בפרק נערה וכו' כנ"ל: בא"ד כהמסקנא דיבם כולהו כו' ודוי כולהו כו'. ר"ל דהאמרי שמתה בחייו חייב בקבורתה בתר מוליא שהכניסה לו ומינה קא ירית אמה"כ עיקר כתובה שלא נתחייב לה מעיקרא אלא לכתובתא לאחר וכו' וכיון שמתה בחייו אין כאן חוב כלל ולא קא ירית מידי מינה ולהכי בארוסה שאינו יורש צאן ברזל שלה שהרי לא הכניסה לו שרין מאומה שעדיין לא כנסה אינו חייב לקוברה אף שיש לה כתובה מ"מ לאו מינה קא ירית כיון דמתה בחייו לא נתחייב לה כתובה מעולם מכח"כ בשומרת יבם וק"ל. ועיין בסמוך בגמ' ובמה שכתבתי בא"ש: בתד"ה אי דאמה כו' ולפ"ה נמי כו'. ע"כ כתובתה לאו דוקא מילתא דאף בתר מנה מאתים לאחר נ"ל לפ"ה דחייב בקבורתה שהרי יורשי הבעל אין יורשין כי אם מנה מאתים לבד למ"ד נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה [ולפ"ה קשיא] יורשים יורשי כתובתה דהיינו יורשי הבעל חייבין בקבורתה ולא יורשי האב ופי' כתובתה היינו נכסי צאן ברזל כמו מה ששנינו בכתובתה דמתני' ע"כ צ"ל למימר יורשי נכסי מלוג דכתובה ירתי אינו ואגו ולמה ליה למנות בכתובה דליכא למיקם עלה אי ר"ל כמו קבורתה תחת כתובתה דהיינו מוליא וכמו מה ששנה בכתובתה דמתני' דהיינו יורשי האב אי כתובה מנה מאתים כמו וכתובה בחזקת יורשי הבעל דב"ה במתני' אבל אי קאי אורשי הבעל קאמר יורשי כתובתה לאחר. או אפשר דברייתא קאי אב"ה דמתני' דקרי כתובה למנה מאתים וק"ל:

דף פא ע"א גמ' בשלמא ואת אבי יורש אמר קניין כולה לגמרי כשיטת רש"י בריתא דמשמען דפריך רבא ולימא את אבי יורש וכו' אין אבי יורש מינה כלום אלא מאחי אמר אביי משום דבלאו עליו מעמי גדרין ובמאי לגדרן מאה הכל בכתובה את אבי יורש דאם את יורש כמו שקברה הוא יקבור את אביו (ס) אי יתן כתובה מקודם באשה מחמת וקברה לו רבא לימא את אבי יורש ואחי אני קובר מאי אמרת דאם אינו קובר יתן כתובה לא מיגבה כתובה לגבות מחיים דבעל ואני במקום בעל שיכול לומר כאילו הוא מי וה"ל יקבור את אביו כמו שקברה הוא דע"כ צ"ל שאין זה יכול יקבור את אביו כמו שקברה הוא דהא אף בגרושה אחיו יורש הוא טוען לומר לה כמי ואם אינו קובר כיון דהוא סף לא אביו היה לה מחויב על כך ואי משום כתובה ומאי מי שאינו קובר יתן כתובתה לא מיגבה וכו' דהיינו באם ניתן הכתובה לגבות מחיים מה שלא תמצי גדרים וא"כ לב"ה הוים ליה מהרם כתובה ומיגבה כתובה כו' ויהא לה כתובה לו אביו אליבא דמאן הולא הקושיא אלך אליבא דב"ש לב"ש מעיקרא לאו קושיא הוא ולא אצטריך לבא לאמי גדרין כלל דליכא למימר אליביה כלל לימא את אבי יורש ויגר כאן לא קשה לרבא מעיקרא דלימא את אבי יורש ואחי יורש הוכה אלא אי לאו מנכסי דמי אבל לב"ש דס"ל שטר העומד לגבות כגבוי דמי א"כ מינה קא ירית לא מאח ומשום הכי חייב לקוברה את יורש אותה [ואף דגבי ארוסה לא מיחייב לקוברה ולא מהני קך השטר העומד לגבות כגבוי דמי מ"מ שומרת יבם שאני מארוסה כמ"ש הלשון לקמן] והדר פריך והא בעינן וכו' [ופירש"י] אלעיל פריך לב"ש ולהכי לבא מתני לאדין כיון שאחיו יורש סוף סוף אף אליביה הויא ליה מהרם כתובה מ"מ והא בעינן לכשתנשא לאחר כו' ומעיקרא לא משתעבד לכתובה אלא בתנאי לכשתנשא לאחר וכפירש"י לעיל סוף פרק נערה דף נ"ג. דמה"ש ארוסה ליה לה דין כתובה מכח"כ לענין אם נפלה ע"פ שלמה שהליא ממון ונטיל כתובתה ע"פ עלמה משום דתלי תר בהדך כל כך לא מדקדקן [במהרם כתובה] וק"ל ומשני יבם נמי כאחר דמי וא"כ שפיר בשאן כלא מתני לאדין ולב"ש אין לורך לזה כיון דכגבוי דמי א"כ מינה קא ירית אף שלא בא בשם מהמיה לגבות מ"מ כיון שהוא שומר לגבות ואף מבחיים דבעל כגבוי דמי וכאילו היה מוחזקא והתוס' בד"ה והא בעינן מילתי כוזה ופי' [הקושיא] אף לב"ש מידי דהוי אארוסה ולרש"י

באור

(ב) לשון מזומנים ועיקר דהכא בפירות גופו מהליף אבל בצריך ליכא שיור: (ל) כן מ"מ אין הלשון מכוון עד תיבת כפי הגהו כו' הוא איזה הגה"ה על לשון המחבר. והמבין לשון המחבר הוא כמו לפי' ר"ת כפי שנגהו בתחלה כו' וטעות המגיה דאין לשון המחבר מדוקדק כמו דכתב כמו לפירוש ר"ת דהא באמת מקשה התוס' קושיא ואת רק לרש"י ולא לר"ת ולר"ח לנגהוהם בתחלה הקשו קושיא אחרת אבל טעות הלשון דכפי שנגהם בגירסת ר"ח בתחלה לא קשיא לגו להוס' רק לגירסת ר"ת דנכי דאי אמרינן דהלכה כו' הוא לשון שהאמת דגמ' כמו והלכתא היה קשיא לפירש"י כמו דהוי קשה לר"ת בהגהתם בתחלה לגירסתו אי ניבא דהכם גמרא הוא מ"מ לפירש"י ניחא די"ל דקאי אכתובה ליה גרבה ומפי משמע בתחלה בגמרא דקאי אכתובה ליה מ"מ משום דקאי אדסמוך ולא משום דהלכה כן מבח"כ לגי' ר"ח קשה ממ"נ כן אי קאי אכתובה ליה וכן אי הלכה היא ולפי מה שתירצו התוס' גירסת ר"ת כתבו הלר"ח ניחא טפי דס"ל לתוס' יותר לומר דשמעתא דגמרא קאמר כן כלא מבח"כ לפירש"י קשה מקושיתם: (מ) וי"ל גם לרש"י כמו שפירשו התוס' לפירוש דאיירי דוקא בנפלה מן הנשואין שהיא נפלה מחייב לקוברה. ואף דהכא צ"ל דאם אבי יורש ואינו יורש ממנה הוא אבל היינו כמו ארוסה מ"מ כאן שאינו יורש ע"כ משום דבמקום בעל הוא והבעל היה חייב לקוברה אבל

צריכין נחלק בין ארוסה ליבמה (ג) דאף לאה"נ שבתוס' צ"ל כן : ועוד יש לפרש לפרש"י דאחר לא משמע יבם בלשון חכמים [כבלשון תורה] כדאמרי' גבי ואיש אחר יקחנה ולזה לב"ש דדריש מדרש כתובה מדקדקין בו כמו בלשון חכמים ודרשינן אותו כלשון מקרא וחכמים רק לב"ה י"ל יבם נמי כאחר דמי דב"ש הוא איש אחר ודי בזה ליישב לשון הכתובה ואין מדקדקין בו כאילו הוא משנה. ונוח קצת יותר לומר כן דהשתא י"ל דרבא ואביי תרווייהו שפיר ידעי הך דיבם כאחר דמי מ"מ פריך רבא [והא לא ניתנה כתובה לגבות מחיים] למאן דדריש מדרש כתובה דלא סגי בזה ומשני מאן דריש ב"ש לב"ש מעיקרא לאו קושיא הוא [דשטר העומד לגבות כגבוי דמי]. אבל לפירושי הראשון אי ניחא ליה לב"ה מטעם דכאחר דמי וחשיב קצת כגבוי אמאי לא ניחא בזה ג"כ לב"ש ומשמעות הסוגיא משמע שרבא איהו מקשה הא דוקא בעינן לכשתנשאי וכו' [רק שתמה דגמ' ע"כ דרבא ידע מזה ופריך לעיל והא לא ניתנה לב"ש דוקא] וק"ל . כ"ז נראה לי לפירש"י ז"ל. ובתוס' לכאורה מ"ש התוס' לעיל בד"ה יורשי הבעל וכו' היא בעצמו קושית רבא ולימא הא אני יורש ומסקנא דהכא [דיבם כאחר דמי] הוא שינויא דהתוס' לעיל מ"מ כוונת תוס' לעיל שהקשו בפשיטות היאך ס"ד יורשי הבעל קברי לה לפירוש הקונטרס שאין יורש אלא עיקר כתובה ולעיל ברייתא ערוכה דקבורה תחת נדוניא ותפשוט מברייתא [דיורשי האשה קברי לה] ואין זו קושית רבא דמקשה מכח סברא נימא הא אני יורש ותירצו דשומרת יבם היתה ראויה ליטול קצת כו' והיה מחלק קצת בין שומרת יבם לארוסה כאשר לפי האמת הוא חילוק בינס אבל רבא מקשה הוא גופא אמאי מחשבי' כאילו הוא יורש מינה הלא אינה ראויה ליטול ולימא הא וכו' דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים של יבם ודו"ק : בתד"ה איזהו אלמנה כו' לית לה יתומים. עיין בח"ש שהניח בתימה דטפי הו"ל להוכיח דהא קתני ואין חייבין בקבורתה ואילו הכא אדרבה יורשי הבעל חייבין וי"ל דמ"מ מאי קאמר אף אנן נמי תנינא דלמא אה"נ פשטא דמתני' איירי בשומרת יבם ותפשוט בהיפך דיורשי הבעל אין חייבין ויורשי כתובה צאן ברזל חייבין [וכמ"ד נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה ולפרש"י דגם בשומרת יבם כן] דא"ל דא"כ הו"ל יורשי נכסי מלוג [וכמ"ש הגאון לעיל בתוס' בד"ה או דלמא] דהא אין לטעות כיון דקתני בהדיא אין יורשי הבעל חייבין בקבורתה. ואין צורך לדחוק וליישב כמ"ש התוס' לקמן ר"פ אלמנה ניזונת ולומר ואין חייבין בקבורתה איירי בהניח מטלטלין וכו' ע"ש : בתד"ה משום דאין וכו' לפרש"י לא מיושב כל כך לשון ב' צדדים ועוד דלפי פירושו בולימא הא אני יורש כלומר זכותו אירש ולא חובתו מאי משני יקבור או יתן כתובה לזה פירשו דה"ק אם אחיו יורש כו' כלומר אם באת לומר כו' א"כ בעי למימר כו' משא"כ בפרה שאולה שיורשין זכות אביהם אף אם נחשבים כמת משא"כ כאן אם תחשבהו כמת באתה לידי גיבוי ויורש הוא ממנה ודו"ק : לפירוש התוס' צ"ל הא דפריך א"כ הכי קאמינא אח כו' ואי משום כתובה לא ניתנה כו' אף דכבר הקשה לו ממנ"פ מ"מ פריך לעולם צד השני אשתו איני קובר דלא חשיב כאילו הבעל חי ואפ"ה לא באתה לידי גיבוי דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם דבמקום הבעל עומד בזה דלא הגיע שעה שתזכה בכתובה או אף הצד הראשון דאח אני יורש ולא ממנה מ"מ אשתו איני קובר דאינו מוכרח לומר דא"כ בעי למימר הרי הוא כאילו אחיו קיים ולהכי לא באתה לידי גיבוי א"כ יקבור כו' דאף שנחשב למת אפ"ה לא באתה לידי גיבוי דלא ניתנה כו' ודו"ק : בתד"ה מאן שמעת ליה כו' ולב"ה כו'. קשה להו דהא אף לב"ש ודאי אין ה"א בעולם שיתן כתובה לגבות מחיים ואף למאי דמשני יבם כאחר דמי מ"מ קודם חליצה אין ה"א שתטול כתובה לזה תירצו דמ"מ לענין קבורה כו' שיהיה נחשב כאילו הכניסה לו אותו שיעבוד וחייב לקוברה תחתיה כמו תחת נדוניא ולהכי במתניתין לענין שומרת יבם כתובת מנה מאתים לב"ה בחזקת יורשי הבעל וכן גבי סוטה לא נוטלת כתובה וכן בסמוך ואי ניתנה כתובה כו' נייחד כו' אבל בלא ייחוד לא משום דדוקא לענין קבורה שיהיה נחשב כאילו הכניסה לו שיעבוד כו' : בא"ד ולעיל ס"פ נערה פי'. דלא מטעם מדרש כתובה חזר אלא מק"ו התרתם ערוה החמורה כו' ועוד תירוצים ע"ש : בא"ד מאי דרשי ב"ה מדרש כתובה. ומטעם יבם כאחר דמי והיינו לפירושם בסמוך אבל למ"ש לעיל בפרש"י בדרך השני דוקא למאן דלא דריש מדרש כתובה. י"ל יבם כאחר דמי ודו"ק: בתד"ה ושמעינן להו אע"ג כו' ע"ש בפרש"י דמקשה זה ומתרץ דדוקא לענין קבורה אית ליה דכגבוי דמי כו' והכא ליכא למימר כן דהא אביי מייתי הך מתניתין דסוטה לענין כתובה ומפרש לב"ש דכגבוי דמי וק"ל : בא"ד משום חינא. ע"ש בהחולץ דמשמע בהדיא בהך סוגיא דכיון דמתה ליכא משום חינא וכפרש"י שם בהדיא וכן תוספות לא כתבו שם כך אלא נמי דהכא וי"ל לענין שהגונה היא שיתחייב לקוברה אף שמתה מ"מ אמרינן כגבוי דמי ואיכא משום חינא וק"ל: בתד"ה והא בעינן כו' דלא יהיב לה קבורה כו'. אף דלב"ש אדרבה טפי אמרי' ניתנה לגבות לענין קבורה [כמו שפירשו התוס' לעיל בד"ה מאן שמעת] יש לחלק [דאי דרשינן מדרש כתובה לאו עומד לגבות הוא] ודו"ק: בא"ד מידי דהוי אארוסה כו' אין לה כתובה. ר"ל קבורה ונקטו כתובה משום דכן הוא לעיל ס"פ נערה בהדיא ארוסה אין לה כתובה ור"ל דין כתובה שהקבורה באה תחתיה ויהיה הקושיא דגמרא מ"ש מארוסה דאף דכגבוי דמי מ"מ אין לה כתובה משום דבעינן כשתנשאי כו' כדלעיל סוף נערה : בא"ד ואי לאו גרים אלא הוי א"ש. הא אתי שפיר הוא משום דאתיא האי טעמא לב"ה נמי ומאי דרשי שפיר מדרש כתובה ואף דלית להו כגבוי דמי כמ"ש א"כ. אבל אינו נראה שר"ל א"ש משום דתיקשי באמת למה לי טעם דכגבוי דמי הא סגי ביבם נמי כאחר דמי ובלא אלא משמע דצריך שניהם יחדיו חדא דא"כ הו"ל להתוס' לשיים מיד מ"ש א"כ כיון דכאחר דמי חשיב כאילו גבתה והחזירה לו כו' ומדכתבו א"כ משמע שהכל כמסך יחד ועוד דאי לא גרים אלא אינו קשה למה לי תרווייהו דנוכל לומר דאף דכאחר דמי מנ"ל לומר משום כך דחשיב כאילו גבתה והחזירה אף שהיא בת גיבוי קצת וק"ל : בא"ד אי נמי כו' דלב"ה פריך. אבל לב"ש דס"ל כגבוי דמי יש חילוק בין ארוסה לשומרת יבם בלא טעמא דיבם כאחר דמי [וז"ש הגאון לעיל ברש"י וכן צ"ל בא"י נמי]: התוס' כתבו לעיל בפרק נערה בד"ה שאין אני קורא בה הא דקאמר מאן שמעת דאית ליה מדרש כתובה ב"ש כו' משום דקי"ל בהא כוותייהו ולהכי מקשה מב"ש דאל"כ מאי קושיא כל הסוגיא דלעיל אזלא לב"ה [אלא משום דקי"ל כוותייהו] וא"כ קשה מאי משיב לו מאן שמעת ליה כו' דסוף סוף בהא דכגבוי דמי לא סבירא לן כוותייהו א"כ למאי דקי"ל מדרש כתובה ולא קי"ל דכגבוי דמי תיקשי. ואי גרסינן אלא גם לפי מ"ש [דאדלעיל פריך היאך הוי ניחא לב"ה ועוי"ז משני לב"ה שפיר אף דלא גרסי' אלא אינו מוכרח דצריך לשני התירוצים דתירוץ קמא לב"ש ותירוץ בתרא לב"ה וע"פ דרך הראשון שפי' ברש"י די"ל יבם כאחר דמי אף למאן דדריש מדרש כתובה] אתי שפיר : בתד"ה הרוצה כו' דאי לא"ה מאי אהני ליה מה כו'. דחכמים לא תקנו לה כתובה משני ולא רצו לחייבו שיכתוב לה כתובה כדלקמן סוף פרקין משום דאשה הקנו ליה כו' ואם יהיה לה שיעבוד על נכסי שני אף שישנן משועבדים לראשון א"כ אינה גביא מן הראשון רק כששניהן בני חורין א"כ הוא ממש כאילו יש לה כתובה מיניה דמאי שנא אלו בני חורין ואלו בני חורין וק"ל. ועיין בתוס' פרק החולץ דף ל"ט : בתד"ה מגרשה

וכו' וה"ת וכו'. בהא דאם כהן הוא יעשה סעודה כו' אין קושיא כלל דעדיף קאמר שהוא רוצה למכור ושלא יהיה לה שיעבוד על נכסיו לטורפן אבל בהא דאם ישראל הוא מגרשה וכו' פירוש וכשמחזירה כותב לה דקנאי כו' א"כ יש לו קיצור יכתוב כו' ואף דגם אם לא כותב לה א"כ דקנאי יכול למכור מה שירצה קודם שמחזירה מ"מ מדלא קאמר מגרשה בגט ומוכר ומחזירה משמע או שימכור קודם חזרה ובלא קנינא ומחזירה על מנת כתובה הראשונה או א"כ ויכתוב דקנאי והכל בכלל העלה וק"ל : בא"ד ואין לנו לכופה כו'. אף שתחלת התקנה שאין לה כתובה משני היה לטובת היבם מ"מ לבתר דתקינו אין לנו לכופה : בא"ד ואפילו ג' שדות מקחו קיים כו'. שלא נצרכה [אלא לג' שדות דקאמר] אתיא עכ"פ למעוטי איזה שדה וקאמר דלא למעט שאר נכסים דכ"ש אלא למעט נכסי מלוג כדמסיק שם ונקיט ג' שדות וכ"ש שאר נכסים רק אפילו ג' שדות מכרה בטל ואין צורך לדחוק דנקיט אפילו ג' שדות קיים עד שעת טריפה כיון דיש לנו לומר דאפילו מקחו בטל דנקיט בהדיא וכפירוש הרשב"ם שם בהדיא והתוס' נקטו אפילו ג' שדות מקחו קיים כו' רק לשלול פרש"י שבג' שדות בטל לאלתר ובשאר קיים עד שעת טריפה וק"ל. ובעיקר הסברא בין לתוס' שנקטו אפילו ג' שדות קיים ובגמ' דאמר כ"ש שאר נכסים דמקחו בטל משמע דטפי קיים בג' שדות ובין לפירוש הקונטרס הסברא מבוארת דלענין עד שעת טריפה ודאי טפי קיים מכר של שאר שדות שאין לה אלא שיעבוד בעלמא דהא כל אדם מוכר קרקעות המשועבדים שהרי הפירות עתה המה שלו וכי מטי שעת טירפא טורפת מלקוחות אבל אפילו ג' שדות שהמה אפותיקי שלה ועיקר אסמכתא עליהן מכרו קיים משא"כ לענין שלא תוכל לטרוף הואיל ונתרצה למכור טפי ריעותא בטל ומלית למימר נחת רוח בשאר נכסים דאמר לה עיניך נתת בנירושין כו' מבג' שדות וק"ל : ע"ב גמ' אלא עלה טובה קמ"ל וכו'. וליכא למידק השתא בהיפך מדקאמר וכן לא יאמר וכו' משמע כי היכי דבסיפא יכול למכור רק עלה טובה ה"נ ברישא די"ל דמתני' איירי אף ששניהם רוצין דהשתא מדינא יכול למכור מ"מ משום עלה טובה לא ימכור ובין ברישא ובין בסיפא לא נחית מתני' רק לענין עלה טובה: קשה לי לכאורה מאי מדייק דאי לא תימא הכי וכו' דלמא סיפא נמי לענין דינא שלא ייחד לה כתובה ולהפקיע שיעבודה משאר נכסיו שלא תוכל לטרוף לכשתתאלמן או תתגרש וכפירש"י ומיהו כשימות או יגרשנה וכו' ואדרבא הו"ל לדחות ולטעמיך בלא עלה טובה רק בין רישא וסיפא דינא קתני ולענין טריפה ודו"ק: גמ' דתניא מי שמת. מפירש"י ד"ה כיון דאמור רבנן כו' כדאמרינן לקמן במתניתין מי שמת וכו' משמע כאילו לא היה לפניו הברייתא במקום זה: רב יוסף לא הביא לא יאמר דמתניתין דלמא רק עלה. ודר' אבא. דמ"ש הך ברייתא מהך ואדרבא הכא תני בהדיא לא ימכור. ושלח ליה רבא [דאייתי מדר' אבא] לא הביא הך ברייתא [דמפורש בה לא ימכור] אף אם ידע דלמא לא ימכור היינו שלא ייחד וק"ל : ברש"י בד"ה אע"ג דזבין כו' וקנו מידו כו'. דאי לא קנו מאי אע"ג דזבין הא לא הוי אלא דברים בעלמא ואף אם מכירתו מכירה סוף סוף זה לא מכר : ברש"י בד"ה דלמא ר"מ הוא וכו' מיהו גבי מוציאין כו'. והדין של מוציאין מיהו אמת לא הוא קרקע רק במה שצייר הברייתא דינא במטלטלין היינו משום דסבירא ליה כרבי מאיר דמטלטלין משתעבדי ואין שייך לומר על זה אינה משנה : בתד"ה ואם איתא כו' הואיל וכו'. אפשר שבאו ליישב דלמא דוקא לענין קבורה סבירא ליה לב"ה ניתנה לגבות וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה מאן שמעת ולזה כתבו דז"ל בתר טעמא הואיל וחשבית ליה כאילו מכנסת לו השיעבוד א"כ דהיתה ראויה לגבות יכול לומר לה הילך כתובתך דהא מטי שעת גיבוי ולמכור את השאר. או ליישב למה לי ייחד לזה כתבו הואיל כו' והחזירה לו ולהכי צריך לחזור לייחד לה ודו"ק: בתד"ה ולטעמיך פי' וכו'. דהא צריך לומר בכל ולטעמיך בשלמא לדידי ניחא והיינו לסברת רש"י אם ניתנה כתובה לגבות ודאי לא ניחא לזה כתבו דהקושיא ולטעמיך דלא אסקת כו' בשלמא לדידי טעמא משום איבה וכו'. וצ"ל לפי"ז דאי לא תימא הכי סיפא כו' [ואימא סיפא נמי משום איבה. וכן הקשה מהרש"א] הכל הוא בשם לא נסיק אדעתיה הסברא משום איבה הוכיח לו דע"כ אין טעם שלא ייחד למכור השאר משום דינא רק משום עלה טובה וראיה מסיפא וקאי על ולטעמיך דפריך לו למאי דלא הייה מסיק אדעתך איבה תקשי ממתני' הא בהכרח מתניתין תיובתא שלא יוכל למכור השאר משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ומשיב לו למאי דלא אסיק אדעתיה איבה ממתני' אין כאן הכרח דאדרבה באם לא אדע איבה נסתייע בהיפך שאין טעם המשנה משום דינא רק עלה טובה וראיה סיפא וכו' וק"ל: בתד"ה אלא עלה טובה וכו' ולרשב"א נראה דגבי אשתו וכו'. וביבמתו משמע דניחא ליה בלא טעמא דצריך לכתוב כתובה אחרת או שלא תהא קלה וכו' וכן משמע מרש"י שמקצר ביבמתו וכתב עלה טובה שלא תאבד כתובה ובאשתו שייס וצריך לכתוב כתובה אחרת וכן תוס' תופסין בעלה טובה דאשתו. ואפ"ל ביבמתו שמא תאבד כתובתה ותצטרך לחזור אחר הלקוחות אף שישנו בני חורין מנכסי השני וא"כ לא שמכה דעתה ואיכא שלום בית טפי שלא ייחד משא"כ באשתו דאף שמיחד אם באה לידי כך שתגבה כתובתה גובה מבני חורין שעל נכסי בעלה (ס). ועיין לקמן בפרש"י בפיסקא לא יאמר לה הרי וכו' ודו"ק: יש לראות למה הלאה [רש"י ותוס' לעיל ע"א וכן בגמ' לקמן בפיסקא לא יאמר לה] במה שלא כתב לה דקנאי וכו' ולא במה שמנכסי בני חורין של הבעל נמי אינה גובה רק צריכה לחזור אלקוחות בעל הראשון לפי מ"ש תוס' לעיל בד"ה הרוצה ואולי אף גביית בני חורין תלוי בזה שלא כתב לה דקנאי דאילו כתב לה גביא מבני חורין של בעל ואינה צריכה לחזור על טריפת לקוחות הראשונים וק"ל: בתד"ה לא יאמר וכו'. עיין לעיל דף י"ט בד"ה כגון שכתב לאחרים וכו': בתד"ה ודלמא דטבא ליה שי' שלא כתב לה וכו'. אבל באשתו לא איכפת לה דסוף סוף גביא מיניה (ע) וכן להאי נמי דלא זילי נכסי כ"כ כו' משא"כ באשתו אין שייך לומר שלא ימכור קרקע זו כדי שלא יוזל קרקע אחרת דמ"מ הך קרקע מהך משא"כ ביבמתו אמרינן עלה טובה שיניח לה שיעבודה מבעל הראשון ביחד כדי שיוכל למכור נכסי עצמו ביוקר. ואין להקשות טפי יעכב המנה לעצמו לגמרי וימכור נכסי הראשון (פ) ויניח נכסיו שלו לכתובה דהשתא יכול למכור נכסי שירש מאחיו ביוקר דזה הבל דכשרוצין בני אדם שמוכר קרקע שירש מאחיו דעיקר שיעבודה עלייהו והיא חוזרת וטורפת מהותן לקוחות היכף אף שיש בני חורין לשני א"כ זילי נכסי [ואינו יכול למכור נכסים שירש מאחיו ביוקר]: בא"ד וא"ת וכו'. יש לקושרו דלפרש"י אין שום סברא להקשות כן דהא הך טובה עצמו שיהיה הקרן קיימת ולא יוציא המעות בהוצאות הוא בעצמו גבי הלוקח ג"כ ולמה נבטל מקחו ומאי אולמא משא"כ לפירושם משום שלום בית או משום זילי נכסי אותה טובה ליכא בביטול מכירה זו גבי לוקח וק"ל. אבל קצת קשה בוא"ת זה לפי האי נמי מאי זילי נכסי איכא אם המכר מכר והא סוף סוף צריכה לחזור על אותו הלוקח ואינה יכולה לטרוף מלקוחות של נכסי הבעל [דהא אף כשהן בני חורין טורפת מלקוחות של נכסי בעל הראשון כמ"ש התוס' לעיל וכן הגאון בדבור שלפניו]: וגדולה מזו נראה לי דאף דאשתדיף נכסי הראשון לא תקינו משני רק לגבות מבני חורין ולא ממשעבדי כיון דלא כתב לה דקנאי למה יפסידו הלקוחות ועוד מה תועלת היה בזה שיתקנו חכמים כן [דאי לית לה מראשון שתגבה מן השני אף ממשעבדי כדי שלא

באור

לא הכניסה לו בנדוניא מ"ש רש"י יקבור את אשתו כו' שהיה הוא קוברה כו' אפילו לא הכניסה לו נדוניא : (ג) דארוסה אכתי לא הוי עומד לגבות כ"כ כמו בשומרת יבם : (ס) זה מתיישב לפרש"י לקמן דבייחד מטלטלין גם נלכו באחריות על הבעל אבל הרשב"א הקשה לקמן בד"ה התם הוא דלא כתב לה כו' דהתם ייחד אינו באחריותו ולקמן בתוס' מיישב הגאון דברי רש"י שם כמ"ש הגאון כאן ע"ש : (ע) קצת יש להתיישב בזה דביבמתו נמי כיון דאינו יכול למכור רק התשב דלמא יתדפשו אלו הנכסים ויהיה זילי נכסי הא אי לית לה מראשון תקינו לה משני וכתבים התוס' לעיל בד"ה הרוצה וכו' וא"ת מה מפסדת כו' ותירוצם לא שייך כאן. ויש ליישב ועי': (פ) [illegible]

הכא קלה בעיניו להוציאה] ס"ס אם אין לו בני חורין [כיון דבאה לגבות ממשעבדי הכא] קלה בעיניו להוציאה דמאי איכפת ליה בטריפה לקוחות (צ) ובדלמא בהא דמוציאין שמנה מיבם וילקח בהן קרקע ניחא שפיר דלא יהא זילי נכסי כו' משא"כ אלו יוציא מנה לדברים אחרים ועיין. עוד בס בוא"ת כו'. משמע מזה דאף לאביי דאמר דשבח כו' מ"מ עכ"פ מוציאין וכו' פירוש בע"כ רק מקשה דלמה לכך מוציאין כאן בע"כ משום דשבח וכו' לזה א"ר הכא הני מוציאין וכו' ולא אמרת כו' [דאי משום דשבח ליה הוי לן להוציא בע"כ] דאל"כ לא היה מקום לקושיתם כלל [דאי אין מוציאין ממנו בע"כ היאך אפשר לבטל המקח ולהוציא ממנו המעות בעל כרחו] ודו"ק:

דף פב ע"א גמ' הכא לאו בידו כו' הא דאמר ליה קני מעכשיו וכו'. ורב יוסף דנחית לשיל ודק אי בדיעבד זביניה זביני ולא קאמר משום דמעולם לא מכר כלל כיון דלאו בידו הוא גם לא קאמר מעכשיו כדמשמע מהך עובדא דלעיל לא קאמר מעכשיו ודוחק לומר דרב יוסף ס"ל כרב [דאדם מקנה כו'] ועוד דאף לרב עכ"פ צריך מעכשיו כמ"ש התוס' ואף שרב יוסף לא פסק אעובדא דלעיל [כמו שכתבו התוס' בד"ה פומבדיתאה] מ"מ משמע דשל שגון מעשה דלעיל שייך דינא דרב יוסף אילו לא חזר והא אף בלא חזר מ"מ הוי כאילו מוכרה לו עכשיו [לאחר יבום] והשתא לא זבין ליה ולא מידי דלא קנו מידו [והוי מכירה לכתחילה] וקנין הראשון לא היה בו ממש. ומצאתי בר"ן ייבב לקושיא זו שתירץ וז"ל ונראה לי דהכא איירי כגון שלא היו שלא בני אחין וכל שלא ייבם אחד מהן הויא יד שניהן שוין בנכסים לפיכך היה יכול הגדול להתנות שלא יזכה בנכסים מחמת יבומו דהו"ל כדאמרינן לקמן בריש הכותב דנחלה הבאה לו ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה והכא נמי יכול להתנות עליה קודם ייבום שלא יזכה מחמת יבמה שהוא עתיד ליכנס יותר בנכסים עכ"ל: **ברש"י** בד"ה פומבדיתאה רמאה שאחר כן חזר בו פומבדיתאה קרי להו רמאה כדאמרי' כו'. פירושו קצת מגומגם דהרבה אחרי רכשי ויש לגדד בו לכל צד וק"ל והאי הוי נריש פומבדיתאה רמאה שאח"כ יחזור בו כו' היה קצת ניחא טפי ודו"ק: **ברש"י** בד"ה הני בנה ולא פליגי כו' אלא אתלושים וכו'. אין משמעות המשנה כן דא"כ הו"ל לרבנן לפלוגי אבבא דתלושין לחוד. ודחיק ליה לכ"ם דפליגי נמי במחוברין דלר"מ שמין כמה וכו' ונותן לה הבעל שויין של הפירות בשעת נפילה והוא לוקח הפירות ולרבנן שלה לגמרי דהמחובר לקרקע כקרקע ונעשה מהפירי גוף ואילו הבית גוף הקרקע ודאי שלה הוא ה"נ מה שמוסיפין בגודל אותן פירות הן שלה דזה דוחק וק"ל: **בתד"ה** לא אשכחן וכו' וא"ת וכו'. דאין סברא לחלק דלענין לגבות שלא תפסיד כתובה איתא הנא דמחמיר ב' חומרות אבל לענין שיעבוד נאלם שיעבודה ליכא מ"ד דאדרבה הסברא בהיפוך כמ"ש בסמוך בד"ה והתלושין וכו': **בא"ד** לא מן הדין וכו'. דהכי משמע קצת מדפליג עליו ר"ע ואמר אין מרחמין בדין וכו': **בתד"ה** התם בידו וכו' ואפילו אית ליה יבם ואח"כ חילק כו' וקשה כו'. בל"ז דלמא לאו בידו ר"ל לגמרי לאו בידו אפילו אח"כ וק"ל: **בתד"ה** הא דאמר וכו' ורב נמי דאמר וכו'. בשמעתא קאמר בהדיא לך משוך וכו' שיקנה במשיכה אבל התם בקרקע דלא שייך משיכה שהם קנין בכסף וא"כ למה לי מעכשיו לימא כיון שאם אינו קונה חייב לשלם מעות הקנין וק"ל: **שם** בגמ' לא איתא לכשאקחנה ממך רק לכשאקחנה שהם ע"ש ובקידושין: **ע"ב בתד"ה** התם וכו' מתוך פ"ה כו'. מפירוש הקונטרס שלפנינו לא משמע כן ומשמע שר"ל התם הוא וכו' והיכא איבה שצריכה לחזור על הלקוחות נכסי בעל הראשון לטרוף מהם אף שיש בני חורין מנכסי שני לא שמכה דעתה שלא יאבד וא"כ איכא איבה שצריכה לחזור [והייט כמ"ש הגאון לעיל בתוס' בד"ה אלא עלה פובה דיבמה איכא שלום בית טפי כו'] משא"כ באשתו אף שתאבד מכל מקום גביא מבני חורין ודו"ק היטב: **בא"ד** ור"י פירש כו' דלא ייחד לה ליבמה כדי למכור כו'. א"ל א"כ למה לי הסיפא גירסה וכו' דאיצטריך לדיוקא הא לא גירסה אינו יכול למכור הא מדאיצטריך וכן שמעינן ואי דוקא כנגד כתובה (ק) מהניח אחיו מעות שמעינן י"ל דודאי אי לא תני וכן ה"א כן מכח קושיא דלמה משמיענו זה דוקא ביבמה אבל לבתר דשנה וכן ה"א בתרוייהו יכול למכור ורק משום עלה טובה ביבמה דומיא דאשתו דהא וכן קתני: **בתד"ה** קמ"ל כו' וא"ת כו'. לעיל [בהא דשלח רבא] לא הוי מצי למיפרך ממתני' מהא ואי ס"ד ניתנה כתובה לגבות כו' דהכא איירי שלא יוכל למכור כפשוטו בלא ייחוד אבל ר' אבא דנחית לעלה ש' [משמע דלא מהני באופן אחר רק לגרשה]. אבל רב יוסף לעיל דאמר אע"ג דאמרי רבנן לא ליזבן דתניא מי שמת כו' הו"מ לאיתויי מהא [דגירשה] רק לא ניחא ליה להביא מדיוק ומביא ברייתא דקתני בהדיא לא ימכור אף המותר מכדי כתובה כדלעיל [והניח נכסים במאה מנה כו']: **בתד"ה** אבל יבמתו כו' וי"ל דשמא כו'. אף דקתני הרי היא ככל הנשים מ"מ אי לא קתני לה בשום מקום אין ה"נ דלא הו"מ למיתני כאן הרי היא ככל הנשים אם אינו מפורש בשום מקום במתני'. ובגמ' דפריך לעיל מאי וכן למה לי הסיפא וכאן למה לי הרישא דמשנה דהמגרש את אשתו שנויה לקמן. דלעיל פריך מי גריע אשתו מיבמתו וכן כאן וכן פירש"י וק"ל. ועוד לעיל תלה אשתו ביבמתו פריך נ"ל אשתו וכאן תלה יבמתו באשתו דקתני הרי היא ככל הנשים פריך למה לי יבמתו וק"ל: **בתד"ה** בתחלה וכו' פירוש היו מיהדין וכו'. לאפוקי כתיבה בלא ייחד ממילא אחראין כל נכסיו ואח"כ שתיקן שמעון בן שטח שיהיה כותב לה כל נכסי וכו' לאפוקי שלא ייחד לה וכפירש"י ודו"ק: **בא"ד** ומה שלא תקנו מתחלה וכו' כמו שתקנו כו'. ועושין מהן קלתות וידלגו תקנה אחת דהיינו ליתן מעות הכתובה בידה בבית חמיה כמו שתקנו אח"כ שיעשו כלים ממנה ויתנו אותה לידה: **בא"ד** א"כ לה ממש וכו'. וגם מתחלה כשייחדו היו נותנין המעות לידה וק"ל: **בא"ד** ולא היה נהנה מהם כלל וכו'. ג' חילוקים. המעות בידה או ייחוד על שולחנו לא לידה הנאת הבעל גדולה ולא יאמר לה לאי אבל היורשין מלניעין. לתקן הצנעת היורשין נותנין לבית אביה ולא היה נהנה כלל והיה קלה בעיניו להוציאה. לתקן זה וזה. עשו קלתות וכו' ובבית חמיה בידה דהשתא נהנה קצת שיכול למשכנם בשעת הדחק ואין יכולין להצניע שהיא משמרת כליה שתמיד עמה גם המה ניכרין לכל שהמה שלה [ועדיין כשכועס הרבה כו'] ובא שמעון בן שטח ותיקן שיהיקן הכל כל נכסי וכו' דהשתא ליכא למיחש למידי וק"ל: **סליק פרק האשה שנפלו**

הכותב פרק תשיעי

דף פג ע"א במשנה בבבא הגינא לא הזכיר אם מכרה וכו' ואי משום דסמך ארישא הלא בבבא תליתאי הזכיר עוד אינו אוכל פירות ולא סמך אבבא ב' ובאשר"י כתב בבבא תליתאי צריך למיגרס ובפירי פירותיהן דאי לא גרסי' אמאי קתני אינו אוכל פירות בחייה הא בבבא מציעתא נמי קתני אינו אוכל פירות ולא הו"ל אלא אם מתה אינו יורשה דדבר זה ניתוסף בתנאי האחרון בחייך ובמותך וכן בבבא מציעתא לא חזר ושנה אם מכרה ונתנה לפי שגם בבבא הראשונה הדין כן אלא משום דקאמר ר"י לעולם הוא אוכל וכו' קתני הכא דאינו אוכל פירי פירות שניתוספו בתנאי זה עכ"ל וכ"ה בתוס' לעיל פרק נערה דף נ' ע"א בד"ה הבעל מוציא כו' לפי מה שמצאתי מוגה בגמ' שלי אי נמי דכתב לה דין וכו' בפירות נכסיך אבל א"ל דכתב לה דין כו' בנכסייך ובפירותיהן דהא אם מכרה ונתנה קיים עכ"ל תוס'. אבל בח"ש לא מגיה כן לעיל [וה"נ אי נמי דכתב לה כו' בנכסייך ובפירותיהן אבל א"ל דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך דאם מכרה ונתנה קיים] ובעין זה למד הב"י בדברי הטור אה"ע סי' צ"ב ע"ש וק"ל. והגהת ח"ש יש לעיין בו חדא דהיאך ס"ד הא"ן לומר דכתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך סוף סוף אוכל פירות ולר"י קנין הפירות כקנין הגוף דמי ועוד בעיקר הך דינא כיון דאינו אוכל פירות בבבא שניה א"כ יכולה למכור בחייו מיהו בבבא ב' י"ל משום דיורשה לאחר מותה מש"ה בטל לאחר אבל בבא ג' דאם מתה אינו יורשה ואעפ"כ לא תני אם מכרה ונתנה קיים ולמה לא יהי' קיים דא"ל משום פירי דפירי דממ"נ אי לא גרסינן פירי פירותיהן בהך בבא ואתיא כת"ק א"כ סילק עצמו מן הכל ואי גרים כ"ש דסילק עצמו מן הכל ואף דלא נקיט עד עולם לא הא או כיון דכתב בחייך ובמותך [א"צ לכתוב עד עולם] כמ"ש הרא"ש. ומה"ט נראה דלא הוצרך למיתני הא דמכרה קיים רק היכא דלא אסתלק מפירות ואפ"ה אי מכרה פקע זכות שלו וקיים אבל היכא דאינו אוכל פירות פשיטא דמכרה קיים דאי משום לאחר מיתה אף אם לא כתב לה כן דמכרה בטל בחייה מ"מ קיים לאחר מיתה ומחזירין הקרקע ללוקח מלך הדין בלא תקנת אושא (ר) ועיין במה שאכתוב בסמוך בא"ה בהא דפריך ואימא מפירי ודו"ק: **בתד"ה** כדרב כהנא כו' דלשון טוב אפילו באת לו כבר כו'. וא"ל דלמא דבאה לו כבר פשיטא דמהני לשון טוב דודאי יכול לתת אדם כל שיש לו לאחר ורבותא קמ"ל דאף בלא בא עדיין יכול להתנות אף שאינו ברשותו. חדא דמשמע לאו נחלה וכו' דוקא מדלא קאמר אפילו נחלה הבאה וכו' וכן משמע מלשונם שכתבו דמדקאמר נחלה וכו' דוקא וכו' ועוד דודאי יכול ליתן במתנה מה שיש לו כבר אבל שיהני אם אמר שיתן [שלא יהא] יכול לחזור בו זה ודאי חידוש ואם כבר בא לידו ואמר לשון אתן לך אינו כלום ואפילו אם קנו מידו לא הוי אלא קנין דברים רק אם הוא עדיין בידה ולא בא לידו מעולם מהני לשון טוב כמו אי אפשי או יהא לך או נתונה לך וזה יותר חידוש דבא לו כמו נשואה מאילו לא בא כלל ודו"ק. גם י"ל לשון טוב אין ר"ל לשון מתנה רק לשון סילוק כמו אי אפשי ועיין. ולהך י"ל פשוט דמייתי דרבא לטעם למה מהני לשון גרוע וכפירש"י בפשטא דשמעתין רק לפירוש ר"י דידע מסברא דמהני בלא בא לידו לשון גרוע הוצרך לכתוב [הא דמייתי רבא] וכדי לסיים במלתא דרבא לחודיה לא שני משא"כ לפירוש ראשון דודאי ממלתא דרבא אין ראיה שזה בעצמו קושיתם דרבא איירי בלשון טוב אבל דחוק ורחוק לומר דלוי"ל מייתי ראיה אדבר חוץ שלא הוזכר בגמ' להכרית דבלשון טוב אפילו בא לידו מהני וא"כ רב כהנא איירי בלשון גרוע דז"א וק"ל: **בא"ד** למאי דאוקמא בכותב ועודה ארוסה וכו' דבר שלא בא לעולם וכו'. דפירוש אף שהן דבר שלא באו לעולם מ"מ כיון דאמר נכסיך סילק את עצמו מגוף הקרקע לענין פירות אבל למאי דאוקמא בכותב ועודה ארוסה אף גוף הקרקע אינו בא לרשותו: **בא"ד** וכשרוצה חוזרת בה וכו'. ר"ל כשרוצה חוזרת באמת לחייב לתת לה מזונות נגד מעשה ידיה שתעשה לו רק כ"ז שעומדת בדיבורה איני ניזונת וכו' אין לה מזונות ומזה אין ראיה שיכול להסתלק מדבר שלא בא לעולם דכיון שאינה רוצה במזונות אין לה ליטול בעל כורחה ואם רוצה לחזור א"כ דחזרת דלא מהני סילוקה שאמרה איני ניזונת ולא קמ"ל ר"ש אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה וק"ל. ואף שי"ל דלקושטא שמהני סילוק מדבר שלא בא לעולם לא מצית לחזור רק דלא רב כהנא לא היה ראיה ממלתא דרבא לחוד מפני שיש לומר כן [שיכולה באמת לחזור] אבל מלשונם משמע דלפי האמת כן הוא. ומתוס' לעיל בפרק נערה דף נ"ח ע"ב בד"ה זימנין דלא מלו אין הכרח ע"ש וק"ל: **בסה"ד** והשתא מייתי מרב כהנא וכו'. יש קצת לראות בזה [כוונתו למ"ש מהרש"א בזה]: **בתד"ה** קסבר וכו' וקשה לר"י וכו'. באשר"י מיישב זה בפשיטות וקשה לי על תוספות מגמרא ערוכה ס"פ חזקת הבתים דף מ"ג ע"א דמשמע דמהני קנין בלשון דין ודברים ע"ש (ש) ודו"ק: **ע"ב גמ'** למאי נפקא מיניה לכדרב יוסף וכו'. מגומגם קצת ודו"ק: **גמ'** ואימא מפירי, עיין פירש"י. וקשה לי דלעיל דף ע"ח ע"ב פריך לימא תנינא לתקנת אושא ומשני מתני' בחיי' ולפירות ע"ש וא"כ מדינא דמתני' כשמתה מחזירין הקרקע ללוקח עכ"פ אף בלא כתב לה וא"כ אין כאן קושיא כלל ודוחק לומר דמקשה לפי האמת דקי"ל כתקנת אושא ולעיל פירושו לימא תנינא לתקנת אושא כפירש"י ברי"ף לימא מתני' מסייע ליה וכו' וא"כ סוף קושטא הוא דאף בזמן התנא היתה תקנת אושא [רק דדחי גם דליכא סייעתא ממתני'] ועיין לעיל פרק נערה דף נ' ע"א בתוס' בד"ה הבעל מוציא וכו' לב' תירוצים [דאפשר לומר לכאורה דפריך לרבי יוחנן דקנין פירות כקנין הגוף דמי דמכרה בטל אף לאחר מיתתה בלא תקנת אושא מ"מ] סוף סוף אם סילק מפירי כקושי' ואימא מפירי אין הבעל מוציא מיד הלקוחות והמכירה קיימת בחיי' בהרי אין לו פירות ואם כן הלוקח אוכל פירות וגם במותה אין הבעל מוציא בלא תקנת אושא דהא לית ליה קנין בפירות לומר כקנין הגוף דמי ועיין: **גמ'** וכי מסלק איניש נפשיה כו'. לכאורה מותרות הוא [דכיון דלא שכיח הוא הוי פחות שבדברים ויד בעל השטר על התחתונה]: **גמ'** או דלמא עד עולם דוקא. אם עד עולם דוקא אינו מדוקדק כ"כ לשון דר"י לעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב וכו' ואף שכתב פירי פירות אי כתב עד עולם אין וכו' דהא אף בלא עד עולם סוף סוף לא אכיל פירי פירות כיון שכתב בהדיא פירי פירות: **גמ'** או דלמא תרוייהו דוקא. לא בעי הלוקח רביעית או תרוייהו לאו דוקא דא"כ הי"ל או עד עולם. ולפירוש התוס' אי פירי פירות דוקא הוא עצמו הלוקה זאת דתרוייהו לאו דוקא. גם אין שייך להקשות לפרש"י דהו"ל בהם המלה לומר פירי פירות דוקא עד עולם למה לי הא קמ"ל אף דכתב עד עולם אי כתב פירי פירי אין וכו' כיון דתני פירי פירי קודם אין שייך זה וק"ל. בהי תרוייהו דוקא נ"ל דודאי אי לא כתב אלא פירות י"ל לעולם [אפירות] שבחייה ובמותה או שנה ראשונה וכו' אבל אם נחית למילתא דפירי פירי משמעא קאי עד עולם על סוף כל פירי דפירי [ולא אמרינן דעד עולם קאי אפירי פירי בחייה ובמותה או שנה ראשונה ושניה] דהא לא אפשר לו לכתוב בלשון אחר וכן כתב במלחמות ובר"ן ודלא כמאור שתירץ בענין אחר עי' עליהם: **גמ'** אלא בדשיירה כו'. משמע דהדבר תלוי בה אם תרצה תשייר אבל אין הבעל יכול

באור

קנה דהא תקנת חכמים הוא אפילו מש"ר נגד כתובתה מנכסי הראשון אסור למכור וכברייתא דר"פ וכבר מבואר ברש"י ותוס' לעיל טעם התקנה: (צ) מ"ב ודבלמא וכו' נוסח אדלעיל אבל קצת קשה כו' בסתמיל. ומה שהוסיף הגאון בדבריו וגדולה מזו כו' יש בו מטעון לא דלמ"ש דאף כשהדוף לא תקיט ליה משני רק מבני חורין א"כ נסתר גוף התירוץ דזילי נכסי דמאי זילי נכסי שייך כיון דכשבאת לגבות מיניה לא מציא טרפא ממשעבדי ודוחק לומר דכוונתו כמ"ש התוס' בפ' החולץ דף ל"ט בד"ה אבה הקנו לו דאין החיוב שלו מתחיל רק אחר שנשתדפו נכסי הראשון ולכך כשנשתדפו קודם מכירתו נכסים שלו גובה באמת אף ממשעבדי ושייך שפיר זילי נכסי אם ישתדפו ומ"ש וגדולה מזו כו"ל כשנשתדף כו' היינו היכא דאשתדף אחר שקנו הלקוחות דסתימת לשונו לא משמע כן ואין זה כמשמעות לשונו כלל במ"ש לא תקינו משני רק לגבות מבני חורי כו' וגם ממ"ש ועוד מה תועלת היה בזה כו' לפי שעה זה פשיטא דאין לחוק כלל בככי. גם מ"ש ועוד מה תועלת כו' סוף סוף אם אין לו בני חורין קלה בעיניו להוציאה דמאי איכפת ליה בטריפת לקוחות אינו מובן כלל דא"כ תיקשי ליה בכל כתובה דעלמא הטעמא נמי שלא תהא קלה כו' למה תקנו שתגבה ממשעבדי הא סוף סוף קלה בעיניו כיון דכשבאת לטרוף ממשעבדי ע"כ אין לו בני חורין ומה איכפת ליה בטריפת לקוחות הע"כ דאין זה כלום דמ"מ יתנזרו הלוקחים באחריות עליו מנכסים שיקנה: (ק) דאין לו קרקע אלא כנגד כתובה וא"כ אינו יכול למוכרה לכך מייחד לה מעות כדי שיוכל למכור קמ"ל דאסור. אך לפי"ז צריך לפתייסב במ"ש אח"כ מהניח אחיו מעות שמעינן דלמא התם באינו מייחד לה מעות והכא קמ"ל דלא מהני ייחד כדי למכור: (ר) ומ"ש הגאון לעיל ומיהו בבבא ב' י"ל משום דיורשה לאחר מותה מש"ה בטל לאחר הא בלא תקנת אושא אף בלא כתב מכרה קיים לאחר מיתה נ"ל או דקאי אמ"ש ומיהו בעיקרא דדינא דקאי נ"כ למה שהבין הב"י בדברי הטור דאיירי בתר תקנת אושא או דבבא ב' י"ל דאין קושיא על הח"ש דאפשר דסובר דמתני' מיהניא בתר תקנת אושא וכמו שכתב בסמוך בהא דפריך ואימא מפירי ע"ש: (ש) ועיין בנמוקי הב"י כ"ב שם שהרגיש בזה וגם בסמ"ע בסי' ל"ג הרגיש וכתב נגס כפוסקים דגמ' לאו דוקא קאמר ע"ש

לכופה ליקח בהן קרקע ולזה א"ש הולטעמיך דבלא"ה היה קשה דיש סברא נכונה לחלק שפיר דאף שסילק עצמו מפירי מ"מ צריכין ליקח בהן קרקע והוא אוכל פירות כמו כפלו לה כספים ופירות תלושין ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ועיין באשר"י ור"ן ודו"ק: בתד"ה מיתה שכיחא יכו'. קשה להו אף יכול להיות ג"כ שימות הוא קודם. מיהו לעיל פרק נערה דף נ"ב ע"א בד"ה דלה אינו פודה וכו' כתבו קבורה חשיבא מצוי לפי שהנשים ממהרות למות מן האנשים כדאמרינן בירושלמי [דלשון ממהרות לא משמע ליה ביהיה מטעם שמסתכנת בלידה רק שמטבען הוא למהר למות]: בתד"ה רב אשי וכו' למאי דליה ליה כו' הימה כו'. אף דבעלמא מסתמא ס"ל כרב אשי כמו יד בעל השטר על התחתונה רק הכא משום דאף הנכסים הוה בחזקתה [א"כ מי הכריחם לומר דרב אשי מפליג הכא מסברא ולהקשות] מ"מ לא משמע להו לומר דרב אשי קאי אקושיא ואימא מפירי ואימא מירובה וע"ז מסיים ב' דברים בנכסייך ולא בפירות בנכסייך ולא לאחר מיתה ויש לפרש דבריהם בענין אחר אבל הוא דוחק: בתד"ה פירי פירות דוקא כו' משמע דעד עו"ס פשיטא לי' וכו'. וכבר יישבו רש"י ק"ת וק"ל [וכמ"ש מהרש"א]: בתד"ה ה"א וכו' בשה"ד דלא יאכל לעולם לא פירות ולא פירי פירות הו"ל לסיומי דלא יאכל לעולם אפי' פירי דפירי פירות דפירי פירות כתב בהדיא. משמע לכאורה מלבוש דאה"נ דפירי פירי פירות אכיל ועד עולם נאמר בפירושו בחיים ובמותה רק אי כתב פירות לחודיה קאי עד עולם אפירות לחודיה ואי כתב פירי פירות קאי ג"כ אפירי פירי ואם כתב פירי פירי פירי קאי אפירי פירי פירי וכל מה שפורש בפירות עלה קאי עד עולם. אבל אינו נראה [דא"כ למה השמיענו עד עולם לענין לאחר מיתה בפירי פירות טפי מבפירות גופיה א"ו דאי נחית למנינא אמרי' דקאי עד עולם עד סוף כל פירי דפירי וכמ"ש הגאון לעיל בגמ'] ובקל נוכל לפרש דבריהם בענין אחר ופשוט:

דף פד ע"א גמ' ואיידי דאמר ר"ט מותר. דלא שמעינן מרישא אלא היכא שבשעת מיתה היתה חוץ מרשות היורשין דהיינו ביד אחר משא"כ בסיפא דע"כ בסיפא גרע טפי דהא ברישא הב"ד נותנין לכתחלה לבעל חוב או לכתובת אשה ואילו בסיפא כל הקודם זכה וה"א מה שתפס זכה והמותר דינו כמתחלה קמ"ל כיון דהשתא מיהו בא ליד אחר בהיתר הוי דינו כאילו היה מתחלה [ר"ל מחיים] ביד אחר ולהכי נמי לא קמ"ל ליור דהמותר ברישא [דברישא כיון דהיה מתחלה ביד אחר פשיטא דאם יש מותר הב"ד נותנין לכתחלה להשני] וזה פשוט: ברש"י בד"ה יכתנו לכושל כו' ואע"ג דלא משתעבד כו' דלאו ברשותיה מנחי כו'. בהכי ניחא טפי ליישב קושית התוס' לעיל דף פ"ב ע"א בד"ה לא אסכתן הכא דמחמיר ב' חומרות בכתובה טפי מתירוץ התוספות לעיל (ת) ודו"ק: ברש"י בד"ה יכתנו ליורשים ולא מהני תפיסה מדתלי בטעם שכלן צריכין שבועה וכדפריך בסמוך כולהו נמי דיורשין הוי כו' וכפרש"י שם: בתד"ה ושבר רב כו'. יש לראות דא"כ לימא הלכה כרשב"ג דאם מתה יירשנה ולא מטעמיה דמתנה כו' דאף בדרבנן אם לא כתוב בתורה תנאו בטל כיון דלא ידע דמחיל י"ל דא"כ כהלכה וכטעמיה הוא ורב מוסיף הוא רק לימא ולא מטעמיה דס"ל תנאו קיים בדבר שבממון כר"י אף שמתנה על מה שכתוב בתורה והכא טעמא אחרינא לא משום מתנה על מה שכתוב בתורה. דאף אם הוא מדרבנן כיון דלא ידע וכו' ועוד קשה מאי מקשו התוס' בד"ה וקסבר דלמא בפירות כיון דידע דמחיל תנאו קיים לכ"ע משא"כ בירושה וי"ל דכיון דלא ידע דמחיל א"כ לאו מגד מחילה אתינן עלה רק מגד תנאי והוי מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל ולא ידע דמחיל עושה דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה דאילו ידע בדבר שבממון כיון שבידו למחול לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה משא"כ במילי דרבנן אין לחלק והשתא לא קשה מידי [דהוי שפיר כטעמיה דגם ברשב"ג י"ל זה שכל המתנה על מה שכתוב בתורה וזה הוי מתנה על מה שכתוב בתורה דהא לא ידע דמחיל] אבל הסברא בעצמה דחוקה. אכן מוכרח לכאורה מכח קושין. גם צ"ל דלר"י בירושה אם מתה יירשנה דלא מוכרח במתני' כלל שיסבור ר"י תנאו קיים בירושה [ודקתני במתני' אם מתה אינה יורשה לאו מדברי ר"י הוא ואף שהוזכר בהך בבא גם פירי פירות היינו דשם לן תנא בפירי פירות כר"י וכמ"ש התוס' בריש פרקין בד"ה דין ודברים] דירושה שכיחא ומ"מ אם הוא דרבנן חכמים עשו חיזוק לר"י בדבר דשכיחא [כדלעיל בפ' אע"פ דף נ"ו] ואם דאורייתא כיון דלא ידע דמחיל תנאו בטל ודו"ק. ועיין במלחמות שהעיר בקושיא הראשונה שכתבתי ע"ש: בתד"ה ורב סבר כו' אפילו לר"י כו'. דס"ל לעיל בפרק אע"פ חכמים עשו חיזוק כו': בתד"ה משום פגם משפחה כו' הו"ל דרבנן וכו'. דהא ס"ל לעצמו דרבנן ועוד דא"כ אתיא יככה להם מן הדמים כפשוטו כיון דחוזרת בלא"ה ביובל יחזיר להם בדמים [קלים] וק"ל: בסה"ד כל הירושות חוזרות כו'. ניחא יותר כל השדות חוזרות ודו"ק: בתד"ה לכתובת אשה משום חינא פר"ח שימצאו הנשים חן כו'. ע"י שנותנין לה כתובה ויש לה מעות תמצא חן בעיני כו': בא"ד דאין לדמות כו'. ולפירוש רש"י סברת חינא וסברת יותר ממה שהאשה רוצה כו' קלת הפיכה וצריך ליישבם: **ע"ב** מכאן עד משנת הוציאה גט הכל דינים גדולים ועיקרן בדיני ממונות שרשן מבואר בפוסקים רי"ף ור"ן ואשר"י ובכן קצרתי הכתיבה בהן גם הייתי טרוד בדיני ממונות שבין אדם לחבירו ולא דקדקתי בהן כדחזי למיעבד: בתד"ה ולר"ע כו' כאילו תפסה בחיי הבעל כו'. ומיהו רש"י פירש לעיל קדמה היא וזכתה כו' ומחיים דבעל בעינן תפיסה כו': בא"ד דלא מהני תפיסה לכתובה כו'. אבל לפרש"י קאי [קך דווקא שתפסה מחיים] אבעל חוב וכן משמע ממ"ש רש"י בסמוך בד"ה מחיים תפיסה להו בחוב שהיה חייב לי הוזקתי בהן משא"כ לפירוש ר"ת [דקושית הגמ' אכתובה דלעיל קשה]: בא"ד משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים. לכ"ע דהא בעינן לכשתנשאי לאחר תטלי כו'. מ"מ כו' בחיי יבם נמי מהני כו'. דיבם נמי כאחר דמי וקרינן ביה שפיר לכשתנשאי לאחר כו' וא"כ ניתנה לגבות וכיון דבבע"ח מהני תפיסה מחיים מהיכא תיתי דלא יהני תפיסה ביבמה וק"ל: בסה"ד כדפירשתי התם. לעיל דף פ"ב ע"א בד"ה והתלושין כו' שיש חילוק בין לגבות לשיעבוד ולהכי לא מצי להקשות ממתני' אבל לקושטא [למאי דמסיק והוא שתפסה מחיים] י"ל דאין חילוק [בין לגבות לשיעבוד] וקדמה היא וזכתה מחיים דבעל עיין פי' רש"י שם במתניתין [שפירש כן וכמו שהביא הגאון לעיל] (א): בתד"ה שפיר תפסתוה כו' ושמא כו'. ומפרש"י מעין הסוגיא כו' לא משמע כן. ובסמוך קאקי חיוורא משלחי כו' אע"פ שכבר תפסו והוי דיעבד [רבא דאמר משום] ר"נ לא ס"ל כן רק כר"ל דאהדר עובדא: בתד"ה אית לן כו' לא גרסינן דלאחר מיתה כו'. לכאורה יש ליישב הגירסא פשיט דאי לא"ה הו"ל מגו דהחזרתי דגזל חבירו בעדים א"ל להחזירו בעדים כמו שהוכיחו מדלא קאמר בפרק שני ומודה ר"י באומר גזלתיך מנה וכו' ואם יש עדים אינו נאמן ע"ש בר"ן ועיין כאן בר"ן ובפוסקים וק"ל: בתד"ה מגו כו' דשליח נוגע בעדות כו'. דאילו טען אהדרינהו ללוה בעי שבועה משא"כ פרעינהו למלוה א"ל שבועה ע"ש בפרש"י בקידושין. ולא משום כיון שצריך שבועה אף דבכל ענין בין אמר הכי והכי צריך שבועה כוף סוף נוגע הוא דז"א וק"ל. ומשום דהשליח צריך לשלם כדמסיק לא הוי נוגע קודם שנתקנה שבועת היסת דהא יכול לומר אהדרינהו ללוה וק"ל מוכח מדברי התוס' דבעד אחד לא מצי למיטען סיטרא' דאילו לא הוי השליח נוגע לא הוו יכולין לומר סטרא' והמיהני שהפוסקים לא זכרו זה והדרכה כתבו סי' ג"ח דוקא ב' עדים אבל לא בעד א' ודו"ק: בתד"ה ואמר ר"י כו' מגו דהכי כו'. ולזה פסקי דאם היה חייב לשליח יכול לתפוס לחבריה רק היינו כפי שיעור שהיה יכול לתפוש לנפשיה ד"מ חובו ק' וזו יכול לתפוס ק' זוז או כוליה לחבריה או פלגא לנפשיה ופלגא לחבריה אבל יותר מחובו לא דומיא דמגילתא דאי הוי בעי הוי תפיס כולו לנפשיה והא דנקיט ליסבא מגו דזכי לנפשיה והו"ל מגו דאי בעי זכי ליה לנפשיה אין זה דיוק דבמגילתא נמי קאמר בהאי ליסבא ולא קאמר מגו דאי בעי כו' אבל הב"י בסי' ק"ה לא כתב כן ע"ש ובסמ"ע וק"ל:

דף פה ע"א ברש"י בד"ה מחיים כו' בחוב כו' כתבתי לעיל. גם משמע דהוי איתנהו אחריתא ולא אשת הביתן: ברש"י בד"ה קרענא כו' אפוקי ממונא הוא כו'. ולא הוי כהיפוך שבועה דלעיל וק"ל: בתד"ה אית לך כו' וא"ת כו'. הא פשיטא דמהימנינן לה על מה דקאמרה מחיים תפיסנא רק לא מיקרי תפיסה כיון דבידה כל זמן בתורת פקדון עד דתבעינהו מחיים ולא יהבינהו לה מאותה שעה בידה בתורת תפיסה וע"ז הקשו ונאמין אותה על כך בלא עדים שתבעינהו במגו דלקוח כו'. וצ"ל דמשמע להו דמיפקדה גבה בלא סהדי או בסהדי ולא ראו עתה בידה דאי לא"ה לא מצית לומר לקוח כו' כיון דאתי לידה בתורת פקדון אא"כ יש לה מגו דהחזרתי. ולא מקשו כפשוטו במגו דהחזרתי דאין זה מגו טוב. ואילו אף במיפקדה גבה בסהדי לחוד תו לא מצית למימר לקוח במגו דהחזרתי דאין שוה לה מאותה כיון דאין גופו ממון וכי לצור ע"פ גלוהיתה היא צריכה וע"כ צריכה להראות את השטר ואף די"ל שיכולה לומר בפני ב"ד החזרתי וא"כ בינה לבין היורשין יכולה להראות להם ולדחוק אותם שיפרעו אותה או בינה לבין הלוה יכולה ליקח מתנו מעות דלא מסתבר להו זה וכן מרי"ף ור"ן לא משמע סברא זו עיין בהם היטב. זולת האשר"י כתב מדנפשיה סברא זו עיין בו ונמצנו אחריו בש"ע לפסק הלכה ובעיני ליע. גם בש"ע סי' ס"ד הגה"ה תמוה עד מאד מאד גם הסמ"ע תמה עליו רק דבשמעתין לא איירי מזה בלא יודו היורשין בחוב שלה רק משום דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לב"ח קאתינן וק"ל. ועיין בתשובת הרשב"א שהביא הב"י בש בעלים כתב בתג"ה דלא כיש מי שאומר ע"ש בעיון ודו"ק. ותירוצם מבואר דודאי אילו טענה מעיקרא היאך תפסה מחיים דהיינו שתבעו אותה כו' הוי מהימנא במגו דלקוח אבל כיון דאמרה סתמא מחיים כו' מסתמא לא היה דעתה וכוונת דבריה שתבעה מחיים דא"כ הו"ל לפרושי בהדיא ומסתמא סברא שזה טענה מעולם ואילו שאלה תבעיתינהו מתחלה ודאי היתה אומרת אין כיון שהבינה מתוך דבריו שתלוי בזה לכן אמירתה דבתר שאלה לא כלום ליהמנא במגו דאי בעי אמרה מעיקרא מחיים תבעינהו ומ"מ סברא דחוקה היא קצת [דאי נימא דאי הוי אמרה מתחלה מעצמה היתה נאמנת] דאמאי לא שאלה ר"נ לפרש דבריה היאך תפסה מחיים [דנהי דאין לשאול איתה תבעינהו מחיים דאז היתה מבינה מתוך דבריו שתלוי בזה אבל היה לו לר"נ לשאלה בסתם שתפרש דבריה היאך תפסה מחיים]. ומכאן יש לראות היאך לדיין ליזהר בדבריו שמא מתוך דבריו ילמדו לשקר ואין לדיין לשאול אם כך היה או כך היה ואם שואלו ומשיב לו שכן היה אין יהאמינו על כך אף אם היה לו מגו על כך: בתד"ה מרענא לשטרא וכו' ולשבועה וכו'. ואף אם לא קאמר אשתבע לי דלא פרעתיך ב"ד משביעין אותו: בא"ד אפילו לא מהימן כו'. ולא מתרצי שכתב בו נאמנות דשם נאמנות מהני נגד עד אחד לזה אמר מהימן כבי תרי עיין בהגר"י כאן ולקמן גבי פטרה משבועה: בא"ד וי"ל כו' ודקאמר ליה נמי לר"פ כו'. ולשון איכא אינים אחרינא בהדי דמר לא משמע כן גם לשון אע"ג דאיכא מר עד אחד לאו כלום הוא לא ה"ש כ"כ: בתד"ה אלמא כו' שלא להצריכה עדים כו'. אף דבהדיא אמרי' פ"ק דמציעא אם יצא מב"ד ואמר נשבעתי נאמן הכא שיש בידו פס"ד אינו נאמן (ב) אבל הפוסקים פסקו דנאמן וצ"ע: **ע"ב** גמ' הרי בת טובי'. ואפילו ידעינן טובי' אחר כיון שבא זה מתחלה וכו'. אשר"י ע"ש: גמ' שכן וקרוב מאי. אפשר לפרש שכן לחוד או קרוב לחוד אמרי' ת"ח עדיף אבל שכן וקרוב כחדא נגד ת"ח מהו ת"ש טוב שכן וקרוב אפילו מאח והא ודאי הא דת"ח קודם לקרוב היינו קרוב בעלמא שאינו ראוי ליורשו אבל אם יש לו אח ושמו טוביה בהא לא מיספקא ליה [דבודאי אח עדיף] וכיון דשכן וקרוב טוב אפילו מאח הראוי ליורשו כ"ש מת"ח. ופשוטו מבואר דקרוב דקרא היינו רחוק [לא קרוב ממש]: ברש"י בד"ה זבינתיה לכתובתה וכו' שיעבוד כתובתה. משום דלעיל קאמר בהדיא המוכר שט"ח לחבירו שחל המכירה על השטר משא"כ כאן דלא קאמר שטר כתובה הוי משמע כתובת חוב של מנה ומאתים בעל פה [ולכך הוצרך לפרש שיעבוד כתובה]. ואין צורך לפרש משום דכתובה גריע טפי משט"ח שמא תמות היא בחייו וק"ל: בתד"ה ועוד וכו' אין מוציאין זה בלא זה כו'. לא אמיד בלא סימן לא הכריחו דלא מהני מצינו לפרושי חדא דהא לא אמיד והא לחודא סגי כיון דלא רגיל דעייל ונפיק והנפקד לא אמיד ועוד בא"ל לא אמיד לחודא לא סגי ליתן לפלוני יש לגרופי בהדיה הא קיהיב סימן כו' ע"ש בתוס' איזהו נשך. ועיין במלחמות פרק הגוזל דף ל"ז ע"ב שהאריך בזה ע"ש באורך. ולפי"ז עכ"פ תרוייהו צריכי דלא נימא דר' מיאשא ניהו דכיון דלא אמיד וקיהיב סימנא אומדנא דמוכח טפי דהוי של פלוני [אבל לא אמיד לחודי' אמרי' דשלו הוא ואימור מציאה השכח אבל בצירוף תרוייהו דאומדנא דמוכח דהוי של פלוני תו לא טעניק לקוח בלא אמיד] משא"כ לפירוש הרשב"א דבסמוך. ועם פירוש הרשב"א מיושב הטעוד דלא תקשי מפרק קמא וק"ל. אבל רגיל כו' דלמא אינם אחרינא אפקדי' ואיהו נחזי חזי כו' לרבותא אפילו תרתי יחד לא מהני ברגיל משום חששא דאינים אחרינא וכו' (ג): בא"ד שיש עדים שהפקיד. אבל הכא לא מיתוקמי כה"ג דהא קאמר בדעייל ונפיק אימור אינים אחרינא אפקיד ע"ש בתוס' פרק האשה שלום: בא"ד והא ליכא למיחש שמא יכירו העדים בע"ע בשלמא בל"ז הסימנא דידיה קמהימנינן אבל הטביעת עין שלו ודאי לאו כל כמיניה וק"ל: בתד"ה שודא וכו' וא"ת א"כ כו'. וה"ה יעקב לעצמו אם שמו טוביה. אך כיון שלא בא מתחלה ש"מ שאין דעתו כלל שיהיה כוונתו עליו: בתד"ה המוכר ט' וא"ת כו'. עיין בפ' הזהב ובחידושי שם:

דף פו ע"א גמ' אמר ר"נ עשינו עצמינו כו'. אף שמפשטא אינו נראה שר"נ היה דיין

באור

ע"ש: (ת) צריך להתיישב בדבריו מה שינוי מקום נמצא כאן ברש"י שיהיה מתורץ עם תירוץ התוס' דלעיל דהלא כדברים האלה ממש כתבו התוס' לעיל ז"ל ותדע דלא חשיבי מוחזקין כו' דאי הוי חשיבי מוחזקין לא הוי מטלטלי דידהו משתעבדא לכתובה או לבע"ח ואם כוונתו דבהך סברא שכתב רש"י דכיון דלאו ברשותייהו כו' מיושב נמי הא דמטלטלי לכתובה לא משתעבדי ולא צריך להומרא דר"מ וליכא אלא חומרא דר"נ וכמ"ש השיטה מקובצת בשם הרא"ש מ"מ היאך מכר זה בדברי רש"י דס"ל כן טפי מבדברי התוס' דהלא גם התוס' כתבו בזה כרש"י בותדע והו"ל להקשות באפי נפשיה אדברי התוספות בעצמן וכמו שהקשה בהמת בשיטה מקובלת על התוס' ואם בדברי התוס' ניחא ליה דס"ל כמ"ש בר"ן דאפ"ה צריך לבא לדר"מ אף דמהני סברא זו דלא יהא מטלטלי דיתמי מ"מ לרבנן אף מנים דידים לא משתעבדי ולא מהני לזה הך סברא מ"מ מהיכא מוכח היפוך זה ברש"י (א) ולפ"ז צ"ל דאין הכרח ממשמעות רש"י דלקמן בד"ה מחיים הפיסנא שהביא הגאון לעיל דדוקא בחוב מהני תפיסה: (ב) ואף דבגמ' מבואר דהיא אמרה כתבו לי זבוותא כו' דהיה כפסק דין בידה מ"מ כיון שכתבו ב"ד בפסקם אם תשבע פלונית תיפטר כל עוד שלא הוברר בעדים שנשבעת לא נפטרה ואם לא הוציא הפס"ד הרי התובע יתבענה בממון כבראשונה. כ"ה בשיטה מקובלת: (ג) לכאורה אין לזה הבנה כלל דפשיטא דלא מצי איירי אלא בתרתי יחד דהדא בלא אידך לא מהני אף בלא רגיל. ואולי כוונתו לתרץ אמאי לא הוכיחו התוס' דתרתי בעינן מדקאמר דלמא מיתזי חזי ואינם אחרינא כו' ואי הך ועוד דקיהיב סימנא אאמיד קאי לא הו"ל ואינם אחרינא כו' רק דלמא מיתזי חזי ולא מהני הסימן א"ו דתרתי בעינן ולכך הוצרך לאסוקי ואינם אחרינא דאי כרשב"א דלא אמיד מהני דלאו דר' מיאשא והסימן מהני דלאו דאינם אחרינא ולזה האמר שפיר דלמא מיתזי חזי ודאינם אחרינא הוה ואף למ"ש לעיל דתרתי בעינן דלא נימא דר' מיאשא אבל חדא לא מהני לזה מ"מ הא נאמת בלא אמיד לא הכריחו התוס' דלא מהני רק דתלמודא אמר לרווחא דמלתא דאף אתי"ל דל"מ לא אמיד לחודא הא קיהיב נמי סימנא וא"כ הוצרך שפיר לאסוקי דברגיל לא מהני אף אי נימא דלא אמיד לחודא סגי דדלמא דאינם אחרינא. אבל לס"ד דתוס' דבכל חד סגי לא הוי צריך לאסוקי

הפ"ה לא ה"ל ליתן עלה כזה שמפסיד ללקוחות הרבה ע"י ערמה ועוד דלא יהא אלא גרמא בניזקין דפטור אבל אסור ועיין בתוס' פרק מי שמת כתבו מזה באורך : בתד"ה תיזול כו' מתנתו מתנה . וה"נ מחילתו מחילה : בא"ד ואם היה חייב לשלם כו' . עיקר דיוקא צ"מ דקאמר דלית ליה דשמואל לימא דאית ליה ואפ"ה מקודשת כיון דשמכה דעתה שילטרך לשלם לה אבל לרבנן י"ל דלא דנין דיני דגרמי רק ר"מ דאין דיני דגרמי והו"ל בקלרה בדיני דגרמי קמיפלגי ואינה מקודשת לרבנן משום דשמואל וכ"ע אף ר"מ אית ליה דשמואל וק"ל : בתד"ה לבעל חוב כו' וניזק כו' . יש לראות אמאי לא אמר כתובה דאפילו אית לי' זוזי מצי מסלק לה בארעא וכן הוא הדין באמת דאין לומר דס"ל כי אית ליה זוזי לריך ליתן לה זוזי והלמודא איירי דלית ליה אלא זוזי כשיעור סילוק הבע"ח לכן הבע"ח קודם ז"א דא"כ הו"ל וזוזי לא חזיא אלא להד כדבסמוך ועוד דא"כ גם בע"ח לא נסתיים מזה דדלמא לית ליה אלא ארעא כשיעור חד וק"ל . והא דנקיט ליסנא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובע"ח כו' ולא קאמר כפשיטו בע"ח דינו במעות ואשה בארעא משמע קלת כאין לומר שכתבתי ודו"ק : בתד"ה לאשה כו' ואפילו קדם זמן הכתובה כו' . אדהכא קאי דיהבינן מטלטלי אחר תקנות הגאונים לבע"ח או קרקע בלוה ולוה ואח"כ קנה : בא"ד כיון שלא תקנו שתטרוף ולא חל שיעביד כתובה עלייהו כלל . דאילו חל השיעבוד ודאי נקמא משתעבד דמשתעבדי ליה מיד וכשם שלא יכול למכור ואם מכרו טריף ממשעבדי ה"נ לא יכול לשעבד לאחר אבל כיון שלא תקנו רק מזמן גבייה דהייתו אם המה בעין ולא מכרן בשעת גביי' או גובה ולכן אין כאן קדימה מצד הזמן דהא בזמן גבייה שניהם באין כאחד ולכך נותנין לבע"ח והוי כלוה ולוה וכו' דמשתעבדי לתרוייהו כאחד והשיעבוד של שניהם בא כאחד בזמן שקנה ולהכי מסיק שם דיחלוקו דשניהם שוין א"כ הכא בע"ח קודם ומה לי שיעבוד שניהם בשוה או לא משתעבדי כלל לשניהם וק"ל ועיין ברי"ף ובאשר"י באורך : בתד"ה הא תולה כו' אין לפרש כו' . עיין במרדכי ריש ב"ק דמשני לפי דברו היה שלא כהוגן וק"ל : בתד"ה אמר כו' . והואיל והדין שיתן מעות כו' . וכופין שפיר ואף יתומים גדולים דלית ביה משום לררי כופין גם כן המעות דאשתעבד נכסי : בא"ד אלא במקום דאיכא מלוה . וכגון ביתומים גדולים ומשום מלוה דרמיא עלייהו וחייבין לשלם משום מלוה ואין כופין כלל רק בקרקע חשוב משום תיקון העולם שלא תנעול כו' אפשר דכופין אבל המעות אף אם אין לו קרקע אין כופין אם אינו רוצה לעשות מלוה ולשלם כ"ש ביש לו קרקע ורוצה לשלם שאין כופין לשלם דוקא מעות . ויש לגמגם בזה ועיין בפסקי תוס' בגמ' דפוס ראשון ודו"ק . עיין במרדכי דל"ע ג"כ בזה : ע"ב גמ' משביעה כ"ז שירלה שאין לך אשה שלא כו' . הל' משמע קלת משביעה על שלא עיכבה מדבר אחר מאומה ע"י גלגול של שבועת אפוטרופסות של פילכה . ועיין : בתד"ה אינה מגורשת כו' מכלל דבלידי ר"ה כו' . ובתשובת הרא"ש כתב בזה דמתני' סתמא קתני הניח פירות תלושין כו' ומסתמא אין דרכן לאנחינהו ברה"ר ולהכי משמע להו טפי דאיירי בלידי רה"ר דדרך לאנחינהו שמה ע"ש . וקשה לי קלת לפי"ז הו"ל להקשות מפשטא דמתני' בלא רב ושמואל וק"ל : בא"ד ובסימטא לא מהני מכלל דבלידי רה"ר מהני כו' . כל"ל וכ"ה בגמרות אחרים . דכיון דמתחיל ברה"ר לא הו"ל לסיומא במלתא אחרת הו"ל למינקט אבל בלידי רה"ר כו' לא למיתפס דבר אחר אבל אי לידי רה"ר קרי ליה נמי רה"ר והוי בכלל רה"ר ניחא שפיר דאילטריך למינקט סימטא וק"ל : בסה"ד מיהו לאיכא דאמרי כו' . כדמסיק לא רה"ר לחוד וטפי ניחא להו למינקט מסקנת האיכא דאמרי שיפך ממסקנת ליסנא קמא מלמינקט מיהו לאדרבה דליסנא קמא כו' ועוד דאדרבה י"ל אף דרב ושמואל ס"ל בהכרח כן מ"מ מנ"ל לפשוט כן לפשוט מדר"ל כו' וק"ל . וא"ל לאיכא דאמרי לימא אדרבה אינה מגורשת מדר"י ור"ל דתלמודא נסיב דברי רב ושמואל עיקר . ואף שכל דבריהם אליבא דר"ע דמהני תפיסה ואנן כר"ע קי"ל מ"מ מסברתם למ"ד דמהני תפיסה נשמע סברא לפשוט איבעיא דהכא : בתד"ה אדרבה כו' וקשה לרשב"א כו' ובד"ה האומר כו' וקשה כו' . לכאורה אפ"ל בכל זה לייסב דליכא לאקשויי מקנין אתפיסה דסימטא ודאי מקום ראוי לקנין דאף ר"י ור"ל גופייהו ס"ל כן בפרק הספינה ע"ש מ"מ שיהיה מיחשב שנתנו שם מעלמו כמונח בבית היורשין לזכות בהן היורשין לא ס"ל ולהכי מהני תפיסה בסימטא וכ"ש באגם אבל ודאי אם משך אדם שם לשם קנין ודאי הוי מקום ראוי למשיכה לכן באומר לחבירו משוך פרה זו כו' קנה לר"י אפילו עומדת באגם וכ"ש סימטא משום דהוי מקום הראוי למשיכה ותלמודא דמדמה גם לתפיסה אע"ג דמדמה אח"כ לקנין להיות מגורשת היינו משום דודאי דמיא לקנין רק הפשוט מרב ושמואל דאינה מגורשת דלדידהו תפיסה וקנין שוין דמשוו תרוייהו להדדי מדקאמרי הכל בסימטא לא מהני תפיסה ע"כ מטעמא משום כיון דהוי מקום הראוי לקנין זכו בהן היורשין משעת מיתה א"כ אם לידי רה"ר הוי מקום הראוי לקנין בעלמא ג"כ לא היה מהני בהו תפיסה דלית לן למימר רק ב' חלוקות או לידי רה"ר הוי כרה"ר לקנין או כסימטא לקנין ולרב ושמואל תפיסה וקנין שוין וק"ל . והשתא א"ש נמי דלא הוי מלי למימר באיכא דאמרי אדרבה אינה מגורשת מדר"י ור"ל דהוי עדיף טפי דלא הו"מ לשנויי לא רה"ר לחוד כו' ולפי מ"ש אתי שפיר (ד) וק"ל . ולהכי פשיט שפיר מרב ושמואל דסוף סוף כיון דמדמה תפיסה לקנין ומקום הראוי לקנין לא מהני תפיסה ומקום שאינו ראוי מהני תפיסה ויהיה טעם דתפיסה מה שהוא אף שלא אמר מעכשיו סוף סוף פשיט שפיר דלידי רה"ר לא הוי מקום הראוי לקנין דאל"כ לא היה מהני תפיסה לשם כמו בסימטא ומדקמסיימו בסימטא משמע אבל לידי רה"ר כרה"ר ודו"ק : צ"ל דרמי לא קא מיבעיא ליה רק באמר ה"ז גיטך ונתנו לידה רק אמר לה לא התגרשי כו' והניחתו כו' אבל זרק לה גט ללידי רה"ר להתגרש בו מיד ודאי דאינה מתגרשת דבעינן ונתן בידה או לגגה חלרה וקרפיפה והכי נמי בדלא אמר מעכשיו הוי כמי כאומר לה קבלי גיטך מלידי רה"ר וזה שכתבו התוס' היה לריך שיהיה אז בחלרה ועיין בר"ן שכתב בדרך אחר מן תוספות הראוי לעיין עליו וק"ל : בתד"ה ר"א אומר כו' . יש לראות אמאי לא מקשו לרש"י דהא גמרא גופיה קא מפרש טעמא משום דכיון דדייק כו' ולמה להו הירושלמי גם קשה אם לפי האמת למסקנא מודו רבנן על ידי גלגול כמ"ש האשר"י ומגלגלין לכ"ע ואם נפי הה"א ע"כ לריכא טעמא דרש"י דאל"כ תקשי ת"ש הראשון לפשוט ממתני' גופיה אי אמרת בשלמא כו' אלא אי אמרת ע"י גלגול מ"ע דרבנן אע"כ ל"ל טעם אחר משום דאין מגלגלין בדרבנן דהכתי לא ידע טעמא דדייקית כו' רק אין אדם דר כו' ולא יתכן גלגול ומשני דיתכן שפיר כו' ואי משום דרש"י מפרש כן בתפסו האיבעיא הייט משום שדרך רש"י כן לפרש באופן שהבינו הת"ש כדי להמשיך הת"ש עליו ודו"ק : בתד"ה נדר כו' ולי עליך לא שייך כו' כל"ל . ובעיקר קושיא מתרץ בנ"י שכתב לה לא מיבעיא שבועה אלא אפילו נדר אין לי כו' ע"ש (ה) והתוס' היה להם לתפוש ברישא דמתני' אי בברייתא ז"ל [הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה] ונראה שלאותה ברייתא כוונו התוס' שכתבו ומיהו בגמרא לא שייך לשנויי הכי דקתני בברייתא נדר ושבועה כו' ומשנה זה שייך למשנה דלעיל (ו) :

דף פז ע"א גמ' אבל בין מיתה לקבורה משביעין לה כו' . ומתני' דקתני הלכה מקבר בעלה כו' הו"ל ממיתת בעלה י"ל דלא נעשה אפוטרופסית גם אהך קאי שלא נעשה אפוטרופסית בין מיתה לקבורה וכן ואם נעשה אפוטרופסת ודו"ק : גמ' אבל מה אשה כו' . ופליג אמתני' דתנא דמתני' סבר דפטרה לגבי יורשין מכל שבועות אף משום הבא ליפרע כו' ואבא שאול סבר שאותה שבועה הזקיקוה חכמים של כל פנים וע"י גלגול נשבעת שבועת אפוטרופסית ג"כ ועיין כדמוכח דף פ"ח ע"ב ועיין בזה גם באשר"י : במתני' מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו כו' כל"ל כדמשמע מגופא דמתני' [דמפרש ברישא מנכסים משועבדים] ופרש"י ומגמ' בסמוך וק"ל : ברש"י בד"ה על הפוגמת וכ"ש כו' ובד"ה כתוב דלא כו' ומגו דרמיא כו' . משום דשיפא דהלכה מיתבר כו' דקתני אם נעשית אפוטרופסית פטורה משבועת אפוטרופסית על שעבר ארישא קאי וכפרש"י א"כ בהכרח נ"ל דברישא פטורה עכ"פ משבועת אפטרופסת [ולהכי לא ניחא ליה לפרושי דלמ"ד על הפוגמת היינו אבל על אפטרופסת לא.דמי הוה ידעה כו'] : ברש"י בד"ה מנכסים משועבדים כו' דלמא אי הוי גבי מן הלוה כו' ובסמוך מנכסי יתומים כו' כולהו משום האי טעמא אע"ג דאף כשפטר הוא אשתו יורשין משביעין אותה לאבא שאול לא כשפטרה הוא אין לי עליך אבל לתנא קמא יורשין משביעין אותה עיין בתוס' שבועות דף מ"א ע"א בד"ה וכי מה בין זה לפוגם שטרו ע"ש [שהקשו זה על רש"י] וק"ל : בתד"ה ולכרגא כו' וקשה דמשמע הא לשאר לורכי יתומים מכריזין . דפשיטא דמקרי כרגא גם כן לורכי היתומים וא"ל לשאר לורכי היתומים פשיטא אלא אף אם לפרוע לבעל חוב שהלוה ללורך הכרגא דמכל מקום גם בעל חוב שהלוה לשאר לרכי היתומים הדין כן דאל"כ לוקמי מתני' דהתם כן : בא"ד לכך נראה לפרש לכרגא של אשה כו' . ולמזוני נמי פי' לאשה או מזון הבנות כפרש"י : בתד"ה מנכסי יתומים כו' . דהך לא הו"מ לאוקמי כגון שיש רבית כו' דבכתובה איירי וגם רבית לא אשכחן אלא בעובד כוכבי' ושקיבל עליו לדון בדיני ישראל ולא שייך בו לא תפרע אלא בשבועה וק"ל : בסה"ד דלא נפשוט הא דבעי ליה בהניזקין. וטובא דמייתי התם אפשר לא מלי לאוקמי בגדולים דהא תוס' כתבו וליכא למימר כו' דא"כ האי דאין נפרעין כו' ולא הזכירו מטובא כו' ע"ז קאי ג"כ ואומר ר"י והליכא למימר נשאר קיים בתירולם : בתד"ה מקבין כו' ולעיל נמי כו' . לרווחא הזכירו וכלאחר יד ולא הקשו לעיל במקום אותה משנה הך קושיא דאף דר"ע קאמר לה מסתמא לא פליג ר"ט בהא ודאי אותה משנה לריכה לאשמעינן דינא למי יתן לכושל או ליורש פלוגתא דר"ט ור"ע [אבל הך דאלמנה למה לי] י"ל משום דלעיל יש לומר דלא מקרי מזקקין לנכסי יתומים דאילו הוי מקרי כן לא היה משתעבד כלל לבעל חוב ולכתובת אשה [דהא מטלט"י נינהו] רק הוא ביד אחר ומאי איירי בקטנים אבל גדולים לעולם ה"א דא"ל שבועה משא"כ מתני' דהכא דאיירי בהכרח בגדולים וק"ל : בא"ד מתני' דהכא בגרושה . ומתני' דלעיל ג"כ י"ל כן אף דקתני יורשין הכא קתני נמי מנכסי יתומים ובסיפא כילד מת והניח כו' דלאחר שגירשה מת ובאת ליפרע מן היתומים : ע"ב גמ' פוגמת בעדים כו' . אפשר דלסברא אם איתא דפרע בעדים הוי אף אם טען אשתבע לי א"ל ליסבע ודו"ק : גמ' אערומי קא מערמא . נראה פשוט דודאי לא מחזיקין לשקרנית דאי בעי תכפור הכל וכמ"ש התוס' ד"ה דמיפרע דלהכי לא מועיל מגו רק לפירוש התוס' שסברה שדקדקה ולא נשאר בזכרונה לפי שעה רק פרעון מקלה רס לפי מה שסוברה שהאמנת אתה שלא קיבלה יותר וא"כ השבועה שמשביעין אותה חושב שהוא שבועת חנם חושבת לפטור עלמה מן השבועה ולומר שקיבלה חלי פרוטה כו' באופן שטוענת האמת בליור ערמה כדי לפטור עלמה משבועה לפי מה שסוברת שהאמת אתה ולכן רמו רבנן שבועה עלה שע"י כן תידוק יפה ויפה ותזכור על נכון קודם שתשבע וק"ל וכמו כן מ"ש התוס' בד"ה או דלמא תימה א"כ כל שעה אתיא לאערומי לפחות כו' [סוף ג"כ עד"ז] וק"ל : גמ' מי אמרינן היינו פוגמת . דסברת דפרע דייק כו' עושה היא שיש עוד סברא אחרת דהיינו באין השטר עומד במילואו וממהר הלוה לפרוע לבטל השטר לגמרי [וזה שייך ג"כ בפוחתת] משא"כ אם השטר מחזיק במילואו אינו ממהר בפרעונו כדי שהאמר שנפרע אף שהשטר ביד המלוה או דלמא דוקא היכא שהתחיל בפרעון אמרי' סברת דפרע דייק דמיפרע לא דייק כיון שקיבלה קלת כו' וק"ל : גמ' ואמר מר כו' . דרך הגמ' להביאן יחד וכן הוא בשבועת הדיינים שהביאו התוס' ונ"ל שלא תימא דיוק דאבל לשבועה קם קאי במה דאיירי קרא לכל עון ולכל חטאת דהיינו שאינו נאמן לבד להוליא אשה מבעלה ע"י אמירתו אשתך זינתה או לסכניסה לבעלה ע"י קידושין בעד אחד וכה"ג אבל קם לשבועה על ענינים אלו לזה אמר מר כל מקום שב' מחייבין ממון כו' . והכא י"ל עוד להרך שלא תימא הא אין נשבעין על כפירת כו' לזה אמר כל מקום שב' כו' ושנים מוליאין קרקע מבעלים ודוקא שבועה הבאה על הודאת עלמו ממעטין קרקעות וכקושית התוספות וק"ל . ולמסקנא אין למידין מן הכללות וכו' וכמ"ש התוס' בד"ה ועוד וק"ל : ברש"י בד"ה שבועה דאורייתא וכ"מ כו' . משמע דלמסקנא דהוי דרבנן מפכינן לה וזה אינו לפי הדין ולא מלד הסברא להפך מנשבע ונוטל לנתבע דיכול לומר אם תטול דבר ממני כל מה שתקבל עליך בשבועה שקול וכמבואר(סוף פ"ז)[חו"מ סי' פ"ז]ובאשר"י על הלכה שאחר זאת: ברש"י בד"ה אלא אמר רבא כו' וא"ת כו' . ובל"ז שבועה דהכא דאורייתא והתם דרבנן אך עתה אין לומר הכא שבועת המשנה והתם היסת וק"ל : ברש"י בד"ה נגזל כו' שנכנס בביתו ריקן כו' כל"ל נ"ל . וכן הנחבל כו' שלם כו' : ברש"י בד"ה מהו לריכה שבועה על השאר כו' . מפרש מהו זה יותר מאחרים אפ"ל שלא תימא מהו לריכה שבועה על טענה שטוענת עתה אם קושטא קאמרה ואינה מערמת או לא וק"ל : בתד"ה אמר רבא וכו' . דא"ל דאשתמוטי לא לריך הכא לאומרו דמה דאילטריך לבא לזה הוא משום שלא תימא נימא מגו דחשיד אממונא כו' לפרש"י ולפירוש התוס' אכתי מעיז וניעור הקושיא דנאמן במגו דכופר הכל כמ"ש התוס' לעיל בפ"ב ופ"ק דמליעא דלמא רמי יאמר דכל מודה מקלת חייב שבועה דאורייתא [אף בהך דהכא] וליכא להקשויי הכא מגו מטעמא דפרע דייק וכו' ורמי נמי ידע זה גם לא הזיד אממונא מהך טעמא גופיה דקסבור שדקדק כו' ותדע דאל"כ תקשי לרמי כפשוטו דנימא מגו וכמו שהקשו בעלמן לרבא בדבור שאחר זה ולמה להו למינקט סוף התירוץ אשתמוטי וכו' . י"ל דא"כ לא הו"ל לרבא לסיים דפרע וכו' רק מדרבנן ויהיה הטעם כמו בה"א מדאורייתא . ובדוחק י"ל בזה דרבא מסופק ברמי ולא יכול להקשות לקושיא הך שלישית דדלמא ידע ועוד אכן ניקום ונימא טעם זה ולעולם מדאורייתא לכך לריך לסתור סתירות שלא נאמר באמת מדאורייתא ולריך לפרש דפרע וכו' דדלמא רמי לא אסיק אדעתיה וק"ל : בתד"ה דמיפרע לא דייק וכו' ומיהו קשה לר"י וכו' . בתוס' פרק כל הנשבעין יישבו לקושית ר"י [דחשדינן ליה דמשום טירדא דפועלים מספקא ליה בפרעון ויאמר בברי ומאחר דאיכא מגו מהימן במאי דאמר דברי ליה] ואולי התם לא הביאו רק מת בעלי במלחמה אבל כאן לא ניחא להו לייסב בהכי דא"כ נ"ל דסברא דמיפרע דייק עושה שכחה יותר מ... דטוען אפילו בברי מחמת שנשאר בזכרונו קלת הפרעון כהאי דהאשה שלום טפי מטירדת פועלים שאינו עושה רק ספק אבל הברי עושה מדנפשיה וא"כ אמאי התם פועל נשבע ונוטל אפילו להוליא מבעל הבית וכ"ש דהו"ל לומר כן הכא שישבע הבעל נגד השטר ויפטור דפרע דייק אלא נ"ל דלהכי נשבעת היא כאן שאין השכחה כ"כ ויכולה למידכר נפשה משא"כ התם הטירדא מטרידו יותר עד שאי אפשר לו לזכור בברי . אכן נראה שאין ענין לזה עם זה דודאי התם הטירדא אינו כ"כ ואפ"ה הכא כשרולית לדקדק תוכל לדקדק ובלא שבועה אינה מדקדקת וכסבורה שדקדקה ודו"ק : בתד"ה ואלו נשבעין וכו' לא חשיב פוגם שטרו

באור

אלסוף: לימים אחרינא לזה תירך דהומ"ל לרבותא נקים דאף הרתי כיחד לא מהני : (ד) ולפי"ז יש לקיים תירוץ אבוה י כרמ"ש דלעיל דתפסטא דמתני' לא הוי פני לאקשויי דאפשר דלא דמיא קנין לתפיסה ומרב ושמואל שריך בפיר דמדמו קנין לתפיסה : (ה) והתוס' יר"ס מכילו בתוס' ביאור דאף ילא שייך נדר בגרושה ש"פ הית דנדר קל אם פטרה משבועה יכול לומר מנדר לא פטרתיך ולכן צריך לכתוב בפירוש תפטרה גם מנדר : (ו) יישב... דל"ג...

בלא מכח הספר כי הני אתרינא וכו'. ובגמ' דקאמר בהיפוך אימא תהוי כמשיב אבידה והשקיל בלא שבועה כוונת התוס' הייתו דין דפוגמת אבל שלא בעדים תני אח"כ לבתר דתני הפוגמת כדאמר בגמ' וק"ל: בתד"ה או דלמא כו' ואיכא למימר לא דייקא כו' כצ"ל: בא"ד אבל תימא כו'. ולעיל אסקה בתיקו [אי אמרי' אתיא לאערומי והאי פסיק הכא דלא חיישינן להכי]: בתד"ה ועוד אין נשבעין כו' אבל בעד אחד אפילו לא טענו אלא כו' כצ"ל: בא"ד א"כ כל ב' כסף אתה צריך לומר שיכפור כו'. דהשבועה באה על הכפירה ובזה ראוי שיהיו שוין ובמודה מקצת מלינו שבועה בכפירת פרוטה ובעד אחד לא תמצא לעולם כי אם כפירה שתי כסף [אם יצטרך לטענת שתי כסף]: בא"ד וברייתא דמייתי כו'. בנ"ז כ"ע מודים בשבועת עד אחד דמחולק מן שבועת מודה במקצת וק"ל:

דף פה ע"א

גמ' מתקיף לה רב אשי כו' ב' כתובות הוי. אין להקשות תקשי ליה זה אמתני' לא תפרע אלא בשבועה תטען אף שהעד מעיד מ"מ ב' כתובות הוי (ז) ע"כ מתני' איירי כשהיא כופרת הפרעון וטוענת לא קבלתי ממך מאומה א"כ עלה קאמר נמי ואי פיקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לעשות משבועה דמתני' שבועה דאורייתא ודוחק לומר דבשלמא מתני' קמ"ל דינא אם יקרה אבל לעשות עלה לומר אי פיקח הוא כו' אין זה עלה דודאי היא טוענת כל מה שבכוחה לטעון ומה הוא יודע מה שתטעון בב"ד שיבלם לה הכתובה מקודם עוד פעם ואפ"ל דכ"ז שהוא טוען האמת פרעתי לך כתובתך היא טוענת לא פרעת דמהיכא תיתי לומר ב' כתובות אבל כשיטען שקר לעשות מן הכתובה שם הלואה היא מרגשת נמאי כ"מ משקר ומשנה פרעון הכתובה לשם הלואה אלא בהאמת בפרעון הכתובה נתן ודאי חובה הוא לו אם יטעון כתובה ע"כ יש כ"מ מזה ומשיקה אדעתה וטוענת קבלתי בפרעון כתובה [אהרת] (ח) וק"ל ועיין. עוד יש לראות ולמה לא בקלרה כשהיא תובעת כתובה שלא קיבלה כלום בפרעון יוקים לקמא בהלואה ויאמר הלויתיך מנה והרי עד אחד ומאי שנא מגוקח ב' עדים מן השוק על הפרעון השני כמ"ש רש"י שאינו יודע העד הראשון בפרעון השני ואפ"ה מוקי לקמא בהלואה ועיין במ"ש ברי"ף קטן פלי בסופו דיש לייסב: בתד"ה מייתי לה כו' תורה למחוייב לה. בשניהם חשודין ואפילו היא חשודה וגם הבעל חשוד אינה פטורה בשביל כך אבל בהיא חשודה לבדה בלא ר' אבא אמרי' ג"כ בשבועה דרבנן שכנגדו נשבע ונפטר ועי' בתשר"י: בא"ד א"נ למאן דאית ליה דבדרבנן מפכין ובדאורייתא לא מפכינן וכ"מ דאי שבועה דאורייתא לא מליא למימר השבע וטול ר"ל דאי מוקי לקמא בהלואה דהשתא הבעל הוא התובע ממנה הלואתה בעד אחד אינה יכולה להפך השבועה עליו לומר השבע וטול ואי דרבנן מליא למימר לבעל השבע [והפטר כמו שיכול לומר השבע] וטול כצ"ל. ור"ל דאי לא מוקי לקמא בהלואה דהשתא היא תובעת ממנו כתובתה יכולה להפך עליו ולומר השבע והפטר אף שבל היפוך שבועה היא בהיפך שהנתבע מהפך על התובע את לית לך גבאי ולא מידי אי ניחא לך אשתבע ושקיל לזה כתבו דהיא היא כמו שיכול לומר השבע וטול וק"ל: הגה"ה זו נראה ברורה ולא כהגהת ה"ם וזולתו וק"ל. ונירסא הנדפס שלפנינו הוא בא ע"י תלמיד טועה שסבר דבדאורייתא מפכינן ועפי דבדרבנן תקנתא לתקנתא לא עבדינן ולפ"ז נמשך שפיר הלשון כמו שהוא לפנינו [שהיה כתוב לפניו גירסא אחרת לא כמו שהוא לפנינו] אלא שאין מ"ד שיסבור כן. גם מאי ואם פיקח הוא וק"ל: בתד"ה היכי סמיך כו' תימה כו'. בפשיטות היה נראה לפרש דכיון דסמיך העד על ההלואה לא תוכל לצרפו להעיד על הכתובה דאין לך להחשיב עדות העד על סך מעות אחד להלואה ולכתובה [שיעיד על פרעון כתובה וגם על מנה אחרת של הלואה] אבל בשלמא הלואה אחר הלואה ודאי מלטרף רק על רש"י קשיא קושיהם [שפירש ואם תכפור על שתיהן נמלא מפסיד] ודו"ק: ע"ב גמ' אלא אמר ר"פ כו'. ולא קאמר אינה תובעת לאפוקי רבנן דמינוהו אבי יתומים ישבע וקאי אהלכה מקבר כו' דהוית אפוטרופס על היתומים לאחר מיתה וקאי שמיהם על משנה אחד וכסדר משה"ב עתה הוי שלא כסדר. יש ליישב דא"כ ב' חלוקות שאין דומין דיניהם מהולקים בעניינם משא"כ עתה נתיישב הלשון שפיר של החלוקות וק"ל: בתד"ה ב"ד כו' כששמעו בו שמת כו'. ואף דקתני ברישא מנכסי יתומים מ"מ בשלא בפניו כלל הכל שחי ואינו כאן לפרעון כתובה או שמעו בו שמת ולפרעון כתובה ומזוני וקאי אנפרעת שלא בפניו דכלל הכל לא שנא למזוני כו' ולענין שמעו בו כו'. ואין להקשות היאך תליא לשלא בפניו ושמעו כו' דפליגי כעין פלוגתא דחנן ובני כהנים במי שהלך למדינת הים ושמעו כו' ועיין לקמן דף ק"ז בתוס' בד"ה תרגמה אהיך תלוי בהלך כמו כן ל כאן ועיין: בתד"ה וקמיפלגי כו' דבליווי ב"ד ליכא כו'. ובהיפך ר"ש כרבנן ורבנן כאבא שאול וזה כוונת רש"י בס"נ ט': בתד"ה ולאפוקי כו' וה"ה הוא עלמו כו'. ואע"ג דלא היה יכול למיתני אינה תובעת כתובתה אינו יכול כו' דאף בתובעת אינו יכול להשביעה דלגבי דידיה אינה מחויבת שבועה בתובעת רק לגבי יתומים משום הבא ליפרע כו' (ט) ודוחק לומר דבתובעת יש לפעמים שבועה כאשר יטעון השבע לי דלא פרעתיך וע"י גלגול משביעה ג"כ אאפטרופסת דא"כ גם ברישא הו"מ למיתני הוא עלמו (י) גם א"כ התוס' קילרו במקום שהיה להם להאריך: בא"ד והיידי כו'. דכיון דבתבעה משביעין אותה משום הבא ליפרע לריכה ליסבע ג"כ שבועת אפוטרופסת דהתם יורשים דוקא אבל הוא הרי פטרה משבועת אפוטרופסת. ופירוש מלתא דאבא שאול מגד הלשון היה ראוי שתיפטר אף לגבי יתומים ואף דלא הוזכר פטור מיורשין בהדיא רק שהם דלא נדר כו' אבל מה אעשה שהרי כו' ולריכה ליסבע מכח הבא ליפרע ועל אותה שבועה לא פטרה לדעת אבא שאול ע"י כן לריכה ליסבע ג"כ האפטרופסת אבל לתנא דמתני' כולל פטור זה אף שבועת הבא ליפרע אף שאינו משמע כן מסדר המשניות (כ) והיה אפשר לפרש בענין אחר אבל מפרש"י משמע כן ממ"ש בד"ה הא הינח כו' אף משבועת היתומים פטרה ונפרעת בלא שבועה כו' גם עיין בתשר"י לעיל וכאן באורך ועיין. גם תוס' כתבו בסמוך וקי"ל כר"ש הלכך כו' על כל דבר שהיה בידה אפילו בחיי בעלה ולא כיש מפרשים בענין אחר.

דף פט ע"א

גמ' בשלמא לשמואל מוקי לה במקום שאין כותבין כו'. אבל במקום שכותבין ודאי יפרעו דהא לא היו כופין אותו לפרוע לה ע"פ הגט עד שתוליא הכתובה ואף אם יטעון שהיא הביאה ראיה שלא כתב לה הלא כתובה עתה בידה לפניו ואף אם יאמר לה א"כ כתבתי לה וכשהביאה ראיה כשהוליאה הגט והייתי טוען שכתבתי לה לא"כ כתובה לא היו מאמינין לי והייתי זקוק לפרוע לה ע"פ עדים שהביאה שלא כתבתי לה בשעת נשואין דלאו כל כמיניה בטענות אלו וזה פשוט: גמ' מנו דיכול לומר לא גירשתיך וכו'. וה"ל דניחא ליה טפי לומר גירשתיך ונתתי לך כו' דהשתא אף אם ימות אין צריך לפרוע לה מאומה כיון דמהימנין ליה שפרעה כבר בתורת גירושין משא"כ בטענת לא גרשתיך אכתי כשימות מחוייב לה לשלם אף לפי דבריו י"ל דמהני ליה מגו דלא יפרע עתה בתורת גירושין וא"נ דאם באה אח"כ בזה לא איירי [ובאמת דנפרעת מן יורשים אחר מיתתו]: לרב פירושו הוליאה גט גט ממש כתובה ואין עמה גט אפילו עידי הגט: ברש"י בד"ה גובה כו' ואינו יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי שטר כו'. ודפריך ש"מ כותבין שובר דלמא ודאי אילו טען לא אפרע לך עד שתחזיר לי כתובה אינה גובה דאין כותבין שובר רק איני יכול לטעון פרעתיך והחזרת לי כו' משום דטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ולפי דברי עלמו אין עוד כתובה בידה י"ל דקתני סתם גובה כתובתה ולא תני היא אומרת אבדה כתובתה והוא אומר פרעתיך כו' משמע דבכל הטענות גובה. ואף אם טוען כפרש"י מ"מ כיון דלא מהימנינן ליה ומחזקינן שלא פרע א"כ הכתובה בידה ויטעון אף לפי דבריך איני פורע לך עד שתחזיר הכתובה ובא עליה משני נודין בממ"נ וק"ל. ויש לראות לסברת ש"מ ואיירי אף במקום שכותבין וגובה משום דטוען אחר מעשה ב"ד כו' דלמא אין כותבין ואי משום דמפקא הכתובה אחר מותו בתורת אלמנות הא אף בהוליאה הכתובה עתה מידה ס"ף סוף תגבה בתורת אלמנה בע"פ כיון דאינו יכול לטעון פרעתי א"כ כיון דלא אפשר כתבינן שובר ומאי פסידא בהשארת הכתובה בידה וצ"ל כמ"ש התוס' מ"מ יהיו נאמנים לומר פרענו מנה במגו דאלמנה נשאך אבינו ואף אם היתה אלמנה מ"מ אם יבא פעם א' למקום שאין מכירין יכולין לומר פרענו הכל במגו דאין את אשתו וע"י השארת הכתובה בידה דכתוב בה בתולתא דא וכן שקידש אותה לאשה גבית בתורת אלמנה בעידי מיתה ואין כאן מגו ואין להקשות א"כ אף בתורת גרושה איכא חששא זאת כמ"ש התוס' ריש דבור הוליאה גט דבתורת גירושין איירי. התוס' אזלו לשיטתייהו דלמ"ד שטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום הוליאה גט דמתני' פירושו עידי גט דכן הוא באמת דכיון דאינו יכול לטעון פרעתי ומייתי עדים שנתגרשה ולמאי דכותבין שובר למה לא תגבה בעידי גט לבד וסיפא דלא יפרעו באין עמה עידי גירושין דאז נאמן במגו הא בים לה עידי גירושין גובה אפילו אין עמה כתובה לפ"ז פי' ש"מ כותבין כו' כפשוטו שמפסיד בהשארת כתובה אף שהוליאה הגט עלמו מידה שתחזור ותגבה בתורת גירושין בעדי גירושין והוא לא מלי למיטען פרעתי אפילו מנה כיון דאין לו מגו דהמקשה ש"מ מפרש מתני' כר"י כמ"ש התוס' ואילו לא היה הכתובה בידה היה נאמן לומר פרעתיך מנה במגו דאלמנה נשאתיך ואין להקשות אמאי דייק הש"מ מכתובה ליחוש דלמא מפקא לכתובה כו' טפי הו"ל למידק מגט כיון דמפרש המשנה כר"י והוליאה גט פירושו עידי גט א"כ ידייק ש"מ כו' דמפסיד הרבה בהשארת הגט בידה דלמחר תגבה פעם שנית עם הגט אף שאין לה עידי גירושין ואם לאו הגט היה נאמן לומר פרעתיך במגו דלא גרשתיך כמ"ש התוס' מ"מ לא יכול להקשות מזה דדלמא הוליאה גט כפשוטו גט ממש ואף דבסיפא כתובה ואין עמה גט ע"כ אפילו עידי הגט באופן שיש לו מגו דאל"כ אמאי לא יפרעו [וכקושית התוס' ד"ה ש"מ אמאי גובה כתובתה בגט ולא בכתובה ואדרבה עפי הו"ל לגבות בכתובה שנכתב לגבות והוא עיקר החיוב ובגט לא הגבה מחמת אין כותבין שובר וכמו שפי' הפ"י ושאר מפרשים] מ"מ דלמא הוליאה גט דרישא פירושו גט ממש וכן הוא לרב באמת פי' המשנה (ל) מיהו לפי"ז היה רישא וסיפא כסותרין דמשמע מסיפא דגובה בעידי גט בלא גט עלמו (מ) רק מ"מ טפי מדייק מרישא ואין עמה כתובתה מלמידק מסיפא או בסיפא ג"כ גט ממש ולא יפרעו כיון שנשאר הגט בידה ומטעמא שאכתוב בסמוך אי"ה (נ) אבל רש"י מפרש הוליאה גט ממש לא עידי גט ולזה כתב דהא ודאי בתורת גירושין לא הדרא גביא דהא קרעו לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט רק בעידי גט לא מלי' לגבות וליכא הפסד בהשארת הכתובה כיון דהוליאה כתובה ואין עמה גט ממש אף שיש לה עידי גט וליכא מגו לא יפרעו רק לענין אחר מיתה: ורש"י ימאן לומר בה"א דמפרש כר"י וכמ"ש התוס' [דפי' כתובה ואין עמה גט פי' עידי הגט] דכיון דידע מגו מאי מקשה לרב מסיפא. ולתוס' לריכין לדחוק דסמך עלמו אקושיא שניה דאי אפשר לאוקמי סיפא באין עמה עידי גירושין מדקתני סיפא רשב"ג כו' ולר"י ניחא דסיפא בדליכא עידי גט וטעמא דרשב"ג מן הסכנה ואילך אף שיש לה מגו כיון דמודה כו' ומטעמא דאלמוה כמ"ש התוס' בד"ה הוליאה וק"ל: רק כאשר לבאר לרש"י הוא"ת כל תוס' בד"ה ש"מ בה"א היאך יפרש מתני' כו' וטפי הו"ל להקשות מתני' גופיה מניה וביה [מ"ש כתובה מגט] מלומר ש"מ כו' אף דמקשה ברישא גופיה למאי דקי"ל אין כותבין שובר. ונראה דלרש"י לכ"ע הטוען אחר מעשה ב"ד כו' דכמאן דנקיט שטרא בידיה דמיא ולא מלי למיטען פרעתי לכן הוליאה גט ואין כו' אין זה ריעותא מה שאין הכתובה בידה שיטעון פרעתי כמו גבי שטר בעלמא שסומכת על מעשה ב"ד דהוי כמאן דנקיט שטרא בידה וא"כ הוי הוליאה גט וכתובה אבל כתובה ואין עמה גט כיון דאיכא ריעותא לפניו שבאתה לגבות בתורת גירושין וא"כ הו"ל לאזדהורי בגיטא דהא אינה יכולה לגבות בלא גט או עידי גירושין וכיון דיש ריעותא לפניו חיישינן שמא כבר גבתה עם הגט ואף דלא מלי לטעון פרעתי על מעשה ב"ד לא עדיפא מעשה ב"ד מדנקיט שטרא בידה ומעשה ב"ד אינו עושה רק שאינה מפסדת אף שאין הכתובה בידה לומר ולטעון פרעתי דכמאן דנקטה כתובה בידה דמיא: וזה שכתב רש"י בד"ה הרי אלו לא יפרעו חיישינן שמא כבר גבתה בגט כו' ובד"ה הדר ביה שמא גבתה ע"פ הגט ובד"ה ואי לא לא גביא חיישינן שמא כבר גבתה עם הגט. רק בתורת אלמנה יכולה לגבות דליכא כאן ריעותא לפניו. וע"ז פריך ש"מ כותבין שובר דאי אין כותבין דלמא מפקא לאחר מיתה כו' אבל ודאי בתורת גירושין הא תנן בסיפא כתובה ואין עמה גט כו' לא יפרעו והפסד בהשארת כתובה לאחר מיתה אף דבלא כתובה נמי גביא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ומאי מקשה ש"מ כותבין שובר הא ע"כ ס"ל להגא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וא"כ ליכא פסידא בשובר וצ"ל כמ"ש התוס' וכמ"ש לעיל וא"כ רש"י קילר במקום שהיה לו להאריך: ואפשר לומר דודאי להך חששא שכתבו התוס' לא חיים רש"י רק כפשוטו כיון דאין כותבין שובר יכול לומר במקום שכותבין כתובה לא אפרעך עד שתחזיר לי הכתובה

באור

דליכא דומיהו בגמ' כו' משמע בגמ' דהך מתני' והו"ל למימר ומיהו לעיל בברייתא לזה אמר דהך מתני' שייך למתני' דלעיל: (ז) לריך להתיישב בזה דהא רש"י פירש בהדיא דלא חיישינן לבתי כתובות רק כשהעד הראשון מסייע לה שראה פרעון שתי כתובות משא"כ בלא ראה רק פעם אחד שאין העד מסייע לה לא חיישינן לשתי כתובות דלא שכיח וכפרש"י בהדיא: (ח) נראה מדברי הגאון דהא דקאמר ומוקי לקמא בהלואה היינו שיטעון אח"כ שלא נתן לה בתורת פרעון כתובה רק בתורת הלואה ובאמת אינו מוכרח דפשטא דשמעתא משמע דבאמת יטעון כהעדאת העד שפרע לה לכתובה אלא שיתבענה פרעון הראשון ויאמר מלוה הן אגלך שהרי התקבלת כתובתך פעם שניה וכמו שפירש רש"י וכן משמע מפרש"י במ"ש בד"ה יכולה לומר שתי כתובות והרי שכד הראשון מעיד לסייעה כו': (ט) נראה דאזיל בשיטת הראשונים שהביא הב"ש בסי' ל"ז ס"ק א' גם בח"מ שם דבתובעת כתובה דיכול להשביעה שבועת אפטרופסת היינו אלא מטעם גלגול משא"כ לדעת הרא"ש והטור ל"ק מידי ע"ש: (י) דברים שלנו סתומין הן לפום ריהטא במ"ש דא"כ גם ברישא הו"מ למיתני הוא עלמו והיינו ע"כ כאומר אשתבע לי דאז יכול להשביעה על אפטרופסת מטעם גלגול והוא תמוה דהא רישא בפטרה איירי ומסקינן לעיל דלכ"ע פטרה אף משבועה דפוגמת וכ"ש משבועת אשתבע לי. ובשלמא בהא דכתב ודוחק לומר דבתובעת יש לפעמים שבועה כאשר יטעון אשתבע לי י"ל דשם נקיט היפוך דאינה תובעת דסיפא דמיירי בלא פטרה אבל ברישא דמיירי בפטרה ודאי דלא משכחת שבועה בתובעת אפילו בטוען השבע לי. וכנראה שהבין הגאון דברי התוס' בהא דכתבו דרישא יורשין דוקא וכמו שהבין בעל ה"מ בסי' ל"ז ס"ק ג' דבתובעת יורשין דוקא דאיכא שבועה דאורי בכאה לגבות מיתומים מש"ה נשבעת גם אאפטרופסת ע"י גלגול משא"כ בהוא עלמו דליכא שבועה אהרינא דלגלגל אפילו בתובעת פטורה ע"ש ולזה כתב הגאון דא"כ גם ברישא הו"מ למיתני הוא עלמו דהיינו בטוען השבע לי דמאי מגלגל עלה גם אאפטרופסת. אבל כבר תמה עליו הב"ש בס"ק א' וכתב עליו דלא דק דפשיטא דכוונת התוס' הוא דברישא יורשין דוקא דלא מהני פטורא גבי דידהו משא"כ בהוא עלמו פטורה משום דפטרה ע"ש. ובאמת שגם הגאון מהרש"א כתב כדברי הגאון בזה והוא תמוה מאד וביותר קשה על הגאון שהוא בעלמו כתב בדבור שאח"ז דברישא יורשין דוקא משום דפטרה. ואם הייתי מגיהין דברי הגאון דהדבריו שבסמוך מחוברין לדברים שלפני והוא חוזר על דבריו הקודמין דבאמת הטעם דיורשין דוקא ברישא משום דפטרה היה ניחא כ"ז: (כ) אם כוונתו דמסדר המשניות משמע דלת"ק נמי לא פטרה רק משבועת אפטרופסת ולא משבועת היתומים מדסידר דין דפטרה בין דין דשבועת המושיב אשתו חנונית דשניהם קודם ובין שבועת הבא ליפרע דנשנה אח"כ. לריך להתיישב הא מסקינן לעיל דאף משבועה דהפוגמת פטרה אף ד שנית אח"כ בהדי הך דבלא ליפרע: (ל) וכן י"ל דלא ניחא למיפרך מעידי גט די"ל כאביי דגט בעי לאיכתובי וכוי כמקום דלא אפשר וכמ"ש התוס': (מ) וא"ל משום דכתובה בידה מ"מ כתבם דאינו גובה בעבורו בעידי גט להודא משום דשמא תגבה אח"כ בגט איכא אפילו כשהכתובה בידה. אבל לרב אין זה סתירה דהא דבעי בסיפא דאין עמה אף עידי גט הוא משום התוספת: (נ) אולי כיון למ"ש בסמוך כמה שכתב רק נבאר לבאר לרש"י כו' ונראה דלרש"י לכ"ע כו' אבל כתובה ואין עמה גט כיון דאיכא ריעותא לפניו כו'.

אף דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואינו יכול לטעון פרעתיך מ"מ לא אפרע לך עד שתחזיר לי הכתובה דהשתא א"צ לשמור שוברו דאף אם יפסיד השובר לא תוכל לחזור ולתובעו אף דלא מהימן לומר פרעתיך מ"מ יאמר כשתחזור ותתבע לא אפרעך עד שתחזור לי הכתובה וכיון שאין הכתובה בידה שכבר החזירה לו בפרעון קמא לא מציא לתובעתו [ר"ל דקושית הגמ' הוא דאי אין כותבין שובר הו"ל לתקוני באמת שלא תגבה בעידי מיתה כדי שלא יצטרך לשמור שוברו] ודוקא שיש עדים שאין הכתובה בעולם שנשרפה באונס וכה"ג צריך לפרוע לה ואינו יכול לטעון פרעתיך גם לא אפרע לך עד שתוציא מידך הכתובה וק"ל. ומשני במקום שאין כותבין או במקום שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה כתובה מעולם או שיש עדים שנשרפה הכתובה כמ"ש התוס' לאביי או שמודה לה שאין כתובה בידה (ס): ולמאי דהדר ביה רב ומוקי למתני' בכל מקום יש לעיין היאך מתורץ הש"מ כותבין שובר דהשתא דלמא מפקא שר"ל לפרש"י אחר מיתה וקושית הרשב"א בתוס' עומדת במקומה ודוחק לומר דרב הדר אינו מבקש לתרץ מתני' ש"מ כו' וגט גובה עיקר אף שמפסיד בשארת הכתובה בידה דמ"מ רב ור"א בסמוך דס"ל דאין כותבין שובר דהכי היה ליה לרב בפרק ג"פ במ"ב התוס' טפי הו"ל להקשות בפשיטות אמאי גט גובה עיקר דלמא הדרא ומפקא כו' וזה לא יתורץ כלל בהא דלא אפשר כו' דהא ודאי אפשר ואפשר דלא תגבה בגט עד שיהיה הכתובה בידה. ואולי כיון דגט גובה עיקר ולא תוספת וכתובה תוספת ולא עיקר א"כ לא נכתבה הכתובה מעולם על עיקר לגבותה וכן גט על תוספת א"כ לא מצי למיכפיי' לומר לא אפרעך המנה ומאתים עד שתחזיר הכתובה כיון דכתובה מלתא אחריתא ולא נכתב בשביל כן לגבות העיקר ואף באחר מיתה גביא מנה מאתים בעידי מיתה להודא דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וליכא ריעותא משא"כ בתורת גירושין צריכה להוציא הגט כמ"ש לעיל וכיון דלעולם גביא מנה מאתים שלא בכתובה אף לאחר מיתה א"כ לא יכול לומר לא אפרע מנה מאתים עד שתוציא שטר של התוספת דמה ענין שמטה אצל הר סיני ובזה מבוארים דברי התוס' בד"ה גט גובה כו' ומיהו הא דאמרי' לרב כו' אתי שפיר דכיון דלא נכתב הכתובה על מעות מנה מאתים לא יוכל לעכב מלפרוע עד שתחזיר לו שטר אחר שלא נכתב על כך דדוקא אותו דבר שגובה בשיבתו יכול לומר לא אפרעך עד שתוציא מידך כיון שיכול לבא ע"י כן לידי הפסד דהיינו בסברת המקשה ש"מ כותבין כו' דיכול לבא לידי הפסד ע"י השארת הכתובה שנכתב על מנה מאתים לכשתתאלמן [וה"ה לשיטת תוס' במהייב] והו"ל למימר כיון דנכתב על מנה מאתים אף שיכול לגבות ע"י מעשה ב"ד וגובה עם הגט בלא כתובה מ"מ כיון שגם הכתובה נכתבה לגבות על ידה מנה מאתים לאחר מיתה מש"ה הו"ל שצריכה להחזיר לו שע"י כן כו' כמ"ש לעיל משא"כ אם כתובה לא ניתנה ליכתב רק לגבות בה תוספת אף שאפשר לבא לידי הפסד ע"י כן בגביית המנה מאתים דהיינו שנודע מתוך שטר הכתובה שהיא אשתו ולא יכול לומר אין את אשתי או אלמנה כבאתיך אין בכך כלום והיא יכולה למימר פרע לי מנה מאתים והחזיר לך שטר המחייבך לשומתו דהיינו הגט והתוספת אינו הונעך כעת וק"ל והודא לה המיכת רש"י ז"ל. והירוצו אין לו מקום דהכתי בדליכא עידי היונה דלמחר ילכו להם יבא לידי הפסד ועוד דא"כ ליבני קושית הש"מ כותבין בקרה כן [דאיירי דיש עידי היומא כתירוץ מהרש"ל] וכן באלמנה ליבני בקרה כן. ועוד דאף באלמנה מפסידין כמ"ש לעיל דלאחר מיתה היו יכולין היורשין לומר פרע הכל [במגו דאין את אשתו וכן הקשה עליו המהרש"א]: ויש לעיין בדרך שכתבתי הא' במ"ש רש"י אלמנה במאי גביא כו' ומחזרת שטר כתובה ליורשים משמע מזה שלגביית מנה מאתים צריכה להחזיר הכתובה. ולפשוטו צריך לפרש כן לומר דבאלמא לשמואל במקום שכותבין אינו גובה בגט להודא וכיון שגובית בעידי מיתה צריכה להחזיר הכתובה הא לא מצי לגבות בגט להודא אבל לדידך דגביא בגט להודא אף שמחזירה הכתובה בשעת גבייה בעידי מיתה מפקה לה גם א"כ וגביא [אבל לדרך שכתבתי באמת אין צריכה להחזיר הכתובה לגביית מנה ומאתים] וכן בסמוך עידי מיתה גופייהו במקום שאין כותבין כו' ואין היורשין יכולין לומר החזר לנו שטר כתובתך כו' משמע דבמקום שכותבין יכולין לומר כו'. מיהו בזה י"ל דקאמר דאי לא הימא הכי אפילו אליבא דשמואל והו"ק: בתד"ה הוציאה כו' אפילו אית ליה דלא אמר כלום כו'. במקום שאין כותבין דסומכין על תנאי ב"ד לכ"ע לא אמר כלום כמ"ש התוס' בסמוך לשמואל אלא אף במקום שכותבין וג"מ אילו היה עדים שנשרפה הכתובה. או שאר מעשה ב"ד כגון מזון האשה. ואולי לזה כתבו התוס' פי' בין במנה מאתים בין במזון כו'. מיהו בזה נ"כ יכול לבא לידי הפסד במקום שאין מכירין שהיא אשתו דא"ל השתא נמי יהא נאמן לומר פרעתיך הכל במגו דלא גרשתיך דסוף סוף היה נתחייב במזונותיה (ע) וק"ל: בא"ד במגו דאי בעי אמר לא גרשתיך כו'. אכתי נ"מ לאחר מיתה דבמקום שאין מכירין גביא כתובתה בתורת אלמנות ובלא כתובה היה נאמן לומר פרעתיך הכל במגו דאין את אשתי ודו"ק. ועי' בחידושינו ב"מ דגם לא דחו תוס' נ"מ זה משום דהם איירי שהגט בידה כמו שפתחו וסיימו שם בדבריהם משא"כ כאן אכתי לא נחתו לפרש עידי גט רק הוציאה גט ממש ולא נשאר רק הכתובה לבד בידה ומצי טעין שפיר לא גרשתיך: בא"ד לא אפרע עד שתחזיר הכתובה אע"פ שיכול כו'. וה"ה עד שתחזיר הגט שיכול נמי לבא לידי הפסד ובאביי הזכירו בסמוך שניהם והא יכול לבא לידי הפסד ע"י מה שנשאר גט וכתובה בידה כדפרישית לפי שכבר פירשו ההפסד שע"י גט בשמואל והתם איצטריכא ליה להזכיר הפסד הגט דמפרשי לשמואל הוציאה גט ממש דקא לא עידי גט כיון דאין כותבין שובר אע"ג דשמואל מוקי למתני' במקום שאין כותבין או שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה דהשתא ליכא הפסד במה שאין עמה כתובה אפ"ה הוציאה עידי גט ואין עמה כתובה לא גביא מ"ש הפסד הגט לכן הזכירו א"כ שניהם לאביי כיון דכבר פירשו הפסד שע"י כתובה בתחלת הדבור והפסד שע"י הגט בדשמואל משא"כ כאן בדר"י כיון שלא הוזכר עדיין רק הפסד שע"י כתובה הפכו בקצרה: בא"ד ומגו טוב הוא כמו שנפרש בגמרא. יש לדקדק ומה הוצרכו כאן לומר טפי ומגו טוב מלעיל בסמוך אפילו ישאר כו' במגו דלא גרשתיך כו' והיה אפ"ל דכאן ה"א שאין המגו טוב שירא לטעון לא גרשתיך כיון שהגט לא הוציאה מידה פן הוציאה ותראה לב"ד משא"כ לעיל דלא נחתו לכך רק הוציאה גט ממש כמו שכתבתי לעיל ואע"ג דמ"מ הב"ד לא יאמינו לו א"כ על טענתו שפרע [דאף דיודע האמת שכבר הוציאה הגט ומצי למיטען לא גירשתיך מ"מ הב"ד לא יאמינו לו בהך מגו] כי שמא לא פרע והגט בידה עדיין וירא לומר לא גירשתיך מ"מ הוא ישלם עתה ויקח ממנה הגט ויודע בעצמו האמת שאין הגט בידה וקושטא שיכול לטעון א"כ לא גירשתיך [אלא] דלא משמע כן מתוס' שכתבו שיהיה נאמן לומר פרעתי במגו וכו' ועוד ממ"ש כמו שנפרש בגמ' משמע שכוונתן לקושית התוס' בד"ה מגו כו' ובד"ה יכול לומר לא גירשתיך כו' דלפי"ז הו"ל כמו

שמפורש בגמ' ועוד דבגמ' היינו לרב שפירש הוציאה גט ממש ומאי ראיה לכאן [נר"י דפי' אפילו עידי הגט דאפשר דנשאר הגט בידה דמתירא לומר לא גירשתיך]. אבל נראה דלעיל אם נניח שאין מגו טוב מאי איכפת מכ"ש שיש נ"מ עוד [שתפסיד בשארת הכתובה] למ"ד אין כותבין שובר [במקום שאין מכירין] והם דברים של מה בכך משא"כ כאן לפרושי קושטא דמתני': בא"ד וכן בע"ח כו'. דהכי ניחא טפי לפרושי דומיא דכתובה ואין עמה גט וטעמא משום מגו דלא כמו שפרש"י: בא"ד אע"פ שאינו נאמן לומר פרעתי לכ"ע במקום שאין כותבין כו'. אף כשנאמר דלית ליה דר"י וכ"ש כשנאמר דס"ל הא דר"י הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום מ"מ יכול לעכב עתה הפרעון משום שיכול לבא לידי הפסד או אם שמואל לית ליה דר"י נאמן עתה על טענת פרעתי זולת דהנה שיבא לידי הפסד דגט הוי במקום כתובה כו' [וזהו הא"נ] וכתבו אע"פ כו' במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין והביאה ראיה שלא כתב לה אפשר דאי לית ליה דר"י יכול לטעון פרעתי כיון דבני אותו מקום אין סומכין על תנאי לא חששתי מלפרוע לך ומ"מ אין להכריח מהא דס"ל לשמואל הא דר"י הטוען כו' מדגובה בהוציאה גט במקום שכותבין ואין עמה כתובה והביאה ראיה ולא מצי לטעון פרעתי דדלמא כיון שסמך הוא עמה על תנאי ב"ד ולא כתב לה אי לדידיה כמו מקום שאין כותבין: בא"ד גם לא יוכל לומר פרעתי. פי' במגו דלא גירשתיך: בא"ד והיה לי שובר. דבמקום דלא אפשר מודה שכותבין שובר שלא תחזור ותגבה בעידי מיתה כו'. דשלא תגבה בתורת גירושין אין צריך שובר דהא לא מציא גביא כיון שאין עמה גט דשפעם ראשון הוציאה וקרעוהו ובעידי גירושין אינה יכולה לגבות: בא"ד וה"ה שהיה יכול לטעון כו'. רק נקיט דומיא דוכן בבע"ח ודומיא דרישא שטוען פרעתיך ולא לא אפרע עד שתחזיר הכתובה דהא איירי במקום שאין כותבין או הביאה ראיה שלא כתב לה: והוי מצי לפרש אף לשמואל עידי גט כמו לר"י וס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל אין כותבין שובר וכמו לאביי וברישא גובה בעידי גט משום דלא אפשר כו' דלא ס"ל קרעינן וכתבינן כו' ומוקי במקום שאין כותבין או כותבין והביאה ראיה שלא נצטרך לדחוק שיש עדים שנשרפה [כדפי' התוס' לאביי] גם לא נצטרך לבא בסיפא מטעם מגו (פ) משא"כ לאביי דמוקי במקום שכותבין בלא ראיה צריך לדחוק בעידי שריפה כיון דאין כותבין שובר וק"ל. רק שנראה דוחק לפרש כן אליבא דשמואל. ועי' בתוס' ב"מ שפירשו באמת כן ודו"ק: בא"ד שנשאר גט וכתובה וכו'. דהוציאה גט פירוש עידי גט ומוקי במקום שכותבין א"כ נשאר גט וכתובה בידה: בא"ד ואע"פ שהגט נשאר בידה כו'. דהכי אית ליה לאביי דלא אמרינן קרעינן כו' ואף דליכא עדים שנשרף הגט: בתד"ה ש"מ כו' ומדסיפא דקתני כו'. דברישא צריך לדיוקא ואילו בסיפא מפורש: בא"ד א"נ כל כמה כו'. ובתירוצו מתורץ הסיפא נמי במקום שאין כותבין. ולרב [לבתר דהדר ביה] נ"ל לפנים משורת הדין [ר"ל פרעתי התוס'] או היה צריך לשובר עכ"פ כשהוציאה הגט והיה זקוק לפרעון העיקר שלא תחזור ותגבה בתורת אלמנה בעידי מיתה בכתובה והיה כתוב בתוך השובר גם התוספת שפרעתי מרצוני ע"פ הגט [כי חששתי מאחר שאני צריך לשמור השובר בשביל העיקר] ונאמן במגו וק"ל: בתד"ה במקום כו' וי"ל דהתם שכבר כו' חיישינן ודאי כו'. ולעיל שכתבו באביי כגון שיש עדים שנשרפה כו' הא אביי במקום שכותבין מוקי למתני' וגם כתב לה א"כ ניחוש שמא כתב לה אחרת י"ל כגון שיש עדים שנשרפה [שכתבו התוס' לעיל] ר"ל אחר גירושין דהשתא ליכא למיחש לכלום וברייתא דפרק ב' הו"מ לאוקמי אף במקום שכותבין ונשרפה אחר גירושין כמ"ש התוס' באמת לעיל במקומו ע"ש ואף דרב פפא שם עדיפא ליה להעמיד במקום שאין כותבין [כמ"ש התוס' לעיל פ"ב] אביי מוקי לה בכל מקום כמתני' דהכא וק"ל: בתד"ה גט כו' קשה לרשב"א כו' לרש"י הוא קושיא דהכונה ש"מ כותבין כו' ומ"מ לא מתורצים בו אף דרב הדר ביה כו'. ומ"מ דלמא הא דאף רב הדר כו' אינו מבקש לתרץ הש"מ לכן הביאו גם פשוט: בא"ד והם לא ידעו שהיתה גרושה כו'. ר"ל הב"ד או היורשים ואילו יודעין היו חוקרין להביא עידי גירושין ולא למידק אילו יודעין היו נאמנים לומר גבית כתובה בגט והיה מתורץ בזה מ"ש לעיל בד"ה הוציאה גט כו' אבל א"ל דנ"מ כו' הא שפיר נ"מ לכשימות כו' ע"ש. גם היה מיושב הומיהו כו' אתי שפיר כו' (צ) דאין זה סברא כלל דא"כ מה הועילו חכמים בתקנתן דלעולם יטענו היורשין נפרעת דכעין זה פריך אביי בב"מ א"כ מה הועילו כו' ע"ש דדוקא כשגובית בתורת גירושין קתני סיפא דמתני' כתובה ואין עמה גט כו' אבל לא באלמנה [דוחה בזה מה שסיים מהרש"א כדמוכח בסיפא]. בתה"ד ומיהו אי אמרי' כו' עיין בחכמת שלמה וכבר כתבתי לעיל. לכאורה עדיפא הו"ל להקשות בלא סברא פרעתיך מנה דלעיל דאולי רשב"א לא מחשיב זה לסברא דכן רש"י נמי לא הזכירו כלל עיין במלחמות פ"ק דב"מ רק היאך יסבור רב דאפילו אין כתובה בידה כו' כיון דבמקום דכותבין כתובה הוא ורב ס"ל אין כותבין שובר הו"ל למימר דלא תגבה אלא בכתובה כי היכי דלא תיהדר והגבה בעידי מיתה דהשתא לא מצי לחזור ולגבות בעידי מיתה כיון דאין כתובה בידה וצריכה להראות כתובה. ומיהו י"א דכיון דלא מצי לטעון פרעתי אחר מעשה ב"ד דין הוא דתגבה בעידי מיתה לחוד דכל כמה דליכא פסידא בהשארת כתובה גביא בעידי מיתה: וא"ל כיון דס"ל לרב הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כר"י [מדגביא בעידי מיתה לחוד] א"כ למה מקשה לרב מסיפא [דמן הסכנה כו'] טפי מלר"י דהא לרב נמי אלמוה דלא מצי למיטען פרעתי י"ל כיון דלא אלמוה לגבות בתורת גרושה בעידי גט רק בגט דוקא דגט גובה עיקר לכן מקשה שפיר אליבא דרב ודו"ק: ע"ב גמ' אלא כולה רשב"ג הוא וחסורי מחסרא. יש לראות למה ליה למימר כולה רשב"ג ולמה לי חסורי מחסרא כו' לימא רשב"ג ארישא קאי הוציאה גט פי' גט ממש ורשב"ג אומר מן הסכנה כו' גובה שלא בגט ממש רק בעידי גט כדלעיל ר"ש אר"א ומחלוקתיה או אהלכה מקבר וכו' קאי [אף דקתני ליה בסיף] ואולי מדנקיט ובע"ח שלא בפרוזבול משמע דקאי הסיפא ואף דקאי אמה שמחסר דלא הוזכר פרוזבול מ"מ הדא בבא הוא ועוד דבלא מחסר וכו' ורשב"ג פליג ארישא דלמא ת"ק נמי עידי הגט קאמר דהכי משמע טפי דומיא דשלא בגט דסיפא דפירושו שלא בעידי גט ואף בהא"ל שפירוש הוציאה גט ממש מ"מ ת"ק מלתא פסיקא נקיט הוציאה גט וכו' גביא לעולם בין קודם סכנה בין מן הסכנה ואילך הוציאה כתובה ואין עמה עידי גט לא יפרשו לעולם בין קודם סכנה או א"כ הא עידי גט זימנין דגביא וזימנין דלא גביא אבל אי קאי בהדיא אבל יש שם עידי גרושין אי מפקא גיטא גביא עיקר אי לא לא הוי משמע בכל זמן רק למה ליה שרשב"ג ולא כסלקא דעתא מעיקרא דפליג ואולי כיון דהשתא שלא בגט דרשב"ג שלא בגט ממש אבל יש עידי גט אין סברא שת"ק יפלוג בהא דא"כ במאי גביא במן הסכנה ואילך (ק) ודו"ק: גמ' לדידך דאמרת וכו' דלמא גירשה ומפקה לגיטא וכו'. בל"ז

באור

אבל אין הלשון מדוקדק במ"ש כיון שנשאר הגט בידה דהא עיקר החשש משום דאין עמה גט שמא נפרעת והחזירה הגט. גם בלא"ה תמוהין דבריו מאד במ"ש או בסיפא כו' דא"כ אף לשיטת התוס' מאי פריך וליחוש הא אין גובין בכתובה לחודא מטעם שבסמוך ולהתוס' החשש הוא שתגבה אף בתורת גרושה: (ס) היינו נמי לאביי דס"ל כר"י וגט הייט עידי גט בין ברישא או בסיפא ומוקי לה התוס' בשיש עדים שנשרפה והוסיף הגאון דה"ה אם מודה שאין הכתובה בידה: (ע) ואף שהתוס' כתבו לקמן ע"ב דהו"ל כטוענו חטין והודה לו בשעורין אולי כוונתו להקשות דלפי"ז דלענין מזונות שטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום א"כ שפיר י"ל דנפסדת במה שנשאר כתובתה תחת ידה במקום שאין מכירין אותה שתתבע אותו מזונות דלולי הכתובה היה יכול לומר אין את אשתי משא"כ כשהכתובה בידה. וכ"ה הקושיא בספר הפלאה: (פ) אין לדברים הללו הבנה כלל והמוחים מאד דאי פירוש הוציאה גט היינו עידי גט וגובית כתובתה אפילו באין לה גט ולא כתובה א"כ אמאי בהוציאה כתובה ואין עמה גט רק עידי גט לא יפרעו וכן הוא להדיא בתוס' ב"מ בד"ה הוציאה גט שהביאו הגאון בסמוך שפירשו דאי שמואל כר"י ע"כ פירוש בסיפא כתובה ואין עמה גם הייט עידי גט ומטעם מגו: (צ) וכן תירץ המהרש"א דכיון שהם יהיו נאמנים לומר שכבר גירשה וגבתה עיקר כתובתה ע"י גט כדמשמע בסיפא והשתא אין חילוק בין שתשאר הכתובה בידה ובין שתגבה בעידי מיתה כיון דלא ידעו שהיא גרושה תגבה פעם שנית. ואף שדבריו אינם מובנים דמ"מ תפסיד כשיבאו למקום שאין מכירין דיהיו נאמנים לומר נפרעת במגו דאין את אשתו נ"ל בכוונתו דכמו דאמרינן דאי לא ידעו שהיא גרושה תגבה דלא יהיו מבקרים ה"נ במקום שאין מכירין מאחר דהם יודעין שהיא אשת אביהם לא יבקרו לומר אין את אשתו וכן נראה להדיא שהבין מדבריו בעל שער יוסף ע"ש. ובזה מבואר דברי הגאון במ"ש לעיל בסמוך והיה מתורץ בזה מ"ש לעיל כו' הא שפיר נ"מ לכשימות כו' דהשתא אין נ"מ דכיון דיודעין בבירור שהיא אשת אביו ולא ידעו שהיא גרושה שפיר תגבה פעם שנית אף שאין הכתובה בידה וכמ"ש מהרש"א: (ק) מיהו לאי נמי שבתוס' ד"ה הוציאה גט אי שמואל לית ליה דר"י ע"כ גט ממש ברישא ובסיפא דלא אלמוה היכי הוי ניחא

ליה

מתני' י"ל דכותבין סובר אבל לרב דאין כותבין סובר פריך: גמ' ומפקא לגיטא וכו'. אלא פריך שמא כבר גבתה עם הגט דמאי שנא שמא גבתה או תגבה. רק טפי הו"ל להקשות למה גובה בגט וקושית הרשב"א בתוס' בד"ה גט גובה עיקר ויש לדקדק בכל זה. [וכבר ביאר בזה לעיל בביאור דברי רש"י]: גמ' וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא כו'. דלא מצי למימר לאפוקי מדר"א בן עזריה. דלא פליג אלא בתים' והו"ל גובה את הכל: גמ' א"ל ר"נ לר"ה לרב דאמר וכו'. לשמואל במקום שכותבין אינה גובה בלא כתובה ובמקום שאין כותבין הוי לא אפסר וכתבינן שובר אבל לרב לא הו"ל לרבנן לתקוני לגבות בגט כיון דנשאר בידה והויא לידי הפסד (ר): גמ' דקרעינן ליה. ולא כפשוטו כתבינן אגביה כתובתה פרועה דמליא לגררו ולמחוק מש"כ השתא דכתוב זכותה אגביה וק"ל: ברש"י בד"ה מנ"ל דקאמר לעיל כו'. משמע ליה דאלמנה מן האירוסין קאי דאז מוכיח שפיר טפי דבלא"ה צריכא לכתוב שובר באלמנה מן האירוסין וכן באלמנה מן הנשואין מחששא דגביא בעידי מיתה וכו' אבל אם במן האירוסין לא צריכא שובר לעולם משום דאינה יכולה לגבות רק בכתובה אכתי לא הו"ל למימר שתגבה בגט עיקר והשתא צריך שובר מפני חששת הגט ועוד דמשמע דאהאי דסמוך קאי: ומהא דאלמנה מן האירוסין במאי גביא כו' וליחוש דלמא גירשה ומפקא לגיטא ליכא לאוכוחי דהילך תגבה בגט הא צריכה להראות שכתב לה בעלה כתובה דהא לית לה בתנאי ב"ד וכיון דמחזרת השטר שכתב לה על מנה מאתים בפרעון הראשון בעידי מיתה תו ליכא למיחש למידי אע"כ יש לה בתנאי ב"ד י"ל דמ"מ פריך דלמא גירשה ומפקא וכו' ומייתי עדים שכתב לה בעלה כתובה וגביא בגט לחודא כשאר אשה דהוציאה גט ואין עמה כתובה דגביא אף במקום שכותבין אליבא דרב. ואולם סוף סוף כיון דלא גביא בתנאי ב"ד לא מציא גביא [אף אם הביאה עדים שכתב לה] ויכול לטעון פרעתי דלא דמיא למקום שכותבין דגביא בגט בלא כתובה דהוי כטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום. אבל לפי מ"ש התוס' דרב ס"ל דיכול לטעון פרעתי אחר מעשה ב"ד כמ"ש התוס' בד"ה הוציאה גט וכו' שכתבו אבל לרב דלא אלמיה פריך שפיר וכו' ניחא זה [דגביא בגט ולא מצי טעין פרעתי אחר מעשה ב"ד ה"ה בהביא ראיה שכתב לה דגביא בגט] אבל מן דאי לא קימא הכי עידי מיתה גופייהו כו' כיון דצריך דכתב לה א"כ הוי כמו מקום שכותבין שאינה גובה בלא כתובה [משום דיכול לומר פרעתי לפום מאי דס"ל השתא דרב סובר דלא כר"י] ואין לחוש דהדרא ומפקא וכו'. אבל לפי מ"ש התוס' בד"ה גט גובה עיקר כו' ומיהו אי אמרינן לרב דאפילו אין כתובה וכו'. דהיינו דס"ל לרב כר"י דלא מצי לטעון אחר מעשה ב"ד [וכ"כ הגאון לעיל בביאור דברי רש"י לתירוץ רב] יש להוכיח מאלמנה מן האירוסין במאי גביא כו' כמו שכתבתי. ועיין לקמן מ"ש בזה במקומו אחר ביאור התוס' דיש ליישב זה וק"ל. [וכדי שלא להלאות המעיין הלגנוהו כאן. וז"ל בסמוך] דמהא דאלמנה מן האירוסין במאי גביא אפשר דפשיטא ליה דגביא בגט [אם הביאה ראיה שכתב לה] כמו נשואה דאית לה בתנאי ב"ד דטעמא דגביא הוא דגט גובה עיקר כמו שטר לא משום מעשה ב"ד [דאין צריך למעשה ב"ד] וא"כ לא מצי למיטען פרעתי [אף במן האירוסין אפילו לא גביא בתנאי ב"ד] וק"ל. ועיין בתוס' ב"מ בהא דאלמנה מן האירוסין וכו' אי נמי וכו': ברש"י בד"ה ולא מטמא לה א"כ. ר"ת אם כהן וכו': ברש"י בד"ה גובה כו' ותנן בסיפא ב' כתובות וכו' אינה גובה וכו' כן נ"ל להגיה תיבת וכו' שעל מנת כתובה הראשונה כו' דבבבא דב' כתובות וגט אחד לא שייך שעל מנת וכו' וה"ה בסיפא ב' כתובות וב' גיטין וקדמו זמן שתי כתובות לגט ראשון רק דהוא הוא כיון דאשמעינן ב' כתובות אינה גובה רק אחד ושמעינן ב' גיטין אין לה אלא אחד ה"ה ב' כתובות וב' גיטין וק"ל: לעיל דף פ"ח דאמרינן יכולה לומר שתי כתובות ר"ל אחר שחזרת לקחת אותי כתבת לי כתובה כבבא דרישא ב' גיטין וב' כתובות או דאמרה באותה שהחזרתי לך מקודם כתוב בה לביאית ואוסיפת וכו' ודו"ק: בתד"ה יכול לומר כו' וי"ל דדמיא לטענו חטין כו'. עיין במהרש"א סוף המניח כמה טעמים בטענו חטין והודה לו בשעורים יש להשיג עליהן מכח קושית התוס' כאן ע"ש: בתד"ה מתה כו' דהו"מ למיתני מתה אינו קוברה כו'. וא"ל דאילטריך לאשמעינן אע"ג דכתב לה דמיקרבא לאיחתוני כולי האי כו' [כפרש"י] אפ"ה מתה אינו קוברה די"ל דא"כ ליכא לדיוקי הא מתה אינו קוברה כיון דאילטריך למיכתב גופא מת הוא גובה כתובתה וא"כ טפי י"ל דמשום מתה אינו יורשה קתני לה (ש) ודו"ק: סליק פרק הכותב

מי שהיה נשוי פרק עשירי

דף צ ע"א בתד"ה מדקתני וכו' אע"ג דבסיפא וכו'. דא"ל דמקשה דבריפא דאיכא למיטעי הו"ל למידק [כמ"ש התוס' ע"ב בד"ה ואי איכא שקלי] דא"כ מאי משני לעולם כו' כדתנן בן קודם לבת אע"כ דליכא למיטעי דמסתמא אית לן למימר דומיא דקודמין דסיפא וכיון דבסיפא דין פשוט דמוציאין ולישנא דקודמין סיבלת לפרש כן בסיפא כדתנן כו' אית לן לפרושי רישא דומיא דסיפא וא"כ המקשה מאי דייק מכלל כו' הא ע"כ נסתיים מסיפא דקודמין לגמרי וכמ"ש התוס' בד"ה מדלא קתני כו' וטפי הו"ל אין מוציאין כו' דומיא דסיפא וא"כ ליכא למיטעי ברישא לזה אמרו דגם בסיפא אין פירושו קודמין לגמרי שאין זה במשמעות הלשון לס"ד דמקשה ואף שהדין כן דין אמת דבסיפא אפילו קדמו מפקינן מ"מ נקיט לישנא דלכתחלה משום רישא דדוקא לכתחלה ולזה פריך מכלל כו' ומשני לישנא דקודמין בסיפא דוקא כדתנן בן כו' א"כ ברישא אין למיטעי וק"ל: בתד"ה ש"מ כו' וכן לכתובת אשה משום חינא. פי' דלפירוש רש"י שתהיה ניחאת ברצון לבעל אף שיש לו אשה מקודם אפ"ה חשו חכמים לתקנתם שישא אשה על אשתו ולא תחוש כיון דבקדם ותפסה לא מפקינן. ולפירוש ר"ת [בפירוש משום חינא] שתיכף אחר מות בעלה יהיו לה קופצים בחשבם שעדיין יש לה תקוה שיושג לה כתובה שתקדים ותתפוש וגם הראשונה יהיה לה קופצים וק"ל: בא"ד מ"ט בע"ח מאוחר כו'. דהו"ל הכל שייך לראשונה שכן משיג ידו באותו פעם ה' סלעים ויצא ידי ערך ראשון אבל לא ידי ערך שני וכשיעשיר אח"כ יהיה חייב לתת אח"כ שהרי לא נתן כלל עדיין: בא"ד וה"ה אחת לשניי' כו'. דאין בערכין פחות מסלע. ובהיפוך ד' לראשונה [תחלה] ואחת לשניי' פשיטא דלא יצא ידי ערך כלל (ת): רבינו חננאל ור"ת שוין בזה לחלק בין מקרקע למטלטלי אבל רחוקין זה מזה הרבה לר"ת אין סברא בשום מקום בגמ' בעולם לומר במקרקע מה שגבה גבה דלא יהא עדיף מלוקח וקושית התוס' ולא ס"ל סברת נעילת דלת וחינא אבל במטלטלי שפיר יש סברא לומר מה שגבה לא גבה ואף דמלוקח לא טריף לוקח עדיף דאדעתא דמטלטלי נחית וכן מסקנא דבן ננס ורבנן מה שגבה לא גבה במטלטלי דגרע בעל חוב מאוחר מלוקח אבל ליפות כחו מלוקח אין ה"א בשום פנים וא"כ אי אפשר לומר במקרקע מה שגבה גבה והא דשלהי פירקא דבעי לאוקמי פלוגתייהו דבן ננס וכו' בבעל חוב מאוחר איירי במטלטלי דבקרקע אין ה"א בשום פנים מכח סברא ועלה מסיק לא דכ"ע מה שגבה לא גבה דהיינו בהכרח במטלטלי דבמה שרצה לאוקמי פלוגתא בבעל חוב מאוחר אהא עצמו סיים לא דכ"ע וכו' [בזה מתרץ קושית מהרש"א] וא"כ יהיה המסקנא סותרת לערכין לזה תירץ הקדש שאני או מלוה ע"פ כו' וכן הא דב"ק שור תם כמטלטלי לכך קאמר ש"מ בע"ח כו' מה שגבה לא גבה וכן ש"מ דשמעתין [דבמטלטלי דוקא איכא לספוקי לומר מה שגבה גבה] ואין קושיא מש"מ כל כך אהא דערכין דש"מ ליכא אלא שאילה בעלמא נשמע מזה כן ודוחה מהא ליכא למישמע מיניה רק ממסקנא דשלהי פרקין פריך אמסקנא דערכין וכן ר"ת לא מקשה מש"מ דהכא אהא דערכין רק ממסקנא דשלהי פרקין דערכין דמש"מ אין כ"כ קושיא וזה מבואר. ובסוף הקשו אפירוש ר"ת ומיהו ק"ק לאיכא דאמרי כו' דא"ל דלמא אה"כ איכא דאמרי קאי אקרקעי וש"מ לפחות ממקרקעי ומחולקין [ב' לשונות] בפירוש לשון המשנה ומתני' דלא כר' טרפון דא"כ מאי משני לעולם מה שגבה גבה הא לר"ת אין זה ה"א כלל לומר כן במקרקע גם הש"מ דקאמרי לה מאי קארי לה פשיטא דמה שגבה לא גבה ומאי כוונתו בש"מ כו' כיון שהוא סברא פשוטה: ואין להקשות אמאי לא הקשו וק"ק לפירוש ר"ת בש"מ הראשון דלמא מתני' במטלטלי דא"ל אה"נ דא"כ מאי משני לא לעולם כו' הא לר"ת אין סברא במטלטלי לומר לא גבה ומאי ש"מ כו' דזה איתו דלר"ת פשיטא ליה לתלמודא דאי אפשר לאוקמי במטלטלי דהא לא משתעבדי מטלטלי דיתמי לכתובה דדחוק לאוקמי כר"ש ואיירי כשהמטלטלין ביד אחרים וכולי האי ואפ"ה קשה על כך כמו שאכתוב בסמוך בא"ה [בוים לראות] וק"ל. ולרבינו חננאל אין ה"א לומר במטלטלי לא גבי דמלוקח נמי לא טריף וכסוגיא דערכין כ"ש בבע"ח דעדיף משום נעילת דלת אבל במקרקעי ה"א מה שגבה גבה משום נעילת דלת ולכן ש"מ דבשמעתין ובב"ק וסוגיא דשלהי פרקין הכל במקרקעי וכתירץ הרשב"ם שבתוספות משום נעילת דלת ולזה הביאו ר"ת בראשונה תוך תירוצם וק"ל: בכל הדבור קפדי התוס' יותר להקשות מש"מ כו' ולא חשו על הלא לעולם אימא לך שאינו אלא דיחוי בעלמא. תחלת קושית התוס' מש"מ מה שגבה גבה לא ממסקנא דאיכא דאמרי. בר"ת מפרש ש"מ דב"ק דבמקרקעי אף דמסקנא הלא לעולם סותר מסקנא דשלהי פרקין דבמקרקע מה שגבה לא גבה לא חיים על כך כי היכי דלא להוי הש"מ נגד ערכין אף דמסקנא נשאר כערכין אי שור תם כמטלטלי. בר"ת דכתב הא דמסקנא הגמרא דמסיק נמי ש"מ מה שגבה לא גבה ולא ממסקנת לשון ראשון הכל משום דש"מ יש בו ממש והלא לעולם דיחוי וכן לעיל ש"מ כותבין שובר וכן הוא האמת כמ"ש התוס': בא"ד ולי נראה כו' כר"ט כו'. והכא נמי במונח בידי אחרים. ולמ"ד [לטושל הייטו] כתובת אשה הכא דבשניהם ישנו משום חינא ובאים יחד לב"ד הראשונה קודמת לשניי' ולמ"ד טושל שבראיה הייטו כשישנו קרקעות משועבדים שאין מפסיד בעל חוב מוקדם אבל מתני' מיירי ע"כ בדליכא אלא כדי כתובה אחת וכמ"ש רש"י ולמה תהיה האחרונה נשכר וק"ל: ויש לראות הא כתב ר"י לעיל דף פ"ו בד"ה אשה כו' דבמטלטלי מתקנת הגאונים ואילך דגובין מהם שני בע"ח שוין דומיא דלוה ולוה ואח"כ קנה א"כ אמאי הראשונה קודמת לשנייה לפי האמת אף דמונח ביד אחרים סוף סוף כיון דליכא שיעבוד הא לא טרפי מלקוחות רק מזמן הגבייה וזמן שניהם בגבייה שוין. ויש ליישב כיון דאין הדין לגבות מיתומים ואילו יהיב נפקד ליתומים לא מצי תבע להו בדינא כמ"ש התוס' לעיל נותנין טפי לראשונה הדוקא המגיע להם מן הדין כלוה ולוה ואח"כ קנה או מטלטלי מתקנת הגאונים ואילך אמרינן דשוין ועיין לעיל בתוס' ובמהרש"א: **ע"ב** שייך יותר להלכה שאחר זה. בהא דאחת בחייו ואחת במותו כתבו הפוסקים דוקא שמתה זו השנייה אחר מיתת בעלה הוא דיש ביניהן כתובת בנין דכרין אבל אם לא מתה אותה השנייה אין לבני הראשונה כתובת בנין דכרין אע"ג דאיכא מותר [דודאי אתי לאינצויי מאחר שבני שנייה אין נוטלין כלל] עיין בהם. גם יש לראות [אם נאמר דאף בחיי שנייה יש כתובת בנין דכרין] אם השנייה בחיים אי מקרי מקבלין ולא פורעין או דהוי שניהם פורעין [כיון דאמן בחיים]. ונעשה מותר לכ"ע כבעל חוב ועיין. והנה מהא דשנייה ויורשיה דקודמין כו' מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי משמע דקאי אשנייה ג"כ מיקדם הוא דקדמי כו' [וכ"כ הרא"ש] ודוחק לומר דמשום יורשין לחוד נקיט לישנא דקודמין וממ"ש התוס' לקמן בסמוך ע"א בד"ה וכי תימא איפוך וכו' ולא מהרלי לפרש"י לאחר מיתה אשניה קאי דלאחר מיתת השנייה באין בני הראשונה ונוטלין כתובת בנין דכרין משמע קצת דנוטלין אף בחיי שנייה ועיין בפסקי תוס'. וכתב האשר"י ומסתבר דיש להן דאם איתא דבחייה לית להו לבני הראשונה גם לאחר מיתה נמי לית להו דכבר זכו בני השניי' בנכסים כי היכא דאמרי' במועטין ונתרבו: גמ' ש"מ כתובה נעשה מותר לחברתה כו' עיין באשר"י אם לא היו נכסים אלא כשיעור כתובה הראשונה ופרעו מהם כתובה שנייה לא יטלו בני הראשונה המותר כיון דאי הוי שקלו כתובת אמן מיעקרא נחלה דאורייתא כו' כפרש"י כו' ע"ש בארוך: גמ' ש"מ לא טרפא ממשעבדי. דאין נראה לחלק דוקא הכא לא טרפי משנייה משום חינא דלגבי הראשונה ליכא משום חינא דהא הם זכרים שנזונין בתורת בנין דכרין משא"כ לגבי שנייה [דשייך בה חינא גם בניה יורשין זכותה] ולעולם מלוקח זולת טרפי וכמו שחילקו התוס' לעיל ע"א דאף דטורף מלוקח לא טרפי משנייה אם קדמה ותפסה משום חינא ודו"ק [די"ל דלאחר מיתה לא שייך חינא כמ"ש רש"י בפרק החולץ דף ל"ח ומביא ראיה מלקמן דף ל"ז ע"ב]: בתד"ה הא איכא שקלי כו' דאיכא למיטעי כו'. לפרש דומיא דקודמין דרישא דהם נמי הא איכא שקלי:

דף צא ע"א גמ' וכי תימא איפוך. ובשאר תירוצים לא מחשב סברא ליתן להמתרץ סברא זו דאיפוך כיון דאין קאי כלל בלשון ר"ש דלא קאמר אלא דינר דמשמע אדרבה בהיפך דינר מה שהוא קרקע או מטלטלי בני חורי או משעבדי להכי משמע טפי סר"ל דינר מה שהוא לקולא משא"כ עתה שייך שפיר לחומרא דינר לאפוקי פחות מדינר וק"ל: גמ' אי אשמעינן הכי ה"א כגון שנפלה ג' נשים כו'. יש להתיישב קצת הא מ"מ הוי יודעין דבאחת בחייו כו' יש להן כתובת בנין דכרין ואיירי בב' נשים דאל"כ למה ליה למינקט כתובה ולריך לאייר דינו על ג' נשים טפי הו"ל בעל חוב נעשה מותר ובב' נשים ומתו בחייו דכיון דשניהן פורעין ולא מקבלין מה לי כתובה או בע"ח דמ"ט דמ"ד כתובה לא נעשה מותר ובע"ח נעשה מותר משום דבני שנייה מקבלין ולא פורעין וכפרש"י לעיל. מיהו מה לי ג' נשים או ב' נשים ובע"ח הוא הג' וטפי מצייר בכתובה גופא ודו"ק: גמ' וכן דמיית לאחר מיתה כו'. וה"ה דעודנה חיים דמ"ש: במתני' דלקמן אין להקשות דש"מ דכתובה נעשה מותר דאל"כ לאשמעינן במותר דינר אף באחת בחייו כו' [אי אמרי' דאחת בחייו יש לה כתובת בנין דכרין] דהיא גופיה אילטריך דחולקין בשוה באין שם מותר אף השניה בחיי': בתד"ה ומר סבר כו' וקשה לי כו' כיון שיש שם כו'. ולעיל דפליגי בהוות בחייו כו' ודאי דאין מקום לומר כיון מבעיא ליה דמאי פסקא דיש מותר דינר ות"ק לא אמר רק דבאחת בחייו ואחת במותו אין להם כתובת בנין דכרין והיאך יאמר כיון כו' אבל למאי דלכ"ע באחת בחייו כו' יש להן כתובת בנין דכרין ופליגי במותר מטלטלי או משעבדי שמע ר"ש לת"ק דבמטלטלי אין כו' וקאמר עלה כיון כו'. ובקושייתם אפשר ליישב קצת דהשתא אפשר דס"ל אף לר"ש במשעבדי דלא הוי מותר וכיון משמע הכל מותר כל

באור

ליה מעיקרא אמאי פליג ת"ק: (ר) לכאורה נפי מ"ש הגאון לעיל בתוספות בד"ה גט גובה עיקר בא"ד בסיפא הוי ליה להקשות כו' דלא תגבה אלא בכתובה כו' מיהו ז"א דכיון דלא מצי למיטען כו' דין הוא שתגבה בעידי מיתה כו' א"כ מאי מקשה הגמ' הכא כיון דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דין הוא שתגבה והוי כלא אפשר וצריך לחלק דשם תי' אעידי מיתה דמדינא דגביא בהו ולא רצו לתקן משום הבטחת האבידה שטבר שלא תגבה משא"כ שתים לרב דחזינן דאע"ג דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפ"ה אינו גובה עיקר בכתובה ובעידי גט אף דמדינא היה לה לגבות אפילו בעידי גט לחודא בלא כתובה א"כ טפי הו"ל לתקן שתגבה גם העיקר בכתובה ולא תגבה בגט משום הבטחה דהדרא ומפקא: (ש) אבל לעיל דייק שפיר למסקנא דארוסה יש לה כתובה אפילו בלא כתב לה א"כ אף דגוף הדין לא מיותר דאשמעינן הך גופא דארוסה יש לה כתובה אפילו בדלא כתב לה מ"מ אמאי לא נקיט דינא דאם מתה קוברה דהיינו דין כתובה: (ת) תמוה דאמאי לא יצא ידי שנייה. ובהדיא איתא שם בערכין דף ח' ע"א נתן ארבע לראשונה ואחת לשנייה ידי

דהו דליסנא דכ"ן מחייב תלמודא כמו כלל והיינו טוען אף משעבדי להכי קאמר אם כו' כמטיל תנאי כו' דלא הוי כולל אבל השתא למטה דס"ל אף משעבדי הוי מותר הו"ל לר"ש למימר כיון דלא שייך למיטעי [אף מטלטלי] כיון דר"ש כבר התנה בהדיא עד שיהא נכסים שיש להן אחריות ולא הו"ל לר"ש לומר לשון אם דמברייתא משמע דר"ש אמר הלשון אם יש כו' [ר"ל דלא תימא דתנא דברייתא נקיט לשון אם מאחר דבברייתא לא נזכר התנאי לזה כתב דמברייתא משמע דר"ש אמר הלשון אם יש ור"ש גופא לא הוצרך לרמז בזה התנאי שכבר התנה כו']: בתד"ה כי הני כו' כשאין שם מותר כלל אבל ממטלטלי או ממשעבדי טולין כו'. אפשר דתפסו שני הלשונות בקצרה ולכל לשון כדאית ליה. או אפשר דלפירושם ודאי לר"ש לחד ליסנא אמטלטלי ולחד אמשעבדי אבל ת"ק כיון דאדיוק פליג דקאמר דוקא אם אין שם מותר כלל משמע מיניה הא יש שם יהיה מה שיהיה וק"ל: ע"ב ברש"י בד"ה דזבנה לכתובתה כו' לאחר כו'. אינו מחוור למה לאחר. ועיין באשר"י שהביא לשון רש"י לאביו. דא"ל משום דאביו אין ספק דשמא תמות ויירשנה בעלה דסוף סוף מגיע לידו בירושת אביו דז"א דמה שבא לידו בתורת כתובת בנין דכרין לא מכר ועוד דסוף סוף ספק שמא ימות בחייה (א) ועיין. וא"ל דהו"ל לפרושי אף שמת בעלה כבר והיה כתובתה כבר בידה ומכח ספק שמא ימות בחייה מכר בטובת הנאה דזה לא מקרי זבנה לכתובתה רק לירושתה. גם א"ל דזה לא מקרי בטובת הנאה דהא לא קאמר מה שאירש מאבא בטובת הנאה מכור לך כו' דספק שמא ימות הבן בחיי אם רחוק יותר מתמות היא בחייו:

בתד"ה כך מועטין וכו'. במרובין ונתמעטו קאמר הכא והתם פשיטא מרובין ונתמעטו כו' דפשיטא ליה לגמרא דאזלינן בתר שעת מיתה וזכו בהן הבנים מדינא דאורייתא ובני כתובה גדולה מתקנתא דרבנן רק במועטין ונתרבו מספקא ליה להלמודא הכא והתם אי אזלינן בתר שעת מיתה או סוף סוף כיון דהשתא מרובין ניזול בתר מרובין בין מרובין בשעת מיתה או מרובין עכשיו וקמסיק התם דאזלינן בתר מרובין והכא מסיק בתר שעת מיתה ותירצו משום דבמועטין ונתרבו אזלינן טפי בתר נחלה דאורייתא ואזלינן התם בתר מרובין דהשתא לא מיתעקר נחלה דאורייתא משא"כ כאן וק"ל. משא"כ במרובין ונתמעטו פשיטא ליה ע"כ טפי להלמודא ליזיל בתר שעת מיתה אחר מרובין בשעת מיתה. ולפי"ז הו"ל להלמודא לומר כך מועטין ונתרבו כבר זכו כו' וכדאמר לעיל פשיטא מרובין ונתמעטו כבר כו' וה"ה דהו"ל כשם שמרובין ונתמעטו כבר כו'. גם משמע מדלא מסיים בכל אחד איזה יורשים משמע שנתכוין לאחד. מיהו לפירוש רבי לא הו"ל לסיים כלל יורשין רק כך מועטין ונתרבו זכו בהן. וכ"ז דקדוקים קלים: בא"ד והע"ג דאזלינן הכא כו'. אף דמעיקרא הוי ניחא להו אילו הוי אמרינן הכא דאזלינן לעולם בתר מרובין. מיהו ז"א דמעיקרא לא הוי ניחא להו רק אי אמרינן התם נמי מועטין ונתרבו כבר זכו הבנות בהם דהשתא הוי שוין במרובין ונתמעטו בתרוייהו בתר שעת מיתה ממילא התם זכו הבנים בירושה דאורייתא והכא בני כתובה גדולה בתקנתא דרבנן ובמועטין ונתרבו נ"כ בתר שעת מיתה בתרוייהו וממילא זכו התם הבנות בתקנתא דרבנן והכא בני כתובה קטנה בירושה דאורייתא והוי שוין לגמרי ממש בכל פעם בתר שעת מיתה לתרוייהו ובלא אחד בכל אחד בתר תקנתא דרבנן רק הצדדים מהופכים ממילא וק"ל. משא"כ לפרש"י או רבי דלר' התם בכל פעם זכו הבנים בירושה דאורייתא והכא בכל פעם בני כתובה הגדולה בירושה דרבנן וק"ל: בתד"ה דזבנא כו'. היאך מכר כל עיקר כו'. דלא מסתבר כלל כפרש"י במה שפירש לענין הדמים דאם המכר מצד עצמו אין בו ממש היאך ס"ד דרמי שיכול הוא לבעל המכר ולא יחזיר המעות או נראה לפי האמת אחריות דידה לא קיבל עליו ולא היה צריך להחזיר הדמים הא המכר מצד עצמו אין בו ממש והמעות פקדון או מלוה דהא לא התנה רק שלא יתחייב להחזיר הדמים מצד ערעור האם שתמאן במכירה אבל אם בלא ערעור האם המכר בטל לא התנה ועיין באשר"י בזה:

דף צב ע"א גמ' נהי דאחריות דעלמא קיבל כו'. גירסת הרי"ף נהי דאחריות דעלמא לא קיבל עליו כו' מי לא קיבל כו' ופירש הר"ן דאע"ג דזבין ליה ראובן לשמעון שלא באחריות היינו לענין שאם בא בע"ח דראובן לטרפה משמעון דלא הדר עליה אבל אחריות דנפשיה לענין שאם יחזור וימכרנה שמעון לראובן ויבא בעל חוב של ראובן ויטרפנו ממנו [מי לא קיבל עליו] שלא יוכל לחזור על שמעון. ובאשר"י בשם הרמ"ה ז"ל האי קיבל ולא קיבל לאו בקבלת המוכר דקיבל עליו אחריות ללוקח קאי אלא בקבלת הלוקח דסבר וקיבל דלא למיהדר למוכר כמו חייתא דקטרא סברית וקבילית וה"פ דכי הדר ראובן וזבנה משמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קיבל ראובן עליה אלא אדעתא דמפלי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קיבל עליה דלא ליהדר עליה דשמעון: ברש"י בד"ה כבעל חוב דעלמא כו' לשמעון שאינו אחיו כו'. נקיט דומיא דהלוקח דגמרא דאיירי באינו אחיו דאל"כ על שניהם לסלק חוב אביהן יעקב וק"ל: שם ברש"י שאינו אחיו שלא באחריות וחזר ומכרה שמעון לראובן באחריות כו' כצ"ל וכ"ה ברש"י ברי"ף: ברש"י בד"ה ופייסי' כו'. אין לפרש דלהכי לא מפרש פייסי' כפשוטו דניחא ליה בקרקע וא"כ רוצה לחזור על היתומים משום דאינו יכול הלוקח לסלק בזוזי כשמכרה לו שלא באחריות דהוי כאיש אחר משא"כ באחריות קם תחת המוכר דז"א דרמי בר חמא מרא דשמעתין ס"ל לעיל דאף באחריות אינו יכול לסלקו דעלה קאמר וטירפא בכמה כתבינן כו' וסבר רמי כו' וס"ל באמת כן כמ"ש בהמקבל הניחא למ"ד כו' [והוא רמי בע"ח כמ"ש תוס' בד"ה מאי פסידא] וא"כ ע"כ צ"ל דהכא לא קאמר וסלקי' בזוזי רק ופייסו שעשה לו רצון ופייסו עד שנתפייס [וא"כ היה יכול לפרש כפשוטו] ואי משום דכיון דמטלטלי דיתמי שביק אבוהון גבי' אין לבע"ח לגבות ממשעבדי כיון שיש מטלטלי בני חורין [וא"כ יכול לסלוקי ליה במעות בעל כורחו] א"כ אף שלא באחריות נמי יכול לסלקו הלוקח בעל כורחו שיקח מטלטלי בני חורין של הלוה ודו"ק: ברש"י בד"ה כל שדותיו כו' הניח לך כו'. היינו אלא מוכר ראשון מה שאין כן בסמוך ד"ה רצה מלוה כו' אלא מוכר שני וק"ל. ומה שאמר רצה לגבות משמעון עדית כו' מזה תראה שלא כיון יפה הים"ש בפסק הזה בבא קמא עיין שם גם כ"מ שם מתוס' דהכא תלמיד ר"י במ"ש ול"נ כפ"ה כו' גם בזה לא כיון יפה ע"ש ודו"ק ועיין בפסק הלזה בר"ן: בתד"ה ראובן שמכר כו' וזקפו עליו במלוה כו' דאתי לאשמעינן השתא כו'. לאפוקי למימרא דרבא אי פיקח כו' שייך דוקא באחריות: בא"ד ואפי' את"ל דזקפו לאו דוקא כו'. ר"ל לענין גוף הדין דאפילו בלא זקפו מצי אמרי בני ראובן לשמעון כו' דלא חשבינן המעות למשכון ואע"ג דבלא זקפו לא מצי אמרי בני ראובן מידי מטעם אחר משום דשמעון חוזר במקח מעיקרא כ"ז דעייל ונפיק אזוזי ומעכב מעותיו בידו מ"מ זה לא תלוי דוקא בזקפו דה"ה נתקיים בענין אחר כגון דלא עייל ונפיק אזוזי וכה"ג ולזה כתבו ולא הוי צריך לומר אלא ונתקיים

ותו לא אפ"ה באת"ל כל זה עם כל זה ייסבו רבי דאיצטריך כו' אע"פ שהוא מוחזק כו' אע"ג דפשיטא להלמודא לעיל ממילא לר"ע אף דמוחזק כדפריך ור"ע מאי אריא מותר אפילו כולה כו' ור"ע תפיסה לא מהני כלל כו' וכפרש"י כיון דהלאו בכולן צריכין שבועה כו' מ"מ כיון שבא לידו מחיים ה"א דמהני וכדאמר לעיל והוא שתפסו מחיים. אחר כותבי זה ראיתי בפרק כל שעה דף ל"א ע"א בתוס' כתבו בקצרה באחריות שלא באחריות פשיטא דיתן ליורשיו אפילו לא זקפן אבל באחריות קמ"ל דה"א יעכבן לעצמו דהו"ל כתופס מחיים קמ"ל דלא חשיב כתופס כיון דזקפן עליו במלוה ודו"ק. וטעמא לפי האמת [לפי מה שפירש רבי כאן דלענין גוף הדין אפילו לא זקפו] דדוקא מחיים בתורת תפיסה מהני משא"כ הכא וכדלעיל במלוגא דשטרא והכא אפילו תבע מחיים ולא נתן ירצה דאין זה חשיב תפיסה דאשתמוטי דלא הו"ל זוזי דלהוצאה ניתנה משא"כ לעיל בפקדון ומלוגא דשטרא וק"ל: בא"ד וא"כ נמצאת שאינה שלו כו'. ולא נקטו ליור הגמ' ואתי בע"ח כו' משום דעכשיו חוזר על היתומים כו' ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב אלא בשיש להם קרקע מאביהם א"כ היאך טריף הבע"ח מלוקח דאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין וק"ל: בתד"ה ופייסי' בזוזי ואומר רבי דרבותא כו'. דהו"ל דבע"ח טרף הקרקע והלוקח רוצה לעכב מעותיו בידו כיון דזה מכרו לו באחריות. והר"ן כתב הא דנקיט ופייסי' בזוזי משום דאי אגבי' ארעא לא מצי יתמי למיהדר עלויי דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא לכון מחמת אבוכון משתעבדנא נמי לבע"ח דאבוכון מדר' נתן וכי היכי דאילו מגבינא לכו ארעא בעל חוב דאבוכון גבי ליה מינייכו מדרב נחמן וטעמא דר"נ מדרבי נתן כדאיתא בפרק כל שעה דף ל"א והכי נמי מצינא מגבינא לבעל חוב דאבוכון ארעא מחמת חוב זה שהייתי חייב לאבוכון דמה לי אי מגבינא לכו או לדידיה הא כי היכי דמשתעבדנא לכו משתעבדנא לדידיה ע"ש ודו"ק: בתד"ה ראובן כו' ולי נראה כו' להכי טרחי כו'. עיקר כוונתם דבב' שטרות ולוי לקח האחת שקודם אחרון איך מוצא שיגבה מלוי הן שיהיה האחרונה זיבורית או בינונית או עידית ולקח העידית האחרונה [בכל אלו אינו גובה] אא"כ לקח לפני האחרונה והאחרונה עידית והכל מטעם להכי טרחי כו': ומ"ש ושביק בינונית כו' הנחתי כו' [משמע לכאורה דדוקא בלקח אותה שקודם האחרונה] לשון הגמ' נקטו ור"ל מה מכר ראשון לשני כו' [כדפירשו התוס' בד"ה אבל שבק] וה"ה אם זבן בינונית האחרונה דמה מכר כו' והראשון היה לו רשות להגבותו מאיזה בינונית שירצה ודו"ק עיין היטב בתוס' ובגמ':

ע"ב בתד"ה דינא הוא כו' ועוד דמסיק א"ד ללפין ראשון באחריות אין נ"מ דבכל ענין פסולין אף שיטעון שמעון ולאיכא דאמרי בכל ענין כשרים אף שיטעון ראובן דהא אף הוא גופיה כשר. ואין להקשות מאי קשה הכא מסתמא איירי בלית ליה ארעא אחריתא מדטריף בעל חוב ממשעבדי א"כ ניחוש דהקרובים מעידין שקר ומקיימין זייף השטר של בע"ח כי היכי שלא להעמידה בפני בע"ח של ראובן ויהיה לוה רשע ולא ישלם ולגבי הך בע"ח לא הוי לוה רשע ולא ישלם כיון דאין השטר שלו מקוים וראובן קאמר דזייף הוא ונימא ודאי ראובן קושטא קטעין דלמה יטעון שקר הא לגבי בע"ח הוא רשע אם חייב לו באמת ואילו לגבי הלוקח לא הוי רשע דהא זבניה שלא באחריות ולהעמידה בכ"י בע"ח אחר נמי לא דמאי שנא הך בע"ח מהך בע"ח כדמשמע התם בגמ' וכיון דקרובין פסולים אף לחובה לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים הו"ל דפסולים (ב) אפשר לומר דדוקא הוא פסול מטעם דמעמיד בפני בעל חובו דאדם יודע בעצמו בעל חוב שלו לא הקרובים והו"ק: בא"ד כגון שמחל כו'. לאיכא דאמרי סוף סוף יטעון שמעון ויבוא ראובן לעד כיון שאינו נוגע דלא מיפסל משום תרעומות ויתחייב שבועה מטעם עד אחד מגיד שפ"ע יש לומר דראובן ודאי נוגע מטעם שמעמידה בפני בעל חובו כיון דלית ליה קרקע (ג) ועוד כיון שהוא עצמו אינו טוען בברי שמא עד אחד אינו מחייבו שבועה דהא תוספות כתבו בעלמא [דס"א] דכופר הכל פטור משבועה שמעינן מדאיצטריך לרבות עד אחד לשבועה ומאי קושיא דלמא כשהתובע אינו טוען בברי אפ"ה עד אחד מחייבו שבועה וכללא דכל מקום ששנים מחייבין ממון עד אחד כו' לאו דוקא בלא"ה [כמ"ש התוס' לעיל דף פ"ח בד"ה ועוד אין נשבעין] (ד) ועוד מ"מ מצינו למימר אף לאיכא דאמרי שמחל לו נ"כ שבועת עד אחד: וללשון ראשון באחריות מספקא לי נימא ליה לאו בעל דברים דידי את ואי משום דמפקא כו' סוף סוף מה ירויח על ידך דכי היכי דפטרני משבועה א"כ גם עליך לא יהדר דלא כתבה לו אחריות רק מה שיפסיד בדין ומה שמוותר והולך חוץ משורת הדין לא יוכל לתבוע ממך דשמא לא הייתי נשבע ואפשר לומר שמחל לו שמעון שבועה קודם שמכרה לו ראובן וראובן ידע זה ואפ"ה מכרה לו באחריות ודוחק: א"ל בגמ' לאיכא דאמרי לימא טעמא דאמר ליה שיוכל להעמידה בפני בעל חובו: בא"ד לוה הא קאמר להד"ם כו'. מיהו כל זה דמזה הוכיחו דמיירי בטוען מזוייף: בא"ד אלא ודאי לא טענינן כו'. ובאין בה אחריות דקאמר משום דאומר היה ר' מאיר [ולא משום דיטעון הלוה מזוייף] משום דאל"כ ניחוש שמא ימתין עד שימות ויגבה מיתמי דאז לא טענינן להו מזוייף וק"ל: בא"ד מיהו קשה כו'. מ"מ אנפקא מיניה לא הקשו דמאי נ"מ סוף סוף כל זמן שאינו מקוים נאמן לומר פרעתי [במגו וא"כ נטעון כן ללוקח] דדלמא אביי ס"ל מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ודוקא לשמואל ואליבא דר"מ הקשו ומזה הקשו נמי בסמוך ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסד כו' דלמ"ד מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו הקשו שפיר ובלא"ה נמי הקשו שפיר כגון בשדה מכר או מתנה דלא שייך טענת פרוע אלא זיוף וק"ל וכן הוא בתוס' ריש פ"ק דגיטין ע"ש ודו"ק. דדוקא שמואל אליבא דר"מ ס"ל כן שצריך לקיימו וכן בסוף הדבור בהך דנט פשוט שכתבו מ"מ יגבה דהא נקיט שטרא ולא מצי אמר מזוייף הוא [מ"מ יטעון פרעתי] דלרב וכן לשמואל אליבא דרבנן מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וק"ל: בא"ד דהא למ"ד נשבע וגובה כולו כו'. קצת נראה דלא איצטרכי לדייק ממ"ד לחבירו דבדרב חסדא גופיה מדקאמר תלמודא דייקי א"י דקאמרי נשבע וגובה מחצה אית להו דרב חסדא פירוש דטענינן ליתמי החזרתי כו' ולמה לי החזרתי במגו דנאנסו טפי נטעון נאנסו עצמו דהא הפירוש זה מוכרח [דהא דאינו גובה כולו מטעם טענת החזרתי ולא מטעם טענת נאנסו דלא שכיח] דאל"כ מאי אית ליה דרב חסדא כו' ודו"ק: בא"ד דכיון דקמהדר אזיופא אימר זיופי זייף וכתב. וכן לעיל פרק ב' דף כ' ע"א מעין זה אבל מתחת יד עצמו לא אימר זיופי זייף כו' לחד פירושא: בא"ד יש לנו לחלק בין היכא דטעין לוה מזוייף כו'. דהיכא דלא טעין לית לן למיחש כו' ונותנין לו וכיון שנותנין לו בהיתר אף אם יטעון אח"כ הלוה תו לא משגחינן בו. וכמ"ש התוס' בב"מ: בא"ד מ"מ תיקשי מדאמר שמואל כו'. וא"כ בלאו גמרא דהנפק מוכרח לחלק מדאמר שמואל וגם עדיפא [להו] מעיקרא (שנאמר יותר ל"ק) [להקשות] מהנפק [יותר] מהא דשמואל [אדשמואל] דשמואל מוכרח טפי דאיירי דליתא ללוה וכמו שהכריחו תוס' שם ע"ש (ה): בא"ד אי נמי כיון דמקויים כו'. מבואר היטב ומבואר

באור

ידי שנייה יצא ידי ראשונה לא יצא: (א) לפי מ"ש לקמן בסמוך דמשום ספק שמא ימות בחייה לא שייך בטובת הנאה לא קשה זה הטעוד: (ב) דמה בזה תי' מהרש"א ע"ש ובאמת שהיה מקום לייסב דבריו דהא באמת הא דקרובים פסולין לעדות בפרט לחובה לאו משום דחשדינן דמשקרי דהא אפילו משה ואהרן אפ"ה גזירת הכתוב הוא דלא יומתו אבות על בנים דלא יוכלו הקרובים לחייב בעדותן וא"כ כיון דלא חשדינן להעדים דמשקרי וקושטא קאמרי דראובן חייב לזה הדר לא הוי חובה דנימא דאינן יכולין לחייבו דמה לי בעל חוב זה או בעל חוב אחר וכתי' מהרש"א: (ג) תמוה מאד דהא איכא בעל חוב לפניו א"כ מה לי בע"ח זה או בעל חוב אחר וכמו שכתב הגאון גופיה לעיל בסמוך ומוכח כן בגמרא בבא בתרא שם. גם לפי זה תיקשי קושיתו אפילו למאן דאמר באחריות דהא כיון דלית ליה קרקע מטעם דעליה כדר לא מיפסל דלאו נוגע הוא כיון דלית ליה ומשום שמא יעשיר לא מיפסל לעדות כדמוכח בהדיא בב"ב בריש דף מ"ה דפריך אי דלית ליה ארעא מאי נפקא ליה מיניה וכמ"ש התוס' שם בד"ה מאי נפקא ע"ש ואי כי היכי דלא ליהוי עד הלוקח לוה רשע הא איכא בעל חוב בפנינו ומה לי שיהיה לוה רשע נגד זה או נגד זה וא"כ יטעון שמעון ויביא ראובן לעד: (ד) דבריו תמוהין מאד מאד דבהדיא סתרו התוס' באמת הך הוכחה מעד אחד בכל השלשה מקומות שהובאו דברי רבה בש"ס בגיטין וב"מ וכתובות לעיל בד"ה מפני מה אמרו כו' מטעם הנ"ל דאיכא לאוקמי בטוענו בספק ע"פ העד וסיימו אלא דגזירת הכתוב הוא דכופר הכל פטור וכן הוא מוסכם הדין בלי חולק דתבעו בספק ע"פ העד מחייבו שבועה: (ה) כן נראה להגיה שנראה שכיון למ"ש מהרש"א בזה ולכך לא תקשי להו מעיקרא אלא משטר שכתוב בו הנפק כו' והא כתבו לתרץ כו' ע"ש:

פ"ש

אלא פשוט בין היכא שמקויים מקודם אמרינן דקדקו בה ב"ד להיכא דלא מקיים להחזיר לו ושנסמוך שידקדקו בה ב"ד וק"ל:

דף צג ע"א ברש"י בד"ה דין ודברים כו' ובד"ה מדין ודברים סליקת נפשאי יש לגמגם על פי' זה ודו"ק: **ברש"י** בד"ה שיפא וכו' והאי מאה שלישית שנשאר כולה לבעלת ט'. כצ"ל: **בתד"ה** עד שלא החזיק בה כו' אומר ר"ת כו'. דלפי' רש"י מאי קמ"ל: **בא"ד** כגון באתרא דלא נהיגי למיקני בכספא כדמוכח בהזהב כו'. עיין במרדכי ריש הזהב דמוכיח מהך עובדא בשיפך דלריך לקבל מי שפרע וראייתו כתבתי שם בגליון ודו"ק: **בא"ד** גבי מהנה התם כו'. מתנה מרובה יכול לחזור בו שר"ל מותר: **בתד"ה** מהימנת שוי חזקה כו' ה"נ דעתו וכו'. ר"ל כי היכא שתוך זמן שעסוקים באותו ענין יכול לחזור בלי טעם אם ירצה כמו כן נמי אף לאחר זמן זה ע"י אמתלא שיאמר עליו שוררין יכול לחזור: **בסה"ד** לידע מה היא צריכה. משא"כ לפירוש הראשון ר"ל דיש מילר שבין ב' שדות אבל לפירוש זה שהלך ברגליו על השדה לראות מה היא צריכה: **בתד"ה** היכא דאמרי כו' אע"פ שהיה מחזיר לו כו' כדפירשנו כו'. ר"ל ללשון ראשון לעיל בד"ה מ"ש החזיק בה אינו יכול לחזור אפילו למ"ד נמלא כו' כ"ז שלא טרפוה כו' וא"כ אף באחריות הו"ל למימר הכי מ"מ כיון שהתנה בהדיא באחריות דעהו אנכסי' משופין משא"כ בלא התנה כיון שלבסוף מחזיר לו כ"ז שלא טרפוה אינו יכול לחזור (ו) ואף שמרש"י נראה הסברא בהיפוך מהאי טעמא גופא כיון דסוף סוף עליה הדר הוי אטרוחי דיינא ויכול לחזור בו השתא. ואפ"ל ואע"פ שהיה מחזיר כו' ר"ל אף שלא באחריות כשגזל קרקע חוזר עליו אח"כ כדפירשנו אפילו גבי שלא באחריות אפ"ה יש חילוק בין אחריות ללא באחריות ושיעור לשונם כאילו [כתבו] ואע"פ שגבי שלא באחריות נמי היה מחזיר לו לבסוף כשגזלה כדפירשנו: **ועוד** נראה לי דודאי לפרש"י דפירש הכל בלא נתן המעות עושה סברא מה שהדר עליו לבסוף להיות יכול לחזור בו דלאטרוחי דיינא לאוליא מעות מהלוקח ליתן למוכר ולהוליא אח"כ מהמוכר ללוקח למה לי והאמרינן היכא דקיימא תיקו ואין ב"ד נזקקין משא"כ לפירוש התוס' דאיירי בנתן מעות וא"כ מה"ט דמחזיר לו לבסוף לא הוי אטרוחי בי דינא ולא היה יכול להיות חוזר בו דהיכא דקיימא תיקו ואין ב"ד נזקקין ואם יוליא לבסוף אזי יזקיקו ב"ד ואדרבה אם יכול לחזור הוי מקרי אטרוחי ב"ד להוליא המעות עתה מהמוכר ושמא לא יטרוף ממנו בדין דאפוכי מטרתא למה לי [לזה כתבו ואע"פ כו'] וק"ל: **בתד"ה** וכן כו' ור"ה פי' דאבבא בתרייתא קאי דהוי נמי כל אחד לפי מעותיו דהכי מיתרמי בסיפא ולא משום דדינא שחולקין לפי המעות: **בתד"ה** רבי אומר כו' שמדת הדין לוקח בזה כו'. שאחת משתלמת כולה ואחת חלי ואחת שלים: **בא"ד** כל מנה ומנה כו' שסך ג' הכתובות עולין ו' מאות חולקין נכסי המת ג"כ לו' חלקים ולפי"ז אי אפשר שתפרע אחת לגמרי קודם חברתה רק אם נפרעת אחת שלישית או רביעית או חלי כתובה גם חברתה נפרעת כן וק"ל. **בא"ד** בבבא דרישא ובבבא דמליעתא כו'. משא"כ לפירוש ראשון לא קאי אבבא דרישא דהא ס"ל ממש כבבא דרישא וקאי אבבא מליעא ובתרייתא וק"ל: **בא"ד** ויש לחלק כו'. וה"ה בראי' דשור שנגח עיין בתוס'י: **למאי** דלא מחלק בין שבח לשיעבוד לא מייתי ראיה מג' שהטילו לכיס כפרש"י בד"ה אין אני רואה כו'. דמג"ל דס"ל לרבי וכן שלשה וכו' דלמא כולה כר' נתן. עיין במרדכי שמפרש היאך מלינו שזו דברי ר' נתן: **ע"ב גמ'** לקח זה בשלו כו'. דמעיקרא לא נשתתפו לדעת רק ע"י שנתערבו. ועיין במרדכי **ברש"י** בד"ה לקח זה בשלו שוורים בריאים כו'. דשניהם בריאים או כחושים וזה בק' וזה בר' ודאי דחולקין לפי מעות אך אם נשתתפו מעיקרא לדעת דהלא זה יש לו פי שנים מחבירו וכאילו קנה קרקע להשביח ושור אחד מועיל לחרוש בלא חבירו דלא דמיא לשור א' בשותפות אך עתה דמספר השוורים לזה כמו לזה רק לזה בריאים ולזה כחושים ואילו נשתתפו מתחלה לדעת שלקחו ממעות השותפין שוורים בריאין וכחושים כיון שיש לכל אחד חלק בכל א' ובשור אחד אין חלקו של זה מועיל בלא זה חולקין בשוה משא"כ עתה שנשתתפו שלא לדעת חולקין לפי מעות ודו"ק: **בתד"ה** מאי לאו בשור כו'. [היכרחו לזה] דהא שמואל קאמר האי ליסנא גופא ואפ"ה מפרש רבה בעומד לחרישה: **בתד"ה** מאי לאו פיחתו ממש כו' דלטביחה ועומד לטביחה כו'. וא"ל לוקמי בטביחה ועומד לחרישה דאפשר דבזה חולקין בשוה דאף דרבה נקיט בשור לחרישה ועומד לחרישה משמע קלת אבל לטביחה ועומד לחרישה לפי המעות דאל"כ לא הו"ל להזכיר רק מסתברא בעומד לחרישה אבל בעומד לטביחה כו' דאינו מוכרח דלרבותא דאף בשור לחרישה בעי עומד נמי לחרישה ודו"ק. גם לעיל בלפלוג וליתני קשה לרב המנונא נמי לפלוג בהכל לטביחה מלבד דמלתא דפשיטא הוא י"ל דהשתא נמי מחלק בדידיה בהכל לחרישה לא מחרישה לטביחה ועיין בכל זה בתוס'י באורך ועיין: **בתד"ה** הותירו זוזי חדתא וכו' נ"ל שמפרשים בענין אחר לגמרי מפרש"י לתוספות פירש פיחתו כו' שהטילו מעות לכיס ולקחו בהן שור לחרישה ועומד לטביחה וכמ"ש בדבור הקודם וע"ז קא משני אין שלקחו שור לחרישה כו' ולא הרויחו רק דבר מועט כמו זוזי חדתא כו' ולדעת זה נשתתפו כו' משא"כ לפרש"י דבסברת המקשה והמתרץ משמע לאו מתני' פחות ויותר במעות ממש ובש"ד כגון שנאבדו מכיס המעות ונעשה ממאה השנים דרך משל או הותירו שנשאו ונתנו במעות בחילוף עד שהותירו בחשבון להכי פירש תיובתא דשמואל בין שיפורש דברי שמואל כרבה או כרב המנונא ודו"ק ומשני אין פיחת והותיר במעות ממש אבל מספר המעות כבתחלה רק נפסלו בהולאה וכו' ודו"ק היטב ועיין בתוס'י בזה (ז): **בא"ד** עיר רחוקה ממהלך יום אחד כו'. ומה"ט אין לומר יעבוד לזה ב' ימים ולזה ד' ימים דאם היא רחוקה ממהלך ב' ימים כו' וכן לעולם וק"ל: **בתד"ה** מי שהיה נשוי כו' לא הוי מלי למינקט ב' נשים כו'. היינו לאינך תירולים ולאביי אף בחדא הו"מ למינקט:

דף צד ע"א גמ' את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עביד כו'. עיין בר"ן בפוסקים: **בתד"ה** שנגזלת אחת מהן כו' במאי תלוי עיקר טעמא כו' ובנגזלת שדה כו' פליגי אם מה שנגבה גבה או לא ובזה תליא עיקר פלוגתא היכא דלא נגזלת לענין שבועה. ודבריהם מבוארין ומקושרין אחר העיון קלת ודו"ק: **בא"ד** שמה יש בע"ח קודם ביטרוף ממנו כו' כצ"ל: **בא"ד** גם היתומים שיפול השדה כו'. לפרש"י ניחא זה ג"כ שאינה נפלת ליד היתומים רק נשאר בידה אך ע"י השבועה סוברת שנשאר בידה לעולם ומשביחה (ח) וק"ל. **אל** הטעה ממ"ש התוס' גררי כאילו לפרש"י אין השבועה שלא התפיסה גררי דזה אינו כלל ולא עלה על דעת אדם גם ח"ש לא נתכוין לזה וק"ל: **בא"ד** ופ"ה דביתומים גדולים איירי כו'. במתניתין פירש כן: **מכאן** ואילך עיין בח"ש דאינו מבורר ודו"ק: **בתד"ה** שני שטרות כו' ממחרת יום שנכתב כו'. אף דקאי בשעה שהיו כולן יולאין בשעה אחת כו' לא דייקו בזה דשעה אחת בירושלים כיום אחד בעלמא. ומלתא בטעמא שבין שיעבוד למכר ומתנה מבואר בר"ן וק"ל: **בסה"ד** כל הקודם באותו יום עלמו זכה. דהיינו לר"א לאפוקי לר"מ אף שנכתב ונחתם ומסר לאחד בבוקר ולשני בערב אין לאחד קדימה על חבירו כמ"ש בסמוך אך באמת רחוק מהסברא טעמא דר"מ בזה דלאחר שעסוקים באותו ענין קי"ל דאינו יכול לחזור. ונראה שלזה פי' ר"ת בענין אחר דאין סברא לומר כן. ולפירוש ר"ת אף לר"מ אילו יודעין דנכתב ונמסר לזה בבוקר זכה ומגיטין אין ראיה דיש לחלק ור"ת לא חש אפילו לדחותו. ובסמוך ע"ב ומ"ט עביד מר הכי משום דקדים א"ל אטו בירושלים יתבי' כו' עיין לפר"י ועיין פי' רש"י ולר"ת עיין בתוס'י דאזיל לר"א ע"ש וזה הכלל של השמעתין: **בתד"ה** לימא רב כו' כדתנן במתני' כו'. ובע"כ כשכולן יולאין כו' אפשר שר"ל בבא הראשונה דהיה נשוי ג' נשים וכפרש"י שם לעיל (ט): **בא"ד** וטעמא דשניהם אמת. אין ספק אלא שיש כאן טעות סופר ואיני יודע מה ולא ידעתי כעת ובדוחק פירשתיו שזהו מטעם נעילת דלת שכתבו בסוף הדבור ודו"ק: **בא"ד** ושעה אחת בירושלים כו' הלשון אינו מכוון היטב ודו"ק: **בא"ד** נימא רב כו'. הכל דבור אחד לשיטת ר"ת. ור"ת שפי' לעיל דף פ"ה ע"ב שודא למי שירלו הדיינים לא נכון לפרש כאן כפרש"י אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה כו' ודו"ק: **בא"ד** ואפשר דנחתם בבת אחת כו'. לפירוש ר"ת ז"ל בהיפוך מלפירוש אידך דבשאר פירושים ל"ל דשודא עדיפא לכ"ע היכא שי"ל תרווייהו דחלוקה הוא בודאי שלא כהוגן לכן לר"מ דל"ל כלל שודא אמרינן חולקין אבל לר"א שיש לומר תרווייהו אמרינן שודא. ולפירוש ר"ת בהיפוך חלוקה עדיפא לכ"ע היכא שיש לומר תרווייהו לכן לר"מ דאפשר דנחתמו בבת אחת כו' ומסתמא כיון שהחתימה עיקר המסירה היתה לדעת החתימה כו' כיון שיש לומר הכי והכי לכן אמרי' חולקין דחלוקה עדיף ולר"א אי אפשר לומר חולקין דאי אפשר לפי ענין להיות בבת אחת כו' אמרינן שודא אימור איתרמי כו' ודמסיק דכ"ע כר"א מר סבר חלוקה עדיפא אף דבר"א א"א לפי ענין להיות בבת אחת כו' מ"מ כיון שיש לנו ספק ויכול להיות בשודא שלא יגיע לבעליו דבר ממנו מוטב ליתן לו החלי בודאי ודו"ק. ולא קאמר דכ"ע כר"מ [דעדיף טפי דהיכא שפיר פלוגתא הי עדיף כיון דאפשר בחלוקה כמו בשודא] משום דהלכה כר"א ודו"ק: **בא"ד** איהו מיהו סבר דשניהם נחתמו בבת אחת כו'. עיין בעובדא דהימא דרמי בר חמא כתבה בלפרא לרמי ולאורתא למר עוקבא כו': **בא"ד** אבל החתימה ביד המוכר כו'. [כן היה כתוב בספרים שלפני] ובח"ש הגיה כאן ונדפסו אחר זה בגמרות החדשים ולדעתי כולן בטעות דכאשר הוא לפנינו הוא נכון וברור פשוט דהמסירה הוא מיד המוכר ליד הלוקח לכן נזהר שלא למסור בבת אחת שלא ירלה לוקח זה מסירה של לוקח אחר אח"כ על אותה שדה עלמה משא"כ החתימה כיון שהוא ביד המוכר דכותבין כו' א"כ אפשר דבבת אחת ולהכי לר"מ חולקין מ"מ לר"א לאו עיקר הוא ולא תלינן וק"ל: **בסה"ד** והאחד שקל. ויש שפרים והאחר שקר ודו"ק: **ע"ב גמ'** מיתבי כו'. למאי דמשני ר"מ הוא ולא נחית לסיפא הומ"ל [אף כר"א] בשני שטרי שיעבוד וכמתני': **גמ'** בר כ"ע בניסן את. ולא ל' בניסן דהא ניסן לעולם מלא וכן טירפא מאייר ואילך ולא מל' בניסן ואילך ש"מ דיום ל' קרוי אייר וכותבין באחד באייר או בר"ח אייר ויש מדקדקין בהיפך מהא דאחד אומר ב' בחודש ואחד אומר בג' עדותן קיימת זה ידע בעיבורא דירחא כו' לפרש"י שם עיין בהגהות אשר"י והוא במרדכי באורך וק"ל: **בתד"ה** כתב לאחד כו' הכי נמי ס"ל לשמואל דהא אית ליה שודא כו'. ולא כפשוטו דשמואל פסק כר"א אף בשאר שטרות ודו"ק: **בא"ד** ש"מ כאביי ס"ל כו'. מקשין הא רב אסי קאמר התם אליבא דר"מ דבמתני' שם ואי לית ליה לרב אסי עדיו בחתומין זכין לו כתב לאחד ומסר לאחר אותו שמסר לו קנה ור"מ מוכח בהדיא מסוגיא דהכא דס"ל דכתב לאחד ומסר לאחר אותו שכתב לו קנה י"ל דשאני לענין הלואה מלד שטר חוב דאין השיעבוד מתחיל אם לא משעת הלואת המעות וא"כ טריף מלקוחות שמניסן ועד תשרי שלא כדין אף שנכתב ונחתם לו קודם לא השתעבד לו אלא כשילוה אם לא בשטר הקנאה בין ילוה בין לא ילוה כפרש"י שם או אם המלוה שם ראו העדים נתינת המעות כפרש"י שם בהדיא משא"כ בשטרי מכר או מתנה (י) ודו"ק. עוד יש לומר דלרב אסי דלית ליה לר"מ עדיו בחתומין זכין לו ודאי דאותו שמסר לו קנה ופליגי ר"מ ור"א דלר"מ לא טריף ממשעבדי אלא כשעדים חתומין עליו ולר"א אין עליו עדים אלא שנתנו בפני עדים גובה ממשועבדים שאין העדים חותמין כו' וכפרש"י וסוגיא דהכא דפריך אי ר"מ אימא סיפא כו' אי ר"מ אמאי קנה הוא אליבא דאביי דס"ל אליבא דר"מ עדיו בחתומין זכין לו ושמואל הכי ס"ל באמת עדיו בחתומין זכין לו לר"מ כמ"ש התוס'. ולא הו"ל להתוס' להוכיח בקלרה משמעתין [מדפריך אשמואל ואי ר"מ כו' משמע דס"ל כאביי] דז"א דהכי מנ"ל דס"ל לשמואל כן להלכה דלמא איהו כר"א ס"ל ולר"מ ליכא לפרושי בענין אחר רק עדיו בחתומיו זכין לו דעדי חתימה כרתי הוא דומיא דעדי מסירה כרתי אבל מב"מ מוכח דאין אנו מוכרחין לומר לר"מ כן וראיה רב אסי [דלית ליה עדיו בחתומיו זכין לו אף לר"מ דהתם] ואי לאו דס"ל לשמואל בלא"ה הדין עדיו בחתומיו זכין לו לא הוי דחיק נפשיה לומר לר"מ הך סברא דשטר שאין בו אחריות אינה גובה אף מבני חורין [והוי מוקי טפי כרב אסי] וק"ל: **בא"ד** דלא חיישינן דלמא כתבה כו' וא"כ קשיא דשמואל אדשמואל כו' כצ"ל: **בא"ד** וקשיא לי גבי מלא שובר כו'. מהא דכותבין שטר ללוה אע"פ שאין כו' לא קשה מידי דלא מלי למיטרף מלקוחות אלא ממחרת יום שנכתב בה אבל גבי שובר דבעל קשה וק"ל וע"ש בתוס' ב"מ בהא דשובר ובחידושינו שם וק"ל: **בתד"ה** אימא דרמי בר חמא כו' אין זה הך עובדא כו'. דהתם מתנת שכיב מרע היה עיין בהאשר"י ובמרדכי: **בא"ד** דגבי שליש כו'. קלת מוכח מכאן כמי דא"ל דיין מומחה [דקתני יעשה שליש. דהוא השליש כו']. ועיין בהגהות אשר"י דפי' מר לאו דיינא ושודא שלך ליתא נגד שודא שלי [אבל באח' גרידא שני אפילו באינו דיין מומחה לדון בשודא]:

דף צה ע"א בתד"ה הכא במאי עסקינן כו'. לפירוש ר"י דלעיל דף פ"ג ע"א בד"ה קנו מידה שכתבו מאי מהני קנין אלא לשון גרוע דדין ודברים היינו דוקא בשותף דבריית' דאף אם מסלק מחלקו נשאר הפקר לכל מי שירלה אבל בנשואה מהני דלפירוש ר"י קאי האיבעיא קנו מידה מהו אנשואה ר"ל בלשון גרוע של דין ודברים דשם לא שייך הפקר דאם מסלק הוא עלמו נשארו הנכסים שלה והכא הוי כמו נשואה ועדיפא מנשואה דאפילו רב יוסף מודה כמ"ש התוס'. ואל תטעה לפירוש ר"י לעיל ברים הכותב דפי' בנשואה בעי ובלשון טוב דהא רב יוסף מסיים בהדיא מדין ודברים סליק כו' ועוד למה לא יועיל לשון טוב. ועיין בהאשר"י שם בהדיא: **בתד"ה** הא ר"מ ע"כ נראה כו'. אין להקשות למה נקיט ר"פ לשון דברי הכל ורב אסי כולה ר"מ ולא דברי הכל ולשניהם

באור

(ו) מ"ש כיון שלבסוף מחזיר לו משמע דנתינת טעם הוא ולעיל בד"ה משהחזיק בה כתבו זה לאפילו. דתוספות קאי שם אטעמא דגמרא דקאמר תייתא דקטרי כו' ע"ז כתבו ואפילו כו' וליתא הך טעמא דגמרא מ"מ למ"ד זה בלא זה אינו יכול לחזור כיון שמחזירה לבסוף וכמשמעות לשון התוס' בדבור זה שכתבו ואע"פ כו': (ז) קלת נראה דכוונתו דלרש"י גם שאר משא ומתן דינו כשור לחרישה משום דאמר ליה אי לאו זוזאי לא הוי מלי לאיעסוקי בהך עיסקא או משאר טעמים דאיתא בירושלמי הובא בהא"ש ולכך לא הוזכר בדברי רש"י כלל גוונא דשור לחרישה ולהכי כתב נמי רש"י בשינויא בנשאו ונתנו והותירו השכר לאמלע אם לא בזוזי חדתא דכיון דלא הותירו מספר המעות כל חד מספר מעותיו שהניח שקיל אבל התוס' מפרשי כולה סוגיא בשור לחרישה דוקא אבל בשאר מו"מ כיון דאין אחד לריך לחבירו בשבח כמו בשבח השור העומד לחרישה דינו כשור לטביחה ולכך פי' דהמקשן סבר דאיירי בשור לחרישה ועומד לטביחה וקשיא לרב המנונא דוקא ולא איקשי ליבני דאיירי בשאר משא ומתן דא"כ הוי כשור לטביחה ועומד לטביחה דפשיטא הוא ומשני הך דאיירי בשור לחרישה כסברת המקשה מ"מ בזוזי חדתא אין כריות לאמלע והוצרכו לפרש טעם אחר מטעמא דרש"י לומר שכיון שהכריות מועט כו' משום דלפירושם דבשור לחרישה איירי א"כ אף דעכשיו כל אחד נוטל מעותיו דיכיב מ"מ כיון דמתחלה קנו השור לחרישה ונשתתפו להיות הכריות לאמלע משום דכל אחד לריך לחלק חבירו כמו בשור לחרישה והשתא עומד לטביחה לזה הוצרכו לפרש שהכריות מועט כו'. כן נראה לפרש דבריו וכן פי' הגאון ש"י בשיטת רש"י ותו' ע"ש וכעין זה פי' בשיטה מקובלת ע"ש: (ח) ר"ל דלפרש"י אין השבועה משום דתפדינן לה שתתפיסה גררי וע"י השבועה תפרוש דודאי לא תפדינן לה ובודאי לא תפרוש וממילא שישאר השדה בידה רק דכדי שלא תכסוף משבעינן לה אם לא התפיסה גררי כדי שתפיס סוברת שתשאר בידה לעולם ומשביחה. וזה שכתב בסמוך אל תטעה כו' דודאי גם לפרש"י השבועה היא שלא התפיסה גררי רק דלפרש"י אין השבועה משום דתפדינן לה בהכי רק דע"י השבועה תסבור שתשאר לעולם בידה ומשביחה: (ט) מדהוצרכו להוכיח ובע"כ כשכולן יולאין וכו' דמתני' דידן מפורש לסר"ה כיו כולן יולאות בשעה אחת כו': (י) [illegible]

משני הדא מתני' ככ"ע והדא כחד תנא לחוד דכיון דהקושיא הוא אמתני' דהכא קאמר ר"פ לא תצטרך לאוקמי בשביל כן מתניתין כתנאי דמתניתין אתיא ככ"ע ולא תם לאידך משנה שהקשה על משנה שלנו וראיה שבמקום משנה שם ליתא הך סוגיא וק"ל שהאמת כן ואל תצטרך לדחוקים: בתד"ה כתבה כו'. בתחלת הסוגיא ליכא למיפרך מאי פריך מכתבה דמתני' אהאומר לחבירו עיין ריש הכותב במ"ש שם. ובאידך קושיא מאי מקשה מכתבה דמתני' על לקח מן האיש כו' די"ל דין ודברים כו' לא מקרי שטר. ועוד י"ל מ"מ פריך לשמואל דאמר אפילו בשטר אבל ממתניתא הקשו התוס' שפיר לרב וק"ל: בא"ד ולא נתיישב לי תירוץ זה. לפירוש ראשון יש ליישב וק"ל: ע"ב בתד"ה וכן בעל חוב כו' שתוכל לגבות מבעל כו'. אמרו ועניתו איזה דרכים וכל הדרכים בחזקת סכנה ואינם ברורין שפיר. גם מ"ב בה"ם וזולתו רחוקים ובל"ם ישבו ע"ם בכאן ועיין: סליק פרק מי שהיה נשוי

אלמנה ניזונת פרק אחד עשר

בתד"ה ואין חייבין כו' ואין חייבין בפדיונה כו'. דלא שמעינן במשנה שפרקינן תחת פירות וכי היכי דאשמעי' הכא מזונות תחת מעשה ידיה וקבורה תחת כתובה הו"ל לאשמעי' נמי הך דבחדא ברייתא מיתנייא לעיל פרק נערה: בא"ד הא נמי פשיטא כו'. ובלא"ה י"ל דתני סיפא אידי דרישא וכן לוי"ל ואפשר דלוי"ל קמ"ל חידוש דחייבין לקוברה אף דלא ירתי מידי [ויורשי כתובתה היינו ראוין לירש כמ"ש לקמן בסמוך]. וא"ל אלא מי יקברנה כיון דסבר תנא אין חייבין יורשי הבעל בקבורה דאין זה קושיא אלא אם יורשין אותה ודאי לאו כל כמינייהו להטילה על הצבור ולירש הם נכסים אבל היכא דלא ירתי ה"א דאין חייבין וק"ל. ולוי"ל פירוש יורשים כו' היורשין כתובתה אילו היה קרקעות שהיתה היא יכולה לגבות גם יורשין אותה חייבין לקברה גם עתה [דלא ירתי]:

דף צו ע"א בתד"ה ת"ש כו' לאשמעינן מעשה ידיה לעצמה וכ"ש מציאתה כו'. וקשה דלפשוט ממתני' גופיה בלא שמואל דאי ניזונת וכאנשי גליל לאשמעינן מציאה וכ"ש מעשה ידיה ליתומים י"ל דמתני' לא נחית לזה. או לאשמעינן דוקא ניזונת מעשה ידיה שלהן הא הניזונת לא הוי מעשה ידיה שלהן. או נקיט מעשה ידיה דהוי במקום מזונות וה"ה מציאה וק"ל: בא"ד קאי אמתני' כו'. לפירוש הקונטרס במה שהקשו התוס' בדבור הקודם והא שמואל פסק לעיל כאנשי גליל אין לתרץ דאמתני' קאי. דמתני' איירי בניזונת ולפי' הקונטרס איירי שמואל בשאינה ניזונת. ועוד בר מן דין (ב) וק"ל: בא"ד לא פשיט שפיר דהניזונת תנן וכמו שהוכחתי. דז"א דהא ע"כ כו': בתד"ה אלמנה כו' א"ת מ"ש כו'. דאף דזו בעצמו קושית מר בר רב אשי מ"מ מאי דעתיה דרבינא וגם לא אשם לתרצו: ע"ב גמ' אלו למזונות כו'. נ"ל מיד שכותבת באחד לאיזה צורך מוכרת כגון למזונות מוכח ממילא בשטר שאינו נכתב למאי הוא לכתובה וכן בהיפך (ל): בתד"ה נכסי ט' וא"ת כו'. דלא ניחא להו למימר דמיבעיא להו טפי באלמנה מטעם דהטוען אחר מעשה ב"ד ומספקא ליה הך סברא דמוכחא מלתא כמ"ש בדבור הקודם דא"כ לא הו"ל נכסי בחזקת יתמי ט' נכסי בחזקת אלמנה כו' וק"ל בא"ד ולא דמיא ט'. קאי אאיבעיא דהכא או אמלוה ע"פ דהשבח הוי התם כבעל פה דלא מוכח מתוך השטר וק"ל: בא"ד שאביהם עשאו אפותיקי. ובלא אפותיקי בלית ליה זוזי לא קאי לגובינא ארעא שיעור שבחא [דמאי אמרי אילו הוי לן זוזי ט' כדאיתא בב"מ דף ט"ו ע"ב] וק"ל בתד"ה ניסת כו'. הכל מפרשין שכוונתן לפסק דין ולישנא דאפילו במזונות שעברו לא דייקא [דבתבעה לא שייך אלא מזונות שעברו] ולי נראה שכוונתם לפרש הפשיטות לפירושם דאיירי במזונות שעברו דלמא [פירוש הברייתא] כ"ז שלא ניסת ומפקת מזונות להבא על היתומים כו' ניסת דהשתא ע"כ תובעת מזונות דלעבר והורה לן בניסת לשעבר לזה כתבו מדלא משכח וכו' דהו"מ לאורויי דאיירי בלשעבר בנתקבלה כתובה או תבעה כו' [אלא ודאי] אפילו במזונות שעבר כו' ודו"ק: בתד"ה ור' יוסי סבר כו' וגם לפירוש הקונטרס כו'. לפום ריהטא ה"ה להא"כ דכ"ע בחזקת יתמי קיימא כדמסיק. וראיתי מי שמאריך בזה וז"ל אמ"ש רש"י שאם יכלו כל נכסי יתומים כו' ר"ל גבי יתומים אם לא יכלו הרי היא נאמנת שלא נתנו לה כלום במזונות או שמכרה למזונות ועדיין לא קיבלה כתובתה וכשיכלו כל נכסי יתומים ליכא נפקותא לגבי יתומים אלא לגבי לקוחות שתוכל לומר כל מה שמכרה היינו רק למזונות ותחזור ותטרוף מלקוחות בכתובתה אבל לקמן דמסיק דלר' יוסי נמי נכסי בחזקת יתמי קיימי הוצרך לפרש לגבי יתומים אם לא יכלו הנכסים תוכל להעמיד עדים על הנמכר למזונות ולגבי לקוחות לא תודיע מה שמכרה דאם הודיע יהיו גם הם נאמנים לומר לכתובה מכרת כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי (מ) וע"פ הדברים האלה יתיישב מה שכתבו התוס' וגם לפ"ה כו' ולא פי' כן בפשיטות למאי דמסיק כו' דודאי לקמן כיון דלקוחות לא ידעו במכירה כלל ודאי דאינהו אפסידו אנפשייהו שקנו קרקע מה שנשתעבד לכתובת אשה אבל הכא לפ"ה שידעו הלקוחות ממכירה לכתובה לא שייך לומר דאפסידו אנפשייהו אפ"ה קאמרי דליכא אונאה דהו"ל ללקוחות לאסוקי אדעתייהו שתוכל לומר למזונות מכרתי. יש מקשין לפרש"י פירש הכא לר' יוסי השתא יפה לה מפני הלקוחות ומשום דנכסי בחזקת אלמנה הכי נמי איכא לפרושי לר' יהודה שיכלו נכסי דיתמי דהמפורש משום מזוני יפה לה לגבי לקוחות שלא יאמרו שמכרה הכל לכתובה והיו נאמנים כיון דנכסים בחזקת יתמי קיימא לרבי יהודה כו' ושיים ודו"ק היטב. ואני לאפס הפנאי לא דקדקתי כ"כ אבל יראה שדבריו בזה בכלל אינם ואין הפירוש ברש"י שלא תודיע ללקוחות שנמכר רק לא תודיע ליתומים מה שמכרה לכתובה מפני הלקוחות (נ) ודו"ק: בתד"ה דר"י סבר כו' לטעמא דפרישית לעיל כו'. בר"ה יתומים אמרו נהגנו דכיון דשתקה מוכח מלתא טפי שהאמת עם יתומים כו': לפרש"י אין להקשות דאייתי כהנאי דמיירי במזונות שלעבר אאיבעיא דאיירי בלהבא י"ל דס"ל כמ"ש לעיל דבלשעבר טעמא משום דכיון דשתקה מוכח מלתא טפי והכא לא שייך האי טעמא דשתקה

לפי שמכרה נכסים כמ"ש התוס' ודו"ק: בתד"ה רלה בחובו כו' וכן משמע מתוך פ"ה ש' דפשטא דשמעתין הוי אפשר לפרש פי' אחר (ס) וק"ל:

דף צז ע"א גמ' מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובה. ולא בעי מוכרת למקצת כתובה מהו שתחזור ותטרוף לכתובה וק"ל: בתד"ה או דלמא כו' נהי דאחריות דעלמא לא קיבל כו' כגירסת הרי"ף ופירוש הר"ן שם כתבתי לעיל: בתד"ה וסמך לה כו' וא"ת כו'. ולא שייך כאן עלה טובה דלא ליקרו לה רעבתנותא דדוקא לע"ל שנראה מה שמכרה לכתובה כאילו היא מכרה למזוני דהשתא צריכה למזונות טפי מצרכה משא"כ כאן דאין מוכרת רק כפי צרכה למזונות שכן צריכה מזונות להבא ודו"ק. ועוד דדוקא בכתבה כן מפורש למזונות מכרתי שייך כן משא"כ כאן יכולה היא לומר לכתובה מכרתי כו' (ע): בתד"ה מאי סמך לה כו' וא"ת כו'. אפשר לחלק מעט דהכא טרפה היא המוכרת בעצמה משא"כ לעיל בעל חוב דידיה אף דהכא היא עצמה הויא כבעל חוב. ועוד לעיל איטו לא חזר ולקח ראובן ג"כ לא היה על ראובן אחריות דנפשיה אם טרפה בעל חוב משמעון השתא דלקחה ראובן באחריות נשאר כמקודם ועיין: ע"ב גמ' מאי לאו לאתויי גרושה. אין להקשות לסברת המקשה אף למ"ד אין אדם רוצה שתתבזה כו' לאתויי מאי דהשתא הא ס"ל לת"ק מוכרת אית ליה לר"ש אין מוכרת כ"ש גרושה דאף ת"ק גופיה מודה בה. דאין לר"ש לסמוך עצמו על החכמים: ברש"י בד"ה מגורשת כו' מן האירוסין כו'. נ"ל דאף דאפילו באלמנה מן האירוסין נרידא אין לה מזונות דהא ארוסה לית לה מזוני וכ"ש הך דנתגרשה נמי ולמה לי דמספיקא לא מפקינן ממונא אין כאן ספק דממ"כ אין לה מזוני מ"מ כיון דבחייו יש לה כאן מזוני יותר מארוסה אחרת כיון דאגידא ביה ומעוכבת בשבילו מלהנשא וגם הוא אינו רוצה לכונסה איצטריך טפי לאשמעינן דאין לה מזונות לאחר מיתה. גם י"ל דאשמעינן אף בארוסה שחייב לזונה שהגיע זמן לכונסה דאז בעלה חייב במזונותי' והוא כיון שגירשה אינו כונסה אפ"ה לאחר מותו מגורשת ואינה מגורשת אין לה מזונות (פ) ואין נראה כלל לשבש הספרים ולמחוק מן האירוסין או להגיהו אח"כ [דאיתן ב' תיבות צריכין להיות אח"כ] מגורשת ואינה מגורשת ולא לאשמעינן כו' דהא מאלמנה [מן האירוסין] אשמעינן כו' דזה רחוק. הא' דמשמעות הגמ' משמע דבה"א [הא דקאמר] לאו לאתויי גרושה [היינו] מן הנשואין דאי מן האירוסין כו' [כפרש"י] עלה קמשני לעולם מן האירוסין. ועוד מאי דהא מאלמנה מן האירוסין שמעינן הא גרושה מן הנשואין לא שמעינן מאלמנה מן האירוסין. וצריכין לדחוק גופא דדינא דבאין לה מזונות מוכרת דוקא בב"ד שמעינן מאלמנה מן האירוסין ואי משום סברת חינא כבר נסתר מאידך משנה דגרושה לא תמכור. גם נ"ל דלא שני בהך מתני' ולמה לי וגרושה לא תמכור דזולתה ה"א לעולם מגורשת ואינה מגורשת יש לה מזונות אף לאחר מיתה וכל שאין כו' לאתויי גרושה וק"ל: בתד"ה אלמנה כו' פי' ר"ח כו'. דלפרש"י אין במשמעות הלשון ועוד דר"ח אזיל לשיטתיה דלעיל בפירוש חינא בב' וג' מקומות ודו"ק: בתד"ה מתני' מני ט'. דבריהם מבוארין ויש מפקפקין אמאי לא כתבו בתירוצם איפכא ואינו קושיא: בתד"ה בבתוליה כו'. דקשה להו מנ"ל לגמרא לחדש ולהוסיף עוד פלוגתא של שלא כדרכה דלא איירי בה ודלמא שוין בזה לזה ויישבו דלכל מ"ד מוכרת כן וכן כתבו בד"ה שיהיה בתוליה כו' ולא מצינו למימר שלא כדרכה לא דלשתוק כו' ויש גם איזה נמגומים באלו הדבורים בזה והבא אחריו עיין עליהם:

דף צח ע"א בתד"ה מוכרת שלא בב"ד כו' ולא מיבעי ליה במוכרת למזונות ט'. לא הוי מלי למידק מהא דלמזוני מזבני בלא אכרזתא כדבסמוך [בתד"ה אמר ליה. ומדקשיא ליה ותיבעי לך הכרזה ע"כ במוכרת לכתובה] דדלמא דוקא ב"ד דאלימי טפי ובשמעתין מיבעי ליה באלמנה אבל בסמוך [בדבור הנ"ל] הקשו בהיפך מכח כ"ש דלשאר מילי אף ב"ד צריכי הכרזה כ"ש אלמנה. ועוד י"ל דכאן דלמא לא ידע מימרא דאמוראי דלכרגא כו' אבל לקמן מקשו לפי המסקנא דקאמר והלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה. אבל אין צורך לכל זה שרצונם לומר ולא מיבעיא ליה במוכרת למזונות כלל שנאמר דתרוייהו קמיבעיא ליה והא דקאמר ותיבעי לך הכרזה ר"ל במוכרת לכתובה וק"ל בתד"ה דאמרי לה כו' הואיל ולא קתני גבייהו ב"ד גמור. ר"ל במתני' דהכא קתני ב"ד גמור לא תמכור אלא בב"ד דהיינו ב"ד מומחין כלפי ב"ד מומחין קרי ברישא מוכרת שלא בפני ב"ד אע"ג שישנו ג' ב"ד הדיוטות אבל היכא שלא נזכר ב"ד מומחין קורא להדיוטות ב"ד וק"ל: בתד"ה אלמנה שמכרה כו' כשהוזל המקח כו'. שוה מאתים במנה השתא מיהו אינו שוה רק מנה ולמה תחזור וכן כשהוקר בשוה ק' בר'. מיהו אם רוצה הלוקח יכול לחזור רק שמקבל עליו הלוקח לעכבו בעד דמיו ששוה עתה ר': בא"ד לאו דוקא מאתים אלא מעט פחות כו'. אבל מתני' לא יתכן לאוקמי כן מטעם אין אונאה ולאו דוקא מנה במאתים דא"כ למה נתקבלה כתובתה הא כתובתה מאתים ואם מכרה בפחות ממאתים או לא היה שוה מאתים [במכרה מאתים בק] למה נתקבלה והיה נ"ל לאדין מנה בר' והיה קרקע שוה יותר ממנה. ר' בק' שהיתה המכירה מעט יותר ממנה וכל פעם קאי המנה הללו דוקא אבל מאתים צריך לומר בדוקא [ולאדרין הוא בשוה מנה בר' שיווי הקרקע לאו דוקא ובר' במנה שך המכירה לאו דוקא]: ע"ב גמ' בברייתא הראשונה נ"ל רבי יוסי אומר חולקין ובשניה רבי יוסי אומר הכל לבעל המעות וכן מוכח מפרש"י וכ"ה ברי"ף ומרדכי וק"ל: גמ' הכא במאי עסקינן דאמר להו טלו אחד מדעתו כו'. פי' הרע"ב והרמב"ם שם בסדר המשנה אינן מחוורים ע"ש ודו"ק: לפרש"י [שפירש דהתם לן רבי במתני' דהכא כר' יוסי] אמאי לא מקשה דר"י אדר"י גם אמאי לא קאמר לפי"ז מתני' דברי הכל (צ) ועיין ודו"ק: ברש"י בד"ה תן להם התיכה חתיכה מבשר כו' כצ"ל וכ"ה בדפוס חדשים ומשנה בהדיא: בתד"ה כאן שנה רבי כו' כעין משנתינו שוה מנה בר' כו' כן הוא לפנינו והוא נכון ולא נכון להפך [כמ"ש מהרש"א] וק"ל: בתד"ה כאן שנה רבי כו' אין לדחות כו' דהכא משום דלא יצא הקרקע כו'. פירוש ולהכי הריוח ליתומים דברשותם נתיקר הקרקע דהא מלי למיהדר רק משום דנתיקרה ושוה האידנא כן לפי' הירושלמי

באר

צריך ייסוב בהא דקאמר גבי שוכר אביי נסתמיה דאמר עדיו בחתומיו זכין לו הא שוכר דומה למכר ומתנה דלכ"ע עדים בחתומיו זכין לו: (ב) דמ"מ לפירוש הקונטרס דהאיבעיא היאך סתים מתני' א"כ קשה היאך פשיט משמואל דמתני' סתים הניזונת א"כ היאך פסק הוא ניזונת דלא כהלכתא אף אי נימא דאמתני' קאי: (ל) דאל"כ אמאי תפרש באידך דלכתובה מכרתי טפי הו"ל לכתוב סתם בשביל כיפוי כח דר' יוסי לענין לקוחות ובהך דלמזוני תפרש דלמזונות מש"ם יפוי כח דכנגד היתומים וכן במאי יפה כחה לר' יוסי שלא תפרש בהך דלמזונות אלא ודאי כי מפרשת בחד הוי גם אידך כמפורש וכ"ה בשיטה מקובצת בשם הריטב"א. ועיין מזה בתוי"ט במשנה דלקמן: (מ) אבל אם הכתוב בפירוש לכתובה מכרתי נשמע יותר ולא תוכל להעלים ולכך יפה כחה בסתם. כן הוא בשם ביטות. והוא לפי מ"ש הגאון לעיל דלכך יפה כחה לר' יוסי שלא תפרש למזונות מכרתי משום דהיכי משמע דאידך לכתובה מכרתי קשה בזה דאכתי במה שמוכרת למזונות תפרש למזונות מכרתי ולא תצטרך לעדים נגד היתומים ואידך לא תודיע שמכרה כלל. ובמה יהיה נשמע יותר שמכרה עוד ע"י מה שכתבה מקודם למזונות מכרתי: (נ) לא נודע כוונתו דמה יועיל שלא תודיע אף ליתומים מ"מ נשעון ללקוחות שמכרה לכתובה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימא אם לא שנאמר בכוון למה שכתב בשיטה מקובצת דכאן דאמרינן דר' יוסי סבר נכסי בחזקת אלמנה קיימא אמרינן דיפה כחה לענין אם תמכור בפירוש לכתובה תוכל אח"כ לומר למזונות מכרתי והימנן דנכסי בחזקת אלמנה קיימא משא"כ לקמן דמסקינן דאף לר' יוסי נכסי בחזקת יתמי קיימא ולא הימנן אף אם לא תפרש בשטר צריך לומר דבשעת מכירה לא תודיע לא ליתומים ולא ללוקח על מה מוכרת כדי שיהיה אח"כ הברירה בידה לנהוג למזונות או לכתובה ובכתובה לטרוף מלקוחות הקא לה הברירה שמכרה למזונות כי כן הדין אף דנכסי בחזקת יתמי קיימא וכמשל דאביי קשיא ובזה ניחא מה שהקשו תוס' לפ"ה ולא למסקנא דבסמוך דהתם למסקנא כיון בשעת מכירה לא הודיע יתומים ולוקח על מה מוכרת ליכא הונאה בדבר ודינא הוא כ"ז בשיטה מקובצת בביאור דברי התוס' בשיטי

לשון קצת. אך כ"ז רחוק שיהיה כוונת הגאון בזה. גם קשה לומר כן בכוונת התוס' דא"כ לא מקשו התוס' מעיקרא על רש"י מידי מדאמר לקמן כו' מכלל דעד השתא כו' דהא באמת ענינים רחוקים הם זה מזה דהשתא פירוש דכהם יפה דר' יוסי פירושו שתוכל להכחיש ולזה אין צריך מכל דאביי קושיא משא"כ לקמן דלא תהימן להכחיש רק שתמכור בסתם ותקח אח"כ הברירה הוא דומיא דמשל דאביי קושיא: (ס) דיש מקום לפרש דר"ל או זה או זה לפי מה דיפה לו דלענין טריפת לקוחות יפה לו ליטלו בחובו ולפעמים יפה לו במתנה כגון לענין בני חורין נגד מלוה מוקדמת ויש לו קרקע שקנה אחר הלואת שניהם דיחלוקו בנכס כתוב דאקני אם יגבה מכח מלוה אבל אי משום מתנה דהשתא דהוא אחר שכבר קנה הקרקע גובה הכל לבד כמ"ש בסמ"ע סי' ק"ד ס"ק י"ט בלוה וקנה ולוה ופשיטא דה"ה דלשני במתנה וע"ש בש"ך: (ע) איתו מובן קצת דהם פירושו דדוקא בכתבה כן מפורש למזונות מכרתי ר"ל דאם תכתוב היום מה שמוכרת עכשיו שיעור הכתובה למזונות בהדיא שייך לומר דתקרא רעבתנותא משא"כ כאן כו' ר"ל דתכתוב באמת סתם י"ל לא יקראוה רעבתנותא משום דעד עכשיו כתבה למזונות מכרתי כמתני' דלקמן דפסקי' כר' יהודה דכותבין למזונות מכרתי וכשיטת הגאון למעלה דזה לבד מספיק לר"י דממילא משמע דאידך לכתובה א"כ אכתי מאי מקשו תוס' דלמא הא גופה קאמרי ברייתא עלה טובה דשיעור כתובה לא תמכור עוד למזונות רק סתם וממילא משמע לכתובה. והא נאמר דלשון הברייתא משמע בגוף המכירה יש לה נ"מ א"כ מעיקרא לא קשה ידי ולמה ליה לסיים יכולה היא שתאמר כו' והם נגיה וכוונתו למ"ש במהרש"א גם דברי מהרש"א צריכין תיקון ועי"ש: (פ) וצ"ל דהא דהוצרך רש"י לפרושי טעמא דמספיקא לא מפקינן ממונא הייטו לגד היבעיא דלעיל דף כ"ד בבעיא דרבא בבת ארוסה דכיון דאית לה כתובה אית לה תנאי כתובה. דהא דאלמנה מיתזנא מנכסיו מתנאי כתובה הוא: (צ) כדברים מגומגמים ואינם מובנים ואולי איזה ט"ס בלשונו וכוונתו להקשות לפרש"י בהך ש"ס או דהו"ל להקשות דר"י אדר"י ואי יש"ל איפוך דר"ש בד"ה כאן שנה כו' היה לו לפרש

הכל בעלמא מנ"ל דהקונה בזול שהריוח לבעל המעות: **בא"ד** דא"כ שהקרקע ברשות היתומים גבי שוה מאתים במנה כו' א"ו הכא והכא קנאהן כדפרישית. מיהו לא בדומה דלגבי ר' בק' קנאתה לגמרי כמ"ש התוס' לעיל משא"כ שוה ק' בר' נ"ל שהקנין לענין חזרה [דלא נימא ברשותם נתיקר רק מטעם דגם בעלמא הכל לבעל המעות]. ואפשר דבשוה ר' בק' כיון ששוה כפי ערך כתובה רצתה להוציא הקרקע מרשות היתומים וכמשמעות לשון התוס' לעיל [ולכך קנאתה לגמרי] ודו"ק: **בתד"ה** אמר ר"פ כו' כמאן אמרה למעתי' כרבי יוסי ומאי חידוש כו' כצ"ל: **בפסק** אף שקראו האי דבשמעתין טעות כיון שקיבל קצבתו מה לי בטעותו כו' מ"מ אינו נראה דאיירי בטעות ממש רק טעות הבא בזולת יתמקה שנתן לו טופיינא בעד המעות והומר לו אני מוסיף לך כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כאן שנה לא שטעה במספר: **בא"ד** דהא שוה ק' בר' טעות הוה כו' הא בדבר שיש לו קצבה כו'. מבואר יותר במרדכי עיין עליו: **בא"ד** טעם אחרינא גבי הולקין כו' כמ"ש רש"י במתנה הוי יש לומר לזה ניתנה כו' וזה לא שייך כאן ועיין באשר"י ובמרדכי: **בא"ד** ושוב חזר כו' הכל לבעל המעות. ולא ניחא לאוקמי בשמעתין הרווייהו בדבר שיש לו קצבה ובטעות קתני הכל לבעל המעות דלר"ת ניחא ליה לאוקמי מתני' אף כר' יהודה כמ"ש לעיל בד"ה כאן שנה (ק) גם בדומיא דמתני' דאיירי באין לו קצבה ואינו מוכרח דאיירי בטעות ודו"ק: **בא"ד** משום דע"י מעותיו כו'. הכל נמשך להדדי ואפילו הולקין משום דע"י מעותיו כו' זה אין שייך לומר:

דף צט ע"א **גמ'** הא מדרישא שמעית מינה היתה כתובתה ר' כו'. ואף להירושלמי דמוקי בשהוזיל כו' דוקא ביותר מפלגא הא פחות נתקבלה (ר): **גמ'** מהו דתימא כו'. ואין להקשות [אי כסברת המהו דתימא דאף בטעות דבדידה מקחה בטל היכא דאיכא למיגזר. א"כ] למה לי בבא דמליעתא היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר כו' דאין זה קושיא: **גמ'** איכא דאמרי הא כו'. ושם ליכא למימר הך ב' סברות יכול השליח לומר דטבא לך עבדי לך כי היכי דלא ליפשי שטרי או יאמר בעל הבית לא ניחא לי דאי לא איצטריך זוזי לא מלינא למיהדר. דהא ודאי דבמותר המקח בטל ולא קיטבעיא ליה ואין כאן ה"א כלל אלא אם בא לחזור מלהך שאמר להשליח ובזה לא שייך אם לא איצטריך זוזי כו' וק"ל: **פשט** דמודה ר"י בקטניות הוא מבואר לנכון. וא"ל דלמא בלא תרתי סרי גדולים משום דהו"ל לעשות לו ריוח יותר דהשתא שהוליא המעות בטלית אין כאן ריוח וה"ל להוליאו בחלוק ומה"ט למטול נמי בקטניות דבג' הגשארים הוו ניתנין לו שוה שם. דמה בכך שהיה לו לעשות ולהמליא לו ריוח יותר ולא עשה ס"ם בכך שלשה שהוליא שפיר קעביד ועשה שליחות בעה"ב וא"כ מעל בעה"ב וריוח ג' הנשארים אינם שייכים לריוח נ' הראשונים מבא"כ השתא דמצי לומר לו אילו הולאת הג' הנשארים בחלוק היה מגיע על אלו הג' טפי וכשמוליאין המעות ביחד לדבר אחד דרך הוא להוזיל. ואצ"ל שהטלית נ"כ שוה שם בשלש. ובקטניות ודאי למאי דמסיק איירי נמי בשוה שם בשלש וכמו שמוכח מפרש"י ומ"מ אמרתי דמצי איירי דזבין קטניות בשוה שלש בשלש ובעה"ב מעל דס"ם בשלש עשה שליחות בעה"ב כרצונו ואי משום דלשוה שם היה נריך פולין יאמר לו שלא עוד וקה אם אתה חפץ יותר (ש) משא"כ בחלוק לא יכול לומר שלא עוד דאילו הניח המעות ביחד וקנה הרבה בבת אחת הוי מוזיל גביה טפי משא"כ עתה שחילק מעותיו וקנה בכל אחד רק בשלש שמפסיד הבעה"ב להכי לא מעל הבעל הבית ולא מצי לאוקמי בקלרה כן דא"כ לת"ק אמאי מעל בעה"ב והפשוט דשליח עשה שליחותו להכי מוקי לה בזבין שוה שם בשלש (ת) וקאמר הדיקא נמי דטעמא דלא מעל משום דכשקונה הרבה ביחד מוזלי גביה לכן מודה ר"י בקטניות משום שהקטניות בסלע והקטניות בפרוטה אחת דאילו אי אתה אומר כן ולא מעל משום דהיה לו לקנות יותר א"כ גם בקטניות יאמר לו היה לך לקנות יותר אלא ע"כ דאמר ליה שלא עוד וקה גם בחלוק יאמר לו כן מיהו קצת יש לחלק דבקטניות שייך שפיר שלא עוד כו' דזבין ליה כנא כנא בפרוטה משא"כ בחלוק דלחלוק גדול היה נריך והביא לו קטן. אכן כבר אוקמוה בדמייתי חלוק שהיה רצונו בו בר שם בג' (א) ודו"ק ועיין ברש"י ותוס' מעילה מבמע שמפרשים בתרתי סרי כפשוטו כפליים וטעמא דמודה בקטניות לפי"ז לא מיושב לכאורה. ואפ"ל דבחלוק שאין לו קלבה כמ"ש רש"י לעיל דבר שאין לו קלבה כגון טלית וחלוק ס"ל לר"י דהכל לבעה"ב [ולא פליג אר' יוסי אלא בדבר שיש לו קלבה] לכן לא מעל שיכול לומר לו היה לך להביא בעד ג' הנותר ג"כ חלוק משא"כ בקטניות שיש לו קלבה כפרש"י לעיל דבר שיש לו קלבה כגון קטניות הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה ולהכי מעל דמאי נ"מ לבעה"ב הלא אינו מרויח כלום דהכל לשליח וכעין שכתבו התוס' לעיל בד"ה כאן שנה רבי רק אילו היה דרך להוסיף לקונה הרבה לא היה מעל הבעה"ב שיאמר לו היה לך לקנות שוה שם בבת אחת ואת אפסדת לי [ולכן נריך לומר דטעמא דמודה בקטניות משום דלא שייך ביה מוזיל גביה בכנא כנא ולהכי קאמר שהקטניות בסלע כו'] ובחלוק א"ל לזה דאף בא"ל שלא אוזיל [מחמת קנייה ביחד] מ"מ אילו מייתית לי בשית היה שוה י"ב. או למ"ש ותרתי סרי נקיט באת"ל שאין כאן ריוח של שם בשלש מ"מ כו' (ב) והו"ק: **יש** לומר סברא זו ג"כ בשמעתין אף שהבאת לי חלוק גדול בת שם מ"מ דעתי היה חלוק גדול יותר דבעד שם מוסיפין דבר במקח לפי ריבוי המעות ואתה לא הבאת לי רק בת ו' מגומלם (ג) מיהו תיכף שאינו מביא לו חלוק כמו שביקש חזר הסברא לדוכתא אי מעביר אאבעיא דהכא אמאי מעל ודו"ק: **בתד"ה** הא מדסיפא בדזילא כו' דהא כתובתה ד' מאות זוזי כו'. ואי משום מנה שנשאר חייב לה מ"מ לא הו"ל לשון דאיכא למיטעי דמשמע כך וכך בשלמא ברישא לא הו"ל נומר בלשון אחר דהא כתובתה מנה. וא"ל דלימא לכתובתה: **בא"ד** ותימא אי בדזילא כו'. דהכי מוכח מדקאמר הא מדסיפא בדאוזיל והו"ל איפכא אי רישא בהוזיל א"כ סיפא בלא אוזיל והוי שפיר הפשוט קודם בסדר המשנה ולא זו אף זו קתני [ולזה הקדימו דמשמע ליה לתלמודא הכי דלא אפשר לפרש כו' ועלה המשיכו ותימה כו'. וכן הוא במהרש"א]: **בתד"ה** נתן לו כו' יהיב ליה אלב לכהן. דינרי טרייטום. קיסר. סייפא מלך. דהוי ליה כ"ה דינרים דהיינו זוזים. ומהדר ליה. הכהן. שתיתא של כ"ד הוא ד' ושתותא של האחד דהוא דינר הכ"ה וזוזא דהיינו אותו הדינר ופריך א"ה עשרים נכי שתות הוי ולכהן שייך ה' סלעים דהיינו כ' דינרים במילואו והשתא מהדר ליה שתותא היינו ד' וזוזא היינו ה' ושתות של אותו זוז. ומשני יהיב ליה זוזי מקודם נשארו כ"ד והדר שתותא מן כ"ד דהיינו ד' נשארו כ' דינרין: **בא"ד** והשתא תימה כו' הו"ל חומשא מהדר ליה. דחומש של כ"ה שהוא ה' פעמים ה' הוא ה': **בא"ד** כעובי דינר זהב. ולא קאמר כעובי דינר סתם אלא ע"כ שינוי יש ביניהם בעובי והשתא מסברא

אמרינן לייסב קושית התוס' שדינר זהב עב יותר: **בא"ד** ומשני לה בענין אחר. שגבה מכל שבע כ' לי"ב שבטים ו' מאות: **בא"ד** והשתא א"ש כו' זוזא של הכרעות כו'. וכיון שהן של הכרעות לא כולן יחד. וכיון דהבעה"ב לא היה חייב לתת לכהן אלא כ' דינרין והוא נותן לו דינר זהב שיטול הכהן להחליף המורתו כ"ה דינרין לכן מהדר ליה ה' דינרין: **בא"ד** שנותן קולבן לכל דינר של כסף. לאו בדוקא דלב' דינרין נותן קולבן רק לא נהתו הכתי לזה עד את"כ: **בא"ד** הנותן סלע ונוטל שקל כו' ומפרש"י כו'. כל זה לשון רש"י עד הא חזינן רק דהייג"ו שק"ל דרבנ"ן דשל"ע הייג"ו שק"ל דאורייית"א ליתא ברש"י והוסיפו התוס' משלהן משום דעיקר כוונתם להוכיח מפרש"י שעל שקל דרבנן נותנין הכרעה דממתני' דהנותן סלע כו' יש לפרושי בענין אחר ודו"ק. ואולי ברש"י שלפניהם היה כתוב הך דהיינו כו'. והביאו שומא ומפני שהן כו' התיכות דקות כו' שלא תימא דוקא לענין הקדש חייבוהו להוסיף קולבן ומה עניגו לשויו של דינר זהב לזה כתבו הטעם כמ"ש רש"י וזהו שסיימו הא חזינן כו' כשפורעים לתנוני כו' וק"ל: **בתד"ה** אלא אי אמרת כו' חשיב כמו לא ניחא ליה כו'. אף דליכא כאן סברא דטבא כו' נפשט מכה כ"ש. ופשיט מת"ק דמדר"י נשמע בהיפך מיהו י"ל דשאני התם דלא שייך דטבא כו'. ועיין בזה בחסר"י באורך [דכתב וסוגיין דמעביר] דלכאורה ע"כ מדר"י נשמע למסקנא דמעביר על דבריו הוי ומת"ק לא נשמע מעביר או מוסיף ולא שבקינן הודאי ואוחזין הספק ועיין בחסר"י: **בתד"ה** א"ה שליח אמאי מעל כו' אי נמי כו' אחלוק. ונקיט בשלש טלית לר"י ותא דאפ"ה מעל בעה"ב לת"ק אף שקנה טלית בדמיו בלא דעתו וכ"ש אי אייתי ליה בשלש חלוק בשם כאשר ביקש ועוד שלש במעות וק"ל: **ע"ב** בת"ש האחרון ברש"י ואי אפוסי שטרא קפידא כו'. ומקשה נמי אפשיטא אמר לאחד ולא לשנים כו' ודו"ק: **ברש"י** בד"ה שליח כמאן כו' כדתנן שוה מנה ודינר במנה כו'. אף שלכאורה יש לחלק דהתם מכרה דבר שאינו שלה ולא נעשית שליח על כך מעולם למכור יותר מכתובתה דים ליישב [דאמת מסקינן דבאמר זבין לי לתך ואזיל וזבין בכור דמוסיף על דבריו הוי והמקח קיים בלתך וע"כ הכא מטעם אונאה] וק"ל: **בתד"ה** אמר לאחד כו' והיכא פשיט ליה ר"ה ור"ח. על ר"ה לא תירצו מידי. ועיין במה שאכתוב בסמוך [בדבריו המתחילין בה"ד דהכא מיירי בשכבר חתמו כו' וכיון דאיכא תרי ענייני כו'] שמיושב גם לר"ה ולא קפדו רק אר"ח דהלכתא כוותיה. ובחסר"י היכא פשיטא ליה לרבה בר רב הונא ור"ח ע"ש. ואפשר להגיה כן בתוס' ומר"ה לא קשה כלל דר"נ דוקא לעיל דשייך דטבא כו' ועוד דשאני הכא דגלי אדעתיה דאמר לאחד ולא אמר מכור סתם משא"כ לעיל דבע"כ היה נריך לפרש כמה ימכור משדותיו וק"ל: **בא"ד** לאו משום זילת נכסי. אפ"ל ולפרש משום זולת נכסי והכא שכבר חתמו כבר כד ולד ואין הקול יוצא שנקרע השטר ונתבטל המקח. מיהו כיון דהיא קפידא ואילו ידע בעל הקרקע היה ממאן בזה בטל למפרע: **בא"ד** דהכא מיירי בשכבר חתמו כו' וכיון דאיכא תרי ענינים מיגי אפוסי לעיל אפוסי שטרא ואולי ליכא אפוסי בעלי דינים שיכול למכרו עדיין לאותו הלוקח בעלמו והכא אפוסי בעלי דינים ולא שטרא א"כ אין ענין לאיבעיא עם חבירו: **קצת** יש לראות לר"ת מאי פשיט ת"ש היתה כתובתה ת' זוז כו' אאבעיא שניה מתני' מיירי כשמכרה כבר וליכא אפוסי שטרא. ואפ"ל בדוחק דמנה האחרון ודינר מסתמא איירי בלא שטר דהא מכרה יותר מכתובתה ולא נהנו היתומים שטר על כל כך ודומיא דהכי במכר הראשונה נ"ל דמכרה קיים ודו"ק: **בא"ד** ורבי מוקי כו'. וטעמא לעיל משום זילת נכסי: **בא"ד** ור"א גרים כו'. אין נראה לומר שמתיישב בזה תימה שלהם דהכא שאני דאמר סתם ולא פירש לאחד וכל מה שפי' קיים השליח משא"כ לעיל מה שליוה הבעל הבית דהיינו כור לא קיים השליח דמ"מ לעיל יכול למכרו עדיין לתך השני ודו"ק היטב ועיין בר"ן: **בא"ד** כתב רב אלפס כו'. הרי"ף גרים כר"ח והשתא אין נריך לומר לחלק אליביה חילוק דר"ת כמ"ש החסר"י ובעיא דלעיל דמיא לפשיטא לאחד כו' (ד) ועיין: **בסה"ד** על דרך מאי הוי עלה. ואף דת"ש האחרון הוא ממש הת"ש דלעיל כיון דהכל איבעיא אחד הוא מ"מ פשיט מש"ג דאמוראים ראשונים ששנו בבית המדרש כך [עיין במהרש"א מפורש יותר] וק"ל: **בתד"ה** פיחת עשרה כו' ורעה. ר"ל ועיין רעה אחד מס' גלמד משבית האיפה:

דף ק ע"א **בהד"ה** רבא אמר כו' ביותר משתות איירי עיין בחסר"י ובח"ש אבל נראה פשוט דלאו דוקא [יותר משתות] רק לא ניחא להו לאוקמי בשתות מלומלם. ולא ניחא להו לייסב כהאי דקידושין לענין שנריך להחזיר האונאה כו' דהוה דוחק ובקידושין א"א לפרש בענין אחר ועוד דמסתמא הוי דומיא דאחד יצא לשנים ועוד דא"כ מאי פריך והא מר הוא דאמר אין אונאה כו' [עיין כ"ז במהרש"א]: **בתד"ה** ומ"ש מהא דתנן כו' הכי פריך כו'. דקשה להו לעיל מייתי מזה ראיה בהיפך דטעות שליח חוזר ולא דמיא לבעה"ב מדתני דוקא פיחת עשרה והכא מקשה בהיפך מזה ודו"ק. ולזה תי' דלעיל הביא היתר משתות לראיה במידי דלא עביד שליח דטעה וכאן אפחות משתות: **בתד"ה** אמר ר"נ כו' ומייתי ראיה השתא ממלתא דרשב"ג. דאף לכאורה קאי את"ק דאיירי בשתות לא יתר מ"מ רשב"ג איירי עד פלגא כדמפרש תלמודא בסמוך ע"ב. וסיפא אבל אם עשו איגרת כו' אפילו שוה ק' בר' כו' סיומא דת"ק הוא דמודה בזה: **בתד"ה** והא אמר ר"נ כו' מהא דאמר ר"נ שליח כאלמנה כו'. אבל ממ"ד שליח כדיינים לא קשה מידי דדילמא כדיינים אליבא דרשב"ג ודו"ק: **בתד"ה** בודקין כו' דהכי משמע דוקא גבי יתומים מהני משום דכח ב"ד יפה כו'. וה"ה דהו"מ לאקשויי בפשיטות לשמואל דס"ל הכא הגדילו יכולין למחות והתם אמר שמואל מקמלין ולא בטלה מחלוקת ואילו התם אפילו בלא גורל והכא בגורל ועוד דהכא יתומים דוקא והתם יורשים בעלמא ודו"ק: **ע"ב** **גמ'** אלא לעולם בדלא אכרוז כו'. כן היא גירסא נכונה ועיין גירסת החסר"י בדוחק: **בתד"ה** אלו דברים כו' אית לן לאוקמי כו'. בחסר"י מיישב בענין אחר שנתרצו האפוטרופסין ליתן לה מטלטלי ויעכבו הקרקעות לטובת היתומים שהרשות בידם ע"ש: **בתד"ה** והאיילונית כו'. עיין בתוס' לעיל דף ע"ב ע"ב: **בתד"ה** רב תני כו' פירוש במתני'. ולא בברייתא דא"כ תיקשי ממתני' דקתני הממאנת דמשמע ולא קטנה כו':

דף קא ע"א **גמ'** מהופך פיסקא ולא בלאות ופיסקא אין לה כתובה: **גמ'** דר"נ פליגי כו'. עיין בחסר"י באורך: **גמ'** לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוס' כו'. ונריך לחלק בין איילונית לשאר מומין דאין להם תוס' אף שמתוס' לעיל דף ע"ב ע"ב משמע קצת דאיילונית גריע טפי ע"ש ודו"ק. ובזה יש לייסב קצת דבמסקנתינו אין לדייק הא ניסת בעי מדלא תני יוצאה שלא בגט דאיצטריך לאשמעינן לדיוקא הא תוס' יש לה משא"כ לעיל ועיין: **ברש"י** בד"ה אידי ואידי אית לה שאין נגו לקונסה. דלא עבדה איסורא. בשנייה

באור

מתני' ד"כ וכקושית התוס' וצ"ע: (ק) אולי ר"ל דטעות מעות דמיא לטעות מקח וכיון דרבי יהודה חולק בהך ברייתא ואי נוקמה בטעות מעות א"כ פליג נמי אטעות מקח דמתני' אלא דלפי"ז אין לשונו מדוקדק דטפי הו"ל למימר דא"כ קשיא דר' יהודה אדר' יהודה דלקמן דהוי נמי טעות מקח וכהוכחת ר"ת: (ר) וא"ל מ"מ מנ"ל לגמרא למידק מרישא דלמא דוקא משום דהוזיל ומה לך לחזור אבל אין המקח קיים ברוצה אחד לחזור אף בפחות מפלגא י"ל דהא קשה מ"מ תחזור היא הקרקע שהוזלה ליתומים וצ"ל דמיד שקיבלה הקרקע קנאתה כמ"ש התוס' לעיל בסד"ה אלמנה שמכרה א"כ כיון שקנאתה מוכח דהמקח קיים ולא נתבטל משום דהוזלה במקח אלא דביתר מפלגא המקח בטל משום דאף דקנאתה מ"מ בנתאנה המוכר עד פלגא אף בקרקעות ביטול מקח ולכך הוצרך הירושלמי לאוקמי בהוזיל א"כ אבל בפחות מפלגא פשיטא דהמקח קיים וזה שכתב הא בפחות נתקבלה: (ש) נראה דזה לא יתכן לפרש"י שכתב בד"ה אמאי מעל הע"ג דליכא הכא טעמא דאפוסי שטרא מיהו אי בעלמא מעביר כוי א"כ מה בכך דיכול לומר בקטניות שלא עוד הא גם בקרקע יכול לומר שלא עוד רק דבקרקע שייך אפוסי שטרא והכא ליכא טעמא דאפוסי שטרא מ"מ אי בעלמא מעביר כו'. רק לפי התוס' בנ"ב הא"א שכתבו דמה שהביא לו חלוק קטן ורע תשיב כמו לא ניחא ליה דליפשי שטרא א"כ שייט

דוקא בחלוק משא"כ בקטניות דיכול לומר שלא עוד: (ת) אף דת"ק לית ליה סברא דמוזיל גביה אף למאי דאוקי השתא בשוה שם בשלש היינו היכא שהביא לו חלוק דשוה שם כאילו קנה בשם סלעים ביחד דמוזלי גביה דמגלא שהביא לו חלוק כמו שחפץ הוא בעלמו משא"כ בשקנה שוה שלש בשלש אף דיאמר לו שלא עוד מ"מ לא יהיה לו חלוק כמו שביקש שיהיה שוה שם אילו קנה ביחד בשם דאז הוי מוזלי גביה בכה"ג פשיטא דמודה ת"ק דלא עשה שליחותו וכמ"ש כל זה הגאון להדיא לקמן בסמוך בדבריו המתחילין יש לומר סברא זו ג"כ בשמעתין: (א) לכאורה אינו מובן דהא הדיקא נמי בא להוכיח זה דאיירי בשוה שם בשלש דאי בשוה שלש בשלש מ"ש קטניות מחלוק לר"י ויש ליישב דבריו בדוחק ועיין: (ב) דבריו נריכין תקון ואינם מובנים לכאורה ועיין: (ג) כוונתו דלמה ליה לתלמודא לתרוצי לר"י דיכול לומר אי אייתית לי בשית כ"ש דהוי שוי תרתי סרי והיינו גדולים מחמת קניה ביחד טפי הו"ל דמעביר על דעתו באלו השם עצמן דאינו שוה רק שם ואילו כשאמרת להביא בעד שם אפילו אם הייתי קונה בשויו מ"מ מחמת רבוי המעות היה מוזיל טפי ולא היה בצמצום כמו עתה לזה תירץ מיהו תיכף כו' אי מעביר כאבעיא דהכא אמאי מעל לת"ק הע"כ הא ודאי מאי דפשיט מהכא כגון דאייתי ליה שוה שם בשלש היינו כאילו קנה בשם: (ד) כוונתו למ"ש מהרש"א. והוא קצת סתירה למ"ש לעיל

שיש לנו לקונסה שהיא מרגילתו וכדמסיק אפ"ה לא קנסו רק בדליתנייהו והנא בדאיתא קיימא ואפ"ל דה"ק קאמר שאין לנו לקונסה כיון דאיתנייהו או בשנייה שאני שמוליאה לדעת שאח"כ בממאנה וק"ל : ברש"י בד"ה אידי ואידי כו' ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות בוליאן כו'. וכדלקמן דס"ל קרנא הוי וק"ל : בתד"ה כללא כו' מצינו למימר כו'. לא כתבו דאתא לרבויי הוא מותר בקרובותיה והיא כו' ואין צריך להמתין כו' דלשון אינה כאשתו כו' משמע לגבי דידיה זמן היותה אצלו לא כשנפרדת ממנו לגבי אחר. ולא לאתויי כתובה דכבר אשמעינן אפילו מדידה לדידיה כ"ש מדידיה לדידה להכי כתבו תרומה. וכן בר' יהושע שאוכל בתרומה דרבנן ובר"י י"ל לשואל לרבויי כתובה כו' וק"ל : בתד"ה בהפרת נדרים כו' ולדברי ר"י כו'. לפום ריהטא שלא בדקדוק כתבו כן דעד השתא נמי בדר"י קיימינן : בתד"ה אלימא אממאנת כו' דאי בבלה כדין כו'. דהכי הוי מסתבר טפי לפרושי נכסי מלוג דומיא דנכסי צאן ברזל דבלה כדין. לא שתרו דבבלה כדין אשה כשירה נמי הדין כן דנכסי מלוג אין לה ונכסי צאן ברזל יש לה עיין באשר"י וכעין זה נראה דל"ל ברש"י באיילונית בד"ה ואי ליתנייהו וכו' ודו"ק. אבל התוס' לא ס"ל זה להכרח דממאנת ואיילונית ושניה איצטריכא ליה לאשמעינן טפי דלא תימא כיון דהקידושין מעיקרא ליתא יהיה לה אף נכסי מלוג שבלה וכן בסמוך שכתבו לא פירות שאכל קאמר כו' [ולא שתרו דא"כ אפילו בכשירה] וכן לפירושם פירות שליקט כו' גם בכשירה הדין כן כדלעיל בהאשה שנפלו פירות התלושים ביליאתה שלו כו' ע"ש ברא"ש וק"ל : בא"ד מאי מסיק בתר הכי גבי איילונית גם ממסקנא [דאוקי לה בשנייה] הו"מ לאתוחי כן : בא"ד לא פירות שאכל כו'. ופירוש ולא בלאות קרן. דאפילו קרן כו' דלא ניחא לומר בכעין זה לא זו אף זו כו' דדיוקא דולא פירות משמע דוקא פירות ודו"ק : ובה"א ולא בלאות דליתנייהו אם פירות שאכל נ"ל ולא בלאות היינו נכסי צאן ברזל (ה) או שבלה מהקרן כו' : ומ"ש והא דממאנת אין לה פירות משום מ"ש דאין לפדה תקנת פירות כו' נקטו ממאנת גם משום דהסברא מיבמות הוא ממאנת ועוד בלא"ה וק"ל : בא"ד דבאלמנה נמי כה"ג כו'. לכאורה אפשר לומר כהאי גוונא שכתבו התוס' לעיל דף נ"ב בד"ה ממזרת ונתינה כו' דהתם [באלמנה] אין חייבין לפדותה יותר משיעור פירות שאכל דהבעל חייב לפרוקי אף ביותר משיעור הפירות דאי לא מלו פריק לה מדידיה והכא [בממאנת] אין לה פירות אפילו כנגד הפירות אינו חייב לפדותה : בתד"ה ה"ג ר"ח כו' וקשה לי כו' ואפ"ל לפרש"י ודאי בעלמא כך דין כל מגרשי נשותיהן רק הכא כיון דהזינן שחכמים רצו לקונסה וקנסו אותה באמת מקרי קנסא לגבי דידיה מה שקנסו אותו בכי האי גוונא שיתן לה מה שראוי לו משלה והול"ל מה שראוי לו משלה יעכב בידו וק"ל. עוד יתכן לפרש"י בפשיטות הוי קנס דהא קאמר קנסוהו רבנן לדידה בדידיה ופרש"י מדינא איפכא מבעיא ליה ש"מ דמדינא ראוי לו שלא לפרוע לה נכסי צאן ברזל וחכמים חייבוהו וק"ל : סליק פרק אלמנה ניזונת

הנושא את האשה פרק שנים עשר

במתני' עיין באשר"י הרבה דינים מפורשים במשנה עיין עליהם : בתד"ה אי דלא אמר כו' או משום משטה. בשתבעו או משום אדם כו' אי איירי בלא תבעו : בתד"ה דאמר ליה כו' הואיל ואינו מכתיבה אחת כו'. אבל בסיפא דמגילתא כן דרך שהסופר כותב למעלה והוא רואה אח"כ מה שחותם אבל אין דרך להתום מקודם שיכתוב אח"כ הסופר הטלואה. ואף שגירסת תוס' דאמר ליה חייב כו' מ"מ מפרשין כפרש"י וק"ל : בתד"ה חייב לזונה כו' גבי ממשעבדי כו'. כדמתני' והיא ניזונת מנכסים משועבדים :

דף קב ע"א גמ' לא בשטרי פסיקתא. דאל"כ אף דנקנין באמירה וכדרב גידל מ"מ לא היתה טורפת ממשעבדי : גמ' לימא ר"י דאמר כרבי ישמעאל. ואף דלר' ישמעאל אינו גובה רק מבני חורי היינו משום דלא איירי שמסרו בפני עדים ולעיל פרש"י אלימא מלתא דשטרא הואיל ובפני עדים מסר לו גבי אף ממשעבדי ולכאורה מי דחק גמ' לעיל לאוקומי בכה"ג ולא כפשטיה לענין בני חורין ובלא עדים (ו) ודו"ק ברש"י בד"ה לאחר חיתום שטרות כו' פלוני ערב כו'. לא שכתב הוא בכתב ידו אני פלוני ערב רק הסופר כתב על השטר פלוני ערב דאל"כ הוי ככתב ידו לכ"ע ואין עדים חתומין על כך וגם אינו כתב ידו רק הוא מודה בדבר וק"ל : בתד"ה ת"ש כו' קלא שיעבוד כו' שחייב עכ"פ להוליא ה' סלעין מידו. ולא משני הגמ' בלא קלא שיעבוד רק דאיירי בשטר והתומים היטב דא"כ פשיטא דחייב ואינו פדוי [דבלא זה חייב מחמת שטר] וא"ל דכתב לו בשטר גמור ולפדיון או שתמא דמלתא לפדיון ואינו פדוי משום גזירה דעולא דמ"מ חייב ליתן לו ה' סלעים הוא פשיטא דאם השתעבד לו בשטר גמור פשיטא דחייב לו ואף דאינו פדוי הוא רבותא מ"מ חייב הוא פשיטא ולזה נתכוונו התוס' בד"ה חייב ליתן כו' ובכי האי גוונא מיירי כו' דאי לא"ה רק בשטר גמור ולפדיון פשיטא דמיחייב וחייב הוא פשיטא דא"ל דנקיט חייב לאשמעי' ואינו פדוי אף כשיתן דאין זה במשמעות חייב ליתן כו' שנתנו שיהיה מוכרח אח"כ ואינו פדוי אף שנתנו אבל עתה חייב הוא רבותא. ולא מלי לשנויי נמי כתב כי האי גוונא וחייב משום פדיון בלא"ה לא משום השטר רק להשמיענו שאינו פדוי משום גזירה כו' דמ"מ אמאי חייב ליתן לו דוקא יתן לאחר [כיון דאיירי בכה"ג דלא מלי להשתעבד בשטר כזה] ואי אין ה"ל לאחר אמאי כתב [כקושית הגמ'] אע"כ ע"י כתיבה נתחייב לתת לו דוקא [וכהירוץ הגמ' לברר לו כהן] משום דיש עליו בלא"ה שיעבודא דאורייתא וק"ל : בתד"ה לברר לו כהן כו' הואיל ובשטר גמור מיירי וכפרש"י ד"ה א"ס דטעמא משום שיעבודא דאורייתא והו"ל כמעיד עדים והתמו : בתד"ה אמאי אינו פדוי וכו' משום דמיירי בכל ענין כו'. ולהכי לא מוקי אף לר"ל כן בשטר גמור ולפדיון דברייי' איירי בכל ענין בין לפדיון בין שלא לפדיון מיהו ז"א דמה בכך [ס"ס הא אשמעי' דגם אי כתב לפדיון אינו פדוי] לכן נכון יותר כמ"ש לעיל בתוס' בד"ה ת"ש דחייב פשיטא וכן ראיתי זולתי שכתב כן : בתד"ה כתנאי כו' והשתא דמשמע כו' דפלוגתייהו לריכא להיות מעין פלוגתייהו דר"י ור"ל דפי' הקונטרס בפלוגתא דר"י ור"ל מטעם הודאה. ובגיטין כתבו התוס' יותר מבואר ושם כתבו התירוץ שאחר הדבור הזה דבהרתי פליגי ר"י וכן נכס לתירוץ הכך קושיא דכיון דפליגי נמי בשיעבוד מייתי התם ראיה משיעבוד ונראה דהכא מיאנו בזה משום דערב היולא כו' איירי לענין הודאה ושם אין לריך ספר מקנה ובחנוק דפליגי מטעם שיעבודא שמא ליכא שטרא לכאורה וא"כ אין ענין לטבלא ולהכי הוצרכו לתרץ דפשיט מערב היולא כו' דלא מיחשב שטר לענין הודאה לומר אלימא שטרא אם לא קנה בכה"ג לענין שיעבוד. מיהו מ"מ מדקאמר ר' ישמעאל למה פטור יתחייב מטעם שיעבוד [כמ"ש התוס' בד"ה אליבא] והשיב הרי כו' חנוק כו' ש"מ דבריש' חייב מטעמא דשיעבוד וא"כ מזה מביא שפיר ראיה בגיטין ודו"ק. וג"ל יותר דהתירוץ דכאן הוא לאומר רבי כמ"ש ואומר ר' וסיים הדיבור מ"ר ובדבור שאח"ז כתבו ונראה כי כו' וסיים אח"כ ושוב שמעתי מרבי כדברי דהיינו שוב אח"כ דתי' מ"ר קושיא דלעיל [בזה, וא"ל לתירוצו] וק"ל. ובגיטין כתבו ומייתי הכא מחנוק דמשעבד אע"פ שלא היה השטר שלו ע"כ ל"ל דס"ל דאף בחנוק איירי בשטרא וכעין זה כתבו בתוס' סוף ב"ב אבל הכא לא משמע להו כן [דא"כ היה למ"ר להרץ קושיא זאת בפשיטות כן]. ול"ל דאף דחנוק איירי בשטר מ"מ לא שייך בו משום הודאה שיקשה מנ"ל לרבא דפליגי בשיעבוד דלמא בהודאה לחודא דהא קאמר לו הנה ואני אתן וכן כתב לו בשטר דהשתא משמע דעכשיו משעבד נפשיה שיניחהו והוא יתן לו וק"ל : בתוס' בד"ה אליבא כו' אבל בהודאה לא פליגי כלל כו'. וכ"ת דמ"מ חייב הכא מטעם שיעבוד (ז) י"ל דדלמא דוקא בלשון טוב פליגי התם אי מלי להשתעבד עלמו בחתימת עלמו היטב וכמו לפי' ר"ת וגם ס"ס לרש"י דמפרש הכי מטעם הודאה : בא"ד אלא הול"ל דערב שלא בשעת מתן מעות משעבד נפשיה. וא"ל דנקיט לאחר חיתום כו' דדוקא בשטר משעבד נפשיה לא בע"פ וכדמוכח פשט דטבלא לעיל דבעינן ספר המקנה י"ל מ"מ הול"ל ערב שלא בשעת מתן מעות משעבד נפשיה בשטר או אף שתמא ממילא הוא כדין כל שיעבוד דהוי בשטרא אלא ודאי שלא רצה להזכיר לשון שיעבוד דלא מטעם שיעבוד נגע בזה אלא מטעם הודאה לפרש"י : בא"ד ואין לתמוה כו'. כיון דליכא קנין וליכא עדים החומין עליו רק משעבד נפשיה בדבר שאינו חייב בשטר של חתימת ידו ודו"ק : בא"ד אבל לפ"ה דמטעם הודאה לא כתב בו אלא ואני ערב דבטעמא דהודאה לריך לומר כתיבה גרוע דא"כ קשה מהוליה עליו כת"י דגובה כו' אבל כדאהינן מתורת משעבד עכשיו נפשיה מלי איירי שפיר בחתם נפשיה היטב דלא דמיא להוליא עליו כת"י שמודה בהודאת פיו שחייב לו מקודם : בא"ד ומסר לו השטר בפני עדים כו'. לכאורה לא הבנתי כן מפ"ה כאשר כתבתי ג"כ לעיל דא"כ לר' ישמעאל הו"ל לגבות ממשעבדי ולכאורה בתירוץ התוס' מיושב שהקשו כעין זה לפ"ה וא"ת אמאי לא הוי שיעבוד. בין לר' ישמעאל דלא גבי אלא מבני חורי בין לבן ננס דפטור לגמרי ותירלו דלא חשיב כו' שאינו מוכיח מכתיבתו כו' דבמנה אני חייב לך מוכח מסתמא שהוא מסרו לו דאל"כ היאך בא לידו אף שאינו מוכח שמסרה לו בפני עדים דודאי אין לריך רק שיהיה מוכח מתוכו שנמסר מידו ליד המלוה משא"כ בערב שיש לומר שהלוה מסרו למלוה. ועיין מ"ש למטה בפיסקא וקשה לר"ת ודו"ק : בא"ד וא"ת אמאי נקיט כו' ה"ה קודם חיתום דהוי מיפלגי. דהא עדי מסירה עדיפא מעדי חתימה : בא"ד ולפירוש ר"ת דמיירי בלשון טוב א"כ אין להרץ אליביה כמו לרש"י ליכא למימר דהא דנקיט לאחר חיתום כו' כל"ל וכ"ה בח"ש : בא"ד דהא בן ננס כר"ל ס"ל ולדידיה כו'. וא"כ שלא בשעת מתן מעות אף קודם חיתום לא כלום. משמע מזה דתוס' משוה חתימת ידו היטב כחתימת עדים ואף בחתימת עדים לא מלי להשתעבד בשטרא לחודא בלא קנין לר"ל. וג"ל דתלמודא לא מחשיב זה לסברא כלל [לחלק בין קודם חיתום לאחר חיתום בשלא בשעת מתן מעות] דאל"כ הול"ל דפליגי אף אליבא דבן ננס דר' יוחנן קאמר ע"כ לא קאמר בן ננס אלא לאחר חיתום שטר אבל קודם מודה והכא כעין קודם חיתום פליגי שכתב חייב אני לך וחתם היטב וק"ל : בא"ד הו"ל לפרושי. דכיון שנכתב אחר חיתום ודאי הכל יאמרו שנעשה שלא בשעת מתן מעות ולא היו יכולין להקדימו וא"כ הו"ל לפרושי תוך השטר אחר חיתום שנעשה בשעת מתן מעות ונכתב אח"כ שלא לגבות ממשעבדי : בא"ד אי נמי למיכתב הערבות בלא ו'. היינו למיכתב קודם חיתום ובלא ו' דלא קיימי העדים אלא אעיקר השטר כיון דלא עריב לואי ערב למילי דשטרי כן הוא שם בג"פ : בא"ד וקשה לפירוש ר"ת הואיל כו'. בח"ש הגיה לפי' הקונטרס ופליאה דעת ממני. זאת כתבתי קודם הליכתי על הישיבה אמנם על הישיבה ראיתי כוונתו והטיב אשר הגיה והוא מוכרח לפענ"ד לכאורה דלפי' ר"ת אין מקום להקשות דודאי מיירי בלא מסר בפני עדים ולר' ישמעאל גובה מבני חורין כיון שחתם עלמו היטב משתעבד עכשיו אבל לא ממשעבדי דבלא עדים ליכא קלא ולבן ננס לא מלי להשתעבד כלל כיון שאינו חייב לו וא"כ דאפילו בשטר גמור ועדים חתומין עליו כיון דליכא קנין פטור וה"ה נמי ערב היולא קודם חיתום שטרות כמ"ש התוס' מקודם ובמסר לפני עדים או שחתומין על כך עדים לר' ישמעאל דמלי להשתעבד גובה נמי ממשעבדי אבל לפי' הקונטרס דאיירי ע"כ במסר לו בפני עדים כמ"ש התוס' לפ"ה דכן פי' רש"י לעיל אלימא מלתא דשטרא הואיל ובפני עדים מסר לו וס"מ [דס"ל לרש"י] דדוקא שמסר לו בפני עדים דאל"כ לא הו"ל לפרש כן דר' יוחנן לא אמר רק חייב ושמא מבני חורין ולאפוקי דר"ל אלא כיון שלא חתם עלמו היטב בלא מסר בפני עדים לאו כלום היא ומ"ש רש"י בד"ה אחר חיתום כו' והוא מודה בדבר ר"ל שמודה עתה בפני ב"ד שכתב זאת ומסרו לו מקודם בפני עדים וא"כ אי איכא עדי מסירה לפנינו שראו שזה מסר למלוה השטר והיה כתוב בו באותו פעם ואני ערב ולזה הקשו לפירושו מעיקרא וא"ת אמאי לא הוי שיעבוד ר"ל לבן ננס אמאי פטור נהי דלא משוי הודאה יתחייב מטעם שיעבוד ולא נחתו הכתי למיגבי ממשעבדי משום דעדי מסירה מפקי לקלא כו' עד לקמן דסיימו בהדיא כן וק"ל וא"כ הקשו לפ"ה הואיל ומוקי לקך כתיבת הערבות שהוא שטר גמור לר' ישמעאל להתחייב בו כשמוסר לו בפני עדים להשתעבד בו עכשיו כמו שאמר [לבן ננס] למה יתחייב מטעם שיעבוד. מה"ט שמחויב שום דבר לר' ישמעאל יתחייב לו ג"כ שיעבוד נכסים כו' (ח) ומהא דר' יוחנן אמר חייב אינו מוכרח דגובה ממשעבדי ואף שכתבו התוס' בד"ה חייב לזונה אע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי כו' היינו בשטרי פסיקתא דאית ליה קלא טפי ועיין : **ע"ב** גמ' אלא דשייך ליה לשיעבודא דאורייתא כו'. אף דבהודאה פליגי ר"י ור"ל וכן כהנאי נמי מטעם הודאה מ"מ מסיק דיאמר ר"ל דר' ישמעאל אף דלא מחשיב להודאה דחייב בערב משום דמשתעבד עכשיו משיעבודא דאורייתא אבל לא מטעם הודאה משא"כ כאן אם משום הודאה לא מיחייב משום שיעבודא נמי אין לחייב דלא הוי שיעבודא דאורייתא. ולכך לא הקשו התוס' מכאן [היינו מה שהקשו מהך דטבלא דגיטין דמשם משמע משום שיעבוד ולא הקשו מלישנא דגמ' דהכא משום דלמסקנא דבאמת לר"ל לא מחייב ר' ישמעאל משום הודאה] ועם תירולם דתלוי אחד באידך [הודאה בשיעבוד] מתיישב כפשטיה [דהכי משני דשאני התם דשייך בשיעבודא דאורייתא לכך מהני שיעבוד והואיל ומהני לאשתעבודי מהני נמי ההודאה משא"כ כאן] וק"ל : בתוס' בד"ה ניתנו ליכתב פי' משום דשתם קנין כו'. דלא כפרש"י עיין באשר"י וק"ל. ועל צד הדוחק היה אפשר לכוין פרש"י לתוס' וכל דבריהם בעמוד זה מבוארין היטב אחר הלימוד גם עיין בר"ן : בתוס' בד"ה ת"ש כו' והוי משני בשקנו מידו כו'. ובזה יש ליישב קלת נמי דלא משני בדכתב ליה משום דבזה מתורץ נמי דלא לריך לומר מאי כותב אומר כו' (ט) : בתוס' בד"ה הכא במאי עסקינן כו'. מבואר בעיונך שם בגיטין בגמ' ותוס' :

דף קג ע"א גמ' לשון חכמים כו'. אף שאין כוונתם לזה רק על דין משמיענו אגב אורחא רפואה ברכה ועושר ורפואות דמי שאחזו ודשבת אין חידוש דאף

באור

לעיל בדבור הסמוך ור"ת גרים ועיין : (ה) נראה דכוונתו דהמשך לשון התוס' משמע דהשתא דהוכיחו דבלאות בבלה שלא כדין איירי דהיינו הקרן אי אפשר לאוקמי ולא פירות שאכל דהא אפילו קרן משמע לפי ה"א של תוס' דמיירי בבלה כדין שפיר י"ל ולא פירות היינו פירות שאכל קשה לכאורה היינו ולא בלאות דליתנייהו דהיינו נמי פירות כיון דמיירי בבלה כדין לזה פי' דבאותו ה"א ע"כ ולא בלאות היינו נכסי צאן ברזל דהוי הכל כדין. ומ"ש או שבלה מהקרן כו' אינו מובן ואולי יש למחוק תיבת או : (ו) לשון מי דחק הגמ' אינו מדוקדק לכאורה דאינו מבואר בגמ' שמסרו בעדים וגבי ממשעבדי רק כוונתו הרש"י. ועיין לקמן בתוספות בד"ה אליבא שם חזר מזה ודהא דכתב רש"י הואיל ומסרו בפני עדים היינו משום דאי לא מסרו בפני עדים אפילו מבני חורי לא גבי משום דלא חתם תחתיו. וקושייתו מהא דערב הוא קושיית התוס' בדבור הנ"ל כמ"ש הגאון שם : (ז) דאף דכתב לעיל בד"ה כתנאי דלתוס' דהכא משמע להו דחנוק אפילו בלא כתיבה וא"כ ע"כ דערב שאני נ"ל דהשתא דנימא דלא פליגי כלל בהודאה רק בחנוק ואפ"ה נקיט ערב היולא כו' דמ"מ נ"ל דבחנוק נמי בעי שטר כבעלמא : (ח) ואף דלפי מ"ש רש"י והוא מודה בדבר משמע דאין עדי מסירה וא"כ ודאי דבהודאתו אינו גובה מלקוחות דמ"מ ליכא דגובה מבני חורין משמע דלא מבכחת למיגבי ממשעבדי אפילו כשעדי מסירה לפנינו רק מבני חורי : (ט) משא"כ אי מוקי בכתב דהיינו ברלון המתחייב ע"כ דלא בזה הך דהפקחין דאל"כ אין התחלה לקושית המקשה דבהדיא תני ספקחין היו כותבין דהוא המתחייב עלמו אע"ג ז"ל

חכמי הרופאים עשו חיבור רפואות ותחבולות במשא ומתן. והא דיולא בשן שועל בשבת אף שכוונתו אדינא מ"מ לא שייך בזה לשון חכמים מרפא דלא נשמע ממתני' מאי רפואתו ולאיזה דבר רק בגמ' לשיתא כו' וק"ל. ובח"ש נכנס בדרכים עקלתון: בתוס' בד"ה ולא אמרן כו'. המהרש"א ממאן בסברת התוס' ע"ש: בתוס' בד"ה ה"ג שיפולא מאי כו'. דלפרש"י [דגרים שיפלה] פתח בכד ושיים בחבית דהו"ל למיבעי נמי בנתה מאי דהא לא קאמר רק אפילו היא אומרת הניחוני ואבכנו כו' ואי פשיטא ליה כיון דלא תעביד לכתחלה ה"כ בדיעבד הו"ל למיבעי מהו שהספן לכתחלה אלא ע"כ לכתחלה פשיטא דלא תעביד כי היכי דלא תבנה לכתחלה א"כ טפל האיבעיא בבנתה כמו בשיפלה להכי פי' שיפולא כו' ואה"נ דלכתחלה מבעיא ליה ובבנתה פשיטא ליה כיון דלכתחלה מעכב עליה בדיעבד נמי לא וק"ל: בתוס' בד"ה ברכת הבית ברובה פי' ר"ת כו'. ולא כפרש"י מזל דרכים כו' דא"כ מאי פריך וליתבו כו' וכי ידעינן כמה ואם לפי ערך שנים שעברו וכי כל השנים שוין כמ"ש התוס' פרק ני שמת ולפי' ר"ת פריך וליתבו לפי ברכת הבית כו' שיתו במזונות ושאר צרכים: ע"ב ברש"י בד"ה קברו של רבי ארונו כו'. דמחיים נמי היה לו קבר מוכן בבית שערים כדבסמוך וא"כ לא פריך מידי לזה פי' ארונו כו' דכן משמע מדקאמר אני ראיתי כו' כאילו כעת אינו מלוי לעין דאל"כ הול"ל אני הייתי אצל קברו כו':

דף קד ע"א בתוס' בד"ה ומרתא כו' דלפום גמלא שיחנ"ן כו'. כתבו זה לפי האמת אבל לפי הס"ד דלא ידע הך סברא דלפום גמלא כו' דאליביה קאמר מ"ר דהך פירכא ליתא אליבא דבר קפרא כו' יש לומר כדבריהם בלא הך סברא לפום גמלא כו' מכח הכרח דאלמנה ובתולה שוין [וע"כ דאין חילוק לר"מ בין תוספת לעיקר כי היכי דאין חילוק בין בתולה לאלמנה וע"ז הקשה באמת אמאי לא יהיה חילוק בין מועט למרובה והיה באמת יכול להקשות מאלמנה לבתולה אלא שהגדיל הקושיא ממרתא] ודו"ק: בתוס' בד"ה היכי דמי כו' תימה אמאי לא דייק כו'. לעיל בבע"ח בשטר לא קשה כלל די"ל ממתני' לא פריך דגביא בתנאי ב"ד דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אבל למטה דפריך מכתובה ע"כ משום דס"ל לרב דיכול לטעון אחר מעשה ב"ד וכדלעיל [לזה תי' התוס' דיש חילוק בין גרושה לאלמנה דגביא בעדי מיתה] וק"ל: ע"ב בתוס' בד"ה אמר ר"ה כו' תימה א"כ אמאי קאמר רב לעיל כו' הואיל ואינו גובה בה לרב. דס"ל גט גובה עיקר או עדי מיתה וכתובה אין לה ענין לעיקר ובשלמא לעיל י"ל הלא שנו כו' לענין תוספת וק"ל:

סליק פרק הנושא את האשה

שני דייני פרק שלשה עשר

דף קה ע"א גמ' וכי לא אתי לאנלויי דינא מי שריא והתניא ושוחד כו'. לריך לראות מאי קושיא דלמא דשקיל מתרווייהו שרי לזכות את הזכאי ומחד אסור כדרבא בסמוך מאי טעמא דשוחדא למה אסור ליטול לזכות את הזכאי כו' אין אדם כו' וכפרש"י. אפשר לומר דלא קאמר הני מילי לחייב את הזכאי לזכות שחייב אבל לזכות הזכאי לא. רק וכ"ת הני מילי היכא דלא שקיל מתרווייהו כו' ופריך מברייתא דבלוקח מאחד אפילו לזכות את הזכאי נמי בכלל לא תטה משפט כדרבא דאין אדם רואה חוב לעצמו כו' ע"כ קרא דלא תקח שוחד בלוקח מתרווייהו דהיינו לזכות את הזכאי דלא אתי לעלויי דינא משא"כ בלוקח מאחד סוף מטה משפט ואיסורא משום לא תטה משפט נגעו בה וק"ל: גמ' שנאמר כי השוחד יעור פקחים. האי קרא מלשון פיקח משמע עיור ממש משא"כ קרא דשופטים עיני חכמים היאך הלוי בחכמים לכן דרים ליה אחר כך לענין עוירת עין לב וכפי' רש"י בחומש ועיין ברש"י בפרשת משפטים פסוק דעיני פקחים: ע"ב בתוס' בד"ה לא למאן דסני ליה כו' אבל הכא באוהב כהנך דפרח גדפא כו'. אף דבגמ' משמע לכאורה דמשום שוחד דברים אסור שם ומדינא וק"ל:

דף קו ע"א בתוס' בד"ה שבעה כו' המפורש בפ"ק דמדות שני שערי חולדה כו' וקיפונוס מן המערב ועדי מן הלפון כו' ואומר ר"ת כו'. וברייתא דאין פוחתין מי"ג גזברין אי דל חמשה דהר הבית כו' סיומא דברייתא הוא ניחא. ופשיטא לי דלאו מדברי הברייתא הוא מ"מ י"ל דלעשות גזברין נגד שערים קטנים ולא כנגד שערי הר הבית לא מסתברא. ועוד אפשר לומר דאכתי למאן דלא חשיבי בעינייהו שיקראו אותן שערים [דהיינו רבנן דיוסף בן חנן וכמ"ש תוס' לקמן] דהשתא אין סברא שיעשו גזברין כנגדן א"כ כנגד מי היו י"ג גזברין דא"ל כלל גיזברין כנגד פרלות דמה ענין שמטה אלא הר סיני וכי תימא סוף סוף למאן דאמר שבעה עם ה' דהר הבית הול"ל י"ב וכנגד מי י"ג גזברין י"ל דאולי ס"ל דד' שערי עזרה היו אבל מ"מ קתני חד תנא ה' שערי עזרה לדידיה לריך לומר ח' שערים ולעומתם י"ג גזברין (י) ודו"ק: בא"ד אותן המפורש בפ"ק והמעיין שם ימלא דשערי קרבן כו'. ועוד מתחלפין שמה שמות השערים ע"ש: ע"ב בתוס' בד"ה וכי גבו כו' אבל ההך דלעיל כו'. אף דהך דלעיל משירי לשכה והכא מבדק הבית מ"מ דבריהם א"ש וק"ל. ואין לורך לפירוש ח"ש דהתוס' מפרשים כאן שגבו והותירו כו' בא מתרומת הלשכה כו' [וכ"ה במהרש"א] וק"ל: בתוס' בד"ה כדאמר רבא כו' ואי בכי ה"ג מיירי מהתם לא נפקא לן כו' דכאלה תעשו כו' משמע בדאיתנייהו קרבנות כפי המצטרך יעשה לכל יום כך: בא"ד כל המקודם מחבירו כו' מפני שהוא מרלה כו' כצ"ל: בא"ד עשויי דדם ניכהו כו'. מפורש קצת יותר בתוספות ריש פרק כל התדיר ע"ש: בסה"ד אבל הקטרה דמוספין כתיב בריש' כו'. מדכתיב כאלה תעשו כו' אשה ריח כו' משמע דלעיל איירי בהקטרה שהם אשה ריח כו' ועלה קאמר כאלה תעשו שבעת הימים וק"ל:

דף קז ע"א בתוס' בד"ה ששמעו בו כו' דהא בסמוך פריך כו'. דאין לומר דקאי למ"ד לאי מעשה ידיך כו' דאף לדידיה היתה נוטלת בשבועה דמ"ש מאגרי תדע דאל"כ הול"ל שבועה איכא בינייהו כו': בתוס' בד"ה ששמעו כו' כ"ע כו' קודם אותו זמן כו'. דאל"כ מאי פריך ומ"ש עד כדי כתובתה והא דלא משני באמת כן ששמעו אחר אותו זמן דמשמע דומיא דרישא שבאה ואמרה מת בעלי כו' דניזונת מאותה שעה שאומרת שמת ודו"ק. עיין לקמן בפרש"י: בא"ד ולא דמיא לפרק המפקיד כו'. ר"ל ששמעו בו במה דשמעתין אין פירושו כששמעו בו שמת בפרק המפקיד: בא"ד מאי חידוש הוא כו'. לכאורה עדיפא הו"מ לאוכוחי מדמשמע התם דדוקא לירד ע"מ שלא למכור כדבסמוך וק"ל: בא"ד והא דתניא כו' זנין ומפרנסין את אשתו כו'. לכך לא הקשו מעיקרא מהך ברייתא משום דאף לי"ל הראשון קצת קשה מברייתא דמשמע אבל בניו ובנותיו אין ניזונין כלל ואילו לתירוצם פירות הגדילים בשדה אכלי [ולזה תי' מ"מ דבאמת פירות הגדילים בשדה אכלי]: בתוס' בד"ה חייפינן כו'. קשה להו ממ"כ וקושיא שבדבור שאחר זה וק"ל: בתוס' בד"ה קטנה כו' היכא מחלה כו'. דהשתא בלא ספקה ע"כ מטעם אמירתה אהינן עלה וק"ל: בתוס' בד"ה תרגמה כו' רבותא נקיט כו'. דבריהם אינם מחוורים בזה דהול"ל טפי בפשיטות או רבותא דאפילו בהלך למדינת הים דשייך לררי טפי אפ"ה ס"ל לחנן דלא

תשבע בתחלה או דוקא בזה פליגי בני כהנים גדולים ודו"ק: בתוס' בד"ה ואם בא ואמר פסקתי כו' דהנשבעת קאי כו'. פי' אף אבני כהנים גדולים דס"ל תשבע וא"כ כיון דע"כ כבר נשבעה קודם שפסקו לה הב"ד תו ליכא למימר נאמן להלריכה שבועה דהא כבר נשבעה: בא"ד ונראה לרבי כו'. ולדבריו קאי אחנן לחודא. ויש מפרש"ם לדברי הכל ולא אפסקו לה ב"ד רק כשלוותה ואכלה דהשתא לא נשבעה מקודם וז"א דהא בשלא פסקו אין הבעל חייב לשלם שאם לא היה מלוה היתה דוחקת כמ"ש התוס' א"כ בדבור שאח"ז. ועיין במהרש"א בזה וק"ל: בתוס' בד"ה ואם בא ואמר לה לאי מעשה ידיך כו' טעמא דמיאנה כו'. ואפ"ה לריכין לפרש"י במתני' לקמן דוקא פירנס אבל אם הלוה את האשה כו' דמתני' נמי בפסקו איירי כדמוכח לקמן דאל"כ מ"ט דבני כהנים גדולים וכדמוכח מתוס' בד"ה הא מני חנן כו' ודו"ק: בתוס' בד"ה מאי פסקא כו'. ולפי' ר"ם צ"ל דפסיקא ליה דאיירי ע"ב דבניו סמוכין על שולחנו דאל"כ פשיטא דאין יורדין לנכסים דהא בעודנו כאן נמי לא היה מפרנסן וק"ל: ע"ב גמ' טעמא דמיאנה כו' צ"ל דה"פ דלותה ואכלה עמדה ומיאנה אין לה מזונות דהיינו אפילו בלא ביאתו אין ב"ד נותנין למלוה מה שהלוה משמע הא לא מיאנה ב"ד משלמין למלוה וז"ש יהבינן לה דהיינו הב"ד אבל מדידיה ליכא למידק דדלמא ממאנת אף דלא טען [שהתפיס לה לררי או] שאמר לה לאי מעשה כו'. דהשתא לא יכול לומר [לאי כו' ר"ל דאי לאו דאותפית לה היתה דוחקת עצמה] אם לא אמר מקודם דהא בפסקו לה ב"ד מיירי וכדלעיל ואם בא ואמר לאי כו' רשאי ואם קדמו ב"ד כו' מה שפסקו פסקו ואי לא מיאנה יהבינן לה ע"כ בפסקו ב"ד איירי ע"ש בתוס' בד"ה ואם בא ואמר לאי כו' (כ): גמ' והלכתא כו'. אין לאם קשור ודו"ק: ברש"י בד"ה איזי היא דאפסדה כו' וכ"ת כו'. הפס כאן ולא מקודם יתכן דלעיל כדמשני כששמעו בו שמת י"ל דמתפרנסת לענין מתפרנסת [ר"ל לצורך מזונות] עד כדי כתובתה אבל כתובה שלה נותנין לה בל"ז ולהכי פריך מ"ש עד כדי כתובתה אבל השתא דקאמר איזי היא דאפסדה אנפשה ש"מ דלא יהבינן לה כתובה לזה הקשה וכ"ת כו' ולזה שיים מתפרנסת עד כדי כתובה ותו לא יהבינן לה [לכתובתה כלום]: ברש"י במתני' בד"ה חנן אומר כו' אבל אם הלוה כו'. גם התוספות ס"ל חילוק זה דע"כ מתני' בפסקו איירי דאל"כ מ"ט דבני כהנים וכמ"ש התוס' בסמוך ע"א בד"ה הא מני חנן [וכבר כתבו למעלה בד"ה ואם בא ואמר לה כו']: בתוס' בד"ה עמד בדין כו' וי"ל דבחלה נמי קנסו לו כו'. לפי' ר"ח לא קשה הותימה שהקשו לעיל לפי' הקונטרס משום דקנס דהכא משום דלא קנסה מיד דאז היה חייב במזונותיה השתא נמי חייב. ושפיר פריך דבברת היבם ליכא למיקנסיה מה"ט דאימור הגיה לררי משא"כ בחלה אבל בפרש"י דמשום דלא כנסה אין למיקנסיה דא"כ בחלה נמי יהא חייב אלא דוקא בברת משום דרולה לענגה קשה להו שפיר מאי פריך ויש לפקפק בזה אבל אחר העיון קלת מחוור: בא"ד פשיטא דאין להפסידה כו' פירוש התם גבי הגיע זמן דקתני הגיע זמן ולא נשאו חייב לזונה וכיון שכבר נתחייב לה לזונה מיד שהגיע הזמן [פשיטא] דלא מיפקע שיעבודה בחלה הוא כמו אשתו גמורה דלא מיפקע שיעבודה בחלה הוא אבל ביבמה לא מלינו בשום מקום שחייב לזונה כשהגיע הזמן אלא בברח אחר שעמד בדין ודומיא דהכי לפרש"י בחלה לא ולפי' ר"ח נמי דה"ה בחלה מ"מ לא הוי פשיטא ודו"ק בכל זה: בתוס' בד"ה חנן אומר כו' משמע דה"ה נמי כו'. כי היכי שתקנו בשומר שכר חוזר ונוטל כי היכי שיטרח להציל ה"נ למה לא יתקנו כן בש"ח באם עבר והליל ועיין מ"ש בב"ק (ל): בא"ד לאו משום דאי לא הוי פסידא יהא חייב כו'. ראיתי רבים שנתקשו בכוונתן ובעיני כפשוטו שרלו להוכיח דבלית ליה פסידא אפילו שכר טירחא אין לו ולהקשות אהאי דשטף נהר חמורו אי חשבינן ליה למבריח ארי אפילו שכרו לא הו"ל ליתן ולזה כתבו דע"כ האי שלא מדעתו דקאמר התם דחייב ע"כ היינו שכר טירחא דא"ל חייב לגמרי ומינה מבריח ארי מדעתו פטור היינו [מה שהוליא] אבל שכרו מיהת נוטל דז"א דבליכא פסידא דהיינו אם נחבטה ולא נתקלקלו הפירות למה יהא חייב [וה"ה בכל מבריח ארי בלית ליה פסידא במה יתחייב זולת שכר טרחו] אע"כ שר"ל חייב בשכר טירחא ולפי דבנפלה לגינה אי ליכא פסידא לא שייך חיוב כלל דליכא טורח לומר שיהיה חייב שכר טירחא ולזה מפרשים שני חלוקות דגמרא הכל על מבריח ארי ממש מבריח ארי דפטור מדעתו אבל באופן זה דבשלא מדעתו מבריח ארי גופיה חייב ולפי דשלא מדעתו לא שייך שכר טירחא לזה כתבו שר"ל אם דוחקין את האדם על טרחו לשבריח כו' והשתא שייך שפיר שכר טורח והשתא דבריהם אתי שפיר כן נ"ל וק"ל. ויש עוד קלת לדבר בדבור הלז ואין לכתוב באפס הפנאי:

דף קח ע"א בתוס' בד"ה הא מני חנן כו'. עיין ברא"ש על דבריהם: בא"ד ולא דמיא לעושה מלאכה כו' דלא מלי תבע כו'. עיין בזה: ע"ב בתוס' בד"ה אמר רבא כו' ויש מפרשים כו'. ואין להקשות כלל דהכתי בגדול העוסק בתורה אמאי הבנות יזונו והבן יחזור על הפתחים כיון דמלוה לזון הבנות ק"ו לבן העוסק בתורה כדלעיל דלעיל איירי בחיי האב שאין חיוב הבנות מתנאי כתובה אלא לאחר מותו כדלעיל זה מדרש דרש ראב"ע הבנים ירשו והבנות יזונו כו' רק מלד מלוה יזון הבנות ודאי ק"ו לבנים העוסקין כו' משא"כ הכא דבלאחר מותו עסקינן דחייב לזון הבנות מלד חיוב שכן קיבל עליו בנן נוקבין דיהוון ליכי מנאי איטן יהון מיתזנין כו' לא שייך ק"ו כלל וק"ל: בתוס' בד"ה ש"מ כו' ומיהו לאחר שידע כו'. בניחותא ובאו לתרץ כיון דידע כרימון בקליפתו מאי פריך א"כ נימא תהוי כו' [דהשתא אפשר דגם רבנן מודו דכרמון בקליפתו הוא והכא משום דאין בלשון זה כו'] לזה תירלו דלאחר שידע כו' [ר"ל דדוקא למאי דס"ד דלא ידע למה נקיט כדי שמן ע"כ דהיינו משום דהוי כרימון בקליפתו אבל לבתר דידע כו' לא מסתבר ליה כלל דיהיה הוה כרימון בקליפתו וכדמקשה א"כ באמת] והמתרץ משני ליה עכ"ז נעשה כו'. וראיתי מי שהביא זה לקושיא והקשה דלמא לשנויא דרבא לכ"ע הוי כרימון בקליפתו וטעמא דרבנן דאין בלשון זה לשון קנקנים ותי' דאילו הוי כרימון כו' ודאי היה נמי בלשון זה קנקנים [עיין במהרש"א] וכ"ז דברים מיותרים ואינם לריכין: בתוס' בד"ה א"ה כו'. עיין בהגהת אשר"י והוא מהמרדכי מה שהקשה בענין אחר קלת ומתרץ והוא נכון ע"ש. בפשטא דכדי שמן עיין בח"מ בב"י וש"ע וק"ל: בתוס' בד"ה הפוסק כו' והשתא א"ש כו'. ודלא כפרש"י דפי' הבד"א אברייתא:

דף קט ע"א בתוס' בד"ה הסב כו' ורבי שמע דבירושלמי כו' כצ"ל: בתוס' בד"ה ב' דברים כו'. גירסתם אינו כמו שהוא לפנינו עיין ברי"ף ובח"ש [עיין במהרש"א]:

דף קי ע"א גמ' היכי דמי אי דמטי זמנא כו'. ובל"ז בהמשנה י"ל לעולם במטי זמנא וטעמא דרבנן שלכך לוה ממון שיגבה ממנו בינונית ויפרעו בזיבורית דבשלו כן שמין ועיין בזה באורך בהמאור ובמלחמות ובר"ן ודו"ק: גמ' ולוקמי בדאית להו ליתמי כו' ולדידיה עדית ובינונית כו'. בגמרא דפוס באסיליאה ליתא תיבת עדית ובאמת אין לורך בו רק דמוקי דומיא דאוקימתא קמייתא בעדית ובינונית מוקי לה השתא נמי הכי וק"ל: ברש"י בד"ה ומר סבר בשל עולם כו' וכיון דבהדי הדדי כו'. לאו בדוקא כתב כן

באור

דזה לא מהני לקושיתו מהפקחין וכמ"ש בשיטה מקובלת ע"ש: (י) דברי הגאון בזה סתומים ותתומים בהבנת לשון זה כמו שהעתקנו היברה ודאי ט"ס הוא. ואולי צ"ל י"ל דאולי ס"ל דו' שערי הר הבית היה אבל מ"מ קתני חד תנא ה' שערי הבית לדידיה צ"ל ח' שערים [ר"ל שערי העזרה] ולעומתן י"ג גזברין והיינו דקאמר דל חמשה דהר הבית פשו להו תמניא כו'. כי נראה להגיה. אבל גם זה תמוה מאד דבמדות ריש פרק א' עתשיב כ"א מקומות ונקיט שם הך תנא גופא ה' שערי הר הבית וה' שערי עזרה. גם מה דמשמע מהגאון דע"כ כולהו ס"ל די"ג גזברין הוי לא ידעני משמעות לזה: (כ) ולכן לא הקשה תלמודא ממתני' דלקמן בסמוך דפליגי אי לריך לשום לפרנס משום דמיירי בלא טען: (ל) דשם נקטו התוס' בלשונם וכ"ש בשומר חנם והקשה הגאון שם דדלמא דוקא בשומר שכר הואיל ומחויב להליל בשכר משא"כ בשומר חנם הו"ל כמבריח ארי. ומ"ש הגאון כאן דכי היכי שתקנו כו' אינו מובן דבקושייתם עדיין לא אסקו אדעתייהו דמשום תקנה הוא דחייב רק מ"ר שעלה זה בתירוצו על קושיתם : כליל

וק"ל [וכ"ה במהרש"א]: ברש"י בד"ה בהא לימא אדמון כו'. יש להתיישב למה לא מפרש כפשטיה ודו"ק [גם בזה כיון לדברי מהרש"א]: בתוס' בד"ה ורבנן כו'. עי' בח"ש [הובא במהרש"א] ולכאורה התוס' משמע להו דאדמון לא ס"ל האי טעמא דמשטן דרבנן סיימו כן במתני' ועוד דתוס' לא נחתו מיצולם לדמות רק הפסד שיש בקניית השדה שימנע מלמוכרה או מלוקחה אבל הא דמשטן לא שייך לדמות לזה דאין כאן הפסד ואין להם ענין זה עם זה לכן חילקו בין הפסד הקנייה למכירה ודו"ק: ע"ב גמ' הלא מעיר לכרך מ"ט. דלא שייך בזה כלל טעמא דבודק דאף דשכיחא כל מילי מ"מ מי מכריחו לקנות ועוד דע"כ לית ליה לת"ק טעמא דבודק מדמוליאין מנוה הרע ליפה: בתוס' בד"ה היא אומרת כו' וי"ל דהכא ס'. יש להתבונן בזה [דהיכן מלינו מנוה הרע ליפה דיכולה לכופו וכ"ה במהרש"א] וק"ל: בתוס' בד"ה ואימא נסבא כו' דנסבא עדיפא כו'. ואפ"ה פריך ואימא פריטי אף דודאי גריעי [ודלמא אה"נ דהוא בכלל מה שירצה מגביהו]. דמשמע ליה מגביהו מאיזה מטבע שירצה כפרש"י אפי' איסרין אבל לא פרוטה דאל"כ הול"ל מגביהו פרוטה ועיין בתוס' מנחות דף ק"ז בזה וק"ל: פרש"י לריך חיזור מ"ש ואימא פריטי כו' ודו"ק:

דף קיא ע"א גמ' כל העולה מבבל לא"י כו' שנאמר בבלה יובאו כו' אמר שמואל כשם כו' כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות. הרי מילי הן כל א' באנפי נפשייהו מבבל לא"י בעשה לשאר ארצות אסור משום ישיבה כו': גמ' כיולא בדבר ויסבע יוסף ט' אמר ר"ח דברים בגו ט' אבל ביעקב אולי ס"ל טעמא אחרינא וע"ש: גמ' תחתוניות. אין זה שלשול כדמשמע לעיל פ"ק תמרים משלשלין ומבטלין לתחתוניות ט'. ואולי מעיים ט' ע"ש וק"ל [וכ"כ לעיל פ"ק]: ע"ב גמ' פשטא דקרא ט'. קרי לדרוש זה פשטא לגבי הראשון:

דף קיב ע"א כתבתי באורך בחילוקי: גמ' אני ראיתי בבקעת בית שאן בית סאה עושה שבעים כו'. דא"ל בברכותיה הוי דהא בברכותי' אמר שערים כל מקום לפי חשבון וא"כ בשנה פשוטה לא מגיע לבית סאה כ' אמה על כ' אמה אפילו כור אחד: גמ' ר"א ט' אי מה לבי זה קל כו'. ולא מקשה ללשון ראשון יש לייסב וק"ל: גמ' וככתב בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה. שכן דרך עוד היום הסמיכות בא"י מב' פנים או אם הוא עמו במקומו קרי ליה רבי ועולה לס"ת [בשם רבי] ואם אינו עמו שהבין לו בכתב והדין שאין סמיכה אלא בא"י לפני אלהים הכתובין בפרשה וכיון דכתיב על אדמת ישראל לא יבאו א"כ בטל הסמיכה הראשונה רק בכתב לז"א בכתב בית ישראל לא יכתבו זה סמיכה וק"ל וא"ל דהו"ל לר"א שומר מיד כשנכנס לא"י פלטי לי מהרתי דאין זה קושיא וק"ל: ברש"י בד"ה בית סאה עושה ט' שהרי נמשלה לגן כו'. אין מדוקדק כ"כ אף שיש לגדדו וק"ל: בתוס' בד"ה ר"א הוי מתקל כו'. לפירוש התוס' מאי קמ"ל וכ"ל שהיה מנשק ועיקר חסר מנמ' רק מדקפיד לידע אם נכנס לגבול א"י ע"כ לאיזה ענין היה לנשק ולחבבה:

סליק מהר"ם שי"ף ממסכת כתובות

סיימנו בע"ה מסכת כתובות ביום א' ה' אלול שצ"ב לפ"ק פה ק"ק פולדא.

הגהות וחדושים על מסכת כתובות

מאת הג"מ ברוך פרענקל תאומים זצ"ל מלייפניק

דף ג ע"א תוס' ד"ה וסברס. כ"כ יעוין תוס' נדה דף יב. ד"ה לנוע: ע"ב תד"ה ולידרוש. והיכן ר"ת. כ"כ יעוין תוס' יבמות דף טז: ד"ה קסבר:

דף ד ע"א תוס' סד"ה בועל. באנינות דאורייתא. כ"כ יעוין בהרא"ש פרק אלו מגלחין דין ג': שם ד"ה בעילת מצוה קרי ליה. כ"כ יעוין תה"א להרמב"ן דף סט: בדין אנינות:

דף ה ע"ב תד"ה מהו. אע"ג. כ"כ יעוין תוספות לעיל דף ג. ד"ה אי איכא:

דף ז ע"א תד"ה מתוך. ושחיטת עולת נדבה. כ"כ עולת ראיה שרי. אבל בעולת נדבה גם לב"ה אסור בעשה דלכם רק שאינו לוקה כיון דשייך ביה מתוך. וכוונת התוס' כאן למ"ש במסכת ביצה דף יב. בד"ה בשוחט ובד"ה ה"ג. ובטעות רשום כאן שם דף כ': שם כיון דאכיל ליה. כ"כ ישוין לשון התוס' ביצה דף יב: ד"ה הכא:

דף ט ע"א גמ' התם אונס הוה. כ"כ יעוין בירושלמי כמובא בתוס' סוטה דף כז: ד"ה כשם כו' אפשר לומר מזיד בה כו':

דף יא ע"א גמ' אמר רב הונא גר קטן. כ"כ יעוין ב"ק דף קט: תוס' ד"ה קטן: שם יהבינן לה קנס. כ"כ יעוין לקמן דף כט. תוס' ד"ה אלו וד"ה ועל הכותית: רש"י ד"ה על דעת ב"ד. ואמו הביאתו. כ"כ יעוין לקמן דף מד. תד"ה הגיורת:

דף יב ע"ב גמ' ר"י ור"ה אמרי תייב כ"כ יעוין תוס' סוטה דף כה: ד"ה ב"ה:

דף יג ע"א גמ' בין הכיר בה. כ"כ יעוין לקמן דף לו: תוס' ד"ה כולהו: במשנה ר"י אומר לא מפיה. כ"כ יעוין תוס' לקמן דף עה: ד"ה ספק: שם ר"י אומר לא מפיה. כ"כ יעוין תוס' חגיגה דף יד: ד"ה בתולה: תוס' ד"ה מעלה. והא אמרינן. כ"כ יעוין תוס' יבמות כד: ד"ה אמר רבי ולקמן בדף סג: ד"ה אבל:

דף טו ע"א תוס' סד"ה וספק. אינו יודע. כ"כ יעוין תוס' יבמות פ. ד"ה נעשה ותוס' חולין יא: ד"ה וכ"ת. וברש"י סנהדרין עח: במשנה ד"ה נתכוין: ע"ב במשנה שדה זו. כ"כ יעוין תוס' ב"ק קו. ד"ה עירוב ותוס' ב"ב דף נב: ד"ה דברים: תד"ה להחזיר. אפי' לשמואל. כ"כ יעוין תוס' סנהדרין דף ג: ב"ק דף כז: ד"ה קמ"ל. ב"ב כג: ד"ה תוך לחמשים וביבמות סס. תד"ה נשאת:

דף טז ע"א גמ' שהפה שאסר. כ"כ יעוין ב"ב דף ל. ובאה"ז שם: תד"ה התם. ור"י מפרש. כ"כ יעוין לעיל דף יג. תד"ה רב אסי: שם ד"ה כיון. דאית ליה. כ"כ יעוין ב"ב דף לג: ע"ב גמ' דאמרי עדים נשרפה. כ"כ יעוין לקמן דף פט. תד"ה במקום:

דף יח ע"ב גמ' כיון שהגיד. כ"כ יעוין סנהדרין מד. מכות ג. ובשבועות לא: ברש"י על המשנה. ויעו"ש בר"ן. וב"ב קסח. ותוס' ב"ק צ. ד"ה פשיטא: תוס' ד"ה אין נאמנין דמקוים הוא שוי מגו. כ"כ יעוין תוס' ב"ק עב: ד"ה אין לך:

דף יט ע"א גמ' לקמן לאמלוכי. כ"כ יעוין תוס' ע"ז נד. ד"ה הא בגנבא: שם שטר אמנה. כ"כ יעוין בהגהות מרדכי פ"ק דב"מ דין תכ"ג: תד"ה מודה. ורבנן הוא. כ"כ יעוין תוס' ב"ב קכח: ד"ה נשבע: שם לא הצריכוהו קיום. כ"כ יעוין לקמן כח. תד"ה קיום. ודף לב: ד"ה דינא. ובתוס' ריש גיטין. ובמס' ב"מ יד: שם שטרא בידיה. כ"כ יעוין תוס' ב"ב ע. ד"ה או דילמא:

דף יט ע"ב גמ' האי כיתן. כ"כ יעוין ב"מ עב: שם ת"ל שנים תחומין. כ"כ יעוין תוס' ב"ב לא: ד"ה ורב נחמן: תד"ה ואם כתב. ופסולי עדות. כ"כ יעוין תוס' ב"ק עב: ד"ה אין:

דף כ ע"א גמ' אוקי תרי להדי כו'. כ"כ יעוין תוס' עירובין לו. ד"ה הכא:

דף כא ע"א גמ' קנפיק נכי ריגעא. כ"כ יעוין גיטין סו: ע"ב תד"ה הנח. וי"מ משום. כ"כ יעוין ירושלמי ר"ס פ"א הלכה ז'. ומרדכי סנהדרין פרק דיני ממונות דין תרנ"ו: שם. ה"נ יהיה הדיין. כ"כ יעוין תוס' סנהדרין ט. ד"ה בזמן. ב"ק ל: ד"ה כגון:

דף כב ע"א גמ' שנא' את בתי. כ"כ יעוין תוספות קידושין סג: ד"ה לקטלא: תד"ה הרי אין כל שעוס. כ"כ יעוין תוס' יבמות פ"ח. ד"ה אתא גברא: תוס' ישנים ד"ה מנין לאב. היפוך ליה. כ"כ יעוין קדושין סד. ועוד אילו אמר כו':

דף כג ע"א גמ' בנתיה דמר שמואל. כ"כ יעוין נרכות טז. רש"י ד"ה בנת דמר שמואל: תד"ה מאי שנא. וא"ת. כ"כ יעוין תוס' לקמן דף כו: ד"ה אנן: ע"ב רש"י ד"ה כ"ג. כ"כ גרסא אחרת מבואר במרדכי דין קמ"ה:

דף כד ע"א גמ' רוב ע"ה מעשרין. כ"כ יעוין מנחות לא: תוס' ד"ה אבל. פי' בקונטרס. כ"כ יעוין ירושלמי ר"ס ריש פ"ב. וכתובות פ"ב: ע"ב גמ' לעלות מעשרות. כ"כ יעוין תוס' גיטין ס. ד"ה ושם עירו: שם דאיסור עשה. כ"כ יעוין תוס' שבת קיח: ד"ה אילו:

דף כה ע"א גמ' בתרומה דרבנן. כ"כ יעוין תוס' יבמות פא. ד"ה ואין: תד"ה א"ד. בפלוגתא. כ"כ לקמן דף כח:

דף כו ע"ב במשנה אסורה לבעלה. כ"כ יעוין לעיל דף ג: תוס' ד"ה ולידרוש ובתוס' סנהדרין דף עד: ד"ה והא:

דף כז ע"א תד"ה והלך. זילו סבילו. כ"כ יעוין במס' ע"ז דף לג: הא מיא כו':

דף כח ע"א גמ' והוא שיש גדול עמו. כ"כ יעוין תוס' עירובין דף נט. ד"ה אפילו: ע"ב תוד"ה בית הפרס. מדתניא. כ"כ יעו"ש בתוס' ד"ה מנפה. ובתוס' שבת דף טו: ד"ה על ספק:

דף כט ע"א תוס' ד"ה ועל אחת אחיו. דקתני הכא על כתו פטור. כ"כ יעוין תוס' שבועות לג. ד"ה ושאנס. ולקמן דף מב. תד"ה לאביה: שם עד שלא בגרה. כ"כ יעוין דף לו. ד"ה הכא:

דף ל ע"ב גמ' א"כ זר שאכל תרומה כ"כ יעוין לקמן דף לה. תוס' ד"ה אמר: שם שכבר נתחייב. כ"כ יעוין לקמן דף לד: שם כיון דלעסיה קניה. כ"כ יעוין בירושלמי דתרומות כג.: תוס' ד"ה זר. ברים הדבור. ואוכל תרומה. כ"כ יעוין תוס' יבמות ל. ד"ה אבל וביש"ש שם: שם אין לך אדם שמועל. כ"כ יעוין פסחים לג. תד"ה ומינס: שם וי"ל דשאני בשוגג כו' במס' תרומה. כ"כ יעוין ירושלמי פ"ז דתרומות שמקשה לר"ל דתייבי מלקות שוגגים פטורים מתשלומין והא כתיב ואיש כי יאכל קודש כו' ומאריך שם בזה: שם במס' תרומות פ"ו. כ"כ יעו"ש בר"ש: שם לפוטרו מכפרה. כ"כ יעוין תוס' ב"ק ד. ד"ה כראי. ותוס' פסחים כט. ד"ה ר' נחוניא: תוס' ישנים. ד"ה ומתחייב. פ"ק דכריתות. כ"כ דף ז.: שם וי"ל. כ"כ יעוין תוס' יומא עז. ד"ה דתנן. ויעוין תוס' ישנים יומא פא. ד"ה זר. ובתוס' מנחות סט. ד"ה דבלע ובר"ש פרק י"א דאהלות משנה ז': תר"ת ל"ל. וא"ת. כ"כ יעוין תוס' ישנים ביומא פא. ד"ה זר: שם כדאמרינן התם. כ"כ יעו"ש תוס' ד"ה שא:

דף לא ע"ב גמ' כגון שצירף ידו. כ"כ יעוין תוס' ב"ק כט: ד"ה אלא ותוס' קידושין כו. ד"ה א"כ ובעירובין עט: ובהרא"ש שם ובהמניח:

דף לב ע"א תוס' ד"ה ואי. דהם רחמנא. כ"כ יעוין לקמן לז: תד"ה והדא:

דף לג ע"א גמ' דלאו בני התראה. כ"כ יעוין תוס' סנהדרין סה: ד"ה יצאו: תר"ת ניתרי. התראת ספק. כ"כ יעוין חולין פא. אלא אמר רבא. ובמכות טו ול"ש: שם וי"ל. כ"כ יעוין תוס' פסחים סג: ד"ה התראת. ויעוין שבועות לג. תוס' ד"ה הזיד. ובריטב"א שם סד"ה א"ה. ובריטב"א קידושין עח. ד"ה רבא אמר ובתוס' יבמות פ. ד"ה נעשה ובתוס' נדה מו: ד"ה ר' יוחנן ובירושלמי יבמות ס"פ האשה שהלך. ובסוף פרק נושאין: ע"ב גמ' מה מכירה. כ"כ יעוין תוס' ב"ק עט. ד"ה נתנו: תד"ה גנב כו' דליתניהו כלל במכירה. כ"כ יעו"ש ב"ק עז: ברש"י ד"ה לא הוי מכירה ויעוין פסחים פט: המוכר עולתו כו': שם ולר"ת. כ"כ יעוין תוס' סנהדרין פ. ובתוס' זבחים עא. ובתוס' כריתות כה. ובתוס' קידושין נז: שם עין משפט ציון כ"ת. כ"כ שם מבואר דין מכירה עיי' שלית:

דף לד ע"ב גמ' דחידוש הוא שחידשה. כ"כ יעוין לקמן לח.: שם שכבר נתחייב. כ"כ ישוין לעיל דף ל: וכדף לה.: שם משעת שאלה. כ"כ יעוין תוס' ב"ק יא. ד"ה אין: שם כשכורין של. כ"כ יעוין תוס' קידושין נה. ד"ה אין מועל:

דף לה ע"ב גמ' לרבה דאמר חידוש. כ"כ באה"ז מובא דברי הרמ"ה כתב בשם בזה"ל. בכולהו נוסחא דידן עתיקא וחדתי לא גרסינן לה להא שמעתתא דחידוש הוא כו' לרבה. ב' ר' ב' ה' דהוא רבה כ"כ כו' אלא לרבא גרסינן לה ב' ר' ב' א':

דף לז ע"ב גמ' ולא תקחו כופר. כ"כ יעוין תוס' ב"ק כו. ד"ה עליו:

דף לח ע"א תוס' ד"ה הא. וניתן להצילו. כ"כ יעוין סנהדרין עג.: שם שלא ניתן. כ"כ יעוין סנהדרין מ: רש"י ד"ה נהרג עליו: ע"ב תוס' ישנים ד"ה אימא. לכתובת בתולות. כ"כ יעוין לעיל דף י.:

דף לט ע"א גמ' ובשיתא ירחי. כ"כ יעוין ח"מ בא"ע סי' ד' ס"ק י"ב: במשנה והמפתה לכשיוצא. כ"כ יעוין תוס' יבמות דף ס' ע"א ד"ה שאינו ע"ש:

דף לט ע"ב גמ' קרע שיראין שני. כ"כ יעוין תוס' גיטין פד: ד"ה ותיפוק ליה. וב"ק לג.: שם גמ' ולו תהיה מדעתה. כ"כ יעוין תוס' יבמות נט: ד"ה הא:

דף מ ע"ב גמ' ממונא מאיסורא לא ילפינן. כ"כ יעוין תוס' לעיל לט. ד"ה הואיל:

דף מג ע"ב רש"י ד"ה ומגבה מאימת גבית כלומר. כ"כ נ"ל כלומר דהא הזינן לעיין זכיה דאב דלאו:

דף מד ע"א גמ' ליפות כחו הוא דכתב. כ"כ יעוין קידושין כו.:

דף מה ע"א גמ' וזוממי' מקדימין. כ"כ יעוין תוס' ריש מכות ד"ה כל הזוממין: ע"ב אמר קרא הנערה. כ"כ יעוין לעיל דף לח: תוס' ד"ה לאפי:

דף מו ע"ב גמ' ואימא הכ"מ קטנה. כ"כ יעוין לעיל דף כב. בתוס' ישנים ד"ה מנין: שם מה אמה. כ"כ יעוין לעיל דף מג. תוס' ד"ה מגיד ובקידושין טז: ד"ה והתנחלתם: שם אלא ההוא בהפרת נדרים. כ"כ יעוין תוס' ב"ק סז. ד"ה כיון: שם ממונא מאיסורא. כ"כ יעוין לעיל דף לט. תד"ה הואיל: שם וכ"ת נילף מבושת. כ"כ יעוין תוס' יומא מט: ד"ה שאני: תד"ה יציאה. וכן פי' ר"ת. כ"כ מובא בערוך ערך אן:

דף מז ע"ב תד"ה שלא. בש"ס מצינו כן. כ"כ יעוין במל"מ רפ"ו מהלכות זכיה: שם וי"ל דהתם. כ"כ יעוין בהשר"י פרק אלו טריפות דין ל"ד ובשו"ת הרא"ש כלל ל"ד דין א'. ובשו"ת ת"ל סי' מא:

דף נ ע"א תוס' ד"ה כבעל. כגון נותן מתנה. כ"כ ב"ב נח.:

דף נא ע"ב תד"ה וגם. שמסורש בו דלא. כ"כ יעוין לשון תוס' ב"ק לה. ד"ה חמשה:

דף נט ע"א גמ' שדה זו שאני מוכר. כ"כ יעוין נדרים ל. בר"ן שם ד"ה תיפשוט: ע"ב תוס' סד"ה שדה. ואפי' נעבד אמר רב. כ"כ גיטין לח.:

דף ס ע"א תד"ה ממעכן. והא דאמר. כ"כ יעוין בתוס' חולין מא. ד"ה ובשוק ובע"ז יב.:

דף סג ע"ב תד"ה אבל. ועוד קשה מבילהי. כ"כ יעוין לעיל דף יג. תד"ה מעלה: שם אין נראה כלל להתירה. כ"כ יעוין מ"ש בתוס' יבמות:

דף סה ע"ב גמ' ת"ר מותר מזונות לבעל. כ"כ יעוין נזיר כד: ובתוס' שם ד"ה שקימצה ובנדרים פח. בר"ן ד"ה המודר הנאה:

דף סו ע"א תד"ה גמלים. מחמת תקנת הגאונים. כ"כ יעוין במש"כ כאן בפסקי הרא"ש בשם ר"ת ובתוס' בכורות נב.:

דף ע ע"א גמ' וכיון דמשועבד לה. כ"כ יעוין תוס' גיטין מ: ד"ה הקדש. ולעיל נט: ד"ה קונמות:

דף עד ע"א גמ' תנאה דאפשר לקיומיה. כ"כ יעוין תוס' גיטין פד. ד"ה על מנת שתעלי:

דף עו ע"ב גמ' הכי אמר שמואל כל כו'. כ"כ יעוין חולין נא. תד"ה המע"ס. ובתוס' נדה נת. ד"ה ולענין:

דף פא ע"ב תד"ה לא. וא"ת. כ"כ יעוין תוס' לעיל דף יט. ד"ה וכגון:

דף פד ע"א משנה מי שמת. כ"כ יעוין לעיל דף סב. תד"ה לא: שם שכולן בר בין שבועה. כ"כ יעוין תוס' לקמן נב. ד"ה ראבן ותוס' בכורות נא. ד"ה ולא כראוי: ע"ב גמ' ימ"ש מעין איתמר. כ"כ יעוין עירובין מו: תד"ה רב יוסף. וב"כ קכד: תד"ה מספקא ליה:

דף פה ע"א גמ' בין כך ובין כך. כ"כ יעוין תוס' גיטין כט: ד"ה שקול ותוס' ב"מ ג. ד"ה ולא: שם דחשודה אשבועה. כ"כ יעוין תוס' שבועות מו: ד"ה אבל: תד"ה אית. ואומר ר"י דלא תב"ע. כ"כ יעוין לקמן קט: תוס' ד"ה אסותא' ב"ב ל. ד"ה לאו:

דף פו ע"א תד"ה ההוא תולה מעותיו כו'. כ"כ יעוין תוס' ב"ב לג: ד"ה אי: שם ד"ה פריעת. בדאיכא אהדיות. כ"כ ישוין תוס' ב"ב קנז. ד"ה מלוה:

דף פו ע"ב תד"ה והלו. דאין טוענין אפילו בשבועה. כ"כ יעוין תוס' ב"ק קח. ד"ה ותרי. ותוס' ב"מ ה. ד"ה שכנגדו:

דף צא ע"ב גמרא אי הויא לך אלפא. כ"כ יעוין תוס' ב"ב כח: ד"ה פ"מ ובאחרי' מקומות ובתוס' שליינתי שב:

דף צב ע"א תד"ה אי. מכאן יש להוכיח. כ"כ יעוין לשון רש"י פסחים לא. ד"ה אי פיקח: שם מ"מ אם השביח הלוה. כ"כ יעוין תוס' ב"ק ט. סד"ה משתחזיק. וא"ת כו'. ובתוס' ב"מ יד. ד"ה עד כו' וא"ת כו' לפי' המפרשים כו':

דף צד ע"א תד"ה לימא (בסוף העמוד) כדתנן במתני' חולקת. כ"כ בדף הסמוך ע"ב. יעוין בהרא"ש פרק הכותב דין י"א:

דף צח ע"ב גמ' איבעיא להו כו'. כ"כ יעוין בר"ש פ"ד דתרומות משנה ד':

דף קו ע"ב משנה הניח מעותיו על. כ"כ יעוין תוס' ב"ק לד. ד"ה הכ"ע:

דף קט ע"ב תד"ה אם כו' דכה"ג ל"א. כ"כ יעוין תוס' ב"ב ל. ד"ה לאו:

הגהות בהרא"ש

פ"א דין ה'. הגה"ה פי' קודם שיקבר. כ"כ מה שמצוין הגהות מהרי"ח על דברי הרא"ש ואח"כ נוסג. נרפס בטעות. וצ"ל הציון על ותועל בעילת מצוה:

פ"ב דין א' הוי כאילו נכתב בשטר. כ"כ יעוין בדברי הרא"ש ס"פ שבועת [הפקדון]: שם דין ה. ובגמ' דידן פליגא. כ"כ יעוין ע"ז יג. ובעירובין פרק מי שהוציאוהו: שם ולבוש כלאים אין מזיקין. כ"כ יעוין ברא"ש ס"פ דנדה: שם דין ט'. יש לדון כזה כדברי הרב שלא אמר זה. כ"כ יעוין חדושי הרמב"ן לב"ב דף לג בד"ה והוא גברא כו' ויש לפרש כו': שם דין ט"ו. הגהות מהרי"ח ד"ה פסק ראבי'. ויש דוחין כו'. כ"כ יעוין במרדכי פרק הגוזל. ששם איתא ויש שדוחין כו' אחרי דברי ריב"א שהמה מדחים כזה ראיות הריב"א. ובמרדכי שבפרקין איתא כדברי הגה"ה:

פ"ז דין ה'. ואומר ר"ת דהכי נהיגי אינדנא. כ"כ יעוין תשובת הרא"ש כלל ע"ב סי' ז'. וכלל ע"ט סי' יז. ובפסקי הרא"ש לב"ק דף יד ע"ב דין יפ ובאה"ז שם ד"ה כגון:

פ"ז דין ס'. משמע דאין המתקן נאמן. כ"כ יעוין בפסקי הרא"ש ס' שבועת העדות דין ח. ובט"ז יו"ד סי' קפה סק"ג ובב"י שם. ובאה"ע ר"ס קט"ו בת"מ וב"ש שם. וגם יעוין ברא"ש גיטין פ' הניזקין דין ט': סוף דין יא והא דאמרינן דבועל לשם קדושין. כ"כ יעוין שו"ת הרא"ש כלל ל"ה סי' ה:

פ"ט סוף דין כ"ח. אבל אם אמרה שנפרעה קודם. כ"כ יעוין דברי הרא"ש בב"מ דף כ ע"א. ובחו"מ סימן ס"ו בש"ך ס"ק נ"ה. ובאה"ע סימן קה ס"ב: פי' המשניות להרמב"ם פ"א. על מבנה ראוה מדברת. שהיא נתייחדה עם אדם ידוע. כ"כ יעוין בקול הרמ"ז. וכ"ל שנ"ל הפ"ס באומרת שהיא כו': סליק

הגהות וחדושים על מסכת כתובות

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

דף ב ע"א גמרא בפה"ע בשבת ושתה לא תיבעי לך כו'. נראה דבאין לה וסת נמי ביום ג' לראייתה שהיא עונה בינונית לא תיבעי לי' ג"כ דל"מ אמרה נסתחפה שדהו. ואפשר דאפילו בתוך השינה נמי לא מיבעי ליה דל"מ אמרה. דדוקא בתוך וסתה דלא שכיח כולי האי שתשנה וסתה מבע"ל: רש"י ד"ה ואוכלות בתרומה. ואם כו' כצ"ל: תד"ה בתולה. שאינו דבוק. מ"ש המהרש"א דאילו כתיב הפעל עברי הוה משמע דבוק. הוא נגד כללי הדקדוק דלא תבא ה"א הידיעה על הנסמך (עי' תל"ע רפ"ז) רק ע"ד הזרות. וכזה מלינו ג"כ התואר בלי ה' אף שהמתואר בה' כמו נוהגים העגלה חדשה (שמואל ב' ו') ועי' לה"ת בו' למליצה ביאור דבריהם בדרך אחר: ד"ה מפני (הא') הק"ק שמהרש"א תמוה. דאי תימא דלטעמא דמתני' מותר ליבא ביום א'. ודאי דחייב במזונות אם הגיע הזמן לאותו יום: ע"ב גמרא כיון דאיכא נמי דקא מבייא ומשתייהו כו'. וסברא זו ל"א על בעת וושתייהו שהאמר נסתחפה שדהו ואפי' למ"ד ובמות דרבנן משום דגביה איתא חזקת ממון: שם לעולם כו' תלה נמי אינו גט והיא גופא קמ"ל כו'. עי' תוספות שנדחקו. ול"נ דקמ"ל מלתא דפסיקא דבכ"ע אינו גט אפי' אם התנה בפירוש דגם אם לא יבא מחמת איזה אונס ביהיה גט. ומסיפא דייק שפיר דמשמע ג"כ דבכ"ע הוי גט אפילו לא התנה בפירוש. ועי' בסמוך עוד פי' אחר נכון בס"ד: שם ורבותינו התירוה להנשא. ויש לנו לפסוק מהם דאין טענת אונס. אלא כיון דטעמייהו הוא דהוי כמהיום ניחא ליה יותר לפסוק ממתניתין דמעכביו. ולפמ"ש לעיל בסמוך בלא"ה א"ש: רש"י ד"ה אינו גט. ואם אין לו בנים כו' כצ"ל. וכ"מ נמי להנשא לכהן. ובזה י"ל הא דקאמר והיא גופא קמ"ל כו'. דנראה דאפי' את"ל יש טענת אונס בגיטין מ"מ נפסלה לכהונה משום ריח הגט דדוקא בלא נעשה התנאי כלל אמרו ב"ה גיטין (דף פא) דלא פסלה (ולפ"ז מ"ש רש"י בסה"ע וגם לכהונה נפסלה. אינו מדויק. דכיון דמותרת לינשא כש"כ דנפסלה מהכהונה. וגם קשה דהיכי דייקינן דאין טענת אונס דדלמא לענין דנפסלת לכהונה קאמר דלא שמיה מתיא) אבל משום דאין גט לאחר מיתה אף ריח הגט אין בו. וליבנא דהלה נמי אינו גט הוא הסברת ליסנא: ד"ה דלמא. לכתוב אם לא באתי לר"ח פלוני כו'. אף די"ל דלהכי כתב מכאן ועד יב"ח כדי לחשוב היב"ח מיום לאחו כדכתב הר"ן בנדרים (עג ב) ע"ש. מ"מ אם לא היתה כוונתו לביאת הגט מיום הכתיבה ע"כ לא כתב הזמן אלא לחשוב ממנו היב"ח וא"כ הכ"ל אם לא באתי לר"ח פלוני: תד"ה פשיט. ולכך משנה לשונו פריך ר"א כו'. וכן בבכורות (ה) הוי בה ר"א: ד"ה לא כאו. מקובלין כו'. כה"ג בנדרים (לה) לפי' הרא"ש והר"ן בד"ה דיקא נמי ועמ"ש שם: בא"ד הכ"ל נמי בל"כ אוכלות משלהם כצ"ל: ד"ה דלמא מת. וי"ל דבאונס דלא שכיח כלל לא אסיק אדעתיה כו'. דברי המהרש"א בזה מגומגמין דע"כ לריך לחילוק דאכלו אהרי לא שכיח כלל הואיל דמת מעלמו לכ"ע אין טענת אונס ואף דהוא שכיח ולא שכיח:

דף ג ע"א רש"י ד"ה דמדאורייתא לא הוי גיטא שנאמר ולנערה ל"ת דבר. בנדרים (כז) דחי לה קטלה שאני ע"ש: בפה"ע ד"ה דמריח כונסה באחד בשבת. לכאורה אף לאחר תקנת עזרא בדערת יוכל לכונסה בא' בשבת. ואולי היכא דאיכא חשש דאיקרורי דעתא והוצרכו לתקן יום קבוע בשבילה. ובחרו ביום ד' דוקא משום שקדו. לא חלקו בין ערה ללא ערה. וכ"מ מדלא קאמר ל"ש דבא' בשבת לא אלא בדלא ערה כו'. וכ"מ ממתני' דלא נקטה טעם דשקדו בבדי שלא נטעה לימר דאם ערה יוכל לכנוס בא' בשבת: תד"ה וסברא וא"ת כו'. ולענ"ד י"ל משום דזה לא איצטריך אלא בתנאי דאם בלא מעכביו. דלא שכיח כולי האי. דלמאי אהכי ליה בלא אמירת מעכביו: ע"ב ד"ה ולדרוש. ואיכא כ"ת דא"ח מיתה על בעילת עובד כוכבים כו'. ואף דחייבת מיתה גם על ביאת בהמה היינו משום בהמות ממש ואפי' פנויה נמי: בא"ד ומה"כ התיר כ"ת כו'. עי' רא"ש דקיים פסקו מה"א. ולענ"ד ה"כ להתיר מטעם דקטן בנולד דמי ועי' סנהדרין (עא ב) ובתד"ה ב"כ: ד"ה ולדרוש (הב'). דא"כ מאי משני משום פרוצות דהא אפילו כו' ר"ל דכיון דבאונס לא מסרי נפשייהו דאף דלא דרשי להו דאונס שרי מ"מ מנקין א"ע לומר אנוסים אנחנו. א"כ עבדי ברצון נמי ויאמרו אנוסות היינו כדלאחר דרשה. ודברי מהרש"א בזה מגומגמין אבל י"ל דפרוצות היינו ברצונם ביאנסים למצוות תאותן בבעילת המפסר. אבל אי סברי דבאונס ג"כ אסירי אין רצונן כלל בזה דתלא שכר הנאתן בהפסדן ודו"ק: ד"ה ותו. ופי' הקונטרס כו' אינו מיושב. וי"ל דרש"י לשיטתו לעיל וכפי' הרשב"א בתד"ה ובשני ל"מ לפרש כפי' התוס' דמאי קושיא דרישא הוא למיעקר תקנתא דרבנן וסיפא אינו אלא למיעקר מנהגא:

דף ד ע"א ד"ה אבל איפכא ואמר לאחותה בבה"ק כו' כצ"ל: בא"ד ותוך ז' ודאי אסור כו'. ובהמולך (מג ב) לדדו לומר דאפילו תוך ז' מותר ע"ש: ד"ה מסייע. כההיא דתניא בפ"ק דמו"ק התן כו'. מתניתין ערוכה היא בפ"ג דנגעים מ"ב. אבל כן דרכם בכ"מ להביא מהגמרא אף דמשנה היא. וביותר אם המשנה היא מסדר טהרות. לכן מה שתפס הנקה"כ על הט"ז ביו"ד סי' רע"א שהביא הא דעלית כו' שנקרע כובה כו' מגמרא דחולין. וקשה דהא היא משנה בכלים הלא הראיתיך שכן גם דרך הראשונים ל"ע' ועמ"ש בתמורה (יג ב) ובשמעות בס"ד: ד"ה אבל דברים. אבל קשה דכל אותן הימים כו' משמע אפי' בשבת. ביומא (ח ב) מוקי להא דקתני מזין עליו כל שבעה לבר משבת. וא"כ הה"נ דכוותיה: ע"ב גמרא כאן בתבילות דידיה כאן בתבילות דידה. אולי לפי שהכנסים מפני רכות לבן מהפעלות ומלמטרות הרבה על כל לרה של"ת יותר מהאבלים ולכן נשבר כאשר יעידון הכתובים והכנין. וזה אולי כונת הכתוב הרבה ארבה עלבונך. דכל מאירע רע יעליבך ביותר: שם וכן היא במת חמיה כו' אינה רמאה כו' כצ"ל: תד"ה ומי. ולרשב"א כו' לאו עמו ועמה כמטה אלא בבית אבל כו' כצ"ל: ד"ה עד. והומר ה"ל דוד כו' כי לפרש"י לרבות גו"ד שפיר דלא כו'. כן העתיק הטוי"ע בפ"ב דאהלות מ"ד: בא"ד בסה"ע בתוספתא דאהלות ספ"ג שתי אבנים כצ"ל. או כמו דאיתא בדבריהם בשבת (קנג ב) בפרק אמר ר' יהודה בתי כו'. אבל לפ"ז אינו מדוייק מ"ש לקמן ובתוספתא דאהלות ספ"ג תניא מעשה כו' דהכי הכ"ל ועוד תניא שם:

דף ה ע"א גמרא וא"כ אלעזר פוסקין כו' כצ"ל בל"י: שם הולכין לבתי כנסיות ולב"מ כו'. נראה דתנתי קמ"ל חדא דאף דב"כ ובי"מ אין נאותין בהן כו' כדאיתא בפ' בני העיר אפ"ה לפקח על עסקי צבור וכמו דבדינן שם הספד ש"כ. שנית דאפילו בשבת שרי. וכן בהא דהולכין לטרטיאות כו' אית בהון איסורא אפילו בחול כדאיתא בעבודה זרה (דף יח). ועי' ברי"ף בפ' שואל במש"כ שם כמגיה: שם מיתיבי השמים כו'. ומעשה ידיו מגיד הרקיע ה"ק כו'. ק"ל מדוע לא מקשינן מהכתוב שם (קב) ומעשה ידך שמים. ואולי בשפריהם היה כתוב חסר י' כי גם וישבת ידיו יגכו בספרנו מ"י. כאשר העיד הס"ם: רש"י ד"ה ידהם. לפליטי כו'. וא"כ תחול יום ערבה בשבת. ועי' סוכה (מג ב) ובתד"ה לא איקלע: ד"ה למחר. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן כו'. כוונתו למאי דמסקינן שם דברכה אלמון באלמנה אינה אלא יום א'. ועי' אליבא דאב"א קמא שם וע"ש בר"ן: תד"ה שמא (בסופו). אתיא מבן עוף כו'. ע"ש בקדושין ותראה שמ"ש בדבריהם ונלמך לתקנם: ע"ב רש"י ד"ה זו אמה. מהגדולה מודדין כו' ואמת כלים. הן לר"י בפי"ז דכלים עי"י אמת כלים באמת בת חמשה. וכמדומה באמת בת חמשה טפחים נמדדת מן פסת היד (זולת האלבע). ולא ה"ל להכניס א"ע בפלוגתא: תד"ה זה. ועוד דאפילו לא מחלק מלי מבוי כו'. ק"ל דמה יענו על הא דזו אמה דודאי הוי מלי למדוד האמה ממנו אף אם לא היה מפורד: ד"ה דם. ועוד דע"כ לשמואל כו' אלא משום נעילת נקבה. אלא טעמא דהבורה הוי כו' כ"כ דל"ל: בא"ד קמ"ל דחבורי מיחבר. פירוש ואפ"ה שרי משום דסכנה היא. לכאורה מזה ראיה לדעת הרמב"ן שהביא הר"ן בפר"א דמילה דמותר למול בשבת אף שילטרך אחר המילה לדחות שבת להסם חמין או לשחוק כמון וכדומה ותיובתא להרז"ה והרשב"א שאוסרין. דהא שרינן למול אף בסופו לחלל שבת במילה. וי"ל דבאגי מילה דה"א לעשותה מע"ש. ולכן כשלותה התורה למול בשבת ע"כ עם מילה נ"כ. משא"כ חמין וכמון דאפשר להחם ולשחוק מע"ש וכדאר"ע שם כ"ד שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחה את"ש · ד"ה לדם הוא לריך. ולפירושו לקמן כו' אע"ג דהויא משאל"ל. ר"ל ומשמע דאי לדם הוא לריך אסור אף לר"ש דפוטר במשאל"ל ולכן גבי מילה ל"ק דמאי חילול שבת איכא דהא א"ל לגוף הדם דהתם דייק אליבא דר"י דמחייב במשאל"ל. והא דהקשו התוס' לעיל על טעם דהחלבת התינוק דא"ל להחליבו. היינו משום דהוה מקלקל דפטור לר"י אף בחובל ועדיין צ"ע:

דף ו ע"א רש"י ד"ה בלא הגיע זמנה במסכת נדה כו' הוא שם (ה): תד"ה האי. וכן בפרק נוטל ספוג כו' משום דאתי לידי סחיטת שמן הנבלע בו. ל"י מהיכא פסיקא לאו דל"ל משום סחיטת שמן. דלמא משום מים הנבלעים בו וכ"מ שם בפירוש הרמב"ם: בא"ד כיון שהכנסתו הולך לאיבוד כו'. בהגהה שבגליון משמע דמחלק בין מלאכה שאל"ל לפס"ר דלא ניחא ליה. היינו דשאל"ל הוא דא"ל לאותו דבר אבל מ"מ לא קפיד אם בא הדבר. ולא ניחא ליה הוא דקפיד עס"ד שבא כי יותר הוה ניחא ליה אם לא היה בא כי הכא דהולך לאיבוד. אבל ל"נ כן מהא דמייתי הערוך ראיה מהושענא דהתם ודאי לא קפיד על השרוכה וכן ממה שהקשו התוס' עליו לקמן ממפיס מורסא. דודאי לא קפיד אם יהיה לה פה. ול"נ דהחילוק הוא דמשאל"ל הוא דמכוון לאותו דבר אלא שא"ל או כההיא דתופר בור וא"ל אלא לעפרו דמכוון לחפירה. וכן הוצאת המת מכוון להוציאו משא"כ פס"ר דלא ניחא ליה אינו מכוון להמלאכה כלל בא"ד דהביא דמתיר ר"ש לגלף כו' דמצוה שאני. משא"כ

סמהרש"א ומיהו אהא דפריך כו' לא בעי למימר דמצוה שאני כו'. ול"נ דע"כ לא אמרי התוס' דמצוה שאני אלא לר"ש. אבל למאי דס"ד השתא דהסיא דמסוכריא אתיא כר"י לא מהני הא דמצוה: בא"ד וכן הסיא דאית ליה הוטענא אחריתי כו'. עמש"כ שם בס"ד: ד"ה מאי. אלא דפריך ליה מגופה דברייתא. הא דתינוקת מתניתין היא. ועמש"כ בנדרים (כו) בס"ד: ע"ב רש"י ד"ה דשליד דלא בעל. מלמער שלא בעל. לכאורה הכ"ל להגיה בעיל ת' בעל ולגמון סגמרא. וכ"ה לשונו לקמן בד"ה אלא אמר רבא. וכן בתוד"ה וסא. שוב התבוננתי דאולי כיון בגירסתו זאת לייסב מה דק"ל על מה שחילק רפ"י לקמן וכן התוס' לאביי בין ק"ש להא דאבל. דגבי ק"ש מלמער דלא מלי עביד מצוה דהלא באבל יש ג"כ לער כזה דל"מ עביד מצות תפילין. וע"כ ל"ל דעל זה אינו מלטער הואיל דרחמנא פטריה. א"כ גבי ק"ש נמי הכי רחמנא אטריה. אלא ע"כ לריך לחלק דגבי ק"ש מלטער על מה שפשע שלא בעל מקודם בלילות החול וכמון בס"ד: תד"ה וסכי. דניחא ליה לאוקמי מתני' כשמואל. לפמש"כ ביבמות (פ) דאין סברא דליפלוג רב על סתם משנה ע"ש. עפי י"ל דדחיק אביי לליסנא דנהרדעי דרב אוסר: ד"ה רוב. מי חיישינן לדשמואל כו' או דלמא באמבטי עיברה כו'. משמע דמפרשי דאי חיישינן לדשמואל הות אסירא לכה"ג (ודלא כדמשמע מדבריהם בחגיגה שם) וזה איסתמיע מהמל"מ בפי"ז מהל' א"ב ס"ג: ד"ה ואם לכוליה. וס"ד דר"א דמותיב כו' ולא לפתח דהוה משאל"ל ואפ"ה אסר שמואל ולהכי פריך כו' כ"נ דל"ל:

דף ז ע"א גמרא א"כ הונא אין הלכה כר' יעקב. מש"כ המהרש"ל דאי קאי על ר"ע דחוש הסדרה ל"ל דמייתי הכא. תמוה דהרי לקמן (בע"ב) איתא כה"ג והלכתא המזכה למוכר לא קנה: תד"ה מתוך ובהיטת עולת נדבה דברי כו'. לכאורה מאי קושיא הא לורך מצוה היא. ואולי נדעתם לצורך מצוה אינו אלא למצות היום וכמ"ש או לורך קיום מצוה ביו"ט: בא"ד והא דקי"ל בפ"ק דבילה דיש עירוב והולאה ליו"ט (כצ"ל ולמחוק בפ' אמרו לו) נראה דאיירי בעירובי תחומין ק"ל איך ס"ד דרבה שם דלב"ה אין ע"ת ביו"ט והלא כמה משניות נשנו בפ' משילין בדיני תחומין. וכן בפרק בתרא דר"ה שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום. הכי טלהון אתיין כבית שמאי: בפה"ד אבל ע"ת אין ענינם להולאה. ר"ל והיך מוכיח תחומין מהולאה כיון דתרי עניני נינהו ויכול להיות דתחומין אסורין אף אם הולאה מותרת. ומ"ש המהרש"א מגיסא דעירוב והולאה גופיה ליכא לאוכותי משום דלמון הולאה יפול גם בתחומין כו'. תמוה דמה הוכחה יש מזה דאף אם יהיה למון הולאה כמשמעה. מ"מ י"ל דהיינו ע"ת. גם מ"ש לפרש הולאה על תחומין לא מחוור כלל: שם בא"ד היינו משום דמותר להוליא לצורך. מ"ש המהרש"א דלריך טעם מדוע לא התירו נמי תחומין לצורך משום מתוך. תמוה דאפילו לצורך אוכל נפש גופיה לא התירוהו כדמוכח בכ"ד: ע"ב גמרא מלתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבלרה כו'. ק"ק דמ"מ יקשה מדוע לא קתני מברכין לבחור שבעה ולאלמון יום א' דהוה ג"כ מלתא פסיקתא. ובפרט לפמש"כ הר"ן דברכה באה על שמחת לבו של חתן ע"ש: רש"י ד"ה במקהלות. כמו הקהל את העדה אין הקהל כו' כצ"ל: תד"ה במקהלות. אין סברא לחלק בין עשרה לעשרים. ק"ק דא"כ אפי' בין שלשים נמי ומאי מספק בפסחים (סד ב) בשלשים לענין הכתות ע"ש. ואולי מפני שמלינו חשיבות מספר שלשים ויבחר יהושע שלשים אלף איש (יהושע ח). ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף (ש"ב ו): ד"ה הורוה. אע"ג דמגית חשמונאי כו'. וכן פרש"י בב"ב (יא): בא"ד ומלכות הורדוס ק"ג שנה כו'. הוא במס' ע"ז (ט): בא"ד דאמרינן הלל ושמעון כו'. הוא בשבת (טו). ודע דשמאול עינים בפ' כ"א וכ"ב הוכיח בראיות עלומות שמונבז והילני אמו לא היו מזרע בית חשמונאים כי אם גרי לדק בכמו כ"ה שנים קודם חורבן הבית וכ"כ בסה"ד בשם היוחסין. וא"כ א"ש הורוה ב"ה כפשטיה: ד"ה וסא. דכשנכנסת למחלון היתה כו' כצ"ל: ד"ה בנאמר. וכראה דאסמכתא כו' דעשרה לא משתמע כו'. עי' רא"ש סי' י"ב ולע"ק: ד"ה ריא"א פעמים בא עליה עושין כו' כצ"ל:

דף ח ע"א גמרא רב אסי איקלע לבי רב אסי כו'. עי' לקמן (כג) במהרש"א ד"ה רב אסי וכן מלינו בע"ז (לג ב) דפליגי רב אסי ורב אסי ודלא כסה"ד בהגהת הש"ס: תד"ה שהכל (בסופו). ול"נ לכולהו דא"כ הוה משמע דג' ברכות הן. עי' מה שכתבתי בפסחים (כג ב): ע"ב רש"י ד"ה בשורה. ומושיבין אותו והן עומדים כו'. ובסנהדרין שם לא מלינו שהאבל היה יושב אלא הוא עומד וכל העם עוברין או איפכא ע"ש: ד"ה עשרה כוסות כדכתיב כו'. עי' עירובין (סה) · תד"ה כי תניא. מכאן משמע שברכת אבלים שבבה"מ לא הוי אלא בעשרה כו'. ובמגילה (כג ב) סתמו דבעי בג' וע"ש במרדכי סי' תתי"ד: ד"ה אלא (בסופו). ומברכין לה בלא י'. נראה דל"ל אע"ג דליכא י' במנחמין זולת ליכוף האבלים. אח"ז ראיתי שכוונתי בזה לדעת מהרש"ל:

דף ט ע"א גמרא מאי קמ"ל תנינא כו'. ק"ל דנימא דקמ"ל דאפי' לא שויא אנפשיה אלא ספק. אסורה לו עי' שו"ע יו"ד סי' א' ס"ד סברת מהרי"ק בהא דעד עלמו מותר לאכול משחיטתו מכאן ולהבא. וזה יש לדחוק ולומר דהיינו הא דמשני מ"ד התם ודאי קים ליה כו' ודלא כפרש"י. אבל עק"ל דנימא דאתי לאפוקי מקושית התוס' וא"ת ונוקמה בחזקת היתר כו'. ולפמש"כ המהרש"א בתד"ה ומי אר"א ע"ש. לק"מ: רש"י ד"ה עדים לא. ועוד הא לא נתפסה אסורה. מזה אין ראיה דוהיא לא נתפסה קאי על ועבר עליו רוח קנאה דבתריה כדאיתא בסוטה (ג). אולם מן כי מלא בה ערות דבר ראיה נכונה היא דמוקמינן ליה שם (ע"ב) שלא בקנוי ושלא בסתירה: תד"ה האומר (בסיפו). כך בוגרת פעמים אין לה דמים כו'. מדברי המהרש"א משמע דהא דנותנין לה לילה הראשונה אינו אלא בים לה וסת ושלא בשעת וסתה. אבל בגמרא לא חילקו בין יש לה וסת לאין לה. וכן לפי מאי דמסקינן דבוגרת בועל בעילת מצוה ופורש. ואפי' הדם שותת ויורד מותר לו לגמור ביאתו. לא חילקו הפוסקים. ומשמע דאפי' בוגרת ואין לה וסת שרי בזה ועי' ברמ"א סי' קפ"ג סעיף ה: שם בא"ד וכדאמר בפ' הבע"י כו'. וכן איתא לקמן (לג ב): ד"ה ואב"א. וא"ת א"כ בק"ש נמי תיאסר כו'. קשה מהא דאמרינן בחולין (עז ב) דמתכינן מיעוטא דנדמה למחלה דנקבות כו'. וכן ביבמות (קיט) סמוך מיעוטא דמפילות למחלה דנקבות כו'. וע"ש עוד לעיל (קז) ברש"י ד"ה כולן זכרים. ואולי י"ל דהתם תחלה דנקבות הוא בתולדה ומבע העולם ולכן הוה מחלה ודאית משא"כ ספיקא דהתחיו כו'. אבל ק"ל מדוע לא נלך באשת כהן אחר רוב הזמן שעבר עליה טרם שנתארסה. כמו במעות שנמלאו בהר הבית לעולם חולין אפי' בזמן הרגל (שקלים פ"ז מ"ב) דאזלינן בתר רובא דשתא. וכמו כן קשה בנדה ר"פ האשה גבי ג' נשים שלבשו חלוק אחד דניזל אחר מי שלבשתו זמן ארוך יותר מחברותיה. וכן בדוכתי טובא. ואף שיש לדחות הראיה מהא דשקלים. דשם י"ל דהטעם הוא דכי מלטרף כל המעות דחולין דכל השנה יהיו יותר ממעות דמעשר דרגל ודכל השנה. מ"מ הסברא בעלמה ישרה היא דניזל בתר רוב הזמן ורוב וקרוב הולכין אחר הרוב ועי' פסחים (ז): ד"ה ומי אר"א. בעד אחד אין חושבין לקדושיו כצ"ל: ד"ה מפני מה. אמאי לא אסרוה לדוד דדוד היה יודע בודאי שנבעלה. לכאורה יש לדון בזה דהא חזינן דבאונס מותרת לבועל. אף דלפי הסברא הוה ק"ו מלצון דתיאסר. אלא כיון דאינה נאסרת לבעל לכן גם לבועל מותרת. וא"כ ה"נ לאוריה לא היתה נאסרת ע"פ עדותו דדוד דאין אדם משים עלמו רשע. ואפי' את"ל דפלגינן דבוריה כמש"כ הרמ"א בחה"ע סי' קע"ו ס"ו. מ"מ הרי אינו אלא עד אחד. ונ"ל משום דאוריה ודאי היה מאמינו לדוד והיתה נאסרת עליו כדכתב הח"מ שם ס"ק כ"ה והעיקר נ"ל דע"כ אכתי לא הוה אסיק אדעתיה הא דבאונס שרי לבועל אף דזה הוה ידע דלבעל שריא מקרא דוהיא לא נתפסה (ועי' מל"מ בפ"ב מהל' סוטה הל"י"ב) ולכן גם בזה הוה ס"ד דאף דא"כ לבעל מ"מ לבועל תיהא אסורה. אבל לפי דמסיק דבאונס שריא גם לבועל מטעם דאינה אסורה לבעל. גם בכה"ג שרי גם לבועל מהאי טעמא גופיה וחדא מתרי טעמי נקיט. וכן נ"ל לסוגית הלכה למעשה: ע"ב רש"י ד"ה ביהודה אמאי לא. והא ודאי מאחר זינתה כו' כצ"ל: תד"ה כל. אימת אע"ג דאמר מהיום כו' ודמפרש בגמרא באומר כו' כצ"ל: בא"ד אלא ה"ה אם נשבה. וכן פרש"י בעלמו בשבת (נו): בסה"ד ולפי' הקונטרס קשה קלת איך בא עליה כו'. ק"ל דזה קשה עפי לכ"ע לתירולא קמא דאונס הואי דודאי א"א הואי. וכ"ל דכוונתם להקשות על הא דאיתא בשבת שם כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה ומביא ע"ז הא דכל היולא כו'. אבל לכאורה י"ל דהיינו הא דמשני שם שבקש לעשות ולא עשה ודלא כפרש"י שם וי"ל משום דבזה אכתי לא ניצל מחטא כדאיתא בנזיר (כג) דאשה שהפר לה בעלה והיא לא ידעה דלריכה כפרה וסליחה ע"ש. משא"כ לפרש"י א"ש דמחשבה רעה אינה מלטרפת למעשה כדאיתא בקדושין (מ). והא דאיתא בשבת (קד) דגם הרהור עבירה לריך כפרה. ובמ"כ ויקרא (פ"ז) דעולה באה על הרהור הלב. נ"ל דמחשב לעשות שאינו עושה עתה כלום רק שמחשב לעשותה לאח"ז. ע"ז אינו נענש כלל. אבל הרהור הוא שמהרהר עתה בה ומלייר יופיה בלבו אף שאינו מחשב כלל לעשותה בפועל זה מיקרי טומאה ולריך כפרה: ד"ה אי. וי"א דלא חשיב ס"ס כה"ג כו' דאימר קודם שנתארסה נאנסה. נ"ל דר"ל דא"ת דפתחה פתוח דטייש שנבעלה יש שני לדדים להפסידה כתובתה. א' אם נבעלה קודם שנתארסה. ב' אפי' א"ת לאחר שנתארסה דלמא היה ברלון. ולזכותה אין לה אלא לד אחד דהיינו שנאנסה אחר שנתארסה והוה כמו מיעוט דאינו מלטרף לס"ם כמש"כ לעיל בד"ה ואב"א (ועמש"כ שם). ולפ"ז יש לנו חלוק מבוות בין לאוסרה

לתוספה עליו דא"נ משום דהוי ספק ספק פקול. ספק מתחיו ספק אינו תחתיו לכן מלטרף לס' שאינו נקי והוה כ"ס נמור. ממא"כ לענין כתובה כדאמרן ולא נלטרך לחילוקים דלעיל מטעם החזקות: ר"ה לא. דאין זה מיגו דמיפסלא נפשה מכהונה. ועי' לקמן (כב ב) בתו"י בסה"ע כס"ג. ועמש"כ בב"ב (קל"ד ב) בד"ה מאי בנא בס"ד:

דף י' ע"א רש"י ד"ה היכא זה כמוכר. הקים כו' ומה כסף האמור כאן שקלים כו'. וכ"ה לקמן בגמרא (לח ע"א). הן גבי מוליא ש"ר כתיב ג"כ מאה כסף וילפינן להו דהוי שקלים כסף קנוב מכסף קלוב כדאיתא בבכורות (ר"ד כ"א) (ובפרש"י ושם יליף אונס ג"כ מזה) ונ"ל דנקיט לה הגב. ועיקר קרא היט אגא נמי"ף מפתה מאונס למנין הממס. אבל לקמן (לח ב) בד"ס הא סברא לא בא לשוט בדיוק ע"ס: ד"ה מברכתא. העיר הזאת שמה מברכתא. ונזכרת ג"כ בעירובין (מז ב. סא ב): תד"ה הואיל. אם ילטרכו למכור כו'. ר"ל ואתו לידי תיגרא שמתלונן עליו לאמר אתה מוכר שעבוד כתובתי. אבל מלקוחות לא תוכל לטרוף לא מעולעלי ולא עידית אם יש בנ"ח אפי' זיבורית: ד"ה נותן. ליסדר מר הלתא כו' כנ"ל: ע"ב גמרא. וריבא"ה נתחייבת במקחן א"ל כנ"ל וכן בסמוך: שם אמנה על שם מנה. ונ"ל דאותיות אנ הם לשימוש שם התואר ולקוח מלשון ערבי כמו שפי' המנאכים במלות אלגביש. אלקוס. ועי' גם א"ק נר"ש לעוויאתן בשם אלבר ובהערה למטה. והכונה בע"י נדחק בזה ע"ש: רש"י ד"ה ויש לה טענת בתולים. אבדה כל כתובתה כו'. ברש"י שבר"יף ליתא מלת כל, ונכון. דפלוגתא היא לקמן בכונסה בחזקת בתולה ונמלאת בעולה אם יש לה מנה או אין לה כלום: ד"ה אין כמותם. לפי שהיט מטורב ביום מלילך לבדות כו'. ק"ל דאדרבה דהא אמרינן בברכות (סב) לעולם ינהיג אדם א"ע שחרית וערבית כדי שלא יהא לריך להרחיק. וגפמש"כ המפרש בתמיד (כז ב) גד"ה מסיך דהיינו בתחלת הלילה (ועי' כ"מ בפ"ה מהל' דעות ה"ו) יל"ק. ולולי פירושו הנל"פ לפי שבערבית אין דרך לאכול הרבה וכפי אזהרת הרופאים: תד"ה ותנא בסופו. ולא אבל אסור שהיה בימי משה. ומש"כ המהרש"א בא"ה מהיכי היתי לן שהיה אסור אחר קודם משה. לכאורה איבתמיעתיה כתוב הדר מן הארץ ההוא ילא אסור (בראשית י) אולם עיקר בריית׳א דרב יוסף אהאי קרא איתמר ביומא (י). וכן יל"פ קרא באלה אסורה (שם כה) דהיינו נמי סליקא. ומקראי דבלעם עד מה אסור תשבך וטע אסור. בלא"ה ל"ק כיון דכתיבי בנבואתו דלעתיד וכמו שמליט הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. אך קשה מקרא דבני שם עילם ואשור: ד"ה אמר. וי"ל אע"ג דלא מחייב על ביאת מקדש אסור להורות כו'. ק"ל א"כ מאי פריך רב אחא לרב אסי בכריתות שם על הא דלא רלה להתיר נדר אחר שתה יין מזוג מהא דא"ר דהלכה כר"א:

דף יא ע"א ד"ה מטבילין. ונראה לר"י כו' מדרבנן כו'. בטור"ע לקמן פ"ד אות ל"ב הקשה דא"כ דליכא מה"ת גר קטן שהורתו ולידתו שלא בקדושה. ל"ל קרא שם למעוטי שאינה בקילה תיפוק ליה דהיא בחזקת בעולה ע"ש. ול"ל כיון שנתגיירה אמה והיא מחזיקתה תחת השגחתה כדי שתתגייר משתגדיל לכן היא בחזקת משתמרת שלא נבעלה. ועי' בנג"רא ס"פ ד' אחין. עי"ל דאתי למעוטי כגון שהושיבוה ע"פ חבית של יין ולא היה ריחה נודף קודם הגיות כדלעיל. וכמו שבדקו בנות יבש גלעד ביבמות (ס ב) אבל לא איפשטיע תנא לאשמעינן דהכי הך בדיקה לענין קנס ולענין כתובה שתהיה לה מאתים. ולעיל (ו ב) אמרינן רוב בקיאין הן ל"ל בהטיה. ועי' חגיגה (יד ב) הד"ה בתולה: בא"ד כגון שירש את אמו. לכאורה קשה מאין פסיקא להו דיירש את אמו ד"ת כיון דהורתו שלא בקדושה. ונראה דמילייהו נסבא דקי"ל ביבמות (לז ב) שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבין משום אשת אח ע"ש. וא"כ חזינן דיש להם קורבה מלד האם ולכן ה"ס דיורש את אמו מה"ת. והאחרונים לא הביאו ד"ז. וכ"פ דס"ה דפסול לעדות לאמו מה"ת. ועי' בבו"ע ח"מ סי' ל"ג בש"ך סק"ז. וכן אם בא עליה חייב סקילה משום בא על האם. אך ק"ל למ"ד עובר לאו ירך אמו הוא א"כ הוא מחוסר מילה והינו גר עד שימול ויטבול וכ"מ מתום' יבמות (מז ב) ד"ס מטבילין דעדיין אינו גר עד ביטול אה"כ. והרמב"ן בכ"י שם הביא ראיה מזה דבדיעבד טבל קודם שמל עלתה לו טבילה. וצ"ל דהתום' ס"ל כאן כדעת הרא"ה שהביא שם הכ"י דכיון שהוא עתה בהיותו נמעי אמו לאו בר מילה הוא הוי דינו כנקבה דסגי לה בטבילה לחודא. וכן יש לכוון דברי התום' ביבמות שם: ד"ה אבל. האומר תן גט זה לאשתי כו' כנ"ל: במשנה בתולה אלמנה גרושה וחלולה כו'. עי' תוי"ע בשם הר"ן דחלולה איידי דמתניתין קמא נקט. והר"ן מסיים ולאשמעינן דאע"ג דנתאלמנה ונחללה מנה מיהא אית לה: ע"ב שם הגיורת כו' יתירות על בנות שלש שנים ויום א' כו'. יתירות לאו דוקא כדמוכח בכ"ד דבת ג"ש ויום א' ביאתה ביאה וכדקתני במשנה הקודמת פחותות כו' דמשמע הא בנות ג"ש ויום א' מנה. ואיידי דתני רישא פחותות תני סיפא יתירות וכה"ג משני בעירובין (עז) איידי דתני רישא פרוץ מרובה עה"ע תני סיפא עומד מרובה עה"פ: גמרא מתיב ר"כ היא אומרת מ"ע כו'. נ"ל נגרוס כבכ"י דר"כ קתם הוא רביה דרבא ורמב"ח היה חבירו דרבא ולא שייך לומר דאותיב ליה: והנה איתותב רמב"ח מפשטיה דמתניתין ועמש"כ בתדופי או"ח סי' ק"ס: שם ואמר ליה רמב"ח אפשר כו' כ"ב דנ"ל: שם אלא ש"מ הדר ביה רבא מההיא. בילה (יח ב) ב"ב (כד) מנחות (ז ב): שם ויש לה עדים שלא נסתרה א"כ נסתרה כו'. לכאורה הוה ש ואנ"ל ש: רש"י ד"ה באפי נפשה בלא גברי כו'. בכזה אומר הס"ם בפירוש כן כמו לעיל (ו) ובכ"ד. ובאפי נפשה משמעו בב"ת דלא איתמר על פירושא דמשנה אלא דפליגי בעלמא. והכא ג"כ יל"פ דלל"ק פליגי בפירוש דמתניתין דרב מפרש לה כדמסיק רבא אליביה לל"ב. ושמואל מפרש לה כס"ד דרב אוקמיה. וכ"ת נמי לדינא דלל"ק הלכה כשמואל בדינא כמש"כ הרא"ש. וכל"ב איכא למימר דפליגי באיסורא כגון שיין כה"ג כמו שפרש"י: ד"ה כשהכיר בה. כשכנסה וכתב לה כתובה. ונ"ל שכתב לה סתם כדחזי ליכי. או אפילו גם זוזי מאתן עי' לקמן (יב ב) תד"ס ב"ד של כהנים. אולם יל"פ במקום שאין כותבין כתובה או שלא כתב לה איהו א"כ שנאבדה: ד"ה מדמי לה לבוגרת. דקי"ל שכלו בתוליה במס' יבמות כו'. וכן איתא לקמן (לו ב): ד"ה מקח טעות. לגמרי משמע ואין לה כלום כנ"ל נקודת הפסקה: תד"ה הדר ביה. המפרשים כלאו כאן לעמוד על כוונתם. ומש"כ המהרש"א די"ל דהדר ביה מכוליה מילתא דבין במ"ע ובין בבעולה יש לכן מנה לרבנן אף בלא הכיר בה. ונסתייע מרש"י שפי' באמת כן מדל"ג מההיא. במתכ"ת שגה בכוונתו שהרי לקמן כ' רש"י להדיא דהדר ביה מההיא דלעיל. וכונת רש"י דל"ג מההיא הוא דכיון דעסוק בה עתה ועומד בה אינו נופל עליה לשון מההיא (ויותר היה נופל עליה לשון מהא או מהך) אבל לקמן דמיירי באידך מימרא דרבא שייך שפיר לומר על הראשונה מההיא. ובכוונת דברי התום' נ"ל כפשטייהו. והוא דהיכא למימר דהדר ביה וס"ל להפך דכנסה בחזקת בתולה ונמלאת בעולה יש לה מנה דאינה מקח טעות כ"כ דסופה להיות בעולה תחתיו. אבל במ"ע הוא מק"ע דלא תהיה תחתיו מ"ע דאין מ"ע בבעל:

דף יב ע"א גמרא מאן דמתני לה אברייתא כש"כ אמתניתין. ק"ל דלמא לא מתני לה אמתניתין משום דרבה לא יאמר עלה ז"א דהא ליכא עדים דליסמוך עלייהו. עי' מהרש"א בתום' ד"ה אמר רבה: תד"ה כנסה. דלא מהני טענת בתולים כו' כנ"ל: ד"ה ויהוש דלעיל נמי מפרש כו'. הוא (בדף ע ב): ד"ה כגון. ומת מיד או עדים כו' כנ"ל: גמרא אר"א שתי תקנות הוו. כה"ג ביומא (כב) ובגיטין (מז ב) ובמנחות (נב): ע"ב במשנה היא אומרת כו' ונסתחפה שדך. כ"ה הגי' במשניות וכן: תוי"ט ד"ה לא כי. עמש"כ בב"ק (לה ב): גמרא רב יהודה ורב הונא אמרי חייב. בבה"מ איתא ר"ה קודם לר"י וכ"ה לקמן בדברי אביי וכ"ה בליון התום' כאן והוא הנכון: שם עד כאן ל"א ר"ג התם אלא דאיכא מיגו. ולפ"ז בטענה מ"ע אני תחתיך דליכא מיגו לא מהימנא אפי' לר"ג וכ"כ הב"ש סי' ס"ח ס"ק כ"ב ואפ"ה משבינן לה לגמיגו. ועי' תום לקמן ר"ד הסמוך ול"ע דכה"ג אמרינן בב"מ (דף יח ב) איערומי קא מערים. ועי' לקמן (עז) ברש"י ד"ה הכא בסופו: רש"י ד"ה אלא דאיכא מיגו. כגון גבי משארסתני נאנסתי הוה טענה מ"ע אני כו' ר"ל ההת ך דמקודם לא הוה לה אלא מנה כדמסיק וא"כ לא הוה מיגו. וכ"ה להדיא בגמרא לקמן (עז): תד"ה רב הונא. דהתם (ר"ל ברים הפרה) משמע כו'. והמלוין הסתבם: בסה"ד דהא בסוף המניח אית להו לרבנן כו'. קושיית המהרש"א בכאן תמוה דהא בהמוכר שור כו' ע"כ ליכא ברי ושמא כדאיכא ממש"כ התום' דסוגיא דהכא אזלא כהא"נ דהתם: ד"ה אלא. האי שינויא כו' דלריו"ח בהטיה דמ"ע ליכא מיגו. ובזה מדוייק ליטנא דגמרא אמר לך ר"ג כו' ושביק לריו"ח בר זוגיה. אבל הא דמשמע דחזקה איתא גם שם. נ"ע דמש"כ הר"ן חזקת אינה מזנה הוא דוחק דלא הוה דומיא דחזקה דטענת משארסתני נאנסתי דהיינו שמעמידין אותה אחזקה דמעיקרא וחזקה דהר"ן הוא כעין רובא עי' קדושין (פ). ולענ"ד דרש"י הורנו בשתק לשונו במש"כ אי בתולה הואי ונשתעבד לה במאתים דבג"ת אכתובות דלכהונה (בפ' יתר הם) אורי לן דחזקה דהתם היינו דמשעה שנולדה עד ג' שנים היתה מוחזקת להיות כתובתה מאתים. וכל' אלעזר לקמן היתה מוחזקת מיהא להיות לה כתובה ודו"ק:

דף יג ע"א במשנה והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ר"ג ור"א אומרים נאמנת. וכ' הרע"ב ומ"מ אם אשת כהן היא כו' מוציאה מפניה חדא"ס כו'. וכ"ע הטו"מ וה"ל באשה ישראל וקבל בה אביה קדושין בפחות מבת ג' שנים. אבל הרע"ב נראה דדק שפיר במה שלא כתב בגון זה דהא ע"כ מתניתין לא איירי בגוון זה. דא"כ ע"כ תחתיו נאנסה ומאי טענתיה הכי נסתחפה בדהו: גמרא בשלמא לר"א כו' והדא לאפוקי מדרחב"א א"כ פשט. אין נסקלות דהא מתניתין בגופניי דהיא אומרת מ"ע נמי שמפיקין לה דהל"כ מאי איכא בין טענה דידיה לטענה דידה. די"ל דהתיא כב"מ ובדאוקמה כריו"ח. אבל מ"מ ק"ק דליתני הכא והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את והיה מקמי מק"ב ולא ילטרך למשנה שלפניה וי"ל: רש"י ד"ה סבר לה. דאילו ריו"ח לא שביק רבנן כו'. לכאורה י"ל כיון דלדידיה ע"כ ההיא כר"מ בוא נמי ס"ל כוותיה דמחלוקת ואח"כ סתם היא. ואולי לא הביא לה סתם דאיכא למימר דרק הני תנאי ס"ל כוותיה: גמרא בשלמא לזעירי כו' אלא לר"א כו' ליבנא מפליא. מוכח להדיא דלזעירי לא נלרך לומר ליבנא מפליא. וכ"ל נשים דמדברת

יוכל להתפרש מלשון וידבר עמים תחתי (תהלים יח) דהוא ענין הנהגה כנ"א שבפרש"י. והכא נמי ר"ל שמתנהגת עמו לבדו. או מדברת ר"ל דברי תפלות וזנות דמסתמא הוא נסתר. עי' לשון מהרי"ק. שהעתיקו הה"מ והב"ש בסי' ז' סי"א על הגהת רמ"א. אבל בתום' סוטה (ס ב) ד"ה הא משמע דגם לזעירי הוא לשון נקי וכ"מ בירושלמי שהביאו התום' שם. וכ"ל לחלק בין לשון נקי לבין ליבנא מעליא. דהראשון הוא כגון שאומר לא עהור תחת עמא דהלשון מבורר ובן דגול תחת סתירה דיש במשמעותו ג"כ לשון סתירה כנ"ל. אבל ליבנא מעליא הוא לדבר בלשון שהוא לחוק מן המכוון כמו הכא לרב אסי. ולפעמים הוא הפך המכוון כמו בריש פסחים דתני אור תחת ליל. ולכן קאמר הכא בשלמא לזעירי כו' משום דבלשון נקי אף במילי דעלמא דרך לדבר בו כדאיתא שם בפסחים. ובזה מדויק שם דהאי דתני אור תחת ליל משני ליבנא מעליא נקט. וכתני דבר"י תני לעולם יספר אדם בלשון נקיה. ובבנ"כית (יח ב) אהא דתקנו הכל תחת רע אמרינן משום ליבנא מעליא הוא דמפני דמשמעות הכל שם הייט כל העובות דומיא דשלום דקדים ליה. ולפ"ז לא דקו התום' כאן שפיר בד"ה לדברי בהא דנקטי ליבנא מעליא: שם אלא למ"ד לדברי המכשיר בה פוסל בבתה מא"ל. ק"ל הא כתבו התום' ביבמות (מו) בד"ה ואין אתה. דאין סברא לומר שיהיו בניו פסולים ובני בניו כשרים ע"ש. וא"כ הכא נמי נאמר דאין סברא להכשיר אותה ולפסול את בתה ואין לומר דהכא שאני דלא מיחזי כ"כ כחוכא דימלו שבתר נפסלה אח"כ בביאת עצמה לפסול לה דא"כ הא איצטריך עובא ומאי פריך: שם האמר רב מלקין על היחוד ואין אוסרין כו'. ק"ל לפרש"י ותום' דמיירי בא"א מאי פירכא דלמא שאני א"א דאמירא דאיס בה מיתת ב"ד לא חייבינן דבא עליה. אבל בנתין וממזר דאין בהם אלא איסור לאו חיישינן. וביותר לדעת הרמב"ם בפכ"ב מהל' א"ב הל"ב ובפע"ז ה"ב דביאה שלא בדרך אישות אין בה איסור תורה ומילוק זה איתא בסוטה (ז) ועי' לעיל (ד' ב). לכן הנכון יותר דרב איירי בפנויה. ופריך כיון דביחוד גרידא לא מיתסרא ה"ל להאמינה במיגו דלא נבעלתי (ולא נלטרך ג"כ למה שנדחקו התד"ה ואין ולבסוף הטלו בקושיא) ומשני מעלה כו' דלא להאמינה במיגו וכפי' הת"י: תד"ה רב אסי וא"ת כו'. לכאורה בפשוט י"ל דהתם איכא חזקת ממון נגד המיגו וס"ל דמיגו להוליא ל"א ועי' לקמן (עה ב). אבל תירולם דהכא הוא תירוץ הגמרא לקמן (עז) הכא אין שור שחוט כו' לפי פירושם שם. והא דלא תהלך הגמרא מטעם חזקה הוא משום דגב בשדה ז של אניך כו' לפי דבריו היתה מוחזקת ביד אביו ואפ"ה מודה ר"י דאמרינן מיגו: ע"ב גמרא לא שתוקי ובשר כו'. ופרש"י כלומר בו' והעובר יהיה זכר כו'. לכאורה תמוה דהא תני בבתה. אבל מלינו כיולא בזה ביבמות (פ) להיפך ע"ש בפרש"י ותום'. אמנם כאן יל"פ דר"מ אף לבת ולתרומה כפרש"י לקמן בד"ה מדין כהונה: רש"י ד"ה מכשיר אפי' בר"פ. הביא להם ראיה כו' כנ"ל: תד"ה מסייע. הקשה ר"ת כו' דהתם בשבויה כל פסולים כו'. לכאורה התם נמי לא קאמר אלא רוב עובדי כוכבים פרולים וא"כ סוף סוף אינה פסולה אלא מחמת רוב. וי"ל דכיון דבהשבאים גופייהו איכא רוב פרולים א"כ ודאי נבעלה מהם ודוחק. ועוד דא"כ מדוע נאמנת באומרת נשביתי וטהורה אני דהוה כמו מיגו במקום עדים. ורש"י שפי' בד"ה לזו יש עדים. כולט עדים שנבעלה לאו דוקא נקט אלא דר"ל ע"פ רוב: ד"ה מכשיר (בסופו). דאפי' לזעירי כו'. ע היא גי' רש"ל. אבל המהרש"א גורס לר' אלעזר: ד"ה ההוא ארוס. והתם קאמר איפוך שמואל אמר הולד ממזר כו'. אבל בלא איפוך לא קשה להו כ"כ דאיכא למימר מאי שתוקי דקאמר הייט דמשתקין אותו מנכסי אביו כדקאמר התם. או דמשתקין אותו מדין כהונה כדמשני הכא. וק"ק דמאי פריך בם אתירולא דמשתקין אותו מדין כהונה פשיטא השתא מדין ישראל משתקין ליה כו'. נימא דבזה פליג על רב וס"ל דאין משתקין אותו אלא מדין כהונה אבל בבת ישראל מותר וי"ל. ועי' בדבריהם לקמן בא"ד: בא"ד (בד' יד) דפשיטא שלא היה מזגב אחריה כו' כ"כ דנ"ל:

דף יד ע"א גמרא התם אשה ניסת בודקת כו'. יל"פ דהתם עומדת כל ימיה תחתיו באיסור שגם היא מוזהרת עליו כדאיתא יבמות (פד ב). אבל בזנות אינה עוברת אלא בפעם הזאת. וגם לדעת הרמב"ם שהבאתי לעיל (יג) אין בזנות איסור תורה כלל: רש"י ד"ה והא נמי כדיעבד דמי. מאי דמשמע מדברי רש"א דע"י הערמה יכולה להתעבר. נעלם מכ"ת תום' יבמות (ס"ד כה) שהוכיחו דאינה מתעברת ע"י הערמה. ולענין יחוד פרש"י י"ל ע"פ פי' התום' ד"ה ההוא בסופו וכגון שלא אמר שבא עליה ביאות הרבה: ד"ה חד ספיקא. שהרי לא בא כו' שמא הייט מכירין כו'. נדחק בזה ליישב לפירושו לקמן בהא דס"ס. דהא ה"ל בהגוטל נולד הספק אם הוא כשר או פסול והיא בחה מחמתו ומדוע לא קרי לה אלא חד ספיקא. אבל לפמש"כ בס"ד לקמן בפי' דס"ס. א"ש בפשיטות דכאן אין חזקה בגוטל: ד"ה תרי ספיקי. וא שנאת מחמת בנה קרי לה ס"ס. משום לקרות זה ס"ס דהלא הכל תלוי בספק אחד אם נתגרשה אמו או לא. גם קשה דליחשב גם אותו ויהיה ג' ספיקי. ויותר קשה דא"כ גם בתו תתכשר שגם פיסולו בא מחמתו. ובפרש"י יותמן משמע דהיא פסולה לכ"ע כמו שהביאו התום'. לכן נ"ל דר"ל דבכל אחד יש חזקה נגד הספק דלאמו שנולד בה הספק היתה חזקת אינה גרושה. ולאלמנתו יש ג"כ חזקת כשרות. משא"כ בו ובנתו ליכא שום חזקה. והוא כעין שתירלו התום' לפירושם: בסה"ד כל שנעשתו בה עירובי ספק חלל כ"ב דנ"ל: תד"ה חדא. ולל"ק דיבמות דלא דייתא מעלמא ולא"ד כו'. וכ"ז אליבא דרבא שם. ולפי דבריהם בסה"ד דלעיל נראה דלא שייך הא דיבמות לדהכא: ד"ה ת"ר. דהא מכשיר לקמן שתוק ממזר וכש"כ דמכשר כו'. נראה דר"ל דהא ת"ק פוסל כל שתוקי וכן ר"מ דפוסל שיתוק ממזרות ואפ"ה מכשרי אלמנת עיסה דהייט בלאו מכירין את ספיקו. וא"כ כש"כ לר"י דמכשר שתוק ממזר כו': ע"ב גמרא ממזר ונוח כו' איכא בינייהו. מדברי התום' מוכח להדיא דר"ל דלרשב"א פסול. ובשותק מכשיר. וכלפי לאיי ומפרש"י נ"מ כן: רש"י ד"ה חלל נמי. ודאי פסיל מדאורייתא כנ"ל: בא"ד מלא יחלל ב' חילולין במשמע. עי' מהרש"א יבמות (עו ב) ובסנהדרין (נא): ד"ה והאי דשתיק. משיאין בנותיהן. נראה דע"ס הוא וצ"ל כשותיהן. ועי' לעיל תד"ה אלמנת. והכי גי' רש"י כאן ג"כ אלמנת עיסה ולא גרס דמותר מלת אלמנת: תד"ה ותו. והא אמרת רישא חלל כשר והייט ודאי חלל. בהדיא לא קתני לה רק מדיוקא שמעינן כדאמר לעיל כל שאין בה כו' הא חלל כשר: במשנה אם רוב אנשי העיר משיאין כו'. כ' התוי"ע דאם היה ד"מ כ"א כשרים וכ' פסולים ובהכ"א היה כהן א' אסורה לו. דכיון דהוא יודע בעצמו שלא בא עליה א"כ הוא אינו בכלל הספק ולא נשאר רק מחצה ע"מ כו'. הנה הרב ז"ל נראה דמדמי ליה להא דתנן בפ"ד דטהרות מ"ח וט' בלבנות ושחורות ע"ש. אבל לענ"ד דדוקא לענין ביטול לא מהני אותן שאינן בכלל הספק. אבל לענין דכל דפריש מרובא פריש מהני אפי' אותן שאינן בכלל הספק. וראיה מב"ב (כג ב) גבי נמלא בין ב' שובכות דאמרינן שם ואע"ג דבמד מנייהו נפיש מתבריה ע"ש. והרי בהנשארים בהשובך אין ספק שהם ודאי נשארו במקומן. והספק אינו אלא על הניפול הנמלא ואפ"ה אמרינן דמרובא פריש. ולפמש"כ היה נ"ל דאם בחנות אחת כשרה היו מ' חתיכות מרובעות ועשר משולשות. ובחנות הטרפה לא היה אלא כ' חתיכות וכולן משולשות. ונמלאת חתיכה משולשת כשרה. ודבר זה לריך עדיין תלמוד ואכמ"ל: רש"י ד"ה אם רוב העיר. שאין רוב בני העיר מן הפוסלין כו'. תימה דשינה לשון המשנה המדוייק דדוקא רוב כשרין. ולשוט משמע דבמחצה על מחצה גם כן כשרה. ונראה דטעות סופר הוא וצ"ל שרוב בני העיר אינן מן הפוסלין כו':

דף טו ע"א גמרא בקרונות של לפורי היה מעשה. משום דמקומו של ר' יוסי הוה בלפורי (סוכה עז ב. סנהדרין לב ב) להכי קאמר של לפורי: שם והוא שהיתה שיירה של ב"א כשרים עוברת לשם. לכאורה הל"ל של רוב בנ"א כשרים: שם אלא מתשעה לפרדעים ובכן אחד כו' ספיקו טמא. משמע דוקא בקבוע אבל בפירש א' מהן אף ברה"י טהור. מוכח דרובא עדיף מס"ס. דבפ"ו דטהרות מ"ד שניט כל שאתה יכול לרבות ספיקות וס"ס ברה"י טמא. ולעיל (יד) אמר דר' יהושע אדר"י ל"ק כו' הכא תרי ספיקי. ואף דפוסל אף ברוב כשרים אלמה, וי"ל דלפרש"י שם ודאי ל"ק דס"ס דבס אינו אלא שם מושאל עמש"כ שם. ולפי' הב' י"ל דחד מהספיקות הוא רובא להקל דרוב נשים יולדות לט' (והוא כעין תירוץ התום' בפסחים (ע) בד"ה ואת"ל א"נ אימר אכלתיה עדיף כו' דספק הרגיל הוא. וכ"כ שם (בע"ב) בד"ה ס"ק ע"ש). ולפי' התום' שם ג"כ רוב המשפחה כשרים. גם י"ל דלהכי מחמיר ר"י ברוב כשרים משום דביוחסין החמירו לגזור משום דלמא אזלא איהי לגבייהו כדלעיל: רש"י ד"ה ומשני איכא דקאזלא לגבייהו כנ"ל: ד"ה אתרי דבר"י. מה שהוסיפו בד"ס תינות והג"ה זה היא שבוש: תום' ברה"ע. וריב"ל כתרווייהו כנ"ל בכ': ד"ה דלמא (בסופו). הדרא לניתותא האשה שקדש אבל כו' כ"כ דנ"ל ותיבת סלית למחוק: ע"ב גמרא מע"ת ישראל למ"ה כו'. המ"ל לענין שלא נהאכילו נבלות:

פרק ב במשנה היא אומרת בתולה נשאתי. בב"ב הגי' נשאתי. ובזה יובנו דברי רש"י ד"ה והוא אומר. שלא הקדים לפרש כן על מלת נשאתי שהיא לנוכח:

דף טז ע"א גמרא הניחא לזעירי כו' מיגו כו'. וקאמרה נבעלתי מהימנא. הלשון קשה דהלא לר"י אינה נאמנת. ולר"ג אפי בלא טעמא דמיגו נאמנת כמו בהיתה מעוברת. בשלמא לקמן גבי היא אומרת מו"ע אני דקאמר נמי בשלמא לר"ג כו' מיגו כו' וקאמרה כו' מהימנא. י"ל דהכוונה על ר"ג וכה"ג אמר לקמן גבי היא אומרת משארסתני נאנסתי דמיגו כו' מש"ה קאמר ר"ג דמהימנא (אע"ג דהתם קאימנא אליבא דריו"ח ולדידיה בהא דמ"ע ליכא מיגו ואפ"ה מהימנא לר"ג. י"ל דהס"ם אגב אורחיה רלה לסתום כשיטה קמא דלעיל יב ב) ורא"ה להרמב"ם וסיעתו שהביא הב"ש בסי' ס"ח ס"ק כ"ב) אבל הכא קשה. ומדברי התום' לעיל (יג) בד"ה ואין. נראה דהיה גירסתם כאן דמיגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי מהימנא (ואולי צ"ל דמהימנא) וקאמרה נבעלתי. וגי' זו נכונה: שם בשלמא לר' אלעזר כנ"ל בכ"י: שם וקאמר ר"י לר"ג בהאי מיגו דהכא מודינא לך כו' מ"ש האי מיגו כו'. בפי' הרמב"ם מחלק דהתם המיגו אינו אלא לענין איסור והיתר לכן לא אמרינן לה נאמן לממונא. אבל הכא הוא המיגו ג"כ לענין ממונא להכי מודה ביה ר"י. וזהו ג"כ כוונת הרע"ב. ועי"כ

גירסא

פירסא אחרת היה לפניהם בגמרא. והתוי"ט במשנ"ת שנה בכוונתם ע"ש דודאי אמרינן מיגו גם לענין איסור והיתר כמו לקמן (כב) במשנה ועי' בתוי"ט. ובזה מיושב שפיר קושיית התוס' לעיל (יג) ד"ה ר"א: רש"י ד"ה בשלמא לר"א. דאי בעיא אמרה מו"ע אני תחתיך משארסתני כו' כצ"ל הד"א ודלא כהגרי"פ: תד"ה הכ"מ (בסופו). וקאמר מי סברת כו' אמיגו קאי כו' ואפירקא קמא קאי. לכאורה בדימוייא דאפירקא קמא קאי לחודא סגי ואפי' אם יהיה עתיה מעים ברי ושמא. אלא דכיון דע"כ קאי אפירקא קמא עפי י"ל דאמיגו קאי ועעמו הכא משום מיגו ואפי' הלה הובעו וכדהוכיחו לעיל ממתניתין גופה: ע"ב גמרא אי כל הניסאת כו'. עי' גה"ש. ויש להוסיף עוד יבמות (לז): רש"י ד"ה דלא מפקא. נ"ל דלמא מפקא: ד"ה לאויה היתה זו כו'. ולא בעולה שתפסל לכהן משמת זנות. ע"כ היינו כר"א ביבמות (סא ב) דאמר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה. ולכן לא פי' דלאויה לאכול בתרומה אם היתה בת כהן משום דאף לר"א לא מיפסלא מתרומה כמש"כ התוס' שם (סט) בד"ה לא פוסלין: תד"ה וליחוש. יהא נאמן לומר פרעתי מנה במיגו כו' אלמנה כו'. עי' מהרש"א. ונ"י מאי דחקו להוציא דבריהם מפשטן. ולא עוד אלא על פירושו יש לדון הרבה כמש"כ בב"ב (קלד ב) בס"ד ע"ש: ד"ה כותבין. ופטרי מקח דאמר התם. הוא שם (קסט):

דף יז ע"א גמרא א"ל ב"ה לב"ש לדבריכם כו' מן השוק כו'. יש לדקדק על תיבת לדבריכם בגרסא כמיותר כי כן לא הוזכרה באמירת ב"ש לב"ה. וכן תיבות מן השוק נראין יתרים. ושמעתי בזה דבר נכון והוא דמי שלוקח מקח מן החנות ומראהו לחבר או לקרובו ודאי דאם רואה בו איזה חסרון מגלה או חובה עליו לגלות לו בכדי שיחזירנו להחנוני. משא"כ כשלוקח מן השוק שאינו מכירו להשיבנו לו אם נתאנה מה לו לחבירו לגלות לו מומיו להדאיבו באין תועלת. וזה שאמרו לדבריכם ר"ל בשלהי גיטין דלא יגרש את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה א"כ אין לו תקנה כמו שלוקח מן השוק ישבחנו כו'. וש"י: רש"י ד"ה פירכוס. קליעת שער. עי' לעיל (ד ב) תד"ה פוקסת: ד"ה בכין מתייך לשלם. בכון בורך בשלום. בע"י הגירסא לשלום וכון כליבנא דגמרא לשלם עי' שלהי ברכות: ד"ה שוש תשיש בימות הרבה כלומר שתהא אימתו עליהם כו'. בקדושין (עו ב) דריש מזה כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך. ואולי משום דכתיב בקרא ג' שימות דרשינן לתרוייהו: תד"ה שיעתים. מ"מ שנים מין ארז. כדאיתא בר"ה (כג): ע"ב רש"י ד"ה מיבשא. במתוכן לחפיפית קאמר כו' כצ"ל:

דף יח ע"א רש"י ד"ה נאמן. מדאורייתא בלא שבועה. משמע דמשבועת היסת דרבנן לא מיפטר. וע"כ צ"ל דהלה טוען בברי שלא נפרע דעל טענת שמא אין משביעין. ולכאורה לשיטתו דאינו תובעו עפי ה"ל לפרש דאפילו שבועת היסת מפטר מיגו. וכ"ה בש"ך בחו"מ סי' פ"ח סל"ב וע"ש בש"ך (וכן אפי' לשיטת התוס' דמיירי כשתבעו. לרב הבינא דמתני לה אדר"נ אקיפא בשבועות (מ"ד מ) ופסק שם ר"ת כוותיה) דאילו ליפטור משבועה דאורייתא בלא טעם דמיגו נמי פטור ואפי' תבעו אבל לפ"ז לא א"ש מאי דמשני משום דקבעי למיתני סיפא כו' והא קי"ל כו'. דהא מ"מ משבועת היסת לא מיפטר. אמנם כ"ז הינו לפמ"ש התוס' שם (מו) ד"ה בדרבנן. (ושם הבאתי שב"ה גם דעת רש"י) דשבועת היסת עדיין לא נתקנה בימי התנאים. והא דלא תני באומר מנה לויתי ממך ופרעתיך חמשים והלה אומר שלא נפרע מאומה שהוא פטור משבועה מיגו ואם יש עדים כו'. דתיפוק ליה דפטור משום שבקדמה הודאה לתביעה ע"ש בש"ך ס"ק כ"ה וכ"ו ובסי' ע"ה סק"ש: תד"ה מפני. דהא אילטריך ליכא במעיד שנגנב לו כצ"ל: ד"ה חזקה. כגון חזקה שאין האשה מעיזה כו'. לקמן (כב ב): ע"ב ד"ה וכולי (בסיפו) דבעדות שקר ליכא אלא לא תענה כו'. לכאורה גם איסור גורם להזיק איכא עי' בחו"מ סי' א' ס"ד בהגה"ה ואפי' גרמא בניזקין דפטור ג"כ הוי איסורא (ב"ב דף כב). והא מהוייב להשיב אבידתו ולהציל מנזק דממילא כ"ש שלא יגרום לו היזק עי' כה"ש ריש בבת. וכן אסור לכבוש עדותו וכ"ש להעיד שקר: גמרא וכ"ת כו' אבל בשטר לא והאר"ל עדים החתומים על"ש נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. התוי"ט העתיק ע"ז פרש"י בגיטין דלא חליף איניש לזיופיה. זה אינו ענין לכאן כלל דהא הכא יש עדים שהוא כ"י או כ"י יוצא ממק"א וא"כ ידעינן שאינו מזוייף. אלא דמביאו הכא לכוונה אחרת לענין דהוה כהגדה לפני ב"ד שאינו חוזר ומגיד: תד"ה ואין. או שרבע אדם אחר כצ"ל. ד"ה מלוה גופיה. ולרבנן אפילו מלוה ע"פ לא הויא כו'. לכאורה קשה כיון דאמרי דהמעשה הוה אמת נהמנינהו ע"ז במיגו דאי בעו שתקי ולא אמרי דפסולים היו ולא איברי כהדי הלא לשיקרא. וי"ל כיון דפסולים היינו פסולי קורבה כמ"ש הר"ן. וקרובים גזירת מלך היא דאפי' משה ואהרן פסלינהו רחמנא כדאיתא בב"ב (קנט). וגדולה מזו כתבו התוס' לקמן (כה ב) בד"ה הכי ועמ"ש שם. וכן בקטנים א"ל הכי. ועי"ל דאין זה מיגו דדלמא לא רצו ביטרוף ממשעבדי. וכעין זה כתבו הת"י לקמן (כב ב) בד"ה תרוייהו וכן הר"ן שם:

דף יט ע"א תד"ה מודה (בסופו). דהא כי טעין נמי אמנה כו' והתם לא שייך ה"ט. דבריהם מהופכים ע"פ מש"כ לקמן בע"ב ד"ה אר"ל ואמנה נמי נראה דהיינו טעמא כו' וכמש"כ שם המהרש"א. ואף דהתם פרע הדא חדא באנפי נפשה וכש"כ הכא דכייל להו כהדדי כמש"כ לקמן בד"ה אימא. ומיושב בזה גמגום המהרש"א כאן: ד"ה אי ס"ל. כרשב"ג דא"ל להדיא בפ"ק דב"מ כו' כצ"ל. וק"ל דהא בב"ב (קע) לחדא אוקימתא אמרינן גם עלה איפוך וי"ל דר"ל הא דב"מ דמייתי וכמש"כ הר"ן והרא"ש על איפוך דגיטין (יח ב): ד"ה וכדר"כ. וא"ת תרתי מילי דרב ל"ל. הנה מדר"י ודאי לא הוה שמעינן הא דר"כ דה"א דוקא אמנה לא מהימן אבל באומר פרעתי נאמן כדר"כ. ואי מדר"כ ה"א היפכא דוקא פרעתי לא מהימן מטעמא דשטרא בידיה מאי בעי כמש"כ התוס' לעיל בסד"ה מודה. אבל כתוס' לשיטתייהו לעיל בסד"ה אימא דר"כ סתם קאמר ולא מפליג ולכן לא אילטריך הא דר"י: ד"ה וכגון. דוקא מוכר שט"ח דהוי מדרבנן כו' אבל בנושא כו' א"י למחול. לכאורה מדאילטרך הכא למימר וכדר"כ מוכח הכי. דאל"כ אף בדלא ר"כ מ"מ חב לאחרים הוא דהיה מיהא מקום לבע"ח שלו לגבות ממנו גופיה כאשר היה גובה מלוה שלו: ע"ב גמרא ושטר פסים. פירושו עי' לקמן (עט) ובב"ב (קסד ב): רש"י ד"ה מודעא ניתן. להציל האנוס מאונסו כצ"ל: ד"ה או דלמא. לאח"ז בהם שלא יקיים תנאו בזמנו כ"ג דצ"ל: תד"ה ואם כת"י. וא"ת כו'. במיגו דאי בעי אומרים עדיין הם פסולים. לפמש"כ לעיל (בדף יח) בשם ת"י והר"ן. י"ל ג"כ הכא דדלמא לא רצו למיפסלינהו. ועי' בר"ן כאן:

דף כ ע"א גמרא דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו. לכאורה י"ל ג"כ לסיפוך דבפניהם לא הוו מעיזי להכחישם. וכמו בהזמה (ובכל דבר איוב) שאינה אלא בפניהם ולא אמרינן דאילו הוו לקמן דלמא הוו מודו להו. ואולי י"ל דזהו כעין ק"ו וקי"ל דאין עונשין מן הדין כמו דאם הרגו אינן נהרגין בפ"ק דמכות (ה ב): שם אבל ל"ל חזקה דאבהתיה אמרינן כשהוא שוטה זבן כו'. קשה דמאי פסקא מי לא יארע דיהיה עדים שזבן כשהיה חלים. והנ"ל דבר שהיה כל ימיו ועתותיו במצב אחד. רק דתרי אמרי שהיה כל ימיו כמו חלים. ותרי אמרי שהיה כמו שוטה ומיירי שכבר מת ואיננו לפנינו לבודקו. אך דברי התוס' בד"כ והוקי עומדים לנגדי וכן משמעות דברי הפוסקים ועי' ר"ן: שם אין מקיימין אה"ש אלא מתוך כתובות או מתוך שדות כו'. מלה או היא מהגהת רש"ל וכ"ה גי' הרי"ף. ולגי' שלפנינו בלא מלת או נ"ל דכתובות אין הכוונה על כתובות נשים כמשמעות בכ"ת אלא דקרינן כתובות בחולם התיו מן וכתובת קעקע. ור"ל מתוך כתיבות של ב' שדות. וגם אם תקרא הת' במלאפום. י"ל כן וכ"כ מפרש"י. אבל הפוסקים לא פירשו כן: רש"י ד"ה ויוצא מת"י אחרים. שהשטרות כו' שמקיימין את השליחי כו'. וכ"כ בדבור הסמוך. ולאו דוקא דלפירושו דחיישינן שמא זייף את זה מכן אפילו במקויימין נמי. ורב פיפי קאי גם אהא דרב אסי ועי' ברמ"א סי' מ"ו ס"ז ובאחרונים: תד"ה והוקי. דכיון דלא בא בתחלת ההדם איכא למימר דאודויי אודי ליה. ק"ל מאי הוכחה היא זו הלא שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף. וי"ל: תד"ה וריו"ח (בע"ב) נר' אלעזר דאמר ע"ת כרתי כצ"ל כנ"י: בבה"ד ולשון כותב אדם לא משמע הכי. לכאורה נראה דגם הירושלמי מפרש הא דכותב אדם עדותו כפרש"י והרי"ף אלא דתלי פלוגתייהו דר"ס וריו"ח בפלוגתא דרבי ורבנן. דכמו דלרבנן אי מדכר המלוה ע"י השטר יכול להעיד על מנה שבשטר כן בכתב עדותו לעצמו לזכרון יכול להעיד על הדבר לאח"ז כשנזכר ע"י אותו כתב. וכן לרבי בהפוך. ודלא כמש"כ בר"ד דמתוך הירושלמי נל"פ בענין אחר: ע"ב רש"י ד"ה אפי' לעצמו. צ"ל אפילו עצמו:

דף כא ע"א גמרא דלמא איכא דס"ל הלכה כו' ולא מחביריו ובהא אפי' מחביריו. הא דל"ק בקיצור דלמא היכא דס"ל הלכה כרבי אפי' מחביריו וכדקאמר לעיל. נ"ל משום דלהירושלמי שהביאו התוס' לעיל בסד"ה וריו"ח אפי' לרבי אם זוכרין המלוה בלא השטר א"צ לצרף עמהן אחר. א"כ אם ב"ד הטוען הוו ס"ל דבכ"מ הל' כר' ואפי' מחביריו ע"כ הוו תלו דקיום דב"ד דשמואל דהוה בלא צירוף הוא מפני דהיו זוכרין אף בלא השטר. אבל כיון דגם הטוען ס"ל דבעלמא אין הלכה כמותו מחביריו. יאמרו דאולי קיום דב"ד דשמואל בלא צירוף הוא משום דהוה ס"ל דכאן ג"כ א"כ מחביריו: שם מאי דקא מסהיד סהדא לא קא מסהיד דיינא כו' עפרש"י. ולכאורה קשה מנא דלעיל דמת אחד מהן נצריכן ב' מן השוק להעיד עליו. והרי מאי דקא מסהיד החי (דהוא על מנה שבשטר) לא קא מסהדי הני. ודברי מהרמ"ש בזה אינן עולין לפרש"י: תד"ה ודוקא. כדאמר בג"פ (קכז) כצ"ל: בא"ד נראה דאתיא כר"א כו'. עי' מהרש"א. והש"ך בסימן מ"ב סק"ב יישב קושייתו דלר"א היכא למיחש גם אחספא דלמא יכתוב שדי מכורה לך כו' ונ"ל דהגמרא שהביאה ע"ז הא דהוציא עליו כת"י שהוא חייב לו נקטה למצוה כ"ש גם אליבא דר"א. (גם י"ל משום דלא מצאה משנה מפורשת שתדבר מענין שמועיל כת"י אלא זו). אבל יש למצוא משם אחר כגון שיכתוב עליו שעתה מתחייב א"ע בשטר זה. כפירוש ר"ת לקמן בר"פ הנושא בהא דחייב אני לך מנה בשטר וכמו שבארוהו הפוסקים בחו"מ סימן מ' ע"ש בש"ך וזה נכלל ג"כ בהא דהוציא עליו כת"י כו'. והא לא אתיא כר"א דאפי' אחספא נמי: ד"ה הוציא כי סגרא דבכל בשר כו' כ"ג דצ"ל: ד"ה יעד. דנאמן אדם לומר פרוזבול כו'. הוא בגיטין (לז ב):

ע"ב גמרא ואחד אינו מכיר כו' מעידין בפניו וחותם. הרא"ש דקדק מכאן דא"צ להעיד על חתימת העדים בפני שלשתן יחד כו'. והש"ך בסימן מ"ו ס"ק ס"ג דחה ראייתו דכיון דעד נעשה דיין הוה כאילו הועד בפני כולם. וא"ת כיון דקי"ל דבשעת קבלת עדות הדיינים בישיבה והעדים בעמידה. א"כ אין להם תקנה לא בישיבה ולא בעמידה. ועי' בחו"מ סי' י"ז בש"ך סק"ה ובט"ז שם. ועכ"ל כיון דקי"ל דת"ח מעיד מיושב ואמר ת"ח שהכי הם דיינים א"כ יש תקנה שיושבו. וק"ק ליפגא דיעמדו השנים דבכ"פ ראוהו ב"ד המומחה לקמן. וכן רש"י פי' ליתבו בדוכתייהו אחר שהעידו משמע דבשעת העדאתם יעמדו: שם וכ"ה לחייא בר רב. עי' חולין (יד) תד"ה אמר ר"ה: רש"י ד"ה ליתבו בדוכתייהו. אחר שהעידו בפניו. לכאורה ז"א אלא לפי פירושו דהא דאין מקדשין על ראייתן בלילה הוא משום דעל מה יאמרו מקודש לכן סגי בזה שיעידו בפני אחד וע"ז יוכלו לומר מקודש. אבל לפי' התוס' דהטעם הוא משום דקבלת עדות אינה בלילה ולפי סתמא דגמרא דצריכין להעיד בפני כאו"א. ואפי' רב אשי נראה דמודה בשארי עדיות (ועי' מהרש"א). א"כ היה צריך שלפני כאו"א יעידו השנים האחרים ועי' בר"ן. ולפי דברי הש"ך שהבאתי לעיל יש לדון בזה. ועוד הנ"ל לומר דהא דבכר לאו בעלמא הא"ת אלא דהתכוון היא שראוהו בלילה לכ"ע סגי כשיעידו בפני אחד לבד: תד"ה האמר. מיהו הא איכא לתרץ דאליבא דא"ל מתמיה דר"ה פריך. עמש"כ בהרא"ש פ"ק דעירובין סימן ז': בסה"ד כיון שהיתה צריכה לחזור לב"ד. ר"ל לאיזה ב"ד שיהיה שיעידו לו העדים בפניהם שכבר נשבעה. ולאו דוקא לאותו ב"ד עצמו: ד"ה וש"מ. דכאן מעידין בפניהם א"כ אלא כעד מפי עד. תימה הלא אין מעידין אלא שזהו כת"י. ואם תקרא כזה עד מפי עד לא נקבל שום עדים אחרים המעידים על כ"י החתומים. עפי הנ"ל דהוי מפי כתבם. עי' לעיל (כ ב) בתד"ה וריו"ח. והנלע"ד להגיה אין נראין אלא כעדים. ועי' בש"ך סי' מ"ו סקי"ז וגם לעיל סק"ז. ודבריו שבסק"ו תמוהים ונראין כסותרין זא"ז:

דף כב ע"א תד"ה תרי (בסופו) הוי בחזקת פסולות עד שנודע לנו כשרותו. בש"ך שם ס"ק ס"ו הביא ראיה לסתור דבריהם מהא דקי"ל עד זומם למפרע הוא נפסל וכ"ש לענין הכשר. ול"נ דאף לרבא אינו אלא בעד זומם משום דחידוש הוא או משום פסידא דלקוחות. אבל בלא"ה הסברא נותנת שיפסל למפרע. וא"כ לאכשורי ודאי מתכשר למפרע: במשנה ואם יש עדים שהיתה א"א והיא אומרת גרושה אני א"נ. בתוי"ט אות כ"א הקשה דמאי איריא באומרת עתה אחר שבאו עדים הא אפילו אמרה תחלה טרם ביאת העדים א"א הייתי וגרושה אני ואח"כ באו עדים לא מהני ואפילו באו עדים אחר שנשאת לא מהני (אליבא דרבה ב"א לקמן כג). לכאורה סותר א"ע למש"כ לקמן באות כ"ג דהיא אומרת כו' ר"ל שמחזקת דבריה מה שאמרה מקודם ע"ש: גמ' וזו הלכה העלה ר"א בר הבירה כו'. ב"ב (קמו). ועי' לקמן (פח) בפרש"י: ע"ב רב אסי אמר כגון כו'. ברי"ף והרא"ש הגיה רב אסי ועי' מהרש"א לקמן בדף הסמוך ד"ה רב אסי ועמש"כ לעיל (ח): תד"ה הכא. דחזקה דאשה דייקא כו'. עי' ת"י עה"ג. ול"י מדוע לא קאמרי דהת"ק ס"ל כסברת המקשה לקמן ומי הניפה כולי האי. ול"ל סברא משום עדים דקא מסייעי לה עיזתה. דהא גם לדבריהם צ"ל דפליגי בסברא דשמא יוזמו ודע דגם התוספות לקמן (כו ב) בד"ה אנן כתבו כהת"י: ד"ה כגון. והא דתנן כו' הכנוהו לא יבא את אשתו כו'. נראה דאזלי לשיטתייהו שם בשמ"ב בד"ה א"ל מתניתין היא דאפילו מ"ד שם כנס אינו מוציא לא קאי אלא על החכם שאסר את האשה בנדר. אבל המביא גט כו' נת כו' לכ"ע כנס מוציא וכמו שהביאוה הב"ח והש"ת בא"ע ר"ס י"ב. ולכן הוכרחו לומר לא שנים כו'. ועי"ל דדקדוקם קאי אריפא דברייתא דהכא דתני הכי זו לא תנשא דטעמא דשנים אומרים לא מת. הא לאו הכי תנשא לכתחלה אפילו לאחד מעדיה:

דף כג ע"א גמרא רב אשי אמר לעולם כו'. עי' מהרש"א. ומה שנדפס בגליון ס"א רב אשי היא שבוש: שם כי איתמר דרב"א בפניו כו'. גיטין (פט ב): שם ת"ר אמרה כו' התירוה לינשא וא"כ באו עדים ואמרו לא כו'. ר"ל לא אם טהורה היא. אבל זה יודעים שנשבית ובפרש"י כי כן משמע ליפגא דסיפא ואם באו עדי טומאה כו'. והא דלא תקייע מזה לאבוה דשמואל משום דלל' אופעיא דמתני לה אריפא ליכא סיועא. ועמש"כ בברכות (כו): תד"ה מאן. וא"ת מנ"ל דלמא אסיפא לא מצי קאי כו' בכאן קושייתם אינה חזקה כ"כ. דא"ל דזה אין סברא להש"ס לומר דלא קאי אלא אריפא דא"כ ה"ל למתנייה שם. וע"כ כוונת ר"א אף אריפא. אבל לקמן (כד) דפריך בגמרא אלא למ"ד לה אריפא מא"ל. שם יש להקשות דלמא קמ"ל דאפילו בשבויה אינה אלא בניסאת וא"כ באו עדים. ותירוצם יעלה גם שמה דכיון דנשאת הייתו התירה להנשא פשיטא דאפי' בשבויה אם באו עדים קודם התרה לא יתירוה. עי' בתוספות שם בד"ה נשבית ובמש"ש שם. ודלא כהמהרש"א שכ' להוכיח כן מהברייתא. דא"כ י"ל דגם המשנה אתיא לאשמעינן כן. וגם בכאן לא מחוור לפרש כן דאכתי לא מייתי הך ברייתא: ד"ה לא תנא. אבל אין לפרש כהסיא דיבמות כו'. עי' לעיל (כב ב) תד"ה משום בסופו: בסה"ד שהתירן לכתחלה עי' ת"י עה"ג. ולכאורה י"ל דדייקי מהא דאמר נר"ש פוק איספל בקרובותיך לאחר שאתו השבאים והגם עדי שבויה כמש"כ התוס' בסד"ה והא. אולם לפי מאי דהפרש בסמוך נרכים אנחנו לדיוק הת"י: ד"ה והא. ומיהו קשה כו' הל"ל הא איכא עדים קמן דהא איכא שבויינהו. דברי הת"י בזה מגומגמין ואינם מובנים. ולע"ד ה"ג דמיירי שלא היה מי שראה אותן בכאן ת"י השבאים. וכדעיילי לר"ח הרי עיילי בלאודייהו בלא השבאים. והם היו עובדי כוכבים. לכן אף דלבסוף ע"ז ואמרו שהן היו שבויות ת"י לא מהימני דאין עדות לעובד כוכבים. גם מה שפי' התוס' להא דקאמר והאיכא עדים כו' היינו שיצא קול כו' נ"ל דיצא הקול לאחר שהתירן ולכן דייק שפיר טעמא כו' הא אתו עדים כו' והיינו אפי' לאחר התירן דומיא דיציאת הקול והאמר אבוה דשמואל כו'. אבל ליפגא והאיכא עדים משמע דדבר ברור הוא. והיה נראה לכאורה לפרש דר"ל דא"א שלא ראו אותן בכל הדרך שהוליכן שהן ת"י. ודיוקא דטעמא כו' הוא ממה שאמר השתא מיהת כו' דמשמע דאילו הוו קמן השתא דהיינו אפי' לאחר התירן הוה מיתסרי. אולם למסקנא דר"ל עדי טומאה ע"כ נ"ל כפי' התוס' דהיינו יציאת קול: ד"ה עדי טומאה. עמש"כ ע"ד בקדושין שם בס"ד: ע"ב ד"ה אין. דאי בדליכא עדים היינו מגיעתא. עי' מהרש"א ולקמן בסמוך איישב דבריהם בס"ד: רש"י ד"ה ובזמן. שב"א אומר אני והבכי כהן. עתוי"ט. ול"נ דדעתו ז"ל דאם הוא עצמו אינו יודע אם כהן הוא ע"א אינו נאמן להעיד עליו. ולכן לעיל בשבויה לא הוצרך לפרש דפשיטא דהיא אומרת ע"ע טהורה היא דלא שייך לומר שהיא אינה יודעת. ובאומרת שהיא טמאה הא שויתה אנפשה חתיכה דאיסורא. ובזה נראה נכון דברי התוס' ד"ה אין במש"כ דאי בדליכא עדים היינו מגיעתא. ור"ל דע"כ מיירי דחברתה אומרת ע"ע ג"כ שהיא טהורה. וא"כ היא טהורה מחמת עצמה כבמגיעתא ולא שייך לומר על עדות חברתה עליה נאמנת. ומשום דידה גופה ג"כ לא שייך לומר נאמנת במה שאומרה שהיא טמאה. דכל שאינה אומרת שהיא טהורה ממילא היא טמאה ודו"ק:

דף כד ע"א גמרא עד שיהו ג' שנים מעידין ע"ז ושנים מעידין ע"ז. נ"ל דהברייתא קצרה מלומר פעם ג' כי כן דרך הז"ל בכ"מ כמ"ש בעירובין (לג) וביבמות (קח ב): תד"ה נשבית. וקשה לרשב"א כו' וי"ל כו' דקתני סיפא עיר כו'. מה שהקשה המהרש"א נ"ל דלק"מ דמהתם לא שמעינן דאם נשאת תצא. אבל מהא דהכרכום שפיר מוכח דקתני בה כל כהנות כו' דהיינו הנשואות לכהן כדפרש"י. וכדמוכח ג"כ מעובדא דר"ז בן הקלב. אך ק"ק דנימא דאשמעינן דדוקא אם מכונסת באו עדים לא תצא עמש"כ לעיל (כג) אבל אם באו קודם שניסאת אף דבשעה שאמרה נשביתי וטהורה אני עדיין לא באו אף אם ניסאת תצא. ועי' לעיל תד"ה שתי נשים: ד"ה אבל. פי' בקונטרס משום חשש ממזרות ונתינות. לקמן (סוף דף כה): בא"ד דאין מכירין ישראל חללים כו'. לעיל (יד ב): בא"ד דלכ"ע בנ"י מקוה טהרה כו'. קדושין (עז): ד"ה שני. ורשב"א פי' דקאי אשביעית. נראה דנ"ל ורשב"ם עי' ר"ש פ"ד דדמאי מ"ו ובתוס' בכורות (ל) בד"ה מתניתין: בא"ד דאמע"כ חשודין הם. ר"ל שלא לספרים מע"ר וה"ה אמע"ש בזה: בא"ד איכא למימר דמשום כותי נקיט שביעית. וע"ה דקתני ע"כ קאי אמע"ר דאמע"ש ג"כ לא חשיד כדמוכח הסיא דפ' עד כמה. וא"כ ר"ת סותר א"ע למש"כ שם בתד"ה מעשרות: ע"ב גמרא במה הייתם אוכלין בגולה בקדשי הגבול כו'. ולקמן בל"ק אסיק דאפי' תרומה דאורייתא שריא להם. וק"ק דתרומה דאית בה מיתה לזר האוכלה שריא להם וקדשים דאין בהם אלא איסור לאו (עי' תוס' יבמות סוף ד' עג) אסר להן. וי"ל דמעלה עשו בקדשים: רש"י ד"ה בקשו כתבם. שכשחתנו כהנים בגולה בגויי הארץ וילדו כו' והם חללים. עפי ה"ל לפרש דהוו עובדי כוכבים דולד עובדת כוכבים ה"ה כמוה: ד"ה מקדש הקדשים כצ"ל: תד"ה ואב"א. אבל דרבנן אדרבנן לעולם צריך לתרץ בשבלי אומנתו בידו. והתוי"ט כתב לדעת הרמב"ם דלואב"א טעמא דרבנן הכא דלא חיישי לגומלין משום דלא מפסידין להו אכילת תרומה שנמכרת בזול. ולא מחוור דהתם נמי יש הפסד המכרים. ונ"ל דטעמא דרבנן שם משום דהחשוד עפ"ד לא דנו ולא מעידו כדכתב התוי"ט שם מ"א ומ"ו ועי' לשון רש"י כאן ד"ה אינו נאמן. ואף דלא פסק כן הרמב"ם מ"מ כיון דאיכא נמי טעמא דגומלין חיישינן טפי: בא"ד ותירץ ר"י דמעיקרא ס"ד כו'. קשה דמ"מ יקשה איך סובר ר"י דמעלין מתרומה ליוחסין כיון דהיכא דליכא חששא דגומלין מעלין לתרומה ע"פ עד אחד: ד"ה אמנה. וה"ה יכול להעריס ולכתוב שטר בשם חבירו כהן כו' כצ"ל: ד"ה חד. ואור"ת דתרומה בכלל מזבח. אולי יכוין להא דפסחים (ריש דף עג) קרא ר"ע לאכילת תרומה עבודה: בא"ד כגון הפשט וניתוח דבנים הכשרים בזרים כו'. ל"י מדוע שבקי לשחיטה. ובקדושין שם כתבוה והשמיטו ניתוח. ועמש"כ בברכות (כח. לא ב):

דף כה ע"א גמרא מקדש הקדשים הוא דלא אכול הא בתרומה כו'. לכאורה קשה דהל"ל ולמעתיק מקה"ק הוא דלא אכול הא בקדשים קלים דהיינו המורם משלמים ותודה ואיל נזיר אכול. והוא לא התירו אלא בקדשי הגבול. וי"ל דקדשים קלים נוכל ג"כ לקרותן קדק"ד נגד תרומה דאיקרי ג"כ קדש. וכמו שדרש ריב"ב במנחות (ק"ד ח) קרא דבקדש הקדשים תאכלנו על היכל. לפי שהוא קדק"ד נגד העזרה שנקראת ג"כ קדש כמש"כ המזרחי שם בפ' קרח: שם ת"ל בבואכם בביאת כולכם כו'. כה"ג דרשינן (בזבחים ט): תד"ה נביאות. ואע"ג דבכורות נמי הוי מדרבנן כו'. פי' מהרש"א. ול"י מדוע שני ליה פרש"י דבכורות איכא למיגזר אטו תרומה דאורייתא. משא"כ בכלל דהכל

מדרבנן . ופי' לקמן ע"ב בתד"ה נאמן (סא') : ע"ב גמרא א"ל מה ראית שקרא ראשון כנהכ"ש. מלה דכ"ז הוא מדברי ר"ל ובלשון שאלה . פירוש אולי מפני שראית אותו קורא ראשון לכן אתה מעיד עליו שהוא כהן . וזה אינו כלום דדלמא בחזקת שהוא גדול . והשיבו דראיתיו שהוא חולק עה"ג . ולמאי דהוסיפו בשם ת"ח מלות א"ל צריך להגיה א"ה ראיתו שחילק עה"ג . והוא שאלת ר"ל לשהוא גברא ור"ל מה שאמרת שקרא ראשון אין זה כלום אלא אם ראיתו שחילק עה"ג אז נקבל עדותך . וכן כמ"ש השניה נראה להגיה ראיתו : רש"י ד"ה שקרא אחריו לוי . וי"מ נתפרדה כו' והלא כהן אחר הוה התם. נ"ל להגיה גדול תחת כהן . או למחוק כ"ז מכאן ולהעתיקם לקמן בדבור הסמוך . ודעתו ז"ל כאן (לפי מה שפי' בהקס"ד בגיטין שם) דהא אין כהן שני יקרא ישראל אחר הכהן : תד"ה הכי . וי"ל כו' דלדבריו קרוב הוא כו' ואין אדם נאמן להכשיר את בנו כ"ג דנ"ל . או דנ"ל אף דאדם נאמן לפסול את בנו וכעיקר דבריהם שמש"כ לעיל (יח ב) בתד"ה מלוה . אך הנה קשה להבין דכיון דע"א נאמן לכהונה א"כ אין כאן משום עדות רק שנדע בירור הדבר שיה ראוי להאמין את האב במינו ול"ע בזה . גם דבריהם בסה"ד אינם מובנים היטב : ד"ה נאמן (סא') דדוקא בתרומת א"י או חלה בסורית דרבנן אמר דמעלין כו' כל"ל : בא"ד וכן מתניתין דלקמן דנאמנים כו' היינו בתרומת פירות או חולה לארץ כל"ל : ד"ה נאמן (סב') ור"ת אומר דהיא דקדושין אתיא כר"י כו' וקדשי הגבול כו' כגון תרומה ונ"ב ויותבין כו' . ולא רצה לפרש דקדשי הגבול היינו יוחסין לבד . ולתרומה א"צ כרוכין אלא שני בעדות האב וכרבי דהכא. דעיקר לשון קדשי הגבול לא שייך רק על תרומה . אלא דיל"ש דה"ה ליוחסין . ומיושב תמיהת המהרש"א שם בקדושין. גם מאי דמשמע מדבריו שם דדברי ר"ת דהכא אינן כמו בקדושין תמוה . דהם אחדים ומותאמים : בסה"ד א"נ הכא באתו עמו . נראה דזהו הוספה מת"י . אבל הוא דוחק גדול : ד"ה שבידו כו' . וי"ל דל"ד כו' סברא הוא דנאמן אפי' לאח"מ. נראה דר"ל דזה אין סברא שנחזיקנו ככהן כל ימי חיי האב ואחר מותו יחזור להיות זר דמחזי כי חוכא . משא"כ שם לא מיחזי כחוכא אם נחזיקהו בחיי נכסי ובחיי לא . וכמו שאינו נוטל בראוי דהיינו מה שנפלו לו לאחר מיתם ועוד דדמי להא דמחלק הגמרא בב"ב (ק"ד קל"ד) לענין פלגינן דבורא בין תרי גופי לחד גופא . וכן הא דאמרינן שם באומר זה בני דנאמן שאול ובידו לגרשה לדעת התוספות שם דמ"מ מיפסלא מכהונה כמש"כ שם אע"פ שא"ז ליבום לא מיחזי כחוכא דאמרי' סמוך למיתה גירשה כדאמרי' בגיטין (פא) . ע"ל דכוונת התוס' כאן דקרא דיכיר אילטריך לכיוצא שלא היה לו נכסים אלא אלו שנפלו לו כשהוא גוסס. ודברי מהרש"א בזה מגומגמין :

דף כו ע"א

גמרא ור' חייא מסייע כו' . בב"ק הגי' ר' חנינא : שם דסב"ג היינו ר' אלעזר . כל"ל בלי"ו וכן בסמוך וברש"י : תד"ה אין . וכן התם בגמרא ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר לאביך בידי . פ"ש דזה כלשון הוא לאוקימתא מליתא . וצריך להבין מדוע לא הביאו מאוקימתא קמייתא שם . ואי משום דאיפרכא . הלא גם זו איפרכא . וע"ק אמאי לא הביאו מרישא שם . וזה י"ל משום דברישא קתני א"ח במה עשה מ"ת כו' וי"ל דמשום ה"ש גופא שהוא יודע שאינו שייך לו אלא לכהן . וי"ל עד"ז גם דקדוק הראשון משום דעל אוקימתא זו פריך שם וכי נחשדו חברים כו' . וכיון דחבר הוא ודאי יודע ג"כ שקנסינהו עזרא וא"כ תיפוק ליה שודאי לא יתרום מדבר שאינו שלו אלא דבכן : בא"ד ובפרק הזרוע פריך מע"ר דלוי הוא . כן גם שם איתא מבקנא דהכא בתר דקנסינהו עזרא . ומאי אולמא דהתם מהכא . ובגמרא ביבמות כתבו ובפ' הזרוע ובכתובות פריך כו' . וכוונת הרא"ה נ"ל דה"ת דגם לר"ע בתר קנסא דכהן דוקא איך פריך דלוי הוא אמו לא ראה ולא שמע דאין נוהגים רק לכהן ולא ללוי. אלא ע"כ דלר"ע אף לכהן וכ"ש שמנהג כר"ע לכהן פריך שפיר ממנהגא : ד"ה זתר . והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים כל"ל : בא"ד ולכך נאמר שילכו הכהנים עם הלוים כל"ל : ע"ב גמרא מתקיף לה ר"א א"ה אפי' תרי ותרי נמי . נ"ל דלאוקימתא קמא דבני היינה סברא דליכא עירעורא אלא בחד משום דנצרך לצרף אליו את העד הראשון אשר כבר הוחזק לשקרן בב"ד מפני ב' עדים שהכחישוהו ועכשיו יוחזר להכשרו ע"י עד אחד השני : תד"ה אבן . אע"ג דבכי מקוה אמרינן הכא הוא דחסר אי לאו דאיכא למימר חסר ואתא. כ"ל להגיה ע"פ הסוגיא דשם : בסה"ד ובנים אומרים נתגרשה אע"פ כו' מ"מ הימה בחזקת א"ח . ר"ל ואע"פ שהוליאום מחזקת איסור מ"מ גם חזקת היתר לא מיקרי וה"ל כמו שאין כאן חזקה כלל בין בריא בין בשיפא ולהכי פריך מ"מ . ודברי מהרש"א בזה תמוהים : רש"י ד"ה והא אשקלון . ועוד ככר גלו ישראל . הן ר"ן בן הקנה היה בשעת חורבן כדמוכח לקמן (כז ב) במשנה · ויכול להיות שהעיד על מעשה שהיה בימיו קודם החורבן. וכן ר"י הכהן היה מתלמידי רבן יוחנן ב"ז (אבות פ"ב) . ומשמע בר"ה (ק"ד לא) שריב"ז לימד קרוב למ' שנה קודם החורבן : תד"ה ע"י ממון וכ"ת בגמרא דקאמר ל"ש כו' וע"כ היינו לכהונה מדקאמרי אף אנן נ"ת כו' . דבר זה דע"י ממון מותרת אפילו לבעלה כהן שפי ה"ל לאתויי מלי"ק דאמר אבל נתבעה לא דר"ל אפי' לכהן כעובדא דאשקלון . אלא חדא דאית בה תרתי קאמרי לדייק דאפי' ידה תקיפה על עלמן אינה אסורה באשת ישראל : ד"ה ע"י נפשות . הכ"ל אסורה לכהונה . פי' מהרש"א שנדחק . ולא ראה הת"י בסה"ד דלעיל : בא"ד דקודם לכן מקרן נפשייהו . נראה דל"ל קודם שתהגבנה · והמהרש"א לא הבין כן ונדחק :

דף כז ע"א

גמ' איכא דדמי לה מירתת . כה"ג בקינים (פז) וש"נ : רש"י ד"ה ואיכא דכתי מתניתין וברייתא . גם הא דהעיד כו' היא משנה בעדיות . ועי' מש"כ בס"ד בנדרים (כו) : במשנה וא"נ אדם ע"י עצמו . וכן במשנה הסמוכה בר"ז בן הקנה . ק"ל הא לעיל (כב ב) בבנים אומרים מת ובנים אומרים לא מת דהכא עליה בא"ת קאי ואפ"ה אם נשאת לא' מעדיה לא תצא לה"ם הגמרא הספק לא תצא ממי שאומר ברי לי. ק"ו בבעיה דרבנן ובשנים שנכאה בהיתר א"ר כלא תצא ממי כשאומר ברי לי. ויש לחלק : רש"י ד"ה ר' ילמד ב"ה. אף בנעילה פעמים שכן מותרות . משמע אבל בניסוך לעובד מותר אף במגעת אחרת. ומגואר שהיה לייבש כבהב התום' : תד"ה והלי. הזה ועבל ומסר פלן בשני כו' ואם קיימות הכתובות אנו כו' כל"ל : ע"ב גמרא הא קתני אין אדם מעיד ע"ע . זה הלשון הוא במשנה דלקמן . ובמשנה א' שאנו עסוקים בה הלשון וא"נ אדם ע"ע . ואולי שכל"ל שם אמר לך רב פפא כי תניא כו' כל"ל : תד"ה במסיחה . אלא לעדות אשה או דרבנן כ"ג דנ"ל פי' ב"ק (קיד ב) :

דף כח ע"א

גמרא ואלא כאלו בלא וכתניא אם כו' . מכאן סתירה למש"כ התום' בברכות (כד) דהיכי דמגיא מכסיה בריימא דפסיק בה לא אמר וכתניא אלא וקתני ע"ש . שם משום דאית ליה איתמים דרביה . נראה דר"ל לכן אי לא הוה קים ליה בבירור שזהו כת"י היה ירא לומר על הספק פן יוכיחנו על פניו שקר העיד בי : תד"ה אלו . דפי' המדיר תנן ולא קולה לה תלה כל"ל : ע"ב גמרא והיינו מוליכים תלה כו' ע"י עצמו אבל לא ע"י אחר . ופי' הר"ן הטעם דדלמא לא דק (והמשמ"ע בפי' ל"ס ס"ק פ"ז ל"ד שסניא זה בשם הכ"מ) ובזה מיושב מה שמתמהתי בפסחים (ד' ב) בד"ה גמרא : תד"ה בכ"ם . ומביא ר"י ראיה מדתניא בפ"ק דמו"ק כו' . לכאורה התם הוי ס"ם ספק אין כאן מקום הקבר ואת"ל כאן שמא דילדלתו המחרישה . אבל בידוע מקום הקבר והאהיל עליו דליכא אלא חד ספק שמא דילדלתו המחרישה אין לנו . וכה"ג כתבו התום' שם (ו) בד"ה אמר ר"פ . וי"ל משום דאפי' לא הוי אלא חד ספק מה שמטהר דהוי ס"ע ברה"ר אלא דחכמים החמירו כאן בכדי שיבדקוהו ויטהרוהו כמו שאכתוב לקמן ולכן די בזה שממעטא במגע ובמשא : בא"ד לפיכך הוי דרבנן משום דהוי ס"ם ברה"ר . משמע דברה"י הוי תה"ם . וק"ל הא דתנן בפ"ד דטהרות מ"ה והכ"א בר"ש חולין . והובאה בשבת (טו ב) וקאי שם גם על ספק מגע בה"פ . והא תנן שם פ"ו מ"ד כל שאתה יכול להרבות ספיקות וס"ס ברה"י טמא וכמש"כ בעלמא שם בד"ה על ספק בה"פ . וי"ל דהתם מיירי בנוגע הבה מבה"פ (שהוא ברה"ר) לרה"י וספק נגע בו שם או לא פי' לפ"ה דטהרות : בא"ד היינו היכא שהטומאה מבוררת כו' אבל כו' . לכאורה קשה מב' שבילין דלעיל (כז) דמשמע מפרש"י דאין ידוע לנו איזה ממת וכ"מ שם בטהרות מ"ב . וי"ל דשם ודאי יבדקו ויטהרו דאם ילך בב' השבילים יהיה ודאי טמא . אבל בה"פ אם מטהרת ליה לכולם לא יבדקו. ובזה י"ל מה שהקשיתי בר"ס בפ"ב מהא דב' שבילין על התוס' דנדה ע"ש. כיון דהם עומדים להבדק ולהטהר ודו"ק :

דף כט ע"א

רש"י ד"ה שיש להן קנס . אם אנסה כו' . נראה דדוקא נקיט אנסה פי' תד"ה ועל אשת אחיו ועי' לקמן (לח ב) תד"ה לא קנס : תד"ה הבא על הכתינה . וא"ל לר"מ כו' למ"ד דאוים לקיימה כו' דהא בקראי פליגי . מזה אין ראיה כ"כ דא"ל דמ"מ לדידן ל"מ שהרי אסור לקיימה מדרבנן תיכא וא"כ לקיימה קרינן בה עמש"כ לקמן (לד) ע"ד מהרש"ל. וה"ל להביא גם הא דפריך שם ולר"ע כו' ולר' ישבב כו' מ"ג . הל"ל נהינה א"ב . או הא דלקמן (ריש דף לו) דמוכח שם דאפי' לר"ש ב"מ שניות יש להן קנס . ועי' לקמן (ל) תד"ה איכא בינייהו : בא"ד וכפ' יש מותרות כו' הא נמי דאורייתא . ה"ל לאתויי נמי הא דלעיל (יד ב) מ"ש הנך דאורייתא דקאי גם על נתינות ע"ש : בא"ד וכן בפרק האומר תנן כ"מ שיש קדושין כו'. ר"ל ובנכריות הלא אין קדושין : בא"ד ועוד לפי' הקונטרס כיון דעבדות מתש נזר כו' אמאי יש לה קנס כו' . לכאורה י"ל משום שלא יהא חוטא נשכר כדאביי לעיל (יא) . ואפי' רבא יודה הכא כיון דמדינא יש להן קנס לפמש"כ בס התוס' : בא"ד ואע"ג דקי"ל דהפקר ב"ד הפקר . מש"כ המהרש"א דלפרש"י ל"ק זה דלאיסורא לא שייך הפקר ב"ד הפקר . לא מתגור דכיון דהאיסור הוא מחמת שעבוד העבדות . וב"ד יכולין להפקיע השעבוד ויהיה האיסור ממילא בטל כדלעיל (ג) בתד"ה תינח ע"ש : ד"ה ועל הכותית . דהא כתו אמר בגמרא דלא אמיא כותים . היינו לרבה לקמן דאמר דלר"מ בקנס אע"ג דמיקטל מקלס וכדאיתא לקמן (לה ב) : בא"ד דליתני ממזיר גרושתו משנשאת ונבעלה סע"כ . פי' מהרש"א . ולכאורה תמוה דהא דרבינן בקדושין (ס ב) במולא בעל דבעל עושה אותה בעולה שלא"כ כו' . וכ"ע א"ל כן דרבה כדאיתא שם בסוגיא וא"כ שוב אין לה קנס . וכ"ל דכוונתם דנבעלה תחת בעלה השני מאחר שלא"כ . דהפי' לריב"ב האוסר לראשון דליתא דסוטמאה משמעו יותר ע"י זנות פי' יבמות שם (יא ב) תד"ה לרבות . ולדידים פי' שנים במוצנה דהייט ע"י בעל השני או ע"י זנות . ומש"כ התוס' משנשאת ל"ד דה"ה משנתארסה.

אח"ז מלאתי להגו"ב מ"מ חלק א"ב סי' ק"מ שנשאל ע"ד תוס' הללו . והוא הגיה בדבריהם א"נ נבעלת שלא"כ ע"ש ועי' ת"י לקמן בסוף הדף . ולהגהתו כתב ג"כ דמשנשאת ל"ד כמש"כ : בא"ד מ"מ לר"ש דאמר אין קדושין תופסין כו' . לכאורה אף לרבנן אילטריך משום דלא קרינן בה אשה הראויה לו : בא"ד ועוד ה"מ למיתני כו' . ועבד הבא על הכותית כו' . לכאורה ה"כ להגיה על בת ישראל . ור"ל דה"ל למיתני דעבד הבא על בת ישראל יש לה קנס אף דאין לו בה קדושין דמה"ע הוה הולד ממזר . אבל יותר נ"ל דמקומו לעיל במקום שנדפס עה"ג כדברים האלה . ור"ל שם דאע"ג דגם עבד נשמע בכן וא"כ אין לה חזקת אבהתה . לזה כתבו דעבד כו' הולד ממזר וא"כ יש לה קנס ועי' דבריהם בב"ק : ד"ה והבא. חילקן כו' . אבל ק"ל מדוע הפסיק בבא על הגיורת כו' בין חייבי לאוין לח"כ בהם מבוע אחד ונראה לי דבבא דריש אשמע לן תרתי . חדא דאף דלא קרינן בהו ולו תהיה לאשה מכל מקום יש להן קנס . שנית דאף שהן פסולות לי"ת בהו שמא נבעלו מקודם . ולהכי סמיך להו בבא דגיורת כו' משום דבהו מייתינן שמא נבעלו מקודם : ד"ה ועל אשת אחיו . ולא יבמה היא לו כו' . בתו"ח מקשה דלוקמה באחיו מן האם ע"ש . וכבר קדמו בזה הרי"ף . ולי י"ל משום דדומיא דאשת אחי אביו תני דהוא דוקא מן האב כדאיתא ביבמות (נד ב) : בא"ד מפותה אין לה קנס כדאמרינן בגמרא . כנראה דכוונו על הא דלקמן (ריש דף לב) וכ"ה בדבריהם בפ' בן סו"מ : בא"ד אכתי תיקשי ליה הישא כו' כל"ל : ע"ב גמרא לאבי נערה ולא לאבי מתה . פי' דפטור לגמרי . והא דדרשינן ג"כ מזה ולא לאבי בוגרת כמש"כ התוס' לקמן (לט) בד"ה מה בוגרת וכן פרש"י שם . ואפ"ה לא מיפטר לגמרי אלא דידה הוה . גבי מתה נמי דידה הוה אלא היא אינה בחיים וקנס לאו ממון הוא להורישו כדפרש"י לקמן (לט) בד"ה ופקע אב . ועי"ש בתד"ה יש בגר : שם אלא שיתא קראי כו' בתולה בתולות הבתולות כל"ל : שם מתניתין הזימני אומר אשה שיש בה הויה . ולי"מ מי פליג ג"כ על מתניתין דלקמן (לט) נתאלמנה בה דבר ערוה כו' שנאמר כו' אשה הראויה לו . ואולי גם הוא דורש אשה הראויה לו (ודלא כמשמעות פרש"י) רק דלא מייתר ליה מהני שיתא קראי אלא חד ומוקי ליה לאינה ראויה לקיימה עי' תד"ה וחד : רש"י ד"ה מאי בינייהו . א"נ משמע ליה לר"ש ב"מ לשון הויה אימעיטא לה ממזרת כל"ל . ובפ"ק נתינה מפני שיעתו דאינה אלא מנזרת דוד ועי' בתוס' לעיל במתניתין וכמש"כ שם : תד"ה וחד. וא"ת ליכתוב ולו תהיה לאשה כו' . לכאורה הא איצטרך לאשה הראויה לו דאם א"כ אסור לקיימה . ואולי יש לכוון זה בתירוצם . עי' לקמן (מ) תד"ה ניתי עשה : ד"ה אייתרו . וא"ת כו'. הגרע"א בחדושיו הקשה דהא במפותה לא כתיב ולו תהיה כו' ע"ש . ול"נ דמכר ימהרנה לו לאשה דכתיב גבה משמע גם כן אשה הראויה לו :

דף ל ע"א

גמרא א"ב בעולה לכ"ג ומ"ש דס"ל עשה שאה"כ . הגרע"א בחדושיו הקשה דלפ"ז אלמנה לכ"ג וגרושה להדיוט נמי . דס"ל לאו שאה"כ ול"ד ללאו דל"י כנף אביו דמינים יליף ר"ע דיש ממזר מח"ל (עי' יבמות מט) . ותירץ ע"פ תוס' יבמות (ס) ד"ה ואימא שחילקו בלאו שאה"כ דהיכי דהכהנים מוזהרים ולא ישראלים לא מיקרי כ"כ לאו שאה"כ כמו היכא דאף בכהנים עלמן אינם מוזהרין רק האנשים ולא הנשים . ובבעולה לכ"ג היא אינה מצוה . ובתוספותיו למשניות ביבמות אות נ"ז הוסיף ביאור דמה דהוזכרו פסולות לכהונה לכשרים (כל"ל שם) ילפינן שם (פד ב) מדכתיב לא יקחו לר"ר . וא"כ גבי עשה דבתולה דכתיב יקח לב"י היא אינה מלוה . ודבריו תמוהין . (א) דבאלמנה לכה"ג נמי כתיב לא יקח לב"י (וזה י"ל דאחר דגלי לן קרא דלא יקחו דאפי' לאו שאה"כ טפנת נכנים א"כ ה"ה אלמנה לכ"ג נמי ע"ש בסוגיא דיבמות . וע"כ נ"ל כן אף לפי מה שאכתוב דמיתורא ילפינן ובאלמנה לכ"ג ליכא יתורא והתום' כתבו שם דגם בזה היא מוזהרת). (ב) דהתם מיתורא דלא יקחו דכתיב תרי זימני הוא דילפינן כדפרש"י שם וא"כ אדרבה בבעולה לכ"ג איכא נ"ב יתורא דכתיב תרי זימני בתולה יקח. הן אמת דלפי פירושו יתיישב קושיית הגו"ב מ"ת חלק או"ח סי' קי"ח דבקדושין (עז ב) דרשינן מלא יקחו השני לחלק עי' פרש"י שם ד"ה כשם . אבל מ"מ פשטות הגמרא משמע כפרש"י דמיתורא ילפינן . (ג) דנעלם מכ"ת דברי התום' בחגיגה (יד ב) ד"ה בתולה שכתבו להדיא בבעולה לכ"ג דאף היא בכלל האיסור (שוב ראיתי בתוספותיו שם שהרגיש בעצמו בזה) . (ד) דמ"מ אף דהיא מוזהרת עכ"ז מיקרי לאו שאה"כ כיון דאינן אלא בכהנים ול"ד ללאו דל"י כנף אביו . ולענין קושייתו נ"ל ליישב . דהא תנא דמתניתין בס"פ החולץ ס"ל אליבא דר"ע דדוקא מח"ל דשאר דומיא דאנוסת אביו ואמרי' שם ולר"ש כו' ולר' ישבב כו' נ"ל מולא . וע"כ נ"ל לר' ישבב דס"ל דבלאו שאינו שוה בכל לא אילטרך לרבויי שאין סברא לחלק בין שאר לאינו שאר . אלא כי אלטריך ללאו שאה"כ או לעשה השוה בכל . וילפינן תרוייהו דהקולין הן והי מינייהו מפקת . אבל מ"ש דאה"כ דתרתי לגריעותא ודאי דליכא לרבויי : רש"י ד"ה אלא אי לאו אדר"ם . שאין לו היתר ביאה באשה זו כל"ל : ד"ה בעולה לכ"ג . וא"ת יש כאן לאו דזונה כו' אלא ר' אלעזר (כל"ל בלי"ו) ולה"כ · הב"ח בהגהותיו כתב דאף לר"א מ"ל בממאנת . ול"נ דבממאנת אפילו לא בא עליה אלא שלא"כ שוב אין לה קנס דבעל עושה אותה בעולה אפי' שלא"כ כמש"כ לעיל מגמרא דקדושין (ס ב) ואע"ג דע"כ ס"ל כר"מ בהא דנבעלה שלא"כ פסולה לכ"ג. עי' תד"ה א"ב . מ"מ בהא דפטי כו' לא ס"ל כוותיה . אלא כר"ש בר זוגיה שם ביבמות ועמש"כ שם : תד"ה אי . תימה כו' אליבא דמ"ד כו' דאין בעילה אחר בעילה . ק"ל דהא לגירסא זו אם בא אותו שייבם על צרתה לכ"ע בעשה וכדאיתא בתום' שם והביא דאין אחר בעילה כלום מיירי ביבם אחד ושתי יבמות ג"כ . וא"כ ע"כ לכ"ע ס"ל דא"ק תופסין בח"ע . אח"ז מלאתי שעמד בזה הטור"ע שם בפס"ס . ולפמש"כ שם בד"ה אלא אמר אביי . מיושב תמיהתם דא"ל דמתניתין דהם אתיא כרבי וע"ש : בסה"ד ה"נ כיון שכנס שום יבמה כו' כ"ה בדפו"י וברש"ל. ועי' לטונס ביבמות שם : ד"ה הכל מודים . וי"ל דר"ח ס"ל דאין שום תנא סובר כר"נ. הפ"י תמה דהא משנה ערוכה (מגילה ז ב) אין בין שבת ליוה"כ ומוקמינן לה שם כר"נ. ולי נק"מ מתרי טעמי. חדא דהא כ' התום' שם (ז) ד"ה אין בין נדר כו' א"נ תני ושייר . א"כ י"ל דר"ח ס"ל כן גם באין שבת כו' . וכ"ש מאי שייר דהאי שייר איכא למימר דשייר חילוק מלאכות עע"א שם . שנית דהא אשכחינן בהכך אין בין דחשיב דאתיין כב"ע כמו אין בין יו"ט לשבת . וכן הך אין בין גופיה לרפרם כמש"כ כמ"א שם. שהם יסבור רבי (דהתם למתניתין) כב"ם . אלא דזיווג יחד כל האין בין אף אותן שאין כן הלכה . וע"ד שכתב הרא"ש בפ"ק דברכות בסי' ס' ועי' תוי"ט פי"א דמנחות מ"ז ד"ה רי"א ובמש"כ שם : ד"ה מיום . וא"ת אמאי כו' דמ' שנה קודם גלתה סנהדרין כו'. מזה סתירה למש"כ המהרש"א בפ"ד דר"ה בכוונת התום' לפרש דהא דקתני שם משחרב בהמ"ק הייט לאחר שגלתה סנהדרין מלשכת הגזית דא"כ לא היו מקצי כאן מידי : בא"ד וי"ל דלפעמים לצורך שעה כו' כל"ל : ע"ב ד"ה זר בקופי . ולפ"ז נ"ל דהכפרה תלויה בהפרשה כו' . לכאורה ה"נ דזה תלוי בפלוגתת רבי ורשב"ג בתו"כ ובירושלמי אי הפרשה מקדשה או נתינה דוקא . הביאם הר"ש ברפ"ו דתרומות ע"ש . אבל ק"ל ע"ד דהכי מליט בבכורות ספ"ק דס"ל לר"א שם כמשנה דאם מת הפטר חמור אחר הפרשת השה ערש נתינתו לכהן יקבר. הרי דס"ל דאינו פדוי עד שתגיע השה ליד כהן ואפ"ה ס"ל התם בברייתא בספק פ"ח דמפריש טלה והיא שלו . וא"כ ה"נ איכא למימר אף דבודאי זר אינו מתכפר עד שיתן ליד כהן מ"מ בספק סגי ליה בהפרשה בעלמא . לכן נ"ל דכוון ותני וכוונתם דסגי בהפרשה . וג"מ דלאחר הפרשה יכול הכהן למחול . ולפ"ז אתיא כב"ע דאף למ"ד דאינה מתקדשת עד שתגיע ליד כהן מ"מ היכא דא"א ליתנה לכהן כגון דמחל או בספק . מתקדשת מיד בהפרשה דומיא דפ"ח : ד"ה ואי דלא . אלא על כגלת גלונו ומציו והיא בעתה קלב"מ . וכן פרש"י בד"ה ע"י הדחק . ועי' בגליון פרק גיד הנשה פלוגתת רי"ח ור"ל והבין טוכתם : ד"ה לא לריכא. וריב"א פי' כו' וכיון כו' ונהנה מיד חייב באין כאחת כו' . בסברא זו לכאורה י"ל מה שנתמנו התום' בבכורות (יח) בסד"ה אפשר לצמצם כהא דילאו שניהם בשבילי כו' דאי אמרת א"א לצמצם לא א"ש ע"ש . אבל ז"א דא"כ לא א"ש מאי דקאמרי חכמים נתפשה שם ה"א לצמצם . אלא כוונת הריב"א משום דצורך בליעה היא (כדלקמן שעקירה צורך הנחה היא) וכן הסיא דפ' ד' אחין הגיעה צורך הגיתוך היא. דה"א למיתוך בלא נגיעה : ד"ה רב אשי . פירוש ממון לאב כו' כן הגיה המהרש"א . אולם מש"כ דהא דלא כתבו נפשות לזה משום הנערה דלא פסיקא להו כו' אלא ה"ה בקטנה מאורסה כו' . תמוה דהא פיתוי קטנה אונס הוא . וא"כ לא הוו מפסדי הכתובה דאנוסה יש לה כתובה אפי' באשת כהן : ומש"כ עוד דגם לשיטת רש"י בקרע שיראין של בעל המרוכה מיקרי ממון ונפשות להך דה"ל כנוגב מלגו של חבירו ואכלו . לכאורה ג"כ תמוה דא"כ מאי מקשו התום' ממדליק גדיש בשבת . אבל י"ל דבתרומה ובחלב האיסור הוא מצד עצמם לבד . אבל בגדים אין האיסור אלא בהלספפות בשבת ולכן מיקרי מיתה לזה היינו משום שבת . ותשלומין לזה לבעל בגדים ודו"ק : בא"ד (בד' הסמוך) דהא הכ"י בפ"ק דסנהדרין כו' פי' לבעל שרצו להפסידו כתובה. ומפרש"י שם משמע דהיינו מאה כסף שרצו לחייבו : בא"ד וריב"א אומר דבכ"מ מיתה לזה כו'. בב"ק (כב ב) בד"ה בגדי הביאו זה בשם הר"י בר מרדכי : בא"ד וחייב מיתה לכה"ע אף לבעל הגדי כו' כ"נ דל"ל ועי"ש בתוס' ולמהר"ם שם בתוס' איסתמיטו דברי התוספות שלפנינו . ואגבי קיימתים שם מסברא :

דף לא ע"א

רש"י ד"ה לא מצי לאהדורי . הלכך כו' שופו לקרוע לו שיראין . לכאורה הכי הל"ל הלכך קופו לנוח ויתחייב מיתה : ע"ב תד"ה מהלך . דהתם מקום היונה הוא כו'. פי' מהרש"א . ועמש"כ בס"ד בשבת (לא ב) בד"ה עד שיוציא : ד"ה אלא . וי"ל דאפשר כו' אפי' בשופכי כו' . מש"כ המהרש"א דהכא נמי ה"מ לאוקמי בכה"ג כו' . לא נהירא דא"כ לא הוה רבותא כלל וכדפריך אי ברברבי הורמיה הוא :

דף לב ע"א

גמרא הא איכא טעם ופגם בשוטה . ופרש"י ודמים למכור בשוק נמי אין לה . וק"ל דברים ערכין תנן תש"ו בנדרין . ולפמש"כ התום' שם לחלק בחרם . כן י"ל גם בשוטה . ולמנ"ד הגל"פ דבשוטה אין שייך להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח שימנו דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת (יבמות ר"פ חרש) : שם במפותה עפרש"י . ולכאורה יל"פ דתחלה כיון דמוקי לה בבוגרת דשייכי לה לעצמה והפתה נו נ"ל לאוקמי בשוטה . וא"ש טפי לפ"ז ליטנא דהפתה דאמים בבכי כו' : שם ואי מתונה לקולא . עי' שבועות (לז) ובתוס' שם ד"ה מאי : רש"י ד"ה שכן א"ל

סברא

[illegible]

תה"ה ד"ה וכ"ל. [illegible] באד"ה [illegible] בסה"ד [illegible]

תר"ה בגן. [illegible] ע"ב (גמ"ד) [illegible]

ד"ה בגא. [illegible]

באד"ה [illegible]

ד"ה [illegible]

ד"ה וכיו"מ. [illegible]

דף לג ע"א

תד"ה נגא מתכר. [illegible]

ע"ב גמרא [illegible]

שם [illegible] רש"י ד"ה [illegible]

דף לד ע"א

גמרא [illegible]

דף לה ע"א

ד"ה [illegible]

דף לו ע"א

רש"י [illegible]

דף לו ע"ב

גמ' [illegible]

[illegible]

דף לה ע"א

ד"ה [illegible]

דף לט ע"א

רש"י ד"ה [illegible]

דף מ ע"א במשנה

[illegible]

דף מא ע"א במשנה

[illegible]

פרק ד במשנה

[illegible]

דף מב ע"א

תוס' [illegible]

[illegible]

דכן כתבו התוס' בעלמא בב"מ (מח) בד"ה תפותת יד. ועמש"כ שם בגמרא: ד"ה וגמן לחוד ונתנו לחוד, כ"ל מבוס דונתנו קאי אב"ד. וכ"ד שהוא ע"י ב"ד כיון שנגמר הדין הוה כאילו הוא עשוי כמו שור הנסקל כיון שנגמר דינו שחטו אסור בהנאה. ולי ס"ל דפאני התם דכתיב גשה ועינשו וזהו הגמר הדין ומשמע דמשעה זו הוה כנתינה: ד"ה כי אילמליך. וה"נ אפי' לר' אליעזר כצ"ל ביו"ד:

דף מג ע"א

גמרא א"ל תניתוה אלמנה כו' ומעשה ידיה שלהן. התוס' לקמן בר"פ אלמנה גרסי מעשה בלא ו': שם והאמר ר"א א"ר יוסי כו' בב"ב הגי' א"ר אסי: שם מציאתה ממאן גביה. לכאורה שלא יתכן שהיה אחר מחזיק בה באמרו שהוא מצאה ומת האב ואח"כ בירכה בעדים שהיא מצאתה וגבתה ממנו ע"פ ב"ד. וזה י"ל כיון שבירכה שהיא מצאתה דהיינו ע"י הגבהה או בשאר דרכי הקניה א"כ כבר באה לידה מחיי אביה. אבל למ"ד המגביה מציאה לחבירו קנה חבירו. מ"ל דהגביה אחר עבורה ועדיין היא בידו. אולם רבא לשיטתו דס"ל לא קנה חבירו בב"מ (ח) ע"ש בתוס' (י) ד"ה איתיביה. אמנם מהר"ן בנדרים (לד ב) בד"ה אמר רבא תשמע דס"ל דלרבא קנה חבירו. ואפי' לשיטת התוס' מ"ל במגביה בעדו ובעדה דלכ"ע הכ"ג קנה חבירו כמבואר שם בב"מ (ח). וי"ל כיון דהחפץ עצמו הנמצא שייך לה הכי הוא כאילו כבר בא לידה והופקד אצלו. אך כשכבר בחיי אביה ולריו"ח במרובה (סח ב) דאין יכול להקדישו. וה"ה דאין יכול להקנותו. כמ"ש שם התוס' (ע) בד"ה אמטלטלין. לכאורה לא נקרא זה בא ברשותה ויש להאריך בזה ואכ"מ: רש"י ד"ה ואימא בפיתוי הבת וקנסות דאונס · עי' לעיל (לה ב) תד"ה לא: תד"ה בת (בסופו) שפי ממה שהיה ניזונת מדעתם כצ"ל וע"ש בתד"ה ניזונת תנן: ד"ה עשו. וא"ת אלמנה אבל הבת אימת קרא ליה כו' כ"כ דצ"ל: ד"ה חבלות. וא"ת כו' והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרינן בחובל הקולן כו'. עפי ה"ל לאתויי מהא דאיתא שם (פז ב) בבת גופא מודה רב בשבת דמעשה ידיה כו' דאנוה הוי: ע"ב רש"י ד"ה כתובתה של אביה וקסבר יש כתובה לארוסה. עי' לקמן (מד) תד"ה והלכתא: ד"ה הואיל. נכתבים ל"ר אמנה ומאתים דכתובה קאי. עמש"כ לעיל מ' בכוונתו:

דף מד ע"א

גמרא אמר מר אי בעיא בהאי גביא כו' עפרש"י. ודרך הש"ס לקצר הלשון כמ"ש התוס' בעירובין (עה ב) בד"ה והתנן ובזבחים (כד ב) בד"ה וסרי. ובב"מ. ובמ"ר נשא פ"ו בת"ת השאתי הרבה דוגמאות לזה בס"ד: רש"י ד"ה ביטל שני הס"ר. ואם כתב לו אחריות כו'. הא דלא פירש אם לוה הגוזן בינתיים דיוכל המלוה לטרוף ממנו וכמש"כ הרשב"א בתד"ה אימר. משום דלמ"ד אחולי אחליה מתילה ודאי לא מהני לנפרע להיות כמו שלא זכה בה מעולם (וכדמוכח נמי מהא דלקמן דא"ב לשלומי פירי ולשבקא) אלא משעת המחילה הוא כמו שחוזר ונותן להגותן. והגותן שוב חזר ונתן משעה עוד הפעם להמקבל. והוה כמו שקנה הגותן עתה שדה ונתן להמקבל דבשתמא לא אשתעביד לבע"ח שקדם. ורשב"א ע"כ מיירי בדכתב לו בפירוש דאקני. ולקמן דבעי מאי בינייהו. המ"ל דא"כ כה"ג בדלא כתב דאקני. ולפמש"כ יש לדון על מש"כ הת"י א"כ אם יאכל הגותן כו'. דכיון דעד עתה הוה השדה של המקבל ועכשיו הוא שמוחל לו למה לא ישלם לו הפירות שאכל בעוד שהשדה היה של מקבל. אבל אכי המה על הרשב"א דמאי מהני מחילה אבל גוף השדה. דבשלמא השעבוד שיש לו על הלקוחות (כמש"כ רש"י) יכול למחול. אבל גוף השדה אינו יכול למחול אלא אם הקנה לו מחדש באחד מדרכי הקניות. ואפי' החזיר לו השטר לא מהני לרבנן דרשב"ג בב"ב (קסט) ועי' בר"ן. וצ"ל דאתולי אחלי ל"ד אלא דהוה כמו שהודה שמזר ואקני ליה בא' מדרכי הקניה. ודאמן לזה י"ל דהוה כמו שהודה שמיד אחר כתיבת השטר הראשון חזר והקנה לו. ולכן לא צריכין תו למימר בדכתב לו דאקני. וכן א"ם הא"כ בבת"י. אך לפ"ז יקשה הא"ב לשלומי פירי ולשבקא. וי"ל ואכמ"ל: תד"ה והלכתא. דר"י אמר שמואל אמרה משמייהו כצ"ל: ד"ה אין לה. דדרים ןעריך ולא בשערי עובדי כוכבים כצ"ל: ע"ב רש"י ד"ה מאן יתאן. מהדדי גמירי מחייב קנס כו' כצ"ל בלא ו': תד"ה א"כ. תימה כו' שלא ילקה כו' מש"כ מהרש"ל דהיינו בהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה דבתלוייהו שלא בקדושה כבר ממועט מדרשה דלמיתה גתרבתה ולא לקנס. נ"ל דאינו מוכרח דאי לאו ביכראל דלמעוטי גיורת ע"כ הוה מוקמינן ומתה לדרשה אחריתי. אבל השתא דכתיב בישראל למעוטי גיורת דרשינן שפיר ומתה לרבות גיורת למיתה. ומיעוטא דבישראל לענין מלקות וקנס. והוא ע"ד שכתבו התוס' לקמן בד"ה בתולת: ד"ה המוציא. תימה כו' משמע הא ישראלית גמורה כו'. לע"ד אין מזה קושיא דאיכא למימר דבאמת היינו טעמא דאין לה מאה כסף משום דהוה כיתומה. ואגב דאיירי בשאר חילוקי דיניה אשמעינן גם דין זה בה. אבל מדתני אתי שפיר מוכח מדדרים עשמה מקרא דבתולת ישראל: ד"ה בתולת (בסופו) דרשינן שפיר בתולת כו' כצ"ל: ד"ה הא לא"ה. דלא בעי רב אחא למילף כו' כצ"ל:

דף מה ע"א

גמרא ורמינהו נערה המאורסה שזינתה ומשבגרה כו'. תוספתא פ"א ע"ש: רש"י ד"ה דהא נכנסה לחופה. דהא בלא בגרה נמי כל היוצאת ב"ר כו' כ"ה בר"ן וכצ"ל: ד"ה ואילו מוציא ש"ר עליה השתא דזנאי קודם כו' כצ"ל וכ"ה שם: ד"ה ודלמא. הא ראיה דמייתית כו' כצ"ל: תד"ה אמר (בסופו). דהא לקמן דרשינן כו'. הוא (דף מח ב): ע"ב גמרא אימור דשמעינן ליה לר"ש כו' א"כ לייתי קרבן כי דהשתא. ק"ל הא שם בהוריות מפקינן ליה מקרא פרש לקודמות (ולפמש"כ התוס' בד"ה הנערה י"ל קלת). וצ"ל דהגמרא שמכה א"ע על המשנה הקודמת שם ברה"פ „וכן נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו כו' מביא שעיר". ור"ש גם שם פליג דאם נודע לו משעבר דאינו מביא שעיר כמש"כ רש"י שם במשנה (הב'). וצ"ל דהתנא סמיך על פלוגתתו דשם. ועי"כ מוכח דר"ש פוטר אפי' מהעולת יחיד דהא במ"ב פוטר לגמרי ואם איתא דהכא חייב ה"ל לתנא למיתני דעתו בזה כיון דחלוקין בדיניהן. ומזה מוכיח הגמרא שפיר דלייתי כדהשתא דהכא ליכא מיעוטא · ודע דכעין סוגיא שלפנינו איתא גם שם (ג) והמציינים שכחו לציין. וגם שם לריך לפרש כמש"כ: שם א"ל רחמנא נילכן כו' אדרבה כו'. בזה"ל היה מורגל ר"א לומר לר"ח וכן ר"ח להשיב אליו כמו שציין הגרי"פ. והוא כמש"כ התים' ברים מכילתין בד"ה פשיט ר"א: שם דת"ר שעריך זה שער שעבד בו כו'. מזה כתב רש"י בנימוקיו לפי' התורה המתרגם לתרע בית דינך טועה כו'. והנה בתרגום אונקלוס שלפנינו הוא לתרע ב"ד. וצ"ל דלא טעה ח"ו דכוונתו לפרש ביוליאוס לב"ד לדונם. והגז"ם לא עקר משמעותיה לגמרי דברוב מקומות דכתיב שער ר"ל ב"ד. ועי' לעיל (לח ב) וכן הגמרא עצמה פירשה לפי משמעותיה בסנהדרין (עז קיב) היא והשה אתה מוציא לשעריך (ופרש"י לב"ד שבכל עיר ועיר) ואי אתה מוציא כל העיר כולה לשעריך. ועוד שהתוס' כתבו בר"פ נגמר הדין דבעיר שרובה עובדי כוכבים סוקלין על פתח ב"ד משום דכתיב שעריך וכיון דלא אפשר מוקמינן אשער ב"ד וכעין זה כתבו לעיל (מד) בסד"ה אין. הרי דגם לענין סקילה מפרשינן ליה בשני המובנים: שם גמר פתח מפתח כו' ושער משעריך. הא דלא יליף שער משער דכתיב בנערה המאורסה שבאו לה עדים בבית אביה הוא משום דגם שם לא ידעינן דהיינו שער שסרחה בו אם לא דנילפיה משעריך דעובדי כוכבים. ועוד בכדי לילף ג"כ מיעוטא דרוב עובדי כוכבים: רש"י ד"ה גמר פתח כו'. אסמכתא דרבנן כו'. נראה משום דאשכחן כהאי ילפותא בעירובין (נא) לענין תחום שבת ושם אינו אלא אסמכתא דרבנן כמש"כ שם בס"ד. ופשוט לחלק בינם להא דלקמן נמדנו יסקלו מיסקלו ויקלו מכן כו'. וע"ש במהרמ"ש ובביאור: ד"ה ללקות. מלקות במוציא שם רע כו' כצ"ל: תד"ה הנערה. ומהכא שמעינן כו'. לכאורה לר"ש ל"ל האי קרא: ד"ה על פתח ב"ד. בעיר שרובה עובדי כוכבים בעלה קדושת היקף חומה כו'. לכאורה זה אתיא כמ"ד בס"פ השולח דיש קנין לעובדי כוכבים בא"י אבל למ"ד אין קנין אין טעם לזה דיבוטל קדושת החומה מפני שרובה עובדי כוכבים ולפ"ז לא יפה עשה המל"מ בפ"ז מהל' בית הבחירה הי"ג בשעתקתו דברי התוס' הללו על הרמב"ם שפסק אין קנין בפ"א מהל' תרומות הל"י. וגם התוס' אולי לא אמרו אלא בדבר שתלוי במחנה ישראל כמו הנסקלין והמצורעין דבעו חוץ לג' מחנות. וגם זה ל"י מהיכן פסיקא לנו דמצורעין אין משתלחין מעיר שרובה עובדי כוכבים:

דף מו ע"א

גמרא לא אמר לעדים בואו והעידוני כו' נראה דזהו מברייתא דלעיל והגמרא אפסיק בה בפירושא דויסרו זה מלקות: שם בעי ר' ירמיה שכרן בקרקע מהו. ולא איפשיטא. והרי"ף בר"פ איזהו נשך כתב ואסיקנא דה"ת עד שיסכיר בכסף כו' ע"ש. ועי"ב גי' אחרת היתה לפניו: שם א"ל אבוה ופרשו מה שמם לה כצ"ל: שם אע"ג שכ"ל בכהת"כ מחלק הכתוב בין ביאה כדרכה כו'. אין למדין מן הכללות שהרי גם בשפחה חרופה א"ח בשלא כדרכה כדאיתא בכריתות ספ"ב. ויהיה מזה סתירה למש"כ בקילור כללי הגמרא (ד') בשם גאון בתשובה. וכן הביא בס' שב שמעתתא שער י"ב אות ז' בשם מהרי"ק שורש י"ד סי' ד' דבדברי האמוראים למדין מן הכללות. ולפמש"כ הרשב"א בהדושיו ליבמות (נה) הבאתיו בסוטה (כו ב) דלרבנן חייב בש"ח אפלא כדרכה א"ש. ועמש"כ בעירובין (סו) ובהשמטות שבסוף אבות: רש"י ד"ה ולא ליבס. בכלל פרשה זו למוען טענת בתולים כ"כ דצ"ל: תד"ה אתיא. אע"ג דאין רבית בקרקע כו'. משמע דאם היה רבית בקרקע ובפחות מש"פ הוה א"ש הבעי' אף א"ת דגז"ש גמורה היא. ובר"פ איזהו נשך כתבו ברפך ע"ש: בא"ד התם חשיב רבית לפי שעומד בבית בשכר המתנת מעותיו. משמע דכיון דהסלואה היתה מעות אף דהרבית הוא קרקע שייך איסור רבית מה"ת. וכ"כ מפרש שם בא"כ. ולכאורה שכרן בקרקע דומה לזה. וא"כ לא א"ש מש"כ ברה"ד אע"ג דאין רבית בקרקע. ולשון הר"ן התם .ה"ע משום דהוי דזביני חשיבי כהלואה ופירי דאכיל הוא שכר מעותיו אבל נתן קרקע ברבית מלוה אינו רבית של תורה. משמע דחשיב המיש בבית כעין פירות ולא מיקרי קרקע. ויש לדחוק ולכוון דברי התוס' כאן לדבריו. אבל דבריהם בא"כ צ"ע. וכן קשה מש"כ הרב"י ר"ס קס"א בשם הר"ן דבהלואת כסף אם נתן לו רבית קרקע אסור. דמדברי הר"ן שלפנינו לא משמע כן: ע"ב במשנה ניסאת יתר עליו הבעל כו'. ופרש"י שהוא זוכה גם בכל השנוים למעלה כו'. לכאורה קשה מזה לד ת הרמב"ם בפי"ב מהל' נדרים שהאב מפר כל נדרי בתו והבעל אינו מפר אלא דברים שיש בהן עינוי נפש כו'. א"כ בזה גרע כח הבעל ולפמש"כ בתוי"ע דמתניתין לא חשיב רק כללי שבפי זכיות אבל פרטי דיניהם ל"ח א"ש: שם וחייב במזונותיה. מש"כ התוי"ש בכה"ד דברפ"ג דבשעבות מוקמינן למתניתין דהתם כמ"ד שאין מזונות לאשה דאורייתא. עי' מה שכתבתי שלז שם:

תד"ה זכאי. אבל מציאתה דקטרתה לסגביה כו'. ונראה דאף אם אחר הגביה לצרכה (כמש"כ לעיל מג) או שנותן לה מתנה. מ"מ הא קטרת האחר בעדה. ועי' ב"ק (פז ב):

דף מו ע"א

גמרא דמכר לה בשבתות וי"ט. ק"ל דמ"מ מבטלה מכתה מלאכות המותרות בשבת וי"ט כגון כל השכותין דאינו אלא מדרבנן. ויותר קשה מי"ט דהותר בהן מלאכת אוכל נפש ואפי' קצירה וטחינה הותרו לכמה פוסקים מה"ת. ושכר שבת וי"ט ודאי אינו אסור אלא מדרבנן. וי"ל דכיון דאינס נקראין מלאכת עבודה כמ"ש הרמב"ן ילפינן לגו מקדושים דלאביה הוא דכמאן דלא ערכה בהו דמי עי' קדושין (ד). וקצת סתירה לזה מהתוס' לעיל ד"ה זכאי. עי"ל דר"ל בשבתות וי"ט אין דרך לעשות מלאכה להשתכר בה וכמו בלילית ולאו משום איסורא נגעו בה (אך מהתוס' ל"ת כו) וה"ס דס"ת לדתויי במכה בעלה פי' ב"ק ל"ז: תד"ה דזכי (בסופו). ולפ"ה דלעיל כו' ע"כ חופה הוית בנערות כו'. לכאורה אף לפי ר"ם דזינתה אחר החופה בסקילה מ"מ פתח בית אביה איט אלא בזינתה קודם החופה פי' לעיל (מה) תד"ה אמר רבא: ד"ה דמכר. אע"ג כו' ושמחת בחגך ולא באשתך כו'. ולי י"ל דהכא הכוונה על יו"ט של ר"ה וכה"ג כתב הט"א בחגיגה שם לייסב מתניתין דוקא מייבמין דבילה: ד"ה כתב. הא דקתני לקמן הלכו כו'. הוא (בדף מח ב): ע"ב גמרא תקנו מזוי למצוי כו'. כה"ג בתוספתא פ"ב דר"ה הביאה הרא"ש שם בפ"ג: תד"ה אם תמנה. וא"ת דאדרבה כו' ול"נ דאם תמנה הוא כמו ודשו שפי' הערת הדשן. וכן מסעף הערת הסעיפים תמרב הערת הסרבים. ונראה דלזה טון רש"י ביומא שם שפי' אם תמנה להשבית עונתן. וכן ויענך לר"א פי' השבתת המזון. ושם ביומא יליף מדנקט קרא בהאי לישנא דעינוי:

דף מח ע"א

גמרא מאי דבר אחר כו' רי"א נדקה. וכן בסנהדרין (ט ב) קרי אוכלי ד"א למקבלי נדקה מן עובדי טכבים: תד"ה רהב"י. דהכי מתני סיפא דברייתא כו'. הוא בתכילתא פ' משפטים: ד"ה ולא. משמע דקודם שילא לא היה מפרה כו'. היבת משמע לכאורה אינו מדויק כי כן מפורש שם לסדיא ועי' מהרש"א: רש"י במשנה. וזכאי בה בכל זכות כו' כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף וכר"ן: תד"ה לעולם. עמש"כ בנדרים (עג ב) בס"ד: ע"ב גמרא אמר רב תסירתה לכל כו' ורב אסי כו'. עי' תוי"ע. ומש"כ וכלי רב פליג על ר"א כו' אין הלכה כתלמיד במקום הרב כו'. תמוה דהא ריו"ח ור' חנינא ג"כ סוברים כר"א. והכי הל"ל דאין הלכה כר"א משום דאיפכך: רש"י ד"ה ולא נשאו. או אונס שלו. פי' ברים מכלתין. וכה"פ פסקו כל"ק שם דבאונס אפילו דידיה אינו מעלה לה מזונות: תד"ה ר"א. ואור"י דודאי סברא הוא דלמשנה אחרונה כו' כצ"ל: ד"ה תיובתא. אע"ג דלא הוי תיובתא אלא לחד. ע"ש דתיובתא הוי לר"ד אליבא דריו"ח ולר' אלעזר וכן לרב המנונא ולרב נחמן וצ"ע:

דף מט ע"א

גמ' ארנב"י אף אנן נ"ת הבא על אשת איש כיון כו'. היא משנה בסנהדרין (פט א). והיתה בהעלם עין מן המציינים: תד"ה ומימא. והואיל דאשכחנא לא הדרא כו' כצ"ל: גמרא אי ר"י הא אמר בנים נמי מטה. לכאורה נראה להגיה הא אמר נמי בנים מטה: ע"ב רש"י ד"ה ואיידי דתנא בנות. נ"ג דתנא דהא לא תני ליה במתניתין. ק"ל הא תני לקמן (נג ב) לא כתב לה כו' בנן נוקבן כו' חייב שהוא תנאי ב"ד:

דף נ ע"א

גמרא אעשרנו לבתרא כי קמא. נראה דמפרש דהכינוי שב על מעשר קמא דיפשי עוד הפעם כמוהו: רש"י ד"ה מתמעטות. מהאמוראים הראשונה א"ר אילעא כו' כצ"ל: תד"ה עשיתיהו. דלקמן מעלאי דידי כו'. הוא (בדף נג): ד"ה בר שית. דהתם הוי בר עשר ויום א' דומיא דבן י"ג כו'. שם איתא ג"כ בי"ת לתופה והרמב"ם בפט"ו מהל' איסות הל"ב כתב מבן י"ז וע"ש בהה"מ. ועתה טכל לומר דבי"ג נמי הכי הוא (וכן כולם) ויהודה ב"ת (דהוא קמ"ל שם) סבר כרשב"א בנדה (מה ב) דתינוק בן י"ב ויום א' נעשה ב"מ. וגדולה מזו עמש"כ (ביבמות פ). והשתא דאתינן להכי דיהודה ב"ת אמר מדה דלא כהלכתא. ה"נ לע"ד דגם מה שאמר בן י"ח לחופה הוא דלא כהלכתא דבקדושין (כט ב) אר"ה בן כ' שנה וכן רבא והדבר"י שם: ונ"ל דמ"ז בפלוגתת ב"ש וב"ה בנדה (מז ב) במשנה לענין סימני שרים. ויהודה ב"ת כ"ל כב"ש. והנך דס"ל בן כ' אתיין כבית הלל. דבאמת לא מלינו בכהת"כ חילוק בין בן י"ח לפחות (בשלמא בן כ' מלינו הרבה שחלוק מן פחות בערכין וביוצא לצבא) זולת בב"ב (קנה) לענין למכור בנכסי אביו לרבא אר"נ. ומוכח שם דהאמר כן אף לב"ה דבנדה שהזכרתי. מדקאמר שם אמעשה דבני ברק בשלמא למ"ד בן ח"י שנה היינו דקאתו וא"ל תאו לבדקו כו' ע"ש. ומאי דאמרינן בס"פ במה בהמה ביאמיהו שכ"ד שדן עד בן ח"י החזיר כו' הא פרש"י שם דהוא מחמת שמנאה את הספר. וגם לפ"ז ע"כ פירושו שם ח"י שנה למלכותו דהוא כ"ו שנה ללידתו. ולכן תמוה מאד מה שלמדו קצת פוסקים מזה לדיין שיהא בן ח"י שנה עי' טור ר"ם ז' וכבר התעורר בזה המהרש"א בח"א שם ועי' בביאור הגר"א שם ס"ק י"ג בליקוט. ואל תתמה בזה שיהודה ב"ת יסבור כב"ש דהכי מלינו בנדה שם דגם רבי הורה כוותייהו ועי' תוס' שם ד"ה דבכי. ובזה יש ליתן טעם טוב לדברי הרמב"ם הנ"ל שכתב מבן י"ז דגם בנדה שם אמרינן דסגי בל' יום משנת הי"ח וזה אליבא דמ"ד דל"י בשנה חשובים שנה ולמ"ד יום א' בשנה חשוב שנה ה"נ סגי ביום א' וכדפרש"י שם אליבא דעולא. אולם הרמב"ם מדוויל ידיה משתלם מדא דהוא פסק בפ"ע מהלכות מע"ש וכ"ר כמ"ד ל"י בשנה דוקא השיב שנה. ועוד שנית דלפמש"כ בפ"א מהל' איסות ה"ד וכ"א מוכח שמפרה בנדה שם דהסר משנת הי"ח למ"ד יום: ועוד הנ"ל נומר דיהודה ב"ת אזיל בשיטת ר"י בחולין (כד) דלימוד תורה סגי בג' שנים ולכן כיון דבן ט"ו לגמרא יוכל לישא בי"ח. והגי דקדושין ס"ל כרבנן שם דלימוד תורה בעי ה' שנים ולכן אמרו בן כ' לישא אשה דכתיים בנואלו ויעסוק בתורה כדאיתא שם והא דכתן יהודה ב"ת שיעור למקרא ולמשנה ה' ה' שנים י"ל דהטעם אינו רק משום דלא מזק עדיין שכלו למשנה ולגמרא אלא בזמנים הנזכרים: ע"ב גמ' הוה עובדא בנהרדעא וכו'. כזה בב"ק (יב): שם שמא ילאו התלמידים כו' המציינים שכחו לציין לפסחים (ק): רש"י ד"ה דלמא כתובת בנין דיכרין כגון שכתובת האמת מרובה או כו'. עמש"כ ע"ד לקמן (נג ב) במשנה: בא"ד ובאין עליהם כו' שכתוב בהכתובה בנין כו' כצ"ל תיבה חדא:

דף נא ע"א

גמרא רבי שמעון בן אלעזר אומר כו' כצ"ל ולא רבן וכן לקמן: במשנה ולא כתב לה כל נכסים כו' אחראין כו' חייב כו'. נראה דהוי"ו בא בכאן לחלק ור"ל או אפילו כתב לה שדה שוה מאתים אלא דלא כתב לה אחריות על שאר נכסיו חייב אבל לקמן (סוף דף נו) בתוס' ל"ת כן: תד"ה מני. דמנ"ל דכה"פ אפי' בתנאי דלמא בתנאי מודה ר"מ כו' כצ"ל: ע"ב גמ' מ"ט יצר אלבשה. כהאי לישנא בקדושין (פא ב): שם אר"י א"ם משום רי"ם כו' ויש לך אחרת כו' כצ"ל: רש"י ד"ה במלכות אחשורוש. לפי כו' ויודעת שלא יאמינה. הן מעשה אחשורוש הכתוב במגילה לא היתה הכוונה רק בכדי לישא אחת מהן. אלא נקטוהו לדוגמא בעלמא לפי שעשה כעין מעשה זה. וכאן ר"ל באם שבא אותן למשמים כפרש"י והא דלא נאסרה אסתר נ"ל כמש"כ התוס' דנלקחת גמורה היתה ולא היתה מפני גו גם אם יאמנה:

דף נב ע"א

גמ' ותו אר"נ שאלתי כו' ואמר לא שמעתי. נ"ל דצ"ל כאן תיבת וכו' דודאי יותר קשה מהא דאמר וגלאין הדברים כו': תד"ה ממזלת. ואור"י כו' דיש לכן פירוש שאכל הבעל כו' כצ"ל: ד"ה רגס. לפי שהנכסים נמהרות למות כו'. עי' לקמן (פג ב) תד"ה מיתה שכיחא: ע"ב ד"ה אין פודין. עי' מהרש"א. לכאורה גם לפרש"י יל"פ דלנה פודה אפילו ביותר מכדי דמיה כבפעם הראשון. ורשב"ג פליג ע"ז וגם על הרישא. וק"ק לפרש"י מאי פריך אלרשב"ג דלמא בברייתא השניה קאי על מכאן ואילך דכנגד כתובתה חייב לפדות אבל בפעם הראשונה מודה לת"ק. וי"ל והכמ"ל: רש"י במשנה וג"מ שמא מרובה כו'. ועוד י"ל נ"מ להיכא דמת הוא בחיי אחת מהן או נתגרשה אחת מהן דהיתר עי' לקמן בגמרא ר"פ מי שהיה נשוי: ד"ה כל ימי מיגר ארמלותיך. כל ימי משך אלמנותיך. וכתב התוי"ע והגי' בדלי"ת. ול"נ דגם לגי' מיגר ברי"ש יל"פ לשון המשכה כמו וכמים הנגרים ארצה (שמואל ב יד) כמים מוגרים במורד (מיכה א): ד"ה בי אבא סורהא. והיא ר"פ לבנו אחות אשתו ע"כ היה הבן מאשה אחרת דאל"כ הוה אחות אמו שהיא ערוה דאורייתא: בא ד ובסנהדרין כו' אים ושתי נשיו שאין כו' כצ"ל:

דף נג ע"א

גמ' לימא יצר אנסה. לקמן (נד): שם יתיב ר"נ כו' ויתיב רהב"א גבייהו. מתיבתא כזו בע"ז (סג ב) וע"ש בתוס': רש"י ד"ה מאו לה. כמין משקולת קטנה שממה עוכלא. עמש"כ בב"ב (פה ב): ד"ה ולא מיעמא לה. דלאו שמרו היא. עמש"כ בב"מ (יח): ד"ה גובה כתובתה ותוספת. עמש"כ לקמן (פט ב): תד"ה שאין. בסה"ע ונראה דבהא הלכה כב"ש משום דאשכחנא כמה תנאי דקיימי כוותיה כו'. מכאן נתחזקה תמיהתי על דבריהם בקדושין (סו) ד"ה ואידך (הב') ע"ש: ע"ב ד"ה הויה. הכא ליכא למיפרך אי הויה דנשואין כו'. אבל אי הויה דאירוסין ודאי ליכא למיפרך דבגרות הוא כמ"ש מאירוסין דאירוסין לא מפקא מרשות אב לגמרי כדלעיל (מו ב) ובגרות מפקא מרשות אב לגמרי. ולעיל דפריך לרב הוא משום דקס"ד דתקנתא לגוברין סיינו נשואין: ד"ה אלמנה. דקסבר ארוסה יש לה מזונות. עי' מהרש"א. ועי"ל דארוסה היא ק"ו מאומרת יבם כמש"כ התוס' לקמן:

דף נד ע"א

גמ' ולית הלכתא כמר בר"א. מכאן ראיה למש"כ הש"ך בח"מ סימן מ"ו ס"ק קי"ז דאף אותן שפסקו בתולה ש"ם כמבר"א בר כו' אין בכלל זה היכא דאיכא משמעות בגמרא דלא כוותיה: שם בבל וכל פרוודתא כו'. נראה דצ"ל פרוונקא בב' ריש"ן כמו בגיטין (ח ב) בפרוורי ירושלים. וכן הערוך הביאו בערך פרוור ועמש"כ במ"ר פ' ברכה אות ד' ומהכא משמע דבבל שם עיר ועמש"כ בספ"ב דשבת: שם כלתא דבי בר אלישיב. נזכרו בגיטין (יד) ובב"ב (כט): רש"י ד"ה יתמא. הפשע בגדיך ולא כצ"ל וכ"ה ברש"י שאצל האלפסי: תד"ה בת. תימה דארוסה גופא תיבעי. משמע דארוסה פשיטא להו דאין לה מזונות וכ"ה בהא"ש: ד"ה בביתי. כשאין להם כ"א ביקתא כו' כצ"ל: ד"ה לית. אכולהו קאי בר כו'. וא"כ לא קאי רק אתגי שמעתתא דר"מ ורב יוסף וכ"כ הרא"ש להדיא. ולכאורה סתירה מזה למש"כ לעיל (ח) בשם בסכל. ועמש"כ בברכות רנה פע"כ אות ה':

פרק ה ע"ב במשנה אם רצה להוסיף כו'. עי' ר"ן. והוסיף התוי"ט ע"ד וגדולה מזו כו' דחזי ניכי כו'. תמוה דז"א אלא בכהנים ובמשפחות המיוחסות. וכ"מ לבח"מ בא"ע סי' ס"ו סק"ל שזהו החילוק ביניהם. אולם בב"ש שם ס"ק ע"ז לא משמע כן:

דף נה ע"א רש"י ד"ה לכותב נכסיו לבניו. כדאיתא בי"ב. היא מתנה בפ"אה. ועמש"כ לעיל (ד) בתד"ה מקיש: ד"ה במסוכן. הנוסס. ובגיטין פי' חולה. ועמש"כ שם: תד"ה ולשבועה. למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה. הוא לקמן (בדף פח): ד"ה ולשביעית. ולדידיה ניחא דס"ה דמשמע הקפת החנות כו'. לכאורה מדלא פליג שם ר' יוסי על הקפת חנות בפירוש כמו דפליג ר' יהודה משמע דמודה בה לת"ק דא"מ ואולי משום דטעמייהו דר' יהודה ודר' יוסי שוין כדפי' הר"ש שם. להכי ממילא מישתמע דר' יוסי פליג ג"כ על הקפת חנות: ע"ב ד"ה מתנת. וכי פריך כו' ה"מ למפרך ממתניתין כו'. לכאורה י"ל דמתניתין י"ל"פ דאין מתנתו מתנה אף לאחר מיתה: ד"ה באם (בסופו) דרב אית ליה אומדנא אפילו להוציא כו'. כ' המהרש"א דלרווחא דמלתא קאמר כו' דרהב"ע לאו להוציא ממון הוא. ולי יראה דמשמע דרהב"ע מחליט הדין שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ואפי' היכא דתפסה עי' לקמן (ריש דף פד) תפסה לא מפקינן מינה:

דף נו ע"א גמרא יתיב ר' חנינא קרא קמיה דר' ינאי כו' כצ"ל כמו בברכות וביבמות וא"ש לשון המלינה עליו קרי קראה: שם נהרדעי משמיה דר"נ אמרי הלכה כראב"ע ואע"ג דלא ר"נ כו'. נ"ל דר"נ שני בסוגיא כאן הוא ר"נ בר הבא שנקרא ג"כ ר"נ סתם בקדושין לג (ספ"א) ובכ"כ ר"נ גופיה ודאי בפיל קרי ליה סתם דלא אתי למיטעי. ולהכי אני אומר על הספי ולא כל ש"אבון. כיון דנהרדעי אמרי בשמיה ור"נ בר יעקב הוא דהוא שם גרא: כמו שהבאתי בב"ב (סוף דף קכד): תד"ה הכי ז. דא"ל אם אין ליך עלי בהר כו' הרי את מקודשת כו'. הוא משום דכ"מ בעי ג"כ תנאי קודם למעשה ועי' בסוכה (מא ב) תד"ה הילך. ועי' בר"ן בפ' האומר דעת הרמב"ם בזה: בא"ד (ע"ב) ותירץ הר"א כו' פ"מ באין לי עליך דין נזק כו' אבל למחול יכול. כן חילוק זה מבואר בגמרא מכות (ג ב) בדברי שמואל לפי' התוס' שם בד"ה על מנת ע"ש: בא"ד וכן גבי נזיר אין לתנאין. מש"כ בת"י ואתא כר"ס כו'. תמוה דאדרבה רבנן א"ש כפי דטוז במקלת הוה נזיר בכל. וי"ל: ע"ב גמ' מלתא דבדיחא כו'. המהרש"א הקשה מזה ע"ד תוס' לעיל פ"ב. ובמתה"ת נ"ד לחלק בין לבון מלוי גלבון בכיח. ועוד מדקדקים אביי כאן ואמר לכל יש כתובה (ולעיל גבי מלוי לא הקדים הש"ס בזה הקדמה) מזה נראה דוקא "ג"בום'. וה"ק אף דפירות מלוין יותר מכתובה כדאמרן מ"מ לכל יש כתובה וכו' וכ"ל אף באינו מלוי ודו"ק: שם אמר אביי ודאי דבריהם כו' רבה אנא כו'. גם בשבת (כג) תירצו בהכ"ג כ"א לפי ביעתו בהא: תד"ה ובמעיין. כיון דאיכא מ"ד כו' אפילו כבל תורה כצ"ל. והותו מ"ד הוא רבי שמעון בן גמליאל לקמן (פג) במשנה ובסוגית הגמרא שם (פ"ד):

דף נז ע"א במשנה נותנין לבתולה י"ב חדש. ובגמרא יליף לה מהא דכתיב תשב כו' ימים וילפינן מימים תהיה גאולתו. ובנזיר (דף ב) ומגלה א' ליב"ח שנא' ויהי מקץ ימים לימים וליף ג"כ מימים דבתי ע"ח. ולכאורה כיון דילפינן מהתם והתם חדש העבור אינו נחשב בפ"ע במספר ימים שבינו בערכין (לא) וגואל כל יב"ח. שהרי אמר שם תמימה להביא את חדש העבור. הוא הדין בהכי נמי אינו נחשב בפ"ע להשלמת יב"ח. ומוכח דאפילו היכא דחכמים נתנו החשבון בחדשים חדש העבור אינו עולה במספרם. וסייעתא לפוסקים ביו"ד סי' ר"ז סעיף י"ח ובא"ע סי' י"ג סעי' י"א דהעבור אינו בחשבון ותיובתא להחולקים שם: שם הגיע זמן ולא נשאו. עי' תוי"ע. ומש"כ ומיהו ק"ל כו' והל"ל ינשאו. לפי דקדוק הלשון הל"ל תנשאנה. אולם בלשון חכז"ל מצינו רבות כיו"ב: שם ע"ב עד שתכנס לחופה. התוי"ע הביא בשם הר"ן לדחות פי' הרמב"ם דחופה היינו יחוד מהא דתניא בברייתא נכנסה לחופה אפי' לא נבעלה. וכן העתיקה לעיל בפ"ק מ"ד. ול"ד דהברייתא היא לעיל (סוף דף יח) ולא גרסינן שם חופה אלא נכנסה ראבון לשם נשואין כו'. (וכן הר"ן גופיה לא העתיק בה מלת חופה). וי"ל"פ דהיינו מסר האב לשלוחי הבעל וכר"ל לעיל (מח ב) וכדפרים רבינא לומר דכתובתה מאחר שנה. וגם שאר אמוראי ל"פ עליו בזה ודלא כהא"כ שבתוס' שם. גם י"ל דכנסה היינו שמסרה האב לרשות הבעל ממש ובזה נראה דלכ"ע הויא כנשואה לכל מילי. ולפ"ז א"ש הני' במשנה שם עד שתכנס לרשות הבעל דהיינו רשותו ממש. ודיוקא דרב"י שם הוא מלשון כיון כמש"כ התוס' שם במתניתין ד"ה לעולם. ועמש"כ בנדרים (עג ב): ול"נ ראיה לפי' הרמב"ם דחופה היינו יחוד מיבמות (קט) לא ניחא ליה דתהוי חופה דאיסורא" ומאי איסורא איכא אם לא היחוד דפנויה: גמרא והאי נמי קנין כספו הוא. ואיתקוש הוויות להדדי רש"י לקנך (נח) ד"ה והאי קנין אחיו הוא: שם רב שמואל בר"י אמר משום שמפין כצ"ל ולמחוק הו':

דף נח ע"א רש"י ד"ה והאי קנין אחיו הוא. דאיתקוש הוויות להדדי. לעיל (סוף דף מו) ושם: ע"ב גמרא ר"פ דאמרי תלוייהו מותר לאחר מיתה קדוש. לענ"ד נראה דר"ל מותר דקתני פירושו לאחר מיתה דהיינו מה שנותר במיתתה כמו והניחו יתרם לעולליהם (תהלים יז) ע"ש פרש"י. אך מתעשה ידיה עצמן וכן ממותר מעשה ידיה והר"ן הבין מלת מותר שבדבריהם כפשטיה דהיינו המותר על מעשה ידיה קדוש לאחר מיתה ונדחק ליישב דמאי איריא המותר דאפי' מעשה ידיה עצמן תיקדש לאחר מיתה לר"מ: רש"י במשנה ד"ה המותר. ולא הקדים מעשה ידיה עצמן. ל"י כוונתו בזה. דה"ל דס"ל דאם הקדים מעשה ידיה בכלל מיגו דלא חייל על עיקר מע"י לא חל נמי על המותר כמו בקדושין (נא) באומר לה' נשים כולכן מקודשות לי והיו בהן ב' אחיות דאף הנכריות אינן מקודשות וע"ב בהא"ש וכמש"כ שם בס"ד. דהא לקמן אר"ע יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו. ודברי התוי"ע בזה דחוקים: ד"ה סיפא איצטריך ליה. דלא שייך אמזונות ואע"ג דא"כ. והיכא למ"ד כו' כ"כ דצ"ל בו'. וכוונתו לפלוגתת רב ושמואל והא"א לקמן בפירושא דהמותר ובמש"כ שם דה"ס דמאי לאוקמי כו': תד"ה לאחר. והא לאחר שנתגייר כו' מש"כ מהרש"ל דל"ד מאתגייר פריך כו' אלא מאשתחרר קפריך. הוא דוחק שהרי גם בתירוצם כתבו אלא שמהופך גירות. ובדבריהם ביבמות (לג ב) מוכח מפי דבדוקא נקטי ע"ש. ומש"כ דהא בידו הוא כל שעה. אישתמיטתיה במחכת"ה הגמרא דקדושין (סג ע"א) דגר מקרי נמי לאו בידו ע"ש: בפה"ד ומיהו ק"ק כו' לאחר מיתה אע"ג דלא עביד דאתי עמש"כ בב"ב (עט ב) בתד"ה אימור:

דף נט ע"א רש"י ד"ה שכן אין אדם כו'. אף בקונם כו' לומר קונם פירותיך עליך. לפי הענין הל"ל קונם פירות פלוני עליך: תד"ה קונם. אפי' כו' לא הוי דבר שאין בו ממש כו'. בנדרים (טו) מסיק רבינא דאפי' דבר שאין בו ממש מדרבנן מיהא אסור: ד"ה שמא. עי' מהרש"א. ולמש"כ הר"ן שם בטעמא דת"ק דל"ל הא דשמא יגרשנה. אי משום דלא ס"ל דהכינא הפרה לכי מגרש לה. אי משום דנדר גופא כיון דהשתא לא חייל. לקמיה נמי ל"ח. לא שייכי אימא תאמר איני ניזונת וא"ע: ע"ב ד"ה פדה (בסופו). ואפילו בעבד אמר רב כו'. הוא בגיטין (לח ב): רש"י במשנה ד"ה שתים. בגמרא פריך אמאי כו' בחדא שפחה כו'. הא דלא ניין על הא דהכניסה לו שפחה אחת כו' דהא עלה קאי הפירכא. משום שאפשר לפרש במשנה דבאמת פוטרתה מכולהו וכמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז ע"ש:

דף ס ע"א גמרא הות קא מסוי לאפה. בכת"ש ליתא כלל מלת הות. ובריי"ף הגי' הויא: רש"י ד"ה מסוי מבים. עי' לקמן (סב ב) סוי לגה: ד"ה שמירת במלבם. כדאמרינן בבכורות גמל גמל שתי פעמים כו'. דהתם זו היא אליבא דרבנן שם. והתוס' דנקטי מתא (כצ"ל) הגמל הוא אליבא דר"ש שם. ולכאורה תמוה מה דחקם לפרש אליביה דוקא. וכ"ל משום דרבנן דרשי גם מהוא לתמש טמא הנולד מן הטהור. והכא דרבינן ליה למעוטי חלב מס"ש. וא"כ ע"כ אתיא כר"ש. ואף דכאן אינו מבאן אלא הוא דכי מעלה גרה הוא סמיך על סיפא דקרא דטמא הוא. ובר"ן הגי' בפירוש ת"ל טמא הוא. ועכ"ל דלרבנן לא שייך למעוטי מן טמא הוא חלב מס"ש. שהרי כאן עדיין לא הוזכר איסור חלב דגמל גופא. דהם ילפי איסור חלב דידיה מגמל דמ"ת. אבל לר"ש דדריש לאיסור חלב מאת הגמל דפ' שמיני א"ש: ד"ה גונח. המייצל כו'. בר"ה (לג ב) מבואר דשני עניים הן: תד"ה כ"י. עמש"כ בריש סוכה בתד"ה עד: ד"ה יכול (בסופו). והואיל ונתמעט כו' דם וחלב שוין. מה שהקשה המהרש"א דא"כ למעט איסור שמא מחבר ל"ל דהא לענין טמא שוין הן. נראה דלק"מ דמלאיצטריך קרא למיסר חלב גמל ע"כ אינן שוין והויא משום דחלב בבהמה טהורה ג"כ אידוס הוא. ודוקא דם היא דהוס לחלב דתרווייהו יוצאין ניגהו: ע"ב גמ' אכב"ג אני אכריע כו'. עי' פסחים (כא) תד"ה אין: שם הלא דר"י ור"מ הלכה כר"י. ק"ק דהא בגיטין (עה ב) סתם משנה ר"מ. ועי' תוס' ריש ביצה ד"ה נבי ש"ע: שם ר"פ אמר אפי' קולא וטופלא כצ"ל וכ"ה ברי"ף יעש"י: רש"י ד"ה נבי ר"ג. והתירן לינקא כצ"ל: ד"ה לא תשכרוה. ללמוד מתוך משנה זו. עמש"כ בשבת (פג ב): ד"ה במומים. ארוכי לוא"ר כו'. עי' בכורות (מג ב) במומי דהליך ובמוס ובמ"ש שם:

דף סא ע"א גמרא א"ר הונא בדיק לן ר"ה ב"ה. פי' ככה"ד את ר' בר"ה ב"ח: ע"ב רש"י ד"ה בשמתו. סוס וחמור שבן מיוזנים כו' כצ"ל בכה ה במקרא (ירמיה ה' ח'): תד"ה הלכה כר' אליעזר כצ"ל וכן בסה"ד. ומש"כ והא דקי"ל כו'. בהרא"ש כתב דלא פסיק כר"א אלא במאי דפליג את"ק אבל במאי דפליג ארשב"ג הלכה כרשב"ג. וכ"ל כוונת לדבריו מדלא סדר הש"ס האיכא ביניהו קודם דאיפסקא הילכתא כר"א: רש"י במשנה ד"ה בב"א. אם הביאה ב' שפחות כו'. והעתיקו הרע"ב. ול"ד דמשמע דדוקא בשפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה וכיא כרב לקמן בגמרא וכה"פ פסקו בשמואל דהלכה כוותיה בדינא וכ"ה גם דעת הרע"ב עצמו כמש"כ התוי"ע לקמן פ"ז מ"א ד"ה עד שלשים: ד"ה מיולדת נקבה. שטיסא כו' כצ"ל מלה מלה: ברתוי"ט ד"ה בה"א. ולשון הפרה שכתב (כ"ל הרע"ב) לאו בדוקא כו' ומשום כו'. וכ"ה לשון הגמרא לקמן (סג) אפשר דמיפר נדראי. ושם י"ל ג"כ כמש"כ התוי"ע דהגב הכיעא דנדרי בתו פלמס נקיט. אבל מצינו ג"כ בעלמא דנקיט ליה א דהפרה בבכורות (ריש דף נז) ועי' בנוס'. ועי' תוי"ע פ"ח דנדרים מ"ז ד"ה להפר:

דף סב ע"א גמרא ר' אבהו הוה קאי בי כנשי כו'. בברכות (ס) איתא האי עובדא בקיגנון אחר ע"ש: ע"ב בפיסקא הספנים א' לש"ח דר"א. מהרש"י כ"ל דל"ג בפיסקא אלא דברי ר"א לחוד וכ"ה גי' הרי"ף והרא"ש: שם אר"א בר אהבה אמר רב זו דר"א. ברא"ש ובר"ן ליתא אמר רב ונכון: רש"י ד"ה היעקרס. כן דרך כו'. עי' מהרש"א בה"א. וכוונתו להקשות דהא היא לא הסיחה דעתה ממנו. וביבמות (לד ב) אמרינן דאם דעתה להנשא מתעברת. אבל לק"מ דהתם ר"ל אם דעתה להנשא בתוך עשר דוקא. והכא הסיחה דעתה ממנו עד י"ב שנה: ד"ה סוי לגה. רצה לגה. עי' לעיל (ס) קא מסוי לאפה: תד"ה מתפעה. ולפ"א ארבעה שאין בשלע כו'. עי' גליון הגרי"פ. גם לקמן (סד ב) איתא כן מתשנה דעירובין:

דף סג ע"א גמרא כעובדי אמה כך עובדי ברתא. הוא ע"ד הכתוב הנה כל המושל עליך ימשל לאמר כאמה בתה (יחזקאל יז): במשנה טרפעיקין. עי' תוי"ע. ודבריו תמוהין שהרי כדברי הרמב"ם מפורש להדיא בגמרא לקמן (סד) מאי טרפעיקין אר"ש איסתרא כו' פלגא דזוזא. ועי' פרש"י שם (ולפמש"כ בסה"ד מדברי הרמב"ם בחבורו שדינרין דת"ק הם של מדינה. יהיה שיעור של ר"י עפי משל ת"ק) ואולי דלזה כיון התוי"ע במש"כ לקמן אבל בגמרא כו'. אולם מ"מ דבריו אך למותר: גמרא ולאו לאמלוכי ביה בעי ועפרש"י. ובר"ש משמע דהיה גורס ולאו לאמלוכי בה בעי: תד"ה ר"ה. לינקוט פיזרא וליתיב. הוא לישנא דגמרא בב"ק (כח) ובב"ב (לט ב): ד"ה והאמר. כיון דאינו רוצה כו' כצ"ל: ע"ב ד"ה ואיהו. ולא אאומרת מאיס עלי כמו שמפרש ר"ת כו'. ר"ל דלא כר"ת שמפרש דקאי אאומרת מאיס עלי. כ"מ מהת"י בגליון ודלא כמהר"ם. ובסוף דברי הת"י ע"ש ול"ל דלא קנסינן לה בדידה מה שהביאה אמה: ד"ה אבל. פרעיה ניתף להולא וערק כצ"ל:

דף סד ע"א ד"ה מ"ס. והלא הוא אינו רוצה לתלון כו' כצ"ל: ע"ב במשנה אר"י לא פסק לה שעורים אלא כי"ש כו'. ועי' לקמן פירושו בגמרא. ומשמע דת"ק פליג עליה וס"ל דבכ"מ שעורים כפלים בחטים. והני תנאי כתנאי דפליגי בפ"ח דפאה מ"ה ור' יוסי כר"מ דשם. וכ"ל שמך יפה להת"ק מקרא סאה סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל (מלכים ב' ז'): שם משקל ה' סלעים שתי ביהודה שהן עשר סלעים בגליל. כה"ג בחולין (קלה) במשנה: גמרא והאי חאי חזיא לקבל ע"ה. זה אינו מן המשנה אלא מברייתא שם: רש"י במשנה ד"ה כפה. משנה לשנה. נראה דלפירושו הוי נאמר ומנעלים ממועד למועד כמו נאמר מוסגר. ומשנה לשנה דקאמר קאי אכל הני דחשיב לעיל מן ונותן לה האחרון שהוא התחלת ענין. ומטה ומפץ ומחצלת נראה דאינן על זמן קצוב אלא משתמשת בהן עד שיתקלקלו ואח"כ נותנין לה מחדש: ד"ה שתי. קשה לטוותו כפלים כמו ערב. והעתיקו הרע"ב. ובנגעים פי"א מ"ח העתיק מפי' הרמב"ם ששתי דק והערב עב מאד. וב' הפירושים יש להם מקום כאן ושם: ד"ה מתכוונים לשקל. ר"מ היה רגיל כו' ור"י היה אוכל כו'. בעירובין פי' בענין אחר ע"ש: ד"ה ליב"ב. הוא ב' סעודות כצ"ל: ד"ה ומאי הליס. נפסל גופו מלאכול בתרומה. עי' בעירובין שם בתד"ה ומאי:

דף סה ע"א תד"ה שתה. א"כ אחרי אכול ואחרי שתה. ר"ל בנקודות קמץ חולם כדין הנקוד. אבל מש"כ כדכתיב אכול ושתה יאמר לך. הוא שלא בדיוק כי שם הוא לשון צווי ונקוד כדינו. וכ"ל למחוק תיבות יאמר לך. ויכוונו על הכתוב בישעיה (כב יג) או למחוק גם הו' מן ושתה ויכוונו לשם (כה ה'):

פרק ו ע"ב רש"י במשנה ד"ה ילקח וד"ה אוכל כ"ל דל"ל הד"א: תד"ה ה"ג. עי' מה שהקשה המהרש"א. ול"נ דלענין ירושה ל"מ למיתני יתר עליו הבעל שהרי בה יש ג"כ יתרון לאב מבעל ביורש בראוי כבמוחזק משא"כ בבעל עי' תוי"ע לעיל אות כ"ו ועמש"כ בס"ד בזבחים (ג) בתד"ה הכותב. ועמש"כ בס"ד בב"ב (קיד ב) בד"ה גמרא: ד"ה בזמן. ונפגם הוא עצמו עמה. אולי ר"ל שגם הבעל נפגם ונבזה בעיני הבריות שהוא חי עם אשה שפצעים בפניה. ובהעתקת התוי"ע דבריהם נשמטו תיבות אלו:

דף סו ע"א רש"י ד"ה שלא ע"י הדחק. כגון שהיא עילנית. עי' עירובין (נג ב): ד"ה שתים שלש. ושוה פשתן. לכאורה לפי מאי דאיתא לעיל (סא ב) דוקא בצמר הוא דעושה אבל לא בפשתן מפני שמסריח את הפה כו'. הוה זה לחוד כהעדפה שע"י הדחק. וי"ל דהתם אמרינן בכיתנא רומאה דוקא. אבל מ"מ קשה למאי ה"ל להזכיר פשתן: תד"ה והא (בסופו). אלא ממילתיה דרבין. עי' מהרש"א. ול"נ דע"ס הוא וצ"ל דרבא: רש"י במשנה ד"ה יכול. אבל אחיו או יתן כו'. עי' בר"ן: ד"ה וכנגד השום. למזונותי חתן. עי' חגיגה (יד ב): ד"ה שום במנה ושוה מנה. אין לו לומר תנו לי עוד תוספתו כו'. וקמ"ל דאף דאיתא עדיין טעמא דהן פוחתין מ"מ א"ל להשלים חומש. ומהרע"ב משמע דאשמעינן דלא יוסיף שליש. והוא דל"ת דעל שום ג"כ מוסיפין אלא דבריתא להכי פוחת עוד חומש לפי שמאוס יותר מדאי עד כדי ההוספה ופחיתת חומש קמ"ל דלא. ומיושב קושיית התוי"ע בפשיטא: תד"ה פחות. מאי לאו ככלים של כסף כו' כצ"ל: בא"ד דל"ד לסתורה דא"כ הוו כמו כספים. ר"ל כדלקמן (סז) בגמ' בשמים של אנטוכיא וכו':

דף סז ע"א גמרא מאי לאו ככלים של כסף דפחתי. לולי פרש"י ותוס' הנלע"ד לפרש דפחתי דפחתינן לה חומש. והוא נגד משבחינן לה דלקמן דר"ל דמוסיפין שליש. וכ"ל עוד דצ"ל קו בסוף תיבת דפחתי וכ"ל דפחתינן לה: רש"י ד"ה תותבי דבי מכסי. של אותו מקום. וכן נזכר לקמן (ריש ד' קיב) וביבמות (מה): תד"ה אמר. דל"פ אלא בנשא אשה בקפוטקיא ונירסה בה"י כו' כצ"ל: ע"ב גמרא אמרו עליו על הלל הזקן שלקח כו'. ברי"ף הגי' שנכר: שם אר"פ לאחר מיתה. הא דל"א הש"ס תנ"ה מדר"י לקמן בברייתא. עמש"כ בברכות (כו): שם נגהא ליה למר עוקבא בבי מדרשא כצ"ל וכ"ה בע"י: שם כיון דחזא דקא מגלי כו' כצ"ל: רש"י ד"ה הנא שכיחנא. ועניים מוגהין אותי כצ"ל: תד"ה וחכ"א. הקם תקים העבט תעביט אפי' מ"פ. תמוה (א) דדרשה זו לא נמצא שם אלא מן הקם תקים דרשינן אין בעליו עמו. ומהעבט תעביט למשכנו שלא ברשות. (ב) דמאה פעמים מסקינן שם דידעינן מהמקור לחוד ע"ש:

דף סח ע"א גמרא והמקפח את בוקו ליטול לדקה ואינו צריך כו' כ"ה הגי' ברי"ף. ובזה מיושב קושית הת"א מדוע לא הביא מתניתין דשלהי פאה: ע"ב כיצד הן עושות שוכרות להן בעלים כו'. נראה דר"ל אם לא אירע להן בנערותן שינשאו להגון להן או שאינן רוצין עדיין להנשא ויראין שמא בתוך כך יבגרו ויפסידו פרנסתן. ישכרו אנשים שיאמרו (בשקר) שישאו אותן. בכדי להוציא הפרנסה. ואח"כ יוכלו לישב ולהמתין עד אשר יקרה להם אנשים הגונים. או עד שתתפייסנה. ובלא שכר מי יאבה לשקר: תד"ה והא מעשים. אע"ג דרב מספקא ליה האחין שמעבדו נכסים מהו וכיו"א נמי פליג לקמן בימי כו' כ"כ דצ"ל: ד"ה לרבי. דהא רבא פסיק כו' וגביא ממטלטלי כו'. עי' לעיל (נא) תד"ה ממקרקעי: ד"ה מאי. ומזונות אמרינן לעיל דאין עומדין כו'. לפנינו הגי' שם אומרין:

דף סט ע"א גמרא ושכר אי כתיבנא ליה מכרו כו'. כה"ג זבחים (ל ב) חולין (נג): שם שלח ליה ר"ע לר"ס הונא חברין כו' א"ל זיל אימא ליה כו'. הכס זמנינו ז"ל בספרו ע"א סי' א' כתב מה שהקפיד ר"ס הוא מפני שהיה בצל השם לקרותו מקטנותו רב הונא כדאיתא בפסחים (פו ב). ובגה בזה כי שם הוא ר"ס בריה דר"נ בימי רנב"י תלמידו דרבא. ור"ס סתם דהכא היה בימי רב וגם בימי רבי כדלעיל. הא"ז מצאתי במהרמ"ב כדברים האלה: שם אזל רב ענן כו'. כה"ג לקמן (עט): רש"י ד"ה ויתפס. אלא זו שקדמה וכבשה. או וכמאת ל"ג: ד"ה למינקא בינונית. ואינה נפרעת אלא בשבועה דקי"ל כו' כצ"ל וה' תיבות שבנתיים למחוק וכן ליתנייהו בר"ן: ד"ה רב אבי מת ומת ר"ס בנו אחריו כצ"ל (פ"י): ד"ה ומבריה דר"ס. שהיה אחיה כצ"ל: תד"ה ובמתא. וי"ל דה"מ בדבר שהמגודה מסופק כו'. נ"ל טעמא דהוי כמין תנאי שאי אפשר לקיימו דאמרינן בס"פ הפועלים דאינו תנאי והמעשה קיים. והגרש"א ז"ל בחידושיו מהרן קושית התוס' דהיא דיהודה הוה תנאי גמור דלבון אם הוה בכ"מ תנאי כו' ע"ש. ותמיהני דהא בגיטין (עג) אמר אביי דאם ב' לשונות משמע וכי לא אמר מהיום כמ"ד לאחר מיתה ע"ש: שם דמאריה וגנבי דבר"ש כו'. היא כדלעיל (ל ב): ע"ב ד"ה אר"נ. מדלא כתיב מנחם דליכא למיטעי. לכאורה גם בו איכא למיטעי ולקרותו מנוחם וכדאיתא במו"ק (כח ב) דאר"ע מנוחם הוא. וי"ל ע"פ מש"ס הכז"ס ביסה"כ שער הפעלים הוא ז'. בבינוני פעול הוא בפעולתו כבר עשוי ונסתלקה ממנה יד הפועל. והכא כיון דכתיב ואבל כרא משמע דהמנחמים ג"כ מבונין עמו ועוסקים עדיין בניחום: רש"י ד"ה יכתם. ע"ב ע"פ מסורת הכתב כו' כצ"ל: ד"ה יעשה שליש. ואין מומעין לה כצ"ל:

פ"ז דף ע ע"א תד"ה המדיר. משמע מתוך פירושו בים בלבון זה איסור הנאת תשמיש. ק"ל אמאי לא נימא בזה נדר שהותר מקצתו הותר כולו כמו בפ"ג דנדרים מ"ב במצאו אביו ואחיו בכס דהותרו כולן. וכן בפ"ט שם בגוונו עובא ועמש"כ בס"ד בפ"א דתרומות מ"ד. ולהאיתי לכר"ן שהבין כוונה אחרת בפרש"י ע"ש ולדבריו א"ש. אולם מ"מ יקשה הא דהר"ע בהא דקונם שאני עושה לפיך דיפר מפיס מעדפה מדוע לא נימא כיון שהותר עיקר מע"י הותר כולו גם ההעדפה שוב ראיתי להבעס"מ בפי"ב מהל' נדרים הל"י שהאריך בענין זה ע"ש: ד"ה יוציא. מדלא דבדברים לא יוכל עבד. הוא לקמן (עז): שם ועוד מאפריך לעיל. הוא בדף (סג): ד"ה הכא. ובתוס' ה"ר יוסף כו' פי' כו' אבל הכא דקתני המדיר מליסגות משמע כו. והתוי"ע לא העתיק רק התירוץ הזה. ובמהכ"ת סותר א"ע למש"כ לעיל פ"ה ד"ה המדיר בשם הטור. והטור ע"כ סובר כתירוץ קראבון שבתוס': ע"ב רש"י ד"ה בדלא ספקה. למזונות מעשה ידיה כו' כצ"ל: תד"ה כשבה. אבל התם גבי מקדיש מעשה ידי אשתו כו' כצ"ל:

דף עא ע"א גמרא זוני זוני קתני. פירוקין (נז): תד"ה שלא. כי הסיא דבלאי נדרים כו'. לכאורה ל"ד אהדדי דהתם עיקר כוונתו היה שלא לינסב איתתא וזה אפשר לקיים. אבל הכא עיקר כוונתו הוא לאסור עליה שום טעימת כל פ"י (דהל"ב ה"ל לאסור עליו הנאת המשגב בהחלט בלתי התנאי עי' בר"ן נדרים כד ב במשנה) וזה א"א לקיים: ד"ה א"ר נהסיא קאמר שמואל כו'

כו'. כן הגיה הב"ח ועי' מהרש"א. ודברי מהרש"א בזה מגומגמין: ד"ה מפניות. ופ"כ כו' בנדרס היא כו' דאי כו' יתמין כו'. לכאורה לשמואל תיקשי אף בנדרה היא דכיון דפניות יכולות לקבול י"ב חדש. א"כ גם בלא נתן קצבה המתין במה תמלא פתח דהכי לעיל בד"ה שנדרה כתבו בנדר של פירות הוא דוקא משום שאינה יכולה לקבול אגילו יום א'. ושנכת מדאיצטריך מיקנא הוא דקני לי אכתי לא ידעינן:

דף עב ע"א במשנה ולא קולה לה חלה. אולי צ"ל לו כדלקמן בברייתא כל היודע באשתו שאינה קולה לו חלה. דהרא"ש כתב דבעינן דוקא שמכשילתו: גמרא פטוני כהן תיקן לי את הככר. התוי"ט גמגם למה נקיט כהן. ונמש"כ בס"ד בברכות (כח א לא ב) יתיישב זה ע"ש. דסתם כהנים מעוזרין הן לאכילת תרומה ולמקדש. וכן לקמן גבי חלה נקיט גבל דמסתמא הוא טהור עי' חולין (קכב ב) רש"י ד"ה לגבל: רש"י ד"ה מאן דנשבי. ר' יהודה דתני כו' כ"צ דצ"ל ולמתוק הד'. ופי' מאי דמתני לה אהא הייט ר"י כ"ש דאית ליה תקנתא לגדרים כר"מ. ומאן דמתני אהך הייני ר"מ צ"ל הא תקנתא דר"י אחלה. ונדחה הכרעת ר"מ (לעיל ע"א בתד"ה אימא) תכאן לגרוס כתרוייהו ר"י: ע"ב גמרא במקללת יולדיו בפני מולדיו כן הגיה הגר"א ז"ל בשו"ע א"ע סי' קט"ו ס"ק י"ג. ועי' עוד בס כוונת פי' גי' הרי"ף והרא"ש ודלא כמהרש"א בח"א: שם דאמרה ניכליה אריא כו' כ"צ דצ"ל ולמתוק מנת ליה וכמו שהעתק בתוס' וכן גירסת גי' הרי"ף והרא"ש: רש"י ד"ה אזר רבה. לפרושי מלתיה דרב יהודה כצ"ל: תו"ה ע"מ. ומיהו כתובה צ"ל נכ"ע כו'. כ"ל אפי' נתה דאינו לשמואל מפורש כן במתניתין:

דף עג ע"א רש"י ד"ה צריכה גט משני. ורב סבר דאורייתא היא כו'. גם לרב היכא דלא נבעלה אינה ממאנת מדרבנן: תד"ה לא. ותירץ ר"י דהכיי כו' אלא משום דיש תנאי בנישואין כו'. וגם לרבה צ"ל כן אפי' לגי' ריב"ן דמסקי. דאילו לאביי צ"כ צ"ל מעמא דמידע ידעי צ"ל לרבה כלל. וא"כ צ"כ טעמייהו דב"ה משום דיש תנאי אפי' בבעל ועי' מהרש"א: ד"ה אלא. ונראה דלרב אפי' כו' ובנבה על ה.אי כו'. מהראיה שהביאו מוכח דאפי' בעל ג"כ על תנאי צריכה גט והרי במתניתין נקיט כנסה סתם. ועי' מהרש"א: בשה"ד ולא עביד תנאי לקחור כו'. עי' לקמן (ריש דף פד) תד"ה אלמא: ד"ה ובגואל. וגדלה אילו דבכ.מא בועל כו'. הגהה שבגליון שובא היא: ע"ב גמרא איתיביה סבוני בופליך כו' והא הכא דכי סעות אמה א' דמי ופליגי. פי' תוס' לעיל בד"ה אלא:

דף עד ע"א תנאה דאיזבר לקומיה ע"י שליח כו'. לפרש"י בקדושין (סא) במשנה דתנאי קודם למעשה לכ"ע בעינן. סמ"ל דמעמא משום דלא הוא תנאי קודם למעשה. אלא דאשמעינן מילתא אחרתא דלא מהני תנאי בהגילה אף אם נפלתו בו כל משפטי התנאים: תד"ה תנאי. דהא דמסיק רבינא כו' לא נותר שלא תהא מותרת לבוק כו'. בזה מיושב קלי"ע שהעלה בנה"ש כנזיר (יא) על דבריהם דשם דהא מעם דא"א לקיים ע"י שליח לא ברינא דהא יש פלוגתא בזה ביבמות. וביותר המישני עליו דגם שם ביבמות כתבו התוס' כדבריהם הא.ה: ד"ה ד"ה. וא"ת והא פליגי תנאי לעיל בבעל כו' בפחות מ"פ כו'. פשוט דכוונתם להקשות על הא דקאמר ר"א דגם בפחות מש"פ דבר הכל דצריכה גט ודברי מהרש"א בזה תמוהים: בא"ד וא"ת לרב תקפי כו'. מש"ב המהרש"א דלשמואל נמי תקפי כו' דמ"ד נמי קנו כו' דבמא דוקא בפחות מש"פ כו'. נ"ל פשוט דשמואל יפרש דקדשה במעות דקתני היינו פעות דנדרים: ע"ב ד"ה ממאנת. באם נודע לה כו' מתלה התנאי. מה שהקשה המהרש"א דה"ב נוקי מתניתין לשמואל דנודע לה כו' ומחלה. לפוני אינו מדויק דהמשנה איירי בקפידה דבעל והכי הו"ל דנודע לו ומחל. אבל לק"מ דא"כ הפי' כנקה של תנאי כמי:

דף עה ע"א גמרא פירש רשב"ג עד כאיכר האיטלקי. כה"ג בחולין (נד) במשנה: שם אריב"א בעומדת על פדחתה. הרי"ף השמיט הא דריב"א ולא הביא רק הברייתא דגדולה או קטנה שיש בה שער ותמה עליו הרב"י בסי' ל"ט. ולאותי שגם הרמב"ם בפי' והרע"ב אחריו לא הזכירו רק יש בה שער או גדולה בפניה. ונ"ל פשוט דסברי דריב"א קאי על יש בה שער או גדולה אלא דהוקיפו בעומדת על פדחתה דבכהנים לא פסלה דבשעת עבודה יוכל לשלשל השנגפת לכסותה שלא תראה. משא"כ באשה ברואה אותה כל שעה והוא כעין תירוץ דר"א אזיעה לעיל: שם וחד מינייהו עדיף כתרי מינן. עי' ברכות (נ) תד"ה א.א. ונראה דאביי ג"כ בא לדרוש איש ואיש לומר דהנולד בה חשוב לאיש ואיש ר"ל לשני אנשים: תד"ה ותב"א. נראה לר"י דר"מ ל"פ כו'. והא דנקטי לה חכמים עי' בתוי"ט. וכה"ג ביבמות (קמז ב) במשנה דנקטי ב"ב אחת כו' ואחת כו' עד הבליר אע"ג דבכל שני גם ב"ה מודו כדמיבה בברייתא בם: ע"ב רש"י ד"ה כנגד. דהכי כו' מעל לבן בבהרת. וכ"כ התוס'. אבל בהו"כ דרים מן ושער בנגע הפך לבן הביאו הר"ש בפ"ד דנגעים מ"ג. ובפי' הרמב"ם שם ובמי"א מפיק לה מן והיא הפכה שער לבן. וכ"כ בחבורו בפ"ב מהל' ע"ל הל"ו. ומלאתי שעמד בזה הכס"מ בסוף הספר: תד"ה ספק. הומר ר"ת כו'. עי' בר"ש שם שהאריך בדברי ר"ת הללו. וקושיית המהרש"א ככר הקשה שם הר"ש ותירץ דעמא דר"ג משום בכי דידה: ד"ה ריצא. ואיירי בענין שיכול להיות שנאנסה תחת בעלה כו'. והר"ן כתב דליכא משמע שתיכף כשנשאה נולדה שמתלוקת ביניהם אע"פ שא"א לומר דמשנשאה נאנסה ע"ש. ולעו"ד ה"ל דקברת כאן נמלאו כאן היו היא מענין חזקה. אלא דהוקם הוא דמוקמינן זמן שנמלאו בחזקת המוקדם לו. וכאן כמלאו כו' הוא להיפך דמוקמינן זמן המוקדם בחזקת שמאוחר לו. עי' לקמן תד"ה על בעל המום. והנה בחזקה המוקדמת כ' התוס' בחולין (יא) דכל שלא נודע החזקה בשעתה אלא שנתבררה אח"כ לא אזלינן בתרה. וה"נ נאמר בחזקה המאוחרת דהוא כאן נמלאו כו'. והתם לא נודע לנו כלל בעת היותה בבית אביה שנאנסה רק אח"כ בביאה לבית בעלה נתברר לנו שנאנסה מקודם בעודה בבית אביה לכן לא אזלינן בתרה. וכעין זה מלאתי בנו"ב חלק חו"מ סי' ד' בסופו ע"ש. אלא דק"ל על סברת התוס' דלדבריהם יפלו רוב החזקות. דאף בדבר הנראה לעין הלא אינו רואה רק מה שהיה קודם קלת. כי הגעת דבר הנראה לעין הרואה יתמהמה זמן מה לפי דעת הרבה מחכמי הראיה. אולם לפ"ז יקשה מאי דפריך להב"י בחולין (י ב) ודלמא כגון שיגא דרך אחוריו דקא חזי ליה כי נפק. דמ"מ בעת הסגרו לא חזי רק איך שהיה בזמן קדום קלת. וא"כ ע"כ צריכא לחזקה. ואולי י"ל דהא קי"ל תכ"ד כדבור דמי וא"כ ה"ל לענין חזקה נ"א אלא בתוך כ"ד. ובזה מתורץ ג"כ קושייתי על התוס'. ולכאורה ע"כ נ"ל כן בהא דאמרינן שם ורא"ש כגון דקיימי דהא דגברי כו' וכ"ש בתוס'. והא מ"מ ניחוש דבתוך שהגידו זה לזה וחל"ז בלר ליה שיעורא. אלא ע"כ צ"ל שהכל היה בתוכ"ד דכדבור דמי ולא משום חזקה. ולא תאמר דתכ"ד אינו אלא לענין דבור. דבנדרים (פז) איתא ג"כ לענין קריעה דאם קרע וא"כ מת בתכ"ד דיצא ידי קריעה. אבל כ"ז הוא לפי העתקת הרא"ש והר"ן בחולין שם בשם התוס'. אבל כפי הנמצא בתוס' שלפנינו שם נראה בדבריהם כוונה אחרת והוא משום דלא נודע לנו בבירור גמור שהיתה הפרה כשרה מקודם והיינו משום דאיכא מיעוטא דמיעוטא טריפות דמיות יב"ח כמש"כ הש"ך בסי' נ"ז ס"ק מ"ח בשם המהרש"ל. ולפ"ז כש"כ דלא מהני חזקה דאתיא מכח רובא שכתבו הרא"ש והר"ן והכמ"ל:

דף עו ע"א ד"ה על. והא מעמא לא משום רובא הוא. ר"ל לא משום דלא אזיל בתר רובא והלשון אינו מדויק: ע"ב בא"ד דהא מייתי עלה פלוגתא דר"י ור"ל דגבי ממון כ"כ דל"ל:

דף עז ע"א גמרא אלא למ"ד היו כו' הא קבילא וקבילא כו'. ק"ק דהל"ל ולטעמיך תקשי לך מתניתין דלקמן דתני בין שהיו עד שלא ניסאו ועי' בב"ש סי' קל"ד סק"ב: רש"י ד"ה נולדו. משנשאה. מש"כ התוי"ט דמשנתארסה עכ"פ אין כופין אותה ג"כ שתכנס. אבל משנכנסה כו' דכין אותה דין מורדת. וצ"ע מנ"ל הא דהא גבי מורדת תנית לעיל (סג) אחת ארוסה. ועי' בשו"ע סי' ע"ז בח"מ סק"כ ובב"ש שם: גמרא האומר איני זן כו' יוליא ויתן כתובה. והיינו שכופין כדמוכח בסמוך. והא דלא תני לה במתניתין. עי' לעיל בר"פ בתוס':

פ"ה דף עח ע"א תד"ה נפלו. אלא מותרת שמיזבר לגרסה כו'. התוי"ט העתיק שממכר לגרסה: ד"ה היפא. וזיקת ארוסה עושה ספק ארוסה והואיל כו' הויא איהי ודאי כו'. ע"ש דלאוקימתא זו לא הוזכר טעם דאיהי ודאי. ונ"ל משום דבלא"ה ה"ע ניחא דהוי ס"ס ספק אינה כארוסה ואת"ל כארוסה אימר בזכותה כדאמר הכא. ונ"ל דטעם דרישא דהכא הוי נמי משום ס"ס ספק דאזלינן בתר זמן הנפילה דבזכותה נפל. ואת"ל דאזלינן בתר זמן מכירה ספק שלא תבא לידי נישואין. אבל סיפא אינו אלא חד ספק שמא לא תבא לידי נישואין להכי לא תמכור לכתחלה. אולם קושיית התוס' מיהא איתא תאוקימתא דרבה שם דמיירי בנפלה כשהיא נשואה וזיקת נשואה עושה ס' נשואה דג"כ אינו אלא חד ספק ואפ"ה מוכרת לכתחלה מטעם דאיהי ודאי וא"כ הכא נמי ניחא הכי. ותירוצם עולה גם לזה משום דהכא ספק דלזכותא דידיה עדיף טפי. ומתורץ ג"כ מהא דלקמן (פא) דאמרינן ג"כ דאין ס' מוציא מידי ודאי דהתם הספיקות שקולין הן. ואדרבה ספק דלזכותא דידה גריעא טפי דרגלים לדבר דקינא לה ונסתרה והכתוב עשאה כודאי טמאה: ע"ב גמרא וריו"ח אמר אלו ואלו ידועין הן כו' תכ"ה כו' הנה כה"פ פה אחד פסקו כריו"ח כיון דתניא כוותיה. וכן הרמב"ם בפירושו פי' כוותיה. וצ"י מה היה לו להרע"ב בהביאו גם דעת ריב"ח והשוון אהדדי אית דמפרשי כו' ואית דאמרי כו': רש"י ד"ה ה"ג ורחב"ע. ואם בא לוקח לב"ד כו'. עי' תוי"ע בד"ה ובה"א לא תמכור עומק כוונת רש"י בזה: ד"ה מתניתין בחייה. ואפי' מתה בחייו לא יירשנה כצ"ל: תד"ה לא כר"י. א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת כו'. והר"ן שם מוקי לה לנכסים שנפלו לה אחר שניסת ע"ש:

דף עט ע"א גמרא אזל רב פפא לקמיה דמר עוקבא כו'. כה"ג לעיל (סט): רש"י ד"ה תקלתא. ומר עוקבא אב"ד הוה. עמש"כ במו"ק (עז ב): ד"ה פירות המחוברין. כלומר בשעת נפילתן כו' כ"ה בר"ן. וכן ברש"י שברי"ף. ובהשני הגי' נמי בכניסתן: תד"ה אילני. וי"ל דדקלי פליפי בזה כו'. ובהחובל תירצו עוד באופן אחר ע"ש: ע"ב רש"י ד"ה אוכל והולך. דגבי בהמה איכא פורה כו'. נ"ל דס"ל ז"ל דאצ"ג דמעיקרא קאמר טעמא דתכניא דלא חיים למיתה. מ"מ למאי דמסיק בטעמא דרבנן טולד בהמה דאיכא פורה יש לנו לומר שע"ז גם לתכניא. ודוקא גבי שפחה אמר דל"א גמישה משום דאדם אית ליה מזלא כדאיתא בשבת (נג ב): תד"ה שאני התם. קנא שיתה כו' כא אם היה רוצה לשוחטה אינו יכול. מה זו מימה התם דאינו אלא חשש שמא תמות מהני האי טעמא דאפי' תמות מ"מ ישאר העור לקרן. אבל להתיר לשחוט רק מפני שיור העור אין לנו. ונדולה מזו פי' בנה"ש סי' ו' בסופו בשם הכ"ג. וגם רש"י יישב זאת בד"ה אוכל והולך כמש"כ אבל הנך כולהו פירות נינהו שמתחדשין תמיד כו'. ועי' ג"כ לשון רש"י לקמן בד"ה ותב"א פירות:

דף פ ע"א רש"י ד"ה ר' אבא. וק"ל מאי אפי' כו' בדתניא (כצ"ל) אבל כו'. בהגהת הב"ח מקשה הא בעירובין (כט ב) דמי אביי כו' ע"ש. ול"נ דאביי לא אמר שם אלא לדחויא בעלמא אבל לפי האמת מודה גם הוא דתמרים עדיפי דכ"מ מדבריו בפסחים (לב) ומפשטא דמתניתין דספ"ו דתרומות דא"א משלמין תמין על שה"מ ובלבד שישלם מן היפה על הרע דאתיא כברייתא כוותיה. דלאביי לריך לדחוקי דהיפה פי' דקפילא עליה זבינא ועי' בר"ש שם. ובעיקר קושיית רש"י. נלע"ד ליישב דר"א קאי אמאי דבאיל וכמה קימעא ומפרש אפי' כו' ובלישנא דרבי אבי וכ"מ מדלא קאמר ר' אבא אמר (ומיהו רש"י העתיק באמת ר' אבא אמר) ועמש"כ בס"ד בחולין (לא) כיולא בזה והבאתי שם עוד דוגמאות: ד"ה אשתו קטנה. ויכולה למאן כצ"ל: תד"ה אכלה. והא דאמר רב יהודה כו' כצ"ל: שם פי' שם רשב"ם כו' כ"צ דצ"ל: ד"ה ישבע (בסופו) ההוא מנא לא מחלק. עי' מהרש"א. והוא כמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ו ע"ש ובמש"כ לקמן פז: ע"ב רש"י במשנה ד"ה בכתובתה. בעיקר כתובה ובנדוניא כו' כ"ה בר"ן ועי' לשון הרע"ב: ד"ה ה"ג וכתובתה כו' כצ"ל ועי' בר"ן: ד"ה כל הקודם. ומתיים דנפל כו'. עי' לקמן פב תד"ה והתלופין (ובד' פד ב) בד"ה ולר"ט:

דף פא ע"א גמרא אלמנה ניזונית כו' ומשבה כו'. בתוס' לקמן (נה ב) גרסי משבה בלא ו': תד"ה איתסי. דהא קתני מנכסי יתומין כו'. אף דנכסי יתומין כולל גם פאר יורשין דלאו יולאי יריכו כגון מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה דלקמן בהכותב. וא"ל מנכסי יתומין אלא מן הזיבורית דר"פ הניזקין שכתב הרמב"ם בפי"ד ובפי"ט מהל' מלוה בלשון יורשים וע"ש בכס"מ. מ"מ כאן ע"כ הכוונה אינה על היכא דשומרת יבם דאין לה מזונות אחר ג' חדשים כדלקמן (קז ב): ד"ה ושמעינן. דפריך לרבה כו' כצ"ל. וכן בסה"ד בתר דשמעה מרבה: ד"ה פוהות. ושימה דהתם עיקר מלתיה ול"פ לה כלל. עי' פסחים קמז תד"ה כולו ובמש"כ שם בס"ד: ד"ה יבם. כב"מ בלשון מורה כו'. שתוי"ע רפ"ה דתמורה: ע"ב גמרא זו אינה משנה. עמש"כ בס"ד בשבת (פב ב) בד"ה נמלא:

דף פב ע"א רש"י ד"ה פלוג מהבתא. עד שאכנוס או שאחלוץ כ"צ דצ"ל: תד"ה ויכנס. וצ"ל והימא ה"ג כו'. עי' יבמות (ריש דף כ) שהיא קושיית הב"ם ומשני לה מקרא דלאשה כדפרש"י כאן. ויבמה דרים לה לענין אשת אחיו שלהב"ע לאסור אפי' כינס ולבסוף טלד. ונראה דהתוס' לא הוה גרסי לה כלל שם וכ"כ שם מפרש"י דאיכא דל"ג לה ע"ש: ע"ב ד"ה בתלה. א"כ לה מתם היה נותן מעות כ"כ דל"ל:

פ"ט דף פג ע"א רש"י במשנה ד"ה שמתנה. דרבינן הכי כו' להקרוב (כצ"ל) ס' שאחריו וירש אותה כו'. נקב לדרוש כאביי ולא כרבא בב"ב (קיא ב) וכן שנה עוד בב"ק (סוף דף מב) ע"ש: ד"ה כ"מ לבומרת יבם (בסופו). ומתניתין דנפלו לה כשהיא שומ"י כצ"ל והיבות דב"ש נראה למחוק. וע"ש ביבמות דפי' בדרך אחר: תד"ה דין. ושמא לא חש להאריך כו'. עמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ו: ד"ה ואין (בסופו). אבל שדה איך תזכה בעלמה כ"כ דל"ל עמש"כ בב"ק (נח ב). וכן כאן הוא אומר זו. בה. הימנה: ד"ה כדל"כ (בסופו). דלאשה איבעי לה לאתויי כו'. עי' ב"מ (סו): ע"ב גמ' איבעיא להו לר"י פירי פירות דוקא כו'. לכאורה יקשה מהא דאבימ"ן אם משקל לי ולניני ולנכדי דלא כוון על דורות מאוחרים מאלו ע"ש במ"כ. ועי' בחדושי לב' נת"ע אות י"נ: תד"ה רב אשי. תימה אמאי קתני שאם מכרה כו'. לפמש"כ הרא"ש והר"ן בשם הרמ"ס דמהני אפי' לנכסים שנפלו לה משנשאת דבל"ס מכרה בטל ע"ש. י"ל דלהכי קתני לשון דיעבד לאשמעינן הא ותה"נ דאפי' לכתחלה. וכן לפמש"כ התוס' לעיל (עח ב) בד"ה לא כר"י. י"ל דאתי לאשמעינן בזה כאמרו לו: ד"ה פירי. מה שהקשה המהרש"א לפרש"י מדוע לא קאמר הב"ם נמי הא קמ"ל דאצ"ג דכתב עד עולם אי כתב לה פירי פירות אין כו'. יפה כוון דכה"ג איתא בנדרים (נב ב) גבי קונם זיתים וענבים אלו שאני עושם אי אמרינן דאלו דוקא דהא קמ"ל דאצ"ג דאמר שאני עושם אי דאמר אלו מיתסר ואי לא לא. וזה נעלם ממהרש"א שהכ' לתרץ קושיית הרש"א דכיון דתני פירי פירי קודם לא שייך לומר כן: אך מש"כ המהרש"א (וכן המהרמ"ש) ליישב לפרש"י אמאי לא בעי נמי אי תרוייהו לאו דוקא. משום דא"כ הל"ל או עד עולם. איפתמיעתייהו מסקנת הגמרא שם דבאלו לא מיבעיא דדוקא הוא כי קא מיבעיא בשאני עושם דוקא כו' ופי' הר"ן ומתניתין או או קתני. ובעיקר קושייתם כבר פי' הרא"ש שם וה"ה נמי דמצי למיבעי אם תרוייהו דוקא. ואין נאמר ג"כ בסוגיין הכי דה"ס דהמ"ל אי תרוייהו ל"ד: ד"ה ה"א אפירות שבחייה ובמותה כו'. פי' מהרש"ל בדפירנא מחיים כו'. כוונתי כ"פ דכיון דאם מתה יורש הקרקע והאי דאוכל פירותיה דכי נאמר דאינו יורשה אלא למיבעם בה פירי. ודברי מהרש"א אינם ברורים בזה:

דף פד ע"א ד"ה ורב. דהא במתניתין אפי' לר"י כו'. במהרש"א יש כאן ט"ס ותמה בירושלמי צ"ל בירושה: גמרא משום מינא. הגרי"פ שכת לציין עוד לקמן (פח) וליבמות (לח ב): תד"ה לכתובת (הכ'). ולא חשו משום מינא לעבות דינה בבינונית. דגם לענין לגבות בבינונית אפי' מיתמי קאמר שם הש"ס כ"ע דמשום מינא: ע"ב גמרא יתיב ר' אבהו כו' אמרו להו שפיר כו' כצ"ל: שם א"ל לשלוחיה זיל תפסה ניהלי כצ"ל יסקי למחוק ממלת ניהלי: תד"ה והריא"ת. וי"ל כו' דא"ל מינו דזכי לנפשיה כו'. עי' מהרש"א. ונראה מדבריו דרש"י פי' כן על המגביה מציאה לחבירו. ולא היה דע"ש דפי' על הא דהתופס לב"ח כו':

דף פה ע"א גמרא אית לן סהדי דתבע מיניך כו'. כ"ה גי' הרא"ש וגכון דקאי על אביהם: שם א"ל לא א"ל אע"ג דאיכא מר עד מ' לאו כלום הוא. כ"ז ליתא ברי"ף ורא"ש. ונ"ל דגם התוס' ע"כ לא גרסי להו דהא כתבו דר"פ היה קרוב ולא קבליה רבא אפי' לשבועה דמהני לא ע"א: תד"ה מרענא (בסופו). ודקא א"ל כו' איכא אינש אחרינא כו' נ"ל שהיה ר"פ קרובו כו' לפמש"כ התוס' במכות (ו) בד"ה אמר רבא דבנמלא אחד מהן קרוב עדותן בטלה אף שלא העידו בתכ"ד. ולפמש"כ שם דאפי' לשבועה בטל העד הכשר ע"ש. קשה דא"כ לא היה מועיל אף אם היה קהדא אחרינא ג"כ. ודע דלפירושם יהיה גם מכאן ראיה להרמב"ם שהבאתי שם דאף שע"א קם לשבועה מ"מ ע"י קרוב או פסול לא: ע"ב גמרא אמר להו כ"ג ליכא כו'. ברי"ף וברא"ש ליתא תיבת להו: תד"ה ועוד. והשוא לא הוי סימן שהפקיד דא"ל דזבנה מיניה. והרא"ש כתב טעם אחר שאדם הרגיל כו' ילך ויגיד לאחרים כו' ונ"י מדוע גד מדברי התוס'. ועי' בשבועות (מו ב). ומש"כ המהרש"א דנתינת סימן הוא ג"כ להוליא מחזקת דזבנה. הוא דוחק. ומה שהקשה' בזה מהרש"א. הנכי ל"ת שם שום משמעות לזה:

דף פו ע"א רש"י ד"ה כפייה רפרם. שבא הדין לפני ר"א כו'. בב"ק שם לא פי' כן. תד"ה לאשה (בסופו). משמע דאי לא משתעבד ליכא לספוקי כו'. וזהו כמש"כ שם בס"ד משכרא ודלא כהתוס' שם בד"ה את"ל: ד"ה פריעת ב"ח. ואפ"ה א"ל מנכסי יתומין קטנים כו'. נראה דצ"ל ומש"ה א"נ כו': ע"ב רש"י ד"ה והוא שלבורין. לאחר שלשים לאו בכתובה הוא כו' כצ"ל. וכ"ה בר"ן. ובמהרש"ל ג"כ ע"ש: תד"ה האומר. אפ"ה אם הם בכה"ג ל"ק יתמי א"כ היכא כו' כצ"ל: ד"ה ל"א. מש"כ המהרש"א בדעת רש"י דלא פי' כן כו' אבל לפי האמת כו' כיון דקדייקת כו'. לא דק דלפי האמת גם רבנן מודו דע"י גלגול משביעה כמש"כ הרא"ש והר"ן וא"כ גם לדידהו צ"ל סברת כיון דדייקת כו'. ואולי דע"ש בדבריו וצ"ל אבל לפי המתרץ כו': במשנה אבל משביע הוא את יורשיה. כתב התוי"ע ובגמרא שהוא טוען כו'. בגמרא לא נמצא זה אלא ברמב"ם בפי"ז מהלכות מלוה והוא מרב האי וכי"ף בתשובה כמש"ם הה"מ. ואדרבה הה"מ מרח שם ליישב מדוע לא מוקי הש"ס הא דהיתומים לא יפרעו אלא בשבועה בכה"ג. ולדעתי נראה דכאן לא בעינן שהוא טוען כו'. דהא היה יכול להשביעה שבועת השפרופיא אפי' לר"ש דלקמן (פח ב) השבאה לגבות כתובתה ע"ש בתד"ה לאפוקי. אלא שפטרה. וכיון דאמרינן דלא פטר רק אותה א"כ מתילא יורשיה חייבין לישבע שבועתן (דמש"כ המהרש"א כאן בתד"ה נדר דלענין שבועת השפרופסין לא ניחא לפרש לגבי יורשין שבועה שלא פקדנו ע"ש אינו מוכרח כלל): ומש"ב בתוי"ע כאן דבפגמה ומתה אף בחייו אינם נוטים ממנו כו'. תמוה מכני פנים (א) דגמרא מפורשת בשבועות ס"פ כל הנשבעים פוגם את שטרו ונת יורשין כו' ונופלין. ומש"כ בשו"ע חסי' פ"ד נגד זה כבר הרעישו האחרונים בו. (ב) דהא הכא פטרה משבועה זו דפוגמת כדמסקינן לקמן בגמרא ומאי שייך א"ת מוריש שבועה לבניו בזה: שם אבל יורשין משביעין כו'. והא דל"ת הכא ג"כ דהבאים ברשותו משביעין כו' נדחק התוי"ע בזה מאד וגם דבריו מגומגמים. ואולי דמשמעינא מרבותי הפוסקים הגלע"ד דבדוקא לא תני הכא הבאים ברשותו דכיון דהוא פטרה שוב גם הלקוחות א"י להשביעה. דעי' בשבועות (מח) תד"ה וכי מה שהכריחו משנה זו (אף שהזכירו בדבריהם ליבנא דהאי שאול ב"מ דלקמן בגמרא באמת ל"י מדוע לא הביאו משנה זו דמשנתינו) טעמא דהנפרע מן היתומים ל"י אלא בשבועה אינו משום דהוה גופיה דלמא הוה פעין איפתבע לי (ודלא כפרש"י במתניתין דלקמן) ומשמע דממשועבדים מודו דטעמא משום הכי הוא כפרש"י ועי' בר"ן שהכריח פירושו מהגמרא. וא"כ היכא דפטרה מתנו ולא היה יכול לומר לה השבעי לי ממילא גם הלקוחות אינן יכולין להשביעה: תד"ה נדר. ולי עליך לא שייך כו' כצ"ל: בסה"ד דקתני בברייתא כו'. הוי לעיל הכי שלא פטר כו' מן הנדר כו':

דף פז ע"א גמרא (בהרא"ש) על הפוגמת כתובתה. הרא"ש כתב רישא דמתניתין נקט והה"ס לכולהו. עמש"כ לעיל (פ) בתד"ה ישבע: במשנה מנכסי יתומים ומנכסים משועבדים. התוי"ע מפרש ע"ש. וכ"נ מפרש"י: רש"י (בהסה"ע) ומנכסי יתומים כו' משום האי טעמא. עי' במשנה דלעיל מה שהבאתי מתוס' דשבועות: ע"ב גמרא דקא פגין מאתים. נ"ד דהכי המשנה מליירת שיות הכתובה אלף וזו והוא אומר דקבלתה טלה: תד"ה דמיפגם. דהוא בטור בדקדק

מדקדק הי' כל"ל : ד"ה או . ואיכא למימר לא דייקא כו' כל"ל : ד"ה האי . אמר רבה פה לי נפקד כל"ל :

דף פח ע"א גמרא מתקיף לה ר"ש בדר"א האיך סמיך סהדא קמא אסהדא בתרא . עפרש"י ותוס' ומהרש"א . לכד"נ מדתלי' בעמא דהתקפתיה בסהדים אין יצטרפו זל"ז ולא פריך אהעדות כמו דאתרו בסנהדרין שם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד . כוונתו דכיון דכבר קבלת העד הא' לחייבה שבועה לשכינו א"כ הרי הוא כמו שאינו ובטלה עדותו . ואיך תצטרפו תו עם העד הב' . וכן לספק כיון שכבר קבלת עדותו להצטרף עם השני להפקידה כתובתה . איך תקבלו תו לחייבה שבועה . ודין זה מוכח בשו"ע חו"מ סי' ל' סעי"ג ע"ש . אח"ז ראיתי בסנה"א ז"ל שם שהרגיש תקו' להגמרא שלפנינו ע"ש . אך מה דמשמע מהשו"ע שם דאפי' אם יש תוספת בעדות הא' על הב' לא יכול לחייב שבועה גם על התוספת . זה צ"ע דהרי ר"פ ס"ל דגם באותו הסך בנצטרפו להפקידה כתובתה לגמרי מ"מ מחייבה שבועה על אותו הסך בעצמו יש לנו לומר דרב פפא ג"כ לא פליג עליה אלא באותו הסך שכבר קבלת עדותו בזה להצטרף עם השני . אבל על היתרון שעדיין לא הועיל עדותו מאומה גם את מודה שיחייב שבועה דלמעוטי מחלוקת עדיף מפי כמש"כ התוס' בכ"ד והר"ן לעיל במשנת המושיב את אשתו חנוונית . וכן הש"ך נמגם על הטור בזה . ועמא דר"פ נראה דכיון דקי"ל כ"מ שבנים מחייבין ממון עד א' מחייבו שבועה . ואילו אם היו שניים שנים היו מחייבין ממון כל זוג בפ"ע . כן עתה מחייב שבועה עכ"פ : **שם** בפיסקא מנכסים משועבדים . ברא"ש הגי' יתומים כו' . ובר"ף גרים תרוייהו : **שם** אבל אמנו א"ל הבא לא לויתי כו' . עי' בסנ"א שכ' מכאן הוכיח ר"ש כו' דא"כ הוו ב"ד טוענין ליתומים כו' . מוכח לסדיא שהר"ש ז"ל כבה"ע שהביא הש"ך בסי' ק"ח סקי"ז דאין טוענין ליורש לחובתו של יורש זה . וכנ"ל שהרמב"ם ג"כ חולק עליו שכ' ד"ז דא"ל הבא לא לויתי כו' גם במלוה גופיה וכ' בס הס"מ דהם איתא דהכין ס"ל ליתבע אף הן היו נשבעין כו' ע"ש (וכן סתמו השו"ע שם סע"ו) ולדעת בה"ע אין ראיה . והיותר תמוה איך העתיק הש"ך דבריו על השו"ע והרי כתב שם שהם צריכים ג"כ ליתבע שלא נפרעו הם עצמם משאיהם . והוא מדברי הטור בשם הראב"ד ומטעם דטענינן להו (כמש"כ הב"י והסמ"ע) והביא שם שבה"ע חולק עליו והוא הכריע כהראב"ד . וכן לעיל אות ד' הביא הטור דעת הרמ"ה דטענינן להו והכריע כוותיה וע"ש בבד"ה . אח"ז ראיתי בתומים שהעיר עליו קצת בזה ודבריו מגומגמין : **רש"י** ד"ה שאמרו יתומים . ישבעו אלו שלא פקדנו כו' . מוכח דמפרש דהאי לא שנו קאי על מתניתין דשבועות וכן היתומים כו' שמובא לעיל . וכ"כ מהרמב"ם והס"מ בפי"ז מהל' מלוה הל"ו וכן פי' הרי"ף והרא"ש גם בשבועות . אבל מדלא קבע הש"ס האי מימרא התם במקומה . הנלפ"ד יותר לפרש דקאי על מתניתין דהכא מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וה"ה לשאר בע"ח (דע"כ ל"פ לקמן אלא בנפרעת שלא בפניו) וע"ז אמר ל"ש כו' : **תד"ה** ורבא אר"נ כל"ל : **ע"ב** ד"ה וקמיפלגי . ובנתמנה מעצמה ליכא כו' כל"ל : **ד"ה** הוציאה . והיה לו שובר שלא תגבה פעם אחרת ולאבד נאמן כו' כל"ל :

דף פט ע"א במשנה מן הסכנה ואילך כו' . בתור"ע הביא בשם הכ"מ דהרמב"ם מפרש דמא כשהיתה הסכנה תקנו כו' ואע"פ שעברה הגזרה נאמן כו' . ובזה נראה מדויק לישנא דרשב"ג מן הסכנה ואילך ולא אמר בשעת הסכנה כמו בר"פ ר"א דמילה . ותמ"כ עוד ופסק כרשב"ג אי כו' . לכאורה לא היה צריך לכ"ז דכיון דאר"נ בגיטין (לז ב) נאמן אדם כו' יש לנו לפסוק כוותיה . אלא כלפי מש"כ הרא"ש והר"ן בדעת הרי"ף דדחי הא דר"נ מפני סתמא דת"ק דהכא . לכן הוכרח לייחב גם מתניתין אליביה . ועמ"ש בס"ד בחדושי לשו"ע או"ח סי' ק"ס . ובמס' מגילה (ז) . ומלישנא דהרמב"ם משמע דדברי ר"נ הן הן דברי רשב"ג . וקשה דלפ"ז מאי פריך עליה דר"נ ממתניתין דהכא ואוקמיה כתנאי דברייתא . ומדוע לא משני דהוא אמר כרשב"ג . וכמש"כ לפמש"כ הכ"מ דרשב"ג מפרש לדברי ת"ק . וי"ל דהיינו לאחר שמצינו לחכמים דברייתא דאמרי א"ל לכן אמרינן דגם רשב"ג כוון לדבריהם . אבל בלא זה היה מסתבר יותר לומר דלוקא בשעת הסכנה ממש קאמר רשב"ג : **רש"י** ד"ה פרוזבול . שמוסר שטרותיו לב"ד כו' . עי' מכות (ג ב) בתד"ה המוסר : **ע"ב גמרא** וכ"ת אי כתב לה מאי למימרא לאפוקי מדראב"ע כו' . ק"ל דהא מדראב"ע גופיה מוכח דאית לה כתובה מתק"ח אע"פ שלא כתב לה מדקאמר מן האירוסין בתולה גובה מאתים כו' שא"כ לה (פרש"י שם תוס' דמדעתו כו') אלא כו' . משמע דמנה ומאתים להכי אית לה דהן אינן מחמת כתיבתו דנימא שא"כ לה אלא כו' . דמתק"ח היא . וצ"ל דרש"י לא פי' כן אלא לרווחא דמילתא לפי מאי דקי"ל דארוסה יש לה כתובה כמש"כ התוס' בב"מ (סוף דף יז) (ודלא כהרמב"ם בפ"י מה"א) אבל אפשר לפרש דלכן גובה עיקר כתובתה משום דכתב לה דלא הוה אומדן דעתא שא"כ לה אלא ע"מ לכונסה אלא בתוספת אבל לא בעיקר . אמנם לקמן על הא דאמתו ארוסה מת הוא גובה כתובתה דפריך נמי אי כתב לה מאי למימרא ודאי קשה דנהי דל"מ לשנויי לאפוקי מדראב"ע דהא לא תני אלא גובה כתובתה ולא מוכח דקאי גם אתוספת וכדמסקינן לקמן בסה"פ על הא דקתני כתובתה קיימת דלא קאי רק אעיקר כתובה (ורש"י שפי' לעיל (נג) דגובה גם התוספת לכאורה תמוה וגם אינו אליבא דהלכתא דהא פסקינן לעיל (נו) הלכה כראב"ע) מ"מ גם עיקר כתובה איצטריך לאשמעינן דמודה בה ראב"ע : **רש"י** ד"ה ניתנים שמא גירשה . והדרא תפקא גיטא כו' כל"ל כדלקמן בד"ה אלא במקום : **ד"ה** ולא מיטננא לה . דבאתרו כתיב . עמש"כ בס"ד בב"מ (יח) :

דף צ ע"א גמרא מתניתין אמעיתים . פי' ליוני הגרי"פ . והשמיט סוף לציין עירובין (ג ב) :

פרק י במשנה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה . פשוט דה"ה שקודמין גם להשניה עצמה . ואיידי דתני יורשי הראשונה תנא נמי יורשי שניה . וכדרך דהר"א לקמן בגמרא בסיפא דמתניתין : **רש"י** ד"ה נשא הראשונה . או כולים לחלוק כו' . זהו לפי מה שמתקיף ר"א בגמרא לקמן ומאי קודמין לנחלה קתני : **תד"ה** מדקתני . דפשיטא ליה להש"ס דמוציאין מידם כל"ל : **ד"ה** ש"מ . וכא דמתמה עלה הש"ס שמע מינה ודמסיק נמי מה שנגבה לא גבה כו' כ"כ דל"ל : **ד"ה** מדלא . תימה כו' . הירושה דחוק דמאי דחי איידי כו' הא הדרכה למאי דקס"ד עיקר דיוקו מסיפא הוא והוא טובא מהקושיא תירוץ . ולעד"נ דדיוקו הוא ע"פ מה שאמר רב יוסף לעיל (פא ב) כיון דאמור רבנן לא ליזבון אע"ג כו' ופסקינן הם כוותיה . וביבמות בכולא מסכתא דתני ולא מתייבמות מוציאין מידו אם ייבם . והיכא דאין מוציאין תני לה בהדיא וכן בר"ע ועי' לקמן (קג) : **ע"ב גמרא** א"ר אשכחתינהו לרבנן דב"ר כו' . כה"ג סוכה (יז) וש"נ : **שם** אלא אר"י באחת בחייו וא' במותו קא מיפלגי . יל"פ ודכ"ע כתובה נעשית מותר לחברתה וכגון בנשא ג' נשים ומתו ב' בחייו וא' במותו שילדה נקבה כבסוף הסוגיא . הולכ זה הוא כבע"ח ובבע"ח כ"ע ל"פ דהוה מותר כרבה : **תד"ה** הא . והא"נ דתנן בן קודם לבת . נע"ד י"ל דהתם משום דליכא מותר כיון דהבן יורש את הכל . והכא נמי היכא דליכא מותר על כתובת השניה אין יורשי הראשונה נוטלין כלום . ועוד דהתם נמי אם אין בן הבת יורשת . וה"נ איכא למידק דאם אין כאן יורשי שניה כגון אם נולדו בזנות דאין לה כתובה יורשי הראשונה נוטלין וא"כ ה"ה או כש"כ אחת בחייו ואחת במותו ודו"ק :

דף צא ע"א גמרא אלא הכא בדינר משעבדי קמיפלגי כו' . יל"פ דר"ל בהניח להם אביהם חוב על אחר בשטר וקמיפלגי אם זה נקרא מוחזק או לאו ובפלוגתת רבי ורבנן בב"ב (קכד) לענין בכור ע"ש : **שם** אי אשמעינן הכי ה"א כגון כו' . יולדת נקבה היא כו' . וה"ה דהמ"ל אפי' בזכר אך הוא מהיש אחר . ולכאורה אכתי לא ידעינן בשתי נשים וא' בחייו וא' במותו אם נעשית כתובת השניה מותר לחברתה לפי סברת רבה דלעיל דמחלק בין בע"ח לכתובה דג' נשים הוה כבע"ח . והפוס' תפסו בפשיטות דאפי' בשתים נעשית כתובה מותר לחברתה . ואולי מפני קושיית המהרש"א דלאשמעינן בב' נשים ובע"ח . יש לנו לומר יותר דלא איירי אלא בב' נשים . והגמרא לא קאמרה דס"ד לאוקמיה בג' נשים אלא אי לא אשמעינן לסדיא דא' בחייו וא' במותו יש לכן כב"ד אז ע"כ הוה דתקינן לאוקמיה בג' נשים : **תד"ה** אלא . בעי למימר ודאי דלר"ש הגי כו' כ"כ דל"ל : **רש"י** במשנה ד"ה היו שם נכסים בראוי . ירושה מאבי אביהם כו' . ק"ל דתיפוק ליה דמצי אמרי יורשי הקטנה דזה אנו יורשין מכח אבוה דאבא כדאיתא בב"ב (קנט) ועי"ב בתד"ה וליתנו : **ע"ב גמרא** זבינהו אדא בתמש מאה וחדא בת"ק אתא בע"ח כו' עד סוף הענין . עי' בר"ן דמוקי לה דוקא בלוקח אחד : **רש"י** ד"ה בשובת הנאה (בסופו) . דלא היה זה שלותו . אין הבנה לדברים הללו . ובהעתקת התוס' ליתנייהו . וברש"י שברי"ף איתא תחתיהן כיון שלא באת לפני הבן . ואולי ע"ם הוא וצ"ל שלותה : **משי"ב המהרש"א** ביסוב פרש"י דבותא אשמעינן כו' . ע"ש תמוה דהרי רש"י עצמו לא ס"ל הא דר"ת כמבואר : **ד"ה** אתניום דנפשיה (בסופו) . שהגה"ה הנדפסת עה"ג שבוכא היא (ואם כי כן הוא בתהרש"ל) גם התוס' העתיקו הגי' כאשר לפנינו וכ"ה בר"ן :

דף צב ע"א ד"ה כבע"ח דעלמא דמי . ומכרה לשמעון באיש אחיו . אינו מובן דגם אם היה אחיו לא ישתנה הדין **תד"ה** ראובן שמכר שדה . דכך מלוה ישאל ממנו כל שעה שירצה שכתב עליו בשטר מלוה כ"כ דל"ל דהרי רש"י פי' שכתב שבע"ח עליהם . וכ"כ מדברי המהרש"א : **ד"ה** אי פקת. מ"מ אם מפקיד הלוה בכך כו' כל"ל : **ע"ב גמ'** ואמר אביי כו' ויצא עליו עסיקין כו' כל"ל כו' וכ"ה בב"ק ובב"מ : **תד"ה** אבל. מכתמא מיירי נמי ביתמי. עי' מהרש"א . ובממכ"ת איתמניתיה דהתוס' במכלתין לקמן (קט ב) לא ס"ל האי סברא דלכי תיהדר . והתם בב"ק פי' לשיטת רש"י שהסכימו ע"י שם לעיל בד"ה אי שתקת : **ד"ה** דינא . כ"ש קרובים שלא יהיו פסולים משום תרעומות . עי' מהרש"א ותירוצו תמוה ועי' מהרמ"ש . וקושייתו אינו כלום דא"כ מדוע לא קאמר טעמא דאמר ניחא לי להעמידה בפני בע"ח . אלא ע"כ דיודע בעצמו שאינו חייב כלום . וא"כ למה יפסלו קרוביו : **בא"ד** ומסיק ליתא בפלוגתא בשר כיס כו' . אורו עיני בגי' זו שהעתיקו לייסב מה שהקשתי שם ננ"ע . וכ"ע מהרשב"ם שם שהיה גורס כגי' התוס' כאן : **בא"ד** וכיון דנפיל ליה יתמא ליה יגפילה כו' כל"ל :

דף צג ע"א ד"ה עד . והאי יכול מותר כדקתני נמי גבי מתנה הכא . תימה דהכי בהאות פריך התם יכול פסיקא ומשני אלא מותר כו' . ואין לומר מדלא קאמר אלא אימא מותר משמע דלא משבש ליה אלא מפרש דמאי יכול מותר . א"כ לא נצטרכו תו לומר ובדין הוא כו' אלא אגב דקתני סיפא כו' דהא התם ליכא לשנויי הכי : **ד"ה** משהחזיק . ואפי' למ"ד כו' תוזר עניו . כ"ל ואפי' פי' בהדיא שלא באחריות וכמש"כ בס"ד בב"מ (יד) : **ד"ה** תימא . דברי המהרש"א בזה"ד אינן מבוררין לי : **ד"ה** רבי . אלא שעמדנו דברי ר' כו' כל"ל : **ע"ב** ד"ה הותיבו . דבהזהב (מה ב) כל"ל : **בא"ד** עיר רחוקה מהלך יום א' כן איתא בדבריהם שם וכ"כ להגיה כאן : **רש"י** במשנה ד"ה הראשונה . אם שניה טוענת כו' השבעי לי . וכ"כ הר"ן והרע"ב אחריו . והתוי"ע הפלה בל"ע דזה הוי כמו מנכסים משועבדים דנשבעים אפי' בלא טענה . ונ"ל דהא משמע אפי' אנו רואים דיש בהנכסים כדי גיבוי כל הכתובות . ואינו אלא משום חששא דלמא לא משתייר כדפרש"י דהיינו שמא ימצא בע"ח מוקדם על האחרונות וכדומה ואינו בכי האיך לכן ס"ל ז"ל דאין נשבעין אלא בטוענת . ועי' בב"ש סי' נ"ו ס"ק כ"ד :

דף צד ע"א גמרא ובבע"ח מאוחר שקדם וגבה קמיפלגי כו' . הרמב"ם והרע"ב אחריו פי' למתניתין כאוקימתא זו דשמואל והתוי"ע הקשה מדוע לא פי' כאביי ע"ש . ונ"ל כיון דלדינא ליכא נפקותא דלענין מה שגבה לא גבה גם לפירושם כן דהלכה כת"ק . ועוד דגם סתמא דמתניתין דלקמן דתני הראשונה מן השניה כוותיה וס"ל מחלוקת ואח"כ סתם דהלכה כסתם . ולענין יתומים גדולים ודאי גם לפירושם הלכה כאביי קשיא כמש"כ הרא"ש מש"ס דגיטין והכא מיירי כשאין שם יורש כמש"כ הרע"ב (והוא מהרמב"ם) או כמש"כ התוס' והרא"ש דמיירי בפטרן אביהן מן השבועה . ולהכי לא ניחא להו כדאביי משום דלדידיה אתא סת"ק דלא כהלכתא . **תד"ה** שגמאת . וא"ת ומה יועיל מה שתפרוש גם היתומים כו' כל"ל : **בא"ד** דאילו באלמנה ה"א כו' דאקילו בה רבנן משום חינא כדמפרש בגיטין ריש (דף לה) כל"ל דל"ל : **בסה"ד** פלוגתא דר"נ ורבנן באביי קשיא כל"ל בב' : **ד"ה** שני . שמוכיח מתוך השטר שהתחיל השעבוד כל"ל : **ד"ה** ליתא . וא"כ נכתב ונחתם ונמסר לשני כו' כל"ל : **בא"ד** (נע"ב) ונבי אר"כ בח"ה מלתיגן דינא דאלים גבר כו' כל"ל : **ע"ב רש"י** ד"ה וחכמים אומרים . יחלקו יורשי תפלה כו' . עי' בגיטין שם דמספקא להו אי הולך כזבי דמי אי לא . וא"כ אפילו בחיי נותן נמי ע"ש :

דף צה ע"א ד"ה נכתבו הכתבה . וימכור לו שטרו כו' כל"ל : **ד"ה** רב אשי . דהא חזינן דבראשון לא עשתה נ"ר כו' כל"ל : **תד"ה** תימא . דבמתניתין משמע כו' דהכי קתני ומכר שדהו וכתבה . כן גדולה מזו מצינו לרבא בחולין (לב ב) ע"ש . ואף רב אחא לא השיב עליו שם אלא מליבנא דואחר כך וע"ש במהרש"א . ועי' ביומא (מח) . וכן מצינו שפי' כן בלשון המקרא בפסחים (נט) ה"ק רחמנא בעידן דמדלקית תהא מקטרא קטורת . וכן ביומא (ריש דף עו) . ובפ' בשלח וירם תולעים ויבאש פרש"י שבתחלה הבאיש ולבסוף התליע וכן והקטיר המזבחה ונמלה דמו (ויקרא א ע"ו) פרש"י ופשוטו של מקרא וקודם הקטרה ונמלה דמו מכבר וכהנה רבות : **ד"ה** הא . הל"ל כולה ר"י היא כו' . זה י"ל דעפי ניחא ליה לאוקמי כולה ר"מ דסתמי דמתניתין כוותיה וכדאיתא בגיטין (ד) מהדרינן אר"מ דסתם מתניתין ר"מ : **ד"ה** כתבה . דהואיל ואינו יכול להוציא שטר בלה כו' כל"ל :

פרק יא ע"ב ד"ה ואין . א"כ מאי איצטרך למידק לעיל כו' . הוא (בדף פא) : **בא"ד** וי"ל דאיצטרך כו' כגון דליכא אלא מטלטלי כו' . וכמש"כ היכא דלא נשבעה . עי' בהשגי הראב"ד פי"ח מהלכות אישות הלכה ו :

דף צו ע"א ד"ה אלמנה . בר ממיפך שבועה . הוא בשבועות (מא) . ואודיתא הוא בסנהדרי (כט ב) . ותיורי הוא בחולין (עו ב) : **ע"ב ד"ה** נכסי. וה"ת כו' ואמאי מהימני יתמא למימר פרענו במלוה ע"פ . לכאורה גם מלוה עצמו ס"ל להקשות אמאי נאמן לומר פרעתי : **ד"ה** ורי"ש (בסופו) דהוי כמו איפתדוף בנ"ח כו' כדאמרן לעיל . הוא (בדף לה) : **ד"ה** רבה . מש"ה קאמר כו' לא כך יפה כחו כו' . לפ"ד צריך לפרש בלשון תמיה :

דף צז ע"א גמרא אמר להו תניתוה כו' כל"ל : **שם** א"כ נמצאת מכשילן לע"ל . כה"ג בר"ש (לא ב) וש"נ : **רש"י** ד"ה וא"ל אין בנודתא כו' או שבאו לאלו לבדם . והעתיקוהו גם התוס' . ואינו מובן לכאורה : **תד"ה** מאי (בסופו) . אבל התם שמכרה לו בהדיא שלא באחריות כו' . הוא כפי הגי' שהעתיקו לעיל בד"ה או דנכי דאחריות דעלמא לא קביל כו' וזה ג"כ גי' הרי"ף . ומוכח מכאן דמפרשי לגי' זו כהר"ן ולא כהרא"ב . והמהרש"א ל"ד שהרא"ה בדבריהם שם לפי' הרא"ש : **ע"ב גמרא** כך יורשים יורשי כתובתה מוכרים שלא בב"ד . לעיל (ריש דף פא) דקדק אביי על כהאי לישנא דמתניתין דל"פ . איזהו אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אימא זו שומרת יבם . ובכאן אין שייך לומר כוונה זו : **תד"ה** מתניתין (בסופו). הוא דמוכרת כתובתה שלא בב"ד . משמע דמפרשי דשלא בב"ד קאי אכולה מילתייהו דאף שהרבעה והמשה פעמים במוכרת לכתובתה א"צ ב"ד והתוספות יו"ע לא הרגיש בזה ע"ש :

דף צח ע"א ד"ה מוכרת (בסופו) . אי מפליגין אותה שלא זלזלה כו' כל"ל : **ד"ה** דאמרי (בסופו). דהא דקרי מכירת אלמנה כו' כל"ל : **ע"ב גמרא** תן לבם חתיכה כו' שנו שתים בתים וכן כעלו שלש שלש . כ"ה הגי' במשניות שם וכ"כ מפרש"י כאן והנקודות בו שלא במקומן : **רש"י** ד"ה הוקירו . בתוספתא דדמאי . וכ"ה הגרי"פ תפסתי ו"ע . ולא חפש כ"ל דע"ש ברפ"ח ותגלגנה בביטוי קלת . אח"ז מצאתי בהגהת הב"ח שציין כמו כן גם כן : **תד"ה** אלמנה (בתעל"ד) וכה"ג מפרש ר"ת הא דאר"נ בהזהב הכל אמר אונאה אין להם כו' כל"ע : **בא"ד** כמו שאפרש לקמן . הוא (בד' ק) בד"ה אר"נ : **ד"ה** אר"פ . ה"ל למיפרך וליתא הלכה כר' יוסי . עי' מהרש"א . אבל התם בעירובין איתא דאיכא דל"ל להני כללי :

דף צט ע"א גמרא ת"ש נתן לו דינר זהב כו' . וכן הם במשנה איתא בגמרא הבקלי ועריא כסכה הכל על בבא זו דדינר זהב . וצריך לתת טעם מדוע לא הביא תריפא דמתניתין גם בנתן לו ב' פרוטות על אתרוג כו' וע"ש בתד"ה והלך : **שם** רי"א אף בזה כו' . פי' משום דפליג גם מקודם על בבא דריפא בנתן לו ב' פרוטות על אתרוג כו' ואמר דבעה"ב לא מעל לכן קאמר כאן אף בזה . אבל שם במשנה ליתא לב' תיבות הללו . אולם גם התוס' לעיל בד"ה כאן העתיקו אף בזה : **רש"י** ד"ה דינר של זהב . והם שתה סלעים . ר"ל בקרוב וכלשון הרמב"ם שהביא שם התוי"ע . או כפיסת התוס' דמתירו אינו אלא כ"ד דינרי כסף והר"ש שאה קלבון לפרוטרוט . ובתוס' נמגם עליו המהרש"א : **תד"ה** הא. דהא כתובתה ד' מאות זוזי . ק"ל דמ"מ כיון דכבר מכרה בעד ג' מאות ולא נשאר לה לגבות עוד אלא מנה שפיר נופל עלה לומר בתנה דהיינו בעד מנה שמגיע לה עוד : **ד"ה** נתן. וכתיב בכסף שקלים חמשים כל"ל : **ד"ה** הנא . דמה כו' חשוב כמו לא ניתנה כו' . נראה דלאו דוקא נקטי כמו הגא בהוא עוד חברון עפי מאפוקי שפרא . ולכן אין לפשוט מר"י מידי ומיושב קושיית המהרש"א : **ד"ה** א"ס . שכן היה דעתו אם ימלא שם בגולגו כו' כל"ל : **ע"ב גמרא** כדאמ"ש בדר"א כו' ה"נ בקטיני . עמש"כ בפסחים (נד ב) : **רש"י** ד"ה ככא . אמאי מעל בעה"ב כו' . לכאורה אמאי לא ימעול אם נצרך עוד יוכל לקנות כיון שקטנית בסלע וקטנית בפרוטה כולא כנא בפרוטה . ונ"ד למלוק שהיה חפץ גדול וטוב והביא לו קטן ורע . וי"ל דהכא נמי כיון שנצרך לו קטנית בסלע ועתה שהוציא האי סלע הבני על מין אחר אולי אין לו עוד הגי סלע אחר אי שאינו רוצה להוציא עוד הגי סלע מהדם : **תד"ה** אמר לאחד . ומפרש ר"ת כו' . עי' רמ"א . ונ"ל פשוט דדר"ס ל"ד לבעיא דלעיל דס"ס דאמר מפורש לאחד ופ"ל דהוה קפידא : **במשנה** אתי' מכרו שוה מנה במאתים כו' . בתוי"ע אלא ודאי דס"ל לסירושלמי דבפלוג איכא אונאה לקרקעות וכ"ה בטור כו' ומיהו התוס' בפ"ב דקדושין כו' ע"ש . ל"י מדוע לא הביא דעת התוס' לעיל (נח) ד"ה אלמנה שבדור מכלו דבפלוג יש אונאה וכן הרא"ש בפ' הזהב סי' כ"ח והרי"ף גם הביא דעת הירושלמי כן :

דף ק ע"א תד"ה אר"נ . בבומא דב"ד לא דתנן כו' כל"ל : **ע"ב גמרא** כל דזבן מב"ד אדעתא למיפק ליה קלא כו' . עפרש"י . ונ"ל לפרש ע"ד שאמרו בגיטין (כב ב) מינוהו ב"ד בהסיא הגאה דקא נפיק עליה קלא דאינב תסימנא כו' . ה"נ ר"ל דליפוק עליה קלא דעשיר הוא ועתיר נכסין . ואין סתירה מהא דאיתא לקמן דבגאי הוא לקונה מב"ד . דמ"מ איכא דלא איכפת ליה בזה : **במשנה** ואם מתחלה נשאה כו' יש לה כתובה . עתוי"ע . ומש"כ מ"מ איסורא דרבנן עביד כמבואר ברמב"ם בפכ"א (כ"נ דל"ל) הלכה כ"ו . ועי' בת"מ פט"ו מהל' אישות הל"ו . אבל משמע ודאי דאם יש לו אשה בת בנים מותר ליקח איילונית וא"כ דבריו אינן מוכרחים : **רש"י** במשנה ד"ה ולא פירות . דין פירות כו' . עי' לקמן (קא) תד"ה אילימא :

דף קא ע"א גמ' . צריכה להמתין ג' חדשים איצטריכא כו' . ברא"ש הגירסא אינה צריכה כו' : **ע"ב** אהכבה"מ אריו"ח זו דברי ר"מ שתימתאה כו' . מגילה (ט) ע"ש :

פרק יב במשנה ופסקה עמו כדי פיזון כו' . ברי"ף והרא"ש ליתא מלת כדי וכן לקמן בגמרא בסוה"ע ליתא : **שם** לכשתבא אצלי אזונה כו' . עפרש"י . ותמיהני מדוע לא פי' כפשוטו דקאי על הבת עצמה ולאפוקי מהאלמנה דתנן לקמן דיכולין לומר לה אם את אצלינו כו' עי' ברא"ש ור"ן : **רש"י** ד"ה מאי לאו כה"ג . שמוסר כו' וכתוב בו פלוני קבל עליו כו' . ונראה דר"ל שאינו כת"י (דזה נראה דוחק לומר דתפני שלא כתב אני מיגרע גרע) וס"מ לפרושי לעיל בפלוגתתם כה"ג ועי' לשונו לקמן (קב ב) בד"ה אבל הכא . אלא דלשון הגמרא שם חייב אני לך מנה בשטר משמע דהוא עצמו הכותב :

דף קב ע"א ד"ה לאחר מיתוס שטרות . כתב פלוני ערב כו' . נראה דצריך להיות כתוב : **תד"ה** לבכור (בסופו) . הואיל ובשטר גמור הוא . לכאורה היה נראה להגיה הואיל וכשטר גמור הוא . ואולי כתבו לשון זה אליבא פירוש ר"ת שכתבו לקמן . כי גם דבריהם לעיל בד"ה מ"ם אינו מתוונים אלא לפירושו : **ד"ה** אי הכי . וגברייתא משמע כו' . ואת

מסכת

מתנה היא בבכורות . ומתב"ב בנדרים (כו) בס"ד . וכן שמהרש"א קורא לגא דלקמן ברייתא ב"פ ופי' בבכורות (נא ב) תד"ה אבל : ד"ה אליבא . ואין הדמיון טוב אלא איידי כו' . ועי' בר"ן שמביא דעת הרמב"ם שגם באתם עדי יכול להתחייב א"ע ושכן גם דעת הרי"ף . ולשון הרע"ב שכ' או שאמר אתם עדי שאני מחייב עצמי מוכח ג"כ שהולך בשיטה זו . והתוי"ט ל"ד שהשיא כוונתו לעדי הודאה כשמת רש"י . אולם פי' הרע"ב במשנה תמוה דהרי חזינן דהש"ס לא אוקים למתניתין בכגון זה אלא בגוונא דפליגתהם או בשטרא פסיקתא : בא"ד ועוד דשמעינן ליה לריו"ח בהזהב הנותן מתנה מופסת כו' . נ"ש דהתם אינו אלא משום מתוקרי אמנה כדמוכח שם בהסוגיא . והכא משמע דס"ל דחיוב גמור הוא ויכול הלה להוציא ממנו בדיינין : בא"ד וא"ת אמאי לא הוי שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה כל"ל בנים וכ"ה במהרש"א : ע"ב ד"ה רבה . וא"כ מאי קמיבעיא ליה לעיל כו' . הר"ן בקדושין שם כתב דזה רבינא אחר הוא : ד"ה הב"ע . והיא דהמקבל עליו לזון כו' . ר"ל דלעיל (נח ב) : ד"ה אימר . אלא איצטריך טעמא דתנאי ב"ד כו' לזון את בתו מחיים כצ"ל :

דף קג ע"א גמרא כדבן שנשתמשה בחיי בעלה כ"ה ברי"ף ורא"ש בכולה . וכצ"ל כאן : שם הני מילי מחיים כו' . בגה"ש כעלה בל"ע דברי הרשב"ם בב"ב (קלא ב) (כצ"ל) . ונעלם מל"ת דברי מהרש"ל שם שיטתו ע"ש : ע"ב רש"י ד"ה מאי ק"ל . לר"ם בררי כו' . לכאורה בפשוטו משמע דמפרש הש"ס דברי רשב"ג דאמר צריכא לך כו' . דה"ק דמאי ק"ל ללוי משני דהא קרא קאמר . לא דהכוא ממלא כו' : ד"ה ההוא ממלא כו' . כלומר כו' . נראה דבא ליישב בזה קושיית הרש"א בח"א דהרי יהושע היה לדיק והוא היה רשע לכן אמר שאין באחיו חשוב ממנו שהיו כולם רשעים . וכן הא דקאמר דבירתא חשה ממלא מקום אבותיו הוא לצ"ע ג"כ בזה דהא אמרי' משמת רבי בטלה יראת חטא : ד"ה מיכף הוה כייף ליה . קודם שיגלה ממקומו . ר"ל אף דבחיי ר"ח לא הוה כייף ליה לר"ח . היינו מפני שהיה לו מכ"פ מקום ליבב אצל ר"ח . אבל בכדי שלא יצטרך לגלות ממקומו היה בוחר יותר למיכף קמיה : תד"ה אותו . והרר"ח כהן כו' . וצ"ל ראיה לדבריו מהאגדה דהביאו התוס' בכ"ת (קיד ב) באליהו הנביא ז"ל שהשיב לדיקים אין מטמאין :

דף קד ע"א גמ' על משכבך מיכעיא ליה . אולי צ"ל על משכבו מבע"ל : שם יבאו לדיקים ויצאו לקראתו (ואומרים לו) יבא כו' . ב"ת אלו המסובבות ליתא בעי' וכ"נ מפרש"י: שם והאר"א שוכן כו' . כהאי ליפנא בחגיגה (כה) : ע"ב רש"י ד"ה ליסדר לי פירא . דהכי א"ר כו' גבי שומת ב"ד לוקח תאימתי כו'. ברש"י שברי"ף ליתא תיבות לוקח וכוון דבשט"ח מיירי . אולם גם לקמן בד"ה אשקול קרי ליה לוקח : תד"ה ה"ג . דרבה כו' מיותא דכתיבא כו' . וכ"ב לקמן בד"ז נ"ש . וכן לשון רש"י מיותא דאיכתבא כו' . ואינו מדויק דלרבה הוא דוקא תכי תפא לידה :

פרק יג ד"ה שני . ואבילוס שם אדם כדכתיב כו' . ר"ת לשיטתו בזבחים (ג) בתד"ה אמר פ"ש ובמש"כ שם . וכן על שכנא הביאו ביומא ובשבת שנמלא שם אדם . אבל במגילה על שופרן לא הביאו שנמלא שם כזה . ועי' תפ"כ ביומא שם : בא"ד וי"מ דתרי שבנא היו דכתיב כו' ולאו מילתא היא כו' . אבל בש"ת כתבו זה בשם ר"י ועוד חזקו דבריו ממקרא זה : בא"ד ואת זקני הכהנים מתכסים כו' כצ"ל :

דף קה ע"א גמרא קשיא גזירות אגזירות . התוס' העתיקו איפכא וכוון כי כן הקדים ליפנא דברייתא בקושיא הראשונה : תד"ה דתניא . ר"ל אשכחן מעשה בר"א כו' . והוא בהגדה ע"פ . ותימה שלא הביאו מהגמרא דסוכה (מא ב) כה"ג . ושם איתא עוד שניתן הלולב קודם לראב"ע ואח"כ לר"ע ע"ש : בא"ד וכה"ד אמרינן כגון ר"ע וחביריו . הגרי"פ ליין לפסחים (ג) . אבל שם ר"ל חבריו שנכנסו עמו ואיכא למימר דמהם היה גדול אבל לא מראב"ע . ונ"ל דכוונו לסא דקדושין (מט ב) כתכמי יבנה כר"ע וחביריו ע"ש : ע"ב דגילדני דבי גילי . פי' ברכות (מד ב) בפרש"י : רש"י ד"ה וכי אליפא . דכתיב ויפני ושפע בכמן . הוא שם (א ה יג) : תד"ה וכי . והלא בשומרון היה . מסדר הכתובים משמע שהיה אז בגלגל :

דף קו ע"א רש"י ד"ה האי עפה . וד"ה עפה דכ"ת . פי' רש"א בח"א . ועי' שבועות (ל) תד"ה למיפרי . ושם ע"ב בגמרא כאי עפה ובפרש"י שם . ופרש"י דהכא י"ל ע"פ מש"כ הריטב"א בשם מורו שהביא הב"י בר"ם פ"ו : ד"ה מגיהי ספרים . שאסור להשהות כו' . לעיל (יט ב) : ד"ה המגדלות . לספוק בפריפתה . לא מלאתי זה בתס' פרה ולא בש"ת בש"ס : תד"ה מבקרי . אבל הכא מיירי בבדיקת מומי שאר קדשים . ק"ק דבהא איכא למיתם איפכא דמשום שכר יתירוהו למזבח : ד"ה שבעה . שני פעמי תולדה כו' כצ"ל : בא"ד דשער הקרבן דפ"ק הוא שער בכורות כו' . עמש"כ ביומא (יט) : ע"ב רש"י ד"ה חוץ לחומת העזרה . כגון ע"ג . הק"ע בירושלמי שקלים פ"ד הל"ב הקשה עליו מ"ש פ"ב מע"ש ושנה אחד במחכ"ת דשנא ושנא . דע"י הוא מחנה שכינה וחייבין עליה קרבן הנכנס בטומאה . וע"ג אין עליה אלא קדושת הר הבית מש"ת : תד"ה כדאמר . כדמפיק התם מהאלה תעשו שיהו כל עשיות שוות . ע"ש בגמרא דמתעשו דמשמע שיהו כל עשיות שוות נפקא לן שיהא קרבנות של כל שבעת הימים שוים במספרם דהיינו כמספר של יום הראשון כהם גם בשאר ימים. ולענין דתדיר קודם נפקא לן מן כ' דהלכה דלפי' התוס' הל"ל שם אלא א"ק תעשו כו' . ול"ע : בסה"ד כיון דכתיב עולה בריאה (היינו מלבד עולת הבוקר) והדר שביה דדם דמוספין (היינו תעשו את אלה) :

דף קז ע"א גמ' כשמתו בו שמת בע"ה כצ"ל וכ"ה במד"ה שמתו : תד"ה שמתו . פי' שמת קודם אותו הזמן כו' ופריך מ"ש כו' . והא דלא מוקי הש"ס שמתו בו שמת אחר אותו הזמן כו' ולא תקשי מ"ש כו' . הוא משום קושיית רש"י שם דתגבה כתובתה יחד . אבל בשמת דקא מכחשי אהדדי היא והעדים דאמרי' שמת בניהם היגן אמת . דומיא לאחת אומרת מת ואחת אומרת נהרג במ"ב פפ"ו דיבמות לר"ת . ומ"מ לתבא דגררי מכני מיפה אמירתן דלא ניחוש לה : ע"ב ד"ה עמד . וי"ל דבתלה נמי כו' משום דלא כנס כו' ואחר שעמד בדין כו' כצ"ל :

דף קח ע"א ד"ה ומל . ועוד פרש"י על האבוד מי שלא שקלו ואבד כו' וקשה כו' . והא דלא הקשו מהא דעד שנ"ל התרומה כו' דבני הפיר מביאין אחרים תחתיהן משום דרש"י מפרש בב"מ דבאו לדין עד שנ"כ התרומה . וא"ת על האבוד שנודע בעת התרומה ע"ש : ד"ה הא . ואף לאשה עלמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד . הוא לשיטתם לעיל (קז) בד"ה והם (הכ') : ע"ב ד"ה אדמון . מ"מ אומר ר"ת דל"ה כוותיה כו'. והתוי"ט כתב כן הוכיח הרי"ף אחר משנה דלקמן. לא נמלא שם שום הוכחה רק כתב שתם דנפקא ליה מהלכתא וקי"ל כרבנן . וזה כתב ג"כ על משנה זו בעלמה ולית הל' כאדמון . אולם בב"ב ר"פ מ"ס כ' הרי"ף טעם ע"ש ובנ"י : גמרא דל"ע היכא דא"ל מלא סברה כדי שמן יש לי בבורך כו' . ברי"ף הגי' בידך וברא"ש אצלך ועי' בש"ך סי' פ"ח ס"ק ל"ו . ומזה נ"ל ליישב הא דאמר הלל בעדיות פ"א מ"ג מלא הין מים שאובין פוסלין המקוה כו' שדקדק הגר"א ז"ל בשנ"א על מלת מלא שהוא שפת יתר. משום דמלינו לר"ע במקואות פ"ג דאין ג' לוגין שאובין פוסלין אלא אם באו מכלי אחד וחכמים פוסלין אפי' מב' וג' כלים אבל לא מד' והוא דעת יוסף בן חוני בתמורה (יב ב) וחכמים דשם פוסלין אפי' מד' וה' כלים . ולכן אמר הלל מלא הין לומר דאין קפידא רק על המדה ולא על הכלי (כדאמר הכא) דאפי' לא באו מהסין רק ביש בם מלא מדת הסין אפילו מב' וג' כלים או אפי' מיותר לחכמים דתמורה . ואפי' בקונם את כקותו פסלו חכמים שם במקואות . וכן נ"ל ליישב דמלא תרווד רקב בנזיר פ"ז ובאהלות רפ"ב לאתויי דאפילו נתפזר בתוך הבית שמת שם באהלות בפ"ג מ"ב :

דף קט ע"א במשנה אשב עד שילבין ראשי . עתוי"ט : גמרא אלימתא לאב איפכא מבע"ל . לכאורה תמוה דניכוף לאב לקיים התחייבות בתו . וי"ל דר"ל דנפרש שהיה במעמד האב וכמו שמפרש בירושלמי במתניתין שהיה הפיסקא שלא במעמד בתו . ואולי יל"פ כאן האיפכא מבע"ל ע"ד בפירושי בס"ד במגילה (ג ב) הא דאמר רבא בזבחים (סוף דף לב) אדרבה איפכא מסתברא ע"ש : שם מי קאמרינן במשנה . ל"ל דל"ל במתניתינו וכמו דאיתא בכה"ת אבל ליין הגרי"פ בברכות (יט) לפמש"כ הרשב"ם בב"ב (קלח) ע"ש וכן מלאתי במלחמות שהעתיק במתניתינו : תד"ה תשב (בסופו) ודוקא כו' בהו ולא אבה ע"י בתה כצ"ל : ד"ה ל"ש . ומסיק ראיה בקיום השטר . ע"ש דאין זה מסקנא אלא פלוגתא והפוסקים אסיקו דלאו בעדים : בא"ד שהרי היו יודעים שהיה נו"ג כו'. לכאורה כמ"כ הכא דודאי היה יודע הדיין אותו שגזל ממש השדה . אלא דמ"מ לא הוה ידע אם נזכרת שדה זו בתוך השטר . אבל התם כל ענין הכתוב בשטר נוגע ליתומים : ע"ב גמ' הוה שעין ואמר תלם אחד שביתי לך . ברא"ש ור"ן הגי' לו וכן בסמוך : תד"ה עשאה . ולא שוף דבר שעשאה העורר כו' . פי' בק"נ אות כ"ט : מה שנדפס בגליון הגהה בשם רש"ל דל"ל אחד . הוא שבוש ושקר ענה בו . אלא דלפני רש"ל לא היה הגי' בתוס' לאחר וכדמוכח ג"כ מכמהרש"א והגיה והוסיף תיבת לאחר : ד"ה אם . עי' בדבריהם בב"ב (ל) : רש"י ד"ה הייתו מתניתין כרבנן . לכאורה לפי ס"ד דרש"י אתיא אפי' לאדמון דהא אמרינן לעיל באלבעה דאתו מכח חד מודה אדמון :

דף קי ע"א תד"ה וכגון . הלכך לא איכפי ליה למימבר מודעא כצ"ל : בא"ד ולפרש"י אתי שפיר כו' . פי' מהרש"א ועדיין לא תיקן כלום לקושיית מהרש"ל דמ"מ יקשה גם לפרש"י מדוע יחשב ספק דקניית קרקע יותר גדול מספק חובו לגמרי שלא היה לו מתה למסכנו : גמרא ל"ל דאתא בהכוא יומא דמשלם חמש כו' . לכאורה הפתא ל"ל תו לאוקמי בזה לעשר וזה לחמש דאפי' בזמנים שוים איכא רווחא דהמתנה דהראשון יגבה חובו לאלתר והשני לזמן הפרעון ועי' בסמ"ע סי' פ"ב ס"ק פ"ו : במשנה יהודה ועה"י והגליל . התוי"ט הקשה מדוע הפסיק בעה"י בין יהודה לגליל אשר שניהם בא"י בעבר המערבי . ולי י"ל משום דאמרינן בחגיגה (ריש ד' כה) דרלועה של עובדי כוכבים מפסקת ביניהם . אבל הירדן הוא עלמו ג"כ בכלל ארץ כנען . עי' בכורות (נה) ועי' בתוי"ט בשביעית פ"ט אות מ"ב מה שהביא מס' כפתור ופרח : ע"ב גמרא ואיידי דתני ריפא אין מוליאין כו' . עתמ"כ בערכין שם דלפני התוס' דשם הי' הגי' כאן ואיידי דתני ריפא הכל מעלין כו' : רש"י ד"ה הכל מעלין . וליסב עמו בירושלים . עתוי"ט : ד"ה אחד וד"ה ואם לאו צ"ל הד"א : ד"ה לאתויי עבדים . עבד עברי כו' . וכ' התוי"ט בשם הר"ן דאי בנכנסי השתא מעלין אמרת נ"ל דאין מוליאין . סק"ז תמוה . אבל הרב ל"ד במחכ"ת דעי' בר"ן דלא כתב זה אלא לפי' הראב"ד דהכל מעלין היינו שהוא המעבד את רבו לסעלותו לירושלים וע"ז שפיר קאמר ל"ל דא"מ :

דף קיא ע"א גמרא הסוא שלא יעלו ישראל בחומה . אולי צ"ל כחומה וכדאיתא ביומא (ט ב) אם עשיתם עלמכם כחומה כו' ע"ש : שם תרגומא אהולא דבבימין. עי' ר"ן פ"ק דמגילה דף ה"ח דל"ב דבבימין : שם אמר קרא דברים בגו. קדושין (מד ב) : רש"י ד"ה אלימתא ליוחסין וד"ה כל הארלות וד"ה כפיפה הד"א בע"י וכגון : ע"ב גמרא ת"ל ירעם כלבנון פריו כו' ומפרש אם שלתם . עי' תוי"ט פ"ט דשביעית מ"ו ד"ה עד שיפרו מש"כ בשם הרמב"ם . ומכאן נראה שהגי' ביומא (כא ב) נוסחין נכונה ודלא כמו שהגהתי שם : שם ומספק היתנו כפטום גדול . כצ"ל בסמ"ך כמש"כ בס"ד ברפ"ג דמכות ע"ש : שם ועליו מסיקין תחת התבשיל . המהרש"א בח"א פי' עליו של הפטום . ולא נהירא דבב"ב פ"ו מ"ב תוכה שהוא על חרס : שם ושמא תאמר שאינו אדום ת"ל ודם ענבים כצ"ל וכ"ה בע"י : שם כ"ח בר אדא מקרי דרדקי דר"ל . לעיל (ח ב) הגי' בר אבא : רש"י ד"ה אין מרביעין עליה . ורבנן פליגי עליה ואמרי א"ח לזרע האב כו' . ר"ל רבנן דחנניא בחולין (עח ב) דס"ל דאותו וא"ב א"נ בזכרים וכדפרש"י שם דא"ח לזרע האב . וכמש"כ הר"ן שם דג' מחלוקת יש בדבר ע"ש . והא דלא פי' דלאפוקי מחנניא אתו דאית ליה דחוששין לזרע האב וכל מיני פרידות אמת הן וכדאמר בחולין שם (עט) משום דמשמע ליפנא דר"י דבא לאשמעינן ג"כ דאסור להרביע עליה ממין אמו וזה לחנניא מכש"כ דאסור ודו"ק : תד"ה בלבושיהן . משמע בלבושיהן שנקברו . עי' נדה (סא ב) תד"ה א"ר יוסף : בא"ד אבל בירושלמי כו' . עי' בגה"ש שהעלה דבריהם בל"ע . ונ"ל דאין כוונתם רק למיכתי הלשון אהדדי דהכא משמע דפי' בלבושיהן היינו אותן שנקברו בם . ובירושלמי משמע דהיינו בלבושן דמחיים . אבל לפנינו גי' אחרת בירושלמי :

דף קיב ע"א רש"י ד"ה שאה קמת . והנפה כו' . וקולעת הסולת כצ"ל וכ"ה בע"י : ע"ב גמ' עתידין כל אילני סרק כו' שנאמר כי עץ נשא פריו כו' . עי' בתו"כ ר"פ בחוקותי בפסוק ועץ השדה יתן פריו : סליק מסכת כתובות

בפסקי תוס' אות ט מתן כו' . והמגיה כתב ע"ז נ"ל מעות כו' . ועי' בנקה"כ סי' עמ"ג ישוב דבריהם :

הגהות והחדושים בהרא"ש

פרק א סי' ב' בסופו . ופרוצות נמי לא יאמרו כך . עי' בתוס' דלשונם מתוקן יותר : סי' ד' אבל בביאת עובד כוכבים דבלא"ה היתה אסורה לו כו' . עי' בתפארת שמואל . ועי' טו"ע אה"ע סי' קע"ח סי"ע בהגהת רמ"א ובב"ש שם : מה שהקשה הק"נ מיבמות דקאמר נאסר האוסר ע"ב . נ"ל דלק"מ דמ"מ אוסר על הנעבד כוכבים משום א"א כ"ז שלא גירשה ול"מ שהעובד כוכבים מותת ע"י פי' סנהדרין (נז ב) : בהג"א . ולקמן פ"ב כו' . הוא (בד' יט) : סי' ה' (בראשו) . ובועל בעילת מצוה . כאן שייכא הג"א פי' קודם שיקבל כו' : סימן ט הא דאמרינן גבי נדה הלבת המטה כו' כצ"ל : סימן כג יבב אלפס כו' ותימה כו' . ועי' בר"ן שהביא בשם הרמב"ן לתרץ דהרי"ף מפרש דלא קאי רב יוסף אלא על גר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו כו' . תימה דמ"מ יקשה דהו"ל להביא הא דרב יוסף לענין גר שנתגיירו בניו עמו . וע"ק דא"כ מאי קמותבי אביי ורבא נוקי להו בשהטבילום ע"ד ב"ד . וזה הקשה ג"כ הק"נ ותירוצו אינו כלום דמשכחת לה שאמה הביאתה כמו שפרש"י . וכ"ת בתוס' דפ' נערה שהביא : סי' כד דהדר ביה מהסיא קמייתא דאמר כו' כצ"ל : סי' כה ור"ת פי' באני הכא כו' . בס' ת"ש וק"נ כמו דברי ר"ת אהדדי ע"ש. אבל איםתמיטתייהו דהא דלעיל אינו אלא מדברי ר"י ככתוב בתוס' שם (י) : שם (בסופו) אלמא לר"ע בגליל מלי טעין אע"ג דלא מוקמי שושבינין . ע"ש ברש"י שכ' וכגון שהיה להם שושבינין כו' ועי' בגליון הגמרא כאן :

פרק ב בק"נ אות כ' . ותמיהני שלא זכר כו' בשטר דוקא דס"ל שעבוד קרקעות כו' . ע"ש בלח"מ דהיינו טעמא בכדי שיהא הילך גמור . וא"כ כתובה נמי אף לבתר דתקינו דגובה ממטלטלי מ"מ גובה מנכסים משועבדים ג"כ הלכך הוי הילך גמור. משא"כ כת"י אף שכתוב בו נאמנות אינו גובה ממשועבדים לכן לא הוי הילך . ומה שהביא בשם לח"מ לחלק בין שטר לכתובה היינו דוקא לענין לפטור משבועה דכפירת שעבוד קרקעות ודו"ק . והמחבר במחכ"ת ל"ד בזה : סי' יב בפנים . וכי אמ- לקמיה דרב נחמן א"ל זילו כו' כצ"ל : סי' יג ומ"כ בשם הרר"י כו' מדאמר לקמן בפ' אלמנה כו' . הוא (בד' לא ע"א) : סט"ז בהג"א ד"ה נראה . ול"ע בפ' ג"פ כו' דהוא חתום עלה רבב"ח כו' . הוא שם (סוף ד' קס"ז) . לפנינו הגי' רב ירמיה ב"א וברי"ף ורא"ש רבא בר רב חנן : סי"ח בפנים . אמר רמב"ח כמה מעליא כו' א"ל רבא מאי כו' כצ"ל : בהג"א והא דאמרי' אין מעב"ד לריך קיום כו' , עי' בתוס' : סי"ט בפנים . ובפ' כל הגט כו' הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה כו' כצ"ל : סכ"ה בסופו ולא פריכא היא כו' לא תנשא אפי' לאחר ג"ח כ"כ דל"ל : סכ"ח בהג"א כדאמרי' בפ"ק דקדושין כו' , הוא (בד' יג) : סי' ל בק"נ אות פ"ח . וקשה הל"ל כו' מדפריך והא א"א דלא ערקא חדא כו' , תמיהני דנעלם מכ"ת דברי התוס' כאן שכתבו לחלק דהתם לא ודאי נחבאת אבל הכא ודאי ערקא . ועיי"ש בר"ן : סי' לד בהג"א (בסופו) . ובפ' חזקת הבתים כו' . ע"ש (ריש דף נז) :

פרק ג ס"ז בפנים הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר כו' כצ"ל בע"י :

פרק ד ס"ט בהג"א ומה שיש במדרש ותם לריך כו' ומשמע אפי' מתה תוך שנתה . בת"כ איתא להדיא ומתה בתוך ז' ימי המשתה וכמו שהביאו התוס' : סי"ג בפנים . דתנן הגיע זמן ולא נישאו אוכלות כו' קמ"ל לטולה דאין האשה כו' כצ"ל : סכ"ב ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה כו' כצ"ל : סכ"ד נדפס הגליון דאות ד' להגהת הב"ת בטעות וצ"ל לקמן בדף קכה : סל"ב מאן דמגרש לאיתתיה מדעתא דנפשיה כו' כצ"ל : שם (בסופו) . אבל הכא בגרושה אקנויי כו' ובאלמנה אדעתא למיפק כו' כצ"ל :

פרק ה ס"א הג"א ד"ה אבל . אבל בשבת שהשביתו היתומים כו' כצ"ל : בק"נ אות ב' דל"ת שאין יורשין אלא הכתובה כו' . וכן מנה ומאתים דפשוט היה להש"ס דיורשין לעיל (נג ב). אבל נכסי מלוג ל"מ מפורש בש"ס ופוסקים דיורשין . אולם מסתברא כהמחבר : ס"ה בפנים אמרי ליה תרי יומי וא"ל לא הדר אמרי ליה עשרה כו' כצ"ל : ס"י בהג"א עבר מר אדרב והוא רב חסדא כצ"ל : סט"ו בפנים כי אתא רבין אמר בהעדפה כו' . הוא לקמן בר"פ מליאת האשה : שם איכא מ"ד הלכה כר"ע כו' . פי' בדבריו שם סי' ב' ותבין טעם מחלוקתן : סי"ט בהג"א ומיהו במקום לערא דגופא לא פרי כו' כ"ב דל"ל עי' בתוס' : שם סי' כ' כדאמרי' לעיל בפ"ב כו' . הוא (בד' כח) : סכ"ח בפנים מ"מ ילפינן כו' . פי' ק"נ . ול"נ דל"ת דמזה ידעינן פירושא דמתניתין דב' שבתות לב"ש ושבת א' לב"ה תמתין וכפרש"י ושלא תטעה לפרש דבזמנים הנזכרים יוליא ויתן כתובה . ועי' בהגר"א ז"ל ביו"ד סי' רל"ם סק"ג : סל"ג ונראה כדברי המפרשים דגמרא דידן כו' פליגא אירושלמי כו' כצ"ל : סל"ד א"ד יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה כו' כצ"ל : סל"ז בק"נ אות כ"ב . ואיםתמיטתיה מ"ש רבינו כו' כ"מ שהזכירו זוזי ודינרין של לורי הוא . הרב ז"ל ל"ד בזה דודאי היכא דמוכח שפיר אמרינן דהוי של מדינה והוא מוכרח מהא דאביי לקמן (סה ב) (וקז א) וע"ש בתוס' . וא"כ גם קושייתו על הכת"א אינה כלום . סי' מ' שם אות ל"ה . כ"ד הם מהר"ן ע"ש :

פרק ו סי' ד (בסופו) א"ר אמי בשתים כו' . צ"ל ר' ינאי וכ"ה בגמרא וכן העתיק בעצמו לקמן בסמוך : סי' ה' א"כ אם מכרן הבעל כו' אחרי מותו כצ"ל : סי' ו' פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל לכשתבא כו' כצ"ל : סי' ט' מ"ר אין לו ואינו רולה להתפרנס נותנין לו לשם מתנה . ואם אינו מקבל נותנין לו לשם הלואה ומוזרין כו' לשם מתנה כ"ה בהרי"ף : סי"ב (בראשו) יתומה שהשיאתה אמה כו' כצ"ל : סי"ג בהג"א . עי' בב"ש סי' קי"ג ס"ק י"ח בסופו : בסוף הפרק בהג"א דודאי פחות מבן כ' במקרקעי כו' ואין מתנתו מתנה. צ"ע דבפ' מי שמת (קנה ב) אמרינן בהדיא דמתנתו מתנה וכבר עמד ע"ז בתור"ע :

פרק ז סי' ט בק"נ אות י"ב . לדבריו צ"ל כו' לאו דוקא כתם שהוא מדרבנן כו' . איםתמיטתיה מש"כ הב"ש סי' קע"ו סק"ד בסופו דלא היקל הרמ"א אלא באיסור תמאה של עובדי כוכבים שקל יותר משאר איסורי דרבנן . וכתם דהכא כפשוטו . ונ"ל ראיה לדבריו דהא מעשר בזה"ז דרבנן וכמש"כ הח"ת שם סק"ב בשם הה"מ : שם אות י"ג . וה"ה אם היתה אומרת כו' בפני ב' עדים כו' . נראה דאיםתמיטתיה גמרא דשבועות (סוף דף מא) דאמר רבא שם בכה"ג דכל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה . ועי' בחו"מ סי' ע' בש"ך סק"ו חלוקי דינים אלו :

פרק ח סי' ט (בסופו בפנים) דלא יהא אלא מתנה כו' הא אמרינן כו' אדעתא למיכל ולמיפק לא אקני לה . כ"ז הוא מלשון הרי"ף . והנה מש"כ הא אמרינן כו' כוונתם לסא דאיתא לעיל בס"פ נערה ע"ש . וק"ל דהתם אמרינן זה באלמנה (וז"ל הרי"ף והרא"ש שם ושמעינן מינה דגרים לאיםמיה כו' דלאו איהי בעיא למיפק כו' וע"ש בר"ן שהרז"ה חולק כו') והטוש"ע בסי' פ"ח סי"א הביאו בשם הרמ"ה דאם מת אם נתגרשה שהוליא ולא אכל יגבו היתומים . משמע הא אכל אפי' קימעא מה שהוליא אבד כדין גרושה . ולשון הטו"ע י"ל דמיירי שמת אחר שגירשה . אבל לשון הטור שם וגבי אלמנה כו' משמע שלא גירשה מקודם לכן :

פרק י בק"נ אות ל"א . מלשונות אלו משמע דלא היה לרבינו הך הלכתא כו' ול"ע . ול"נ דהכא מלינו לשון והלכתא שאינה לפסק הלכה אלא דר"ל דהברייתא מיירי בהאי גוונא דאמר . אף שאין כן הלכה . והוא בערכין (ז) והלכתא דייתבי דייני כו' . אף דכמה גדולי ראשונים פסקו דשעבודא דאורייתא. וגם התם הוה מלוה הכתובה בתורה דלכתה פוסקים ככתובה בשטר. ועוד הכי רב פפא פסק הלכתא דמלוה ע"פ גובה מן היורשים . ולכן גם בגיטין נוכל לפרש דלא אמר הלכתא רק לאפוקי ממאי דדמי בם מעיקרא דלא מיירי אלא לענין שבועה קאמר דהלכתא דאביי קשיא תיירי בין לשבועה כו' אבל לא לענין פסק הלכה . ובבבא קמא (עג) ובב"מ (ע ב) המנא ג"כ לשון והלכתא על כעין תוכח זו ועי' ברכות (כב ב) ברש"י ד"ה א"ר הלכתא ג"כ כעין זה : סליק

מאת הגאון האשל הגדול ריש מתיבתא נר ישראל כמהור"ר **מנוח** המכונה הענדיל ז"ל (בעהמ"ס מנוח הלבבות וכו') [נדפס פעם אחת בפראג שנת שע"ב]

[illegible]

מים חיים לרבינו חזקיה די סילוא ז"ל בעהמ"ס פרי חדש.

דף ג ע"א רש"י ד"ה שוינהו רבנן כו' והמפרש כו' ובא להתיר א"א כו' ולא מצינו זאת בתלמוד ע"כ. והדרכם מצינו בבירור בס"פ השפה שלום דבעי' גט כדאמרינן מאי קידש קידש בביאה ונותן גט יעי"ש וכן בפ"ק דסנהדרין דף יא גבי א' מהם קדשני בביאה והצריך ר"מ גט יע"ש:

דף טו ע"ב רש"י ד"ה והוא אומר כו' היורשין אומרין לה כו'. נראה דרש"י גריס היא אומרת בתולה נשאתי ולא גריס נשאתני וק"ל: תוס' ד"ה ומודה כו' מדלא נקט כו'. יש להליץ בעד רש"י דאי הוה אמר ואם הלה תובעו א"ט נאמן לא היה ילפינן דאין מחזיקין בנכסי קטן דהאמרינן בגמרא ואי דלא אכלה שני חזקה פשיטא דלא מהימן אבל אי הוה אמר אם הלה תובעו ליכא קושיא פשיטא ודו"ק. אי נמי אי הוה אמר אם הלה תובע אינו נאמן היינו לר' יהושע ומתני' רצה לומר דין א' מוסכם אליבא דכ"ע:

דף טז ע"א משנה ואם יש עדים שיצאת כו'. הסמ"ע כתב שאפי' אם באו עדים אח"כ אינו נאמן וכן עיקר דהל"כ כל אחד יערים: גמ' הא ליכא עדים וכו'. ק"ק דאימא בפלוגתא לא קמיירי ודו"ק: **שם** ע"כ לא קאמר ר"ג התם כו'. לפי מה שכתב הרמב"ן במלחמותיו דהכא ליכא חזקה דגופא והכי סברי התוס' שכתבו לקמן כיון דרוב וכו' לרב פריך וכו' ואם איתא דס"ל דאיכא חזקה דגופה אפי' לשמואל אתיא א"כ קשה לימא ע"כ לא קאמר ר"ג התם אלא היכא דאיכא חזקה דגופה אבל הכא לא וצ"ע ודו"ק: תוס' ד"ה ה"ג כו' אע"ג דמודה ר"ג כו'. כלומר דמודה ר"ג הוי משום ברי וברי מודה דר"י הוי משום מגו וק"ל: **ע"ב** ד"ה וליחוש כו' (דאי בעי כו') או רש יהא כו'. לקמן דף פ"ח ע"ב ד"ה הוציאה גט דהו זה ע"ש ודו"ק:

דף יז ע"ב גמרא בשלמא גבי אביו מבכחת לה כו'. לפי' הרמב"ם דס"ל דאם הגדיל הבן ג' שנים הויא חזקה ניחא טפי מה דאמרי' רב הונא דיוקא דמתניתין קאמר ולפי' רש"י ניחא טפי מאי דאמרינן ואפי' סגדיל קמ"ל ודו"ק: **רש"י** ד"ה בבעת כו' דיכול לומר המחזיק שלא נגלית. כלומר דאמר בעל השדה שלא מיחה מפני שיכול לומר המחזיק שלא נגלית לי מחאתו וק"ל:

דף יח ע"א גמ' והא קי"ל המלוה את חבירו כו'. קשה טובא אמאי לא הקשה לו לרישא דמתני' טעמא דאיכא מגו והא ליתא דהא קי"ל המלוה כו' וי"ל דהוה אמינא דרישא דמלתא פסיקתא קתני ובפלוגתא לא קמיירי ועי"ל עם מה שהקשו התוס' דהכתי ליתני ואם יש עדים כו' וזו כוונת המקשן דליתני מודה ר"י כו' [ע' בביאור על המהרש"ם בי"ף] ובסיפא אל הפרעני אלא בפני כו' והשיב לו התרצן דאי הו"ל למתני' סיפא היינו דוקא ואם יש עדים משום התלוקה שאהרת היא אריכות לשון וכמ"ש התוס' ותריץ ודו"ק: **שם** אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבדה הוא. לפי פרש"י איכא למידק דלימא ר"י אפי' בהלה תובעו כיון דאיכא מיגו וליתני אליבא דרבנן ואין זה קושיא דאליבא דרש"י אם הלה תובעו אע"ג דאיכא מיגו לא מהימן אלא אי קשיא הא קשיא דלפי המסקנא לימא ע"כ ל"ק דאביי דנשבע אלא בטוענו קטן אבל במנה לאביך בידי שאין הלה תובעו נאמן בלא שבועה וכבר הוקשה זה להריב"ל ותו קשה דהאי לא קאמר מנה לך בידי והחלתיך פרס ותו קשה ודקאמרי מאי קאמרי לה כיון דלעיל תירץ לו משום דקבעי למיתני סיפא כ"ש הכא דקשיא רישא לסיפא וכ"ל לתרץ לכל זה דהמקשן היה ס"ל דבכנו אינו מעיז אליבא דכ"ע ולזה הקשו דליתני אליבא דרבנן ואתיא שפיר סיפא דמתני' משום דליכא מגו וכמ"ש התוס' ותדש לו התרצן דבכנו מעיז אליבא דרבנן ולקושיא הא' והב' משום דלא מצי למיתני סיפא והאריך ודו"ק שקצרתי וביאור מימרא כרבה עם חדושי תוס' ורש"י כבר הארכתי בשיטת גיטין בפרק הניזקין יע"ש ואין כאן מקומו: תוס' ד"ה אלא כו' וק"ק דהו"ל לאקשויי כו'. כלומר דכדמשנינן התם אמר רב בבא בטענת אביו הו"ל והא קטן קתני אלא מאי קטן גדול וברור והו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה פסולי עדות כו' מפחקים בקוביא כו' ואין נאמנים לומר פסולים היינו. כל זה פרש"י לפום הקס"ד וק"ל: **שם** ד"ה הפה שהתיר כו' ופסולי עדות דקאמרי כו'. קשה טובא אמאי לא פי' רש"י זה לעיל וי"ל דבשלמא לעיל ה"א דפסולי עדות הם משחקים בקוביא ולא משוו נפשייהו רשעים משום דהוי פסול דרבנן אבל כאן א"א לומר כן דא"כ מאי קאמר בשלמא פסולי עדות כו' לימא משום דאין אדם משים עצמו רשע ולפיכך פי' פסולי עדות שהיו קרובים כו' ודו"ק:

דף יט ע"א גמרא ואלא דקאמר מלוה [כו' לעולם דאמר מלוה] כו' ק"ק דפשיטא [וע' תוס' ד"ה וכגון ולק"מ] וי"ל דס"ק אליבא דרבנן דפליגי עליה דר' נתן ומשני כר' נתן והלכתא כותי' ודו"ק: **שם** לעולם דקאמרי עדים כו'. דקדק הר"ן כו' דמדלא קאמר לעולם דקאמר לוה ואין כתב ידן יוצא ממקום אחר ואומר שהעדים יודעים שהיה אמנה שאינו נאמן משום דמשוים עדים רשעים ומדלא אוקמא הכי ש"מ שהוא נאמן ולא אמר אין אדם משים עצמו רשע אלא דוקא לגדידיה אבל לאחרינא מצי וק"ל: תד"ה חזקה כו'. וק"ק אמאי לא הקשו מהא דאמרינן מפני מה אמרה [תורה מכ"מ הטענה ישבע] פי' יהא נאמן במגו ומשני חזקה אין אדם [מעיז] משמע דאתיא חזקה ומרעא למגו ויש לייבב ועיין בש"ם יבין שמועה [ובאמת לק"מ דבהסיא דרבה הוי התוקה נגד טענת המגו והבעיא דב"ב היכא שהחזקה נגד הטענה שטוען עכשיו ודו"ק]: **ע"ב** תוס' ד"ה ואם כו' לא שאומרים כו'. הב"ך פירש דמיירי בקרובים ומסתעיי' האי פירושא ממ"ש התוס' לקמן ד"ה אלא אמר וכו' אבל הכא שאומרים קטנים היינו או קרובים מסגולדו וכו' משמע בהדיא בקרובים מיירי ויש לפרש בע"א:

דף כ ע"א תוס' ד"ה והוקי כו' דהודויי אודי ליה כו'. קשה טובא דאי הכי כי מקשינן ס"פ השואל מדשמואל אדשמואל ליטני דשאני התם דהודויי ליה וכבר עמד בזה הרש"א יע"ש: בא"ד משום דחד מינייהו מוחזק. ק"ל דהא אמרי' בפ' השואל ולחזי פרה ברשות דמאן קיימא ומשני דקיימא באגם משמע דאינו מוחזק ודו"ק [ולק"מ דהתם מ"מ איכא תוקת מרה קמא]. בא"ד ורשב"א נר' לו להעמיד כו'. דהיינו דוקא לרב נחמן אבל המקשן אסיק אדעתי' שטר ולכך הקשה ומגבינן ביה וברור הוא ודו"ק: סד"ה אלא כו' ורשב"א אומר דהכא כו'. ק"ק כפי מה שפי' רשב"א לעיל דמיירי בשובר אין אנו צריכין לזה ודו"ק:

דף כא ע"א גמ' ומי אמר שמואל הכי. ק' לפי מה שסוברים קצת פוסקים שאם העדים אינם אכרים העדות דצריך לגרף עמהם והביאם מור"ם בהגהותיו וגם לפי מה שפי' הירושלמי דבשאין אכרים המלוה ואפי' ע"י השטר רבנן מודו דצריכן לגרף וכמ"ש התוס' לעיל סד"ה ור' יוחנן כו' לוקמא בכה"ג וי"ל דאה"נ דס"מ לאוקמא הכי ותירוצא רווחא נקט ודו"ק: רש"י ד"ה רב יהודה אמר כו' הכי איתא בפ"ק דקדושין דף לב ע"א: **ע"ב** תוס' ד"ה האמר כו' דא"כ קשה דרב אדרב כו'. כוונת התוס' דאי איתא דהגמרא מקשה מכח דכיון דתיים לעיקרא בתתימה ה"ה בכתיבה אלא דמייתי (דרב פפי לסברית דבכתיבה מחזי כשקרא ואין סברא לחלק ואם אנו מפרשין כן הסוגייא א"כ בטייא דאלא אימא היא מכרתת דאיתא גם אליבא דרב וא"כ קשה דרב אדרב אבל אם אנו מפרשין דטעמא משום נוגעין בעדות מאי דקא מבני אלא אימא אתיא אליבא דרב הונא ולק"מ ותריץ ודו"ק: גמ' עד נעשה דיין כו'. קשה דמנ"ל לתלמודא דמאי דקאמר מעידין בפניו קאי לדיינין אימא דקאי לעדים אחרים ובפרט עם מה שפירש ר"ת לקמן [דף כ"ג בתוס' ד"ה תרי] ואיכא למימר עם מה שהקשה הרשב"א והביאו הר"ן דאיך מעידין בפניו והא קי"ל דקבלות עדות בג' ותירץ דכיון שהדיינין הם העדים הוי כאילו עצמם הם מקבלים עדות מאחרים כיון דקיום שטרות מדרבנן א"כ מוכרח תלמודא למימר דהאי מעידין קאי לדייני דאל"כ מאי בפניו וברור הוא:

דף כב ע"א תוס' ד"ה תרי ותרי נינהו פי' בקונטרס כו'. לפרש"י קשה אמאי לא מוקי לה בתרי ותרי דגזלנות והדיינים מזימין את העדים שמחתמו אינן נאמנים ותו ק' אמאי לא משני לעולם ערער דפגם משפחה ודקאמרי אנן ידעינן שפחררו רבו ולפי' ר"ת ניחא הני ב' קושיות אמנם קשה אמאי לא קאמר ברישא גלוי מנתא בעלמא ותו דפשטא דמעידין לא משמע הכי ויגיד עליו רעי מעידין דלעיל (והרמב"ן והר"ן בהדושיהם כתבו דעיקר כדברי רש"י ועי' בב"י) ודו"ק הטיב ומה שהקשתי דאמאי לא משני לעולם ערער וכו' לרש"י ניחא דהשתא ומה כשמכחישין את העדים אמרינן דגלוי מלתא בעלמא ונאמנים כ"ש אי אמרינן ידעינן דשחרריה דנאמנים אפי' כשחתמו ולפי' ר"ת איברא דהמקשן דקאמר אי ערער כו' ודאי דמיירי בהזמה מ"מ ליטני דמיירי בידעינן דשחרריה ודו"ק ולמ"ש דלפי' ר"ת פשטא דמעידין לא משמע הכי אדרבה לפי' ר"ת ניחא דגם מעידין דלעיל הוא כולל וקאי אפי' לדיינין והוי דומיא דהכי מעידין דהכא ולפרש"י לא אתו שפיר דהאי מעידין דוקא ודו"ק. אכן קשה טובא לדעת ר"ת דקושטא קאי שהכריתו לפי דעתם דלא כרש"י מ"מ לגמרא גופה תיקשי אמאי לא מוקי דמעידין קאי לדיינין (ועמד) [וערעור] דגזלנותא ותרי ותרי הוא כמו דהוקי גברא אחזקתא ומשחתמו אין מעידין דהוו נוגעין בעדותן ואין לומר משום דס"ל לתלמודא דלא הוי נוגעין בעדותן שהרי כתבו התוס' לעיל ד"ה האמר רב פפי משחתמו דמי לנוגעים יע"ש וי"ל דס"ל לתלמודא דמעידין הוא כולל ומיירי בין בדיינים בין בשאר אינשי וממ"ש התוס' לעיל אין קושיא דיש לחלק ודו"ק הטיב: ד"ה במותב כו' תדע מדקאמר כו' קשה הריב"ל דמאי ראיה מייתו כפי מ"ש הרה"ב שמאי שצריך לכתוב והד ליתוהי הטעם שאע"פ שכתבו תלתא מ"מ אמרינן שמפני שהיו סבורים לתהוס תלתא וא"כ לא התמו אלא שנים לכך צריך לכתוב והד ליתוהי וא"כ מאי ראי' מייתו מבי דינא דשאני התם דאין ב"ד פחותין מג' ולע"פ שלא כתב והד ליתוהי ליכא למטעה אבל במותב תלתא לעולם אימא לך דהוויא עיכובא וצריך ליכתוב והד ליתוהי.-וי"ל דהתוס' ס"ל דכשכותב בבי דינא אף לכתחלה א"צ לכתוב והד ליתוהי וכפי זה מייתי ראיה במדרגות ודו"ק: בא"ד מדפריך ודלמא כו'. ק"ק אמאי לא הכריתו כן התוס' מלישנא דגמרא דקאמר והו לא צריך ודו"ק: **ע"ב** ד"ה הבא עליה כו'. והומר ר"ת דחזקה דאשה כו'. אין להקשות דמאי דייקא היכא בנתגרשה דאיכא למימר במאי יבאו עדים ויזימו לאותה שאמרו נתגרשה ותנא מזה ומזה [וכן מבואר בתוס' לקמן כ"ו כ' וש"מ ובת"י כאן]: ד"ה אי הכי כו'. משום דמשמע לי' דמיירי בזה אחר זה דוקא כנ"ל ודו"ק [ועי' מהר"ם שי"ף]:

דף כג ע"א גמ' קמ"ל כו' ודמגרשי בגנעא. מכאן קשה לפי' רמב"ם בפרק יש נוחלין דף קל"ד ע"ב דסמך דמגרש אית ליה קלא: **שם** מאן דמתני לה אריכתא כ"ש אסיפא. ק"ק דא"כ האי תלוקה דמשנה לעיל הו"ל למתנייה ועם מ"ש התוס' ד"ה מאן דמתני' כו' אתי שפיר: תוס' ד"ה מ"ש כו' וסיפא בחזקת א"א, מה שעיינתי בזה הדבור מצאתיו שכ"כ מוהרש"ך ח"ב סי' ק"ה יע"ש: ד"ה תרוייהו כגון שאנו יודעים כו', בזה מתורץ מאי דקאמר גמרא תרוייהו בא"א דקשה טובא דכיון דזה מכחיש לזה אין כאן אלא עד אחד שהיא אשת איש דממ"נ חד מנייהו פסול: **שם** והא כו' ומינו קשה לרשב"א כו'. יש לייבב קושיא זו עם קושיא אחרת דקאמר והאמר אבוה דשמואל ואמאי לא מקשה מהברייתא וי"ל דה"ק והאיכא קול קודם שהתירוה וא"כ אם אתו עדים עצמם של אותו קול הוי כעדים קודם שהתירוה וקאמר הגמרא טעמא דלא אתו עדים הא אתו אותם עדים של הקול מיתסרא אע"פ שהתירוה והאמר אבוה דשמואל וכו' כלומר אם איתא דכל היכא דאיכא קול והתירוה ואח"כ באו אותם עדים עצמם שלא הנשא א"כ לוקמא שמואל דנשאת נשאת ממש והיכא קול קודם וטעמא דנשאת ממש הא התירוה לנשאת כיון דאיכא קול לא תנשא אלא ודאי מדלא אוקמוה בהכי משמע ודאי דאפי' דאיכא קול לא מיתסרא א"נ י"ל דהשבויין אינם נאמנים אלא שלא רואים אותם שבויות ואנו אין אנו עדים אלא אחר שהתירוה אך אם יבואו עדים ויאמרו ראינוה שבויה ונמצא שהשבויה היה קודם שהתירוה אינן נאמנים ודו"ק: ד"ה עידי כו' וקשה לר"ת דבשבויה נמי כו'. קשה טובא דהכן קי"ל ברך ה' חילו אפי' חללין שבו אם עבד עבודתו כשירה ומתברא שאינו חייב סקילה כיון שעבודתו כשירה ודו"ק:

דף כה ע"א גמרא מאי לאו ליוחסין לא לתרומה כו'. וקשה דלמ"ד מעלין מתרומה ליוחסין תיפשוט וי"ל דהאי ברייתא אתיא כמ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין: **שם** אף אלכסנדריא של מצרים כראשונה כו'. ק"ק מאי דהוה הוה וי"ל דנ"מ שמי שיש לו שטר שאבותיו בזמן הזה נשאו את כפיהם דהויא חזקה ודו"ק: **ע"ב** תוס' ד"ה שקרא כו' לוי קטן. ק"ק לפ"ז דאמאי נקט הגמרא לוי ולא הו"ל אלא שקרא אחריו קטן [דבריו נ"ע]:

דף כו ע"א תוס' ד"ה במסית כו' ומנלן דהכי הוא כו'. ק"ק דמאי נ"מ וי"ל דניחא ספי דבאותו מעשה הנזכר בברייתא שהעלו ר' לכהונה הוי מעין זה לכהונה: גמ' אימור דאמר ראב"ע כו'. וקשה ודקארי מאי קארי לה ולפי התוס' ניחא דלא סיימה למלתיה וקשה לו הכל לפי י"מ קשה וצ"ע: **שם** ודילמא איקרו כו'. קשה דאימא בפני ב"ד נתנו לו ותו קשה דאמאי לא אוקמוה כר"ע וכתר דקנסינהו עזרא כאוקמתא דרב חסדא ולכן נ"ל שביותר נכון דגרסינן אלא בתר דקנסינהו עזרא לראב"ע לכהן דוקא ולר"ע אף לכהן ולא הניתו לסיים למלתיה והקשיה ליה (לרב חסדא) אפי כראב"ע לא אתיא דליחוש דלמא איקרו ומשני אמר רב חסדא ואפי' לר"ע אתיא והשתא אתא שפיר דלא קאמר אלא אמר רב חסדא אך קשה דהמתרץ קאמר הוא דאמר כראב"ע מאי אסיק אדעתיה ודו"ק: תד"ה אין נתר כו' ועניים דהתם אין לפרש כו'. רבים בתורה נתקבו בזה ונ"ע שהדבר ברור דאם אנו מפרשים דהוי עניים נוים דוקא א"כ לא אתיא אפי' לר"ע וא"כ מאי הקשינו לאותם מפרשים אף לדידן קשה ודו"ק: גמ' אלא הכ"ע דמוחזק לן כו'. קשה לדעת התוס' דבתר הורדם תיישינן לזילותא א"כ אמאי קאמר דנפק עליה קלא דאימא לתד דאתא ממדינת הים ואתא תד ואסהדנו ואתו עדים שנים ואתתינוהו ואתא עד אחד אוקי תרי לסדי תרי ואוקי גברא אחזקתא דעד אחד ראשון וכמ"ש רש"י ולאו מלתא היא דהאני התם דאיכא חזקה המסייע לעד קמא אבל הכא ליכא חזקה אלא ע"פ עד א'. וליתא לע"ד דגם הכא איכא חזקה דאבהתנה אליבא כל הד' עדים ועי' בהרמב"ם תמצא דאיכא חזקת אביו יע"ש: **ע"ב** גמ' אי הכי אפי' כו' ודאי שפשטא דתלמודא הכי דר"א קאמר אימתי קבלת שאין מעלין לכהונה הוא בדאיכא עוררין ומתקיף רב אשי לקבלה דלשמעינן רבותא אפי' בתרי או לימא מגילות בתרי בי תרי דלא נטעי ולס"ד דגמרא דחיישינן לזילותא היה אפשר לפרש דגם ר' יהודה דקאמר אין מעלין לכהונה הוא בהאי מגילות דתלמוד אלא דס"ל דאין מצטרפין דקאמר ליה אימתי כלומר הדין שקבלת בכה"ג לאו טעמא משום דאין מצטרפין דלעולם דמצטרפין אלא טעמא הוא דחיים לזילותא זה היה נראה לכאורה וזה לא אפשר דא"כ מאי מתקיף לה רב [אבי דלמא] לא נקטה בתרי משום תדושא דר' יהודה דאין מצטרפין ויש לדחות דאקבלה קאי וכדלעיל ודו"ק: תד"ה הכן כו' כדמשמע הכא כו'. (וכ"כ אתיא) [ומכ"ב השתא] הכא (ודו"ק) דתוקת כאב אינו מוציא לבנו מידי ספק שאפשר שהוא בן גרושה ואעפ"כ מוקמינן ליה בחזקתי' כ"ש התם שכיון שהאב הוקמינן לה בחזקתה ליכא ספק כלל וק"ל: בא"ד דא"כ היכי מייתי כו'. וקשה טובא דגם לרש"י תיקשי דשאני גבי זונתה דאיכא חזקה דהיתר אבל בינאי ליכא חזקה כלל כמ"ב רש"י וצ"ע:

דף כז ע"א מתני' כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות כו'. ק"ק אמאי לא נקט כל נשים. ולרב פפא דקאמר בגמ' הא בשפחה דידיה כו' אתי שפיר. [ועי' ביטה מקובלת]: גמ' ומאי שנא מב' שבילין. עי' מיימוני פי"ט מהל' אבות הטומאה ועי' בתוספתא שהביא הר"ש ז"ל בפי' המשנה דמשמע דלא כתוס' ודו"ק: **ע"ב** ומאי שנא מהאי מעשה כו'. לפום מאי דהוה אסיק אדעתיה תקשי ליה מתני' [לעיל כ"ב א'] דהאשה שאמרה נשביתי וטהורה אני דנאמנת והאמי והא הוי מגו במקום עדים וצ"ע: **שם** ז"ל הייתי סהדי דלאו אחיך היא. פירש"י בב"מ דף ל"ט הו בקש האחים כו'. ק"ק דא"כ מאי קאמר תרתי לא עבדי הא ליכא אלא חדא וי"ל דלעיקרא לעולם אינו חשוד ומאי דקאמר בגמרא תרתי לא עבדי הייט שיבתקו ועוד שיאמרו אין אנו יודעים וכמ"ש התוס' ויש להביא ראיה לפירוש רש"י משפחה דידה דמסימנא והתם ליכא תרתי אלא חדא דאפשר שלא ידעה ואתיא ומשקרא אלא ודאי כדאמרן ודו"ק:

דף כח ע"א גמרא ת"ש דתניא היא נדתה כו' איבעיא להו היתה כו'. וקשה דבקמייתא מאי קמיבעיא ליה פשי' בחצר שלה פשיטא שהוא נדתה ואי בחצר שלו פשיטא שהיא נדחית ואי דאגיר מיגר א"כ מאי קאמר ת"ש ודקארי לה מאי קארי לה ול"נ דקא מיבעיא בחצר שלה משום דהוה אסיק דאיכא עדיפות בהאי יותר מבאשה והא דהקשינן לקמן אילימא בחצר שלו פשיטא היינו מכח סיפא א"כ כיון דבגברא איכא עדיפות הוי פשיטא: תד"ה קיום כו' כיון דמדאורייתא כו'. תימה להמיבתם דגם האמר יזיף השובר ולא יגבה ממנו ודו"ק:

דף כט ע"ב תד"ה ותד כו' ואית וליפתוק מלו תהיה לאשה כו'. ק"ק דבודאי כשהקשו תוס' היינו לקושטא דתלמודא לקמן [דף מ"א] דליכא עשה וא"כ מאי מהדרינן ודו"ק [ועי' לקמן מ' א' בתוס' ד"ה ניתי כו' א"נ מיתורא כו' דהואיל כו' ודו"ק]: תד"ה אייתרו כו' ותד לאונס ותד למפתה כו'. קשה טובא שמאחר דליכא קרא דולו תהיה לאשה אלא גבי אונס ומיעטיה קרא ברבוי דנערות גבי מפתה פשיטא דאיכא חייבי כריתות כמו הסברא מכהון אי לאו כתוב קרא דולו תהיה והשתא לא אסיקו תוס' דעתייהו דאיכא ג"ש וצ"ע [ועי' ש"מ]:

דף לא ע"א גמ' לא תימא ע"מ להניחו כו'. קשה דהוי לשון מיותר ויראה לי דה"ק לא תימא ע"כ להניחו דוקא אלא אימא כו' והב"ע בשעמד והכי דייק ליסניה דרש"י ז"ל שכתב בשעקר עצמו אחר העמידה ע"מ להוציא כו' כלומר שעד עכשיו היה ע"מ להניחו אלא דמבעת עמידה ואילך הוי עקירה להוצאה אלא דק"ל דא"כ מאי מקשי ליפלוג וליתני בדידיה לא מצי מפליג משום דברישא מיירי בכולל כדפרישית ויש לייבב דה"ק דליתני מתני' דוקא כשעמד ע"מ להוציאו וליפלוג וק"ל ודו"ק: **ע"ב** איסור גניבה איכא איסור שבת ליכא. ק"ק דאימא כגון שהיה החפץ ברה"ר סמוך לרה"י וגנבו משום דאיכא איסור שבת ואיסור גניבה וי"ל דליבני דהיה מגרר ויוצא לא משמע הכי ודו"ק: תד"ה ולמינסו כו' הרישא דמתני' הי"מ למיפרך כו'. לא דייק דכפי מ"ש התוס' לקמן ד"ה אלמה בשב ר"י לק"מ דחייבי כריתות קשיתי' ועי' בחדושי הלכות לקמן ודו"ק [ועי' מהר"ם שי"ף]:

דף לב ע"א גמרא מה לעדים זוממים שכן אינן צריכין התראה. ק"ק דהמ"ל שכן לא עשו מעשה: תד"ה ואי כו' וי"ל דשאני כו'. מקשים דבעדים אממין לא שייך למימר דהם עלייהו ול"נ דבממון כתבו התוס' ז"ל בריש פ"ק דב"ק דף ד' שאע"פ שבילם מבלמים העדים (וכפי) [ומשום] זה לא פלוג (רבנן) ושייך שפיר למימר הם עלייהו ודו"ק: **ע"ב** תד"ה מכדי כו' אימא ה"מ היכא דלא אתרו ביה כו'. ול"נ דמיתורא דכן יפתן בו שמעית מינה תרתי חדא דלא הו"ל אלא כן יעשה בו והו דמייתר ודו"ק:

דף לג ע"א תד"ה אלא כו' אבל הכא נתקיימה הזמה במלקות. כלומר דכל עדות שאתה יכול להזימה (לא) הוה עדות משום דאיהו מתיירא לשקר והכא נמי מתיירא לשקר משום דלוקה ושפיר מקרי כאשר זמם וברור ודו"ק:

דף נא ע"ב רש"י ד"ה שהתנאן באונס. ועי' בתוס' דב"ק דף מ"א ע"א ד"ה וכמאן כו' יע"ש:

דף נה ע"ב תד"ה ובתרומות כו' כדמשמע בירושלמי. גם טעם רש"י מבואר בירושלמי ופלוגתא היא התם ועי' בתוס' דמנחות דף ל':

דף סט ע"א ד"ה והיפתיק מכאן רגיל ר"ת. עמ"ש בתוס' לקמן בס"פ הנושא בד"ה ה"ג:

דף קד ע"ב ד"ה ה"ג כו' אבל לרבא כו'. קשיא לי שהרי כתבו התוס' לעיל פרק מציאת האשה דף כט שאם א' מבעלי דינין טוען א"זה טענה נגד הדין שמחוייב הדיין לומר שקר אתה דובר וא"כ הכא אמאי היפתיק רבא וצ"ע:

בראש פ"ב סי' ל' כתב דפסק הרי"ף לקולא בבעיא דלא נחכיתי יע"ש. והכי משמע בהדיא בבכורות דף לי יע"ש ודו"ק: סליק בס"ד

תפארת שמואל

מסכת כתובות

מאת הגאון כו' מוהר"ר אהרן שמואל ב"ר ישראל קיידונובר ז"ל (מהרש"ק) בעה"מ תפארת שמואל על הרא"ש.

דף ה ע"ב בסוגיא דמעתין מהו לבעול בתחלה בשבת כו'. ע"כ מוכח בסוגיא זו דישנו ב' בקיאים הא' כמ"ש רש"י בד"ה או כר"ש וכו' והב' כמ"ש התוס' ד"ה לדם וכו' דאפילו אינו בקי לבעול רק בלא עשיית הפתח ג"כ מיקרי בקי ושרי לבעול בשבת וא"ל דל"ל ב' בקיאין דמה מי שאינו בקי גמור רק בקי לבעול בלא פתח שרי כ"ש בקי גמור לבעול בלא דם ובלא פתח די"ל דע"כ צריכי לב' בקיאי דאם הוא אינו בקי לבעול רק בלא פתח אז אסור לו לבעול לליבנא דהבורי מיתבר דהא ע"פ מוליא דם ועושה הבורה והיינו שרי לבעול אלא לליבנא דמיפקד פקיד ולכן מוכרחין אנו לומר דישנו ב' בקיאין וא"כ לכל הלשונות שרי. ואין לומר דל"ל למימר דבקי בלא פתח הו"ל למימר בקי בשניהם וא"כ לכל הלשונות שרי די"ל דא"כ הו"א דאם הוא בקי רק לבעול בלא פתח אסור לו לבעול בשבת לכל הלשונות ובאמת לליבנא דמיפקיד פקיד שרי ולכן הוצרכו לב' בקיאין וא"כ ע"פ הוכחה זו קשה קושיא עצומה היאך הסיק אדעתיה דהמקשה להקבות ורב ברי וכו' פרש"י אלמא ס"ל דש"מ מותר והאמר כו' דהא דשרי רב הכא לאו משום שאינו מתכוין אלא משום דהוא בקי ולכל לשון כדאי' דהיינו לליבנא דמיפקד פקיד אף בבקי בלא פתח לבד ולליבני דהבורי מיתבר בקי בשניהם וא"כ נפל הושיא בבירא. ואין לומר דהמתרץ תירץ באמת כן וכמ"ש רש"י בד"ה מידה וכו' עכ"פ קשה היך הסיק אדעתיה דהמקשה ועולה על רוחו להקבות והא זה מוכח דבעל האיבעיא איירי בבקי מכח קושיא ש' הוס' ורש"י וא"כ ליכא קושיא כלל. בגא זה לא היה קושיא זו קושיא כלל דמאי פריך רב ברי כו' די"ל דהמקשה סבר כפי' ר"ת לעיל בד"ה לדם הוא צריך דאיינו בביאה רהשונה א"צ לדם ולא ניחא ליה אלא שלא יתלכלך פעם אחרת כשיבעול והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ופסיק רישא דלא ניחא ליה שרי דלא הוי פסיק רישיה כמ"ש התוס' בד"ה האי מסוכריי' וא"כ אינו מוכח דבעל האיבעיא איירי משום בקי דמכח קושיא לכא פסיק רישיה גבא לומר דאיירי בבקי ואם פסיק רישיה אינה קושיא אינו איירי בבקי וא"כ הקשה הקושיא של ורב שרי שפיר וא"ל דא"כ מאי תירץ המתרץ בכהוא כו' פרש"י אבל כאן יש בקיאין והא לא איירי בבקי די"ל דה"ק התרצן למקשן דמנ"ל לומר כפי' ר"ת ולהקבות דילמא הפי' כמו שתירצו התוס' וא"כ ליכא קושיא כלל דהא פי' ר"ת אינו מוכח. אבל השתא קשה דהו"ל להתרצן השני ג"כ לתרץ כן דהכא איירי בבקי להכי ליבנא דמיפקד פקיד אף בבקי בלא פתח לחוד שרי ולהך ליבנא דהבורי מיתבר בקי בשניהם ולעולם כר"י ולמה נסוג אחור מתוי' כרלשון. בלא זה יש דמש"ה תי' כן משום דהתרצן בא לסורות רירותא גדולה לרב דאף שהוא אינו בקי אפ"ה מותר משום שהוא מקלקל והשתא ליכא לאקשויי לתרץ דאיירי בבקי דמה שאינו בקי מותר משום שהוא מקלקל מכ"ש כשהוא בהדא וק"ו בשניהם דלא בא לידי קלקול כלום דשרי וא"כ נכלל הכלל הכל בתירוצו מש"כ אי הוי תרין דאיירי בבקי ה"א דלרב באינו בקי לעולם אסור אף במקלקל כר"ש. ואין לומר דהא ס"ל כר"י. די"ל דבנגד א' דהיינו באינו מתכוין ס"ל כר"ש דאסור ובמקלקל ס"ל כר"ש דאסיר. וא"כ תי' שפיר אבל השתא מכח תירוץ הלשון נסתר זה דכבר אמרנו דיש ה"א במקשן דאפילו בקי אסור וזה אינו מן הסברא דמה שאינו בקי מותר משום שהוא מקלקל לר"י או באינו מתכוין לר"ש מכ"ש כשאינו עושה כלום וא"כ בני התירוצים סותרים זה את זה וממ"כ נסתרה הדא קושיא בקשיא. בלא

ד״ה דמשום הכי לא תי׳ רב בבקי משום דס״ל דזה וודאי דאם הוא בקי רק לבעול בלא פתח. אינו הוי אמינא בעולם דשרי לבעול לכתחלה מאחר דאינו בקי שפיר בוודאי איכא לן למיחש פן ואולי יעשה פתח והוא לא ירגיש מאחר דהוא אינו בקי ממש וא״כ א״י רב לתרץ לליבנא דמיפקד פקיד שריא לבעול בבקי בלא פתח דזה אינו ה״א דשרי לכתחלה וסגיא לי דלא מחייבי ליה בעבר ובעל כדיעבד. ובבקי בשניהם אף דאפשר לומר דמן הדין אינו אסור מאחר דאינו עושה כלום אעפ״כ א״י רב לתרץ הכי דהיכי יתרץ לה דוודאי ניחא להתרצן לתרץ כולה מילתא בחדא מחתא וא״כ א״ל דלליבנא דמיפקד פקיד שרי משום מקלקל וללישנא דתבורי משום דבקי בשניהם. משום דניחא ליה יתרץ כולה בחדא מחתא. וגם א״ל ליתני כולה מילתא בחדא מחתא הכי והל״ל לליבנא דמפקיד וללישנא דתבורי בשניהם שרי משום דבקי בשניהם. משום דא״כ איכא למיגזר דאפי׳ אינו בקי בשניהם ג״כ שרי לליבנא דמיפקד והא דאמר דבקי בשניהם לאו משום ליבנא דמיפקד אלא משום ליבנא דתבורי דשם אינו שרי באופן אחר כ״א בקי בשניהם במילא אף די״ל דמן הדין אינו אסור בבקי בשניהם אעפ״כ רב א״י לתרץ בשום בקי כאמור אבל קושטא דמילתא דאף בבקי גמור אסור משום גזירה. אטו שאינו בקי גמור ומוכח זה מן האיבעיא לעיל דאל״כ דס״ל לבעל האיבעיא דאינו בקי גמור אסור ובבקי גמור אפשר למישרי ליה א״כ קשה דס״ל למיבעי ג״כ הכי ואת״ל תבורי מיחבר מי אמרינן רוב בקיאין הם דהיינו בקיאים בשניהם ושרי או לאו אלא ע״כ ס״ל לבעל האיבעי דאף בבקי גמור אף שאינו אסור מן הדין אסרו חכמים משום גזירה דאינו בקי גמור לליבנא דמיפקד ובאמת אינו ה״א שם דליסרי ליה משום דחיישינן שמא יעשה פתח ולא ירגיש כמו שאמרנו. אבל השתא קשה דלמאי דתרין רב משום מקלקל וכו׳ האי ברייתא דלא יבעול וחכמים מתירים איך מוקי לה דאי מקלקל מאן אסר לא ר״י ולא ר״ש כיון שאינו מתכוין וא״ל דמאן דאסור ס״ל דמתקן א״כ תיקשי ליה איהו ס״ל דשרי משום מקלקל וא״ל דס״ל כחכמים. איכא למימר דחכמים דשרי משום דס״ל כר״ש ואיהו ס״ל כר״י. בלא זה דאוקמה רב להאי ברייתא במתקן והא דשרי משום דס״ל כחכמים ודקשיא לן איהו ס״ל כר״י וחכמים ס״ל כר״ש די״ל דהוא איירי בבקי בשניהם ואינו עושה כלום אינו מקלקל ואינו מתקן וזה אף לר״י שרי אבל החכמים י״ל דאיירי באינו בקי גמור וליכא למיגזר שמא יעשה פתח. ועוד אף אם יעשה נעשה עכ״פ באינו מתכוין ואינו מתכוין מותר דס״ל כר״ש. אבל באמת מנ״ל למיגזר אבל השתא נסתר זה דכבר הוכחנו דאפילו בבקי גמור יש אסור משום גזירה שאינו בקי גמור ואינו בקי גמור בעצמו ג״כ אסור משום גזירה שמא יעשה פתח וא״כ השתא גזירה לגזירה גזרינן מכ״ש גזירה אחת. בל״ז י״ל דאוקמי רב להאי ברייתא במקלקל ודקשיא לן הא ליכא מאן דפליג בזה במקלקל ואינו מכוין דיהיה אסור וא״כ איך ס״ל לת״ק דאסור די״ל דרב מוקי פלוגתייהו בהאי חיישי׳ לאקרורי דעתא דת״ק ס״ל דוודאי מן הדין שרי לבעול אך חיישי׳ לאקרורי דעתו מן שבת עד יום ב׳ והחכמים ס״ל דלא חיישי׳ לאקרורי דעתא וא״כ רב דס״ל דשרי ס״ל כחכמים. וא״ל א״ם קשה אהמיפלגי בשבת אי חיישי לאקרורי דעתא ליפלוגי במ״ש. די״ל בשני פנים הא׳ דאי הוי פליגי במ״ש אי חיישי לאקרורי או לאו לא הוי ידעי׳ דשרי לבעול משום חבורה היכא דלא שייך לחשש לאקרורי דאדרבא ה״א דבשבת פשיטא דאסור משום חבורה ולכן פליגי במ״ש. הב׳ דלהכי הורה הברייתא פלוגתייהו בשבת להודיעך כחן דחכמים דאף בב׳ ימים לא חיישינן לאקרורי. משא״כ אי הוי פליגי במ״ש לא הוי שמעינן רק יום א׳ דלא חיישינן לאקרורי אבל בשני ימים ה״א דחיישינן וא״ל ליפלוגי במ״ש ולהודיעך כחו דת״ק דס״ל דחיישינן לאקרורי אף ביום א׳ די״ל כח דהתירא עדיף. וא״ל דאם הוי פלוגתייהו באקרורי ובשבת מדין חבורה ס״ל לתרווייהו דשרי א״כ איך אמר והכי תנאי כהני תנאי דאותו ברייתא דס״ל דחייב בשליפי בק״ש ס״ל דלא כמאן לא כת״ק ולא כחכמים דהא ס״ל לתרווייהו דשרי רק פלוגתייהו באקרורי די״ל דגם אותו הברייתא דס״ל דפטור בשליפי ס״ל כחכמים דלא חיישי׳ לאקרורי וא״כ שרי לבעול בשבת והברייתא דס״ל דחייב בק״ש ס״ל כת״ק דחיישינן לאקרורי וא״כ אסור לבעול בשבת וא״כ ליכא טרדא ותייב בק״ש. אבל השתא קשה דהאי אמרי׳ דפלוגתייהו דרב ושמואל יהיה באקרורי ובדין חבורה ס״ל לתרווייהו דשרי. א״כ קשה מאי הקשה רב חסדא מן תינוקת דילמא התם ליכא למיחש לאקרורי משום דכבר התחיל לבעול קמא ביום רביעי ולמחר משכים לב״ד וא״כ נתברר אם היא בתולה או לאו ואז שרי ליה למיבעל בשבת ג״כ דלא שייך למימר לאקרורי. אבל שמואל איירי בתחלת ביאה בשבת ואז חיישי לאקרורי דעתו דס״ל כת״ק דחכמים. בל״ז י״ל דע״כ מוכח דפלוגתייהו דרב ושמואל קאי בדין חבורה ולא חיישי תרווייהו לאקרורי. דאי יש ס״א דחיישינן לאקרורי משבת עד יום ב׳ א״כ לא בעי בעל האיבעיא זו ואת״ל מקלקל הוא אפי׳ מיפקיד פקיד חיישי׳ לאקרורי ואסור או לא ושריא. וגם מנ״ל לרש״י לעיל דל״ג ואת״ל מקלקל דהא שפיר איכא למיבעי אלא ע״כ מוכח דס״ל לרב ושמואל דמכח זה מוכח דזה וודאי דלא חיישינן לאקרורי בשני ימים אבל השתא מכח תי׳ של קושיא ג׳ התי׳ סותרים זה את זה וממ״נ נשארה א׳ בקושיא. בלא תי׳ של קושיא ראשונה ס״ל דרב חסדא מקשה שפיר משום דס״ל דרב ושמואל ע״כ איירי בבקי משום דהם קאי על בעל האיבעיא ובעל האיבעיא ע״כ איירי בבקי מכח קושיא של רש״י ז״ל והא פסיק רישא וא״כ ליכא למימר הא דאסר שמואל משום דחיישי לקרורי דעתא והא בבקי איירי ואינו מוציא דם ולא שייך למימר ביה אקרורי דעתא אלא ע״כ פלוגתייהו איירי בדין חבורה וא״כ הקשה ר״ח שפיר אבל השתא מכח תי׳ של קושיא ראשונה מוכח דס״ל לרב ושמואל דאינה איירי בשום בקי רק ס״ל כפי׳ ר״ת בד״ה לדם הוא צריך ולפירושו אין אנו צריכין לומר דמיירי בעל האיבעיא דווקא בבקי וא״כ שני תירוצים סותרים זה את זה ונשארה קושיא ראשונה על עמדה ודו״ק [אמנם גוף הקושיא אינה ועתוס׳ ו׳ ב׳ ד״ה לא]:

דף נג ע״ב בגמרא דאלמנה בבית אביה יש לה מזונות כו׳ ישנו ב׳ פירושים הא׳ פי׳ רש״י דקאי על אלמנה מן האירוסין. והב׳ פי׳ הרמב״ם ור״ת דאיירי אף באלמנה מן הנשואין גם כן ניזונת מן האחים. קשה איזה פי׳ אמת. אם פירש״י אמת קשה דל״ל להגמ׳ למימר ממאנת איכא בינייהו דילמא בממאנת כ״ע מודים דאין לה ופליגי בארוסה בבית אביה דת״ק סבר דוקא באלמנה בבית אביה יש לה מזונות אבל אם בעלה קיים אין לה דלא ניחא לארוס דתיתזיל. ור״י ס״ל דעודה בבית אביה ל״ש אלמנה ול״ש ארוס קיים יש לה מזונות. וגם נרוית בזה דהשתא לא יקשה מ״ש התוס׳ וא״ת אמאי נקט אלמנה דלפ״ז דוקא נקט אלמנה. בלא זה שנאמר אחר זה י״ל דהאי פרש״י הוא אמת ודקשיא לן קושיא הנ״ל די״ל דע״כ מוכח דגם ארוסה שאינה אלמנה ג״כ יש לה מזונות דקשה דאיך תבין זה מה שהביא הפשטן גרושה ושומרת יבם שהוא יתר אלא ע״כ צ״ל דאי לא הביא הפשטן הברייתא במילואה ה״א דלמא בממאנת כ״ע מודים ופליגי בארוסה שאינה אלמנה וכקושיא הנ״ל וא״כ לא היה יכול למיפשט האיבעיא של ממאנת לכן מוכרח הפשטן להביא הברייתא במילואה וא״כ יקשה מ״ש התוס׳ בשומרת יבם מאי אתא לאשמועינן אלא ע״כ צ״ל דל״מ קאמר ל״מ ארוסה דיש לה אלא אף שומרת יבם יש לה וא״כ אין לומר דפליגי בארוסה וע״כ דפליגי בממאנת וא״כ מתורץ קושיא הנ״ל. אבל השתא ק׳ איזה פירוש אמת בהאיבעיא דארוסה דישנו שם ב׳ פרושין. פירוש הא׳ פרש״י דקאי על ארוסה יתומה אם יש לה מזונות מן האחים והפי׳ הב׳ הוא פי׳ הרי״ף דקאי אארוסה שנתאלמנה וכגון שכתב לה כתובה והגיע הזמן בחיי הבעל וקא מיבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לאו קשה אם פרש״י אמת ה״ל למיפשט מהא דממאנת דיש לארוסה מזונות כנ״ל. בל״ז בלא תי׳ א׳ ה״א תי׳ על קושיא זו דהגמ׳ היה מסופק במאי קמיפלגי ת״ק ור״י אם בממאנת ומוכח דארוסה יש לה מזונות או פליגי בארוסה ולא בממאנת והא דנקט שומרת יבם לאשמועינן דאע״ג דיכול היבם לבא עליה בע״כ ה״א דאין לה מזונות מן האחים אפ״ה יש לה מזונות מן האחים ולעולם ארוסה שאינה אלמנה אין לה אבל השתא נסתר זה מכח תירוץ הראשון וא״כ התי׳ סותרים זה את זה. בלא זה י״ל דהא דמוכח דארוסה יש לה מזונות בברייתא דממאנת שם איירי בארוסה קטנה דלאו כל כמינייהו להפסידה. ועוד דארוסה איננה רק מדרבנן. אבל בעל האיבעיא בעי אארוסה נערה שאירסה עצמה אחר מיתת אביה ואירוסין שלה מדאורייתא ממילא יש מקום לאיבעיא אם יש לה מזונות מן האחים או לאו אבל השתא קשה איזה פי׳ אמת בפלוגתא רב ולוי דישנו שם ב׳ פירושים הא׳ פי׳ הרמב״ם דפלוגתא אף בארוסה קטנה וכסתימת לשון רש״י. והפי׳ הב׳ הוא פי׳ ר״ת דקאי פלוגתא דווקא בארוסה נערה אבל בקטנה כ״ע מודו: קשה איזה פי׳ הוא אמת דאם פי׳ רמב״ם אמת ק׳ דהל״ל למינקט גמרא פלוגתא באלמנה מן האירוסין וא״כ מכ״ש נשמע לרב דארוסה אין לה מזונות דהשתא אלמנה אין לה שאינה אלמנה לא כ״ש. ואין לומר דזה ק׳ ג״כ לפי׳ ר״ת דלוקמי פלוגתא באלמנה מן האירוסין כנ״ל די״ל דלאותו פי׳ באמת ארוסה קטנה יש לה לכ״ע ואם היו מוקי לה פלוגתייהו באלמנה ה״א לרב דאף קטנה אין לה ובאמת לאותו פי׳ יש לה אבל לפי׳ הרמב״ם באמת אין לה לרב: א״ם דקשה לוקמי באלמנה פלוגתא בל״ז ה״א דע״כ א״א לאוקמי פלוגתייהו באלמנה דא״כ אתי רב דלא כמאן בברייתא דממאנת לא כת״ק ולא כר״י דזה מוסכם לכ״ע דאלמנה יש לה וע״כ מוכרח לאוקמי פלוגתייהו בארוסה וא״כ אתי רב ככ״ע דכ״ע מודו באלמנה דיש לה ובארוסה דאין לה ופלוגתא ת״ק ור״י בממאנת. אבל השתא נסתר זה דא״כ מאי קמיבעיא בארוסה נערה דהשתא ארוסה קטנה דאירוסין שלה מדרבנן אין לה מזונות מן האחים כ״ש נערה דאין לה מן האחים אלא ע״כ דהיבעיא דארוסה קאי אף בקטנה וכנ״ל א״כ קשה ליפשוט מהתם מן ממאנת דיש לה אלא ע״כ דמסופק א״כ הדרא קושיא א׳ לדוכתיה דלוקמי פלוגתייהו של ת״ק ור״י בארוסה ולא בממאנת לפי פרש״י הנ״ל ודו״ק. אלא ע״כ פי׳ ב׳ אמת בממאנת היינו פי׳ הרמב״ם דאיירי אף באלמנה מן הנשואין ק׳ קושית המ״מ דא״כ היאך שייך לומר ממאנת איכא בינייהו דהשתא נשואה גמורה שנתאלמנה ניזונת מן האחים לר״ס ממאנת דעקרתה לנשואין מעיקרא מיבעיא. בל״ז הוה אמינא תי׳ המ״מ דאלמנה וגירושין ע״כ הם באים שלא מדעתה הוא מ״ה לר״ס יש לה משא״כ ממאנת דמדעתה הוא סבר ר״י דאין לה ות״ק פליג גם בזה אבל השתא קשה איזה פי׳ אמת בהאיבעיא דארוסה דאם פי׳ הרי״ף אמת דקאי על שאלמנה מן האירוסין אם יש לה מזונות מיורשיו קשה איך קאמר מסברא לית ליה כיון דאירוסין כו׳ אדרבא מכח זה דאית לה בל״ז ה״א דת״ק מסברא לית לה מיורשיו דהא דכי׳ לה ממנו בחייו משום דאירסה כו׳ אבל לאחר מותו לא איכפת ליה אם תיתזל וא״ל אם מיבמע ל״ש לך מסברא אית לה דזה מן הסברא כיון דלא קיים כו׳ וא״כ איך נתן לה בחייו דהא לא קיים ליה אלא ע״כ דניחא ליה דלא תיתזיל אף אם לא קיים כו׳ א״כ אף לאחר מותו ניחא ליה דלא תיתזיל ואית לה אבל השתא נסתר זה דהשתא אלמנה מן הנשואין אין לה מזונות מיורשיו ומוכרחים האחים ליתן לה מכ״ש אלמנה מן האירוסין דלית לה מיורשין דפשיטא דלא איכפת ליה אם תיתזיל דאפילו באשתו גמורה לא איכפת ליה אם תיתזיל אחר מותו בל״ז הוה אמינא הא דברייתא דממאנת דאלמנה אין לה מיורשין אלא מן האחים משום דשם איירי דנתאלמנה בחיי אביה כמ״ש התוס׳ והאיבעיא קאי שנתאלמנה אחר מות אביה אבל השתא אם פי׳ ר״ת אמת דהפלוגתא רב ולוי דווקא בנערה ובארוסה קטנה כ״ע ס״ל דיש לה מן האחים א״כ היאך קאמר כתנאי דילמא הת״ק דשם ס״ל דאף בקטנה יש לה רק עד שתיארס. בל״ז ה״א חילוק הרמ״ה כמ״ש הטור א״ה בשמו בסי׳ קי״ב דהא דקטנה אין לה מן האחים מזונות דוקא שנתארסה שלא מדעת האחים וא״כ לפעמים אף בקטנה אין לה וא״כ מ״ש כתנאי ופלוגתא רב ולוי קאי אם נאמר כיון דאירסה וכו׳ או לאו אם נאמר כן אין לה מן האחים או לא נאמר כיון דאירסה וכו׳ וצריכין האחים ליתן לה מזונות אבל השתא נסתר זה דהשתא מן האחים מסופקים אכן אם יש לה ממנה מיורשין לא כ״ש ודו״ק:

סליק בס״ד

חדושים והגהות ממסכת כתובות

מהגאון החסיד כו׳ מרנא יעקב צבי יאליש זצ״ל בעהמ״ס מלא הרועים.

דף ד ע״א תד״ה אבל איפכא כו׳ תימה דאמר כו׳. נ״ב והא דלא מקשה אגופא דברייתא דמצריך להכניס המת לחדר וליכנס לחופה כשהוא אונן ולבעול אז באנינות ואח״כ מיקל גם באבילות דנוהג שבעת ימי המשתה ברישא הו״ל לקבור המת ואח״כ יכניסנה כיון דאין לו בנים מותר לישא תוך ז׳. וע״ק דאמאי שרינן ליה מחמת אונס זה לעקור תקנתא דרבנן ולישא ביום ב׳ הו״ל לקבור המת ולישא אח״כ ביום ד׳ כתקנתא דרבנן כיון דמותר ליכנס בתוך שבעה וא״ל דמברייתא אין ראיה דלכך אין קוברין המת תחלה אף דיהא מותר אח״כ לישא לא יהא מותר לבעול כמ״ש התוס׳ בסמוך דלבעול אסור עד אחר ל׳ ולכך מכניסין המת לחדר שיוכל לבעול דז״א מב׳ טעמים חדא דלפי דעת התוס׳ עכשיו בקושייתם דאין לו בנים מותר ליכנס בתוך ז׳ ע״כ דמותר גם לבעול דאל״כ מה מועיל בכניסתו והא ראיה דלמסקנת התוס׳ בתירוצם אסקי דאין לו בנים אסור ליכנס עד אחר שלשים, ודו״ק. ועוד דמשום בעילת מצוה לא הוי שרינן להכניס המת לחדר תדע דהא במת אם החתן ואבי הכלה לא שרינן להכניס משום בעילת מצוה אלמא דלא שרינן במת אביו של חתן רק משום קלקול הסעודה ואי מותר ליכנס תוך שבעה יקבור המת ואח״כ יכנוס אלא ודאי מוכח דאסור ליכנס תוך שבעה ולא ידעתי למה הוצרכו התוס׳ להוכיח מכאן ולא הוכיחו מגופא דברייתא כדכתיבנא. וצ״ע: **שם** דבלא״ה אסורה דצריכה כו׳. נ״ב ר״ל אסורה להנשא לכך אסור גם האירוסין: **ע״ב** תד״ה עד כו׳ וכהן מוזהר עליה. נ״ב עי׳ בברכות שם ובסנהדרין מ״ז ב׳ מה שתירצו ע״ז: **שם** די״ל דכי מהדרי אפייהו. נ״ב עי׳ בסנהדרין שם שכתב מכי יסתם תקבר כהווייתו אז חל האבילות:

דף ז ע״א גמ׳ אמר ר״ה אמר ר׳ אבא בר זבדא. נ״ב עי׳ בספרי כנוס סופרים שהקשתי דהיאך א״ר הונא אמר ר׳ אבא בר זבדא והלא ראב״ז תלמידי׳ דר״ה דאיעקר מפרקי׳ דר״ה כדאיתא ביבמות ס״ד ב׳ וצ״ל דלצדדין הני א״ר חלבו אר״ה לחוד ור׳ אבא בר זבדא אמר זה בשם רב אך ברא״ש ובר״יף איתא אר״ת אראב״ז אמר רב ולא הוזכר ר׳ חלבו וצ״ע:

דף ט ע״ב תד״ה אבל. אבל כשטוענת בתולה הייתי בגליל כו׳. נ״ב וקשה דליהמנה בגליל מגו דאי בעי אמרת בתולה הייתי וע״ק מ״ש בתירוצם דמשמע א״י לטעון טענת בתולים בכל ענין דאדרבה נדייק כן דביהודה בכל ענין א״י לטעון אבל בגליל בענין א׳ מצי טעין דהיינו כשאומרת שבא עליה מאירוסין אבל כשאומרת בתולה הייתי אף בגליל מהימנו. והנ״ל לכאורה ליישב קושי׳ חדא בחבירתה דמתחלה הקשו התוס׳ נימא כשטוענת בתולה הייתי אף בגליל מהימנא ואי קשיא א״כ אף בשטוענת שבא עליה נאמינה במגו י״ל דס״ל דל״א מיגו להוציא ומנ״ל לדייק מהכא דבגליל מצי טעין וע״ז מתרצים דמשמע ליה דביהודה בכל ענין א״י לטעון דביהודה נאמנת במיגו א״כ ע״כ צ״ל דס״ל דמיגו להוציא אמרינן א״כ שפיר מוכח דבגליל אינה נאמנת בשום טענה דאי הוה נאמנת באמרה בתולה הייתי היתה ג״כ נאמנת באומרת בא עליה במגו דבתולה הייתי כיון דע״כ מוכח דס״ל לתנא דמיגו להוציא אמרינן מדקאמר דביהודה א״י לטעון בשום ענין. אך עדיין קשה דילמא לעולם מיגו להוציא לא אמרינן ולכך בגליל אינה נאמנת לומר שבא עלי׳ אף דבתולה הייתי נאמנת והא דא״י לטעון ביהודה בשום ענין כי באומרת בתולה הייתי מהימנא בלא מגו כלל דאף בגליל נאמנת לומר בתולה הייתי ובאומרת שבא עליה ג״כ נאמנת ביהודה לפי שמתייחד עמה ולא בגליל אף דאית לה מיגו ל״א מיגו להוציא. וי״ל דהתוס׳ מדייקים מדתני א״י לטעון טענת בתולים בשום ענין בין טוענת שבא עליה ובין טוענת בתולה הייתי ואי ס״ד דבתולה הייתי אף בגליל מהימנא א״כ למה תולה אותה ביהודה הו״ל לומר רק הטענה הב׳ שיש חילוק בין יהודה לגליל דביהודה נאמנת לומר שבא עליה ולא בגליל אבל מדתלי ב׳ עניני טענות ביהודה ש״מ דאף טענת בתולה הייתי דווקא ביהודה מהימנא משום מיגו ולא בגליל דליכא מיגו:

דף י ע״א גמ׳ חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. נ״ב קשה דא״כ לאחר כמה שנים לא ליהמן דלא שייך האי טעמא שאם היה שונא אותה מתחלה לא היה טורח בסעודה וכונסה דאימא מתחלה לא היה שונאה ועכשיו הפך לבו לשנאותה ואנן קי״ל כר׳ יוסי ביבמות דקי״א ב׳ דלא נסתרה אף לאחר כמה שנים יכול לטעון וכן פסק הר״מ ושו״ע סי׳ ס״ח שוב מצאתי בחידושי הרא״ה שכתב וז״ל ומיהו ה״מ דמהימן לאלתר אבל לאח״ז אינו נאמן דלא הימנוהו אלא לפי שאינו טורח וכיון שכן לאלתר הוא דאיכא למימר ה״מ אבל בתר הכי לא דאימלוכי הוא דמימלך כנ״ל וכל היכא דטען לאלתר שבעל אפילו לא בעל אלא לאחר כמה ימים מהימן דאכתי איתא להן עכ״ל ולא ידעתי האיך איתא להאי טעמא דאם לא בעלה עד לאחר כמה ימים לא עשה סעודה ולא שייך עכשיו חזקה אין אדם טורח:

דף יב ע״א רש״י ד״ה למשמש כו׳ הרי אין שם טענת בתולים. נ״ב י״ל דאם היא מודה שלא בא עלי׳ בעת אירוסין רק שטוענת בתולה הייתי בכה״ג אם לא נאמר מיגו להוציא אינה נאמנת וי״ל בכה״ג דחזקת הגוף מסייע לכ״ע אמרינן מיגו דהטעם דל״א מיגו להוציא משום דהוא נגד חזקת דממון אבל כאן איכא מיגו וגם חזקה ובתוס׳ לעיל ד״ט ב׳ ד״ה אבל בגליל כתבו להדיא דנאמנת במגו ביהודה אבל שם בד״ה לא דקטעין סיימי ואי לא אמרינן מיגו להוציא א״ש ואף דאיכא מיגו וחזקה ובכה״ג בוודאי אמרינן מיגו להוציא אבל גם לדידיה איכא חזקה דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה ואוקי חזקה להדי חזקה ושפיר ל״א מיגו להוציא [וכבר האריכו המפרשים בזה]:

דף יג ע״א תד״ה ר״א כו׳ גבי משארסתני נאנסתי. נ״ב וי״ל דהתם הוי מיגו להוציא ועוד דהכא רוב כשרין אצלה דר״י פוסל אפי׳ ברוב כשרים כדלקמ׳ וי״ל נסתרה לר״א נאמנת ברוב כשרים דווקא ועי״ל דמ״ע לא שכיח ולא חשוב מיגו ועוד דהכא איכא ג״כ סברא דבודקת ומזנה: **גמ׳** אלא לר״א תרתי ל״ל. נ״ב וי״ל חדא ברוב כשירין וחדא ברוב פסולין וכדאמרינן לקמן למאן דמכשיר מכשיר כו׳. וי״ל דממשנה יתירה שמעינן לה. וי״ל דלא רצה לשנויי הכי דא״כ תיקשי הך דקידושין דע״ד א׳ אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי דקמ״ל אפילו ברוב פסולין קשה מה קמ״ל הא ממשנתינו מוכח זה וכדמקשה שם על מה דאמר להכשיר בתה ע״ש ועי׳ בתוס׳ בשמעתין בסמוך ע״ב בתוס׳ ד״ה מכשיר ודו״ק:

דף טו ע״א תד״ה פרש תימה דלר״ש קבוע מנ״ל. נ״ב י״ל דבע״ז דנ״ג ב׳ מקשה על מ״ש ואשיריהם תשרפון באש הא א״י ירושה להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דשא״ש. ותירץ משום דבשעה שעבדו העגל ניחא להם בעבודת כוכבים ושליחותייהו קעבדי ומקשו הנהו דלבתר דעבדי תשובה וכן שמקודם לישתרי ותירץ מאן מוכח הנח זה וודאי אלו האשירות שעבדו בשעת שישראל עבדו העגל הוי מיעוט דמיעוט נגד כל האשירות שבא״י שצוה לשורפן דהא לא ידעינן כלל אי פלחי באותו שעה אשירה רק דא״א דליכא חד בסוף א״י דפלח וא״כ וודאי מיעוט ומ״מ אסרינן לכל האשירות ניזול בתר רובא וע״כ מטעם קבוע כמע״מ דמי והא דלא הוכיח הש״ס מכאן לכ״ע דקבוע כמע״מ דמי די״ל דבזה איכא פלוגתא א״י אי מוחזקת מאבותיהן ועי׳ בב״ב ד״ק ודקי״ט ועי׳ בפרשת דרכים דרך הקדש דרוש תשיעי ולכך עדיף לאתויי דרשא אליבא דכ״ע אבל על ר״ש ליכא לאקשויי די״ל דיליף מואשיריהם תשרפון כדכתיבנא אך קשה לפמ״ש התוס׳ בפסחים פ״ק דלא חשוב קבוע כ״א כשהאיסור ניכר במקומו ועי׳ בפר״ח יו״ד סי׳ ק״י וכאן הא אין האיסור ניכר במקומו וצ״ע ועי׳ בספרי מ״ה ע׳ קבוע אות ג׳ מ״ש קצת ישוב לזה אבל אין לתרץ דאי מהך קרא לא שמעינן קבוע אלא להומרא ולא לקולא דא״כ גם מהך קרא דוארב לא שמעינן אלא בספק נפשות דאזלינן להקל ובעלמא מנלן אע״כ דמן התורה אין חילוק כיון דהתורה גילתה בחד דוכתא דהוי כמע״מ הוי בכ״מ כמע״מ בין להקל בין להחמיר:

דף יח ע״א גמ׳ והא קי״ל המלוה את חבירו בעדים א״צ לפורעו בעדים. נ״ב קשה דליתני מודה ר״י באומר לחבירו מנה לויתי ופרעתי תוך זמנו נאמן ואם יש עדים שלוה וקבע זמן והוא אומר שפרע ת״ז אינו נאמן. אך י״ל דאף ברישא אינו נאמן דהוי מגו במקום חזקה. אך קשה דליפשוט מהכא דל״א מגו במקום חזקה וי״ל דאין מזה הוכחה די״ל דאתי לאשמועינן דאין מחזיקין בנכסי קטן וכמ״ש התוס׳ בשמעתין בד״ה א״צ. אך לפ״ז יצא לנו מזה דאפילו מגו בעיקר החזקה ל״א דהא הכא ברישא הוא מגו בעיקר החזקה ועי׳ בחו״מ סי׳ ע״א בסמ״ע ס״ק ה׳ ובש״ך ס״ק ד׳ בענין מיגו בעיקר הנאמנות דאמרינן. ונראה לכאורה לפשוט מזה דגם מיגו בעיקר החזקה אמרינן דנאמנות עדיף מחזקה זו וראיה מחו״מ שם סכ״ב בהאמין מלוה ללוה דנאמן לומר פרעתי אפילו ת״ז אלמא דנאמנות עדיף מחזקה דא״א פורע וכיון דאמרינן מגו נגד נאמנות היכא דמגו הוא בעיקר הנאמנות כ״ש דאמרינן מגו נגד חזקה היכי דהוא בעיקר החזקה. אך י״ל דאין ראיה משם דנאמנות עדיף מחזקה די״ל בעלמא יש חזקה דאין אדם פורע כיון דיודע דאינו נאמן לטעון פרעתי א״כ וודאי לא פרע ואם איתא דאיתרמי ליה זוזא הו״ל לפרוע בפני עדים אבל היכא דהאמין י״ל דפרע לו וסמך על נאמנותו שהאמינו המלוה מיהו קשה מנאמנות כבי תרי דעדיף אפי׳ מעדים ואעפ״כ היכי דיש לו מיגו בעיקר הנאמנות מהימן וכדמשמע בש״ך סי׳ ע״א ס״ק ד׳ עיי״ש וכן משמע מסתימת לשון הרמ״א שם דאל״כ הו״ל לחלק בזה בין נאמנות סתם לנאמנות כבי תרי ועוד למה הוצרך לומר בנאמנות כבי תרי דאפי׳ היה ללוה מיגו שהיה יכול ליפטר בטענה אחרת. הו״ל לומר רבותא טפי דאפילו יש לו מיגו בעיקר הנאמנות אינו נאמן אלא ע״כ דבעיקר הנאמנות נאמן ומכאן קושיא גדולה על הסמ״ע שם ס״ק ה׳ בתירץ הב׳ שכתב שם ע״ש ודו״ק ולפ״ז הדק״ל ליתני ברישא מנה לויתי ופרעתי ת״ז שהוא נאמן ואם יש עדים שלוה ושהוא ת״ז אינו נאמן ואין להקשות פשיטא די״ל לאפוקי מאביי ורבא דאמרי עביד איניש דפרע בגו זימניה:

דף כב ע״א תד״ה במותב כו׳ תדע כו׳. נ״ב עי׳ ברא״ש ובחו״מ סי׳ מ״ו ולפמש״ש הש״ך בשם הריב״ש דבמותב תלתא יש חשש שמא היה א׳ פסול אבל בי דינא כשרים משמע א״כ אין ראיית התוס׳ ראיה וצ״ע:

דף כז ע״ב תוס׳ סד״ה אמר כו׳ אטו משום דמסתפי מיניה הני סהדי. נ״ב בשלמא לפי׳ התוס׳ קאי אאלו עדים שכבר באו לב״ד ואנו רואים שיראים משא״כ אם נאמר שלא הביא כלל עדים לב״ד רק שאומר שיש לו עדים ויראים להגיד א״כ הבע״ד שכנגדו א״י מי הם א״כ אם נאמר לו שיביא הוא עדים אינו יכול להביא עדים האלו שאומר הבע״ד שיראים כיון שא״י מי הם רק עדים אחרים וא״כ קשה אטו משום דמסתפי הני כ״ע מסתפי:

דף ל ע״א תוס׳ סד״ה מיום. וזה גולה. נ״ב והתוס׳ בסנהדרין ל״ז תירצו דבגדי כהונה מכפרים כשעשו תשובה ועי׳ תוס׳ ע״ז מה שתי׳ עוד:

דף לא ע״א גמ׳ והא״ר סימון. נ״ב בשבת ובעירובין הגי׳ ר׳ ספרא:

דף לה ע״ב תד״ה אי כר׳ נחוניא כו׳ לא מוקמי ליה כר״י אלא כר״מ. נ״ב ק״ק דלמא באמת לא ס״ל כר״י ולא כר״מ אלא כרבנן והא דלא נקט יו״ט משום דלא נטעה דביוה״כ חייב ממון דאין בו מלקות כר״י קמ״ל יוה״כ לאפוקי מדר״י אך ז״א דא״כ לא הוי צ״ל שעושה יוה״כ כשבת מה שבת מתחייב בנפשו כו׳ אלא הול״ל עושה יוה״כ כיו״ט מה יו״ט לוקה ופטור אף יו״כ לוקה ופטור ודו״ק:

תר״ת

דף לו ע"ב תד"ה ואח"כ כו' לרידיה אייתר ואתה תבער. נ"ב ואע"ג דאכתי לא ידעינן דמומתין בסייף הוא מן הצוואר ואיצטריך ואתה תבער להכי וכמשמע בשמעתין דקאמר מנין למומתין בסייף שהוא מן הצואר כו'. הוקשו ש"ד לע"ע מה להלן מן הצוואר ומשמע דפשיטא ליה דשופכי דמים בסייף רק דיליף מאתה תבער שהוא מן הצוואר דלא קאמר מה להלן בסייף ומן הצוואר וכן מדקאמר מנין למומתין בסייף שהוא מן הצוואר ויליף משופכי דמים משמע דפשיטא ליה דשופכי דמים הוא בסייף ואעפ"כ בעי קרא דואתה תבער למילף שהוא מן הצוואר. שוב מצאתי בשיטה מקובצת שהרגיש קצת בזה ולענ"ד נ' דסוגיא דהכא חולקת אסוגיא דסנהדרין דמסוגיא דשמעתין משמע דעיקר ילפותא הוא על שהוא מן הצוואר אך בסוגיא דסנהדרין שם משמע להדיא דעיקר הילפותא היא דנילוף שהוא בסייף ולכך לא גרים שם מנין למומתין בסייף שהוא מן הצוואר רק גרים ואתה תבער כו' הוקשו ש"ד לע"ע מה להלן בסייף ומן הצוואר וגרים נ"כ בסייף ובשמעתין לא גרים מה להלן בסייף רק מה להלן מן הצוואר והוא דסוגיא דהתם ס"ל דאי הוה ידעינן דרוצח בסייף מנקום ינקם ממילא הוה ידעינן דהוא מן הצוואר אך למ"ד חנק חמור לא ידעינן כלל לרוצח שהוא בסייף ואיצטריך ואתה תבער למילף שהוא בסייף אבל בשמעתין ס"ל להש"ס דאף אי הוי ידעינן דהוא בסייף מנקום ינקם אעפ"כ צריך ואתה תבער למילף שהוא מן הצוואר דהו"א דברזי' מיברז ולא ס"ל הך שינוייא דלפי הרב ורש"י בחומש תפס עיקר הך סוגיא דסנהדרין ודו"ק ולפמ"ש מיושב קו' התוס' ד"ה הוקשו דלפמ"ש סוגיא דשמעתין אתיא אף למ"ד חנק קל דאעפ"כ איצטריך ואתה תבער למילף דהוא מן הצוואר ותימה לי דממ"ש התוס' בד"ה ברור לו משמע ג"כ דס"ל דסוגיא דהכא ס"ל דבעינן קרא על הך גופי' דמן הצוואר דלא כסוגייא דהתם ודו"ק היטב ותבין: שם ד"ה יכול כו' נקיש נמי מיתת בעלים בידי אדם. נ"ב כיון דבהך יומת כולל מיתת בעלים בידי אדם דמיני' אקיש למיתת שור וגם כולל מיתה בידי שמים כפשטי' דקרא בעליו יומת בידי שמים א"כ לקיש מיתה בידי אדם למיתה בידי שמים כיון דתרווייהו בחד תיבה כתיבי:

דף לח ע"א גמ' אלא אמר רמב"ח איצטריך סד"א. נ"ב ע"כ צריך לפרש הכין דבאמת על פדיון מיתה בממון לא צריך תרי קראי דמלא תקחו כופר נפקא וקרא דכל חרם צריך דלא ניחייבי' ממון ומיתה ואי קשיא הא מלא יהי' אסון נפקא איצטריך סד"א כו' וקשה דאכתי כל למ"ל דממן האדם לא יפדה לחוד הוה ילפינן וי"ל איצטריך ה"א דה"מ מיתות קלות אבל מיתות חמורות ליעבד בהו תרתי איצטריך כל ואף דלדעת התוס' לעיל רוצח הוי ממיתות חמורות וא"כ מלא יהי' אסון נפקא י"ל דאכתי לא הוה ידעינן סימא עינו והרגה בדבר אחר במיתות חמורות דלא יהי' אסון הוא בסימא עינו והרגה בה. ובחידושי הריטב"א מפרש בהיפך דלרמב"ח הך דלא תקחו כופר אתיא לאוריי דלא נחייבי' מיתה וממון וא"כ הך דכל חרם אתיא לאוריי דלא נפטרי' ממיתה ע"י ממון וכמו שדורש לעיל ר"י בנו של ריב"ק ומיושב בזה קושית התוס' בשמעתין ד"ה אבל וכבר הקשו במנ"ש ומהר"ם לובלין על שיטת התוס' למה לא פי' ג"כ דלא תקחו כופר אתיא לאוריי דלא נחייבי' מיתה וממון ומיושב קושייתם ונ"ל דהנה לשיטת התוס' לעיל דל"ז ב' ד"ה מיתות קלות איצטריך ג' קראי שלא נפדה בממון א' על מיתות קלות שניתנה שנגתן לכפרה בממון וא' על מיתות חמורות שלא ניתנה שנגתן לכפרה בממון אבל ניתנה לכפרה בגלות והג' למיתה חמורה שלא ניתן לכפרה כלל והנה אם נאמר כשיטת הריטב"א דהך דכל חרם אתי לאוריי שלא נפדה בממון א"כ י"ל דאתי לאידיי על חמורות שלא ניתנה שנגתן לכפרה כלל וריבויא דכל אתי לאוריי על שניתן לכפרה ע"י גלות אבל אכתי קלות שניתן לכפרה ע"י ממון לא ידעינן דאינו מועיל בהם פריון לכך פי' התוס' בהיפך דמרוצח נפקא לן חמורות דלא ניתן לכפרה כלל דהיינו דרך עליי' וחמורות דניתן לכפרה בגלות דהיינו דרך ירידה וכ"ז מלא תקחו כופר ומתנא דבי חזקי' נפקא לן וקלות דניתן לכפרה בממון מחרם אשר יחרם לא יפדה נפקא לן וריבויא דכל הנכתב בקרא דהחרם דרשינן באא"ע דלא נחייבי' מיתה וממון וע"ז קאמר רמב"ח איצטריך כל חרם ר"ל ריבוייא דכל איצטריך להכי אבל פשטי' דקרא דחרם אשר יחרם לא יפדה מיירי כפשטי' דלא נפדה ממיתה ע"י ממון ואיצטריך למיתות קלות רק דרמב"ח קאי ריבויא דכל דע"ז הי' עד השתא הקושיא דכל ה"ל כמבואר לעיל בתוס' ד"ה מיתות קלות עיי"ש היטב ובזה מיושב קושיות המנ"ש על התוס' דהיאך אשר לדרוש כל חרם דלא נחייבי' מיתה וממון הלא פשטי' דקרא מבואר דקאי על פטור מיתה בממון דאמר לא יפדה ולפמ"ש א"ש דבאמת פשטי' דקרא קאי ע"ז גם להתוס' ולאוריי על מיתות קלות רק ריבויא דכל קאי לרבות סימא עינו והרגה בד"א דלא נחייבי' ממון ודו"ק היטב ומיושב ג"כ קושית מהר"ם לשיטת התוס' דא"כ כל ה"ל אף שכבר ישבנו לעיל דאיצטריך למיתות חמורות אך לפמ"ש א"ש בל"ז דאדרבה מכל ילפינן הך דהכא דלא נחייבי' תרתי ולא מייתר כל וממאי דאסיק בש"ס ולרבה דאמר חידוש הוא שחירשה תורה האי כל חרם מאי עביד ליה משמע כפי' התוס' דאילו לפי הריטב"א הל"ל האי לא תקחו כופר מאי עביד וצריך לרחוק דה"פ ולרבה פי' א"כ ליכא למימר דלא תקחו כופר לאוריי אקנס וע"כ לא תקחו כופר כפשטי' דלא נשקול ממון ונפטרי' א"כ האי כל חרם מאי עביד לי' וקשה למה הוצרך להאריך כ"כ בפשיטות הו"ל להקשות לא תקחו כופר מאי עביד לי' וי"ל משום דבעי לשנויי סבר לה כת"ק כו' דקאי אכל חרם לכך אסיק קושייתו אכל חרם ודו"ק: תד"ה הא כו'. נ"ב עי' מהר"ם לובלין וצ"ל דמה שהתוס' לא פירשו כפרש"י דא"כ מתנא דבי חזקי' לעיל נפקא לי' דסימא עינו והרגה בה הוי בהכאה אחת ונפקא לן מרתנא דבי חזקי' מה מכה בהמה לא חלקת בין סימא עינו והרגה בה בין לא הרגה אף מכה אדם ולא שייך תי' התוס' בסמוך דמכה משמע בהכאה אחת דהכא ג"כ הכאה אחת ע"כ הוכרחו התוס' לפרש דקאי אסימא עינו והרגו בד"א דהך לא נפקא מרתנא דבי חזקי' דלעיל דמיירי בהכאה אחת לכך הוצרך לומר מאידך תנא דבי חזקי' נפקא:

דף לט ע"א תוס' סד"ה מה. ולא לאבי בוגרת. נ"ב קשה על אביי לעיל דדריש ולא לאבי מתה שוב מצאתי בפ"י לעיל שעמד בזה עיי"ש:

דף מ ע"ב גמ' אלא ההיא בהפרת נדרים הוא דכתיב. נ"ב וי"ל כיון דגלי קרא דאיסור וממון שור מעתה גם בושת ופגם נילף מינה וכמ"ש כעין זה לעיל בתוס' דל"ט א' ד"ה הואיל: תוס' סד"ה הא כו'. נ"ב וע' לקמן מ"ד ב' תוס' ד"ה הלא"ה שתי' בע"א:

דף מא ע"א גמ' קסבר סתם שוורים בחזקת שימור קיימי. נ"ב קשה דהוא תחלתו בפשיעה לענין שן ורגל דאורחי' דהרי משלמין נ"ש מתחלתו והוא ממון וא"כ הוי תחלתו בפשיעה וסופו באונס הכא ע"י הפשיעה אך י"ל דשן ורגל פטור ברה"ר דאורחי' הוא אך ק' דא"כ קרן ברשות הניזק ליחייב נ"ש דהא הוי תחלתו בפשיעה לענין שן ורגל וסופו באונס לענין קרן בשלמא לר"פ דס"ל דרחמנא חס עלי' דאכתי לא אייעד א"ש אבל לר"ה ברי' דר"י דהפטור הוי משום אונס קשה דהא הו"ל תחלתו בפשיעה וצ"ל דע"כ לא מחייבינן תחלתו בפשיעה אלא בשומרים בב"מ דמ"ב א' אבל בנזקי ממונו לא מחייבינן לי' משום תחלתו בפשיעה. אך ז"א שבב"ק דכ"א ב' מבואר דאף גבי נזקין מחייבין תחלתו בפשיעה אך התוס' בב"ק דכ"ב א' ד"ה דאפיך מיפך כתב דל"א תחלתו בפשיעה גבי רגל ליחייב נ"ש גבי קרן עיי"ש: ע"ב רש"י סד"ה מאי לאו בתם. ריה"ג הוא. נ"ב ולשיטת התוס' בד"ה הא מני דריה"ג ג"כ פוטר תם מכופר צ"ל דס"ד דאתיא כר"ש דמיחייב תם בכופר ע' בתוס' בב"ק שם: שם סד"ה דאכיל אימרי כו' ואכלם. נ"ב משמע דס"ל לרש"י דאף על האכילה לא מגבינן בבבל דהוה שינוי ואין כן דעת הרא"ש בפ"ב דב"ק סי' ג' עיי"ש:

דף מב ע"א תד"ה או. ואמאי איצטריך לשנויי כי קאמר רבה. נ"ב וה"ה דהוי מצי לאקשויי על מה דאמר מקודם כי קאמינא ממון הוי להורישו לבנו וכמ"ש התוס' בעצמם בסה"ד וז"ל ולכך הוצרך רבה לקמן לשנויי כי קאמינא ממון הוי להורישו לבנו כו' עיי"ש:

דף מג ע"א גמ' והא"ר אבא אר"י. נ"ב בב"ב שם הגי' ר' אמי: תד"ה עשוי. שהאלמנה יש לה לעולם מזונות. נ"ב וא"כ לעולם הם מועטים דאפי' מאה ליטרין מועטין הן אצלה וע' בריטב"א ותבין היטב תירוצם:

דף מד ע"א תוס' סד"ה משום כו'. נ"ב וכ"ה בירושלמי קידושין והביאו בתוס' קידושין דכ"ו א' ד"ה ולמה עיי"ש: ע"ב תוס' סד"ה הא כל. במהוה עצמה מיירי. נ"ב וקשה לר"מ ל"ל נערה מלא במוציא ש"ר וא"ל להוציא בוגרת דאי הוי כתיב נער חסר הוי ידעינן למעט בוגרת כמו באונס ומפתה:

דף מה ע"ב תר"ה על כו' הא ילפינן התם בכל הנסקלין. נ"ב ע' בשטמ"ק וע' תוס' סנהדרין שכל דבריהם שם הפוכים מדבריהם דהכא:

דף מח ע"ב רש"י ד"ה ושמואל אמר לירושתה כו' ולמציאתה כו'. נ"ב והא דלא נקט לטמא לה י"ל כיון דיורשה מטמא לה דהוי כמ"מ כדאיתא ביבמות פ"ט ב' וע' בתוס' שם שמספקים בזה ונראה דגם רש"י מסופק בזה ולכך השמיטו לגמרי:

דף נא ע"א גמ' אתאן לר"י דאמר אחריות ט"ס הוא. נ"ב קשה דהא טעמא דאחריות ט"ס דלא שדי אינש זוזי בכדי לכך במתנה לא אמרינן אחריות ט"ס ובמכר יש פלוגתא וא"כ הכא בכתובה דל"ש האי טעמא דלא שדי כו' ודמי למתנה. וע"ק דלא מבעי לדעת הסוברים דאחריות ט"ס ולא טעות מוכר ובעינן שהתנה המוכר א"כ הכא דלא התנה וודאי לאו ט"ס אלא אפי' לדעת הפוסקים דאמרינן גם טעות מוכר ואפי' לא התנה המוכר כלל וכמ"ש הש"ך בסי' ל"ט ס"ק י"ד מ"מ הכא ע"כ מיירי דומיא דרישא שכ' התוס' בשמעתין ד"ה מני דמשמע לי' לא כתב לה היינו לפי שהתנה עמה וא"נ בכה"ג שהתנה עמה שלא באחריות לכ"ע ל"א ט"ס דהיאך שייך ט"ס שהרי בפירוש התנה שלא באחריות וקושיא ראשונה יש ליישב דהכא כיון שהאשה מקנה א"ע לבעל עבור הכתובה חשוב כמו מכר דאמרינן בי' אחריות ט"ס ואמרינן דבלא אחריות לא סמכה דעתה ועל קו' שני' צ"ל דסיפא כיון דאתיא כר"מ דאינה יכולה למחול א"כ אפי' הותנה בפירוש שלא באחריות דמי ללא הותנה כיון דאין התנאי מועיל א"כ כמאן דליתא דמי וע' בתוס' בשמעתין ד"ה אתאן אך קשה בהיפך דא"כ י"ל דאתיא כר"מ וע"כ לא אמר ר"מ בלא כתב אחריות אינו גובה בשאר שטרות דאמרינן דמחל ליה האחריות אבל בכתובה דאינה יכול למחול א"כ וכי עדיף סתם לא כתוב אחריות מאילו מחלה בפירוש אחריות וכיון דמחלה בפירוש אינו מועיל כ"ש סתם והרי לר"י בשאר שטרות סתם אחריות ט"ס ובכתב בפירוש שלא באחריות מועיל א"כ הכא דאפי' בפירוש אינו מועיל כ"ש סתם וי"ל דזהו מה דאסיק בשמעתין וכ"ת כולה ר"מ ושאני לר"מ בין כתובה לשטרי ודלא כפרש"י לקמן דבכתובה ס"ל לר"מ אחריות ט"ס וזהו תימה השתא בשמ"ח דאיכא סברא דלא שדי אינש זוזי בכדי ס"ל לר"מ דל"א אחריות ט"ס כ"ש בכתובה אך הכוונה כמ"ש דהיאך שייך ט"ס הלא אפי' הותנה בפירוש שלא באחריות אינו מועיל בכתובה לר"מ דאינה יכולה למחול לכך ס"ל לר"מ בכתובה דאף דלא כתב אחריות כנכתב דמי דאפי' הותנה בהדיא שלא באחריות אינו מועיל וע"ז מקשה מברייתא דשמעינן לי' לר"מ דגם בכתובה אי לא כתב אחריות אינו גובה מהמשועבדים אך קשה באמת מ"מ דר"מ כיון דס"ל דאינה יכולה למחול אפי' כתב בהדיא שלא באחריות והיא מחלה האחריות אינה יכולה למחול וצ"ל דע"כ לא אמר ר"מ דאינה יכולה למחול רק העיקר המזון מנה ומאתים אבל השעבוד שלא תגבה מלקוחות יכולה למחול כיון דעכ"פ אית לה כתובה מדידיה ושוב אינה קל בעיניו להוציאה ואם אין לו בנ"ח א"כ אף ביש לה אחריות היא קלה בעיניו להוציאה דמה איכפת לי' שהיא תגבה אצל הלקוחות ואי משום דליקרי' לוה רשע ולא ישלם א"כ גם באין לה אחריות אינה קלה בעיניו דלא ניחא לי' שאשתו תקרא לו לוה רשע ולא ישלם. ודו"ק: ע"ב ואבוה דשמואל אונס דשריא כו'. נ"ב ואפילו לדעת הרמב"ם דספק מה"ת לקולא דק דרבנן החמירו מ"מ הכא צ"ל דלאו ספק השקול הוא דא"כ לוקי אחזקת היתר ואחזקת כשרות וצ"ל דרובא הוא דרוב נשים לא מוקי אנפשייהו כמש"ל וא"כ וודאי בכה"ג אפילו מה"ת לחומרא וא"כ אונס היכי משכחת לה ואפשר שזהו כוונת התוס' בד"ה אונס כמ"ש דאי מדרבנן לא הוי מוציאין אותה מבעלה. ודו"ק היטב: תד"ה אסורה כו' דצדקת גמורה היתה. נ"ב קשה דהא שמואל לא מפליג בין צדקת לאינה צדקת וגם בש"ס מקשה לשמואל אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה ולא משני בצדקת אלא וודאי הטעם חדא דאיך אנו יודעין אם היא צדקת אדם יראה לעינים כו' ובמקדש אשה ע"מ שהוא רשע אפילו אם הוא צדיק גמור מקודשת ועוד אפילו אם היתה עד עכשיו צדקת אל תאמין בעצמך עד יום מותך והן בקדושיו לא יאמין וצ"ל דכוונת התוס' דבל"ז קשה נוקמא בחזקת היתר לבעלה ועוד נוקמא בחזקת כשרות וצ"ל דרוב נשים לא מוקי אנפשייהו שלא יתרצו אח"כ מחמת תאות תשמיש והלבשת היצר ומיעוט דמיעוטי איכא דלוקי אנפשייהו כ"כ וא"כ רובא עדיף מחזקה ולכך ברוב נשים וכמעט כולם לא שכיח כלל דלוקי אנפשייהו אבל באסתר דאנו יודעים בצדקתה עד עכשיו שהיתה בכח צדקתה לכבוש יצרה ואינה מן הזורות על צדקת כזו שיהא הדבר שנוי ומאוס אצלה מתחלה ועד סוף כמ"ש רז"ל טובתן של רשעים כו' שהטיל בה זוהמא א"כ נהי דאכתי מדי ספיקא לא נפקא שמא אינה צדקת ואת"ל שהיא צדקת שמא חזרה בה והחמיצה מ"מ כיון דהוא ספק א"כ מוקמינן לה אחזקה ראשונה שהיתה בחזקת היתר לבעלה ובחזקת כשרות וכ"ז לא שייך אלא בצדקת גמורה כמו אסתר דאדרבה שהיא מן הזורות שהיא תתרצה לעבירה אבל ברוב נשים אפילו כשרות מ"מ שכיח טובא ע"י תאות תשמיש והלבשת היצר מי יוכל לדון עם מי שתקיף ממנו וכשל כח הסבל לסבול תאוות החומריי והסתת היצר בפרט בשעת מעשה ואפילו אם יכבוש היצר אח"כ מ"מ ברגע אחד שהפיל בלבו הנאת העבירה הרי יש כאן רצון בשעת ביאה ולכך לא משני הש"ס דמשכחת אינם בצדקת כאסתר כיון דהוא מילתא דלא שכיח כלל עדיפא לי' לשנויי דקאמרי ערים דזה שכיח יותר ודו"ק:

דף נב ע"א גמרא ואי דנדרה איהי מה לי כו'. דעת הב"ח רוקא לרבי יהושע דס"ל היא נתנת אצבע בין שני' אזי בנדרה היא וקיים לה הוא אינו פודה אף בנשבית ולבסוף הדירה אבל למאי דקי"ל דהיא נותן אצבע בין שני' אזי בנשבית ולבסוף נדרה היא וקיים לה היא פודה דשייך ג"כ ערמה כיון דהוא נותן אצבע בין שני' וכ"כ הח"מ והב"ש סימן ע"ח ולא נהירא כיון דהיא התחילה בנדר מה חשש ערמה שייך כאן וכן משמע מלשון רש"י בשמעתין וכ"כ בש"ג בהדיא בשמעתין וכן משמע משמעתין דמקשה ואי נדרה איהי מה לי הדירה כו' ולא קאמר אי היא נתנה אצבע בין שיני' מה לי כדקאמר בסמוך אי היא נתנה כו' כתובה מאי עבידתיה וכאן לא קאמר הך לישנא רק קאמר אי נדרה איהי משמע דעיקר קושייתו מכח דנדרה איהי אף אם קאמר הוא נותן אצבע בין שיני' מ"מ לא הערים מידי כיון שהיא התחילה לנדור: רש"י ד"ה הכא במאי עסקינן. ובישראל פליגי כו'. נ"ב עי' בבאר היטב בא"ע סי' ע"ח ס"ק ד' מ"ש בזה ודבריו תמוהים דהיאך יכול לומר באשת כהן הלוק בהדירה תחלה ולבסוף נשבית אז הוא נותן אצבע כו' ובנשבית ולבסוף הדירה אינו פודה דהא בברייתא קאמר בהיפך דנשבית ולבסוף הדירה פודה וא"כ מקשה שפיר הא לא הערים מידי שהרי היא התחילה בנדר וא"כ אף באשת כהן מקשה שפיר מה לי הדירה כו' מה לי נשבית כו':

דף נג ע"ב תד"ה אלמנה. אבל מן הנשואין אפילו נתאלמנה אין לה. נ"ב מדנקט בבית אביה דהיינו מן האירוסין דוקא: שם ודייק דממאנת לת"ק מבית אביה נפקא. נ"ב דלרש"י נשמע הדיוק מסת דנקים נתאלמנה וכמ"ש התוס' לעיל בתירוץ הב':

דף נה ע"א תד"ה ולשבח דל"ד למקבל מתנה. נ"ב וי"ל לחלק דבמקבל מתנה נתן לו הלוה בפירוש מתנה זו וקנה אותו אבל ירושה דממילא ואין דעת אחרת מקנה רק דהתורה זכתה לבנים לירשת נכסי אבוהון א"כ וודאי דלא זכתה לירש נכסי אחרים שעבודיהם א"כ וודאי דלא זכתה להם רק מה שנשאר לאביהם אחר פרעון כל החובות ולא זכו כלל בנכסים אלו ולפ"ז צריך ליתן להם היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו רק דבע"ח גובה שבח היתר על היציאה וא"ש ההוא דיתומים אמרו אנו השבחנו ול"צ לאוקמי באפותיקי רק שלא נשאר לאביהם רק קרקע א' ואינו שוה יותר מחוב א"כ הם לא ירשו כלל וא"ש מ"ש דהיא בחזקת בע"ח ולא בחזקת יורשים דלא ירשו כלל דהתורה לא זכתה להם לירש רק המותר מן החוב וכיון שאין כאן מותר אין כאן ירושה כלל ודו"ק: שם ד"ה יסבון כו' א"ל כתובת ב"ד. נ"ב ואיה"נ אם היו כתובת בנין דיכרין לראשונים הי' נוטלים קודם ויסבון תנן רק הטעם לפי שאין להם כתובה כלל וקשה דהא הטעם דאחת בחייו וא' במותו אין להם כתובת ב"ד דאלו באים מכח חוב ואלו מכח ירושה דירתון תנן כמ"ש רש"י שם אבל למ"ד יסבון תנן אין סברא כלל למה א' בחייו וא' במותו לא יהי' להם כתובת בנין דיכרין כלל וא"כ למ"ד יסבון ע"כ דאית להו כתובת ב"ד וא"כ ע"כ אין מפריש קודם לנחלה רק קודם לכתובת ב"ד והדק"ל למה יהיו קודם כיון דהיא ג"כ בע"ח ואדרבה היא בע"ח מוקדם: גמ' איתמר רב ור"נ. נ"ב עי' תוס' מנחות דף ל' ע"ב דגרסי' ר' יונתן עיי"ש ד"ה הא איתמר: שם דאמר ר"נ. נ"ב עי' חולין ע"ה דגרים ר' יונתן ובמנחות גרים ר"ש בן נחמני א"ר יוחנן ובתוס' שם גרים אמר רבי יונתן ומוכח מהך דכאן דמייתי לה אפלוגתא דרב ורבי יונתן:

דף נח ע"א תד"ה ואפילו כו' ולא היבמה עד שתבעול. נ"ב משמע דלמשנה ראשונה היתה יבמה אוכלת בשעת זיקה:

דף נט ע"ב רש"י ד"ה דקדושת הגוף כו' אלא אסור על אדם א'. נ"ב עי' יבמות דפ"ח א' ובתוס' שם ד"ה אי קסבר: גמ' אין אשה אלא כו'. נ"ב וי"ל דלכך אינה טוחנת אופה מבשלת מכבסת דאין אשה אלא ליופי ומלאכות אלו מכחישים יופיה ולכך אינה מניקה דאין אשה אלא (לבנים) [ליופי]:

דף ס ע"ב תד"ה ואמר כו' אלא י"ל דגוזרינן במת. נ"ב עי' רש"א ועי' בריטב"א בחידושיו כאן שמפרש דברי התוס' על נכון ע"ש ועי' בר"ן: שם ד"ה והלכתא כו' דלא מעבדה להניק. נ"ב דווקא באינו מכירה אבל מכירה כופה אותה כדלעיל וכן מבואר בדברי הריטב"א ובמהרש"א דדברי הר"ש ותוס' אינו אלא באינו מכירה ועי' בהגהות אשר"י בשמעתין דשרי אפילו במכירה וע"ש הטעם ועי' בר"ן שכתב דהר"ש הזקן התיר לאחר ג' חדשים מטעם כיון דהבעל קיים ימסמס בביצים וחלב ולפ"ז אפי' במכירה שרי אך הביא שם בשם הרשב"א דבגרושה ומכירה אסור ואינו מכירה שרי ומשכחת לה אינו מכירה מותר כגון שגרשה בעלה וילדה אח"כ וכבר עבר ג' חדשים מעת הגירושין ועדיין לא עבר ג' חדשים מעת הלידה דאי עבר ג' חדשים מעת הלידה וודאי מכירה כדלעיל אך לשמואל לעיל י"ל דאפי' לאחר ג"ח יכול להיות דאינו מכירה: שם מעיקרא טעמא דמעוברת. נ"ב שמא תעשה עוברה סנדל או משום דיותסה: רש"י ד"ה מוניני כו' דגים קטנים. נ"ב עי' רש"י סנהדרין מ"ט א' ובע"ז ס"ט א' פרש"י ג"כ מוניני דגים קטנים וברש"י שבת ק"ה ב' ק"י ב' ובערוך ע' מוניני פירש ציר דגים ובזה יתיישב מה דאמר לקמן דאכלה כוורי הו"ל בני חיגני ולרש"י דשמעתין דהתם מיירי ברגים גדולים וקשה דהו"ל לפרושי: גמ' הוה לה בני אוכמי. נ"ב ה"ה כשהוא שותה שכר כדאמרינן בשבת ד"פ ב' ר' ביבי דשתי שיכרא בעיין בנתי' טפילה עיי"ש:

דף סא ע"א רש"י ד"ה תבשילא דארדי מין כמהין ופטריות. נ"ב עי' ברכות מ"ז א' ארדיליא פירש"י כמהין ופטריות:

דף סז ע"א גמ' רשב"ג אמר ה"ה כדינרין כו' שלא לפורטן. נ"ב תימה לפמ"ש [הש"ך בח"מ] דר"י דס"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ל"ד במשנתינו אלא אפילו בברייתא א"כ מאי מקשה דהא רב שמן בר אבא משמי' דר"י קא"ל ור"י ס"ל הלכה כרשב"ג אף בברייתא וצע"ג [ועי' שיטה מקובצת]: ע"ב דאמר מר זוטרא בר טובי' אמר רב. נ"ב בברכות הגירסא רב זוטרא ב"ט אמר רב וא"ל אמר ר' חנא ב"ב:

דף סח ע"א תד"ה לא. הואיל וע"כ מתחייב. נ"ב וקשה דהתינח לפחות מהחיוב אבל להוסיף יותר אם האב היה ותרן למה לא נשים באב להוסיף וי"ל דהתוס' אזלי לשיטתייהו לעיל ד"נ ע"ב דכתבו דהך דשמין באב היא רק לפחות ולא להוסיף: ע"ב גמ' הא דמחאי הא דלא מחאי. נ"ב קשה במחאי מ"מ דרשב"א דאבדה פרנסתה הלא עיקר טעמי' דרשב"א בנשאת הואיל ונתרצית כמ"ש רש"י לעיל ססא"ב במחאי וי"ל דמה דמשני הא דמחאי ר"ל דר"ה דאמר הלכתא כרבי מיירי במחאי וכן מדוקדק בלשון רש"י אבל רבי ורשב"א פליגי בלא מחאי ובניזונת וכמסקנא דשמעתין דבניזונת א"צ למחות. ואף שהתוס' כתבו דלשון אבדו מזונותיהן משמע דאין רוצין לזונם אינו מוכרח וכמ"ש בשיטה מקובצת די"ל מילי מילי קתני אבדו מזונותיהן כשאין רוצין לזונם ולא אבדו פרנסתן כשרוצין לזונם ובזה יתיישב קו' התוס' בד"ה בין נשאו שכתב וליכא למימר דנקט נשאו דאפ"ה לא אבדו פרנסתן דא"כ לאשמעינן אפילו נשאו ובגרו ולפמ"ש לק"מ דבנשאו ובגרו מסקינן דלכ"ע צריך למחות ובמיחתה לא פליג רשב"א לכך אשמעינן נשאו ובלא מיחתה דהוי רבותא טפי. ודו"ק: רש"י ד"ה לא טרפה ממשעבדי כו' כבע"ח בעישור נכסים. נ"ב לפמ"ש הריטב"א בחידושיו לעיל בהך שמעתתא בהא דאמר כל חדא דנפשה שקלא דאין הבת זוכה בעישור נכסים עד שתנשא וא"כ היאך יכולה לטרוף מלקוחות שלקחו מהאחין קודם לכן וי"ל דנהי דהיא לא זכתה מ"מ אינו דאחין ג"כ ולא היה להם כח למכור ועדיין צ"ע היכא דהי' מקודם מטלטלין כדי עישור נכסים וקרקעות חוץ לזה א"כ הי' הקרקעות דאחין וכדין מכרו שהרי נשאר עישור חוץ לזה ואח"כ כשנפסדו המטלטלין היאך יכולין לטרוף מלקוחות בשלמא אם היו זוכות בעישור תיכף משעת מיתת האב הוי כבע"ח וכל נכסים משועבדים להם משעת מיתת האב אבל לשיטת ריטב"א דלא זכו בעישור א"כ איך יכולין להוציא מיד לקוחות וא"ל כנ"ל משום דגם להאחין לא היה כח למכור ז"א כיון דנשאר עישור חוץ מקרקעות שפיר היה להם כח למכור ומדברי תוס' לעיל בד"ה כל חדא משמע דס"ל דבאמת זכו הבנות בעישור משעת מיתת אביהם ודו"ק:

דף סט ע"א רש"י ד"ה רב אשי מת ומת ר"ס בנו בחייו. נ"ב עי' בחידושי ריטב"א שמתמה ע"ז ובפ"י כתב דט"ס וצ"ל אחריו:

דף עב ע"ב תד"ה ע"מ. כדתניא לעיל ואם אמר א"א. נ"ב ויש לדחות דהתם מיירי בנדרה תחתיו וכמו שמחלק הר"ן והרשב"א בין נדרה תחתיו:

דף עג ע"א תוס' סד"ה בההיא יהוי קידושין [illegible]נן. נ"ב עי' רש"א שמוחק מלת דרבנן והדין עמו דבאמת הוי קדושין מה"ת:

דף עז ע"א רש"י ד"ה מקמץ צואת כלבים לא ידעתי מה צורך בה. נ"ב תימה דרש"י בחגיגה ד"ד א' פי' כדי לעבד עירות וכן פירש"י בברכות דכ"ה. וי"ל דלא פי' כאן כן משום קושית התוס' בשמעתין ד"ה אלא:

דף פג ע"א רש"י ד"ה נ"מ לשומרת יבם. ולב"ה חזקה קטייתא עדיפא. נ"ב עי' רש"י יבמות שם ל"ט א' שפי' פי' אחר:

דף פה ע"ב תד"ה ועוד כו' דמודה לחודיה לא מהני מי מכשיר. נ"ב אבל הכא אף דלא אמיד אינו מועיל דאימור מציאה אשכח אבל כשזה נותן סימן מועיל דאי מציאה אשכח מנא ידעי זה מהסימן ועי' תוס' פרק א"נ שם דמשמע מדבריהם שם דחיישינן דלמא אשכח מציאה וקני בדמי המציאה דבר זה וע"ש היטב בדבריהם דכך צריך לפרש דבריהם ולפ"ז אף בלא אמיד ונתן סימן לא יועיל וכן יש לחוש אימור במתנה נתנו לו וכמ"ש התוס' בב"מ שם וי"ל דדווקא התם כשהוא טוען בעצמו כן אבל הכא לא טענינן ליתמי דאשכח מציאה וקנה בדמי' החפץ הנ"ל או שנתנו לו במתנה החפץ הלז דמילתא דל"ש היא ולא טענינן ליתמי וא"ל דאף כנותן סימן ליחוש שמא במציאה אשכח הדבר הזה וזה שנותן בו סימן הוא לפי שהיה שלו והוא אבדה ואעפ"כ אינו מחייב להחזירו דאימור אחר יאוש היא או שמצאה במקום שרובה עובדי כוכבים

גוכבים ,אפי' יש בו סימן אינו מחייב להחזיר וי"ל דנהי דמציאה גופי' הוי מילתא דשכיחי וסיענין ליתמי אבל לטעון דיאשכח במקום שרובה עובדי כוכבים זהו הוי מילתא דל"ש. ועי"ל דלא אמיד להוד אינו מועיל מטעם דילמא איניש אחרינא אפקיד גבי' אבל כי יהיב סימן ראיה דהוא אפקיד אבל למציאה לא חיישינן דהיא מילתא דל"ש ובזה ניחא מ"ש אבל רגיל דעייל ונפיק אימר איניש אחרינא אפקיד ולא אמרינן אימור מציאה אשכח והוא ראה אותו משים דלמציאה לא חיישינן דל"ש. עי"ל דמציאה ממעין כדי שלא יראנו זה ואח"כ יתבענו ויתן בו סימן אבל היכא דאיניש אחרינא אפקיד הוא יהא נאמן לטעון שזה הפקירו בידו וגם המפקיד יטעון כן והוא הי' כמו השליש דנאמן משניהם: בא"ר במנו דלקוחים הם בידי וכן בפרק א"נ. ע"ז ל"ק כלל דהוי מיגו במקום עדים וכ"כ התוס' גופייהו בפרק א"נ:

דף צח ע"א רש"י ד"ה לא עשתה ולא כלום ואם רצו היתומים להגבותה מעות. נ"ב ואע"ג דבל"ז שומא הדר עי' תשובות רש"ל סי' ט"ן ותשובות רמ"א סימן ל':

דף קו ע"א גמ' סלקי לדינא דיתמי ואחתי' לדיני'. נ"ב עי' סמ"ע סי' ס"ו ס"ק ז' ול"נ דהכא לא היו היתומים בעצמם לפניו רק האפוטרופוס שלהן:

הרא"ש פ"א סי' ד' ואמאי הא אמרינן בעריות יהרג ואל יעבור. נ"ב וצ"ע דאע"ג דמחוייב למסור א"ע אם לא מסר א"ע עבר על מ"ע דונקדשתי בתוך בני ישראל אבל אין ממיתין אותו על שעבר באונס על איסור שיש בו עונש מיתה וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' יסודי התורה לכך קאמר רבא דבעריות אין אונס ומחויב מיתה ועי' תוס' יבמות נ"ד א' לענין נעבד באונס ע"ש:

פ"ט סי' ה לא מהני תפיסה דאין אותיות נקנות במסירה. נ"ב אף אי אותיות נקנות במסירה מ"מ הא לא מסר לה לקנות דבעיא דעת אחרת מקנה כמ"ש הרא"ש גופי' בפרק הספינה וגם מסתפק שם דבעי' שיאמר בע"פ קני לך איהו וכל שיעבודיה: סליק בס"ד

חדושים והגהות מהרב הגאון האמתי כו' מוהר"ר משה בר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס תפארת למשה).

דף כז ע"ב גמ' תרתי לא עבדה כו'. יג נ"ע דלמא שפתה באמת לא יודעת כלום אם טהורה היא אם לא א"כ לא עבדה אלא חדא דמעידה שקר משא"כ אם שתקה לא עבדה כלום דהא באמת לא ידעה כלום וי"ל דה"ק תרתי לא עבדי חדא בשתקי מלהעיד האמת ר"ל בשעה שהשבה מגילה שפתחה לב"ד ואומרת שהיא יודעת שהיא טהורה ואילו שתקה באותו פעם דהיה נראה משתיקתה שהיא מודה לדבריה ממילא בשתיקתה היא עבדה חדא דא"כ כשתעיד בפירוש לפני ב"ד שהיא טהורה הרי תרתי לא די שלא אמרה היכף כשאמרה האשה לב"ד שהיא יודעת לא נומר האמת שאינה יודעת כלום אלא שתקה ועוד שתאמר בפירוש ודו"ק. וכן נ"ל בתוס' ד"ה תרתי לא עבדי שתקו ולא יעידו האמת ועוד שיאמרו שקר קשה נמי דלמא באמת אינם יודעים כלום שהוא אחיו א"כ אינו אלא אלא ע"כ דמ"מ הוי תרתי שישתקו בשעה שאמר הלה לב"ד שיודעים ולא יאמרו שאינן יודעים כלום ועוד שיעידו שקר בפירוש והו"ק נ"ל ודלא כהר"ר אלי' בן חיים שדחק בזה ע"ש. עוד נ"ל דהוי שפיר תרתי חדא שתאמר שהיתה עמה תמיד ובאמת לא היתה עמה תמיד ועוד שתאמר שהיא טהורה וכ"מ מפירש"י ד"ה דשתיקותה מתירתה כו' אלא שתאמר אני הייתי עמה עכ"ל:

דף מג ע"א תד"ה בת כו' ולקנן נרים האלמנה כו'. נ"ב עמ"ש שם דנ"ל לפרש איפכא ולק"מ:

דף נו ע"א תד"ה אמר כו' לכן נראה דרבינו היינו ר' כו'. נ"ב ועי' ביבמות ד' מ"ה ע"א מפורש בש"ס נ"כ דרב יצחק בר אבדימי משום רבינו הוא רבי וכן פירש"י עצמו שם וצ"ע:

דף ע ע"א תד"ה המדיר כו' דאם היה נאסר יוציא ויתן כתובה כו'. נ"ב י"ל דס"ל אין כופין אלא במונע ממנה כל ענינא איבות תשמיש ומזונות [עי' תוס' לקמן ד"ה יוציא] אבל משום א' לבד אין כופין לכן בשבת א' דהוי רק מניעת תשמיש אין כופין עד ל' יום דהוי מניעת תשמיש ומזונות אז יוציא בע"כ מיהו לי' יש דאמר ר' יהודה לא א"ש: שם ד"ה הכא כו'. וא"ת ולוקי כגון דתלינהו למזונותיה בתשמיש כו'. נ"ב ק"ק דתלינהו בתלת הוי לשכינה דאמר יאסר הנאת תלת הוי אם אונך וכמ"ש תוס' דף ע"ב ע"א ד"ה המדיר עיין שם:

דף עו ע"א תד"ה ואמאי. שאע"פ שנכנסה לרשות הבעל על האב כו'. נ"ב היינו לאחר שהביא הבעל ראיה שהיו בה מומין אלו קודם שנכנסה לחופה צריך האב להביא ראיה שלא היה קודם שנתארסה ודו"ק:

שם ד"ה על כו' דמוקמינן לפרה בחזקת מרה קמא כו'. נ"ב והא דס"ד דתנא תונא כלה בבית חמיה היינו דה"א שהביא הבעל ראיה דעד שלא נתארסה כו' והיה מקחו מקח טעות צריך האב להחזיר הקדושין ולא אי חזקה א"א מתפיים בכוס אף דאיכא כנגדו חזקה א"א מתפיים במומין מ"מ ספיקא הוי דלמא ראה ונתפיים והאב מוחזק בקדושין ונימא המוציא מחבירו עליו הראיה דלא נתפייס וכן אמאי מודה ר"מ ביתירת דהאב מייתי ראיה דראה ונתפיים לענין קדושין שהוא מוחזק אע"כ דאזלינן בתר חזקת מרה קמא ואף למאי דמסקי תוס' דדוקא בשהמוחזק טוען שמא הא הכא האב מוחזק אינו טוען ברי דנתפייס ופריך לא דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע לחזקיה דהאב כיון דאין לאב שום חזקה דנגד א"א שותה כו' היכא א"א מתפייס כו' לכך אזלינן בתר חזקת מ"ק כיון דאין האב טוען ברי דנתפייס כנ"ל הכא בעל התמור מייתי ראיה ונוקי חזקה בידיה ר"ל כיון דא"א לבעל התמור חזקת גוף צריך מחזקת מ"ק דלכך צריך הבעל להביא ראיה א"כ אמאי צריך בעל התמור ראיה כ"כ ני לייתב קושית מהרב"א הא דהל"ל כלה בבית חמיה ולקידושין ודו"ק: שם כן יש לנו להחזיקו שהיה מת ג"כ קודם כו'. נ"ב והא דאמר הבא כלה בבית חמיה הא דלעיל קאי דקאמר ותנא תונא כלה בבית אביה דמוכח דאמרינן דכמו שיש מומים עכשיו הוא ג"כ קודם אירוסין אלא דפריך דלמא התם הטעם דמייתי האב ראיה ומפיק דבמע"ה וכ"ל דחזקת ממון עדיפא מחזקת הגוף לזה אמר ר' אבא כלה בבית חמיה [דר' אבא לא הסיק אדעתיה הכא תרתי הכא חדא ועוד די חזקת ממון עדיפא הוי הכא והכא תרתי להי' ב' דתוס' ד"ה הדא ע"ש] ר"ל מכלה בבית חמיה מוכח דאין טעם משום דבמע"ה דהא התם הבעל מוחזק וצריך ראיה אע"כ שטעם בכלה בית אביה דאמר כמו שהוא עכשיו כן היה קודם אירוסין וכבית חמיה לכך על הבעל להביא ראיה דקודם ב' רשויות כולי האי לא אמרינן שהיה בו מום הכי הוצרכו תוס' לכתוב כן בסמוך ולא כתבו דהטעם דהבעל מייתי ראיה דהוי חדא במקום תרתי כדאי' בש"ס צריך דלמא לעולם בריבא הטעם דהאב מייתי ראיה דבמע"ה וחזקת ממון עדיפא מחזקת הגוף לחוד ובסיפא היינו משום דאיכא תרתי חזקת הגוף וא"א שותה כו' וחזקת הגוף היא חדא במקום תרתי לכך מייתי הבעל ראיה ומרע חזקת הגוף דהאב ולכך צריך בעל להביא ראיה דהיה עד שלא נתארסה כדאמר בש"ס דלא חזקת הגוף ליכא מאי איכא א"א שותה כו' אדרבה א"א מפיים כו' והעמיד ממון על חזקתו וכפי תי' הא' שכתבו תוס' ד"ה הדא ע"ש:

בא"ד אכתי איכא למימר דמשנתארסה נולד כו'. נ"ב הוצרכו לזה ולא כתבו מטעם דהוי חדא במקום תרתי כמ"ש בסמוך דא"כ אמאי ס"ל לר"ג בהיא אומרת משארסתני נאנסתי נימא כמו שעכשיו היתה בעולה כן היתה קודם לכן לזה כתבו דקודם ב' רשויות לא אמר דכן היה ואיירי בענין שיכול להיות שנבעלה אחר שנכנסה כמ"ש תוס' לעיל: בא"ד דהיינו קודם ב' רשויות היה בה מום כו'. נ"ב והא דצריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה כו' לא סגי שיביא ראיה שהיה משנתארסה קודם כניסה ונימא כמו שהיה בה אחר שנתארסה כן היה קודם שנתארסה וי"ל כדמשני בש"ס לעיל ס"ל חדא במקום תרתי כו' וק' לתי' א' שכתבו ד"ה הדא הא גבי בעל נמי איכא תרתי כמו שיש עכשיו כן היה מקודם מהני אף להוציא ממון וצ"ל דהיינו משום דמסייע ליה חזקת מ"ק וכן חזקת א"א מתפיים במומים גרע מחזקת א"א שותה כו' אי לאו דמסייע ליה חזקת ממון דעכשיו ודמרה קמא ולתרוייהו בהדדי אין בו כח לסייע ועכ"פ במקום דחזקת ממון מסייע לא"א שותה דא"א מתפייס גרע אי לאו דמסייע ליה חזקת מ"ק ולכך צריך להביא עד שלא נתארסה להוציא מקדושין דלתרוייהו אין כח בחזקת ממון לסייע כנ"ל: בא"ד ולא אמרינן כמו שהיא בוגרת כו'. נ"ב אף דליכא התם חזקת הגוף ביומא דמהלם היא ע"מ בגים כהדיא וא"כ אפי' למאן דלית לר' אשי דליכא חזקת הגוף בבית אביה ובעל התמור לא א"ש ודו"ק:

דף צ ע"א גמ' מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה כו'. נ"ב וא"ל איידי דקתני בסיפא קודמים לאשמעינן הא איכא שקלי דכתובה נעשה מותר לחברתה תני נמי בריישא קודמים דא"כ אדרבה מכ"ש י"ל למיתני בריישא השניה אין לה דהא נידוק שפיר מדלא תני בסיפא כמו בריישא והני קודמים דהאיכא שקלי אבל עכשיו דתני בריישא קודמים י"ל אין כתובה נעשה מותר לחברתה אלא איידי דתני בריישא קודמים תני נמי בסיפא ובריישא השמועינן דמה שגבה גבה ודו"ק: תוס' ד"ה ה"מ כו' דלמא מתני' במקרקעי כו'. נ"ב ר"ל דלא ס"ל כר' טרפון אלא כר"ע ולכך לא הקשו לר"ת דאתיא כר"מ לא"ד דלמא מתני' לא ס"ל כר"מ משום דסתם מתני' ר"מ. מיהו י"ל דאתיא לשמואל דמוקי פלוגתא דכן נגס ורבנן בב"ח שקדם וגבה ובמטלטלין דבקרקע אין סברא ולא יהא כלוקח כמ"ש תוס' א"כ סתם מתני' דפירקין ר"ע ואיירי במטלטלי ומובית שפיר מדלא קתני אם קדמה ותפסה כו' ודו"ק:

דף צא ע"ב תד"ה מאי כו' ס"ל לא מני לסלוקי כו'. נ"ב נ"ע מנלן דלמא הא דסבר דהכא לא מני לסלוקי היינו מהראשונה שכבר טרף דהיינו מתני' אבל מבניה שרנה לטרוף היה יכול לסלקו אם היה נותן ת"ק. וצ"ע: גמ' סבר רמי בר חמא איהו במקום אימיה כו'. נ"ב לפי' א' דרש"י נ"ל דהתנאי היה דאם יודע אמו מהמכירה ולא תערער אז יתקיים המקח כבהמות והוא יירשנה ושכיבה אמו ולא נודע לה מהמכירה ולכך סבר רמי בר חמא דאיהו במקום אמו קאי די"ל אילו היה נודע לאמו היתה מערער ולפי' ב' דרש"י נ"ל דהתנאי היה אם לא תערער אמו ותתרצה לטרוף שדה אחר או ליקח מעות ממנו בכתובתי' שמחויב ליתן לה והמכר קיים ושכיב' אמו ולא באתה כלל לטרוף ולא גבתה כתובתה דהל"כ מה מכר לו לרמי כיון שהיה יכול לערער ולבטל והו"ק:

דף צב ע"א תד"ה ופייסיה. דסד"א הרי כרע הוב שלהם ושינק כו'. נ"ב לפמ"ש תוס' לעיל דמה שאין רשאי לתת המעות לב"ח מתני' היא כו' ע"ב לא א"ש וי"ל: שם ד"ה רהון. שקנה בהראשונה מראובן. נ"ב וא"ל דמיירי שלקח נוי כהראשונה דא"כ איך קאמר אבל זבנה זבורית מני א"ל כדי הרעה דלא חזי לך כא לי' כיון שקנאה בהראשונה: ע"ב תד"ה דינא. ובדין יגבה דלפריעה ליכא למיחש כו'. נ"ב הא דלא דהו תוס' מהא דס"ל לשמואל לפריעה לא חיישינן אם ליתא דפרעה מקרע בזי קרע היינו היכא דליכא מגו אבל אי איכא מיגו נאמן לומר פרוע דהא ס"ל מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו והכא איכא מגו דאי בעי אמר כהנתי ולא לוה. גם נידחה במ"ש תוס' דא"ל כתב גלוות ולא לוה דהא י"ל להד"ם: שם מיהו פרוע הוא טענינן להו. נ"ב אף תוך זמנו דמיבעי בש"ס דב"ב אי אמרינן מ"ל לשקר במקום חזקה וקי"ל דאמרי' מגו במקום חזקה עי' בסי' ע"ח בטה"ש. דהל"כ תיפשוט מהכא דלא אמרינן מ"ל לשקר במקום חזקה מדלא יחזיר ודו"ק:

דף צג ע"ב רש"י (במתני') ד"ה הראשונה. דלמא לא משתייר לי נכסים כו'. נ"ב ואף שנשתייר בפניט ע"פ דלמא ימלא שדה של בניה והג' שהיא שלו או ב"ח יטרוף ממנה וק"ל:

דף צד ע"א תד"ה שנמצאת כו' שמא יש ב"ח קודם שיטרף ממנו. נ"ב בשלמא לרש"י לא חיישינן שמא ימצא שאינו שלו ה"נ לא חיישינן שמא יש ב"ח כו' אבל לר"ת קשה ודו"ק ולא כמהרש"א: שם שגובין יתומים קטנים בשבועה. נ"ב נ"לי דבריהם הי' נ"ל דה"ק יתומים שאמרו גדולים ר"ל שהיו גדולים בשעת מיתת אביהם וא"נ כשהיו קטנים בשעת מיתת אביהם ועכשיו הם גדולים ולעולם אין נפרעין מקטנים:

דף צה ע"א תד"ה כתב כו' אבל בשטר קנה. נ"ב ק"ק דלמא ס"ל דההיא סתמא אתיא כר"מ והא דאמר ר"מ הגדה כתובתה היינו בשטר והא דפריך ממתני' דהכא אדגטין היינו אליבא דשמואל עי' מהרש"א וי"ל דאליבא דרב אשי דס"ל ע"כ לא אר"מ אלא בב' לקוחות כו' מקשים תוס' ודו"ק: ע"ב תד"ה ואין כו' היכא דלא יש כתובתה. נ"ב וא"ל דלמא ס"ד דווקא בעל שאינו ירש כתובתה אינו מחויב במיתתה דאף אי לא מתה אילו היא ליתן לה כתובתה היה יכול לגרשה ולפטור ממזונותיה אבל היתומים הניזונות בע"כ לאנשי גליל ס"א דיהא חייבין לקברה תחת מזונות שנפטרו במיתתה והא דמבעיא ליה אי הניזונת תנן ה"ק הניזונת תנן והא דתני אין חייבין כו' משום סיפא דתני יורשי כתובתה והא דלא דייק הש"ס מדאצטריך למתני הך בבא כלל משום דדלמא ניזונית תנן ואצטריך אין חייבין לגופי' לכך דייק תלמודא מדתני יורשים יורשי כתובתה. ולק"מ קבורתה תחת כתובתה תנן ולא תחת מזונות: שם כגון דליכא אלא מטלטלי כו'. נ"ב דאין לומר איפכא דבבה"ג יורשי הבעל חייבין בקבורה וז"ש יורשים יורשי כתובתה איזהו פי"ל ב' יורשים הוי אומר בדליכא רק מטלטלי דיורשי הבעל יורשי כתובתה ויורשי הכ"מ וקמ"ל דיורשי הבעל חייבין בקבורתה דא"כ איך קאמר אין חייבים בקבורתה לא נכה"ג חייבין וא"ל דאין חייבין מיירי בדאיכא קרקע ותני אין חייבין משום סיפא דבעי למתני יורשי כתובתה דייקינן דכיון דלא תני אין חייבין אלא משום סיפא משמע לש"ס דנ"ל דאיירי בחד גוונא ובסיפא יורשי הבעל חייבין: שם אלא מטלטלי כו'. נ"ב לכאורה י"ל דאיכא קרקעות משועבדים דיורשי' יורשי כתובתה ממשעבד' ולכך חייבין בקבורתה אבל אי אין יורשי כתובתה כגון דליכא קרקע כלל אפילו ממשעבדי אין חייבין בקבורתה אף דיורשי נ"מ רק היתומים חייבים ודייק תלמודא שפיר דביבמה דאין יורשים יורשים כלל שכתובה יורשי הבעל חייבין בקבורה ולא יורשים אבל אין לשון הש"ס משמע כן איזהו אלמנה שיש לה ב' יורשין משמע דמפרש דמתני' איירי ביבמה ועמש"ל ד"ה אלמנה שתפסה כו' ע"ש:

דף צו ע"א רש"י ד"ה שפיר היכא כו' כשאינה ניזונת. נ"ב נ"ל דרש"י ס"ל כהרא"ש ר"פ מציאת האשה דמציאתה לבעלה אף שאינה ניזונת כגון שאומרת איני ניזונת ואיני עושה או שא"ל צאי מ"י במזונותיך ובדספקא ומיושבים כל קו' התוס' ד"ה ת"ש כו' ע"ש והא דפי' ד"ה תיהוי לה היכא דע"כ זנים אותה דמשמע אף בזונים אותה מציאתה שלה ולא פי' כיון דתהוי לה היכא לכך כשאינה ניזונת מציאתה שלה אבל בניזונת באמת מציאתה ליורשים דא"כ אמאי תני במתני' מ"י שלהן ליתני רבותא דאפי' מציאתה שלהן בשלמא לס"ד דמקשה לק"מ דאדרבה מ"י הוי רבותא טפי דלא הוי של בעל אלא בניזונת ומציאה הוי של בעל ושל יורשים לאנשי גליל אפי' באינה ניזונת אבל למאי דמשני דביורשים תהוי לה היכא ליתני מציאתה שלהן לכך פי' דמציאה לעצמה אפי' בניזונת כיון דע"כ זנים אותה ועמ"ש בגליון הרא"ש פ' נערה דין ל"א: שם ד"ה נתננו דמי מזונות לשנה הבאה. נ"ב נ"ל דגם רש"י מפרש דאיירי שהוכחת מזונות שנה העברה כתוס' וכדפי' בסמוך ד"ה ניסת כו' אלא דמפרש דהיתומים אומרים שקודם התח"ת שנה העברה נתנו דמי מזונות לשנה הבאה ולכך אמרינן דמוכח מילתא דיתמי קושטא קאמרי משום ששתקה עד השתא כמ"ש תוס' אבל אם אומרים היתומים נתנו עכשיו קודם שבאתו לב"ד דמי מזונות של שנה העברה והאי דלא מבעי לר"י דעל היתומים להביא ראיה דהא ר' יוחנן ס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ולא שייך לומר דמוכח מילתא משום דשתקה כו' דהא גם לדברי היתומים שתקה עד עכשיו ודוק היטב כי ברור הוא ולא כמו שהבין הרה"ש בשמו אלא דק"ק דיסת היתומים נאמנים במגו דאי בעי אמרי שנתנו קודם שנה העברה וי"ל: תד"ה ת"ש כו'. נ"ב ק"ק דה"ל לתוס' לפרש איפכא אבעיא להו ניזונת תנן דאפי' לאנשי גליל דניזונת בע"כ ולאו מדידהו מזוני דאין בידם לסלקה אפ"ה מעשה ידיה שלהן ול"ד לבת הניזונת מאחים דמ"י שלה דבתו בהרווחה ניחא ליה כדאי' בפ' נערה א"ד בניזונת ודווקא לאנשי יהודה דאי בעו נותנים לה הכתובה ויפטרו ממזונות לכך מ"י שלהן אבל לאנשי גליל דבע"כ מתזני ולאו מדידהו מ"י שלה כמו בבת ת"ש מציאת אלמנה לעצמה הא"ב הניזונת שפיר דהא דבידם לסלקה דיש כמה שמ"י שלהן ולא אלמוהו ליורשים כבעל דלהוי גם מציאה שלהן הא"א ניזונת תנן דאף דניזונת בע"כ מ"י שלהן וצ"ל מטעם דאמר פ' נערה דמ"ג דבמקום אביהם קיימי מה אב מ"י לאב ה"נ מ"י לאחים א"כ נהוי כבעל בכל דבר כיון דבמקום אב קיימי מה בעל מציאתה לבעל ה"נ ליורשים. ובזה א"ש מה שהניח הרשב"א פ' נערה דמ"ג ד"ה בת כו' בצ"ע ע"ש וצ"ל דס"ל לתוס' דניזונת ומשמע אנשי גליל דווקא אבל בניזונת לא משמע דווקא אנשי יהודה אלא בכל מקום שניזונת בין אנשי יהודה בין אנשי גליל וצ"ע אבל א"ל דא"כ לפשוט ממתני' דהאי אמרת ניזונת תנן אמאי תני מ"י להני מציאתה דא"ל כי היכא דנידוק מיניה דווקא לאנשי גליל דניזונת מ"י שלהן אבל לאנשי יהודה אפי' מ"י לעצמה דהא אי תנן ניזונת כ"ש הניזונת די"ל אדרבה לכך תני מ"י דפסיקא ליה בין לאנשי גליל בין לאנשי יהודה וניזונת ר"ל אפי' ניזונת וכ"ש הניזונת כנ"ל אבל מציאתה בניזונת לעצמה כיון דיכולים לסלקה לא הוי כבעל ודוק היטב: שם ד"ה אלמנה שתפסה כו' וא"ת מ"ש דלמזוני כו'. נ"ב לפמ"ש תוס' [ע"ב] ד"ה נכסי כו' א"נ מזונות שאני דכתובה מיד שנפרעה נסתלקה אבל מזונות כו' ע"ש א"כ י"ל דלכך מהני תפיסה למזוני דהוה הנכסי בחזקתה טפי וצ"ל כיון דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה לא הוי בחזקתי' כלל והוי מגד התפיסה הוי מזוני נ"כ דבר שיש לו קצבה כמו כתובה אף לאנשי גליל דאין לה יותר ממה שתפסה כיון דליכא קרקע ומה שתפסה ויש לה קצבה אבל קשה דילמא שאני כתובה דצריכה שבועה משא"כ מזוני דקי"ל כהנך תשבע בסוף וא"ל דמשמע ליה כתובה דומיא דמזוני דא"ל שבועה כגון שפטרה או כבר נשבעה וא"כ מאי מקשים ממאר בר ר"ח ומר"ע דאמר אין תפיסה מועלת הא טעמא דר"ע שכולם צריכים שבועה והכא איירי בדא"צ שבועה וצ"ל דריב"ן ס"ל כירושלמי שהביא הרא"ש פ' הכותב שם דאף דא"צ שבועה לא מהני תפיסה לאחר מיתה וצ"ע: שם שלא באחריות כו' לאחר מיתת המוכר. נ"ב ר"ל דלקח לאחר מיתה מהב"ד דאחריות איתמי ולא היה יכול בשום ענין לתבוע מחיים מב"ד מלוה ע"פ אף דלא הגיע זמנו בחיים מ"מ הי' אפשר דהיה יכול לתבוע מחיים אלו לא מת תוך זמנו ודו"ק אלא דנקטין אחר מיתת המוכר לא משמע הכי וי"ל: שם הא אמר נכסים שאין להם אחריות מוציאין כו'. נ"ב ק"ק דלמא התם מיירי בדליכא קרקע רק מטלטלי דאין להבנות שום היזק של הבנים משא"כ הכא איירי בדאיכא קרקע דחייבים לזונה מקרקע ולכך מהני תפיסה למזוני דלא טרפי ממשעבדי ובמה ימכרו היורשים הקרקע ולא תוכל לטרוף משא"כ כתובה דאם ימכרו הקרקע תטרוף מלקוחות לכך מוציאים המטלטלי מידה וא"ל דממתני' דייק דאיירי בדליכא קרקע בנ"ח כמ"ש תוס' ד"ה ואין חייבין בקבורתה ע"ש ואפ"ה תנן כריכה אלמנה ניזונת כו' וצ"ל דאיירי בדתפסה והיכא קרקעות משועבדים דיש לה כתובה מהמשועבדים דא"כ למר בר רב אשי דפריך מ"ש כו' הקשי ליה א"כ מתני' דהאלמנה ניזונת דלא כר"ע דס"ל דלא מהני תפיסה ועוד דלאנשי יהודה דאם רצו היורשין ליתן הכתובה פוטרים אותה ודאי דלא יתנו לה מזונות בחנם ויאמרו לה טלי כתובתך מהלקוחות כיון דאין מפסידים כלום דהלקוחות לא יחזרו עליהם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי אע"כ דריבה אלמנה נזונת איירי בדאיכא קרקע וצ"ל דהתוס' דייקי דע"כ לא מחלק ריב"ן בהכי דא"כ נוקי דאיירי הכא בדתפסה מחיים ואפ"ה לא מהני תפיסה לכתובה דאיירי בדליכא קרקע בנ"ח והא דאמר בפ' הכותב דתפיסה מחיים מהני איירי בדאיכא קרקע בנ"ח הע"כ ס"ל בדאיכא קרקעות בנ"ח מהני אפי' תפיסה דלאחר מיתה אפי' לכתובה והכא איירי דליכא בנ"ח ומקשים שפיר ודוק היטב: ע"ב תד"ה ור"י וי"ל דהוי כמו משתדוף בנ"ח כו'. נ"ב ובהכי א"ש הא דלא פסיק ר"ש דמוכרת למזונות אינה חוזרת וטורפת לכתובה מדר' יוסי דאמר כותבת סתם מפני הלקוחות והלא יכולים לומר כנהנו מקום נגבות דהיינו אוזן במכרה למזונות התזור ותטרוף דנ"מ אי מהתדפי מתן במכרה למזונות א"כ בלקוחות שלקחו אחר שמכרה למזונות וק"ל: שם ד"ה דר"י כו' מה הועילו חכמים בתקנתם כו'. נ"ב נ"ל דהיינו למאן דלית ליה כטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ע"ל [ע"א] ד"ה יתומים כו' ע"ש. וק"ק דהל"ל איפכא ר' יוסי סבר נכסי בחזקת יתמי ואם הפסיד אלו לכתובה יאמרו יתומים נתנו דמי מזונות לכך כותבת סתם שתוכל לומר הכל למזונות מכרתי ואף דנכסי בחזקת יתמי מ"מ היא נאמנת כיון דליכא רעותא דהאי דשתקה לפי שמכרה כמ"ש תוס' ור' יהודה ס"ל בחזקת אלמנה ולכך אף דכותבת אלו לכתובה מכרתי תוכל לתבוע המזונות בע"פ ואין היתומים נאמנים לומר נתננו וכך כתב יפה במה תאבד כתובתה ויאמרו לה פרענו כתובתך דלית לי' הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ובכתובה נכסי בחזקת יתמי כמ"ש תוס' ד"ה נכסי כו' א"נ מזונות שאני כו' ע"ש וא"ל דא"כ תכתוב מה שמכרה לכתובה בהדיא ומה שמכרה למזונות תכתוב סתם דא"כ דס"ל בחזקת יתמי וא"ל תכתוב מה שמוכרת לכתובה סתם י"ל דידע הטעם משום עגה טובה דלא ליקרי לה רעבתנותא שיסברו שמכרה הכל למזונות וקאמר ממאי דלמא לכ"ע בחזקת אלמנה ור"י עגה טובה קמ"ל וקאמר דכתבה למזונות הוא אגב דכותבת לכתובה בהדיא משום עגה טובה כותבת ג"כ למזונות בהדיא וה"ס דהמ"ל וטעמא דר' יהודה במה תאבד הכתובה אלא דניחא ליה לאוקמי אליבא דמ"ד הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וז"ש דהא"ס הא דבעי ר' יוחנן תפשוט ממתני' דודאי אילו הוה מיבעי לאמורא אחר לא הוי מצי למפשט ממתני' דבמתני' גופא מספקי' ליה אי הא דכותבת בפירוש הוא משום מזוני וס"ל בחזקת יתמי וכדאמר רב שימי בר רב אשי או איפכא דכותבת בפירוש משום כתובה במה תאבד הכתובה וס"ל בחזקת אלמנה וכדפרשתי אבל ר' יוחנן דס"ל הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום תפשוט ממתני' דע"כ בחזקת יתמי דא"ל כדפרשתי במה תאבד הכתובה דלר' יוחנן אין נאמנים לומר פרענו דהטוען אחר מעשה ב"ד ל"א כלום אבל קשה הא לפמ"ש גם אי בחזקת יתמי קשה קו' התוס' דלית רעותא וצ"ל דלא שייך מה שכתבו כו' דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד ל"א כלום וכנ"ל גם הא כתבו תוס' ד"ה תפשוט כו' דס"ד דמתני' ודאי משום עגה טובה כו' ע"ש וא"כ הקשי למה צריכה לפרש למזונות בהדיא וצ"ל דמקשה ג"כ הסיק אדעתיה אגב כתובה כותבת גם מזונות בהדיא וא"כ הדק"ל דהל"ל איפכא כנ"ל ודו"ק:

דף צז ע"א תוד"ה וסמך ולא תוכל לגבות מהן לכתובה כו'. נ"ב ולא שייך לומר זבין אצטריך ליה זוזי דהדרי זביני כיון דבידה הוה דהי בעי לא היתה נשאת וה"ל דלכך מוכרת וכותבת סתם לר' יוסי ש"פ תינשא אחר שמכרה תאמר לכתובה מכרתי ותטול המעות דהא לאחר שניסת לכ"ע עליה להביא ראיה ודו"ק: שם סד"ה אי כו' דפסקינן הלכתא לפי פשיטת הבעיה. נ"ב והא דהצריך לפסוק הלכתא אף דנפשטה האי בעיה היינו להשמיעינן דאפי' אי שכיחא בגורתא אפ"ה בהדרי זבינא ולא חיישינן שמכבילן לעיל וק"ל: ע"ב גמ' היכא דינייהו גרושה כו'. נ"ב המ"ל דמ"ד משום חינא בעי תרתי חינא וא"א רוצה כו' היכא דלא שייך אלא חד טעמא היכא מוכרת אלא בב"ד ול"ק מגרושה וה"ב יורשים זכרים דמשום חן ליכא ומשום א"א רוצה כו' איכא דכהם דאיסי לא ניחא ליה דתתבזה כך יורשים כו' כדאי' בסמוך וי"ל ועמ"ש בא"ע סי' ק"ג ס"ג מזה: שם גרושה לא אכפת ליה. נ"ב וא"ל וכל שאין לה מזונות דקאמר ר"ש לאתויי גרושה נ"ל הא אפי' לת"ק אינה מוכרת אלא בב"ד וא"ל דדווקא בגרושה מאירוסין ס"ל דמוכרת בב"ד אבל בגרושה מנשואין מוכרת שלא בב"ד אף למ"ד משום א"א רוצה כו' משום דנפיש חינא וה"ב גרושה ר"ל מאירוסין וכן הא דתנן וגרושה לא תמכר כו' דלא משמע כן מסתימת הפוסקים וג"ל וכל שאין לה מזונות לאתויי אלמנה מנשואין שתבעה כתובה בב"ד דלית לה מזוני לא תמכר אלא בב"ד אבל קשה א"כ מאי פריך הא נמי תנינא כל שאין לה מזונות להו לאתויי גרושה דלמא לאתויי אלמנה מנשואין אבל גרושה דצריכה חן יותר מאלמנה מנשואין לפר"ת אימא תיבעי חן לכך אצטריך וגרושה לא תמכר וצ"ל דאלמנה מסתמא שמעינן לה מכרה כתובתה כו' לא תמכר את השאר אלא בב"ד ובאמת לפרש"י קשה ל"ל למתני גרושה לא תמכר כו' הא תני מכרה כתובתה כו' לא תמכר אלא בב"ד דלרש"י גרושה לא נפיש חינא מאלמנה מנשואין וי"ל ודו"ק. ועי"ל דמנשואה שייך יותר לומר א"א רוצה כו' מבאירוסה וא"כ ס"א דווקא באירוסה לא ס"ל לר"ש טעמא דא"א רוצה כו' אבל בנשואה אף שאין לה מזונות כגון שתבעה כתובה בב"ד מ"מ ה"ה דמוכרת שלא בב"ד לכך אצטריך וכל שאין לה מזונות ודו"ק: שם יורשים יורשי כתובתה. נ"ב עמ"ש בא"ע סי' ק"ג ס"ג בהג"ה למה לא תני סתם יורשים מוכרים ע"ש: שם מאי חן איכא. נ"ב וא"ל דלמא מ"ד משום חן ס"ל ג"כ טעמא דא"א רוצה שתתבזה וביורשי' הטעם משום דא"א רוצה והא דאמר באלמנה מאירוסין טעמא משום חינא להורות אפי' בגרושה דליכא טעמא דא"א רוצה אפ"ה מוכרת שלא בב"ד משום חינא י"ל דלשון כהס כו' דייק דמשמע דחד טעמא אית להו והא בגרושה הטעם משום חן וביורשי' ליכא חן אבל א"ל דס"ל לש"ס דאפי' למ"ד משום חינא מודה בגרושה מאירוסין דלא נפיש חן גם לא

איש

שריך א"א רוצה כר דאינה מוכחת אלא בכ"ד מדתנן אלמנה בין מן האירוסין כו' ולא תנא סתמא בין ארוסה ס"ל
הע"כ עכ"פ למעט גרושה מארוסין אלא דבאלמנה מארוסין מוציאין טעמא דתן לטעמא דאי: רוצה כו' וטעמא
דא"א רוצה יתוד לא מהני ו גרושה מנשואין סגי טעמא דתן לתוד דנכים אינה יותר רק לפי' ר"ת וא"כ גרושה הייטו
מנשואין וכא דפריך מגרושה לא תמכר ולא מהני ואיירי מארוסין משום דא"כ ל"ל למתני גרושה לא תמכר מריצא
שמעינן מדתני אלמנה משמע דממעט גרושה דבתימת סה"ס לא משמע כן: תר"ה בכתולים. אבל מבתולה כלא יו"ד
לא הספ' לומר דהוה ממעטינן כו' כ"כ ר"ל וא"כ קשי מנלן לר"מ למעט בוגרת דילמא צריך למכתב גם ליה ביו"ד
משום דבעי"א א"א לכת ב יתור הבי"ת דבבתולים לרבות שלא כדרכה ולבתולה בוגרת פרי דהא ס"ל מ"להו כבלו כמ"ש
תוס' פ' הבעי' ד"ס ע"ב ד"ה והא אמר כו' ע"ש לזה כתבו דהא בקים כו' אף דמגעולת בעל ילפינן לה מ"מ מוכח
משם דבכ"מ אין אחר עושה בעולה שלא כדרכה ונקראת עכ"פ מקצת בתולים א"כ היא לומר דבוגרת פרי והו"ד
נכתב משום הבי"ת דא"כ לא נכתוב לא היו"ד ולא הבי"ת רק בתולה דמרבה הכל בוגרת ובעולה כדרכה דהא בתולה
מקצת משמע וא"ל מנ"ל לר"מ דבכתובים הבית אתי לרבות שלא כדרכה דל"א אתי למעט בין כדרכה בין שלא
כדרכה ואצטריך היו"ד משום דבעי"א א"א לכתוב יתור הבי"ת ובוגרת פרי דאין זה קושיא כלל לר"מ דיי"ל דמשמע
לו טפי ממעות הבי"ת במקום בתולים אין כו' ולרבות שלא כדרכה רק קושית התוס' מנ"ל לתלמודא דר"מ ס"ל
הבי"ת לרבות דילמא כ"ש ס"ל והבי"ת למעט עי' מהרש"א והמ"מ יתין דהיכתא הס"ס הוא דר"מ ס"ל לרבות דלא
למעט מנ"ל למעט בוגרת דלמא כיו"ד יתור אגב הבית אלא דניחא לנו לתרץ אף הי נימא דמבתולה בלא יו"ד
ממעט שלא כדרכה וא"כ ה"א נומר יו"ד אגב הבית דא"כ לכתוב בתולה ודוק היטב: שם ד"ה בתולה כו'
הכוה בתולה אינטריך לכדדרשינן כו'. כ"כ ל"ע דהא ממשמעות בתולה דמשמע שלימה ממעט בוגרת לא מיבעיא
וכ"ל דה"ס ואפי' אי סאמר דאצטריך נערה בקגב דסד"א כילוף בתולה בתולה מהכא דאיכא בוגרת מהיו"ד בבתולים
וא"ל א"כ מנ"ל לר"א ור"ם דבתולה שלימה משמע ואי מדאצטריך אליו בטומאה לרבות בוגרת כדאי' פ' הבע"י ד"ס
ע"ב דלמא אצטריך אליו דסד"א דנילף בתולה בתולה מהכא דאי בתולים מקצת בתולים עד דאיכא כולהו ולמעט
בוגרת וי"ל דס"ל דא"א לטעות דהכי ודלא כתיב בטומאה בתולים ביו"ד כמו הכא א"כ גם בקנס א"א לטעות
דנילף מהכא מדלא כתיב בתולים ביו"ד ולזה כתבו ואפי' אי תימא דבקנס א"א לכתוב בתולים ביו"ד דהכיא בתולה

דף צח ע"ב

דף קב ע"א

דף קג ע"ב

דף קו ע"א

הגהות על הרא"ש

פ"א

פ"ב

פ"ד

פ"ה

דף צח ע"ב

דף צט ע"א

דף ק ע"א

פ"ז סוף סי' ג אין האב יכול לחזור בו. נ"ב נ"ל דהיינו כ"ז שהיא חיה ויכולה לנשא לאחר אבל אם מתה ולא נישאת כלל לא ועי' סי' כ"ב ס"ד בע"א:

פ"ח סי' ד בהג"ה ד"ה ולא דמיא כו' אומר אדם לחנוני תן פירות לחמרי ולפועלי כנ"ל [וכ"ה בתוס']: סי' יא כ"ה הכא דהוי ביאת זנות ממש וה לא יתקיים התנאי שבועל כו' כנ"ל: סוף סי' טו ותשיבא כאילו נכנסה לרשות הבעל. נ"ב עמ"ש בהא"ע סי' ק"ז ס"ח דל"צ דאף דאיכה ברשות אב מ"מ ברשות בעל ג"כ איכה רק ברשות עצמה:

פ"ח סוף סי' ו דכל חד וחד במקום אימיה קאי כו' נ"ב ק"ק דא"כ מאי פריך כמאן דלא כרבנן ולא כחנניה ע"ש דילמא הא דאמר הגונב ולד בהמת מלוג משלם כפל לאשה איירי בשכבר מתה האם והאמעיין; דבכה"ג הוי הולד דאשה במקום אימיה קאי ולכך נקט הגונב ולד כו' וצ"ל דה"פ אם איתא דהולד לבעל אלא משום דמתה האם אי של האשה א"כ אמאי הכפל של אשה מ"מ מולדות של ולד זה דהכתי לא הסיק אדעתיה לחלק בין פרי דאתי מעלמא לפרי דאתי מגופו והתרצן דמחלק בכך א"צ לאוקמי במתה האם אלא אפי' פרי דפרי מעלמא לא תקנו רבנן אבל קשה מאי פריך לרבנן אי חיישינן למיתה אפי' ולד בהמת מלוג נמי דלמא שאני בהמה דאיכא כפילא והסבר דלא יכלה קרנה אם תגנב הבהמה דאף שתמות את"כ ישאר לה הכפל ואם כבר מתה הבהמה הא בהמת הולד לאשה כיון דודאי דלית קרנא משא"כ בשפחה לא שייך כפל דאין משלמין כפל מעבדים ומשטרות כו' וצ"ל דס"ל דבעינן שודאי לא יכלה קרנה:

פ"ט סי' א אין לו בגוף נכסי אשתו בחייה כו'. נ"ב אף לאחר יקנת אושה דם על מוציא מיד לקוחות דהוי כלוקח ראשון וידו עדיפא מידה וס"ל להרא"ש דמוציא אפי' גוף בחייה ע"פ נערה דין י"ז ובטא"ע סי' צ' כטיו נ"ל דס"ל דבחייה לא הוי רק כקנה קרקע לפירות לכך מהדר ומהדרינן ליה בחייה להרא"ש פ' המפקיד או דטבא לי' עבדי לי' וכמ"ש באורך בגש"ך בח"מ סי' ק"ג ס"ק ט"ו עיי"ש כי הארכתי ולדעתי דברים ברורים הם: סי' ב וכן שני ב"ח ונתנו למאוחר כו'. נ"ב וה"פ בח"מ וצ"ע דלקמן דין י"א פסק כהרי"ף דמטלטלי ניתן לב"ח ולא לאשה בין שהיא מוקדמת ובין מאוחרת וכן אי איכא ב' ב"ח יחלוקו ואין חילוק בין מוקדם למאוחר ולכאורה י"ל דהכא איירי בי"ש כאן קרקע משועבדים בענין שאין המוקדם מפסיד ויכול לטרוף לקוחות לכך נותנים המטלטלים למאוחר אפי' היא כתובת אשה אף דאמרינן התם ארעא וזוזי לב"ח זוזי ולאשה ארעא (עי' ב"ס דף ו' ע"א) הכא איירי דליכא אלא משועבדים והוא טורח לחזור על הלקוחות נפ"מ לאשה דאין דרכה לחזור על הלקוחות (אבל דוחק לחלק בין מעות מזומנים דאיירי בי' התם המימר לבתר מטלטלי דלא שייך האי כדיניה ועוד דמשמע דאיירי הכא גם במעות דהא קתני הי' לו מלוה ביד אחרים והתם הלוהו הוה זוזי (אבל ק' איך מייתי הרא"ש ראי' דבליכא מטלטלי אלא כדי לאחד דמהני תפיסת האשה כמו דמהני הכא תפיסת האשה אף דלכתחלה יהבינן לב"ח להרי"ף דפי' כולל שברא"י ב"ח דלמא שאני הכא דאין הב"ח מפסיד דיוכל לטרוף לקוחות ואשה אין דרכה לחזור משא"כ התם דב"ח מפסיד י"ל דלא מהני תפיסת האשה כמו דלא מהני בדאיכא ארעא בת הורין ותפסה זוזי ומה"ט נמי א"ל דשאני הכא שאין המטלטלי ברשות יתומים רק ביד אחרים גם התפיסה הוא דווקא מסימתא או רב"ר דא"כ איך מייתי ראיה מהאי דינא מהכא להתם וי"ל דעכ"פ מייתי ראיה דאף לכתחלה נותנים לב"ח דיעבד מהני תפיסת האשה כ"ה התם אבל אין טעם לחלק ביניהם וצ"ל דלרי"ף איירי הכא אף בדליכא משעבדי כלל ובהא הלכתא כהרי"ף מהסיה דאמימר דכל היכא דאיכא דין קדימה לב"ח יהבינן אבל לרש"י איירי בדאיכא משועבדים דוקא ובהא לית הלכתא כרש"י ודו"ק עי' טא"ע סי' ק"ב דהי איכא ארעא וזוזי נותנים למוקדם מעות אף שהוא כתובה ואי תפס המאוחר אף שהוא ב"ח מוציאין ממנו התם איירי בארעא ב"ח גם איירי שם באלמנה ועמ"ש שם באורך סג"ד וצ"ע: סי' ה וי"ל דאיירי שהפקידו אצלה בעדים כו' נ"ב והשתא א"ש אף למ"ד אותיות נקנות במסירה ואפי' לרבא דאמר א"ל לסבית ראי' דכיון דאיכא עדים שהפקידו בידה וראו בידה איכה נאמנת לומר לקוח: סי' ו דרב אדא בר מתנא הי' סבר דהיפך שבועה כו'. נ"ב ר"ל דר"פ לא היה קרוב ונאמן חייב רבה שבועה ע"פ ר"פ. אלא דשאל איכא איגם אחרינא כו' דאז היה קרע השטר והא"ל ר"א לא יהא אלא בת רב חסדא דהיה סבר כו' אבא מרי נכרי כו' מרענא כו' ר"ל אפי' היה לחייב קרוב מחייב שבועה ע"פ כרי"ף ודוק: סי' ח מ"מ מלתא דלא שכיח כו'. נ"ב והא דלא טעינן שמא ממושכנים בידו בסך מועט שהיה אמיד דכ"ל דכיון דעכ"פ גוף החפץ איכו שלהם מספק א"י להוציא ממון ומכאן ראיה להש"ך סי' ע"ב ס"ק קל"ז בח"מ וי"ל דשאני הכא דלא ידעינן אי ממושכן בידו ואידך אמר שהוא רק בפקדון משא"כ התם דמודה שמשכנו אלא שאומר בפחות ע"ש ודו"ק: סי' י הלכך לפסידה דלקוחות לא חיישינן שהרי כו'. נ"ב צ"ע מכאן אהא דכתב הרא"ש לקמן דין כ"ח דאם אמרה דנפרע קודם המכר איכה נאמנת במגו דאי בעי מחלה דאין זה מגו טוב דיראה למחול כו' וכ"פ הטור סי' ק"ס ס"ב וצ"ל דשאני הכא דיש רגלים לדבר שהוא אמת דהא שוגר לפניהו גם איכו ידוע כלל שמכרה שכתובה ולא חיישינן כולי האי לפסידה דלקוחות כיון דבידה למחול ודוק נ"ל דלא כש"ך פי' ס"ו: סי' יא והביא ראיה מדאמרינן כו' בעל חוב כו'. נ"ב עמ"ש בגש"ך בח"מ סי' ק"ד דהיתי ראיה זו: שם כדאמר לעיל בפרקין נר"ט כו'. נ"ב ע"ל דין ב' מזה: שם והא קדמה האשה ותפסה מוציאין מידה כו'. נ"ב היינו שלא בב"ד ועמ"ש בא"ע סי' ק"ב. סי' יב בהג"ה והא דאמר מטלטלי דיתמי כו'. נ"ב דס"ל דיתומים גדולים כופין אף במטלטלי כמו שכופין הלוה עצמו דלא כהרא"ש: סי' יד ואין ב"ד של מטה מוזהרים עליה כו'. נ"ב עי' בח"מ סי' נ"ז סע"ז וסי' ק"ז סי"ד ובסמ"ע שם תק"ב וש"ך שם סק"א ובי"ד סי' רמ"ח ס"א ובט"ז שם וע"ל פ' נערה דין ע"ו בהג"ה דאם רצו הב"ד היו כופין ולפ"ז י"ל דתקנת הגאונים היה שיהא הב"ד כופין ודו"ק והא דבשיש להם קרקע כופין היינו משום דשיעבודא דאורייתא ונכסי דאינשי איכון ערבין כו' וכיון דא"י להוציא מהן מוציאין מערב שהם קרקעות אבל מטלטלי לא משתעבדי כלל מדאורייתא ולא מדרבנן כיון דיכול להבריחם לא סמיך עלייהו אם לא שכתב מטלטלי אגב קרקע אלא דלדידיה היו מכין עד שתצא נפשו שיקיים מ"ע לשלם הלוואתו ולא יהא לוה רשע ולא ישלם ויורדים לתוך ביתו וממשכנים אותו המטלטלי שלו אף שאינו משועבדים מדינא לא יהא ממונו חמור מגופו דהיו מכין אותו כ"ש שממשכנין אותו עד שיקיים מ"ע משא"כ יתומים דאין כופין אותן על מ"ע שמתן שכרה בצדה גם מטלטלי שלהם אין מה כנים דהא אין ערבים ואין משועבדים מצד עצמם וכ"ל דס"ל דאין ב"ד רשאים לכוף דאל"ה אמאי אי תפיס משל יתמי מטלטלי ואפי' תפס בהיתר כהכיא אבן מטלטלי שבק אבון גבך [לקמן נ"ב א'] מוציאין הב"ד ממנו בע"כ (כו' ודו"ק) ודוחק לומר דס"ל דתלי בב"ד ובמצות כבד רצו ב"ד שלא לכופו ובצדקה רצו ב"ד לכופו דא"כ מאי מקשים על רש"י דאשכחן כפיה במצות דרבנן דלמא ג"כ בב"ד תלי ובם רצו המצות דרבנן ובזו לא רצו ואם נתכוון הסמ"ע סי' ק"ז סק"ב דתוס' והרא"ש חולקין ארמב"ן ע"ש לא כש"ך בם סק"א יתומים קטנים דלאו בני מצות נינהו א"כ לא מוטל עלייהו כלל לפרוע חובת אביהם וכל היכא דהלוה פטור גם הע"ב פטור לכך אף שהניח להם קרקעות פטורין לר"פ ולא קי"ל כוותי' בהא אלא כר"ה ברי' דר"י דיתמי דאכלי דידהו כו' ודאי מצוה עלייהו כעל גדולים אלא דחיישינן לצררי וכג' דרכים דסי' ק"ח בח"מ דליכא למיחש להכי נפרעין מהן ובהכי א"ש דהקשו תוס' פ"ק דב"מ כיון דשעבודא דאורייתא א"כ איך משכחת לה ש"ד הא הוי כפירת שעבוד קרקעות ותי' דאיירי דאין לו קרקע וקשה מאי קושיא כיון דיש לו מטלטלי ג"כ הוי כפירת מטלטלי גם אמאי נקרא בשם שעבוד קרקעות אי יש לו מטלטלי ולפמ"ש א"ש דמטלטלי אינו משועבדים כלל מדינא ולא הוה רק שעבוד קרקעות ולמ"ד שעבודא לאו דאורייתא הא דחייבה תורה לשבע אכפירת חוב הוא ואף דאין נכסי' משועבדים כלל אבל בשטר דנשתעבדו קרקעות מדרבנן ובע"פ למ"ד שעבוד קרקעות דאורייתא א"כ ליכא רק כפירת שעבוד קרקעות וליכא למימר דהשבועה באה על כפירת החוב לא על שעבוד קרקעות דא"כ הא דפטרה תורה עבדים ושטרות וקרקעות מש"ד אמאי לחייב על כפירת החוב דהא היו מכין אותו כו' עד שישלם א"כ כיון דעיקר השעבוד הוא קרקעות פטיר (אלא די"ל התם אף דיש לו מטלטלי צריך לשלם קרקע משא"כ הכא וי"ל ודו"ק) ולכך כתבו דאיירי בדלית ליה קרקע וא"כ לא הוי רק כפירת החוב ואזה חייבה תורה וא"ש הא דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אף מחיים דהא מדינא לא משתעבדי אלא מצד שכופין עד שתצא נפשו לקיים מ"ע ולא יהי' לוה רשע ולא ישלם ובכתובה שלא לוה ממנו רק תקנתא דרבנן אין עליו שום מ"ע לקיים (אלא די"ל דהוי מצוה דרבנן ודוק) אלא דנכסיו נשתעבדו ואי לית ליה קרקעות אין כאן שעבוד נכסיו אבל אי כתב מטלטלי אג"ק וכן אחר תקנת הגאונים דכתובה גובה מטלטלי ואפי' מיתמי ותקנו שיהא מטלטלי משועבדים מטעם דהסמכתייהו עלייהו כאכלי דקמחוניא וכאילו כתב מטלטלי אג"ק וא"כ אף שיש לו קרקעות חייב ש"ד מכח כפירת שעבוד מטלטלי וא"ש הא דכתב הרא"ש לעיל רפ"ב דאם הוא אומר אלמנה נשאתיך אינו חייב ש"ד דמודה מקצת דכתובה הוי כפירת קרקעות אף בתר דתקנו דכתובה גובה מטלטלי לפי שא"י לכתוב כו' ס"ל סילך ע"ש וכ"כ הכ"מ כעין זה הביאו הב"י סי' נ"ו ונתקשה שם הסק"ט דמה בכך דמטלטלי משועבדים ג"כ עכ"פ כפירת שעבוד קרקעות הוא ע"ש ולפי מ"ש א"ש ועמ"ש שם בסי' נ"ו סט"ו בהג"ה מזה וא"ש הא דסתמו הפוסקים ולא כתבו דלמאי דקי"ל שעבודא דאורייתא לא מיינו ש"ד אם לא שאין לו קרקע משום דתקנת הגאונים כל שיש לו מטלטלי אף שיש לו קרקע ג"כ יש ש"ד כנ"ל אף דבטח"מ סי' פ"ח הביא דברי תוס' והרא"ש היינו לדינא דש"ס כמ"ש שם בח"מ כמה דינים לדינא דש"ס עי' סי' ק"ז לא כסמ"ע שם סק"ג וש"ך שם ס"ק מ"א שכתבו דהמחבר ומור"ם שהשמיטו דעתם דלא ס"ל כתוס' כנ"ל דליתא אלא דלתקנת הגאונים וכ"ש בשעבוד אג"ק מדינא חייב ש"ד אף לתוס' ודוק היטב: סי' יז עוד קאמר בירושלמי כו' כש"ח או כש"ש כו'. נ"ב הטור הביא זה סי' פ' בשם הרמב"ם ולא נזכר שהרא"ש אביו כתב כן: שם ופטורה אף מן השבועה כו'. נ"ב מלשון זה משמע דווקא אי פשעה ולא שמרה כראוי ועי' כן נסבר מאליו וכ"מ מדאמר כש"ח או כש"ש ואי בשברה בידים אפילו שוגגת אדם מועד לעולם ואפי' איכו שומר כלל עליו חייב אבל מדסיים אבל אי שברתה מזיד משמע דשוגג פטורה אפי' שברתה בידים ואף דנתקלה ע"י פשיעה ונשבר והיינו דאיצטריך לטעם דאין שלום בבית דאי בנשבר מעצמה בלא"ה אף ע"י פשיעה פטורה דפשיעה בבעלים וכמ"ש כהראב"ד ארמב"ם ע"ש מ"ש בא"ע סי' פ' סי"ז: סי' יח אם איכה רוצה לישבע כו'. נ"ב משמע אף שנתן לה נאמנות ועי' ח"מ בע"א סי' נ"ח ס"א ועמ"ש דין כ"ח מזה ובא"ע סי' ק"ב ס"ב ועי' מ"ש סי' נ"ח ס"א טעם לזה: שם הלכך כשפטרה סתם כו'. נ"ב נ"ע לפ"ז אי אמר הוא אישתבע לי והביא ג"כ עד המעיד פרוע אי מהני הפטור וי"ל דאפ"ה מהני וכן בנפרעת שלא בפניו והיא פגומה וגם ע"א מעיד פרוע כולו י"ל דמהני נאמנות סתם ועמש"ל דין כ"ב: סי' כב לאו היינו לקוחות אלא אפיטרופוס כו'. נ"ב ק"ק הא פסק דאם פטרה סתם פטורה אפי' משבועה שלא בפניו וב"ד מגבים ומש"ל ב"ד או שמינו אפוטרופוס כיון שהנכסים שלו וי"ל דאיירי דהאפוטרופוס טוען ברי שפרעו אלא דקשה מ"ש מעד א' מעיד וצ"ל כיון שמינהו על נכסיו הוי כאילו האפוטרופוס הוא בע"ד וכאילו אין הנכסים שלו ולכך צריך לישבע כנגדו בפטרה סתם אם לא שפירש בפירוש הבאים ברשותו וצ"ע ועמש"ל דין י"ח ויותר נראה דבאמת האפוטרופוס א"י להשביעה אף שפטר מהם והבאים ברשותו כדי נסבה והגב דתני הבאים ברשותה תני באים ברשותו והיינו דקאמר אבל יורשיו משביעין ולא קאמר אבל הבאים ברשותו משביעין וכ"מ בטור א"ע סי' נ"ח סי"ב דז"ל אבל יורשיו והבאים ברשותו דהיינו לקוחות משביעין מבואר מזה דהאפוטרופוס א"י להשביעה מיהו אין זה הוכחה דהא איכא למ"ד באים ברשות והיינו לקוחות אפ"ה לא תני אבל יורשיו ובאים ברשותו ודו"ק: סי' כג איבעיא להו פוגמת שהוא מפ"פ כו'. נ"ב כ"ל דהכ"ג וכן בפוגמת בעדים כיון דהיא איבעיא דלא איפשטא לכ"ע מהני אי תפס כמלוה ואינו רוצה לישבע אפי' להש"ך דסי' פ"ב סקי"ז בח"מ ע"ש: סי' כד בהג"ה האיך נשבעין שבועה דהישתבע כו'. נ"ב ק"ק הא שבועה דרבנן נשבעין על הקרקעות כמ"ש בהג"ה בסמוך: סי' כה אבל שבועה דרבנן אם הוא חשוד איכו משלם כו'. נ"ב י"ל והכא אי הב"ח או האשה חשודה איכה נפסדת אף שהיא חשודה וגובה בלא שבועה כיון דשבועתא דרבנן והיינו אם שניהם חשודים אבל אם שכנגדו איכו חשוד נשבע ונפטר כמ"ש בשם הרי"ף ועי' בפסקי הרא"ש ובתוס' מז: ובמהרש"א שפי' כן דברי תוס' והרא"ש דלא כטא"ע: סי' כו דהאי אשה אלמנה היא כו'. נ"ב והאפוטרופוס לאחר מיתת בעל דיורשים משביעין אף בלא תביעת כתובה: שם והקשו לר"ת מהסיא כו'. נ"ב עמ"ש סי' נ"ו ס"ב בהא"ע דלקמ"מ וכ"ל דאיתהו תלמיד טועה כתבו ונדפסו בפנים ע"ש: סי' כח אף אם הושיבה חנונית כו'. נ"ב וכן פירש"י דר"ג אף על הפוגמת קאמר וכ"ל דהוכיחו כן מש"ס דף ו' ע"ב דתניא הרי שלא פטר אשתו מנדר ושבועה והושיבה חנונית כו' ה"ז משביעה משמע דאם פטרה וכתב לה נדר ושבועה אין לי עליך פטורה משבועת חנונית ואפיטרופוס דדוחק לומר דר"ל דלא פטרה בפירוש משבועת אפוטרופוס ודו"ק: שם קידם המכר לא מהימנא במגו כו' דאין מגו אם כו'. נ"ב ק"ק למ"ש הא כרב בסמוך דאם איכה רוצה לישבע יפסידו לקוחות ומשמע אף שנתן לה נאמנות כמש"ל דין י"ח ודוחק לומר דכ"מ דצריכה לשלם דאי שטרה מעליא דא"כ בריבא לא"ל דנאמנת במגו תיסוק ליה דאיכה רוצה לישבע והיא צריכה לשלם הכל ואף לדבריה וי"ל דכ"מ א תפסו הלקוחות משבעל דבאומרת שנפרעת אח"כ לא מהני תפיסה וצריך להחזיר במגו דמחילה מכ"ש כשיפה אין מוציאין דודאי אי תפס והיא איכה רוצה לישבע אין מוציאין ולמהרש"ל סי' ק"ה סי"ב בא"ע איירי בשאינו אומר לה השבע לי דאז א"צ לישבע ועמ"ש שם באורך ועי' מש"ל פי' זה דין יו"ד דלא תקשי מהא לכאן ועיקר כ"ל דזה כתיבות טעם אהא דאם איכה רוצה לישבע יפסידו משום דאם אומרת שנפרעת יש נאמנות כמ"ש הש"ך סי' ס"ו סקמ"ט וכמ"ש בר"ן דתקיימו ע"א ע"ש מיהו י"ל דנ"מ אי אמרה שנפרעה ומתה דבאמרה שנפרעת את"כ נאמנת ואין הלוקח גובה ממשעבדי משא"כ בשאמרה שנפרעת קודם אלא דהא היורשים והלקוחות צריכין לישבע שלא פקדנו ושלא אי שנפרעת ודו"ק:

פ"י סי' ג כתבינן ליה טירפא כפי שווי כו'. נ"ב היינו לגבות מהלוה אבל מלקוחות אין גובים בבת מנכסים משועבדים: שם אבל לוקח שלקח בשעבוד המלוה כו'. נ"ב עיין ר"ן הביאו ב"י סי' ק"ג סכ"ב בח"מ דאין לסבית ראי' מהא שבמו מינה דאתאא והוסב' בעל לוקח הוי לא מהדרינן דהתם במו קודם שנפלת וק"ל: סי' ד אבל אם ירצה לוקח כו'. נ"ב עיין סמ"ע סי' קי"ד סק"ד פירושו ובב"ח שם: סי' ח הלכך מאי למסדר לסו האי ארעא דזבין מאבוהן בהני זוזי. נ"ב הקשו לי הא אמר בפ' דייני גזרות דק"י אהא דאמר רב ששת ב' שהוציאו ש"ח זע"ז כ"א עומד בשלו [ופרכינן] מהא דתנן זה גובה וזה גובה ומשני ביתמי עסקינן כו' והא זה גובה וזה גובה קתני ועוד ליגבייהו ארעא כו' דאמר ר"נ כו' ב"ח חוזר וגובה מהם ע"ש ואם איתא מאי פריך דילמא מתני' איירי דאית ליה מעות דלא ע"כ דפי' דאית ליה מעות יכול לסלק בקרקע היכא דאית ליה פסידא וצ"ל דלק"מ דהא קשה מאי פריך ליגבינהו ארעא דלמא איירי בדלית ליה ארעא וצ"ל שיקנה קרקע וליגבינהו א"כ אף אם יש לו מעות יקנה בכל מעותיו קרקעות וליגבינהו ארעא ולכך לא מוכח משם מידי אלא מהכא דמיירי שמכר שדה לשמעון ובכה"ג אינו יכול לסלקו בקרקע היכא דל"ל פסידא אף אי אין לו מעות כמ"ש בח"מ סי' ק"א ס"ו די"א דהמוכר סחורו' אינו מורידו לשומא כלל ע"ש וכ"ל דה"ה המוכר קרקע דזיל בתר טעמא וא"כ אף אם פיקח הוא וקונה בכל מעותיו קרקעות א"י לסלקו בקרקע אם לא מכח פסידא וא"כ ה"ה בב"א אף שיש לו מעות יכול לסלקו בקרקע משום פסידא ודאי שפיר די"ל דמחזיר לו אותו קרקע אלא דצ"ע בכה"ג שקנה הלוה קרקע לאחר מיתת המלוה אי משתעבדי לב"ח דאבוה דהא האי קרקע לא הוי משועבד לאבוהן דנימא דמשתעבד מדר' נתן דהא קנה את"כ ודו"ק: שם הנך תלתא מימרות כו'. נ"ב ר"ל של רבה לאביי שנזכרו בש"ס אחר מימרא דרמי בר חמא הנ"ל: סוף סי' יא ומועיל הפטור לגבי יתמי כו'. נ"ב היינו לדעת רי"ף פ' הכותב דין כ' ע"ש אם לא שנאמר דווקא ביתומים קטנים לא מהני פטור לר"ת ותוס' אבל ביתומים גדולים מהני ולא נזכר זה בשום פוסק וצ"ע: סי' יב שב"ד יורדים לנכסים כו'. נ"ב משמע אף שהם נתבעין לא כגו"א עי' סמ"ע.

שם אם לא פירד עמו כו' צריך להשיב לו על הכל. נ"ב הטור חולק על זה:

פ' יא סי' ג ומוציאין מידה כל המותר כו' לשנים עשר חדש. נ"ב היינו למ"ד שכי אבל אנן קי"ל מוכרת לו"מ: שם מהני אפי' יותר מכתובתה כו'. נ"ב אף להרי"ף דבסמוך [דין ז'] דלית לה לזבוני אלא כדי כתובתה שאני הכא דתפסה אבל בין קרקע למטלטלי ל"נ לחלק ודו"ק וע"ל בהג"ה דין ז' לא כ"כ: סי' י איכא ביניהו גרושה כו'. נ"ב עמ"ש בגליון הרא"ש פ' בני דייני גזירות דין ד' מזה וצ"ע: סי' יב דאי למזונות קי"ל כתנן כו'. נ"ב אבל מהא דאמר ותיבעי לך הכרזה אין להוכיח דלא איירי במזונות דבמזונות א' לכרגי ול' לזוני כו'. מזבנין בלא הכרזה די"ל דהיינו כשב"ד מוכרים לטובת יתומים למזונות שלהם או כשאלמנה מוכרת בב"ד אבל כשהיא מוכרת שלא בבית דין לא אלמוה כל כך ודו"ק ולא כמהרש"א ועוד נ"ל דספק דאי גם למזונות ומיבעי לו בין בכתובה בין למזוני וא"ל תיבעי לך הכרזה בכתובה לחוד לזה הוצרך לדמות מהא דקי"ל כתנן מכ"ל ועי' בהרא"ש פי' הכותב דין י"ט מזה למזוני א"צ שבועה שלא נזלה עי"ש: סי' טו מוסיף על דבריו כו' שוה שלא בשלם בעיסה מעל כנ"ל. נ"ב אינו מוכרת י"ל דטעות לשוה שלא אני צריך כדפרש"י הוה טענה מעליא ולכך הוי מעביר אבל טענת אפוטי שטרא לא חשיב כ"כ ולא הוי מעביר ובזה ישבתי קושית מהרש"א ד"ה א"ה מעביר עמ"ש בם בגליון ונ"ב דהרי"ף מפרש הא דא"ל לר"כ דאמר לא' אפי' לב' אע"ג דטעם שלית ר"ל דטעם ש"ית בחד מהן ונתבטל מכירתו אי המכירה לראשונה קיים וא"ל דטעם ש"ית לא קאמינא דווקא בשכבר חתמו העדים ליכא קפידא דאפוטי שטרא אבל הכא דטעם וצריך להחזיר למכור ולחתום עדים מכירת כולם בטילה משום קפידא דאפוטי שטרא דסוגיא דמעביר על דבריו כו' והיינו דפריך ת"ש היתה כתובתה ת' זוז כו' של אחרון בטל של כולן קיים הרי אף דשל אחרון בטל של כולן קיים והיינו דסידר התלמודא ת"ש בתר הא דאמר אע"ג דטעם כו' והא בהדר וקפסיט מסיפה כתובתה ת' זוז אף דכבר דחוי בקטיני איירי נ"ל כדכתב מהרש"א לפי' ר"י האי ע"ש והא דלא פשיט מהיבעיא דלעיל מר"כ י"ל דאיכא למימר שאני הכא דמכר לב' ואיכא נמי קפידא דאפוטי בע"ד משא"כ לעיל כמ"ש הרז"ה והר"ן בשמו ע"ש ועוד נ"ל דהרי"ף מפרש דהאי דאמר לאו כו' איירי בשלא היה יכול למכור לאחד שלא היה אחד רוצה לקנות כולו לכך ס"ל לר"כ ור"ח כיון שהוא היה צריך למשות של כל דמי הקרקע מסתמא היה כוונתו שאם לא יוכל למכור לא' ימכור לב' ולג' כפי שיוכל ורב הונא ס"ל דכוונתו היה למכור דווקא לא' לא לב' משום אפוטי בע"ד משא"כ הבעיא דלעיל הוא בשא"ל מכור כור ובשלית היה יכול למכור הכל בב"א דאותו שלקח היה רוצה לקנות כולו כדפרי' הרז"ה אלא דהשלית לא רצה למכור רק לתך שמא לא יצטרך המבלה למעות והיינו דקאמר דטבא לך עבדי לך א"ד לא ניחא ליה דליפשו שטרי וא"כ כשמכר רק לתך מעביר ע"ד הוי כיון שהי' יכול למכור הכל ובשליחותו בטלה והפסק מהיתה כתובתה ת' זוז כו' דבל כולן מכרן קיים ול"א כשמכרה לראשון במנה הוי מעביר ע"ד דה"ל דאיירי שלא יכלה למכור לא' בת' מ"מ הרי היתומים א"צ למעות רק שחייבים לה כתובתה ת' זוז אם לא מצאה קונה א' על ת' ה"ל להמתין או להחזיק הקרקע לעצמה בעד ת' כי לא נעשית שלוחם למכור להרבה אנשים ומשני בקטיני וק' א"כ כיון דרישא וסיפא בדאוזיל מאי קמ"ל בסיפא אי לאורויי דכולן מכרה קיים פשיטא כיון דאמרי' בקטיני וצ"ל להורות דלא גזרינן מנה ראשון אטו אחרון כדאי' בש"ס וק' לאשמעינן רבותא דאפי' מכרה לאדם אחד בעד ת' זוז בד"פ בכל פעם במנה וטעתה בא' מהן דאפי' באדם א' לא גזרי' אטו מנה אחרון א"כ דבאדם אחד שהיה יכול למכור ביחד בפ"א כל המכירה בטלה משום אפוטי שטרא דסוגיא מעביר ע"ד הוי ודו"ק אפי' בקטיני אם היה יכול למכור בפ"א והא דלא קאמר הא קמ"ל בסיפא דדוקא לב' ב"א שלא היתה יכולה למכור לא' אבל אי מכרה לא' בד"פ והיתה יכולה למכור בפ"א מכירת הכל בטלה אפי' בקטיני ולמ"ד מוסיף ע"ד לא איירי בקטיני דה"מ עיין דמכירת כולה קיים משום דמוסיף ע"ד הוי משום דאי לאו הכי הוה סברא דה"א דנגזיר אטו מנה אחרון ל"ק כלל דלאשמעינן רבותא אפי' לאדם א' בד"פ דאדרבה לב' ב"א הוי רבותא טפי ודו"ק ועוד דהרי"ף גרס כרב"ה אמר שתמא מאי וק' הא דאר"כ ורב חסדא לאחד ואפי' לב' הלא"ל סתם אפי' לב' הלא ע"כ דס"ק לאחד רי"ל אם יכול למכור לאחד צריך למכור לאחד משום קפידא אפוטי שטרא דסוגיא דמעביר ע"ד הוי ואי אינו יכול למכור לא' הו אפי' לב' ודו"ק כדי דסוגיא דמעביר ע"ד הוי ודו"ק והא דפשט מסיפא לו בגי' חלוק אף אי איירי שלא היה מוצא לקנות חלוק שוה ו' משא טענת חלוק קטן ורע השוב אף שלא היה מוצא בע"א כמו טענת אפוטי שטרא כשיוכל למכור בב"א ולזה כוונו תוס' ד"ה הא"ה מעביר כו' ע"ש: סי' יז איבעיא להו שליח כמאן כו'. נ"ב ק"ק דלמא ה"פ דבדיינים קי"ל דאם הטעו את הלוקח בשתות ג"כ בטל ובאלמנה קי"ל דאם מכרה שוה ק' בר' והטעתה את הלוקח מכירה קיים ומבעיא ליה שליח כמאן דבא ארי"כ כדיינים מה דיינים לאו לדידהו ואמרי' לתקוני שדרתיך כו' וכיון דבאונאת יתומים בטל ה"ה בהונאת לוקח וכדעת רש"י ורב האי שהביא הרא"ש משא"כ אלמנה לדידה דמוכרת לצורכה ולא סמיך עליו הלוקח והוי כאילו מכר בבע"ה עצמו ואיכה הלוקח ואידך אמר כאלמנה מה אלמנה יחידה ולא סמיך השליח עלה אף שליח יחיד ולא סמיך עליו ולכך אם הטעה את הלוקח קיים משא"כ ב"ד דרבים נינהו ולוקח סמיך עליהם שלא יטעו עול ונעשו שלוחים של אלו ואלו וכדעת ר' יונה ז"ל וי"ל דלרבינו האי אף באלמנה אם היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה וב' דינרים ג"כ בטל כיון דהם נתאנו יתומים בטל וא"כ מאי קאמר שליח כדיינים הא אפילו אלמנה עצמה בכה"ג כדיינים וי"ל לדעת הרמב"ם דפי' הא דהוסיפו שתות בטל היינו כשהורידו לבע"ח בשומת ב"ד אבל ב"ד שמכרו ק' בר' מכרן קיים ואין חילוק בין שליח לדיינים כלל א"ש ומכאן יצא להרמב"ם דין זה עי' סי' ק"ט ס"ה בח"מ דא"כ מאי פריך מ"ש כו' פיחתו יו"ד כו' דלמא פי' שליח כאלמנה כנ"ל ודו"ק היטב: סי' יח דלמא יפסידו הם בשביל שאתיכם קטנים כו' נ"ב ולפ"ז נדחו הראיות דלעיל דבתנוקת הארץ היו שם גדולים וכן הכיא דפי' אלמנה י"ל דבהכא איירי: סי' כ כשמכריזין מדרך החיוב כותבין שטר הכרזה כו'. נ"ב עי' בש"ך בח"מ סי' קמ"ט סק"ב מה שהקשו ויישבתי על פי דברי הרא"ש אלו גם מ"ש הרא"ש מיהו אין בטעם כגון ישבתי שם ע"ש: סי' כה אבל מחיים דלא הוי מזונות כו'. נ"ב מלשון הגמ' דפ' יש מותרות שהביא בסמוך דקאמר מאי מזוני תנאי כתובה כו' משמע דאפי' מזונות מחיים תנאי כתובה וכרמב"ם עי' טא"ע סי' ג"ג ס"ע מ"ש שם: שם ונכסי צאן ברזל בין איתנהו בין ליתנהו אית לה כו'. נ"ב ול"ע בלא הכיר בה אמאי אית לה נ"ב דליתנהו הא לא שייך לקונסו כיון דלא הכיר בה וקי"ל וג"כ נ"ע אי לא הכירה בו ולא ידעה שהיא אסורה לו אף דכתובה כ"ל דאין לה אף שהוא הכיר בה אף דהוה ארגלה דאמרינן האי דכסיב לה יצרו תקפו וא"כ היא מגרבה והיא תרגילו אף בתבע את"כ כיון דהיא וזרעה כשר וכעין שכתב בהם הראב"ד בסמוך ועוד דמאי אמרת אילו ידעה שהיא אסורה לו לא נישאת לו א"כ לכך אין לה כתובה ג"כ שתהא קלה בעיניו להוציאה ומכ"ש לטעם דר"ש צריך חיזוק וכיון דלא אמרינן פ' יש מותרות א"כ היכא דלא ידעה משמע גם לישנא דהיא מרגילו אפי' בלא ידעה אין לה כתובה מיהו בלאות של נ"מ שכילן הבעל בב"ה נ"ע אי קנסינן לה בכה"ג וי"ל כיון דרצו חכמים לעקור מהם כל מעניני אישות לכך קנסו לדידיה בדידה ולדידה בדידיה ולאו משום קיה לאיד נגעו בו דא"כ אמאי קנסוהו לדידיה הא איהי מרגילו כמו שלא קנסוהו בכתובה דא"כ דטעם כיון דהיא וזרעה כשר רצו לעקור מהם תורת נשואין כי היכא דלא תתעכב גבי' לכך אין חילוק בין הכיר בה בין לא הכיר בה וא"ש קושיא הראשונה ודוק היטב:

פ' יב סי' א דאינו ראוי לכהן דלא איירי בהחזירה כו'. נ"ב וצ"ל דע"כ איירי בהחזירה דאל"ה מאי קמ"ל הא לכך כותבין כ"ז שאת עמי שלא יצטרך ליתן לה דמי מזונות משא"כ במתה ה"א דיתן לבת מזונות דאינו מפסיד במיתתה דיזונה אלא דלא שייך לומר בת אבל אם דהא מתה ולכאורה מדלא קאמר מת הוא איכה עמו [משמע] דבכה"ג חייבים [היורשים] ליתן לה מזונות אבל רש"י כ"ז שאת עמי ולא אם אמות או אגרשיך וצ"ע לדינא: שם שהדבר תלוי בה אבל מי היה רוצה. נ"ב קצת ראיה מהא דהבעל נותן מזונות וכן דמי מזונות וק"ל:

פ' יג סי' ד ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה כו'. נ"ב ק"ק מהא דתנן פרק אלמנה וגרושה לא תמכר אלא בב"ד וכן אמר התם הא דתנן וכל שאין לה מזונות לא תמכר אלא בב"ד לאתויי גרושה ואמאי הא גרושה אית לה מזוני ולפר"ח א"ש די"ל דאיירי בגרושה מאירוסין וכ"א דצריכה חן יותר מאלמנה ע"ש אבל לפרש"י דע"כ איירי מנישואין ע"ש ד"ה לאו לאתויי גרושה ק' גם לא מוכח מירושלמי דאיירי דוקא גרושה מנישואין וא"ל דס"ל אף דאי' לגרושה מזונו מכל מקום אינו מוכרת אלא בב"ד כיון דאינו חייב מדינא והא דאמרינן כל שאין לה מזונות לאתויי גרושה היינו מאירוסין וכפר"ח דאם כן מאי פריך שם אהא דאמר וגרושה לא תמכר ר"ש קתני לה והא מרישא שמעינן וכל שאין לה מזונות דלמא סתם בגרושה מאירוסין וגרושה לא תמכר אשמעינן דאפילו בדאית לה מזוני לא תמכר אלא בב"ד וי"ל דהא דבגרושה לא תמכר אלא בב"ד היינו אם מת אחר בגרשה אף בעדיין לא נתן כתובתה אין לה מזונות כמה שכתב הר"ן בשם הרי"ף ע"ש וא"ל דלמא וכל שאין לה מזונות לאתויי גרושה מאירוסין לפר"ח

לפר"ת וגרושה לא תמכר לאהוי' מנבולין ואם מת אח"כ ואשמעינן דאין לה מזונות לאחר מיתה די"ל דס"ל דזה א"ל לאשמעינן וכנ"ל והרי"ף דגרושה אין לה מזונות דילמא הא קמ"ל במאי דתני וכל שאין לה מזונות דגרושה לית לה מזונות דלא כירושלמי והיינו דגרושה לא תמכר ה"א דאיירי מאירוסין וכפר"ת אע"כ דזה א"ל לאשמעינן או דס"ל דמוכל שאין לה מזונות מרבינן הכל בין מאירוסין בין מנשואין ודוק ול"ע ע"פ אלמנה דל"ז ע"ב ובהרא"ש שם דין יו"ד : סי' ו כתב עוד הרמב"ם ז"ל יש מהגאונים כו'. נ"ב קשה להיה לדברי רמב"ם נ"ל מהא דמוקמינן פלוגתא דרב ושמואל בדספקא להו מ"ד ואפ"ה פסק רב דפוסקים לה מזונות ואף הב"ד א"ל נאי מעשה ידיך ולהרא"ש י"ל דאיירי בדלא ספקא לדברים קטנים ודוק ועי' תוס' : שם אחר מעשה ב"ד לית כלום. נ"ב עמ"ש מזה סי' נ"ג בי"ת דהרא"ש פ"ק דב"מ לא כ"כ וע"ל ס"פ הכותב דין ל' : סי' טו בהג"ה וכוא אתרא דקנו בכספא כו'. נ"ב וקא דאמרינן באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי כו' כ"ע ל"פ דהם לא קני בכספא לחוד כיון דכותבין שטר וק"ל : סי' יח כדין איילונית שכתבתי לעיל. נ"ב פי' אלמנה ניזונת [סי' כ"ה] וכ"ל דהיינו לענין בלאות אבל לענין תוספת כתובה ליה לה דל"ד לאיילונית דבהאלתא כן סוסה משא"כ הכא ע"ש :

בפסקי הרא"ש פ"א סי' ה יכול לכתוב מיד תוך ז'. נ"ב בפ' ואלו מגלחין דין ל"ט לא פסק כן וע"ש הכולן דין ל"ח :

פ"ב סי' א אבל צריכין שבועת היסת. נ"ב נ"ל דהיתומים א"ל לשבע אם לא שטוענת ברי שיודעים שהיתה בתולה

פ"ד סי' ח אוכל הפירות כו'. נ"ב נ"ע הא פסק הרא"ש כר' אחא דאמר אתולי אתלי' ושמא ר"ל דאם אכל הקטן והמוכר הפירות א"צ לשלם וכ"כ הרא"ש בהדיא אבל אכלן שלוקח או מקבל א"צ לשלם גם חייבים ליתן הפסקא שלוקח ומקבל עי' בהרא"ש :

פ"ט סי' ב מונחים בסימטא. נ"ב כר' יוחנן ור"ל עי' ש"ם : שם אא"כ תפסה הב"ח מחיים. נ"ב אבל כתובה לא מהני תפיסה אפי' מחיים דלא ניתנה כתובה לגבות מיהו גרושה י"ל דמהני תפיסה מחיים דהא סגיא זמנה אף דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה כ"מ מתוס' ע"ש : סי' יח פטורין מן השבועה. נ"ב היינו להרי"ף דין כ' אבל לר"ת ולר"י צריכה שבועה : שם אין משביעין אותה אפי' ע"י גלגול. נ"ב אפי' לא פטרה : סי' כב אינו מועיל אלא לגבי יורשים. נ"ב היינו להרי"ף אבל לר"ת ור"י גם נגד היורשים אינו מועיל ע"ל דין כ' : סי' כה ובשבועה דרבנן מפכינן כו'. נ"ב היינו נשבע ונפטר אבל הנשבע ונוטל א"י להפך :

פ"י סי' ח ליתן לבני ראובן שמת מעותיהם. נ"ב היינו לדינא דגמ' אבל לתקנת גאונים גובה מהמעות והפוכי מטרתי נ"ל : סי' יז אבל אלוה שכתב ללוקח שני דין כו' ולא טריף מראשון ל"ש כו' ללוקח שני כו' אשה טרפה מלוקח ראשון ט' כנ"ל :

פי"א סי' כה ולוה ואכלה ופרקה את כו' כנ"ל : סי' כו ואין לה מזונות. נ"ב בין מחיים בין אחר מיתה : שם ליתנהו לית לה. נ"ב אפילו אם מכרה עי' פנים :

פי"ב סי' ג לטרוף ממשעבדי ולדברי א"ה הרא"ש אם שניהם רוצים כנ"ל :

פי"ג סי' ב וה"מ בשלא פסקו לה ב"ד כו'. נ"ב ע"ל בי' ה' דלהרא"ש אפי' בלא פסקו ב"ד דוקא בדספקא לדברים גדולים ע"ש : סליק

הגהות וחדושים מאת הגאון כו' מ"ה יוסף חנינא ליפא מייזליש זצ"ל (בעהמ"ס שו"ת תפארת יוסף וכו') .

דף ב ע"א תוס' ד"ה בתולה הא דלא קתני הבתולה. נ"ב נ"ל דרק במקום דמדבר רק מן האשה כמו האשה נקנית הימנה נקנית האשה שהלכה וכדומה משא"כ הכא אטו התקנה דתנשא ליום ד' היה רק בשבילה ואדרבה עיקר התקנה היה רק בשבילו דעיקר ראשית האיסור בזיותה היא רק על בעלה וע"כ לא יכול למיתני הבתולה נשאת דהיה משמע דהתקנה היה רק עליה ובאמת אדרבה עיקר ראשית התקנה היה רק בשבילו דלא ישא אותה רק ביום ד' וכמו שהקשו התוס' באמת לקמן הכא דלא קתני שאין את הבתולה והוא מש"ע כיון דהתקנה הי' בשבילו וי"ל ליישב בזה דברי הגמ' לקמן מפ"מ אמרו בתולה נשאת ליום ד' לפי שבניהו כו' אחר פי' הגמ' אינו מובן דמשמע דשואל על הטעם והיינו הב"ד נגד הגיע זמן כו' והתוס' דחקו לתרץ דגם קושית הגמ' היה מאי נ"מ וגם דייקת עוד על הסיום לכך שניהו כו' דהוא כפל ויתור לשון ולפי"ז ניחא דהגמ' שואל באמת מפני מה אמרו בתולה נשאת ולא אמרו בלשון שאין את הבתולה כיון דעיקר התקנה היה בשבילו וקושית התוס' שם. וע"ז תי' שפיר לפי שבניהו הגיע זמן ולא נשאו אוכלת משלו ושם הדין כן מכח דהשבכה רק מבעל ולא מגידה. וע"כ אי היה תני ב לשון שאין היה משמע דהתקנה היה רק בשבילו. והוי כהשכבה רק מגידו ע"כ אוכלת משלו ומדויק היטב הסיום לכך שניהו בתולה נשאת והיינו הכוונה דלכך שניהו בלשון בתולה נשאת לידע דהתקנה הי' בשביל שניהם ולא הוי כהשכבה מגידו לכך אינה אוכלת מיום א' רק עד לאחר נשואין ומדויק היטב לשון רש"י לכך שניהו להודיע שתק"ח משכבתו מלכתם ואין עככה משלו אחר דברים אלו אין לו פי' אף אם נפרש דהכוונה מאי נ"מ לדינא ולפמ"ש מדויק מאד :

דף ס ע"א בתוי' ד"ה א"א לא בעינא וי"ל דהתם מ"מ מיד כשלוה אב הוי עשה לעשות מצותו. נ"ב נ"ל בכוונתם דהכא הרי העשה דלא תהיה לאשה היא התם אף טרם שאמרה בעינא ועכ"ז אי אמרה אח"כ לא בעינא נדחה העשה תוי' מזה קליפת העשה דנדחה מפני מניעת רצונה ע"כ אין דומה ל"ת משא"כ בכיבוד אב הרי טרם שמצוהו לעשות כך ליכא שום עשה דכיבוד אב דהעשה דכיבוד אב רק תל לאחר שמצוהו וא"כ ליכא בזה קליפת העשה במאי שאינו מצוה באמר לא בעינא דכ"ז שלא אמר בעינא ל"ת העשה כלל ועי' בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' תקכ"ד שכ' וז"ל שאלת ממני בהא דקי"ל האב שמחל על כבודו כבודו מחול אם נפטר הבן ממצות כיבוד לגמרי אם מכבד אותו הוי כמכבד אינש דעלמא או לא תשובה מן השונה נפטר אבל מצוה איכא וכן ראיתי בשם הרא"ה ז"ל בפ' אלו מציאות דתנינו מניין שאם א"ל אביו היטמא או אל תחזור כו' כולכם חייבים בכבודי טעמא דכתב רחמנא כו' הא לאו"ה נייח לי' הא אין עשה דוחה ל"ת ועשה. והקשה עלה אין ס"ד דעשה דכיבוד אב דמי אפי' לאו גרידא הא אי אמר אב לא בעינא אי איתא לעשה כלל. ותי' הרא"ה דאפי' כי אמר האב לא בעינא שייך לעשה דמ"מ מצוה היא הרי לך בהדיא לפי פי' זה נכון דאפי' אם אמר האב ל"ב עדיין מצוה איכא ולא מועיל מחילה אלא לפטור מעונש אבל מצוה היא עכ"ל הרדב"ז :

דף עב ע"ב תד"ה על כו' וא"ת לפ"מ דפי' דבקידשה סתם צריכה גט מ"מ דבנמצאת איילונית א"צ גם פי' ומשמע דאפי' מדרבנן כו' נ"ב והנה בראשית השקפה אמרתי לפ"מ דמבואר דע"ד ע"ב הלכה אבל חכם והתירה מקודשת משום דעוקר הנדר מעיקרו וכ' התוס' שם בד"ה חכם דדוקא בהתירה קודם ידיעת הבעל אבל לאחר ידיעת הבעל ל"מ לנו היתר כדקתני במתני' נמצאו עלי' נדרים אינה מקודשת ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר. ולהבין סברת חילוקם נ"ל דהוא פשוט דמ"ה ל"מ היתר אחר ידיעת הבעל בקדשה ע"ת כיון דבעת שנודע לו מהנדרים שנמצאו עלי' תיכף נתבטלו הקידושין. כיון דנמצאו עלי' נדרים היפך התנאי וממילא מה יועיל מה שהתיר לה החכם אח"כ ובהכי אני מבין מה דבקדשה סתם צריכה גט דחילוק התוס' הנ"ל שייך רק בהתנה בפירוש ע"מ שאין עלי' נדרים כיון דנמצאו עלי' נדרים ממילא לא נתקיים התנאי ונתבטלו הקידושין ומה יועיל היתר חכם אח"כ משא"כ בקידשה סתם כיון דלא התנה שמה מאומה וכן אתה רוצה לבטל הקידושין מחמת אומדנא דמתחבינ' הני נדרים דקפדו בהו אינשי למום גדול וממילא בהתיר לה החכם דעוקר הנדר מעיקרו א"כ אדרבה ליכא אומדנא בהא דלא הי' מתרצה בזה אף לאחר היתר חכם דאדרבה האומדנא מורה להיפך א"כ ודאי מקודשת ומש"ע נקטי באמת דוקא בהתנה ע"מ שאין עלי' נדרים ויתיישב בזה קושית התוס' באו"ד מ"מ דנקט ע"מ אפי' בסתם נמי אינה מקודשת דהוי כהטעון וכזה ניחא כיון דהמתני' נקטי ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת דמשמע דאפי' התיר לה החכם אח"כ מאחר שנודע להבעל עכ"ז אינה מקודשת וכמו שדייקי' התוס' אלשון ונמצאו עלי' נדרים דל"מ היתר חכם אחר ידיעת הבעל ע"כ מוכרחים למינקט רק באופן דהתנה בפירוש ובקדשה סתם מקודשת בהתיר לה חכם אח"כ ומעתה ממילא ניחא מאי דצריכה גט בקדשה סתם אפי' טרם שהתיר לה כיון דכשיתיר לה החכם יחולו הקידושין למפרע וממילא האיך יכולין להתירה לעלמא בלי גט דילמא תלך אצל חכם וימצא לה היתר ולפ"ז ממילא נ"ק קו' התוס' מ"מ מאיילונית דהוא מום שאינו תלוי בה לבטל מום זה וגם הלא כמום ל"מ מאי דנתרצה אח"כ כיון די"ל דנמאסת עליו והפיר א"נ גם ודו"ק : בא"ד והא דמשמע בהשולה דאיילונית צריכה גט דתקן כו' וטעמא משום קלקולא. נ"ב לא יכולתי להבין קושייתו דהלא באמת מה"ט דשייך קלקולא אם יוציאה בלי גט מה"ט גופא צריכה גם באיילונית דכמו שאמרו לא יחזור משום שלא יקלקלה כשתתרפא א"כ כמו כן מה"ט גופה צריכה גט שלא יהיה מקולקלת כשתתרפא משא"כ שם ברים יבמות דמיירי דנמצאת איילונית לאחר שכבר מת א"כ כיון דעדיין היתה איילונית ולא נתרפאה בחיותו עד שמת א"כ שוב א"י לקלקלה כיון דעד שמת לא נתרפאה ועיקר הקפדתו היא כ"ז דהיתה איילונית ונתברר שלא היתה צריכה גט ע"כ שפיר צרותיהן מותרות והכי יש ליישב גם קושית הרא"ה מ"מ הכא דבקדשה סתם צריכה גט ומ"מ דבאיילונית ל"צ גט די"ל דהכא ג"כ צריכה גט משום שלא קלקלה או שיאמר שהוא מתרצה אף שיש עלי' נדר או לאחר שהתיר אבל חכם ומיושב קו' התוס' לקמן מהא דתנן הממאנת כו' והאיילונית אין להם כתובה משמע הא גיטא בעי דהא מש"ס שכ"ז שתי בעי גיטא שלא יקלקלה ומדוקדק לשון רש"י ברים יבמות דפי' בזה"ל או נמצאת איילונית שמקחו מ"ט ולא הוי אשת אחיו וכשמת אחיו הרי היא כמו שאינה אשתו ומתייבמת צרתה דלכאורה כפילת בלשון יש ומעתה ניחא דכוון לזה דכשמת ועדיין איילונית או נתברר דאינה אשתו כלל ואף גם א"צ ע"כ מתייבמת צרתה ועיי"ש בגיטין במתני' דהמוציא אשתו משום איילונית ולא הכיר בה כשכנסה דפירש"י דמש"ה צריכה גט דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וגמר ובעל לשם קידושין והנה לכאורה י"ל בכוונת רש"י כפשוטו דאף שלא ידע בשעת שבעלה דאיילונית היא עכ"ז מכח דהי' מתירא שמא תמצא איילונית בעל לשם קידושין אף לכשתמצא איילונית אח"כ כדי שלא יהי' בעילתו בעילת זנות. אולם באמת לא נכון בעיני לומר כן בכוונת רש"י דמהיכי תיתי לומר חזקה כזו דבעלה ע"ד או על מילתא דלא שכיח שמא תמצא איילונית אח"כ וע"כ בעלה לשם קידושין הרי אדרבה ודאי סמך ארובא דאינה איילונית ומהיכי תיתי יעלה על דעתו שמא תהי' איילונית אח"כ לבעול אותה לש"ק. ע"כ נ"ל דהכי כוונת רש"י כיון דמשמע דרק בשעה שכנסה לא הכיר בה אבל לאחר שכנסה הכיר בה וכנראה מלשון רש"י דכ' ולא הכיר בה כשכנסה ומשמע דלאחר שכנסה תיכף הכיר בה והיינו לאחר כניסה לחופה הכיר שאיילונית היא א"כ לאחר שהכיר בה שאיילונית היא אם בעל אותה הרי איכא חזקה דבעלה לשם קידושין מכח חזקה דאעבכ"ז ואפי' אם יאמרו דבשעת בעילה ג"כ לא ידעי' לא מהימני להתירה דכיון דאי ידע בשעת בעילה צריכה גט מכח חזקה דאעבכ"ז ובעל לשם קידושין ממילא לא מהימני להתירה לשוק בלי גם ע"פ אמירתם דא"כ מאי פריך הגמ' ביבמות דף ס"א על ר"א דאמר כהן לא ישא את הקטנה וקאמרו הטעם דסבר כר"מ דחיים בקטנה שמא תמצא איילונית ומ' כר"י דאיילונית זונה היא ואסורה לכהן ואקשינן ומי סבר כר"מ והא ר"מ סבר קטנה אינה מתייבמת שמא תמצא איילונית ור"א סבר מתייבמת וקשה דילמא לכך מתייבמת מכח ממ"נ וקושי' התוס' ברים יבמות מהא דקאמרי' קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטנה שמא תמצא איילונית ואמאי תתייבם ממ"נ דאם אינה איילונית שפיר מייבם ואם היא איילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו עיי"ש מאי תאמר חזקה אעבכ"ז וא"כ אף אם איילונית היא הוי אשת אחיו דגמר ובעל לשם קידושין ועכ"ז אינה ראוי' ליבום דז"א דהך חזקה ל"ש רק במקום שיש סברא לומר דידע עכ"פ בשעת בעילה דאיילונית היא וע"כ בעל לש"ק וכאופן המתני' דהמוציא אשתו משום איילונית דמיירי דהבעל חי והכיר בה לאחר שכנסה דאיילונית היא וע"כ אמרי' דודאי בעילתו הי' לשם קידושין כדי שלא יהי' בעילתו בעילת זנות דהל"כ מהיכי תיתי לומר דבעל לש"ק ולא סמך ארובא דאינה איילונית וממילא חזקה זו שייך רק בנתברר שהיתה איילונית בעודו חי משא"כ באם בחיותו היתה עדיין קטנה ולא נתברר עדיין שאיילונית היא רק לאחר מיתתו א"כ ל"ש כלל חזקה זו דמהכ"ת הי' עולה ע"ד שאיילונית היא שיבעול אותה לש"ק אדרבה ודאי סמך ארובא וא"כ שם דמיירי דעדיין קטנה היא לאחר מיתתו ועדיין לא נתברר דאיילונית שפיר מתייבמת ממ"נ וקושי' התוס' כנ"ל דל"ש חזקה זו כמ"ש והיא ק' נפלאה אולם לאחר העיון ראיתי דניחא דלר"א שפיר מקשה הגמ' אם נימא דטעמא דר"א דכהן לא ישא את הקטנה משום דסבר כר"מ דחיים למיעוטא שמא תמצא איילונית א"כ אם חיים למיעוטא ממילא שוב הדר גם בקטנה יש חזקה זו דאין אדם עבכ"ז ובודאי הספיקם על הקידושין אף לכשתמצא איילונית אח"כ וי"ש לומר דסמך ארובא שלא תהי' איילונית דזב"ז תלי דאם חיישינן למיעוטא ממילא גם בקטנה צריך לבעול מספק לשם קידושין אף לכשתמצא איילונית למען לא תהי' בעילתו בתחם ב"ז כיון דחיישינן למיעוטא שמא תהי' איילונית וא"כ שפיר קשה אמאי מתייבמת דל"ש שוב לומר דמתייבמת מכח ממ"נ דז"א דהא אם איילונית הוי אשת אחיו וצריכה גט דאעבכ"ז ובעל לש"ק ואינה ראוי' ליבום וכהכי יתיישב היטב קו' התוס' ברים יבמות על הא דאמרי' וכולן שנמצאות איילונית צרותיהן מותרות דנראה דאיילונית נ"כ גט דא"כ קטנה אמאי לא מתייבמת הרי תתייבם ממ"נ דאם היא איילונית נמי שרי דלא היתה אשת אחיו וכעת ניחא מאד דזב"ז תלי דר"מ כיון דסובר דאינה מתייבמת בקטנה דחיים למיעוטא שמא תמצא איילונית ממילא כיון דחיים למיעוטא ממילא באמת סבר דגם באיילונית דצריכה גט אף בידעינן שלא בעלה אחר שנתברר שהיתה איילונית וכמו במת בעודה קטנה דכיון דחיים למיעוטא ממילא בכ"מ גם בקטנה צריך לבועלה לשם קידושין דצריך לחשוש שמא תמצא איילונית אח"כ וא"כ ממילא גם בקטנה הך חזקה דאין אדם עושה בכ"ז ובעל לש"ק אף לכשתמצא איילונית ועי"כ שפיר ל"ש הך ממ"נ לר"מ דאף אם היא איילונית מיקרי אשתו ואינה ראוי' ליבום אבל לדידן דל"ח למיעוטא באמת י"ל דא"צ גט בנמצאת איילונית באופן דנתברר שהקפיד תיכף בשעה שנתוודע לו שאיילונית היא ולא בעלה דל"ש הך חזקה דאין אדם עבכ"ז דמתחלה לא ידע שאיילונית היא ודאי לא עלה על דעתו לבעול לשם קידושין אף לכשתמצא איילונית דמהיכי תיתי הי' לו לחשוש שמא תמצא איילונית שיבעול אותה לש"ק כיון דל"ח למיעוטא א"כ אדרבה ודאי סמך ארובא ולא הי' צריך לבעול אותה לש"ק ומדוקדק לשון המתני' וכולן שנמצאו איילונית ומשמע דאח"כ נתוודע לו ותיכף הקפיד בעת שנתוודע לו ולא רצה שתהי' עוד אשתו ע"כ בכה"ג שפיר צרותיהן מותרות דהוי' מקחו מ"ט ולא היתה אשתו כלל דלדידן ל"ש הך חזקה כיון דמעת שנתוודע לו לא בעלה ומקודם ל"ש חזקה זו דודאי סמך ארובא כיון דל"ל לחשוש למיעוטא :

דף צז ע"א תוס' ד"ה וסמך. נ"ב עי' בדף נ"ו ע"א דמבואר דכל מלאכה שעושה לבעלה עושה ליורשים ועיין בדף ס"ג ע"א ד"ה התוס' דאם הבעל לא זנה אינה חייבת במלאכה ובודאי ה"ה ביורשים הדין כן וא"כ לכאורה נ"מ בזה באם מוכרת למזונות חייבת במלאכה משא"כ אם לכתובה ונשאלתי בזה מאיש אחד והשבתי דלק"מ מכח שני טעמים. א' עפמ"ש התוס' בדף נ"ה ע"ב ד"ה ניזונת דהאם מדעת היורשים ניזונת כגון לאנשי יהודה דיכולין לסלקה או אין מעשה ידי' שלהן ומעתה ניחא בכה"ג דהכא לעולם גם לאנשי גליל לעולם מדעתן ניזונת דמאי נ"מ להם אם מוכרת לכתובה או בשביל מזונות כיון דליכא יותר נכסים ומתוך זה גופא דליכא נ"מ א"כ לעולם מדעתן היא וממילא אף אי למזונות פטורה ממלאכה. ב' הלא התוס' כתבו הטעם נגד בעל דפטורה ממלאכה אם אינה ניזונת שאם תעשה לו מלאכה אימת תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונת. ומעתה כ"ז שם נגד בעל דאין לה מאומה ומוכרחת לעשות מלאכה לעצמה שתזון עצמה אבל הכא דלאשה ליכא שום נ"מ בין כך יהי' לה במאי שתזון דכ"כ שלה היא ויכולה למכור זה שנשאר אי לכתובה או בשביל מזונות ג"כ יש לה ממאי לאכול ושוב ל"ש סברת התוס' הנ"ל כיון דליכא נ"מ לדידה אם בשביל מזונות או בשביל כתובה כיון דליכא יותר ויש לה ממאי לזון א"כ א"כ דחייבת במלאכה גם אי בשביל כתובה מוכרת חייבת וז"ב מאד : סליק

הגהות וחדושים מהגאון כו' מהור"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז .

דף ז ע"ב תד"ה במקהלות כו' בירושלמי כו'. נ"ב פ' שלשה שאכלו (ועל מה שנדפס מן הצד בס' תהלים שלפנינו נדפס מלא) כ"כ ועי' במנחת שי שם [א"ה ועי' בגליון הש"ס להגרע"א שבת נה ב' על תד"ה מעבירם ועי' זוכר פנחס ברע"מ רכ"ד א' וביאור הגר"א ז"ל שם] :

דף ט ע"א תד"ה מפני כו' כמכתול בשפופרת. נ"ב עי' רא"ש פ"ב דיבמות סי' ח' :

דף י ע"ב תד"ה אמר כו' דכפ"ג דבריתות (אמר רב הונא) כו'. נ"ב עי' בשאילתות דרב אחאי גאון פ' שמיני ס"ס פ"א :

דף יא ע"א תד"ה משכילין. דהא זכי' הוה מטעם שליחות כו'. נ"ב עי' קידושין מ"ב א' ובנקודת הכסף על יו"ד סי' ש"ה. ובזה מדויק לשון הגמרא דעבד ,,ודאי" בהפקרא כו' :

דף יד ע"ב גמ' מפזר נוות והלל שותק. נ"ב עי' תשובת מהר"ם פאדואה סי' י"ד :

דף יט ע"ב בתוס' ישנים שפל התוס' סד"ה ואם כו' הידוש הוא דמאי הוית כו'. נ"ב עי' ב"ק דף עג א' [א"ה דמבואר שם דמה דמכימני לפוסלם בגזלנותא זה לא נחשב להידוש ע"ש] :

דף כא ע"א תד"ה עד כו' בן סורר. נ"ב נ"ל זה סורר :

דף כב ע"א בתוס' ישנים ד"ה מנין לאב כו' קדשתיה כשהיתה כו' נראה דאינו נאמן. נ"ב כן איתא שם להדיי' במתני' [בקדושין ס"ד א'] ועי' בקרבן עדה בירושלמי קדושין שם :

דף כז ע"א תד"ה והלך כו' דהא נפרא קמייתא. נ"ב עי' ע"ז ל"ז ב' : תד"ה ואם כו' דה"ב יאכל ודאי טומאה דהכי כו'. נ"ב עי' מל"מ ה' אבות הטומאה פי"ט ה"כ ד"ה עוד כתבו כו' :

דף כח ע"א תד"ה ודלמא כו' דכפ' שאין על אנוסה כו'. נ"ב ע"ש דף ק ע"א איכא בינייהו בי דרא דמקרב למתא וקל"ע : **ע"ב** גמ' כילד קצצה כו'. נ"ב עי' מדרש רות פסוק וזאת לפנים בישראל ובירושלמי כאן ופ"ק דקדושין ה"ה דאיתא שם והאומרים נקצץ פלוני ממשפחתו. ובזה הכין מלת קצצה ועי' רש"ל ורש"א בח"א שנדחקו בזה :

דף כט ע"א תד"ה ועל הכותים כו' ונבעלה שלא כדרכה. נ"ב עי' שער המלך פ"ג מהל' איסורי ביאה ה"ו ועי' נודע ביהודה מ"ת פ' אה"ע סי' קנה ע"ש :

דף ל ע"א תד"ה הכל בי"ש כו' בבראשית רבה. נ"ב נ"ל בויקרא רבה פ' ט"ז : **ע"ב** גמ' זר שאכל תרומה לאביי פטור ונראה בעין משפט מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ו'. נ"ב היינו אם התרו בו למלקות ולא משום מיתה בידי שמים וכפ"ש שם פ' יוד הל' ה' ועי' בכ"מ שם. [א"ה ולרבא כאן איירי בלא התרו בית והרמב"ם פסק כרבא] :

דף לד ע"ב תד"ה אבל כו' מיקפל ומפלה והכי קאמר משום כו'. נ"ב עי' תוס' פסחים ק"ב ע"א סד"ה כל :

דף מ ע"ב תוס' סד"ה הא כו' דלאו משום דקא גרים לה קטלא מיחייב. נ"ב ועי' ערכין טו א' ממאי כו' אמר רבא כו' ע"ש ועי' חידושי הרשב"א :

דף מו ע"ב תוס' סד"ה ממונא כו' מאיסורא דל"ב ממונא לא ילפינן. נ"ב עי' שבועות ל"ז ב' ס"ס שבועת העדות :

דף נ ע"א תד"ה אל כו' בירושלמי. נ"ב פ"א דפאה :

דף נב ע"ב גמ' רבה אינו עודה. נ"ב בר"ף וברא"ש איתא ר"ה אינו עודה דברי רבי. ועי' בעיטור אות כ' כתובה שכתב ונוסחה דילן ל"ג דברי רבי :

דף נד ע"ב רש"י ד"ה דנייחד לה כו' ליטנא אחריתא כו'. נ"ב עי' מרדכי.

דף נו ע"א תד"ה הכי. בתוס' ישנים דבהשוכר את הפועלים. נ"ב וע"ש גיטין ס"ד :

דף ס ע"א גמ' ושמואל אמר ל' יום. נ"ב בירושלמי איתא שלשה ימים וע"ש [א"ה ומדויק יותר קושית הגמ' על שמואל כהנ"ג מי משכחת] : תד"ה ממעכן כו'. נ"ב ועי' ביאור הגר"א ז"ל בא"ת סי' פ"ה ס"ק כ"ט :

דף סו ע"ב גמ' לסדורי ליה ארבע מאה זוזי. נ"ב בילקוט פ' וישב רמז קמ"ה הגירסא מאה זוזי. ועי' מהרש"א בח"א : שם בזבזי' לפלגא דממוני'. נ"ב עי' שאילתות פ' כ"ת ס"ס ס"ד ובש"ם שם :

דף סט ע"א רש"י ד"ה רב אשי כו' בחיי. נ"ב עי' פ"י ועי' הפלאה ועי' ריטב"א :

דף עב ע"א רש"י ד"ה כניס כו' בפ' במה מדליקין כו'. נ"ב דף ל"ב ב' ועי' רש"י שם ד"ה אל תתן ורש"א שם :

דף עג ע"ב גמ' ר"ש בן יהודה משום ר' ישמעאל. נ"ב בתוספתא איתא משום ר' שמעון וכ"ה בר"ן :

דף עה ע"ב תד"ה מי כו' רבותא עפי. נ"ב עי' תוס' שבת נ"ב ב' ד"ה תברא וכן הוא כוונת רש"י כאן :

דף פד ע"א תד"ה לכתובת אשה משום כו' ובירושלמי. נ"ב פ' כל הנשבעין הלכה ז' :

דף פח ע"א תד"ה היכי כו' ראיה כאחד. נ"ב עי' ב"ח חו"מ סי' ל' ס"ה ובמהרש"א [ובביאור הגר"א חו"מ סי' ל' ס"ק ט"ז] :

דף פט ע"א גמ' ולשמואל כותבין שובר. נ"ב עי' ריטב"א. ועי' ב"ב קעא ע"ב רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין כותבין שובר :

דף צב ע"ב תד"ה דינא כו' איהו גופי' אמרינן בב"ב מ"ג. נ"ב ע"ש בתוס' סד"ה מסני ט' ועי' ש"ך חו"מ סי' לז ס"ק כ"א :

דף צג ע"ב תד"ה כבי אומר כו' וכן בהלכות שוות. נ"ב ע"כ לשון ר"ת :

דף קב ע"ב גמ' רבה ורבינא אמרי ונדפס מן הצד בקדושין איתא רבא וכן העתיקו כו'. נ"ב ובעיטור מאמר ז' מ"ב איתא רבה : תד"ה רבה כו' תפסוט לי' מהך. נ"ב עי' ר"ן פ"ק דקדושין ובחידושי הרשב"א שם דגרסי רבינא הוו ע"ש :

דף קד ע"א גמ' איבעי להו לר"נ מהו שתשלם. נ"ב עי' בעיטור אות כ' כתובה ונראה שלא היה כתוב בגמ' לר"נ וכ"כ מהרש"י :

דף קה ע"א גמ' ויהבי ליה זוזא כי הא דרב הונא כו'. נ"ב עי' לשון שאילתות פ' דברים סי' קמ :

דף קיב ע"א תד"ה ר"ח כו' בתנחומא. נ"ב לפנינו בתנחומא ליתא כ"ז אכן בערוך ערך תקל איתא כן וע"ש דמסיים ארץ אשר אבניה ברזל :

הרא"ש פ"א בקרבן נתנאל אות ה'. הא קי"ל דאין דנין בע"ש כו'. נ"ב עי' ר"ן : בת"ש אות ז'. לא מצאתי ברמב"ם כו'. נ"ב עי' ב"י שם : סי' יח אבל מתוך הסברא כו'. נ"ב וכ"כ בעל העיטור אות מ' מרד :

פ"ד בקרבן נתנאל אות מ'. ומדא מתרווייהו נקטי. נ"ב ויותר נראה שהתוס' מפרשים כפי' הרי"ף שם והרא"ש כפי' ר"ת ע"ש. עי' בעיטור אות פ' פסיקתא ואות כ' כתובה [א"ה דלהרי"ף מפרש לקמן ס"ו את הירושלמי בזה דסתמא כפוסק דמי אין להקשות כהרא"ש. והרא"ש מפרש כאן כפי' ר"ת פסוקה בבעהע"ט שם דאיירי בפוסק בפירוש וע"ל ס"ו] :

סוף פ"ה בק"נ אות כ'. בגו קטן עד שם. נ"ב עי' ר"ן :

פ"ט בק"נ אות ז'. תימא מ"ה לא פריך ממתני' כו'. נ"ב עי' בעיטור מאמר עשירי :

פ"י סי' י ויש מפרשים דרב הממונא לא אמר כו'. נ"ב עי' בעיטור אות ש' שיתוף

פי"ג סי' טו א"כ אפי' היה לו נכסים כו'. נ"ב עי' ר"ן : סליק בס"ד

הגהות וחדושים למסכת כתובות

מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יואל בהר"ר שלמה הילפרין זצ"ל אבדק"ק מינסק (נעתקים מכת יד המחבר).

הגהות ארץ צבי

על הגהות אשר"י מאת הר"ם יהודה צבי ז"ל

חדושים והגהות למסכת כתובות

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מו"ה יעקב עמדין זצ"ל בהרב הגאון רשכבה"ג צבי אשכנזי זצ"ל

שמות פמ"א] ומ"ש לא כתי'. נ"ל שר"ל שאינו נבוע בגוון הכשרות כמ"ש השמרי מן הנבועים. ולא ברק. ע"ש שפניו מכסיפין מחמת התורה שמתשת כח ואין מראהו יפה כבריא שפניו מאדימים. ולא פירכוס. שאינו מלובש בגדים נאים כמ"ש [שבת קמה:] מפני מה ת"ח שבבבל מצויינים. משא"כ בת"ח שבא"י: שם תריסר אלפי כו'. נ"ב בימי רבותינו שבבבל היו שם קהלות גדולות מישראל קבוץ עם רב מאד. כמ"ש באגרת רשר"ג: רש"י ד"ה טורמוסין כו'. נ"ב בערוך פי' ששונין שני הלכות ממסכת. נראה שהוא מלשון נוטריקון תרי משנה: תוס' סד"ה ישבחא כו'. נ"ב וב"ה סברי לאו היינו שקר דאמרינן שלשה חינות הן חן אשה על בעלה. א"כ אמת אומרים לו. כי מאחר שנשאה ואין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו [לקמן עה:] ודאי נושאת חן בעיניו היא. משו"ה אפילו היו בה כל המומין. כלה נאה וחסודה היא ודאי אצלו. ויזכה במקחו שחוט חסד משוך עליה ביותר: ע"ב רש"י ד"ה משחא כו' „לחופות". נ"ב נ"ל לחפופות והיינו לשחין:

דף יט ע"א תוס' סד"ה וכגון. הנושה בחבירו שקדם תובו כו'. נ"ב לא קי"ל הכי אלא נ"ש קדם נ"ש לא קדם מוציאין מדר"נ [ועי' ש"ך ח"מ ר"ס פ"ו ובהגר"א שם ס"ק ב' וס"ק ו' ובהגהות הגר"א על הרא"ש פ"ד דב"ק]: ע"ב גמ' עד שלשים יום מותר כו'. נ"ב נתנו לו זמן הרגיל. כדי שיחזור אחר סופר שיתקנו:

דף כ ע"א מידי דהוי אנכסי כו'. נ"ב גמרא הוא דקאמר לה. ולא רב נחמן:

דף כא ע"א דקא מסהיד סהדא לא קמסהיד דיינא. נ"ב פי' לקמן (ק"ט סע"א) תוס' ד"ה לא שנו:

דף כב ע"א האשה שאמרה א"א אני והזרה כו'. נ"ב נראה דהא ודבסמוך באמרה שלא בפני ב"ד וגם לא אמרה לסהדי הוו עלי עדים בכה"ג הוא דכי נתנה אמתלא לדבריה נאמנת אבל בדרך הודאה גמורה בב"ד או באפי סהדי. תו לא מהימנא באמתלא. אם לא תוך כדי דבור. עמ"ש בתשו' בס"ד: ע"ב מ"ר שנים אומרים מת כו' נ"ב עי' תשו' (ב"ג) בספרו של אמה"ג ז"ל: תד"ה משום. דרב אשי רגיל כו'. נ"ב עי' פרש"י ביבמות שם [וכ"ה כוונת רש"י כאן]:

דף כג ע"א גמ' עדי טומאה אתמר. נ"ב וכך היה ודאי באחת מבנות מר שמואל. שממנה נולד רב מרי בר רחל בת שמואל [ועי' תוס' שבת קנ"ד א' ד"ה ואמרי]: ע"ב במשנה זאת אומרת כו'. נ"ב הא ודאי משמע שאומרת בב"ד:

דף כד ע"ב תוס' סד"ה חד כו' אלא למיוחסין. נ"ב בחזקיהו כתיב [דה"ב כט] ויחזקום אחיהם הלוים. וכן בפסח יאשיהו [שם לה] והלוים מפשיטים: שם ד"ה שאני. יעוד שלא מצאו כתבם. נ"ב דומיא דאמרינן פ"ק דמציעא [י"ג א'] כיון דנפל אתרע:

דף כה ע"ב גמ' בחזקת שהוא כהן כו'. נ"ב מכולה שמעתא מוכח שלא היו קורין כינוי כהן ולוי לקרות גדולתו וכ"מ בשטרות כדמוכח שלהי בתרא:

דף כו ע"א תד"ה בתר כו'. נ"ב עמ"ש בס"ד בפרק יש מותרות שם באורתי הענין יפה כל צרכו: ע"ב רש"י ד"ה והא אשקלון. בכר גלו ישראל. נ"ב לא ידעתי הכרח לזה. שאם רוצ"ה היה בעת שנלכדה ירושלים כדתנן סוף פרקין [כז:] וכי בשביל כך לא יכול להיות מעשה זה בפני הבית קודם לכן הרבה: תד"ה ועי' נפשות כו' דקודם לכן. נ"ב כלומר קודם שתניח לבעול אותה מרצונה. רוצה היא ליהרג [דלא כפי' מהרש"א]:

דף כז ע"א גמ' וגוזא. נ"ל וגווזא. וכ"ב דוגמתו בפרק כיצד מברכין [מ א'] איתיה לגווזא דהדר מפיק. ובפ"ק דנדה [ה:] בקטפא דגווזא: שם וכין כך „טמאין" נ"ל טמאות [ובטהרות שם ובפסחים הגירסא גם בדברי ר' יהודה „טהורין" „טמאין"]: שם דברי הכל טמאין. נ"ב גברי: ע"ב אמר רבא מה לו לשקר כו'. נ"ב נ"ע הא עבר ע"ד מכשיר וכל המשנה ידו על התחתונה וקשיא נמי לאביי ע' תשו' שלי כ"י [ועי' רי"ף ורא"ש בב"מ ע"ח דלא קי"ל כר"מ וכ"ד כל הפוסקים]: שם שפיר קאמר כו'. נ"ב כלומר אין לך לומר דהיה בעלמא היא. והראיה מדלא מכחיש בה־יא ולימא ידענא דלאו את אחי. וכ"מ דלייתי איהו ראיה. וא"ל ר"ת שפיר קא"ל. כלומר איהו עלמה ודהיה אלא קושטא קאמר. אדרבה משום דמסתפי למטען שיקרא. דדילמא אחוהי את אלא איהו לא קידע. שמא כענין יוסף אח"ע. ומספיקא לא מצית מפיק מניה. כי עליך הראיה. ועי' תוס' דמוקמי לה שידוע שזה התובע נולד כאן כו'. ר"ל שידע מרי שהלך הביו עם אחיו. אבל לא הכירו אם זהו. שמא אחיו מת. וזה אחר הוא שתובעו בשקר:

דף כח ע"א שאין לנו גם בה. נ"ב דלאו ביהודה קאי: תוס' סד"ה קיום כו'. נ"ב עמו"ק א"ת (סכ"ת) וכ"ל עוד הא דקיום שטרות דרבנן מיירי בהתומין על השטר עדים שאנו מכירים אותם והיו ידועים בחיים בזמן הכתוב בשטר. אמרינן ודאי לא חציף אינש מסתמא לזייף ח"י דלמא שיילינהו אתו ומכחשי ליה. ואף אם אח"כ הלכו למד"ה או במתו. הרי השטר בחזקתו. אא"כ אית ביה ריעותא. אבל בעדים דלא ידעינן להו לגמרי. ודאי חספא בעלמא הוא אי לא קיימו. ובכה"ג כ"ע מודו בשטר שמודה בו צריך לקיימו · דנאמן בלוה כי טעין פרוע. ואית לן דר"כ דא"ל קיים שטרך והוה לדינא [לעיל י"ט א']. ול"פ אי צריך לקיימו אי לא. אלא בגוונא דפרישית. כשעדיו ידועים וניכרים לנו דהויא מלתא דעבידא לאגלויי דלא משקרי בה אינשי: ע"ב גמ' או שקרא כו'. נ"ב הא אפי' בקבע בשבת משום דקי"ל [מגילה כ"ג א'] הכל משלימין למנין ז'. ועבד דינו כאשה [א"ח סי' רפ"ב ס"ג בהג"ה ועי' בהגר"א שם] ומסתבר דעדיף מנה נהבי דדוקא באשה איכא משום כבוד צבור לכתחלה משום דאשה בעזרת ישראל מנין משא"כ בעבד:

דף כט ע"א תד"ה אלו כו' נתינה אגב ממזרת. נ"ב דכותה אשכחן בכמה דוכתי דנסיב תנא גרושה וחלוצה בהדדי. אע"ג דחלוצה אינה אלא מדרבנן [ועי' בתוס' חד מקמאי יבמות ע"ו א']:

דף ל ע"ב תד"ה דין כו' או זכות כו'. נ"ב ראיה מתלמידו של ר"א שנתחייב שרפה ואמרו הניחו לו אדם גדול שמש [עירובין כ"ד א']:

דף לג ע"א רש"י ד"ה דלאו מכאשר זמם. לא זממו להלקותו. נ"ב יל"ד קצת שמא אתי נמי מכאשר זמם. שהם חשבו להביאו לידי מלקות כשיעבוד במקדש. וי"ל דספק הוא אם יעבוד. ואף אם יעבוד לא אתי לידי מלקות אלא בעדים והתראה ומאן יימר דמתרמו ליה: ע"ב תד"ה אלמלי כו' במסרקי ברזל כו'. נ"ב י"ל דסריקת בשרו הכאה שיש לה קצבה היא. שהרי הוציאוהו להריגה אז. אבל נגודי דאמר רב היא הכאה שאין לה קצבה. ור"ל שאם לא היו גוזרין עליהם הריגה רק לייסרם בהכאות רצופות בלי קצבה. שהיו היסורין נמשכין לא שעה לא יום ולא יומים. אלא היה מצוה להתמיד במכות אכזריות כל זמן שלא יעשו רצונו. בזה האופן א"ר דפלחו כי הוא דבר שא"א לאדם לעמוד בו. ובכה"ג לאו כ"ש הוא ולק"מ: תד"ה גנב. שה"נ ליתיה במכירה. נ"ב דאסור בהנאה שם אין תופס דמיו. נ"ב ואינך אסורין בהנאה כדתנן בהאיש מקדש [נו:] מכרן וקדש בדמיהן מקודשת:

דף לה ע"ב גמ' א"ל רב חייא. נ"ב אחרון היה זה וכמה ר"ח היו בבבל באמוראים:

דף לו ע"א כיון דמדאורייתא כו'. נ"ב כיון דמדאורייתא הזי'. היאך נפקע ממונא של זו ויהא חוטא נשכר. אע"ג דבקושטא אסורה דרבנן רביע עלה שאינו רשאי לקיימה לו. ולא אמרינן אתו רבנן ועקרי דבר מן התורה דלו תהיה לאשה. שהרי היא או אביה יכולין לעכב. ואי במפותה. הוא ג"כ מצי מעכב. ורבנן נמי ליה שלא לישאנה [ובלא"ה בשוא"ת יכולין חכמים לעקור כמ"ש ביבמות נ']. ואפ"ה מדאורייתא מיהת בריא ליה קרינן ביה ולו תהיה לאשה ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה שבויה בת כהן. נ"ב או אשתו: תד"ה וכי. נקט ערכי. נ"ב לרבותא [וכ"ה בתוס' דגטין]:

דף לז ע"א רש"י ד"ה שעתה כו' שלא דם כו'. נ"ב ואה"נ דם עובדת כוכבים נמי מטמא לה. וי"ל הא דלא מטמא נמי מדרבנן ובמעת לעת לא גזור: שם ד"ה משמשת כו' לאחר בעילה. נ"ב עי' יבמות (י"ב ב') פי' בענין אחר. דנוהגות מוך באותו מקום כשהן משמשות. וכן הלשון מורה ודאי. דלאחר בעילה לא משמשות נינהו. ועי"ק לפירושו דהכא. א"כ מה צריכה למוך. תקנה עצמה אותו מקום לאחר בעילה בחלוקה ובבגדים ובסדין כי לא יחסר לה אחד מאלה אפי' לא הזמינה מוך. אלא ודאי קנות מוך לא מהני בה כולי האי אחר בעילה גמורה. שכבר נקלט הזרע ברחם (משא"כ במתהפכת שזב לחוץ). באמת לא ידעתי מה הזקיקו לרש"י לשנות טעמו כאן. שמא היה נראה לו דבר רחוק שהמזנה פתאום תוכל לשום מוך לפני בעילה. משו"ה ל"א כיון דמנטרא נפשה אינה הולכת בלי מוך: ע"ב גמ' אימא כשהוציאה היא כו'. נ"ב מ"מ הני כשיוציאה הוא. דאע"ג דהיא מכריחתו לתת גט וכפיק ליה להוציאה בעל כרחו. אפ"ה גטא מיהא צריך לתת מדעתו כמו בכל גטי דעלמא. שאינו מוציא אלא לרצונו וגט מעושה פסול אלא כופין אותו עד שיאמר רוצה אני: תד"ה טעמא ומיהו תימה כו'. נ"ב עמ"ש בלח"ש פ"ח מ"ב בס"ד דלק"מ: שם דהתם ל"ש משום חינא. נ"ב שכבר היה לה כתובה. בין דבתולה בין דאלמנה. אלא שמכרתה ע"י גרמא דידה ומה ליה מוכרת לאחרים או לבעל. משו"ה לא בטל טעם חינא שכשתתאלמן צריך היורש להראות שטר המכירה. ונראה לכל שיש לה כתובה ותקנת חינא במקומה עומדת:

דף מ ע"א תוס' ישנים ד"ה אי. דאי אמר ל"ב לכיבוד מי איכא כו'. נ"ב דאב שמחל ע"כ כבודו מחול [קדושין ל"ב א']: ע"ב גמ' דאי בעי מסר לנ"מ ומוכה שחין. נ"ב אע"ג דהיינו רשאי לקיימה כדתנן בהמדיר ואלו שכופין להוציא מ"מ כי מסר לה מאי דעבד עבד. ומתקדשת לו דלא גרע מחייבי לאוין ועשה דתפסי בהו קדושין [ועי' רש"י ד"ה דאי בעי כו' וברש"ש ודוק]:

דף מא ע"א תוס' סד"ה וליתני כו'. נ"ב לפי סברא זו י"ל חדוש לענין היזק דרישא. דקי"ל אין אדם עושה עצמו רשע ודוק:

דף מג ע"ב גמ' שקוד כו'. נ"ב כהסיא דתנן [אבות פ"ב] הוי שקוד ללמוד תורה:

דף מד ע"א תוס' סד"ה היכא כו'. נ"ב נ"ע במקום שי"ל ב"א דתב לאחרים:

דף מז ע"א גמ' דמסר לה בשבתות וי"ט. נ"ב נ"ל דהכא אדין תורה קאי. הא דזכי ליה רחמנא היינו למעשה בשבת. ורבנן הוא דגזור אקנין משום כתיבה. ומדאורייתא שרי:

דף מח ע"א אני בבגדי והיא בבגדה כו'. נ"ב והיא מקפדת עמו"ק א"ת (סר"מ):

דף נ ע"א דהוה קאי באוכלוסא. נ"ב בברכות [נח א'] אמרינן אין אוכלוסא פחותה מס"ר ועפרש"י כאן כנראה נשמר מלפרש כאן כך. דלא מסתבר דנפישי ישראל כל כך בא"י בזמן ר' אבהו שהיה רב אחר החורבן. אברא התם בברכות משמע דהוו. מדאמר עולא מקטינן אין אוכלוסא בבבל. משמע הא בישראל איכא. ובודאי לדריה קאמר ועולא מאוחר מר"א הוה: תד"ה ומאי. דלא הוי משמע כו'. נ"ב ול"ג להם כמו שפרש"י לא הוי אם אין עושין לו רפואה. דבכ"מ משמע לגמרי לא חיי דוק ותשכח: ע"ב גמ' דר' בנאי. נ"ב דרב גרסינן. אע"ג דהוא אחוהי דרהב"א דרהב"א בא"י היה ור"ב אחיו בבבל. שהרי לפני שמואל: תד"ה יתיב כו' קטן מרב המנונא כו'. נ"ב איכא נמי רה"מ סבא שהיה תלמידו של רב עמ"ש בהגהת ספר יוחסין בס"ד א"כ סובא רה"מ הוו. ומ"ש תוס' רב יוסף חברו של ר"א אינו נראה אלא כמו תלמיד של רב יהודה. ור"א תלמידיה דרב הוה: ד"ה אמר כו' לא היו שומעין לו. נ"ב דוחק גדול כי ר"נ חתניה דבי נשיאה והרי ידו היתה תקיפה על הדיינים. כ"ש על בעלי דינין. ובאמת א"צ לדחוק. כי שלא לא הגבוה אלא ממטלטלין לפי שלא נמצא שם קרקע להגבותה. והיא כבר אכלתם וליכא מידי למגבי מנייהו. להכי קאמר להו לדייני זילו אהדור. כלומר עליכם במצא כזה. אם תמצאו המעות פדיון בעין קיימים הרי טוב · ואם לאו נכסיהם ערבין. ויחזור היורש ויגבה קרקעותיהם [אבל בב"ק י"ב א' א"נ כן]:

דף נא ע"ב תד"ה אסורה. דגדקת גמורה. נ"ב ובודאי סופה כתחלתה: שם גמ' רפואה שי"ל קצבה נתרפאת. נ"ב מתרפאת הו"ל למימר [וכ"ה בירושלמי וברי"ף] אלא ה"ק אם נתרפאת והיה לה סולאה על הרפואה ורוצה לגבות מיתומים מנכין לה מכתובתה. ושמא אם הוציאו היורשים ברפואתה מרצונם. ולא אמרו מתחלה על כתובתך אנו עושים לרפואה. כבר מחלו: שם הא נמי דאורייתא. נ"ב קרי לדברי קבלה דאורייתא:

דף נג ע"א לא תהוי בעטורי אתסנתא. נ"ב פשיטא דל"ש בנים נ"ש שאר יורשין. ולא נקט תלמודא אפי' מכרחא הו'. אלא מידי דסכית ותו לרבותא נקט. דאפי' לברא טבא לא: שם אכפייה ואזל. נ"ב פרוזים: ע"ב בתוס' (ד"ה בע"א) אע"ג דב"ה הם תלמידי הלל הזקן פליגי עלי'. נ"ב דכוותה אשכחן פ"ק דעדיות [מ"יא וכן שם מ"ז] גבי כסא שקבעו בעריבה. דב"ש לית להו דשמאי:

דף נד ע"א גמ' עד היכא דשני כו'. נ"ב ובפ"ק דיבמות איתא דאזלו בתר כסף גולגלתא: ע"ב אתו לקמיה דר"ל. נ"ב לפי שהיה ר"י פסול לדון בענין זה: במשנה ה"ז בעולת זנות. נ"ב נ"ל אחר תקנת דכתובה. דכתובה דרבנן היא. תדע דהא פילגש לגירסת ראב"ד ורשב"א קדושין בלא כתובה. ואפי' למ"ד (לעיל ד"י ע"א) כתובת בתולה דאורייתא. מיהת בדאלמנה כ"ע מודו דהויא דרבנן (מיהו בגמ' (דנ"ו ב') משמע דר"מ ס"ל כתובת אלמנה נמי דאורייתא ע"ש) אמנם בפילגש הנוסחא הישרה היא בפכ"ג [סנהדרין כא א'] בלא קדושין ובלא כתובה כמ"ש בספרינו שם [ועי' בהגר"א אה"ע סי' כ"ו ס"ק ז']:

דף נו ע"א גמ' יתיב ר' חנינא. נ"ב היינו ר"ח קרא דס"פ [תפלת השחר] לא ר"ח דיתיב ברישא אחר רבי דהוא גדול מר"י וכדמוכח פא"ד. וכן נראה ממאי דא"ל פוק קרי קראך: שם קמ"ל דבלילה. נ"ב משמע דהוו עבדי חופה בליליא וקצת משמע נמי הכי לקמן (דף נז א') סוף חופה היא תחלת ביאה: שם האומר לאשה כו' דברי ר"מ. נ"ב עמש"ל ר"פ. וק"ל. הא קרא כתיב [ישעיה ד] והחזיקו שבע נשים וגו' דלמא ס"ל נמי בפילגש איירי קרא: ע"ב קסבר ר"מ כתובה דאורייתא. נ"ב משמע אפי' בכתובת אלמנה ס"ל הכי. ותוס' כדחקו בכך. ולא דמי כולי האי לתרומה. דמשום גזרה נגעו בה דאי לא הא לא קיימא הא מלא שייך הכא. ותדע דא"כ הו"ל לתקוני נמי מאתים לאלמנה כבתולה. כי היכי דלא פליג בתרומה בין דאורייתא לדרבנן בשיעורא וכיון דחזו הכא דלא שוותה כתובת אלמנה לדבתולה. הא ודאי ליכא למימר בה דלכל דתקון רבנן כדאורייתא תקון. אלא כי היכי דלא תהא קלה להוציאה. ושלא יאמרו זונתו היא. תקנו לאלמנה נמי כתובה פלגא לדברי חכמים. מ"מ ר"מ אית ליה דהא נמי דאורייתא היא. דלמא דייק לה מדכתיב כמוהר הבתולות ולא כתיב בתולות אלא למידק כמוהר הבתולות ולא כמוהר אלמנות. מכלל דאית לה:

דף נז ע"א תד"ה שתים כו'. נ"ב ויכילנא לשנויי. שתים לבתולה (דתמירא) שלש לאלמנה (דכתובתה קילא). א"נ הא במקום שכותבין כתובה הא במקום שאין כותבין. א"נ הא לאהדורי בתר סופר שלש. ובשתים לא צריך לאהדורי אבתריה: ע"ב גמ' ימים שנאמר בסן חדש. נ"ב היינו כי הא דכתיב חדש וימים אבתריה אבל כי ימים מקמי חדשים אז פירושו שנה כדכתיב כמה זימני בנביאים: שם אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה. נ"ב לאו גדולה. אלא סמוך לגדלות דאמר מר המשיא בניו ובנותיו סמוך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך כדאי' פרק הנשא"י (ס"ב ב'): שם ואי דגואי כו'. נ"ב ואע"ג דגואי דלא חזי למלאכה. שנאלצ ונאלה מחמתם. סבר תלמודא כה"ג נמי חזי ליה דתלים לב שמח ייטיב גהה [משלי יז]:

דף נח ע"א קוביוסטוס. נ"ב עתוס'. ול"נ שהוא מורכב מלשון עברית מענין [מלאכי ג'] היקבע אדם ובלשון ארמית ג"כ קבען פלניא [ר"ה כו:] ומשקל השם בא כדרך היוונית וארמית שבתוארים ותמיס בסיי"ת שרוקה וסמ"ך כמו קוסטוס לסטוס ארכיליסטוס וכן רביס. והנה גם קוביוסטוס כאחד מהם. ועניינו תואר גזלן בכל אופן שיהא בין ממון בין נפשות:

דף ס ע"א לא תליתינהו להני כללי דכייל כו'. נ"ב דבסוף הדר ביה שמואל: ע"ב דדרכא על רמא דחמרא. נ"ב רעי שהטיל שחמור: תד"ה כי. שהרב מוחל כו'. נ"ב ועובדא דאביי ודאי נמי כה"ג הוה. דחס ליה לאביי לאורויי באתרא דרביה בלא רשותא:

דף סא ע"א גמ' ואחד שגלמגמה כו'. נ"ב אע"פ שכבר נתחייבה מתחלה. ונראה דכ"ש אם את"כ שפחתה. למ"ד לאשה לקמן (דע"ט ב') אבל למ"ד לבעל תבעי. אבל בנפלו לה שפחות פשיטא לי דהוי כהכניסה לו. כיון דקי"ל כרשב"ג לא תמכור. ע"ש: תד"ה הכניסה. קצת תימה כו'. נ"ב דייקו לומר קצת מכלל דל"ק כולי האי דהא ודאי לא דמי מלאכה דאשה לעבודת פרך דעבדים ושפחות. ותו דהאיכא ולדות שצוים הרבה. ואפי' עיילא ליה לא פלוג: שם סד"ה ואחת כו'. נ"ב דעולה עמו: ע"ב גמ' מלכיא. נ"ב יש לו חבר במקרא בירמיה ובד"ה: במשנה הספנים. נ"ב פורשים ליה"ג כפרש"י. לאפוקי בים כנרת ושל סדום ודכוותיהו שבע ימים קטנים שבא"י: רש"י סד"ה מתניתא מלכתא כו' לשון זכר. נ"ב ש"מ מלכיו בחולם היו"ד סוף:

דף סב ע"א גמ' אמר רב אנחה כו'. נ"ל דמייתי לה הכא לאשמעינן דקשיא לתשמיש וכמ"ש עפ"ש ולא קמה עוד רוח. ה"נ כתיב ונשתה כל רוח: תד"ה טיילין ע"ש שדרכם בטולא. נ"ב אפשר טיול ג"כ מענין זה. עם שהוא שורש אחר. טולא מכפולים. וטיול מנחי ע"ן: ע"ב גמ' ר' אתי מספטיים כו'. נ"ב מכאן תשובה לאומרים הלל הזקן מבני בניו של זרובבל בן שלתיאל. ויש לתמוה עוד ממ"ש התוס' פ"ק דסנהדרין [ה' א' ד"ה דהכא] בשם הירושלמי דמשמע שהוא מן הנקבות ול"ע. ושמא הנקבות מספטיה עדיפי נמי מ... דשמעתא. ודלמא ר"ח נמי מנוקבי דשמעתא אבל רב הונא מדוכריא דבית דוד ועמ"ש פ"ג דהוריות. ותמיהא מילתא טובא דהאמרינן [יבמות ס"ג א'] חות דרגא נסב איתתא. ולא מצינו אפי' בשום אחד ממלכי יהודה (ספר הכתוב שמות נשותיהן) שלקחו להם נשים אפי' ממשפחתם. ולא נזכר בשום אחת מהן שהיתה אפי' בת שר גדול וחשוב בישראל. עקר מלכות בית דוד מגיורית נגנית: שם ור"ח אתי משמעי. נ"ל משמעא: שם וזו וזו. נ"ב לא משום שאין נכון לקחת ב' נשים כאחת. שהרי מצינו חכמים רבים שהיו נושאים כמה נשים. ולא מצינו בשום מקום כזה. שאפי' מד"א התירו ארבע נשים [יבמות מ"ד א'] אלא בזאת עקרה היא ומעכבה מבני... אשה אלא לבנים [לעיל נט: וסוף תענית] משו"ה איכא תגדא דרועה עקרה: תד"ה רוצה כו' דא"ל רווחא. י"ל מאי ק"ל. הא התם ברשות מיירי ואורחא דמלתא קאמר. והכא שלא ברשות (ולמאי דשאני לתוס' בין רווחא. הכי א"ל. דהך רווחא ספק. ורווחא דלעיל ודאי). וי"ל דהתוס' דייקי מדפשיט לה חזא אשה בע"כ מיירי. מאי נ"ל ראיה מהתם הא ודאי בהכי עסקינן דאינה רוצה בע"ק פרישות. אלא סב"ע נמי ברשות ואפ"ה קמיבעיא ליה אי אורחא הוא ואינו נושא חטא כלדעת. אלא שאינו הכרח כ"כ דלמא הכי מיירי בספקה. שמא משמע להו אי איתא דלעיל ברשות גמור מפורש. תו ליכא למיחש מידי:

דף סג ע"ב גמ' דקתני ארבע שבתות. נ"ב בפי' הזרוע [קלב:] גבי טבח שממתינין לו ג' ג' שבתות. מוכח בהדיא דלשון שבתות לא בש"ק איירי אלא הכא מ"מ שפיר דייק מדהו"ל שלשים יום או חדש: שם רבא אמר רב ששת כו'. נ"ב בפניא אמר הכי בצפרא הדר ביה [וכמ"ש בשבת קל"ו ב' ביצה כ"ד ב']: שם שירא. נ"ב רש"י מפרש מלשון שיראין והסריקון [שבת כ: וש"מ] שהם מיני בגדים. משום דמייתי עלה בלהותיה. אבל ודאי אי הוה נמי תכשיט כמו השירים והנזמים [שם מו: וש"מ] אע"פ שאינו להצלות · דבצל"ב מטלטלין איירי. וכולהו שוו בהא. מדי הוה טעמא אלא משום דדמו אותם ולהוצאה נתנו. וגם בכלי כסף שייך בלאות דפחתי כדאיתא בהידך פרקין (דס"ז א'): תד"ה דיקא. בתוספתא. נ"ב מהכא נמי מוכח כמש"ל בגמרא:

דף סה ע"א גמ' שפסקו לה חכמים סאתים כו'. נ"ב בני בית הרבה היו לה והיינו נמי דפסקו לה טובא לקופה ש"ב לקמן (ס"ו ב'): שם ידענא ביה בנחמני דלא כו'. נ"ב כדאמר בפרק במה מדליקין [לג א'] ידענא בנחמני דמכפין נפשיה. ותומה שאמרה חיי דמר כו' אינה הכחשה כי שמא אחר שנה שותה. וזה לא ידע. מיהו הא קשיא לי דלכאורה משמע דממחוזא הואי. והא בסמוך אמר ר"כ ידענא בכה מחוזא דשתו חמרא. אי הכי כי לא הוה שתי איהו. מאי הוי. הא קי"ל עולה עמו ואינה יורדת. ונ"ל דהך מחוזא אינו שם עיר (כי ההיא דבסמוך) אלא פירושו מכל אותה מדינה בואלתה. והוא כענין שכתוב [תהלים קז] מחוז חפצם. וכן משמע הלשון מבולא מחוזא: ע"ב ניסנא מעליא כדכתיב אכלה כו'. נ"ב הו"ל לאתויי קרא דאורייתא [בראשית כ"ט] הלחם אשר הוא אוכל דקדים. ולבנא דמעלי ודאי. אלא משום דהאי מפרש בהדיא. אע"ג דשהוא נמי מוכח טובא מקרא אחרינא דכתיב בההוא עניינא ולא השך ממני מאומה וגו': תד"ה ר"א. אפי' גמל וספן. נ"ב כשהוא עמה בבית. אע"ג דעונתה לששה חדשים כשפורש מביתו:

דף סו ע"א רש"י ד"ה שלא כו' עירנית. נ"ב חריפה ובקיאה ונעורה בלילה למלאכתה: תד"ה פני · עשיר כו'. נ"ב אע"ג דבשתו יתרה משל עני: ע"ב גמ' מוסרן ביד אומה שפלה. נ"ב על יחידים פרטיים אמר כך. אבל כלל אומת ישראל אין הקב"ה מוסר בניו ביד אומה שפלה כדאיתא בהנזקין: תד"ה לא כו' אבל צריכות כו'. נ"ב הוה אמינא דעדיפא אדרבה בירושלים היו חייבות להתבשם בקופה של בשמים מה"ט גופיה כדי שלא ליהנות מריח הקטורת אע"ג דרית אין בו מעילה איסורא מיהא איכא. וכמ"ש שם בס"ד:

דף סז ע"א גמ' לכבודו הוא דעבד. נ"ב אע"פ שנקדם לו חמה כמכה וכיב"ג [תענית כ'] אין צדיק בארץ וגו' [קהלת ז']: שם של זהב דלא פחתי. נ"ב עי' מעילה (יט א'): שם בממלא. נ"ב לפרש"י הוא כמו ממולאי [לקמן פ"ה א' וש"מ] ולשון מקרא [איוב יד] יצא וימל: תד"ה זהב. שעומד בכלותיו. נ"ב שמא הוא לשון רואות וכלות [דברים כח] כלתה נפשי [תהלים פד]: ע"ב גמ' שכאו ליגבא. נ"ב כאן שייך נפעל גם ביתוש איידי דקתני משיאין: שם ואל ילבין פני חברו ברבים. נ"ב שמא כך עובדא דמר עוקבא נמי במקום רבים הוה. א"כ מיהת ש"מ דגדולה בושה: שם סיאנקי. נ"ב נראה של מדינת סינא: שם ושדי ליה. נ"ב לשודריה: שם מרמאי. נ"ב מחמת רמאי:

דף סט ע"א זיל אימא ובשמתא כו'. נ"ב הוא דבר קשה. לא לבד אחר שונא דשמית כה"ג. אברא דרב ששת דקבלה מניה ועביד עובדא קשיא טובא דהא הו"ל זלזול רב בכבוד ת"ח ואינו רשאי לש... לרבו בכך ואפי' למלך לא כדילפינן [סנהדרין מט א'] מקרא יכול אפי' לעבור עד"ת ישמע לו ת"ל רק. ו... גם אם תל שמתא כהאי. אע"ג דו"ל לא הוה זלזול גמור. דהא הקדמונים לא נתנו להם שום תואר המעלה וכבוד ונקטינן גדול מרבן שמו. אלא בדורות אחרונים חדשו תוארי רבי ורב א"כ הו"ל מדי דרבנן דתייל עלייהו שבועה ושמתא. מ"מ איהו לבזוייה איכוין. ובושת בכוונה תליא מלתא. וזילותא דנ"מ חמיר טובא כ"ש גברא רבה כרב ענן ואף דר"ע נמי לא שפיר. דבודאי ר"ה גדול ממנו היה. מ"מ נראה דלפחות קרוב למעלת ר"ס היה דתרוייהו תלמידי רו"ס הוו. ובוודאי לא בציר מתלמיד חבר הוה. ואמרינן נמי [ב"מ לג א'] ת"ח שבבבל עומדים זה מפני זה. איברא אשכחן לקמן (ע"ט א') דקרי לר"ג נחמן חקלאה: רש"י ד"ה רב אסי מת כו' „בחייו". נ"ב נראה שט"ס ונ"ל „אחריו" אע"פ שישבתי הדבר בס"ד עשי"ע (סק"ן): תד"ה תלה. הפורות כו'. נ"ב מפרש היטי (ביו"ד) מלשון חייט ותופר: סד"ה ובשמתא. הכא שבידו. נ"ב נ"ל משום דמיתה לא שכיחא. וי"ל בין המנדה את עצמו למנדה את אחרים. וגם שלא מן הדין כמש"ל: ע"ב גמ' ר' יוסי אומר הגדולה · נ"ע גדולה [וכ"ה בדפו"י]: רש"י ד"ה נעשה שר כו' לגדולים. נ"ב מפרש סרוחים מלשון סרח העודף:

דף עב ע"א גמ' (בסוף העמוד) בפרוע. נ"ב כמו הפוך. ר"ל בראש פרוע. א"כ נ"ל הפ"א בציר"ה והוא שם דבר: תד"ה פלוני. דאיכא עדים כו'. נ"ב נ"ל שר"ל שראו עדים וגם היא (היתה עמהם במעמד אחד שלא זזו ידיהם ממנה) ידעו בברור מעת שנגמרו הפירות למעשרות והובאו לבית ודאי לא נתקנו. והאכילתו מזידה והעדים שראו לא מחו ולא הודיעו לבעלה. כל זה בודאי דבר רחוק הוא מאד. היינו דמסיימי דלא שכיח: ע"ב גמ' נשוה ורד. נ"ב כמו והיום רד מאד [שופטים יט]:

דף עה ע"א והניקה את בנה. נ"ב שהיה מורכב על כתפה: שם קרי לן בבלאי טפשאי. נ"ב מה שלא מצינו בבני א"י שיאמר אחד כך על בני בבל. אדרבה ר"י אמר דילהון היא [סוכה מ"ד א' ב"ק קיז:] ורב כהנא נראה שהיה שקול כר"י ור"ל. ומ"מ לאו כללא הוא. ע"ל (דע"ז א') גבי ר"א: רש"י ד"ה נלקה כו'. נ"ב ובמשנה פ"ט דנגעים: תוס' סד"ה כאן. בגליון „תרגום של סגוריס". נמחק: ע"ב רש"י סד"ה מני ר' יהושע. ובלא תומין נולדה. נ"ב נ"ע מאי חזקה היא זו וכי אין נולדות הרבה גם בתומין שבסתר אלא רוב הוא דהוי. ואע"ג דרובא עדיף מחזקה. בעלמא. אבל בממון אין הולכין אחר הרוב דהמע"ה. ואין זו דומה לחזקת בתולה דחזקה מעליא היא ודאי:

דף עז ע"א רש"י ד"ה מקמן. מה גורך. נ"ב עתוס' ועי' גם בפרק שירה: ע"ב גמ' ריב"ל מתיך נפשיה כו'. נ"ב נ"ל כשלמד שבט. או לומד תורה. דאל"ה האמרינן [שבת ל"ב א' תענית כ]

ימנוד

יעמוד אדם במקום סכנה. וכת"ח משתפי דא"א לו בלי תורה: שם לאפוקי ממאן דלא כו'. נ"ב לפרש"י לא יתיישב היטב. וצ"ל מאן בלא מ"ם שימושית:

דף פא ע"ב כיפי. נ"ב א"ש. סלע ת"א כיפא: רש"י ד"ה פליגנא לך כאילו אני תולן. נ"ב והמולך כאי מן האחים לגאלה [כדתנן ביבמות סס]:

דף פד ע"א תד"ה לכתובת אשה מש"ת כו' קופצים. נ"ב לפ"ז היא תקנה כדי שלא תשב אלמנה. ויקפצו ליכנס מחמת מתונה. א"נ משום דהוו דתשיבי. כדאיתא לעיל (י"ב ב') כיון דהוו דמזלזלו בהו: ע"ב גמ' אתו לקמיה דרשב"ל א"ל זילו אהדור. נ"ב משום דר"י הוה ססיל להו לדינא. לא באו לפניו אלא דרך ענוה ושאלה וצ"ל דן אותם:

דף פה ע"ב תוס' סד"ה שודא כו'. נ"ב וצ"ע שבאמת אין דין זה מסור לדיין יחידי. משו"ה שודא דדייני ולא דדיינא. ובב"ד אין מיהוש כה"ג וכי הא דתנן ספ"ב דיבמות מתנה כו' ישאנה מפני שהוא ב"ד. ואע"ג דלקמן במי שהיה נשוי (צד ב') משמע לכאורה דר"נ לחודיה פסק שודא. לאו דוקא אלא הוא וב"ד וכיינו דקאמר הנא דיינא. ר"ל ממונה ע"פ הנשיא. מ"מ עם ב"ד. אע"ס שהיה דן כיחידי כדאמר פ"ק דסנהדרין [ס' א'] במידי אחרינא. לא בשודא. וגם התם פירושא ראוי לדון ביחידי קאמר. וא"כ כמ"ש ר"ת לקמן בסמ"ש דדוקא כגון ר"נ דנוומתם. וי"ל נמי דחשוב כב"ד וליכא חשדא:

דף פו ע"א גמ' אכא שאול בן „אמה". נ"ל „אמא". ונ"ב לשון מרום ותשובות כמ"ש בפרק היה קורא [טז:] קורין אותן אבא פלוני אמא פלונית:

דף פט ע"ב איכו הוא דהפסיד אנפשיה. נ"ב ה"ה דאינה גובה מן הלקוחות אלא בשטר כתובה שבידה בכ"מ. דהא"ה אכתי קשיא במאי גביא. גלאו כל כמינה לאפסדינהו ללקוחות וצ"ע:

דף צא ע"ב תד"ה והלכתא כו' כמו שכח. נ"ב שהוא שלו משום דערח והשבח. וצ"ע אי אייקור אפדני בידא דלוקח ממילא. הוא ודאי שבחא הוא ושבח ביה. ומאי שנא אי מזבנה לאחר או לב"ח. וצ"ל דהתי מעשה בלא אייקור בוה. א"נ אפי' אייקור זרבותא דמרב אייקר דהא קי"ל [ב"מ ל"ה א] שומא הדרא לעולם. וב"ח בהריקיה דמרה קאי וכלותיה הוי. משא"כ במכרה לוקח לאחר דפקע מרא דארעא ולא שלית שוי וצ"ע:

דף צד ע"ב גמ' דהנא דיינא. נ"ב עמש"ל בהכותב (פ"ה ב'):

דף צו ע"א תד"ה או כו' דבאה לידי כאוכן סנאה כו'. נ"ב ולא ניחא להו למימר בלא"ה דשאני התם דלית ליה לממעון אחריות כלל. משא"כ הכא דלא הפסיד לוקח כיון דאחריות איתמי. דכתיבת כי אית להו ליתמי נכסי אחריני מאכוהון דהדר לוקח עלייהו. מיהו בדליכא מאי איכא למימר:

דף צח ע"ב תוס' סד"ה אמר כו'. נ"ב דעדיפא הו"ל למימר. דילמא מדכר עובד כוכבים וכפי ליה לאהדורי. וכי אפשר לומר שלא יאכל והדי ושלית יפסיד מכיסו. וכי תימא כי הבע ליה עובד כוכבים אה"נ דחייב לאהדורי ולסלוקי הזיקא. מיהת ע"כ לא קני מידי. והיה נ"ל מתחלה פשר דאם קבל השלית הטעות מעקרת אדעתא דמבלת הוא שלו. מידי דהוה אמגביה מציאה לחברו דקנה אם לא חזר בו קודם שנתנה. איברא הדרנא בי דודאי לאו מלתא היא. אלא אף אחר שנתנו לו יכול לחזור בו ולהוציא ממנו בדין אם לא ידע דלא זכה בעל המעות מדינא. משום דמפילה וכיה בטעות היא:

דף ק ע"ב גמ' אדעתא למפק. נ"ב רש"י גורס דנסיק בדלי"ת והדתק בפירושו. ולעד"נ שגרסתנו בלמ"ד נכונה היא ומתיישבת היטב. פי' כל דזבין מב"ד אדעתא למפק ליה קלא דעשיר הוא שאינו חושש לאחריות. כי על כן קונה מב"ד אע"פ שיודע שאינם אחראין ועושה ע"ד שיתשבוהו גברא דאמיד ויאמינוהו בהלואה והקפות:

דף קב ע"ב גמ' ערב הפסח. נ"ב קמ"ל שלא חשו אפי' שיתעטמאו וימנעו מלעשות פסח: תד"ה רבא כו' מאי קמבעיא כו' נ"ב י"ל הואו רבינא אחרון סוף הוראה עם רב אשי בזמן אחד וזה רבינא אחר היה בזמנו של רבא. כדאיתא סוגא. והני זוגי כלהון בדור אחד היו [ועי' ר"ן פ"ק דקדושין]: ד"ה אימר כו' כתובה נמי מה"ע לא תגבי ממשעבדי. נ"ב נ"ל דלק"מ דמאן לימא לן דטרפא ממשעבדי אם אין שטר כתובתה יוצא מת"י (ע"ל שלהי הכותב) וכי מפקי כתובה ליכא למימר נדרי אתפסה. דהוה קרע לכתובה א"נ כתב עליה תברא. ולא עביד נמי למקרע כתובה דלמא חיי ונפשי לה בלא כתובה. משו"ה ודאי ליכא למיחש להתפסת נדרי:

דף קג ע"א גמ' נר יהא דלוק. נ"ב אולי מכאן סמך למנהג. אכן י"ל במקום ובעת שהיה צריך לנר כגון בלילה. ויגיד עליו רעו שולחן כו' וה"ע מטעמא דמסיק: שם אשת אב הואי נ"ב וקרי לה אמכם פ"ד אני ואמך [כדאיתא לז] ואחרא: שם שם שמשוני בחיי והם כו'. נ"ב כדאשכחן באגדת דרים הפועלים באליעזר עבד אברהם וכן באליהו התם דמשמשים לאבות: ע"ב חנינא בר חמא ישב. נ"ב לא קאמר ישב מיד. והא דלא אמר ר' אפס ישב בראש דידע ר' חנינא מענותנו יענה זאת. ולא הוצרך אלא משום ר' חייא ולוי דלא כייף מר' חנינא: שם ההוא כובס כו'. נ"ב שמא היה אותו קצרא שנזכר בפרק אין בין המודר [מ"א א' וכ"כ פרש"א בח"א שם] שהחזיר לר' תלמודו וכי הוא ליה ר' הוא אמר אתה עשית אותי. וי"ל בזה קצת מה שהמוה אחד בכאן איך איבד עצמו לדעת. שהוא מאותן שא"ל חלק לעוה"ב. וכאן כשכר שיהא מזומן לעוה"ב (ממילא ל"ק תימה דתוס'). ויתכן ע"פ אותה שאמרו בפ"ק דתענית [כ:] ע"פ ושאול יושב בגבעה תחת האשל ברמה שלפי שהפליר שמואל שלא ימות שאול בחייו שלא יבטלו מעשה ידיו בחייו. לפיכך היה מוכרח שמואל למות אדזוטר היינו דכתיב על כן חצבתי בנביאים כו'. ומאותו טעם עצמו היה ראוי שלא יחיה ההוא קצרא שעשה לר' יותר ממנו. כדי שלא יבטלו מעשה ידיו בחייו. כך נ"ל שלא להניח הדבר מבלי לבוא איזה ישוב. עם שאינו מספיק. ושמא מרוב צערו יצא מדעתו ונפל ולא הפיל עצמו בכונה. דוגמא לדבר מצינו בר"ע על מיתת רבו ר"א שהיה מכה בבשרו עד שדמו שותת [סנהדרין ס"ח א' ועי' תוס' שם וביבמות] ואע"ג דבעלמא הוה איסורא דאורייתא. וגם כעין מיתה: תד"ה אותו. דהתם מיירי כו'. נ"ב אנ"ל כן כי נשיא הכל חייבין לטמא כדאיתא בפסחים

(ד"ע פ"ב) דמית נשיא [ועי' רמב"ם הלכות טומאה סי' ב']: שם נסומאת בית הפרס. נ"ב ר"ל שרשאין כהנים לילך בבה"ס כדי ללוותו:

דף קד ע"א גמ' מ"ד נח נפשיה דר' כו'. נ"ב שמא מתוך שגזרו כך לא היה יכול למות. מאחר שאין אדם רשאי להודיע דבר מיתתו א"כ כשימות ואין רואה ומודיע להתעסק בצרכי קבורתו יהא מוטל בבזיון. לפיכך בתוך כך לא היה יכול ליפטר ולא קרב אליו אדם לראותו עד שנתנו רשות לב"ק: שם שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא כו'. נ"ב עמ"ש בע"ז די"ח א': שם ב"ח גובה שלא בהזכרה. נ"ב וצ"ל פרוזבול הי"ל ואבד. אם א"ל. עא"ס פ"ז דשבועות מ"ו:

דף קה ע"א שתי כסף. נ"ב מעות לשון נקוד: רש"י ד"ס ב"ד של כ"ג. נ"ב זה דבר תימה שהרי שנינו פרק אלו הן הנחנקין [פו: וע"ש פח:] בב"ד היו שם ופרש"י בירושלם לכן נ"ל שאין אלו אלא ב"ד של ג' לדיני ממונות: תד"ה דחשיב. אבן המנצרי שלא דבר כלום נ"ב במשנתנו. אבל במ"א מצינו שאמרו דבר משמו כגון בפ' שני שעירי (ס"ג ב'): שם בשה"ד אף נחום המדי כו' נ"ב גם ר"ל שלא אמרו דבר משמו במשנתנו. אע"פ שאמר כמה דברים במשנה כמו בבמה מדליקין ובדוכתי אחריתי. אבן בדברי גזרות קאמרינן: ע"ב גמ' כהם לאתשוביגהו כו'. נ"ב ואית להו נמי הנאה מניה בהכי. דכותה הא דקי"ל [קדושין ז' א'] הא לך מנה ואקדש אני לך מקודשת בשביל הנאה [בהדס חשוב]. מ"מ הכא במתנה נ"ע כה"ג. ונראה פשוט דאסור: שם אמינא אי מרחם כו'. נ"ב ודתנן התם [אבות פ"ד] פורק ממנו איבה. נ"ל הסיא לאו בממונה לדיין. אלא לדון באקראי. דיקא נמי דקתני המושך עצמו. והממונה לדיין מי מצי משתמיט גם לא משמע שלא יהא ת"ח דיין בא"כ בטל עמוד הדין: שם ר' ישמעאל ברי"י כו' לא קביל מניה. נ"ב נ"ע מה טעם בדבר כיון דלא דאין ליה. ובלו הוא למה יפסיד את שלו ללא דבר והם פי' אותיב זוזא דרבנן בסדיה. שלא רצה לדונו יחידי מיחא [ועי' רש"א]: שם ריב"א כו' לא קביל מניה. נ"ב נ"ל ג"כ כמש"ל דהא ודאי מתנת כהונה כדידיה דמיא: שם רב ענן כו' לא קביל מניה. נ"ב אע"ג דבלא"ה הוה מקבל מניה שהרוצה ליהנות יהנה [ברכות יו"ד:] מיהא כה"ג ודאי לא ש"ד והוי כאבק שוחד: שם נדייניה מר. נ"ב השתא מר קרי ליה. ולעיל (ע"ט א') הקלאה. ולר"ה קרי חברין ע"ל ספ"ו (ס"ט א'): רש"י ד"ה דשאיל שאילתא דרגיל כו'. נ"ב נ"ל דרגיל מפסיל לעולם אפי' לא שאיל האידנא. וכי לא רגיל שאיל לא מפסיל אלא הסיא שעתא: תד"ה וכי כו'. נ"ב מ"מ רש"י ליסנא דוכי אלישע כו' דהקיה. אי משום איסורא דחוץ לחומה מאי שנא אלישע. ותו קשיא ליה דלמא נתנן לאלישע על מנת שיביאם לירושלים ויאכלם שם דמי לא אפשר כה"ג. והרי אמרו במשנתן עי"י שלית. א"נ אחר שהביאן בע"ה סוניאן (אע"ג דלא ש"ד) והביאן לאלישע שילך ויאכלם בירושלם. אי איתא דכהן הוה אמרו שרו ליה ודלמא אתרמי נמי במשמרו כל זה הצריכו לרש"י להוכיח דלאו כהן הוה:

דף קו ע"א גמ' אסתתם מעינות. נ"ב עמ"ש בפ' שבועת העדות (ל' ע"ב) בס"ד:

דף קט ע"ב תד"ה עשאה. ול"ג מזכין אלא זכין נ"ב א"כ גם מלת מיסלי ל"ג:

דף קי ע"ב גמ' לאתויי עבדים. נ"ב שכן מצינו בשבי הגולה שנמנו גם עבדיהם ואמהותיהם:

דף קיא ע"א שלא יעלו ישראל כחומה כצ"ל ונ"ב ר"ל בכ"ף: שם שלא יגלו את הקץ. נ"ב שמא סמוך לקץ יהא נודע ונגלה לישראל כשתקיים נבואת יואל ונבאו בניכם ובנותיכם: שם ושלא ירחקו. נ"ב י"ל ע"ד שאר"י כי מסכת רבנן דפסקי ביה במעותא מגייטו לא תרתקוניה משום שנ"ל בהסח הדעת [סנהדרין צ"ז א'] ואמור נמי [שם ב' ע"ש] תפח רוחן של מחשבי קצין מהאי טעמא: שם כך אסור לצאת מבבל כו'. נ"ב נ"ל שזהו ודאי לא נאמר אלא לדורם של אמוראי דשכיחי מתיבתא משא"כ עכשיו שבטלו בעוה"ר הישיבות. ושמא אעפ"כ יש שם מצות דירה יותר מבמקום אחרות דתוקות שאין שם בני תורה כעדי מדי ער"פ יו"ד יוחסין וספ"ק דיבמות ובבל גם היא בית אמו. ועי' מסקנא דהכא: שם אהובל דבנימן. נ"ב עי' מגילה (כ"ט א'): שם אילפא מוסיף בה. נ"ב כך שלמו לו אחיו של רבה שאילפא מוסיף דברים בשבחה של א"י. והוי מכתעי שבדתא הכי. ואין פירושו שאילפא מוסיף דברים בנוסח השליחות ששלחו לרבה מאם. שאילפא חבירו של ר' יוחנן היה. וכן משמעות לשון רש"י: ע"ב ע"ה אינן חיים. נ"ב חיים נלאחיים. אבל בת"ה אפי' רשעים קמים לפי שעה לקבל עונש גם בגוף ככתוב [דניאל יב] ורבים מישני אדמת עפר יקיצו וגו': שם ומספק סימנו בפטוס. נ"ב נ"ל שנ"ל בסמ"ך כמו עשר פוטסיאות דמוסגר פירות [לג: לז:] ובהזהב [ס' א'] מחמם גיעות לתוך פיטום א' [ובבילה ע"ו: שלנו בעלי פטסין]: שם ר' חייא בר אדא. נ"ב נ"ל שנ"ל בבי"ת ועפ"ק (ד"ת ב'):

דף קיב ע"א סאי תאלתא. נ"ב אלשון תאני בפ' שתוכל [נ"ב א' ועתוס' דב"ק נ"ח ב' ד"ה קשבא] תאני בי גופני ודכותה טובא:

הגהות על הרא"ש

פ"ב סימן א' בהג"ה ד"ס הא דלא קתני כו'. נ"ב ואיכא לשנויי נמי משום דאיכא דוכתי טובא דאין ב"ד קבועין כגו"ס: סי' כח בהג"ה ד"ה מעשה כו' דעברה ע"ד ונתיחדה. נ"ב נ"ל דהיינו בנתייחדה בעדים אבל כי אית לה נמי מגו דלא נתיחדה גם ר' שמחה מודה דלא הפסידה מגו:

פ"ה סימן כ"ב בהג"ה סד"ה פרש"י כו' שמותרות לרחוץ אותו במרחץ. נ"ב שלכה מקופחת היא דמידי סרסור לא יצאו. ואפי' המסתכל באצבע קטנה שבאשה כמסתכל בבית התורפה [ברכות כ"ד א' שבת סד:] עאכ"ו שנוגע וכמ"ש אשת אותו תלמיד [שבת יג:] ת"ו לא נגע בי באצבע קטנה. עאכ"ו הממשמשת ומשפשפת גופו כ"ל מהאי דעתא וכבר מחו לה כמאה עוכלי:

פי"א סימן כ"א ולא שיאמר כו' לנפטר מן האונס. נ"ב כדתנן התם [כ"מ ל:] אין שם ב"ד בפני מי יתנה כו':

כליק בס"ד

נמוקי הגרי"ב

מאת הגאון וכו' מוהר"ר יהודה בכרך זצ"ל אבד"ק סייני.

דף ב ע"ב תוס' סד"ה לפיכך כו' בכמה דוכתי. נ"ב עי' נדרים דף עד. אין היבמה גמורה ליבם כשם שהארוסה גמורה לאישה:

דף יח ע"ב גמ' אמר „ליה" רבא. נ"ב עי' תוס' שבת נ. ד"ה אלא כו' ועי' רש"ל לקמן ע"ג ב' אמר ליה אביי כו':

דף כב ע"ב והאמר רב המנונא כו'. נ"ב ע"ש שלהי נדרים דרבא פליג על רב המנונא. ואם נאמר דרבא שם דהויי מדחה לדרב המנונא כמ"ש הרא"ש שם לחד פירושא. א"ש. אבל לפמ"ש הרא"ש שם דרבא פליג וכ"ה בתוס' יבמות קטז. ד"ה ולהימנא כו' ועי' בר"ן נדרים שם נ"ע דמאי פריך לרבא. וצ"ל דגרסינן התם רבה. וכמ"ש הגירסא להדיא בתוס' יבמות הנ"ל. והכא גרסינן רבא. דאיירי אחר אביי. וכמ"ש בתוס' בכמה דוכתי. ועי' תוס' גיטין פ"ט ב' ד"ה והלכתא כו' שם הגירסא ג"כ רבה:

דף כג ע"א תד"ה עדי כו' ע"ג מזבח כשבת. נ"ב עי' תנחומא נשא סי' ג':

דף כד ע"ב תד"ה שאני כו' תיבות „אמאי לא אסקינהו". נמחק ונ"ב „אתאי לאסקינהו" ועי' תוס' קדושין ס"ט ב' ד"ה שאני כו':

דף כט ע"א תוס' סד"ה ועל הכותית [ועבד הבא על הכותית הולד ממזר וי"ל קנס]. נ"ב הגה"ה זו אין כאן מקומה. ושייך לעיל קודם וא"ת ואמאי כו' והן הן הדברים האמורים בגליון תוס' ישנים שם:

דף לב ע"א תוס' ישנים בגליון ד"ה ורשב"ל כו'. תיבות „ולר"י דאמר מלקי לקי נראה [כצ"ל] דסבר ממונא קולא דאי הומרא וכי התגורי אתגר". שייך על תוס' ד"ה ואי ממונא כו':

דף לד ע"ב תד"ה מתם כו' והשואל. נ"ב בהשוכר את האומנין דף פא. ועי' רא"ש ב"ק פ' הגוזל ומאכיל ס"א. [ועי' בהגר"א ח"מ סי' שמ"א ס"ק ס']:

דף מ ע"ב תד"ה דאי כו' ממקום אחר. נ"ב כמו שהיה סבור המקשה כו' כמ"ש התוס' ישנים. ושייך הכא: שם בתוס' ישנים ד"ה כמו שהיה כו'. נ"ב שייך למעלה [כצ"ל]:

דף מב ע"א תד"ה ספלת כו' מוכת „בכ"ק". נ"ב גיטין מב: כצ"ל: שם דצריך גט שחרור. נ"ב נ"ע דמ"מ מעשה ידיו שלו (ומשכחת שתבעו מעשה ידיו) וכדמשמע להדיא בגיטין מב ע"ב וע"ש תוד"ה תבלי כו'. ועי' תוס' ב"מ מ"ח א' ד"ה תשומת כו' [ועי' מהר"ם שי"ף]: ע"ב תד"ה לא כו' אחר ירשיעון כו'. נ"ב ב"ק ע"ה א':

דף מג ע"ב גמ' טעמא דהשיאה כו' נ"ב עי' ריב"ש סי' רל"ג:

דף מד ע"א תוס' סד"ה אימור כו' יאכל. נ"ב נ"ל אכל: שם ד"ה והלכתא כו' דאיכא לאוקמא כדכתב לה. נ"ב ועוד דאיכא למימר כו' כמ"ש לקמן [בתוס' ישנים] ושייך הכא: שם ד"ה הגיורת כו' שאין מטבילין כו'. נ"ב לעיל יא.:

דף מה ע"א תד"ה אמר כו' ובזינתה תחתיו אין כאן פתח בית אביה. נ"ב והרמב"ם פ"ג מהל' איסורי ביאה כתב דגם בזה נעינן פתח בית אביה: ע"ב תוס' סד"ה על כו' ובשהיא רובה כו'. נ"ב עי' ביאורי הגר"א א"ח סי' תרפ"ח ס"ק ב':

דף מו ע"ב במשנה האב זכאי כו'. נ"ב עי' תוס' קדושין ג' ב' ד"ה זכאי כו'. ועי' כאן בירושלמי:

דף מז ע"ב בתוס' ישנים סד"ה ולריב"א כו' „הנושא" נ"ב תיבת הנושא נמחק:

דף מח ע"א גמ' שלא יתן הדפים כו'. נ"ב לקמן ס"ד ב': ע"ב רש"י ד"ה ושמואל כו' משום איבה. נ"ב לקמן נ"ו א':

דף מט ע"ב רש"י ד"ה מיבעיא כו' אבל בנו כו'. נ"ב עי' רש"י לקמן נ"ד ב' ד"ה דניחד לה כו'. והוא למסקנא דהכא דלית הלכתא כוותיה:

דף נה ע"א תד"ה ולשבועה. למאן דמשום כו'. נ"ב לפום ריהטא לא נודע מי החולק בזה וכמ"ש בשבועות מ"ה וכי מה בין זה לפוגם כו' ועי' רא"ש במ"ש וקשיא דאי נמי כו' כל שט"ח כו' ועי' ר"ן: ע"ב תד"ה ובתרומת כו' אלא משום כו'. נ"ב עי' תוס' מנחות ל' ב' ד"ה תרומת כו':

דף נו ע"א גמ' יתיב ר' חנינא. נ"ב קרא וכ"ה בברכות וביבמות:

דף נז ע"ב ושבסתר. נמחק ונ"ב עי' קדושין י"א א' וכ"ה בתוס' ב"ב נ"ב ב' ד"ה לשטים כו':

דף סג ע"א במשנה בהגהת הרי"ף ד"ה במ"ר כו'. נ"ב וכ"ה בירושלמי הביאו התוס' ד"ה פוחתין כו': תד"ה פוחתין. והש"ס שלנו אין סובר כן. נ"ב נ"ע דהא מסקנת הירושלמי שם כהש"ס שלנו ע"ש ועי' ס"מ: ע"ב תד"ה אבל כו' הכא נאמנת במגו כו'. נ"ב לאו דוקא דהא אין אדם משים עצמו רשע כמ"ש לעיל י"ח ב' אלא ר"ל דמה סועילו בתקנתם והא מציא למימר מאיס עלי ועי' לשון הרא"ש:

דף סו ע"א תוס' סד"ה מציאתה כו'. נ"ב י"ל בזה דסוגיא דהתם ר"ל גם לר"ל לעיל נ"ח ב' ע"ש:

דף סז ע"א גמ' אלא גויותיך. נ"ב ד' מתחלף על אות ו' באטב"ח כמ"ש בסוכה פ' החליל [נב:]:

דף סח ע"א תד"ה כאן כו' וק"ק כו'. נ"ב אבל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם פי' לחלק בין נוטל מן יחידים בסתר לקופה כו' וכ"ה ביו"ד סי' רנ"ג ס"א ע"ש ואין חלוק בין לקט שו"פ לקופה ומתורץ קושית התוס':

דף עב ע"ב תד"ה על כו' שיהא צריכה תליה כמו סרים חמה כו'. נ"ב פי' לר"א שם ובאיילונית לא אשכחן דפליגי. ועי' תוס' יבמות כ' ב' ד"ה או כו' ותוס' גיטין מ"ו ב' ד"ה המוציא כו':

דף עג ע"ב גמ' אמר „ליה" אביי. נ"ב עי' תוס' שבת נ' א' ד"ה אלא כו': רש"י ד"ה בכולהו גרסינן והא הכא דטעות אשה א' היא ול"ג והא הכא דכי טעות אשה א' דמי כצ"ל ונ"ב עי' ברי"ף ובר"ן:

דף עה ע"א גמ' ימים שנים כו'. נ"ב גבי זבה דרשינן הכי בשלהי נדה. רש"י גיטין מו א' ד"ה ימים כו':

דף פא ע"ב בתוס' (ד"ה בע"א) פי' הקונטרס דמקת וכו'. נ"ב עי' רש"י לקמן צ"ה א' ד"ה מקחו בטל כו':

דף צב ע"א גמ' דאחריות דעלמא קביל כו'. נ"ב גירסת הרי"ף לא קביל כו' מי לא כו' ע"ש וברא"ש וכ"ה גירסת התוס' צ"ו א' ד"ה או דלמא כו':

דף צג ע"א תד"ה עד כו' שכותבין את השטר כו'. נ"ב כמ"ש קדושין כ"ו א':

דף צה ע"א רש"י ד"ה מקחו בטל כו' מאותן שלש שדות כו'. נ"ב עי' תוס' לעיל פ"א ד"ה מגרשה ועי' תוס' ב"ב נ. ד"ה אילימא כו':

דף צז ע"ב תד"ה מתניתין כו' ואי מדקתני. תיבת ואי נמחק

דף צח ע"א גמ' א"ל מאן שם לך. נ"ב טוש"ע ח"מ סי' קפ"ה ס"ב ועי' סי' קע"ה סע"ז:

דף צט ע"א ת"ש נתן כו'. נ"ב נ"ע למה לא פשטו ז"ל מרישא דמתני' שם נתן לו שתי פרוטות כו':

דף ק ע"ב לעולם בדלא אכרוז. נ"ב גירסת הרי"ף והרמב"ם והרא"ש רישא וסיפא בדאכרוז ועי' רא"ש ור"ן: שם ז"ל לא עדיף מדידך. נ"ב טוש"ע ח"מ סי' ר"ל ע"ש:

דף קב ע"ב תד"ה הכא כו'. נ"ב הוא דבור אחד עם שלמעלה:

דף קג ע"ב תד"ה אותו דהאי בעלם קדושם כו'. נ"ב וכ"ה בזהר פ' וישלח על פסוק ויבואו המלאכים וגו':

הגהות על הרא"ש

פ"ד סימן ג ודוקא גבי יבם הוא דאמרינן כיון כו'. נ"ב לקמן פ"ח א' ע"ש עי' נ"ג א': סי' ד' וכן כתב ר' שרירא. תיבת וכן נמחק: סי' כג פי' מן בעליך יסבי לך. נ"ב פי' ואלמנה היתה:

פ"ה סי' ה' ועוד משמע. נ"ב סכה: שם כמו מן הכשותין. נ"ב ועמ"ש הרא"ש לעיל פ' נערה ס"ד: סי' ו' בהגהת אשר"י סד"ה פרש"י כו'. נ"ב וה"נ לד גזירה איכא קלא דגזר היכא דתנאו בטל אטו היכא דתנאו קיים. הריטב"א: סי ח' ואח"כ בא השני „אומרין". נ"ב „אמר לה": סי' י' בהגהת אשר"י ד"ס פרש"י כו' עבר מר אדרב „ורב חסדא לא חשש" כצ"ל: סי' י"ט בהגהת אשר"י ד"ה גונח כו' ומיהו במקום צערא „דרעב" לא כו' כצ"ל: סי' כ"ד ונגע בך באצבע קטנה נמחק:

פ"ו סי' י"ח וה"ה לגבות כו'. נ"ב עי' רא"ש ס"פ יש בכור:

פ"ז סי' ג' ולא תייל הנדר כלל. נ"ב עי' דף עא א' בתד"ה שלא כו': שם ואע"ג דקונמות כו'. נ"ב עמ"ש הרא"ש לעיל פי' אע"פ סי' ט"ז ועי' תוס' דף נט ב' ד"ה קונמות כו': סי' ד' בהגהת אשר"י ד"ה וכן כשמדירה כו' „עד" שלשים. נ"ל „אחר" שלשים: סי' י"א כ"ש הכא דהוי „ביאת זנות" ממש כצ"ל:

פ"ט סי' א' והרמב"ם. נ"ל והרמב"ן: שם שכ"ג מהל' אישות נמחק: שם ויש לקיים פרש"י דכיון כו'. נ"ב אין הלשון מדוקדק דהא ודאי בשותף הדין דמהני וגמ' ערוכה היא בפ' חזקת. רק דלהתוס' לא ניחא דמיירי בשותף. ורש"י מפרש דהאומר לחבירו היינו לשותפו ולענין דינא לא פליגי רש"י ותוס'. והו"ל להרא"ש לכתוב דלרש"י איירי בשותף: בהג"א ד"ה ולגבי דבר כו' קנו מידו לפר"י כו'. נ"ב לע"ג דאין פלוגתא כלל בשותף בין רש"י לר"י וכמ"ש בהגהתי למעלה בדברי הרא"ש כיון שזה גמ' ערוכה פ' חזקת מ"ג א': סי' י' לפי שלא הועיל תקנין להיות גוף „הלוה" משועבד כצ"ל: שם „ומדבריהם" משמע בפ' מי שמת. נ"ל וכדבריהם: סי' י"א בהג"א ד"ס ובמרדכי האריך כו' „וערכאות שלהם" נ"ל „ופסק ר"ת שלשה": סי' כ' ודעת רב אלפס ז"ל. נ"ב נ"ל וכתב רב אלפס ז"ל הא דבעינן כו':

פ"י סי' י' פי' שנמלכו כו'. נ"ב הוא לשון הרי"ף ולפי שיטתו ועי' לקמן ובר"ף: שם אלא משום דרבה כו'. נ"ב כה"ג מצינו לשון המשנה פ"ז דפאה מ"ב אפי' כזית הנטופה כו' ע"ש:

פי"א סי' י"ח אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן הלכה כצ"ל:

פי"ב סי' א' וסירושלמי כ"ל כו' דומיא דמתה. נ"ב עי' בירושלמי ונע"ג: שם ואם חלתה אינו חייב לרפאותה כו'. נ"ב עי' תוס' לעיל נ' ב' ד"ה ומאי כו': סי' ג' ואם תאמר כו'. נ"ב עי' תוס' לקמן ק"ט ד"ה תשב כו': סי' ה' דמה לי מזונות כו'. נ"ב עי' לעיל ס"א ונ"ע ועפ"י:

פי"ג סי' ה' ואין לומר דבעוד כו'. נ"ב עי' תוס' יבמות פ"ס א' ד"ה ולותם כו': סי' ז' אין נתינת קטן כו'. נ"ב לשון הטוח"מ סי' רל"ה אין מעשיו כלום כו': סי' י' ויש מכן שאין הלכה כמותו „אלא". נ"ל „ולא": סי' י"ח בהג"א ד"ס בירושלמי כו' בזמן הזה ובברייתא דהכא מיירי בזמן שבהמ"ק קיים דאז הוי מצוה עפי לגור בירושלים ובא"י ומזה מוכיח כצ"ל: סליק

דף ב ע"א ד"ה והכא כמה"ד אבל א"כ הלא אם הגיע זמנה ביום ה' וביום ו' ימלא לה מוטת כיון כו'. עכ"ל. פי' ירושלמי פרק אע"פ הל' ג' אמר שמואל כו' והוא שהלה הזמן ברביעי שהלה הזמן בגליפי בחמישי ר"מ בר עוקבא בשם ר' חנינא אמרי נעשה כמו שתבעוהו סופרים כו' עכ"ל. ופי' הירושלמי דס"ק כשהלה הזמן בגליפי פשיטא דא"ל [ליתן] לה מזונות דמעוכב הוא מחמת הק"מ למוכתב מחמת מקדו. בחמישי. פי' לבן שאילה היא. אם נימא היכי שהלה הזמן בחמישי. דהוא מעוכב למוכתב בהק"מ רק מחמת ע"ב אם נימא דג"כ פטור ממזונות או חייב. ומ"ז הכינו נעשה כמו שתבעוהו ס'. ר"ל דאינה הוא מיא מהק"מ אמפ"י שאינה למוכתב. הרי דלא כמהרש"א. ובירושלמי מבואר להפך וכן מרלה מהמימום לבון כל הפוסקים דמחמת ע"ב נמי אין מפלה לה מזונות אם הגיע הזמן בה' בשבת כגון במקום שאין ב"ד יושבין אלא בב' וה'. ואלא דנקים ג' ימים דקשבת דמילתא הכי הוא הלריך כ"כ טרחא וכמ"ש בירושלמי כאן מפני מה אמרו בתולה כו' ביום הרביעי כדי שיהא אדם מתקן לרכיו ג' ימים זה אחר זה:

דף ג ע"ב בד"ה איסתרוא כו' כמה שהשיג על המהרש"ל פי' בירושלמי מבואר לבדיא דהאי בבני לא יכנוס איירי נמי בכנוס דקאמר שם מה בין בני לגליפי. לא דומה מצטער יום אחד למצטער ג' ימים ומאס סיום לפ"ה המהרש"ל דהא בפי' ר"י דלא יכנס בב' מילתא באנפי נפשה הוא דלא מלי למפרך מריבא לסיפא אבל לפי האמת לא מפק"ק הברייתא ממשמעותה דדוקא ולהכי כתבו התוס' שפיר אין לאמוה משום סעודה כו' ומשום סכנה לא עקרינן רק יום אחד וסייט אף לשיטת ר"י משום דאליבא דאמת לא עקרינן הברייתא ממשמעותה וכמ"ש בירושלמי ואדרבה דברי התוס' לא קאי רק לשיטת ר"י בפי' כמה נהגו כמ"ש התוס' ד"ה וכו' וכו' דלפרש"י שם לק"מ דמשום סכנה לא עקרינן אלא חד יומא דסייטו לרבים ומשום סעודה ג' ימים סייטו דוקא ליחיד וכמ"ש המהרש"א שם. ומה שהקשה המהרש"א דלפר"י ה"ל לפרש כן מכח קושית התלמוד דהתם נהגו והכא פוסר לא ק"מ דהא כל קושיות התוס' ד"ה ובבני כו' לפירש"י הוא משום דהוה למפרך מפי ריבא לסיפא כו' וסייטו דבלא שפי ליכא לאק' מידי דאמו כל הקושיות לתמוה וכמ"ש התוס' בכ"מ ה"ה דהוה מלי למפרך כו' רק דהכא הקשו דמריבא לסיפא קשה יותר ומפי מרוכים כגמ' ההם קרי ליה כו' ופ"ז פי' ר"י דלס"ד הוא מילתא באנפי נפשה כו' וא"כ לפי האמת בסכנה לא עקרינן אלא יום אחד ומשום סעודה ג' ימים קשיא ג"כ ריבא לסיפא וזה יותר טוב לתקשות. מלהקשות כמה נהגו כו' לכן כתבו לכתוב אין לאמוה דמשום סעודה עקרינן כו' דזה הסירה יותר מקשים בגמ' ההם נהגו כו'. כיוצא מזה דדברי התוס' אלא כמה רק לפר"י ולא לפירש"י בענין כמה נהגו וכמ"ש המהרש"ל ודוקא לפירש"י. והמהרש"א העתיק בזה המהרש"ל גם לפי' ר"י דמשמע דלפירש"י ג"כ ניחא ואינו כן במהרש"ל שלפנינו:

דף ז ע"א ד"ה בי"ט שרי הקשה דלמא מעמא כו'. והנראה דלפי"ז גם במולאי יו"ט אסור דאין בועלין מיו"ט לחול כמ"ש בפסחים ס"ז ואפי' למ"ד בועל מ"מ איסורא איכא כמ"ש הר"ן פ"ק דביצה אם לא דנאמר דמ"ד בועל לא הוה אלא איסורא דרבנן ולא גזרינן אטו איסורא דרבנן. ולא היה דהא בגמ' לעיל ה' רצה ר"ן לגזור משום תבשילין אע"ג דלא הוה אלא איסורא דרבנן. ועי' היטב:

דף יא ע"ב ד"ה הדר בי' רבא וכבר האריכו המפרשים בזה. והנראה לי בפשיטות בכונתם. והוא דלכאורה אין מקום לומר בהכ"ג הדר ביה רבא דמשמע משום שרבא לא אמר כן על הברייתא וכדמסיק כ"ש וכא רבא הוא דאמר כו' ובלא בל"ז גם אם נימא הברייתא כמ"ש ר"מ בר' אבין ג"כ קשי על רבא. ולא הו"ל הדר בי' רבא רק להקשות על רבא מברייתא. וי"ל משום די"ש סברא לסיפך דמו"ע טעות יותר דאמא נתקלקלה במדרי במנה ולכך אין לה כלום משא"כ בזונה אית לה מנה. ולכן מברייתא אין להקשות רק ממ"ש רבא נמולאת מו"ש יש לה כתובה מנה וכיון שכן שפיר כתבו התוס' אבל מכה כו' משום דמקח טעות לגמרי משמע והבן. וכ"מ לשון הרמ"ה הובא בש"מ וז"ל הדר בי' מהכיה אבל מכן ליכא למימר הדר ביה דמקח טעות לגמרי משמע. ועוד דאי סבר רבא הכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה כתובתה מנה כ"ש על מקח טעות דמו"ע עכ"ל. הרי דס"ד דמו"ע יגרע מזונתה לענין מקח טעות:

דף יד ע"א ד"ה בפירש"י בד"ה והא נמי כדיעבד דמי. והנראה לי בכונת רש"י על פי מה שהקשה הר"נ על לשון כדיעבד אמאי קאי אם על האשה הוא דיעבד ממש. ועל השוכר הא אחמת הוי לכתחילה. ופי' דמחמת שאנו מתירין האשה לבעלה מפאת דהוי דיעבד לזאת מסכרת לסתיר השוכר אף שהוא לכתחילה משום דאל"כ לנו תקנה ופורש ואשה מוכחש על בעלה. וזהו כונת רש"י שהוקשו לו כנ"ל ופי' בלשונו כוך שאשה בא לפסול השוכר. רצונו דהוי לכתחילה ולזה הייס לאוסרה על האדם כו' רצונו דהדא תלי' באידך לזאת התירו אף השוכר וכסברת הר"נ:

דף טו ע"ב במהרש"א על תוס' ד"ה מאן דמתני כו' הקשה דלגמי הרווני התוס' לעיל לק"מ והאריך בזה. ולענ"ד לא הבנתי דברי הקדושים דהתוס' מקשים שפיר דהנה כל כונת התוס' לעיל ד"ה כמאן שכתבו דשוכבת דריב"ג מיירי בטעונה בדי לכן הקשה כמאן. ולכאורה יפלא דמנ"ל למקשה זאת וגם אם נימא דס"ד דמקשה הן כמו בכל דוכתי דאמרינן מאי לאו מ"מ על הסתם הקשה כיון דגם לדידיה מיירי בע"כ דאינה טוענת בדי ובאינה טוענת בדי גם המקשן לא הקשה. גם כל עיקר דבריהם שם בפי' הגמ' א' מן הספר. והנראה ברור כונת דבריהם דכונת המקשה להקשות דאם כר"ג כו' ואם כר"י כו' ואם אינה טוענת בדי תקשי ג"כ לכ"ע אף לר"ג אפילו הוב כשרים נמי לא מהני דע"כ לא פליגי ר"ג ור"י אלא בטוענת בדי כי זה כל טעמו של ר"ג כדלעיל י"ד א' ור"ג אלים ליה בדי. ולמאי נימא דפליגי אף באינה טוענת בדי וזהו מודה ר"ג לר"י ומשני דאתיא ריב"ג כר"ג ודקא קשיא לך כו' מיירי בקרובות של נפורי ובפרי רוני. והמקשה כלל דבריו כמ"ש אי כר"י אפי' ברוב כשרים כו'. והבן וא"כ לפי"ז מקשים התוס' שפיר לפי' ר"ת לפי פי' הראב"ן הנ"ל ריב"ג דאמר כמאן דגם לר"ג בעינן תרי רובי כדפריך לעיל ומסולק קושית המהרש"א. ולפי תי' השני לעיל הקשה יותר דכל כוונתם לעיל דריב"ג אתיא כר' יהושע דוקא. רק רב פסק לכתחילה דבעינן תרי רובי ובדיעבד כר"ג דס"ל דריב"ג פסק ג"כ לכשרים בזה א"כ לא מקשה בגמ' כמאן כו' כפ"ל דלכתחילה הם לס שלא לסכביר רק בדאיכא רובא. וזה לא מסתבר רק באמוראי דשמעינן לכתחילה אבל ריב"ג סבר כמר או כר"ג או כר' יהושע הן בדיעבד הן בלכתחילה וא"כ שפיר מקשים התוס' לשיטת ר"ת ריב"ג דאמר כמאן. וזה ברור ומבואר בדבריהם לעיל וכאן:

דף טז ע"א ד"ה הג"ה כו'. לכאורה לא א"ש לפי' רש"י כלשון מי שנרשם כו' דמשמע דבאמת כן וכדאיתא בהרא"ש פי' בירה גבי כפל כ"ס כאמנכי אבל לפי' תוס' ניחא מאד דבאמת כן וכ"מ רבא לדינא פי' לפי' תוס' דקאלו לה מוכרה לשכור כרב דהולכין בממון אחר הרוב ולא כפירש"י מחמת חזקה ע' תוס' ד"ה כיון וכפי' הרמב"ן במלחמות דהוקה דגופא לא שייך הכא. ואם אמרינן במסקנא איש מוכה דהולכין אחר הרוב בממון וא"ש בלשון מי סברת דילא לידון בדבר הרם אף לדידן. והו"ק: **ע"ב** ד"ה וליחוש כו' ע' ג"כ במהרש"ס לגלין ולפי דרכם בדברי התוס' הי' לי קשה מהודי שלא כ"מ רבתא אף למ"ד דאינו נאמן לומר פרעתי אחר מעכ"ד. והוא כי אם נפסוק דאין לו לגלם כל עוד שלא יקבל הכתובה התחת ידו א"כ אין לו להגירא עוד שהתנע אותו פעם שנית כי גם נפשה שנית ישעון כן שהתשור הכתובה. והוא באמת לא יצטרך לשמור הכתובה. אמנם באמת אין זה קושיא. אחרי כי אף בלא כתובה ידה על העליונה וא"כ הדין טוען כי מחמת שכתב לה כתובה לא יוגרע כחה. כל עוד שלא יגיע לו הפסד מחמת פי' כתובה. לכן הוכרחו לשמוע שיכול לטעון שיגיע לו הפסד מחמת שמר כתובה. וכדבריהם והבן זה היטב. וא"כ לא קשה ג"כ קושית מהר"ם ומהרש"א. והו"ק היטב: **שם** בסוף הדבור שכתב וי"ל ליישב. ונראה דר"ת היכא שנשרפה הכתובה בעדים והבן. ומה שהקשה בפי' בזה על לשון התוס' דמשמע דאהגרשה קאי וקשיא לי כו' ע"ש נאמת לקמן פ"ט בתוס' ד"ה הולאה גם כתבו הכ"מ הראשונה. וכתבו הא"ל הכ"מ השנים שכתבו כאן מחמת קושית הפ"י. וליישב סתירת התוס' ע' במהרש"א ב"מ י"ז ב' על דברי התוס' ד"ה לא אמר כלום. והקשה זה ליישב דבריהם וע"ש מהרמ"ש והו"ק: **שם** ד"ה אלא אומרת והם ובתירוצם מתרלי נמי הא דק"ל כו'. אחר כפיון זה קושית התוס' לעיל על המ"ד הטוען אחר מעכ"ד בד"ה וליחוש כו':

דף יט ע"ב ד"ה א"ל שטת עי' במהרש"א. ויש לעיין דגם בכאן לא מסכתא לה שיומו כי המה יאמרו באמת שאין זה כ"י ועמה היו ואם האחרים יכחישום שזה כ"י הוה הכתובה ולא הוזמה אף שהשנים שלהכים יהיו נאמנים כדאיתא בירושלמי הובא בב"ק ס' מ"ו מ"מ הוזמה לא הוה. וא"כ הקשו התוס' שפיר. פירשו לשיטת הפ"ש דבכשר לא שייך הוזמה בל"ז ניחא קושית התוס':

דף כא ע"ב בד"ה וה"ה דיינין כו'. עי' פני יהושע שכתב אחר רבינו המהרש"א לא הבין דברי התוס' ע"ש. אחר גודל העיון כונת התוס' נראה לי ברור כשמש. והי הוא זה דקשה להו מאי ס"ד הא לא הכא שמיעה כו'. וע"ז תירצו דהפיר הוה כאן ובכ"מ שמיעה גדולה מראיה. משום דכשומעים מעדים נראים יותר ב"ד. וכראיה נראים עדים אף אם יהיו ג'. ומזה וכתבו מה זה התסרון שיהיו נראים עדים לזה כתבו דאת"כ יהי' נראה כעד מפי עד וסייט כיון דס"ד הכתא דבכ"מ שמיעה גדולה וכראיה לא הוו רק עדים א"כ מה פועל יוצא מזה שיתחמו הכך תלתא ומה יהי' בשיבה הבעל עם הכבכרתא לפני ב"ד אחר אם יכירו ב"ד אחר התימתם א"כ לא יהי' רק עדים והוה כעד מפי עד ממש. ואם ב"ד אחר ישבו ויעידו עדים על התימתם שזה כ"י א"כ יהי' ג"כ עד מפי עד דהא הם אינם יודעים התימת העדים רק הם מכירים התימת הב"ד שהם כמו עדים לפוס ס"ד הכתא. ואין תרופה אלא א"כ יעלו הנך ג' בעצמם לפני ב"ד אחר ויעידו על התימת העדים ומה פעולה עשו בהתחתמם באשונה. ולזה הקשה המהרש"א שפיר דהרי"ס מבמע שזה סברא פשוטה דלא הוא שמיעה כו' וכאן ס"ד דשמיעה יותר עדיף ב"ד מראיה וכם א"ל לבקש התרון דעד מפי עד כי שם לריך ב"ד לקיום הכודם מכח גזה"כ ואין עדים כולים לקדש בעצמם זולתי ב"ד. והבן מאד. וסייטו ממש כפי' השני בתוס' כאן. ולא כהפני יהושע שהבין בפנים אחר ותפש על המהרש"א באמרו שלא הבין ולא כן הוא כי לפי הבנתו דדוקא כאן הוא ס"ד כן משום דהוה כעד מפ"ע בכאן. וגו' מה שהבינו דבריו הכרה מדא כיון שהמה נתחבו לב"ד בעצמא איך נתחבו לעד מפ"ע בכאן. ועוד איך אפשר בקיים התימתן מפי אחרים שלא הוה כעד מפי עד. הא מתניתין מפורשת ואם יש עדים שכתב ידם הוא זה ופ"ש בעצמו. ולפי הבנתו תפש על המהרש"א אמנם אחרי העיון דברי התוס' והמהרש"א ברורים ונכונים. ועי' היטב בזה והבין: **שם** בא"ד דקדק דפעמים עי' מה שתי' וכמו"ע בח"מ ס' מ"ו בשם ע"ש לא כ"כ ואין הכרח מדברי התוס' דבאמת י"ל אף אם רלו בלילה כשר הקיום ומה שכתבו דפעמים הייט משום דאין זה מוכרח מדברי רב הונא דו"ל דמיירי כברלו ביום לי' ובגמ' קאמר ע"מ וזה לא יהיה מוכרת. לזה כתבו שפיר דפעמים אבל באמת יכול להיות דסברי התוס' דאף אם אינם מכירים אלא ע"י שבלו בלילה כשר כיון דקיום שטרות דרבנן הקילו וא"ש והו"ק:

דף כב ע"א ד"ה מ"ש ריבא כו' עכ"ל. הגם דרבא קא מתרץ דברי רבי יוחנן כר"מ ב"י דלא מפליג כמו שהקשה המהרש"א הייט משום דר' יוחנן קמ"ל בריבא רבותא יותר דבמת אף שבאו עדים ואח"כ באה לא הוא וזה יותר רבותא מלהשמיעין בנתגרשה ובאת ואח"כ באו עדים דלא הוא. משא"כ הכא בברייתא הו"ל לאפלוגי בנתגרשה גופה דאע"ג דהוקחה א"א ע"מ אם באת ואח"כ באו עדים ל"ת וכ"ש בב' אומרים נתקדשה כו' דהיא בחזקת פנוי' דלא תצא אף בבאו עדים ואח"כ באת. ובזה פיושב נמי אמאי לא טקמי הברייתא כרבנן ואפ"ה בנתגרשה תלא בלא ניכת לאחד מעדי' וכמ"ש המהרש"א דא"כ הו"ל להברייתא לאלק בהכי בנתגרשה דהוה רבותא יותר מב' אומרים נתקדשה כו' דלית לה חזקת א"א וכנ"ל. ודוק:

דף כד ע"ב ד"ה שאני הכא כו' ופי' בדברי המהרש"א שכ' ולולא דבריהם כו'. וזה לכאורה פליאה נשגבה. והנראה לי ברור דלריך להגי' בדברי התוס' בקושיתם למ"ד מעלין אתא להסקינהו לתרומה וליוחסין וסייט דברוב כיתים ישבת הדבר ויתעו גם לאכילת קדשים והוב לא יפיס היתר. וקושי' זו מצאתי בשם ר"ם בתיספי מקובלת ובן נראה מדקדוק לשונם דאל"כ הו"ל אמאי עלאו מן התרומה כמו שהקשו לקמן. ויותר טוב עלה לסמפיין בטעות דבריהם הק' ולפי"ז א"ש דבריהם לנכון שוב מצאתי שכן הקשו להדיא התוס' בקדושין ס"ט ב' ד"ה שאני כו'. וזה אמת ברור:

דף כה ע"ב ד"ה נאמן פי' מהרש"א שכתב דאיכא למימר נמי דהנ"כ עשה ותרומה איסור לאו ונפלאו דבריו דהא בס קאי לדחוי הפשיטות ותיובתא דלעולם מעלין מנ"כ ליוחסין וא"כ אין ס"ד דעג"כ לתרומה לא יעלה. דהא בכל הסוגיא יוחסין תנ"ז ומעלין אפי' מתרומה דוק ותבכח. ואפשר לומר דבריו דהוא שלא תקשי לפי דבריהם על ריב"ס לעיל בתוס' ד"ה וכי מסקינן כו' דלא גרם לה. והא שפיר ליתא דים הוכחה לסברא ר"ש הוקייהו מזה גופא דאמאי לא כתבו מנ"כ לתרומה וכמ"ש באמת בתו"י כאן לזה קאמר המהרש"א דאיכא למימר כו' וא"כ אין ראי' לר"ש הוקייהו רק דאין מעלין מנ"כ לא ליוחסין ולא לתרומה וכמ"ש המהרש"א ודבר זה נכון בעצמותו עד אשר דברי התוספות יפנים ל"ע:

דף כו ע"ב ד"ה אבן כו' שם בא"ד ובנים אומרים מת כו' ולא מוקמינן לה אחזקה. כונת המהרש"א רלויה דלא מוקמינן אחזקה רק למי שספק אללו משא"כ למי שברי לו וכמ' הרשב"א בתשובה הובא למעלה בפ"י בשיטת ר"מ ב"י וכאשר באר המהרש"א באר היטב דבריו בפ' האשה רבה ע"ש ודברי הפני יהושע כאן אינה נכלום שהבינו כונת המהרש"א שהתוס' הקשו קושיית הש"ס למעלה ובמהרש"א תי' תי' הש"ס שם והאריך להשיג על המהרש"א ונפלאו דבריו. וביותר שהוא הביא למעלה דברי המהרש"א מפ' האשה רק שבזה י"ל שאין ראיה מה שהביא המהרש"א מעד א' ביבמה דיי"ל ג"כ כמ"ש התוס' כאן דלענין זה אמרינן דייקא כו' וכמ"ש לקמן וי"ל דמ"מ מהני דיוקא דידה כו'. ודוק היטב בזה:

דף כז ע"ב ד"ה בפירש"י בד"ה מי לימא כו' ושם בסה"ד וק"ק אמאי לא מהני לו' וי"ל עכ"ל ותמיה דבמתניתין א"א לומר כן הא מייתי ראיה מר' זכריה שנשבע במעון כוס לא זזה כו' והתם לא היה במסית לפי תומו וע"כ דגם מתחילה מיירי כן וסייטו שהקשה הגמ' הא קתני אין אדם מעיד ע"ע וסייטו ליסנא דאמרו לו לקמן ואלו במתניתין קתני ואין נאמן אדם ע"י עלמו ודוק היטב:

דף כט ע"ב על תוס' ד"ה הגולין הוא עושה כו' הקשה אמאי לא תקשי להו מיבמה לשוק. וזה באמת לכאורה קושי' עלומה. דהכלל שלהם איט אליבא דכ"ע למעיין אם כי באמת התוס' בעצמם תירלו קושיתו ביבמות מ"ט ד"ה הכל מודים בבא כו' ע"ש בסוף דבריהם אבל חכמים אומרים כו' כיון דלא דמי' לאשה אב ע"ש היטב אמנם בתוך דבריהם יצא תי' נחמד לקושית המהרש"א. והוא. עי' לקמן ל' ע"א ד"ה הכל מודים כו' יבמה לשוק כו' לכ"ע כו' הכא מ"מ לכ"ע הא פליגי רב ושמואל דלשמואל מספקי ליה בהאשה רבה שם וצריך לפרש דאליבא דכ"ע ר"ל אף לרבנן דר"ע. אבל מ"מ קשה דלמא ס"ל לר' חסדא כשמואל שם ומאי הקשו. וליישב זה נאמר גם ליישב מה שהקשה המהרש"א על קושיתם לקמן על רש"י מנ"ל דמספקי כו' דהא י"ל דחד אצטריך לחייבי עשה וחד ליבמה לשוק. אבל ת"כ קים ליה כדרבה מיניה וכ"כ התוס' ישנים ע"ש במהרש"א מ"ש בזה:

אבל מזה לי ברור קושית התוס' היא אליבא דהלכתא כשמואל ואתי' דבריהם שכתבו לכ"ע כפשטיה וסייט משום דמספקא ליה לשמואל. אם לא תהיה אשת המת כו' הכונה על הוי' דקדושין או לא ע"ש ביבמות. והנה לר"ש התימני דדרים ולא תהיה לאשה אשה שיש בה הוי' לדידיה ליכא לספוקי דלא תהיה כו' שם הכונה דלא יתפוס קדושין מתיבת תהיה כדהכא. משא"כ לרבנן דדרשי מרבויא קנס כמ"ש התוס' לעיל ד"ה וחד כו' שכתבו דלחייבי לאוין כו'. מספקא ליה לשמואל אם כונת הרבוי לסוגיה בכ"מ תיבת תהיה מקדושין או נימא כאן דגלי גלי משא"כ בשארי דוכתי קאי תהיה על הוי' קדושין. וזה הספק לשמואל משא"כ לר"ש התימני ליכא ס' אף אליבא דשמואל. ולכך לעיל שפיר מקשים התוס' משא"כ כאן מקשים שפיר על רש"י אליבא דשמואל ומתורץ בזה קושית המהרש"א. ודוק היטב: **שם** בא"ד וא"ת בקדושין כו'. כתבו לתרץ דאליבא דר"י כו' עכ"ל המהרש"א. לתרץ קושיתו נקדים דברי התוס' שכתבו אבל קשה דא"כ לר"י כו' ולא סיימו דבריהם דמאי קושי' דלמא באמת כן לר' יהושע ובפשיטות יש לפרש דבריהם דא"כ לא ליתתמיט תנא ולמתני דאין קדושין תופסין באלמנה לכ"ג ולימא ר' יהושע היא דקושי' כזו מקשי רבא בעצמו בפ' הערל ע"ב ב' אמר רבא הוה יתיבנא כו' וקשי' ליה לא ליתתמיט כו' אמם לדעתי ברור. דקושי' נמשך עם הקושי' שכתבו את"ז וז"ל וא"ת בקדושין כו' דלכאורה קשה מאי מקשו בתר הכא ולא תי' דסוגיא הכיא הוא כר' יהושע וכמו שתי' באמת כן בקדושין שם וכקושית המהרש"א כאן. אולם להמדקדק בקושית התוס' כאן כי מסכת דלא תפסי קדושין באשת אב מאי פריך הא"ס ואימא תרוייהו באשת אב הא לכתחילה הא דיעבד כו' אשר יש לדקדק אמאי לא הקשו על תחילת הסוגיא שם דפריך מה"מ הי' לסם לסק' קושיתם וכ"ס בתוס' קדושין ע"ש אפס זה נקל להבין דכל תילי' דהתוס' דתלוי זה בזה הוא משום דדומה לאשת אב וכדמשמע בתחילת דבריהם שכתבו משמע כו' וכן משמע בפרק המולן כו' עיי' בזה היטב לתסביר הענין. וא"כ הוצרכו להקשות על קושית הסגיה שם. וזה נכון. אפס זה נשאר למה לנו לאסוקי מה דפריך הש"ס שם אימא תרוייהו בא"א הא לכתחילה כו' יהיה הקושיא מה שיהיה קושיתם אינו תלוי בזה אמנם בברור נכון הדבר מאד להורות נתנו שאי אפשר לומר דסוגיא הכיא כר' יהושע וכמו שתי' שם דהגה ג"כ שהקשה הש"ס דתרווייהו איצטריך לא"א לכתחילה ודיעבד. דא"כ לא אתיא סוגיא הכיא כרבה דאמר כל מלתא דא"ל אי עבד לא מהני. דלרבה לא איצטריך על דיעבד. והריטב"א הקשה שם קושיא זו. ותי' דלכך לריך על דיעבד אף לרבה משום דמלינו גבי אלמנה לכ"ג דכתיב לא יקח. ואעפ"כ בדיעבד תפסי קדושין כדאיתא בתמורה משום חלולין הוא עושה כו' יעו"ש. וא"כ ס"א דבכ"מ כן לענין קדושין. וא"כ זה ניחא אי אמרינן דתלוי זה בזה. וא"כ מוכח דבאלמנה לכ"ג תפסי קדושין כדאיתא בתמורה כנ"ל משא"כ אם נימא דהסוגיא אתיא כר' יהושע. א"כ לא תלי' זה בזה ובאלמנה לכ"ג לא תפסי קדושין לרבה כמו שהקדישו בתוס'. וא"כ קושיתם על הא דפריך הש"ס שם הא לכתחילה כו'. בשמ"כ אם אתיא כר' יהושע א"כ לא פריך מידי כיון הא דיעבד לרבה וכנ"ל ואם נאמר דלאו אתיא סוגיא זו כר' יהושע תקשי יותר מאי פריך הא תלוי זה בזה. וזה כפתור ופרח. והקושיא נמשך עם וא"ת בקדושין. והבן:

דף לא ע"א ד"ה דאי בעי כו' הקשה דאמאי לא מייתו ראיה מדלקמן כו'. ולא הבנתי דבריו הק' דהא רש"י ס"ל בכ"ק כט ב' ובכ"מ דהגבהה בעינן ג' טפחים ולקמן לשיטת רש"י דקנה אף בפחות מג' הוא רק משום מגו דלשבת מהני שיהיה המקום חשוב כדי שיהני לענין קנין ולא מהני רק בשבת. וע"ז באמת הקשו לקמן דמאי ענין זה לזה ולק' בד"ה רב אשי כו' הקשו ג"כ רק מחמת סברא ולא יותר וז"ב. והנה מדבריהם נראה דא"ל להגביה היכא דבידו רק היכא שאין בידו אז בעינן הגבהה שלשה ובעירובין ספה מחמת דהוא מדרבנן ול"ע שלא הובא בפוסקים זה: **ע"ב** ד"ה רב אשי כו' ע"ש בפי' ר"ת ובמהרש"ל. והמהרש"א כתב בסה"ד ואין דבריו מובנים לי כו' עכ"ל. והנראה לי כונת מהרש"ל פשוט דהגם הא שתי' ר"א כגון שלירף ידו למטה מג' כו' והירך הכוונה שבא לידו וקנה ולזה א"ל ראיה מקשי לבאורה דקאמרי לה מאי קא"ר לה. וע"כ שזה ס"ד דמקשה הי' כיון שהוא מגרר איך בא לידו בלא הגבהה. וע"ז תדם ר"א שלירף ידו למטה מג'. ואף כי יכול לאוקמה מחמת קושיא מקנין. אף שהיה למעלה וכגון שהי' אסקופה גבוה ג'. מ"מ מאי נ"מ אם מוקמינן כך או כך. והתוספות בקושיתם לא הקשו על רש"י דלוקמה בגבוה ג' רק משום דאז יהיה שפיר נכון כדרבא אשבת ואקנין וכמ"ש התוס' בקושיתם. דאל"כ יהיה זה שפת יתר. משא"כ לפר"ת קאי כדרבא נאשמועינן אגד יד א"כ מהכרח לאוקמי שלירף ידו למטה מג' לענין קנין לכורות דמשכחת לה שבא לידו שלירף ידו למטה משלשה. וא"ש מאד דברי מהרש"ל על נכון והבן. ולפר"ש מקושר בקושיות הכא הייט משום דמתחילה תי' הש"ס דמגרר ויולא כו' ומה החידוש עד דהסיק בנידי רס"ר ורב אשי תי' דאשמועינן כך רבותא והבן היטב איך לקשר סוגית הש"ס על בוריו. וזן לחכם וכו':

דף לב ע"א תוס' ד"ה אלמא קסבר עי' במהרש"א היטב מה שהקשה. והנראה דמעיקרא המקשה לא הקשה רק דס"ד דחייב בשניהם הייטו מלקות וממון. והכא מדוקדק הלשון בהמקשה והא קי"ל דאין לוקין ומשלמין. רצונו לומר. שניהם רק אחד רק דשלא תדית ליה דלא מענשי רק תדא הייט ממון ולא מלקות. ומתורץ הכל שפיר: **ע"ב** ד"ה אלא עולא תחת תחת גמר כו' מה שהקשה על המהרש"ל [וכבר קדמוס בזה בתוספות ישנים] והנה מה שתי' מהרש"ל בזה הוא דבר נכון מאד דהו"א דוקא אשה שיש בה הוי' וחד קרא אתא לעשה ול"ת וג"ש רק לנדה ישו"ם ולא ידעתי מה שהקשה המהרש"א עלי' מהא דאין ג"ש למחצה דזה אין שייך רק בדברים הדומים ללמוד אמרינן דאין למחצה. משא"כ כאן לענין מניעה אחרת דבעינן ראויה לקיימה כמ"ש בקרא ולו תהיה לאשה ולענין המניעה דמלקות באמת ילפינן בשלימות רק דלא משכחת לה גבי קנס רק בנדה. משום דבאחר חייבי לאוין עומד לנגד דאין ראויה לקיימה וכן חייבי עשה וא"כ שפיר איצטריך כולהו כמ"ש המהרש"ל וזה נכון מאד בסברא גם מה שהקשה המהרש"א לשולא לשיטת התוס' דגבי הנך תלת דוקא א"כ למה לא נימא גבי חייבי מיתות כן כמו גבי נהוגיא בת"כ. ולפע"ד דסבר לה כרבה דיליף מכה מכה. וא"כ אין ענין חייבי מלקות לחייבי מיתות. ולר"ג כין לאביי בין לרבא הוקשו ת"כ לחייבי מיתות ועי' מ"ש לקמן על המהרש"א בגמ' ל"ס ב' אי ר' ילחק קשיא כו' ותבין. ודע דלפי' התוס' דדוקא גבי הנך ג' כו' לא היה הגרסא בגמ' הכא אף כל היכי כו' רק אף הכא כו' והבן:

דף לה ע"א ד"ה מאי לאו אסון כו' הקשה מר"ש בר' דרב אידי דקאמר לעיל ה"ד כו' עכ"ל. ולא ידעתי דהדרבה אם אסון ממש ניחא קושיתו לעיל דרישא דקרא איירי בין אתרי בי' ובין לא אתרי ביה וסיפא איירי באתרי. ומ"מ דומה לרישא בחד גונא באתרי ביה. משא"כ אם נפרש דין אסון איירי רישא בלא אתרי בי' כיון דתלוי בדין אסון. ולע"ג שם בד"ה אף מכה וסיים המהרש"א ודברי המהרש"ל אינם מבוררין לי עכ"ל והנראה לי בגר דבריו. והוא למאי דבי חזקיה דפי' אסון ממש כמ"ש התוס' בדבור שלפ"ז. א"כ למה לי ההיקשא דשוגג למזיד. הא מהם לא יהיה אסון מלינו למילף. וי"ל דההיקישא אתא לפורות דנלמד פי' הפסוק על אסון ממש. ולא על דין אסון. וא"כ הקשי דלמא באמת כן כונת הכתוב על דין אסון. והיקשא אתא בהיפך דמחייב אף במזיד מדיוקא דאם יהיה חייב גם שניהם מיתה וממון. ואם נימא דסברא פשוטה אף בלא היקשא דרישא דקרא הוא אסון ממש. והשתא ליכא למידק כן א"כ היקשא ל"ל וכנ"ל לכן כתב מהרש"ל דילפינן מעליו מב"ש. דמיתה וממון אתי במזיד דפטור וא"כ ע"כ ההיקש מעלה פשט הכתוב דאם לא יהיה אסון ממש. ודוק היטב: **ע"ב** ד"ה אי כר' ילחק כו' האריך והקשה על קושית הגמ' דלמא משום רבוי' נערה כו' ותי' משום דא"כ חייבי מיתות נמי והביא ראיה מדברי רשב"א לעיל שכתב כן לר' נחוניא. והנה דבריו נכונים לאביי דיליף מלקות ממיתה בג"ש דרשע כו' וסוה דומי' ממש למ"ש הרשב"א כיון דילפי מהדדי אין חלוק משא"כ לרבא דיליף מלקות ממש בג"ש דמכה מכה. וא"כ אף דגלה לן קרא בזה בחייבי מלקות דממונא משלם. מ"מ מנ"ל לומר בחייבי מיתות התמורות. כיון דלא ילפינן מלקות ממיתה רק ממון. ולא אשכחן רק בחייבי מלקות ולא בחייבי מיתות. וכמו שהקשה הש"ס לענין פטור בחייבי מלקות. אשכחן כו'. כן יש להקשות בהיפך ודברי מהרש"א בזה שכתב אף למאן דיליף מכה מכה צל"ע. והנה לכאורה לפי"ז הי' בנקל ליישב קושית התו' ד"ה מתני' שהקשו תקשי לרב ספא גופי' וכנ"ל די"ל דאיהו סבר כרבא מג"ש דמכה כו' וא"כ שפיר י"ל דאתא כר' ילחק ולא תקשי מחייבי מיתות ב"ד. משא"כ לאביי הקשה שפיר דיליף מג"ש דרשע רשע וכנ"ל. איברא הא ליתא דהנה לכאורה תקשי על המהרש"א דתירוצו דסוף דבריו לא קאי רק על רבנן דלא הוה ידעינן חייבי כריתות משום אשה שיש בה הוי'. ומדוע לא תי' כן על קושית הש"ס לר' ילחק ול"ל כונתו. דא"כ הו"ל להש"ס להקשות חייבי כריתות מנ"ל ולא ממזרת. וזהו רק על לשון הקושי'. אבל מ"מ קושי' יש. וא"כ אין לתרן קושית התוס' בזה לר"פ והבן. אולם באמת לא ידעתי למה לא תי' כן לר' ילחק ובהפך דס"א דחד קרא אתא לחייבי עשה לאפוקי מרשב"א אשה הראויה לקיימה. וחד אתי לרבויי חייבי כריתות דלא נימא אשה שיש בה הוי'. ומלקות ליכא לר' ילחק בת"כ. וחייבי מלקות מנ"ל דנימא ק"ל בד"מ וזה נכון מאד. ונראה דלזה התי' נתכוונו בתוס' ישנים כאן ויש שם כמה ט"ס להמעיינים. וביותר נפלאים דברי המהרש"א במה שהאריך להקשות ולתרן לרבנן דהוא הכל מבואר בדברי התוס' קושיתו ותי' וכמו שהבינו המהרש"א בעצמו ומה תדית לן. והמשכילים יבינו יותר:

דף לו ע"א תוס' ד"ה כחרשת והשוטה. עי' במהרש"א שהשיג על המהרש"ל. ובאמת דברי המהרש"ל מאירים כספירים. והייט דלגירסת הספרים דהקושי' מקנס ומה ענין ר"מ לכאן ופלוגתיהו משא"כ לגרסא שלנו מקשה שפיר מבתולים אבתולים. ואם דמכ"מ לא מני לאוקמי כר"מ וכמ"ש התוס' ישנים משום דאיכא למימר ולחלק בין קנס לטענת בתולים וכמ"ש מהרש"ל. וע"מ הביאו שפיר ראיה מגירסת הספרים דלדידהו בפ"כ אין חלוק ודברי המהרש"א בזה תמוהים מאד במ"ש על המהרש"ל והעתיק תוכן כונת המהרש"ל. וכאילו קושית המהרש"ל על גירסת הספרים דמאי מקשה הש"ס דהא איכא למפלג בין בתולים לקנס. ולכן קמם מגי' ולא ידעתי המנה. וצריך לעיין בזה הרבה בדבריו הק' של המהרש"א ז"ל וזה אמת:

[illegible]

חלופי גרסאות ע"פ נ"י ממסכת כתובות

דף ה ע"ב [illegible]

דף ו ע"א [illegible]

דף י ע"א [illegible]

דף יא ע"א [illegible]

דף טו ע"א [illegible]

דף כו ע"ב [illegible]

דף לג ע"ב [illegible]

דף מג ע"א [illegible]

דף מד ע"א [illegible]

דף מה ע"ב [illegible]

דף פב ע"ב [illegible]

דף פג ע"א [illegible]

דף קי ע"ב [illegible]

דף קי ע"ב [illegible]

דף קט ע"א [illegible]

בראש [illegible]

בתוספתא פ"ב [illegible]

השמטות למסכת יבמות

דף כד ע"א [illegible]

דף לט ע"ב [illegible]

דף כט ע"א [illegible]

דף ס ע"א [illegible]

לקוטים מהגר"א על משניות מסכת כתובות

[נעתק מגוף כ"י קדשו בכרך לקוטיו שת"י ר"א ק"מ].

פ"ג משנה ז יתומה שנתארסה. נקט כאן שגם זה חילוק בין אונס למפתה:

פ"ו משנה ג פסקה להכניס כו'. משום שמרוית וכמ"ש בירושלמי: **שם** וכנגד השום כו'. ג"כ כטעם הירושלמי משום שהיא מכלה כליה ועמ"ש למטה: **שם** שום במנה ושוה כו'. כפי' הר"ח דעד כאן מיירי שכבר הכניסה וכמה יכתוב בכתובה ועכשיו מדבר שכתוב בכתובה שכל כך הכניסה וכמה מכנים לו וכן בסיפא שום במנה היא כו' ובארבע כו' ועל זה פריך בגמרא הייט רישא כו' וכמ"ש תוס' שם בד"ה תנא כו' אבל מ"ש בד"ה ובשהתן פוסק כו' לא מרצה אלא דומיא דרישא כמו שהיא פוסקת להכניס לו מנה ונותנת שום לריכה יותר משום שהיא מכלה הכלים ה"ה אם הוא פוסק ומכניס כלים בשום מכנים פחות מפני שהיא מכלה:

משנה ד פסקה להכניס. מיירי ג"כ כמו בבבא הנ"ל שום במנה כו' שנכתב בכתובה שכל כך הכניסה לו וכמה חייבת להכניס ואמר שכל סלע שנותנת כו'. וגמ' דפריך הייט פוסק כו' ר"ל דנלמד מרישא ולא רישא ממש: **סליק**

מראה כהן למסכת כתובות

חדושים והגהות מהגאון המובהק כו' מוהר"ר בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ דווילנא.

דף ז ע"ב ברש"י ד"ה שמתייחד עמה. דתניא במסכת כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. נ"ב שנלמד זאת מן המסורה ס' תזריע אקרא דוטהרה ממקר דמיה שכתב דשנים במסורה חד חסר וחד מלא ממקר דמיה חסר וממקור ישראל מלא וי"ל דמרמז דכל זמן שלא קיימו הך קרא דבמקהלות ברכו ה' ממקור ישראל שלא ברכו ברכת חתנים עדנה (כדפרים הכא הך קרא על ברכת חתנים) הו"ל כאילו לא טהרה עדיין ממקר דמיה וזהו כלה בלא ברכה אסורה כנדה דדוקא כשברכו ה' במקהלות אז קרי גבה וטהרה ממקר דמיה וזהו דממקור ישראל מלא וא"ו כלומר כשברכו וא"ו ברכות [דברכות חתנים שהם לבד מברכת בפה"ג] ואולם יש להוסיף לענ"ד דמזה יש סמך ג"כ לד' הרמב"ם ז"ל כפ"י מהל' איסות ה"ו דאין מברכין ברכת חתנים אם היתה נדה עד שתטהר ע"ש וי"ל דלזה ג"כ רמז המסורה הנ"ל דרק אחר שטהרה ממקר דמיה אז במקהלות ברכו ה' כו' דהיינו ברכת חתנים כמש"ל אך באמת הך קרא דוטהרה ממקר דמיה קאי רק על טהרת קדש ומקדש לבד דאחר והקריבו כו' והיינו אחר מ' לזכר ופ' לנקבה כתיב התם אבל לבעלה כבר ניתרת בסוף שבוע לזכר ושבועים לנקבה ואולם נ"ל דיש להסמיך מזה דבר המנהג שנתפשט בכל ישראל שאין בועלין על דם טוהר וכמ"ש בהגה"ה סימן קצ"ד ס"א דאף שמן התורה אפילו ראתה דם בימי טוהר טהורה לבעלה [ולקודם טמאה אפי' לא ראתה אז כלל] מ"מ כבר נתפשט המנהג ע"פ הגאונים ז"ל שאם ראתה דם בימי טוהר טמאה לבעלה כנדה גמורה וכ"ל דגם דינא דהש"ס בנדה ס"ו דתבעוה לינשא ונתפייסה דצריכה ליישב שבעה נקיים משום שמא ראתה או דם מ"י חימוד נוהג ג"כ בזמנינו ביולדות בימי טוהר שלה כגון שגירשה בעלה מקודם ג' חדשים כשהיתה מעוברת ואחר שילדה מת הולד [וקי"ל לקמן דף ס' דמתה מותר] ואחר שבועיים לנקבה טבלה ובתוך ס"ו יום של ימי טוהר שלה תבעוה להנשא לאחר: **שם** ברש"י ד"ה מידי דהוי אקידושא כגון כי הוא יום תחלה למקראי קודש. נ"ב כ"ה בהרמב"ם פ' כ"ט מה"ש ה"ב ודלא כהאחרונים וי"ל בזה במג"א סי' רע"א ס"ק מ"ב שחלילה לשנות נגד רש"י והרמב"ם ז"ל בזה:

דף כו ע"א בגמ' תניא ר"ש ב"א אומר כשם שתרומה חזקה לכהונה כך מעשר ראשון חזקה לכהונה. נ"ב חסר כאן שתי תיבות בחילוק גרסות שכן הוא בתוספתא כאן רפ"ג ופאה פ"ד ע"ש: **שם** בגמרא הכי במאי עסקינן כגון דמוחזק. נ"ב הגיון מאות ד' בענין משפט נדפס כאן בטעות ושייך למטה בסוף הדף על תיבות אלא הכא במאי עסקינן:

דף לט ע"א בתוס' ד"ה שלש נשים. בתוך אחר תשמיש. נ"ב והוצרך ר"ת לחדש בזה דמיירי אחר תשמיש דוקא אף שאינו שייך כלל לקושייתו בזה דלכאורה על עיקר קושייתו דהדרך תשמיש ליכא משום השחתת זרע כלל פשוט דהו"ל למימר בזה רק דמשמשת בתוך דצריכות לשמש קאמר ולעולם דבכל הנשים נ"כ מותרות באמת לעשות כן רק דבאמת דר"ת ז"ל מפרש בדברי רש"י ז"ל ג"כ דמיירי רק אחר תשמיש ולפ"ה ה"ל דבשאר נשים אסורות ג"כ לאחר תשמיש וע"ז הקשה ר"ת דלאחר תשמיש ודאי לא חמיר מקטנה ואיילונית כו' וכ"ה בתוס' יבמות י"ב בהדיא ולכן פי' דצריכות לשמש קאמר כו' ואחר תשמיש דוקא קמיירי אבל בשעת תשמיש ה"ל לר"ת דגם בשלש נשים אין שום סברא להתיר כלל ובהא ודאי דגם ר"ת אינו מתיר כלל ואולם הר"י ז"ל חידש בזה די"ל לרש"י באמת הנך שלש נשים אף בשעת תשמיש מותרות הן כמו שנראה קצת מפי' רש"י בנדה ג' דפי' שם משמשות במוך אהנך ג' נשים [וע"ש דמשמע לכאורה במוך שבשעת תשמיש]:

דף נב ע"ב בגמ' רצה פודה רצה אינו פודה. נ"ב גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל ד' רבי וכ' דהלכה כרבי בזה ע"ש:

דף עז ע"א בגמ' ומי אמר ר"י הכי. וכ"כ בכ"מ ל"ה גרסינן והא אמרה רבי יוחנן מדה זמנא כו' ע"ש וא"ש הפי' הגי' דהתם ולא כגי' רש"י ז"ל כאן דהלשון דחוק קצת בזה:

דף פג ע"ב בגמ' למאי נ"מ לכדרב יוסף. נ"ב כלומר דלכאורה ודאי דהך הלכתא גם בעורר היא דמדפסיק הלכתא בהא מכלל דפליגי ואי בעומד נראה דגם ר' יוסף מודה כדס"ל אביי לעיל ולהכי קאמר לכדרב יוסף כלומר דאולי באמת אינו כן אלא גם בעומד ס"ל לר"י דמדין ודברים לבד קנו מידו והא לחוד הוא דקא פסיק הלכתא דלא כר"י אבל בעורר אולי גם רב נחמן מודה בהא ולהכי א"ל דלא שמיע ליה כלומר לא ס"ל ר"ל דלא מסתבר ליה כלל שגם בעומד יסבור רב יוסף דמדין ודברים קנו מידו אלא ודאי דבעומד לא פליגי כלל רק בעורר הוא דפליגי וא"כ ממילא דלא קאי ההלכתא בהא רק במאי דפליגי דהיינו גם בעורר וא"ש (ועי' מהרש"א שי"ף שכתב שהלשון הוא מגומגם בזה ולמ"ש י"ל קצת כמ"ש בע"ה):

הגהות במהרש"א [בחדושי אגדות]

פ"ה דף סב ע"ב בד"ה קרי עליה וכתוב המשולש כו' כל המלמד את בן בנו תורה. נ"ב בקדושין ל' ובברכות כ"א איתא בני לבד ול"ג שם בן בנו אך בקרא מפורש בן בנו וע"ש בקדושין ל' דפלוגתא דתנאי היא: **סליק בס"ד**

הגהות וחדושים למסכת כתובות

מאת הגאון המובהק וכו' מוהר"ר דוד לוריא זצ"ל מביחאוו ישן.

דף ב ע"א במשנה ליום הרביעי (ונוס' הירושלמי והרי"ף ביום). למסקנא דלא ניסאו בה' בשבת משום שקדו היכא טורח ג' ימים היכי' מוכן הסעודה ליום הרביעי כהוגן. ניחא דתני ליום ולא ביום. כלומר היא נשאת באופן שיהא הכל מתוקן ליום הרביעי. ולמסקנא דמסקי' דנבעלת נמי ברביעי ולא חיישי' לאקרורי דעתא אי לאו משום ברכה. י"ל דליום כדי שיהו לומר שיכולה להנשא אף בתחלת יום ד' דהיינו בליל מוצאי ג' ולהבעל מיד. ולא חיישי' לאקרורי דעתא. ואיידי דתני בבתולה ליום תני נמי באלמנה. ובברייתא לקמן דתני נשאת בד' ונבעלת בה'. אה"נ דתני ברביעי ולא לרביעי: **שם** בעיירות. ובני כפרים נמי אף אם נושאין בד' הן סמוכין להתקבץ לב' וה' לעיירות כדאי' ריש מגילה: **גמ'** ועכשיו ששנינו שקדו. הרמב"ן והריטב"א שפי' לאפוקי טעמא דברכה. ואפשר לומר דלאו למיתלי בהא דשקדו קאמר. אלא רבותא קאמר דאפי' עכשיו ששנינו טעם דלא תנשא בא' משום שקדו. וס"ד כיון דלתקנות בנות ישראל הוא. כי הגיע זמן ובעיא מזונות ואמרה אי אפשי בתק"ח הד"א כגון א' מומעין לה. קמ"ל לפיכך כו' דמ"מ האי תקנתא יקרא דידיה נמי הוא ולא תליא במחילה דידה. וכ"מ לשון הר"ן שכ' דאי לא קפדי אהום ואתוסה בסעודה ולא בברכה. משמע דבתרווייהו תליא מילתא: **שם** לפיכך חלה הוא או כו' או בו'. א ואנ"ל [זו] קתני כדמפרש' לקמן באיכא דאמרי: **שם** ואיכא דבעו כו' ואת"ל כו'. לפ"ד הגאונים והרמב"ם דאת"ל פשיטותא היא. יש לעיין מ"ט פסקו כל"ק כל הפוסקים ז"ל. ואי משום דרב אשי דמי פשיטותי' דרב אחאי. אדרבה מ' דר"א נמי ס"ל דבעו לה מיבעי' ובעינן פשיטותים. ומליבא דרבא דאמר לענין גטין איתו כן או אף לל"ב דאמר וכן לענין גטין דקאמר בגטין ודאי יש אונס. אין לפ"ר דס"ל כל"ק דהכא נמי פשיטא לן. דהא ע"כ לל"ב נמי איכא אונס דמהני ודאי כאונס דפרסה נדה בשעת חופה. ואפשר נמי אונס דהגיע זמן בא' בשבת מדמי לה רבא לאונסין דגטין דקאי בה. אך עיקר טעם הפוסקים נראה משום דלל"ק פשיטא לן ולל"ב מבע"ל לא שבקינן ליבנא דפשיטא לן מקמי בעיי' דאין ספק מוציא מידי ודאי. וכ"כ ז"ל בכ"מ כמ"ש בכללים בס"ד. והא דלל"ב נמי באת"ל פשיט ליה מ"מ דרך בעיא הוא: **תד"ה** מפני כו' נ"מ לענין מזונות. ובא' בשבת לדוגמא נקטי' יום א' מימי השבוע: **ע"ב** גמ' אלא לאו דאיתנים בה"ג. ותפשוט מיהת אלמה היא (וכ"ש חלה הוא) אבל לא פרסה נדה שלא בשעת וסתה. ורב אשי קדחי כל אונסא לא אכלה. כלומר אפילו אונס דמחמתו כתלה הוא וכ"ש חלתה היא: **שם** מת וה"ה לחלה. ודתני מת לאשמעינן דמעכשיו לית בה משום גט לאחר מיתה: **שם** משום לנוטות ומשום פרוצות. לפ"ז בתנאי לבטל הגט כגון אם לא באתי עד י"ב חדש לא יהא גט יהיה כאוי לסיום יש אונס. דליכא כאן חשש לנוטות ופרוצות:

דף ג ע"א אשה נשאת בכל יום. מדנקט אשה ולא נקט בתולה. ודאי האלמנה נמי קאי. ולדברי הר"ן דלא היו קובעין יום לאלמנה אי לאו משום בתולה. א"כ י"ל דבמקומות שב"ד קבועין בכל יום דליכא יום קבוע לבתולה (ואע"ג דמ"מ בלא טרית ליה איכא משום שקדו. לא חשוב זה קביעות כיון שכל אדם יכול לעשות כן אם ירצה. ולא עוד אלא דנראה אם שניהן מרוצין שלא להרבות בסעודה ומוחלין על הא דשקדו ודאי שרי. ופי' דטרית ליה שיעורו כפי שרוצין שניהם. שב"א מהן יכול לעכב שיעשה סעודה כראוי לו ולה כמ"ש הרא"ש בשם ר"י אפרים ז"ל) א"כ באלמנה ליכא קביעות כלל ולא חיישי' לשקדו דידה. ובכדי שלא יהא יום אלמנה קבוע יותר משל בתולה. דבבתולה כ"א יכול לטרוח. ובאלמנה לא שכיחי אינשי בטלני לגמרי תמיד. וי"ש בתל בע"ש. והרא"ש לקמן ס"י כתב לליבנא דשקדו באלמנה דוקא באדם בטל. מיהו נ"ל דמדלא מדייק הש"ס כאן אליבי' דר"ש בר יצחק באלמנה מידי. היינו משום דמצו למימר דס"ל טעמא דברכה. דלאו חובה הוא ולא היו קובעין בשבילו יום כמ"ש התוס' ורא"ש: **ע"ב** מאי שקדו. עפרש"י ולדברי הרמב"ן בריש מכלתין דעכשיו ששניא דקאמר רב יהודה לאו אדבריו קאי אלא אברייתא. י"ל דהאה הוא דמהדרינן הכא מאי שקדו. אלא דנטר לה הש"ס עד דמייתי לה נמי ר"ש בר יצחק. ומפרש לה אתרוייהו: **שם** ומפרישין את החתן כו'. לכאורה היה נראה דהך הפרשה כוי כהכיא דלקמן דהוא יבן בה"א והיא ישנה בה"נ. אי לא דנימא דשבת אמירא להו לעלמא מנדה ואכל ולא אתי לגלויי בה וכדאמרינן בהנזקין שלא נחשדו ישראל על השבתות. ומעתה להאי תנא כפרסה נדה ולא בעל. בלילי שבתות א"ל להתיר כ"כ היכא הוא יבן בה"א והיא בה"נ. דבלא"ה משום שבת תמיר ליה ולא אתי למיבעל (עריא"ז ס' אע"פ שכ' דנדה לאבל מותרת בהני ג' דברים ע"ש). ואפשר הה"נ לדידן בנשא ערב יוה"כ ופרסה נדה. אלא מדחזינן במקום שנהגו להדליק או שלא להדליק שעשו סייג לגדור בפני התאוה משמע שחששו שיעברו על איסור יוה"כ. וכ"ש להאומרים ה' עינוים דרבנן. וא"כ כי איכא נמי איסור נדה חששו. ולא עוד שמקום לומר כי לא בעל ונשא ערב יוה"כ מפרישין אותו לעולם דלא עדיף איסור יוה"כ מאיסור נדה דבכרת ואעפ"כ חששו בלא בעל דתקיף ליה יצריה (ואפשר ה"ה בט"ב אם לא בעל עדיין ונשא קודם ר"ת או אח"כ מאיזה אונס וסכרה). אלא שמקום לומר כיון דיוה"כ לב"ע אסור בת"ס ובדילי מיניה לא גזרו. וא"כ י"ל דבפרסה נדה נמי בנשא בעיוה"כ לא בעי הפרשה כ"כ וצ"ע לדינא: **שם** ובשני לא יכנוס. כלומר אע"פ שעקרוה לד' ואוקמוה אג'. ס"ד מ"ל ג' מ"ל ב' קמ"ל דמ"מ אסור. ורש"י ד"ה ובשני כו' כי הטעם משום שקדו ב' ימים עכ"פ. ולא ידעתי למה לא פי' משום אקרורי דעתא דמ"מ איכא טפי כל שהזמן ארוך יותר. ומחמת האונס לביאה דבר נגה בה לעיר והספרוזות קאתי בשליפי. לכאורה כיון דתני מותר סתמא מ' אף בראשון מותר (וכמו לליבנא דהונס אבל דודאי שרי בכל ענין). ולפרש"י י"ל דיום א' ודאי יעשה בלא"ה: **שם** ואיכא נמי כהנות. דהואיל ונאסרות לבעליהן (ונפסלות מתרומה) ימסרו עצמן למיתה אפילו דרשינן להו אונס שרי (לבעלה בבת ישראל ואין מחויב אף ב"נ למסור עצמה למיתה) ולכאורה מכאן ראיה כדעת החולקים על הרמב"ם שכ' דבמקום שאין מחויב אסור להחמיר ע"ע ולמסור למיתה. ועי' בבג"א כאן:

לברר דעת התוספות בענין ספיקא דאורייתא לחומרא

דף ט ע"ב תוס' ד"ה אי למיתב לה פסקו דאין מוציאין ממון בס"ס ואי איתא דס"ל כדעת הרשב"א. ע"כ טעם דס"ס מהני משום רוב. וא"כ בממון אין הולכין אחר הרוב. אם לא דנימא (דדעת התוס' גם בזה כהרשב"א בתשובה סי' ת"א דס"ס עדיף מרוב): **וסמך** לדברי ראי' דהרשב"א סובר באמת דאין מוציאין ממון בס"ס כ"כ שם בשיטה מקובלת בשמו וכן הרא"ש שהוכיחו בתשו' יד אליהו ובשעה"מ דסובר כהרשב"א מדנתן טעם על בין השמשות שאינו יכול להטות תוס' יוה"כ דבלא"ה אסור משום ספיקא וכ"כ ג"כ בפרק כיצד הרגל דאזלינן בתר מיעוטי ואין מוציאין ממון בספק ספיקא אפי' מיד התופס: **ומיהו** לפי דברי תוס' סנהדרין (ג ע"ב) שכתבו דברוב גמור מוציאין ממון אין ראיה מזה (אך בתוס' כתובות (טו ע"ב) ד"ה להחזיר וברא"ש ובריטב"א ורמב"ן ורשב"א שם הולקין על תירוץ זה עי"ש ובשיטה מקובלת. וכ"ד תוס' ב"ק (כז ע"ב) ד"ה קמ"ל ע"ש): **אך** באמת אין ראיה כלל מזה לפ"מ שמצאתי בשלטי גבורים ביבמות דכ' דבשטר ובכתובה מוציאין ממון ברוב. ע"ש טעמו בשם המרדכי ודו"ק: **וראיה** מזה דהאו"ת כ' בפשיטות בקת"כ אות ק"כ נראה דבר דהתוס' יכולין להביא ראיה ג"כ מר"ג מדלא אשמועינן התנא רבותא דאפי' בטוען זנית ברצון נאמנת. וע"כ דלא הוי רבותא כלל דהא יש לה ג"כ ס"ס. ואינה רבותא כלל יותר מהשתא ע"ש וא"כ לפמ"ש בתוס' חולין (ה' ע"ב) ד"ה כ"ג דר"ג דיבנה [דהיינו התם ר"ג] חייש למיעוטא וא"כ אי סברי כהרשב"א ע"כ דלמ"ד דלא חייש למיעוטא לא ס"ל ס"ס כלל נשארה הקושיא דניתני רבותא טפי דאומר ברצון זנית כנ"ל. וע"כ דסברי כהרמב"ם: **ואי** קשיא הסתא נמי דסברי כהרמב"ם מ"מ למאן דלא בעי ת"א מב"ת ע"כ סובר כהרשב"א וא"כ הקושיא במקומה עומדת על ר"א דסבר כריתות (יח.) דבוי חייבין א"ת על תלוי ולא בעי ת"א מב"ת וא"כ סובר כהרשב"א וא"כ ס"ס מטעם רוב וא"כ בממון אין מוציאין בס"ס ואכתי תקשי ליתני זנית ברצון. ז"א (לפמ"ש לעיל דס"ס עדיף מרוב בלא"ה ניחא) דכיון דלר"ג ליכא רבותא לא קתני. והרא"ש מייתי ולית הלכתא כוותי' במאי דלא סבר כר"ג ודו"ק: **ולפמ"ש** מתורץ דברי רש"י חולין (ה ע"ב) דפירש שר"ג בנו של רבי. דרש"י ג"כ מהסוברים כהרשב"א כידוע והוצרך לפרש כן וכנ"ל: **שוב** ראי' דהתוס' ס"ל כהרמב"ם דלפי מאי דסוברים דר"ג חייש למיעוטי וי"ל ס"ס תיקשי להו הא (דדף יד) דקאמר ר"ג עדיף לי' במא ובמא דאפי' ס"ס לא מהני. וא"ל דר"ג לי"ל ס"ס כלל וע"כ דסברי כהרמב"ם. והרשב"א ע"כ סובר כרש"י דר"ג דחולין הייטו בנו של רבי ודו"ק: **אך** לכאורה יש להוכיח מדברי התוס' חולין (יא ע"ב) ד"ה לר"מ דכתבו משמע דלית הלכתא כותיה דלא כהרמב"ם. דלהרמב"ם לא מוכח מידי דקושית הגמ' דוקא לר"מ דלא בעי ת"א מב"ת כריתות (יח) ועי' בכו"פ בית הספק שכתב כן על אופן אחר. וע"כ דסברי כהרשב"א: **אך** כל זה לפי תירוץ המפרשים דסוגיא דחולין אזלא למאן דלא בעי ת"א מב"ת אבל לפי מה שכתבתי בקונטריסי דאפי' למ"ד דבעי פריך א"ש ודו"ק: **ודעת** ר"י הזקן והאו"ה והאגודה דסברי דס"ס במקום דאיתחזיק איסורא לא אמרי' וטעמייהו דכיון דאיתחזיק איסורי ואסור מה"ת בספק א' וספק ב' מדרבנן ע"כ כהרמב"ם דאי כהרשב"א לא מסכתת ס"ס דברי' ודוק היטב: **וראיתי** להרב פני יהושע בקונטרס אחרון למס' כתובות סי' מו ע"ש שהרחיב הדיבור בענין ס"ס במקום דאיתחזיק איסורא ומשוי ליה להרשב"א בתשו' סי' ת"א טועה ותקשה עליו הרבה קושיות ולדעתי לא כוון יפה. א) קושיתו העצומה והיא קושיתו הראשונה על הרשב"א דס"ס עדיף ולכל הפחות לא גרע מרוב דר"ג ל"ל ס"ס באמת אע"ג דמסייע לי' רובא דמשפחה ואולי בתרי רובי סובר כדאמרי' לקמן. קורא אני עליו ואין אומה עומה יבקה דלק"מ דמר"ג גופי' ודאי לק"מ דרש"י פירש שם דלר"ג לא מהני תרי רובי ג"כ וכן פי' הרשב"א בחידושיו לכתובות הובא בשיטה מקובצת. ואי דקושיתו עלי' דהלכתא איך פסקינן באלמנת עיסה כר"ג ובתרי רובי כר"י ודו"ק. **אחר** המחילה לא דק דמי הגיד לו דהלכתא כר"ג באלמנת עיסה. ומ"ש מפי' ר' יוחסין אין משם ראיה כלל. דלא קאמר שם בהדיא בדף עס וק"ל והדרבה מצאתי להרשב"א בכתובות שכתב וז"ל ונקטינן דר"ג פסיל אפי' בתרי רובי ומיהו אנן קי"ל כותי' רק בטענת ברי אבל בשמא לא. עכ"ל בקיצור. נמצא דפסק להדיא כר"י באלמנת עיסה וכן משמע קצת דקי"ל כל עדות הלכה: ב) מה שהקשה על ראי' הרשב"א דהכא איכא ס"ס ורוב בהדי' באמת לכאורה קשה על לשון הרשב"א בם בתשו' דמשמע דמפרש כפי' התוס' בפי' אלמנת עיסה. אך לפי הנראה מדבריו בהא דתרי רובי שהבאתי שמפרש כפרש"י או כפי' ר"י טוב עלם וא"כ איכא רובא בהדי ס"ס כלל ודוק. ג) מאי דקשה דהרי טומאה דאפור בהו אפי' ק' ספיקות והרי' בהו רובא. לא דק דהכבר הביא התוס' ב"ב (נה ע"ב) ד"ה ספק פסק רש"י ורשב"ם דלדידהו שרו רבנן ס"ס בטומאה (ורק לפיר"ת הוי כן). אך כנראה דקושי' התוס' ממתני' קשיתי' דקתני כל שאתה יכול להרבות ס"ס טהורי וכבר פירשה יפה הרמב"ן בחידושיו ע"ש. ד) ועל ארבעה לא אשיבנו מה שהקשה דאע"ג דס"ס הוי כרוב אכתי לא מוכח הוכחת הרשב"א דכיון דרובא וחזקה ר"ע. כ"כ ס"ס. דברוב נמי מדרבנן אסור כדאיתא ביבמות (קיט ע"ב). נ"ל ליישב דהנה הקשיתי לשאול מה יענה על ההיא דרוב מצויין דסמכינן ארובא אפי' לכתחלה אע"ג דיש חזקת איסור וכידוע ועי' בחלפם ובהרא"ש והיכא דרחה א' וכנ"ל. והייתי תמה בזה עד שמצאתי בשלטי הגבורים למס' יבמות שהקשה קושיא זו ותי' דרובא דההם הוי רובא דשכיח והוי רוב ואפי' מדרבנן סמכינן עליו נגד חזקה עכ"ד בקיצור וא"כ ה"ה ס"ס דלהרשב"א עדיף אפי' מתרי רובא וכמ"ש בתי' לכתובות בתרי רובי הנ"ל ודאי שרו אפי' מדרבנן ודו"ק כי זה נ"ל ברור לתרץ דעת הרשב"א בתשובה. ה) מה שהקשה מברי ושמא ע"ש כבר יישנה הוא בעצמו דהרשב"א סבר דע"א נאמן באיסורין אפי' בברור איתחזיק איסורא וכ"כ הרמב"ן ביבמות ר"פ האשה רבה: **ולפי** הרשב"א שהבאתי בסמוך דכ' בהדיא דס"ס עדיף אפי' מתרי רובי שוב נפלו כל הראיות שהבאתי מקודם דתוס' סברי כרשב"א דלפ"ז להרשב"א ג"כ אף למ"ד דחיים למיעוטי מ"מ אזיל בתר ס"ס וכן בממון מוציאין בס"ס ודוק. רק מזה יש ראיה דהתוס' סברי דלא כהרשב"א כיון דהם מפרשים אלמנת עיסה דאית ביה רובא וסוברים ג"כ דלר"ג נמי שרי תרי רובי וא"כ אי איתא דסברי כהרשב"א תקשי קושית הפנ"י וכנ"ל וע"כ דסברי כהרמב"ם: **ולענין** ס"ס במקום דאיתחזיק איסורא הנה כבר כ' דסוברים כהרשב"א בהא דספ"א לחומרא סוברים ג"כ כוותי' בהא דס"ס במקום חזקה לאיסור אמרי' כנ"ל: **א"ב** דעת הרשב"א בתשו' סי' ת"א והרא"ש (כמ"ש לעיל דסובר כהרשב"א בהא דספ"א) ורש"י בכמה מקומות ותוס' בכמה מקומות דסוברים כהרשב"א דאמרי' ס"ס במקום דאיתחזיק איסורא והרמ"א בתורת חטאת וביו"ד סי' ק"י וספרי חדש והנה פשוט ובאחרי האחרונים מחכמי בעלי התשובות ספרדים סברי דאמרי' ס"ס במקום דהיכא חזקה לאיסורא. וכן הר"ן בתשו' ובקדושין: **ודעת** הסוברים כרמב"ם אינו מוכרח שיחלקו על הרשב"א בזה: **רק** ר"י הזקן והגודה ואו"ה והרא"ה בבדק הבית חולקין ואוסרין. לכן יפה סמכו חכמי הספרדים לענין עיגונא אדעת המקילין דהם רוב בנין ורוב מנין. הנלענ"ד כ' היום יום א' א' דר"ח כסליו תקע"ה לפ"ק גמרתי פה ק"ק ביחאוו ישן יצ"ו:

בהא דספ"א לחומרא אי הוי מדאורייתא (ושייך לענין הנ"ל)

לשון הרמב"ם פ"ט מהל' ט"ע הלי"ב דספ"א אסור רק מדרבנן ע"ש וכה"מ. והגי' הכ"מ בדבריו דהיכא דיש איסור כרת אסור מדאורייתא. וכ"כ לתרץ קושית הרשב"א בת"ה דף קנ"ב וכתוי' לקדושין דף ע"ג והר"ן שם ובתשו' סי' נא מא"ת: ולפי פירוש רוב המפרשים דאתי למעוטי איסור לאו קשו בה המפרשים טובא: א) דהרמב"ם כתב מקודם כגון שבת ועריות דאיש בהו בודאי כרת וכן סק' בס' כפת תמרים ובאמת הא לא איירי דשבת כוונתו לאו דמתמר והבערה אליבי' דר' יוסי ועריות יש ג"כ רק לאוי בחיבוק ונישוק (ונגיעה להרמב"ם כן שמעתי): ב) הק' בספר מרכבת המשנה מסוטה (כט) מימרא דר"ג דמוכיח רומי' דפסוקים החילוק בין יש בו לאין בו דע"ל ומנ"ל הא קרא דוהבשר דמטמא איירי בטומאת הגוף דהוי כרת וקרא דמטהר איירי בטומאת בשר דהוי לאו את"ד. ולק"מ דהכבר הקשו כל המפרשים איך כתב הרמב"ם דס"ט הוי מדרבנן הא הלכתא גמירי לה מסוטה (ויש מתשבין וכ"כ ביד אלי' דהלכה למשה מסיני הוי מד"ס ואינו דהרמב"ם אין סובר זה כמו שהאריכו כמ"א והרשב"ן. ועוד דמקרא דוהבשר נפקא לן ג"כ ודו"ק) ועכנ"ל דכוונת הרמב"ם ספק דלא יליף מסוטה כגון ב' בני אדם שנטמא א' מהם וא"י איזהו או ספק הטילם בו אשה נפל וכמ"ש ברמב"ם מקודם. הא שאר ס"ט נפקא לן מסוטה דטמא וא"כ טמא אפילו איסור לאו דבסוטה אחר שזנתה הוי ג"כ רק לאו ורב גידל ע"כ רוצה לוקי תרווייהו ברש"י מדלא אוקי חד ברש"ד ודוק: אך לכאורה עדיין ק"ק על הגמ' ל"ל צריכותא דאי לאו הל"מ מסוטה ה"א וכו' לימא דה"א חד בלאו וחד בכרת דלא שייך תירוצי. גם זה לק"מ דע"כ הגמ' חדא מתרתי נקט. דה"נ הוי מצי לשנויי דאי בלא סוטה ה"א דהיכא דיש חזקת טהרה טהור ונפקא מסוטה דאפ"ה טמא וכמ"ש בתוס' חולין ט' ע"ב ד"ה התם ובאחרי מקומות ודוק: אי קשי' על גי' הכ"מ הא קשי' דביבמות [דף קיט] גרסי' ומי שני לן בין איסור כרת ללאו. וכ"ה מהר"י ערלאי חי"ד סי' ב' ע"ש: לכן הייתי מפרש בדברי הכ"מ דכוונתו לתירוץ הפרי ח"ס דהיכא דאיתחזיק איסורא מודה הרמב"ם ופוסק כמ"ד דבעי' ת"א מב' התיכות וזהו כוונתו. ומזהו כאי' כרת שמביא עליו א"ם דהייט א"מ מב' התיכות אסור. שוב

מצאתי בספר כפת תמרים ס"ס: וקושית הפילוק מחולין דף יא כ"ל לתרץ דהתם נמי יש חזקת איסור דבהמה בחיי' בחזקת איסור אא"כ הוברר שנשחטה בהיתר והכא עדיין לא הוברר היתירה והכא הספק דטריפות ודוק כי נכון הוא · ומה שתירצו הפרי חדש ומהר"י טראני דבמקום דאפשר הספק להתברר אסור מדאורייתא והכא אפשר לברר ולבודקו רק דאסור לשבור עצם. תמוה בעיני דע"כ לרווחא מקשי הגמ' וכ"ת נבדקי' דבתי' תמימה וכדומה. דהרי לבסוף דמסיק אמי' משחיטה פריך וניחוש שמא במקום שחיטה נקב הוי. ואי הוי סבר הרמב"ם כריב"א שבתוס' חולין כא דלנקב יש בדיקה מחוץ הוי א"ש. רק דקשה קושי' תוס' שם על ריב"א (ועי' מהרש"א והבן) ועוד דאכתי ניחוש לספק דרוסה (וצמא סוגי' דהכא למ"ד אין חוששין עדיין צ"ע בעיני): ומה שמק' בפרי חדש על הרמב"ם מספק ממזר מקדושין עג ל"ל תרי קראי ע"ש. נ"ל לתרץ בס' שכי הוא עצמו דלדעת הרמב"ם ס' תיקונה דס' איסורא וא"כ איצטריך למישרי' וא"כ הו"א כס"ת דבכ"ע אסור ורק כהד דגלי קרא שרי' איצטריך קרא אחרינא לגלויי דבכ"ע שרי'. דהשתא ליכא למימר ג"כ דבכ"ע אסור דרק הכא דגלי קרא א"כ לא ניכתוב איסור גבי טומאה וממילא הוי ידענא דדוקא בהנך שרי דגלי קרא שרי'. ד"ל דמהנך תרי קראי ניליף בעלמא דשרי' דא"כ לא לכתוב רק חד. ומדאיצטריך ש"מ דטומאה אסור ובכל מקום נמי אסור וע"כ אתי קרא דטומאה לגלויי דליף מהנותר אע"ג דהוי ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים וקושי' ספר"ח ודו"ק כי הוא תי"ף: ולהרשב"א וסייעתו איפכא ס"ת דס' שרי' ואיצטריך דוהסבר לאסור ס"ס וה"א בכ"מ אסור וא"כ איצטריך חד קרא בקידושין למשרי ואי איתא דהתורה רוצה להתיר ס"ס די באלו הב' פסוקים דממילא הוה אמרינן כס' התיכונה דאתי קרא לגלויי דבעלמא נמי שרי ול"ל קרא השני למישרי ונ"ל לאורי דבכ"מ ס"ס אסירא וזהו א"ש כמה קושיות לפירושו של רשב"א ודו"ל: ומאי דמקשי הפ"ח שוב על הרמב"ם מאי מקשי הגמ' מ"ט שתוקי מותר הא כל ס' כן. נ"ל לייסב בפשיטות דהגמ' מקשי מ"ש דהני שריי והני אסירי ודוק ואח"כ מצאתי כעין זה בס' שער המלך שתי' כן קושי' הפר"ח דבסמוך: ולפמ"ש בדעת הרשב"א מיושב היטב קושי' הפרי חדש עליו מהא דכוי דוק ותפכת: וגם בלא"כ לק"מ מכוי דיש שם חזקת היתר דהיינו חזקה ע"י אמו דקי"ל חלב שליל מותר. וכן תירץ בס' שער המלך בשם מהר"י אשכנזי ע"ש נאוך:

אי קשיא על הרמב"ם הא קשיא דאמרי' בחולין עט ריש ע"ב וסימנין דאורייתא ואי איתא לדהרמב"ם מנ"ל הא מדאורייתא בלא"ה שריא ורבנן הוא דאחמור על ספיקא והם אמרו דספיקא אסור והם אמרו דסמכינן אסימנין דבדרבנן זהו' סמכינן אסימנין אפי' הם מדרבנן כמו גבי אבידה וצ"ע לעת הפנאי: ובזה הקשני א' אמאי לא הקשיתי מהא דאמרי' בכ"מ לענין עיגונא דאי סימנין דרבנן לא סמכינן עלייהו ואמאי ספיקא הוי ומדרבנן סמכינן אסימנין. ותירצתי לו דהתם אסור מדאורייתא דיש חזקת איסור דהיינו חזקת אשת איש ובהא מודה הרמב"ם דאסור מדאורייתא ושכור ודוק היטב: ולפי הס"א דהמקשה מכוי שיש ב' פסוקים לאיסור וא"כ לכאורה ק' שוב על הרמב"ם דלא שייך תי' הנ"ל שכד"ה מה. יש לתרץ באופן אחר דס"ת דספיקא שרי' ואיצטריך חד קרא בממזר למישרי. ואיצטריך תרי קראי חד לאסור כוי וחד לאסור ס"ס. וא"כ ה"א דבכ"ע אסור דאי ס"ד שרי' לא לימא קרא דשרי בממזר ומקרא דאיסור לא מצי למילף דהוי ב' כתובים. וכי רחמנא קרא ב' למישרי למימר דבכ"ע שרי'. ואי קשי' לנו מנ"ל השתא דב' תרי קראי דסד"א אסור ודו"ק. ז"א דדרשינן כס"ת ודו"ק: אבל באמת ליכא קרא בכוי לאיסור ועיין בפ"ח צריך לומר כתירוץ הראשון שכ' לעיל ודו"ק: ולהרשב"א לפי הס"א דכוי וקושי' הפ"ח נ"ל דס"ת דסד"א אסיר וא"כ איצטריך חד קרא למישרי בממזר וה"א בכ"ע שרי ואיצטריך גבי טומאה לאסור. וה"א כס"ת איצטריך קרא ב' גבי ממזר אך דא"כ היינו מוכיחין דספיקא שרי' וכמ"ש לעיל ד"ה ומה לכן כ' רחמנא קרא שני לגבי כוי לאיסור. וא"כ הדרינן לס"ת ונמרי' לאיסור. ולפי האמת דבכוי ליכא קרא לאיסור (ועי' בפ"ח) נ"ל כתירוצי שכ' לעיל ד"ה והרשב"א ע"ש ודו"ק היטב כי הוא ברור: ומה שהקשה בשער המלך על הרמב"ם מהא דאשת ישראל שנאנסה בכתובות נא ע"ב (ועי' תוס') עי' בשיטה מקובצת בשם הריטב"א דהוי דרבנן ופריך הלכה למעשה היכא אשכחן דאונס שרי דאמרי' בכ"מ ולא מדכרינן דמדרבנן קאמר. גם עוד עי' בפ"י שכ' דשם הוי כמו ודאי ברצון למ"ד האוסר ע"ש שהאריך: נ"ל דדעת הכ"י כדעת הרמב"ם בהא דסד"א לתומרא הוי מדרבנן דכתב ביבמות בשמעתי' דרוכל יוצא וז"ל הק' ז"ל פשיטא דמשום חשש לעז לא מפקינן איסורא דאורייתא ותירצו כו' ע"ש ודו"ק ואכתי קשה לי דפשיטא דספיקא נמי הוי איסורא דאורייתא ומאי רבותא דודאי לא שרי' איסור דאורייתא מחשש לעז ודו"ק כי בעיני ברור זה:

דף יב ע"א בתוספות ישנים סד"ה רב אפי שכתבו דבגליל מצי טוען מיירי נמי במקום שמשמשין. וצ"ע דא"כ ביהודה נמי מצי טוען דכיון דאיירי במקום שמשמשין וא"כ אין מייחדין שם ואמאי מצי טוען והדק ועי' באסי"ז (דף י") והו"ק:

דף יג ע"א גמ' במאתים ומנה והליכא דר"מ. והא דלא הוקי כרבנן וטוענת מו"ע אני תחתיך וזו מקושיית מורי נר"ו. ונ"ל חדא דלר' יוחנן דסבר תי' דהזק"ס וכמ"ש התוס' לעיל סוף יב ע"ב א"כ איכא להוקמה נמי בקידש ובעל לאלתר דלא חיישינן להא דליכא מיגו ור' יוחנן מוקי להא אפילו בכה"ג דליכא למיטען מו"ע אני תחתיך ודו"ק היטב. א"נ דא"כ למה ליה הבעל להשיב דרוסת איש אתה יאמר מו"ע אתה קודם דג"כ יפסיד רק מנה ודו"ק: ואין להקשות לפי תירוץ השני אכתי איכא לאוקי בטוענת מ"ע אני תחתיך ואי קשיא לומר הבעל מ"ע אתה קודם לא. הבעל אומר דרוסת איש תחתי וברצון וא"כ רוצה להפסידה כל כתובתה והוי במאתים ולא כלום אליבא דרבנן א"כ לוקי בפשיטות באומרת מ"ע אני קודם ויש לי מנה והוא אומר דרוסת איש את תחתי ברצון ואין לה כלום והוי במנה ולא כלום. הדא דבכה"ג לכאורה אין הבעל נאמן לר"ג דהוי כמו איני יודע אם פיתתיך דחייב לכ"ע דכיון דמודה שבשעה שאירסה נתחללה ואינו טוען ברי שברצון זינתה ועוד דא"כ ר' יהושע שמאמין לו ואומר עד שתביא ראיה הוסרה עליו ואמאי הא איכא ס"ס ספק מ"ע וא"ת דר"א שמא באונס. ודו"ק היטב כי קצרתי ועדיין צ"ע: והקשה מ"ה נר"ו דהכתי מוכח דרמב"ת ממתני' דמשא"כ דאי איתי' כרמב"ת ליתני שם והוא טוען מ"ע אתה קודם ותירצתי דהתוס' הקשו הא הוי ס"ס כספק מ"ע עי' (דף ט' ע"א) ותירצו דמ"ע לא שכיח א"כ דהוי לה לטעון ע"ש דוקא הם טוענת כן. וא"כ אי הוי תני הכי הו"א טעמיה דר"ג דמהני מטעם ס"ס וכנ"ל כיון שהוא טוען מ"ע הוי ס"ס שמא תחתיו אבל כשטוען עד שלא ארסתיך לא קמ"ל ודו"ק: תו הקשה דר' חייא בר אבין מוכח ממתני' דמ"ע דהל"ס כיון דמוכחינן לאפוקי מדרמב"ת במאי מהולקין הוא והראיה לר' אלעזר ודו"ק כיון דמסתברא ליה לאוקמה כרבנן וא"כ פירושו של ר' אלעזר מוכרח לפי דעתו וכן ראיתי מקשין בשם פ"י לומר דה"א דמתני' מיירי בטוענת מ"ע אני תחתיך והוא טוען ד"א אתה וכרבנן דהוי במאתים ומנה. ולאפוקי מדרמב"ת מוכח אכתי מדלא קתני בטענה דידיה שהוא טוען מ"ע אתה קודם דהוי טוב לו שמפסדת הכל גם מנה כ"ש כיון דנכנסה בחזקת בתולה יש לה מנה כ"ש מ"ע ולא יפסיד איירי מתני' בקידש ובעל לאלתר ואי קשיא לך א"כ אמאי לא קתני במתני' שהוא אומר מ"ע אתה קודם י"ל שרוצה לגבות טענה שתהא אפי' לר"מ דמ"ע שלא הכירה בה מאתים ור' יוחנן דלעיל שמדייק מכח קושיא כמ"ש לעיל נראה לו דוחק להעמיד המשנה בקידש: והקשה א' מחבירי כ' מ"א הכתי לא לימא משא"כ והנא ידענא דכנסה בחזקת בתולה וג"כ אין לה כלום דאי ס"ד יש לה א"כ כ"ש מ"ע יש לה מנה וצ"ל למיתני דמ"ע לאפוקי מרמב"ת (והיה לו למיתני באמת באומרת מ"ע אני תחתיך והוא אומר קודם) טעות והיו לו למיתני פלוגתתן במשא"כ ולא ליתני מקח טעות וגם הי' למתני באומרת מ"ע אני תחתיך והוא אומר ד"א. או מ"ע קודם ויפה הקשה וצ"ע לעת הפנאי ודו"ק: שם בחילוק דמהר"ס שי"ף תירוץ להקושיא קשה שבתוס' ד"ה מעלה דה"ק אין חוששין על שהיא אומרת נתייחדתי עם פלוני ע"ש וצ"ע הדא דא"כ היאך מלקין אפילו מכת מרדות ע"פ עצמה ועוד דנימא רבותא טפי אפי' אומרת נטמאתי קי"ל לפי משנה אחרונה דאין אוסרין ודו"ק:

דף יד ע"א הרשד"ם פסק דכהן שלנו (דהוי ספק אינו כהן מותר בשבויה) מס"ס ותמה עליו הרב שער המלך קכג ע"א בחלק שני דהא אמרי' באלמנת עיסה דפסולה משום מעלה עשו ביוחסין אפי' בס"ס עכ"ד ע"ש ולפ"ד נעלם ממנו גמ' דכתובות י"ד דאמרינן לטעמיה דאלמנת עיסה דכר"ג דהוי שמא אלים ליה דאפי' בס"ס פסול א"כ בשבוי' הוי ברי ודו"ק. ותי' שלו תמוה שכתב הכל הטעם משום מעלה דיוחסין וא"כ כ' דבספק כהן ליכא מעלת יוחסין כלל ע"ש ודו"ק היטב כי קצרתי:

דף טו ע"ב ולרב חנן וכו' יש לדקדק לפי' הב' שבתוס' ד"ה כמאן לוקי הכי הוראת שעה היתה דהצריכו בברי הוי רובי לכתחלה דסגי בברי כחד אבל בתינוק דאינה טוען בעינן הרי רובי ונ"ל לייסב דהגמ' בעי לאוקמי דליהוי הא כל לדורות לכ"ע אפילו לר' יהושע ולפ"ז מתורץ קושית מהרש"א ע"א ד"ה ומי בעינן ע"ש ודו"ק. וא"כ מתורץ ג"כ קושי' מהרש"א על התוס' בכאן. דהתוס' מקשים הא ע"כ דהגמ' אינו רוצה לומר כקושית מהרש"א דא"כ ל"ל למימר מאן דמתני וכמ"ש. וא"כ ל"ק ריב"כ כמאן. ומה שהקשו על רש"י נ"ל לייסב דהמקשה סובר באמת דה"ק הוראת שעה היתה שהצריכוה רוב א' ובאמת אפי' רוב א' אינו צריך ומוקי אתרוייהו ועוד ישבתי בח"א (ועי' תוס' ד"ה כמאן) וזה עיקר: שם תוס' ד"ה אם דהוי כמגו במקום עדים והכא אין העדים מעידים רק שילתה בהינומא ואנו סומכין על המנהג ולא אמרי' מיגו ולכאורה הוא ה"י חזקה דלא אמרי' מגו במקום מנהג המדינה. ויש לעיין אם אין עדים שילתה בהינומא רק היא אומרת והבעל אומר אמת כן הוא. אבל מ"מ אלמנה נשאתיך אי אמרינן מגו ובעל מהימן או לא. אך לכאורה אף אי לא אמרינן מגו במקום מנהג מ"מ הכא כיון שהמנהג נעשה רק על פי' כמו מודה בשטר שכתבו דיכול לטעון פרעתי במגו דמזויף:

דף טז ע"א לימא מתני' דלא כר"ג. וע"ש בתוס'. ולכאורה יש לייסב קושיתם דהגמ' הכי קאמר טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים והבעל אומר שילתה בהינומא ומ"מ גרושה מהימן דלא כר"ג והכא ליכא מגו וע"כ בכה"ג אמרי' מגו לבטל מנהג כנ"ל ודוק כי לדעתי הוא ברור (ודברי מהרש"א צ"ע שכתב דאיכא מגו דאין את אשתי וא"כ צ"ל להביא עדים שילתה כו' תביא שהיא אשתו. אך יש לייסב דהעדים יודעין שילתה בהינומא ולא יודעין שהיא אשתו וא"כ הוי השתא ג"כ רבותא): ע"ב תוד"ה איתומי וכו'. לפי' התוס' יש להביא ראיה מכאן שלא אמרי' מגו במקום מנהג דאי אמרי' א"כ מה תיקנו אפי' כשיעבירו לפניה הכוס פתוחה ויש עדים ע"ז מ"מ אמר בתולה אני ויש לה מגו וע"כ דלא אמרי' ודו"ק רק לפי פי' המפרשים דאיירי דיש עדים שתפסה וליכא מגו אין ראיה ועי' בשיטה מקובצת ודפ"י: הרמב"ם פסק דהבעל חייב שבועה דאורייתא וא"כ קשה בנתאלמנה דע"כ היורשים טוענים ומתני' סתמא קתני אפי' ביורשים שהם בני' שאינם יכולים לטעון ברי רק שמא וא"כ הו"ל מתחייב שבועה ואינו יכול לישבע ומ"ה ל"ל למיתני דין זה: אך י"ל דהם טוענים שפלוני אמר להם שגרושה נשאך דהוי ג"כ ברי ודו"ק. א"נ לפי מ"ש המשנה למלך פ"ז מהל' טוען ה"ת דקודם תקנת הגאונים אין נשבעי' על כתובה דהוי שעבוד קרקעות א"כ בלא"ה אתי' שפיר. והרמב"ם כתב לפי תקנת הגאונים דגובין כתובה ממטלטלין ונשבעין עלי' ודו"ק היטב:

דף יח ע"א גמ' וליתני מודה ר' יהושע. עי' בשיטה מקובצת שהאריך פה בשם הרא"ה. והוכיח מדלא אוקמינן הכי ומודה ר' יהושע באומר לחבירו מנה לוית לי בקנין ופרעתיך שנאמן ואם יש עדים שלוה ממנו בקנין והוא אמר פרעתיך אינו נאמן עכ"ל. ונ"ל לתרץ דמתני' אתי' כר"מ דסבר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו וא"כ ה"נ כיון שמודה שקנה בקנין א"י לטעון פרעתי ולא הוי מצי למיתני רישא. והקשה לי חותני נר"ו דאכתי הוי מצי למיתני דנאמן דיש לו מגו דהיה אומר מחיתי (ועי' בסי' לט ס"ס ודו"ק) והנה דעת הרמב"ן דסובר דא"י לטעון פרעתי נגד קנין ועי' בש"ך סי' עו סק"ד ודוק והוא סבור דיכול למחות אפי' בשטר הלואה ועי' בשלטי הגבורים לב"כ דף קע"ד ע"א קשה לי בשלמא דעת המרדכי ניחא שסובר ג"כ דא"י לטעון פרעתי ניחא דסובר נפי חזקת הבתים דבשטר הלואה א"י למחות אך דעת הרמב"ן קשה. ונ"ל בפשיטות דמגו זו לא מודי בה ר' יהושע ל"ל דהוי אין שור שחוט לפני' התוס' דלא היה נאמן לומר מחיתי שלא בעדים כיון שמודה שקבל קנין כמו דא"כ לומר מחיתי שלא בעדים אם יש עדים על הקנין וזה ברור בעיני ליישב שטת הראשונים ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה מחמת וכו' לא שכיח וכו' מגו דבי תרי וכו' עכ"ל. והנה הש"ך בח"מ סי' פ"ב הסכים דמגו דלא שכיח אמרי' והסכים דמגו דבי תרי היכי דכל א' לבדו יכול לפעול בדברו מהני ודלא כר"ש מקינון ע"ש וגם הסכים בסי' ע"ה ס"ק מ"ב לתי' הר"י ב"ב לך ע"א דמגו נגד ע"א אמרינן רק נגד ע"א ושבועה לא אמרינן וא"כ כמאן מתורץ כאן קושית התוס' וצ"ע קצת ונ"ל בפי' מגו דבי תרי רק כל א' לא היה יכול לפעול בדברו אם יאמר פרוע הוא דהוי ע"א מעידו שהוא פרוע ועד המסייע שופטו ואימו כלום דאכתי היה יכול לומר לבדו אעם שייתי מחמת נפשות אך י"ל דסבר כדעת הרמב"ם סי' כ"א דשטר בע"א הוי שטר וא"י לטעון אפילו פרעתי ע"ש ודו"ק:

דף יט ע"א ד"ה חזקה. ונ"ל לייסב דלמסקנא דטעמא דר"מ משום מודה בשטר כו' א"כ יכולין לומר דהכא לא שייך חזקה כלל וכמ"ש בשיטה מקובצת אליבא דרבנן להה"א וא"כ במגו במקום חזקה עדיין האבעי' במקומה עומדת ודו"ק וברור: שם תוס' ד"ה מודה וכו' וי"ל וכו' ורש"י פי' במקום אחר וכו' עכ"ל. והנה לפמ"ש התוס' בסד"ה טעמיה דהכא לא קאי בלוה מודה רק בעדים. א"כ לא שייך כאן תירוצם הראשון דאכתי איכא להו לעדים מגו דשתקי ומי היה יכול להכתיבם. אך זה יש לדחות דודאי בשקיימו אחרים חתימתן אך היו יכולין לומר לא חתמנו דמי הוה יכול להכתיבן דתרי כמאה וצריך לומר דרק אלוה כתבו תירוץ זה והעדים צריך לומר תירוץ השני ודו"ק וא"כ לדעת הגהות מרדכי בקדושין הובא בש"ע סי' מ"ו ס"ק י' בסמ"ע ובש"ך ס"ק ו' ובתומים ס"ק ד' דבטענו העדים לא חתמנו בעינן קיום ד"ת וא"כ תירוץ ב' דהתוס' ג"כ לא שייך וצריך לתרץ כתי' הא' ולומר דמפרש כפרש"י דמיירי דהלוה ג"כ אומר פרוע ודו"ק. אך זה ניחא לדעת מהר"י קורב ע"ד והסכים לדבריו שם הש"ך דדוקא עדים אבל לוה אומר מזויף בעינן קיום מדרבנן בלבד משא"כ לפי דעת הגהות מרדכי דבלוה טוען מזויף נמי בעינן קיום מד"ת א"י לסבור כלל אפי' כרש"י דאכתי תקשי דיש ללוה מגו דמזויף דהוי בעי קיום ד"ת ומיהו אם נפרש כפי מ"ה מוהר"ס בפלפולו ע"ד ש"ע אע"ז סי' מ"ב בהג"ה דכוונת התוס' בתי' ב' דכיון דבעל טענה דהשתא לא בעי קיום ד"ת ודו"ק הוי א"ש ודלא כתומים סי' מ"ו ס"ק י' אך דוחק ומופרך ודו"ק: ע"ב תרי ותרי ניכהו. רמב"ן בתי' בשם י"א והביאו ר"ן כי לייסב הא דלא מהימני בתרתי למפסל בגזלנותא משום דמתו ואין באין אלא על הממון. וק"ל דמ"מ תקשי לן למסקנא דר"כ אמאי הו"ל תרי ותרי בפסולי עדות. לימא אילו הוו קנן הוו אמרי עלייהו פסול גזלנותא הוו מהימני לגמרי לבטל עדותן כ"ש השתא. וי"ל דלענין פסול העדים ודאי הו"ל עדות שלא בפניהן ואין מקבלין שלא בפניהם. ואין לומר דיהיו נאמנין ודאי השתא לפסול העדים. ולא חיישינן לערותן רק משום דמתו ואין באין אלא לפסול השטר ולא העדים. ולפ"ז מ' דאם היו חיין לא הייתו חוששין לעדותן שלא בפני העדים כלל בכדי לשווי' תרי ותרי ועי' מרדכי בשם ראבי"ה:

דף כ ע"א אבל ל"ל חזקה דאבהתי'. ער"ן ודבריו צ"ע דאין העדים חייבין לדקדק רק אם המוכר גדול. אבל מה שהלוקח קטן מאי איכפת לן ומאי פסולא איכא בי' בשטר. ואפילו לדברי הרמ"ה שהביא הרא"ש דמוכר לא גמר ומקנה ליה היכא דאינו בר דעת להתחייב עצמו בקנין. וא"כ י"ל דגם אם הלוקח קטן איכא חשש פסול דאא"כ כשיגדיל לא יהא ניכר אם לקח כשהיה קטן ויקויים השטר למכירה גמורה. ובאמת כיון דקטן היה אז הלוקח לא גמר המוכר ומקנה. מ"מ גבי בר בטיא דהכא דכל שאין מבואר בשטר דכשהוא תלים זבן. ממילא משמעותו כמו שהוא בשתם וכדאמרינן הכא. א"כ לא הי' להם לדקדק בכך (ולדברי הרמ"ה א"נ שהמוכר יכול לחזור בו לעולם כדברי הר"ן בזה וצ"ע) והרי ר"פ תרם אמרינן אילו רצה שפחה לשמשו מי לא זבנינן לי'. מיהו י"ל דהתם ב"ד ואפוטרופוס קאמרי' וכאן הוא עצמו זבן וזבין. שוב מצאתי בריטב"א כתב כדברי וכ' שראה מי שנסתפק בכך (וק' בעיני לומר שכוון אל הר"ן) והוא הולך גם על דינו של הרמ"ה ור"ן שיהא המוכר יכול להוציא מידו. דהא מ"מ המוכר גדול הי' וגמר ומקנה כיון דקביל זוזי. ודאמרי' הכא דל"ל חזקה דאבהתי' היינו שאין מעשיו קנין גמור וחזקה גמורה וכי היכי דזבן ה"נ זבין. וסברת הרמ"ה צ"ע: שם ומכחישין שלא בפניהן. הטעם כ' במרדכי בשם ריב"א וריטב"א בשם רמב"ם דהן באין להעיד על הממון ולא על העדים. ולפ"ז למ"ד דאין באין בפ"ע ומעידין. ה"נ דאין מכחישין שלא בפניהן: שם תוס' ד"ה אוקי. ול"נ דודאי אפי' התם לא מהני כלום וה"מ בין רישא לסיפא דבסיפא כיון דלא קרעיה ליה וא"כ אי משכח עדים דמקיימי אא"כ שוב גובה בהשטר וכמ"ש הר"ן בשם הרשב"א וברישא קרעינן ליה. וכ"ה כוונתי לדעת הגדול כי מצאתי בשיטה מקובצת בשם הרא"ה ודו"ק: ע"ב מתני' לדברי רבי על כ"י הם מעידין. ועי' ב"מ ז' ע"א דרבי סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וא"כ מסתמא מיירי אפילו הלוה טוען פרעתי. וא"כ קשה אמאי לא מהימן לא ליהוי רק כשטר בע"א דלא מהימן לומר פרעתי ולדעת הרמב"ם בש"ע חו"מ סי' נ"א דהוי מחוי"ל ומשלם. ומכאן נ"ל דהוכיחו החולקים עליו. ומיהו לדעת הרמב"ם צריך לחלק דמיירי בלוה טוען מזויף ולרבי חייב שבועת התורה להכחיש העדים ומתני' לא קתני כלל מהשבועה. ובשלמא לדעת החולקים מיירי בטוען פרעתי ואע"ג דא"כ צריך שבועה והיינו היסת כמ"ש הש"ך ס"ק ג' ולא נתקנה רק בימי רב נחמן ולא בימי המשנה ודו"ק היטב:

דף כא ע"ב גמ' שנים מכירין וכו'. עי' בפני יהושע שהאריך לתמוה על דעת הש"ך דכשהדיינין עצמם מכירין חתימת העדים די בשנים ע"ש. ונעלם ממנו דברי הש"ך סי' מ"ו סק"ז ע"ש והו"ק היטב: שם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם. לכאורה הטעם נכון בב"ד לומר דכיון שחתמו כן בתורת דיינין אין להם להעיד (דהו"ל נוגעין בעדותן וכהא דגזלנותא דלקמן באידך דר"ס) דנהי דעד נעשה דיין בדרבנן. אבל הא' דיין יעשה עד דאיכא נגיעה בעדותו לא משמע. ולפרש"י משום שחתמו בשקר יהיה ראוי להיות שיכולין לכתוב קיום אחר ולמחוק הראשון. ואין מעידין עליו בפניו לעולם משמע כהא דלקמן. מיהו לפי' ר"ת שם נמי יכולין לעשות ועד אחר. אבל רש"י לא ס"ל כן לקמן: מ"ש הר"ן בשם הרשב"א (והזכיר סברא זו גם רמב"ן במלחמות) דלהכי סגי במה שמעידין לפניו אע"ג דליכא ב"ד (וחולק על הרא"ש שדקדק מכאן שיכולין הדיינין לשמוע נועדי רק וס זה שלא בפני זה. ובאמת לסברת ר"י בתוס' ד"ה וש"מ כו' לכאורה מסתבר טפי כדעת הרשב"א) וכ"כ הריטב"א. וה"ר משלית נעשה עד דגטין. לכאורה התם אתא מצטרף לב'. אבל שנים לאחד כהכא לא. והתם נמי אפילו למ"ד אתיוהו בי תרי צ"ל בפ"נ ובפ"נ מ"מ צריך ליתנו בפני שנים ולא בפני א' (מיהו י"ל כדברי ר"ת שם ודצריך לאחזיקה מגורשת בפני ב' וכדאיתא בירושלמי): שם מתקיף לה ר"א. ופסקו הפוסקים דלא כרב אשי ונ"ל טעמם דע"כ רב אשי קאמר רק מנ"ל דר' אבא קאמר כן משמע דאם היה יודע בבירור דר' אבא קאמר כן לא היה חולק מזה מוכח באמת דר' אבא לא סבר כרב אשי שהרי כשהקשה ליה רב ספרא מהידוע כתדם היה לו לתרץ שאני התם דלא מקיימו הגדה כלל וע"ב דר' אבא סבר דלא כרב אשי וגם רב ורב הונא ור' יצחק בר מרתא וחייא בר רב דלא תירצו כן סברי דלא כרב אשי ודו"ק: שם ליתבו בדוכתייהו ולקדשו. ער"ן שהקשה דהא מסקינן כר"ה כראוהו בלילה ולכאורה הכא דס"ד דעד המעיד נעשה דיין בדאורייתא א"כ כי נמי ראוהו בלילה יחזרו ויעידו היום לעצמן. ודוקא התם כי נקטינן כבר דעד המעיד אין נעשה דיין. וצריכין לדון ע"פ ראייתם בלילה. הוא דמהני לילה שאין עד הרואה נעשה דיין אבל אי עד המעיד נעשה דיין היו יכולין לחזור להעיד בפני עצמן ויהיו הן העדים הן הדיינין:

דף כב ע"א במשנה שהשפחה שאכר כו'. אפי' נימא דבלא"כ יכולה לחזור תכ"ד ולומר טעיתי בדיבורי [אף באמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני] דלא הוי בכלל הא דאמרי' דבקדושין תכ"ד כד"ד וכמ"ש בב"ש (והב"ש כתב משום דיבור. ואני אומר דוקא בחזרה מקדושין אמרו ולא בשאר עניני קדושין וכן נראה מדברי הרמ"ה בלשון ת"ר בתוספת זקנים ע"ש) וא"כ כאן שפי' תוס' וכל הפוסקים המיגו דוקא תכ"ד (וטעמם משום דבממון ודאי כן הוא דלא אמרינן מגו למפרע. והב"ש מבוה ממון לאיסור בזה ועביד צריכותא בינייהו לקמן. אף כי באיסורין יש לנמגב שכל שלא הוחזק האיסור כ"א על פיו נאמן לעולם במגו. וכ"מ לכאורה לשון המשנה בדמאי ספ"ו ואם בידוע שיש לו שדה בסוריא. מ' דוקא ידוע ע"פ אחרים הא ע"פ עצמו אפילו אמר מעושרין הן לאחר כד"ד נאמן. וכן כאן במשנתינו דתני אם יש עדים ולא תני רבותא טפי אפילו היה ידוע ע"פ עצמה קודם כד"ד אינה נאמנת. דהא ודאי אין לומר דיהא איזו רבותא טפי באומרת גרושה אני תכד"ד לעדים שאינה נאמנת. דמאי מהני אמירה דידה לכד"ד דעדים. וצ"ע ובדיקה. ומצאתי בתוספת זקנים כ"ג בלשון כתב בהבלמה שנסתפק בזה אלא שהוא סיפק גם בממון ע"ב) פשיטא לכאורה. מ"מ י"ל דכי אמרה גרושה אני ולא טעיתי בדיבורי ע"כ משום מיגו מהימנינן לה. וכ"מ הא"כ באסי"ז בשם הרשב"א: גמ' וחזרה ואמרה פנויה כו'. מ"ש הרמב"ם עד שיבא האדם. לכאורה אפי' בא א' ואמר אני קדשתיה ואפי' חזרה היא והודית לדבריו. מ"מ לא יהא נאמן אלא ליתן גט ולא לכנוס כההיא דקדושין (ס"ג ב') דלא מיתסרא מינה. וכ"ש כאן שידע שהיא אומרת פנויה אני לגמרי ודאי תהפה עליו. ועיקר הפי' כמ"ש ב"ש ביאת עדים: ע"ב ומי הניפא כולי האי כו'. לפי פי' המפרשים בהא דבאומרת ברי לי דלא כרש"י שפי' אין לבי נוקפי אלא שראיתיו שמת ער"ן וריטב"א כאן וביבמות. וא"כ ע"כ צ"ל הא דלא סמכינן על דבריה. משום דאיכא עדים דמסייעי לה לא דייקא. א"כ הקשי לן במיתה אדר' מנחם ב"ר יוסי לכ"ע ובלא דרב המנונא. ועכצ"ל דאי איכא עדים לא דייקא. ה"נ מתנפסה לומר גרשתני. אבל לפרש"י ניחא מיהו י"ל כיון דחזינן דלא מקשה הש"ס אדרב המנונא מדר' מנחם גופי'. אלא מדר' יוחנן דמשנינן אליביה דגירושין יכולה מכחישתו. ש"מ דבלא"ה ל"ק ליה כלל די"ל דחיישינן יצרה תקפה וסמכה העדים: שם גרושין איכא לברורי. מ"ש הרא"ש בשמעתין דלרב אשי ר' יוחנן ל"ל דר' מנחם גם בגרושין. יש לדחות דנמא בנישאת ואח"כ באו עדים דמודה ר' מנחם דלא תצא. קמ"ל ר"י דה"ה בגירושין תצא אי לא בירכה. אלא שז"א דכל כמה דלא אתו עדים אחרים. למה לן להצריכה לברורי ואפי' לאלתר לא אמרינן לה אתוי גיטך כמ"ש הר"ן. וכיון שנשאת כך ואח"כ באו עדים שוב לא הו"ל לאלתר כ"כ:

דף כג ע"א תרוייהו בע"א קמסהדי. ער"ן. ותירצו ז"ל דליכא מיגו בע"א דבעי למפסלה לכהונה. אין מספיק דא"כ היתה גרושה כבר הה"נ דנאמן האומר נתגרשה וקיימא בחזקת היתרא וליפלוג בדידה בגרושין גופא בין היתה גרושה כבר או לא. ובאמת לכאורה סברא ראשונה יש לה מקום דהגרושין וכן הפרעון שהוא מעשה שנתהווה אחר הקידושין וכתיבת השטר כעדות אחרת הוא וכהנאי. ומה שהקשה מאשה מקום לומר דהתם דליכא עדים שאני. ואפי' איכא ע"א שמעיד שהיתה א"א שב' הפוסקים דמ"מ מהימנה (ואע"פ שלכאורה י"ל דליכא מגו שאינה רוצה לטעון פנויה אני להכחיש העד. מ"מ כיון דע"א באיסור ערוה כמאן דליתיה דמי מהימנה) לא שייך לצרף עדות העד עמה. משא"כ כאן דיש לצרף עדות ב' העדים יחד:

דף כד ע"א למימרא דר"י חייש לגומלין. ואפ"ה כשיש ג' ושנים מהם מעידין על כאו"א (ואע"ג דבברייתא לא תני רק ב"פ ושנים מעידים על זה. ואי הנך ג' גופייהו קאמר הו"ל למיתני נמי פעם שלישי אין זה הכרע דאטו כי רוכלא ליתשוב וליזול) דבשנים לא עבידי ולא חיישינן לגומלין וכ"כ תוס' לעיל (כב:) ד"ה כגון. וה"נ בדמאי לרבנן אע"ג דע"ה אפי' מאה אין נאמנין על הדמאי. מ"מ לגומלין לא חיישינן בשנים והיינו דתני בה ואמר אחד מהן שלי חדש כו'. הא שנים נאמנין לכ"ע (מיהו י"ל הורתא מקט. ה"נ לרבותא דר"י דאפ"ה נאמנין): תד"ה וכן כו' דלא פליג ר"י כו' וקשה כו'. לכאורה לר' יוחנן דלקמן (לו:) דר"י מקיל בשבויה לגמרי כר' דוסא. ודאי לק"מ (וע"ש באסי"ז) ואפי' לרבה מ"מ מקיל ר"י בשבויה טפי מאידך תנאי. ואין לה"ר מזה שהוא מחמיר בתרומה טפי משבויה. על רבי דמסתמא ס"ל כדקי"ל להחמיר בשבויה. ולדברי תוס' ק"ל אכתי לליבא דר"י חייש לגומלין. מ"מ לא פליג ר"י בשבויה משום גומלין. ונ"ל דבשבוי' נמי כדמאי דמי ולא חייש בה ר"י לגומלין: ע"ב גמ' ה"מ תרומה דמתאכלא בצנעא. עתוס' ד"ה א' ר"ה הו כו'. והנה לכאורה נהי דלא אשכחן תנאי אחריני דפליגי בהכי להדיא. מ"מ לשון הש"ס שם מ' דהא דעבד מלתא באפי נפשה היא דשקלינן וטרינן בה שם. ואפי' למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין במקום שחולקין לעבד שלא רבו אין מעלין. אבל מ"מ למ"ד אין מעלין מה"ל. אפי' במקום שאין חולקין לעב"ר ס"ל אין מעלין דביוחסין החמירו טפי ולא סמכינן רק אמזבח דבודקין אותן סנהדרין וכי"ב. ויש לפרש לשון הש"ס דמתאכלא בצנעא. ה"ק דלהכי לא סמכינן אחלוקת תרומה. די"ל נהי שחולק בגורן. תלינן שאם אינו כהן לא יאכלנה אלא ימכרנה לאחרים וליכא עון מיתה אבל ג"כ דמחליף נפשיה בפרהסיא לעבור בשטה מעלין. מיהו בתרומה נמי הא איכא איסור גזל שגוזל שאר כהנים. וי"ל: תד"ה אמנה כו' והכא מבע"ל היכא דלא הוחזקו. וא"כ אין להם לדקדק דליכא תקלה. ונהי דאפשר לומר שמ"מ יפסיד המלוה שזה יאמר אח"כ שלא הוא הלוה שהרי אינו כהן. אין להם לעדים לחוש לכך להפסד המלוה רק המלוה יחוש לעצמו. ולפ"ז אין מכאן הכרע לז"ש הפוסקים מכאן בטעם וכתב כהן או לוי בגט על מי שאינו דכשר. ובלא"ה נמי י"ל דכאן לא בעינן מוכיח תוכו. ויכולין לומר אח"כ שטעות הוא וטעות כזה שאין העדים רגילין לדקדק ש נאמנין. וכם יכירו את הלוה בשר"ב דוק הוא. ויתכשר

שבשר

כשטר למפרע ג"כ להיות מלוה בשטר. אבל גגם בעינן מוכיח מתוכו. וצ"ע. ולפ"ד הרטב"א דדוקא בכאי ליתנא אנא פלוני כהן ולא בלשון סהדי. ה"נ גט כתוב בהאי ליתנא אנא בש"פ כו':

דף כה ע"א גמ' והלא מאי גדולה חזקה כו'. רציתי לפרש שהש"ס הוא דמקשה ע"ד רשב"י ורוצה לומר דעכצ"ל דאס"ג להאי תנא דדרש קרא הכי ס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין. וגדולה חזקה דקדשי הגבול לאו דוקא תרומה דבבבל לא הוי רק פדיון הבן וכ"כ ולשון אוכלין לאו דוקא (וכ"כ תוס' לקמן ע"ב בד"ה נאמן כראשון) ובזה הי' מיושב קושית תוס' ד"ה והלא וגם קושית הריב"ם בד"ה וכי. ובאמת ר' יוסי תנא דהך ברייתא ס"ל בשלהי פרקין דאין מעלין מתרומה ליוחסין. ומ"ד מעלין יפרש קרא דאס"ג דלא אכלו בקדשים דהוא תרומה ג"כ. אלא לנ"כ וכי"ב שהיו מוחזקין בגולה הוא דבשהרו בחזקתן להאי תנא ואיתא לדרבא דאין מעלין מנ"כ ליוחסין ולקרוא ראשון אפשר עדיין לא תקנו אז בגולה. דהא דכהן קורא ראשון מפני דרכי שלום. ויכול למחול קדושתו מס"ת: שם מקדש בקדשים הוא דלא אכול בה בתרומה אכול. וקי"ל א"כ נימא הא בקדשים קלים כחזה ושוק אכול. והרי רבי יוסי לא קאמר רק בקדשי הגבול. וי"ל דלאו ק"ק ממש קאמר אלא כ"ק מקדש של קדשים כלומר קדשי מזבח. והיינו דפרש הש"ס בבינויא דאיקרי קדשים כגון חזה ושוק: שם וחילוק מתנות בבבל וסוריא קאמר אבל בשאר מקומות שאין ב"ד לדקדק בדבר. לא מהני הא דלא יחליף נפשיה שכ' רש"י. יתהב דהל"כ א"כ אף אנו נאמר מכ"ש בנ"כ דאיכא עשה. דשכרכין מעלין מנ"כ ליוחסין. ודוחק לומר דסברא דנהליף לא סמכינן רק לתרומה אי מוקמינן ברייתא לתרומה. ועוד דמי' דבבבל שהיו ב"ד מדקדקין בנ"כ. הה"נ בחלוק מתנות ובההיא דהכי דפרק הזרוע דשקל מתנות בעיס"כ לאחזוקי בנפשי' בכהני. מיהו י"ל בשרכין הוי שם ומשקין מהלה דרבנן לתרומה דאורייתא. וצ"ל נמי דס"ל אין מעלין מתרומה ליוחסין אפילו מדאורייתא. דהל"ס הא יחזרו ויעלום ליוחסין מאכילת תרומה דאורייתא. וכ"כ תוס' ע"ב ד"ה נאמן ע"ש: תד"ה וכי כו' א"כ הי' סותר בעצמו כו'. וי"ל דאדרבה להאי אבע"א כ"ש דליכא ראיה. דהכי כיון דבתרומה דאורייתא לא אכלי לא אתו לאסוקינהו ליוחסין. ואף לפי' תוס' בהא דריש חזקייהו. אלא שאפשר כוונת תוס' רק מז בסותר הראיה שלו: ע"ב גמ' אלא לאו ש"ק נ"כ כעדות. הו"ל למנקט נמי וחילוק גרנות. אלא דבהא פשיטא דודאי י"ל דס"ל מעלין מתלי'. מיהו קצת משמע לי שפי דגרסינן בברייתא תחלה חלוק גרנות ואח"כ נ"כ. דאל"ס הו"ל לש"ס לשנויי דה"ק נ"כ הוי חזקה. וחלוק גרנות הוי כעדות להעלות אף ליוחסין. א"נ נ"כ תני בסוף סמוך לעדות. והשתא מיושב נמי לשון הש"ס דנקט נ"כ ולא ח"ג:

דף כו ע"א תד"ה במסל"ת ול"ת כו'. ועי"ל כיון דהתם בגירסא וגא פי' הי מינייהו במסל"ת. ממילא משמע דהך דללויה לבקל אתי דקיל לויה מכהונה: **ע"ב** תד"ה אן כו' והכא בתרומה דרבנן סקילו. וצ"ע א"כ הא ע"כ ר"י דמתני' דאין מעלין לכהונה ע"פ ע"א נמי בדרבנן קאי. ומ"ט הא אסקינן לעיל דמדרבנן לכ"ע אין מעלין ליוחסין. ואע"ג דמעלין מדרבנן לתרומה דאורייתא כבר ישבוה התוס' (כה:) ד"ה נאמן ע"ש:

דף כז ע"א גמ' של אותה מלכות נמי. ער"ן שהקשה לפי' ר"ת מאי שייך הקושיא אאוקימתא דאותה מלכות. לקשה אמתני' בכל ענין, ואולי י"ל דהכי ס"ד דמתני' במלכות אחרת מיירי לא קבילא לן דלמא מבתמטי דגם לפר"ה ס"ל במלכות אחרת איכא סכנה טפי לברוח שהם ימצאום יהרגום. מיהו ז"א דהא כי כן הוך העיר הן ג"כ קרובים למיתה וטתנים עליהן הומרי חיים והומרי מתים כדאי' ספ"ב דגטין (ולא מסתברא לחלק בזה בנשים לומר אשה כלי זיינה עליה וכל כמה דלא מבתמטא לברוח לא יהרגוה): **ע"ב** כי תניא ההיא במסל"ת כו'. לכאורה לרב פפי ורב אבי דע"כ כ"ל כברייתא זו ומפרשי לה לאו במסל"ת א"כ בנה ובתה נמי מהימני אפי' בלא מסל"ת. דכיון דממעטינן מכלל הוץ מהימנה ובעלה ושפחה דידה אע"ג די"ל כעלמה דמי כדפרש"י וכדקאמרינן לעיל. כ"ש דבנה ובתה מוצאין מכלל ומהימני ומדברי הפוסקים בזה נראה שלא נחלקו רק בשפחה דידה וצ"ע. ומ"מ אפי' לדברי אין לס"כ מההוא בעובדא דריב"ל מסל"ת. דקי"ל כר"פ. די"ל מעשה כך היה. ומ"מ בריוות י"ל בזהו טעם הרי"ף והרמב"ם שפסקו כרב פפא. מיהו לפי שיטת הרמב"ם דשעבדא דריב"ל דהצריך מסל"ת משום שקטן היה (וף שלפי לשון ש"ס דידן שהדם א'. משמע דעכ"פ מעיד בגדלו מה שראה בקטנו היה) וכמ"ש הגר"א. א"כ אין ראיה מדריב"ל לדרב פפא. די"ל בקטן גם רב אבי מודה דבעי מס"ל. וברייתא דהכל נאמנים בקטן לא קמיירי אלא בגדולים. ועי' בליקוטי יבמות כ' בס"ד ראי' להרמב"ם מסוגיא דהגוזל ומאכיל:

דף ל ע"ב מוכח בסוגיין דאין חייב על בליעת איסורין כ"א עד שתגיע לבית הבליעה במקום שא"י להחזיר. ומשמע מדברי תוס' ד"ה לא צריכא כו' שהוקשה להם נהדרה כו' לענין תשלומין. דס"ל דהש"ס לענין מיתה לא מחייב עד שיבלע במקום שא"י אפי' ע"י הדחק. ולפרש"י דפי' אי לא מצי לאהדורי אמאי חייב מיתה. א"כ מוכח כן מגוף תי' הש"ס דאוקמה ביכול להחזיר ע"י הדחק. דמ"מ לא מיפטר ממיתה משום דשיוב בא אח"כ כשא"י עיי"ד:

דף לב ע"א גמ' בשוטה. מ' דמ"מ קאי אוקמתא דבבוגרת (וע"כ כן הוא) ומי' כא נערה אע"פ בשוטה אית לה קנס עכ"פ. ואתיא כגירסת רש"י לקמן (לו.) ולדעת רמב"ם דתליא בפלוגתא דר"ג ור"י. צ"ל דדעולא אתיא כר"י דלא כהלכתא:

דף לג ע"א גמ' בתוך כ"ד. מדברי ראב"ד ורא"ה בש"מ כאן נראה שאף שהעידו כבר העדים רק שעדיין צריכין להגיד איזו דבר השייך לגוף העדות (שיתחייבו על ידן) יכולין להזור ולהגיד ע"ש. ומזה יש ללמוד אם העידו העדים ועדיין לא נחקרה עדותן בחקירות (דלא שייך בהו הזמה עדיין) יכולין לחזור ולהגיד וצ"ע: תד"ה ממאי כו'. ולכאורה בלא"ה הכיא דהתם לא דמי לכאן אע"פ שהלשון אחד. דהתם על עבירה זו העונש התמור והקל. וכאן זה במיתה וזה בהכאה. אלא במכלל ההכאה למיתה היתה הכאה דמלקות ג"כ שיש בכלל מאתים מנה. אך י"ל דהתם אם לא יהרגוהו לא יענש כלל והיה כדי לו אף שלא ימות חברו כמ"ש התוס': **ע"ב** גמ' דלמא כשוגג ונקט מגלות. אלמא דתושבין אותו להייבו גלות ואע"פ שגלות כפרה לא שמכינן עליו אי ניחא ליה דתהוי ליה כפרה ואי לא אנן מה איכפת לן בחייבי מיתות שאין ממשכנין אותן. ועי' רמב"ן וריטב"א במתני' דריש מכות בזה:

דף לה ע"ב תד"ה הממאנת כו' ונראה לר"י כו'. וקשה א"כ ל"ל לש"ס לדחוק באיילונית כר"מ ותקשי רישא לסיפא. לימא איילונית נמי בכה"ג כשיוצאה מבעלה משום איילונית שלא הכיר בה וא"ל גט לפ"ד תוס' ריש יבמות וב"מ. אין לה קנס ופתוי כממאנת. מיהו י"ל כיון שלא הכיר בה שהיתה איילונית היתה אז כאשתו גמורה ופשיטא דאין לה קנס ובפתוי אח"כ. אבל ממאנת שאף קודם מיאון לא היתה אשתו גמורה הוצריך לאשמעינן. ומ"מ פי' תוס' נכון יותר מפרש"י ואע"ג דאין בה כ"כ רבותא דהך התנא לשנות עריות שניות ממאנת איילונית בהדדי בכל מקום לענין כתובה ומזונות בפ' יש מותרות ובמכלתין. להכי תני נמי הכא:

דף לו ע"א גמ' וממאנת ס"ל כר' יהודה. ומ"מ קנס יש לה כנערה לר"מ. ומשום דמ"מ גדולה היא לכל דבר וקרינן בה מהוה עלמה לר"מ לקמן (מ:) וכמ"ש הרמב"ן בחי' נדה דר"י מודה לענין גדלות לכל דבר רק במיאון לחודיה פליג ע"ש [ועי' תוס' ב"ב קנ"ו א' בד"ה לאפוקי]. ולפ"ז נראה דקאמר מאי ממאנת כראוי' למאן. עכצ"ל דתנא דברייתא לא ס"ל כר"י לענין מיאון. דהל"ה לא תלי קנס בראוי' למאן. אלא ר"מ ממש היא דפליג אדר"י בהא: תד"ה התכסת כו'. וכ"מ גדולה לדינא בין פרש"י לתוס' לענין קבל בה אביה קדושין דהו"ל קדושין דאורייי. לענ"ן לאוסרה על בעלה באשת כהן או ישראל ופתותה מבת ג' שנים. דלפרש"י דמחזיקין לה כמ"ע לענין כתובה לר"ג. י"ל ה"ה לענין איסור (ויש לחלק לפ"ד הפוסקים בפ"ק ע"פ הירושלמי דלאיסור וייבינן עפי וצ"ע) אבל לפרש"י אסורה. ועתוס' ע"ב סד"ה אי כו'. גם נ"מ לענין כתובתה. דלפרש"י בחזקת מ"ע טמאה וקי"ל כרבנן דכתובתה מנה. ולפרש"י בחזקת בתולה נשאה וכתובתה מאתים. גם נ"מ לענין קנס דלפרש"י ודאי קנס אית לה גם לר"ג. אבל לפר"י אין לה קנס והוא מחלוקת רמב"ם וראב"ד. וגם לענין אם כ"ג מותר ליבא חרשת ושוטה לפר"י דבחזקת מ"ע אסור. ולפרש"י י"ל דשרי. ועמ"ש פי"ז מא"ב הט"ו פלפל בענין נשואי חרשת ושוטה מקדושין דרבנן לכ"ג, אבל בדאורייתא פשיטא ליה דשרי. ולא העיר מטעם מ"ע לפר"י שנראה שהוא דעת רמב"ם ג"כ כמ"ש: **ע"ב** גמ' דאתו בי תרי ואמרי לדידהו תבעתינהו כו'. וצ"ע אם נמצאו לה דמים בשת שנכנסה דע"כ באיכא עדים מיירי (דאל"ס מודה בקנס פטור) מי אמרינן כיון דלא מבמשום דלמא קרה מקרה שהיה לה דם לפור באותה שעה או לא, א"נ דלמא אמרינן במ"מ בביאה שניה נמי פרלה דהוקה היא דאפי' לבוגרת עתנין ד' לילות. ואולי מטעם זה כ' הרמב"ם הטעם משום דהכינה עצמה לכך ער"ן. וא"כ בכל ענין אין לחלק. ועתוס' לקמן (מו.) ד"ה בשלמא שכי' דתלינן בשטחף הטס. מיהו התם איכא עדים. ולענין סומא קי"ל כרבנן לגבי ר"מ. ותו דהתם מהניתין דלקמן (נט.) אפי' היא סומא כו' כרבנן והו"ל סתם במתני' ומחלוקת בברייתא:

דף מג ע"ב תד"ה טעמא. וא"ת והקשי ליה מריבא כו'. אולי י"ל דריבא יש לפרש דלא או קאמר ולאשמעינן דליכא נ"מ בין אלמנות לגרושין ג"כ וב"כ לא יצאה מרשות אב וכדפרש לגו קרא תרווייהו לענין נדרים כמה פעמים. אבל סיפא מדר' יהודה דקאמר כראשונה. ע"כ תרוייהו כהדא קאמר. וכיון דכבר תני לה ברישא דגרושין ואלמנות שוין. לא צורך תו למתניי' בסיפא כ"א לתרוייהו בהדדי זאת"ז פלוגתא דר"י: שם ד"ה ומגבי כו' ונראה לר"י דדוקא בכך כו'. וכא דנקט מנה. נ"ל בגוונא דאין לה אלא מנה אפי' לא נבגרת ולא יצאה מרשות אב וכגון נבעלה בזנות קודם ארוסין וכי"ב:

דף נא ע"ב גמ' הא בכן נכר. עי' בדברי רמב"ן בחי' בהורך בזה. ולי היה נראה לפ"ד רש"י ותוס' לעיל שפ"ע דע"י נפשות אסורה לבעלה ישראל ג"כ. יש לפרש הא דבן נכר שהיה טבע עיירות דרך ליסטיות והורג אנשים ונשים והו"ל כמחמת נפשות דמיירינן שנתרצו לו כדי שלא יהרגנה. ולא דמי לעיר שכבשוה כרקום דלא הוו אלא שבויות דהתם אין בהן להרוג נפשות כדמשמע שם בין אי קאי באותה מלכות בין דמלכות אחרת. אבל בהאין להרוג נפשות. והאי לפרש"י יש לחוש שאשה מתרצה להם שלא יהרגוה ובהיא דאמרינן ר"פ האשה שלום אשה כלי זיינה עליה ואינה יראה מלסטים. ולסטים דהכא דהוי כשבויים היינו שאין דרכן להרוג אלא גונבין נכסים לבעלן. והו"ל הנוסח כפרש"י. ואע"ג דלעיל אמרינן ע"י נפשות כגון גשי דגנבי ולבת בן דינאי הייט משום דלפרושי נתכשה ע"י נפשות קאהינן. אבל אה"נ דה"ה והוא הטעם כה"ג: שם תוס' ד"ה אינם וכו'. מכאן ראיה ברורה דהתוס' סוברים כהרשב"א בהא דסד"א להומרה ועי' בשער המלך על הרמב"ם:

דף סו ע"ב גמ' לפתות לו לשם מתנה. בהרי"ף ורא"ש כ' שנותנין לו לשם מתנה ואם אינו מקבל נותנין לשם הלואה והוזרין ונותנין לו לשם מתנה. ובעו לפרש דהכמים דהכא דהך ברייתא קמייתא לא פליגי על ר' יהודה דברייתא שניה דהביא א"כ דמייתי מקרא דהעבט שנותנין לו לשם הלואה והוזרין ונותנין לו לשם מתנה. ולא מסתבר למימר דחכמים דברייתא קמייתא היא דעת אחרת ויהיה ד' מחלוקות בדבר ר"מ וחכמים ור"ש ור' יהודה. וגם משמע דהלכה כחכמים דהכא מפרש מלייהו. וגם משמע דהלכה כר' יהודה דקרא קדרש וכב"מ (לא:) מביא שתמא דהש"ס כדרשא דר' יהודה. ע"כ דעת הרי"ף דגם לחכמים הוזרין ונותנין לו אח"כ לשם מתנה כדי שלא יצטער בהלואה אח"כ. רק דרבנן סברי דיטה לפתות לו לשם מתנה תחלה אע"פ שאנו יודעין שאין רוצה להתפרנס, וטעמא נ"ל דבקראי פליגי דכתיב בתחלה העבט העביטנו ואח"כ נתון תתן לו. דלכן סבר ר"מ בתחלה לשם הלואה ואח"כ לשם מתנה. ורבנן ס"ל כיון דקודם העבט העביטנו כתיב פתוח תפתח את ידך לו היינו לשם נתינה ולא לשם הלואה שאין נופל ע"ז פתיחת יד לכן ס"ל לרבנן דצריך ומצוה לפתות לו לשם מתנה (ואפשר ליגנה דלפתות דקאמר רבא מרמז על לשון פתח תפתח דקרא) ואם אינו מקבל העבט לשם הלואה ואח"כ נתון תתן לו שהלואה שהלוה תחלה יתננו לו במתנה ומחי"ה. והרמב"ם כ' עני שאינו רוצה ליקח צדקה מערימין ונותנין לו לשם מתנה או לשם הלואה [וכ"ה בש"ע]. נראה מפרש אין רוצה להתפרנס היינו מקופה של צדקה (וכדאמרינן בסנהדרין (פא.) ואל אשת נדה לא יקרב שלא נהנה מקופה של צדקה. וכדאמרינן בשלהי פאה וכל מי שצריך ליטול ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו וע"ש בר"ש בשם הירושלמי) אבל דרך מתנה מהאחרים יקח דהאמו כ"ע כר"ז ור"א דכי יהבי לכו לא שקלי משום שונא מתנות כדאי' בפ"ג דחולין (מד:) והכי אמרו בברכות (יוד:) הרוצה להנות יהנה כאלישע וע"ש בהג"א מא"ז שדרך דורון הוי. אבל נ"ע לפי' הרמב"ם לפרש כן לפתות לו לשם מתנה דא"כ מאי פרך הש"ס והא לא שקיל. כיון שפי' מתנה זו היא דרך הערמה ביטול:

דף עב ע"א תד"ה אי דידע כו' ונראה לרשב"א כו'. וכ"כ הרא"ש. אבל בשם הרא"ה כ' הר"ן דאפי' מכוונת להאכילתו: שם ד"ה אי דלא ידע כו'. וצ"ל דאתי למימר אפי' בשעת ושתה יכול לסמוך עליה שלא ראתה משום דהתורה האמינתה. ואפי' למ"ד יוסתות דאורייתא: **ע"ב** גמ' רבנן אמרי מדברת כו'. אבל בטווה בשוק ס"ל כשאול מראה זרועותיה. דמשמע רב עוקבא זה הוא מר עוקבא המוכר בב"מ בגמ' בסיפ אב"ד בימי שמואל ותלמידו כדאי' במו"ק [טז:] וקאי בשיטתיה. אלא מדברת עם כל אדם אמר בה. ורבינא ס"ל דלא שייך כאן מדברת עם כל אדם דמג"ל דפסיקתיה לפלכה בכוונה דלמא מעצמה נפל ובקשה שיושיט לה ובכה"ג לא הוי מדברת. ועוד מדברת עם כל אדם לא משמע דלהוי בחד דוקא אלא עם כמה ב"א וכמה בחורים ועי' בהגר"א סי' קט"ו סס"ק י"ב בדקדק מלשון זימנא הדא:

דף עה ע"א גמ' תנא וכולן כו'. וקשה א"כ אכתי מנית למימר דלא ניחא לה. שאם ניחא לה יאמרו עליה שמן זנות. ושמא דוקא בשפלים כי הנך. ובמע"ר פי' בע"א ע"ב לדבריו א"ש: רש"י ד"ה בא"ש תשובה כו' הכא אמר א"א כו'. ולפ"ז לרבא אפי' באינה תשובה כא דאמרינן מקודשת היינו מיבעיא גיטא הא כתובה ל"ל. דמאי אמר א"א בההיא נדרנית. וכדלעיל למ"ד היא נתנה. ואולי י"ל דסברא דא"א בנדרנים היינו כאן לומר שאח"כ התזור ותדור ויצטרך לגרשה. ולהכי באינה תשובה ל"ל הכי. דהשתא הא ל"ל. ועל להבא אם תדור יגרשנה אז. אבל כתובה אמר דיתסר בקרובותיה וכיון שריאה שנדרה היבש בתהזור ותדור:

דף פז ע"ב הס"ך סי' פ"ז הביא ראי' דהש"ס בעי' נק"ת מדפריך בעובדא דהכוא רעיא (ב"מ דף ה' ע"א) וכו' ליתא נמי לדר"ת ליבהבע מדר"כ ומאי קושיי' דלמא אי דר"ת הוי בעי נק"ת ודר"כ בלא נק"ת. וע"כ דר"כ נמי בעי נק"ת ע"ש בשם הרא"ד. וכ"ל לתרץ דלעולם לא בעי נק"ת לפי המסקנא אבל לפי דבר המקשן שסובר דשדר"כ מהפכינן לה על שכנגדו. א"כ הוכיח בכ"ש דבדר"כ צריכה נק"ת. וק"ו משבועה דהשוד דשכנגדו הי' לו ליטול מן הדין בלא שבועה רק חכמים תיקנו דלא שבקינן חיי' כו' ואפ"ה בעי נק"ת דהיא שבועת המשנה כ"ש בש"ס דמדין פטור בלא שבועה רק חכמים חייבוהו והיתה ס' המקשן דאם הוא חשוד שכנגדו נשבע וטעל כ"ש דצריך שכנגדו נק"ת. וזהו נכון וברור לפענ"ד. **סליק בס"ד**

הגהות וחדושים מאת הגאון המובהק כו' מוהר"ר צבי ברלין זצ"ל.

דף סא ע"ב במשנה העונה האמורה בתורה. נ"ב לכאורה נ"ל האמורה בתורה וכבר עמד בזה בתוי"ט ז"ל ולענ"ד בעי למימר דהך היא דמרומז בתורה ומקריא עונה ואי לא מקיים הוי מורד משא"כ ליל טבילה ויוצא לדרך. וכן הא דאמר רבא בפסחים דף עב ע"ב דאע"ג דמצוה ואיכא איסו בכלל העונה האמורה בתורה ואי לא עביד לא עבר בלאו דלא יגרע:

דף עא ע"ב במשנה שלשה יוצאה. נ"ב בירושלמי גרס שנים יוצא וכבר הרגיש בזה בב"י סי' ע"ד וכתב שנראה לו שכך היתה גרסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל עי"ש ומ"מ נ"ע כיון דהש"ס דידן עיקר בכל מקום כמבואר בפוסקים עיין בהרי"ף סוף עירובין ונראה דהאמת כדברי הר"ן והה"מ ז"ל שהם עיקר דס"ל כאוקמתא דאביי האמנם מה שלא פסקו כאידך אוקמתא וכדכתב הטור וגם דלאביי מיהת הוי מחלוקת ואח"כ סתם משום דהוי שפיר הגרסא דבירושלמי וס"ל דמסקנא מוכח דאוקמתא דאביי עיקר ותנא ירושלמאה שנה משנתו כרבנן ופסקו כוותי' ודו"ק:

דף קה ע"ב גמ' כל המביא דורון. עיין בתד"א זוטא פ"ב דדריש מכאן דכל המפרנס לת"ח. וטשתתיו עולה יפה עפ"י מה שהקשה בס' אור זרוע הגדול הל' ק"ש סי' ט"ו על הא דאמרינן הרוצה להנות יהנה כאלישע הא מאן דידע את השם אסור ליהנות מאחרים עיין ירושלמי יומא פ"ג ה"ז. ותירץ הו"ל דאלישע לקח בדרך כבוד בתורת דורון וכ"כ בהגהות אשר"י ברכות ד"י ובמרדכי ב"ק סי' ר"ב וא"כ שפיר קאמר גבי אלישע לשון כל המביא דורון לת"ח. והארכתי בענין זה בחיבורי כת"י על המהר"ם ריקנטי סי' ס"ו עיי"ש. ועיין בתוס' עס"ת פ' חיי שרה ד"ה ויעטו עיי"ש. [כל זה מנכדו הצעירא צבי יחזקאל ז"ק מיכלזאהן]:

דף קי ע"ב כל הדר בח"ל. וכן הוא בזוה"ק פ' יתרו דע"ע ופ' בהר דק"ס ופ' פנחס דרכ"ס. אבל ראיתי בס' המצות להרמב"ן מ"ד שמביא דברי הש"ס בגרסא כל היוצא מא"י לחו"ל ע"ש וד' הפיר עיני וראיתי שכן הוא הגרסא בתבות דר"כ פכ"ו ובתורת כהנים פ' בהר. ועיין בב"מ ובזה יש ליישב קושית המהרש"א והו"ק ועיין בתוס' עס"ת פ' בהר הגרסא כש"ס דילן וכן מביא הגרסא בס' התשב"ץ לרבינו שמשון בר צדוק סי' תקס"ג ומפרש הטעם דדומה כעובד כוכבים עי"ש. [כ"ז מזעירא נכדו המחבר]: **סליק**

*) מפתחות להמפרשים והגהות שנלוו לסוף המסכת

*) ההגהות והפירושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

הגהות וחדושים מהגאון הגדול כו' מו"ה אברהם זצ"ל (בעהמ"ס ספר משכיל לאיתן וכו') עם תוספות מרובה מבי"ק על הנדפס בש"ס ייטאמיר.

דף ב ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' טעות בסיפא. עיין תוס' מועד קטן (דף כג ע"ב):

דף ה ע"א תוס' ד"ה אלא כו' שמא ישתוק. דוגמתו בתוס' עירובין (דף מ' ע"א): **ע"ב** רש"י ד"ה ואח"ל מקלקל הוא כו'. עיין בס' פ"י מ"ש בבאור דברי רש"י והתוס'. ועיין רש"י שבת (דף קכא סע"ב) ד"ה דילמא: תוס' ד"ה אב כו' משום דאיכא הרבי מקלקל בחבורה והבל בא"מ. עיין במשנה למלך ריש הל' שבת:

דף ז ע"א גמ' ומי איכא הורהה לאיסור אין והתנן הורוה ב"ס להילני המלכה שתהא נזירה עוד ז' שנים כו' ואי נמי בהא דתניא חוץ מהדרה שנפסק כו'. וצריך באור במאי פליגי הני תרי לישני דמשמע דללישנא בתרא אין ראיה דאיכא הורהה לאיסור מהך דהורוה ב"ד. ונראה דתליא בפלוגתא דאמוראי דאיתא בפ"ק דר"ה (דף ו') . אי אשה חייבת בבל תאחר. והוא דהא יש לדקדק דמאי מייתי בלישנא קמא דאיכא הורהה לאיסור מהא דתנן הורוה ב"ד שתהא נזירה עוד שבע שנים אחרות דדילמא מש"ה קרי לה הורהה דהתם הוי נמי קולא דהרי כשהורוה שתהא נזירה עוד ז' שנים כשעלתה לארץ משמע לא הביאה עדיין קרבנות על נזירות שמנתה בחו"ל עד אחר כלות ז' שנים אחרות וא"כ עברה ע"י הורהת ב"ס איסור דבל תאחר דאיתא במאחר קרבנות נזיר כדאיתא בפ"ק דנדרים (דף ד). וי"ל דס"ל דאשה אינה עוברת כלל בבל תאחר והכי איכא למ"ד פ"ק דר"ה. ולדידי' לא הוי שום קולא בהורהת ב"ס להילני ושפיר איכא לאוכוחי מינה דאיכא הורהה לאיסור והשתא מבואר הטעם דלישנא בתרא דלא ס"ל הוכחה זו משום דס"ל דאשה נמי חייבת בב"ת ולדידי' היתה נמי היתר בהורהת ב"ס כמ"ש. ואע"ג דבעדיות תני להך הורהה גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה היינו משום דכי איתפיל לענין לחייב האדם בנזירות אחרת בא"י כמו שנדר ומנה בחו"ל דבש"א נזיר ל' יום ובה"א נזיר בתחלה ולענין זה הוי ב"ש לקולא וב"ה לחומרא אבל לענין איסורא דבל תאחר הוי איפכא דלב"ש ליכא בל תאחר ולב"ה איכא קולא לגבי ב"ת כנ"ל. משא"כ ללישנא קמא לא היה בהורהה זו שום קולא דאשה אינה חייבת בב"ת. [ואע"ג דכתב הט"א בר"ה דבשנה אשה עוברת וכ"ס בתוס' גיטין (דף כח) מ"מ איכא למ"ד דא"ע על שנה כ"ל אף היא ולדידיה איכא לאוכחי]: ועפ"י מ"ש י"ל מאי דקשיא לי אסוגיין דאמאי לא מייתי דאיכא הורהה לאיסור מהא דתניא פ"ג דכריתות (דף יג ע"ב) גבי איסור הורהה דשתויי יין יצא שרץ טמא ונפרדש טהור דשתויי יין מורין בהן הורהה ומפרש טעמא דזיל קרי בי רב הוא. משמע הא לאו"ה הוי חשיב הורהה ואע"ג דהוי לאיסור דומיא דשרץ טמא. ולפמ"ש א"ש דבסוגיין בעא לאתויי דאיכא הורהה לאיסור אעפ"י שאין בה שום קולא כמו גבי הורהת איסור לבעול בתולה בשבת ומש"ה לא מצי לאתויי מהא דקרי הורהה לשרץ טמא דהתם איכא נמי קולא דהא שורף עליה תרומה וקדשים. אבל מהא דהורוה ב"ד וכו' מייתי שפיר דהא סבר דליכא שום קולא כמ"ש דס"ל ללישנא קמא דאשה אינה עוברת כלל בבל תאחר. וללישנא בתרא דס"ל אשה חייבת נמי בב"ת ויש בהורהה זו קולא ג"כ קושטא דנאיד מהך הוכחה ומייתי מטריפה וגבי טריפה נמי ליכא עכשיו שום קולא גבי בהמה. ואע"ג דגבי עוף איכא עכשיו קולא דפטר ליה מכיסוי לרבי דס"ל שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה י"ל דקושיא דרבי לא פטר מכסוי בחוץ הבדרה בניקב ורק לאיסור באכילה הורה. וזה מדוקדק בלשון הורה רבי כר' יעקב דאיהו ס"ל שחיטה שא"ר שמה שחיטה בקדושין (דף נז). ומיהו אע"ג דעכשיו ליכא שום קולא מ"מ אפשר שימשך מזה איזה קולא אח"כ בדרך רחוק ומטעם זה הוי הורהה נמי לאיסור. וכה"ג מצינו בספ"ע דסנהדרין גבי זקן ממרא וכ"ג גבי נזירות שתיאסר ביין של מצוה וגבי טריפה נמי לקדושין שאין בה ס"פ כמו אם היתה מותרת באכילה וגבי איסור בעילת בתולה בשבת כ"מ למפסל לעדות. [וכ"מ עוד בזה דהורהה לאיסור הוי הורהה לענין הא דקי"ל שכור אסור להורות. וכן לענין להורות במקום רבו אסור אף לחומרא]:

דף ח ע"א תוס' ד"ה רב כו' איכא נמי ר' יוחנן בסיה תנא כו'. הכי איתא נמי בספרי פ' נשא. ועיין בגליון פסחים (דף פא):

דף ט ע"א תוס' ד"ה לא צריכא באשת כהן. וא"ת ונוקמא אחזקה שהיא כשרה לכהונה וניחא דלאו תחתיו זינתה. וראיתי לבעל פני יהושע שכתב דאיכא למידק דמאי קשיא להו לתוס' דנהי דמדאורייתא אזלינן בתר חזקת היתר אבל בדרבנן לא מהני חזקת היתר כדאיתא ביבמות (דף לא) והאריך בזה ומסיק דנראה דפשיטא להו להתוס' דלהוציא אשה מבעלה לא החמירו חכמים ומוקמינן לה אדאורייתא דמהני חזקת היתר כדאשכחן לקמן (דף יג) שאין חוששין על היחוד כו'. וזו אינה ראיה כל כך לנידון דפתח פתוח דהכא. אבל כדבר מבואר להדיא מדברי התוס' עצמן לקמן (סוף דף נא) למאן דאוסר התחלתה באונס וסופה ברצון דא"מ מבעלה משום הבחא דמדרבנן: ד"ה ותבע"א כו' ספק כשהיא קטנה כו'. עיין יבמות (דף לה ע"א): ד"ה מפני כו' שהביאה לביתו. עיין תוס' יבמות (דף מו): **ע"ב** תוס' ד"ה לא דקא טעין כו' ואי לא המגי' מגו להוציא אתי נמי שפיר. וכ"כ הרא"ש וק"ל דבפ"ג דב"ב (דף לב ע"ב) כתבו התוס' דהיכא דאיכא שטר המסייע מגו להוציא והוכיחו כן מפ' הכותב (דף פה) גבי טענת סיטראי. ומשמע דאף בשגם המוחזק טוען ברי מוציאין ממנו ע"י שטר כשיש להמוציא מגו. ועוד דהתם בפרק הכותב הוי מגו גרוע כמ"ש הרא"ש ובהג"ה שם ואפ"ה אמר שם מגו להוציא ואמאי לא אמר כאן מגו להוציא הא אית לה שטרא. אך די"ל להקשות אמ"ש התוס' דבשטר אמר מגו להוציא מהא דאיתא בשבועות דרק ב"ש ס"ל שטר העומד לגבות כגבוי אבל ב"ה סברי לאו כגבוי. אבל לפ"ד התוס' דב"ב קשה. וי"ל דלא דמי נידון דהכא להכיא דפוחתת כתובתה וטענת סיטראי ע"פ מ"ש בס' נתיבות משפט בדיני מגו דהא דלא אמר גבי כתובה מגו להוציא הוא משום שכתב הר"ן דהוה כשטר דאית ביה תנאי שעל בעל השטר לברר בקיום תנאי וה"נ עליה לברר שלא זינתה. ולפ"ז היינו דוקא בטענת זנות כדהכא לא אמר מגו להוציא משא"כ גבי טענת שנתקבלה כתובתה כמו גבי פוחתת וכה"ג גבי סיטראי בטוען שפרעו דבזה אין על בעל השטר לברר מהני מגו להוציא:

דף י ע"א גמ' מכאן סמכו חכמים לכתובת אשה מה"ת. וק"ל דלשון סמכו חכמים משמע דאינו מה"ת אלא אסמכתא בעלמא מדרבנן. וראיתי שהרגישו בזה התוס' בספ"ד דסוטה. ונראה דמפרשים דכ"ה באמת הכא דאמר רשב"ג כתובה מה"ת הוא לאו דוקא ממש מדאורייתא אלא אית ליה סמך מדאורייתא והוא דחוק אלא י"ל לפמ"ש הריטב"א בשם ר"י ורמב"ן בשלטי מגילתין דאף לרשב"ג דכתובה דאורייתא אין בה סך ידוע מה"ת אלא כמ"ש חכמים וכ"כ בהגהות מרדכי שם דשיעור דנ' כסף הוא אסמכתא. ולפ"ז א"ש לשון סמכו אשיעור וא"ת דא"כ לא הו"ל לרשב"ג להחמיר גבי תשלומי כתובה כיון דשיעורה דרבנן. וכה"ג כתב הר"ן בפסחים (דף פד) גבי תערובות. וי"ל דשאני הכא דהסמך אקרא המור כמ"ש התוס' בשבת (דף לד): תוס' ד"ה אמר ר"נ כו' משמע דכתובה דרבנן. היינו דאי הוי דאורייתא לא הוי מהימן. ותמה בס' פ"י דר"מ הא ס"ל כתובה דאורייתא והמר ביבמות (דף קיב) טענת בתולים ל' יום כו'. וי"ל דשמואל לטעמו לקמן (דף ק) דקטנה שנשואיה מדרבנן יש לה כתובה כשיוצאה בגט וא"כ ל"ק הכיא דר"מ די"ל דבקטנה איירי דכתובתה דרבנן לכ"ע. ואע"ג דגבי חרשת ושוטה ס"ל לר"מ לקמן (דף לו) דאין להן טענת בתולים ופרש"י דהיינו במשא"ר תני נהגבתי להפסידה כתובתה דאין שמעינן להו י"ל דהתם איירי בשכתב להו כתובה כמ"ש הב"ש ורצה ליתן במתנה משא"כ קטנה שכבר נשאת מתקנת חכמים:

דף יא ע"א תוס' ד"ה מטבילין כו' וכלא אין שליחות לקטן כו'. עי' קידושין (דף מב ע"א) ועי' תוס' גיטין (ריש דף לד): **ע"ב** תוס' ד"ה הדר כו' לא בעי למימר דהדר ביה כו' ועי' מנחות (דף ו ריש ע"ב):

דף יב ע"א גמ' אמר רב אשי שתי תקנות הוו. יומא (דף כב) גיטין (דף מו) מנחות (דף נג):

דף יג ע"א תוס' ד"ה רב אסי כו' והא ר' יהושע לית ליה מיגו כו'. ונראה דהא לק"מ די"ל כי לית ליה לר"י מגו גבי משארסתני נאנסתי הוא משום דאיכא חזקה דממונא נגד המגו משא"כ הכא ליכא חזקה נגד המגו דכה"ג אמר לקמן בפ' המדיר (דף עה) כי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופה היכא דאיכא חזקה דממונא. אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל בתר חזקה דגופה. וה"נ י"ל גבי מגו. והא דלקמן (דף כד) גבי מגו דהפה שאסר כו' משמע דבממונא אמרי' מגו טפי מבאיסורא היינו היכא דהמגו מסייע למוחזק אבל היכא דהמגו מסייע להמוציא גרע מאיסורא: **ע"ב** גמ' אמר רבה מ"ט דר"א בעלמא אימר אית לה חזקה דכשרות בתה לית לה חזקה דכשרות. וק"ל דא"כ אמאי מכשיר בה שתנשא לכהן הא הבנים שתלד יהיו פסולים שהרי אין להם חזקת כשרות. ושוב ראיתי שהרגיש בזה בס' הפלאה לקמן בפרק ב' והירך דדוקא כהאי דנין על העובר בפ"ע אין מועיל לו חזקה דאם אבל אם הדין עליה להכשיר ממילא הבנים שתלד אח"כ בחזקת כשרות הם. ואינו מחוור דאיך מחמת האם יהיה מועיל לולד להכשירו לעבודה אם הוא בן שזה אינו באם גופה ולא שייך לומר דמהתמה נכשר ממילא הולד טפי מהאם. אלא י"ל ע"פ מ"ש התוס' לקמן (דף כו ע"ב) בשם ר"י דאף מ"ד דפוסל הכא אינו אלא מה שנתעברה בזנות משום דמעלה עשו גבי זנות אבל גבי נשואין מודה דחזקת האם מהני לולד ע"כ. והטעם מבואר בדברי התוס' בפ"ג דב"ב (דף לב ע"א) דלמה לא יועיל חזקת האם לבן הואיל ואינו יכול להיות שתהא האם כשרה אם לא יהיה הבן כשר ע"כ. ולפ"ז אית לן להכשיר הבן לכל דבר שבכהונה דאם יפסל לעבודה א"א להתיר שתנשא האם לכהן. וכ"מ מדברי התוס' לקמן (דף כג) וע"ש בס' פ"י:

דף טו ע"א גמ' מאי שנא האי מגו מהאי מגו. פי' דאמאי גבי משארסתני נאנסתי לית ליה לר' יהושע דניהמנה במגו דמוכת עץ ומאי שנא האי מגו דמתניתין דמודה ר' יהושע באומר שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימנו כו'. וק"ל הא ודאי שנא ושנא דהא כתבו התוס' לעיל (דף ט) דלר' יהושע מוכת עץ לא שכיח וא"כ מש"ה לא עביד מגו מינה וכה"ג כתבו התוס' לקמן (דף יח ע"ב) גבי עדים שאמרו קטנים היינו או אנוסים מחמת ממון דלא מהימני דאמאי לא מהימני במגו דאנוסים מחמת נפשות אליבא דרמי ב"ח דס"ל דמהני מגו אף היכא שמשים עצמו רשע. ותירצו דאונס מחמת נפשות ל"ש. וא"כ מש"ה לית ליה לר' יהושע מגו דמוכת עץ דלא שכיח משא"כ במתניתין. וי"ל ע"פ מ"ש בס' הפלאה לעיל דמ"מ שייך מגו גבי משארסתני נאנסתי דאי בעי' אמרה מוכת עץ אני אע"ג דמוכת עץ לא שכיח דה"נ טענה זו דמשארסתני נאנסתי לא שכיחא כמ"ש תוס' לעיל דאונסא לא שכיחא ע"ש. [ואע"ג דהתם (דף יח) דכי אמרי קטנים היינו או אונס דממון ג"כ לא שכיח כל כך ואפ"ה ל"מ מגו מטענה דלא שכיחא טפי. דאפשר דשאני התם דעביד עצמו רשע מש"ה ל"מ בזה מגו מטענה דלא שכיחא טפי מטענה שטוען השתא]:

דף יז ע"א גמ' ואמרי לה שטותי'. עי' שבת (דף עז): תוס' ד"ה פרשת דרכים כו' הכא לא מצי לשנויי מלוה שאני כדמשני בהלו נאמרין גבי שקרא מעומד. וי"ל דס"ל שאינה אלא מצוה מדבריהם כמ"ש הרמב"ם הלכות אבל:

דף יח ע"ב גמ' אין נאמנים לפוסלו דברי ר"מ. כתב בס' הפלאה דע"כ איירי בשטר שיש בו אחריות נכסים דהא ס"ל בב"מ (דף יב) דשטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה אפילו מבני חורין ויכול לטעון פרעתי ולהד"מ. ועי' תוס' יבמות (דף לט):

דף יט ע"ב תוס' ד"ה א"ר ששת כו' וא"ת תקשי לר"ש ברייתא דמי שמת דקתני אם אמר שטר אמנה הוא אם יש עדים פי' דשטר אמנה הוא הלך אחר עדים כו' ולא אמרי' שכתבו תחלת הזמה. וי"ל דזאת אומרת קאמר אבל הכיא פליג. והוקשה להמהר"ם שי"ף דמאי ק"ל מדהתם דאימא דשאני הכא דאמר הכתבה תחלת הזמה שיוכל לבוא לידי הזמה אח"כ הואיל שנתקיימה חתימתן בעדים משא"כ התם דאיירי דמודה הלוה שכתבו כדין ועי"כ לא יבוא לידי הזמה ותי' דה"נ בשמעתין דקתני ומתו לא יבואו לידי הזמה שישלמו ונראה דא"ל לזה דבלא"ה בהך דשמעתין לא שייכא הזמה כלל אף שלא לחייבן רק למיפסל השטר ע"י הזמתן לא מהני וגם בפניהם וכדתניא בר"פ אחד ד"מ (דף לב) שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידים על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבו הרי דליכא הזמה על עדות שבשטר בטענת עמנו הייתם ביום פלוני כו' דתלינן שהוא שטר מאוחר. ולא מיבעיא לדעת הרמב"ם דס"ל דאף אם כתוב בשטר שבזמנו כתבוהו ליכא הזמה בעדות שבשטר ודאי דל"מ הכא הזמה כלל. אלא דאף לדעת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דאיכא הזמה נמי בשטר אם כתוב בו שכתבוהו בזמנו מ"מ הכא בשמעתין מסתמא איירי אף דלא כ' בשטר כן וליכא הזמה ואפ"ה דייק רב ששת דהכתבה תחלת הזמה ומ"ש ז"ל דפליגי תכסיא דכ"כ: ועוד יש להוכיח דע"כ בכה"ג איירי בשמעתין מהא דא"ל ר"נ לרב ששת אילו הוו קמן ומכחישין להו הוה הכתבה כו' כ"ש בדליתנהו דאילו הוו קמן דילמא הוו מודים כו' ול"ק כדאמר ר' אבהו בסמוך והזמה שלא בפניהם נמי דהזמה לא הוי הכתבה מילה הויא. וכבר הוקשה כן לתפ"י. אך לפמ"ש א"ש דהכא לא המנ"ל הכי דאיירי בעדות שבשטר ובגוונא דתלינן באחרוהו וכשר וכיון דבפניהם כשר לא גרע שלא בפניהם מטעם דאפשר שהיו מודים דאין חוזרין ומגידין כמ"ש מהר"ם שי"ף דאף אם היו מודים אין הודאתן מעלה ומוריד דאין חוזרין ומגידין. ואו כיון דאם העדים שעל השטר קמן ואינן מודים להמזימין אין מאמינים להמזימין ש"כ אין מאמינים להו לפסול שלא בפניהם דליכא בזה ק"ו דר"נ אילו הוו קמן ומכחישין להו הוי הכתבה כו' ומשמע דאי לאו"ה לא מהמני נמי שלא בפניהם דדיו לבא מה"ד כו' ור' אבהו לא איירי אלא בעדות הזמה דעלמא ולא בעדות בשטר:

דף כא ע"א גמ' דילמא משכח לה איגס דלא מעלי כו'. עי' תוס' לקמן ר"פ המשא ד"ה דאמר: שם הלכה כרבי מתכירו. עי' בס' פאר הלכה (דף מה): תוס' ד"ה ודוקא אתספא כו' והא דתניא פ"ק דקידושין כו' נראה דאתיא כר"א דאמר עדי מסירה כרתי כו'. משמע מדבריהם שמפרשים סוגיא דידן דפסלה חתימת ידו אהספא אתיא כר' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ופוסל בשטר על ההרס שיכול להזדייף דאילו לר' אליעזר דאמר עדי מסירה כרתי מכשר בשטר על דבר שיכול להזדייף וא"כ אהספא נמי איכא למיחש דילמא משכח לה איגס דלא מעלי וכתב עליו מאי דבעי. וכ"כ התוס' להדיא בקידושין (דף ט). וזה דלא כמ"ש המהר"ם שי"ף בכוונת תוס'. ומה שהקשה במהרב"א דאמאי לא מצי אתיא הסוגיא נמי כר"א דהא התוס' עצמן אמרו בסוף דבריהם דאמר בגיטין שלא הכשיר ר"א אלא בגיטין ולא בשטרות שעומדים לראיה כגון שט"ה וכאן משמע דהחשש הוא שיכתוב עלי' חוב וזה פסול אף לר"א אהספא ומש"ה ליכא למיחש דמשכח לה איגס כו' וכן הקשה מהרי"ט בחידושיו לקידושין. ועי' מ"ש בזה באו"ת סי' מ"ב. ול"נ דהתוס' דהכא אזלי לטעמייהו דהא ר' אליעזר הוא דאמר הכי בגיטין (דף כב) שלא הכשיר ר"א בשאר שטרות וי"ל ק לה מקרא דכתיב בירמיה ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ופי' דהיינו לומר שיכתבו ע"ד שאינו יכול להזדייף שראוי לעמוד ימים רבים דאילו ע"ד שיכול להזדייף אינו ראוי לעמוד ימים רבים כמ"ש שם רש"י והתוס'. ור' יוחנן פליג שם על ר"א תלמידו ואמר דאף בשאר שטרות מכשר ר"א ע"ד שיכול להזדייף וקרא דירמיה עצה טובה קמ"ל מקום גניזת שטרותיהן. וכתבו התוס' בפ' גט פשוט (דף קסג) דאביי לא ס"ל בהא כר' אלעזר אלא כר' יוחנן דבשאר שטרות נמי מכשר ר"א דהא ברפ"ג דב"ב (דף כט) אמר אביי אקרא דירמיה דעצה טובה קמ"ל. ולפ"ז א"ש דהתוס' כאן ובקידושין לשיטתייהו אזלי ומש"ה הוצרכו לומר דהסוגיא דידן אזלא אליבא דר"מ דוקא דהא אביי קאמר לה ואיהו ס"ל דר"א מכשר בכל השטרות ע"ד שיכול להזדייף וא"כ מכשיר חוב על ההרס ואיכא למיחש נמי שלא יכתוב ע"י אהספא דילמא משכח לה איגס כו'. ואף דראיית התוס' דפ' ג"פ דאביי לא ס"ל כר"א מדאמר אקרא דירמיה עצה טובה קמ"ל אינה מוכרחת אפשר ל"ק אביי דעצה טובה קמ"ל אלא אתחלת קרא דונתתם בכלי חרש דקאמר לשם מקום גניזת שטרותיהן היכן הם מתקיימים. אבל סוף המקרא דלמען יעמדו ימים רבים איכא למימר דס"ל נמי דאתא לכדר"א אליבא דר"א וכ"כ בחי' הרשב"א וכנ"ל לפ"ד התוס' בפ"ג דב"ב וב"ד דאביי כר"א ס"ל ומשמע לפ"ז דמפרשי הך דשמעתין אפי' אליבא דר"א. ומיהו התוס' כאן אזלי לטעמייהו וכמ"ש: ומה שהקשה המהר"ם שי"ף דלר"א ליכא למיחש שיכתוב אהרס דהא לא מכשר בלא עדי מסירה לפנינו וכאן בחמה ליכא ע"מ ולא יועיל כשיוציאו אותו בב"ד ועיין מ"ש בזה האו"ת שם. י"ל דש"ה דגבי כתב ידו אף אם לא יבואו ע"מ לפנינו נכשיר דאמרינן דמסתמא נמסר בעדים כמ"ש הפ"י ריש גיטין (דף ג) והביאו ג"כ הנו"ב במ"ת חלק אה"ע סי' קל"ס. דלשיטת הרי"ף והרמב"ם גם לר"א סגי בעדי חתימה דאמרי' מסתמא נמסר ה"נ בכ"י בלע"מ. ועי"ל עפמ"ש האו"ת סי' ק"ד סק"ח דכי אמרי' דשטרי הלואה היינו שטרי ראי' וא"צ עדי מסירה רק עדי חתימה אף לר"א היינו למ"ד שעבודא דאורייתא א"כ א"צ שטר רק לראיה אבל למ"ד שעבודא ל"ד צריך השטר לעשות שעבוד וזה א"א בלי עדי מסירה לר"א כמו שטר מכירה וקנין. ולפ"ז לא המנ"ל מילתא דאביי הכא אליבא דר"א ולמ"ד דבהלואה עדי חתימה כרתי דז"א לאביי דס"ל שעבודא לאו דאורייתא כמ"ש תוס' בגיטין (דף ג)

דף כג ע"א גמ' דעבדי אינשי דמקדשי ודמגרשי בצינעא. עי' תוס' ב"מ (דף ז ע"ב) ד"ה בזמן. ופרשב"ס פ' יש נוחלין (דף קל"ד) ועיין יבמות (דף ק): שם כשגגה שיוצאת מלפני השליט. עיין מ"ק (דף יח):

ע"ב גמ' והאי דקאמרה הכי תמות נפשי עם פלשתים היא דקא עבדה קמ"ל וכה"ג אמר נמי ביבמות (דף קיח) גבי עדות דנרה שבאה ואמרה על בעלה שלא מת שלא תנשא דקמ"ל דסד"א דמיית והא דקאמרה לא מת לקלקולא דנרה קמיכוונה ותמות נפשי עם פלשתים קאמרה. וק"ל דשם בפ' האשה בתרא (דף קכ) אמר אליבא דרבנן דר"א ס"ל דקושטא דאמרינן דמשום תמות נפשי עם פלשתים הוא דקעבדה ומש"ה לא מהימנא לומר מת בעלי ולנסובי לנרה אע"ג דאינסבה בעלמא דחיישי' דמקלקלה נפשה כי היכי דתתקלקל נרתה ואמאי ל"ק הכי בשמעתין וביבמות (דף קיח) וי"ל דשאני ההיא דפ' בתרא דיבמות דהוי לחומרא ואמרינן דמשום תמות נפשי עם פלשתים היא דקעבדה כדי להחמיר שלא לאינסובי לנרה אבל בכאן ובפ' האשה שלום אי נימא דמשום תמות נפשי וכו' קולא הוא מש"ה לא אמרינן הכי:

דף כה ע"א גמ' השתא אכול בתרומה דאורייתא. משמע דסבר ר' יוסי דתרומה בזמן בית שני הוי דאורייתא וביבמות (דף פא) פליגי ר"י ור"ל אליבא דר' יוסי בתרומה בזה"ז. ובירושלמי דקידושין מפני אליבא דר' יוסי כאן דס"ל כמ"ד מאיליהן קבלו המעשרות וא"כ אף בזמן בית שני הוה תרומה דרבנן לר' יוסי: שם לא מידי דאיקרי קדש (תרומה) ולא במידי דאיקרי קדשים (חזה ושוק של שלמים). וקשה דכיון דכתיב דלא יאכלו תרומה למאי איצטריך תו למיכתב שלא יאכלו מחזה ושוק דקדשים דהמירי. וי"ל דמ"מ איכא חומר בתרומה שאין בקדשים כגון לענין חיוב מיתה לזר האוכלה במזיד ולענין חיוב חומש בשוגג וכדאי' בשבת (דף כה) ובכמה דוכתי: רש"י ד"ה נתחייבו בחלה דכתיב בבואכם כו' ללמדך שכיון שנכנסו לה נתחייבו פי' דאע"ג דבעינן ביאת כלכם היינו שלבסוף יכנסו כלן אבל כיון שהתחילו לכנוס מקלינן קרינן ביה בבואכם דב' שמות משמע התחלה וכה"ג אמר בחולין (דף קלה) גבי פאה גבי ובקצרכם את קציר ארצכם מעידנא דאתחיל לקצור מחייב בכולה שדה: ד"ה ולא נתחייבו כו' בסדר עולם ובמס' ערכין. ובתו"כ פ' בהר: ד"ה ה"ג אי בבואכם יכול משנכנסו לה ב' וג' מרגלים. נראה דנ"ל אי בבוא וכו' ת"ל בבואכם דמשמע ביאת כלכם עכ"פ כל שעתידין לכנוס לבסוף. וכה"ג אי' בזבחים (דף כו) גבי בבואם אל אהל מועד שיבואו כלו: תוס' ד"ה לא במידי דאיקרי קדש וא"ת תרומה נמי איקרי קדשים כו'. בירושלמי דחוק אבל י"ל ע"פ הא דאי' בירושלמי דבכורים דדרים מן הקדשים מגדר שהוא מקודם פרט לתרומה טמאה ולמד מזה לתרומה טמאה שהיא בלאו שבא מ"ע. ולפ"ז א"ש דלא מצינו דתרומה איקרי קדשים רק לגבי טמאה אקרי טהורה קדשים שהיא עומדת בקדושה אבל בפני עצמה לא מצינו דאיקרי קדשים. ומזה יש ליתן טעם להרמב"ם שכתב בירושלמי בהלכות תרומות פ"ז ה"ג ע"ש: **ע"ב** גמ' חזייה לר' אלעזר ביסות אמר שמעת מילי דבר נפחא ולא אמרת לן משמי'. וטעמא דר"א דלא אמרה משמיה דר' יוחנן י"ל כדפייס ר' יעקב בר אידי לר' יוחנן בשביל ר"א גופי' שלא אמר מילתא דר' יוחנן משמיה ביבמות (דף צו ע"ב) דמצינו ביהושע שהיה יושב ודורש בהם והכל יודעין בתורתו של משה היא אף ר"א תלמידך יושב ודורש בהם והכל יודעים כי שלך היא:

דף כז ע"ב גמ' דרב פפא מי לימא תנאי היא. ק"ל דהאיך ס"ד למימר הכי דא"כ תקשי אדרב פפא גופי' דה"ל לשנויי רומיא דמתניתין בהכי ולימא דהא והא בשפחה דידה ותנאי היא. וי"ל דרב פפא לשיטתו דאמר במנחות (דף נה) דהקינן ומוקמינן מתניתין בתרי טעמי ולא מוקמינן בתרי תנאי ומש"ה ניחא ליה לשנויי הא בשפחה דידה והא בשפחה דידיה דהוי בתרי טעמי מלאוקמא תרוייהו בשפחה דידה דהיינו כחד טעמא בתרי תנאי. אך אכתי קשי לפמ"ש התוס' בשבת (דף פו) דאף מאן דקפיד מלאוקמא מתני' כתנאי אינו אלא בתרי בבי הסמוכות זא"ז אבל במרוחקות לא קפיד לאוקמי כתנאי. ולפ"ז אכתי ס"ל לר"פ לאוקמא מתניתין דידן ודגיטין כתנאי וצ"ל דקושטא דהמנ"ל ולטעמיך דכ"כ התוס' בכמה דוכתי דהמנ"ל ולטעמיך ולא קאמר:

משנה א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידי וכו' אמרו לו אין אדם מעיד על עצמו. והקשה בס' תורת חיים וכי אפשר שלא היה בירושלים מהבואה אחת וקי"ל דמגלת ואמנת על עצמה לומר טהורה אני במגו דנתבאתי. וי"ל דשעת חורבן ירושלים שאני דהא ליכא למימר מי יימר דאיטמי דכתיב נשים בציון ענו ולא מהני מגו דנתבאתי בכה"ג:

דף כח ע"א תוס' ד"ה קיום שטרות כו' ומיהו בריש גיטין מוכח דאף היכא דאין מכירין החתימה כלל כו' וכ"נ דמוכח בב"ק (דף קיב ע"ב) לפי' ר"י שם דרב ור"י אמרו בקיום שטרות דרבנן והיינו ודאי אין חייב מודה דאי חייב מודה הא ס"ל לרב ור"י דא"צ לקיימו כמ"ש תוס' לעיל (דף יט) ע"ש: **ע"ב** גמ' הביא מלאה פירות. עי' רבה סוף רות:

דף כט ע"א גמ' הני נערות פסולות אית להו קנס כשרות לא (בתמיי') ה"ק אלו נערות פסולות שיש להן קנס הבא על הממזרת. וצריך באור דקארי לה מאי קארי לה דהאיך ס"ד דיהיה קנס לפסולות ולא לכשרות. וי"ל ע"פ הא דאי' בירושלמי דמקשה אהך דבא על הממזרת יש לה קנס הא אין לוקה ומשלם ומשני תפתר בממזר שבא על הממזרת. ולפ"ז כיון דמתניתין איירי שהבועל ממזר הוא ע"כ דוקא קתני שבא על הממזרת משלם קנס דאז ביאת היתר הוא אבל אם היה בא על הכשרה לא היה משלם קנס כיון דלוקה. אך מסוגיא דתלמודא דידן לקמן בפרקין (דף לב ע"ב) משמע דלא בעא לאוקמא מתניתין בממזר דקאמר התם דקשיא ממזרת ומוקי אליבא דר' יוחנן שלא התרו בו וחייב מלקות בשוגגין חייבין בתשלומין לדידיה ור"ל מוקי לה כר"מ דאמר לוקה ומשלם וש"מ דמוקי לה בכשר שבא על הממזרת וא"כ כ"ש דאם בא על הכשרה דמשלם קנס. והן הן דברי המקשה והמתרץ כאן דס"ד המקשה כהירושלמי וא"כ דוקא קתני הבא על הממזרת יש לה קנס ולא על ביאת כשרה של אותו שבא על הממזרת כיון דאיירי בממזר. אך המתרץ ס"ל כהסוגיא דלקמן דמוקי מתניתין בכשר וא"כ ל"ל דדוקא אפסולות מחייב ולא אכשרות אלא ה"ק אלו וכו'. והטעם דלא בעא לאוקמא בממזר וממזרת כתב בתי' רשב"א משום דא"כ פשיטא דהא כשרה היא לו וקרינן בה ולו תהיה לאשה. וקשה לי מסוגיא דסוטה (דף כו) דס"ד דלא לפום פסולין: תוס' ד"ה נערה כו' תימה מנ"ל דילמא לא אתי למעוטי אלא בוגרת דהא משמע ס"פ ד"מ כו'. וי"ל עפמ"ש תוס' בס"פ ב' דקידושין ד"ה בשהיא דמשום דהוה מנ"ל בתו וקתני נערה ממעט קטנה. וה"נ המנ"ל אלו בנות שיש להן קנס שהרי אבוה הוא משא"כ בסנהדרין דאיירי לענין ת"מ דלא שייך מידי לאב לא המנ"ל בתו ומש"ה לא ממעט קטנה:

ע"ב גמ' והני בני קנסא נינהו ואמאי איקרי כאן ולו תהיה לאשה אשה הראוי' לו. והקשה בס' פ"י דאמאי פשיטא לתלמודא להקשות הכי דמנ"ל דתליא קרא דכתיב וכן גבי כנערה בולו תהיה לאשה דנימא דהיכא שא"ש מגאם פטור מקנס דאין לומר דקרא דולו תהיה לאשה לא איצטריך רק לדרשא זו דהא כתבו התוס' כאן ולקמן (דף לט ע"ב) דקרא לא נייתר. ונראה די"ל דקושיית הגמ' כאן קאי למאי דקאמר לעיל בסמוך דדייק ממתניתין דקתני אלו נערות בנערה אין קטנה לא מאן תנא אמר ר"י אמר רב ר"מ היא דאמר קטנה אין לה קנס ולשיטתו דר"מ פריך שפיר והני בני קנסא נינהו דהא לקמן (דף מ ע"ב) מפרש טעמא דר"מ דא"ק ולו תהיה לאשה במשום עצמה הכתוב מדבר. הרי דר"מ פשיטא ליה דתליא קנס בנשואין: שם מאי ביניהו א"ב חייבי עשה מצרי ואדומי. קק"ל לפמ"ש התוס' פ"ו דיבמות (דף נט ע"א) סד"ה אילימא כו' דהכ"ל הניחא לר"א כו' אלא לר"מ מאי א"ל ע"ש. דא"כ הכ"ל הניחא לר' ישבב אפי' אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי וס"ל בח"ע שיש בה הויה. אי ס"ל כר' יהודה דאמר בפ"ח דיבמות (דף עז ע"ב) דהכתוב תלאן בלידה אלא לר"ש דאמר סתם בנים ולא בנות מאי איכא למימר. וכ"ש דלפמ"ש התוס' שם בסד"ה הלכה אני אומר כו' כך קבלתי מרבותי ע"כ. משמע דאליבא דר"ש אמר ר"ש הכי דהא אמר בספ"ו דמנחות (דף עב) ור"ש תלמידי' דר"ע הוה. וא"כ בשמעתין דשקיל וטרי לאפוקי מילתא דרשב"מ אליבא דר"ע רבו לכלהו תנאי הל"ל הכי:

דף ל ע"א גמ' דילמא על אריא וגנבי דבידי אדם נינהו כו'. בס' פ"י תמה ליתן טעם לס"ד דרב אדא ב"א דמסי תיתי נימא דלא הזהר יעקב לבניו רק על אריא וגנבי ודבריו דחוקים. אלא י"ל ע"פ מה דאיתא בפנ"ה (דף לה) רשב"א אומר בית תינוק ואשה אע"פ שאין גיהום יש סימן אמר ר"א והוא דאיתחזק תלתא זימני דכתיב יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו. וא"כ ה"ע דס"ד דרשב"א הכא דלא אזהר יעקב לבניו בשביל בנימין רק על אריא וגנבי דבידי אדם דהוי אסון דומיא דיוסף ושמעון ושפיר איתחזיק הלתא זימני בידי אדם. אבל על אסון דבידי שמים לא הוי חזקה: תוס' ד"ה איכא בינייהו כו' ור"ת פי' כו'. עיין במ"ל פי"ד מהלכות איסורי ביאה הלכה ט"ו ופי"ח הלכה ב':

דף לא ע"ב תוס' ד"ה וברשות הרבים כו' היינו לענין להתחייב באונסין. ק"ל דא"כ ה"ל רבינא לחומרא ורב אחא לקולא והוא היפך הכלל דאיתא בר"פ כ"ל ובפנ"ס דבכ"ת ר"א לחומרא ורבינא לקולא. וי"ל דכי היכי דקנה להתחייב באונסין קנה נמי לענין שהפירות שלו כדאיתא בח"מ ובס' מ"ה סי' תמ"ת וא"כ קולא נמי איכא לגנב:

דף לב ע"א גמ' כאן בא מתו בוגרת. לכאורה כמג"ל דאיירי שהודה בקנס וא"כ באו עדים דקי"ל שהוא פטור ולכך אף בנערה לוקה. ושוב ראיתי שהרגיש בזה בס' פ"י. אבל באמת ז"א דכא לא מפטר בהודאה א"כ שמחייב עלמו מידי:

דף לג ע"א גמ' ר' אליעזר אומר עדים זוממין ממונא משלמי ומלקי לא לקי משום דלאו שני התראה נינהו. הקשה הפר"ה בס' מים חיים דהמג"ל מה לעדים זוממין שכן לא עשו מעשה. וי"ל לפי מ"ש בעלמו לדעת הרמב"ם בהל' שכירות והוכיח מסוגיא דפ' ד' מיתות (דף סב) דמדמה עדים זוממין להממה בקול דע"י איתעביד מעשה משום דרחמנא קריא לעדים זוממין מעשה שנאמר כאשר זמם לעשות וכדאמר בב"ק (דף ה). אך לא זכר דתוס' בשבועות (דף כא) דהו זה: שם מתקיף לה אביי ונהרי בהו בתוך כדי דבור. וקשה דס"כ פרשי ויהזרו מעדותן וכה"ג פריך בר"פ ד' דסנהדרין (דף לג ע"ב):

דף לד ע"א גמ' ר"ש היא דאמר שחיטה שא"ר ל"ש שחיטה כו' סבר לה כר"י הסנדלר כו' ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי ולא בשוגג. וק"ל הא כתבו התוס' ס"פ האורג דר"ש דרש חלוק מלאכות גבי שבת כשמואל בפ' כלל גדול (דף ע') והרי אמר התם דקרא דומחלליה מות יומת איתו ענין למזיד דכתיב כל העושה בו מלאכה יומת תנהו ענין לשוגג וא"כ איך אמר כאן אליבא דר"ש דקרא דמחלליה איירי במזיד והפמ"ג בפתיחתו לאו"ח סביא דבס' בנין אריאל הקשה כן לר"י הסנדלר וכתב עליו דר"י הסנדלר אפשר דדרש ת"מ מקרא אחרינא דדרשי ר"נ ור"י בשבת ולא סרגיש דאכתי קשה לדברי התוס' בפ' האורג כמ"ש וי"ל דנפי דאיירי בחיוב קרבן ומות יומת היינו בממון מ"מ לאו בשוגג ממש איירי שסבר שאינו איסור כלל אלא שסבר שאין בו מיתה וקרבן אבל ידע שעובר בלאו דזה נמי חשיב שגגה לחייב קרבן לר"ש כדמוכח בשבת (דף סט) והיינו דאפקי' קרא בלשון מזיד לומר דבמזיד אמרתי לך הא דמעשיה קודש ולא בשוגג גמור. ועוד דע"כ קרא דמחלליה לא איירי בשוגג גמור דהא ילפי' בגז"ש דת"ו משבועת שקר דמחלל שבת חיב רעם רבה כו' כדאיתא בשבת (דף לג) והיינו במזיד:

דף לה ע"א גמ' אמר רבא ומי איכא למ"ד ח"מ שוגגין חייבין והא תנא דבי חזקיה מכה אדם כו'. והקשה בס' תבנית הות יוסף דבפ"ג דמכות אמר רבא גופיה דר' ישמעאל סבר דלאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד לוקין עליו אלמא ס"ל דחייבי מיתות שוגגין חייבין ולא מפטר משום שהיו חייבין מיתה במזיד והניח בצ"ע. ולק"מ דלא אמר רבא כאן דליכא למ"ד דחייבי מיתות שוגגין חייבין מדתנא דבי חזקיה אלא גבי חייבי מיתות וממון דבהכי איירי תנא דב"ח אבל גבי חייבי מיתות ומלקות ודאי איכא מאן דמחייב והכי משמע בסוגיא דפרק א"כ (דף פא ע"ב) דמחייב מלקות בחטא השני לע"ז והתרו בו משום א"ב ולא התרו בו משום ע"ז והתוס' כתבו שם דטעמי אית לחילוקא בח"מ ומלקות מבח"מ וממון. ובהכי א"ש מ"ב מהרש"ל ע"ד התוס' במכות (ריש דף טו) ודלא כמהרש"א שהשיג עליו ולא ירד להילוק זה והוא מוכרח כמ"ש. וכ"כ דעת הרמב"ם כמ"ש הלח"מ פט"ז מהל' סנהדרין: **ע"ב** גמ' אי כר' יצחק קשיא ממזרת. וקשה דאמאי לא מוקי לה בממזר שבא על הממזרת דהוי ביאת היתר וליכא מלקות ומש"ה משלם קנס. והכי מוקי לה בירושלמי ואמאי לא בעא תלמודא דידן למימר הכי. ונראה דה"ט דלפ"ז ע"כ נימא דבא על ממזרת דוקא דאי היה הותו הבא על הממזרת בא על הכשרה לא היה משלם דה"ל ח"ל ולא מסתבר למימר דמתניתין דוקא בפסולין קתני שמשלם קנס ולא בכשרות. והיינו דקאמר בר"פ שני נערות פסולות יש להן קנס כשרות לא כו'. שוב ראיתי שהרשב"א בחי' הקשה כן ותירץ דאי בממזר הבא על ממזרת פשיטא דיש לה קנס דהא כשרה היא לו וקרינן בה ולו תהיה לאשה. וק"ל דמ"מ איצטריך דסד"א דלא קרינן בה ולו תהיה לאשה דלא ליפוק פסולין וכה"ג אמר בסוטה (דף כו):

דף לו ע"א תוס' ד"ה זו דברי ר"מ המתני' דלקמן כו'. כוונתם פשוטה כמ"ש מהרש"א. אבל מ"ש הרא"ש בחדושיו א"מ: ד"ה ואם איתא כו' לא קאמר זו דברי ר"מ ור' יאשיה כו'. ול"נ דה"ט דנקט דוקא ר"י ולא שאר תנאי דס"ל כר"מ. דה"ט דהל"ל ר"י דהא מליעתא דהבא על אחותו לא אתיא כר"מ אבל כר"י שפיר אתיא כדאי' בסנהדרין (דף עג). ובר"פ כתבו התוס' דר"י אמר רב שתם אסיפא סמך דס"ל דקטנה אין לה קנס. וא"כ הכי שפיר עפי דאתיא כולא אליבא דר"י. אבל כשאמר זו דברי ר"מ לא א"ש כל כך מה דאמר לעיל בר"פ כיון דמליעתא לא אתיא כוותיה כמ"ש תוס' בנדה (דף מד ע"ב): **ע"ב** רש"י ד"ה אלא בתרומה בזה"ז דרבנן דכיון דאפילו נבעלה איתא דרבנן בעלמא הוא לא גזרו על ספיקא. ונראה דטעמי שפי' בתרומה בזה"ז דאילו בזמן בהמ"ק שהיה תרומה דאורייתא לא מקילינן בשום תרומה בספיקה אף בתרומה דרבנן דגזרי' אטו תרומה דאורייתא וכדמוכח בפ' הערל (דף פא) דא"כ בהקלאי בעלמא ולא איתחזיק איסורא כמ"ש תוס' שם א"נ בתערובות מקילין. רק בתרומה בזה"ז דליכא למגזר אטו דאורייתא כלל איכא למ"ד שם דמקילין בספיקה. והייט דקאמר רבה הכא דאיכא למימר דר' דוסא הכי ס"ל. ור' יוחנן דלא בעא למימר הכי אזיל לטעמיה דאית ליה בפ' הערל דאף בתרומה בזה"ז ליכא למ"ד דמקילין בספיקה. ועיין במ"ל פ"ז דתרומות דאף חזקה לא מהני. ומש"ה לא בעא למימר הכא אליבא דר' דוסא דטעמו דאמר שבויה אוכלת בתרומה הוא משום דמיקל בספק תרומה בזה"ז א"ה משום דסבר כר' יהודה דאמר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה. אבל רבה ס"ל כר"ל דאיכא מאן דמיקל בספק תרומה בזה"ז. אך בירושלמי אי' דר"ל אמר דאמרו ר"א כר' יוחנן כאן: תוס' ד"ה ואלו כו' אע"ג דמדאורייתא בביאה לא הוית בחזקת בעולה כו'. וק"ל נהי דמדאורייתא מותרת לכהונה היינו משום דאע"ג דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות אפ"ה שמועט מסייע לחזקת היתר ואיכא נמי ברי ושמא מש"ה מותרת מה"כ הכא לענין קנס הרוב מסייע לחזקת ממון ובכה"ג לכ"ע הולכין בממון אחר הרוב ואיתרע לה חזקת היתר. וראיתי שספ"י הרגיש בזה. וי"ל לפמ"ש הפ"י עלמו לעיל (דף כג) דהך רוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות לאו רוב גמור הוא מה"ת דסמכינן אהא דבזויה מנוולה נפשה. ועוד דהוי רוב התלוי במעשה דדוקא תממים דאיס ואשה שבא ממילא ומלוי הוא שכתבו התוס' דל"מ תלוי במעשה אבל ביאה דזנות ודאי הוא תלוי במעשה וא"כ לא הוי רוב רק מדרבנן. ולפ"ז א"ש מ"ש כאן דל"ת רוב זה לפטר מקנס כיון שאינו רוב מה"ת וה"ל גרבנן יהוקמא אדאורייתא ולהייטו כדי שלא יצא הוצא גבכר:

דף לט ע"ב תוד"ה טעמא כו' אע"ג דבתולה יש לה כתובה מה"ת זאת בעולה היא. הקשה בס' פ"י דמכילתא פ' משפטים משמע דלא מהני הך סברא דבעולה והפ"ס כתובה זו מדאורייתא דאיתא שם מהור ימהרנה לו לאשה מגיד שהוא עושה עליה מוהר ואין מוהר אלא כתובה משמע דכתובתה מאתים מה"ת דעלה כתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות. ולפמ"ש המ"ל ריש הל' נערה לדעת הרמב"ם דמחלק בזה בין אונס למפתה י"ל דברי התוס' דלא כתבו כאן דמהני סברא זו דבעולה רק גבי אונס דמשלם מיד הקנס אבל גבי מפתה דלא משלם מיד אלא לכשיוליא מידו דלא מהני סברא זו דבעולה וכדעת הרמב"ם וא"כ לק"מ מהמכילתא דאיירי במפיתה:

דף מג ע"ב במשנה המארס את בתו וגרשה אירסה ונתארמלה כתובתה שלו. משמע דמלי האב למסור את בתו לאישות אחר אירוסין והדרא ברשותו למילתא קמייתא כשנתגרשה או נתארמלה אחר שאירסה בין לענין לקדשה ובין לענין זכיית כתובתה. והקשה בס' פ"י דמנ"ל הא מילתא דהרי לענין הפרת נדרים איצטריך קרא דנתרוקנה הרשות לאב כשמת האירוס וא"כ מנ"ל שחוזר לרשות האב לענין קידושין ופ"ד כיון דממונא מאיסורא לא ילפינן. ועיין מ"ש בס' הפלאה. ול"נ דהא מילתא ילפי' מקרא דכתיב גבי מכירת בתו לאמה לעם נכרי לא ימשול למכרה בבגדו בה ותניא בפ"ק דקידושין (דף י"ח) בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה פי' דס"ל שאין האב יכול למכור את בתו לשפחות אחר אישות ור"א אמר כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למוכרה דהיינו לשפחות אחר שפחות דוקא א"י למוכרה אבל לשפחות אחר אישות יכול למוכרה. ומשמע התם דלאישות אחר אישות קידושין לכ"ע יכול. והיינו מדיוקא דהאי קרא דלעם נכרי לא ימשול למכרה וגו' דמשמע דוקא לשפחות א"י למכור אחר שפחות או אחר אישות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל לאישות יכול למסרה בין אחר שפחות ובין אחר אישות:

דף מו ע"א גמ' ור"א מ"ט לא אמר מהוא (מוגשמרת) ההוא מבעיא ליה לכדר' פנחס בן יאיר כו' אל יהרהר אדם ביום כו'. וקשה דאיך פליג ר"נ אברייתא דדרים מונשמרת שלא יהרהר כו'. וי"ל דס"ל כתנא דספרי בפ' כי תצא מחנה על אויבך כו' דמסיים בשהוא אומר כל דבר רע אף לשון הרע. וק"ק דאמאי ל"ק אזהרה למוליא ש"ר מלא השא שמע שוא וכדאיתא בפסחים (דף קיח) והרמב"ם הביא להרווייהו בפ"ז מהל' דעות ובהל' נערה וסנהדרין: שם ר' יהודה אומר אינו חייב עד שיבשור עדים. עיין במהר"ם שי"ף ובתוס' בנועות (דף כא) ועי' בגמ' דערכין (דף טו): **ע"ב** תוס' ד"ס ואימא כו' אי לא כיה שום משמעות מקרא דויצאה חנם שיהא של אב מיהורא לא הוי אמרינן שיהא שלו. וכ"כ התוס' בקידושין. ודבריהם לריכין באור דאמאי לא נימא מיתורא דקרא שהן של אב. ובעל ס' הפלאה בחידושיו לקידושין הרגיש בזה והאריך בדחוקים. ול"נ לכוון דברי ר"י ע"פ דרך פשוט והוא די"ל דס"ל כמ"ש הר"ן בריש נדרים (דף ג) דמילתא דאתיא בסיקשא אמרינן טרח וכתב קרא כמו מילתא דאתיא בק"ו וה"ס מילתא דאתיא בגז"ש אמרינן טרח וכתב קרא. והבאתיו בחידושי ליבמות ושם כתבתי דאע"ג דסיכא דאיכא למדרש קי"ל דדרשינן ולא אמרינן טרח וכתב קרא אפילו גבי מילתא דאתיא בק"ו היינו דוקא אי איכא למדרש מילתא דמסתבר אבל למילתא דלא מסתבר לא דרשינן אלא אמרינן דקרא אתא למילתא דאתיא בק"ו או למילתא דאתיא בסיקשא או בגז"ש. ולפ"ז מבוארים היטב דברי ר"י דכאן דאם לא היה שום משמעות בקרא דויצאה חנם דבכסף קדושין יהיו לאב לא נאמר שבן שלו מחמת יתורא דקרא אלא הוי אמרי' דלא אתא אלא לומר שמתקדשת בכסף. וכ"ת דלהא לא איצטריך דהא דמיקדשא בכסף ילפינן בגז"ש דקיחה קיחה מ"מ נימא דטרח וכתב קרא דויצאה חנם מילתא דאתיא בגז"ש דקיחה ואע"ג דאיכא למדרש דאהא למימר שבן לאב לא דרשינן משום דלא מסתבר כל כך למימר הכי וכדמשמע בפ"ק דקידושין (דף ד ע"א): שם ד"ה ממונא כו' דאיסורא דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפינן. וק"ל דבסוטה (דף יז) כתבו התוס' דנדרים הוו איסורא דאית ביה ממונא שאוסר ממונו על חבירו וכ"כ הר"ן בנדרים (דף יא) דנדרים נמי ממונא אית בהו דהיינו הנאה דאיתסר עליה. וכ"כ (דף מז) ע"ש. וכן הא דתנן במתניתין דהאב זכאי בבתו בהפרת נדרים איירי בנדרים של ממון כגון שאסרה נכסיה על האב שלא יהנה מהן [א"נ שאסרה פירותיה על כל אדם ואינם שוים עבשיו כלום והוי איסורא דאית ביה ממונא וביד האב להפר לה דאף בעל מצי מיפר בכה"ג כדמשמע בתוס' דשבת (דף מו ע"ב) ע"ש]. ובזה א"ש הא דאיתא בירושלמי דלשון האב זכאי משמע זכות של ממון והוקשה לבעל ס' המקנה בקידושין (דף ג') דא"כ איך קתני במתניתין הפרת נדרים דהוי איסורא. ולפמ"ש לק"מ דגם בהפרת נדרים איכא זכות ממון. וא"כ קשיא דאמאי לא מנ"ל מיניה דיכול האב לקדשה כמו שיכול להפר נדריה כיון דשניהם הוו איסורי דאית בהו ממונא. וי"ל דמ"מ לא דמי האי ממונא דגבי כסף קידושין לממונא דגבי נדרים דהתם לא איירי רק לענין היתר ממון שאסרה עלי' ע"י נדרה אבל לא איירי לענין הולאת ממון מהמוחזק. ואילו הך ממון דגבי קידושין איירי נמי לענין להוליאם מהמוחזק כגון אם הבת מוחזקת בכסף קידושיה וצריך האב להוליא מידה. ומש"ה לא מצינו למילף קידושין דהוו איסורא דאית ביה ממונא שמוליאן מהמוחזק מאיסורא דהפרת נדרים שאין בו ממון כזה דלהוליא מהמוחזק תמור מאיסור בסרי באיסור הולכים אחר הרוב נגד החזקה ובממון קי"ל דאין הולכין אחר הרוב נגד המוחזק וכ"מ מדברי התוס' בספ"ק דב"מ (דף כ' ע"ב) דממון כזה חמור מאיסור וע"כ אין למילף מיניה:

דף מז ע"א תוס' ד"ה כתב כו' והא דאמרינן בת"כ ותם לריך כתבם זה שפוסק לבתו ממון מרובה ומתה בתוך ז' ימי המשתה הרי הפסיד בתו והפסיד ממונו הכוה אתיא כר' נתן. משמע דה"ה במשוא והקשה בס' פ"י הא הוי מלוה וא"כ איך יורש הבעל הא קי"ל דמלוה הוי ראוי ואין הבעל יורש בראוי כבמוחזק. וי"ל דתנא דספרא ס"ל כרבי פי' יש נותנין ובב"ק (דף מג) דמלוה לא הוי ראוי. א"כ נראה די"ל דהאי תנא ס"ל כמ"ד פ' י"נ דגבי קרקע לא הוי ראוי למ"ד שעבודא דאורייתא וסתם ספרא הוא רבי יהודה ואיהו ס"ל שעבודא דאורייתא בבכורות:

דף מח ע"א רש"י ד"ה אם מתה אשתו כו' דכיון דהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקוברה. ולכאורה קשה דאמאי לא מוקי לה דאיירי כגון שמתה האלמנה קודם שנשבעה שבועת אלמנה של כתובתה דאז יורשי הבעל חייבין בקבורתה לדעת הרמב"ם פי"ח דאישות וסוגיא בסוף אהע"ז סי' פ"ט וביאור טעמו דהושב ליורשי הבעל יורשיה כיון שאין יורשיה נוטלים כשלא נשבעה וא"כ כי לא אמר היתומין חייבין בקבורתה ואשמועינן רב מתנה דאם אמר אל תקברוה שומעין לו. וי"ל לפ"ד דפשיטא להם דאז לא מהני אפי' אמירה דידי' למפטר ליורשיו מחיוב קבורתה. א"כ כיון דהא דמשביעין אותם אינו אלא מספק הנכסים בחזקתם קיימי ולא מקרי קבורה מנכסיו כל שלא נשבעה: **ע"ב** רש"י ד"ה תוך אכילת תרומה דטעמא דידה משום כמגון כו' שמא ימלאו בה מומין ויהיו קדושיה ונשואיה טעות. ועיין במפרשים שהקשו דאמאי לא חיישינן לשמפון נ"כ לענין שלא ליורשה ושלא לטמא לה. ונראה שנעלם מהם מ"ש התוס' בפ"ו דיבמות (דף ט ע"א) בשם ר"י דלא חיישי' לשמפון אלא כשיכול הדבר להתגלות שיש שמפון ויהיו קדושי טעות אבל כשאינו יכול להתגלות שיש שמפון לא חיישינן לי' שמא סיה וע"ש שהוכיחו כן מסוגיא דהתם. וא"כ א"ש דלא חיישי' לשמפון לענין ירושה וטומאה דאיירי כשמתה ואז אין הדבר יכול להתגלות ולא דמי לענין אכילת תרומה בחייה שהדבר יכול להתגלות חיישי'. אלא הכתי קשיא דאמאי לא חיישי' לשמפון לענין שלא יוכל הבעל לבדו להפר נדריה שנדרה לאחר שמסרה לבלוחיו. ובזה הרגיש ג"כ המהר"ם שי"ף ורלה לומר דמ"ש רש"י לכל דבר הוא לאו דוקא דלהפר נדריה אינו יכול לבדו הוא דחוק. ועוד דבתוס' מבואר דיכול להפר אף לבתולה. ונראה דהיטב אשר כתב בס' פ"י דלענין הפרת נדרים שאני דאפילו אם ימלא בה שמפון לא תל הנדר למפרע דמשמסרה לבלוחי הבעל קרינן בה בית אישה לגבי נדרים אי"כ אמרי' בה דעל דעת בעלה נודרת. ויש לי לה"ר לזה לפי הסוגיא דלקמן (דף ע"ג) גבי קדשה סתם וכנסה סתם ונמלאו בה מומין תלא שלא בכתובה ודייקינן מינה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ומפרש רבה טעמא אליבא דמואל דס"ל אדם עושה בעילתו בעילת זנות הא דלריכה גט מדבריהם. משמע דה"ה לרב דאין אדם עושה בעילתו ב"ז מ"מ כשלא בעל לריכה ג"כ גט מדבריהם. ולפ"ז ה"ה אף אם לא כנסה ממש אלא נמלאה בה מומין משמסרה לבלוחי הבעל לריכה ג"כ גט עכ"פ מדבריהם לרב דס"ל דמסירה קיימא במקום חופה לכל דבר. והשתא א"ש דיכול להפר נדריה ול"ח לשמפון כיון דאף אם ימלא בה תהא לריכה גט מדרבנן וכל שיש בה קדושין ונשואין אפי' רק מדרבנן אמרינן דע"ד בעלה נודרת כמו גבי נשואי יתומה קטנה בנדה (דף מו). וכ"ש דא"ש למ"ד לקמן (דף עד) דאף בקידשה על תנאי וכנסה סתם ולא בעל ס"ל לרב דלריכה גט מדינא. וכן יש לי לפרש סוגיא דנדרים (דף עג) דאמר התם הכי אליבא דר"א דאמר דבעל מיפר בתגעה זמן ומיני' כשמע לרבנן דפליגי עליה ואמרי דמיפר מיהא במסירת לבלוחי' דהוי נמי מה"ט דלא גרע מסירה לרבנן מהגעת זמן לר"א. וטעמא דאמרי' ע"ד בעלה היא נודרת כתבו התוס' ביבמות (דף פט ע"א) והוא משום דלא התגנה עליו. והפשר דזה שייך נמי במסירה לבלוחי הבעל מיד ירלה שלא התגנה עליו. ועוד דאם תמלא עליה נדרים תלא שלא בכתובה ולא מבעיא למ"ד הוא נותן אגט בין שיני' א"כ כשיהיה לו יכולת להפר כשיבמע ולא יפר יהיה לה כתובה מש"ה ודאי נודרת על דעתו. אלא אף למ"ד היא נתגנה ולא תהיה לה כתובה מ"מ ג"מ אם תהיה נודרת ע"ד דשמא יפר לה מה"כ אם לא יוכל להפר לה יגרשנה בלא כתובה:

דף נ ע"א גמ' הלומד תורה ומלמדה. עיין עירובין (דף כ"ג וכ"ד) ועי"ז (דף לה ע"ב): תוס' ד"ה ומאי אסוותי' כו' מבמע דאין רפואה מועלת לו. ועיין ר"פ א"ט (דף מג) ובתוס' שם ובע"ז (דף י ע"ב):

דף נא ע"ב גמ' אונס דפריא רחמנא היכא מבכחת לה. ולא בעא למימר דמשכחת לה בנדקת וכמ"ש התוס' דקרא בשתם כ"א איירי. אך המג"ל דמשכחת אונס דשרי כגון אשה שהלך בעלה למדינת הים ושמע שמת וניסת ואח"כ בא בעלה דבכה"ג ל"ש לומר שמא סופה ברצון דודאי היא אנוסה בכל ביאותיה מתחלה ועד סוף כיון דסברה שמת בעלה ומאי הוה לה למעבד. וכדאיתא ביבמות פרק האשה רבה: תד"ה אסורה כו' דנדקת גמורה היתה. עיין יבמות (דף ק"ג):

דף נב ע"ב גמ' במקום דקא מיעקרא נחלה דאורייתא לא תקינו רבנן. ונראה דהייטו לא רצו לתקן אבל ודאי היו יכולים לתקן וכדאמר בפ' האשה רבה (דף פט ע"ב) גבי תקנת ירושת הבעל לאשתו קטנה דהפקר ב"ד היה הפקר. וטעם זה נ"ל גם בהאשה גדולה למ"ד ירושת הבעל דרבנן שהוא מטעם הפקר ב"ד שהוליא הירושה מקרוביה. המגנס בירושלמי פ' מי שהיה נשוי א"ר אבין על זו בשעה שאת יכול לקיים דבריהם ודברי תורה את מקיים דבריהם ודברי תורה ובשעה שאין את יכול לקיים דבריהן וד"ת את מבטל דבריהן ומקיים ד"ת. מבמע דאין יכולת ביד חכמים לבטל ירושה ד"ת וקשה מפ' הא"ר:

דף נג ע"א גמ' הלי נמי תקנתא דרבנן היא דא"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי (שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו). והקשה במהרש"א מתחילת הסוגיא דלעיל בסמוך קאמר דכתובת בנן דכרין תקנתא דרבנן היא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו אבל שיתן אדם לבתו כבנו לבסיפא דאורייתא היא כדדרים מקרא דכתיב קחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ותירוצו דחוק. אלא י"ל דאף המילתא דהוי דאורייתא שייך לומר לשון תקנה אם אינו מפורש אלא דהחכמים דרשו ותקנו. וכה"ג איתא במנחות (דף ס"ה) גבי שהתקין ריב"ז שיהא יום הנף כלו אסור דהיינו מדאורייתא ומאי התקין דרש ותקין: שם מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות. כתב הב"ש דדוקא מיורשין אין לה דהוי תנאי כתובה אבל בחייו אית לה דז"א מתנאי כתובה. ול"מ הכי ביבמות (דף פט) וע"פ סעיקר כדעת י"מ וכ"כ דעת הרמב"ם:

דף נד ע"א גמ' רב אמר שמין מה שעליה. לכאורה קשה הא אמר בגיטין (דף נה ע"א) דרב לא מגבי כתובה לארמלתא משום דא"ג מן סיורשים אלא בשבועה ותנן דנמגנו מלהשביע אלא שתהא נודרת ליתומים וכשני דרב קיל נדרי. וי"ל דהכא איירי בפטרה משבועה. א"נ כגון שיחד לה מטלטלי דא"צ שבועה כדאי' בר"פ דלקמן: רש"י ד"ה אבל מזוני אית לה כו' ורב יוסף בביתי יתירא דרים. ונראה דהייטו משום דקי"ל דבית שיש בו ד"א נקרא בית כדאיתא בריש סוכה וכ"ד. וגם בלשון ב"א בפ"ו דב"ב:

דף נט ע"ב גמ' כתם בידו לפדותה. וכק' במהר"ם שי"ף הא רבנן דפליגי עליה דר"מ דמייתי לעיל גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר וס"ל דאינה מקודשת משום דהוה דבר שלא בא לעולם וס"מ דס"ל דאע"פ שהוא בידו לא מהני דהא בידו להתגייר ומאי שנא הכא גבי שדה זו שמשבנתיך דאמר דקדשה משום דבידו לפדותה. ואני תמה על מעלת המחבר הלז שנעלם ממנו סוגיא ערוכה דפ"ג דקידושין (דף ס"ב) דמסיק שם דגר נמי לאו בידו הוא דאמר ר"ת בר אבא אר"י גר לריך שלשה מ"ט משפט כתיב ביה ומי יימר דמזדקקי ליה הני תלתא. גם מ"ש מהר"ם שי"ף דאליבא דר"מ נמי לא מהני אא"כ משום דבידו לפדותה וא"כ מבמע דגבי מכירה ל"מ לר"מ. ול"מ הכי בב"מ (דף טז ע"ב) גבי האומר לחבירו שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה לר"מ ומבואר שם בתוס' דאע"ג דלא אמר מעכשיו אם לא הזר בו וכ"מ לקמן (דף פ"ב) ע"ש: תוס' ד"ה שדה כו' מבמע דבעודה ממושכנת אינו יכול להקדיש כו'. וכתב בס' פ"י אהא דמספקא להו אי תל הקדש בעודה ממושכנת. הע"ג דבפ' כ"ש (דף ל) אי' דאפי' בלא משכוני אלא שמעבדו לב"ח והקדיש ליה אתא מלוה וטריף. הלא דהתם איירי שאין לבע"ח לגבות ממקום אחר אבל הכא איירי שיש לו לגבות ממק"א. ול"נ דהע"ג דערך לריך ליתן דינר להקדש ולזה הוא דמספקא להתוס' כאן. ועי' תוס' ב"ב (דף מ ע"ב) שחילקו בין משכיר למלוה בגובה גוף הקרקע מש"ה משכיר דאין לשוכר בגוף הקרקע שנבא"ת למשכיר. וצ"ע דא"כ מאי פקעו כאן ממשכיר למשכון. ולפ"ד ס' פ"י י"ל קאת:

דף ס ע"א גמ' בשלמא רב ור' יוחנן כל חד וחד כי חורפי'. עיין קידושין (דף לא ע"ב):

דף סא ע"א תוס' ד"ה הכניסה כו' אם הוא זן אותה מה מרויח הבעל דבלא שפחה היתה היא עושה הכל ולא היה זן אלא אותה לבד ועתה זן אותה ואת שפחתה. ולכאורה קושיא זו לא קשה רק אליבא דמ"ד דאין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך דאילו למ"ד דיכול לומר כן שפיר מרויח הבעל דאם רולה אינו זן רק אותה ולא שפחתה. ושוב ראיתי לבעל הפלאה שפי' כן בכוונת התוס'. אבל באמת אין זה מתור דאיך יתפרשו דברי התוס' דבריהם אליבא דמ"ד דלא קי"ל כוותי' כדמסיק בפ"ק דגיטין (דף יב ע"ב) לכך נראה בכוונת התוס' דמבמע שהכניסה לו שפחה בתורת נכסי מלוג איירי מדפריך עלה בגמ' הא שאר מלאכות עבדה ותימה לי' עיילית לך איתתא בתריקאי פי' במקומי. ואי איתא שהכניסה לו השפחה בשומת כתובתה בתורת נכסי לאן ברזל ואחריותה עליו אין סברא שהוכל לומר כן שתהא במקומה והפטר מכל המלאכות. אלא ע"כ מבמע שהכניסה לו בתורת נכסי מלוג שאחר יותן עליה. ועוד דסתם לשון שהכניסה לו מבמע בנכסי מלוג וכה"ג מלינו לקמן (דף עט) הכניסה לו עז כו' עיילה ליה גלימא מכסי ביה כו'. ולקמן (דף פ ע"ב) הכיא איתתא דעיילה לה לגברא הרתי אמהתא כו' דאיירי בנכסי מלוג. והשתא שפיר קשיא להו מאי מרויח הבעל דהא גבי עבדים של נכסי מלוג קי"ל דהבעל חייב לזונן וא"י לומר להן עשו עמי ואיני זן אתכם כדמשמע במתניתין דפ"ז דיבמות (דף סו) וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ט דעבדים וביו"ד סימן רס"ז סעיף כ' וכ"כ הריטב"א כאן. ובישוב קושיית התוס' עיין במפרשים. ול"נ דה"ט לפי מאי דקי"ל בפ' האשה בנפלו (דף ע"ט) דוולד שפחת מלוג לבעל וא"כ מרויח הולדות:

דף סב ע"א רש"י ד"ה שאני כתם דאית ליה הרווחה שהיו נכנים מבית המלך והיכא רווח ביתא לפיכך מקבלת עליה שיהיה בבית המלך אחד מבני הדשים כו' אבל ת"ת מצוה דיליה הוא. פי' ומש"ה לא מצי לעכב לה"ת לחודש א' ולהיות בביתו א' הלא נ"ל בביתו ב"ת כמו הוהן שילאו לעבודת ביהמ"ק. ולכאורה יש להקשות דהיכי יליף ר"י מבנין בית המקדש לת"ת דבעינן שיהיה ב"ת בביתו דילמא בת"ת לא בעינן כל כך דהני דת"ת היא מצוה דיליה מ"מ יש לה זכות ושכר בעד זה שנותנת רשות לבעלה ללכת ללמוד תורה בעיר אחרת ומתענגת עליכן כדאי' בפ"ב דברכות (דף יז) ובפ"ג דסוטה. אך א"ש לפמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' ת"ת דין י"ב וז"ל כל חייבין לבנות ולסעד בעלמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר עכ"ל. וא"כ שפיר ליף מיני' ר"י לת"ת דלריך להיות ב"ת בביתו מכח ק"ו דמה התם גבי בנין ביהמ"ק דהוי מצוה דרמיא נמי עלה ואעפ"כ היו יוצאין חודש א' לבנון וב"ת בביתו כ"ש ת"ת דלא רמיא עלה דידה הוצה דה"י ללאת רק על חודש אחד ולריך להיות ב"ת בביתו. ומה דלא כנראה מס' הפלאה דבנין ביהמ"ק ג"כ אינו אלא מצוה דרמיא עליה דידיה כמו ת"ת ונעלם ממנו דברי הרמב"ם שזכרתי. וע"ש מ"ש הכס"מ מאין יצא זה להרמב"ם והד"ת. אך מסוגיא דמעתין יש סעד לדבריו לפי מ"ש. ועוד כתבתי בזה בחי' להרמב"ם בס"ד: ובי"ש מהרש"א בה"א דבימי עיבור ולידה א"ל להיות בביתו ובס' פ"י כתב דלא השכחן בשום דוכתא דפטור ממצות עונה בימי עבורה. ויש להמוה שלא זכרו שניהם תלמוד ערוך בפ"ו דפסחים (דף ע"ב) גבי הא דאמר ר' יוחנן אשתו נדה בעל חייב ופריך הא קעביד מצוה ומשני במעוברת ופריך והא איכא במתת עונה ומשני שלא בשעת עונתה. הרי מבואר בהדיא דהיכא מצות עונה גם במעוברת אע"ג דליכא מצוה פ"ו. **ע"ב** גמ' רבי אתי מבפטיה בן אביטל. עי' ירושלמי פ' הנושא דהמו מדוד מנקנות ואביו מבנימין: רש"י ד"ה ולבסוף אמר ועשו לי מקדש. במדבר. עי' יבמה פ' תרומה ע"פ והיה הלוים עמכם:

דף סו ע"א רש"י ד"ה להתפרנס מזונות של ניקה. והקשה בס' הפלאה הא תנן שלשה שוריות דאיש קודם לאשה להחיות רק לכסות האשה קודמת. ולא ראה מ"ש בס' באר שבע שם דהא דקתני התם דאיש קודם להחיות היינו כשהוא טובע בנהר או נפל עליו גל האיש קודם להצילו ולא איירי לענין מזונות דאשה קודמת מטעם זה דקתני כאן מבני שהאיש דרכו לחזור דבייך בין במזונות בין בכסות והביא ראיה לזה. וכן יש לס"ד מהא דאמר בקידושין (דף כג) דאי אשמועינן דסר"ב חייב במצוות של סעבד עבדי ה"א דאין דרכה לאכדורי. אשמועינן דגם במזונות

מתומות בייך ס"ט. אלא י"ל דס"ה דאיירי נגד בנים קטנים ואפשר דאשה עדיפה מבן קטן דעדיין א"ח במצות כלל וכדמשמע בב"ק (דף מד) וכס"ג כתבו תוס' במגילה גבי סומא למ"ד דפטור ממצות ועדיף מקטן הואיל וגדול ובר דעת הוא וכ"ע שייך נמי באשה: תוס' ד"ה אלא אריסא מדרבנן פריך. ופי' מהרש"א דאין לומר דפריך מדרשב"ג משום דהלכה כמותו דהיינו דוקא במשנה ולא בברייתא. ודע דכמה פוסקים חולקין ע"ז וכמ"ש בהי' שבת. ולכאורה יש להביא ראיה לתוס' כאן משבת (דף כ"א): ע"ב גמ' ר' אבא הוי צייר זוזי בסודרי'.
ילקוט ראה אי' רבא: שם ר' חנינא הוה הטוה טביא כו'. ילקוט אי' ר' עקיבא:

דף כט ע"א גמ' רב תרוייהו קמבע"ל וסבר אי כתיבנא ליה מכרו הא ניחא אי שלא לי דמוציאין כ"ש מטבעו אי שלא לי אין מוציאין אכתי מטבעו קמבע"ל. וק"ל הא אי איתא דמטבעו נמי אין מוציאין א"כ מכאה רבה רבי כבהא מטבעו אין מוציאין מכרו מיבעיא ומדקמבע"ל במכרו משמע דמטבעו פשיטא ליה דמוציאין וסייע כיתא. וכס"ג אי' בזבחים (דף ל' ע"ב) ובחולין (דף נ"ג): תד"ה מטמלא דיתא כו' ולא חשיב מטלטלי דפירות (בתים) אינה מטהלמת אלא לבסוף וכ"כ הרא"ש. וכתי' הריטב"א סיים דחשיבי כפירות המחוברים וצריכין לקרקע. ועי' באו"ת סי' ל"ס:

דף ע ע"א תד"ה הא קי"ל מצוה לקיים דברי המת. אפילו בבריא קי"ל הכי כו'. יש מקשין כיון דמצוה לקיים דברי המת א"כ מאי הכני מאי דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי וי"ל כמ"ש התוס' בגיטין (דף י"ד רע"ב) דדברי שכיב מרע כשמת כמסורין לקבל מטעת נתינת שכ"מ או אמירתו וכ"כ (ריש דף ט"ו):

דף עה ע"א גמ' והד מינייהו עדיף כתרי מיני. עי' סנהדרין (דף כ"ד): **ע"ב** גמ' מי ששנה זו לא שנה זו אמר רבא כו' בפ"י גרס רבה:

דף עז ע"א גמ' והאמר רבב"ח א"ר יוחנן כ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו כו' וק"ל דמשמע דרבא דאמר כאן הלכה כר"ח ס"ל ההוא כללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו דאי לא הוה ס"ל בעלמא ההוא כללא לא הוה צ"ל כאן הלכה כר"ח לאפוקי מדרשב"ג דפשיטא דהלכה כרבים אלא ע"כ דאינט' כאן לאפוקי מכללא דבעלמא ס"ל הלכה כרשב"ג. ואילו בפ"ס דע"ז (דף ס"ט) משמע בהדיא דרבא לית ליה ההוא כללא דהלכה כרשב"ג גבי הא דתנן המניח עובדי כוכבים בחנות כו' רשב"ג אומר כדי שיפתח את החבית ויגוף ויגוב אמר רבא הלכה כרשב"ג הואיל וסתם לן תנא כוותיה ופריך עלה פשיטא ותשני מהו דתימא כולה רשב"ג קתני לה ולאו סתמא הוא קמ"ל רבא דסתמא הוא. אלמא דרבא לית ליה דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו דאי הוה אית ליה לא הוה צ"ל התם דהלכה כרשב"ג הואיל וסתם לן תנא כוותיה. וכן מצאתי שכתב בהדיא הרשב"ם בב"ב (דף קלג ע"ב) וא"כ דלית ליה ההוא כללא קשיא הא דשמעתין דאמאי צ"ל הלכה כדברי חכמים. וגם יש לפקפק על ר"כ דאמאי הוצרך לומר הלכה כדברי חכמים דאיהו נמי לא ס"ל כללא דהלכה כרשב"ג כמ"ש בהגהות הרא"ש בסנהדרין אלא דראיתו מכאן אינה מכרחת דדילמא דוקא היכא דאיתמר איתמר וכדאמר בעירובין (דף מז). וי"ל דאפ"ה שפיר איצטריך ליה לרבא לומר כאן הלכה כר"ח לאפוקי מהא דשמיע ליה מר' אבא בר"י דאמר משמי' דרבי יוחנן הלכה כרשב"ג. וכס"ג כתבו תוס' בפ"ק דמ"ק (דף ז) אהא דפסק שמואל הלכה כר' יוסי נגד ר"י גבי ליטול צפרנים אבל דאע"ג דאית ליה לשמואל בכ"מ הלכה כר' יוסי איצטריך לאפוקי מדעולא שם דפסק כר' יהודה. וכה"ג כתבתי בחי' למגילה (דף ט) ובעירובין (דף סג). וא"ת דלפ"ז תקשי דמאי פריך בשמעתין אדר"י דהיינו דמש"ה איצטריך ליה לומר כאן הלכה כרשב"ג כדי לאפוקי מדרבא אמר ר"י וי"ל דס"ה דע"כ ר' יוחנן לא אתא לאפוקי מדר"נ דהא לא היה בימיו וכדמוכח בחולין (דף פד) דר"נ היה אחר דורו של ר' יוחנן ועוד י"ל דס"ה דר"מ נמי ס"ל כרשב"ג דבמומין גדולים כופין להוציא כדאמר ר"ז בירושלמי אלא דמסיק התם דעדיפא מיניה ס"ל לר"מ דאפי' התנה לא כלום וא"כ ה"ל כרבים וכה"ג אי' בפ' הערל (דף פ). שם דרבנן קתני דאורייתא לא קתני. וקשה דאכתי הל"ל שניות דרבנן שכופין להוציא וכ"ה הרא"ש. וי"ל דשאני שניות שאין להן כתובה כדתנן לקמן בס"פ אלמנה ול"ד להנך דקתני במתני' שיש להן כתובה כמ"ש התוס' וכן אלמנה לכה"ג יש לה כתובה אם הכיר בה כדאיתא שם:

דף פא ע"ב גמ' אע"ג דזכין לא הוי זכיא. עי' בב"ב (דף קל"ז): תד"ה לא יאמר כו' ולמהוי לנפשיה כו' עי' מ"ש בזה התוס' לעיל (דף יט): גמ' רב אשי אמר בנכסייך ולא בפירותיהן בנכסייך ולא לאחר מיתה. וקשה דה"נ איכא למימר בנכסייך ולא במכרה דס"ל לא מקרו תו נכסייך במכרה כמו במתה וכדאמר בנדרים (דף מו) גבי קונם ביתך ובדך מת או שמכרו לאחר מותר. וא"כ ה"נ נימא דאם מכרה לא נסתלק מהם דכול להוציא מידי הלקוחות. וי"ל דמ"מ עפי מקרי נכסייך במכרה מבמתה דאז בטל שמה מעליהם לעולם משא"כ במכרה אפשר שתחזור ותלקחם ויהיו נכסיה כמקדם. וכס"ג כתב המ"ל פ"ח דגירושין:

דף פג ע"ב תד"ה רב אשי כו' תימה אמאי קתני שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד לכתחילה נמי תמכור ונראה דלק"מ דהא כתבו התו' לעיל (דף ע"ח ע"ב) גבי הא דפליגי ר"ג וחכמים בנפלו לה נכסים עד שלא נשאת ונשאת רג"א מכרה קיים ואמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים וז"ל והא דמשמע לקמן בהכותב דמכרה בטל דתנן א"כ למה כתב לה דו"ד אין לי בנכסייך שאם מכרה ונתנה קיים ומוקי לה בגמ' בכותב לה ועודה ארוסה א"כ אותן נכסים נפלו לה עד שלא ניסת ובניסת איירי דהא משמע אם לא כתב לה דו"ד שי' מכרה בטל והיינו כאמרו לפני ר"ג דלר"ג מכרה קיים עכ"ל התוס'. וא"כ נסתלקה תמיהתם דכאן דהא אי הוה תני במתניתין שמוכרת לכתחילה לא הוה שמעינן אלא דאם לא כתב לה אינה מוכרת לכתחילה אבל שיהא מכרה בטל בדיעבד לא שמעינן לכך תני הכא גבי הכותב שאם מכרה ונתנה קיים לומר דאם לא כתב לה דו"ד מכרה בטל אפילו דיעבד ובעא לאשמעינן כאמרו לו דלפני ר"ג:

דף פד ע"ב גמ' ומר סבר תבירו הוה. עי' בבכורות (דף כח ע"ב) ובב"ב (דף קנ"ח ע"ב): רש"י ר"ס אמר ר"נ כו' והכי גמר לה ר"נ מרביה. ולכאורה ק' דהכי מוכח בברייתא דב"ק (דף יד ע"ב) דלא משכחת לאוקמי אלא בהכי. וי"ל דמ"מ משמע דר"נ לא אמרה אדהתם והיינו ע"כ משום דאפשר לאוקמא בא' מג' דרכים:

דף פה ע"ב רש"י ד"ה ולא פקיד כו' שתטפתו מיתה לר' מייאשה ונראה דהיינו עובדא דאי' במ"ר קהלת בפ' יש רעה כו' כשנגה שיוצא וגו' בר בריה דריב"ל הוה ליי' חד בלעא ורפאו מין א' ואמר ריב"ל דניית ליה דקברי' מטיתרפא ע"י מין א' כו' וכן הות ליה כשגגה שיוצא מלפני השליט. הרי מבואר שמת פתאום מחמת שגגת השליט וקימו ריב"ל וכ"ה בירושלמי דשבת וע"ז:

דף פו ע"א גמ' כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה עיין בס' ברית שלום פ' אמור:

דף פז ע"א תוס' ד"ה מנכסי יתומים כו' הכיא דאין נפרעין אלא מן הזבורית אמאי לא מוקי לה דוקא בגדולים אלא ודאי דבכל ענין מיירי. והקשה בהפלאה דאיך שייך שבועה כלל ביתומים קטנים בנשבע ונוטל דהרי בפ"ק דב"מ פריך הנימא מגו דחשוד אממונא חשוד אשבועתא ומסיק אי משום דאמרי' אישתמוטי קמישתמיט עד דה"ל זוזי אי משום דאמרינן ספק מלוה ישנה יש לו עליו. וא"כ גבי נשבע ונוטל לא שייך טעמא דאישתמוטי וכן טעמא דספק מלוה ישנה לא שייך גבי יתומים קטנים דמלוה לא שייך גבם ואם יש לו ספק מלוה ישנה אצל אביהם הא מלוה ע"פ אינה גובה מן יורשים למ"ד שעבודא לאו דאורייתא והשתא רחוקה היא לומר שמא יש לו ספק מ"י ע"י שטר שאבד ממנו. וכן הקשה ע"ד המרדכי שפי' מתני' דלעיל (דף פד) דאיירי ביתומים קטנים דא"כ ה"ק ר"ע התם דכלן צריכין שבועה הא ביתומים קטנים ל"מ שבועה עכ"ד ולפ"ז תקשה נ"כ מברייתא דאביי קשיא דאי' לקמן (דף נד) יתומים שאמרו הבא ליפרע מהם צריך שבועה גדולים ואצ"ל קטנים דמשמע דשייך שבועה וליטול ביתומים קטנים. ונראה דמשכחת לה שפיר משום דחיישי' שמא יש לו ספק מלוה ישנה על אביהן מחמת מלוה ע"פ שעמד עלי' בדין דבכה"ג לכ"ע גובה מן היורשין. וכס"פ גט פשוט משני הגמ' גופה כה"ג להוא מ"ד ברייתא דמייתי התם וכן תירצו התוס' בפ"ק דב"ק (דף יד ע"ב) ברייתא דהתם עיי"ש. ועי"ל דס' פקדון י"ל ופקדון ודאי גובה מיורשים:

דף פט ע"ב תד"ה יכול כו' וא"ת מאי מגו היא זו דאם יאמר לא גרשתיך יתחייב בשאר וכסות כו' וי"ל דכשאמר לא גרשתיך נמי פטור גם משאר וכסות דדמי לטענו חטין כו' ולדידי תירוצם אינו מוכרח דלא שייך כאן טענו בהטין והודה בשעורים דפטור משום דאמרי' דמתל לו דמי השעורים כיון שלא תבען בעצמו דיפטר הבעל משאר וכסות משום דמחלה לו האשה באמרה גרשתני דהא כשאומרת גרשתני ולא נתת לי כתובתי נמי יש לה מזונות דהכי אי' בירושלמי דגם גרושה חייב לזונה עד שיפרע כל כתובתה עד פ"א וא"כ ליכא מגו וה"ל כאומרת גרשתני ולא נתת לי כתובה כמו טענו בחיטין ושעורין והודה לו בא' מהן דחייב ואין לומר דרב ס"ל כמ"ד בשבועות (דף מ) דפטור. דלקמן (דף קח ע"ב) משמע דס"ל דחייב אלא י"ל קושיית התוס' כאן כמה שתירצו בפ"ק דמכות (דף ג) אהא דתנן מעידין אנו באיש פלוני שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה כו' (פי' והבעל אומר שלא גירשה ואינו חייב ליתן כתובתה) ונמצאו זוממין משלמין לבעל ואומדין כמה אדם רוצה ליתן בכתובתה של זו פי' ועכשיו על הספק. והקשו התוס' דלחייבו העדים שאר וכסות שהיו מפסידים לאשה ותירצו דמיירי שמעשה ידיה שהן בידה שוין כשאר וכסות. וא"כ ה"נ י"ל כאן דמש"ה הוי מגו דיכול לומר לא גרשתיך ולא יתחייב לה בשאר וכסות כגון שמעשה ידיה שבידה שוין כשאר וכסות ולפ"ז א"ש דתיתי מתניתין אליבא דכ"ע אף למ"ד דמחייב בטענו הטין והודה לו בשעורין ודוחק לומר דה"ע דהתוס' כאן דלא ניחא להו לאוקמא הכי משום דהתם הכא אפשר שאין מעשה ידיה מספיקן. דז"א דהדרכה בפ"ק דגיטין (דף יב) כתבו דלא שכיח שלא

יספק: ובזה נסתלק ג"כ מ"ש כאן במהרש"ס שי"ף די"ש להשיג על הרא"ש גבי טעמ השים כו' מכח קושיית תוס' כאן. ומיהו התוס' שלא תירצו כן כאן י"ל דאליבא דרב צ"ל הכי דהא ס"ל מזוני עיקר לעיל (דף נח) ולדידיה אפי' אמרה איני נזונת ואיני עושה יכולה לחזור כמ"ש תוס' וא"כ ליכא מגו דשמא תחזור להכא ותתבענו מזונות ודוקא למ"ד מ"י עיקר דא"י לחזור כתבו דהוי מגו. ועוד דלרב דמזוני עיקר יכולה לתובעו מזונות אע"ג דנשלם ממעשה ידיה ולא עשתה ולמ"ד מ"י עיקר אם בטלה ולא עשתה אין הבעל חייב במזונות כיון דתקנתא דידי' הוא:

דף צה ע"א תד"ה הא ר"מ כו' וק"ל א"כ לבסוף דמסיק רב אשי כולה ר"מ היא כו' הל"ל כולה ר' יהודה היא. ולכאורה לק"מ די"ל דמסדר לאוקמא סתם מתני' כר"מ. אך י"ל דאליבא דרב אשי צ"ל הכי דאיהו לא חייש להכי כדאי' בגיטין (דף ד). ומ"מ י"ל קושיית התוס' דרב אשי מוקי אליבא דר"מ משום דרב פסק הילכתא כוותיה בב"ק ולכאורה קשה דאיך מהני מחילה לר"מ בכתובה לטעמי' לעיל (דף נו) דאף בכתובה לא מהני רק לר' יהודה וי"ל דכאן אינה מוחלת רק שעבוד של טריפת לקוחות וזה אינו מה"ת אלא תלוי בכתיבה ובקבלות אחריות בפירוש כדאי' לעיל (דף נא) ואיירי כאן שהיה כתוב אחריות בפירוש בכתובה. וזה אפשר כוונת רש"י במתני' שפי' שדהו המשועבד לכתובתה:

דף צו ע"א גמ' אר"ז אמר שמואל מציאת אלמנה כו'. לכאורה משמע מסוגיא דשמואל ס"ל דמזוני עיקר משום תקנתא דידה. וקשה דלעיל (דף נט) משמע דשמואל ס"ל כר"ל דמעשה ידים עיקר משום תקנתא דידיה וכ"כ בסה"פ (דף קז) דשמואל הכי ס"ל:

דף צז ע"א תד"ה זבין כו' וכגון שגילה דעתו בשעת המכר דאמר דליזבין תורי קזבין להו דאי שתיק ה"ל דברים שבלב. ולכאורה יש להביא ראיה מב"מ (דף עז ע"ב) דאמר סתם מאן דזבן ארעא באלפא זוזי ומיהו התם אפשר דל"ק רק במטלטלין ובהן לא אמר דהדרי זביני' וכ"מ בהג"א:

דף צח ע"ב רש"י ד"ה שיש לו קצבה כגון קטניות הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה אם הוסיפו אחת יתירה הולקין דמתנה הוא' י"ל לשליח נתנה וי"ל לבעל המעות נתנה. וק"ל דאכתי אמאי חולקין הא ה"ל הך יתירא ממון המוטל בספק וקי"ל דממון המוטל בספק המוציא מחבירו עליו להביא הראיה וא"כ ה"ל לומר דאין מוציאין מיד השליח שהוא מוחזק. וכס"ג הקשו התוס' בב"ב (דף קמה) גבי מספקא ליה לר' יוסי אי קידושין לשבועין ניתנו או לא ושם (דף ס"ב) כתבו ליישב ההיא דקידושין ועוד כמה דוכתי שהיה נראה להכמים לומר בהם יחלוקו ולא כמ"מ עליו הראיה וה"ג י"ל הא דרי יוסי הכא ומיהו בירושלמי פ"ו דדמאי משמע דלר' יוסי ה"ט דשניהם גורמים להתוספה זה מחמת מעותיו וזה מחמת רגליו שהלך לקנות ולפ"ז א"ש דאינו ענין לממון המוטל בספק:

דף צט ע"ב רש"י ד"ה לאחד ואפי' לשנים דלאו אורחייהו דאינשי דקפדי כו'. נראה דכוונתו להרן דלא תקשי מב"ב (דף סא ע"ב):

דף ק ע"ב תד"ה א"ל להמתין להכות ליסנא דגזר שמואל בזנות דקטנה בשלהי ד' אחין דמיחלפא בגדולה הכא שאני דמיאונה מוכיח עליה וקשה דאכתי אמאי לא גזר שמואל מיאון דקטנה דמיחלף אטו מיאון דגדולה כגון בקידושי טעות דצריכה להמתין ג"ח כדמוכח בסוגיא דס"פ נושאין (דף ק ע"ב). ומיהו לכמ"ש התוס' לעיל (דף עג ע"ב) בתי' ב' דהתם א"צ מיאון וכ"כ בריש יבמות ה"ש:

דף קב ע"ב תד"ה רבה ורבינא כו' תימה דלרבינא דקאמר מקודשת כו' וא"כ מאי קמיבעיא ליה לעיל כו'. ולדידי י"ל תמיהתם בפשיטות די"ל דתרי רבינא הוו כמ"ש התוס' עלמן בפא"ט (דף מח) וכ"כ הרא"ש שם ובפ"ע דסנהדרין. שוב מצאתי להרשב"א בחי' לקידושין שתירץ כן תמיהת התוס' דכאן:

דף קג ע"א גמ' אשת אב נמי דאורייתא היא דתניא כבד את אביך ואת אמך את אביך זו אשת אביך כו'. וק"ל דתמה דברייתא דדריש לרבות אשת האב מאת אביך היינו כמ"ד דדריש אתין ורבי אפשר דס"ל כמ"ד דלא דריש אתין דפלוגתא דתנאי היא בכמה דוכתי פסחים (דף כב) סוטה (דף יז) ולמאן דלא דריש אתין לא דריש את אביך לרבות אשת אב ולא הוי דאורייתא לדידי' ומש"ה הוצרך לצוות בניו שיכבדוה. ושוב מצאתי שהרגישו בזה התוס' בפ"ק דבכורות (דף ו) ותירצו דניחא לי' ליישב הא דרבי לכ"ע. ול"נ דה"ט דניחא ליה ליישב הא דרבי אליבא דר"ש דבי' דדריש סתם את וכה"ג אי' בספ"ו דמנחות (דף ע"ב) ורבי לאו מתלמידיה דר"ם הוא כו': שם מ"ט כל בי שמשי הוה אתי לביתיה. עי' ס' חסידים סי' תתשכ"ט: רש"י ד"ה ולא בבקתי בית גנ ולעיל (דף נ"ד) פירש"י דבביתו יתירא דריש. וכן נראה דאל"כ כל שיש בו ד' אמות מקרי בית כדאי' בריש סוכה (דף ג) וכן לענין לשון בני אדם כגון נדר מן הבית כדאי' בירושלמי דנדרים וכן לענין מכירת בית בפ"ו דב"ב אך קשה דבשבת (דף ע"ז ע"ב) משמע דבקתא לא מקרי בית וא"כ בביתו יתירא צ"ל: **ע"ב** גמ' אע"פ ששמעון בני חכם עי' מנחות (דף פח ע"ב) ערכין (דף י): שם והא הוה ר' חייא ואע"ג דבסמיך משמע דר' חנינא היה בעל פלפול יותר מר' חייא וקי"ל דבישיבה הלך אחר החכמה. מ"מ אפשר דפשיטא להלמודא דר' חייא הוה סיני עפי ואיהו עדיף. ואכתי יש לדקדק לפ"ז דאמאי לא קבל ר' חנינא ליישב בראש מחמת ר' אפס שהיה גדול ממנו ב' שנים ומתנה הא בישיבה הלך אחר חכמה ולא אחר שנים ומשמע דר' חנינא היה מפולפל או סיני עפי מר' אפס דאל"כ תקשי על רבי דאמאי לא צוה להושיב ר' אפס בריש' ואפשר דמ"מ מהני מחילה לגבי גדול ממנו בשנים:

דף קד ע"ב תד"ה ה"ג כו' והאי דקאמרה ליה ליזל וליהדר פירי מן ההוא יומא דכתיבנא אדרכתא עד האידנא היא אמרה כן אבל לרבא לא ס"ל הכי והק' הפר"ח בס' מים חיים שהרי כתבו התוס' לעיל (דף סט) דאם אחד מבע"ד טען איזה טענה נגד הדין שמחויב הדיין לומר שקר אתה דובר וא"כ אמאי אישתיק רבא והניח בנ"ע ונראה דלא כוונו התוס' היכא שטוען הבעל דין עתה עליו בב"ד כך וכך אתה חייב לי דא"כ אימת יאמר לו הדיין שקר אתה דובר דקודם גמר דין ודאי דאסור לסתום טענת בע"ד. ובגמר הדין פשיטא שהדיין ידין דין אמת לאמתו ואי לאו הכי דינא לא יתחייב אותו. אלא פי' דבריהם היכא שאמר לו אילו רציתי מליצא לתבוע ממך כך וכך והיית מתחייב אלא שאין רצוני ובאמת אינו תובעו בכך ובכה"ג יש לדיין לומר שקר אתה דובר כי אם ישתוק יחשוב השומע שהאמת כך הוא שאם היה תובעו היה מתחייב משא"כ כשתובעו עתה והדיינים דנין על זה הרי לא יטעה השומע דהא יראה שיפסיד בדין ולפ"ז מתיישב קושיית הפר"ח דאפשר דהכא איירי שהיתה טוענת בב"ד כך לבעה"ד ולכך אישתיק רבא ולא סתם טענותיה:

דף קט ע"א גמ' שני דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו. ופי' הרא"ש לעיל (דף קח) דכיוצא בו דהתם היינו דכמו שאמר גבי מי שהלך למדה"י ועמד אחד ופרנס את אשתו דאיבד את מעותיו ה"ס כיוצא בו בשאר חוב שפרע בשביל חבירו פטור ואיצטריך דלא תימא דדוקא בפורע מזון אשתו שאינו חוב גמור כל כך הוא דפטור. וראיתי שהקשה עליו בס' הפלאה דאכתי מאי קמ"ל כאן דהלכה גם בזה כחנן דת"ל דע"כ הילכתא כוותי' דהא ה"ל מחלוקת וא"כ סתם דמוקמינן לעיל סתם מתני' דנדרים כחנן ואע"ג דבתרי מסכתי קי"ל דאין סדר למשנה ול"ש בי' מחלוקת וא"כ סתם היינו היכא דאיכא למימר דשנית מסכת זו של הסתם קודם משא"כ כאן דאמרי' בריש סוטה דתנא תנא נדרים בתר כתובות וע"ש שנדחק ביישוב קושיא זו ולמאן זו הדחק על מגן הוא כי יפלא דבר מבעל הפלאה מ"ש התוס' בריש פ"ק דב"מ (דף ב) דאע"ג דבתרי מסכתי אין סדר למשנה ה"מ לענין מחלוקת וא"כ סתם לפי שרבי לא היה לומד כסדר אלא כמו שהיו חפצים התלמידים אבל כשתגרס על הסדר תגרס וצריך בכל מסכת טעם למה נשנית אחר שלפניה כדדייק בריש מסכת שבועות מכדי תנא ממכות קסליק כו' וכן בסוטה עכ"ל ומוכח בהדיא מדברי תוס' הללו דהע"ג דאמר בסוטה דתנא נדרים בתר כתובות היינו לענין סדר החיבור אבל לא לענין דתהוי מחלוקת והא"כ סתם דזה תלוי דוקא בסדר הלמוד ורבי לא הי' לומד כסדר חבור המסכתות:

דף קי ע"א תד"ה ורבנן כו' והא דמסקינן לעיל אליבא דכ"ע דלא איבעי ליה למימסר מודעא כו'. ולפרש"י א"ש דלעיל ודאי לא ה"ל למערער למימסר מודעה דדילמא שמע המוכר לו שדה וימנע למוכרה ויהיה לו הפסד שלא ימצא שדות לקנות אבל הכא גבי מכירת שדה אינו כל כך הפסד דהרבה לוקחים ימצא דמרי אינשי (בפרק הזהב) זבין קנית זבינת אפסדת. ול"נ דהתם איירי במכירת מטלטלין אבל בקרקע לאו היינו מטעם זה דאיכא הפסד במכירתה לא ימצא לקנות אלא משום שכתב הרמב"ם בפי"א מהל' שמיטה ויובל וז"ל לא ימכור אדם ביתו או שדה אחוזתו אא"כ העני שנאמר כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו אבל למכור ולהניח הדמים בכיסו או לעשות בהן סחורה או ליקח בהן כלים או עבדים ובהמה אינו רשאי אלא למזונות בלבד ע"כ. וכתב הכס"מ שהוא מהת"כ פ' בהר וא"כ מה"ט אין שדה מצויה לקנות כיון שאין המוכר רשאי למכור לשום צורך רק כשצריך למזונות בלבד: **ע"ב** רש"י ד"ה ואימא כו' שיתן לו נהושת עי' בס' בה"ז מנחות (דף קז): תד"ה הוא אומר כו' אינו מצוה לדור בא"י. עי' בתשובת מהרי"ט ח"ב סי' כ"ח גירסא אחרת כאן:

דף קיא ע"א גמ' אחיו נשא כותית ומת. עי' בירושלמי רפ"ג דמו"ק: שם ההוא בגבלים הוא דכתיב כו'. עי' בסנהדרין (סוף דף קי ע"ב): רש"י ד"ה ושלא יגלו את הסוד. אמרי לה סוד העבור ואמרי לה סוד טעמי תורה. ונ"ל דהיינו סוד טעם של ז' מצות דאילו של שארי מצות אפילו פשוטן אסור ללמד להן כדאמר בחגיגה (דף יג) ויליף מקרא דמגיד דבריו ליעקב: שם ד"ה שלא ליה כו' והיו לו אחים בארץ ישראל. עי' בח"א סנהדרין (דף י"ד):

דף קיב ע"א גמ' שמנים מחלב ומתוקים מדבש. כ"ס בח"י עקב: **ע"ב** גמ' עתידין כל אילני סרק שבא"י. עי' בח"כ פ' בחוקותי דדרכים כן מעץ השדה יתן פריו: **סליק בס"ד**

יפה עינים על מסכת כתובות

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה ובו')

דף ב ע"א בתולה נשאת ליום הרביעי. ב"ר פ"ח: שפעמים בשבת. תנחומ' שפטים ד': אמר שמואל מפ"מ. בירושל' פ"ב ה"ג מימרא דשמואל על מתני' הגיע זמן ולא נשאו דבהגיע זמן בב' אינה אוכלת דהוי כתפסוהו סופרים דהיינו דהוי אונס. והוא כדמסיק כאן ועמ"ש לקמן בזה. ותנשא בא' בשבת. ס"נ מקשה בירושל' כאן ה"א ומתרץ ב' תירוצים כהדא דתני בר קפרא משום ברכה דדגים תקנו שתנשא ברביעי והנבעל בחמישי וס"ל דמקרי טבריינא דלא כס' הבבלי כאן כבתו' כאן ד"ה ותנשא ותי' הב' הוא משום שקדו ועי' מה"פ סד"ה בר קפרא: ועכשיו שבינו שקדו. יתכן דלטעם ברכה דאיתא בירושל' הוי' תקנתא גם לדידי' והוא עיקר בהברכה הוי' כמו שמניעה מחמתו אינו פטור ממזונותי' בהגיע זמן קודם ד' רק לפי הטעם משום שקדו דהוי לתקנת בנות ישראל ולטובתה הוא פטור ממזונות ובזה יש לפרש הלשון מפ"מ אמרו כו' ועי' תוס' והיינו דקפי' ותנשא בא' בשבת וע"ז יש ב' תירוצים בירושל' ומוכיח דהטעם הוא משום שקדו מדאמרי' הגיע זמן כו' ואמרי' עלה דבשהגיע זמן קודם ד' אינה אוכלת משלו א"כ מוכרח דהטעם אינה משום ברכה כ"א משום שקדו: תוס' ד"ה ליום הרביעי ולא בליל ס'. בירושל' ה"א משמע דלבנ"ק דוקא ליל חמישי משום ברכה ואפשר דהבעילה קאי כלק"ה: תוס' ד"ה שאם. בירושל' לפי' הק"ע לר' אלעזר ס"ל דכל הנשים נאסרות הך באשת ישראל ונתקדשה אחר ג' שנים דס' אונס ג"ה כספק דאונס אית לי' קלא וא"כ א"ש שתקט כן בכל הנשים ובר קפרא דס"ל טעם ברכה ס"ל דלא נאסרה כ"א באשת כהן או נתקדשה פחות מג' שנים ע"כ הוצרך לטעם ברכה משום שאר נשים ופי' הפ"מ דחוק במ"ש דלבנ"ק בכה"א לא ס"ל כלל טעם טעני בתולים שבמתני': **ע"ב** לאפוקי מרבותינו עי' תו' ד"ס דלמא והנה בכך דרבותינו נמצא שינוי בין הבבלי לירושל' דבירושל' גיטין פ"ז ה"ג נאמרו על מתני' דאם מתי לאחר מיתה ובבבלי נאמרו על מתני' דאם לא באתי ויש סברא נאלה דדוקא בלאחר מיתה דניכר מבלשון זמן הגרושין דא"ל לפרוש הזמן בלתי אם כונתו למהיום אבל בלא באתי עד יב"ח דנדרש להלשון לסמן מאימת יתחילו הי"ב"ח אין ראי' שהוא לומר מעכשיו ולזאת י"ל דקמ"ל לאפוקי מרבותינו להורות דגם בזה פליגי רבותינו ואיצטריך לאשמעינן דלא כוותייהו והרבותא היא כד' רבותינו דגם בזה ס"ל זמנו מוכיח עליו מדלא אמר עד יום פלוני ולפ"ז לא קשה קו' התוס' הא מריצא שמעינן לה דאכתי דעת רבותינו לא היינו יודעין והו"א דבאם לא באתי מודו וראיתי בשטמ"ק שמביא סברא בהפך דרבותינו לא התירו רק באם לא באתי אבל לא בלאחר מיתה ולפ"ז נ"ל דפליגי התלמודים דבירושל' הלא מייתי לה להדיא אלאחר מיתה בגיטין שם וכ"ה בנדה פ"ג ה"ד וג"ע דלמה להם לעשות פלוגתא תנים והם לא הביאו את הירושלמי כלל ועי' ירושל' שבת פ"א ה"ד ע"ז פ"ב ה"ח דאיתא דלא הודו לו לרבותיו ביה דינו ועמ"ש ע"ז ל"ו:

דף ג ע"א אשה נשאת בכל יום. בירושל' ה"א איתא דגם בזמן שדנין בכל יום או שאין ב"ד כלל נשאת ברביעי דוקא משום ברכה דגם ר"א אית לי' דבנ"ק משום ברכה: **ע"ב** נהגו העם לכנוס בשלישי. ס"נ בירושל' ה"א: ובשני לא יכנוס. עי' רש"י ותוס' ד"ה ובשני. ובירושל' מוכח כפרש"י ועש"ק שם ד"ה מה בין וכ"ה בנו"י ולא ראה שכבר קדמו סה"ק: מאי אונס. בירושל' ה"א מפרש דהיינו אונס כשפים ופי' הפ"מ שלא יאמרו האומות שהיהודים מנחשים ומעוננים יום זה טוב:

דף ד ע"א תוס' ד"ה אבל דברים. קושיתם מהא דרב ושמואל בעג"ד יש ליישב עפמ"ש בירושל' מ"ק פ"ג ה"ה אהא דשמואל דאמר נת"ל רשות דחד מן תלמידוי דשמואל שמע מטתו בשבת אבלות ואקפד שמואל עלי' ומית אמר להלכה אתאמרה ולא למעשה וכי' בארוכו דשם נגד פת"ז חובה דאמר התם דהיינו פריעת הראש הזרת קרע זקיפת המטה דהם חובה להראות נגד האבלות ויש איסור לנהוג מנהג אבלות בשבת אבל נת"ל אין איסור

אימ׳ לנהוג מנהג אבלות למטע מהשמים ורחילה בתמין ע״כ טוב הוי חובה לנהוג באבלות וח״ש להלכה אתאמרת באין איסור במניעת נעילה והשמים ורחילה אבל לא למעבה ביעבה נגד מנהג אבלות וכן י״ל בפי׳ בדברי שמואל בבבלי כד · הדע דר׳ יוחנן בעי שם משמואל וכיון דר׳ יוחנן ס״ל אסור גם שמואל ס״ל כן וכן מוכח בירושלמי שם סו׳ ה״ה דסתים שם דאסור בתה״מ בלי חולק וע״ש בטעמיי׳ דכיון דשבת עולה יש לנהוג בו ג״כ אבלות דלגמא : ע״ב אינו יכול לכוף · ה״נ בירושלמי מ״ק פ״ג ה״ה : עשו בנים · ה״נ בירושלמי שם בשם ר׳ יוחנן בדר עמו וראיתי בפתחי תשובה יו״ד סי׳ שע״ד סק״ד שכ׳ ד״ע דהמנהג הוא גם שלא בפני הקרובים האבלים וכו׳ שכן מבואר בד״מ ולאסר שהיה לפלא בעיני שהמנהג שכ׳ הרמ״א להקל יסוי׳ בו עוד לך חומרא יותר מדין הגמ׳ ע״כ לא האמנתי לעדותו ועיינתי בד״מ ולא מצאתי בו כ״א מ״ש בין סמוך בין מופלג והבין דקאי על האבל אף שהוא מופלג ורחוק מהקרובים ובאמת קאי שם על מוצ״ש בין שהוא סמיך שאירע האבלו׳ בסוף ימי השבוע בין שהוא מופלג שהיה האבלות בתחלת ימי השבוע קבעו סיעוד לכמנהג עד מוצ״ש והוא פשוט : אי לר״א עד שילא מפתח · לפמ״ש כמס״פ בברכות פ״ג ה״א ד״ה מה״מת דהלי פלוגתייהו בטעם כפית המטה אין פלוגתא בהתחלת האבלות דבכ״מ פלוגתייהו מכר בכפית המטה בברכות ירושלמי שם ובמ״ק פ״ג ה״ה ובבלי מ״ק כו · אולם מוכח מוכח דהתחלת האבלות לר״א הוא מפתח הבית לכל מילי : משום הבורה · ה״נ בירושלמי כאן ה״א ועי׳ ירושלמי ברכות פרק ב׳ הלכה ו׳ :

דף ה ע״א משום הבנועות · בירושלמי ה״א הברי׳ אמרי מפני הטורח ר׳ יוסי אומר מפני כבוד שבת ופי׳ הפ״מ מפני חלול שבת שמא ישחוט בן עוף כלק׳ וכן יתפרש בע״ש מש״ש מפני כבוד שבת דהייט שמא ישחוט וכדמסיק הכא : ע״ש נמי · עמש״ל ועי׳ ירושלמי ביצה פ״ה ה״ב תענית פ״א ה״א לענין סעודת ארוסין בע״ש ועוד בתענית פ״ד ה״ו : הואיל ונאמרה בו ברכה · ב״ר פ״א וירושלמי כאן ה״א ועמש״ל ג. : למחר משכים לאומנתו · ה״נ בירושלמי ה״א : דאילו במעשה שמים וארץ · עי׳ מכלתא בשלח השירה פ״י : תוס׳ ד״ה שמא בב״ר פי״א · וכ״ה בפס״ר פכ״ג : תוס׳ ד״ה מאי איכא למימר עבריינא · עמש״ל ג · ע״פ הירושלמי דבר קפרא ס״ל טעם ברכה לעבודה ודמקרי עבריינא : שם או ביו״ט שחל בע״ש כו׳ הבעל בשבת · קשה לכאורה לפי הירושלמי יומא פ״א ה״א כאן ה״א כלין דכנסין ארמלין כו׳ דאסור לקנות קנין בשבת או יו״ט והתוס׳ בעצמם מביאים הירושלמי הזה בביצה ג׳ ע״ב יומא יג · ואולי ס״ל להתוס׳ דיחוד דהוי׳ לביאה קונה גם באלמנה ומיירי שהיה ביחוד קודם יו״ט : ע״ב מהו לבעול בתחלה בשבת · בירושלמי ברכות פ״ב ה״ו מדמי לה לשובר את החבית ליטול ממנה גרוגרות ודחי אימר דכהרה ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי והכא מתכוין לעשותה בעילה כמו שמתכוין לעשותה כלי וכן דחי ממה דמדמי למפיס מורסא דהתם איני מתכוין והכא מתכוין ומייתי שם פלוגת׳ דתנאי ע״ש וכאן ה״א סתים מפני בעושה חבורה :

דף ו ע״א רב שרי ושמואל אסר · בירושלמי ברכות פ״ב ה״ו בנימין גינזכייא נפיק ומיר משמי׳ דרב שמע שמואל ואקפד עלי׳ ומית וקרי עלי׳ ברוך המקום שנגפו · ועל רב קרא לא יאונה כו׳ : ארבעה לילות · ה״נ מייתי בירושלמי ברכות שם מזה ראיה דמותר לבעול בתחלה בשבת : ע״ב פרצה דחוקה · ירושלמי שם ושם דאח״כ אסרו לבעול בעילה שני׳ בלא הפסק ימי טהרה ביניהם משום חשש תערובת דם נדה בדם בתולים : עד מוצאי שבת · ה״נ בירושלמי שם מייתי ראי׳ מכאן להתיר בתחלה בשבת ודחי דמיירי באלמנה ועי׳ מס״פ שם דכ׳ דאינו כ״א דחוי׳ בעלמא דהלא באלמנה ליכא טרדה ומגוס לאוד אין פוטרו מק״ש : וחכמים מתירין · בירושלמי ברכות שם והאריס מתירין : המפיס מורסא · ירושלמי שבת פי״א ה״ב ובברכות שם מקשה מזה ודחי דהכא מתכוין ובטעם אחריס מתירין איתא דס״ל דאינו מתכוין :

דף ז ע״א ר׳ אמי שרא · בירושלמי שם ר׳ אסי אסר : ואחת אלמנה טעונה ברכה · בירושלמי כאן ה״א משה תיקן ברכת חתנים ולא תקן באלמנה ומבועז למדנו גם לאלמנה : מנין לברכת חתנים בעשרה · רו״ר פ״ז ע״ש ר״א בר׳ יוסי ועי׳ פדר״א פי״ט טוח״ע ל״ב ובירושלמי כאן ה״א : שקדו על תקנת בנות ישראל · ה״נ בירושלמי שם : ע״ב עוכרים בשמעי המן · עי׳ טוח״ע סי׳ א׳ מכלת׳ בשלח השירה פ״א תנחומ׳ בשלח י״א ירושלמי סוטה פ״ה הל״ד ועמ״ש בברכות ג. : עמוני ולא עמונית · עמ״ש יבמות סז: ברכות חתנים כל שבעה · ירושלמי כאן ה״א מגילה פ״ד ה״ד :

דף ח ע״א שהכל ברא לכבודו · עי׳ תוס׳ ולפמ״ש בפסחים ק״ד ע״ב מבואר כדבריהם בירושלמי ברכות פ״א ה״ב לפי הגהתי תחת והרי סופה שבירושלמי שם של״ל והרי חופה פי׳ ברכות החופה והיינו דפותחי׳ בברוך אף בסמיכות וע״ז קאי הסי׳ בפיר משום דהיא מטבע קצרה ע״ש : דרב יהודה רמי · עי׳ תוס׳ כאן ד״ה הדא ובערובין י״ה בתוס׳ שם מה שהקשו על פרש״י ומשמע שע״ז רימז הגרי״ב שמגוס ליסב דהיינו לפרש״י · ובענ״ד יתכן דדרש דרב יהודה יעלה גם למ״ד פרצוף ועלה במחשבה להבראות שנים הייט כ״א בפ״ע ובערובין ובברכות לא קאמר׳ הגמ׳ כ״א דלמ״ד זנב מיכרת הדרש דר׳ יהודה אבל א״ש הך דר׳ יהודה גם לאידך מ״ד ותבנה שקיימת במלוה אולם ראיתי שכבר מקיימת ע״י אחרים שבפט״מ כ׳ כן ע״ש : בי רב הבינא · כ׳ דנ״ל כי רב הנינא כבנדה סו. : והדרי בכו · יתכן דהיינו שנמשך הזמן כבנדה שם [בשם הכס א׳] : ואבלים מן המנין · בירושלמי מגילה פ״ד ה״ד אית תניי׳ תני אין אבלים מן המנין ואת״מ אבלים מן המנין ורצה לתרץ דהא דאבל מן המנין הוא כשמנחם אחרים במת אחר דלאו דידיה ודחי דהלא אין אבל יוצא לנחם וע״כ פליגי : ע״ב שלשה קודם אכילה · בסוף שמחות ובירושלמי ברכות פ״ג ה״א שנים לפני המזון והמשה בתוך המזון ושלשה לאחר המזון ואחד לברכה אבלים וא׳ לגמילות חסדים וא׳ לתנחומי האבלים ועי׳ נחלת יעקב בפירושו לשמחות שכ׳ דבכלל הם י׳ ונפיטן נמצא יותר ע״כ שני׳ שם כבגמ׳ כאן והוא לא ראה מ״ש בירושלמי ברכות שם ומוכח משם דהשלשה דחשיב אחד כו׳ וא׳ כו׳ הן הם השלשה שלאחר המזון למה הם רומזים ויש למתיק ו״ו של ואחד הראשון וצ״ל אחד כו׳ כבירושלמי שם רק שבמקום ברכת אבלים שבשמחו׳ איתא בירושלמי שם ברכות המזון : הוסיפו עליהן ד׳ · בשמחות וירושלמי שם הוסיפו עליהם ג׳ א׳ לחזן הכנסת וא׳ לראש הכנסת וא׳ לר״ג :

דף ט ע״א ל״צ באשת כהן · בירושלמי ה״א נשנה כ״פ דעת ר״א דאסור לקיימה ואיתא שם דאפי׳ באשת ישראל ג״כ אסורה משום דאיכא קול לאנוסה ועי׳ ירושלמי ה״ו ובמה״פ ד״ה תמן דלפי דבריו שם הלוק מ״ש בה״ו פס מ״ש בה״א וענ״ב הגינא אהא״ע סי׳ י״ד ולדידיה גם בה״ו קאי לדעת ר״א דאסרה ונאמנת היינו לכתובה משום דכיון דמודה דנאנסה מתחייב בכתובה אך לענין איסור אנן לא שבקינן לי׳ ול״מ הודאתו ועמ״ש לק׳ יב ע״ב ד״ה משארסתני ועי׳ רא״ש מ״ש בשם רבינו יונה ועמ״ש עליו והדברים ארוכים ואכ״מ בלתי אם להעיר בהשנויים שבין הבבלי לירושלמי : רש״י ד״ה האומר פ״פ · ער״ן מה שהקשה מהירושלמי והוא בה״א ע״ש ועי׳ בש׳ עני אה״ז סי׳ ו׳ ס״ק כ״ו : תוס׳ ד״ה והבע״א בירושלמי ה״א : שם מו״ע שבית · עי׳ ירושלמי פ״ב ה״א דשם מוכח דמו״ע לא שבית ע״ש : ע״ב משום אקרורי דעתי׳ · ה״נ מדייק בירושלמי ה״א מהא דשבני לא יכנוס דכ״מ בין שני לבליפי אלמא דחיישי׳ לאקרורי דעתי׳ [ומוכח מזה כפרש״י לעיל ג׳ ע״ב עמש״ש] : ביהודה אמאי לא · בירושלמי ה״א מפרש בהדיא דלכתובה יש חילוק בין יהודה לגליל אבל לאיסור גם ביהודה ספק סוטה היא :

דף י ע״א אין אדם טורח · כה״נ בירושלמי ה״א : רשבג״א כתובת אשה · בירושלמי סוף כתובות איתא דרשב״ג ס״ל כתובת אשה מד״ת וח״ק ס״ל שם ד״ת והוא משום דמפ״ש דמעות אי׳ טובים ממעו׳ קפודקי׳ דלא כהבבלי דחשיב מעות קפודקי׳ טובים ע״כ אצ״ל להירושלמי איפוך כדאמר כאן · ובפ״ד ה״א סתים הירושלמי כתובה מדבריהם וביבמות פ״ז ה״ג סתים לפי׳ הפ״מ כתובה מד״ת ועי׳ ק״ע שם שהגי׳ שנ״ל תרומה תחת כתובה וכן נכון שם לפי הענין : כמוהר הבתולות · לענין מספר חמשים במפותה ועי׳ ירושלמי פ״ב ופ״ג ה״ד : ע״ב דורקטי · ה״נ בירושלמי סוף ה״א : תנחומים של הבל · עי׳ ירושלמי סו׳ ה״א כה״נ בעובדא קמי ר׳ ישמעאל בר׳ יוסי ובמדרש שמואל פ״ב : דעתידה · עי׳ ספרי דברים כב כבר תורגם :

דף יא ע״א גר קטן מטבילין · בירושלמי פ״ד ה״א מוכח דאין מטבילין קטן עד ב״ד וכש״ק פ״ח דיבמות פ״ב ד״ה ובדק איתא דהירושלמי ס״ל דמטבילין אותו ע״ד ב״ד ובבבלי ס״ל דאין מטבילין ובענ״ד הוא איפכא ואכמ״ל : ועל כתובה · עי׳ ירושלמי כתובות פ״ג ה״א קדושין פ״ד ה״א ומ״ש ביבמות עט׳ ולקמן ר״פ אלו נערות : שבא על הקטנה · פתותה מבת ג׳ כברש״י וכ״ה בירושלמי ה״ג להדיא : ומוכת עץ · ב״ר פ״ס וטעמייהו מפרש שם מקרא בתולה ואיש לא ידעה ע״ש ובירושלמי כאן : דר״מ מוכא בירושלמי ה״א ולקמן ה״ז פ״ג ה״א : ע״ב ואין להם טענ׳ בתולים · בירושלמי ה״א אמר עלה דהייט לכתובה אבל לקיימה אסור ותמוה דאיזה ספק סוטה שייך בזו שהיא בחזקת בעולה מן הראשון ועי׳ מל״מ ספי״א מה׳ אסורי ביאה שתמה כעין זה עמ״ש בירושלמי שם גבי בוגרת והמ״ק ה״א ד״ה אבל כ׳ משום דשוי׳ אנפשיה הד״א ולא נחה עדן דעת בזה דכיון דטבעה כך דפתחה פתוח במאי שוי׳ הד״א עד שראיתי להפדה יהושע דכ׳ דמיירי במכהבתו אבל בטענה משום בגרות אין לאסרה וכן י״ל במן הנשואין : מתיב רב אושעי׳ גדול · בירושלמי ה״ג מפרש למתני׳ שבא על הגדולה שלא כדרכה דעדיין היא בתולה ואה״כ א״ר יוסי בר׳ אבין ואפי׳ תימר בכדרכה אין בו כח ליגע בסימנים : כנותן אצבע בעין · ה״נ בירושלמי כאן ה״ב וכ״ה בה״ג ובנדרים פ״ו ה״ח · וסנהדרין פ״א ה״ב : דר״מ מדמי לה לבוגרת · ה״נ בירושלמי ה״ג : מוכת עץ תני · מל׳ הירושלמי לעיל ה״א משמע דסויכות במנה ומאתים · וכן מוכרח ממ״ש לקמן בס״ד דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה לא הפסידה מנה וא״כ גם לדבריו מגיע לה מנה וע״כ היא תובעת מאתים · ומתני׳ ר״מ היא · אולם לגי׳ הק״ע בה״ז ס״ל לזעירי דהויכות דמו״ע הוא במנה ולא כלום ועמ״ש לקמן יג : משארסתני נאנסתי · עי׳ ירושלמי לעיל ה״א ולקמן ה״ו דלכאורה סותר הירושלמי דבריו מזה לזה ועמש״ל ט · ולקמן יב ע״ב : יש לה כתובה מנה · עי׳ ירושלמי ה״ד : ויש לה עדים · ה״נ מוקי הירושלמי למתני׳ בכה״ג : תוס׳ ד״ה ושמואל · בירושלמי משמע דלמולם אין קטן נוגע בסימנים ע״ש ובש״ק ד״ה אבל :

דף יב ע״א וניחוש שמא תחתיו זינתה · למאי דמתני לה אמתני׳ דאיתא גרושה יתלוגה מן הנשואין ליכא לאוקמי באשת כהן ולא בקדשה פחות מג׳ דהלא כבר היתה נשואה לאחר ועכ״ז ס״ל דיש חשש לענין איסור ועי׳ תוס׳ ורא״ש וש״מ דלשון וניחוש משמעו לענין איסור והוא כדעת הירושלמי בה״א : כגון שקדש ובעל לאלתר · בירושלמי ה״א איתא כשקדשה בחופה לית לי׳ בהלין קנסי׳ ופי׳ המפ׳ שאין כאן טענת בתולים והשש לאיסור : אעדים סמכי . בירושלמי ה״ד מפרש ג״כ דאיכא עדים שלא נבעלה ומוכיח באמת מזה דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה : אצל חמיו ביהודה · עי׳ ירושלמי ה״א שמפרש דלאיסור נאמן וכ״מ לעיל ט׳ ע״ב : ביהודה בראשונה · לעיל ה״א : מקומות מקומות יש · עי׳ ירושלמי ה״א ובש״ק שם דלהירושלמי גם ביהודה במקום שמיחדים איכא טענת בתולים ולזאת נהגו ביהודה משום שאינו חוששין שמא תביא דם ממקום אחר · וביהודה מבכחת ע״כ בשלא טענה עליו שהוא בעצמו ביכר בתולי׳ ולא ה״ל להירושלמי מקומות מקומות יש כדס״ל לאביי · ועי׳ ירושלמי ה״ה ששם מבואר שביהודה היו מכניסין הארום לארוסתו במכוון לבועלה בשביל הכגמון בשעת הגזרה שלא תבעל לו תחלה והמשך אחריו בעשותו אותה כלי וא״כ אפשר שבעת ההיא היו מעמידין העדים למשמש וא״כ א״ש דל״צ למימר מקומות מקומות יש : כתובתה מאתים · עי׳ ירושלמי ה״ה : ע״ב עלויי קא מעלינא לך · עי׳ רש״א שהקשה א״כ בבת דבת כהן לישראל מהי אצטריך ותי׳ דקאי אכדרך טו׳ ע״ש ובירושלמי ה״ה איתא דר׳ יוסי האמורא אמר מסתברא ב״כ לישראל הגבה שטבע גובה כו׳ אמר ר׳ מנא לא מסתברא דלא חלופין בת ישראל לכהן הגבה דסליקא לכהונתא ובת כהן לא הגבה דנחיתא מן כהונתא וא״ר״י בר׳ בון א׳ זו וא׳ זו קנס כו׳ וא״כ איכא רבותא גם בב״כ לישראל דלא נימא כסברת ר׳ מנא שם : משארסתני נאנסתי · עמש״ל ט · דבירושלמי בה״א וה״ו סותר זה לזה ומש״ש בשם הב״ב ע״ש · וכ׳ דמלתא דלא אי נימא ה״ס לסתיר י״ל דתלי׳ במה דמייתי הירושלמי אח״כ בה״ו אי מדמינן מומין לאונס בטענת בתולים וע״ש פי׳ הק״ע וגירסתו דמתחלה שאל ר׳ אלעזר לר׳ יוחנן דמתני׳ דמומין הייט ריבא דמתני׳ שם לא אתי׳ כר״ג ור״א ומפני מומין שכיחי להולד ולהתהדש מבא״כ לענין בתולים לא שכיח ע״כ יש לה חזקת הגוף וא״כ ס״ל דאונס לא שכיח ומתהזק ע״י״ז חזקת הגוף ע״כ לענין ה״ס עושה חזקה הגוף כודאי התחיו ולא נשאר רק הס׳ אונס דאף דאיכא חזקת בגרות נגד זה

ס״ל אונס לא שכיח דכל אונס יש לו קול סו״ל ספק אי כשקול ואסורה אבל אי נימא דדמי בתולים למומין יש להשוות ס״ס כיון דנ״ה כודאי תחתיו וכו״ל ס״ס שלא נגד החזקה ומתהלה קאי כס״ו בשברא דדמי בתולים למומין וס״ל ס״ס לענין איסור רק לענין כתובה פליגי אי מועיל ברי ושמא במקום חזקת ממון וע״כ מדמי׳ לי׳ למומין וכדדתי דמומין שכיחי וליכא חזקת הגוף ובתולים לא שכיחי ואיכא חזקת הגוף תו סו״ל לענין איסור חזקה שהיא תחתיו נבעלה לא נשאר רק ס׳ אי שמא באונס ואסורה דחזקת בגרות אין מועיל לה משום דאונס לא שכיח כנ״ל ובסברת דיחוי זה קאי הירושלמי בה״א : והלה אומר אי׳ · עגו״י קדושין פ״ג ש״א שהאריך כדעי׳ הירושלמי דס״ל דחייב דברי ושמא ברי עדיף ועי׳ בירושלמי ספ״ו דשבועות מ״ש על הרמב״ן מהא דר״ה בירושלמי סוף ב״ק דהא׳ חייב ע״ש ובענ״ד התם בב״ק ספי׳ א״י אם פרעת ולזאת לק׳ על הרמב״ן ועמ״ש בב״מ ר״פ הבית והעלי׳ שאם נאמרי הירושלמי דשם ע״פ הסברא דהא״י אם נתחייבתי פטור ועמ״ש בשבועות מ״ד ע״ב ומ״ז ע״ב : הלכה כר״ג · בירושלמי ה״א מעשה אין יכבול ר׳ יוחנן כר׳ יהושע כו׳ ופי׳ הפ״מ דהפס ר׳ יוחנן דהוא שהם ירושלמי במקום שם הגה ודוחק ועי׳ נוע״י שהוא ר׳ יוחנן בן נורי שאמר ר׳ יוסי בשמו לקמן י״ד ע״ב ויש לבוין זאת גם בדברי הק״ע ועי׳ בירושלמי ה״י : תוס׳ ד״ה אלא כתדושי האריכתי בזה ואכמ״ל · וכנס בכתובים בס׳ ק״א :

דף יג ע״א ור׳ אלעזר אומר במנה ולא כלום · בירושלמי ה״ז ס״ל לר׳ אלעזר כר׳ יוחנן הכא דמוקי כר״מ מו״ע במאתים וזעירי קם שם בשיטת ר״א דהכא · כ״ה לגי׳ הק״ע ולהפ״מ ס״ל זעירי אליבא דר״מ בלא הכיר בה מנה והוא דלא כמשמעו׳ הבבלי כאן ולעיל יא · ועי׳ מס״פ : רב אסי אמר נבעלה · ה״נ בירושלמי ה״ה : לדברי המכשיר בה · בירושלמי ה״ט פלוגת׳ דר׳ יוחנן ור׳ אלעזר כלקמן ע״ב : ע״ב אמר לכן אין הפיטרופים לעריות · בירושלמי סו׳ ה״ח לפי׳ הפ״מ הוא דעת ר״ג ור״א ולא דעת ר׳ יהושע וקשה דבתוספתא׳ וכאן הוא מדברי ר׳ יהושע ע״כ נ׳ כפי׳ הק״ע ע״ש : אפי׳ ברוב כשרים · ה״נ בירושלמי ה״ח ע״ש ר׳ יעקב בר אחא בשם ר׳ יוחנן ור׳ אילא בשם ר׳ אלעזר : לא שתוקי וכשר · משמע דגם לר׳ יהושע כשר כמ״ש דברי הכל והפשר כסברת הר״ן גבי ארוס וארוסה דלענין הולד מקיל משום דאי נהוג לאסרה תהא אסורה גם לקהל הוי כדיעבד משא״כ בה שאין תשש כ״א לכהונה ע״ש ועי׳ רש״א שפי׳ לכל מאן כדאית לי׳ ודוחק ובירושלמי ה״ט עיקר הפלוגת׳ הברית׳ זו הכל מודים · ואף דמליטו תנאי אבא שאול ות״ק בקדושין עד · ואכ״ם קירא לשתוקי בדוקי וכן בירושלמי יבמות פ״ד ה״ב ופ״ח ה״ב קדושין פ״ד ה״ג ות״ק פוסל שתוקי מ״מ אין לפרש דהכל מודים יסים עוד תלוי בפלוגתא זו : אין כדשמואל · עי׳ נוע״י שכ׳ דמחולק הבבלי עם הירושלמי דלהירושלמי כשר גם לכהונה ולא כהפ״מ שפי׳ גם בירושלמי כהבבלי וראית הנוע״י מהא דירושלמי ס״ס יבאין מוקי שם מתני׳ דספק בן ט׳ לראשון בשאנס הראשון ואה״כ גם בזנות ס״ל להירושלמי דלא נפסל · ובענ״ד אין זה הכ״ח דודאי סיכי דידעי׳ מי שאנס לא נפסל הולד מכהונה דהלא זרעו מיוחס אחריו · ולא נעשה ספק מי אביו כ״א ע״י בואי׳ לבני תוך ג״ח לי״ם הספק ע״י זנות ובכה״ג לא גזרו · ואין לעשות פלוגת׳ בין התלמודים חנם · ואף שהק״ע ג״כ פי׳ כהנו״י :

דף יד ע״א הלכה כר״ג · עמש״ל י״ב : תוס׳ ד״ה אלמנה בירושלמי כאן כל״ט ובקדושין פ״ד ה״ד וכ״ה בתוס׳ קדושין פ״ה : ע״ב תוס׳ ד״ה ת״ר [התחיל בע״א] וכדברי ר״ה משמע בירושלמי לפנינו בירושלמי שם איתא כל שאין בה לא חלל ולא ממזר כו׳ והגיהו שם הק״ע ופ״מ למחוק תיבות ולא חלל ובענ״ד נרא׳ דא״צ להגי׳ דיותר טוב כמ״ש לפנינו דהלא הת״ק פוסל בתה ור״מ מכשיר ואי כגירסתם גם ת״ק מכשיר בתערובת חלל : חלל ושתוק · הכא מוקי לה בשתוק חלל ובירושלמי שם מוקי לה בתערובת ספק חלל :

דף טו ע״א בקרונות של צפורי · ה״נ בירושלמי ה״י ושם איתא אה״כ ר׳ ירמי׳ כו׳ מודה ר׳ יהושע בנאנסה ויש להבין למה באנוסה קיל יותר דמודה ר׳ יהושע בזה דלכאורה אדרבה ברצון י״ל בודקת ומזנה משא״כ באנוסה ולתי׳ השני בתוס׳ דמיירי בטוענת יתכן דבאנוסה לא אבדה חזקת כשרות שלה ונאמנת גם לר׳ יהושע וכ״ש לר״ג ול״ל לאוקמי בקרונות כו׳ אך לתי׳ הראשון שבתוס׳ דמיירי באינה טוענת קשה ועי׳ מס״פ שכ׳ דמתחלה מוקי בקרונות באינה טוענת וכר״ג ור׳ ירמיה מוקי בטוענת ועי׳ בס׳ עלי תרומה סוס״ו מ״ש בזה : בשעת קרונות · מפרש״י משמע דהייט בעיר וכ״מ בירושלמי ה״י א״ר אילא בשם ר׳ ינאי תוכה שבצפורין בעל · ועי׳ מה״פ מ״ש בזה באורך וסכיא דעת הרמב״ם דבעי דוקא בשוק שחוץ לעיר ועי׳ תוי״ט והט״ז מגי׳ בירושלמי · ובענ״ד הפשר דהרמב״ם מפרש מ״ש בירושלמי תוכה שבצפורין כייט שאיש מתוך העיר ציפורי בעל בחוץ לעיר דהו״ל תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה אבל אם אינו מהעיר הו״ל רוב סיעה לחוד וה״ל חד רובא · ור׳ לא בשם ר׳ ינאי אמר דאם ראינו שפירש מן העיר אמרי׳ דפסול שבם בעל משום דלי״ה רק חד רוב רוב העיר · ול״מ קרונות כ״א בלא ראינו שפירש ולא ידענו אם הוא מהעיר או מהסיעה אבל הכל מיירי בחוץ לעיר כן י״ל להרמב״ם · ועמ״ש לקמן בסמוך : דקא אזלא איהי · עי׳ ב״י באה״ע סי׳ ו׳ ועי׳ תוי״ט · ומהירושלמי נ׳ דאין מחלק כלל בזה וג׳ דהירושלמי ס״ל דהא דבעינן קרונו׳ של צפורי משום דקבי׳ לי׳ דרוב העיר הו״ל קבוע ע״כ בעינן רוב סיעה ממקום אחר דנוידי ול״ב תרי רובי ומש״ש ר׳ אילא בשם ר׳ ינאי הוא טעם למה בעינן קרונו׳ של צפורי משום דתוכה שבצפורין בעל וקו״ל קבוע ור׳ לא בשם ר׳ ינאי מוסיף דאפי׳ פירש מן העיר הו״ל קבוע כרא״ו אותו בפירש או לר׳ יוסי דגם פלעי׳ דינה כעיר והשיב שם קבוע ולזאת בעינן רוב סיעה ג״כ אבל כיון דאיכא רוב סיעה נגידא אפשר דג״כ כשרה ול״ב תרי רובי כ״א משום דרוב העיר לא נחשב לרוב דהו״ל קבוע · ולזאת ל״ק מהירושלמי להרמב״ם מאחר דהירושלמי יש לו שיטה אחרת ומחולק עם הבבלי : תשע חנויות · בירושלמי שקלים פ״ז ה״ב איתא גם הך בבא דט׳ חנויות מוכרו׳ בשר נבלה דהוא ודאי נבלה והיינו דנדון כספק ועמ״ש בשקלים שם ליישב מאי דלא מייתי לה הכא לפשוט גם לקולא דנדון כמחצה ועוי״ל דהך דשרלים עדיפא לי׳ דשם אמרי׳ ברה״ר טהור ותפסיקן הקולא בפשיטות משא״כ בהלבין תומם אינו כ״א דיוק ממשנות : שדלתות מדינה נעולות · עי׳ ירושלמי ה״י בצפורי נעולה ועמ״ש בפס״א : תשעה לפרדעים · ירושלמי ה״י : תשעה שרצים · שם : הלכה כר׳ יוסי · ה״נ בירושלמי ע״ש ר׳ יסא : ע״ב אבל ליוחסין לא · בירושלמי ה״ט מחלק ואמר כשרים מוכין ופסולים מבליכין ופי׳ דהך דר׳ יוסי במתני׳ לענין זנות תלינן בכשרים והאזלי׳ בתר רובא משא״כ במשליכין אין דהך הכשרים להשליך תינוק וא״כ ל״ק קושי׳ הגמ׳ שבכאן והוא כמש״ל דהירושלמי ל״ב בשתר דוכתי תרי רובי ,; הכא כשולך והפשר ג״כ דמיירי הירושלמי באופן שיש חשש אשופי ועי׳ רש״י : ולענין לפקח אה״ג אינו כן · עי׳ ירושלמי כאן ה״י יומא פ״ח ה״ה מבוי כו׳ וישראל א׳ דר בתוכו מפקחין כו׳ ועמ״ש יומא פ״ד : אם יש עדים · בירושלמי פ״א ה״א מקשה אמאי לא נקט הסי׳ אם נשאת ברביעי וע״כ דלית רביעי כלום היינו דאין ראיה מרביעי דגם אלמנה נשאת לפעמים ברביעי : רש״י ד״ה והוא · ולהאלמנה היורשים אומרים · ה״נ בירושלמי ה״א :

דף טז ע״א מה טיבו של עובר כו׳ ר״ג ורא״א · עי׳ ירושלמי יבמות פ״ד ה״ב פ״ה ה״ב קדושין פ״ד ה״ג ומש״ל יג. : וכיון דרוב נשים בתולות · עתו׳ שכ׳ דלרב פריך ובירושלמי ה״א באמת מפני דמשום דאין הולכין בממון אחר הרוב ועי׳ ב״ק ר״פ הפרה בירושלמי ומ״ש ביפ״ע ר״פ הפרה : ע״ב כותבין שובר · עי׳ ירושלמי פ״ט ה״ט : רי״א תבית · בירושלמי סו׳ ה״א ע״ש אנא שאול חבית של בשורה והוא כמו כוס של בשורה דמתני׳ :

דף יז ע״א מרקד אתלת · בירושלמי פאה פ״א ה״א וע״ז פ״ג ה״א ליתא אתלת כ״א נסיב שוטיבתא דמטמע הדא : עמודא דנורא · שם בירושלמי שבשא דנורא ובנתו׳ בשם הב״ר וכ״ה במאוין פס״א וכ״ל פנ״ט : שתהא אימתו עליך · במד״ר פי״ד ספרי בפטים קנג : ע״ב דמנמנה · עי׳ ירושלמי ה״א : אי דאכלא שני הזקה · בירושלמי כאן ה״ב ובב״ב פ״ג ה״ד אם הביא עדים שמת אביו מתוכה אפי׳ אכלה שני חזקה אינו נאמן וכ׳ דהכי מוקי למתני׳ מה דתני והם יש עדים כו׳ דהייט שמת אביו מתוכה ואפי׳ באכלה שני הזקה ל״ה וכ״מ בב״ב דתיכף אחר דמייתי במתני׳ מסיק דבעדים שמת אביו מתוכה מפקין מני׳ משמע דהכי מפרש למתני׳ וזה דלא כהפ״מ דמפרש להמתני׳ כבבלי : ברח מהמת מאי · בירושלמי ב״ב פ״ג ה״ג פלוגתא דרב ושמואל בבורח ואינו מחלק בין מהמת ממון ובין מחמת נפשות : בשעת הירום שנו · ה״נ בירושלמי בבא בתרא פ״ג ה״ג :

דף יח ע״א המלוה את הברו בעדים · עי׳ ירושלמי שבועות פ״ו ה״א : אין נשבעין על טענת קטן · עי׳ ירושלמי שבועות פ״ו ה״ה ופ״ז ה״ז · ובמע״ש פ״ד ה״ג ערובין פ״ז ה״ו גיטין פ״ה ה״ט לענין אין מתנתו מתנה : מפ״מ אמרה תורה · עי׳ ירושלמי שבועות פ״ו ה״א ומ״ש ב״ק קז : אבל גבנו מעיז · לכאו׳ פ״ג דקדושין ה״ה הוא כן בשבועות פ״ו ה״ה מקרא ולא בין ביורשין משום דגבנו והוא משום דס״ל לכאו׳ בשיטת הירושלמי דברי ושמא ברי עדיף וליכא לאוקמי בג׳ ידענא וכ׳ לא ידענא כיון דא״י חייב ב״א״ה אבל לפמ״ש סוף ב״ק ור״פ הבית והעליה ולעיל יג : דגם להירושלמי א״י א״נ פטור א״ג להוק כמ״ש הוא גם לשיטת הבש״י היכא לאוקמי בטוענו ספק ע״פ העד וזה יתכן לכוין בא״נ בתוס׳ בשבועות מז: ד״ה אא״נ : והאר״ל עדים כתחומים · ה״נ בירושלמי כאן ה״ג שביעית פ״י ה״ג גיטין פ״ד ה״ב וסוף ב״ב : רש״י ד״ה שבלי שדות · עי׳ מס״פ ד״ה אנוסים שהקשה אמ״ש מבתקים בקוני׳ הא אין אמע״ר וכ׳ בשם הרא״ה לתרץ דנפסול דרבנן ל״א האמע״ר והקשה עליו מאמנה דג״כ דרבנן ע״ש ובענ״ד י״ל דכיון שאומרים הייט ולא עכבוו שעשו הכוכה לא מיקרי מע״ר אבל מה שאומר בגוף העדות שאין משום השוכה הו״ל מע״ר ומצאתי סברא זו בבש״מ לסר׳ יהוסף פלוי ותלקו עליו · ונראה כפשוט דרש״י כ״כ להו״א דלא ס״ל אין אמע״ר וכ׳ קרובים למסקנא או מבתקים בקוני׳ להו״א :

דף יט ע״א אלא ע״ז וג״ע · ה״נ בירושלמי שביעית פ״ד ה״א סנהדרין פ״ג ה״ג : מודה בשטר שכתבו עי׳ ירושלמי ב״ב פ״ע ה״ו ומ״ש ביפ״ע ב״ב קנד : ר׳ נתן אומר · ספרי נשא ג׳ במד״ר פ״ה : ע״ב אמנה היו דבריט אין נאמנין · בירושלמי ה״ג איתא בשם רב דנאמנים ומקשה מהא דרב אמר אסור להשהות בשטר אמנה ומשני אסור להשהות ולקיים ולא להתים והכא בבבלי מוכח דס״ל דגם אסור להתים ועי׳ מס״פ : ובאו שנים מן השוק · בירושלמי ה״ג איתא כה״ג שבאו שנים בפני העדים מהשטר והאומרים שאין זה כתב ידם וכן האומרים כתב ידינו אמר ר׳ מנא נעשה כשטר שקרא עליו ערעור ופי׳ הפ״מ שצריך לקיימו בב״ד וקשה מאי מהני קיום ב״ד ביעידו עוד עדים שלא כתרי דמכחישין והאומרים אין זה כתב ידן הם כמאה ואולי קיום ע״י דמיון לאחר שהרות סו״ל כחזר גמור גם נגד עדים ואמרי׳ דהעדים טעו בטביעת עינם :

דף כ ע״א אלא מהשטר שקרא עליו ערעור · ה״נ בירושלמי ה״ג ע״ש רב אסי כבכאן רק התם איתא ר״א אמר אפילו לא נתקיים בב״ד א״ר אילא טעמי׳ דר״א כיון שהוחזקו העדים להיות תאומים בשטר כמו שנתקרה עדותן בב״ד והוא לשיטת הירושלמי דבעינן קיום מבלשה שטרות סו״ל הוקה ורב אסי דבעי קיום ב״ד הוא בקיום משטר זה לנגד כמ״ש בשו״ע ח״מ סי׳ מ״ו ס״ז וכ׳ דהאי שלשה שטרות שבירושלמי אח״כ קאי על החזקה שבסכיר מקודם ומצורף האי שטר שמקיימים אותו לחזקה ואפי׳ כתלמודא דידן מצתי כתובות או משתי שדות וא״י לחילוק שכ׳ הש״ך דהירושלמי מיירי בשטרי הלוואות ע״כ בעי ג׳ · ואודה לה תמיהתו על הפוסקים שלא הביאו בזה דלהכ״ל גם הירושלמי מיירי משני שטרי שדות כהבבלי · והנה ברי״ף הגירסא אין מקיימין משטר שקרא עליו ערעור אלא אם הוחזק בב״ד ותמה בזה הרא״ש סי׳ ט״ו ע״ש ועי׳ בש״ך ד״ה א״ר אסי שהקשה לגרי״ף במאי פליג ר״א בירושלמי א״ר׳ אבי · וי״ל עפמ״ש הש״ך סי׳ מ״ו ס״ק כ״ה שפי׳ לרש״י הא דבעי הייט באין מכירים התימות כדיינים המקיימים כיון שנתחזק הערעור אות דאמת וגכון השטר · ולפ״ז י״ל בפי׳ הירושלמי לגרי״ף דאדרבה ה״פ דרב אסי אמר אין מקיימין את השטר משטר שקרא עליו ערעור אא״כ הוחזק בב״ד הייט שיהיו גם חתימות הב״ד ידועים ור״א אמר אפי׳ לא נתקיים בב״ד הידועים רק סתם קיום שטר ג״כ מועיל אף שלא ניכר תה״י המקיימים ור׳ אילא מסיק טעמיה כיון שהוחזקו הייט ע״י שנתחזק הערעור : אר״א והוא שזוכרה מעצמו . ה״נ בפלוגתא ד״ה ור׳ יוחנן בירושלמי ה״ד וקאמר התם ר״ה כרבי כו׳ ומובא בתוס׳ לקמן ע״ב ועי׳ ק״ע שפי׳ ר״ה מוקי למתניתא כרבי · ומיושב לי בזה מה שפי׳ קשה לי מירושלמי שם ר״ה בשם רב אין גא׳ ואחר מצטרפין מוכח דס״ל כרבנן : ע״ב בתוס׳ ד״ה ור׳ יוחנן [הנמשך מעל״ד] דבירושלמי כאן ה״ד : אר״ח מתוך

שהי עטמא מתוך בהונים כו' היא בתוספתא אהלות פט"ז וכ"ה בירושל' נזיר פ"ז ה"ב רק הלבון עד חמשים כו' הוסיף ר"ה : כשתמצי לומר לדברי רבי · ה"נ בירושל' ה"ד :

דף כא ע"א צריכין שנים מן השוק · ה"נ בירושל' ה"ד : לכתוב חתימת ידיה אחספא · נפמ"ב בירושל' ס"ד דאפי' אחרים מכירין חת"י הא' אינו יכול להעיד על השני ולהצטרף עם אחר משום דהכל נפיק הא' דבר ע"י חתימתו שבשטר אין מועיל עצה זו דאבוי לקיים חתימת הא' ע"י חספא : הלכה כר' מחברו · עי' מה"פ בתרומות פ"ג ה"א ד"ה כתורם הבית שכ' דהירושלמי ס"ל דהלכה כר' אפי' מחבריו דלא כסוגית הבבלי ע"ש ויש לעיין במה"פ ד"ה ר' יוחנן בפ"ג מדמאי ה"א דהתם משמע דמסני רבו עליו וכ"מ בירושל' שם ועי' גליון ירושל' למסכ"י דמאי פ"ו ה"ה: מר' יהודה אמר בשואל עד ודיין · בירושל' ר"ה פ"ג ה"א גיטין פ"ט ה"ז ר' בא בשם רב יהודה רצה לקיים מהעדים מקיים ולאי אומר אפי' בעד א' בדיין א' וא"כ רב יהודה לא ס"ל דמצטרפין רק רבא ס"ל כן ובסנהדרין שם פ"ג פליגי אמוראי אליבא דשמואל בזה והכא בין רב יהודה בין שמואל ס"ל דמצטרפין גם רבא שהוא ר' בא בירושל' ס"ל הכא אין מצטרפין והתם ס"ל מצטרפין : ע"ב רבנאי · הוא ר' בנייי' בירושל' כפ"ג דסנהדרין דפליג עם ר' הושעי' א"א כו' אליבא דשמואל והסתייה מכאן דר' בנייי' הוא כמ"ד לשמואל מצטרפין : הנח לעדות החדש · עי' תוס' ועי' ר"ה פ"ג ה"א סוטה פ"י ה"א סנהדרין פ"א ה"ב דשם איתא דעדות החדש דמי לד"נ ועמ"ש ביפ"ע ר"ה כ"ה :

דף כב ע"א וחד ליתובי · בירושל' שביעית פ"י ה"ב סנהדרין פ"ה ה"ה איתא הע"ש שהתמנו בשנים דנו בשלשה ולמד לה מפרוזבול ע"ש : שנים שדנו · בירושל' ברכות פ"ז ה"א תלי פלוגתא זו בהי שנים מזמנין ועתוס' סנהדרין ג' דבה"ג פסק כשמואל וקשה דבזימון פסק בה"ג דבעינן שלשה וכן מסירושלמי שביעית וסנהדרין שהבאתי לעיל מוכח דבעי שלשה כמש"ש דנו בשלשה וע"ע סנהדרין פ"א ה"א : הוא הפה שהתיר · בירושל' בפ"ט דתרומות מזכר שם כך סברא ושם הוא במלתא דרבנן ועי' ירושל' דמאי פ"ג ה"ז : ולא ליבם · ע' ספרי תצא רלו : אמתלא לדברי' · ה"נ בירושל' כאן ה"ה : אנשים שאינם מהוגנים · עי' ירושל' שם : ע"ב תוס' ד"ה והפ"ה ירושל' · כאן ה"ה : שנים אומרים מת · עמ"ש יבמות פח : הבא עלי' כאסו"ת קאי · עי' ירושל' כאן ה"ב ויבמות פ"י ה"ג פלוגתא דר' יונה ור' יוסי דר' יונה מדמי לחלבים ור' יוסי פליג עלי' וכ' דמיירי שניסת לא' מעדי' ועפמ"ש ביבמות פח: דכנ"ל גם להירושל' ובאורי שם בירושל' יבמות שם ע"כ אמר ר' יוסי לא תדמינה לחלבים שכן אפי' אמר לבי נוקרני מביא אב"ת והיינו דהכא אין לנו נוקפו שהוא א' מעדי' ולא"ב הברייתא דתני תנא דהייני כניסת לאחר : שנשאת לא' מעדי' · עמ"ש ביבמות פח: ולבי דכ"ה גם ד' הירושל' דלא כהש"ק יבמות פ"י ה"ג שכ' דהירושל' לא ס"ל סברא זו : א"ר יוחנן שנים כו' · בירושלמי כאן ה"ג וביבמות פ"י ה"ג איתא פלוגתא בין רבנן דתמן ובין רבנן דהכא דרבנן דתמן ס"ל דלא שני' בין מיתה בין גרושין ולרבנן דהכא שאני בין מיתה לגרושין ומטעם דמיתה אינה יכולה מכחשתו ועמ"ש ביבמות שם דרבנן דתמן הוא רב שבבבל דס"ל דגם במיתה יכולה מכחישתו כמ"ש ביבמות פח: ובירושל' שם פ"י ה"ה ובפט"ו ה"ד ור' יוחנן הוא רבנן דהכא והוא כר' יוחנן דהכא וכפי' רבא לקמן ועמ"ש ב"ב לא : בבאור הירושל' שם וביבמות שם כארתי באופן אחר דקאי ר' חזקי' ארבנן דמערבאי ותמן היינו בדין שדה ופי' דגם רבנן דהכא דמערבאי ס"ל דלא תנא אם באו עדים לאיסור אחר כנשאת וקפי' ממתני' דאיתא תנא וע"ז משני דהא דלא תנא היינו כניסה לא' מעדי' אבל לאחר תנא ולרבנן דבבל לא תנא גם בנתגרשה משום דאין סברא לחלק ביניהם ובפנ"א הארכתי בזה : כ"מ שהאמינה תורה ע"א · עי' ירושלמי יבמות פט"ו ה"ד דשם משמע דלא ס"ל הך דעולא עמ"ש יבמות קי"ז ע"ב : והא"ר המגונה האשה שאמרה לבעלה גרשתני · עי' ירושל' יבמות פט"ו ה"א ומ"ש ביבמות קט"ז ע"א : שנים אומרים נתקדשה · בירושל' ה"ב איתא תנא ועמש"ל ד"ה שנא :

דף כג ע"א ר' אושעי' מתני לה אריבא · בירושל' ה"ה מפרש אדינא דרישא בפ"ע ובמתני' דשבוי' בפ"ע : בדרב המנונא · עי' מש"ל כב : לא נשאת נשאת ממש · בירושל' ה"ה ע"ש ר' הונא ור' חיננא תריהון אמרין · ובה"ז בדין שבוי' ר' הונא לבד ועי' תוספת' פ"ב ה"ה ובמפרש : אותיב אבוה דשמואל · ה"נ בעובדא בירושל' ה"ז אבא בר בא דהוא אבוה דשמואל : לרב שמן בר אבא · ה"נ בירושל' לר' שמעון בר בא ושם איתא דנסב לקמייתא ומיתת לתנינא ומיתת למה בגין דשקרון ח"ו לא שקרון אלא מן חטאת דתנני' בן אחי ר' יהושע שעבר את השנה בחו"ל ועי' ק"ע ופ"מ הגר"א בלקוטים שבסוף ברכות בבנ"א כ' שבא עליהן נכרי קודם ג"ש לחשבון חנני' ע"כ אמרו טהורו' אנו · ובאמת היה לאחר ג"ש מקשה הא בסנהדרין פ"א ה"ב נדרים פ"ו ה"ח איתא דר"י בן בתירה הבי' מעשה חנני' [בנדרים פי' הק"ע ופ"מ ר"י בן בתירה ובסנהדרין פי' הפ"מ חנני' בעצמו הביא] וקם ורכב סוסי' הן דמטה מטה הן דלא מטה נהגין בקלקול ע"ש וא"כ לא קם חשבון חנני' וגם במקומו' שלא הגיע אז הרוכב לבנה בתח"כ נודע להם ואיך יתכן שבזמן אח"כ יטעו בחשבון חנני' ועוד איך טו"לת דכם עליהן וחנו רואים שהירו' חפן בהלדקן ע"כ נהרתי כפי' הק"ע שמזרעו היו כמ"ש ביפ"ע סוף ברכות רק שט"ס בם והסר תיבת מזרע וצ"ל במת [מזרע] חנני' כו' וי"ל ע"פ פי' הס' יוחסין בירושל' שם דר' נתן היה עם חנני' [והסה"ד הוא ת' פי' שסי' כבד חנני'] יתכן דר' נתן הוא ר' נתן בר אבא שנזכר במ"ק פ"ג סוף ה"א וכיה אחיו של שמואל דהוא ג"כ בר אבא ואחתי' שכ' שם י"ל שביתה של שמואל ולא של ר' נתן שלא היו מאס אתה או דגרסי' אחתי' בשכ"ד גבי שמואל וגבי נתן ע"כ לא היה ר' נתן אבל במותה ולפ"ז י"ל שבאשר שאחיו של שמואל היה מסייע לחנני' ע"כ הגיע טוגש לבנות שמואל שהיו ממשפחתו : עדי טומאה · עת"י ועי' מרדכי פ"ב מ"ש בשם הירושל' והוא בה"ה ועי' ק"ע ופ"מ שפי' ד"א כהמרדכי ועי' מה"פ ד"ה כך : ע"ב תוס' ד"ה שפי במשנה שבירושל' איתא כגי' הר"י דל"ג נשבית : רש"י ד"ה ובזמן כו' אני וחברי כהן · עי' תוי"ט ובמה"פ ה"ז ד"ה בזמן ובמ"ש לקמן כד · ד"ה חיים לגומלין :

דף כד ע"א ואינו נאמן להביאו אבה · ה"נ בירושל' ה"ז למשפחה ולקדשי הגבול צריך שני עדים : חיים לגומלין · עי' תוי"ט בבכורות פ"ה מ"ד שכ' לחלק בין כאן ובין בכור דהכא מעיד לכהן ול"ח לגומלין דהכא באמרין שבניהם באים למכור הוי סוכהה קלת לחוש לגומלין משא"כ בבכור דהוי ספק רחוק דלמא מתרמי לכהן המעיד ג"כ בכור ומומו ויעיד כהן השני לגמלו · לזה ל"ח · ועי' מהרי"ט אלגזי בכורות פ"ד אות כו' אלה ס"ק ל"ג · ובזה א"ש קו' התוי"ט כאן על רש"י במתני' שכ' ובזמן שהן מעידין אני וחברי כהן למה לא נ' כן גבי ב"י נשים שנשבו אני והברתי טהורות דלהנ"ל י"ל דגבי שבויות כיון שידוע שנשבו מוכח הספק גומלין אבל כאן גבי כהן אם לא אמר ע"ע שהוא כהן מאן נימא שרוצה להיות כהן ולחוש לגומלין והו"ל כשאר עד א' ופי' ברש"י להזכיר כאן חשש גומלין כמ"ש בדברי ר"י בדבור שאח"ז וכדמוכח בגמ' ע"כ כ' כאן אני והברי כהן : בדמאי הקילו · בירושל' ספ"ד מדמאי אמר טעמא דר"י משום חיי נפש התירו שיספיקו לבני העיר תבואה ע"ש : רוב ע"ה מעשרין · ירושל' ברכות פ"ז ה"א ערלה פ"ב ה"א רוב ע"ה היו מכניסין לבתיהן ועפנ"א ועי' דמאי פ"ג ה"ד ספ"ה פ"ו ה"א פסחים פ"א ה"א שקלים פ"א ה"ה כתובות פ"ג ה"א ע"ז פ"ה ה"ד : ע"ב מהו להעלות מנשיאת כפים · עי' תוספת' כאן רפ"ג פאה פ"ד וירושל' כאן ה"ז : ר' יוסי אמר גדולה חזקה · ירושל' קדושין רפ"ד : התרשתא · בירושל' שם שהתירו לו לשתות יין היינו שהיה משקה למלך לבל יתכדבו שהטיל אדם הוצרך לטעום מאותו היין :

דף כה ע"א חזקה לכהונה נשיאת כפים · ירושל' הל' ז' ותוספת' היא ברפ"ג בגליון : רשב"א · בירושל' שם ובתוספת' רשב"א והגר"א הגי' שם רשב"ג ובפאה פ"ד הגיה רשב"א כבירושל' : תרומה בזה"ז דרבנן חלה דאורייי' · בירושל' ספ"ט דברכות ובו"ר פ"ד תניב מעשרות מתקנת ב"ד ובירושל' מייתי מקרא הביאו את כל המעשר אולם ברור שם הוא מקרא דנחמי' י' ל"ח ואת ראשית עריסותינו ותרומותינו כו' וקשה דא"כ גם חלה דרבנן ובשו"ע סי' כ"ז ג"כ תכ"ב ר' יוחנן מעשר מתקני' ב"ד מקרא זה ואולי יפרש דכמו חיוב חלה מס"ת קבלנו גם תרומ' ומעשר ועי' תנחומ' ויחי ו' : נתחייבו בחלה · ה"נ בירושלמי חלה פ"א ה"ג ערלה פ"א הלכה ב' : ולא נתחייבו בתרומה · ירושל' שביעית פ"ו ה"א קדושין פ"א ה"ט לענין תרומה ומעשר ולענין נטע רבע ומע"ש פאה פ"ז הלכה ה' מע"ש פ"ה ה"ב : ע"ב תתחיים דרבי הגלה · עי' ירושל' הלכה ז' ועי' ש"ק ומה"פ בשם הרא"ם שבירושל' התליפו שטתן ותמה הש"ק על זה שאם כד' רבי יש חילוק דשם אמר דאין נאמן אב לבנו כ"א ליוחסה ולא לתרומה דאמרינן בן גרושה הוא הלא כד' ר"א אין חילוק · ובאמת ממ"ש ר' חייא לרבי ויעשה כסרהק עדות פי' מיגו שהיה יכול לומר כהן הוא ולא לומר שהוא בנו מוכח דסבירא ליה דנאמן אף באינו מחלפ"ת ולדקו דברי הרא"ם : שבידו להאכילו · עי' תוספות ועי' מה"פ ה"ז ד"ה אני מ"ש בשם הרא"ם בישוב קושיתם דה"פ בידו היה לשתוק מלומר בני הוא רק להעיד שכהן הוא ועפ"ק שם ד"ה ויעשה :

דף כו ע"א במסיח לפ"ת · לסברת הירושל' יש לחלק בין כהונה ללויה דלכהונה יש חשש בן גרושה משא"כ ללוי' דלא נפסל בזה : תני רשב"א · בירושל' ה"ז הוא ע"ש רשב"ג : מע"ר ללוי · ירושל' מע"ש פ"ה ה"ג וה"ד יבמות פ"י ה"א הפלוגתא אי מע"ר ניתן לכהן ועי' מע"ש פ"ה ה"ה יבמות פ"ט ה"ה סוטה פ"ט ה"א : ת"ק החולק תרומה בגרנות הביו · בירושל' כאן ה"ז איתא אני אומר תרומה נפלה לו מאבי אמו כהן ולפ"ז החשש הוא בזר ולא בבן גרושה ומשמע דלא מוקי לה במוחזק לכהן וי"ל דלא חש הירושל' לדלמא אקרי ויהבו ליה משום דמיירי בחילוק גרנות דשם מקפידין ועוד יתכן עפמ"ש בשט"מ דהגמ' מפרש והחולק תרומה כו' לא קאי ארישא דמיירי במעשר ס"ל י"ל להירושל' דרישא מיירי בחשש בן גרושה וכבגמ' דילן וסיפא מיירי בתרומה וחשש זרות : האר"י אין ערעור פחות משנים · בירושל' א"ר חייא בשם ר' יוחנן ע"ש ועמ"ש לקמן ע"ב . ע"ב ואתו בי תרי ואמרי בן גרושה · בירושל' כ"ח אם בשהעלה ע"י ע"א יורידוהו ע"י א' ומחולק בזה הירושל' עם הבבלי דהכא משמע דע"א אין מועיל לפסול אף שמתחלה לא היה כ"א ע"א המכשיר: במיחש לזילות' דבי דינא · בירושל' תלי לה בפלוגתא דבין רבנן דתמן ובין רבנן דהכא המבואר ביבמות פ"י ה"ג וכאן פ"ב ה"ב בשנים אומרים נתגרשה כו' דלרבנן דתמן לא תנא כיון שנעשה ע"פ ב"ד בעדות ברורה ה"נ אין מועיל שנים אחרים לפוסלו ולרבנן דהכא דאמרי תנא מועיל עדות השניים לפוסלו ופלוגתא דר"א ורשב"ג פי' הפ"מ דרשב"ג ס"ל דמועיל ע"א במקום תרי ותרי ודוחק גדול הא הרי כמאה וני' דלהירושל' מוקי לה ג"כ בע"א המכשיר תחלה והא דבעי ר' יוחנן ערעור שנים ולהירושל' גם ע"א סגי לפסול נגד א' כמש"ל הוא משום דקפי' א"כ מ"ט דר"א דאין מועיל א"כ עד המכשיר א"כ הא הו"ל שנים נגד א' ולזילותא דב"ד לא חיים הירושל' בע"א ועי' ירושל' ב"ב פ"ג ה"ד פלוגתא דר"ל בר יעקב ורב במעשה ב"ד ע"פ שנים דרב ס"ל דנתכב בהוקה בלא להוציא ממנו אבל בע"א ל"ס חזקה והכא איכא נגד מעשה ב"ד חזקת כהונה ועכ"ז ס"ל לר"א כרבנן דתמן דאלים מעשה ב"ד ע"י שנים הפוסלים ול"מ עוד ע"א להצטרף עם הראשון להכשירו והא דלא פליגי בשנים הוא משום דבאו הפוסלים תחלה גם רשב"ג מודה דאבד חזקתו והכא בבא ע"א המכשיר תחלה ס"ל לרשב"ג דלא אבד חזקתו דס"ל כרבנן דהכא דמעשה ב"ד ל"מ חזקה ור"א ס"ל כרבנן דתמן דחזקת מב"ד אלימא לאבד חזקת כהונה בלו ועתו' מ"ש בשם הרידב"ז : עד שיבאו שניהם כא' · ירושל' כאן ה"ד סוטה פ"א ה"א סנהדרין פ"ג ה"ט שבועו' פ"ד ה"א ועמ"ש סנהדרין ל' : עד שיעידו שניהם כא' · ירושל' סנהדרין שם : תוס' ד"ה ע"י ממון ומנא תימרא דשני לן כו' · ה"נ איתא בירושל' ע"ז פ"ב ה"א רק דבבלי דחי ש"ה דמשום דחש להפסד ממונו ובירושל' לא דחי כן ועי' מה"פ כאן ה"ט ד"ה ע"י נפשות מש"ם : תוס' ד"ה ע"י נפשות · עי' מה"פ שם : ועדי' מעידין אותה · בירושל' ה"ט מקשה מזה על מתני' טעמא דאיכא עדים · ובמתני' מתיר בלא עדים ומשני הורמנא באני ומוכח מזה דלא ס"ל להירושל' לחלק בין יד ישראל תקיפה א"ל :

דף כז ע"א נשי דנהמין · בירושל' בשם ר' יוחנן אשת לסטים כלסטים : אמר חזקי' והוא שנגמר · ה"נ פליגי חזקי' ור' יוחנן בירושל' ה"ט רק דהכא הוי הפלוגתא בתר מימרא דרב ולוי נשי גנבי כו' ע"כ פי' הריטב"א וש"מ דחזקיה קאי באותן שבעליהן נתחייבו ע"כ בעי נגמר דינן ובירושל' מימרא דאשת לסטים היפא אחר פלוגתא דחזקי' ור' יוחנן וא"א לפרש כנ"ל ועי' ש"ק ומה"פ שם : בולשת שבאה לעיר · פי'

ירושל' ע"ז פ"ח ה"ח ומ"ש ביפ"ע ע"ז ס' ע"א · דלהירושל' ל"ק לי' אמאי דכרכום יהבא דס"ל טעם שסיתר שם דתלינן בישראל א' הנמצא בגבת משא"כ לחשש גילוי אין הגלה ע"י הגלתי נואפים שביניהם : תוס' ד"ה כאן בירושל' כאן ה"ט · אם יש שם מתבואה · בירושל' ה"ט נשארה בתבעי ע"ש : משני בבילין · עמ"ש ביפ"ע פסחים י"י ע"א בבאור הירושל' ספ"ז דתרומות : ע"ב מלמד שיצא בלא תיתמי' ב"ר פנ"א : אחיה ואחותה · ה"נ בירושל' ה"ט לפי' קרוב וקטן : אמרו לו אין אדם מעיד ע"ע · מדרש תהלים סי' ו' :

דף כח ע"א ואם היה כהן · וערש"י וכ"מ בירושל' גיטין פ"ח ה"ט דאיתא שם בד"א שנשאו אבל לא נשאו לא ובכהן אפי' לא נשאת ועד"ן מ"ש בזה והפ"מ בירושל' שם פי' מ"ש בד"א שנשאו קאי על נשואי הראשון דבלא נשאת כ"א נתארסה אין היסור בנתגרשה ובענ"ד פי' דחוק דלפי דבריו לכהן אסורה גם מן ארוסין לדור בשכונה או במבוי ואין זה כמשמע מד' הרמב"ם · וע"ק פי' הפ"מ מהא דתני' בשמחות פ"ב בד"א שנשאו כו' ואח"כ כ' בד"א מן הנשואין אבל מן הארוסין לא א"כ מ"ש מקודם בד"א שנשאו ע"כ פי' שנשאו לשני אחר גרושין ומקור הרמב"ם שחילק בין מן הנשואין בין מן הארוסין אינו מהירושל' כמ"ש הפ"מ כ"א מהברייתא דשמחות ומה שהקשה הפ"מ דאין להי' מפריעת חוב שאינה כו' לבעה ליתא דגמ' אטעיי' אבל בברייתא' דשמחו' לא קאי לדין פריעת חוב שלא הוזכר שם כלל וקאי להדיא על דין דלא תדור כו' והגמ' שינתה לפי הענין וטעמ' דהרמב"ם שלא כ' תנאי כד"א שנשאו כו' כ' דהוא משום דשם בשמחות איתא כל הברייתא ע"ש בש"א וא"כ י"ל דכ"ש לשיטתם לא יגרש כו' ע"כ מוזכמת היא בעיניו כמ"ש בירושל' שם ע"כ לא תבשו כ"א בנשאת משום תומר א"א אבל לב"ש אסורה גם בלא נשאת וכן י"ל לב"ש דקאי לב"ש שהוזכר שם מתחלה אך בדין מן הארוסין אין לחלק בין ב"ש לב"ה דבמן הארוסין ל"א ב"ש לא יגרש כו' ורק הסברא משום דלא ג"ייס אין לחלק בזה בין ב"ש לב"ה ומה שסייע הפ"מ עוד לפירושו ממ"ש בירושל' הא"כ והארוסה שביהודה ש"מ דמיירי תחלה מדין מן הארוסין כ' שחסר שם בבא דבד"א מן הנשואין אבל מן הארוסין לא כמ"ש בשמחות שם דבכל הברייתא שבשמחות קרובה בלשונה ל"ל הירושלמי שם : במבוי · לד' רש"י והתוספות מבוי גדול משכונה ובכהן הוי חומרא ולהרא"ש מבוי קטן משכונה ובכהן קיל משום דאינו כ"א בלאו ובירושלמי גיטין שם מוכח דבכהן חמיר אך גם להרא"ש לענין זה חמיר בכהן דגם בלא נשאת להרמב"ם פכ"א מא"ב מבוי גדול ונראה דגירסת הרמב"ם בגמ' היה לא תדור עמו בחצר וכבירושל' שם : היתה חצר שלה · ירושל' גיטין שם : אלא לאו כה"ג · בברייתא' דשמחות פ"ב משמע להדיא דהחצר של שניהם קאמר ומפנה אשה מפני איש וכ"ה בירושל' שם : והוא שיש גדול עמו · עתו' ורא"ש ומס"פ ירושל' ס"פ ד"ה וכלבד : לא הא ולא הא · ע' רא"ש בשם הירושל' לענין אחרים והוא כה"י ועפ"ך תו"מ סי' מ"ו ס"ק מ"ת ובש"ק כאן ד"ה תני : דרוב נשים · עמש"ל טז : תוס' ד"ה אלו דבירושל' · פסחים פ"א ה"א ומשמע מהתוס' דמפרשים מ"ש ר' ירמיה בשם ר"ז לית כאן אפי' נשים נשים עומן כן נאמנות דהיא קושי' על לשון אפי' דנשים הלא נאמנות בכ"מ ומשני מפני שהן עצלות ויש בבדיקה טורח שייך ל' אפי' אבל הרא"ש ריש פסחים פי' דר' ירמיה פליג וס"ל דל"ג נשים משום שהן עצלות ואינן נאמנות ועי' תפ"ש וק"ע שם ופי' התוס' נ' כמ"ש : ודלמא עבד כהן · ה"נ מקשה ומתרץ בירושל' ככאן ה"י ומגילה פ"ד ה"ג ע"ש ריב"ת : תוס' ד"ה קיום · עי' הגרי"ב שליוה לעיין בתוס' יש · ד"ה מודה וכונתו לעורר קו' שהפלאה דדברי הר"י סתרי אהדדי ובענ"ד יש לחלק דהתם מיירי שעדי השטר עודם חיים והוו כמעידים בפנינו משא"כ כאן דבכר מת העד כמשמעו' הגמ' ע"כ הו"ל השטר רק תקנתא דרבנן ע"כ בעי קיום דוקא מסברא דאל"כ כ"א יתחוש עדים שמתו שאין ירא הכתבם מהעדים עומן ובזה מיושב ג"כ קו' הפלאה בשם אחיו הגר"ש דמאי צריך לבני עדים הא גם בע"א הו"ל מש"הילמ נגד טענת פ"פ דלהנ"ל הו"ל מחויב שבועה דרבנן ול"א מגו"ילמ והכמ"ל : ע"ב ודלמא עבד כהן · ה"נ בירושלמ' הקושי' והתירוץ : אר"א בר' יוסי · בירושל' ה"ז ר' ישמעאל בר' יוסי : אפוקי ממונא · בירושל' ה"י בעי מהו להוציא ממון ע"י עדותן היך עבידא היו יודעין עד שדה דאובן תחום שבת כו' · ונשאר בתבעי' היינו אף שעיקר העדות היה על ענין אחר מ"מ כיון שבא עי"ז הוצאת ממון הפסד דאינו נאמן : מאי קצצה · עי' ירושל' כאן ס"פ ובקדושין פ"א ה"ב ורו"ר פ"ו ומפרש שם שאומרים נקצץ זה ממשפחתו ולזאת נקרא קצצה :

דף כט ע"א תוס' ד"ה אלו נערות בירושל' · כונתם לסירושל' כאן ה"א פ"א ה"ד קדושין פ"ד ה"א אך אין מבואר שם כן להדיא על משומרת רק כיון דדרים מקרא מהר ימהרנה דקא על השפחה פטור מקנס ולאינה משומרת ל"ב קרא : שם בירושל' משמע · שם בירושל' וקדושין שם : שם בירושל' איכא למימר · כ"כ ג"כ המה"פ כאן ולא הזכיר בשם התוס' . תוס' ד"ה ועל הכותית · בירושל' כאן ה"א מוקי להדיא מתני' כמ"ד כותי כישראל וקשה מה שלא הביאו את הירושל' ועש"ק ד"ה א"נ ומה"פ ד"ה דאתפלגון : תוס' ד"ה ועל אשת אחיו · בירושל' · סוף ה"א : מיהו בירושל' · כאן ה"ג : שם דאמר בירושל' · כאן ה"ז וכם הוי פלוגתא דאמוראי בזה גם מוכח שם דל"א משם מתלה כ"א דמיתר בפירוש : ר"ם היא · פלוגתא דר"מ וחכמים בקטנה עי' ירושל' ה"ט ובסנהדרין פ"ז ה"א ועי' פ"ד ה"א : ע"ב איקרי כאן ולו תהיה · ה"נ מקשה בירושל' ומתרץ ר"ל מריבוי הבתולות ודתי לה ומסיק מקרא אם מאן ימאן · בות מילתו שמים ע"ש ובמה"פ וחד לג"ש · בירושל' ס"ד איתא ג"ש דאשר לא אורשה ולריב"ג ג"ש כסף כסף וכ"ה במכלתא משפטים פי"ז ועי' לקמן לח חלולין הוא עושה · ה"נ בירושל' יבמות פ"ד הט"ו :

דף ל ע"א הכל מודים בבא על הנדה · בירושל' כאן ה"ה ובתרומות פ"ז ה"א מגילה פ"א ה"ד איתא [illegible] בן מנסיה ס"ל כרנבה"ק רק דנדה ואחות אשה ביניהון דלרנבה"ק אינו פוטר ולרשב"מ פוטר והכא קאי לרשב"מ ואמר דמודה דמשלם ומחולק עם הירושל' ולאפוקי מר' נחוני' · עתו' ועי' גליון ירושלים ד"ה נערה נדה שכ' דהבבלי מחולק עם הירושל' דלהירושל' לרנבה"ק נדה אינו פוטר משום דיש היתר לאחר איסורה והכא איתא ולאפוקי מרנבה"ק כו' דקאי אנדה אך באחות אשה כ' דלהפשר דגם לבבלי מודה רנבה"ק ע"ש ודבריו אינם כ"א לפי' התוס' כאן אבל לפרש"י דקאי אמתני' אין ראי' גם בנדה · ולהפשר דמשום זה לא רצה רש"י לפרש כפי' התוס' שלא לעשות מחלוקת עם הירושל' אשם בתוספתא כאן פ"ג איתא להדיא דרנבה"ק פוטר מקנס באחות אשה ותימה גדולה שיאמר הירושל' נגד התוספת' ע"כ נ' בענ"ד להגי' בירושל' דהכא יש להבין מאי דקרי לנדה יש לה היתר הלא בימי נדתה אין היתר כ"א כביעבור הזמן ואז אינה נדה וכן אחות אשה כשמתה אשתו אינה אחות אשה וכן בשבת אין האיסור מלאכה כ"א בחותו יום כ"ז שהוא שבת וכן יוה"כ שהוא איסור התלוי בזמן וכן נדה ואחות אשה הם תלוים בזמן ומורה הסברא דמדמי יוה"כ לשבת יפטור גם בנדה ואחות אשה ורשב"מ דמדמי לשאר חייבי מיתות ב"ד י"ל דמדמי למולך כמ"ש לקמן כרת שלו כמיתה שלהם וא"כ ע"ז דאיסורם בכל זמן כן ח"כ בעינן שאינם תלוים בזמן ולא נדה ואחות אשה התלויה בזמן לזאת נ' להגי' בירושל' ע"ד דרנבה"ק [צ"ל דרשב"מ] מה שבת [צ"ל ע"ז] אין לו היתר אף יוה"כ אין [צ"ל אף כל שאין] לו היתר אחר איסורו ואילו הואיל ויש לכן היתר אחר איסורן משלם ע"ד דרשב"מ [צ"ל דרנבה"ק]· מה שבת י"ב כרת אף יוה"כ כו' ואילו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם פי' אף שתלויים בזמן · ובזה א"ש כן דר"ח הכל מודים דרשב"מ מפורש היא לי' בירושל' דנדה אינו פוטר וז"ש ולאפוקי מדרנבה"ק וכפי' התוס' דלדידי' גם בנדה פוטר וכמפורש בתוספתא ומיושב ג"כ דקדק הט"ה במגילה מאי דנקט רנבה"ק יוה"כ דהוא לרבות' אף שתלוי בזמן : יוה"כ כשבת · ועי' ספרי נשא כ' לגי' היננה הוא כרנבה"ק ולגי' הגר"א אינו כן : חוץ מצנים פחים · עי' ירושלמי שבת פי"ד הלכה ג' ועי"ן ויק"ר פט"ז : תוס' ד"ה הכל בידי שמים · ב"ר פט"ז · ע"ש וצ"ל בויק"ר פט"ו וכ"ה בירושלמי סנהדרין פ' חלק ה"ב : תוס' ד"ה מיוס · עמ"ש סנהדרין פט : ע"ב דין ד' מיתות · במד"ר פי"ד : כרת שלו כמית' שלהם · עש"ק ה"א ד"ה רשב"ס דלדבריו ס"ל לרשב"מ כרבה ועמש"ל ע"א : תוס' ד"ה אי · עמ"ש בפסחים לב ע"ב בשם הר"ש ריש פ"ז מתרומות שמקשה להירושלמי דלס"ל דקרן דתרומה הוי כפרה דתשאר קושיית התוס' מה בין תרומה להקדש לרנבה"ק ע"ש מ"ש בזה ועתה נ"ל עוד י"ל דהירושל' ס"ל דרנבה"ק לא ס"ל כרבי דאיכא מיתה בהקדש וליכא גלי קרא בהקדש ע"כ משום כרת דתמן פטר לי' ואין להקשות לר"ל דפטר חייבי מלקות שוגגין פטור א"כ יש לפטור בהקדש מטעם מלקות וע"כ לומר גלי' קרא די"ל דל"א גלי קרא ממלקות לכרת : שכבר נתחייב בגניבה · ס"נ הוי הסברא בירושל' כאן ה"א וכפ"ז דתרומות ה"א לפי' הפ"מ במסקנא ולפי' הק"ע גם בהו"א ועפנ"א ולפ"ז יש לפרש מ"ש בירושל' שם אחותו נערה דהוא עפמ"ש התוס' ביבמות דלקום לא אתרבאי הערה וא"כ י"ל דמלקות וכרת מתחייב בהערה ותשלומין נתחייב אח"כ וע"ז דחי דל"ד לחסימה דלוקה ומשלם שבשעת החסימה חייב במלקות וחיוב תשלומין הוא אח"כ בעת הדישה ולא אינו עושה מעשה לחיוב המלקות משא"כ באחותו שעושה מעשה המחייבתו מלקות וכרת [ועי' ב"מ צא: דשם איתא איפכא בחסימה דחיוב תשלומין קדים משעת חסימה] :

דף לא ע"א הגבהה צורך אכילה · עי' ירושל' ב"ק פ"ג ה"ד ובנו"י שם : הגונב כיס בשבת · שם ובקדושין פ"א ה"ס : היה מגרר · שם : המפנה חפצים . בירושל' פ"א דשבת ה"א מספקא לי' אי ס"ל לר' יוחנן בזה וקאמר התם אי ס"ל דפטור הוא דלא כר' יוסי דס"ל כבן עזאי דמהלך כעומד ובירושל' ב"ק פ"ג ס"ד מוקי למתני' דהגונב כיס בסברת בן עזאי וכדמסיק לקמן ע"ב : ע"ב נפלוג וניתני בדידה · להירושל' לא קשה זאת משום דבשבת פ"א ה"א איתא דרב יהודה אמר רב ס"ל דפלוגתא דב"ע ורבנן ל"ס כ"א בזורק אבל במוניח לכ"ע מהלך כעומד [וכ"מ בב"ק שם מדלא הוזכר ב"ע שם] א"כ אי מוקי כבן עזאי בכל גווני חייב : אי ברברבי אורחי' · בירושל' קדושין פ"א ה"ה ובב"ק שם מוקי לה בכיסי רברבי והוא עפמש"ל דלהירושל' לק' נפלוג וניתני בדידה וא"ל לומר דתנא לה משום רבותא דלא נימא לאו אורחי' ועי' ב"ב פו בבבלי דגם שם מוקי גם ברברבי ועפט"מ בשם הרמב"ן דסוגי' דהתם ס"ל דהגבהה ל"ס צורך הוצאה ואין זה תימה דגם בב"ק עט: גיטין נג הזלה לסברה דל"א עקירה צורך הנחה ועגו"י ב"ק פ"ג ה"ד : ברשות בעלים פטור · עי' ירושל' רפ"ח דשבועות ומ"ש בב"ק עט : ורמינהו · ה"נ מקשה בירושל' כאן ה"א ופ"ז דתרומות ה"א :

דף לב ע"א דאינו לוקה ומשלם · עי' ספרי תצא רפ"ו : עולא אמר כאן · ה"נ בירושל' שם ע"ש ר' נתן בר' הושעי' : האיכא בושת ופגם · ה"נ שם בירושלמי ומשני בפתו או שמחלתו והירושלמי לפתו כאן ה"ז דבעינן מחלה בפירוש וכן פתתו הוי' כמחלה בפירוש : תוס' ד"ה דאין לוקה ומשלם בירושל' · כאן ה"ה תרומות פ"ז ה"א ועמ"ש ב"ק סי : ע"ב כאן שהתרו בו · ה"נ בירושל' שם ע"ש ר' יוחנן : שלא הפסם המניחן · עמ"ש מכות ה :

דף לג ע"א דלאו בני התראה נינהו · בירושל' לקמן פ"ד ה"ד איתא דאיכא מ"ד דבעי התראה ובירושל' מכות פ"א ה"ד איתא עדים זוממין א"צ לקבל התרייי' וליכא שם חולק ובענ"ד נ' לפרש הך דפ"ד כאן דה"פ דמקשה ר' יוסי לר' יונה על דעתך דאת אמר קנס אינו מתחייב במש"ר עד לבסוף היינו שיוזמו עדיו א"כ אמאי לוקה ומאה סלע בשלשה והרגים בעשרים ושלשה אהרי דחד דין הוא וע"ז משני כמ"ד עדים זוממין צריכין התראה פי' דדינם ליהרג אינו כ"א בשהעידו שהתרו בה ואילו לא התרו בהן [צ"ל בה] ע"כ אין דינם א' דלמלקות ומאה סלע ל"ב שיעידו שהתרו בה ע"כ גם שהתרו בה דין הבעל נג' שלדינו א"צ דרישה וחקירה בהתראתן ודין העדים בכ"ג וזש"ש אפי' על דר' יוסי לית היא מקבי' פי' הא מלקות לכ"ע אין חיובו כ"א בסוף וע"כ הטעם דאין דינם שוה לענין התראה בה וזה שסיים א"ר אבמרי מאן דמר דוכן פי' דתמה על מאי דאמר כמ"ד הלא כן הוא לכ"ע דאין עדים זוממין נהרגין עד שיעידו שהתרו בה ורצו לחייבה מיתה ולפ"ז ליכא גם בירושל' מ"ד דעד"ז צריכין התראה שיתרו בהן : וארא"א במלות שבמיתה · שמ"ר פ"א ירושל' נזיר פ"ט ה"ה סנהדרין פ"ע ה"ג : דלמא לא הוי · בירושל' סנהדרין פ"ה ה"א פשיט דהוי מותרה מהמור לקל ועי' מה"פ שם ד"ה תני : ע"ב וכי תעלה על דעתך · לקמן פ"ד ה"ד וסנהדרין פ"א ה"א ע"ש ר' ישמעאל א' משלשה מקריות שהם דרך משל ועי' ירושל' נזיר פ"ט ה"ה סנהדרין פ"ט ה"ג ע"ש ר' נחמי' לענין אומד : ר"ל אמר הא מני ר"מ היא · ה"נ בירושל' תרומות פ"ז ה"א כאן ה"א ומוזכר דעת ר"מ גם בירושל' שבועות פ"ד ה"ו ועמ"ש מכות ד' : במשובה ע"י אחר · עי' פ"מ שבועות פ"ח ה"ג שכתב דהירושל' ס"ל סוכה ע"י אחר פטור והוא ע"ד פירושו בסנהדרין

בסנהדרין פ' ד' מיתות ה"ו דלר' יוחנן פטור והמע"י מגי' שם בסנהדרין גנב ולא מכר וקאי אגונב נפש ע"ש ובשבועות שם פי' בשתא האתר שלא בעליותו :

דף לד ע"א דברי ר"מ ר' יהודה אומר · ירושלמי תרומות פ"ג ס"א שבת פ"ג ה"א ובערובין פ"ד ס"א לא נזכר כ"א דברי ר"מ : כר' יעקב דאמר אף מבנגמר· בתוספתא ב"ק פ"ה הוה ע"ש ר"ע ובירושלמי ב"ק פ"ד ה"ד כבכאן ועי' ירושלמי ב"ק פ"ט סוף ה"א : ע"ב שחרשה תורה בקנס · עי' ירושלמי כאן ה"ג ומ"ש בב"ק עלי' : ופליגא דר"פ · עב"ך ח"מ סי' שמ"ח מ"ש בישוב ד' הרמב"ם בפסק כר"פ וגם העתיק הגה"ת ט' אריסא ועמ"ש בזה במגפה אחרי' הנדפס באריכות והכמ"ל : אמר לך כיון כו' · בירושלמי כאן ה"א ובפ"ז דתרומות אמר כן ר"ל בהדיא :

דף לה ע"א הנא דבי חזקיה · בירושלמי כאן ה"א תרומות פ"ז ה"א משמע דכ"ע אית להו דחזקי' דחייבי מיתה שוגג פטור מתשלומין וכ"מ לקי' ה"ג וכן מוכח בירושלמי שבת פ"ב ה"ס דמתרץ שם לר' יוחנן דלא נצרך ג"כ פטור מתשלומין כיון שיש בו חיוב מיתה אלמא דהפס לר' יוחנן ג"כ הי"ם שוגגין פטורין ובבבלי ב"ק לכי מסני דגם שורו משכחת לה לגורך ע"ש ובירושלמי ליכא הך שינוי ומוכרח ככ"ל : תוס' ד"ה ומי איכא וצ"ל לתנא דב"ה כו' עמ"ש סנהדרין עט: ליסב לחזקי' הקרא ע"פ הירושלמי סנהדרין פ"ח ה"ד ע"ש ועי' ירושלמי כאן ה"ג ובפנ"א שבאתי' רשע רשע · עי' ירושלמי מכות רפ"א דמוכח דלר' יוחנן ל"ל הך ג"ש דדרים שם שקר שקר לחייב בעד"ז ממון ומלקות ועמ"ש מכות ד' : ע"ב אי כר' ינאי קפ"א ממזרת · בירושלמי כאן סוף ה"א ובתרומות פ"ז סוף ה"א תני בממזר הבא על הממזרת ע"ב: מאן תנא דפליג עלי' דרנבה"ק · עב"ז צ"ל לבאר מ"ש בירושלמי כאן ובתרומות שם ועוד במגילה פ"א ה"ו פלוגתא דר"י ור"ל אם יש מלקות במקום כרת דקאי אליבא דרנבה"ק ורבנן דלר"ל לשיטתו וס"ל דחייבי מלקות שוגגין פטורין ע"כ מוכרח דס"ל לרנבה"ק ורבנן דאין מלקות במקום כרת דאל"כ תקשה תיפוק לסו דהמלקות פוטר מתשלומין אבל לר' יוחנן י"ל דס"ל דיש מלקות במקום כרת והיה שוגג במלקות דאין לומר דפליגי בזה דהא פלוגתא דתנאי היא במכות ועמ"ש בזה במכות יג ע"ב :

דף לו ע"א כר"ם דאמר קטנה כו' · עמש"ל כט' : עד מתי הבת ממאנת . עי' ירושלמי יבמות פ"א ה"ב פי"ג ה"א ומש"ש יב' : התרשת והשוטה · בירושלמי פ"א ה"ב לפי' הפ"מ פשיטא לי' שם דאין לה קנס ולפי' סק"ע פשיטא ליה שם דיש לה קנס ע"ש ובתוספתא פ"ג איתא אין לה קנס : והבוגרת ומוכת עץ · פי' ירושלמי כאן ה"ד לענין קנס ועי' פ"ג ס"ע וסנהדרין פ"ז ה"א : סומכוס אומר · בתוספתא ליתא ובירושלמי פ"א ה"ד איתא הפלוגתא ת"ק וסומכוס משום ר"מ : ע"ב א"ר יוחנן ר' יהודה ור' דוסא · בירושלמי ה"ב לא ס"ל לר' יוחנן הכי · דהם אמר ר' יוחנן לא ריכה אותה ר' יהודה אלא לקנס ור"ה אמר אף לכתובה ור"ש בן לקיש אמר אף לתרומה וע"ז אמר התם ע"ד דרבנ"ל ר' יהודה ור' דוסא שניהם אמרו דבר א' :

דף לז ע"א ר' יהודה אומר דיה שעתה · בירושלמי יבמות פ"ד ה"א נדה פ"א ה"ד נתחלפו המ"ד דר' יהודה שם ס"ל מטמאה מעל"ע ור' יוסי ס"ל די' שעתה ופלוגתא דידהו לענין להמתין ג"ת הוא ככאן ואיתא שם נראין דברי ר' יהודה בדמים ודברי ר' יוסי בולד : אנוסה ומפותה · בירושלמי ספ"ג דיבמות ר' בא בשם ר' ירמיה שתים דאינה צריכה להמתין ובפ"ד ה"א ופ"ז ה"ב ופי"א ה"ז ע"ש ר' בא בשם אבא בר ירמיה : בדי רשעתו · ירושלמי כאן ה"א ופ"ז דתרומות ה"א : ולר"מ · עמש"ל לג: ע"ב הוקשו כל שופכי דמים · בירושלמי סנהדרין פ"ו ה"ג ג"ש הבערה הבערה ע"ש : ברור לו מיתה יפה · ירושלמי סוטה פ"א ה"ס סנהדרין פ"ו ה"ד: מנין ליוצא ליהרג · פ"ב נתקתי פי"ב : לפי שמגינו למומתים · מכלתא משפטים פ"י ויתכן דר' ישמעאל לטעמי' דס"ל בב"ק דמי מזיק ועי' סתוס"מ שם :

דף לח ע"א מדתנא דבי חזקיה · עמש"ל לה : ריה"ג כו' · פלוגתא דריה"ג ור"ע מוזכר בירושלמי ה"א וה"ג וה"ז פ"ד ה"ד ובמכלת' משפטים פי"ז : הא ארוסה לעצמה · ה"נ בירושלמי ה"ד טעמ' דר"ע : נערה ולא בוגרת · ספרי תצא רלה : נאמר כאן אשר לא אורשה · ירושלמי שם ועמש"ל כט: ועי' ספרי תצא רמ"ד ושם דן דאין לה קנס כלל מפתה מאונס ויש שפירשו גם הספרי לדעת ר"ע : ע"ב כמוהר הבתולות · עמש"ל כט: ועקרה מפסט' · ה"נ בירושלמי ה"ד :

דף לט ע"א ואיזהו קטנה · עתו' יבמות יב ע"ב שמביא בשם הירושלמי דתלוי בשערות ולא בשנים והוא בירושלמי יבמות פ"א ה"ב ופסחים ר"פ : ובשיטתא ירתי מי קא ילדה · קשה הא יולדת לו' יולדת למקוטעין כבימות מבי ועמש"ם לבאר עפמ"ש בירושלמי יבמות פ"ד ס"א נדה פ"א ה"ג דשני בששה תניא בראשונה ותניא מסתחלת הדם בשביעי וו' דהבבלי ס"ל דבעינן ששה הדשים ימים דוקא כבר"ה פ"ק ויהי לתקופות בימים שני תקופות ושני ימים ומשום הסרון שני ימים לא משכחת לה : והאמר שמואל אין בין נערות · בירושלמי פ"א יבמות פ"ו ס"א ע"ש ריב"ל : בא עלי' ונתארסה · בירושלמי ה"ד בעי לה ג"כ הכ"נ · ופשיט לה מדר' אחי שהוא נותן לאבי' דמקשה שם מברייתא דתני אבר עינה לרבות יתומה לקנס דברי ריה"ג וכ"ה במכלתא משפטים פי"ז לריה"ג מאם מאן ימאן דגבי מפתה וקאי לריב"ת דאמר בא על היתומה פטור לריה"ג ע"ש ה"א · ומשני ר' אחי שבא עליה עד שלא מת אבי' ומת אביה וה"נ בבא עליה עד שלא נתארסה וא"כ הוא דלא כהלא ויתכן דהתם לריה"ג פשיטא דלא נתבטל הקנס : דתני' בא עליה ונשאת לעצמה · בירושלמי ה"ד בעי לה רב חסדא ופשיט דניתן לאביה ומדמי לה לארוסין ועש"ק ומס"פ ועדיין צ"ע דמ"ש מבגרה דתנן לקי' ר"פ נערה דלעצמה וכ"ש נשאת דיצאה מרשות אביה ועוד הלא הכא ברייתא היא והיך פליג עלה רב חסדא ע"כ נ' בעג"ד לפרש שם בירושלמי דרב חסדא שם קאמר דרך בתמיה והיא קושי' על מאי דפשיט לריה"ג דקנסה לאביה מהאי ברייתא בנשאת דקנסה לעצמה וע"כ לומר הסברא התם בעלה היא הוא נותן לאביה בתמיה ה"נ בארוסין י"ל כן · ואף דהכא מהלק דארוסין שאני דלא נפקא מרשותי' לגמרי · ר"ה בירושלמי אינו מחלק בזה ויתכן דאדרבה משום דקאי לריה"ג שם בנשתנה דינה מחיוב לפטור ע"כ פקע זכות האב ובייך לעצמה מהא"כ לר"ע דלא נשתנה דינה בארוסין מחיוב לפטיר ע"כ לא פקע זכות האב כמה שזכה מקודם והוא איפכא מסברת הת"ס' · שותה בעציצו · בספרי תצא רמ"ה גבי אונס ובם רל"ס גבי מש"ר : שאינה ראויה לו · מכלת' משפטים פי"ז ועי' ספרי תצא רל"ס ורמ"ד : אשה הראויה לו · עי' ירושלמי כאן ה"א וה"ו ומ"ש במכות טו : בשדבשה ע"ג קרקע · ה"נ מוקי רב חסדא בירושלמי ה"ס וצ' דמ"ש תפתר בשבא עליה על הקולים קאי גם על מתני' בכדי דתיתי גם לר' שמעון דמקשה כתם מתני' דלא כר"ש וע"ז מתרץ א"כ מה מקיים תחת כו' וע"כ תפתר כו' ה"נ מתני' מיירי בכה"ג אך לקמן פ"ד ה"א מוקי הירושלמי ג"כ מתני' דלא כר"ש : ע"ב לכשלא יכנוסי ה"נ בירושלמי ה"ס ועק"ע ופ"מ וצ' לפי מתמעות הירושלמי דמפרש לכשיוצא להשמיענו דכתובתה יוצאת בקנסה : אין לי אלא אביה · מכלתא משפטים פי"ז : יצא כסף קנסה · וה"נ פליגי רבנן ור"י בר"י בירושלמי שם ועי' לקמן נדי אבעי' בנות אונסה למזוני ובירושלמי כאן ה"ס ובק"ע ופ"מ וגו"י שכ"א מגי' כדעתו ויבואר לקמן נדי בס"ד :

דף מ ע"א ולידחי ל"ת · עמ"ש מכות טו · בבאור הירושלמי כאן ה"ו ועוד נ' דהירושלמי דקאמר ג"ש הוא לאו דוקא כ"א כמו דדרשי' במש"ר ולו תהיה הראויה לו כמ"ש בספרי תצא רל"ס ה"נ דרשי' באונס ועולא דריש לביהזיר דס"ל דל"צ קרא להראויה לו משום דהי אמרה ל"ב מי איתא לעשה כלל ומיושב קו' התוס' בזה ע"ש מ"ש במכות שם : יתומה שנתארסה · ספרי תצא רמה . בשיטת ר"ע רבו · בירושלמי כאן פירש המפרשים דחוק מאד גם אחר הגהתם ובענ"ד נ' לבאר בהגה"ה קטנה תחת אומר שצ"ל אימר והוא דמתחלה מוקי ר' יוחנן כר"ע ומקשה א"כ מפותה נמי ומשני ר' ירמיה בשם ר"א שמחלה לו · וכי יש מוחל דבר שאינו ברשותו [דס"י שהוא לאביה] ומשני ביתומה · ומקשה וכי יש מוחל דבר שאינו ברשותו [ותלי לה בסברא שאינה זוכה בקנס עד העג"ד ולקמן פ"ד ה"א פלוגתא דר' יונה ור' יוסי בזה אי זוכה מטעם הראשונה וע"ע בפ"ד ס"ג] רבא בשם רב חסדא בושת ופגם היא מתניתי' וע"ז דחי · ר' מנא אמר האונס חייב בכל מפותה פטור מן הכל [פי' דהמשמעות חייב ופטור הוא בכל] ר' אבין אמר שמאי בעי [פי' דבמאי הוכיח בהוכח' נגד רב חסדא] מהו האונס חייב ומפתה פטור האונס חייב בכל ומפתה פטור על הבושת ופגם וחייב בקנס והא ר"ע אומר [צ"ל אימר ויה"פ א"כ דלא קאי פטור כ"א אבושת ופגם מאין סברית ר' יוחנן דבשיטת ר"ע אמרה ר"א דלמא] האונס חייב בבושת ופגם ופטור מקנס [כצ"ל וכ"ה להגהתם] ומפתה פטור מן הכל והדא ריה"ג היא ובייתו דהא"כ א"ש גם לריה"ג דמקים פטור בין באונס בין במפתה ורק חיוב בושת ופגם ביניהם דבאונס חייב דהירושלמי ס"ל דגם ריה"ג לא פטר כ"א מקנס · ומפתה פטור דמחלה וע"כ מדמוקי לה כר"ע ס"ל דחייב היינו בכל וכן פטור הוא מן הכל ומוכרח דמוחל גם דבר שאינו ברשותו והוא כפסק השו"ע ומוסכם לדינא : ע"ב זו דברי ר"מ · ה"נ בירושלמי ה"ט מוקי למתני' כר"מ ועי' סנהדרין פ"ז ה"א : נער אפי' קטנה במשמע · ה"ס לנגבות הכ"ח ובירושלמי שם דטעמא דר"מ נער חסר כתיב ולפי הענין נ' דמ"ם במש"ר נער והתם בודאי גדולה דוקא וילפי' מזה לכ"מ דנער הייני גדולה וזהו בירושלמי טעם ר"מ ורבנן ס"ל אדרבה מדכ' פ"א במש"ר נערה ע"כ הוא להורות לכ"מ דכ' נער אפי' קטנה ועי' מה"פ :

דף מא ע"א מה בין תם למועד · עי' מכלתא משפטים פ"י דשם השיב עוד דבמועד צריך עדים [ופי' בתוס"מ התראה] ובכופר ושלשים של עבד וא"כ התם לא שייך כופר וי"ב ראי' דפ"כ ממונא וכן קשה לפי' התוס' ד"ה אי דהא שייך עוד הא דעדים ובענ"ד נ' להגי' שם במכלתא דמועד א"צ עדים ותם צריך עדים דאינו משלם ע"פ עצמו ואתי' כהלכתא דפ"כ קנסא אבל הא דצריך התראה אין לחשוב דהוא מתנאי מועד כמו שאין לחשב דתם הוא בפ"א ומועד בג"פ ועי' ב"ק טו : ע"ב יתר על מה שהזיק · עי' ירושלמי כאן ה"י ובשבועות פ"ה ה"ז דמגע"ל בקנס דעבד אם הוא שוה שלשים אי מיקרי קנס דאפשר דוקא אם אינו שוה כו' קנס ע"ש : עמדה בדין עד שלא מת · ירושלמי פ"ג ה"ז :

דף מב ע"א אמאי יהיב מפתה מדעתי' עבד · להירושלמי פ"ג ה"ז דמשמע דבעינן שמחלה בפירוש צ"ק כאן די"ל דמיירי שלא מחלה : ר"ש פוטר · עי' ירושלמי נדרים פ"א ה"ג נזיר פ"ד ה"ב בבועות פ"ה ה"ד וה"ה ומ"ש בשבועות ל"ח ע"ב ונדפס בהשמטות לע"ז : ר"ש אומר יכול האומר · ה"כ ויקרא חוב' פרק כב : ע"ב לא זיכתה תורה לאב · עי' ירושלמי ה"א : קנסא קא תבע · עמש"ל ע"א ומ"ש שבועות לח. דאיכא בירושלמי פלוגתא אי נימא דלר"ש תובע ג"כ ג' דברים קנס ובושת ופגם רק דעיקר תביעה היא הראשונה או דס"ל דאינו תובע רק דבר א' קנס וע"ע בירושלמי שבועות פ"ח סוף ה"ג :

דף מג ע"א מעשה ידיה למי · ה"נ בירושלמי ה"ב ופשיט בשם שמואל לעצמה ומייתי ראיה ממתני' כמסקנת הגמ' כאן וכמ"ש ג"כ לקמן ע"ב : אלמנה אגל הבת · עי' ירושלמי יבמות פ"ז ה"ג ומ"ש בב"ב קי"מ ע"א וע"ב דהפ"מ סותר דבריו ביבמות שם למ"ש בכתובות פי"ג ה"ג ובב"ב פ"ט ה"א ע"ש : יכול כרב יומר לעבד · עי' ירושלמי כתובות פי"ה ה"ס : ולא בנותיכם לבניכם · ה"נ בירושלמי כאן ה"ב בשם רבי ועי' ת"כ בהר פ"ז : ע"ב שקיד אמרה · ה"נ בירושלמי ועמש"ל ע"א : תוס' ד"ה שפלטה · עי' ירושלמי כאן ה"א ובש"ק שם ד"ה קטע ובמ"ש ב"ק פ"ז ע"א וע"ב : תוס' ד"ה טעמי' וריב"ן כו' · עמ"ש יבמות סה : טעמא דר' יהודה בירושלמי ה"ג מפ"ש טעמא דר' יהודה מתקנ"ת כדי שיהא נותן לבתו בעין יפה ועש"ק שם ד"ה ממש"ר שכתב דר' יעקב בר אחא שם ס"ל כבבלי ע"ש ועי' בש"ק ד"ה א"ל מ"ש בשם התוי"ט ומ"ש הוא ע"ז : אחת של מאתים · עי' ירושלמי פ"ט ה"י פלוגתא דר"ה ור' ירמיה ור"מ ה"א כו' ומכאן תסתיים לדעת ר"ס :

דף מד ע"א יש לה אב ואין לה כו' · ספרי תצא רלח : ע"ב למיתה נתרבת' · בספרי תצא רל"ח לאבי הנערה ולא לאבי גיורת שהורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ועי' ירושלמי ה"ד : לרבות יתומה לקנס · ירושל' פ"ג ה"א וה"ד : בבא עליה ואח"כ נתיתמה · ה"נ משני לה בירושלמי שם : בנרים מבעי' ה"נ מוכיח לה בירושלמי שם דלר"ע חייב ביתומה קנס דמתני' גיורת כיתומה היא ותיפוק ליה משום יתומה כ"ש להק"ע והפ"מ פי' מתניתי' אמרה כן דיתומה אין לה קנס דזהו טעם הגיורת. וקשה דהלא בירושלמי פ"ג ה"א מקשה לה ממתני' דר"פ אלו נערות הגיורת ולאו כיתומה היא ומ"מ חייב קנס וא"כ קשיין סתמי אהדדי דהם סתים דר"ע והכא סתים כריה"ג וא"ל דהכא מש"ר שאני דא"כ מה ראיה מייתי ממש"ר לקנס אונס וע"כ לומר כהק"ע

דף מה ע"א ועתו' כאן ד"ה במש"ר ובש"ק ד"ה מתניתי' : אר"ל במש"ר על הקטנה פטור · בירושלמי ה"ד ע"ש ר' אימי וריב"ל אך בירושל' פ"ג ה"ט ובסנהדרין פ"ז ה"א מוכח דס"ל מש"ר על הקטנה יש לה קנס אף שאינה בסקילה ועי' תוס' לעיל מ' ע"ב ד"ה הא : כאן נערה · עי' ירושל' פ"ג ה"ט ובסנהדרין שם : ראו גידולים · ירושל' סוף ה"ה ועי' ספרי שפטים רלה : באו לה עדים בבית אביה · עי' ספרי שם : תידון בחנק · כ"ה ג"כ דעת ר' אבא בר אחוה בירושל' ה"ד דבעינן בשעת הוצאה לסקילה שתהא עדן נערה : ומשנבגרה הוציא עליו ש"ר · ה"נ בירושל' ה"ג וה"ד ע"ש תני ר"ח ומקשה בפ"ד מזה לר' אדא בר אחוה ולא משני מידי והוא משום דתנאי היא וכה"ג שם מוכח מזה דעת ר"מ בכתובה דאלו' בהר בעת גובייני' דגמר ממש"ר דבגרה פטור מקנס אף דלסקילה דינה כנערה : תנאי היא · להירושל' הוריות פ"ג ה"ב דטעמא דר"ש הוא משום שהגדולה מכפרת אין דמיון הך דהכא להתם : ע"ב וזה עקימ' כו' · עי' ירושל' ה"ג קנס בסיף ולכתובה פי' היינו בעת שהוציא ש"ר שהיא בעת בגרות ועי' בירושל' ה"א דשם נחלקו ר' יונה ור' יוסי שעתם בקנס דאונס ומפתה למ"ש בירושל' ה"ד בקנס דמש"ר וע"כ הש"ג ג"כ מיירי בקנס דאונס ומפתה ומש"ר שאני דהא דר' יוסי אמר בה"ד מטעם הראשונה היינו מטעם שהוציא ש"ר בה"ד דסיים בכסיף דאונס ומפתה ור' יונה ס"ל במש"ר חיובו בשעת הוצאת עדיו : אין לה פתח בית האב · בירושל' ה"ד אין לה פתח בית האב סוקלין אותה במקום שזינתה וכ"ה בתוספת' סנהדרין פ"י ועי' ספרי תצא רמ"ב : שער שעבד בו · ספרי שפטים קמ"ח קמ"ט : תוס' ד"ה על פתח · עי' סנהרי"ב שציין לסנהדרין מ"ג ע"ב שכתב שם התוס' באופן אחר והנה בירושל' ה"ד מקשה והתני ר"ח סוקלא כו' מלמד שב"ד מבפנים ובית הסקילה לחוץ ומשני שניא היא הוא שער שקלקל בו הוא שער שנמצא בו הוא שער שנדון בו הוא שער שנסקל בו ועי' ק"ע ופ"מ שכוונו בהירושל' פי' התוס' דסנהדרין הנ"ל דכתב שעריך וסייתו דשער שנדון בו הוא במקום שער בית הסקילה כבאר הנסקלים · ובענ"ד קרוב יותר להבנים פי' התוס' דהכא בירושל' דכיון דבעיר שרובה עו"ג אין דין תומה אמרי' דשער שנדון בו הוא במקום בית הסקילה עו"ג בענ"ד לכיון שבני הירושל' התו' יתתמו יחדיו דגם נהתוס' דהכא אין זה רק בנערה ועי"ז דאלו בהאר נסקלים לא כ' שעריך ואין מיוחד אותו עיר שעבד ע"כ אם היא עיר שרובה עו"ג לוקחין אותו לעיר ישראל שיש לה חומה ולבית הסקילה אבל בנערה וע"ז דבעינן שער שעבד בו שקלקלה ואותה העיר רובה עו"ג שאין לה דין חומה סוקלין אותו בשער שנדון שם וזהו כונת הירושל' דמתמה דבעינן שער שקלקלה בנערה ושער שנמצא בו בע"ז ע"כ בעיר שרובה עו"ג היא שער שנדון כו' ובזה יש ליישב דברי התוס' בסנהדרין שם מקושית הס"ק כמ"ש דנערה וע"ז הו"ל ב' כתובים ע"כ לא ילפי' שאר נסקלין מהן והקשה הס"ק למ"ש רש"י דג"ם פתח מפתח כו' דרבנן בעלמא הוא תו לא הו"ל ב' כתובים ולהנ"ל א"ש דעיקר קו' התוס' הוא דניגוף כל הנסקלים היינו לזה דבעינן מקום שקלקל וע"ז שפיר הו"ל ב' כתובים · גם לה"ג אין שיטי כדברי התוס' ממקום למקום ועמ"ש לק' בסמוך : מה שעריך האמור למעלה · בירושל' סנהדרין רפ"ז מתני' כר' או כרבנן ובעיר של עו"ג ומייתי שם פלוגתא דר' ורבנן דרבי דריש מה שעריך האמור למעלה שער שעבד בו כו' ורבנן דרשי מה שעריך האמור למטה שער שנדון בו ולפי' הפ"מ שם שפי' דאי כרבנן מתוקמא מתני' בעיר ש"ע ע"כ נסקל מתוך למחנה ובעיר ישראל נסקל על פתח ב"ד קשה דהוא איפכא ממ"ש כאן ובירושל' ה"ד ע"כ נ' דה"פ דקשי' ליה בע"ז הא בעינן שער שנדון לרבנן וע"ז מבני דרבנן לא קאמרי שער שנדון כ"א בעיר שרובה עו"ג : דראב"י · עי' ירושל' ה"ד :

דף מו ע"א ויסרו זה מלקות · ה"נ בירושל' פ"ג ה"א ובתרומות פ"ז ה"א : שלא יהרהר · ספרי תצא רנה: שלא יהא רך לזה · ת"כ קדושים פרק ד' : לא אמר לעדים בואו · ירושל' ה"ד : טעמא דלא אמר לבו · בירושל' שם מקשה מזה לר"י בר' בון דבעי עד שישכור ותמוה דהא פלוגתא דתנאי היא · ור' יהודה ה"ל הכי : אתי' שימה שימה · ה"נ בירושל' שם ע"ש ר"י בר' בון : לזה ולא ליבם · ספרי תצא רלו ושם ביבמה עד שיבעול וקשה הא מה"ת ליכא קדושין ביבמה כ"א ביאה קונה וצ"ל דה"ק שיבעול ויוציא ש"ר על נשואיו ולא על נשואי אחיו ועי' ירושל' ה"ד דדריש ליה מלקחת פרט לשומרת יבם ועש"ק ד"ה לקחת : ראב"א לא נאמרו כו' · ספרי תצא רלו ע"ש ר' יהודה ובירושל' שם ע"ש ר"י בר' בון במפרש דברי ראב"י שאמר דברים ככתבן דהייט שבעל והכא משמע שאמר כן בעצמו בפירוש : ובוררין הדבר כשמלה · מכלת' משפטים פ"ו ופי"ג : דברים ככתבן · ירושל' שם ובספרי תצא רל"ו הוא ע"ש ר"א הס"ס ועי' פדר"א פס"ו שפי' והוציאו את בתולי כו' כידן להראות שעדן היא בתולה ומפרש שלא בעל הבעל כדרכה ובירושל' שם תני ר' ישמעאל זה א' משלשה מקראות שבדבר בהן הכתוב ע"פ משל וכ"ה בספרי תצא רל"ח : תוס' ד"ה בשלמא · פי' ירושל' ה"ד ובש"ק ד"ה מהו : שלא כדרכה · ספרי תצא רלה ועי' ירושל' פ"ג ה"ט דדריש נער כזכר ועי' פ"ד ה"ד ובמס"פ שם ד"ה מנין : ע"ב ואימא לדידה · בירושלמי קדושין פרק א ה"ב משמע דלא אם לקוחי' זו משום דיליה דכופה ממעט כלקמן :

דף מז ע"א דא"כ מימנע ולא פריק · בירושל' ה"ו איכא טעם פירות שיהא מפקח על נכסי אשתו ועי' ירושל' לקמן פי"א ה"ז יבמות פ"ט ה"ד דשם מוכח דגם להירושל' פרקונה תחת פירות ועי' מה"פ ה"כ ד"ה הקנה : ע"ב סבר מזונות דאורייתא · בירושל' מעשרות פ"ג ה"א כאן ר"פ המדיר ופי"ג ה"א פלוגתא אי דאוריי' אי דרבנן · ובפ"ה ה"ד מוגא דרש הקרא שאר כבכאן : שארה · האי קרא ביעוד אמה כתיב ועי' מכלת' משפטים פ"ג ה"ז בה נלמד כמשפט הבנות ונמצא למד ור' יונתן ס"ל שם דקאי קרא על האחרת ע"ש : ואשר אכלו שאר · בירושל' פ"ה ה"ז מקרא וימטר עליהם כעפר שאר ובמכלתא משפטים פ"ג מייתי להרויהו : ר"א אומר · בירושל' פ"ה ה"ז ע"ש איה תניי גני ובמכלת' שם ע"ש רבי :

דף מח ע"א לפום שארה · במכלת' שם הוא ע"ש ר' יונתן ומזונות ודרך ארץ ידע לה בק"ו ועי' ירושל' שם : עולה עמו · ב"ר פ"כ : ה"מ מחיים · עי' מה"פ פ"ה ה"ז ד"ה אשתו דתלי בפלוגתא דאמורא לקמן שם · דלר"א דס"ל מקרא הם כל חי אפי' נלה"מ ודוחק דיפלגו בפלוגתא הנאי ובירושלמי שם משמע דתפס כת"ק דר"י ומ"ש בפרקין ה"ו מספידין אותה אפשר דאורתא דמשפחתה הך: ב"ד יורדין לנכסיו . עי' ירושל' כאן ה"ס ופי"ג ה"ב ועי' מה"פ כאן ד"ה ר' יוסי אומר : לאו כל כימנו שיעשיר · הוא כדעת ר' אימי בירושל' פי"א ה"א ולרב שם נקבר בגלדקה ומהלק שם לרב בין הכות קרקע או מטלטלי דבמטלטלי זכו בהם היורשים ומיירי שהקנה להם מחיים ועש"ק שם ד"ה רב מה שהקשה על הכ"ח : ע"ב ור"ל אמר לכתובתה · בירושל' ה"ז אר"ל להפרת נדרים ועש"ק שם ד"ה ר"ל שהכריח מזה דלא כהתוס' ד"ה ושמואל דמודה שמואל בהפרת נדרים אלא כפרש"י ע"ש : א"ר אמי בר חמא ת"ק לזנות · בירושל' ה"ז וסוף סנהדרין הוא ברייתא ומסייע מינה לר"ל והקרא קאי לענין הנך רק דמדמי לה הפרת נדרים :

דף מט ע"א זו מדרש דרש · ירושל' כאן ה"ח יבמות פט"ו ה"ג והשיב שם כמה הנאי דדרשי מדרש כתובה או שטר : משום זילותי' · בירושל' כאן ה"ח סברא שלא יצאו הבנות להרבות רעה : אבל בחיי אביהן · בירושל' לא מפליג לה ר"י בן ברוקה בין בחיי אביהן בין לאחר מיתת אביהן : ע"ב שיהא אדם זן · ירושל' ה"ח מתקנת אושא ע"ש ר"ל בשם ריב"ת ושם את"כ איתא בני בנים מה הן ר' מנא אמר הרי הן כבנים ר"י בר' בון אינן כבנים ופי' הק"ע ופ"מ כאן דלמ"ד ה"ה כבנים חייב לזון גם בני בנים כשהם קטנים ובגיטין פ"ה ה"ג שמר הק"ע דרכו והפ"מ שינה שם לפרש דקאי אי נגבה מבני בנים מזון הבנות מבינונית או מזבורית כדין הבא לפרע מנכסי יתומים והכא אין דרך לפרש כן שאין לזה ענין כאן ולקמן בסמוך יבואר בענ"ד : הוא ואשתו ניזונים · בירושל' ה"ח ג"ז הוא ע"ש ר"ל בשם ריב"ת ושם שאיל בנו קטניה מה הן כו' מכר הבן כו' בני בנים ר' מנא כו' כנ"ל וג' דקאי הפלוגתא בבני בנים אמש"ם מכר הבן את"כ לאחרים דפשיט דניזונים מהם דאדעתא דהכי לא יהיב ליה וע"ד מבעי' לי' אם מת הבן שניתן לו הנכסים ונשארו בני בנים אם הם מחויבים לזון את אבי זקנם ואשתו · ובזה פליגי ור"י בר' בון ס"ל דאינן כבנים ואינם מחויבים וז"ש הטעם כבר קפלם עליהן ירושת תורה ובזה ל"ש אדעתא דהכי לא יהיבת לי' ולפירושם דחוק מאד טעם קפלה כו' · ולהנ"ל זהו ג"כ דשייך בגיטין דמיירי בנכסי' הבא אלמנתו ניזונית מנכסיו דבבני בנים שמתה הבת והניחה בן ל"א הכי משום דס"ל ירושת תורה מסא"כ בבעל דאינו זוכה כ"א מדרבנן : נשאת הבא אלמנתו מזונת · ירושל' גיטין פ"ה ה"ג : מיתת הבת · לפמש"ל בפי' הירושל' בבני בנים יתכן עוד להלך ולומר דר"י בר' בון מודה כאן וס"ל ירושת הבעל דרבנן וירושת הבן דהוי ד"ת שאני : ונשקי' לר' יוחנן · בירושל' פאה פ"א ה"א ובקדושין פ"א ה"ז ובפס"ר פכ"ג עודא אבל שם לאו בכותב נכסיו כ"א מטעם כבוד אב : תוס' ד"ה אכפי' כל מ"ע שמתן שכרה· וכ"ה במכלתא יתרו בחדש פ"ח : תוס' ד"ה הוא ואשתו · עש"ק ה"ח מה שתמה על התוס' מהירושל' :

דף נ ע"א יותר מחומש · בירושל' כאן ה"ח ע"ש ר"ל בשם ר' יהודה בר' חנינא וכ"ה בפס"ר פכ"ס ובירושל' פאה פ"א ה"א ר"ל בשם ר' יוסי בר' חנינא : ומנו ר"ע · בירושל' פאה שם ולא הביאו ר"ע ומקשה ור"ע לא קודם אושא הוה ומשני כך היתה הלכה בידן ושכחוה : ושמועות הללו מתמעטות · בירושל' כולם בשם ר"ל בשם ר' יהודה בר' חנינא : הבעל מוציא מיד הלקוחות · עמ"ש ב"ק פח: וב"ב קלט: מ"ש מהירושל' כתובות פ"ט ה"א ב"ב פ"ח ה"ח ומש"ם בבאור הירושל' ועי' ירושל' ב"ב פ"ח ה"ס : זה המגדל יתום ויתומה · עי' אסת"ר פ"ו : ע"ב כשם שאין הבנים · בירושל' יבמות פט"ו ה"ג כאן ה"ח ע"ש רב הונא בהפך כשם שהבנים יורשים מטלטלין כן הבנות נזונות ממטלטלים ושמואל פליג עליה : כתובות בנין דכרין · ע"ש בירושל' :

דף נא ע"א דברי רבי רשב"א · ירושל' שם : הלכה כר' מחברו · עמש"ל כא : מני ר"מ היא · ה"נ מוקי לה בירושל' כאן ה"ט : אימא סיפא · בירושל' אמר שם דגם הסיפא אתי' כר"מ ומודה ר"מ בכתובת אשה והוא כלקמן ע"ב דשאני ליה בין חוב לכתובות אשה והכא דתי ליה מהברייתא האשה כו' וצ"ע להירושל' מברייתא זו : ע"ב דברי ר"מ · עי' ירושל' שביעית פ"י ה"א כאן ה"ט ב"ק פ"י ה"א ב"מ פ"א ה"ז ומ"ש בם ד ב"מ יג : תחלתה באונס וסופה ברצון · בירושל' סוטה פ"ד ה"ד איתא דמותרת ע"ש ובתו' יבמות ט ע"ב וכרבא כאן : הא נתפסה מותרת · במד"ר פ"ט : שאפי' בנה מורכב · עי' ירושל' יבמות פ"א ה"ב פי"ג ה"א : בן נכר · עי' ב"ר פע"ז :

דף נב ע"א תוס' ד"ה ממזרת · עי' ירושל' יבמות פ"ט ה"ד וכאן פי"א ה"ז ומ"ש בס"ד ביבמות פ"ס · בדברי התוס' : אין היתומים חייבין לפדותה · בתוספתא פ"ד איתא אין היבמין וגי' הגר"א אין היתומין ועי' ירושל' כאן הל"י יבמה שנשבית אין היורשין כו' א"כ אפשר דגם בתוספתא מיירי ביבמה ועמ"ש לק' בסמוך : ולא עוד אלא אפי' נשבית בחיי בעלה · בירושל' איתא הרבות' בהפך אפי' נשבית לאחר מיתת בעלה וג' דבירושל' דקאי ביבמה הוי הרבותא דאפי' לאחר מיתת בעלה שנעשית זקוקה ליבם והוי ככנוסה וכו"א דשייך והדדריך לאנתו והכא באלמנה שתם הוי הרבותא איפכא ויתכן דמשום זה הגי' הגר"א בתוספתא היתומין משום דאיתא שם הרבותא ככאן וזה סעד לפי' הפ"מ דמיירי ביבמה ולא כפי' הק"ע בסתם אלמנה : ע"ב רשב"א · ירושל' כאן ה"י ב"ב פ"ט ה"ד : א"ר יוחנן עשינו עצמינו · בירושל' כאן ה"י ב"ב פ"ט ה"ד העורכ' באופן אחר ועי' ברא"ם סי' כ"ג שהביא הירושל' דב"ב בלשונו לדייק משם דגם בחיי הבעל כ"מ בין יש לו קיצה א"ל ע"ש : ירתון · לקמן נה: פליגי תרי ליסני אי יסבון תנן או ירתון תנן ועי' ב"ב קלא: ובירושל' כאן הי"א ב"ב פ"ח ה"ס : ומתזנן מנכסי · בירושל' פי"ב ה"א ותני עלה ומתכסין בכסותי : כדי שיקפוץ אדם · ה"נ בירושל' כאן סי"א פ"י ה"ב ועי' ירושל' לעיל ה"ג טעם זה לר' יהודה שם : במקום דקא מיעקרא · ה"נ משני בירושלמי פ"י הלכה ב' :

דף נג ע"א כתובתה מאי עבידתה · ה"נ מקשה ומתרץ בירושל' יבמות פ"י ה"א : אין לה מזונות · בירושל' כאן סוף הי"ב איתא זכותה איבדה זכות בני' לא איבדה א"כ ס"ל להירושל' דכתובת בני' דכריו אית לה ומזונות אין לה [ועי' ברא"ש שכ' דהיינו לאחר מיתת בעלה אבל בחייו אית לה] ועי' ירושל' פי"א ה"ב רב יהודה בשם שמואל המוחלת כתובתה ליתומים מונת מהלכן כו' ועש"ק שם שמחלק בין מחלה לו ובין מחלה ליתומים רק שקשה מפי"ג ה"א אמר שמואל אתוה דר' ברכיה בשלא מחלה ליתומים על כתובתה ופי' בק"ע

ופ"ח

הפ"מ דאלו מתלה אין לה מזונות וכו' בענ"ד דכפי"ג ה"א הפי' דתנבע בסוף שלא מחלה לבן הכתובה ולא מחלה בפי' מזונות וככא בפ"ד הי"ב מ"ש זכותה איבדה היינו על גוף הכתובה ולא על מזונות וכ"ג שהבין הר"ן בהכיא בשם הירושל' דמוחלת בין לבעלה בין ליתומים יש לה מזונות: שאין אני קורא בה · עי' ירושל' פט"ו דיבמות ה"ג מה שהיו כותבין לארוסה: ע"ב עד דתנגרן · עי' לקמן סח ע"ב פלוגתא דר' ורשב"א אי אבדו פרנסתן ובירושל' כאן הי"ב היא פלוגתא דרב חסדא ור' חייא וצ"ע מה שאין מוזכר שם הברייתא דפלוגתא דתנאי היא ועמ"ש לקמן סח:

דף נד ע"א

בת ארוסה · בירושל' הי"ב מבעי' לי' בא עליה ועודה בבית אביה והיינו אי יש לה מזונות ועי' מה"פ שם: בת אנוסה · עמש"ל ל"ט ע"ב מהירושל' דפ"ג ה"ה ושם איתא דבמפותה פשיטא ליה דלית לה תנאי בנן נוקבן ובעבור שזה היה לפלא בעיני המפרשים דהלא מפותה כותב לה כתובה ע"כ הגי' הפ"מ דלית לה ולאכתי קשה מה"פ ואין תימר תריהון צריכה נשאול בנות אנוסה ומפותה כו' ולמאי יהיה בזה אבעי' וספק כלל במפותה ועפ"מ וק"ע ונוע"י שפירושם דחוק גם האי סגהתם ובענ"ד נ' דא"ש הגירסא כאשר היא לפנינו ובמפותה פשיטא לי' מתהלה דלית לה תנאי בנן נוקבן דהיינו הבת שנולדה מביאת פתוי דהא לא שייך תנאי בנן נוקבן שנולדה קודם כתיבת הכתובה ואין תימר דגם בה יש סברא דיש לה בתנאי כתובה מאחר שנשאת לו מפותו יש לשאול בהרווייהו ומסיק דכל האבעי' באנוסה היא לרבנן ולריבר"י פשיטא ליה וה"ג במפותה יש להסתפק גם לר"י בר"י משום דנולדה טרם כתיבת הכתובה ולמען לתקן הלשון דקאמר פשיטא ליה דהיינו באנוסה לריבר"י: בביתי ולא בבקתי · עי' רא"ש ור"ן מ"ש בשם הירושל' והוא כאן הי"ג ועק"ג ויותר נ' כפי' הרמב"ן מובא בש"ק ומה"פ שכ' לה הבעל לשכור לה דירה עד עשרים דינר · אך בזה נ' בענ"ד הקלושה לשנות כמה שפי' בירושל' דהוה בית בטב עשר דינר דהייט שנמצא לשכור אלא נ' שהבית הנשאר בעזבון היה שיווי השכירות עשר דינר וע"ז אמר ר' מנא דהפורנא איט כ"א עשר שיווי דירת הבית המשועבד לה ע"כ פסק דיכולים היורשים לסלק במעות כסף שיווי דירת הבית: תבעוה להנשא ונתפייסה · לפי' הרא"ש סי' ל' בירושל' מוכח דהירושל' לא כ"ל זאת דא"כ מה מועיל מה שתביעתה הכתובה היה בטעות הא עכ"פ נתפייסה להנשא: התובעת כתובתה בב"ד · בירושל' פי"א ה"ב ע"ש רב יהודה אמר רב וסיים שם ונלבד בשופי אבל מאונס לא ומובא ברא"ש סי' ל' ועי' ירושל' סוטה פ"ג ה"ד דמשמע שם דל"מ בזה טענת אונס ועש"ק שם ד"ה יבא עליה: א' המקדים · ירושל' ב"ק פ"ט ה"ה: אין לו בכסות אשתו · ירושל' גיטין פ"ד ה"ג ועמ"ש ב"ק ק"כ ע"ב בתוס' שם ד"ה אין: תוס' ד"ה ליה הלכתא · וברא"ש כ' דכאמת קאי גם אמואל בתבעוה להנשא וכ"מ מירושל' עמש"ל ד"ה תבעוה: תוס' ד"ה ושמואל · עש"ק פי"א ה"ב ד"ה המוחלת ובסוטה פ"ג ה"ד ד"ה יבא עלי' כ' דשם היו נוהגין כאנשי יהודה ע"ש: דאבע"א · עי' ירושל' לקמן פי' ה"א דמסתפק לרא"ע בכנסה אח"כ אי גבי' מזמן ארוסין: רמ"א כל הפוחת · ירושל' לעיל פ"ד ה"ט: פשיטא · בירושל' כאן ה"א הדרבה מקשה ע"ז שיכול להוסיף הא ר"י ור"ל דאתי' אין אדם מתחייב במה שאינו חייב [ועמ"ש לקמן ק"א ע"ב] ומשני בהגאת חיתון או כיאה אל תיוב ואם כן יש רבותא בזה:

דף נה ע"א

ירתון תנן · עמש"ל נג · ומסקנת הירושל' מוכח לעיל פ"ד הי"א ב"ב פ"ח ה"ה דירתין תנן ותימה על הפ"מ ס"פ מי שהיה נשוי שפי' שם בירושל' נרס כמ"ד בין לכתובה בין לתנין דהיינו מ"ד דכתובת בנין דכרין טרפה ממשעבדי דנדחה זאת בירושל' פ"ד שם ובב"ב שם כמ"ש הפ"מ שם בעצמו אלא נ' כפי' כבק"ע שם דהיינו לענין מגרש את אשתו והחזירה דיש לה גם התוספת: תסתיים דר' נתן · בירושל' כאן ה"א מייתי כה"ג בדעת ר' יונתן דס"ל הלכה כרהב"ע מהא דפסק חזקיה כר"ש בן מנסי' למיזל בתר אומדנא וקים לי' דחזקיה ור' יונתן שניהם אמרו דבר א' ועמ"ש לקמן בסמוך: הלכה כר"ש שזורי · בירושל' גיטין פ"ו ה"ה ר' יעקב בר אידי בשם ר' יונתן הלכה כרש"ש במסוכן · ובדמאי פ"ד ה"א ר' אחא בשם ר' יונתן אין הל' כרש"ש בתרומ"ע של דמאי וע"כ להלק ולומר דלענין הרומ"ע של דמאי לא ס"ל אומדנא דימוע עליו אבל לענין אומדנא פסק כרש"ש וא"כ מזה גופה מוכח דס"ל לר' יונתן כרהב"ע: ע"ב דרב אמר · עמ"ש ב"ב קנא' דמשמעות הירוש' פאה פ"ג ה"ז דפלוגתא דרב ור' יוחנן שם בכתב ובקנין כפי' התוס' ועי' ירושל' ב"ב פ"ח ה"ז: הלואתי לפלוני · עי' ירושל' לקמן פי"א ה"א בכ"מ שאמר אותות לפלוני דל"מ משום דליתי' בבריא כ"א בכתיב' ומסירה וטמ"ש בב"ב ע"ה ע"ב:

דף נו ע"א

פוק קרי קרייך · ה"נ בירושל' כאן ה"א ופי' הק"ע משום דר"ת היה קורא בתורה בבהכ"נ וא"ל עסקך בקריאת התורה ואין לך עסק בהלכה: והלכה למעשה כרהב"ע · ה"נ מסיק בירושל' כאן ה"א: אורח ארעא קמ"ל דביאה בלילה · ב"ר פס"ד ומביא ראיה מקרא בערב היא באה: שובר. עי' ירושלמי פ"ט ה"ט וב"ב פ"י ה"ו: ותנאי בטל דר"מ · בירושל' כאן ה"ח איתא סתמא תנאו קיים ומשמע גם על עונה וכן בקדושין פ"א ה"ב ושם גבי יעוד איתא הפלוגתא איפכא דלר"מ תנאו קיים ולרבנן תנאו בטל משום דהוי תנאי הגוף ומקשה שם ממאי דע"מ שאין לך כו' ועונה לאו תנאי הגוף הוא ומשני בקטנה דלא אכפת לה בזה א"כ מוכח דנשנית סתמא תנאו קיים וכאן ה"ב לא הוזכר כ"א על מזונות דתנאו קיים ובפאה ספ"ו איתא תנאו כמ: אך כהם הוא בדברים שבין אדם למקום אבל בין אדם לחברו מטמע דתנאו קיים: וחכמים עשו חיזוק · עי' ירושל' כלאה פ"ה ה"ו ומ"ש בערובין עז · ועי' ירושל' דמאי פ"א ה"ב ערלה פ"ב ה"א דר"מ מחמיר בדרבנן כשל תורה ועי' ירושל' תענית פ"ב הי"ב מגילה פ"א ה"ד פסחים פ"א ה"ח: ע"ב דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן · כה"ג בירושל' דמאי פ"א ה"ב: בדמאי הקילו · עמש"ל כד: ותנאו בטל · עמש"ל ע"א: כתובה דאורייתא · עמש"ל י' ע"א:

דף נז ע"א

כי אתא רבין כו' מחלוקת לבסוף · בירושל' ה"ב א"ר יוחנן לא אמר ר' יהודה אלא לבסוף אבל בתח"ה אף ר' יהודה מודה דאינה מוחלת מטעם דמתחלה הוי תנאה ולר' יהודה ל"מ תנאי · ומפרש אח"כ אין הוא בתחלה אין הוא בסוף [פי' איזו בתחלה וכו'] חברי' בשם ר' יוחנן עד שלא בעל ומשבעל ר"ז בשם ר' יוחנן עד שלא כנס ומשכנס · וע"פ הירושל' הגי' הרה"פ מוכא בשט"מ וש"ק ומה"פ גם כאן בדרבין אבל בתחלה ד"ה אינה מוחלת וקאי אדר"מ ור' יהודה · ובדרב דימי הגית מלהגי' ופי' טעם דבסוף אינה מוחלת דחושש שמא לא ערב לו המקח · והא דלא הגי' גם בדרב דימי בסוף ד"ה מוחלת אפי' לר"מ משום דלא מיתוי כהנאי נ' דהוא משום דמצינו בב"ק פ"ט · דגם לאח"כ חשש ר"מ לשהותה בלא כתובה: וכי קאמינא בין בזו כו' · נ' דרבין הוא כשיטת חברי' בשם ר' יוחנן דבירושל' דבתחלה עד שלא בעל גם לר' יוחנן ד"ה אינה מוחלת ורב דימי הוא כר' זעירא בשם ר' יוחנן שם: כך ניתנין לאיש · ער"ן מ"ש בשם הירושל' והוא ה"ג: זו משנה ראשונה · אינה ראשונה ממש דלמש"ר גם ארוסה אוכלת בתרומ' כמ"ש רפ"ה דתרומו' ובירושל' קדושין פ"ב ה"א ועי' בירושל' כאן ה"ד: ע"ב אין האשה אוכלת · ספרי קרח קי"ז: דאמר קרא ויאמר · עי' ב"ר פ"ס ועי' פפ"ס דדרים ויאמרו הימים: ימים שנה דכתיב ימים · עי' אג"ש פכ"ז: תנא קטנה · עי' ירושל' ט"ג: בגרה יום א' · בירושל' ה"ג כמסקנא כאן בוגרת ששהתה יב"ת כו': ד"ת ארוסה · עמש"ל ע"א:

דף נח ע"א

קיבוסטוס הגיעו · ירושל' ב"ב פ"ז ה"ג: מוכתב למלכות · עי' ירושל' ספ"ז דב"ב: מחצה חולין · בירושל' ה"ד הטעם מפני שהגסים מצויין לטמא: רשבג"א · שם: תוס' ד"ה ואפי' כסדר משנת ירושל' · לפנינו במשנה ליתא כ"א בגמ' שם איתא והפ"מ מגי' שם מתו בעליהן אינם אוכלות בתרומה ועי' מה"פ ד"ה הגיע: ע"ב תוס' ד"ה מתוך · בירושל' כאן ה"ה ופ"ו ס"א ונדרים פי"א ה"ד מפורש כן לדעת ר"ל דמוקי מתני' במעלה מזונות ואין מעלה מעה כסף: יכולה אשה שתאמר · בירושל' לקמן פי"א ה"א איתא דאין שומעין לה: יכול הרב לומר לעבד · עי' ירושל' ס"ס: ופליגא דר"ל · עי' מה"פ ה"ה ד"ה במותר שכתב דלהירושל' ס"ל לר"ל כר"ה ולא ידענא דהכרתו לזה הוא מריהס"כ דס"ל חולין גם בריטא ואין זה הכרח דיל דס"ל אין אדם מקדיש דשלב"ל דסברא מתוך שיכול לכופה אין שייך כ"א לר"מ דס"ל אין אדם מוציא דבריו לבטלה משא"כ לריהס"כ לא נעשה כאומר לה והו"ל דשלב"ל ואי דקשי' א"כ מאין לר"ל דלריהס"כ אין מגיע לו המותר כלל דלמא משום דהו"ל דשלב"ל גם הבתא תקשה דלמא משום דר"ה ובודאי לר"ה גם על המותר יכולה לומר איני מקבל מעה כסף כו' דלא עדיפא ממעש"י · ובאמת בהדיא נסתם בירושל' פי"א ה"א אשת איש שאמרה לאו מעשי ידי במזונותי אין שומעין לה וכו' דלהירושל' ס"ל דפלוגתא דר"מ וריהס"כ אינו בזה אי מזונות תחת מעש"י או תחת מותר כ"א לכ"ע מעה כסף תחת מעש"י כמשמעו' הירושל' בדברי ר"ל ולא נזכר שם מ"ד להפך ע"כ בריטא לכ"ע הולין משום דאינו מעלה לה מעה"כ ובסיפא פליגי במותר אי יכול לכופה לעשות מותר בשאפשר דר"מ ס"ל דאינה יכולה לסלק עצמה מחיוב מותר במקום האפשר · וריהס"כ ס"ל דיכולה לסלק עצמה מחיוב מותר ולא תקבל מהבעל היובו נגד זה · וא"ש דדייקינן בפ"ו שם דלר"ל מציאתה היא במחלוקת דלריהס"כ דחיובה במותר לא דמי למעשה ידיה גם מציאתה אינו כמעשה ידים דלא תהני סלוקה ומתני' דמשוה מציאה למעש"י ר"מ היא וכן בנדרים בירושל' פי"א ה"ד דאמרי' לר"ל דריהס"כ ס"ל כר"ע דהמותר שלה אין הפי' דאין שייך כלל לבעל כמ"ש הק"ע דזה דוחק והוא נגד משמעו' הש"ס בכ"מ אלא הכוונה דבזה הוא כר"ה שאינו יכול לכופה ויכולה לסלק עצמה לר"ע ולריהס"כ בשלא תאבה לקבל היובו נגד זה וכן מציאתה וכ"נ להגי' בירושל' כאן רים ה"ה ריהס"כ אומר חולין כשלו שנ"ל בשלה וכמ"ש בנדרים פי"א ה"ד להדיא כן ותימה על מפרשי הירושל' שלא הגיהו ע"פ הכתוב בנדרים שם: לאחר שיהלון · ירושל' יבמות פ"א ה"א סוטה פ"ב ה"ה קדושין פ"ג ה"ה: לאחר מיתה קדוש · ה"נ בירושל' ה"ה ע"ש ר' יוחנן ומוקי לה למתני' בשאינו מעלה לה מזונות ולא מע"ה וכתוס' כאן לרב ושמואל וכ"ה בנדרים פי"א ה"ד ובירושל' כאן מקשה ואין כל מה שיש לאשה משועבד לבעל לאכילת פירות רב שמואל בר רב יצחק אמר מעשה ידים ביניהון · ונלאו המפרשים בבאורו וכ' דה"פ דהמקשה סבור דגם לר' יוחנן פי' המותר היינו על ה' סלעים כמו לר"ל ע"כ מקשה למ"מ יש לבעל שעבוד עליהן לפירות ויחול גם מחיים ההקדש ע"כ מתרץ דלר' יוחנן פי' המותר היינו ממעשי ידיה מה שלא הוציאתם למזונות דבחיי' הם שלה לצרכי' ואין לבעל בהם שעבוד כלל רק במיתה ונהותר זוכה הבעל מדין ירושה וז"ש מע"י ביניהון שהמותר הוא ממעש"י עצמן שהם נדרשים בחיי' לצרכה כשאינו זנה ואינו נותן המע"כ:

דף נט ע"א

תקנו מזונות תחת מיתר · ה"נ דעת ר"ל בירושל' ה"ה ועמש"ל נח: שמא תעדיף · עי' ירושל' נדרים פי"א ה"ד: ע"ב ושחרור · עי' ירושל' יבמות רפ"ז וכש"ק שם ד"ה מתני' וגיטין פ"ד ה"ד ופסחים פ"ב ה"ב: טוחנת · ב"ר פנ"ב: לעשות בצמר · עי' ירושלמי פ"ו ה"א בפ"מ שרק בצמר ולא למלאכה אחרת וכ"ה להדיא בב"מ ירושל' פ"א ה"ה ועי' ירושל' כאן סוף ה"ו: נדרה שלא להניק · ירושלמי ה"ו כל הברייתא:

דף ס ע"א

שלשה חדשים · ה"נ בירושלמי ה"ו: שלשים יום · בירושל' איתא שלשה ימים שמואל כדעתיה דאמר תכיס אנא לחייתא דילדין לי' ועש"ק ד"ה שמואל: יונק תינוק · ירושל' כאן ה"ו נדה פ"א ה"ד: פירוש לאחר כ"ד חודש · בירושל' איתא לאחר כד"ת: יכול יהא חלב · ת"כ שמיני פרק ד': דם בע"ג ככר · ירושל' תרומות פ"ח סוף ה"א: שלשה ימים · בירושל' כאן ה"ו נדה פ"א ה"ד מסיק מעל"ע ומסיים כד"א שפירש מתוך בוריו כו' ומובא ברא"ש סי' י"ח: ע"ב דברי ר"מ רי"א · ה"נ בירושל' סוטה פ"ד ה"ג: א"ר נתן בר יוסף · שם ר' יונתן בן יוסף כבתוספת' נדה: התיר ר' חנינא לשאת אחר ט"ו חדש · בירושל' שם עובד' קמיה ר' חנינא והורה כ"ד חדש והגליון ירושלים מגי' שם כבכאן: ר"מ ור' יהודה הלכה · עי' ירושל' תרומות פ"ג ה"א ובסוף הרומות בביציה פ"ח ה"ז ערובין פ"ג ה"ס: רהם בתרי' · בירושל' סוטה פ"ד ה"ג כה"ג ברי' מנא שהורה במשנה עשר חדש וגם כל הסוגא יומא ועי' ציון ירושלים · ואפשר דהתם ל"ה למהדר עובדא: מת מותר · בירושל' סוטה שם פסק דאסור: ולא בן הבריתה · עי' ירושל' כאן ה"ו:

דף סא ע"א

עולה עמו · עמש"ל מח: לחיים נתנה · ב"ר פ"כ ועמש"ל שם: לא הכניסה לו ממש · בירושל' ה"ו ע"ש רב שמואל בר רב יצחק: ומרדצת · בירושל' אבעי' אם משום שהיא הייבת או משום שמ"א שמובים כאלה נשפחה כו' ע"ש ועי' ירושל' רפ"א: שפי לי' מכל מינא · עי' מכלתא משפטים פ"ב שלא

ישנה מאכ"ו ומשקהו ושכבו מבלו: תוס' ד"ה שחלפא נראה דהיו רגילין לשבול · ומפי' הרא"ד לת"כ ויקרא דבורה דהובה פרק יד משמע דגם שלא טבילה קילי ימי לבון מימי נדותה אל' הת"כ דקרי להו ימי קולו: ע"ב בפשתים לא · ה"נ בירושל' כאן ה"ו ועי' פ"ו ה"א בפ"מ ובירושל' ב"מ פ"א ה"ה דמבואר דשולל גם כל המלאכות זולת בצמר: המיילין בכל יום · ב"ר פע"ו: גמרי מיולדת נקבה · ה"נ בירושל' ה"ז ועי' ירושל' פ"ה ה"א: מנדה · ירושל' ה"ז: כמה דבעי · ירושל' שם:

דף סב ע"א

אמר רב חדש כאן · ה"נ בירושל' ה"ז ודעת ר' יוחנן כאן הוא ע"ש רשב"נ א"ר יוחנן בני פרקי · הוא כדעת ר' ירמיה בירושל' לדון ת"ח כטיילין ע"ש סוף ה"ז: ר' אבהו הוה קאי לפי' הפ"מ הוא כה"ג העובדא בירושל' ברכות פ"א ה"ז: מה אכיה לעת זקנה · ירושל' שם: והתני הפועלים א' בשבת · בירושל' ה"ז מקשה ממתני' גופה דתני רישא הפועלים שבת א' ומשני דזה קאי איונאין שלא ברשות דלתלמידים ל' יום ולדידהו שבת א': ע"ב והא שתה חדשים קאמר · כה"ג מקשה בירושל' ה"ה במורדת ומתרץ כהכא: אר"י אמר שמואל מערב שבת · בירושל' סוי' ה"ז דמ"ש אוכלת עמו מע"ש גלמד עונת ת"ח: וכל בי שמשי הוה אתי לביתי' · בירושל' בכורים פ"ג ה"ג משמע שלא הי' ביתו אלא חמיו ר' ינאי כ"א הוה רגיל למיתי ולמתמי' לאפוי דחמוהי: רבי אתי משפטי' בן אביטל · צ"ע דבב"ר פל"ב איתא בשם מגלת יוחסין ר' חייא אתי משפטי' בן אביטל וכ"ה בירושל' תענית פ"ד ה"ב ועי' בבלי שבת ט ע"א רבי דאתי מדוד ועי' ירושל' כתובות פי"ב ה"ג כלאים פ"ט ה"ג וכיפ"מ בם שכ' ע"פ הירושל' הנ"ל דרבי דאתי מדוד הוא מגד האם ובהגה' הרש"ש העיר בזה דר' מהלל הוא מגד האב אבל עדן י"ל דגם הלל דהוא מדוד הוא מגד האם אבל הסתירה מב"ר וירושל' תענית לכא לא אדע דרך ישוב וצ"ע: בת הכינאי · בויק"ר פכ"א בת הגינאה ע"ש:

דף סג ע"א

המורדת · ב"ר פנ"ב: ואפי' נדה · בירושל' כאן ה"ח ובקדושין פ"א ה"ב מוקי לה במרדה קודם עת נדתה: אינו דומה · ה"נ בירושל' ה"ח: תוס' ד"ה פותחין בירושל' · כאן ה"ח ועי' הגה' הב"ח שתמה הא הירושל' קאי למ"ד מורד' ממלאכה ובאמת יש לתרץ עוד הקושיא דבעל המאמר הוא רב"ח דס"ל כאן להדיא ממלאכה ועוד יש לתמוה הא גם בירושל' מפרש האי טעמא ומסיק משום דנערו של איש יותר וכבכאן ועש"ק ומה"פ ד"ה היא: ע"ב רבותינו הזרו ונמנו · ה"נ בירושל' ה"ח: נדה בת חכמים · עי' רא"ש סי' ל"ג בשם הירושל' ועש"ק: הפסידה בלאותי' · בירושל' ה"ח בשם ר' ישמעאל בר' יוסי לא הפסידה ובשם ריב"ל דהפסידה:

דף סד ע"א

אמר שמואל כותבין אגרת מרד · ה"נ בירושל' ה"ח ע"ש ר"ז אמר שמואל: מיתיבי · ה"נ מקשה בירושל' שם: כאן לתלוש כאן ליכם · להפ"מ משני גם בירושל' כן ר"י בר' בון וכן הגי' בש"ק ד"ה אפי' ע"ש: ול"ק כאן כמשנה ראשונה · ה"נ משני בירושל' ה"ח: מצות יבום קודמת. עמ"ש יבמות ל"ט ע"ב: ע"ב מה בין מורד למורדת · עי' ירושל' ריש ה"ה דמתחלה אמר כנגד ז' מלאכות כמובא בתוס' סגי' ואח"כ מסיק מפני נערו מרובה וכ"ה בב"ר פנ"ב: צא מהן שלים · ה"נ בירושל' ערובין פ"ח ה"ב וע"ש בש"ק ומה"פ וכפאה פ"ח ה"ס ע"ש ר"ה: למ"ד אכילה ממש · ה"נ פלוגתא בירושל' בפי"א ובסוף ה"ז כמ"ד תמים: ארבע סעודות · מכלת' בשלח ויסע פ"ס:

דף סה ע"א

אין פוסקין יינות · איכ"ר פ"א ובירושל' כאן הי"א ומטעם זנות יין ותירוש: בכלהו של נקדימון · באיכ"ר פ"א ובירושל' שם במרת' בת בייתוס ובפס"ר פכ"ט בכתו של נקדימון: סאתים יין · בירושל' שם בכל יום: לציקי קדרה · בירושל' בתד תי' משני דמניקה היתה שטוב להניקה שמרבה חלב ור' אבהו בשם ר' יוחנן משני לתבשילה וכ"ה באיכ"ר שם והכא לא מני לשנויי דמיניקה היתה דהכא תני שומרת יבם היתה ולא היה לה ולד: כך הפסקו לבנותיכם · בירושל' איתא דדרך קללה אמרה כן שהיה מתעם בעיני': ולא ענו אחרי' אמן · שם איתא שעניו אמן והוא לשיטתם שלא היתה שומרת יבם: משום ר' נתן אמרו אין נותנין · עי' ירושל' ה"י: ע"ב מותר מזונות לבעל · בירושל' פ"י ובר"פ הי"א ע"ש ר' יוחנן והכא בברייתא היא: מותר בלאות אלמנה · בירושל' הוא ע"ש ר' יוחנן ויתכן דמשום זה קרא ר' יוחנן שמו על הברייתא' בבבל הסוף כלומר הא דתני' מותר כו' הדא דתימר בא"א כו': ר"נ אמר אוכלת ממש · בירושל' היא פלוגתא דרב ור' יוחנן דרב אמר לי' נקי ור' יוחנן אמר אכילה ממש · ומסיק ע"ד דרב אוכלת משלה וע"ד דר"י אוכלת משלו והוא לגי' הק"ע והפ"מ מפרש כגי' הכתיבה בהפך ע"ש: אבל זן קטני קטנים · עי' ירושל' פ"ד ה"ח גיטין פ"ס ה"ג ועמש"ל מט: ומוסיפין לה על מזונותיה · ירושלמי פ"ד הלכה ח כאן פי"א: אריב"ל מוסיפין לה יין · ה"נ על שמו בירושל' הי"א: מציאת האשה · עי' ירושל' ב"מ פ"א ה"ה טעמא שלא תהא מברחת מבעלה ותאמר מציאה מצאתי ועי' ירושל' רפ"ה משכנסה זוכה במציאתה ובמעש"י ועי' כאן ה"א דפליגי ר' יוחנן ור"א ת"א במחלוקת ות"א דברי הכל ובעי למימר תסתיים דר"ל הוא דאמר במחלוקת מדמפרש למתני' דהמקדיש מעש"י אשתו במעלה לה מזונות כו' ולריהס"כ אין מגיע לו מותר ולא מציאתה ועמש"ל נח: דמרתה דהייטו לענין סילוק ולא דמי למעש"י כמשמעות המתני': וכאי כמציאתה · עי' בירושל' לקמן פי"ג ה"ב גיטין פ"ה ה"ד: יתר עליו הבעל · ירושלמי לעיל פ"ד ה"ו: תוס' ד"ה וירושתה · וכ"מ בירושל' ה"א דמוקי למתני' כר"מ ודאמר זכתה האשה זכה בעלה וקמ"ל דאין לו אלא אכילת פירות ותפס גם בירושל' למצות רבותא: תוס' ד"ה ה"ג וכן גרים בירושל' · היינו במשנה שבירושל' ויתכן דמפרשי מ"ש בסוף ההל' בשם ר' בון בר כהנא דלא מתסר לה הוא טעם לת"ק דכותבת ופגמה שלה שאין לבעל נזק שלא התסיר ממנה וכפי' הק"ע והפ"מ פי' דקאי אריב"א: תני תנא קמי' דרבא · אפשר דהיינו במחלוקת דאיתא בירושל' ה"א דר"ל ס"ל דר"מ ות"ק פליגי בהעדפה אי שייך לבעל ע"כ מוקי פלוגת' דר"מ וריהס"כ בזה כיון דמצינו פלוגת' בזה בלא"ה ור' יוחנן לטעמיה דמוקי לה בהעדפה ע"י הדחק ע"כ לא בעי לחדש פלוגתא בזה ועמש"ל נח: בירושל' באופן אחר:

דף סו ע"א

אבל בבגדו פטור · עי' ירושל' ב"ק פ"ח ה"ז ומ"ש בב"ק נח: ולך אי אפשי ליתן · עי' ברא"ש סי' ג' מ"ש בשם הירושל' דה"ב ועש"ק ד"ה פוסק ועתוס' לק' קטי' ד"ה תשב שהקשו קושית הירושל' כאן ומתרלים ע"פ הירושל' דפי' אע"פ ה"א דבנשואין שנים ל"א דנקיים באמירה ומוקי מתני' דהפוסק שם בנשואין שניים וצ"ל דכאן עדיפא מטני הירושל' שפסק ע"מ לכנוס להראשון אבל שם בפי"ג ליכא לשנויי הכי דהא רוצה לכנוס · והנה בירושל' שם ה"ה מוקי למתני' דשם כריבר"י דפליגי בפסקה לעצמה ואביה במעמדה וע"ז קאי כר"א בגדולה אבל בקטנה כופין וזה אפשר בכוונת הירושל' כאן ה"ב דלא תקשה ממתני' דהתם דאמרי' דבפסק האב ל"א תשב כו' דתל התיוב עליו ולא עלי' דשאני הכא שלא בא לכלל נשואין והתי דכופין דלקמן פי"ג הוא ליתן גט אבל לעולם גם האב פטור ופי' זה הוא דלא כהק"ע ופ"מ והכמ"ל: תוס' ד"ה פותח חומש ובירושל' כאן ה"ג: ע"ב בבתו של נקדימון · איכ"ר פ"א פס"ר פכ"ט ובירושל' ספ"ה מרתא בת שמעון בן גוריון: ארבע מאות · בירושל' בחמש מאות וכ"ה באיכ"ר · ובספ"ר כ"ה ליט' כסף · והם חמש מאות דינרין: לבו ביום · בירושל' לכל יום: וענו אחרי' אמן · עי' תוס' ובירושל' מבואר בעובד' דהכא שהיתה שומרת יבם ועכ"ז ענו אחרי' אמן ושם גבי פסיקת יין להירושל' והמדרש לא היתה שומרת יבם כמש"ל שם: כר' יוחנן בן זכאי · באיכ"ר ע"ש ר' אלעזר ובספרי כלכים ש"ה כבכאן ומספ"ר פכ"ט ע"ש ר' צדוק וכ"ה בירושל' ספ"ה ושם איתא זאת על מרת' בת בייתוס ועל זו איתא שם שראה קשורה בזנב הסוס: שהיתה מלקטת שעורים · שם ועוד במכס"ר פ"א אדר"נ פי"ז מכלתא ית"ו בחדש פ"א:

דף סז ע"א

לפום גמלא שיחנא · ב"ר פי"ט אג"ש פ"ז: אר"א בר' צדוק · עמש"ל סו: והרי הוא כשויו · ה"נ בירושל' ה"ג ע"ש מ"ד שבכאן רק שם הוא שמעון במקום שמן: בשמים כו' ה"ה ככספים · בירושל' ה"ד עשו הניית בשמים כהניית כספים ועי' ק"ע ופ"מ ולא ידענא למה לא פירשו דקאי אבשמים שהכניסה לסחורה וכבכאן וכ"מ לקמן פ' מי שהיה נשוי ה"ג דארשב"ג א"ר יונתן שנהגו בערביא שהיא גובה מן הבושם ומן הגמלים · והוא כלק' גמליא דערביא וה"נ בושם הוי לסחורה וה"נ כאן בירושל' לענין הוספה שליש ומ"ש אח"כ בירושל' עשו הניית פ"ו כהניית כספים נ' דל"ל תניית פ"ו כתניית כספים וכפי' הפ"מ שאם התנו ביניהם שאם לא תלד לו בנים לזמן כך וכך הוי תנאי ממון וקיים: אם יש בנים · בירושל' ה"ה פליגי ר' חנינא ור' יוסי אם מהוינן הנגבים לגות אם אין בנים ועש"ק ד"ה כהדא: תוס' ד"ה גמלים · עי' ירושל' פ"י ה"ג משמע שם כפי' התוס' ותימה שלא הביאוהו לסעד: ע"ב פ"א לא מלא עבד · בירושל' פאה פ"ח ה"ז ליתא להך סיומא: א' מלפורי · בירושל' שם ליטרא בשר לפרין והוא כדמשני ר"ה כאן משל עופות ועל העני לא הוזכר שם שהיה מלפורי: בבשר שמן · בירושל' פאה שם ה"ח ושקלים פ"ה ה"ד בקש העני מר' נחמיה תרנגולת וא"ל הילך טומיתא [שם מטבע] וזיל זבין קופר ואכיל ומית ור' נחמיה הוא שם נחמיה איש שיחין: נותנין לו לבוש הולאם · עי' ירושל' פאה ושקלים שם עובדא דר' יונה עם א' סירד מנכסיו: ד"ת כלב"א · עמ"ש ברכות לא: אמר מפנק כולי האי · כה"ג בירושל' עובדא דשמואל ששלחו אביו להלך לצדקה ושם גם העובד' דבואו ונחזיק טובה לרמאין הוא בשמואל ואביו וע"כ לחלק כמ"ש התוס' שם ד"ה נטלי:

דף סח ע"א

המסמא את עינו · ירושל' שם: ישתמש בכלי כסף · שם ה"ז ועי' גליון הש"ס שם בשם הגר"א לכוין עם מ"ש כאן: יתומה שהשיאתה · ירושל' לעיל פ"ד הי"ב: עני בדעת · ה"נ מפרש בירושל' ה"ו דברי חכמים: ל"ש השיאה · בירושל' שם משמע דמפרש דוקא השיאה ועי' מה"פ ד"ה כיני: א"ל לרבי לדבריך · ה"נ בירושל' שם: במה שיירה · שם: ע"ב הבנות בין בגרו · עמש"ל נ"ג דבירושל' פ"ד הי"ב פליגי אמוראי רב חסדא ור' חייא בפלוגתא דר' ורשב"א והברייתא לא הוזכר שם עוד יש שינוי דהכא לרשב"א דס"ל אבדו פרנסתן גם בבגרה לחוד אבדו ושם רב חסדא דס"ל כרשב"א לא קאמר כ"א בנשאו ולא בבגרו: הא גדולה ויתרה · ה"נ מקשה בירושל' שם ומשני שאני התם דנטלה מקלת משא"כ בלא נטלה כלום: פרנסה טרפ' ממשעבדי · בירושל' כאן ה"ו ובגיטין פ"ס ה"ג פלוגתא דר' יוחנן ור' חנינא ולקמן בבבלי סט · ועי' ירושלמי רפ"י: פרנסה גבי' ממטלטלין · עי' ירושל' כאן ה"ו וגיטין שם עובדא דר' יסא: דברי רבי · ירושל' כאן ה"א יבמות פט"ו ה"ג:

דף סט ע"א

תלה ליה רב לרבי · בירושל' גיטין פ"ה ה"ג איתא דשלח לר' חייא ושם משמע דמכרו פשיט' ליה ובשעבדו מבעי' ליה: האחין שבשעבדו · בירושל' שם בהשאלה פי' סתם ובפשיטות פירש בין בשעבד האב בין בשעבד הבן ודחי שם ר' אבא ואמר לית כאן שעבד האב דגם לפרנסה אין מוציאין ועי' מה"פ שם ד"ה רב: א"ר חנינא גדולה מזו · ה"נ בירושל' ס"ו: רווח בית' מהני נכסי · ה"נ מטמע בירושלמי טעמא דר' יוחנן: מברי' דרב שמא כו' זבורית · עי' ירושל' גיטין פ"ה ה"ג לפי' הפ"מ שם ועמש"ל מ"ט ע"ב בבאור הירושל' באופן אחר: ע"ב מן הנשואין הרשות בידם · וכן אמר בירושל' ה"ז לפרש למתני' בפסק מן הארוסין כו': אילפא תלא ופשי' · ה"נ בירושל' כאן · ובקדושין פ"א ה"א איתא עוד כמה שאלות ששאלוהו והמציא מקורס ממתני': נותנין להם סלע · בירושל' כאן ה"ז מסיים ולמזון האשה והבנות בין אמר תנו ובין אמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל וטעמא משום דבנים שאני דיש להם זכי' בנכסים מטעם ירושה ויש גורסין נותנין להם סלע משום דהם בע"ח ואין בכחו לגרע זכותם: יירשו אחרים תחתיהן · בירושל' ה"ז מקשה ע"ז הא לי' ירושה ל"מ למי שא"ר ליורשו ומשני יטלון תני ולאו דוקא לי' ירושה:

דף ע ע"א

מקחן מקח · ירושל' מע"ש פ"ד ה"ג ערובין פ"ו ה"ז גיטין פ"ו ה"ט ועש"ק ופ"מ שם ובש"ק ה"ח שם ד"ה הפעוטות: בישראל יום א' · במשנה שבירושל' ה"ב חדש א' גם בסיפא ועי' תוספות וכיון דמשועבד לה ה"נ מקשה בירושלמי הלכה א' ומשני כמאן דאמר מזונות לאשה איט ד"ת ועש"ק שם שהקשה מקונם שאני עושה לפיך כדמקשה הכא דהא גם מעש"י הוי דרבנן ותירוצו דחוק גם הב"י כמה"פ המוכים והכמ"ל ובענ"ד נ' ליישב עפמ"ש הש"ך ביו"ד סי' רל"ד בשם כמה פוסקים דקונם שאני עושה לפיך הו"ל דבר שבא"ע ממש ואין חל הנדר מה"ת רק מדרבנן ואם כן ל"ק קו' הגמ' מקונם שאני עושה דהתם הוי נדר דרבנן מהני שעבוד דרבנן להפקיעו משא"כ במדיר הנאה דהו"ל נדר ד"ת ל"מ דרבנן להפקיעו והגמ' דמקשה כן הוא לשיטת הבבלי נעי דמוקי למתני' קונם שאני עושה באומרת יקדשו ידי לעושיהם וא"כ הו"ל נדר מה"ס

מה"ת ושפיר קשי' לי' דחזינן דגם דרבנן מועיל לעקור ד"ת אבל להירושלמי לא מצינו אוקימתא זו באומרת יקדשו ידי ע"כ הו"ל נדר דרבנן ול"ק מהתם דבעבוד דרבנן מפקיעו וא"ש הירוש' בפשיטות וער"ן מ"ש בישוב ד' הרמב"ם שלא הביא אוקימתת הגמ' באומר נא מע"י וע"פ דבריו נ"כ יש ליישב הירושלמי הנ"ל כמובן ועמ"ש בס' קול ארי' הנדפס דט"ז ואכמ"ל: תוס' ד"ה המדיר · עי' רש"א ובש"ק ר"פ ובירושלמי שם משמע כדברי התוס' שהדירה מנכסיו ולא מגופו: תוס' ד"ה יונא מירושלמי · כאן פי"א ה"ז יבמות פ"ט. ה"ד גיטין פ"ט ה"ט ועמ"ש בב"ב מח: ע"ב יכולה אשה שתאמר · עי' ירושלמי פי"א ה"א דאיתא שאין שומעין לה ועמש"ל נח: ומ"ש עד ל' יום · בירושלמי ה"א הטעם שמא ימצא פתח לנדרו וכלק' ע"א: מי שהיה מושלך לנזור · ירושלמי יבמות פט"ו ה"ו: כל שמכשה אינו מפסיד · ירושלמי פ' כל כתבי ה"ו ונדרים פ"ד ה"ט: הכי הוא דשרו · עי' ירושלמי שם ועי' כאן ה"ה דמקשה למה לא יעשה כן עם אשתו המודרת ומשני שהיא אינה תפלה בכך:

דף עא ע"א וכהנת אתא לאשמעינן · עי' ירושלמי ה"א ופי' המפרשים דחוק והגו"י הבי' ולא הביא פירושם ודהוייס כ"א הני' בענ"ד לבארו שלא הגה"ה וז"ל א"ר יוסי בכהנת פליגין ותני פליג בסוף ג' דברי ר"מ [פי' דבתוס' רפ"ז איתא בכהנת ג' חדשים דר"מ וס"ל לר' יוסי דג' מחלוקת בדבר לת"ק כהנת כישראלית ולר"מ ג' חדשים היינו סוף ג' ולר' יהודה סוף שנים שהוא תחלת שלש] א"ל ר' מנא הן דלא תניתא פליגא את עביד פליגא [פי' שאתה מרבה במחלוק' מה שאין מבואר די"ל דבכהנת ל"פ כלל וגם לת"ק הדין כן דהוא ר"מ ור' יהודה דאמר שלשה יוציא בכהנת הוא סוף שלשה ג"כ כר"מ ורק בישראל פליגי דלת"ק ור"מ ל' יום ולר"י שנים היינו סוף שנים ורק זאת צריך לתקן בירושלמי בדברי ר' יוסי האמורה שם מ"ש בסוף שנים צ"ל בתחלת שנים בין לת"ק בין לר' יהודה דלדידיה לפי' בישראלי' כ"א בכהנת ומשום דבכהנת לדידיה ע"כ לפרש שלש תחלת שלש דאי' סוף שלש היינו ר"מ דתוספתא והוא ס"ל דפליגי וע"כ בישראל שנים ג"כ היינו תחלת שנים ובדברי ר' מנא צ"ל בדברי ר' יהודה סוף שנים דזה עיקר פלוגתא בין ת"ק ור"י דלת"ק תחלת שנים ולר"י סוף שנים ובכהנת ל"פ כלל ועפ"ז יש לקיים נוסחת הישנה בתוספת' דליתא בדברי ר' יהודה דין כהנת משום דבזה לא פליג וסמך עצמו אדברי ר"מ רק בישראל במה דפליג הזכיר ובזה א"ש מאי דקאמר הכא אתא לאשמעינן ולא אמר דפליגי רק בזה משום הבבלי דמשמע דגם בישראל ל"פ דלא כבירושלמי: אבל בסתם · בירושלמי ה"א נתחלפו המ"ד זה בזה ושם את"ה שלשים ואת"ת עד שלשים מ"ד שלשים מסייע לרב מ"ד עד שלשים מסייע לשמואל והק"ע מהפך מ"ד שלשים מסייע לשמואל כו' ע"ש: שנדרה היא · ה"נ מוקי בירושל' ה"ב מחמת קושי' אחרת ויש אדם מדיר את חברו: ר"מ ור' יהודה אומרים היא נתנה · בירושלמי נדרים סוף מס' איתא כאומר פה איפוך: וסבר ר' יוסי היא נתנה · לפי' הק"ע בה"ג מיירי הך דקושט דהדרה איהו וכגון דתלי בחכמים והגו"י השיג עליו מהירושל' נדרים פי"א ה"א שנקראת דברים שבינו לבינה ומפר ע"כ גורס הגו"י שצ"ל כיני מתני' בעניות שלא נתנה קצבה · ובענ"ד כ' לקיים הגי' בתוכה שלא נתן קצבה ומשום דלהירושלמי ס"ל לר' יוסי היא נתנה אלבע ע"כ לא יתכן לפרש בנדרה היא דאמאי יוציא ויתן כתובה: אם ארחץ · עי' ספרי מטות קנת פלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן ופי' המפרשים דהוא פלוגתא דר' יוסי ורבנן הכא: א"ר יוסי אין אלו נדרי עינוי נפש · בירושלמי נדרים פי"א ה"א מפרש דגם לר' יוסי מפר משום דברים שבינו לבינה ולק"מ קו' הגמ' רק דלהירושלמי ס"ל לר' יוסי היא נתנה אלבע כנ"ל: ע"ב שלא מצינו בועל במת · ה"ג בירושלמי ה"ג לענין אחר: כופה ומשמשתו · ירושלמי נדרים פי"א ה"א: יב"ח · לפי' הפ"מ בירושלמי ה"ג הוא דעת ר"ה ועולא כר' ישמעאל ס"ל דאפי' לעבר שנים: רגל · כ"ה ג"כ בירושלמי ע"ש נתן בר' הושעי' א"ר יוחנן: שלשה יוציא ויתן כתובה · במשנה שבירושלמי איתא שנים יוציא וא"כ ל"ק דיוק הגמ' מרישא לסיפא מחלק גם בירושלמי בין רדופה לאינה רדופה מחמת הברייתא דתני בה שלשה חדשים ע"ש: כאן ברדופה · ה"נ בירושלמי כאן ה"ד פסחים פ"ח ה"א:

דף עב ע"א למחר היא מתה · בירושלמי ה"ה למחר מתה מוטל לפני' ועי' רא"ש ובמס"פ ד"ה כולהון: רמ"א · בירושלמי שם משום ר"ע רבו: דמספד יספדוני · קה"ר פ"ז תוספתא מגילה פ"ג ירושלמי כאן ה"ה: משום ב"א פרוצים · כה"ג בירושלמי משום ש"ר: דברים של קלון · בירושלמי מה שאמרתי לך ביחיד: שתמלא ונופלת · בירושלמי תמן אמרין כמעשה ער ורבנן דהכא אמרין דברים של נעלה: שלא תשאל · ה"נ בירושלמי ה"ה: מנין לנדה שסופרת · ת"כ מצורע זבים פרק ט': פלוני כהן תקן · ה"נ בירושלמי ה"ו וכולהון בעדים: בעון נדרים · ויק"ר פט"ז שוח"ט נג דב"ר פ"ו קה"ר פ"ה ירושלמי שבת פ"ב ה"ו כאן ה"ז: ר"נ אמר מכה לבוא · בירושלמי שם הוא כן בהברייתא: אין אדם דר · עי' ירושלמי דמאי פ"ב ה"ב: ותנא דבי ר' ישמעאל · במד"ר פ"ט ספרי נשא י"א ע"ש ר"א: ע"ב א"ר יוחנן קלתה · ה"נ בירושלמי ה"ו ע"ש ר' יוחנן: ואלא בחצר · ה"נ בירושלמי אבל במבוי י"ב משום דאשה פרוע ויש חצר שהוא כמבוי שהרבים בוקעים בו ע"ש ושם מוכח דקאי אגוונא דקלתה ולא כפי' התוס' ועש"ק ד"ה לחצר: במקללת יולידיו · ה"נ בירושלמי לפי' הק"ע ופ"מ: אמר שמואל במדברת · עי' ירושלמי ה"ו לפי' הק"ע ופ"מ שמואל כדעתו כאן: במתנית' תנא · בירושלמי ע"ש רב: אר"י משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים · ירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד ומסיק שם דכשאמר ע"מ שאין לך כל נדר אפי' לא נדרה אלא מתרובין כו' ומשמע דמפרש דקאי ארישא: צריכה הימנו גט · בירושלמי ה"ז וקדושין פ"ב ה"ד פלוגתא בזה ע"ש אית תני תני וטעם מ"ד דצריכה גט הוא שמא תלך לחכם ויתיר ונמצאו הקדושין קיימים והוא דלא כדי' התוס' לקמן ע"ד ע"ב ד"ה חכם דלאחר ידיעת הבעל ל"מ התרת חכם ועי' מה"פ כאן ד"ה לפום ודעת ר' יוחנן מפורש בירושלמי דצריכה גט ובקדושין שם מסיים אפי' בקדשה על תנאי וכנסה ע"ת וכאן איתא וכנסה סתם ועש"ק כאן ד"ה אבל ועתו' לק' עג · ד"ה אלא שכתב לרב דאפילו קדשה ע"ת וכנסה ע"ת צריכה הימנו גט:

דף עג ע"א שאין אדם עושה בע"ז · עי' ירושלמי יבמות פי"ג ה"א: מאי לאו בקדשה על תנאי · עי' תוס' לעיל עב ע"ב ד"ה ע"מ שכ' דה"ה לרב בקדשה סתם וכנסה סתם דאין לה כתובה ונקט קדשה ע"ת משום רבותא דגט · ובירושלמי כאן ה"ו קדושין פ"ב ה"ד איתא ע"ש רשב"ל דמוקי למתני' בקדשה ע"ת וכנסה סתם ומפרש בהדיא אבל קדשה סתם וכנסה סתם יש לה כתובה ועש"ק כאן ד"ה אבל: ע"ב בטעות אשה א' כעין שתי נשים · בירושלמי ה"ז וקדושין פ"ב ה"ד מבעי' לי' לרשב"ל דמוקי מתני' בקדשה ע"ת וכנסה סתם קדשה סתם וגרשה מן האירוסין מה אמר בה ר"ל ופשיט ממתני' היו בה מומין כו' ע"ש וני' שצ"ל קדשה ע"ת וגרשה מן האירוסין וקדשה סתם וכנסה סתם והיינו כעין שתי נשים שבכאן ופשיט ממתני' דהיו בה מומין כו' דע"כ מיירי בכה"ג דאי' קדשה סתם וכנסה סתם הלא יש לה כתובה לר"ל כנ"ל וע"כ לומר דקדשה ע"ת ואי דלא גרשה א"כ אפי' מומין שבגלוי אין לומר דראה ונפייס דהא התנה וע"כ בגרשה ע"כ אמרי' שבפעם השני שקדשה סתם ידע ונתפייס ומש"ם ומור דבתרה הוא מסקנא דמלתא דפשיט מסיפא נכנסה לרשות הבעל דהו"ל כנסה וכשיבית ראיה אין לה כתובה ופליג דר"ל דאמר יש לה כתובה וע"כ לר"ל מתני' בכה"ג שקדשה ע"ת וגרשה וכנסה וכנ"ל ודחי דלעולם בקדשה וכנסה סתם והך דר"ל מיירי בבעל ומתני' איירי בשלא בעל: מודים חכמים לר"א · ירושלמי יבמות פי"ג ה"ו:

דף עד ע"א חליצה מוטעת · עמ"ש יבמות קו' מהירו' דס"פ מצות חליצה: הא נתפסה מותרת · במד"ר פ"ט ירושלמי סוטה פ"ד ה"ד: שאפי' בנה מורכב · עי' ירושלמי יבמות פ"א ה"ב פי"ג ה"א: ע"ב הלכה אגל חכם · ה"נ בירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד ומקשה שם מברייתא אחריתי דתני אינה מקודשת ומשני כהנא דכ"א סיא: חכם עוקר הנדר מעיקרו · ירושלמי שם ובנדרים פ"ו ה"ד וגיטין פ"ד ה"ז נזיר פ"ד ה"ד: שידעו בו רבים · דאין לו התרה כבבלי נדרים וירושלמי שם פ"ה ה"ד: תוס' ד"ה ממאנת · דר' ישמעאל איירי נמי בקדושי קטנות · עי' ירושלמי יבמות פ"א ה"ב ופי"ג ה"א ועמ"ש יבמות נג: וי"ב ע"ב: תוס' ד"ה חכם ודוקא קודם ידיעת הבעל · בירושלמי ה"ז וקדושין פ"ב ה"ד מוכח דס"ל דגם אחר ידיעת הבעל מועיל התרת חכם:

דף עה ע"א ימים שנים רבים שלשה · ת"כ מצורע זבים פרק ה' תנחומא מצורע: עשרה עדה כו' · בב"ר פל"א וירושלמי ברכות פ"ז ה"ג וסנהדרין פ"א ה"ד יליף תוך תוך מקרא ויבאו ב"י בתוך הבאים ומסיק דבני ישראל ב"י דרים דבתוך הבאים קאי על רבים הבאים זולתם ובסנהדרין פ"ג ה"ה איתא ג"ש עדה עדה ובשביעית פ"ד ה"ב ג"ש מתוך ועמ"ש ברכות כא: הוסיפו עליהן זיעה ופיחה · עי' ירושלמי כאן ה"ז קדושין פ"ב ה"ד: היו בה מומין · ירושלמי כאן פ"א ה"ו קדושין פ"ב ה"ד ב"מ פ"ז ה"א: תוס' ד"ה והכ"א כ' לר"י ירושל' ה"ה דשם מוכח דס"ל לר"מ דלא אמרי' ראה ונתפייס ועי' פ"מ שם ובגו"י: ע"ב אתאן לר"ג דאמר נאמנת · ה"נ מקשה בירושלמי פ"א ה"ו לפי' הפ"מ ולהק"ע מקשה שם מרישא דר' יהושע היא ומשני שני' היא מומין שדרכן להולד וכו' הפ"מ דהכא שמא ושמא הוא ולהק"ע משני שדרכן להולד ואין שייך חזקת הגוף · וקשה דהכא בירושל' סוף ה"ז מוקי למתני' בשאין דרכן להולד אבל דרכן להולד אפי' משנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראי' ולומר התנית עמו · והגיהו הק"ע והפ"מ והגו"י ע"ש ולגי' הק"ע ופ"מ עכ"פ מוקי למתני' שאין דרכן להולד וקשיא מכך דפ"א ה"ו דמוקי לה בדרכן להולד וני' בענ"ד כפי' הירושלמי וכגירס' הכתובה עפמ"ש בתוספת' פ"ז מודים חכמים לר"מ במומין שדרכן להולד שאע"פ שנכנסה לרשות הבעל האב צריך להביא ראי' · אלמא חזינן הפי' שדרכן להולד היינו שיולדו עמה וא"כ נ' דזהו דמסיק בירושלמי כאן הך תוספתא דמהני' מיירי בשאין דרכן להולד עמה אבל דרכן להולד אע"פ שנכנסה לרשות הבעל צריך להביא ראיה [היינו האב] ולומר התנית עמו והיינו ראה ונפיים כלק' עו ופשוט ושם בפ"א ה"ו יתכן ג"כ דה"פ דמוקי לה בדרכן להולד עמה וטענתם בזה שהיא אומרת שידע ונתפייס והוא אומר שלא ידע דבזה אין שייך פלוגתא ר"ג ור' יהושע ורבי יוסי דהא זאת דחזינן דרכן מדמין מומין לבהולין וכמו בתולין אין שייך לומר שיולד עמה החסרון בתולים ה"נ במומין אף שנתהוו אח"כ וע"כ ר"ג היא: אם בהרת קדמה ת"כ תזריע פ"ב · ומ"ש ברש"י בשם הת"כ דשם איתא ר"י קיהה וטיהר · לפנינו ליתא שם כן אלא ר' יהושע אומר כהה ועתו' סנהדרין פז: ד"ה ר"י:

דף עו ע"א מודה ר"מ · בתוספת' פ"ז אית' מודים חכמים לר"מ ועי' תוס': הראוין לבוא עמה בתוספת' שם שדרכן להולד ועמש"ל עה: בבאור הירושל' לפ"ז: המחליף פרה בחמור · ה"נ בירושל' קדושין פ"א ה"ו וב"מ פ"ד ה"א: ע"ב כלה בבית אביה · עי' ירושלמי קדושין שם לגי' הק"ע מסייע לשמואל מכלה בבית אביה ולקדושין: כלה בבית חמי' · בירושל' שם לגי' הק"ע מקשה מזה לשמואל ע"ש וכן פי' הגו"י ותימה שלא הזכיר לה ק"ע: לא תניתו להו · עי' רש"י והרא"ש סי' ע"ז בשם הרי"ף מפרש דלא כרש"י ולפי הגו"י ס"ל לר"ז בירושלמי כפרש"י אליבא דשמואל כאן:

דף עז ע"א חייא בר רב תני היו · בירושלמי ה"ח רב תני היו: אלא למ"ד היו מה לי גדולים · ה"נ מקשה שם בירושלמי וע"ז מתרץ שם רשב"ג כר"מ דיכולה לומר סבורה הייתי כו' כבמתני' לק' בשם ר"מ וכדמשני הכא: כגון נסמית · ה"נ מייתי בירושלמי הך ברייתא ועי' טע"י שפי' דהירושלמי הוקשה לו אי נימא דרשב"ג כר"מ ס"ל והרישא ואלו שכופין כו' בין שהיו כו' היא כרשב"ג א"כ איך נאמר דס"ל כר"מ דהא ר"מ פליג עלי' במתני' · ע"כ מייתי הך ברייתי' דרשב"ג מומין אחרים קאמר והאי מתני' ואלו שכופין כו' רבנן ושפיר קא ר"מ אח"כ לאפלוגי: הלכה כרשב"ג · ה"נ בירושלמי: חוץ מערב ולידון · ה"נ בירושלמי ב"ב פ"י ה"ח וסנהדרין פ"ג הי"ב ועמ"ש סנהדרין לא: אר"מ אע"פ שהתנה · עי' ירושלמי כאן ה"ח ובב"ב פ"ב ה"ג: היה השם · עי' ירושל' גיטין פ"ט ה"ט: המקמץ זה מקבן · ה"נ בירושלמי ה"ט [ושם ליתא כלבים] ומכריע שם כהאי מ"ד דלא כפי"א זה בורסי מדתני במתני' והבורסי ואינו מחלק בין בורסי גדול לקטן: זה המתתך נחשת · בירושלמי המתיך נחשת וע"ש בשמואל: ואיני מפרנס יוצא · עי' ירושלמי גיטין פ"ט ה"ט: אין מעשין אלא לפסולות · ירושלמי שם ובכתובות פי"א ה"ז יבמות פ"ט ה"ד ועמ"ש בב"ב מח: ע"ב א"ר יוסי סח לי · בתוספתא ספ"ז א"ר רשב"ג סח לי זקן א' מזכה שחין מגפורי וכ"ה בירושלמי ה"ט ועב"ר פמ"א ושם שפרעה לקה בראתן והוא משום דתשמיש קשה להן ותגלל שיה ממכשול ועי' ויק"ר פט"ז: הקיז דם ושמש · ויק"ר פט"ז ושם אית' הויין לי' בנים נכפין: הזהרו מזבובי · ויק"ר פט"ז: נראתה הקשת בימיך · בב"ר פל"ה אליהו ז"ל וריב"ל הוו יתבין והניין כחדא מטון במעתת' דרשב"י אמרי הא מרא דשמעתא ניעול ונשייליי' על אלי' ז"ל לגבי' א"ל מאן עמך א"ל גדול הדור ריב"ל א"ל נראתה הקשת בימיו א"ל כן א"ל אם נראתה הקשת בימיו לית הוא כדאי למחמי סבר אפי' ע"ש א"כ מוכח דלא כמ"ש כאן דלא היא דאלי' לא הי' מכחיד דלא שייך טעם הגמ' דלא להחזיק טיבותא ועי' ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב בימי רשב"י לא נראתה הקשת.

דף עח ע"א תוס' ד"ה נפלו · בירושלמי פ' ב"ש · דפאה פ"ו ה"ב וכ"ה בירושלמי כאן ה"א: אלכתחלה או אדיעבד · עי' תוס' ד"ה אבעי"ל ופי' ר"ת דהא בעי' הוא אי קאי ארישא אי אסיפא וק"ל הא בתוספת' וכן בירושל' ה"א ולק' בבלי ע"כ הלא אית' הן על רישא הן על סיפא מדאמר ר"א בן עקביא לא כך השיבן כו' דלגו אי"ל תשובה על חדשים כו' אלא כך השיבן ארוסה אין זכאי כו' ומסיק אמרו לו עד שלא נשאת כו' א"כ בין ארישא הן על סיפא שאלו וגם בסיפא אית' אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים [ובבבלי לק' ע"ב איתא מוכרת כו'] אמרו לו הואיל וזכה כו' ומ"ש רש"י לק' ע"כ דליתא בתוספת' היינו בארוסה אבל בנשאת דברי ר"ג כן וצ"ל דבאמת כדפשיט הגמ' הי' השאלה על שניהם והבעיין לא ידע כלל מהברייתא' אפס זאת תקשה דפשיט בדיעבד היינו לר"ת אסיפא ומוכח מדברי רתב"ע דקאי ר' יהודה ארישא כנ"ל: ע"ב א"ר יהודה · עי' תוספת' פ"ח וירושלמי פאה פ"ו ה"ב כאן ה"א וצ"ע מה שסיים בירושלמי חדשים מכנסתא יפנים עד שלא נשאת ונשאת וכא ע"כ בארוסה קאי כדמוכח מתמי' דתב"ע ע"ז לא כך השיבן כו': אף זו מוכרת · בתוספת' וירושלמי ה"ב אית' אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ועי' תוס' ד"ה תני וכו' לגם להסתייע מירושלמי ותוספת': רבותינו חזרו ונמנו · ה"נ בירושלמי ה"ב: הבעל מוציא מיד הלקוחות · ירושלמי פ"ט ה"א ב"ב פ"ח ה"ה וה"ח ועמ"ש ב"ב קלט: וב"ק פח: אריב"ח ידועין מקרקעי · בירושלמי ה"ג נתחלפו המ"ד ומסייע שם לריב"ח שם מברייתא במדינת הים: שנפלו לה במה"י · בירושלמי שנפלו לה נכסים ובעלה במה"י:

דף עט ע"א אר"ם שמין · בירושלמי ה"ד מפרש טעמא דר"מ כדעתו דכל העומד לגדור כגדור דמי ועי' רא"ש סי' ז' שהביא ראי' מהירושלמי לרבנן דס"ל מחוברין שלו אף בקמה העומדת ליקצר מדבעי הירושלמי לומר דר"מ לשיטתו כל העומד כו' ואף דדחי שם בירושלמי זאת מ"מ לא הדר בי' לומר שהתא דוקא ועש"ק שם בשם על הרא"ש ואין דבריו מוכרחים: ע"ב עשו ולד שפחה · בירושלמי יבמות פ"ז ה"א אית' אוכלה עמו ולד בהמת מלוג כולד שפחת מלוג והגיהו שם הק"ע והפ"מ כבכאן וכ"מ מהענין שם: משום שבח בית אבי' · ירושלמי יבמות שם: איבא ביניהו · בה"ג גורס אתא לאשמעינן ועי' רא"ש סי' ז': אבל בשדה שלה · ה"נ בירושלמי ה"ז ע"ש רבנן דתמן ואיתא שם דרבנן דהכא אפי' זיתים וקרקען לא דמי בית זית שנפלה כו' וני' באורו דכיון דהוקשו הזיתים הו"ל כנפלו ואין עליהם עוד שם בית זית ולא שייך שבח בית אבי' · וזהו דמסיק דמהברייתא' מוכח כרבנן דתמן כרמא אני מוכר לך אע"פ שא"כ גפנים כו' אלמא דלא נאבד שם כרם או זית ופי' הק"ע ופ"מ דחוק והק"ע הגי' מתני' מסייע לרבנן דהכא תחת דתמן ואין צורך להגהתו ועש"י שבאר באופן אחר:

דף פ ע"א הא קרנא קאכיל · לסמ"ש לק' ד"ה מ"ם מהיורד שבחא זו היא ג"כ בירושלמי ה"ח: א"ר אסי והוא שיש שבח · בירושלמי ה"ח א"ר אסי והוא שהי' ההוצאה יתרה על השבח ומגי' הפ"מ כמו שתקן רבא כאן: ומ"ש מהיורד כו' שלא ברשות · בירושלמי ה"ח מקשה מיורד ברשות דשמין לו כעדית היינו בהשבח או לגירס' כאריס ומקשה מזה על ר' אסי דאמר שאין לו כ"א בהפחות · ומשני מתנית' בנטיעה והרי אסי בבנין פי' דנטיעה מיקרי ברשות בשדה העשוי' ליטע אבל בנין הוא שלא ברשות ומקשה לא כן א"ר בא בשם רב חייא בר אסי אפי' לא אכל אלא מלא תותלות והיינו תמרים מנטיעת דקלים וא"כ גם מתני' מיירי בנטיעה א"ל כאן שאכל כאן שלא אכל ונדחקו המפרשים בבאור זה דהא רב אסי קאי על סיפא שלא אכל וסיפא דומי' דרישא בנטיעה גם פי' הגו"י דחוק וני' בענ"ד דהיינו הא דאית' לעיל כיון שהוציא מסקרן לא מגרע אכילתו להפסיד יציאותיו רק בזה מחלק דכיון שהוצאה בעשה הי' ממעות האשה מיקרי שלא ברשות ושאני מיורד ברשות ומוציא משלו לטובת הגברו משא"כ כאן שנאכל משלה מסקרן מסתמא לא הסכימה לעשות הוצאה ממעותי' בדבר שאין בטוח שיהי' לשבת ע"כ נדון כאן כיורד שלא ברשות: ע"ב ה"ה כאשתו לכ"ד · עי' ירושלמי יבמות פ"ו ה"א ומש"ם יט: ובלבד שתהא כתובתה · עי' ירושלמי יבמות פ"ד ה"ד ופ"ט ה"ד: מי קוברה · בירושלמי כאן ה"ט וביבמות פ"ד ה"ג אית' תני ר' הושעי' יורשים יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ולהק"ע גם בלא נשאר נכסים מבעלה חייבין היורשים לקברה ועש"ק ד"ה אשה ולהפ"מ אין ראי' מזה להייב גם בליכא נכסים: תוס' ד"ה נכסים · עש"ק כאן ד"ה דב"ה:

דף פא ע"א ולימא את אני יורש · עש"ק יבמות פ"ד ה"ג ד"ה תני מ"ש בסוגיא זו: מתו בעליהן · ירושל' כאן פ"ט ה"ז סוטה רפ"ד סנהדרין פ"ח ה"ו: כיצד הוא עושה · תוספת' פ"ט ירושל' כאן הי"א: ע"ב בש"א תמכורי ירושל' פאה פ"ו ה"ב כאן ה"א: הרי שהי' נושה בא'זוי · עי' ירושל' הי"א במופקדין בידו:

דף פב ע"א ר' נתן אומר מנין · ספרי נשא ג' במד"ר פ"ח: לומר שמגרשה · עי' ירושלמי יבמות פ"ו ה"א ובפ"מ שם ומ"ש יבמות יט ע"ב: ע"ב ע"מ כתובה הראשונה · ירושלמי יבמות פ"ד ה"ד כאן הי"א ועי' ירושלמי כאן פ"ט ה"י פי"ב ה"ב ודמאי פ"ו ה"ב ושם איתא פלוגתא דאמוראי ה"א דלכתובה ולא לתנאין דתוס' כתובה שהיו לה בראשונה אין לה עתה בשלא חידש התנאי תוס' כתובה שנית וה"א אף לתנאין ועי' ירושלמי ספ"י להק"ע: שיהיו מניחין אותה בבית אבי' · ה"נ בירושלמי הי"א: שבא שמעון בן שטח ותקן · עי' ירושלמי כאן הי"א שהוא א' משלשה דברים שתקן עוד שיהו תינוקות הולכין לבית הספר ותקן טומאה לכלי זכוכית ועמ"ש שבת טו:

דף פג ע"א רשבג"א אם מתה · ירושלמי ב"מ פ"א ה"ה: וכל המתנה עמ"ש בתורה · ירושלמי ספ"ו דפאה כאן פ"ה ה"ב וה"ח פ"ט ה"א קדושין פ"א ה"ב ב"מ פ"ז ה"ז ב"ב פ"ח ה"ה ועמש"ל נו: לא אמר כלום · ה"נ בירושלמי כאן ה"א ע"ש ר' חייא וני' דגרסי' שם מתחלה תתת בשם ר' ינאי · בשם ר' חייא וע"ז מסיק מלת' דר"ת אמרה האומר כו' ל"א כלום דהיינו מדאצטריך לאוקמי מתני' בשלא כנסה: בכותב לה ועודה ארוסה · ה"נ מוקי בירושלמי ה"א כנ"ל ועי' ברא"ש סוסי' א' שכ' בשם הירושלמי דרב מוקי למתני' בכתב לה אחר הנשואין ולא מצאתי מפורש כן בירושלמי: יכולה אשה שתאמר · בירושלמי לק' פי"א ה"א אית' דאין שומעין לה ועמש"ל נח: ע"ב מכר פירות ולקח קרקע · זה הלשון מורה דלא קאי אמי שסילק עצמו מפירות אבל בתוספתא פ"ט מפורש על מי שסילק עצמו שילקח בהפירות קרקע ויאכל הוא הפירות וכ"ה בירושלמי כאן ה"א והבבלי לא ס"ל כן אלא דהיא אוכלת הפירות ופרי פרי לא מפכחת לה כ"א בדפיירא ועי' רא"ש סי' א' שכ' דפליגי בזה הבבלי וירושל' ועמ"ש בדברי הרא"ש אלו בב"ב נ"א ע"ב: ולא מטעמי' · בירושלמי כאן ה"א מסוגה מפה בהטעם דבם תנאו בע"ז. איט כ"א בתנאי הגוף ובמזון תנאו קיים והכא מטעם אחר בטל דאינו יכול לסלק מזונות ש"א לו אח"כ כמי שאין הבן מסתלק מירושת אביו ועי' רא"ש בשם הרמב"ן דמפרש להירו' בכותב לה אחר הנשואין אבל בעודה ארוסה שפיר מהני ע"ש: ירושת הבעל דרבנן · ירושלמי בכורים פ"א ה"ה כאן פ"ח ה"ה ע"ד ר"ל: וחכמים עשו חיזוק · עמש"ל נו: תוס' ד"ה רב אסי · עש"ק ר"פ ד"ה הכותב:

דף פד ע"א ע"מ שאין לך עלי' הונאה · עי' ירושלמי ב"מ פ"ד ה"ג דפי' המפרשים הוא גם שם מאמר רב ועמ"ש ב"מ מט דלענ"ד הפי' שם ע"מ שא"כ אונאה וקמ"ל דבזה מודה רב דיש לפרוטה אונאה אף דס"ל אין אונאה לפרוטות עכ"ל: ירושת הבעל דאורייתא · עי' ירושלמי כאן ה"א וב"ב פ"ח ה"ה: ירושת הבעל דרבנן · עמש"ל פ"ג: וחכמים עשו חיזוק · עמש"ל נו: יתננו ליורשים · ירושלמי נדרים פ"ט ה"ס ע"ש: ריב"ח אמר לכותל שבראי' · ה"נ בירושלמי · כאן ה"ב ור' יוחנן שם דעתו לכתובה אשה שהיא תלושה ואין בכתה לרדוף אחר לקוחות ולא משום טעם חינא שבכאן ועש"ק ה"ב ד"ה א ל: תוס' ד"ה לכתובות ובירושלמי כאן ה"ז גיטין פ"ה ה"ב וה"ג שבועות פ"ז ה"ד ועי' לק' פי"א ה"ג ומ"ש לק' צו: ע"ב רב ושמואל דאת' והוא שבכורין · בירושלמי ה"ג רב ורשב"ל תריהון אמרין בבכורין בכורקי ופי' הק"ע שני לשונות ל"א שהוא כשמעה ול"ב שהוא רש"ר ובין כך וכך מבואר מהבבלי דלל"א יש שינוי בדעת רב דאמר כאן כרש"ר וגל"ב מבואר דעת ר"ל מבכאן: ואהדרה ר"ל לעובדא · ה"נ בירושלמי ה"ב וא"ל ר' יוחנן ה"נ בירושל' תמה ר' יוחנן וכי יפה עשה דאהדר עובדא ועב"ק שם ד"ה א"ל שהקשה בבבלי · דלהירושל' אפשר דר"ל שהחזיר הוא משום דס"ל לכותל היינו שבראי' והוי גם דלא כר"ט ע"כ הו"ל טעות בדבר משנה אבל בבבלי דאית' דון דייני כר"ט דמוכח דלזאת אהדר משום דס"ל דלזו כר"ט קשה הא זה הו"ל שיקול הדעת כפלוגתא דתנאי דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר ואמאי קרי לי' טעה בד"מ · עכ"ד · ובענ"ד גם בירושל' קשה לפרש כן דא"כ למה תלי הפלוגתא דר"י כדעתי' טעה בד"מ אינו חוזר היפוק ליה דלדידי' הו"ל טעות בשקול הדעת · אלא נ' דכיון דקי"ל הלכה כר"ע מחברו הו"ל הלכה פסוקה ולמ"ד מחברו ולא מרבו באמת לא הו"ל טעה בד"מ: ומ"ש טעה בד"מ אינו חוזר · הכא דחי לה ובירוש' סנהדרין ק"א ה"א כאן ה"ב פליגי ר"י ור"ל בהדיא בזה: הגודרות אין להם חזקה · ירושלמי קדושין פ"ד ה"ב ע"ש ר' ינאי ובב"ב פ"ג ה"א ע"ש ר' יוחנן:

דף פה ע"א שטר שלוה בו ופרעו · ירושלמי ב"מ פ"א ה"ז: ע"ב תוס' ד"ה שודאי · בירושלמי כאן פי"י ה"ד וה"ה ושם אית' הלשון שותדא דדייני:

דף פו ע"א כעורכי הדיינין · עי' ירושלמי לעיל פ"ד ה"י וב"ב פ"ט ה"ד: מאן דדאין דינא דגרמי · עי' ירושלמי שבועות פ"ו ה"ו ובירושלמי גיטין פ"ה ה"ס ובש"ך ח"מ סי' כ"ה סקט"ו ומ"ש בסנהדרין ו' ע"ב: ע"ב אין אדם דר עם נחש · ה"נ בירושלמי ה"ד טעמא דרבנן: אבל משביע הוא את יורשיה · בירושל' כאן ה"ה ובקדושין פ"א ה"ד מוכיח מזה דשואל או שומר שהתנה להיות פטור אם השכיר או השאיל לאחר משביע הוא את השני: תוס' ד"ה נדר בירושל' · כאן ה"ה קדושין פ"א ה"ד:

דף פז ע"א על העתיד לבא · בירושלמי ה"ו פליגי ר' יונה ור' יוסי בהך סיפא אי קאי על הרישא באופן שלא פטר אותה מיורשיו או על הסיפא גם בפטרה מיורשיו דרבי יונה דס"ל דאף שפטרה בפי' מיורשיו מ"מ על האפוטרופס שנעשית אח"כ ל"מ פטור דידי' מאי קאי זאת על סיפא אבל ר' יוסי דס"ל דבסיפא דפטרה מיורשיו ג"כ מהני גם על האפוטרופי' שנעשית אח"כ ע"כ יפרש דקאי על רישא: בין מיתה לקבורה · בירושלמי שם לר' יונה דמפרש סיום המשנה קאי אסיפא קשיא ליה מאי אצטריך למיתני ואין משביעין אותה על העבר דזה פשיטא דעל מה שבחייו פטורה כיון שפטרה גם מיורשיו ע"כ מפרש על העבר היינו בין מיתה לקבורה אבל לר' יוסי דס"ל דבגוונא דסיפא גם להבא אין משביעים אותה וסיום המשנה קאי ארישא י"ל דעל העבר קאי על זמן שבחייו הבעל אף שלא פטרה מיורשיו ויש רבות' בזה ומ"מ מודה ר' יוסי כדין בין מיתה לקבורה מוך הסברא כדאית' בירושלמי שם ומוכח כתוס' ד"ה ואפי' הפתיחת · סנהדרין פ"ח ה"ג שבועות פ"ז ה"ז: ושא נשאת בפניו · ירושלמי שם: תוס' ד"ה ואפי' בירושלמי · כאן ה"ו: ד"ה מנכסי · בירושל' כאן ה"ד מקשה מהא דאין נפרעין כו' ומשני משום מזוני וא"כ מסיק כאן ביתום גדול כו' ועי' סנהדרין פ"ח ה"ו שבועות פ"ז ה"ז ותימה על התוס' שלא הזכירו כלל את הירושלמי: ע"ב ורמו רבנן שבועה עלה · עי' ירושל' שבועות פ"ז ה"ז וכפ"מ שם: פוחתת תפרע שלא בשבועה · ה"נ בירושלמי כאן ה"ז סנהדרין פ"ח ה"ו שבועות פ"ז ה"ז: כ"מ ששנים מחייבין · ירושלמי שבועות פ"ו ה"א:

דף פח ע"א היתומים מן היתומים · בשבועות מתי מוקי לה במת לוה בחיי מלוה אבל מת מלוה קודם כבר נתחייב כו' ובירושלמי שבועות פ"ז ה"ז רב אמר כן ור' יוחנן תמה ע"ז יאכל שלה והדר וכסנהדרין פ"ח ה"ו וכאן ה"ז נסתם דאין אדם מוריש שבועה לבניו ועמ"ש בשבועות שם דס"ל להירושל' כר' אמי בשבועות לחלק בין שבועה מב"ד ובין שלא בב"ד ומיירי בסנהדרין וכאן בנתחייב בב"ד כמבו"ר כן בל' הירושל' וע"כ נהסי דוקא דהלא אית' מקודם נפגם שטרו בהכן יפה כחו מהאב שגובה שלא בשבועה כבבלי שבועות מת: וא"כ אמר הפוגם שטרו בב"ד אין הבן גובה: אבל בע"ת לא · עי' ירושלמי כאן ה"ח ושבועות פ"ז ה"ז: ע"ב ר"ש כתקן · ה"נ בירושלמי כאן ה"ח שבועות שם ולהירושל' ל"ל פרכא דרב ששת ועש"ק כאן ד"ה אשכחת: אפוטרופוס שמינהו · ה"נ בירושלמי ב"ק פ"ד ה"ד פלוגתא דת"ק ואבא"ש: א"י לשביעה · עמש"ל פו:

דף פט ע"א אמר רב במקום שאין כותבין כתובה · בירושלמי ה"ט מאמר רב וחזר ואמר דאפי' במקום שכותבין ומסיק דלרב כותבין שובר וכדמסיק הכא ואף רב הדר בי': עליו נסביא ראיה · ה"נ בירושלמי שם: ובל הרוצה להשיב · ה"נ בירושל' שם אך שם אין מחלק רב בין עיקר לתוספת רק ס"ל כשמואל כאן

כאן ועי' מה"פ ד"ה רב: ע"ב מדראב"ע. כמש"ל נד: שהמגרש את אשתו. עמש"ל סב: דאי אוסיף בירושלמי ע"י מוקי למתני' בשניהן פיות ואם אינ, ביוה פלוגתא דר"ה ור' ירמיה ורב חסדא מ"א בראשונה כו' ועמש"ל רג ע"ב:

דף צ ע"א אם גט קודם לכתובה. עי' ירושלי' כאן: אר"ה לא"ם אלא מנה. בירושלי' כאן ס"פ ג"כ פלוגתא זו ר"ה ור' ירמיה ורב חסדא מ"א לכתובה ולא לתנאין היינו תוספת כתובה ומ"א אף לתנאין ופי' כק"ע דקאי אגר או קטן שבמתני' אך מהירושלי' דמאי פרו ה"ב ולק' פי"ב ה"ב מוכח דקאי אמגרש את אשתו והחזירה והכא בבבלי בהחזירה משמע דלכ"ע גובה גם התוספת בסי' לא בראשונה ולא אבדה זכותה ועי' ירושלמי ספ"י לסק"ע: בע"א מהותר ש[ק]דם ונבכו' עי' ירושלי' כ"ד דפלוגתא דגן גנה ותי"ק סיא ע"ב בק"ע ופ"מ וכשמואל לק' לד: ע"ב לא טרפה ממשעבדי. עי' ירושל' ס"פ לכפ"מ: בן נגס אומר. ירושל' ה"א ומוקי שם די' מנא פלוגתייהו כ"ש שם מותר דינר וטעמא דר"ש משום דאתא בחייו וא' במותו אין לכם כתובת בנין דכרין ודתי לי' ר"י בכ' בון דמוקי פלוגתייהו באין שם מותר דינר ופלוגתייהו אי כתובה נעשית מותר לחברתה: נבע"ח כ"ע נ"פ. בירושל' נ"אר המסקנא דבע"ח דמי לכתובה:

דף צא ע"א אנהנו מעלים כו' אין שומעין. בירושל' ב"ג פ"ט ה"א וכאן פי"ג ה"ג מדמי לזה גם ענין נכסים מועטין סבנות כיזונות: היו שם נכסים בר וי. עי' ירושלמי ה"א דאיתי' שם וכתוב ממעט ודכותה התוב מרבה ועי' טע"י שכ' דהירושל' ס"ל דמלוה לא הוי ראוי דלמ"רע הוא גובה ל"ע ולפי המפרשים קאי ע"ז מ"ב את"כ היך עבידא ש"י' שדה שחוזרת להם ביובל ה"ה כאלו מוחזרת דהיינו דוקא בכה"ג לא הוי ראוי. כשם במרובין ונתמעטו. עי' ירושל' כאן ה"ב ופי"ג ה"ג וב"ב פ"ט ה"ז דמפיק דשמין להם מפעה כראשונה והכא בה"ב מכריה זאת מהא דאמרי' בשם רבנן דלכן נריכה בבלא חלקו פי' דשם איתי' בשם א' מן האחין של בת נבי הכתובה המרובה דכל האחים יורשים חלקו גם מבני בת הבני' ומוקי לה אף בשלא חלקו משום דמיד זכו בכם היורשים והכה הנעדר בחלקו בחייו ונפל לירושה לכל האחים א"מ"א דשמין מפעה הראשונה:

דף צג ע"א אמר שמואל בכותבת. הש"נ בירושלי' כאן ה"ד ועי' מה"פ ד"ה במרבות: ע"ב הוסי"ו זוזי חדתי. הש"נ בירושל' ה"ד ובב"ק פ"ד ה"א ועי' רא"ש סי' י' שהביא הירושל' בלשונו: תוס' ד"ה רבי. [המתח' בע"א] אהכהן מנכה שלמה בפ' בור שגגה ד' וה' עי' ירושלמי כאן ה"ד דאמר שורים כמותנים שם. פי' כמו שכתבו שכ"א יכול' כפסדו כפי חלקו וא"כ אין ראית התוס' משם ראי' ועש"ק ד"ה שורים:

דף צד ע"א כגון שמואל. ה"נ מוקי שמואל בירושל' הש"ם עיי"ש בק"ע ופ"מ: ושמואל אמר שום' דדיינא ירושל' כאן ה"ד וה"ס: ע"ב הלכה כר"א בגיטין. בירושל' גיטין ס"פ ה"ד איתי' רב ושמואל דאמרי תרויהו הלכה כר"א ולא חילק שם בין גיטין לשטרות:

דף צה ע"א לא אמר כלום. עמש"ל ר"פ הכותב: תוס' ד"ה כתבה בשטר בפ"ע. בירושל' גיטין פ"ה ה"ז מבואר דפשיטא ליה דמתני' דתזר ולקח מן האשה מקחו בטל מיירי בשני שטרות ועש"ק שם ד"ה עד כדון: אין נפרעין מנכסים משועבדים. עי' ירושל' שביעית פי' ה"א: ע"ב נכסי ליך ואחריך לפלוני. עי' תוספת' פ"ח דב"ב ובירושל' ב"ב פ"ח ה"ח הפלוגתא באופן אחר דפליגי אם מת השני והפליגים בחיי ראשון דרבי ס"ל דהראשון אוכל פירות וקונה קרקע רשב"א אין לו אלא אכילת פירות בלבד ועי' כאן פ"ט ה"א לר' כראשון יורד ומוכר קרקע רשב"א אין לו אלא אכילת פירות ועמ"ש בזה ב"ב קלז: מעשה ידי' שלהן. עי' תוס' דל"ג ומעשה בוין ובמשנה שבירו' הוא בוי"ו. ועש"ק ה"ב ד"ה שמוהלת בכ' דהירוש' ס"ל כאנשי גליל ועפ"ז י"ל דהירושל' לטעמיה את דנקט ומעשה ידי' ובירושלמי הכן ועש"ק סוטה פ"ג ה"ד ד"ה יכול דשם כ' שסי' נוהגין כאנשי יהודה אבל שתם הלכה כאנשי גליל: יורשי' יורשי כתובתה. עי' ירושל' יבמות פ"ד ה"ג וכאן פ"ח ה"ט:

דף צו ע"א מציאות האלמנה לעצמה. ה"נ בירושל' כאן ה"א: חוץ ממזיגת הכוס. ירושל' שם: שתים ושלש שנים. בירושל' ה"ב שנים ושלשה חדשים: על מי לסביא ראיה' ירושל' ה"ב ע"ב דבם האבעי' בויכוח בין הלוקח לפרנס ליב"ח ובין האלמנה: ע"ב ת"ש. לפי הפ"מ גם בירושל' ה"ב הפשיטות דעל הלוקח להביא ראי' ומהקיע מסמע היפכא: אלו לנזונות מכרתי. ה"נ בירושל' ה"ג פלוגתא דר' יהודה ור' יוסי:

דף צז ע"א בין בכדרכה בין שלא כדרכה. ה"נ דר"ם בירושלמי מקרא בבתולים אבל משמע שם דליכא פלוגתא בזה: תוס' ד"ה דאמרי לה דבירושל'. פסחים פ"ח ה"ד: תוס' ד"ה אלמנה בירושל'. כאן ה"ד: ע"ב והתני' ר' יוסי אומר הכל לבעל המעות. גם בירושל' פ"ו דמאי ה"ט מקשה דר' יוסי אדר' יוסי. אבל שם כא דהא' יוסי הכל לבעל המעות נשמע מהא דס"ל לר' יוסי א"נ לעשר בעשה שאמר לחבר קח לי אגודה של ירק וס"ל לבירושל' דהטעם הוא משום דהמוכר מזכה לבעל המעות והוא"ל בל ע"ה ור' יהודה ס"ל דמזכה להכנית ע"כ ס"ל צריך לעשר ע"כ שפיר מקשה אבל הכא בבבלי אין לפרש כן דבעירובין ל"ז ע"ב מוקי פלוגתייהו בים ברירה א"ל ומפרש דמיירי בלקח החבר הכלית גם לעצמו הגודס ירק ואין לומר אף לסברא ד"ב משום אם לא היה כוונת המוכר לבעל המעות הוי צריך לעשר. דהלא מסיק בעירובין שם איפוך וא"כ ס"ל לר' יוסי דצריך לעשר וי"ל דמקנה לסבלית ומשמעות הבבלי שלא הי' כוונתו לזה סברית דאגודס ירק כ"א לבריית' אתי' אבל לא נדע מקומה א"כ ויתכן בע"ז אין הגר"ב הפסתי ולא מצאתי ובגמרות חדשות השמיטו הגהה הגר"ב זאת מטעם שחשבו דקאי על רש"י שמביא הוספ' דדמאי ולא מצאה בפ"ח שם ואחר שמצאה בפ"ח שם כמ"ש הב"ח השמיטו לעומתה דברי הגר"ב אלו וכן המס בעל מספסי' נגליון שם ע"כ י"ב וכ' דלא חסם הימב. ובאמת להנס תמה עליו לפי הנ"ל דהירוש' לא מצא זאת כ"א מהא דא"נ לעשר לר' יוסי ולהבבלי דהטעם משום ברירה וגם ס"ל איפוך ולר' יוסי צריך לעשר אין מהם הכרת כלי ע"כ שפיר קאמר מתפס ולא מצא אולם בענ"ד יתכן דהבבלי כאן תפס שיטת הירושלמי והסוגיות הלוקים והפשר עוד דכ"מסקנא בעירובין ובסיף ביצה דבדרבנן לכ"ע יש ברירה הו לא מוקמינן פלוגתייהו דר' יהודה ור' יוסי בברירה כ"א אי מזכה כמוכר להבלית או לבעל המעות רק דקא' יסי' דחוק בגמ' שם ויבואר במ"א ובזה יתישב קו' התוס' האמאי לא מוכיח הגמ' מהגודס ירק דר' יוסי ס"ל גם בדרבנן אין ברירה דהאמת למסקנא לאו בהכי פליגי וכנ"ל ועי' ירושלמי ב"ק פ"ט הלכה ב' ומ"ש בב"ק דף קי' ע"ב לבאר על פי הירושלמי דדמאי הנ"ל שם. בירושלמי דמאי שם משני דהתוספה שאני שיש להסלית טענה ברגליו סיעו לזה אבל היכי דליכא ריוח כוי לבעל המעות ועי' שנו"א שם שכ' דהפשר הירושלמי מודה לחילוק דהכא והתם מיירי בדבר שי"ל קצבה ועי' פנ"מ שם: תן לנס תאינה. בירושלמי תרומות פ"ד הלכה ד' מקשה מתרומה שבתוספת בטית כדה א' נבטל כל התרומה ומשני תמן מתחילה לא"כונה נסתיימה בליותו כו' ועי' שנו"א ופי' דבתרומה לא נגמר הפליות עד לבסוף שאז עבר על דבריו ובטל כל השליחות ולפ"ם יש לפשוט משם אבעי' דכאן דאם מכר כור בבי"א בטל כולו ואם מכר לך לתך מכירה הראשונה קיימת והפשר דשאני דתערובת חולין בתרומה א"א להפריד מהא"כ במקח אפשר לחלק: תוס' ד"ה כאן שנה [הראשון]. עי' ירושלמי ב"ק פ"ט הלכה ה' דלסמפ"ם בב"ק דף קב ע"ב בהורו מבואר שם ג"כ דבכה"ג שבריות הוא מהעסק שאני ע"ש: תוס' ד"ה אר"ס בירושלמי כאן הלכה ג' ואין לבון זה בירושלמי כ"א דמוקי בהוקיר סמקח וממילא הוי קבל עליו הלוקח:

דף צט ע"א תוס' ד"ה נתן בהגדת ר"א בן הורקנוס פל"ו. עא"ם הגרי"ב בזה דלא כמלא שם כן והאמת יש להבין דברי התוס' דאם היה כתוב בק"א חמשים זהב ושם מאות כסף היה שהבנין מכוון אבל עתה שכתוב תמשים ככף וגם שם מאות זהב אין ביאור לדבריהם ויש לבאר עפמ"ש בספרי ברכה שג"ב דהפי' הוא בכסף המשים שקלים היינו שנתן כסף בשויו של המשים שקלי זהב וכן שקלי זהב שם מאות בעד שם מאות שקלי כסף וא"ם הולב גם נגמי' זבחים דף קטז ע"ב י"ל דנמלא כן דמקשה שם אהא דמתרץ המשים מכל שבט שהב בס"ם שם מאות ואלתי קשיין הכא כסף והכא זהב ומשני אלא גובה כסף ששם שם מאות זהב ומדקאמר אלא משמע דהדר מקמייתא והיה נ"ל גובה זהב בהס שם מאות כסף ולפי הלשון שבגמ' שם צריך למחוק תיבת אלא וקאי על ס"ס מכל השבטים שכ"א כין כסף שווי המשים שקלי זהב שהם בס"ם שם מאות זהב וכן פי' התוס' להדיא שם אמנם ל"ז גם מספרי שם אין ראיה דהלא גם שם איתא את"כ גובה מכל שבט כו' לתרץ רומי' דהמשים לשם מאות א"כ ס"ל ג"כ דהמקובן בס"ם היה שם מאות זהב ואולי היה גירס' התוס' בספרי בשם ד"א ולפי האמור בכסף זהב א"ל מכל שבט וכוי שפיר ראיה וספרי בלא מ"ב ראה כ"ב איתא מכל שבט וכ"ה בגנ"ס פל"ב: ע"ב תום' ד"ה פיתת בירושל'. פ"ד דתרומות הלכה ב' ועיי"ש במה"פ ד"ה יכול ומ"ש בפנ"א:

דף ק ע"א תוס' ד"ה ר"ג ומסתיא דירושל'. כאן הלכה ב' ועי' ריש הלכה ו: מעשה ועשה ובקש רבי. ה"נ ביר שלמי הלכה ו' ומגילה פ"ד הלכה ד' וסנהדרין פ"א הלכה ב': בן נגו של ר' פרטא הגדול. בירושלמי שם איתא ר"א בן פרטא בן בנו של ר' אלעזר בן פרטא: מעות כד"מ חוזר. עמש"ל פ"ד ע"ב: ע"ב שום היתומים ל' יום. בירושלמי כאן הלכה ו' מייתי ראיה מזו דאם יש שומן פי' מי שיכול לשום דמיהן אין בכרזה מעכב מדתני כאן שום הדיינין ששפחו כו' ומיירי בלא הכרזה מדתני סיפא ואם עשו אגרת בקורת ודתי לה דמיירי בעבדים כו' וכדמקשה ומתרץ הכא ועי' ירושלמי נזיר פ"ה הלכה א' שם מוכח במתני' דשום היתומים לענין אחר: העבדים. ירושלמי כאן מג לה פ"ד הלכה ד' סנהדרין פ"א הלכה ב': אלמנה לכה"ג. עי' ירושלמי יבמות פ"ט הלכה ד': שמואל תני ממאנת. ה"נ בירושלמי כאן הלכה ז' מוקי למתני' שמיאנה ובמתני' גרים היתומה: ממאנת א"ל למתין. ירושלמי יבמות פ"ד הלכה א' ע"ש ר' זעירא בשם ר' גדולים סיינו רב גידל:

דף קא ע"א אין מעשה קטנה כלום. פלוגתא דר"א ור' יהושע היא גם בירושלמי יבמות פי"ג הלכה ב': אבל תוספת יש לה. בירושלמי כאן פ"ז הלכה ו' איתא דגם ממאנת ושני' ואילונית מאבדית הכל וכק"ע גריס כבכאן ועפ"מ שם: והיוצאת משום ש"ר עי' ירושלמי שם ובפ"ה הלכה א': תוס' ד"ה אילימא. עי' ירושלמי יבמות פ"ט הלכה ד' פ"י הלכה ד' כאן פ"א הלכה י' ועמ"ש ביבמות דף פס ע"א מ"ש בתוספות ד"ה אלמנה: ע"ב האומר לחברו חייב. בירושלמי רפ"ה וכאן רפי"ב ר"י ור"ל דאמרי תרוייהו הכותב שטר לחברו שהוא חייב לו ונמצא שאינו חייב לו פטור ומשני ר"ל במתני' דעשו אותה כתנאי כתובה:

דף קב ע"א דאמר רב גידל א"ר. הש"נ ע"ז שמו בירושלמי פ"ה הלכה א': ע"ב ותני ר"ח האומר. עי' ירושלמי ר"ס פרק הכותב: אין כותבין כו' אלא מדעת שניהם. דב"ר פ"ג:

דף קג ע"א אלמנה שאמרה. ב"ר פ"ק ירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן הלכה ג': שכך כתב לה ואת. עי' ירושלמי יבמות פי"ג הלכה ב': ולא בבקתי. עי' ירושלמי פ"ד הלכה יג ומש"ל כד: יתומים בקדמו. ירושלמי כאן פי"ג הלכה ג' ב"ב פ"ט הלכה א' בלא שם האומר: בשעת פטירתו של רבי. עי' ירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן הלכה ג': אמר להם הזהרו בכבוד אמכם. ב"ר פצ"ז ופ"ק בלשה דברים צוה רבי את תורת אלמנותי מ יתי ואל הספדוני בעיירות וכו' ועי' ירושלמי שם: יוסף חפני שמעון אפרתי. בירושל' י וב"ר שם י כף יפרתי ויוכה הפני: ע"ב ההוא כובס. ה"נ שם והם איתא דביק שיצאה הוא בעבור שמת בעי"ם ונשתהי בעסק קבורתו עד לפני השיכ. ינלטערו עי"ז שמא חללו שבת ויצאה ב"ק ע"ז: חנינא בר חמא ישב בראש. ירושלמי תענית פ"ד הלכה ב' וקה"ר פ"ז: לא קבל ר"ח. שם ומשמע שם שהיה שלישי בהתמנות אחר ר' אפס שבין ר' אפס ובין ר"ח היה מינוי זקן אחד ע"ב ובקה"ר פ"ז והכא מוכח דמיד אחר ר' אפס נתמנה לבי הנינא והא הוא ר' חייא. ג. בירושלמי שם מקשה הכי ומתרץ משום שהשיבו טעם ברבים ומתחלה אמר שם משום דנתגדל בצפירי כ"ה לפי הק"ע ופ"מ או ס לפי הכ' שמדרש קהלת פ"ז קי' הירושל' והמדרש דומה לא מיכוו די לר' חנינא חיין לאבי"ד ובמדרש שם מסקנת הטעם הוא משום דצפוראי יוחין ולא כמיתיהו: תוס' ד"ה הותו היום בירושל' מי דמס' ברכות פ קמי שמתו. ה"א וכ"ה בנזיר פ"ז הלכה א' ועי' מדרש משלי פ"ט בעיבדא דאליהו בכוייא גם כר"ע החר מות על כתפיו לקברו וא"ל ר' יהושע הבגדי' אלא כהן אתה א"ל אין טומאה בצדיקים ועמ"ש לעיל בברכות שם: דאייתינא כתני' ירושלמי מגילה פ"ד הלכה א': כמה גדולים מעשי חייא. בירושלמי שם אמר כן עליו ועל ר' ישמעאל בר' יוסי אשרי הדור שאתם בתוכו:

דף ק"ד ע"א פתח והמר הרהלים. עי' קה"ר פ"ז ופ"ט פסוק כל אשר תמצא לעשות וירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן הלכה ג' ב"ר פל"ו ופ"ק: שלש כתות. במד"ר פי"א פס"ר פ"ב טוח"ט סימן ל' וסימן קטז ועי' דב"ר ספי"א: יבא שלום. אדר"נ פי"ב קה"ר ז"ג ספרי פנחס קל"ה פסיר פ"ב שוח"ט שם לפום גמלא שיחנא. ב"ר פי"ט אג"ס פ"ז: אבל בשטר כתובה יולא. הש"נ בירושלמי הלכה ה' בעי רב חייא בר אשי בשם רבי חייא למימר כן: ור"א אמר אף לו. בירושלמי שם מדייק מדברי ר"א כן מדאמר בע"ח גובה לעולם והיינו בשטר ה"נ כתובה אפילו בשטר אינה גובה: ע"ב אריב"ל כו' ל"ש. הש"נ בירושלמי כאן הלכה ה' ובגיטין פ"ס הלכה א' פלוגתא דריב"ל ור' יוחנן כהכא ומייתי שם פלוגתא דר' ירמיה ור' יוסי גבי כתובה בזיבורית דר' ירמיה ס"ל כריב"ל ותוספת גבי' מבינונית כשאר בע"ח ור' יוסי כר' יוחנן דתוס' אין כתובה וכן ריב"א דן דין תוספת כתובה לענין מתלק נכסיו והניח לאשתו קרקע כ"ש אבדה כתובתה ע"ש: חונה כ"ש שנין. הש"נ בירושלמי ע"ש ר' אבין דבנדוניא לא אבדה כתובתה:

דף קה ע"א תשבע בסוף. עי' ירושלמי לעיל פ"ט הלכה ה' שבועות פ"ז הלכה ז' דגם ר"ש ס"ל כדתנן והלכה כר"ש כמו דהלכה כתנן ע"ש: ר' נתן אומר אף נחום המדי. הש"נ בירושלמי כאן הלכה א' ושם ע"ד דר"נ שלשה דייני גזילות ועפ"ק דהייני לאפוקי חנן המצרי דחשיב כאן בברייתא: שלש מאות ותשעים וארבעה. בפסדר"כ טיו איכה ובירושלמי מגי' ה פ"ק הלכה א' וכאן הלכה א' ד' מאות ושמונים כמנין מלאתי וא' במ"ק ועי' ק"ע ולפ"מ מקשה שם ומתרץ כבכאן: גזורי גזירות. ה"נ בירושל' שקלים פ"ד הלכה ב' ושם ליתא הכוס כמה הו נוטלין ועי' שספ"ר פ"ב: אפילו לזכות את הזכאי. ספרי שופטים קמ"ד: הנוטל שכר לדון. ירושלמי סנהדרין פ"א הלכה א': אגר בטילה. ירושלמי שם: אינו נפטר מן העולם. ספרי שופטים קמ"ד תנחומא שם ה' ועי' מ[כיל]תא משפטים פ"כ: ע"ב מאי דכתיב מלך. מדרש משלי פכ"ט תנחומא משפטים ב': ר' ישמעאל בר אליבע. תנחומא שופטים ה' ושם הוא על שם ר' ישמעאל בר' יוסי: תוס' ד"ה וכי נסתמא. פ"ב:

דף קו ע"א ר' יצחק בר רדיפא אמר ר' אמי מבקרי מומין. ה"נ בירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' ועי' שספ"ר פ"ג: ת"ח המלמדים. שם בירושלמי הלכות שחיטה ק"ל ותי"ק: מגיהי ספרים. בירושלמי שם מגיהי ספר העזרה ועי' מו"ק דף יח ע"ב ברש"י אפי' בס' העזרה שהיה לשם שית שמני מגיהים אחר כ"ת וא"כ נכון לגרוס בירושלמי בשקלים מגיהי מספר העזרה ועי' ב"ב דף יד ע"ב שבם משמע שס' עזרה היה מונח בארון וקורים בו ביוה"כ והקש' תכם אחד כלא לא מצינו שנכנס כה"ג ליקח הס"ת ולהחזירה שם ונראה דבאמת לי ביתה מונחת בארון כ"א בשעת הבמות שאז היו נכנסים להארון והגמ' מדמה כמו שספר עזרה לתאלתי הוא נגלל כן הספר שהיה בארון נגלל לתחלתו. נשים האורגות. שם בירושלמי ובשהש"ר פ"ג ע"ש במוהל: ואני אומר מקדשי בד"ה. שם ע"ש ר"א אמר: התם בדבבי. בירושלמי שם שמואל עבד ליה כקרבן והגר"א הגיה ככלים ואכתי קיא ממאי דקשה הכא ועמ"ש ביפ"ע שקלים שם דנראה לגרוס גדבבי והוי התי' כבכאן: תוס' ד"ה בנעם ובגמ' ירושלמי. שקלים פ"ו הלכה ב': ע"ב לב ב"ד מתנה. עי' ירושלמי דמאי פ"ה הלכה ב' שקלים פ"ד הלכה ב' יומא פ"ה הלכה א' קדושין פ"ב הלכה ז' ועי' ב"ק יומא פ"ד הלכה ב': תנא דבי רבי ישמעאל. הוא כדעת ר' ישמעאל לקמן ובפ"ד דשקלים הלכה ב' מותר תרומה לכלי שרת: כדאמר רבא סעולה. בירושלמי פסחים פ"ס הלכה א' ע"ש רשב"ל: הקטורת. ירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' ע"ש ר' יהודה גודגדות: מזבח העולה. בירושלמי שם הוא בחילוף מזבח העולם והסיכל והעזרות באין משירי הלשכה חוץ לחומת העזרה באין מקדשי בד"ה: חומת העיר ומגדלותיה. ירושלמי סוטה פ"א הלכה ו': מותר תרומה. תנחומא תרומה א': פירות מאי היא. בירושלמי שקלים פ"ד הלכה ב' פליגי ר' יוחנן ור' חייא בר יוסף וס"ל לר' יוחנן דמותר פירות היינו סלה רביעית של המספק בלתות והזולו בניתן סולת יותר ור"ח בר יוסף ס"ל כבכאן ומקשה שם לר' יוחנן היכי מה בייך ע"ז אין משתכרין בשל הקדש ובאחר בקושי' ומפרש מאי לא היו מודין בפירות היינו שיהיו לקיץ המזבח אלא לכלי שרת ע"ש ומ"ש בשקלים שם:

דף קז ע"א פוסקין מזונות לא"ת. בירושלמי כאן הלכה א' פלוגתא דר' ישמעאל בר' יוסי ורבי דר' ישמעאל גבי ור' לא גבי ע"ש וכלקי' ע"ב ולהפ"מ גם ר' ישמעאל לא גבי כיא משום דהיה ידוע לידי עוברים ושבים שלא הניח לה ולא שלח לה: תרגמה שמואל בשמעו. ה"נ בירושלמי מוקי שמואל באלמנה לדעת רב: ואם בא ואמר' לספק ד"ה ותני היתה כן גם בירושלמי ומינה מוכיח שם דגם לרבי נותנין מזונות לא"ת שהלך בעלה: ע"ב שלשה חדשים הראשונים. ירושלמי ר"ס א"פ: עמד בדין וברח. ירושלמי שם ומובא בתוספות כאן ד"ה עמד: באה והמרה מת בעלי. ה"נ בירושלמי כאן הלכה א': לפני ר' ישמעאל בצפורי. ה"נ בירושלמי הלכה א' ועי' מש"ל ע"א: יכולה היא שתאמר. בירושלמי פ"א הלכה א' איתא דאינה יכולה לומר כן: כרב זביד בקונית. עי' תנחומא חקת סימן ב' ומ"ש בפסחים דף ל' ע"ב ובע"ז דף לג ע"ב: הניח מעותיו על קרן הצבי. עי' בירושלמי פ"ד הלכה ו':

דף קח ע"א שוקל לו את שקלו. בירושלמי כאן הלכה ב' ובנדרים פ"ד הלכה ב' מוכח מזה דגם בחוב דממשכנין גם כן אין חייב זה שבשבילו פרע לשלם: תורמין על האבוד. בירושלמי שקלים פ"ב הלכה א' פלוגתא בזה: תוס' ד"ה הא מני מירושלמי. כאן הלכה ב' נדרים פ"ד הלכה ב': ע"ב נכסים מועטים. עי' בבלי וירושלמי רפ"ט דב"ב ובירושלמי כאן הלכה ג': טענו חטים ושעורים. עי' ירושלמי כאן הלכה ד' ושבועות פ"ו הלכה ד' פלוגתא דר' יוחנן ס"ל דגם בזה לחכמים דר"ג פטור והא דפליגי בטענו חטין והודה לו בשעורים להודיעך כחו דר"ג ור"ל סבר דבטענו שני מינין והודה לו באחד מהן חייב לכ"ע ומקשה לר"ל ממתני' דהכא דאי תבעו קנקנים ובמן אי"כ הו"ל לכ"ע חייב והם שמן בלא קנקנים הו"ל לחכמים פטור: יש בלי הזה קנקנים. ה"נ בירושלמי שם ע"ש ומקשה וגם' ישלי' ומשני דאשתתף: תוס' ד"ה שפוסק בירושלמי. כאן הלכה ב' ולבירושלמי אתיא גם כר"י בר' יהודה ופסק במעמדה כוי כמו שפסקה היא ועמש"ל דף סו ע"א:

דף קט ע"א תוס' ד"ה חסב מירושלמי. פ"ו הלכה ב': שם ור"ש בירושלמי. עי' רש"א שכתב דאות ראשי תיבות ור' שמע ובענ"ד יותר קרוב להגיה ור"ח היינו ר' חייא בר אבין משמיה דר' יוחנן בירו': אר"י בר' יהודה. הש"נ בירושלמי הלכה ה' ועמש"ל בתוס' קח ע"ב ולעיל דף מו ע"א: כופין לבעל ליתן גט. עי' ירושלמי פ"ו הלכה ב': אר"ז אמר רבה בר ירמיה שני דברים. ה"נ בירושלמי כאן הלכה א' והלכה ג' כ"ב פ"ט הלכה א': ע"ב הדיינים תותמין. עי' ירושלמי גיטין פ"ט הלכה א' ובפ"ק ומה"פ שם ד"ה הדיינים: תוס' ד"ה ועשאם בירושלמי. כאן הלכה ו' וע"ש בפ"ק ומה"פ: אדמון אומר ילך לו בקולם. עי' ירושלמי כאן הלכה ז' ובב"ב פ"ד הלכה ב': שהקיפוה ד' בה"א. בירושלמי הלכה ז' ע"ש ריב"ח ושמואל אמר אפילו הקיפה אדם אחד ועפ"מ שפי' דהיינו חד דאתי מארבעה:

דף קי ע"א פסח שמכר לו את הקרקע. עי' רא"ש סימן טו בשם הר"ר יונה דל"ף בים ללוקח נכסים אחרים יכול לומר שמא יש לך בע"ת מוקדמים וכו' דאקני ועקי"ב ועיקר הדבר תמוה מה שלא שמו עין בירושלמי כאן הלכה ח' דאפילו יש לו קרקע יכול לומר איני חפץ בטרחות שתי שדות ועפט"מ ור"ן: ר"ש אמר זה גובה. הש"נ בירושלמי הלכה ט' פלוגתא דרבנ"י ורב נבת תי"א כו' מכאן תפסתים מ"ד זה גובה כו': בשלו מן במין. עי' ירושלמי גיטין פ"ה הלכה א' ומ"ש בב"ק דף ז' ע"ב ובירושלמי כאן הלכה ט' ג"מ בין ר"נ ורב ששת בזה אי חד מע"פ בעדים והד מלוה בשטר למ"ד כ"א עומד בשלו ינוכה זה בזה ולמ"ד זה גובה וזה גובה זה בשטר גובה ממשעבדי וזה שבע"פ אינו גובה בלית ליה בני חרי: תרגמה ר"ש אליבא דרב ששת. בירושלמי הלכה ט' משני דחכמים קאמרי לעומת דברי אדמון שאומר שהאומר גובה בטרו והמוקדם לא ע"ז אמר שבניהם גובים ולעולם ינוכה זה בזה וכ"כ שבת: שלש ארצות. עי' רא"ש סימן ט"ז מה שהביא מהתוספתא ומהירושלמי בענין זה בהורך וירושלמי היא כה"י ועש"ק ומהפ"מ מש בזה: ע"ב מאי בודק. בירושלמי הלכה י' איתא מכן שהמוציא היפה בודק ר' לוי כו' פן תדבקני כו' במשרה וסמך לגר והא אמר הכין אלא מכאן שנוה היפה בודק ועב"ר פ"כ: כופין אותו לעלות. בירושלמי הלכה י"א איתא אין כופין אותו לעלות ועש"ק שם ד"ה היה: מקולי כתובה שני. עי' ירושלמי לעיל ספי"ב גיטין פ"ס הלכה א' פאה פ"ג הלכה ט' ובירושלמי כאן הלכה י"א מבואר מכאן דהכא סוברת הגמרא דמעות הפי"ק' טובים יותר ובירושלמי כאן ס"ל דמעות ארץ ישראל טובים יותר וא"כ ת"ק דס"ל דנותן לה ממעות אשי ס"ל כתובה דאורייתא ורשב"ג ס"ל כתובה דרבנן והוא כברייתא דלעיל דף י' ע"א וכם בבבלי אמר שם איפוך מחמת מתניתין שבכאן ולהירושלמי א"ז הכרח ממתני' לומר איפוך ואדרבה מסייע להאמור בברייתא: כתובה דרבנן. בירושלמי כאן פ"ד הלכה יא אתיא כתים הירושלמי כתובה מדבריהם וביבמות פ"ז הלכה ג' סתים לפי' הפ"מ כתובה ד"ת ועמש"ל דף י' ע"א:

דף קיא ע"א ג' שבועות הללו. בשהש"ר פ"ב ב' שבועות ואחר שם שבועה זו שלא יעלו וכו' וזהו ע"ש ריב"ת ור' חלבו אמר ד' שבועות שלא ימרדו ושלא ידחקו ושלא יגלו ושלא יעלו: שלא ימרדו. עי' ויק"ר פל"ג: שלא יגלו. עי' רש"י ולפי המגלם שם יש לפרש כפשוטו ע"ם: כל הדר בחו"ל. ספרי האזינו שלב ת"כ בהר פ"ו במד"ר פ"ט תנחומא נח ובהעלותך שהש"ר פ"ב ופ"ז אג"ב פ"ז: כל הקבור. עי' מדרש משלי סימן י"ז: נח נפשיה בחו"ל. בירושלמי פי"ב הלכה ג' כלאים פ"ט הלכה ג' איתא דעולא קודם מותו בחו"ל בכה על זה ואמר ישמו אינו דומה כו' מהמר ר' אלעזר כאן: אתא לקמיה דר' תנינא. ה"נ בירושלמי מ"ק פ"ג הלכה א' וכם בתר כהן מת"י: אחיו נשא כותית. בירושלמי שם אחיו היבק היק נכרית וסיינו תו"ל: מתיה חיים. בב"ר פע"ד ופצ"ו פס"ר פ"א וירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן פי"ב הלכה ג' שמתיה חיים תחלה: דכתיב נותן נשמה. שם ושם: ההוא בנפלים. עי' ירושלמי ספ"ד דשביעית וברו"ר פ"ג קה"ר פ"ט: עם הדומה לחמור. ב"ר פנ"ו קס"ר פ"ט פדר"כ כ"ז עהאמי: ע"י גלגול. ב"ר פנ"ו ועי' מדרש משלי סי' י"ז פס"ר פ"א זפלא"א ובירושלמי שם מקרא והבאתי אתכם אל אדמתכם ונתתי רוחי בכם וחייתם: דבריהם כגו יודע היה יעקב. שס"ר פ"א ב"ר פנ"ו וירושלמי שם ע"ש ר' אלעזר: ע"ב הלכה כר' יהודה בפקידות. עי' ירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' הלכה כדברי התלמיד ועי"ש ומה"פ ד"ה הלכה: וכי אפשר לידבק. במד"ר פכ"ב תנחומא מטות א': שיעמדו בלבושיהם. בב"ר פנ"ו וירושלמי כלאים פ"ט הלכה ג' כאן פי"ב הלכה ג' פלוגתא ר' ורבנן דר' ס"ל דלא כמס דאינש אזיל ה"א אתי ורבנן ס"ל דאתי כמה דהזיל ועי' ב"ר פ"ק ופדר"א פל"ג ובב"ר פנ"ט מייתי ר' יה מ שמואל בעת שהעלהו שאול והוא עוטה מעיל שכן לבש בחייו שנאמר ומעיל קטן כו' ובאגד"ס פ"ו איתא בסוף היורדת עמו עולה עמו לעה"ל וע"ז מייתי כך דשמואל ושאול שהוא כהיה לדעת התולקת ונראה דתסר שם הך מ"ד החולק וס"ל דלא אתי כתכריכין וע"ז קאי הראיה ועי' תוס' ד"ה בלבושיהן וקא"ו מלסביא דעת רבנן בירושלמי שמוסכם עם הבבלי: ק"ו מחטה. פדר"א פל"ג: שתוציא גלוסקאות. ב"ר פט"ו ויק"ר פי"ב שוח"ט סימן ק"ד ירושלמי ברכות פ"ו הלכה א': עתידה חטה. ספרי האזינו של"ז: ומיניחו בזוית. ספרי שם: אל תקרי חמר. עמ"ש בפס"א מע"ש פ"ה הלכה ב: מאי דכתיב אשרי נגפן. ת"כ בתקתי פרק א': ת"ל ודם ענב. בב"ר פצ"א דרים סוטה וי"מ דמדם דרים. כל חיך. עב"ר פצ"ט: דלית אתה הנית לי. עי' תנחומא תצוה י"ג: עיזי דקאכלן תותי תאני תנחומא תצוה י"ג ועי' ירושלמי פאה פ"ז הלכה ג': והוה שתסר מילין. ירושל' בכורים פ"א הלכה א':

דף קיב ע"א נקטו בידי' ואמר ארץ פרי. כה"ג בירושלמי פאה פ"ז הלכה ג': בשאה ביהודה. בירושלמי שם סאה הארבלית וכ"ה בסוטה פ"א הלכה ת פ"ט הלכה י"ג ע"ש ר"מ בר אבין תנחומא תנוס י"ג ושם בזבות הקרבנות: אילימא נבנתה ממש. עי' במד"ר פט"ז שמפרש שבע שנים כפשוטו ומזה מייתי ראיה בהית משובחת בכל מה שהדם בונה התלה הוא מט"ב יותר ע"ש ובספרי עקב לז תנחומא שלח סימן א': אין עורו מהזיק בכו. עי' בשהש"ר ספ"א ספרי עקב ל"ז תנחומא ל"ס ה': ומתוק מדבש. עי' לג"ם שי"ג: רבי אלעזר כי הוה סליק. הש"נ בירושלמי ר"ס פ"ב הלכה ס' וסנהדרין פ"ה הלכה ב': בקש נמלא. בירושלמי שביעית פ"ד הלכה ז' ר"ז עבר במכוי ונראה כפי המה"פ בעבר בבגדיו למי הירדן: ר' אבא הוה מנשק. בירושלמי שם ריב"ת מנשק כו': תוס' ד"ה מנשק בירושלמי. שביעית פ"ו הלכה א' גיטין פ"א הלכה ב': מתקל מתקלי. בירושלמי שביעית פ"ד ה"ז רבא מתקל כיפי ר' תנינא מתקל גושיא ועפ"מ ומה"פ שם: ע"ב ר"א בר גמדא דגנדר בירושלמי שם ר' חייא בר בא: שנאמר כי עץ נשא פריו. כה"ג בירושלמי שביעית פ"ד ה"ח ע"ש ר' יונה: סליק בס"ד

פורת יוסף

מאת הג"מ יוסף שליט"א חופק"ק ווילנא.

דף ב ע"א במשנה בתולה נשאת. הר"ן ושאר מפרשים הקשו למה תנא טעמא דטענת בתולים דוקא ולא שארי הטעמים וי"ל דאף טעמא זה באמת לא הוה תני אם לא דאתי תקנת עזרא הוא דכתבה כדין דבתולה אבל משא"כ שאר הטעמים לא כתבו עוד כ"ל דמשו"ה לא תנא טעמא דאלמנה דהא טעמא דברכה הוא על הבעילה ובאמת הא לא איירי הכא כלל מדין הבעילה ורק דעל הברייתא הוא דסמיך: שם גמ' א"ר יוסף כו'. כ"ל לומר דהכי פירושו מפני מה אמרו בתולה נשאת ולא אמרו נושאין בתולה ומשני מפני שבנינו הגיע זמן ולא נישאו איכלות מבלו וא"כ הא אי הוה תני נושאין א"כ הו"א דהעיכובא הוא משום הבעל ולכן הוא דמעלה לה מזונות ע"כ תני בתולה נשאת להודיע שהעיכוב הוא מחמתה ועי"כ מקשה שפיר דתלי הניח בדלא תניא דהא כיון דמפרש טעמא דטענת בתולים א"כ ממילא משמע דעיכובא משום דידה ואינה מעלה לה מזונות ובזה מיושבים כל קושיות המפרשים: שם תד"ה בתולה נשאת הא דלא תני הבתולה כו'. וני"ל דמש"ה לא הוי יכול לומר הבתולה דא"כ הו"א הבתולה המיוחדת ולאפוקי בוגרת או מוכת עץ וכדאמרינן חולין (נא) גבי ירך המיומנת לכן הוא דהוכרח לומר בתולה:

דף ג ע"ב תוס' ד"ה והו התם בבלישי נהגו ולמ"ד/ פ"ב דתענית מאד נהגו הוראי לא מורינן והכא בבי מותר להתחלה ופי' הקונטרס כי' אינו מיושב. ק"ל דהא התוס' גופייהו כתבו ברכות (נב ב') ד"ה נהגו העם דזה לא קאי אלא היכא דאיכא פלוגתא דתנאי ודאמוראי וא"כ מאי מקשו הכא:

דף ט ע"א גמ' א"ר"א האומר פ"פ מצאתי כו' ואמאי ס"ס הוא כו' מאי קמ"ל תנינא כו'. הקשה לי הר"ר חיים תריף ז"ל דלמא קמ"ל ר"א דאף על ספק בוי אנפשי' הדיא ותירצתי דכיון דכבר מסיק הגמרא דר"א לא איירי בכל גווני ורק באשת כהן או בפחותה מבת ג' וא"כ הא יש לומר דר"א מיירי בבת כהן ובפחותה מבת ג' דאז ליכא עוד ספק כלל וא"כ הא מקשה שפיר דמאי קמ"ל: **ע"ב** גמ' ליום רביעי אין ליום חמישי לא כו'. נ"ל דמשו"ה לא קאמר ולימים אחרים לא משום דסו"ל דטעמא משום ברכה ונבעלת בחמישי ג"כ משום ברכה דדגים והא דתני בהי' משכים לב"ד אינו רק בעד לדבר וכדקאמרינן ר"ה (כא ב') בתוס' ורש"י שם ע"כ אמר דמדלא דנבעלת בחמישי דזהו עיקר התקנה א"כ וודאי טעמא משום איקרורי דעתא:

דף יא ע"א משנה הגיורת שנתגיירה כו'. נ"ל דמשו"ה הוא דנקיט הכי דהא בגמרא מסיק רב יוסף דאם הגדילו יכולין למחות ומסיק כגון שגדלה ולא מיחתה ולכן הוא דנקיט הגיורת כו' דבעי גיורת גם בגדלותה: שם גמ' א"ר"ה גר קטן כו'. בעל המאור ז"ל הקשה על הרי"ף איך השמיט הא דרב הונא וני"ל די"ל דס"ל להרי"ף ז"ל דר"ה בעי ב"ד מומחים דהנה התוס' הקשו קידושין (סב ב') ד"ה גר צריך שלשה וז"ל וא"ת ליבעי מומחין כו' עוד אומר הר' נתנאל דבגר כתיב לדורותיכם דמשמע בכל ענין דע"כ השתא ליכא מומחין ולדורותיכם משמע לדורות עולם ע"כ וא"כ הא ניחא בגדול שבא להתגייר אבל בגר קטן לפמש"כ התוס' כאן דאינו אלא מדרבנן א"כ ליכא למימר דע"ז קאי הפסוק לדורותיכם גם לפי תירוץ הראשון של התוס' וכן תירצו ביבמות דשליחותן עבדינן זה לא שייך אלא במילתא דשכיחא אבל קטן שבא לגייר לא שכיחא כלל ולא עבדינן שליחותן וביותר לפי מש"כ התוס' כאן דהטעם הוא דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת ובפשוטו נ"ל ג"כ לתירוץ התוס' דר"ה ס"ל כמ"ד יש כח לחכמים לעקור דבר מה"ת בקום ועשה ואפשר שהרי"ף ז"ל פסק כמ"ד ביבמות דאין כח ור' יוסף קאי אמתניתין: שם גמ' מתיב רבא כו' יהבינן לה קנס דאזלה ואכלה בגיותה כו'. בעל לחם אבירים ז"ל כתב דהקושיא הוא דוקא משום דמשמע לי' דאיירי בשהטבילוהו על דעת ב"ד דאילו בנתגיירו הו"א עמו לא קשה דהא קנסא לאבי' והוא גדול ולא יכול למחות עכ"ל ודבריו תמוהים דהא כקטן שנולד משוינן לי' וא"כ מאי קורבה יש לה עם אבי' והא תשיבני מהא דשבועות (לג ב') ובאנס איש פלוני את בתי וע"ש ברש"י ובתוס' שדחקו דבתו של פלוני קאמר דאילו שלו א"כ מאן קתבע לו ולפי דברי הא אפשר לאוקומי בנתגיירה בתו עמו דקנסה לעצמה והפטור הוא שלא הגיע עדיין לידה וכדפרש"י ז"ל לשיטתו דאוקמה בבתו של פלוני ומשום דהכתי לא מטי לידה לא מצי משוי הרשאה דים לדחותה: שם תד"ה מטבילין כו' משכחת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה כו'. ק"ל דהא בב"ב (קיד) אמרינן אריו"ח דבר תורה האם יורשת את בנה שנאמר מטות וע"ש בתוס' שכתבו דמיירי בגר וא"כ היכי כתיב אי אתה צריך לחזור אחריו דהא אמר יורשת אותו ומסתמא ה"ה אחיו מאמו אע"כ דקרא מיירי שנתגייר בעצמו בלא אמו: **ע"ב** גמ' איכא דמתני' באפי נפשה. אפשר דנ"מ בין שני הלשונות משום דאיתא בר"ן פ' חולין וכן בר"ן פ' קמא דסוכה דרב פפא ורבא היכא שנחלקו ביחד הלכה כרבא אבל היכא שנחלק לאחמ"כ הלכה כרב פפא וא"כ אפשר דהכא גם כן ללשנא קמא נחלק שמואל על רב לאח"מ וכדפרש"י דכי אמריתא הוא לאחר פטירתו של רב הלכה כשמואל משא"כ ללשנא בתרא דנחלקו ביחד אפשר דהלכה כרב דהא רב הוא גדול משמואל והכא לא שייך כלל הלכה כרב באיסורי וכשמואל בדינא דהא הכא נ"מ בין לענין איסורא בין לענין דינא. ועיין ב"ק ד' ל"ת ברא"ש ועיין בטור אה"ע סימן קע"ב בהגהה מהרלנ"ח ס"ק א':

דף יב ע"ב גמ' עד שתביא ראי' לדברי' לכאו' הוא מיותר וכן לקמן בג' משניות ואפשר דאי הוה תנא לא מפיי' אנו חיים לחוד הו"א דאפילו אי מייתי סהדי לא מהני דגם אם נאנסה לאחר אירוסין אפשר דמ"מ גם קודם שנתארסה נבעלה דהו"א לעולם אין לה כתובה מאתים אלא כשידוע שהיא בתולה וכן לקמן גבי איסורא אע"ג דמייתי סהדי דפלוני כהן הוא מ"מ אפשר דגם עם פסול זינתה וכדאיתא ביבמות ד' ס"ט ע"ב גבי דיימא דעלמא ע"כ עד שתביא ראי' לדבריו פירוש דנאנסה לאחר אירוסין שהיא אע"ג דלא מייתי ראי' שהיתה בתולה בשעת אירוסין וכן לקמן גבי איסורא אע"ג דלא מייתי ראי' שלא זינתה עם אחר מ"מ כיון שהיא אומרת ברי וגם מייתי סהדי שזינתה ואם כשר שני ואפילו לר"י ועיין בזה: שם תוס' ד"ה רב הונא כו' אבל קשה דהכא בעי למימר הא דר"י דשמואל והכא ברי גרוע. וי"ל די"ל דגם אביי ידע כדמתרץ דהכא היכא מגו או חזקה אלא דאביי הוה ס"ל לדמות ברי טוב ושמא גרוע בלא מגו לברי גרוע ושמא טוב עם מגו או חזקה:

דף יג ע"א רש"י ד"ה ככר לה תנא דמתניתין דאילו ר' יו"ח לא שביק רבנן. וי"ל דרש"י פירש כן משום דק"ל דמאי מקשה הגמרא לקמן אלא ר' יוחנן מ"ט לא אמר כר"א ומאי קושיא כיון דריו"ח ס"ל כר' מאיר ומ"מ אין זה הכרח דאפ"ל דאי הוה מצו מוקי לה כרבנן הוה צריך לאוקמה כרבנן ולא לפסוק כר"מ ושפיר מקשה הגמרא מ"ט לא אמר כר"א אבל כיון דס"ל דנמצאת בעולה יש לה כתובה מנה מוכרח לאוקמי מתניתין כר"מ וא"כ ממילא ס"ל כר"מ דר"ג ור"י ס"ל כר"מ וגם דהוי כעין מחלוקת ואח"כ סתם ועיין במס' בילה:

דף יד ע"א גמ' אמר רבא דר"ג אדר"ג לא קשיא. נ"ל דאמר כן משום דליכא דגרסי שם רשב"ג עיין שם בסדר המשנה ע"כ לא הוי קשה לי' לרבה ורבא מקשי למאן דגרס שם רבן גמליאל ומ"מ מליבנא אמר להם משמע דהגירסא ר"ג דהיה בזמנם:

דף טו ע"א תוס' ד"ה פרש לזרק הבן תימה לר"ש קבוע מנ"ל. וי"ל דר"ל דלא בעינן קרא אלא אליבא דרבנן דלא חיישי למיעוטא אבל לר"מ דחייש למיעוטא ממילא משכחא ידעינן דקבוע כמחצה על מחצה דמי דהא לר"מ אדרבא בכל מקום לא אזלינן בתר רובא אלא דברובא דאיתא קמן גלי התורה דאזלינן בתר רובא א"כ הא נראה דהיכא דהמיעוט לא קביע כמו בסנהדרין דלא מיקרי קבוע דהדיבור כסירס דמי כדאיתא במרדכי אבל היכא דהמיעוט קבוע ממילא משמע דלא אזלינן בתר רובא כמו ברובא דליתא קמן דלא אזלינן בתרי' הדא דהא לרבנן בתר רובא דליתא קמן אזלינן והיכא דקבוע לא אזלינן בתר רובא א"כ מכש"כ לר"מ דלא אזל בתר רובא דליתא קמן א"כ מכש"כ דלא אזלינן בתר רובא היכא דהמיעוט קבוע. וא"כ הא מתורץ גם תמיהת התוס' דאפשר דר"ש כר"מ ס"ל דחיישינן למיעוטא וא"כ לא בעי כלל קרא לקבוע ואל תתמה היכא אפשר לאוקמי ר"ש כר"מ עיין בחולין י"א ע"ב ובכתובות כ' ע"ב דרוצין התוס' לאוקמי רשב"ג ור"י כר"מ ע"ש:

דף טז ע"א תוס' ד"ה הכא פירש ר"י כו'. ק"ל לפרושו דהכתי תקשה לנעירי דאמר מאי מדברת נסתרה אמאי פליג כתב ר"י דהא יכולה לומר לא נבעלתי ולכאורה הוי דומה לכאן ולומר דמאחר דנסתרה מקרי שור שחוט הוא דוחק דמ"מ היא יכולה להרג עצמה דלא טמאה כלל: שם בא"ד כהנו דהפירכא וכיון דרוב כבית קאי גם לשמואל דאף דלא אזיל בממון אחר הרוב מ"מ הוא כמו ברי ושמא וכיון דאית לה חזקת הגוף אמאי לא פליג ר"ג ע"ש. ק"ל דא"כ ע"כ לית ליה לשמואל הא דרב הונא דברי ושמא ברי עדיף דאי אית ליה אמאי לא אזיל בכל מקום בתר רובא דהא הוי כמו ברי ושמא וכו' לעיל דף י"ג ע"ב רצה לומר דשמואל א"ל הא דר"י ודוחק לומר דלמסקנא אדרבא פליג על ר"ה וע"ש בתוס' גם בתוס' סנהדרין דף ג' ע"ב:

דף יח ע"א תוס' ד"ה חזקה כו' דא"כ מ"מ פטור מגו דכ"ם ולא משמע הכי. ק"ל דהא הו"מ לאקשויי דא"כ שבועת דפיקדון היכי משכחת לה ואפשר דמוקי לה דוקא בנאנסו והיכי במפקיד אינו יודע.

דף כ ע"א גמ' אמר רבא ש"מ מדר' יוחנן כו' מדכר חד לחברי'. עיין ברב אלפס שהקשה לדברי הגאון שייך דר' יוחנן ואפשר לומר דהו"א דע"י תרי סהדי נפקא כולא ממונא אפומי' דחד או נכי רבעא כי מדכר חד לחברי' ואע"ג דהא לא שמעינן מדר' יוחנן אמרהן כה"ג גיטין דף כ"ס ע"ש תוס' ד"ה מדר' יוחנן בן גודגדא:

דף כב ע"א גמ' בהאה"ע סימן י"ז ס"ק ג' הביא ראי' לדברי הרשב"א דהיכא דהתחילה לומר שלא בפני בעלה גרשתני וא"כ בא בעלה גם כן נאמנת דאל"כ לא מקשה הגמרא מידי ולדידי אינה ראי' מכח דאפשר דאזלא הסוגיא כמאן דס"ל דגם שלא בפני בעלה אינה מעידה ועיין ג"כ בס"ק ז': **ע"ב** תוס' ד"ה כגון שניסת כו' והא דתנן הרגוהו כו' לא שנים מעידין כן כו' דב' לא חבירי. הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות ביבמות כ' דהרגתיו לכך לא תנשא שלא ילך ויהרגו חבירו כדי שישא אשתו ותמהתי שם בחדושי דלמא לא פירש כמו במ' דטעמא דהבדיקן דמשיך הולך לפי האמור כאן נראה דק"ל קושית התוס' בהרגנוהו אמאי לא ישא אשתו דהא שנים לא חבדינן בשביל אחד וע"כ פירש דטעם אחר יש בהרגתיו:

דף כג ע"א אמר אבוה דשמואל לניסתא ממש. הר"ן ז"ל הקשה דאמאי לא מביא לו סייעתא מהברייתא דלקמן ונראה לי דמהברייתא אין ראי' דהא מסיים לא תצא דמשמע דוקא נשאת וכדמקשה הגמרא על אבוה דשמואל והא לא הוא תני דמשמע דוקא נשאת ואע"ג דקתני התירוה אפשר דתרתי בעינן שתנשא ע"פ היתר ב"ד אבל אם ניסתא מעצמה לאו כלום: שם רש"י ד"ה ותיאסר בתמיי' הס"ד ואח"כ מתחיל הדיבור הא אתו ופרש"י קודם כנשואין והבועלים עמו ושכרו שהוא דבור אחד והוסיפו תיבת לא והוא מיותר ולפי הגהתם הי' צריך רש"י לסיים קודם שהתירו:

דף כד ע"ב בתוס' ד"ה אמנם שכשטר וא"ת כו'. ונראה לי די"ל דהא סביעא דמסהדי אכולי אלא דמבעי לי מסהדי על כולי מילתא בתורת עדות וא"כ גם על זה שהוא כהן מסהדי בתורת עדות ומעלין ליוחסין או דילמא לא מסהדי אלא בתורת חזקה וא"כ אין מעלין ממנה ליוחסין אבל לתרומה מעלין לכו"ע:

דף כה ע"א רש"י ד"ה בתרומה דרבנן שברי בגולה הי' כו' דכל מצוה שהיא תלוי' בארץ. משמע מפרש"י ז"ל דבארץ הוי מן התורה וק"ל דהא ר' יוסי גופי' קאמר ביבמות פ"ב ובנדה דף מ"ו ירושה ראשונה ושני' יש להם ופירש"י ז"ל שם דהיינו כיבוש יהושע וכיבוש עזרא דמשגלו בטלה קדושת הארץ לתרומה ומעשר וא"כ כשהיו בבבל גם בארץ לא נהגו תרומה ומעשר אלא מדרבנן ועיין בזה: **ע"ב** תוס' ד"ה עדות הבאה מכח חזקה. עיין במהרש"א ולי נראה דקשה להתוס' דמאי קאמר עדות הבאה מכח חזקה כי הא דר"א דהא גם היכא שראה שמחלקין לו בבית הגרנות ג"כ הוא עדות מכח חזקה ע"כ פירשו דהכוונה הוא מכח חזקה דשני וא"כ שפיר קאמר הברייתא ועדות הבאה מכח חזקה ממילא מוכח דהכוונה הוא כדר"א:

דף כו ע"א תוס' ד"ה והלך כו' זילו טבילו דהא נסרא קמייכו. נראה דצ"ל ועוד דהא נסרא קמייכו דכן איתא בע"ז דף ל"ז דבכל ספק טומאה ברה"ר כי אתא קמי' דר' ינאי אמר הא נסרא קמייכו זילו טבילו ולכאורה היה אפ"ל דלפני נקט ועשה טהרות משום דגבי גברא הוא אזיל ואית ליה חזקת טהרה לא גמרינן כלל מסוגה לעבר ברה"ר וכמו שכתבו התוס' במס' חולין ד' ע' דאפילו היכא דסתרי אהדדי אפילו הכי אוקמינן

חשק שלמה

מאת הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א במשנה בתולה נשאת ליום הרביעי. וצ"ב הנה כבר דקדקו התוס' במאי דלא תני הבתולה בה"א הידיעה כמו דתנן האשה ניקנית וצ"ל דאי הוי תני הבתולה ה"א דאבתולה דקרא קאי דמשמעי הכל נערה ע"פ רוב כמו דכתיב גבי רבקה והנערה טובת מראה מאוד בתולה. כי יהי' נערה בתולה מאורסה לאיש. כי ימצא איש נערה בתולה וגו'. אבל בוגרת אינה נישאת ליום הרביעי ולכן נקט בתולה סתם לאשמעינן דכל בתולות נישאות ברביעי ואפילו בוגרת דבוגרת ג"כ בכלל בתולה סתם דקרא וכמו דס"ל לר"מ [דסתם משנה הוא אליביה] ביבמות ד' ס"ט אי לאו היכא דפירש הכתוב בהדיא נערה וכן בכה"ג דאם ר' בבוגרת לר"מ הוצרך התורה לכתוב בבתולי' וכמו דאמרינן ביבמות שם וכן משמע באמת בירושלמי בפירקין דבוגרת נמי נישאת ברביעי ואף דאין לה טענת בתולים לפי דעת הירושלמי דאמרינן שם דעל דעתיה דר"א בוגרת אימתי היא נישאת וכו' נשמעינה מן הדא אם יש עדים וכו' הדא אמר דלית רביעי כלום [ופי' דמן המשנה דלהלן ראיה דמה דנישאת ליום הרביעי אינו ראיה דכתובתה מאתים דיש שכתובתה מנה ואין לה ט"ב להפסיד כתובתה כגון נכנסה לחופה ולא נבעלה ומ"מ נישאת ברביעי משום דמ"מ יש לו ט"ב לענין לאוסרה עליו ושייך שקדה דאיקרורי דעתא וא"כ ה"ה בוגרת נמי דנ"כ נאמן לאוסרה עליו וכמו דאמרינן בירושלמי שם דאסורה עליו משום ספק סוטה ג"כ נישאת ברביעי וכן נראה מדי הכפלאה ובגליון המשניות להגרע"א ז"ל ברים מכילתין שפי' כן לדברי הירושלמי]. ונראה דאף המרדכי ברפ"ב דמכילתין שכוונת מהירושלמי הלז ניהיפך דבוגרת אינה נישאת ברביעי לא כ"כ רק לפי שיטת הירושלמי דבוגרת אין לה טענת בתולים כלל אבל לפי שיטת הש"ס דילן דבוגרת יש לה טענת דמים לגירסת רש"י או טענת פ"פ לגי' ר"ת פשיטא דנישאת ברביעי וזהו דלא חילק התנא בבתולה גופה בין נערה לבוגרת וק"ל: שם ואלמנה ליום החמישי. וצ"ב לכאורה תימה הא אלמנה מן האירוסין כתובתה מאתים ויש לה ט"ב ופשיטא דנישאת ברביעי ולדעת הירוש' לפי דעת הכפלאה והגרע"א אפי' אלמנה מן הנשואין כל זמן דלא נבעלה נישאת ברביעי ועי' הו"ל למתני ובעולה ליום ה' או דהוי ליה לחלק באלמנה גופא בין אירוסין לנשואין וצ"ל דמתניתין ביהודה שמתייחד ע"ש ואי לא ע"כ וכמו דתנן לקמן די"ב ע"א [וע"ע לקמן ד' ז' ע"ב] וביהודה לעולם נישאת בה' והשתא תנא התנא בדיוק היטב בבתולה בוודאי לעולם תנשא ברביעי ואפי' היא אלמנה מן הנשואין ואפי' ביהודה כיון שידוע בעדים שלא נתייחד עמה והיא בתולה בוודאי יכול לטעון טענת בתולים וממילא נישאת ברביעי וכן סתם אלמנה דלא ידעינן אם היתה בתולה או לא נישאת בה' וביהודה אפי' באלמנה מן האירוסין הוא כן אבל בבעולה לא פסיקא ליה למתני דנבעלת בה' דוודאי דבבעולה שהיתה מופקרת מתחלה ליכא גבה תקנה דשקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים דוודאי לא שקדו אלא על תקנת הכשרות ולא על הפרוצות והלכך בוודאי דנישאת בכל יום שירצה. [ומשו"ה לא תני גרושות במשנה משום דאפשר דאם נתגרשה מחמת ערות דבר ג"כ ליכא גבה תקנה דשקדו ונישאת בכל יום]. וגם איכא נמי בעולה דנישאת בד' כגון קטן שבא על הגדולה וגדול שבא על הקטנה דג"כ יש לקרותה בעולה ואעפ"כ כתובתה מאתים ויש לה ט"ב ופשיטא דנישאת ברביעי ומשו"ה לא תני לה כלל ודו"ק:

דף ג ע"ב ברש"י ד"ה אביו של חתן והתירו להם להכניס וכו' שלא יקברוהו דא"כ אלה וכו'. כ"ב עי' ברמב"ן ז"ל בספר תורת האדם בשער האבילות שכ' דלדעת הגאונים ז"ל דאבילות יום ראשון מה"ת גם קודם הקבורה אסור בתשמיש מה"ת והא דהתירו הכא לבעול בעילת מצוה מפני שבעילת מצוה נמי עשה של תורה הוא כדתניא ובלכתך בדרך פרט לחתן ונדחית זו מפני זו עכ"ל. ותמהני דהא קיי"ל דאין עשה דוחה עשה והא דרגל דחי לאבילות היינו משום דרגל הוי עשה דרבים והא דפטור מק"ש היינו דהתם עקר בשב ואל תעשה משא"כ הכא דעקר בקום ועשה. ועוד דהא העשה דפ"ו יכול לקיימה בהיתר אחר שיעבור האבילות ולא דמי לק"ש דאימתי שיהא יצטרך לבטל ממצות ק"ש ועוד דא"כ הוי עדיף טפי לדחות הנישואין ליום שני דאז אינו אלא דרבנן ובשביל יום אחד לא יתקלקל הסעודה. ועוד מלשון הגמ' לקמן ד' ד' ע"ב דאמר התם משום דלא חל עליו אבילותא וכו' משמע להדיא דקודם הקבורה קיל טפי וליכא איסורא כלל ולכן דברי הרמב"ן אלו צלע"ג:

דף ד ע"ב בגמ' מאי לאו עמו במטה. כ"ב לכאורה תמוה דעמו במטה אפי' בנדה אסור וכמסקינן בשבת ד' י"ג דנדה אסורה לישן עם בעלה הוא בבגדו והיא בבגדה ואולי דכיון דס"ל להמקשה דאבילות לא קילא ליה טפי מנדה ובכי ביחוד א"כ ק"ל טפי ומותר אפי' עמו במטה וכמו דמותר מזיגת הכוס והצעת המטה אף דבנדה אסור דבאבילות דרבנן לא החמירו כ"כ ודו"ק. [שוב ראיתי בשיטה מקובצת שכ' בשם הרא"ש ז"ל דלאו דווקא עמו במטה אלא ר"ל בתהא המטה עמו בחדר אחד וכו' ובזה א"ש בלא"ה]:

דף ט ע"א בגמ' התם אונס הוה. כ"ב הנה לא נתברר במקרא דהי' באונס ובמעתי דבר נאמר מאוד מפי מר אחי הגאון ז"ל שאמר לפרש ע"פ הסוגיא דסנהדרין ד' ס"ט דמוכיח שם הש"ס דבת שבע היתה אז בת ששה שנים וקטנה היתה ועפ"ז שפיר אמרינן דאונס הוה דאפי' נתרצתה מ"מ הא קיי"ל דפיתוי קטנה אונס הוא ודפח"ח: שם בתוס' ד"ה מפני מה. מכל מקום לא ראו כמכחול בשפופרת וכו'. כ"ב אין הלשון מדוקדק דהא אם ראו כדרך המנאפים די ואולי דס"ל להתוס' כדעת בה"ג שהביא הרא"ש בפ"ב דיבמות דלאסור האשה על בעלה צריך שיראו כמכחול בשפופרת [וטעמו ונימוקו של בה"ג מבואר בנו"ב מהד"ת בחלק אה"ע סימן י"ח משום דכל היכא דליכא התראה אין הוכחה מכדרך המנאפים ע"ש]. ועפ"ז דרך התידוד י"ל דדוד המלך שאני כיון דכתיב בי' ולבי חלל בקרבי ואמרינן בב"ב ד' י"ז להד מ"ד דלא שלט בו יצר הרע וכן אמרינן בע"ז דדוד לא היה ראוי לאותו מעשה בוודאי לא שייך לאסור אם לא שיראו כמכחול וכו' ודו"ק:

דף י ע"א בגמ' רשב"ג אומר כתובת אשה אינה מה"ת אלא מד"ס. כ"ב לכאורה תימה דא"כ היכי משכחת לה מוציא שם רע דמ"ב אם שונאה יגרשנה בשלמא למ"ד דכתובה מה"ת י"ל דמוציא עליה שם רע כדי שיפטור מכתובה וכמו שכ' הרמב"ן בפי' כי תצא אבל לדעת רשב"ג קשה. ובפשוטו יש לומר דהתורה מיירי אם כתב לה כתובה דכן היה הדרך לכתוב מוהר לבתולות וכמו דכתיב כסף ישקול כמוהר הבתולות וכן דייק הרמב"ן שם וכתב וז"ל והנה זה מתכוין להוציאה בלא מוהר הבתולות שכתב לה עכ"ל ועוד י"ל דמיירי בנשבע ע"ד רבים שלא לגרשה שלא מדעתה לעולם ולכן מוציא עליה שם רע דזינתה ואסורה לו ואז הוי התרה לדבר מצוה ולדבר מצוה יש לו התרה. וע"ד התידוד י"ל דמיירי שהיתה אנוסתו ועדיין היא בתולה כגון שאנסה שלא כדרכה ואינו יכול לגרשה דאונס שותה בעציצו ולכן מוציא עליה שם רע שזינתה ואז מחויב להוציא דתנן אם היתה אסורה לו או שנמצא בה דבר ערוה אינו רשאי לקיימה ואמרה התורה אם נתברר ששקר היה אז ולו תהיה לאשה ולא יוכל שלחה גם מצד מוציא שם רע ונ"מ אם הי' כהן וגרשה והתרו בו משום מוציא שם רע ולא משום אונס ג"כ היה לוקה בזה"כ ואם התרו בו משום שניהם היה לוקה שמונים ודו"ק:

דף יד ע"א בתוס' סוד"ה הכוא ושמא יש לחלק דהא דהתם היינו בפעם אחת בא עליה וכו'. כ"ב קצת קשה דא"כ בפשיטות הוי מצי לשנויי שם ביבמות בלישנא קמא להא דתנן דילדה תאכל בתרומה ולא חיישינן שמא נתעברה מאחרים מיירי ג"כ שבא עליה ביאות הרבה והלכך תלינן בדידיה ולא הוי צריך לשנויי דחיקא שהיו שניהם חבושים בבית האסורין וצ"ע ולכן באמת לולא דברי התוס' הייתי אומר דהא דאמר אביי שם דאף דלא דיימא מעלמא הוולד ממזר לרב היינו אם לכה"פ היא דיימא מיניה וכמו דאמר שם אביי בהדיא והיינו שהיא תבועה לזנות עם הארוס ברצון ולכן חיישינן דאפקרא נפשה גם לאחרים וכיון דרוב פסולים אצלה הוולד ממזר ולשמואל הוולד שתוקי לכה"פ אבל בנדון דהכא י"ל דהיא לא דיימא כלל ואמרינן דהארוס בא עליה באונס ואפשר דמיירי דהארוס טוען בפירוש דאנסה ולא חזינן דאפקרה נפשה כלל והכל מודים בזה דהוולד כשר ומאי דמקשה שם ממתניתין דילדה תאכל בתרומה יש לומר דעיקר הקושיא הוא מדתנן שם דגם במעשה דילדה תאכל בתרומה ודו"ק.

דף טו ע"ב במשנה אם יש עדים שיצאת בהינומא וראשה פרוע וכו'. כ"ב עי' ברא"ש כאן בסי' ג' שכ' וז"ל דיש מביאין ראיה מכאן דביום ראשון שהוא עיקר החיבוב אבל בעלה מותר להסתכל דאל"כ מי יעיד שיצאה בהינומא וראשה פרוע וליתא אלא כיון שראוין ההינומא שעשו ואומרין זו היא של כלה פלונית הייני עדות אי נמי ראיית ההינומא כשהוא עליה או פריעת הראש אין זה הסתכלות בפניה עכ"ל והדבר מתמיה לכאורה דע"כ אי אפשר להעיד שאשה זו יצאה בהינומא אם לא שראו בפניה והכירוה כי היא האשה שבא עכשיו לב"ד וא"כ ע"כ צ"ל שהסתכלו בפניה וגם תי' הראשון קשה דהתינח יצאה בהינומא יש לפרש בכה"ג אבל ראשה פרוע מאי איכא למימר ואכן המתור בזה מה שתי' בשיטה מקובצת כאן דהעדים לא ראו רק ההינומא שעליה ואומרים כל העולם דזו כלה פלונית אותה חזקה היא כמו ראיה וכן יש לפרש בראשה פרוע. או דדווקא להסתכל אמרו דאסור אבל ראיה בעלמא לפי שעה בשעה שמוליכין אותה מותר ע"כ. ואולי דגם הרא"ש ז"ל כיון לתי' הראשון דעדים מעידים ע"פ הקול דזו היא כלה פלונית. ואין לתמוה דקושיא א' מצי להקשות בכל עדות שעדים מעידין על אשת איש בין עדות ממון או עדות נפשות דהיאך יכולים להעיד הא אסור להסתכל בא"א דאפשר דכל עד שראה שום עדות על אשה מותר לו להסתכל כדי שיוכל להעיד א"כ והוי כא"א ולא קמכוין דמותר אבל הכא דלא שייך בראיה זו מצות הגדת עדות דמי יודע אם יפוי' א"כ תביעה ביניהם שפיר מקשים דהא אסור להסתכל ותירצו בלא"ה י"ל דמיירי שראו שלא בכוונה כגון בקרן זווית וכמו דמשני בע"ז ד' כ' ע"ש וק"ל:

דף יח ע"א בגמ' א"ה טענת עצמו טענת אחרים הוא. כ"ב לכאורה עדיפא מיניה הו"ל להקשות דא"ס מ"ש דחכמים דפטרי משבועה הא מודה מקצת הטענה הוא דהא אכתי לא ידע הש"ס מהך דרבה דרבנן סברי דכתבו מעיז ועוד דהרי רש"י בעצמו מפרש לקמן דאף לפי המסקנא עיקר הפלוגתא דרשב"י הוא בטענת קטן ונראה דמזה ראיה למש"כ רש"י מקודם בד"ה אליבא דמאן דזה הוה ס"ל להש"ס בפשיטות גם כש"ד דלרבנן אפי' כתובעו גדול פטור משום דמשיב אבידה דכתבו מעיז דכן מוכח מהמשנה דשבועות ד' מ"ב באמת. [ומיהו י"ל דגם לרבנן לא פטרי רק בטוען ברי ע"פ אביו בטוען שאביו אמר לו שיש לו מנה ביד שמעון אבל באומר דהוי יודע בעצמי שמנה לאבא בידך י"ל דגם רבנן מודו דחייב דבכה"ג גם בבני אינו מעיז. וכן דעת הראב"ד בהשגות פ"ד מה' טוען הלכה ה' וע"ש בה"ה ז"ל] והלכך לא מצי להקשות כאן רק על הלשון דכיון דטוענו גדול לא מקרי טענת עצמו. ובזה ניחא נמי מה דסולרך רש"י לפרש במסקנא דאמרינן דכדרבה קמפלגי דלעולם בטוענו קטן ואף דרש"י ז"ל בעצמו כתב לעיל בפשיטות דלרבנן גם בטוענו גדול פטור. והיינו משום דאי בטוענו גדול לא הוה קרו ליה טענת עצמו אבל באמת לענין דינא מודה רש"י דלחכמים גם בטוענו גדול פטור משבועה דכן פירש בעצמו לעיל בשם המשנה דשבועות ולקמן בסמוך בד"ה אלא הכא. וכבר רמז לזה התוס' כאן בד"ה אלא הכא. שכ' שם ונראה דמשום דקרי ליה טענת עצמו דחקו להעמיד בטוענו קטן ע"ש אבל לפי מש"כ הוא מוכרח גם מליבנא דהש"ס ודברי רש"י ז"ל ברורין בזה ודו"ק: **ע"ב** במשנה העדים שאמרו וכו' פסולי עדות היינו. כ"ב פירש הר"ן דפסולי עדות היינו שאמרו דהיו קרובים ונתרחקו אבל בפסול דגזלנותא לא מהימני ואף דאית להו מיגו דהא משוו נפשייהו רשעים עכ"ל וכ"ה בשו"ע חו"מ סי' מ"ו ודלא כפירש"י בכאן. והקשה הט"ז שם בסעיף ל"ז הא בקרובים נמי משוו נפשייהו רשעי דחתמו על שטר של קרוב שלהם ורצו לגרום שיוציאו ממון ע"פ עדותן שלא כדין והנה לכאורה קושיא עצומה היא ומה שתי' דסמכו דהכל יודעים שהם קרובים ולא יוציאו ממון ע"פ עדותם זה דחוק בא דא"כ למה חתמו על חינם דבעדות לא שייך כלל דכיוונו להשבות ועוד דהא אמרינן בברכות ד' מ"ג ע"ב דאל יספר עם אשה בשוק ואפי' היא אשתו או בתו או אחותו לפי שאין הכל בקיאין בקרובותיו וא"כ היאך סמכו ע"ז ולכן לענ"ד נראה לומר דלאומרים דהרחיקו העדים שני שיטין מן השטר וחתמו עצמן למילוי וזה מותר להם לעשות כן דהא מלוה בקרובים כשר ועכשיו לא נמצא קיום על העדים הכשרים וממילא השטר בטל אבל אין לתרץ דהאומרים דקבלו עליהם המלוה והלוה שיהיו נאמנים ככשרים דמ"מ אם מהני הקבלה לעשותו כשטר גמור אף להוציא מן הלקוחות א"כ לא בעי לפוסלו מידי ולענין מה אמרינן דנאמנים ואם דלענין לקוחות לא מהני הקבלה וכמו שכ' התומים בסי' מ"ו לענין קיום [וי"ל דאף לדעת הסמ"ע והש"ך שם דמהני קבלה לענין קיום מ"מ לענין עידי השטר הכ"מ דלא מהני קבלה דהא קיי"ל כר"א בגיטין דף י"ז דנשאר בעדות פסול לד"ה על דבר שיכול להזדייף משום דאי' ראוי להתקיים

ועמוד

על חזקתו אבל לגבי עשה טהרות דלא קתני נגע בטהרות דמשמע דעדיין לא הי' להם חזקת טהרה דמן הדין טמאים אלא דילפינן מסוטה לטהר בספק טומאה ברה"ר ולא ילפינן אלא דומיא לסוטה ע"ש בתוס' קמ"ל דאפ"ה אם באלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו טהורות וזה מדוקדק בלשון ועשה טהרות :

דף לא ע"א תוס' ד"ה מיום שהרג כו' דהא בימי שמעון בן שטח כו'. ונראה לי די"ל דהטעם שנהרג הוא משום קללתו של שב"ש וע"כ פריך דא"כ הו"ל ליהרג באותו מיתה כדתני ר' חייא עוד אפ"ל דהא דבגדי כהונה מכפרין הוא דוקא עם תשובה דהא לא עדיפא מקרבן וכדאיתא סוף יומא חטאת ואשם ודאי מכפרים מיתה ויוהכ"פ מכפרין עם תשובה ועיין ריש כריתות ד' ז' האומר לא יתכפר לי חטאתי ואפשר דמשו"ה אמר שם לא זז משם עד שהכישו נחש משם דאם היו ממתינן אפשר שהי' עושה תשובה ע"כ אמר משום קללתו של שמעון בן שטח וגם שלא יסתפק מי הרגו בא נחש תיכף קודם שעשה תשובה וכדאמר שבועות ד' י"ג כרת דיומא היכא מכפרת לה דתנקי' אומנא ומית לרבי דס"ל דיוכ"פ מכפר בלא תשובה ע"ש :

דף לב ע"א גמרא וקיימא לן דאינו לוקה ומשלם כו' גמר מחובל בחבירו כו'. ק"ל דלמה לא קריך גם הכא חובל דהא משלם בשת ופגם דהיינו נזק ועיין ב"ק (דף פ"ז) במשנה ותיו"ט שם : שם תוס' ד"ה ודאי ממונא לקולא וא"ת איתגורי איתגר שנידון בקלה דה"פ בפ' הנשרפין כו'. וק"ל דהא י"ל דהתם שנתחייב שתי מיתות על ב' עבירות א"כ אמאי לא נדונו על העבירה החמורה אחרי דהא עשה שתי עבירות אולם משא"כ הכא דאפשר לומר דבכל עבירה שיש בה ב' חיובים בכ"ז לא חייבה התורה אלא ממון וא"כ היאך שייך עוד למפרך איתגורי איתגר אחרי דהחיוב בזו העבירה הוא ממון ולא מלקות וי"ל דקשיא להו הכי דהא הכא כשאין שם חיוב ממון לוקה וכגון שאין בה ש"פ והיכא דאיכא ש"פ מיפטר בממון אולם בכ"ז י"ל דריו"ח ס"ל דממונא חמור :

דף לג ע"א גמרא חובל בחבירו נמי איכא לאוקמה כגון שהכהו הכאה שאין בה ש"פ. ק"ל דהא התראת ספק היא דדילמא הוה אח"כ ש"פ ועוד דהא גם למותרה בעצמו היא ספק דהאם יוכל לצמצם שבכל הפ' דברים לא יתחייב בכשיעור וי"ל דהתראת ספק אינו רק אם יש להסתפק אם יעבור על האיסור או לא יעבור כלל אבל הכא הא בוודאי יעבור ורק דהפטור יוכל להיות מצד אחר א"כ לא נקרא עוד התראת ספק: שם גמ' רא"ת עדים זוממין ממונא משלמי ומלקא לא לקי משום דלאו בני התראה נינהו א"כ תדע דנתרי בהו אימת כו' נתרי בהו בשעת מעשה פרשי ולא מסהדי כו' מתקיף לה אביי ונתרי בהו תכ"ד כו'. מסוגיא דהכא תמה בעל שער המשפט ז"ל בחו"מ (סי' כ"ט) על דברי הריטב"א ז"ל בב"מ (דף כ"ח) שכתב על הא דאמרינן התם אבוה דר"פ אירכס לי' חמרא אתא לקמי' דרבה א"ל זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון בי' דרמאי את אמרו לי' אין אמר להו הנא רמאה הנא אמרו לי' אנן לאו רמאי את קאמרינן אמר רבה משתכחא לא מייתי איניש תיבתא לנפשי' ופרש"י שזה הי' דעתן מתחילה ואין כאן משום מגיד וחוזר ומגיד והקשה ע"ז הריטב"א דאפילו אי הוה חוזרין ומגידין מאי הוה אחרי דתכ"ד הא הוה וא"כ הא יכולים הם לחזור בהם ותירץ דהיינו דוקא היכא דחזרו מעצמן אבל הכא שחזרו מחמת אימת של זה שאמר להם הנא רמאה הנא יש לנו לומר שאינם חו"מ עכ"ל ותמה עליו השע"מ דהא מסוגיא דהכא משמע בפירוש שלא כדבריו דאי נימא כדבריו א"כ מאי מקשה אביי דנתרי בהו תכ"ד אחרי דהא רבא אומר דמשוי טעמא גופה פרשי ולא מסהדי וא"כ הא אף בתכ"ד לא יוכלו עוד לחזור בו כיון שמחמת אימת ההתראה הוא דחוזרין בהם וכן תמה עליו עוד מהא דסנהדרין (דף ל"ב) דקאמרינן התם היכי אמרינן לעדי נפשות שקי"ל דפותחין לזכות והרי"י מי יימר כדקא אמריתו ומתמה ע"ז פולא והא חשמינן להו ופרש"י ז"ל ויחזרו בהם תכ"ד והנה לדברי הריטב"א ז"ל מאי קושיא היא אחרי דאף בתכ"ד לא יהני החזרה כיון דמחמת האימה הם שחוזרין בהם וכדקאמרינן להדיא והא חשמינן להו ומלבד זה תמה גם התומים ז"ל (שם) ואף מתוך הסוגיא דב"מ מוכח להיפך מדברי הריטב"א ז"ל דהא ע"כ במעשה דהתם לא היתה בתכ"ד דאל"כ הא תקשה דממנ"פ הוא דהא ע"כ לא העידו שני העדים בבת אחת ורק בזה אחר זה וא"כ הא תקשה דכיון שהעיד הראשון ואמר רמאי אתה א"כ למה שתק אבוה דר"פ ולא צעק מיד והנא רמאי הנא ואם נימא דבאמת צעק א"כ הא עוד יותר תקשה דהיאך העיד גם השני כזה גופה עוד הפעם אלא על כרחיך דעדות זו קבלה שלא בפני בע"ד ורק את"כ כשבא ר"פ ושמע דברי העדות הוא שצעק כן והם רק אז חזרו בהם וא"כ הא אין עוד מקום לדברי הריטב"א ז"ל אחרי דבאמת הי' כאן אחר כ"ד ובניהם הניחו בתימה. אך באמת כל דבריהם נפלאו ממני דהנה מה שהעלה בתומים דשלא בפני בע"ד היתה קבלת העדות לא משמע כן מפשט הסוגיא דקאמרינן אמרו לי' כו' אמר להו כו' אמרו לי' כו' וגם קושיתו ז"ל דהא רש"י ז"ל פירש שם דגם שאלת רב"ה היתה שלא כהוגן דבאמת הי' לו לשאול אותם בלשון ידעיתון בי' דלאו רמאי הוא ע"ש וא"כ הא שפיר י"ל דלא קא חש לדברי הראשון אדר"פ אף שמשמע שאמר בפירוש אין דהוא היה יודע שהשני יאמר בפירוש לאו רמאי הוא והנה הא אנן קי"ל דאף באופן רחוק וזר מתרצינן אנו לדברי שני העדים שלא יכחשו זא"ז וא"כ הא גם בכאן נתרץ כמו כן דברי הראשון שמובן של השני (ב) ולמה לא נימא גם בפשוטו ששאל להם ידעיתון בי' כו' וענו שניהם תכ"ד אין שהיא רק תיבה אחת ולא יותר (ג) דבתוס' שבועות (דף ל"ב) הקשו וא"ת לימא כגון שהתחילו וסיימו בבת אחת כו' והעלו דבאמת כוה מצי הגמרא לשנויי הכי וא"כ הא גם התוס' כתבו דאף בעדות גדולה י"ל שהתחילו וסיימו בבת אחת (ד) ועוד דמאי תמיהה היא על מה ששתק אדר"פ בשמיעת דברי הראשון אחרי דהא באמת לא הי' צריך לשום לבבו לעדותו כלל דהא הוא ידע בעצמו דלאו רמאי הוא וידע שימצא עדים רבים ע"ז וא"כ אף שהעיד עד אחד דרמאי הוא הא יכול להביא עוד עד שלישי שיעיד עם השני דלאו רמאי הוא ואין דבריו של אחד במקום שנים אולם אחרי כן דגם השני העיד כדברי הראשון אז צעק מיד דהא ידע שאף אם יביא מאה עדים לא יוציא עוד מיד המוחזק אחרי דקי"ל דתרי כמאה ומעות שלא יוכל לתקן הוא. סוף דבר דבריו אינם מובנים כלל אולם גם דברי בעשעה"מ תמוהים המראה הא יש לומר (ה) דהריטב"א ז"ל לא קאמר רק אם מחמת אימתו של זה הם חוזרין ומגידים עוד הפעם עדות אחרת וכמו דנידון דאדר"פ דאף אם היו חוזרין בהם מכל וכל העדים הללו בכ"ז לא הי' יכול להוציא עוד אדר"פ שתמרא אולם משא"כ בסוגיא דהכא וסנהדרין דרק חוזרים מעדותם הראשונה אולם אינם צריכים לחזור ולהגיד עדות אחרת שפיר אפשר דגם הריטב"א ז"ל מודה דאף מחמת האימה יכולים לחזור בהם אך באמת גם בפשיטו לא קשה כלל וכלל כל קושיותיו ז"ל דהנה בתמיהתו מהא דסנהדרין ניחזי אנן (ואו) אם נניח דבאמת חזרו העדים הללו תכ"ד ואמרו להד"מ א"כ מה נימא לדברי הריטב"א דבכ"ז באמת המעשה היתה כמו שאמרו מקודם והא שחוזרים בהם כעת הוא רק מחמת האימה וא"כ נראה לומר דאין חו"מ אבל הא זה אי אפשר דהא כיון שחזרו בהם העדים א"כ ליכא עוד שום עדות ורק דלהיפך אנן ב"ד הם הסהדי שנחזרתם אינו כלום אולם הא דינא דאנן סהדי הוא רק מתורת אומדנא דמוכח וא"כ זהו שפיר בדיני ממונות דקי"ל בשבועות (דף ל"ז) דכידיעה בלא ראי' נמי משכחת לה וכן לקמן אמרי' (דף נ"ז) דהיכא דהאומדנא מוכחת טובא מהני כר"מ ע"ש בתוס' וכן בקידושין (דף מ"ט) אך הא כ"ז רק בדיני ממונות אולם בד"נ הא אמרינן משנה מפורשת בסנהדרין (דף ל"ג) דאמרינן להם שמא מאומד אמרתם ואמרינן שם בגמרא דאף אם הרוג מפרפר ודם מטפטף בכ"ז אינו כלום ועיין בשבועות (דף ל"ד) תד"ה ואי א"כ הא מכש"כ ומכש"כ דהכא אין אנו יכולים עוד להרוג לזה רק עפ"י הא דאומדנא היא דחוזרים בהם מחמת האימה והריטב"א ז"ל הא לא כתב ג"כ רק בדיני ממונות וגם מסוגיא דהכא נראה לי דלא קשה כלל (ח) דהא רש"י ז"ל פי' כאן פירש פרשי נסו משים דאמרי וכי חשודים היינו בעיניכם מה לנו ולצרה הזאת א"כ הא נראה שכל חזרתם הי' רק מחמת הקפדה לבד ולא יותר והנה בב"מ אמרינן (דף ל"ט) דמרי בר איסק דאתא לי' אחא מבי חוזאה דא"ל שיבא הוא אותם משום דגברא אלמא הוא ומסתפי מיני' ומקשינן שם בגמרא דהשתא נמי אתי ומסהדי ומתרצינן דתרתי לא עבדי ופרש"י התם תרא שיעתקו מלומר האמת ועוד שיעקרו א"כ הא נראה להדיא דאף בהאופן שחשודים הם לומר שקר מחמת יראה בכ"ז אינם חשודים רק שלא ידעו לנא כלל אולם כיון שיבאו א"כ בוודאי יאמרו האמת דתל"ע וכן אמרינן לעיל (דף כ"ז) דהיכא דשתיקת ספפתה מתירתה אזי אינה נאמנת דדא"ה אבל היכא דשתיקתה אוסרתה לא חיישינן דהאיא ומשקרה וג"כ דתרתי לא עבדה א"כ הא נראה דאף בנגיעה לא חיישינן שיחזרו מדבריהם א"כ הא מכש"כ כאן בסוגיא דהכא שרק הקפדה היא ולא יותר א"כ בוודאי לא תא רבא רק דיפרשו ולא יסהדי כלל דדיא הוא אך משא"כ אם העידו כבר אזי בוודאי לא יחזרו בהם עוד מחמת הקפדה הזאת דתרתי הם אולם אך באמת סוף סוף יחזרו בהם תכ"ד א"כ בוודאי לאו מחמת האימה חזרו בהם וא"כ שפיר הא מקשה אביי מתרתי דעבדי ודברי הריטב"א ברורים :

דף לו ע"א רש"י ד"ה נותנין לה לילה הראשון כו' דאי לא לא הוה בעי למיתב לה אלא בעילת מצוה כו'. ק"ל דהא לפי"ז אף בעילת מצוה היאך נותנין לה דהא כיון דס"ל דבוגרת אין לה דם כלל א"כ הא רואה דם מחמת תשמיש היא וקיי"ל בשבועות (דף יד) דאם הי' משמש עם הטהורה ואמרה לו טמאה אני צריך לפרוש באבר מת ומלשון דלא יהבינן לה אלא בעילת מצוה הא משמע דעכ"פ נותנין לו הגמר :

ולעמוד ימים רבים ע"ש וא"כ בקבלו [illegible] אינו ראוי השטר לימים רבים דלאחר זמן ישתכח בדבר דקבלו עליהם ולא יוכלו לגבות בו] א"כ עדיין משוו נפשייהו רשיעי לענין לקוחות ולכן מחוורתא כדאמרינן :

דף יט ע"א בתוס' ד"ה חזקה. הכא משמע דלא אמרינן מיגו במקום חזקה ולרבנן אמרינן וכו'. נ"ב לכאורה לפי מש"כ התוס' לעיל ד' י"ח ע"ב ד"ה הרי. דהך חזקה עדיפי כעדים דאנן סהדי שלא היה פסולי עדות ולא אנוסים ומ"מ אמרינן מיגו לרבנן משום דכיון דהצריכו חכמים קיום הכא לא חש"ב כלל קיום כיון שתוך כדי דיבור אומרים דקטנים או פסולי עדות היינו א"כ אין ראוי מכאן למיגו במקום חזקה דעלמא לא מר"מ ולא מרבנן. ואמנם נראה דמ"מ מקשים שפיר דע"כ בס"ד לא ס"ל הך סברא דאנן סהדי דאם נימא דאנן סהדי שלא היו אנוסים מאי מקשה אלא אנוסין מ"ט וע"כ דלא אתי אלא מטעם חזקה לחוד ומה שכ' התוס' לעיל דאנן סהדי היינו למסקנא דאמרינן דפליגי במודה בשטר שכתבו וכו' ודו"ק : ד"ה וכגון וא"ת וליהמניה במיגו דאי בעי מחיל ליה וכו'. נ"ב לכאורה צריך להבין דנהי דהתוס' ס"ל כס"ד דבשעבודא דר"נ ג"כ מהני מחילה מ"מ זה שייך אם הוא ידעינן בבירור דמחל לו בלב שלם ולא יהי' תובעו עוד לעולם ואף לאחר שיבלה בעצמו לבע"ח שלו אבל כיון דלא ידעינן זה בבירור פירוש דאינו מוחל לו כלל באמת רק דעושה עמו קנוניא כדי להפסיד לבע"ח וא"כ יגבה ממנו בינו לבינו כמו באומר אמנה או פרוע דאמרינן דעושה קנוניא עם הלוה ונראה דס"ל להתוס' דבאני אמנה או פרוע דאומר נגד החזקה דהתם שטר אינו אמנה דעדים אעולם לא תתמי וכן אם היה פרוע שטרא בידיה מאי בעי והלוה אינו נאמן ע"ז כלל [ואם כתב בו נאמנות השטר אינו יכול אפי' להשביע למלוה על זה ועי' בסו"ע בסי' מ"ז דמבואר שם דמיירי בשטר שיש בו נאמנות ע"ש] והלכך בכתב לאחרים גם המלוה אינו נאמן אבל במחילה יכול הלוה לטעון דיודע אני דמחל לו בלב שלם ועל זה הלוה נאמן באמת דהא ליכא חזקה נגד הטענה ופשוט הוא. אך זה צ"ל להוציא מד' התוס' אלו דס"ל דמהני מחילה אף דנקיט שטרא [ובירושלמי סוס"ק דגיטין איכא פלוגתא דאמוראי בזה והובא בש"ך חו"מ סי' רמ"א ס"ק ד' ע"ש] דלדעת הסוברים דלא מהני מחילה ויכול לחזור בו מהמחילה פשוט דבמקום שכתב לאחרים אף שאינו רוצה לחזור בו אין במחילתו כלום וכופין אותו לחזור בו כדי שלא יפסיד להמלוה שלו וכ"כ להדיא השער המלך ז"ל בפכ"ב מה' מכירה הלכה ט' לענין מחילה תוך זמנו במקום שכתב לאחרים ע"ש היטיב :

דף כ ע"א ברש"י ד"ה כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וכו'. נ"ב צ"ל כוונת רש"י בזה דהנה לכאורה יש לדקדק במאי דאמר בלשון כותב אדם את עדותו על השטר דמשמע דצריך לעשות כן לכתוב על השטר כדי שלא ישכח העדות ובאמת לא מצינו חיוב על העד שיזכיר העדות ולא כתיב בתורה רק אם זוכר מחויב להעיד ואם לא יגיד ונשא עונו אבל אינו מוטל עליו לעשות התחבולה שלא ישכח העדות ולכן פירש"י דמיירי שעשאוהו עד בדבר ואז רמיה אנפשיה לזכור דכיון דהלוה סומך עליו ומלוה המעות על סמך שיעיד עליו את"כ בב"ד איכא בזה משום שארית ישראל לא יעשה עולה ובכה"ג מתוייב הוא לכתוב על השטר כדי שלא ישכח ופשוט הוא :

ע"ב ברש"י ד"ה אבל הכא שעשאוהו עד בדבר וכו'. נ"ב בב"י חו"מ סי' כ"ח מדייק מד' רש"י ז"ל אלו דאם לא עשאוהו עד בדבר לא מקרי רמיה עליה ואינו יכול להעיד לזמן מרובה כמו לר"מ גבי תלויות ע"ש ומזה ראיה למש"כ בדיבור הקודם דאם לא עשאוהו עד בזה אינו מחוייב לזכור העדות ולהזהר שלא להסיח מלבו ולא מקרי דרמיה עליה וק"ל :

דף כא ע"א בגמ' והא הכא טעלא דנפיק מבי דינא דמר שמואל וכו'. נ"ב לכאורה צ"ע דמאי קושיא דילמא במעשה דמר שמואל לא זכרו עדים ההלוואה ובכה"ג גם חכמים מודו דבעי צירוף וכמש"כ התוס' לעיל ד' כ' ד"ה ור"י וכ"כ הרא"ש כאן ולכאורה היה מזה ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ח מה' עדות הלכה ד' דאם העדים אינן זוכרין ההלוואה הרי הן כחרשין ולא הוי קיום כלל ואפי' אם יש עוד א' עמו אבל לדעת התוס' והרא"ש קשה [ושוב מצאתי בס' תפארת יעקב על חו"מ בסי' מ"ו שהביא מזה ראיה באמת לדעת הרמב"ם ז"ל ע"ש] ואולי י"ל דעיקר קושיית הגמ' הוא מדהוצרך מר שמואל לפרש בתוך הקיום דהעיד עוד ע"א על הקיום ש"מ דהא להורות הלכה כרבי דצריך צירוף בכל גווני וק"ל. שם בגמ' מאו דתימא הלכה כרבי מחבירו ואפילו מחביריו. נ"ב לכאורה צ"ל הלכה כרבי מחבירו ובהא אפילו מחבריו וכ"ה לקמן בסמוך בסוגיא וכ"ה בפסחים כ"ז וכ"ה הגי' בתוס' ריי"ד שנדפס כעת בש"ס הזה בדפוס ראם על הגל.

דף כב ע"ב בתד"ה חזרה פירוש מועיל אמתלא או לא. נ"ב לכאורה צריך להבין היאך ס"ד דשמואל דאיסור נדה חמיר מאיסור א"א דגבי נדה לא יהי' מועיל אמתלא. ונראה דס"ד כיון דהתורה נתנה נאמנות לאשה דכתיב וספרה לה ודרשינן לה לעצמה וא"כ אפשר דגם לאיסור ג"כ יש לה נאמנות כבי תרי וגבי עדים קי"ל דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואפי' אם אומר אמתלא וטעם על מה שאמר מקודם אינו נאמן וכמבואר בסנהדרין ד' מ"ד ע"ב ובחו"מ בריש סימן כ"ט ופשט ליה דגם בזה מועיל אמתלא דמ"מ לא הוי אמירתה כעדות גמורה. ובזה נ"ל ליתן טעם על מה דכ' הרמב"ן דבהוחזקה נדה בשכונותיה לא מהני אמתלא וכמבואר ביו"ד בסי' קפ"ה ותמה ע"ז הטור שם דלמה תגיד הוחזקה נדה מאלו אמרה בפירוש דטמאה אני. והנה באמת תמיהה זו יש לתמוה על הש"ס גופא דלמה חמיר הוחזקה נדה בשכונותיה מאילו אמרה בפירוש דטמאה אני דוודאי אין מלקין אותו על פיה דהא גם באב דהאמינתו תורה על בתו לומר דנתקדשה מ"מ מבואר להדיא בקידושין ס"ב דאין נאמן למכות ועונשין דלאיסורא הימניה ולקטלא לא הימניה וכ"ש נדה דלא מצינו דהאמינה התורה לאסור ובהוחזקה נדה לוקה ואף דעיקר החזקה לא בא אלא מהלשה עצמה וע"כ צ"ל דכיון דהחזיקה עצמה בפני רבים דהיא נדה הוי כעדות גמורה [וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפט"ז מה' סנהדרין הלכה ו' דאפי' ע"א אם אמר שהוא חלב והותך הדבר שהוא חלב על פיו הוי כשני עדים ומלקין את"כ להאוכל תחילה א'] ונראה דהוציא כן מדין דהוחזקה נדה בשכונותיה וכן מהא דאמרינן בקידושין ד' פ' דסוקלין ושורפין על החזקות] והטעם בזה דכל שמחזיק הדבר בפני רבים תמיד אמרינן דוודאי וברור לו בלא שום ספק דהמעשה הוא כך דאל"כ לא היה מחזיק כן בפני רבים ונחשב כעדות גמורה והיינו דאמרינן בקידושין דסוקלין ושורפין על החזקות וא"כ מטעם הנ"ל וא"כ פשוט דלא מהני אמתלא דהא בעדים קי"ל דאינו מועיל אמתלא [ואולי דגם הרשב"א ז"ל בתוה"ב הארוך בשער הפרישה והובא בב"י סי' קפ"ו שחילק בין אמירה להוחזקה נדה כיון ג"כ לזה ודו"ק] וזה סייעתא ג"כ לדברי הט"ז ביו"ד שם דאם אמרה כן בפני רבים לא מהני אמתלא וג"כ מטעם הנ"ל דהוי כעדות גמורה ודו"ק. וא"כ יש לומר דמיירי באשה שיש לה ווסת ואמרה דראתה בשעת ווסתה ולכן הוי ס"ד דשמואל דאינה נאמנת ליתן אמתלא דחזקה דאורית בזמנו בא מסייע לדבריה הראשונים דאף דווסתות דרבנן מ"מ חזקה מדרבנן מיהו הוי. ומיהו יש להסתפק דאפשר דבכה"ג אינו מועיל אמתלא באמת דהוי אמתלא נגד החזקה וצ"ע בזה [ועי' בשו"ת חת"ס חיו"ד סי' קנ"ט שהעיר דלפי הסוגיא דקידושין הנ"ל דאין כתב וכ"ש ע"א נאמן למכות ועונשין היכי משכחת לה מלקות בנדה הא יכולה לומר דלא הרגשתי וכו' ע"ש ולכאורה הא בפשיטות משכחת לה מלקות בהוחזקה נדה בשכונותיה ואולי דכוונתו להקשות דמהא דהוחזקה עצמה נדה אינו ראיה דהיא נדה גמורה מה"ת דדילמא יצא הדם בלא הרגשה ואינה רק נדה מדרבנן ואף דהיא בעצמה אומרת דיצאה בהרגשה מ"מ היאך יכולין לחייב אותו מלקות על פיה. ומיהו לפי מש"כ הרמב"ן בחידושיו והובא שם בחת"ס בסי' קמ"ז דע"פ הרוב יוצאת בהרגשה יתיישב קושייתו ובחידושי האלכתי בזה בעז"ה] :

[שוב ראיתי בשיטה מקובצת שהעיר ג"כ בזה דהיכי ס"ד דלא מהני אמתלא בנדה ותירץ בשם הר"ח והרשב"א והריטב"א ז"ל כיון דיש לה היתר לאחר זמן הוי ס"ד דלא סמכינן על אמתלא א"כ דהוי ס"ד דכל לגבי בעלה אומרת דברים כהווייתן ואם הייתה טהורה רק שהייתה חולה הייתה אומרת האמת ע"ש והנלע"ד כתבתי בעז"ה :

דף כג עא בתוס' ד"ה תרווייהו וי"ל כגון שאלו יודעים שזרק לה קידושין. נ"ב עי' בשו"ת מהרי"ט ז"ל בח"ב בחלק אה"ע סי' מ"ב שפירש לדברי התוס' דר"ל דיש עדים שראו שזרק לה קידושין אך דנסתפק להם אם היה קרוב לו או קרוב לה ונמצא דבלא עדים השנים ג"כ הוי ספק קידושין ומשו"ה לא תנשא לכתחילה וה"ה אם לא היה כאן רק ע"א לבד שמעיד שקרוב לו ג"כ לא תנשא לכתחילה והא דנקט נמי דע"א אומר דקרוב לה רבותא קמ"ל דאפ"ה אם נשאת לא תצא ע"ש ולכן הדבר צ"ע דבכה"ג למה אם נשאת לא תצא הא הוי ספיקא דאורייתא ואולי דמפרש דמיירי דנשאת לאותו העד שאמר שהיה קרוב לו וגם היא אומרת ברי לי שהיה קרוב לו ולכן נוגא דבריו ז"ל היה מקים לפרש דהתוס' ר"ל דינא קיל שזרק לה קידושין אך אם הי' קרוב לו או לה מזה לא ידעו וע"ע בחידושי הרשב"א כאן והר"ן והמהרש"א ובב"ש בסי' מ"ז סעיף ג' וע"ע בתשובות מיימון בריש הלכות אישות סימן ח' ונראה דהמהרי"ט הנ"ל לא ראה דברי התשובות מיימון אלו ע"ש ודו"ק :

דף כח ע"א בתוס' ד"ה ואם דכיון דנשאת תמירה ליה וכו'. נ"ב ומשמע להדיא דהתוס' ס"ל דמבוי גדול משכונה ובאיסור לאו דקיל התמירו טפי וכן משמע קצת גם מדברי רש"י דשכונה קטנה ממבוי דכ' אבל ישראל דלא נשאת תדור בשכונתו ואם איתא דס"ל דמבוי הוא קטן משכונה הו"ל לומר רבותא טפי דמותרת לדור עמו ואפילו במבוי ודו"ק. אבל הרא"ש כתב להיפך דמבוי קטן הוא משכונה ובאיסור לאו דקיל לא התמירו לאסור בכל השכונה ולא אסרו רק במבוי אחת ושיטה שלישית יש בזה להרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מה' איסו"ב הלכה כ"ז וע"ש :

דף כט ע"א במשנה אלו נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה. וכ"ב לכאורה קשה דהו"ל לאקדומי ברישא הבא על אחותו ואיך הני דאית בהו כרת ומלקות ואעפ"כ חייב קנס והו לא איצטריך ליה למתני הבא על הממזרת דהוה ידעינן זה במכ"ש. ונראה דנעולא דס"ל דכל היכי דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מלקי לא לקי בוודאי ניחא דאי לא הוה תני רק חייבי כריתות הו"א דמיירי דלא אתרו ביה וקמ"ל לאפוקי מר' נחוניא בן הקנה אבל אי אתרו ביה ליכא קנס דמלקות פוטר מן התשלומין קמ"ל ממזרת ונתינה לאשמעינן דהדין היפכא דמשלם ואינו לוקה וממשנה יתרה שמעינן הכי דע"כ מיירי בדאתרו ביה וקא לאשמעינן האי דינא דכל היכא דאיכא ממונא ומלקות ממונא משלם מלקי לא לקי אך לפי זה אנו צריכים לומר דעולא סובר דביאה בלא קידושין בחייבי לאוין ג"כ היה לוקה ודלא כהרמב"ם ז"ל דס"ל בפט"ו מהל' איסו"ב הלכה ב' דביאה גרידא ליכא מלקות. אך מ"מ על הרמב"ם לא קשיא דהא אנן פסקינן כר' יוחנן דכל היכי דאיכא ממונא ומלקות מלקי לקי וממונא לא משלם ולדידיה ע"כ מיירי רישא ג"כ בדלא אתרו ביה וא"כ תהדר קושיא לדוכתיה דלא לתני תנא רק הבא על אחותו ואיך וממילא הוה שמעינן נמי ממזרת אלא ע"כ דהתנא בא לאשמעינן דבממזרת לשלם חייב קנס דלא שייך בה התראה כלל דליכא מלקות בממזרת כלל משא"כ בסיפא יש חילוק בין אתרו בה או לא וכדאמר ר"י בהדיא לקמן ד' ל"ב כאן שהתרו בו כאן שלא התרו בו וממילא שמעינן ממתני' דביאה בלא קידושין ליכא מלקות וכדעת הרמב"ם ז"ל ודו"ק. ובזה ניחא דלא מקשה ארישא מיד ממתני' דאלו הן הלוקין דתנן שם דהבא על הממזרת לוקה והיינו דשם י"ל דלקח אותה ע"י קידושין [והא דמקשה לקמן אי כר' יוחנן קשיא ממזרת היינו אי רבה ס"ל כר"ל ור"ל בוודאי ס"ל דביאה בלא קידושין נמי איכא מלקות דהא"כ מאי דחקו לאוקמי מתני' כר"מ ולומר דמת ומשלם לית ליה לוקמא כר' יוחנן דאין מלקות בחייבי כריתות דבשלמא ר"י י"ל דלא ניחא ליה לאוקמא כיחידאה אבל ר"ל דמוקים כיחידאה לוקים כר"י אלא ע"כ דקשיא ליה ממזרת ודו"ק ובזה נסתלק מה שהקשה הראב"ד בהשגות שם על הרמב"ם ז"ל מסוגיא הלז ודו"ק היטיב] :

דף לג ע"א בגמ' מתקיף לה אביי ונתרי בהו תוכ"ד. נ"ב לכאורה תמוה דמאי קושיא דהא יש לחוש דיחזרו בהם מחמת ההתראה ואפילו אם אמרו אמת וכמו דאמרינן מתחילה דפרשי ולא מסהדי וכן אמרינן בסנהדרין דף ל"ג ע"ב לענין הדין דב"ד פותחין לזכות דמתמינן להו וע"ש בפירש"י ואולי דדוקא לענין איום של ב"ד דקאמרי מי יימר כדאמריתו חיישינן דשמא יחזרו בהם אבל ע"י ההתראה לא הוי איום כולי האי ולא יחזרו בהם אם כבר אמרו האמת. ולענין מה שהקשה בשער המשפט בסימן כ"ט מהסוגיא דלכאן ומהש"ס דסנהדרין הנ"ל על הריטב"א בחידושיו בב"מ דף כ"ח דס"ל שם דאם חוזרים מחמת אימה לא מהני החזרה אף תוך כ"ד נ"ל דלק"מ דהתם בסנהדרין ד"ת הוא כן דהב"ד יפתחו לזכות כדי שיחזרו בהם תוכ"ד אם אמרו שקר [וכן הכא בהתראה] ואינו ענין לד' הריטב"א דמיירי דחוזרין כהן ע"י אימת הבע"ד שאיים עליהם דרך מקרה בעלמא ואדרבה משם ראיה להריטב"א דהא מקשינן שם דתמינן להו והיינו דצריך לחוש דיחזרו בהם ואפי' אם הגידו אמת והיינו כסברת הריטב"א ז"ל ודו"ק] :

דף לד ע"ב בגמ' גנב וטבח בשבת פטור שאם אין גניבה אין טביחה ומכירה. וכ"ב לכאורה לפי מה דמסקינן בסנהדרין ד' ע"ב דלא קנהו גנב בדמים רק בשיבר דלתנייהו אבל נטל לא והכא הא אתנייהו בעיניה וצ"ל דמיירי דאפחתא מכספא לאחר השחיטה דדמי שה טה אינו שוה כדמי חיה. והא דלא אמר רבותא טפי דאפי' שחטה בחול ג"כ פטור משום דאין גניבה אין טביחה ומכ"ה נ"ל להביא מזה ראי' גדולה לדעת ה"ה ז"ל והטור חו"מ בסי' שנ"ג דבגנב בשבת אף דפטור מן התשלומין מ"מ אם איבדו בידים חייב והטעם בזה פשוט דכל זמן שהיא בעין לא קנה אותה וברשותא דבעלים קיימא. ונמצא דחיוב תשלומין חל עליו עתה בעת שמזיק ועתה הרי אין בו חיוב מיתה ואף שבכבר נתחייב מיתה מעת הגניבה מ"מ לא גרע מחייבי מיתות שוגגין. [והא דאוקמינן בסנהדרין שם להא דהגונב כיס בשבת פטור בשדינהו בנהרא ולא מחייבינן ליה מטעם מזיק די"ל דמיירי דשדינהו במים צלולין דקחזו ליה ולא מקרי מזיק כלל וכדאיתא בב"ק ד' צ"ז אך אם הי' הגניבה בחול היה חייב משום דבעי השבה וזה לא הוי השבה מעליא וכדאמרינן בב"ק שם דאם שקליה בידיה השבה בעי למעבד וכו' ואדרבה משם ראי' לד' ה"ה ז"ל מדהוצרך לאוקמי דווקא בשדינהו בנהרא ולא מוקים דשברו או איבדו ביד אלמא דמהדר לאוקמי בגווני דלית ביה משום מזיק וגם ליתנייהו בעיניה וזה לא משכחת לה רק בשדינהו בנהרא ודו"ק.

דף מא ע"א ברש"י ד"ה הרי זה משלם ע"פ עצמו קסבר כופרא ממונא. נ"ב עי' בגליון המשניות להגרע"א ז"ל שתמה דהא אף למ"ד כופרא כפרה בוודאי משלם ע"פ עצמו. וכמבואר בב"ק ד' מ"ג והנה כבר כתבתי בהגהותי לכריתות ד' י"ב די"ל דכוונת רש"י ז"ל דלמ"ד כופרא כפרה לא שייך לומר דמשלם ע"פ עצמו דמשמע דכ"ש ע"י עדים ובאמת למ"ד כופרא כפרה עיקר חיובו אינו כי אם ע"פ עצמו ולא ע"פ עדים משום דבדבר של כפרה אדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ע"ש ולכן עוד י"ל דכיון דבירושלמי בפירקין ה"י מבעי ליה בכל מודה בקנס אי חייב לצאת ידי"ש וכן מבעיא לן בב"ק ד' מ' בחייבי כופרין אי ממשכנין אותן וא"כ למ"ד כופרא כפרה לא מצינו חילוק בין קנס לכופר דבמודה מעצמו וצא לצאת יד"ש אפשר דגם בקנס חייב וע"י כפייה אפשר דגם בכופר פטור והלכך עדיפא ליה לפרש דקסבר כופרא ממונא ודו"ק :

דף מה ע"ב בגמ' אלא כאן נערה הא כ"מ שנאמר נער אפי' קטנה במשמע. נ"ב אין להקשות דלר"מ דס"ל גם בקנס ומפתה דנערה ולא קטנה ואף דהתם כתיב נער א"כ נערה מלא דכתיב במוציא שם רע למ"ל דמ"מ איצטריך לגלות על נער דכתיב גבי נערה המאורסה: דאפי' קטנה במשמע דאף דהיא פטורה מ"מ הבועל חייב סקילה וכ"כ התוס' לעיל ד' מ"ו ע"ב ד"ה הא לאו הכי. דהא דאמרינן בסנהדרין ד' ס"ו דגם בבא על הקטנה חייב סקילה נפקא מדכתיב במוציא שם רע נערה מלא ושמעינן מינה דבכל מקום דכתיב נער חסר אפילו קטנה במשמע [ומיהו קצת תימה דבמוציא שם רע גופיה כתיב ואם אמת היה הדבר לא נמצאו בתולים וסקלוה וגו' והרי התם ע"כ דוקא בנערה דיבר הכתוב דהא בקטנה ליכא סקילה ואעפ"כ כתיב נער חסר ואולי דכיון דכבר גילה הכתוב כאן דמיירי דוקא בנערה מדכתיב פעם אחת נערה מלא לא חש הכתוב לכתוב באותו פרשה פעם שנית נערה מלא ולכן לא טורח נערה מלא בכתיב שם רק פעם א'] והא דס"ל לר"מ דבקטנה ליכא קנס כבר מבואר לעיל דף מ' ע"ב דיליף מקרא דולו תהיה לאשה במעוה הכתוב עצמה מדבר ע"כ.

דף לז ע"א תוס' ד"ה ועל בת אשתו כומ"ל אשת אב וכלתו דהא חשיב עריות דעי' קידושין אלא תנא ושייר. וגי"ל דיי"ל דתנא דידן רק להכי הוא דחשיב בתו משום דחשיב לעיל חייבי כריתות דאית להו קנס ועי"כ הוא דחשיב בתו ובת אשתו דאע"ג דבכולהו ג"כ לא כתיב בי' אלא כרת מ"מ הא פטורים מקנס דילפינן גם בהו חיוב מיתה מג"ש דהנה הנה וזימה זימה וכדקאמרינן בסנהדרין הולם משא"כ באשת אב וכלתו דכתיב בהו בפירוש סקילה אך להפוסקים דס"ל דבת אשתו לאחר מיתת אשתו אינה בשריפה כמו חמותו א"כ הו"מ לחשוב בת אשתו גבי יש להם קנס:

דף מ ע"א גמ' ונייתי ע"ש וידחה ל"ת כו'. ק"ל דהא קימ"ל דהא דעשה דוחה ל"ת מכלאים בציצית הוא דילפינן לה וא"כ נימא ג"כ דרק היכא שלא בא מחמת העבירה הוא שדוחה אולם הכא אחרי דהעשה רק מחמת עבירה הוא דבאה וגם שאינה ראוי' לבא בישראל א"כ מנ"ל דידחה וכן קשה לי על הא דפסחים (דף פג) דפריך ג"כ דעשה דנותר תדחי הל"ת דיו"ט דגם שם מנ"ל להגמרא דגם בכה"ג דוחה כלל ל"ת ועוד דבעירובין (דף קא) כתבו התוס' דגם ע"י שבועה לא דחי ל"ת (ע"ש בגליון) ועיין בשבועות (דף כה) דמחלק לענין איסור כולל בין היסור הבא מעצמו לאיסור הבא מאיליו:

דף מו ע"א גמ' ר' יהודה אומר אינו חייב עד שישכור עדים. ק"ל דא"כ היכי יליף עוד ר' יהודה גופי' מכות (דף ד) ממוציא שם רע דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו אחרי דלפי"ז הא במש"ר גופי' משכחת לה ועיין ב"ק (דף עו): ע"ב תד"ה ממונא מאיסורא כו' וי"ל דאיסורא דאית בה ממונא מאיסורא דלית בה ממונא לא ילפינן. ק"ל מכאן על מה שכתב הר"ן ז"ל נדרים (דף יב) גבי מכלל לאו אתה שומע הן דגם נדרים מיקרי איסורא דאית בה ממונא ועיין שבועות (דף לז) בתוס' שם ואפשר לא"ק: שם ד"ה לענין כפית כו' הכי נמי הואי דלענין אכילת תרומה נפקא לי' מרשותי' דאם בת כהן לישראל היא אינה אוכלת בתרומה. ק"ל דמאי דקדוק הוא זה דהא גם לאיפך אם היתה בת ישראל לכהן ג"כ נפקא מרשותי' אחרי דמה"ת הא ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כדאיתא לקמן (דף נז) וגם למה להו להביא הראי' ממתני' ממס' יבמות ולהדרכה לאורה משם הראי' יותר חזקה דהא קאמר עולא קנין כספו הוא:

דף מז ע"א גמ' אלא קטנה לא צריכא קרא השתא זבינא מזבנה לה מעשה ידי' מבעיא. ק"ל דדילמא אתא כגון דמכרה כבר פעם אחת דהוי אינו יכול עוד לשוב ולמוכרה וכדקאמרינן קידושין (דף יט) דס"ל לר"ש הכי וא"כ לדידי' מנ"ל דמעשה נערה לאביה וי"ל דגם לר"ש ניחא דהנה מדאיצטריך למעוטי שאינו יכול למוכרה א"כ ממילא משמע דמעשה ידי' לאביה דאי ס"ד מעשה ידי' לעצמה א"כ היאך הוה ס"ד דמאי מזבין לה וכדקאמר הגמרא השתא זבוני מזבן לה מעשה ידי' בוודאי לאביה וכמו כן נימא השתא דאס"ד מעשה ידי' שלה א"כ היאך מזבין לה:

דף מט ע"ב גמ' עורבא בעא בני. פי' הלק א"ל עורב לנח אם שנא כי שר המים או צינה נמצא עולם חסר בריי' אחת: שם תוס' ד"ה הא בחיורי הא באוכמי שני מיני עורבים יש כו'. ק"ל דבעירובין (דף כב) קאמר סתם מי שמשחיר פניו עליהם כעורב וכן נדה (דף י"ט) שחור כעורב:

דף נ ע"א תוס' ד"ה ומאי אסותי' פרי"ת שלא ישכנו אבל אינו נראה לפרש לאחר שנשכו כו'. ק"ל דהא כאן קאמר מררתה דדיה ודיה הא עוף טמא הוא וא"כ בשלמא לפרש"י י"ל דמשום סכנתא אפשר לאיסוסי לי' איסור מה"ת אבל לפר"ת הא קשה דהיאך מותר לאיסוסי' גם לקטן איסור מה"ת. ואולי נקרא שלא כדרך הנאתן:

דף נא ע"א במשנה כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז. כ"ל דלרבותא נקטה דאל"כ הי' יכול למיתני כתב לה שדה שוה מאתים תחת מאתים ונשתדפה או נשתדפו בכ"ז גובה מנכסים אחרים כיון שזהו תנאי כ"ד: ע"ב גמ' כל שתחילתה באונס וסופה ברצון אפילו כו' מותרת. ק"ל דא"כ למה לן קרא לרבות הערא' וכן לגבי שפחה חרופה דלא מחייב אלא בביאה המירוק ביבמות (דף נד) אחרי דכיון דפטור על הערא' א"כ הא ממילא פטור על גמר ביאה דהו"ל באונס וי"ל דהתם כיון דתחילת ביאה הוה ברצון א"כ חייב גם על גמר ביאה ואע"ג דהוה באונס אחר דלא מצי לאהדורי ועיין כתובות (דף א) וב"ק (דף מא) תוס' ד"ה כמאן דקטלה ובסנהדרין (דף עג):

דף נב ע"א תוס' ד"ה והיו מבקשין ממנה עד עשרה בדמי' כו' הייני משום דאין בתו כגופי'. ק"ל דלעיל (דף מז) משמע דלגבי פדיון בתו אלימא לי' מאשתו ויש לחלק:

דף נג ע"ב תוס' ד"ה ארוסה כו' לא שמיע לי' פלוגתא דתנאי לעיל כו'. וג"ל די"ל דבוודאי רב יהודה סבירה לי' ושמיע לי' הא דרב ששי' רבו וכדמצינו שבת (דף קכח) שמקשה והא ר"י תלמיד דרב היא וכן בחולין (דף נה) שם פסקו דלא כרב ואע"ג דאמוראי עובא כרב הם דס"ל בכ"ז לא פסקו כוותי' רק משום דהוו תלמידי דרב אלא ע"כ דהכא קאמבעיא לי' דרב גופי' היאך הוא דס"ל דהא מעיקרא הוה ס"ל להגמרא דרב דוקא מכניסתא קאמר וא"כ הא מסיק הגמרא דכי פליגי בארוסה ולא בגר:

דף נד ע"א תוס' ד"ה כת אנוסה מהו תימה דאנוסה גופה תיבעי. וג"ל דאנוסה גופה לא מבעיא לי' משום דהא מצינו כמה תנאים לעיל (דף מז) דסבירה להו דמזונות אשתו הוא מדאורייתא וכמו שכתבו התוס' בעצמם (דף מח) ד"ה ראב"י דהברייתא דס"ל כרבנן כמאן אתיא וגם לאחר מיתה לא מצי למיבעו אחרי דלאנשי יהודה שהיו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתך הכא לא שייך כ"ז דהא לית לה כתובה וא"כ ביודאי הא אין עוד לשפת כחה יותר משאר נשים וא"כ הא ממילא גם לאנשי גליל כן בוודאי הוא ועיין לעיל (דף נג) גבי מותנת כתובתה לבעלה ובר"ן שם:

דף נה ע"א גמ' והלכתא לא טרפי ממשעבדי. נע"ק דלמאי איצטריך הילכתא אחרי דלקמן (דף נא) כבר פסקינן דהילכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין וא"כ הא מוכח ממתניתין דמי שהי' נשוי דלא טרפי ממשעבדי דהא אי טרפי ממשעבדי א"כ ליתי בני הראשונה וליגבי מהשני' וכדקאמרינן שם ש"מ תלת:

דף נו ע"ב גמ' מנא הני מילי כו' אלא מאי ימים שנה כו'. כ"ל דאע"ג דבאמת הא י"ל דהם רק ימים בקשו ממנו וא"כ הא אין מוכרח עוד דהדין ג"כ כן הוה אלא משום דקשה דאע"ג דימים ג"כ כוונתו שנה מ"מ אמאי לא כתיב שנה בהדיא אלא ע"כ דלבכורות אתה דאע"ג דהם בקשו ממנו סתם ימים שאפשר לפרש או על ימים ממש או על שנה מ"מ כוונתם הי' על שנה אחרי דהדין כן הוא:

דף נח ע"א תוס' ד"ה ואפילו כו' וגר"ת נראה כו' ולפי גירסת רשב"ם היכא דאכלה בחיי שבעל אכלה נמי בזיקת ייבום כו'. ק"ל דהא ג' הדשים הראשונים אסורה ליבום מטעם דשמא מעוברת היא א"כ הא ממילא לא אכלה גם בתרומה דהא כיון דמעוברת היא א"כ אינה זקוקה עוד ליבום והעובר ג"כ אינו מאכיל דהא קי"ל דעובר פוסל ואינו מאכיל ואחר ג"ח הזוז ותאכל בתרומה:

דף ס ע"א גמ' אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע. ק"ל דהא לא"ל למפסק הילכתא אחר דקיי"ל דר"א שמותי הוא והא רב יוסף גופי' אהדרינהו לאפי' מיני' דר"א דבשלמא הלכה כריב"ק איצטריך שד"א כו' הלא הלכה כרבי למה לי פשיטא כו' בע"ז (דף ז') וי"ל דברייתא אחריתא דאפילו הבילהו על כתפו פליג עם רבנן ולא עם ר"א ומשו"ס באמת מייתי לה בהר דרמי ברייתות אהדדי ועיין ב"ב (דף קל:) ברשב"ם:

דף סא ע"א גמ' הר"ם מאי קרא ויהא בעולת בעל כו' ר"א מהכא כי היא ביהם כו'. נ"ל דכ"מ לגה דלאה"מ אם עולה עמו הו לא עיין לעיל (דף מח) דלר"א דיליף דמה יש נתנה ולא לנער א"כ לאה"מ הא ליתא ועוד נ"מ אם נכנסה לחופה ולא נבעלה דלר"ם דיליף מבעולת בעל א"כ ע"כ דרק לאחר בעילה וכדקאמרינן סנהדרין (נח) בעולת בעל יש לכן כו':

דף סה ע"ב תוס' ד"ה מאי פרנסה כו'. תימה דאמאי לא קאמר נמי דפרנסה אינה כתנאי כתובה כו'. וכ"ל די"ל דלשון אינו כתנאי כתובה היינו לומר דאין דין לה כתנאי כתובה אלא דין חוב ובכה בשלמא לענין מטלטלי ומשעבדי הלא בדין תנאי כתובה אבל משא"כ לענין בגוי דאכדו מזוניהון או לענין דאין שמין בהב לא שייך כלל לתנאי כתובה או לחוב אלא דבתיקון הי' לענין פרנסה כן ולענין מזונות כן והו"ל למימר א"כ פרנסה אינה כמזונות אך משא"כ למסקנא שפיר קאמר שאינו כתנאי כתובה ופירוש שאינו חוב בשאר כל תנאי כתובה ואלא דהליא בדעת האב:

דף סט ע"א תוס' ד"ה ובמאי ליכוי כו' ואי"ת אעפ"י שא"ל כן יהא צריך הכרח וכדאשכחן גבי יהודה כו' וי"ל כו' דמהריב ועגבי דבידי שמים לא כיון יכול לשומרו כו'. ק"ל דהא לעיל (דף ל) פריכינן וממאי דבי אוזבר יעקב לבניו אומים ופחים דבידי שמים הוא דילמא אהרי' ועגבי דבידי אדם נינהו ומבני הטו יעקב הכא אזבר הכא לא אזבר והנה הא לדברי התוס' הא יכול הגמרא גם להכריח דע"כ יעקב אכולהו אזבר דאל"כ אמאי היו מגולגלין עצמות יהודה וגם מאי פריך דמקשן: ע"ב גמ' אמר שמואל הלכה כרבי יוסי. נ"ל דנקט הכי אע"ג דקיי"ל דר"מ ור"י הלכה כר' יוסי משום דלאפוקי מדר"נ קאתי אבל נ"ע דלקמן (דף עז) מקשינן ואמריו"ת הלכה כרשב"ג דדילמא ג"כ לאפוקי מדר"נ דאתי ויש לחלק. ונ"ע בריא"ף וברמב"ם שכתבו והלכה כר"מ דהילכתא כר"נ בדיני ולמה הוצרכו לזה דהא מפורש אמרי בגיטא וכא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מלוה לקיים דה"מ והי מכללא דר"נ סוף סוף היכא כללא נגד זה דר"מ ור"י הלכה כרבי יוסי ועיין בר"ן דפריא דמילה בבבלא שים מתוקת הפוסקים הם הזגינו כהר רובא ד מורהי:

דף ע ע"א במשנה המדיר את אשתו מליהנות לו יעמיד פרנס. הרא"ש ז"ל כביא בירושלמי ויעמיד פרנס לפולם כו' וכהן המודר הנאתו ע"י שליח כו'. וק"ל דבשלמא שליח הא נותן לה בשכל מעותיו ע"י שליח וא"כ הא מניא אולם משא"כ במדיר הא קיי"ל דאינו יכול ליתן לשליח ורק בא"מ כל הזן אינו מפסיד וזק דהא"כ הם רוצה מש"כ וא"כ מאי קשיא דהא בר"ן נדרים סוף פ' השותפין גבי משנה דבני הורון כתב דהכן שכדי דניתא לי' לבן בהאיו ישבה משעודתי ולא שייך משעודתו להאריך והביו יהבה משעודתו וא"כ בה משא"ב הכא דהא התם עכ"פ השעודה סוף סוף היתה של בנו ונ"ע במפרשים: שם תוס' ד"ה הכי נמי כו' וליכא נמי למימר כגון שאמר יאסר הנאת המיטן עלי מעכשיו כו'. במהרש"א ז"ל דחק הרבה ונ"ל דהכי פירושו דהא כיון שאמר יאסר השבעים מעכשיו א"כ הא שוב לא הו"ל להתר שלשים ליכנות נו דהא תיגלי מילתא למפרע שנכנס ממנו באיסור ופ"ז כתבו התוס' דהא לר"י הסייף לשמש מעכשיו וא"כ בשבת אחר יוצאה ויתן כתובה והמדר"א נטה בזה בפירושו ובכר דהא לר"י קאי אדלעיל דמשעבר סורה לשנות משום דר"י וע"ז הקשה נוה שבקשה אולם בנדרים גרורים כש"כ: ע"ב תוס' ד"ה שהגיע זמן ולא נשאו כו' פירש בקונטרס כו' וקשה כו' קונם שאני פושה לפיך אמאי אין כנודר הל כו'. וג"ל דרבא"י ז"ל ס"ל דדוקא גבי דידי' האמוסו לשיעבודי' ולא לגבי דידה כקיבים התוס' לעיל וכן איתא בר"ן ומ"מ שפיר פריך לעיל וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה משום דס"ל להגמרא דלא שייך האמוס לשיעבודי' רק לבויכו כדאורייתא ולא יותר וכיון שכן א"כ הא מקשה הגמרא שפיר למאן מזונה דאורייתא דהא משועבד לה ולא גריעא מכהם דהאמינהו רבנן לשיעבודי' משא"כ בשהגיע זמן ולא נשאו דלא הוה אלא מדרבנן והאמוס לא שייך גבי דידי' ובזה שפיר אפשר לתרץ גם שיטת הרמב"ם ביא שכיא כלל בשוגי' ומש"ה דגם הוה כל"ל דמזונות דרבנן וכם ניחא הזגה למ"ד מזונות דאורייתא אולם באמת ס"ל גופי' דמזונות דאורייתא:

דף עא ע"א תוס' ד"ה אין אלו נדרי שבב ולא נדרים כו'. וג"ל די"ל לפי דבומ"ל דר"י ס"ל דדוקא ניוול לא שמי' ניוול ומש"כ התוס' נדרים קודם אבל בכה בשלשים יום כוו נדרי עינוי נפש אבל מדמסיים ואלו כן נדרי עינוי נפש שלא אוכל בשר ולא קאמר רחוצה וקישוט משמע דגם לעולם לא הוו עינוי נפש אבל ממתניתין לא שמעינן מידי דהא ר"ל לא להלק בם בין לא ביתה פרנסתו אלא ממנו ע"כ:

דף עב ע"ב במשנה ואלו יוצאות שלא בכתובה כו' מאכילתו כו'. הרמב"ם ז"ל כתב בדוקא מאכילתו כגון שהאכילתו חלב או דם וק"ל דהא חלב ודם מחייבי כריתות בזרע גם נכרית וא"כ ל"ל לטעמא דמאכילתו תיפוק ליה משום זרעו דהא משים זו יוצאת גם נודרת ואינה מקיימת. וג"ל נ"כ דהא דחשיב מעבר והלא משום דשני שייכין באשה הלא כדקאמרינן בשבת פכ"מ ומעבר נמי כדאיתא בקידושין (דף נד) ע"ש בתוס' יבמות (דף פו) אתם ובישכם מלמד שנותנה רבות לזרוע לאשת כהן ועיין בספרי:

דף עד ע"א גמ' וכא ביאה דלא אפשר לקיומי' ע"י שליח והוה דתנאה כו' איתקש הוויות להדדי כו'. ק"ל דאמאי לא נימא איפכא דאיתקש הוויות דקידושי כסף לביאה ומה ביאה אין תנאו תנאי ומשום דאי אפשר לקיומי' ע"י שליח א"כ אף בקידושי כסף נימא דהדין כן וגם הא קיי"ל דלקולא ותומרא לחומרא מקשינן ואפ"ל משום דהכא תרווייהו כסף ושטר אפשר ע"י שליח. וכן ק"ל בהא דקידושין (דף מח) קדושין מנ"ל דע"י שליח א"ק ויצאה והיתה איתקש הוי' כו' דאמאי ג"כ לא נימא גם התם דאיתקש הוויות להדדי דמה ביאה אי אפשר ע"י שליח אף כסף ושטר אי אפשר ע"י שליח אך בזה אפ"ל משום דהתם הוה קולא אולם י"ל דמשו"ה אין דנין כן דמשום אין דנין אפשר מאי אפשר:

דף עט ע"א גמ' אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא. לשיטתי' בכל מקום וכן בחולין (דף עט) הר"ר א"ש הלכה כחנניא וכן שבת (דף נב) וכן בתענית (דף י') וכן בעירובין (דף מג) הלכה כר"ג בספינה דהיינו כחנניא ועוד ש"מ: שם גמ' א"כ הר"ג אע"ג דה"ש שלה כחנניא מודה הגיא שאם נתגרשה נוטלת דמים ונוטלתן מפני שבח בית אבי'. ק"ל דהא הו"מ למימר הא דינא גם לרבנן לגבי בהמת מלוג וא"כ לא שייך כלל לומר בזה מודה חנניא אחרי דלא שייך כלל לפלוגתייהו ואפשר לומר דשבח בית אביה לא שייך אלא בקרקע או בעבדים שהשוכין כקרקע וכדקאמרינן במתניתן וא"כ שפיר שייך ליבנא דמודים ואל השיבני מהא דיבמות (דף סו) דמבואר דגם גבי כלים שייך שב"א משום דאפשר לחלק דהתם לגבי כלים עצמן שבאו מבית אביה שייך שבח בית אביה גם לגבי כלים אך משא"כ הכא גבי ולד לא שייך אלא גבי שפחה ולא לגבי בהמה:

דף פ ע"ב גמ' איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כסף כתובה או כו'. הר"ן ז"ל פירש דאיבעיא להו אם יורשי בעל לחודי' גם בצירוף יורשי האב. וק"ל דא"כ מאי קאמר הא הגן נמי תנינא כו' יורשי יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אחרי די"ל שפיר דכוונת המשנה שניהם חייבים בקבורתה ואפשר משום דהא קאי גם על אלמנה והתם אי אפשר לפרושי אלא על יורשי כתובתה לחודי' ואם גם של יבמה ג"כ הכוונה על יורשי כתובתה לחודי' ואפשר להעמיד בשנו' זה. גם קשה לי מכאן לפירוש הגאונים דמפרשי ביבמות ברבא דאמר אי בנפלו תחתיו דבעל דכו"ע ידו עדיפא מידה והוי הבעל מוחזק וכ"ש לא אמרי אלא בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם דא"כ הא הנמו"ל דירשי כל נכסיו. וגם נ"ע אהא דמסיים או דילמא יורשי האב דקא ירשי נכסים הנכנסים ויוצאים עמה כיון דלא ירשי אלא נכסים שנפלו לה עכשיו:

דף פא ע"א תוס' ד"ה והיינו אימנה כו' מיתורא דמתניתין דייק אבל עיקר מתניתין לא מיירי בשומרת יבם. עיין במהרש"ל שנשאר בתימה ובמהרש"א ובמר"ם שי"ף שדחקו עצמם אמאי לא פשיטא להו מהא דקתני אין חייבין בקבורתה וגם נ"ע לדידי דהו"מ למידק מדקתני ומעשה ידי' שלהן ואילו בשומרת יבם הא אין מעשה ידי' של יבם וכדקאמרינן לקמן (קז:) ד"ה ונרה וג"ל די"ל דעיקר כוונת התוס' הוא דלא נפשוט מהכא דמעשה ידי יבמה הם ליבם וכמו שפלפלו התוס' שם והיינו יכולין לומר דמתניתין איירי בכל גווני דאלמנה בין כשמוגא מיורשין ובין כשמונת מיבם וא"כ רישא דאין חייבין בקבורתה קאי על סתם יורשים וסיפא קאי על יבם ע"כ הוכרחו לומר דא"כ הו"ל למיתני אלמנה ניזונת מנכסי יורשים ומדקתני מנכסי יתומים משמע דדוקא מנכסי דיתומים הוא דניזונת ולא על שומרת יבם דלא מיתורא דמתניתין דייק וא"כ גם מעשה ידי' שלהן לא קאי כלל על שומרת יבם: ע"ב גמ' א"ר יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבן הע"ג דזבין לא הוה זביני כו' א"ל אביי וכל היכא דאמור רבנן לא ליזבן כהם כו' והתנן בש"א תמכור ובה"א לא תמכור כו'. כ"ל דרב יוסף ס"ל דדוקא היכא דאמרו רבנן לא ליזבין כהם הוא דלא הוה זביני אולם משא"כ הכא במתניתין הא אמרינן ריש פרקין דישא וודאי בזכותה נפלו שיכא אומר בזכותי אלכך לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים א"כ הא דלא תמכור הוה רק משום ספק א"כ הא מה"ת הוא א"כ גם הוא מודה דבדיעבד הוה זביני ולכן שלא נגד רהב"ש כדרב יוסף אע"ג דהתקיף לי' נמבר אביי ופ"ש דאיתא כעי"ז שבת (כג) דוודאי דדבריהם בעי ברכה ספק דדבריהם לא בעי ברכה ועי"ש בר"ן דאע"ג דחכמים תקנו מ"מ כיון דלא תיקנו אלא מכח ספק לא השיב תיקון. ובזה נ"ל ג"כ ליישב שיטת רש"י ז"ל לעיל (דף עח) דמגיה מתניתין ותמהו בתוס' דהדרבה הי' לו להביא הברייתא מקמי מתניתין ולפי מש"כ אפשר דר"ז ס"ל ג"כ כרב יוסף דהא באמת איפסק הילכתא כרב יוסף וא"כ גם בלא"ה קשה לי' במתניתין לחלק בין לכתחילה לדיעבד וע"כ מגיה מתניתין ורב ספא ס"ל דכיון דלא תני בהדיא במתניתין לא תמכור א"כ הא אין זה בכלל הא דאמור רבנן לא לזבון:

דף פב ע"א תוס' ד"ה ואין לי עסק בה לא אמר כלום וא"ת דאמרינן בהשולח גבי המוכר עבדו לעובד כוכבים כו' ואם כתב לו הונו זהו שיהדרנו מאי אונו אר"ש לכשתברח ממנו אין לי עסק בך הוה לשון סוב. נ"ל דלא דמי דהא התם כיון שמכרו לעובד כוכבים א"כ הא ממונא שבקי לי' גבי' פקע וכדכתב בהדיא רש"י ז"ל גיטין (דף מ) ורק איסורא הוא דאיכא עוד אכתי גבי' א"כ י"ל שפיר דמהני גם לשון אין לי עסק בך אך משא"כ הכא אחרי שיש לו בשדה זו קנין ממון א"כ היאך ליפוק בלשון גרוע כזה אך מלבד זה ק"ל על דבריהם דלמה לא הביאו ראי' משורשת מהא דגיטין (דף פה) דאמ"ל דרבינא לג"ר אמר לעבדו אין לי עסק בך מהו אמ"ל רב חנין לרב אשי ואמרי לה רב חנין מחוזנאי לרב אשי ת"ש דאר"ש לכשתברח ממנו אין לי עסק בך עוד ק"ל על הגמרא גופה דהיכי פשיט איסורא מממונא הולם נ"ל די"ל דהתוס' לשיטתי' הוא דאזלי דס"ל בגיטין (דף מג) וז"ל וי"ל דלא דמי למפקיר דעובד כוכבים לא קני לי' אלא למעשה ידיו והכתי שם לגבי ישראל ממונא דקני לי' לקנס ולוולדות ולא הפקיעו ממנו חכמים עד אחר שיכתוב לו גט שחרור וכ"ל לתרץ בזה הדקדוק דרב חנין פשיט לי' לרב אשי על האיבעיא דבעי רבינא ולא קאמר להדיא לרבינא גופי' אך באמת הא רבינא גופי' ס"ל גיטין (דף מ) דהמפקיר עבדו ומת יש לו תקנה וכדקאמר שם להדיא אנא כרב דימי ס"ל וא"כ הא לא צריך עוד לדחוקי כמ"ש התוס' דלא הפקיעו ממנו עד אחר שיכתוב גט שחרור וא"כ הא לדידי' ליכא למפשט מינה וא"כ הא הוכרח רב חנין לפשוט רק לר"א די"ל דכאמימר ס"ל דהמפקיר עבדו אין לו תקנה וא"כ הקשה קושית התוס' דהיאך יכול לשחררו וא"כ ע"כ צ"ל כדתירצו התוס' דלא הפקיעו חכמים ממנו קנס וולדות כדי שעדיין יכול לשחררו דאל"כ שוב אין לו תקנה וא"כ הא מוכח גם שפיר דתפיסו סיכא ויש לו מדין עליו זכות ממון מ"מ יכול לשחררו בלשון דאין לי עסק בך אולם באמת ק"ל על שיטת התוס' שכתבו שם דקני לי' שדין לעבדו לוולדות דהא מאי שייך גבי עבד וולדות דממ"נ אם נשא ישראלית א"כ הא קיי"ל יבמות (דף מה) ועי"ש בתוס' (דף נג) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ואם נימא דבא על בפחה כנענית א"כ הא ג"כ ממנ"פ דאם היא שלו א"כ הא כ"ף סוף הקשה ד"ף אם הוא מבוהר בכ"ז הא קי"ל הולד אחרי' וכדאמרינן ב"ק (דף מט) המרתא מעברתה כו' ואם נימא דהיא שפחה של אחרים א"כ הא הולד יהי' שייך לאותו האדון ולא לו וגם על מה שכתבו דקנס לי' לקנס ג"כ ק"ל דהא בגיטין (דף מג) איבעיא לן זה דעבד שמכרו רבו לקנס מהו ועי"ש בתוס' שכ' גופייהו דאפילו אם מכרו לגמרי אינה מכירה כיון דלא שוה כלום הוא לקנס ואפשר היה לחלק בין כשמכרו בין כשנשאר אצלו עדיין וכש"ג כתבו התוס' גופייהו בב"ב ובש"מ ק"ל דהא קרי לה שנתי' לעיל (דף מג) שאינו שוה כלום אע"ג דהם יגא איהו שור וצריך לשלם קנס:

דף פו ע"ב תוס' ד"ה אדרבה כו' וקשה לרשב"א דלעיל אריו"ת כאפ"ל מציק כרב זו כו'. וג"ל דמדריו"ת לא קשה כלל דאיהו ס"ל דהפילו במקום שרהוי לקנין מבני הסיסה כיון שלא מונח בשבועה אבל מדרב ומואל דס"ל דדוקא נרסיר דסוה מקום דלא רהוי לקנין א"כ הא פשיט בשיר וכן מרב נחמן פשיט ג"כ שפיר דהא כיון דהגם רהוי לקנין א"כ פ"ש לידי רשיר: שם תוס' ד"ה ר"א כי' לא כפירוש הקונטרס דה"ק שכר אין מגלגלין בשועה אלא מדרבנן כו'. ק"ל דהא בפ' כל הנשבעין ג"כ מספקא להו בגמרא אם מגלגלין כדרבנן הגא דפשיט לי' מברייתא וא"כ מאי הוא מאי מבין בריתא דפשיט הכא:

דף פט ע"ב גמ' אי בעית בהאי גבי לימא תיבוי כיוכתא דר' נחמן אמר שמואל שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון. לעיל (דף מד) איתא רב נחמן להודי' וגם מהא דלקמן דהר"ש מודה ר"נ משמע דרק הוא להודי' אמר לה דאל"כ הא הי' לו לומר ומודה שמואל וכן ברא"ש ליתא א"ש הולם נראה לכיסך לגבית רהוי' ג"כ דהגירסא היא שמואל דהא לעיל אמרינן בהשוא ראשון במכר ושני במתנה ליפות הוא דכתב לו משום דינא דבר מצרא ולרב נחמן הא משוינן ליה בהדיא בב"מ (דף קח) דאמר ואי משום דינא דבר מצרא לא מסלקינן ליה ועי"ש ברשב"י ז"ל דמשמע דרב נחמן לית ליה כלל דינא דבר מצרא ודוחק לומר דקאי על גיני אחי הו בותפי ע"ש ומתחיזמה דהתיבו' שם בב"מ לא כביהו רהיס מהא דלעיל דר"נ אית ליה דינא דבר מצרא. והנה לכאורה הו"מ למימר דהיירי דלא כתב לה דאיקני וא"כ בא הפסר דניפוה כחה הוא דכתב לה דאם קנה בין זמן כתובה להשוכה לשניה קרקע אם מכר לאחר אינו יכולה לטרוף ואילו בשונה בבים גביה וגם ק"ל דהא איבעיא ליה שם בב"ב (דף קנו) דאיקני קנה ומכר אם משתעבד או לא וא"כ מאי היוכהי' דהא אפ"ל דר"נ הוא דס"ל דלא משתעבד ואפ"ל דקאמר כן משום דהא קיי"ל דשם מתניתין ר"מ היא ובגם רימ הא ס"ל דאדם מקנה דבלא"ל וא"כ משתעבד דאדם משתעבד וכדאיתא שם בב"ב אבל ק"ל דהא ר"מ הוא דס"ל ג"כ דאתריות לאו ט"ס הוא ואפילו בכתובה לעיל (דף נ"א):

דף צג ע"א תוס' ד"ה ומאי שנא שור תוקף כו' וי"ל דשיכי דנתו משום כו' והפ"ג דגריעא מגמל כוה תוקף כו'. בזה נ"ל לתרץ קושית התוס' ב"ב (דף כג) על פירש רשב"ם דמסירת מפתח קונה ובב"ק הא אמרינן דמסירת מפתח לא קני ולפי מש"כ כאן לא קשה דמיירי דנתן במשוה ובהמתה דבכסף לא קני דקני במסירת מפתח והע"ג דבמסירתו נהוד לא קני עיין פסחים (דף ד):

דף צז ע"ב תוס' ד"ה מתניתין כו' והי מדקתני מוכרת הפי' ד' וה' פעמים ומוכרת למזונות שלא בב"ד משמע משום דקתני לא בפסידה מזונה כו'. תיבות דמשמע ומשום אין לכם משמע ואולי דהיכא למזונות מיותר הוא ונימוד דבכי כתוס' כפי הוא ואי מדקתני מוכרת ד' וה' פעמים ומוכרת שלא בב"ד משמע דאל"כ מאי קמ"ל וא"כ היינו דלא כרשב"ג ע"ז מתרצים דאפשר כר"ש ולכך מוכרת שלא בב"ד משום דבדין יש לה מזונות והכופרים טעי ושנינו דהא דמסקו התוס' ומוכרת למזונות שלא בב"ד הוא לש"ז כמשנה וא"כ כוסיפו היכא ולמזונות אולם לפי"ז היכא משמע מיותרת ובאמת אין זה לשון כמשנה דהא ממזונות אין ראיה כלל דהתם הא גם רשב מודה ועיקר ראיתם הוא מדקתני לבין מוכרת דמשמע שלא בב"ד מוכרת למקצת הכתובה שבשטר ואע"ג בהדה מזונותיה:

דף צח ע"א גמ' הר"נ אלמנה שמכרה לעצמה לא כלום. כמהרש"ל ז"ל בתשובותיו (סי' ס) כתב ע"ז דאס"ד דבומא הדרא גבי אלמנה היפוק ליה משום שומא ודוחק לומר בנתיקרה ולא יכולתי להבין כלל דהא ג"מ כשוטה לגבי פירות דאי בטעם משום דשומא הדרא א"כ ככ"פ פירות באכלה הם שלה ואם נימא מהן שם לך הרי כמו שלא לקחם כלל וגוודאי דהפירות מהדרין וכדקאמרינן ב"ב (סז:) שפתא דאמרינן אמכתא לא קני הדרא הרעא והדלא פירי ולא דמי לפירות דקל דהיפשגו ר"מ ור"נ וכמבואר ב"מ (דף לה) בתוס' ד"ה ונכה וי"ל דריבון מן הדין אינו מחזיר שהרי כיה מכורה לו שהרי הוכל פירות שלא נכייתא אלמא דאי לא היתה מכירה גמורה לא היה הוכל שלא נכייתא וא"כ הכא דאמרינן מהן שם לך ולא הוה מכירה כלל א"כ פשיטא דלא הכלה הפירות שלא נכייתא וגם לגמב"א אפשר לומר דס"ל נראה דשומא לא הדרא אלא עד הרישר ירתי בהא דהא ר"נ גופי' מנהרדעא הוא ומשא"כ הכא דאמרינן מהן שם לך דהדלא לעולם ונ"ע בפוסקים: ע"ב תוס' ד"ה הא"פ כו' הדכריך מאי קמ"ל הו"ל למיסרך ונימא הלכה כרבי יוסי כו'. ק"ל דהא קיי"ל דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי וא"כ הא שפיר קפריך מאי קמ"ל בזה וכדקאמרינן ע"ז (דף ו') דאהדרינהו רב יוסף לאפי' אף גם למר בפירוש הלכה וממשיכ לעיל:

דף ס ע"א גמ' לימא בהא קמפלגי דמ"ס טעה בדבר משנה חוזר ומ"ס אינו חוזר. ק"ל דהא בסנהדרין (דף י') מפורש דר' ספרא ס"ל חוזר והיאך אומר אינו חוזר:

דף קג ע"א גמ' במועד בני חכם. בב"מ (דף פה) איתא ג"כ שמואל ירחינאה חכים יתקרי רבי לא יתקרי ובר"ס (דף כ) אמרינן דשמואל אמר יכילנא לתקן לכולי גולה ובכה גם גבי שמואל מצינו כעירובין (דף ט) דהמ"ל ר"ש בר רבי במה שנה מעוברת היתה א"ל גר ישראל כן הוא לכן קרא גם לו נבם זה דחכם:

השמטות למסכת כתובות

מאת הג"מ שמואל מרובזעוויץ ז"ל מו"ץ דמאהליב (והרד"ל ז"ל העתיקם בכי"ק מגליון האלפס שלו).

דף מא ע"א ר"ן ד"ה הכותב לאשתו וכו' אלמא דליכא מאן דס"ל הכי אלא רבותינו כו'. זה צ"ע דאם אמרו לו לא הוי רק בעיא ומאי אמרי' שם בגמ' כמאן לא כר"י ולא כרחב"ע א"ו דלעולם אמרו לו פליג אלא דפריך שם כמאן היינו על נכסים שנפלו לה קודם שנתארסה או בתנאי דהכא מהני דאף לאחר מיתה א"י להוציא מלקוחות מתקנת אושא בכה אף לנכסים שנפלו קודם ארוסין:

דף מב ע"א ר"ן ד"ה ולית הלכתא כוותיה וכו' וכן דעת הרמב"ם בפכ"ג מהל' אישות כו'. ואף דלעיל בפ' אע"פ הביא הר"ן בשם הרמב"ם דפסק דבכתובה לא מהני תנאי משום דכתובה דרבנן ועשו חיזוק יותר משל תורה וא"כ ה"נ ירושת הבעל דרבנן י"ל דוקא בכתובה דשיאתא אבל בירושה אפשר דלא שייאתא ככתובה ומהני תנאי כדמחלק שם בגמ' לר' יהודה ע"ש: **ע"ב** ר"ן ד"ה אין להן הזקה כו' והמ"ל נקות הוא בידי במיגו כו'. וצ"ע דא"כ מאי פריך בגמ' והאר"ל הגודרות הא מהימן שפיר אף בגודרות במיגו דהחזרתי כמבואר גם מ"ע לא קאמר בגמ' הך מיגו דהחזרתי ובדוחק י"ל. אבל נראה בפשיטות טפי דבעי דוקא עדים דתפסיה ואז אותן עדים ידעי ובאימתי תפס מחיים או לאחר מיתה מש"ה קאמר הר"ן אית לך סהדי דתפסיה לאחר מיתה: **בא"ד** סה"ד אף בעו"ה זה נשבע דמחיים תפסי'. אפשר אינו מוכרח דכי ס"ל להגאונים דצריך לישבע היינו היכא שחלוקים בסך הלואה דס"ל בא להוציא בטענתו ולפ"ד הלוה אין מגיע לו סך זה שהוא תובע וה"ל לאוקמא המשכון אחזקת מ"ק. משא"כ הכא דאיכן הלוקים בסך הלואה כגון דמודו ליה יתמי בסך הלואה רק אומר מחיים תפס ובקרא אמר לאחר מיתה. בזה לא קאי רבא להוציא מידם דלפ"ד שתפס מחיים לא הוי הוא המוציא כלל מהם. ועוד דבשלמא התם הוי הלוה טוען ברי שאינו מגיע לך סך זה משא"כ הכא היורשים א"י מתי תפס טענתם שמא ומכח הבקרא אינו נאמן כמ"ש לעיל וא"כ א"צ שבועה כלל אך שבועת היסת ודאי דהיה צריך כמו בטען לקוח. ואפשר הכא בעי שבועה בנק"ח מפני שהבקרא מכחישו והוי כמו בחנוני על פנקסו שע"פ החנוני או הפועלים צריכים לישבע בנק"ח מחמת דמכחשי אהדדי ה"נ כאן מפני שהבקרא מכחישו. ואפ"ה לא דמו. דהתם באים להוציא משא"כ הכא וצ"ע ובדוחק יש לייסב: **שם** ד"ה סטראי כו' והי' להם לחזור בטרו כו'. ז"א דמ"מ אפשר לו לעכב בטרו למשכן להוב אחר:

דף מג ע"א ברי"ף דאי אמרה לקוחין כו' אהוי שטרך דקי"ל אין אותיות נקנית במסירה כו'. ולי נראה בלא"ה ליכא מיגו דלקוחין הן בידי דילמא מהלי היורשין. וכ"ת א"כ היו צריכין לשלם. דז"א דודאי להוציא מיתומים אינה נאמנת לומר לקות שינטרכו היורשים לשלם לה. ומכ"ש אם נאמר דהוו יתומים קטנים. אבל כי אמרו תפיסינהו מחיים ונשתעבדו מדר"נ מחיים דאבוהון תו לא מצי מחיל משא"כ בשלא תפסה מחיים י"ל דעכשיו נשתעבדו מדר"נ דהא מית ובמטלטלי י"ל כי היכא דמשתעבדי לאבוהון משתעבדי לב"ח דאבוהון כדאי' בפ' כל שעה ע"ש:

דף מד ע"א ר"ן ד"ה מטכסא כו' ומה בין זה לבומשמי לפיכך כ"ל כו'. וי"ל דהך דיבמות דליכא עדי פקדון והכא בדאיכא עדי פקדון דבהך דיבמות כיון דקאמר דלאו סימן הוא כי איכא עדי פקדון מאי הוי דידך שקלתינהו. ומש"ה צ"ל הכא דוקא משום דלא אמידי אך מסיום דבריו דהכא איירי בליכא עדי פקדון דוקא וא"כ משמע אף דהך סימן הוי כהך דיבמות אפ"ה כי איכא עדי פקדון בסימנא בלהוד כס"ג מהדרינן וא"כ אכתי מאי למימר דהכא כסימן להוד מהדרינן והך דיבמות מיירי בליכא ע"פ. ועוד דל"ל כל הטורח בזה הו"ל דהך דאיזהו נשך יש להוש שיתן סימן מובהק גמור דהתם ודאי משום סימן להוד מהדרינן והכא הואיל דלאו סימן גמור הוא מש"ה בעי נמי לא אמיד. ויש לי בעהשי"ת לתרץ כל הסוגיא והכמ"ל: **שם** ההוא בפ' איזהו נשך כו' מיירי בדאיכא עדי פקדון כו' והיינו נמי בגוונא דכי' לעיל בשם הרי"ף ז"ל דעדים לא ידעי איזהו. דאל"ה צ"ל סימנין כלל: **שם** סד"ה שודא דדיינא כו' אלא באומר מלוה או פקדון יש לו בידי כו'. אבל קשה א"כ נימא יהא מונח עד שיבא אליהו כמו בשנים שהפקידו אצל א' בב"מ. והכא אין התלוקה יכולה להיות אמת וצ"ע שם בסוגיא: **שם** סד"ה במוכר שט"ח כו' ושעבוד הגוף שיש למלוה על הלוה לאו בר מכירה כו'. וכי מת המלוה צ"ל דשעבוד הגוף מורית ליה ליורשים דאל"ה היכי מצי היורש למחול. וצ"ע מ"ט דלמכור א"י למכור שעבוד הגוף דלוה ולהוריש יכול אף שעבוד הגוף. דאי משום דיורש כרעא דאבוה אינו מהוור: **בא"ד** הע"ג דשעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע כו'. לפ"ז כשמת הלוה קודם שמחל המלוה שוב א"י המלוה למחול ליורשי הלוה כמבואר דהא שעבוד הגוף אין כלל אצל המלוה ושעבוד נכסים כבר מכר. ולפ"ז צ"ע בהך דקרובתיה דר"נ דלקמן דכתב הרא"ש דמיירי דגם אביו מת ואפ"ה קאמר ר"נ דלית ליה לנפשיה ע"ש והרי כיון שמת הבעל שוב א"י האשה למחול וכ"ש יורשי האשה וצ"ע בסברת ר"ת זו.

דף מה ע"ב ברי"ף דאם איתא דפליג שמואל אמתני' אדמותבינן עלה כו'. זו אינו קושיא. דעיקר הקושיא מברייתא דלא משמע ליה לאוקמה כר"מ מסיפא דתני כתב לאחר כו' ע"ש. אבל שתס משנה ודאי ידע דמצי לאוקמה כר"מ. ופשוט: **שם** ולא משנינן הכי בבני שטרות היוצאין כו'. ג"ז אינו ראיה. דודאי מעולם לא עלה ע"ד לומר דהך דשני שטרות כו' לא איירי אלא בהודאות והלואות. דזה ליתא. אלא דאיירי נמי בכל שטרות ולכך מבום שטרי מכר ומתנה לא אפשר לתרץ שם הכא איכא דררא דממונא וכו' ומש"ה אצטריך לתרץ מעיקרא משום דליכא למיקם עלה דמילתא ופשוט:

דף מו ע"א ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' ולא כסברתיה דרב"ת ור"ת הלכך לענין גיטין כו'. זה צ"ע דהרשב"א ז"ל גופיה פסק כר' יוחנן בקדושין במעכשיו ולאחר ל' יום לא נגמר הקנין עד לאחר ל' יום ובעינן שיהא השטר שלם עד סוף ל' יום ולא משום ספקא הלכך נראה דהכא לר"י בעינן דוקא שתהא עומדת באגם והשטר ג"כ דוקא בידי רה"ר והדברים ארוכים והכמ"ל: **ע"ב** ד"ה אבל משביע כו' הלכך צריכה היא או המלוה לישבע נעלמם כו'. ואם אינו רוצה לישבע מ"מ קשה למה יפסידו הלקוחות ישבעו שלא אמר לנו כו' נסי אם היתה אומרת פרוע היה מהימנא אבל עכשיו שאינה אומרת פרוע מ"ט לא ישבעו הלקוחות ויטלו וצ"ע:

דף מז ע"א ר"ן סד"ה ומנכסי יתומים כו' ושלא בפניו מה"ט הוא כו'. ולפ"ז הא דפריך על רב פפא וכי מה בין זה לפוגם כו' הוא למיפרך אמתני'. ובמ"א הארכתי:

דף מח ע"א ר"ן ד"ה דקי"ל דבדרבנן אי לא משתבע כו' לא נחתי לנכסי' אלא משמתינן להו כו'. צ"ע דהתם בשבועות מסקי' דבדרבנן לא משמתינן ליה ע"ש: **ע"ב** ברי"ף ועוד הא מקשינן בערכין כו'. אפשר התם לרבא מקשה דקאמר שם משום שוכר והכא קאמר רבא משום ר"נ אף ב"ח ודוחק לומר דרבא לא ס"ל:

דף מט ע"ב ר"ן ד"ה כתובה נעשית וכו' ואין זה כלום וכמ"ש בחדושי הרשב"א. וצ"ע דהר"ן מדחה זה בב' ידים והרי מדברי הרי"ף נראה כן. מדכתב לקמן והיכא דאיכא ב"ת ואיכא מותר על ב' כתובות מאי דשקל ב"ח כו' משמע דוקא דנשאר ב' הכתובות בשלימות דאל"כ אף כי ליכא אלא כדי ב' הכתובות בע"כ כיון דשקיל ב"ח מיקימא נחלה דאורייתא בזה א"כ יתלוקו השאר לפי ערך כב"ד א"ו דבעי שיקחו כל כתובתם בשלימות: **שם** ר"ן ד"ה וש"מ כתובות ב"ד והרשב"א דוחה ואומר דבמזונות הקילו כו' פי' ולעולם מלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר מאוחרת והכא שאני דמזונות אלמנה הוי כמאוחרת. וקשה דלפ"ז כ"ש נראה מלוה ע"פ קודמת ודאי דקודם למלוה ע"פ מאוחרת וא"כ כיון דמזונות עשאו כאילו לא חל כלל מעיקרא א"כ מ"מ קאמר שם בא מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי והרי המלוה בעדים קודמת למזונות ויכול לגבות המעות אצל הלקוחות. ויש לייסב בדוחק וצ"ע ויתבאר במ"א. ואפשר דס"ל מלוה ע"פ מוקדמת ומלוה בשטר מאוחרת כי הדדי ניכהו וה"ה למלוה ע"פ מוקדמת עם מלוה ע"פ מאוחרת. אבל אין לזה טעם כיון דקי"ל שעבודא דאורייתא: **בא"ד** לפי שאין דין קדימה במטלטלין כו'. והמעות שביד לוקח צ"ל דהוו כמקרקעי שאל"כ אין כאן דין קדימה כלל. ואפשר דדמים דכתב הר"ן לעיל ל"ד אלא דהמלוה בשטר יגבה הקרקע מהלוקח ובזה ניחא במלוה ע"פ לא יוכל לגבות הקרקע ובדמים אין קדימה כלל דמטלטלי דיתמי כו':

דף נ ע"א ר"ן ד"ה אבל אמרו ליה כו' ודאמרינן דאי א"ל דמי קטינא סלוקו כו'. ודרב ושמואל דאמרי מלוה ע"פ אינו גובה מן היורשין אפשר אה"נ דלא קי"ל כוותייהו וגם מלוה ע"פ גובה מהיורשין. אך זאת פי שעבודא דאורייתא ודוקא כשהניח להם אביהם אחריות נכסים. ולא משמע משום מצוה. ואפשר דנ"מ ביתומים קטנים דלאו בני מלוה נינהו וכן נ"ל כל הסוגיא דמטלטלי דיתמי משתעבדי בכל ג' וומים קטנים. ויזה דחוק אמד ובזה יש להאריך והכ"מ:

דף נד ע"א ר"ן ד"ה אמר רבינא כו' ונשאר דינה על ע"ה כו' כבר באה תפיסה שני' כו'. ז"א מוכרח דנסי דתפיסה דע"ה היה מחיים ותלקו ע"ה זהו' לאחר מיתה ותפיסה דרכ"ה היה אחר חלוקה ולאחר מיתה ותפסו קרקע' בעד רכ"ה זהו' או שהיתומים בעצמם רוצים לסלק להם במטלטלין אחר מיתה אך העיקר דע"ה זהו' תפסו מעיקרא וא"כ דתפסו מחיים וכמ"ש ומכ"ש די"ל לעולם שני התפיסות היו לאחר מיתה אך היתומים אין רוצים להוציא מידם ודינא דתלוקת נשים קמ"ל וזה פשוט. גם מהך דתפסא כסא דכספא נמי ניחא דאיירי דאין היורשים רוצים להוציא מידה משום דיש קרקע ורוצים שתשאר בידם המטלטלין גם הך דשבועות יש לייסב לפ"ז:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה וסמך לה כו' דהו"ל מטלטלי ולא משתעבדי כו'. צ"ע א"כ איך יטרוף הב"ח דהא קי"ל כר"ע דאף כשהן ברשות אחר לא גבו ב"ח. ולעיל כתבתי דצ"ל לפי דבריו דהוי כמו קרקעי הואיל דמכרו קרקע והמעות מתמת הקרקע הם וצ"ע. ובאמת במטלטלי כה"ג שהיתומים מכרו הקרקע אף אם היו המעות ביד היתומים נראים דיכולים לגבות מהן דבכה"ג לא שייך לומר מטלטלי דיתמי לב"ת לא משתעבדי. ובלא"ה י"ל דהמלוה בשטר יטרוף מהלקוחות הקרקע גופא דמלוה בשטר קודמת למזונות כמ"ש בפ' מי שהיה נשוי והיא לא תוכל לטרוף מהלוקח לכתובה דקי"ל מוכרת למזונות אינה יכולה לטרוף בשביל כתובתה. ואפשר דה"נ קאמר הוא ומאי דכ' דהאי מלוה בשטר ויטרוף הדמים הוא ל"ד אלא כלומר דהלוקח יסלק לב"ת הדמים והיא לא תוכל לעכב הדמים בשביל כתובתה משום דס"ל מטלטלי. ומ"מ מלבד דלשונו מגומגם אבל צ"ע דבכה"ג נ"ל מטלטלי דיתמי כו' ועוד דא"כ מ"ט לא דייק מהכא דמוכרת למזונות אינה מוכרת בשביל כתובתה וצ"ל למידק מליבנא דסמך ע"ש בגמ' ועוד דנהי דמוכרת למזונות אינה יכולה לטרוף מלקוחות לכתובתה היינו משום דאחריות דנפשה קבילת עלה אבל כשיבא מלוה בשטר לטרוף היא תטרוף מהמלוה בשטר שכתובתה קודם ומה בכך שקיבלה אחריות דנפשה לגבי לוקח. ובזה היה אפשר ליתן קצת מקום לדברי הרי"ף ז"ל. ויש להאריך בזה והכמ"ל: **ע"ב** ד"ה אלא מן האירוסין כו' שתשייר קצת מכתובתה כו'. אין זה קושיא דעכ"פ הואיל שמכרה קצת לכתובתה בע"כ יכולין היורשים לסלק לה מותר הכתובה ומפסיד מזונות משא"כ קודם שמכרה כלל קי"ל כאנשי גליל דבע"כ ניזונית אבל לא נגבתה קצת מכתובתה כמ"ש הרא"ש:

דף נח ע"ב ר"ן ד"ה משום חינא כו'. ולי צ"ע מ"ט אמרו בכאן דיש יותר לסגבות לאשה כתובתה מב"ח הוכו משום חינא וקי"ל היכא דלית אלא חדא ארעא לב"ח יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא וכו' וא"כ מיפיס בה הב"ח יותר. ואפשר היכא שאפשר לה לסמתין יותר יש להמתין הב"ח אבל היכא דליכא לגבות אלא לחד לב"ח יהבינן דחסר ממונא וצ"ע בעניני' אלו דיש מקומות דיפה כח האשה ויש להסף ולפיכך תמהני על הר"ן לעיל דהכריע כמ"ד משום חינא לגבי מכירה שלא בב"ד מדקי"ל הכא משום חינא. דבודאי לא כל הדברים שוין וצ"ע: **שם** ד"ה והלכתא כו' דתוך זמן ליכא למיחש לגררי כו'. לפ"ז בערכין הו"מ לאוקמא שמת תוך זמנו אלא דבלא"ה מבני שפיר. ועוד דר"ה ברי' דר"י סובר בב"ב דאף ת"ז חיישינן לפרעון:

דף ס ע"א ד"ה וקי"ל כחנן כו' ה"נ נ"ל לאגבויי מזוני אלא ש"מ דלמזוני לא בעיא כו'. ועדיין אינו מתוור דהא הא דלא בעי שבועה בתחלה כפרש"י דבע"כ תשבע לבסוף ע"ש. משא"כ זו שלעולם לא תבא לידי שבועה איך תגבה שלא בשבועה אבל נראה דודאי אף למזוני צריכה שבועה כל היכא דאפשר לישבע אבל התם דלא אפשר לה לישבע לא מפסדת מזונות בשביל כן וכ"ד לכתובה דלכתובה נכסי בחזקת יתמי קאי והיא באת להוציא מש"ה כשאינה יכולה לישבע ואינה נפרעת משא"כ למזוני דקי"ל נכסי בחזקת אלמנה והו"ל היתומים באים להוציא מידה וא"כ כל שאינה יכולה לישבע א"א ליתומים להוציא ממנה דהא קי"ל בדרבנן כל שאינו רוצה לישבע לא נחתינן לנכסי' כ"ש זו שאינה יכולה לישבע ופשוט:

מרדכי סי' קמז כיון דאיכא ע"א לאו כל כמינך כו'. וזה צ"ע דבגמ' לא קאמר מחמת הע"א רק אמרי' כיון דאיכא עדים שנשבית אבל משום ע"א אינה נאסרת: **שם** בא"ד דרוב עובדי כוכבים פרוצים בערוות וא"ל מדברת היינו נסתרה כו' זה אינו מובן כלל גם כל ראי' זו איני מכיר מהא דקי"ל כר"ג דהא התם אף בודאי נבעלה מכשירין: סי' קמח ובע"א פורשי' אפי' כו'. זה שייך להלן אחר דברי ר"ת: סי' קנו מכאן פסק הר"מ כו'. אין מכאן ראי' דהא הכא לא אמר שלא לקבור אותו כלל רק לקבור אותו מנדקה ואף אם אמר לא לקבור אותו כלל אין שומעין לו דקבורה מה"ת. משא"כ לענין פדיון אם הוא רוצה להיות בשבי' אפשר אין פודין אותו ולא נחתי' לנכסי' גם מהך דקדושין אין ראי', דהתם משום פגם משפחה כדאי' שם אבל פודין אותו מנכסי הקרובים אבל לא מנכסי עצמו ויש קצת ראי' מהך דפ' מציאת האשה וג"ז יש לדחות: סי' קנט וביורשלמי מפרש נמי הכי משמע הא כו'. חסר כאן קצת עי' בהג"א: סי' קפ והשתא מאי פריך משום הלכה כר"מ כו'. זה צ"ע דהא בהדיא אמרי' שם בגמ' אסך דרדופה דמש"ה צריך לפסוק הלכה כר' יהודה משום דאר"נ הלכה כר"מ בגזרותיו. ומכל הני בפרקי' שם הו"מ להוכיח מדלא קאמר דלמא מש"ה הוצרך לפסוק משום דהלכה כר"מ כו' ובאמת בהא דרדופה הוי שפיר גזרותיו דגזר הני אטו הני: סי' קצ דהיינו מקרקעי עד שיהא בן כ' כו': צ"ל משום דבעי עד שיהא בן כ' דאפשר בבת אינו נוהג זה אלא בקטנה אין מחילתה בקרקע: סי' קצח לא היתה בתורת מכר אלא בתורת שאלה כו'. זה אינו עולה יפה לסברת הרי"ף גם תי' שני צ"ע דבהדיא משמע בגמ' דהשני מחוייב כמו הטבח אף דלא יהיב דמי ע"ש בגמ'. ולי הי' נראה משום דהכא ליכא חזקה בגופא והדברים ארוכים אכ"מ או בלא"ה השני טוען ברי לי שמעיקרא הי' אלא דצ"ע דמשמע דאיירי בשמא: סי' ר דאיכא למימר הרי ידע ונתפיים כו'. אינו מובן לי. דהניחא אילו מטען אינו טוען ברי שברשותך נולד אבל מלשון דאיכא למימר רצה ונתפיים משמע אף אם טוען ברי שברשותך ומ"מ לא נאמן בזה שלא נתפיים במיגו דפרעתי ואפשר דה"ק בע"כ לשמעון ליכא למטען ודאי ברשותך כ[?] דמנא ידע ואם הוא אומר שידע בבירור בע"כ ראה מתחלה ברשות ראובן וראה ונתפיים וא"כ בע"כ אינו [?]מר ברי שברשות ראובן נולד אבל משכחת לה שזה יודע בבירור שברשותו לא נעשה ומשכחת לה בגווני טובי וא"כ מצי למטען ברי [שנעשה ברשות ראובן] וצ"ע: סי' רב אבל לאחר שתתגרש יכול. זה צ"ע דכל תנאי הוא שלא יהא לה כתובה לאחר שתתגרש ואפ"ה אינו מועיל ואיפשר התנאי הוא אם תרצה להתגרש בע"כ לא יהא לה כתובה ובזה מועיל תנאי שפיר. ומ"מ אינו מתוור: סי' רו משום דמעיקרא ברי הוי כו'. ובסיפא דאם הי' שכ"מ עליו להביא ראי' הע"ג דרוב בריאים הם וש"מ דאזלינן בתר השתא או בלא"ה הו"ל שטר שבוק עשוי להשתנות ואין לילך כאן כלל בתר השתא ויש להתיישב מ"מ בדין זה הרבה ונ"ל שאין שייך כאן כלל לומר כל שברשותו נולד הספק עליו להביא ראי' והדברים ארוכים: סי' ריב לעולם מסתלק אדם בטוב בדשב"ל כו' ומ"מ ק' תימא נחת רוח עשיתי לבעלי דוודאי לא עדיף מדשכ"ל: סי' ריד משמע שהאשה גובה כתובתה מהמלוה ואיפשר היינו מדר"נ והוי כאילו המלוה חייב לה. והכא דתני דגובה ממלוה לפמ"ש א"ש משום דהוי ראוי ובמשנה דתני דגובה היינו מדר"נ ואף דדר"נ לא שייך אלא באין לו נכסים ה"נ הוי כאין לו נכסים כיון דמטלטלי שהן ברשות היתומים לא גבי מהם אבל עכשיו שגובה ממטלטלי דיתמי הרי ידי ליתמי נכסים אחרים ולא שייך דר"נ וא"כ מש"ה אינו גובה ממלוה ובמ"א יתבאר: **שם** סה"ד הכותי דלא שייך נדקה לא קני. צ"ע דהא ת"ק דר"מ ס"ל שם בפסחים דק"ו ישראל מישראל קונה ישראל מכותי לכ"ש ע"ש. ובוודאי הלכה כת"ק דר"מ ע"ש: סי' ריח ופיר"ת כו' לא היתה יכולה לגבות מהם כו'. זה אינו מהוור דאף עכשיו אינה יכולה לגבות מהם עי' ברא"ש ורי"ף ור"ן: סי' רכב מייתי ביתומים קטנים. וצ"ע דביתומים קטנים אף קרקעות אין נפרעין ואף במלוה בשטר אם לא כשחייב מודה. ועוד מאי א"ל אביי הני זוזי מלוה קעבדיתו הא בקטנים לא שייך מצוה כלל וצ"ע בענין זה. סי' רכח למעט שטרות משבועה והא אין נשבעין כו'. צ"ע דהתם קאי בהפקיד לו שטר וטוען שנגנב ממנו ומה ענין זה לשעבוד קרקעות. ודוחק לומר דהוי כשהפקיד לו קרקע דא[?] שמין את השטר כמה הוא שוה למכור וזה פשוט: **סליק**

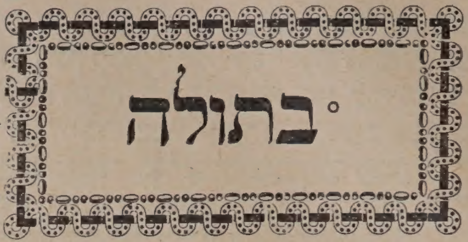
א מיי' פרק י מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סד:
ב מיי' פרק ט מהל' גירושין סמג עשין נ טור אה"ע סי' קמד:
ג מיי' פ"י מהל' אישות טור אה"ע סי' סד:

בתולה נשאת ביום רביעי. תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא: שפעמים בשבת. אבתולה קאי: בשני ובחמישי. אחד מעשר תקנות שתקן עזרא בב"ק בפרק מרובה (דף פב.) ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין בעוד כעסו עליו שמא יתפייס ויתקרר דעתו ויקיימנה ושמא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן [סוטה דף כו:] מונסתרה והיא נטמאה ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר כשילא הקול ושמא יבאו עדים ובגמרא פריך ותנשא באחד בשבת ומפרקינן משום שקדו כו' נר מצוה כך פי' רש"י ז"ל והוזקק לומר כן משום דאע"ג דקיימא לן דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו כדאיתא בפרקין [דף ט.] בגמרא ה"מ דוקא באשת כהן אי נמי באשת ישראל שנתקדשה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד אבל בשאר נשים אפי' כי מהימנין ליה לא מתסרא דהוה ליה ספק ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק באונס ספק ברצון וכיון שכן שאר נשים ינשאו בשאר הימים אלא מפני טעם זה דהיינו שמא יבאו עדים תקנו לכל הנשים יום רביעי והקשו עליו מדאמרינן בגמ' [שם] אף אנן נמי תנינא כלומר דהאומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו דתקן שאם היה לו לטעון טענת בתולים היה משכים לב"ד מאי לאו דקא טעין פתח פתוח אלמא מתני' משום הימנותא דידיה בלחוד היא דאי משום עדים מאי סייעתא לכך פירשו דמתני' ודאי משום הימנותא בלחוד היא ומשום אשת כהן ואשת ישראל פחותה מבת שלש דמתסרן אפומיה תקנו לכל הנשים שינשאו ברביעי ולי נראין דברי רש"י ז"ל עיקר (ח) דהא בגמרא הכי קאמרינן בשלמא אי מהימן לומר פתח פתוח מצאתי ונפקא מינה דהני תרתי נשי דלית בהו אלא חד ספיקא מתסרי היינו דתקון רבנן בכל הנשים שלא ינשאו אלא בד' משום דכיון דמהימנינן ליה קים לן דודאי זינתה וכיון שכן איתרעאי ועלייהו דב"ד רמי למיקם עלה דמילתא אי תחתיו אי אין תחתיו ואע"ג דכי לא משכחי סהדותא במלתא שריא לבעלה משום תרי ספיקי אפ"ה כיון דאיתרעאי עלייהו רמי למיקם אקושטא דמילתא שמא יתברר הדבר ויבאו עדים אבל אם איתא דלא מהימן כי אתא קמן לא שקלינן וטרינן במילתא כלל דאדרבה משתקינן ליה שלא להוציא לעז עליה וא"כ כל הנשים ינשאו בכל הימים ומקשו הכא כי היכי דתני תנא האי טעמא למעוטי שאר ימים ליתני נמי טעמא דשקדו למעוטי אחד בשבת כדאיתא בגמ' וליתני נמי טעמא דאלמנה ביום ה' משום שקדו אי נמי משום ברכה כדאיתא בגמ' [דף ה.] תירצו בזה משום דהני טעמי לא קביעי דהיכי דטריח ליה נשאת באחד בשבת ואדם בטל ולא איכפת ליה בברכה נושא את האלמנה בכל הימים כדמוקמינן בגמ' [שם] מש"ה לא קתני להו ולא נהירא לי דבשלמא אי לא הוה תני דינא שפיר קאמרינן משום דלא קביע לא תני ליה אבל כיון דדינא תני אע"ג דלא קביעא אמאי לא תני ביה טעמא לפיכך נראה לי דתנא מסתים להו סתומי להני טעמי כי היכי דלא ליתי לזלזולי בתקנתא דומיא דמאי דאמרינן בפרק ג' דנדרים (דף כג:) תנא מסתים לה סתומי כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ליה בפרקא והיינו טעמא דאי מפרסמת מילתא הוו טובא (ט) דנסבי באחד בשבת משום דטריח להו אי נמי דלא קפדי ארום וארוסה בסעודה ולא בברכה כלל ומאן דחזי לא ידע דמש"ה הוא אלא דא' בשבת ורביעי לענין נשואין כי הדדי נינהו ולא ליפלוג בין אחד בשבת לרביעי בשבת כלל ומעיקרא תקנתא דרבנן לגמרי וכן נמי כי חזו דאדם בטל ולא איכפת ליה בברכה נסיב אלמנה בכולהו יומי לא סברי דמשום הכי הוא אלא דרבנן לא תקון באלמנה מידי ומיעקרא תקנתא לגמרי ומש"ה תני תנא בהדיא דינא ומסתים ליה לטעמייהו עוד נראה דמשום שקדו וברכה לא הוו מתקני רבנן לעכובי מצוה דנישואין אלא משום טענת בתולים דמילתא דאיסורא הוא הוצרכו ליחד יחדו לבתולה רביעי דמעלי טפי מאחד בשבת משום שקדו וברכה כדאיתא בגמרא וכיון שיחדו לבתולה יום של ברכה וש"מ בו תקנתא דידה יחדו לאלמנה גם כן דאי לא אתי למימר דנישואי אלמנה זילי להו לרבנן ולא מתקני בה מילתא ומשום הכי תני תנא טעם דטענת בתולים לומר דעיקר התקנה היתה בשבילו ואידך לא תני להו כלל:
גמ' ועכשיו ששנינו שקדו. ומשום תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת: הגיע זמן ולא נשאו. לקמן בפ' אע"פ (דף נז.) תנן נותנין לבתולה שנים עשר חדש משהבעה הבעל והזהיר על הנשואין לפרנס עצמה בתכשיטין ולאלמנה שלשים יום הגיע זמן ולא נשאו לחופה כגון שעכב הבעל אוכלת משלו שהבעל חייב במזונות אשתו מתקנת בית דין כדלקמן בפ' נערה (דף מז:) ואוכלת בתרומה אי כהן הוא ואי בת ישראל שהכהן מאכיל את אשתו בתרומה כדילפינן מוכהן כי יקנה נפש קנין כספו. לפיכך חלה הוא. רב יוסף מסיים בה מתמה דנפשיה ומסבריה ואמר לפיכך הואיל ולמדנו שהמעוכב מחמת אונס אינו חייב לזונה חלה הוא כו': **אין** שפירסה נדה. איכא דיליף לה מהכא דחופה היינו יחוד ולפיכך כשפירסה נדה ולא בעל אסורה להתיחד כדאמרינן לקמן [דף ד.] דהוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים ולאו בת חופה היא [ומשום הכי] אינו מעלה לה מזונות דאם איתא דחופה לאו היינו יחוד למה אינו מעלה לה מזונות והא חזיא לנשואין ולפי זה אין מכניסין את הכלה לחופה עד שתטהר והרב בעל העיטור הוסיף ואמר שאין מכניסין אותה לחופה עד שיכתוב כתובה שקודם לכן אסורה לבעלה וכן דעת הרב רבינו משה בר מיימון זכרונו לברכה בפרק עשירי מהלכות אישות [נ"ל בר"ן פ"ה סי' רסו] והא ודאי לא נהירא מדאמרינן לקמן [דף ז] רבי אמי שרי למבעל בתחלה בשבת אמרו ליה רבנן והא לא איכתיבה כתובה אמר להו אתפסוה מטלטלי ובודאי ביום רביעי כנסה דלא עבר אתקנתא דרבנן (י) אלמא שרי לכנסה בלא כתובה וכן בדין שלא מצינו שתהא אסורה להתיחד בלא כתובה וטעמא דמילתא משום דאיסורא דביאה בלא כתובה מדרבנן בעלמא הוא ועוד שהיא לא תשמע לו מפני שהיא יודעת שהיא קלה בעיניו להוציאה ועוד (כ) דלא מתסרא אלא משום דלא סמכא דעתה שהרי מתנאי בית דין יש לה וכדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף נג:) הואיל וברשותו נכתבים משום דאורחא דמלתא הוא לכתוב קודם כניסה לחופה הילכך אפילו אם תמצא לומר דחופה היינו יחוד כיון דלא מתסרא ביחוד בלא כתובה שרי לכנסה לחופה אבל פירסה נדה כיון שאסורה להתיחד אי חופה היינו ייחוד לאו בת חופה היא ומיהו בדיעבד מהניא דכיון דאסיקנא בפרק הבא על יבמתו (דף נז:) דיש חופה לפסולות כגון אלמנה לכהן גדול ותברותיה אע"ג דלא חזיין לעולם לביאה וליחוד הא נמי לא גרעה מינייהו אבל לכתחלה אין מכניסין אותה לחופה עד שתטהר אי חופה היינו יחוד כמו שכתוב במקצת מקומות. ואחרים אומרים דחופה לאו היינו יחוד. וראיה לדבר מדאמרינן לקמן [דף יב. ע"ש] דאלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה אע"פ שעדים מעידין עליה שלא נסתרה ולא נבעלה אלמא חופה לאו היינו יחוד אלא חופה היינו כל שהביאה הבעל מבית אביה לביתו לשם נשואין ולפינן לה מדכתיב ואם בית אישה נדרה דמשמע דכל זמן שהיא בבית אישה הרי היא ברשותו וכי תימא פירסה נדה למה אינו מעלה לה מזונות הרי בידו להכניסה לחופה היינו טעמא שכיון שאין חופה זו מסורה לביאה לא חייבוהו חכמים לכנסה ולפי שאנו נוהגין עכשיו לעשות חופה בלא יחוד אין אנו מקפידין אם היא נדה אם לאו ומכל מקום כשר הדבר שלא תכנס לחופה עד שתטהר וכן נמי משמע שמנהגן היה *)(שלא) לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה כיון שלא שאל רבי

*)תיבת שלא ט"ס הוא וכן בגיאור המהר"ם ש"ף מחקו (ג"א)

רש"י

בתולה נשאת ליום הרביעי. תקנת חכמים היא שתנשא ברביעי בשבת כדמפרש טעמא: יום שני ויום חמישי הוא אחת מי' תקנות עזרא ולכך תקנו שתנשא ברביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד בעוד כעסו עליו שמא יתפייס ויתקרר דעתו ויקיימנה ושמא היא זינתה תחתיו ונאסרה עליו כדילפינן מונסתרה והיא נטמאה: ומתוך שיבא לבית דין יתברר הדבר (ו) ויצא הקול ויבאו עדים **גמ'** ועכשיו ששנינו שקדו. ובשביל תקנה זו הוא מעוכב מלכנוס באחד בשבת: אותה ששנינו לקמן פרק אע"פ תנן נותנים לבתולה שנים עשר חדש משתבעה הבעל להזהיר על הנישואין לפרנס עצמה בתכשיטיה ולאלמנה שלשים יום: הגיע זמן. זה ולא נשאו לחופה ולקמן מפרש שעיכב הבעל: אוכלת משלו. שהבעל חייב במזונות אשתו: לפיכך. הואיל ולמדנו שהמעוכב מחמת אונס אינו חייב לזונה: אוכלת בתרומה. אם היא אשת כהן: ולענין גיטין אינו כן. אלפיכך קאי דאשמועינן דטענת אונס פוטרו מן המזונות ולענין גיטין (ז) אינה טענה מועלת אם נתן גט לאשתו על מנת שאם לא יבא עד זמן פלוני יהא גט ונאנס ולא בא ה"ז גט ואינו יכול לומר אנוס הייתי אלמא קסבר רבא אין טענת אונס בגיטין טענה וטעמא מפרש בגמ' משום צנועות ומשום פרוצות דאי אמרת לא יהא גט זימנין דלא אנים והוי גט וסברי צנועות אנים ולא הוי גט ותהא ניסא ופרוצות אפי' כי אנים אמרה לא אנים ומנסבא ונמצא גט בטל ובניה ממזרים:
והוא

[דף ב.]

א'נשאת (א) ביום רביעי ואלמנה (ב) ביום חמישי קסב (ג) שפעמים בשבת בתי דינין יושבין בעיירות יום שני ויום חמישי שאם היה לו טענת בתולים היה מישכים לבית דין: **גמ'** *אמר רב יוסף א"ר דף ב. יהודה אמר שמואל מפני מה אמרו בתולה נשאת (ד) ביום רביעי שאם היה לו טענת בתולים ישכים לבית דין ותנשא א באחד בשבת ואם היה לו טענת בתולים ישכים לב"ד שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא אדם טורח בסעודה שלשה ב ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ועכשיו ששנינו שקדו אותה ששנינו הגיע זמן ולא (ה) נשאו אוכלות משלו הגיע זמן באחד בשבת מתוך שאינו יכול לכנוס אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפירסה נדה אינו מעלה לה מזונות והאי דאמרינן אוכלות משלו דוקא חולין אבל תרומה לא דקיימא לן כמשנה אחרונה *אין דף נז: האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה (*אמר רבא °ולענין גיטין ג אינו כן אלמא קסבר רבא אין ג'אונס בגיטין): קסג *)א"ר שמואל בר יצחק **)אמר רבי לא שנו אלא ג'מתקנת עזרא ואילך שאין קסד בתי

*) דף ג. **) בגמ' ליתא אמר רבי (ג"א)

דף ב: ב"מ דף ע"א

ומעתה זה שכנס בלא כתובה שלא כדין עבד. דודאי מן הסתם לא מחזיקין ליה בעבריין דלאו ברשיעי עסקינן וכודאי מדכנסה בלא כתובה כדין עבד ועוד דליכא למידק כלל מדלא שאל ר' אמי בשעה שכנסה זה אי הות כתיבה כתובה דפשיט דאיכא למימר דר' אמי לא היה במעמד בשעה שכנסה זה ודברי הר"ן בסמוך הם לפי מה שפסק ר' אמי לבעול בשבת למה לא שאל אז אי הות כתיבה כתובה שהרי אסורה לבעלה בלא כתובה אלא ודאי במנהגן היה לכתוב קודם כניסה ולכך היה סבור שעשו כמנהג אבל ודאי אין איסור בדבר אם לא כתבו בשעה שכנסה שהרי לפי האמת כנסה זה בלא כתובה ולאו בעבריינא עסקינן אלא ודאי דוקא לבעול אסור בלא כתובה אבל חופה שהיא ייחוד [illegible] ז"ל: (כ) ג"כ פי' אפי' אם תמצא לו לא הוי בעילתו בעילת זנות כיון דמתנאי ב"ד יש לה ולא מיחסרא אלא משום דלא סמכא דעת' ושמא כשתכנס לו הסמוך ג"כ דעת' שיכתוב לה כתובה אבל מ"מ [illegible] כתובה מטעם זה דכיון שתתרצה לו הרי סמכא דעת' שזה אינו דודאי אפי' תתרצה לו איכא למיחש דדלמא לא סמכא דעת' דסתמא לא קא סמכא דעת':

שלטי הגבורים

א אבל אין כונסין את הבתולה ביום השבת לפי שע"י החופה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה והוה ליה כקונה קנין בשבת ולאלמנה אין חופה קונה בה אלא ע"י יחוד של ביאה זוכה במציאתה לפיכך צריך להתייחד עמה בע"ש כדי שלא יהא כקונה קנין בשבת וכן אין לכנוס הבתולה ביום השבת לבעול ביום השבת לפי שאין בתי דינין קבועין בשבת וכתב הרא"ש ומה שנהגו האידנא לכנוס ביום ו' משום דהאידנא בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועין ומי שיש לו עסק מקבץ ג' ומסדר טענותיו לפניהם וזה יכול לעשות אפי' בשבת כתב הרמב"ם אין מביאין נשים בע"ש ולא בא' בשבת גזרה שמא יבא לידי חלול שבת בתקון הסעודה שהחתן טורח בסעודה ואין צ"ל באסור ליבא בשבת והרא"ש כתב מותר לבעול בתחלה בשבת ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף ואהא שמכינן למעבד סעודתא בין במוצ"ש בין בשבת:

לשון ריא"ז

הכונס את הבתולה כונסה ברביעי לפי שעזרא תיקן לישראל שיהא בתי דינין יושבים בשני ובחמישי וראוי לכל אדם להיות זהיר באשתו בבעילת מצוה שאם לא תמצא בתולה ישכים ויודיע לב"ד שמא יתברר שזינתה תחתיו ברצון ותהא אסורה לו אפי' כשאירעו אונס לא יכנוס בע"ש מן המנחה ולמעלה שצריך ליכל סעודת הנשואין בליל שבת וכן לא יכנוס במוצ"ש שמא יראה שום חסרון בסעודתו וישחוט עופות וכיוצא בהן בשבת וכ"ש שלא יכנוס בשבת עצמו וכב"ה אבל אם רוצה לכנוס בע"ש בתחלת היום על דעת ליכל סעודת נשואין בו מותר וכן אם רוצה לכנוס בא' בשבת הכסות בידו:

ב כ' *)רבינו אפרים אי אמר תנא לא טרחנא אלא אכניסנה בלא סעודתא וקרובי שכלה בעו דלעביד סעודתא כייפינן ליה דלעביד סעודתא כפום מנהג דחזי לדידיה ולדידה דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת וכתב דמיעטים נהו לפני רב אלפס כנו והיה דן כן: ג בגמ' איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין דיש אונס בגיטין כתב הרא"ש ונראה דג' עניני אונס הם ההוא דמי באתו דאמר ה"ז גיטך מהיום אם מתי מחולי זה ונפל עליו בית או שנשכו נחש ס"ז אינו גט לא שכיח כל עיקר ואפי' לליבנא קמא לא צריך למימר משום צנועות ומשום פרוצות דלא סברי צנועות דנפל עליו בית ישכו נחש ופרוצות נמי לא יאמרו כך לפיכך לליבנא קמא יש טענת אונס כי האי גיטין ואונסא דשכיחא כי האי דפסקיה מברא אפי' לליבנא דאמרי אינו מבטל הגט דאיבעי ליה לאתנויי באונסא דשכיח ולא שכיח כמו הא דבהא פליגי הני תרי ליבני והלכתא כליבנא קמא:

*) הר"ן הביא זאת בשם ה"ר יוסף הלוי ז"ל

הגהות הב"ח

(א) ליום הרביעי כצ"ל: (ב) ליום החמישי כצ"ל: (ג) שפעמיים כצ"ל: (ד) ליום הרביעי כצ"ל: (ה) ולא נשאו כצ"ל: (ו)* נ"ל שיצא: (ז) אין טענת אונס מועלת כצ"ל: (ח) נ"ב וכס"ג פי' גם התוס' לדעת רש"י ז"ל: (ט) נ"ר ואע"ג דלפי האמת יכול לכנוס בא' בשבת היכא דטריח ליה ולא איכפת ליה בברכה ואפי' לכתחלה מ"מ אין זה שכיח לרוב בני אדם וסוברין לכנוס ברביעי דוקא כסתם מתני' וק"ל: (י) נ"ב וליכא למידק איפכא דכיון שלא שאל ר' אמי בשעה שכנסה זה אי הות כתיבה כתובתה אלמא דלכתחלה אין כונסין בלא כתובה ולכך לא שאל כדכתב הר"ן בסמוך

ר' אמי אי הוה כתיבה כתובה כי שרא למבעל בתחלה בשבת: מקום שבתי דינים קבועין בכל יום. כלומר מקום שקביעות כל הימים שוה בו כמו שאנו נוהגין עכשיו: אשה נשאת בכל יום. בכל יום לאו דוקא אלא בכל יום שמחרתו ב"ד יושבים קאמר לאפוקי ע"ש דלא שאפילו יבעול בו ביום לאחר שיתעסקו בצרכי חופה כבר עבר רובו של יום ואין ב"ד יושבים אלא עד חצות ולבעול בלילי שבת (א) דמליל שבת עד אחד בשבת איכא משום איקרורי דעתיה דאי לא תימא הכי בתולה תנשא בשלישי ותבעל בלילה שמחרתו רביעי ואנן לקמן בגמ' (ב) לא איבעי לן אלא אי נשאת בד' ונבעלת ברביעי משום דליכא אלא מקצת יום ד' ואילו אבל לינשא בג' ולבעול בלילה שאחריו פשיטא לן דאסור וה"נ לישא בששי ולבעול ליל שבת ודאי איכא למיחש ואע"ג דאמרינן לקמן [דף ז.] דר' אמי שרי למבעל בתחלה בשבת הייטו בשכבר כנסה מזמן מרובה שלא חשו חכמים אלא לזמן הנישואין מפני שדרכן היה לבעול לאלתר בלילה אבל מי שכנס מזמן מרובה לא הטריחו עליו לבעול ביום סמוך לב"ד ולישא בחמישי איכא למימר דשרי דאף על גב דאמרינן בירושלמי בפרקין רב חזקיה בר אחא בשם רבי אבהו אסור לדון דיני ממונות בע"ש איכא למימר שלא אסרו אלא למקבע זמנא וכדאמרינן בפרק הגוזל (דף קיג·) לא קבעינן זימנא לא במעלי שבתא ולא במעלי יומא טבא אבל אי אתו מנפשייהו לייתינן להו ומקבלין טענותיהם וטעמא דמילתא משום דלמקבע זימנא ולדון בלחוד אסרו לפי שהדין צריך מתון ועיון ואתי לאימנועי מצרכי שבת ויו"ט אבל לקבל טענותיהן אי אתו מנפשייהו שרי הילכך אפילו בששי מכנפי ב"ד ויתבי לקבל טענותם הלכך אם יש לו טענת בתולים יכול הוא להשכים לב"ד אבל בששי לא ישא מטעמי דכתיבנא: **ולפיכך** יש לתמוה על מה סמכו עכשיו לישא בששי אע"פ שקביעות ב"ד שוה בכל הימים אלא שיש לומר דכיון דחזו דתקנת רביעי אינה קבועה דהא אמרי' דאי איכא בתי דינין קבועין בכל יום אשה נשאת בכל יום

נר מצוה

בתי דינין קבועין [אלא בב' וה'] אבל [במקום] שבתי דינין קבועין בכל יום א אשה נשאת בכל יום והוא דטריח ליה: *תניא הרי שהיתה פתו דף ג: אפויה *וטבחו טבוח ויינו מזוג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסים המת לחדר והחתן והכלה לחופה *ובועל בעילת מצוה דף ד. ופורש ונוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ ב נוהג שבעת ימי אבילות וכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים וכן מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין ג הנשים ואין מונעין תכשיטין מן הכלה כל ל' יום ד °ודוקא אביו של חתן ואמה של כלה דליכא איניש דטריח להו אבל איפכא אמו של חתן ואביה של כלה לא אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא לא שנו אלא שנתן מים על גבי בשר אבל לא נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רבא ובכרך אפי' נתן מים על גבי בשר מזדבן אמר רב פפא ובכפר אע"פ שלא נתן מים על גבי בשר לא מזדבן והא דרב חסדא משכחת לה בדוכתא דמפקא מכרך ומפקא מכפר ישמעינן מהא דהיכא דאפשר לזבוני וליכא פסידא דאינו נוהג ה ימי המשתה ברישא אמר מר הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים מסייע ליה לר' יוחנן דא"ר יוחנן אע"פ שאמרו אין אבילות במועד אבל דברים שבצנעה נוהג דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא לא שנו שאשתו ישנה בין הנשים והוא בין האנשים אלא כשלא בעל אבל בעל אשתו ישנה ו עמו בבית אחד דף ד: ודוקא חתן שפירסה אשתו ז נדה אבל חתן *שמת *)חמיו או חמותו בין בעל בין לא

*) לי' אבר"י שמת אביו או חמיו

רש"י

והוא דטריח ליה. שכבר תיקן צרכי הסעודה דאל"כ צריך להמתין עד יום ד' כדאמרינן בברייתא שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שתנשא ברביעי כדי שיטרח בסעודה ג' ימים וברביעי כונסה: ויינו מזוג. במים כדי שיהא ראוי לשתות ושוב אינו מתקיים: מכניסין המת לחדר. שלא יקברוהו שלא יחול עליו אבילות בסתימת הגולל ושוב לא יכול לכנוס עד שיעברו ימי אבלו: ופורש. ויקברו המת וכיון דחלה עליו חתונה הויא לגביה כרגל ולא חייל עליה אבילות ונוהג שבעת ימי המשתה ואין מתייחדים זה עם זה שמא יבעול ואבל אסור בתשמיש המטה ואף בשבעת ימי המשתה שהם לו כרגל נוהג אבילות של דברי צנעה דהיינו תשמיש כדלקמן: ואין מונעין תכשיטים. בשביל האבילות כל ל' יום אע"פ שהן ימי אבילות לכל אדם שלא תתגנה על בעלה וכ"ש משלשים ואילך: ודוקא אביו של חתן. המורח בצרכי הסעודה ואמה של כלה המכינה לה תכשיטיה וליכא איניש דטרח להו אם יפסידו מה שהכינו: שנתן מים ע"ג בשר. ששוב אינה ראויה למכור במקולין: בדוכתא דמפקא מכרך. דקטנה מכרך וגדולה מכפר דבכרך שכיחי בה אינשי טובא ויש קופלים הרבה אפי' נתן מים ע"ג בשר מזדבן ובכפר שאנשים מועטין שאפי' לא נתן מים ע"ג בשר לא מזדבן: מסייע ליה לר' יוחנן. הא דאמרי' דז' ימי המשתה שהן לו כרגל דאסור הוא בתשה"מ: של צנעה. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל: כשלא בעל. דיצרו תוקפו: אבל חתן שמת אביו כו'. וטעמא כדמסיק בגמ' משום דכיון דבהאי אבילות אקילו

אלמא כל היכא דליכא למיחש לטענת בתולים לא איכפת לן אף עכשיו בדורות הללו כיון שלא נהגו לקדש אלא עד זמן נשואים ליכא למיחש דלדידהו שהיו מקדשים קודם זמן נשואין איכא למיחש שמא תחתיו זינתה אבל במקומות הללו שרובן מקדשין וכונסין לאלתר ליכא למיחש להכי דאם זינתה ודאי קודם לכן זינתה אלא שעדיין ראוי למיחש משום טעמא דשמא ישחוט בן עוף כמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **והוא** דטריח ליה. שטרח כבר ותקן צרכי סעודה וכתב ה"ר יוסף הלוי ז"ל דהיכא דאמר חתן לא טרחנא וכניסנא לה בלא סעודה וקרובי כלה אמרי בסעודה כייפינן ליה עד דטרח ועביד סעודה לפי כבודו וכבודה דקי"ל [דף סא.] דעולה עמו ואינה יורדת עמו וכתב שכן היה דן רבו הרי"ף ז"ל: **ומת** אביו של חתן או אמה של כלה. אביו של חתן הוא הטורח בצרכי סעודה ואמה של כלה היא המכינה לה תכשיטין לפיכך אם יעבירו המועד שוב אין מכין להם והתירו להם להכניס את המת לחדר שלא יקברוהו דא"כ חלה אבלות על האבל בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבל: ופורש. ויקברו את המת מיד דכיון דחלה עליו חתונה הויא לגביה כרגל ולא אתיא אבלות וחיילא וא"ת והא יום מיתה וקבורה מחייב באבילות דאורייתא כפי סברת הגאונים ז"ל [כ"כ הרי"ף בפ"ב דברכות סי' ג] וכיון שכן היכי אתיא שמחת ימי המשתה שאינה אלא מדרבנן ודחיא אבלות דאורייתא לאו קושיא היא דב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בשב ואל תעשה ולפי זה אינו ראוי להתעסק בדברים של שמחה כל אותו היום אלא שאינו חייב לעשות מעשה של אבלות והיינו שב ואל תעשה וא"ת והרי הגאונים ז"ל אמרו [כן פסק הרי"ף בפ"ג דמו"ק סי' אלף קנז] דכי הוי יום מיתה וקבורה ביו"ט שני ינהוג בו אבלות וכיון שכן למה התנו יותר לעקרו הכא טפי מיו"ט שני יש לומר דהיינו טעמא דאפילו אמרינן שינהוג אבלות ביום א' דהוי מדאורייתא אפ"ה בשאר הימים דאבלות שלהם מדרבנן לא ינהוג וא"כ לא הוי רלופין: **ונוהג** שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג ז' ימי אבלות הקשה הרמב"ן ז"ל לדעת הגאון ז"ל שאומר שהקובר את מתו (ג) ברגל שאע"פ שאינו נוהג אבלות ביו"ט אחרון [כ"כ הרי"ף שם במו"ק] עולה הוא למנין ז' כיון שהוא מדרבנן א"כ ימי המשתה יעלו ותירץ דבשלמא התם הרי הוא מקיים אבלות בשאר ימים אבל הכא אם אתה אומר יעלו נמצא שלא קיים מצות אבלות כלל וליכא למימר דיום אחרון יעלה לו דמאי שנא יום אחרון משאר ימים עוד תירץ דשאני יו"ט שני דהוא ספק (ד) דדבריהם וספק אבלות לקולא כדקי"ל [מו"ק דף יח.] הלכה כדברי המיקל באבל וכיון שאפשר שהוא חול אע"פ שאינו נוהג בו אבלות עולה אבל ימי המשתה שהם ודאי דדבריהם ועוד שהם זמן שמחה אין עולין לו כלל: וכל אותן הימים. של ימי המשתה ושל אבילות (ה) הוא ישן וכו'. ואין מתייחדין זה עם זה שמא יבעול ואבל אסור בתשמיש המטה כדילפינן באלו מגלחין [דף טו:] ואף בשבעת ימי המשתה שהם כרגל נוהג בו אבלות של דבר צנעה דהיינו איסור תשמיש כדלקמן· ואין מונעין כו'. בשביל האבלות אין אוסרין עליה תכשיטין שלא תתגנה על בעלה: כל ל' יום. ואע"פ שהם ימי אבלות לשאר בני אדם וכ"ש מל' ואילך כך פרש"י ז"ל ולא נהירא (ו) דהא איתא משמע דבשאר נשים מונעין מהן תכשיטין כל שלשים יום וליתא אלא ז' דוקא דהא אמרינן באבל רבתי *)שהאשה מותרת לספר ולכבס לאחר ז' מיד ואפילו על אבל אביה ומשמע ודאי דה"ה שאין מונעין ממנה תכשיטין מן הכלה בשום אבל שאירע לה תוך ל' יום מחופתה ואפילו תוך ז' נמי ל"ש באבל זה ול"ש בשאר אבילות לפי שכל ל' יום ראשונים הם עיקר שמחת חתן וכלה ולפיכך צריך שלא תתגול עלמה: **ודוקא** אביו של חתן כו' דליכא איניש דטרח. אם יפסיד מה שהכינו וכגון דאיכא תמרוקי נשים וקשוטין שאין מתקיימין דאי לא באותם שהכינה לה תנשא לאחר ז' ימי אבלות ולא נ"ייכה לה אמה למטרח עלה. אבל איפכא לא. (ז) כלומר דאי הוי איפכא נוהג ז' ימי אבלות ואח"כ ז' ימי המשתה שאסור לישא אשה אפי' למי שאין לו בנים בתוך ז' ימי אבלות דאע"ג דתניא התם בפרק ואלו מגלחין (דף כג.) ואם אין לו בנים מותר לישא לאלתר לא בתוך שבעה קאמר אלא לאחר ז' קרי לאלתר ולומר שאינו צריך להמתין ל' כמו שצריך להמתין מי שיש לו בנים גדולים וכדתניא התם כל ל' יום לנישואין ומיהו במסכת שמחות [בפרק ז] משמע דכל ל' יום לאבלות אשתו אסור לישא אשה דתניא התם מתה אשתו אסור לישא אשה אחרת עד שיעברו עליו ג' רגלים בר"א כו' אבל אין לו בנים או שיש לו בנים קטנים מותר לישא אחרת **) אפילו לאחר***) ל' יום הלמא בתוך ל' אסור ואפשר דבאבלות אשתו החמירו לענין שלא ישא אחרת כשם שהחמירו בשיש לו בנים לשהות ג' רגלים אבל באבלות אחר נושא מיד לאחר ז': לא שאנו אלא שנתן מים ע"ג בשר. ששוב אין ראוי למוכרו במקולין· בכרך. שכיחי אינשי טובא ויש קופלין הרבה: דמפקא מכרך ומפקא מכפר. מוגאה מכלל כרך ומכלל כפר גדולה מכפר וקטנה מכרך: מסייע ליה. הא דקתני אסור בתשמיש המטה בז' ימי המשתה שהם לו כרגל: דברים שבצנעה. שאינו ניכר לבריות שהוא אבל בכך: אבל בעל. כיון דלא תקיף יצריה אשתו ישנה עמו בבית אחד אבל חתן שמת אביו או חמותו בין בעל בין

*) ע"ש בפ"ט לענין איתוי הקרע שמותרת אחר ז' אפי' על אביה ואמה אבל לענין לספר ולכבס לא נמצא באבל רבתי שלנו רק ברי"ף בפ"ג דמו"ק סי' אלף רכ"א כתב תניא באבל רבתי כו' והאשה מותרת בנטילת שער לאחר שבעה אבל לא נזכר גיהוץ וכן הוא ברא"ש שם ועיין בב"י ובשו"ע י"ד סי' ק"צ סעיף ס' (ג"א): **) תי' אפי' ליתא בהוס' ובאמת נראה שהוא ט"ס: ***) וכן היא גי' התוס' כאן דף ד. ד"ה אבל וביבמות דף מג: ד"ה שאני אבל בספרים שלפנינו הגי' במס' שמחות פ"ז מותר לישא אחרת בתוך ל' יום (ג"א)

שלטי הגבורים

א ובזמן הזה שאין זמן קבוע לישיבת ב"ד יכול לישא בכל יום שירצה מימות החול ובלבד שיהיה לו צרכי סעודה מוכן ואם אין לו מוכן לא ישא עד יום ד': וכתב הרא"ש האי בכל יום לאו דוקא דביום שבת אינה נישאת דאמרי' בירושלמי אמר רב מתנה הדא אמרה אילין דכנסין ארמלין בע"ש צריכין למכנס מבעוד יום שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחודה של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה הלכך צריך להתייחד עמה בע"ש מבעוד יום הלכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת ועיין לעיל בהג"ה ברים פירקין:

לשון ריא"ז

מקום שבתי דינין יושבין בכל יום אשה נישאת בכל יום והוא שהכין כבר צרכי הסעודה וכן ראוי לומר במקום שאין בתי דינין מצוין ליסב בו וכן אם נתייחד עמה קודם לכן אינו יכול לטעון טענת בתולים כמו שיתבאר הרי היא נישאת דכל יום:

ב עיין פ' אלו מגלחין: מכאן קשה למה שכתב בעל ה"ג ז"ל מי שמת לו מת ביו"ט האחרון שנוהג בו אבילות משום דאבילות ...

הדין דבסוגיא משמע דסני הרי מילי כהדדי ניהו ולכך צריך לפרש אבל איפכא לא כלומר דאי הוה איפכא נוהג ז' ימי אבילות בריש' אבל ודאי שמכניסין המת לחדר והחתן והכלה לחופה ובועל בעילת מצוה ופורש:

פסידא קובר את מתו ונוהג אבלותו ואח"כ מכניס את הכלה לחופה וכן מצאתי בשם בעל הלכות ובשם הרי"ץ גיאות ולא מסתבר כלל דמה תועלת יש במסירות החופה ויכנס המת ויפסיקו באבילות בין חופה לז' ימי המשתה ולא התירו חופה וביאה לאונן אלא באביו של חתן ואמה של כלה וגם איכא פסידא או התירו חופה וביאה לאונן ולהקדים ימי המשתה לאבילות אבל כשמקדים האבילות לשתיה גם אחר החופה עד שיכלו כל ל' יום ויתנו לא מיד: כך כתב הרא"ש ז"ל: ר יש פרושים ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל כיון שנוהג ימי הרגל תחלה דמי להכא וקולא ליה להיסך הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים ולא נהירא לי דלא דמי לקילותא דהכא דהקילו בה שסי שמרי מת לו מת קודם שחלו ז' ימי המשתה והתירו לו חכמים להכניס את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה כדי לדחות אבלות מעליו אבל מת לו מת ברגל שכבר חל עליו הרגל ישנה עמו בבית אחד כל הרא"ש: עוד כתב הרא"ש הא דאמרי' נדה מצעת לו המטה הרי גוונו פלגות יש דלקמן פ' אע"פ תנן המשמשת לו ג' אינה מצעת לו המטה מרבע יושבת בקתדרא ואמרי' עלה בגמ' אע"פ שיושבת בקתדרא אבל מצעת לו הרגש ומרחצת פניו וכו' ופרש"י דהיינו שצעה מדין והמכשכת בזוג של חיבה. ואח"כ שמעינן מהכא שהצעת כרים וכסתות אינו דבר של חיבה והנדה מותרת בהם והרחצת פניו ידיו ורגליו היינו לשפוך מים אבל לא תגע בו: ז וכתב בספר התרומה דאם נתיחד עמה במטה יחים לו שלא לבעול ולא בעל. את"ב אירסה נדה

שלא בעל כו'. מפרשינן בגמרא דכיון דאקילו רבנן בהך אבנות דנוהג ז' ימי המשתה ברישא קילא ליה ואתי לזלזולי בה אע"ג דבעל: הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים. פרו ורבו ומלאו את המים וגו': הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם. פרו ורבו ומלאו את הארץ: למחר משכים לאומנתו והולך. שאין משתה אלמון באלמנה אלא יום אחד כדלקמן בפירקין [דף ז.]: חמישי בשבת. יום חופה ושני בשבת חיבת ביאה ואמרי' בגמ' דאדם בטל נושא בכל הימים לטעמא דשקדו וביו"ט שאל להיות בע"ש מותר לבעול בה' שהרי לא ישכים לאומנתו (ו) ומוכח נמי בגמ' דלטעמא דברכה מאן דלא קפיד בה נושא בכל הימים: ודאמרי' למחר משכים לאומנתו (ז) לא שיהא מותר במלאכה אלא שחכמים יחדו לו ימים הללו שהם ימי בטלה והכי איתא בתוס' התקינו שיהא בטל ג' ימים חמישי וע"ש ושבת ג' ימי בטלה כנגד שמח ג' ימים וה"ה נמי לז' של בתולה שחתן אסור בהם במלאכה והכי איתא בפרקי ר"א בפרק ט"ז החתן דומה למלך מה מלך אינו יוצא לשוק לבדו אף חתן אינו יוצא לשוק לבדו מה מלך אינו עושה מלאכה אף חתן אינו עושה מלאכה ובאגדה אמרו החתן דומה למלך מה מלך אינו עושה מלאכה אף חתן אינו עושה מלאכה:

איבעיא להו מהו לבעול בתחלה בשבת. מי מתסר מפני שעושה חבורה או מפני שפותח פתח והרי הוא כבונין ואסור: הלכתא מותר לבעול בתחלה בשבת. דליכא למיחש לא לפתח ולא לחבורה משום טעמי דאתמר בגמרא. ומהא שמעינן דלא קי"ל מאי דאיתמר בגמ' עלה דברייתא דקתני בין כך ובין כך לא יבעול לא בע"ש ולא במוצ"ש ויהבי טעמא שמא ישחוט בן עוף כלומר שמתוך טרדתו ישכח שהוא שבת וישחטנו (ח) וכיון דמסקינן דשרי למבעל אלמא לבן עוף לא חיישינן וזהו דעת הרי"ף ז"ל שלא הזכיר כלל בהלכות חששא דבן עוף ולפיכך נהגו לעשות סעודות בלילי שבת ובמוצאי שבת ואפשר לדחות ולומר דכי שרי למבעל בתחלה בשבת הייט בשכבר כנסה קודם לכן דבשעת כניסה לחופה הוא דחיישינן לבן עוף לפי שאז עושין סעודה וזהו דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"י מהלכות אישות אבל אין נושאין נשים לא בע"ש ולא באחד בשבת גזרה שמא יבא לידי חלול שבת בתיקון הסעודה ע"כ וזהו הפך מנהגנו שאנו נוהגים לכנוס בששי והרמב"ן ז"ל כתב דמה שנהגו לכנוס בששי מנהג בורות הוא אלא שלא מיחו בידם וכן כתב הרב ר' יוסף הלוי ז"ל ע"כ: **אתפסוה** מטלטלי. תנו מטלטלין תחת ידיה במשכון לשעבוד כתובתה עד שיכתבו שטר כתובתה בשעבוד קרקעות. ואם תאמר והא הויא לה קונה קנין בשבת ואסור כדאמרינן פרק שני דיו"ט [דף יז.] דלמיקנא ביתא בשבתא לא ואפשר שמפני מצוה התירו כדאמרינן בפרק (המגרש) [הזורק דף עז.] ותיזיל איהי ותיחוד ותפתח ואע"פ שאמרו בירושלמי [ריש פירקין] אלין דכנסין ארמלין צריכין למכנס מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבתא אלמא אפילו במקום מצוה לא התירו שאני נשואין דהוי מילתא דפרהסיא טובא (ט) *) [ומשום הכי] לא שרי אפילו במקום מצוה אי נמי אפשר דמבעוד יום מיירי והיה שהות ביום כדי להתפיסה מטלטלין ולא כדי לכתוב לה כתובה: **אחת** בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה. ברכת חתנים כל שבעה: איבעית אימא בבחור איבעית אימא באלמון. איכא מאן דאמר דהני תרי לישני לא פליגי אהדדי הילכך ליכא אלמנה דיתירה לשמחה מג' ואע"פ שנשאת לבחור וסתמא דברייתא הכי משמע דקתני שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ולא מפליג בין נשאת לאלמון לנשאת לבחור אלמא ליכא אלמנה דיתירה מג' [לשמחה] וכ"ת מ"ש דבבחור שנשא אלמנה נפישי ימי ברכה מימי שמחה ובאלמון שנשא אלמנה נפישי ימי שמחה מימי ברכה י"ל שהכל לפי ענינו משום דברכה באה על שמחת לבו של חתן הלכך בחור שלא נשא עדיין דאית ליה שמחה טפי מברכין לעולם ז' אפילו נשא אלמנה אבל שמחה דהיינו בטול מלאכה דהוא משום הקנתא דידה כיון דאלמנה היא אינה צריכה פתוי כ"כ ובג' ימי שמחה סגי לה אבל אלמון שנשא אלמנה כיון שכבר נשא ועכשיו אינו נושא בתולה אלא אלמנה אינו שמח כל כך הלכך ביום א' סגי' ואפ"ה בעינן ג' לשמחה דימי שמחה לתקנתה דידה נתקנו כדאמר שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ואי אפי' כשנשאת לבחור אמרו דאית לה ג' ימי שמחה כ"ש לאלמון שנשאת שצריך לשמחה שלשה והיינו טעמא דמברכין לבתולה שנשאת לאלמון ז' כדאמרינן בסמוך דליכא בתולה דבצירא מז' לברכה משום דאלמון נמי כשנושא את הבתולה שמח טפי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות דהני לישני לא פליגי ובבתולה שנשאת לאלמון לא אשכחן ימי שמחה כמה אבל הר"ן מיגש ז"ל כתב דנראין הדברים דז' לשמחה כדתניא לעיל בברייתא דנוהג ז' ימי המשתה כ"ש באלמון שצריך לשמח אותה יותר [וכ"כ הרא"ש] ומיהו איכא מ"ד דהני תרי לישני פליגי ונקטינן כלישנא בתרא דבאלמון שנשא אלמנה ג' לשמחה ויום אחד לברכה אבל בחור שנשא אלמנה ז' לברכה וז' לשמחה ולא נפישי ימי ברכה מימי שמחה דאינו בדין שיהא משכים למלאכתו ומברכים לו ברכת חתנים אלא ודאי ז' נמי אית ליה לשמחה וכן נהגו: **מניין** לברכת חתנים בעשרה. כתב רב (י) אחא ז"ל דברכת ארוסין נמי בעשרה והגיד רב שמואל ז"ל חלק עליו ואמר שאינה צריכה י' אלא בברכת חתנים: במקהלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. על ברכת מקור צריך קהל והיינו י' כמו הקהל את העדה ואין (כ) הקהלה פחותה מעדה ועדה [מגילה דף כג:] הייט י': מברכין ברכת חתנים בבית חתנים. כשנכנסה לחופה לנישואין: אף בבית הארוסין כשמקדשה מברכין *) [כל] ברכת חתנים כדמפרש אמר אביי וביהודה שנו הא דרבי יהודה ביהודה שנו שמתייחד עמה בארוסין כדי שיהא לבו גס בה כדלקמן לפיכך מברכין ברכת החתנים מתחלה כדתניא במס' כלה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה: **ואסר** לנו את הארוסות. מדרבנן שגזרו על הייחוד של פנויה ואף ארוסה לא התירו (א) עד שתכנס לחופה ובברכה כדלקמן ואדרבנן נמי מברכינן וצונו ואסר לנו כדאשכחן בנר חנוכה: והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקדושין ואם תאמר היכן מצינו ברכה כגון זו שמברכין על האסור והלא אין מברכין שאסר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוט ועוד מה **) [ענין להזכיר בברכה זו עריות ועוד למה] אין מברכין במטבע קצר אשר קדשנו על הקדושין כשם שמברכין על כל המצות במטבע קצר על המילה ועל השחיטה י"ל דודאי אין ברכה זו ברכת המצוה ממש שא"א לברך כפי מה שראוי בברכת המצות שאין לברך בשעת קדושין

*גי' ד"ח **) כ"ה נד"ס ***) גי' ד"ת

רש"י

אקילו בה רבנן דנוהג ז' ימי המשתה תחלה ואח"כ ז' ימי אבילות חיישינן דילמא אתו לזלזולי ויבעול: מהו. לבעול לבתולה בשבת מי חיישינן לזה שעושה חבורה או לא: אתפסוה מטלטלי. תנו לה מטלטלין תחת ידיה במשכון לשיעבוד כתובתה עד שיכתבו כתובתה: טעונה ברכה. ברכת חתנים: במקהלות ברכו וגו' ממקור ישראל. כל ברכת מקור צריך הקהל היינו י' כמו הקהל את העדה מהם למדנו דאין הקהל בפחות מעדה ועדה י': בבית חתנים. כשנכנסה לחופה לנישואין: אף בבית הארוסין כשמקדשין מברכין כל ברכת חתנים כדמפרש: ואסר לנו את הארוסות. דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה: והתיר לנו. את נשותינו הנשואות לנו על ידי חופה וקידושין: והוא

תורה אור / נר מצוה

לא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישנה בין הנשים כדתנא בברייתא: *תני בר קפרא בתולה נשאת ליום רביעי ונבעלת בחמישי הואיל ונאמרה בו ברכה לדגים אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי הואיל ונאמרה בו ברכה לאדם ותניא מפני מה אמרו אלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בששי שאם אתה אומר תבעל בחמישי למחר משכים לאומנתו והולך שקדו חכמים על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה ג' ימים חמישי בשבת וערב שבת ושבת: *איבעיא להו מהו שיבעול לכתחלה בשבת ומסקנא *והלכתא מותר לבעול לכתחלה בשבת רבי אמי שרא למבעל בתחלה בשבת אמרי ליה רבנן והא לא כתיבא כתובה אמר להו אתפסוה מטלטלי בכתובה אמר רב הונא א"ר אבא בר זבדא אמר רב אחת בתולה ואחת אלמנה טעונה ברכה כל ז' ודוקא אלמנה שנשאת לבחור אבל אלמנה שנשאת לאלמון אינה טעונה ברכה אלא יום אחד בלבד אלא הא דתניא שקדו על תקנת בנות ישראל שיהא שמח עמה שלשה ימים במאי אי בבחור הא אמרת כל ז' ואי באלמון הא אמרת יום אחד אי בעית אימא בבחור ואי בעית אימא באלמון אי בעית אימא בבחור שבעה לברכה וג' לשמחה ואי בעית אימא באלמון יום אחד לברכה וג' לשמחה *דליכא בתולה דבצירה משבעה וליכא אלמנה דבצירה מיום אחד אמר רב נחמן אמר לי הונא* מנין לברכת חתנים בעשרה שנא' ויקח (א) בועז עשרה אנשים (ג) *)ר' אבא אמר מהכא במקהלות ברכו אלהים וגו' ת"ר מברכין ברכת חתנים בבית חתנים רבי יהודה אומר אף בבית האירוסין מברכין אותה אמר אביי ביהודה שנו מפני שמתייחד עמה תניא אידך מברכין ברכת חתנים בבית חתנים וברכת אירוסין בבית אירוסין (ג) מאי מברכין ברוך אשר קדשנו (ד) על העריות ואסר לנו את הארוסות והתיר לנו את הנשואות ע"י חופה וקדושין ברוך אתה ה' מקדש **)ישראל תנו רבנן מברכין ברכת חתנים (ה) כל שבעה אמר רב יהודה

*) ור' אבהו אמר מהכא כו' כ"ה בגמ' (ג"ה) **) ישראל ע"י חופה וקדושין כ"ה בגמ' (ג"ה)

שלטי הגבורים

דמותר לאח"כ להתייחד עמה עיין בתשובותיו: לשון ריא"ז: פירשה כלה נדה אם עד שלא בעל פירשה נדה אסור להתייחד עמה בבית בלא שימור ואם לאחר שבעל פירשה נדה מותר להתייחד עמה בבית אחד כשאר כל הנדות המתייחדות עם בעליהן ובמטה אחת אסורין אפי' הוא בבגדו והיא בבגדה כמו שמבואר בפ' יציאות השבת בהלכות לא יאכל הזב עם הזבה:

א וכתב מיי' וכן אם העיד עליו עדים וקנו ממנו שהוא חייב לה מאתים או ק' הם ז מותר עד שיהיה לו פנאי לכתוב לה: לשון ריא"ז

ב אבל הכונס את הבתולה חייב לשמוח עמה ז' ימים ומשה תיקן להם לישראל לעשות כל אדם לאשתו ז' ימי משתה בין שהיה בחור בין שהיה אלמן כמו שמבואר בתלמוד א"י:

ג כתב רב אחאי דברכת אירוסין בי' והר' שמואל הנגיד נחלק עליו ואמר שא"צ י' אלא לברכת חתנים בלבד שלא הוזכרו י' אלא בה ועוד הרי קדושין בפני ב' ואתה מצריך י' וכתב הרא"ש ול"נ דברי רב אחאי דלמאי דלפי' מבועז הרי בועז עשה גם ברכת אירוסין בעשרה ולמאי דילפינן ממקהלות גם ברכת אירוסין על עסקי [מקור באת] דא"א ליכא בלא ברכת אירוסין ודי בשנים לקדושין ובברכות צריך י' ויש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם קדושין דכל הברכות כולן מברכין עובר לעשייתן ויש שכתבו שצריך לעשות אחר האירוסין דלמא הדרה בה האשה והויא לה ברכה לבטלה ועוד שבכל המצות לפי שמזכירין עשיית המצוה מברכין עליהן קודם לעשייתן אבל כאן אין מברכין אשר קדשנו לקדש אשה וכיון שאין מזכירין עשיית המצות א"צ לברך עובר לעשייתן: ואין מברכין אותה אלא במקום חופה וכתב הרא"ש [בפ"ב דסוכה] וז"ל וצריך לדקדק מה נקרא חופה אם במקום שמברכין ברכת נשואין דהיינו תחלת הנשואין ולהכי קרי ליה חופה א"א לומר כך שלפעמים מברכין אותו ברחוב העיר כשהעם מריבין אלא מקום עיקר ישיבת החתן והכלה קרי חופה ולא מקום הטבוי לאקרויי בעלמא ושם מברכין ברכת חתנים כל ז' ונוהגין באשכנז שעושין אפריון למושב החתן והכלה והוא נקרא חופה ושם מברכין ואם יצא משם לאכול בבית אחר ודעתו לחזור אח"כ לחופתו אין לברך שם ז' ברכות אבל הולך לגמרי לבית אחר וכל החבורה עמו ונעשה אותו הבית עיקר גם שם נקרא חופה ומברכין שם ברכת חתנים וכן לפעמים שהולכים משם החתן והכלה לעיר אחרת צריך לברך שם ברכת חתנים וי"א שאם אוכלים בשנים או בג' בתים שאין מברכין ברכת חתנים ולא שהשמחה במעונו אלא בבית החופה שאין שמחה אלא בחופה ול"נ שאם יש שמש במשמש בכל הבתים השמש מצרפן ומברכין בכולן ז' ברכות והר"ר יחיאל אומר בשם מהר"י שאפי' אין שמש כיון שהתחילו לאכול גם איתם של החופה כולם חשובים כאחד לשמחה ומברכין ברכת חתנים כיון שאוכלין מסעודה שתקנו בחופה וכן עמא דבר ע"כ: ד והאידנא אין נוהגין לארס אלא בשעת חופה הלכך מברך ברכת אירוסין וברכת נשואין יחד זה אחר זה וצריך כוס לכל א' וא' וכתבו התוס' לפי שאין עושין מצות חבילות חבילות אין מברכין בהמ"ז וברכת חתנים על כוס א': כתב מיי' המהר"ם ובירך ברכת חתנים ולא נתייחד עמה בביתו עדיין ארוסה היא שאין ברכת חתנים עושה נשואין אלא כניסה לחופה אירס ונכנסה לחופה ולא בירך ברכת חתנים הרי היא כנשואה גמורה וחוזר ומברך אחר כמה ימים ע"כ: ה מיי' כתב דכל המקדש אשה בין ע"י עצמו בין ע"י שליח צריך לברך קודם הקידושין אי הוא או שלוחו כדרך שמברכין על כל המצות ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר קדושין שזו היא ברכה לבטלה מה שנעשה כבר נעשה וסמ"ג כתב דדוקא בארץ המערב שרגילין שהמקדש אשה הוא המברך ברכת אירוסין קודם שיקדש אבל במלכיות אלו אין המקדש עצמו מברך אלא אחר ולכך נהגו שאין מברכין עד אחר קדושין והרא"ש כתב יש שכתבו שצריך לברך ברכת אירוסין קודם הקדושין כדאמרי' כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ויש שכתבו שצריך לברך אחר הקדושין דלמא הדרא בה האשה והוי ברכה לבטלה ועוד שבכל המצות שמברכין עובר לעשייתן היינו לפי שמזכירין עשיית המצוה מברך עליהן עובר לעשייתן אבל כאן אין מברכין אקב"ו לקדש האשה וכיון שאין המברך מזכיר עשיית המצוה א"צ לברך עובר לעשייתן: לשון ריא"ז כשם שמברכין ברכת חתנים בשעת נשואין כך מברכין ברכת אירוסין בשעת אירוסין ואין מברכין אלא אחר שקידשה שמא יחזרו בהם ותהא ברכה לבטלה כמבואר בקונטרס הראשי. כתב הרא"ש ז"ל ונהגו כאידנא לומר מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין כתב מיי' נהגו העם להבדיל אותו על כוס של יין או של שכר ומברכין תחלה על הכוס ואח"כ מברכין אותה ואם

עין משפט

א מיי' פרק י' מהל' אישות טור א"ע סי' סד:

ב מיי' בסופ"ל מהל' שבת סמג לאוין סה ועשין מח טור א"ח סי' שמ וטור א"ח סי' רפ:

ג מיי' פרק ב מהל' ברכות ופ"י מהל' אישות סמג עשין מח טור א"ע סי' סב:

ד מיי' פ"ג ופ"י מהל' אישות סמג עשין מח טור א"ח סי' לד וסב:

חדושי אנשי שם

מוהר"ם (א) ר"ל שאפי' כשנתארסה לא יצאת מכלל גזירת ייחוד אבל לארוס שלה עד שתכנס לחופה ובברכה דכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה:

דף ז: בגמ' אמר לי הונא בר נתן תנא מנין כו' (ג"ה) תהלים סח

הגהות הב"ח

(א) תיבת נשים נמחק: (ב) ר"ב וגו': (ג) ר"ב ברכת אירוסין: (ד) ר"ב במצותיו וצונו: (ה) ר"ב בעשרה: (ו) ר"ב כלומר דלא תימא דליכא בינייהו מידי אלא אדם בטל וביו"ט שחל להיות בע"ש אלא הא נמי א"נ דמשום שקדו מיקרי עבריינא ומשום ברכה לא מיקרי עבריינא כדמוכח בגמ' אע"פ שאינו מבואר כן בפי' שי' בתוס' דף ו' וג': (ז) ר"ב כלומר דמשתה מותר לעשות מלאכה במקצת בביתו זה אינו דודאי לבור אלא שהוא בבטל מלאכה יעבור על תקנת חכמים ולכך יחדו לו ימים הללו וכו': (ח) דכיון כצ"ל: (ט) ב"ב נב"י דמן הדין לא שרי אלא במקום מצוה וכתב הב"ח בכ"ק ע"ז וז"ל כוונת הר"ן ז"ל דמן הדין לא שרי לכנוס בשבת אלא במקום מצות פו"ר דלית ליה אשה ובנים וכדתנן בפ' משילין (ביצה דף לו:) ואלו הן משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין ואלו הן משום מצוה לא מקדישין ולא מעריכין כו' ופריך בגמ' אמאי קרי להו רשות והא מצוה קא עביד ופי' ר"ת וא"כ חפצי שמים הן לדין ולישא אשה וליבם את היבמה ופריק דהא"ג אלא מתני' דקתני דאסירי בדאיכא דעדיף מיניה ואית ליה אשה ובנים ובדאיכא גדול לייבם הא לאו הכי שרי ואע"ג דאסרי' הכי דאמר במתני' אע"פ שהן משום מצוה הנהו שאני דלית בהו מצוה כולי האי ומ"מ כתב ר"ת בתשובה שאין מקדשין אשה בשבת אלא מדוחק גדול ואפי' קידש מבע"י אסור ליכנס לחופה בשבת ותדע לך דהכי תנן אין מיבמין אע"פ שאין שם אלא ביאה ובירושלמי אמרי הלין דכנסין ארמלין צריכין למכנס מבע"י כ"כ הר"ן להדיא בפ' משילין והשתא מבואר דברי הר"ן שלפנינו דהכי קאמר שאני נשואין דמהמירין ביה טפי שאע"פ שחפצי שמים הוא אפ"ה לא שרי אלא במקום מצוה כגון דלית ליה אשה ובנים והיינו מטעמא משום דהוי מלתא דפרהסיא טובא הלכך לא שרינן ליה לכתחלה אלא מדוחק אע"פ שהוא חפצי שמים אבל אתפיס מטלטלין דלא הוי מלתא דפרהסיא טובא שרינן ליה מפני מצות בעילת שהוא חפצי שמים אע"ג דלא הוי מצוה כולי האי כמו שנושא אשה ולית ליה אשה ובנים וכל זה לפי ר"ת אבל לפירש"י שם והביאו ג"כ הר"ן אין חילוק בין מצוה למצוה ולעולם אסור ולכך צריך לומר דאתפסת מטלטלין מבע"י הוי וזהו שכתב אי נמי אפשר כו' ויראה מדברי הר"ן שתופס עיקר כפי' ר"ת גם בפ' משילין ירצה כן שהביא דברי ר"ת באחרונה והארכתי בזה מפני שראיתי מי שטעה והגיה בדברי הר"ן: (י) אחאי כצ"ל: (כ) ואין הקהל פחותה כצ"ל:

קט יהודה והוא ^א שבאו פנים חדשות מאי מברך אמר רב יהודה *שהכל ברא לכבודו ברוך יוצר האדם ברוך אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם שוש תשיש ותגל עקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך משמח ציון בבניה שמח תשמח רעים האהובים °כשמחך יצירך א בגן עדן מקדם ברוך משמח חתן וכלה ברוך אתה ה' אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רנה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם ברוך אתה ה' משמח חתן עם הכלה ומאי שנא הא דמתחיל בה בברוך משום דאע"ג דליכא פנים חדשות מברך אשר ברא כל שבעה הלכך ברכה בפני עצמה היא רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך ב כולהו מכאן ואילך אי איכא ג פנים חדשות בריך כולהו ואי לא (לא) אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד תלתין בין א"ל מחמת הלולא ובין לא א"ל מחמת הלולא מברך שהשמחה ד במעונו מכאן ואילך אמר מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת א"ר פפי משמיה דרבא (א) עד ה תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת (א) מכי רמי שערי באסינתא *א"ר יצחק א"ר

רש"י

והוא. שיבואו אל המשתה פנים חדשות בכל יום שלא היו שם אתמול: מאי מברך אמר ר"י כו' נראה לי סדר הברכות כך שסידורן על עסקי הזווג מתחיל מאשר יצר ואילך אשר יצר את האדם מדבר בזכר: והתקין לו ממנו. מגופו מצלעותיו: בנין עדי עד. בנין נוהג לדורות היא הנקבה דכתיב ויבן את הצלע: שוש תשיש. לפי שאנו צריכים להעלות ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר תדבק לשוני לחכי וגו': שמח תשמח. ברכה לחתן וכלה שיצליחו בשמחה ולב טוב: ריעים האהובים. החתן וכלה: כשמחך יצירך. אדם הראשון דכתיב ויטע גן בעדן וגו': משמח חתן וכלה. ובאחרונה עם הכלה לפי שהראשונה היא תפלה שמברכין שישמחו בהצלחה כל ימיהן בכל טוב ובאחרונה הוא שמשבח הקב"ה אשר ברא דיבוק חתונת איש באשה ולפי שהסדר מתחיל באשר יצר לכן פותח בברוך וחותם בברוך ושוש תשיש ושמח תשמח לפי שהן ברכות סמוכות לחברתה לכך לא פתח בברוך ואשר ברא פותח בברוך כדפירש [רי"ף] בסמוך אבל שהכל ברא לכבודו לא ניתקן אלא לעם שנאספים לגמול חסד לכלה ויוצר האדם תקנו לשם יצירה ראשונה של אדם אגב שמברכין על השניה דהא בראשונה לא הוה נקבה ולפי שאינה מסדר ברכות וכולה הודאה אחת היא ולכך לא חתמו בה בברוך מידי דהוה אברכות פירות ומצות: בין אמר להו לקרואים מחמת הלולא. קראתי לכם לסעודה: מעיקרא. קודם ברכת חופה: מאימתי מתחיל לברך שהשמחה: מכי רמי שערי באסינתא. שמטילין ושורין שעורים בעריבות לשכר ויש מפרשים שזורעין שעורים בעציץ לשם חתן וכלה לומר פרו

קדושין אשר קדשנו וצונו על הקדושין משום דאין מברכין על מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה כי הא דהכתי מיחסרה מסירה לחופה ובשעת כניסה לחופה נמי א"א לו לברך על קדושין וחופה כיון שכבר קדש מזמן מרובה וכשבא לקדש ולכנוס כאחת ג"כ לא ראו לתקן לו ברכה בפני עצמה כדי שיהא טופס ברכה שוה לכל וכיון דברכת מצוה ממש [לא הוי אעפ"כ] לא רצו להוציא מצוה זו בלא ברכה כלל ותקנו לברך בה על קדושתן של ישראל והיינו שהקב"ה בחר בהם וקדשן בענין זווג באסור להם ובמותר להם והיינו שצונו על העריות וכדי שלא יטעה השומע לומר שבקדושין אלו בלבד הותרו המותרות הוצרכו לומר נר מצוה ואסר לנו את הארוסות בלאו דלא תסור ולהזכיר היתירן דהיינו ע"י חופה וקדושין וכתב הרמב"ן ז"ל ונראה מזה שאין חותמין בה מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין אע"פ שכתוב במקצת נסחאות לפי שאינו ראוי לברך על החופה שאינה נעשית עכשיו ועוד שמקדש ישראל הוא מעין הפתיחה שקדשם בכל עסקי נשואין לפיכך אין לחתום אלא מקדש ישראל בלבד וכתב רבינו האי ז"ל גמרא היא בהדיא מקדש ישראל וכך חותמין בשתי ישיבות מימות חכמים הראשונים ועד עכשיו ותוספת זה שאתם מוסיפים גריעותא היא שאין קדושת ישראל תלויה בכך ונאה לכם לחזור להלכה ולמנהגנו בהסכמת הכל עכ"ל רבינו האי ז"ל ובהלכות רבינו ז"ל מצאתי בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין ובכתב ידו ז"ל נמחק על ידי חופה וקדושין ועיקר עכ"ל הרמב"ן ז"ל ופירש והתיר ל. את הנשואות (ב)להתיר לנו אותן שהן נשואות לנו ע"י חופה וקדושין ורבינו תם ז"ל הגיה והתיר לנו את הנשואות לנו ורבינו האי ז"ל כתב והתיר לנו על ידי חופה וקדושין ואין מנהג בישיבה לומר את הנשואות ופירוש על ידי חופה וקדושין אף על פי שהקדושין קודמין לחופה היינו על ידי חופה וקדושין שקדמו להן וכתוב בספר העטור שעיקר הנסחא (א) הוא על ידי חופה בקדושין בבי"ת אלא מפני שהדייקין קראוה לבי"ת ההיא דפה מפני שהיא סמוכה לה"א לפי שאותיות יהו"א מרפות בגי"ד כפ"ת טעו הסופרים וכתבו בוא"ו: **והוא** שבאו. אל המשתה: פנים חדשות. בכל יום שלא היו שם אתמול והרמב"ן כתב דכל שבא פנים חדשות ועומד שם אע"פ שאינו אוכל שם מברכין שבע ברכות וכתבו עוד בתוס' שאם באו פנים חדשות בלילה מברכין עליו לילה ויום והוא שעמד שם בכל שעת ברכה וכתבו בשם ר"ת ז"ל דהאי פנים חדשות היינו שמחים עליו בני החופה: מאי מברך א"ר יהודה כו'. כתב רש"י ז"ל נראה בעיני שלא נסדרו על עסקי הזווג אלא מאשר יצר ואילך שאותה ברכה מתחלת לדבר בשניהם אשר יצר האדם מדבר בזכר והתקין לו ממנו בנין עדי עד היא הנקבה שוש תשיש לפי שאנו צריכין להעלות זכרון ירושלים על ראש שמחתנו שנאמר תדבק לשוני לחכי וגו' שמח תשמח בחתן וכלה *שיגילו בשמחה וטוב (ג) ואשר ברא לשם כל ישראל ולפי שהסדר מתחיל מאשר יצר פתח בה בברוך וחותם בברוך כדרך כל ברכה של ראשי סדרי ברכות ושוש תשיש ושמח תשמח מפני שהם ברכות הסמוכה לחברתה לא פתח בה בברוך שכך תקנו לכל הברכות הסמוכות אחר הראשונה על הסדר ואשר ברא מפני שהיא נאמרה יחידה ברוב ימי המשתה כשאין שם פנים חדשות לפיכך אינה מן הסמוכות והוצרך לפתוח בה בברוך ולסיים בה בברוך אבל שהכל ברא לכבודו אינה מן הסדר אלא לאסיפת העם הנאספים שם לגמול חסד זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין ונתעסק בו ואסיפה זו כבוד המקום היא וברכה זו לכך נתקנה ומשעת אסיפה היא ראויה לברך אלא מכוון שיש שם ברכה על הכוס הזקיקוה לסדרם עליו מידי דהוה אברכת בשמים וברכת על האור במוצאי שבת כדאמרינן [בירושלמי דברכות פרק ח' הלכה ה] רבי מפזרן וחוזר ומסדרן על הכוס ור' חייא מכנסן הואיל ויש שם כוס ולפי שאינה מראש סדר הברכות וכולה הודאה אחת לא חתמו בה בברוך מידי דהוה אברכת פירות ומצות וכן ברכת יוצר האדם שתקנוהו ליצירה ראשונה של אדם הראשון כדלקמן אי למאן דאמר שתי יצירות הוו אי למאן דאמר שתי יצירות עלו במחשבה ובתר מחשבה אזלינן מ"מ אינה מסדר ברכת הזוג דהא ביצירה ראשונה אכתי נקבה לא הואי ואם תאמר למה היא באה מתוך שאנו מברכין על יצירה שניה תקנו אף על הראשונה שהיא תחלתו: והתקין לו ממנו. מגופו ומצלעותיו: בנין עדי עד. בנין הנוהג לדורות וקרי בנין על שם ויבן את הצלע: עקרה. ירושלים: ריעים אהובים. החתן והכלה שהם שני ריעים האהובים זה לזה: כשמחך יצירך. כמו ששמחת את אדם הראשון: בגן עדן מקדם. דכתיב (בראשית ב) ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וגו': משמח חתן וכלה. ובאחרונה חתן עם הכלה. לפי ששמחת ברכה הראשונה לא בשמחת חתונה אנו אומרים שהרי תפלה היא שמברכין שיהיו שמחין בהצלחה כל ימיהם לפיכך אין אנו חותמין בה משמח חתן עם הכלה דמשמע שמחת איש באשה אלא ברוך משמח את שניהם לעולם בספוק מזונות ובאחרונה שבח הוא שמשבח להקב"ה שברא חתנות דבוק איש באשה על ידי שמחה וחדוה לפיכך יש לחתום משמח חתן עם הכלה שהוא שמחת איש באשה עד כאן לשון רש"י ז"ל: ואחרים פירשו [והיא דעת התוס'] דהיינו טעמא דברכות הללו יש מהן שפותחות אע"פ שהן סמוכות ויש שאינן פותחות משום דכי אמרינן דברכה הסמוכה לחברתה אינה פותחת בברוך דוקא כשסמוכה לברכה שחותמת הא לאו הכי (לא) [פותחת] אע"פ שהיא סמוכה כדי שלא יראו שהיהן כברכה אחת ולפיכך שוש תשיש ושמח תשמח אינן פותחות לפי שכל אחת סמוכה לברכה שחותמת אפי' הכי אשר ברא פותחת משום דזימנין דמברכי לה באפי נפשה דהיינו בדליכא פנים חדשות ואי נמי אפי' תימא דכל דסמיכי אפי' למטבע קצר [שאינה חותמת] אינה פותחת היינו טעמא דהני משום דיוצר האדם לא מקריא סמוכה לפי שהוא התחלת [ברכת] הזוג דשהכל לא נתקנה אלא על אסיפת העם וכדברי רש"י ז"ל ואשר יצר כיון דברכה זו ושלפניה תרוייהו מעין יצירה כ'נהו אילו לא היתה פותחת היה הכל דומה ברכה אחת וחכמים ראו לעשותן ב' ברכות משום דסברי לאדם ותוה ב' יצירות הוו כמ"ד בערובין (דף יח.) דויבן את הצלע זנב היה וממנו נבראת האשה: **מברך** שהשמחה במעונו. בתחלת הזימון: בין אמר להו. לקרואים: מחמת הלולא. קראתי לכם הלוס לסעודה: מעיקרא. קודם חופה אם הזמין קרואים ואמר להם מחמת שאני רוצה להכניס בני לחופה. מאימתי. (ד) התחלת שמחת החופה לברך שהשמחה במעונו: מכי רמו שערי באסינתא. שורין שעורים בעריבות במים להטיל שכר לצרכי חופה ויש אומרים לשם

שלטי הגבורים

ואם אין שם יין או שכר מברך בפני עצמו כתב רב שרירא גאון המארס בלא ברכה חסר את ארוסיו ברכה שהיא מצוה והמברך ברכת אירוסין בבית חתנים ברכה שאינה צריכה היא ועובר משום לא תשא ור"ן הורה שאם לא בירך ברכת אירוסין בשעת אירוסין יברך אותה עם ברכות של נשואין וכ"כ הרא"ש כתב רב שמואל הנגיד שאין ברכת אירוסין צריכה י' ורבינו האי כתב שצריכה י' ולזה הסכים הרא"ש:

לשון ריא"ז

כ"ל מברך אומר בא"י הקב"ו על העריות וכו' בא"י מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין ומברך ברכה זו על הכוס ואסרו חכמים להתייחד הארוס עם ארוסתו עד שברכו עליהן הברכות הנזכרות בנשואין וכן אמרו כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה ואפי' אם כנסה לחופה אסורה היא לו בלא ברכה בירך עליה הברכות הנזכרות הותר לו לבא עליה כנשואתו אבל דין ארוסה יש לה לכל דבר עד שיפרוש עליה עליה לשם חופה:

א כתב סמ"ג י"מ כי ג' ברכות ראשונות מתחילות בברוך אע"פ שסמוכות לברכות שלהם מפני שהם קצרות ואם לא היו מתחילות בברוך היו נראות כאחת והקשה הוא על זה מן הירושלמי וכתב בשם רש"י כי אין סדר הזיווג מתחיל כי אם מאשר יצר את האדם ואילך אבל שהכל ברא לכבודו נתקנה לשבח להדין הכל שיעשה שושבין לאדם הראשון והיה ראוי לברך משעת אסיפת העם אלא שמכנסן על הכוס ויוצר האדם מפני שנבראו אדם ואשתו בב' פעמים וברכת אשר ברא מפני שהיא יחידה לפעמים לכך פותחה בברוך שאינה נחשבת ברכה הסמוכה לחברתה וכתב מיי' אם היה שם יין מביאים כוס של יין ומברך על היין תחלה ומסדר כולן על הכוס ונמצא מברך ז' ברכות ויש מקומות שנוהגים להביא הדס עם יין ומברך על ההדס אחר היין ואח"כ מברך הו' ברכות ור"ן כתב אם הוא במקום שאין יין שם מצוי יקח למוקים וישרה אותן ויסחט אותן ויברך עליו ואם לא ימצא למוקין יברך על השכר שהכל דלא סגי בלא כסא אבל ברכת ארוסין אם לא ימצא יין אפי' יש שם שכר מברך בלא כוס אירוסין דלאו מצוה מן המובחר היא אבל ברכת חתנים שהיא ז' ברכות חייב לברך על הכוס בפס"ג או שהכל אם לא ימצא יין כל עיקר ואם יש שני חתנים מברכין כאחד וכן הורה ס"א"ש הלכה למעשה לברך לשני חתנים כאחד וכ"כ מיי' יש לו לאדם לישא נשים רבות כאחד ביום אחד ומברך ברכת חתנים כאחד אבל לשמחה צריך לשמוח עם כל אחת ואחת שמחה הראויה לה עם בתולה ז' ועם בעולה ג' ולא מערבין שמחה בשמחה:

לשון ריא"ז

ומברך תחלה על היין ומסדר הברכות הללו על הכוס שהן כ"ל ז' ד"ה האי מברך כל ז' ברכות הללו בין בשעת נשואין בין בשעת סעודה אחר בהמ"ז: ב י"מ יומא קמא סעודה ראשונה כדאמר בפסחים יומא קמא לא תלושו לי בחלבא דהיינו סעודה ראשונה ומיהו אם לא אכלו עד הלילה מברכים דלא גרע מפנים חדשות כיון דהכתי לא אכלו בני חופה ובשבת דמברכי' אף בסעודת שחרית אע"פ שבירך בליל שבת משום דכבוד יום עדיף והוי כפנים אחרים חדשות ובהשמחה במעונו לא בעי י' ואשר ברא יש שכתבו דבעי עשרה ויש שכתבו דלא בעי עשרה והכי מסתבר כ"כ הרא"ש ז"ל: ג וכתב ר"י דוקא פנים חדשות שצריך לברכות בשבילם כגון אדם חשוב ואפי' בא קודם החופה הואיל ושהה שם לכבוד החופה מברך כולם ועוד אומר ר"י כי שבת נקרא פנים חדשות ויש מקומות שנוהגין שהקהל הולכים עם החתן מבהכ"נ לביתו ביום שבת שחרית אחר התפלה ומברכים שם ז' ברכות וירא' שאינו מנהג טוב שאם מי שלא היה בשעת הברכה לא מקרי פנים חדשות כיון שאין מרבים בשבילו וכ"כ רבינו האי שאינו מנהג יפה אלא שאין איסור בדבר ושבת ויו"ט ראשון וב' הוי פנים חדשות בסעודה בלילה ושחרית אבל לא בסעודה שלישית ד לא היו שם פנים חדשות אין מברכין ו' ברכות אלא בסעודה ראשונה לש"א אכלו בו כל ... לשון ריא"ז הפנים החדשות הם בני אדם שלא שמעו עדיין לא בשעת נשואין ולא בשעת סעודה כמבואר בקונטרס הראיה שלאחריו אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא מברכין כל שלשה ימים בזמן שמחתם אומרים אותה אפי' אין שם עשרה וי"א שגם אשר ברא צריך עשרה ולא נראה להרא"ש לשון ריא"ז שם ברכות הללו שביארנו למעלה אותן אלא בעשרה ותחנים מן המנין ומו"ה אומר שמברכין ברכת אשר ברא בלבד שלא בעשרה ור"י הלוי אומר שאף ברכת אשר ברא צריכה עשרה וכן נראה בעיני כמבואר בקונטרס הראיה. ה וכתב סמ"ג האידנא ואין לומר אותו כלל אחר שבעה ורבי שמואל בן חפני פסק דבסעודת אירוסין אפי' ברכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונו וכן דעת רשב"ט ורביט יב"ק מספיר"ב פליגי ואמרו דלא גרע משבוע הבן דהי' דיוקא הוא מברכין שהשמחה במעונו ועובדא דרב פפא בשעת שדוכין הוה ולא אירוסין ויש לדחות דדוקא שבוע הבן דכתיב שם אגכי על אמרתך ולהכי אי לאו נעשה דיוקא הוא מברכין. לשון ריא"ז ואין לברך שבעה כלל ונראה בעיני שאם הוא אוכל עם בני ביתו כדרכי כל הימים אף שהשמחה במעונו אינו מברך אחר שבעה כמבואר בקונטרס הראיה: בספר כל בו טעם למה אין נוהגין עתה לומר שהשמחה במעונו קודם לשון ריא"ז קודם הנשואין משעה שמטילין השעורים בגיגית לעשות השכר לצורך סעודת הנשואין או משעה שמכינים צרכי הסעודה שכבר כלו סעודיהן של שמחת הנשואין הן מברכין שהשמחה במעונו כמבואר בקונטרס הראיה:

לשבת ספרים ודוגמתו מקדש ישראל והזמנים ובשבת מקדש השבת בלבד ואמרי' בזה דשבת משום דקביעא וקיימא אסי' לא קדשוהו ד"ד שנאמר ושמרתם את השבת כי קדש היא אבל י"ט דלא סגי דלאו ישראל הוא דמקדשי ליה שנאמר אשר תקראו אותם במועדם ז"ל מקדש ישראל והזמנים קב"ה הוא דקדשינהו לישראל וישראל מקדשי להו לזמנים אף כאן נאמר דקב"ה הוא מקדשינהו לישראל במצות קדושת הזווג ע"י הפרשה של תופה סגומרת שקדושין כדאיתא ריש קידושין:

עין משפט

ג"י מהר"ס
א מיי' פרק ג מהל' אישות ופ"ב מהלכות ברכות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סב:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב אמר רב פפא: (ב) שהתיר כצ"ל: (ג) נ"ב לב: (ד) נ"ד סוף:

הגהות חו"י

(א) כפ"ב בריף ע"ן דף שנ"א ע"ב:

דף ח:

ג"י מהר"ם שיגילו [וכ"ה הב"ח]

חידושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו בחסר"י ובחבן העזר סי' ע"ד ובח"מ ס"ע מהלכות אישות ובנימוקי רבינו מנחם בעל פלדה כנוכן כתוב וי"ו בחתימה בא"י מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין וכן נראה שלא

לפני החתן והכלה זורעים שעורים בפניהם לומר פרו ורבו ולמאי כשעורים הללו ומשמע לי דאשר ברא בפ״ע לא מקריא ברכת חתנים דאי מקריא הכי לא הו״ל לר״י לומר והוא שבאו פנים חדשות דבלאו פנים חדשות נמי מברך *) אותה כדאמר בלאו פנים חדשות מברך שית לא בלאו מברך א׳ אלא ודאי אשר ברא בפני עצמה לא ברכת חתנים היא אלא כולהו שית ברכות מקרו ברכת חתנים כי היכי דלארבעה שלאחר המזון מקרו ברכת המזון ונפקא מינה דאע״ג דאמרינן ברכת חתנים בעשרה היכא דליכא פנים חדשות דלא מברך אלא שהשמחה במעונו ואשר ברא לא בעי עשרה אלא בג׳ נמי מברכין לה והיינו נמי דאמרינן בסמוך ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא ולדידי הכי פירושא אי איכא פנים חדשות מברך כולהו דלדידהו כתחלת נשואין דמי ואי לא מאי דאמרי רבנן שבעה לברכה ליתא משום נשואין דלנשואין יומא קמא סגי אלא לאפושי שמחה בעלמא הוא דתקון הכי הלכך בשהשמחה במעונו ואשר ברא סגי והרמב״ן ז״ל כתב דמדאמרינן בגמרא בריך שית ובריך חמש ש״מ דהשמחה במעונו לאו ברכת חתנים היא ומינה דאפי׳ בג׳ מברכין אותה ומדבריו אתה למד שהוא סבור דאשר ברא שהיא מכלל שית וה׳ שאין מברכין אותה אלא

נר מצוה

רש״י

ורבו כשעורין אלו: ברכת רחבה. היא שאנו מברין את האבל ברחבה ומברכין ברוך מנחם אבלים: האומר פתח פתוח מצאתי. ודמים אין לו כגון שהיתה היא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים או כגון שנאבדה המפה ולא ידע אם היה בה דם אבל זה ברור לו שמצא פתח פתוח. והני מילי באשת כהן. שהאונס אסור בה הלכך חדא ספיקא היא: פחותה מבת שלש שנים. ועכשיו היא גדולה ופיתויה פיתוי ואינו אונס ולכך *ספק תחתיו ליכא לספוקי שאילו נבעלה קודם לכן היו בתוליה חוזרין כדתנן במסכת נדה: להפסידה

אמר ר׳ יוחנן מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה וחתנים מן המנין *ברכת אבלים בעשרה [כל שבעה] ואין אבלים מן המנין והוא שבאו פנים חדשות מאי ברכת אבלים ברכת רחבה: קעח

דף ט. °אמר ר׳ אלעזר *האומר פתח פתוח מצאתי א נאמן לאוסרה עליו דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא וה״מ באשת כהן פירוש דליכא אלא חד ספקא ספק התחתיו ספק אין תחתיו ולא מצית אמרת אם תמצא לומר התחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום אי נמי באשת ישראל והוא שקבל בה אביה קדושין פחותה מבת ג׳ שנים ויום אחד דהוה ליה חד ספקא ספק באונס ספק ברצון וספקא דאורייתא לחומרא אבל אשת קעב

בי׳ ולדבריו נצטרך לדחוק ולפרש דהא דא״ר יהודה והוא שבאו פנים חדשות הכי קאמר מאי דאמרינן כל שבעה דמשמע שהן שוין דוקא בשבאו פנים חדשות וזה דוחק ועיקר הדבר כמו שכתבתי דכשם שהשמחה במעונו אינה ברכת חתנים דהא בי מהולא הוו מברכין לה אי לאו משום צערא דינוקא כדאיתא בגמרא ולא מברכין לה אלא משום שמחה בעלמא הכי נמי אשר ברא לאו ברכת חתנים היא ולא בעיא עשרה שאינה באה אלא משום אפושי שמחה בעלמא וכך נראין דברי הרמב״ם ז״ל בפרק ב׳ מהלכות ברכות והרמב״ן ז״ל כתב דמדאמר אפושי שמחה בעלמא הוא כלומר סעודת קרואין הללו ואמרינן אמר ליה מחמת הגולה שמע מינה שאין מברכין שהשמחה במעונו אלא בעושה סעודת מרעות לחתונתו אבל אם לא זימן אדם אלא חתן הסועד עם בני ביתו אינו מברך כלל ע״כ משמע ליה ז״ל דמאי דאמרי אפושי בעלמא הוא היינו סעודת הקרואין ואין זה נכון כלל אלא כמו שכתבתי עיקר ולפיכך אני אומר שכל שבעה אפילו חתן הסועד עם בני ביתו מברך כל שבעה שהשמחה במעונו שאילו כפי פירושו ז״ל אפי׳ אשר ברא לא יברך אא״כ סועד עמו אחר ואי אפשר דסתמא אמרי שבעה לברכה אבל ודאי מודינא דלאחר שבעה אם לא סעד שם אחר אינו מברך שהשמחה במעונו והיינו דאמרינן בין דאמר ליה מחמת הגולה בין דלא אמר ליה מחמת הגולה דאלמא בסועד שם אחר היא שאם לא כן אי זה הוכחה יש שהוא עושה סעודת שמחה כלל וכן מה שכתב ז״ל דמדאמרינן בריך שית ובריך חמש משמע דהשמחה במעונו לאו ברכת חתנים היא לא ידעתי מה ראיה הוא לזה שאם באנו לומר כן מאן אמר ליה דברכת מזון הוה דלמא ברכת נשואין הוה ואי נמי ברכת המזון הוה היכי לימא בריך שית ובריך שבע וכי שהשמחה במעונו ברכה בפני עצמה היא והלא אינה אלא תוספת דברים שאנו מוסיפים בנברך שאכלנו ומיהו ודאי קושטא דמילתא הוא שאינה ברכת חתנים וכמו שכתבתי: **והחתנים** מן המנין. לעשרה הצריכין למנות לברכת חתנים כדאמרינן לעיל: ואין אבלים מן המנין · בגמרא פרכינן עלה מדתניא חתנים ואבלים מן המנין ומפרקינן כי תניא ההיא בברכת זמון כלומר להצטרף בג׳ בני אדם לזמן עליו שהרי חייב בכל המצות וכי קאמר רבי יוחנן דאין אבלים מן המנין בברכת רחבה כשמברין את האבל סעודה ראשונה משל אחרים כדאמרי׳ במועד קטן [דף כז:] היו מברין אותו ברחבה ומברכין שם ברכת אבלים כדמפרש (טעמא) [לקמן] בגמרא ברוך מנחם אבלים והיכא דאיכא פנים חדשות מברכין אותה כל ז׳ וי״א שאין מברכין ברכת חתנים אלא בברכת המזון כדאמרינן הכא כי תניא ההיא בברכת *המזון ולא כמו שנהגו עכשיו לברך ברכת חתנים בששי ובשבת שלא בשעת סעודה וליתא שהרי שנינו במסכת סופרים [פרק יט הלכה יא] *ונהגו (ז״ל) לומר בבקר ברכת חתנים על הכוס בעשרה ופנים חדשות כל שבעה [ובערב *קודם סעודה] אלמא קודם סעודה היו מברכין אותה לפי שהיו רגילים להתאסף בבית החתן בבקר ובערב לשמח החתן וכלה והיו מברכין אע״פ שאין אוכלין ולכן גם כן בששי ובשבת שהחתן יוצא מבית הכנסת מוליכין כלה מחדרה ונכנסין לחופה זו היא עיקר השמחה וראוי לברך עליה וה״נ מוכח בירושלמי שאמר [בפירקין הלכה א] מברכין ברכת חתנים בבית חתנים כל שבעה רבי ירמיה סבר מימר מפקין כלתה כל ז׳ כלומר מחופתה להיות שמחין עמה ומש״ה מברכין כל שבעה א״ל רבי יוסה והא תני רבי חייא מברכין ברכת אבלים כל ז׳ אית לך למימר מפקין מיתא כל שבעה מאי כדון מה כאן מנחמין עמו אף כאן משמחין עמו מה כאן מזכירין פירוש האבל ומש״ה מברכין אף כאן מזכירין כלומר השמחה ומש״ה מברכין ואע״פ שברכו בששי חוזרין ומברכין בשבת ואין חוששין לדעת אם יש שם פנים חדשות לפי שאי אפשר שלא יהיה בשבת אחד שלא היה אתמול וי״א שסומכים על מה שאמרו במדרש כיון שבא שבת באו פנים חדשות [ואין צריך פנים חדשות] אחרות עוד שנינו במסכת סופרים [שם] גבי ברכת החדש כו׳ מברך עליו ברכת הזימון ומביא לו כוס אחר ומברך בפה״ג וכן ל״ע כולה (א) וכן אתה אומר בברכת חתנים ובברכת אבלים לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד אבל י״א שלא אמרו אין מברכין שתי קדושות על כוס אחד שם בפסחים [דף קב: ע״ש תוס׳ ד״ה שא״א ב׳ כו׳] אלא לענין קדוש וברכת המזון ומשום דהאי מקמי סעודה והאי בתר סעודה אבל בקדושה ואבדלתא דתרווייהו מקמי סעודה מברכין להו אחד כסא וברכת מזון וברכת חתנים נמי להא דמיא דתרווייהו בתר סעודתא וכתב הרמב״ן ז״ל ושמעתי שאין לברך ברכת חתנים ולא אשר ברא אלא בחופה שאין שמחה אלא בחופה כדאמרינן במסכת סוכה (דף כה:) וליתבו בסוכה וליחדו בסוכה אין שמחה אלא בחופה אלמא ליכא לברוכי ברכת חתנים אלא בשבעת ימי המשתה ובחופה עד כאן ומיהו שהשמחה במעונו ודאי לא תלי בחופה כלל דהא אפי׳ מקמי הכי ובתר הכי מברכין לה ודאמרינן לענין ברכת אבלים כי תניא ההיא בברכת הזמון פרש״י ז״ל להצטרף לשלשה לזמן עליו ואם תאמר אי הכי פשיטא ולדברי מקצת הגאונים שאומרים שמוסיפין בברכת זימון נברך מנחם אבלים שאכלנו משלו אפשר לתרץ שכיון שהוא מתנחם הייתי אומר שלא יצטרף שהוא אינו מן המנחמים אלא מן המתנחמין אלא דהתם בברכות [דף מו:] משמע שאין מוסיפין בה כלום אלא י״ל שכיון שמוסיפין בהטוב והמטיב אל אמת דיין אמת כדאיתא התם היה אפשר לומר שאין אבל מן המנין: **האומר** פתח פתוח מצאתי. כתב רש״י ז״ל וטענת דמים אין לו כגון שהיא ממשפחת דורקטי שאין להם דם בתולים כדלקמן [דף י:] אבל זאת ברורה לו שפתח פתוח מצא: נאמן לאוסרה עליו. ואע״פ שאין הדבר הזה יכול להתברר אלא על פיו לגבי נפשיה הוי נאמן לשווי עליה חתיכה דאיסורא ע״כ. נראה מדבריו דאי איכא דמים לא מתסרא ואחרים כתבו שאין הדמים ראיה דהא אפשר דדם נפור הכניסה ואפי׳ במשמש נמי אפשר דדם הנדרין הוא דמ״מ איהו קים ליה דפתח פתוח מצא והכי מוכח בירושלמי [פרק זה סוף הלכה א] עלה דברייתא דתניא בגמרא [דף יב.] כל שלא נהג כמנהג הזה אינו יכול לטעון טענת בתולים במה אנן קיימין בשלא פשפש ומצא היא אומרת דם בתולים והוא אומר דם נפור הוא הורע כחו שלא נהג כמנהג הזה כלומר שלא משמש אותה כדי שלא תוכל להכניס לו דם נפור ואמרינן עלה הדא דתימא (דמר לה) [שלא] להפסידה מכתובתה היא אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה (א) דמר רבי הילא בשם רבי אלעזר מצא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה אלמא אע״פ שמצא דם אסורה עליו ותולה אותו בדם נפור ואפי׳ משמש נמי נראה דאסורה דהא שוויה אנפשיה חתיכא דאיסורא ותולה אותו בדם הנדרין: **והני** מילי באשת כהן דליכא אלא חד ספיקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו אבל תחתיו אפילו באונס אסורה וכתוב במקצת נסחי הלכות דליכא למימר אם תמצא לומר תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום הוא ע״כ ואינו מעיקר נסחאות ההלכות ולא נהירא דבגמ׳ אמרינן אף אנן נמי תנינא בתולה נשאת ליום ד׳ ליום רביעי אין ליום חמישי לא ודקא טעין טענה מאי לאו דקא טעין טענת פתח פתוח ודחינא לא דקא טעין טענת דמים ובטענת דמים ודאי הא איכא למהוי במוכת עץ ועוד דבירושלמי אמרינן בהדיא שהפתח פתוח בין בעץ בין באדם אלא י״ל דמוכת עץ מילתא דלא שכיחא היא ולא חיישינן לה והכי איתא בירושלמי בפרק האשה שנתארמלה [הלכה א] גבי הא דתנן אם יצתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ותם לומר שמא מוכת עץ היתה אלא כרבי מאיר דאמר מוכת עץ כתובתה מאתים א״ר יוחנן לא חשו לדבר שאינו מצוי: **אי** נמי (ב) באשת ישראל והוא שקבל בה אביה קדושין פחותה מבת ג׳ שנים ויום אחד הלכך חד ספק הוא דאיכא ספק אונס ספק רצון אבל ספק תחתיו ספק אין תחתיו ליכא שאילו נבעלה קודם לכן היו בתוליה חוזרות כדתנן במסכת נדה (דף מד:) פחות מכאן כנותן אצבע בעין שהדמעה יוצאה וחוזרת וכתב רש״י ז״ל דמיירי כגון שהיא [עכשיו] גדולה ופתויה פתוי ואינו אונס וכתב כן מדאמרינן בסוף פרק ארבעה אחין (דף לג:) גבי מתני׳ שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה בזה כו׳ ואמרינן עלה בגמרא א״ר״י תני הוחלפו הכי נמי מסתברא מדקתני היו קטנות או שאין ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואי במזיד מי שרו ומהדרינן הא לא קשיא פתוי קטנה אונס הוא ואונס בישראל מישרא שרי אבל הרמב״ם ז״ל כתב בפרק ב׳ מהלכות סוטה קטנה שהשיאה אביה אם זינתה ברצונה אסורה על בעלה וכתב גם כן בפרק ג׳ מהלכות איסורי ביאה הבא על הקטנה אשת הגדול אם קדשה אביה הרי הוא בחנק והיא פטורה מכלום ונאסרה על בעלה כמו שבארנו בהלכות סוטה וכבר השיגו הראב״ד ז״ל בשני המקומות מזו שאמרו דפתוי קטנה אונס הוא ובירושלמי במסכת סוטה בפרק היה מביא [הלכה א] נמי אמרינן דאמר רבי זעירא בר אחא בשם רבי יוחנן קטנה שזינתה אין לה רצון ליאסר על בעלה. ודאמרינן נאמן לאסרה עליו דוקא במכחישתו שאומרת בתולה שלימה נבעלתי

אי

*) גי׳ ד״ת אשר ברא והל״ל בלאו כו׳

עין משפט

א מיי׳ פי״ג מהל׳ אבל סמג עשין ב טור י״ד סי׳ שעט:

ב מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה טוש״ע אה״ע סי׳ ו וסי׳ ה:

[דף ט ע״א]

נ״ל ספק תחתיו ספק אינו תחתיו

הגהות הב״ח

(א) דאמר כפ״ג:

נ״ל הזימון

פתנו רבותינו לומר בבוקר כו׳ (ג״א)

שלטי הגבורים

א כתב ה״ר יונה הא דנאמן לאוסרה עליו דוקא במכחישתו ואומרת שהיתה בתולה או בותקת אבל אם אומרת אמת הדבר שלא מצאתני בתולה אבל נאנסתי תחתיך אם ישראל הוא מותרת לו מפני שהיא טוענת טענת ברי והוא טוען טענת שמא שאינו יודע אם באונס אם ברצון וברי ושמא ברי עדיף: וכתב הרא״ש וטעו תלמידיו לכתוב בשמו כי לא אמרו מעולם דכיון דליכא אלא חד ספיקא אזלינן לחומרא ובדבורה לא מהימנא דהא אמרי׳ לקמן דקי״ל כרב נחמן דלא אמרי׳ ברי ושמא ברי עדיף אפי׳ היכא דהברי הוא טוב והשמא היא גרוע כ״ש הכא דהברי גרוע׳ שיודעת שאינו יכול להכחישה והא דקי״ל כר״ג דאמר ברי ושמא ברי עדיף היינו דוקא היכא דאיכא מיגו כדמפרש לקמן וכו׳ ע״ש:

חדושי אנשי שם

מהר״ם (א) ל׳ הברייתא ואשר בטעולה כו׳ ונראה שהוא נוסח ברכה כנגד המזומנים לקידוש החודש שהיתה נוהגת בימיהם: (ב) באשת ישראל נ״ל ועי׳ באשר״י ובמרדכי:

במס׳ סופרים שלנו איתא בערב אחר הסעודה (ג״א)

דורקטי. דור קטיעי שאין להם לא דם נדה ולא דם בתולים: שפניהם שחורות. מחמת רעבון: לפד עורם. דוגש פירש כמו דבק עורם על עצמם ומנחם פתר שחר עורם: **גרסי'** בפרק אלו נערות (דף לו:) החרשת והשוטה כו' ואין להן טענת בתולים. להפסידן מכתובתן חרשת ושוטה דאמר אי הוה פקחת לטעון הוה טענה קמן דמשנתארסה נאנסה ונאמנת כה"ג דאמרינן לקמן בפירקין ובוגרת ומוכת עץ מפני שכבר כלו בתוליהן ועל דעת כן כנסן: והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשונה. ובועל כמה בעילות דתלינן כל דמים של אותה הלילה בדם בתולים

תורה אור נר מצוה

דם בתולים ולא דם נדה בדק ר"ג בקרובותיה ומצא כדבריה אמר ליה לך זכה במקחך מאי דורקטי תנא דור קטוע °ההוא דאתא לקמיה דר"ג א"ל בעלתי ולא ^א^ מצאתי דם אמרה לו בתולה שלימה נבעלתי אלא שנת בצורת הוה ראה רבי פניהם שחורות צוה עליהם והכניסום למרחץ והאכילום והשקום והכניסום לחופה ובעל ומצא דם אמר ליה לך זכה במקחך קרא עליהם °צפר עורם על עצמם יבש היה כעץ גרסינן בפ' אלו נערות החרשת והשוטה והבוגרת ומוכת עץ אין להן טענת בתולים הסומא והאילונית יש להן טענת בתולים ומקשינן ובוגרת אין לה ^ב^ טענת בתולים והאמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשונה אלמא אית לה טענת בתולים דאי לית לה אמאי נותנין לה לילה ראשונה הא דם נדה הוא ומפרקינן אי דקא טעין טענת פתח פתוח הכי נמי דיש לה טענת בתולים דכל בתולה בוגרת פתחה סתום אלא הכא במאי עסקינן דאין לה טענת בתולים דקא טעין טענת דם דאמרינן האי בתולה היא אלא שכלו דמיה והא דרב אוקימנא פרק תינוקת בבוגרת שעדיין לא ראתה דם אבל בוגרת שראתה ועודה בבית אביה אין לה אלא בעילת מצוה ופורש וכן הלכה נמצאו עכשיו שהבתולות הבוגרות ^ג^ יש מהן שיש להן דמים והיינו דאמר רב נותנין לה לילה הראשון ויש מהן שאין להן דמים והיינו דקתני הבוגרת אין לה טענת בתולים הא טענת פתח פתוח יש לה וכן הלכתא: **מתני'** ^א^בתולה כתובתה מאתים ואלמנה מנה בתולה אלמנה קעד גרושה וחלוצה מן האירוסין כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: *הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים: הגדול שבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתן מאתים דברי ר"מ וחכמים אומרים מוכת עץ כתובתה מנה בתולה אלמנה גרושה וחלוצה מן הנישואין כתובתן מנה *ואין להן טענת בתולים הגיורת והשבויה והשפחה שנפדו ושנשתחררו ושנתגיירו יתרות על בנות שלש שנים ויום אחד כתובתן מנה ואין להן טענת בתולים: **גמ'** אמר רבא מוכת עץ לרבנן יש לה כתובה מנה בין הכיר בה בין לא הכיר בה וכן הלכתא דקא הדר ביה מההיא קמייתא דאמר הכיר בה מנה לא הכיר בה ולא כלום אבל כנסה ^ד^ בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום דתנן הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות ואמר רבא מקח טעות לגמרי משמע דלית לה כלום וכן הלכתא: °**מתני'** *^ג^האוכל אצל חמיו קעה ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים מפני שהוא מתייחד עמה: אחת אלמנת ישראל ואחת אלמנת כהן כתובתן מנה בית דין של כהנים היו

רש"י

גלעד במס' יבמות: ראה רבי שחורין פניהם. מחמת רעבון: לפד עורם דוגש פירש דבק עורם ומנחם פירש שחר עורם: נותנין לה לילה הראשונה. ובועל כמה בעילות שירצה ותלינן בדם בתולים כל דמים שרואה אותה לילה ואי אין לה בתולים לא הוה לה למיתב אלא בעילת מצוה: אי דקטעין טענת פתח פתוח ה"נ. ורש"י גרס איפכא אי דקא טעין טענת דמים ה"נ הכא במאי עסקינן דקא טעין טענת פתח פתוח כלומר אי אמר בעלתי ולא מצאתי דם ודאי טענה מעלייתא היא והא דקתני אין לה טענת בתולים דטעין פתח פתוח מצאתי ולא בדקתי אם נמצא בה דם אם לאו דבנערה וקטנה ודאי טענה מעלייתא היא אבל בוגרת אין רחמה נר כבתחלה ודומה לו כאילו פתח פתוח: **מתני'** בתולה אלמנה גרושה כו'. כלומר בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה: מן האירוסין וחזרה ונשאת כתובתה מן השני מאתים שהרי בחזקת בתולה נשאת לו ויש לה טענת בתולים אם לא מצא השני בתולים איבדה כתובתה למקח טעות הוא לו שבא על הקטנה פחותה מבת ג' שנים. שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: קטן פחות מבן ט' שאמרו חכמים אין ביאתו ביאה ובא על הגדולה ומוכת עץ שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתן מאתים. אם נישאו סתם ולא פירש לו כלום: בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין: כתובתן מנה. אם נשאת לאחר סתם כתובתן מנה דבחזקת בעולה קיימין משנכנסה לחופה: ואין להן טענת בתולים. אין יכול להפסיד אותה מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והיה מקחי מקח טעות: **גמ'** בין הכיר בה. שהיה יודע שהיתה מוכת עץ קודם שנשאה בין שלא היה יודע שהיתה

רבינו נסים

אלמא אית לה בתולים לבוגרת דאי לא לא הוי בעי למיכתב לה אלא בעילת מצוה וכיון דאית לה בתולים היכא דבעל ולא מצא דם תפסיד כתובה דהא כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה: אי דקא טעין טענת פתח פתוח ה"נ הכא במאי עסקינן דקא טעין טענת דמים. זו היא גירסת הרי"ף ז"ל וה"פ אי דקא טעין טענת פתח פתוח ה"נ דיש לה טענת בתולים משום דבוגרת פתחה סתום הוא וכיון שכן אפשר דאתי דם מחמת לדדין דפרלה דחוקה היא ומשיר בה צרורות ולהכי אמר רב נותנין לה לילה ראשונה וכי אמרינן דבוגרת אין לה טענת בתולים בטוען טענת דמים דכיון [דאיכא] בוגרת דכלו בתוליה כדאיתא ביבמות [דף נט.] זמנין דלא אתי דם מחמת לדדין ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל נמצאו עכשיו הבתולות הבוגרות כו'. אבל רש"י ז"ל [גרס] אי דקא טעין טענת דמים. כלומר אי אמר בעלתי ולא מצאתי דם ודאי טענתא מעלייתא הוא וכי אמרינן אין להם טענת בתולים כגון דקא טעין ואמר פתח פתוח מצאתי ודם לא בדקתי אם נמצא בה אם לאו ובכי האי גוונא אין לה טענת בתולים לפי שהבוגרת אין רחמה נר כבתחלה ודומה לו כאילו פתח פתוח ולפי זה מאי דאמרינן ביבמות דבוגרת כלו בתוליה על הפתח קאמר וכן הכריע הרמב"ן ז"ל מדאמרינן בירושלמי פרק קמא ר' יונה בשם רבי כריספא בוגרת כחבית פתוחה היא וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהלכות אישות ושהגסתא הראשונה טעות היא: **מתני'** בתולה כתובתה מאתים כו'. הגיורת והשפחה כו'. יש להן טענת בתולים. לפי שאפילו נבעלה בתוליה חוזרין: גדול שבא על הקטנה. פחותה מבת שלש שנים שאין ביאתה ביאה שהרי בתוליה חוזרין: וקטן. פחות מבן ט' שאמרו חכמים שאין ביאתו ביאה: שבא על הגדולה ומוכת עץ. שנתקע לה עץ באותו מקום: כתובתה מאתים. אם נשאו לאיש אחרי כן לא אבדו בכך כתובתן אם נשאו סתם ולא פירש לה כלום: בתולה שהיא אלמנה או גרושה או חלוצה מן הנשואין. כגון שנכנסה לחופה ומת בעלה בחזקת שלא נבעלה: כתובתה מנה. אם נשאת לאחר סתם כתובתה מנה שמשנשאת הרי היא כבעול' ואין להם טענת בתולים.

אינו יכול להפסידה אותו מנה ולומר בחזקת בתולה נשאתיך והיה מקחי מקח טעות. והא דנקט הכא חלוצה לאו דוקא דכיון דאשמועינן דאלמנה מן הנשואין אין לה אלא מנה פשיטא דמשום דהויא חלוצה בתר הכי לא יפה כחה אלא איידי דנקט ברישא חלוצה לאשמועינן רבותא דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה כתובתה מאתים כיון דמן האירוסין הוא נקט נמי הכא חלוצה *ולאשמועינן דאע"ג דנתאלמנה ונחלצה מנה מיהא אית לה כללה בהדייהו: **גרסינן** בגמרא [דף יא.] אמר רב הונא גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. אם אין לו אב ואמו מביאתו להתגייר מטבילין אותו דאין לך גר בלא מילה וטבילה ועל דעת ב"ד היינו שיהיו ג' בטבילתו כדין כל טבילת *ב"ד שצריכה ג' והם נעשים לו כאב והרי הוא גר על ידיהם ומגעו ביין כשר ואמרינן עלה אמר רב יוסף ואם הגדילו יכולין למחות. כלומר אם הגדילו קטנים שנתגיירו ואפי' עם אביהם דהכי מוכח בגמרא יכולין למחות ולומר אי אפשינו להיות גרים וחוזרין לסורן ואין לנו לענשן בב"ד ואפי' ידינו תקיפה ואם קדש אשה משמיחה אינה צריכה גט להיות כישראל מומר ומיהו אמרינן בגמרא דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות [וכ"ה והא] מדקאמר אם הגדילה יכולה למחות אלמא מחאה דקטנות לאו מחאה היא וכיון דאמרינן דכיון שהגדילה שעה אחת שוב אינה יכולה למחות היאך אפשר לנמלם שתמחה מיד שתגדיל יש לומר דנהי דמחאה דקטנות לאו מחאה היא לענין שאם נתרצית אחר כך אין מחאתה כלום אפ"ה מהניא לענין דלאחר שהגדילה אם עמדה במחאתה מהני אי נמי דכי אמרינן דכיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות היינו שהגדילה בדת משה ויהודית: **ולענין** הלכה קי"ל כרב הונא דאמר דגר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד ולא שיהו ב"ד מצווין לחזור ולמול את העובד כוכבים מעלמם אלא שאם בא התינוק מעצמו או שהביאתו אמו או שעשו כן ב"ד מעצמן מהני וקיימא לן נמי כרב יוסף דאמר דאם הגדילו יכולין למחות ואפי' בגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו והכי מוכח בגמרא ואע"ג דאותיבו עליה אביי ורבא כדאיתא בגמ' לאו משום דלא סברי להו כוותיה אלא לברורי מתני' דלא תקשי ליה ועוד דלאביי קושיא דרבא לאו כלום הוא ולרבא נמי קושי' דאביי לאו כלום הוא כדאיתא בגמרא וכיון שכן קי"ל כרב יוסף ומן התימה על הרי"ף ז"ל שהביא מילתיה דרב הונא ביבמות בפרק החולץ [ס' סז] ולא הביא הא דרב יוסף וכתב הרמב"ן ז"ל ולא ידעתי למה אלא א"כ הוא מפרש דברי רב יוסף לגר שנתגיירו בניו ובנותיו עמו אבל לרב הונא דאמר גר קטן מטבילין אותו על דעת ב"ד [בא להתגייר והטבילוהו על דעת ב"ד] אינו יכול למחות שאם כן מה כח ב"ד יפה ואינו מתחוור ע"כ והרמב"ם ז"ל הביא מילתיה דרב הונא בפי"ג מהלכות איסורי ביאה ומילתיה דרב יוסף פ"י מהל' מלכים: **מתני'** האוכל אצל חמיו כו': מפני שמתייחד עמה. קודם נשואין ויש לחוש שמא בא עליה ותניא ביבמות בפ' ב"ש (דף קיא:) טענת בתולים כל שלשים יום דברי ר"מ ר' יוסי אומר נסתרה נאסר לא נסתרה אפילו לאחר כמה ימים: ואחת אלמנת כהנים.
אלמנת

שלטי הגבורים

א אין טענת בתולים אלא כשטוען מיד אחר שנסתרה עמו אבל אם אינו מערער מיד כי אם טוען בעלתי מיד ולא מצאתי בתולים או אם טוען לא בעלתי עד עתה ולא מצאתי בתולים אינו נאמן:
לשון ריא"ז
נתיחד בעל עם אשתו ולא טען טענת בתולים שוב אינו יכול לטעון ואם לא נתייחד עמה יכול לטעון אפי' אחר זמן הרבה ביחוד הראשון שנתייחד עמה כמו שמבואר ביבמות פ' בית שמאי:
לשון ריא"ז
ב דבר זה תלוי בגירסאות ועיין בדברי מיי' פי"א מהל' אישות שם תמצא חילוק הגירסאות:
לשון ריא"ז
הבוגרת יש עליה טענת דמים אע"פ שכלו בתוליה יש בה מקצת דמים ואין לה טענת פתח פתוח שכבר נגדלו איבריה ואין פתחה דחוק כל כך כמבואר בקונט' הראיות:
ג יש להוכיח דבין בוגרת ובין נערה שכנסה בחזקה שלא נבעלה וראתה דם בפעם ראשונה ופירש וחזרה וטבלה ובעל וחזרה וראתה דם בבעילה זו ופירש וכן הרבה פעמים זה אחר זה אין תולין לומר שראתה דם מחמת תשמיש לאוסרה על בעלה בגי' ביאות אלא תולין כל דם שראתה בשבת בתוליה עד שתחיה המכה ויבעול פעם אחר בלי דם כי כן דרך כל הבתולות לראות דם כמה פעמים זו אחר זו מחמת מכת הבתולים ואפי' היא בוגרת ויש ראיה לזה מפ"ק דנדה וס' בתרא ושערי מדור' וכן הורה הר"ר נתן איש איגרא ז"ל:
לשון ריא"ז
ד כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כתובה כלום לפי שמקחו מקח טעות ואין לה תוספת כמבואר בקונטרס הראיות:

[דף סו ע"א]
דף יא.
דף יא:
[דף סו ע"ב] דף יב.

המאור הגדול

[דף יב ע"א] **האי** כל שלא נהג כל שלא משמש מיבעי ליה (א) פי' דאי מקום שלא נהגו הוא הא ודאי איכא טענת בתולים כי היכי דאיכא בגליל טענת בתולים אע"פ שלא נהגו להעמיד שושבינין אלא כל שלא משמש מיבעיא ליה כלומר שלא משמש במקום שנהגו להעמיד שושבינין והוא שינת המנהג אינו יכול לטעון טענת בתולים:

אי נמי בשותקת ולא טענה מידי דבכי הא הוא דאמר דכיון דקים ליה שוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אבל אם מודה לדבריו שפתח פתוח מצא אלא שאומרת תחתיו נאנסה או שהיא מוכת עץ לא מתסרא דהא קי"ל כר"ג וכר"א דאמרי לקמן [דף יג.] דבכי האי גוונא נאמנת ואע"ג דהיא דלקמן לענין כתובה אתנייה אפ"ה לענין אסורא נמי כיון דאיהי טוענת הכי בברי ואיהו לא מצי למטען איפכא אלא בשמא לא שויא אנפשיה חתיכה דאיסורא והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם [בפרק זה הלכה ו] עלה דהיא ר' ירמיה בעי מעתה. אין טוענת בתולים כר"ג וכר"א אלא כרבי יהושע חזר ואמר יש טוענת בתולים כר"ג וכר"א בשותקת אפילו תימא במדברת באומרת מנא ואבדו ותהא נאמנת לית יכול (א) דמר רבי הילא בשם ר"א מנא פתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה הכא איתמר נאמנת והכא איתמר אינה נאמנת תמן שניהם מודים שהפתח פתוח כלומר במשנתינו אלא שהיא טוענת ברי משארסתני נאנסתי או מוכת עץ הייתי ומש"ה נאמנת ברם הכא אין שניהם מודים שהפתח פתוח כלומר מש"ה איהו נאמן כיון דברי הוא *)אלמא כי אמרינן דנאמן לאסרה דוקא במכחישתו ומיהו אפי' בכה"ג דוקא כשאומר ברי לי שלא הטיתי (אבל) הא לאו הכי לא מתסרא דשמא הטה ולאו אדעתיה והכי מוכח לקמן [דף י.] מעובדא דרשב"ג דההוא דאתא לקמיה ואמר ליה שמא הטית ולא אשכחן דאהדר ליה ההוא גברא מידי ולא אשכחן נמי דאסרוה עליו דמשום דההוא גברא אם למילתא לא איתסרא עילויה ומיהו ללישנא בתרא דאיתמר בגמרא [שם] שמא הטית במזיד כל היכא דאמר שלא הטה במזיד מתסרא אלא שהרב אלפסי ז"ל לא כתבו להאי לשון בהלכות:

נאמן להפסידה כתובתה. ע"פ עצמו וטעמא מפרש לקמן:

חכמים תקנו להם כו'. כלומר אי הואי כתובה מדאורייתא לא הוה נאמן להפקיע אלא בעדות ידועה אבל כתובה חכמים תקנוה הם אמרו והם אמרו הם תקנוה והם אמרו שהוא נאמן להפסידה: [א"כ]. שבידו להפקיע:

נר מצוה

אשת ישראל שנתקדשה יתירה על בת שלש שנים ויום אחד מותרת דהוויין לה תרי ספיקי ספק תחתיו זינתה ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק ברצון ספק באונס הלכך הוויין לה תרי ספיקי ותרי ספיקי דאורייתא לקולא: *אמר רב יהודה אמר שמואל האומר פתח פתוח מצאתי °נאמן א להפסידה כתובתה *אמר רב נחמן אמר שמואל משום ר' שמעון בן אלעזר חכמים א תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מצאתי נאמן ואם כן מה הועילו חכמים בתקנתן אמר רבא חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה ב וחזינן לגאון דקאמר הנ"מ לענין מנה מאתים (א) אבל לענין תוספת לא מהימן ג וטעמא דמסתבר הוא דלא תקינו רבנן אלא מנה מאתים אבל תוספת איהו כתב אנפשיה הילכך לא מהימן ההוא דאתא לקמיה דר"נ א"ל פתח פתוח מצאתי אמר להו ר"נ אסבוהו כופרי מברכתא חביטא ליה והא ר"נ הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי רב אחי משני כאן ד בבחור כאן בנשוי בחור לא גמיר נשוי גמיר: ההוא דאתא לקמיה דר"ג אמר ליה פתח פתוח מצאתי א"ל שמא הטיתה אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפלה הטה מצאו פתוח לא הטה מצאו נעול *ההוא דאתא לקמיה דר"ג א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה ליה רבי עדיין בתולה אני אמר להן הביאו שתי שפחות אחת בעולה ואחת בתולה הביאו לו הושיבן על פי ה חבית של יין בתולה אין ריחה נודף בעולה ריחה נודף הושיבוה ולא היה ריחה נודף א"ל לך זכה במקחך וליבדוק מעיקרא בגווה דידה גמרא שמיע ליה ומעשה לא חזא ליה וסבר לא קים ליה בגווה דמילתא שפיר ולאו אורח ארעא לזלזולי בבנות ישראל כולי האי ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל הזקן א"ל בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה שלימה נבעלתי אלא ממשפחת דורקטי אני שאין להם לא דם

רש"י

להפסידה כתובתה. ע"פ עצמו כדמפרש טעמא לקמן חזקה אין אדם טורח וכו' ואין לחוש שמא יטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחלה לא היה טורח בסעודה חנם אלא היה מגרשה תחלה וכדקא אמרינן משום דכתובת אשה דרבנן כדקאמרי חכמים תקנו כו' לכך נאמן דהם אמרו שתיקנוה והם אמרו שנאמן להפסידה כתובתה בטענת פתח פתוח אבל אי הוה כתובתה דאורייתא לא הוי נאמן להפקיע כי אם בעדות ידועה: אסבוה כופרי. הלקוהו מלקות בחריות של דקל שיש בו עוקצין כעין קוצים: מברכתא חביטא ליה. זונות העיר הזאת שסמה מברכתא חבוטות ושוכבות לפניו תמיד לזנות כיון שהוא בקי בפתח פתוח: בחור לא מהימן. ומסבינן ליה כופרי על אשר העיז פניו: נשוי מהימן. ולא מסבינן ליה כופרי: הטה. כשהגיע לפתח ביתו הסגור ויש בו דבר המעכבו מלפתוח וכשמטין לצדדין נפתח: אין ריחה נודף. מפיה לא היו מריחין היין שאם היתה בעולה היה הריח נכנס לתוך הפתח הפתוח: גמרא הוה שמיע ליה. שעשו כן לנסות לבנות יבש

מה הועילו חכמים בתקנתן. שתקנו לה כתובה: חזקה אין אדם טורח כו'. אין לחוש דיטעון אדם כך אלא באמת שאם היה שונאה מתחלתה לא היה טורח בסעודה וכונסה ומפסיד סעודתו חנם אלא מגרשה מתחלה ומיהו כיון דקי"ל כר"ג וכרבי אליעזר [דף יב: ודף יג.] בפלוגתא דמשארסתני נאנסתי ובמוכת עץ משום דהויא איהי ברי ואיהו שמא הכא נמי אי טענה הכי מהימנא דהיא היא אלא על כרחך הכא בשותקת מיירי או במכחישתו וכיון דאיהו נמי קא טעין ברי איהו נאמן וכי תימא בכי האי גוונא נמי תהא נאמנת מגו דאי בעיא אמרה נאנסתי תחתיך או מוכת עץ אני תחתיך י"ל דכיון דחזקה הוא דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה כל ברי וברי לא אמרינן ביה מגו לאפוקי ממונא א"נ דלאו מגו מעליא הוא דבטענת נאנסתי ומוכת עץ נמי מפגמה וכי אמרה בתולה שלימה נבעלתי לא מפגמה כלל. והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאוקימנא להא בדלא טענה איהי א"נ בברי וברי פשיטא דאיהו נאמן ואפילו סבירא לן דכתובת אשה מן התורה שהרי לא כתב לה אלא על מנת לכונסה וימצאנה בתולה וכיון שכן עליה להביא ראיה שנתקיים התנאי אטו מאן דמפיק שטרא דתנאי לא אמרי' ליה קיים שטרך ותנאך וחות לדינא ומה טעם אמרו והם האמינוהו דאלמא דאי דאורייתא לא מהימן וכמו שכתב רש"י ז"ל ועוד דקאמר גאון ז"ל דלענין תוספת כיון דאיהו כתב לה מדיליה לא הימנוה רבנן ולא מהימן וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בהלכות ואמאי לא ולדידי לאו קושיא היא כלל דכיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אם אתה אומר נאמן ועלה דידה רמי לברורי ואי אפשר לה להביא ראיה הרי היא קלה בעיניו להוציאה וכדאמר א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם הלכך ודאי אי לאו דהימנוהו רבנן משום דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה לא הוה מהימן דאם איתא דמהימן נמצאו בנות ישראל כהפקר ואילו הות כתובה דאורייתא לא סמכינן [*אההיא טעמא דלא ברירא כולי האי וכן נמי במאי דמשעבד לה מעכשיו לא סמכינן] עליה שאינו בדין שיפתה אותה בשיעבוד זה כדי שיעשה בה רצונו ואח"כ יבא ויאמר פתח פתוח מצאתי ובודאי שלא על דעת כן נשתעבד אלא דכיון דכתובתה דרבנן סמכו על טענה זו והאמינוהו ומקולי כתובה שנו כאן ומיהו משמע *דדוקא בשלא מצא דם אבל מצא דם אפילו אמר פתח פתוח מצאתי אינה מפסדת כתובתה דהא אמרינן בירושלמי דלעיל דאם היא אומרת דם בתולים והוא אומר דם צפור הורע כחו כו' ואם היה יכול לטעון טענת פתח פתוח ולתלות הדם בדם אחר כשהוא טוען בברי שהוא דם צפור ואינו יודע בפתח אמאי אינו נאמן אדרבה היה לנו להאמינו שהיא טענה יותר בריאה מפתח פתוח אלא ודאי להפסידה כתובתה אינו נאמן אלא לאסרה עליו נראה דנאמן וכמו שכתבתי למעלה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות אישות שאע"פ שילא הדם הואיל ומצא פתח פתוח הפסידה כתובתה וכתב הרשב"א ז"ל דמשמע דאי לא טרח בסעודה שאינו נאמן דהא ליכא חזקה וחזקה דגופה עדיפא מחזקת ממון אפילו בברי וברי דהולכים אחר הרוב דבתולות נשאות וחזקה דגופה: וחזינא לגאון דקאמר כו'. יש מי שכתב שאין זה אלא בטוען פתח פתוח שאין טענתו ברורה לגמרי אבל טוען טענת דמים נאמן אפי' להפסידה תוספת וכן דעת הרשב"א ז"ל ואינו נראה מן הטעם שכתבתי למעלה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' י"א מהלכות אישות שתוספת יש לה אא"כ נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודת לו ומ"מ כתב שיש לו להשביעה בנקיטת חפץ כדין כל הנשבעין ונוטלין ואח"כ תגבה התוספת דימה הרב ז"ל זה למה שאמרו בפ' שבועת הדיינין (דף מא.) האי מאן דמפיק שטרא אחבריה וא"ל ליתבע לי דלאו פרוע הוא דאמרינן דלישתבע ליה אע"פ שאינו דומה לגמרי משום דשטרא לפרעון קאי ומ"מ כתב שאין לה להשביעו שלא מצא בתולה לפי שחזקה היא שאין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא שיש לה להחרים סתם על מי שטען עליה שקר: **אסבוהו** כופרי. הלקוהו מלקות בחריות של דקל שיש בהן עוקצים כמין קוצים כדאמרי' בסוכה (דף לב.) ואימא כופרא דרכיה דרכי נועם · מברכתא חביטא ליה. זונות העיר הזאת ששמה מברכתא חבוטות ושוכבות לפניו תמיד לזנות מאחר שהוא בקי בפתח פתוח: והא ר"נ הוא דאמר מהימן מהימן ומסבינן ליה כופרי. כ"ל דמן הדין פרכינן משום דס"ל דמאי דאמר ר"נ אסבוה כופרי היינו על שהעיז פניו ודקאמר מברכתא חביטא ליה ה"ק כיון שהעיז פניו לומר כך בפני ב"ד רגיל הוא בזנות ובשלמא אי אמרינן לא מהימן שפיר דמסתמא מאן דאתי קמי בי דינא שולי משיילי ברישא מאי דיניה וכיון דידע דלא מהימן ואפ"ה מחזיא פריצותיה קמייהו מחייבי לאסוביה כופרי אלא אי אמרת דמהימן אין זה מעיז פנים כלל דמשום דקים ליה בנפשיה דקושטא קאמר וידע דמהימן אתי לבי דינא ומשני מהימן ומסבינן ליה כופרי כלומר לאו כדקא ס"ד דעל שהעיז פניו עכשיו אלא על מעשיו הראשונים דמדקים ליה דפתח פתוח מנא ודאי דמקמי הכא מברכתא חביטא ליה ורב אחאי משני אין קושטא קאמרת דכופרי דמסבינן ליה היינו על שהעיז פניו ומיהו דוקא בבחור דכיון דלא מהימן מקרי עז פנים כדקאמרת אבל בנשוי מהימן ולא מסבינן ליה כופרי: **א"ל** שמא הטית כו'. הטה. כשהגיע לפתח ביתו הסגור יש בו דבר המעכבו מלפתוח וכשמטין אותו נפתח ובגמ' אמרינן עלה א"ד א"ל שמא במזיד הטית דעקרת לדשא ועברא אמשול לך משל למה הדבר דומה לאדם שמהלך באישון לילה ואפלה הטה במזיד מצאו פתוח לא הטה במזיד מצאו נעול וכתב רש"י ז"ל דלאיכא דאמרי בלא מתכוין לא שכיחא הטייה ולא אמרינן שמא הטה אלא כך בדקו שמא במזיד הטית כו' אבל הרב רמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר אומרים לו שמא בעלת בנחת הרבה ולפיכך לא הרגשת [בדוחק]:

בעולה ריחה נודף. מפיה מריחין ריח היין שנכנס לה דרך פתח הפתוח: גמרא הוה שמיע ליה. שעשו כן לבנות יבש גלעד במס' יבמות [דף ס:]: דורקטי

שלטי הגבורים

א מדקאמר חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים משמע דכתובת בתולה דרבנן דקי"ל כהלכתא כרב נחמן בדיני וכן משמע ביבמות פרק האשה רבה דקאמר התם טעמא מאי תקנו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו אלמא דסתמא דתלמודא קסבר דכתובה דרבנן. ותימה על מה שנהגו לכתוב בכתובות באשכנז ובצרפת כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא. אומר ר"ת ז"ל דסמכינן ארשב"ג דאמר בפ' בתרא דמכילתין נשא אשה בקפוטקיא וגרסה בא"י נותן להם ממעות קפוטקיא ומפרש בגמ' משום דקסבר כתובה דאורייתא היא וקי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו והאריך הרא"ש שם ובמסקנא כתב והכותב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי לא הפסיד:

ב כתב הטור ודוקא שהיא מכחישתו ואומרת שמצאה בתולה או שותקת אבל אם אומרת תחתיו נאנסתי והוא אומר קודם לכן נאנסה או אחר כן נבעלה במזיד נאמנת ולא הפסידה כתובתה וכן אם היא אומרת מוכת עץ אני ויש לי מנה והוא אומר בעולה היא את ואין לך כלום נאמנת וכתב מיי' והוא מחרים סתם על מי שטוען שקר לחייבו ממון:

ג כתב הרא"ש איני כחולק על דברי גאון אבל מתוך הסברא נראה דמהימן גם לענין תוספת דדבר ידוע דאדם חבת חופה וביאה הוסיף לה וכי היכי דאמרי' לענין מנה ומאתים חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. גם לענין תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה הילך נימא שבשעת חופה כתב לה ולמחר בבקר נתחרט ומגרשה אלא ודאי טענתו אמת ולהכי מגרשה דאדעתא דהכי לא הוסיף לה והאי דנאמן להפסידה היינו כשערער מיד אחר בעילה ראשונה אבל אם שתק ואח"כ ערער לא מהימן כדאיתא בירושלמי טענת בתולין עד ל' יום אמר ר' יוסי נסתרה מיד לא נסתרה לפי' אחר ל' יום וכו' ע"ש באורך וכן כתבו הגאונים וכ"כ מיי' שאינו נאמן להפסידה התוספת אא"כ נודע לו בראיה ברורה שהיתה בעולה קודם שנארסה' והטעתהו לפיכך יש להשביע' בנקיטת חפץ כדרך כל הנשבעין ונוטלין ואח"כ תגבה התוספת אבל היא אין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואח"כ הפסיד העיקר שחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה אלא היא מחרים כהם על מי שטוען עליה שקר ואם רוצה לקיימה אחר שהפסידה כתובתה חוזר וכותב לה מנה לפי שאסור לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתוב' ע"כ:

לשון ריא"ז

ולמה הוא נאמן בטענה זו חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה שאילו היה שונא אותה מתחלה היה מגרשה ולא היה נזקק לזה הטורח ולזו ההוצאה בחנם ולא האמינוהו חכמים בטענה זו אלא להפסידה כתובתה בלבד אבל לא את התוספת כדברי הגאונים ול"נ שאף על התוספת נאמן ומשביעין אותו שבועת היסת כדין כל הכופר ממון לחבירו רצה לקיימה בחזקת בתולה ולכתוב לה כתובת מנה אין שומעין לו שכל עיקרו לא האמינוהו אלא מפני שמפסיד טורח סעודתו וזה אינו מפסיד כלום אבל אם גרשה בגט ואח"כ נתגלו מדעת שניהם להחזירה לו מחזירה וכותב לה כתובת בעולה כמבואר בקונטרס הראיות: לשון ריא"ז ד הכונס את הבתולה ובעל ואמר פתח פתוח מצאתי ולא היתה בתולה אם היה בחור שאינו מורגל בכך אינו נאמן והיו מכין אותו מכת מרדות על שהעיז פניו בכך כמבואר בקונטרס הראיות: ה והרמ"ה כתב שאין לבדוק בבנות ישראל התלה אלא בתחלה בודקין בפתח בתולה ובעולה ואי כלקה מלתא על בור"ה עבדינן מעשה בבנות ישראל:

עין משפט ונר מצוה

א מיי' פי"א מהל' אישות טור אה"ע סי' סח:

*) עי' פ"מ בירושלמי ס"ט

הגהות הב"ח (א) דאמר כו' כצ"ל

הגהות חו"י (א) כצ"ל בס"א יש מוקדם כו'

גי' ד"ת

עי' בס"מ בירושלמי פ"א

היו גובין לבתולה א ארבע מאות זוז ולא מיחו בידן חכמים: *הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת ב משארסתני נאנסתי ונסתחפה שדהו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' (אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל) *איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה לימא רב הונא ורב יהודה דאמרי כרבן גמליאל ורב נחמן ור' יוחנן אמרי כר' יהושע אמר לך רב נחמן אנא דאמרי אפילו לרבן גמליאל עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרינן אוקי איתתא אחזקתה אבל הכא מאי חזקה אית ליה להאי הכי נמי מסתברא כדקא משנינן דאי לא תימא הכי *קשיא הלכתא אהלכתא דהא קיימי לן הלכה כרב נחמן בדיני ובהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אלא לאו ש"מ כדקא משנינן ש"מ:

מתני' ג היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ר' יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת דרוסת איש עד שתביא ראיה לדבריה: ראוה מדברת ד עם אדם בשוק אמרו לה מה טיבו של זה איש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי היא בחזקת בעולה לנתין ולממזר עד שתביא ראיה לדבריה היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין אלא הרי זו בחזקת מעוברת מנתין וממזר עד שתביא ראיה לדבריה: גמ' *אמר ר' יוחנן לדברי המכשיר בה מכשיר אפי' בבתה ור"א אומר אף לדברי המכשיר בה פוסל בבתה וקי"ל כרבי יוחנן דרביה דר"א הוא ועוד דקאי כאבא שאול דאיפסיקא הלכתא כוותיה בפרק י' יוחסין* דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי *ואמר רב מאי בדוקי שבודקין את אמו ואי אמרה לכשר ה נבעלתי נאמנת ואע"ג דאיכא רוב פסולין אצלה ואמר רבא הלכה כאבא שאול: (א) ההוא ארוס ו וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אומר *אין מינאי אמר רב יוסף למאי ניחוש לה חדא דהא קא מודה ועוד דהא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבן גמליאל אמר ליה אביי ובהא כי לא מודה מי מכשיר רבן גמליאל והא אמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כרבן גמליאל ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים אצלה והכא רוב פסולין אצלה ולטעמיך תקשי לה היא גופה הלכה ואת לא תעביד עובדא אלא הא לכתחלה והא דיעבד והכא נמי כדיעבד דמי דהא ארוס וארוסתו נינהו:

מתני'

אלמנ' בת כהן: היו גובין לבתולה. בת כהן כשנשאת לכהן וכ"ש כשנשאת לישראל ואמרינן עלה בגמרא לא ב"ד של כהנים בלבד אמרו אלא אפילו משפחות מיוחסות שבישראל אם רצו לעשות כדרך שעושין הכהנים עושים. כלומר ואם בא אדם ונשא בתולה סתם מאותה משפחה חייב ליתן לה ארבע מאות: רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת. מפרשין טעמא בגמ': הרי זו בחזקת בעולה עד שלא תתארס והטעתו. ולית לה כלל דמקח טעות לגמרי משמע כדאמרינן לעיל [דף יא:]: גמ' חייב. לשלם: פטור. מלשלם ומכל מקום משביעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע שהוא חייב לו כך כתב רש"י ז"ל ודבר ברור הוא שאם לא כן בטלת תקנת שבועת היסת: לימא רב הונא ורב יהודה דאמרי כר"ג. דקס"ד דטעמא דר"ג משום דאיהי ברי ואיהו שמא וברי עדיף (ב): ור"נ ור"י דאמרי כר' יהושע. דאמר לא מפיה אנו חיין משום דאמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה: [אלא] דאמרינן אוקי אתתא אחזקתה. דמספקינן אשעת אירוסין אי בתולה הואי ונשתעבד לה מאתים או בעולה הואי והעמד אשה אחזקתה ובתולה נולדה וכך שעה הוא דאיתניסא לאחר אירוסין ובהידך פלוגתא דבסמוך דהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את איכא למימר נמי אוקמה אחזקה שחזקת בנות ישראל שאינן מזנות: אבל הכא מאי חזקה אית ליה: להאי תובע דנוקמיה אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא: דאי לא תימא הכי. אלא דרב נחמן לא מתוקם כרבן גמליאל אלא כרבי יהושע: קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כר"נ בדיני. הלכך נקטינן דמנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ומשביעין אותו שבועת היסת שאינו יודע וכדכתיבנא מיהו ה"מ בדיני אדם אבל בבא לצאת ידי שמים חייב לשלם דגרסינן בפרק הגזול בתרא (דף קיח.) אמר רבי יוחנן מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב בבא לצאת ידי שמים ובדיני אדם נמי דאמרינן פטור דוקא באומר איני יודע אם הלויתני אבל אמר יודע אני שהלויתני ואיני יודע אם פרעתיך אפילו בדיני אדם חייב כיון שהוא מודה שנתחייב ומסופק אם נפטר ממנו והכי איתא התם בפרק הגוזל: מתני' היא אומרת מוכת עץ אני. ויש לי מאתים לר"מ או מנה לרבנן כדאיפליגו לעיל [דף יא.] במוכת עץ: והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את. קודם שארסתיך ואין לך כלום דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה אין לה כלום כדאסיקנא לעיל [שם ע"ב]: ראוה מדברת כו'. שראו שנסתרה עם אחר *)ונקט מדברת לישנא מעליא כאורחיה דקרא דכתיב [משלי ל] אכלה ומחתה פיה דנקט תשמיש בלשון אכילה: וכהן הוא. כלומר מיוחס הוא: נאמנת. וכשרה לכהונה ולא מספקינן בנבעלה לפסול: הרי זו בחזקת בעולה לנתין וממזר. ופסולה לכהונה דכל שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה כדנפקא לן ביבמות [דף סח.] מכי תהיה לאיש זר כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה: היתה מעוברת כו'. ונקט פלוגתא דמדברת להודיעך כחו דרבי יהושע דמשום יחוד בעלמא פסל לה לכהונה דמשום דמעלה עשו ביחוסי כהונה כדאיתא בגמרא ונקט פלוגתא דמעוברת להודיעך כחו דר"ג דאע"ג דודאי נבעלה אמר רבן גמליאל דמהימנא: גמ' אפילו לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. ומפרשינן טעמא בגמרא משום דבשלמא איהי אית לה חזקה דכשרות ויש לומר אשה זו בחזקת כשרות עומדת ומספק אתה בא לפוסלה אל תפסלנה מספק אבל בתה לית לה חזקה דכשרות: ואע"ג דרוב פסולין אצלה. שרוב העיר פסולין העובר הבא מהם ומיהו אע"ג דמהימנא אפילו ברוב פסולין דוקא להכשיר הולד שאם היו מחמירין בו לא היה לו תקנה אבל אשה אין מתירין אותה ליגשא אלא ברוב כשרין כדאמרינן בסמוך [דף יד.] ואת לא תעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין ולקמן בפירקין יתבאר אי בעינן תרי רובי כשרין או סגי בחד רובא: גרסי' בגמרא [דף יג.] אמר שמואל י' כהנים עומדין ופירש אחד ובעל כלומר ואין אנו יודעים מי הוא הולד שתוקי כלומר שאע"פ שכשר הוא ליוחסין ואם נקבה היא תנשא לכהונה ואם זכר הוא בתו ואלמנתו כשרות לכהונה שהרי ברור לנו שמכהן כשר בא אעפ"כ הוי שתוקי לענין שמשתקין אותו מדין כהונה כלומר שלא יעבוד עבודה ולא יאכל תרומה ומוכחין לה מדכתיב והיתה לו ולזרעו אחריו בעינן זרעו מיוחס אחריו כלומר שאנו יודעין מי אביו מיהו אמרינן ביבמות בפרק נושאין (דף ק:) דמדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכי גזור רבנן בזונות בנשואין לא גזור כגון שתי ולדות כהנים שנתערבו זה בזה כגון אשת כהן שמת בעלה ולא שהתה שלשה חדשים ונשאת לכהן וילדה בן והוא ספק אם מראשון אם מאחרון: ההוא ארוס וארוסתו כו' אין מינאי. אמת ממני הוא ולד זה: ועוד הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג. לאו למימרא דאפילו כי לא מודה ארוס אלא שמכחיש דאיהי מהימנא לרבן גמליאל דהא ה"ל ברי וברי ורבן גמליאל בברי וברי לא מכשיר אלא הכי קאמר ועוד דאפילו ליתיה קמן הא אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג: ובהא כי לא מודה כו'. דקא אמרת ועוד: ארוסה הכל פסולין אצלה חוץ מן הארוס: הא לכתחלה. אם בא כהן לימלך עם ב"ד לא שרינן ליה לכונסה אלא א"כ היו רוב כשרים אצלה: דיעבד. אם נשאה כהן (א) לא מפקינן לה מיניה: והא נמי כדיעבד דמי. שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס (ב) אם אין אתה מאמינה הרי אתה מוציאה מבעלה כ"כ רש"י ז"ל וא"ת למאי תהוי כדיעבד אי לגבי עובר לכתחלה הוא דומיא דפנויה ואי לגבי אשה דיעבד ממש הוא וי"ל דה"ק כיון שאילו אתה פוסל העובר משום ספק ממזר אף הוא לבו נוקפו ופורש ממנה ואפילו לגבי ולד נמי כדיעבד דמי וכך מטין דברי הרי"ף ז"ל אי נמי דכיון דאילו פוסלין [עובר לגמרי פסלינן] ליה ואפילו מלבא בקהל לגבי עובר נמי כדיעבד דמי אבל לגבי אשה כיון שאינה נפסלת אלא לכהונה לכתחלה הוא והראב"ד ז"ל פי' דלגבי אשה נמי כדיעבד דמי משום דארוסה לאו דיעבד גמור

רש"י

שהיתה מוכת עץ: רב הונא ורב יהודה אמרו חייב. דברי ושמא ברי עדיף: רב נחמן אומר פטור. מלשלם דאוקי ממונא בחזקת מריה מכל מקום משביעין ליה שבועת היסת שכן הוא כדבריו שאינו יודע שחייב לו: דאמרי כרבן גמליאל. דאמר במתני' נאמנת וסלקא דעתך משום דהיא טוענת ברי והוא טוען שמא: דאוקי איתתא בחזקתה. מספקא לן בשעת אירוסין אי בתולה הואי ונשתעבד לה מאתים אי בעולה הואי העמד האשה על חזקתה ובתולה נולדה והשתא הוא דאיתניסא לאחר אירוסין: מאי חזקה אית ליה להאי. תובע דנוקמה אחזקה לגבות הלכך זיל בתר חזקה דממונא: דאי לא תימא הכי. דרב נחמן כרבן גמליאל אלא כרבי יהושע קשיא הלכתא אהלכתא: מתני' דרוסת איש את. קודם שארסתיך: וכהן הוא. [מיוחס]: נאמנת. וכשרה לכהונה ולא חיישינן שמא נבעלה לפסול לה: גמ' לדברי המכשיר בה פוסל בבתה. דוקא בה מכשיר דאית לה חזקת כשרות דבחזקת כשרה היתה ומספק אתה בא לפוסלה אל תפסלנה מספק אבל הבת לא היתה לה חזקת כשרות מעולם: אין מינאי. אמת ממני הואי: ובהא כי לא מודה מי מכשיר. דקא אמרת ועוד הא קאמר שמואל הלכה כרבן גמליאל: הא לכתחלה. אם בא נימלך לא שרינן ליה לכונסה אא"כ רוב כשרין אצלה: דיעבד. אם נשאה כהן ולא נמלך לא מפקינן מינה: והא נמי כדיעבד דמי. שנתעברה ואתה בא לפסול העובר ולאוסרה על הארוס אם אינך מאמינה הרי

שלטי הגבורים

א ואוקימנא בגמ' וה"ה משפחות מיוחסות שתקנו ונהגו דיגיהם מנהג זה ואשה שאבדה כתובתה יש להם לבדוק בקרובותיה כמו שנהגו כל אותה משפחה לכתוב בכתובה לנשותיהם כך מגבין לה ב"ד עכ"ל הרא"ש:

לשון ריא"ז

ב ובמקום שנהגו ליחד אינו יכול לטעון טענת בתולים להפסידה כתובתה בטענתו בשום ענין דחוששין שמא נתייחד עמה ובא עליה קודם לכן ולא הרגישה באותו ולפיכך אינה יודעת לטעון כן כמבואר בקונטרס הראיות אבל נאמן לאוסרה עליו אם היה כהן הואיל והוא טוען טענה ברורה שלא בא עליה עד עכשיו והרי נמצאת בעולה חוששין שמא תחתיו זינתה אפי' במקום שלא נהגו לייחד אם יש עדים שנתייחד עמה קודם נשואין שוב אינו יכול לטעון טענת בתולים כמבואר בקונטרס הראיות וכן מקומות שהיו נוהגין להעמיד שושבינין לבדוק אחר בעילה אם נמצאו לה דמי בתולים ואם שינה זה מנהג מקומו ולא עשה כן אינו יכול לטעון טענת בתולים כי כראין הדברים להעליל עלילות שקר שינה המנהג:

לשון ריא"ז

ג אימתי נאמן הבעל בטענתו כמו שביאר כשהוא טוען טענת ברי ואומר בעולה מצאתיה והיא אומרת בתולה מצאתני אבל כשהיא טוענת טענת ברי והוא טוען שמא כגון שהיא אומרת תחתיך נאנסתי ונסתחפה שדך והוא אומר לא כי עד שלא ארסתיך והיה מקחי מקח טעות הואיל ואינו יודע לסכחישה בטענה ברורה וגם היא בחזקת בתולה כשארסה מעמידין אותה על חזקתה וכתובתה מאתים ואין משביעין אותה על טענת ספק אבל יש לו לסחרים סתם על מי שטוען עליו שקר להוציא ממנו ממון שלא כדין כמו שביאר ר"מ וכן כשהיא טוענת שנעשית מוכת עץ עד שלא נתארסה ויש לה כתובה מנה והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את ואין לך כלום היא נאמנת לפי שהיא טוענת טענת ברי והוא טוען טענת שמא ומותרת לבעלה ואפי' היה כהן:

ד כתוב בש"ג מאי מדברת נסתרה ודוקא שנסתרה עם ישראל אבל נסתרה עם העובד כוכבים הרי היא כשבויה ופסולה לכהונה:

לשון ריא"ז

פנויה שנתייחדה עם אחד מן הפסולין נאמנת לומר שלא נבעלתי לו ומותרת לכהונה ואפי' אם נתייחדה עם העובד כוכבי' כמבואר בקונטרס הראיות והיו מכין אותה מכת מרדות על שנתייחדה:

ה בד"א כשאומרת לכשר נבעלתי אבל אם אינה יודעת מי הוא הבועל או שהיא שוטה שאין בה דעת או אלמת אפי' בדיעבד תצא עד שיהיו תרי רובי רוב העיר כשרים ורוב שיירא של כשרים שבאה ממקום אחר עוברים שם כתב מיי' דוקא שנבעלה בפרשת דרכים שאין שם דבר קבוע אבל ראוה שנבעלה בעיר או נתעברה בעיר אפי' לא היה שוכן בה אלא עובד כוכבים או עבד אחד לא תנשא לכתחלה שכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואם ניסת לא תצא הואיל ואומרת לכשר נבעלתי ע"כ ונראה דאפי' נתעברה אם הלך שבועל אליה תנשא כיון דאיכא רוב העיר ורוב סיעות כשרים אא"כ שלכה היא אליו ומתחלה שאין יחוס מי הלך למי נראה דתנשא לכתחלה: לשון ריא"ז

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' טוען סמג עשין לה טור ח"מ סי' עה סעה:

ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה ופי"ח מהלכות איסורי ביאה טור אה"ע סי' סח סמג לאוין קכא:

ג מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' ד וסי' ו:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב ולא נמלך: (ב) דא"ה רז"ל:

היהות חו"ש

(א) ההוא ארוס ביבמות סי' קנ: (ב) ג"ע ד"ע שאני התם דס"ל לידע ודו"ק ועיין בתוס':

דף יג.

דף עה.

נ"ל ואמרי וכ"ה ברא"ש

*) אולי קאי על רב אשי דבגמ' שאמר מדברת נבעלה ועי' בגמ'

גי' ד"מ

גמור הוא דהכתי מיחסרה מסירה לחופה ולכתחלה נמי לא הוי שכבר נתארסה משום הכי אמרינן לכדיעבד דמי אבל לא הוי דיעבד ממש: **הלכך** נקיטינן דכל היכא שנבדקה אמו ואמרה מגויה אפילו ליתיה לארוס קמן מהימנא אבל לא נבדקה בכה"ג שקלינן וטרינן בפרק אלמנה לכ"ג (דף סט:) ולישנא קמא דהתם אפילו ידענו ודאי שבא עליה ארוס כל היכא דדיימא מעלמא כלומר שהיא נלעזת מאחרים הולד ספק ממזר אלא היכא דאיכא תרתי למעליותא דבא עליה ארוס ודאי ולא דיימא מעלמא דבכי האי גוונא בתר ארוס שדינן ליה אבל כל שלא ידענו נר מצוה בבירור שבא עליה ארוס אי נמי אפילו ידענו שבא עליה אלא שאף היא דיימא מאחרים הולד ספק ממזר ולישנא בתרא דהתם כל היכא דבא עליה ארוס בודאי בתריה שדינן ליה וכשר אע"ג דדיימא נמי מעלמא ולא נבדקה אמו והרמב"ם ז"ל פסק בפרק ט"ו מהלכות איסורי ביאה כלישנא קמא: **תנן** בפרק בתרא דעדיות ומייתי לה הכא בגמרא [דף יד.] העיד ר' יהושע ורבי יהודה בן בתירא על אלמנת עיסה שהיא כשרה לכהונה אמר להם ר"ג קבלנו עדותכם אבל מה

רש"י

הרי אתה מוליאה מבעלה: **מתני'** מן העין. מן המעיין: אם רוב העיר כשרים. להשיא בנותיהם לכהונה שאין רובן פוסלין אשה בביאתן אף זו תנשא לכהן: **גמ'** בקרונות של צפורי. ביום השוק שהם באו סיעות ושיירות ממקום אחר: בשעת קרונות. שהשיירות באות לעיר: הדרן עלך בתולה נשאת

[דף סח ע"ב]

מתני' אמר רבי יוסי מעשה בתינוקת שירדה למלאות מן העין ונאנסה אמר ר' יוחנן בן נורי אם רוב העיר משיאין לכהונה הרי זו תנשא לכהונה: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב בקרונה של צפורי היה מעשה כר' ינאי דאמר נבעלה בשעת קרונות כשרה לכהונה והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים עוברת **שם דהויין תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה וכן הלכתא:**

הדרן עלך בתולה נשאת

אעשה שהרי גזר ריב"ז שלא להושיב ב"ד על כך והכהנים שומעין לכם לרחק אבל לא לקרב ואמרינן בגמרא דאלמנת עיסה היינו בדאיכא תרי ספיקי ועיקר הפי' דהיינו כגון שנתערב ספק חלל במשפחה אחת ונמצאת שכל אלמנה מאלמנות אותה משפחה באה בשני ספקות שמא בעלה של זו היה יוצא ירך של אותו ספק חלל או לא ואת"ל שהיה מיוצאי ירכו שמא לא היה חלל אלא כשר ופסק בה הרמב"ם ז"ל בפרק י"ט מהלכות איסורי ביאה דלא תנשא ואם נשאת לא תצא והיינו כר"ג דכיון דתרי ספיקי איכא מדינא כשרה אלא שהכהנים נהגו בו סלסול ובתר הכי גרסי' בגמרא תנו רבנן אי זו אלמנת עיסה [שהיא כשרה לכהונה] כל שאין בה לא משום נתינות ולא משום ממזר ולא משום עבדי מלכים רמ"א וכו' ואמרינן עלה בגמ' [דף יד:] לממזר נוח וחלל שותק איכא בינייהו דתנא קמא סבר דכל פסולא דקרו ליה ושתיק פסול והא"ק אי זו היא אלמנת עיסה כל שאין בה לא שתוק ממזרות ולא שתוק נתינות ולא שתוק עבדי מלכים ולא שתוקות (א)(נמי) חלל וקא"ל ר"מ כו' והכי פירושא אי זו היא אלמנת עיסה שהעידו בה להכשיר כל שאינו שותק כשאומרים עליו שהוא ממזר או עבד או נתין שאילו היה שותק פסול דשתיקה כהודאה דמיא וכיון דתלה טעמא בשתיקה ה"ה לשתוק חלל ולא הוצרך למנות את כולן ובאי זו הכשירו באלמנת ספק חלל שאנו יודעין ספקותיה כמ"ש למעלה וקי"ל כת"ק דכל פסולא דקרו ליה ושתיק פסול ולא הצרכתי לפרש מאי דאמרינן ממזר נוח וחלל שותק איכא בינייהו משום דלת"ק דקי"ל כוותיה לא נפקא לן מיניה מידי ונמצא לפי שטה זו שכל שקורין לו בשם אחד מן הפסולים ושותק חוששין לו ולמשפחתו מיהו בבדיקה סגי דלא גרע ממשפחה שקרא עליה ערער דסגי בבדיקה כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף עו:) וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר וכתב עליו הראב"ד ז"ל כל אלו שאמרו על שתוקיהן שהן פסולין לא אמרו אלא בדורות הראשונים שהיו ב"ד נזקקין על החרפות שאדם מחרף את חבירו וקורא לו עבד יהא בנדוי ממזר סופג את הארבעים וזה ששתק ולא בא לב"ד כבר הודה אבל עכשיו השותק על המריבה הרי זו משובח אא"כ קורין לו שלא בשעת מריבה ע"כ ואחרים כתבו דכי אמרינן דשתיקה פוסלת דוקא במשפחה שנטמעה בה פסול אבל כל משפחה שעומדת בחזקת כשרה אדרבה כי שתקו מיחסי טפי כדאמרינן בפרק עשרה יוחסין (דף עא:) דיחסותא דבבל היינו שתיקותא: **ויש** כאן שטה אחרת לומר דכי אמרינן ממזר נוח וחלל שותק איכא בינייהו *לתנא קמא אינו נפקא מינה [אלא] דשתיקה להודאה איכא ראיה לפסול אלא כשצווח על פסול אחר דכיון דצווח בהאי ושתיק בהאי מוכח דמשום דקושטא הוא שתיק ולת"ק כל שתיקה פוסלת ובלבד שקראו אותו בפיסול אחר מתחלה וצווח ולפי שטה זו אפשר שאפילו במשפחה שעומדת בחזקת כשרה חיישינן דכיון דבפסול א' צווח ובפסול אחר שותק מוכח דבהאי דשתיק אודויי אודיי: **מתני'** מן העין. מן המעיין: אם רוב העיר כשרים. להשיא בנותיהן ואלמנותיהן לכהונה שאין רוב העיר מן הפסולין אשה בביאתן אף זו תנשא לכהונה: **גמ'** בקרונה של צפורי היה מעשה. ביום השוק שסיעות ושיירות באות שם ממקום אחר: בשעת קרונות. שהשיירות באות לעיר: והוא שהיתה סיעה של בני אדם כשרים לכהונה עוברת שם. ואיכא למימר מהם היה דהוויין תרי רובי רוב העיר ורוב סיעה. מפרשינן בגמרא דהיינו טעמא דבעינן תרי רובי [דברוב העיר בלחוד לא סגי] משום דאע"ג דמדינא כל היכא דאזלי איניהו לגבה אית לן למישרי משום כל דפריש מרובא פריש אפ"ה לא סגי לן כדי שלא יבא להתיר היכא דאזלה איהי לגבייהו דהוה ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דאמי וברוב סיעה נמי לא סגיא אע"ג דליכא למיחש בה מידי דהא ליכא קבוע כדי שלא יבא הדבר להתיר ברוב העיר והך שמעתא בשאינה טוענת היא דאי בטוענת הא פסקינן לעיל בסמוך הלכתא כר"ג אפילו ברוב פסולים אלא לכתחלה משום חומרא בעלמא בעינן רוב כשרים ומיהו משמע דאפי' לכתחלה בחד רובא סגיא ודיעבד אפילו חד רובא לא בעינן דאפילו ברוב פסולין מכשרינן אבל בסוגיא דהכא בשאינה טוענת עסקינן וסתמא דמילתא הכי איתא דתינוקת הות ולא ידעה למטען ואנוסה הות ולא ידעה מאי וכיון דהויא לה שמא אפילו לר"ג בעי תרי רובי אפילו בדיעבד דבסוגיא דהכא לא מפלגינן כלל בין בתחלה לדיעבד: ונמצא פסקן של דברים דבטוענת ואומרת לכשר נבעלתי קי"ל כר"ג דמכשר ואפילו ברוב פסולין מיהו דוקא דיעבד כלומר שאם נשאת כבר לכהן אפי' ברוב פסולין לא תצא וכי נמי נאמנת להכשיר העובר לפי שלא החמירו בו כלל שאם היו מחמירין בו לבא בקהל לא היה לו תקנה ולפיכך דין הולד כדין האשה שנשאת ומיהו לכתחלה אין מתירין האשה להנשא לכהן אלא דוקא ברוב כשרין כדאמרינן לעיל הלכה כר"ג ואת לא תעביד עובדא לכתחלה עד דאיכא רוב כשרין ומיהו בחד רובא סגי אבל בשאינה טוענת כסוגיין דהכא לא אשכחן פלוגתא בין בתחלה לדיעבד הלכך אפילו נשאת תצא אלא היכא דאיכא תרי רובי כשרין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה דאפילו טוענת בעי תרי רובי להתירה להנשא לכתחלה ובדיעבד אפי' חד רובא לא בעינן כיון שהיא טוענת ואומרת לכשר נבעלתי ובשאינה טוענת אפילו נשאת כל היכא דליכא תרי רובי תצא ותמיהני עליו דכיון דסוגיין דהכא בשאינה טוענת ועלה אמרינן דבעינן תרי רובי ולא מפלגינן בין בתחלה לדיעבד מנא ליה דבטוענת נבעי לכתחלה תרי רובי דנהי דלעיל אמרינן אפילו בטוענת דלא נעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרין היינו דבעי חד רובא אבל תרי רובא מנא לן דכיון דמדינא אפילו ברוב פסולים כשרה בטוענת נהי דמשום חומרא בעלמא אמרינן לא נעביד עובדא עד דאיכא רוב כשרים מכל מקום משמע דבחד רובא סגי דברובא דלא בעינן ליה אלא משום חומרא בעלמא לא משמע דנגזור ביה אטו קבוע דנבעי משום הכי תרי רובי: **הדרן עלך בתולה נשאת**

הגהות הב"ח (א) חלל נמי כצ"ל:

בד"ס סגי' לת"ק נמי נפקא מינה דשתיקה וכו'

שלטי הגבורים: לפוסלה לכהונה ולא לפסול הזרע ולא האמינוה חכמים אלא כשהיא טוענת טענת ברי ואין מי שיכחיש אותה בטענה ברורה כגון שמת הארוס או שאינו כאן אבל אם הארוס טוען כנגדה טענת ברי אינה כשרה להאמינה יותר מן הארוס והרי היא והזרע פסולין מספק: פנויה שנתעברה בזנות וה"ה אומרת שהיא מעוברת מפלוני שהוא ממזר אפי' אותו פלוני מודה שהיא ממנו הרי הולד ספק ממזר הוא כשם שזינתה עם זה שהודה לה כך זינתה עם אחר כדברי ר"מ ואיני רואה שיטת התלמוד כדבריו אלא כשם שהיא נאמנת לומר לכשר נבעלתי להחזיקו כשר בודאי כך היא נאמנת לומר לממזר נבעלתי ולהחזיקו ממזר ולהתירו בממזרת הואיל והדבר ידוע שבזנות נתעברה נאמנת לומר שזינתה עם הפסולין אם לא נבדקה אמו ויצא עליה לעז מאחר בני אדם ה"ז ספק ממזר כמו שמבואר בפ' עשרה יוחסין ובפ' אלמנה לכהן גדול:

המאור הגדול

זמה שפסק הרי"ף ז"ל כר' יוסי דבעינן תרי רובי בתינוקת שירדה למלאות מים מן העין וכו' נ"ל שאין לסמוך עליו חדא דהא פליג עליה רב חנן בר רבא ואמר הוראת שעה היתה למימרא דבעלמא לא בעי תרי רובי ועוד דקי"ל כר' יהודה אמר שמואל דאמר הלכה כר"ג מדאמרי' בגמ' דהנושא את האשה במסקנא הכי נמי מסתברא דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא וכו' ור' יוסי ודאי פליג אדר"ג דהא אסיקנא בגמ' דכר' יהושע סבירא ליה ואי איכא מאן דסבירא ליה דר' יוסי לא פליג אדר"ג ולא קשיא הא דקא טענה איהי הא דלא קא טענה איהי אנן כל שנויא דלא חזינן ליה בגמ' לא סמכינן עליה דאי איתא לא הוה שתיק גמרא מיניה וה"ר שלמה ז"ל כתב כפירוש דר' יוסי כר' יהושע סבירא ליה ושמעינן מינה דר"ג בחדא מכשר או בדטענה איהי אפי' ברוב פסולין או ברוב כשרין ואע"ג דלא טענה ולא מידי והיינו דאמרי' ר"ג אלים ליה ברי דאפי' בחדא ספיקא מכשר כלומר אפי' ברוב פסולין וקיל ליה שמא דאפי' בספק ספיקא פסול כגון אלמנת עיסה היכא דליכא למימר זיל בתר רובא אבל אי איכא רוב כשרים אפי' חדא רובא אע"ג דלא טענה היא

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור ומה שפסק הרי"ף ז"ל כר"י דבעינן תרי רובי וכו' נ"ל שאין לסמוך עליו דהא פליג וכו' ואמר דהוראת שעה היתה וכו': **אמר** הכותב אבל פירש"י ז"ל הוא הנכון שהוא מפרש הא דאמרי' בגמ' ולרב חנן בר רבא קשיא הא דמגלא בה תינוק מושלך דה"ק כיון דאוקי רב למתני' בתרי רובי ואמר רב חנן דהוראת שעה היתה משמע אבל בעלמא לא בעינן תרי רובי קשיא הך דרב דאמר אבל ליחסו לא אלמא תרי רובי בעינן ופריק מאן דמתני הא לא מתני הא דאר"י בקרונה של צפורי היה מעשה אלא סבר דחד רובא הוא הלכך הוראת שעה היתה כך פירש"י ז"ל ואיכא נוסחי דוקיי דלא כתיב בהו מגלא תינוק מושלך אלא קשיא הא ופירושה הא דרב יהודה דאמר משמיה דרב בתרי רובי הוה ומפריק דלא מתני לה וזה יותר נכון אבל הפי' שכתבו בעה"מ הזה ז"ל אינו דליכא מאן דפליג אהא דאמר רב אבל ליחסו לא וליכא למימר מאן דמתני הא לא מתני הא דהא לא אמרה חד אמורא משמיה דרב אלא רב גופיה אמרה דסתמא איתמר ולא מסיימי בה בגמרא מאן אמרה משמיה אלמא מפומיה דרב גופיה שמע להו וליכא למימר דרב חנן פליג עלה ועוד דא"ס הוה לן למימר אמוראי נינהו ואליבא דרב כלומר דרב חנן פליג אההוא מימרא והאי מימרא חד אמורא אמרינא אמלה דכיון שהוחלק שם אמורא באחת

מאן הכי הוה לן למימר ולא לימא לן מאן דמתני הא דמשמע דלא פליגן אהדדי בעיקר דינא אלא דמר מפרש לה הכי ומר הכי ועוד מ"ש בהא דפליגי אמוראי אליבא דרב אדרבה הוה לן למימר דמ"ד הוראה שעה היתה אשתמיטתיה הא דאר"י בקרונה של ציפורי היה מעשה ולא פליגי אמוראי כלל דכולהו ס"ל תרי רובי בעינן והיכי משוינן פלוגתא בכדי בעיקר דינא אלא ודאי כדפרישית עיקר ולענין פיסקא אפי' תימא פליגי אמוראי אליבא דרב מאן דמוקי למתני' כדינא טפי עדיף ממאן דמפיק לה מהלכה ודחי לה בהוראת שעה ועוד דרבים נינהו וסתמא איתמר ולא דתינן להו מדרב תנן יחידאה אלא שהפי' שכתבנו הוא הנכון ומה שכתב עוד דהא אסיקנא בגמ' ר' יוסי דאמר כר' יהושע ואי איכא מאן דמוקי לה כר"ג כל שנויא דלא חזינן ליה בגמ' לא סמכינן עלה דאי איתיה לא הוה שתיק גמרא מיניה היפך האמת הוא דאי ר"י היא הוה לן לפרושה ולמימר לעולם ר"י היא אלא ה"ק לא שייכא מתני' בפלוגתא דר"ג ור"י דבקרונה של צפורי היה מעשה והיא לא היתה טוענת שאינה יודעת מי הם אנשי הקרונות דאתו מעלמא נינהו ומשום תרי רובי הכשירוה ומעיקרא נמי הכי קשיא ליה כמאן אי כר"ג ומפני טענתה הכשירוה אפי' ברוב פסולין נמי והשתא מפרקינן בקרונה דצפורי היה מעשה ולא מפני טענתה אלא מפני שהיה המקום ראוי לכך וסתמא בשאינה טוענת משמע דתינוקת הות ואנוסה הות ועוד דלא קתני ואריב"ל אם רוב העיר משיאין לכהונה נאמנת כדקתני רישא אלא דמעיקרא מפני שלא היה עולה על דעת להכשירה אלא מהכשרו של ר"ג אמרו אי כר"י אי כר"ג ולא נחית למידק בטענה דידה כלום ואית ליה לדחוקה בשטוענת דומיה דמלתיה אלא מקשי' דעדיפא אפי' ברוב פסולין נמי והשתא מהוקמא הכשירה משום תרי רובי בפשטא בשאינה טוענת ולפיכך אין צורך להאריך ולפרש הדבר בגמ' ומעשה דקתני לומר אע"פ שנחלקו ר"ג ור"י בין בלא רוב בין ברוב אבל בתרי רובי הכשיר ריב"ל לעולם עוד יש לי להקשות על דברי רש"י ז"ל אי ס"ד מתני' ר"י היכי הקשי' בגמ' ומי בעינן תרי רובי וכי עד השתא לא שמעי' ליה לר"י דלא אזיל ביוחסין בתר חד רובא והא ודאי פשיטא דר"י אפי' ברוב כשרים פוסל ואפי' פירש ובעל כדתניא לעיל ראוה שנכנסה עם אחד לסתר או לחורבה והתם לאו קבוע הוא ואפ"ה לא אזיל בתר רובא וכדאמרי' הכא בהדיא אי ר"י אפי' ברוב כשרים נמי פוסל ואף על הייחוד אסר משום דמעלה עבוד רבנן ביוחסין אלא ש"מ מתני' אפי' ר"ג דל"ל מעלה דיוחסין ומש"ה אקשינן כיון דבתר רוב אזלינן היכי גזרינן רוב סיעה אטו רוב עיר והא בעלמא לא גזרינן ומפרקינן בהא אית להו לכ"ע מעלה עשו ביוחסין כיון דלא טענה ועוד כמה הוא רחוק לומר דכולה סוגיין דלא כהלכתא ור' ינאי ור' דימי וזעירי ור"ת כולהו כר"י ס"ל ואינהו לאו אמתני' קיימי ולאו לפרושה למתני' אתו אלא מימרי נינהו וליכא לאוקמינהו לכולהו דלא כהלכתא ומה שאמר בעה"מ ז"ל כר"ג בחדא מכשר או בדטענה איהי אפי' ברוב פסולין או ברוב כשרין אע"ג דלא טענה איהי ולא מידי זה שבוש לפי דעתי דסוגיין עיקר מילתייהו דר"ג ור"י ברוב כשרין אלא ואפ"ה (ומש"ה) אר"ג נאמנת דשמע' מינה דאי לא טענה פסולה לכהונה וגרסי' בגמ' י' יוחסין גבי הא דתנן אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי והוינן בטעמא בגמ' ואמרי' דאבא שאול עדיפא מר"ג דאי מהתם ה"א התם הוא דרוב כשרין אצלה וכו' ושמעת מינה דמתני' דר"ג לאו ברוב פסולין הוא אלא ברוב כשרין אצלה הוא דקתני נאמנת דאלמא בודקין אותה ואי אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואם לאו פסולה והתם נמי גבי ארוסה שעיברה דאמר שמואל הולד בדוקי ואקשינן עליה הא אמר שמואל חדא זימנא דאמר שמואל הלכה כר"ג ומפרקינן אי מהתם ה"א התם הוא דרוב כשרין אצלה וכו' מכלהו שמעת דאפי' ברוב כשרין בודקין אותה דאי לאו הכי היכי מוקמינן לה למתני' ברוב כשרין ועוד דאבא שאול לכל שתוקי היה קורא בדוקי אלמא צריך בדיקה ואי אמרת ר"ג ברוב כשרין מכשר בדלא טענה איהי היכי לא אשמועינן בחד דוכתא דשתוקי כשר בעצמו ברוב כשרין ואין בודקין לא אמו וה"נ תניא לעיל ר"ג ור"א אומרים נאמנת והוקמא ברוב כשרין אלמא נאמנת היא ואם שותקת פסולה לכהונה וסוגיין נמי דשמואל בנגא בה תינוק מושלך ואם רוב ישראל ישראל לאו ליחסו אלא למקצת שאר דברים ואי היה מכשיר ר"ג ברוב כשרין אע"ג שאינה טוענת לא אמר ריב"ל לדברי המכשיר מכשיר ואפי' ברוב פסולין דהא איכא פלוגתא בין רוב כשרין לרוב פסולין והיכי אמר אפי' ועוד עיסה שהיא משפחה שנטמע בה ספק פסול אם פירש אחד מהן ונשא במקום אחר הרי אלמנתו כשרה דרוב משפחה כשרין הם ויש בזה הרי ספיקי לקולא ורובא נמי לקולא ואפ"ה ר"ג פוסל ולא קבל עדות בשום הכשר עיסה

משום

האשה שנתאלמנה או נתגרשה. ותובעת כתובתה: והוא אומר. אנתגרשה קאי ואלמנה היורשין אומרין לה אלמנה נשאך אבינו ואין ליך אלא מנה ושטר כתובה אבודה: אם יש עדים. על נשואיה שיצאת מבית אביה לבית בעלה: בהינומא. ומפרש בגמרא דהיינו קריתא דמנמנמא ביה כלתא כלומר נעיף על ראשה מסורבב על עיניה ופעמים שמתנמנמת בתוכה מתוך שעיניה מכוסין ולכך נקראת הינומא על שם תנומה: וראשה פרוע. שערה על כתפה כך היו נוהגין להוציא את הבתולות מבית אביהן לבית החתונה: אף חילוק קליות. רגילין היו לחלק קליות לתינוקות בנישואי הבתולות כשהשבלים לחים מייבשין אותן בתנור והן קליות ומתוקין הן לעולם: **גמ'** טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים בעל מהימן. דאע"ג דבפלוגתא דהיא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך קי"ל כר"ג דאיהי מהימנא התם היינו טעמא משום דאיהי ברי ואיהו שמא אבל הכי ברי וברי הוא וכי תימא ואי איכא עדים נמי להימניה לבעל (ו) מגו דאי בעי אמר פרעתי י"ל דלא מצי אמר הכי דהא קי"ל בהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום כדאיתא לקמן בפרק הכותב ולדברי הריא"ף ז"ל שהוא סובר דכי אמרינן דלא אמר כלום היינו דוקא במקום שאין כותבין אבל במקום שכותבין כתובה נאמן לומר פרעתי על כרחין הכא מיירי כגון שהבעל הודה קודם מיתתו שלא פרע ומיהו בגרושה אם תובעתו לאלתר אחר גירושין לא צריכי להכי שאינו אמר פרעתיך אינו נאמן שאין אדם עשוי לפרוע קודם גירושין והוה ליה כאומר פרעתיך בתוך זמנו שאינו נאמן: **כיצד** מרקדין לפני הכלה. מה אומר לפניה: כמות שהיא. לפי יפיה ולפי חשיבותה מקלסין אותה: חסודה. חוט של חסד משוך עליה: מכאן אמרו. מדברי בית הלל שאמרו ישבחנה: תהא דעתו (ז) מעורבת עם הבריות. לעשות לאיש ואיש כרצונו: כדי לחבבה על בעלה. כשרואה שהכל מסתכלין בה נכנס יפיה בלבו: מעבירין. כשהכלה יוצאה מבית אביה לבית חתונתה ונושאי המת יוצאין וזו וזו יש אוכלסין הרבה ואין רוצין להתערב מעבירין את המת לדרך אחרת: אפילו למ"ד. פלוגתא היא בפ' קמא דקדושין (דף לב:): שום תשים עליך מלך. ישראל הוזהרו שישימו עליהם אימות הרבה: כלומר שתהא אימתו עליהם הלכך אין כבודו מחול ולפיכך ריבה הכתוב שימות הרבה: פרשת דרכים הואי. ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו הוא צריך לפנות לאותה הדרך: ספורי. מכריזין עליו שיבאו לכבודו:

תורה אור | נר מצוה

האשה *שנתאלמנה או שנתגרשה היא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר לא כי אלא אלמנה נשאתיך אם יש עדים שיצאתה בהינומא וראשה פרוע כתובתה מאתים ר' יוחנן בן ברוקה אומר אף חילוק קליות ראיה: **גמ'** *טעמא דאיכא עדים הא ליכא עדים הבעל מהימן (א) (ה) *(וליחוש דילמא מפקא עדים בהאי בי דינא וגביא (ג) ומפקא כתובתה בהאי בי דינא וגביא א"ר אבהו זאת אומרת כותבין שובר רב פפא אומר במקום שאין כותבין כתובה עסקינן וליחוש דילמא מפקא (ב) עדי הינומא בהאי בי דינא וגביא והדרא (ג) ומפקא עדים בהאי בי דינא וגביא כיון דלא אפשר ודאי כותבין שובר): תנו רבנן כיצד מרקדין לפני כלה בית שמאי אומרים *כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה אמרו להם בית שמאי (ד) לדבריכם הרי שהיתה חגרת או סומא אומר כלה נאה וחסודה והתורה אמרה °מדבר שקר תרחק אמרו להן ב"ה (ה) מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בפניו או יגננו בעיניו הוי אומר ישבחנו בעיניו מכאן אמרו חכמים לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כדי לחבבה ב על בעלה ולית הלכתא כותיה: תנו רבנן מעבירין את המת מלפני הכלה וזה וזה מפני מלך ישראל אמרו על אגריפס המלך שעבר מלפני הכלה ושבחוהו חכמים שבחוהו מכלל דשפיר עבד והא אמר רב אשי אפילו למ"ד נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול מלך שמחל על כבודו °אין כבודו מחול שנאמר °שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך פרשת דרכים הואי תנו רבנן ג (ג) מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת ולהכנסת כלה אמרו עליו על ר' יהודה בר' אלעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה במר"א בשאין לו כל צרכו אבל יש לו כל צרכו אין מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איויא משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומנייהו שיתא אלפי שיפורי אמר רב ששת ואיתימא רבי אמי ואיתימא רבי יוחנן כנתינתה כך נטילתה מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בששים ריבוא והנ"מ למאן דקרי ד ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא:

מתני'

רש"י

האשה שנתארמלה או שנתגרשה. ושואלת כתובתה: והוא אומר. קאי אנתגרשה וכשנתארמלה היורשין אומרים אלמנה נשאך אבינו ואין לך אלא מנה: אם יש עדים. על נשואין שיצאת מבית אביה לבית בעלה: בהינומא וראשה פרוע. שערה על כתיפה כדרך הבתולות ובגמרא פליגי מאי הינומא איכא למ"ד כיפה של הדס ואיכא למ"ד לעיף שנותנין על עיניה ומנמנמת בו: אף חילוק קליות. שהיו רגילים לחלק קליות בנישואי הבתולות: **גמ'** טעמא דאתו עדים שיצאתה בהינומא: בעל מהימן. דהוא מוחזק: דילמא מפקא. עידי הינומא: זאת אומרת כותבין שובר. כשיפרע לה כתובתה תכתוב לו שקבלה כתובתה ויהא בידו לזכות ולא (ד) כמאן דאמר אין כותבין שובר דחיים שמא יאכלוהו עכברים ויתבענו זה שנית (ה) ומי שים לו שטר על חבירו או יחזיר לו שטרו או לא יטול כלום: היכא דלא אפשר. כגון במקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על תנאי בית דין שתיקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וגובים על פי עדים ויש לחוש שמא תלך לב"ד אחר ותביא עדים אחרים ותגבה שנית ודאי כותבין שובר: כיצד מרקדין. מה אומרין לפניה: כמות שהיא. לפי יפיה וחשיבותה מקלסין אותה: וחסודה. חוט של חסד משוך עליה: מכאן. שאמרו ב"ה ישבחנה בעיניו: מעורבת עם הבריות. לעשות כרצון איש ואיש: כדי לחבבה. כשרואה הכל מסתכלין בה נכנס יפיה בלבו: מעבירין. כשהכלה יוצאה לבית חתונה ונושאי המת יוצאין וכזו וכזו הרבה אוכלסין ואין רוצין להתערב מעבירין את המת דרך אחרת: אין כבודו מחול. דכתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך לכך רבתה תורה שימות הרבה: פרשת דרכים הואי. ולא ניכר שעבר מלפניה אלא כאילו צריך לפנות לאותו הדרך: שיפורי מכריזין שיבאו לכבודו: נטילתה. של תורה כשמת ותלמודו בטלה: כנתינתה. בסיני. למאן דקרי. מקרא: ותני. משנה: דמתני. לאחרים: לית ליה שיעורא. וממילא שמעינן דלמאן דלא קרי ולא תני אין מבטלים

*דהיינו גברא מאבולא לסיכרא. משער העיר עד הקבר: נטילתה. של תורה הימנו: כנתינתה. בסיני (ח) דהיינו כשמת ותלמודו בטל: למאן דקרי. מקרא: ותני. משנה אבל עדיין לא שנה לתלמידים: (ס) אבל למאן דמתני. לאחרים לית ליה שיעורא · ולמאן דלא קרי ולא תני כתבו הגאונים ז"ל דבעשרה סגיא ואיתא נמי בעשרה סגי לה. [ואית דמפרשי כיון שאינה מצוה לקרות אין לזלזולי בה כיון שלא נלטווית ומשגחת על לימוד בעלה ובניה ראויה לכבוד כמאן דקרי ותני]: **ודאמרי'** דמבטלין ת"ת להוצאת המת דוקא להוצאתו אבל לשאר צרכיו לא ואף על גב דאמרינן במסכת משקין (דף כז:) מת בעיר כל בני העיר אסורין בעשיית (י) מלאכה אפ"ה כיון שאינו מוטל עליו לקוברו לא מבטלין ת"ת לשאר צרכיו ואי תימא דהכא משמע דלכולהו מתים מבטלין ת"ת ואילו בפ"ק דמגילה (דף ג:) אמרינן פשיטא לי מת מצוה ות"ת מת מצוה עדיף דתניא מבטלין ת"ת (כ) דמשמע דלשאר מתים תורה עדיף לאו קושיא היא דהתם לאו דוקא נקט מת מצוה [דה"ה שאר מתים אלא דבההיא שמעתא איירי

ומאי דנקט במתני' אלא אלמנה נשאתיך רצה לומר בעולה נשאתיך כדפי' בריש מכילתין ומ"מ אי ליכא מגו על הבעל להביא ראיה שכן הוא כדבריו ואם אין לו ראיה בחזקת בתולה נשאה כיון דאיהי ... אדם : (ח) בסיני: נטילתה היינו כצ"ל : (ט) נ"ב וזהו פי' רש"י ז"ל ובפ' בני העיר כתב הר"ן ז"ל למאן דמתני משמע ת"ת בתלמוד ואחרים פירשו מתני לאחרים והטור כתב בסי' שס"א למאן דמתני פי' ... (י) נ"ב נראה מדבריו דאפי' ליכא חברותא בעיר אין צריכין להתבטל מד"ת אלא בשעת הוצאתו דהא הסיא במת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה מוקי לה בגמ' דפ' אלו מגלחין דוקא בדליכא ... ז"ל דדוקא מלאכה קאמר אבל ת"ת אין מבטלין כיון שאינו מוטל עליו לקוברו ודוקא במי שמתו מוטל לפניו תנן דפטור מן התפלה ומן התפלין ומכל מצות האמורות בתורה והיינו במי שמוטל עליו לקו... מוטל עליו לקוברו חייב בכל המצות ודוקא להוצאה בלתוד הוא דמבטלין דכנתינתה נטילתה וכו' וכן פסק הטור להדיא בסי' שס"א ע"ש אבל מדברי הר"מ לא משמע הכי ע"ש : (כ) נ"ב להוצאת המת :

מלחמת ה'

המאור הגדול

היא מכשר ר"ג כי ההיא דמצא בה תינוק מושלך דלא קא טעין ולא מידי ואמר רב עלת להחיותו אבל ליוחסו לא דליוחסין בעינן תרי רובי ואוקימנא דרב לטעמיה דאמר הלכה כר' יוסי תרי רובי בין דטעין בין דלא טעין ובקרונת דצפורי היה מעשה ור' יוסי דאמר כר' יהושע ומכשר בתרי רובי מכלל דר"ג בחד רובא נמי מכשר היכא דלא טעין ובדטעין אפי' ברו אדאוקימנא לר' יוסי כר' יהושע ובתרי רובי נוקמי כר"ג ובחד רובא ובדלא טענה איתי אי רגבי פלוגתא דר"ג ור' יהושע איתניא ליה בעי לאוקמא נמי לדר' יוסי כעין ההיא פלוגת בדטענה איתי ואע"פ שראיתי בתשובה לרבינו האי גאון ז"ל בחלוף דברים הללו שכתבתי דעתי ז"ל ובמס' קדושין גרסי' אמר רבא הלכה כאבא שאול שהיה קורא לשתוקי ברוקי ומכל זה כר"ג מיהו עיקר הלכתא כההוא דאמר ליה שמואל לרב יהודה שיננא הלכה כר"ג דיעבד ואת לכתחלה עד דאיכא רוב כשרין אצלה וכן ממסקנא דההוא שמעתתא דארוסה שעיברה מ כשמואל ולא כרב וכל חד וחד אזיל לטעמיה וכשמואל קי"ל ולא כרב מהני טעמי דאמרי' ו
ארוס וארוסתו :

[דף טז ע"א] **הכי** נמי מסתברא פירוש כמאן דקא איירי בה ומתני' ר' יהושע ולא ר"ג מ
אמרת בשלמא איירי בה פי' איירי בה ר' יהושע ברישא ולאו דברי
דקתני מודה אלא אי אמרת לא איירי בה אלא דברי הכל היא מאי מודה כלומר מאן תנא ד
יהושע הא אמרת רישא דברי הכל היא וליכא מאן דפליג ולא גרסינן איירי בה ר"ג ופי' משו
אין שור שחוט לפניך פי' גבי הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים חזקה דממונא מרע
דידה כי היכי דמרעא ליה לשחיטה חזקת איסור שהבהמה עומדת בה בחייה עד שיודע ל
ופי' רש"י ז"ל מוחלפת שיטה זו כולה :

וכיון דרוב נשים בתולות נישאות כי לא אתו עדים מאי הוי פי' ז"ל לרב קא מקשי כדקא מק
בבבא בתרא וי"ל אפי' לשמואל כלומר וניהמנה אע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב מש

איירי במת מלוה נקט מת מלוה] (א) ומיהו שפיר יליף מיניה דכיון דאפילו לשאר מתים מבטלין כ"ש למת מלוה ויש מי שאומר דהאי מבטלין דהכא רשות הוא כלומר דאי בעי מבטל [ואיכא חובה לבטל [אלא] גבי מת מלוה] והתם ה"ק דכיון דשאר מתים כת"ת פשיטא לי דמת מלוה עדיף והיינו דאמרינן הכא אמרו עליו על ר' יהודה ברבי אלעאי דאלמא רבנן אחריני לא מבטלי ולאו ראיה היא דמעשה שראו לרבי יהודה ברבי אלעאי הביאו לראיה שמבטלין: **מתני'** ומודה רבי [יהושע] כו' שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. זה אינו יודע שהיתה של אביו אלא על פיו של זה ומה שאסר הרי התיר ומפרשינן בגמ' [דף טז.] דהאי מודה רבי יהושע אפרקין קמא קאי אפלוגתא דהיא אומרת משארסתני נאנסתי ואע"ג דאיכא למימר מיגו דאי בעי אמרה מוכת עץ אני תחתיך דלא פסלה נפשה מכהונה וקא אמרה נאנסתי דקא פסלה נפשה מכהונה ומהימנא אפילו הכי אמר רבי יהושע לא מהימנא ומש"ה קאמר ליה ר' יהושע לר"ג אע"ג דבההוא מיגו דהתם פליגנא עלך משום דאיתתא איתרעאי ואפילו אמרה מוכת עץ אני תחתיך [דלא פסלה נפשה מכהונה] (אפ"ה אמר רבי יהושע) *)לגבי כתובה מיהא לא הות מהימנה. בההוא מיגו דהכא מודינא לך לפי שאילו היה רוצה היה שותק ואפילו היה הלה תובעו יכול לכפור ולומר לא היה של אביך מעולם ובגמ' [דף יח.] פרכינן למה לי למתנייה בהאי ליתנייה בדידיה וליתני הכי מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה לויתי ממך ופרעתיך שהוא נאמן ומפרקינן משום דקא בעי למיתנא אם יש עדים שלוה הימנו ואמר לו פרעתיך אינו נאמן והא קי"ל המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים ומדלא אקשינן וליתני מודה רבי יהושע באומר לחבירו מנה גזלתיך והחזרתיו לך נאמן ואם יש עדים שגזלו והוא אומר החזרתיו לך אינו נאמן יש ללמוד שהגוזל את חבירו בעדים א"צ להחזיר לו בעדים וזו שאלה שאל הרמב"ן ז"ל לנשיא הגדול רבי מאיר הלוי ז"ל והשיב מדלא אוקמא בהכי שמעינן דהגוזל את חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים: **העדים** שאמרו כו'. שהיו מעידין על חתימתן לקיים השטר: פסולי עדות היינו. קרובים: הרי אלו נאמנין. כיון דאין כתב ידן ניכר אלא על פיהן הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא ניהמנינהו אהאי: יוצא ממקום אחר. שחתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לב"ד עם זה וכתב חתומין דומין של זה לזה ואין כאן הפה שאסר הלכך אין נאמנין לומר פסולין היינו: **גמ'** ל"ש דאמרי' הפה שאסר כו' אלא דאמרי מחמת נפשות. נאנסו דלא משוו לנפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתוך כדי דיבור עקרי לסהדותייהו והפה שאסר התיר: אין אדם משים עצמו רשע. אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא לעצמו וקרוב פסול לעדות ופסולין היינו דתנן במתני' היינו פסול קורבה ודקאמרי' היינו משכחת לה בשהיו קרובים בנשותיהם ונתרחקו אבל אי אמרי פסולין היינו בפסולא דגזלנותא לא מהימני דהא משוו נפשייהו רשעים וה"ל כאנוסים היינו מחמת ממון דמהימנינן להו במאי דקאמרי כתב ידינו הוא אבל לא מהימנינן להו במאי דקאמרי דאנוסים היינו מחמת ממון ופלגינן דבורא וא"ת דכיון דפלגינן דבורא נפלוג הכי ונימא אנוסים היו ולא מחמת ממון דדכוותה אשכחן בפרקא קמא דסנהדרין דאמרינן התם [דף ט] פלוני רבעו לאנסו הוא ואחר מצטרפין להורגו לרצונו רשע הוא והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד רבא אמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע כלומר ומשום הכי כי אמר לרצונו מצטרף להורגו משום דמהימנינן לו דפלוני רבעו אבל לא לרצונו י"ל לא דמי (ג) דהתם מאי דמהימנינן ליה לגביה נקטינן כדקאמר דפלוני רבעו ברצון הרובע ולגבי נרבע אי הוי לרצונו או לאונסו מילתא אחריתי היא דמ"מ לגבי רובע כדקא אמר מהמנינן ליה אבל הכא דאינהו אמרי דאנוסין היו מחמת ממון היכי נימא דלאו כדאמרי דהוה אונס אחר שלא הזכירוהו כלל כי האי גוונא מעקר דבורא הוי ולא מפלג דבורא: **האומר** שטר אמנה הוא. שלא לוה כלום אלא כתבו ומסרו (ג) שאם יצטרך ללוות ילוה והאמינהו שלא יתבענו אלא אם כן מלוהו: כל כמיניה. והלא עדים חתומים בו ופשיטא דלא מהימן וה"ה דהוה מצי למימר כדקאמר בסמוך כדאמרי עדים אי דכתב ידם יוצא ממקום אחר פשיטא דלאו כל כמיניה ואי דאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימן כי אמר שטר אמנה הוא במגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ומסקנא נמי בגמרא הכי איתא דאע"פ שהלוה מודה שכתבו צריך מלוה לקיים ואי לא מקיים ליה נאמן לוה לומר פרוע הוא או אמנה הוא מגו דאי בעי אמר מזוייף הוא אלא דמשום דהני תרי גווני (ד) דהיינו כתב ידם יוצא (ה) איתנהו במתני' גבי עדים דייק בהו תלמודא כדקא אמרי עדים ולא חש לאורוכי כולי האי בדקאמר לוה: **לעולם** דקאמר מלוה וכגון שחייב לאחרים. בהודאה זו שהוא מודה שהוא שטר אמנה מפסיד את אחרים הנושים בו ואין לו מה להגבותם והוא אינו רוצה להגבותם חוב זה: ונתן לאשר אשם לו. ולא כתב לאשר הלוהו אלא לאשר אשם לו ואשם הוא הקרן כדאמרינן בהגוזל (דף קי) והא דרבי נתן בדלית ליה נכסי ללוה לאשתלומי מיניה אלא חוב זה דאי אית ליה אין מוציאין מזה ונותנין לזה דהוה ליה חוב זה כנכסים משועבדים דאין גובין מהן במקום בני חורין והכי מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' (דף מו:) ואי תימא ובלאו רבי נתן נמי הוי חב לאחרים דנהי דאין מוציאין מזה ונותנין לזה כל זמן שלא יתבענו ללוה מ"מ כשיתפרעם המלוה בב"ד למה לא יגבו לו חוב זה כשם שהם מגבין לו שאר נכסיו יש לומר דשטרות לאו בני גוביינא נינהו שאין גופן ממון וכל שאין גופן ממון אין ב"ד מגבים לו ומהכא שמעינן לה וה"נ מוכח בסוף מכילתין (דף קי) גבי ד' שהוציאו שטר חוב זה על זה דאמרינן זה גובה וזה גובה הלכך בלאו דרבי נתן לא הוי חב לאחרים אבל לר' נתן דסבירא ליה שהמלוה יכול לתבוע בדין בעל חוב של לוה ולהפרע ממנו הוי חב לאחרים ולא מהימן ואי תימא וליהימניה מגו דאי בעי מחיל וכדשמואל דאמר [דף פה:] המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול יש לומר דכי אמרי' הכי ה"מ במוכר שטר משום דמדאורייתא לא קני ליה דמכירת שטרות דרבנן כפי דעת הרי"ף ז"ל וכדמוכח בפרק מי שמת (דף קמז:) אי נמי משום דשעבוד גופו של לוה נשאר גבי מלוה (א) וכפי סברת רבינו תם ז"ל וכמו שכתבתי שם בס"ד אבל היכא דחב לאחרים ולית ליה נכסי אחריני (ו) כיון דמוציאים מזה ונותנין לזה מדרבי נתן אפילו מחלו אינו מחול דהא משועבד ליה לקמא מדאורייתא ושעבודא דלוה גביה הוא והקשו על זה מדאמרינן בפרק החובל (דף פט) גבי הא דתנן דאשה פגיעתה רעה דהיא שחבלה באחרים פטורה משום דלית לה לשלומי ומקשינן התם [דף פט.] ותזבין כתובתה בטובת הנאה להאי דחבלה ביה דאי מחלה גבי בעל לית ליה פסידא ומפרקינן סוף סוף לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן והא התם דלית לה נכסי אחריני ואפילו הכי אמרינן דיכולה למחול ולי אין זו קושיא דהתם לאו מדרבי נתן אתינא עלה והיינו טעמא משום דהא דרבי נתן לא סגיא אלא לכשיגיע זמנו פקדיה רחמנא ללוה דליתב למלוה קמא ומשום הכי מוציאין מזה ונותנין לזה אבל לא סגי דלהוי מהשתא שעבודיה גביה (ב) כל שכן בשעבוד כתובתה דאפשר דלא אתי לעולם לידי גוביינא ומשום הכי לא אתינא עלה מדרבי נתן דתזבנה לכתובה להאי דחבלה ביה ולמאי דפרכינן מהדרינן דכל דלגבי בעל מחלה ודאי אבל אין הכי נמי דהיכא דחייב מדרבי נתן לא מצי מחיל ומפרקא קושין. עוד נראה לי דלאו מגו מעליא הוא דאי מחיל מכסיף ממלוה דקא מפקע ליה חוביה בכדי וכי אמר שטר אמנה הוא לא מכסיף יתיה דמאי אמר קושטא קאמינא ולא בעינן לשקורי ולא תקשה לך מאי דאמר בסוף פרק שנים אוחזין (דף יט:) מנא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ופרכינן התם וליחוש דילמא כתבה ליתן בניסן ולא נתנה עד תשרי כו' ומהדרינן שמע מינה איתא לדשמואל דקאמר שמואל המוכר שטר חוב לחבירו כו' דאלמא משום מגו דאי בעי מחיל מני אמר פרוע הוא דלאו קושיא היא דכל לגבי בעל ודאי מחלה ולא מכספא:

לעולם

נר מצוה | תורה אור

קסג **מתני'** *ומודה ר' יהושע באומר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה ממנו נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה של אביו והוא אומר לקחתיה ממנו אינו נאמן:

קסד דף יח: *העדים ב שאמרו כתב א ידינו הוא זה אבל אנוסין היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנין ואם יש עדים שהוא כתב ידן או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר אינן נאמנין:

גמ' אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות אבל אנוסין היינו מחמת ממון אינן נאמנין מאי טעמא לפי שאין דף יט. אדם משים ב עצמו רשע: *אמר רב יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא לאו כל כמיניה ואלא דקאמר מלוה ג תבא עליו ברכה ואלא דקאמרי עדים אי דכתב ידן יוצא ממקום אחר פשיטא ואי אין כתב ידן יוצא ממקום אחר אמאי לא מהימני °אמר אביי לעולם דקאמר מלוה ד וכגון שחייב לאחרים וכדר' נתן דא"ר נתן מניין לנושה בחבירו מנה קסה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר °ונתן לאשר אשם לו רב אשי אמר

במדבר ה

רש"י

דף טו: **מתני'** שהפה שאסר הוא הפה שהתיר. זה לא ידע שהיתה של אביו כי אם על פיו של זה ומה שאסר התיר: העדים. שהיו מעידין על חתימתן לקיים את השטר: פסולי עדות. קרובים ומשחקים בקוביאות: הרי אלו נאמנין. כיון דאין כתב ידן ניכר כי אם על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר: יוצא ממקום אחר. שחתומים בשטר אחר שכתוב בו הנפק והוחזק בב"ד וכתב החתומים של זה דומה לזה ואין כאן פה שאסר: אין נאמנין. לומר פסולין היינו: **גמ'** לא שנו. דנאמנין באין כתב ידן ניכר כי אם על פיהם: אלא דאמרי מחמת נפשות. נאנסו דלא משוו נפשייהו רשעים: אין אדם משים עצמו רשע. אין אדם נאמן דף יט. לפסול את עצמו דאדם קרוב אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: שטר אמנה. לא לוה כלום אלא כתב ללוות ונתנו למלוה שאם יצטרך ללוות ילוה והאמינו שלא יתבענו אלא אם כן ילוה: כל כמיניה. והלא עדים חתומים בו ופשיטא דיתקיים בחותמיו: שחייב לאחרים. ובהודאה זו שמודה מפסיד האחרים שזה חייב להן ואין לו מה להגבותם ורצו לגבות חוב זה: לאשר אשם לו. ולא

עין משפט

נ"ל אלא

א מיי' פרק ד ופ"ה ופי"ב ופי"ד מהלכות טוען ונטען סמג עשין צה טוח"מ סי' קמ וקמט:
ב מיי' פרק ג מהל' עדות סמג עשין קט טוח"מ סי' מו:
ג מיי' פרק ב מהל' מלוה ולוה סמג עשין צג טור ח"מ סי' פו:

*) עי' תוס' ד"ה התם שור שחוט

שלטי הגבורים

א כ'מיי' עדים שאומרים כתב ידינו זה אבל מעולם לא ידענו עדות זו ואין אנו זוכרים שזה לוה מזה לא נתקיים השטר עד שיזכרו עדותן אבל אם כתב ידם יוצא ממקום אחר מקיימין השטר ואין משגיחין לדבריהם שאומרי' אין אנו זוכרים בעדות שמא תורו כהן ומה שאומרים אין אנו זוכרים העדות כדי לבטל השטר וכאילו אמרו קטנים היינו שאינם נאמנים הוא"ל ומתקיים שלא על פיהם ע"כ ונראה שאפי' אם אין זוכרים שלוה או שחתמו מעולם כיון שמעידים שזהו כתב ידם מקיימין אותו על פיהם:
ב אפי' אם אומרים שעשו תשובה והם עכשיו כשרים דכיון שהעדות מתבטל ע"י שעושין עצמן רשעים אין להאמינם וכן כתב הרא"ש בתשובה נהי דאינם נאמנים לבטל השטר מ"מ לגבי דידהו נאמנים דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי והייבים לשלם ללוה הפסד שבא לו מכח חתימתם שחתמו שקר מדינא דגרמי:
ג בגמ' יהיב טעם נמי משום דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו לפי שאם היה אומר אמנה או פרוע נאמן במגו שהיה יכול לומר מזוייף הוא וכתב בעל העיטור דוקא כשאין בו נאמנות אבל אם יש בו נאמנות לאו כל כמיניה ובעל התרומות כתב דאפי' אם יש בו נאמנות נאמן משום מגו וה"נ מסתברא לכן תיקנו חכמים לקיימו ושוב אין הלוה יכול לומר שום דבר וכיצד הוא הקיום באים העדים של שטר ומעידין בפני ג' ואפי' הן הדיוטות זאת חתימתנו וכותבין למטה·

לשון ריא"ז

ועד שלא יקיימנו הרי הוא כנייר חלק שאינו מועיל לו כלום ואם נתקיימה חתימת א' מן העדים כנגד הרי כאן עד אחד ומחייבו שבועה כמבואר בקונטרס הראיות הרוצה לעשות קיום לשטרו שמא לא מצא עדים לקיימו בשעת הצורך מוליך שטרו לג"ד ומקיים חתימתו בא' מג' דרכים שביארנו וב"ד כותבין לו קיום בסוף השטר ותותמין בו הדיינים שחתימתן ידועה ומוכרת לכל והיא הנקראת אשרתא דדייני וזהו לשון הקיום אנחנו בי דינא דחתימי לתחת כמותבנא אתא כחדא סוינא יוסף בשרא הדין קדמנא ומדאתא פלוני ופלוני ואסהידו על חתימת ידייהו אשרתי' וקיימתי' כדחזי ואם היה השטר מתקיים ע"י עדים אחרים או ע"י כתב ידם היוצא ממקום אחר כותבין הדיינים לפי הענין:

לשון ריא"ז

ד וכן המלוה עצמו אם היה הוא חייב לאחר ובא בעל חוב לגבות חובו מן השטר הזה אין המלוה נאמן לומר שטר אמנה הוא שמא להפסיד בע"ח מתכוין ומ"ש אומר שהמוכר שטר חובו לאחרים נאמן לומר שהוא שטר אמנה ולהפסיד הלוקח מתוך שיכול למוחלו שהמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול אבל כשחב לאחרים אינו יכול למוחלו ואני אומר שכן זה יכין זה יכול למוחלו ואעפ"כ אינו נאמן לומר שטר אמנה היא שאין מאמינים אותו לבטל עדות השטר ואפי' על ידי מתיך ועוד שמשים עצמו רשע:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) עדיין אף לאחר מכירה הלכך שפיר מהני' ביה מחילה דעד הכא לא פקע כח המלוה מיניה דלוה לשיעבוד גופו:
(ב) ומיהו לא מני מחיל בתרא ואע"ג דלא אל שיעבוד קמא עדיין שהרי בלותה שעה שיש למחילה לחול והיינו כשיגיע זמנו מיד יסתלק בלותה שעה שיעבודו של שני ויחול שיעבודו של מלוה ראשון:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הא פשיטא דמייתי ראיה במכ"ש ולא הוצרך הר"ן ז"ל לכותבו אלא לאפוקי מסברת י"א שכתב אחר זה שמפרשים דמייתי ראיה כיון דשאר מתים כת"ת לגבי מת מצוה חובה ולכך כתב בסברא הראשונה דיליף מינה במכ"ש ובשאר מתים נמי חובה כמו במת מצוה:
(ב) נ"ב ובנ"י פ"ב דיבמות סי' כה תי' בע"א:
(ג) נ"ב למלוה:
(ד) תי' דהיינו נמחק וכ"ב דאי:
(ה) נ"ב יוצא:
(ו) וכיון כצ"ל:

המאור הגדול

לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וא"ת ניהמניה במגו דאי בעי מחיל ליה דהא אפי' מוכר יכול לחזור בו ולמחול אי נמי במגו דאי בעי קלייה יש לומר שאני הכא דאיכא למימר אערומי קא מערים ולמחר מפיק ליה לשטרא בבי דינא א־רינא וגבי ליה:

מלחמת ה'

ועוד לעולם דקאמר מלוה וכו' עד ולמחר מפיק ליה לשטרא בב"ד אחרינא: **אמר** הכותב זו אחת מכמה תבירים שאין נכונות שנאמרו על קושיא זו דאי מחיל ליה נמי אפי' לאיערומי עליה נכך הערמה לגבותו בב"ד שאין מכירין בכן הלכך מהימן משום ההוא מגו דהא כי מחיל ליה אין פסימנא וא"ת התם כיון דודאי נמחל לא סדר גבי הא מהימן לומר פרוע הוא משום האי מגו כדאמרי' בשילהי פ"ק דמציעא מנא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל ואוקימנא משום דשמואל וא"ת שאני התם דלא מצי גבייה דהא נקט שובר ה"נ הא ידע דכתבין ליה וטרינן ליה ועוד דכל מלתא דבי דינא קלא אית לה כדמוכח התם במציעא ועוד טיכי אמר דמפיק לה בבי דינא למתב שה אי מהימן ודאי מקרע קרעי ליה לשטרא וטרינן ליה למלוה ולטעמין אי הפסיד ליה בעלי חוב לשטרא הוא ודרך הסירוין הוא לשטרא להימניה ואינו להוציא בב"ד הלא שמא יערים על האחרים ויתבע מן שלום ביני לביני לנאת ידי שמים וגם זה אינו עולה מן הסוגיא כמו שפירשנו הכן בדבר:

לעולם דקא אמרי עדים כו' אעולה לא חתימי. וכי אמרי חתמנו אין נאמנין להרשיע עצמן ופרש"י ז"ל בסמוך דעדים שאמרו אמנה היו דברינו היינו שאומרים שלא הלוהו כלום אלא כתבנו לו ולכשילטרך ילוה (ג) וזה שעבד נכסיו מעכשיו אם ילוה אחר זמן ולא הוי מוקדם לטרוף שלא כדין וכ"ל שהזקיקו לומר כן משום דאי לא אמרי הכי לא צריכין לדרב כהנא למיפשט מינה עולה דעדים דתיפוק לי דמשוו נפשייהו רשעים שכתבו את השטר שלא כדין ותמה אני אכתי היכי סגי בהכי דהא מסקינן בפירקא קמא דב"מ (דף יג.) שאין רשאין עדים לכתוב את השטר אלא או בשטרי אקנייתא דמשתעביד בין ילוה בין לא ילוה ואינו מצוה כאן אמנה כלל א"כ כשים מלוה עמו ורצו הלוואת מעות לדברי רש"י ז"ל וכמ"ש שם הא לאו הכי [לא] משום חששא דשמא כתב ללוו' בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למיטרף לקוחות שלא כדין וכיון שכן בכה"ג נמי אית לסהדי למיחש דלמא כתב ללות הואיל ולא ילוה כלל וטריף לקוחות שלא כדין ואי כתבי רשיעי נינהו ולא צריכין לדרב כהנא וכ"ל דהתם בפ' שנים אוחזין למאי דשכיח חיישינן דהיינו כתב ללוות בניסן ולא לוה עד תשרי שהדבר מצוי כך בכל יום אבל אי כתב ללוות ולא לוה כלל לא חיישינן הלכך כל שמפרש לוה לכשילוה ישתעבד מעכשיו כותבין אפילו בשטרי דלאו אקנייתא ואפילו אין מלוה עמו ומכאן למדנו דין זה הלכך כי אמרי עדים בענין זה כתבנו לא משוי נפשייהו רשיעי אלא דכיון דאמר רב כהנא דאסור למלוה שישהה שטר אמנה בתוך ביתו סהדי נמי אי עבדי הכי אע"ג דמדינא מלו למיעבד לא שפיר עבדי:

אסור לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו. לא מבעיא שטר אמנה דאסור אלא אפי' שטר פרוע אסור ולא אמרינן דמצי לעכוביה על פשיטי דספרא שעל הלוה ליתן שכר הסופר ופעמים שאין לו ונותנו המלוה וחוזר וגובהו מלוה בשעת פרעון (ג) ואעפ"כ אין לו לעכב את השטר בשביל זה הכי מוכח בגמרא: ספר שאינו מוגה. תורה נביאים וכתובים שאין מוגה (שם) טעיות שבו:

עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנין. אפילו אין כתב ידם יוצא ממקום אחר וכדאסיק רב אשי לעיל מדרב כהנא וס"ל לרב נחמן כמי דמודע' היו דברינו אין נאמנין משום דס"ל דכיון דאיכא מודעא אין רשאין לכתוב אותו שטר שנמסר עליו דלאו במודע' מחמת נפשות עסקינן אלא מחמת אונס ממון *)ור"נ גופיה הוא דאמר בפרק חזקת הבתים (דף מח:) אי מודעא לאו אשקלתא ואי אשקלתא לאו מודעא הלכך כשאמרו שמודעא נמסרה להם ואעפ"כ כתבו את השטר התמי' אעולה ולא מהימני ונור בר רב אשי אמר דבאמנה היו דברינו אין נאמנין משום דעולה הוא אבל במודעא נאמנין דניתן ליכתוב וכתב רש"י ז"ל דניתן ליכתב להציל האנוס מיד אונסו ולפי זה נ"ל דכי מהימני (ד) (לעיל) דוקא בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר אבל בשכתב ידם יוצא ממקום אחר לא דאע"ג דניתן ליכתב מהאי טעמא [דהא] כי אמרי אנוסין היינו מחמת נפשות כל שכן דניתן ליכתב ואפילו הכי כשכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין משום דעקרי לסהדותייהו דהוי להו חוזרין ומגידין אבל אם *נפרע ניתן ליכתב דשטרא מיהא מהני דפי מבטלי זביני מחמת מודעא צריך המוכר להחזיר הדמים שיקבל כמו שכתוב בשטר אפשר לומר דאפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנים דלא עקרי סהדותייהו לגמרי דאכתי מהני לאהדורי זוזי אפונא דההוא שטרא וכן נמי אי נפרש דהאי ניתן ליכתב קאי אמודעא שבידם לכתבה ולכתוב זמנה קודם שטר המכר או באותו יום עצמו אפשר גם כן לומר דאפילו בכתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנין שאין אלו חוזרין ומגידין שעדיין לא הגידו כיון שבידם לפסול הגדת המכר משעה ראשונה ולא דמי לאנוסין היינו מחמת נפשות:

תנאי היו דברינו. על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו שקיים תנאו וזה אומר לא קיים לי ואינו מכר והא מלתא בעיא היא בגמרא אי דמי לאמנה ולא מהימני או דלמא תנאי מילתא אחריתי היא ומהימני ומסקינן כי אתו לקמן לקוחות שעדיהן מעידין שתנאי היו דבריהם אמרינן להו זילו קיימו תנאייכו לבעלים וחותו לדינא. אם יעכב שוב הקרקע (א) ותמה אני למה נאמנים יותר בתנאי מבאמנה דהא תנאי גופיה אמנה היא ומה בין האמינו בכתיבת מעות או האמינו בקיום התנאי הרי בשניהם לא נשתעבד אלא ע"מ שיתקיים אותו דבר וכ"ל דהיינו טעמא משום דבאמנה אכתי לא משתעבד לוה למלוה [כלל שהרי בידו הוא שלא ילוה ממנו ואין כאן שיעבוד ומשום הכי אסור לו לאדם שישהנו בתוך ביתו שנמצא משהה שטר שאין לו בו שום זכות אבל תנאי הוא שמשתעבד לוה אמלוה]. אבל ע"מ שידבר עליו לשלטון וכיוצא בו וכל כי האי גוונא חייל שעבודא מהשתא בעל כרחיה דלוה שהרי בידו של מלוה לקיים תנאו ובוודאי דלא מתסר להשהות שטר זה בתוך ביתו כיון דשעבודא מהשתא חייל במקלת כסף שמותר להשהות שטר של מנה אע"פ שאינו חייב בו אלא חמשים דאפילו בשטר פרוע איכא מאן דאמר בגמרא [דף כ:] דזימנין דמשהי ליה אפשיטי דספרא ומותר לקיימו:

תרווייהו בשטרא מעלייא קא מסהדי. שהם מעידים שהשטר אמת וכמו שהוא כתוב בשטר בלא תנאי והאי דקאמר תנאי חד הוא ואינו נאמן לעקור שטר ששניהם חתומים בו: אי הכי. דכיון שהעיד על כתב ידו עשיתו לזה כאחד ממקיימי השטר כמו שהוא כתוב בלא תנאי והוו להו עדים שנים ועדות אחרונה דברי א' במקום שנים: אפילו תרווייהו נמי. דאמרי תנאי היו דברינו לא להימני דהוי להו חוזרין ומגידין: אלא אמרינן הני למיעקר סהדותייהו קא אתו. לומר לא חתמנו אלא על מנת שיתקיים התנאי וכיון דתנאי מילתא אחריתי הוא לא דמי למודעה ואמנה ומהימני דעדות בפני עצמו היא האי נמי כי אמר חד תנאי היה עוקר לחתימות ידיה לומר לא חתמתי אלא על מנת כן וכיון דאית לן דמלתא אחריתי היא ושטרא ממילא מיעקר אשתכח דאין בשטר חתום אלא עד אחד:

והא דתנאי היו דברינו נחלקו בה אבות העולם שרבינו האי ז"ל וכת א' של ראשונים ז"ל פירשוה אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר וכת מן האחרונים ז"ל פירשוה בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר דוקא וכן פירש"י (ב) (והרמב"ם) ז"ל והרמב"ן ז"ל הכריע כדברי האחרונים מהא דאמרינן עלה עד אומר תנאי ועד אומר אינו תנאי ואם הם מפרשין אותה אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר כדרך הסוגיא שלהם מאי מספקא להו והיכי אסיקנא דמהימן לא יהא תנאי אלא כאומר פרוע דהוא מילתא אחריתי בודאי מי אפשר למימר בעד אחד שיהא נאמן לומר בשטר מקויים פרוע הוא ולא מיבעיא בהכחשה דעד אחד בהכחשה לאו כלום הוא אלא אפילו היכא דליכא דמכחיש ליה לא

*) בספרים שלנו סתמא דגמ' פריך אי מודעא לא אשקלתא ואי אשקלתא כו' והש"ס פריך שם מר"נ דהכא ארב הונא ע"ש. (ג"א)

תורה אור

אמר לעולם דקאמרי עדים ודאין כתב ידן יוצא ממקום אחר ודקאמרת אמאי לא מהימני כדרב כהנא דא"ר כהנא אסור לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו שנאמר °אל תשכן באהליך עולה (א) *אמר רב שישא בריה דרב אידי ש"מ מדרב כהנא עדים שאמרו א אמנה היו דברינו אינן נאמנים מאי טעמא כיון דעולה היא אעולה לא חתימי א"ר יהושע ב"ל אסור *לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו שנאמר אל תשכן באהליך עולה איתמר ב ספר שאינו מוגה א"ר אמי עד ל' יום מותר להשהותו אחר שלשים יום אסור להשהותו שנאמר אל תשכן באהליך עולה: אמר רב נחמן עדים שאמרו אמנה ג היו דברינו אינם נאמנים מודעה היו דברינו אינם נאמנים מר בר רב אשי אמר אמנה ב היו דברינו אינם נאמנים מודעה היו דברינו נאמנים מאי טעמא האי ניתן ליכתב והאי לא ניתן ליכתב וכן הלכתא °עדים שאמרו תנאי היו דברינו נאמנים וכי אתו (ה) לקמן אמרינן להו קיימו תנאייכו וחותו לדינא עד אומר ג תנאי ועד אומר אין תנאי א"ר פפא תרוייהו בשטרא מעליא קמסהדי והאי דאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע אי הכי אפי' תרוייהו נמי אלא אמרינן הני למעקר סהדותייהו קאתי האי נמי למעקר סהדותיה קאתי והלכה כרב הונא בריה דרב יהושע ת"ר עדים ד שהיו חתומין על השטר (ב) ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידן הוא זה אבל אנוסין היו קטנים היו פסולי עדות היו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים אחרים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא

רש"י

ולא כתיב לאחר הלוהו ואסור הוא קרן כדאמרי' בהגוזל למי שהקרן שלו: אעולה לא חתימי. וכי אמרי חתמנו אין נאמנין להרשיע את עצמם: ספר שאינו מוגה. כגון תורה נביאים כתובים שאינו מוגה מן טעיות שבו: עדים. החתומים בשטר ואמרו (ג):אמנה היו דברינו. ולא הלוהו כלום כדפי': מודעא. אם שטר מכר הוא אמרו עדים החתומים בו המוכר מסר מודעא בפנינו והראנו אונסו והכרנו בו: אין נאמנין. דלא אתי על פה ומרע לשטרא: אמנה לא ניתן ליכתב. דעולה הוא ומשוו נפשייהו רשעים ואין אדם משים עצמו רשע: מודעא ניתן ליכתב. להציל האנוס מאונסו: תנאי היו דברינו. על תנאי מכרה לו שיעשה לו כך וכך ולא ראינו כלל שקיים תנאו וזה אמר לא קיים ואינו מכר: וכי אתו לקמן. לקוחות שעדיהן מעידין שתנאי היו דבריהם אמרינן להו לבעלים קיימו תנאייכו וחותו לדינא אם שוב יעכב הקרקע: תרוייהו בשטרא מעליא. שניהן מעידין שהשטר אמת כמו שכתוב בלא תנאי והאי דקאמר תנאי חד הוא ולא מהימן לעקור השטר ששניהם חתומים בו: א"ה. אפי' תרוייהו אמרי תנאי היו דברינו לא להימניה כיון שהעידו על כתב ידן קיימו השטר כמו שכתוב וכי אמרי תנאי היו דברינו הוו חוזרים ומגידין אלא על כרחך לא חתימה מקויימת היא כיון לתוך כדי דיבור מסקי לדבורייהו ואמרי תנאי היו דברינו הוי כאילו אמרו לא חתמנו אלא על מנת שיתקיים התנאי וכיון דתנאי מילתא אחריתי הוא שמודים שהשטר אמת אלא שהתנאי היה ביניהם וממילא מיעקר לאחר זמן כשאין מתקיים התנאי ועדות בפני עצמו הוא ולא דמי למודעא ואמנה: האי נמי. כי מסיים ואמר תנאי היו דברינו עקר חתימת ידיה לומר לא חתמתי אלא על מנת כן וכיון דמילתא אחריתי היא ושטרא ממילא מיעקר אשתכח דאין בשטר אלא עד אחד:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג ופסקו ר"ת ור"י כר' נתן לפיכך אם אין לראובן נכסים והיו לו שטרי חוב על לוי ואמר לו שטר אמנה או פרוע הוא והודה לו ראובן אין משגיחין על הודאתו שמא קנוניא הם עושים לאבד זכותו של שמעון אלא ישבע שמעון ויטול מלוי כדין כל טורף שאינו נפרע אלא בשבועה ומיי' נמי פסק כר' נתן אכן רבינו יהונתן פסק דלית הלכתא כוותיה וכן פסק ר"ת תחלה אך שוב חזר בו וכ"כ הטור סי' פ"ו ואם אחר שנתחייב לוי לראובן בב"ד הלך ופרע לשמעון חייב לפרוע לראובן פעם אחר שכבר נתחייב לראובן בב"ד מת שמעון ונשארו יורשיו וטוען לוי פרוע הוא נשבעין היורשין שלא פקדנו אבא וגובין מלוי וחוזר ראובן וגובה מהם בשבועה אם היה חוב בשטר ואם לא רצו לישבע ואומרים יודעים אנו שפרוע הוא ה"ז משביעים הישה שהרי הוא טוען טענת ברי שירשו זה השטר מאביהם ויש לו זכות בו וי"א שנשבע ראובן שלא פקדנו שמעון כמלוה השני וגובה מלוי ובעל העיטור לא כתב כן ונשאל להרא"ש מי אמרי' כל זמן שמעון חייב לראובן כלום עבדו הוא ולאו כל כמיניה לגמול חסד בממון רבו והשיב הא לאו מלתא היא כי היה יכול ליתן מטלטלים לכל מי שירצה ולא נשתעבד לוי לראובן אלא אחר ההלואה אבל לאחר ההלואה שנשתעבד לוי לראובן בכל השעבוד שהיה לו לשמעון עליו לאו כל כמיניה דשמעון למחול לו ולהרויח לו הזמן:

ב כתב הטור ואם אומרים שבשעה שחתמו לא ידעו שהיה אמנה ואח"כ נתברר להם שהוא אמנה נאמנים ואם כתב ידם יוצא ממקום אחר בכל דבר אינן נאמנים ור"ן כתב דבמודעא נאמנים אפי' בכתב ידם יוצא ממקום אחר ומיי' והרא"ש כתבו כסברא ראשונה:

לשון ריא"ז

עדי שטר מכר שאמרו מודעא מסר לנו המוכר על המכר הזה לפי שאנוס היה במכירתו אינן נאמנים כדברי מז"ה לפי שלא היו רשאין לכתוב שטר המכר עד שלא יכתבו שטר המודעא תחלה ואינן נאמנין לומר שחתמו שלא כדין אע"פ שהשטר מתקיים על פיהם ול"נ שהרשות בידם לכתוב שטר המכר תחלה ואח"כ כותבין שטר המודעא מזמן ראשון קודם המכר שמעת שנמסרה להם המודעא הרי הוא כאילו כתובה ומונחת מאז ונאמנים לומר מודעא היו דברינו ולבטל שכר המכר אע"פ שחתימתן מתקיימת שלא על פיהם שהרי יכולין לכתוב המודעא עכשיו מזמן הראשון כמבואר בקונטרס הראיות:

ג כתב הרמ"ה בעד אומר היה תנאי ועד אומר לא היה תנאי אם על מטלטלי' מעידין נשבע הנתבע שבועה דאורייתא ע"פ העד האחד שאמר שלא היה תנאי ואע"פ שהעד האחר מכחישו לא אמרי' אוקי חד לגבדי חד דרחמנא הימני לחד לחייבו שבועה וכל מקום שהאמינה תורה ה"ל כשנים והאי דקאמר תנאי פרוע ע"כ וטור כתב אי[...] דברי רב מתתי' שכתב א[...] דדרא דממונא משתבע ה[...] הזה והא' אומר לא היה [...]

עין משפט נר מצוה

א טור ח"מ סי' נו: ב מיי' פרק ז מהל' שבת סמג עשין כה טוי"ד סי' רעט: ג מיי' פרק ג מהל' עדות סמג עשין קח טוח"מ סי' מו פב: ד מיי' פ"ו שם סמג שם טור ח"מ שם:

הגהות הב"ח

(א) לקמיה דרב נחמן אמר להו זילו קיימו כצ"ל: (ב) ילוה לו וזה שעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה לאחר זמן כצ"ל: (ג) ואעפ"כ כצ"ל: (ד) מהימני דוקא לאביי ובשאין כתב ידן כצ"ל:

הגהות הגר"א

(א) גמ' וכו' ... ד"ה מ"ו

המס' השמטות: בקטנים ... [illegible]

דקאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של א' במקום שנים וכן הדין כאחד אמר פרוע ואחד אמר אינו פרוע ע"כ וטור כתב איני יודע למה נחשוב דברי האומר שלא היה תנאי כשנים יותר מדברי האומר תנאי ונראין דברי רב מתתי' שכתב אע"ם שהלכה כעד א' אומר תנאי נאמן מ"מ כיון דרב נחמן מחייב שבועה אפי' היכא דליכא דררא דממונא משתבע הכא דתנאי היה ובטיל לשטרא. לשון ריא"ז א' מן העדים אומר על תנאי היה ובטל השטר הזה והא' אומר לא היה שם תנאי והמכר קיים הואיל ומכחישין זה את זה הרי השטר בטל ונשבע הנתבע שבועת היסת כדין כל כופר ממון לחבירו כמבואר בקונטרס הראיות:

אין נאמנים בקטנים היו. ומלבד כל הנ"ל הדבר תמוה לימא לתרי סהדי נגד תרי דאמרו אנוסין היו דהוי תרי ותרי אלו אמרו לתרי על עד אחד מהם דאנוס היה ומה ענין לירופן יחד שיהיו נחשבין לתרי ועלי פירש"י אמינא דמ"ש תרי לגבדי תרי ר"ל עדים אחרים אע"פ שאינם מעידים רק כתב ידם מ"מ הוי כאילו מעידים שהם סגונים וכשרים בכל עניני הכשר מכח חזקה ודו"ק. (ג) זה פשוט בש"ס ובפוסקים וצל"ע שמאחר שכותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ואם מסר זה השטר בפני העדים למלוה והאמין לו מה לעדים בכך והרי התחייב עצמו נ"ל דמשום מוקדם נגע בה דאין דעתו להשתעבד עד יום מתן מעות:

חדושי אנשי שם מהר"ם (א) לטעמו שכתב דטעמא דרב נחמן באמנה ומודעא דאין נאמנין משום עולה: (ב) ונ"ל לדקדק מפרש"י שר"ל כאי דתנאי כשאין כתב ידו יוצא ממקום אחר שהרי פירש כאן דתוך כדי דיבור מסקי דבורייהו [ואמרו] תנאי היו דברינו פי' ואי כתב ידן יוצא ממקום אחר כיון שאין אנו צריכין להגדתן מה לנו תוך כדי דיבור ועוד נ"ל דוקא תנאי היו דברינו הוא דבעינן תוך כדי דיבור לפרש"י ז"ל כיון דסוף סוף על פי דבריהם מיעקר שטרא לאחר זמן כשאין מתקיים התנאי אבל לפרש עדותן בענין שאין השטר נעקר כלל ליה דין ולית דיין דודאי נאמנים וכן משמע בח"מ סי' מ"ו שכתב שאפי' כתוב בשטר שהוא בלא שיור יכולין העדים לפרש אותו ע"ש וגדולה מזו מצאתי בסה"ז שנאמנים לומר מוקדם הוא כיון שאינן עוקרין גוף העדות:

המאור הגדול

תנאי היו דברינו נאמנין בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר כך קבלנו מרבותינו ז"ל ופי' מודעא ניתן ליכתב להחזיר המעות לבעליהן על פי השטר והר"ר שלמה ז"ל פי' להציל האנוס מאנסו והענין על השטר שעליו המודעא והר"ר נסים ז"ל פי' לפי שאין צריך לומר כתובו ובמאן דכתוב דמי ואתי שטרא ומרע שטרא והענין על המודעא עצמה:

לא יהא מהימן דא"כ מליט עד אחד קם בממון והתורה אמרה איש קם אלא לשבועה ולא יהא החתום בשטר אלא (ג) אחד דליכא למימר ביה איש חוזר ומגיד ולא יהא תנאי אלא כאומר פרוע דשטרא לפרעון קאי ולאו עקירה היא ואפ"ה לא מהימן ובודאי כיון שכתב ידם יוצא ממקום אחר לא מפיהם אנו חיים ולא עדיפי מעדים דעלמא אלא גריעי מנייהו היכא שחוזרין ומגידין ועוד דאי בכתב ידן יוצא ממקום אחר עסקינן היכי אמרינן אלא אמרינן הני למעקר סהדותייהו קא אתו (ד) ואי דכתב ידן יוצא ממקום אחר [מאי סהדותייהו קא עקרי הא לא אסהידו כלום ואי למעקר סהדותיה דשטרא]

משנה

שקרא א עליו ערער והוחזק בב"ד אינן נאמנין ומגבינן ביה אמאי תרי ותרי נינהו *אמר רב נחמן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי *נכסי בחזקת מאריה מידי דהוה *אנכסי דבר שטיא דבר שטיא זבין נכסי אתו בי תרי ואמרו כשהוא שוטה זבין (א) ואתו בי תרי ואמרו כשהוא חלים זבין נכסי א"ר אשי אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי *ממונא בחזקת בר שטיא ולא אמרן אלא דאית ליה חזקה דאבהתיה אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אמרי כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין אמר רבי אבהו אין ב מזימין את העדים ב אלא בפניהם ומכחישין את העדים שלא בפניהם והזמה שלא בפניהם נהי דהזמה לא הויא הכחשה מיהא הויא אמר רב אסי אין מקיימין את השטר (ג) משטר ג שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד אמרי נהרדעי אין מקיימין את השטר אלא משטרי שתי

רש"י

שקרא עליו ערער. שרלה לפוסלו: ומגבינן ביה. בתמיה: תרי ותרי נינהו. עידי השטר שנים ואלו שנים מעידין עליהם שפסולים היו באותה שעה: ואוקי ממונא בחזקת מריה. בחזקת הלוה או אם קרקע הוא העמידוהו בחזקת המוכר והא דקתני בברייתא אין נאמנין [לא] דלהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפס לא מפקינן מיניה דאמר אוקי ממונא בחזקת היכא דקאי: זבין נכסיה. מכר קרקעותיו: חלים. בריא: ולא אמרן. דאוקי נכסי בחזקת בר שטיא אלא היכא דלית ליה לבר שטיא בנכסים הללו חזקה דאבהתיה שהיו של אבותיו דהויא חזקה מעלייתא אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אלא חזקה דנפשיה שקנאו והוחזקו בידו כקנייתו כך היא מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו: נהי דהזמה לא הוי. לענשן ממון או נפשות: הכחשה הוי. לבטל עדותן: משטר. אחר שקראו עליו

נר מצוה

אדרבה היא הטעתנו דאי עקרי שטרא לא מהימני כלל אלא ודאי כי אמרינן בתנאי היו דברינו דנאמנין דוקא בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר הא לאו הכי לא מהימני אלו דבריו ז"ל ולדידי לא מחוורא הך סברא דאי בשכתב ידן יוצא ממקום אחר לא מהימני משום דהוו להו חוזרין ומגידין אלמא חשבינן ליה לסהדותייהו קמא כאילו כתבו בפירוש שנעשה אותו מעשה בלא שום תנאי ואי הכי אפילו אין כתב ידן יוצא ממקום אחר לית לן להימניניהו דהא משוו נפשייהו רשעים ולא דמו לאוטסים היינו מחמת נפשות דבשכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין ובשאין יוצא נאמנים דהתם נהי דהוו חוזרין ומגידין מ"מ לא משוו נפשייהו רשעים ומשום הכי מהימני אבל הכא אי קרית להו חוזרין ומגידין הא משוו נפשייהו רשעים: **אלא** כך נראה לי בהלעה של שמועה דבעיין בין בכתב ידן יוצא ממקום אחר בין שאינו יוצא היא דאי מהימני בכולהו גווני מהימני ואי לא מהימני אין נאמנין כלל והכי מיבעי לן אי לאמנה דמי ועקרי ליה לשטרא (ה) דהוי מתחלה כאילו פירשו שנתקיים הענין בלא תנאי *ואי הכי כי אמרי בתר הכי דתנאי היה בו לא מהימני כלל דמשוו נפשייהו רשעים או דילמא דתנאי מלתא אחריתי היא ואין סותרין בו דבריהם הראשונים שאין עדות הראשון כאילו נתפרש בו שלא היה בו תנאי אלא סתם היה והשתא מילתא אחריתא קאמרי דמסהדי ואמרי דתנאי היה בו ומש"ה מהימני אפילו כתב ידם יוצא ממקום אחר ואסיקנא דמהימני ובתר הכי שקלינן וטרינן בהך גוונא גופא בעד אחד אומר תנאי מהו ואמר עלה רב פפא דאין דבריו של אחד במקום שנים ורב הונא אתקיף לה דאי הכי כלומר דחשבת ליה לסהדותא קמא כאילו פירשו בו שלא היה בו תנאי דמשום הכי אמרת שאין דבריו של אחד במקום שנים אפילו תרוייהו נמי לא מהימני ואפילו אין כתב ידן יוצא ממקום אחר דהא הוו להו חוזרין ומגידין ומשוו נפשייהו רשעים אלא מאי טעמא מהימני משום דלא אמרינן דהשתא הכי קאמרי עד האידנא אסהדינן שלא היה בו תנאי והשתא אהדרי' ואמרי' שהיה בו תנאי אלא למעקר סהדותייהו דמעיקרא אתו כלומר שלא נבין ממנו שלא היה בו תנאי אלא תנאי היה בו ומהימני משום דמלתא אחריתי היא ולאו הפך דבריהם הראשונים אלא גלויי מילתא בעלמא חד נמי כהאי גוונא הוא ואית לן למהימניה וכ"כ רבינו האי גאון ז"ל דעד אחד אומר תנאי (ו) אפי' בשכתב ידן יוצא ממקום אחר (א) ולפיכך אין הכרעת הרמב"ן ז"ל מכרעת אלא כלל דמאי דקאמר דלא יהא אלא עד אחר ולא יהא אלא כאומר פרוע לאו פירכא היא דודאי עד אחד ולאו גופיה כמי אי אמר פרוע לא מהימני דכיון דלאו גלויי מלתא דסהדותא קמא הוא אי אפשר שיהא עד אחד קם לממון אבל כי אמר ההוא סהדא גופיה דשטרא דתנאי היו דבריהם גלויי מילתא דסהדותיה הוא ומהימן בהכי כפי שיטת הראשונים ז"ל והרמב"ם ז"ל סובר כדברי האחרונים בפ"ג מהל' עדות: שקרא עליו ערער. שרלה הנתבע לפוסלו ואי פסולי (ז) עדות ליכא לפרושי גזלנין דא"ה אפילו בשכתב ידן יוצא ממקום אחר מהימני דאגופייהו דסהדי מסהדי ותרי בכי האי גוונא מהימני למיפסל אפי' כמה אלא כי אמרי פסולי עדות היו היינו קרובים בנשותיהם ואי תימא ולהימניניהו מגו דאי בעי פסלי לסהדי גופייהו י"ל דלא מהימנין להו לעדים משום מגו ואפשר דטעמא דמילתא משום דנהי דבההוא סהדותא הסכימו לשקר אפשר שבעדות שקר אחר לא יסכימו דנהי דבסהדי אמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר כדאמרינן במתני' היינו טעמא משום שהדבר תלוי בכל אחד מהם שיאמר שאינו כתב ידו או ישתוק אבל בטענת מגו אחר אין נאמנים ואיכא מאן דאמר דהכא כדאמרי גזלנין היו עסקינן ומשום דכיון שמתו לא על גופן של עדים הם מעידים אלא על מנה שבשטר והיינו דנקט בברייתא ומתו: **ומגבינן** ביה. בתמיה: תרי ותרי נינהו. עידי השטר שנים ואלו שנים מעידין עליהן שפסולין היו באותה שעה: ואוקי נכסי בחזקת מרייהו. בחזקת הלוה ואם קרקע היא תעמוד בחזקת המוכר והא דקתני בברייתא אין נאמנין לאו דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא קרעינן ליה ואי תפס מדידיה והדר אתא האי תבע מיניה לא מפקינן ליה מיניה דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מאן דקאי ואיכא מאן דאמר דדוקא בתפס שלא בעדים אבל תפס בעדים מוציאין מידו כדאמר בריש ב"מ (דף ו.) דתקפה בפניו מוציאין אותה מידו ואי תימא אי הכי תיפוק ליה משום מגו דאי בעי אמר לא תפיסנא (ב) י"ל דאי קאמר ידענא בהני סהדי דמהימני אה"נ אבל הב"ע כגון שמגלה שטר זה בין שטרותיו ואינו יודע מה טיבו *) [ובריקא נאמנים] ומפקינן מיניה אפי' תפס שלא בעדים דכיון דנודה דבהאי שטרא הוא דתפיס האי שטרא חספא בעלמא הוא ואיכא מ"ד דאפילו תפס בסהדי לא מפקינן מיניה דכל תרי ותרי אמרינן זוזי היכא דקיימי לוקמו וכשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר דנאמנים מסתברא דקרעינן ליה לשטרא דנאמנים לגמרי משמע וניהו אי טעין דנקבע ליה זימנא לקיומי שטרא יהבינן ליה ואי מקיים ליה לא קרעינן ליה אבל כל היכא דלא טעין קרעינן ליה ולא חיישי' דלמא משכח סהדי למחר וליומי אוחרי ומקיים ליה כיון דאפילו משכחת אכתי הוו להו תרי ותרי. הרשב"א ז"ל: **דבר** שטיא זבין נכסי. מכר קרקעותיו: חלים. בריא: ולא (ח) אמרינן אוקי נכסי בחזקת בר שטיא אלא דאית ליה בנכסים הללו חזקה דאבהתיה שהיו של אבותיו דחזקה מעלייתא היא (ט) אבל לית ליה חזקה דאבהתיה אלא חזקה דנפשיה שקנאן הוא והוחזקו בידו כקנייתו כך היא מכירתו ואין חזקתו חזקה לבטל מכירתו ותמה אני ואמאי לא והא ודאי חזקה אין העדים חותמין על השטר אלא בהכשר ובודאי מי שהוא עתים חלים עתים שוטה דאמרי' ביה דכשהוא חלים הרי הוא כחלים לכל דבריו ומהני ליה שטרא והכא נמי בדין הוא דלהני ליה שטרא לבר שטיא לאוקומי נכסי בחזקתיה דנהי איכא למימר דמוכר קמא ליפקינהו לנכסי מבר שטיא ודאי (ג) לא דריעותא דלוקח מבר שטיא ליתיה אלא משום תרי ותרי וכיון שכן אפילו לית ליה חזקה דאבהתיה אמאי לא מוקמינן נכסי בחזקת בר שטיא ונראה לי דאי בשלקח בשטר הכי נמי אבל הב"ע בשלקח בכסף או בחזקה בפני עדים ואותם עדים אע"פ שראו המקח לא דקדקו אם היה בריא או שוטה שלא היה עליהם לדקדק ומשום הכי אמרינן דכיון דבר שטיא היה עתים בריא עתים שוטה חיישינן ואמרינן דדילמא כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין ולפיכך אין מוציאין הנכסים מיד הלוקח כדי להחזירן לבר שטיא אבל אם באו בעלים הראשונים מוציאין הנכסים מידו להחזירן להן שהרי אם רצו היו מוציאין הותן אף מבר שטיא: **אין** מזימין את העדים אלא בפניהם. שהרי באים לענשן או נפש או ממון והתורה אמרה והועד בבעליו יבא בעל השור ויעמוד על שורו: ומכחישין את העדים שלא בפניהם. נומר לא כך היה מעשה: נהי דהזמה לא הויא. לענשם לא נפש ולא ממון: הכחשה מיהא הויא. לבטל עדותם: אין מקיימין את השטר משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד. כך היא גירסת ההלכות ורוב הנוסחאות ומשמע דטעמא דקרא עליו ערער מקיימין ממנו ואע"פ שלא הוחזק בב"ד אם רואים שהחתימות דומות זו לזו ולא חיישינן לומר דתרווייהו מזוייפות נינהו אלא מקיימין כל חד משום חבריה וכ"ת אי קרא עליו ערער ולא הוחזק בב"ד פשיטא דאין מקיימין ממנו י"ל סלקא דעתך אמינא דכיון דשתק (י) הערעור מקיימין ממנו קמ"ל דלא ואתו נהרדעי לפרושי דכי אמרינן דמשטר שלא קרא עליו ערער מקיימין ואע"פ שלא הוחזק בב"ד דוקא משתי שדות כלומר שאם עדים הללו חתומים על שני שטרות אחרים שהוא מכר שתי שדות ואכלום הלקוחות על ידי שטרות הללו שלש שנים מקיימין את השלישי מהם אם החתימות דומות אבל משטר אחד אין מקיימין אא"כ הוחזק בב"ד כלומר שנתקיים (כ) ומההוא ודאי מודה דאפילו בחד סגי וכדקתני ברייתא או שהיה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות עדות אבל הראב"ד ז"ל כתב דלעולם אין מקיימין את השטר משטר אחד ואפילו הוחזק אלא מב' (שהוחזקו) ושתי שדות שאכלום בעליהם ג' שנים בשופי כהוחזק בב"ד דמי הלכך אין מקיימין אלא משנים או שהוחזק **) (באחד) מהם בב"ד או שאכלום בעליהם של כל אחד שלש שנים ובשופי כלומר בהשקט ולא בערעור אבל מדברי רש"י ז"ל נראה דאין מקיימין לעולם משטר אחד אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד דטפי עדיף שטר שקרא עליו ערער אחר שהוחזק משטר שלא קרא עליו ערער והוחזק ונראה דהכי גרסינן אין מקיימין אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ונהרדעי אמרו דמשני שטרות מקיימין אף על פי שלא הוחזקו ולכולהו פירושי איכא למימר דנהרדעי ורב אסי לא פליגי ודקא אמרי נהרדעי משתי שדות או משתי כתובות היינו למעוטי שטרי הודאות והלואות דדילמא מזוייפות

*) כ"ה בד"ם **) נ"ל שהוחזק כל אחד מהם בב"ד כו' (ג"א) וכן הגיה ד"ת

עין משפט

א מיי' פכ"ט מהל' מכירה סמג עשין פב טוח"מ סי' רלט:

גי' ד"ח

ב מיי' פי"ח מהל' עדות סמג עשין קי טוח"מ סי' לח:

נ"ל ממונא

ג מיי' פ"ו שם סמג עשין קט טור ח"מ סי' מו:

נ"ל ארעא

גי' מהר"ם ומשום הכי

הגהות הב"ח

(א) נ"ב נכסי: (ב) כד"ס הגי' אלא משטר וסב"ה מתק הי' אלא יכו' בגליון ע סיה גי' הרי"ף כמ"ש כל המפרשים על פמו: (ג) אלא עד אי כצ"ל: (ד) קא אתו ומהמני וכיון דכתב וכו' אחר אדרבה היא הטעתנו דאי עקרי וכו' כצ"ל ונ"ב ולא נתבררה לי השגתו ואת דרב האי ז"ל מכרם האי דקאמר למיעקר סהדותא סהדותייהו קא אתי אין פירושו עקירת השטר דודאי השטר הל והשטר כשר ולא נעקר אם יתקיים התנאי ורב הונא בריה דרב יהושע הכי קאמר דאי הכי דחשבת ליה לזה השטר כמות שהוא כתוב בלא תנאי וה"ל עדיו שנים ועדות אהרונה דברי אחד במקום שנים אפי' תרוייהו כי אמרי תנאי היו דברינו ה"ל חוזרין ומגידין אלא על כרחך הכי למיעקר סהדותייהו שאמרו כתב ידינו הוא קאתו ולומר לא חתמנו אלא על מנת שיקיים את התנאי ולא הוי חוזרין ומגידין שהרי השטר כשר אם יתקיים התנאי ולא דמי למודעא ואמנה שעוקרין את השטר דתנאי מלתא אחריתי היא ואינה עוקרתו אלא לאחר זמן חד נמי למיעקר סהדותא קאתי והשטר כשר אם

שלטי הגבורים

א והטור כתב אע"פ שלא קרא עליו ערער אין נאמנין ופי' התוס' הא דאין נאמנין דוקא כשאומרים פסולים היו כשחתמו ועכשיו הם כשרים שאין נאמין לפסול העדים [אבל אם באין לפסול את העדים] שאומרי' עכשיו הם פסולים נאמנים אע"פ שכתב ידם יוצא ממקום אחר דלא עדיפי עדים החתומים ממה שהיו עומדים לפנינו דהגנ מאי אמרי פסולים יש והרא"ש כתב דאפי' באין לפוסלן עכשיו אינו מועיל לגרע כח השטר כיון דכתב ידם יוצא ממקום אחר ופירש"י הא דקאמר אין נאמנין לא דליהוי שטרא מעליא למיגבי ביה אלא דלא מקרעינן ליה ואי תפס מדידיה לא מפקינן מיניה ודוקא מקרקעי אבל מטלטלי לא מהני בהו תפיסה ומהר"י כתב דלא מהניא להו תפיסה אלא לענין זה שאם התפיסוהו ב"ד או שתפסים הלוה קודם שבאו העדים אינו מחזיר והרמ"ה כתב דאף תפיסת ב"ד לא מהני דאם התפיסוהו ב"ד קודם הספק כשיבאו עדים האחרונים מוציאין מידו והרא"ש הסכים לדעת רש"י:

ב פסק ראבי"ה דאם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בע"ד בדיעבד הוי עדות כדאמרי' הכא דהכחשה מיהא הויא ויש דוחין דכל ענייני הזמה חדוש הוא ולא גמרי' מינה וריב"א הוכיח משום דלא הוי עדות וה"ם מכחישין העדות שלא בפניהם דהכחשה לא הויא תוב דעדים אלא תוב דבעל דין אבל אין מזימין העדים שלא בפניהם דהזמה הוא תוכחן:

ג כתב הרא"ש ורב אלפס ז"ל גרס אין מקיימין משטר שקרא עליו ערער אא"כ הוחזק בב"ד ואין גירסא זו נכונה דמלתא דפשיטא הוא דמאחר שמערערים עליו לומר שהוא

חדושי אנשי שם

פוה"ם (א) וכ"כ טור ח"מ סי' פ"ט מ"ו ופ"ב בשם תשובת הרא"ש ז"ל: (ב) ר"ל ואפי' אי בעלמא מקרעינן ליה ואזלינן בתר סהדי בתראי הכא דתפס שלא בעדים היה לנו להחזיק בידו תפיסתו במיגו [והגאון מהרל"ח בהגהות על הטור פי' שר"ל אמאי בריסא שאכי"י ממ"א נאמנין להוציא ממנו הא אית ליה מיגו]: (ג) א"ל דלמא משום דבר דעת מקנה אותם לו שאני דשוב לא מצי הדר ביה מוכר אע"ג דבר שטיא איהו ולא אלימא קנייתו ומש"ה תרי ותרי היכא דלית ליה חזקה דאבהתיה אע"ג דלא הורע כחו לגבי שמוכר ט לגבי לוקח ממנו הורע כחו ואי דלא אתו תרי ותרי אין כאן הורעת כח כלל אלא קנייתו קנייה ומכירתו מכירה ומה שכתב אחרי' ואם אין בו דעת להתחייב בדמים לא גמר ומקני ליה אינו ר"ל שאם כבר קבל הדמים שיכול לחזור אלא שמפרש באיזה צד הורע כחו במכר ולא במתנה וקאמר דגבי מכר צריכין אנו דעתו להתחייב בדנים ויש כאן הורעת כח מלדו אבל במתנה אין אנו צריכין לדעתו דזכין לאדם שלא בפניו אין כאן הורעת כח בשום צד וק"ל:

מזוייפות נינהו ולוה לא ידע בהן כלל אבל משתי שדות כיון שהלוקח מוחזק בהם ליכא למיחש למידי וכן משתי כתובות דכיון דנשים הללו יושבות תחת בעליהם ולא ידעי' שיש להן כתובות אחרות אלמא לאו שטרי זייפי נינהו אבל משטרות אחרות לא מקיימין דאפשר דמזוייפות נינהו וכדכתיבנא ובירושלמי משמע דכשם שמקיימין משתי שדות או משתי כתובות כך מקיימין מספר שכתבו עד דגרסינן התם [בפרק זה הלכה ג] רב הונא אמר למדין מספר מוגה כגון דאמרי אלין ספרי דאסי: **וביוצא** מתחת יד אחר. שהשטרות הללו שמקיימין את השלישי מהן יוצאין מתחת ידי אחר ולא מתחת ידו של זה המוציא את השלישי מהן משום דחיישינן שמא נסתכל בכתב ידן של עדים וכוון וזייף הוא בעצמו וחתם את השלישי כך פירש רש"י ז"ל ואי תימא א"כ כל מי שיש לו שטר אחד שחתומין בו ראובן ושמעון והוציא שטר אחר חתום באותם עדים עצמם אפי' מוצא לקיימו ניחוש שמא הוא כוון וזייף מתוך השטר האחר שבידו עד שיבואו העדים עצמם ויאמרו זכורים אנחנו כשחתמנו על שטר זה או עדים אחרים שראו אותם חותמים ולאו קושיא היא דאנן לא חיישינן להכי אלא כשאין מקיימין את השטר מתוך טביעות עין שיש להם בחתימתן של אלו דכיון שאין להם בהם שום טביעות עין אלא מתוך שמדמין הכתיבה זו לזו (ד) [עבידי אינשי דמזייפי כתיבה אחת עד שדומה לבני אדם שאין להם טביעות עין שדומות זו לזו] אבל כל שאין עדים שמקיימים אותם מתוך טביעות עין שיש להם בחתימות או ליכא למיחש למידי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ששי מהלכות עדות דביוצא מתחת ידו היינו טעמא דלא משום דחיישינן שמא הוא זייף הכל (א) ולפי זה אם אותם שטרות שהוא מוציא מקויימות בבית דין מקיימין מהם ואפילו משטר אחד: **כותב** אדם עדותו על השטר פי' גאון ז"ל כמ"ש בהלכות ודחה פירושו הרב אלפסי ז"ל דאי הכי מאי קמ"ל רבא היינו מימרא דרבי יוחנן גופיה ויש ליישב דרבא אתי לאשמעינן דלא תימא ה"מ כי מדכרי ליה אחריני דלאו סהדי משום דלא סמוך עלייהו אי לא דכיר אבל בעד שני סד"א דניחוש דילמא סמוך עלויה קמ"ל דלא ומיהו בתוספתא משמע כפירוש האחר שכתב הרי"ף ז"ל ולא כפירושו של גאון ז"ל

נר מצוה

שתי א שדות או שתי כתובות והוא שאכלום בעליהן שלש שנים ובשופי וביוצא מתחת יד אחר אבל מתחת ידו לא חיישינן שמא זיופי ב זייף °תנו רבנן א כותב אדם עדותו על ג השטר ומעיד עליה (א) אחר כמה שנים פירש רב האי ז"ל כגון שיש בידו עדות בקנין ונשתהה לזמן מרובה ואחר כך תבעו מלוה לכתוב לו אותה עדות בשטר או שתבעו להעיד לו בה בב"ד הרי זה כותב לו עדותו על השטר או מעיד לו בה בב"ד אפילו לאחר כמה שנים ואינו חושש שמא נפרע אותו החוב או שמא נמחל אמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא אחרים הזכירוהו ונזכר הרי זה מעיד אמר רבא שמע מינה מדר' יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מינייהו מדכר ליה חבריה ומדכר (ב) וי"א כותב אדם עדותו על השטר אינו שטר שביד מלוה אלא כגון ספר או שמוש שיש לו לאדם בתוך ביתו לכתוב בו זכרונותיו ובא אליו התובע ותבעו להעיד לו ומצא בזכרונותיו כתוב שביום פלוני נמסר לו עדות בכך וכך לאיש פלוני הולך ומעיד לו עליה (א) אפי' לאחר כמה שנים א"ר הונא והוא שזוכרה (ג) מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא מן הכתב שלו נזכר מעיד ודייק רבא מדר' יוחנן דאמר אע"פ שאין זוכרה מעצמו אלא מן הכתב שלו נזכר הולך ומעיד הכי נמי תרי דידעי סהדותא ואינשי חד מינייהו חבריה מדכר ליה ומדכר ומסהיד בהדי חבריה ושפיר דמי והאי דיוקא דדייק רבא לא סלקא אלא אליבא דהדין פירושא בתרא אבל לפירושא קמא לא סלקא דהיינו פשטיה דרבי יוחנן ולא צריך רבא למידק מיניה מידי הילכך האי פירושא בתרא עדיף וטפי מסתבר איבעיא להו לעצמו מאי פירוש אם שכח העד מהו שיזכירו ד בעל דין רב חביבא אומר אפילו לעצמו מדכר רב אשי אמר לעצמו לא והלכתא לעצמו לא *ואי צורבא מרבנן הוא אפילו לעצמו כי הא דרב אשי הוה ידע ליה סהדותא לרב כהנא אמר ליה מי דכר מר לההוא סהדותא א"ל לא אמר ליה ולאו הכי והכי הוה לא ידענא לסוף אידכר רב אשי אזל אסהיד ליה חזיא לרב כהנא דהוה מחסם א"ל מי סברת עלך קא סמיכנא אנא הוא דרמאי אנפשאי ואידכר: °**מתני'** זה ג אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי וזה אומר זה כתב ידי וזה כתב ידו של חברי הרי אלו נאמנים

זה

רש"י

ערער והוחזק בב"ד על ידי עדיו דאי לא קרא עליו ערער דילמא הוא גופיה מזוייף הוא: שתי שדות. מעדים האלה החתומין בשני השטרות: בשופי. בלי ערעור כלומר ע"י אלו השני שטרות אז מקיים השלישי ממנו אם דומין הן: דילמא זיופי זייף. נסתכל בכתב שטרות הללו וכיון וחתם בעצמו כתב השלישי דוגמת אלו השמות החתומות: כותב אדם. אם עשאוהו עד בדבר וירא שישכחנו כותב על חתיכת קלף ומצניעו: ומעיד. ע"פ אותו כתב אפילו אחר כמה שנים: והוא שזוכרה מעצמו. בלא ראיית השטר נזכר קצת מן העדות: אע"פ שאין זוכרה. כולו כי אם לאחר שראה בשטר נתן לבו ונזכר אבל אם אין נזכר כלל לא דרחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם: ואי צורבא מרבנן הוא. העד: אפילו לעצמו. של בעל דין דצורבא מרבנן אי לאו דכי רמיא אנפשיה מדכר שפיר לא הוה סמיך אספיקא לאסהודי: מחסם. מגמגם תמיה היה שהעיד רב אשי: מתני' הרי אלו נאמנין. דאיכא תרי דמסהדי

דגרסינן התם יפה כח שטר מכח עדים וכח עדים מכח שטר יפה כח שטר שהשטר מוציא אשה מבעלה [משא"כ בעדים] ויפה כח עדים שהעדים שאמרו מת פלוני תנשא אשתו מלאו כתוב בשטר מת פלוני לא תנשא אשתו ואם אמרו מה שכתוב בשטר שמענו ושכחנו תנשא אשתו כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר מאה שנה מהא משמע דכותב אדם עדותו על השטר לאו שטר גמור הוא אלא שטר זכרון דומיא דמלאו כתוב בשטר איש פלוני מת דהיינו שטר זכרון וקאמר אם אמרו מה שכתוב בשטר שמענו ושכחנו כלומר ועל ידי ראיית כתב נזכרנו דמהימני ודכותה תני כותב אדם עדותו על השטר והרי זה מפורש כדברי הפירוש האחר שלדברי רבינו האי גאון ז"ל אינן ענין לזו כלל ואף בעיקר דינו הקשה הרמב"ן ז"ל היאך אפשר דכשהגיע זמן לא ניחוש לפרעון והא אמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (דף טז:) המוצא שטר חוב בשוק אף על פי שכתוב בו הנפק לא יחזיר משום דחיישינן לפרעון ואמרינן נמי התם [דף יז.] בין לא תן לו בין חייב אתה ליתן לו ואמר פרעתי נאמן לפיכך אם בא מלוה לכתוב אין כותבין ונותנין והא מעשה בית דין אף על גב דלא כתיב כמאן דכתיב דמי למגבי ממשעבדי ואפילו הכי כיון שהגיע זמנו חוששין לפרעון ואין כותבין ונותנין לו והכא נמי כל שהגיע זמן הפרעון אית לן למימר שלא יכתוב לו את השטר ולפיכך הכריע הרב ז"ל כדברי מקצת הגאונים ז"ל שסוברים דבענין זה אין כותבין ונותנין שכך מצאו להם בתשובות שאלה לא שנא שכיב מלוה ולא שנא שכיב לוה כל דסמיך לקנין כותב אבל ודאי משך מילתא ולא תבעי ליה למכתב איכא למיחש דילמא פרע ומכל מקום כתבו הם זכרונם לברכה דכל סתם הלואה מקמי דלשהה שלשים יום כותבין ונותנין אבל הרשב"א ז"ל דעתו כדעת הגאון ז"ל ומההיא דהמוצא שטר חוב בשוק לא קשיא ליה דהתם משום דנפל איתרע ליה תדע דהא חיישינן להכי אפילו בתוך זמנו וההיא דלא תן לו או חייב אתה ליתן לו התם נמי היינו טעמא דאין נותנין משום דכיון דפסקוה ב"ד למלתייהו מסתמא יפרעהו לאלתר אבל בקנין שנמסר על דעת לכתוב את השטר דהא סתם קנין לכתיבה עומד כותבין ואינן חוששין לפרעון שאילו רצה לוה לפרעו קודם לכן כיון דידע דעדים כתבי ליה שטרא כל זמן שירצה איבעי ליה למכתב תברא ואי לא עבד הוא דאפסיד אנפשיה דדכוותה אמר בפרק גט פשוט (דף קעא:) גבי שטרות המאוחרין כשרים דמקשינן ליחוש דזמנין דזיף מיניה בניסן וכתב ליה שטרא בתשרי ומתרמי ליה זוזי בניני ופרע ליה וכו' ומפרקינן בתר דאמר להו רב ספרא לספרי כי כתביתו תברא אי ידעיתו זימנא דשטרא כתבו ואי לא כתבו סתמא דכל היכא דנפיק לורעיה אמר ליה רבינא לרב אשי והאידנא דלא עבדי הכי אמר (ה) רבנן תקוני תקינו ומאן דלא עבד איהו דאפסיד אנפשיה והכא נמי אי פרעיה לוה בלא שובר כיון דידע דעדים כתבי ליה שטרא איהו דאפסיד אנפשיה:

ולענין מה שכתבו מקצת גאונים זכרונם לברכה דכל סתם הלואה מקמי שלשים יום כותבין ונותנין דסבירא להו לפי שטתם ז"ל דהיינו טעמא משום דלא עביד איניש דפרע בגו זמניה וכל הנך שלשים יום גו זמניה אקרי אין כן דעת רבינו האי גאון ז"ל שהוא סובר דלא אמרינן הכי אלא בקובע זמן אבל בסתם הלואה אף על פי שלא ניתן ליתבע תוך שלשים יום לאו תוך זמנו מיקרי לענין שלא יהא נאמן לומר פרעתי ומ"מ עיקר הפירוש כדברי הרי"ף והיא שטתו של רש"י ז"ל והכי פירושו כותב אדם עדות שקבל וירא שמא ישתכח ממנו כותבו על פנקסו ומצניעו ומעיד על פיו אפילו לאחר כמה שנים ואמר רב הונא והוא שזוכרה מעצמו כלומר שזוכר עיקר העדות מעצמו אלא שבמקצתו סומך על מה שכתוב בפנקסו אבל אינו זוכרה כלל מפי כתבם מיקרי ורבי יוחנן אמר אף על פי שאין זוכרה מעצמו קודם לכן אלא שלאחר שראה אותה כתובה בפנקסו נזכר שפיר אבל ודאי אי לא נזכר כלל לא מהני דהוה ליה מפיהם ולא מפי כתבם ואי תימא (ו) ואמאי לא חיישינן דזמנין יעיד מתוך פנקסו אע"פ שלא יהא נזכר כלל דדכוותה אמרינן בפרק ארבעה אחין (דף לא:) דאמרינן התם דהא דלא כתבינן זמן בקדושין דהיכי ליעבד ליכתביה גבי דידיה מחקה ליה לזמן ליכתביה גבי דידה זמנין דבת אחותו ומחפה עלה ליכתביה גבי עדים זימנין דלא דכירי וחזו מגו כתבא ואתו ומסהדי ורחמנא אמר מפיהם ולא מפי כתבם י"ל דהתם הוא דאיכא למיחש להכי דכיון דחזו סהדי דרבנן מתקני מילתא סברי דאפילו מתוך כתבם יוכלו להעיד ואע"ג דלא דכירי אבל הכא דמנפשייהו קא עבדי ליכא למיחש: ואמר רבא שמע מינה מדר' יוחנן הני בי תרי דידעי סהדותא ומנשי חד מנייהו מדכר חד לחבריה ומדכר כלומר כיון דאע"ג דלא דכירי מנפשייהו כלל אלא מתוך מה שרואין בפנקס רשאין לכתוב העדות הוא הדין נמי כי מדכר חד לחבריה כיון שנותן אל לבו ונזכר לא מפלגינן למימר דהתם בכולה מילתא קא סמיך אנפשיה והכא קא סמיך אחבריה: **מתני'** זה אומר זה כתב כו' הרי אלו נאמנים. דהא איכא תרי סהדי דמסהדי אכל כתב וכתב:

צריכין

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' עדות סמג עשין כט טור ח"מ סי' כח מו:

ב מיי' פ"ו ופ"ז שם סמג עשין קט טור ח"מ סי' נו:

[דף עא ע"א]

דף כ:

[דף עא ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) אפי' לאחר כמה כצ"ל: (ב) וי"מ כצ"ל: (ג) נ"ב פי' בזוכר עיקר העדות מעצמו ומתוך הכתב הוא מתכוון עליו לעמוד על כל הענינים והנאתי' בלי פקפוק כו': (ד) זו לזו חיישינן אבל כל כצ"ל: (ה) א"ל רבנן תקוני תקינו מאן דעבד עבד ומאן כצ"ל: (ו) נ"ב זה פי' התוס' וע"ש: (ז) פרק שלישי דיבמות בסי' לב כצ"ל:

הגהות הרי"ו

(א) עי' בר"ף יבמות סי' לב:

שלטי הגבורים

שהוא מזוייף היאך יקיימו ממנו וכו' ע"ש: מיי' כתב דוקא שקרא עליו ערעור והוחזק דאז דקדקו וקיימו ולא קיימוהו אא"כ נתברר להם חתימת עדיו אבל קיימוהו בלא ערעור לא והרא"ש פי' כיון שנתקיים אפי' לא קראו עליו ערעור אפ"ה מקיימין מתוכו שודאי לא קיימוהו אא"כ עמדו על חתימת עדיו והאי דנקט קרא עליו ערעור אורחא דמלתא נקט שלא היו רגילים לקיים שום שטר בלא ערעור:

א עיין בדברי הטור סי' מ"ו דברי הרמ"ה ומהלוקתו בזה וכתב ב"ד שכתבו במותב תלתא הוינא ונתקיים שטר זה בפנינו ה"ז מקויים אע"פ שלא פירשו באי זה ענין נתקיים אם העידו העדים בעצמן על חתימתן אם שהעידו אחרים עליהן שאין חוששין לב"ד טועין שמא יטעו וכבר נהגו כל בתי דינים מישראל שיכתבו הדרך שנתקיים בה השטר בפניהם ולעולם אין ב"ד בודקין אחר ב"ד אלא מחזיקין אותן בחזקת בקיאים שלא טעו אבל בודקים אחר העדים ע"כ:

ב כתב סמ"ג ואומר ר"ת שכל אלו הדברים מדברים כשאין אנו מכירין חתימת ידי העדים בטביעת עין אלא ע"י דמוי חתימה להתימה מגבינן על ידם ממון אחר אבל כשמכירין חתימת העדים בטביעת עין שראינו כתב ידם אם היה שם זיוף כלל היה ניכר אפי' כחוט השערה וקשיא לי שהרי רבא טעה בהתימתו בפרק גט פשוט ע"כ וטור כתב כר"ת:

ג עיין פרק (ז) קמא דיבמות. וכתב הרא"ש ומ"מ יראה שיש לסמוך על דברי גאון שיוכל אדם לחתום עדות שנמסר לו ולהעיד עליו אחר כמה שנים ואין לחוש לפרעון ולמחילה (דלוה) דאיה ליה למימר אם איתא דפרעיה איבעי ליה לאודועי לסהדי שלא יחתמו או שלא יעידו ואיהו הוא דאפסיד אנפשיה:

ד ואם העד ת"ח אף אם הבעל דין בעצמו מזכירו שפיר דמי שודאי לא היה מעיד אלא שזוכרו מעצמו:

לשון ריא"ז

ואם הזכירו התובע עצמו אע"פ שנזכר לא יעיד חיישינן שמא התובע הטעה אותו או הוא בוש ממנו ודומה בעיניו שנזכר ואינו נזכר לפיכך אם הוא ת"ח שדרכו לדקדק בעדותו יפה אע"פ שמזכירו התובע ונזכר יכול להעיד וכל זמן שאדם זוכר עדות יפה יכול להעיד עליו אפי' [אחר] זמן רב.

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) י"ל שר"ל דהא דמקיימין משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ואפי' בחד שטרא שאפי' הוא יוצא מתחת ידו מקיימין ממנו את זה בהקפה לדברי הרמב"ם דהא לא חייש דלמא כוון כתב לכתב וחתם אלא שמא הוא כולה זיוף ולדברי רש"י והתוס' דחיישי דלמא כוון וחתם הא דאמר וביוצא מתחת ידי אחר אכולה מלתא קאי אשתי שדות שאכלן בשופי והשטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אבל ביוצא מתחת ידו אין מקיפין משטר אחר אלא אם יש להם בו טביעת עין מקיימין אותו וכן יראה לי מדברי הרא"ש ע"ש אלא שבטור ח"מ לא כתב כן בסי' מ"ו וצ"ע:

צריכין לצרף עמהן אחר. שיכיר כתב ידי שניהם דתרי סהדי בעינן על כל כתב וכתב וטעמא מפרש בגמרא: גמ' כשתמצא לומר לדברי רבי. כשתעמוד על סוף דבריו תמצא דקסבר דעל כתב ידם הם באים להעיד כשמקיימין השטר בב"ד ולפיכך צריך שנים להעיד על כל כתב וכתב: ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין. כלומר כשהעדים עצמם מקיימין חתימותיהן הרי הם כאילו אומרים אנחנו ראינו המלוה וחתמנו הילכך בתרי סגי ולא צריך חד מנייהו לאסהודי (ד) אחבריה: צריך שנים מן השוק להעיד. על חתימת ידי המת ואין האחד כשר להצטרף עם אחר ולהעיד עליו משום דכיון דעל מנה שבשטר הם מעידין כי אמר זה כתב ידי נפיק פלגא דממונא אפומיה וכי הדר מצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה אשתכח דכולי ממונא נמי רבעא נפיק אפומיה ואנן על פי שנים עדים בעינן הלי דבר על פיו של זה (א) ותליו על פיו של זה: ואי ליכא. שנים שיכירו כתב המת וזה נמי מכירה מאי נעביד: לכתוב זה שנשאר בחיים חתימות ידיה אחספא ונשדייה בבי דינא. ויטלוה הדיינין ויקיפוה אגל חתימתו ומחזיקין ההוא שטרא מההוא דחספא דלא צריך לאסהודי אחתימות ידיה: וכתיב מעילוהי מאי דבעי. למעלה מן החתימה יכתוב שזה החתום לוה ממנו מנה וכותב כך אני פלוני החתום למטה לויתי מפלוני מנה: גובה מנכסים בני חורין. אבל ממשעבדי לא שאין קול יוצא לדבר שאינו עשוי בעדים ואף על גב דאפשר למכתב א"ישא דמגילה וליכא למיחש למידי עלה טובה קמ"ל משום דאתי למכתב באמצע מגילתא אבל אחספא ליכא למיחש למידי דכתב שיכול להזדייף הוא ולא גבי ביה אפילו מבני חורין (ה) ואף על גב דאמגילתא נמי יהא נאמן לומר פרעתי [ולא מלי א"ל שטרך בידי מאי בעי] שכן דעת הגאונים ז"ל בהוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו. מיהו אם ירצה שלא לשקר בכך ויאמר לא היו דברים מעולם כקושטא דמילתא שוב לא יהא נאמן לומר פרעתי דכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ומיהו דעת הרשב"א *והראב"ד דבכתב ידו אין נאמן לומר פרעתי: עד ודיין מצטרפין. שטר שכתוב בו הנפק וחתמו הדיינים על הנפק שלו ולאחר זמן כשהוציא המלוה לגבות ערער הלוה לומר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו [ואחד מן הדיינים העיד על כתב ידו] מצטרפין והיינו טעמא משום דהרי הוא כאילו כל אחד מעיד שהעדות הכתוב בשטר אמת שהעד הרי הוא כאילו העיד על מנה שבשטר והדיין הרי הוא כאלו מעיד שבפניו ובפני חביריו שהוא ב"ד נתקיים השטר: מאי דקמסהיד סהדא. עדי השטר מעידים על מנה שבשטר כרבנן והדיינים מעידין בפנינו נתקיים הלכך לא מצטרפי וכתב הרא"ה ז"ל דמסתברא לה דעד ודיין מצטרפין כגון שיש עד מן השוק שמעיד על חתימות (ו) שני העדים ודיין אחד שמעיד על חתימתו שהרי יש לנו ע"י העד מחצית הקיום וע"י הדיין מחצית הקיום אחר וכן הדין בשאין הדיין מעיד על חתימתו אלא ששנים מן השוק מעידין על (ז) העד ועל הדיין דהשתא כולה סהדותא חד הוא ולאי תימא ולמאי לא ניחוש דנהי דחתימת הדיין אמת החתימות האחרות מזוייפות ואלו היו מזוייפות אף חתימתו של זה אינה כלום שהרי לא היה כאן ב"ד מעולם י"ל דאי כתב בהנפק במותב תלתא כו' ליכא למיחש ואפילו לא כתוב בו כן דמשמע לקמן [דף כב.] דכל היכא דחתימי תלתא א"צ לכתוב כן אפ"ה כיון דקיום שטרות דרבנן לא חיישינן לאחרות שיהו מזוייפות לענין שנפסול אף זו שנתקיימה בפנינו דדכוותה אמרינן בירושלמי [בפרק זה הלכה ד] דעד אחד בשטר זוקק לשבועה ומקשינן ועד אחד בשטר כלום הוא ומפרקינן בשהיו שנים מנאו לקיים כתב ידו של אחד ולא מנאו לקיים כתב ידו של שני וש"מ דאע"ג דנקטינן התם בהדיא דעד אחד בשטר לאו כלום הוא אפ"ה כי חתימי תרי אע"פ שלא מצאו לקיים אלא חתימת אחד מהם לא חיישינן לשני שיהא מזוייף ונמצא שאף זה שנתקיים הוה ליה עד אחד בשטר ולא מהני אלא לעולם בשטר חתום לפנינו לא חיישינן לזיופא בכדי שיורע בכך כח העדים האחדים שנתקיימה חתימתן ומדרב יהודה נמי שמעינן לה דקאמר עד ודיין מצטרפין ולא חיישינן שמא חתימת שאר הדיינים מזוייפת וע"כ לא אדחיא אלא משום דלמאי דאסהיד סהדא לא אסהיד דיינא הא לאו הכי לא חיישינן לזיופא דהנך אלא שיש להעמידה בשכתב בו בפירוש במותב תלתא. ומהא נמי משמע דבקיום שנים מן הדיינים סגי נמי אע"פ שאין מולאין קיום לעדי השטר ולא לשלישי מן הדיינים ואע"פ דלא כתב ביה במותב תלתא כחדא הוינא משום דכיון דקיום שטרות דרבנן אין חוששין לזיוף השלישי כדי לפסול השנים לומר שלא היו ב"ד. ושמעינן משמעתין דאפילו שטר מקוים צריך קיום ואי לא חיישינן שמא מזוייף הוא וקיום ב"ד לא מהני אלא דזמנין לא משכח קיום לדיינים ומשכח קיום לעדים והקשו בתוספות מדתניא במסכת שביעית [בתוספתא סוף פרק בתרא] ר' יהודה אומר פרוזבול המקושר הדיינים חותמים מבפנים והעדים מבחוץ אמרו לו אין מעשה ב"ד צריך קיום וי"ל דלא אמרינן הכי אלא במעשה ב"ד כי הא דהיינו פרוזבול דכיון דתקינו רבנן למיעבד פרוזבול ליכא למיחש דילמא מזוייף הוא דלא שביק איניש היתרא ואכיל איסורא דמהאי טעמא נמי אמרינן [גיטין דף לז:] דנאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ואבד הילכך אי לאו דקושטא קאמר למה ליה למטרח ולזויפיה לימא פרוזבול היה לי ואבד אבל שאר מעשה ב"ד אפילו רבנן מודו דצריכין קיום והכי איתא בירושלמי בסוף פרק דיני ממונות *(קמא) דגרסינן התם איסור הדיינים מהו שיהא צריך ב"ד רב הושעיא אמר בשם שמואל יתקיים או בכתב ידי העדים או בכתב ידי הדיינים וחרינא אמר אפילו בכתב ידי עד אחד ודיין אחד הא משמע בהדיא דקיום בית דין צריך קיום אלא דחד מהנהו דבירושלמי סבירא ליה כמאן דאמר דעד ודיין מצטרפין ואנן לא קיימי לן הכי אלא כרבא דאמר אין מצטרפין: שלשה שישבו לקיים את השטר. ובלא העדאת עדים שיעידו על כתב ידן לפי שהדיינים עצמם מכירין אותן: השנים מכירים אותם והאחד אינו מכיר: עד שלא חתמו

א מיי' פ"ה מהל' עדות ... סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' מו: ב מיי' שם הפ"ז סמג שם טוש"ע שם:

זה אומר זה כתב ידי וזה אומר זה כתב ידי צריכין שיצטרף א אחר עמהן דברי רבי וחכמים אומרים אין צריכין לצרף אחר עמהן אלא נאמן אדם לומר זה כתב ידי: גמ' כשתמצא לומר לדברי רבי *על כתב ידן הן מעידין ולפיכך צריך לצרף עמהם אחר ולדברי חכמים על מנה שבשטר הן מעידין ובתרווייהו סגיא וקי"ל כרבנן: אמר רב יהודה אמר רב שנים חתומים על השטר ומת אחד מהם צריכים שנים מן השוק להעיד עליו כי היכי דלא ליפוק (א) נכי ריבעא דממונא אפומא דחד סהדא וכן הלכתא ואי ליכא אלא חד מאי אמר אביי ליכתוב חתימת ידיה אחספא ושדי ליה בבי דינא ומחזקי ליה ולא צריך איהו לאסהודי אחתימות ידיה ואזיל איהו והאי ומסהדי אאידך ודוקא (א) אחספא אבל אמגילתא לא דילמא משכח לה איניש דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי ותנן הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין ב א"ר יהודה אמר שמואל עד *ודיין מצטרפין ג אמר רמי בר חמא כמה מעליא הא שמעתא א"ל רבא מאי מעליותא מאי דמסהיד סהדא לא מסהיד דיינא ומאי דמסהיד דיינא לא מסהיד סהדא (ג) אלמא לא מצטרפי וכן הלכתא: °*אמר רב הונא ב א"ר שלשה שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירים חתימות ידי (ג) עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו

רש"י

אבל התימה וחתימה: צריכין לצרף. אחר עמהן שיכיר ידי שניהן דתרי סהדי בעי על כל כתב כדמפרש בגמ': גמ' כשתימצי לומר. כשתעמוד על סוף דבריו: קסבר על כתב ידן באין להעיד. כשמקיימין השטר בב"ד לפיכך צריך שנים על כל כתב וכתב: על מנה שבשטר מעידין. כאילו אומרים אנחנו ראינו המלוה וחתמנו לכן סגי בתרי ולא צריך חד להסהודי אחבריה: צריכין שנים מן השוק להעיד עליו. ואין זה כשר להעיד על כתב ידו ועל של חברו ולצרף אחר עמו אשר יעיד על שתיהן דקיימא לן כרבנן דעל מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה כתב ידי מיד נפיק פלגא דממונא על פומיה וזה שמעיד עמו על חתימתו לא מעלה ולא מוריד דאין צריך לו וכי הדר מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד על חתימת המת הדר נפיק ריבעא דממונא אפומיה ואנן על פי שנים עדים בעינן כולו על פי זה וכולו ע"פ זה לכך נבעי תרי: ולא ליכא אלא חד מן השוק. שמכיר חתימת המת וזה ההי *גם מכירה לכתוב הנשאר בחיים: ושדי ליה בבית דין. והדיינין יטלוה ויקיפוה אגל חתימתו שבשטר ומחזקי השטר מהך דחספא ולא יצטרך להעיד על חתימת ידו: מאי דבעי. ויכתוב עליו אני פלוני החתום מודה מנה מפלוני: מנכסים בני חורין. אבל לא ממשעבדי דלית ליה קלא לדבר שאינו עשוי בעדים: עד ודיין. שטר שכתוב בו הנפק וחתמוהו הדיינים ולאחר זמן ערער הלוה ואמר מזוייף הוא ובא אחד מעדי השטר והעיד על כתב ידו ואחד מן הדיינין העיד על כתב ידו מצטרף להכשירו: מאי דאסהיד סהדא כו'. עידי השטר מעידין אמנה שבשטר כרבנן והדיינין מעידים בפנינו נתקיים: עד שלא חתמו. שנים על ההנפק מעידין לפני השלישי שזהו כתב יד החתומים וחותם

שלטי הגבורים

א מתוך הירושלמי מוכיח שאם העדים שכחו לגמרי המלוה דאף מתוך ראיית השטר אין זוכרים אותו מודו רבנן דצריך לצרף עמהן אחר דגרסי' בירושלמי על מתני' דהכא תני כותב אדם עדותו ומעידה אפי' אחר כמה שנים רב הונא אמר והוא שיהא זוכר עדותו [ר' יוחנן אמר אע"פ שאין זוכר עדותו] ומוקי לה דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן והכי פירושא דס"ל דהיכא שהעדים הבאים לקיים חתימתן זוכרין ההלואה בלא ראיית השטר אין צריכין לצרף עמהן אחד מן השוק אפי' לרבי מתוך שכן באין להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר ואם אינן זוכרים על ההלואה ע"י ראיית השטר אפי' רבנן מודו דצריך לצרף עמהן אחד מן השוק כי פליגי היכא שזוכרין המלוה ע"י ראיית השטר רבנן סברי זכירתן זכירה ורבי סבר זכירתן לאו זכירה:
ב כתב הרא"ש ואע"פ שפסקו רב אלפס ורמב"ם ור"י שיכול לומר פרעתי מ"מ איכא למיחש שמא יטעון האמת שלא לוה ממנו [כלום] וכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי וי"א דלא מלי למימר פרעתי מידי דהוה אשטר שאין בו אחריות דאע"פ שאינו גובה מנכסים משועבדים לא מני אמר פרעתי דמאי א"ל שטרך בידי מאי בעי ומיהו איכא למימר מתוך שאין עליו עדים לא חשש לתבוע [כתב ידו]: כתב סמ"ג בא' מה' דרכים מתקיים השטר בב"ד. הדרך האחד שיהו הדיינים מכירים כתב ידי העדים. הב' שיחתמו עדים בפניהם. הג' שיעידו החתומים לפניהם כל אחד על כתב ידו. הד' שאם מתו עדי השטר או אם הם במדינה אחרת יבאו [אחרים] ויעידו על כתב ידם שהוא זה. הה' שיהיה כתב ידם יוצא משטרות אחרות ויהיה דומה זה לזה:
לשון ריא"ז
באחד מג' דרכים הללו מקיימים את השטר שיעידו עדי השטר עצמו על כתב ידן או שאחרים יעידו על כתב ידן או שכתב ידן יוצא ממקום אחר כיצד היו עדי השטר מצויין יבא כל אחד ויעיד על חתימתו אע"פ שאינו זוכר שענין אלא מכיר כתב ידו בלבד ודיו שני עדים שבאו מעיד שרובה עובדי כוכבים הא' הכל מכירין אותו שהוא ישראל והא' אין אדם מכירו אלא חבירו מכירו ה"ז אינו יכול להעיד עליו שא"כ נמצא כל העדות מתקיימת בעד אחד כמו שמבואר בתלמוד א"י בפ"ב של כ"ה וכבר כתבו זה בפ' דיני ממונות וצריכין שלא יהיו העדים קרובים זה לזה לא עדי השטר ולא עדי הקיום וכן לא יהיו קרובים לא למלוה ולא ללוה ולא לערב שאין הקרוב נאמן לא לזכות

הגהות הב"ח

הגהות חו"י

[... שלשה ...] ג' הוא בירושלמי סוף פ"ג דסנהדרין וכן בג"י סוף פ"ק דב"מ ובכמה מקומות קורא לפ"ג דסנהדרין פ' דיני ממונות בתרא ע"ש (ג"א)

... ואם היו עדי הקיום קרובים לעדי השטר אין בכך כלום שאין מגיע בעדותן לעדי השטר לא זכות ולא חובה: ג לפיכך אין לחוש אם העדים קרובים לעדי הקיום וכתב הר"ר יונה אם שני דייני הקיום כל אחד מעיד על כתב ידו על קיום השטר שהוא כשר והרי הן כשני עדים שמקיימים השטר וכן מסתבר להרא"ש ג

הגהות אנשי שם מהר"ם (א) ומיהו אם בא אחד מן השוק והעיד על חתימה הח' ואח"כ בא השני והעיד על עצמו מצטרף הוא השני עם אחר שבשוק ומעיד על חתימת המת דהשתא ליכא אפומא דהאי אלא פלגא אבל העיד לאשונה השני עצמו הוה אידך יתר שהוא כבטל זו סברת הריטב"א ז"ל עכ"ל העתק מתוך פירושי נמוקי יוסף בפ' חזקת הבתים:

המאור הגדול

אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר שנים מהן מכירין חתימות ידי עדים ואחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם פי' מעידין בפניו של אותו שאינו מכיר עדים אחרים וחותם ... חביריו אין מעידין בפניו משחתמו אין מעידין בפניו אפי' אחרים דלאו במותב תלתא כחדא הוו ... ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין וש"מ דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם ... כאילו אמר ש"מ עד נעשה דיין וש"מ אפי' בלא הגדה כלל נעשה דיין בקיום שטרות ולפי שיש שאר ... שכשנעשה העד דיין צריך הגדה שיעידו בפניו מש"ה פליג להו הכא בתרתי עד נעשה דיין ודיינין ... חתימות ידי עדים וחדא בחברתה מישך שייכא וראיתי לנגיד ז"ל בהלכתא גבראתא פי' אחר בשמועה ... ישר בעיני ודיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין וכו' דלמא לעולם אימא לך צריכין להעיד ... ושאני הכא דהא מקיימא הגדה בחד וא"ת ממאי תיסק אדעתין דצריכין יהא י"ל לא תהא שמיעה ... מראייה כדאמרי' לגבי עדות החדש יש להשיב מאי דאתקיף רב אשי דחיאתא בעלמא נינהו ולאו ... דסמכא קא מוקמינן לה תדע שהרי פסקו בהלכות כדאמרי' מעיקרא ולאפוקי מאתקפתא דרב אשי ... לא דייקי' עלה כגמ' ולמאן דדייק עלה איכא לאוקומה כשראוהו בלילה וכדאמרי' לקמן וה"ר אברהם ... כתב בפירוק קושיא זו לגבי ממון בעי הגדה דאם לא יגיד בממון הוא דכתיב ואין פירוק זה נכון שהרי ... דיני נפשות חמור מדיני ממונות בכל מקום ולא בעי' בהו הגדה היכא דאיכא למימר לא תהא שמיעה ... מראייה ועיקרה בפ' החובל דאוקימנא להיא דסנהדרין שראו בא' שהרג את הנפש כגון שראוהו ... אבל ביום עד נעשה דיין ולא בעא הגדה ק"ו לדיני ממונות מעתה וכדאמרי' התם הא אנא והא ר"י הגלילי

מלחמת ה'

ועוד אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר ופו' מעידין בפניו וחותם וכו' ודאמרי' ש"מ תלת וכו' בחברתה מישך שייכא. אמר הכותב כמה תשובות בדבר חדא דעד נעשה דיין לא הוה צריך למידק מהכא אלא בלא הגדה דהיינו אין צריכין להעיד בפניהם אבל עד כשנעשה דיין בעדות אחרים שיעידו בפניו מתני' היא ראוהו ב"ד וכל ישראל ותנן נמי ראוהו ב"ד בלבד ותנן נמי ראוהו שלשה והן ב"ד יעמדו שנים ויושיבו מחבריהן אצל יחיד אלמא עד נעשה דיין בהגדת אחרים ואפי' בשראה בלילה דהכי אוקימנא בדוכתא וכודאי מאי דתנן במתני' לא אמרי' ביה ש"מ מדרב דהכי הוא ועוד דלשון תלת שביקא להולמתו לא הולמתו דהא ליתנהו אלא תרי חדא דעד נעשה דיין בלא הגדה כלל וחדא צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד ועוד אם פי' דיינין המכירין חתימת העדים אין צריכין להעיד בפניהם לומר שעד נעשה דיין אפי' בלא הגדה היכי דחי לה רב אשי ואמר דקא מיקיימי הגדה בחד מ"מ למדנו שעד נעשה דיין בלא הגדה שהרי אין אחרים צריכין להעיד בפני אותן השנים והם עדים ועושין דין ע"פ עצמן וכבר שמעי' מינה הרתי על כרחיה דרב אשי ואע"פ שי"ל בשלשה שצריך להעיד בפני א' מהם מ"מ שמעינן שעד נעשה דיין ושמענו לשנים מהם שא"צ להעיד בפניהם שהעד נעשה דיין בלא הגדה כלל והיא גופה הוא דבעי' מעיקרא כמו שמפורש למעלה בסה"מ הזה ואם נאמר דמעיקרא קאמר ש"מ עד נעשה דיין וש"מ אפי' בלא הגדה שנמצא שהדיינין המכירין אין צריכין להעיד בפניהם דקס"ד דאין חילוק בין שנים לשלשה וקא דחי ליה רב אשי מינה וכיון שכן רב אשי לא היה לו לדחות דיינין המכירין תתימת ידי עדים אלא היה לו לומר ודיינין המכירין חתימת ידי עדים בשלמא שנים שמעי' מינה אלא שלשה היכי ש"מ דלמא שאני וכו' ועוד היאך יעלה על דעת רב אשי לומר שההגדה שמגידים האחרים בפני אותו שאינו מכיר תהא עולה לאלו שלא שמעו ועוד דקאמרי' לקמן ועד נעשה

חתמו. (ה) ב' על ההפך: מעידים. לפני השלישי שזהו כתב ידן של חתומין וחותם עמהם על מה שכותבין אשרנוהו וקיימנוהו לשטרא דנא (ו) דאשתמודענא דחתימת ידא דסהדי הוא וכ"ת דהיכי מהני האי עדות שמעידין אלו השנים בפני השלישי דהא בקבלת העדות שלשה בעינן והכא ליכא אלא אחד תירץ הרשב"א ז"ל דכיון דקיום שטרות דרבנן אפילו השנים בשעה שמעידין נעשים דיינים ומצטרפין עם השלישי לקבל עדות עצמן וה"נ אמרינן בפ"ק דגטין (דף ה:) דשליח המביא גט ע"ג נו לה בפני שנים ואומר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם ומפרש' טעמא משום דשליח נעשה עד ועד נעשה דיין והכא נמי בשעה שמעיד הוא נעשה דיין והיינו טעמא משום דקיום שטרות דרבנן הוא: **משחתמו** אין מעידין בפניו וחותם. לא הם ולא אחרי' משום דחתימה קמייתא בשקרא הוא *) דלא הוו ידעי לה ומכיון שחתמו ולא נצטרף השלישי עמהם שוב אינו יכול להצטרף עמהם דמשחתמו נתבטל מעמד שלשתן ובשעת חתימה נמי לא היו במעמד שלשה והם ב"ד שהשלישי לא היה ראוי להצטרף עמהם כיון שלא היה מכיר בחתימות ידי העדים: **שמע** מינה עד נעשה דיין בדרבנן. שהרי השנים מעידין על החתימה ונעשין דיינין אף בשעה שמעידין ומיהו דוקא בדרבנן אבל בדאורייתא לא דבגמרא פרכינן עלה מדתנן ראוהו ג' והם ב"ד יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד ויעידו בפניהם ויאמרו מקודש (ז) מקודש שאין היחיד נאמן ואם איתא ליתבו בדוכתייהו וליקדשו ומפרקינן הנח לעדות החודש דאורייתא וקיום שטרות דרבנן והכי פירושה דהתם במסכת ר"ה [דף כה:] בעדות החדש עסקינן וקאמר דאם ראו ג' הירח והם ב"ד מסנהדרין המקדשין את החדש יעמדו שנים להיות עדים ויושיבו מחבריהם לפי שאין היחיד נאמן לקדש החדש יחידי ואם איתא דעד נעשה דיין ליתבו בדוכתייהו אחר שהעידו בפניו וליקדשו והתם פרכינן ולא תהא שמיעה גדולה מראיה כלומר ויקדשו הם עצמם ע"פ ראייתם ומשני כשראוהו בלילה ופירשו בתוס' דהיינו טעמא דכשראוהו בלילה אין מקדשין ע"פ ראיית עצמן משום דכל שעושים מעשה ע"פ ראייתן ראייה דידהו חשיבא כקבלת עדות וקבלת עדות כתחלת דין ואין תחלת דין בלילה ומאי דמוכחינן מינה דאין עד המעיד נעשה דיין ואמרינן וליתבו בדוכתייהו ולקדשו לאו למימרא שלא יצטרכו לצרף עמהם אחר דע"כ צריכי להכי דאי לא צריכי לדון ע"פ עדותן (א) שקבלו בלילה וא"א אלא הכי מוכחי דאם איתא דעד נעשה דיין ליקום חד ויושיבו אחד מחבריהם אצל השנים ויעיד האחד בפניהם ואח"כ ישב זה ויקום חבירו ויעידו כן לשלישי והכי אמרינן בירושלמי [ר"ה פ"ג הל' א ע"ם נ"א] לותיב חד וליקום חד ומפרקינן דהנח לעדות החדש [דאורייתא] ומש"ה עד המעיד אינו נעשה בו דיין ומיהו עד היודע נעשה דיין אפי' בעדות החדש דהא מקשינן התם בר"ה (דף כה:) עלה דהא מתני' ולא תהא שמיעה גדולה מראיה והוצריך לשנויי בשראוהו בלילה אלמא דכל שראוהו ביום יכולין לקדש ע"פ ראייתם: **הלכך** נקיטינן דבקיום שטרות דרבנן אפי' עד המעיד נעשה דיין ואפי' בשעת עדותו נמי נעשה דיין לקבל עדות של עצמו אבל בקדוש החודש דאורייתא עד המעיד אינו נעשה דיין אבל עד היודע נעשה דיין ודן ע"פ ידיעתו כל שאין צריכין להעיד ובדיני ממונות איכא מ"ד דקדוש החדש דמי דעד היודע נעשה בהם דיין ואיכא מ"ד דדוקא בקדוש החדש הוא דמקשינן התם לא תהא שמיעה גדולה מראיה משום דגבי עדות החדש לא כתיבא הגדה אלא כזה ראה וקדש אבל בדיני ממונות דכתיבא הגדת עדות בעדים לא ולא מיחוור דאפי' בדיני נפשות אמרינן אליבא דרבי טרפון בפ' החובל (דף צ:) דרשאין לדון ע"פ ידיעתן דהתם מקשינן למ"ד בדיני ממונות עד נעשה דיין ודן על פי ידיעתו מדתנית' סנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש מקצתם נעשים עדים ומקצתם נעשים דיינים דברי רבי טרפון רבי עקיבא אומר כולם עדים הם ואין עד נעשה דיין ואפי' ר' טרפון לא קאמר כו' ומשני התם בשראו בלילה אלמא דביום נעשים דיינין ודנין ע"פ ראייתן והתם *(בסנהדרין (דף לד:)) מפרשינן נמי לטעמא דר"ע משום דבדיני נפשות כתיב ושפטו העדה והצילו העדה **)(בעינן עדה שופטת ועדה מצלת) והני כיון דחזו דקטל נפשא תו לא חזו ליה זכותא הא לאו הכי הוו רשאין לדון על פי ראייתן הלכך נקיטינן דבדיני נפשות הוא דאפי' עד היודע אינו נעשה דיין מהאי טעמא אבל בדיני ממונות עד היודע נעשה דיין: וש"מ דיינין המכירין חתימות ידי עדים א"צ להעיד בפניהם. כלומר דלא תימא הגדה בעינן משום דבדיני ממונות הגדה כתיבה כדכתיב אם לא יגיד ונשא עונו דליתא דלא בעינן הגדה דלא תהא שמיעה גדולה מראיה כדאמרינן גבי קדוש החדש: צריכין להעיד העדים בפני כל אחד ואחד. שאם העידו בפני הב' אין השלישי יכול לחתום דהא הוצרכו הכא הב' להעיד בפני הג' וכי תימא פשיטא ואמאי תיסק אדעתין דלא י"ל *דבקיום שטרות דרבנן הוה אמינא דכל שהשנים מכירים את החתימות או שמעידין בפניהם שיכול השלישי לסמוך עליהם וקמשמע לן דלא: הא' אשרתא דדייני. אשרתא לשון חוזק שמחזיקין את השטר וכותבין אשרנוהו דכתיבא מקמי דנחזו סהדי. עד שלא העידו העדים על כתב ידן כתבו הדיינין במותב תלתא הוינא ונפק שטרא הדין קדמנא ואסהיד פלוני ופלוני אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: אומר היה ר"מ. דס"ל דעדי חתימה כרתי ולא בעי [כתיבה] לשמה: אפי' מצאו באשפה. ולא נכתב לשם

רש"י

עמהם על מה שכותבין אישרנוהו וקיימנוהו משחתמו אין מעידין. דחתימתן קמייתא מתחזי כשיקרא דלאו תלתא הוה דידעי לה: ש"מ עד נעשה דיין. כי שנים הללו העידו על החתימה: בדרבנן. דקיום שטרות דרבנן: צריכין להעיד בפני כל אחד ואחד. שאם העידו בפני השנים אין השלישי יכול לחתום דהא הכא הוצרכו השנים להעיד בפני השלישי אשרתא לשון חיזוק שמחזיקין השטר וכותבין אישרנוהו מיקמי דליחזו סהדי כו' עד שלא העידו העדים על כתב ידם כתבו הדיינים במותב תלתא הוינא ונפק שטרא דנא כו': אפי' מצאו באשפה. דר"מ לא בעי כתיבה לשמה ודרים וכתב לה דגט אחתימת עדים קאי:

נר מצוה

חתמו מעידים בפניו וחותם משחתמו אין מעידים בפניו וחותם ש"מ תלת ש"מ א עד נעשה דיין בדרבנן ושמע מינה דיינים המכירים חתימות ידי (א) עדים אין צריכין להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימות ידי (ב) עדים צריכין להעיד בפני כל אחד ב ואחד אמר רב פפא האי אשרתא דדייני דכתיבא מקמי (ג) דליחזו סהדי חתימות ידייהו פסולה משום דמחזי כשקרא ולית הלכתא כרב פפא מדגרסינן בהאי מסכת פ' הכותב* ליתא לרב פפא (ד) דאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר °אפי' מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר' מאיר אלא בגיטי נשים דבעינן כתיבה

*) דלא תלתא הוו דידעי ליה (נ"א) **) ב' תיבות אלו אינו בגמ' ר"ה דף כה. רק בסנהדרין דף ג. (מינה דסנהדרי' קטנה היא של כ"ג נ"א)

מלחמת ה'

נעשה דיין והתנן וכו' והתם על שעד המעיד קשו ולא עד הרואה דעד הרואה ודאי נעשה דיין בסגדת אחרים ומהכיא מתני' גופה שמעי' לה ומה שדחה בעה"מ הזה ז"ל ופי' ועד נעשה דיין בלא הגדה כלל שיעידו בפניו אהסיא סמיך דאמרי' לעיל דיינין המכירין חתימת ידי העדים אין צריכין להעיד בפניהם ולאפוקי מאתקפתא דרב אשי אינו כלום דהא מעיקרא נמי בתרתי פלגינן להו דאמרי' ש"מ תלת וכיון שכן אין לומר שפירוש עד נעשה דיין הוא פי' דיינין המכירין חתימת ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם שהרי דבר אחד הוא דמעיקרא נמי מלתא באפי נפשה חשבינן לה ודחיק מדא ומוקמינן תדא ולמה שינו בגמ' לשונם כדי שלא יבין אדם אלא בעל הספר הזה ז"ל ועוד שעיקר פירושו אינו שהרי ע"כ צריך להעמידה בשראוהו אותם בלילה דבהכי מקיימא מסקנא דמסקי' קיום שטרות דרבנן ואין כאן זכר לדיינין שראוהו בלילה דהכן דיינין המכירין קאמרי' ולא הרואים משמע שיהו מכירין שהיא חתימתן של פלוני ופלוני ולא שראו אותם בשטר זה מעולם וכיון שכן למאי דקי"ל ודאי נעשין דיינין בלא הגדה אחרת ואפי' בשאר עדיות דהא ס"ל שלא תהא שמיעה גדולה מראיה ואותה ששנינו יעמדו שנים כבר אוקמוה בגמ' בדוכתא בשראוהו בלילה ומנין היה לנו לומר ש"מ תלת דלמא בשראוהו ביום עסקינן ולא בשראוהו בלילה ורב משהחתמו אין מעידין עליו וחותם אתא לאשמועי' א"כ עד הרואה נעשה דיין קמ"ל ורב אשי דדתי לה אמאי לא אוקמא בשראוהו ביום ולפי דעתי בשראה ביום וחותם בלילה אין נעשה עד שלא אמרו ראוהו בלילה אלא בשאר העדיות שהם צריכין ראיה וכיון שנמסר לו בלילה עד הוא ואינו נעשה דיין אבל זו העדות שמתקיים מבדיעה בלא ראיה ואפי' מתוך שטרות אחרות מקיימין וכן בהכרה בלא ראיה אע"פ שראוהו חותם בלילה לא נעשה עד שלא על אותה ראיה עדות זו מתקיימת אלא מפני שהוא יודע שאין שטר זה מזויף והראיה בזה שהאמינו בגדלן מה שראו בקטנן ואע"פ שאותה שעה פסולין להעיד הוו וכן הכשיר ר"י בן ברוקא עבד ונשתחרר וכן ראוהו חותם כשהן קרובים ונתרחקו מקיימין על פיהם כמו שהודה בעה"מ ז"ל וש"מ שהעדות הזו בשעה שהוא מעיד עליה בב"ד הוא שנעשה בה עד אבל שעת ראיה אינה עושה אותו עד ומעתה כל פירושו בטל והתימה למה טרח כל הטורח הזה מאחר שראה מפורש במס' גיטין דעד נעשה דיין אע"פ שהעיד בפני נכתב ונחתם דהיינו קיום שטרות ומה שאמר דהואיל והיא עדות המתקיימת בעד אחד עשאום כמי שאינה אינו דהא קיום שטרות הוא ואם הקלו בה משום עגונה לא עשאום כמי שאינה והיפך האמת אמר דכיון שהיא מתקיימת בעד אחד היה ראוי יותר לומר דאין אותו העד לאחר שהעיד נעשה דיין ועוד דאקשינן התם הא ודאי קי"ל דבדרבנן עד נעשה דיין ומנ"ל התם דכה"ג נעשה דיין כי היכא דתיקשי ליה אלא ודאי משמעתין קמה לה דעד המעיד נמי נעשה דיין וא"צ להאריך יותר בתשובת דבר זה אבל עיקר הפי' כדברי ר"ש ז"ל שמעידין אותן שנים בפני אחד והיינו דדיקו מינה תלת שעד המעיד נעשה דיין ושדיינין המכירין חתימת ידי עדים אינן צריכין להעיד בפניהם ורב אשי דחי ואמר דשאני הכא כיון דאותן שנים המכירין מעידין בפני אותו שאינו מכיר והוא (גובה) עדות בפני ב"ד נעשו אף הן כאילו קבלו עדות שהרי העידו בפני ב"ד ושמעו הן ועד המעיד נעשה דיין בהגדת עצמו והכל מפורש ופשוט ומה שכתב עוד בעה"מ ז"ל וה"ר אברהם ז"ל כתב בפירוק קושיא זו דלגבי ממון בעיא הגדה וכו' ואין פירוק זה נכון שהרי מצינו דיני נפשות חמור מדיני ממונות ולא בעיא בהו הגדה היכא דאיכא למימר ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ועיקרם בפ' החובל דאוקימנא להיא דסנהדרין שראוהו בלילה וכדהא רי' התם הא הא והא ר"י הגלילי וכו' זו אינה קושיא דהא מפרקינן התם פירוקא אחרינא כא אנא דס"ל כר"י הגלילי והא ר"י הגלילי ז"ל סב ליה מנה נורי דמשמע דמשום קושיא קמייתא מפרק ליה לומר דאפי' ביום אין עד נעשה דיין ולא צריך לאוקמא להיא דסנהדרין בשראוהו בלילה אלא אפי' ביום בעיא הגדה והדרבה הויא סייעתא לדברי הרב אב"ד ז"ל דמשמע דמסקנא דשמעתא היא וכי אוק מנא התם בשראוהו בלילה הכיא אוקמתא דלא כרב אשי ואיהו לא צריך לאוקמא בהכי אלא כליבנא בתרא דהתם גם מה שאמר בעה"מ ז"ל דרב אשי דהיאתא נינהו אף הרב אב"ד אסבר שהוא מודה בכך ועיקר קושיתו היכי קס"ד דרב אשי למימר דשמיעה גדולה מראיה והתם בפ' ראוהו ב"ד פשיטא לן בגמ' דלא תהא שמיעה גדולה מראיה כדקא מקשי ליה בהדיא ולפיכך הוצרך ליתן טעם לדברי רב אשי אע"ג דדהיאתא נינהו ואמר דמאי דפשיטא לן התם בעדות החדש ומאי דמספקא לן הכא בדיני ממונות גם רבינו שלמה ז"ל פי' שם במס' ר"ה כן לא תהא שמיעה גדולה מראיה דהא גבי חדש לא כתיב עדות אלא כזה ראה וקדש אלמא במקום שכתוב בו עדות אסבר דבעיא הגדת עדים או הגדת בעל דין כאותה שאמרו רבו כותבין רבו עושין דין דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ולא פשיטא לן לאקשויי עלה ולא תהא שמיעה גדולה מראיה בעיא הגדה ומ"מ ליתא לדרב אשי ואי מספקא בדבר דשמא בשאר דיני ממונות בעיא הגדה לגיסא בתרא דכפ' החובל וקל הוא נקיום שטרות אבל מסתברא דבכל דיני ממונות כך הוא מאחר שלא פירשו כן בגמ':

המאור הגדול

הגלילי וכו' ותמה הוא בדברי הרב הזה למה לא כתב פירוקו ע"ד תלמודא דקאמר היכא דראוהו בלילה צריכין הגדה כיון דלאו בני מעבד דינא נינהו והכא נמי מדקא פסיק ואמר דיינין המכירין חתימות ידי כל הכרה במשמע בין כשראוהו בלילה בין כשראוהו כשהן קרובים או כשהן קטנים כאותה ששנינו ואלו נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקטנן וכו' ומאי דקאמר הרב מצינו קיום שטרות המור מעדות החדש דכתיב ביה אם לא יגיד ואנן לאו הכי קאמרינן בגמ' אלא הנח לעדות החדש דאורייתא וקיום שטרות אלמא עדות החדש חמורה מקיום שטרות הלכך בעדות החדש דאורייתא בעי' הגדה לטולהו כשראוהו בלילה ובקיום שטרות לא בעי' הגדה כלל דלא קי"ל כאתקפתא דרב אשי וכשראוהו ביום אפי' בעדות החדש לא בעי' הגדה דלא תהא שמיעה גדולה מראיה ודיני ממונות דכוותה כדאמרי' התם הא אנא והא ר"י הגלילי ודיני נפשות נמי דכוותה שהרי עדות החדש ודיני ממונות ודיני נפשות שלשתן דבר תורה הם אלא מחמיר בדיני נפשות בלבד דס"ל דאפי' הגדה לא מהניא להו משום דבעי' ושפטו העדה והצילו העדה דחזיוה דקטל נפשא תו לא חזי ליה זכותא: יתיב ר' אבא וקאמר ליה להא שמעתא דעד נעשה דיין בלא הגדה כלל שיעידו בפניו ואהיא סמיך דאמרי לעיל דיינין המכירין חתימות ידי עדים אין צריכין להעיד בפניהם ולאפוקי מאתקפתא דרב אשי והא אנן תנן ראוהו שלשה והם ב"ד יעמדו שנים וכו' ואם איתא ליתבו בדוכתייהו וליקדשו וא"ת דלמא שאני התם דלא מקיימא הגדה כלל דהיינו דאמרי' לעיל דדחיאתא נינהו סמכי' עלייהו א"נ י"ל מדקתני ויעידו בפניהם בפני כולן צריכין להעיד ואפי' בפני אותן שראוהו דנעשה דיין ובמס' ר"ה מקשי' עלה למימרא דעד נעשה דיין והתניא בסנהדרין שראו באחד שהרג את הנפש וקשיא דוקיא דהכא אדוקיא דהתם אלא שפירושו בענין אחר למימרא דעד נעשה דיין בהגדה שיעידו דין הוא דמצי מקשי ליה מרישא דראוהו ב"ד בלבד אלא שאינה מוכחת בפירוש לפי שיש לומר שהמעידים אינן מסתלקים משם דעד נעשה דיין וכולן הם דיינים ומשום דבעינן הגדה הוא ונפקא מיניה נעשה דיין בהגדת עצמו ומש"ה קא פשיט מסיפא שאנו רואים בפירוש שהמעידין מסתלקים מתוך וסיפא מוכחא ארישא שאין עד נעשה דיין אלא בהגדת אחרים אבל לא בלא הגדה כלל ולא בהגדת עצמו יתבי בדוכתייהו ומקדשי ואע"ג דקי"ל קיום שטרות דרבנן ועד נעשה דיין בלא הגדה כלל וכ"ש בהגדת אבל בהגדת עצמו אין לנו ונראים הדברים שהוא פסול לדון מאחר שהגיד שהוא כנוגע בדינו והנוגע פסול כנוגע בעדותו ודכוותה אמרי' בתלמוד ירושלמי בענין המביא גט ואמר בפני נכתב חציו ואני השני פסול מפני שנעשה כנוגע בעדותו ובגמ' דילן בתחלת גיטין גרסי' בפני כמה ניתנו לה כו' קי"ל דעד נעשה דיין בדרבנן אלמא אפי' בהגדת עצמו נעשה דיין אלא י"ל לדברי תלמוד שלנו כיון שהוא הגדה המתקיימת בעד אחד עשאוה כמי שאינה אבל מקום שצריך הגדת שני עדים לא מפורש עד נעשה דיין בהגדת עצמו לכך פירשנו מעידין בפני עדים אחרים אבל לא הן בעצמם וכיון לר' שלמה ז"ל שפי' מעידין לפניו הן בעצמם בטלנו דעתנו מפני דעתו והמתלמד יוסיף לקח ויגדיל ויאדיר: ועידי הקיום ודיני הקיום צריכין שיהיו רחוקים מן המלוה ומן הלוה שהרי בדינן ועדותן הלוה וכן צריך שלא יהיו קרובים זה לזה לא העד לעד ולא הדיין לדיין ולא העד לדיין בשאר דיני לפי שיתכן להיות הזמה בעידי הקיום כגון שאמרו ביום פלוני ראינוהו שחתם ומתורת הזמה נפקא יהיו העדים קרובים לדיינין כשם שאין העדים כשרים כשהם קרובים זה לזה ולא הדיינים זה לזה בירושלמי הגע עצמך שאם הוזמו לא מפיהם הם נהרגים וזה הירושלמי כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל ואף אנו יכולין לומר כך בעידי קיום שאם הוזמו משלמין אלו ע"פ אלו כדרך מה שאמרו בירושלמי הם קרובים לעדי השטר ל"ש עדי קיום ול"ש דייני קיום כשרין וראיה לדבר נאמן אדם לומר זה כתב אבא כתב ידו של אחי זו ראיה לעדים וה"ה לדיינין שאין להלוק בדבר וטעם הדבר שלא תתכן ההזמה בעדי השטר שיש לומר אחרוהו וכתבוהו ועוד אין הוזמה לעולם לשלם ממון אלא בעדות על פה

א כתב סמ"ג מה שאנו אומרים כי בדאוריית' אין עד נעשה דיין נראה דאין שייך לומר כן אלא דוקא בעד שצריך להעיד בפיו דהא טעמא דאין עד נעשה דיין נראה או משום דבעינן עדות (שאין אתה) [שאתה] יכול להזימה וכיון שהעדים עצמן דיינים לא ירצו לקבל הזמה על עדותן שמזה הטעם אומרי' בירושלמי נמי שקרובי הדיין פסולים להעיד ורבינו הביאו במסכת סנהדרין או כדכתב רשב"ם משום דכתיב ועמדו שני האנשים לפני ה' שני אנשים אלו העדים לפני ה' אלו הדיינים דבעינן שיעידו העדים לפני הדיינים ולא שיהיו הם עצמן דיינים וטעמים אלו אין ענינם אלא בעד המעיד בפיו אבל במי שנתכוין להעיד מה לנו בשביל שנתכוין להעיד:
ב יש לדקדק מכאן שא"צ להעיד על חתימת העדים בפני כל שלשתן יחד אלא די שיעידו בפני כל א' וא' בפני עצמו דלא פסלינן הכא אלא בשביל שחתמו שקר כרא"ש:

לשון ריא"ז

ואם היו כל ג' דיינים מכירים חתימת העדים אין צריכין לשום עדות אלא מקיימין אותו על פי הכרתן אע"פ שבעדות שבתורה אין אדם יכול להיות עד ודיין קיום שטרות מד"ס הוא ויכול אדם להיות עד ודיין לפיכך אע"פ שמעידים שנים לפני הג' חותמין עמו במקום דיינים ומ"מ אומר שאחר שכתבו [השנים] הקיום וחתמו בו אינן יכולין להעיד בפני הג' שיחתום עמהם ואני אומר שאף לאחר שכתבו וחתמו מעידים בפני הג' וחותם עמהם כמבואר בקונטרס הראיות וכן היא שיטת ר"ת ז"ל וכן יכולין הדיינים לכתוב הקיום ולחתום בו אפי' עד שלא יעידו בפניהם ובלבד שלא יצא מתחת ידם עד שיעידו בפניהם כמבואר בקונטרס הראיות:

א מיי' פ"ו מהל' עדות סמג עשין קט טור ח"מ סי' מו

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ר"ל פ"פ ראייתן שראו בלילה וא"א שאין מקדשין בלילה ובבקר יאמרו מקודש כדפי' רש"י:

[דף עב ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) העדים כצ"ל: (ב) העדי' כצ"ל: (ג) דליחזו סהדי אחתימת כצ"ל: (ד) מדאמר כצ"ל: (ה) השנים כצ"ל. (ו) מ"ב במותב תלתא: (ז) מ"כ כתוה"ד:

אינו בסנהדרין וצ"ל והתם גרי"ס דף כס:) מפרשינן ט' (נ"א)

נ"ל דכיון [וכ"כ נר"ם]

כתיבה לשמה אבל בשאר שטרות לא ואמר ר' אסי אמר ר' יוחנן שטר [א]שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשקרא [א] לא חיישינן ואיתא נמי להאי מימרא (א) בגיטין* פ' כל הגט:

אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו [ב]לקיים את השטר וקרא עליו [ב] ערער על אחד מהן *בגזלנותא עד שלא חתמו מעידין עליו שחזר בתשובה וחותם דהא במותב תלתא כחדא נינהו משחתמו אין מעידין עליו שחזר בתשובה (ג) דלא במותב כחדא נינהו דבעידנא דחתמי הנך תרי לא הוה (ג) מצטרף בהדייהו וכאילו בלחודייהו הוו יתבי ודוקא ערער דגזלנותא הוא דמבטל לצירופא דידהו אבל ערער דפגם משפחה ואתברר השתא דכשר הוא כיון דמעיקרא כשר הוה גלויי מילתא בעלמא הוא ולא בטיל צירופא דידהו וערער דגזלנותא נמי לא אמרן אלא דקא מסהדי תרי דגזלנא הוא ואתו תרי אחריני ומסהדי דהדר בתשובה דלא קמכחשי להנך אבל אי אתו תרי אחריני ואמרי לאו גזלנא הוא דמכחשי להנך לא חתים כלל דהוו להו תרי לבהדי תרי והוי ליה גברא (ד) ספק פסול הלכך לא מחתמינן ליה כלל דלא מפקינן ממונא אפומיה. וראיה לדבר הא דת"ר* שנים שהיו חתומים על השטר ומתו ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא אבל אנוסים היו וכו' עד או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים ומקשינן ומגבינן ביה אמאי תרי ותרי נינהו אלמא לא אמרינן אוקי גברא אחזקיה ומפקינן ממונא אפומיה: *אמר רבי זירא הא מילתא

נפס חסה כלל. אלמא לא חיישינן למחזי כשקרא כלל: ופרעו. בו ביום: אינו חוזר ולוה בו. אפילו ביום מלוה ראשונה לאחר פרעון דליכא למיחש למוקדם והכי מפרשינן לה בשנים אוחזין (דף יז׳) שכבר נמחל שעבודו כשפרעו ובטל השטר ואין הקרקעות משועבדות שוב למלוה השניה שלא עליה [נכתב] שטר זה והויא לה מלוה על פה: הא לשקרא. אם היה (נחתם) [נכתב] על מלוה זו אע"פ שנכתב קודם ההלואה כשר אם בו ביום נכתב ומיהו כי אמרינן דלמחזי כשקרא לא חיישינן דוקא בהאי דוכתא ודכוותה אבל איכא דוכתי דחיישינן בהו למחזי כשקרא כדאמרינן (בב"ק דף ע׳) דלא כתבינן אורכתא אמטלטלי דכפריה משום דמחזי כשקרא ואמרינן נמי [בב"ב דף קעב׳] כי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי דאי לא מחזי כשקרא ואמרינן נמי [שם] כי דכיריתו יומא דקניתו ביה כתובו יומא דקניתו ביה ואי לא כתובו יומא דקיימיתו ביה דאי לא מחזי כשקרא והיינו טעמא דמלתא דכי אמרינן דלמחזי כשקרא לא חיישינן ה"מ כגון אשרתא דדייני דאע"ג דמקמי דלהוו סהדי אחתימות ידייהו מחזי כשקרא מיהו בתר הכי לא מחזי כשקרא אבל כל הני דחיישינן למחזי כשקרא היינו משום דלעולם מחזי הכי: וקרא ערער על אחד מהם. שהוא פסול: עד שלא חתמו מעידין עליו וחותם משחתמו אין מעידין עליו וחותם. ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו אי ערער דפגם משפחה גלויי מלתא בעלמא היא. לעולם ערער דגזלנותא ודקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה זו היא סוגית הגמרא ופר"ח ז"ל דכל שלא חתמו עדיין לא נתבטל מושבם ולפיכך מעידין עליו אבל משחתמו כבר נתבטל מושבם וכשחתמו פסול היה ואע"פ שהעידו עליו לאחר מכאן שוב אינו (יכול) [ראוי] להצטרף ואקשי' ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו ואפילו משחתמו אמאי אין מעידין עליו וחותם דהא איגלאי מילתא דבשעת חתימה (ה) ראוין היו להצטרף דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה ואי ערער דפגם משפחה גלויי מילתא בעלמא הוא כלומר וכ"ש דבשעת חתימה ראוין היו להצטרף ואמאי משחתמו אין מעידין (לפניו) וחותם [ומפרקינן] לעולם ערער דגזלנותא וכגון דקאמרי הני ידעינן ביה דעבד תשובה כלומר וכיון דמודו דגזלן הוה לא [הוכשר] אלא משעה שהעידו עליו ואילך דבההיא שעתא כיון שחתמו כבר הרי נתבטל מושבם ולפי זה מכאן נלמוד דגזלן לא מתכשר אלא משעה שהעידו עליו בבית דין שעשה תשובה וכל שטרות שחתם בינתים [פסולים] דהא ההיא שעתא פסול היה ואף דברי הרב אלפסי ז"ל בהלכות מסכימין בזה אבל הדבר מתמיה דודאי אין עדותן מכשירתו [אלא שמגלה על הכשירו] וכיון שהעידו עליו שעשה תשובה קודם שחתמו איגלאי מילתא שראוי היה להצטרף באותה שעה כדאמרינן בערער דפגם משפחה לפיכך נראין יותר דברי רש"י ז"ל דפירש שמשחתמו היינו טעמא דאין מעידין עליו לפי שהן נוגעין בעדותן שנגלאי הוא להם שישבו עם פסול בדין ומה שכתב רבינו חננאל ז"ל דמאי דפרכינן אלימא

ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו דהכי קאמר אפילו משחתמו אמאי אין מעידין עליו נימא אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה חלוק עליו הרב אלפסי ז"ל וכמו שכתוב בהלכות ונראה שהוא מפרש מאי דפרכינן אי ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו כדברי רש"י ז"ל והרישא דעד שלא חתמו פרכינן אמאי מעידין עליו וחותם דהא היכא למימר אוקי תרי כו' ואוקי ממונא בחזקת מריה ואע"ג דאיכא למימר נמי אוקי גברא אחזקתיה חזקה דממונא אלימא טפי ואפילו לא מכרעת מילתא אית לן למימר דממונא היכא דקאי ליקום והביא הרב אלפסי ז"ל ראיה לדין זה מדאמרינן לעיל אין נאמנין ומגבינן ביה תרי ותרי נינהו ומאי קושיא נימא דאין הכי נמי דמגבין ביה משום דאמרי' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה אלא ש"מ דבמקום חזקה דממונא לית לן למימר אוקי גברא אחזקתיה ולאו ראיה היא דלא שייך למימר הכי אלא בב' כתי עדים שמעידין *) [כאחד] אבל בב' כתי עדים שמכחישים אלו את אלו מאי חזית דמוקמת עדי השטר בחזקתייהו אדרבה נוקי אחזקתייהו הנך דמרעי שטרא ולפיכך אין זו ראיה אבל הדין נראה ברור ואי תימא והא אמרינן בפ' חזקת הבתים (דף לא:) ב' כתי עדים המכחישות זו את זו זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה אלמא אע"ג דפסלי אהדדי מוקמינן להו אחזקתייהו אפי' לאפוקי ממונא וי"ל דהא דאמרינן מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא מהניא ליה חזקה קמייתא היינו כי הכא שיש לנו לידון בבת אחת על שני העדיות ומשום הכי כל תרי ותרי לא מכשירים ליה דמאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אבל בב' כתי עדים המכחישות זו את זו כשבאה כל אחת בפני עצמה אין אנו צריכין לדון אלא עליה וכיון שהיא אחת שבאה לפנינו בפני עצמה אמרינן שזו מהן כשרה בודאי על כל אחת שבאה לפנינו בפני עצמה אמרינן שזו היא הכשרה ומפקינן ממונא אפומה ובמקצת נסחי הלכות כתוב ועוד ראיה מהא דגרסינן בקדושין בפרק האומר לחברו (דף סו׳) ה"ד אילימא דתרי אמרי אישתבאי ותרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כלומר דהוה ליה ינאי המלך ספק חלל שמעינן מינה דלא מוקמינן ליה אחזקת כהונה כדהוה מעיקרא ע"כ ורש"י ז"ל אינו סובר כן שהקשה שם בפרק האומר עלה דההיא אמאי לא אמרינן נוקי תרי לבהדי תרי ונוקי ינאי בחזקת אבהתיה ותירץ דהני מילי באמו דה"ל חזקה דכשרות אבל ינאי לית ליה חזקה דכשרות שהרי מעידין על לידתו בפסלות ע"כ וכי תימא הא קיימא לן כרבי יוחנן דאמר לעיל בפ"ק (דף יג:) דלדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אלמא חזקה דאמה מהניא אף לבתה ואפשר דאימיה דינאי יצא עליה קול קודם לידתו של ינאי שנשבית והוחזק הקול בב"ד ואחרים מסייעין עוד סברת רב אלפס ז"ל והומרים דכל תרי ותרי ספיקא דאורייתא (א) הוא ולא אמרינן אוקמא אחזקתה מדאמרינן לקמן בסמוך [דף כב:] ב' אומרים נתקדשה וב' אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא. ב' אומרים נתגרשה

*) נאהד בנ"ל פי' שמעידין על אדם אי לפוסלו (נ"א)

המאור הגדול

אמר רב הונא אמר רב שלשה שישבו לקיים את השטר וקרא ערער וכו' ערער דמאי אי ערער דגזלנותא תרי ותרי נינהו פי' ואפי' משחתמו אמאי אין מעידין עליו הא איכא למימר אוקי תרי לבהדי תרי [illegible] גברא בחזקת כשרות ואין להקשות מהא דת"ר שנים שהיו חתומין על השטר וכו' דמקשי' עלה ומגבינן [illegible] אי תרי ותרי נינהו דהתם לאו אנופייהו דעדי השטר באין אלו להעיד שהרי מתו אלא על השטר הם [illegible] העיד שפסול הלכך תרי ותרי נינהו ולא מגבינן ביה אבל הכא שעל גופו של הדיין מעידין הוו להו [illegible] רי ואוקים גברא אחזקה דכשרות והוא דאמרי' במעשה דינאי המלך אילימא דבתרי אמרי אישתבאי [illegible] אמרי לא אשתבאי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני התם כיון דעל עצמו של ינאי [illegible] ים להעיד ליכא למימר אוקי ינאי אחזקיה שהרי פסוליה ממעי אמו כדברי הכת האחת וקול יצא על [illegible] קודם שנולד ינאי הלכך ה"ל ספק פסול לפי שספקו נולד עמו משא"כ בערער דגזלנותא שהוא פסול [illegible] לאחר מכן הלכך אמרי' ביה אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקיה דכשרות דמעיקרא והם ה"נ [illegible] בערער דפגם משפחה הוא כיון דגלויי מלתא בעלמא היא ואפי' משחתמו מעידין בפניו וחותם ואוקימנא [illegible] ערער דגזלנותא וכגון דאמרי הני אנן ידעינן ביה דעבד תשובה דמעיקרא בחזקת פסלות קאי ואשתכח [illegible] מו אבתי בחזקת פסלותו הוה קאי הלכך משחתמו אין מעידין עליו וחותם והרי"ף ז"ל כתב כל זה בחלוף בהלכות (והביאו הרא"ש בסי' כ"א) ואני כתבתי מה שנ"ל ודבר נכון וברור הוא:

[illegible] אלא ש"מ משום דאמרי' אוקי גברא אחזקת אבהתיה ועוד דשמעתייהו כר"א אזלא דאמר בעלמא איכי אית [illegible] ואפ"ה גבי ינאי לא מהניא ליה הכיא חזקה וטעמא דמלתא משום דחזקה בכה"ג לאו דאורייתא היא וספק חלל [illegible] עבודה שאין בודקין מן המזבח ולמעלה ולפיכך היו פוסלין ינאי לעבודה וליוחסין תדע דהא ינאי גופיה בחזקת [illegible]

מלחמת ה'

[illegible]

[illegible]

עין משפט

א מיי' פי"ד מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' מח:

נ"ל נחתם ר"פ

ב מיי' פ"ו מהל' עדות סמג עשין קט טוש"מ סי' מו:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) התוס' גם הם כתבו כן בהלכה אלא שכתבו דתרי ותרי ספיקא דרבנן וכן בהשר"י וגם הר"ן בעצמו מסיק ככי הכא:

הגהות הב"ח

(א) ע"ל רי"ף גיטין סי' ה"א: (ב) שחזר בתשובה וחותם דלא במותב הלתא כחדא בנ"ל: (ג) לא הוה הני תרי לאצטרופי בהדייהו כנ"ל: (ד) נ"ב ספק כשר: (ה) ראוי היה כנ"ל

שלטי הגבורי

א כתב הרא"ש דרב מודה דחיישינן למחזי כשקרא בקיום שטרות ודלא כרב אלפס שפסק דליתא דרב מפני כלל וע"ש:

ב כתב סמ"ג גרסי' בירושלמי דר"ה קרא ערער על חתימת העדים ועל חתימת הדיינים רצה לקיים על חתימת העדים מקיים [על חתימת הדיינים מקיים] ולפיכך כתב רבינו שמשון שצריך להכיר חתימת הדיינין בשטר מקויים וכן משמע עוד בירושלמי דגיטין ומ"מ אע"פ שהוא מקויים אם אין מכירין חתימת העדים ולא חתימת הדיינים יכול הלוה לערער עליו ולפוסלו ומיהו נפקא מינה בקיום כיון שב' עדים חתומים עליו וג' דיינין יותר בקל יוכל המלוה למצוא מי שמכיר החתימות משאילו לא היה חתום אלא בב' עדים: רש"י פי' עד שלא חתמו השנים יכולין הן להעיד על השלישי שהוא כשר ולפירושו שנים מן השוק יכולין להעיד עליו אפי' משחתמו אבל ר"ת ורי"ף פי' משחתמו אפי' שנים מן השוק אין יכולין להעיד עליו דכיון דאחר שחתמו השנים יצא עליו שערעור הרי נתבטל וועד הראשון שנועדו לקיימו והלכך אינו מצטרף עמהם אא"כ ישבו פעם אחרת אבל אם יצא הערעור קודם שחתמו הב' ובאו שנים אחרים ואומרים שהוא כשר לא נתבטל וועד הראשון כיון שהוכשר קודם שחתמו וחותם עמהם ודוקא שבאו לפוסלו בגזלן או בשאר עבירה והב' האחרונים מעידין עליו שעשה תשובה כדפרישית אבל אם באים לפוסלו בפסול משפחה ונתברר אחר שהוא כשר אפי' אם משחתמו באו לפוסלו יכול לחתום עמהם אחר שהוכשר שהוברר הדבר שלא היה פסול מעולם ולא נתבטל וועד מושב הראשון כלל:

לשון ריא"ז

ג' שיושבים לקיים השטר ובאו ב' והעידו על אחד מהם שהוא גזלן ופסול להיות דיין עד שלא חתמו יכולים הב' להעיד עליו שעשה תשובה וכשר וחותם עמהם אבל לאחר שחתמו אין מעידים עליו להכשירו שיחתום ממהם לפי שנראים כנוגעין בעדותן כדי שלא תבטל חתימתן כמבואר בקונט' הראיות:

נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא ואקשינן מ"ש רישא ומ"ש סיפא ומאי קושיא תרי ותרי נינהו ואוקמינן אחזקה ורישא בחזקת פנויה סיפא בחזקת אשת איש ועוד ראיה מדגרסינן בפ' האשה רבה (דף צג.) האשה שהלך בעלה [ובנה] למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בנה ואח"כ מת בעלה ונתייבמה ואח"כ אמרו חלוף הדברים תצא והולד ראשון והאחרון ממזר ובעינן עלה בגמרא (דף צג:) היכי דמי אי דאיכא תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא תצא ועוד ממזר ספק ממזר הוא ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקתה הכא דין הוא שתצא שהרי חזקתה לשוק והולד ממזר גמור מחמת

נר מצוה

מילתא מר' אבא שמיע לי ואי לאו ר' אבא דמן עכו שכחתיה שלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהן צריכין למכתב במותב תלתא כחדא הוינא א וחד ליתוהי ואמר רב נחמן (א) ואי כתיב ביה בי דינא תו לא צריך ודילמא ב"ד חצוף הוא (ב) כדשמואל דאמר שמואל שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו בית דין חצוף דכתיב ביה בי דינא דרבנא אשי ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דכתיב ביה אמר לן רבנא אשי לקיומי ואמינא ליה לרבנא אשי מהני שמעתא שמעינן דלית הלכתא כשמואל דאמר שנים שדנו דיניהן דין:

י מתני' האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני ב נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים (ג) שהיא אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת: גמ' תנו רבנן

כא אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה באשה אחת שהיתה גדולה בנוי וקפצו עליה בני אדם לקדשה ואמרה להם מקודשת אני לימים עמדה וקדשה (ד) עצמה אמרו לה חכמים מה ראית (ה) אמרה להם בתחלה (ו) באו אלי בני אדם שאין מהוגנין לי אמרתי להם מקודשת אני עכשיו שבאו אלי בני אדם מהוגנין לי עמדתי וקדשתי את עצמי וזו הלכה העלה רבי אחא שר הבירה לפני חכמים באושא ואמרו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת בעא מיניה

כב שמואל מרב ג אמרה טמאה אני וחזרה ג ואמרה טהורה אני מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעין זימנין ואפי' הכי לא עבד שמואל עובדא בנפשי'

כג ת"ר שנים ד אומרים מת ושנים אומרים לא מת שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא רבי מנחם ברבי יוסי אומר תצא אמר רבי מנחם ברבי יוסי אימתי אני אומר תצא בזמן שבאו עדים ואח"כ נשאת אבל נשאת ואח"כ באו עדים לא תצא מכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי אמר רב ששת כגון שנשאת לאחד מעידיה היא גופא באשם תלוי קיימא באומרת ברי לי אמר רבי יוחנן שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רבא ראה רבי יוחנן דבריו של רבי מנחם בגירושין ולא ראה במיתה מאי טעמא מיתה אינה יכולה מכחישתו גירושין יכולה מכחישתו ואף על גב דאמר רב המנונא האשה שאמרה לבעלה גירשתני נאמנת חזקה אין אשה מעיזה פניה בפני בעלה הני מילי (א) היכא דליכא עדים דקמסייעי לה אבל היכא דאיכא עדים דקמסייעי לה מעיזה ומעיזה רב אשי אמר כגון דאמרי עכשיו מת עכשיו גירשה מיתה ליכא לברורה גירושין איכא לברורה דאמרינן לה אם איתא דהכי (ז) הוא
אחרוי

אף שלא במקום מלוה אלא ש"מ מינה דלא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקה להוציאה מבעלה באומר ברי לי שמותרת לי ולעשות הולד ודאי ממזר להלקותו אם בא על בת ישראל וכל שכן דליכא למימר אוקמא אחזקה לאפוקי ממונא אבל היכא שאין צריך להוציא כלום מיד המוחזק משמע דמדינא אית לן למימר אוקי מילתא אחזקה (ח)דבפ' ד' אחין (דף לא.) משמע דמסקי' הסוגיא דהתם תרי ותרי ספיקא דרבנן הוא כלומר דאילו מדאורייתא אית לן למימר אוקמה אחזקיה (א) כיון שאין אנו צריכין להוציא כלום מתחת המוחזק: ואי לאו ר' אבא דמן עכו. שהזכירה לי (ט) אחר זמן שכחתיה: ומת אחד מהם. עד שלא חתמו: צריכין למיכתב במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי. דקיום השטר בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר שבשנים קיימוהו: ואי כתיב ביה שטרא דנן נפק קדמנא בבי דינא תו לא צריך. דלא מקרי בי דינא בציר מתלתא: בי דינא דרבנא אשי. אורחא דמילתא נקט שהוא היה ראש ישיבה במתא מחסיא בימי רב נחמן בר יצחק דהוא מרא דשמעתא דודאי בבי דינא דרב אשי לא עבד בתרי: ואמר לנא רבנא אשי. לאיזדקוקי ליה לקיומי דכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לתלתא אמר וכתב הרא"ה ז"ל דלישנא רווחא נקט וחד ליתוהי לאו דוקא דכל דכתיב ביה (י) תלתא תו לא צריך דהא ברישא דאי כתב בי דינא לא צריך ולא גרע (דף כב:) במותב תלתא מבי דינא ועיקר פירושיה דר' זירא הוא דכיון דלא חתימי ביה אלא תרי צריכין למכתב במותב תלתא דאילו חתימי ביה תלתא לא הוה צריך למכתב במותב תלתא כחדא הוינא דכיון דכולהו חתימין לא חיישינן דלאו במותב חד הוו אבל כי לא חתימי אלא תרי חיישינן דילמא לא הוו טפי ולפיכך צריך למיכתב במותב תלתא אבל חד ליתוהי לא מעלה ולא מוריד: מתני' האשה שאמרה כו': גמ' אמתלא. משל וטעם למה שאמרה תחלה מקודשת אני: אם נתנה אמתלא לדבריה. הואיל ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת ואפילו לאחר כדי דיבור וכתב הרא"ה ז"ל דאי אמרה מקודשת אני לפלוני לא מהימנינן לה בשום מגו אלא אם כן הוא מודה בדבר דכיון שאודית שנתקדשה לו לאו כל כמינה

כתוב לו ולהפקיע עצמה ממנו: אמרה טמאה אני. אמרה לבעלה נדה אני: טהורה אני. לא הייתי נדה: אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת. ואע"ג דבידה לתקן סמכינן אאמתלא ולא אמרינן הא מיא בנהרא זילי טבילי (ב): לא עבד עובדא בנפשיה. פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש ממנה עד שטבלה וגרסינן בירושלמי כהדא שמואל בעא מיזדקקי באיתתיה אמרה ליה טמאה אני למחר אמרה ליה טהורה אני אמר לה אתמול טמאה ויומא דין טהורה אמרה לא איתותב חילי ההיא שעתא ובהאי עובדא אמרי' בגמ' דלא עבד שמואל עובדא בנפשיה ואפ"ה משמע דקי"ל כרב דלא חייש לה ומיהו אם הוחזקה נדה בשכנותיה דאמרי' בסוף קדושין (דף פ.) דבעלה לוקה עליה משום נדה אפי' נתנה אמתלא לומר לא לבשתי בגדי נדות אלא מפני כך אינה נאמנת דכיון דבעלה לוקה אלמא כנדה משוינן לה. כ"כ הרשב"א ז"ל: ואם נשאת לא תצא. לקמיה פריך תרי ותרי נינהו: בזמן שבאו עדים. שאמרו לא מת: באשם תלוי. שבא על ספק כרת: לאחד מעידיה. שאמרו מת דאין אשם תלוי אלא למי שלבו נוקפו וזה ברי לו ואע"ג דאמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה.) מת הרגתיו הרגנוהו הרי זה לא ישא את אשתו הנ"מ כשהיא ניתרת ע"פ עד אחד דחיישינן שמא עיניו נתן בה אבל ע"פ ב' כיון דאתתא לבי תרי לא חזיא והיכא חד דהיכא למימר ביה אין אדם חוטא ולא לו אפי' אותו שנשאת לו מצטרף עמו וזה שלא כדברי ר"ת ז"ל שכ' שמיירי בדאיכא ג' עדים דהוו תרי בר מהאי דנסבה: באומרת ברי לי. כ' רש"י ז"ל אין לבי נוקפי שברור לי שאילו היה קיים היה בא ומי יתן שהוזקקו לומר כן דאילו באומרת ברי לי שמת תיפוק לי שהאשה שאמרה מת בעלה נאמנת כדאיתא ביבמות [דף קיד:] ואין פירושו מחוור דודאי כיון שאינה יודעת הדבר בבירור באשם תלוי קיימא אלא ודאי הכי פירושו באומרת ברי לי שראיתיו שמת וכי אמרינן שהאשה שאמרה מת בעלי נאמנת הייני בדליכא עדים דמכחשי לה: ומדאמרי' הבא עליה באשם תלוי קאי איכא מאן דבעי לאוכוחי דהלכתא כי ההוא לישנא דאמרי' ביבמות בפ' ארבעה אחין (דף לא.) דתרי ותרי ספיקא דאורייתא ולא אמרינן אוקי מילתא אחזקה ומש"ה הבא עליה באשם תלוי קאי בין שהיתה תחלה בחזקת פנויה או בחזקת אשת איש אבל להאי לישנא דאמרי' התם אוקי מילתא אחזקה לא משכחת לה דליקום הבא עליה באשם תלוי דאי הוה קיימא בחזקת א"א כדמוכח פשטא דברייתא הבא עליה בחטאת קאי ואי מיירי [בדקיימא] בחזקת פנויה כיון דאיכא תרי ותרי לית בה אלא איסורא דרבנן והא ודאי ליתא דמסקנא דשמעתא דיבמות סלקא דתרי ותרי ספיקא דרבנן משום דאמרי' אוקי אתתא אחזקה ומעתה לא קשיא דתנא ודאי בדקיימא בחזקת א"א מיירי וכדין הוא דלימא הבא עליה בחטאת קאי אלא דלא בעי תלמודא לשוויי נפשיה בההוא פלוגתא ונקט הכי לרווחא דמילתא לומר שאפילו למאן דמיקל טפי הבא עליה באשם תלוי קאי [ובתוס' פירשו בע"א]: מת אינה יכולה מכחישתו. אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הילכך אי לאו דברי לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גירושין יכולה מכחישתו. אם יבא ויאמר לא גרשתיך היא האמר גרשתני הלכך אי שרית לה סמכה אהכחשה ומינסבא על פי עדים הללו ולא מירתתא למידק שפיר: עכשיו מת. היום: ליכא לברורה. אם אמרו טבע בים או במים או אכלו ארי אין אנו יכולין לברר הדברים
הלכך

רש"י

ואי לאו רבי אבא דמן עכו. שהזכירה לי לאחר זמן שכחתיה: ומת אחד מהן. עד שלא חתמו צריכין לכתוב במותב תלתא הוינא דקיום שטרות בשלשה והרואה שנים חתומין בו יאמר שבשנים קיימוהו: ואי כתב ביה שטרא דנן נפק בבי דינא קדמנא תו לא צריך. דבציר מתלתא לא מיקרי בית דינא: דרבנא אשי. אורחא דמילתא נקט שהיה ראש ישיבה לשם בימי רב נחמן בר יצחק דהוא מרא דשמעתא דודאי בי דינא דרב אשי לא עבדי בתרין: ואמר לנא רבנא אשי לאיזדקוקי ולקיומי. וכיון דרב אשי גופיה הזקיקן איהו ודאי לתלתא קאמר ויש מפרשים אמר לנא רבנא אשי תלתא נינהו ולא נהירא (ב) דאי רב אשי חד מנהון מאי ואמר לנא דכתבי ביה: מתני' שפה שאסר הוא הפה שהתיר. כיון שאין ידוע שהיא אשת איש כי אם על פיה היא אסרה והיא התירה את עצמה ונאמנת במגו דאי בעי שתקה: גמ' אמתלא. טעם ומשל למה אמרה תחלה מקודשת אני: [אם נתנה]. הואיל ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת: טמאה אני. אמרה לבעלה נדה אני: וחזרה ואמרה לו טהורה אני. ולא הייתי נדה כלל: לא עבד שמואל. פעם אחת אמרה לו אשתו כן ונתנה אמתלא לדבריה ופירש הימנה עד שטבלה: תרי ותרי נינהו. ששני עדים אמרו לא מת: הבא עליה באשם תלוי קאי. ואשם תלוי בא על ספק (דבר שספק) כרת: לאחד מעידיה. שאמר מת דאין אשם תלוי בא אלא למי שלבו נוקפו וזה אומר ברי לי: [באומרת ברי לי]. ואין לבי נוקפי שברור לי אילו היה קיים היה בא ולכך אין כאן אשם תלוי כלל כי אינו ספק: אינה יכולה להכחישו. אם יבא בעלה אינה יכולה לומר מת אתה הלכך אי לאו דברור לה שמת מירתתא ולא מינסבא: גרושין. אם יבא ויאמר לא גירשתיך יכולה מכחישתו ולומר גירשתני הילכך אי שרית שמכה אהכחשה ומינסבא על פי העדים הללו מספק ולא מרתתא למידק שפיר: עכשיו מת. היום: ליכא לברורה. אם אמרו העדים טבע במים או אכלו ארי אין יכולין לברר הדברים הלכך לא תינשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא כרבנן ובנשאת לאחד מעדיה:
אחרי

שלטי הגבורים

א אינו כתוב' וזקוק לכתחלה קאמר טוב הוא שיכתבו כך אבל אם לא כתבו וחד ליתוהי וכתבו במותב תלתא כחדא הוינא כשר ואם כתבו במותב בי דינא הוינא והזכירו בו שהיה הענין בפני מומחה שידוע הוא שלא היה טועה לומר קיום שטרות בפני שנים אפי' לכתחלה לא היה צריך לכתוב וחד ליתוהי ומיי' כתב אפי' כתוב בו בי דינא צריך לכתוב וחד ליתוהי ואם יש בו משמעות שהיו ג' כגון ואמר לנא פלוני ואמרי' ליה תו לא צריך:

לשון ריא"ז

ואם היה משמעות הלשון דהוה בשלשה כמו שמספרים הב' שפלוני חברינו שאל אותנו על חתימת העדים וכל כיוצא בזה אע"פ שלא כתבו בו במותב כו' הרי הוא קיום בין אם (הוא) מת הג' בין אם הוא חי ולא חתם עם חבריו כמבואר בקונט' הראיות וכן הדין בכל מעשה ב"ד:

ב כתב הרב ר' יונה דדוקא בתוך כדי דבור אבל לאחר כדי דבור לא מהימנא אא"כ נותנת אמתלא לדבריה (וסר"מ) *) והרמ"ה כתב שא"צ כדי דבור ומכל מקום צריך שתאמר כן קודם שיסלקו מאותו ענין כל זמן שתעסוק בו ומתוך כדי דבור של דבורו האחרון מאותו הענין ונראה לטור שא"צ לא לזה ולא לזה כיון שאינה עוקרת דברים הראשונים אלא מוספת עליהם לומר נתגרשה דכיון שלא ידענו שהיתה אשת איש אלא על פיה נאמנת:

לשון ריא"ז

האשה שאמרה אשת איש אני וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואי היתה בחזקת אשת איש שיש עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת ואפי' אם נישאת על פי עצמה ואח"כ באו עדים שהיא אשת איש תצא וכן היא שיטת ר"ת:

ג כתב הרמב"ם הוחזקה נדה בשכינותיה ואח"כ אומרת טהורה אני אפי' נותנת אמתלא לדברים שאומרת לא לבשתי בגדים אלו אלא שלא תטרידני עכשיו כי לא הייתי בריאה אינה נאמנת ע"כ ר"ל כיון שראינוה לובשת בגדי נדותה הוי כאילו ראינו שראתה שאז אינה נאמנת לומר לא ראיתי ותימה הוא וכי עדיף הוחזקה נדה בשכינותיה מכשאומרת בפירוש טמאה אני שנאמנת שוב לומר טהורה אני ע"י אמתלא:

*) עי' בטור א"ה סי' קנ"ב וכ"ה בד"ה יורה"ד גרס [illegible]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כלומר ואע"ג דאמור רבנן דעלמא בתרי ותרי הכא בסוף דגופא אקילו אי לא הוו אפוקי ממונא ועיין עוד בפירושו לקמן בשמעתין גבי מיחש לזילותא דבי דינא קמיפלגי:

(ב) וגם הדין היה נותן לאסור בנדה שאינה בבת אחת דאילו א"א אני לשעה מועטת תוכל לומר נתגרשתי ועוד באשת איש אני איכא למימר דמעולם לא נאסרה לגבי האי גברא דיכולה להזיר לומר לזה נתקדשתי כדאיתא בתוספות:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פרק יב מהל' גירושין טור אה"ע סי' קנב.
ב מיי' פ"ט מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' מו:
ג מיי' פרק ד מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קיא טור י"ד סי' קצה:
ד מיי' פי"ב מהל' גירושין טור אה"ע סי' קנב:

[דף כג ע"א]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בר יצחק: (ב) וכדשמואל כצ"ל: (ג) שהיתה כצ"ל: (ד) נ"ב את: (ה) נ"ב לעבות כן: (ו) שבאו כצ"ל: (ז) הוא כצ"ל: (ח) ובפ' ד' אחין משמע נמי הכי כצ"ל: (ט) לאחר כצ"ל: (י) דכתיב ביה במותב תלתא לא צריך ספי דהא מרישא קאמר דאי כצ"ל:

הגהות חו"י

(א) עי' ברי"ף גיטין סי' תקז: (ב) עי' ברי"ף סנהדרין דף רסד ע"ב:

הילכך לא תנשא לכתחלה ואם נשאת לא תצא כרבנן וכשנשאת לאחד מעידיה: אחוי גיטך. דבשעה פורתא לא מהימנא למימר איתכס לה ומייתי ח״ק בכי האי גוונא משום דהוו תרי ותרי הוא דאמר דהוי ריעותא כי לא מחויא לגיטא אבל אי ליכא אלא תרי דאמרי עכשיו גרשה אף על פי שהיתה בחזקת אשת איש משמע ודאי דנאמנים: תרוייהו בפנויה קמסהדי. לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה וא״ת דמאי משמע דטעמא משום דהיך אמר לא נתקדשה הא לא אמר כלום אסרינן לה אפומיה דהאי דאמר נתקדשה ומאי והרי עד אחד בקדושין לאו כלום הוא וכדאיתא בפרק האומר דקידושין (דף סה.) משום דאין דבר שבערוה פחות משנים וכיון דטעמא מש״ה הוא משמע דאפי׳ אמר נתקדשה בפני ובפני אחר לאו כלום הוא תירץ הרמב״ן דרב פפא לטעמיה דאמר התם [דף סה:] המקדש בעד אחד חוששין לקדושין הילכך אי לאו איידך דקא מכחיש ליה ועד אחד בהכחשה לאו כלום הוי דינא דאפי׳ נשאת תצא והא דאיצטריכינן להכחשתו של עד שני ה״מ בשאשה זו אינה מכחישתו אלא שותקת או שאומרת איני יודעת אם היו הקדושין קרוב לי או קרוב לו אבל כשמכחישתו אפילו בארוסין (ב) קי״ל דעד אחד לאו כלום בהכחשה ואפי׳ בהכחשתו של בעל דבר לאו כלום הוא וכדמוכח התם ואין שטה זו נכונה דאיכא נוסחי דהתם בפ׳ האומר (שם) בקדושין גרסינן רב פפי ולא רב פפא וא״ה לא שמעינן ליה לרב פפא במקדש בעד א׳ שחוש לקדושיו ועוד דכיון דעד אחד בהכחשה הוא אמאי לא תנשא הא עד אחד בהכחשה לאו כלום הוא והרי הרב אלפסי ז״ל שכתב לאוקמתא דרב פפא בהלכות משמע דס״ל דהכי נקטינן והרמב״ם ז״ל כתב בפ״ט מהלכות אישות כלשון הזה אמר עד אחד מקודשת היא והיא אומרת לא נתקדשתי הרי זו מותרת א׳ אומר מקודשת וא׳ אומר אינה מקודשת לא תנשא ואם נשאת לא תצא שהרי היא אומרת לא נתקדשתי ודברים תמוהים הרבה שהרי בעד א׳ באומר נתקדשה והיא אומרת לא נתקדשתי מותרת ואם עד אחר מכחיש [אותו כתב הרי זו לא תנשא] ואפי׳ שגם היא מכחישתו] לא תנשא לפיכך נ״ל דהכא במאי עסקינן כגון ששניהם מודים שזרק לה קדושין אלא שהם חלוקין אם קרוב לו אם קרוב לה וכיון שיש כאן שני עדים בזריקת הקדושין ועבידי אינשי דטעו בקרוב לו ובקרוב לה אמרינן דמדרבנן לא תנשא דחיישינן שמא בשעת הקדושין שניהם ראו שקרובים לה היו וזה טועה עכשיו ובפרק ארבעה אחין [דף לא:] נמי אמרינן דבכת אחת שא׳ אומר קרוב לו וא׳ אומר קרוב לה דספיקא דרבנן הוא ולפיכך כתב הרמב״ם בעד א׳ במכחישתו לאו כלום הוא ומותרת הא בשותקת חיישינן שמא נתקדשה בפני שנים ובעד אומר מקודשת ובעד אחד אומר אינה מקודשת כתב לא תנשא ואפילו כשמכחישתו לפי שאנו חוששין שמא זה האומר קרוב לו טועה ובשעת קדושין ראה שהיה קרוב לה וזה נכון לפירוש הגמ׳ אבל הרמב״ם ז״ל היה לו לפרש: **עד** אומר נתגרשה. מדאמר האי לישנא ש״מ דלא קיימא בחזקת אשת איש אלא אפומייהו דהני סהדי וא״ת והיכי מתוקמא בחזקת אשת איש אפומייהו והא כיון שמכחישין זה את זה *על כרחך חד מינייהו פסול הוא דמהאי טעמא אמרינן בפרק כל הנשבעין (דף מז:) דשני כתי עדים המכחישות זו את זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה אבל לא אחד מכת זו ואחד מכת שניה לאו קושיא היא דמתוקמא כגון דתרוייהו מודו בגירושין אלא דפליגי בקרוב לו ובקרוב לה ובכה״ג עבידי דטעו וכמו שכתבתי למעלה הילכך לא מפסיל חד מינייהו וכי תימא דכיון דחד מהני אמר שנתגרשה אין כאן אלא עד אחד שמחזיקה באשת איש כדאמרינן לעיל [דף יט:] אלא אמרינן למעקר סהדותייהו קא אתי האי נמי למעקר סהדותיה קא אתי תירצו בזה דדוקא בעד אחד אומר תנאי הוא דאמרינן הכי לפי שעוקר השטר מעיקרו שלא *היה [לו לחוש] אלא לפי תנאי זה ומש״ה לא אמרינן דתרוייהו בשטרא מעליא מסהדי אבל אם היה מעיד שפרעו לאחר מכאן לכ״ע אמרי דתרוייהו בשטרא מעליא קא מסהדי והאי דאמר פרוע הוה ליה חד אפי׳ בשאין כתב ידן יוצא ממקום אחר והכא נמי האי דקאמר נתגרשה כיון דמעיקרא מודה הוא דאשת איש היתה לעד אומר פרוע דמיא ולפי זה למדו מכאן דאפי׳ בשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר אם אמרו כתב ידינו הוא והאחד אומר שהשטר פרוע איט נאמן דתרוייהו בשטרא מעליא מסהדי והאי דאמר פרוע הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים דאפילו רב אשי דמוקי לה בסמוך בתרי ותרי לא כדי מאוקמתיה דרב פפא משום דפליג בעיקר דינא אלא משום דלא ניחא ליה לשבושי לישנא דברייתא ואין זה מחוור לי דלעיל בגמרא [דף כב:] אמרינן עלה דמתניתין דתנן אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת דלא צריכה קרא ואע״ג דאיסורא [והתירא] לאו בחד גוונא הוא (ג) אלא בגרושה דמילתא אחריתי היא וכי היכי דאמרינן בדידה אמאי לא נימא הכי גבי עד דאיהו אסרה ואיהו שרי לה ודאמר רב פפא לעיל והאי דקאמר תנאי הוה ליה חד ואין דבריו של א׳ במקום שנים כבר פרשתי למעלה דלאו כל כמיניה משום דמשוי נפשיה רשע דס״ל לרב פפא שבשעה שחתם [הרי] הוא כאילו פירש שלא היה בו תנאי (ד) אלא עיקר התירוץ בכאן דכי אמר נתגרשה לא מהימן מגו דאי בעי שתיק מעיקרא ולא יעיד שהיתה אשת איש דדילמא למפסלא לכהונה אתי: **לעולם** תרי ותרי ואיפוך. למתני ברישא ואם נשאת תצא ובסיפא אם נשאת לא תצא: קמ״ל דעבידי אינשי דמקדשי בצינעא. הא לאו הכי אם נשאת לאחד מעדיה לא תצא ובסיפא אמר עבידי אינשי דמגרשי בצינעא הא לאו הכי אם נשאת לאחד מן השוק תצא דאי לא תימא הכי קשיא דיוקא דסיפא אדיוקא (ה) דרישא ובסיפא הייט טעמא דלא תנשא משום לזות: **מתני׳** אמרה נשביתי. לבין העובדי כוכבים: וטהורה אני. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: נאמנת. ומותרת לכהן: ואם משנשאת באו עדים. אפליגו עלה בגמרא [דף כג.] דאיכא מ״ד דקאי אפילו אמתניתין דלעיל דהאשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני דאם נשאת ואח״כ באו עדים לא תצא מדרב המנונא דאמר דהאשה שאמרה לבעלה גרשתני נאמנת דס״ל דהא דרב המנונא אפילו שלא בפני בעלה [נאמנת] היא להתירה בדיעבד כיון שנשאת בדין ואיכא דפליג עליה ואמר דדוקא אסיפא משום דבשבויה הקלו אבל ארישא תצא דכי איתמר דרב המנונא דוקא בפניו אבל שלא בפניו מעיזה ואין מתירין אותה אפילו בדיעבד ונראה שדעת הרי״ף ז״ל לפסוק כמאן דמתני אסיפא שהביא משניתו כצורתה ופסקא׳ מוכחא דאנשבית בלחוד קאי ולפיכך לא כתב משקלא וטריא בגמרא כלום ומיהו לחומרא איכא למימר חיישינן למאן דס״ל בשמעתין דהא דרב המנונא אפי׳ שלא בפניו הוא להצריכה גט משני דהא בפרק המגרש (דף פט:) נמי אמרינן אמר רב הונא אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר מקודשת כלומר להצריכה גט ומפרשינן טעמיה התם משום דרב המנונא דכי פשטה ידיה וקבלה קדושין כמאן דאמרה לבעלה גרשתני דמי ואמרינן התם דקסבר דלרב המנונא שלא בפניו נמי אינה מעיזה הילכך חיישינן לחומרא לדרב הונא דהתם ולר׳ אושעיא דסבירא ליה הכי בשמעתין וזהו דעת הרמב״ן ז״ל אבל דעת הרי״ף ז״ל אינו נראה כן שהוא לא הביא לדרב הונא כלל וכן דעת הרמב״ם ז״ל בפ״ד מה״א ומ״מ נראה דכל בפניו נאמנת אפי׳ להנשא לכתחלה וכן דעת הרמב״ם ז״ל בפי״ב מה״ג והכי מוכח בפ׳ האשה שלום (דף קיד:) גבי מתני׳ דתנן האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים קטטה בינו לבינה ושלום בעולם באה ואמרה מת בעלי אינה נאמנת ואמרי׳ עלה [דף קטז:] היכי דמי קטטה כגון דאמרה גרשתני ואקשינן ולהימנה מדרב המנונא כלומר מאי כ״מ אי לא מהימנא במאי דאמרה מת בעלי הא מהימנא במאי דאמרה לבעלה גרשתני קודם שהלכו למדינת הים ומותרת להנשא אלמא מדרב המנונא שרי לה אפי׳ להנשא לכתחלה וה״נ מוכח בפ׳ התקבל (דף סד:) גבי בעל אומר לפקדון ושליש אומר לגירושין והיא אומרת נתן לי ואבד דמקשינן התם [ע״ב] וליהמנה לדידה מדרב המנונא והתם ודאי ליגשא לכתחלה איתמר וכיון דמהימנינן לה אפילו ליגשא לכתחלה הוא הדין דמהימנינן לה ליטול כתובה שמספר כתובה נלמוד שכך כותב לה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי וכדתנן ביבמות התם [דף קיז:] ומיהו דוקא בעיקר כתובה [אבל בתוספת לא דמדרש כתובה ליתיה אלא בעיקר כתובה] והכי מוכח בפ׳ הכותב וכמו שכתוב שם בס״ד ויש חולקין והאומרים דהא דרב המנונא לא סגי אפילו בפניו להתירה לינשא לכתחלה וכבר כתבתי זה בפ׳ התקבל [סוף סי׳ תקי] בס״ד: **גמ׳** ת״ר אמרה נשביתי כו׳. התירוה לינשא ואח״כ באו עדים [שנשבית] דהשתא לאו הפה שאסר הוא אפ״ה לא תצא כיון שכבר התירוה והא דלא דייקי מהך ברייתא סייעתא לאבוה דשמואל משום דלמא

*) נ״י ד״ה יאיסורי   המתני

רש״י

אחוי גיטך. ובשעה פורתא לא מהימנה לומר איתכס לי: ה״ז לא תנשא. לאחר: תרוייהו בפנויה קמסהדי. לדברי שניהם עד עכשיו בחזקת פנויה היתה קודם שנתקדשה: ואיפוך. ברישא תני אם נשאת תצא ובסיפא אם נשאת לא תצא: **מתני׳** נשביתי. לבין העובדי כוכבים: וטהורה אני. שלא נבעלתי לעובד כוכבים: נאמנת. ומותרת לכהן: ה״ז לא תצא. דבשבויה הקילו

°אחוי גיטך ושמעינן מהא דרב אשי דהיכא דקא מסהדי לאחר זמן לא שנא מיתה ולא שנא גירושין היכא דקא מכחשי אהדדי לא תנשא ואם נשאת לא תצא ולית הילכתא כרבי מנחם ברבי יוסי לא במיתה ולא בגירושין דקי״ל כרב אשי דבתרא הוא ת״ר ב׳ אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי א זו לא תנשא ואם נשאת תצא *מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר רב *פפא תרגמא בעד אחד עד ׳אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה תרוייהו בפנויה (א) מסהדי והאי דקאמר נתקדשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים סיפא עד אחד אומר ׳נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה תרוייהו באשת איש קמסהדי והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רב אשי אמר לעולם תרי ותרי ואיפוך שנים אומרים ראינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא ראינוה שנתקדשה א הרי זו לא תנשא ואם ב נשאת תצא מאי טעמא לא ראינוה אינה ראיה ואע״ג דדיירו כולהון בחצר אחת לא אמרינן אם איתא דקדיש קלא אית לה למילתא משום דעבידי אינשי דמקדשי בצינעה סיפא שנים אומרים ו׳אינוה שנתגרשה ושנים אומרים לא ראינוה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא דעבידי אינשי דמגרשי בצינעא: **מתני׳** *אמרה ג נשביתי וטהורה אני ׳נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני אינה נאמנת ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא: **גמ׳** °*אמר אבוה דשמואל (א) לא שנשאת ממש אלא כיון שהתירוה לינשא אע״פ שלא נשאת והא לא תצא קתני לא תצא מהיתרה הראשון ת״ר ד נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים נמתין עד שיבאו עדים אלא מתירין אותה מיד התירוה לינשא ואח״כ באו עדים שנשבית (א) הרי זו לא תצא ואם

שלטי הגבורים

לשון ריא״ז

א שהיו עדים על דבר ברור ואמרו בלשון המעמד הייט עמהם עם האשה ולא נתקדשה כמו שאותם אומרים הרי היא ספק אשת איש ואף אם ניסאת תצא ואע״פ שהיתה בחזקת פנויה אין חזקה מועלת לה במקום שיש שני כתי עדים שזה ספק תורה כמבואר בק״ס:

לשון ריא״ז

ב ניסאת לא׳ מעידיה לא תצא ומז״ה אומר כו׳אל והאחרים מעידים דבר ברור זו הומה היא והאחרונים מבטלים עדות הראשונים ומותרת להנשא לכל אדם וכבר ביארתי בקונטרס הראיות שאין זו אלא הכחשה וספק אשת איש היא כמו שביארנו:

לשון ריא״ז

ג ואם השבויה עצמה אומרת שהיא טמאה נאמנת לאסור את עצמה לבעלה ואין עד א׳ נאמן להתירה לו ונראה בעיני שאם היו ב׳ עדים מעידים עליה שהיא טהורה לא כל הימנה לאסור עצמה לבעלה כהן ואם היתה פנויה נאמנת לאסור עצמה (לבעלה) לכהונה ואפי׳ במקום ב׳ עדים שאדם הבא לאסור על עצמו נאמן על עצמו יותר ממאה איש כב״ה:

לשון ריא״ז

ד אפי׳ עבד אפי׳ שפחה. ואפי׳ תינוק או תינוקת שיש בהן קצת דעת נאמנין עליה כמו שהן נאמנין על אשת איש לומר שמת בעלה ונראה בעיני שהנשים שאין נאמנות על מיתת הבעל כגון חמותה וצרתה וכיוצא בהן כמו שביארנו שם נאמנות להעיד על השבויה שלא נטמאת שאין לחוש כאן שמא הן באות לקלקלה כמו שיש לחוש באשת איש והכל נאמנים עליה אפי׳ אביה ואמה ואחיה ואחיותיה ואפי׳ עבדה ושפחתה אבל לא בנה ובתה ובעלה שהוא כהן לפי שהם מעידין על עצמן ואם היו בנה או בתה משיחין לפי תומן שלא היתה כוונתן לעדות אלא משיחין מאליהן חוץ לב״ד נאמנין ונראה בעיני שאם העובד כוכבים משיח לפי תומו נאמן עליה כמו שהוא נאמן על מיתת הבעל אבל היא עצמה ובעלה שהוא כהן אף כמשיחים לפי תומן אינן נאמנין להכשירה לכהונה

חדושי אנשי שם

מהר״ם (א) וכן גירסת האשר״י ובספרים שלנו בגמ׳ כתיב ואח״כ באו עדים ואמרו לא ידענו [וכ״ה הב״ח] ובה״ג כתוב ואח״כ באו עדים ואמרו שנסתרה:

א) (ב) נ״ל שר״ל שראה כמו שמחת אירוסין ונרות דולקים וכו׳.

(ג) כגון נתקדשתי לפלוני דומיא דבתי נתתי לאיש הזה שיש בידו לפרש וכדאיתא בתוס׳:

(ד) פי׳ הא אי לאו האי טעמא היה מודה רב פפא דנאמן:

(ה) דברישא אי לא דמקדשי בצנעא הוה אזלינן ב) בתר מלתא בספיקא לקולא ובסיפא לחומרא אי לאו דמגרשי בצנעא:

א) אולי הציון ב׳ קאי בשנים על תרוייהו בפנויה כו׳ וכאן שייך היבות וכדאיתא בתוס׳ בבתוס ג׳. וציון ג׳ שייך בר״ן על תיבות אפי׳ באירוסין.

ב) ל״א נתרי ותרי בספיקא פי׳.

עין משפט

א מיי׳ פ״ט מהל׳ אישות טוש״ע אה״ע סי׳ מז.

ב מיי׳ פי״ב מהל׳ גירושין טור אה״ע סי׳ קנב:

[דף עג ע״ב]

ג מיי׳ פי״ח מהל׳ איסורי ביאה סמג לאוין קכו טור אה״ע סי׳ ז:

דמתני' ואם משנשאת באו עדים אפילו אמתני' דלעיל דהאשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני כמו שכתבתי למעלה אבוה דשמואל נמי עלה קאי ומהא ברייתא ליכא לאתויי ראייה אלא אשבויה: אפילו יש לה כמה בנים. מן הכהן הזה שנשאה: גרסי' בגמ' [דף כג:] ת"ר אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת ואוקמינן לה בדאיכא עדים שנשבו ואיכא עד אחד דקא מפיך כל מה שהיא אומרת וברישא דקאמרה אני טמאה וחברתי טהורה אמר לה עד לא כי אלא את טהורה וחברתיך טמאה ומשום הכי קתני דנאמנת מכל מה שהיא אומרת דאיהי שויא נפשה חתיכה דאיסורא וחבירתה משתריא אפומה דידה דבשבויה האמינו חכמים עד אחד להקל ואפילו עבד ואפילו אשה כדתנן במתני' דלקמן [דף כז:] ואם יש להם עדים אפילו עבד ואפי' שפחה הרי אלו נאמנין וכל מקום שנאמן בו עד אחד הרי הוא[דף כב:] כשנים ואין דברי אחד שכנגדו האומר לטמא עומדין במקום שנים ובתר הכי קתני אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת כלל משום דאמר לה עד את טמאה וחברתך טהורה ואיהי כיון דאיכא עדי שבויה* לומר טהורה אני וחברתה משתריא אפומא דעד שמטהרה וא"ת בשלמא רישא חברתה משתריא אפומה דידה לפי שהיא העידה תחלה בב"ד ואיכא לאוקמא שהתירו חבירתה על פיה תחלה קודם שבא עד המכחישה אבל סיפא היכי משתריא חברתה אפומא דעד כיון שהיא אמרה תחלה חברתה טמאה והא הוי ליה עד אחד בהכחשה ועד אחד בהכחשה לאו כלום הוא אפילו היכא דעד אחד נאמן כבי תרי דהא תנן בפרק האשה שלום [דף קיז:] עד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת הרי זו לא תנשא ואע"ג דהאי דקאמר מת הימנוהו רבנן כבי תרי ה"מ היכא שנשאת על פיו או שהתירוה לינשא וכדתנן התם [שם] עד אומר מת ונשאת ובא אחר ואמר לא מת הרי זו לא תצא ודייקינן עלה בגמרא טעמא דנשאת הא לא נשאת לא תנשא והא אמר עולא כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ה"ק עד אחד אומר מת והתירוה לינשא ובא אחר ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון אלמא נשאת או התירוה בעינן הא לאו הכי עד אחד בהכחשה לאו כלום הוא ובמס' סוטה (דף לא:) נמי גבי עד א' אומר נטמאת ועד א' אומר לא נטמאת היתה שותה ואקשינן עלה מדעולא ומפרקינן ל"ק כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה וכ"ת כי אמרינן דעד אחד בהכחשה לא מהימן דוקא בעדים כשרים שמכחישים זה לזה אבל עד כשר אע"ג דאשה מכחשה ליה (לא) מהימן דכיון דאינה כשרה להעיד הכחשה דפסול לאו כלום הוא ליתא מדגרסינן בירושלמי בפ' האשה שלום [הלכה ו] גדול ב"ד מגימין בשם רב בכ"מ שהכשירו עדות [אשה] *באיש כלומר בעד אחד האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש ותני עד אחד אומר מת ואשה אומרת לא מת אשה אומרת מת ועד אומר לא מת תני בשם רב נחמיה הולכין אחר רוב הדעות היך עבידא שתי נשים ואשה אחת עשו אותן כשני עדים ועד אחד הדא דתימא באשה ונשים אבל אם היו מאה נשים ועד אחד כעידי אינון ע"כ אלמא דעד אחד אפילו במקום הכחשה דפסול לאו כלום הוא יש לומר דהכא נמי כד אתא עד המטהר בתחלה והתירוה על פיו עסקינן ואע"ג דאמרינן ואמר לה עד את טמאה וחבירתך טהורה לאו דוקא אלא סירכא דרישא נקט ואחרים אומרים דלא צריכי להכי אלא בשבויה הקלו דאפילו עד אחד בהכחשה דעד פסול מהימן והרמב"ם ז"ל כתב עוד בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה דאפי' אשה מתירתה אע"פ שעד כשר מכחישה ומשמע דמפיק לה מרישא דקתני אני טמאה וחברתי טהורה נאמנת דמשתריא חברתה אפומא דידה אע"ג דאיכא עד כשר דקא אפיך מיפך וקאמר את טהורה וחברתיך טמאה וסתמא קתני אע"פ שלא התירו חבירתה אפומא דידה תחלה אלמא בשבויה הקלו להתירה אפילו ע"פ אשה אע"פ שמכחישה עד כשר: מתני' ובזמן שהן מעידות זו על זו הרי אלו נאמנות. ולא חיישינן שכל אחת מעידה לחברתה כדי שחברתה תעיד עליה: וכן שני אנשים כו' אין נאמנין. ליתן להם תרומה: ובזמן שמעידין זה על זה שכל אחד אומר אני וחברי כהן נאמנין גרסי' עלה בגמרא [דף כד.] ת"ר אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו תרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהיו שלשה שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ר"י אומר אף אינו נאמן להאכילו תרומה עד שיהו ג' שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ומסקינן בגמרא דר"י ורבנן במעלין מתרומה ליוחסין קא מיפלגי. כלומר דתרוייהו מודו דלתרומה מדינא בעד אחד סגי אלא דכיון דליוחסין בעינן שנים בעי ר"י אפי' בתרומה שני עדים שאם תאכילהו תרומה הרי אתה מביאו לישא אשה דמעלין מתרומה ליוחסין ורבנן סברי אין מעלין מתרומה ליוחסין הילכך להאכילו בתרומה בעד אחד סגי. ואיכא למידק היכי מודו תרוייהו דאינו נאמן להשיאו אשה ולמאי ניחוש לה הא קי"ל כרבנן דאמרי [קדושין דף עו:] כל המשפחות בחזקת כשרות הן עומדות ואמרינן ביבמות נמי בפרק החולץ (דף מה.) זיל גלי או נסיב בת מינך אלמא דאי גלי לא חיישינן ליה משום פסולי קהל ומסבינן לו אשה בחזקת כשר ולא חיישינן שמא פסול או עובד כוכבים הוא והכי מוכח בריש פסחים (דף ג:) דאמרינן ההוא כותי דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים אלמא דלא הוו חיישי ליה ומעשים בכל יום שמשיאין אשה בכ"מ אע"פ שאין מכירין אותו ומחזיקין אותו בחזקת ישראל כשר יש מי שתירץ דהך ברייתא אתיא כר"מ דלא ס"ל שיהו כל המשפחות עומדות בחזקת כשרות כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף עו:) והא ודאי ליתא דהא התם בפרק עשרה יוחסין [דף עו.] אוקימנא מתני' דהנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה כו' כר"מ ופרכינן עלה ואיהי נמי תבדוק בהדיה כלומר ביחס בעלה ארבע אמהות ומפרקינן לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין כלומר לפסולי כהונה כגון חללי גרי חרורי וכיון דלא הקפידה תורה עליהן ליחסן רבנן נמי לא עבוד בהו מעלה לאצרוכינהו בדיקה ואפילו מהנות ממזרות ושתיקות אלמא אפילו לר"מ אשה אינה צריכה לבדוק בבעלה לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל דלהשיאו אשה לאו דוקא אלא ה"ק אין נאמנים להשיאו אשה בבדיקת ארבע אמהות לענין שיעשו בניו כבדוקין למזבח ולדוכן ולסנהדרין דלכל הני בודקין כדאיתא בפרק עשרה יוחסין (דף עו.) ואשתכח דכותיה דהאי לישנא לאו דוקא דבפ"ק [דף יג:] אמרינן אבל בעדות אשה בבתה דברי הכל הולד שתוקי ובתה התם לאו דוקא אלא ולדה קאמר ה"נ להשיאו אשה ליחס זרעו לכהונה קאמר ולענין הלכה משמע לי דאין מעלין מתרומה ליוחסין הילכך כהי דליוחסין בעינן ב' עדים בתרומה בעד א' סגי חדא דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דסתם מתני' כוותייהו דתנן ובזמן שהם מעידים זה על זה הרי אלו נאמנים אלמא לתרומה בעד אחד סגי והיינו טעמא משום דעד אחד נאמן באיסורין וכ"ש במילתא דעבידא לאיגלויי הילכך אפילו בתרומה דאורייתא עד אחד נאמן זהו שנראה לי מפשט הסוגיא אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"כ מהלכות איסורי ביאה דלתרומה דאורייתא בעי ב' עדים ולפיכך כתב שמעלין ממנה ליוחסין ונראה שהוא סובר דסוגיין דפשיטא לן דלתרומה בעד א' סגי היינו דוקא בתרומה דרבנן ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דנהי דודאי עובדא דאמרינן בגמרא [דף כו.] מעשה באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר זכור אני כשהייתי תינוק ומורכב אני על כתיפו של אבא והוציאוני מבית הספר והפשיטוני את כתנתי והטבילוני לאכול בתרומה לערב והעלהו רבי לכהונה על פיו מוקמינן לה בפרק הגוזל ומאכיל (דף קיד:) בתרומה דרבנן אפ"ה מתניתין וברייתא דקתני נאמן להאכילו בתרומה סתמא בתרומה דאורייתא משמע ועוד דהא אמרינן דטעמיה דר' יהודה דאמר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה היינו משום דס"ל דמעלין מתרומה ליוחסין ובגמ' [דף כה.] מסקינן דאפילו למ"ד דמעלין מתרומה ליוחסין דוקא מתרומה דאורייתא אבל מתרומה דרבנן לא מסקינן אלמא ברייתא בתרומה דאורייתא היא וקאמרי רבנן דעד אחד נאמן להאכילו בתרומה דאי בתרומה דרבנן היא אפילו לר' יהודה אין מעלין ממנה ליוחסין ואמאי בעינן ב' לתרומה אלא ודאי אפילו לתרומה דאורייתא בעד אחד סגי לרבנן דאמרי אין מעלין מתרומה ליוחסין ולפיכך לא נתחוורו לי דברי הרמב"ם ז"ל בכאן: גרסי' בגמרא [דף כה:] איבעיא להו מהו להעלות מעשרות ליוחסין היכי דמי אילימא דהוה כתיב ביה אני פלוני כהן עד מאן קא מסהיד עילויה כלומר ופשיטא דאין מעלין הימנו ליוחסין מיהו לתרומה דרבנן מהימן דלא גרע ממסיח לפי תומו דמכשירין לקמן [דף כו.] ומהדרינן לא צריכה דכתב ביה אני פלוני כהן לויתי מפלוני מנה ותתמו עדים מאי אמנה דבשטר קא מסהדי או דילמא אכולה מילתא קא מסהדי רב הונא ורב חסדא חד אמר מעלין וחד אמר אין מעלין וכתב הרא"ה ז"ל דהא דמספקא לן דוקא בלישנא דידיה כי האי דאמר *[אני] פלוני כהן אבל בלישנא דסהדי ודאי מהימני וכי מספקא לן נמי דוקא בהך דשייך למידק בשמא דידיה לפי שהמלוה תלוי בזה אבל היכא מילי דמתאמרי בשטרא בשמא דידיה ודאי לא מסהדי סהדי עלייהו אלא דאיהו אמר להו הכי וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאפילו בלשון עדים נמי מספקא לן וטעמא דמילתא לפי שאפשר שהסופרים סומכים על שמות בני אדם כפי שהם מוחזקין בעיר וכיון דחזו ליה דאוכל בתרומה וקורין אותו כהן איהו נמי קרו ליה הכי; וגרסינן תו בגמ' [דף כה:] ההוא דאתא לקמיה דרבי אמי אמר מוחזק אני בזה שהוא כהן א"ל ומה ראית שקרא ראשון בבהכ"נ בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול כלומר כדאמרינן בעלמא רב קרא בכהני ואע"ג דלאו כהן הוה א"ל שקרא אחריו לוי והעלהו רב אמי לכהונה על פיו כלומר להאכילו בתרומה דאי לאו דכהן הוא אין קורא לוי אחריו דאמרינן במסכת גיטין (דף נט:) נתפרדה חבילה ומפרש לה דאין קורא לוי במקום שאין כהן ויש מפרשים נתפרדה חבילה שבמקום שאין כהן אם רצה ישראל לקרות לפני לוי קורא ודוקא שאין שם כהן אבל היכא דאיכא כהן לא נתפרדה חבילה ולא יקרא ישראל גדול בפני לוי והכא כהן אחרינא הוה התם הילכך אי לאו דהוה כהן לא הוה קרא לוי אבתריה. [משום פגם עצמו שלא יחשדנו הכהן האחר] (ועיין בהגהות מרדכי בגיטין): וגרסי' תו [שם] ההוא דאתא לקמיה דריב"ל אמר ליה מוחזק אני בזה שהוא לוי א"ל ומה ראית שקרא שני בבהכ"נ בחזקת שהוא לוי או בחזקת שהוא גדול אמר ליה שקרא לפניו כהן והעלו רבי יהושע בן לוי ללויה על פיו כלומר לתת לו מעשר ראשון דאי לאו דהוה לוי לא היה קורא שני אלא שלישי שמני כהנים היו קורין לפניו והוא שלישי דהכי אמרינן בגיטין (שם) אין שם לוי כהן קורא במקומו מכאן נראה שמי שבא ואמר אני כהן או לוי אין נותנין לו רשות לקרות בתורה כדינו שהרי מעלין מקריאת התורה לתרומה וכן כתב הרמב"ם בפ"כ מהלכות איסורי ביאה והרב ר' משה כהן ז"ל כתב עליו תימה דמנהגנו להאמינו לקרות בתורה ראשון וכן הדין נותן *לא איכפת לן אם יקרא ראשון מאי אמרת שמא יעלו אותו מקריאת התורה לתרומה טולי האי לא חיישינן לתרומה דרבנן ע"כ ואפשר

שמנהגנו

נר מצוה

ואם באו עדי טומאה אפילו יש לה כמה בנים תצא: מתני' *שתי נשים שנשבו זאת אומרת נשביתי וטהורה אני וזאת אומרת נשביתי וטהורה אני א אינן נאמנות ובזמן שהן מעידות ב זו על זו נאמנות וכן *שני אנשים זה אומר כהן אני וזה אומר כהן אני אין נאמנין ואם העידו זה על זה הרי אלו נאמנין

רבי

רש"י

הקילו: גמ' אפילו יש לה כמה בנים. מכהן זה שנשאה: מתני' שתי נשים שנשבו. שיש עדים שנשבו: ובזמן שמעידות זו את זו. כל אחת אומרת חברתי טהורה [נאמנות] דבשבויה הקילו להאמין עד אחד אפי' אשה: אין נאמנין. ליתן להן את התרומה: ובזמן שמעידין זה את זה.

שלטי הגבורים

א מעשה באשת איש שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער בא א' ותקפה והב' טימאה וצעקה ואין מושיע לה ואין עדים ובאה לפני רבותינו וספרה המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעלה משום מגו דאיבעי אמרה לא נבעלתי וכו' שמהה אסרה כיון דעברה על דת ונתיחדה במה הפסידה מגו שלה וכיון שמודה שנבעלה לאו כל כמינה לומר באונס היה דכיון שנתיחדה מרצונה ולא מגולה נפשה כמו שבויה שוב אין לה טענת אונס ראבי"ה התירה דמשום יחוד לא הפסידה מגו שלה דאטו כלהו נשי דינא גמירי כדאמרי' פ"ק דקדושין גבי ההוא גברא דקדיש בציפתא דאסא:

ש"ת מ"ז
בירושלמי שם גרים כאיש וצ"ל כעד אחד כו' את האיש וליתני כו' עבידא כו' כעד בעד אינון וע"ש עוד הגי'

עין משפט

א מיי' פ"כ מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכ טור אה"ע סי' ג ב.

דף כג:

עדי שביה נאו כל כמינה לומר טהורה כו' כצ"ל וכ"ה בק"ד (ג"א)

כ"ס כד"ס וכ"ן ד

לבון מסר"ס

א מיי' פ"ד מהל' עדות סמג עשין קט טוח"מ סי' ל: ב מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה סמג לאוין קכא טור אה"ע סי' ; :

שמנהגנו הוא עכשיו לפי שאין תרומה מצויה עכשיו בינינו ואעפ"כ דברי הרמב"ם ז"ל עיקר: **מתני'** ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד. אפילו היכא דליכא למיחש לגומלין וכ"ש בההיא גוונא דקאמר ת"ק ואם העידו זה כו' דאיכא למיחש לגומלין והיינו דאיכא בין ר"א לת"ק דקתני ואם העידו זה את זה הרי אלו נאמנין: אמר ר"ש כו'. בגמרא מפרש מאי בינייהו: **גמ'** רשב"ג היינו ת"ק. כלומר אי רשב"ג איירי אפי' היכא דאיכא למיחש לגומלין היינו ת"ק דמתני' ואי איירי דווקא בדליכא למיחש לגומלין היינו ת"ק דידיה דהיינו ר"א:

רש"י

שכל אחד אומר אני וחברי כהן: ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה על פי עד אחד. ואפילו היכא דליכא גומלין וכל שכן היכא דאיכא למיחש לגומלין העד אתה עלי ואני עליך: עוררין. שקרא עליו שם פסול: מעלין. היכא דליכא גומלין והיינו דאיכא בין ר"א לת"ק דרבי יהודה: **גמ'** במצטרפין. שני עדים המעידין זה שלא בפני זה בשאר עדיות: עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אמר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו: ואין עדותן מתקיימת. להתקבל בב"ד ואפילו ראוהו שניהן כאחד עד שיעידו שניהן בב"ד כאחד והאי פלוגתא אחריתי היא ולאו ר' יהושע קאמר לה ור' אלעזר דהיינו תנא קמא ור"ש בפלוגתא דר' נתן ורבנן פליגי: **מתני'** ע"י ממון מותרת לבעלה. דמרתתי להפסיד ממונם ואין מפקירים אותה: ע"י נפשות. שהיתה נדונית למות אסורה לבעלה דהואיל ונוהגין בה מנהג הפקר חיישינן שמא נתרצית לא' מהן: כרקום. מגור מתרגמינן כרקומין: פסולות. אסורות לבעליהן כהנים דאשת כהן אסורה אפי' באונס: המעון הזה. שבועה היא: **גמ'** לא שנו. דע"י ממון מותרת לבעלה: אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים ויראים לעשות שלא כדין שלא יפסידו ממון:

ר' יהודה אומר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד א"ר אלעזר אימתי במקום שיש שם עוררין אבל במקום שאין עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ עד אחד: **גמ'** *רשב"ג א היינו ת"ק אמר רבדף כו: אשי(א) *במצטרפין לעדות קא מיפלגי ובפלוגתא דף כו: דהני תנאי דתניא אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה ב אחר זה ואין עדותן מתקיימת בב"ד עד שיעידו שניהן כאחד ר' נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חברו למחר שומעין את דבריו והלכתא כר' יהושע ב"ק והלכתא כר' נתן:

מתני' ג האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים על ידי ממון מותרת לבעלה ע"י נפשות אסורה לבעלה: *עיר שכבשה כרקום כל כהנות דף כז. שבתוכה ג פסולות לבעליהן ואם יש להן עדים אפי' עבד אפי' שפחה הרי אלו נאמנין ואין אדם נאמן ע"י עצמו: *אמר ר' זכריה בן הקצב המעון דף כז: הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים עד שיצאו אמרו לו אין אדם נאמן על ידי עצמו: **גמ'** *א"ר שמואל בר רב יצחק אמר רב לא שנו אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי

[דף עד ע"ב]
[דף עה ע"א]
דף כו:

נר מצוה ובגמרא אמרינן וכי תימא ערער דחד איכא בינייהו דר"א סבר ערער חד הוי ערער ואין עד א' נאמן עליו להכשירו ורשב"ג סבר ערער תרי בעינן אבל במקום ערער חד הוי עד אחד נאמן להכשיר והא א"ר יוחנן דברי הכל אין ערעור פחות משנים. והא דרבי יוחנן מייתינן לה בכמה דוכתי בתלמודא ולא אשכחן עיקר מימריה היכא ואפשר דאמתניתין אמרה דכולהו מודו דאין ערעור פחות משנים ופלוגתא אחריתי פליגי ובירושלמי כמי איתא על האי פלוגתא דמתני' וכתבו בתוספות דפחות משנים לאו דוקא שהרי הקול יכול לפסול כדאמרי בסמוך ונפק עליה קלא ואחתיניה אלא לאפוקי עד אחד אתא. ואסיקנא דהכא במאי עסקינן כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפק עליה קלא דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה. כלומר בקול בעלמא ולא בעדות שמעלה היא בתרומה להורידו עד שיבדקו הדבר: ואתא עד א' ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה. דבמקום קול הוי חד נאמן: ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד א' ואמר ידענא ביה דכהן מעליא הוא ובמצטרפין לעדות פליגי כו': עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו: ואין עדותן מתקיימת. להתקבל בב"ד ואפילו ראו שניהם כאחד. עד שיעידו שניהם בב"ד כאחד. ופלוגתא אחריתי הוא ולאו רבי יהושע בן קרחה קא"ל ור"א ורשב"ג בפלוגתא דרבי נתן ורבנן פליגי דר"א ה"ק אימת אין מעלין לכהונה על פי עד אחד ואפילו באו שנים זה בפני עצמו וזה בפני עצמו דלא חשיבי אלא כעד אחד היינו דווקא במקום שיש עליו עוררין אבל אין עליו עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד כל היכא דליכא למיחש לגומלין ורשב"ג סבר אפי' במקום שיש עליו עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד כלומר ע"פ שנים שבאו כל אחד בפני עצמו ולא העידו בב"ד כאחת. והלכתא כר"י בן קרחה והלכתא כרבי נתן דהכי איפסיקא הלכתא בפרק זה בורר (דף ל:): **ואיבא** למידק אשמעתין נהי דמצטרפין לעדות אכתי תרי ותרי נינהו תירץ רש"י ז"ל דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמיה אחזקה קמייתא דאסקיניה ע"פ עד הראשון שהיה נאמן דהא אכתי אין עוררים דקול לאו עוררין הוא ומדבריו אתה למד שהוא סבר דחזקת אבהתיה לא מהניא ליה וכן כתב ג"כ גבי עובדא דינאי מלכא [בקדושין דף סו.] וכמו שכתבתי למעלה [סי' קלט] והקשה עליו הרמב"ן ז"ל דכיון דחזקה זו מכח עדות היא באה לא עדיפא מעדות גופיה וכי אתו בי תרי ופסלי אין כאן חזקה כלל דאטו אי אתו בי תרי ואמרי כהן הוא ואסקיניה ואתו בי תרי אחריני ואמרי בן גרושה ובן חלוצה הוא מי נימא אוקי גברא בחזקת כהן הא ודאי לא דכיון דלא איתחזק אלא מפומייהו דהני סהדי לאו חזקה היא וכדאמרינן בפרק חזקת הבתים [דף לא.] זה אומר של אבותי כו' האי אייתי סהדי של אבהתיה והכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה ואוקמה ר"כ לארעא בחזקת אבהתא הדר [שם ע"ב] אייתי האיך סהדי דאבהתיה ואמר ר"כ אנן אחתינן ליה ואנן אסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן ולדברי רש"י ז"ל אמאי מסקינן ליה נימא ארעא היכא דקיימא תיקום דהא כבר אחתיניה אפומא דהנהו קמאי דההיא שעתא הוו מהימני אלא ש"מ דחזקה דמחמת עדות הרי היא כגופו של עדות ולאו חזקה היא ואפשר לומר שרש"י ז"ל סובר דחזקת אבוה מהניא ליה לאיצטרופי גבי סהדי והרמב"ם ז"ל כתב בפ"כ מהלכות [איסורי ביאה] דהיינו טעמא משום דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקת אבהתיה ובפרק ארבעה אחין (דף לא.) שקלינן וטרינן בתרי ותרי אי הוי ספיקא דאורייתא או ספיקא דרבנן ואי הוי ספיקא דאורייתא כלומר דמדאורייתא לא אמרינן בתרי ותרי אוקי מילתא אחזקה הכא על כרחן בתרומה דרבנן עסקינן אבל אי הוי ספיקא דרבנן כלומר דמדאורייתא אפילו בתרי ותרי אמרינן אוקי מילתא אחזקה אלא דרבנן אחמור דלא נימא הכי אפשר להקל ולומר דכי אחמור היינו דוקא באיסור אשת איש אי נמי לעבודה וכעובדא דינאי אבל בתרומה לא החמירו [ר"ל אפילו בתרומה דאורייתא] אבל אחרים אומרים דכיון דמ"מ מידי ספיקא דרבנן לא נפיק מחמרינן בכל איסורי תורה ולא סמכינן לאוקמי מילתא אחזקה דתרי ותרי אלא באיסורין של דבריהם וכן דעת הרשב"א ז"ל: **מתני'** ע"י ממון מותרת לבעלה. דמרתתי להפסיד ממונן ואין מפקירין אותה: ע"י נפשות. שהיתה נדונה למות: אסורה לבעלה. דהואיל ונוהגין בה מנהג הפקר חוששין שמא נתרצית לאחד מהם זהו לשון רש"י ז"ל: עיר שכבשה כרקום. בסמוך אפרשנה בס"ד: **גמ'** לא שנו. דע"י ממון מותרת לבעלה: אלא שיד ישראל תקיפה על העובדי כוכבים. ויראין לעשות שלא כדין שלא יפסידו ממונם ויש שהבינו מלשון רש"י דמתניתין באשת ישראל בלחוד היא וא"א דאי הכי היכי מסקינן דביד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפי' ע"י ממון אסורה משום דלא חיישי להפסד ממונם וכי גרעה משבויה שמותרת לישראל דמספר כתובה נלמוד [דף נא:] שכותב לה אם תשתבאי אפרקינך ואהדריך לאינתו אלמא דלא חיישינן שמא נתרצית לאחר ולעיל נמי [דף ג:] גבי בתולה נשאת ברביעי תבעל להגמון תחלה מקשינן לדרוש להו דאונס בישראל מישרא שרי אלמא אע"ג דהגמון לא מרתת כלל ועושה בה כרצונו לא חיישינן שמא תתרצה לו ובאסתר נמי אמרינן [מגילה דף יג:] שהיתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ושוכבת בחיקו של מרדכי ולא היה צריך לחוש שמא נתרצית לאחשורוש באחת מביאותיו ולקמן נמי בפ' נערה שנתפתתה [דף נא:] אמרי' הני נשי דגנבי גנבי שריין לגברייהו והא קא ממטי להו נהמא מחמת יראה והא ממטי להו גירי מחמת יראה אלמא לשמא נתרצית לא חיישינן לכך פירשו בתוס' דמתניתין הכי קתני ע"י נפשות אסורה לבעלה אפי' אשת ישראל דחיישינן שמא כדי למצוא חן בעיניו שלא יהרגנה היא מתרצית ומכיגה ומיפה עצמה ברצון גמור דאי באשת כהן דוקא מיירי ולבעלה כהן קאמר שמא נאנסה אבל לבעלה ישראל מותרת מאי לבעלה דקתני הוה ליה למתני אסורה לכהונה אלא ודאי אף לבעלה ישראל אסורה קאמר ומיהו כי קתני ע"י ממון מותרת לבעלה אפי' לבעלה כהן קאמר דלא חיישי' שמא נאנסה דעובד כוכבים מתירא מפני הפסד ממונו הלכך לא דמיא לשבויה ורא"ה לדבר דע"י ממון אפי' לכהונה שריא מדאמרי' ל"ש אלא שיד ישראל תקיפה על עובדי כוכבים אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפילו ע"י ממון אסורה ואמרינן עלה [דף כז.] אף אנן נמי תנינא העיד ר' יוסי הכהן על בת ישראל *שזיגתה באשקלון ורחקוה בני משפחתה כו' ובודאי דרחקוה בני משפחתה לא שייך אלא בכהונה דבישראל שאינה אסורה אלא לבעלה למה ירחקוה בני משפחתה ועוד דאין לאוסרה לישראל יותר משבויה ומכללא משמע דביד ישראל תקיפה אפי' לכהן מותרת ועוד ראיה מדתנן בפ"ב דע"ז (דף כב:) אין מעמידין בהמה בפונדקאות של עובדי כוכבים מפני שחשודין על הרביעה ורמינהו לוקחין מהם בהמה לקרבן וכו' ל"ק הא לכתחלה והא בדיעבד [דף כג.] ומגא תימרא דשני לן בין לכתחלה בין בדיעבד דתנן לא תתיחד אשה עמהם מפני שחשודין על העריות ורמינהו האשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים ע"י ממון מותרת לבעלה אלא ש"מ שני לן בין לכתחלה בין בדיעבד ואם איתא דמותרת לבעלה ישראל קאמר משום דלא חיישינן שמא נתרצית אבל לבעלה כהן אסורה דחיישינן שמא נאנסה א"כ היכי משמע ליה דשני לן בין לכתחלה בין בדיעבד והא שפיר קתני לא תתיחד אשה עמהם דלאפי' דיעבד חיישינן שמא נאנסה אלא ודאי אפי' לבעלה כהן מותרת בדיעבד ואפילו לאונס לא חיישינן ולפי שטה זו כי אמרינן אבל יד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם אפי' ע"י ממון אסורה לא דמי לאיסורא דע"י נפשות דמתניתין מיירי אפילו באשת ישראל והכא דוקא באשת כהן: **אבל** ר"ח והגאונים ז"ל פירשו מתניתין באשת כהן בלבד אבל באשת ישראל אפילו ע"י נפשות מותרת וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפי"ח מהלכות איסורי ביאה ואע"ג דקתני האשה סתמא דמשמע אפי' אשת ישראל משום דבמתני' דקמא ודבתרא בכהונה עסיק דקתני [דף כג:] אין (מסיאין) [מעלין] לכהונה ע"פ עד אחד ובתר הכי קתני עיר שכבשה כרקום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות מש"ה קתני האשה סתמא והא דקתני לבעלה ולא קתני מותרת לכהן ואסורה לכהן היינו משום דע"י נפשות היינו ע"י נפשות דבעל כדאמרינן [דף כז.] כגון הני נשי דגנבי ואשתו של בן דונאי ומש"ה אומר אסורה לבעלה לומר דבאשה שיש לה בעל עסקינן [אפילו לא נחבשה] אלא בנפשות דבעל ועוד דקמ"ל דאע"ג דאית לה בעל העובד כוכבים

[דף עד ע"ב]

לשון ריא"ז
א בא העד המתירה תחלה ואח"כ בא העד האוסרה מז"ה אומר שאף בזו לא תנשא לכתחלה הואיל ובא העד האוסרה עד שלא הותרה ע"פ הראשון ול"נ שמאחר שבא העד המתיר תחלה תנשא לכתחלה לפי שנשבויה שקלו כמבואר בקונטרס הראיות וכך הוא שיטת המורה:
ב וכתב הרמ"ה דדוקא היכא דלא מכחיש המלוה לחד מינייהו כגון שתבעו מיניה ב' מנים א' שהלוה לו בא' בשבת והמנה הב' בב' בשבת והביא ב' עדים א' על הראשון וא' על השני אע"ג דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי מצטרפין לחייב הלוה מנה א' אבל אם המלוה מודה דלית ליה גביה אלא חד מנה ואתו תרי סהדי חד אסהיד דאית ליה גביה חד מנה וחד אסהיד דאית ליה גביה חד מנה חזינן אי איכא למימר דטעי חד מינייהו בזמנה דהלואה כגון שאמר האחד בב' בחדש והא' אמר בג' בחדש דאיכא למימר דתרוייהו אחד יומא מסהדי וטעו בעבורא דירחא מצטרפי דאימור אחד מנה מסהדי ואי הוברר הדבר דבתרי מנה מסהדי הא ודאי חד מינייהו שקרא דהא מלוה מודה דלית ליה גביה אלא חד מנה הלכך משתבע ליה שבועה דאורייתא ומיפטר וכתב בעל התרומה דה"ה לענין פרעון כיצד תבעו בשטר ואמר לו פרעתיך ומביא ב' עדים א' אומר בניסן וא' אומר בתשרי מצטרפים ואם נעשה השטר קודם ניסן מחזקי' בפרוע ממנה שהרי לדברי שניהם פרעו מנה וכן אם הודה בפני אחד שפרעו מנה בניסן והודה בפני השני שפרעו מנה בתשרי או א' מעיד שפרעו מנה והב' מעיד לפני הודה שפרעו מנה בכל ענין מצטרפין ולא יוכל המלוה לומר כשלאי נינהו ממלוה על פה או מחוב אחר שהיה לי עליך בשטר והחזרתיו לך:
ג רא"ם פסק דאשת כהן שנתיחדה עם העובד כוכבים שעה אחת כדי ביאה אסורה לבעלה וראייתו מפ' אין מעמידין ובע"ז פירש"י אפי' באשת ישראל מיהו ספר התרומה פ' אין מעמידין התיר בדיעבד אפי' אשת כהן:

המאור הגדול

הא דתנן האשה שנחבשה על ידי עובדי כוכבים וכו' פירשה ה"ר רבינו שלמה ז"ל באשת ישראל והגאונים כולם פירשוהו באשת כהן וכך היא הצעה בלי ספק:

ג"' מהר"ם שבורהנה

פ"ס נד"ם

הגהות חו"י

(א) בגמ' אמרי' הכי במאי עסקינן דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ונפיק עליה קלא דבן גרושה או בן חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד א' ואמר ידענא ביה דכהן הוא ואסקיניה ואתו בי תרי ואמרו בן גרושה או חלוצה הוא ואחתיניה ואתא עד א' ואמר ידענא דכהן הוא וכו':

ג"' מהר"ם

ג"' מהר"ם

העובדי כוכבים אבל יד העובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפי' ע"י א ממון אסורה: עיר שכבשה דף כז. כרקום ״א"ר אידי בר אבין א"ר יצחק בר אשיין °אם יש שם מחבואה אחת ב מצלת את הכהנות כולן ואפילו אינה מחזקת אלא אשה אחת כולהו שריאן דאמרינן בכל חדא וחדא היינו האי ואי אמרה לא נחבאתי ולא נטמאתי נאמנת דאמרי' דף כז: מה *לה לשקר אי בעיא אמרה נחבאתי: ואם יש להן עדים אפילו עבד אפי' שפחה ואי שפחה ג דידה היא לא מהימנא: גרסי' בפ' אלו נערות* דף נו:

כוכבים לא מסתפי מיניה: **ומכל** מקום מאי דאמרינן דכשיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמם דאפילו ע"י ממון אסורה לכהונה כיון שאינו מתירא מהפסד ממונו דוקא בשנחבשה אבל אשת כהן שנתייחדה אע"ג דלא שייך בה הפסד ממון כלל שריא דאע"ג דהתם בפ' אין מעמידין [דף כג.] מסקינן ממאי דשני לן בין לכתחלה בין לדיעבד לעולם אימא לך אפילו דיעבד נמי לא והכא היינו מטום דמתיירא מפני הפסד ממונו תדע דהא דף כו: קתני סיפא ע"י נפשות אסורה לבעלה ותו לא מידי דמשמע לכאורה דכל שאינו מתיירא מפני הפסד ממונו אפי' בייחוד בלבד אסורה ליתא שכבר פרש"י ז"ל דהתם ה"ק לעולם אימא לך גבי בהמה דידו תקיפה עליהם דאין לוקחין מהם דף כז: לקרבן וגבי אשה שנחבשה דשריא לבעלה אפי' בשידו תקיפה היינו משום הפסד ממונו אבל בייחוד בעלמא כיון שאינה מסורה בידו אפי' בלא הפסד ממון לא מתסרא וכן מטין דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר אבל בזמן שיד עובדי כוכבים תקיפה אפילו על ידי ממון כיון שנעשית ברשות עובד כוכבים נאסרה עליו: **גרסי'** בגמ' [דף כז.] ע"י נפשות אסורה אמר רב כגון נשי דנגבי כלומר שבעליהן גנבין ודרך המלכות היה להפקיר ביתם ונשיהם ילוי אמר כגון אשתו של בן דינאי כלומר רוצח היה ואלעזר שמו כדאמרי' בפ' עגלה ערופה (דף מז.) אבל נשי דנגבי הגונבין ממון לא מפקירין אמר חזקיה והוא שנגמר דינן להריגה ור' יוחנן אומר אע"פ שלא נגמר דינן להריגה ומשמע דקי"ל כחזקיה דרביה דר' יוחנן הוה: עיר שכבשה כרקום. מלור מתרגמינן כרכומין: כל כהנות שבתוכה פסולות. אסורות לבעליהן דאשת כהן אסורה באונס וה"ה שכל הנשים שבתוכה פסולות להנשא לכהונה: המטון הזה. שבועה היא: ופרכינן בגמרא עלה דמתני' ורמינהו בולשת שנכנסה לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מותרות בשעת מלחמה אלו ואלו מותרות לפי שאין פנאי לנסך ומפרקינן אמר רב מרי לבעול יש פנאי משום דתקיף יצרייהו אבל לנסך אין פנאי ר' יצחק בן אלעזר משמיה דחזקיה אמר כאן בכרקוס של אותה מלכות כאן בכרקוס של מלכות אחרת כרקוס של אותה מלכות נמי א"א דלא משתמיט חד מינייהו ובעיל אמר רב יהודה אמר שמואל כשמשמרות רואות זו את זו אי אפשר דלא ניימא פורתא כגון דמהדר ליה למתא שושילתא וכלבא וגוזא ואווזא א"ר אבא בר זבדא פליגי בה ר' יהודה נשיאה ורבנן חד אמר כאן בכרקוס של אותה מלכות כאן בכרקוס של מלכות אחרת ולא קשיא ליה ולא מידי וחד קשיא ליה כל הני ומשני כגון דמהדר ליה למתא שושילתא וכלבא וגוזא ואווזא זו היא סוגית הגמ' ונראה מדברי רש"י ז"ל דר' יצחק בן אלעזר לאו לתרוצי מתני' אתא דלא מתרצא אלא בדרב מרי ור' יצחק בן אלעזר אתא לאשמועינן דמתני' דוקא בכרקוס של מלכות אחרת דמתוך שהמלך יודע שלא תעמוד העיר בידו כיון שהוא במלכות אחרת מפקיר הכל ומש"ה כהנות שנמצאו בתוכה אסורות אבל בכרקוס של אותה מלכות דעתו של מלך שישתעבדו לו בני אותה העיר ולפיכך אינו מפקיר ממונם ונשיהם אדרבה שומר אותם וליסנא דכאן וכאן לאו דוקא אלא משום דתלמודא מייתי לה [בתר] פרוקיה דרב מרי דאתא לתרוצי מתני' אהדדי נקט נמי בדר' יצחק ליסנא כאילו אתי לפרוקינהו ונראה שהזקיקו לפרש כן משום דהתם בע"ז בפרק השוכר (דף עא.) מקשינן ממתניתין דהכא למתניתין דהתם דבולשת ולא מייתי התם לדרב יצחק כלל אלמא דלאו לתרוצי מתניתין להדדי אתא אלא לאפלוגי בדינא דכהנת וה"ל כאילו אמר לא שנו אלא בכרקוס של מלכות אחרת ועוד שהרב ז"ל גורס בכרקוס של אותה מלכות נמי א"א דלא אשתמיט חד מינייהו ובעיל ואם איתא דלתרוצי מתני' איתמר ה"ל למימר א"א דלא משתמיט חד מינייהו ומנסך אלא ודאי לאו לתרוצי איתמר אלא לאפלוגי בדינא דכהנת ובירושלמי נמי משמע הכי דמפליג בין כרקוס של אותה מלכות לכרקוס של מלכות אחרת בלאו רומיא דמתניתין אהדדי. והקשו עליו דהיכי מקשי א"א דלא משתמיט חד מינייהו ובעיל וכי משום דחד משתמיט ובעיל ליסרינהו לכולהו אדרבה דכל היכא דאיכא למתלי תלינן לקולא וכדאמרינן לקמן אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות כולן ואפילו באינה מחזקת אלא אחת איבעיא לן אי תלינן לקולא או לא ואין זו קושיא אלא דבשלמא התם כיון שיש שם מחבואה אחת איכא למימר שלא היתה כהנת זו בדין עיר שכבשה כרקום כלל אבל כיון שאי אפשר דלא משתמיט חד מינייהו ובעיל הרי היא בכלל עיר שכבשה כרקום דודאי לא פליגי רבנן בין כובשין רבים או מועטין וכהנות בין רבות בין מועטות אלא השוו מדותן לגמרי ומפרקינן בשמשמרות רואות זו את זו כלומר מקום מעמד השומרים שהעמיד המלך שלא יחבול אדם באנשי העיר אי נמי דמהדר ליה למתא וכו' שמשימות סביבות העיר שלשלאות של ברזל שישמיעו קול בהכשל איש רץ עליהם וכלבים ואווזים צועקים וגוזא דהיינו מקלות וקסמים להכשל בהם ומאן דלא קשיא ליה מידי היינו דלא חייש למעקר איניש יחידאה לבעול הואיל ואין הדבר הפקר זו היא שיטת רש"י ז"ל אבל ר"ח ז"ל פי' דלתרוצי למתני' אתא וה"ק דלא מפלגי בין לבעול ולנסך אלא מתניתין דהכא בכרקוס של אותה מלכות שיש להם פנאי לפי שאין מתייראין ומתניתין דבולשת בכרקוס של מלכות אחרת שאין להם פנאי לפי שלבם רדוף עליהם ויראים הם שמא יבואו עליהם אויבים ומקשינן בגמרא ובכרקוס של אותה מלכות אמאי אסורות והא אי אפשר דלא

משתמטא חדא מינייהו זו היא גרסתו של ר"ח ז"ל כלומר וכיון שכן איכא למתלי לקולא ולמימר דכולם מוגנות כדאמרינן לקמן דאם יש שם מחבואה אחת מצלת על כולן ואע"ג דבאינה מחזקת אלא אחת יספקא לן הכא טובא ערקי ואע"ג דאמרינן *דלמא משתמטא חדא מינייהו ליסנא קלילא הוא אי נמי תלמודא נקיט בעיין לקולא ומיהו רבי יהודה נשיאה ורבנן פליגי בהא דחד מינייהו סבר דמשום *דילמא משתמטי ליכא למשרינהו ולא חשיב ליה האי גוונא כמחבואה אחת ואידך חשיב ליה ואיצטריך לשנויי כגון דמהדר למתא שושילתא וכלבא ואווזא כו' ויש הוכחה לפי' זה בירושלמי דגרסינן התם איזהו כרקום רבא בשם רבי חייא בר אשי כגון זוגין ושלשלאות וכלבים ואווזים ותרנגולים ואטריגות מקישות את העיר דף נו: כו' מעשה היה וברחה משם סומא אחת היה שם פרצה אחת מגלת על הכל רבי זעירא רבי בא בר זבדא רבי יצחק חקולא בשם ר' יודן נשיאה ובלבד כרקום של אותה מלכות אבל כרקום של מלכות אחרת כליסטאה הוא כלומר ואין להם פנאי לבעול אלמא בכרקום של מלכות אחרת איכא לאקולי טפי ולפי גמרתנו יותר נראה לי פירושו של רש"י ז"ל דלפי שיטת ר"ח ז"ל מ"מ קשיא לן אמתני' א"א דלא משתמטא חדא מינייהו וא"ה אמתניתין ה"ל לאקשויי הכי ולאו אפירוקיה דרבי יצחק בן אלעזר ומגמרא משמע דלא קשיא לן אלא אפירוקיה דבתר הכי נמי מהדרינן חד אמר כאן בכרקום של אותה מלכות כו' ולא קשיא ליה ולא מידי וחד קשיא ליה כל הני ומשני ואמאי *מחמירין מאן דקשיא ליה ולא קשיא ליה אפירוקיה אמתניתין הוה לן למימר הכי ולדברי רש"י ז"ל ניחא ולירושלמי יש לפרשו כדבריו: **ולענין** הלכה הרי"ף ז"ל הביא מסנתינו כצורתה ובפרק השוכר נ"כ כתב מתני' דבולשת כצורתה ולא הביא *(אלא) הא דרב מאר ולא הא דרבי יצחק בן אלעזר משמע דסבירא ליה דלא מפלגינן בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת אלא לעולם לבעול יש פנאי לנסך אין פנאי וכדרב מארי ואפשר שטעמו משום דהתם בפרק השוכר (דף עא.) כי פרכינן ממתני' דהכא למתניתין דהתם דבולשת מייתי פירוקיה דרב מארי ולא מייתי לדר' יצחק אלמא ליתא להא דר' יצחק לא לענין כהנות ולא לענין יין נסך ולא נהירא דהיכי דחינן הא דרב יצחק מקמי דרב מארי דהא רבי יצחק משמיה דחזקיה קאמר לה ורב יהודה משמיה דשמואל ולוי שקלו וטרו לתרוצי להא דרב יצחק ור' אבא בר זבדא ורבי יהודה נשיאה ורבנן משמע נמי דהכי ס"ל וא"א למידחינהו לכולהו והרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה חלק בדין הכהנת בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת ע"פ דרכו של ר"ח ז"ל ובפי"ב מהלכות מאכלות אסורות לענין יין נסך לא חלק ונראה שהוא מפרש כפרש"י ז"ל דרבי יצחק לא אתא לתרוצי מתני' אהדדי דמודי ליה לרב מארי דלעולם לנסך אין פנאי אלא דאף לבעול אתי לאפלוגי דכי אמרינן יש פנאי ה"מ בכרקום של אותה מלכות אבל בשל מלכות אחרת לא הילכך נקטינן כרב מארי דלנסך בכל ענין אין פנאי ולבעול מפלגינן בין כרקום של אותה מלכות לכרקום של מלכות אחרת כרבי יצחק בן אלעזר: **אם** יש שם מחבואה אחת כו'. ואפילו אינה מחזקת אלא אשה אחת. בעיא היא בגמרא ולא איפשטא וכיון דבדרבנן היא אזלינן בה לקולא: דאמרינן מה לה לשקר אי בעיא אמרה נחבאתי. בגמרא איתמר מי אמרינן מה לי לשקר סתמא אבל *הרי"ף ז"ל כתב אי בעיא אמרה נחבאתי ואף הרמב"ם ז"ל כתב מתוך שיכולה לומר נמלטתי כשנכבשה העיר או במחבואה אחת הייתי מכלל דס"ל ז"ל דלא מטהרינן לה אלא כי אמרה טהורה אני במגו דנחבאתי אבל סתמא לא ול"נ דכל שיש שם מחבואה אינה צריכה לומר נחבאתי אלא מסתמא תלינן לקולא דבגמרא פרכינן [הא דאפילו אינה מחזקת אלא אחת] מאי שנא מב' שבילין דתנן ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור כו' ובודאי מדרבי יוסי קא פריך דכבא לישאל עליו ועל חבירו דמי וכפרש"י ז"ל דליכא למימר דמבבת אחת דכולהו מודו ביה פריך דהיכי נימא דכבת אחת דמו אטו משום דאנן ידעינן דינא דכולן טהורות הוי כבת אחת א"כ בב' שבילין נמי ידעינן דינא אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ואפילו הכי לא הוי כבת אחת אלא ודאי מדרבי יוסי פריך משום דהכא אפילו לא באה אלא כל אחת ואחת בפני עצמה כבא לישאל עליו ועל חבירו דמי דבשלמא בשני שבילין כי נשאלו [כל אחד] בפני עצמו אפשר דחד לא ידע בדחבריה אלא כשבא לשאול עליו ועל חבירו וכיון דאיהו ידע באידך ויודע דכי מטהרי ליה לחבריה לא מטהרין ליה סבר ר' יוסי דמחזי כשקרא והכא נמי בכרקום אי אתיא כל חדא בפני עצמה היא ידעה בגונא דאידך וידעה שפיר דלכולהו לא מטהרינן ומש"ה מקשינן מינה למאי דהוה ס"ל דהכא נמי איכא ודאי טומאה ובשלמא אי אמרינן דלא צריכא למימר נחבאתי שפיר פרכינן אבל אם איתא דצריכא למימר הכי מאי פירכא מנא ידעה היא דכל חדא אתא קמן ואמרה נחבאתי אלא ודאי כדאמרן. ואי שפחה דידה היא לא מהימנא. פלוגתא דאמוראי היא בגמ' דלרב פפי ורב אשי אפילו שפחה דידה מהימנא אבל לרב פפא דוקא שפחה דידיה מהימנא אבל שפחה דידה לא מהימנא והראב"ד ז"ל פוסק כרב פפי ורב אשי דאפילו שפחתה מהימנא דתרי נינהו ועוד דרב אשי בתרא הוא והרי"ף ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות איסורי ביאה פוסקין כרב פפא דשפחתה לא מהימנא וטעמייהו מדאמרינן בגמ' נימא כתנאי זו עדות איש ואשה תינוק ותינוקת

א כתב סמ"ג ורי"ן פי' מדלא קאמר אסורה לכהונה משמע דאף לבעלה ישראל קאמר ור' יהודה בשם ר"י ור"ת וריב"ם כתבו שכולה ההוא ממון מיירי באשת איש כהן ולמדנו מכאן דאע"ג דאפקריה רחמנא לזרעיה דעובד כוכבים ה"מ לענין חיים אבל ביאת עובד כוכבים לא אפקריה ונאסרה לבעלה וכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל אף אם יתגייר העובד כוכבים אח"כ ומדברי מיי' נראה דלעולם אין האיסור אלא לכהונה אבל לא לישראל ורבינו ומיי' וסמ"ג השמיטו הסיא דקאמר בגמ' כגון אשתו של בן דונאי אלמא דלא ס"ל וטור בש"י הזכיר הסיא דאשתו של בן דונאי:

ב רבינו כתב סתם דכל מחבואה אפי' אינו מחזיק אלא אחת תנשא וכן נראה דעת מיי' וי"א דאם אין המחבואה מחזיק אלא אחת לכתחלה לא תנשא ואם נשאת לא תצא ודעת הרא"ש שתנשא לכתחלה גם רבינו לא חלק בין גדוד דאותה מלכות לגדוד דמלכות אחרת בכל ענין אסורים וכן מסקנת הרא"ש כתב מיי' בד"א שהנשים אסורות בגדוד של אותה מלכות שהם מתיישבים בעיר ואין יראים אבל בגדוד של מלכות אחרת לא נאסרו הנשים לפי שהם שוטפים והולכין ואין להם פנאי לבעול:

לשון ריא"ז וכן אם היתה מחבואה אחת בעיר כגון חפירה תחת הקרקע וכיוצא בה שאין דרך השוללים לחפש בה אע"פ שאין אותה המחבואה מחזקת אלא אשה אחת נאמנת כל כהנת לומר נחבאתי שם ונצלתי: ריא"ז נמי מחלק בין גדוד של אותה מלכות לגדוד של עיר אחרת כדברי מיי':

ג כתב הרא"ש יש שפוסקים כרב אשי דבתרא הוא ואיכו אמר דשפחה דידה מהימנא ורב אלפס פסק דשפחה דידה לא מהימנא כרב פפא וכן משתברא דברייתא קמייתא מסייעא ליה ובתרייתא מוקי לה במסיחה לפי תומה:

כד"ם וכד"ק סני' דלא משתמטא

[דף עה ע"ב]

גי' מהר"ם מהדרינן

נ"ל ולא הביא הא דרב מרי ולא הא דר"י וכן העתיק הב"י בא"ה ע' סי' ז. (נ"א) [וכ"ה כד"ק וכד"ס]

נ"א רש"י

גי' מהר"ם

הפודה את השבויה ומעיד בה ישאנה דלא שרי איניש זוזיה *במיא מעיד בה כדי לא ישאנה שמא עיניו נתן בה: *אמר רבי זכריה בן הקצב המעון הזה וכו' תניא אף על פי כן ייחד לה בית בחצרו וכשהיתה יוצאת יוצאת בראש בניה וכשהיתה נכנסת נכנסת בסוף בניה והני מילי בשבויה דבשבויה הקלו אבל בגרושה לא דתניא המגרש את אשתו °לא אתנשא בשכונתו *ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נידון כשכונה מי נדחה מפני מי היא נדחת מפניו בחצר של שניהם וכל שכן בחצר של שבירות משום דטלטולא דגברא קשה מדאיתתא אבל בחצר שלה הוא נדחה מפניה תנו רבנן לוה ממנה בנכסי אביה אינה נפרעת אלא ע"י אחר אמר רב ששת ואי אתו לקמן לדינא לא מזדקקינן להו רב פפא אמר שמותי היו משמתין להו רב הונא בריה דרב יהושע אמר נגודי היו מנגדין להו אמר רב נחמן תנא באבל רבתי* ד"א שנתגרשה מן הנישואין אבל נתגרשה מן האירוסין נפרעת ע"י עצמה שאין לבו גס בה ואינה מכרת בקריצותיו וברמיזותיו והני מילי דלא גייסי בהדדי אבל גייסי בהדדי אפילו מן האירוסין אינה נפרעת אלא ע"י אחרים: **מתני'** ואלו נאמנין להעיד ב בגדלן מה שראו בקטנן ג נאמן אדם לומר זה כתב ידו של אבא וזה כתב ידו של רבי וזה כתב ידו של אחי ג זכור אני באשה פלונית שיצאת בהינומא וראשה פרוע ושהיה איש פלוני יוצא מבית הספר לטבול לתרומתו ושהיה חולק עמנו בגורן ושהמקום הזה בית הפרס ה"א

ועד

רש"י

לא שדי איניש זוזי במיא. ודאי לא היה פודה אם לא שיודע בבריא שלא נטמאה: מעיד בה כדי. שלא פדאה הוא אלא אחר: אעפ"כ. שאסורה עליו לפי שכהן היה: כשהיא יוצאה והוא בחצר: יוצאה בראש בניה. שהיו בניו עמהם שלא יתייחדו וכשנכנסת נכנסת בסוף שלא יהא הוא והיא בחצר והבנים מבחוץ: בגרושה. כהן שגרש את אשתו: לא תנשא בשכונתו. לפי שמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו ושמא יבואו לידי עבירה: ואם היה כהן. אפילו לא נשאת: לא תדור עמו במבוי. שמא יבא עליה וכהן אסור בגרושה אבל ישראל כל זמן שלא נשאת יכול לדור עמו בשכונתו: לוה הימנה. בהיותה תחתיו מנכסי מלוג שלה שהיו תחת ידה ובכהן שגירש אשתו איירי: אינה נפרעת הימנו ע"י עצמה שלא יתקרבו בדברים יחד: באבל רבתי. במסכת שמחות: גייסי בהדדי. מכירין זה את זה ברמיזות ובקריצות: **מתני'** זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו ולע"פ שמת אביו בעוד זה קטן: שיצאת בהינומא. והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים יוצא מבית הספר. כשהיינו תינוקות לומדין בבית רבי:

ר"ן

ותינוקות כו' אבל לא בנה ובתה ולא עבדה ושפחתה ותניא אידך הכל נאמנין להעידה חוץ מהיא ובעלה דרב פפי ורב אשי דקסברי דאפילו שפחתה מהימנה ודאי תנאי היא דקמייתא דלא כוותייהו דרב פפא דס"ל דלא מהימנא מי לימא תנאי היא דברייתא בתרייתא דלא כוותיה או מאי לתרולי ומהדרינן אמר לך רב פפא כי תניא ההיא דקתני הכל נאמנים דמשמע ואפילו שפחה דידה במסיחה לפי תומה כי הא דכי אתא רב דימי וכו' מעשה בא לפני רבי באדם אחד שהיה מסיח לפי תומו ואמר אני ואמי נשבינו לבין העובדי כוכבים יצאתי לשאוב מים ודעתי על אימא נר מצוה ללקט עצים ודעתי על אימא והשיאה רבי לכהונה על פיו אלמא כהי דבנה בתורת עדות לא מהימן במסיח לפי תומו נאמן ושפחתה כך הוא דינה ומש"ה קתני ברייתא בתרייתא הכל נאמנים להעידה במסיחין לפי תומן חוץ מהיא ובעלה דאפילו במסיחין לפי תומן לא מהימני ואע"ג דלענין תרומה דרבנן אמרינן לעיל [דף כו:] דאפילו הוא עצמו מהימן במסיח לפי תומו אפשר דהיינו טעמא משום דבשבויה אתייליד בה ריעותא א"כ מעלה עשו ביוחסין מ"מ כיון דלרב פפי ורב אשי תנאי היא ור"פ מאי אמר ככולהו נקטינן כוותיה זה טעמו של הרי"ף והרמב"ם ז"ל הילכך נקטינן דתינוק ותינוקת ואביה ואמה אחיה ואחותה נהימני אפילו מתכוונים להעיד אבל בנה ובתה ועבדה ושפחתה לא מהימני אלא במסיחין לפי תומן והיא ובעלה אפילו במסיחין לפי תומן לא מהימני. ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר דבקטן בעינן שיהא מסיח לפי תומו ולמאי והא ברייתא דזו עדות אשה תינוק ותינוקת במתכוין להעיד היא מדקתני אבל לא בנה ובתה וש"מ דתינוק אפילו מתכוין להעיד נאמן בעדות זו: **הפודה** את השבויה ומעיד בה ישאנה. דאי לא דקים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי שהרי לנשאה

פדאה: תניא אעפ"כ (א). שאסרוה עליו לפי שהיה כהן היה מקל בה וייחד לה בית בחצרו: וכשהיא יוצאה. והוא בחצר יוצאה בראש בניה שיהו הבנים עמהם כדי שלא יתייחדו: וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף (ג). כדי שלא יתייחדו היא והוא בחצר והבנים מבחוץ: אבל בגרושה לא. דהמירא עפי: לא תנשא בשכונתו. לפי שמכרת ברמיזותיו ובקריצותיו ושמא יבאו לידי עבירה: ואם היה כהן. אפילו לא נשאת: לא תדור עמו במבוי. שמא יבא עליה הכהן וכהן אסור בגרושה ומשמע דשכונה גדולה ממבוי דהא מסיימין דכפר קטן נדון כשכונה ואי שכונה קטנה ממבוי אמאי וכי יש כפר שלא יהא גדול כמבוי (א) אלא ודאי שכונה משכה טפי ומש"ה כל שנשאת דחמיר איסורה מרחקינן לה אפילו מכל השכונה *)(וכ"ש ממבוי) וכשלא נשאת כגון לגבי כהן לא מרחיקין לה אלא ממבוי [ושרי בכפר קטן ושכונה]. ואיכא מ"ד דאף גרושת ישראל שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה דינה כגרושת כהן שלא נשאת שאינה צריכה להתרחק אלא מן המבוי ור"י ז"ל כתב דכיון דאסיקנא בפ' עשרה יוחסין (דף עח:) דמודו אביי ורבא במהדר גרושתו משנשאת שאם בעל ולא קדש אינו לוקה משום דהויא כתיבה בה אף במבוי רשאה לדור עמו אבל בחצר ודאי לא וכתב בתוס' שרבינו (ג) מהורלייב"ש ז"ל הורה דמבוי דאיירי ביה בשמעתין היינו בסתם מבואות האמורין לענין שבת שהם מבואות סתומין אבל במבואות המפולשין מתוך שרבים בוקעין שם ליכא למיחש: **מי** נדחה מפני מי ת"ש דתניא היא נדחית מפניו ואין הוא נדחה מפניה ואם היה חצר שלה הוא נדחה מפניה. כך הוא בגמרא ומסקינן דבחצר של שניהם נמי היא נדחית מפניו ותמהני חצר מאי עבידתה דהא בשנשאת אפי' בשכונה אחת אין רשאין לדור ובאשת כהן אע"פ שלא נשאת במבוי מיהא מיתסר והכא משמע דלא מתסר אלא בחצר לפיכך נ"ל דברייתא באשת ישראל תכף שנתגרשה מיירי דקודם שנתגרשה דרין מסתמא בחצר אחת וקתני דלאחר שנתגרשה (ד) צריך [האחד] להיות נדחה אע"פ שלא נשאת עדיין ושפיר מייתי מינה ראייה לשנשאת לענין שכונה ולאשת כהן לענין מבוי דחד טעמא הוא ומכאן יש ללמוד שאפילו אשת ישראל שנתגרשה ולא נשאת אסורה לדור עמו בחצר (ב) אלא אם כן היו נזהרין שיהו אחרים עמהן דומיא דאשתו של רבי זכריה בן הקצב: לוה הימנה. בהיותה תחתיו: בנכסי אביה. שהיו בידה נכסי מלוג ובכהן שגרש את אשתו קא מיירי: אינה נפרעת הימנו ע"י עצמה. שלא יתקרבו בדברים כך פרש"י ז"ל ואפשר היה לפרשה אפי' באשת ישראל אע"פ שלא נשאת על הדרך שכתבתי שאסורין לדור בחצר אלא שאפשר דכיון דאיכא *ב"ד ליכא למיחש כדשרי' בדר' זכריה בן הקצב משום בנים אע"פ שאפשר לחלק דהכא שאני שהם מדברים וטוענין זה את זה: **רב** הונא אמר נגודי היו מנגדין להו. אף נגודי קאמר דהא משמע דבתרא בתרא מחמיר ואי נגודי בלחוד קאמר אקולי קא מקיל דבמערבא מימנו אנגדא ולא מימנו אשמתא כדאיתא בפרק מקום שנהגו (דף נב.) משום דשמתא חמירא טפי א"כ דוקא נגודי קאמר ואע"ג דשמתא חמירא לא משמע להו לאינשי דבישא להו עבדי להו ובהלכות כתוב נגודי נמי היו מנגדי להו: באבל רבתי מסכתא היא וקורין אותה מסכת שמחות: דגייסי בהדי הדדי. פריוואט"ך בלע"ז והרמב"ם ז"ל כתב בפרק כ"א מהלכות איסורי ביאה וכן מי שגרש אשתו מן הנשואין לא תדור עמו בחצר שמא יבואו לידי זנות ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי וכפר קטן נדון כמבוי היה לה מלוה אצלו עושה שליח לתבעו וגרושה שבאה עם המגרש [לדין] היו מנדין אותם או היו מכין אותם מכות מרדות ע"כ ונראה שהוא היה גורס המגרש את אשתו לא תדור עמו בחצר ואם היה כהן לא תדור עמו במבוי זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כמבוי ופירוש ברייתא דלוה הימנה בישראל המגרש אע"פ שלא נשאת והר"מ הכהן ז"ל כתב עליו תמה בגמרא שלנו לא אמרינן כי אם לא תנשא בשכונתו מפני שהיא ערוה וכיון דגייס בה גזרינן שמא יבא עליה אבל לא נשאת מאי איכפת לן אם תדור בשכונתו הא לא יעשה איסורא בביאתו מ"מ יש לדקדק בסוגיית הגמרא אמאי החמירו בגרושה לכהן יותר מאשת איש לישראל שמותרת לדור במבוי ושמא י"ל דכיון שיש לה בעל בעלה משמרה עד כאן נראה שאף הוא היה גורס זה היה מעשה ואמרו כפר קטן נדון כמבוי ולפי גירסא זו משמע דשכונה היינו ג' *בתים כדאמרינן בסוף פ"ק דע"ז [דף כא.] ומ"מ כבר כתבתי מה שנראה דישראל המגרש אסור לדור עמה בחצר בלא שומרים אע"פ שלא נשאת אבל נמצא בירושלמי בפרק הזורק [הלכה ט] המגרש את אשתו לא תדור עמו באותו חצר ולא באותו מקום אם היה חצר של אשה האיש מפנה [של האיש האשה מפנה] של שניהם מי מפנה נופני מי אשה מפנה מפני האיש ואם יכולין הם זה פותח לכאן וזה פותח לכאן בד"א בזמן שנשאו הא לא נשאו לא ובכהנת אפי' לא נשאו ע"כ ומשמע מיהא דבלא נשאו אפילו בחצר שרי דדוחק הוא לומר דכי קתני הא לא נשאו לא [לא] קאי אאותה חצר אלא אאותו מקום ובודאי שזו דירושלמי חולקת עם הברייתא (שבגויה) [שבגמרתנו] שהם השוו כהן לישראל ובגמרתנו חלקו בהן ולפיכך הדבר צריך עיון: **מתני'** זה כתב ידו של אבא. ומקיימין השטר על פיו ואע"פ שמת אביו בעוד זה קטן: שיצאה בהינומא. והוא סימן שנשאת בתולה וכתובתה מאתים כדאמרינן בריש פרקין וכולהו מפרש טעמא בגמרא: יוצא מבית הספר. שהיינו לומדין יחד תינוקות של בית רבן ומפרשינן בגמרא שאין סומכין על עדות זה אלא להאכילו תרומה דרבנן אבל לא לתרומה דאורייתא: ושהיה חולק עמנו על הגורן. מוקמינן לה בגמ' כר' יהודה דאמר אין חולקין תרומה לעבד אא"כ רבו עמו אבל לר' יוסי דאמר אין חולקין חיישינן שמא עבד כהן הוא ועבדיו נסתרר: ושהמקום הזה בית הפרס הוא. דאי איכא בקעה שמוחזק לנו (ה) שיש שם בית הפרס והבקעה כולה בספק טומאה כי מסהדי שהמקום הזה בית הפרס ושכל מה שהוא חוץ ממנו טהור מהימני ויהבינא טעמא בגמרא משום דבית הפרס דרבנן. ובית הפרס היינו החורש את הקבר כדתנן במסכת אהלות [ריש פרק יז] החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס ועד כמה הוא עושה מלא מענה של מאה אמה ואמרינן בתוספתא דהיינו מאה אמה לכל רוח ואמרי' בגמרא דאמר ר"י אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך. כלומר שסומך על כך שאם יש שם עצם [כשעורה] רואהו ואע"ג דמה"ת לא חיישינן דאין עצם כשעורה מטמא באהל עד דאיכא שדרה או גלגלת שלמים או רוב בנין או רוב מנין ור"י בר אמי משמיה דעולא אמר בית הפרס שנדש כלומר ד"ש רבה ברגלים הרבה טהור דתלינן לקולא (ג) ומיהו הני תלמודא לראיה דבית הפרס דרבנן אבל הראב"ד ז"ל כתב ושהמקום הזה וכו' בית הפרס לי

*) נ"א וכ"ש

פוגמתו

שלטי הגבורים

א סמ"ג כתב בשם רש"י דכל זה נדבר בכהן ואין לנו ראיה בישראל שיאסר לדור עמה בחצר אחד ומדברי אלו פוסקים נראה דמיירי גם בישראל: לשון ריא"ז וישראל המגרש את אשתו ונשאת לא תדיר בשכונתו וכפר קטן נדון כשכונה: לשון ריא"ז

ב ארגע מדות בעדות כיצד שני עדים נאמנים בכל מקום ואפי' להרוג את הנפש עד אחד אינו נאמן אלא באיסורין בלבד ובדבר שלא הוחזק בו איסור הוא נאמן בין לאסור בין להתיר אבל בדבר שהוחזק בו איסור אינו נאמן להוציאו מחזקתו אלא אם היה ההיתר תלוי בידו כגון לעשר פירותיו ולבטל בהמותיו יבכל מקום שעד אחד נאמן עבד ואשה נאמנין בין להתיר בין לאסור נאמן עד לומר פלוני נולד בשבת ומלין אותו על פיו כמו שמבואר בתלמוד א' המעיד בגדלו על מה שראה בקוטנו אינו נאמן באיסורי תורה אבל נאמן להתיר באיסור של דברי סופרים כגון תחומי שבת וכיוצא בהן ונראה בעיני שאף המסיח לפי תומו דינו כדין המעיד בגדלו על מה שראה בקוטנו ובעדות האיסורין הקטן אפי' באיסור של דברי סופרים אינו נאמן אלא כשאומר שהוא בעצמו עשה אותו המעשה כגון שאומר בדקתי הבית הזה מהמנן בג"ל י"ד וכן שאמינוהו בעדות אשה שמת בעלה ובעדות השבוים לפי שהקלו בהן חכמים נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה ושהכלנו בקצה של בת פלוני לפלוני ונראה בעיני שאין הדברים הללו אמורים אלא כשמעיד בגדלו על מה שראה בקוטנו ויש עד א' גדול עמו שאין עד א' נאמן לפסול המשפחות כמבואר בקונטרס הראיות:

ג הרב ר' ברוך שאל לרבי קלונימוס ולבנו רבינו משולם כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובין דמלוה ולוה והשיב להכשר וק"ו ומה קטן שלא היה כשר לשום עדות ובכל עדות אמרי' תחלתו בפסלות וסופו בכשרות פסול ואעפ"כ יתקיים השטר על פיו קרוב שכשר לכל העדות אינו דין שיתקיים השטר על פיו וכן כתב בא"ז להכשר מק"ו ומה הכא שמעיד בגדלו מה שראה בקוטנו מה שראה בגדלו לא כ"ש וה"ר שמואל בר' ברוך דחה דשאני הכא שהוא בא להעיד על חתימת אביו ואינו קרוב לא לזה ולא לזה לכך נאמן שהרי נאמן לומר זה כתב ידי אבל אם קרובים למלוה נאמנים לקיים השטר א"כ לא שבקת

וכ"כ התוס' אך בה איתא אין שכונה פחות מג' בתי אדם ולא הוזכרה שם בתים רק לענין מדורה והוא ג"ש (ג"א)

טומאה קלה הוא כלומר כבר הוקלה טומאתו שנידש ונפח והוא טהור לעושה פסח ומה טעם נאמן בו משום דטומאת בית הפרס אפי' קודם דישה וניפוח אינה אלא מדרבנן שמא נתגלגלה עלם כשעורה לשם ע"כ ומ"מ הדבר נראה שאין עדות זו אלא להקל דומיא דכל הנך דמתני' אבל לא שיהא נאמן להחמיר שאם נאמינהו להחמיר בדרבנן כ"ש בדאורייתא ובגמרא יהבי טעמא משום דבית הפרס דרבנן: ועד כאן היינו בא"ס בשבת. משום דתחומין דרבנן: ואין נאמנין לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד כו' מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשהוא מוליכן לבית הקברות שלו לעשות שם מושבות ומעמדות שהיו עושין שבעה למת וסד"א דהני מפרסמי טפי ולא משקרי בהו אינשי ויהא נאמן להעיד על מה שראה בקטנו קמ"ל דלא כיון דאפוקי ממונא הוא: גמ' והוא שהיה גדול עמו. לאו אכולה מתני' קאי אלא אזה כתב ידו של אבא ויצאתה בהינומא ולשהיה הולך על הגורן נמי קאי למסקנא דהא מוקמינן לה כר' יהודה (א) דסבר דמעלין מתרומה ליוחסין והלכך אף לתרומה נמי בעינן שני עדים כיוחסין אבל לשהמקום הזה בית הפרס וע"כ היינו בא"ס בשבת לא קאי דהתם בעד אחד סגי ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין לומר ע"כ תחום שבת ושומעין להם כדאיתא בעירובין [דף נח:] ואי קאי עלייהו תיפוק משום גדול גופיה אלא ודאי כדאמרי': דכיון דקיום שטרות דרבנן. דמדאורייתא לא בעינן קיום דאמר ריש לקיש [דף יח:] עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ומש"ה הימנוהו רבנן בדרבנן לפי שאע"פ שעדות זה פסול מן הדין כיון שהיה תחלתו בפסול קטנות אין כאן עוקר דבר מן התורה שהם אמרו והם אמרו הם הצריכו עדות והם הכשירו בא"ו ומיהו כי איצטריך להאי טעמא היינו משום פסול קטנות אבל משום פסול קורבה לא והכי מוכח בגמ' דאמרי' ואי אשמעינן רביה משום דאית ליה אימתיה כו' ולא אמרי' מפני שהוא רחוק הילכך האי גדול דבעי בהדיה אע"פ שהוא קרוב [לעידי השטר] נאמן דעידי קיום אע"פ שהם קרובים לעידי השטר כשרים וכתב הר"ז הלוי דהיינו טעמא משום דעדות שני קרובים לעלמא היינו טעמא דפסול משום דבעינן עדות שאתה יכול להזימה כדמוכח בירושלמי כמו שנכתוב בסמוך בס"ד (ב) ובעידי השטר ליכא הזמה לפי שיש לומר אחרוהו וכתבוהו כדתניא בפרק אחד דיני ממונות (דף לב.) וכן בפרק גט פשוט* (דף קעא.) שטר שכתוב בו באחד בניסן בשמיטה ובאו שנים ואמרו והלא עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרים שמא אחרוהו וכתבוהו ועוד כתב ז"ל דבעדות על פה הוא דאיכא הזמה אבל לא בעדות בשטר לעולם משמע דס"ל ז"ל אפילו כתיב בשטר שבזמנו כתבוהו משום דהזמה חדוש הוא ואין לך בו אלא חדושו דהיינו עדות בעל פה הוא וזה שלא כדברי הרי"ף ז"ל שכתב בפרק מרובה [סי' קלה] גבי עד זומם דבשטר נמי איכא הזמה כל שכתוב בו שנכתב בזמנו וכן נראה עיקר אבל מ"מ כל שלא כתבו בו כן יש לתלות שמא אחרוהו וליכא הזמה ומש"ה יכול קרוב להעיד על חתימת קרובו דעדים קרובים זה לזה אין טעם פסולן אלא משום הזמה והכי איתא בירושלמי בפ' זה בורר [הלכה ט] לא יומתו אבות על בנים והרי כבר נאמר איש בחטאו יומתו אלא שלא יהו העדים קרובים לבעלי הדין שנאמר ובנים לא יומתו על אבות ומניין אף הדיינים כלומר שלא יהו קרובים לבעלי הדין ומניין שלא יהו העדים קרובים זה לזה הגע עלמך שאם הוזם אחד מהם כלום נהרג עד שיוזם חבירו אם אתה אומר כן לא נמצא נהרג על פיו ומניין שלא יהו העדים קרובים לדיינים הגע עלמך שאם הוזמו לא מפיהם נהרגים ומניין שלא יהו הדיינים קרובים זה לזה אמרה תורה הרוג על פי עדים הרוג על פי דיינים מה עדים אין קרובים זה לזה אף דיינין אין קרובים זה לזה ע"כ בירושלמי וכתוב [בהלכות] בפ' זה בורר אלמא פסול עדים הקרובים זה לזה אינו אלא משום הזמה ומש"ה בשטר דלא שייכא הזמה כשרים ויש לדון על זה דבגמ' בפ' זה בורר (דף כח.) אידחי טעמא דהזמה דאמרי' התם בנים לעלמא מנא לן כלומר עדים קרובים דפסולים לעלמא מנ"ל אמר רמי בר חמא סברא הוא דתניא אין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו שניהם כו' ואי ס"ד בנים לעלמא כשרים נמלא עד זומם נהרג בעדות אחיו וא"ל רבא וליטעמיך הא דתנן ג' אחים ואחד מלטרף עמהם הרי אלו שלש עדיות והן עדות אחת להזמה כלומר לענין חזקה איתניא שכל אחד מהשלשה מעיד עם אחר על שנה אחת ועל פי עדותן מועלת חזקת שלש ולא אמרינן שנפסל עדותן מפני שלריכין שני אחין בקיום חזקה זו לפי שעדות כל שנה ושנה היא עדות בפני עלמה והן עדות אחת להזמה שאין נעשין זוממין עד שיוזמו כולן ולא נמלא עד זומם משלם ממון בעדות אחיו אלא הזמה מעלמא קא אתיא ליה ה"נ הזמה מעלמא קא אתיא ליה אלמא טעמא דהזמה אידחי ליה לפיכך נראה דטעמא דקרובים פסולים לא משום הזמה הוא אלא משום גזרת הכתוב כדמסקינן התם בפרק זה בורר בתר דאידחי טעמא דהזמה אמר ליה א"כ נכתוב בן על אבות אי נמי הן על אבות מאי בנים דאפילו בנים לעלמא וכ"ת א"כ היאך בן מעיד על חתימת אביו והרי שני קרובים מלטרפין לעדות אחת לאו קושיא היא שאלו שתי עדיות הן שאביו כשחתם העיד על מנה שבשטר וזה מעיד על כתב ידי אביו וכל כי האי גוונא אע"פ ששני העדיות לריכין לגביית הממון לא מפסל כדאמרינן בעדות חזקה דהרי אלו שלש עדיות ומלטרפים לקיים החזקה ומש"ה בין למה שכתב ר"ז הלוי ז"ל משמע שכשם שעידי הקיום יכולין להיות קרובים לעידי השטר כך דייני הקיום אע"פ שהם קרובים לעידי השטר כשרים דמה לי עידי קיום מה לי דייני קיום וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל ומ"מ לריך לעיין כיון דאידחי טעמא דהזמה אם נכשיר עדות עדים שהעידו בפני דיינים קרוביהם וראיתי מי שכתב דהכי דאידחי בגמרין טעמא דהזמה היינו דוקא בעדים קרובים זה לזה לפי שאם יוזמו לא יהא נהרג בעדות אחיו אלא בשבת עדות אחיו אבל עד המעיד לפני דיין אם הוזם לא יהא נהרג ולא ישלם ממון אלא על פי אחיו שאפילו תאמר שיבאו עידי הזמה ויעידו בפני ב"ד אחר אעפ"כ לריך ב"ד ראשון להעיד בפני ב"ד שני היאך העיד קרובו בפניו ונמלא משלם ע"פ עדות ב"ד קרובו ולא ידעתי מהו שהרי עידי הזמה יכולין להעיד בפני ב"ד אחר שהעדים הראשונים העידו כך בפני ב"ד קרוביהם ושעמם היו במקום פלוני באותו זמן שאמרו שראו העדות א"כ בשתי כתי עדים שאחת מעידה על עדותן ואחת מזימה אותן ונמלא שאין אנו לריכין לעדות ב"ד הראשון כלל אבל אם באנו לחלק כך הייתי אומר דכיון שאמרה תורה לא יומתו אבות על בנים ואמרינן בעדות בנים סברא דכל שאנו לריכין שידע קרובו בעבירה שעשה [והוזם] נהרג על פיו מיקרי הילכך כל שהעיד לפני דיין קרוב אע"פ שאין הדיין מעיד עליו מכל מקום אינו נהרג אלא מפני שהעד מעיד שהדיין הקרוב יודע בעדות שקר שהעידו כל כי האי גוונא משלם בעדות אחיו מיקרי דלירוף קורבה יש כאן ולא דמי לשני אחים קרובים [שהוזמו] שאין לריך שידע האחד בעדות האחר דהא קיימא לן דשומעין דבריו של זה היום כו' ואע"פ שאילו לא העיד חבירו לא היה נהרג מכל מקום אין כאן לירוף קורבה בעבירה עלמה ומשום הכי אמרינן דהזמה מעלמא קא אתי לה אבל אין כל זה נח לי שאילו לא הזכיר הירושלמי טעמא דהזמה בשני עדים קרובים זה לזה היה אפשר לומר כן אבל כיון שהוא משתמש בו לפסול עדים קרובים וחזינן דאידחי בגמרא דילן היכי נסמוך בו לפסול מטעם הזמה עדים קרובים לדיינים לפיכך נראה כדברי האומר דכיון דנפקא לן בגמרא דילן מדכתיב בנים שאין קרובים מעידין זה עם זה מהאי טעמא נמי אין מעידין זה בפני זה דכל שהדבר יולא על פי קרובים הן ששניהם עדים או האחד עד והשני דיין לא ולא אחת היא אלא שיש לתמוה על הרי"ף ז"ל שכתב הירושלמי בהלכות ואפשר שלא כתבו מפני (זה) הטעם אלא ללמוד ממנו עיקר הדין דעדים קרובים לדיינים פסולין שאע"פ שזה יולא לנו מטעם גמרתנו עיקר הדין לא הוזכר אלא בירושלמי וכיון שעד הקרוב לדיין פסול מסתברא דבקיום שטרות נמי לריך שלא יהו עידי קיום קרובים לדייני קיום כשם שלריך שלא יהו העדים קרובים זה לזה אבל ראיתי בשם הרשב"א ז"ל דיכולין עידי קיום להיות קרובים לדייני קיום דכיון שאין הזמה מלויה אלא היכא דאמרי בפנינו חתמו עידי השטר ביום פלוני וזה דבר רחוק לא חיישינן להכי בקיום שטרות הואיל ואינו אלא מדרבנן והביא ראיה שאם הכשירו בדייני קיום להיות הם בעלמן עידי קיום כ"ש שיש להכשיר בהם קרובים ועדרעו אחר ראיה זו דאפשר דלא קפדינן בעדות שאי אתה יכול להזימה אלא בזמן שאחרים מעידים בפניהם ולא בזמן שדנין ע"פ ידיעות עלמן והביאו לזה סמך שאינו ברור ואיני מכנים עלמי בזה לפי שאין לו ענין אלא לטעם הירושלמי שהוא פוסל עד קרוב לדיין מטעם הזמה וכיון שהעלינו שאינו אלא מגזרת הכתוב שלא ילטרפו קרובים זה עם זה בדבר אחד נראה בעיני שאין ראייתו ראיה לפי שבכל מקום שאנו לריכין ב' אין שני קרובים מלטרפין לחייב (הקרוב) אבל עד שנעשה דיין בקיום שטרות היינו טעמא לפי שאין אנו לריכין לב' (ג) דיין וקרוב אלא דבעלמא גזירת הכתוב הוא שלא יהא עד נעשה דיין ונפקא לן אי מדכתיב ועמדו שני האנשים לדעת רש"י ז"ל אי מדכתיב והיה ביום הנחילו כמו שכתבו המפרשים בפרק יש נוחלין וכיון שהקלו חכמים בקיום השטרות שיהא עד נעשה דיין אין כאן לירוף קורבה שהדיינין על פי עלמן לבד הם מקיימים השטר אבל לקיים אותו ע"פ עדות קרוביהן אין לנו לפיכך נראה שלריך שיהו עידי קיום רחוקים מדייני קיום ומלינו למדין שעידי קיום יכולין להיות קרובין לעידי השטר (ד) ומשנתינו היא זו זה כתב ידו של אבא ודייני קיום ג"כ ה"ה והוא הטעם שיכולין להיות קרובין לעידי השטר אבל עידי קיום לריכין שיהיו רחוקים זה מזה וכן לריך שיהו רחוקים מדייני הקיום ולענין דיינים שדנין על תנאים ועניינים שבמלוה עלמה הדבר ברור שלריך שיהו רחוקים מעידי השטר עלמו כשם שלריך שיהו רחוקים מהם כשמעידים בפניהם על פה שאע"פ שעדים החתומים על השטר משעה שחתמו נעשה כאילו נחקרה עדותן בב"ד מ"מ לריך ב"ד שדנין על הממון [שלא] ידונו אותו בעדות קרוביהן שמעידין על הממון בעלמו אבל מה שיש לדון בו הוא אם לריך שיהו דייני (ועידי) קיום רחוקים מהדיינים שדנין על המלוה בעלמו או שנאמר שכיון שענין הקיום נגמר כבר ע"פ עדיו ודייניו אע"פ שדייני המלוה קרובים להם כשרים לפי שכל א' ואחד ענין בפני עלמו הוא ואע"פ שאין דין דייני מלוה יולא אלא מחמת הקיום הראשון ה"ל כי ההיא דתנן גבי חזקה הרי אלו ג' עדיות וכאן ג"כ ב' דינים חלוקים הם והרא"ה ז"ל כתב שדייני קיום יכולין להיות קרובים לדיינים שדנים על המלוה כל שאין לריכין

דייני

נר מצוה

ועד כאן היינו באין בשבת אבל אין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה: °גמ' אמר רב הונא בריה דרב יהושע והוא שהיה גדול עומד על גביו כלומר מעיד עמו דכיון דקיום שטרות דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן: זכור אני באשה *פלונית

מאי

רש"י

אבל אין נאמנין. דאפוקי ממונא הוא ובעינן עדות מעליא וכתובה היינו טעמא דנאמנין דרוב נשים בתולות נישאות: מעמד ומספד. מקום היה לו כאן להספיד מתיו כשמוליכן לבית הקברות שלו ולעשות מעמדות לשם שהיו עושין שבעה מעמדות למת: גמ' כיון דקיום שטרות דרבנן. דמדאורייתא עדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד: הימנוהו רבנן בדרבנן. בדבר שהוא מדבריהם האמינום הם אמרו והם אמרו הם הצריכו עדים והם האמינו את אלו:

גלוי

שלטי הגבורים

שנקת חיי לכל בריה ועוד דהאי קטן שיבא לכלל עדות משא"כ בקרוב ולכך אין לקיים בקרובים וכן פסק האלפסי וכן פר"ת ובפ' חזקת הבתים משמע שאין אדם יכול לקיים חתימת העד חתום עם אחיו דא"כ נפיק כפי רבעא דממונא אפומא דחד:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דבריו תמוהים דאי כדקא מוקים לה כר' יהודה א"כ בתרומה דאורייתא מדבר וכולהו מתני' מוקמינן לה בתרומה דרבנן וכבר פי' בו תוס' ודאי שהוא אומר שחלקו לו בתרומה דאורייתא אלא שאין עדותו מועלת אלא שנאכילהו אכן תרומה דרבנן והתוס' פירשו דבתרומה דרבנן דכיון שאין מעלין ממנה ליוחסין נאמן הקטן לחודיה להעיד בגודלו וא"ל גדול עמו שהרי מעלין לכהונה ע"פ עד אחד ובתרומה דאורייתא לתנא דידן דסבר כר' יהודה דמעלין ממנה ליוחסין אינו נאמן אפי' יש גדול עמו עד דאיכא תרי סהדי כשרים ובשאר מילי דרבנן דבעינן תרי סגי בזה ואחר כי כל הני דמתני' ובקיום שטרות דתנן לעיל דהוא ואחר מצטרפין. ומדהוצרך בתוס' לתלות בתרומה דאורייתא דאינו נאמן אפי' בגדול עמו משום דמעלין ממנה ליוחסין נ"ל להוכיח דלר' יהודה לאו דוקא מתרומה דאורייתא בזמן שהתרומה נוהגת במקדש מעלין ממנה ליוחסין אלא מתרומה דכעין דאורייתא כגון תרומת דגן תירוש ויצהר כיון דהוי (כעין) [כהן] כרת בזמן המקדש מעלין ממנה ליוחסין וכן יש להוכיח מעובדא דרבי העלה בן ע"פ אביו לתרומה ור' חייא את ע"פ אחיו ללוים במשית לפי תומו ומשית לפי תומו אין נאמן אלא בדרבנן כדאיתא פ' הגוזל בתרא ומוכיח בגמ' ובתוס' דבעינן שזה העלה זה העלה ועוד דבימי רבי לא הוי תרומה דאורייתא שהרי אחר החורבן היה לפר"י בפ' הערל וכדכתב הסמ"ג בשמו ולדברי רבינו משה בר מיי' דחלה ותרומה בזמן הזה דרבנן ומעתה יעלו דברי רמב"ם כהוגן שכתב בפ"כ מאיסורי ביאה דלתרומה דאורייתא בעינן ב' עדים ולפיכך מעלין ממנה ליוחסין ולעיל במעתין דרבי העלה בן ע"פ אביו הקשה עליו הר"ן וכ"ל שאינה קושיא: (ב) שאין העדים נעשים זוממין עד שיוזמו כולם ואם יעידו ב' אחים ויזומו נמלא את נהרג על פי אחיו והתורה אמרה לא יומתו אבות על בנים: (ג) נ"ל שר"ל שאין כאן (צורך) [צירוף] עדות אלא הדיין פוסק הדין ע"פ השטר שנחקר לו ומבורר בדעתו: (ד) אבל אם עידי הקיום יכולין להיות קרובים לבעלי דינין פלוגתא דרבוותא הוא במרדכי והגהת אשר"י בפירקין ה"ר דוד מגינצבורג ובנו רבי משולם השיבו להכשר וכתב שכן כתב גם בא"ז וה"ר שמואל מבוניבורג פוסל וכתב שכ"כ האלפס ר"ח

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' אישות ופ"ב מהלכות איסורי ביאה: טור אה"ע סי' ג וגז:

[דף עו ע"ב]

לעני' שטר שזמנו כתוב בשבת כו' (ג"א)

א מיי' פרק ג מהל' איסורי ביאה טור אה"ע סי' ג:

(א) נ"ב הוא: (ב) שנין כצ"ל: (ג) נ"ב ועיין בתוס' ובמ"ש הר"ן ריש פ' עשרה יוחסין: (ד) נ"ב ועי' בתוס': (ה) שנשבית כצ"ל

דייני קיום עלמן להעיד על חתימתן בפניהם אלא ע"י דייני מלוה מכירים אותה או שאחרים מעידין עליה ולפי זה הדבר ברור שהוא הדין שעידי קיום יכולין להיות קרובים לדייני מלוה כל שלא העידו בפניהם [ע"כ] אבל לא נראה לי כן אלא כי היכי דאמרינן שצריך שיהו דייני המלוה רחוקים מעידי השטר לפי שאע"פ שעידי השטר נסתלקו משעה שחתמו מכל מקום דייני מלוה על פי חתימתן צריכין לדון וקפיק ממונא על פי קרובים כך ראוי שנאמר שצריך שיהו דייני מלוה רחוקים מדייני הקיום שהרי ע"פ קיומן צריכין לדון ואע"ג שיש לחלק מפני שעידי השטר על המנה עלמה גר מצוה הם מעידים ודייני קיום אין ענינם

רש"י

גלויי מילתא בעלמא הוא. כלומר אין הדבר צריך עדות אלא פרסום בעלמא שילא הדין לאור בלי גמגום: בתרומה דרבנן. כגון תרומת חולה לארץ או תרומת פירות האמינוהו רבנן לאכול על פיהם תרומה דרבנן:

הדרן עלך האשה שנתארמלה

ואלו נערות. דוקא נערות היינו משהביאה שתי שערות עד שתבגר והם ששה חדשים שבין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להן קנס: [יש להן קנס]. אם אנסה אדם נותן לאבי הנערה חמשים כסף שנאמר ונתן האיש וגו': הבא על הממזרת. לרבותא נקט אפילו פסולות כל שכן כשרות: נתינה. מן הגבעונים ודוד גזר עליהן כדאמרי' ביבמות: כותית קסבר גירי אריות הן ויסנן כלאו דלא תתחתן בם: ועל השבויה. ישראלית שנשבית ונפדית: פחותות מבנות שלש שנים ויום אחד. דבחזקת בתולה היא דאפי' נבעלה בתולים חוזרים: ועל אחות אחיו. שנתקדשה לאחיו ונרשה ואין בה אלא כרת דקכם. וכן אשת אחי אביו: אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת בית דין. וכרת לא פטר ליה מן התשלומין: גמ' יש לה מכר. יש לאביה זכות בה למוכרה לשפחות: ואין לה קנס. והבא עליה

[דף עז ע"א]

ב מיי' פרק ד מהל' עדות סמג לאוין רטז טוש"ע ח"מ סי' לה:

ג מיי' פכ"ח מהל' שבת סמג לאוין סו טוש"ע א"ח סי' שצו:

ד מיי' פ"ק מהל' נערה סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קנו:

מאי טעמא כיון דרוב נשים בתולות נישאות גלויי מילתא בעלמא היא: ושהיה איש פלוני רי"ג יוצא מבית הספר לטבול לתרומה וליחוש דילמא עבד כהן הוא מסייע ליה לר"ש בן לוי דאמר אסור לאדם שילמד את עבדו תורה: רי"ד לטבול לתרומתו בתרומה דרבנן: ושהיה חולק כו' ודילמא עבד כהן הוא סבר כמ"ד אין חולקין לעבד אא"כ רבו עמו: ושהמקום (א) בית הפרס רי"ד בית הפרס דרבנן: ועד כאן היינו באין בשבת רט"ו קסבר תחומין דרבנן: ואינו נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מ"ט אפוקי ממונא הוא ולא מהימן:

בגמ' א"י לאכול בתרומה

נ"ל לריב"ל

הדרן עלך האשה שנתארמלה

ואלו נערות שיש להן קנס הבא על הממזרת רט"ז ועל הנתינה ועל הכותית ועל הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו פחותות מבנות ג' שנים ויום אחד הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה יש להן קנס אע"פ שהן בכרת אין בהן מיתת בית דין: גמ' הא דקתני הבא על אשת אחיו משכחת לה כגון שהיו לאחיו בנים וקדש נערה ומת אי נמי אחיו מאמו שקדש נערה ומת או שגרשה דלאו בת חליצה וייבום היא וקאים עלה בכרת ואשת אחי אביו נמי כגון שקדש אחי אביו נערה ומת: נערה אין קטנה לא מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי מאיר היא דתניא קטנה מבת שלש שנים ויום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתבגר יש לה קנס

[דף עז ע"ב]

[ירושלמי פ"ז הל' א]

אלא על הקיום אינו נראה דמ"מ דייני מלוה ע"פ קרוביהן צריכין לדון ומי תימא אם כן אף עידי הקיום צריכין להיות רחוקים מדייני המלוה וא"כ היה צריך לכתוב בקיום שמות עידי הקיום כדי להזהר בדייני המלוה שלא יהו קרוביהן ועכשיו לא נהגו כן אלא כותבין סתם ליתא שאין עידי קיום דומים לדייני קיום שכיון שנתקיים השטר בדיינים דייני מלוה ע"פ דייני הקיום הם דנים ולא ע"פ עידי הקיום שאפילו היו עידי הקיום קרוביהם דייני מלוה כשמגבין את השטר אינן מצטרפין עמהם שאינן צריכין אלא דייני קיום ואע"פ שקרוביהם גרמו להיות מגבים ממון זה כל שאין כאן צירוף קרובים אלא גרמתן בעלמא לא איכפת לן כדתנן [ב"ב דף קס:] הרי אלו ג' עדיות והן עדות אחת להזמה וגמלא לפי מה שכתבנו שיכולים עידי קיום להיות קרובים לעידי השטר ולדייני מלוה כל שנתקיים השטר כבר ע"פ אחרים אבל צריך להזהר שלא יהו עידי קיום קרובים לדייני קיום ושלא יהיו דייני קיום קרובים לדייני מלוה

סנהדרין כד"ף ז"ל נמצאת (ג"א)

כיון דרוב נשים בתולות נישאות גלוי מילתא בעלמא הוא. כלומר ואע"ג דקי"ל דאין הולכין בממון אחר הרוב כיון דאיכא רובא והוא דבר של פרסום גלויי מילתא בעלמא הוא:

וליחוש שמא עבד הוא. ונשתחרר ועכשיו שקיל באיסורא: מסייע ליה לריב"ל דאמר אסור לאדם שילמד את עבדו תורה. מסיימינן עלה בגמ' דמתני' מיירי דקא נהיג ביה מנהג בניס. ואילו היה עבד היה אסור לעשות כן שמא יחזיקוהו כבן חורין וישיאוהו בת חורין: גרסינן בגמרא א"ר נאמן התינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו טהורה ומשפחה זו טמאה טמאה וטהורה ס"ד. בתמיה כלומר מה טומאה וטהרה י"ל במשפחות: אלא אימא משפחה זו כשרה ומשפחה זו פסולה. וכתב רש"י ז"ל דנאמן תינוק דקתני היינו להעיד בגדלו מה שראה בקטנו והכי איתא בירושל' תני אין נאמנים רבי יוחנן בן ברוקא אומר נאמנים וכולן לא אמרו אלא בגדלן אבל בקטנן לא. ושאכלנו בקצצה של פלוני. רש"י ז"ל נראה שגורס של בת פלוני כלומר כשנשאת פלוני את בת פלוני וקצצה לקמן מפרש לה: ושהיינו מוליכין חלה ומתנות לפלוני כהן ע"י עצמו אבל לא ע"י אחר. כלומר אם כך העיד התינוק על ידי היה שולח לו אבי חלה ומתנות נאמן אבל אם אמר שהיה שולחם ע"י אחר אינו נאמן דדילמא לא דק: וכולם אם היה עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים. כלומר אם העיד שראה אלו בגיותו או בעבדותו אינו נאמן: ר"י בן ברוקה אומר נאמן. וקי"ל כת"ק: ואמרינן מאי קצצה דת"ר אחד מן האחין שנשא אשה שאינה הוגנת לו. כלומר שיש בה פסול משפחה: באין בני משפחה ומביאין חבית מלאה פירות ומעמידין אותה באמצע רחבה ואומרים אחינו בית ישראל שמעו אחינו זה נשא אשה שאינה הוגנת לו ומתיראים אנו שמא יתערב זרעו בזרעינו בואו וקחו לכם דוגמא לדורות שלא יתערב זרעו בזרעינו וזו היא קצצה שהתינוק נאמן עליה. כ"ל דכי אמר נאמן תינוק לומר כך אמר לי אבא משפחה זו כשרה או משפחה זו פסולה מיירי במשפחת כהנים שיצא עליה חשד פסול כהונה ואותה משפחה נחלקה לבתי אבות וקאמר שנאמן תינוק להכשיר משפחת בית אב אחד ממנה שיעיד ויאמר אותו חשש פיסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני ולא נקטה באומר משפחה זו כשרה בלבד לפי שאם היו מוחזקין באיסור משפחה אחת אין התינוק נאמן להכשירה אפילו לתרומה דרבנן אבל כשאנו מוחזקין בכלל שיש פסול באותה משפחה סתם ואין אנו יודעין בבירור אם על כולן אם על מקצתן נאמן התינוק לברר בשם אביו ולומר אותו פסול על משפחת בית אב פלוני הוא ולא על משפחת בית אב פלוני וסומכין על עדות זה להאכיל אותו שהוא מכשיר תרומה דרבנן אבל ודאי אין התינוק נאמן לפסול שזה לא שמענו בשום מקום והיאך יהא נאמן במה שאומר בשם אביו והלא לא היה אביו נאמן דהא קי"ל [דף כו.] דאין ערער פחות משנים אלא ודאי ברייתא זו על דרך משנתינו היא ומשפחה זו פסולה דקתני בשביל הכשר האחרת נקטה כדתנן במתני' שהמקום הזה בית הפרס היה כמו שפירשתי אבל הראב"ד ז"ל החמיר בכאן הרבה והכי כתב הנך דברייתא אפילו כשהוא קטן ואע"פ שאין גדול עמו משום דאית להו קלא יתירא ומפרסמא ליה מילתא ולא מחלפא ליה ומשפחה זו פסולה אי הוי תרי פסלי לה אפומייהו ואי חד הוא חיישינן לה ולא מכרזינן עלה ומשפחה זו כשרה אי תרי נינהו מכשרינן להו אפומייהו ואע"ג דהות קיימא בחזקת פסלות וכן שאכלנו בקצצה של בת פלוני דאי תרי נינהו פסלינן לזרעא אפומייהו ואי חד הוא חיישינן לה ע"כ ולפי דעתי שזו תומרא יתירא ודברי הרמב"ם ז"ל מטין כדברי אע"פ שסתם הדברים וכן כתב בפי"ד מהלכות עדות ואמר לי אבא משפחה זו כשרה משפחה זו פסולה ואכלנו בקצצה של פלוני שהאכילוני אחיו כדי להודיע שאחיהם פלוני נשא אשה שאינה הוגנת לו שכל אלו הדברים להחזיק זה הכהן לאכול בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה ע"כ ונראה שר"ל שאין תלוי אם נאמינהו בעדות זו או לא נאמינהו אלא להאכילו בתרומה של דבריהם או לדחותו ממנה שאילו היה סובר הרב ז"ל שהתינוק היה נאמן לדחות את הכהן המוחזק בכשרות מתרומה של דבריהם כל שכן שהיה נאמן לדחותו משל תורה ואעפ"כ סתם הדברים יותר מדאי: הדרן עלך האשה שנתארמלה

ואלו נערות. דוקא נערות משהביאה שתי שערות עד שתבגר והם ששה חדשים (ב) בין נערות לבגרות אבל קטנה ובוגרת אין להם קנס: שיש להם קנס. אם אנסה אדם נותן לאביה נ' כסף דכתיב ונתן האיש השוכב עמה: הבא על הממזרת. בגמ' פריך אבל כשרות לא ומשני פסולות איצטריך לאשמועינן: נתינה. מן הגבעונים והיא אסורה לבא בקהל דדוד גזר עליהן כדאמרינן ביבמות (דף עח:) ועל שם ויתנם יהושע קרי להו נתינים כך כתב רש"י ז"ל אלמא ס"ל דנתינים מדרבנן נינהו וזהו דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות איסורי ביאה ולא נהירא (ג) דבפרק הערל (דף עו:) אסיק רבא דקרא לא תתחתן בם משתעי בגירות משבע אומות דאמר רבא לאו מילתא היא דאמרי בגיותן לית להו חתנות נתגיירו אית להו חתנות כלומר בגיותן כיון דלא תפסו בהו קידושי לא שייך למכתב בהו חתנות אלמא שבע אומות בגירותן מדאורייתא אסירי וה"נ מוכח בפ' המדיר (דף עז.) דאמרינן גבי אלו שכופין אותן להוציא בשלמא לרב אסי דרבנן קתני דאורייתא לא קתני כלומר ומש"ה לא תנן במתני' ממזרת ונתינה אלא ודאי נתינים ושבע אומות אפילו בגירותן מדאורייתא אסירי ודוד שעבוד הוא שגזר על הנתינים א"נ מדאורייתא אינן אסורין אלא אותן בעצמן שנתגיירו אבל בניהם שנולדו אחר גירותן מותרים שהרי לא מנה הכתוב בהן דורות לאיסור ובא דוד וגזר על הנתינים דורות ונתינה דכולה תלמודא היינו אחת מז' עממין שנתגיירה שהיא אסורה מן התורה כדאמר רבא בפ' הערל (דף עו:) דבגירותן אית להו חתנות כלומר ואסירי: ועל הכותית. פרש"י ז"ל קסבר כותים גירי אריות הן ויסנן בלאו דלא תתחתן בם ולא נהירא (ד) דהא אוקימנא בגמ' למתני' כר"מ ובפרק שור שנגח ד' וה' (דף לח:) אמרי' בהדיא דס"ל לר"מ דכותים גירי אמת הן אלא אע"ג דגירי אמת הן איצטריך לאשמועינן שיש להם קנס דס"ד דליקנסינהו שלא יהא להם קנס שלא יטמעו בהן ישראל כי היכי דקנסינהו מהאי טעמא לענין שור ישראל שנגח שור של כותי פטור כדאיתא התם קמ"ל דלענין קנס לא קנסינהו כדי שלא יהא תוספת נשכר: ועל השבויה. ישראלית (ה) שנשבית: פחותה מבת ג' שנים. דבחזקת בתולה היא שאפי' נבעלה בשביה בתולים חוזרין: ועל אשת אחיו. שקדשה אחיו וגרשה שאין בה מיתה אלא כרת: ועל אשת אחי אביו. שנתקדשה לו וגרשה: אע"פ שהן בכרת הרי אין בהן מיתת ב"ד. וכרת לא פטר ליה מן התשלומין: גמ' נערה אין קטנה לא. דליכא למימר דלמעוטי בוגרת אתא ומתני' רבנן היא דלהא לא איצטריך דמוקרא נפקא דנערה ודאי דכתיב באורייי' לא משמע בוגרת ומש"ה מודו בה ר"מ ורבנן אלא ודאי למעוטי קטנה אתא. והרמב"ן ז"ל פי' דאידך מתני' דתנן [דף מו:] בפירקין כל מקום שיש מכר אין קנס מוכחא דנערה דתנן למעוטי קטנה ההיא: יש לה מכר. יש לאביה בה זכייה למוכרה לשפחות: ואין לה קנס.

שהבא עליה אינו חייב קנס: ואין לה מכר. כדתניא [נדרים דף ע:] יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת קל וחומר מסורה כבר יולאה שאינה מסורה אינו דין שלא תמכר: מבת שלש שנים ויום אחד. שהיא ראויה לביאה: מכר לא. בתמיה: אף קנס במקום מכר. ומשום (ג) הכי נקט בת שלש אבל (ד) למכור מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות: והני נערות פסולות בני קנסא נינהו. בתמיה: נער נערה הנערה. קראי הכי כתיבי כי ימצא איש נערה בתולה וכתיב בתריה ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה נער והנער כתיבי הכא וקרינן נערה והנערה ונערה קמא לא דרשינן כלל דפשיטא דלגופיה אצטריך ומהנערה עבדינן תלתא דרשי דדרשינן מקרא ומסורת [ר"ל נער נערה הנערה. פר"ח] והכי קאמר חד לגופיה כלומר על כרחין אי לא כתיב הנערה הוה ליה למכתב לאביה ומוקמינן חד להכי דלאביה ולאבי הנערה כי הדדי נינהו ובתר הכי דרשינן נערה [הנערה] דהיינו מקרא דהנערה והא דלא דרשי' בנערה קמא מקרא ומסורת [נער נערה] משום דקמא כיון דלאו לדרשא אתא לא דרשי' ביה מידי אבל בתרא דלדרשא אתא דרשינן ביה כל מאי דאיכא למדרש ובגמ' אמרי' דלא סגי לן בדרשה דנער נערה הנערה אלא אילטריך לן נמי למדרש בתולה בתולות הבתולות: ובגמ' [דף לא:] פרכי' עלה דמתני' מדתנן במכות (דף יג.) אלו הן הלוקין הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה וקי"ל דאינו לוקה ומשלם דמפקינן לה בגמ' מכדי רשעתו במספר משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום ב' רשעיות ומפרק לה [דף לב:] ר' יוחנן דמתני' דמכות בשהתרו בו ומלקא לקי ממונא לא משלם ומתניתין דהכא בשלא התרו בו וכיון דליכא מלקות משלם קנס: תנו רבנן היוצאת משום שם רע כו' לדידן תבעה לן באיסורא. והפקירה עצמה ולא שמעה לה דכיון דיש עדים שהיתה מחזרת אחר הזנות לאו בחזקת בתולה היא [כך פרש"י ז"ל] והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ב מהלכות נערה דהיינו טעמא לפי שהיא בחזקת שהפקירה עצמה לדבר זה לרצונה ולא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה אבל זו שהכינה עצמה לכך זו קדשה ואין בה דין קנס ולפי פירושו לא נתחוור לי מאי דקא אמרי' בגמ' בשלמא התם שכיחי פרולין: כיון דמהדר אזופי אימור זופא זייף. הוא עצמו (ה) לכוין כתב הדומה לכתב ידי (ו) העדים שחתם בו ולאפשר דאפילו אתו עדים ואמרו כתב ידינו הוא כל שאין זכורים על ההלואה לא מגבינן ביה דהא עבידי סהדי דטעו בהא כדאמרינן בפרק גט פשוט (דף קסז.) בההוא שטרא זייפא דהוו חתים עליה רבא ורב אחא בר אדא ואתו לקמיה דרבא ואמר אין חתימות ידא דידי הוא ס' אבל הרמב"ם ז"ל כתב בסוף הלכות עדות ונראה לי שאם באו עידי השטר והעידו הן בעצמן על כתב ידן גובין בו ומדברי הרי"ף ז"ל שכתב כגון דאתו בתרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי האי שטרא נראה דלא מרעי שטרא אלא על אותו פלוני מאותו סך שאמרו העדים לדידן אמר לן זייפו לי שטרא מסך פלוני על פלוני אבל שטרות שיש לו אותו פלוני שאינן מאותו סך לא ריעי וכן כל שאר שטרות לא ריעי וכן נראה מלשון רבינו חננאל ז"ל שכתב אי אתו סהדי תרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי כי האי שטרא איתרע ההוא שטרא ע"כ וכן נראה מלשון הרמב"ם ז"ל בפ' הנזכר אבל בנוסחאות שלנו כתוב דאתו בתרי ואמרי לדידהו אמר להו זייפו לי: **מתני'** יתרות על בנות ג'. דכיון שראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלו בגיותן (ז) ובשביה בשבייתה: שנאמר ולא יהיה אסון ענוש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש ואע"ג דמתני' מתוקמא בשלא התרו בו וכמו שכתבתי למעלה אפילו הכי פטור מקנס דחייבי מיתות אע"ג שהן שוגגין פטורין מלשלם ובגמ' [דף לה.] ילפינן לה מדתנא דבי חזקיה מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חלקת בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לפטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאין מתכוין בין דרך ירידה לדרך עלייה לחייבו ממון אלא לפטרו ממון: **נערה** שנתארסה ונתגרשה. דאיתו הגוסה שלא נתגרשה חייב מיתה וליכא קנס:

נר מצוה · תורה אור

ואין לה מכר דברי ר' מאיר שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר וחכמים אומרים קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתבגר א יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא *אף קנס במקום מכר פירוש במקום שיש מכר כלומר מבת ג' שנים ויום א' ועד שתביא שתי שערות יש לה מכר ויש לה קנס אבל משתביא שתי שערות עד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דקי"ל אמה עבריה יוצאה מרשות אדון בסימנין: והני בני קנסא נינהו קרי כאן °ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו אמר ר"ל א"ק נער נערה הנערה חד לגופיה וחד לאיתויי חייבי לאוין וחד לאיתויי חייבי כריתות ת"ר היוצאת משום שם רע אין לה לא קנס ולא פתוי *יוצאה משום שם רע בת סקילה היא א"ר ששת הכי קאמר ושיצא עליה שם רע בילדותה ב אין לה לא קנס ולא פיתוי היכי דמי שם רע כגון דאתו בתרי ואמרי לדידן תבעה לן באיסורא: אמר רב פפא ש"מ האי שטרא ריעא לא מגבינן ג ביה ה"ד *שטרא ריעא כגון דאתו בתרי ואמרי לדידן אמר לן זייפו לי האי שטרא דכיון דקמהדר אזויפי ד אימר זויפא זייף: **מתני'** ואלו שאין להם קנס ה הבא על הגיורת ועל השבויה ועל השפחה שנפדו ושנתגיירו ושנשתחררו יתרות על בנות שלש שנים ויום אחד °רבי יהודה אומר שבויה שנפדית הרי היא בקדושתה אף על פי שהיא גדולה: וליתא לדרבי יהודה: **מתני'** הבא על בתו (א) ועל בת בתו [ועל בת בנו] ה ועל בת אשתו ועל בת בתה ועל בת בנה אין להן קנס מפני שהוא מתחייב בנפשו שמיתתן מיתת בית דין (ב) שכל המתחייב בנפשו אין משלם ממון שנאמר °ולא יהיה אסון ענוש יענש: ו *נערה שנתארסה ונתגרשה רבי יוסי הגלילי אומר

רש"י

עליה אינו חייב קנס: ואין לה מכר. כדתניא יכול ימכור אדם את בתו נערה אמרת ק"ו מכורה כבר יולאה אינה מכורה אינו דין שלא תמכר: מבת שלש שנים. שהיא ראויה לביאה ומשום קנס נקט שלש שנים: הכי גרסינן נער נערה הנערה [זו היא גירסת רב אלפס ור"ח אבל גירסת רש"י מוכחת נערה נערה הנערה] באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה וכתיב בתריה ונתן לאבי הנערה ודריש נערה יתירה וה"א דהנערה יתירא דהוה מצי למכתב ונתן לאביה: חד לגופיה. לכשרה: **מתני'** יתירות על בנות שלש שנים. דכיון דראויות לביאה בחזקת הפקר הוי ונבעלות הן בגיותן והשבויה בשביה: **מתני'** ולא יהיה אסון ענוש יענש. הא אם יהיה אסון לא יענש: נערה שנתארסה ושנתגרשה. דאיתו לא נתגרשה

המאור הגדול

[דף לה ע"ב] אמר ליה רב אויא בר מתנה לאביי לר"ל דאמר בפירוש רבתה תורה וכו' מאן ... עליה דר' נחוניא בן הקנה וכו' בשלמא לר"י פליגי רבנן עליה אע"ג ...

מלחמות ה'

אמר ליה רב אחא בר מתנה לאביי לר"ל וכו' פי' בשלמא לר"י פליגי רבנן עליה וכו' מזיד פטור מן התשלומין ...

יש לה קנס וקנסה לעצמה. בגמרא מפרשינן טעמיה: גמ' בא עליה ומתה פטור. כגון שלא הספיק האב להעמידו בדין עד שמתה: דתנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה. אלמא אירוסין אין מוציאין מרשות אב שהרי אין נדריה מופרין עד שיפירו שניהם: דבגרות ונשואין מפקי מרשות האב. בגרות מוציאה מרשות האב דלא מצינו שזכתה לו תורה בבתו אלא מכר בקטנות ושאר שבח ממון כגון קנסה ומעשה ידיה בנערות כדילפינן בפרק נערה שנתפתתה (דף מו:) אבל בבגרות לא אשכחן וכיון דלא זכתה (ה) תורה אנן מהיכא תיתי לן לזכותו בשלה ונשואין מוציאין מרשות אב כדאשכחן בהפרת נדרים דכל זמן שלא נשאת אביה מפר ומשנשאת אינו יכול להפר ובגמ' [דף לט.] ילפינן נשואין מבגרות דהואיל ובגרות מוציאה מרשות אב ונשואין מוציאין מרשות אב מה בגרות בא עליה ובגרה לעצמה דכתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה דמשמע דוקא כשהיא נערה בשעת נתינה אף נשואין בא עליה ונשאת לעצמה אבל אם עמדה בדין קנסה לאביה הוא דמשעת העמדה בדין זכה האב כדתנן בפרקין דלקמן [דף מב:]: מתני' בשת ופגם. במתני' לקמן מפרש להו: אבל לא את הצער. דמפותה אין לה צער: אונס נותן מיד. לאביה ואע"פ שכונסה: לכשיוציא. בגמ' פריך אטו אשתו היא ומפרק לה לכשלא יכנוס דאם כונסה אין נותן קנס כדכתיב (שמות כב) מהר ימהרנה ואם מאן ימאן כו' כסף ישקול אבל באונס כתיב ונתן לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה: שותה בעציצו. בכלי שבחר לו לשתות בו כלומר על כרחו ישאנה כדכתיב לא יוכל לשלחה: גמ' אשתו היא. וכי אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא: לכשלא יכנוס. שתמאן (או) היא או אביה או המפתה עצמו: אחד האונס ואחד המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב. כלומר באונס אע"פ שהאב רוצה לקדשה ועדיין ברשותו היא אפ"ה נתנה לה תורה רשות לעכב כיון שענה אותה בע"כ ויש אומרים שאם האב רוצה לקדשה (ו) והאונס רוצה לכנסה כונסה בע"כ ומאי דאמרינן שהיא יכולה לעכב היינו לומר שאין (ז) אונס מצוה לכנסה בע"כ אבל במפותה מפרשינן בפרק האיש מקדש (ח)(דף מו.) דהיינו שכל זמן שהיא מעכבת מפתה משלם קנס אבל לא שתהא יכולה לעכב מלכנסה שהרי ברשות האב היא לקדשה לכל מי שירצה בע"כ ובמפותה דמדעתה עבדה למה תהא יכולה לעכב אלא ודאי דוקא לענין קנס וכדכתיבנא: כשתצא היא. אם יצאה מאליה ותבעה ממנו גט: אין לה עליו כלום. מפרשינן בגמ' דטעמא מאי תקינו רבנן כתובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והא לא מצי למיפק לה אלא מדעתה ואע"ג דבפ' ואלו הן הלוקין (דף טו.) אמרי' אמר קרא לא יוכל לשלחה כו' כל ימיו בעמוד והחזר קאי הני מילי בע"כ אבל ברצונה ודאי משלחה ואינה חוזרת: וניתי עשה דולו תהיה לאשה ונדחה את לא תעשה. דאינה ראויה לבא בקהל כגון ממזרת ואי אמרת דהכא גלי קרא דלא דחיא ליה דכתיב ולו תהיה לאשה דמשמע אשה הראויה אם כן נגמור מינה בעלמא דאין עשה דוחה את לא תעשה: ומהדרינן כי אמר כו' אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל. כלומר ועשה דקיל דאפשר דמידחיא אינו דוחה לא תעשה (א) ודכוותה אמרינן בפרק אלו מגלחות (דף כ.) גבי מגילה שאם היה כהן והיה בבית הקברות לכך נאמר והתעלמת ואיכא מקלת נסחי דכתיב בהו פשיטא מי דחינן איסורא מפני ממונא כלומר פשיטא שאינו מטמא שהרי אם באו בעלים ואמרו לא בעינן ליתיה לעשה כלל ועשה דקיל דאפשר לדידחי אינו בדין שידחה לא תעשה אלא כופין הלה לדחותו ואע"ג דאשכחן שדין בגילית דמאי למפטר נפשיה בטלית של למר [דליכא כלאים] מ"מ עשה דציצית הא איתיה לעולם ולאו הוא דליתיה אבל עשה לעולם איתיה דאפילו טלית של למר חייבת בציצית: מתני' יתומה שנתארסה ונתגרשה האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנסה שלה ואחילתיה דמדעתה נתפתתה לו פטור ובגמרא פרכינן יתומה פשיטא ומפרקינן הא קא משמע לן דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה מה יתומה לעצמה אף נערה שנתארסה ונתגרשה לעצמה. כלומר דכרבי עקיבא סבירא ליה דאמר לעיל במתניתין [דף לח.] (ט) דקנסה לעצמה והך נתארסה ונתגרשה בשאביה קיים וקא קרי לה יתומה משום דפקע זכות האב מינה לגבי קנס: וכי תנן המפתה פטור היינו דוקא מקנס שהוא שלה ויכולה למחלו אבל חייב ליתן בשת ופגם לאביה (ב): אבל בירושלמי [הלכה ז] איפליגו אם יכולה היא למחול קנסה או לא דאיכא מאן דסבר התם דקנס אינה יכולה למחול לפי שאינה זוכה בו עד שעת העמדה בדין ואין אדם מוחל דבר שאינו ברשותו וכי קתני מתניתין המפתה פטור אבשת ופגם דוקא קאי וביתומה ממש וכי אמרינן דנערה שנתארסה ונתגרשה כיתומה היינו לענין דקנסה לעצמה ומיהו תלוקין הם בדיניהם דביתומה האונס חייב בכל והמפתה פטור מן הבשת ומן הפגם ובנערה שנתארסה ונתגרשה אף המפתה חייב בכל דמשלם בשת ופגם לאביה וקנס לעצמה שאינה יכולה למוחלו ואיכא מאן דאמר התם דיכולה היא למחול קנסא ומתניתין הכי קתני דנערה שנתארסה ונתגרשה הרי היא כיתומה לענין קנסא ולפיכך האונס חייב לתת לה קנס והמפתה פטור מקנס אבל בשת ופגם משלם לאביה ומיהו ביתומה ממש פטור לגמרי וכתב הרמב"ן ז"ל דמסתברא כמאן דאמר שיכולה למחול לו קנסא אע"פ שלא זכתה בו עדיין דהא למה זה דומה לכותב לארוסתו [דף פג.] דין ודברים אין לי בנכסיך בחייך. ובמוכר דקיימא לן דאם מתה אינו יורשה דנחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר כלומר שעכשיו אינו ראוי לה כגון ארוסתו זו אדם מתנה עליה שלא יירשנה ולאפוקי ירושת אביו שהיא ראויה לו והא נמי להא דמי ועוד דכיון שנתרלית בשעת ביאה היאך יתחייב והרי הוא כאומר קרע שיראין שלי והפטר ואף על פי שאינה זוכה בקנס עד שעת העמדה בדין מכל מקום בשעת ביאה הוא מתחייב הילכך קיימי לן כר' מוגא דאמר התם דיכולה למוחלו: מתני' אי זהו בשת. בגמרא פרכינן ואימא ג' סלע אמר רחמנא מכל מילי ומפרקי' רבא אמר (י) קרא ונתן האיש השוכב עמה הנאת שכיבה נ' כסף מכלל דאיכא בשת ופגם: הכל לפי המבייש. אדם בינוני המבייש בשתו קשה מאדם זולל ומאדם חשוב: והמתבייש. לפי חשיבותו בשתו כך כתב רש"י ז"ל ובודאי דבמילי אחריני הכי הוא אבל באונס ומפתה נראין הדברים שכל שהוא זולל יותר בשתו מרובה: כאילו היא שפחה. בגמרא מפרש מאי גריעותא מחמת בעילה: כל מקום שיש מכר לאב. בבתו דהיינו בקטנותה: אין לו בה קנס דאין קנס לקטנה וילפינן לה בגמרא מדכתיב ולו תהיה לאשה במהוה עצמה הכתוב מדבר: וכל מקום שיש קנס. משהיא נערה אין מכרו מכר דתניא [נדרים דף ע.] יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת מכורה כבר יוצאה אינה מכורה אינו דין שלא תמכר: גמ' שיש לו לרבו קורת רוח ממנו. שזהיר בעבודתו ואף הוא רוצה

רש"י

נתגרשה. בת סקילה היא ואין שם קנס: אין לה קנס. דכתיב אשר לא אורסה הא אורסה פטור: ור"ע דרש לא אורסה לאביה הא אורסה לעצמה: גמ' אביה ובעלה מפירין נדריה. ואינו מופר עד שיפירו שניהן דנשואין ובגרות מפיקין מרשות האב דלא מצינו שזכתה תורה לאב אלא או בקטנות או בנערות אבל בבוגרת לא אשכחן וכן נשואין דכל זמן שלא נשאת אביה מפר נדריה ומשנשאת אין יכול להפר: מתני' אונס נותן מיד. לאביה קנס ואע"פ שכונסה: לכשיוציא. מפרש בגמ' וכי אשתו היא כבר דקאמר לכשיוציא (ג): גמ' לכשלא יכנס. שתמאן היא או אביה או המפתה עצמו דכולן יכולין לעכב שלא יכנוס: כשתצא. מאליה ותבעה הימנו גט דהוא אינו יכול לגרשה ע"כ דכתיב לא יוכל לשלחה כל ימיו: אין לה עליו כלום. ולא אמר (ג) אין קנס תחת כתובתה כי לאביה נותן מיד אלא כסף קנסה היא כתובתה וכן אם מת יצא כסף קנסה בכתובתה ואין לה עליו כלום: מתני' בעציצו. בכלי שבחר בו שעל כרחו ישאנה: גמ' וניתי עשה. ולו תהיה לאשה וידחה לא תעשה שאינה ראויה לבא בישראל כגון ממזרת: מי איתיה לעשה כלל. הא נמי מלמדין אותה לאמר איני רוצה: מתני' האונס חייב והמפתה פטור. דכיון דיתומה היא וקנסה שלה אחילתיה דמדעתה נתפתתה לו (ד): וכן נתארסה ונתגרשה אפילו אביה קיים קנסה שלה כר' עקיבא לכך מפתה פטור: גמ' טובינא דחכימי. מאושר שבחכמים: מתני' הכל לפי המביים. אדם בינוני (ב) בושתו גדול מאדם זולל ומאדם חשוב: והמתביים. לפי חשיבותו הוא בושתו: שיש לרבו קורת רוח הימנו. ואף הוא רוצה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: כל מקום שיש מכר. לאב בבתו דהיינו קטנה אין קנס דאין קנס לקטנה: כל מקום שיש קנס. דהיינו נערה אין מכר

גמרא

תורה אור | נר מצוה

אין לה קנס רבי עקיבא אומר יש לה קנס וקנסה לעצמה: גמ' והלכה כר"ע דקיימא לן הלכה כרבי עקיבא מחברו: *אמר אביי בא עליה ומתה פטור שנאמר °ונתן לאבי הנערה ולא לאבי המתה: *בא עליה עד שלא נתארסה ונתארסה קנסה לאביה הוא דעדיין לא נפקא לה מרשות אביה דתנן נערה מאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה אבל אם בא עליה ואח"כ נשאת או בגרה קנסה לעצמה דבגרות ונשואין מפקי מרשות אב לגמרי והוא שלא עמדה בדין קודם בגרותה ונשואיה אבל אם עמדה בדין קנסה לאביה: מתני' [א]המפתה נותן שלשה דברים ואונס ארבעה המפתה נותן בושת ופגם וקנס [ב] מוסיף עליו האונס שנותן את הצער מה בין אונס למפתה אונס נותן צער [ג] ומפתה אינו נותן צער אונס נותן מיד ומפתה לכשיוציא אונס שותה בעציצו ומפתה אם רצה להוציא מוציא: גמ' ומפתה *לכשיוציא אשתו היא אמר אביי אימא לכשלא יכנוס תניא נמי הכי אע"פ שאמרו המפתה נותן לכשלא יכנוס בושת ופגם נותן מיד (א) אחד [ד]האונס ואחד המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב תניא אידך אע"פ שאמרו אונס נותן מיד כשתצא (ג) אין לה עליו כלום: מתני' *כיצד שותה בעציצו אפילו היא חגרת אפילו היא סומא מצא בה דבר זמה או שאינה ראויה לבא בישראל אינו רשאי לקיימה שנאמר °ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו: גמ' וניתי *עשה ונדחי לא תעשה כי אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה כגון מילה בצרעת דלא אפשר לקיומי לעשה אבל הכא אי אמרה לא בעינא ליה מי איתיה לעשה כלל: מתני' [ג]יתומה שנתארסה ונתגרשה רבי אלעזר אומר האונס חייב והמפתה פטור: גמ' אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אלעזר (א) קרי רב עליה דר"א טובינא דחכימי: °מתני' איזהו בושת [ד] הכל לפי המבייש והמתבייש פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת כמה היתה יפה וכמה היא יפה קנס שוה בכל אדם וכל שיש לו קצבה מן התורה שוה בכל אדם: *כל מקום שיש מכר אין קנס וכ"מ שיש קנס אין מכר קטנה יש לה מכר ואין לה קנס נערה יש לה קנס ואין לה מכר בוגרת לא מכר ולא קנס: גמ' פגם רואין אותה כאילו היא שפחה נמכרת היכי שיימינן לה אמר אבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליתן בין שפחה בתולה לשפחה בעולה להשיאה לעבדו שיש לו קורת רוח ממנו: כ"מ

שיש

עין משפט

א מיי' פ"ב ופ"ג מהל' נערה סמג עשין (כד) [נד] טור אה"ע סי' קעז: ב מיי' פ"ק שם סמג שם טור אה"ע שם: ג מיי' פ"ב שם סמג עשין שם טור אה"ע שם:

הגהות הב"ח

(א) ואחד כצ"ל: (ב) נ"ב היא: (ג) לכשיוציא ומפרש לה לכשלא יכנוס וכו' כצ"ל וסד"א ופי' גמ' ליתא כד"ס: (ג) אמרי' כצ"ל: (ד) נ"ב פטור: (ה) נ"ב לו: (ו) וכתב כצ"ל: (ז) האונס כצ"ל: (ח) נ"ב דף מ"ו וע"ש בתוס' וכן כמ"ש התוס' פ' אלו נערות: (ט) נ"ב נערה שנתארסה ונתגרשה קנסה לעצמה: (י) נ"ב אמר:

הגהות חו"י

(א) כה"ג עיין ברי"ף גיטין סי' תלח: (ב) בפ' החובל פי' רש"י אדם קל שבייש בשתו מרובה:

[דף עה ע"ב]

שלטי הגבורים

א כתב מיי' ג' דברים של מפתה וד' של אונס כשל האב נתארסה אחר שנתפתתה אין האירוסין מוציאין מרשות האב והן שלו ואם יש לו אב הרי הן של עצמה והראב"ד ז"ל כתב דנער לעצמה דכי היכי דאמרי' בשאר חבלות נערה דגופא לא אקני ליה רחמנא לאב ה"ה הכא נמי אפי' אם יש לה אב ואם לא הספיק האב להעמידו בדין עד שבגרה או נישאת או מת הכל לעצמה אבל אם העמידו בדין ואח"כ בגרה או נישאת כבר זכה בו משעת העמדה בדין והוא שלו ואם מת מורישו לבניו: ב כתב מיי' אין האונס והמפתה חייב בקנס עד שיבא עליה כדרכה ובעדים וא"ל התראה באו עליה שנים אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה אם הראשון בא עליה שלא כדרכה חייב בבושת ופגם ולא בקנס ואם הוא אחרון אינו חייב אלא בבושת שכבר נפגמה וזה שבא עליה כדרכה בין הוא ראשון או אחרון חייב בקנס ובשאר הדברים אבל אין בושת ופגם של בת שלא נבעלה כלל כבושת ופגם של זו שנבעלה שלא כדרכה והרא"ש כתב שחייב בקנס אפי' שלא כדרכה ואם באו הרבה כולם שלא כדרכה כולם חייבים בקנס וכן כתב הראב"ד:

לשון ריא"ז

באו עליה י' שלא כדרכה ואחד כדרכה כולם חייבין בקנס שהרי בתולה היתה בביאת כולם והבא עליה אחר שנבעלה כדרכה אינו משלם קנס כמבואר בקונטרס הראיות:

ג כתב מיי' כל הנבעלת בשדה היא בחזקת אנוסה ודנין בה דין אונס עד שיעידו עדים שברצונה נבעלה וכל הנבעלת בעיר היא בחזקת מפותה מפני שלא צעקה עד שיעידו שהיתה אנוסה כגון ששלף חרבו ואמר לה אם תצעק אני אהרוג אותך וכתב הראב"ד חזקה זו איני יודע מה תועלת יש בה אם יש עדים יבאו ויעידו ואם אין עדים אין שם קנס ואם לענין ג' דברים אם יש טענה ביניהם כלל גדול בדין המע"ה והעיר והשדה שוים:

ד כתב מיי' כל בת שיש לה קנס יש לה בושת ופגם ואם היתה אנוסה יש לה צער וכל בת שאין לה קנס אין לה בושת ולא פגם אם נתפתתה וכן אם נאנסה הוץ מבוגרת וממאנת והרבה ושוטה כיצד האונס את השוטה ואת הבוגרת ואת הממאנת אע"פ שאין להם קנס יש להן בושת ופגם וצער והאונס השוטה והחרשת משלם את הצער בלבד אבל המפתה את כולן פטור מכלום ע"כ כתב הטור ואיני מבין דבריו דמה תלוי צער ובושת ופגם בקנס דאע"פ שאין להם קנס למה לא יהא להן שאר הדברים:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון תוס' ומ"מ איצטריך קרא למעוטי שאינה ראויה לו דאי לאו קרא הוה חשבינן ליה דלא אפשר לקיים בניהם וחשיב עשה אע"פ שנותן לדעתה דעיקר מצוה היא ליבא כי היכי דאמרי' בפרק (בתרא) [רביעי] דיבמות דחליצה במקום יבום לאו כלום היא עכ"ל תוס': (ב) זו היא דעת המיי' הביאו בהשר"י ופסק הוא דלא כוותיה וכן מוכיח בתוס' דלאו בזה נותן זה נותן:

רולה לעשות לו נחת רוח להטעימו טעם בתולה: זו דברי ר"מ. דאמר אין קנס לקטנה. איכא מ"ד הלכה כר"מ כו' דאלמא לא ס"ל כר"מ (ג) מדקאמר זו דברי ר"מ מכלל דזו ולא ס"ל דסתמא הכי משמע כל היכא דלא מפרש תלמודא בהדיא זו וס"ל: דבעי רבא יש בגר בקבר. לעיל היא בגמרא בפרקין [דף לה:]: נערה מלא דבר הכתוב. דכתיב שלם בה"א: הא כ"מ שנאמר נער אפילו קטנה במשמע. וגבי אונס נער כתיב בלא ה"א: ולענין שלא כדרכה משמע דמשלם קנס דבפרק הבא על יבמתו (דף נט.) מוקמינן ולא תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכה"ג בבא עליה שלא כדרכה

נר מצוה

תורה אור

שיש מכר אין קנס; אר"י אמר רב זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר כדכתבינן לעיל [א] איכא מ"ד הלכה כר"מ משום דסתם מתני' כותיה ואנן לא ס"ל הכי חדא דהא רב יהודה אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כו' דאלמא לא סבירא [א] ליה כר"מ דיחידאה הוא (ולית הילכתא כותיה) ועוד הא אשכחן לרבא דהוא בתרא דס"ל כרבנן דבעי רבא יש בגר בקבר או אין בגר בקבר יש בגר בקבר ודבנה הוי או דילמא אין בגר בקבר ודאביה הוי (הוי אומר אין בגר בקבר ודאביה הוי) ש"מ (א) כרבנן ס"ל דאמרי קטנה יש לה קנס דלא משכחת לה דיש לה בן קודם בגרות אלא היכא דבא עליה (ג)(א)(אונס)]בשהיא קטנה ואע"ג דאיפריכא האי בעיא (ב) לאו מהאי טעמא איפריכא ועוד דגרסי' בפ' נערה שנתפתתה* אמר ריש לקיש המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נערה מלא דבר הכתיב וכו' עד אלא כאן נערה הא כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה במשמע אלמא כרבנן סבירא ליה וכן [ב] הלכתא: בוגרת אין לה מכר ואין לה קנס דייקינן מינה הא בושת ופגם אית לה ודוקא אנוסה בוגרת אבל מפותה בוגרת אין לה כלום: מתני' *האומר פתיתי [ג] בתו של פלוני משלם בושת ופגם על פי עצמו ואינו משלם קנס על פי עצמו האומר גנבתי [א]שורו של פלוני משלם הקרן על פי עצמו ואין משלם השלומי כפל ולא תשלומי ד' וה' המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו המית שורי עבדו של פלוני אינו משלם על פי עצמו זה הכלל כל המשלם יתר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו:

הדרן עלך ואלו נערות

ובפ"ק דקידושין (דף ט:) תניא בא עליה י' בני אדם ועדיין היא בתולה כולם בסקילה רבי אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק ואמרינן עלה א"ר זירא מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי ומשמע דאיזה מהן שתברור חייב ליטא אותה דכיון שבידה לעכב אין החיוב חל אלא על אותו שתברור והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם בררה לה אחד מהן נפטרו כולם אמרה אי אפשי בוררת וחוזרת ובוררת ויש לתמוה על הרמב"ם שכתב בפרק [ראשון] מהלכות נערה בתולה שאין האונס או המפתה חייב קנס עד שיבא עליה כדרכה ואפשר שסמך לו אמאי דאמרינן בפרק בן סורר ומורה (דף עג:) דפרכינן התם ורמינהו ואלו נערות שיש להם קנס הבא על אחותו אמרוה רבנן קמיה דרב חסדא משעת הערה דפגמה איפטר לה מקטלא ממונא לא משלם עד גמר ביאה ופי' רש"י ז"ל דקנסא לא מחייב אלא משום גמר ביאה שהוא מוליא בתוליה ומינה נמי דשלא כדרכה כיון שאינו מוליא בתוליה לא מחייב ואין לדחות סוגיות מפורסמות בשביל זו שכבר פירשו התוס' בענין אחר ואין כאן מקום להאריך: אבל מפותה בוגרת אין לה כלום. דמכיון דמדעתה עבדא אחולי אחלה: מתני' האומר פיתיתי בתו של פלוני כו' ואינו משלם קנס. בב"ק (דף סה:) נפקא לן דמודה בקנס פטור מאשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב בכופר: הרי זה משלם ע"פ עצמו. דקא סבר כופרא ממונא: הדרן עלך ואלו נערות

רש"י

כדפירשנו לעיל: גמ' בגר בקבר. אם מתה בשדה נערה עד שלא עמדה בדין והגיע זמן בגרותה בקבר מי אמרי' כי היכי דאמר בפרק נערה לא הספיק לעמוד בדין עד שבגרה הרי הוא לעצמה ולא לאביה והשתא נמי בגרה בקבר נפקיע כח האב ובנה ירית אם יש לה בן או לאו: אלא היכא דבא עליה כשהיא קטנה. דאין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים: ואע"ג דאיפריכא. דאין אשה מתעברת בקטנותה: אבל מפותה בוגרת אין לה כלום. דמחלה כדפירשנו לעיל: מתני' פתיתי. וה"ה אנסתי: ואין משלם קנס. דמודה בקנס פטור דכתיב אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו: המית שורי את פלוני. והריני חייב כופר: ה"ז משלם ע"פ עצמו. דקסבר כופרא ממונא:

הדרן עלך ואלו נערות

המאור הגדול

בעי רבא יש בגר בקבר ודבנה הוי. פי' קא מיבעיא ליה כשעמד בדין ואליבא דר"ש דכיון דלא הספיק לגבות פקע אב והוי ממון להורישו לבנה מאחר שעמד בדין ואסיקנא הכי קא מיבעיא ליה יש בגר בקבר ופקע אב או לא פי' קא מיבעיא ליה בשלא עמד בדין ואליבא דד"ה ואיצטריכו לפרושי הכי כי היכא דלא תיקשי דפקע אב בלישנא בתרא ולא פקע בן בלישנא קמא אטו ברא ירית אבא אבא לא ירית ברא ותו

השגות הראב"ד

אמר אברהם ידעתי בנפשי כי מן הנבראים הקלים אשר ברא האלהים אני ולא השגתי לאחת מן החכמות הקלות אשר לחכמים מפני כובד טבעי ומאשר הציקוני תלאות ועלילות הזמן המתגלגלות על בני האדם ולא חכמתי ידי למו פי שמתי כי השכל אין והדבר אין בי. אך אמרתי אולי יחשבו אותי לאויל מחריש בין טוב לרע לא יפריש ולכן פציתי פי לדבר אולי אהיה ובשפל פעם יפול ופעם יתגבר:

הנה ראיתי בהלכות הרב אלפסי ז"ל דברים נפלאים ממני ואולי מבלי ראות עיני כאשר תכהין עיני הרואה כאשר יסתכל בעין השמש מפני חלישות טבעו ואמת כי היה לי לעצם את עיני ולסגור דלת פי וללכת אחריו אל הימין ואל השמאל מאין נטות. אבל כי היא מלאכת שמים והמלאכה גדולה ואין בה תכלית לבשר ודם אבל העוסק בה מקבל שכרו בין מוטעה בין שוגג על כן לא נמנעתי לחפש אחריו כאשר תשיג ידי פעם לסתור ופעם לחזק. אע"פ שאיני יכול לסתור וגם היא אינו רק כי ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר:

א] ראיתי במס' כתובות שכתב הרב אלפס ז"ל בפ' אלו נערות אע"ג דסתם לן הנא כר' מאיר דאמר קטנה אין לה קנס לית הלכתא כוותיה. מ"מ הדא דהא אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים וכו' אלמא לית הלכתא כוותיה ועוד דאשכחן לרבא דהוא בתרא דס"ל כוותיהו דבעי רבא יש בגר בקבר ודבנה הוי וכו'. והא לא משכחת לה דיש לה בן קודם הבגר אא"כ נבעלה בקטנותה אלמא קטנה יש לה קנס: אמר הרב ר' אברהם מן

[illegible]

ספר הזכות להרמב"ן ז"ל על הראב"ד ז"ל

כתוב בהלכות המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה וכו' ואמרי' התם נאמר הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע אלמא כרבנן ס"ל. גם זו אינה ראיה דטעמייהו מגלי ובפ' אלו נערות לטעמייהו דרבנן קא מייתי ליה להאי קרא והא דקא סמיך ליה על מוציא שם דהאי קרא דמוציא שם רע שהוא נערה מלא הוא ניהו דקא מגלה על נערה דקנס שהוא חסר דאפי' קטנה הלכך מכל הכי ליכא ראיה לדחות לר"מ דסתם לן הנא כוותיה תרי סתמי בכתובות ובמס' חולין ובברייתא דאיתניא לעיל בהאי פירקא נמי סתמא כר"מ ואי מדאמר רב זו דברי ר"מ דלמא זו וס"ל כדאשכחן ביה אלמנה לכה"ג בענין המוכה לעובר ואפי' תימא זו ולא ס"ל כיון דאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וה סתמי כר"מ אע"ג דרב לא ס"ל כר"מ רב ור' יוחנן הלכה כר"י הלכך הלכה כדפסקי קמאי ואפי' הפס ודיני קנסות היכא דעמד בדין וכפר ובאו עדים אע"ג דלא מגבינן להו האידנא אמור רבנן דמשמתינן ליה לבעל דיניה לרציית ב"ד ואם יש לו לקנס קלבה מן התורה כגון כ' של אונס ומפתה עד דיהיב ליה ואם הודה ובאו עדים קי"ל כמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים פטור ואי תפס מפקינן מיניה והיכא הודאה ואח"כ הודה נמי מפקינן מיניה ולא אמרי' דתפיסה דקמי הודאה כעדים דמיא ממאי מדאמר ר"ג אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות ואמר לו ר' יהושע אין בדבריך כלום שכבר הודית והא טבי כתופס

[illegible]

[illegible]

שנתפתחה. והצער. (ה) לאביה נמי באנוסה: בתפוסה. לישנא דקרא ותפשה ושכב עמה אע"ג דבפרק החובל (דף פז:) אמרינן דצערה דגופה לא זכי ליה רחמנא שאני האי צער שבידו לצערה כה"ג דאי בעי מוסר לה למנוול ומוכה שחין שנבעלה לו בע"כ ומצטערת: לא הספיקה לעמוד בדין כו'. כיון שלא עמד בדין לאו ממון הוא להורישו לבניו ואמרינן לקמן [דף מג.] אין אדם מוריש לבניו זכות שזכתה לו תורה בבתו ויליף לה מקרא: מת האב. (ו) משעמדה בדין בנערותה בין בגרה קודם מיתה בין לא בגרה: הרי הן של אחין. דכיון דעמדה בדין זכה בהן אב: ר"ש אומר. אע"פ שעמדה בדין לא הוה ממון דאב להורישו לבניו עד דמטי לידיה וטעמא מפרש בגמרא [דף מב:] דאמר קרא ונתן האיש השוכב עמה כו' לא זכתה תורה לאב אלא משעת נתינה: הרי הן של עצמה דקתני היכא מ"ד דלא קאי אלא אאנוסה אבל במפותה כיון דמדעתה עבדה לית לה דאחולי מחלה ואפשר דכיון דהיא שעתא דאבוה בעי למיהוי אע"פ שלא זכה עדיין אפ"ה כיון דההיא שעתא לא חזי לה לא מצי לאחולי ומש"ה כי פקע זכותיה דאב הוי לעצמה ומיהו כי אמרינן הרי הן של עצמה אקנס קאי (ז) דבושת ופגם דממונא נינהו דאחין בעי למיהוי שכבר זכה בהן אב וכי קתני הרי הן אקנסות דאנוסה ומפותה קאי ואם איתא דמפותה יש לה קנס אתי שפיר ואי לית לה ה"ק דקנסי דידהו נתרוקנו לעצמה ואנוסה אית לה אבל מפותה לית לה דהא מחלה:

מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה: אע"פ שלא גבתה. כגון שכר פעולה: מת האב הרי הן של אחין. דמשבא לעולם זכה בו האב ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד עמדו בדין ויעידוהו דהא אי מודה מפטר: ומציאתה. בגמרא פריך ממאן גביא: גמ' בת הניזונת מן האחין. שכך הוא תנאי כתובה [דף נב:] בנן נוקבן דתהויין ליכי מינאי אינון תהויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד דתלקחן לגוברין: לאו מדידהו קמיתזנא. אלא מתנאי כתובת אמן: אלא לאו הכי קאמר (ח) מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה כו'. דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בה אב אא"כ סמוכה על שולחנו כדאמרינן בשנים אוחזין (דף יב.) ומשום איבה דכיון דאינו חייב במזונותיה בחייו כדתנן [דף מט.] האב אינו חייב במזונות בתו אי אמרת מציאתה לעצמה תו לא יהיב לה מזוני ולקמן בפרקין [דף מז.] נמי אמרינן זכאי במציאתה משום איבה אבל אחין על כרחייהו מיתזנא מנכסי האב: והתנחלתם אותם. עבדים כנענים: זכות בתו. זכות שזכתה לו תורה בבתו: מתני' כתובתה של אב. כתובה שהיא גובה הללו וקסבר יש כתובה לארוסה אי נמי בשכתב לה ובימי נערות וקטנות קאמר: (ט) כתובתה שלה. דמשהשיאה פקעה רשותו ובתר (י) ולא אזלינן בתר כתיבה לימא הואיל והראשונה נכתבה בעודה ברשות האב תהוי דאב: הראשונה של אב. מפרשים טעמא בגמרא נכתבה: גמ' תו לא חזיא לאינסובי. דהוחזקה להיות בעליה מתים ומש"ה לא תנא תרוייהו באלמנות דלא בעיא למנקט דרך לא. מן הדין בחדא גוונא ה"ל למיתנינהו. ולא תנהי בגירושין אע"ג דלא מתסרא לשלישי ליגשא משום דלא מצינן למידק דסתם מדלא נקיט תרוייהו באלמנות. ואיכא דדייק מדאמרינן לא חזיא לאינסובי ולא אמר אבל נתאלמנה תרי זימני לית לה (כ) כתובה אלו משלישי אית לה כתובה דמשמיא. הוא דקא אגשו לה ולאו משום לאו דידה דאם איתא דמשלישי לית לה משני נמי לית לה לן תנא כרבי נמצא מקחו מקח טעות וליתא דודאי משלישי כל שלא הכיר בה אין לה כתובה שהרי הטעתו וכ"ת משני נמי אית לן לה שהרי נמצא מקחו מקח טעות והוי ליה למימר אבל נתאלמנה תרי זימני לית לה כתובה ליתא שאע"פ שהוחזקה קטלנית אין הדבר מתו שהרי אפשר שהגיע זמנם למות וכיון שכן משני אית לן למימר דאית לה דדילמא הרי היא ככל הנשים אבל משני ואילך כיון ק והתרעתי עד שמחמתו אסרוה חכמים כל שלא הכיר בה היא הטעתו ולית לה כתובה ודמיא הא מילתא למאי דאמרינן בפ' הבא סה.] גבי מי שנשאת לראשון ולא היה לו בנים לשני ולא היה לו בנים לשלישי לא תנשא ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה ר בה ואפילו הכי כתב רב אחא גאון ז"ל דמשני אית לה כתובה ואם תאמר דהא אמרינן לקמן [דף מ.] דכל היכא דלא קרינן ביה אחר תעלי מה שכתוב ליכי לית לה כתובה והא נמי הא אסורה ליגשא יש לומר דלא ממעטינן מהאי ליגשא אלא כל היכא דאגידא ביה

תורה אור נר מצוה

נערה שנתפתחה בשתה ופגמה וקנסה לאביה והצער בתפוסה (א) עמדה בדין עד שלא מת האב הרי הן של אב מת האב הרי הן של (א) (ג) יורשין לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב הרי הן של עצמה עמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין לא הספיקה לעמוד בדין עד שבגרה הרי הן של עצמה ר"ש אומר אם לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין: **גמ'** בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת (ג) בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה למי במקום האב קיימי מה אב מעשה ידיה לאב הכא נמי מעשה ידיה לאחים או דילמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא ופשיט רב יוסף מעשה ידיה לעצמה ודייק לה ממתניתין דקתני מעשה ידיה ומציאתה אף על פי שלא גבתה מציאתה ממאן גביא אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה בחיי האב לאב אחר מיתת האב לעצמה איתמר נמי אר"י אמר רב בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה א"ר כהנא מאי טעמיה דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו וכן הלכתא: **מתני'** המארס בתו וגרשה אירסה ונתאלמנה כתובתה שלו השיאה וגרשה השיאה ונתאלמנה כתובתה שלה רבי יהודה אומר הראשונה של אב אמרו לו משנשאת אין לאב רשות בה: **גמ'** טעמא דהשיאה וגרשה השיאה ונתאלמנה אבל א נתאלמנה תרי זימני תו לא חזיא לאינסובי וסתם לן כרבי דאמר בתרי זימני הויא חזקה וכן הלכתא הדרן עלך נערה שנתפתחה

פרק הבא על יבמתו* נשואין ומלקיות כרבי וסתות ושור המועד כרבן שמעון

רש"י

בתפוסה. באנוסה הצער לאביה תפוסה נקט לישנא ושכב עמה: לא הספיקה לעמוד [בדין] עד שמת וכו'. לא הוי ממון [לאב ו]אמרינן בגמ' אין אדם מוריש [לבניו זכות ש]זכתה לו תורה בבתו: מת האב. [בין] בנערותיה בין בגרה בין לא [בגרה הרי הן ש]ל אחין. דכיון דכבר עמדה [בדין זכה בהן] האב: מעשה ידיה. שעשתה [בחיי האב אע"פ] שלא גבתה כגון שכר פעולתה: [מת האב הרי ה]ן של אחין. דמשבא לעולם [זכה בו האב ול]א דמי לקנס דלא הוי [ממון] [עד עומדו בד]ין ויעידוהו דהא אי מודה [פטור. ומציאתה]. בגמ' מפרש ממאן גביא: [גמ' בת הניזונ]ית מן האחין. כי כך הוא תנאי [כתובה בנן נוקבן דת]יהוו ליכי מינאי אינון יתבין [בביתי ומתזנן מ]נכסי עד דתלקחן לגוברין: [לאו מדידהו]. אלא מתנאי ב"ד מיתזנא: [מציאתה. ד]מציאתה פשיטא לן דלעצמה [דהא אפי' בחיי] האב לא זכה בהן האב אלא [בסמוכה על] שולחנו ומשום איבה דכיון [דאינו] חייב במזונותיה אי אמרת [מציאתה לעצמה] תו לא יהיב לה מזוני אבל [אחין על כרחייהו] מיתזנא מינייהו: והתנחלתם [אותם. בעבדים] כנענים כתיב: זכות בתו. [זכות שזכתה לו] תורה בבתו: מתני' כתובתה [של אב.] דקסבר יש לארוסה כתובה [...] של ימי נערות שלו אבל [משהשיאה פקעה] רשותו וכתובתה שלה דבתר [...]א בתר כתיבה: ראשונה של אב. [דבתר כתיבה א]זלינן הואיל וברשותו נכתבה: [גמ' תו ל]א חזיא לאינסובי. דהוחזקה להיות [בעליה מתים כרבי] דאמר בתרי זימני הוי חזקה:

ספר הזכות

[...] ועשו תקנה לנדות החובל עד שמפייס את הנחבל בקרוב כי אין להם דרך לדקדק [...]ת כך וכך ולא לזה כי כן קצבו עליך ליטול כך וכך כי זה דיני קנסות אלא מטעין [...]אותו והיו מנדין את החובל עד שיפייס את הנחבל ומתרישין ממנו ורואין עד כמה [...] בלבם והנחבל אינו מקבל אומרין לו אין לנו כח לנדותו יותר מכאן ומתירין לו ואם [...]ין עד שיקרב לאותו שיעור אלו דברי הראשונים ז"ל ומדבריהם אתה מכיר שהם [...]ו כדנין דיני קנסות לא כמנדין ולא כיורדין לנכסים. ועוד הוסיף רב שרירא בתשובה [...] הדין שכבר פסלה תורה אותן בכך. ומה שאמר עוד הרב ז"ל שאם הודה ובאו [...]ם ואח"כ באו עדים פטור ואי תפס מפקינן מיניה והיכא דתפס מקמי הודאה ואח"כ [...] דר"ג אין דינו אלא מודה בקנס שיש בו ממון דלא קי"ל מודה בקנס ואח"כ באו [...]או עדים שגנב שהרי חייב עצמו בקרן כדאיתא במרובה וכן פסק רבינו בהלכה. [...]ו לפי דעתי א"ל דהאידנא לא משכחת לה במודה בקנס משום דהודאה בב"ד בעינן [...] בב"ד אודי והא ר' יהושע אב"ד הוה חוץ לב"ד הוה קאי וכיון דאנן הדיוטות אנן [...] מיניה חיובא דקנס דהו"ל כמודה בפני ב' או בפני ג' חוץ לב"ד דכל הודאה שאין [...]כשבאו עדות לבסוף וכדאמרי' אין מועד בבבל משום דבעינן מועדה בב"ד וליכא

הלכך אי תפס לא מפקינן מיניה בין דתפס מקמי הודאה בין דתפס לאחר הודאה ואע"פ שכתב רבינו ז"ל בהלכות שמעתא דמודה בקנס ואח"כ באו עדים כמו שהזכרתי כך נהג בכל ענין הקנסין לכתוב בהן ולקנר כאילו היו מומחין בא"י בימיו כמ"ש ואי אמר אזמנוה לדינא לא"י מזמנינן ליה ואי לא אזיל היו משמתין ליה. וענין ספיקו של הרב ז"ל בתופס קנס שלא בעדים והודה הלה בסוף כבר יצא דינו מכלל דבריגו להתחייב בזמן הזה מפני שאין הסודאה כלום אפי' במודה בב"ד מומחין אני אומר שלא פטרה התורה בקנס אלא שלא חייב אותו מתחלה ע"פ עצמו דכתיב אשר ירשיעון אלהים פרט למרשיע את עצמו אבל זה לא ע"פ עצמו מתחייב אלא לזה אנו מאמינים שאמר נתחייב לי קנס ותפסתי משלו לתשלום קנס שלי הלכך ירשיעון אלהים קרינן ביה ולא קרינא ביה מרשיע את עצמו ככל דמה הוסיף או גרע בהודאה שלו ובכל שכן כשתפס משלו מטלטלין ובא זה לתבוע בדין להחזירם ולפרוע לו קנסו בדמים שאין זה מודה בקנס אלא זריז ונשכר הוא. וגדולה מזו אמרו שאני התם דמחמת ביעתותא דעדים הוא דקא מודה אלמא לא פטרתו תורה אלא במתחייב עצמו ומודה בקנס שלא לצורך אבל זה להצלת עצמו סודה ולא להתחייב בדין ובפ' שור שנגח ד' וה' אמרי' ולימא ליה אי תם הוה מודינא ומפטרנא ואפי' למ"ד פלגא נזקא ממונא לימא ליה אי תם הוה מעריקנא ליה לאגמא ומפרקינן וכגון דקדם בעל דין ותפס וזו היא נוסחתו של ר"ת ז"ל אלא שיש שגורסין כגון שקדמנו כי דינא ותפסוה ומ"מ הרי הדין פשוט ומגלי ספק כלל:

ביה ומעכבא משום לאו דידיה או נמי מתה סא"ל לה ליכנסא כלל אבל כל היכא דלא מעכבא מחמתיה כיון דתפסי בה קדושין ונשואין לכתובתא לאחר קריגא ביה וא"ת אי הכי דמשליש לית לה היכי אמרינן בפרק אע"פ (דף סה.) דרבא פסק לה מזוני לתומה דביתהו דאביי ומדפסק לה מזוני ש"מ דכתובה אית לה והא אביי שליש הוה אלמא דאפילו משליש אית לה וי"ל דאביי מכיר בה הוה [יבמות דף סד:] הא דסמך אדרבי יצחק דפסק התם כרשב"ג דאמר דעד תלתא זימני [לא] מחזקא בקטלנית וכיון שלא הטעתו אית לה כתובה והיכא מאן דאמר דמשני נמי לית לה כתובה ומפרש הכי נר מצוה

רש"י

לכיפה. מקום צר: קובעת וסת. שתהא דיה שעתה ולא תטמא למפרע מעת לעת ולענין שיצטרך לפרוש ממנה סמוך לוסתה: אי זהו שור המועד. לשלם נזק שלם מן הפלגיה: מיגביא מאימת גביא. כלומר לענין זכייה דהא חזינן דלאו בתר אירוסין אזלינן אבל לענין מיטרף מלקוחות מאימת טרפה ממשעבדי מן האירוסין דהא מאותה שעה אישתעבדו בתנאה דרבנן: ותוספת. דמעצמו היא באה לא נשתעבד אלא עד זמן כתיבה שקנו מידו: אחד זה ואחד זה מן הנשואין דהיא גופא מחלה לשעבודא קמא ונתרצתה בזמן הכתוב בשטר כתובה בין עיקר בין תוספת: שני שטרות. של מכר או של מתנה היוצאין על שדה אחת וכתבו ראובן לשמעון אחד בניסן ואחד בסיון: ביטל שני את הראשון. ואם כתב לו אחריות וטרפה ממנו ב"ח אין גובה אלא רק מזמן שני: דאם מוסיף ביה דיקלא. בשטר שני לתוספת כתביה ולא לבטולי קמא אלא דאי מזמן שני אתי למגבי ליקנה עיקר ותוספת ואי ניחא ליה בקמא משום דקדים לא ליקני תוספת: ליפות כחו כתביה. (ב) א"נ לא הוסף ביה לא ביטל הראשון משום דלא כתביה לשני אלא כי היכי דלא ליתו בני מצרא ולערעורי עילויה דקי"ל מתנה לית בה משום דינא דבר מצרא: דבעל חוב. דאי אתי בע"ח וטריף ליה מיניה קיבל אחריות בשטר השני דנהדר ונגבה מיניה מעות הכתובים כאן: מ"ט. בטיל: אודי ליה. בעל השטר שזה השטר מזוייף היה: אורעי סהדי. החתומים לזמן הראשון לרפרס הם פסולים ולרב אחא כשרים: ולמחול פירי. שאכל לוקח בין זמן ראשון לשני לרפרס משלם: ולטסקא. לפרוע מס המלך מן הקרקע בין זמן הראשון לשני לרפרס על המוכר לפרוע לרב אחא על הלוקח לפרוע

[שמעון בן] גמליאל נשואין הא דאמרן מלקות דתנן* מי שלקה ושנה בית דין כונסין אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורין עד שכריסו נבקעת וסתות דתנן* אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה ג' פעמים ואינה *[מטהרת לה] מן הווסת עד שתעקר ממנה שלשה פעמים שור המועד דתנן* איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים: כתובתה שלה: ומיגבא מאימת גביא א"ר הונא מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין ורב *אשי אמר אחד זה ואחד זה מן הנשואין *מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב יהודה אמר שמואל משום ר' אלעזר בר"ש מנה מאתים מן האירוסין ותוספת מן הנשואין וחכ"א אחד זה ואחד זה מן הנשואין (והלכתא אחד זה ואחד זה א מן הנשואין) אר"נ שני *שטרות היוצאות בזה אחר זה ב ביטל שני את הראשון א"ר פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה פשיטא ג ראשון במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא וכ"ש ראשון במתנה ושני במכר דאמרינן משום דינא דבעל חוב כתביה (א) ודאי שניהם במכר שניהם במתנה ביטל שני את הראשון מ"ט רפרם אמר אודויי אודי ליה רב אחא אמר אימור אחוליה אחליה לשעבודא קמא מאי בינייהו °איכא בינייהו אורועי סהדי ומבניש פירי ולטסקא (פירא) [*פירוש] הא דאמר רבנחמן ביטל שני את הראשון הני מילי בשטר קרקעות ומאי דדמי להו כגון כתובת אשה אבל בהודאות והלואות גבי

תו לא חזיא לאינסובי וכיון דלא חזיא לאינסובי לית לה כתובה דבעינן לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי [וליכא] ואין זה נכון וכמו שכתבתי למעלה: **כונסין** אותו לכיפה. מקום צר ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ עד שיקטן מעייו ואחר כך מאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת והתם בפרק ואלו הן הנשרפין [דף פא:] מוקי לה במלקיות של כריתות דכיון דבר קטלא הוא בידי שמים ואיהו קא מפקר נפשיה לקטלא מקרבינן ליה לקטלא אם חטא פעם שלישית דמחזקינן ליה (בפשיעה) [ברשיעא] מתרי זימני שלקה: קובעת לה וסת. לסמוך עליו להיות דיה שעתה דתנן [נדה דף ב.] כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה ולא מטמאינן לה למפרע מעת לעת ועוד שאם קבעה לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא: ואינה מטהרת מן הוסת. אפי' נעקרה שתי פעמים שבדקה השני' וסתות ולא ראתה ושנתה ראייתה ליום השני שתי פעמים אפ"ה מחזקינן וסתה הראשון לכשהגיע ואם לא בדקה טמאה דאורח בזמנו בא: שור המועד. דמשלם נזק שלם: **ומגבא** מאימת גביא. כלומר לענין זכייה דהא חזינא דלאו בתר אירוסין אזלינן ואפילו לר' יהודה כדתניא בגמ' ומודה ר' יהודה במארס את בתו ובגרה וכו' לענין מטרף לקוחות מאימת טרפא ממשעבדי משעת אירוסין למ"ד ארוסה אית לה כתובה א"כ בשכתב לה למ"ד לית לה או מן הנשואין שכיון שחוזרין לכתבה בשעת נשואין דעתם שתבטל אותה של אירוסין: מנה מאתים. מנה לאלמנה ומאתים לבתולה: ותוספת מן הנשואין. שלא כתב לה תוספת אלא על מנת לכנסה: אחד זה ואחד זה מן הנשואין. שאפי' מי שכותב כתובה מן האירוסין היינו עושה כן אלא כדי שאם תתאלמן או תתגרש שתטול כתובה אבל כל שנשאת כיון שכותבין כתובה אחרת דעתם שתתבטל אותה של אירוסין לגמרי ומ"מ נראה שכל שלא נשאת (וחזר) וכתב לה שגובה עיקר כתובה מן המשועבדים אלא שהרב הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהלכות אישות המארס את האשה כו' ומת או גירשה גובה עיקר כתובתה מבני חורין ואינה גובה תוספת כלל הואיל ולא כנסה ע"כ נראה שהוא סובר דכי מסקינן אחד זה ואחד זה מן הנשואין היינו לומר שאינה טורפת ממשועבדים כל שלא כנסה: **גרסי'** בגמרא (דף מג:) הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של שלש מאות. כלומר ושל מאתים מוקדמת: אמר רב הונא באתה לגבות מאתים גובה מזמן ראשון שלש מאות גובה מזמן שני. ומפרשינן טעמא בגמ' דכיון דלא כתב לה לביתי ואוסיפת לך תלת מאה אמאתים ה"ק אי מזמן ראשון גבי' גבי מאתים. כלומר תוכל לטרוף לקוחות שמזמן ראשון ואילך. ואי מזמן שני גבי' גבי תלת מאה: **שני** שטרות. של שדה אחת של מכר או מתנה וכתבן ראובן לשמעון אחד בניסן ואחד בסיון: ביטל שני את הראשון. ואי כתב לו אחריות וטרפוה ממנו אינו גובה אלא מזמן שני ולקמן מפרש טעמא: דאי אוסיף ליה דיקלא. בשטרא בתרא: לתוספת כתביה. ולא לבטולי לקמא אלא דאי מזמן שני אתי למיגבי ליקני נמי ההוא דיקלא ואי ניחא ליה לקמא משום דקדים לא ליקני דיקלא דומיא דמאי דאמר רב הונא בהוציאה עליו שתי כתובות כך נראה מדברי רש"י ז"ל ולפי זה איכא מ"ד דשניהם במתנה דליכא אחריות [כמאן] דלא כתב ואוסיפת לך דיקלא אקמא ומיבטל שטרא קמא לגמרי דהא ליכא למימר הכא דאי מזמן ראשון גבית [ואי מזמן שני גבית] ולא ניחא לי בהכי דה"נ איכא למימר דטותא אי ניחא לך דתזכה מזמן ראשון כדי שלא יטרפו מינך מלוים שלי לא תיקני ההוא דיקלא ואי בעית למיקניה לא תזכה בגוף הקרקע עד זמן שני ונפקא מינה דבע"ח קודם גובה ממנו ומיהו כי איכא למימר הכי ה"מ היכא (שזכה בשטר ראשון אבל היכא) שלא זכה עדיין בשטר ראשון [והוא שזכה בשניהם בבת אחת הא לאו הכי כיון שכבר זכה בגוף הקרקע בשטר ראשון אי] אפשר שיבא בע"ח מאוחר ויטרוף ממנו שאין גוף הקרקע יוצא מרשותו במחילה ובתנאי דברים בעלמא הילכך בכה"ג מודינא דביטל שני את הראשון אבל הרמב"ם כתב בפ"ה מהל' זכייה היו שני השטרות במכר אם הוסיף בשני כלום הרי הראשון קיים שלא כתב השני אלא מפני התוספת משמע דס"ל ז"ל דלא אמרינן אי מזמן ראשון גבית אי מזמן שני גבית אלא דוקא בשטרי חוב אבל בשטרי מכר כל שבא לגבות מחמת האחריות גובה עיקר מזמן ראשון ותוספת מזמן שני: **ראשון** במכר ושני במתנה ליפות כחו הוא דכתב ליה משום דינא דבר מצרא. כלומר ולא אמרינן בהא ביטל שני את הראשון דמשום דינא דבר מצרא הוא דכתב ליה כדי שאם יערער עליו בעל המצר שיטמין שטר המכר ויראה שטר מתנה זו דבמתנה ליכא [משום דינא] דבר מצרא וה"מ בשלא נודע שכתב לו שטר אחד של מכר דאילו נודע ודאי לא מהני ולא מידי ואית בה משום דינא דבר מצרא דלא גרע ממתנה באחריות דאית בה משום דינא דבר מצרא כדאיתא בפרק המקבל (דף קח:) ואע"פ שהגאון רב נטרונאי ז"ל כתב בתשובה שאע"פ שנודע שטר המכר לית בה משום דינא דבר מצרא כיון שכתב לו שטר מתנה לא נתחוורו דבריו ורשב"א ז"ל כתב דשמא נאמר לפי דבריו דשטר מתנה באחריות שאני לפי ששטר זה בעצמו נדון כמכר ואין כאן מתנה כלל אבל כתב לו שטר מתנה [מוחלט] איכא למימר אחוליה [אחליה] לכך כתב לו שאם יערער עליו בן המצר שלא יהא המכר מכר ויזכה בו מחמת מתנה זו ול"ע עד כאן. ואין זה מספיק: **משום** דינא דבעל חוב כתביה. דאי אתי בעל חוב וטריף מיניה קביל עליה אחריות בשטר השני דנהדר ונגבי מיניה מעות הכתובים כאן: מ"ט. ביטל: אודויי אודי ליה. בעל השטר שהראשון מזוייף היה ונתרצה על האמת לקנות מזמן שני: אורועי סהדי החתומים בראשון לרב אחא כשרים ולרפרס פסולים. כלומר דאי אית ליה להאי שטרא אחריני מהנהו סהדי פסלי להו ומיהו הנ"מ כגון דאמרי סהדי דחתמי בהאי שטרא (ג) דחתימות ידייהו [הוא] הא לאו הכי אמרינן דאודויי אודי ליה דאיהו גופיה זייף וכתב וכי מרעי סהדי דוקא לדידיה. אבל לכ"ע ודאי פשיטא דלאו כל כמיניה ואפילו לגביה דמוכר נמי לא פסילי דמוכר לא אודי ליה ולא מידי (ד) והאי דעבד ליה שטרא ניחא ליה כי היכי דלהדר ליה לוקח פירי ולמחול שעבודיה: **ומבניש** פירי. פירות שאכל לוקח בין זמן ראשון לזמן שני לרפרס משלם ולרב אחא לא משלם. ולטסקא. לפרוע מס הקרקע למלך מזמן ראשון לזמן שני לרפרס על המוכר או הנותן לפרוע לרב

כתב לה וכן טהגין בהשכמו ובגרפת: לשון ריא"ז ב אם לא היה בשטר השני שום תוספת אלא שענין א' לשניהם בעל השטר השני את הראשון בין אם היו שניהם שטרי מכר בין אם היו שניהם שטרי מתנה החזיק הלוקח בשדה זו ע"י בשטר הראשון וכדין אכל פירותיה וגם נתחייב לפרוע שמם עליה ולא עשה השטר השני אלא שנתרצה למחול שעבוד השטר הראשון והרי שדה זו משועבדת לבע"ח של מוכר הקודם לשטר השני כמבואר בקונטרס הראיות: ג כתב הטור ואם הראשון של מכר והשני של מתנה אם נוכל לתלות שכוון ליפות כחו במתנה מאח"כ במכר כגון דינא דבר מיצרא שטוב במכר ואינו טוב במתנה או לא נתבטל הראשון ונפקא מינה בשני שאם יבא בעל המיצר לסלקו יראהו שטר המתנה ולא יוכל לסלקו וצריך שלא יראה שטר של מכר כשמראה שטר של המתנה שאם יראה שניהם הראשון קיים והשני בטל כיון שלא נעשה אלא ליפוי כח ואפי' אי לא שייך ביה יפוי כח דדינא דבר מיצרא כגון שהלוקח הוא המוכר עצמם מצרנים רואים אם יש בו שום יפוי כח אחר דשייך במתנה ולא במכר דקי"ל מוכר בעין רעה מוכר ונותן בעין יפה נותן לא ביטל האחרון את הראשון ואם לאו ביטל האחרון את הראשון וכ"ש אם הראשון של מתנה והשני של מכר שכוון ליפות כחו שאם יטרפנו בע"ח ממנו שיחזור עליו מאח"כ במתנה ולא נתבטל הראשון. וגם בזה כתב הרא"ש שצריך להראות שטר השני לבד שאם יבא בע"ח ויראה שניהם ביחד אין האחרון כלום שלא כתבו אלא ליפוי כח ולא נתבטל הראשון והרמ"ה כתב ודאי כשהראשון של מכר והשני של מתנה והתחזוק תרווייהו בבי דינא בהא אמרי' כיון שמוכח שלא כתב השני אלא ליפות כחו אזלי' בתר קמא ובתרא לאו כלום הוא ושייך ביה דינא דבר מיצרא אבל אם הראשון מתנה והשני מכר דאמרי' משום יפוי כח דבע"ח כתביה לא בטל שני את הראשון ושניהם קיימין דהו"ל כמאן דאוסיף ליה דקלא שהרי צריך לכתוב השני בשביל האחריות ואי בעי בהאי גבי ואי בעי בהאי גבי וטעמא דמסתבר הוא. כי כשהראשון במכר לא שייך אחרון במתנה על מה שמכר כבר לפיכך היכר שלא נעשה אלא ליפוי כח ואם יראה שניהם ביחד אין האחרון כלום אבל כשהראשון של מתנה וכותב האחריות של מכר אין בו נפקותא לזה הקרקע אלא שכותב לו אחריות על שמר בגסיי וטוי כתוספת דקל: לשון ריא"ז וכן אם היה הראשון במכר והשני במתנה לא בטל השטר הראשון שלא כתב לו השטר השני אלא ליפות כחו מפני דין הבר מיצר ביטול לטעון עליו במכר ואינו יכול לטעון עליו במתנה ונראה בעיני שאין

א מיי' פרק א' מהל' איסורי ביאה ופ' ט"ו מהל' סנהדרין סמג לאוין ט

לרב אחא על הלוקח לפרוע ורב אחי ודאי לא פליג אטעמיה דרפרם דהא בשניהם מתנה דאמרינן דביטל שני את הראשון ליתיה לטעמא דאחולי אחלי דהא התם ליכא אחריות ובגוף הקרקע לא שייכא מחילה דאפי' החזיר לו את השטר קי"ל דלא חזרה מתנתו כדאיתא בגט פשוט (דף קסט:) הילכך התם על כרחך טעמא דביטל שני את הראשון משום דאודויי אודי ליה אלא דרב אחא סבר דכל היכא דאפשר לומר דאחולי אחליה טפי עדיף מלאורועי סהדי ורפרם סבר לעולם אמרינן דאודויי אודי ליה ואפי' היכא דעדים החתומים בשטר ראשון חתומים ג"כ בשטר שני משום [דאיכא למימר] דאודויי אודי ליה דההיא שעתא פסולים הוו ועכשיו הוא שעשו תשובה וכתב הרמב"ן דקי"ל כרב אחא דלא קא מבטלי שטרי ומורעי סהדי בלא ראיה אבל הרמב"ם פסק בפרק ה' מהלכות זכייה כרפרם לפי שהקרקע בחזקת בעלים הראשונים עומדת ודאמרינן דאיכא בינייהו הני גווני ה"ה דאיכא בינייהו כגון שכתב לו בשטר שני חצי שדה [דלמ"ד אודויי אודי ליה אין לו אלא חצי שדה] ולמאן דאמר אחוליה אחליה יש לו כל השדה מחמת שטר ראשון אלא דתלמודא נקט מאי דאיכא בינייהו בשני שטרות שוין : כי היכי דלא ליפגום שטריה. שאם יזדמנו ללוה חמשים ויפרעם למלוה יאמר שטר שני של חמשים בידו ויוכל לגבותם בלא שבועה ואילו היה שטר אחד של מאה אם יאמר לוה פרעתי כולו ומלוה יאמר שלא פרע אלא חמשים יצטרך לישבע כדין פוגם שטרו שאינו נפרע אלא בשבועה : וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפרעו. שמתיירא לוה שמא יאבד שוברו ויתבע ממנו המלוה כל המאה דינרין ומפני זה ימהר וימכור קרקעות ויפסיד : מתני' הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה. באירוסין והיא נערה הרי זו בחנק ואפי' נתגיירה פחותה מבת שלש שנים דבחזקת בתולה [היא] דכי כתיבא סקילה בנערה המאורסה בישראל כתיבא דכתיב כי עשתה נבלה בישראל : אין לה לא פתח בית אב. אין צריך להוציאה אל פתח בית אביה : ולא מאה סלע. אם נמצא בעל שקרן ועדיו זוממים דכולה פרשתא בישראל כתיבא: הרי זו בסקילה. בגמרא יליף לה : הרי היא כבת ישראל לכל דבריה. ויש לה פתח בית (ח) האב ומאה סלעים: יש לה אב ואין לה פתח בית אב. כגון שאין לו [לאב] בית ובישראלית קא מיירי : גמ' שלש מדות במיתת נערה המאורסה : באו לה עדים בבית חמיה. לאחר שנשאת: שזנתה בבית אביה. באירוסין : סוקלין אותה על פתח בית אביה. דהכי כתיב והוציאו (ט) הנערה אל פתח בית אביה והאי בבית חמיה כתיב דהא גבי מוציא שם רע כתב

נר מצוה

א גבי תרוייהו כל חד וחד לפום שעבודא דיליה ולא אמרינן האי שטרא היינו האי שטרא ואע"ג דתרוייהו סכום אחד דגרסינן בגט פשוט* אמר רבא האי מאן דנקיט תרי שטרי בר חמשין חמשין ואמר שוינהו ניהליה חד בר מאה לא משוינן ליה עבוד רבנן מילתא דניחא ליה ללוה וניחא ליה למלוה ניחא ליה למלוה כי היכא דלא לפגום שטריה וניחא ליה ללוה כדי שלא יכוף לפרעו אלמא גבי תרוייהו : מתני' *הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה הרי זו בחנק אין לה (א) פתח בית אב ולא מאה סלע היתה הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה הרי זו בסקילה ואין לה פתח בית אב ולא מאה סלע היתה הורתה ולידתה בקדושה הרי היא כבת ישראל לכל דבריה יש לה אב ואין לה פתח בית אב יש לה פתח בית אב ואין לה אב הרי זו בסקילה לא נאמר פתח בית אביה אלא למצוה : גמ' *תני שילא שלש מדות בנערה מאורסה באו לה עדים בבית חמיה שזינתה בבית אביה *סוקלין אותה על פתח בית אביה כלומר ראו גידולים שגידלתם באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה כשהיא ארוסה סוקלין אותה על פתח שער [העיר](ההיא) סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק למימרא כל היכא דאישתני גופה אישתני קטלא ורמינהי נערה מאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אינו לוקה ואינו נותן מאה סלע היא וזוממיה מקדימין לבית הסקילה היא וזוממיה ס"ד אלא או היא או זוממיה מקדימין לבית הסקילה °אמר רבא מוציא שם רע קאמרת שאני מוציא שם רע דחדוש הוא שחידשה תורה דהא נערה המאורסה דעלמא שזינתה בסקילה נכנסה לחופה ולא נבעלה (א) וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא דילמא כי חדית רחמנא היכא דלא אשתני גופה אבל היכא דאשתני גופה לא חדית רחמנא האי שמעתא קהוו בה רבואתא ופירשו בה כמה פירושי וליכא חד [פירושא מינייהו] דסליק ליה כהוגן ומש"ה חזינן לפרושה ולברורה כהוגן ומהכא בעיא פירושה סרחה

רש"י

לפרוע : דגרסינן בגט פשוט. ועיין שם : מתני' וזינתה. באירוסין והיא נערה : הרי זו בחנק. אפילו נתגיירה פחותה מבת שלש דבחזקת בתולה קיימא דכי כתיבא סקילה בנערה מאורסה בישראל כתיב דכתיב כי עשתה נבלה בישראל : אין לה פתח בית אביה. אין צריך להוציאה אל פתח בית אביה לסוקלה: ולא מאה סלע. אם נמצא הבעל שקרן והעדים זוממין דכולה פרשה בישראל כתיב : הרי זו בסקילה. בגמרא יליף לה מוסקלוה כל אנשי עירה באבנים ומתה ומתה יתירה לרבות הורתה שלא בקדושה ולידתה בקדושה ודוקא למיתה איתרבאי ולא למאה סלע ולדבר אחר הרי היא כבת ישראל. יש לה פתח בית אב ומאה סלע : יש לה אב ואין לה פתח בית אב שאין לאב בית ובישראלית איירי : גמ' שלש מדות (ב) בנערה המאורסה. בבית חמיה אחר שנישאת: שזינתה בבית אביה. (ג) (ב) דכתיב והוציאו את הנערה אל פתח בית אביה (והא) [דהא] במוציא שם רע כתיב (ד) ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים אלמא בבית חמיה אחר שנישאת איירי : ראו גידולים. מבית זה יצאה הנבלה (ה' על שער העיר. כדכתיב והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא : תידון בחנק. וטעמא מפרש לקמן דאישתני גופה בין זנות להעמדה בדין : הוא אינו לוקה. אם כיחש ואינו נותן מאה סלע דכי כתיב ויסרו אותו דהוא מלקות וענשו אותו דהוא ממון בנערה כתיב ועקימת שפתים גורמין לו להתחייב ובעקימת שפתיו בוגרת הואי : היא. אם הוא אמת : וזוממיה. אם הוזמו עדים שהעידו שזינתה מוציא שם רע קאמרת. לאתוביה אסרחה ולבסוף בגרה דאיירי דבאו עדים בלא הוצאת שם רע : שאני.(ו)מיתה הבאה ע"י הוצאת שם רע דבעל משנשאת : דחידוש הוא. ולא אמרינן משום דאישתני דינא דאי זנאי השתא בת חנק היא אישתני קטלא [דהך דזנאי] בנערות : דהא. בלא בגרה נמי כל מוציא שם רע על ידי נערות אישתני דינא דאילו זנאי השתא אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה בחנק כדילפינן בגמ' לקמן ארוסה ולא נשואה פירוש שנכנסה לחופה ולא נבעלה דאי נבעלה היינו בתולה ולא בעולה ואילו הוציא שם רע השתא דזנאי קודם כניסתה לחופה בסקילה אלמא במוציא שם רע לא אמרינן הואיל ואישתני דינא השתא [אישתני] קטלא דמעיקרא: אבל היכא דאישתני גופא. כגון בגרה (ז) לא חידש (כך פרש"י ועי' פירוש האלפס (ג) שאינו כן (א) ודוקא

דמפרש ביה קרא ואקרב אליה אלמא בנשאת : ראו גידולים שגדלתם. כלומר מבית זה יצאה הנבלה שבו זנתה : באו לה עדים בבית אביה. קודם שנשאת : סוקלים אותה על שער העיר. דכתיב כי יהיה נערה בתולה מאורסה וגו' והוצאתם את שניהם אל שער העיר ההיא : תדון בחנק. כי היכי דאילו זנאי השתא לאו סקילה איכא אלא חנק דכי כתיבא (י) השתא נמי בחנק דכיון דאשתני גופה בין חטא להעמדה בדין אשתני קטלא לכדהשתא : ומשבגרה הוציא עליה שם רע. שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד : הוא אינו לוקה. אם כחש : ואינו נותן מאה סלע. דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב וזה עקימת שפתיו (כ) גורמת לו ליענש כדאמרינן בגמרא ועקימת שפתיו דהיינו שם רע דהוציא עליה בבוגרת הואי : היא. אם אמת היה : (ל) וזוממיה. עדים שהיו מעידים על זנותה אם נמצאו זוממין : מקדימין לבית הסקילה. כלומר יסכימו לבקר לשם כי אין להם מנוס (מ) למלטם מן המיתה הזאת : היא וזוממיה סלקא דעתך. אם אמת (נ) אין שקר : אלא או היא. אם אמת : או זוממיה. אם שקר : מקדימין לבית הסקילה. (ס) אע"ג דאשתני גופה ואילו זנאי השתא בת חנק היא לא אמרינן אשתני קטלא : מוציא שם רע קאמרת. לאתויי אסרחה ולבסוף בגרה דתני תנא דאיירי בבאו לה עדים בבית אביה : שאני. מיתה הבאה על ידי הוצאת שם רע דבעל משנשאת דחדוש הוא ולא אמרינן בה משום דאשתני גופה דאי זנאי השתא בת חנק היא אשתני קטלא דהך דזנאי בנערות : דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק כו'. כלומר ותדע דהא בלא בגרה נמי כל הוצאת שם רע (ע) דאפילו בנערות אשתני דינא הוא דאם זנאי השתא חנק הוא דאיכא הואיל ונכנסה לחופה ואע"פ שלא נבעלה כדתניא בסנהדרין (דף סו:) נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה מאי לא נשואה אילימא נשואה ממש היינו ולא בעולה אלא לאו נכנסה לחופה ולא נבעלה אלמא אילו זנאי השתא בת חנק היא : ואילו מוציא שם רע. עליה השתא (פ) דזנאי קודם כניסה לחופה בסקילה אלמא בהוצאת שם רע לא אמרינן משום דאשתני דינא דזנאי השתא אשתני קטלא הבא על ידי זנות דמעיקרא (צ) הילכך כי בגרה נמי ונשאת לא אמר במוציא שם רע דמשום דאשתני דינא דהשתא אשתני קטלא דמעיקרא : ודילמא כי חדית רחמנא כו'. כלומר האי ראיה דמייתי' מסתם מוציא שם רע לאו ראיה היא לכאן דהתם (ק) הוא אע"ג דאשתני דינא דאילו זנאי השתא לא אשתני קטלא דהא דזנאי מעיקרא משום דלא אשתני גופא הוא וחידוש שחדשה תורה

המאור הגדול

תני שילא שלש מדות בנערה פי' הרי"ף בהלכות ופריש בפירוקיה דרבא שאני מוציא שם רע דחדוש הוא דהא נערה המאורסה שזינתה בבית אביה בסקילה נכנסה לחופה ולא נבעלה בחנק ואע"ג דהשתא נמי נערה בתולה היא כדמעיקרא כיון דאתיא לה מכלל רשות האב לרשות הבעל אישתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא וזה הפי' אינו כלום דאין זה חידוש ואין כאן דרך לומר אישתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא דהא בעינן עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה ובפחות מד' מדות הללו אינה נידונת בסקילה כדאמרי' התם נערה ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסת ולא נשואה (ר) פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל ודאמרי' מאורסה ולא נשואה היינו למעוטי נכנסה לחופה ולא נבעלה ועלה אמרי' לקמן בגמ' חופה בהדיא כתיבה ואין בכל זה שום חידוש לפי שאין כאן דרך לומר אשתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא שהרי החטא והדין הכל בזמן אחד הוא משא"כ במוציא שם רע אלא כך הוא הפי' הנכון אמר רבא שאני מוציא שם רע דחדוש הוא דלמאי דס"ל לתנא דשילא דאזיל בתר השתא ולא בתר מעיקרא אי אתה מוציא לעולם דין מוציא שם רע דכתיב ואם אמת היה הדבר הזה אלא בחידוש דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע לא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא וכי היכי דחדית רחמנא בהא למעמיה דתנא דשילא חדית נמי בבוגרת אמר ליה רב הונא בריה דר"י דלמא כי חדית היכא דלא אישתני גופה דהיינו נכנסה לחופה ולא נבעלה אבל היכא דאישתני גופה כגון בוגרת לא חדית רחמנא ואי לאו דבעלמא נמי בגרה תידון בסקילה במוציא שם רע נמי לא הויא נידונית בסקילה דלא חדית רחמנא היכא דאישתני גופ' והשתא דאתינן להכי אפי' היכא דלא אישתני נמי לא חדית רחמנא דבתר מעיקרא אזלינן השתא ואתא רב נחמן לאוקומה כתנאי אישתני ולא אישתני כלומר אי אמרי' אישתני דינא כדהשתא ואע"ג דלא אישתני גופא או לא תנאי היא לסיועיה לתנא דשילא לאוקומי כר' שמעון ואידחיא לה דרב נחמן לאוקמיה וכולה פשוטא היא על הדרך הזה והוא הנכון :

מלחמת ה'

ועוד תני שילא שלש מדות בנערה פי' הרי"ף ז"ל בהלכות ופי' בפירוקים דרבא שאני מוציא שם רע דחדוש הוא וכו' דהא בעי' עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה וכו' : אמר הכותב [illegible] לכתוב לשון רבינו הגדול ז"ל כאשר הוא כתוב בכל הנוסחאות הספרדיות וכבר זכינו לראות בטופס כתב ידו ז"ל וזהו הלשון ואע"ג דהשתא נמי נערה בתולה היא כדמעיקרא כיון דאתיא לה לכלל רשות [illegible] דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא ואילו מוציא שם רע אחר כניסתה לחופה אע"ג דאתיא ליה לרשותי[ה] כדהשתא אלא כדמעיקרא דיינינן לה בסקילה הכי נתברר דחדוש הוא שחידשה תורה במוציא שם [רע] לה כדהשתא אלא כדמעיקרא והואיל וחדית בה רחמנא בהא מלתא דתידון כדמעיקרא ה"נ חד[ית] מלתא אחריתא וכו' פי' לפירושו כיון דנכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בחנק אע"ג דבתולה היא [illegible] כבעל מבנה ואפ"ה אמר רחמנא מוציא שם רע בסקילה וכדהשתא לא משכחת לה ואפי' מוקמת [illegible] בעל אלמא בתר מעיקרא אזלינן ביה ולדתני שילא חדוש הוא ואילו ראה בעה"מ ז"ל דברי רבי' [illegible] הם ותפס עליו די בו שבוש וטעות לאדם גדול כמותו ז"ל :

שלטי הגבורים

באין שטר המתנה מועיל להיות סבר מ"ל אלא שלא קבל דמי המכר ולפיכך נעשה לו שטר מתנה על המכר הזה אבל אם קבל דמי המכר ואח"כ עשה לו השטר מתנה ה"ז שטר עולה וכוונתו להיות סבר מ"ל שזכה בדינו מן הדין :

לשון ריא"ו

א היו לו לראובן שני שטרי חוב על שמעון מסכום אחד לא ביטל השני את הראשון אלא גובה בשניהם שפעמים שאדם מלוה לחבירו מנה ועושה לו שני שטרות על שני חצאי מנין כדי שאם לא תשיג ידו לפרוע חצי החוב קורע השטר האחד ומניח השני שלם כמו שכתב ר"י בפסקיו :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דאילו לרב אלפס חידושא דאע"ג דאתיא לרשותיה דבעל במוציא שם רע דיינינן לה כדמעיקרא ומשמע בין זינתה קודם נשואין בין לאחר נשואין בסקילה. ובלא הוצאת שם רע אם זינתה לאחר נשואין שכבר נכנסה לרשות הבעל בחנק. ולרש"י הוא חידושא במוציא שם רע גופיה שאם הוציא שם רע שזינתה בבית אביה בסקילה ואילו הוציא שם רע שזינתה תחתיו לאחר נשואין בחנק ועיין בתוספות שהביאו פי' ר"ת. ונ"ל שהוא הוא דעת הרב אלפסי ז"ל. והר"ן ז"ל מבין דברי הרי"ף זו ממש כשיטת רש"י :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לא : (ב) שלש מדות במיתת נערה כצ"ל: (ג) נ"ב באירוסין: סוקלין אותה על פתח בית אביה דכתיב : (ד) נ"ב דמפרש ביה קרא : (ה) נ"ב שבו זינתה : (ו) מיתה כצ"ל : (ז) לאו חידוש הוא כצ"ל : (ח) אב כצ"ל : (ט) נ"ב את : (י) נ"ב שנאמר כי יהיה נערה בתולה וגו' : (כ) גורמין כצ"ל : (ל) וזוממים כצ"ל : (מ) ומלטם כצ"ל : (נ) נ"ב היה : (ס) נ"ב אלמא : (ע) ואפי' כצ"ל : (פ) ודאי כצ"ל : (צ) והלכך כצ"ל : (ק) דהתם כצ"ל : (ר) נ"ב בית אביה

הגהות חו"י

[illegible]

תורה באשתני דינא חדית באשתני גופה לא חדית אבל בגרה אשתני גופה הוא ואם בגאו לה עדים בבית אביה אית לן למימר סרחה ולבסוף בגרה בחנק במוציא שם רע נמי משבגרה הוה ליה למיתני הנך עד כאן לשון רש"י ז"ל ומתוכו נתבררו דברי הרי"ף ז"ל: כיצד הוצאת שם רע כו'. זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה דקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: והוא שאמר לעדים בואו והעידוני. בגמרא (דף מו.) פליג רבי יהודה ואמר דאע"ג דאמר להו אינו חייב עד שישכור עדים ואמרי' עלה מאי טעמא דרבי יהודה אמר "רב אתיא שימה שימה כתיב הכא ושם לה וכתיב התם לא תשימון עליו נשך מה להלן ממון אף כאן ממון וגרסינן עלה בגמרא בעי רבי ירמיה שכרן בקרקע מהו בפחות משוה פרוטה מהו שניהם בפרוטה מהו כלומר לרבי יהודה מהו כיון דמרבית גמר כסף או אוכל בעינן דהוי מטלטלין כדכתיב לענין רבית או דילמא לממון הוא דגמר גזרה שוה ואפילו מקרקע נמי ואפי' פחות משוה פרוטה נמי ומכאן למדו בתוספות שהנותן קרקע ברבית מלוה אין בו משום רבית דאורייתא ואע"ג דכתיב נשך כל דבר אשר ישך ההוא לרבות כל מטלטלין הדומים לפרט אבל לא עבדים וקרקעות ושטרות והא דאמרי' בפ' בתרא דערכין (דף לא.) גבי בית בבתי ערי חומה ה"ז רבית גמורה אלא שהתורה התירתה התם היינו טעמא משום דזוזי דזביני חשיבא כהלואה ופירי דאכיל הוא שכר מעותיו אבל נתן קרקע ברבית מלוה אינו רבית של תורה וכן למדו מכאן דפחות משוה פרוטה אין בו רבית של תורה והכי מוכח מהא דאמרינן בריש פ' איזהו נשך (דף סא.) ל"ל דכתב רחמנא לאו בגזל לאו ברבית ואם איתא הא אצטריך לאו ברבית לפחות משוה פרוטה שאינו בגזל אלא ודאי כדאמרינן ומיהו ודאי מדרבנן אפילו בקרקע ואפי' בפחות משוה פרוטה מתסר דלא גרע מרבית דברים: מוציא שם רע אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע כדרכה. כר' אליעזר בן יעקב דאמר דלא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל דס"ל דברים ככתבם הילכך לא שייך למימר לא מצאתי לה בתולים אא"כ אמר דבעלתי כדרכה ומצאתיה בעולה: והמוציא שם רע ולא בעל היה לוקה מכת מרדות מדרבנן.(ד) פי' [הערוך] [בערך מרד] מלקות דאורייתא הוא על חייבי לאוין באומד ובהתראה ובעינן מכה משולשת כדכתיב ארבעים יכנו לא יוסיף ואמרו חכמים מנין הסמוך לארבעים אבל (ה)עובר על מ"ע כגון (ו)[מכילתין דף פו.] סוכה ולולב ואינו עושה היו מכין אותו עד שתצא נפשו בלא אומד ובלא מכה משולשת וכן (ז) עובר על דברי (ח) חכמים היו מכין אותו בלא מספר ובלא אומד ולמה קורין אותו מכת מרדות מפני שמרד בדברי תורה ובדברי סופרים עכ"ל נראה מדבריו דמכת מרדות הוא עד שתצא נפשו ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהל' חמץ ומצה אסרו חכמים לאכול מצה בערב פסח כו' ומי שאכל מצה בע"פ היו מכין אותו עד שתצא נפשו ולפי דבריהם יש בזה חומר בדברי סופרים יותר מדברי תורה אבל ר"ס הלוי ז"ל כתב שהיו מכין אותו באומד ולהקל ממלקות של תורה ונראין דבריו ומיהו ודאי מכת מרדות שהיא על עבירה כמסכת היו מכין אותו עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים אבל כל שאינו אלא כדי לעונשו על מה שעשה נראין הדברים שהיו מכין אותו כפי אומד ב"ד ולהקל ממלקות של תורה ומ"מ אין מדקדקין במכת מרדות ברצועה של מלקות האמורה במסכת מכות (דף כב:): **מתני'** האב זכאי בבתו. בקטנות ובנערות: בקידושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו: ובשטר. שאם קבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת: בביאה. שרשאי למוסרה לביאה לשם קידושין ובגמ' ילפינן הכי: וזכאי במציאתה

תורה אור | נר מצוה

סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק מ"ט כיון דאילו סרחה השתא משבגרה דאישתני גופה תידון בחנק הכי נמי היכא דסרחה ולבסוף בגרה כיון דאישתני גופה אישתני קטלא ותידון בחנק (א) כדהשתא ורמינן עלה הא מתני' דתני אם משבגרה הוציא עליה שם רע היא או זוממיה בסקילה דהא הכא אע"ג דאשתני גופה לא אישתני (ב) קטלא ופריק רבא לא תיקשי לך מוציא שם רע משבגרה אסרחה ולבסוף בגרה דעלמא דמוציא שם רע דנערה דבסקילה חרוש הוא דהא נערה המאורסה שזינתה בבית אביה בסקילה נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק ואע"ג דהשתא נמי נערה בתולה היא כדמעיקרא כיון דאתיא לה לכלל רשות הבעל אשתני דינא ולא דיינינן לה כדמעיקרא (א) ואילו מוציא שם רע אחר כניסתה לחופה אע"ג דאתיא לה לרשותיה לא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא דיינינן לה בסקילה הרי נתברר דחדוש הוא שחידשה תורה במוציא שם רע דלא דיינינן לה כדהשתא אלא כדמעיקרא והואיל וחדית בה רחמנא בהא מילתא דתידון כדמעיקרא הכא נמי חדית רחמנא בהא מילתא אחריתי דהיכא דהוציא עליה שם רע משבגרה אף על גב דאישתני גופה תידון בסקילה כדמעיקרא ואפילו לדתני שילא אבל נערה דעלמא דלא חדית בה רחמנא מידי אם סרחה ולבסוף בגרה כדהשתא דיינינן לה בחנק ואפילו להאי תנא דתני ומשבגרה הוציא עליה שם רע היא או זוממיה בסקילה ולא קשיין אהדדי ואקשי ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא וא"ל ממאי דהא דתני שילא סרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק משום דלא חדית בה רחמנא הוא אבל מוציא ש"ר דחדית בה רחמנא בנערה (ג) תידון כדמעיקרא ה"נ חדית בה במוציא שם רע משבגרה דתידון בסקילה כדמעיקרא דילמא לא סבירא ליה לדתני שילא דחדית רחמנא אלא בנערה [בלחוד] דלא אישתני גופה אבל בבוגרת דאשתני גופא לא חדית רחמנא בה מידי וכי היכי דסרחה ולבסוף בגרה תידון בחנק ה"נ סרחה ומשבגרה הוציא עליה שם רע תידון בחנק וכן נמי האי תנא דתני ומשבגרה הוציא עליה שם רע בסקילה דילמא הכי נמי ס"ל בסרחה ולבסוף בגרה דתידון בסקילה ולא חדית בה רחמנא מידי וקשיין אהדדי ובטיל ליה פירוקא דרבא ואתא רב נחמן בר יצחק לאוקומי להני תרתי מתניאתא בתנאי ולא קמו וא"ל ר' יוחנן לתנא תני בהאי דתני שילא תידון בחנק תידון בסקילה דלא אשכחן תנא דסבר דהיכא דאישתני גופה אישתני קטלא: *א"ר יוסי ברבי חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר דף מה: ונתן לאבי הנערה פרט לזו שאין לה אב רבא אמר חייב וכן הילכתא אמר ריש לקיש "המוציא שם רע על הקטנה פטור שנאמר °ונתנו לאבי הנערה נערה מלא דף מו. דבר הכתוב הא כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה במשמע: *תניא כיצד הוצאת שם רע בא לב"ד ואמר פלוני לא מצאתי (ג) לבתו בתולין אם יש עדים שזינתה תחתיו בסקילה זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה נמצא שם רע (שאינו) הוא לוקה ונותן מאה סלע בין בעל בין לא בעל ר' אליעזר בן יעקב אומר לא נאמרו דברים הללו אלא כשבעל והוא שאמר לעדים בואו והעידוני אבל באו מאליהן פטור וכ"ש אם לא באו עדים שפטור הא דקתני הכא זנתה מעיקרא יש לה כתובה מנה ליתא דקי"ל כרבא דאמר מקח טעות לגמרי משמע ולית לה כלום כדכתבינן בפרקא קמא*: °*שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן מוציא שם רע אינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע כדרכה *והמוציא שם רע ולא בעל היה לוקה מכת מרדות מדרבנן: *מתני' "האב זכאי א בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה וזכאי במציאתה

רש"י

(ודוקא) [ודוק]: נערה מלא. בס"א: זינתה מעיקרא יש לה כתובה מנה. דקסבר כנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה יש לה כתובה מנה: עד שיבעול כדרכה. אבל שלא כדרכה לא כדכתיב ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וגם אינו יכול לידע אם לא שיבא עליה כדרכה גם מוציא שם רע שזינתה כדרכה דלא מצאתי בתולים כתיב במקום בתולים והיינו כרבי אליעזר בן יעקב: **מתני'** האב זכאי בבתו. בנערות וקטנות: בקידושיה בכסף. שכסף קידושיה שלו: ובשטר. שאם קיבל שטר אירוסיה הרי זו מקודשת: בביאה. שרשאי למוסרה לביאה לשם קדושין

שלטי הגבורים

א. לרש"י ז"ל כשמוכה על בלהנו ואפי' בוגרת ואם אינה סמוכה על בלהנו אפי' בקטנה אינו זכאי כר' יוחנן בפ"ק דכ"מ ואין חילוק בין קטנה לקטן ולר"י אפי' באינה סמוכה זכאי בנערה אבל בוגרת כשאינה סמוכה לא ובמעשה ידים אי סמוכה הכל של אב ואם אינה סמוכה כמותר על מזונותיה שלו בקטנה ונערה אבל בוגרת וקטן אינה ... מסום ... הכל שלהן ... ס

הגהות הב"ח

(א) ... דמוציא ... שזינתה ... דהידון ... כנ"ל: ...

(י) אלא כנ"ל: (כ) אלא דברי כנ"ל: (ל) נ"ב וכן פי' התוס' וע"ש: (מ) ואף כנ"ל:

מלחמת ה'

אמר ר' יוסי בר' חנינא המוציא שם רע על היתומה פטור שנאמר ונתן לאבי הנערה נ"ל שה"ס לאונס וכו' עד מפני כך לא הקשה לו ממתני' דיתומה שנתארסה ונתגרשה: אמר הכותב זו השובה גנובה ואינה שלא מלינו ... [illegible]

המאור הגדול

[illegible]

במליאתה. מפרשינן בגמ' משום איבה ופי' רש"י ז"ל דכיון [דאינו] חייב במזונותיה אי אמרת מציאתה שלה איכא איבה ולא זיין לה תו ולא נהירא דבפ' שנים אוחזין (דף יב:) מוכח דאע"ג דמציאת בנו לא הויא דאב אלא בסמוך על שולחנו מציאת בתו הויא דאבוה אפילו אינה סמוכה על שולחנו דפרכינן התם גבי מציאת בנו ושפחתו העבריה האי שפחה היכי דמי אי דאייתי בתי שערות מאי בעיא גביה ואי דלא אייתי שערות אי דאיתיה לאב דאבוה הוה והא התם אינה סמוכה על שולחן אביה אלא על שולחן רבה ואפילו הכי אמר דאי איתיה לאב דאבוה הוי לפיכך נראה כפי' התוספות דמשום איבה נר מצוה הייתו פן יקדשנה למנוול ומוכה שחין:

רש"י

ומקבל את גיטה. אם נתגרשה מן האירוסין קודם שבגרה אבל בגרה או נשאת שוב אין לו רשות בה: ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אמה אין האב אוכל פירותיהן אלא עושים לה סגולה בחייה. אלא א"כ מתה שהוא יורשה: יותר עליו הבעל. שהוא זוכה בכל השנויים למעלה: ואוכל פירות. נכסים שנפלו לה בירושה משנשאת לו: חייב במזונותיה ובפרקונה. אם נשבית שהן תנאי כתובה כדתנן מתניתין: ובקבורתה. דאמרינן לקמן קבורתה תחת נדונייתה שהכניסה לו מבית אביה והוא יורשה במיתתה: משני חלילים. להספיד: גמ' תחת כתובתה. נדונייתה שהכניסה וכותבין אותה בכתובתה ודא נדוניא דהנעלת ליה: ודבר אחר. לקמן מפרש: אבל לא בניו ובנותיו. שאינו חייב במזונותיהן: הכא בנשתטה שלא לדעת לא היה לו דעת לזונות על מזונות בניו ובנותיו ומסתמא ניחא ליה שיזונו משלו אבל הכא שלדעת יצא מן המקום היה לו לצוות על אשתו ובניו ומדלא צוה לא ניחא ליה שיזונו משלו לכך אשתו דמחייב בתנאי כתובה אישתעביד נכסיה בניו ובנותיו לא: תכשיט. אבקת רוכל שהנשים מתקשטות: מ"ד. לא יהבינן תכשיט לאשתו כ"ש שאין עלינו לעשות צדקה מנכסיו ומתני' קיימא: לא ניחא ליה דתנוול. ואע"פ שלא צוה עבדינן ולי נראה דמר עוקבא קאי ואיפכא גרס מ"ד צדקה כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל צדקה לא דהתם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתנוול: לפי כבודה ולא לפי כבודו. בתמיה: עולה עמו. דכתיב בעולת בעל בעלייתו של בעל: כאומר

במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ומקבל גיטה ואינו אוכל פירות בחייה [א]נשאת יותר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה וחייב במזונותיה ובפרקונה ובקבורתה רבי יהודה אומר אפי' עני שבישראל לא יפחתו לו משני חלילין ומקוננות: גמ' חייב במזונותיה ובפרקונה *תנא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וקבורתה תחת כתובתה לפיכך הבעל אוכל פירות מאן דכר שמייהו חסורי מחסרא והכי קתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירות וקבורתה תחת כתובתה (א) לפיכך בעל אוכל פירות: רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל: *א"ר חסדא אמר מר עוקבא הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא מי [ב]שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו °וזנין ומפרנסין אשתו [א] ובניו ובנותיו ודבר אחר. תניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר ומ"ש מדמר עוקבא התם שלא לדעת הכא יצא לדעת מאי דבר אחר אמר רב חסדא תכשיט רב יוסף אמר צדקה מ"ד שאין נותנין תכשיט כ"ש צדקה ומ"ד צדקה אבל תכשיט נותנין דלא ניחא ליה דתינוול א"ר חייא בר אבין אמר רב הונא מי שהלך [ג]למדינת הים ומתה אשתו ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין [ב] אותה לפי (א) כבודה (ג) לפי כבודה ולא לפי כבודו אימא אף לפי כבודו וקמ"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו אפי'

נר מצוה הייתו פן יקדשנה למנוול ומוכה שחין:

גובמעשה ידיה. בגמ' ילפינן לה: ומקבל את גיטה אם נתגרשה מן האירוסין קודם שבגרה ובגמרא ילפינן הכי מדכתיב ויצאה והיתה איתקש יציאה להויה אבל אם בגרה (ג) או נישאת שוב אין לאביה רשות בה: ואינו אוכל פירות בחייה. אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אבי אמה אין [אביה] אוכל פירותיהן אלא עושים אותן סגולה בחייה אא"כ מתה והוא יורשה: יתר עליו הבעל. שהוא זוכה גם בכל השנויים למעלה ואוכל פירות נכסים שנפלו לה בירושה משנשאת לו: וחייב במזונותיה ובפרקונה. אם נשבית שהוא תנאי כתובה כדתנן במתני' לקמן: ובקבורתה. דאמרי' לקמן קבורתה תחת כתובתה שהכניסה לו מבית אביה והוא יורשה במיתת': משני חלילין. להספיד ומפרשינן בגמ' [דף מח.] דפלוגתייהו דרבנן ור' יהודה כגון דאורחיה דבני משפחתו להספיד בחלילין ולאו אורחייהו דבני משפחתה להספיד בחלילין דת"ק סבר כי אמרינן עולה עמו ואינה יורדת עמו דנפקא לן בפרק אף על פי (דף סא.) מבעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו ה"מ מחיים כגון הוא אומר להניק את בנה והיא אומרת שלא להניק ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ולא דרך בנות משפחתו אבל לאחר מיתה לא ור' יהודה סבר אפילו לאחר מיתה

ואיפסקא הלכתא כר' יהודה: גרסי' בגמ' [דף מז.] כתב לה פירות כסות וכלים שבאו עמה מבית [אביה] לבית בעלה מתה לא זכה הבעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זכה בעל בדברים הללו. ופירש רש"י ז"ל בכותב לה בעודה ארוסה והבעל כתב לה כתובה מהן וס"ל לרבי נתן דאע"ג דארוסה אין הבעל יורשה הכא שאני שכיון שכתב הבעל בכתובה כמו שכותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה כך וכך הקנום לו תמיו ואשתו ורבנן אזלי בתר אומדנא שלא הקנום לו אלא לאחר שיכנסנה ואף הוא לא נתחייב בהם אלא לאחר מכאן וקי"ל כרבנן דאמרי דלא זכה הבעל בדברים הללו ולפי פירוש זה יפה השמיטה הרי"ף ז"ל (ד) שכבר נפטר ממנה במה שכתב בסמוך (ה) זו שפטו הלך האב עם שלוחי הבעל כו' אע"פ שכתובתה בבית בעלה מתה האב יורשה אלמא [לעולם] אין הבעל זוכה בנדוניא אלא לאחר נישואין ולפי פירוש זה דוקא בארוסה אבל בנשואה אע"פ שעדיין לא גבה כשמתה זכה הבעל וכדתניא לקמן אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה אבל ר"ת ז"ל פירשה בנשאת ורבנן אזלי בתר אומדנא שלא זיכה אותן האב ע"מ שיגבה אותן הבעל לאחר מיתת בתו [קודם שיגבה אותן] וקי"ל כרבנן והא דתניא לקמן אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה ר' נתן היא ודברי רש"י ז"ל נראים עיקר: תקנו מזונות תחת מעשה ידיה וקבורתה תחת כתובתה. תחת הנדוניא שהכניסה לו והיא כתובה בשטר הכתובה והוא יורשה: תחת פירות. שהוא אוכל מנכסי מלוג שלה כגון שנפלו לה משנשאת או שהיו לה קודם לכן ולא שמתן לו בנדונית כתובתה ואע"ג דקתני ופרקונה תחת פירות דמשמע [לכאורה] דפירות עיקר לאו דוקא דודאי פרקונה עיקר והיה לדבר מדאמרינן בגמ' [דף מז:] בסמוך מהו דתימא מיכל לא ניכליניהו אטוי לנהינהו ואם איתא דפירות עיקר היכי תיסק אדעתין למימר הכי אלא ודאי פרקונה עיקר ואע"ג דאמרינן הכא פרקונה תחת פירות לאו דוקא דה"ל נקט מזונות תחת מעשה ידיה ואפילו הכי מזונות עיקר וכדאמר רב הונא לקמן בפרק אע"פ (דף נח:) יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה (ו) ומפרש לה אמתניתין ואמר דה"ק תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ואפסיקא הלכתא כותיה בפרק שני דייני גזירות (דף קז:) וכי היכי דמפיך רב הונא להא הכי נמי מפכינן הא ופירות תחת פרקונה קאמר דפרקונה עיקר ומיהו אע"ג דפרקונה עיקר לא יכלה למימר איני כפדית ואיני נותנת פירות דנהי דלתקנתה דידה אתקין אפילו הכי תקנה נמי איכא לדידיה בהכי כדי שתהא לו ספחה לשמשו ולא דמי למזונות דמצי למימר איני ניזונת ואיני עושה דהתם ליכא פסידא לבעל שהרי עומדת לפניו ומשמשתו אבל בפרקונה ליכא למימר הכי שילכך אין שומעין לה ועוד שאם אתה אומר שומעין לה מה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו לו פירות שכל הנכסים כשיצא להם פירות יהו אומרות כן וכשלא יצא להם פירות נחייב את הבעל לפדותן ולקתה מדת הדין בכך אלא ודאי אין שומעין לה [וכ"כ הרמב"ן ז"ל] וכן נראין דעת הגאונים ז"ל ובקבורה שתחת כתובתה נמי אין אחד מהם יכול לומר איני רוצה בתקנת חכמים אלא קובר ויורש: ובגמ' איכא תנאי דסברי מזונות דאורייתא דתניא שארה אלו מזונות כו' ור' אליעזר בן יעקב [דף מח.] פליג ואמר דשארה כסותה ועונתה כו' לכסות אתא וכיון דלכולהו תנאי דבגמרא ט"ל דכסותה כמשמעה היה נראה לומר דכסותה מדאורייתא אלא כיון ששנינו במתניתין חייב במזונותיה ולא הזכיר כסות כ"ל נראה שהכסות בכלל מזונות ועלה דמתניתין תנן בברייתא תקנו מזונות תחת מעשה ידיה [דמשמע] שהכסות ג"כ אינו אלא מן התקנה וכיון דסוגיין דעלמא דמזונות דרבנן כדאיתא פ' אע"פ [דף נח:] קסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר משמע שאף הכסות אינו אלא מדבריהם ואפשר דדרשינן שארה זה קירוב בשר כדרשינן לה רב יוסף בגמרא ועונתה כמשמעה וכסותה דרשינן מיניה שלא יעמוד מטתו על גבי קרקע אלא במטה מוצעת וכולה קרא לעונתה סוא דאתא וכ"כ דעת הרמב"ן ז"ל בפי' התורה אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ב מהלכות אישות כמאן דאמר מזונות דאורייתא: וזנין. מזונות: מפרנסין לבוש וכסות: אבל לא בניו ובנותיו. שאינו חייב במזונותיהן בחייו ובגדולים מבני שש מיירי: יצא מן המקום לדעת. היה בידו לצוות על מזונות בניו ואשתו וכיון שלא צוה גלה דעתו שאינו רוצה לזונן הילכך אשתו דמחייב לה בתנאי ב"ד אשתעביד נכסיה בניו ובנותיו שאינו חייב במזונותיהן לא אשתעביד נכסיה. אבל נשתטה דילא מן העולם שלא לדעת מסתברא דניחא ליה שיזוני בניו ובנותיו משלו: תכשיט. בשמים אבקת רוכל שהנשים מתקשטות בו מ"ד תכשיט. לא יהבינן לאשתו כ"ש שאין [עלינו] לעשות צדקה מנכסיו: לא ניחא ליה דתנוול. ואע"פ שלא צוה בלכתו עבדינן. ומצאתי בהל' ישנות הלכך גבי מי שנשתטה עבדינן הא והא לא עבדינן כרב חסדא דרביה הוא לגבי רב יוסף ואף הרמב"ם ז"ל כ' בסוף הלכות נחלות דמי שנשתטה או נתחרש ב"ד פוסקין עליו לדקה אם היה ראוי ולא ידעתי למה דלרב חסדא דאמר תכשיט נהי דלברייתא קאי אפשר דדבר אחר דאמר מר עוקבא גבי נשתטה ה"ל מפרש ליה (ז) ותכשיט שמעינן אבל לדקה מנין: ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה. גרסי' בירושל' בפרקין [הלכה ו] ובפ"ב דייני גזירות תניא לא רצה הבעל לקברה האב קוברה ומוציא ממנו בדין אמר ר' חגי לא אמרו אלא האב הא אחר אינו גובה ר' יוסי אמר בין אב בין אחר גובה ותניא אין פלוגתא כאיזון פלוגתא דתנינן תמן מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו הניח מעותיו על קרן הצבי א"ר חגי לא אמרו אלא אחר אבל אב גובה ר' יוסי אומר בין הוא בין אחר אינו גובה. על דעתיה דר' חגאי בין לקבורה בין למזונות האב גובה אחר אינו גובה על דעתיה דרבי יוסא לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלתה על דעת שתהא מושלכת לכלבים. למזונות בין אב בין אחר אינו גובה ע"כ. וכיון דמכל מקום לדברי הכל אב בקבורה גובה נקיטינן הכי אבל לגבי אב במזונות או אחר בקבורה כיון דפלוגתא היא דלרבי חגאי כשם שאב גובה בקבורה כך גובה במזונות ולדידיה בין בקבורה בין במזונות יש חלוק בין אב לאחר ולרבי יוסי בקבורה אפילו אחר גובה ובמזונות אפילו אב אינו גובה דלדידיה לא שאני לן בתרווייהו בין אב לאחר וכולה פלוגתא בין קבורה למזונות תליא (משמע ד) מספיקא לא מפקינן ממונא ואפילו בקבורה אחר אינו גובה ובמזונות אפי' אב אינו גובה והרמב"ם ז"ל סמך על דברי רבי יוסי שכתב בפרק רביעי מהלכות אישות

א מיי' פי"ב מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' סט ופט: ב מיי' פי"ח ... סמג ... טור ... סי' ...: ג מיי' פי"ד ... סמג לאוין ... טור אה"ע סי' פט:

[דף פא ע"ב]

שלטי הגבורים

א ומפרנסים לבניו ולבנותיו אפילו יתרים משש עד שיגדלו דמסתמא ניחא ליה שיפרנסו לבניו ולבנותיו ומיי' כתב דבשניהם אין מפרנסין לבניו ולבנותיו מבני שש ולמעלה אפי' אם הוא אמוד ולא נראה לטור אלא כמו שכתבנו: ב כתב סמ"ג בשם ר"ת מהא דירושלמי שאם לא רצה הבעל לקוברה וקברה האב מוציאין ממנו בדין ר' יוסי אומר בין אב בין אחר גובה שלא עלה על דעתו שתהא מושלכת לכלבים:

הגהות הב"ח

(א) כ"ב גמ' מאי לפיכך מה"ד מיכל לא נכליניהו אנותי ננחינהו דא"כ מימנע ולא פריק קמ"ל האי עדיפא זימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה וכתבו התוס' אנותי ננחינהו פי' עד שלא יהא לו כמה להתפרנס ואז יקחם אבל לא בעי למימר דלעולם ליניחינהו דא"כ מאי תחת פירות דקתני הא אין לו פירות עכ"ל: (ב) כ"ב בגמ' גרסי' וקוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו ולא לפי כבודה אימא אף לפי כבודו וכבר האריכו התוס' לבאר זה ודלא כאית דגרסי וקוברין אותה לפי כבודה לפי כבודה ולא לפי כבודו אימא אף לפי כבודה ואומר אני שאם הלשון המגלה בספר הרי"ף שהיא אמת נראה לפרש דהמקשה ס"ד דוקא לפי כבודה ולא לפי כבודו ולכך מתמה ומשני אימא אף לפי כבודו פי' מגיה הוא דרב הונא קאמר אף לפי כבודו אפי' שאינו לפי כבודה וקמ"ל דעולה עמו אפי' לאחר מיתה ולפי גירסא זו לא יקשה כלל מה שהקשה ר"ת לאית דגרסי גם לא יקשה ממה שהקשה הרשב"א לגי' ר"ת ורש"י נ"ל: (ג) בד"ה שגי' בגרה וניסאת והכ"ת בכ"י קדשו הגי' וז"ל פי' או ניסת וכ"כ בפי' רש"י להדיא וברור הוא והוגרתו לפרש זה פה כדי שלא נאמר כיון דהאב מקבל קדושי קטנה ונערה יכול הוא ג"כ לקבל גיטה שנוקרין לקדושין אפי' משבגרה או נישאת דהוא שאסר הוא שמתיר קמ"ל דלא: (ד) נ"ב כך כתב גם הרמב"ן בספר המלחמות שאריך לבאר שדעת רש"י והרי"ף עיקר: (ה) לגו כנ"ל: (ו) ומפיך כנ"ל: (ז) נ"ל הכביע והכבוע שבעתין ט"י:

הגהות חו"י (א) נ"ל כבודו ולא לפי כבודה אימא כו':

דבקבורה [אפי'] אחר גובה : **האומר** בשעת מיתתו אם מתה אשתו כו' שומעין לו . דכיון שהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקברה : נכסי קמי יתמי רמו . ופשיטא דאין עליהם לקברה : אל תקברוהו מנכסיו . אלא מן הצדקה : **מתני'** לעולם היא ברשות האב . ואם בת ישראל מאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה וזכאי בכל זכות אב בבתו : מסרו שלוחי האב . שהיה האב משלחה לו על ידי שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם : **גמ'** ממשנה ראשונה בפרק אע"פ (דף נז) : הגיע זמן . י"ב חדש לבתולה משתבעה הבעל להכין עצמה לנשואין ולאלמנה ל' יום : ולא נשאו . כגון שניכב החתן : נר מצוה

ל"ד לאחר מיתה אמר רב מתנה האומר אם [א]מתה אשתו אל תקברוה מנכסי שומעין לו מאי שנא כי אמר דנפלו להו נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי רמו הלכך בין אמר בין לא אמר כיון דנפלו נכסי קמי יתמי לא קברינן לה מנכסי יתמי ואין, [א] היתומים חייבים בקבורתה דהא תנן אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מתה אין חייבין בקבורתה

ל"ה אלא האומר אם מת הוא אל [ב]תקברוהו מנכסיו אין [ש]שומעין לו לא כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור *(תני רב יוסף

ל"ו שארה זו [ג]קירוב בשר שלא ינהוג בה מנהג פרסיים שמשמשים מטותיהן בלבושיהן מסייע ליה לרב הונא בריה דרב יהושע דא"ר הונא כל [ז]האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה [ד]יציא ויתן כתובה : (א) *לעיל *נישאת יתר עליו דף מז.מה

ל"ז הבעל שהוא אוכל פירות בחייה. ת"ר [ה]כתב [ב] לה פירות (ג) *וכלים שיבאו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה בעל בדברים הללו משום רבי נתן אמרו זוכה הבעל בדברים הללו לימא בפלוגתא דר"א בן עזריה ורבנן קא מיפלגי דתנן אע"פ שאמרו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אם רוצה להוסיף אפילו עד מאה מנה מוסיף נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן [ג] הנישואין גובה את הכל ראב"ע אומר מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה

דף מ:גובה מאתים ואלמנה מנה *שלא כתב אלא על מנת לכונסה מ"ד לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה כרבנן לא דכולי עלמא כרבי אלעזר בן עזריה מאן דאמר לא זכה כרבי אלעזר בן עזריה ומאן דאמר זכה אמר לך עד כאן לא קאמר ר' אלעזר התם אלא מדידיה לדידה שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה אבל מדידה לדידיה אפי' ר' אלעזר בן עזריה מודה (ג) משום איחתוני והא איחתוני להו) : **מתני'** לעולם היא ברשות האב עד שתכנס *לחופה מסר דף מח. האב לשלוחי הבעל (ד) הרי זו (א) ברשות הבעל (ג"א) הלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב מסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל :

°**גמ'** מאי לעולם לאפוקי ממשנה ראשונה דתנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה קמ"ל לעולם דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה כמשנה אחרונה דתנן ובית דין של אחריהן אמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ת"ר הלך האב עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל או שהיה לה חצר בדרך ונכנסה עמו ללון אע"פ שכתובתה בבית הבעל (ה) ומתה אביה יורשה מסר [ד] האב לשלוחי הבעל או לשלוחי הבעל או שהיה לו חצר בדרך ונכנסה עמו (ו) ללון שם לשם נישואין אע"פ שכתובתה בבית אביה מתה בעלה יורשה בד"א לירושתה אבל לתרומה אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה :

דף מח: ***מתני'** האב [ה]אינו חייב במזונות בתו זה מדרש דרש ראב"ע לפני חכמים בכרם ביבנה הבנים ירשו והבנות יזונו מה הבנים אינם יורשין אלא לאחר מיתת אביהן אף בנות לא יזונו אלא לאחר מיתת אביהן : **גמ'** *א"ר אילא אמר ריש לקיש משום ר"י ברבי חנינא באושא התקינו שיהא אדם זן בניו

רש"י

האומר בשעת מיתה אם מתה אשתו כו' שומעין לו . דכיון דמת בחייה והיא גובה כתובתה אין יורשין חייבים לקברה : נכסי קמי יתמי רמו . ופשיטא דאין חייבין לקברה : אל תקברוהו מנכסיו . אלא מן הצדקה : כתב לה פירות כו' . פסק לה האב בנדונייתה פירות כסות וכלים שתכנים לבעלה (ז) וכתבו לה מן האירוסין ומתה באירוסין לא זכה : לימא בפלוגתא (ח). דלמ"ד בעלה יורש נדונייתא מן האירוסין כרבנן דאמרי אם מת הוא גובה הכל מנה ומאתים ותוספת אלמא כתובתה קיימת לגמרי כאילו נשאת לכך כי מתה נמי איהי ירית איהו נדוניא שגם היא בתוך השטר נכתבה כי כותבין ודא נדוניא דהכנסת ליה כך וכך וגבי איהו ואוסיף לה מדיליה כך וכך : ומ"ד לא זכה כרבי אלעזר . דאמר לא כתב לה אלא ע"מ לכנסה איהי נמי לא כתבה לו ודא נדוניא דהכנסת ליה אלא ע"מ חיבת נשואין : לא דכ"ע כרבי אלעזר בן עזריה . דפסקינן לקמן כוותיה : מדידיה לדידה . מה שפוסק החתן לכלה בכתובתה . **מתני'** לעולם היא ברשות האב . ואם בת ישראל מאורסת לכהן אינה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וזכאי בכל זכות שאב זוכה בבתו : מסרו שלוחי האב . שהיה משלחה לו ע"י שלוחיו ופגעו בשלוחי הבעל ומסרוה להם : **גמ'** ממשנה ראשונה . פרק אע"פ : הגיע זמן . י"ב חדש שנותנין לבתולה לאחר שתבעה הבעל להכין עצמה לנישואין ולאלמנה ל' יום : ולא נישאו . כגון שעיכב (ט) אונס שלו : ואוכלות בתרומה . אם בת ישראל מאורסת לכהן : ונכנסה עמו . עם בעלה ללון כשהיא ניכה בעלמא בדרך ולא לשם נישואין : שכתובתה. מטלטלין שיחד לה אביה לנדונייתה: בד"א . שמסירתה לשלוחים הוי מסירה (י) כנישואין : ליורשה . לאו מילתא לחודה הוו נישואין : **מתני'** האב אינו חייב במזונות בתו . בחייו ובגמ' מפרש אמאי נקט בתו : בכרם ביבנה . על שם שהיו יושבין שורות שורות ככרם : הבנים ירשו . ב' תקנות תיקנו ב"ד בתנאי כתובה כתובת בנין דכרין דתנן במתני' בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון ירתין כסף כתובתך והיינו הבנים יורשים כתובת בנין דכרין ולקמן מפרש מאי ניהו והבנות יזונו בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי אינון תהוויין יתבן בביתי ומתזנן מנכסי עד שתנסבן או עד שתלקחן לגוברין מה הבנים אינן יורשין כתובת אמן עד אחר מיתת אבוהן דירתון תנן אף הבנות לא תיקנו להן מזון עד אחר מיתת אבוהן : **גמ'** באושא. כשגלתה סנהדרין

אינן יורשין . כתובת אמן : אלא לאחר מיתת אביהן . דהא ירתון תנן אף מזון (מן) הבנות לא תקנו אלא לאחר מיתת אביהן : **גמ'** באושא התקינו . כשיבנה סנהדרין באושא שהיא אחד מעשר גליות שגלתה סנהדרין כדאמרינן בראש השנה (דף לא.) : שיהא זן בניו ובנותיו כשהן

מלחמת ה'

ועוד הא דתניא כתב לה פירות וכו' וה"ר יעקב מרמרו"ג ז"ל פירשה כשמתה מאחר שניסאת וכו' עד והרי"ף ז"ל השמיטה ולא כתבה בהלכות : אבל הכותב ומדברי רבינו נלמוד שהוא מפרשה כדברי (ר"ם) [רש"י] בשמתה מן האירוסין ...

המאור הגדול

הא דתניא כתב לה פירות כסות וכלים שיבואו עמה מבית אביה לבית בעלה ומתה לא זכה הבעל בדברים הללו וכו' קי"ל כרבנן וליתא לדר' נתן וה"ר יעקב מרמרו"ג ז"ל פירשה כשמתה מאחר שנישאת והוא פי' נכון ומעמידו דרבנן שלא כתב לה האב אלא על מנת שתגבה מחיים דומה לטעמו של ראב"ע במשנתנו שאמר שלא כתב לה הבעל אלא ע"מ לכונסה דהכא והכא אומדן דעתא הוא ורש"י פירשה בשמתה ועודה ארוסה ואין הדברים נראין כן והרי"ף ז"ל השמיטה ולא כתבה בהלכותיו :

כשהן קטנים. עד שיביאו ב׳ שערות: ת״ש. דלית הלכתא כוותיה אלא מימר אמרי ליה אולי יכלס ויזון אבל מיכף לא כייפינן: יארוד. תנין מעון תנים [ירמיה ט] מתרגמינן מדור ירודין והוא אכזרי על בניו: יארוד ילדה ואבני מתא שדיא. התנין הוליד תולדותיו והטיל פרנסתן על בני העיר: כפו ליה אסיתא. כפו המכתשת ע״פ ויעמוד על שוליה בגובה שישמעו קולו ויכריז על עצמו שהוא רע מן העורבים דעורבא בעי בני והוא גברא לא בעי בני ואית דמפרשים שליח צבור עומד עליה ויאמר כן על אותו האיש: ולא אמרן. דלא כייפינן ליה: אלא דלא אמיד. שאינו עשיר: בעל כרחיה. לא יהא אלא צדקה בעלמא ואפילו אינס בניו כי האי דרבא כפה על הצדקה והקשו בתוספות היאך כפה אותו בשביל צדקה והא מתן שכרה בצדה למען יברכך ה׳ אלהיך ואמרינן בפרק כל הבשר (דף קי:) שכל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין ב״ד של מטה מוזהרין עליהן ותרצו בשם ר״ת ז״ל דהאי אכפיה בדברים ולא ידעתי מהו דהא גבי בנים אפילו בדלא אמיד (אמר) כופין בדברים וכיון דאמר אבל אמיד כופין אותו בע״כ משמע כפייה ממש עוד אמרו בשמו ז״ל שבעירו של רבא היו גבאין שקולבין ביניהם לתת כך וכך לחדש ולשנה הלכך כפייה כדאמרינן [ב״ב דף ח:] דרשאים להסיע על קיצותן ויותר נכון (ה) לומר דשאני צדקה דאית בה נמי לאו לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך וכתב הרשב״א דכי אמרינן דהיכא דאמיד כייפינן ליה היינו מדין צדקה מיהו לא נחת בן לנכסיה והיכא דליתיה כמי דלא אפשר למכפייה לא זנינן להו לבניה מנכסיו כי היכי דלא עבדינן צדקה מנכסיו וכדתניא לעיל [דף מח:] מי שהלך למדה״י ואשתו תובעת מזונות ב״ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו ודבר אחר ואמר רב יוסף זו צדקה וכ״כ רבינו האי גאון ז״ל בתשובה דהא אפילו נודר שעברו עליו ג׳ רגלים מיקם הוא (ו) בבל תאחר אבל אין חייבים לכופו ולעשות לו כלום ע״כ ותמה אני היאך כתב דאפי׳ בדאיתיה

רש״י

ויסבו באושא: קטנים. עד שיביאו שתי שערות: ת״ש. דלית הלכתא כותיה אלא מימר אמרינן אולי יכלס ויזון אבל לא כייפינן ליה: יארוד. תרגום של תנין והוא אכזר על בניו כלומר התנין הוליד והטיל פרנסת בניו על בני העיר: כפו ליה אסיתא. כפו מכתשת ויעמוד זה על שוליה ויכריז על עצמו ממקום גבוה שהוא רע מן העורב וי״מ שליח צבור יעמוד עליה ויאמר כן על אותו האיש: ולא אמרן. דלא כפינן אלא דלא אמיד דאינו עשיר: לא יהא אלא צדקה. לאחר שאינן בניו: הוא ואשתו ניזונים מהם. אפי׳ כתב להן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים הוא: המבזבז. לעניים: לא יבזבז יותר מחומש. שלא יצטרך לבריות: מגלגל עם בנו. אם מסרב מללמוד יגלגל עמו בנחת בדברים רכים: יורד עמו עד לחייו. לרדותו במכות וחוסר לחם: לרב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה: וספי ליה כי תורא. הלעיטהו כשור שמלעיטים אותו מאכל. אמרה לי אם. אומנתו אשת רבה: לתעניתא. להתענות כל היום וחנוך לשעות שנתים מקודם כדאמרינן ביומא: ובתינוקות. שממהרת להביא כח שאינה מתשת כח בלמוד (ד) ותרי סרי דקאמר שנת שתים עשר גופא דאי בת שתים עשר ויום אחד דאורייתא הוא ואין אנו צריכין ללמוד ממניקתו דאביי: שמכרה בנכסי מלוג. הקרן:

הבעל

נר מצוה

ובנותיו קטנים הלכתא כוותיה או אין הלכתא כוותיה ת״ש כי הוי אתו לקמיה דרב יהודה אמר להו יארוד ילדה ואבני מתא שדיא כי הוו אתו לקמיה דרב חסדא אמר להו כפו ליה אסיתא בצבורא ולימא ליה עורבא בעי בני והאי גברא לא בעי בני כי הוו אתו לקמיה דרבא א״ל ניחא לך דליתזן (א) בנתיך מצדקה ולא אמרן אלא דלא אמיד אבל אמיד כייפינן ליה בעל כרחיה לא יהא אלא אחר כי הא *דרבה כפה ליה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ד׳ מאה זוזי לצדקה והנ״מ בניו ובנותיו קטנים אבל א קטני קטנים אע״ג דלא אמיד לצדקה כייפינן ליה בעל כרחיה דגרסינן בסוף אע״פ* דרש [רבה] בר עולא רבה אפתחא דבי נשיאה אע״פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן אותם קטני קטנים ועד כמה עד שש שנים ותנן נמי *אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ש״מ חייב אדם לזון בניו ובנותיו כשהן קטני קטנים: א״ר אילא אמר ריש לקיש הכותב רלט ב כל נכסיו °לבניו הוא ואשתו ניזונים מהם *ולית דף נ. ע״ש הלכתא כוותיה אמר ר׳ אילא באושא התקינו (ג״א) המבזבז ג לא יבזבז יותר מחומש שמא יצטרך לבריות והני מילי מחיים אבל לאחר רמ מיתה לית לן בה כמעשה דמר עוקבא בפרק מציאת האשה*: א״ר יצחק באושא דף סז: התקינו שיהא אדם ג מגלגל עם בנו בתלמוד תורה עד י״ב שנה מכאן ואילך יורד רמא עמו עד לחייו איני והא א״ל רב לרב שמואל בר שילת בציר מבר שית לא תקבל מכאן ואילך קביל וספי ליה כתורא לא קשיא הא למקרא הא למשנה דאמר אביי אמרה לי אם (ב) בר שית למקרא בר עשר למשנה בר (ג) (א) תריסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקת: א״ר יוסי בר׳ חנינא באושא התקינו האשה ד שמכרה מנכסי מ״לוג רמב

לא נחתינן לנכסיה דהא אמרינן לעיל [דף מח.] דמי שנשתטה ב״ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו וד״א ואמרינן לעיל דהיינו צדקה ואם איתא דאפילו בפניו לא נחתינן לנכסיה בשביל צדקה כ״ש שלא בפניו אף על פי שהוא יוצא שלא לדעת לפיכך נראה ודאי שבשביל צדקה יורדין לנכסיו בפניו וכן כתב הרמב״ם ז״ל בפרק ז׳ מהלכות מתנות עניים מיהו שלא בפניו אפשר דבזולא לדעת [לא] נחתינן לנכסיה כדאמרינן לעיל גבי מי שהלך למדינת הים אבל לא דבר אחר וכן מש״כ דהא אפילו נודר שעברו עליו ג׳ רגלים מיקם הוא דקאי בבל תאחר אבל אין ב״ד חייבים לכופו ולעשות לו כלום לא דק דהא אמרינן בר״ה (דף ו.) ועשית אזהרה לב״ד שיעשוך וההוא קרא כתיב בצדקה כדדרשינן בפיך זו צדקה וכ״ל דאע״פ שאין כופין את האדם לזון את בניו משש ולמעלה אלא היכא דאמיד אפ״ה במי שנשתטה דאמרינן לעיל ב״ד יורדין לנכסיו וזנין בניו ובנותיו דאפילו היכא דלא אמיד עושין כן דכיון דרובא דאינשי ניחא להו בהכי וזה לא היה לו לצוות מסתמא זנין אותן והרמב״ם ז״ל אינו סובר כן שכתב בפרק י״ב מהלכות אישות (א) וכן מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו ומוכרין וזנין בניו ובנותיו שהן בני שש או פחות ונראה שהוא (ו) מפרש מאי דמיפליג בבניו ובנותיו בין מי שהלך ובין מי שנשתטה היינו דוקא באמיד דבמי שהלך אפי׳ אמיד אין זנין בניו כל שהן גדולים מבני שש (ב) ומי שנשתטה זנין אותם [ושניהם] באמיד אבל בלא אמיד שניהם שוין ואין דרך זה נכון בעיני דאם איתא דמדינא אין יורדין לנכסי אמיד שלא בפניו במה שאינו מחויב גמור אלא מתורת צדקה למה יורדין לנכסיו כשנשתטה אלא מאי אית לן למימר דנשתטה היינו טעמא משום דעבדינן מנכסיה מאי (דאמרי) [דאמדי] דניחא ליה בהכי מעתה אפילו לא אמיד יש לבית דין לירד לנכסיו ולזון אותם עד שיגדלו כיון שמי שאינו זן אותן מגונה ביותר ורוב בני אדם עושין כן ולפי דרך זה קרוב לומר דהיכא דאמיד יורדין לנכסיו במה שהוא מחויב מתורת צדקה אפילו שלא בפניו וכי אמרינן במי שהלך למדינת הים אבל לא בניו ובנותיו היינו בדלא אמיד שאין הדבר עליו חוב גמור ומי שנשתטה אף על גב דלא אמיד בית דין יורדין לנכסיו ומפרנסין בניו כיון שמי שאינו עושה כן מגונה ביותר וזה לא היה לו לצוות אבל הרמב״ם ז״ל כתב בפ׳ הנזכר במי שהלך שאין זנין בניו הגדולים משש אפילו אמיד: **הוא** ואשתו ניזונים מהן. ואפי׳ כתבן מעכשיו ולא מן הדין אלא תקנת חכמים: המבזבז. לעניים: מחומש. שבנכסיו (ז) מוכחינן לה בגמ׳ מדכתיב עשר אעשרנו לך ושני עשורין הוו חומש דמדלא כתב עשר אעשר לך וכתב אעשרנו משמע שעשור שני יהא שוה לראשון: כמעשה דמר עוקבא וכו׳. דבשעת מיתה בזביה לפלגא דממוניה וגרסינן בירושלמי [בפרק א דפאה הלכה א] ר״ג בר אימי בעא קומי רבי הונא א״ל מה חומש לכל שנה לחמש שנים הוא מכלה את הכל אמר רבי מונא התחלה חומש לקרן מכאן ואילך לשכר: מגלגל עם בנו. אם מסרב מללמוד יגלגל עמו בנחת ובדברים רכים: יורד עמו עד לחייו. לרדותו ברצועה ובחוסר לחם: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה: וספי ליה כתורא. הלעיטהו תורה כשור שאתה מלעיטו ואוכסו (ח) למאכל: לתעניתא מעת לעת. להתענות כל היום וחינוך לשעות דקודם לכן שנתים כדאמרינן ביומא [דף פב.]: ובתינוקת. שהיא ממהרת להביא כח שאינה מתשת כח בלמוד תורה ותריסר דקאמר שנת י״ב גופא קאמר דאי שנת י״ב ויום אחד מדאורייתא שמביאה שתי שערות ובת עונשין היא ואין צריך לזו ללמוד ממניקתו של אביי כך כתב רש״י ז״ל ולפי זה (ט) משמע דליכא השלמה מדבריהם בתינוק דאם איתא הוה ליה למימר נמי השלמה דתינוק והרי״ף ז״ל פסק בהלכות יומא דבן אחד עשר שלימות משלימין מדבריהם בין תינוק בין תינוקת ונראה לי שלא רצה הרב ז״ל לדחות דברי רב הונא ורב נחמן דסבירא ליה התם הכי משום אביי דהכא אף על גב דבתרא הוא משמיה דמניקתיה קאמר ליה והראב״ד ז״ל פירש (י) דהכא הכי קאמר דתינוקת שלמו לה שתים עשרה שנה מעת לעת מתענה ומשלמת כלומר אבל קודם לכן לא דס״ל דהשלמה מדבריהם ליכא כרבי יוחנן דאמר הכי במסכת יומא (דף פב.) וכ״פ ה״ר יצחק בן גיאת ז״ל כר׳ יוחנן: **האשה** שמכרה בנכסי מלוג הקרן הבעל מוציא. דשויה רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון וכתב הרשב״א ז״ל דמוציא דקאמרינן היינו לומר דעד שמתה זכותן תלוי ועומד בידם שמא ימות הוא בחייה והן נכנסים לנחלה הכי איתא בירושלמי *ברים פרק הכותב דגרסינן התם רבי הלל בן פזי בעא קומיה רבי יוסי מכר הוא ומתה היא מהו אמר ליה מכרו בטל לבן שמכר בחיי אביו ומת אביו מכרה היא ומת הוא אמר ליה מכרה קיים לאב שמכר בחיי בנו ומת בנו ע״כ אבל עכשיו שמתה בחיי הבעל מוציא מידן זכות זה שהיה תלוי ועומד בידן ולאו מוציא ממש קאמר דהנכסים לאו ביד הלקוחות היו קיימין וכיוצא בה בשלהי מי שמת [דף קנט.] בן שמכר בחיי אביו בנכסי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות כלומר מסלק בלא דמים *וכתב הרי״ף ז״ל (ג) וכן הסכימו הגאונים ז״ל וכן בדין דהא איתא נמי לא משלמת ולא מידי דתנן פגיעתן רעה: ואי איתנהו להנהו דמי כו׳ ולא יכול למימר דילמא מילתא אשכחת וכתב הרשב״א ז״ל דמלשונו זה משמע דאף על גב דליכא סהדי דהנהו זוזי ממש איתנהו דשקל מלוקח אלא דהנהו זוזי מסתמא אמרינן דאיתנהו גינהו והוו להו כעין פקדון דאגלי מילתא דממכרה בטל למפרע ומעות כעין פקדון גינהו אבל אחלופינהו אף על גב דחלופיהן בידה מסתברא דאינו חייב בעל לשלומי מינייהו ללוקח דמכי שלחה בהו יד קמו זוזי עלה בהלואה ומימר אמר להו הנא מטלטלי שבקא לי וזוזי דידכו קמו עלה בהלואה ואינו משלם עוד כתב בשם רבינו אפרים ז״ל שאם הבעל מודה שברשותו מכרה אינו מוציא מיד הלקוחות כלום דכשלוחו דמיא ואי בעי היה לוקח מחרים עליו דבעל דלא עבד הערמה ומאי דממכרה דהוה לדעתו ולהנאתו *אלא [שאינו] מודה היה אית לן להחרים מן דינא חרם סתם בכך עכ״ל:

זה

ואי לא מודה אית לן כו׳ [וכ״ה בד״ס ובד״ק] ועי׳ דרי״פ בטור אה״ע סי׳ ל׳ אות מ׳ (ג״א)

עין משפט

א מיי׳ פרק ח מהל׳ זכיה סמג עשין פב טור ח״מ סי׳ רנב:

ב מיי׳ (פרק ח מהל׳ מתנות עניים) [ספ״ח מהל׳ ערכין] סמג עשין קסב טוי״ד סי׳ רמט:

ג מיי׳ פרק ב מהלכות ת״ת סמג עשין יב טוי״ד סי׳ רמה:

ד מיי׳ פכ״ב מהל׳ אישות טוא״ה״ע סי׳ צ:

בגמ׳ איתא דרבא

דף סה: שם הגי׳ דרש ר׳ עולא רבה כו׳ (ג״א)

דהתם אם (ג״א)

חדושי אנשי שם

מהר״ם (א) כתב הב״ד מוכרין למזון אשה שהלך בעלה דמוכרין למזון בניו ובנותיו שהן בני שש או פחות אבל יתר על שש אין זנים אותן מנכסיו שלא בפניו אע״פ שהוא אמוד וכן מי כו׳:

(ב) ובני שש או פחות דנקט בנשתטה לאו דוקא אבל לא ביתרים (אפי׳) [אלא] שלא דבר בכאן ביתירים מבני שש שהם משום צדקה אלא בסוף הלכות נזלות כתב בנשתטה שפוסקין צדקה על ממונו ולא יהיו בניו הגדולים שהותים מאחר ועי׳ בפי׳ המגיד פי״ב מהל׳ א״ה ע״ש:

(ג) וכן הסכימו הגאונים ז״ל וכן בדין דהא אי איתא נמי לא משלמת ולא מידי דתנן פגיעתן רעה:

הגהות חו״י

(א) בר תליסר לתעניתא מעת לעת ובתינוקות בת תריסר וכ״א בס״י:

הר״ן העתיק לשון הירושלמי כמ״ש בספר שלנו ולא כמו שהגיהו הפני משה ומראה הפנים (ג״א)

[בד״ס הגי׳ כלומר מסלק וכו׳ הרי״ף ז״ל בלא דמים וכן כו׳]

כס״מ פכ״ב מהלכות אישות העתיק ואי לא מודה אית לן כו׳

שלטי הגבורים

א וכ׳ הר״ם מרוטנבורג ק אפי׳ יש להם נכסים שנפלו מבית אבי אמה חייב לזונם כיון דתקנת חכמים הוא זכו במזונותיהם אפי׳ אם יש להם להתפרנס משלהם ומשש ואילך מצוה לזונם עד שיהיו גדולים על זה נאמר עושה צדקה בכל עת:

לשון ריא״ז

ואם היה עשיר כופין אותו לזון אפי׳ משש ולמעלה שהרי כופין העשיר לעשות צדקה משלו אפי׳ לאחרים ומצוה לזון את הבנים ק״ו לבנות שזילותם קשה יותר:

הגהות הב״ח

(א) בניך כצ״ל: (ב) נ״ב פי׳ דמדתנן בן חמש למקרא וכאן קאמר בר שית למקרא בעל כרחך צריך לפרש דבן ה׳ נגלגל וכן ו׳ למספי ליה כהורא דהיינו שיורד עמו לחייו דליכא למימר דבר שית למקרא דקאמר היינו בן ה׳ ויום א׳ דמשנכנס יום א׳ בשנה חשיב לו כשנה דא״כ לא הוי דומיא דבר עשר למשנה דהוי בר עשר ויום א׳ כי ההוא דמסכ׳ אבות דהתם הוי בר עשר ויום א׳ דומיא בן י״ג למצות והשתא האי בר שית למקרא לא הוי דומיא דבן עשר למשנה דבר שית למקרא היינו למספי ליה כתורא ובר עשר למשנה לא הוה למיספא ליה אלא לגלגל עד י״ב שנה ועי׳ בתוס׳:

(ג) נ״ב וכך הוא בהסר״י ובמקצת ספרי גמרות שבידינו וכן משמע בפי׳ רש״י ובר״ן אבל במקצת ספרי גמרות שבידינו גרס בר תליסר לתעניתא מע״ל ובתינוקת בת תריסר:

(ד) נ״ב תורה: (ה) נ״ב גם תירוץ זה כתוב בתוס׳ שלנו (ו) נ״ב דקאי ע״ש:

(ו) נ״ב גם הרב המגיד פי׳ לשם שדעת הרמב״ם דבמי שנשתטה זנין אותם באמיד אפי׳ ביתרי׳ מבני שש דלא כדמשמע לכאורה מדבריו אפי׳ באמיד אין זנין ביתרים מבני שש וכמו שהבין גם הטור בדברי הרמב״ם בטא״ה״ע סי׳ ע״א ע״ש:

(ז) ומוכחי׳ סל״ל:

(ח) מאכל כצ״ל: (ט) נ״ב ול״נ דודאי לפרש״י ז״ל צריך לפרש נמי בר תליסר לתעניתא מעל״ע היינו שנת י״ג גופא קאמר ומשלים מדרבנן וזהו שכתב והינוקא לשעות קודם לכן שנתיים כדאמר ביומא דהיינו שנת י״א ושנת י״ב גופא ואע״ג דקאמר הכא דשנת י״ב גופא נמי משלים מדרבנן היינו דוקא בבריא אבל בחולה אינו משלים כי אם בשנת י״ג גופא וכן מבואר התם לפי גי׳ רש״י ופירושו והכא בתינוק שאינו בריא קאי שתש כחו בלימוד תורה ודבר זה אנו לומדין ממניקתו של אביי דבתינוק שלמד תורה אפי׳ הוא בריא דינו כאינו בריא ואינו משלים אלא בשנת י״ג גופא ומש״ה פי׳ רש״י ובתינוקת שהיא ממהרת להביא כח כו׳. ולא פירש משום שתינוק שלא לפי גדלותה שנה כמו בתינוק וכמו שתפסו עליו התוס׳ בקושיא זו אבל נראה ברור כוונתו לפרש שמה שאנו לומדין ממניקתו של אביי אינו אלא לענין לימוד התורה שבתינוק אף שהוא בריא אינו משלים כ״א בשנת י״ג גופא. אבל בתינוקת משלמת בי״ב גופא מאחר שאינה מתשת כחה בלימוד תורה וממילא ה״ה דמשלמת אף בי״א גופ׳ אם היא בריאה. וכן משמע הלשון דאמר אביי אמרה לי אם בר שית למקרא בר עשר למשנה בר תליסר לתעניתא כו׳ דמשמע דמפני שלומד תורה אינו משלים כי אם בשנת י״ג משא״כ בתינוקת: (י) נ״ב וכך כתבו התוס׳ שנראה לר״י:

זה הזן בניו ובנותיו הקטנים. שתמיד יום ולילה הם ניזונים עליו והיא צדקה שאינו חייב בהם: הון ועושר בביתו. שאין הממון כלה ואעפ"כ צדקתו עומדת לעד: זה הלומד תורה ומלמדה. מתקיים בו הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד (נ) שטרח ללמדה לתלמידים: זה הכותב (מ) ספרים וכו'. קיימת לו שאינם כלים וצדקתו עומדת לעד: כשם שאין הבנים יורשים כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע. לפי ששתי תקנות הללו (ס) תקנו חכמים בתנאי כתובה ולמדות זו מזו: כתובת בנין דכרין. אינן נגבות מן המטלטלין דתנן [דף נה.] ר"ש אומר אפ' לו יש שם נכסים שאין להם אחריות אינן כלום עד שיהו שם נכסים שיש להם יתר על שתי כתובות דינר והתם מפרש לה למאי הלכתא לכתיבת בנין דכרין דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואח"כ מת הוא ויתומים של כל אחת מבקשים כתובת אמן כגון שכתובה האחת מרובה או אם שתיהן שוות פעמים שבני האחת רבים ובני האחרת מועטים ואותן המועטים מבקשים כתובת אמן ויחלקו ביניהם ובני השניה יחלקו את כתובת אמן ביניהם ובאין עליהן מכח תנאי כתובת אמן שכתוב בה בנין דכרין די יהוון ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך ט' אם יש מותר דינר על שתי כתובות שיתקיים בו נחלה דאורייתא אלו נוטלין כתובה אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם לאו חולקין בשוה למנין גולגלותם דבמקום דמעיקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן: והאידנא תקון רבנן בתראי למיזן אפילו מן המטלטלין תקנת הגאונים היא זו שתקנו בכתובה ובכל תנאי כתובה חוץ מכתובת בנין דכרין שלא נמצא מנהג ירושתה פשוט בכל הישיבות לפיכך מעמידין אותה על דין התלמוד שאין יורשין כתובת אמן אלא מן הקרקע כך כתב הרמב"ם ז"ל בפרק ט"ז מהלכות אישות ומקצת מן הגאונים אומרים שאינה נוהגת היום כלל לפי שלא תקנו אותה אלא כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו כדאיתא לקמן בסמוך ועכשיו הרי קופצים ונותנים יתר מדאי: גרסי' בגמ' רב זן מחיטי דעליה איבעי להו פרנסה הואי וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב ואכתוב בו בפ' מציאת האשה בס"ד: **מתני'** לא כתב לה כל נכסים כו' חייב. להיות כל נכסים אחראין לה ואין יכול לומר אין לך אלא השדות הכתובות לך בשטר כתובתיך: ובכהנת. שאינו יכול לקיימה משנשבית: **גמ'** תחלתה. של בעילה: וסופה. של בעילה: יצר אלבשה. וגם זה אונס שבתחלת בעילה שהיא אונס הלבישה הבועל יצר: והיא. מעוטא הוא כלומר בשתם אשה אמרתי לך טעם האיסור תלוי בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאף על פי שברצון מותרת ואי זו זו כו': הני נשי דגנבי גנבי. שלסטים גונבים אותן מתחת בעליהם: שריין לגברייהו. לפי שבאונס הם באין עליהן דכל דעבדן להו דממטין להו נהמא ומזמנות להם חלים לירות כשנלחמים מחמת יראה הוא דעבדן: אבל שבקינהו. גנבים לגלות אל בעליהן ואינהו אזלן מנפשייהו אל הגנבים אסירן: שבויי מלכות הרי הן כשבויות. שאין מי שיוציא אותן מידו: גנובי לסטים אינן כשבויות. מוקמינן בגמ' במלכות בן נצר שכיון שאינן לוחות ודאי מתרצות שלא היה מלך גמור אלא שר ולא היה לוקחן אלא בפרהסיא דנגלאי הוא לו לאונסן בצינעא אבל בלסטים דעלמא מותרת דמיטמר מאינשי ולפי שהן מתיראות שלא יהרוג אותן אינן לוחות והני דאמרינן דאינן כשבויות אין הבעל חייב לפדותן שאין אני קורא בהן ואותבינך לי לאינתו ואע"ג דאיסור שבויה גרם לה מכל מקום אין השביה עצמה גורמת אלא מפני שנבעלה ברצון ותניא נמי בתוספתא נשבית אינו חייב לפדותה במה דברים אמורים בשבויות מלכות כלומר במלכות בן נצר אבל בשבויות לסטים פודה:

אלמנה לכה"ג.(ס)קי"ל בפ' אלמנה

בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות וקי"ל דבעל מוציא מיד הלקוחות בלא דמים ואי איתנהו להנהו זוזי דשקלה אתתיה מהדר להו ללוקח ולא יכול בעל למימר דילמא מציאה אשכחה: °אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת *וכי אפשר לעשות צדקה בכל עת רבותינו שביבנה ואמרי לה רבי אלעזר אומר זה הזן בניו ובנותיו כשהם קטנים ר' שמואל אומר זה המגדל יתום ויתומה ומשיאן סמוך לפרקן °הון ועושר בביתו וצדקתו עומדת לעד רב הונא ורב חסדא חד אמר זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים וח"א זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאילן לאחרים: זה מדרש קדרש רבי אלעזר בן עזריה *יתיב רב יוסף קמיה דרב המנונא ויתיב רב המנונא וקאמר כשם שאין °הבנים יורשים °כתובת בנין דיכרין אלא מן הקרקע כך אין הבנות ניזונות אלא מן הקרקע והאידנא תקון רבנן בתראי (א) למיזן אפילו מן המטלטלין: (א) (ה) אמר ר' חייא בר' יוסף רב זן אפילו מחיטי דעלייה איבעיא להו לפרנסה הואי ומאי עלייה מעילויא דאב וכדשמואל (ב) דאמר שמואל לפרנסה שמין באב או דילמא מזוני ממש הוה ומאי עלייה מדברים טובים שנאמרו בעלייה דאמר ר' יצחק בר יוסף בעלייה התקינו שיהו הבנות נזונות מן המטלטלין ת"ש בידי דרבנאי אחוה דרבי ח"יא בר אבא הוו מטלטלי דיתמי אתו לקמיה דמר שמואל א"ל זיל זון לימא למזוני וכדר' יצחק בר יוסף ס"ל לא התם פרנסה הואי ושמואל לטעמיה דאמר שמואל לפרנסה שמין באב הוה עובדא בנהרדעי ודון דייני דנהרדעי בפומבדיתא ואגבי רב חנן בר ביזנא אמר להו ר"נ זילו אהדרו ואי לא מגבינן לכו לאפדנייכו מינייכו רב אמי ורב אסי סברי למיזן ממטלטלי א"ל ר' יעקב בר אידי מילתא דר' יוחנן ור"ל לא עבדי בה עובדא אתון עבדיתו בה עובדא רבי אלעזר סבר למיזן ממטלטלין אמר לפניו ר"ש בן אליקים רבי יודע אני בך שאין מדת הדין אתה עושה אלא מדת רחמנות שמא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות ההיא דאתאי לקמיה דרב יוסף אמר להו זילו והבו לה מתמרי דבודיא א"ל אביי אילו הוה בע"ח כה"ג מי קעביד מר א"ל אנא דחזיין לבודיא קאמינא סוף *סוף כל העומד לגדור כגדור דמי א"ל אנא דצריכנא לדיקלא קאמינא ההוא יתום ויתומה דאתו לקמיה דרבא אמר ליה העלו ליתום בשביל יתומה אמרי ליה רבנן לרבא והא מר הוא דאמר ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזונות בין לפרנסה א"ל (ג) *עני בר טובים הוא אילו (ג) רוצה שפחה לשמשו מי לא יהבינא ליה כ"ש הכא דאיכא תרתי ת"ר אחד נכסים שיש להן אחריות ואחד נכסים שאין להן אחריות מוציאין למזון אשה והבנות דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר נכסים שיש להן אחריות מוציאין לבנות מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן [הבנים ולבניםמן] הבנות (ג) נכסים מרובין [אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטין] נכסים שאין להן אחריות מוציאין לבנים מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנות (בנכסים מרובין) אבל לא לבנות מן הבנים (בנכסים מועטין) (ד): **מתני'** לא כתב לה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה מפני שהוא תנאי ב"ד כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים ולא כתב לה כל נכסין דאית לי אחראין לכתובתיך חייב שהוא תנאי ב"ד לא כתב לה אם תשתבאי איפרקינך ואותבינך לי לאינתו ובכהנת אהדרינך למדינתך חייב שהוא תנאי בית דין: **גמ'** אמר *אבוה דשמואל אשת ישראל שנאנסה אסורה לבעלה (ד) חיישינן שמא תחלתה באונס וסופה ברצון ופליגא דרבא דאמר רבא תחלתה באונס ובסוף אומרת הניחו לו שאלמלא לא נזקק לה היא שוכרתו מותרת (ה) ומאי טעמא יצר אלבשה °תניא כותיה דרבא והיא לא נתפשה אסורה (ה) הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שתחלתה באונס וסופה ברצון אמר רב יהודה הני נשי דגנבי גנבי שריין לגברייהו דכל דעבדן להו מיראה עבדין להו אבל שבקינהו ואזלן מנפשייהו ודאי אסירן ת"ר שבויי מלכות הרי הן כשבויין גנובי לסטים אינן כשבויין: ובכהנת אהדרינך °למדינתיך אמר אביי אלמנה לכה"ג חייב לפדותה שאני קורא בה אהדרינך למדינתיך

רש"י

הבעל מוציא. דשויה רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון: זה הזן בניו ובנותיו קטנים. שתמיד (ו) הם עליו וצדקה היא שאינו חייב בהן: אלא מן הקרקע. כדתנן בפרק מי שהיה נשוי דאין גובין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע: רב זן. יתומות באו לפניו לתבוע מזונות וכתן להם מחיטי אביהם שלא היו קרקעות שם אלא מטלטלי: פרנסה הואי. נדוניא ליכנס והיא הוי גבי ממטלטלי: שמין באב. אומדין לפי ותרנותו קמצנותו אם היה קיים כך וכך היה נותן (י) מנכסים שלו (ח) בין ממקרקעי בין ממטלטלי: ומקיימין בכך: עילויא דאב. לפי אומד וותרנותו או דילמא מזוני ממש. ואע"ג דתנאי כתובה ככתובה דמי ואין כתובה נגבית ממטלטלי רב סבר כתקנת עלייה: זיל זון. את הבנות מאותן מטלטלי: מתמרי דבודיא. מאכלת שנותנין תחת הדקלים כשגודרין התמרים: אילו היה בעל חוב. שיפה כחו לטרוף ממשעבדי ואפ"ה אינו גובה ממטלטלי דיתמי וזו גובה למזון הבנות שהורע כחן אצל משעבדי: דחזי לבודיא. שקרובות ליגדר ועדיין הן מחוברות העלו ליתום בשביל יתומה. אח ואחות היו (מ) ואמר העלו ליתום מזונות יתירים שיזון אחותו עמו: דאיכא תרתי. אחותו ותשמשנו: מוציאין. (י) מן היתום: מן הבנים לבנות למזונות ופרנסה. ומן הבנות גדולות לקטנות אם אין שם אלא בנות והחזיקו הגדולות בנכסים מוציאין מהם וחולקין בשוה והכא ליכא למימר למזוני שאין הבנות ניזונות מן הבנות לפי שכולן שוות בירושה: (כ) לבנים קטנים מן הגדולים לחלק. אבל לא לבנים מן הבנות. בנכסים מועטין שאין בהן כדי לזון אלו ואלו עד שיבגרו דאמור רבנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: **מתני'** לא כתב לה כל נכסיו כו' חייב להיות כל נכסיו אחראין וערבאין לה. ולא יכול לומר לה אין ליך אלא אותה שדה הכתובה לך בשטר כתובתיך: ובכהנת. שאין יכול לקיימה משנשבית כותב לה ואהדרינך למדינתיך לפי שאשת כהן אסורה לבעלה אם נאנסה: **גמ'** שמא תחילתה. של ביאה באונס וסופה של ביאה ברצון: יצר אלבשה. שגם זה אונס כיון שבתחילת הביאה שהיא באונס אז הלבישה הבועל יצר: והיא. מיעוטא היא כלומר בשתם אשה אמרתי לך איסור בלא נתפשה הא נתפשה מותרת ויש אשה שאפילו ברצון מותרת: הני נשי דגנבן גנבי. שהליסטין גונבין מתחת בעליהן: שריין לגוברייהו. לפי שבאונס באין עליהן: אבל שבקינהו. הגנבים ללכת אל בעליהם ואזלי אינהו מנפשייהו אל הגנבים אסירן: שבויי מלכות. נשים ששבה המלך הרי הן כשבויין ומותרות לבעליהן כדתנן ואותבינך לי לאנתו: גנובי ליסטין אין כשבויין. בגמ' מוקי כגון בר נצר שהיה מלך ולגבי עיירות כשהיה ליסטין ומלך עליהם ולכך אסורה דקבר' מינסבא נסיב ט וכריני אשת המלך ונבעלת ברצון: חייב לפדותה.

מהר"ט (א) כל הני מימרי [עד המשנה] אומר אני שאינם מן הכתוב והרי הרא"ש כתב פיסקא דלעיל מינם בלשון האלפס והשמיט בו הני מימרי עד המשנה. [וכן ברי"ף דפוס קושט' ליתא]:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הגה"ה (ב) תיבת שני נמחק: (ג) בנכסים כצ"ל: (ד) נ"ב עכ"ס: (ה) מאי כצ"ל: (ו) נ"ב יום ולילה: (ז) נ"ב להם: (ח) ובין מקרקעי ובין מטלטלי כצ"ל: (ט) נ"ב ובנכסיהם ביד אפוטרופוס: (י) מוציאין. מן היתומים: מוציאין לבנות מן הבנים. למזונות ולפרנסה כצ"ל: (כ) ולבנים קטנים וכו' לחלוק בשוה כצ"ל: (ל) נ"ב על: (מ) זה שכותב ט' הספרים קיימים כצ"ל: (נ) שתקנו כצ"ל: (ס) נ"ב זהו לשון רש"י ונראה שבא לבאר דמאי דאמר אביי אלמנה לכה"ג אע"ג דה"ה ממזרת ונתינה לכה"ג חייב לפדותה לדעתיה דאביי שאני קורא בה ואהדריך למדינתך אלא משום דקי"ל באלמנה לכה"ג דיש לה כתובה ותנאי כתובה הוא דלמיפקא כו' לכך נקט אלמנה לכה"ג ואה"נ דה"ה לממזרת ונתינה לכה"ג וק"ל: (ע) ישראל כצ"ל:

המאור הגדול

אמר אביי אלמנה לכה"ג חייב לפדותה פי' וה"ה לממזרת ונתינה לכהן לדעתיה דאביי שחייב לפדותה מפני שאני קורא בה ואהדרינך למדינתיך לימא כתנאי המדיר את אשתו ונשבית וכו' מאי לאו במדיר אשת כהן קא מיפלגי ובפלוגתא דאביי ורבא פי' ומשום דבמסקנא דשמעתא איקימנא בין לאביי בין לרבא במדיר אשת (ע) איש מש"ה קאמרינן הכא מאי לאו במדיר אשת כהן משום דלאו הכי סליק במסקנא ודחינן לא הכא במאי עסקינן כגון שנדרה היא וקיים לה הוא פי' ולעולם במדיר אשת כהן וקסבר ר"י היא נתנה אצבע בין שניה ול"נ הכא ר"א סבר הוא נתן התירוצא אליבא דאביי הוא כלומר לרבא וראי תנאי היא דלא מתוקם ר"א כוותיה אע"ג דס"ל הוא ניתן אצבע בין שניה מ"מ איסור דבר אחר היא וקאמר ר"א חייב לפדותה דלא כרבא ואביי אמר לך אנא דאמרי אפי' לר"י עד כאן לא קאמר ר"י אינו פודה אלא משום דהיא נתנה אצבע בין שניה ויכול הוא שיאמר אי אפשי באשה נדרנית ובטורדת היא שמפסדת כתובתה ופדיונה והיינו דמתמהים עלה אי היא נתנה כתובה מאי עבידתה ועוד מה לי הדירה ולבסוף נשבית מה לי נשבית ולבסוף הדירה הא לא אתו לאערוטי כיון דבדידה תליא מלתא ואסיקנא אביי ורבא כל חד וחד מתרץ לטעמיה ככלהו תנאי ואף במדיר אשת ישראל פליגי ר"א ור"י ולפי שראיתי בשמועה זו שבוש במקצת הספרים גם בפירושי רש"י ז"ל הוצרכתי לכתבו

עין משפט

נזונית [דף ק:] דיש לה כתובה ותנאי כתובה ההוא דלמיסקל ולמיפק קאי אבל תנאי כתובה דלמיקם קמיה קאי כגון מזונות ורפואה אמרי' ביבמות דלית לה ברים פ' יש מותרות [דף פה.] והכא אשמעינן אביי דתנאי כתובה דפרקונה אית לה דמעיקרא אישתעבד לה שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לי לאנתו אלא אהדרינך למדינתיך והא נמי קרי ביה הכי והא תנאי נמי למסק' ולמיפק הוא: ממזרת ונתינה לישראל. אע"ג דאית לה כתובה ותנאי כתובה דלמשקל ולמיפק לית לה תנאי כתובה דפרקונה דמעיקרא לא אישתעבד לה: שאין אני קורא בה ואותבינך לאנתו. שזהו תנאי כתובה לישראלית:

נר מצוה

רבא אמר כו'. בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אשתעבד לה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו ובאלמנה לכהן גדול פליג עליה ואמר דמעיקרא נמי לא אשתעבד לכהנת ואהדריך למדינתיך אלא מחמת שאסרתה השביה עליו אבל לנאסרה מחמת דבר אחר לא נשתעבד דתנאי כתובה לישראל וכהן שוין אלא שהכהן מתנה עמה שאפילו תאסר עליו מחמת שבייתה לא תפסיד פרקונה. ובגמ' אפליגו ר' אליעזר ור' יהושע במדיר את אשתו ואח"כ נשבית דר"א סבר דפודה ונותן לה כתובתה ורבי יהושע סבר דנותן לה כתובתה ואינו פודה ומפרש רבא לפלוגתייהו במדיר בין אשת כהן דמעיקרא בשעת התנאי קרינא ביה ואהדרינך למדינתיך מחמת שביה ולבסוף איכא איסור דבר אחר ובין במדיר אשת ישראל דמעיקרא קרינא ביה ואותבינך לאינתו ולבסוף לא קרינא ביה הכי דר"א אזיל בתר מעיקרא ומשום הכי פודה ור' יהושע אזיל בתר בסוף שאין התנאי יכול להתקיים ולפיכך אינו פודה ולפיכך אמרינן בגמ' דדוקא בשהדירה ולבסוף נשבית דאי אמרת נשבית ולבסוף הדירה אתי לאערומי כדי להפטר מן הפדיון ופסק הרמב"ם ז"ל כרבי יהושע בפרק י"ד מהלכות אישות אבל י"א שכיון שהרי"ף ז"ל לא הביא מזה כלום משמע דלא סבירא ליה הכי משום דלקמן [דף עא.] בפ' המדיר פסק [גמ' שם] בנדרה היא וקיים לה איהו כמאן דאיהו הוא נתן אצבע בין שיניה ובסוגיין דהכא נמי סקלינן וטרינן מעיקרא דאי איהו נתן אצבעו בין שיניה פודה וכיון דאית לן לעולם בנדר אפי' נדרה היא הוא נתן אצבע בין שיניה ולענין כתובה חייב ה"ה נמי הכא דחייב לפדותה כיון שהוא נותן אצבע בין שיניה הילכך קיימא לן כר"א דמיחייב ולא מטעמיה: מתני' חייב לרפאותה. שהרפואה כמזונות: תרפא את עצמה רשאי. שאין אדם חייב לזון גרושתו וכתב הראב"ד ז"ל דתניא בספרי ובאלמנה לנפשה מלמד שאם היתה חולה ימתין לה עד שתתרפא וק"ו לבנות ישראל הטהורות והקדושות שאם חלתה שימתין לה עד שתתרפא ונתגי' בשאינה

רש"י

שהרי אף לכשרה לא היה מתנה ואותבינך לאינתו אלא אהדרינך למדינתיך והרי נמי קרינא ביה הכי: שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו. דזהו תנאי כתובה לישראל: רבא אמר כו'. בממזרת ונתינה כאביי סבירא ליה דלא אישתעבד לה ובאלמנה לכהן גדול פליג עליה ואמר דמעיקרא נמי לא מישתעבד לכהנת ואהדריך למדינתיך אלא שנאסרה מחמת השביה עליו אבל לנאסרה מתוך דבר אחר לא נשתעבד (תנאי) דתנאי כתובה ישראל וכהן שוה אלא שהכהן מתנה שאפילו אם תאסר עליו מחמת השביה שלא תאבד פירקונה: מתני' רשאי. שאין אדם חייב לזון גרושתו: גמ' רצה אינו פודה. דלא תקינו ליה רבנן אלא חד פדיון: מפני תקון העולם. שלא ירגלו להעלות על דמיהן: כנגד כתובתה אבל יתר מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובה יתר על הכתובה: הרי היא. הרפואה כמזונות דתרווייהו חיותא נינהו: מזונות אין להן קצבה. הילכך רפואה שיש לה קצבה שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות: קוצו לה מידי לרופא. שיקבל עליו רפואתה עולמית בכך וכך: כעורכי הדיינים. אוהב אחד מבעלי דינין ומטעים זכיותיו לדיין ועורך את הדין לפני הדיינין לזכותו מקרי עורכי הדיינין שעורך את הדיינין להפוך לבן לטובתו של זה: מעיקרא. כשהביאן עלה: ולבסוף. שהיה מתחרט מאי סבר: מתני' יתר על חולקהון דעם אחוהון. בני אשה אחרת אם תמותי בחיי ואירשך בחיי יטלו בניך כתובתיך ונפקא מינה אם היא מרובה משל האשה האחרת או שמא יהיו בני האשה האחרת מרובין ובני ע האשה מועטין: גמ' מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין. מאחר שכבר ירש הבעל נדונית אשתו למה תקנו שבניה ירשו כתובתה: ויתן לבתו. נדוניא יפה שחושב אפי' תמות בתו ירשוה בניה: ואימא דאב לירות. נדוניא שהאב נתן לבתו ירשו בניה אבל מנה ומאתים ותוספת שכותב הבעל

למדינתיך *ממזרת ונתינה לישראל אינו חייב לפדותה שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאנתו רבא אמר כל שאיסור שביה גרם א לה חייב לפדותה איסור דבר אחר גרם לה אינו חייב לפדותה והלכה כרבא: מתני' *נשבית א חייב לפדותה אמר הרי גיטה וכתובתה תפדה עצמה אינו רשאי לקתה חייב לרפאותה אמר הרי גטה וכתובתה תרפא עצמה רשאי: גמ' *תנו רבנן נשבית אחר מיתת הבעל (ה) אין (א) היבמין חייבין לפדותה *ולא עוד אלא אפי' נשבית בחיי בעלה ואח"כ מת בעלה אין (ג) חייבין לפדותה *שאין אני קורא בה ואותבינך לי לאינתו הלכך לית להו פירי דכי תקינו רבנן פירות לבעל תחת פרקונה הוא דתקינו והני כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי ב תדע דהא תנן (ב) אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה אלמא דכיון דחייבין במזונותיה מעשה ידיה שלהן וכיון דאין יורשין כתובתה אין חייבין בקבורתה הכא נמי כיון דלא מיחייבי בפרקונה לית להו פירי ת"ר נשבית והיו מבקשין עד עשרה בדמיה פעם ג ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה רשב"ג אומר *אין פודים ד השבוים יתר על דמיהם מפני תיקון העולם וכן הלכה ת"ר נשבית והיו מבקשין עד עשרה בכתובתה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה דברי רבי רשב"ג אומר אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה ואם לאו אינו פודה והלכה כרבי: לקתה חייב לרפאותה תנו רבנן ה אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ואם היתה צריכה לרפואה הרי הן כמזונות רשב"ג אומר רפואה שיש לה ה קצבה מתרפאת מכתובתה רפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות והלכה כרשב"ג א"ר יוחנן עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה צריכה לרפואה כל יומא אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו *זילו קוצו לה מידי לרופא דהויא לה רפואה שיש לה קצבה אמר רבי יוחנן עשינו עצמנו כעורכי הדיינין מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר (ג) מעיקרא סבר מבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני: מתני' ו לא כתב לה בנין דכרין דיהוויין ליכי מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתר על חולקהון דעם י אחוהון חייב שהוא תנאי בית דין בנן נוקבין דיהוויין ליכי מינאי יהויין יתבן בביתי ומיתזנן מנכסאי עד דתנסבן לגוברין חייב שהוא תנאי בית דין: גמ' אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין ז דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסים ואימא דאב לירות דבעל לא לירות

מוטלת על המטה ע"כ: גמ' רצה אינו פודה. דלא תקינו לה רבנן אלא חד פדיון: מפני תיקון העולם. שלא ירגילו להעלות על דמיהן: כנגד כתובתה. אבל יתירה מכתובתה לא דלא יהא טפל חמור מן העיקר תנאי כתובה יתר על הכתובה ופסק הרי"ף ז"ל כר"ש ב"ג בקמייתא וטעמיה מדתנן בפרק השולח (דף מה.) אין פודין את השבויים יתר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם אבל באידך פסק כרבי דפודה יותר מכתובתה ומשמע דטעמי' משום דת"ק דברייתא דלעיל קאי כוותיה (ג) [ואע"ג דלא קי"ל כוותיה] ליותר מכדי דמיה היינו משום דבהא מתני' דהשולח דלא כוותיה אבל ביותר מכתובתה נקטינן כוותיה וכדרבי [וי"א] דהכא איבעיא מאי דבעיא לן בפ' השולח [שם] בהא דאמרינן אין פודין את השבויים יותר על כדי דמיהם אי הוי טעמא משום דוחקא דצבורא אי משום דלא ניתו להגרויי בהו והכא איפשיטא דמשום הכי הוא ולא משום דוחקא דצבורא דהא על הבעל לפדותה ולא מדחיק לצבורא בהכי ואפ"ה אמרינן דלא. ולי [נראה] אפשר (ד) דכל היכא דלא מיפדו מדידהו אלא מהיובא *כפודה בדוחקא דצבורא דמי ולא מפשיט בעיין: ואם היתה צריכה רפואה הרי היא כמזונות. דתרווייהו חיותא נינהו: רפואה שיש לה קצבה. שאינה חולה תדיר [אינה] בכלל מזונות דמזונות אין להן קצבה והלכתא כרשב"ג דר' יוחנן קאי כוותיה: כעורכי הדיינים. אוהב אחד מבעלי הדינין ומטעים זכותו לדיין ועורך הדין לפני הדיינין לזכותו מיקרי עורכי הדיינין שעורך הדין לפניו להפוך לטובתו של זה: מעיקרא. כשהביאו עלה: ולבסוף. כשנתחרט ומשמע דדוקא באלמנה אבל באשת איש אפילו רפואה שיש לה קצבה בעלה חייב לרפאותה ופשטא דמתניתין הכי מוכח דקתני סתמא לקתה חייב לרפאותה ולא מפליג בין רפואה שיש לה קצבה לרפואה שאין לה קצבה וזה שלא כדברי הרב בעל העיטור ז"ל שכתב דאף באשת איש הדין כן והביא ראיה מן הירושלמי דגרסינן התם בפרק מי שמת [הלכה ד] קריבתיה דרבי שמעון בר אבא חששא עינא אתת קמיה דרבי יוחנן אמר לה קלין הוא אסייך מן פורניך ואי לא בעליך יהיב ליך אלמא אפי' בחיי בעלה רפואה שיש לה קצבה מתרפאת מכתובה ואפשר דאלמנה הות וכי קאמר בעליך יהיב ליך מנכסי בעליך קאמר וכן דעת הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל שחלק באלמנה פי"ח ולא חלק באשת איש פרק י"ד: מתני' יתר על חולקהון דעם אחוהון. בני אשה אחרת אם תמותי בחיי ואירשך יטלו בניך כתובתיך ונפקא מינה שמא מרובה היא או שמא יהו בני אשה אחרת מרובים ובניך מועטים וטוב להם שיטלו כתובת אמן והמרובין כתובת אמן ואפילו הכתובות שוות: גמ' מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין. מאחר שהבעל יורש את אשתו למה תקנו שיורשים לבניה מה שירש ממנה דהיינו נדוניא שלה: ויתן לבתו נדוניא. יפה דאפילו מתה ירשוה בניה: ואימא דאב לירות דבעל לא לירות. כיון דטעמא משום כדי

כדי שיקפוץ ליתן לבתו היא נתקין דנדוניא דיהב אב לבתו לירתו בניה דילה אבל שאר כתובות נכסי הבעל כגון מנה מאתים ותוספת דבעל לא לירתו: א"כ. דלא לירתו לשאר הכתובה: אב נמי מימנע ולא כתב. לבתו אחרי שזה מקפיד על שלו מלאחריש לבניו [מבתי] אף אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא דכתב אב כו'. כיון שהטעם משום שיקפוץ אדם ליתן נדוניא לבתו הוא היכא דכתב אב נדוניא לבתו נכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין והיכא דלא כתב אב נדוניא לכתחלה לא יכתוב בעל תנאי כתובת בנין דכרין: לא פלוג רבנן. לא חלקו בין כתובה לכתובה אחרי שרוב כתובות יש בהן נדוניא לא חלקו: בת בין הבנים תירות. כיון דטעם משום נדוניא הוא היכא דאין לו בנים ממנה אלא בת ומן אשה אחרת יש לו בנים תטול זו כתובת אמה ותירש נדוניא שנתן אבי אמו מאי שנא דתיקון בנין דכרין: כנחלה שויה רבנן. דירתון תנן ואין בת יורשת בין הבנים: בת בין הבנות תירות. יש לו בת מאשה אחת ובנות מן האחרת תטול בת היחידה כתובת אמה לירת נידונית אבי אמה דהא אי נמי שויה כנחלה יש משפט נחלה לבת בין הבנות: לא פלוג רבנן. במשפט כתובות בנין דכרין דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול: ותגבה ממטלטלי. כיון שהטעם משום נידונית אבי האם הוא אלמא (א"ר) [אר"י] לעיל [דף נ:] שאין הבנים יורשין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע: ככתובה שויה רבנן. ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לשטרא: תטרוף ממשעבדי. אי ככתובה שויה: ירתון תנן. ואין ירושה במשועבדין: ואימא אע"ג דליכא מותר דינר. יתר על שתי כתובות יטלו כתובת אמן כדי כתובת בנין דכרין אלמא תנן בפ' מי שהיה נשוי (דף צא.) אין שם אלא שתי כתובו' חולקים בשוה: במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא. משום נחלה דרבנן לא תקון רבנן. נחלה דידהו לעקור נחלת חלוקה שוה לגמרי שהיא מן התורה הילכך כי איכא מותר דינר שיחלקוהו בשוה כנחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא:

תורה אור · נר מצוה

לירות אם כן אב נמי מימנע ולא כתיב ואימא היכא דכתב אב לירתו היכא דלא כתב לא לירתו לא פלוג רבנן בת בין הבנים נמי תירות כנחלה שויוה רבנן בת בין הבנות תירות לא פלוג רבנן תיגבי ממטלטלי ככתובה שויוה רבנן תטרוף ממשעבדי ירתון תנן ואימא אע"ג דליכא מותר דינר במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא [דף נג.] לא תקון רבנן: *אמר רבא פשיטא לי °מוכרת [רנא] כתובתה בין לאחרים בין לבעלה יש לה כתובת בנין דכרין מ"ט זוזי אנסוה °מוחלת כתובתה א לבעלה אין לה כתובת בנין דכרין מ"ט אחולי אחילתה יתיב רבין בר חיננא קמיה דרב חסדא [רנב] ויתיב וקאמר משמיה דרבי אלעזר ב°מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות אמר ליה אי לאו דקאמרת לה משמיה דגברא רבא הוה אמינא °משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה [משלי יז] [רנג] מביתו: ג°בנן נוקבין דיהויין ליכי מינאי ב *רב תני [דף נג:] עד דתלקחן ולוי תני עד דתיבגרן בגר ולא אנסיב אנסיב ולא בגר כ"ע לא פליגי דלית לה כי פליגי בארוסה דרב סבר לית לה ולוי סבר אית לה עד דתבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא כדתנן נותנין לבתולה י"ב חדש משתבעה הבעל לפרנס עצמה ותנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו וכן תני לוי במתני' עד דתיבגרן או ימטי זמניהון לאיתנסבא כתנאי עד מתי הבת ניזונת עד שתתארס משום רבי אלעזר אמרו עד

רש"י

הבעל לא לירתו בניה: אם כן. דלא לירתו שאר הכתובה: אב נמי מימנע ולא כתיב. כיון שזה מקפיד על שלו מלהורישו לבניו גם אני אמשוך ידי מלהרבות לו נדוניא: היכא דכתב אב. נדוניא לבתו לכתוב בעל כתובת בנין דכרין: היכא דלא כתב אב. נדוניא לבתו לא נכתוב בעל כתובת בנין דכרין: לא פלוג רבנן. לא חילקו חכמים בין כתובה לכתובה שרוב כתובות יש בהן נדוניא: בת תירות. היכא דאין לו בנים הימנה כי אם בת ומאשה אחרת יש לו בנים תטול זו הבת כתובת אמה ומ"ש דתקון כתובת בנין דכרין: כנחלה שויוה רבנן. כי ירתון תנן ואין הבת יורשת בין הבנים: בת בין הבנות. אם יש לו בת מאשה אחת ובנות מאחרת תטול הבת היחידה כתובת אמה כי יש משפט נחלה לבת בין הבנות: לא פלוג רבנן. לומר דבת בין הבנים לא תשקול ובת בין הבנות תשקול: ככתובה שויוה רבנן. ואין כתובה נגבית ממטלטלי דיתמי: ירתון תנן. ואין ירושה במשועבדים: ואימא אע"ג דליכא מותר דינר. על שתי הכתובות יטלו כתובת אמן בנין דכרין אלמא תנן פרק מי שהיה נשוי אין שם מותר דינר על שתי הכתובות חולקין בשוה: במקום דמיעקרא נחלה דאורייתא. משום נחלה דרבנן לא תקון לעקור חלוקת שוה שהיא דאורייתא אבל כי איתא מותר דינר שיחלקוהו בשוה כדין נחלה דאורייתא יטלו אלו כתובת אמן ואלו כתובת אמן משום נחלה דרבנן ואי לא לא: מוכרת כתובתה לאחרים. בטובת הנאה שאם תתאלמן או תתגרש יטלוה ואם מתה ירשה בעלה וכן לבעלה: יש לה. לבניה כתובת בנין דכרין אם מתה בחייו דהא כי לא זבינתה נמי בעלה יורשה ובניה יורשין כתובתה הכי נמי כי מכרה לא פקע זכותה ואי משום דהוקל בעיניה למכרה ולהפסיד את בנה אם נתאלמנה או נתגרשה: זוזי אנסוה. שהוצרכה לכן: אחולי אחילתיה. וקל בעיניה להפסיד כתובת בניה יותר?

מאי טעמא זוזי אנסוה. ואין כאן הוכחה שהוקלה הכתובה בעיניה שתפסיד כתובת בנין דכרין הלכך אפילו מכרתה לבעלה שהכתובה ביד והוקל בעיניה להחליטה יש לה כתובת בנין דכרין: אחולי אחלתא לגמרי. ושאלו לרי"ף היאך יתכן שתמחול כתובתה לבעלה והיא יושבת תחתיו והלא אמרו [דף נז. ובב"ק דף פט.] אסור לאדם שישהה עם אשתו שעה אחת בלא כתובה והשיב כך דעתנו נוטה שזו המוחלת שדברו בה החכמים אינה יושבת תחתיו אלא כשמת או לאחר מותו מוחלת ליורשיו אבל אם מחלה כשהיא תחתיו יש להשאיר לעצמה עיקר כתובה שלא תאסר על בעלה שהלכה כר"מ דאמר [דף נד:] כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות ע"כ ולפי זה הא דאמר בסמוך מוחלת כתובה לבעלה אין לה מזונות מן היתומים קאמר וכך פרש"י ז"ל ואין צורך לכך דאנן לא אמרינן שיהא רשאי לעשות כן ולקיימה דהא אסור לאדם שישהה עם אשתו בלא כתובה [אלא] דאם עשה כן שקלינן וטרינן אם יש לה כתובת בנין דכרין או מזונות ואם רצה לקיימה ודאי צריך לכתוב לה כתובה במוחלת או מוכרת לבעלה אבל במוכרת לאחרים הדבר ברור שאין צריך לחדש לה כתובה שהרי אינה קלה בעיניו להוציאה והכי מוכח בהדיא בפרק החובל (דף פט.) עלה דמתניתין דתנן העבד והאשה פגיעתן רעה והיינו טעמא דמוכרת כתובתה או מוחלת לבעלה מהני ולא מצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי לפי שאין האשה מוכרת כתובתה ולא מוחלת כדי לעשות נחת רוח לבעלה דכיון שכל הנשים יש להן כתובה אדרבה הוא נתן עיניו בגירושין: מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות. כתב רש"י ז"ל באלמנותה דתנאי כתובה ככתובה ע"כ והאי לישנא מוכח דבחייו יש לה משום דבחייו לאו תנאי כתובה נינהו דהא [דף מז:] תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ולעיל נמי דאמרינן דמוחלת אין לה כתובת בנין דכרין אפי' נפרש דמוחלת בחייו קאמר אפשר דדוקא כתובת בנין דכרין הוא דלית לה משום דכיון דלית לה כתובה היאך ירשוה בניה אבל שאר תנאי כתובה יש לה [וטעמא משום דבחייו לאו תנאי כתובה ממש איקרו] ובהא נמי יש לה מזונות שהרי אפי' נפרעה כתובתה יש לה מזונות וע"כ לא איבעיא לן לקמן [דף סג:] בבת שניה אם יש לה מזונות או לא אלא מפני שלא היה לה דין כתובה מעולם אבל כל שהיה לה דין כתובה מתחלה ותנאי כתובה אף על פי שמחלה כתובתה אין לנו שתמחול תנאי כתובתה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ז מהלכות אישות אבל המוחלת כתובתה לבעלה אבדה כל תנאי כתובתה ואפי' מזונות אין לה עליו ע"כ (א) משמע שהוא ז"ל מפרש מוחלת כתובתה לבעלה דאמרינן דאין לה מזונת (ב) מוחלת בחיי בעלה וכיון דמפסדה מזונות אפילו בחייו שהוא סובר שאינם מתנאי כתובה [לבד] אלא מדאורייתא כמ"ש בפרק י"ב אלמא הרי היא כאילו מוחלת בפירוש כל תנאים שיש לה עליו והוא ז"ל סובר שזה מספיק אפי' לפטרו ממזון הבנות שכך כתב בפרק י"ט אבל אם אין שם שטר כתובה אין להם כלום שאם מחלה אמן כתובתה ע"כ וזה ודאי תימה גדול וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב הפלא ופלא וכי מזון הבנות תלוי בפרעון הכתובה והמחילה אינה אלא כפרעון ואם פרע הבעל כתובת אשתו לא יטלו בנותיו מזונותיהם ע"כ ולענין הלכה כבר כתבתי שהרב הרמב"ם ז"ל פסק דמוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות וטעמיה משום דרב חסדא לא פליג עליה דר' אלעזר בהדיא אבל אחרים פסקו דמוחלת כתובתה לבעלה יש לה מזונות והוא הדין למוחלת כתובתה ליתומים שיש לה מזונות מהם והכי איתא בירושלמי [פרק יא הלכה ב] ואיכא למידק דהא בפרק הנושא (דף קד.) אמרינן דכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנה כלומר אבל טפי לא וטעמא משום דכיון שהיא בבית אביה לא מכספא למתבע כתובתה וכיון שעמדה כ"ה שנים שלא תבעה מסתמא מחלה לה ומשמע התם דהוא הדין דלית לה מזוני דאמרינן התם חמתיה דרב חייא אריכא מדפתי איתת אחוה הואי וזנה כ"ה שנים בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני [א"ל] לית לך א"ל הב לי כתובה אמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך אלמא דכל היכא דמחלה לכתובה לית לה מזוני תירץ הרא"ה ז"ל דההיא דהתם כאנשי יהודה [דף נב:] דס"ל שאם רצו היורשים ליתן לה כתובתה פוטרים אותה וכיון שכן דין הוא דבמחילת כתובה תפסיד מזונותיה דאי לא תימא הכי מה הועילו בתקנת היורשים כשהתנו שאם רצו לתת לה כתובה שבוב לא יהו לה מזונות הרי אם רצתה תמחול כתובתה ותזון מהן בעל כרחן הלכך לדידהו כי מפקע כתובתה מפקעי מזונותיה דיכולין יורשין לומר לה אילו לא מחלת כתובתך היינו פורעין אותך והו לית לך מזונות אבל הא דהכא אתיא כאנשי גליל דקי"ל [דף נד.] כוותייהו ולדידהו במחילה לא מפסדא מזונות דלא מצו למימר עלה מהאי טעמא ודברי הרמב"ם ז"ל נראים עיקר: גרסי' בגמרא [דף נג.] ההוא גברא דשכיבא ארוסתו אמרו ליה זיל קברה או הב לה כתובתה. ואסקינן שאין הארוס חייב לקברה לפי שאינו יורש כתובתה כדי שנאמר שיקברה תחת ירושת כתובתה אלא ממילא נפטר ממנה לפי שכך כותב לה כשתכנסי לאחר תטלי כל מה שכתוב ליכי וזו כיון שמתה לא תכנס: בגר ולא איכסיב איכסיב ולא בגר כ"ע לא פליגי דלית לה. לפי שבגרות ונשואין מוציאין מרשות האב דבין לרבי ובין *לר"א ב"ר שמעון שנחלקו בדבר בפרק מציאת האשה (דף סח:) בעשור נכסים מודים הם במזונות דבין נשאו בין בגרו אבדו מזונותיהן: כי פליגי בארוסה דרב סבר לית לה. ועד דתלקחן דקאמר היינו קיחה דאירוסין ואפילו לא בגרה ולוי אינה מפסדת מזונות בשביל אירוסין אלא בשביל בגרות או שיגיע זמנה ליכנס והלכתא כרב דקאי כת"ק ודברי הרמב"ם ז"ל מוכיחין בפרק י"ט מהלכות אישות שאפילו נתארסה כשהיא קטנה אבדה מזונותיה אבל ר"ח ז"ל כתב דדוקא כשארסוה בנערותה אבל כשהיא קטנה לא דלאו כל כמינייהו לארסה כשהיא קטנה להפקיע מזונותיה וכ"כ הרב בעל העיטור ז"ל והרשב"א ז"ל הוסיף שמסתברא דאפי' ארסוה לדעתה לא הפסידה מזונותיה משום דאין מעשה קטנה כלום וכדתנן בפרק מציאת האשה (דף סח.) יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מהם מה שראוי להנתן לה דאע"ג דקי"ל דפעוטות מתנתן מתנה במטלטלין כדאיתא בפרק הניזקין [דף נט.] וה"מ למחילתן מצות ופרנסה שאני דכיון דאינן אלא מן הקרקע כדמסקינן לקמן [דף סט:] הלכתא ממקרקעי ולא מטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין

שלטי הגבורים

א ונראה דה"ה נמי שהפסידה כל שאר תנאי כתובה וכן כתב הרמב"ם המוחלת כתובתה לבעלה הפסידה כל תנאי כתובתה ואפי' מזונות לית לה ונראה מדבריו שאפי' בחייו אין לה מזונות ואני כתבתי למעלה שיש לה מזונות בחייו ולא הפסידה אלא מזונות של אחר מיתה. כ' מיי' המוחלת כתובתה אינה צריכה לא קנין ולא עדים כשאר מוחלים והוא שיהיו דברים שהדעת סומכת עליהן ולא יהיה שחוק והיתול או דברי תימה אלא בדעת נכונה:

לשון ריא"ז

אבל אם מחלה כתובתה לבעלה הואיל ולא מפני צורך מעות עשתה כן הרי אנו דנין שהדעתה שלגמרי נסתלקה מזכות כתובתה ואף אם תמות אין בניה יורשין כתובתה ואם מחלה איבדה שאר תנאים האמורים כמב"ה: כל דבר שהוא זכות האשה כגון פדיונה ורפואתה ומזונותיה יכולה אשה למחול לבעלה ויכולה להתנות לו אפי' שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה שכל שמתנה בדבר שבממון תנאו קיים וכן מבואר בתלמוד א"י:

ב כתב מיי' פוסקין לבת מזונות כסות ומדור מנכסי אביה כדרך שפוסקי' לאלמנה ומוכרים למזון הבנות בלא הכרזה כדרך שמוכרים למזון האלמנה וכסותה אלא שהאשה פוסקין לפי כבודה וכבוד בעלה [ולבנות] פוסקים להם דבר המספיק בלבד ואין הבנות נשבעות ע"כ:

לשון ריא"ז

ואע"פ שלא כתב לה חייב מפני שהוא תנאי ב"ד לפיכך מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובים הבנים יורשין כל הנכסים והבנות ניזונות מהם ונותנין להן מזונות וכסות ומדור לדור בו עד שיתבגרו או עד שיתארסו כמב"ה:

ב"ר שמעון בן אלעזר וכ"כ בגמ' (ג"א)

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' אישות טור אה"ע סי' קה וקיא:
ב מיי' פי"ח שם סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צג וקה:
מיי' פי"ט סמג שם ועשין מח טור אה"ע סי' נב סע קיב:

[דף פד ע"ב]

הגהות הב"ח
(א) נ"ב נראה: (ב) במוחלת כצ"ל:

גי' מש"ש

לפרנסה הוו להו כמקרקעי וכשם שאין מתנתן מתנה בהן כך אין מחילתן מחילה ולפי טעמו ז"ל אפילו מחילה בפירוש לא מהני וצריך עיון בדין זה דהא ס"ל לרבי לקמן [דף סח:] דפרנסה אפילו ממטלטלי ואפ"ה לא פליג בההיא דיתומה שהשיאתה ולדידיה לא אפשר למיתי עלה מהאי טעמא וע"כ היינו טעמא משום דאע"ג דהשיאוה לדעתה מסתמא לא מחלה ולפיכך היכא שמחלה בפירוש אפשר דמהני ומ"מ בתר תקנתא דתיקון בתראי ז"ל שיהו בנות ניזונות מן המטלטלין מחלה בפירוש פשיטא דמהני: וקא פסקי רבנן כההיא לישנא בתרא וה"מ לאחר י"ב חדש. כך נמצא בנוסחי נר מצוה הלכות מדויקות וה"פ דבארוסה שנתאלמנה עסקינן וכגון שכתב לה כתובה והגיע זמן בחיי הבעל וקא מיבעיא ליה אם יש לה מזונות מיורשי ארוס או לא ואסיקנא ללישנא בתרא דאית לה דכיון דארסה לא ניחא ליה דתתזיל וזונת היא מנכסיו דכיון דאכלה בחיי הבעל אף לאחר מיתתו אוכלת דכל יומי מיגר אלמנותיך בביתי קרינא ביה ואע"ג דתנן אלמנה מן האירוסין אינה מוכרת אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות ההיא כשלא הגיע זמן אבל הגיע זמן בהדיא אשכחן בירושלמי ובתוספתא שניזונית היא לאחר מיתתו מנכסיו והנגיד ז"ל פירשה (ד) דיתומה שנתארסה קמיבעיא ליה אם יש לה מזונות מן הארוס אפילו לא הגיע זמן כמי אמרינן דכי בעי הגיע זמן ה"מ בשנתארסה בחיי האב דלא מפסדא מזוני משום ארוס דהא אין האב חייב במזונות בתו אבל יתומה (ה) דקי"ל דמפסדא מזוני מן האחין מי אמרינן דכיון דמפסדא מזוני משום לתא דארוס אית לה מן האירוסין או דילמא ל"ש ואסיקנא ללישנא בתרא דאית לה דכיון דארס לא ניחא ליה דתתזיל וכלשון כתב הרמב"ם בפרק י"ט מהל' אישות ולפי זה אפשר דלית לה מזונות אלא עד שעת בגרות דלא מפסדא טפי אמטולתיה: ממאנת. יתומה קטנה שהשיאוה אחיה ומיאנה בבעלה וחזרה אצלם: יש לה מזונות. עד שתבגר או לא מי אמרינן עקרתינהו לניסואין מעיקרן וה"ל כמי שלא נשאת או דילמא הא נשאת ויצאת מרשות האב: אלמנה בבית אביה. מן האירוסין ונתאלמנה בחיי אביה ואפילו לרב דאמר דארוסה אין לה מזונות ה"מ כשנתארסה לאחר מיתת אביה או נתארסה בחיי אביה ולא נתאלמנה עד לאחר מיתת אביה אבל זו מכיון שנתאלמנה בחיי אביה הרי היא כאילו לא נתארסה כלל ויש לה מזונות מן האחין לאחר מיתת אביה: דת"ק סבר אית לה. וה"ק אלמנה בבית אביה כו' וה"ה לממאנת דאין כאן נשואין דהא עקרתינהו ואתא רבי יהודה למימר עודה בבית אביה (ו) כתחלה שלא יצתה משם בנשואין יש לה מזונות אבל משיצתה בנשואין אין לה והלכתא כת"ק והרמב"ם ז"ל כתב זה הדין בפרק י"ט מהלכות אישות וכתב גם כן שם בת הממאנת הרי היא כשאר כל הבנות כלומר שמי שכנס קטנה יתומה וילדה לו בת ואח"כ מיאנה בעודה קטנה ומת האב אותה הבת יש לה מזונות מן אחיה וכתב עליו הראב"ד ז"ל מה שאינו כתב [כי] (בת) הממאנת אין לה לא בן ולא בת ולא באלו עליה אלא על עצמה אם תחזור לבית אביה אם יש לה מזונות מן האחין או לא ע"כ ובודאי דסוגיא בפ"ק דיבמות מוכחא שכל זמן שהיא יכולה למאן אינה יולדת שא"כ מלינו חמות ממאנת (א) עוד יש לתמוה בדבריו שמאחר שהוא מפרש ממאנת דאתמר בגמ' כפי' הראשונים ז"ל אותו דין אחר של בת הממאנת מניין לו: **בת** יבמה. הכונס את יבמתו (ז) איבעי לן בגמ' אם יש לה מזונות לבת לאחר מיתת האב מן האחין מנכסי אביה או לא: מי אמרינן כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון. ואינה על נכסי יבם תנאי כתובה נמי דילה לא על נכסיו הוא: או דילמא כיון דאי לית ליה נכסים לראשון תקינו לה רבנן משני. שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: אית לה. נמי תנאי כתובה להיות בתה ניזונית ולא איפשיטא הלכך לית לה ודוקא בדאיכא נכסים מראשון הוא דקא מיבעיא לן דאי ליכא הא תקינו לה רבנן כתובה משני ופשיטא דתנאי כתובה נמי אית לה ודוקא בת הוא דקא מיבעיא ליה אבל יבמה עצמה ודאי יש לה מזונות דאפילו תימא דכתובתה על נכסי בעלה הראשון שפיר קרינא ביה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי שהרי מחמתו היא אלמנה עכשיו ואי לית ליה נכסי לראשון כ"ש שיש לה מזונות דהא אית לה כתובה משני: ובת שניה. מי שנשא שניה מד"ס דאמור רבנן לקמן בפרק אלמנה ניזונת [דף ק:] השניה אין לה כתובה ולא מזונות בת שילדה לו ומת יש לה מזונות מנכסיו או לא מי אמרינן כיון דלית לה כתובה לאם לית לה מזוני לבת דהא תנאי כתובה הוא: או דילמא אמרינן איהי דעבדא איסורא קנסוה רבנן בתה דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן. וסלקא בתיקו הילכך אין לה מזונות וכתב הרא"ה ז"ל דכתובת בנין דכרין נמי לית לה דכיון דלית ליה כתובה בניה היכי ירתי לה ואע"ג דלא מפסדה אלא מנה מאתים כדאיתא לקמן בפרק אלמנה אבל תוספת ונדוניא אית לה אפילו הכי בנין דכרין לא ירתי מידי דתנאי כתובה בתר כתובה גריר וכיון שאין לה עיקר כתובה כמי שאין לה כתובה דמי: **ובת** ארוסה. הבא על ארוסתו וילדה לו בת ומת ולו בנים יש לה מזונות מנכסיו או לא: מי אמרינן כיון דאית לה כתובה. כגון שכתב לה מן האירוסין: אית לה מזוני או דילמא כיון דלא תיקון רבנן למכתב כתובה עד שעת נישואין. תנאי כתובה נמי מקמי הכי לא חייל וסלקא בתיקו: ובת אנוסה. אנס את הנערה ונשאה אחרי כן כדכתיב (דברים כב) ולו תהיה לאשה וילדה לו בת ומת יש לה מזונות מן האחין או לא וקמיבעיא לן: אליבא דרבנן דאמרי יצא כסף קנסה בכתובתה. ואין לה כתובה מנכסיו מי אמרינן: דכיון דלית לה כתובה לית לה מזוני. לפי שהן תנאי כתובה: או דילמא. כתובה היינו טעמא דלא תיקון רבנן משום דכל כתובת אשה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אתקון והא לא מצי מפיק לה הילכך אית לה מזוני וסלקא בתיקו הלכך כולהו הני לית להו דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע: **מתני'** כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי: **גמ'** בביתי ולא בעקתי. אם יש לו בית כופין את היורשין לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לה: לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אבל אין לו בית אלא צר וקטן יכולין לומר לה לכי מאצלנו דאת יתבא בביתי כתב לה ולא בעקתי דהיינו לשון צרות אבל מזוני אית לה בבית אביה מנכסיו ולא אמרינן כיון דלא קרינא ביה ואת תהא יתבא בביתי לא קרינא ביה נמי ומתזנא מנכסי ורב יוסף בביתי יתירא דריש דתקון למכתב בביתי הרי זימני את תהא יתבא בביתי ומתזנא

ריש"י

כיון דלא קים ליה בגוה. כלומר שהארוס אינה מכירה וחיים שמא ימצא בה מום לא שדי זוזי בכדי ולא יפרנסה הארוס לכן אית לה מן האחין: לא ניחא ליה לארוס שתינוול. שתזלזל לחזר על הפתחים ויפרנסנה הארוס מדידיה אע"פ שאינו מחויב לזונה הלכך לית לה מן האחים כיון דליכא למיחש שתחזור על הפתחים כי הארוס *לא יניחנה: כי האי לישנא בתרא. דאיכא בגמ' לישנא אחרינא איפכא: ממאנת. יתומה שהשיאוה אחיה וחזרה אצלם ומיאנה בבעלה: מי אמרינן. עקרתינהו לנישואין קמאי ואית לה מזונות דהוה כלא נישאת או לא: אלמנה בבית אביה. כלומר מן האירוסין דאי מן הנישואין אין לה מזונות דעד דתילקחן תנן: ת"ק סבר אית לה. וה"ק אלמנה בבית אביה והוא הדין ממאנת דעקרתינהו לנישואין ואתא רבי יהודה למימר עודה בבית אביה שלא יצתה משם בנישואין [יש לה] אבל יצתה משם בנישואין אין לה: גמ' בביתי ולא בעקתי. אם יש לו בית כופין היורשים לתת לה מדור לפי כבודה ואין יכולין לומר לכי לבית אביך ונזין אותך שם אבל אין להם בית כי אם ביקתא צריך צר וקטן יכולין לומר לה לכי מעלינו דבביתי כתיב ולא בביקתי: אבל מזונות נותנין לה. במקום שתהיה שם ולא אמרינן כיון דלא קרינא ביה ואת תהא יתבא בביתי לא קרינא ביה ומיתזנא מנכסי

שתבגר רב כתנא קמא ולוי כר' אלעזר והלכתא כרב דקאי כתנא קמא א"ל רב חסדא לרב יוסף [א] מי לא שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות (א) או אין לה מזונות א"ל משמע לא שמיע לי מסברא לית לה כיון א דלא קים ליה בגוה לא שדי זוזי בכדי א"ל אי לא שמיע לך מסברא אית לה כיון ב דאירסה לא ניחא ליה דתינוול (ב) (א) דהא לית לה מזוני מן האחים וקא (ג) פסקי רבנן הלכתא כי האי לישנא בתרא (ג) (ג) והני מילי לאחר י"ב חדש בעו מיניה מרב ששת ממאנת יש לה מזונות או אין לה מזונות פירוש מן האחים °א"ל רב ששת תניתוה אלמנה בבית אביה וגרושה בבית אביה ושומרת יבם בבית אביה יש לה מזונות רבי יהודה אומר עודה בבית אביה יש לה מזונות אינה בבית אביה אין לה מזונות רבי יהודה היינו ת"ק אלא לאו ג ממאנת איכא בינייהו ת"ק סבר אית לה ורבי יהודה סבר לית לה והלכתא כת"ק בת ד יבמה ובת שניה ובת (ד) *ארוסה ובת אנוסה כולן עלו בתיקו הילכך לית להו דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע והנ"מ לאחר מיתה אבל בחיי אבוהן חייב לזונן עד שש שנים כדכתבינן לעיל: **מתני'** *לא כתב לה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בביתי חייב מפני שהוא תנאי ב"ד: **גמ'** *תני רב יוסף בביתי ולא ה בעקתי אבל מזוני אית לה מר בר רב אשי אמר אפי' מזוני לית לה ולית הלכה

א מיי' פי"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' סט נג ולב:

הגהות הב"ח

(א) תיבת דהא לית לה מזוני מן האחים מוקף וכ"כ מלי' זה משמע דהרי"ף ז"ל מפרש לה במארס יתומה הניזונית מן האחין ומשום דידע ארוס דאחר שנתארסה אינה ניזונית מן האחין דקי"ל כרב מספקא ליה אי איכפת לדעתא דהכי שיזונה או לא ופסק הלכה דאית לה וכ"כ הרא"ש בזהו דעת הרי"ף ולפ"ז אפי' תוך י"ב חודש אית לה ולא גרסי' בדברי הרי"ף וה"מ לאחר י"ב חודש והוא מסכים לפי' הנגיד שהביא הר"ן. אבל לאותן דגרסי בדברי הרי"ף וה"מ לאחר י"ב חודש צריכין לפרש דעתו דבארוסה שנתארמלה עסק כן וכמ"ש הר"ן ולפי זה לא גרסי' בדברי הרי"ף האי לישנא דהא לית לה מזוני מן האחי' ובמרדכי משמע נמי שהיה גורס בדברי הרי"ף וה"מ לאחר י"ב חודש. שהרי כתב אדברי הסמ"ג שהם כדברי הרמב"ם דבמארס יתומה הניזונית מן האחין קא מיירי שהוא דלא כפי' רש"י ודלא כהאלפסי ע"ש: (ב) כאן צ"ל הציון אות ב' בשלטי הגבורים שמתחיל הגיה הטור ולעיל נמחק: (ג) תיבות וה"מ לאחר י"ב חודש מוקפין: (ד) דיתומה שנתארסה כצ"ל: (ה) נ"ב שנתארסה: (ו) כתחלתה כצ"ל: (ז) נ"ב וילדה לו בת:

הגהות הו"י

(א) משמע (בא"ה) [מן הארוס] ורש"י גרס בהיפך ומסברא על האחין: (ב) ל"ג בגמ': (ג) נ"ע שהרי כבר פסק כרב דס"ל ארוסה אין לה מזונות מן האחים מיד שנתארס ואף לאחר י"ב חודש משנה שלימה תנן דאוכלת משל ארוס. ועי' בר"ן: (ד) הבא על ארוסתו וילדה או אנס נערה ונשאה אח"כ וילדה לו בת:

א וכתב הרמב"ם ה"מ שלא נתארסה מדעת היורשים אבל נתארסה מדעת היורשין אית לה מזונות דלאו כל כמינייהו דיורשין להשיאה עלה להתארס דתפסיד מזוני ואי נמי נתארסה שלא מדעת יורשים ותאו כי דינא דליכא מאן דיהיב לה מזוני מלמדין אותה שתמאן ושקלה מזוני מאחין ע"כ:

לשון ריא"ז

בגרו עד שלא נתארסו או שנתארסו עד שלא בגרו בין בימי נערות בין בימי קטנות אינן ניזונות מנכסי אביהן וכשם שהאשה ניזונית מנכסי בעלה לפי כבודה ולפי כבודו כך הבנות ניזונות מנכסי אביהן לפי כבודן כמבואר בק"ס:

ב הגיה הטור דברי רבינו וכתב דהרא"ש לא כתב כן ומיי' כתב כרבינו דהארוס חייב במזונותיה ועוד כתב מיי' דחייב מיד כשאירסה:

ג מיאנו בבעליהן הרי הן כמי שלא נשאו וחוזרות וניזונות כבתחלה וכן בת שממאנת יש לה מזונות מנכסי אביה אע"פ שמיאנה אמה כמב"ם:

לשון ריא"ז

ד שינס שינס את יבמתו נסתפקו הכמי' בבנותיהם אם יש להן מזונות מנכסי אביהם כשאר הבנות אם לאו לפיכך אין להם מזונות מספק ואם היו הנכסים מועטין ותפסו אותם הבנות למזונותיהם אין מוציאין מידם מספק אבל אם הנכסים מרובים מוציאין מידם שאף אם יש להם מזונות אין להם דבר יום ביומו כמב"ם:

ה וי"א שאם הבית קטן מהכיל שצריכין לשכור לה בית אחר וליתן לה בו מזונותיה משלם אלא שבזה יפה כחם שאם היא אומרת תשכרו אתם ואני אדור בבית בעלי אין שומעין לה אבל לעולם צריכים ליתן לה או בית בעלה או לשכור לה אחר וכ"כ מיי' נפל הבית או שלא היה לבעלה בית אלא בשכר נותנין לה מדור לפי כבודה וכן מזונותיה וכסותה לפי כבודה: וכתב הרא"ש בשם הירושלמי לא היה שם בית ראוי לדירת אלמנה והיתומים מהו ומשני היורשים שוכרים לה בית. ואם היא אומרת בבית בעלי אני רוצה לדור והם אומרים מעות פי' נשכור לך בית במדור ונדור בבתינו הדין עם היורשים לפי שאין גוף הקרקע קנוי לה אלא לדירה בעלמא הלכך יכולים לשכור לה בית אחר וידורו הם בביתם. והא דאמרי משתמשת במדור שנשתמשת בו בחיי בעלה היינו כשיש לכולם דירה וכשהן רוצין ליתן לה דירה פחותה. אמנם במתניתין מוכח דכשהבית צר מוציאין אותה ואין שוכרין לה דירה דאי חייבין לשכור לה דירה פשיטא דמזונות אית לה והיאך קאמר מר בר רב אשי דלית לה מזונות:

לשון ריא"ז

אם לא הניח אביהן אלא בית דחוק שאינה יכולה לדור שם עם היורשין אין חייבין ליתן לה מדור שכך כתב לה ואת תהא יתבא בביתי ולא בביקתי אלא נותנין לה מזונות בבית אביה וכן אם נפל בית אביהם אינם חייבין לבנותו שתדור שם:

חדושי אנשי שם מהר"ם (א) ומיהו אפשר שנתעברה תוך בנות י"ב ומיאנה ואח"כ ילדה כשהיא גדולה ומעתה הדבר מוכרח למה לא שאלו על בת הממאנת כמו ששאלו על בת השניה דתנן בפ' אלמנה ניזונת יתומה שמיאנה והשניה אין להן כתובה אם יש לבנותיהם תנאי כתובה מנכסיו אלא בבניה משום דעבדא איסורא קנסוה קנסי להו. ועוד דלא גרעא בת הממאנת מבת ארוסה ובת אנוסה שלא שאלו עליהן אלא משום דלא תקינו להו רבנן כתובה ולא חלתה שיעבודא הכא ממאנת ודאי יש לה כתובה וכבר חלתה שיעבודא אלא שממאנת עצמה קנסו בה מפני שמעצמה יצאה ומפני זה אין סברא שיפסידו את הבת תנאי כתובה ולפי' לפי מה שכתב הרמב"ם שהמוחלת כתובתה אין הבנות ניזונות דהכא ממאנת לא מחלה אלא דקנסוה רבנן והפקיעו כתובתה אחר שחל שיעבודא ולמה יפקיעו את הבת והרי אפי' בשניה דמעיקרא לא תקינו לה כתובה ולא חל שיעבודא קבעי דבתה דלא עבדא איסורא לא קנסוה רבנן וצ"ע בתוס' ריש פרק אע"פ גבי נפקא מינה לעוברת על דת ובתוס' פ"ק דיבמות כתב בנים הרי הן כסימנים מעת שעיבור ועי' במגיד למיי' בפ"ב מהל' אישות:

המאור הגדול

ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות וכו' הכי נקיטינן גירסא ופירושה כמו שכתבה ה"ר שלמה ז"ל ולא כמו שכתבה הרי"ף ז"ל (והביאו הרא"ש בסי' כ"ו):

מלחמת ה'

ועוד ארוסה יש לה מזונות וכו' הכי נקיטינן גירסא ופירושה כמו שכתבה ס"ר שלמה ז"ל ולא כמו שכתבה הרי"ף ז"ל: אמר הכותב ספרי הישיבות הישנים וחבורי הגאונים הראשונים והאחרונים יוכיחו ואילו המצא בהם נוסחא אחת

השגות הראב"ד

[א] **כתב** הרב אלפסי ז"ל במאי דבעא מיניה דרב חסדא מרב יוסף מי שמיע לך מיניה דרב יהודה ארוסה יש לה מזונות או אין לה מזונות וקא פסקי רבנן כהאי לישנא בתרא וה"מ לאחר י"ב חודש. והתמיה לי טובא ולא ידענא מאי **קאמר** דהא דקא מבעיא ליה ודאי בארוסה (מה) קמבעיא ליה אי אית לה מזונות מן הארוס אי לא ואי לאחר י"ב חדש **מאי קא** מבעיא ליה והלא אף ללוי דאמר דארוסה לא מפסדא מזוני מן האחין הא מודה במעת זמניה לאתנסבא דהיינו **לאחר** י"ב חדש שאבדו מזונותיה ואם אבדה מזונותיה מן האחין וכבר הגיע זמנה ליסבא למה לא יפרנסנה אלא ודאי **בתוך** י"ב חדש קא מבעיא ליה דכיון דבדיליה אבדו מזונותיה מן האחים אם יתן לה מזונותיה או לא וקפסיק רב חסדא **כיון** דארסה לא ניחא ליה דתיתזול וכיון דהפסיד' מזונותיה מן האחין מפני האירוסין שלו הוא נותן לה מזונותיה. ואולי בסוף מפרש השמועה הזאת בדרך אחרת שלא על דרך זאת והפי'. וכך הוא מפרש אותה ארוסה שהגיע זמנה להנשא **ומת** הארוס וכבר כתב לה כתובה מן האירוסין אמרי' כיון דכתב לה כתובה והגיע זמנה להנשא כנשואה דמיא ואית לה תנאי כתובה מן היורשין או לא. ופשיט לה רב יוסף מסברא לית לה מזוני ולאו כנשואה דמיא דכיון דלא קים לה בגוה לא שדי איניש זוזי בכדי ולא קביל עליה בארוסה תנאי כתובה וא"ל רב חסדא מסברא אית לה כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזול. ובהא ודאי לאחר י"ב חדש *)אפי' מיניה דידיה נמי לית לה וכ"ש מיורשי' ודוקא בשכתב לה כתובה מעת אירוסין דכיון דכתובה אית לה תנאי כתובה נמי אית לה. ומתחזי האי פירושא דאמרי' בגמ' כיון דאירסה לא ניחא ליה דתיתזול דמשמע דבאומדן דעתה תליא מלתא דאי כפירושא קמא כיון דקאי ארוס וקאמר לא יתיבנא לה מזוני היכי אמרי' דלא ניחא ליה דתיתזול והא מינה ניחא ליה אלא מיהו להאי פירושא בתרא הך בעיא לאו לפום עניינו הוא דהא בבנות יתומות קיימי' ובמזונות שעל אחים עסקינן. ובפרק אע"פ דאיתא להאי מתני' הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו הו"ל למימר האי בעיא ואפשר דאיידי דקא מיירי הכא במזונות האשה שהם תנאי ב"ד אייתי לה להך בעיא הכא. מיהו גבי מזונות האשה איבעי לה למכתבה דהיא פסקא אחריתי דלקמן. **ובהלכות הנגיד** מפורש בפירוש ארוסה יתומה:

*) [אולי צ"ל דאי בתוך י"ב חודש אפי' ט"ו]

ומתוכה מנכסי כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי קך פירש"י ז"ל: **אבל** הראשונים כתבו דהיכא שאין לו בית שתוכל לעמוד בו לפי כבודה היורשין חייבין לשכור לה (א) וכך הוא מפורש בירושלמי דגרס התם [בפירקין הלכה יג] ר' זירא שאל לר"נ בר יעקב ולר' אמי בר פפי לא היה שם בית מאי א"ל היורשים שוכרים לה בית ולפי זה בגמרא הכי איתמר אבל מזוני אית לה כלומר מזונות שלמים דלא יהבי לה מזונות לפי ברכת הבית בלחוד כדאמרינן בפרק הנושא [דף קג.] שיכולין היתומים לומר לה אם את אלמנה יש לך מזונות ואם לאו אין לך מזונות כלומר אלא לפי ברכת הבית דהתם הוא גר בצוה שהיא יכולה לדור עמהם אלא שרוצה לילך לבית אביה וכיון שכן אינו בדין שיפסידו היתומים בשבילה אבל הכא שאינה יכולה לדור עמהם יש לה מזונות שלמים ומר בר רב אשי אמר דמזוני נמי לית לה כלומר שלמים אלא לפי ברכת הבית ולית הלכתא כמר בר רב אשי ויש לה מזונות שלמים ואין זה מחוור כלל אלא שיש לדחוק כדי לקיים דברי הראשונים שסמכו על הירושלמי: **וגרסי'** תו התם מכאן ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים כהדא חדא איתתא הות פורנא כ' דינרין והוה תמן חד ביתא טב עשרה דינרין ואתא עובדא קמיה ר' חנינא אמר או יהבון לה ביתא או יהבון לה עשרים דינרין א"ר מונא כיון דלית ביתא טב אלא עשרה דינרין כמאן דלית לה פורנא אלא עשרה דינרין. ופירשו בו כך. מכאן ואילך כלומר אם תובעת כתובתה והיא אומרת שרוצה להפרע מן הקרקע שיחדו בכתובתה ולא היה שוה כדי כתובתה אבל היא רוצה שתקחנו בכדי כל כתובתה והם רוצים לסלקה בדמי הקרקע לבד ואמרינן דהדין עם היתומים ואין נותנין לה אלא דמי הקרקע לבד ואמר בההיא איתתא דהות פורנא כ' דינרים כלומר שנשארו לפרוע מפורנא והוה תמן חד ביתא טב י' דינרין כלומר שלא היה שם מנכסי בעלה אלא אותו בית ואתא עובדא קמיה רבי חנינא ואמר או יהבון לה ביתא או יהבון לה עשרים דינרין כלומר שכיון שהיתה רוצה לקחת קרקע זה בכל כתובתה או יתנו לה כל כתובתה או יתנו לה בית זה ורבי מונא פליג ואמר שכיון שאין הבית שוה אלא י' דינרין הרי הוא כאילו לא נתחייב לה אלא י' דינרין ויכולין הם לסלקה בדמי הקרקע לבד ואע"פ שהיא רוצה לקחת הקרקע בכדי כל כתובתה. ואם כן פירושו תימה הוא היאך העלו הדין כך ולמה לא תוכל היא להעלותו עד כדי סך כתובתה אחר שהיא רוצה לקחת בכולה. והרמב"ן ז"ל פי' בענין אחר. מכאן ואילך היא אומרת קרקע כלומר שכרו לי קרקע שאיני רוצה לטרוח בשכירתי אין שומעין לה כהדא דההיא איתתא הות פורנא כ' כלומר שכתב לה הבעל שישכור לה מדור לפי כבודה עד כ' דינרין והיה בית אחד נשכר לה לפי כבודה בעשרה דינרין ואמרה להם או תנו לי כ' או טרחו אתם ושכרו לי ודן ר' מונא שאין לנו לטרוח אלא נותנין לה י' דינרין שבית ראוי לה להיות נשכר בכך ותיא תשכור לעצמה ואפשר שאפי' לפי הירושלמי שסובר שהיורשין חייבין לשכור לה בית הייתו דוקא במי שמת ולא היה לו בית שכיון שהיורשים צריכים לשכור לעצמם אף הם צריכים לשכור לה שכל מקום שהיורשין דרין ביתו מיקרי אבל מי שהניח בית שאינו ראוי לדירת כולם אינו בדין שידחו הם מפניה ולא שיהו חייבין לשכור לה בית ועל דרך זה מפרש גמרין כפשטא ולא התלוק על גמרא דבני מערבא:

משתמשת במדור כו'. מסיימינן עלה בפרק הנושא שכך כותב לה כל ימי מיגר אלמנותיך בביתי תאני רב יוסף בביתי ולא בבקתי ומשמע דמבביתי יתירא דרשינן תרתי חדא שאם הבית צר אינה דרה בבית בעלה והיינו דרב יוסף ועוד שאם נשתמשה במדור מרווח ביותר בחיי בעלה אין היורשין רשאין להוליכה אל מדור אחר אע"פ שהוא מספיק לה והיינו ההיא דפרק הנושא (דף קג.) ותנן התם בפרק הנושא ונותנין לה מדור לפי כבודה וכתב הרשב"א ז"ל נראה מנותני' שאין משתמשת בכל הבתים עם היורשים ביחד אלא מיחדין לה מדור אחר לפי כבודה בבית בעלה דאם לא כן מאי קאמר נותנין לה מדור לפי כבודה הא במדור כולה היא משתמשת והא דתני משתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה להפוקי שאין יכולין לדחותה מן המדור ולשכור לה אחר והיינו דמייתי ראיה מדכתב לה ואת תהא יתבא בביתי דאלמא עיקרא דברייתא לומר שאינם יכולין לדחותה לגמרי מאותו מדור והראיה עוד מדקתני משתמשת בבתים כו' דודאי לאו בכולם קאמר אלא נותנים לה מהם לפי כבודה: ירושלמי [פרק יב הלכה ג] דרה בבתים כשם שהיתה דרה בהם ובעלה במדינת הים ומשתמשת בכלי זהב ובכלי כסף כשם שהיתה משתמשת ובעלה נתון במדינת הים ע"כ: **מדור** האלמנה שנפל אין היורשים חייבין לבנותו. כ' הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות אישות נפל הבית או שלא היה לבעל בית אלא בשכר נותנין לה מדור לפי כבודה וכתב הרשב"א ז"ל דלאו למימרא שאין חייבין לבנותו [אבל] אם בנאוהו שתהא היא דרה בהם אלא מכיון שנפל נסתלק זכותה ממנו: **תובעת** כתובתה בב"ד אין לה מזונות. דלא קרינן ביה מיגר אלמנותיך בביתי: עשתה כתובתה אפותיקי. קרקע המיוחד לכתובתה עשאה אפותיקי לבע"ח שלה: עד דסגיא קבא דנהרדעא. כל מקום שמודדין תבואה במדת

רי"ף

הלכה כמר בר רב אשי: גרסי' בפרק הנושא את האשה* ת"ר משתמשת במדור שנשתמשה בו בחיי בעלה בכרים ובכסתות שנשתמשה בהן בחיי בעלה בעבדים ושפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה וגרסי' התם מדור אלמנה שנפל אין היורשים חייבים לבנותו ולא עוד אלא אפי' היא אומרת הניחו לי ואני אבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפוצא מאי תיקו הילכך לא תשפץ: *אמר רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובה א בבית דין אין לה מזונות ודווקא בב"ד אבל שלא בב"ד יש לה מזונות תניא משכנה כתובתה ב מכרה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר בין בבית דין בין שלא בבית דין אין לה מזונות: **מתני'** *כך היו אנשי ירושלים כותבין ואנשי גליל היו כותבין כאנשי ירושלים ואנשי יהודה היו כותבין עד שירצו היורשין ליתן לך כתובתיך לפיכך אם רצו היורשין נותנין לה כתובתה ופוטרין אותה: **גמ'** *איתמר רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל בבל וכל פרוודהא נהוג כרב נהרדעא וכל פרוודהא נהוג כשמואל ועד היכן נהרדעא עד דסגיא קבא דנהרדעא איכא מאן דאמר מדקא יהבינן קיצותא לנהרדעא מכלל דכולי עלמא כרב עבדי והלכתא כוותיה ואנן לא חזינן להאי סברא דהאי דקא יהבינן קיצותא לנהרדעא לאו למימרא דכולי עלמא עבדי כרב אלא למימרא דשאר בבל ופרוודהא עבדי כרב אבל כולי עלמא דלית להו מנהגא כשמואל עבדי דקי"ל הלכה ג כשמואל בדיני ומר רב משה גאון הכי סבירא ליה כדכתבינן ואייתי סייעתא להאי סברא מהא דתנן אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ואיבעיא לן בגמרא* ניזונת תנן וכאנשי גליל או הניזונת תנן וכאנשי יהודה ואסיקנא לעולם ניזונת תנן וכאנשי גליל ועוד אייתי סייעתא מהא דאמרינן *קריביה דרבי יוחנן הוה להו איתת אבא דהוה נפישי מזונה אתו לקמיה דרבי יוחנן אמר להו זילו אמרו ליה לחביבי דנייחד לה ארעא למזונה ואי סלקא דעתך ס"ל לרבי יוחנן כאנשי יהודה למה ליה לייחודי לה ארעא ליתן לה כתובה וליפטרה אלא ש"מ כאנשי גליל ד ס"ל ובסוף יש נוחלין* נמי אמרינן שלח רבין באיגרתיה מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנה ניזונת מנכסיו נישאת הבת אלמנתו ניזונת מנכסיו מתה הבת אמר רב יהודה בן אחותו של רבי יוסי ברבי חנינא על ידי היה מעשה ואמרו אלמנתו ניזונת

רש"י

מנכסי: שיפוצא מאי. פי' מהו להחזיק בדק הבית: עשתה כתובתה אפותיקי. לבעל חוב שלה: פרוודהא. כרכים הסמוכים לה: עד דסגיא קבא דנהרדעא. כל מקום שמודדין תבואה במדת קב של נהרדעא: מדקא יהבינן קיצותא. דאמר עד דסגיא קבא דנהרדעא שם נוהגים כמו שמואל: דהוה נפישי מזונה. היתה מוציאה [הרבה] לאכול: דנייחד לה ארעא. בגוואת ש"מ ובעדים אולי תקבל דאפילו בני כתובה תנן הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ר' יוסי אומר קיבלה עליה אע"פ שלא כתב לה. ליחדא אחריגא דהוה ליה כמחלק נכסיו על פיו ונותן שיור הנכסים לבניו וס"ל משעבדי ואין מוציאין

עין משפט

א מיי' פי"ח מהל' אישות סמג. לאוין פא טור אה"ע סי' צג וצ: ב מיי' שם סמג עשין מח טור אה"ע סי' צג

שלטי הגבורים

ולא עוד אלא אמרה ביתו לי ואבנהו לי משלי אין שומעין לה בכגר נסדרו מלאת לה מדור זה המדור רשע ובאת האלמנה לחזקו שלא יפול פי' זה ספק בתלמוד ומספק מעמידין המדור בחזקת האלמנה ואין היורשין יכולין לעכב על ידם מלחזקו ונראה בעיני שאם רוצים לבנות לה המדור כדי שיזנו אותה אצלם ולא יזונו אותה בבית אביה שומעין להם כמבואר בקונט' הראיות:

לשון ריא"ז

א התובעת כתובתה בב"ד בין שתבעה עיקר בין שתבעה תוספת בין כולה בין מקצתה אבדה מזונותיה ואם תבעה חוץ לב"ד לא איבדה מזונותיה ואם תבעוה לינשא ונתפייסה ואפי' כיתלה ופרכסה לא איבדה מזונותיה תבעה כתובתה בב"ד כגון שהטעוה ואמרו לה ר' פלוני אדם גדול רוצה לישא אותך לאשה ועפ"י כן תבעה ונודע הדבר שהיה הכל טעות ומרמה כדי להפסידה הרי זו לא אבדה מזונותיה בכך כמבואר בקונט' הראיות וכך נמצא בתלמוד א"י: והרא"ש הוציא דין זה מן הירושלמי שהיתה אלמנה אחת שרימו בה ואמרו לה שאדם גדול רוצה לישא אותה ותבעה כתובתה וכשידע רב אסי שרימו בה החזירה למזונותיה וכן אם לא רצו לאנה ומחמת זה תבעה כתובתה אין זה מן השופי ויש לה מזונות: רב אלפס לא הביא לשון בגמ' אמר רב נחמן תבעוה לינשא ונתפייסה אין לה מזונות הא לא נתפייסה יש לה מזונות. אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל אמרה מחמת פלוני בעלי יש לה מזונות מחמת בני אדם שאינן מהוגנים אין לה מזונות אמר רב הונא זינתה אין לה מזונות ר' יוסי אוסר כחלה ופרכסה אין לה מזונות ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה וכו' וס"ל לרי"ב אלפס הא דקאמר לית הלכתא ככל הני שמעתתא קאי אכל הני דאמר לעיל הלכך לא הביא אלא הך מימרא דתובעת כתובתה והתוס' כתבו הא דקאמר לית הלכתא ככל הני שמעתתא לא קאי אלא אמלתייהו דרב הסדא ורב יוסף דהא קאי אכולהו קשה דשמואל אשמואל וכה"ג אשכחן בפ' במה מדליקין דקאמר לית הלכתא ככל הני שמעתתא ולא קאי אכלהו וי"ל כדברי רב אלפסי ולא קשה מידי דשמואל אשמואל דודאי שמואל לית ליה [תבעוה לינשא ונתפייסה או] תבעה כתובתה אין לה מזונות ותלמודא סבר ליה כוותיה בחדא ולא באידך:

חדושי אנשי שם

[illegible]

לשון ריא"ז ב מכרה כתובתה או שמשכנה כתובתה או שעשאה אפותיקי לאחר אפי' שלא בב"ד אבדה מזונותיה אחרי מותו מן היורשין שהרי היא כאילו גבתה כב"ה והוא שמכרה כל כתובתה אבל מקצת כתובתה ואפי' גבתה מקצת כתובתה הואיל ושלא בב"ד הוא לא אבדה מזונותיה כמב"ה: ג כתב סמ"ג בשם ר"ח במקום שיש מנהג ובמקום שאין מנהג הלכה כשמואל בדיני וכ"כ הטור: לשון ריא"ז ואין היורשין יכולין ליתן לה כתובתה ולבטל מזונותיה כל זמן שאינה רוצה לתבוע כתובתה לפי שהרשות בידה לתבוע או מזונות או כתובה: ד כתב הרא"ש וכ"ל דלאו ראיה היא כ"כ דאמא היתה כתובתה מרובה ויותר היו חפצים שתהא ניזונת ויתפרנסו כולם מן הנכסים והאריך בזה הרא"ש

מלחמת ה'

[illegible]

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל הלכה כשמואל דאמר הלכה כאנשי גליל והביא לדבריו ראיות וכולן הן דחויות כי מה שאמר דבפרק אלמנה ניזונת אסיקנא כאנשי גליל ליתא אלא דחיה בעלמא הוא דחינן התם לעולם אימא לך ניזונת תנן ולא תפשום בעיין וההוא עובדא דקריביה דר"י ליכא מיניה ראיה הדא דמאן לימא לן דקריביה דר"י לאו מאנשי גליל הוה ועוד שמא היתה כתובתה מרובה ולא היו היורשים רוצים לפטרה [illegible] והיא דשלח רבין באיגרתיה [illegible] ניזונת מנכסיו אלא להפקיע מזונות הבת בחייה ולהפקיע ירושת הבעל [illegible] במקום אלמנה בנכסים מועטים [illegible] כדאיתא

[illegible]

א מיי' פט"ז מהל' א"ה ופ"ח סמ: עשין מח טור אה"ע סי' נט:
ב מיי' פי"א מהל' זכיה סמ: עשין פב טוח"מ סי' מג:
ג מיי' פי"ח מהל' אישות טור אה"ע סי' לג:
ד מיי' פי"ט שם סמג לאוין פא טור אה"ע סי' נה:

קב נהרדעא: ואייתי סייעתא להאי סברא מהא דתנן אלמנה ניזונית כו' ואסיקנא לעולם ניזונית תנן כתב הרז"ה ז"ל הא לאו ראיה היא דהתם בדרך דחייה איתמר לעולם אימא לך ניזונית תנן ולא תפשוט בעיין והרמב"ן ז"ל כתב דהא דקא מייתי ראיה מהסיא הייתו משום דבפרק אלמנה (דף נה:) אמרינן דהי ניזונית תנן אתיא כאנשי גליל ואן ניזונית קא גרסינן דהא כתיב בכולהו נסחי הכי והכי נקיטי כולהו רבנן דניזונית קא גרסינן ובלשון הזה אמרוה הגאונים כי כן מצינו מפורש בהלכות הנגיד ז"ל ועוד אייתי סייעתא מהא דאמרי' קריביה דר' יוחנן כו' כתב הרז"ה

נר מצוה

ליכא מינה ראיה דמאן לימא לן דקריביה דר' יוחנן לאו מאנשי גליל הוה ועוד שמא היתה כתובתה מרובה ולא היו היורשין רוצין לפטרה מיד סברי אדהכי והכי דילמא שכיבא לה בלא שבועה ופקעה כתובתה כדין יתומים מן היתומים כשמת לוה בחיי מלוה: ובפ"ק יש נוחלין נמי אמרינן שלא רבין באגרתיה כו' כתב הרז"ה ז"ל לא שמעינן מינה לא כרב ולא כשמואל שלא אמרו אלמנה ניזונת מנכסיו אלא להפקיע מזונות הבת בחייה ולהפקיע ירושת הבעל כשמתה הבת לפי שאין מזונות לבת במקום אלמנה בנכסים מועטים ע"כ והרמב"ן ז"ל כתב שאפשר שדעת הרי"ף היה לומר שאם אין האלמנה ניזונת מנכסי יתומים אלא עד שירצו ליתן כתובתה היכי אמרינן התם בפ' יש נוחלין (דף קלט:) דאלמנתו ניזונית משום דשויוה רבנן כיורש משום פסידא דאלמנתו שהרי אין פסידא גמורה אם אינה ניזונית שהרי היא גובה כתובתה ועכשיו אם אותו בעל היה רוצה נותן לה כתובתה ופוטרה וכיון שכן אין פסידתה גמורה כי היכי דלפקעו רבנן לכחו דבעל אלא לאו ש"מ דעל כרחן של יורשים היא ניזונית ואיכא פסידא גמורה דאלמנה וסוגיא דפ' מי שמת [דף קמ.] מסייעת טפי להך סברא דקאמרי' אלמנתו מהו יתמעטו כיון דאית לה מזוני ממעטא או דילמא כיון דאי מגבבא לית לה לא ממעטא יאי לאנשי יהודה היאך ממעטא הרי בידם ליתן לה כתובה ולהפסידה מזונותיה וכיון דמשום כתובה לא ממעטי דהכתי מרובין נינהו מזוני ודאי לא ממעטי אלא שמע מינה כאנשי גליל סבירא ליה עד כאן וכ"פ הרב רמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות אישות:

רש"י

למזונות מנכסים משועבדים: שמין מה שעליה. זו כשמגבין לה ב"ד כתובתה שמין לה בגדיה בפרעון כתובתה: במתני'. בערכין אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו שאמר ערכי עלי והגזבר בא למשכנו על הערך אין לגזבר לא בכסות אשתו כו': לשמן. בגדים שלבען לשם אשתו ולשם בניו ואע"פ שלא לבשום עדיין אלמא בגדים שלה כשמואל: לבאורה כשמואל ריהטא. פתאום מרוצת המשנה כשמואל אבל כי מעיינת בה לא מסייעא לשמואל: אדעתא למיקם קמיה. דהא קמיה קיימא ואינה יוצאה מביתו ואדעתא דהכי אקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו: וכן בלקיט. שכיר שגר בבית אצל בעה"ב ולקח לו בעה"ב בגדים כשיוצא ממנו שם אותן בשכרו לרב ולשמואל אין שמין: שלח ופוק. הפשט בגדיך וצא: נדוניא לברת. קצב של תכשיטי בתו כך וכך לבושים: פורנא ליתמי. הריוח ליתומים ולא אמרינן ניתב לה דמי הנדוניא ביום הנואה: ארבע מאות זוזי מן המרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר לתת לה בדמיו של יום הנואה: מפסדא מזוני. מרבה לאכול כדפירשתי לעיל: [כש"כ] שריבה לה מזונות. אם אמר קרקע זה למזונותיה דלדעתו שאם לא יתנו לה מזונות מרווחים כי אם מצומצמים שתטול קרקע זה להעדפה דאי לשעבדו למזונותיה בלאו הכי כל נכסיו הם משועבדים לכך:

הדרן עלך נערה שנתפתתה

אף על פי. אם רצה להוסיף כו'. ולא אמרינן שלא יוסיף שלא לבייש את מי שאין

[דף פו ע"א]

ניזונת מנכסיו ושמעינן מהני כולהו דהלכה כאנשי גליל: איתמר אלמנה רב אמר *שמין מה שעליה ושמואל אמר אין שמין מה שעליה אמר רבא א"ר נחמן אע"ג דתנן מתני' כוותיה דשמואל הלכתא כוותיה דרב דתנן אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך את עצמו אין לו לא א בכסות אשתו ובניו ולא בצבע שצבען לשמן ולא בסנדלים חדשים שלקחן לשמן ולא בכלים חדשים שלקחן לשמן אמר ליה רבא לרב נחמן מאחר דתנן מתני' כוותיה דשמואל אמאי הלכתא כוותיה דרב °אמר ליה לבאורה כשמואל ריהטא וכי מעיינת בה הלכתא כוותיה דרב מאי טעמא כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אדעתא למשקל ומיפק לאחרינא לא אקני לה וכן הלכתא רב כהנא מתני וכן בלקיט ב ומנח ביה סימנא לקיטא יתמא שלח ופוק ארמלתא שלח ופוק ושמעינן מינה דמאן דגריש לאתתיה ג מדעתא דנפשיה אין שמין לו מה שעליה דלאו איהי בעיא למיפק אלא איהו בעי לאפוקה ההוא דאמר להו נדוניא לברת זל נדוניא אמר רב אידי בר אבין פורנא ליתמי ההוא דאמר להו *ארבע מאה זוזי דמי חמרא לברת (א) אייקר חמרא אמר רב יוסף רווחא ד ליתמי קריביה דרבי יוחנן היה להו אתת אבא דהות קא מפסדא מזוני אתו לקמיה דר' יוחנן אמר להו זילו ואמרו ליה לחביבי אבוכון דנייחד לה ארעא למזונה אתו לקמיה דריש לקיש אמר להו כל שכן שריבה לה מזונות אמר רבי אבהו לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יוחנן אמר למזונות ריבה לה מזונות אמר במזונות קצץ לה מזונות:

דף נד:

הדרן עלך נערה שנתפתתה

אף על פי ישאמרו בתולה נובה מאתים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה מוסיף נתאלמנה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנשואין

שמין מה שעליה. כשמגבין לה ב"ד כתובתה שמין בגדיה בפרעון כתובתה: דתנן במתני'. בהך דערכין: אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו. והגזבר בא למשכנו על ערכו הקצוב בפרשה אין לו לגזבר לא בכסות אשתו: לשמן. בגדים שלבען לשם אשתו ולשם בניו ואף על פי שלא לבשו עדיין אלמא בגדים שלה כשמואל: לבאורה כשמואל ריהטא. פתאום מרוצת משמעות המשנה כשמואל: אבל כי מעיינת בה. לא מסייעא לשמואל דהא קיימא קמיה ואינה יוצאה מביתו ואדעתא דהכי אקני לה שיהו שלה כל זמן שהיא תחתיו: בלקיט. שכיר שגר בבית בעל הבית ולקח לו בעל הבית בגדים כשיוצא ממנו שם אותן (ג) בשכרו לרב ולשמואל אין שמין: ושמעינן מהא דמאן דגרש כו' וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפט"ז מהלכות אישות וכתב הרשב"א ז"ל ויש מי שאומר דבגרושה אפילו בגדי שבת אין שמין לה דכולהו אקני לה ולא דמי להא דאמרי' בפ"ק דבבא קמא (דף יא:) האחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בניהם ועל נשיהם אין שמין ופי' עלה בירושלמי דכלי רגל וכלי שבת שמין דסתם אחין לא מקנו אלא בגדי חול כדי שלא יפשיטוה ערומה אבל בגדי שבת דלהתייקר עשויין לא אבל בעל לאשתו אקנויי מקני לה בין דחול בין דשבת ואם הקדיש והעריך עצמו אין לו בכסות אשתו ואפילו דשבת דכיון דשלהן הן אינו יכול למשכנם וליתן לאחר עד כאן והרז"ה ז"ל חולק ואומר דאפי' בגרושה שמין מה שעליה דהא אלמנה נמי לאו איהי נפקא אלא מן שמיא מפקו לה ואפ"ה אמרי' דלא אקני לה אלא אדעתא דמיקם קמיה וכתבו הגאונים ז"ל דדוקא במלבושים וכיוצא בהם אמרינן דלא אקני לה אדעתא למיפק אבל הנותן מתנה לאשתו ודאי אית לה וכי נפקא לא מפקינן מינה וראיה לדבר דהא איכא מ"ד בחזקת הבתים (דף נא:) בבעל שנתן מתנה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות אלמא במתנה לא אמרינן דאדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה דאם איתא למאן דסבירא ליה הכי הרי לא קנתה כלום שהרי הוא אוכל פירות בחייה ואם תתאלמן או תתגרש הא אמרת דחוזרת מתנתו אלא ודאי כדכתיבנא: ההוא דאמר להו. גואת שכיב מרע: נדוניא לברת. קצובים היו תכשיטי הכנות כך וכך לבושים: פורנא ליתמי. הריוח ליתומים ולא אמרינן ניתב לה דמי הנדוניא כיום הנואה: ארבע מאה זוזי דמי חמרא. משמע אותו יין יהא משועבד לכך אבל היין עצמו לא אמר ליתן לה כדמיו של יום הנואה: מפסדת מזוני. מרבה לאכול: דנייחד לה. בנואת שכיב מרע ובעדים אולי (ג) תקבלה עליה דאפילו בכתובה תנן [פאה פ"ג משנה ז ועי' ב"ב קנב.] הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ר' יוסי אומר אם קבלה עליה אע"פ שלא כתב לה: כ"ש שריבה לה מזונות. שאם היה שכרו פחות ממזונות הראויות לה נוטלת השאר משאר נכסים ואם היה שכרו יותר מן הראוי לה נוטלת הכל. כך כתב הרמב"ם ז"ל בפ' י"ח מהלכות אישות: במזונות קצץ לה מזונות. ואין לה אלא פירות אותו מקום בלבד: הדרן עלך נערה שנתפתתה

אף על פי. אם רצה. בגמרא פריך פשיטא ומפרקינן מהו דתימא קיצותא עבדו רבנן שלא לבייש את מי שאין לו קמ"ל ומהא שמעינן דמלי למכתב

שלטי הגבורים

הרא"ש וכתב במסקנת דבריו ובתוספתא תניא כל האלות מוכבין כאנשי ירושלים ובירושלמי גרסי' קסרין כיהודה ושאר כל המקומות כירושלים מ"מ משמע מהא דתנן האשה שאמרה מת בעלי נאתה ניזונת נאתה גובה כתובתה וכ"כ רב שרירא גאון ז"ל דבמקום שאין מנהג יש לעשות כאנשי ירושלים וכשמואל:

א כתב רמב"ם ז"ל וה"ה בעל הונו וה"מ דחול אבל בגדי שבת ויו"ט גובה מהם ואנ"ל שה"ה כיו בהם טבעו"ת וכלי כסף וזהב שהכל לבע"ח ופסק מהר"ם דהיינו דוקא שהבעל תיקן דטעמא דרמב"ם ז"ל כדפירש בהגוזל קמא גבי המקדיש נעשה כמו שהקנה לה מעיקרא דהכי מהלך בירושלמי פ"ק דקדושין גבי אחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל נשיהם אין שמין בד"א בראוין להתחמם בהם בחול מיהו היכא שידוע שהקנה לה מעיקרא אפי' בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו דאין בע"ח גובה מהם ואפי' כלי שבת וכלי רגל שהרי הם מיוחדים להם ואפותיקי נינהו לידהם מתשובת מהר"ם:

ב לקיט הוא עני המתלקט בביתו של בעל הבית ואוכל פת של עצמו ומסייע לבעה"ב במלאכתו ובעה"ב מהנהו לפעמים במאכל ובמשתה ופעמים נותן לו מלבוש אבל אין לו שכר קצוב אם יצא מעצמו מפשיט בגדיו מעליו אבל שכיר שנשכר אצל בעה"ב לזמן ידוע וקנה לו בגדים אם יצא תוך זמנו כההיא דאמרי' פועל חוזר ואפי' בחצי היום אדעתא דהכי לא יהיב ליה אבל אם יצא בזמנו כיון דידע בעה"ב דאורחיה דשכיר למיפק יזמניה איבעי ליה לאתנויי:

ג הכי פסק הסמ"ג כרבינו ובעל העיטור כתב דוקא שמוציאה מדעתו בלא טענה רק שמוציאה אחרת נאה הימנה אבל סרחה עליו אדעתא דהכי לא אקני לה ע"כ ואפי' לפי דבריו נראה שאין לחלק בין סרחה עליו למוציאה מדעתו אלא בגדים שקנה לה אבל מתנה שכתב לה גובה לעולם וכן כתבו הגאונים:

ד כתב הרא"ש ז"ל דוקא דאמר דמי חמרא אבל אמר מחמרא רווחא לברתא:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב עי' פ"ו דגיטין סי' תקכ"ג: (ב) כ"ב בגדים: (ג) תקבל כנ"ל: (ד) תי' לדבריהם הס"ד ואח"כ מתח: (ס) כ"ב רב כהנא מתני וכן בלקים:

המאור הגדול

בראיתא בסוף פרק יש נוחלין ושמעי' נמי מינה שאע"פ שאין הבנות ניזונות על הבנות אבל האלמנה ניזונית על הבת ולא שייכא ההיא דשלח רבין בפלוגתא דהכא דרב ושמואל כל עיקר הלכך מסתברא באתרא דליתא מנהגא למיעבד כרב וכאנשי יהודה כי מפני שתלמודנו תלמודא דבבל דין הוא שיהא מנהגנו לכתחלה מנהג בבל ועוד מצינו שתפסו להם רבותינו בכ"מ מקולי כתובה וראיתי בהלכתא גבראתא לנגיד ז"ל משום גאוני עולם ז"ל שפסקו כולם ועשו מעשה כרב ודעתי נוטה לדבריהם (ד) רב כהנא מתני וכן בלקים:

(ס) כתב הרי"ף ז"ל (וכן מבואר ברא"ש סי' ל"ב) ושמעי' מינה דמאן דמגרש לה לאינתתיה מדעתא דנפשיה אין שמין מה שעליה דלאו איהי בעיא למיפק אלא איהו בעי לאפוקה וזה הדקדוק שכתב הרב אינו נראה דלמשקל ולמיפק קאמרי' ל"ש דנפקא איהי ל"ש דקא מפיק לה איהו דהא אלמנה מן שמיא קא מפקי לה למיפק אפ"ה שמין ורב גופיה דהוא מרא דשמעתא ס"ל הלכה כאנשי יהודה שהיורשין פוטרין אותה ומוציאין אותה בע"כ ולקים מיהא מאן לימא לן דאיהו בעי למיפק דלמא מאריה הוא דקא מפיק ליה ואיהו לא בעי למיפק הלכך ל"ש הכי ול"ש הכי לעולם שמין:

מלחמת ה'

מינייהו הא קי"ל כל היכא דאפליגו רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני והיאך נחלוק על זה שכלל המסור בידינו ומוחזק בתלמודנו ומה שאמר מפני שתלמודנו תלמודא של בבל וכי אין תלמודנו התלמודא של נהרדעא והא שמואל ור"נ ואמימר ורב אחא בר מניומי ורב חמא וכמה רבנן סמכי מרייהו דתלמוד בבל בנהרדעא יתבי ונהרדעא מעיקר בבל היא כדאמרי' לא כתבי פרוזבולא אלא אבי דינא דסורא או אבי דינא דנהרדעא ואמרי' בבבל היכא בבי דינא דשייף ויתיב בנהרדעא ויהא עיקר בבל ועיקר תורה מימי גלות בנהרדעא שם שגלות יכניה והחרש והמסגר כמו שמפורש בכילד נכתבה המגנה ומקצת הגאונים שחלקו בזה לא אמרו אלא מההוא טעמא דכיון דיהבו קיצותא דנהרדעא ש"מ כ"ע כבבל נהוג וכבר דחאה רבינו הגדול ז"ל בטעם נכון והפורש ממנו כפורש מהייו ורבינו שרירא ורבינו האיי בנו שהוא שקול כרובה של סנהדרין כך כתבו כדברי רבינו הגדול ז"ל:

ועוד כתב הרי"ף ז"ל ושמעי' מינה דמאן דמגרש לה לאינתתיה מדעתה דנפשיה אין שמין מה שעליה וכו' ולקיט מיהא מאן נימא לן דאיהו בעי למיפק דלמא מאריה הוא דמפיק ליה: אמר הכותב הקיפנו תשובות שאין בהם ממש מה ענין לקוט לגרושה לקיט כל היכא דמפיק ליה זמניה הוא וכדין קא עביד שע"מ כן הוא שכור אצלנו הלכך כי אקניה ליה אדעתא למיקם קמיה אקני ליה וכי מטי זמניה ומפיק ליה הדין עמו ולצאת הוא עומד מאח"כ

באשתו וכן אתה אומר באלמנה כיון דלמיפק קיימא לא מקנו לה אלא כל זמן שירצו שתעמוד לפניהם דאדעתא למיפק לא מקנו לה והא למיפק קיימא דכל יומא ויומא זמנה הוא למיפק וכן דכסות שכסתה בעלה שמין לפי שלא הקנה אלא כל זמן שתעמוד לפניו דהא אמרי' כי אקני לה אדעתא למיקם קמיה אבל מגרש את אשתו כיון שהיא קנאה כדי לעמוד לפניו ועכשיו היא יוצאת בע"כ תימא הט לי בעלי ואעמוד לפניו דהא לאו למיפק קיימא ולטבועים הקנה אותם לה אם זה דומה לנותן מתנה לחבירו ע"מ שישמשו שמתנתו מתנה כיון שהעכבה אינה שלו והא נמי מתנה גמורה היא ואפי' בשלבען לשמן כיון דלשמן לבען הלבע הקנה לבעו לאשה וקנין גמור קנאתן בשוי דהכי מסקנא בב"ק ועוד שהרי לשון מכיח דאי לאו הכי הל"ל כי אקני לה כדקיימא קמיה וכי נפקא לא אקני לה ולמה אמרו אדעתא למיקם קמיה ועוד למה לא חלקו בגרושה והלקו באלמנה ועוד אמרו יתמא וארמלתא שלח ופוק אלמא גרושה לא שלחו כי נפקא:

[illegible]

רש"י

[illegible]

הנשואין גובה את הכל רבי אלעזר בן עזריה אומר מן הנשואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה שלא כתב לה אלא על מנת לכנסה: גמ' רצה לכתוב לא קתני אלא להוסיף מסייע ליה לרבי אבו דאמר רבי אבו אמר רבי ינאי תנאי כתובה ככתובה א נפקא מינה למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעוברת על דת לשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו ולגבות מן הקרקע ומן העבדות הכל וזמן שהיא בבית אביה (א) גובה כתובתה לעולם ולכתובת בנין דכרין: למוכרת כיצד מכרה כתובתה לבעלה או לאחר אינה יכולה לומר עיקר כתובת מכרתי ותוספת לא מכרתי אלא אף התוספת מכרה, למוחלת שאם מחלה כתובתה מחלה אף התוספת. מורדת ועוברת על דת אבדו כתובתן והתוספת. והפוגמת כתובתה נשבעת בין על הכתובה בין על התוספת. לשבח שאם הוסיף לה קרקע או בהמה או עבדים והשביחו כשם ששבח כתובה לבעל כך [שבח] תוספת לבעל פירוש אחד אין האשה גובה מן השבח לא כתובה ולא תוספת הגרסינן פ' יש בכור לנחלה הבכור אינו נוטל פי שנים בשבח ולא האשה בכתובתה ואקשינן והא אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ופרקינן מקולי כתובה שנו כאן, ג ג] תובעת לא שנא תובעת כתובתה בב"ד ולא שנא תובעת תוספת אין לה מזונות. ג לשבועה כשם שאינה נפרעת כתובתה אלא בשבועה כך

[illegible]

מורדת. [illegible]

לשבח. [illegible]

תובעת. [illegible]

לשבועה. [illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

ספר הזכות

[illegible]

[illegible]

רש"י

[illegible]

כך אינה נפרעת תוספת אלא בשבועה: לשביעית שאם פגמה וזקפה משמטת הכל כתובה ותוספת: לכותב כל נכסיו לבנו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ותוספת. לגבות מן הקרקע כשם שאין אשה גובה עיקר כתובה אלא מן הקרקע כך אינה גובה תוספת אלא מן הקרקע. לגבות מן הזבורית בין הכתובה בין התוספת גובה מן הזבורית. וכל זמן שהיא בבית אביה גובה

לשביעית. כתב הרי"ף ז"ל

[illegible]

כתובתה לעולם בין (א) כתובה ותוספת: (א) הגה"ה לדברי רבי מאיר *אבל לדברי חכמים אינה גובה אלא עד כ"ה שנים וכן פסקינן פרק הנושא דהלכה כדברי חכמים ע"כ: ולכתובת בנין דכרין שורישן בין הכתובה בין התוספת: איתמר כתובת בנין דכרין פומבדיתאי אמרי לא טרפה ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפה ממשעבדי יסבון תנן והלכתא לא טרפה ממשעבדי ירתון תנן מטלטלי ואיתנהו בעינייהו בלא שבועה ליתנהו בעינייהו פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא

[illegible]

לכותב [illegible] **כך** [illegible]

לגבות [illegible]

ולכתובת [illegible]

איתמר [illegible]

ספר הזכות

[illegible]

ונפרעת מן הקרקעות כך פירש"י ז"ל אבל הרי"ף ז"ל כתב והוא דידיעי דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי נינהו. כלומר שנמכרו הראשונים ונלקחו אלו האחרים בדמיהם ואף הרמב"ם ז"ל כתב כן בפרק ט"ז מהלכות אישות נ"ל שהזקיקם לומר כן לישנא דאמרי ליתנהו בעינייהו דמשמע דאיתנהו מיהת אבל לא בעינייהו ואלו לדברי רש"י ז"ל לא היה לן למימר אלא איתנהו וליתנהו: **בארבע** מצרנהא. שייחד לה קרקע וכתב לה ד' מצרים שלה בחייו לעשותה אפותיקי לכתובה ומת נפרעת ממנו בלא שבועה דודאי (ג) לא מתפיס לה נררי אחריני: בשבועה. דכיון דלא כתב לה ארבעת המצרים אין זו סמיכה נר מצוה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לגררי:

אמר לעדים כתבו וחתמו. כגון מתנת קרקע: לא צריך לאמלוכי ביה אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו מיניה סתם קנין לכתיבה עומד כך כתב רש"י ז"ל [והלכתא צריך לאמלוכי ביה].וכתב הרב בעל העטור ז"ל דדוקא במתנה והיינו טעמא משום דכיון דההוא שטרא הוא דמקני חיישינן דילמא הדר ביה אבל בשטר הלואה שטרא גלויי מילתא בעלמא הוא וכיון דאמר כתובו כותבין ונותנין [ואע"ג דלא קני מיניה] ואע"ג דההיא שטרא גבי ממשעבדי הא שעבד נפשיה אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות מלוה ולוה לפיכך האומר לעדים הוו עלי עדים שאני חייב לזה מנה אין כותבין עדותן עד שיאמר להם הלוה כתבו שטר וחתמו ותנו לו ואף על פי שיאמר להם כך צריכין להמלך אחר שחתמו בשטר ואחר כך נותנין שטר ביד המלוה ע"כ נראה שהוא מפרשה לזו אפי' בשטרי הודאות והלואות וכתב עליו הראב"ד אני קבלתי שלא נאמרה בגמרא אלא בכותב כתובה לאשתו ומוסיף לה אבל בהודאות והלואות לא צריך לאמלוכי ביה ע"כ וכן נראה עיקר ולפיכך לא הזכירו דין זה פרק זה בורר [דף כט:] והוזכר כאן ואע"פ שכתוב ברוב הנסחאות הבו ליה ולא כתוב הבו לה היינו לפי שדין זה נוהג נ"כ בנותן מתנה לאחר והיינו נמי טעמא דקנו מיניה לא צריך לאימלוכי ביה משום דכיון דמגוף הנקנה עצמו אינו יכול לחזור בו ואע"ג דמשטרא מצי הדר ביה וה"נ מוכח ממאי דאמרינן לא צריך לאמלוכי ביה דמשמע דאי בעי למהדר מצי הדר לא חיישינן להכי דכיון דמגוף דבר הנקנה לא מצי הדר מסתמא אף מן השטר לא חיישינן דילמא הדר ביה אבל לא קנו מיניה כיון דמצי למהדר אפי' מגוף הדבר הנקנה חיישינן דילמא הדר ביה מהכא משמע דלית לן סברא דירושלמי

והלכתא א בלא שבועה והוא דידיע דהני מטלטלי מחמת מטלטלי קמאי נינהו: יחד לה ארעא בד' מצרנהא בלא שבועה בחד מיצרא פומבדיתאי אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא בלא שבועה *אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה ב לא קנו מיניה פומבדיתאי אמרי לא צריך לאמלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך לאמלוכי ביה והלכתא צריך לאמלוכי ביה: (*ירושלמי א"ל רב לחייא בריה כד אמינא לך הב מידי לפלניא אי איניש עשיר הוא אמליך בי תנינות ואי איניש מסכן הוא הב ליה מיד): רבי אלעזר בן עזריה אומר וכו' *אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה ג כר' אלעזר בן עזריה (א) *ב איתמר מתנת שכיב מרע שכתב בה קנין *בי רב משמיה דרב אמרי ארכבה אתרי רכשי ושמואל אמר לא ידענא מה אידון בה [בי] רב משמיה דרב אמרי ארכבה אתרי רכשי הרי היא כמתנת בריא והרי היא כמתנת ש"מ הרי היא כמתנת בריא °שאם עמד אינו חוזר והרי היא כמתנת ש"מ שאם אמר הלואתו לפלוני הלואתו לפלוני ושמואל אמר לא ידענא מה אידון ביה שמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה (ב): *בעי רבי אבין ג נכנסה ד לחופה ולא נבעלה מהו חיבת חופה קונה או חיבת ביאה קונה ופשטינן דחיבת חופה קונה בעי רב אשי נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו אם תמצא לומר חיבת חופה קונה חופה דחזיא לביאה אין חופה דלא חזיא לביאה לא או דילמא לא שנא תיקו הילכך אין קונה: *מתני' רבי יהודה ה אומר רצה כותב לבתולה מאתים והיא כותבת ה לו התקבלתי ממך מנה ולאלמנה מנה והיא כותבת התקבלתי ממך חמשים זוז רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי בעילתו בעילת זנות: גמ' (*כל הפוחת ואפילו בתנאה אלמא קסבר תנאה בטל ואית לה מאתים וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה [לא] סמכה דעתה והוי לה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לרבי מאיר דאמר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא מדרבנן תנאו קיים קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא) אחתיה דרמי בר *) פפא איעכבה לרב *אדא ו *אירכסה כתובתה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה הכי אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי מאיר אבל

*) בגמ' בר חמא (ג"א)

רש"י

לא אתפסה אחריני וכל נכסיו אחראין לכתובה ונפרעת מקרקעותיו: בארבע מצרנהא. שייחד לה קרקע וכתב לה ד' מצרים שלו בחיין לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת נפרעת בלא שבועה ממנו דודאי תו לא אתפיס לה גררי אחריני: בשבועה. דכיון דלא ייחד לה ד' מצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד דאיכא למיחש לגררי: אמר לעדים כתבו. וחתמו כגון מתנות קרקע: לא צריך לאימלוכי בי'. אם עדיין עומד בדיבורו שיכתבו לו דכיון דקנו מיניה סתם קנין לכתיבה עומד: מתנת ש"מ אינה צריכה קנין. כי כל דבריו ככתובין וכמסורין דמי הן שלא תטרף דעתו ואם כתב בו קנין ארכבה אתרי רכשי כמו רוכבי הרכש נתן בה שתי כחות על ידי שכתוב בה כדקאיר ורמי בערסיה בכל לשון שכיב מרע נותן בה כח מתנת שכיב מרע וע"י קנין שכתב שטהג רק בבריא נתן בה כח מתנת בריא: שאם עמד אינו חוזר. מה שאין כן בשכיב מרע: שאם אמר הלואתו לפלוני. אם כתוב במתנה זו הלואה אשר הלויתי לפלוני זה הלואתו נתונה לפלוני ואילו גבי בריא אפילו בקנין לא מהני אלא אם כן במעמד שלשתן: שמא. להכי כתב קנין בשטר דלא גמר להקנות מתנה זו כדברי שכיב מרע שהן ככתובין וכמסורין אלא על ידי קנין וכתיבה כבריא דסתם קנין לכתיבה עומד ושטר מתנת שכיב מרע אינו קונה מחיים כי אין דעתו ליתן כלום אלא לאחר מותו וכיון דמית לא מצי מידי לאקנויי דהא ליתי דליקני ניהליה: נכנסה לחופה כו'. לר' אלעזר בן עזריה דמתני' קבעי: ופירסה נדה. ופירשה ממנו ומת: מתני' והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבל מוחלת וכותבת בלשון שובר: גמ' כל הפוחת אפילו בתנאה. מדלא קתני כל בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דאע"פ שהיא גובה לבסוף שאין תנאו קיים אפ"ה כיון דמעיקרא אתני קרי ליה בעילת זנות משום דבשעת ביאה לא סמכה דעתה אכתובה: אלמא קא סבר תנאו בטל. דאם

[שהביאו הר"ן בריש פרק זה במשנה] דתוספת יהא נקנה אפילו אחר נשואין באמירה בעלמא דאם איתא אמאי צריך לאמלוכי ביה וכתבו הרב אב"ד והראב"ד ז"ל דהכי אמרינן צריך לאמלוכי ביה דוקא כגון שאמר להם בשעת אירוסין כתבו לה בשעת נשואין דכיון דגלה בדעתו שאינו רוצה שיכתבו מעתה חוששין שמא חזר בו בינתים אבל באומר לכתוב לה מעתה אין צריכין לימלך בו דאילו חזר בו הוא רך אגלס דמידע ידע דכותבין ונותנין דחזקת שליח עושה שליחותו:

הלכה כר' אלעזר בן עזריה. דאזיל בתר אומדנא הילכך אלמנה מן האירוסין אינה גובה אלא מנה ומאתים ומיהו משמע דאפילו מן המשועבדין גובה אותן אלא שהרב רמב"ם ז"ל כתב בפרק עשירי מהלכות אישות שאינה גובה אלא מבני חורין וכבר כתבתי זה למעלה [ריש פרק ד סי' רכו]: **ופירסה** נדה. ופירש ממנה ומת: הילכך אינה קונה כיון שכתב כן הרי"ף ז"ל סתם משמע שאינו קונה לשום דבר לא ליורשה ולא ליטמא לה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשירי מהלכות אישות אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין והרי היא כארוסה עדיין עד כאן והדבר תימה דכיון דקיימא לן ביבמות [דף נז:] דיש חופה לפסולות [כגון אלמנה לכהן גדול וחברותיה] חופת נדה למה *לא תקנה לפיכך נראה כדברי האומר דלא איבעיא לן אלא לענין תוספת כתובה אבל לשאר דברים קונה **מתני'** רבי יהודה אומר כו' והיא כותבת. אע"פ שלא נתקבלה מוחלת וכותבת בלשון שובר: גרסינן בגמרא כל הפוחת ואפילו בתנאה אלמא קסבר תנאו בטל ואית לה וכיון דאמר לה לית ליך אלא מנה לא סמכה דעתה והויא ליה בעילתו בעילת זנות והא שמעינן ליה לר"מ דאמר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים קסבר רבי מאיר כתובה דאורייתא. והכי פי' דמדלא תנא כל בתולה שאין לה מאתים ואלמנה שאין לה מנה הרי זו בעילת זנות ש"מ דהכי אשמעינן דאע"פ שהיא גובה לבסוף דאין תנאו קיים אפ"ה כיון דמעיקרא אתני קרי ליה בעילת זנות משום דבשעת ביאה לא הוה סמכה דעתה אכתובה אלמא קסבר תנאו בטל דבלאו הכי לאו רבותא הוא דניתני כל הפוחת ואמאי והא אית ליה לר' מאיר דבדרבנן תנאו קיים ומפרקינן דקא סבר ר"מ כתובה דאורייתא: **גמ'** אחתיה דרמי בר פפא אירכס (ד) שטר כתובה: זו דברי ר"מ. דאמר לעיל כל הפוחת לבתולה ממאתים ואפילו בתנאה והתנאי בטל קרי ליה בעילת זנות משום דלא סמכה דעתה

שלטי הגבורים

א כתב *)הרא"ש ז"ל בלא אמרו פטור שבועה ביחד לה מטלטלי ואיתנהו בעינייהו וארעא בארבע מצרנהא אלא בכתובה לפי שאינו עשוי להתפיסה גררי אחריני על הסמך הזה אבל בבעל חוב חוששין לפרעון וכ"כ רבינו יונה ז"ל:

ב כתב הטור אבל אם לקח לו בקנין כותבין לו סתמא דסתם קנין לכתיבה עומד ואפי' לא ראו הכלואה אלא שהודה בפניהם שחייב לו מנה ולקח בקנין כותבין לו אפי' שנשתהה זמן מרובה ואח"כ בא המלוה ותבע' שיכתבו לו הרי אלו יכתבו ויתנו לו ואין צריכין לחוש שמא פרע ואפי' מת הלוה קודם כתיבת השטר יכולין לכותבו אחרי מותו וכן אם מת המלוה ובאו יורשין לעדים שיכתבו להם השטר כותבים להם אבל אם הלוה מוחה בעדים שלא יכתבו אין כותבין לו אפי' מיד אע"פ שלקח קנין לפיכך אם יאמר המלוה כיון שאינך רוצה שיכתבו לי בשטר תחזור לי מעותי שומעין לו כי ודאי לא הלוה לו אלא אדעתא שיהיה השטר בידו לראיה לטרוף לו ממשעבדי לא לקח בקנין אפי' הודה בפני ג' אין כותבין אפי' אמר הוו עלי עדים אא"כ קבעו השלשה מקום להתקבץ בו לדון ושלחו לו לבא ובא והודה בפניהם או כותבין אפי' לא אמר אתם עדיי וכתב מיי' והוא שיכירו ב"ד את שניהם. כדי שלא יערימו לחייב את איש אחר בד"א שאין כותבין ההודאה כל זמן שלא לקח בקנין שהודה לו במטלטלין אפי' הן בעין דהא מיהסרא גובינא אבל הודה במקרקעי כותבין ובמטלטלי נמי אם המודה חייב באחריות משעה שהודה כותבין אע"פ שלא לקח קנין ופי' התוס' הא דהודאה בפני ב"ד חשוב כמלוה בשטר דוקא לטרוף מהלקוחות כל זמן שידוע שלא פרעו או שהוא מודה שלא פרעו אבל אם טוען שפרעו נאמן בין אמרו לו לא תן לו בין אמרו לו חייב אתה ליתן לו לפיכך אין ב"ד כותבין לו אע"פ שהודה בפניהם אא"כ ידוע שהוא לא פרע על פי עדים או על פיו ואפי' אם כתבו לו פסק דין ועודנו בידו וטוען ש"י שפרע כתב הבי העזרי שנאמן וכ"כ מיי':

ג ורב שרירא גאון כתב אפי' אם כתב לה מנה ומאתים ונתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אפי' כמה פעמים קודם שבגרה כתובתה של אביה היא ונתאלמנה או נתגרשה מן הנשואין אין לאביה בה כלום אפי' בראשונה:

לשון ריא"ז
נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין אינה גובה אלא עיקר הכתובה ולא התוספת אע"פ שכתב לה שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה:

ד מיי' כתב משתכנס לחופה נקראת נשואה אע"פ שלא נבעלה והוא שתהא ראויה לביאה אבל אם היתה נדה אע"פ שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנשואין והרי היא כארוסה עדיין ולא תנשא נדה עד שתטהר ואין מברכין ברכת חתנים עד שתטהר ע"כ והרא"ש כתב שנקראת חופה לכל דבר חוץ מזה שאינה גובה תוספת ויכולין לברך ברכת חתנים אבל אינה נכנסת עמו בסתר והוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים. ור"י פי' הא דבעי רב אשי נכנסה לחופה ולא נבעלה היינו חופה שהחתן סבור שהיא טהורה בשעת חופה ונמצאת נדה מש"ה מספקא ליה אי קני דשמא חיבת בעילה קונה ואילו ידע החתן שאינו יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה גם רגילים היו אז לכנוס טהורות ולא היו רגילין לכנוס נדות כדאמרי' בפ"ק אם פרסה נדה אינו מעלה לה מזונות אבל אם מודיעין אותו שהיא נדה ואפ"כ כונסה להופה האי ודאי קנייה לו מיד דעושה חופה כדי לבעול כשהיא טהורה לכן אומר ר"י שיש להודיע לחתן כשהוא כונס אם היא טהורה מיד אם לאו וכן נכון לעשות: לשון ריא"ז נכנסה לחופה ולא נבעלה עד שנתאלמנה או נתגרשה אם לא היתה בתוספתה ראויה לביאה כגון שפירסה נדה הרי זה ספק בתלמוד ומספק אינה גובה תוספת ואם תפסה אין מוציאין מידה כמו שביארנו למעלה בדין הספק: לשון ריא"ז ה כתבה לו שובר שנתקבלה ממנו כך וכך או נתקבלה בכל מחילתה קיימת אע"פ שהיא יושבת תחתיו ולא נתקבלה ממנו כלום אבל אסור לעשות כן שכל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה בין ע"י כתיבת שובר בין ע"י תנאי אע"פ שתנאו בטל הרי זו בעילת זנות: ו ובגאבדה כתב ב"ש איכא מאן דאמר שכותב לה זמן של עכשיו ואיכא מאן דאמר כיון דאיכא סהדי דאיתתיה הוא וידוע לסהדי זימנא קמא כתבי הסיא זמנא ואי לא ידעי כתבי מהשתא ובמוחלין אין כותבין אלא מזמן של עכשיו:

*) כד"ס גי' הראב"ד ובאמת הרא"ש הביא ג"כ בשם הראב"ד

המאור הגדול

כל הפוחת ואפי' בתנאה וקשיא לן עלה הא דאמרי' לעיל בגמ' טעמא דכתבה ליה הא על פה לא ולהלן נראה כי תנאי על פה הוא פחות מכתיבה וכאן נראה שהוא גדול ממנה וה"ר שלמה ז"ל פי' דהא אפי' לאו דוקא ול"נ פי' הדבר כן כל הפוחת מדלא אמר הפוחת ואמר כל הפוחת (ה),כל אע"פ שאינו פוחת במעשה אלא בתנאי כלומר שתנאו בטל ואינו קיים והיינו דאמרי' אלמא קא סבר תנאו בטל ואית לה:

עין משפט

א מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' לט:

ב מיי' פרק ח מהל' זכיה ומתנה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ סעיף יח:

ג מיי' פרק י מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' נה:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בן עזריה וכו'
(ב) נ"ב גי' הרי"ף
(ג) נ"ב מי שמת
(ד) נ"ב בפ' הכותב
(ה) נ"ב כל כך

א מיי' פרק י' מהל' אישות ופי"ח מהלכות גירושין סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סו
ב מיי' פרק ה' מהל' תרומות

דעתה וה"נ לר"מ הוא דאסור לשהות אשה שאבדה שטר כתובתה ואפי' אית להן (ד) דלא מספרא כתבי דנביא בתנאי ב"ד מיהו לא סמכה דעתה דאמרה כי תבענא ליה אמר פרעתיך הילכך בעילת זנות היא: אבל חכמים אומרים כו'. דלית לן משום מסמך דעתא דלהוי בעילת זנות: בגזרותיו. בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר על ידי גזירת דבריהם: אי הכי זיל כתוב לה כתובה אחרת ומשמע דטי"ק ק"ל כר"מ ה"מ כמאי דקאמר דהויא בעילתו בעילת זנות אבל במאי דקאמר תנאו בטל לא קי"ל כותיה דע"כ לא קאמר ר"מ תנאו בטל אלא משום

אבל חכמים אומרים משהה אדם עם אשתו שתים ושלש שנים בלא כתובה ואינו חושש אמר ליה אביי והא אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר' מאיר בגזרותיו אמר ליה אי הכי זיל כתוב לה: מתני' נותנין לבתולה י"ב א חדש משתבעה הבעל לפרנס את עצמה וכשם שנותנין לאשה כך נותנין לאיש לפרנס את עצמו ולאלמנה שלשים יום הגיע זמן ולא נישאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה רבי טרפון אומר נותנין לה הכל תרומה רבי עקיבא אומר מחצה חולין ומחצה תרומה: גמ' מנה"מ אמרי רב חסדא דאמר קרא תשב הנערה אתנו ימים או עשור מאי ימים אילימא ימים תרי יומי משהעי אינשי הכי דאמרי ליה תרי יומי ואמר להו לאו אמרי ליה עשרה יומי אלא מאי ימים שנה שנאמר ימים תהיה גאולתו אמר רבי זירא תנא קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב בשלמא איהי מציא מעכבא דאמרה לא יכילנא בבעל אלא אביה אי איהי ניחא לה אביה מאי נפקא ליה מינה סבר השתא לא ידעה ולמרד מימרדא (א) ואתיא ונפלה עילואי אמר רבא בר ליואי אין פוסקין ב על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה אבל פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא גדולה ולא חיישינן דילמא עייל בה פחדא מהישתא והלישה: ת"ר המארס את הבתולה בין שתבע הבעל והיא מעכבת ובין שתבעה היא ובעל מעכב נותנין לה י"ב חדש משעת תביעה אבל לא משעת אירוסין בגרה הרי היא (ג) כתביעה כיצד בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש ולארוסה ל' יום מאי ולארוסה ל' יום א"ר פפא הכי קאמר ארוסה בוגרת שעברו עליה י"ב חדש בבגרותה ונתקדשה נותנין לה שלשים ג יום כאלמנה: מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה עשתה ששה חדשים בפני הבעל וששה חדשים בפני היבם ואפילו כלם בפני הבעל חסר יום א' לפני היבם אינה אוכלת בתרומה זו משנה ראשונה וב"ד של אחריהם אמרו אין אשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה (ג)[והלכתא כותיהו]:

רש"י

דאם לא כן לא הוי דעתא גמור דניחא לו: אבל חכמים אומרים כו'. דלית להו דמשום מיסמך דעתא דתיהוי בעילת זנות: בגזרותיו. בדבר שהוא מחמיר על דברי תורה באיסור והיתר על ידי גזירות דבריהם: מתני' נותנין לבתולה. זמן לכניסתה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזמין על עסקי חופה: לפרנס עצמה. בתכשיטיה: לפרנס עצמו. בצרכי סעודה וחופה: ולאלמנה שלשים יום. כי אינה טורחת כל כך בתכשיטיה שכבר יש בידה: ולא נישאו. כגון שהבעלים מעכבין ואיידי דתני רישא בדידה תני נמי סיפא בדידה: [ואוכלות בתרומה]. אם הוא כהן והיא בת ישראל: נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה ובשביל ימי טומאתה או תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה: גמ' יכולין לעכב. עד שתגדיל שלא תנשא: מימרדא. תמרוד בבעלה ותחזור אלי ואצטריך ליתן לה תכשיטין אחרים: להשיאה כשהיא קטנה. שטורח הוא לה: אבל פוסקין כו'. ודוקא בלא קידושין אבל בקידושין בקטנות לא עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה: כתביעה. כאילו תבעה הבעל שהכינה עצמה לנשואין דכיון דבגרה מכינה תכשיטיה: נותנין לה שלשים יום. משעת אירוסין: מתני' היבם אינו מאכיל. זקוקתו בתרומה כשהיא שומרת יבם וטעמא מפרש בגמ' בתלמודא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מתוך י"ב חדש הקבועים לה משתבעה הבעל: אינה אוכלת. דסוף סוף לא נתחייב הבעל בחייו במזונותיה: זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אוכלת בתרומה: עד שתגיע לחופה. כלומר שתכנס לחופה וטעמא מפרש בגמרא בתלמודא:

דסבירא ליה כתובה דאורייתא ומתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אבל לדידן דאית לן דכתובה דרבנן ואפילו בשל תורה נמי בדבר של ממון תנאו קיים הכא ודאי תנאו קיים אלא שאינו רשאי לקיימה בלא כתובה [הילכך אם עבר וקיימה תנאו קיים] דאף על גב דסבר ר' יהודה דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ותנאו בטל כדאיתא בגמ' [דף ע.] הא איכא רבי יוסי דפליג עליה ורבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ב מהלכות אישות דתנאו בטל ואפי' כתבה לו שנתקבלה ממנו כך וכך והיא לא נתקבלה תנאו בטל משמע דס"ל ז"ל דהלכתא כותיה ולאו מטעמיה אלא משום דכתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה הלכך כל שהוא רוצה לקיימה תנאו בטל ואפ"ה הויא בעילתו בעילת זנות משום דלא סמכה דעתה ומיהו ודאי אם לא רצה לקיימה תנאו קיים דהא שקלינן וטרינן לעיל [דף נו.] מוחלת כתובתה לבעלה אם יש לה תנאי דכתובת בנין דכרין אלמא בשלא רצה לקיימה יכולה למחול: מתני' נותנין לבתולה. זמן להכניסה לחופה מיום שתבעה הבעל לאחר שקדשה להזדמן על עסקי חופה להכין תכשיטיה: ולאלמנה שלשים יום. שאינה טורחת כל כך בתכשיטין שכבר יש בידה ומיהו דוקא באלמנה בעולה אבל באלמנה מן האירוסין דינה כבתולה שנותנו לכל בתולה דין שנה והכי איתא בירושלמי וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות: ולא נישאו. שהבעלים מעכבין [דף נז:] ואיידי דתני רישא בדידה תנא סיפא נמי בדידה: ואוכלות בתרומה. אם כהן הוא והיא ישראלית משמשת שקדשה אוכלת בתרומה מדאורייתא כדמפרש בגמרא [דף נז:] ורבנן גזור עד הכנסה: נותנין לה הכל תרומה. אם ירצה ובשביל ימי טומאתה תמכרנה ותקח חולין: מחצה חולין. לאכול בימי טומאתה: ודאמרינן כך נותנין לאיש היינו טעמא דלבחור שנים עשר חדש אפילו נשא אלמנה ולאלמון שלשים יום אפילו נשא בתולה כל שהיא מוכנת וכן נראה מן הירושלמי אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהל' אישות שהזמן שנותנין לאיש הוא כפי הזמן שנותנין לה שאם נושא נערה בתולה נותנין לו י"ב חדש ואם נושא אלמנה אפילו הוא בחור אין נותנין לו אלא ל' יום וכדבריו נ"ל מדמקשינן בגמרא [שם] לרב הונא דאמר בגרה [יום אחד] ונתקדשה נותנין לה שלשים יום כאלמנה מדתניא בוגרת שבתה י"ב חדש הואיל ובעלה חייב במזונותיה יפר ואם איתא דלבחור אפילו נשא אלמנה נותנין לו י"ב חדש אם נשא בוגרת נמי הכי דינא ולאו הכי מאי קושיא ליפני ליה דכי בעי י"ב חדש משום דידיה: אלא ודאי משמע דאיהו בתרה גריר ועוד מדתניא לקמן המארס את הבתולה בין שתבעה היא והבעל מעכב בין שתבעה הבעל והיא מעכבת נותנין לה י"ב חדש ומדלא מפליג בתבעה היא והבעל מעכב בין בחור לאלמון ש"מ דאפילו אלמון שנשא בתולה נותנין לה י"ב חדש: גמ' יכולין לעכב. מליגנה עד שתגדיל: ממרדא ונפקא. תמרוד בבעלה שלא תוכל לסבול ותבא אלי עד שתגדיל ונמצאתי צריך לתכשיטין אחרים והיינו טעמא שאין נותנין עליה אגרת מרד אבל ודאי אינו חייב לזונה דלעולם אינו חייב במזונותיה אלא היכא דאיהו מעכב והיכא מ"ד דמחייב לזונה משום דתקנתא דידיה נמי הוא כי היכי דלא תמרוד עליה ותיפוק וליתא דאם איתא דמשום תקנתא דידיה נמי היה חייב לזונה כ"ש היכא דמשום תקנתא דידיה בלחוד מעכב דמחייב ואם איתא כי נותנין לאיש לפרנס את עצמו ליחייב לזונה אלא ודאי לעולם לא מיחייב אלא היכא שראוי ליטא הוא ואינו נוטלה ועוד דאם איתא דמשום תקנתא דידיה נמי אמרינן הכי כי היכי דאמרינן דבין היא בין אביה יכולין לעכב הכי נמי הוה לן למימר דאיהו נמי מצי מעכב ולא אמרינן אלא בין היא בין אביה:

אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה. שטורח הוא לה: אבל פוסקין וכו'. ודוקא בלא קדושין אבל קדושין [קדושין דף מא.] בקטנות לא עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה כ"כ רש"י ז"ל והקשו עליו מהא דאמרינן אין פוסקין על הקטנה להשיאה כשהיא קטנה נימא נמי דהכי פוסקין על הקטנה אפילו לקדשה כשהיא קטנה ול"נ משום סוף מילתא נקט הכי דפוסקין על הקטנה אפילו להשיאה כשהיא גדולה ולא חיישינן דילמא עייל בה פחדא מהשתא ואינו לקדשה בלבד פשיטא דלית לה פחדא בהכי כלל דאדרבה ניחא לה: בגרה יום אחד ונתקדשה נותנין לה י"ב חדש. לפי שמיד שהיא מתחלת להכין תכשיטיה בלא תביעה: בוגרת שעברו עליה כו' נותנין לה שלשים יום כאלמנה. ומסתברא שאם בגרה חדש אחד או יותר ונתקדשה שאין נותנין לה אלא להשלים י"ב חדש משעה שבגרה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות ומיהו אין פוחתין לה לעולם משלשים יום: מתני' היבם אינו מאכיל בתרומה. בשהיא שומרת יבם ומפרשינן טעמא בגמרא [דף נח.] משום דקנין כספו אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא אלא דאחוה הוא: עשתה ששה חדשים בפני הבעל. מתוך י"ב חדש הקבועין לה משתבעה הבעל: או אפילו כולן בפני הבעל ואחד בפני היבם. אע"ג דרובם בפני הבעל סוף סוף לא נתחייב במזונותיה בחייו והה"נ אם נתחייב בחייו לא אכלה מחמת דקנין כספו פקע ליה אלא דאי כולם בפני הבעל הוה אכלה מיהא בחייו כך פרש"י ז"ל והקשה עליו ר"ת ז"ל דא"כ דאפילו אכלה כולם בפני הבעל אינה אוכלת בפני היבם היכי קתני חסר יום אחד בפני היבם ועוד דליתנא דהיבם אינו מאכיל דייק דה"ק היבם אינו מאכיל היכא דמשיקרא לא אכלה דהא איתא דכי אכלה נמי משיקרא לא אכלה כשהיא שומרת יבם לא ה"ל למתני היבם אינו מאכיל אלא היבמה אינה אוכלת ותו קשיא דאמרינן בגמרא קנין כספו אמר רחמנא והאי קנין דאחוה הוא ואם איתא דמשום דבחיי נמי לא אכלה כלל אלא בחייו הוה לן למימר והא לאו קנין כספו הוא לפיכך פי' ר"ת דדוקא כשלא אכלה בפני הבעל הוא דלא אכלה לפני היבם דהיבם אינו מאכיל אבל אכלה בפני הבעל אוכלת נמי בפני היבם וטעמא דמילתא משום דיבם אינו חייב במזונותיה [יבמות דף מא:] דא"כ עמד בדין וברח הלכך היכא משום שמא תשקה לאחיו ולאחותיה כדאמרינן בגמרא דלא מייחד לה דוכתא ומשום סמפון בטעמת מומין ואי היכא דכיון דלא מיחייב לזונה לא בדיק לה אבל בשעשתה י"ב חדש בפני הבעל כיון שנתחייב לזונה יחד לה מקום וכי מאית נמי דוכתא קביעא לה וליכא למיחש שמא תשקה לאחיה ולאחותיה דליתנהו גבה ומשום סמפון נמי ליכא דהא בדקה בעל ודאמרינן בגמרא מ"ט קנין כספו (הוא) אמר רחמנא והאי לאו קנין כספו הוא הסמוכה בעלמא הוא ודאמרינן אלא דאחוה הוא ה"ק דכיון דלא אכלה בחיי ראשון אין היבם מאכילה אבל אכלה בחיי ראשון השתא נמי אוכלת: זו משנה ראשונה. דמשהגיע זמן אכלה בתרומה: אין האשה אוכלת כו'. טעמא מפרש בגמרא והוא הדין שאין יבמה אוכלת עם היבם עד שתבעל ואפי' אכלה בחיי ראשון והכי איתא בהדיא בתוספתא זו משנה ראשונה ב"ד של

רטוטע

שלטי הגבורים

א אלמוה שתבעה ארוסתו לנשואין אם היתה בתולה נותנים לה י"ב חדש משעת תביעתו כדי לפרנס את עצמה ואפי' אם נתאלמנה מן האירוסין וכגר עליה י"ב חדש אלא הראשון אחר תביעתו נותנין לה עוד י"ב חדש מתביעת השני ואפי' היה הראשון בחור והשני אלמן וכך היה שיטת תלמוד ארץ ישראל כמבואר בקונטרס הראיות:

ב פי' רש"י דוקא בלא קדושין אבל אין לקדשה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה כתב שיי ואם רוצה לנושאה כשהיא קטנה טוב ואין ראוי לעשות כן: ורבינו ברוך מביא ראיה שמותר לקדשה בקטנות מפרק בתרא דנדה שעשו מעשה בבת ר' חנינא שקדשה בקטנות וגם ר"ת מקשה על פי' רש"י:

ג פי' רש"י משעת קדושין והרמב"ם כתב משעת תביעה וכן כתב הרא"ש:

לשון ריא"ז

בוגרת שנתארסה נותנים לה י"ב חדש משעה שבגרה אע"פ שלא תבעו זה את זה לפי שהבגר הוא כתביעה ואם נתארסה לאחר שעברו י"ב חדש לבגרותה נותנים לה ל' יום משעת אירוסין אע"פ שלא תבעו זה את זה:

הגהות הב"ח

(א) ר"ע ואתיא: (ב) כתובות כו"ל: (ג) עד שתכנס לחופה ... בכל משנה אחרת: (ד) לה כו"ל:

רבותיט חזרו ואמרו אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ולא היבמה עד שתבעל וזו ראיה לפירוש ר"ת דמדקתני דב"ד של רבותיט חזרו ואמרו ולא היבמה עד שתבעל מכלל דלמשנה ראשונה אוכלת בעודה שומרת יבם קודם שתבעל וזה שלא כדברי רש"י ז"ל:
מתני' המקדיש מעשה ידי אשתו. מפרש במתני' בפירקין [דף נט:] מה היא עושה לו משקל ה' סלעים כו': ה"ז עושה ואוכלת. מפרשים זה בגמרא אליבא דרב הונא דא"ר הונא יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה וקי"ל כוותיה דה"ק המקדיש מעשה ידי אשתו אע"פ שהוא רוצה להעלות לה מזונות נר מצוה

ורש"י

מתני' *א המקדיש מעשה ידי אשתו הרי היא עושה ואוכלת המותר ר"מ אומר הקדש רבי יוחנן הסנדלר אומר חולין: °**גמ'** *אמר שמואל הלכה כר' יוחנן הסנדלר דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם: *א"ר הונא ב יכולה אשה שתאמר א לבעלה איני ניזונת ואיני עושה דקסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר ומעשה ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה הרשות בידה וגרסינן בהדיא פרק שני דייני גזרות* דהלכתא כרב הונא תנן התם בנדרים* קונם שאני ג עושה לפיך אין צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו רבי

מתני' מעש' ידי אשתו. לקמן מפרש מה היא עושה: הרי זו עושה ואוכלת. דאין מעשה ידיה הקדש על פיו: המותר. הקדים מה שהיא עושה יותר ממה שפסקו לה חכמים לעשות ולא הקדים מעשה ידיה: הקדש. שהמותר קנוי לו במעה כסף שנותן לה בכל שבת לצרכיה לבד מן המזונות כדתנן לקמן: **גמ'** איני ניזונית. משלך ואיני עושה לך כלום אלא רק לעצמי: מזוני עיקר. תחלת תקנתם לטובתה תיקנוה משום דזמנין דלא ספקי מעשה ידיה למזונות ותחלה תיקנו שיזון איש את אשתו והדר תקון לו מעשה ידיה משום איבה וכיון דעיקר התקנה משום טובה דידה כי אמרה לא ניחא לה בהך פי' תא או שמעינן לה:

אם רצתה מפקעת הקדשו שתאמר לו איני ניזונת ואיני עושה והרי זו עושה ואוכלת: המותר כו'. רב ושמואל דקי"ל כוותייהו מוקמי לה למתניתין ברוצה להעלות לה מזונות ואינו רוצה להעלות לה מעה כסף שתקנו לה חכמים שיתן לה בכל שבת ושבת מעה כסף לצרכיה לבד המזונות כדתנן במתני' בפרקין וקא סברי רב ושמואל דתקנו חכמים מזונות תחת מעשה ידיה ומעה כסף תחת מותר כלומר תחת מה שהיא עושה יותר על הראוי שפסקו חכמים שהוא משקל חמש סלעים כו' ומש"ה *)תקנו שאם הקדיש את מותר מעשה ידיה ר' מאיר אומר הקדש לאחר מיתה דכשתמות היא ויירשנה חיילא דקא סבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אבל מחיים לא חייל כיון שאינו מעלה לה מעה כסף שהוא תחת מותר ורבי יוחנן הסנדלר אומר חולין דקסבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכ"ת אמאי נקט תנא פלוגתייהו במותר ולא נקטה במעשה ידיה עצמן בשאינו מעלה לה מזונות איכא למימר דתנא קמא הכי קאמר דמחייס דידה נמי מקדים מעשה ידיה אע"ג דשכיחי ואע"פ שהוא רוצה לעלות לה מזונות כל שהיא אינה רוצה לפי שיכולה היא שתאמר איני ניזונית ואיני (א) עושה אבל לאחר מיתה אפילו מותר אע"ג דלא עביד דאתי ואע"פ שאינו מעלה לה מה שהוא כנגדו קדוש דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם וכל שכן [מעשה ידיה] עצמן: **גמ'** הלכה כרבי יוחנן הסנדלר. דאמר חולין: דקא סבר אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם. הילכך משמע דאפילו במעלה לה מזונות ומעלה לה מעה כסף לצרכה אין הקדשו חל לא במעשה ידיה ולא במותר דכולהו דבר שלא בא לעולם ניהו והרמב"ם ז"ל כתב בפרק ו' מהל' ערכין אין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כו' וכן המקדיש מעשה ידי אשתו הרי זה עושה ואוכלת והמותר חולין אמר לה יקדשו ידיך לעושיהם הואיל והם משועבדים לו הרי כל מעשה ידיה קדש הא למה זה דומה לאומר אילן זה קדש שכל פירות שעושה להבא קדש וכן כל כיוצא בזה ע"כ ולא ידעתי למה דבגמרא אמרינן דהא דרב הונא א"ר דאמר דיכולה אשה שתאמר לבעלה כו' פליג אדר"ל דאמר ר"ל לא תימא טעמא דר"מ דאמר במתני' הקדש משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא טעמא דר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה נעשה כמאן דאמר לה יקדשו ידיך לעושיהם דידים הא איתנהו בעולם ומשמע דדוקא מתוך שיכול לכופה דס"ל דאינה יכולה לומר איני נזונת הוא (דאמר) דאי א"ל יקדשו ידיך לעושיהם מהני אבל לדידן דקי"ל לקמן [דף קז:] דיכולה אשה כו' אפילו כי אמר הכי לא מהני כיון דלאו דידים ניהו כיון שהיא יכולה להפקיעם משעבודו ולא מנית אמרת דכי צריכי לטעמא דיכולה לכופה היינו לומר דנעשה כמאן דאמר לה כו' אבל אם אמר לה בפירוש אפילו בלאו האי טעמא מהני דאם איתא דמהני [באמר] אפילו לא אמר לה לא צריכין להאי טעמא דכיון דשמעינן ליה לרבי מאיר דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה כדאיתא בגמ' כמאן דאמר לה דמי אלא ודאי לדידן דקי"ל דיכולה אשה כו' אפילו כי אמר לה לא מהני ואע"ג דתנן [נדרים דף פה.] קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר ומשמע דלא פליגא אדרב הונא היינו טעמא משום דכיון דניזונית משל בעל משעבדא ליה כל שלא אמרה בפירוש איני ניזונית ואפילו הכי מעשה ידיה שלא באו לעולם לא מצי אמר יקדשו ידיך לעושיהם כיון שהיא יכולה להפקיע וכמו שכתבתי ולפיכך לא נתבררו לי דברי הרמב"ם ז"ל: דקסבר כי תקינו רבנן מזוני עיקר. תחלת תקנתם לטובתה תקנוה משום דזמנין לא ספקא במעשה ידיה למזוני ותקנו תחלת עיקר תקנתם שיזון איש את אשתו והדר תקון שיהא מעשה ידיה לבעלה משום איבה וכיון דעיקר תקנתם לטובתה ומשום דידה הוא אי אמרה לא ניחא לי בהך טיבותא שומעין לה ומשמע נמי דהוא הדין דיכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר וכ"כ רב אחא גאון ז"ל בשאלתות בפרשת ואלה המשפטים ודבר ברור הוא שאם במעשה ידיה דשכיחי יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה כל שכן במותר דלא שכיח וכתב הרא"ה ז"ל דכל שאמרה איני ניזונית ואיני עושה מיד נתבטלה תקנתה ושוב אינה יכולה לומר ניזונת אני ועושה שאינו בדין שיהא הרשות בידה לשנות הדבר כל פעם כמו שתרצה שאם כן כשלא תמצא מלאכה תרצה להיות ניזונת וכשתמצא תאמר איני ניזונת ולקתה מדת הדין אלא ודאי מיד שאמרה אי אפשי בתקנת חכמים הפסידה (א) ושוב אין לה מזונות וה"ה דאין לה כסות דכסות בכלל מזונות הוא ומיהו כי אמרינן שיכולה אשה שתאמר לבעלה כו' דוקא במעשה ידיה הוא דתקינו ליה רבנן תחת מזונות אבל שאר מלאכות השנויות במשנתינו [דף נט:] כגון טוחנת ואופה ומבשלת (ב) אינה יכולה להפקיע עצמה מהן וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד ומיהו דוקא בדאמרה איני ניזונת ואיני עושה הא אמרה איני עושה בלבד לא אמרינן דמהני ולא יהא בעל חייב לזונה דהא כי אמרה קונם שאני עושה לפיך הא קאמרה איני עושה ואפילו הכי תנן בסמוך שאין צריך להפר אלמא לא מבטלה תקנה לעולם עד דאמרה בהדיא איני ניזונת: תנן התם בנדרים (דף פה.) קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר צריך להפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו ר' יוחנן בן נורי אומר צריך להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו. וה"פ קונם מה שאני עושה לפיך אינו צריך להפר משום דשעבודי משעבדא ליה ולאו כל כמינה דמפקע ליה לשעבודיה ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו דקסבר ר"ע דהעדפה דידה היא וחייל עלה נדרה דהא לא משעבדא ליה ומש"ה צריך להפר ומאי מיפר משום דברים שבינו לבינה ותנא קמא לא חייש להכי משום דס"ל דהעדפה נמי דידיה הוי והאי העדפה היינו בשתעדיף על משקל ה' סלעים שפסקו לה חכמים לעשות לבעלה רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו דסבירא ליה לרבי יוחנן כת"ק דהעדפה נמי דבעל הוי הלכך משום העדפה אין צריך להפר אלא שמא יגרשנה ויהא הנדר חל משמגרשה אינה משועבדת לו למעשה ידיה ותהא אסורה לחזור לו לפי שנאסר במעשה ידיה ואי אפשר לו ליזהר שלא תטחן ושלא תאפה ושאר מלאכות שהאשה עושה לבעלה והקשו והיאך יפר משום שמא יגרשנה והא אין הבעל מיפר אלא נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה וכאן כיון שאין הנדר חל אלא לאחר שיגרשנה היאך הוא יכול להפר ותירצו דכיון דמסקינן בגמרא דמדינא חייל קונם מעכשיו אלא משום דאלמוה לשעבודא דבעל דלא ליחול מהשתא כמו שאכתוב בסמוך בס"ד כי אלמוה לזכותיה הוא דאלמוה ולאו לאפקועי זכותיה במאי דהוי מצי מיפר מדינא ולי נראה אפשר דכי היכי דס"ל לרבי עקיבא בפרק בתרא דנדרים (דף פט.) בנדרי עינוי נפש דהאומרת הריני נזירה לאחר שתתגרש שמצי מיפר כיון דהשתא מיהת אשת איש היא דבתר שעת הנדר אזלינן וקי"ל הכי כה"ג נמי אמרינן בנדרים שבינו לבינה: ואמרינן התם ובפרקין בגמרא דאמר שמואל הלכה כרבי יוחנן בן נורי ופרכינן דידיה אדידיה דמדפסיק הכי משמע דס"ל שאדם אוסר דבר שלא בא לעולם וקשיא אדידיה דאיהו פסק כרבי יוחנן הסנדלר דאמר במתני' חולין משום דאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ומפרקינן באומרת יקדשו ידי לעושיהן לכי מיגרשה וידים איתנהו בעולם ופרכינן עלה ומי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולקמיה קדוש כלומר תירצת לא בא לעולם דמלאכה לא בא לעולם דגירושין לא תירצת דאילו השתא לית [לה] (ליה) רשותא לאקדושי והיכי קדיש לקמיה ומהדרינן אלמה לא אילו האומר לחבירו שדה זו שאני מוכר לך לכשאקחנה ממך תקדוש מי לא קדשה כלומר אם מכר וחזר ולקחה ומתקיף לה רבי ירמיה מי דמי התם בידו להקדישה כלומר שהרי עכשיו שלו וכי היכי דאילו הקדישה השתא קדשה כי אמר נמי תקדוש לקמיה קדשה אבל הכא אין בידה לגרש עצמה הא לא דמיא אלא להא האומר לחבירו שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקדוש דלא קדשה ומתקיף לה רב פפא מי דמי התם גופא ופירי בידא דלוקח הכא גופא בידה היא כלומר גבי מכרתי לך אין לו בה עכשיו לא גוף ולא פירות ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו אבל גבי אשה גופה בידה הוא והרי אמרה

*) [גי' ד"ת קתני]

המאור הגדול

מתני' המותר ר"מ אומר הקדש מותר אימת קדוש וכו'. כללא דשמעתא הא דתנן המקדיש מעשה ידי אשתו תנא רישא וה"ה לסיפא תנא סיפא וה"ה לרישא והכא והכא רבותא קמ"ל רישא רבותא קמ"ל דאפי' בעיקר מעשה ידיה מציא לאפקועי מיד בעלה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אי לרב הונא בניזונת כלומר שרוצה להעלות לה מזונות ומטעם שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה ולא תימא נעשית כאומרת לו אלא באומרת לו בפירוש כדאמרי רבוואתא בפ' המדיר את אשתו אי לר"ל בשאינה ניזונת דלא סבר לה לרב הונא ועל כרחין מוקים לה בשאינה ניזונת ואיידי דאיצטריכא ליה סיפא תנא רישא וכל זה שאמרנו לרב הונא ולר"ל ה"ה במותר ומעה כסף וסיפא רבותא קמ"ל דאפי' במותר דלא שכיח מצי מקדיש דבר שלא בא לעולם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לרב ושמואל לאחר מיתה ולרב אדא מחיים וטעמייהו דמפרש בגמ' וכל זה ה"ה לעיקר מעשה ידיה ורב ושמואל מוקמי רישא דמתני' כרב הונא אמר רב ורב לטעמיה ומש"ה אוקימנא במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף ולא אוקימנא איפכא (ג) רב לטעמיה דרב הונא אמר רב אוקמא לרישא בניזונת ועוד דאידהא דמלתא הכי הוא ורב אדא מוקים לרישא או כרב הונא וכולה מתני' בניזונת או כר"ל ורישא בשאינה ניזונת וסיפא בניזונית והכא רבותא קמ"ל ומאי דתנא הכא ה"ה להכא אבל לר"ל ע"כ מוקים ליה לסיפא כרב אדא דהא אמר לא תימא טעמיה דר"מ משום דקסבר אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם אלא ע"כ כרב אדא ס"ל למותר קדוש מחיים ותקני מזונות תחת מותר וכיון שהוא מעלה לה מזונות קדוש מחיים ומתוך שיכול לכופה במעשה ידיה לא הוי דבר שלא בא לעולם אלא נעשה כאומר לה יקדשו ידיך לעושיהן וה"ה בעיקר מעשה ידיה אם מעלה לה מעה כסף ולא מצי אמרה לר"ל איני ניזונת ואיני עושה נמצא עכשיו לרב ושמואל רישא במעלה לה מזונות ומעה כסף ותנא מעשה ידיה וה"ה למותר ומשום דמצי אמרה איני ניזונת ואיני עושה בין בעיקר מעשה ידיה בין במותר סיפא במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף או כשאין מעלה לה כלל לא מזונות ולא מעה כסף וכל שתשאיר ממזונותיה נקרא מותר והכל קדוש לאחר מיתה וזהו שאמרנו תנא מותר וה"ה למעשה ידיה לר"ל ולרב אדא רישא בשאין מעלה לה כלל לא מזונות ולא מעה כסף ומש"ה עושה ואוכלת הכל. סיפא או במעלה לה מזונות ואין מעלה לה מעה כסף או במעלה לה הכל והכל קדוש מחיים לר"מ מתוך שיכול לכופה למעשה ידיה ותנא מותר וה"ה למעשה ידיה ולר"י הסנדלר לא ס"ל נעשה כאומר לה ולא קדוש כלל והכל דבר שלא בא לעולם הוא וההיא מתני' דקונם שאיני עושה לפיך כולהו תנאי דההיא מתני' ס"ל אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם ובניזונת ובשאינה אומרת איני ניזונת ואיני עושה ודשמואל אדשמואל והלכתא אהלכתא אלימא ליה לאקשויי ופריקנא כי אמר שמואל הלכה כריב"נ להערפה פי' כלומר דלא ס"ל כר"ע דס"ל העדפה שע"י הדחק דידה הוי אלא כולה דבעל הוי ולאו לענין הקדש קאמר שמואל הלכה אלא לאשמועינן להערפה כולה דבעל הויא ולאפוקי (מדר"א) [מדר"ע] והיינו דמקשינן עלה ולימא (ג) אין הלכה כר"ע א"נ הלכה כת"ק ורא"י ז"ל כתבה בענין אחר:

שלטי הגבורים

א כתב מיי' כל אשה שתמנע מלעשות מלאכה שהיא חייבת לעשותה היו כופין אותה ועושה אפי' בשוטין והראב"ד השיג עליו ואמר מעולם לא שמעתי יסור שוטין לנשים אלא שממעיט לה מזונותיה וצרכיה עד שתכנע טען הוא שאינה עושה וטענה היא שעושה מושיבים אשה או שכנים ביניהם ודבר זה כפי מה שיראה הדיין שאיפשר בדברים ע"כ. יראה שפוסק דמורדת ממלאכה היא מורדת וא"כ קשה לדבריו למה לא יפחתו מכתובתה כדין מורדת מתשמיש והרא"ש כתב שאין כופין אותה דקי"ל כרב הונא דאמר אשה יכולה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה לפיכך אם תרצה לא תעשה ולא תזון כתב ה"ר יונה דוקא בעיקר מעשה ידיה אבל במותר על ה' סלעים שהוא שלו ותקנו לה כנגדו מעה כסף אינה יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר לפי שתקנו לו מותר משום חינה ובתר הכי תקנו לה כנגדו מעה כסף והרמ"ה כתב שגם במותר יכולה לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר:

לשון ריא"ז

ואם יכולה להסתפק במעשה ידיה יכול לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך אע"פ שגלתה לעיר מקלט שהוא מקום שאין מכירין אותה יש לה לחזר ולמצוא מלאכה שתתפרנס במעשה ידיה וכל אשה שאין מעשה ידיה מגיעין למזונותיה חייב לתת לה בעלה מזונו' משלם ואם היו מעשה ידיה מרובים ממזונותיה יכולה היא שתאמר איני ניזונית משל בעלי ואיני עושה לו מלאכה ומעשה ידיה שלה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואין משמע כן מן התוס' פרק נערה בד"ה זמנין דלא מלו וברים הכותב בד"ה בדרב כהנא:

(ב) ומיהו התוס' פירשו לקמן גבי מורדת דכי אמרה איני ניזונית ואיני עושה פטורה מכל ז' מלאכות השנויות במשנתינו חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו דחייבת בהן אפי' כי אמרה איני ניזונית ואיני עושה מידי דהוה איושבת בקתדרא דחייבת בהן שאם תעשה לו מלאכות אחרות א"כ לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונית ומה שהוכיח הר"ן בסמוך מדפריך בגמ' הכא אין בידה לגרש את עצמה ומאי פריך הרי בידה לומר איני ניזונית ואיני עושה התוס' הקשו ותירצו דרוצה לישב גם אליבא דרים לקיש:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' ערכין סמג עשין קלב טור א"ס סי' פא:

ב מיי' פי"ב מהל' אישות סמג עשין מח טור א"ע סי' סט:

[דף פח ע"ב]

ג מיי' פי"ב מהל' נדרים ופ"א מהלכות אישות סמג לאוין רמז טור א"ע סי' פ ופא:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב פי' וכ"ש מותר דאינו קדוש מחיים ואע"פ שהוא מעלה לה מה שהוא כנגדו והכא והכא רבותא קמ"ל וכן פי' בעל המאור:

(ב) דרב כצ"ל:

(ג) נ"ב גם התוס' תלקו על פי' רש"י וגירסתו בזה ע"ש שגורסים ולימא אין הלכה כר"ע:

י' מה"ס ו' נ ושוה
ח שו"ע פכ"א מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' עג ועג:

יקדשו ידי הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו שדה זו שמשכנתי לך לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה ומתקיף לה רב *אשי מי דמי התם בידו לפדותה אבל הכא אין בידה לגרש את עצמה הא לא דמיא אלא להא שדה זו שמשכנתי לך לעשר שנים לכשאפדנה ממך תקדוש דקדשה ומתקיף לה רב אשי מי דמי התם בידו לפדותה לעשר שנים הכא אין בידה לגרש את עצמה לעולם ומסקינן אלא א"ר אשי שאני קונמות דכקדושת הגוף דמו וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **ואיכא** נמי דקדק דהכא משמע דדוקא באומר לכשאפדנה ממך אבל במקדישה מעכשיו לא קדשה ואינו במסכת ערכין בפרק האומר נר מצוה משקלי עלי (דף כ:) אמרינן המשכיר בית לחבירו ונתנגע אע"פ שחלטו כהן אומר לו הרי שלך לפניך נתצו צריך להעמיד לו בית (אחר) הקדישו הדר בו מעלה שכר להקדש ואקשינן הקדישו הדר ביה היכי מצי אקדיש ליה כי יקדיש (ג) את ביתו אמר רחמנא ומתרצינן הקדישו משכיר הדר בו מעלה שכר להקדש ואקשינן הקדישו משכיר היכי מצי דייר ביה במעילה קאי אלמא משכיר מצי מקדיש ביתו מעכשיו משום דגופה דידיה הוא אע"ג דאגיר גבי שוכר ומ"ש ממשכון וי"ל דההיא במשכיר בית סתם עסקינן ומש"ה מצי מקדיש ליה מהשתא ויהיב לשוכר ביתא אחריני אבל במשכיר בית מיוחד לא כל הימנו להפקיע זכותו של שוכר וראיה לדבר דבמשכיר בית סתם עסקינן מדקתני נתצו חייב להעמיד לו בית (אחר) ואילו במשכיר לו בית זה קי"ל בפרק השואל [דף קג.] דנפל אזל ומיהו אפילו במשכיר בית מיוחד נהי

רש"י

מתני' אופה. פת: יושבת בקתדרא. לא תטרח בשבילו לילך בשליחותו להביא לו חפץ מבית לעלייה: **גמ'** טוחנת סלקא דעתך. המים מגלגלים הריחים וטוחנין: מטחנת. מכינה לרכי טחינה: ואי בעית אימא. לעולם היא טוחנת בעצמה ובריחים של יד: אלא לתכשיטין. שיקנו לה תכשיטין כדי שתתנאה בהן: שיעדן. את זיוה ויופיה: סמוך לפרקה. ימי הנעורים: תאומים. שילדה תאומים אינה חייבת להניק את שניהם:

רבי יוחנן בן נורי אומר יפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו °*כי אתא [רבין] אמר העדפה לקמן שלא על ידי הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הויא דף סו. כי פליגי א בהעדפה שעל ידי הדחק רבנן סברי דבעל הויא ור"ע סבר לאשה הוי איכא מ"ד הלכה כר"ע ואיכא מ"ד הלכה כרבנן ואנן ס"ל הלכה כרבנן: *מתני' דף נט: *ואלו מלאכות רעד ב שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומכבסת ומבשלת ומניקה את בנה ומצעת לו המטה ועושה בצמר הכניסה לו שפחה אחת לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת שתים אינה מבשלת ואינה מניקה את בנה שלש אינה מצעת לו את המטה ואינה עושה לו בצמר ארבע יושבת בקתדרא רבי אליעזר אומר אפילו הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר שהבטלה מביאה לידי זמה: **גמ'** טוחנת ס"ד אלא אימא מטחנת ואב"א ברחיא דידא מתניתין דלא כרבי חייא דתני ר' חייא אין אשה אלא ליופי ואין אשה אלא לבנים ותני רבי חייא אין אשה אלא לתכשיטיה ותני רבי חייא הרוצה שיעדן את אשתו ילבישנה כלי פשתן והרוצה שילבין את בתו יאכילנה אפרוחים וישקנה חלב סמוך לפרקה: ומניקה את בנה ירושלמי אמר רבי חנינא לא אמרו אלא אחד אבל ג תאומים לא (א) ולא בן חברתה: ת"ר נדרה שלא להניק את בנה ב"ש אומרים

דאמרינן דאינו יכול להפקיע זכותו של שוכר אפי' הכי מצי מקדיש ליה מהשתא אלא שהשוכר דר בו כל זמנו וראיה לדבר מדאמרינן בפ' השולח (דף מא:) העושה שדהו אפותיקי לאשה בכתובתה ולבעל חוב בחובו ומכרה גובה משאר נכסים ופירשוה הגאונים באפותיקי סתם כגון משכונא ואפילו באפותיקי מפורש נמי יכול לוה לסלקו בדמים הלכך משכיר מהשתא מצי מקדיש ליה אלא שהשוכר דר בו כל זמנו והכי נמי מוכח בירושלמי במס' פסחים [בפרק מקום שנהגו הלכה ס] וכי קאמרינן במתניתין לכשאפדנה ממך דמשמע דמהשתא לא קדשה במקדישה לגמרי קאמר ובתוספתא דבבא מציעא משמע נמי שהשוכר גם כן יכול להקדיש זכותו דגרסינן התם [סוף פרק ס] השוכר שדה מחבירו כו' עמד השוכר והקדישה הרי זה מקודשת עד שתלא מרשותו: ומדאמרינן דאשה אין בידה לגרש את עצמה מוכח מה שכתוב למעלה דאפילו לרב הונא דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה דוקא במעשה ידיה אבל בשאר המלאכות השנויות במשנתינו כגון טוחנת ואופה ומבשלת לא כל הימנה להפקיע זכותו של בעל דאי לא תימא הכי הרי בידה (ג) לפדות את עצמה שתאמר איני ניזונית ואיני עושה אלא כדכתיבנא וכי קאמר ר' יוחנן בן נורי שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו בשביל מלאכות הללו הוא דקאמר לפי שאי אפשר לה להזהר שלא תהא אופה לו ומבשלת או מוזגת את הכוס אבל משום מעשה ידיה לא תהא אסורה עליו שהרי אפשר לו ליזהר שלא ליהנות ממנה וכי פרכינן מי איכא מידי דהשתא לא קדוש ולקמיה קדוש עיקר קושיין משום מלאכות הללו היא ולא משום מעשה ידיה ומסקנא דשמעתין אלא אמר רב אשי שאני קונמות דכקדושת הגוף דמיין כדרבא דאמר רבא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מידי שעבוד כ' רש"י ז"ל שאני קונמות דקדושת הגוף ניהו כקדושת מזבח שאין להם פדיון כך אין פדיון לקונם להיותו מותר לפי שנאסר עליו שהרי אינו הקדש גמור לתפוס פדיונו אלא אסור על אדם אחד וכיון דקדושת הגוף הוא מפקיע מידי שעבוד שהיא משועבדת לבעל וחייל. הקדש כגון שיעבד שורו לבעל חוב וחזר והקדישו למזבח מפקיע שעבוד המלוה וגובה חובו ממקום אחר וזה כשר לקרבן ואינו גזול דלא הוי ליה אלא לגוביינא בעלמא ודוקא קדושת הגוף אבל קדושת דמים דבדק הבית לא מפקעת שעבוד כדתנן בערכין [דף כח:] מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו כו' עד כאן פירוש לפירושו כגון דאקני ליה לבעל חוב מטלטלי אגב מקרקעי הא לאו הכי אפילו הדיוט מפקיע מידי שעבוד דהא קי"ל [ב"ק דף יא:] דעשה שורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו משום דלית ליה קלא וכיון דאפילו הדיוט מפקיע מידי שעבוד כ"ש הקדש דמים דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש אלא בדאקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי עסקינן דבכי האי גוונא הדיוט והקדש דמים אין מפקיעין מידי שעבוד וקדושת הגוף מפקעת ממנו זה דעת רש"י ז"ל וכן דעת הגאון ז"ל דדוקא קדושת הגוף מפקעת מידי שעבוד אבל קדושת דמים לא אבל רבינו תם ז"ל סובר שאפילו קדושת דמים מפקעת מידי שעבוד ויש לו פירוש אחר בזה ואין דבריו נכונים: וחמץ. עשה חמצו אפותיקי לכותי והגיע פסח איסור חמץ מפקיע שעבוד הכותי ונאסר בהנאה והא דתנן [פסחים דף ל:] עובד כוכבים שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח מותר בהנאה מוקמי ליה התם [דף לא.] בשהרהינו אצלו שמסרו בידו משכון: ושחרור. עשה עבדו אפותיקי ושחררו הלוה משוחרר וזה גובה חובו ממקום אחר וכ"ת נחשוב נמי מת דמפקיע מידי שעבוד כדמוכח בההיא דאיצטלא דמילתא דפרסוה אמיתנא כדאיתא בפרק אלמנה לכהן גדול [דף סו:] יש לומר דכיון דחשיב חמץ דמאיסורי הנאה הוא כל איסורי הנאה בכלל: **ופרכינן** ונקדוש מהשתא. כלומר מאי איריא דקתני שמא יגרשנה מהשתא נמי קדיש ומהדרינן. דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל. בעודה תחתיו דשויה כלוקח גמור ולא כמלוה ומש"ה לא חייל אלא לכי מגרשה ומיהו משמע דדוקא באומרת יקדשו ידי לעושיהן הא לאו הכי אפי' לכי מגרשה לא חייל דאין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו ולפיכך אני תמה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י"ב מהלכות נדרים אמרה יקדשו ידי לעושיהם או שנדרה שלא יהנה במעשה ידיה אינו נאסר במעשה ידיה מפני שידיה משועבדין לו כו' אבל צריך הוא להפר שמא יגרשנה ותהא אסורה לחזור לו ע"כ דמשמע דבנדרה נמי שלא יהנה במעשה ידיה צריך להפר ואמאי והא דבר שלא בא לעולם הוא ואיכא מאן דאמר שאין הלוה יכול לאסור למלוה נכסיו המשועבדים לחובו ומוכחי לה מדאמרינן בירושלמי בפרק המדיר גבי המדיר את אשתו מליהנות לו וכי אדם נודר שלא לפרוע חובו ומשני כמאן דאמר אין מזונות לאשה דבר תורה אלמא דמי שהוא גובה מן התורה כבעל חוב לא מפקע שעבודיה משום קונם ודאמרינן בשמעתין דהקדש מפקיע מידי שעבוד דוקא הקדש לפי שאין אדם מלוי להקדיש נכסיו לא חשו חכמים לאלומי לשעבודא דבעל חוב אבל בקונם שהוא מלוי אלומי אלמוה ומיהו אפשר דבירושלמי לא סבירא ליה דקונמות כקדושת הגוף דמיא כי היכי דלא סבירא לן הכי בשמעתין עד דאתא רב אשי ופרקה אבל למסקנא דרב אשי דוקא שעבודיה דבעל הוא דאלמוה אבל שעבודיה דמלוה לא ומצי ליה למסריניהו לנכסיה עליה ומיהו נראין הדברים דמשמתינן ליה עד דמתשיל אנדרא: **כי** אתא רבין אמר בפרק מציאת האשה [דף סו.] היא: העדפה שלא ע"י הדחק כגון שהיא עירנית ובעלת מלאכה: רבנן סברי דבעל הויא דרבנן דאמרי א"ל להפר ולא חיישינן לשמא תעדיף סברי דאי מעדפא נמי ע"י הדחק דבעל הויא כיון שהוא נותן לה מעה כסף לצרכה ורבי עקיבא סבר דלא זכו ליה רבנן במעה כסף אלא העדפה שלא ע"י הדחק אבל העדפה שע"י הדחק לא זכו: וגרסינן התם בעי *רבא עשתה לו שתים בבת אחת מהו בעי רבינא שלש וארבע מהו תיקו. כגון שומרת קישואין וטווה פשתן ומלמדת שיר לנשים בשכר ומחממת בילים בחיקה או בילי תולעים העושים משי שהנשים מחממות אותם בחיקן והם נולדים. מהו. מי הוי כעין הדחק או לא כך פרש"י ור"ח ז"ל ולפירוש זה אליבא דר"ע קא בעי דאילו לרבנן מאי נ"מ דהא אפי' העדפה שע"י הדחק דבעל הוי וכיון דאליביה בעי משמע דהלכתא כוותיה אבל הרי"ף ז"ל פסק כרבנן וכן פסק רבינו האי גאון ז"ל ואמר דבעיא דרב פפא ורבינא אליבא דרבנן שייכא והכי קמיבעיא להו דדוקא עד כאן לא קאמרי רבנן בהעדפה שע"י הדחק דלבעל הוי אלא בהעדפה דמלאכה אחת אבל שתי מלאכות לא תקינו ליה רבנן משום דלא שכיחי למעבדינהו בב"א ואתא רבינא למימר דאפילו תמצא לומר דשתי מלאכות בבת אחת שכיחי ודבעל הוי אכתי איכא לספוקי בשלש וארבע וכן הרמב"ם ז"ל בפ' כ"א מהל' אישות (ד) פסק כרבנן אבל תמה אני עליהם למה לא הביאו בעיא דרב פפא ורבינא שכיון שהם פוסקין כרבנן משמע דסבירא להו דהני בעיין לרבנן ניהו והיה להם ז"ל להביאם: **מתני'** ואלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה. ירושלמי תני שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא הזכירו חכמים למונתן. כלומר דיש מלאכות אחרות קטנות שהיא חייבת בהן כגון מוזגת לו את הכוס ונותנת תבן לפני בהמתו וכיוצא בהן כדאיתא בגמרא: אופה. פת: שתים אינה מבשלת כו'. בגמרא פריך אמאי לא אפטרה מכולהו בחדא שפחה שהכניסה במקומה: יושבת בקתדרא. לא תטרח בשבילו ללכת בשליחותו להביא לו חפץ מבית לעלייה: תוספתא הכניסה לו שפחה בין משלו בין משלה לא טוחנת ולא אופה כו' מקום שנהגו שלא לעשות לאחד מכל אלו אין יכול לכופה: **גמ'** טוחנת ס"ד. המים מגלגלין האופן וטוחן: מטחנת. מכינה לרכי טחינה כותנתו באפרכסת וקולטת את הקמח: ואי בעית אימא. לעולם (ה) היא עצמה וברחיא דידה. ריחים של יד: לתכשיטיה. שיקנו לה תכשיטין להתנאות בהן: שיעדן. את זיוה: לפרקה. ימי הנעורים: **ירושלמי** לא אמרו אלא בנה אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא היניק בנה של חברתה. כלומר למה אמרו בנה ולא אמרו את הבן דשמעינן נמי דדוקא בן אבל תאומים לא להשמיעין דדוקא בנה אבל בן חברתה

א דתנה ועשתה מלאכה יותר ממה שהאשה חייבת פסק רב האי שהוא לבעל אפי' ביתרון שבא ע"י הדחק ודוקא שדוחקת להרבות במלאכה כגון שעושה בלילה בשעה שבני אדם ישנים אבל אם עושה שתים ושלש מלאכות ביחד המותר *)לבעל ור"ת פסק דלא הוי המותר לבעל אלא במותר שלא ע"י הדחק אבל בכל מה שדחקה בין שעושה בלילה או שעושה שתים ושלש מלאכות ביחד הכל לעצמה והרא"ש הביא דברי שניהם ולא פסק כמי ומיי' כתב נסתפק דחקה ועשתה יותר מהראוי לה המותר לבעלה:

ב ירושלמי שבעה גופי מלאכות מנו חכמים והשאר לא הוזכרו למנות דפשיטא שצריכה לעשות כל צרכי הבית ולעמוד לפני בעלה לשרתו ומיי' כתב וכל אלו המלאכות אין מחייבין אותה לא בכולן ולא במקצתן אא"כ יהיה דרך משפחתו ומשפחתה לעשותן אבל אם אין דרכן לעשותן אינה חייבת בהן כתב מיי' אשה שהכניסה כלים בבית בעת מלאכתה פטורה מלשלם. ולא מן הדין אלא תקנה שאם אי אתה אומר כך אין שלום בבית לעולם שהיא נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות ונמצא קטטה בבית לעולם:

לשון ריא"ז

הרי אלו שבע מלאכות שהאשה עושה לבעלה חוץ משאר מלאכות קטנות שחייבת לעשות לו כגון לערוך לפניו שלחן ולהביא כלים ולסלק מלפניו ושאר כל צרכי הבית. שברה כלים בעוד שהיתה מתעסקת בצרכי הבית הרי זו פטורה מלשלם שאם לא כן הרי היא נמנעת מלעסוק בצרכי הבית ואין שלום בבית כמו שביאר מז"ה בפסקיו וכך היא שיטת תלמוד ארץ ישראל. ירושלמי תני שבעה גופי מלאכות מנו והשאר לא הוזכרו למונתן:

ג וכ"כ מיי' וסמ"ג והרא"ש כתב שאם יכולה להניק שניהם צריכה להניק שניהם אבל אם יש לו בן מאשה אחרת אינה חייבת להניקו ולפי שיטת הרא"ש כך היה גירסת הירושלמי א"ר תני לא אמרו אלא בנה אבל התאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה והכי פירושו הא תאומים לא בתמיה והלא יכולה להניק שניהם למה לא תניקם וא"כ למה אמרו בנה למעוטי בן חברתה ואפי' הוא בן בעלה כתב מיי' רצתה להניק בן חברתה עם בן בעלה הבעל מעכב דתניא הרי שנתנו לה בן להניק לא תניק עמו לא בן חברתה ולא בנה ואין חילוק בין אם נתנו לה בן להניק בין אם מניקה בן בעלה:

*) [נ"ל לעצמה וע' ברא"ש ובר"פ מציאת האשה]

נ"א רב פפא

הגהות הב"ח

(א) אבל תאומים לא ולמה אמרו בנה שלא תניק בן חברתה כנ"ל. וכ"נ נראה מהר"ן שכך הוא גורס ג"כ בדברי הרי"ף אבל הרא"ש היה גורס בדברי הרי"ף אבל תאומים לא ולא בן חברתה וכן הוא בספרי הדפוס:
(ב) כ"ב אים:
(ג) לפטור כנ"ל:

[פט ע"א]

לא כלומר שאם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר והטעם לו שכרה וכן נמי אינה חייבת להניק בן שיש לו מאשה אחרת וכן נמי הבעל מעכב עליה מלהניק בן חברתה עם בנה: **שומטת** דד מפיו. לא חייקו שאל הנדר דלא מקעבדא ליה: כופה ומניקתו. דמשתעבדא ליה ולא אל הנדר: אם היה מכירה. שאינו רוצה לינק מאשה אחרת: בן כמה. חדשים אית לן למימר שיודע להכירה מלינק אשה אחרת: הויא דאתאי. גרושה ולא היתה רוצה להניק: זיל בדקה. אם מכירה: אותבה בדרי דנשי. הושיבה בשורה של נשים: מסוי. מביט: נטוף עיניך. זקפי עיניך כמו ועיטוהי מטייפי דבר אווזא: נר מצוה

דרי בנך. שאי בנך: **ת"ר** יונק היונק כו' כיונק שקץ כאילו יונק דבר משוקץ ופרכינן עלה בגמ' ורמינהו יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא כלומר שחלב של אשה שמהלכת בשתי רגלים יהא אסור ודין הוא ומה בהמה שהקלת במגעה כלומר שאינה מטמאה מחיים א"כ שהנוגע בנבלת בהמה אינו מטמא לטמא אדם וכלים ואעפ"כ החמרת בחלבה כדאמרינן בכורות [דף ו:] גמל גמל שתי פעמים כלומר חד בויקרא וחד במשנה תורה חד לאיסור עצמו וחד לאיסור חלבו אדם שהחמרת במגעו דהיינו נדה א"כ שהנוגע במת מיטמא לטמא אדם וכלים אינו דין שתחמיר בחלבו ת"ל טמא הוא כלומר דכתיב גבי גמל טמא הוא ומשמע מיעוטא לאשמועינן דאין חלב מהלכי שתים טמא אלא טהור יכול אוציא את

א °שומטת דד מפיו ובית הלל אומרים כופה ומניקתו נתגרשה אינו כופה ואם היה מכירה נותן לה שכרה ומניקתו מפני הסכנה בן כמה הוא מכירה *אמר ר' *ירמיה בן ג' חדשים ורבי יצחק א"ר יוחנן בן ב חמשים יום א"ר שימי בר אשי הלכה כרבי יצחק שאמר משום רבי יוחנן סומא מנא ידע א"ר אשי בריחא ובטעמא ההיא דאתיא לקמיה דשמואל הוה יתיב קמיה רב דימי בר יוסף אמר שמואל לרב דימי בר יוסף זיל בדקה אותבא בדרא דנשי ושקליה לברה וקא מהדר ליה עלייהו כי מטא לגבה הויא מסוי לאפה כבשתינה לעינה מיניה אמר לה נטוף עיניך קום דרי בנך: ת"ר יונק °תינוק והולך עד כ"ד חדש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ר' יהושע אומר אפי' ד' וה' שנים פירש לאחר ארבעה ועשרים חדש וחזר הרי זה כיונק שקץ א"ר יוסף הלכה כר' יהושע וכמה פרישתו א"ר יהודה בן חביבא שלשה ימים ירושלמי במה דברים אמורים שפירש מתוך בוריו אבל פירש מתוך חליו מחזירין אותו תניא ג דם ב שעל הככר גוררו ואוכלו ושבין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש

רש"י

שומטת דד מפיו. לא תניקנו שהנדר חל דלא משעבדא ליה: כופה ומניקתו. דמשתעבדא ליה ולא חל הנדר: אם מכירה. שאינו רוצה לינק מן אחרים: הויא דאתיא. גרושה ולא היתה רוצה להניק: זיל בדקה. אם מכירה: אותבא בדרא דנשי. הושיבה בשורת נשים: מסוי. מביט: נטוף עיניך. זקפי עיניך: דרי בריך. שאי בנך: כיונק שקץ. כאילו יונק דבר משוקץ: דם שעל גבי הככר. ככר שנשכו וניכר בו דם השיניים: גוררו. דלא לימא דם קא אכיל: מוצצו. דהא ליכא דחזי ליה: עד

תנו

החלב שאינו שוה בכל כלומר שהרי בטהורה טהור ולא אוציא את הדם ששוה בכל ת"ל טמא הוא הוא טמא ואין דם מהלכי שתים טמא אלא טהור כלומר דשריותא דחלב ודם מחד קרא נפקי ליה ואמרו בתוספות דאין זה תימה שהרי מלינו בכמה מקומות דממעטינן מחד קרא כמה דברים כדאשכחן במגילה בפרק הקורא (דף יח:) דממעט כמה דברים מתמעול מעל. ואמר רב ששת אפי' מגות פרוש מדבריהם אין בו. ומפרקינן לא קשיא הא דפריש הא דלא פריש. כלומר הא דקתני מותר בספרים מדדי אשה לכלים אבל היכא דלא פריש דהיינו כשיונק מן הדד הוי כיונק שקץ מדרבנן: ותלופא בדם. כלומר דמדפרים אסור מדרבנן דמיחלף בדם בהמה ואתו למימר דם בהמה אכיל ומשום הכי אמרינן דדם שעל גבי ככר כגון שנשכו וניכר בו דם השיניים גוררו דאמרי דם קאכיל ושבין השינים מוצצו דהא ליכא דחזו ליה ובת"כ בפרשת ויהי ביום השמיני שניה הברייתא שהבאתי למעלה כך יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהו בלא תעשה על אכילתן ודין הוא ומה אם בהמה שהקל במגעה החמיר בחלבה מהלכי שתים שהחמיר במגען אינו דין שנחמיר בחלבן ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא אוציא את החלב שאינו שוה בכל ולא אוציא את הבשר שהוא שוה בכל כלומר דבבהמה טהורה נמי נוהג בו איסור באבר מן החי ת"ל *(זה זה) הוא טמא זה בלא תעשה על אכילתו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בל"ת על אכילתן וכתב הרמב"ן ז"ל דכי היכי דאמרינן במתניתין דחלב ודם שרו לגמרי ואפילו מגות פרוש אין בהן האי כדיניה והאי כדיניה ה"נ בשר מהלכי שתים נהי דכי מת אסור בהנאה וכדילפינן [סנהדרין דף מז:] מעגלה ערופה שם שם ממרים אפ"ה בשר מן החי מותר דכיון שאינו טעון שחיטה ליכא משום אבר מן החי דאם איתא דבשר אסור היאך יהי חלב ודם מותרים והלא כלל גדול אמרי' בפ"ק דבכורות (דף ה:) שכל היוצא מן הטמא טמא ועוד דאם איתא דבשר אסור הוה לן למימר דאע"ג דדם אימעיט ה"מ מאיסור בשר לא אמעיט דהא בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) אמרינן דדם הפרך אימעיט מכלל דם ואפ"ה אמרינן התם שאם התרו בו משום שרץ לוקה וכה"ג הל"ל הכי אילו היה בשר מהלכי שתים אסור ואילו במתניתין אמרינן דאפילו מגות פרוש אין בו אלא ודאי בשי' מהלכי שתים מותר ואע"ג דתנינן התם בת"כ ואין בשר מהלכי בתים בלא תעשה לאו למימרא דאיסורא מיהא איכא דהא התם אפילו בחלב נקט ההוא ליסנא ובמתניתין אמר דאפילו מגות פרוש אין בו הלכך ודאי כי קאמר ואין בשר מהלכי שתים בלא תעשה הרי הוא כאילו אמר ואין בשר מהלכי שתים אסור וזה שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ב מהלכות מהלכות אסורות שבשר האדם אסור בעשה שהרי מנה הכתוב ז' מיני חיה ואמר בהם זאת הבהמה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה ונראה שסמך לו על אותה ברייתא השנויה בת"כ וליתא וכמו שכתבתי אלו הן דברי הרמב"ן ז"ל ולי נראה לקיים דברי הרמב"ם ז"ל אבל בתחלה אכתוב התמיהות שיש על ברייתות הללו ומתוכן יתבאר מה שהביא להרמב"ם ז"ל לומר כך חדא שבברייתא זו השנויה בגמרא הוזכרו חלב ודם ולא הוזכר בשר ובברייתא שבת"כ הוזכרו חלב ובשר ולא הוזכר דם ועוד שבברייתא שבת"כ הוזכרו שני מיעוטין שבתחלה אמרו ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא ולבסוף אמר ת"ל טמא הוא (זה) הוא טמא דמשמע דדרשי תרי מיעוטי זה והוא ובברייתא השנויה כאן לא הזכירו אלא הוא ועוד שבברייתא עצמה של ת"כ שינו את לשונם דמעיקרא אמר ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא דמשמע אפילו איסורא ליכא ולבסוף אמר ואין בשר וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן דמשמע דאיסורא מיהא איכא ועוד דבברייתא (א) דגמרין ממעט דם מהלכי שתים מדכתיב הוא ובריש פרק דם שחיטה [דף כ:] ממעט ליה מדכתיב לעוף ולבהמה דתנו רבנן כל דם לא תאכלו שומע אני אפילו דם מהלכי שתים כו' ולפיכך נ"ל שכוונת שתי הברייתות הללו דדם וחלב שרו לגמרי ובשר נהי דליתיה בלא תעשה בלאו הבא מכלל עשה מיהא איתא וברייתא דת"כ כך פי' מעיקרא קאמר יכול אף בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים יהו בלא תעשה על אכילתן ולא הזכירו שם דם לפי שאי אפשר לומר שיהו בלא תעשה שכבר נתמעט בברייתא השנויה בריש פרק דם שחיטה מדכתיב לעוף ולבהמה והיא עצמה שנויה בת"כ בפרשת צו ואמר ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא דקרא בפרשת ביום השמיני הכי כתיב אך את זה לא תאכלו את הגמל כו' טמא הוא לכם ותרי מיעוטי דרשינן מיניה חד מדכתיב ברישא את זה לא תאכלו דמשמע זה בלאו ואין אחר בלאו ואידך מדכתיב בסיפא טמא הוא דמשמע הוא טמא ואין אחר טמא אלא טהור גמור ומיעוטא קמא דלא מטהר ליה לגמרי אתי לבשר שכבר נאסר משום לאו הבא מכלל עשה והשתא ממעטינן ליה מלא תעשה ומיעוטא בתרא דמטהרינן ליה לגמרי מוקמינן ליה בחלב שלא שמענו בו איסור כלל [ואין ה"נ] דברישא דברייתא דת"כ דממעט חלב מזה הוה ליה לסיומי ואין חלב מהלכי שתים בלא תעשה אלא דקושטא בעי למימר דאמסקנא (ב) סמיך דמגליית מיעוטא אחרינא דהוא אפילו איסור אין בו והיינו דמסיים אוציא את החלב כו' ולא אוציא את הבשר כו' ת"ל [זה] זה טמא כלומר דאי לא הוה כתיב אלא מיעוטא קמא אחלב הוה מוקמינן ליה והוי בשר בלא תעשה אבל כיון דכתיבי תרי מיעוטי ממעטינן מינייהו בשר וחלב ומוקמינן מיעוטא קמא לבשר שמעטנו בו איסור משום לאו הבא מכלל עשה ומיעוטא בתרא דמטהר ליה לגמרי לחלב שלא שמענו בו איסור כלל ואע"ג דמסיים בה ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתם לאו למימר שיהיו שניהן שוין לאיסור אע"פ שאין בהם לאו אלא לומר שהמיעוט האחרון שבא למעט שאין בשר וכל שכן חלב בלא תעשה על אכילתן עוד יש לומר דאפילו מכח מיעוט ראשון יש לנו להתיר חלב לגמרי דכיון דכתיב זה גלי לן דלא דרשינן ק"ו שאילו הייתו דורשים אותו היה נ"כ בלא תעשה וכיון דלא דרשינן ק"ו אין לנו בו איסור כלל ומש"ה מסיים בה ת"ל זה זה טמא ואין חלב מהלכי שתים טמא כלומר אלא טהור לגמרי אבל בסיפא כשבאו למעט את הבשר שינו את הלשון ואמרו זה בלא תעשה על אכילהו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן לפי שלא היה להם אפשר לומר דאין בשר מהלכי שתים טמא שכבר למדנו איסורו משום לאו הבא מכלל עשה ולפיכך כללו ואמרו ואין בשר מהלכי שתים וחלב מהלכי שתים בלא תעשה על אכילתן ונמצא חלב מותר שלא למדנו בו איסור ממקום אחר וכ"ש שנתמעט מן המיעוט האחרון שהוא מטהר לגמרי ובשר אע"פ שנתמעט מלאו מדכתיב זה נשאר באיסור מכח לאו הבא מכלל עשה זהו פירוש הברייתא השנויה בת"כ אבל בברייתא השנויה בגמרתינו מתוך שבאו לדון על הדם לא הזכירו בה לא תעשה כלל לפי שכבר נתמעט דם מלאו מהברייתא השנויה בפרק דם שחיטה (דף כא.) ובתורת כהנים בפרשת צו ואע"פ שהיה אפשר לדון על החלב שיהא בלא תעשה רצו להזכיר דרך אחד בשניהם למעטם מאיסור ולהתירם לגמרי ובתחלה אמרו יכול יהא חלב מהלכי שתים טמא כלומר שמכח ק"ו יש לנו לומר שיהא טמא ובלאו ואמרו ת"ל טמא הוא דמשמע שבא להתיר אחד לגמרי ראוי להעמידו בחלב שהוא יותר קל ואח"כ אמרו אוציא את (ג) הלבו ולא אוציא את הדם כלומר שאע"פ שנתמעט מאותה ברייתא שבפ' דם שחיטה נאמר שלא נתמעט אלא מלאו אבל איסור מיהא יש בו כיון שהבשר אסור והדם יוצא ממנו שכל היוצא מן הטמא טמא ועוד שהיה אפשר לומר שלא נתמעט אלא משום דם אבל עדיין אסור משום בשר כדאמרינן בפרק דם שחיטה [דף כא:] שאע"פ שנתמעט דם השרץ מדם אם התרו בו משום שרץ לוקה וכל עצמנו לא הוצרכנו ללמוד היתר בדם אלא מחמת איסור הבשר הא לאו הכי כיון דלית ביה לאו מהיכן נלמוד איסורו אלא ודאי כדכתבנו ומסיק ואמר ת"ל הוא כלומר שהמיעוט האחרון דהיינו טמא הוא שבא להתיר לגמרי נתמעט אף הדם ונמצאו דם וחלב מותרין לגמרי ובשר אסור אע"פ באין בו לאו בכך דברי הרמב"ם ז"ל ושנין יפה (ד):

גרסי'

שלטי הגבורים

א ולאחר שיגמל הנער י"א שכרשות האב אם ירצה יקחנו אצלו ואם ירצה יניחנו עם אמו דהא דאמרי' בת אצל האם היינו דוקא באלמנה לא בגרושה באשת קרובי אביה שראויים ליורשה אבל בגרושה שבקי' לה אצל אביה והרמ"ה כתב בשם הגאונים דה"ה נמי בגרושה וכ"כ מיי' שלמו כ"ד חדשים וגמלתו אם רצתה המגורשת שיהיה בנה אצלה אין מפרידין אותו ממנה עד שיהיה בן ו' שנים גמורים אלא כופין האב ונותן לו מזונות אצל האם ולאחר ו' שנים יכול לומר האב אם הוא אצלי אני נותן לו מזונות ואם הוא אצל אמו איני נותן לו והבת אצל האם לעולם אפי' אחר ו' שנים כילד היה האב ראוי לצדקה מוציאין ממנו בעל כרחו וזנים אותה אצל אמם ואפי' ניסת האם לאחר והבת אצלה ואביה זן אותה משום צדקה עד שימות האב ותזון מנכסים בתנאי כתובה והיא אצל אמה ואם לא רצתה האם שיהיו בניה אצלה אחר שגמלתן אחד זכרים ואחד נקבות הרשות בידה ונותנין אותה לאב או משלכת אותן לקהל אם אין להם אב והן מטפלין בהם: ב כתב הטור ובתוך כ' יום ללידתו ודאי היא בחזקה שאינו מכירה וא"צ לבדוק ואפי' אם נראה כאילו אינו רוצה לינק מאחרת אקראי בעלמא הוא ולא בעי בדיקה ומבן נ' ואילך אם אינו רוצה לינק מאחרת צריך לבדוק אחריו אם הוא מכירה כופין אותה אבל אם רוצה לינק מאחרת אפי' בן שנה אין כופין אותה ואם אינו רוצה לינק מאחרת כלל אפי' קטן ברנה כופה ומניקתו מפני הסכנה:

לשון ריא"ז

וכן נראה בעיני שאפי' אשה נכרית שקבלה בן להניק והניקתו עד שהוא מכירה כופין אותה להניק אותו בשכר מפני סכנת הולד:

ב כתב הרא"ש וכן נראה בבשר מהלכי שתים להתוך ממנו ולאכלו אסור דאתי לאחלופי בבשר בהמה טמאה דמשום דאין דרך לאכלו אתי לאחלופי אבל פירש מותר

הגהות הב"ח

(א) דגמרתינו כצ"ל: (ב) דאמסקנא דמגליא וכו' אחרינא דהוא אפי' איסור אין בו סמיך כצ"ל: (ג) החלב כצ"ל: (ד) נ"ב גם הרב המגיד האריך בזה וכתב שדברי הרמב"ם נראין עיקר ע"כ וכן פסק הסמ"ג לאוין קכ"ז כל ג ע"ש

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלג טור י"ד סי' פא ב מיי' פ"ו שם סמג לאוין קלג טור י"ד סי' סו

אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב שלשה חדשים כ"פ בגמ' (נ"א)

גרסי' בגמ' [דף ס.] גונח יונק חלב בשבת. לנור שעלו בו קשקשים ממעכן ברגלו בנגעת בשבת. וכתבה הרי"ף ז"ל במס' שבת בפ' חבית ושם פרשתי בס"ד: מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדשים. שנולד בנה: עד כ"ד חדשים. שמא תתעבר ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב: י"ח חדש. דיו לתינוק לינק בכך וכתב ר"ת ז"ל דבשנתגרשה בא מעשה לפני רבינו שמשון ז"ל והתירה לאחר ג' חדשים דכיון דקאי אב אי מתעברה ממסמס ליה בביצים וחלב כמ"ש בפ' החולץ [דף מב:] אבל כשמת בעלה אסה, בושה לבוא לב"ד לתבעם מן היורשין וגמלא נר מצוה ולד מת אבל ר"ת ז"ל אסר אפילו בגרושה לפי שאינה יכולה להיות רגילה עם הבעל לתבוע ממנו כדאמרינן בפ' האשה שנתאלמנה [דף כח.] ואינה נפרעת ממנו אלא ע"י אחר וכ"כ רב אחא ז"ל בשאלתות בפרשת וירא אליו ואיתתא דפטרה בעלה או דמית בעלה בעיא לאיתמוני עד מי מניקתה ע"כ ולכאורה הכי משמע (א)מדקתני בברייתא בפרק החולץ (דף מג.) לא ישא אדם מעוברת חבירו או מינקת חבירו וסתמא קתני כל שהיא מניקת חבירו לא שנא גרושה ול"ש אלמנה וכ"כ רמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות גירושין ולא חלק וכתב הרשב"א ז"ל דבגרושה דוקא שהניקתו קודם שנתגרשה עד שהכירה אבל קודם הזמן הזה לא דהא אי בעי לא תניק אותו כלל ואפי' בשכר וכדקתני לעיל בברייתא [דף נט:] נתגרשה אין כופה אותה להניק ואם היה מכירה כופה ומעלה לה שכר ומניקתו מפני הסכנה: ואפילו נתנה (ב) למניקה. משמת בעלה: או גמלתו. בתוך זמנו ובגמרא פרכינן איני והא ר"נ שרא להו לדבי ריש גלותא. כלומר אלמנות שהיה בהן מניקות שנתנו בניהם למניקה והתירן לינשא ומפרקינן שאני דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו. כלומר מניקה שפסקה להניק את בניהן יראה לחזור בה לפי שבני אדם מאוימין הם ויש מי שכתב דלאו דוקא דבי ריש גלותא אלא כל כיוצא בו ואחרים התירו עוד אפילו לאינים דעלמא אם נשבעה המינקת להניקו כל ימי ההנקה ולא נ"ל כן דבגמ' אמר רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע הוו סברי למעבד עובדא כברייתא דתניא נתנה בנה למניקה מותר ואמר להו רב פפי ואתון לא תסברו מאת דתניא הרי שהיתה רדופה ללכת לבית אביה כו' או שהיתה היא חולה עקרה זקנה איילונית ושאינה ראויה לילד צריכות להמתין ג' חדשים דברי ר"מ ואמר ר"נ אמר שמואל הלכה כר"מ בגזרותיו. כלומר דאע"ג דאין כאן משום להבחין בין זרעו של ראשון לשל שני דהא לא מעברא לא פלוג רבנן בתקנת גזרות שלהם דין אשה לאשה וגזרו סתם שתמתין כל אשה ג' חדשים וה"נ לא פלוג רבנן במניקה שמת בעלה בין שהיא מניקתו בין שאינה מניקתו ואמרו ליה לאו אדעתין ומעתה קשה לי כיון דאפי' בשאינה ראויה לילד לא פלוג אמאי מפלגינן בדבי ריש גלותא אלא ודאי צריך לומר דשאינה ראויה לילד וכיוצא בה לית לה קלא ואתא לאיחלופי אבל דבי ריש גלותא קלא אית להו ומעתה אין להתיר בנשבעה דהא לית לה קלא. והרי"ף ז"ל לא כתב הא דריש גלותא ולא הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל בפרק י"א מהלכות גירושין ולא ידעתי למה שאין לדחותה מהלכה (ז) מדתניא הרי שהיתה רדופה כו' דאלמא לא פלוג רבנן בהא דרב נחמן גופיה דפסק כר' מאיר שרא להו לדבי ריש גלותא אלא ודאי היינו טעמא משום דדבי ריש גלותא קלא אית להו ולא אתי לאחלופי ואפשר שהשמיטוה משום דסבירא להו דדוקא ריש גלותא ואין לנו כיוצא בו:

(ג) **קימעא**. פסקו ליתן לה מזונות מועטין אוכלת הרבה משלה כדי שיהא לה חלב ולא תמיתנו: כשות. הומלין. חזיז. עשבים של זרע תבואה: חבושא. קדונ"ש: קורא. רך הגדל בדקל מה שנוסף על הענף בשנה זו: כופרא. תמרים בקטנותם: כמכי. כותח: והרסנא. דגים מטוגנים בקמח ובציר ושומן שלהם: מינייהו פסקי חלבא. יש בדברים הללו שפוסק חלב האשה ויש בהן שאין מפסיקין אלא עוכרין (ד) ואיני יודע מנין לו לרמב"ם ז"ל שכתב בפרק כ"א מהלכות אישות שאם היתה מתאוה לאכול מאכל רע מפני חולי תאוה שיש לה בבטנה שאין הבעל יכול לעכב שמא ימות הולד מפני שצער גופה קודם: **צערא** דידה היא. החלב רב בדדיה ומצערה והרב רמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר שצער הוא לה לפרוש מבנה היא לאו אורחא. שאין דרך משפחתה להניק: אלא כיון שראויה להכניס. פרש"י ז"ל שהכניסה נדוניא רבה שיש כדאי למביאה נדוניא זו לקנות ממקצתה שפחות להכניס ולשמש. ואחרים פירשו ראויה להכניס שדרך בנות משפחתה בכך או שדרך משפחתו בכך והכי מוכח בירושלמי אמר שמואל בר יצחק לא סוף דבר שהכניסה אלא אפילו שראויה להכניס כהדא דתנא עולה עמו ואינה יורדת עמו: אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו את המטה. משום דמילי דחיבה נינהו כדי שתתחבב עליו ולא דמי למצעת דמתני' דהתם להפך בכרים וכסתות דהוו דבר של טורח ובכפיה אבל הכא לפרוש סדין ולבדין דבר שאינו של טורח והני לא כפו לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל כך כתב רש"י ז"ל אבל אחרים פירשו דמתניתין להציע המטות כולן אבל הכא להציע מטתו בלבד ובמתניתין לא גרסינן ומצעת לו אלא ומצעת את המטה והכא גרסינן ומצעת לו *) (בלבד) ותמה אני על הרמב"ם ז"ל שלא חלק בפרק כ"א מהלכות אישות בהצעת המטה בין עניים לעשירים וכתב בכולן בשוה ומצעת לו את המטה והיה לו להרבות בעניים:

חוץ ממזיגת הכוס כו'. שהם דברים של קירוב וחבה ומביאין לידי הרגל דבר: והרחצת פניו ידיו ורגליו. אע"פ שאינה אלא שופכת המים בלבד דאילו הרחצה ממש פשיטא דאסור דבלא רחיצה נמי אסור ליגע אפילו באצבע קטנה: מיחלפא ליה. פירש רש"י ז"ל בימי ליבונה וכן ר"ח ז"ל דכל הני בימי ליבונייהו ור"ת ז"ל אומר שאין להקל בימי ליבונה יותר מימי נדתה לפי שהיא בנדתה עד שתבא במים והא דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יג:) בימי ליבונך מהו אצלך לאו משום דקילי אלא משום שאליהו היה יודע שאותו תלמיד (לא) היה טועה ומיקל בדבר ודוחק גדול הוא לומר שאותו תלמיד היה טועה בכך לכך נראה לפרש הכא והתם שטובלות היו בסוף ימי נדות של תורה ואח"כ היו נוהגות חומרא דרבי זירא: אבי סדיא. מראשותיו: אשרשיפא. ספסל וי"א דדוקא כוס הוא שאסור להושיט מידו לידה אבל כלי אחר מותר ובלבד שלא יגע בבשרה והכי מוכח בירושלמי במסכת ברכות [פ"ג סוף הלכה ו] כלה לביתה אסורה כל ז' ואסור ליטול ממנה כוס דאלמא כלי אחר מותר

*) ד"ה מ"ז

°תנו רבנן מניקה שמת בעלה בתוך כ"ד חדש רעז הרי זו לא תנשא ולא תתארס עד *כ"ד חדש דף ס: דברי ר"מ ר' יהודה (א) מתיר בשמונה עשר חדש וקי"ל בהא כר"מ דרב ושמואל דאמרי תרוייהו צריכה להמתין כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו וחוץ מיום שנתארסה בו ואפילו נתנה בנה למניקה או גומלתו אסורה לינשא עד כ"ד חדש אבל אם מת מותר מר בר רב אשי אמר אפילו מת נמי אסור דילמא קטלא ליה ואזלא ומינסבא והוה עובדא ותנקתיה ולא היא ההיא שוטה הות דלא חנקי נשי לבניהם: רעח תנו רבנן הרי שנתנו לה בן להניק הרי זו לא תניק עמו את בנה ולא בן חברתה פסקה קימעא אוכלת הרבה ולא תאכל עמו דברים הרעים פסקה קימעא אוכלת הרבה מהיכא אמר רב ששת משלה: ולא תאכל עמו דברים הרעים כגון מאי אמר רב כהנא *קישות וחזיז ואדמה אביי אמר אפי' קרא וחבושא רב פפא אמר אפילו קורא וכופרי רב אשי אמר אפילו שמכי ושכרא והרסנא מינייהו פסקי חלבא ומינייהו עכרי חלבא פירוש שמכי בצלים גדולים: *אמר רב הונא דף סא. בדיק לן רב הונא בר חיננא היא אומרת להניק והוא אומר שלא להניק לה שומעין צערא דידה הוא הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניק מהו ופשטנא ליה כל היכא דהיא לאו אורחה לה שמעינן היא אורחה והוא לאו אורחיה מאי ופשטינא ליה עולה עמו ואינה יורדת עמו: הכניסה לו שפחה אחת אמר רבי חנא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני לא הכניסה לו ממש אלא כיון שראויה להכניס אע"פ שלא הכניסה תנא אחד שהכניסה לו ואחד שמצאת (א) לו משלו: ארבע יושבת בקתדרא א"ר יצחק בר חנינא אמר רב הונא אע"פ שאמרו ארבע יושבת בקתדרא °)אבל מוזגת לו כוס ומצעת לו מטה ומרחצת לו פניו ידיו ורגליו ואמר ר' יצחק ברבי חנינא אמר רב הונא כל מלאכות שאשה עושה לבעלה נדה עושה רעט לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו [ידיו] ורגליו. והצעת המטה אמר רבא לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה: ומזיגת הכוס דביתהו דשמואל מחלפא ליה מימינא לשמאלא דביתהו דאביי מנחא ליה אפומא דכובא דבי רבא אבי סדיא דבי רב פפא אשרשיפא: ואמר רב יצחק בר *)חנניא אמר

°) דף צ ע"ב]
*) בגי' ס"י חיננא וכ"ה בה"ש

רש"י

עד כ"ד חדש. דשמא תתעבר ותצטרך לגמול את בנה ובעל זה אינו אביו שיקנה לו ביצים וחלב: י"ח חדש. דדי לתינוק לינק בכך: גמלתו אסורה. שגמלתו מחמת שרוצה לינשא: פסקה קימעא. אם פסקו לה מזונות מועטין אוכלת הרבה משלה כדי שיהא לה חלב ולא תמית אותו: קורא. רך הגדל בדקל שנוסף על הענף בכל שנה: כופרי. תמרים דקים: והרסנא. דגים מטוגנים בשומן שלהן: מינייהו. יש בדברים הללו שמהן פוסק חלב האשה ויש שאין פוסק אלא עוכרין החלב: והיא לאו אורחה. אין דרך בני משפחתה להניק: עולה עמו. דכתיב והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל: שראויה לו להכניס. שהכניסה נדוניא רבה ויש כדי למביאה נדוניא כזו לקנות ממנקלתה שפחות לשמשה: אבל מצעת לו המטה. לפרוש לו סדינין ולבדין דבר שאינו טורח והם מילי דחיבה שתתחבב עליו ולא דמי להצעה דמתני' דהוי דבר של טורח ובכפיה [הני] לא כייפינן לה אלא חכמים השיאוה עצה טובה להנהיג זאת: חוץ ממזיגת הכוס. שהן דברים של חיבה ומביאין לידי הרגל דבר: מחלפא ליה. בימי לבונה: אבי סדיא. מראשותיו: אשרשיפא. ספסל: הכל

שהיא מתאוה לאכול מן המאכלים היפים ומאי דתניא בסיפא ולא תאכל דברים הרעים לחלב היינו נמי כשס"ג דכל שהיא אוכלת משל בעלה אינה רשאי לאכול דברים הרעים זכן משמע לשון הרמב"ם שזו היא כוונתו עיין עליו:
(ה) נ"ב ועי' בתשובות הריטב"א והביאו ב"י באה"ע סי' י"ג

שפחות שרי כמו שאמרה אביגיל נרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דבר יחוד. אבל במרחץ כיון שרבים בני אדם מצויין מותר ומכאן לעובדות כוכבים ולשפחות שמותרות לרחוץ לרחוץ בפניו המכסה שהוא דרך חיבה אבל הצעת הכרים והכסתות שיש בו טורח ואינו
ז יוקא פריסת סדינין והמכסה שהוא דרך חיבה אבל הצעת הכרים והכסתות שיש בו טורח ואינו
בפניו הכל מותר אפי' הוא יודע שהיא מצעת אותם ואסורה ליצוק לו מים לרחוץ לו פניו ידיו

מגעת בו וכשם שאסורה למזוג לו כך אסור למזוג לה ולא עוד אלא אפי' לשלוח לה כוס של יין אסור ל"ש כוס של ברכה ל"ש כוס אחר אם הוא מיוחד לה וכל אלו הרחקים צריך להרחיק בין בימי נדותה ממש בין ימי ספירתה ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת כתם: וכתב הרא"ש אבל להושיט חפץ מידו לידה מותר זהירי כ"ע ורבינו שמעיה הביא שעד מההוא עובדא דשבת פ"ק שקרא ושנה הרבה ומת בחצי ימיו וכו' שבאת לו הפך ואמרה לו ח"ו אפי' באצבע קטנה לא נגע בי אלמא אסור לקבל חפץ מידה ונראה שהיה סומך על זהירותו שהיה יכול ליזהר שלא ליגע בה אבל לכל אדם אסור ורש"י פי' מחלפא ליה בידה דשמאלא בימי להקל יותר בימי ליבונה ואין נראה לר"ת ולא"ג דבפ"ק דשבת מוכח בימי ליבונך מהו אצלך שמא היו רגילות לטבול אחר נדות קודם שהבא ז' נקיים בשביל טהרות אבל השתא אין הפרש בנדתה תהא עד שתבא במים: לשון ריא"ז וכן נראה בעיני שאסורה לשמשו בכל תשמישי גופו התרת מנעל ונעילת מנעל וכן לחוף ראשו ולסרוק אותו במסרק וכולן בכלל הרחצת פניו ידיו ורגליו הן כמבואר בה
*) עי' בב"י אה"ע סי' כ"א שכתב שיתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור לבעלותו על סלג ואין ספק אלא שאותו תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבו. ועי' בהגהות מהרל"ח מ"ש שם בשם ש"ת:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג דר"ש מפליזא היה אומר דגרושה מניקה מותרת לינשא תוך הזמן הזה ולא הודה לו ר"ת וגם בשאלתות פוסק דלא שנא גרושה ולא שנא אלמנה ונמצא בתשובת הגאונים שאינה נקראת מינקת חבירו אם פירשה מלהניקו ונתנתו למניקה ג' חדשים קודם מיתת הבעל (ה)ול"ע היכא שלא נתנה מעולה הדד כפי שהתינוק מטעה שנולד התינוק לאחר מיתת הבעל אי הויא בכלל מינקת חבירו ובתשובה הרא"ש יש דגם היא הויא בכלל מינקת וכן יש לדקדק מדברי הטור אה"ע סי' י"ג שכתב אבל אם מת הולד או שאינה חולבת לעולם כגון שיש לה נמוק שדים או שפסק חלבה בחיי בעלה או שכרו לה מינקת בחיי בעלה אינה צריכה להמתין משמע דוקא שהיו כל אלה בחיי הבעל דבשעת מיתתו לא מלי חיל עליה שם מינקת חבירו אבל היכא שילדה אחר מיתת הבעל דשתם נשים למניקות קיימות כבר חל עליה שם מינקת חבירו וצריכה להמתין ול"ע כי גם ראיתי מקילין להתיר ובתשובות בר ששת אוסר ג"כ:

ב כתב הרא"ש וכן אם נתנה אותו למניקה חיישינן שמא תחזור בה והא דשרא רב נחמן לנשי דבי ריש גלותא משום דאלמים וחזקים היו אבל שאר נשים אפי' נשבעה המינקת או הדירה ע"ד רבים שלא תחזור בה אסור משום דאתי לאחלף ולמשרי היכא דלא נשבעה והיכא שגמלתו בחיי בעלה נראה שמותרת לינשא דליכא למגזר מידי וליכא למגזר אטו לא גמלתו בחייו דכי האי גוונא לא גזרי' דא"כ לגזור נמי גבי ריש גלותא אלא לא גזרי' אלא שמא תחזור בה המינקת או שתמהר לגומלו וכן משמע הלשון מינקת שמת בעלה משמע שהיתה מניקה כשמת בעלה ומטעם זה מצא להתיר אשה שדדיה נמקו ואינה רגילה להניק לעולם או שפסק חלבה בחיי בעלה ושכרו מינקת בחיי בעלה:

ג כתב מיי' פסקו לה מזונות הראוים לה והיא רוצה לאכול יותר מאכלות אחרות מפני חולי שתאוה שיש בה הרי זה אוכלת משלה כל מה שתרצה ואין הבעל יכול לעכב ולומר שאם תאכל יותר מדאי או תאכל מאכל רע ימות הולד מפני שצער גופה קודם ואינו נראה כן דתניא פסקה קימעא אוכלת הרבה ולא תאכל דברים הרעים לחלב:

ד ומסתברא דה"ה נשאר כל המלאכות אינה חייבת בהם עד שיהא אורחיה ואורחה ודקא הנקה שיש לה לד דטעמים היא רוצה והבעל אינו רוצה ופסק מהרי"ת דהאידנא נשים שלנו לאו אורחייהו לספר ולכבס ואין כופין אותן על כך:

ה כתב מיי' היא אומרת ... לקנות או לבסור שפחה והוא אומר אין ראוי עליה להביא ראיה ואיו שאין מקום לשבושי

ו מפני שאין ראוין להשתמש בשפחה בדברי' הללו וה"ר שמואל ברבי ברוך אומר אע"פ שאין משתמשין באשה דרך היינו דברים של יחוד במקום

עין משפט

א מיי' פי"א מהל' גירושין סמג עשין כ טור אה"ע סי' יג:

[דף צ ע"א]
ב מיי' פכ"א מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' פ וסב:
ג מיי' פי"א מהל' איסורי ביאה ופכ"א מהלכות אישות סמג לאוין קיא טור אה"ע סי' פ ויו"ד סי' קצה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לי' בגמ' שלימתם לו משלה וגי' האלפס הביאה בתוס' ופי' שמצאה לו משלו כלומר שהיא עשיר שיכול לקנות הרבה שפחות כפי ערכה:

הגהות חו"י

(א) נ"ב עיין אלפס ישן סי' תקלו

הגהות הב"ח

(א) נ"ב ורא"ם וז כתבו עתוס' ע"ש
(ב) נ"ב בנה:
(ג) נ"ב פסקה:
(ד) נ"ב ואני מפרש דעת הרמב"ם שאין נראה לו לפרש פסק קימעא כו' דהיינו שפסקו לה ליתן לה מזונות מועטין כו' כמו שפי' רש"י דהא תנן לקמן ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה ופסיק'שצריכין להוסיף לה כמה שהיא צריכה דברים היפים לתועלת הולד ולפיכך פי' רמב"ם פסק קימעא כו' דהיינו שפסקו לה נתונ' הראויות לה אלא שבעיניה נראין קימעא מפני חולי שתאוה שיש לה בבטנה ה"ז אוכלת הרבה משלה והמועטין ד כולה לאכול משלה כל מה שתרצה אפי' מאכלין רעין ואין הבעל יכול לעכב מפני שצער גופה קודם ואם הם הוא על כנו יתן לה כל מה

מותר והא דאמרינן בסדר אליהו רבה גבי אותו תלמיד שמת הבאת לו את הפך ונגע ביך או את השמן ונגע ביך נגע ביך הא לאו הכי אין איסור בדבר וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר אבל משמו של רש"י ז"ל אומר דבר והא דדביתהו דשמואל לאו דיהבה ליה ממש אלא מוזגת ולעשות היכר בדבר מניחתו על השלחן בשמאל כדביתהו ואידך אפרסיפא ואבי סדיא: הכל משהין לפני השמש. המשמש בסעודה ואוכלים לפניו ושוהין עד שיקומו כו'. שמתאוה להם ומצטער: בתקופת תמוז. שריבו חזק וחום היום מחרחר בו כארס: תבשילא דארדי. מין כמהין ופטריות; אסתכני. הייתי מסוכן

נר מצוה

אמר רב הונא הכל משהין לפני *השמש חוץ מבשר ויין אמר רב חסדא בשר שמן ויין ישן אמר רבא בשר שמן כל השנה כולה ויין ישן בתקופת תמוז אמר רב ענן בר תחליפא הוה קאימנא קמיה דמר שמואל ואייתו ליה תבשילא דארדי ואי לאו דיהיב לי מיניה איסתכני ור"פ אמר אפי' תמרתא דהינוניתא כללא דמילתא כל דאית ליה ריחא ואית ליה קיוהא: אבוה בר איהי ומנימין בר איהי חד ספי מכל מינא ומינא לשמעיה וחד ספי מחד מינא מר משתעי אליהו בהדיה ומר לא משתעי אליהו בהדיה: ועושה בצמר. *בצמר אין בפשתים לא מתני' מני רבי יהודה היא דתניא אין כופין אותה לעמוד לא לפני אביו ולא לפני בנו ולא ליתן תבן לפני (א) בקרו אבל כופה ליתן תבן לפני בהמתו (ב) ר' יהודה אומר אף אינו כופה לעשות בפשתן מפני שהפשתן מסריח הפה ומשרבט השפתים ודוקא בכתנא רומאה: ר' אליעזר אומר אפי' הכניסה: אמר רב מלכיו אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' אליעזר: **מתני'** *רשב"ג אומר אף המדיר את אשתו מלעשות מלאכה יוציא ויתן כתובה שהבטלה מביאה לידי שעמום: **גמ'** רשב"ג *היינו *רבי אליעזר איכא בינייהו דמיטללא בגוריתא קיטנייתא אי נמי בנרדשיר למאן דאמר שהבטלה מביאה לידי זימה הא נמי מביאה לידי זימה ולמאן דאמר מביאה לידי שעמום הא אין מביאה לידי שעמום וכבר (א) אפסיקא הלכתא כרבי אליעזר דחייש לזימה:

מתני' ג המדיר את אשתו מתשמיש המטה בית שמאי אומרים שתי שבתות ובית הלל אומרים שבת אחת והתלמידים היוצאין ללמוד תורה שלא ברשות ל' יום והפועלים שבת אחת עונה האמורה בתורה הטיילין בכל יום הפועלים שתים בשבת החמרים אחת בשבת הגמלים אחת לל' יום הספנין אחת לששה חדשים דברי

...ופירש דבהמתו ... שהם מזוייכים נוהלים ... בקר אינו להוט אחר ... ניכר כ"כ לפיכך אין ... והרי"ף גרים בהפך ... הלכה למידק מדתנית בנדרים (דף פא:) קונם שלא אתן תבן לפני בהמתך ולפני בקרך אינו יכול להפר ואי משועבדת ליה ליתן או לפני בהמתו או לפני בקרו אמאי אינו יכול להפר אדרבה לא היה צריך להפר דכיון דמשעבד' ליה לא חייל נדרה י"ל דהכא בשלא הכניסה לו שפחות אבל התם בשהכניסה [לא משעבדא ליתן לבקרו או לבהמתו הלכך אינו יכול להפר]

והיינו דתניא בההיא שלא אניע מטתך שלא אמזוג לך את הכוס א"ל להפר ולא קתני שלא אופה ושלא אבשל משום דכיון שהכניסה אינה חייבת בהן ואפ"ה חייבת במזיגת הכוס והצעת המטה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שמנה נותנת תבן לפני בהמתו בעניות (ג) בהלכות אישות: משרבט. פושט כמין שרביט עד שנעשות גדולות שהיא צריכה לשרות החוט ברוק (תמיד): **הלכה** כר' אליעזר. ומיהו משמע שאינה חייבת לעשות משקל חמש סלעים אלא כדי שלא תהא יושבת ובטלה ויש אומרים דמלאכתה דידה הויא דכיון שאין מחייבין אותה אלא כדי שלא תבא לידי זימה כל שעושה...

שבת אחת כ"ש שאותן שמלאכתן בעיר אחרת שעונה שלהם כך אבל תמה אני מהרמב"ם ז"ל שהזכיר סוגיית הגמרא ולא כתב שהעושין מלאכתן בעירן יכולין לצאת שלא ברשות שבת אחת ותמה אני עונת תלמידי חכמים שהיא אחת בשבת למה לא הוזכרה במשנתינו ונראה לי שאין לתלמידי חכמים עונה קבועה שכיון שסתמו שהתלמידים יוצאין שלא ברשות לר"א [ל' יום ולדברי חכמים] שתים ושלש שנים כדאיתא בגמרא משמע דעונת תלמידי חכמים הדרים בעירם ג"כ משתנים כפי מה שהם צריכין לנדד שינה מעיניהם בענין למודם ולטרוח בו והדבר ידוע שאין כל הזמנים שוים להם בכך ודאמרינן בגמ' דעונתן אחת בשבת היינו כשאין מתחדש להם בלימודם דבר ולפי שידוע שאין זה מצוי להם תמיד לא נשנית עונה שלהם במשנתינו:

רש"י

גמ' מיולדת נקבה. ששהה שבועיים מתשמיש וכיון דקאסכתן אורח ארעא לשהות כך אין לנו לכופו להוציא: מידי דשכיח. כעס שכועס על אשתו: ממידי דשכיח. נדה אבל לידה לא שכיחא כל כך: מידי דהוא גרים לה. נדר וכן לידה על ידו בא לה לאפוקי נדה דממילא בא לה: אפי' בסתם ימתין. לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת אולי תוך כך ימצא פתח לנדרו: רב שמואל בר שילת. מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן: לא חליף פריסתקא דמלכא אבביה. אין שליח מלך פרס עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהן: אלא טייל ופועל. שהרי אפילו חמר עונתו אחת בשבת ומשום יום אחד לא אמרינן יוציא ויתן כתובה הרי עונתו משבעה לשבעה וכ"ש ספן וגמל: והא ששה חדשים קאמר. בספן בלא נדר: למי שאין פת בסלו. שאינה מצפה לו אבל בלא נדר דעתה נוחה ומצפה אולי יבא תוך הזמן: חמר ונעשה גמל. נשאת לו כשהוא חמר מהו ליעשות גמל שלא ברשות: ותפלות. רוצה אשה במעט שיהא בעלה עמה מי' קבין להתעשר ויפרוש ממנה: הלכה כר' אליעזר. דמתני':
מתני' טרפעיקין. מפרש בגמ': עד כנגד כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ותצא בלא כתובה אבל אינו משהה כדי לפסוק על נכסים שנפלו לה מבית אביה להפסידה ממנה: ג' דינרין. בגמרא מפרש מאי שנא הוא

תורה אור

א דברי רבי אליעזר: **גמ'** בית שמאי גמרי מיולדת נקבה וב"ה גמרי מנדה במאי קא מיפלגי מר סבר ילפינן מידי דשכיח ממידי דשכיח ומר סבר ילפינן מידי דהוא גרים לה ממידי דהוא גרים לה אמר רב מחלוקת במפרש אבל בסתם דברי הכל יוציא ויתן כתובה ושמואל אמר אף בסתם נמי ימתין שמא ימצא פתח לנדרו והלכתא כשמואל: הטיילין בכל יום *מאי טיילין אמר רב כגון °רב שמואל בר שילת דאכיל מדידיה ושתי מדידיה וגאני בטולא דאפדניה ולא חליף *פריסתקא דמלכא אבביה: החמרין אחת בשבת. א"ל רבה בר רב חנן לאביי איכפל תנא ותנא המדיר אשתו מתשמיש המטה [שבת אחת] יוציא ויתן כתובה אטייל ופועל דהא ליכא דמיחייב בעונה תוך השבת אלא טייל ופועל א"ל לא *אבולהו קתני יוציא ויתן כתובה והא ששה חדשים קאמר והיכי יוציא ויתן כתובה אשבת אחת א"ל אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו שזה לבו רעב וזה אין לבו רעב וזו כיון שהדירה הויא לה כמי שאין לה פת בסלו ויוציא ויתן כתובה אפי' אשבת אחת: א"ל רבה בר רב חנן לאביי חמר ונעשה גמל מאי א"ל רוצה אשה בקב ותפלות מתשעה קבין ופרישות: דברי ר' אליעזר. אמר רב *מתנא אמר רב הלכה כר"א עונה של תלמידי חכמים אימתי אמר רב יהודה מערב שבת לערב שבת °אשר פריו יתן בעתו וגו' א"ר יהודה זה המשמש מטתו מערב שבת לע"ש: **מתני'** *המורדת על בעלה פותחין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעיקין ועד כמה פוחת עד כנגד כתובתה רבי יוסי אומר לעולם פוחת והולך *שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה וכן המורד על אשתו מוסיפין על כתובתה ג' דינרין בשבת רבי יהודה אומר שלשה טרפעיקין: **גמ'** מורדת ממאי רב הונא אמר מתשמיש אבל ב ממלאכה לא הויא מורדת

ויצא במצוה. (א) והלידה על ידו באה לה: אף בסתם נמי ימתין. לב"ש שתי שבתות ולב"ה שבת אחת שמא בתוך הזמן ילמד למצוא פתח חרטה לומר אדעתא דהכי לא נדרתי ומתיר לו חכם נדרו:

גרסינן בגמ' עלה דמתני' דתנן והתלמידים יוצאים ללמוד תורה שלא ברשות כו' איבעיא להו ברשות כמה. כמה דיהבא ליה איהי רשותא אלא אורחא דמילתא כמה ופרש"י ז"ל דרך ארץ שלא ישא עליו חטא ואפילו הוא יכול לפתותה שתתן לו רשות והמרינן אמר רב חדש כאן וחדש בבית ור' יוחנן אמר חדש אחד כאן וב' בביתו והקשו בתוספות והא חזינן בגמ' דר"ע יתב בבה"מ ברשות כמה שנים תרלו דהכא מיירי בשצריך לפתותה ודביתהו דר"ע מדעתה עבדא אבל תמה אני אי אתלמידים קא מייתי הא תנן דאפילו שלא ברשות די להם פעם אחת לשלשים יום והיכי נימא דאפי' ברשות דוקא בשני חדשים או חדש אחד בבית ואפשר דכי תנן במתניתין שלשים יום לא שיעשו כן בקבע תדיר אלא באקראי בעלמא ואחרים פירשו דבגמרא אפועלים קיימי דקרא דמוכיחי מינייהו רב ור' יוחנן בפועלים מיירי ואע"ג דאמרינן בגמ' שאני התם דאית ליה רווחא ה"ק דרווחא דעבודת המלך נפיש מרווחא דפועלים: מאי טיילין. כגון רב שמואל בר שילת מלמד תינוקות היה ומתפרנס מהן: וגני בטולא דאפדניה. ועל שם כך נקראים טיילין: דלא חליף כו'. אין שליח המלך עובר על פתחו לשאול לו עבודת המלך שאין עין המלך עליו שאינו עשיר בעיניהם: איכפל תנא. דסתם לעיל המדיר את אשתו ב"ה אומרים שבת אחת דאין לומר זאת לא בספן ולא בגמל ולא בחמר שהרי החמר עונתו אחת בשבת ובשביל יום אחד יוציא ויתן כתובה בתמיה הרי עונתה משבעה לשבעה וכל שכן גמל וספן ונמצא שאין בכלל הזה אלא טייל ופועל העושה מלאכה בעירו שדרכו לשמש שתים בשבת כך כתב רש"י ז"ל אבל הרי"ף ז"ל כתב דהא ליכא דמחייב בעונה בתוך השבת אלא טייל ופועל והוא תימה דהא איכא חמר וכפי' ה"ר יונתן ז"ל כתוב דהאי דלא חשיב חמר לפי שהחמר ופועל שוין היכא שעושין מלאכה בעיר אחרת דהכיא בברייתא הפועלים אחת בשבת ומוקי לה בגמרא בעושין מלאכה בעיר אחרת ומשמע מינה דיש פועל דומה לחמר וזה דוחק ומשני אכולהו נמי קאמר דע"י נדר טפי משבת אחת [לא] אע"ג דבלא נדר ששה חדשים קאמרינן בספנים אינו דומה לענין תענית מי שיש לו כו' אף כאן בלא נדר דעתה נוחה לבעלה שמא יבא בתוך הזמן אבל זו משהדירה הרי היא כמי שאינה מצפה לבעל: חמר ונעשה גמל מאי. נשאת אגלו כשהוא חמר מהו לעשות גמל שלא ברשות הרווחה עדיפא לה שיתעשר או עונה עדיפא לה: ותפלות. להיות בעלה עמה: מתשעה קבין ופרישות. פירש בערוך [ערך קב] דהמשרה אשתו על ידי שליש תנן [דף סד:] דנותן לה שני קבין ואינו פורש מתשמיש והמורד על אשתו מוסיפין על כתובה ג' דינרין ולפי חשבון [פרק ח דפאה משנה ז] דארבע סאין בסלע יש לה בשלשה דינרין י"ח קבין ומש"ה אמרינן שהיא רוצה יותר בשני קבין ותפלות מי"ח ופרישות דהיינו קב לכל ט': אמר רב ברונא א"ר הלכה כר' אליעזר. וזהו דעת הרי"ף ז"ל וגרסינן עלה בגמ' א"ר אדא בר אהבה זו דברי ר' אליעזר אבל חכמים אומרים התלמידים יוצאים ב' וג' שנים שלא ברשות אמר רבא סמכו רבנן אדרב אדא בר אהבה ועבדו עובדא בנפשייהו. כלומר תלמידים שבדורינו סומכים על דבריו והוא בא ליטול מהם נפשות שנענשים ומתים כי הא דרב רחומי כו' והרמב"ם ז"ל בפרק ט"ו מהלכות אישות פסק כרבנן: מערב שבת לע"ש. שהוא ליל תענוג ושביתה והנאת הגוף: **מתני'** המורדת על בעלה. בגמ' מפרש ממאי: טרפעיקין. בגמ' מפרש: עד כדי כתובתה. ואח"כ נותן לה גט ויוצאה בלא כתובה אבל אינו משהה (ב) על נכסים שנפלו לה מבית אביה להפסידה (ג): ג' דינרים. בגמ' מפרש מ"ש הוא מינה דידה ויש שפירשו דעד כדי כתובה דקאמר ת"ק לאו דוקא דאין הכי נמי דמודה ליה לר' יוסי שהוא פוחת והולך אפילו מנכסי מלוג שנפלו לה כבר ולישנא דר' יוסי נמי דייק הכי דלא פליג עליה אלא בחדא דאם איתא דלת"ק אינו פוחת אלא עד כדי כתובתה בלבד ורבי יוסי בתרתי פליג עליה הכי הוה ליה למימר לעולם הוא פוחת והולך ואפילו נפלה לה ירושה ממקום אחר מדלא קאמר הכי משמע דבנכסי מלוג שנפלו לה כבר אפילו ת"ק מודה אלא שרבי יוסי מוסיף שלעולם הוא פוחת והולך ואותו פחת נעשה חוב עליה [שאם] תפול לה ירושה ממקום אחר (ד) יחזור ויגבה ממנה והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם [בפרק זה הלכה ח] מה לפחות מן פרא פורנין דידה כלומר מנכסי מלוג כשמיעגן מן הדא רבי יוסי אומר לעולם הוא פוחת והולך [שמא] תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה לא אמר אלא ירושה דבר שאינו מצוי הדא אמר אפילו לפחות מפרא פורנין דידה יפחות ולפי זה ה"ה נמי שאם נפלה לה ירושה לאחר שהתחילה למרוד קודם שנתגרשה שפוחתין ממנה מכאן ולהבא אפילו לת"ק דרבי יוסי לא חדית בה אלא שאפילו [כלתה] כתובתה מחשבין ופוחתין שאם תפול לה ירושה יגבה כל מה שפחתו אבל מה שנפלה לה פוחתין ממנה אפילו לרבנן ומיהו דוקא בנשואה אבל בארוסה כיון דלא שייך בעל בנכסיה כלל לא גבי מינה מידי וזהו דעת (ה) [רמב"ם] ז"ל אבל אחרים פירשו דפרא פורנין היינו נדוניא אבל מנכסי מלוג אינו פוחת כלל (ו) וכן נראה דעת הרמב"ם

כתובתה בנכסי' בעינא ומלערנא ליה אינו פוחת כנ"ל. אבל מנ"מ אינו פוחת כלל. אמנם מהר"ל לוי חביב התעורר על זה בתשובותיו סי' י"י וכתב דכפי הנראה מפשט לשון של הרמב"ם משמע שהכל אפסדת ואפי' נ"מ והאריך ע"ז

השגות הראב"ד

א) עוד כתב בענין מורדת דמתשמיש הוא דהויא מורדת אבל ממלאכה לא כרב הונא ודחה דברי ר' יוסי בר' חנינא דאמר אפי' ממלאכה מדאמרי' במתניתין היכי דמיא מורדת דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה. ואני בעניותי איני רואה את הסיוע מכאן לדחות דברי ר' יוסי בר' חנינא דהא אמרי' בגמ' מתשמיש כ"ע לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה וכיון דמתשמיש הויא מורדת לדברי הכל הויא לן למידע היכי דמיא מורדת דמתני' דפותחין לה מעט כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה לאשתעובה גבי' ומפחת לה פורתא אלא דמפיק לה לאלתר בלא כתובה מיהו משום קנסא דלמא עיניה נתנה באחר מפסידין ליה לגיטא תריסר ירחי שתא והנך תריסר ירחי שתא לית לה מזונות מבעל ואם מתה ירית לה בעל וקבר לה. ומ"מ ממלאכה נמי הויא מורדת וכי אמר בעינא ליה ומצערנא ליה ממלאכה פחתי לה אבל אמרה מאיס עלי ולא עבידנא ליה לא כייפינן לה ומפיק לאלתר לה כדפרישנא אלא היכא דאיה מהא דאמר ליה רב חייא בר אבי לשמואל נדה בת תשמיש היא וכבי ליה אינו דומה מי שיש לו וכו' ואם איתא דממלאכה הויא מורדת מאי קשיא להו נידה והא בת מלאכה היא והסבר דממלאכה קאמר אלא הרויחו בכירה לכו דממלאכה לא הויא מורדת ומיהו היכא תיסק אדעתין דאתא בעיא מזוני מגברא ולא עבדא ליה שום עבידתא דלא תהוי מורדת ובהדיא אמרי' במורדת מלהניק את בנה שהיא כופה ומניקתו ואי לא פוחתין לה מכתובתה במה הוא כופה אלא ודאי או פוחתין או הולא מיד בלא כתובה וכ"ש היכא דלא נדרה. וא"ת כופין אותה בדברים פא המבי' בדברים אבה לא יוסר עבד. וא"ש בבוטים אבה לא אורח ארעא. ואפשר דאמר רב הונא ממלאכה לא הויא מורדת דוקא ממעשה ידים קאמר והיא מה שעושה לו בגמר ורב הונא לטעמיה דאמר יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה. ור' יוסי בר' חנינא ס"ל כרים לקיש דאמר שיכול הוא לכופה למעשה ידיה ומש"ה אפי' אמרה איני ניזונת ואיני עושה מורדת הויא. אבל משאר מלאכות שהיא חייבת דלא תליין במזוני הויא מורדת לכ"ע ורב הונא גופיה דאמר ממעשה ידיה לא הויא מורדת אפשר לומר דוקא היכא דאמרה איני ניזונת ואיני עושה אבל היכא דשקלה מזוני מיניה ולא עבדא ליה פשיטא דהויא מורדת. ולאי בעי איהו נמי למימר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך וקא ספקא לה למזונתא מאי למימר לה. ולאי לא בעי למימר לה איבעי ליה לזונה. ולאי איהי נמי בעיא אתזוני מיניה ולא בעי למעבד ליה עבידתא מורדת היא. כך נ"ל. והשכל מורה על זה לפי שאין הדעת מקבלת שיהא בעלה מפרנסה ויהא הוא טוחן ואופה ומבשל ומכבס לעצמו. ומה יעשה בהניק את בנו אם לא השיג ידו לשכר מניקה. ולאי משום בעיא דרב חייא בר יוסף דאמר לשמואל נדה בת תשמיש היא לאו ראיה היא דאפשר דמשמע להו נדה דומיא לחולה דהויא מורדת מתשמיש ולא ממלאכה דהא לאו בת מלאכה היא ותו גוונא דאמר ליה בתנו לבו ומש"ה אקשי ליה שיכי משכחת לה נדה מורדת מתשמיש דהא דומיא דחולה ותו לא מידי. ואם ישאל שואל דקי"ל כרב הונא דאמר יכולה האשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה הא קי"ל כר"א דאמר אפי' הכניסה לו מאה שפחות כופה לעשות בצמר הואיל ואינה יכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה בשום ענין וזו אינה צריכה לפנים דהכי קאמר רב הונא יכולה היא שתאמר איני ניזונת ואיני עושה לפיך אבל עושה אני לעצמי ואוכלת אבל אם אמרה שלא לעשות כלל שום מלאכה ודאי הלכה כר"א עם יעקב כופה לה לפחות מעט מכתובתה או שמוציאה בגט ובלא כתובה מפני [שבטלה] מביאה לידי זמה:

א כתב סמ"ג סימן אלף הפועל שאמר בפשוטי' פירוש כתורה יש לפרש לפי הנראה שכל לפי עונת אומנותו דנסיעי עמן כתב מיי' אסור לאיש למנוע מאשתו עונתה ואם מונעה כדי לצערה עובר בלא תעשה שנאמר שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ (יבעול) או יטול ממנה רשות או יוציא ויתן כתובה והרמ"ה כתב וה"מ במי שגופו בריא ויכול לקיים העונה הקצובה לו אבל מי שאינו בריא אינו חייב אלא לפי מה שאומדין אותו שיכול לקיים:

לשון ריא"ז

אע"פ שאין אדם רשאי לפחות עונת אשתו אם השמש כחו מקיים עונתו לפי כחו ואם אינו יכול לקיים עונתו אפי' בעונה שהיא פחותה מכל העונות או יטול רשות מאשתו או יוציא ויתן כתובה כמו שביאר מיי' פי"ד מהל' אישות ונראה בעיני שאם היה מחמת חולי הראוי לרפואה צריכין להמתין לו עד שיתרפא:

ב כתב מיי' איש ואשתו שבאו לפני ב"ד הוא אומר מורדת מתשמיש והיא אומרת כדרך כל הארץ אני עמו או היא אומרת שמורד הוא והוא אומר כדרך כל הארץ אני עמה היו מתרימין תחלה על מי שמורד ואינו מודה בב"ד ואם לא הודו אומר להם להתיחד לפני עדים נתיחדו ועדיין הם טוענים מבקשים מן שטענן ועושין פשרה כפי מה הדיין אבל לבעול לפני ב"א א"א שאסור לבעול לפני כל בריה:

לשון ריא"ז

אם לא מרדה האשה מתשמיש המטה אלא שאינה רוצה לעשות מלאכות שחייבת לעשות לבעלה ואפי' המלאכות שהן לקירוב חיבה אין עליה דין מורדת שתפסיד כתובתה בכך אלא בעלה היה כופה אותה בדברים או בשוטים עד שתעשה לו כל המלאכות שהיא חייבת לו כהן לפי כחה כמבואר בקונט' הראיות: וא"ת וכיון שיכול לכופה למלאכה אמאי נקראת מורדת לפחות מכתובתה יכפוה בשוטים עד שתעשה מלאכה וי"ל דאפ"ה נקראת מורדת הוא לו ואינה עושה מלאכה אלא ע"י כפיה. ומסיק הרא"ש דלא אמרו שכופין עוצה חמש סלעים אלא במשרה אשתו ע"י שליש שאינה עושה שום מלאכה אבל אם היא מניקה וטוחנת ואופה ועושה שאר מלאכות אינה חייבת לעשות משקל ה' סלעים:

ז"ל פרק י"ד מהלכות אישות ולפי זה כשאמרו בירושלמי לא אמרו אלא ירושה דבר שאינו מצוי כל נכסי מלוג אפילו אותן שיש לה כבר ירושה מקרי ודבר שאינו מצוי הוא שאין לרוב הנשים נ"מ ולפי זה רבי יוסי בתרתי פליג דלא מיבעי שהוא פוסק על נ"מ שיש לה כבר אלא אפילו על אותן שיש לה לאחר מכאן וכתב הרא"ה ז"ל דז' דינרין שפוחתין לה מכתובתה לאו ז' דינרין בטובת הנאה דכתובתה קאמר דהוי טפי מז' דינרין אלא ז' דינרין מכתובתה ממש קאמר וכן מנ"מ שלה פוחתין ז' דינרים ממה שהנכסים שוין עכשיו אע"פ שיש לבעל בהן אכילת פירות וכן נמי אם נתנו לה נכסים במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן גם כן פוחתין ממנה ז' דינרין ואע"פ שאין השיעורין שוין שבנכסים שלה שאין לבעלה רשות בהן הז' דינרין ז' דינרין גמורין וז' דינרין דבכתובתה וכ"מ שלה אין שוין כך לא פלוג רבנן וגבי דידיה כי הוי מורד שמוסיפין לה ג' דינרין לאו דיהבינן להו לה לאלתר ונימא דילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אלא מוסיפין על כתובה קאמר כלומר שנעשה חוב עליו כשאר סך הכתובה: **גמ'** רבי יוסי בר חנינא אומר אף ממלאכה. רבי יוסי בר חנינא דאמר ממלאכה לאו מעשה בלבד קאמר דהא לא אשכחן דפליג עליה דרב הונא במאי דקאמר דיכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה אלא משאר מלאכות שהאשה עושה לבעלה שאינה יכולה להפטר מהם קאמר לפי שאין

ריף

מורדת ורבי יוסי ברבי חנינא אומר אף ממלאכה הויא מורדת והלכתא כרב הונא דאמרינן לקמן *היכי דמיא מורדת אמר אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה שמע מינה דמתשמיש הויא מורדת כרב הונא: ת"ר המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרין בשבת רבי יהודה אומר שבעה טרפעיקין °ורבותינו חזרו ונמנו שיהו מכריזין עליה ד' שבתות זו אחר זו ושולחין לה מב"ד הוי יודעת שאפילו כתובתיך מאה מנה הפסדת אחת (א) ארוסה ונשואה ואפי' א נדה ואפי' חולה ואפי' שומרת יבם אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל ונדה בת תשמיש היא אמר ליה אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו אמר רמי בר אבא אין מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואמר רמי בר אבא שתי פעמים שולחין לה אחת קודם הכרזה ואחת אחר הכרזה דריש רב נחמן בר רב חסדא הלכה כרבותינו ורב הונא בר יהודה אמר רב ששת הלכה נמלכין בה היכי דמיא ב מורדת אמר אמימר

רש"י

הוא מהיא: **גמ'** בעינא ליה ומצערנא ליה. לקמן מפרש. ורבותינו חזרו ונמנו. שלא ישהו אותה ויפסידוה מעט מעט אלא יפסידו לה כל כתובתה אחר ארבעה שבועות של הכרזה: אחת. כולן שוות לדין מרד: ארוסה. שאמרה לא אנשא: שולחין לה. אם עדיין עומדת במרדה: ונמלכין בה. משהין את גיטה ומחזירין עליה שתחזור בה ובתוך כך אנו פותחין את כתובתה שבעה דינרין בכל שבת: היכי דמי מורדת. דכופין אותה ומשהין את גיטה ופוחתין מכתובתה: שאמרה

[דף סג] [דף ס"ג ע"א]

ר"ן

תחת מזונות אלא בעושה בלבד כנכד דהא אמר לעיל בפרקין בגמרא [דף נח.] מידי דקיץ ממידי דקיץ ושאר מלאכות לא קיילי: והלכתא כרב הונא דאמרי לקמן היכי דמיא מורדת דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה ש"מ דמתשמיש הויא מורדת כרב הונא. כלומר דהתם הוא דאיכא צערא אבל במלאכה ליכא למימר בעינא ליה ומצערנא ליה והרלב"ד ז"ל השיב שאין זו ראיה דהא אמר בגמרא דלכ"ע מורדת מתשמיש הויא (ב) ומש"ה נקיט לישנא דמורדת מתשמיש דמודו ביה כולהו אבל הראיה הנכונה מדאמרי' בגמ' [דף סד:] א"ל רב חייא בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת. כלומר המורדת פוחתין לה ז' דינרין והמורד אין מוסיפין על כתובתה אלא ג' ומהדרי' לא ולמד משוק של זונות מי סוכר את מי ד"ת זה ילכו מבחוץ וזו ילכה מבפנים והאי טעמא לא סגי אלא למורדת מתשמיש אבל ממלאכה מה בין מורד למורדת אדרבה צערה של אשה גדול משל איש שאין לה מזונות ופרנסה דבגמרא אמרינן דלמאן דאמר מורדת ממלאכה מורד על אשתו היינו שאומר איני זן ואיני מפרנס ובירושלמי [כאן הלכה ח] נתנו טעם מה בין מורד למורדת למ"ד מורדת ממלאכה ואמרו ע"י שהיא חייבת לו שבע הוא פוחת ממנה ז' והוא ע"י שחייב לה ג' מוסיף לה ג' והקשו שם על טעם זה והעלו מאי כדון דא"ר יוחנן צערו של איש יותר משל אשה כלומר שאינה נקראת מורדת אלא מתשמיש אבל ממלאכה לא אלא באומרת איני עושה היה כופה אותה בשוטים או שאינו זנה או ב"ד מוכרין לו מכתובתה בטובת הנאה כדי שיסכור עליה עבד או שפחה לשמשו או היו משמתין אותה וכך אמר הגאון ז"ל: גרסינן בגמ' [דף סג.] תנן וכן המורד על אשתו בשלמא למ"ד מתשמיש כי היכי דאיהי משעבדא ליה איהו נמי קא משתעבד לה אלא למ"ד ממלאכה מלאכה מי משעבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס. מכאן היה רוצה ללמוד ר' אליהו ז"ל דאדם מחוייב לעשות מלאכה כדי לזון את אשתו ולפרנסה מדאמר באומר איני זן ואיני מפרנס דמשמע דהיינו מרד של מלאכה שמשועבד לה לעשות מלאכה לזונה ולפרנסה ועוד היה אומר שמספר כתובה נלמוד שכותבין ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס משמע שיעבוד ויעשה מלאכה בעבורה ואין מכאן ראיה שכבר פרש"י ז"ל דנקטו זן ומפרנס שהוא כנגד מלאכתה של אשה:

חזרו ונמנו. שלא ישהה אותה לפחות מעט מעט אלא יפסידוה כל כתובתה לאחר ד' שבתות של הכרזה: אחת. לי כולן שוות בתורת מרד: ארוסה. שאמרה לא אנשא: ואפילו כשהיא נדה או חולה או מורדת. וגרסינן בירושלמי [הלכה ח] מה אנן קיימין אי במרדה עליו והיא נדה הסורה המרידתה עליו אלא כן אנן קיימין שמרדה עליו עד שלא באת לנדה ובאת לנדה ואפשר דטעמא דמילתא דכיון שלא התחילה למרוד עד שהיא שעתא אמרינן שרצתה לשחק בו עד שתטבול ודעת הגאון ז"ל שאם חזרה בה תוך י' שבתות שלא הפסידה כלום וכ"ת א"כ אתיא לאטרומי דמורדת תלת שבי וברביעי הדרא בה וכן לעולם ליתא דאפשר דכל שעברו עליה ד' שבתות של הכרזה בין הפעמים כולם הפסידה כתובתה ואחרים אומרים דבתוך ד' שבתות פוחתין לה שבעה שבעה ומש"ה לא אתיא לאטרומי אבל אינה מפסדת כתובתה בבת אחת אלא בד' שבתות רצופין: **אינו** דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. איכא למידק דהאי לישנא נמי אמרינן [דף סב:] גבי מדיר אלמא כשהאשה (ג) מורדת לאו פת בסלו איקרי וא"כ היה לו להוסיף על כתובתה כשם שמוסיפין במורד ותו קשיא היכי גמרי ב"ה מדיר מנדה והא אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וי"ל דהיינו טעמא דבמורד מוסיפין ובמדיר אין מוסיפין לפי שהמורד כל שעה ושעה עומד במרדו וכדי שיחזור ממרדו מוסיפין עליו כל שבת ושבת אבל מדיר מכיון שהדירה ואינו מוצא פתח לנדרו מה בידו לעשות ולפיכך אין מוסיפין על כתובתה כלום אלא יוציא ויתן כתובה לסוף שבוע אחד וכיון שהיא יודעת שלסוף שבוע אחד תפטר ממנו פת בסלה מיקרי ומש"ה גמרי לה ב"ה מנדה אבל כשהאיש או האשה מורדין מתשמיש כיון שאין למרדן קצבה לאו פת בסלו מקרי ומש"ה פוחתין או מוסיפין אפילו כשהיא נדה: **אין** מכריזין עליה אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. אמרינן עלה בגמרא דיקא נמי דקתני ד' שבתות זו אחר זו ש"מ. כלומר דיקא נמי דקתני שבתות שהם ימים שאינם של מלאכה (והכל של מלאכה) והכל מצויין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות וליכא למימר דארבע שבתות בכל יום קאמר מדאיצטריך למתני זו אחר זו לאשמעינן דרצופים בעינן ובשלמא אי שבתות ממש סד"א דכיון דסוף סוף מפסקי ימי חול בינייהו שבתות גופייהו לא בעינן רצופים קמ"ל זו אחר זו אלא אי אמרת דהנך שבתות שבועות נינהו מנא תיתי דלסגי במפוזרין דליצטריך למיתני זו אחר זו ועוד דבהדיא קתני בתוספתא פעם אחת בשבת ויש לתמוה על הרב רמב"ם ז"ל שכתב בפי"ד מהל' אישות ואח"כ מכריזין עליה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות בכל יום ד' שבתות זו אחר זו ולדבריו ה"ק דיקא נמי דאין מכריזין אלא בבתי כנסיות ובבתי מדרשות דאם איתא דבשוק מכריזים עליה בבליר מהכי סגי דהא מכספא טפי ובתוספתא הפך מדבריו: **דריש** רב נחמן בר רב חסדא הלכתא כרבותינו. גרסינן עלה בגמרא אמר רבה הא בורכתא א"ל רב נחמן בר יצחק מאי בורכתא אנא אמריתה ניהליה ומשמיה דגברא רבה אמריתה

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ואפי' כשהיא נדה או חולה שאינה ראויה לתשמיש מכריזין עליה והוא שהתחיל המרד כשהיתה ראויה לתשמיש וכן ארוסה שהגיע זמנה לינשא ומרדה בו מכריזין עליה כמ"ש ומאבדת כל כתובתה כדברי מז"ה ול"נ שאין לנומרת יבם דין מורדת ואינה מפסדת כתובתה לפי שבזמן הזה מצות חליצה קודמת כמבואר בקונט' הראיות:

ב כתב סמ"ג כלל הדבר לדברי ר"ת במורדת דבעינא ליה ומצערנא ליה מכריזין ד' שבתות ונמלכים בה פעמים פעם אחת קודם הכרזה ופעם אחת לאחר הכרזה ובמורדת דמאיס עלי לא כופין ולא כתובתו בע"כ מסכינן לה י"ב חדש ואח"כ הולך בלא כתובה והפסידה בגלותיה אם תפסה הבעל וכל מה שכתב לה בעל אם תפסה מוציאין מידה לפי דין התלמוד ומיי' כתב דהכרזת מורדת היא בכל יום:

לשון ריא"ז

ופעמים שולחין ב"ד ומתרין בה אחת קודם הכרזה ואחת לאחר הכרזה ואם לא חזרה בה יוצאת בלא כתובה ומאבדת מנה מאתים והוספת וכל מה שכתב ותבד מנכסי נדוניה יתה שנמלא כעין מנכסי נדונייתא מה שתפסה אין מוציאין מידה ומה שלא תפסה אין נותנין לה (מנכסי מלוג) כלום אע"פ שמאבדת האשה כד' שבתות כמו שביארנו מלמדין את הבעל שלא יתן גט אלא ישהה הגט עד י"ב חודש למרדה אולי תחזור בה ויתרצה הוא עמה לפי חפצו או ימחול לה על מרדה כשתחזור בה או יכתוב לה כתובה מנה שכבר אבדה כתובתה הראשונה במרדה כמבואר בקונטרס הראיות:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לי: (ב) נ"ב מורדת: (ג) כשהאשה מורדת לאו פת בסלה כצ"ל

ספר הזכות

כתוב בהלכות והלכתא כרב הונא דאמרי' לקמן היכי דמי מורדת אמר אמימר בעינא ליה ומצערנא ליה שמעינן מינה דמתשמיש הוא דהויא מורדת כרב הונא: השיב הרב ז"ל אני בעניותי איני רואה הסיוע מכאן לדחות דברי ר' יוסי בר חנינא דהא אמרי' בגמ' מתשמיש כ"ע לא פליגי דהויא מורדת כי פליגי ממלאכה וכיון דמתשמיש הויא מורדת לדברי הכל מבעיא לן למידע היכי דמיא מורדת דמתני' דפוחתין לה מעט מעט כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה לאיעכובי גביה ולמיפחת לה פורתא אלא דמפיק לה לאלתר בלא כתובה מיהו משום קנסא דלמא עיניה נתנה באחר משהינן לה לגיטא תריסר ירחי שתא וההך תריסר ירחי שתא לית לה מזונות מבעל ואי מתה ירית לה וקבר לה ומ"מ ממלאכה נמי הויא מורדת וכי אמרה בעינא ליה ומצערנא ליה ממלאכה פחתינן לה וכי אמרה מאיס עלי ולא עבידנא ליה לא עבידתא ולא תשמיש לא כייפינן לה ומפקינן לה לאלתר כדפרישנא אלא איכא ראיה מהא דאמר ליה רב חייא בר יוסף לשמואל נדה בת תשמיש היא ושני ליה אינו דומה מי שיש לו וכו' ואי איתא דממלאכה קאמר מאי קשיא להו בנדה והא בת מלאכה הויא ואפשר דממלאכה קאמר אלמא תרוייהו ס"ל דממלאכה לא הויא מורדת מיהו היכי תיסוק אדעתין דאיתתא בעיא מזוני מגברא ולא עבדא ליה שום עבידתא דלא תהוי מורדת ובהדיא אמרי' בנודרת מלהניק את בנה שהוא כופה ומניקתו ואם לאו דפוחתין לה מכתובתה במה הוא כופה אלא ודאי או פוחתין לה או תצא מיד בלא כתובה וכ"ש היכא דלא נדרה וא"ת כופין אותה בדברים הא אמרי' בדברים לא יוסר עבד וא"ת בשוטי אשה ודאי לאו אורח ארעא ואפשר דכי אמר רב הונא ממלאכה לא הויא מורדת דוקא ממעשה ידיה בלבד קאמר והוא מה שעושה לו בגמר ורב הונא לטעמיה דאמר יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ור"י בר חנינא ס"ל כר"ל דאמר שיכול הוא לכופה למעשה ידיה ומש"ה אפי' אמרה איני ניזונית ואיני עושה מורדת היא אבל משאר מלאכות שהיא חייבת לו דלא תליין במזונא הויא מורדת לכ"ע ורב הונא גופיה נמי דאמר ממעשה ידיה לא הויא מורדת אפשר לומר דוקא היכא דאמרה איני ניזונית ואיני עושה אבל היכא דשקלה לה מזוני מיניה ולא עבדא ליה פשיטא דהויא מורדת ואי בעי איהו נמי למימר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך וקא ספקי ליה למזונהא מצי למימר לה ואי לא בעי למימר לה ולא בעי לזונה והיא נמי בעיא לאיתזוני מיניה ולא בעיא למעבד ליה עבידתא מורדת הויא כך נ"ל. והשכל מורה על זה לפי שאין הדעת מקבלת שיהא בעלה זנה ומפרנסה ויהא הוא טוחן ואופה ומבשל ומכבס לעצמו ומה יעשה בהניק את בניו אם לא תשיג ידו לשכר מניקה. ואי משום בעיא דרב חייא בר יוסף דאמר לשמואל נדה בת תשמיש היא לאו ראיה היא דאפשר דמשמע להו דנדה דומיא דחולה דהויא מורדת מתשמיש ולאו ממלאכה דהא לאו בת מלאכה היא וחד גוונא קתני להו ומש"ה אקשי ליה היכי משכחת לה נדה מורדת מתשמיש דהוי דומיא דחולה ותו לא מידי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר תם ליה למרן ז"ל לפרושי הכי דא"כ היה לו לומר לר"י בר חנינא ממעשה ידיה דסתם מלאכה כל הנך המלאכות שהאשה עושה לבעלה במשמע ורב הונא דנקיט אתשמיש דהוא בטול עיקר נשואין וצערו של איש בגופו ודאי לאפוקי כל דין שבממון אתיא ולהכי קאמרינן בגמ' רב הונא אמר מתשמיש אבל ממלאכה לא רב הונא לטעמיה דאמר יכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונית ואיני עושה ועוד מדאמר ליה רב חייא בר יוסף לשמואל מה בין מורד למורדת ואמר לו צא ולמד משוק של זונות ואם איתא דלדברי הכל מורד ומורדת דמתני' ממלאכה נמי מה אתה למד מן הפסוק הזה והלא אף במלאכה שמרדו של איש קשה משל אשה לפי שהוא מונע ממנה חייה דינה כן. ובירושלמי נמי פירש ר"י בר' חנינא מרד דמתני' בכל ז' מלאכות שלה וכג' שלו וח"ו לשנות שיטת הגאונים ז"ל בהלכה פשוטה ומסכמת בחבורי כולם ז"ל אבל שאלת הרב ז"ל שאמר היאך יתכן שיהא הוא זונה ומפרנסה ולא תהא אופה ומבשלה ומניקה נ"ל שיש טעם בזה לרב הונא שאין פוחתין מסך הזה ז' דינרין בשבת ולא מפסידין כל כתובתה בארבע שבתות של הכרזה אבל שמין כמה המלאכות האלו שוות לבעל ומגבין לו משלה כלומר שוכרין שמש לשמשו ומניקה להניק את בנה וחוזר וגובה ממנה בב"ד שיורדין לנכסי מלוג שלה או לצאן ברזל ומוכרין או פוחתין מהן לבעל בטובת הנאה כמו דמי מלאכות הללו כדין האשה שחבלה בבעלה או באחרים או שנתחייבה להם בכלום וכן הוא פוחת ממזונות שנותן לה בכדי דמי מלאכה שמורדת בה ואם מרדה בכולן אינו זן כלל וגובה המותר משלה כמו שפירשתי דהני מלאכות דבר שבממון הן שחייבו אותה חכמים אצל הבעל ואינן מתנאי אישות שלא יהא בתשלומין אלא משלמת מה שעליה כדין כל דבר שבממון שהרי אם הכניסה לו שפחות יושבת בקתדרא ואפשר שב"ד היו משמתין עליה שתעשה כדין מאן דלא ציית דינא וכן מלינן למקצת ראשונים. ולר"י בר חנינא אין שמין אלא קונסין כדין מורדת לפחות או להפסיד בארבע שבתות ואי קשיא והא תניא וכן היא שנדרה שלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא בלא כתובה התם כיון דנדרה מיד נמי יוצאה בלא כתובה שא"א באשה נדרנית שמשיאתו בנדריה שם רע בשכנותיו ועוד שא"א בתשלומין שאין כאן דין ממון וכ"מ ששנינו כפייה באשה כגון אינו כופה לעמוד לפני אביו אבל כופה ליתן תבן לפני בהמתו וכגון אין רשאי לכוף את אשתו להיות כוחלת ולהיות פוקסת בכולן אינו אלא כפיית הבעל בעצמו שהוא כופה בדברים ובמזונות וכיוצא בעשוי הזה. וכ"מ שיש בו דין ממון אם בא לב"ד גובין ממנה כמו שפירשתי לא שיכתבו עליה אגרת מרד מפני שאינה נותנת תבן לפני בקרו והפסיד כתובתה בארבע שבתות וזה ששנו בברייתא בפ' אע"פ וב"ה אומרים כופה ומניקתו יכולני לפרש לענין הכפייה שהזכרנו אלא שאין עיקר הלשון משמש כאן כפייה ועשוי ממש ולא בא לומר אלא שאין הנדר צריך הפרה כלל והוא אומר לה טלי והניקי כענין ששנינו בנזירות חומר בנשים מבעבדים שהאיש כופה את עבדו ואינו כופה את אשתו כלומר שאין נדרי אשה בטלים אלא בדרך הפרה מופר ליכי ונדרי עבדו דרך כפייה א"צ לו מופר לך מותר לך אלא אומר לו טול ואכול טול ושתה ומן הלכה הזה אמרו כופה ומניקתו וכן אמרו הנאת תשמישי עליך כופה ומשמשתו לומר דמשעבדת ליה ואין נדרה צריך הפרה כלל ואין כאן ענין למורדת. ולענין הפסק נמי הסכימו הראשונים לפסוק כרב הונא ורבינו סייע הדבר מסוגיין דאיתמר לקמן היכי דמי מורדת דכיון דפרישו מרד תשמיש מצערנא ליה ולא פרישו במלאכה כלום ולא

א מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' עז ול:
ב מיי' פי"ד שם טור אה"ע סי' עז:

אמריתה ניהליה ומנו רבי חנינא ואיהו כמאן סבר כלומר רבא דאמר בורכא היא כמאן סבר ומהדרינן כי הא דאיתמר הלכה נמלכין בה. כלומר מסהין את גיטה ומחזירין עליה שתחזור בה ובתוך כך פוחתין מכתובתה ז' דינרין בשבת כך פרש"י ז"ל ולא נהירא דאם איתא ה"ל למימר הלכה כמשנתינו ואף דעת הרי"ף ז"ל אינו כן שהרי הביא הלכה כרבותינו והלכה נמלכין בה אלמא ישנן לשתיהן והראב"ד ז"ל פירש דנמלכין בה במאי ניחא לה טפי אי במאי דתנן במתני' אי במאי דקאמרי [רבותינו] ז"ל ואפשר שזה היה דעת הרי"ף ז"ל וכ"ת ומאי אמליכו בה בעי והיכי אפשר דלא ניחא לה בדמתני' מדרבותינו [איכא למימר] דלרבותינו כיון שהיא יוצאה בארבע שבתות של הכרזה ועקרי להו לנישואין מיד מה שיש לה על הבעל הוא שמפסדת אבל נכסי מלוג דידה ניהו ולא יהבינן להו לבעל אבל למתני' כיון דיהבינן שכר לבעל בכל שבוע ושבוע הוא פוסק והולך אפילו על נכסי מלוג שלה ולדברי מי שאומר דאפי' למתני' אינה מפסדת אלא כתובתה בלבד כ"ל דניחא לה בדרבותינו ממתני' לענין בלאות נאן ברזל הקיימים כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ולי נראה דה"ק הלכה נמלכין בה דלא סגי בששולחין לה מב"ד לומר הוי יודעת אלא הב"ד בעצמן נמלכין בה קודם שיפסקו את הדין להפסידה כתובתה ואפשר שזהו דעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ' הנזכר ואחר ההכרזה שולחין לה פעם שניה ואומרים לה כו' ואם עמדה במרדה ולא חזרה נמלכים בה ותאבד כתובתה:

דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה. פרש"י ז"ל ה"ד מורדת דכופין אותה ופוחתין כתובתה דאמרה בעינא ליה כו' שיש לכופה ע"י פחיתת כתובה: אבל אמרה מאיס עלי. לא הוא ולא כתובתו [בעינא]: לא כייפינן לה. להשהותה אלא נותן גט מיד אם הוא רוצה ויוצאה בלא כתובה: כלתיה דרב זביד אימרדה. ואמרה מאיס עלי: הוה תפיסא חד שיראה. מעיל אחד שהכניסה לו בכתובתה: הפסידה בלאותיה הקיימין. אפילו בגדים שהכניסה לו בנדונייתה ושמאום עליו בכתובתה ועדיין הבלאות קיימין תפסיד אותם: מיבעיא בעי. אם הפסידה בלאותיה אם לאו: משום דרב זביד גברא רבא הוא. ולא יערער על דבריכם מחמת ענותנותו: מפכיתו דינא לחובתו. כל זה לשון רש"י ז"ל והזקיקו לפרש דכלתיה דרב זביד לאו מורדת ממש הוה אלא דאמרה מאיס עלי משום דס"ל דאי מורדת ממש הות לא הוה מסתפקי בה בגמרא בבלאות הקיימים דהא מילתא פסיקתא תנן דפוחת והולך עד כדי כתובתה ומשמע אפילו [בבלאות] קיימין אלא בדאמרה מאיס עלי עסקינן ובנכסי מלוג פשיטא לן דלא מפסדא שזו עוקרת תנאי

נר מצוה

רש"י

שאמרה בעינא ליה כו'. אז יש לכופה ע"י פחיתת כתובתה להשהות גיטה: אבל אמרה מאיס עלי. לא הוא ולא כתובתו לא בעינן להשהותה אלא נותן לה גט מיד ויוצאה בלא כתובה: כלתיה דרב זביד אימרדה. ואמרה מאיס עלי: הוה תפיסא חד שיראה. מעיל שהכניסה לו היא בכתובתה: הפסידה בלאותיה קיימין. אפילו בגדים שהכניסה בנדונייתה ועדיין הבלאות הן קיימות תפסיד אותן: מיבעיא בעי. אם הפסידה בלאותיה אם לא: משום דרב זביד גברא רבא הוא. ולא יערער על דבריכם מחמת ענותנותו: אפכיתו לדינא. לחובתו: לא מפקינן לה מינה. דהמוציא מחבירו עליו הראיה: ומשהינן לה. אולי תחזור בה: תריסר ירחי שתא. ותו לא: איסתירא

ד"ת מ"ז

אמימר דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אמרה א מאיס עלי לא *(הויא מורדת ולא)כייפינן לה מר זוטרא אמר כייפינן לה הוה עובדא ואכפה מר זוטרא ונפק מינה רב חנינא מסורא ולא היא התם סייעתא דשמיא הוה כלתיה דרב זביד אימרדא הות תפיסה חד שיראה יתבי אמימר ומר זוטרא ורב אשי ויתיב רב גמדא גבייהו ויתבי וקאמרי מרדה הפסידה בלאותיה הקיימין אמר להו רב גמדא משום דרב זביד גברא רבא הוא מחנפיתו ליה והא אמר רב כהנא מיבעי בעי לה רבא ולא איפשיט פירוש בלאותיה בלאות נדונייתא איכא דאמרי יתבי וקאמרי מרדה לא הפסידה בלאותיה הקיימין אמר להו רב גמדא *משום דרב זביד גברא רבא הוא °אפכיתו לדינא עליה והא אמרב כהנא מבעיא בעי לה רבא ולא אפשיטא והשתא דלא איתמר לא כמר ולא כמר תפסה לא מפקינן מינה לא תפסה לא יהבינן לה ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא ובהלין תריסר ירחי שתא לית לה מזוני מבעל. הדין הוא דינא דגמרא אבל האידנא בבי דינא דמתיבתא הכי דייני במורדת כד אתיא ואמרה לא בעינא ליה להאי גברא ניתיב לי גיטא יהיב לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובתה מפקינן ליה מינה ומהדרינן לבעל והני מילי במאי דכתב לה בעל מדיליה אבל מאי דאיתיאת מבית נשא בין תפסה ליה בין לא תפסה ליה כל מאי דאיתיה בעיניה יהבינן לה ואי ליכא מידיה דאיתיה בעיניה ואיכא מידי דאתי מחמתיה יהבינן ליה ניהלה ואי ליכא מידי דאיתיה בעיניה ולא מאי דאתי מחמתיה אלא אתאבדו להו לגמרי לא מפקינן מיניה דבעל ולא כלום וה"מ בנכסי מלוג אבל בנכסי צ"ב ב כל מידי דאיתיה בעיניה שקלה ליה ואף על גב דבלו ליה טובא והוא דחזי למאי דהוה חזי מעיקרא כגון דחזי לאשתמושי ביה מעין מלאכה דידיה אבל מאי דבלו ליה לגמרי ולא חזי לאשתמושי ביה כדמעיקרא משלם לה דמיהן כדמעיקרא מדידיה וכל שכן מאי דאיגניב או מאי דאיתנים דמשלם לה בעל מדידיה משום דברשותיה קיימי (כדמעיקרא) כדתנן* אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו וחזינן לגאון דאמר דיהיב לה עיקר כתובה מנה מאתים בלחוד כי היכי דלא להוין בנות ישראל הפקר אבל מאי דכתיב לה מדיליה בין תוספת בין מתנה לא יהבינן לה מידי ודינא דגמרא אפילו עיקר כתובה לא יהבינן לה כדאמרינן בריש פירקא* תנאי כתובה ככתובה נפקא מינה למוכרת למוחלת ולמורדת אלמא מורדת אין לה לא עיקר ולא תוספת הדין הוא דינא דמורדת דנהיגין רבנן במתיבתא מכמה שני עד השתא אבל ודאי הדין תקנתא ג ליתא אלא היכא דאימרדת איתתא בבעלה ובעיא לאפוקי מיניה מחמת דלא בעי' ליה אבל היכא °דאתמרעא ד או היכא דאיכא עלה חשש מותא ובעיא למיפק מבעלה כי היכי דלא לירות לה ליתא לההיא תקנתא ולא עבדינן בה עובדא ובכי האי מילתא איכא למימר היכא דמעיקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן ואע"ג דחזינן בהאי מילתא פלוגתא ביני רבואתא מסתברא כמ"ד לא עבדינן תקנתא בכי האי מילתא ולדברי הכל כל מאן ה דכייפינן ליה לאפוקי בין מעיקר דינא כדתנן* אלו שכופין אותן להוציא ומאי דדמו להו בין מעיקר דתקנתא אי מיתא לה איתתא מקמי דתיפוק מיניה דבעל בגט בעלה ירית לה דלא מיפקע ירושה דבעל אלא בגירושין גמורין וכן הלכתא:

דף סד. [דף צב ע"ב]

ד"ת מ"ז יבמות דף סו.

דף יד:

רפד

דף עז.

הגהות הב"ח
(א) כד הה"א כנ"ל:

איסות לשעתה היא ונכסי דידה ודאי יהבינן לה אלא דבנכסי נאן ברזל הקיימין מסתפקא לן אי אמרינן כיון דאיתנהו בעינייהו ניהוו דידה: ואין שיטה זו מחוורת בעיני שהרי הזכירו בהויה זו מרדה שנים או ג' פעמים ודוחק הוא לומר דמרדה לאו דוקא וכן ראיתי לרמב"ם ז"ל ולאחרים מן הראשונים שכותבין פסקי דינין באומרת מאיס עלי ולא ידעתי מנין להם אבל פשט הגמרא כך נראה בעיני דדוקא בדאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה הוא דקנסינן לה דכיון דבעיא ליה אין זה כי אם רוע לב אבל אמרה מאיס עלי אין קונסין אותה כלום שהרי אנוסה היא ולפיכך אם רוצה להוציא יתן כתובה וזהו שלא פרטו בדיני מאיס עלי כלום שאין בית דין נזקקין בדבר וכלתיה דרב זביד אימרדה ממש ומאי דסקלינן וטרינן במרדה אם הפסידה בלאותיה הקיימין אם לאו במורדת ממש עסקינן ואע"ג דתנן עד כמה הוא פוחת והולך עד כדי כתובתה דמשמע אפילו בבלאות הקיימין הייט קודם תקנת רבותינו אבל אחר שחזרו ונמנו כיון שעוקרין [ומפקיעין] הכתובה מיד איכא מאן דאמר דלא הפסידה לפי שכיון שהאישות כאילו נעקר לאלתר אין ראוי שתפסיד בלאות הקיימין ולפיכך נסתפקו בזה בגמרא אבל האומרת מאיס עלי אינה מפסדת כלום: ומשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא. כלומר בין מורדת בין באומרת מאיס עלי לעולם אינה יוצאה בגט אלא'

ובכי הא מלתא איכא למימר היכא דמיעקר נחלה דאורייתא לא תקון וכן היה דן ר"מ בדינא דמתיבתא אבל היה מצווה להתרים אם הניחה שום אדם עלה כדי להוציא נדונייתא מיד בעלה וכשהיה רואה ערמה בדבר לא היה מצווה להחזיר אפי' נדונייתא הלכך לא היה דן דין מאיס עלי אם לא שתתן אמתלא לדבריה למה לא היה מקובל עליה או שלא היה הולך בדרך ישרה ומכלה ממונו ע"כ וביאר עוד בתשובה וכתב והסכימו חכמי אשכנז וצרפת שבטענת מאיס עלי אין לכוף לבעל לגרש לכן יזהר כל דיין שלא לכוף לגרש בטענת מאיס עלי וכן אין כופין אותה להיות אצלו ולענין הממון אם הכניס לה ממון והוא עדיין בעין שלא הוציאו יקח כל מה שהכניס לה אבל ממונה ישאר בידה בין נ"מ בין נכסי צ"ב ומכל מה שהכניסה לו לא יקח מאומה: לשון ריא"ז אע"פ שכך הוא דין המורדת בדין התלמוד כבר תקנו גאוני הישיבות שכל אשה המורדת בבעלה ותובעת ממנו גירושין היו כופין הבעל ליתן לה גט ונוטלת מנה מאתים ונכסי נדונייתא שהן בעין ואפי' מה שבלה ואבד לגמרי משלם לה הבעל אבל אינה גובה פחת הבלאות שהן בעין והן משמשים מעין מלאכתן ולא התוספת וכן מה שכתב לה הוא משלו אפי' הוא בעין אינה גובה אותו ואפי' אם תפסה מוציאין מידה וכבר פשטה תקנה זאת בכל ישראל ואין לנו לזוז מתקנתן כמב"ס: ד כתב רשב"ם אפי' אשתו נשואה שהיא עמו בקטטה ונתן עיניו לגרשה ומתה אינה יורשה ולא נראה להרא"ש שאין הירושה נפקעת אלא בגירושין גמורים אבל ודאי ארוסתו שאמרו עליה

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל הדין הוא דינא דגמ' במורדת אבל האידנא בבי דינא דמתיבתא הכי דייני במורדת (ג) כדאתיא ואמרה לא בעינא ליה להאי גברא וכו' (ניתב לה גיטא יהיב לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מכתובתה מפקינן לה מינה ומהדרי' לבעל וכמו שכתוב ברא"ש סי' ל"ה) ותימה הוא שאין המורדת המפורש דינא בגמ' בזו דהא אמרי' ה"ד מורדת כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה והיכא דאמרה לא בעינא ליה היינו מאיס עלי ולא כייפי' לה ומפסדא לכתובתה כולה לאלתר ונפקא ומדעתו של בעל ומסתברא לי שהתקנה שתקנו בישיבה לתת גט במורדת זו לאלתר הוראת שעה היתה לפי הצורך ממה שראו בדורם אבל בדורות הבאים בדינא דגמ' דיינינן לה:
עליהם ולומר דבדינא דגמ' דיינינן ואמרה בלשון נקיה אבל הם באמת לדורות תקנו ונהגו בה עד ימיו של רבינו ז"ל בחמש מאות שנה שלא זזה תקנה זו מביניהם כמו שידוע אלינו בתשובות שלהם. ג"כ תמצא זה מפורש בהלכות הראשונות לרב שמעון קיירא ובכל חבורי הגאונים הראשונים גם בדברי האחרונים ז"ל והם ידעו היאך תקנו אבל מי שרוצה להחמיר שלא לכוף בגט כדין הגמ' לא הפסיד ותבא עליו ברכה:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כתב הרי"ף ז"ל הדין הוא דינא דגמ' במורדת אבל האידנא בבי דינא וכו' דהא אמרי' היכי דמי מורדת כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה: **אמר** הכותב ותימה הוא שהרי לשון דברי רבינו הגדול מכוון ונכון ופשוט שהוא ז"ל פי' דין המורדת שאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה ודין המורדת שאמרה מאיס עלי דלא כייפינן לה ומפסדא לכתובתה כולה לאלתר ואמר דהדין הוא דינא דגמ' בכל מורדת בין במורדת דבעיא ליה ומצערא ליה ובין מורדת מחמת מיאוס אבל האידנא בבי דינא דמתיבתא דייני באומרת מאיס עלי דיני אחרינא דכייפי ליה לבעל ולא מפסדא כל נכסיה ומה שאמר בעה"מ ז"ל שתקנת הישיבה הוראת שעה היתה הלא רבינו הגדול ז"ל יודע תקנת הגאונים יותר מכלנו ומדבריו ניכר שלדורות תקנו אבל אין דבריו של ב"ה ז"ל בכאן אלא פתוי שהוא רוצה לחלוק

ספר הזכות

ולא אמרו היכי דאמי מורדת ממלאכה אלמא סוגיין כרב הונא ובר מן דין מבעיא דר' חייא בר' יוסף למשאל נדה בת תשמיש היא ולקמן נמי בעא מיניה מה בין מורד למורדת ואמר לו לא ולמד משוק של זונות דבר אחר זו ירצה מבפנים פירש לו שני טעמים כמרד התשמיש ולא פירש כמרד של מלאכה כלום וכן השואל לא שאל ולא הקשה ממרד של מלאכה אלמא אינו כדין משנה זו כלל ועוד מסוגיא דשמעתא דאומר איני זן ואיני מפרנס דא"ר יוציא ויתן כתובה ושמואל אמר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון כלומר שיהיו יורדין לנכסיו וזנין אותה ש"מ שאין דיו מורד ומורדת בדבר שבממון. שאפי' בחיי נפש שלה אין לה אלא מגבית ב"ד כ"ש במלאכות קטנות שלה ואפי' רב לא קאמר אלא משום דאין אדם דר עם נחש בכפיפה שא"א לה להתענות עד שתבוא לב"ד תדיר ויהיו חייה תלויין לה מנגד הא במלאכה שלה אין זה מרד שתצא בו בלא כתובה ואין הדבר צריך הכרע דכל דלא איתמר הלכה בגמ' לא קנסינן לאיתתא בדידה להפסידה כתובתה. אלא מבלמת במה שהיא חייבת בדין ולא בקנס כמו שפירשתי ובזה יצא הדין לאמתו. ויש לנו עוד לדקדק על דברי הרב ז"ל בענין ומשהינן ליה תריסר ירחי שתא אגיטא וכבר נכתב הלכה בענין מורדת:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג בשם ר"ת ור"ת דמורדת דמאס עלי וכן מורדת מתשמיש אין כופין אותו לגרש ורש"י כתב שיגרשנה בעל כרחו ורשב"ם פי' באומרת מאיס עלי לא כייפינן לה שתשהה עמו י"ב חדש אלא מגרשה מיד בלא כתובה בעל כרחו וכ"כ מיי' שכופין אותו לגרש שאינה כשבויה שתיבעל לשנוי לה וכתב עוד דכשאומרת מאיס עלי נוטלת בלאותיה הקיימים בין מנ"מ בין מנכסי צ"ב ור"ת פי' דלעולם אין כופין אותו לגרש ואין ביניהם כלום אלא בכל דיניהם שוים בלעולם אין כופין אותו לגרש וכן הוא מסקנת הרא"ש ז"ל: המורדת על בעלה מתשמיש המטה שואלים אותה אם מרדה בו מפני שבעלה מאיס בעיניה ואין דעתה סובלת לו להבעל היו כופין אותו לשעתו לגרשה לפי שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה ותצא בלא כתובה כדברי ר"מ ומז"ה אומר שאין כופין הבעל לגרש אלא אם רוצה לתת לה גיטה ומפסידה כתובתה מיד ע"י התראה שמתרין בה ול"נ מדרך התלמוד שאין כופין הבעל לגרש גם אין באין עליה בדרך כפיה להפסידה כתובתה אלא מניחין אותה במרדה במה טענתה אמת והואיל ואין דעתה סובלת הרי היא אנוסה בדבר ואם רוצה בעלה לגרשה נותן לה כתובתה משלם או יניחנה במרדה עד שתתפייס עמו ואם רוצה ישא לו אשה אחרת:
ב וכתב הרא"ש בתשובה אשה שהכניסה לבעלה מלבושים לבושים עליה אין אני קורא בהם נכסי צ"ב שאין דרך לבוש המלבושים של הכלה ונכסי צאן ברזל היינו שומא שהאשה מכנסת לבעלה:
ג מיי' וסמ"ג כתבו שיש מנהגות ותקנות מדברי הגאונים ולא פשטו ברוב ישראל ע"כ אין ראוי לדון אלא בדין התלמוד אמנם רב שרירא גאון כתב בדין המורדת דלא משהין לה אגיטא כלל פן תלאנה בנות ישראל לתרבות רעה אלא נותנים לה גט מיד כתקנת הגאונים אחר ארבע שבתות ובכל מה שכתב לה הבעל אפי' תפסה מוציאין מידה אבל מה שהביאה אין מוציאין מידה וכתב הרא"ש על דברי רבינו אפשר לפי שראו שמוכן הקלקלה בבנות ישראל ואי משהי תריסר ירחי שתא תולות עצמן בעובד כוכבים ויוצאות לתרבות רעה בטלו ששהייה ונתנו רשות לבעל לגרש מיד בלא שהייה אבל לא שהיו כופין אותו לגרשה שלא להרבות ממזרים בישראל והדין תקנתא ליתא אלא היכא דאמרה איתתא לבעלה דבעי למפיק מיניה משום דלא בעיא ליה אבל אם חלתה או שהיה בה חשש מיתה ורוצה להפקיע עצמה מתחת בעלה כדי שלא ירשנה ליתא להא תקנתא ולא עבדינן בה עובדא

אלא בתר תריסר ירחי שתא דילמא הדרא בה. ויש מי שכתב דלענין הפסד כתובתה איכא פלוגתא בין מורדת לאומרת מאיס עלי שהאומרת מאיס עלי וחזרה בה לא הפסידה כתובתה אבל המורדת הפסידה מה שפחתו לה וטעמא דמילתא דאם אתה אומר שהמורדת לא הפסידה כיון שהיא עצמה אומרת שאינה מתכוונת אלא לצערו אתיא לאערומי למהדר בה בכל י"ב חדש אבל האומרת מאיס עלי כיון שאינה מתכוונת לצער אותו אלא שהיא מאיס עליה כי הדרא בה הא חזינא דלא מאיס עלה וכבר כתבתי מה שנראה לי דהאומרת מאיס עלי אינה מפסדת כלום אבל לדברי האומר מפסדת צ"ל שאין בידה לחזור דאגיטא בלבד הוא שמשהין אותה לפי שחכמים מחזרין שלא יבא הדבר לידי גט ושמא יעשו סעודה ויתפייסו ויכתוב בעל כתובה מדעתו הא אם לא רצה ודאי הפסידתה ולענין מתנה שנתן לה הבעל יש מן הגאונים שאמרו כי אפילו דלא מפסדת נכסי מלוג מאי דיהיב לה בעל מיהת מפסדת דלא אקני לה אלא אדעתא למיקם קמיה אבל אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה והקשה הרמב"ן ז"ל אי הכי היכי אמרינן בריש פרקין [דף נד:] דתנאי כתובה ככתובה דמי למורדת ובמאי דמי לכתובה הא אפילו במתנה דלבתר נשואין אמרינן דמפסדה ולדידי לא קשיא דאי הוי תוספת כמתנה כי מגרש מתוך מרדה הפסידה לאלתר משום דלא אקנו לה מעיקרא אלא אדעתא למיקם קמיה אבל השתא (א) דאמרינן דככתובה הוי לא מפסדה מיניה לתנא דמתני' אלא בפחיתת שבעה שבעה *)מכתובתה או בד' שבתות כרבותינו : והוי יודע בין במורדת בין באומרת מאיס עלי לא כייפינן לבעל לגרש שלא כדברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י"ד מהלכות אישות דבאומרת מאיס עלי כופין אותו להוציא שדעתו ז"ל דמאי דאמרינן לא כייפינן לה היינו לומר שאין כופין אותה להיות אגידה בו אלא היו כופין אותו להוציאה שאינה כשבויה שתבעל לשנוי לה וליתא מדתנן בפ"ב דנדרים (דף צ:) בראשונה היו אומרים שלש נשים יוצאות ונוטלות כתובה האומרת טמאה אני לך השמים ביני ובינך נטולה אני מן היהודים חזרו לומר כדי שלא תהא אשה נותנת עיניה באחר ומקלקלת על בעלה האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה כו' אלמא אפילו באה מחמת טענת איסור חיישינן לה שמא עיניה נתנה באחר וכל שכן הכא וכי תימא הכא כיון דמפסדת כתובה ליכא למיחש להכי אין זה כלום וכי אין אשה עשויה לתת עיניה באחר ורוצה להפסיד מנה ותו דתנן לקמן בפרק המדיר [דף עז.] ואלו שכופין אותם להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס ומפרשינן לה בגמרא כגון דלא אמרה הוינא בהדיה אלא אמרה דלא הוינא בהדיה והיינו מאיס עלי ואפילו הכי לא היו כופין אלא לאלו ותו מדאמרינן בפרק הניזקין (דף מט:) וכי תימא כי היכי דכי מפיק לה איהו תקינו לה רבנן כתובה מיניה כי נפקא איהי נמי לתקני ליה כתובה מינה אשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו אפשר דמשהה לה בגט. אלמא לא היו כופין אותו שאילו היו כופין אותו היאך יכול לשהותה דאע"ג דבעינן שיאמר רוצה אני על כרחו יאמר כן ואם היה הדין כן היו חכמים מתקנין ליה כתובה מינה אלא ש"מ לא היו כופין דאין האיש מוציא אלא לרצונו ועוד דאמרינן בירושלמי בריש פרק אע"פ רוצה הוא ליתן כמה שלא תחזור בה ויכולה היא ולא כן תני האיש אינו מוציא אלא לרצונו מעיקא ליה והוא מגרש לה אלמא לעולם אין האיש מוציא אלא לרצונו אלא באותם שמנו חכמים וכן דעת הרי"ף ז"ל שכתב ולד"ס כל מאן דכייפינן ליה לאפוקי בין מעיקר דינא כדתנן ואלו היו כופין אותם להוציא ומאי דדמי להו ובין מעיקר תקנתא כו' דהיינו מורדת דאמרה מאיס עלי והגאונים הוא שהתקינו לכוף כמו שכתוב בהלכות וכבר כתב הרז"ה ז"ל שלא תקנו אלא לדורם ולצורך השעה וכ"כ הרמב"ן ז"ל שעכשיו כבר בטלה מפני פריצות הדורות [שלא תהא נותנת עיניה באחר ותפטור עצמה מבעלה בטענת מורדת] ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפ' הנזכר שבדין התלמוד ראוי לתפוס ולדון :

כותבין אגרת מרד על ארוסה. אם תבעה הבעל לישאנה והיא אינה רוצה ואם כתב לה כתובה פוחתין לה מכתובתה כנשואה : אבל לא על שומרת יבם. אם רוצה היבם ליבמה והיא אינה רוצה ליבם אלא לחלוץ לא כייפינן לה דניחא לן במרדותה דהא מצות חליצה קודמת למצות יבום לפי שאין מתכוונין למצוה אלא לשם נוי או לשם ממון : **ירושלמי** היא חייבת לו שבעה. מלאכות השנויות במשנתינו : הוא חייב לה שלש. שארה כסותה ועונתה : אבל גמרא דילן וכו' יהיב לה טעמא כנגד ימי שבת כו' נראה שהרי"ף ז"ל סובר שאלת הירושלמי

*) בס"א הגי' ככתובה.

נר מצוה — תורה אור

דף סד. *אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל כותבין אגרת מרד על ארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם הא דשמואל שייכא במשנה אחרונה דתנן בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה היו אומרים מצות יבום קודמת למצות חליצה עכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה חזרו לומר מצות חליצה קודמת למצות יבום וליתא למשנה אחרונה דגרסינן בפרק החולץ* אמר רב אסי בר אדא אמר ר' יוחנן חזרו לומר מצות יבום קודמת למצות חליצה °אמר רב נחמן אבשורי דרי ^אמעיקרא סברוה כאבא שאול ולבסוף סברוה כרבנן דתניא אבא שאול אומר הכונס יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פוגע בערוה וקרוב בעיני להיות הולד ממזר וחכמים אומרים °יבמה יבא עליה מכל מקום (א)וכיון דלבסוף סברוה כרבנן נפקא לה משנה אחרונה מהלכתא ובטיל ליה מימרא דשמואל דאמר אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם והא מילתא דכתיבנא איפליגו בה תרתי מתיבאתא חדא מתיבתא סבירא להו דלא הוי מורדת וסמכי אהא דשמואל דאמר אין ^בכותבין אגרת מרד על שומרת יבם ומתיבתא אחריתי סבירא להו דהויא מורדת ^א מהאי טעמא דכתבינן ואיהו עדיף וטפי מסתבר *וכוותיה עבדינן : ר' יהודה אומר שבעה ^ב טרפעיקין : כמה טרפעיק אמר רב ששת אסתירא וכמה אסתירא פלגא דזוזא : ירושלמי* הכא איתמר שבעה והכא איתמר תלת אמר רבי יוסי ברבי חנינא היא חייבת לו שבעה פוחת לה שבעה הוא חייב לה שלש מוסיף לה שלש ר' יוסי בר' חנינא לטעמיה דאמר בגמרא אף ממלאכה הויא מורדת אבל גמרא דילן דסבירא לה דמתשמיש הויא מורדת יהיב לה טעמא כנגד שבעה ימי שבת איהי דמפחת קא פחית ולא מחזי ^ג כשכר שבת יהבינן ליה שכר שבת ואיהו דאוסופי דף סד: קא מוספא *ומיחזי כשכר שבת לא יהבינן לה שכר שבת אלא מוסיף לה על כתובתה שלשה דינרין בשבת דהוה פלגא דזוזא לכל יומא דשיתא יומא דשבתא ושבת גופיה

רש"י

איסתירא. סלע מדינה : פלגא דזוזא. נורי שהוא ו' מעה כסף נמצא טרפעיק שלש מעות : הכא תני שבעה. כשהיא מורדת פוחתין לה שבעה והכא איתמר תלת כשהוא מורד תנן מוסיפין לה שלש : היא חייבת לו שבעה. מלאכות שמנה במתני' דאלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה : הוא חייב לה שלש. שאר כסות ועונה : כשכר שבת. כמשתכר בשבת וגזירה משום

השגות הראב"ד

א) עוד כתב בדין שומרת יבם שאינה רוצה להתיבם שהי' מורדת דקי"ל כחזרה אחרונה דקי"ל מצות יבום קודמת לחליצה והא דשמואל דאמר אין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם אם תובע ליבם היא כמשנה אמצעית שהיו אומרים מצות חליצה קודמת למצות יבום וליתא הלכתא כוותיה הלכך כי תבע ליבם נמי הויא מורדת. ע"כ דברי הרב ז"ל. ואני אומר דוקא בדקא אתי מחמת טענה דאמר כמה דאגידא בי לא יהבי לי איתתא אחריתי ומתברר לן דהכי הוא כדקא טעין אבל משכח איתתא אחריתי לא דיינינן לה כמורדת אלא אמרי' ליה זיל ונסיב איתתא אחריתי. וכי לא משכח נמי איתתא אחריתי לא אמרן אלא כשהיא מורדת לגמרי שאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אבל אם הוא רוצה ליבם והיא רוצה לחלוץ לאו מורדת היא : ואם ישאל שואל כיון דהכי הוא משום דאגידא ביה ולא משכח איתתא אחריתי הוא דהויא מורדת מאי איריא לאחר שחזרו אפי' למשנה אמצעית נמי נימא הכי דהא לא מפקע ליה מאיתתא אחריתי : תשובתו דלמשנה אמצעית כיון דיבום לאו מצוה מהמובחר הוא ואיהו קא תבע ליה לא מזדקקינן ליה אע"ג דהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם מ"ט דאיהו שלא כדין תבע ואי הוה תבע לחלוץ מזדקקין ליה משום דכדין קא תבע ועכשיו שחזרו בין שתבע לחלוץ בין שתבע ליבם נזקקין לו משום דאגידא ביה ולא משכח אחריתי ואיהו כדין תבע בין יבום בין חליצה. ואומר לי לבי כי המחלוקת שנחלקו ב' הישיבות בדבר זה בהאי ודאי אפלגן דחדא מתיבתא סבירא להו כי האי טעמא דכתיבנא ומתיבתא אחריתי סבירא להו כיון דמצות יבום קודמת למצות חליצה והיא אינה רוצה להתיבם אע"פ שהיא רוצה לחלוץ מורדת היא מגוף המצוה ולא מטעמא דלא משכח איתתא אחריתי אלא דהויא לה כארוסה דמשעבדא ליה ליבום הואיל והיא קודמת לחליצה : ומסתברא כמתיבתא קמייתא דפרי' לה משום דאשכחן לה בברייתא דמקדים חליצה ליבום ולא מאורחא דדינא אלא מן הדרך הישר והטוב דתני בר קפרא לעולם יתרחק אדם משלשה ויתדבק בשלשה יתרחק מן השלשה מן המיאונין ומן הפקדונות ומן הערבות ויתדבק בשלשה בחליצה והבאת שלום ובהפרת נדרים. מדקאמר ידבק ויתרחק לאו מאורחא דדינא קאמר אלא מן הדרך הישר והטוב ואפי' למשנה ראשונה. ואילו היתה המצוה היא מצוה מן המובחר אותו האיש שנפלה לו יבמה בפומבדיתא ואמר לר' חנינא מהו למיחת ליבומה ואסר ליה בודאי לא היה אוסר עליו שהרי אפי' כהן מטמא בחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה כדאיתא בע"ז. אלא נראה כי היא מצוה מרוחקת בעיניהם ור' חנינא מן האחרונים היה ובימי ר' יוחנן הוה והוא מאריה דשמעתא דאמר חזרו לומר מצות יבום קודמת לחליצה ואפ"ה אסר ליה. כך נ"ל :

ספר הזכות

כתוב בהלכות אמר שמואל כותבין איגרת מרד על ארוסה אבל לא על שומרת יבם הא דשמואל שייכא במשנה אחרונה וליתא למשנה אחרונה : השיב הרב ז"ל ואני אומר דוקא בדקא אתי מחמת טענה דאמר כמה דאגידא בי לא יהבי לי איתתא אחריתא ומתברר לן דהכי הוא כדקא טעין אבל אי משכח איתתא אחריתי לא דייני לה כמורדת אלא אמרי' ליה זיל נסיב איתתא אחריתי ואי לא משכח נמי איתתא אחריתי לא אמרן אלא כשהיא מורדת לגמרי שאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אבל אם הוא רוצה ליבם והיא רוצה לחלוץ לאו מורדת היא. ואם יאמר השואל כיון דהכי היא דמשום דאגידא ביה ולא משכח איתתא אחריתי הוא דהויא מורדת מאי איריא לאחר שחזרו אפי' למשנה אמצעית נמי נימא הכי דהא מפקע ליה מאיתתא אחריתי תשובתו דלמשנה אמצעית כיון דליבם מן המובחר הוא ואיהו קא תבע לה לא מזדקקינן ליה אע"ג דהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם מ"ט דאיהו שלא כדין תבע ואי הוי תבע לחלוץ מזדקקינן ליה משום דכדין תבע ועכשיו שחזרו בין שתבע לחלוץ בין שתבע ליבם נזקקין לו משום דאגידא ביה ולא משכח אחריתי נאיהו כדין קא תבע בין יבום בין חליצה. ואומר לי לבי כי המחלוקת שנחלקו שתי הישיבות בדבר זה בהא ודאי איפליגן דחדא מתיבתא ס"ל כי האי טעמא דכתיבנא ומתיבתא אחריתי סבירא כיון דמצות יבום קודמת למצות חליצה והיא אינה רוצה להתייבם אע"פ שרוצה לחלוץ מורדת היא משום ג[illegible] ולאו מטעמא דלא משכח איתתא אחריתי אלא דהויא לה כארוסה דמשעבדא ליה למצות יבום הואיל והי[א קודמת] לחליצה. ומסתברא כמתיבתא קמייתא וכטעמא קמא דפרישנא משום דאשכחן לה בברייתא דמקדים חליצה ל[יבום] מאורחא דדינא אלא מן הדרך הישר והטוב דתני בר קפרא לעולם יתרחק אדם מג' וידבק בג' יתרחק מן המיאונין ומן הפקדונות ומן הערבות וידבק בג' בחליצה והבאת שלום והפרת נדרים מדקאמר ידבק ויתרחק מאורחא דדינא קאמר אלא מן הדרך הישר והטוב ואפי' למשנה ראשונה ואילו היתה המצוה היא מצוה מ[ן המובחר] אותו האיש שנפלה לו יבמה בפומבדיתא ואמר לו לר' חנינא מהו למיחת ליבומה ואסר ליה בודאי לא היה [אוסר עליו] שהרי אפי' כהן מטמא בחו"ל ללמוד תורה ולישא אשה כדאיתא התם בע"ז אלא נראה כי היא מצוה מרוחקת [בעיניהם] ור' חנינא מן האחרונים היה ובימי ר' יוחנן היה והוא מרא דשמעתא דאמר חזרו לומר מצות יבום קודמת [לחליצה] ואפ"ה אסר ליה כך נ"ל ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אבל מה שהקשו בגמ' דנימא נסיב איתתא אחריתי ופירקו אלא א"ל לא קא יהבי לי אינה טענה הצריכה להתברר ואפי' לא טוען נמי דני[נן] דהכי קאמרי' יכול הוא לומר לך דלא יהבי לי דכנוהג שבעולם כך הוא והילך תעלה על דעתך שצריך הדבר [illegible] בב"ד שאפי' מאה אשה יכול הוא לומר זו אינה מהוגנת לי או אינה מקובלת עלי ואחרת טובה מזו היא מעכבת ממני משום דאגידא בי וכן מצינו בשוהה עם אשתו י' שנים ולא ילדה דאפי' אמרה סוגיא בהדיה כופין הוא משום דכל זמן דאגידא ביה הך לא עבידי למיתן ליה אחריתי וזו היא שיטת השמועה דודאי למאי דס"ד מעיקרא ולענין המחלוקת במסקנא דשמעתא שאמר הרב שאין מרד אשומרת יבם אלא כשאינה רוצה לא לחלוץ ולא ליבם אומר ליבם והיא אומרת לחלוץ אין כאן מרד לפי שהיא מצוה מרוחקת בעיניהם. יש לי להשיב א"כ למה העמידו מימרא דשמואל כמשנה אמצעית דלא כהלכתא הוה לן לאוקמא תרוייהו כמשנה ראשונה ברייתא בשאינה רוצה ולא ליבם ודשמואל בשרוצה לחלוץ דפשטא דמלתא נמי הכי הוא כותבין מרד על ארוסה שרוצה בגט ואינה רוצה בנישואין ואין כותבין מרד על שומרת יבם שרוצה בחליצה ואינה רוצה ביבום ודר' פדת נמי יכולין היו לומר ד[illegible] ליבם והוא רוצה להוציא אין נזקקין לו תבעה לחלוץ ולא רצתה אף בחליצה נזקקין לו משום דאמר לא יהבי לי איתתא אחריתי ולמה הוציאו כל השמועה מהלכה אלא ודאי למשנה ראשונה שומרת יבם כארוסה כותבין עליה [illegible] ביבואין והיינו דאמרי' בריש יבמות מנין ליבמה שנפלה לפני מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר כי ישבו אחים יחדיו וסמיך ליה לא תחסום שור טעמא משום דמוכה שחין שהיא מאותם שכופין אותם להוציא הא אינ[illegible] חוסמין אותה ובפ' החולץ איתמר על משנה ראשונה מצות יבום קודמת ואמר רב ואין כופין וכי אתו לקמיה דרב א"ל אי ניחא לך יבם דבדידך תלה רחמנא אם לא יחפוץ האיש הא חפץ מיבם ואי לא ניחא לך חלוץ ואף ר' יו[illegible] אין כופין ושמעת מכל הני דעיקר מצוה מן המובחר ביבום ולפיכך הוצרכנו לומר שאין כופין אותו מחליצה ליבום דרחמנא תלא בדידיה הא לדידה כופין ומה שהביא ז"ל מדתני בר קפרא לעולם ידבק אדם בחליצה והבאת שלום נדרים אלמלא שקדמני הרב ז"ל אני הייתי מביא ראיה לדברי רבינו ז"ל שהרי פירשו עליה במקומה בפ' בית שמאי בחליצה כאבא שאול דתניא אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי לשם אישות לשם דבר אחר כאילו פגע [illegible] לרבנן ידבק ביבום שהיא מצוה מן המובחר דרמא רחמנא עליה. והכא גברא דנפלה ליה יבמה מבי הוזאי ואתא לקמיה דר' חנינא וא"ל מהו למיחת ויבומה וכעס עליו. אחיו נשא עובדת כוכבים ברוך המקום שהרגו ירד [illegible] מפני רחוק מצות יבום בעיניהם שהרי לא חלץ ולא יבם ובטל מצות עשה ודאי אלא שלא היו יודעים שתבא האשה עמו ושמא יתעכב לדור בחו"ל כדרך שנתעכב אחיו ונענש ולא אמרו לצאת לישא אשה אלא כדי לחזור מיד שהתירו [illegible]בל דבריהם ואפי' לכהן והוא שהבטיחוהו באשה דהכי תנא לה בתוספתא דע"ז הא לצאת על הספק וכ"ש להשקיעה עמה בחו"ל אי שאפי' בנשואה דנין בהן דין מורדת ומורד כדי לעלות לא"י ושלא לצאת משם מ"מ אנו מודים ביבום

שלטי הגבורים

עליה שהיא בעלת מום שהכניסה לביתו לבודקה ובתוך כך מתה ואומר שלא מצא בה מום ומבקש ליורשה שאומר שהיה בדעתו בשהכניסה לביתו לשם נישואין דקי"ל שהם חצר דידיה לנישואין אינו יורשה דכיון שהכניסה לבודקה לא חשבינן כך כניסה לשם נישואין : כתב מיי' הורו הגאונים אשה שתלתה ובקשה מבעלה שיגרשנה ותלא בלא כתובה כדי שלא יירשנה אין שומעין לה ואפי' אמרה איני שונאו [ואיני] רוצה לעמוד עמו ע"כ :

לשון ריא"ז

אם היתה האשה מסוכנת למות ותובעת גט מבעלה שמא תמות ויירשנה בעלה אין שומעין לה שלא תקנו חכמים לכוף הבעל כשהיא מתכוונת על ירושת הבעל כמו שביאר ר"י בפסקיו :
א והם הולכים לשיטתם שפוסקים מצות יבום קודמת ור"ת פסק שמצות חליצה קודמת לפיכך אין דינה כמורדת ולזה הסכים הרא"ש :

לשון ריא"ז

וכן היבמה שמרדה ביבם כופין אותו לחלוץ מכח תקנה זו שביאר מז"ה וכבר ביארתי שאינה מפסדת מדינא כתובתה כלום במרדה :

לשון ריא"ז

ב אם רוצה לגרשה מתחלת מרדו ולתת לה כל כתובתה הרשות בידו ואין מוסיפין על כתובתה כלום ולא אמרו להוסיף על כתובתה אלא כשמורד בה ואינו רוצה לגרשה כמו שביאר מז"ה : הארוס שמרד בארוסתו ואינו רוצה לכונסה אין מוסיפים לה על כתובתה אלא מחייבין אותו לזונה מעת שהגיע הזמן לכנוס ואינו כונס כמו שביארנו למעלה. וכל המורד על אשתו או המדיר (על)[את] אשתו [illegible]
ג [illegible]

עין משפט

א מיי' פ"ק ופ"ב מהל' יבום סמג עשין כב טור אה"ע סי' קסה : ב מיי' פי"ד ופכ"א מהל' אישות טור אה"ע סי' עז :

דף נד: ונה: איתא אמר רמי בר חמא א"ר יצחק (נ"א) [וגי' הרי"ף יבמות ס"ד]

דבריס כ"ב

[עי' ר"ף יבמות סו"פ ג"ש]

הל' ח

הגהות הב"ח (א) דאמרי' דדמי לכתובה לא כצ"ל

גי' מהרש"ם

הירושלמי היא כך נהי דחזינן דקנס האשה מרובה משל איש [מטעמא דגמרינן לא ילמד כו'] אפ"ה בענין ממון הקנס היה ראוי שיהא שוה ושיקנסו המורד בשלשה וחצי שהן שבעה חצאין שאילו היתה שאלת הירושלמי למה לא השוו סך קנס האיש לקנס האשה נהי דמחזי כשכר שבת אכתי תיקשי ליהוו ששה אלא [דירושלמי כמי סבירא ליה] דטעמא דמילתא כדאמרינן בגמ' דילן [דף סד:] לא ילמד מן השוק של זונות ודאמרי' דמחזי כשכר שבת אע"ג דע"י הבלעה שרי כדאמרינן בהזהב (דף נח.) אם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה נותנין לו שכר שבת הכא אסור משום דלא הוי הבלעה נר מצוה שאין מוסיפין לכל שבת אלא מה שעולה לכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מלקטפין כל שבעת ימי השבוע זה עם זה:

מתני' המשרה את אשתו ע"י שליש. שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו. המשרה. המכרה. כירה גדולה [מ"ב ו] מתרגמינן שירותא. ובירושלמי בפ' המדיר [הלכה א] משמע דמתני' כשקבלה עליה דוקא הא לאו הכי יכולה היא שתאמר אי אפשי להתפרנס נאהר אלא מבעלי דגרסינן התם אמתני' דאידך פרקין [דף ע.] דתנן המדיר את אשתו מלהנות לו עד שלשים יום יעמיד פרנס ויעמיד פרנס כלומר לעולם ומהדרינן רשות ביד האשה לומר אי אפשי להתפרנס מאחר אלא מבעלי ופרכינן עלה והא תניא המשרה אשתו על ידי שליש כאן שקבלה עליה כאן שלא קבלה עליה אלמא כי תנן המשרה אשתו על ידי שליש דוקא כשקבלה עליה אבל בשלא קבלה עליה לא ובגמרא דילן כמי אמרינן עלה [דף ע:] מאי שנא עד ל' עד שלשים יום לא שמעי ביה אינשי ולא זילא בה מילתא [טפי שמעי ביה אינשי וזילא בה מילתא] אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ' י"ב מהלכות אישות נראה דדוקא ע"י נדר הוא דאמרי' דמאי אמרה דזילא בה מילתא אבל שלא ע"י נדר לא וכפשטא דמתני' דהכא:

רש"י

משום מקח ושכירות: **מתני'** המשרה אשתו ע"י שליש. כלומר שנותן לה מזונותיה בבית אפוטרופוס ואינה מתגלגלת עמו ולשון המשרה לשון סעודה כמו ויכרה להן כרה גדולה מתרגמינן שירותא · לא יפחות לה. בכל שבת ושבת מקביים חטין: גרוגרות. תאנים: דבילה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: מפץ. רך מן מחצלת: כפה. נעיף לראשה משנה לשנה: ממועד למועד. אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלש רגלים: חדשים קשים לה בימות החמה לפי שהן חמין ויפין לה בימות הגשמים: והשחקים שלה. אף כשיקנה לה הדשים ובגמ' מפרש מאי קא מיבעיא ליה: **גמ'** אין בית דין פוסקין ייגות לאשה. שהיין מרגילה לתשמיש: אבל רגילה פוסקין. דכיון דכבר דשה בו אינו מזיק לבה: לחבריך ולחברותיך. שלא אתבזה מכבודי הראשון: מותר מזונות. כגון שאינה רעבתנית ומזונות האמורים במשנתינו עודפין לה: שלא תתגנה על בעלה. בימי טהרתה בלובשה בגדים שלבשה בימי נדותה: מותר בלאות אלמנה. הניזונית מנכסי יתומים ועליהן ליתן לה כלים של חמשים

גופיה לית לה: **מתני'** המשרה א את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטים או מד' קבים שעורים אמר רבי יוסי לא פסק שעורים אלא רבי ישמעאל שהיה סמוך לאדום ונותן לה חצי קב קטנית וחצי לוג שמן וקב גרוגרות או מנה דבילה ואם אין לו פוסק כנגדן פירות ממקום אחר ונותן לה מטה ומפץ ואם אין לו מפץ נותן לה מחצלת ונותן לה כפה לראשה והגור למתניה ומנעל ממועד למועד וכלים ב של חמשים זוז משנה לשנה ואינו נותן לה לא חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים אלא נותן לה כלים של חמשים זוז והיא מתכסה בבלאותיהן בימות החמה והשחקים שלה: **גמ'** ואילו יין לא קאמר מסייע ליה לרבי אלעזר דא"ר אלעזר *אין פוסקין יין לאשה וה"מ דלא רגילה אבל ג רגילה פוסקין דאמרי' דביתהו דרב יוסף בריה דרבא אתיא לקמיה דרב יוסף אמרה ליה פסיק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה אמר ידענא בהו בבני מחוזא דשתו חמרא דביתהו דרב יוסף בריה דרב מנשיא מדויל אתאי לקמיה דרב יוסף אמרה ליה פסוק לי מזוני פסק לה פסוק לי חמרא פסק לה פסוק לי שיראי אמר לה שיראי למה לי קא"ל לחבריך ולחברותיך *ת"ר ג מותר מזונות לבעל מותר בלאות לאשה למה לה אמר רב פפא שמתכסה בהן בימי נדתה כדי שלא תתגנה על בעלה אמר אביי נקיטינן מותר בלאות אלמנה ליורשים התם כדי שלא תתגנה על בעלה הכא תתגנה

מילתא אבל שלא ע"י נדר לא וכפשטא דמתני' דהכא: **לא** יפחות לה. בשבת: לא פסק שעורים אלא רבי ישמעאל. בגמ' מפרש לה דה"ק לא פסק לה שעורים כפלים בחטין אלא ר' ישמעאל שהיה סמוך לאדום מפני שהשעורים אדומיות רעות הן: גרוגרות. תאנים יבשים: דבלה. תאנים דרוסות בעיגול ונמכרות במשקל: מפץ. רך ממחצלת: כפה לראשה. לעיף אחד משנה לשנה: ממועד למועד. אמנעלים קאי מנעלים חדשים לכל שלשה רגלים: וכלים של נ' זוז. מפרשינן בגמ' נ' זוזי פשיטי. כלומר זוזי מדינה שהם שמינית שבזוזי צורי: חדשים. קשים לה בימות החמה לפי שהם חמים ויפים לה בימות הגשמים: והשחקים שלה. אף כשיקנה לה חדשים ובגמ' מפרש למאי מבעי לה. ויש לדקדק אמאי לא חשיב ליבי לבשל מאכלה ואפשר דמשום דתנא במקום הרים קאי וכדאיתא בגמרא לא חשיב ליבי דהא אית לה אבל היכא דלית לה ודאי יהיב לה אי נמי האי תנא לא חשיב אלא מידי דמיכל אבל מידי דבר איכשורי מיכלא לא חשיב ומש"ה לא חשיב נר ופתילה וכוס וחבית וקדרה אע"ג דודאי יהיב לה והכי איתא בירושלמי ובתוספתא [פרק זה]: **גמ'** אין ב"ד פוסקים ייגות לאשה. שאין בעלה עמה שהיין מרגילה לתאות תשמיש: וה"מ בדלא רגילה אבל רגילה פוסקין. דכיון דאינו לה חידוש כבר דשה בו ואינו מזיק לבה ותמה אני למה לא הביא הרי"ף ז"ל מאי דאמרי' בגמ' רגילה לשתות ב' כוסות בפני בעלה פוסקין לה כוס א' היתה רגילה לשתות כוס א' בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר ואיצטריכא לנוימר הכי כי היכי דלא תקשי מאי דמותבינן אדרבי אלעזר מברייתא דקתני רגילה נותנין לה כוס אחד דודאי רבי אלעזר דאמר אין פוסקין ייגות לאשה אפילו ברגילה קאי דאי בשאינה רגילה כלל בפני בעלה פשיטא דשלא בפני בעלה אין פוסקין לה ומש"ה מסקינן דברגילה לשתות כוס אחד בפני בעלה אין נותנין לה כל עיקר והיינו דר' אלעזר אבל רגילה לשתות ב' כוסות בפני בעלה פוסקין לה כוס א' והיינו ברייתא והרמב"ם כתב בפרק הנזכר ופוסקין לה מעט יין לשתות אם היה מנהג המקום שישתו הנשים יין: לחבריך ולחברותיך. שלא אתגנה על הבריות מכבודי הראשון: גרסי' בגמ' [דף סה.] ת"ר אין נותנין לה כר וכסת משום (א) דר' נתן אמרו נותנין לה כר וכסת ה"ד אי דאורחה מ"ט דת"ק ואי לאו אורחה מ"ט דר' נתן (ב) כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה ת"ק סבר אמר לה כי אזילנא שקילנא להו וכי אתינא מייתינן להו בהדאי ור' נתן סבר אמרה ליה זמנין דמתרמי בין השמשות ולא מצי מייתת להו ושקלת להו לדידי וגנית את עלייהו ומגנית לי על ארעא. ופירש"י ז"ל (ג) דאי דאורחה דרך בנות משפחתה ואי דאורחיה שדרכו ליסן על גבי כרים וכסתות והכן קי"ל [דף מח. ודף סא.] עולה עמו ות"ק (ד) סבר כי אזילנא והנא משרה אותך על ידי שליש שקילנא להו בהדאי וכי (ה) אתי ותשכבי עמי מע"ש לע"ש שהוא ליל עונה מייתינא להו בהדאי ורבי נתן סבר זמנין דמתרמי בין השמשות וכו' ושקלת לדידי מפץ שלי או אם אקנה כר וכסת משלי ותמה אני כי נותנין לה כר וכסת נמי היכא למיחש להכי דזמנין דמתרמי בין השמשות ולא מייתי לדידיה ושקיל לדידה ומגני לה על ארעא דמסתמא כשנותן לה כר וכסת אין נותן לה מפץ ואי נמי יש לה אכתי איגה עולה עמו וכ"ל דמאי דקאמר ת"ק כי אזילנא שקילנא להו היינו כדי שלא תישן בימי השבוע ע"ג כר וכסת ומתוך כך הוא מוליא מביתה כר שלו ושלה אבל לרבי נתן כיון שהוא צריך לעזוב בביתה כר וכסת רשאה היא ליסן עליהן כל השבוע אע"פ שאין בעלה עמה שאינו כדין שתלטער ליסן על גבי מפץ ותראה כר וכסת מונחין לפניה ומש"ה א"ר נתן דנותנים לה כר וכסת כל ימי השבוע וכיון שזה צריך לתת לה כר וכסת לשכב עליהן אף בשלו אינו טורח להוליך ולהביא ומ"מ למדנו מדברי רש"י דבכה"ג לא אמרינן עולה עמו אלא בפני בעלה דאי לאו הכי מדינא נמי היה לו לתת לה כר וכסת ומ"ט דת"ק דאמר אין נותנים ורבי נתן נמי לא אמר נותנים אלא משום דמתרמי כו' והרי"ף ז"ל לא כתב ברייתא זו וכתב הרמב"ן ז"ל שהוא סובר שאין הלכה כאחד מהם אלא נותן לה כר וכסת משום דעולה עמו ואינה יורדת עמו והלכתא כרבי נתן ולאו מטעמיה ולפי זה תרוייהו ס"ל דאינה עולה עמו אלא דאנן קי"ל כרבי נתן משום דעולה עמו ואפילו שלא בפניו ותמה אני אם כן לעיל בפרקין [דף סא.] כי איבעיא לן גבי הנקה בהיא אורחה והוא לאו אורחיה מאי ופשטינן דעולה עמו ואינה יורדת עמו היכי נקיטי בפשטות דלא כת"ק ור' נתן והיכא אשכחן תנא דפליג עלייהו דנפסוק כוותיה ולפיכך נ"ל שלכך השמיטה מפני שהוא מפרש כדברי האומר דאורחיה ואורחה רגיל ורגילה אבל אין דרך בנות משפחתה ולא בנות משפחתו בכך ובכי האי גוונא לא שייך עולה עמו כלל ולפיכך השמיטה לפי שהוא פוסק כת"ק וסמך לו על מעניתנו שלא הזכיר התנא כר וכסת: **גרסי'** בגמ' עלה דמתני' ומנעל ממועד למועד [דף סה:] האי תנא שליה וערטילי ורמי מסאני. כלומר מופשט וערום שאין לו אלא חליפות בגדים אלא משנה לשנה ומנעלים קאמר ממועד למועד והשאר לא תחליף במועד ומפרקינן דתנא במקום הרים קאי דלא סגי אלא בתלתא זוגי מסאני ואגב אורחיה קמ"ל דניתבינהו ניהלה במועד כי היכי דניהוי לה שמחה בגווייהו ולפיכך כתב הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות אישות בד"א בארץ ישראל ובאותן הימים אבל בשאר זמנים ושאר מקומות הכל כפי ענין המקום: מותר מזונות. כגון אשה שאלו (ו) האמורים במשנתינו עודפים לה שאינה רעבתנית: שלא תתגנה על בעלה. בימי טהרתה בלובשה בגדים שלבשה בימי נדתה: מותר בלאות אלמנה. הניזונית מנכסי יתומים ועליהם ליתן לה כלים של נ' זוז משנה לשנה. ומשמע דלכל שכן מותר מזונות דאי מותר

א בירושלמי משמע שאינו יכול לפרנס ע"י פרנס והיא תאכל לבדה אא"כ ישים מרלינה וכן הוא מסקנת הרא"ם:

לשון ריא"ז

לא אמרו לפרנס אדם את אשתו ע"י שליש אלא בשקבלה עליה אבל אם לא קבלה עליה הרשות בידה לומר אי אפשי להתפרנס אלא מבעלי ואם הוא מורד בה הרי הוא כמי שמורד מלזון ומלפרנס:

ב וכתב מיי' בד"א בימים ההם ובארץ ישראל אבל בשאר זמנים ובשאר מקומות אין הדמים עיקר יש מקומות שהבגדים ביוקר ויש מקומות שהבגדים בזול אלא העיקר שסומכי' עליו שמחייבין אותו ליתן בגדים הראוים ליתן לה לימות הגשמים ולימות החמה כסות שלובשת כל אשה גוולת בית כאותה מדינה ובכלל הכסות שהוא חייב לה כלי בית ומדור שהוא יושב בו ומה הן כלי בית מטה מוצעת ומפץ ומחצלת לישב עליה וכלי אכילה ושתיה כגון קדרה וקערה וכוס וקנקון וכיוצא בהן והמדור שנותן לה בית של ד' אמות על ד' אמות ותהיה רחבה חוצה לה להשתמש בו ויהיה גה"כ חוץ ממנו וכן מחייבין אותו ליתן לה תכשיטין כגון בגדי צבעונים להקיף על ראשה ועל פדחתה ופוך ושרק וכיוצא בהן כדי שלא תתגנה עליו

ג כתב סמ"ג מתוך שיטת התלמוד למדנו שכל תנא היה דן בארצו לפי מנהג הארץ שהיה דר בה א"כ עכשיו ראוי לדון שפוסקין בכל יום שתי סעודות (בעניות) [בינוניות] של בני אדם הדרים באותה העיר ואין משערין לא בחולה ולא בגרגרן ומאותו מאכל שרגילין [ביטנים של אנשי] אותה העיר לאכול ולשתות. כתב מיי' כמה מזונות פוסקים לאשה פוסקין לה לחם שתי סעודות בכל יום סעודה בינונית של כל אדם באותה העיר שאינו לא חולה ולא רעבתן מאותו מאכל של אנשי אותה העיר אם חטים חטים אם שעורים שעורים וכן אורז או דוחן או שאר מינים שנוהגין בהן ופוסקין לה פרפראות לאכול בו הפת כגון קטנית או ירקות וכיוצא בהן ושמן לאכול ושמן להדלקת הנר ופירות ומעט יין לשתות אם הוא מנהג המקום שהנשים הנשים יין ונותן לה בכל שבת מעה כסף לצרכה כגון פרוטה לכבס או למרחץ וכיוצא בהן בד"א בעני שבישראל אבל אם הוא עשיר הכל לפי עשרו אפי' היה ממונו ראוי שיעשה לה כמה תבשילי בשר כופין אותו ופוסקין לה מזונות כפי ממונו ואם אינו יכול ליתן לה לחם שהיא צריכה כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה עליו כחוב עד שתמצא ידו ויתן. השבע' שראוי ליתן מזונות הראוים לה ותהיה אוכלת ושותה לעצמה והוא אוכל ושותה לעצמו הרשות בידו ובלבד שיאכל עמה מלילי שבת ללילי שבת ע"כ כתב ס"ר אליעזר חייב אדם להשכיר עצמו בפועל לפרנס את אשתו דמספי' כתובה נלמוד אנא אפלח ואוקיר וכו' ור"ת אומר

ג"י מהר"ם

נ"י מהר"ם

א מיי' פי"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' ם:

ב מיי' שם ופי"ג שם סמג לאוין פג טור אה"ע סי' עג:

ג מיי' שם ופי"ח שם טור אה"ע שם וגה:

דף עח.

סה.

הגהות הב"ח

(א) משום רבי נתן אמרו כצ"ל: (ב) נ"ב לא (ג) אי ... (ד) ת"ק ... (ה) אתינא ... (ו) נ"ב מזונות:

שא"ל. ומכתובה אין ללמוד דהנא ליכא אין פירוש שישכיר את עצמו אלא עבודה בדרך האדם לעשות בביתו כמו לחרוש ולזרוע וכ"כ הרמ"ם לחיובי למעבד לא מחייבין ליה אבל היכא דעבד ושקל אגרא אע"ג דגבי בע"ח לא מחייבין ליה למפרע מיניה אלא לבתר דמשיירין ליה מזון ל' יום ושאר מילי דסדור גבי מזונות דלאו זוזי אסקה ביה חייב לזונה כפי כבודה אפי' אי לית ליה אלא מזונה דחד יומא חייב לזונה מנייהו או למיכל בהדיה במאי דאכיל לשון ריא"ז אם אין ידו משגת לזון ולפרנס את אשתו ואפי' בשיעורים הפחותים שביארנו וגם היא אינה מסתפקת במעשה ידיה ותובעת גירושין ממנו כופין אותו להוציא ותהיה כתובתה חוב עליו עד אשר תשיג ידו ותגבה ממנו וכך שיטת מיי'·

ספר הזכות

ביבום דבר שאינו הגון לאחד מהם אין כותבין עליה ואין הותמין אותה אלא מחזירין עליהם בדרך פשרה להלוך שהתורה כתבה אותם כדאמרי' ודברו אליו שמשיאין אותו עלה ההוגנת ואיתמר בפ' מצות חליצה הסיא איתתא דהוה לקמיה דר' חייא אמר לה בתי עמדי ליבום אמרה לו עמידתה זו היא ישיבתה ממונא הוא דהוא לה ובעא למיכלה מינה אע"ג ביני לא ניחא ליך אמרה ליה אלון לה ובכך אתה כונסה וכן בת חמוה דר"פ נפלה לפני יבם שאינו הגון לה ועבדי ליה הכי אלמא ביבם שאינו הגון ב"ד מחזירין על החליצה ואין כותבין מרד על היבום וכל זה בכלל מה שדרשו שאין הוכמין אותה מסמוכין דלא תהסום והכותב לותה בסם להשיאו בעלה כוגנת שא במשום שבת מורדת היא. והנה ה"ר אברהם ז"ל מלמד זכות על ישיבת נהרדעא שלא מדעתם שהם על דברי שמואל הם סומכין כמו שמצינו בתשובות שלהם וכן ר"ת ז"ל פוסק ועוד מצינו בתשובות שעדיין הדבר תלוי בבבל במנהגות בנהרדעא ובפרודהא נוהגין כשמואל ואין כותבין איגרת מרד על שומרת יבם ובסורא ובפרודהא נוהגין כמסקנא דשמעתתא ודנין יבמה הנמנעת מלהתייבם כדין מורדת והם הכריעו כסוראי לפי שכבר נדחית דשמואל עם משנה אחרונה ממה שחזרו לומר מצות יבום קודמת ואין אנו צריכין להאריך בכך שהרי הרב אומר כן ומעתה נתקיימו דברי רבינו הגדול ז"ל:

מותר בלאות דבחיי הבעל דידה הוה לאחר מיתתו ליורשים כ"ש מותר מזונות דבחיי הבעל לבעל דלאחר מיתה ליורשין הוי ולא איצטריך ליה לאביי לפרושי וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"ח מהלכות אישות והכי איתא בירושלמי דגרסינן התם [פרק זה הלכה י] הדא דתימא באשת איש אבל באלמנה בין הותירה בלאות בין הותירה מזונות א) שלהם הם אבל הראב"ד ז"ל כתב דמותר מזונות אלמנה לעצמה והביא ראיה מדגרסי' בירושלמי בפ' אלמנה נזונית [הלכה א] רב יהודה בשם ר' אבהו בשם ר' יוחנן מניאתה שלה הותירה מזונות (שלה) אשת איש שמניאתה שלו הותירה מזונותיה שלו אלמנה שמניאתה שלה הותירה מזונותיה שלה וכתב הרשב"א ז"ל שדברי הרמב"ם נראים יותר כשטת הירושלמי האחרת דאי לא ה"ל לאביי למימר עלה דברייתא והלופא באלמנה:

נר מצוה תורה אור

מתני' *נותן לה מעה כסף לצרכיה ואוכלת עמו מלילי שבת ללילי שבת ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ומה היא עושה לו משקל חמש סלעים שתי ביהודה שהן עשר בגליל או משקל עשר סלעים ערב ביהודה שהן עשרים בגליל ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה בד"א בעני שבישראל אבל במכובד הכל לפי כבודו: **גמ'** *מאי אוכלת רב נחמן אמר אוכלת ממש ושמואל אמר תשמיש כדכתיב °אכלה ומחתה פיה וקי"ל כרב נחמן בדיני אמר רב הונא מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנאמר °וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישובו ויבואו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו השתא אין מעיקרא לא: ב ואם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין על מזונותיה דרש ר' עולא רבא אפתחא דבי נשיאה אע"פ שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו קטנים אבל זן אותם קטני קטנים ועד כמה עד בני שש כדאמר רב (א) אשי בן שש יוצא בערוב אמו מהניתין מסייע ליה דתנן אם היתה מניקה פוחתין לה ממעשה ידיה ומוסיפין לה על מזונותיה (ב). איתמר אמר רבי יהושע בן לוי מוסיפין לה יין שהיין יפה לחלב:

הדרן עלך אף על פי

°**מציאת** א האשה ב ומעשה ידיה לבעלה וירושתה ואוכל פירות בחייה בשתה ג ופגמה שלה ד ר' יהודה בן בתירא אומר בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו אחד בזמן שבגלוי לו שני חלקים ולה אחד שלו נותנין לו מיד שלה ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות: **גמ'** תנן התם *קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ר"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו יותר מן הראוי לו כי אתא רבין אמר ר' יוחנן בהעדפה שלא ע"י הדחק כ"ע לא פליגי דבעל הוא כי פליגי בהעדפה שע"י הדחק ת"ק סבר לבעל ור"ע סבר לעצמה והלכתא כת"ק והכין פסק רבינו האי גאון ז"ל: שלו נותנים לו מיד כתב רבינו האי גאון ז"ל כך העלו בישיבה אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים בזו הלכה כר' יהודה בן בתירא *מדקא מקשו רבנן ומפרקי אליבא דרבי יהודה בן בתירא שמע מינה דהלכתא כוותיה:

מתני'

רש"י

חמשים זוז מן שנה לשנה: **מתני'** מעה כסף. לצורך דברים קטנים לכל שבת ושבת: מעשה ידיה שלה. כדאמרי' לעיל דהיינו פירוש מותר מעשה ידיה: ליל שבת. הוא ליל עונה: שתי. קשה לטוותה כפלים בערב: משקל. יהודה כפלים כשל גליל: **גמ'** בן שש יוצא בעירוב אמו. עירבה אמו לצפון ואביו לדרום מוליכתה אצלה ולא אביו מוליכו אצלו שעדיין צריך לאמו ובתר אמו שדיוהו וכשם שהבעל זן אותה כך זן אותו [עמה]:

הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה. וירושתה. אם נפל לה ירושה ממקום אחר הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה [נ"א] אם מתה בחייו יורשה: ופגמה. נזק חבלה אם חבלו בה: בזמן שבגלוי. שהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל: ילקח בהן קרקע. שהרי זה כשאר נכסים הנופלים לה: אוכל פירות. בחייה והקרן שלה אם ימות או יגרשנה ואם תמות יירשנה: **גמ'** קונם שאני עושה לפיך. מה שאני עושה יהיה קונם לפיך: אינו צריך להפר. דמשעבדא ליה דאפי' תעדיף העדפה היא של בעל: שמא תעדיף. והעדפה היא דידה וחייל עליה קונם: שלא ע"י הדחק. כגון שהיא עירנית ובעלת מלאכה: שע"י הדחק. שדחקה עצמה

רבינו נסים

ז"ל שדברי הרמב"ם נראים יותר כשטת הירושלמי האחרת דאי לא ה"ל לאביי למימר עלה דברייתא והלופא באלמנה:

מתני' נותן לה מעה כסף. לכל שבת לדברים קטנים: ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה. כלומר מותר מעשה ידיה שלה וכדאיתא לעיל בגמ' במעתא דהמקדיש מעשה ידי אשתו [דף נט.] ודאמרי' ואם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה לאו למימרא שיכול הבעל לומר איני נותן מעה ויהא המותר שלה דהא קי"ל יכולה אשה שתאמר איני ניזונת ואיני עושה ודאי שיכולה ג"כ לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר ואי דהוא נמי יכול לומר איני נותן מעה כסף מה הועילו חכמים בתקנתם הרי כל אחד מהם יכול לעכב אלא ודאי הכי קאמר שאם שתקה היא ולא תבעה מעה כסף לצרכיה ועשתה מותר הרי היא לעצמה ואין הבעל יכול לומר ויתרה וכתב הרמב"ן ז"ל דה"ה למזונות ולמעשה ידיה אלא רבותא קמ"ל שאפילו במעה כסף שאינה צריכה לו כ"כ לא אמרינן ויתרה: ואוכלת עמו ללילי שבת. שהוא ליל עונה: שתי. קשה לטוותו כפלים בערב: משקל של יהודה כפלים כשל גליל:

גמ' בעירוב אמו. כתב רש"י ז"ל עירבה אמו לצפון ואביו לדרום אמו מוליכתו אצלה ואין אביו מוליכו אצלו שעדיין הוא צריך לאמו ובתרה שדיוהו רבנן אלמא עד שש צריך סיוע מאמו וכשם שהבעל זן אותה כך יזון אותו עמה ע"כ ובשטה אחרת שלו ג"כ כתב כך יוצא בעירוב אמו עירב לו אביו לצפון ואמו לדרום יוצא בעירוב אמו ואין יוצא בעירוב אביו ואין מוליכי' אותו אלא לדרום דכיון דבן שש הוא עדיין צריך לאמו דכחד גופא דמו וגבי מזונות נמי כדרך שחייב לזון את האם כך חייב לזון את הבן דאכתי בתר אימיה שייך וחד גופא ניהו: ב) מאי טעמא מוסיפין על מזונותיה לאו משום בן דבעי למיכל בהדה: יפה לחלב. אלמא מסוס בן חייב לטפויי לה מזונות ע"כ ומתוך לשונות הללו כ"ל דכי אמרי' דזן אותם קטני קטנים דוקא בשאמן קיימת ומדין מזונות אמן [נגעו] בה שכיון שהן נגררים אחריה אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם אבל בשאין אמם קיימת אינו חייב במזונותיהם וגמרינן נמי דיקא לי הכי דמסייעינן לעולא ממתני' (ג) מאי סייעתא נימא שאינו חייב לזונן אלא ודאי דייקינן הכי דמדתנא מוסיפין לה על מזונותיה משום דבעי למיכל בהדה אלמא מזונות הבן הנגרר אחריה הרי הן כמזונותיה ומדין מזונות שלה נגעו בה וכיון דמדר' (ד) יוסי שמעינן שעד שם הבן נגרר אחר אמו שמעינן שהוא חייב להוסיף על מזונותיה בשבילו עד שיהא בן שש אבל כל שאין אמן קיימת לא מחייב אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן: הדרן עלך אף על פי

מציאת האשה. וירושתה. אם נפלה לה ירושה הוא אוכל פירות בחייה והקרן שלה [נ"א] ג) ואם מתה בחייו יורשה: [ופגמה]. נזק חבלה אם חבלו בה: בזמן שבגלוי. שהבושת שלו ועוד שנמאסת עליו והוא סובל: ילקח בו קרקע. כשאר נכסים הנופלים לה שהם תלויים: ה) שלה אם ימות או יגרשנה ואם תמות היא יורשה והאי דלא קתני נמי משום דפשיטא ליה דלצערא דידה החובל (דף פו:) ד) ורפוי נמי לא תנא דלדידיה בעי למיתן דהא איהו מחייב לרפאותה ושבת נמי לא איצטריך מעשה ידיה שלו: **גמ'** תנן התם קונם שאני עושה לפיך פירשתי בפרק אף על פי [בסי' רעג] בס"ד: דר"י בן בתירא וכו' דאמר בגמרא מתקיף לה רבא בר רב חנן אלא מעתה בייש סוסתו של חבירו וכו' בייש עני בן טובים כו' והני הווין אליבא דר"י בן בתירא נינהו ותמהני נהי דס"ל לר"י שהבעל מתבייש האשה היה לו לומר שיתן לכל אחד דמי בשתו וכ"ל דס"ל דבשת האשה מועט מפני שהיא ברשות בעלה בייש עני בן טובים דוק ותשכח וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק (ו) י"ד מהלכות חובל ומזיק בד"א בשחבלו בה אחרים לה מיד כל הנזק והצער והבשת והכל שלה ואין לבעל בהן פירות ואם רצתה ליתן לאחר הדמים נותנת הרשב"א ז"ל שיש נותנין טעם לדבריו משום דמדינא בשתה ופגמה שלה כרבנן וע"כ לא פליג ר"י אלא צער בפגמה כדגרסינן בירושלמי ר' אחא בשם ר' בון בר כהנא [הואיל] דלא מחסר בה בסתר מפני מה הולך כשהוא בעצמו חבל בה מפני מה טוטל שהוא בייש את עצמו והוא נצער את עצמו ע"כ ותמהני אכתי למה אין הבעל אוכל פירות ואי אפשר לומר לת"ק בשתה ופגמה שלה לגמרי קאמר ור"י בן בתירא בתרתי פליג בקרן ובפירות מפני שהוא מתבייש בבשתה משה"כ בחבל בה הוא דליתא דכיון דר"י פוסק לו חלק מפני בשתו למה יזכה לו עוד אכילת פירות בשלה ועוד דבגמרא אמרינן בשתה ופגמה איצטריכא ליה פלוגתא דר"י בן בתירא ורבנן אלמא פשיטא לן דבשתה ופגמה אפי' לתנא קמא כירושתה והוא אוכל פירות דאם איתא דשלה לגמרי קאמר לא הוה צריך למימר פלוגתא דר"י בן בתירא ורבנן דלרבנן גופייהו איצטריך לומר שאינן כירושתה ואין לו בהן אכילת פירות

א) בירושלמי שלנו אי' בין שהותירה כו' שלה כדעת הראב"ד ע"ש (ג"א). ב) לשון הגמ'. ג) גי' ד"ת. ד) שם איירי לענין בת שלא זיכתה התורה לאב רק שבח נעורים בלבד ולא חבלה (ג"א).

שלטי הגבורים

א כתב מיי' בד"א בעני שבישראל אבל בעשיר הכל לפי עשרו וכבודו ואפי' היה לו ליתן לה כלי רקמה וכלי זהב היו כופין אותו וכן שכר המדור וכלי הבית ותכשיטין הכל לפי עשרו וכבודו ואם קיצרו ידו ליתן אפי' כעני שבישראל כופין אותו להוציאה ותהיה עליו הכתובה חוב עד שיעשיר ולא האשה בלבד אלא בניו ובנותיו הקטנים עד בני ו' חייב ליתן להם כסות המספיק להם וכלי בית ומדור לשכון בהם ואינו נותן להם לפי עשרו אלא לפי צרכם זה הכלל כל מי שחייב במזונותיו בין בחייו בין במותו חייב ליתן לו כסות וכלי בית ומדור ודין בעל עם אשתו בטענת הכסות וכלי הבית ושכר המדור כדינם בטענת המזונות אם הוא אומר נתתי והיא אומרת לא נתת:

ב כא דמציאתה לבעלה כתב הרמ"ם דוקא בניזונית אבל אם אינה ניזונית מציאתה לעצמה כתב הרא"ם לא דק דלא משכחת אינה ניזונית אלא באומרת איני ניזונית ואיני עושה או שאמר לה בעלה צאי מעשה ידיך במזונך וכיון שהרבות בידם לומר כן הוו כניזונית ומציאתה לבעלה:

ג כתב הטור ואינה יכולה למחול לא על חלקה ולא על חלקו ואם מחלה אינה מחילה ומ"מ אינו יכול לתובעו אלא בהרשאתה כתב מיי' שהרפוי לבעלה ולא נהירא להרא"ם וכתב עוד בד"א בשחבלו בה אחרים אבל אם חבל בה בעלה חייב לשלם לה מיד כל הנזק והצער והבושת ואין לבעל בהם פירות ואם רצתה ליתן לאחרים הדמים נותנת וכך הורו הגאונים והבעל מרפא כדרך שמרפא כל חליה והראב"ד השיג עליו וכתב תימה הוא למה ישלם הכל שהרי נוטל בשל אחרים שלים או ב' שלישים וכשחבל בה איהו למה ישלם הכל אולי טעה בדברי הגאונים שלא אמרו אלא על מה שראוי לקנות שלא יאכל הפירות דבהכי לא תקון רבנן דהוה עשה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר:

לשון ריא"ז
מציאת האשה ומעשה ידיה לבעלה כמו שביארנו לפיכך אם חבלו בה אחרים נותן החובל שבתה לבעלה שבטול מעשה ידיה הפסד הבעל הוא וחייב לרפאת את האשה ובשת ופגם וצער יתן הכל לאשה בין אם היו חבלותיה בסתר בין אם היו בגלוי ואפי' בפניה כמבואר בקונטרס הראיות:

הגהות הב"ח

(א) אשי כצ"ל: (ב) נ"ב מ"ט לאו משום דבעי למיכל בהדה: (ג) ומאי כצ"ל: (ד) אסי כצ"ל: (ה) נ"ב פי' דמקמאי עני ולא קאמר בייש אחד מבני המשפחה משמע דבעשיר שאין עליהם לגמור אותו אין סברא כלל שיפרע יותר מבושת איש אחד אבל כשהוא עני שהוא נסמך על בני משפחתו ועליהם לגמרו מן המגיע אותו ראוי שתנתן לכם מקלת בושתו. ועיין בתוס': (ו) בפרק ד' כצ"ל

א מיי' פכ"ג מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' פג:
ב מיי' שם טור אה"ע סי' סו:
ג מיי' פרק ג מהל' מכירה:
ד מיי' פכ"ג מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' סו:
ה מיי' פ"כ שם טוש"ע סי' כח:
ו מיי' פ"ו ופ"ח מהלכות מתנות עניים סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנ ורנא:

פירות אלא ודאי לת"ק כמי יש לו בהן אכילת פירות ולפיכך אינו מתחוור בדבריו ז"ל (א) וכן מפורש בתוספתא בפ"ט דבבא קמא החובל באשתו בין שחבל בה הוא בין שחבלו בה אחרים מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ר"י אומר בשת בזמן שבסתר לה ב' חלקים כו' וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל וכתב תימה למה ישלם לה את הכל שהרי הוא נוטל בשל אחרים או שליש או שני שלישים וכשחבל בה הוא למה ישלם לה את הכל ואולי טעה בדברי הגאונים ז"ל שלא אמרו אלא על מה שראוי לה וקנסו אותו שלא יאכל מהם פירות דבהכי לא תקון רבנן והוא עשה שלא כהוגן דין הוא שלא יהא חוטא נשכר ע"כ:

מתני' *הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיך א הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן פסקה להכנים לו אלף דינרים הוא פוסק כנגדן חמשה עשר מנה וכנגד השום הוא פוסק פחות חומש שום במנה ושוה מנה אין לו אלא מנה שום במנה נותנת שלשים ואחד סלע ודינר בארבע מאות נותנת ה' מאות מה שהחתן *פוסק הוא פוסק [פחות] חומש: גמ' ת"ר אין צריך לומר ראשון ת"ח ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני ת"ח יכול הוא שיאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשי ליתן: ירושלמי *ואלו דברים הנקנים באמירה הן °תני בר קפרא פוסק ע"מ לכנוס פירוש כל הפוסק לחתנו דעתו ע"מ לכנוס הוא וכיון שמת חתנו ולא כנס אינו חייב לתת לאחיו וחזינן מאן דפריש בה פירושא אחרינא ואנן לא סבירא לן אלא האי דכתבינן. ירושלמי מה ראו לומר בכספים אחד ומחצה ובשום פחות חומש אמר רבי יוסי בר' חנינא שמו דעת אשה שרוצה לבלות כליה ולפחות חומש ושמו דעת האיש שישא ויתן בכספים ויעשם אחד ומחצה אמר ר' יוסי הדא אמרה אין אדם רשאי ב למכור כלי אשתו: מתני' ד פסקה להכנים לו כספים סלעים נעשה ג ששה דינרים והחתן מקבל עליו עשרה דינרים לקופה לכל מנה ומנה רשב"ג אומר הכל ה כמנהג המדינה: גמ' והלכתא כוותיה: עשרה דינרין לקופה מאי קופה אמר רב אסי קופה של בשמים ואמר רב אסי לא נאמרו דברים אלו אלא בירושלים: מתני' *ו המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוז פסק להכניסה ערומה לא יאמר הבעל כשתבא לביתי אכנסנה אלא מכסה ועודה בבית אביה וכן המשיא את היתומה לא ז יפחות לה מחמשים זוז ואם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה: גמ' אמר אביי הני חמשים זוזי פשיטי: ת"ר יתום ויתומה שבאו להתפרנס מפרנסין היתומה ואחר כך מפרנסין היתום ח מפני שדרכו של איש לחזר ואין דרכה של אשה לחזר יתום ויתומה *שבאו להנשא משיאין את היתומה ואחר כך משיאין את היתום מפני שבשתה של אשה מרובה משל איש תנו רבנן יתום שבא לישא אשה שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר °די מחסורו אשר יחסר לו ט מחסורו

רש"י

והעדיפה: מתני' ומת חתנו. ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו: יכול הוא שיאמר כו'. חלוץ או יבם אבל לאחיו או יתן או תשב עד שתלבין ראשה: חמשה עשר מנה. שליש יותר יקבל עליו לכתוב בכתובתה לבד תוספת שמוסיף לפי שמשתכר בהן דאלף דינרין הם עשרה מנה: וכנגד השום. אם בא חתן לכתוב עליו קבלה כנגד אלף דינר של שום שתכנים לו בגדים או כלים אשר משתמשין בהן ופוחתין או פרקמטיא ודרך הנועדים למזומני חתן לשומם יותר משויים לכבודה להבבה על בעלה לכך פוחת חומש שאם הכניסה שום אלף כותב שמנה מנה: שום מנה ושוה מנה. הכניסה לו שום מנה לכותבה בשטר הכתובה והוא שוה מנה לכל אדם בשוק אין לו לומר תנו לי עוד חמישיתו שהרי אמרו לפחות חומש מן השום לפי שלא נאמרו דברים הללו אלא שפוחת חומש מן השום ששמוהו בבית חתנים מ"מ שלים לא יוסיף שלא אמרו להוסיף כי אם בכספים שראוי מיד להשתכר בהם: שום במנה. שקבלו במנה שאמר לו כתוב מנה בכתובתה והיא תכנים לך שום של מנה צריך שישומו אותו בבית התונה באחד ושלשים סלע ודינר דהוי מנה וחומש: מה שהחתן פוסק. כלומר אם היה שמה אותה בתחילה והכניסה לו בין קטן בין גדול הוא כותב בשטר פחות חומש: גמ' הדא אמרה. מאחר שפוחת חומש משמע שתלוי בה לבלות כליה: מתני' ששה דינרין. שליש יותר כדתנן לעיל: קופה. מפרש בגמ' שיתן לה עשרה זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה לו ויקנו לה בהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי הנשים כך שיערו חכמים שהאשה המביאה לבעלה מנה ראויה לבשמים של י' זוז ולא פירש במשנה אם לכל יום או לכל שבת או לכל חדש או לכל שנה ובגמרא בעי לה ונשאר בתיקו: גמ' בירושלים. היו נוהגות להתקשט בבשמים: מתני' וכן המשיא היתומה. גבאי צדקה שבאו להשיא: משל צדקה דאמרינן לקמן אשר יחסר לו ט אשה

ר"ן

מתני' ומת חתנו. ונפלה לפני יבם והוא תובע מה שפסקו לאחיו: יכול הוא שיאמר כו' או חלוץ או יבם אבל לאחיו או יתן או תשב עד שתלבין ראשה כך כתב רש"י ז"ל והוא תימה (ב) דהא קי"ל כאדמון דאמר לקמן בפרק דייני גזירות (דף קט.) יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי כו' עכשיו אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אלא ה"פ שאילו היה אחיו קיים היה כונס ומוציא ממנו בדיינין דדברים הנקנין באמירה הן אבל יבם לא כמו שנפרש בסמוך: פסקה להכנים לו אלף דינר כו'. טעמא דמתני' מפורש בירושלמי שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך מה ראו לומר בכספים וכו' דמדינא כל מה שהאשה מכנסת בין כספים בין כלים אין הבעל רשאי להשתמש בהו אלא שיהו מיוחדים לה וכן היא אינה רשאה להשתמש בכלי' אבל עשו חכמים תקנה ביניהם שישתמש הוא בכספים וירויח בהם ויוסיף שליש וכשהכניסה לו שום דהיינו בגדים וכלים הנשומין שמו דעתה שרוצה היא להשתמש בכליה ושיפחות הבעל בכתובתה חומש מבוויין: שום מנה ושוה מנה. פירש ר"ח ז"ל דכי האי ליכנא הוא דקא א"ל ומש"ה אין לו אלא מנה שאינו יכול לומר לה הכניסי לי שום שאקבלנו במנה דהיינו מנה וחומש משום דהאי ליכנא משמע שאע"פ שלא יהא שוה אלא מנה יכתוב לה בכתובתה מנה אבל אם פסקה לו שום במנה סתם יש לה להוסיף על המנה חומש דהיינו ל"א סלעים ודינר: ובארבע מאות נותנת חמש מאות. ומפרשינן בגמרא דתנא ליה לאשמועינן דבין בשומא זוטא שהוא מנה בין בשומא רבה דהיינו ארבע מאות צריכה להוסיף חומש: ומה שהחתן פוסק. אמרינן בגמרא דתנא שומא דידה וקתני שומא דידיה. כלומר שאף הבגדים שהחתן נותן לה במקבל עליו אחר כך אף בהן תקנו שיפחות חומש ושישתמשו בהן: גמ' ירושלמי ואלו דברים הנקנים באמירה הן. כלומר וכיון שכן זכה בהן אחיו ויהא יבם מוציא אותם *)מיד ומשני פוסק הוא ע"מ לכנוס. פירש הרי"ף ז"ל שמן הסתם ע"ד כן הוא פוסק ואמרו בשם רב האי גאון ז"ל דדוקא בפוסק מעות לחתנו כגון שאמר לו כשתכנוס את בתי אתן לך כך וכך וכשמת חתנו אע"פ שאם היה החתן כונס קנה באמירה דשעת קידושין עכשיו שמת יכול לומר ליבם לאחיך הייתי רוצה ליתן לך אי אפשי ליתן אבל פוסק לבתו כגון שאמר בשעת קידושין כך וכך אני נותן לבתי קנתה הבת אע"פ שמת חתנו אינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא ע"מ שתבא לידי נישואין עם הראשון דמ"מ לבתו פסק ובתו קנתה וחזינן מאן דפריש בה פירושא אחרינא האפשר שהיה מפרש כשפוסק בפירוש על מנת לכנוס: הדא אמרה אין אדם רשאי למכור כלי אשתו. שהרי הוא פוחת חומש מכתובתה כדי שתשתמש בכליה: מתני' פסקה להכנים לו כספים. שהם נוכנים לשכר מיד: סלעים נעשה. ליכתב בשטר הכתובה בששה דינרים דהיינו יתר שליש כדתנן לעיל ואמרו בגמרא דתנא הכי לאשמועינן דבין בסך גדול דהיינו אלף דינר בין בסך קטן מוסיף בכספים שליש: לקופה. מפרש בגמרא לקופה של בשמים כלומר שיתן לה עשר זוז לכל מנה ומנה שהיא מביאה ויקנו לה מהם בשמים לרחוץ בהם בתמרוקי נשים שכך שיערו שהאשה המביאה מנה לבעלה ראויה היא לבשמים של עשר זוז: רשב"ג אומר הכל כפי מנהג המדינה. אשום והכספים קאי והכי איתא בתוספתא א"ר יוסי מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ושלא להוסיף על הכספים אין משנים ממנהג המדינה ופירוש מקום שנהגו שלא לפחות לאו דוקא שנהגו שלא לפחות דה"ה פשיטא ות"ק נמי היכי פליג עליה דרבי שמעון בן גמליאל אלא שלא נהגו לפחות קאמר ואפשר דת"ק ורשב"ג לא פליגי אלא דרבנן איירו בעיר חדשה דליכא מנהג ואתו לאשמועינן דהכי דינא ורשב"ג אתא לנוימר דבעיר שיש בה מנהג הולך אחריו וכיוצא בה במסכת שבת (דף קו:) רשב"ג אומר לא כל הצידין שוין דלא פליג את"ק ולפיכך פסקו הגאונים ז"ל כרשב"ג גמ' לא נאמרו דברים הללו אלא בירושלים. שהיו נוהגות להתקשט בבשמים: גרסינן בגמרא [דף סו.] גמלים של ערביא אשה גובה פורנה מהם הני תותבי דבי מכסי אשה גובה פורנה מהם הני שקי דארודי' ואשלי דקמחוניא אשה גובה פורנה מהם כלומר מנכסי יתומים ולא אמרינן מטלטלי דיתמי לא משעבדי לבעל חוב לפי שהם להם במקום קרקעות שבעלי סחורה הן. וכתב הרשב"א ז"ל שאפשר להוכיח מכאן דעכשיו שהרוב מתעסקין במטלטלין ומוכרין קרקע ליטא וליתן בכספים אף אשה גובה כתובה מהן מדינא דגמרא וכבר תקנו הגאונים שתהא כתובה נגבית מן המטלטלין: מתני' לא יפחות לה. מפרשים בגמ' חמשין זוזי פשיטי שהם שמינית של כסף צורי: וכן גבאי צדקה המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מכשיעור הזה ואפשר דחמשים זוז נותנין לה אפילו אינם בכיס שמחייבין את הגבאין ללוות דאי בישנן בכיס דוקא מאי איריא חמשים אפילו טובא נמי לפי כבודה ופלוגתא היא בירושלמי [כאן הלכה ה] דגרסינן התם וכן הפרנסים המשיאים את היתומים א"ר חנינא זאת אומרת שאומרים לפרנסין ללוות פתר לה בשאין בכיס אבל יש בכיס מוסיף א"ר יוסא זאת אומרת שאין אומרים לפרנסים ללוות דפתר לה בשיש בכיס אבל אין בכיס פוחת ומשמע דר' יוסא מפרש לה הכי אם יש בכיס לפרנס אחרות אם תבאנה היום או מחר מפרנסין אותה לפי כבודה אבל אפילו יש בכיס כדי לפרנס זו בלבד לפי כבודה אין נותנין לה כל מה שיש בכיס: גמ' להתפרנס. מזונות משל צדקה: שבאו ליגבא משל צדקה דאמרינן לקמן אשר יחסר לו א אשה כדכתיב (בראשית ב) אעשה

*) בד"ס הגי' מידו

שלטי הגבורים

א כתב מיי' וכן הפוסק מעות לבנו לא קנה עד שיכנוס שכל הפוסק לא פוסק אלא על מנת לכנוס וכתב רבינו האי ז"ל דוקא בפוסק לחתנו אבל בפוסק לבתו כיון שאמר בשעת קדושין הרי אני נותן לבתי כך וכך קנתה הבת אע"פ שמת החתן שאינו יכול לומר לא פסקתי לבתי אלא על מנת שתנשא לנשואי החתן דמ"מ לבתו פסק וקנתה וכתב הרא"ש משמע מתוך דבריו שאם מת החתן אפי' לא יבמה אחיו שחייב ליתן לבתו כל מה שפסק והא לא משתבר כלל דודאי לא פסק לה אלא ע"מ שתינשא בהן ואם לא נישאת ומתה והוא לה בן לא ירש הבן אותו הממון אבל אם נתיבמה לא מצי למימר לאחיך הייתי נותן ולך איני נותן שהרי לבתו פסק ולא פקעי הקדושין שמכחו יבמה אחיו: פסק הגאון מי שפסק מעות לחתנו בשעת הקדושין ונתנם לו קודם החופה ומתה הבת ויש לה בן יחזיר המעות לאב שכל הפוסק דעתו ע"מ לכנוס אבל מי שנותן לבתו סתם שתינשא ולא הזכיר שתינשא לפלוני קנתה אותה מתנה וכיון שנתקדשה אע"פ שנתבטלו הקדושין כשמת הארוס אין האב יכול להחזיר בו:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאם היה החתן קיים אינו יכול לומר לו תכנוס ואח"כ אתן לך אלא נותן לו מה שפסק ואח"כ כונס והוא שהיה יכול לכנוס מיד ואם רצה ליתן לו ע"י שליש הרשות בידו:

לשון ריא"ז

ב וכן אין הבעל רשאי למכור בנכסי נדוניתה ואפי' כתב בכתובתה מטלטלין שלו וקבל עליו בשומא כאילו הבאתן מבית אביה אין הבעל רשאי למוכרן ואפי' כשהיא יושבת תחתיו ואם מכר מכרו בטל ואפי' מכרו שניהם לצורך פרנסתן מכרן בטל לגמרי לפי שיכולה אשה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי בין בקרקעות בין במטלטלין כמב"ם:

ג פי' רבינו שמואל בר' ברוך לא הוו רבית כיון שאם היה מגרשה מיד הוה צריך להוסיף לה שליש אבל כל אדם שנלוה ברבית לא היה נותן אא"כ יהתיב לו זמן והוי אגר נטר ליה:

ד כתב מיי' הנושא סתם כותב לפי המנהג וכן כ"א שפסקה להכנים כותבת כפי מנהג המדינה אבל לגבות כתובתה מגבין לה מה שבכתובה לפי מנהג המדינה ובכל הדברים הללו וכיוצא בהן מנהג המדינה עיקר ועל פיו דנין והוא שיהיה אותו המנהג פשוט בכל המדינה ועכשיו נוהגין לכתוב בכל הכתובות בשום תוספת ונדוניא אפי' לא הכניסה לו כלום ומגבינן אותם לפי תקנת הגאונים:

לשון ריא"ז

מקום שנהגו שלא להוסיף על המטבע ושלא לפחות מן השום הכל כמנהג המדינה וכל מקום שנהגו שלא ישלם הבעל הפחת והבלאות של נכסי צ"ב שקבל עליו בשומא הכל כמנהג המדינה כמב"ם:

לשון ריא"ז

ד המשיא את בתו סתם לא יפחות לה מחמשים זוזי מדינה שהן ששה ורביע זוזי צורי ואין יכולין לתבוע ממנו יותר אפי' היה עשיר גדול כמב"ם:

לשון ריא"ז

ו וכן הפרנסים המשיאין

הגהות הב"ח

(א) נ"ב גם בהג"ה בעשין ע' דף קמ"ז ע"ג כתב על הרמב"ם מכח תוספתא זו ע"ש ולי אין מכח הגה דודאי לרבי יהודה דהלכתא כוותיה ופליג הרבנן ואומר בזמן שבסתר כו' דנוטל הוא מפני שנטרו בנטער עמה וכן דגרסינן בירושלמי שהביא הרשב"א לעיל א"כ לדידיה אם חבל בה הבעל עצמו אינו נוטל שהרי הוא ניער את עצמו אלא לרבנן דאמרי בין שחבל בה הוא כו'

לה ודו"ק. וכל זה כתבתי לאפי דכתב הרשב"א דיש נותנין טעם לדברי הרמב"ם לאו דינא קאמר דודאי מדינא אין חילוק בין חבל בה הוא לחבלו בה אחרים וכדאיתא בתוספתא אלא הגאונים התלמוד דנו כן ולאו מדינא אלא קנסא שקנסו אותו שאין לו כלום וגם אינו אוכל פירותיה. וזהו שכתב הרמב"ם בסוף דין זה וכזה הורו הגאונים למימרא דאין זה דין התלמוד כי אם הוראת הגאונים ואע"פ שהראב"ד כתב שהגאונים הורו כן כי אם במה שמתחייב לה חלקה בבשתה ובפגמה וכן העתיק הטור באה"ע סי' פ"ט. הרמב"ם סובר שהגאונים הורו כן אף בחלקו וס"ל דקנסו אותו לגמרי ולכך כתב הראב"ד ואולי טעה בדברי הגאונים ז"ל כו' כנ"ל: (ב) נ"ב ול"נ דעת רש"י דלא"ג דהלכה כאדמון מ"מ מודה אדמון בשפסקה היא על עצמה דתשב עד שתלבין ראשה דכן פסקו הרי"ף והרמב"ם ושאר גאונים ולכן פי' מתניתין דלאו דוקא כשאבא פסק דכופין את היבם לחלוץ או ליכנס אלא בשפסקה על עצמה וכדקתני בשיטה פסקה דאם היה בעלה חי לא הוה כייפינן ליה אלא תשב עד שתלבין ראשה אם לא יתנו לו מה שפסקו לו מ"מ לגבי יבם כופין אותו לחלוץ או ייבם משום דגם היא יכולה לומר לאחיך הייתי רוצה ליתן וכו' דלפי הטעם אין חילוק בין פסק האב לפסקה היא על עצמה לענין גבי יבם כופין אותו. גם בהגהת אשר"י בשם מהרי"ח כתב כדברי רש"י וצריך לפרש דעתו ג"כ על האופן שכתבתי יע"ש:

העשה לו עזר כנגדו: אין לו ואינו רוצה להתפרנס. אין לו משלו ואינו רוצה להתפרנס מן הצדקה נותנין לו לשם הלואה ושוב אין מבקשין ממנו אם יפרע מעצמו יפרע ואם לאו אין תובעין לו: יש לו ואינו רוצה להתפרנס. משלו אלא משל צדקה נותנין לו לשם מתנה כדי שלא יסכן בעצמו מחמת קמצנותו וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה אבל מחיים לא דא"כ שוב לא ירצה ללוות ויסגף עצמו ברעב: אין נזקקין לו. ואם ימות ימות: המסמא את עינו. מראה את עינו כאילו היא סמויה: מקפח את שוקו. כאילו שוקו נכווה: מגבה את כריסו. כאילו כריסו נפוחה. מלשון ואת בטנך לצבה [במדבר ה]: תנן התם. בסוף פאה: אין מחייבין אותו [כו']. רישא דמתני' מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה כו'. אין מחייבין אותו למכור וכו'. להשלים ר' זוז כדי שלא יטול: במחרישא דכספא. כלי שהוא עשוי להתגרד בו כדאמרינן בסוף הבית (דף קנז:) רב שמואל בר יהודה עבדה ליה אמיה מגרדא דכספא: כאן קודם שיבא לידי גיבוי. פירש הרי"ף ז"ל והוא הנכון ורש"י ז"ל פירשה בענין אחר ואינו מחוור: ירושלמי [פרק ח דפאה ה"ז] היה משתמש בכלי זהב נותנין לו כלי כסף כלי כסף נותנין לו כלי נחושת כלי נחושת נותנין לו כלי זכוכית והא תניא היה משתמש בכלי מילת נותנין לו כלי מילת כאן בגופו כאן בשאינו גופו: מתני' לדעתה. רבותא קמ"ל דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה: מה שראוי להנתן לה. כתב רש"י ז"ל עישור נכסים ואפשר דת"ק ה"ק מה שראוי ליתן לה לרבי יהודה לפי אומדנא דאב ולרבנן לפי שומת הנכסים: אם השיא האב (ב) את הבת הראשונה יתן(ג). בין שהוא עשיר [בין שהוא עני] בין שהוא פחות בין הוא יותר כך כתב רש"י ז"ל: אלא שמין את הנכסים ונותנין לה. כלומר רואין שכנגדן היאך מתפרנסות מנכסים כאלו והכי איתא בתוספתא כיצד הבנות כולן ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהן אין אומרין אילו היה אביהן קיים כך וכך היה נותן להן אלא רואין שכנגדן היאך ניזונות ומתפרנסות ונותנין להן ר' אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים ר' יהודה אומר אם השיא הבת הראשונה יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ע"כ (ד) ונמצאו ג' מחלוקות בדבר ואפשר דת"ק דמתני' כרבי ס"ל וכדברי רש"י ז"ל [ואני אומר] אכן לא נעייל נפשין בהכי כלל ואין במשנתינו אלא שני מחלוקות ומיהו בגמ' מייתי לה דעתא דרבי דנוטלת עישור נכסים: גמ' לפרנסה שמין באב. בת יתומה שבאת ליגשא נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו בקיאים באביה ותרן או קמצן: עני בדעת. אין בדעתו ליתן לה נדונית עשיר אלא נדונית עני נוטלת עישור נכסים ולא שמין באב: הא דאמידניה הא דלא אמידניה. הא דאמרי' עישור נכסים בדלא אמידני' לאב שלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם ותרן אם קמצן: חזינן לגאון דכתב וכו'. זהו דעת ר"ח דלא אזלינן בתר אומדנא דאב אלא לפחות מעשור נכסים אבל לא להוסיף והביא ראיה מדאמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף נג:) מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסים וכיון שכן אין לנו כח להוציא מן היתומין אלא בראיה ברורה ואכן לא אשכחן דאזלינן בתר אומדנא אלא לפחות וכמעשה דרבי דנתן לה אחד משנים עשר בנכסים ועוד הביאו לו ראיה בתוספות מדאמרינן בפרק הניזקין (דף נא.) והא פרנסה דמקין קילא ואם איתא דשמין באב בין לפחות בין להוסיף הא לא קילא כלל אבל אי אמרינן דאין שמין כלל באב אלא לפחות קרינן לה קילא לפי שאי אפשר להוסיף יותר מעישור נכסים ודחו ראיות אלו דההיא דנערה שנתפתתה איכא אלא לומר בני בבא לימלך כמה יתן לבתו אין מוזקיקין אותו לתת יותר מעישור נכסים דהתם בחיין קאמרינן ועובדא דרבי שפיחת

רש"י

אשה: גמ' המסמא את עינו. שמראה את עצמו כאילו עינו סתומה: מקפח שוקיו. כאילו שוקיו נכוותו: אין מחייבין אותו כו'. רישא דמתני' תנן במסכת פאה מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה והא קאמר אין מחייבין אותו למכור כו' כדי להשלים מאתים זוז כדי שלא יטול: כאן קודם שיבא לידי גיבוי. הא דתנן אין מחייבין מעיקרא קאי כשבא ליטול לקט ולא היו לו ר' זוז ואם היה מוכר היה משיג לר' זוז אין מחייבין אותו למכור והא דתנן מחייבין לאחר שבא לידי גיבוי לאחר שהביא עצמו לידי שבית דין גובין ממנו כגון שהיו לו מאתים זוז ונטל לקט שכחה ופאה ונודע שהוא עשיר אז היו ב"ד באין וגובין ממנו מה שנטל ואם אין לו מוכר כלי תשמישו היקרים ומשתמש בפחותים: לידי גיבוי. כלומר שב"ד גובין ממנו (ע"כ לשון רש"י והאלפס פי' בעמוד בע"א): מתני' לדעתה. רבותא קמ"ל אע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה: מה שראוי להנתן לה. עישור נכסים: אם השיא הבת ראשונה. בחייו: יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה בין שהוא עשיר בין שהוא עני בין שהוא פחות בין שהוא יתר: גמ' לפרנסה שמין באב. בת היתומה שבאה ליגשא נותנין לה נדוניא כפי אומד שאנו אומדים באביה אם היה ותרן או קמצן: עני בדעת. אין דעתו ליתן לבתו נדוניית עשיר כי אם נדוניית עני: עשיר בדעת. שבדעתו ליתן לבתו נדוניית עשיר שהיה ותרן ורחב לב: הא דלא אמידניה [הא דלא אמידניה]. כלומר הא דאמר רבי עישור נכסים בדלא אמידניה לאב שלא גר בינינו ולא עמדנו על סוף דעתו אם ותרן או קמצן היה: הכי נמי מיסתברא. דהיכא דאמידניה למודם

תורה אור

מחסורו זה בית אשר יחסר אלו מטלטלין לו זו אשה תנו רבנן די מחסורו אתה מצווה לפרנסו ואין אתה מצווה לעשרו אשר יחסר לו אפי' סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו אמרו עליו על הלל הזקן ששכר לעני בן טובים סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו ורץ לפניו שלשה מילין אין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשם מתנה ואם אינו מקבל נותנין לו לשם הלואה וחוזרים ונותנים לו לשם מתנה ת"ר העבט זה שאין לו ואינו רוצה להתפרנס נותנין לו לשם הלואה וחוזרין ונותנין לו לשם מתנה תעביטנו זה שיש לו ואינו רוצה להתפרנס אלא מן הצדקה נותנין לו לשם מתנה וחוזרין ונפרעין ממנו לאחר מיתה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו אלא מה אני מקיים העביטנו דברה תורה כלשון בני אדם: *תני חייא בר רב מדפתי ר' יהושע אומר כל המעלים עינו מן הצדקה כאילו עובד עבודת כוכבים כתיב הכא השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם יצאו אנשים בני בליעל מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים ת"ר כל המסמא את עיניו והמקפח את שוקו והמצבה את כריסו ליטול צדקה ואינו צריך אינו נפטר מן העולם עד שיבא לידי כך *תנן התם אין מחייבין העני למכור את ביתו ואת כלי תשמישו והא תניא היה משתמש בכלי זהב ישתמש בכלי כסף בכלי כסף ישתמש בכלי נחשת אמר רבה בריה דרב הונא במחרישא דכספא יש שפירשו שהיא המגרדת שמגרדין בה בבית המרחץ רב פפא אמר ל"ק כאן קודם שיבא לידי גיבוי כאן לאחר שיבא לידי גיבוי פירוש כל זמן שאינו נוטל אלא בצנעה אין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו אבל אם הוצרך ליטול מן הגבוי של קופה אין נותנין אלא לאחר שימכור:

מתני' יתומה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא משתגדיל להוציא מידן מה שראוי ליתן לה ר' יהודה אומר אם השיא הבת ראשונה יתן לשניה כדרך שנתן לראשונה וחכמים אומרים פעמים שאדם עני והעשיר או עשיר והעני אלא שמין הנכסים ונותנין לה: גמ' אמר שמואל לפרנסה שמין באב כלומר שמין ואומדין דעתו של אב ואומרים אילו היה האב קיים כמה היה נותן לבתו לפרנסת הבעל ונותנין לה ואותבינן עליה דשמואל ממתני' דקתני פעמים שאדם עני והעשיר (א) אלא שמין הנכסים ונותנין לה מאי עני והעשיר אילימא עני בנכסים עשיר בנכסים מכלל דת"ק סבר אפילו עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית ליה אלא לאו עני בדעת עשיר עשיר בדעת וקתני שמין את הנכסים ונותנין לה אלמא לא אזלינן בתר אומדנא ופרקינן הוא דאמר כרבי יהודה דתנן רבי יהודה אומר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה ולימא הלכה כרבי יהודה אי אמר הלכה כרבי יהודה הוה אמינא דוקא השיא דגלי דעתיה אבל לא השיא לא קמ"ל טעמא דרבי יהודה דאזלינן בתר אומדנא לא שנא השיא ולא שנא לא השיא והאי דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן דאף על גב דהשיא וגלי דעתיה לא אזלינן בתר אומדנא אמר ליה רבא לרב חסדא דרשינן משמך הלכה כרבי יהודה אמר ליה יהא רעוא דכל כי הני מילי מעלייתא תדרשון מן שמי ומי אמר רבא הכי והתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחים נוטלת עישור נכסים ואמר רבא הלכה כרבי לא קשיא הא דאמידניה הא דלא אמידניה כלומר אי ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה כמה דאמיד ואי לא ידעינן אומדן דעתיה יהבינן לה עשור נכסי ה"נ מסתברא דאמר רב אדא בר אהבה מעשה ונתן לה רבי אחד משנים עשר בנכסים שמע מינה הא דאמידניה הא דלא אמידניה ש"מ: חזינן לגאון דכתב הא דאזלינן בתר אומדן דעתיה

שלטי הגבורים

היתומין לא יפחתו להן מתנובים זוזי מדינה ואע"פ שאין בידן מעות של צדקה אומרים להם לפרנסים ללוות עד שיגיעו בהוה ויו"ם לפסוק עליהן צדקה ברבים כמבואר ב"ס:

א ובעני המחזר על הפתחים כתב מיי' אין נותנין לו מתנה מרובה אלא מתנה מועטת ואסיר להחזיר העני השואל ריק אפי' אין נותן לו אלא גרוגרת אחת שנאמר אל ישב דך נכלם וז"ל הרא"ש אין נותנין לו מן הקופה מתנה מרובה אלא מתנה מועטת משמע דאגבאי צדקה קאי ומסתברא כדברי מיי' שעל כל אדם קאי דכיון שהוא מחזר אין האחד צריך ליתן לו די מחסורו: כתב מיי' היו לפניו עניים הרבה ואין בכיס לפרנס או לכסות או לפדות כולם מקדימין הכהן ללוי והלוי לישראל והישראל לחלל והחלל לשתוקי והשתוקי לאסופי והאסופי לממזר והממזר לנתין והנתין לגר והגר לעבד משוחרר בד"א בזמן שהיו שוים בחכמה אבל אם היה כהן ע"ה וממזר ת"ח ת"ח קודם וכל הקודם בחכמה קודם לחבירו ואם היה אחד מהם רבו או אביו אע"פ שיש שם גדול מהם בחכמה רבו או אביו שהוא ת"ח קודם לזה שהוא גדול ממנו: תשובת שאלה להרא"ש שאלתם לגבור שיש להם ליתן לרב או לב"נ ואין ספק בידם ליתן לשניהם איזה מהם קודם אם הוא רב מובהק ובקי בתורה ובהוראות ובדינים תלמיד חכם קודם ואם לאו ב"נ עדיף להוציא ברבים י"א ובכתבהם שי"א שיכולין לשנות אפי' מת"ת לצורך נ' פשיטין להגמון בכל שנה לפי שהוא בגלת נפשות שאם לא יתפשרו עמו יש כמה עניים שאין להם ליתן ויכוס ויפשיטום ערומים הדין עמהם כיון שיש בו הצלת נפשות הוא קודם:

ב ור"ת פירש קודם שבא ליטול אם יש לו כלי כסף מחייבים אותו למוכרם כדי שלא יצטרך ליטול מהקופה אבל אם לאחר שהתחיל כבר ליטול נזדמנו לו כלים אין מחייבין אותו למכור כדי שלא יטול וי"א שכל אלו השיעורין לא נאמרו אלא בימיהם שהיה להם קופה והתמחוי והיו מחלקין מעשר עני בכל שנה והיו נוטלין לקט שכחה ופאה לפיכך שיערו שמי שיש לו ר' זוז לא יטול לפי שיכול לעבוד בהן שנה ולשנה הבאה יהיה לו כמה שיהיה אבל האידנא שאין כל זה יכול ליטול עד שיהיה לו קרן כדי להתפרנס מן הריוח תדע לך שהרי יש חילוק בין אם נושא ונותן שאז אפי' אם יש לו נ' זוז לא יטול לפי שאפשר לו להתפרנס מן הריוח אלמא הכל לפי הענין ואפשר כי בימיהם היתה ההוצאה מועטה ואפשר להתפרנס בריות של נ' זוז אבל האידנא א"א והכל לפי המקום והשעה:

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' מתנות עניים סמג עשין קסב טור י"ד סי' רנג:
ב מיי' פ"ט שם טור י"ד סי' רנג:
ג מיי' פרק ג מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' קיג:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב או עשיר והעני:
(ב) נ"ב בחייו:
(ג) נ"ב כו':
(ד) נ"ב ואע"ג דמותבינן אדשמואל מהך מתניתא ופריק רב נחמן בר יצחק לא בפרנסה עצמה ולא מעייל נפשה בפרנסת הבעל כלל ואין בתוספתא אלא ב' מחלוקות מ"מ ס"ל להר"ן דהיינו דוקא כדקא סלקא דעתך מעיקרא אבל לבתר הכי דפרקינן הוא דאמר כרבי יהודה א"כ מתני' נמי ל"ק ואיירי בפרנסת הבעל כפשטא וכתנאי דמתני' ונמצאו ג' מחלוקת בדבר. ונראה בעיני שמה שפי' רש"י מה שראוי ליתן לה עישור נכסים דקדוקו מהלשון שלא אמר בסתמא יכולה היא משתגדיל להוציא מידן אלא מתני' האמוראי אפי' כי לא אמידניה דאין לה אלא עישור נכסים נמי יכולה להוציא מידן

*) ברש"י שבגמ' איתא בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין כו' וכצ"ל גם כאן בר"ן וט"ס מ"ש כאן ברש"י בין שהוא עשיר בין שהוא עני דהא בגמ' פריך מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית לה. וכ"מ ברור נעברו הר"ן כאן ד"ט מזיק כו' שכתב שרש"י ס"ל כדברי הגאון שאמר שהביא הרי"ף והיינו ממ"ש רש"י כאן אליבא דר"י דקי"ל כו. יס בין שהוא עישור בין פחות בין הוא יותר. (ג"א)

באע"פ במשרה אשתו ע"י שליש ואם הנכסים מרובין הכל לפי הכבוד ס"ג לענין פרנסה הוי שמין את הנכסים דרואין שכנגדן היאך הן מתפרנסות מנכסים כאלו ולפיהן פוסקים ומתנים לה. והכי נמי במתני' פי' שלשון אלא שמין את הנכסים היינו דרואין שכנגדן דהלשון לא ישתנה. ומחלוקת ר' יהודה וחכמים היינו דוקא באמידניה אבל אי אפשר לפרש דת"ק נמי באמידניה קאמר ואפי' הכי נותנין לה עישור נכסים וג' מחלוקות בדבר דהא בסוגיא פריך מריבא דמתני' טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה ולאמא סתם לן תנא כרשב"א אלמא דס"ל דהכי הלכתא כרישא דמתני' וכודאי דאף במה שסתם לן דנותנים לה מה שראוי דהיינו העישור נמי הלכתא הכי וא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דהא פסקי' כר' יהודה דשמין באב אלא ודאי דרישא דמתני' דברי הכל היא ואיירי בדלא אמידניה ולכך יש לה עישור נכסים ומחלוקת ר' יהודה וחכמים באמידניה ולכך נראה דגם בתוספתא אין שם אלא ב' מחלוקת דרבי דאמר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים היינו דוקא בדלא אמידניה כדמוקים לה בגמ'. ונמצא שמה שפי' רש"י מה שראוי ליתן לה עישור נכסים הוא מדוקדק בלשון ולפי המסקנא היינו דוקא בדלא אמידניה ושלא כדעת הר"ן. גם שלא כדעת התוס' שהביאו פי' דברי חכמים במתני' אלא שמין את הנכסים היינו עישור נכסים ולכך כתבו בגמ' מאי לאו בפרנסת הבעל קאת קשה לרשב"א דהבאה לא הוי שמין את הנכסים דניזונת ומתפרנסות שוה כו' אבל למאי דפרישית ל"ק מידי. גם לא יקשה כלל ממה שהקשו בפ' נערה שנתפתתה דף נ' בד"ה ומאי עלייהו ע"ש כמה שהקשו מדמהדרי רבנן אעמים שאדם עשיר והעני כו' שמפרשים שמין את הנכסים היינו עישור נכסים:

שפיחת מן העישור מעשה שהיה כך היה ואה"נ ששמין באב אפילו להוסיף וההיא דפרק הניזקין נמי לאו ראיה היא דכיון דהיכא דלא אמדיניה יהבינן ליה עשור נכסים הא קילא ואי אמדיניה נ"כ הא קילא במאי אמדיניה ויכולין הלקוחות לעמוד על אומד דעתו וכיון שדחינו ראיות הללו מסתברא דשמין באב בין לפחות בין להוסיף כפשטא דמימרא דשמואל הכי משמע וזהו דעת הגאון האחר שהביא הרי"ף ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק כ' מהלכות אישות ורש"י ז"ל והראב"ד והרמב"ן ז"ל ואני תמה היאך נלך אחרי דעתו של אב להוסיף דהא לעיל בפרק נערה

רש"י

רבי דשמין באב: לגרועי מעישור. אם הוא קמצן שיתנו לה פחות ולא ליתן לה יותר אם הוא ותרן: עד עישור נכסים. ולא יותר: ראשונה. קא סלקא דעתך הבאה להנשא ראשון: כל חדא וחדא דנפשה שקלה. ^דף נב: דהכמים תקינו לה נדונית נישואיה עישור נכסים והנישאת ראשון ראשון [זכתה] בעישור נכסים שלפניה ולמה יחזרו ויחלקו את עישוריהן בשוה: אם באו כולן לינשא כאחת. חוזרות וחולקות בשוה שאין כאן קודמת לזכות הילכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן נוטלת האחת עישור והשניה עישור במה ששיירה וכו' כולן כגון אם היה שם מאה מנה נוטלת ראשונה עישור ושניה תשעה והשלישית שמונה ועישור של מנה וכן כולן כדי לברר ירושת הבן וחוזרות וחולקות עישוריהן בשוה: אבדו מזונותיהן. שכך כתב לה עד דתבגרן או עד דתלקחן לגוברין: אף אבדו פרנסתם. עישור נכסים דקסבר לא תיקון לה רבנן נדוניא אלא היכא דאינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא לה מההוא ביתא לגמרי וכן נשאת בנערות הואיל וגדלה ונתרלית אבדה פרנסתה אלא מה שפסקו לה: שוכרות להן בעלים. שישאו אותם עד שלא יבגרו ומוציאין להן פרנסתם: הא גדולה. כגון נערה: ויתרה. מחלה על השאר ואיבדתו אלמא כתם לן תנא כרבי שמעון בן אלעזר: הא דמחאי. הא דאמר רבי לא איבדו ואמר רב הונא הילכתא כוותיה כשמיחתה על המותר עישור נכסים והא דקתני הא גדולה ויתירה בשלא מיחתה: ניזונית אין. אם באת לינשא בעודה ניזונית דהיינו בקטנות או בנערות אינה צריכה לימחות שאפילו לא מיחתה לא איבדה עישור

דעתיה דאב לאגרועי מעשור נכסי (א) הוא אבל לאוסופי על העישור לא דלא אשכחן בהדיא מאן דאמר מוסיף על העישור ובפרק נערה ^דף נב: שנתפתתה* אמרינן אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסי הילכך לית לן לאפוקי מנכסי יתומים טפי מעישור נכסים וגאון אחר אמר רבי יהודה דאמר אם השיא בת ראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה דאלמא בתר אומדן דעתיה דאב אזלינן סתמא קאמר לא שנא לפחות מן העישור ולא שנא להוסיף על העישור וכיון דאיפסיקא הלכתא כר' יהודה בהדיא כוותיה עבדינן דהיכא דידעינן אומדן דעתיה דאב יהבינן לה כמה דאמיד בין לפחות מן העישור א בין להוסיף על העישור ואי לא ידעינן דעתיה יהבינן לה עישור נכסי: °גופא רבי אומר בת הניזונת מן האחים נוטלת עישור נכסים אמרו לו לדבריך מי שיש לו עשר בנות ובן אחד אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כך אני אומר ראשונה נוטלת עישור נכסים ושניה במה ששיירה ושלישית במה ששיירה וחוזרות וחולקות בשוה חולקות ^דף סח: בשוה *כל חדא וחדא דנפשה שקלה ה"ק אם באו כולן לינשא כאחת חולקות בשוה וכן הלכתא ת"ר הבנות בין בגרו עד שלא נישאו בין נישאו עד שלא בגרו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן דברי רבי רבי שמעון בן אלעזר אומר אף אבדו פרנסתן כיצד הן עושות שוכרות להן בעלים ומוציאין להן פרנסתן אמר רב נחמן אמר לי הונא הלכה כרבי איתיביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאתה אמה או אחיה לדעתה וכתבו לה במאה או בחמשים זוז יכולה היא [משתגדיל] להוציא מידן מה שראוי ליתן לה טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה לא קשיא הא דמחאי ב הא דלא מחאי והכי נמי מסתברא דאם כן קשיא דרבי אדרבי דתניא רבי אומר בת הניזונת מן האחים נוטלת עישור נכסים ניזונת אין שאינה נזונת לא אלא לאו שמע מינה הא דמחאי הא דלא מחאי שמע מינה אמר ליה רבינא לרבא אמר לן רב אדא בר אהבה משמך בגרה ולא נשאת אין צריכה למחות נשאת ולא בגרה אין צריכה למחות בגרה ונשאת צריכה למחות ומי אמר רבא

שנתפתתה (דף נב:) אמרי' מפני מה תקנו כתובת בנין דכרין כדי שיקפוץ אדם ויתן לבתו כבנו ופרכינן עלייהו מי איכא מידי דרחמנא אמר ברא לירות ברתא לא תירות ואתו רבנן ומתקני דתירות ברתא ומהדרינן הא נמי דאורייתא היא ועלה אמרינן ועד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור נכסי [ומשמע] (ב) ודאי דה"ק עד כמה מחייב ושרי דליכא משום עבורי אחסנתא ומהדרינן עד עישור נכסי אבל טפי מהכי לא וכעובדא דרב פפא דאיעסק ליה לבריה בי אבא סוראה דמשמע בהדיא דלרבות בפרנסה אסור וכיון שכן אם האב עשה שלא כהוגן להוסיף על העישור בבת ראשונה היאך נכוף את היתומים בכך באחרות וכי זיכה אותן האב מחיים או בשעת מיתה אבל לר"ח ז"ל אתי שפיר דכיון שאמדוהו מסך מועט עד עישור ראוי לילך אחר דעתו של אב ולפיכך נראה לי דברי ר"ח ז"ל והיכא דאמדינא לאב (ג) משמע דבין מקרקעי בין מטלטלי יהבינן לה וראיה לדבר מדאמרינן בפ' נערה שנתפתתה (דף נ:) רב זן מחטי דעליה ואמרינן פרנסה הואי וכדשמואל דאמר שמואל לפרנסה שמין באב. כלומר דכיון דבתר אומד דעתו אזלינן מטלטלי ומקרקעי שוין בכך ואמרי' נמי התם דשמואל זן ממטלטלי ואמרינן דשמואל לטעמיה דאמר לפרנסה שמין באב אלמא דלשמואל דאזל בתר שומא דאב אפילו ממטלטלי אית לה ומה שלא כתב הרי"ף בהלכות ההיא דרב זן מחטי דעליה מפני שסמך לו אהא דשמואל דאמר לפרנסה שמין באב וזה שלא כדברי הרב בעל הלכות ורב אחא ז"ל שכתבו לפרנסה שמין באב ה"מ ממקרקעי ולא ממטלטלי כדרבא דאמר ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה כדאיתא לקמן בסמוך [דף סט:] ואין דבריהם מחוורין דכיון דלא אשכחן לרבא דפליג בהדיא אההיא דשמואל ואיכא לשווינהו בשב"א תרוויהו לא מפלגינן בינייהו וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר. ויש לי לדקדק אם איתא דלשמואל אין שמין באב אלא לפחות היכי מוכחינן מינה דאזלינן בתר אומדנא להגבות אפילו מן המטלטלין ובשלמא אי אמרינן דאפילו להוסיף שפיר ולאו קושיא היא דבתר אומדנא דאב אזלינן בכל מה שהוא עושה כהוגן ואין בין קרקעות למטלטלין [לענין כו'] עבורי אחסנתא אדרבה עיקר נחלה בקרקעות היא אבל להוסיף על העישור שאינו רשאי לא אזלינן בתר אומדנא דיליה: ראשונה נוטלת עישור נכסים. קא סלקא דעתך הבאה ראשונה לינשא: כל חדא וחדא דנפשה שקלה. חכמים תקנו (ד) לה נדונית נשואין עישור נכסים והנישאת ראשונה זכתה בעישור שלפניה ולמה יחזרו ויחלקו שוב עישוריהן בשוה: אם באו כולן לינשא כאחת חוזרות וחולקות בשוה. שאין (ה) קודמת לזכות הילכך בשביל הראוי לישאר לפני הבן נוטלת האחת עישור והשניה עישור במה ששיירה וכן כולן והמותר לבן כגון אם היו מאה מנה האחת נוטלת עשר מנה והשניה תשעה והשלישית שמונה מנה ועישור של מנה וכן כולן כדי לברר ירושת הבן וכן חוזרות וחולקות עישוריהן בשוה ומכאן שאין הבת נוטלת פרנסתה אלא לזמן נשואיה דהא (ו) אמרינן כל חדא וחדא דנפשה שקל' וכתב הרשב"א ז"ל ומסתברא דכל היכא דאזלינן בתר אומדן האב אע"פ שאין מוציאין עד שעת נשואין מעכשיו אומדין דעתו לפי הנכסים שנשארו ממנו ופוסקין לה בית דין מה שראויה ליטול ונוטלתו בשעת נשואין ותמהני אם הדין כן כי לא אמדיניה נמי למה אין עושים כן כדי לידע עישור נכסים ואפשר שהוא סובר דבדלא אמדיניה אין נותנים לה אלא עישור הקרקעות ולפיכך אין צורך לפסוק לה בשעת מיתה שהקרקעות ידועים ואם מכרו אחין הא קיימא לן [דף סח:] דמוציאין לפרנסה אבל לפי דעתי אף על פי שאין הפרנסה נגבית אלא מן הקרקעות מכל מקום גובה היא מהן כדי עישור כל נכסיו ואפילו כנגד כל המטלטלין וכתוב בזה בסמוך בס"ד ולפיכך אם הדין כן (ז) אפילו בדלא אמדינן ראוי שיפסקו לה בית דין חלקה אחר מיתת האב: אבדו מזונותיהן. שכך כתב לה עד שתבגרן או עד שתלקחן לגוברין: אף אבדו פרנסתן. עשור נכסים (ח) דהא לא תקין לה נדוניא אלא היכא דמנסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה דאיסתלקא לה מההוא ביתא לגמרי לא וכן נשאת בנערות הואיל וגדולה היא ונתרצית אבדה פרנסתה אלא מה שפסקו לה אבל בנשאת (ט) בקטנות לא פלוג: שוכרות להן (י). שישאו אותן עד שלא יבגרו ומוציאין להן פרנסתן: (כ) הא [גדולה]. כגון [נערה]: ויתרה. מחלה על השאר ואבדתו אלמא סתם לן תנא כרשב"א: הא דמחאי. הא דאמר רבי לא אבדו ואמר רב הונא הלכתא כוותיה בשמיחתה על מותר עשור נכסיה והא דקתני מתני' גדולה ויתרה בשלא מיחתה ור"ש בן אלעזר דאמר אף אבדו פרנסתן אע"פ שמיחתה היינו טעמא משום דכיון שבגרה או נשאת אין לה בנכסי אביה כלום ולפיכך אין להם תקנה אלא בשכירת בעלים שיוציאו הפרנסה מן האחין קודם שישאו אותן ובלבד שישאו אותן קודם בגר: ניזונת אין. אם באת לינשא בעודה ניזונת דהיינו בקטנות או בנערות (ל) אין צריכה למחות שאפי' לא מיחתה לא אבדה עישור נכסים:

ושני

יהבינן לה היינו לאגרועי מעישור נכסים ולפי זה אין מקום לקושית התוס' דפ' נערה שנתפתתה על הגאון מדאמרו חכמים פעמים שאדם עשיר ועני וכו' דהא לפי האמת לא הוי פירושו עני בדעת ועשיר בדעת וליכא לאקשויי הא מ"ל דשמואל ס"ל שלכה כר' יהודה די"ל דהלמודא ניחא ליה טפי למימר דס"ל כר' יהודה כיון דאשכחן אמוראי בתראי רב חסדא ורבא דפסקי הלכה כר' יהודה מסתמא לא פליגי אדשמואל אלא דהמקשה לא ידע מעיקרא המסקנא ולכך פריך תיובתא דשמואל ודו"ק היטב: (ב) נ"ב וכן כתבו התוס' להדיא בפ' נערה דף נ' בד"ה ומאי עילויה: (ג) נ"ב ועי' בזה בתוס' פ' נערה: (ד) לאן כצ"ל: (ה) נ"ב כאן: (ו) נ"ב פי' ולמה לא נחשוב ע"ס בנות הנותרות כאילו היו כולן נישאות בבת אחת אלא ודאי דאין נוטלת פרנסתה אלא בנשואים והטעם פי' התוס' כיון דעישור נכסים יהבינן משום דסתם בני אדם כך נותנים לבנותיהם ואילו היה האב קיים היה נותן עישור נכסים לראשונה ולא היה פותח לה בשביל האחרות הנשארות עכ"ל וי"ל שלכך כתב הרשב"א דבאמידנא מעכשיו אומדין שהרי כל הבנות נוטלין בשוה משא"כ בלא אמידנא דנוטלת כל אחת עישור נכסים שבפניה ולכך אין לפסוק להם בשעת מיתה. אמנם שהר"ן דקדק עליו מ"מ למה אין עושין כן כדי לידע עישור נכסים: (ז) נ"ב אלא: (ח) דקסבר לא כו' כצ"ל: (ט) נ"ב כלומר אפי' כבר ניסאת בקטנותה לא אבדה פרנסתה אבל אם כבר נישאת בנערותה אבדה דלא תקנו לה נדוניא בנערותה אלא קודם שניסאת אבל אם כבר ניסאת לפי' מהתם אין לה והיכא דבגרה לעולם לית לה אפי' קודם שניסאת וק"ל. ויש מי שלא הבין זה בספרו: (י) נ"ב בעלים: (כ) נ"ב עי' במ"ש ע"ז אדברי בעל המאור: (ל) אינה כצ"ל: (מ) נ"ב גם רש"י פי' הא גדולה כגון נערה ונראה טעמי' משום דאם נפרש דוקא בוגרת א"כ מתני' לא אתיא אף כרשב"א דהא איהו פליג ומ"מ איבדה פרנסתה אפי' בנערה שניסאת אלא ודאי מתני' הא גדולה ויתרה אפי' בנערה נמי שניסאת קאמר והיינו כרשב"א:

המאור הגדול

טעמא דקטנה הא גדולה ויתרה פי' אם ניסאת (מ) ומאי גדולה נערה ולא בוגרת ואוקימנא בדלא מחאי ולא מיתוגא וה"ר יוסף הלוי ז"ל בן מיגש פירשה בבוגרת ואין לדבריו טעם

שלטי הגבורים

א סמ"ג כתב בשם ר"ח ששמין האב לגרע כתה ליתן לה פחות מעישור נכסים אבל לא ליפות כחה ליתן לה יותר מעישור נכסים שחושבין עבורי אחסנתא וכן היא מסקנת הרא"ש והגאונים ומיי' כרבינו. וכתב הראב"ד אפי' לא הניח אלא שיעור מה שנתן לראשונה ב"ד אומדין דעתו שיתן לשניה כל מה שהניח והוא יערת להזור אחר נכסים אחרים וכופין ג"כ את היורשין ליתן לה כולו ואם לא השיא שום אחת אומדין דעתו כמה היה נותן אילו היה חי לפי עשרו ולפי כבודו ולפי ותרנותו וכך יתנו לזאת אם היה עשיר והעני או ותרן וכשגנה דעתו אומדין אותו כפי ממונו ודעתו האחרון ואם אין יודעים לשער דעתו יתנו לה עישור הנכסים כתב רבינו ברוך קיצור של דבר לא יהבינן עישור נכסים אלא היכא דלא אמדיניה לאב שלא גדל בימותינו ולא הכרנו בו אם הוא ותרן או קמצן אבל היכא דאמדיניה לא יהבינן לה עישור נכסים אלא שמין באב·

לשון ריא"ז

מת האב חייבין הבנים ליתן נדוניא לבת כפי דעתו של אב ואם השיא האב אחת מהן בחייו נותנין הבנים לשניה כפי מה שנתן האב לראשונה בין יותר מעישור בין פחות מעישור ומז"ה אומר שאם נתן לראשונה חצי ממונו אין נותנין גם לשניה שאין לה ליטול יותר מן הבן ואני אומר [illegible]

(א) נ"ב ותימה שעיני דא"כ מאי פריך מכלל דת"ק ס"ל אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית ליה והא לא יהבינן לה כדמעיקרא אא"כ שהוא פחות מעישור נכסים שנשארו לו במותו. ומבואר להדיא מכל דברי הגאונים והמחברים דאף בהשיא אחת בחייו ס"ל לגאון דלא אזלינן בתר אומדן דעת האב אלא לאגרועי מעישור נכסים דר' יהודה נמי לא קאמר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אלא לא גרועי וא"כ מאי פריך. ואפשר לייסב דודאי מעיקרא קס"ד מדאמר ר"י ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה משמע שהקנטלות שוה בשוה אפילו להוסיף על העישור מדהשיא אבל למאי דמשני הוא דאמר כר"י וקמ"ל טעמא דר' יהודה דאזלינן בתר אומדנא ל"ש השיא ול"ש לא השיא והאי דקתני השיא להודיעך כחן דרבנן מעיקרא ודאי ירא הכי היכי דנלאו השיא מסתברא דלא להוסיף ה"נ בהשיא ור' יהודה דקאמר ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה לדבריהם קאמר דאינהו ס"ל דשמין את הנכסים אף בהשיא וקאמר ר"י אודי לי מיהו בהשיא דאין שמין את הנכסים אלא ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה לכל הפחות דליכא הוספה על העישור וזה שנה בתוספת' דברי ר' יהודה באחרונים ולמשניתינו דנקט ר' יהודה בריתא נמי איכא למימר דלא קאמר הכי אלא לאפוקי מדברי חכמים שאפי' בהשיא ס"ל דשמין ולכך קאמר איהו הכי ליגנא יתנן לשניה לומר דאין שמין וק"ל והשתא לפי האמת איכא למימר שפיר עני.עני בנכסי' עשיר. עשיר בנכסים ור' יהודה דקאמר כדמעיקרא

ושני ליה הא דתני גדולה ויתרה בדלא מחאי. אלמא נשאת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ולא אמרת נשאת אינה צריכה למחות (ב): הא דקא מתזנא מינייהו. כי אמרינן דבגרה או נשאת אינה צריכה למחות כדמתזנא מינייהו אחר הבגר או אחר הנשואין דכיון שהם מעלין לה מזונות מדעתם אע"פ שאין חייבים היא בושה מלמחות ואין שתיקתה ראיה שהיא מוחלת וכגון שידעה בשעת נשואין שהם יזונו אותה ואפ"ה בגרה ונשאת צריכה למחות אבל היכא דלא מתזנא מנייהו בין בגרה בין נשאת צריכה למחות: שמעינן השתא וכו'. ואי בגרן ואינסבן וכו' צריכה למחויי. כתב נר מצוה

רש"י

נכסים: ושני ליה. הא דקתני ליה גדולה ויתרה בדלא מחאי אלמא נישאת בנערות ולא מיחתה אע"פ שאינה בוגרת ויתרה ולא אמרת נישאת אינה צריכה למחות אפי' נערה: הא. דאמר רבא ניסת בנערות אינה צריכה למחות: דקמיתזנא. מינייהו [לאחר שנישאת ומשום דקמיתזנא מינייהו הוא] דקשתקה ולא מחלה על פרנסתה והא דקתני הא גדולה ויתרה דלא קמיתזנא: פרנסה. נדוניא: תנאי כתובה. מזונות הבת כדתנן בנן נוקבן כו': האומר. בשעת מיתתו אל יזונו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו דהא משתעבדא בתנאי כתובה: אל יתפרנסו שומעין לו. כי הפרנסה אינו חוב כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא צוה האב שלא לפרנס: תלא ליה רב לרבי. שלח לו איגרת שלומים ותלה לו את שאלה זו בין השיטין: הוה יתיב רבי חייא קמיה. רבי כשבאת שאלה זו בפניו אמר רבי חייא מאי שיעבדו דאיבעיא ליה מכרו או משכנו למשמע הכי והכי: עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות: ויתרה. [ולא תקח] עישור נכסים תחילה כמו שנטלה זו ואחר כך יחלוקו אלא זו שקדמה וניסת זכתה דבת על הבת אין לה עישור נכסים: גדולה מזו. שאפילו שיעבדו האחין את הנכסים יפה בהן כח פרנסה לטרוף מן הלקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה: ריוח ביתא. שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה: מלפניה. כלומר שעדיין בפניה: יורשת הואי. עישור נכסים בתורת ירושה תקנו לה: לא מצי לסלוקה. אלא צריכין ליתן לה חלקה בכל קרקע וקרקע: מבינונית ושלא בשבועה. אי בעל חוב דאבא הואי אינה גובה אלא מן הזיבורית ואין נפרעין מהן אלא בשבועה דוקא ואי בעל חוב דידהו היא אין כאן נפרעת מנכסי יתומין גובה מבינונית ושלא בשבועה כדין שאר בעל חוב: רב אשי מת ומת רב חמא בנו בחייו וכשבאה ליפרע מחלק מר בר רב אשי שהיה קיים גבתה מבינונית שלא בשבועה אלמא בעלת חוב דאחי הויא ומבריה דרב חמא בריה דרב אשי זיבורית לפי שב"ח של אביו היתה

רבא

רבא הכי והא אותביה רבא לרב נחמן יתומה שהשיאתה אמה ושני ליה הא דמחאי הא דלא מחאי לא קשיא הא דמיתזנא מינייהו והא דלא מיתזנא מינייהו שמעינן השתא מכל הני שמעתתא היכא דבגרן או אינסיבן מיתזנן מיניהו אית להו פרנסה ואע"ג דלא מחו ואי לא מיתזנן מינייהו צריכין למחויי ואי לא מחו לית להו פרנסה א ואי לא בגרן (א) ולא אינסיבן אע"ג דלא מיתזנן מינייהו אית להו פרנסה ולא צריכין למחויי ואי בגרן ואינסיבן אף על גב דמיתזנן מינייהו צריכין למחויי ואי לא מחאן לית להו פרנסה אמר רב הונא אמר רב °פרנסה אינה כתנאי כתובה מאי אינה כתנאי כתובה כדתניא האומר אל יזונו בנותיו מנכסי אין שומעין לו אל יתפרנסו ב בנותיו מנכסיו שומעין לו שהפרנסה אינה כתנאי כתובה וכן הלכתא ואיכא נוסחי דאית בהו איפכא ולהנהו נוסחי דאית בהו איפכא לית הילכתא כרבי: *תלה ליה רב לרבי [דף סט.] ביני חיטי ג האחים ששעבדו מהו הוה יתיב רבי חייא קמיה א"ל מכרו או משכנו אמר ליה מאי נפקא לך מיניה בין מכרו בין ג משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה אין מוציאין וליתא לדרבי יוחנן דקי"ל כרבי דאמר מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות: איתמר מי שמת והניח שתי בנות ובן וקדמה הראשונה ונטלה עישור נכסים ולא הספיקה שניה לגבות עד שמת הבן אמר רבי יוחנן שניה ויתרה א"ל רבי חנינא גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה (ואין מוציאין למזונות) ואת אמרת שנייה ד ויתרה ומסתברא לן דהלכה כר' יוחנן בהא משום דאיכא ריוח ביתא דהא רב אשי דהוא בתרא הכי ס"ל דאמרי' א"ל רב יימר לרב אשי אלא מעתה אשכחת מציאה בעלמא דאיכא ריוח ביתא ה"נ דלא יהבינן לה עישור נכסי א"ל אנא ריוח ביתא מהנהו נכסי קאמינא אבל בירושלמי פסק והלכה כרבי חנינא דגרסינן התם* מי שמת והניח שתי בנות ובן אחד ונטלה הראשונה עישור נכסים ומת הבן רבי חנינא אומר אף השניה נוטלת עישור נכסים והשאר חולקות בשוה אמר רבי טבי בשם רבי יאשיה טעמא דרבי חנינא אם מן המשועבדין גובה לא כ"ש מלפניה ר' זעירא בעא קומי רבי אסי היך עבדן עובדא אמר ליה כרבי חנינא וכן נפק עובדא כרבי חנינא: אמר אמימר בת יורשת הויא דאי בעיא לסלוקה בזוזי לא מצו מסלקי לה רב אשי אמר בעלת חוב הויא ומצו מסלקי לה בזוזי והלכתא כרב אשי ואף אמימר הדר ביה והשתא דאמרת בעלת חוב הויא דאבא או דאחי למאי נפקא מיניה למיגבה מבינונית שלא בשבועה ומזיבורית בשבועה מאי תא שמע דרבינא אגביה לברתיה דרב אשי ממר בר רב אשי בינונית שלא בשבועה וממר בריה דרב *)חמא בריה דרב אשי מזיבורית ובשבועה ש"מ בעלת חוב דאחי הויא ש"מ °)*אמר רבא הלכתא ממקרקעי ה ולא [דף סט:] ממטלטלי בין למזוני בין לפרנסה בין לכתובה והאידנא תקינו רבנן דמתיבתא למגבה כתובה ו אפילו ממטלטלי (א) [הילכך מזוני נמי אפילו ממטלטלי] דקי"ל תנאי

°) [דף צו ע"ב] *) בד"ס סגי' ממא וכ"ס בגמ'

ר"ן

הרא"ה ז"ל דאם מיחתה בבגרות צריכה למחות אף בנשואין ואם לא מיחתה הפסידה וכתב ג"כ דכי אמרי' דבגרה ונשאת צריכה למחות אפילו במתזנא מינייהו (ג) דדוקא בגרה ונשאת אבל נשאת ואח"כ בגרה לא דבגר בתר נשואין לאו כלום הוא ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק [עשרים] מהלכות אישות נשאת הבת ולא מיחתה אבדה פרנסתה ולא חלק בין מתזנא ללא מתזנא: פרנסה. נדוניא: תנאי כתובה. מזונות של בת: אל יזונו בנותי מנכסי אין שומעין לו. דהא אשתעבד בתנאי כתובה: אל יתפרנסו שומעין לו. שהפרנסה אינה חוב (ד) בתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא שלא צוה האב שלא לפרנס ואע"ג דאמרי' בסמוך דב"ח דאחי הוי היינו כל שלא צוה האב שלא לפרנס: ואיכא נסחי דאית בהו איפכא והיא גירסת ר"ח ז"ל שגורס האומר אל יזונו בנותיו מנכסיו שומעין לו אל יתפרנסו בנותיו מנכסיו אין שומעין לו. וקא יהיב טעמא למילתיה כיון דלא אל חובא דידהו מחייס כדתנן [דף מט.] האב אינו חייב במזונות בתו יכול הוא להפקיע זכותן לגמרי אבל פרנסה שנתחייב בחייו דכתיב ואת בנותיכם תנו לאנשים אין בידו להפקיע ועוד שכח פרנסה גדול מכח המזונות שהאחים יכולים להפקיע מזון הבנות במכירה ואין יכולין להפקיע פרנסתן כדאיתא בסמוך והאי פירושא לא מחוור כלל שאם בידו להפקיע מזונות הבנות מה הועילו חכמים בתקנתן ורבינו האי גאון ז"ל גורס כן ופירש דה"ק שהמתנה בשעת נשואין שלא יזונו מנכסיו שומעין לו דתנאי ממון הוא וקיים אבל בפרנסה אין תנאו קיים דמצוה הוא דרמיה עליה (ה) ואע"פ שגלה דעתו בשעת נישואין שאינו רוצה שיתפרנסו בנותיו מנכסיו אפשר דבשעת מיתה הדר ביה והדין דין אמת בין שתהא הגרסא כך או לא ותמהני מהרי"ף ז"ל שכתב להנהו נסחי דאית בהו איפכא לית הלכתא כרבי ואיזה פירוש שהוא מפרש בה לא ידעתי מהיכן דחאה: **תלא** ליה רב לרבי ביני חיטי. פירש ר"ח ששאלות רבות שאל אגרות תפורות זו בזו ובין האגרות כתב שאלה זו: מוליכין לפרנסה. לפי שהיא קצובה: ואין מוליכין למזונות. כדתנן [גיטין דף מח:] אין מוליכין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים לפי שאין למזונות קצבה: עד שמת הבן. ונפלה הירושה לפני הבנות: ויתרה. עישור נכסים ולא אמרינן תטול עישור נכסים תחלה כמו שנטלה זו ואח"כ יחלוקו אלא זו שקדמה ונשאת זכתה ובת על הבת אין לה עישור נכסים שהרי שתיהן שוות בירושה: גדולה מזו. שאפילו שעבדו אחים את הנכסים יפה כח הפרנסה לטרוף לקוחות וזו שהנכסים בעין אמרת ויתרה: (ו) דאיכא ריוח ביתא. שהרי נשתכרה הרבה שנוטלת חצי הירושה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק [עשרים] מהלכות אישות כר' יוחנן. ונסתפקו בתוספות היכא שמת הבן ונשארו עשר בנות שלא נשאו דהכא ליכא ריוח ביתא שאפי' בתורת ירושה לא תטול אלא יותר מעישור (ז) ומ"מ משמע דהיכא דשעבד הבן נוטלת עישור שאילו נדון אותה (ח) כיורשת לא תטול כלום ומדין עישור מוליכין לפרנסה ונמצא שאין בירושה ריוח אלא הפסד: אבל בירושלמי פסק הלכה כרבי חנינא ולזה הסכים הרשב"א ז"ל: **בת** יורשת הויא. עישור נכסין שתקנו לה בתורת ירושה תקנו לה: למיגבה בינונית ושלא בשבועה. אי בעלת חוב דאבא הויא אינה גובה אלא מן הזיבורית ואינה נפרעת אלא בשבועה דקי"ל [גיטין דף מח:] אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ואין נפרעין מהן אלא בשבועה ואי בעלת חוב שלהן היא אין כאן בא ליפרע מנכסי יתומים: דרבינא אגבייה לברתיה דרב אשי כשבאה בתו ליפרע נטלה מחלקו של מר בר רב אשי שהיה קיים: בינונית שלא בשבועה. אלמא בעלת חוב דאחי היא: ומבריה דרב חמא זיבורית. לפי שבעלת חוב של אביו היתה שהיה אחיה: אבל פרנסה דליתיה מתנאי כתובה כדקיימא קיימא. כבר כתבתי למעלה דדוקא בדלא אמדיניה אבל בדאמדיניה אפילו ממטלטלי ובדלא אמדיניה נמי משמע לי דשמין כל הנכסים אפילו המטלטלין ומה שגובה עישורין גובה ממקרקעי דודאי כי אמרינן בפרק נערה שנתפתתה (דף נג:) באב גופיה ועד כמה עד עישור נכסי מעישור שבכל נכסיו (ט) קאמר דאיזה טעם יש שנאמר כדי עישור קרקעותיו והרי הוא פרוע במעות או במטלטלין אלא ודאי עישור שבכל הנכסים קאמרינן (י) דאותו עישור הוא כתוב על היתומים אלא שאינו נגבה אלא מן הקרקע ולפיכך תמהני מהרמב"ם ז"ל שכ' בפרק הנזכר נותנין לה עישור הקרקעות: **הלכך** מזוני נמי אפילו ממטלטלין. מיהו לא אלימא תקנתייהו לומר בנכסים מועטים שיהו הבנות ניזונות והבנים ישאלו נגל

שלטי הגבורים

א מצאתי כתוב בשם רבינו יונה ז"ל כא דאמרן דבוגרת לא הפסידה עישור נכסים ה"מ היכא דבגרה אחר מיתת האב אבל אם בגרה בחיי האב אין האחים חייבים להשיאה שלא תקנו עישור נכסים אלא למי שמת והניח בנות קטנות דליבנא דהבנות קטנות משמע דתקנו להם מפני שאמדו חכמים דעת האב שאין רוצה להשהות בביתו בתו בוגרת וזו כיון שבגרה בחיי האב כיון דאשתהי אשתהי הלכך אם מת האב והניח בת קטנה אע"פ שבגרה או ניסת לא מחלה ולא הפסידה עישור נכסים דכבר זכתה מיד שמת אביה ולפיכך לא הפסידה אח"כ אבל אם בגרה בחיי אביה אע"פ שניזונת מן האחין ואע"ג דמחאי מיד כשמת אביה אין לה עישור כלל: ומסתבר ה"נ דכי היכי דלא תקנו מזונות לבגרה בחיי אביה דהא אפי' נערה שבגרה אבדה מזונותיה ה"נ בגר בחיי אביה אין לה פרנסה ואע"ג שאם בגרה לאחר מיתת אביה לא הפסידה פרנסתה באני כתם שהיה להם להאחים להשיאה קודם בגר וכן משמע דלא

ד וכן פסק מיי' והרא"ש פוסק כר' חנינא דאמר גם היא נוטלת עישור שלה ואח"כ יחלוקו כתב הר"י קורקוס אי איכא אלמנה ובת אלמנה תובעת כתובתה או מזונות ובת פרנסתה אלמנה קודמת שהיא בעלת חוב דאב ובת בעלת חוב דאחין ואפי' אין שם אלא מטלטלין דלא שייך בהו דין קדימה כי היכא שהיא קודמת כי איכא מקרקעי דכי תקינו הגאונים לגבות כתובה ומזונות ממטלטלי כעין דינא תקון ולענין דינא היכא דאיכא קרקע אלמנה קודמת לגבות כתובתה: ה כתב סמ"ג לר"ח אפי' בתקנת אחרונים אין עישור זה נגבה אלא מן הקרקע או משכירות קרקע ולדברי רבינו שממון נגבה אף מן המטלטלין ומתקנת הרא"ש כר"ת וצ"ע בדברי הגהות מיי': ו כתב מיי' כבר נהגו לכתוב בכל הכתובות מקרקעי ומטלטלי ודבר זה תקון גדול הוא ואנשים חכמים ונבונים נהגו כן והוא ככל תנאי שבממון שהוא קיים ונמצא האלמנה גובה מטלטלין בתנאי זה ולא מתקנת האחרונים הרי שלא כתב כן בכתובתה אלא נשא סתם אם הוא יודע בתקנת הגאונים גובה ואם לאו או שנסתפק לנו הדבר מייבבים בדבר זה שאין כח בתקנת הגאונים לדון בה לפי שלא נתפרסם הדבר ...ין תקנה כאבה שהוא תקנת סנהדרי גדולה עד שנוליא בה ממון מן היורשים ע"כ וכבר תקנו גאוני כיבובות שהאשה גובה כתובתה מן המטלטלין כשאינה מוצאה קרקע... בין כשהיא גובה כתובתה מן הבעל בין כשהיא גובה מן היורשין יכן

עין משפט

א מיי' פ"כ מהל' אישות טור אה"ע סי' נס :
ב מיי' פי"א מהל' זכייה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רנג :
ג מיי' פכ"ט מהל' מכירה סמג שם טור ח"מ סי' רלה :

על הפתחים אלא אלו ואלו נזונין כמו שכתב הרי"ף ז"ל בהלכות ברים פרק מי שמת : אילטרובילא. מושב אמת הרחיים כמו שהוא חשוב כמקרקעי : מטמלא דבתי . הפי' הנכון בזה מיירי בשהשכירן האב ולא הגיע זמן השכירות בשעת מיתתו דכיון שלא הגיע הזמן ושכירות אינה משתלמת אלא בסוף ה"ל שכירות שכנגד מה שנשתמשו בו בחייו כפירות המחוברים לקרקע הצריכין לקרקע שדינן כקרקעות . והיכא דאיכא בן ואלמנה ובת ואלמנה תובעת כתובה או מזונות ובת תובעת פרנסתה אלמנה קודמת דהויא לה בעלת חוב דאב ובת בעלת חוב דאחין והא דגרסי' בירושלמי בפרק מי שהיה נשוי [הלכה א] פרנסה וכתובה פרנסה קודמת היא בכתובת בנין דכרין קמיירי משום דשויה רבנן כירושה [דף נב:] וכשם שנוטלת במקום בנים כך נוטלת במקום כתובת בנין דכרין : והיכא דבת תובעת מזונות ואלמנה תובעת כתובה ואיכא מקרקעי ודאי אלמנה קודמת דהא איכא דין קדימה במקרקעי אל"א אפי' היכא דליכא אלא מטלטלי שאין בהן דין קדימה וכמ"ש הרי"ף ז"ל לקמן בפ' הכותב [נסי' שמ] אעפ"כ כתובה קודמת שכיון שזו וזו מתקנת האחרונים הוא שיש להן לגבות מן המטלטלין כי תקינו כעין דאורייתא תקינו וכשם שאם באו לגבות מן הקרקעות כתובה קודמת למזון הבנות כך ראוי שתקדים אם באו לגבות מן המטלטלין בתקנת האחרונים ז"ל :

נר מצוה

תנאי כתובה ככתובה אבל א פרנסה דליתא (א) בתנאי כתובה כדקיימא קיימא : *שלח רב נחמיה בריה דרב יוסף לרבא בר רב הונא זוטא לנהרדעא כי אתאי האי איתתא לקמך אגבייה עישור נכסי אפי' מאיצטרובילי דרחייא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא ב מגבינן מעמלא דבתי : *מתני' ג המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ א"ר יוסי וכי אינה אלא שדה והיא רוצה למכרה ג הרי היא מכורה מעכשיו בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום : גמ' ת"ר המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת ינתנו לבעלי מן הנשואין הרשות בידה מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ ר' יוסי אומר גדולה בין מן האירוסין בין מן הנשואין הרשות בידה קטנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה מן האירוסין דרבי מאיר סבר אע"ג דגדולה היא מצוה ד לקיים דברי המת לפיכך יעשה שליש מה שהושלש בידו ור' יוסי סבר כיון דגדולה היא הרשות בידה והאי דקתני במתני' בד"א (ב) [ר"מ היא] וחסורי מיחסרא והכי קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו דברי ר"מ בד"א מן האירוסין אבל מן הנשואין הרשות בידה בד"א בגדולה אבל בקטנה אין מעשה קטנה כלום איתמר א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורבא אמר רב נחמן הלכה כר"מ וקי"ל כרב נחמן בדיני תניא ה האומר תנו לבני שקל בשבת והם ראוים לתת להם סלע נותנין להן סלע ואם אמר אל תתנו אלא שקל אין נותנין להן אלא שקל ואם אמר אם מתו ירשו אחרים תחתיהן בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להן אלא שקל *אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכתא בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להן כל צרכן והא קי"ל הלכה כר"מ דאמר מצוה לקיים דברי המת הני מילי במילי אחרינייתא אבל בהא מינח ניחא ליה והאי דאמר הכי לזרוזינהו הוא דעבד תנן התם ו הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר ה במטלטלין אמר רפרם לא שנו אלא שאין להם אפוטרופוס אבל יש להם אפוטרופוס אין מקחן מקח ואין ממכרן ממכר ממאי מדקתני אין מעשה קטנה כלום ולא קתני יעשה שליש מה שהושלש בידו כדקתני בגדולה שמע מינה אין מעשה קטנה כלום בין במקום שליש ז בין במקום אפוטרופוס וכן הלכתא :

רש"י

שהיה אחיה : כדקיימא קיימא . דוקא ממקרקעי : כי אתיא ההיא איתתא קמך . אשה אחת שהיה לה ליטול עישור נכסים באת לפניו ובקשה ממנו לשלוח לו שישתדל בדינה : אילטרובלי . אמת הרחיים כמו שהן ומקרקעי חשיב להו : מעמלא דבתי . שכירות הבתים דהא ממקרקעי קאתי : מתני' המשליש מעות לבתו . מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות לה שדה או נדוניא לכשתנשא : היא אומרת . אחר שניסאת : נאמן בעלי עלי. שלא יעכבם תנם לו והוא יקנה לי השדה כשארצה : יעשה שליש כו' . יקנה השדה ואין שומעין לה דמצוה לקיים דברי המת : וכי אינה אלא שדה וכו' . מה תועיל לו לקנות אפי' אין כאן מעות אלא שדה שכבר קנה שדה ורוצה למוכרה הרי היא מוכרת הלכך שומעין לה : בד"א . הא דשומעין לה : גמ' מן הנישואין הרשות בידה . שאף האב לא עלה בדעתו למוסרם ביד שליש אלא עד שתנשא דמשנישאת הבעל זכאי לאכול פירות : איכא בינייהו גדולה מן האירוסין . דקאמר ר"מ מן האירוסין יעשה שליש מה שהושלש בידו ואפי' היא גדולה וקאמר ליה ר' יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה : הלכה כר"מ . וטעמא משום דמצוה לקיים דברי המת שקל. חצי סלע : וראוין . שאין ניזונין בפחות: נותנין להם סלע . דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו לסלע היה אומר תנו להם סלע : אל תתנו . הרי מיחה בידינו : אם מתו . בלא בנים : אין נותנים להם אלא שקל . שאין לנו להפסיד את הבאים אחריהם הואיל ועשה את אחרים יורשים אחריהם ודאי שקל דוקא קאמר כדי שתפול ירושה אחריהן לאותן אחרים : אבל הכא . בבניו מינח ניחא ליה שיתנו להם כל צרכם : לזרוזינהו . שיחזרו אחר מזונותיהם ולא יהיו רעבתנין : הפעוטות . תינוקות בני תשע או בני ח' : במטלטלין . דוקא אבל במקרקעי לא עד שיביא שתי שערות או עד שיהא בן עשרים : אפוטרופוס. שמינהו בית דין או אבי יתומים : הדרן עלך מציאת האשה

מתני' המשליש מעות לבתו . מסר מעות ביד שליש לצורך בתו לקנות לה שדה או נדוניא לכשתנשא : והיא אומרת. לאחר שנשאת : נאמן בעלי עלי . שלא יעכבם לעצמו תנם לו והוא יקנה לי השדה כשארצה כך כתב רש"י ז"ל . ומה שכתב והיא אומרת לאחר שנשאת לא דייק (ג) דבגמרא מסקינן דליכא בין ר"מ ובין ר' יוסי אלא גדולה מן האירוסין : יעשה שליש וכו' . יקנה השדה ואין שומעין לה . ומפרשינן טעמא בגמ' משום דס"ל לר"מ מצוה לקיים דברי המת הא לאו הכי נותנין לה המעות לפי שהוא לא אמר שלא תזכה במעות אלא לקנות בהן שדה שאילו אמר כן אפילו בלא טעמא דמצוה לקיים דברי המת אין שומעין לה שלא זכתה בהן אלא בענין זה אלא הוא מעכשיו זיכה אותה בהן אלא שצוה שיקחו לה מהן שדה ומש"ה אי לאו טעמא דמצוה לקיים דברי המת נותנין לה מיד שכלה הם לגמרי ומוכח בסוף פ"ק דגיטין [דף טו.] דאפילו במצוה כשהוא בריא כיון שמת אמרי' מצוה לקיים דברי המת :
אמר ר' יוסי וכי אינה אלא שדה . וכי מה תועלת לו לקנות אפי' אין כאן מעות אלא כבר נקנה השדה והיא רוצה למכרה היא מכורה הלכך שומעין לה ואפשר דטעמיה דרבי יוסי משום דלית ליה מצוה לקיים דברי המת אי נמי אית ליה ושאני הכא משום טעמא דקאמר לא יהא אלא שדה והיא רוצה למכרה ואע"פ שהיא רוצה למכרה היאך היא מכורה דהא אמרינן בפרק מי שמת (דף קנה.) שאין הבן רשאי למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים י"ל ה"מ בקרקע שהיה מאביו אבל שדה זו אע"פ שבמעות אביו לקחו אותה מ"מ לא היה מאביו אבל הראב"ד ז"ל כתב דלא אמרינן למכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים אלא במה שיורש מאביו אבל במתנה שהאב נותן לבנו לא ובת אינה יורשת אלא מקבלת מתנה היא וכן נראה מדברי רבינו חננאל ז"ל והרשב"א ז"ל מוסיף עוד לומר שאפילו בת יורשת מוכרת שלא תקנו אלא במנוי וירושת בנים בנכסי האב אבל ירושת הבת בנכסי האב אינה מנויה ולפ"ז ג"כ אמרו ז"ל *דבין בנכסי האם ובנכסי שאר היורשים מוכר דבנכסי האב דוקא אמרו לפי שירושת האב לבן מנויה ושאר ירושות אינן מנויות : בד"א . בגמרא מפרש לה מאן קתני לה בד"א דשומעין לה : גמ' מן הנשואין הרשות בידה . שאף האב לא עלה בדעתו למסרה ביד שליש אלא עד שתנשא דמשנשאת הבעל זוכה לאכול פירות : איכא בינייהו גדולה מן האירוסין . דקאמר ר"מ מן האירוסין יעשה שליש שליחותו ואפילו היא גדולה וקאמר ליה רבי יוסי כיון דגדולה היא שומעין לה . וקי"ל כר"מ בדיני הלכך נקיטינן דבקטנה אין מעשה קטנה כלום וכן נמי בגדולה מן האירוסין ולא משכחת לה שיהא הרשות בידה אלא בגדולה מן הנשואין : וראוין לתת להן סלע . שאין נזונין בפחות : נותנין להן סלע . דאי הוה ידע שיתייקרו המזונות ויצטרכו סלע לא הוה אומר : אל תתנו . הרי מיחה (ד) בידינו ולא עשאם יורשין אלא בענין זה : אין נותנין להם אלא שקל . שהואיל ועשה את אחרים יורשים אחריהם ודאי שקל דוקא קאמר כדי שתפול הירושה אחריהם לאותם אחרים : והא קיימא לן הלכה כרבי מאיר דאמר מצוה לקיים דברי המת . והיכא דאמר אל תתנו להם אלא שקל אמאי נותנין להם כל צרכן : מינח ניחא ליה . שיתנו להם כל צרכן : לזרוזינהו . שיחזרו אחר מזונותיהם ולא יהיו רעבתנים :
הפעוטות. תינוקות בני *תשע או שמונה כדמפרש בהניזקין (דף נט.) : במטלטלין . דוקא אבל במקרקעי לא עד שיביא שתי שערות או עד שיהא בן עשרים : אפוטרופוס . שמינהו אבי יתומים או ב"ד : וממאי מדקתני . במתניתין : בין במקום שליש בין במקום אפוטרופוס . כלומר דלא אמרינן דדוקא שליש שנשתלש לכך ופירשו לו מה יעשה בהם אבל אפוטרופוס אינו אלא לעשות צרכי יתומים לכל הצריך והרי אם מכרו אלו הפעוטות אין זה שינוי מצות המת שאפילו האפוטרופוס ימכור לצורך מזונותיהם : מדקתני סתמא אין מעשה קטנה כלום משמע דאפילו במקום אפוטרופוס דדמי קצת לשליש אמרינן הכי . ומיהו משמע דדוקא בקטנים אבל בגדול שיש לו אפוטרופוס כגון שמינהו אביו עד שיהא בן עשרים מקחו מקח וממכרו ממכר ואם קדם הלוקח להוציא הנכסים מיד האפוטרופוס זכה שאע"פ שאין האפוטרופוס רשאי לתתם לו היינו משום מצוה לקיים דברי המת וכיון שא"א לו לקיים מה יש לו לעשות וב"ד ג"כ אין להם לכוף הלוקח להחזיר הנכסים ביד האפוטרופוס כיון שלא נוח ללוקח כלום אין עליו מצוה לקיים דברי המת שאין המצוה אלא למי שנצטווה בכך : הדרן עלך מציאת האשה

הדרן עלך מציאת האשה

הגהות הב"ח

(א) מתני' כצ"ל: (ב) בד"א בגדולה ר"מ היא כצ"ל : (ג) נ"ב וכך הפסו עליו גם התוס' ובעיני נראה דל"ק מידי דרש"י ז"ל לא בא כי אם להוציא מלב המפרש והיא אומרת יתנו לבעלי על אותה שעה שהשליש האב המעות כ דמשמע לאחר' ולכך פי' המשליש מעות לבתו לכשתנשא לא לאחר שנישאת והיא אומרת לאחר שניסאת לא קודם שתינשא שאין לה עדיין בעל אבל אה"כ דהיא אומרת לאחר שנתארסה' ונראה דעתו דאם השליש האב לאחר שניסאת אפי' ר' יוסי מודה דאין שומעין לה דהיכא שנשאת כבר הפסה דאף האב לא עלה בדעתו למסרם ביד שליש אלא עד שתינשא והרי כבר נ בהאת ואעפ"כ מסרם ליד שליש ולא ליד חתנו אלמא דאין דעתו נוחה כלל למסרם ליד הבעל הלכך יעשה שליש מה שהושלש בידו . ומצאתי להרב מהר"ם לוריא שיישב דברי רש"י וז"ל והני אומר אולי גם רש"י לא כוון שהאמר אחרי שנישאת אלא שאמרה עתה שבעל נאמן עליה לאחר שנישאת ודו"ק עכ"ל : (ד) נ"ל בידם:

נ"ל דבן (ג"ה)

וכן לשון רש"י וז"ע דבגמ' שם אמר רב יהודה כבר שית כבר ז' ר"כ אמר כבר ז' כבר ח' במהניתא תני כבר ט' כבר י' ולא פליגא כל חד לפי חורפיה . ורש"י והר"ן לא נקטו לא מספר המרובה ולא מספר המועט . ובאמת מן בר שית עד בר י' וי' בכלל הכל הוא לפום חורפיה יע"ש (ג"ה)

שלטי הגבורים

וכן בע"ת גובה חובו מן המטלטלין של יתומים שירשו מאביהם לפי שבזמן הזה רוב בני אדם אין להם קרקעות וכל סמך האשה ובע"ח על המטלטלין בזמן שאין מוצאין קרקעות ולפי תקנה זו אף הבנות גובות מזונותיהם ופרנסת נדונייתה אפילו מן המטלטלין כמו שביאר מז"ה: אע"פ שהאשה גובה כתובתה מן המטלטלין בתקנת הגאונים כמו שביארנו אם רצה הבעל או יורשיו להגבותה קרקע הרשות בידן שלא תקנו הגאונים שתגבה מן המטלטלי אלא כשאינה מוצאה קרקעות אבל כשמוצאה קרקעות של בעלה בידו או ביד יורשיו ורוצים להגבותה קרקע אינה יכולה לתבוע מהן מטלטלין כך שמעתי וכן עיקר וכן נראה בעיני לומר גם בבע"ת שבא לגבות מן היתומים ואם תפסו מטלטלין אין מוציאין מידן ונראה בעיני שגם הנדוניא דינה כמו הכתובה והתוספת בכל אלה שאמרנו כמבואר בק"ס :
א וכן פסק ר"ח דפרנסה אינה נגבית אלא מן הקרקע וכן כתובת בנין דיכרין ורבינו שמשון כתב כשם שכתובה נגבית מן המטלטלין כתקנת הגאוני' ה"ה כתובת בנין דיכרין והאריך בראיות ור"י היה אומר דאין אנו צריכין לתקנות הגאונים לענין הכתובה דאנן *)מקרקעי אגב מטלטלין מקנינן דאהכי מאי דכתבינן בכתובה נכסים דאית להון אחריות ודלית להון אחריות וכו' לגבות מן המטלטלין אם הם בעין והאי דלא כתיב אגב שלא לגבות מן הלקוחות ודברי ר"י אלו צריכין עיון מיהו דוקא לוקח מפקיע כתובה מן המטלטלין דס"ל בע"ת מאוחר שקדם וגבה במטלטלין דמה שגבה גבה אבל מקבל מתנת בריא אינו מפקיע לדברי ר"י בר ברוך ולדברי ריב"ם מפקיע מתנת בריא כמו מכר אבל מקבל מתנת שכ"מ שאינה אלא מדרבנן אינה מפקעת מק"ו מירושה דאורייתא והאריך בראיות:
לשון ריא"ז
ב ונראה בעיני שאפי' אם שלא מתנין כמנהגינו שאם תמות האשה קודם בעלה בלא בנים תחזור נדונייתא ליורשי אביה אין רשות לאשה ולא לבעל למכור הנכסים שהכניסה לו וכן בקרקע שמעבד לה לכתובתה פן תתאלמן או תתגרש ותצטרך לגבות כתובתה מהן וכן יורשי אביה יכולין לעכב למכור בנכסים או קרקע המשועבד לכתובתה פן תמות היא בלא בנים ו יצטרכו היורשים לגבות מהן שכמו שהבעל משועבד לאשתו אם תתאלמן או תתגרש כך הוא משועבד ליורשי אביה אם תמות בלא בנים :
ג מסקינן בגמ' דבת בעלת חוב הוי ומאי מסלקי לה בזוזי . אמר רב מניומי תוינא לשהיא איתתא דאתאי לקמיה דאמימר ותוה קא בעיא עישור נכסים ותזינים לדעתיה דאי בעי לסלוקה בזוזי היו מסלקי לה דשמעי מאתי דהוו אמרי אילו הוו לן זוזי מסליקנא בזוזי ואישתקוכתבו בתוס' מכאן היה רגיל ר"ת כשהיה יושב בדין ואחד מבעלי דינין מגזם את חבירו ואומר כך וכך תתחייב לי בדין רגיל היה ר"ת לומר שקר אתה דובר כי לא יתחייב לך . שאם אין לו בדין לומר כן מה היה מוכיח רב מניומי מדאשתיק :
ד עיין בתוס' בסוף פירקין ובהר"ן פ"ק דגיטין שהצריך לתת טעם היכא דאמרי' דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ולא אמרי' מצוה לקיים דברי המת : ה וטעמא דתקנו חכמים שיהיה ממכרו ממכר משום כדי חייו ועל כן כתב רב האי שלא ימכור אלא כדי חייו ולפי דעתו אנו רואים אם יש ממון הרבה שינתן לו ממנו קצת בסחורה כדי שיתלמד במקח וממכר אע"פ שאינו צריך לכדי חייו ולפי מראות עיני הדיינים ע"כ ומיי' כתב כיון דתקון רבנן שיהיה ממכרו ממכר לא פלוג בין מוכר לכדי חייו וכין מוכר יותר מכדי חייו ולזה הסכים הרא"ש : ו פסק הרא"ש דמתנתו מתנה בין יש בם אפוטרופוס בין אין בם אפוטרופוס דהא דאין מקחו מקח בים לו אפוטרופוס לפי בעל אפוטרופוס ליקח ולימכר אבל ניתן אין סרבות בינו
*) אולי צ"ל מטלטלין אגב מקרקעי מקנינן .

המדיר את אשתו מליהנות לו. כתב רש"י ז"ל (א) אין הנאת תשמישו נאסר עליה דהא משתעבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא וליתן כתובה והנאת מזונות בגמרא פריך והא משועבד לה. פירוש לפירושו דכיון שהוא מדיר אותה בלשון זה שהייתו שמדירה ליהנות משלו אין הנדר חל אלא בנכסיו כגוונא דאמרינן בגמ' דאילו בתשמיש כיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה אלא באומר הנאת תשמישך עלי [דף עב:] לפי שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו והיינו דגרסינן בירושלמי תמן תנינן המדיר את אשתו מתשמיש המטה יוציא ויתן כתובה כלומר לשבת אחת נר מצוה או לשתי שבתות והכא איתמר הכי תמן במדירה מגופו ברם הכא במדירה מנכסיו עד כאן כלומר במדיר אותה בלשון השנוי במשנתינו שאין הנדר חל אלא על נכסיו: יעמיד פרנס. אדם שיפרנסנה ובגמרא מפרש היכי עביד: בישראל. אם הוא ישראל שיכול להחזיר גרושתו: בכהנת. שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא סופו יתחרט יהבי ליה רבנן זימנא טפי: אחד מכל הפירות. קונם פרי פלוני עלי והוא קיים לה: שלא תתקשט באחד מכל המינים. קונם בושם פלוני עלי וקיים לה בעלה: בעניות שלא נתן קצבה. באשה עניה אם לא נתן קצבה לדבר עד מתי אסרו עליה הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמרא מפרש עד כמה הוא קצבתה: ובעשירות. שרגילות בכך עד שלשים יום אם לא הדירה יותר אין כופין אותו להוציא. **גרסי'** בירושל' בפירקין [הלכה ד] הדירה שלא תרחצי במרחץ בכרכים שבת אחת ובכפרים ב' שבתות שלא תנעלי במנעל בכפרים שלשה ימים ובכרכים מעת לעת:

ט **המדיר** את אשתו מליהנות לו עד ל' יום יעמיד פרנס יתר מכאן יוציא ויתן כתובה ר' יהודה אומר בישראל חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תטעום באחד מכל הפירות א יוציא ויתן כתובה רבי יהודה אומר בישראל יום אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובכהנת שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא ב תתקשט באחד מכל התכשיטין יוציא ויתן כתובה רבי יוסי אומר בעניות שלא נתן קצבה בעשירות שלשים יום: **גמ'** וכיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה לאו כל כמיניה למפקע שעבודה והתנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר אלמא כיון דמשעבדא ליה לאו כל כמינה למפקע ליה לשעבודיה הכא נמי לא כל כמיניה למפקע לה לשעבודה לאו דף ע: *°באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך אי הכי פרנס למה לי בדספקא לה בדברים גדולים ולא ספקא לה בדברים קטנים דהות רגילה בהו בבי נשא והוה מגלגלא בהדיה והשתא אמרה ליה עד האידנא דלא אדרתן מצינא לגלגולי בהדך השתא דאדרתן לא מצינא לגלגולי בהדך ומ"ש ג עד שלשים יום עד ל' יום לא שמעי אינשי ולא זילא בי מילתא טפי שמעי אינשי וזילא מילתא

ופרנס

רש"י

המדיר את אשתו מליהנות לו. אין הנאת תשמיש שלו נאסר עליה דהא משתעבד לה הלכך בשביל תשמיש אין לנו לכופו להוציא והנאת מזונות בגמ' פריך והא משועבד לה: יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה: בישראל. אם הוא ישראל שיכול להחזיר גרושתו: ובכהנת. שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה ושמא סופו יתחרט יהבו ליה רבנן זימנא טפי: שלא תתקשט באחד מכל המינים. שאמרה קונם בושם עלי והוא קיים לה: בעניות. אם היא עניה: אם לא נתן קצבה. עד מתי אסרה יוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה תמתין עד אותו זמן ובגמ' מפרש עד כמה קצבתה: בעשירות. דרגילות בכך עד שלשים יום אם לא הדירה יותר משלשים יום אין כופין להוציא: **גמ'** וכיון דמשועבד לה. למזונות: מה שאני עושה לפיך. יהא בקונם: בדלא ספקא. מזונות במעשה ידיה הקצוב לה בפרק אף על פי:

גמ' וכיון דמשועבד לה. למזונות: והתנן קונם שאני עושה לפיך וכי תימא ליפרוך ממתני' גופא דלא תנן יוציא בשבת אחת או בשתי שבתות משום תשמיש דאלמא לא מצי מפקע לשעבודה י"ל (ב) דמאי מדחי ליה דבלשון מליהנות לו לא משמע תשמיש ומש"ה פריך מדתנן קונם שאני עושה לפיך וא"ת ומאי קושיא דהא אסיקנא לעיל בפרק אע"פ (דף נט:) דהיינו טעמא דאינו צריך להפר משום דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל הא מדיניה חייל קונם *) דידה דקונמות קדושת הגוף נינהו ומפקיעין מידי שעבוד ומש"ה מצי מדיר לה י"ל דמפשט פשיט לן דכי היכי דאלמוה רבנן לשעבודיה דבעל ה"נ אלמוה לשעבודה דידה דכי הדדי נינהו ומיהו דוקא בקונם הוא שאינו יכול להפקיע את שעבודה אבל הקדיש נכסיו אין אשתו נזונת מהם דהא קי"ל [גיטין דף מח:] דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים ומה לי מכרן להדיוט ומה לי מכרן לגבוה הלכך דוקא במדיר הוא דאלמוה לשעבודה משום דאי לאו הכי אין לך אדם שלא יפקיע שעבוד אשתו אבל במקדיש ליכא למיחש להכי שאין אדם עשוי להקדיש נכסיו ולהפסידם כדי להפקיע שעבוד אשתו ומשום הכי מוקמינן להו אדינא ואין אשתו נזונית מהן כאילו מכרן ומיהו אם הקדישה נכסיה לא נפקע שעבוד הבעל בכך דהא בעל שויוה רבנן כלוקח לכל מילי כדאמרינן [דף נ.] באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי הבעל ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ולענין לוקח נמי בשלהי יש נוחלין [דף קלט.] ולענין אחריך בפרק מי שהיה נשוי (דף נה:) וכיון שעשאוהו כלוקח לכל דבר נמצאת מקדשת דבר שאינה שלה (א): **באומר** לה צאי מעשה ידיך במזונותיך. מהא משמע דאפילו לרב הונא דאמר [דף נח:] מזוני עיקר יכול לומר לה כן בדספקא ובדלא ספקא נמי יכול לומר לה שתקח מעשה ידיה בדמי מזונותיה וישלים השאר דהא קיימא לן כרב הונא כדאיפסיק הלכתא כוותיה בהדיא בפרק שני דייני גזירות [דף קז:] ואנן ודאי בשמעתין אליבא דהלכתא אמרינן הכי ועוד דעלה דהא אמרינן בגמרא [דף ע:] דאם איתא לדרב הונא כו' קשיא ליה מתני' דקונם שאני עושה לפיך אלמא דמתני' דפרקין אתיא ליה שפיר: דהויא רגילה בהו בבי נשא וקא מגלגלא בהדיה וכו' השתא דאדרתן לא מצינא דאיגלגל בהדך. וכ"ת הדרא קושיא לדוכתה דכיון דהשתא משועבד לה היכי חייל נדרא וי"ל דכיון דבשעתא דאדרה הוה מגלגלא בהדיה חייל נדרא דהויא שעתא הא מחלה לה ומיהו לא מחלה להו לגמרי אלא כל היכא דמגלגלא בהדיה ומשום הכי אפילו לבתר דלא יכלה לאיגלגולי חייל נדרה דה"ל כהדירה כשהיא ארוסה ונשאת דאמרינן בגמרא [שם] דחייל אע"ג דלא דמו לגמרי דהכא מכי אדרה משעבד לה ונדריה ושעבודה באין כאחת והיינו טעמא משום דכיון דמדינא מפקע אלא דרבנן אלמוה לשעבודה בכה"ג לא אלמוה ואוקמוה אדינא ובתוס' אמרו דמעיקרא לאו מתורת מחילה אתינן עלה אלא הכי פירושו דאותם דברים קטנים שהיתה רגילה בהם בבי נשא לא היו כל בני משפחתה שוין בכך דאי הכי היתה עולה עמו אלא אביה בלבד שהיה עשיר היה מותר לה בהם אבל בני משפחתה שאין להם עושר אלא כמו שיש לבעלה אינן רגילין באותן דברים קטנים ולפיכך יש לה להתגלגל עמו אבל בשאינה עמו יש לו להנהיגה כמו שהיתה בבית אביה. טפי שמעי אינשי וזילא בי מילתא. כבר כתבתי למעלה שדעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהלכות אישות דדוקא ע"י נדר הוא דמצי אמרה הכי אבל שלא ע"י נדר לא שהרשות בידו להשרות אשתו ע"י שליש כדתנן בפרקין דלעיל [דף סד:] המשרה אשתו ע"י שליש אבל בירושלמי [כאן הלכה א] משמע דאפילו שלא ע"י נדר יכולה להקפיד ומתני' דהמשרה אשתו דוקא בשקבלה עליה. ובגמ' אמרינן ואי בעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה מי איתא לה מזוני שהגיע זמן ולא נשאו דתנן הגיע זמן ולא נשאו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה ומאי שנא עד שלשים יום דעביד שליח שליחותיה טפי לא עביד שליח שליחותיה. ועיקר הפי' בזה כמו שפי' הרב בן מיג"ש ז"ל דמיירי בשהדירה קודם שהגיע זמן דאכתי לא חל חיובא עליה ואחר כך הגיע זמן אבל הדירה אחר שהגיע זמן אע"ג דשעבודא דמזונות ליתיה אלא מדרבנן לא חייל נדרה דהא מעשה ידיה ליתנהו אלא מדרבנן ואפ"ה תנן [נדרים דף פה.] קונם שאני עושה לפיך א"צ להפר ועוד דסוגיין דמזונות [כתובה] דרבנן ואפ"ה מקשינן כיון דמשועבד לה היכי מצי מדיר לה וזה לא כדברי רש"י ז"ל ואע"ג דבירושלמי גרסי' עלה דמתני' [הלכה א] וכי אדם נודר שלא לפרוע את חובו ומפרקינן כמ"ד אין מזונות לאשה דבר תורה לא אתיא כגמ' דילן ודאמרינן מאי שנא עד שלשים יום היינו משום (ג) דהשתא ליתיה לטעמיה דמשלשים יום ואילך שמעי בה אינשי וזילא בה מילתא דהא ארוסה היא וארוסה היא מתפרנסת לעולם ע"י אחר. והך אוקמתא לא כתבה הרי"ף ז"ל ותמה אני למה וכ"ל משום דבתר הכי אמרינן בגמרא ואי בעית אימא שהדירה כשהיא ארוסה ונשאת ומשמע ליה ז"ל דלמדחייא לאוקמתא קמייתא איתמר דאי לא כיון דבהגיע זמן סגי לן למאי איצטריך לאוקומה בשנשאת אלא ודאי לא סגי לן טעמא דעד שלשים יום עביד שליח שליחותיה ומשום הכי מוקמינן לה בשנשאת דזילא בה מילתא ואוקמתא בתרייתא נמי אדחייה לה בגמרא הילכך לא פש לן אלא אוקמתא קמייתא ואפשר דהיינו דקא מסיק תלמודא ואמר אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא והרמב"ם ז"ל כתב בפי"ב מהלכות אישות כלשון הזה המדיר את אשתו מליהנות לו כו' ממתינין לו ל' יום ובאותם השלשים יום תהיה היא עושה ואוכלת ויהיה אחד מחביריו מפרנס אותה דברים שהיא צריכה להם יותר על מעשה ידיה אם אין מעשה ידיה מספיקין לה לכל ע"כ ודבריו תמוהין בעיני הרבה דהא בגמ' אמרי' בהדיא דלא מצי מדיר לה אלא באומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך אבל סתמא לא אמרינן נעשה כמי שאומר לה (ד) משום הכי מסקינן לה דוקא באומר לה ובמספקת לדברים גדולים ומגלגלת בהדיה בדברים קטנים ומדבריו נראה שאפילו בשאין מעשה ידיה מספיקין ולא איתגלגלא בהדיה חייל נדרא וכל שמעשה ידיה מספיקין אפילו לא אמר לה צאי וכו' מצי מדיר לה ואילו בגמ' אמרינן בהדיא דנהי דבאומר מהני כי לא אמר משעבד לה ולא כל הימנו לומר איני נותן מזונות ושהיא מעצמה תעכב מעשה ידיה ודכוותה גבי אשה אף על פי שהיא יכולה לומר איני נזונת ואיני עושה אינה יכולה לומר איני עושה בלבד ושהוא מעצמו יעכב מזונות דהא תנן קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר ואין לך אומרת איני עושה גדול מזה וכ"ל שהביאו לומר כך (ב) משום דלא אשכחן דאלמוה רבנן לשעבודה דידה והיינו טעמא משום דלא צריך לאלומי דעל כרחיה או יפר או יוציא ויתן כתובה ומש"ה ס"ל ז"ל דתנא דקונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפר היינו משום דס"ל דקונמות אין מפקיעין

מידי

*) בר"ס הגי' דידיה

מפרש ר"ת דמליהנות לו לא משמע אלא הנאת מזונות ע"כ משמע להדיא דס"ל כן לפי האמת. ונפקא מינה לענין דינא דלפי' רש"י והר"ן כשהדירה כשהיא ארוסה דהכתי לא משתעבד לה אם הדירה מליהנות לו דמשמע נמי תשמיש חל הנדר נמי מתשמיש ואם ניסת וקאמרה סבורה הייתי שאני יכולה לקבל עכשיו אין אני יכולה לקבל יוציא בשבת א' או בב' שבתות. עי' בסוגיא ובתוס'. מ"מ תימה בעיני מאי קושיא לפרוך ממתני' גופא הא איכא למימר שאני תשמיש כיון דמדאורייתא משתעבד לה לפיכך אין הנדר חל אבל מזונות דאינו חייב אלא מדרבנן לפיכך חל הנדר ומש"ה פריך מדתנן קונם שאיני עושה לפיך דמעשה ידיה נמי מדרבנן הוא ואפ"ה לאו [כל] כמיניה דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל וה"נ אלמוה לשיעבודא דידה ומה שפי' רש"י בגמ' גבי שהגיע זמן ולא נישאו דמדאורייתא לא משתעבדא כו' התם הוא דארוסה היא ולא אלמוה לשיעבודא דידה אא"כ נישאת וכמו שפי' התוס' שם ע"ש: (ג) נ"ב אבל לדעת הרמב"ם קשה דהשתא נמי איכא זילותא מפני שבשאר ארוסות ניזונות ע"י שליש שלא ע"י נדר וזו ע"י נדר דבכה"ג נמי גבי נשואה ליכא זילותא אא"כ כשהיא מתפרנסת ע"י שליש בשביל נדר. אולי יש לחלק דדוקא בנשואה דלא שכיח שתהא מתפרנסת ע"י שליש בלא נדר הלכך ע"י נדר יש קול ואיכא זילותא משא"כ בארוסה דאפי' ע"י נדר אין לו קול וסברי דשלא ע"י נדר הוא וליכא זילותא כל עיקר: (ד) ומש"ה כנ"ל

שלטי הגבורים

בידו ולכן מתנתו מתנה דהוי לא דעביד ליה ניחא נפשיה לא יהיב ליה ואין חילוק בין יש שם אפוטרופוס בין אין לו אפוטרופוס וכתב רבי שמואל ברבי ברוך דודאי במקרקעי פירש אין ממכרו ממכר ואין מתנתו הנה בפחות מבן עשרים וכן פסק המיי' פכ"ט דמכירה:

א היה אומר ר"ת אם אדם אומר קונם כל הפירות שבעולם עלי לא חייל הואיל וא"א שלא יעבור כדאמרינן גבי האומר קונם עיני בשינה בסתם דלא חייל וכן נמי אם אמר קונם כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר זה היה אומר ר"ת דלא חייל אע"ג שאפשר לו שלא לעשות אותו דבר ולא יאסרו כל הפירות עליו מ"מ כיון שהוציא בפיו כל פירות שבעולם נדר שוא הוא ולא חייל הנדר כלל ועיין בהר"ן בגיטין פרק השולח וכל יוציא דמתני' מספקא ליה לר"י אם כופין בשוטין ואין לו ראיה ברורה ואומר שאין לעשות מעשה אלא היכא דמפרש בהדיא שכופין אלא אומר לו כבר חייבוך רבנן שתוציא אם לא תוציא שרי למקרייך עבריינא דשמא הוי שלא כדין ופסול הגט ובניה ממזרין ולר"ת נ"כ אין כופין בשוטין ולזה הסכים הרא"ש:

ב הדירה שלא תתקשט ותלאו בתשמיש שאמר קונם תשמישך עלי אם התקשטי היא התקשט מיד ואסר בתשמיש ויקיים שבעה ימים ואז יוציא ויתן כתובה נדרה היא שלא תתקשט או שאמרה קונם תשמישך עלי אם אתקשט ושמע וקיים לה יוציא מיד ויתן כתובה ומיי' כתב הדירה שלא תתקשט בעניה שנה אחת יקיים יתר מכאן יתיר נדרו או יוציא ויתן כתובה ובעשירה ל' יום יקיים יתר על כן יתיר נדרו או יוציא והרמ"ה כתב בעניה רגל אחד יקיים:

לשון ריא"ז

המדיר את אשתו שלא תתקשט מכל מיני בשמים. כגון שאמר הנאת תשמישך עלי בקונם אם תתקשט שאין בידו כח להדירה שלא תתקשט אלא בענין זה אם היתה אשה עשירה תמתין עד ל' יום אולי ימצא פתח לנדרו ואם לא נשאל על נדרו עד ל' יום יוציא ויתן כתובה ואם היתה אשה עניה תמתין עד הרגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל אם לא התיר על נדרו יוציא ויתן כתובה כמב"ה:

ג ואי תקשי דהכא אמרי' דאינו יכול להעמיד פרנס אלא עד שלשים יום ובפירקין דלעיל תנן המשרה את אשתו ע"י שליש אלמא יכול לפרנסה ע"י שליש כל זמן שירצה וי"ל דהדירה שאני ובירושלמי פריך ויעמיד פרנס רשות ביד אשה לומר אי אפשי להתפרנס מאחר והא תנן המשרה את אשתו ע"י שליש כאן בשקבלה עליה כאן בשלא קבלה עליה אי בשלא קבלה אפי' יום אחד נמי לא יעמוד מגלגלת עמו שלשים יום שמא ימצא פתח לנדרו:

עין משפט

א מיי' פי"ב ופי"ד מהל' אישות טור אה"ע סי' עב טוי"ד סי' רלה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ודוקא שיעבודא דבעל הוא דאלמוה אבל דמלוה לא אלמוה בהקדש סתם ומיהו נראין הדברים דהיו ממתינין ליה עד דמתשיל אנדריה עכ"ל הר"ן בפ' אע"פ: (ב) לעיל פי' סבירא לן דקונמות כקדושת הגוף ומפקיעים את שיעבודא כר"ן בן נורי דבפרק אע"פ ואלמוה ליכא למימר בה משום דלא אשכחן וכו':

[דף צז ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב יש לדקדק על פירושו שהך אמר אין הנאת תשמישו נאסר עליה הא מדתנן בפרק אע"פ המדיר את אשתו מתשמ"ש ב"ש אומר ב' שבתות כו' שמעינן בהדיא דנאסר הנאת תשמישו עליה. ונראה דמש"ה כתב הר"ן פי' לפירושו דדוקא כשהוא מדיר אותה בלשון זה אבל באומר הנאת תשמישך עלי חל הנדר וכן פי' רש"י והר"ן מתניתין דפ' אע"פ דוקא באומר יאסר הנאת תשמישך עלי ע"ש וכתב הר"ן דהיינו ממש דגרסי' בירושלמי תמן וכו': (ב) נ"ב משמע מלשונו דלא פריך ליה הכי משום דאיכא למדחי ליה דלשון מליהנות לו לא משמע תשמיש והמקשה צריך הכרח הזק לקושיתו ומש"ה פריך מדתנן קונם שאיני עושה לפיך אבל לפי האמת מליהנות לו משמע נמי תשמיש כפשטא ואפ"ה לא תנן יוציא בשבת אחת כו' משום דמליהנות לו היינו שמדירה מליהנות משלו וכיון דמשועבד לה לאו כל כמיניה וכמו שכתב לעיל פי' לפי' של רש"י אמנם התוס' הקשו ג"כ על רש"י קושיא זו שכתב הר"ן וכ"ת ליפרוך ממתני' גופא ויתבו הא"כ

עין משפט

א מיי' פי"ג מהל' אישות טור אה"ע סי' עד טור י"ד סי' רלה:

[דף צח ע"א]

נד"ס הגי' שלשה וכ"ה בגמ' וברא"ש

דף עב.

קהלת ז

ופרנס לאו שליחותיה קא עביד באומר כל הזן אינו מפסיד אאמר רב לא שנו אלא במפרש אבל בסתם יוציא לאלתר ויתן כתובה ושמואל אמר אפי' בסתם נמי לא יוציא שמא ימצא פתח לנדרו תנן המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל הפירות ב יוציא ויתן כתובה בשלמא לרב כאן בסתם כאן במפרש אלא לשמואל קשיא הכא במאי עסקינן שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר האי תנא הוא נתן אצבע בין שיניה והלכתא כשמואל: מתני' *אהמדיר את אשתו שלא תלך לבית אביה בזמן שהן עמה בעיר חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ובזמן שהן בעיר אחרת רגל אחד יקיים *שנים יוציא ויתן כתובה המדיר את אשתו שלא תלך לבית האבל ולבית המשתה יוציא ויתן כתובה מפני שנועל דלת בפניה ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי אמר לה על מנת שתאמרי לאיש פלוני מה שאמרת לי או מה שאמרתי ליך או שתהא ממלאה ומערה לאשפה יוציא ויתן כתובה: גמ' בשלמא לבית המשתה איכא (א) נעל בפניה *אלא לבית האבל מאי (ב) נעל איכא תנא למחר היא מתה ואין כל בריה סופדה ואיכא דאמרי אין כל בריה סופנה תניא היה ר"מ אומר מאי דכתיב °טוב ללכת אל בית אבל וגו' מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספד יספדוניה דיקבור יקברוניה דילווי ילווניה דיטעון יטענוניה: ואם היה טוען משום דבר אחר רשאי: מאי דבר אחר אמר רב יהודה אמר שמואל מחמת בני אדם ג פרוצין המצויין שם אמר רב אשי לא אמרן אלא דאתחזוק

רש"י

לאו שליחותיה עביד. בתמיה ונמצא שעובר נדר: אלא במפרש. שפירש בהדיא שלשים יום התם לא כפינן ליה להוציא אלא יעמיד פרנס: יוציא ויתן כתובה. לאלתר: שנדרה היא. ולכך מה יש לה להמתין עוד אי ניחא לה לדידה למישקל כתובה ולמיפק לא תבקש פתח לנדרה אבל היכא [דאדרה] איהו מליהנות לה ימתין אולי ימצא פתח: הוא נתן אצבע בין שיניה. שקיים לכך יתן כתובה: מתני' בעיר אחרת. דרך ללכת לבית אביה ברגלים רגל אחד מוקמה אנפשה: מפני שנועל בפניה דלת. שגורם לה שגם אחרים לא ילכו אצלה לנחמה כדמפרש בגמ': גמ' מפני שנעל בפניה. דלת של שמחה: דיספוד. יתן אל לבו שגם יספדוהו: דלווי. המלוה את

מידי שעבוד ולא צריך כלל לטעמא דאלמוה וכי אמרינן הכי לעיל בפרק אע"פ [דף נט:] היינו כר' יוחנן בן נורי דס"ל דהשתא לא חייל נדרה ולבתר הכי חייל ומש"ה על כרחין אצטריכינן לאסוקי דקונמות כקדושת הגוף דמו ואלמוה לשעבודה דבעל כדאיתא בסוגיא דאע"פ דוק ותשכח אבל לת"ק דאמר אינו צריך להפר נקטינן מילתא כפשטא דס"ל דקונמות אין מפקיעין מידי שעבוד וכי פרכינן [הכא] והתנן קונם כו' הכי פרכינן לימא מתני' דלא כת"ק דהתם הא הכא לא פליג במתני' וכל הך סוגיא לפרוקי ת"ק דהתם אמתני' אתאמרא אבל לדידן דקיימא לן כרבי יוחנן בן נורי דקונמות מפקיעין מידי שעבודא לא צריכינא לכל הני הוויי ולא קשיא לן מידי משום דשעבודא דידיה הוא דאלמוה דאל"כ (ג) יצטרך לגרש בע"כ והאיש אינו מוציא אלא ברצונו אבל שעבודא דידה אמאי צריכי לאלומי הא כיפר או יוציא ויתן כתובה סגי שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה ובכך עלו דברי הרמב"ם ז"ל כהוגן: ופרנס לאו שליחותיה עביד. בתמיה ונמצא עובר על נדרו: באומר כל הזן אינו מפסיד. דכה"ג לאו שליחותיה עביד ואינו חייב לפרוע לו ואמרינן בגמ' [דף ע:] מתיב רב' המודר הנאה מחבירו ואין לו מה יאכל הולך אצל חנווני הרגיל אצלו ואומר לו איש פלוני מודר הנאה ממני ואיני יודע מה אעשה הוא נותן לו ובא ונוטל מזה הכי הוא דשרי הא כל הזן אינו מפסיד לא ומהדרינן לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כל הזן אינו מפסיד דלעלמא קאמר אבל האי כיון דרגיל אצלו וקא אזיל וקאמר ליה כמ"ד זיל הב ליה את דמי קמ"ל וכתב ר' שמואל ז"ל דמהא משמע שאינו מותר לומר לאדם מיוחד אם תזון לא תפסיד דהא משמע דכי אמר כל הזן הוי רבותא טפי מבאומר איני יודע מה אעשה אלא דמהדרינן דהכא איכא רבותא אחריתא מפני שאומר לאיש מיוחד ואם איתא דשרי ה"ל למיתני בחנווני הרגיל אצלו אם תזון לא תפסיד והוה משמע לן תרתי: לא שנו אלא במפרש. שפירש ל' יום הוא דלא כייפינן ליה להוציא אלא יעמיד פרנס: המדיר את אשתו שלא תטעום. קס"ד כגון שהדירה מנכסיו אם תטעום א' ממיני פירות דבלאו הכי ודאי לא כל הימנו לאסור עליה שלא תטעום וכו' ולפי מאי דקס"ד השתא מיירי בשאמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך ומספקת לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים וכדאוקמא מתני' דלעיל ומפרקינן הכא במאי עסקינן שנדרה היא וקיים לה איהו וקסבר האי תנא דכשקיים לה נתן אצבעו בין שיניה ונשכתו ולפיכך יתן כתובה ואין ממתינין אותו כלל דכיון שנדרה היא מה יש לה עוד להמתין אי ניחא לה לדידה למשקל כתובה (ד) ומיפק לא תבעי פתח לנדרה אבל היכא דאדרה איהו ימתין שמא ימצא פתח כך פרש"י ז"ל והקשו עליו דהא קי"ל [נדרים דף עז.] דנשאלין על ההקם וא"כ נמתין שמא ימצא פתח להקמתו ויחזור ויפר לה ולדידי הא לא קשיא (ה) דודאי כי אמרינן נשאלין על ההקם הני מילי ביום שמעו אבל כל שעבר יומו אע"פ שישאל על הקמתו ותהא כמי שאינה אפ"ה נדרה קיים שהרי שתק ועוד דודאי כי אמרינן וקיים לה איהו לאו דוקא דבשתק לה נמי אמרינן דהוא נתן אצבע בין שיניה והכי איתא בגמרא [דף עא.] בהדיא האשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה ולא הפר לה ובשתיקה ודאי לא שייכא שאלה אלא מיהי הא קשיא עליה דבגמרא פרכינן בסוף סוגיין ותתקשט ותאסר אי לב"ש שתי שבתות אי לב"ה שבת אחד ואם איתא דבנדר דידה אין להמתין כלל מאי קושיא אלא הנכון דהכא כי מוקמינן לה בשנדרה היא (ו) כפשטה מוקמינן לה שנדרה היא שלא תטעום אחד ממיני פירות ולא שאסרה נכסי הבעל עליה אם תטעום אותן וכדמפרשינן מעיקרא כי הוה ס"ל דמיירי בשהדירה הוא משום דמעיקרא צריכין לפרושה הכי דאי לא אי אפשר לו להדירה אבל השתא כפשטה מפרשינן לה וכיון שכן אין לה תקנה בפרנס ומשום הכי לא אמרינן דתמתין לפי שלא אמרו תמתין אלא בדבר שיש לו תקנה כגון רישא דמתניתא דאפשר בפרנס ובתשמיש נמי משום טעמא דאיתמר בגמרא דגמרינן לה מנדה ומיולדת אבל הכא שנדרה היא כיון שא"א בפרנס יוציא לאלתר ויתן כתובה משום דכיון דקיים לה איהו או ששתק לה הוא נתן אצבע בין שיניה והכי איתא בירושלמי דגרסי' התם המדיר את אשתו שלא תטעום ויש אדם מדיר את אשתו מחייו כלומר היאך יכול הוא להדירה שלא תטעום ומשני באומר לה אם תאכלי מאפך פלוני תהא אסורה מנכסי ותאכל מאותו אפך ותהא אסורה מנכסיו והיינו רישא דפרקא כלומר אמאי יוציא לאלתר דאע"פ שאכלה מאותו אפך ונאסרו עליה נכסיו הא אפשר שלשים יום בפרנס וכדתני בריפא דפרקא ומוקי לה בשנדרה אשתו ושמע בעלה ולא הפר כלומר דכיון שנאסרה מאותו אפך ולא אפשר בפרנס ליהנות בו יוציא לאלתר וכ"ת וכי מפקינן לה מבעלה מאי אהני לה והרי כבר נאסרה באותו מין ואפי' נשאת לבעל שני איני יכול להפר שאין הבעל מפר בקודמין ויש לומר אפילו הכי יכולה למימר לא בעינן גברא דמקיים לי נדרי ומיהו למסקנא דסוגיא בגמרא אפילו נדרה היא הנאה מנכסיו אם תטעום אחד ממיני פירות וקיים לה איהו אע"ג דאפשר בפרנס יוציא לאלתר ויתן כתובה דאמרינן בגמרא [דף עא:] ותתקשט ותאסר אי לב"ש שתי שבתות ואי לב"ה שבת אחת ומהדרינן ה"מ היכא דאדרה איהו דסברה מרתח רתח עילואי ולבסוף מיתב דעתיה אבל היכא דנדרה היא ושתיק לה סברה מסנא הוא דסני לה והא שבת אחת בתשמיש כאפשר בפרנס דמי דמהאי טעמא לא אמרי' דיוציא לאלתר ואפ"ה כי נדרה היא מטעמא דמסנא סני לה אמרי' יוציא לאלתר הלכך כל היכא דנדרה איהי הנאה מנכסיו אם תטעום אחד ממיני פירות אע"ג דאפשר בפרנס יוציא ויתן כתובה מטעמא דסברה מסנא הוא דסני לה וליכא למימר דההוא טעמא לר' יוסי איתמר אבל רבנן לא מודו דהא תנן במתני' דבסמוך על מנת שתאמרי לפלוני וכו' או שתהא ממלאה ומערה לאשפה והנהו על כרחין מיירי בשתלויין באותם דברים תשמיש או מזונות דאי לא אמאי יוציא ויתן כתובה הרי אין בידו להפר דלא נדרי ענוי נפש נינהו ולא דברים שבינו לבינה ובשלמא לרב משכחת לה במדירה סתם אם לא תעשה אותם דברים. אבל לשמואל ע"כ צריכי לאוקומא בנדרה היא וש"מ דאע"ג דבמזונות אפשר בפרנס ובתשמיש נמי כמאן דאפשר בפרנס דמי יוציא ויתן כתובה מטעמא דמסני סני לה זה נראה לי: והאי יוציא דתנן משמע לי יוציא בע"כ אפילו רצה לקיימה מטעמא דמסנא הוא דסני לה אלא שראיתי לרמב"ם ז"ל שכתב בפרק י"ב מהלכות אישות נדרה היא שלא תאכל אחד מכל הפירות וכו' אם רצה שתשב תחתיו ולא תאכל הפירות תשב ואם אמר איני רוצה באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי היה בידו להפר והוא קיים לה ברצונו עד כאן ודקדק כן מדאמרינן [דף עא.] גבי האשה שנדרה בנזיר ואם אמר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה וכבר כתבו דלאו דוקא אלא ה"ק ואם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ומש"ה לא הפר לה יוציא ויתן כתובה:

גרסינן בגמ' [שם] וכמה קצבה. כלומר לר' יוסי דאמר בעניות שלא נתן קצבה אם נתן קצבה עד כמה לא כייפינן ליה להוציא ומהדרינן א"ר יהודה אמר שמואל שנים עשר חדש רבה בר בר חנה אמר [ר' יוחנן] עשרה שנים רב חסדא אמר אבימי רגל שכן בנות ישראל מתקשטות ברגל: ובעשירות שלשים יום. מאי שנא שלשים יום אמר אביי שכן אשה חשובה נהנית מקשוטיה שלשים יום. כלומר מריח קשוטיה שנתקשטה לפני הנדר והרי"ף ז"ל השמיט כל זה משום דאליבא דרבי יוסי איתמר וכתב מתניתין כצורתה ומשמע דס"ל דלא קי"ל כר' יוסי אלא כתנא קמא דפליג עליה ואע"ג דהני אמוראי שקלו וטרו אליבא דרבי יוסי לאו משום דס"ל כוותיה אלא משום דצריכי לפרושי מילתיה קצבה כמה אבל רבינו חננאל ז"ל פסק כרבי יוסי וכר' יוחנן דאמר עשרה שנים ומשמע דטעמיה משום דשמואל ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ואיכא מאן דאמר דהלכתא כרב חסדא דהוא בתרא והרמב"ם ז"ל פסק כרב יהודה אמר שמואל ומשמע דטעמיה משום דאמר מילתא מציעתא דר' יוחנן קאי כוותיה דלא אמרינן זמן מועט מזה ורב חסדא קאי כוותיה דלא אמרינן זמן מרובה מזה: מתני' ובזמן שהם בעיר אחרת. דרכה של אשה ללכת אצלם ברגלים רגל אחד מני מוקמה אנפשה שלשה לא מניא ודייקינן עלה בגמרא הא גופה קשיא אמרת רגל אחד יקיים הא ב' יוציא ויתן הא ב' יקיים אמר אביי סיפא אתאן לכהנת ורבי יהודה היא. כלומר דמפליג במתני' קמייתא בין ישראלית לכהנת וכיון דלא קי"ל כר' יהודה ליכא פלוגתא בין ישראלית לכהנת ולפיכך פסק הרמב"ם ז"ל בפ' י"ג מהלכות [אישות] רגל אחד ממתינים לו שנים יוציא ויתן כתובה: שנועל בפניה. בגמרא מפרש: מחמת דבר אחר. בגמ' מפרש: שתאמרי לפלוני. בגמרא מפרש: שתהא ממלאה ומערה. בגמרא מפרש: גמ' היכא נועל בפניה איכא. נער הוא: סופנה. קוברה כשם שלא גמלה חסד כך לא יגמלו עמה: והחי יתן אל לבו. שאף הוא יספדוהו ואל ירע לו אם נהג כן: דלווי. לוה את המטה מבית האבל

שלטי הגבורים

א וכן גבי דליקה שרי למימר כל המכבה אינו מפסיד כדי שיבאו עובדי כוכבים ויכבו וה"ה בשאר איסורין לבד מאיסורי שבת ודוקא בלשון רבים מיהו גבי דליקה מספקא ליה דלמא התם שרינן טפי אפי' בלשון יחיד מתוך שאדם בהול על ממונו וגם גבי מודר הנאה ועי' *) בהר"ס:

ב כתב מיי' בנדרה היא וקיים לה הוא אם רוצה לישב עמו ולא תאכל מאותו המין תשב ואם הוא אומר אי אפשי באשה נדרנית יוציא ויתן כתובה שהרי הוא היה לו להתיר וקיים לה מרצונו:

ג כתב מיי' הדירה שלא תלך לבית המרחץ בכרכים שבת א' ובכפרים שתי שבתות שלא תנעול מנעל בכפרים ג' ימים ובכרכים מעת לעת יתר על כן יוציא ויתן כתובה: לשון ריא"ז שלא תרחוץ במרחץ בכרכים ממתנת לו שבת אחד אולי ימצא פתח לנדרו ובכפרים ב' שבתות יתר על כן יוציא ויתן כתובה הדירה שלא תנעול במנעל בכפרים ממתנת לו עד ג' ימים ובכרכים מעת לעת כמו שמבואר בתלמוד א"י:

*) נד"ס סגי' בהר"ס

הגהות הב"ח

(א) נועל כצ"ל: (ב) נועל בפניה איכא כצ"ל: (ג) נ"ב פי' מאחר שלא יתרצה הבעל למחול על מעשה ידיה שנדרה עליו בקונם א"כ יהיה מוכרח לגרשה שלא ברצונו אלא מחמת נדרה אבל שעבודא דידה כיפר או יוציא ויתן כתובה סגי דאע"ג שאינו מתרצה להפר נדרו ויכפוהו להוציא כפייה זו כדין הוא ואע"פ שהוא נותן גט בע"כ והגט כשר מאח"כ כשהיא פשעה ונדרה שהיא גורמת שיגרשה בע"כ הוי גט מעושה ודומה לזה כתבו הגאונים שלא לכוף את האיש לגרש באומרת מאיס עלי דהוי גט מעושה וק"ל: (ד) נ"ב משמע מלשונו זה דלא דמאי דמפרקינן מיירי בדתלינהו בתשמיש המטה וכיון דבנדר של תשמיש ממתנת לכך הוצרך לפרש דמאי דתנן יוציא ויתן כתובה מיד היינו טעמא מאחר דלשמואל בנדר שהם צריך להמתין משום שמא ימצא פתח לנדרו אבל בנדר דידה אין להמתין כלל דודאי לא תבקש עוד פתח לנדרה אבל לא היה דעת רש"י ז"ל דלמאי דמפרקינן לא מיירי בדתלינהו בתשמיש המטה אלא כפשטה שנדרה שלא תטעום באחד ממיני הפירות שא"כ לא היה צריך לפרש הא דלא תמתין משום אי ניחא לה לדידה למשקל כתובה ומיפק לא תיבעי פתח לנדרה כו' תיפוק ליה משום דבנדר של פירות אינה יכולה לסבול אפי' יום אחד. וכך סבינו התוס' דעת רש"י ז"ל ולכך הקשו עליו דא"כ מאי פריך בתר הכי ותתקשט ותאסר וכמו שכתב גם הר"ן ז"ל בסמוך: (ה) נ"ב גם בתוס' תירצו בכוונא בזה: (ו) נ"ב גם בתוס' פירשו כן ע"ש:

האבל לקבר: והך מתני' לרב מיירי במדירה סתם שלא מזונות או תשמיש בדברים אלו ולשמואל ע"כ בנדרה היא וקיים לה איהו מתוקמה ובשלמא שלא תלך לבית אביה או לבית המשתה בידו להפר דאפשר דנדרי ענוי נפש נינהו ובבית האבל נמי מפורש בפרק בתרא דנדרים (דף פג:) דעינוי נפש הוא מדכתיב והחי יתן אל לבו אבל תאמרי לפלוני ותמלא עשרה כדי מים לא משמע דמקרי עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה וכיון שכן על כרחין מיירי בשלתה בדברים אלו מזונות או תשמיש וס"מ דאע"ג דאפשר בפרנס ותשמיש נמי שבת אחד כמאן דאפשר בפרנס דמי אפ"ה יוציא ויתן

נר מצוה · תורה אור

דאתחזוק אבל לא אתחזוק לאו כל כמיניה לאחזוקי אינשי בפריצי: על מנת שתאמרי לפלוני: ותימא אמר רב יהודה אמר שמואל דברים של קלון: או שתהא ממלאה ומערה: ותעביד אמר רב יהודה אמר שמואל שתהא ממלאה ונופצת פירוש אמר לה בשעת תשמיש שתתהפך כדי שתנפץ שכבת זרע ולא תתעבר במתניתא תנא שתמלא עשרה כדי מים ותערה לאשפה בשלמא לשמואל מש"ה יוציא ויתן כתובה אלא למתניתא מאי נפקא ליה מינה תעביד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מפני שנראית כשוטה: °אמר רב כהנא המדיר את אשתו שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכנותיה וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור ושלא תארוג בגדים נאים לבנה תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכניו: מתני' ואלו יוצאות שלא בכתובה [א]העוברת על דת משה ויהודית ואי זו היא דת משה מאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ואינה קוצה לה חלה ונודרת ואינה מקיימת ואיזו היא דת יהודית יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ומדברת עם כל אדם אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו ר' טרפון אומר אף הקולנית ואי זו היא קולנית כל שמדברת בתוך ביתה ושכיניה שומעין את קולה: גמ' מאכילתו שאינו מעושר היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע מנא ידע לא צריכה דאמרה ליה פלוני כהן תקן לי הכרי ואזל ושייליה ואשתכח שיקרא: ומשמשתו נדה היכי דמי אי דידע נפרוש אי דלא ידע נסמוך עילוה דאמר רב חיננא בר כהנא אמר שמואל מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר °וספרה לה לא צריכא דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי הכתם ואזל שייליה ואשתכח שיקרא ואי בעית אימא כדרב יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה: וחלה נמי כגון דאמרה פלוני תקן לי את העיסה ואזל שייליה ואשתכח שיקרא: ונודרת ואינה מקיימת [א] דאמר מר בעון נדרים בנים מתים: אי זו היא דת יהודית יוצאה וראשה [ב] פרוע ראשה פרוע דאורייתא היא דכתיב °ופרע את ראש האשה ואמר רבי ישמעאל אזהרה לבנות ישראל שלא תצאנה בפריעת ראש א"ר יהודה אמר שמואל בקלתה דאורייתא *קלתה שפיר דמי דת יהודית אפילו קלתה נמי אסור א"ר אסי א"ר יוחנן קלתה אין בה משום פריעת ראש אמר אביי ואיתימא רב כהנא מחצר לחצר ודרך מבוי: ירושלמי חצר שהרבים בוקעין בו הרי הוא כמבוי מבוי שאין הרבים בוקעין בו הרי הוא כחצר: וטווה [ג] בשוק אמר רב יהודה אמר שמואל במראה זרועותיה לבני אדם אמר רב חסדא אמר אבימי בטווה ורד כנגד פניה: ומדברת עם כל אדם אמר רב יהודה אמר שמואל במשחקת עם הבחורים: אבא שאול אומר אף המקללת יולדיו בפניו אמר רב יהודה אמר שמואל °)במקללת יולדיו בפני מולידיו (א) שנאמר °ומולדתך אשר הולדת אחריהם [דף צט ע"א] אמר

כתובה כיון דנדרה היא וקיים לה איהו מטעמא דמשנו סני לה וכמו שכתבנו למעלה: המדיר את אשתו שלא תשאל כו'. לרב מפרשה במדירה מנכסיו אם תשאל אבל לשמואל דאמר אפילו בכתס ימתין קשיא אמאי יוציא דמשמע לאלתר תשאל ותאסר ותמתין שמא תמצא פתח וליכא לפרוקא בשנדרה היא וקיים לה איהו וכדמפרקינן מתני' אליביה דהא בתר הכי קאמר וכן היא שנדרה וכ"ל (א) דשלא תשאל ושלא תשאיל חדא מילתא היא ועיקר הנדר בשלא תשאיל אלא שהמדיר אשתו בכך ואוסר לה כליו בהשאלתן אף הוא אין רצונו שתשאל ומש"ה נקטינהו לתרווייהו עוד נ"ל שחכמים שמו דעתם שלא תרצה לשאול ותהא אסורה מנכסיו וכיון שכן משיאה שם רע שהיא טענה מספקת להוציא ויתן כתובה דלא דמי למאי דפרכינן לעיל בגמ' לר' יוסי לא תתקשט ולא תאסר ותתקשט ותאסר שבת אחת משום דהתם איזה מהם שתברור איתו כלומר יוציא ויתן כתובה ובתוספות דקתני שלא תשאל היינו שאוסר על עצמו הנאת כלים שתשאל והיא צריכה להבדל כדי שלא תכשילנו [פי' ולעולם לא תלה בדבר]: וכן היא שנדרה כו' · לא מיירי בקיים לה איהו דאי לא אמאי תצא שלא בכתובה דהא קי"ל (דף עא.) דהוא נתן אצבע בין שיניה אלא הני לאו דברים שבינו לבינה ולא נדרי עינוי נפש נינהו שיהא אפשר להפר וכיון שכן רישא דהמדיר אפשר לאוקמה בנדרה איהי וקיים לה איהו וכגון שתלתה בנדרים אלו מזונות או תשמיש וקרי לה המדיר משום דקיומו של נדר בדידיה תלי ובסיפא תני וכן היא שנדרה לפי שאין כאן אלא נדרה לבד הרשב"א ז"ל ובכך עולה תירוץ למה שנדחקו בו בסמוך: מתני' דת יהודית · שנהגו בנות ישראל אע"ג דלא כתיבה: וטווה בשוק. בגמ' מפרש: מדברת בתוך ביתה · בגמרא מפרש: גמ' (ב) הא דאמרינן דהאכילתו אי דידע · כשאכל: יפרוש · ולא יאכל ואמאי מפסדת כתובתה דודאי אינה יוצאה אלא א"כ האכילתו ולא שנתכוונה להאכילו אם לא האכילתו והרא"ה ז"ל כתב שאפילו מה נתכונה להאכילו מפסדת כתובתה והכא

לישנא דמאכילתו קדייק: ואי לא ידע מנא ידע · מי אמר לו אחרי כן שהוא בא לפניו להוציאה ואי דלא אוקמה במודה כתב הראב"ד ז"ל משום דאיכה נאמנת דאין אדם משים עצמו רשע ולא נראה דלהפסיד כתובתה ודאי נאמנת דהודאת בעל דין כמאה עדים דמו אלא משום דמילתא דלא שכיחא היא לא אוקמה בהכי: ואי לא ידע נסמוך עילוה · האי דלא אמר הכא מנא ידע כדאמרינן לעיל משום דהכא (ג) מוכח מקרא דמצי למסמך עילוה: הוחזקה נדה בשכנותיה · שראוה לובשת בגדי נדות ולבעלה אמרה טהורה אני ושמשה: בעלה לוקה עליה · אם התרו בו וכה"ג משכחת לה למתניתין דלאחר תשמיש הודיעוהו שכנותי' שהוחזקה נדה · ודאמרינן כגון דקא אמרה איש פלוני כהן תקן לי את הכרי ופלוני חכם טהר לי את הדם (ד) כדאמרה הכי בעדים דאותו פלוני תקן לה את הכרי ובדשיילוה בעדים והרשב"א ז"ל ג"כ כתב שע"פ כהן וחכם בלבד אינה מפסדת כתובתה דעד אחד הוא אלא דוקא בשאמרה איש פלוני תקן וטהר ביום פלוני ואתו עדים ואמרו עמנו היה במקום פלוני או לא זזה ידינו מתוך ידו ולא תקן אבל ע"פ הכחשת הכהן עצמו אינה מפסדת כתובתה דעד אחד הוא ובירושלמי נמי מפורש דכן גרסינן התם וכלהון בעדים פלוני כהן עישר לי פלוני ראה כתמי פלוני קלה לי חלתי פלוני חכם התיר לי את נדרי בדקין כולהון ולא משכחין ע"כ אבל מדברי הרמב"ן ז"ל נראה שהכהן והחכם נאמן שכך כתב בפרק שבועות העדות כדאמרינן בכתובות פלוני טהר לי את הכתם אזל שייליה ואשתכח שקרא דאלמא אע"ג דאיהי מהימנא כיון שאמרה בשם פלוני ושייליה ואמר דשקרא הוא לא מהימנא ולא מגיא למימר אשתכח שקרא ע"פ עדים דהא קאמר ואזל שייליה וכן הדין בכל עד מפי עד אם בא האחד וכפר אין השני האומר משמו נאמן וכך קבלתי דין זה ע"כ ואפשר דמאי דאמרינן בירושלמי וכולהון בעדים לא קאי אמאי דקאמר כאן (א): דאורייתא הוא · ואמאי לא קרי ליה דת משה: אזהרה · מדעבדי' לה הכי לנוולה מדה במדה (ה) במה שעשתה להתנאות על בועלה מכלל דאסור א"כ מדכתיב ופרע מכלל דההיא שעתא (ו) לא פרוע היא וס"מ אין דרך בנות ישראל לצאת פרועות ראש: קלתה · סל שיש לו מלמטה בית קיבול להולמו בראשה ובית קיבול מלמעלה לתת בו פלך ופשתן: קלתה אין בו משום פריעת ראש · אמרינן עלה בגמרא אם כן לא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה · כלומר אם כן דא"ר יוחנן דקלתה אין בו משום פריעת הראש משמע דבלא קלתה מיהא יש בה משום פריעת הראש ואם כן כולהו נפקן שאין אשה נזהרת בחצרה: ומשנינן מחצר לחצר ודרך מבוי · דלא שכיחי בה רבים: בטווה ורד כנגד פניה · פי' רבינו שלמה יצחקי ז"ל טווה בכפה על ירכה וחוט מתרדד כנגד פניה של מטה אבל הרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כתב בפרק ארבעה ועשרים מהלכות אישות שמשימה ורד בפדחתה כדרך שעושות הפרוצות: במקללת יולדיו בפני מולידיו · כלומר בפניו דמתני' לא תימא בפניו ממש אלא (ז) מקללת אביו של בעל בפני בנו של בעל וכימניך אפרים ומנשה וכו' ופסוק זה יהא לך

(ד) נ"ב פי' כגון שהעידו העדים שאמרה לבעלה פלוני תיקן וטיהר לי שהוא נכשל על פיה. ובדשייליה בעדים כלומר דליכא דגמ' דקאמר ... תיקן לי כו' צריכין ב' עדים מן השוק דהבעל אינו נאמן עליה כל עיקר אפי' בעד א' כדאמר בפ' זה בורר ... (ה) כמו כצ"ל: (ו) לאו כצ"ל: (ז) נ"ב אפי':

לך סימן על משנתינו לזכור על ידו דבפניו דמתני' בפני בנו קאמר והוי כאילו בפניו · אפריס ומגסה כו' בני בניו כבניו : אמר רבא לפרושי מלתיה דרב יהודה : כגון דא"ל נכליה אריה לסבא · חמיה : באפי בריה · בפני בנו של בעל אומרת כן : על עסקי תשמיש כשמדבר עמה על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת קולה לשכיניו והוא בוש בדבר : גרסינן בסוטה (דף כה·) כו' ואיבעיא לן התם אם רוצה הבעל לקיימה אם יכול לקיימה או לא ולא איפשיטא ומספיקא לא כייפינן ליה ומיהו מגוה לגרשה כך כתב הראב"ד ז"ל וכ' הרשב"א דמסתברא *)דאיפשטא דאם רצה לקיימה מקיימה דהא

נר מצוה בעל שמחל על קנויו קינויו מחול כדאסיקנא התם מדאמר רבי יאשיה ג' דברי' סח לי זעירא מאנשי ירושלי' בעל שמחל על קנויו קנויו מחול והשתא בתר קינוי ומחילה מקיים קודם קנויו לכ"ש והא דאיבעיא לן התם העוברת על דת ורצה הבעל לקיימה והדר בעי בעל שנוחל על הינויו בדרך אם ת"ל בעי לה כלומר אם ת"ל מקיימה כיון דאכתי לא הקפיד הוא בדבר היכא דמקפיד וקנ[?] לה מאי תו למיחל על קינויו או לא ואסיקנא דמחיל וכ"ש היכא דלא הקפיד דמחיל ומקיימה: מתני' כנסה סתם. בגמרא מפרש אי קאי ארישא אהך דקדיש על תנאי או מילתא באפי נפשה: מומין הפוסלין בכהנים · בבכורות קתני להו : גמ' באלו נדרים אמ[?] · הרי"ף ז"ל כתב כאן המוקדם בגמ' מאוחר וראיתי לפרש על סדר הגמרא כדי שיתקשר יותר פירוש הסוגיא · באלו נדרים אמרו במשנתנו דאינה מקודשת שלא תאכל בשר כו' אבל נדרים שאין בהם עינוי נפש כגון וכו' אינה יוצאה שלא בכתובה זה לשון הרי"ף ז"ל ולפי פשט הגמרא אקדושין קאי לומר דצריכה גט [בשאר נדרים] אבל כתב כן ללמדנו דבשאר נדרים אפי' כתובה יש לה ולפי דעתי דקדק כן מדאמרינן בגמרא לעולם ארישא ומידי דקפדי ביה אינשי הוי קפידיה קפידא מידי דלא קפדי ביה אינשי לא הוי קפידיה קפידא ולאי אקדושין בלחוד קאי לא שייך האי לישנא אלא הו"ל למימר דמסתמא כי

רש"י

כבניס ובפני בנו הוי כבפניו : לסבא. חמיה : באפי בריה . בפני בנו של בעל אמרה כן ולפרושי דרב יהודה אתי:על עסקי תשמיש. כלומר כשהוא מדבר על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת לשכיניו והוא בוש בדבר זה : צריכה התראה . שיתרו בה שאם תעשה עוד שתפסיד את כתובתה ואם לא התרו בה לא הפסידה כתובתה : מתני' כנסה סתם . בגמ' מפרש פלוגתייהו דרב ושמואל אי קאי ארישא אהך דקדש על תנאי או אם מילתא באפי נפשה היא ומיירי בקידש סתם וכנס סתם : שכל המומין הפוסלין בכהנים . ובבכורות מפרש להו בגמ' : גמ' דאמר אי אפשי באשה נדרנית . ולא אמרינן אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות : ספוקי מספקא ליה . על סתם אדם אם אפשי באשה נדרנית אם לאו וכיון דמספקא לן גבי ממונא לקולא כי המוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא:קדשה על תנאי.שאין עליה נדרים: בטעות

אמר רבא לא תימא דליכליה אריא לסבא ולבריה אלא כגון דאמרה ליכליה אריא לסבא באפי בריה : ר' טרפון אמר אף הקולנית א"ר יהודה אמר שמואל במשמעת קולה על עסקי תשמיש כגון דתבעה ליה בפה בקול רם : גרסי' בסוטה דף כה. בפ' ארוסה* איבעיא להו עוברת על דת צריכה התראה א להפסידה כתובתה או לא ואסיקנא צריכה ירושלמי תמן תנן נשים שאמרו יוצאות בלא כתובה צריכות התראה ואם לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה ולא מנה ומאתים אלא אפילו אלף דינר מאבדת הכל ונוטלת בליות שבפניה ויוצאה : מתני' *המקדש (א) האשה ע"מ שאין סי"ג עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה ב נדרים תצא שלא בכתובה על מנת שאין בה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה (ב) שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים : גמ' כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא דף עב: שלא בכתובה *כתובה הוא דלית לה הא גיטה בעיא מ"ש כתובה דלא דאמר אי אפשי באשה נדרנית גט נמי לא תיבעי אמר רבה (ג) גט מדבריהם וכן א"ר חסדא (ד) גט מדבריהם רבא אמר תנא ספוקי מספקא ליה גבי ממונא לקולא גבי איסורא דף עב: לחומרא *א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין תניא נמי הכי באלו נדרים אמרו שלא תאכל בשר ושלא תשתה יין ושלא תתקשט בבגדי צבעונין ודוקא נדרים אלו שיש בהם עינוי נפש דקפדי בהו אינשי אבל נדרים שאין בהן עינוי נפש כגון קליות ואגוזים וכיוצא בהן שאין בהן עינוי נפש ולא קפדי בהו אינשי אינה יוצאה בלא כתובה אף על גב דקפיד בהו איהו כיון דלא קפדו בהו אינשי לא הוה [דף צט ע"ב] קפידיה קפידא °איתמר קדשה על תנאי ג וכנסה סתם (ה) אמר רב צריכה ממנו גט ושמואל

אתני ואמר ע"מ שאין עליה נדרים לא קפיד אלא בהני אלא ודאי ה"ק דאפי' קפיד באחריני לאחר שכנסה ואמר אי אפשי באשה נדרנית לא הוי קפידיה קפידא ואם רצה לגרשה יתן כתובה ומיהו דוקא בנדרים שנדרה קודם קדושין אבל נדרה תחתיו אפי' בשאר נדרים הוי קפידיה קפידא ותצא שלא בכתובה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד ומה שכתב ז"ל אבל נדרים שאין בהם עינוי נפש כגון קליות והאגוזים וכיוצא בהם אינו מדוקדק דודאי נדרה תחתיו מאי מפר משום נדרי עינוי נפש כמו שאכתוב בסמוך בס"ד אלא רצה לומר דכיון שאין בהם עינוי נפש כל כך לא קפדי בהו אינשי ובגמר דבריו הוא ז"ל מתפיס ויש שחלקו כאן על הרי"ף ואמרו דלאו דוקא הני אלא ה"ה לכל נדרי עינוי נפש והני דנקט היינו משום דאורחא דתלמודא לאדכוריהו בנדרי עינוי נפש דאמרינן לעיל (דף עא·) בגמרא א"ר יוסי ואלו הן נדרי עינוי נפש לא אוכל בשר ולא אשתה יין ושלא אתקשט בבגדי צבעונין וראיה לדבר דלאו דוקא הני דהא אמרינן בסמוך מאי שנא כתובה דלא בעיא משום דאמר אי אפשי באשה נדרנית והאי טעמא ודאי בכולהו נדרי עינוי נפש שייך [ועוד] דהא אמרינן לעיל (דף ע·) דהמדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה ואוקימנא לה בגמרא בנדרה איהי וקיים לה איהו ומשום דהוא נתן אצבע בין שיניה הא למ"ד דהיא נתנה אצבע בין שיניה תצא שלא בכתובה דיכול לומר אי אפשי באשה נדרנית אלמא לאו דוקא הני אלא הוא הדין לאחד מכל מיני פירות ולדידי מהא לא איריא דלעיל בשנדרה תחתיו ומ"ה מאי קפיד בכל נדר שיש בו עינוי נפש או שבינו לבינה לפי שאינו בדין שתהא נודרת באלו תחתיו שלא מדעתו אבל הכא שנדרה קודם שתבוא לרשותו אינו מקפיד אלא בנדרים הללו שהיא מתענה בהן הרבה ומתגנה עליו והכי מוכח בירושלמי דגרסינן על רישא דמתני' מתני' בשאמר לה על מנת שאין עליה נדרים אבל אם אמר לה על מנת שאין עליה כל נדר אפילו נדרה שלא לאכול חרובין אינה מקודשת אלמא נדר חרובין אע"פ שהוא מנדרי ענוי נפש ליתיה בכלל על מנת שאין עליה נדרים והיינו טעמא משום דנדרה מקמי דתיתי ברשותיה והם ז"ל תרצו דהא לא קשיא חדא דאפשר דנדרה דלא תאכל חרובין לאו נדרי עינוי נפש הוא ואין הבעל יכול להפר כיון דלא אכלי ליה אינשי כולי האי א"נ אפשר כיון דאע"ג שהבעל יכול להפר משום נדרי עינוי נפש הכא טעמא משום קפידא הוא ובחרובין וכיוצא בהן לא קפדי אינשי הלכך מסתמא מקודשת עד שפירש כל נדר ואין כל זה כלום לפי שעל כרחם יצטרכו לחלק בין עודה תחתיו לאין עודה תחתיו דהא היא דאתו עלה דהמדיר את אשתו שלא לטעום אחד מכל מיני פירות יוציא ויתן כתובה אפילו במאכל רע דלא קפדי בהו אינשי הוא דהא תניא בתוספתא דמכילתין הדירה שלא לטעום אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפילו לא טעמה אותו המין מימיה יוציא ויתן כתובה אלמא בכל אחד מכל מיני פירות דמתניתין אפילו חרובין ורעים מהם הם ואפ"ה טעמא משום דהוא נתן הא למ"ד היא נתנה תצא שלא בכתובה ונצטרך על כרחינו לחלק בין נדרה קודם קדושין לנדרה תחתיו וכר מן דין מנא להו מדיוקא דלמ"ד היא נתנה בכולהו תצא שלא בכתובה דלמא כי אצטריכינן לטעמא דהוא נתן היינו לומר דמש"ה בכולהו יוציא ויתן כתובה הא אי אמרי' היא נתנה בג' נדרים הללו תצא שלא בכתובה ובאחרים יוציא ויתן כתובה וכל זה אני אומר לדבריהם שלא חלקו בין תחתיו ללא תחתיו ומיהו קושטא דמלתא ודאי משמע דבנדרה תחתיו בכל נדר יכול לומר אי אפשי באשה נדרנית למ"ד היא נתנה וכשנדרה קודם קדושין בג' אלו בלבד וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק שביעי מהלכות אישות האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין עליך נדרים ונמצא עליה אחד מג' נדרים אלו שלא תאכל בשר כו' אינה מקודשת עד כאן ומיהו ע"כ שלשה נדרים אלו לאו דוקא דהוא הדין בדברים שבינו לבינה בכל שדרך בני אדם להקפיד בהם דמי איכא למימר שאם נדרה שתהא נטולה מן היהודים דלא הוי קפידיה קפידא הא ודאי לא הלכך על כרחין ה"ה לנדרים שבינו לבינה שדרך רוב בני אדם להקפיד בהם : ומיהו כי אמרינן דכי נדרה בעודה תחתיו אפילו בנדרים שהן חוץ מאלו יכול לומר אי איפשי באשה נדרנית למ"ד היא נתנה אצבע בין שיניה דוקא בנדרי עינוי נפש או בדברים שבינו לבינה אבל בנדרים אחרים לא (ונפקא מינה דלדידן נמי דקיימא לן הוא נתן בנדרים אחרים) אע"ג דלא שייך למימר הוא נתן לפי שאין בידו להפר אפי' הכי אם בא להוציא צריך ליתן כתובה וראיה לדבר מדאמרינן לעיל במתניתין (דף עב.) ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה וגודרת ואינה מקיימת טעמא משום דאינה מקיימת הא אם מקיימת לא ואם איתא דאפי' בשאר דברים יכול לומר אי אפשי באשה נדרנית אפי' במקיימת נמי כיון שנודרת תצא שלא בכתובה ועוד ראיה מדאמרינן לעיל (שם) וכן היא שנדרה שלא תשאל ושלא תשאיל נפה וכברה רחיים ותנור כו' תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכיניו דוקא בהני משום האי טעמא אבל בנדרים אחרים לא : ירוש' בגמרא (דף עב:) איתמר קדשה על תנאי כלומר שאין עליה נדרים וכנסה סתם רב אמר צריכה הימנו גט ושמואל אמר אין צריכה הימנו גט אמר אביי·לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה אלא טעמיה דרב (ו) אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכתב רש"י לא תימא קסבר רב אחולי אחליה לתנאי וכתובה בעיא למיתב לה אם מגרשה אלא טעמא דרב לענין גט משום דקסבר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין ואפי' יש עליה נדרים קאי שאם ימצא מומנא בתנאיה תצא שלא בכתובה עד כאן ותמה אני דלטעמא דאחולי אחליה לתנאיה [נמי] משמע דלא בעי מיתב לה כתובה משום דלאו בודאי אמרינן דאחוליה אחליה אלא באומד וכן מוכיח בסמוך כמו שאכתוב בס"ד ועוד דהיכי הוה מצינן למימר דבכנסה סתם יש לה כתובה דהא תנן (ז) כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ומתניתין כפשטא לרב כי קתני כנסה סתם תצא שלא בכתובה ארישא דקדשה על תנאי קאי וכן מוכח בסמוך ולדבריו היה צריך לדחוק ולומר דבבא דכנסה סתם לאו ארישא קאי ובבא באפי נפשה היא דקדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה דמספקא לן אי אפשי

[?]ס מ"ז

שלטי הגבורים

א ואם רצה הבעל לקיימה מבעיא התם אם יכול לקיימה ואם לאו ולא אפשיט ולא כייפינן ליה להוציאה ומיהו מגוה לגרשה כך כתב הראב"ד ז"ל : כתב מיי' ומ"מ לא אבדה כתובתה אא"כ יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו ואם אין עדים תשבע שהוא כדבריה ואם רצה לקיים אותה אא"כ אין כופין אותו להוציאה ומ"מ מגוה עליו שיוציאנה כתב מיי' אע"פ שלא הוציאה אין לה כתובה שכתובה תקנת חכמים היא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ולא יקפידו אלא על בנות ישראל הצנועות אבל הפרוצות אין להן תקנה אלא תהא קלה בעיניו עברה בינה לבינו וידע שהיא עוברת על דת והתרה בה בלא עדים והזרה ועברה הוא טוען שעברה והיא טוענת שלא עברה או לא התרה בי אם רצה להוציאה יתן כתובה אחר שתשבע שלא עברה אחר התראה שאם תודה שעברה אחר התראה אין לה כלום ע"כ:

לשון ריא"ז

וכל אלו הנשים צריכות התראה בפני · עדים להפסידה כתובתה כמו שמבואר במס' סוטה ונראה בעיני שאין צריך להתרות בהן ולהודיען שמפסידות כתובתן אלא אפי' אם התרו שלא ינהגו במנהגות הרעות הללו והן מחזיקות ברשען יוצאות בלא כתובה וכן תוספת כמבואר בק"ס : מעשה בא ליד מהר"ם ז"ל בראובן ששכיב עדים שעברה על החרם אחר שהתרה בה והיא גם היא שכיבה עדים שגם הוא עבר על החרם ופסק שאינו יכול להוציאה בלא כתובה דטעמא מאי אמור רבנן נודרת ואינה מקיימת יוצאה בלא כתובה דמי [?] למימר אין אשה רוצה לגנים ובעון נדרים בנים מתים וכיון שגם הוא עובר חרמות שהוא גברא לא בעי בני ואין טענתו טענה אבל עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר חרמות התבוד לדבר אחד אינו חשוד לכל התורה כולה ויכול להוציא בלא כתובה בעל כרחה :

לשון ריא"ז:

ב היו עליה שאר נדרים אע"פ שהתנה בעת שנשאה ע"מ שאין עליה נדרים לא היה דעתו אלא על הנדרים הללו שאין אדם קופד על שאר הנדרים ויש לה כתובה ותוספת אא"כ אמר ע"מ שאין עליה שום נדר כמבואר בק"ס :

ג כתב מיי' המקדש על תנאי וחזר בו אחר כמה ימים ובטלו הרי זו מקודשת סתם אע"פ שבטל בינו לבינה שלא בפני עדים בטל התנאי וכן אם התנאי מן האשה אם בטלה אותו בינו לבינה אא"כ בטל לפיכך המקדש על תנאי וכנס אא"כ סתם או בעל סתם צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא בטל התנאי כשבעל או כנס וכ"כ הר"ם נרבוני בעל מנת שאתן לך מאתים זוז אם אמר המקדש שאינו רוצה לקיים תנאו לעולם אין כופין אותו לקיימו אלא קדושיה בטל וא"צ גט ומ"מ בעל נפש לא ישאנה בלא גט [?] אא"כ יאמר לקיים התנאי לקלקל השני ואם אמר שעדיין רוצה לקיים אין יכולין לכופו כל י"ב חדש כדין זמן שנותנין לבתולה ומי"ב חדש ואילך כותבין עליו איגרת מרד ואם יוצא קודם שיקיים התנאי אפי' הלויה לא בעי' ואם מתה היא התנאי בחיי המקדש גמרו הקדושין מיד והיא קיימו ·

א מיי' פרק ז ופ"כה מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' לח לט :

*) כד"ס הגי' דאפשר דאם כו' :

דף עג:

דף עב:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב את :
(ב) כל כצ"ל:
(ג) נ"ב צריכה:
(ד) נ"ב צריכה:
(ה) רב אמר כצ"ל:
(ו) לפי שאין כצ"ל :
(ז) נ"ב וכך בקשו התוס' ע"ש :

באשה נדרנית או לא וצריך לומר דאפילו הכי כי קדשה על תנאי וכנסה סתם כיון שהזכיר תנאו בקדושין ·לא הזכירו כשכנסה הרי הוא כאילו מחל תנאו בפירוש ומי מכניסנו בכל זה הדוחק אלא כך ראוי לפרש לא תימא טעמא דרב דכיון שכנסה סתם אע"פ שלא בעל אימר אחולי אחליה לתנאיה ותהא צריכה גט מספק דליתא אלא בשבעל מיירי וטעמיה משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין וצריכה גט בודאי והכי מוכח בגמ' מדאמרינן והא אשמועינן חדא זימנא דוק ותשכח ומיהו לענין כתובה אכתי בתנאיה קאי שאם ימצא עליה נדרים תצא שלא בכתובה ותמה אני למה הוצרך רש"י ז"ל לומר דלענין ממונא בתנאיה קאי ומש"ה אין לה כתובה שהרי כיון שהוא בועל לשם קדושין הפי' אין דעתו על תנאי כלל אין לה כתובה דהא איבעיא לן בפרק קמא דקידושין (דף י') ביאה אי נישואין עושה או אירוסין עושה ולא איפשיטא ומשמע דאביי ורבא ס"ל התם דאירוסין עושה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות אישות ומעתה כל שנמצאו עליה נדרים אינה אלא ארוסה ואין לה כתובה ולפיכך לפי דברי רש"י ז"ל שכתב ובעל לשם קדושין לא היה צריך לכתוב דלענין ממונא בתנאיה קאי ומיהו ודאי צריך הדבר לאמרו לפי שיש לפרש ולומר דמשו' דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אחוליה אחליה לתנאיה ונמצאת מקודשת משעה ראשונה וכונסה עכשיו ואילו לא נאמר דלענין ממונא בתנאיה קאי היה לה כתובה ואין לה כמו שמוכיח בסמוך ומכאן יצא לו לרמב"ם ז"ל מה שכתוב בפ"ז מהלכות אישות המקדש על תנאי וחזר אחר כמה ימים וביטל התנאי אע"פ שבטלו בינו לבינה בטל התנאי והרי היא מקודשת סתם וכו' לפיכך המקדש על תנאי וכו' (א) שמא תאמר והיאך נסמוך במאי דאמר לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה כו' דכיון דאידחיא ואמר אלא טעמיה דרב דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דלמא לגמרי אידחו ולא מצי מחיל והכא היינו טעמא משום דבעל לשם קידושין

[דף עג:] ושמואל אמר אין צריכה ממנו גט *אמר *רבא מחלוקת דרב ושמואל בטעות שתי נשים מדהוה ליה למידק ולא דק אחולי אחיל לתנאיה אבל בטעות אשה אחת דברי הכל אינה צריכה ממנו גט אמר ליה אביי והא מתני' דכטעות אשה אחת דמי וקא (א) מותיב מינה תיובתא אלא אמר *רבא מחלוקת בטעות אשה אחת כעין שתי נשים אבל בטעות אשה אחת גרידתא דברי הכל אינה צריכה ממנו גט הא שמעתא צריכינן לפרושה דחזינן בה כמה רבוותא דשקלי וטרו בה ולא סלקא לחד מינייהו כהוגן דאיכא מינייהו דפריש טעות שתי נשים כגון שקדש שתי נשים חדא על תנאי והדא שלא על תנאי וטעה הי מינייהו הוי קידושין על תנאי והי מינייהו קדושין גמורין וכנס אותה שהיו קדושיה על תנאי סתם ולא דק כי איתיה לתנאיה אי לא בהא אמרינן מידע ידע ובריר ליה שקידש אחת על תנאי והוה ליה למידק ולא דק רב סבר מגו דלאדק אחליה לתנאיה וכו' וקאמר בטעות אשה אחת כעין שתי נשים שיש בדבר ספק (ב) בין שתי המדות (ג) דהוה ליה למידק ולא דק כמה שיש בב' נשים אבל אשה גרידתא שאין שם ספק דהוה ליה למידק בה הדין הוא פירושה דפריש ילא קא פריש מאי ניהו שתי המדות ומאי ספק דאית בה ואיכא מינייהו מאן דפריש בטעות אשה אחת כעין ב' נשים כגון שקדש אשה אחת ע"מ שאין עליה נדרים וגרשה לימים חזר וקדשה וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים ואיכא מינייהו מאן דפריש

רש"י

בטעות שתי נשים. כגון שקדש זאת על תנאי ואשה אחרת כנס אחריה סתם ונמצאו עליה נדרים והיינו טעותא רב סבר כיון דלא אתי בהדה דהך אע"פ שכבר גילה דעתו שאי אפשי באשה נדרנית צריכה גט דדילמא גבי הך דהביאה ליה לא קפיד ושמואל סבר כיון דגלי דעתיה גלי: אבל בטעות אשה אחת. שקדש על תנאי וכנסה סתם אפילו רב מודה דדעתו אתנאי: ופריך אביי בתר הכי והא מתני' בטעות אשה אחת למאי דסלקא דעתך דסיפא ארישא קאי וקא מותיב תלמודא מיניה תיובתא לשמואל מדקתני אין לה כתובה משמע הא גיטא בעיא: אלא אמר *אביי מחלוקת באשה אחת כעין ב' נשים. כגון שקדשה על תנאי ונירשה מן האירוסין וחזר וכנסה סתם בההיא אמר רב צריכה גט דכי אשה אחרת דמיא ולשם קידושין בעל וליכא למימר אתנאי קא סמיך ושמואל סבר הא גלי דעתיה מעיקרא דאי אפשי באשה נדרנית ועל תנאי כן חזר וקדשה: אבל בטעות אשה אחת. שכנסה ע"י קדושין ראשונים דברי הכל אין צריכה הימנו גט [וכי] אותביה ממתני' הכי אותביה מאי לאו קדשה על תנאי וכנסה סתם אחר שגרשה דבלא גרשה ליכא מאן דאמר והיכא דגרשה קתני הא גיטא בעי ואני שמעתי טעות אשה אחת כעין שתי נשים כגון שקדש רחל על תנאי ואחר כך כוון לכנוס לאה וכנסה סתם ונמצאת רחל וקשיא לי נהי נמי דכוון לבעול לשם קדושין הא לאו לרחל איכוון ואמאי צריכה גט (ע"כ לשון רש"י ז"ל):

ליתא שמסקנת הסוגיא מוכחת דאטעמא דאחוליה אחליה לתנאיה סמכינן וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד וא"ת והיכי מצי מחיל לתנאיה בשלמא במתנה באומר ע"מ שתתני לי מאה זהובים מצי מחיל דה"ל כאילו אמר לה הריני כאילו התקבלתי וכאילו נתקיים התנאי דמי אבל הכא כי מחיל מאי הוי והרי אם היו עליה נדרים נתבטלו הקדושין מיד יש לומר דכיון שלהנאתו התנה אין דעתו שיתבטלו הקידושין מיד אלא הדבר תלוי עד שידע בנדרים או שיראה במומין וכל שלא הקפיד בהם מקודשת כדאמר לקמן גבי מומין ראה ונפייס הוא ומיהו אם הקפיד בהם אינה מקודשת אע"פ שחזר אחר כך ומחל ואם תאמר והא תנן בפרק האיש מקדש (ד' מח:) ע"מ שאני עני ונמצא עשיר עשיר ונמצא עני [דף מט.] על מנת שאני כהן ונמצא לוי ובכולן אפילו אמרה בלבי היה להתקדש לו אינה מקודשת ואם איתא דיכולה היא למחול בתנאי שאינו של ממון אמאי אינה מקודשת תירצו בזה דאה"נ דאי מחלה אח"כ ואמרה רוצה אני אותו כאילו הוא עשיר ה"נ דמקודשת אלא התם בשלא מחלה אלא שהודית דבשעת התנאי בלבה היה להתקדש לו אף על פי שלא יהא עשיר ואינה מקודשת משום דדברים שבלב אינם דברים כדאמרינן בההיא סוגיא דהתם אבל כשמחלה אותו תנאי אחר כך הכי נמי דמקודשת (ב) ואין דעתי נוחה בזה כלל דהא כי אמרה דעתי היה להתקדש לו הרי בכלל דבריה מחילה של עכשיו שהרי מתחלתה ועד סופה לא הקפידה ואי במקפדת השתא עסקינן הוה ליה למתני הכי בהדיא ולא למתני אינה מקודשת סתמא לפיכך נראה לי דזו מפני שאמרה דבלבה היה להתקדש לו הורע כחה ואינה יכולה למחול לפי שאילו התנתה להנאתה היתה יכולה למחול ולומר הרי אתה לי כאילו הייתה עשיר שהקידושין היה תלויין [לדעתה] משעה ראשונה עד שתראה אם תקפיד אם לא תקפיד אבל זו שמשעה ראשונה לא היתה מקפדת ואעפ"כ התנתה כיון דדברים שבלב אינן דברים נתבטלו קידושיה לאלתר שלא להנאתה התנתה אלא תנאי גרידא היה ובטלו הקידושין מיד אבל במתנה להנאתו יכול הוא שיאמר לה הרי את עלי כאילו אין עליך נדרים ואע"ג דאמרינן לגבי גט הרי זה גיטך על מנת שתתן לי מאתים זוז וחזר ואמר לה מחולים לך אינה מגורשת עד שתתן התם הוא משום דלצעורה קמכוון והא לא לצערה אבל הכא מצי מחיל וכן דעת הראב"ד והיינו טעמא משום דבכל תנאי שאינו מתכוון להנאתו אלא לצער את חבירו בדוקא מתנה אותו אבל תנאי שהוא להנאתו אין דעתו שיתקיים אלא אם הוא מקפיד אבל כל שאינו מקפיד *שיהא המעשה קיים והרשב"א ז"ל חולק ואומר דדוקא בתנאין של ממון הוא שיכול למחול מטעם הריני כאילו התקבלתי אבל בתנאים כאילו אין מחילתו כלום ופי' דה"ק לא תימא טעמיה דרב דכיון שכנסה סתם ולא הקפיד להזכיר תנאו בשעת כניסה בחופה אחולי אחליה לתנאיה הראשון לגמרי וגמר ובעל לשם קדושין גמורים בין ישנן בין אינן ואילו רצה לגרשה כתובה בעי למיתב לה אלא טעמיה דרב לענין גט משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעל לשם קדושין אע"פ שיש עליה נדרים אבל לענין כתובה בתנאיה קאי שאם ימצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ע"כ ותמהני אי משום בעל לשם קידושין אתינן עלה מעיקרא היאך תהא לה כתובה והא ביאה אירוסין עושה וארוסה אין לה כתובה ודוחק הוא לפרשה דוקא בשכתב לה דאי הכי הוה עדיף טפי למימר דכיון שכנסה וכתב לה כתובה ולא התנה אחוליה אחליה לתנאיה כיון דלא שקלינן וטרינן אלא בכתובה בלבד ואפשר לומר דכי אמרינן דביאה אירוסין עושה הני מילי בבית חמיו אבל כל שהביאה בביתו וכנסה ובעלה הרי הקידושין והנישואין באין כאחד וכי תימא היכי מסקינן דטעמיה דרב משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והא כיון דאין לה כתובה אכתי בעילת זנות היא וכדאמרי' לעיל בפרק אע"פ (דף נד:) יש לומר דהכא לאו דוקא בעילת זנות אלא לומר שאין אדם עושה [בכוונתו] בעילתו בעילת זנות ולי נראה אי אמרינן דבעל לשם קידושין אין צורך לכך דכי אמרינן בפרק אע"פ דכל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה עושה בעילתו בעילת זנות היינו בבא עליה לאחר שכנסה בלא כתובה אבל זה אם אין קדושיו הראשונים קידושין מפני תנאו הרי הוא עכשיו מקדש בביאה ולא שמענו במקדש בביאה שתהא ביאתו זנות ומכל מקום מוכח בגמרא דהשתא דאמרינן דטעמיה דרב משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דצריכה גט גמור מדאורייתא מדאמרינן ואזדו לטעמייהו כו': וגרסינן בגמ' [דף עג.] תנן כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא מאי לאו קדשה על תנאי וכנסה סתם ותיובתא דשמואל. כלומר דסיפא ארישא קאי וקאמר דכתובה הוא דלא בעיא דלענין ממונא לא אחיל תנאיה אבל גיטא בעיא דלשום קידושין בעל דאי משתכח עלה נדרים לא תהא בעילת זנות ורב ותיובתא דשמואל ודחינן [שם ע"ב] לא קדשה סתם וכנסה סתם. כלומר ומילתא באפי נפשה היא ולקמן פריך מ"ש גט ומ"ש כתובה ופרכינן אבל קדשה על תנאי וכנסה סתם מאי הכי נמי דלא בעיא גיטא אדתני המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת ליתני המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת וכ"ש הא. כלומר אבל השתא משמע דדוקא בשלא כנסה קאמר ומהדרינן ה"נ קאמר המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת קדשה סתם וכנסה סתם תצא שלא בכתובה. כלומר דמתני' כללי כללי קתני. המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים אינה מקודשת בשום ענין ואע"ג דחזר וכנסה סתם. כלומר שעשה כל מעשה כניסה סתם בין קידושין בין נישואין תצא שלא בכתובה. ופרכינן מ"ש כתובה דלא בעיא דאמר אי אפשי באשה נדרנית. כלומר ואע"ג דלא אתני כמאן דאתני דמי. א"ה גט נמי לא תבעי. ובשלמא לרב שפיר מטעמא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכמו שכתבתי למעלה אבל לשמואל קשה דהא ליה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כדאשמעינן גבי קטנה שלא מיאנה [דף עג.] כדאיתא בגמרא. ומפרקינן אמר רבה (ד) גט מדבריהם וכן אמר רב חסדא (ה) גט מדבריהם ורבא אמר תנא בפוקי מספקא ליה. כלומר בהא אדם אי אפשי באשה נדרנית הוא לא א"נ אי מחיל לנדרים כיון

[דף עג ע"ב] איתיביה מודים חכמי' לר"א וכו' וקשיא לן אמאי לא אותביה אביי לרב' מקטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונישאת כי אותביה מההיא ברייתא דמודים חכמים לר"א י"ל דההיא קטנה שלא מיאנה מימרא היא ואפשר דרב' מתני לה בטעות כעין שתי נשים קטנה שלא מיאנה מן האירוסין והגדילה וכנסה ובעלה דהיינו כעין שתי נשים ועמדה ונישאת לאחר אבל ברייתא ודאי קשיא דקתני רישא קטנה שהשיאה אביה ובסיפא קתני והחזירה כשהיא קטנה כלומר החזירה לנישואין וגדלה אצלו זו היא בעילה לחודיה והיא טעות אשה אחת גרידתא והשתא מאחר דתרצה רב' לברייתא מטילא איתריצא ההיא שמעתא דקטנה שלא מיאנה ואיתוקמא לה ככתיבתה וממה שגלינו דעתנו בטעות אשה אחת כעין שתי נשים דהיינו כניסה סתם ובעילה סתם אידחי ליה מה שכתב הרי"ף ז"ל בפי' שמועה זו (והביאו הרא"ש בסי' י"ד) שחלק בין בעל לאלתר ובין בעל לאחר זמן ותיובתא דאותבינן בגמ' מברייתא דמודים חכמים לר"א קשיא ליה לרב ז"ל דהא קתני או שהחזירה כשהיא קטנה וגדלה אצלו ואמרי' עלה דטעות אשה אחת היא אע"פ שבעל לאחר זמן:

נ"א רבה [וכ"ס סנ"ח]

נ"א דרבה [וכ"ס סנ"ח]

נ"א רבא

חדושי אנשי שם

מהר"ם(א) פי' מדאמרינן לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה ש"מ שיש בידו למחול בסתם וא"צ לומר מחול בפני עדים דוקא כדעת הראב"ד ז"ל ועי' במ"ע: ד"ת (ב) כן כתבו בשם הרא"ש ז"ל אך דעתו ז"ל דוקא בע"מ שאני עשיר וכיוצא בזה אבל בע"מ שאני כהן ונמצא לוי לא מהני מחילה דכיון שבתנאי עליו כשנמצא לוי אין זה אותו האיש שנתקדשה לו וכ"ע. חידושי ריב"ש ז"ל:

[אולי צ"ל דעתו שיהא המעשה קיים אפי' לא יתקיים התנאי]

הגהות הב"ח

(א) מותבינן כצ"ל: (ב) נ"ב נ"ל לפרש מדה אחת היא דקדשה על תנאי ומדה שניה שקדשה שלא על תנאי והן המדות שהזכיר התנא בשתי נשים ויש ספק בדבר בין שתי המדות כלומר שקדשה [על תנאי] (דרק) [רק] שקדשה ע"מ שלא יהא עליה נדר דלא תאכל בשר ולא התנה ע"מ שלא תשתה יין ואח"כ נולד לו ספק בין אלו שתי המדות וטעה וחשב שהתנה עמה שלא תשתה יין ולא התנה עמה על אכילת בשר וכנסה סתם ולא דק רב סבר כו' ומ"ש אבל אשה אחת גרידתא שאין שם ספק כו' נראה מדברי המפרש הזה דלא גרסי' אבל בטעות אשה אחת גרידתא אלא ה"ג אבל באשה אחת גרידתא. ומ"ש ואיכא מינייהו מאן דפריש כו' כן פי' רש"י. ומ"ש ואיכא מינייהו מ"ד כו' תימה לפי' זה דהא איתמר וכנסה סתם דמשמע מנשואין ולא קדושין ועוד דכיון דהטעוהו בשליח א"כ אין כאן קדושין ואמאי קאמר רב צריכה גט וכעין פי' זה כתב רש"י ז"ל ודחאה. עי' עליו: (ג) כמה שיש בשתי נשים דהוה ליה למידק ולא דק אבל כו' כצ"ל: (ד) נ"ב [illegible]: (ה) נ"ב צריכה:

דפריש כגון שקידש (א) אחת על תנאי שאין עליה נדרים ומנה אחר כך שליח לקדש אשה אחרת והמשודו וקדשו לו אשה ראשונה בסתם ודברים אלו כולן אין הדעת סובלתן ואנן הכי אסתבר לן פירוש הא שמעתא °איתמר א קידשה על תנאי וכנסה סתם רב אמר צריכה ממנו גט ושמואל אמר אין צריכה ממנו גט אמר *רבא מחלוקת (ב) רב ושמואל בטעות שתי נשים כגון שקידש אשה אחת על תנאי וחזר וקידש אשה אחרת סתם ואח"כ כנס את הראשונה סתם רב סבר כיון שחזר וקידש אשה אחרת סתם ולא הקפיד והתנה עליה כמו שהקפיד והתנה על הראשונה ש"מ אחולי אחליה לתנאי דאתני עלה דקמייתא הלכך אי איכא עלה נדרים לא אמרינן קדושי טעות הוו ולא בעיא גיטא מיניה אלא כדבעי לאפוקה משום הדין תנאה אמרי' מיהדר הוא דקהדר ביה השתא מההוא מילתא וצריכה גיטא מיניה ושמואל סבר אע"ג דקדיש ליה אשה אחרת סתם לא אמרינן מיהדר הדר ביה מתנאיה דהיאך ואחוליה אחליה לגבי דידה ואע"ג דכנים לה סתם וקא בעיל לה תנאי קיים דכל בועל על דעת תנאי הוא בועל וקדושי קדושי טעות הן ואינה צריכה ממנו גט אבל אם לא קידש אלא אשה אחת ע"מ שאין עליה נדרים אע"פ שכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים אפילו לרב אינה צריכה ממנו גט דלא אמרי' בה אחולי לתנאיה אלא קדושי טעות הוו ואינה צריכה ממנו גם דלא אחליה לקפידא דיליה לגבי איתתא אחריתי תנימא כי היכי דלא קפיד אהאך ה"נ לא קפיד אהאך קמייתא ואחוליה אחליה לקפידא קמא דקפיד ואתני עלה א"ל אביי והא מתניתין דקתני כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים דבטעות אשה אחת דמי וקמותבינן מינה תיובתא לשמואל אלמא איפליגו רב ושמואל בטעות אשה אחת °איכא מאן דקשיא ליה מ"מ קאמרינן אמתניתין דבטעות אשה אחת דמי ולא אמרי' דטעות אשה אחת היא וטעמא דמילתא משום דלא קתני בה בהדיא המקדש את האשה ע"מ שאין עליה נדרים וכנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה אלא רב הוא דקא פריש לה הכי ובטיל ליה האי מימרא (ג) *דרבא והדר *רבא וקאמר מחלוקת בטעות אשה אחת כגון שתי נשים דכי היכי דשתי נשים אע"ג דקדיש לחדא על תנאי כיון דהדר וקדיש לאידך סתם אחולי אחליה לתנאיה ה"נ באשה אחת אע"ג דקדיש לה על תנאי

תנאי

כיון שקדש סתם וכנס סתם נמי ממונא לקולא משום דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכיון דמספקא לן לא גביא וגבי איסורא לחומרא. והרי"ף ז"ל הביא פירוקי דרבה ורבא בהלכות ותמהו עליו דהני פירוקי אליבא דשמואל אתמרו הא לרב צריכה גט נמי מדאורייתא משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכמ"ש למעלה וכיון שכן הוא"ך כתב גם מדבריהם לא נמי מספקא ועוד דלרב לית ליה מידי בקדשה סתם וכנסה סתם דמתני' לדידיה פשטא מתורצת דסיפא דכנסה סתם ארישא קאי וה"ה שקדשה על תנאו וכנסה סתם ולדידי לא קשיא דאין ה"נ דהכא לטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ורב לא סבעל צריכה גט גמור מדאורייתא אבל למסקנא דסוגיין לא קאי הא מטעמא דמשום בעילת זנות ליכא דמשמע דהגלה וטעמיה דרב דאמר צריכה הימנו גט משום טעמא דאחולי אחיל הוא ואין לנו לומר אחולי אחיל בודאי אלא דלמא אחולי אחיל וכי קאמר צריכה הימנו גט דוקא בספק כמו שאכתוב בסמוך בסייעתא דשמיא (א) וכיון שבמקדש על תנאו וכנס סתם מספקינן דלמא אחולי אחיל כ"ש בקדש סתם וכנס סתם וכבר כתבנו [במקדש סתם וכנס סתם] דאין לומר שיהו קידושי ודאי ושתהא לה כתובה דהא נדרים כמומין ומומין אפי' בסתם הן פוסלים והיינו סיפא דתנן בכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים ונדרים אלו דומיא דמומין הן והיינו דאמרינן בכל דוכתא משום שמפני דאלמא איכא שמפסן בנשים במומין במקדש סתם שלא תאכל בתרומה לפי שאינה מקודשת ודאי מן התורה והוא הדין לנדרים כמומין: **איתמר** קדשה על תנאו וכנסה וכו'. הא שמעתא צריכין לפרושה כו' וטעות שתי נשים כגון שקידש אשה אחת על תנאו כו' וזהו פירוש הרי"ף ז"ל ולפי זה טעות שתי נשים לאו דוקא אלא טעות הנמצא באחת משתי נשים ויותר נראין דברי רב יוסף הלוי שפירש דטעות שתי נשים היינו כגון שקדש שתי נשים על תנאו וחזר וכנסן סתם ופליגי בסברייהו דרב סבר דכיון דכנס שתי נשים סתם זו אחר זו ולא הזכיר תנאו ודאי אחולי אחליה לתנאיה ושמואל סבר דאפי' הכי על דעת תנאו הוא כונס ולהאי פירושא אתיא ליכא דטעות שתי נשים כפשטה: ש"מ אחולי אחליה לתנאיה כל זה הוא לשון הרי"ף ז"ל וממקומו הוא מוכרע דמטעם אחולי אחליה לתנאיה צריכין למיתי עלה דאי מטעם אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אפי' לא קידש אלא אשה אחת צריכה הימנו גט אמר ליה אביי והא מתניתין דקתני כנסה סתם וכו' דכי טעות אשה אחת דמי. דלמאי דסלקא (ד) דעתך דסיפא ארישא קאי טעות אשה אחת היא והא מותבינן מינה לעיל לשמואל כמו שכתבתיה למעלה אלמא איכא דס"ל דטעות אשה אחת נמי צריכה גט ואע"ג דלאו הוא דאותביניה ולאו רב איירי בה קושיא הוא לרבה דהאי דברי כבר דקאמר סברא דידיה הוא ולאו מרב ושמואל שמעה שהרי לא היה בדורם אלא דקסבר דליכא למ"ד בכה"ג דלאו דעתיה אתנאיה והא קחזינן דכל בני דבי מדרשא דאותבוה סלקא דעתייהו למימר הכי: **איכא** מאן דקשיא ליה כו' וטעמא דמילתא כו'. דברי הרי"ף ז"ל בכאן לא נתחוורו לי דאע"ג דלא קתני בה בהדיא לא שייך למימר דכי טעות אשה אחת דמי ומחוסק קושיא זו שבש רש"י ז"ל הנסחאות וכתב על לשון זה שהוא מוכר בהלכה זו ג"כ דבכלהו גרסינן והא הכא דטעות אשה אחת היא ולי נראה דרבה ואביי הכא בהא פליגי ופרו דרבה סבר דטעמא דרב דאמר צריכה הימנו גט היינו משום דכיון שעשה מעשה סתם משמע דאחולי אחליה לתנאו והכי נמי מוכח בגמ' דבפירקא דפרכינן אמאן דפליג עליה (ב) [באשה אחת] אמרינן אלמא כיון דעבד מעשה אחולי אחליה לתנאיה כלומר דחיישינן דילמא אחולי אחיל דלטעמיה דרבה נמי פשטא דמתני' משמע לרב דכתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ואין לומר טעם אחר בזה אלא משום דמספקא לן אי אחולי או לא וגבי ממונא לקולא וגבי איסורא לחומרא ואביי לא ניחא ליה בהכי ואזיל לטעמיה כדאמרינן לעיל בהדיא לא תימא טעמיה דרב כיון שכנסה סתם אחולי אחליה לתנאיה אלא טעמיה דרב משום שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולאביי גיטא בעיא מן התורה משום דבעל לשם קידושין והוא לא משום דאחולי אחליה לתנאיה בעילת קידושין ואפ"ה לית לה כתובה משום דלגבי ממונא מרחינן בתנאו הוא עומד וכנסה סתם דתנן במתני' דבעיא גיטא אליבא דאביי דוקא בבעל אבל בכונס לא מהני ליה מידי בין בעל לכונס משום דס"ל דליכא למיסמך אטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות משום דהוכא למימר דעביד אתנאיה והכי אמרינן בגמרא בהדיא גבי פירכא דפרקין גרבה מקמיה שהשולה לגביה כו' ומשום הכי ק"ל אביי והא מתני' כו' דאלא בבעל דוקא אוקמא ליה [ואין זה משום דכיון דבעל קנה ולא יבקפיד] צריך דלא סתמא הכא לאטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כמשום אשה אחת דמי כלומר שלא לא בעל אלא שם שאין לך עושי כן מחמת בעילה כלום ואפ"ה מותבינן מינה במגמא מידי לא דמי לטעות אשה אחת כלומר קדש על תנאו וכנס סתם משום דכתמי לאבילה אלא צריך קדשה: **והדר** בעי רבה וקאמר מחלוקת בטעות אשה אחת כגון שתי נשים דמי היכי דבשתי נשים כו'. והקשה הרי"ף ז"ל מה ששיך פירושו דבכשכנסה דוקא מתקיימין כי ל"ג מיקרי טעות אשה א' כגון שתי נשים ובשאלה קושיה שהו ליה טעות אשה אחת וכתב ז"ל ודייק למאי פירושא מקרי בטעות אשה אחת כגון שתי נשים כנסה וקתני בטעות אשה אחת גרידתא ובעל דהלכתא כנסה לאחר זמן מתמת ובעל לאלתר תמתמ ובזה סלקא ולא יכולנו לסמוך ודמתם לאתר מתמת כנסה לאחר זמן ולאחר מתמת בעל לאלתר ואפי' סגנון במשום אשה אחת כגון שתי נשים שאו מה שפירש בו הרי"ף ז"ל והיינו כגון שקדש אשה אחת על תנאו וכנסה סתם ואח"כ בעל סתם והשתא ליכא עדי סתמי ותמיה למשות שתי נשים לפי הרב בן מגא"ש ז"ל וליכא עדי סתמי שפירש שכנסן סתום סתם וכן נמי לפי הרי"ף ז"ל שפירש שקדש שניה סתם ואפ"ה [כנס] לא הראשונה סתם וכי סיפי דסתם ליכא עדי סתמי הכא נמי ליכא עדי סתמי ובהא הוא דפליג רב דכיון דכנס סתם ואחר זמן בא עליה סתם ולא סתמה ודאי אחולי אחליה לתנאיה ובעל לשם קדושין ושמואל סבר דאפ"ה אתנאיה סמך אבל באשה אחת גרידתא שקדשה על תנאו וכנסה סתם ובא עליה מיד דבכניסה ובעילה כאחת דליכא אלא חד סתמא דל"ש אינה צריכה גט דעד תנאו הוא בועל ולהאי פירושא אתיא שפיר הא' דמותבינן ממתניתין לשמואל דמתניתין כפשטה כי מסתמא כונס סתם ואפ"ה בא עליה ואין דהך לא פליג מיד בשעת כניסה הלכך ליכא למקמי בהטעת מאי דאקשינן לעיל והא מתני' דכטעות אשה אחת היא דהפיר אסיק בכתובה בטעות אשה אחת כגון שתי נשים לפום האי פירושא ובמסקינא ואותביה לאביי לרבה בגמרא מוכיח קדשה בטעות וכן בפסוק משום פרושה וכן קאן שקדש אע"פ שעלה סבלנות לאחר מכאן אינה מקודשת בשלו קנו ר"ש בר"י אומר משום ר"ש בשלו לא קנו והא הכא דבטעות אשה אחת היא ופליגי מאי לאו משום נדרים כו'. ועל הדרך שפירשתי למעלה הכי פירושו . קתני (ה) בשלו קנו בטעמא עדיף לא דמי לטעות אשה אחת דהיינו קדש על תנאו וכנסה סתם משום דהכא דבעל אינו עושה בעילת זנות ולא אמרינן דעתו אתנאה אלא צריך דהבירא כך דעתיה אתנאה לא עדיף כלל בעל מכונס ואפי' בעל כטעות אשה אחת דמי ואפ"ה קתני דקנו ובפי קושיות אחרות דבגמרא על הדך זו מתפרשות : **ונמצא** שכתו ורבה לא ס"ל כאביי ואפי' לה מטעמא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אלא מטעמא דאחולי אחיל אפי' לה ובודאי רבה גופיה אית ליה כפשטא דמתני' דכתובה הוא דלא בעיא הא גיטא בעיא ולית ליה [בה] בבכי מעמא אחריתא אלא או גם מדבריהם או ספוקי מספקא ליה דאיסו לא מצי אמר כטעמיה דאביי כמוכר למעלה ומשמע דקשיין מרבה במקום אביי דהעמיד במקום כרב הוא ונמי דאותביה לא איפליג עליה בהדיא ועוד דבסמוך אמרינן המקדש על תנאו ובעל זו היה מעשה ולא היה שם במכוונים לקולא בגא גם דמשמע מותרת בשוגג כמו שאכתוב בסמוך בסייעתא

דשמיא

הגהות הב"ח

דשניא ונתברר עכשיו דלמסקנא צריכה גט דאמר רב היינו מן הספק ולא מן הודאי ולפיכך יפה כתבו הרי"ף ז"ל בהלכות להנהו פירוקי דנט מדבריהם ותנא ספוקי מספקא לי' דרב נמי צריך לה אליבא דרבה דקי"ל כוותיה: **וכתב** הרי"ף ז"ל ואפ"ה לית הלכתא כותיה דהא אסקינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט וכו'. ופשט דבריו דאפי' בקדש על תנאי וכנס ולא בעל נמי אמרינן הכי וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אישות לפיכך המקדש על תנאי וכנס סתם או בעל סתם הרי זו צריכה גט אע"פ שלא נתקיים התנאי שמא בטל התנאי כשבעל או כשכנס ועל הדרך שפירשתי לא נ"ל כן משום דבקדש על תנאי וכנס סתם ולא בעל בין לאביי בין לרבה אינה צריכה גט ובבעל דוקא הוא שאמרו זה היה מעשה והכי קאמר נמי נמי דמסתבר דכרבה (ג) קי"ל דבעל לא עדיף מכנס וכל טעות אשה אחת גרידתא אפי' בבעל אינה צריכה גט אפ"ה זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט מפני שחשבו לסבריה דאביי דאמר אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות אבל בכנס ולא בעל אין גט ואעפ"כ ראוי להחמיר בדבריהם ז"ל ונמצינו למדין דלא שנא קדש על תנאי ובעל סתם ול"ש קדש על תנאי וכנס סתם ולא שנא קדש סתם וכנס סתם צריכה גט מספק אבל בקדש סתם ולא כנס ולא בעל לא אשכחן בגמרא מידי אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפרק ז' מהלכות אישות הרי זו מקודשת מספק ונ"ל שחשש הרב ז"ל דדילמא כי אמרינן קדשה סתם וכנסה סתם דבעיא גיטא הוא הדין לקדש סתם בלבד דכי נקטינן לה בכנסה סתם(ד) לרבותא דאין לה כתובה *עבדינן אבל אין הכי נמי דבקדש סתם בלחוד צריכה גט ולפיכך החמיר וכתב הרי זו מקודשת מספק ועוד *דלא גרע קדש סתם בלבד מקדש*(נל"ק נלמד ממקדש) על תנאי וכנס סתם שהיא צריכה גט לדעתו: **גרסי'** בגמ' [דף עד.] אמר רב עולא בר אבא אמר עולא אמר ר' אלעזר המקדש במלוה ובעל. כלומר שמחל לה מלוה שחייבת לו ואמרי' בפ"ק דקדושין [דף ו:] דאינה מקודשת משום דבשעת שלותה נתנה להוצאה וברשותה קיימא והשתא לאו מידי יהיב לה: על תנאי ובעל בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט. כך נראית עיקר הגירסא כלומר אפי' הטעתו בתנאי: *א"ר יוסי בר אבא א"ר אמי המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט בהא הוא דלא טעי אבל בהך טעי. כלומר ר' אמי פליג אדרבי אלעזר ואמר דהמקדש בפחות משוה פרוטה ובעל הוא שצריכה גט אבל המקדש במלוה או על תנאי ובעל אינה צריכה הימנו גט מ"ט בהא הוא דלא טעי להיות סבור שפחות משוה פרוטה יהו קדושין הילכך גמר ובעל לשם קדושין אבל בהך טעי במלוה ותנאי. תנאי כשסבור יודעת היא שאין עליה נדרים לכך היא נשאת וכי בעיל אדעתא דקדושין קמאי בעיל ולא לשם קדושין ובמלוה נמי אין הכל בקיאין בהלכות קדושין. ובתר הכי גרסינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה הימנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט והרי"ף ז"ל כתב בהלכות המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל צריכה הימנו גט ולא הזכיר במלוה כלום לא כאן ולא בפ' האיש מקדש שכתב גם כן הלכות אלו ונ"ל שהוא סובר דהני תרי מימרי בתראי פליגי אמימרא קמייתא במלוה דמימרא קמייתא דרב יוסף בר אבא פליגא בתרתי במלוה ותנאי דאמרינן אבל בהך טעי ומימרא בתרייתא ס"ל כקמייתא בתנאי וסבירא ליה כבתרייתא במלוה ולפיכך דעתו ז"ל שהמקדש במלוה ובעל אינה צריכה הימנו גט שהוא סומך על תרי מימרי בתראי או שהיה גורס במימרא קמא דעולא אמר ר' אלעזר אינה צריכה הימנו גט אבל אינו נראה שאינו עיקר בנוסחאות: ומקדש בפחות משוה פרוטה דאמרינן צריכה הימנו גט מסתברא דגט גמור מן הודאי הוא וראיה לדבר דבברייתא בגמרא תני פחות משוה פרוטה בהדי קטן שקדש שהוא בעל קנה ובקטן ודאי קדושין גמורין הן דהא אמרי' בגמרא בקטנה שלא מיאנה והגדילה ועמדה ונשאת רב אמר אין צריכה גט משני כלומר משום דאדם יודע שאין קדושי קטן וקטנה כלום והרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אישות השוה מקדש במלוה לפחות משוה פרוטה שבשניהם הוא סובר שצריכה גט בודאי (א) ולא ידעתי למה פסק כן במלוה שאפי' הוא סומך על מימרא קמייתא דעולא אמר ר' אלעזר מנא ליה דבמלוה אמרי' דצריכה גט בודאי ואע"ג דכייל לה בהדי פחות משוה פרוטה הא כייל נמי בהדה על תנאי ובעל ולמסקנא דשמעתין אינה צריכה גט אלא מספק ואפי' נאמר דר' אלעזר כאביי סבירא ליה דאין אדם עושה בעילת זנות וצריכה גט דקא אמר בכלהו מן הודאי קא אמר אכתי היכי נסמוך עליה לקולא שאם בא אחר וקדשה לא נחוש לקדושיו כיון דר' אמי פליג עליה ואמר אבל בהך טעי ומשום הכי מחוורתא דפסקא דפחות משוה פרוטה צריכה גט בודאי אבל מלוה הרי הוא כעל תנאי וצריכה גט מספק אבל אחרים מחמירים עוד לומר דבפחות משוה פרוטה נמי אינה צריכה גט אלא מספק כיון דלא אשמען איפכא בגמרא בהדיא: עד שירבה השחור. כלומר שהשחיר אותו מקום משערות הרבה: הלכה כר' יהודה שאם לא בא עליה משהביאה שתי שערות שיכולה לעקור נשואי קטנות עד שירבה השחור (ה) שוב אינה יכולה למאן דהך ביאה הוו להו קדושין גמורין דגדולה היא ויכולה להקדש עצמה וכי פליג אשלא בעל מאחר שגדלה פליג ואפ"ה לר' מאיר לא ממאנת כיון שהגדילה שעה אחת ולא מיחתה שוב אינה יכולה למחות וחלו לה קדושין קמאי: בתו של ר' ישמעאל. שהשיאתה אמה כשהיא קטנה יתומה ולאחר שגדלה באתה למאן: והיא. מיעוטא היא והכי דריש היא אשה שסתמא דקדושיה גמורין הוא דכי לא [נאנסה] אסורה לבעלה ויש לך אחרת שאפי' זנתה שלא באונס מותרת לבעל ולבועל: ואי זו זו שקידושיה קידושי טעות. כגון ע"מ שאני כהן והרי הוא ישראל וכגון קטנה שאין מעשיה כלום: שאפי' בנה מורכב כו'. דלאו נישואין הוא ולענין זנות נמי לא מתסרא עליה דפנויה מבעלה היא ולא אמרי' בעילות שבעל משגדלה הוו קדושין דקסבר כל הבועל על דעת קדושין הראשונים בעל ולא נתכוין לומר ולקדשה: **גרסי'** בגמרא [דף עד.] ת"ר הלכה אצל חכם והתירה מקודשת אצל רופא ורפא אותה אינה מקודשת מה בין חכם לרופא חכם עוקר את הנדר מעיקרו רופא אינו מרפא אלא מכאן ולהבא והתניא הלכה אצל חכם והתירה אינה מקודשת אצל רופא ורפא אותה אינה מקודשת אמר *רבא לא קשיא הא ר' מאיר הא ר' אלעזר הא ר"מ דאמר אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הא רבי אלעזר דאמר אין אדם רוצה

תורה אור

תנאי כיון דהדר וכנסה סתם ולא קפיד ליה אתנאיה אמרינן אחולי אחליה לתנאיה אבל טעות אשה אחת גרידתא כגון שקדש על תנאי ובעל לאלתר דלא מצית למימר אחולי אחליה לתנאיה דבחד עובדא הוא וכמאן דאתנו בבעילה דמי אפי' רב מודה דלא צריכא גיטא מיניה משום דקדושי טעות הן שעל דעת תנאו בעל ודייקינן להאי פירושא מדקתני בטעות אשה אחת כעין שתי נשים כנסה וקתני בטעות אשה אחת גרידתא ובעל דאלמא כנסה לאחר זמן משמע ובעל לאלתר הלכך כדכנסה לאחר זמן ולא קא קפיד בתנאיה בשעת כניסה ולא קא בדיק אי איתיה לתנאיה או לא אמרינן אחולי אחליה לתנאיה אבל קידש ובעל לאלתר מוכח מילתא דאדעתא דתנאי בעל וכמאן דאתני בבעילה דמי ולא אמרינן אחולי אחליה לתנאיה ודייקינן נמי מדקתני במתניתין ובפלוגתא דרב ושמואל דתרוייהו (סברי) טעות אשה אחת כעין שתי נשים נינהו (א) וכנסה סתם טעמא דכנסה סתם הא לא כנסה סתם אלא קפיד ובדיק לתנאיה בשעת כניסה אפילו רב מודה דלא בעיא גיטא מיניה דעל תנאו בעל וקדושי טעות הן והיינו טעות אשה אחת גרידתא והיכא דקדיש ובעל לאלתר נמי דכוותה הוא וחד טעמא הוא והני תיובתא דכולהו דקא מותיב ליה אביי לרב לית בהו אלא לישן בעילה למימרא דאפילו לאלתר בעל פליגי ופריק רב להנהו תיובתא כולהו וקא מסייע ליה מדר' יוחנן *דאמר רב אחא בר יעקב אמר ר' יוחנן °המקדש על תנאי ובעל אינה צריכה ממנו גט ושמעת מינה דהדא היא טעות אשה אחת גרידתא דלא צריכה גיטא משום דמקח טעות הוא אלו דברי (ב) רבא ואפילו הכי לית הלכתא כוותיה דהא אסקינן אמר רב כהנא משמיה דעולא המקדש על תנאי ובעל צריכה ממנו גט זה היה מעשה ולא היה כח בחכמים להוציאה בלא גט ולאפוקי מהאי תנא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל °והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואיזו זו שקדושיה קדושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה אלמא ליתא לדרבי ישמעאל וגרסי' תו בפ' בא סימן התחתון* בענין (א) תינוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן רבי יהודה אומר עד שירבה השחור אמר רבי אבהו אמר ר"א הלכה כר' יהודה ומודה רבי יהודה שאם נבעלה לאחר שהביאה שתי שערות שוב אינה יכולה למאן חבריה דרב כהנא סבור למעבד עובדא כר' יהודה ואע"ג דנבעלה אמר להו רב כהנא לא כך היה מעשה בבתו של רבי ישמעאל שבאה לבית המדרש למאן ובנה מורכב על כתפה ואותו היום החזרו דברי רבי ישמעאל ורבתה בכיה בבית המדרש אמרו דבר שאמר אותו צדיק יכשל בו זרעו דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי ישמעאל והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת ויש לך אחרת שאע"פ שלא נתפשה מותרת ואי זו זו שקדושיה קדושי טעות שאפילו בנה מורכב על כתפה ממאנת והולכת לה ונמנו וגמרו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות פריש ולא עביד עובדא: *אמר רב יוסף בר אבא אמר רבי מנחם אמר רבי אבא המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל

צריכה

רש"י

המקדש אשה על תנאי ובעל אין צריכה הימנו גט. ולא אמרינן מסתמא בעל לשם קדושין דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כעולא דמצריך גט בבעל מהאי טעמא בסמוך: במלוה. שמחל לה המלוה שחייבת לו דאמרי' בקדושין אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה וברשותיה קיימא ולא יהיב לה השתא מידי: צריכה הימנו גט. ואפי' הטעתו בתנאי דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות: המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל. דוקא התם צריכה הימנו גט דבהא לא טעו אינשי דכ"ע ידעי דאין קדושין בפחות משוה פרוטה ובעל לשם קדושין:

אבל

ד"ס מ"ז

[דף קא ע"א]

במדבר ל

נדה דף נב.

דף עד.

הגהות [illegible]

(א) נ"ב עי' הכא בתוס'

מהר"ם (א) בנוסחא שלפנינו לא כתוב בודאי ויש לדקדק מדבריו שר"ל מספק בהרי שהם פסקיו גם זו דהמקדש על תנאי ובעל דצריכה גט מספק שמא בטל תנאו וכן נראה מדברי [illegible] כן:

הגהות הב"ח

(א) כנסה כצ"ל: (ב) רבא כצ"ל: (ג) וקי"ל כצ"ל: (ד) נ"ב וכה"ג כתבו גם התוס' להד בינויא ע"ש בד"ה ע"מ שאין עליה נדרים: (ה) נ"ב דהיינו בא עליה אפי' קודם שירבה השחור:

נ"א נקטינן

[בד"ק הגי' ועוד דלבד מקדש על תנאי כו' ולפ"ז צריך לפרש הגהה שבר"ן ודו"ק:]

נ"ל א"ר יוסף בר אבא א"ר מנחם א"ר אמי כו'

נ"ל רבא

ד"ש מ"ז

א מיי' פרק ז מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' לט:
ב מיי' פכ"א שם סמג שם טור אה"ע שם:

רוצה שתתבזה אשתו בב"ד. כלומר הא דקתני מקודשת ר' מאיר היא דאמר דאין אדם מקפיד אם תלך אצל חכם והא דקתני אינה מקודשת ר' אלעזר היא דאמר אין אדם רוצה כו' הילכך אדעתא דהכי לא קדשה. (*)רבה אמר הכא באשה חשובה עסקינן (מצאתי כתוב שנסתפקו הגאונים היכא דפליגי רבה ורבא הלכתא כמאן משום דקי"ל דמאביי ואילך הילכתא כבתראי אף אם הוא כנגד רבה שהיה רבם או לא הילכך יש להחמיר ולהצריכה גט אף באשה חשובה) דאמר לא ניחא לי דאיתסר בקרובותיה. כלומר שהיא בת גדולים ואפי' למאן דאמר אדם

נר מצוה

רוצה שתתבזה אשתו בבית דין הכא אמר אי אפשי באשה נדרנית וגט נמי לא ניחא לי למיכתב לה דאיתסר באמה ובאחותה ולא ניחא לי דלהוו קדושין. ופרכינן. אי הכי סיפא נמי דקתני אבל הוא שהלך אצל חכם והתירו אצל רופא ורפא אותו מקודשת. כלומר אם אמר לה על מנת שאין עלי מומין ונדרים ליתני אינה מקודשת ולימא הכא באדם חשוב עסקינן דאמרה לא ניחא לי דאיתסר בקרוביה ומפרקינן דאיהי בכל דהו ניחא לה כדר"ל כו'. ונמצא עכשיו דלפום אוקמתא דרבא אפילו אשה חשובה שהלכה אצל חכם והתירה מקודשת דקי"ל כברייתא קמייתא משום דסתם מתניתין דפ' השולח (דף מה:) דהמוציא את אשתו משום נדר סבר דאדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין ולפי אוקימתא דרבה באשה חשובה אינה מקודשת והרמב"ם ז"ל פסק

רש"י

אבל בהנך טעו. בתנאי סבור שאין עליה נדרים ובמלוה אין הכל בקיאין דאינה מקודשת ולא אסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין: הוסיפו עליהן. בנשים מומין שאינם בכהנים: זיעה. שתמיד מזיעה: שומא. וואר"ץ: צלקת. שנשאר רושם משחיתה המכה: מתני' האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובתה מן האירוסין מזה שממאן מלקחתה: נכנסה לרשות הבעל. שנשאת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה: הבעל צריך להביא ראיה. עדים: בד"א. שהבעל יכול לטעון: על מומין שבגלוי. אינו יכול

צריכה הימנו גט חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת א זנות: (הג"ה אבל המקדש ב במלוה או על תנאי אינה צריכה ממנו גט מ"ט בההוא לא טעו אינשי אבל בהנך טעו אינשי עד כאן): שכל *המומין הפוסלין בכהנים פוסלין סיד בנשים: *°תנא הוסיפו עליהן בנשים ריח רע וזיעה דף עה. וריח הפה ושומא וקול עבה ודדיה גסים טפח יותר מחברותיה וטפח בין דד לדד ונשיכת כלב ונעשה מקומו צלקת תניא שומא שיש בה שער הרי זו מום אין בה שער גדולה הרי זו מום קטנה אין זו מום ואי זו היא גדולה פירש רבי שמעון בן גמליאל עד כאיסר האיטלקי: **מתני'** היו בה ג מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה סטו שמשנתארסה נולדו בה מומין אלו ונסתחפה שדהו נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות דברי ר"מ וחכמים אומרים במה דברים אמורים במומין שבסתר *אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון ואם יש מרחץ דבאותה העיר אפי' במומין שבסתר אינו יכול לטעון

[דף קא ע"ב]

כאוקמתא דרבא בפרק [שביעי] מהלכות אישות שלא חלק בין אשה חשובה לשאינה חשובה אבל הרמב"ן ז"ל כתב דכיון דלא איתבררא מילתא בין הגאונים ברבה ורבא כמאן מינייהו פסק בכל מקום מסתברא הכא דחיישינן הילכך הלכה אצל חכם והתירה מקודשת ואם אשה חשובה היא אינה מקודשת גמורה אבל ספק מקודשת היא: וכתבו בתוספות דמאי דאמרי' מה בין חכם לרופא ליכא למימר דהיינו טעמא לפי שקדשה על מנת שאין בה מומין והיו בה מומין ושיהא הטעם תלוי בלשון* דא"כ האיש שהיו בו מומין והלך אצל רופא ורפאו לא תהא מקודשת אלא בקפידת המומין תלוי הטעם שגם עתה לאחר שנתרפאת היא נמאסת עליו כשזוכר שהיו בה מומין אבל נדרים ליכא קפידא הואיל ועקרן למפרע אבל אי לא עקר להו אלא מכאן ולהבא איכא נמי השתא קפידת עונש משעת הנדר עד שעת היתר ודוקא הלכה אצל חכם והתירה קודם ידיעת הבעל הוא דמקודשת אבל לאחר ידיעת הבעל אין ההיתר מועיל לה כדתנן ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה ולא מפליג בין בני היתר ללאו בני היתר והיינו טעמא דעל מנת כן מקדשה [שאם] לא ירצה לבטל הקדושין מחמת הנדרים [שיהיו הקדושין קיימים] והיכא דידע להו קודם שהותרו הרי מיד רוצה שיהו מבוטלים הקדושין דשמא לא יהא להן היתר אבל היכא שהותרו קודם ידיעתו הרי לא רצה לבטלן מחמת הנדרים שהרי עתה אין לו להקפיד ע"כ אבל בירושלמי נראה בהפך שאמרו שם עלה דמתניתין דתנן ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת אית תנאי תנו מותרת ליגשא בלא גט ואית תנאי תנו אסורה ליגשא בלא גט מ"ד מותרת ליגשא בלא גט שמתוך שהיא יודעת שאם תלך אצל חכם והוא מתיר את נדרה [יהיו בניה ממזרים] (והיא) אינה הולכת לפום כן מותרת ליגשא בלא גט ומ"ד אסורה ליגשא בלא גט [שלא] תלך אצל חכם ויתיר את נדרה וקדושין חלין למפרע ונמצאו בניה באין לידי ממזרות לפום כן אסורה ליגשא בלא גט ע"כ ולענ"ד דמשמע דקי"ל כמ"ד דמותרת ליגשא בלא גט דלא חיישינן שמא תקלקל עצמה כדמוכח בפרק המגרש (דף פג.) דאמרינן א"ה כל תנאין דעלמא לא תכתיב דלמא לא מוקמת תנאה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים אעפ"כ למדנו מן הירושלמי שאם הלכה אצל חכם והתירה אחר שנשאת שחוששין לה שלא"פ שאפשר שנגמרתו אינה סוברת כן אלא כדברי התוס' שכתבתי אעפ"כ צריך לחוש לדבר: **תנא** הוסיפו עליהן. בנשים מומין שאינם בכהנים: זיעה. מזיעה תמיד: ושומא. ברוג"א בלע"ז: ונעשה המקום צלקת. שנשאר שם רושם משחיתה המכה: שומא שיש בה שער הרי זה מום. אפילו בכהנים: קטנה *) [אין זה מום. בכהנים] באיזה מקום שהיא: ושומא שהוסיפו בנשים מפרשינן לה בגמ' בקטנה שאין בה שער ובעומדת על פדחתה. כלומר מצחה ופדחתה ראה ונתפייס הוא ומפרקינן בעומדת תחת כפה של ראשה דזימנין דמתחזיא וזמנין דלא מתחזיא. ואפשר דבשעה שקדשה הוה מכסיא ולא ראה אותה וכיון דזמנין דמתחזיא קפיד עלה כיון שהיא עומדת במקום ניכר לכל ולא ידעתי למה לא הזכיר הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות אישות הא דאוקימנא לה בעומדת תחת כפה של ראשה דזמנין דמתחזיא וזמנין דלא מתחזיא: **מתני'** האב צריך להביא ראיה. אם בא לתבוע כתובה מן האירוסין מזה שממאן לקחתה: נכנסה לרשות הבעל. נשאת והוא בא להוציאה בלא כתובה על מומין שבה: הבעל צריך להביא ראיה. עדים וכולה מפרש בגמ': בד"א. שהבעל יכול לטעון: במומין שבסתר אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון. דידע ונתפייס: **גרסי'** עלה בגמרא [דף עה:] טעמא דמייתי אב ראיה הא לא מייתי אב ראיה בעל מהימן. כלומר משום דאמרי' הואיל וספק הוא אם הטעתו אם לאו העמד ממון על חזקתו: מני רבי יהושע היא. דאמר בפ"ק [דף יב:] היא אומרת משארסתני נאנסתי והוא אומר עד שלא ארסתיך לא מפיה אנו חיין שתהא נאמנת אלא העמד ממון על חזקתו ולא אזלינן בתר חזקה דגופה לומר הואיל וספק בידינו על שעת אירוסין מה היא העמד הגוף על חזקתו של קודם לכן והרי טולדה בתולה והכא נמי לא אמרי' העמד הגוף על חזקתו ובלא מומין טולדה: אימא סיפא נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה טעמא דמייתי בעל ראיה הא לא מייתי בעל ראיה אב מהימן אתאן לר"ג דאמר התם נאמנת דחזקה דגופה עדיפא: א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו. כלומר רישא ר' יהושע והא דלא תניא בנכנסה לרשות הבעל דהוי רבותא טפי דאפ"ה האב צריך להביא ראיה היינו טעמא משום דס"ל לתנא דרישא אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו הילכך כל שנכנסה לרשות הבעל (א) ראה ונפייס הוא ואפי' היו בה מומין קודם שנתארסה הבעל חייב בכתובתה וסיפא ר"ג והוא הדין לעודה בבית אביה אלא דנקיט נכנסה לרשות הבעל לאשמועינן דלא אמרי' האי ראה ונפייס הוא משום דס"ל חזקה אין אדם נפייס במומין ולא כתנא דרישא. ורבא מוקי לה למתני' באוקמתא אחריתי ואמר רישא כאן נמצאו וכאן היו. ופרש"י ז"ל דרבא מהדר לאוקמה כולה כר"ג דפסקינן הלכתא כוותיה בפ"ק [דף יג.] ואמר דלעולם חזקה דגופ' עדיפא ורישא היינו טעמא משום כיון דבבית אביה נמצאו המומים מיתרע חזקיה דאב דה"ל כאן היו קודם אירוסין ובפ"ק נמי פלוגתייהו בנכנסה לרשות הבעל היא ובה אמר ר"ג דלא הורעה חזקת בית אביה בכך. כך פירש"י ז"ל והאי פירושא לא מחוור לי מדאמרי' עלה בגמ' איתיביה אביי נכנסה לרשות הבעל הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין אלו והיה מקחו מקח טעות עד שלא תתארס אין משנתארסה לא ואמאי לימא כאן נמצאו וכאן היו כלומר אם איתא דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו למה צריך הבעל להביא ראיה שהיו בה עד שלא תתארס ליסגי ליה להביא עדים שהיו בה המומין משנתארסה [ועודה] בבית אביה דנימא כיון שבבית האב נמצאו שם היו קודם שתתארס וכטעמיה דרבא ומהדרינן דמשנתארסה לא מהניא משום דאיכא תרי חזקי וכו' כדאיתא בגמ' ואם כפרש"י ז"ל בפלוגתא דר"ג ור' יהושע בהנושא את האשה היא אומרת משארסתני נאנסתי אמאי אמר ר"ג נאמנת דהא ליתנה דהנושא את האשה כו' משמע שתכף שנשאה נולד מחלוקת זה ביניהם אע"פ שאי אפשר לומר דמשנשאה נאנסה ולפיכך היא אינה יכולה לטעון אלא משנתארסה נאנסה אבל לא משנשאת ומלתא פסיקתא אר"ג דנאמנת ואמאי והא כיון דעל כרחיך נבעלה [בבית אביה] נימא כאן נמצאו וכאן היו וקודם שנתארסה נבעלה והיה מקחו מקח טעות דהא הכא ליכא תרתי וכיון שכן אפי' לר"ג אית לן למימר כאן נמצאו וכאן היו כי היכי דמודה ברישא דמתני' דעל האב להביא ראיה משום כאן נמצאו וכאן היו וכדפרש"י ז"ל לפיכך נראה לי דרבא דאמר כאן נמצאו וכאן היו ה"ק לאו כדקא סלקא דעתין דמתני' שייכא בפלוגתייהו דר"ג ור' יהושע דליתא ולא שייכא בפלוגתייהו כלל דאינהו פליגי בברי ושמא ומתני' בשמא ושמא כגון שאינה בקיאה בהן מתי נולדו כריח הפה וטעמא דרישא וסיפא משום כאן נמצאו וכאן היו וכן יש בנסחאות שכתוב בהן בפירוש רישא כאן נמצאו וכאן היו סיפא כאן נמצאו וכאן היו והיינו טעמא דלא סגי ליה לבעל להביא עדים משנתארסה משום דאיכא תרי חזקי כדאיתא בגמ' הא לאו הכי הוה סגי ליה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו ופלוגתא דהנושא את האשה היינו טעמא דאר"ג נאמנת אע"פ שעל כרחה בבית אביה נבעלה משום דכיון שהיא טוענת ברי לא אמרי' כאן נמצאו וכאן היו ומשום האי טעמא בלחוד הוא דאמרי' לעיל בפ"ק ובריש

*) נ"י ד"ה

פרק

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) אפילו בבית האב צריך ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו:

דף עה:

כתב הרא"ה אין לפרש דוקא בליכא תליא מלתא הואיל ואינו מרפא אלא מכאן ולהבא והרי הוא קדשה ע"מ שאין בה מומין והיו בה מומין דא"כ כשיש מומין בבעל והלך הבעל אצל הרופא ונתרפא לא תהיה מקודשת מהאי טעמא אלא בקפידת המומין תליא שגם עתה אחר שנתרפאת היא נמאסת בעיניו כשזוכר שהיו בה מומין אחר שנתקדשה לו אבל ביה ליכא קפידא דאתתא בכל דהוא ניחא לה. אבל בנדרים לא קפיד הוא שהכסם עוקר הנדר למפרע אבל אי לא עקר למפרע אלא מכאן ולהבא קפיד נמי הכא על העונש שהיה עליה משעת הנדר עד שעת היתר.

ד וכתבו הגאונים אפי' הוא גר שאין לו קרובים בעיר אי אפשר שלא יהיה לו רעים ומיודעים יבודק ע"י נשותיהן ומיי' כתב דוקא שיש לו קרובים שאין מוציא מה שבלבו אלא לקרוביו ושל שאין דעתו סומכת אלא לדברי קרוביו והרא"ש כתב כדברי הגאונים: ודוקא בעיר שדרך הבנות לצאת מבית אביהן ולרחוץ במרחץ ביום אבל במקום שאין דרך הבנות לרחוץ הוץ ולא למרחץ אין הולכות אלא בלילה והכל כמו בספרד אף על מומין שבגלוי יכול לטעון: לשון ריא"ז: אם היה מרחץ באותה העיר אף במומין שבסתר אינו יכול לטעון לפי שכל המשא אשה הוא בודקה ע"י שכנותיו או ע"י מיודעיו כמו שנאמר טוב שכן קרוב מאח רחוק כמבואר בקונטרס הראיות:

המאור הגדול

היו בה מומין ועודה בבית אביה מאי אמרת אין אדם נפייס במומין הוי חדא במקום תרתי והדא במקום תרתי לא אמרי' וקשיא תיתי כאן נמצאו וכאן היו ותצטרף בהדא דליהוון תרתי במקום תרתי דהא אשכחן דהיא להורא מרעא חזקת הגוף בהיו בה מומין ועודה בבית אביה אלמא אלימא אלמוה בחזקה וכיון שכן ליהוין תרתי לבהדי תרתי וניהא לי הני תרתי חדא היא: כיון דכל חדא וחדא צריכה להברתה דבחדא מינייהו לא מפסדא כתובתה אא"כ חברתה עמה משא"כ בהנך תרתי דכל חדא מינייהו מהניא לאגבויי כתובתה בלא חברתה ומטול הכי הויא לה חדא במקום תרתי:

(*) בגמ' הגי' רבא וכ"ה בריו"ף דפוס קושטנדינא ולפ"ז נ"ל לקמן דלפום אוקימתא דרבה אפי' כו' ולפי אוקימתא דרבה באשה כו' פסק כאוקימתא דרבה ועי' בהגהת הגרי"ב בגמ' דף עד ע"ב:

שלטי הגבורים

א והא דקי"ל אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובועל לשם קדושין משמע מתוך פי' רש"י דקדושין גמורין הם ואם קדשה אחר אינה צריכה גט משני וכן מסתבר דהא בקטנה שאין בעילתו בעילת זנות ממש דהא אשתו היא מדרבנן ואפ"ה אמר רב דבועל לשם קדושין גמורין ואינה צריכה גט משני כ"ש הכא דהוה ביאה ממש דבועל לשם קדושין גמורין דצריכה גט: וראיתי מן הגדולי' שדקדקו מדאמרי' המקדש על תנאי ובעל צריכה גט משמע שצריכה גט להוציאה מן הספק וכן מדקאמר ולא היה כח ביד חכמים להוציאה בלא גט משמע שנסתפקו בדבר ומספק לא רצו להתירה וראוי להחמיר להצריכה גט משניהם ובקטנה אדם יודע שאין בקדושי קטנה כלום ומיד כשגדלה הוא בועל לשם קדושין גמורים אבל הכא הויא ספיקא שמא היה סבור שתנאו קיים ולא נזכר לבעול לשם קדושין והא דאמרי' דבועל לשם קדושין היינו בדאיכא עדי יחוד דאמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה:

ב כתב הרא"ש מדלא הביא רב אלפס המקדש במלוה ובעל משמע דס"ל דאינה צריכה גט לפי שאין הכל יודעין שהמקדש במלוה אינה מקודשת הלכך אינו בועל לשם קדושין כתב בה"ג המקדש במלוה ובעל צריכה גט וכ"כ הרמב"ן וכן ראוי להחמיר:

ג כתב הטור ואם אין לה ראיה תצא בלא כתובה ואפי' הקדושין צריכה להחזיר ואם לא נמצאו עד אחר שנכנסה אז האב נאמן ועל הבעל להביא ראיה שהיו בה קודם שנתארסה אבל אם הביא ראיה שהיו בה מומין בבית אביה לאחר שנתארסה לא מהני ליה בד"א שעל הבעל להביא ראיה בנמצא אבל בידוע אפי' היא בבית אביה על הבעל להביא ראיה: נמצאו בה מומין שבודאי היו קודם כגון אצבע יתירה וכיוצא בו על האב להביא ראיה שידע בהן הבעל והרצה או שחזקתו שידע בהן הבעל ואם לאו תצא בלא כתובה:

לשון ריא"ז

נמצאו מומין הידועים שעד שלא תתארס היו בה כגון שהיתה אצבע יתירה וכיוצא בה והיתה טוענת שידע הבעל במומין הללו ונתפייס בהן עליה להביא ראיה ואם לא הביאה ראיה תצא בלא כתובה וכן במומין שהאשה נאמנת עליהן לומר משנתארסה נולדו בה כמו שביארנו אם הביא הבעל ראיה עליהם שעד שלא תתארס היו בה המומין הללו תצא בלא כתובה ואין האשה נאמנת לטעון שכבר ידע בהם ונתפייס עליהם ואפי' אם נכנסה לחופה ונבעלה כבר בחזקה היא שאין אדם מתפייס במומין: ונראה בעיני שאם לא מצא הבעל עדים שעד שלא תתארס היו בה המומין הללו אלא מצא עדים שלאחר שנתארסה היו בה המומין הללו קודם הנשואין או שהודתה היא בדבר אע"פ שחייב ליתן לה כתובה אינו נותן לה תוספת שהרי לא נתחייב בתוספת אלא בשעת הנשואין ואז בטעות נתחייב בה שאילו ידע מומיה לא היה כונסה.

א מיי' פ"כ מהל' מכירה סמג עשין פב טור ח"מ סי' רכד :

פרק שני [דף טז:] דלא אמר ר"ג אלא בברי ושמא משום דבשמא ושמא לא הוה מהימנה ר"ג דכיון דודאי בבית אביה נבעלה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו אמרי' דקודם שנתארסה נבעלה אבל אילו היה אפשר לתלות ולומר דמשנכנסה לרשות הבעל נבעלה אפי' בשמא ושמא נמי חייב הבעל בכתובתה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו ובסמוך אבאר עוד זה בע"ה : ורב אסי מוקי לה למתני' באוקמתא אחריתי ואמר רישא מנה לאבא בידך וסיפא מנה לי בידך · ופרש"י ז"ל דרב אסי מהדר לאוקמה כולה כר"ג דחזקה דגופא עדיפא ורישא להכי לא מהניא חזקה דגופא לפי שאין הטענה שלה אלא של אביה שכתובת

נר מצוה

אירוסין לאב והוה ליה מנה לאבא בידך וגבי אב לא אמרינן דגוף שלה דתהני ליה חזקת' ע"כ ומשמע מלשונו שאפי' האב טוען ברי חזקה דגופא דידה לא מהני' ליה ואין זה מחוור דאמאי לא לפיכך נראה דה"ק רישא מנה לאבא בידך כלומר טענתא דידה שטוענת ברי איננו אלא מנה לאבא בידך והאב איננו טוען ברי אלא שמא ומש"ה אמרי' דעל האב להביא ראיה אבל סיפא כיון שהיא טוענת ברי והממון שלה הוה ליה מנה לי בידך ומש"ה אמרי' דעל הבעל להביא ראיה וכר"ג (ב) והרי"ף ז"ל הביא משנתינו כצורתה ונראה שסמך לו על אוקמתא דרבא דפשטא דמתני' משמע שאין אחד מהם טוען מתי נולדו וכמו שפירשתי וכל היכא דהוה ליה שמא ושמא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו ובסמוך ג"כ יש לי ראיה לדין זה ואוקימתיה דרב אסי אע"ג דקושטא היא לא הוצרך להביאה דמדר"ג ילפינן דכל ברי ושמא במנה לי בידך היא נאמנת משום חזקה דגופא ובמנה לאבא בידך על הדרך שפירשתי פשיטא דאינה נאמנת שאין ברי דידה מועיל לגבי האב שהוא בעל הממון התובע בשמא וכן הרמב"ם ז"ל הביא משנתינו כצורתה בפרק [כ"ה] מהלכות אישות ולא הזכיר שיהיה אחד מהם טוען כלום :

דף עו. לטעון מפני שבודק בקרובותיו : *°גמ' אמר שמואל *המחליף [א] פרה בחמור משך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור עד שמת חמורו על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה מאי טעמא כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה ותנא תונא כלה *מיתיבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה הוגלד פי המכה בידוע שהיא שלשה ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ואי לא יהיב טבח דמי בעל הבהמה בעי לאיתויי ראיה ומפיק אמאי ספיקא ברשות טבח אתייליד ופריק דיהיב טבח דמי ומאי פסקא סתמא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיבי ליה חיותא איכא מאן דאמר דליתא הא דשמואל דהא אותבינן עליה ואף על גב דפריק ההוא פירוקא שנויא בעלמא הוא ולא סמכינן עליה אלא בין שנולד ספק ברשותו בין שלא נולד ספק ברשותו המוציא מחבירו עליו הראיה ואי לא יהיב טבח דמי בעל בהמה בעי לאיתויי ראיה ואיכא מאן דאמר האי מתניתין דכלה כיון דמסייע ליה לשמואל ממילא שמעינן דהאי פירוקא דשמואל (א) דוקא הוא ולאו שנויא בעלמא הוא דאי לא תימא הכי קשיא הלכתא אהלכתא הילכך הלכה כשמואל : וחכמים אומרים במר"א ב במומין שבסתר : אמר רב נחמן ונבפה

רש"י

יכול לטעון דידע ונתפייס כיון שהיו בגלוי : גמ' משך בעל החמור את הפרה . והחמור היה בבית בעליו ותנן בקדושין כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה שמשך אחד מהן נתחייב זה באונסי חליפין כל מקום שהן : ותנא תונא כלה . דמתני' דאיירי במומי כלה מסייע ליה : בעובי בית הכוסות . מקום יש בראש הכרס סמוך אל המסס קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב שפתו עובי שני כפולים [דבוקים] ונמצאת מחט תחובה באותה עובי ומתוך עוביו אפשר לה שלא נקבתו כולו מצד אחד . שאין המחט אלא מבפנים כשרה שאין זה נקב : שהוא לפני שחיטה . וטריפה : בידוע שהוא לאחר שחיטה וכשרה : שלשה ימים קודם שחיטה . ואם נלקחה מבח זה תוך ג' ימים מקח טעות הוא ויחזיר לו המוכר הדמים כי מכר לו טרפה : לא הוגלד פי המכה . זה אומר . עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי המוציא מחבירו עליו הראיה: אמאי הא הכא אתייליד ריעותא דומיא דחמור ואי כשמואל לייתי טבח ראיה דהא ספיקא ברשותו : דיהיב טבח דמי . והמוציא מחבירו עליו הראיה בטבח קאמר דבעי לאיתויי ראיה ואפילו לא יהיב טבח דמי נמי בעיא טבח לאיתויי ראיה אלא לכך קורהו סתמא המוציא מחבירו כדמסיק משום דכל כמה דלא יהיב דמי כו' : כלה בבית אביה . רישא דמתניתין היא סייעתיה שמטיל הבאת ראיה על האב כי נולד הספק ברשותו כל זמן שלא נכנסה לחופה הויא ברשות אביה וא"ת והא ראיה להוציא היא הראיה צריכה לו גם לעכב הקדושין שבידו שאם לא יביא ראיה יצטרך להחזירם והוי ראיה להחזיק ואפילו למ"ד קדושין לטיבועין ניתנו שאם מת החתן הקדושין אינן חוזרין נמצא שכחה יפה בהם ופלוגתא היא בפרק מי שמת אפ"ה צריך האב ראיה להחזיק הקדושין וגם מסיפא דמתני' יש ראיה לשמואל להאי לישנא דקתני נכנסין לרשות הבעל על הבעל להביא ראיה והיינו נכנסה לחופה ואפי' אם דר בבית חמיו עדיין (א) :

ונבפה

ומשך בעל החמור את הפרה והחמור היה בבית בעליו ותנן בקדושין (דף כח·) כל הנעשה דמים באחר כיון שמשך אחד מהם נתחייב חבירו באונסי חליפיו בכל מקום שהם : עד שמת החמור זה אומר עד שלא משכת פרתי מת חמורך ולך מת וזה אומר אחר שמשכתי מת וכבר הוא קנוי לך : ותנא תונא כלה · תנא דמתני' דאיירי במומי כלה מסייע ליה ואמרי' בגמ' הי כלה אי נימא כלה בבית אביה מי דמי התם מייתי אב ראיה ומפיק הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים א"ר זירא כלה בבית חמיה ואכתי לא דמי התם בעל מייתי ראיה ומרע ליה לחזקיה דאב הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקים אחזקיה א"ר"נ בר יצחק כלה בבית אביה ולקידושין עד כאן בגמרא ופי' הר"ז הלוי ז"ל דר"י ס"ל שאותו שנולד הספק בממונו עליו הראיה וחמור ממונו של בעל החמור מיקרי שהדבר ידוע שהיה ממונו בתחלה ואע"פ שאפשר שקנהו בעל הפרה אין ספק מוציא מידי ודאי הלכך חמור זה ממונו דבעל החמור מיקרי ודאיק לה מכלה בבית אביה שהיא כממונו של אב דברשותיה דאב קיימ' למעשה ידיה ומציאתה ותנן במתני' דעליו הראיה : ומהדרינן דלא דמי דהתם אב מוציא הוא ומש"ה עליו הראיה אבל הכא דבעל החמור אוקומי קא מוקים אפשר שאין צריך ראיה והדר דאיק לה מכלה בבית חמיה מכיון שנכנסת כממונו של בעל הויא ועליו הראיה וכ"ת אדרבא ממון של אב הוא שהרי יש ספק בעיקר קנייתו *[ולא] דמי לחמור דאמרי' דעל בעל החמור להביא ראיה איכא למימר דכיון דאשה מעיקרא לאו ממון אב היא לגמרי כחמור אלא ברשות עצמה נמי היא כשנכנסת ממון בעל מקריא אע"פ שיש ספק בעיקר קניתו ומהדרינן דאכתי לא דמי דהתם דין הוא שיצטרך לראיה משום דחזקת הגוף מיפה כח אב וי"ל העמידנו על חזקתו הלכך בעל מייתי ראיה שעד שלא תתארס היו בה מומין ומרע לה להאי חזקה אבל הכא בעל החמור מייתי ראיה ומוקי אחזקתיה כלומר שאף חזקת הגוף מיפה את כחו שכשתאמר העמד את החמור בשעת משיכה על חזקתו הקודמת בחזקת חי תעמידנו וברשות בעל הפרה מת ולמה אתה מצריכו ראיה ומסקינן בכלה בבית אביה ולקידושין כלומר דמרישא גמר לה שמטיל הבאת ראיה על האב ודקשיא לך ההיא ראיה להוציא היא הראיה צריכה לו אף לעכב הקידושין בידו שאם לא יביא ראיה יחזירם והאי לישנא איפריך בגמ' מהך ברייתא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות דאמרינן דכי לא הוגלד פי המכה וזה אומר שמא עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי המוציא מחבירו עליו הראיה ומשמע דאי יהיב טבח דמי בעי לאתויי ראיה ומפיק לפי שהוא המוציא ועליו הראיה ואי לא משכח ראיה יחזיק זה במעותיו מספק ואמאי והרי בבהמתו נמצאת ריעותא דומיא דחמור דשמואל ולדידיה בעל בהמה צריך להביא ראיה להעמיד המעות בידו דומיא דבעל החמור ומש"ה אידחי האי לישנא ואמרינן אלא כי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דשמואל הכי קאמר שמואל כל שנולד לו ספק ברשותו עליו להביא ראיה ותנא תונא כלה כלומר דלאו בממונו תליא מילתא כדאמר רב יהודה משמיה דשמואל אלא ברשותו תליא דכל שנמצא ספק בביתו עליו להביא ראיה משום טעמא דכאן נמצאו וכאן היו ותנא תונא כלה כלומר כלה בבית אביה ולקידושין ונפקא לן בין כללא דרמי דאילו לרב יהודה אפילו נמצא החמור מת ברשות בעל הפרה על בעל החמור להביא ראיה כיון שהיה בעליו תחלה ואילו לרמי כיון שלא נולד הספק ברשותו אלא ברשות בעל הפרה על בעל הפרה להביא ראיה משום דאמרינן כאן נמצא וכאן מת (ג) מש"ה אתי שפיר לרמי מאי דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה דהיינו טבח מסתמא כדמסקינן דמסתמא דמילתא כמה דלא יהיב איניש זוזי לא יהיב ליה חיותא ואין ה"נ דאפי' לא יהיב טבח דמי צריך טבח להביא ראיה להפטר מדמי פרעון של הבהמה משום דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו ועל זה הפי' סמך הרי"ף ז"ל שהביא הלשון הראשון בגמ' ואע"ג דאידחיא ליה משום דכיון שמת [החמור] בבית בעל החמור כולהו מודו דעליו הראיה דלא פליגי אלא בטעמא ונפקא מינה היכא שמת בביתו של בעל הפרה וכמו שכתבתי ורב אלפס ז"ל פסק כשמואל ויש לדקדק כאן היכי מסקינן דמי שנולד ספק ברשותו צריך להביא ראיה אפי' להעמיד הממון בידו כמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות גבי טבח היכא שלא פרע עדיין דהא אמרינן לעיל [דף טז:] דכי אמר ר"ג נאמנת דוקא בברי ושמא אבל בשמא ושמא לא מהניא חזקת הגוף להוציא ממון וכיון שכן אמאי צריך טבח להביא ראיה להעמיד דמי הבהמה בידו ולדידי על הדרך שפירשתי למעלה לא קשיא לי מידי דכי אמרינן דדוקא בברי ושמא היינו טעמא משום דלא אפשר למייתי עלה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו שהרי על כרחה בבית אביה נבעלה ואדרבה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו יש לנו לומר שקודם שנתארסה נבעלה לפיכך הבעל פטור אלא אם כן טוענת ברי אבל הכא יש לומר שהריעותא אירע בבית אותו שנמצאה בטבח אע"פ שאין בעל הבהמה טוען אלא שמא אמרינן כאן נמצאו וכאן נולדו

א כתב מיי' שאם היה עומד בבית בעל החמור עליו להביא ראיה אבל אם היה עומד בסמטא אז צריך בעל הפרה להביא ראיה אבל הרא"ש כתב שאפי' אם עומד בבית בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה דכיון שמשך בעל החמור את הפרה נקנה החמור לבעל הפרה בכל מקום שהוא וכיון שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה :

לשון ריא"ז

מכר זה חמורו במעות והקנהו ללוקח ע"י קנין ולא הספיק הלוקח ליתן המעות למוכר עד שמצא החמור מת בבית המוכר ואינו יודע אם קודם הקנין מת וברשות המוכר מת או אחר הקנין מת וברשות הלוקח מת על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת הקנין שהרי הלוקח מוחזק במעות והמע"ה כב"ה וכך שטת מז"ה : וכתב הרא"ש ז"ל כך פירשו רבני אשכנז וצרפת דכל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה בין להוציא בין להחזיק ממון שבידו מדפריך לקמן והא ספיקא ברשות טבח איתיליד והיינו להחזיק ורב אלפס כתב שאף לדברי רמי בר יחזקאל על בעל החמור להביא ראיה וקרי נולד ספק ברשותו לפי שהחמור היה עומד ברשותו וכאן נמצאו וכאן היו ואית לן למימר שמא מת החמור קודם משיכת הפרה . אבל אם היה החמור עומד בסמטא על בעל הפרה להביא ראיה ולא נהירא האי פירושא והאריך הרא"ש בראיות וסוף דבריו כתב ואני אומר דטעות סופר הוא מה שכתב בהלכות רב אלפס על בעל החמור להביא ראיה וטעה בין פרה לחמור · ב כתב מיי' בא עליה כמה ימים וטען שמום זה לא נראה לו עד עתה אפי' הוא בתוך הקמטים או בכף הרגל אין שומעין לו חזקה אין אדם שותה בכוס (פגום) אלא אם כן בודקו יפה בהזקתו שידע ונתרצה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לפי פירוש זה הבאת הראיה היא הולך אחר רשות מי שיש לו קנין בו וא"כ ראיה על בעל הפרה שקנה במשיכתו של זה אע"פ שהוא בבית בעל החמור ונ"ל שעירוב פירושי רש"י הביא מרמי [בר יחזקאל] לרב יהודה: (ב) הן הן דברי התוס' בשם ר"י ודבר תימה פירש שהרי כתבו התוס' שם שחזר בו ר"י וסתר פירוש זה ותפס פרש"י עיקר : (ג) והכי נמי אם מת בסמטא ירמי על בעל פרה להביא ראיה דהממע"ה אסר"י ועוד האריך האסר"י וס"ד כתב נ"ל שטעות סופר נפל בספרי רב אלפס שטעה בין פרה לחמור :

בגמ' אמר ר' יהודה אמר שמואל (נ"א)

הגהות הב"ח (א) דוקא כצ"ל :

[בד"ה פירכא קניינו צ"ל בספק]

מלחמת ה'

ועוד והוי ידע דהא דשמואל שייכא בדרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין וכו' : אבל הכותב הרוצה לעמוד על העיקר יבא ויראה כמה ראיות גמורות שכתבנו בפרק הזהב לעקור דבר זה ומשם יתברר שאין להעמיד שמועה זו בדמים שהם כחליפין כאשר עלה על דעת החבור הזה ז"ל :

המאור הגדול

המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה וכו' כללא דשמעתא ר"י ס"ל כל שנולד לו ספק בממונו עליו הראיה והוא בעל החמור שהוא בודאי בעליו תחלה ומש"ה דייק מכלה בבית אביה לפי שהאב זכאי בבתו וכממונו דמיא ודייק נמי מכלה בבית חמיה שכיון שנשאה הרי היא כממונו וכדתנן נשאת יתר עליו הבעל ומחט שנמצאת בעובי בית הכוסות קשיא ליה ואתא רמי אחוה ושבשיה ואמר כל הנולד לו ספק ברשותו עליו להביא ראיה והוא גם הוא בעל החמור ולא מפני שנולד ספק בממונו אלא שנולד ספק ברשותו כלומר שנמצא מת בביתו ותנא תונא כלה כדמעיקרא כלומר כלה בבית אביה ולקדושין שנולד ספק בביתו עליו להביא ראיה מטעם כאן נמצאו וכאן היו ומוקים חזקה דגופה ומוקים נמי חזקה דממונא בידיה דהיינו (ב"ב) [כסף] קדושין וכן בעל החמור עליו להביא ראיה מטעם כאן נמצא מת וכאן היה מת מעיקרא קודם המשיכה וכשמביא ראיה שלא מת מקודם מוקים חזקה דגוף החמור בחזקת חי כדמעיקרא ומוקים חזקה דממונא בידיה דהיינו הפרה המשוכה אצלו ומחט שנמצאת ל"ק ליה ולא מידי וגבי מחט נמי על הטבח להביא ראיה ל"ש יהיב זוזי ל"ש לא יהיב אי יהיב מפיק ואי לא יהיב מוקים מפני שהספק נמצא ברשותו ובביתו וכן הלכתא ועל זה הפי' סמך הרי"ף ז"ל על מה שכתב בהלכותיו בשמועה זו (וכיוצא הרא"ש בסי' ע"ז) והוא הנכון ואילו היה פי' השמועה זו כדברי רש"י ז"ל היה מה שכתב הרב שלא כהלכה :

והוי יודע דהא דשמואל שייכא ברב ששת דאמר פירי עבדי חליפין ולית הלכתא כוותיה מיהו נקטינן לה וגמרינן מינה למילי דעבדי חליפין וכבר כתבנו בענין הזה בפ' הזהב א"נ י"ל מיתרצא לה שמעתא הדא דשמואל בדמים שהם כחליפין כי היכי דמית רצא לה מתני' דכל הנעשה דמים באחר במס' קדושין בפ"ק והכי מסתבר כי היכא דלא תפסק שמעתא הדא דשמואל לבר מהלכתא :

נולדו צריך להביא ראיה אפי' להעמיד וכולה שמעתא בשמא ושמא עסקינן והיינו דלא מדכרינן בהמחליף פרה בחמור זה אומר וזה אומר אלא שהחמור מת ואין אחד מהם יודע מתי מת דומיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות שהוא דבר שאי אפשר לעמוד עליו ומשום הכי אמרינן כאן נמצאו וכאן היו ועל הטבח להביא ראיה להעמיד המעות בידו אע"פ שאין בעל הבהמה טוען אלא שמא וכן בעל החמור הא אילו היה בעל החמור טוען ברי שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה היה נאמן כשם שהאשה נאמנת אע"פ שהדבר ברור שהריעותא נולד בבית אביה וכולא

נר מצוה

תורה אור

רש"י

נכפה. הוא חולי שממנו נופל לארץ: והנ"מ דקבע ליה זמן. לחולי לבא לפי שנזהרת ביום זמנה לצאת בין הבריות: מתני' בעל פוליפוס. מפרש בגמ': מקמץ ומצרף. מפרש בגמ' וכולן מפני שהן אומניות מסריחות: מפני שהיא ממקתו. לשון הפסוק המק בשרו: גמ' המקמץ צואת כלבים. לא ידעתי מה צורך יש בה אך בארץ אשכנז ראיתי(א) ששורין בו הבגדים יום או יומים לפני כיבוס: שאין חוסמין אותה. כלומר שאין סותמין טענותיה שטוענת שאינה רוצה להתיבם אלא להנוץ ומקבלין דבריה: אכסוה שערי. האכילוהו שעורים כבהמה: אין מעשין. כלומר אין כופין אותו להוציאה אם שניהם רוצים להיות ביחד אלא רק לפסולות:

בעלי

גמרא

ע"ז°*ונכפה במומין שבסתר דמי וה"מ דקביע ליה זמן אבל לא קביע ליה זמן כמומין שבגלוי דמי:

כ"ב **מתני'** האיש שנולדו לו מומין א אין כופין אותו להוציא רבן [שמעון בן] גמליאל אומר במה דברים אמורים במומין קטנים אבל ב במומין גדולים כופין אותו להוציא *)אלו הן מומין גדולים פי' רבן גמליאל נסתמא עינו נקטעה ידו נשברה רגלו: **גמ'** איתמר א"ר יעקב בר אבא אמר רבי יוחנן הלכה כרבן שמעון בן גמליאל ורבא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים והלכה כרב נחמן דקיימא לן הלכה כרב נחמן בדיני: **מתני'** ואלו שכופין אותן להוציא מוכה שחין ובעל פוליפוס והמקמץ והמצרף נחושת והבורסי בין שהיו בם עד שלא נשאו ובין משנשאו נולדו ועל כולן א"ר מאיר אע"פ ג שהתנה עמה יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאני יכולה לסבול ועכשיו אין אני יכולה [לקבל] והחכמים אומרים מקבלת היא על כרחה חוץ ממוכה שחין מפני שהיא ממקתו ומעשה בצידון בבורסי שמת והיה לו אח בורסי אמרו חכמים יכולה היא שתאמר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל: **גמ'** מאי בעל פוליפוס אמר רב יהודה אמר שמואל ד ריח החוטם במתניתא תנא ריח הפה מאי מקמץ אמר רב זה המקמץ צואת כלבים מצרף נחשת זה החותך נחשת מעיקרו: ומעשה בצידון בבורסי שמת: גרסינן פרק אלו הן הלוקין* אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה מנין ליבמה שנפלה לפני יבם מוכה שחין שאין חוסמין אותה שנאמר °לא תחסום שור בדישו וסמיך ליה °כי ישבו אחים יחדו: אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה אזיל רבי אלעזר אמרה לשמעתא קמיה דשמואל אמר אכסוה שערי לאלעזר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון והלכתא כשמואל ואע"ג דאיתמר נמי משום דרבי יוחנן כוותיה דרב הא דחייה רבי זירא ואמר על דא אכסוה שערי לאלעזר בבבל א"ר יהודה א"ר *אשי אין מעשין אלא לפסולות כי אמריתה קמיה דשמואל אמר כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין אבל נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אין כופין אותו (ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה כופין אותו להוציא) וכולהו בין הני דרבנן דתנן במתני' ו שכופין אותן להוציא ובין הני דאורייתא כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט כולהו היו בייפינן להו בשוטים דבדברים לא יוסר עבד וכל הני דמדרבנן אי אמרה הוינא בהדיה שבקינן לה בר ממוכה שחין ומי שנשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה מוכה שחין *אי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה ומי שנשא אשה °ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה אע"ג דאמרה דיירנא בהדיה בסהדיה לא שבקינן לה אלא יוציא ויתן כתובה ומותרת לינשא לאחר אע"פ שאין לו בנים כדגרסי' בפ' הבא על יבמתו* ת"ר נשאת לראשון ולא היו לו בנים לשני ולא היו לו בנים לשלישי לא תנשא אלא למי שיש לו בנים ואם נשאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה: תניא א"ר יוסי סח לי זקן אחד מאנשי ירושלים כ"ד מיני מוכה שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להם ולבעלי ראתן קשה מכולן ממאי הוי דתניא הקיז דם ושמש הויין לו בנים נכפין הקיזו שניהם ושמשו

ר"ן

דחוקה דגופא וטענת ברי מהניא אפילו נולד הריעותא בבית האחר אבל בטענת שמא לא מהניא חזקה דגופא כיון דליכא למייתי עלה מטעמא דכאן נמצאו וכאן היו וזה דינו של רבן גמליאל אבל כל שאנו יכולין לומר שברשות זה שנמצא בו נולד הריעותא ושניהם שמא אמרינן כאן נמצא וכאן נולד ואפילו היכא שמכח חזקה דגופא יש לנו לומר בהפך כדאמרינן דאם מת החמור בבית בעל החמור שעליו להביא הראיה שהיה קיים כיון שאין טוען אלא שמא אע"ג דחזקת החמור מסייע ליה והיינו שמעתין זהו דעתי: **ונכפה** כמומין שבסתר דמי לפי שהיא נזהרת ביום זמנה לצאת בין הבריות: **מתני'** האיש שנולדו בו מומין. משנה שלה ובגמ' אמרינן דרב יהודה תני נולדו וחייא בר רב תני היו מאן דאמר נולדו כ"ש היו דהא סברא וקיבלה ומאן דאמר היו אבל נולדו לא וקיימא לן כרב יהודה דאפילו נולדו אין כופין אותו להוציא וכ"ש בהיו דאפילו מספקא לן הלכתא כמאן מספקא אין כופין מכל שכן דף כג. דבכולהו נסחי במתני' גרסינן נולדו: והלכתא כרב נחמן · הלכך בין מומין גדולים בין מומים קטנים ואפי' נולדו אין כופין אותו להוציא: **מתני'** בעל פוליפוס · מפרש בגמ': והמקמץ והמצרף נחשת · מפרש בגמ': ועל כולן כו' · מפני שאומנות מסריחות הן: מפני שהיא ממיקתו · לשון המק בשרו: ואיכא מ"ד דכי אמרי רבנן מקבלת היא על כרחה דוקא בשהתנה עמה אבל דאתה אותן יכולה הוא לומר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ואחרים אומרים דאם איתא דיכולה למימר הכי כי התנה עמה מאי הוי אלא ודאי כיון דכשהתנה לא יכלה למימר הכי כי דאתה נמי מקבלת על כרחה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ה מהל' אישות ומיהו כשנולדו דברים הללו אחר שנשאה בכי האי גוונא ודאי היו כופין אותו להוציא והיינו רישא דמתני' דתנן ואלו שהיו כופין אותן להוציא כלומר דלכ"ע ואפי' לרבנן דמתני' דלעיל ואע"ג דפליגי במומין גדולים בהני מודו: **גמ'** מקמץ · לוקט כלבים לעיבוד עורות: מעיקרו.

ממקום מוצאו מן הארץ: אכסוהו שערי · האכילוהו שעורים כבהמה כל דבר הנאכל שלא כדרכו קרו ליה כוסס ופסק הרי"ף ז"ל כשמואל וכ"פ ר"ח אבל בעל הלכות גדולות פסק כרב וכתב הרשב"א ז"ל דאפי' לדברי ר"ח ז"ל והרי"ף ז"ל אפשר לומר שאם אין ב"ד יכולין לכופו לזון כגון שהוא עני ואינו רוצה להשתכר להרויח ולזון דכופין אותו להוציא דהא שמואל לא דחי להא דרב אלא מהאי טעמא דעד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון הא אם אין יכולין לכופו לזון כופין להוציא ע"כ וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהל' אישות: **והאי** ליסנא דעד שכופין אותו · לכאורה משמע כפייה ממש. והכי איתא בירושלמי [גיטין פרק ט הלכה ט' ע"ש] דגרסינן התם בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אבהו האומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו הן לא א"ל *עדין את לזו מפני ריח הפה היו כופין מפני חיי נפש לא כ"ש אלמא דבכפייה ממש קאמר ולפיכך דקדקו מכאן דכל היכא דאמרי' יוציא ויתן כתובה היינו כפייה ממש דהא הכא לא אמר רב אלא יוציא ויתן כתובה ומשמע ליה לשמואל דכפייה ממש קאמר וליתא דהאי ליסנא משמע הכי ומשמע הכי ושמואל הוה ידע דרב כפייה ממש קאמר משום דלדבר שיש בו חיי נפש כפייה בעי אבל בשאר דוכתי כל היכא דלא מוכח אין בלשון הזה לשון כפייה בגט אלא שהיו כופין אותו לתת כתובה ומבקשין ממנו שיתן גט כמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **אין** מעשין. כופין להוציא: אין כופין · דלא כייפינן אפריה ורביה: ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל אפי' גס"ז וכו' כופין אותו להוציא וקיימא לן כוותיה משום דאמוראי אחריני סקלי וטרו אליביה בגמרא: מוכה שחין אי אמרה דאירנא בהדיה בסהדי · כדי שלא ישמש עמה ותהא ממקתו שבקינן לה: ושהה עמה י' שנים כו' לא שבקינן לה · מדרבנן דכל כמה דאיתא גביה לא נסיב אחריתי: **ודאמרינן** אין מעשין אלא לפסולות ומפרשינן כגון אלמנה לכהן גדול מקשו עלה בירושלמי [שם ובפרק י"א דכתובות הלכה ז'] והא תניא כל אלו שכופין ומפרקינן כגון קאמר שמואל כלומר לאו דוקא אלו אלא כל שביאתן באיסור כגון אלו ושניות בכלל ומקשו תו עלה והא תנינן המדיר יוציא ויתן כתובה כלומר כוליה פירקין דהמדיר דקתני יוציא וקא סלקא דעתך דכופין אותו קאמר ומפרקינן שמעתו שמוציא שמעתו שכופין כלומר התם לא תנינן אלא שמוציא והיינו שכופין ליתן כתובה ומבקשין על הגט אבל אין כופין על הגט ומהא שמעינן דכל מקום שאמרו יוציא ויתן כתובה לא משמע כפייה בגט אלא בכתובה אי לאו דמפרשא מילתא בהדיא וכדאמרינן לעיל עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון אבל מסתמא לא מפרשי' הכי וה"נ מוכח מדאמרי' ביבמות בפרק הבא על יבמתו (דף סד.) שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה ואם איתא דיוציא משמע כפייה על *(גבי) הגט היכי אמר שמואל הכא אבל נשא אשה ושהה י' שנים עמה ולא ילדה אין כופין והא התם קתני יוציא ויתן כתובה אלא ודאי משמע הכי ומשמע הכי ומשום הכי פליגי רב ושמואל ורב תחליפא [ורב אסי אליבא דשמואל] הכא ההוא יוציא היכי משמע הלכך כל היכא דלא איתפרש בהדיא מסתמא לא משמע כפייה על הגט אלא על הכתובה הלכך המדיר את אשתו מליהנות לו[דף ע:] ומתשמיש המטה [דף סא:] דתנן בהו יוציא ויתן כתובה לא היו כופין אותו על הגט אלא על הכתובה ואי תימא והא תנן ביבמות בפ' ב"ש (דף קיא:) דהגודלת הגלה מיבמה בחיי בעלה היו כופין אותו *(להוציא) אלמא אפילו *)על הגט נמי כופין יש לומר דשאני התם כיון דנגדלה בחיי בעלה ולא נתכוונה לכך מתחלה רואין כאילו אין כאן אלא

*) פי' דמאי שנא גט מתליצה (ג"ה)

שלטי הגבורים

א וכן פסק סמ"ג דאין כופין אותו להוציא אלא אם רצתה תשב עמו כדין כל אשה המורדת ואין כופין בנולדו באיש מומין אלא באותן המומין השנויים שכופין להוציא ויתן כתובה ואם רצתה תשב עם בעלה חוץ ממוכה שחין:

לשון ריא"ז

שיתה תובעת גירושין דנין אותה כמורדת: ב כתב הטור אבל נסתמו שתי עיניו או נקטעו שתי ידיו או שתי רגליו כופין אותו להוציא וליתן כתובה: באלה להרא"ש באיש המשתטה מדי יום יום ואומרת אשתו אבי עני הוא ומתמת דוחקו השיאני לו וסבורה הייתי לקבל ואי אפשי לקבל כי הוא מטורף ויראה אני פן יהרגני בכעסו אין כופין אותו לגרש שאין כופין אלא באותם שאמרו חכמים שכופין ושאלת אשה שיראה מבעלה שילך לארץ אחרת ושואלת שיגרשנה או שישבע שלא ילך תשובה אם ידוע שדעתו לילך ישביעוהו שלא ילך או יכפוהו שיגרשנה לאחר קודם שילך ושאלת מי שטוענת שיכפוהו לבעלה שיגרשנה מפני שהוא מוכתב למלכות והוא בורח ממקום למקום ואינו רשאי לעמוד במקום אחד מפני סכנת נפשות תשובה דבר זה תלוי בהקירת הדיינים אם הדבר ידוע שאינו רשאי לעמוד במקום שנשאה מפני סכנת נפשות אין לך טענה גדולה מזו כיון שאינו רשאי לישאר אצלה והיא אינה חייבת ליילך אחריו לארץ אחרת וכופין אותו לגרשה ואם רשאי להיות בעירו אע"פ שהוא מוכתב למלכות בעיר אחרת אין כופין אותו להוציא:

לשון ריא"ז

ג שתנה עמה לקבל הרי זו מקבלת על כרחה ואם לא התנה עמה אינה מקבלת ואע"פ שהיתה יודעת בכך מתחלה לפי שיכולה לומר סבורה הייתי לקבל ועכשיו איני יכולה לקבל ויוציא ויתן כתובה כדברי מז"ה [ואם אומר] ידעה בכך בתחלה הרי כבר נתרצית וכמי שהתנה בפירוש הוא דומה ואם תובעת גירושין הולך בלא כתובה כב"ה:

ד אבל בגבים ריח החוטם אינו מום דהאיש שהוא חזק יכול לסבול יותר מן האשה: והרב ברוך אומר אדרבה מדתנן האיש שהיו בו מומין אין כופין אותו להוציא ש"מ דיכולה האשה לסבול מה שאין האיש יכול לסבול דהא בכל דהו ניחא לה והא דלא קתני לעיל ריח החוטם גבי מומי אשה י"ל כיון דתנא ריח הפה כ"ש ריח החוטם דקשה מריח הפה דהא אפשר דנקיט פילפלא בפומא מה שאין כן הכא:

ה וכן פסק מיי' וטור א"ה סי' קנ"ד פליג ופסק כרב:

ו וכן פי' [רש"י] כשנשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה ב"ד היו כופין אותו להוציא ור"ה כתב כל היכא דאמרו רבנן יוציא ויתן כתובה לא היו כופין אותו להוציא אלא אומרים כבר חייבוך חכמים להוציא ואם לא תוציא מותר לקרותך עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא אם לא כמפורש בו שכופין אותו להוציא כגון הנושא בעבירה והאומר איני זן ואיני מפרנס וכתב הרא"ש דכיון דאיכא פלוגתא דרבוותא ראוי להחמיר שלא לכוף בשוטים כדי שלא יהא גט מעושה כתב סמ"ג דמן ירושלמי אין כופין אלא במקום ששונין הני דלא קתני כופין אלא ...לא וכן עשה ר"ת מעשה שלא...

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ' כה מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' קנד:
ב מיי' פי"ב שם סמג שם טור אה"ע סי' סט:
ג מיי' פכ"ה שם סמג שם ומש טור אה"ע סי' קנד:
*) בגמ' תסר זה במשנה וע"ש בהגהת הב"ח (ג"ה)

הגהות הו"י

(א) נ"ב נ"ע אלמלא ראה לא ידע הא דתנא פ' מי שמתו לא יקרא אדם ק"ש כנגד צואת כלבים בזמן שיש בהוכם עורות ופי' שם שכן דרכן ליתן בעבוד עורות ועי' בפי' רש"י דחגיגה דף ד' והיה נ"ל לומר דרש"י לא רצה לפרש הכא כן משום דא"כ היינו בורסי אבל אין תירוץ זה מספיק:

דברים כה שם

בגמרא אסי ובהרא"ש גרס אר"י אמר רב (ג"ה)

ס"א מ"ז

דף עז:
[דף קג ע"א]
דף כה.

עדין את לזו. פי' וכי עדין אתה צריך לשאול על זה פשיטא שכופין אם מפני ריח כו'. ובירושלמי שלנו איתא א"ל ועדיין אית ליי פי' ליי כמו בבבלי ברכות (דף נח.) כנגד ליי"א פי' לשון ספק לשיכן. וה"נ פירושו וכי עדיין יש לך ספק בזה. (ג"ה)

ר"ם מ"ז

באלין לה אלמא פי' כג"ל (ג"ה)

...ים לו הכמים חייבוך להוציא ואם תעבור יקראוך עבריין: לשון ריא"ז ב"ד היו כופין אותו בין בנדוי ושמתא בין במיני יסורין עד שישמע לדברי הדיינים: וכתב במרדכי מיהו בכל הני דלא ...כתובה לא היו כופין אלא בדברים בעלמא ולא בשמתא דשמתא חמירא מגידא אבל הרב הכהן אומר בשם ר"ת דיכול לעשות שנקבל עליו בגזירה שלא לישא ולימן עמו עד שיתן גט אבל לנדותו לא וכן עשה
ר"ת מעשה שכופין להוציא ונדוהו עד שנתן גט ופסל אותו הגט ולא לעשות אחר:

אלא מצות חלילה דכיון שקודם שהיתה זקוקה לו נדרה הרי היא כאילו לא נראית לו מעולם אי נמי איכא למימר דבחליצה הקלו : בעלי ראתן · שרץ יש להם במוחם : הזהרו מזבובי בעלי ראתן · הזבובים שפורחים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר : בזיקיה · במקום שתנשב רוח אחת על שניהם : הדרן עלך המדיר את אשתו

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס · ונתארסה : בית שמאי אומרים תמכור · בעודה ארוסה : הואיל וזכה באשה · שהיא ארוסתו : על החדשים · שנפלו לה משנשאת : אנו בושים · מה ראו חכמים לומר אם מכרה או נתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות כדתנן לקמן במתניתין : **גמ'** מה נשואה מכרה בטל · דהוה סבירא להו דנפלו לה משנתארסה ונשאת שיהא מכרה בטל · והדר להו דכל שנפלו לה קודם שנשאת אף על פי שמכרה לאחר שנשאת אם מכרה ונתנה קיים : בחדשים אנו בושים · דהיינו שנפלו לה משנשאת : רבותינו חזרו ונמנו וכו' · וכן הלכה : ובנכסים שנפלו לה משנתארסה (ג) קיימא לן כבית הלל דאמרי לא תמכור [בעודה ארוסה] ואם מכרה ונתנה קיים : מתני'

נר מצוה

ושמשו הויין להם בנים בעלי ראתן מכריז רבי יוחנן הזהרו מזבובי בעלי ראתן ר' זעירא לא הוה יתיב בזיקיה רבי אלעזר לא הוה עייל באהליה רבי אמי ורבי אסי לא הוי אכלי מביעי דההוא מבואה ריב"ל מכרך בהו ועסק בתורה :

הדרן עלך המדיר את אשתו

דף עח. סב **האשה** א שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים נפלו לה נכסים משנתארסה ב"ש אומרים תמכור בית הלל אומרים לא תמכור אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים אמר רבי יהודה [אמרו] לפני רבן גמליאל הואיל וזכה באשה לא (א) זכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים : **גמ'** *תניא ר' יהודה אומר אמרו לפני רבן גמליאל הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה נשואה מכרה בטל אף ארוסה מכרה בטל אמר להם אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן על החדשים אנו בושין אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד א הלקוחות וכן הלכתא : *מתני' נפלו לה משנשאת *דף עח.*

רש"י

בעלי ראתן . שרץ יש לו במוח : הזהרו מזבובי בעלי ראתן . זבובים השוכבים עליו קשות להביא אותו חולי על איש אחר : לא הוה יתיב בזיקיה . במקום שרוח אחד מנשב על שניהן : מכרך בהו . נדבק אצלם בשעה שעוסק בתורה והיה מושיבן אצלו והיא מוגנת שתגן התורה עליו ולא יהא ניזוק :

הדרן עלך המדיר את אשתו

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס . ונתארסה : בית שמאי אומרים תמכור בעודה . ארוסה אבל משנשאת לא כדקתני לקמן במתני' : הואיל וזכה באשה . בגמרא מפרש על מה קאי ומאי קאמר : **גמ'** מה נשואה מכרה בטל . כדקתני מתני' לקמן הבעל מוציא מיד הלקוחות : אף זו . שנפלו לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפילו בעודה ארוסה : אמר להם על החדשים . שאתם אומרים לי מה זו מכרה בטל : אנו בושים . על שאמרנו על נשואה שמכרה בטל : מתני'

שלטי הגבורים

א כתב הטור הבעל מוציא מיד הלקוחות שעשו אותו כלוקח בנכסים והוא לוקח תחלה לפיכך מכרה בטל ולאחר שהוא מוציא מיד הלוקח הגוף ופירי אלא לענין זה הוא מכר שאם תתאלמן או תתגרש יחזור ללוקח ואם תמות בחיים יאמר בידו ומיי' כתב הבעל מוציא מיד הלוקח פירות כל ימיה אבל לא גוף הקרקע שאין לו כלום בגוף נכסי מלוג עד שתמות מתה בחייו מוציא הגוף מיד הלוקח והרא"ש כתב כסברא ראשונה ויש מהגאונים שכתבו שהבעל צריך ליתן הדמים ללוקח כמו הכיר בה שאינו שלו ולקחה שים לו דמים ולא עיד אלא שאם ששבית הלוקח הנכסים נוטל השבח ויש מהגאונים שכתבו שנוטלין כלא דמים וכ"כ ר"ח אלא אי איתנהו לדמי בידא דאשה בעידנא דמתה שקילנא לוקח ולא מצי בעל למימר אחריני נינהו ומציאה אשכחה :

לשון ריא"ז

מכרה או נתנה אחר שניסאת הבעל מוציא מיד הלקוחות ואפי' אם נפלו לה כשהיא ארוסה עד שלא תתארס לו מאחר שנשאת הבעל זוכה לו כל פירות בחייו ולירש גוף הנכסים לאחר מיתתה בין קרקעות בין מטלטלין לפיכך הוא מוציא מיד הלקוחות גוף הנכסים ופירותיה בין בחיי אשתו בין לאחר מיתת אשתו כב"ה לפי שאין הבעל דומה לשאר יורשים שאין כח בהם להוציא מיד הלקוחות מה שמכרו להם מוריכיהם בחייהם אלא הבעל עשאוהו בזכותו כמו לוקח ראשון והוא מוציא זכותו מיד הלקוחות שקנו אחריו ואין הבעל משלם דמים ללקוחות אלא א"כ נתנה האשה לבעלה או נשארו הדמים בעין לאחר מיתתה או נתאלמנה או נתגרשה מכרה האשה ללקוחות בטובת הנאה שהיא מוכרת בספק שאם תתאלמן או תתגרש יזכו הלקוחות ואם תמות היא ירשנה בעלה ולבסוף מתה ויורשה בעלה אין הבעל משלם דמים ללקוחות אע"פ שהאשה נתנתן לבעלה הרי על הספק נתנו מעותיהם :

מיי' פכ"ב מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צא :

דף עח.

דף עח.

הגהות הב"ח

(א) יזכה כצ"ל:
(ב) נ"ב ונתארסה :
(ג) ולר"י כצ"ל:

המאור הגדול

מתני' אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג כו' איבעיא להו ר"י לכתחלה קאמר או דיעבד קאמר פי' ר"י בנפלו לה נכסים משנתארסה לכתחלה קאמר קשיא ליה הואיל וזכה באשה שלא תמכור לכתחלה ופשט ליה ר"ג דמוכרת ולא פליג ר"י אדר' חנינא בן עקביא אלא בחדא דר' חנינא ס"ל אפי' בעד שלא נישאת ונישאת מוכרת לכתחלה ור"י לא ס"ל הכי אלא בארוסה או דלמא אפי' בדיעבד (אי) קשיא ליה שאם מכרה ונתנה בטל ומתרץ לה ר"ג על חדשים אנו בושים כלומר שאם מכרה ונתנה קיים ופליג אדר' חנינא בן עקביא בתרתי דאיהו ס"ל אפי' בנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת מוכרת לכתחלה (ג) לר"י לא ס"ל אלא בארוסה שאם מכרה ונתנה קיים ת"ש דתניא אר"י וכו' אמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנת קיים פי' אף זו הארוסה לא תמכור כדין הנשואה כלומר כשהוקשו ארוסה ונשואה זו לזו לענין מכירה בתחלה כשם שזו לא תמכור אף זו לא תמכור אבל בדיעבד לא הוקשו שזו מכרה קיים וזו מכרה בטל וכאילו אמר דייה שהחמרת עליה שלא תמכור לכתחלה ודאמרי' לקמן הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דנפשיה הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דר"י מתני' אליבא דנפשית ברייתא אליבא דר"י ולדבריו קא"ל לא כך השיבן אלא כך השיבן וכולה ברייתא דר' חנינא לדבריו דר"י מסיק לה ואפי' מאן דגרים הא ר"י אליבא דר"ג הא ר"ח אליבא דר"ג הם ה"נ סליק פירושא כלומר ברייתא (ר' חנינא אליבא דר"י) [ר"י אליבא דר"ג] ומתני' ר' חנינא אליבא דנפשיה משום ר"ג והא דתנן על החדשים אנו בושים וכו' פי' הדשים נפלו לה משנישאת ופי' ישנים נפלו לה משנתארסה ויש לרי"ף פי' אחר בהלכה זו (וז"ל תניא אר"י הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה נשואה מכרה בטל וכו' אמר להם אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו הואיל וזכה באשה וכו' רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה עד שלא תתארס וכו' משנתארסה ונישאת הבעל מוציא מיד הלקוחות דתניא רבותינו חזרו ונמנו וכו') :

מהרמ"ע מפאנו

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

אלו ג' הלכות ממס' כתובות שיעד הרב זצ"ל [כסי' סמ] להרחיב בהן הביאור בלשון ערבי והעתיקו אותן לי ללשון הקודש ב' ת"ח שהיו נוחים זה לזה בהלכה בוויניציא"ה ובקיאים בב' הלשונות ה"ר מצלית מהגליל העליון וה"ר שלמה מערבי זצ"ל :

ההלכה הראשונה האשה שנפלו לה נכסים ריש פרקא

אמר הרב זצ"ל ראיתי זאת ההלכה והיא סיגרת ומסוגרת אצל קצת החכמים ומצאתי לא' מהם פי' זה נוסחו הדא מתני' וגמ' דילה חזינא בה פי' מסותם הרבה והריני מפרש בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק . האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו נתארסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאי דיעבד הוא אלא לכתחלה יש לה למכור וליתן במתנה וכל מה שהוא עושה בנכסים הללו שנפלו בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אע"ג דקתני שאם מוכרת ונותנת לכתחלה הוא ובהאי פירושא רהטא לך הלכתא כולה ומיברר כהוגן בלא קשיא : **ובבא תנינא** שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא דאימור בזכותה נפלו ואימור בזכותו נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואם מכרה ונתנה קיים : **ובבא תליתאה** שאם נפלו לה משנישאת הכל מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות : **ובבא רביעאה** שאם נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ואח"כ נישאת קאמר ר"ג שאם מכרה ונתנה קיים לפי מה שפי' שיש לה למכור לכתחלה : **ובבא חמישאה** א"ר יהודה אמר לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואמרי' בגמ' איבעיא להו ר' יהודה אלכתחלה (קאמר) [קאי] או אדיעבד (קאמר) [קאי] פי' ארישא קאי דקתני מוכרת ונותנת לכתחלה או על בבא תנינא קאי דקא תני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנישאת ומכרה מכרה בטל אף ארוסה נמי שנפלו לה משנתארסה אם מכרה כשהיא ארוסה יהיה מכרה בטל א"ל אף זו שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה או נתנה קיים דיעבד א"ל הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל אפי' דיעבד א"ל על החדשים פי' שנפלו לה משנישאת אני בושים שבטלנו מכירתם אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת ומכרה עד שלא נישאת ש"מ אדיעבד (קאמר) [קאי] ש"מ : **ור"ח** בן עקביא אמר כך השיבן ר"ג היאך אתם מדמים הארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויזכה נמי בנכסיה ומכרה בטל תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ולפיכך מכירתה קיימת א"ל רבי עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל ונישאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהיה מכרה קיים בדיעבד אפי' בדיעבד נמי יהיה מכרה בטל שהרי זכה בהו זכה נמי בנכסיה אמר להם על החדשים שנפלו לה משנישאת אנו בישים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת : **והקשינו** על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אמר ליה על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מוכרת ונותנת קיים לכתחלה ותירץ רב זביד אברייתא ואמר לא תשני בברייתא אף זו לא תמכור אלא כך שנה שאם מכרה ונתנה קיים לכתחלה וקיימא ברייתא ממתני' שמוכרת לכתחלה : **ואתא** רב פפא ופריק פרוקא אחרינא ואמר הא דתנן במשנתינו מוכרת לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג והא דתני בברייתא לא תמכור לכתחלה ר"ח בן עקביא אמרה אליבא דר"ג ודייקא מינה לר"ח בן עקביא אם עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה אלמא עד שלא תינשא מוכרת לכתחלה . נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה האי סברא דב"ש הוא דאי ב"ה הא תנא לכתחלה . והיכי קאי ר' חנניא בן עקביא כב"ש אפשר לדבריו דשביק ר"ג ב"ה ומורה כב"ש וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ופרקינן הכי קאמר ר"ח בן עקביא לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל אלא כלם מודים שאם נפלו לה נכסים משנתארסה נמי מוכרת לכתחלה ופליג אתנא דמתני' דקא סבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקאמר ליה לא נחלקו זהו הפי' הנכון : **ובגמ'** דבני מערבא ר' פנחס בעא קומי ר' יוסי למה לא תנינן מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה א"ל לא אתינן מיתנא אלא דבר שחמור משני צדדין וקל משני צדדין אבל הכא חמור מצד אחד וקל מצד אחר ופי' חמור מצד א' דתנן ב"ה אומרים לא תמכור וקל מצד א' דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמ' דפאה בפ' ב"ש : **אלו** דבריו ז"ל וכשעיינתי בם מצאתים שאינם נראים ויש דברים הרבה יורגש בהם מהקושי ולא יתורץ שום אחד מהם . ראשונה שהוא ביאר במאי דאמרי' בגמ' איבעיא להו ר' יהודה אלכתחלה או אדיעבד שר"ל אם הוא חוזר לרישא דמתני' שאומרת מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים או חוזר אסיפא שאומרת נפלו לה משנתארסה ב"ש אומרים תמכור וב"ה אומרים לא תמכור שהוא דיעבד והוסיף בלשון דגמ' רישא וסיפא ודבריו בזה מוקשים משני צדדים . האחד שאילו היה כדבריו לא הוה שתיק גמ' מלפרש רישא וסיפא כמו שהוא אומר והכי הוה ליה למימר ארישא קאי או אסיפא קאי ומאחר שלא אמר הכי זה יורה שאינו כמו שביאר הוא . ועוד שנית שהוא ביאר כדברי ר"י אליבא דר"ג שאמר אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים חוזר על הארוסה ודבריו בזה אינם נכונים לפי שהקשו לר"ג שאמר על הארוסה שאם מכרה ונתנה קיים ירצו להשוות אותה לנשואה כמו שהנשואה אם מכרה מכרה בטל כך הארוסה מכרה בטל והיאך ישיב להם במה שהקשו עליו אף זו לא תמכור שר"ל הארוסה והרי זה הוא בעצמו מה שהקשו עליו אלא נראה שתשובת ר"ג אף זו לא תמכור אינו חוזר כי אם על הנשואה וכוונתו לומר אף זו הנשואה שאתם

*)תאשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס . לפי שראיתי אותה סתומה אצל החכמים וראיתי לאחד מהם פירוש כתב אותו בחבורו וז"ל . הדא מתני' וגמ' דילה חזינן בה פי' מסותם הרבה והריני מפרשו בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק . האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו נתארסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד הוא אלא לכתחלה יש [לה] למכור וליתן במתנה וכל מה שהיא (עושה) [מוכרת] בנכסים הללו שנפלו לה בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה קתני לא תמכור ואם מכרת ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אע"ג דקתני שאם מוכרת ונותנת לכתחלה הוא ובהאי פירושא רהטא לך הלכתא כולה ומתבררת כהוגן בלא קושיא ובבא תנינא שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא דאימר בזכותה [דידה] נפלו ואימר בזכותו נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואם מכרה ונתנת קיים . ובבא תליתאה שאם נפלו לה משנישאת הכל מודים שאם מכרת ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות . ובבא רביעתא שאם נפלו כשהיא ארוסה ואח"כ נישאת קאמר ר"ג אם מכרה ונתנה קיים לפי מה שכבר פירשנו שיש לה למכור לכתחלה. ובבא(תנינא) [חמישאה]א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואמר בגמ' איבעיא להו ר"י אלכתחלה (קאמר) [קאי] או אדיעבד (קאמר) [קאי] פי' ארישא קאי דקתני וכרת לכתחלה או על בבא תנינא קאי דקתני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד. ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנישאת ומכרה מכרה בטל אף הארוסה נמי שנפלו לה נכסים משנתארסה אם מכרה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל . אמר להן אף זו שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהא מכרה בטל אפי' דיעבד אמר להם על החדשים אנו בושים . פי' שנפלו לה משנישאת אנו בושים שבטלנו מכירתה אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת ומכרה עד שלא נישאת ש"מ דיעבד קאמר ש"מ ור"ח בע"א [לא כך השיבן אלא]כך השיבן ר"ג היאך אתם מדמים הארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה ויזכה נמי בנכסיה ומכירתה בטלה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה ולפיכך מכירתה קיימת . אמרו לו רבי עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים . אמרו לו הואיל ונישאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהיה מכרה קיים בדיעבד אפי' דיעבד נמי יהא מכרה בטל שהרי זכה בה ויזכה נמי בנכסים אמר להם על החדשים שנפלו לה משנישאת אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נישאת . והקשינו על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אמר להם על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים לכתחלה . ותירץ רב זביד בברייתא ואמר לא תשנה בברייתא אף זו לא תמכור אלא כך שנה אם מכרה ונתנה קיים לכתחלה וקיימא ברייתא כמתני' שמוכרת לכתחלה . ואתא רב פפא ופריק פרוקא אחרינא ואמר הא דתנן במשנתינו מוכרת לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג והא דתניא בברייתא לא תמכור לכתחלה ר' חנניא בן עקביא היא אליבא דר"ג ודייקת מינה לר' חנניא בן עקביא אם עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה אלמא על שלא תינשא מוכרת לכתחלה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה והאי סברא דב"ש היא דאי ב"ה הא תנן לא תמכור לכתחלה והיכי קאי ר"ח ב"ע כב"ש אפשר לדבריו דשביק ר"ג ב"ה ועביד כב"ש . וב"ש במקום ב"ה אינה משנה. ופרקי' ה"ק ר"ח ב"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל . אלא כלם מודים שאם נפלו [לה נכסים] משנתארסה נמי מוכרת לכתחלה ופליג על תנא דמתני' דקסבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקאמר להם לא נחלקו בדבר הזה . וזהו הפי' הנכון. ובגמ' דבני מערבא גרסי' ר' פנחס בעי קומי ר' יוסי למה לא תניתא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר (להם)[ליה]לא אתינן מיתנא אלא דבר שחמור משני צדדים וקל משני צדדים אבל הכא חמור מצד א' וקל מצד א' [חמור מצד א' בה"א לא תמכור וקל מצד א']דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמ' בפאת בפ' ב"ש עכ"ל ז"ל: ועיינתי אותו וראיתי אותו פירוש בלתי נכון ובלתי מתיישב ויש בו קושיות רבות אין תירוץ לאחת מהן . ראשונה שהוא פי' במאי שאמר הגמ' איבעיא להו ר' יהודה לכתחלה או דיעבד אם דברי ר' יהודה הוורת על תחלת ההלכה שהיא מודים ב"ש וב"ה שמוכרת ונותנת וקיים או הם חוזרים על סופה שאם נפלו לה נכסים משנתארסה ב"ה אומרים לא תמכור שהוא דיעבד והוסיף בלשון הבעיא לכתחלה או אדיעבד לא אבל אמר לכתחלה או דיעבד ואם היתה כוונת הגמ' בזה כמו שחשב לא היה משמיט הגמ' מלה זו והיה אומר אותה כמו שאמרה הוא הואיל וההכרח מצריך אותנו לאומרה : והקושיא השנית שאין דרך הגמ' לומר בכל כיוצא בענין זה אלא ארישא קאי או אסיפא קאי וכיון שלא אמר כן בכאן הנה הורה זה שאין זו כוונת הבעיא כמו שפירש : שנית שהוא פי' במה שאמר ר' יהודה על ר"ג אף זו לא תמכור שאם מכרה ונתנה קיים שהיא כארוסה וזה בתכלית הנמנע לפי שאם מכרה ונתנה קיים שהיא כארוסה וזה בתכלית ונתנה קיים אל דין מכירה בטל בהקשי מן הנשואה שדעתם בה שמכרה בטל ואיך אפשר שישיב להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על הארוסה והם הקשו לו בזה בעצמו ולא תצדק תשובתו להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אלא על הנשואין שרצו לדמות הארוס לה ואמר להם הוא גם זו שאתם רוצים להקיש אליה

שאתם | דינא

*) א"ה מכאן עד ועיינתי אותו כבר נדפס באיזה שנוים קטנים ברוב ספרי האלפסי בסוף הפרק (שלא במקומו) אולם באלפסי מדפוסים הראשונים (כמו מדפוס קושטאנטינא שנת רס"ט וכדומה) לא נדפס כ"ז . ולגתו הדפסנו כאן כל דבר בשלימות כפי שנמצא בס' תמים דעים אף אם נדפס הענין גם בפנים האלפס .

א מיי' פכ"ב מהל' אישות ופ"ו מהל' זכייה ומתנה סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צ:

מתני' עד שלא נשאת · כגון משנתארסה או קודם לכן ואחר כך נשאת: אם מכרה ונתנה קיים · ולא קיימא לן הכי אלא כרבותינו דחזרו ונמנו כדאיתא לעיל בסמוך: גמ' מתניתין בחייה · קאמר הבעל מוציא מיד הלקוחות גופה כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מיתה יחזור הקרקע ללוקח ואפי' מתה בחייו לא ירשנה הבעל ואתו באושא ותקון דאפי' גופה של קרקע ירש הבעל: מתני' ר' שמעון חולק וכו' · יש נכסים שנמכרה קיים ויש שמכרה בטל: גמ' ידועים מקרקעי · שבעל מגה אותם נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מצפה שתפול לו אותה ירושה:

רש"י

מתני' עד שלא נשאת. כגון משנתארסה או קודם לכן ואח"כ נשאת: הואיל וזכה באשה. שנשאה: על החדשים. שנפלו לה משנשאת: גמ' לימא תנינא. כלומר דמתניתין סייעתא לתקנת אושא: מתניתין בחייה. קאמר הבעל מוציא כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מיתה יחזור הקרקע ללוקח דאפי' מתה בחייו לא ירשנה בעל ואתו באושא ותקון דאפילו גוף הקרקע יירש הבעל: ידועים מקרקעי. שבעל סמך [אותן] נכסים נישאת לכך מכרה בטל כי היה מצפה שתפול לה אותה ירושה: דבעיא דתברחינהו לנכסה. אלמנה היתה ובאת לינשא והיתה מקדמת ונותנת נכסיה לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהן שלא יזכה בהן והודיעה לעדים שאין מתנתה זו כי אם להבריח ולא שתזכה בהן הבת אם היא תתאלמן או תתגרש: אתאי לקמיה דרב נחמן.. לתבוע את בתה להחזיר לה נכסיה והבת הוציאה שטר מתנתה וקרעיה רב נחמן: שטר

מכאן עד סוף המשנה ליתא ברי"ף דפוס קושטנטינא

דף עח:

נר מצוה

משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות *עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רבי חנניא בן עקביא אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם בחדשים אנו בושים ואתם מגלגלין עלינו את הישנים: *גמ' לימא תנינא לה לתקנת אושא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות לא מתניתין בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה שבקרקע ולאחר מיתה: °מתני' *רבי שמעון חולק בין נכסים [לנכסים] (ידועים לשאינן ידועים) נכסים הידועים לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל ושאין ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים: גמ' *אלו הן ידועין ואלו הן שאין ידועין א"ר יוסי בר' חנינא ידועים מקרקעי שאין ידועים מטלטלי רבי יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן (א) אלא [א] שאין ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים ההיא אתתא דבעיא דתברחינהו [א]לנכסה מגברא כתבתינהו לברתה לסוף אנסיבא ואגרשה *אתאי לקמיה דרב נחמן קרעיה רב נחמן לשטרא אמר לא שביק איניש נפשיה ויהיב אפילו לברתיה מיתיבי הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה

[דף קג ע"ב]

דף עח:

דף עט.

ונפלו לה נכסים במדינת הים · כתב (ג) הרא"ש ז"ל דמדינת הים לאו דוקא אלא הוא הדין באותה מדינה כל שלא ידע בהן והורחא דמילתא נקט ומיהו אם ידע בהן קודם שמכרה אותם הרי הן כנכסים ידועים לפי שמיד הוא זוכה בהן וקיימא לן כר' יוחנן אליבא דר"ש דהא תנינא כוותיה כדאיתא בגמרא ואע"ג דר"ש יחידאה הוא קי"ל כוותיה כיון דשקלו וטרו אליביה ועוד דאמרינן לקמן [דף עט·] גבי מברחת עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דרבי שמעון אלמא הלכתא כוותיה וכמו שכתב הרי"ף ז"ל בסמוך ומיהו דוקא בשמכרה או נתנה אותם הא לאו הכי בעל יורש אותם ולא יורשיה וראיה לדבר מדאמרינן לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ואם איתא דאין לבעל בהם כלום אמאי לא תמכור אלא שמע מינה דאם מתה הבעל יורשה ומשום הכי אמרו דלכתחלה לא תמכור ועוד דהא איכא [דף פד·] מאן דאמר דירושת הבעל מדאורייתא ולדידיה ודאי ירית להו בעל ולמאן דאמר נמי דירושת הבעל דרבנן לא אשכחן דפליג בהא: ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברה. אלמנה היתה ובאת להנשא והיתה מקדמת ונותנת לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם: אתאי לקמיה דרב נחמן · לתבוע את בתה להחזיר לה נכסיה והבת הוציאה בשטר מתנה וקרעיה רב נחמן משום דאומדנא הוא דלא גמרה ואקנייה ולא עשתה כן אלא להבריח נכסיה מבעלה וכתב רש"י שבשעת מתנה הודיעה לעדים שאין מתנה זו אלא כדי להבריח זכות בעל מהם ולא שתזכה בהן הבת אם תתאלמן היא או תתגרש כלומר שלא התנתה כן בפירוש אלא שגלתה דעתה בכך ולא נראה דהילו הכא פליג רב ענן כדאי' בגמ' והילו גלתה דעתה ליכא מאן דפליג כדאמר בפרק מי שמת (דף קנא.) אפי' למ"ד מברחת קנה ה"מ היכא דלא גליא דעתה אבל הכא הא גליא דעתה וליכא למימר נמי דגליא דעתה דהתם היינו שאמרה בפירוש שאינה נותנת אלא להבריח ולא גליא דעתה מקרי כל שאמרה בשעת מתנה משום דבעינא לאנסובי יהיבנא והא מיהת בעינן לרב נחמן ורב ענן פליג בה כיון שלא אמרה בפירוש שאינה נותנת אלא להבריח דליתא דהא נמי גליא דעתה מיקרי וליכא מאן דפליג דהא אמרינן התם באימיה דרב ביבי [דאמרה] דקא בעי לאינסובי לרב זביד ולא משמע התם דאמרה מילהא אחריתי ואפ"ה

לשון ריא"ז:
א נפלו נכסים בירושה לאשה במדינת הים שאין הבעל יודע ומכיר בהם כרי זו לא תמכור ואם מכרה או נתנה קיים וכך היא שיטת רוב הפוסקים ומז"ה אומר שאף באלו מכרה בטל וכדברי הפוסקים נראה בעיני כמב"ה: הרא"ש כתב דבעינן נכסים שלא היה בעל מצפה ביזה בירושה כגון במה מורישם במדינת הים ולא הכיר הבעל באותן המורישין או כיוצא בזה שהיו נכסין לאב ביד אחר ולא נתברר שהיו של אביה עד אחר נישואין של זה וגם בעינן שלא נודעו לבעל בין נפילה למכירה דמיד שנודעו לבעל יש להם דין נכסי מלוג והרמ"ם ז"ל נתן טעם לדבר דטעמא מאי תקינו רבנן פירי לאיש תחת פרקונה דאי לאו הכי לא הוה פריק לה אמר כיפא נקיטא לה תזיל ותפרוק נפשה והאי טעמא לא שייך אלא בידועין לבעל אבל כשאין ידועים לבעל לא תקינו ליה רבנן שום זכות לא בגוף ולא בפירות ואם מכרה הפירות קודם מכירת הבעל מכרה קיים:

הגהות הב"ח

(א) ואלו הן שאין ידועין כצ"ל: (ג) צ"ל הרא"ה. [ובדפוס קושטנטינא הגי' הרב בן מיגש ז"ל וכ"ה בב"י בשם ג"י]:

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

דינא הוא אם מכרה ונתנה קיים ויסתור להם בזה מה שרצו להקיש אליה: שלישית שעשה דעת ר' יהודה אליבא דר"ג בנפלה לה משנתארסה ועדיין לא נישאת שלא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וזה ג"כ נגלה הביטול לפי שהגמ' אמר שדעת ר"י אליבא דר"ג והא ר' דחנניא אליבא דר"ג: רביעית שלפי שיטתו אין הפרש בין ר"י ובין ר' דחנניא בן עקביא לענין הדין כלל אלא סברת שניהם שוה וזה בטל לפי שהגמ' כבר ביאר המחלוקת שביניהם במה שקדם זכרו והיא הא ר' יהודה אליבא דר"ג והא ר' חנניא אליבא דר"ג ועוד שהגמ' הקשה על ר' חנניא בן עקביא במה שעלה בסברתו שהוא כב"ש ולא תקשה בזה לר"י ואם היתה סברת ר"י וסברת ר' חנניא בן עקביא בזה שוים מבלי שיהיה ביניהם שום הפרש היתה הקושיא מחוייבת לשניהם וממה שיחד הגמ' הקושיא לר"ח בן עקביא ולא לר"י נראה שלא נקשה על ר"י הקושיא שהקשו לר"ח בן עקביא לסיבת איזה הפרש שיש ביניהם בעיקר הדין ועוד אבאר תשובת דבר זה בפירושינו בסוף דברינו אם יגזור השי"ת: חמישית שהוא העמיד תירוץ רב זביד שאמר תני אם מכרה שהוא אומר על הברייתא ואמר שהכוונה בו לכתחלה וזה הפך מכוונת עיקר התירוץ בב' הדברים שבו בכלל ר"ל במה שאמר שתני הוא בברייתא ואינו אלא במשנה ובמה שאמר שהוא לכתחלה ואין הכוונה בו אלא דיעבד ועוד תעמוד על אמיתת דבר זה כשיגיע אליו בביאורנו והואיל וביארנו מביטול זה הפי' מה שיש בידו ראוי לחזור אל ביאור שמעתא זו ואבאר הדרך הנכון בה ואומר שמה שאמר הגמ' ר"י לכתחלה או דיעבד הוא סובר שר"י לא דיבר אלא על החלוקה השנית מהמשנה שנחלקו בה ב"ש וב"ה אלא ששאל על ר"י באמרו אמרו לפני ר"ג על איזה דבר בא להלוק אם על המכר לכתחלה לומר איך יהיה מוהלט או שבא לחלוק על המכר בדיעבד לומר איך יהיה קיים שראוי שיהיה בטל והוא ת"ש דתניא אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל. הנה ביאר באמרו מכרה כבטל שהוא בא לחלוק על מה שאמרו מכור בדיעבד ורצה שלא יהיה קיים ובאה התשובה שהוא הולק על המכר בדיעבד לומר איך יהיה קיים שראוי שיהיה בטל והוא מ"ש ת"ש דתניא אר"י אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל הנה ביאר באמרו אף זו מכרה בטל שהוא בא לחלוק על מה שאמרו מכור בדיעבד ורצה שלא יהיה קיים והשיב להם ר"ג ואמר להם מנין לכם עתה שהנשואה אם מכרה בטל עד שאתם מקישים אליה דין הארוסה אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים. ומה שאמר כאן אף אינו לענין לא תמכור לצרפו אלא דין הארוסה שתהא גם הוא לא תמכור אלא מ"ש אף הוא לצרף אותה אל דין הארוסה לענין מכירה קיים בלבד והנחיל בלא תמכיר לבא ממנו אל ואם מכרה ונתנה קיים וזה לפי שדין הארוסה אצלו הוא שמוכרת לכתחלה וא"כ אינו מצרף אל דין הארוס באמרו אף אם מכרה ונתנה קיים בלבד לפי שהוא הדבר הצודק מדין הנשואה לדין הארוסה ונשואה זו המוכרת כאן הוא שנפלו לה נכסים לאחר שנישאת שאם נפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת דעת ר"י אליבא דר"ג הוא שמוכרת לכתחלה כדין הארוסה שלא נישאת כמו שיתבאר לך במה שאחר זה וכשאמר להם ר"ג אף הנשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים הקשו לו ואמרו איך אתה אומר שהנשואה מכרה קיים הואיל ויכה באשה לא יזכה בנכסים. א"ל על ההדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים. כלומר על מה שאנו מונעים אותה מלמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה. ועלה בידינו מזה שדעת ר"י אליבא דר"ג בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים ובא ר"ח בן עקביא להלוק על ר"י וא"ל לא היתה תשובת ר"ג להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על נשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שאין זו סברת ר"ג אבל באה תשובת ר"ג להם באומרו אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים על ארוסה שנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ונישאת אבל נשואה שנפלו לה נכסים אין דעתו בה אלא לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל. וזהו אומרו תניא אמר ר' הנינא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג להכמים אלא כך השיבן לא אם אמרת בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אמרו לו עד שלא נישאת ונישאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים וגם אמרו כאן אף היא לצרפה אל דין ארוסה שלא נישאת שמכרה קיים שארוסה שנישאת שוה לה בזה אבל לא תמכור אינו מצרף אותו אלא דין ארוסה שלא נישאת לפי שארוסה שלא נישאת דינה אצלו שמוכרת לכתחלה. ועיקר הפי' דאף זו היא כך גם זו אע"פ שדינה לא תמכור אם מכרה ונתנה קיים. וא"ל איך יהיה דין ארוסה שנישאת מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא ייכה בנכסים ויהיה מכרה בטל א"ל בהדשים אנו בושים על שאנו אומרים לא תמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה כשנפלו לה קודם נשואין עוד הקשינו איך אמר ר' חנניא בן עקביא אליבא דר"ג מי שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה הרי המשנה אומרת עד שלא נישאת ונישאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת וקיים ותירץ רב זביד ואמר תני במתני' אם מכרה כלומר בדיעבד ויהיו המשנה והברייתא שוים בשהיא לא תמכור לכתחלה. אח"כ בא רב פפא והניח המשנה כמות שהיא ותירץ בה תירוץ שני זולת מה שתירץ בה רב זביד ואמר לא קשיא הא דתנן מוכרת ונותנת קיים שהוא לכתחלה ר"י היא אליבא דר"ג שלפי שהיתה סברת ר"ג שנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים נתחייב שתהיה סברתו בנפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ונישאת שמוכרת לכתחלה. והברייתא דקתני עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ר' חנניא בן עקביא היא כדקתני בה בהדיא. עוד הקשינו ואמרנו אם סברת ר' חנניא בן עקביא היא שעד שלא נישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה א"כ תתחייב הוא שאם לא נישאת מוכרת לכתחלה וזאת היא סברת ב"ש ואיך אפשר שינית סברת ב"ה ויסבוה בב"ש והוא מה שאמרו ור'

חנניא

הרמ"ע מפאנו

שאתם רוצים ללמוד ממנה דין הארוסה ושיהיה מכרה בטל אף היא לא תמכור לכתחלה ואם מכרה קיים. עוד ג' שהוא פי' כדברי ר"י אליבא דר"ג שהוא סובר בארוסה שנפלו לה נכסים משנתארסה ועדיין לא נישאת שהיא לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים בדיעבד וזה אינו נכון שהרי בגמ' מפורש לר"י אליבא דר"ג בארוסה שנפלו לה עד שלא נישאת ונישאת שהיא מוכרת לכתחלה והוא מ"ש לא קשיא הא ר"י אליבא דר"ג הא ר' הנניא בן עקביא אליבא דר"ג הרי מבואר כדברי הגמ' שיש מהלוקת בין ר"י ובין ר' הנניא בן עקביא ולדעתו אין ביניהם מהלוקת לענין זה עוד כיון דמקשי' בגמרא לר' הנניא בן עקביא לפי שראת מדבריו שהולך לשיטת ב"ש ולא אקשינן לר"י מכאן ראיה שר' יהודה ור' הנניא בן עקביא אינם שוים שאם היו שוים בזה היה מקשה על שניהם ובסוף פירושנו בע"ה נבאר למה לא הקשה לשניהם. ועוד רביעית שהוא ביאר והעמיד תירוץ רב זביד שאמר תני אם מכרה ונתנה קיים שהוא חוזר על הברייתא ושהיא מותרת למכור לכתחלה כסברת המשנה וזה אינו נכון משני פנים. אחד במה שאמר שתירוץ רב זביד הוא על הברייתא והיא אינו אלא על המשנה. ועוד שמה שביאר שהיא מוכרת לכתחלה אין הכוונה כי אם בדיעבד. ובס"ד תעמוד על אמתת דבר זה בפירושנו הרי הנחנו ביטול זה הפירוש לטעמים מבוארים: עתה נתחיל לבאר דעתנו בפי' הלכה זו ביאור נכון ומתיישב ונאמר שכוונת הגמ' במה שאמר איבעיא להו ר' יהודה אלכתחלה או אדיעבד שהוא סובר שר' יהודה לא דבר אלא על בבא תנינא מהמשנה שהיא מחלוקת ב"ש וב"ה ושאל על מאמר ר' יהודה שאמר אמרו לפני ר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה וכו' הכוונה לומר מה היתה סברתו של ר"ג בתחלה עד שהוצרכו חכמים להשיב עליו הואיל וזכה באשה לא יזכה וכו' מי אמרי' דר"ג סבר שהארוסה שנפלו לה נכסים בעוד שהיא ארוסה שהיא יכולה למכור לכתחלה ועל זה השיבוהו ואמרו לו הואיל וזכה וכו' או דלמא לא סבר ר"ג אלא שהארוסה אם מכרה בדיעבד מכרה קיים ועל זה השיבוהו הואיל וזכה וכו': והשיב מאותה ברייתא שמבואר בה שר' יהודה לא אמר אלא על שאם מכרה בדיעבד קיים ובעל הבעיא רוצה לומר ר' יהודה מה בא למעט מי אמרי' שר' יהודה בא לומר שהארוסה אין ראוי שתמכור לכתחלה ואפי' מכר שאינו של קיימא. [הגה"ה כלומר אפי' שכירות דהדרא למרה. ע"כ]. או לא בא לומר אלא שהארוסה אפי' מכרה בדיעבד אפי' מכר של קיימא ראוי שיהיה מכרה בטל והשיבו בגמ' מהברייתא דמשמע מינה שר' יהודה בא לומר אדיעבד שאפי' מכרה בדיעבד ואפי' היה מכר קיים אפ"ה ראוי שיהיה מכרה בטל והוא מה שאמר ת"ש דתניא אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל ונשואה אשתו וארוסה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל דר"ג שאמר להם אף זו לא תמכור ואם מכרה קיים ר"ל שר"ג סובר שהארוסה שנפלו לה נכסים בעוד שהיא ארוסה ומכרה מכרה קיים וזהו שאמר להם ר"ג אתם רוצים להשוות הארוסה לנשואה ולומר כשם שהנשואה מכרה בטל כך הארוסה יהא מכרה בטל ואינו כן שאני סובר שאף הנשואה שאתם רוצים ללמד ממנה לא תמכור לכתחלה ואם מכרה מכרה קיים ומ"ש אף זו לא תמכור אינו ר"ל שהנשואה והארוסה דינם שוה לגמרי שהארוסה לר"ג מוכרת אפי' לכתחלה והנשואה אינה מוכרת אלא בדיעבד א"כ מלת אף זו אינה הוזרת ארישא דאמר לא תמכור לכתחלה אלא אסיפא קאי דאמר ואם מכרה ונתנה קיים שבזה שהוא בדיעבד הוא שוה הארוסה והנשואה אמנם הנשואה שמדבר בה בכאן היא שנפלו לה נכסים ונישאת ר' יהודה אליבא דר"ג סובר שאף היא מוכרת לכתחלה כמו הארוסה שנפלו לה קודם שנישאת ועדיין לא נישאת שמוכרת לכתחלה כמו שנבאר ב"ה. וכשאמר להם ר"ג שהנשואה לא תמכור לכתחלה ובדיעבד מכרה קיים הקשו עליו ואמרו לו היאך תאמר שהנשואה מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים א"ל על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים ר"ל על מה שאנו מונעים אותה שלא תמכור לכתחלה אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שכבר מכרה. הרי נתבאר לנו בכאן שדעת ר' יהודה אליבא דר"ג בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שלא תמכור לכתחלה ואם מכרת ונתנה קיים בדיעבד: אחר בא ר' הנינא בן עקביא וחלק על ר' יהודה ויאמר שר"ג שאמר אף זו לא תמכור ונתנה קיים אינו חוזר על הנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה אלא שמה שהשיב ר"ג אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אינו נופל אלא על הארוסה שנפלו לה כשהיא ארוסה ונישאת אבל נשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה מכרה בטל אפי' בדיעבד והוא מ"ש תניא א"ר הנניא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג אלא כך השיבן לא אם אמרתם בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה אמרו לו עד שלא נישאת ונישאת מהו א"ל אף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים ומה שאמר בכאן ג"כ אף זו שמענו שהארוסה שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת דינה שוה עם הארוסה שלא נישאת ואינו כן לפי שהארוסה שלא נישאת לדעתו מוכרת לכתחלה אבל אף זו שאמר אינו חוזר אלא על הסיפא שאמר אם מכרה בדיעבד קיים שבזה שניהם שוין. אח"כ השיבו לו היאך אפשר שהארוסה שנישאת יהיה מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל אמר להם על החדשים אנו בושים שבטלנו מכירתה כשנפלו לה משנישאת אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים לבטל מה שמכרה כשנפלו לה קודם נשואיה ונישאת: והקשינו על ר' הנניא בן עקביא היאך יאמר שדעת ר"ג על מי שנפלו לה נכסים עד שלא נישאת ונישאת שאינה מוכרת לכתחלה והרי המשנה אומרת שר"ג סובר שהיא מוכרת אפי' לכתחלה דהא אנן תנן עד שלא נישאת ונישאת מוכרת ונותנת וקיים לכתחלה ותירץ רב זביד ואמר תני במתני' אם מכר ר"ל בדיעבד ויהיו דמשנה והברייתא שוין שאינה יכולה למכור לכתחלה אח"כ בא רב פפא והניח דמשנה כמו שהיא ותירץ תירוץ אחר ואמר לא קשיא הא דתנן מוכרת ונותנת וקיים שהוא לכתחלה ר' יהודה היא אליבא דר"ג והוא לפי שראינו שר' יהודה אליבא דר"ג

סובר

ולפ"ה אמרינן דכיון דגליא דעתה ליכא מאן דפליג לפיכך נראין דברי הרב בן מיג"ש ז"ל דגליא דעתה מיקרי כל דאמרה בעינן לאינסובי ולא גליא דעתה הוא היכא דיהבה סתמא [ולאנסיבה] ולפ"ה לא קנה משום דמוכחא מילתא דלא יהבא להו אלא משום דבעי לאינסובי ולאברוחי מבעל וקי"ל כמ"ד מברחת לא קנה וכי תימא אמאי והא דברים שבלב ניהו ואמרינן בפרק האיש מקדש (דף נ:) ההוא גברא דזבנינהו לנכסיה אדעתא [למיסק] לארץ ישראל ובעידנא דזבין לא אמר ולבסוף לא סליק ואתא לקמיה דרבא ואמר דהוי להו דברים שבלב ואינם דברים לאו קושיא הוא דאומדנא דמוכח כי הכא שאני דלאו דברים שבלבו בלבד הם אלא דברים שבלב כל העולם שהדבר מוכיח שלא נתן אלא להבריח שאין לך אדם שיתן כל נכסיו וימות ברעב ודמיא להאיך דאמרינן בפ' [יש נוחלין] (דף קלג:) במי שהלך בנו למד"ה ושמע שמת בנו ועמד וכתב לאחרים כל נכסיו ואח"כ בא בנו דאמרינן התם דאין מתנתו מתנה שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן מה שאין כן התם שהרבה מוכרים קרקעותיהן ולא סלקי לא"י וכבר כתבתי זה שם : **שטר** פסים · שטר פיוסין שפייסנו לקבל מתנה זו ולהפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיזכה [המקבל] זה בהם : אם רצה · המקבל הזה : מלחק בה · ומחזיק בהם עולמית עד שתכתוב בשטר זה מהיום נתונים

נר מצוה

מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר דברי ר' שמעון [ב"ג] וחכ"א רצה משחק בה עד שתכתוב לו מהיום א ולכשארצה טעמא דכתבה ליה הכי הא לא כתבה ליה הכי קננהו לוקח א"ר זירא ל"ק הא בכולן הא במקצתן במקצתן עד דכתבה ליה הכי אבל בכולן אפי' לא כתבה לו הכי לא קננהו כדגרסי' בפ' מי שמת *חמשה עד שיכתבו כל נכסיהן וחדא מינייהו המברחת נכסיה מבעלה ואי לא קננהו לוקח נקנינהו בעל אמר אביי עשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דר' שמעון ושמעינן מינה דהלכתא כר' שמעון : °**מתני'** א נפלו לה *נכסים ילקח בהן קרקע והוא ב אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (א) המחוברין לקרקע

רש"י

שטר פסים. שמפייסתו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין ולא שיקנה מקבל זה בהן : אם רצה. המקבל משחק ומחזיק בהן עולמית : עד שתכתוב בשטר זה מהיום נתונים לך לכשארצה. אז יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה במתנה ונמלא קיימת למפרע מיום שנכתב השטר ואם זה יבא להחזיק תאמר איני רוצה : הא בכולן. בכותבת כל נכסי' דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ומקני : ואי לא קננהו לוקח. לשמואל דאמר (ובכולן) [בכותבת כולן] לא קנה א"כ ליכא הברחה : ליקנינהו בעל. ויאכל פירות ויירשנה : כנכסים שאין ידועין. כי על מנת שאינה שלה נשאה דסבור היה שהמתנה מתנה : **מתני'** והוא אוכל פירות. והקרן קיימת דפירות תיקנו תחת פרקונה :

לך (ב) לכשארצה יש כאן הברחה מבעלה שאם בא לזכות תאמר אני רוצה במתנה ונמלאת קיימת למפרע מיום שנכתב השטר ואם יבא המקבל להחזיק תאמר איני רוצה כך פירש"י ז"ל וכך פירש הרמב"ם ז"ל בפכ"ב מהלכות אישות וזה על דרך מאי דאמרינן בפרק האומר דקדושין (דף סג.) דע"מ שירצה היינו דאמר אין וכל היכא שאמר אין קנה למפרע אפי' [היו] שם מטלטלין ובשעה שנתרצה עומדים ברשות הרבים כדמוכח בריש פרק המפקיד (דף לד.) דאמרינן התם נעשה כאומר לו לכשתגנב פרתי ותרצה ותשלמני הרי פרתי קנויה לך מעכשיו דאלמא אף על פי שהפרה נתונה ברשות הגנב או שאכלה קנה דאיגלאי מילתא למפרע דמשעת משיכה קנה אבל ר"ח ז"ל פירש דהכי כתבה לו הקניתי לך נכסים הללו מהיום ועד שארצה ולא אחזור בי אבל לכשארצה ואחזור בי תהא מתנה זו בטלה : **הא** בכולן · כי אמר שמואל לא קני בכותבת לו כל נכסיה דכיון דלא שיירה מידי לנפשה אם תתגרש אנן סהדי דלא גמרה ואקנייה והא דקתני רצה מלחק בה בכותבת מקצתן : ואי לא קננהו לוקח ליקנינהו בעל · פירש"י ז"ל לשמואל בכותבת כולן דאמר לא קני כיון דלא קני מאי (ג) מברחת איכא ליקנינהו בעל ויאכל פירות ויירשנה אם תמות תחתיו ומשני עשאום כנכסים שאינם ידועים שהרי על מנת שאינם שלה נשאה דסבור שהמתנה גמורה אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק עשרים ושנים מהלכות אישות נראה לי דלאו אדשמואל פרכינן דבמברחת קנה לוקח אם תמות היא בחייו שמתוך אומדן דעת שלה הרי הוא כאילו פרשה שאם הבעל ימות בחייה לא תהא מתנה כלום ואם היא תמות בחיי בעלה שיזכה בה מקבל מתנה אלא שלא רצתה לפרש כן כי היכי דלא תהוי לה איבה וכי פרכינן ואי לא קננהו לוקח ליקנינהו בעל אמהיום ולכשארצה פרכינן דכיון שמתה ולא אמרה אין נמצא שלא קנה לוקח מעולם ואי הכי ליקנינהו בעל ועל דרך זה הדבר ברור במברחת שאם מתה אין הבעל יורשה שהרי מקבל מתנה זוכה בנכסים אבל בכותבת לו מהיום ולכשארצה כיון שלא זכה לוקח מעולם נהי דהוו כנכסים שאינן ידועים שהוא סבור שתאמר אין תינח לענין אכילת פירות אבל לענין ירושתה למה לא יירש אותה וכדאמרינן בנכסים שאינן ידועים שאין הבעל אוכל פירות ואעפ"כ נראין הדברים שהבעל יורש אותן כמו שכתבתי במשנתנו והרי הרמב"ם ז"ל כתב שאע"פ שלא קנה מקבל עד שתרצה אין הבעל אוכל פירות אותה מתנה ואם מתה אינו יורשה ואפשר שהביאו לומר כן דכיון דאמרינן הרוצה שתבריח נכסיה מבעלה כיצד היא עושה כותבת שטר פסים לאחר ובתר הכי אמר רצה מלחק בה עד שתכתוב לו מהיום ולכשארצה משמע דכי היכי דבשטר פסים נעקרה ירושתה הכי נמי בכותבת מהיום ולכשארצה אבל הדבר תמה למה ואפשר דנהי דבנכסים שאינן ידועים הבעל יורש אותם התם הוא שלא גלתה דעתה כלל להקנותן לאחר אבל זו הרי היא כמזכה יורשיה על ידי מקבל מתנה זה שהרי כל עצמה אינה כותבת כן אלא בשבילן וכיון דירושת הבעל דרבנן לדעת הרמב"ם ז"ל כמו שכתב בפ' י"ב מהלכות אישות בהכי סגי לעקור ירושתה מבעלה זה נ"ל לדעתו ז"ל אבל אחרים אומרים [דכיון דאמרינן] עשאום כנכסים שאינן ידועים לבעל דינם לגמרי כנכסים שאינן ידועים שאין הבעל אוכל פירות ומיהו אם מתה כל זמן שלא מכרה הבעל יורש אותן בין במברחת בין בכותבת מהיום ולכשארצה והברחתה מועלת לה שאם מוכרת ונותנת קיים כנכסים שאינן ידועין (ד) דיכולה היא ג"כ ליתנן במתנת שכיב מרע (ה) שאינה כירושה אבל כל שלא זכתה אותן לאחר הבעל יורש אותן ואיני רואה דבריהם במברחת מן הטעם שכתבתי למעלה אבל בכותבת מהיום ולכשארצה נראה שהבעל יורש אותן וכל שכן למי שסובר שירושת הבעל דאורייתא שהדבר ברור שאין זה מספיק לעקור ירושתו ולענין פירות שאכל מקבל מתנה שכתבה לו מהיום ולכשארצה אע"פ שלא רצתה מעולם נראה שאין מוציאין אותן מידו דמסתמא מחלה להו כיון דברשות אכיל ודמיא למאי דאמרינן בפ' איזהו נשך (דף סו:) ומודה רב נחמן דאי שמיט ואכיל לא מפקינן מיניה ואמרו בשם הרב רא"ה דדינא דמברחת דוקא בשלא כתבה לו מתנה גמורה מתנה חלוטה מתנה עולמית אבל אם כתבה לו כן קנה לגמרי וכתב הרשב"א ז"ל שיש לדקדק לפי דבריו עכשיו שהכל כותבין כן אם נדון אותו לשופרא דשטרא עד שיכתבו וכך אמרה לנו בפירוש כדרך שעושין בתנאי נאמנות ועל הנאמנות בפי' ואני למד מדברי מורי הרב ז"ל שכתב בבבא בתרא [דף מ:] גבי כתבוה בשוקא דכיון שהכל מורגלין לכתוב כן בזמנינו זה אינו צריך לומר כן בפירוש דאילו רצה לכסותה היה מגוה שלא לכתבה בפרהסיא ושלא לכתוב בשטר כן שהרי הוא יודע שכך הם כותבים וכאילו גוה בפירוש כתבוה בשוקא הוא ואפשר לדון כאן כן ונראין הדברים שהכל לפי ראות הדיינים שאי אפשר לומר באשה שתדע בנוסח השטרות שכותבי שטרות מורגלים לכתוב ועד שיעידו שכך אמרה להם בפירוש לא קנה ואם רואים שידעה ולא מיחתה אע"פ שלא אמרה להם בפירוש אפשר לומר שתהא מתנתה קיימת עכ"ל הרשב"א ז"ל וכתב ר"ת דמברחת דוקא אמרינן דלא קנה משום דאיכא למימר שלא קנה מקבל מתנה ולא קנה בעל משום דעשאום כנכסים שאינם ידועים לבעל אבל במי שנותן כל נכסיו מחמת שרוצה ללוות דאי לא קנה מקבל מתנה הרי הן משועבדין לבעל חוב וכיון שכן אמרינן ודאי מתנה קיימת : **מתני'** נפלו לה נכסים וכו' והוא אוכל פירות · והקרן קיימת לה

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג ופסק ר"י בארוסה המברחת נכסיה שלא ישתעבדו לכתובת אשה ולבע"ח שהשטר קיים וקנאם לוקח מאחר שאם לא קנאם לוקח שיחול השעבוד א"כ אין לומר שנתכוון להבריח מאחר שע"י כן איש מוכרת כתב הטור וכיון שנתנה לו כל נכסים או מקצתן וכתב לו מהיום ולכשארצה אע"פ שהמתנה תלויה עד שתרצה ועדיין לא נגמרה אין הבעל אוכל הפירות אלא המקבל ואם הרצה ליתנן או למכרן לאחר הרשות בידה אבל כל זמן שלא תמכרם או תתנם לאחר אוכל המקבל הפירות ואם מתה בחיי הבעל תשאר למקבל מת הבעל בחייה תחזור לידה ואפי' מתה אחרי מות הבעל מיד קודם שתחזור הבעל כתב הרמ"ם שישאר למקבל והרא"ש כתב שתחזור ליורשיה :

לשון ריא"ז

האשה שבאת להנשא וכתבה נכסיה במתנה לאחר אם כתבה כל נכסים ולא שיירה לעצמה כלום מתנתה בטלה בין שכתבה לאחר בין שכתבה לבנה ולא זכה אותו המקבל כל עיקר לא בגוף הנכסים ולא בפירות לא בחייה ולא במיתתה ואפי' מתה בחיי בעלה כמבואר בקונט' הראיות ובמיתתה נכסים ליורשיה ואפי' נתנה לו מתנה גמורה כדרך שאר המתנות הואיל ולא שיירה לעצמה כלום לא היתה כוונתה אלא שלא יזכה בהן הבעל אע"פ שמתנתה בטלה הואיל מתנתה להבריחם מבעלה שלא יזכה בהן הבעל שכבר הוא מתיאש מהן כשראה שהבריחם עד שלא תנשא לו : כתבו התוס' יש דברים שאין מועיל בהם גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לארץ ישראל דזהו דבר שאין דעתו למכור אדעתא דהכי דהתם ודאי אין מועיל גלוי דעת ויש דברים שאפי' גלוי דעת א"צ כגון שטר מברחת דהכא וכן הסיא דפ' מי שמת דתנן הרי שהלך למדינת הים ושמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחר ואח"כ בא בנו ר"ש בן מנסיא אומר אין מתנתו מתנה בידוע שאם היה יודע שבנו קיים לא היה כותבן לאחר :

ב וכן פסק הרא"ש ברבינו והר"ר יוסף בלוי פסק שפירות לבעל וכן פסק הרמ"ם :

לשון ריא"ז

גרשה בעלה כשהיו אילנותיה טעונין פירות אע"פ שלא נגמרו מה שגדל (גדל) ברשות הבעל הרי הוא של בעל ושמין אותן האילנות כמה הן יפין בלא פירות וכמה הם יפים עתה יותר עם אותן הפירות שלא נגמרו ואותו היתרון יתן לבעל והשאר הוא הכל לאשה כמבואר בקונטרס הראיות :

עין משפט

א מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' פה :

דף קנב

בגמ' איתא בספים

הגהות הב"ח

(א) והמחוברין: כצ"ל : (ב) ולכשארצה: כצ"ל : (ג) הברחה: כצ"ל : (ד) ויכולה כצ"ל : (ה) נ"ב רצונו לומר שאין מתנת ש"מ דומה ממש לירושה אלא עדיפא מיניה ולכך היא קודמת לירושה והכי נמי יכולה האשה ליתן במתנת ש"מ ומפקעת ירושת הבעל אפי' למ"ד דאורייתא כמו באר מתנת שכיב מרע דקודמת לירוש' דאורייתא ואע"ג דבפרק מי שמת אמר מתנת ש"מ כירושה שויוה רבנן כל היכא דאיתא בירושה איתיה במתנת ש"מ כו' מ"מ בענין הקדימה עדיף מירושה. ולשון שאינה כירושה נראה דקאי על מוכרת ונותנת שכתב תחלה כלומר שהמכירה והנתינ' ומתנת ש"מ כולן אינן כירושה אלא עדיפא ולכך קודמין לירושה כ"ל :

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

הרמ"ע מפאנו — **תמים דעים**

סובר בנשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים מסתמא שהארוסה שנפלו לה קודם שנישאת ונישאת שמוכרת לכתחלה ובריית' דקתני עד שלא נישאת ונישאת לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים שהוא בדיעבד ר' חנינא בן עקביא היא כדקתני בה בהדיא והקשינו עוד ואמרנו אם מאחר שלדעת ר' חנניא בן עקביא בארוסה שנפלו לה קודם שנישאת ונישאת לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים בדיעבד א"כ ראוי שהארוסה בעוד שהיא ארוסה שתמכור לכתחלה זה דעת ב"ש והיאך יעזוב דברי ב"ה ויעשה כב"ש והא ב"ש במקום ב"ה אינה משנה והוא מה שאמר ור' חנניא בן עקביא דאמר כב"ש ותירץ ואמר הכי קאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה : **ואם** יקשה עלי המקשה ויאמר היאך אפשר לומר שבעית הגמ' על ר' יהודה במה שאמר אמרו לפני ר"ג אם הוא חוזר אלכתחלה ר"ל שגם ר"ג אמר לכתחלה מוכרת ועל זה השיבו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה וכו' והרי מבואר מכאן שר"ג אינו סובר סברת ב"ש במה שחולקים עם ב"ה שאומרים שמוכרת לכתחלה נשיב ונאמר שאם היינו רואים שסברת ר' יהודה כדברי ב"ש או כדברי ב"ה ממש היתה קושיא ודאי אבל עתה שאני רואה בר' יהודה סברא שלישית שהוא מיקל על האשה יותר מב"ש נוכל ליישב הבעיא על ר' יהודה כמו שאמרנו אלכתחלה או אדיעבד ולא נשאר בזה קושיא שאפי' אם יהיה סברת ר"ג אליבא דר' יהודה שהארוסה מוכרת לכתחלה אין ראוי להקשות ולומר שר"ג סובר סברת ב"ש שכבר ראינו שסברת ר' יהודה אליבא דר"ג שהארוסה מוכרת לכתחלה כמו שדייקנו בדברי ר' חנינא בן עקביא ולא הקשינו עליו כמו שהקשינו על ר' חנניא בן עקביא ואמרנו שהוא סובר סברת ב"ש : **ועוד** לפי מה שראינו שר' חנניא ב"ע מודה במה שמודים ב"ש וב"ה והוא שהארוסה שנפלו לה נכסים קודם שנישאת ונישאת שמוכרת בדיעבד אבל לכתחלה לא ונשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה שאינה מוכרת אפי' בדיעבד ובארוסה שלא נישאת נטה לסברת ב"ש ולא לסברת ב"ה ראוי (שנקרא) [שנקשה] עליו למה נטה לדעת ב"ש אבל ר"י שחלק על ב"ש וב"ה במה שמודים בו יחדיו והקל על הארוסה שנפלו לה ונישאת שמוכרת אפי' לכתחלה והנשואה שנפלו לה כשהיא נשואה שמכרה קיים בדיעבד אפי' שראינו שנטה לדברי ב"ש בדין הארוסה שמוכרת לכתחלה לא יפול עליו קושיא בזה לומר למה נטה לדעת ב"ש לפי שהוא מיקל יותר מכלם ואינו נמשך אחר שום סברא מסברת ב"ש וב"ה אלא סברא בפני עצמה וא"כ אין עוד קושיא בפירושינו : [הגה"ה . ועוד שהרי ר' יהודה הולך עם סתם תנא ואומר לא כך אמרו ב"ש וב"ה . ע"כ] . וזהו הפי' והכוונה שיעדנו לבאר בהלכה זו : **ומה** שביאר עוד החכם ז"ל שזכרנו במאמר ירושלמי חמור מצד א' וקל מצד א' ודאי הוא בטל לפי שאם היה כדבריו לא היינו נמנעים מלכלול אותה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה מאחר שב"ש סוברים שמוכרת לכתחלה וב"ה סוברים שאינה מוכרת לכתחלה אע"פ שהם מודים שאם מכרה ונתנה קיים בדיעבד סוף סוף ב"ש מקילים וב"ה מחמירים . וא"כ אין דבריו נראים במה שביאר אבל מה שנ"ל שתשב' הירושלמי

חנניא בן עקביא דאמר כב"ש ותירצו ואמרו ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה . וא"כ יקשה לנו מקשה ויאמר איך יהיה אפשר שישאל הגמ' על ר"י באמרו אמרו לפני ר"ג אם הוא חולק על המכר לכתחלה והרי ר"ג כבר דחה לו זה וקיים מה שהלק בו ר"י וא"כ איך יהיה אפשר שיהיה ר"ג סבור סברת ב"ש בהיותו מקיים מה שהכחיש ר"י . אנחנו נשיב לו בזה שאם לא היה הדבר סובל כי אם אחת משתי סברות אם סברת ב"ש אם סברת ב"ה היתה אז קושייתך מחוייבת . אבל הואיל והיה הדבר סובל דין שלישי להקל על האשה יותר ממה שהקלו בזה ב"ש א"כ היה אפשר לנו לישאל על זה ונידחת מעתה קושיא זו לפי שאמרו שר"ג מקיים מה שהכחיש ר"י ומתיר לארוסה למכור לכתחלה אין ראוי לומר עליו שהוא הולך בשיטת ב"ש הלא תראה שכבר עלה בידינו שר"י אליבא דר"ג מתיר לארוסה למכור לכתחלה כמו שהתיר ר' חנניא בן עקביא ולא הקשינו לו בזה כמו שהקשינו לר"ח בן עקביא ויחסנו לו שהוא הולך בשט' ב"ש . והסיבה בזה שלהיות שהיה ר"ח בן עקביא נמשך אחרי סברת ב"ש וב"ה במה שהם מסכימים בו והיא ארוסה שנפלו לה נכסים ואח"כ נישאת . ונשואה שנפלו לה נכסים כשהיא נשואה ובמה שנחלקו בו לקח לו סברת ב"ש תנה נתחייב ליחס לו בזה שהוא הולך בשיטת ב"ש ולפי' יקשו עליו מזה אבל כשהיה ר"י הולק עם ב"ש וב"ה בכלל במה שהסכימו הם בו והלך בכל השיטה להקל על האשה אע"פ שהוא מסכים לסברת ב"ש להיות מיקל על הארוסה שמוכרת לכתחלה אין להקשות עליו בזה ולא לומר עליו שהוא הולך בשיטת ב"ש לפי שסברתו היא למעלה מסברתם ומוסיף הוא על קילתם . ומעתה הוא בזה הולך שיטת עצמו ונמשך אחר טעם עצמו לא כסבר' ב"ש . הנה כבר התבאר לן סתירת קושיא זו . ומה שביאר עוד ז"ל במה שאמר הירושלמי בחומר א' וקל מצד אחד הוא ג"כ נמנע וזה שאם היה פי' קולא וחומרא כמו שזכר לא היה אפשר להוציאה מכלל קולי ב"ש וחומרי ב"ה הואיל וב"ש מתירין למכור לכתחלה וב"ה אינם מתירים למכור לכתחלה . ואם הם שוים כמי שעברה ומכרה שמכרה קיים זהו ענין שני שהסכימו עליו ולא יאמר קולא וחומרא אלא במה שנחלקו בו לא במה שהסכימו עליו . וא"כ הנה כבר נדחה מלהיות פי' קולא מצד א' וחומרא מצד אחד כמו שפירש הוא . אבל ראוי לפרש כמו שאומר וזה שדברי ב"ש הם קולא לאשה וחומרא לבעל . ודברי ב"ה הם חומרא לאשה וקולא לבעל . והואיל והדבר כן אין ראוי למנותה עם קולי ב"ש וחומרי ב"ה . שאין

לה שלא תקנו לו חכמים תחת פרקונה אלא פירות: שמין אותן וכו' · דקסבר מה שגדל ברשותו הוי פירות ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן ולפי מה שדמי הקרקע יקרין עכשיו בשביל תבואה זו צריך לתת לה דמים ויקנו מהם קרקע ויאכל הוא פירותיה: וחכמים אומרים אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהם הואיל והקרקע קיימת לה: ביציאתה · אם באת לגרשה: פירות המחוברים לקרקע בכניסתה שלו · כלומר בשעת נפילתן של בעל כרבנן ובגמ' פריך היינו תנא קמא: ביציאתה שלה · והמגרש את אשתו והיו בנכסים פירות מחוברין נוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן: בכניסתה שלה · וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: וביציאתה שלו · דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו זכה בהן מדין פירות נכסי מלוג:

גמ' פשיטא לי (ב) וכו' · נפלו לה כספים ובאו ליקח קרקע: זה אומר קרקע בית זריעה אני רוצה וזאת אומרת בתים אני רוצה ליקח או איפוך: ארעא · זבנינן מינייהו שסכרה מרובה ואינה מרקבת ושניהם מעכבין הבעל יכול לומר דבר שפירותיו מרובין אני חפץ וכן אם בא הוא ליקח בית יכולה לומר איני רוצה בדבר שהוא כלה והולך והקרן מתמעט: בתי · שכרן מרובה מדקלי שהן עשויין ליבש: דקלי תמרים · אילני שאר אילנות: אבא · יער לחטוב עצים: זרדתא · אילנות של עוזרדין ולא היה פריין חשוב להן וקוצצים אותן לעצים: פירא דכוורי · חפירה של דגים שקורין ביב"ר: אמרי ליה פירא · כלומר פירות יש כאן ויכול הבעל ליקח אותם בנכסי מלוג: ואמרי לה קרנא · כלומר אין בזה פירות אלא קרן ומגוף הקרן יהא אוכל ולפיכך אינו רשאי ליקח אותן בכספים של נכסי מלוג והסיקנא דקרנא הוא דכללא דמלתא גזעו מחליף בכל שנה פירא יש כאן אבל אין גזעו מחליף בכל שנה קרנא הוי והכי אין גזעו מחליף כל שנה הלכך כאוכל גוף הקרן דמי כך הוא עיקר הפי' ורש"י ז"ל לא פי' כן ונסחא אחרת שכתב הרי"ף עולה ג"כ לטעם זה: **ורבי** חנניה סבר לא חיישינן למיתה · כלומר משום דאיכא התססי טובא שתמות [השפחה] קודם האשה ושימות בעלה בחייה דאם מתה בחיי בעלה לא איכפת לה במיתת השפחה: שאם נתגרשה · והבעל זכה בולדות שהן כפירות תלושין נותנת לו האשה דמים ונוטלת בני שפחתה מפני כבוד בית אביה: פירא תקינו ליה רבנן · גוף הולד: פירא דפירא · כפל הבא עליו וכו': ואי קשיא לן וכו'. וכמו שכתוב בהלכות ונראה מדבריו ז"ל דאפי' (ג) [ולד] ולד בהמת מלוג לא הוי לבעל ואינו נראה כן אלא הכי קאמר חד פירא תקינו ליה אבל תרי גוונא פירי לא תקינו ליה כלומר דמה שיוצא מגוף הדבר כפירות או שדרכו לבא מחמתו כגון מעשה ידי העבד ושכר הבתים שהוא דבר המצוי תקנו לו אבל לא תקנו לו דבר שאינו מצוי ככפילא ומשום הכי נמי אמרינן בפרק החובל (דף פט:) דאשה שמכרה כתובתה בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות דחד פירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה כלומר פירות מצויין מן [הנדוניא] תקנו לו אבל לא פירי כזה ומהאי טעמא אפילו כפל של בהמת מלוג משלם לה דפירא כי האי לא תקנו ליה רבנן וה"נ משמע בריש פ' המפקיד (דף לד:) גבי שאל מן האשה ושלם לבעלה מהו דאלמא עיקר כפילא דידה הוי ולדידה בעי לשלומי וולד בהמה דנקט הכא לרבותא נקטיה דאע"ג דולד גופיה דבעל אפ"ה כפילא הוי לאשה וכן נראין דברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ב מהלכות אישות שכתב שאין זה הפרי שתקנו לו חכמים: **הכניסה** לו עז לחלבה וכו' אוכל והולך עד שתכלה הקרן · דאע"ג דכי מתה הבהמה מכליא קרנא לא חיישינן למיתה וכחישה כר' חנניה דקי"ל כוותיה: עיילא ליה גלימא · טלית בנכסי מלוג ולא שמתהו בכתובה: פירא הוי · כסויו שמכסה הימנו הן פירותיו: ומכסי ביה ואזיל עד דבלי · אע"ג דמכליא קרנא כיון שאין בלויו ניכר כל שעה ושעה לא איכפת לן אבל רש"י ז"ל כתב והשתקין יהיו לה קרן: וקיימא לן כר"ש. בגמ' גרסי' הכי ר"ש היינו ת"ק · כלומר חכמים דמתני'

רש"י

שמין אותן כו'. קא סבר מה שגדל ברשותו הוי פירא ומה שלא גדל ברשותו הוי קרן לכך מה שדמי הקרקע יקרים עכשיו בשביל תבואה זו צריך ליתן לה דמים ויקנה בהן קרקע ויאכל הפירות: וחכמים אומרים. אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן הואיל והקרקע קיימת לה: ביציאתה. אם בא לגרשה פירות המחוברים בקרקע בכניסתן. כלומר בשעת נפילתן שלו כרבנן ובגמרא מפרש מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו דלא איירי בהו רבנן דלית להו הא דאמר רבי שמעון ביציאתה שלה דסברי מה שגדל ברשותו הוי שלו: **גמ'** אמר חד מינייהו. הבעל או האשה: נזבן. נקנה מנכסים שנפלו לה: זבני ארעא. שסכרה מרובה ואינה נרקבת לכך הבעל יוכל לומר ארעא אני רוצה שפירותיה רבים או האשה תוכל לומר ארעא אני רוצה שלא ירקב ושלא יכלה הקרן: בתי. שכרן מרובה מדקלין שעשוין להתייבש: דקלי תמרי: אילני. שאר אילנות: אבא. יער לחטוב עצים: זרדתא. אילנות של עוזרדין שקוצצין אותן לעצים: פירי דכורי. חפירה של דגים שקורין ווי"ר: אמרי לה פירא. אם נפלה דבר זה בירושתה קיילת עצים ודגים שבחפירה הוי פירא והקרקע הוא קרן: ואמרי לה. כולים הוי קרנא הואיל והדגים והעצים כלים והכל ימכר מיד וילקח בהו קרקע ויאכל פירות: וולד בהמת מלוג. שנפל לה בהמה לירושה וילדה: איכא עורה. דאין הקרן כליא: פירא. גוף הולד: פירא דפירא. כפל הבא ממנו: דקא שקיל פירא גופיה. דהיינו הקרן: עז לחלבה. לאכול החלב: לגיזתה. הן עיקר שלה והוא הדין דשקל חלב וולדות: אוכל והולך. דגבי בהמה איכא עורה וגבי תרנגולת איכא נולה וגבי דקל איכא עצים יבשים אבל הנך כולהו פירי ניניהו שמתחדש תמיד ודרך הנאתן היא: עיילא ליה גלימא. טלית בנכסי מלוג אף על פי שהקרן צריך להיות קיים: פירי הוי. כיסויו שהוא מתכסה בו הן פירותיו והוא מתכסה ואזיל: עד דבלי. והשתקים יהיו לה לקרן:

מתני'

לקרקע אמר רבי מאיר שמין אותן כמה הן יפים בפירות וכמה הן יפים בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכ"א פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע שלה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רש"א מקום שיפה כחו בכניסתה הורע כחו ביציאתה מקום שהורע כחו בכניסתה יפה כחו ביציאתה כיצד פירות המחוברין לקרקע בכניסתה שלו וביציאתה שלה והתלושין מן הקרקע בכניסתה שלה וביציאתה שלו: **גמ'** פשיטא אמר חד מינייהו נזבון ארעא ואמר אידך נזבון בתי זבני ארעא בתי ודיקלי בתי דיקלי ואילני דיקלי אילני וגופני אילני אבא זרדתא ופירא דכוארי אמרי לה פירא ואמרי לה קרנא כללא דמילתא גזעו מחליף פירא אין גזעו מחליף קרנא נסחא אחרינא גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא הלכך כל היכא דקתני ילקח בו קרקע אין קונין אלא דבר שגזעו מחליף *תניא ולד בהמת מלוג לבעל ולד שפחת מלוג לאשה חנניה אומר עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג דשקיל ליה בעל מ"ט דרבנן קא סברי חיישינן למיתה הלכך (ולד) בהמת מלוג דאי מיתה איכא עורה ולא כליא קרנא הוי ולדה לבעל (ולד) שפחת מלוג דאי מיתה כליא קרנא הוי ולדה לאשה וחנניא סבר לא חיישינן למיתה (א) אלא אפילו ולד שפחת מלוג לבעל א"ר הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה אמר רבא ומודה חנניה א שאם נתגרשה נותנת דמים ונוטלתן משום שבח בית אביה אמר רבי זירא א"ר ינאי ואמרי לה א"ר זירא א"ר אושעיא א"ר ינאי הגונב ולד בהמת נכסי מלוג משלם תשלומי כפל לאשה לדברי הכל מאי טעמא פירא תקינו ליה רבנן פירא ב דפירא לא תקינו ליה רבנן ואי קשיא לך הא דתנן ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירות וכו' ות"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכניסה לו קרקע ועשתה לו פירות הרי הן פירות מכר פירות ולקח בהן קרקע ועשה פירות הן הן פירי פירות דאלמא יש לבעל פירי פירות והכא אמרינן פירי תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן לא קשיא שאני הכא דקא שקיל ליה לפירא גופיה ומש"ה לא שקיל ליה לכפל דה"ל פירא דפירא אבל היכא דזבין ליה לפירי וזבין בהו ארעא אי לא שקיל לפירא אשתכח דלא שקיל לא פירא ולא פירא דפירא הילכך שקיל להו פירא דפירא דבמקום פירא קיימי אמר רבא א"ר נחמן הכניסה לו עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ודקל לפירותיו אוכל והולך עד שתכלה הקרן פירוש אפילו לא היה לה אלא חלב וגיזה וביצה ג בלבד וכן לא היו לה בדקל אלא פירותיו בלבד א"ר נחמן עיילא ליה גלימא פירא הוי ומכסי בה עד דבלי: פירות התלושין מן הקרקע. א] וקי"ל כר' שמעון:

המאור הגדול

אמר רב נחמן עילא ליה גלימא וכו' כיון דקי"ל כר"נ ברייני ואיהו בתראה נראה דליתא לההוא דשמואל דאמר חשניה אין לה בלאות דוקא של נכסי מלוג היכא דליתנהו דקנסי רבנן לדידה בדידה דאיהו ס"ל דברשותה קיימיה וקרנא הוו וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות ובאשה כשרה חייב לשלם את כולם כדמעיקרא והשתא דקי"ל פירא הוי נמצא שבין בלאות נכסי מלוג בין בלאות נכסי צ"ב ברשותיה קיימי ולא ברשותה ואין להלוק ביניהם אלא כיון דליתנהו אידי ואידי לית לה כדתנן ולא בלאות וה"ה לאיילונית ומה שפסק הרי"ף ז"ל בענין זה (כמבואר ברא"ש פרק אלמנה ניזונת סי' כ"ח) לא נ"ל:

פירות התלושין מן הקרקע וכו' כתב הרי"ף ז"ל וקי"ל כר"ש ותימה הוא דהא אמרי' בגמ' ר"ש היינו ת"ק מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ור"ש קיירא בעל הלכות ראשונות כתב מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמועינן *דלמא לא פליג ר"ש ונראה שעל זו הגירסא סמך הרי"ף ז"ל וכבר דחאה הנגיד ר' שמואל הלוי ז"ל וכתב דלית הלכתא כר"ש ונראין דבריו:

מלחמת ה'

אמר רב נחמן עיילא ליה גלימא וכו' כיון דקי"ל כר"נ בדיני ואיהו בתראה נראה דליתא וכו' ומה שפסק הרי"ף ז"ל בענין זה לא נ"ל: אמר הכותב הלמאה שזו הדרך כבושה לפני כל העוברים והשבים הייתי שותק אבל מדרך זו אסטר שהפליג ממנה רבי ז"ל (אלא) מדעת לפיכך אני דן בודאי הא דאמר ר"נ פירא הוי לא לגמרי אלא מכסי לה עד דבלי לא קאמר ומכי לא משמשת מעין תשמישה הראשון ימכרו השתקים שאינן ראוין לכך וילקח בהן קרקע מועט והוי לה קרן דומיא דמחפורת של צריף וכמו שפי' רש"י וכיון שכן הוא הא דאמר שמואל שניה אין לה בלאות שאינן קיימים בשמכר השתקים ונתחייב בדמיהן ליקח לה קרקע דהני דידה נינהו וקנסוה רבנן בדידה הא כשרה אית לה ודאמרי בגמ' ר"נ פליגא לאו אדשמואל אלא אדרב שימי דקאמר מדאמר שמואל ולא בלאות לשניה הא כשרה אית לה ש"מ קרנא הוו דאי פירא הוי השלומין מנא לה ואקשינן אדרב שימי והא אר"נ פירא הוי ומכסי לה עד דבלי וכי מאלה לבשרה שתקים הוא משלם ומהדרינן דר"נ פליגא לדרב שימי. ונשמט לבעל המאור ז"ל בכאן תרעומות אחר על דברי רבינו הגדול ז"ל שכתב בדין איילונית אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה אי דליתנהו נכסי מלוג אית לה נכסי צ"ב לית לה גם בזו אני תמה אם כדבריו בלאות דקתני מתני' אין להם מאי ניהו אי דמלוג שניה אין לה [illegible]

איילונית יש לה אי דברזל איילונית אין לה שניה יש לה אלא מסתברא דכי אמרי' מעיקרא איפכא מיבעי ליה לאו דדינא ודאי הכי הוא אלא ה"ק אי איכא לאיפלוגי איפכא הוא דאיכא לאיפלוגי ומיהו במסקנא איילונית לית לה כלום בדליתנהו וכך נראה מדברי ר"ס וזה דבר קשה על דברי רבינו יצחק ז"ל אא"כ ידחוק ויאמר דמתני' אין לה דין בלאות קתני לומר שאין לנשים בלאות כשאר הנשים אלא א מפסדה של מלוג וזו של ברזל:

השגות הראב"ד

א] כתב הרב ז"ל בענין מי שאמרו כדברי ר"ש ורבנן מחוברים בשעת יציאה איכא בינייהו וקי"ל כר"ם וכן נמי כתב בעל הלכות ולא עוד אלא שכתב דר"ם ורבנן לא פליגי אלא מאי דלא פרישו רבנן ואתא איהו לפרושי. וכ"כ הגירסא מחוברין בשעת יציאה אתא לאשמועינן ובודאי אם הגירסא היא כאשר כתב אין ספק בדבר דלא פליגי מידי וקי"ל כוותיה אלא אפי' לגירסא הכתובה בספרים שלנו והרב ר' יצחק ז"ל כתב אותה בהלכותיו [illegible]

שלטי הגבורים

א ומטעם זה כתב הרמ"ס שאינו רשאי למוכרם אפי' בעודה תחתיו ולא נסירא להרא"ש דודאי בעודה תחתיו עושה בהן כל מה שירצה אלא אם שיירין נותנת דמים ונוטלתן:

ב וכ"כ ב"ס שאם מכרה נכסי צאן ברזל בטובת הנאה אין הבעל אוכל פירות מאותן טובת הנאה [illegible]

ג ולא נסירא להרא"ש [illegible]

[illegible]

הגהות הב"ח

(א) ואפי' ולד כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) פשיטא לי ארעא וכתי ארעא כצ"ל ותי' וכו' נמחק: (ג) כ"ה הב"ח [illegible]

תמים דעים

[illegible]

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

[illegible]

הרמ"ע מפאנו

[illegible]

ומהדרינן דמחוברים בשעת יציאה דלא איירי בהו רבנן איכא בינייהו דרבנן לית להו הא דאמר ר"ש ביציאתה שלה דקא סברי מה שגדל ברשותו שלו ופסק הרי"ף ז"ל כר"ש וכן ר"ח ז"ל והרמב"ם ז"ל בפכ"ב [מהלכות אישות] והוא תימה דהא יחיד ורבים הלכה כרבים והראב"ד ז"ל הביא ראיה לדבריהם מדתני לה להא דרבי שמעון סתמא בתוספתא דפרקין ועוד דתני לה גבי הלכתא פסיקתא דתניא התם היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקעות כל שהן הרי זה זריז ונשכר היורד לנכסי שבויים וכו' אלמא דוקא תלש ואבל הא לא תלש לא כר"ש ותני לה גבי הלכתא פסיקתא דהיינו היורד לנכסי שבויים ובהלכות גדולות גריס ר"ש פירות מחוברים בשעת יציאה אתא לאשמועינן אלמא דלא פליגי רבנן עליה אבל הנגיד והרא"ה פסקו כרבנן דמחוברים בשעת יציאה הרי הן שלו :

מתני' נפלו לה א עבדים ושפחות זקנים ימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רשב"ג אומר לא תמכור משום שבח בית אביה נפלו לה זיתים וגפנים זקנים ימכרו לעצים וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות רשב"ג אומר לא תמכור משום שבח בית אביה : **גמ'** א"ר כהנא אמר רב מחלוקת בשדה שאינה שלה דרבנן סברי כיון דלית לה קרקע תמכור משום דקא כליא קרנא אבל בשדה שלה לא תמכור משום שבח בית אביה ירושלמי מתני' בשאין עושין כדי טפולה אבל אם עושין לא תמכור שעדיין שבח בית אביה קיים : **מתני'** המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ב ואכל קימעא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול : **גמ'** וכמה קימעא אמר רב אסי ג אפילו גרוגרת אחת והוא שאכלה דרך כבוד : *לא אכלה דרך כבוד מאי אמר עולא פליגי בה תרי אמוראי במערבא חד אמר בכאיסר וחד אמר בדינר אמרי דייני דפומבדיתא עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות וכן הלכתא א"ר יעקב א"ר חסדא המוציא הוצאות על נכסי אשתו ד קטנה כמוציא על נכסי אחר (א) [ברשות דמי] מ"ט עבוד רבנן תקנתא כי היכי דלא נפסדינהו ההיא אתתא דנפלו לה ארבע מאה זוזי °בי חוזאי אזל גברא אפיק שית מאה ואייתי ארבע מאה בהדי דקא אתי איצטריך ליה זוזי אפיק מינייהו אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל אמרו ליה רבנן הני מילי דקא אכיל פירי האי קרנא קא אכיל והוצאה היא אם כן הוה ליה הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול : הוציא ולא אכל ישבע וכו' אמר רב אסי והוא שהיה השבח נגד ההוצאה למאי הלכתא אמר אביי שאם היה השבח יתר על ההוצאה נוטל הוצאה בלא שבועה אמר ליה רבא אם כן אתי לאיערומי אלא אמר רבא שאם היתה הוצאה יתרה על השבח אין לו אלא הוצאה

נר מצוה

לנכסי שבויים ובהלכות גדולות גריס ר"ש פירות מחוברים בשעת יציאה אתא לאשמועינן אלמא דלא פליגי רבנן עליה אבל הנגיד והרא"ה פסקו כרבנן דמחוברים בשעת יציאה הרי הן שלו : **מתני'** נפלו לה עבדים כו' לא תמכור · יכולה היא לעכב : **גמ'** מחלוקת בשדה שאינה שלה כגון שהיו לה זתים שקנה בלא קרקע ע"מ שיהו בקרקע המוכר והלוקח יאכל פירות עד שיבשו : אבל בשדה שלה · שנפל לה (ב) קרקע והאילנות : מתני' בשאין עושין כדי טיפולן · דכי האי גוונא רבנן סברי דליכא למיחש לכבוד בית אביה והרמב"ם ז"ל פסק בפכ"ב מהלכות אישות כרשב"ג בעבדים וכתנא קמא בזיתים ונראה שהוא היה גורס ברישא דעבדים רשב"ג אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה ובסיפא דזיתים ר' יהודה אומר לא תמכור מפני שבח בית אביה וכך נמצאת במקצת נוסחאות ולפיכך פסק בעבדים כרשב"ג דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו ובזיתים ובגפנים פסק כסתם משנה ודלא כר' יהודה : **מתני'** מה שהוציא הוציא כו'. אם גרשה : ישבע כמה הוציא ויטול · כ' רבינו הגדול ז"ל ואי קשיא לך אמאי לא תני לה בכל הנשבעים גבי הני דנשבעים ונוטלים [בשבועות דף מה:] י"ל הני כולהו הנתבע מכחיש התובע והאי הנתבע לא ידע והויא ברי ושמא וכל ברי ושמא ברי עדיף ומשום דלא דמי להו לפיכך לא שנאה בכללן ומהא שמעינן דכל היכא דאיהו ידע [והך] לא ידע נשבע איהו דידע ושקיל וה"מ בעושה ברשות ע"כ : **גמ'** עבד רב יהודה עובדא · דחשבא אכילה : בחבילי זמורות. שהן מאכל לפילין והאכיל מהן הבעל לבהמתו וגרש את אשתו ואמר רב יהודה מה שאכל אכל : המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה · יתומה שהשיאתה אמה ויכולה למאן : כמוציא על נכסי אחר · ואם מיאנה בו שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה : עבדי לה רבנן הך תקנתא · דשמין לו כאריס : כי היכי דלא ליפסדינהו · שלא יכסוף ויקלקל הקרקעות שיאכל ולא ישביח שדואג שמא תמאן וכיון דשמין ליה כאריס הו לא מפסיד להו מימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי כך כתב רש"י ז"ל ואפשר היה לומר דכי אמרי' כמוציא על נכסי אחר דמי היינו דאם היתה שדה שעשויה ליטע שמין לו כאריס ואם היתה שדה שאינה עשויה ליטע דידו על התחתונה אבל מלשון רש"י ז"ל נראה שהוא כיורד ברשות בכל השדות ואף הרי"ף ז"ל כתב כמוציא על נכסי אחר ברשות דמי ולא ידעתי אם היה גורס כן ואף הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אישות כתב ששמין לו כאריס שהרי ברשות ירד וכתב הרשב"א איכא למימר דלהקל עליו תקנו ולא להחמיר עליו דאילו הוציא קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כדין בעל בעלמא אבל הוציא הרבה ואכל קימעא מחשבין לו כאריס דעלמא : בי חוזאי. (ג) מקום שהיה רחוק הימנו : אפיק שית מאה · בהוצאת הדרך ומשלו : והוא שהיה השבח כנגד הוצאה · הוא דאמרי' ישבע ויטול : למאי הלכתא · קאמר והוא שיהיה השבח כנגד הוצאה לאקולי עליה דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה ולמימר דאילו הוצאה יתירה לא שקיל אלא כשיעור שבחא ואפילו בשבועה ולא אמרינן ישבע כמה הוציא ויטול : אתי לאיערומי · ואמר בציר משבחא פורתא דליסקול בלא שבועה ואע"ג דלא אפיק כולי האי : אלא אמר רבא · הא דרב אסי לאחמורי עליה אתא ולומר שאם היתה הוצאה יתירה על שבח · שהשביח לא אמר יטול כל מה שהוציא אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור השבח (ד) בשבועה שישביעוהו שכך הוציא. ותמה אני אם היתה שדה העשויה ליטע למה לא ישומו לו כאריס ונראה לי דהיינו טעמא משום דכיון שהוא אוכל פירות ולא היא הוו להו כולהו שדות לגבי דידה כאילו אין עשוין ליטע וכיון דמחמרינן עליה דבעל בנכסי אשתו יותר מאחר היה קרוב הדבר לומר

רש"י

מתני' לא תמכור. יכולה היא לעכב שלא ימכור דקל : **גמ'** מחלוקת. דזיתים וגפנים בשדה שאינו שלה כגון שהיו לאביה זיתים שקנה בלא קרקע על מנת שיהיו בקרקע המוכר והלוקח יאכל הפירות עד שיבשו : **מתני'** המוציא הוצאות. כגון אם נפלו לה נכסים ביהודה והוא היה בגליל אם גירשה מה שהוציא הוציא : **גמ'** לא אכלה דרך כבוד מאי. בכמה הוי אכילה: בכאיסר. שוה איסר: עבד רב יהודה עובדא. שהבעל האכיל חבילי זמורות לבהמותיו בנכסי אשתו וגירשה ואחשבה רב יהודה אכילה ואמר מה שאכל אכל : אשתו קטנה. יתומה שהשיאתה אמה ויכולה למאן : כמוציא על נכסי אחר. (דתנן התם הנכנס לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות אם השבח יתר וכו' נוטל מה שהוציא) שאם מיאנה שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה : עבדו ליה רבנן תקנתא. דשמין ליה כאריס : כי היכי דלא ניפסדי. שלא יכסוף ויקלקל את הקרקעות ויאכל וגו' ישביח וידאג שמא תמאן וכיון דשמין כאריס לא יפסיד [מימר אמר] שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי : בי חוזאי. מקום שהיה רחוק ממנה : אפיק שית מאה. בהוצאת הדרך : והוא שהיה השבח נגד יציאה. בזה אמר ישבע ויטול : למאי הלכתא. קאמר והוא שהיה השבח נגד יציאה לאקולי עליה לומר דאי איכא שבח טפי לא בעי שבועה או לאחמורי עליה [ולמימר] דאי איכא יציאה יתירה לא שקיל אלא שיעור שבח ובשבועה ולא אמרינן ישבע כמה הוציא ויטול : אתי לאיערומי. דיימר בציר משבחא פורתא כי היכי דליסקול בלא שבועה אע"ג דלא אפיק כולי האי : אלא אמר רבא. הא דרב אסי לאחמורי אתי ולמימר שאם היתה הוצאה יתירה על השבח שהשביח לא אמרינן יטול כל מה שהוציא אלא יחזירו לו שיעור שבח ובשבועה

שלטי גבורים

א כתב הטור נפלו לה עבדים ושפחות זקנים שאין ראוין עוד למלאכה ישתמש בהן כמו שהן ואינה יכולה לכופו למוכרן ולקנות בדמיהן קרקע כדי שיתקיים לה הקרן ואם ירצה הוא למוכרן ולקנות בהן קרקע אינה יכולה לעכב עליו והרמ"ה כתב כמו שהוא יכול למוכרן בעל כרחה כך היא יכולה למוכרן בעל כרחו כדי שיתקיים לה הקרן והרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה. רשב"ג אומר יכולה לעכב עליו משום שבח בית אביה וכיוצא בזה פליגי בנפלו לה זיתים זקנים ומדברי הרא"ש ז"ל יראה שפוסק כבניהם כחכמים שאינה יכולה לעכב מלמוכרן ודוקא כשאינן נטועים בשדה שלה אבל נטועים בשדה שלה או עושין כדי טיפולן יכולה לעכב עליו ומיי' כתב נפלו לה עבדים ושפחות אע"פ שהם זקנים לא ימכרו משום שבח בית אביה נפלו לה זיתים וגפנים זקנים אינה יכולה לכופו למוכרן ולא לעכב עליו למוכרן ודוקא כשאינן נטועים בשדה שלה ואינן עושין כדי טפולן אבל אם נטועין בשדה שלה או אפי' אינן נטועין בשדה שלה ועושין כדי טיפולן יכולה לעכב עליו מלמוכרן משום שבח בית אביה והטור כתב ואיני יודע למה פסק חד כחכמים וחד כרשב"ג :

לשון ריא"ז

נפלו לאשה עבדים ושפחו' זקנים ורצה הבעל למוכרן מפני שהוצאתן מרובה מן השבח שלהן הרי אלו ימכרו וילקח מהם קרקע והוא אוכל פירות ואם היה השבח שלהם כנגד הוצאתן יכולה האשה לעכב על ידו מלמכור משום שבח בית אביה כמבואר בקונט' הראיות:

ב שאלו לרא"ן ורבינו אליקים לר' שמואל על אדם שבנה בית על נכסי מלוג ודר בו שנה או יותר מי אמרי' כי האי גוונא הוציא ואכל וכן לענין בע"ח גובה את השבח מי הוי כעין שבח וגובהו או לא והשיב אחרי שלא חלקו רבותינו בין יציאה ניכרת לשאינה ניכרת אף אנו אין בידנו לחלק :

ג ומיי' כתב שצריך שיאכל בדינר והרא"ש כתב דסגי בפרוטה :

לשון ריא"ז

אכל כגרוגרת אחת דרך כבוד או פירא כאיסר אפי' שלא על דרך כבוד :

ד וכתב הרמ"ה דוקא קטנה ממאנת אבל יוצאה בגט דינה כאחר מוציא הוצאות על נכסי אשתו : וכתב הרא"ש הלכך אם הוציא ולא אכל או הוציא הרבה ואכל קימעא שמין לו כאריסי העיר אבל אם הוציא קימעא ואכל הרבה ברשות אבל ולא תקנו חכמים לגרוע כחו וכן אם הוציא ולא אכל וניחא ליה למישקל הוצאה שיעור שבחא שומעין לו דלא תקנו להיות כמוציא על נכסי אחר אלא ליפות כחו ולא לגרוע כחו עכ"ל.

עין משפט

א מיי' פכ"ב מהל' אישות טור אה"ע סי' פח :

הגהות הב"ח

(א) כ"ה גם בב"ח וכ"כ גי' הר"ן בר"יף : (ב) נ"ל הקרקע : (ג) נ"ב שם : (ד) נ"ל השבח. בס"ד ואח"כ מה"ד ובשבועה. [ועיין לקמן כ"ד נט.] :

השגות הראב"ד

מחוברין בשעת יציאה איכא בינייהו דמשמע דפליגי ואפ"ה פסק הרב כר"ש וראיתי מי שתמה על דבריו ודחה אותם מדאמרי' איכא בינייהו אלמא פלוגתא היא וכיון דיחיד ורבים הוא הלכה כרבים. מן הטעם הזה דחה הנגיד ז"ל את דברי ר"ש מהלכתא. גם הרב ר' יוסף אבן מיגש דחה את דבריהם מן הטעם הזה. ועוד הביא ראיה ממה שאמרו פ' יש נוחלין בענין הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למכור וכן האב תולש ומאכיל לכל מי שירצה ומה שהניח תלוש הרי הוא של יורשים ואקשי' עלה והתניא שמין את המחובר ללוקח. ומשנינן כאן בבנו כאן באחר הואיל ודעתו של אדם קרובה אצל בנו. לאחר (מהא) דהיינו לוקח אצל האב שמין לו את המחובר ללוקח שאין הלוקח מוותר כלום לבן אלמא פירות מחוברין בשעת מיתה דאב הוו וזכי בהו לוקח והכא נמי פירות מחוברים בשעת מיתת הבעל או בשעת גירושין דבעל הוו וזכי בהו יורשין דלהאי אית ליה פירי ולהאי לית ליה פירי וכי היכי דזכי האיך בשעת יציאה הם הכי נמי זכי האיך. ומן הטעמים האלו דחה את דברי בעל ההלכות : ואני אברהם עפר ואפר תחת כפות רגליהם נתתי את לבי לדעת שורש דבריהם אמרתי כי לא דבר ריק הוא מהם ואפשר כי קבלה היתה בידם מן ראשוני ראשונים ומכמה טעמים נתקיימה בידם חדא דגופא דמתני' הכי מוכחא דקתני הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל. ואמרי' בגמ' כמה קימעא אפי' כגרוגרת והוא שאכלה דרך כבוד לא אכלה דרך כבוד עד כמה עד כדינר והא ודאי כיון דאיכא כדינר ל"ש אכל ול"ש נטל דהכנסתו זו היא אכילתו כדאמרי' לענין חזקה אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זה חזקה והתם ודאי לאו אכילה דוקא אלא הכנסת עניס זו היא אכילתו והכא נמי אמרי' בגמ' עבד רב יהודה עובדא בחבילי זמורות והסיק ודאי לאו אכילה היא אלא הכנסה בלחוד. ואע"ג דאיכא לדחויי בחבילי זמורות שהסיק בהם את התנור וכיוצא בו דהוי כעין אכילה מ"מ בעינן הכנסה או זכיה בדינר. והא דתנן הוציא ולא אכל הוציא ולא הכניס הרי הוא כאילו אכל ואי ס"ד מחוברין בשעת יציאה דבעל הוו למה לי הכנסה כלל והא כל היכא דאיתנהו דבעל הוו ומה לי לא הכניס אלא ש"מ דאשה הוו ומשהכניס הוא דזוכה בהו בעל הא לא הכניס לא. והאיכא ודאי זו היא הכנסתו שכבר זכה בהן בתלישתו ואם לא תלש לא זכה והוה ליה כאילו הוציא ולא אכל ישבע כמה הוציא ויטול. ואם יטעון טוען שהוא ויאמר אכילה דוקא קטינא כגרוגרת אחת שאכלה דרך כבוד. הא לאו מלתא היא דבגרוגרת אחת וכיוצא בזה אכילת קימעא הוא דבעינן הכי דאי לא דרך כבוד לאו אכילה היא ולאו זכיה הוא כלל אבל כי הוי כדינר או באיסר לא בעינן דרך כבוד ואכילה נמי לא בעינן כמעשה דחבילי זמורות אלא הליכה בלחוד דהיינו הכנסה והיא קושיא דכתב הרב בן מיגש ז"ל מהכוא דפ' יש נוחלין לאו קושיא היא כלל דלית לן למיגמר תקנתא דרבנן מדינא דאוריתא וכבר אמרו בזכות הבעל בנכסי אשתו על ההדביב לא בושים וכו'. וכן אמרו במזון האשה והבנות כתובין הן אצל בני חורין אין כתובים אצל משועבדים ואפי' כתב אותם בכתובה אינן נגבין ממשועבדים לפי שלא רצו להחמיר עליו בתקנתם וכן לא רצו להחמיר עלי' בתקנת' וכן לא רצו להחמיר עליה בנכסיה והניחו את המחוברים לאשה בשעת יציאה ודי לו שזכה במה שתלש. ועוד דקתני לה בתוספתא דכתובות פ' האשה שנפלו לה נכסים גבי הלכתא פסיקתא וסתמא נמי קתני לה דתניא בתוספתא היורד בנכסי אשתו וכן ונתן זה עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקעות הרי שהן ה"ז זריז ונשכר. היורד לנכסי שבוים ושמע שהם באים אם קדם ותלש מן הקרקעות ה"ז זריז ונשכר. נכסי שבוים כל שהלך אביו או אחד ממורישיו למדינת הים וכו' ועוד דאמרי' בפ' נערה שנתפתתה בענין הבנות שאין ניזונות מן המטלטלים הוה עובדא ואתא לקמיה דרב יוסף וא"ל מהמרי' על בודיא ואקשי' ליה ולא ההא אלא בע"ח מי שקיל ממטלטלי ואמר ליה בצריכי לדיקלא קאמינא אלמא אע"ג דרבו פירות בחיי והאב לא היה חייב במזונות בתו והפירות לא היו משועבדים לבנות בחייו ואין להם זכות בהם. ואפ"ה בשעת כל הפירות שיש מחוברות דינם כקרקע וכמו שהקרקע לבניו משועבד מזונותיהן בשעת מיתתו *)שכל נכנסין ולא שזכו הבנים בהם במקום האב הואיל וכבר נראו לאב בהם והכא נ"מ לענין נכסי מלוג אע"פ שהפירות גדלו ** כיון שיצא הקרקע מתחת ידו ועדיין הם מחוברים דינם כדין הקרקע ולמקום שהקרקע הולך הם הולכים. וכן בענין יבמה ותכ'א פירות מחוברים לקרקע שלהן והתלושים כל הקודם בהן זכה בהן. ואקשי' בגמ' שלו כל אחראין לכתובתה תני שלה. והא הכא דבחיי בעל כלהו פירי דבעל נינהו ואית ליה שעבוד בפירי וכי מיית נפיק מתותי ידיה ועייל בשעבודא שהרי אינן ראשין למכור בהן כי היכי דעיילי מקרקעי הם ה"נ עיילי דמתברי בהו ולא אמרי' דנזכי בהו יורשין במקום בעל ואע"ג דנראו לבעל בחייו והכא נמי ל"ש ותו לא מידי אתחזי לן מדאמרי' הכא גבי מזונות דבעינן פירי דצריכי לדיקלא ואי לא צריכי לדיקלא לא הוו להו כתלושים העומד לגדור כגדור דמי הם הכי נמי לענין שעבוד כמה דאמרי' פירות שהן מחוברים לקרקע שהן כקרקע דצריכי לארעא קא אמרי' דאי לא צריכי לארעא הוו להו כתלושין ושלא זכתה בהן מחיים וכיון שלא זכה מחיים הרי הן שלו כדאיתא במתני' אבל לענין נכסי מלוג מיהא מחוברים הם ולא זכה בהן הבעל עד שיתלשו קתני במתני' הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל ואמרי' מאי אכל הכניס דהכנסה בעינן. ועוד הא דקתני בתוספתא אם קדם ותלש ה"ז זריז ונשכר תלש אין לא תלש לא וכדלא צריכי לארעא קאמר שאם תלש ה"ז זריז ונשכר לא תלש הוו להו כקרקע וכהאשה הוו וכדאמרי' במילתיה דר"ש. ואי קשיא לך לענין יבמה דהוו כתלושין ולענין מזון הבנות נמי הוו כתלושין ולענין נכסי מלוג לא הוו כתלושין. הכך נוף דיורשים הוא ומש"ה כל העומד לגדור כגדור דמי וזכיא להו ארעא דידהו אבל לענין נכסי מלוג דארעא דידה לא זכי בהם בעל עד דתלש להו. עוד נ"ל בענין יבמה דהכא דאמרי' במחוברין תני שלה במותר קא אמרי' [...] דר"מ שמין אותם כמה הם יפים בפירות וכמה הם יפים בלא פירות והמותר שהם שוים יותר מפני הפירות הוא שלה אבל מה שנבלע מהן בדמי הקרקע של יורשים הוי לפי שאינה מפסדת כלום בזה ואפי' לר"מ דאמר משתעבדי לכתובה מודה בהא בהכי דמיבלע בדמי הקרקע דיורשים הוי וכ"ש לרבנן :

*) אולי צ"ל וה"ה לכל הבנין **) אולי צ"ל ברשותו

שיעור שבח ובשבועה. מתניתין א בנכסי מלוג אבל בנכסי צאן ברזל כל שבח ששבחו נכסים בין מחמת הוצאה בין שלא מחמת הוצאה דבעל הוי כדתנן אם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו ואמרינן נמי בגמ׳ ביבמות פרק אלמנה לכהן גדול* אמר רב יהודה הכניסה לו שני כלים באלף זוז ושבחו ועמדו על שני אלפים זוז אחד נוטלתו בכתובתה ואחד *נוטלתו בדמים ונוטלתו משום שבח בית אביה. מסתברא לן מתניתין דקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל כשהבעל רוצה לגרשה אבל ב במורדת על בעלה בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול דלא יהא אלא מתנה (ה)הוא דיהיב לה הא אמרי׳ כי אקנה להארעתא למיקם קמיה ארעתא למישקל ולמיפק לא אקני לה הה״ד בין אכל בין לא אכל ישבע כמה הוציא ויטול והוא שהותה הוצאה כנגד השבח אבל אם ההוצאה יתירה על השבח אין לו אלא הוצאה שיעור שבח ובשבועה (שלא הוציא פרות משיעור שבח) וכדאמר רבא: איבעיא להו בעל *שהוריד אריסין תחתיו מהו ארעתא דארעא נחות וארעא לאריסא קיימא או דילמא ארעתא דבעל נחות איסתליק ליה בעל אסתלקו להו אריסין *)(ג) ואסיקנא אמר רב הונא בריה דרב יהושע חזינן אי בעל אריס הוא איסתליק ליה בעל אסתלקו להו אריסין ואי בעל לאו אריס היא ארעא לאריסא קיימא: איבעיא להו בעל שמכר קרקע לפירות מהו מי אמרינן מאי דקני אקני ליה או דילמא כי תקנו רבנן *משום רווח ביתא אבל לזבוני לא יהודה בר מרימר משמיה דרבא אמר מה שעשה עשוי רב פפי משמיה דרבא אמר לא עשה כלום א״ר פפא הא דיהודה בר מרימר לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דההוא איתתא דעיילא ליה לגברא תרתי ג אמהתא אזל גברא נסב איתתא אחריתי עייל לה חדא מנייהו אתיא לקמיה דרבא צווחא ולא אשגח בה מאן דחזא סבר מה שעשה עשוי ולא היא משום רווח ביתא היא והא קרווה דאיכא אחריתי והלכתא בעל שמכר קרקע לפירות לא עשה כלום מאי טעמא אביי אמר חיישינן שמא תכסיף רבא אמר משום רווח ביתא מאי בינייהו איכא בינייהו ד ארעא דמקרבא למתא אי נמי בעל אריס הוא אי נמי זוזי וקעביד בהו עסקא הלכתא כרבא: מתני׳ שומרת ה יבם שנפלו לה נכסים מודים ב״ש וב״ה שהיא מוכרת ונותנת וקיים. מתה מה יעשו בכתובתה ו ובנכסים הנכנסין [והוצאין] עמה ב״ש אומרים יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וב״ה אומרים נכסים בחזקתן כתובה בחזקת יורשי הבעל ונכסים הנכנסין והוצאין עמה בחזקת יורשי האב:

גמ׳

גמ' איבעיא להו שומרת יבם שמתה מי קוברה יורשי הבעל קברי לה דירתי כתובתה או דילמא יורשי האב קברי לה דקא ירתי נכסים הנכנסין והיוצאין עמה א"ר עמרם ת"ש דתניא שומרת יבם שמתה *יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ש"מ יורשי הבעל חייבין בקבורתה אמר אביי אף אנן נמי תנינא אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה(א) אי זו היא אלמנה שיש לה שני יורשין הוי אומר זו שומרת יבם: *ההוא גברא דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא בעא אחוה למפסלה בגיטא (מיניה) א"ל

רש"י

גמ' מי קוברה. משום דיש לה שני יורשין מיבעי לן: דקא ירתי כתובה. ותניא קבורתה תחת כתובתה: יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה ואין היתומין חייבין בקבורה דהא בעי למיתב כתובה ליורשיה: שיש לה שני יורשין. מדקאמר יורשי כתובה מכלל דאיכא יורשים אחרים דלא ירתי כתובתה: דנפלה ליה יבמה. כי היה גדול באחין ומצוה בגדול ליבם: בעא אחוה. קטן [ממנו] לזרוק לה גט

[דף קו ע"א]

(דף קנח:) כה"ג מי שנפל הבית עליו ועל אשתו ב"ש אומרים יחלוקו וב"ה אומרים נכסים בחזקתן (ג) כתובה בחזקת יורשי הבעל נכסים הנכנסים והיוצאין עמה בחזקת יורשי אשה ופליגי עלה בגמרא בחזקת מי איכא מ"ד בחזקת יורשי הבעל ואיכא מ"ד בחזקת יורשי אשה ואיכא מאן דאמר הואיל והללו באין לירש והללו באין לירש יחלוקו וקי"ל התם הכי וה"ה להלכה זהו דרך פרש"י ז"ל ואחרים אינם גורסין וכתובה בוי"ו אלא מתני' תני והדר מפרש וה"ק כל הנכסים בחזקתן כיצד כתובה בחזקת יורשי הבעל ומנה מאתים ונכסי צאן ברזל הכל בכלל לשון כתובה והכל ליורשי הבעל לפי שאף נכסי צאן ברזל בחזקתן הראשונה עומדים כשם שאם מתה תחת בעלה בעלה יורשה כך כשמתה תחת יבם יבם יורשה והיינו דלא בעי הכא בחזקת מי כדבעי לה בפרק מי שמת והתם בפרק החולץ פרכינן מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי ואוקמה אביי דרישא בשנפלו לה כשהיא שומרת יבם וסיפא כשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל וקסבר אביי ידו כידה ופי' רש"י שם דאליבא דב"ה קא מתרץ דקא סברי ב"ה דנשואה ידו של בעל כידה בנכסים הלכך כשמת ואין ליבם בה אלא זיקה שהיא ספק נשואה כדאיתא התם ידו גרועה מידה לפי שהיא בחזקת שלה היא עומדת וזה בא לירש מהדם מש"ה אמרי ב"ה דנכסים הנכנסים[והיוצאים]עמה בחזקת יורשי האב וב"ש פליגי ואמרי דנשואה ידו עדיפא מידה ובחזקת הבעל עומדים נכסים עד היום וכשמת יד היבם כידה שניהם באים לירש ויחלוקו ורבא אמר התם דאי נפלו לה כשהוא תחתיו דבעל דכולי עלמא ידו עדיפא מידה ואפילו ב"ה מודו לב"ש שאם מת בעל יד היבם כידה [ויחלוקו] לפי שהיא ויבם באים לירש מבעל ויד שניהם שוה בהם ויחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב וקי"ל [קדושין דף נב: וכ"מ] דאביי ורבא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם ואע"ג דאמר רב פפא התם כוותיה דאביי מסתברא אנן אכללין סמכינן ונמצא עכשיו לפי שטת רש"י ז"ל דנכסי מלוג שנפלו לה כשהיא שומרת יבם כולם ליורשי האשה ומוכרת ונותנת וקיים ואפילו עשה בה מאמר דמאמר לב"ה אינו עושה ספק נישואין וכדאמר עולא בריש סוגיא דהתם ולא אשכחן מאן דפליג עליה ונכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל אם מתה יחלוקו יורשי אשה [עם היבם] ומיהו דוקא בנפלה מן הנישואין אבל מן האירוסין לא יירשה דלא עדיף מאחיו דאתי מכחו ואע"ג דאיהו לא בעי חופה [ואיהו בעי חופה] מ"מ לא מצי לירש מה שאין לו [לאחיו] ואפשר ג"כ שמוכרת לכתחלה וכדאמר עולא התם רישא בשנפלו לה מן האירוסין דזיקת אירוסין עושה ספק אירוסין כלומר שאין דינה כארוסה כלל ולא אשכחן מאן דפליג עליה דעולא ועיקר כתובה ותוספת כולן ליורשי הבעל ובנכסי צאן ברזל יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי אשה: וכתב הרשב"א ז"ל דבנכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל דאמרי' בהו יחלוקו אם רצתה למכור מחציתן מוכרת ונותנת דהא אין ליבם במחציתן כלום והרי זו במחציתן כמו שנפלו לאחר שנעשית שומרת יבם אבל המחצית האחר לא תמכור שהרי הוא יורש אם מתה ואין *הבעל מוציא מיד הלקוחות עד שתמות לפי שאין היבם אוכל פירות קודם כניסה כלל דבגופא של קרקע הוא שיש לו זכות שאם מתה יירשנה אבל פירות בחייה לית ליה כלל דהא לא תקינו פירות ליבם ואפי' בעל נמי לא תקנו אלא משום פירקונה ויבם אינו פודה וכדתניא בפרק נערה שנתפתתה [דף נב:] נשבית לאחר מיתת בעלה אין *היבמין חייבין לפדותה ונראה היה לומר דאין היבם אוכל פירות נכסי מלוג שלה ואפי' לאחר שכנס שהרי אין לה כתובה עליו וכיון דאין לה כתובה עליו תנאי כתובה נמי אין לה עליו כדאמרי' בשלהי נערה שנתפתתה (דף נג:) בעי ריש לקיש בת יבמה יש לה מזונות או אין לה מזונות כיון דאמר מר כתובתה על נכסי בעלה הראשון לית לה או דילמא כיון דכי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני אית לה וסלקא בתיקו והא נמי דכוותה הוא דהא [מנכסי] בעל ראשון אינה נפדית דלא קרינא ביה ואותבינך לי לאינתו ומשני נמי לא דהא לית לה כתובה מיניה הילכך פירי נמי לא יהבה ליה דפירי תחת פרקונה וזה שאינו פודה אינו אוכל אבל היכא דאין לה כתובה מראשון כיון דתקינו לה רבנן משני תנאי כתובה נמי אית לה והרי זה פודה ואוכל אלא דמההיא דיבמות דפ' החולץ (דף לט:) משמע דאית ליה כדאמרינן התם אדמפליגו בגופה של קרקע ולאחר מיתה לפליגו במחיים ולפירות וצריך לעיין עוד עד כאן דבריו ז"ל ובודאי דההיא דפרק החולץ מוכחא בהדיא דאותו זכות עצמו שיש ליבם בגופה של קרקע יש לו באכילת פירות ולפיכך אני חוזר לתרץ מה שהקשה הרב ז"ל דנהי דאין היבם חייב לפדותה כדאיתא בפ' נערה שנתפתתה אפ"ה כל שנפלו לה תחתיו דבעל יבם אוכל פירות מחציתן ולא מכח עצמו אלא מכח אחיו שהוא יורשו ואע"פ שאינה נפדית מנכסי אחיו הרי לא תלו חכמים פירות בפרקונה לומר שכל שאינה נפדית לא יזכה בפירות אלא חכמים חייבוהו בפרקונה כל היכא דקרינא ביה ואותבינך לי לאינתו אבל היכא דלא אפשר כגון שמת יורשיו זוכין מכחו בפירות ואין חייבין לפדותה וכן מה שאמר ז"ל שאין היבם אוכל פירות נ"מ שלה ואפי' לאחר שכנס מההיא דבת יבמה אע"פ שאין ראיה מההיא דהחולץ אלא היכא שזכה בהם הבעל אעפ"כ נראה לי שאפי' בנכסים שנפלו לה כשהיא שומרת יבם כל שכנסה אוכל פירות ופודה ולא דמיא כלל לההיא דבת יבמה דהכא שאני דכיון דזכו חכמים ליבם פירות לאחר שכנס חייב בפרקונה דהא פרקונה תחת פירות וכיון שהוא זוכה בפירות חייב לפדותה ומה ענין זה לבת יבמה דהתם לא תקנו חכמים לבת מזונות כנגד שום זכות שיש לבעל בנכסי אשתו אלא כתובה תקנו לה ולבנות מזונות מתנאי כתובה ובזה יש לומר שלא יהא טפל חמור מן העיקר מה שאין כן בפרקונה דכיון שהיבם זוכה בפירות מלוג יבמתו מחמת נשואין כדתנן [דף מו:] נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה והוא הדין ודאי ליבם דין הוא שיתחייב בפרקונה אע"ג דלית לה כתובה מיניה: אבל ממה שכתב הרי"ף ז"ל בפרק הכותב נראה שהוא מפרשה כך אביי סבר ידו של בעל כידה ורשות שניהם שוה בנכסי מלוג בין מחיים בין לאחר מיתה הלכך כשם שאם מתה האשה נתרוקנה רשות לבעל לעולם כך אם מת הוא נתרוקנה רשות לעצמה ואפילו במקום יבם וקמו להו כולהו נכסי מלוג בחזקת יורשי האב לב"ה וב"ש סברי נהי דמחיים ידו כידה ונפקא מינה לכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך [דלא מהני אלא שכתב לה כך בעודה ארוסה] כדאיתא לקמן בריש פרק הכותב (דף פג:) אפ"ה לגבי יבם כיון דיבם במקום אח קאי מספקא להו אי ירית אי לא ירית הלכך יחלוקו ורבא אמר אי דנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו עדיפא מידה לענין זה שאם מתה היא נכסיה לבעלה ואם מת הוא אע"פ שאין יורשיו יורשין אותה אם היתה שומרת יבם לא נתרוקנה הרשות לעצמה אלא יבם נוטל את כולם במקום אחיו ובדבר זה ידו עדיפא מידה [אלא אידי ואידי כו'] ולפי זה נכסים בחזקתן דקאמר ב"ה במשנתנו תני והדר מפרש כתובה בחזקת יורשי הבעל דהיינו עיקר כתובה ונכסי צאן ברזל וכפי הפי' השני שכתבתי למעלה דלא גרע מנכסי מלוג [שנפלו] תחתיו דבעל שהם בחזקת יורשי הבעל: ונמצא פסקן של דברים לרבא דקי"ל כוותיה דשומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם אפי' עשה בה מאמר מוכרת ונותנת וקיים דלא קני מאמר לב"ה כלל לענין נכסים וכמו שכתבנו למעלה אבל נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ומתה יבם יורש הכל וכן כתובה ונכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל לעולם ומיהו דוקא בשנפלה מן הנישואין אבל מן האירוסין לא עדיף יבם מאחיו דאתי מכחו וכמו שכתבתי למעלה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק [שנים] ועשרים מהלכות אישות שומרת יבם שמתה אפי' עשה בה אחד מן האחין מאמר משפחת בית אביה יורשין נכסי מלוג שלה וחצי נכסי צאן ברזל ויורשי הבעל יורשין כתובתה עם חצי נכסי צאן ברזל ויורשי הבעל חייבין בקבורתה הואיל והם ירשו כתובתה וכתב הרמב"ן ז"ל ונראה שהוא מפרש דהויה דאביי ורבא לפרוקה דב"ש איתמר ורבא הכי קאמר אם נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו עדיפא מידה דודאי ס"ל בכל מקום דאיהו מוחזק טפי מינה הלכך לב"ש דמספקא להו זיקה אי נישואין עושה נכסי [מלוג] בחזקת יורשי הבעל הן ומיהו לב"ה פשיטא להו דאפי' אירוסין ודאי אינה עושה הלכך ל"ש נפלו כשהיא שומרת יבם ולא שנא כשהיא תחתיו דבעל לעולם נכסים בחזקת יורשי האב ולפיכך כתב דמשפחת בית אביה יורשין נכסי מלוג בסתם דמשמע אפי' נפלו תחתיו דבעל והוא ז"ל מפרש נכסים בחזקתן נכסי צאן ברזל כפרש"י ז"ל ומאי בחזקתן יחלוקו והרמב"ן ז"ל נראה שמסכים לדבריו חוץ מזה שהוא כתב שם שאפי' בנכסי צאן ברזל שהכניסה לאחיו אין לו פירות עד שיכנוס וזה ודאי תימה למה לא יזכה במחציתן כיון שאם מתה יורש מחציתן והראב"ד ז"ל סובר בהשגות שנכסי צאן ברזל כונס ליבם וזה כפי הפי' השני שכתבתי למעלה בנכסים בחזקתן ונכסי מלוג שנפלו לה תחתיו דבעל יחלוקו וזה כשטת רש"י ז"ל ושנפלו לה בעודה שומרת יבם כולן שלה: גמ' שומרת יבם שמתה מי קוברה · משום דיש לה שני יורשין קא מיבעיא לן: יורשי הבעל קוברין דהא ירתי כתובתה · כלומר ודאי קיימא לן דקבורתה תחת כתובתה והיינו תחת נדונייתה מדמוכח עובדא דההוא גברא דשכיבה ארוסתו כדאיתא בפ' נערה שנתפתתה (דף נג.) הלכך אי אמרינן דנכסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל וכמו שכתבתי במשנתנו שפיר קאמר דאינהו קברי לה דהא קא ירתי כתובתה ואפי' אי אמרי' דנכסי צאן ברזל בחזקת יורשי אשה אע"ג דלא תקינו קבורתה אלא תחת נדונייתה שפיר איכא למימר דכיון דיורשי הבעל ירתי עיקר כתובתה דאינהו קברי לה דאע"ג דקבורתה לאו תחת עיקר כתובה היא הייתו בכתובה דעלמא דלאו מינה דידה קא ירתי אלא משום דלא קרינא בה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי אבל הא ודאי מינה דידה קא ירית דהא מסקינן בגמ' [דף פא.] דיבם נמי כאחר דמי הלכך בין למ"ד דנכסים בחזקתן היינו בחזקת יורשי אשה בין למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל בין למ"ד יחלוקו שפיר איכא למימר דיורשי הבעל קברי לה: או דילמא יורשי האב קברי לה דהא ירתי נכסים הנכנסים ויוצאים עמה · ולאו דוקא יורשי האב בלחוד אלא אף יורשי האב קאמר כלומר שלא חייבו הבעל לקבור אותה תחת כתובתה אלא במי שאין לה יורשים אחרים אבל זו שיש לה יורשים אחרים יקברוה הם כדין שני יורשין דעלמא ואסיקנא דיורשי הבעל קברי לה דהא ירתי כתובתה כדתניא יורשיה יורשי כתובתה חייבים בקבורתה ותנן נמי אלמנה ניזונית וכו' אי זו אלמנה שיש לה שני יורשים. דאיצטריך לתנא למיתני אותן יורשין שיורשין כתובתה ש"מ איכא יורשים אחריני בהדייהו דלא ירתי כתובתה: ההוא גברא דנפלה ליה יבמה · דמצוה בגדול ליבם: בעי אחוה · הקטן ממנו למיפסלה בגיטא לזרוק לה גט ולאסרה על (ג) האחין [יבמות דף כ: ודף נב.]:

משום

הגהות הב"ח
(א) ואיזו כצ"ל: (ב) ותוספת כצ"ל: (ג) ר"ל כל:

א מיי' פ"ק מהל' יבום ופ"ב מהלכות אישות סמג עשין נג טור אה"ע סי' קסח:

משום נכסים · קשה בעיניך שאכנסנה שלא אזכה בנכסי אחי כדתנן [יבמות דף מ:] הכונס יבמתו זכה בנכסי אחיו : פליגנא לך · כאילו אני חולץ לה ולא אטול אלא כמוך : כיון דאמור רבנן · גבי שומרת יבם אין היבם רשאי למכור : אע"ג דזבין כו' · ומה שהתנה זה לחלוק עמו וקנו מידו הרי הוא כמוכר כך כתב רש"י ז"ל ותמה אני ואפילו אמרינן דהיכא דיבם ולבסוף מכר דלהוו זביני זביני הכא קודם שייבם היאך יועיל דהא הוה ליה כאומר שדה זו שמכרתי לך לכשאקחנה ממך תקנוי דלא קדשה כדאיתא בפרק אע"פ (דף נט:) והכא נמי כיון דעדיין לא באו נכסים לידו היאך יזכה מהם לאחיו מחליתן וכי קנו מידו מאי הויא קנין דברים בעלמא הוא *) וכ"ל דהכא מיירי כגון שלא היו אלא שני אחים וכל שלא ייבם אחד מהם היתה יד שניהם שוה בנכסים ולפיכך היה יכול הבכור להתנות שלא יזכה בנכסים יותר מחמת יבומו דהוה ליה כדאמרי' לקמן בריש הכותב [דף פג.] דנחלה הבאה לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה וה"נ יכול להתנות קודם יבום שלא יזכה מחמת יבומו שהוא עתיד ליבם יותר בנכסים : והלכתא לא עשה ולא כלום · דכיון שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן לקמן [דף פ:] ואין נכסיו של זה אחראין וערבאין לכתובתה לא נתנו לו חכמים כח למכור בנכסי אחיו : הרוצה שימכור בנכסי אחיו · לאחר שכנס את יבמתו : אם כהן הוא · שאם יגרשנה לא יוכל להחזירה : יעשה לה סעודה . לפתותה במשתה היין ויפיים ממנה שתתן לו רשות למכור את העודף על כדי כתובתה : ואם ישראל · שמותר להחזיר גרושתו מגרשה בגט ומגבה אותה כתובתה ומוכר מה שירצה ומחזירה ע"מ כתובתה הראשונה או אפילו רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה שאין מעכבת מלמכור אלא יבמה לפי שאין היבם כותב לה כתובה ולא כתב לה דקנאי ודקנינא ואין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון ומש"ה מעכבא בכלהו דילמא משתדפי הני דמייחד לה ואע"ג דאמרינן לקמן [דף נה:] אישתדיף בני חרי טרפא ממשעבדי (א) אמרה איני רוצה לטרוח לב"ד אבל (ב) כי כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב לה דקנאי ודקנינא לא מצי מעכבא והא דתנן [גיטין דף נה:] לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקימנא באותן שלש שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה :

נר מצוה

רש"י

ומיפסלא לו כי בגט נאסרת על כל האחין : משום נכסי . שאם אכנסנה לא תזכה כלל בנכסים כדתנן הכונס יבמתו זכה בנכסי אחיו: פליגנא לך . כאילו הייתי חולץ לה ולא אטול אלא כמוך : כיון דאמור רבנן שומרת יבם אין היבם רשאי למכור בנכסי אחיו כי כל נכסי אחיו אחראין לכתובתה : אע"ג דזבין כו'. ומה שעשה שהתנה עמו לחלוק בנכסים וקנו מידו הוי כמו מכר : הרוצה למכור בנכסי אחיו . ואינו יכול אפילו היו לו אלף מנה כי כל נכסיו אחראין לכתובתה : אם כהן הוא . שתיפסל לו אם יגרשנה : יעשה סעודה גדולה ויפייסנה במשתה שתתן לו רשות למכור העודף על כדי כתובתה : מגרשה בגט . ונותן לה כתובה ומוכר השאר אם ירצה ומחזירה על דעת כתובתה ראשונה או אפי' רצה להחזירה מיד מוכר כל זמן שירצה שאין מעכבתו מלמכור אלא יבמה לפי שאין היבם כותב לה כתובה ולא כתב לה דקנאי ודעתיד אנא למיקני ואין כתובתה אלא על נכסי בעלה הראשון ולכן מעכבת בכולהו דדילמא אישתדוף הנך דמיוחד לה אע"ג דאי אישתדוף בני חרי טרפה ממשעבדי אמרה איני רוצה לטרוח בב"ד אבל כתב לה כתובה כשמחזירה וכתב בה דקנאי כו' לא מצי מעכבא אע"ג דתנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אוקימנא באותן ג' שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת שייחד לה בכתובתה ואחת שהכניסה לו שום משלה : ומת . הנושה המלוה : לא יאמר היבם . המחויב המעות : הואיל ואני יורש . שאכנוס יבמתי ואזכה בנכסים החזקתי בחוב זה ולא אשלמנו : מתני' ילקח בהן קרקע . לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון לכך כל נכסי אחיו אחראין לכתובתה אלא שהיבם אוכל פירות בחייה אם מייבם אותה וקסבר דמטלטלי משתעבדי לכתובתה : שמין . דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובתה: וחכ"א כו'. מפרש בגמ': כל הקודם בהם זכה. דקא סבר מטלטלין לא משתעבדי לכתובתה אא"כ תפסה בחיי הבעל וה"ה דפליגי בכספים : גמ' כל נכסיו . נכסי המת אחראין לכתובתה והמחובר לקרקע הרי הוא כקרקע ושעבודא עלייהו ומאי דאישתעבד לה בחיי הבעל לא אמר פירא הוא לאפקועי שיעבודא : תני שלה . ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין ואכספים ולמימר דלא משתעבדי מטלטלי לכתובתה :

א"ל מאי דעתיך אי משום נכסי בנכסי פליגנא לך א"ר יוסף כיון דאמור רבנן לא ליזבון אע"ג דזבין לא הוי זביניה זביני דתניא מי שמת והניח שומרת יבם והניח נכסים במאה מנה אע"פ שכתובתה אינה אלא מנה לא ימכור שכל נכסיו אחראין לכתובתה: *כי אתא רבין אמר ר"ל בין יבם ואח"כ חלק בין חלק ואח"כ יבם לא עשה כלום והלכתא לא עשה כלום : *תניא רבי אבא אומר שאלתי את סומכוס הרוצה שימכור בנכסי אחיו כיצד יעשה אם כהן הוא יעשה סעודה ויפייס ואם ישראל הוא °מגרשה בגט ומחזירה א] *תניא הרי שהיה א נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי ב אלא מוציאין מידו ויקח מהן קרקע והוא אוכל פירות הא מתניתא ר"מ היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואע"ג דלית הלכתא כוותיה כיון דתקינו רבנן השתא למגבה כתובה ממטלטלי עבדינן ג כוותיה : מתני' *הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות פירות התלושין מן הקרקע ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ד המחוברין לקרקע א"ר מאיר שמין אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות והמותר ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וחכמים אומרים פירות המחוברין לקרקע שלו והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה בהן קדם הוא זכה קדמה היא ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות : גמ' פירות המחוברין לקרקע שלו והא כל נכסיו אחראין לכתובתה אמר ריש לקיש תני שלה : מתני' *כנסה (א) סתם הרי היא כאשתו לכל

וגרסי' עלה דהא בגמ' [דף פא:] ואי ס"ד ניתנה כתובה לגבות מחיים נייחד לה שיעור כתובתה וליזבן . כלומר יפרע לה כתובתה דבשלמא אי לא ניתנה לא מצי פרע לה ויש שסמכו מכאן ללוה שרצה לפרוע חובו תוך זמנו כדי לסלק שעבוד שעליו שאינו רשאי ולאו ראיה היא דהכא הזמן אף לתקנת האשה הוא שהיא רוצה שלא יוכל לפורעה (ג) כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אבל בחוב דעלמא כיון שהזמן אינו אלא לתועלת הלוה כל שאמר טול מעותיך שאיני רוצה בו רשאי ובלשון הזה כתב הרמב"ן ז"ל בתשובה אין המלוה יכול לעכב מלקבל חובו תוך זמנו מדאמרי' [ב"מ דף סז.] האי משכנתא באתרא דמסלקי ופירשו ראשונים כגון שהלוהו על שדהו לזמן קצוב ואיכא אתרא דמסלקי תוך זמנו דסברי זמן מלוה הוא דקבע ליה ללוה הא אם רצה לוה לפרעו תוך זמן רשאי ואע"ג דאתרא דלא מסלקי סברי זמן תרוייהו קבעי ליה ואין זה תובע ולא זה פורע עד מישלם זמנו התם הוא משום דהוו משכנתא דקא אכיל מיניה פירי וכלוקח פירות תוך הזמן דמי הא בבע"ח הכל מודים שפורע בתוך זמנו ועוד דסוגין בגמ' היכא דליכא מנהגא הלכתא כאתרא דמסלקי הילכך פורעו תוך זמנו ונפטר הימנו ע"כ: תניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת . המלוה : לא יאמר . היבם המחויב המעות : הואיל ואני יורש . שאכנוס את אשתו ואזכה בנכסים : החזקתי · בחוב זה ולא אשלמנו עוד : אלא מוציאין מידו כו' . ואיכא למידק וכי חוב זה שהוא משועבד לה עדיף טפי משאם מכרו לה דקי"ל כשמואל דאמר (דף פה:) המוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול והכא נמי למחול לנפשיה י"ל דלא ניחא ליה דמאי מהני ליה הא מחייב לשלומי משום דינא דגרמי או אפשר שאינו יכול למחול לעצמו ובגמ' [דף פב.] מסקינן דזו אינה משנה משום דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה . כלומר דס"ל דמטלטלי משתעבדי לכתובה כר"מ וס"ל נמי דמוציאין מזה ונותנין לזה כר' נתן דהני חומרי תרוייהו לריבי קודם שנאמר שמוציאין מידו ויקח בהן קרקע ולאו למימרא דלא מחמרי תרי חומרי בכתובה אי אשכחן מ"ד הכי אלא הכי קאמרינן דכיון דלא אשכחן חד תנא דאית ליה הני תרי סברי ודאי דהך ברייתא משבשתא היא דמני אי ר' נתן לא שמעינן ליה דאית ליה דר"מ ואי ר"מ לא שמעינן ליה דאית ליה דר' נתן ומש"ה משבשי לה אבל ודאי אי אשכחן מאן דאית ליה הכי מחמירין הני תרי חומרי בכתובה הילכך השתא דתקון רבנן בתראי למיגבא כתובה ממטלטלי וקי"ל כר' נתן עבדינן כי הא מתני' וזהו דעת הרי"ף ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפכ"ב מהל' אישות שכיון שאין כתובה נגבית מן המטלטלין אלא בתקנת הגאונים אין כח בתקנה זו למנעו מנכסי אחיו ולפיכך אם הניח אחיו מעות ומטלטלין הכל של יבם ומשתמש בהם כמו שירצה : מתני' ילקח בהם קרקע . לפי שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדקתני לקמיה ולפיכך נכסי המת אחראין לכתובתה אלא שהיבם יאכל פירות אם מיבם אותה וקסבר מטלטלי משתעבד לכתובה : שמין אותן . דקסבר כל מה שגדל ברשות המת אחראין לכתובתה : וחכ"א פירות המחוברים לקרקע שלו . בגמ' [דף פב.] אמרי תני שלה ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין ואכספים ולמימר דלא משתעבדי מטלטלי לכתובה : כל הקודם בהן זכה . קסברי מטלטלי לכתובה לא משתעבדי אלא אם כן תפסה ומחיים דבעל בעינן תפיסה כדמפרש לקמן בהלכות והוא הדין נמי דפליגי אכספים דמאי שנא כספים מפירות תלושין : הרי היא כאשתו . מפרש בגמרא :

*) פי' טעות כתבו סי' רע"ת ס"ק י"ב (ג"א).

גמ'

שלטי הגבורים

א ולדעת רבינו הספים הרא"ש והראב"ד כתב בזה שאין מוציאין אותו מידו ומיי' כתב דאפי' בשאר מטלטלין שהניח אחיו משתמש בהן כמו שירצה ואינה יכולה לעכב עליו כיון שאין הכתובה נגבית ממטלטלי אלא מתקנת הגאונים אין כח בתקנה זו למונעו מנכסי אחיו ולאסרו באחריות זו שלא ישא ויתן בהם ע"כ : לשון ריא"ז הרי שהיה נושה באחיו ומת והרי אשתו זקוקה לו וחלץ לה ובאה לגבות כתובתה ממנו אינה יכולה לגבות מאותו המנה שהיה חייב זה לאחיו ונראה בעיני לפי תקנת הגאונים שתקנו לגבות האשה כתובתה מן המטלטלין של יורשין אינה יכולה לגבות מן היורש החוב כתובת בעלה שהחוב שלו אינו בעין כשאר המטלטלין היה לו לבעלה מלוה או פקדון ביד אחרים אע"פ שהמטלטלין אינן משתעבדין לכתובת אשה גובה מהם כתקנת הגאונים אבל מן החוב של יורש אינה גובה אפי' לפי תקנת הגאונים כמבואר בקונט' הראיות : ב תימא הא אמר שמואל המוכר שט"ח לאחרים דאפי' יורש מוחל והלא זה היבם יורש הוא לאחריני מצי מחיל כ"ש לדידיה וי"ל כיון דנשתעבד מקודם לכתובת אשתו אלים שעבודא ולא מצי מחיל דכל היכא דחב לאחרים לא מצי מחיל מדר' נתן כדאמר לעיל בפ"ב ודוקא גבי מוכר שט"ח יכול למחול שזה המוכר לא נשתעבד מעולם לזה הלוקח ואין המכירה מועלת אלא לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דברים דידי את : ג תמה הראב"ד איך הביאה ריא"ף ז"ל ברייתא זו לפסק הלכה הא אמרי' דזו אינה משנה ולא עבדינן תרי חומרי בכתובה ואי משום דתקינו רבנן בתראי דכתובה גבי ממטלטלי מי עדיפא תקנתא דבתראי ממלתיה דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפ"ה אמרי' דוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות יורשין אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן מלוה בעל כרחו ויהבינן לאשה בכתובתה מדר' נתן דלא מחמרינן תרי חומרי בכתובה וכ"ש שהיורש גופיה הוא הלוה דלא כייפינן ליה למפרע נכסיו אזוי והשיב עליו הרא"ש ז"ל וע"ש באורך : לשון ריא"ז ד הניח אחיו פירות המחוברים לקרקע הרי הן כולן מיוחדין לכתובת היבמה ואע"פ שנגמרו אחר שיבמה היבם וילקח בהן קרקע שיהיה מיוחד לכתובת היבמה כשאר הקרקעות של מת והיבם אוכל פירות :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מכל מקום : (ב) תי' כי נמחק : (ג) נ"ב ולפ"ז צ"ל דהכי פריך ואם ס"ד כו' כלומר אא"כ דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים בע"כ דיבם דכי נמי לא מצי מייחד לה כתובתה והדר ליזבן בע"כ דיבמה משום דחשו חכמים שלא תהא קלה בעיניו להוציאה דהיא הקנתה לדידה ולדידיה דאף לדידיה לא ניחא לשתהא קלה בעיניו להוציאה אלא אי אמרת דניתנה כתובה לגבות מחיים בע"כ דיבם ולא חשו לתקנתא דידיה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ה"נ לא ניחוש לתקנתא דידה וניחד לה כתובה והדר ליזבן . ולמאי דמסיק משום איבה אתי שפיר דדוקא בתקנתא דידה חשו משום איבה דסברה עינוה נתן בגירושין אבל לתקנתא דידיה ליכא למיחש משום איבה דסברה היא עצמה מתרצה לקבל כתובתה וליכא למימר נמי דאיכא איבה דבעל מחיים דאמר זה עינך נתת בגירושין ובמית' כדאמר בפ' חזקת גבי לקח מן האיש דהתם שאני דמיירי שאינה מתרצה במכירת הנכסים שלא המנת ממנה לגבות כתובתה בודאי שייך איבה שיאמר עיניך נתת כו'. אבל כאן דכל בנכסים דבעלה הראשון הם לפניה שהרי אינו יכול למכור א"כ לא שייך שום איבה היכא שנותן לה כתובתה ברשותה אלא לא קבלה ודו"ק :

הגהות הרי"ו

(א) פירת שתם [illegible]:

ספר הזכות

כתב בהלכות תניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות : השיב הרב ז"ל ונראה מדבריו דהכי הלכתא כי הסיא מתניתא ונפלאת היא בעיני דהא בהדיא אמרי' בגמ' זו אינה משנה דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה כר"מ וכר' נתן אלא או כר"מ או כר' נתן והכא תרי חומרי ניניהו ואם ישאל שואל הא איכא ר"ט דאמר בשהניח מלוה ביד אחרים ינתנו לכושל שבהם הא לאו קושיא היא דלמאן דמפרש כושל היינו בע"ח ליכא לאקשויי מידי דהיינו כר' נתן להודיה אלא אפי' למ"ד לכתובת אשה אפ"ה לא דמיא להא מלתא דהתם מאי דנקיט למלוה בידיה הא קאי ואמר למאן יהיבנא לה ואמרי' ליה ז"ל יהבה לאתתא בכתובתה משום חינא אבל לעשויי בבי דינא ולאכרוחי למיתבא לאשה בכתובתה מדר"נ הא לא ס"ל לר"ט משום דלא אשכחן תנא דמחמיר בכתובה הנך תרי חומרי וכ"ש הא מתמיתא שהמעות ביד היורש הם ובכה"ג ליכא מאן דפליג ואם יאמר אדם הא תקינו רבנן בתראי לגבות כתובה ממטלטלי הלכך הויא לה כבע"ח הא לאו מלתא היא אטו מי עדיפא תקנתא דבתראי ממלתיה דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפ"ה אמרי' דוקא במטלטלי דאיתנהו בעין ברשות היורשים אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן לה מלוה בעל כרחיה ופרעינן לאשה בכתובתה מדר' נתן דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה וכ"ש הכא דיורש גופיה הוא הלוה דלא מכרחינן ליה למפרע להנהו זוזי ועוד דקי"ל מלוה להוציא היא ואין האשה נוטלת בראוי כבמוחזק והו לא מידי . עכ"ל דברי הרב . והלא דברי תלמיד : אמר המחבר מים עמוקים עצה בלב איש לפי שכניו ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ולא היבם כולן אין נוטלין בשבח ולא בראוי כבמוחזק . רמז הרב לנו בפירוש זאת המשנה שהוא דין מיוחד בכתובת אשה ומקולי כתובה ואינה מסג בבע"ח אחר· וכבר נמצא כן לקצת מפר משה נפל הביה עליו ועל אביו ועל מורישיו יקיבה עליו כתובת אשה ובע"ח יורשי האב אומרין שבן מת ראשון וכו' ואיתמר עלה מאן יורשי האב בניו משום דאמר במקום אב קאימנא דשמעת מינה דאין בע"ח נוטל מנכסים שנפלו לבן לקצת מפרשים ז"ל . אבל אנו מקובלים מפי' ר"ח ז"ל שפ"ס לבע"ח שאינו נוטל בראוי ומשנה שלימה היא דתנן בפ' מי

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב בזה הפרק תניא הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם לא יאמר הואיל ואני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ונראה מדבריו דהכי הלכתא כי הך מתני' . ונפלאה היא בעיני דהא בהדיא אמרי' בגמ' זו אינה משנה דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה כר"מ ור' נתן אלא או כר"מ או כר' נתן והכא תרי חומרי ניניהו . ואם ישאל שואל הא איכא ר' טרפון דאמר כשהניח מלוה ביד אחרים ינתנו לכושל שבהם הא לאו קושיא היא דלמאן דמפרש כושל היינו בע"ח ליכא לאקשויי מידי דהיינו כר' נתן לחודיה אלא אפי' למ"ד כתובת אשה אפ"ה לא דמיא להא מלתא דהתם מאן דנקיט למלוה בידיה הא קאי ואמר למאן יהיבנא לה ואמרי' לה ז"ל יהבה לאתתא בכתובתה משום חינא אבל לעשויי בבי דינא ולאכרוחי למתבא לאשה בכתובתה מדר' נתן הא לא ס"ל לר"ט משום דלא אשכחן תנא דמחמיר בכתובה הנך תרי חומרי וכ"ש הא מתני' שהמעות ביד היורש גם הם ובכה"ג ליכא מאן דפליג . ואם יאמר אדם הא תקינו רבנן בתראי דתגבה ממטלטלי [הלכך הויא לה כבע"ת הא לא מלתא היא אטו מי עדיפא תקנתא בתראי] ממלתיה דר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה ואפ"ה אמרי' דוקא במטלטלי דאיתנהו בעינייהו ברשות היורשים אבל מלוה דאיתא ברשות אחרים לא מפקינן [לה] מלוה בעל כרחיה ופרעינן לאשה בכתובה מדר' נתן דלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה . וכ"ש הכא דיורש גופיה [הוא] הלוה דלא מכרחינן ליה למפרע להנהו זוזי . ועוד דקי"ל דמלוה להוציא היא ואין האשה נוטלת בראוי כבמוחזק והו לא מידי :

הל"ת

עין משפט
א מיי' פט"ז ופכ"ב מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' קסח

גמ' שמגרשה בגט ומחזירה. תרי מילי אשמועינן שמגרשה בגט ואינה צריכה חליצה דלא תימא דכיון דאמר רחמנא ויבמה עדיין יבומין הראשונים עליה ותיבעי נמי חליצה וקמ"ל כמי שאם רצה מחזירה דלא תימא דמצוה דרמא רחמנא עליה עבדא והשתא תיקום עליה באיסור אשת אח קמ"ל והני תרתי נפקי לן מדכתיב לאשה לומר שנעשית כאשתו: מתני' ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון. אמרינן בגמ' [דף פב:] מ"ט אשה הקנו לו מן השמים. כלומר מ"ט אין לה שתי כתובות אחת מראשון ואחת משני ומפרקינן דאשה הקנה לו מן השמים ולפיכך אינו חייב ליתן לה כלום משלו:

נר מצוה | תורה אור

לכל דבר ובלבד שתהא כתובתה על נכס' בעלה הראשון: גמ' לכל דבר *למאי הלכתא א"ר יוסי בר' חנינא לומר שמגרשה בגט ומחזירה דא"ק ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו: ובלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון *ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: מתני' **לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה וכן לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת ליך על השלחן אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה גרשה אין לה אלא א כתובה החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה: גמ' *ת"ר בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה כשהיה בעלה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך התקינו שיהו מניחין אותה בבית חמיה עשירות היו עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות היו עושות אותה עביט של מימי רגלים ועדיין כשהיה כועס אומר לה טלי כתובתיך וצאי עד שבא שמעון בן שטח והתקין שיהא כותב לה כל נכסאי אחראין לכתובתיך: *האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס. [לפי שראיתי אותה סתומה אצל החכמים וראיתי בה לאחד מהם פירוש כתב אותו בחבורו וז"ל] הדא מתני' וגמ' דיליה חזינן ביה (א) פירוש מסותם הרבה והריני מפרש בדרך קצרה כדי לברר מקום הספק האשה שנפלו לה נכסים בירושה או במתנה עד שלא תתארס מודים ב"ש וב"ה בנכסים הללו הואיל ובזכותה נפלו אע"פ שעכשיו ארוסה מוכרת ונותנת כשהיא ארוסה לכתחלה והאי דקתני שאם מוכרת לאו דיעבד הוא אלא לכתחלה יש לה למכור וליתן במתנה וכל מה שהיא מוכרת בנכסים הללו שנפלו בזכותה הרי הוא קיים דהא כל היכא דלית לה למכור לכתחלה קתני לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד וכל היכא דלא קתני לא תמכור אף על גב דקתני שאם מוכרת ונותנת קיים לכתחלה הוא ובהאי פירושא ריהטא הלכתא כולה ומיבררא כהוגן בלא קושיא ובבא תניינא שאם נפלו לה לאחר שנתארסה דמספקא מלתא (א) דאימור בזכותה דידה נפלו ואימר בזכותיה נפלו לכתחלה לא תמכור כשהיא ארוסה ואי מכרה ונתנה קיים (א) בבא תליתאה שאם נפלו לה משנשאת הכל מודים שאם מכרה ונתנה הבעל מוציא מיד הלקוחות בבא רביעאה שאם נפלו לה נכסים כשהיא ארוסה ואחר כך נשאת וקאמר ר"ג שאם מכרה ונתנה קיים לפי מה שפירשו (ב) שיש לה למכור לכתחלה ובבא חמישאה א"ר יהודה אמרו לפני רבן גמליאל הואיל וזכה [באשה] לא יזכה בנכסים ואמרינן בגמרא איבעי להו רבי יהודה לכתחלה קאי או אדיעבד קאי פירוש ארישא קאי דקתני מוכרת לכתחלה או על בבא תניינא קאי דקתני לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים דיעבד ת"ש דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל והארוסה אשתו והנשואה אשתו מה הנשואה שנפלו לה משנשאת ומכרה מכרה בטל אף הארוסה נמי שנפלו לה משנתארסה אם מכרה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל (ג) (ואמר להן אף זו (ב) שנפלו לה משנתארסה לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהא מכרה בטל אפי' דיעבד) אמר להן על החדשים אנו בושים פירוש שנפלו לה משנשאת אנו בושים שביטלנו את מכירתה אלא שאתם רוצים לגלגל עלינו את הישנים שנפלו לה עד שלא נשאת ומכרה עד שלא נשאת ש"מ אדיעבד קאי ש"מ ר"ח ב"ע אומר לא כך השיבן אלא כך השיבן ר"ג (ג) היאך אתם מדמין ארוסה לנשואה לא אם אמרתם בנשואה שבעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה יזכה נמי בנכסיה ומכרה בטל תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי במציאתה ומעשה ידיה ובהפרת נדריה ולפיכך מכירתה קיימת אמרו לו רבי עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן אף זו לא תמכור לכתחלה ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל ונשאת וזכה באשה לא יזכה בנכסים ואיך יהא מכרה קיים בדיעבד אפי' בדיעבד נמי יהא מכרה בטל שהרי זכה בה ויזכה נמי בנכסים אמר להן על הראשונים אנו בושים שנפלו לה משנשאת אלא שאתם מגלגלים עלינו את

גמ' ואי לית לה מראשון תקינו לה רבנן משני כו'. וא"ת א"כ מאי נפקא מינה במאי דאמרינן שאין שעבודה על נכסי שני דסוף סוף אית לה כתובה מיניה דנכסי ראשון נמי דידיה נינהו י"ל דנפקא מינה אם מכר נכסיו ואח"כ אישתדיף נכסי (יבם) [המת] שאינה יכולה להוציא מן הלקוחות א"כ נפקא מינה לענין כדוניא דאפילו ליכא נכסים מראשון אין לה על השני אלא עיקר כתובה אע"פ שהוציא משל אחיו נכסים שהיו מספיקין לנדוניתה: מתני' כל נכסיו. שירש מאחיו: גרשה. ליבמתו לאחר שכנסה: אין לה אלא כדי כתובתה. אבל כל זמן שלא גרשה היו כל הנכסים משועבדים לה ואינו רשאי למכור: הרי היא ככל הנשים. דתנן בפרקין דלקמן [דף פט:] המגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה: גמ' היו כותבין כו'. שהיו מפרשין שלא יתחייבו באחריות ולפיכך היו מזקינין ולא היו נושאין נשים שלא היו רוצות לינשא להן אמרו לכשימות או יגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשין יצניעו מעות של ירושה: בבית חמיה. בבית בעלה: עשירות. שכתובתן מרובה: קלתות. כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בו פלכה לאחר שנתמלאה הפלך טווי: עביט. למימי רגלים: טלי כתובותיך ולאי. לפי שהיתה מזומנת לכך: ותיקן שיהא כותב לה כל נכסיו אחראין לכתובתיך. לא שילטרך לכתוב כן בפירוש דהא קי"ל דאחריות טעות סופר הוא אלא תקן שלא ייחד לה מטלטלין ושישתעבד לה סתם וממילא כל נכסיו אחראין לכתובתה:

הדרן עלך האשה שנפלו

רש"י

שמגרשה בגט ומחזירה. ותרתי מילי אתא לאשמועינן מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה ואשמועינן שאם רוצה להחזירה מחזירה כשאר אשה: מתני' כל נכסיו. שירש מאחיו: גרשה. ליבמתו לאחר שכנסה אין לה אלא כתובה אבל כל זמן שלא גירשה היו כל הנכסים משועבדין ואינו רשאי למכור כדפרישית: הרי היא ככל הנשים. בעלמא שאינן יבמות: גמ' בראשונה היו כותבין כו'. ולא היו משעבדין נכסיהן לאחריות הכתובה: ולא היו נושאין נשים. שלא היו רוצות לינשא להן כי אמרו כשימות ויגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשים יצניעו המעות: בבית חמיה. בבית בעלה: עשירות. שכתובתן מרובה: קלתות. כמין סל שמנחת על ראשה ונותנת בה פלכה: עביט. למימי רגלים: טלי כתובתיך ולאי. לפי שהיתה מיוחדת לכך: כל נכסיו אחראין. ולא ייחד לה כתובה ממטלטלין: (גמ') איבעיא להו. הנך רבנן דאמרו לפני ר"ג אלכתחלה פליגי ואמרי אמאי מוכרת לכתחילה לב"ש (ג) הואיל וזכה באשה שאירסה לא יזכה בנכסים אבל אדיעבד מודו כמו ב"ה: או דילמא אדיעבד. נמי פליגי ובעי למימר מכרה בטל: [נשואה מכרה בטל]. כדקתני מתניתין בפירוש הבעל מוציא מיד הלקוחות: אף זו. הארוסה: לא כך השיבן. בעוד שדנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הוצרך להשיבן על החדשים אנו בושים שהרי תשובה נלחת יש כאן שיש לחלק בין ארוסה לנשואה וכך השיב עליה [לא אם כו']: ולא בהפרת נדריה. לבדו אא"כ אביה עמו דתנן אביה ובעלה מפירין נדריה: אמרו לו רבי מכרה עד שלא נשאת. נראין דבריך במוכרת בעודה ארוסה נשאת ואח"כ מכרה הנכסים שנפלו לה קודם נישואין מהו: ה"ג אף זו מוכרת ונותנת וקיים: ה"ג והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת מכרה ונתנה קיים תני מוכרת ונותנת קיים (ובעמוד גרסינן

שלטי הגבורים

א כתב מיי' יבמה שלא היתה לה כתובה או שמחלה כתובתה זכה בנכסי אחיו ויכול למכור וליתן כשפלו וכשיכנים יבמתו יכתוב לה מנה וישיו כל נכסיו אחראין לכתובתה כשאר כל הנשים וכתב עוד יבמה שלא היה לה על בעלה כתובה מפני שהיבמה אסורה עליו והרי היא מותרת לאחיו אם רצה היבם ליבם כונס ואין לה כתובה כדרך שלא היה לה על בעלה ודינה עם יבמה בתוספת כמו שהיה לה על בעלה אבל לא כתב לה בעלה כתובה או שמכרה לו או שמחלה צריך היבם לכתוב לה כתובה כדרך כל האלמנות:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וסי' נו פלוגתא דב"ש וב"ה דמתני' וכל הני שקלא וטריא וסדור הסבות לרב אלפס פירושא בעלמא הוא אבל לענין הלכה אין נפקותא שכבר [illegible]

הגהות הב"ח

(א) דאמרס איכי בזכותה דידה נפלו [illegible] כו' כצ"ל: (ב) נ"ב לחכמים

ספר הזכות

לאחר מיתת לוה ולא מיבעיא ביורשין דאתוה כגון אחוה ואחי אבוה אלא אפי' בניו ויורשים דאתו מיניה לא שקיל בע"ח מינייהו ואע"ג דכרעא דאבוהון הוא דהכי מסקנא והיינו ודאי משום דראוי הוא ואע"ג דכתב דאקנה דהכי אוקמוה בגמ' התם וכי מת הבן ראשון לא גבו שהרי לא קנה מעולם וכן מלינו מפורש בתוספתא שמנויה על זו המשנה בסוף בכורות הבכור והיורש את אשתו והמיבם את אשת אחיו והמתנה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כולן אין נוטלין בראוי כבמוחזק אבל נותן להם מעדה המוזרת ביובל פי' מעדה החוזרת לאביו ביובל וזו היא הברייתא שהביאו בשילהי פ' השולח בכור נוטל פי שנים בשדה החוזרת לאביו ביובל שמעינן מהא בהדיא דבע"ח אפי' מלוה הכתובה בתורה כגון מזיק וכפלים אין נוטלין בראוי כבמוחזק ולא שנו בתוספתא כתובה לפי שהיא בכלל אלו. ובירושלמי פ' הניזקין מלינו מיטב שדהו ומיטב כרמו שדהו פרט למטלטלין כרמו פרט לראוי כבמוחזק ר"א בשם ר' ניסא כשחפר אביו בור והזיק בחיי אביו ונפלו נכסים לאחר מיתת אביו הייתי אומר ישתעבדו נכסים לאותו הנזק לפום כן צריך מימר כרמו פרט לראוי כבמוחזק כל אלו דברים ברורים שאין בע"ח ומזקים גובין בראוי כבמוחזק וכששנו במשנת בכורות אשה בכתובתה ובנות במזונותיהן משום שבח וזהו שפירשו שם בגמ' והאמר שמואל בע"ח גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו זו היא מקולי כתובה אבל ראוי לא הוקשה להם ולא פירשו בו כלום לפי שהוא דין השוה בכל שעבוד שבעולם וכן תראה בתחלת פ' אע"פ בתנאי כתובה ככתובה שהזכירו לשבח ולא הזכירו לראוי ומעצמו הוא מוכרע וכי איזה הוא ראוי שיהא בדין לגבותו בע"ח אם כגון כופר שנתחייבו ללוה דהוא ראוי כיון שאינו משתלם אלא לאחר מיתה כדאיתא בב"ק ודאי אין דינו של בע"ח לגבות בזה שהרי לא היה ללוה בו שום זכות מחיים וע"כ לא נתקשה להם בגמ' אלא בנכסי דאבא משום דהוא כרעיה דאבוה בירושה ואעפ"כ העלו שאינו גובה בו ואנ"ל בשאר ראוי מעכשיו נחזור ללמד על דברי רבינו ז"ל הרי שבע"ח ככתובה אינו גובה בראוי כבמוחזק ואע"פ שאינו גובה בראוי גובה הוא במלוה כדאמרי' יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בע"ח חוזר וגובה אותה מהם. והטעם לפי שאין המלוה ראוי לגבי בע"ח משום דא"ל כי היכי דמשתעבדנא ליה לאבוכון משתעבדנא ליה לבע"ח דאבוכון אדר' נתן כדמפורש בשמעתין בפ' כל שעה אלא אתא [illegible] מעות אין לו דאפי' מטלטלין שבידם אין בע"ח גובה מהן מן היורשין לפיכך אמרו הגאונים ז"ל שעכשיו לאחר תקנת האחרונים אפי' גבו מעות נמי בע"ח חוזר וגובה מהם ולפיכך השמיט רבינו ז"ל זו שאמרו לקמן בפ' מי שהיה נשוי אין מטלטלי שבק אבונן גבך ומטלטלי [illegible] לא משתעבדי משום דהאידנא אסתלקא ליה הך טענה דמטלטלי לב"ח משתעבדי והלכך גובה מהם וכ"כ מפו[רש] שכותב בעובדא דמלוגא דשטרי. ואם תאמר והא שעבוד מטלטלין לבע"ח שעבודא דרבנן הוא ושעבודא ד[illegible] משוי מוחזק כדאמרי' בפ' גט פשוט גבי קרקע יש לו שעבודא דאורייתא אלמא משום שעבודא דרבנן לא הוי [illegible] וכ"ש תקנת אחרונים הכי מילי לרבה אליבא דבני מערבא בבכור דלא משוינן ליה כמאן דגבה אבל לר' נתן [illegible] בת לב"ד מוציאין מזה: (חסר כאן) וכטל שעבוד החוב מעיקרו היכא למימר כשלא היה פיקח למחול או [illegible] כדי שלא יתיכוהו כדין לשלם מדינא דגרמי ויהו חוזרין עליו בטובת הנאה שלה מעתה דמתניתא לא אתי לאפוקי שלא יוכל לומר הואיל ואני יורש התזקתי כלומר שאין תפיסתו מגילתו מן הדין אלא להוציא מידו הא [illegible] פיקח ומחל לעצמו בפירוש הרי הוא ככל היורשין בשאר חובות דעלמא ולשמואל מוחל ומשלם מדינא דגרמי מכאן נלמוד שאין היורש מוחל לעצמו לפי שכבר נשתעבדו נכסיו בין מדרבנן בין מדאורייתא ואין מחילתו מהשעבוד שלו כלום וש"מ שהאלמנה שמכרה כתובה ומתה אין בנה שירש נכסי אביו מוחל לעצמו וכן הדין [illegible] לגאון ז"ל שחלק על סברת רבינו ז"ל בזה וכך אמר נכי דאמרת או גרושה או חלוצה היכא דלא בעי יבום מטלטלי משום היכא אבל ליבמה דקא מיבם לה יבם מי יימר דתקינו לאפוקי מטלטלי דשבק בעלה משום שעבוד [illegible] הלכך לא עבדינן בה עובדא אלא ודאי היכא דלא ניחא ליה ליבם ליבומה וליכא בנכסים שיעור כתובה ואלין לה מיניה ויהבינן לה בשבועה כמנהגא דאלמנה ואי מייבם לה שקיל לכולהו מטלטלין וזכי לנפשיה ולא אמרי' [illegible] קרקע ע"כ דברי גאון ז"ל. והם דברי ספק ותמה מי יימר דתקינו ואינן כדאין לדחות בהן דברי רבינו ז"ל [illegible] אחרונים שעבוד מטלטלין תקינו בכל חיוב שבעולם בין בכתובה ותנאיה בין בבע"ח בין במזקין בין בגזילה [illegible] מטלטלין של יתומים כקרקע לענין שעבוד ומעתה כיון שהן משועבדין לה דין הוא שיהו מוציאין ויולקת בהן לשעבוד שלה ותו לא מידי:

הכותב לאשתו וכו' שאם מכרה ונתנה קיים. בגמרא אמרי' דהיינו טעמא דמהניא לישנא דדין ודברים כו' לאם מכרה ונתנה ולא מהניא לפירות ולירושה משום דבנכסים אמר לה ולא בפירותיהן ובעודן שלה קאמר לה דהא בנכסיך קאמר ולא לאחר מיתה שבטל שמה מעליהן וא"ת ואמאי איצטריך תנא דדין ודברים להכי כיון דמוקמינן לה בגמרא בכותב לה ועודה ארוסה דהא בלאו תנאה נמי הכי דינא דנכסים שנפלו לה עד שלא נשאת ונשאת שאם מכרה ונתנה קיים וכדתנן לעיל בפרק האשה (דף עח.) ולר"ג מוכרת נמי לכתחלה ולא אשכחן מאן דס"ל

נר מצוה

את הישנים שנפלו לה מקודם שנישאת ואקשינן על ר' חנניא בן עקביא היאך אתה אומר שר"ג אומר להן על מי שנפלו (א) נכסים עד שלא נשאת ונשאת שאינה מוכרת לכתחילה והא אנן [תנן] עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים לכתחילה ותירץ רב זביד הברייתא ואמר לא תשני בברייתא (א) אף זו לא תמכור אלא כך שנה אם מכרה ונתנה קיים לכתחילה וקיימא ברייתא כמתניתין שמוכרת לכתחילה ואתא רב פפא ופריק פירוקא אחרינא ואמר הא דתנן במתניתין מוכרת לכתחילה °ר' יהודה אומר אליבא דר"ג והא דתניא בברייתא לא תמכור לכתחילה ר' חנניא בן עקביא אמרה אליבא דר"ג ודייקא מינה לרבי חנניא בן עקביא אם עד שלא נשאת ונשאת לא תמכור לכתחילה אלמא עד שלא תנשא מוכרת לכתחילה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה האי סברא דב"ש הוא דאי ב"ה הא תנא לא תמכור לכתחילה והיכי קאי רבי חנניא בן עקביא כב"ש אפשר דשביק ר"ג ב"ה ומורי כב"ש וב"ש במקום ב"ה אינה משנה ופרקינן הכי קאמר ר' חנניא ב"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה כלל אלא כולם מודים שאם נפלו לה נכסים משנתארסה נמי מוכרת לכתחילה ופליג אתנא דמתני' דקסבר פליגי ב"ש וב"ה בדבר זה וקא א"ל לא נחלקו בדבר זה זה הוא הפירוש הנכון ובגמרא דבני מערבא גרסינן רבי פינחס בעי קומי רבי יוסי למה לא תנינא מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר ליה לא אתינן מיתנא אלא דבר החמור משני צדדין וקל משני צדדין אבל הכא חמור מצד אחד וקל מצד אחד פירוש חמור מצד אחד דתנן ב"ה אומרים לא תמכור וקל מצד אחד דתנן אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה קיים ואיתא נמי בגמרא דפאה בפרק בית שמאי (ב):

הדרן עלך פרק האשה שנפלו

דף פג.

*__הכותב__ °לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך הרי זה אוכל פירות בחייה ואם שכח
א מתה יורשה אם כן למה כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך שאם מכרה ונתנה קיים כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ב ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה יורשה רבי יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירות ופירי פירותיהן עד שיכתוב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן עד עולם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן [עד עולם] בחייך ובמותיך אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: **גמ'** תני רבי חייא האומר לאשתו. וכי כתב לה מאי הוי והא תניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת ממנה לא אמר כלום אמרי דבי ר' ינאי בכותב לה ג ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר רב כהנא נחלה הבאה לו לאדם °ממקום אחר מתנה עליה שלא יירשנה וכדרבא דאמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו מאי כגון זו כדרב הונא אמר רב [דאמר רב הונא אמר רב] יכולה אשה שתאמר לבעלה

דף קו ע"ב דף קה ע"א גי' ד"ק

רש"י

בע"א) : רבי יהודה אומר אליבא דר"ג. דאיהו מסיק ואמר לה אע"ג דרבי חנניא בן עקביא איירי בסיפא לאו דהוא מודה לרבי יהודה דר"ג אית ליה אם מכרה אלא מוכרת לכתחלה ומאי דלא פריש רבי חנניא בן עקביא במתני' פירש בברייתא: דאי ב"ה. הא אמרי לא תמכור לכתחלה אפי' במוכרת מן האירוסין ואם בא לוקח לימלך אמרינן ליה לא תזבין וכ"ש משנשאת: לא נחלקו. ולכתחלה היא תמכור לכ"ע:

הדרן עלך האשה שנפלו

הכותב לאשתו דין ודברים כו' שאם מכרה ונתנה קיים. בגמ' מפרש טעמא: ר"ג לעולם הוא אוכל פירי פירות: שהתנה ע"מ שכתוב בתורה. דקסבר ירושת הבעל דאורייתא בבבא בתרא נפקא לן מהאי קרא לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה האי וירש אותה קרא יתירא לדרשא אתא לומר שהאיש יורש את אשתו ואע"ג דשארו דקרא לאו אשתו היא דהא כתיב ביה ונתתם את נחלתו לשארו וליכא למימר שתירש האשה את בעלה דהא ממשפחתו כתיב מיהו משום קרא דוירש אותה דרשינן הכי ונתתם את נחלת שארו לו דאיש יורש את אשתו: וכל המתנה ע"מ שכתוב בתורה כו'. אבל פירות תקנתא דרבנן הן ומצי לאתנויי עלייהו: **גמ'** תני ר' חייא האומר לאשתו. ולא תני הכותב דבאמירה בעלמא נמי סליק נפשה בלא שום קנין וכתיבה: וכי כתב לה מאי הוי. וכ"ש אמירה: האומר לחבירו. כגון בשדה של שני שותפין ואמר אחד לחבירו אחד מאלו הלשונות: לא אמר כלום. דאין כאן לשון מתנה: בכותב לה ועודה ארוסה. ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתני' בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה וא"צ לשון מתנה כי אין לו עתה רשות בהן: ממקום אחר. שאינה ירושת אבותיו [אלא] ע"י מעשה בא כנחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין והואיל ומשום תקנה דידיה תיקון רבנן והוא בא למחול

ר"ן

שיהא מכרה בטל אלא רבותינו שחזרו ונמנו אחר משנתינו ואמרו שהבעל מוציא מיד הלקוחות ואע"ג דאמרינן לעיל אמרו לו לר"ג הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים בעיא בעלמא היא ור"ג לא חש לה וראיה לדבר דהא מתמהינן בגמרא [דף עח:] עלייהו דרב ושמואל דאמרי דבין נפלו לה משנשאת בין נפלו לה עד שלא נשאת ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות כמאן ואמרינן איננו דאמרי כרבותינו ולא אמרינן איננו דאמור כאמרו לו אלמא דליכא מאן דס"ל הכי אלא רבותינו וכיון שכן למאי איצטריך האי תנאה לאם מכרה ונתנה קיים י"ל דמהא שמעינן דהאי תנאה מהני אפי' לנכסים שנפלו לה אחר שנשאת דלכ"ע מכרה בטל ואם כתב לה דין ודברים כו' בשעת אירוסין מכרה קיים ואע"ג דגרסינן בירושלמי [כאן הלכה א] רבי ירמיה בעי קומי ר' זעירא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ונפלו לה לאחר מכן מהו ויש אדם מתנה על דבר שאינו ברשותו דאלמא לא מהני לנכסים שנפלו לה לאחר שנשאת כבר תירץ הרמב"ן ז"ל דבירושלמי לא שאלו אלא על הכותב לה משנשאת אם אדם מסלק עצמו בלשון זה מאותן נכסים שיפלו לה כשם שמסלק עצמו בכך כשהיא ארוסה לפיכך השיבו דלא דכיון שנשאת ידו כידה אף במה שעתיד ליפול לה ולא מהניא בה לשון סילוק אבל בכותב לה בעודה ארוסה מהניא אפי' לנכסים שיפלו לה לאחר שנשאת כדמוכחא מתניתין: **ר'** יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות. בגמרא מפרש אלו הן פירי פירות: שהתנה על מה שכתוב בתורה. דקסבר ירושת הבעל דאורייתא ובפרק יש נוחלין (דף קיא:) נפקא לן מדכתיב (במדבר כז) ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה: וכל המתנה כו'. אבל פירות תקנה דרבנן היא ומצי לאתנויי עלייהו: **גמ'** תני ר' חייא האומר לאשתו. דלא תימא דמאי כותב דתנן במתני' כותב בקנין ומקני כדאשכחן בכמה דוכתי דנקט לשון כותב ופירושו מקני כדאמר [בפ"ג דפאה מ"ז] הכותב נכסיו לבניו הכותב *נכסיו לאשתו להכי אשמועינן דמתניתין בכתיבה שהיא כעין אמירה היא כלומר בלא קנין וכל שלא קנו מידו מילתא פשיטא היא דליכא מידי בין כתיבה לאמירה ומש"ה פרכינן וכי כתב לה מאי הוי. כלומר כיון שלא קנו מידו היכי מהני והא תניא האומר לחבירו דין ודברים כו'. כגון שדה של ב' שותפין ואמר האחד לחבירו אחד מן הלשונות הללו לא אמר כלום דאין כאן לשון מתנה וליכא דסודאה נמי לא הוי שיהא מודה שאין לו בקרקע זה דין ודברים דא"ה מדין הודאה [מהני] אלא לא יהא לי קאמר שכך הוא לשון חכמים [קדושין דף ה:] הרי את מקודשת לי כלומר ההא מקודשת לי ובמסכת כריתות (דף כד.) אמר ר"ל הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה בה. כלומר לפי שהנותן נסתלק והמקבל לא זכה והויא לה הפקר ופרכינן עלה מהך ברייתא דקתני לא אמר כלום ואמאי לא הוי הפקר ופרקינן דלא סליק נפשיה אלא מדין ודברים אבל מגופה דשדה לא סליק נפשיה. כלומר דהאי לישנא לישנא גריעא הוא דלא משמע סלוק מגופה של קרקע ומש"ה לא הוי לשון מתנה ולא לשון הפקר ואע"ג דבפ"ק דקדושין (דף ו:) אמרינן דאם אמר לעבדו אין לי עסק בך מהניא עבד שאני דכיון שהוא ראוי לזכות בעצמו אם הוא גדול ואם הוא קטן זוכין בו *שמים אפי' לישנא גריעא מהני ביה משא"כ גבי שדה: **בכותב** לה ועודה ארוסה. ודאי מי שהקרקע שלו ובא ליתנו לחבירו צריך לשון מתנה ומתני' בכותב לה עד שלא זכה בנכסים ומתנה עמה שלא יזכה בהן לכשישאנה אינו צריך לשון מתנה שהרי אין לו רשות עכשיו בהן: כדרב כהנא. דאמר דיכול להתנות ולהסתלק מדבר שלא בא ברשותו. דהא אמר רב כהנא דנחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר. כלומר שעכשיו בשעה שמסתלק ממנה אינו ראוי ליורשה כירושת הבעל קודם נישואין אדם מתנה עליה שלא יירשנה *ולאפוקי ירושת אביו דכיון שראוי ליורשו בכל שעה הרי הוא כאילו זכה בה לענין דלא סגי בסלוק אלא או במכר או במתנה ולאי אפשר שהרי לא זכה בה לגמרי ולא בא ברשותו שיוכל להקנות וירושת אשתו נמי לאחר שנשאת לירושת אביו דמיא הילכך לא משכחת לה אלא בכותב לה ועודה ארוסה ודוקא בכותב לה ועודה ארוסה דשייך בה קנא אבל קודם לכן כיון שאין לו שייכות בנכסים כלל סלוקו לאו כלום הוא: וכדרבא דאמר רבא. כלומר דלא תימא דילמא דרב כהנא סבר דירושת הבעל דאורייתא אבל במה שהוא מדרבנן כגון פירות כי מסתלק לא מהני דחכמים לא הקפידו בכך וכל האומר אי אפשי בתקנת חכמים שתקנו לטובתי ואינה טובה לי שומעין לו: מאי כגון זו. (ג) היכא אמרה רבא: כדרב הונא. המזונות שתקנו לאשה תחת מעשה ידיה ולאי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתקנו חכמים לטובתי שחשו בכל הנשים זמנין דלא ספקו להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א ואם מתה הוא יורש כל נכסיה ולא הועיל התנאי הזה אלא שאם מכרה ונתנה מכרה קיים ומתנתה קיימת ונראה בעיני שאין לו [שום] זכות במעות אלא היא עושה בהן כל חפצה ואם לקחה בהן קרקע הוא אוכל פירותיה:
ב כתב הטור הוסיף להתנות גם על הפירות שאמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אין אוכל פירות בחייה אבל יורשה אם תמות ואוכל פירי פירות וכתב מיי' שהדין הוא שימכור הפירות ויקנה בהן קרקע ויאכל פירות שהן פירי פירות והרא"ש כתב דוקא אם מעצמה שיירה הפירי ימכרם ויקח בהן קרקע ויאכל פירותיו אבל אין ב"ד אומרים לה לשייר אותם כדי שיאכל פירי פירות. וכתב עוד הרא"ש ז"ל ברוב ספרים גרסי' במתני' ובפירותיהן ובפירות פירותיהן וכן כתוב בפירוש ר"ח וא"כ סתם לן תנא כר' יהודה וכ"ל דצריך למגרסיה וכו' עד לכך פסקו הגאונים הלכה כר' יהודה:
לשון ריא"ז
אמר לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן הרי זה אינו אוכל אפי' פירות בחייה ואם מכרה הפירות ולקחה בהן קרקע הואיל ונסתלק מן הפירות אין לו זכות אפילו בפירי הפירות ואם מתה יירשנה שאם נסתלק מן הפירות לא נסתלק מן הירושה:
ג אבל אם נפלו לה משניסאת אף ע"פ שהתנה בעודה ארוסה פי' ר"י שאין התנאי מועיל ומיי' כתב שהתנאי שהתנה בעודה ארוסה מועיל לנכסים שיפלו לאחר נשואין וכן היא מסקנת הרא"ש:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וזה תימה דסתמא מתני' ובריית' תרוייהו כב"ש ועיין בתוס' בד"ה תני מוכרת ונותנת קיים: (ב) ותוס' לא פירשו כן אלא דהכא קל לאשה וחומרא לבעל:

כל נכסיו לאשתו. ב"ב (דף קלב.) וכ' מ. (ג"א)

[בד"ק ובד"ס חסר' ש"מ אפי' והוא]

עי' מגיה למלך ריש פכ"ג מהל' אישות ע"ש. (ג"א)

עין משפט

א מיי' פכ"ג מהל' אישות טוש"ע אה"ע סי' צב

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לה: (ב) נ"ב יותר מכל תורה: (ג) הסיכה כצ"ל:

ידיכן לבעל ואני איני צריכה לכך שיש לי אומנות יקרה יותר על כדי מזונות: ה"ה. דטעמא משום דתקנתא דידיה הוא ויכול למחול עליה אמאי איצטריך דבי רבי ינאי לאוקמה בכותב לה ועודה ארוסה: אפי' נשואה נמי. ומפרקינן נשואה ידו כידה ורבא אמר ידו עדיפא מידה והארכתי בפירוש בפ' האשה שנפלו לה נכסים: קנו מידו מהו. פי' רש"י ז"ל דאברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו קאי ומיבעיא לן אי קנו מידו אי אמרינן דמדין ודברים קנו מיניה או מגופה של קרקע קנו מידו דאין חליפין באין אלא בדבר שיש בו ממש שזה קונה את הסודר ומקנה לו את חפץ המכר או המתנה ועל גופה של קרקע קנו מידו ואסיקנא דמגופה של קרקע קנו מידו והוא הדין בנשואה דמהני לפירות אם קנו מידו אבל הרי"ף ז"ל פירש דאמתני' קאי דקתני הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסיך דאוכל פירות ואם מתה יורשה וקא מיבעיא לן אם קנו מידו אי אמרי' דקנין לטפויי קא אתי ומגופה של קרקע קנו מידו שלא יהא לו זכות בקרקע כלל וכיון שכן אינו אוכל פירות ופירוש רש"י ז"ל מחוור יותר ומ"מ אף לפירוש הרי"ף ז"ל באומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו וקנו מידו מהני והכי איתא בהדיא בפ' ח"ה (דף מג.) בההיא דהאומנין אין להן חזקה: וזה שכתב הרי"ף ז"ל בין בעורר על קניינו ובין בעומד. היינו משום דבגמ' איכא [מ"ד] דבעורר דהיינו כשבא המקבל להחזיק מיד ערער המסתלק בכי ה"ג אמרינן דלא סילק עצמו מגופו של קרקע אבל בעומד יום או יומים ואח"כ ערער בכה"ג הוא דאמרינן דהשתא הוא דקהדר ביה ולמדוהו לטעון כך ומסקינן דאפי' בעורר נמי אמרינן דמגופה של קרקע קנו מידו:

נר מצוה

לבעלה איני נזונת ואיני עושה אי הכי אפילו נשואה נמי אביי אמר נשואה ידו כידה רבא אמר ידו עדיפא מידה ונפקא מינה לשומרת יבם שאם מתה נכסיה לבעלה ואם מת הבעל והניח אשתו שומרת יבם כל הנכסים שנפלו לה בחיי בעלה לא נתרוקנה בהן הרשות לעצמה אלא עדיין רשות בעלה עמה שהרי יש לה ליבמה בהן רשות מחמת בעלה וידו עדיפא מידה א]איבעיא להו קנו מידו א של בעל ועודה ארוסה מהו אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו ור"נ אמר מגופה של קרקע קנו מידו *והלכתא מגופה של קרקע קנו מידו בין בעורר על קניינו בין בעומד: ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות: ת"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות הכניסה לו קרקע ועשתה פירות הרי הן פירות מכר הפירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות (א) הן הן

רש"י

למחול עליה מוחל. איני ניזונת. משלו ואיני עושה מלאכה כי תקנו לה מזונות תחת מעשה ידיה לטובתה משום דזימנין לא ספקא וזו אינה חפילה בכך שומעין לה: א"ה. דטעמא משום תקנתא דידיה הוא ויכול למחול מאי אוקמה בעודה ארוסה אפי' נשואה נמי: ידו כידה. והוי כשותף וכיון שהנכסים שלו צריך לשון מתנה ואין מועיל לו דין ודברים: נפקא מינה לשומרת יבם. כלומר לענין דין ודברים לא פליגי דבין ידו כידה ובין עדיפא מידה אין מועיל לשון דין ודברים לסלקו אלא נפקא מינה לענין הא דתנן פ' החולץ שומרת יבם שנפלו לה נכסים דקתני מה יעשו בכתובתה כו' ופליגי התם ב"ש וב"ה כי היכי דפליגי במתני' דלעיל פרק האשה שנפלו ופליגי התם אביי ורבא אביי אוקי פלוגתייהו בשנפלו כשהיא תחתיו דבעל בחיי בעל הראשון וקסבר אביי ידו כידה לכך כשמת ונפלה לפני יבם ומתה עד שלא נתיבמה יורשיה ויורשי בעלה באים לירש זה מכח אחותו וזה מכח אחיו לב"ש תלוקה עדיפא ולב"ה חזקה קמייתא עדיפא ולכך נכסי מלוג בחזקת יורשי האב ורבא פליג אדאביי ואמר אי דנפלו כשהיא תחתיו דבעל דכ"ע ידו של בעל עדיפא מידה וכשמת עמד אחיו ליבמה במקומו והוי כמותו ואם מתה כשהיא שומרת יבם אין ליורשיה בהן כלום ומתני' דב"ש כשנפלו לה כשהיא שומרת יבם: קנו (א) מידו מהו. אברייתא דהאומר לחבירו דין ודברים אין לי בשדה קאי (ב) אבל במתני' לא מהניא קנין ליפות כחה דהא באמירה בלא לשון מתנה סגי לאיסתלוקי אפילו מגופה של קרקע היכא דפירש כדקתני מתניתין וטעמא דמתניתין דאמר הרי זה אוכל פירות משום דלא פירש ממאי סליק נפשיה ולכך ידה על התחתונה ואין חילוק בין קנו בין לא קנו אלא אברייתא קבעי דקתני לא אמר כלום וטעמא משום גריעות לשון הוא אבל מתניתין לא הוי משום גריעות לשון אלא משום דלא פירש ממאי סליק נפשיה כדפירשנו: מהו. מי אמרינן לא הקנה בחליפין שלנו כלום ולא אמר עליהן אלא לשון דין ודברים או דילמא אין חליפין באין אלא על דבר שיש בו ממש שזה קונה הסודר ומקנה לו את החפץ המכר או המתנה: על גופה של קרקע קנו מידו. והוי מתנה גמורה: מדין ודברים קנו מידו. מה שפירש בשעת קנין והוא לשון דין ודברים ואינו כלום ולא קנה: מגופה של קרקע קנו מידו. וקנה כדפירשנו: בין בעורר. מיד כשבא חבירו להחזיק בחלקו מיד ערער זה על המתנה ואמר לא נתתי לך המתנה דין ודברים בעלמא אמרתי לך שלא אריב עמך · בין בעומד. שעומד בו זה יום או יומים ואחרי כן בא זה וערער:

ת"ר אלו הן פירות ואלו הן פירי פירות כו'. גרסי' בגמ' איבעיא להו רבי יהודה פירי פירות דוקא או דילמא עד עולם דוקא או דילמא תרווייהו דוקא. כלומר לר' יהודה דתני תרתי ובפירי פירותיהן עד עולם מי אמרי' דפירי פירות דוקא כלומר דבהאי לישנא בלחוד סגי לאיסתלוקי מפירי פירות ומפירי דפירי פירות ולא בעי עד עולם ואי כתב בפירותיהן עד עולם ולא כתב פירי פירות לא איסתלק מפירי פירות או דילמא עד עולם דוקא ובעד עולם תליא מילתא ופירי פירות לא בעיא למכתב ואי כתב פירי פירות ולא כתב עד עולם לא איסתלק מפירי דפירי פירות או דילמא תרווייהו דוקא. והויגן עלה אם ת"ל פירי פירות דוקא עד עולם למה לי כלומר ל"ל לאתנייה במתני' הואיל ולא צריך למכתביה. ומפרקינן הא קמ"ל דכיון דכתב לה פירי פירות כמאן דכתב עד עולם דמי. כלומר דה"ק עד שיכתוב לה בפירי פירותיהן דהיינו עד עולם. ובעינן תו את"ל עד עולם דוקא פירי פירות למה לי. כלומר למה לי למתנייה במתני' ליתני ובפירותיהן עד עולם הואיל ובעד עולם תליא מילתא והוא לשון פירות ופירי פירות. ומפרקי' הא קמ"ל דאע"ג דכתב לה פירי פירות אי כתב לה עד עולם אין ואי לא לא. כלומר אין ודאי לא בעי למכתב מיהו אי לא [תנייה] הוה אמינא דאי כתב פירי פירות הוה ככותב עד עולם להכי תנייה למימר דאפי' כתב פירי פירות בעינן עד עולם. ובעינן תו ואם ת"ל תרווייהו דוקא תרתי למה לי. כלומר למכתב בשטרא ומהדרינן צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה עד עולם הוה אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל אבל פירי דפירי פירות אכיל להכי איצטריך עד עולם ואי כתב לה עד עולם ולא כתב לה פירי פירות הוה אמינא לעולם אפירות. כלומר הוה אמינא דה"ק לא אוכל פירות לעולם לא בשנה זו ולא בשנים הבאות אבל פירי פירות אוכל דאע"ג דאפשר דלא איצטריך [דמה לי ראשונה ומה לי שניה ה"א] דפירותיהן לעולם משמע אורחא דאינשי לפרושי והוה אמינא דלאו לרבויי פירי פירות אתא ולהכי איצטריך פירי פירות וא"ת (ג) וכי כתב פירי פירות [עד עולם נימא] נמי דעד עולם אפירי פירות קאי אבל פירי דפירי פירות אכיל י"ל דבשלמא אי כתב לה פירותיהן עד עולם כיון שלא הזכיר פירי פירות כלל אמרי' לא מרבינן מעד עולם מה שלא הזכיר אלא אמרי' דלפירות שהזכיר הוא דאתא אבל כי כתב לה פירי פירות כיון שהזכיר פירי פירות משמע [עד] עולם שכתב להמשכת פירא דפירי פירות עד עולם הוא דאתא ומהא שמעינן שמה שכותבין בשטרות בביטול כל מודעי אע"ג דכתב עד עולם לא סגי וצריך למכתב בביטול כל מודעי ומודעי דמודעי עד עולם. דאי לא. מפרשינן דעד עולם לא קאי אלא אביטול מודעי אבל לא אמודעי דמודעי ואי מסר מודעי על ביטול מודעא עדיין לא נתבטלה: **ולענין** הלכה קי"ל כר' יהודה דהא מפרש' מה הן פירות ומה הן פירי פירות ובעי נמי אי פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא ובהא דאיבעיא לן אי פירי פירות דוקא או עד עולם דוקא או תרווייהו דוקא כיון דלא איפשיטא בעיין בעינן תרווייהו ולעולם הוא אוכל פירי פירות עד שיכתוב לה ובפירי פירותיהן עד עולם דבגמ' אמרי' דהאשה הויא בעלת השטר וידה על התחתונה: וגרסי' תו בגמ' איבעי להו כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירי פירות מהו שיאכל פירות מפירי פירות סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה א"ד כ"ש מפירי והמרינן פשיטא דמכל מילי סליק נפשיה דאי אמרת מפירי פירא סליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה כיון דאכלינהו לפירי פירי פירות מהיכא. ולטעמיך הא דקתני ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיון דאכלתינהו לפירות פירי פירות מהיכא אלא בדשיירא הכא נמי בדשיירא כלומר אם לא אכלן ומכרן ולקח בהן קרקע ועשה פירות סליק מהן נפשו ולא מן הראשונים ולא איפשיטא בעיין הלכך אמרינן דמפירי פירי הוא דסליק נפשיה מפירי לא סליק נפשיה וכן כתב ר"ח ז"ל אבל רבינו האי גאון ז"ל כ' בספר המקח בשער רביעי ואסיקנא פשיטא מכל מילי סליק נפשיה ומ"מ מדאמרי' בדשיירא משמע דכי אמרי' לעולם הוא אוכל פירי פירות דוקא בדשיירא ממילא אבל אין הבעל יכול לכופה ליקח בהן קרקע אלא שהרמב"ם ז"ל כתב בפ' כ"ג מהלכות אישות ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות וסמך לו

על

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דאברייתא דהאומר לחבירו קאי וקשה עליו מה מועיל קנייה למי שהוא מקנה דין ודברים אינו אלא לשון הפקר וי"ל דכיון שאמר כך לחבירו שהוא שותף עמו והקנה לו מוכח שהוא מקנה לו בשדה ורב אלפס פי' קנו מידו של בעל בעודה ארוסה והאריך הרא"ש ז"ל על דבריו ומסיק דפירוש רש"י עיקר: וכתב רב האי בשערים אם הכניס אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה אין לי בנכסיך כלום ואח"כ נשאה ומכרה מכירתה קיימת אפי' בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש נכסי מלוג ואפי' אם היא תמות בחיי בעלה אינו יכול להוציא מיד הלקוחות וכתב ריא"ז"א מה שכתב אפי' נכסים הכתובים בכתובה לא יתכן בעיני שזהו בכלל נכסיך אא"כ פירש בהדיא:

הגהות הב"ח

(א) הרי הן כצ"ל: (ב) נ"ב זהו קושית בעל המאור ותשובתו היא תשובת הרמב"ן ז"ל אכן מלשון רש"י ז"ל שהביא הר"ן ז"ל לא בשנה זו ולא בשנים הבאות ולא כתב לא בשנה ראשונה ולא בשנה זו משמע כתירוצא בל בעס"מ דבפירותיהן הוא דאיצטריך עד עולם דלא תימא כי מקנה לה בפירות דשנה זו שכן בעולם אבל דשנים הבאות שאינן בעולם לא קמ"ל עד עולם אבל בפירי פירות דכולהו לא באו לעולם לא איצטריך עד עולם אם לא לרבויי פירות דפירי פירות:

עין משפט

א מיי' פי"ב ופכ"ג מהל' אישות טור א"ה סי' צב:

דף פג:

הגהות חו"י

(א) לפי' רש"י גרס' מידו מהו גם בהרי"ף: (ב) ובעמוד פ"ה בע"א

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור אמר אביי נשואה ידו כידה וכו' פירשה הרי"ף ז"ל ואין פירושו ברור בדבר זה אלא עיקרה בפ' החולץ וכו' ומשם פי' דבר זה מתברר ואין אנו צריכין להאריך בו: **אמר** הכותב זו באמת כן שאין פי' רבינו ברור אבל כבר כתבנו ביבמות מה שנראה ממנו ותתימה שלא הזכיר אותה השמועה שבפ' החולץ בענין פירושו בכאן: **ועוד** צריכא דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה וכו' דסד"א כי מקנו לה פירות שבאו לעולם וכו': **אמר** הכותב זה הטעם אינו שאם לא באו לעולם מא"ל ועוד דהא אוקימנא למתני' בכותב לה ועודה ארוסה והרי לא באו לעולם שהרי עדיין אינו אוכל פירות וכיון כשם שמסלק עצמו מאילו כך הוא מסלק עצמו מכולם ול"ל עד עולם לפי טעם זה ועיקר הקושיא אינה כלום דהאי התם כיון דנחית למניינא דפירי פירות ואמר עד עולם אכולהו קאמר אלא שה"ה לאומרה בלשון אחרת:

המאור הגדול

אמר אביי נשואה ידו כידה דבא אמר ידו עדיפא מידה נפקא מינה לשומרת יבם פירשה הרי"ף ז"ל (שאם מתה נכסיה לבעלה ואם מת הבעל והניח אשתו שומרת יבם כל הנכסים שנפלו לה בחיי בעלה לא נתרוקנה בהן הרשות לעצמה אלא עדיין רשות בעלה עמה שהרי יש לה ליבמה בהן רשות מחמת בעלה וידו עדיפא מידה) ואין פירושו ברור בדבר זה אלא עיקרה בפ' החולץ בשומרת יבם שנפלו לה נכסים דפליגי עלה אביי ורבא כשנפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ומשם פי' דבר זה מתברר ואין אנו צריכין להאריך בו: וכן מ"ש הרב ז"ל הלכתא מגופה של קרקע קנו מידו בין בעורר על קנינו בין בעומד על קנינו אין אנו רגילין לפרש כך בעורר ובעומד אלא בעורר על השדה ובעומד בה:

[דף פג ע"ב] **צריכא** דאי כתב לה פירי פירות ולא כתב לה עד עולם הוה אמינא פירי פירות הוא דלא אכיל אבל פירי דפירי פירות אכיל להכי איצטריך עד עולם ואי אמרת נימא ה"נ עד עולם אפירי פירות ולאו לרבויי פירי דפירי פירות וי"ל הכי השתא בשלמא אפירות איצטריך עד עולם דסד"א כי מקנו לה פירות שבאו לעולם אבל שלא באו לעולם לא קמ"ל עד עולם אלא אפירי פירות למאי איצטריך בו עד עולם והא כולהו לא באו לעולם אלא לאו לרבויי פירא דפירי דפירא:

השגות הראב"ד

א] **כתב** הרב ז"ל איבעיא להו קנו מידו ועודה ארוסה מהו. אמר רב יוסף מדין ודברים קנו מידו: אמר אברהם נ"ל דהא דעודה ארוסה דקאמר שבוש הוא שהרי בעודה ארוסה אפי' באמירה בעלמא הוא מסתלק אלא הכי איבעיא להו קנו מידו משנישאת ואסיקנא דמגופה של קרקע קנו מידו וכן מי שאוכל שדה שיש עליו ערער ואמר לו מערער דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו אע"פ שהוא עומד בו ודומה לנשואה. והלכה רווחת היא בכל הגמ' שאפי' עומד בגוף הקרקע דמגופה של קרקע קנו מידו כדאיתא בפ' חזקת הבתים בענין שותפין מעידין זה את זה דמוקמי' לה כשכתב שותף לחבירו דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וכשקנו מידו ושותף ודאי עומד בגוף הקרקע וכשקנו מידו מסתלק לגמרי: *הא דאמרי' בפ' זה ור"ע הפיסה לא מהניא ליה כלל. אלמא פשיטא ליה דתפיסה מהניא במטלטלי דיתמי משום דחזינן בפ' האשה שנפלו לה וכו' דרבנן פליגי עליה דר"מ וסבירא להו לא משתעבדי מטלטלי לכתובה ואפ"ה סבירא להו דתפיסה מהניא בהו דקאמרי והתלושים מן הקרקע כל הקודם בהם זכה קדם הוא זכה קדמה היא זכתה וילקח בהן קרקע והוא וכו' אלמא תפיסה מהניא במטלטלי ואפי' לכתובה ומש"ה אמר ליה אין תפיסה מהניא מיהו דוקא מחיים. והא דאמרי רבנן התם קדמה היא זכתה כשתפסה מחיים אבל תפיסה דלאחר מיתה לר"ע אפי' לבע"ת לא מהניא:

ספר הזכות

כתוב בהלכות איבעיא להו קנו מידו של בעל ועודה ארוסה מהו: השיב הרב ז"ל נ"ל דהאי ועודה ארוסה שבוש הוא שהרי בעודה ארוסה אפי' בדבור בעלמא הוא מסתלק אלא הכי איבעיא להו קנו מידו משנישאת מהו ואסיקנא דמגופה של קרקע קנו מידו וכן נמי מי שאוכל שדה שיש עליו ערער ואמר למערער דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו אע"פ שהוא עומד בו ודומה לנשואה והלכה רווחת היא בכל התלמוד שאפי' עומד בגוף הקרקע דמגופה של קרקע קנו מידו כדאיתא בחזקת הבתים בענין שותפים מעידין זה את זה דמוקמינן לה כשכתב שותף לחבירו דין ודברים אין לי עמך בשדה זו וכשקנו מידו ושותף ודאי עומד בגופה של קרקע וכשקנו מידו מסתלק לגמרי ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אל יאמר הרב כן שאינו שבוש אבל הוא פי' שפירשו ראשונים וכ"כ רבינו הגדול בספר המקח וה"ק קנו מידו ועודה ארוסה מהו לענין פירות מי אמרי' בנכסיך ולא בפירותיהן או דלמא אלימא מלתא דקנין ואינו אוכל פירות כלל רב יוסף אמר מדין ודברים קני מידו כלומר לא הוסיף בקנינו כלום כל שהוא בכלל אמירה דדין ודברים ישנו בכלל קנין דהיינו מכרה ונתנה קיים וכל שאינו בכלל אמירה כגון פירות אינו בכלל קנין ורב נחמן אמר מגופה של קרקע קנו מידו דכיון דלא צריך וקנו ממנו לטפויי מלתא·

א מיי' פכ"ג מהל' אישות ... פ"ב מהל' מכירה ... סמג ... טור אה"ע סי' קח וטור ח"מ סי' קד:

על התוספתא דתניא במכילתין ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות כיצד מוכר פירות ולוקח בהן קרקע ויאכל פירות [עיין באשר"י]: וליה הלכתא כותיה דקי"ל כל דבר שבממון תנאו קיים. כלומר דאע"ג דפסק רב כרבן שמעון בן גמליאל היינו משום דסבירא ליה דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ואע"ג דירושת הבעל לדידיה דרבנן חכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה כדאיתא בגמ' אבל אנן הא קי"ל כרבי יהודה דאמר [לעיל דף ע.] המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים הילכך ליתא לדרב וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהלכות אישות אבל רבינו הגאון פסק כרבי שמעון בן גמליאל ולא מטעמיה דהא קיי"ל דבדבר שבממון תנאו קיים אלא מפני שהוא כמתנה על דבר שלא בא לעולם והוי כאומר לא אירש את אבא דלא אמר כלום והביא ראיה מדגרסינן בירושלמי [כאן הלכה א'] רבי ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג ולא לענין דבריו הלכה כרשב"ג שאמר שאם מתה יירשנה אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דהתם בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן קיימין ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף זכה בהן כלומר שלאחר מיתתה הוא יורשה וכיון שאין הדבר ברשותו אינו יכול לסלק עצמו מירושתה כשם שאין אדם יכול לסלק עצמו מירושת אביו והוא ז"ל הביא בפירושיו הירושלמי הכתוב בהלכות אלין דכתבין אין מיתה בלא בני כל מה דילה תהדר לבי נשא [ולית דגרסי' כל מדלה וכו'] תנאי ממון הוא וקיים וצריך הוא ז"ל לחלק ולומר דההיא לאו בכתיבת הבעל לאשתו אלא *בכתיבת האב לבתו דהוה כמתנה על מנת להחזיר והרמב"ן ז"ל תירץ בשם רבו לדעת ר"ח ז"ל דלעולם בכתיבת הבעל לאשתו מיירי ומאי דאמרי' דתנאי ממון הוא וקיים היינו מפני שאינו מתנה עמה שלא יירשנה אלא יורשה ומתנה דיחזיר לו ירושתה ואין פסק זה דר"ח מחוור דכיון דאוקי למתני' בגמרין בכותב לה ועודה ארוסה לא דמי לאומר לא אירש את אבא דלא אמר כלום דהתם שאני לפי שאין אדם יכול להסתלק ממה שהוא ראוי לירש מעכשיו אבל זו כיון שעכשיו אינו ראוי ליורשה יכול לסלק עצמו מנכסיה ולכנסה על תנאי שלא יירשנה ור' ירמיה בשם רב דירושלמי אפשר דמוקי מתניתין בכותב לה משנכנסת ונשואה ודאי שירושתה ראויה ליה דומיא דירושת האב שאינו יכול להסתלק ממנה ולפיכך עיקר הפסק כדברי הרי"ף ז"ל דלא קי"ל כרשב"ג אלא כרבנן והא דאיתמר בירושל' אין מיתה בלא בני הכתובה בהלכות מסכתת לה בכותב לה ועודה ארוסה אבל לאחר שנכנסת לא אלא א"כ מחייב עצמו להחזיר ליורשיה מה שירש ממנה דבכה"ג ודאי מהני: **מתני'** מי שמת כו' יתנו לכושל שבהן. פליגי בה אמוראי בגמ' דר' יוסי ברבי חנינא אמר לכושל שבראיה ורבי יוחנן אמר לכתובת אשה משום חינא. ופרש"י לכושל שבראיה היינו מי ששטרו מאוחר ובירושלמי אמרי' מלוה בשטר ומלוה בעדים יתנו למלוה בעדים והיינו טעמא משום דמי שהוא מאוחר או שהלוה בעדים אילו לא יתנו להם יפסידו ומי שהוא מוקדם וכן מלוה בשטר יכולין לגבות מן הלוקח ואע"ג דלא משתעבדי ממטלטלי דיתמי לא לבעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו ברשותייהו מנחו סבירא ליה לר' טרפון דמוציאין מיד הלוה או מיד מי שהפקדון אצלו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתחייב בהן המת מחיים ולי תימא הינח בעל חוב דאיכא למימר דכל שלא זכו בהן יורשין לאו מטלטלי דיתמי נינהו ומשתעבדי לבעל חוב אבל לכתובה אמאי דהא קי"ל דאפי' מיניה דידיה אינה נגבת אלא מן הקרקע ולא עדיפא מטלטלין ברשות אחרים מאותם שהם ברשות הבעל מחיים איכא למימר דס"ל לר' טרפון כר' מאיר דאמר [דף פא:] דמטלטלי משתעבדי לכתובה: **אין** מרחמין בדין אלא יתנו ליורשין. ולא מהניא תפיסה: שכולן צריכין שבועה. דתנן בפרקין [דף פז.] הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבע אין להם רשות בהם ואין אנו יודעים אם יש להם עליו כלום הילכך משמת המת זכו בהם היורשים וברשותם הם. [ומיהו] טעמא (ג) דשבועה לאו דוקא אלא משום דבעינן למימר דנכסי כל היכא דאיתנהו בחזקת יורשים איתנהו והכי איתא נמי בירושלמי [הלכה ג] הגע עצמך שפטרום מן השבועה זו תורה וזו אינו תורה: **כל** הקודם בהם זכה. קדמו יורשין זכו ואין

נר מצוה

הן פירי פירות: א]רשב"ג אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה אמר רב הלכה א כרשב"ג ולית הלכתא כוותיה דקי"ל* (א) דבר שבממון ב תנאו קיים: ירושלמי *א"ר יוסי אלין דכתבין לנשיהון אי (ב)מיתה בלא בני כל מאי דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים:

מתני' *מי שמת והניח אשה ובעל חוב ויורשין והיה לו פקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה הניח פירות תלושין מן הקרקע כל הקודם בהן זכה

רש"י

מתני' לכושל שבהם. בגמ' מפרש מאן נינהו ואע"ג דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לבעל חוב ולא לכתובת אשה הכא כיון דלאו ברשותייהו מנחי סבירא ליה לר' טרפון דמוציאין מן הלוה או ממי שהפקדון אצלו ונותנין לכתובה ולבעל חוב שנשתעבד להן מחיים: ינתנו ליורשין. ולא מהני תפיסה: שכולן צריכין שבועה. דאין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה וכל זמן שלא נשבעו אין להן רשות בהן ואין אנו יודעין אם יש להן עליו כלום הלכך משמת המת זכו בהן היורשים וברשותם הם: כל הקודם בהם זכה. קדמו יורשים זכו ואין מוציאין מידן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לכתובה ולא לבע"ח: קדם אחד מהם. האשה או בעל חוב: זכה. דאית ליה לר' טרפון דתפיסה

שלטי הגבורים

א מיי' וסמ"ג כתבו שמועיל התנאי ודוקא שהתנה בעודה ארוסה אבל אם התנה אחר שניסת אינו מועיל לבטל ירושה דאורייתא ור"ת ור"י כתבו כרשב"ג:

לשון ריא"ז

המתנה עם אשתו שלא יירשנה תנאו קיים בין שהתנה עמה כשהיא ארוסה בין שהתנה עמה כשהיא נשואה לפי שירושה זו אינה דומה לירושת המורישין שהיא באה מאליה אבל ירושה זו ע"י שנשואין באה לו לפיכך יכול הוא לומר אי אפשי לזכות בזכות הראוי לבא לי ע"י נשואיך הללו ודומה לאדם שאינו רוצה לקבל המתנה שרוצים ליתן לו כמבואר בקונטרס הראיות וכבר ביארנו שבעודה ארוסה יכול להתנות אפי' בלשון סלוק אבל בעודה נשואה צריך לשון זכיה או מתנה או קנין מכל ירושת אשתו לאחר עד שלא הבא לידו כגון שאמר מה שאירש מאשתי מכור לך מכרו בטל לפי שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כמבואר בק"פ:

ב ור"ח ז"ל פסק כרשב"ג וכן פסק ר"י לעיל בפ"ק וכן פסק בעל הלכות והביא ראיה מדגרסי' בירושלמי ר' ירמיה בשם רב הלכה כרשב"ג שאם מתה יירשנה אבל לא לענין דבריו שאמר מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דהמתנה על מה שכתוב בתורה דתנאו בטל בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן מקיימין ולמה אמרו תנאו בטל שבסוף זכה בהן כלומר שאחר מיתתה הוא יורשה וזהו כמו שסילק ידו מנכסי אביו דאחר מיתתו יורש

כאן הלכה א' בפירוש צ"ע

גי' ד"פ

בכתיבת האב לבתו כו' מזה מבואר דהר"ן לא גרס דכתבין לנשיהון כגירסת האלפסי וכן בירושלמי שלנו אינו (נ"א)

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כל: (ב)מיתה כצ"ל: (ג) נ"ב וכ"כ הרא"ש ושלא כדברי התוס' בפ' מי שהיה נשוי (דף נב.) דדיור ראובן שמכר בה"ה לשמעון באחריות דכתבו בשם ר"י דטעמיה דר"ע דוקא משום שבועה הוא ע"ש: (ד) מחיל כצ"ל: (ה) נ"ב ר' ירמיה בשם רב: (ו) נ"ב דהתם: (ז) לאו כלום הוא כו' ז) נ"ב וכך הקשו התוס' ותירצו בפ"ק · (ח) ואמר כצ"ל:

המאור הגדול

רשב"ג אומר אם מתה יירשנה אמר רב הלכה כרשב"ג הרי"ף ז"ל צוה לתקן בנוסח ההלכות דלית הלכתא הכי דקי"ל תנאי ממון קיים וסמך דבריו על תלמוד ירושלמי כמו שכתוב בהלכות (הביאו הרא"ש בסי' א') ולא כך נראה לנו שאין לעקור תלמוד ערוך שבידינו מפני הירושלמי ואע"ג דקי"ל בעלמא תנאי ממון קיים שאני הכא דירושה ממילא קא הויא ולאו כל כמיניה דעקר לה ור"ח כתב בפירושו והאריך בזה ויש לנו סיוע בדבריו ואפשר לנו לומר בזה שכתב בירושלמי אילין דכתבין אי מיתה בלא בני וכו' לא בכתיבת הבעל לאשתו אמרו אלא בכתיבת האב לבתו ובנותן מתנה (שהוא) ע"מ להחזיר:

בא ואמר לא כדברי זה ולא כדברי זה ותידש טעם זה לעצמו דשאני ירושה דממילא הואי ולזה לא נמצא סמך לא בתלמוד ... [illegible]

מלחמת ה'

ועוד רשב"ג אומר אם מתה יירשנה וכו' עד ולאו כל כמיניה דעקר לה: אמר הכותב לא ידעתי במאי עקר רבינו הגדול ז"ל תלמודנו הערוך בידינו שהרי לא ראינו בגמ' שלנו מי שפסק הלכה כרשב"ג אלא רב דסוא סבר תנאי שבממון בטל אבל מי שסובר שתנאו קיים לא פסק הלכה כן והא דרב ממילא מיעקרא מגמ' דילן והתימה על בעה"מ על מה סמך פי' שאמר דשאני ירושה מי פסק כרשב"ג שנסמוך עליו ונשים הפרש בין זה לזה. ומי הזכיר בגמ' זה הטעם דירושה ממילא הויא ופסק הלכה כרשב"ג מפני זה הטעם. אבל שלש מחלוקות אני רואה בדבר זה רשב"ג סבר כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ורב סבר הלכתא כוותיה דמתנה על מ"ש בתורה תנאו בטל ולא מטעמיה דירושה דרבנן היא וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ושתיהן דחויות הן בתלמודינו ובעל המאור

[illegible]

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל בדברי רבן גמליאל דאמר אם מתה יירשנה ואמר רב הלכה כרשב"ג ולאו מטעמיה. ופסק הרב ז"ל דאין הלכה כמותו דקי"ל תנאי שבממון תנאו קיים. ויש נוסחא אחרת שכתב הרב ז"ל הלכה כרשב"ג. ובמעט כי הזר הרב ז"ל במקצת דבריו ולא ידענו על זו הפיסקא איזו נאותרת שנסמוך עליה. ומסתברא שזו היא מאוחרת שהלכה כרשב"ג. ואע"פ שהוא תנאי ממון תנאו בטל מב' טעמים. הא' דאיכא למימר דהא דלא ידע דניחיל כדאמרי' לגבי אונאה דסבר מי יימר דהיא מתה מקמאי דידיה ופטומי מילי בעלמא נינהו. ועוד כי ירושת אשתו דבר שלא בא לעולם הוא כמו שאמר לאביו לא אירשך אע"פ שחזק עמו בכל תנאין שבעולם לא הפסיד הלקו וכן פירשו בירושלמי הלכה כרשב"ג ולא לענין דבריו שהתנה על מה שכתוב בתורה בתנאי גוף אבל בתנאי ממון תנאי קיים וזה לא תנאי ממון הוא אלא לבסוף הוא זוכה בהם כלומר אין ירושתו אלא לאחר מיתה נמצא

[illegible]

ספר הזכות

א] (חסר כאן) בביוצא בו תנאי בטל הוא משום דלא גמר וממיל והו"ל כאחר כל המוכרין סתם דהאונאה שלהם מחילה היא אלא שהיא מחילה בטעות ולא שמה מחילה כדאיתא בפ' איזהו נשך והכא בירושה זו הכל מודים בגמ' שאין תנאו בטל אלא משום שהוא מתנה על מה שכתוב בתורה או מתנה על סופרים בעשו חיזוק לדבריהם כשל תורה הא בתנאין דרשות תנאו קיים הגע עצמך שמחלה היא אגלו קבורתה או פדיונה או שלא תגבה מזונות וכתובה באלמנות מי אמרי' לא ידעה דמתרמי ולא הויא מחילה. אלא ודאי הא לא ידעה מה מחלה וכמה מחלה וגמרה ועבדה. והטעם האחר שאמר מפני שבסוף הוא זוכה בהן כדרך הירושה אע"פ שאחרים פירשו כן תימה על הרב שהיה עוקר הרים וטוחנן היאך לא ראה ונזכר דבגמ' דילן איתוקמא מתני' בכותב לה ועודה ארוסה וכדרב כהנא דאמר נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר כלומר שלא ממשפחתו ולא מאביו נשואה שהוא ראוי לה מכבר

[illegible]

ואין מוציאין מידם דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לבעל חוב ולא לכתובה. מאי דאמרי' בכולי תלמודא דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי מהכא שמעינן לה וכן אם קדם א' מהם האשה או המלוה זכה בה דר' טרפון ס"ל דתפיסה דלאחר מיתה מהניא: זכתה אשה יותר על כתובתה. אם קדמה ותפסה ויש בהם יותר מן הכתובה או קדם בעל חוב ותפס ויש בהם יותר על חובו המותר יתנו לכושל שבהם דהיינו כושל דבראיה או כתובת אשה משום חינא ואם יבואו ליד היתומים שוב לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב: **גמ'** מאי כושל בעל חוב. לפרושי כושל דמתני' בלחוד כתב זה הרי"ף ז"ל ומיהו אנן כר"ע קי"ל כדאיתא בסמוך: ומ"ש פקדון או מלוה. כלומר מה נשתנו אלו משאר מטלטלין שהם ברשות היורשים: ורבי עקיבא מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוה. כלומר כיון דטעמא דר"ע משום דנכסיה קמי יתמי רמו כי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו בהן היורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי: איידי דאמר רבי טרפון מותר. אסדר ליה איהו במאי דאיירי ביה: ור"ע תפיסה לא מהניא כלל. לשון שאלה הוא זה: אמר רב נחמן מהניא היכא דתפס מחיים. של מת והכי הוה גמר לה רב נחמן מרביה ובגמרא איפליגו אמוראי אי בעינן דוקא שתפסן מרשות הרבים שאינו מקום קנייה כלל וליכא למימר דזכו בהן יורשין או אפי' תפסן מסימטא ולא אמרינן דכיון שסימטא מקום ראויה לקנייה (ב) וזכו בהן יורשין מעת מיתה והמחזיק שם כמחזיק בביתם ומיהו השתא לדידן לא נפקא לן (ג) מידי דהא תקינו רבנן בתראי דמטלטלי דיתמי משתעבדי לבעל חוב הלכך אפי' תפיסה דלאחר מיתה בכל מקום מהניא ובעל חוב מאוחר שקדם ותפס זכה בהן ואין בעל חוב אחר מוציא מידו אפי' לחלוק עמו לפי שזכה זה בתפיסתו דהויא ליה כאילו גבה ומה שגבה במטלטלין גבה ואפי' הוא מאוחר לפי שאין דין קדימה במטלטלין אלא אם כן שעבדם אגב קרקע כדמוכח בשמעתא דמכר לו פרה מכר לו טלית דפ' חזקת הבתים (דף מג.): ההוא בקרא דיתמי. שומר בהמותיהן: דתפס תורא מיניה. בעל חוב של מת תפסו בבית השומר: הגודרות. בהמה דקה על שם גדרות לאן: אין להן חזקה. אין המחזיק (ד) יכול לומר לקוחין הן בידי שמא נצאן והכניסן לביתו לפי שדרכן להלך בשדה ואי תימא ואמאי מצרכי עדים דלאחר מיתה תפסיה ולא סגי ליה בעדים דתפיסה בלחוד דהא תו לא מצי למימר לקוח הוא בידי י"ל דאי איכא ראה ה"נ אלא הכא במאי עסקי' דליכא ראה והוה מ"ל לקוח הוא בידי במגו דהחזרתי וכי תימא ואמאי לא אצרכי' שבועה משום בקרא דהוה עד אחד י"ל כיון שלפי דבריו שאומר דלאחר מיתה תפסיה הוא חייב לשלם ליתומים הוה ליה בעל דבר ואפי' טוען נמי דתפסי מיניה באונס אפ"ה לאו כעד אחד הוא שהרי צריך לישבע ליתומים דשומר שלהם הוא וכיון שצריך לישבע אינו כעד אלא כבעל דבר כדאמרינן בפ' האיש מקדש [דף מג:]

נר מצוה — תורה אור

זכתה אשה יותר על כתובתה ובע"ח יותר על חובו המותר ר' טרפון אומר ינתנו לבושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין שכולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה: **גמ'** מאי כושל א בעל חוב ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא בראיה ומאי שנא פקדון ומלוה משום דמטלטלי לבע"ח לא משתעבדי והני כיון דלא אתו לרשות יורשים משתעבדי לבע"ח מדר' נתן (א) דתניא מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה שנאמר °ונתן לאשר אשם לו [במדבר ה] ור"ע מאי איריא מותר כולהו נמי דיורשין הוו אין הכי נמי ואיידי דאמר ר' טרפון מותר אמר איהו נמי מותר *[דף פד:] ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל אמר רבא אמר רב נחמן מהניא כשתפס מחיים אבל לאחר מיתה לא והלכה כרבי עקיבא דקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו ואמרינן נמי דון דייני כרבי טרפון ואהדרה ר' שמעון בן לקיש לעובדא כר"ע אלא מיהו הנ"מ בזמן דמטלטלין לא הוו משתעבדי לבעל חוב אבל האידנא דמטלטלי משתעבדי לבעל חוב גבי בע"ח מנייהו דיתמי בין תפס בין ב לא תפס ההוא *בקרא דיתמי דתפס תורא מיניה בעל חוב אמר אנא מחיים תפיסנא ליה ובקרא אמר (ב) לאחר מיתה תפסתיה אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אית לך סהדי דלאחר מיתה תפסיה א"ל לא א"ל מגו דיכול לומר לקוח הוא בידי יכיל למימר מחיים תפיסנא ליה והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה שאני [התם] דמסירן לרועה *[דף פה.] אבימי בריה דר' אבהו ג הוו מסקי ביה זוזי בי חוזאי שדרינהו ביד חמא בריה דרבה בר אבהו אזל פרעינהו אמר להו הבו לי שטרא אמרו ליה סיטראי נינהו אתא לקמיה דר' אבהו א"ל אית לך סהדי דפרעתינהו א"ל לא אמר ליה מגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם (ג) יכלי [נמי] למימר סיטראי נינהו וכבר בירדנוהו בפרק שבועת הדיינין (ד) ג בירור יפה. לענין שלומי שליח מאי אמר רב אשי (ה) אי אמר ליה שקול שטרא והב זוזי משלם הב זוזי ושקול שטרא לא משלם ולא היא בין כך ובין כך משלם דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וה"מ היכא דאמר ליה שקול שטרא מינייהו אבל אי לא א"ל שקול שטרא מינייהו לא מחייב לשלומי וכן נמי אי ליכא שטרא אי לא אמר ליה פרעינהו באפי סהדי לא מיחייב למפרעינהו בסהדי דתנן [גבי] חנוני על פנקסו* כיצד לא שיאמר לו כתוב בפנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז אלא שאמר לו תן לבני סאתים חטים ולפועלי סלע מעות הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין *הוה חנוני יהיב לפועלים בלא סהדי ולא מפסיד וגרסינן נמי בקידושין פרק האיש מקדש* א"ר נחמן האומר לשנים קדשו לי אשה פלונית הן הן שלוחיו הן הן עדיו וכן בגירושין וכן בדיני ממונות ואסיקנא* השתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי עדים דיהבינהו ליה ומשתבע מלוה דלא שקיל מינייהו ופרע לי' לוה למלוה ושמעינן מינה דלא מיחייב שליח למיפרע באפי סהדי.

ההיא

רש"י

דלאחר מיתה מהניא: זכתה האשה יתר על כתובתה. כלומר אם קדמה ותפסה ויש בהן יתר מן הכתובה: או בע"ח קדם ותפס ויש בהן יתר מחובו: המותר ינתן לכושל שבהן. זה בעל השטר שידו על התחתונה כי אם יבא ליד היתומים שוב לא יוציא מהן לא הבעל חוב ולא האשה: **גמ'** דלא גבי אלא בראיה. אבל כתובה נגבית בתנאי ב"ד: מנין לנושה כו'. כגון ראובן חייב לשמעון ושמעון חייב ללוי מנין שמוציאין מראובן ונותנין ללוי: לאשר אשם לו. למי שקרן שלו: ור' עקיבא תפיסה לא מהניא כלל. בתמיה: מהניא כשתפס מחיים. היכא דתפס מחיים של מת והכי הוה גמיר ר"נ מרביה: בקרא דיתמי. שומר בהמותיהם: דתפס תורא מיניה. בע"ח של מת תפסו בבית השומר: הגודרות בהמה דקה על שם גדרות צאן: אין להן חזקה. אין המחזיק בהן יכול לטעון לקוחין הן בידי דשמא מצאן והכניסן לביתו לפי שדרכן להלוך בשדות אחרות: הוו מסקי ביה. הלוו לו מעות: בי חוזאי. מקום: סיטראי נינהו. מצד אחר היה חייב לנו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהן: לענין שלומי שליח. לפשלא מאי מי הוה פושע שנתן המעות קודם שקבל את השטר מהן או לא: לתקוני שדרתיך. היה לך לדקדק בתקנתי: והנ"מ דאמר ליה שקול שטרא. שהזכיר לו את לקיחת השטר אז ממילא היה לו לדקדק כי גילה לו שלא האמין להם: פרעינהו באפי סהדי. פרע להן בפני עדים לא מחייב לפרוע להן בעדים ואם נשבע שפרע להן שלא בפני עדים פטור הוא: נשבע החנוני. שפרע ונוטל מבעל הבית: והן. הפועלים נשבעים שלא פרע להם החנוני ונוטלים מבעה"ב: הן הן שלוחיו. השלוחין הן מעידים שנתנו לה: וכן בדיני ממונות. אם אמר לשנים תנו מנה זו לפלוני שאני חייב לו נאמנין העדים לומר פרענו לו ולא הוו נוגעין בעדות דאי בעי אמרו לזה לא נתת לנו שום דבר: אבל השתא דתקון רבנן שבועת היסת. אז אין השלוחין נאמנין לומר שפרעו כי הם נוגעים בדבר שאם לא היו אומרים שפרעו והיו אומרים לזה לא נתת לנו דבר היו צריכין לישבע שבועת היסת ולכך אין עדותן כלום הילכך מישתבעי עדים ליפטר מן המשלח כו':

דהוו

דבתר דתיקון רבנן שבועת היסת לא אמרי' הן הן עדיו הן הן שלוחיו ומיהו לדעת הגאונים ז"ל שאמרו דכל שאינו טוען בגופו של דבר ממש שהוא שלו אלא דתפיס ליה כעין משכון דאינו נוטל אלא בשבועה לפי שכל הנוטלין נשבעין אף בעל חוב זה נשבע דמחיים תפסיה: **אבימי** בריה דר' אבהו הוו מסקו בי זוזי. נושים בו: בי חוזאי. אנשי אותה מדינה: סיטראי נינהו. מצד אחר היינו נושים בו מלוה על פה ומחמת אותה מלוה נחזיק בהם ומסקינן דמגו דיכלי למימר לא היו דברים מעולם יכלי לומר סיטראי נינהו. ומהא שמעי' שמי שנושה בחבירו שני חובות ופרע לו הלוה סתם אינו יכול לומר שיהיו לפרעון חוב פלוני שמחמתו נתנס לו אדרבה הרשות ביד המלוה לומר מחמת חוב פלוני לקחתי דאי לא תימא הכי כי מהימני למימר סיטראי נינהו מאי הוי אכתי יכול הוה אבימי לומר שמחמת אותו חוב שבשטר שלחם והיה להם לחזור שטרו אלא ודאי יד המלוה על העליונה ולא עוד אלא אפילו אמר לו לוה בשעת פרעון הא לך מעות אלו בשביל חוב פלוני ומלוה קבל ושתק יכול מלוה לומר אח"כ שבשביל מלוה על פה או בשביל חוב אחר תפסם והאי דשתיק לאו משום דאודויי אודו ליה אלא פקח היה לשתוק כדי לתפוס ואחר שתפס בירר דעתו בשתיקתו: לענין שלומי שליח למשלח מאי. מי הוי פושע כשהחזיר המעות עד שלא קבל מהם השטר: לתקוני שדרתיך. והיה לך לדקדק בתקנתי. ומדאמרינן לענין שלומי שליח מאי. משמע דאפילו לא היה בדין שישלם שליח מצי למימר סיטראי נינהו משום מגו דלא היו דברים מעולם ואיכא למידק והיכי מצי למימר שלא היו דברים מעולם דהא איתיה (ה) לחמא שהוא כעד אחד ומחייבם שבועה וכיון שמודין לדבריו אי אפשר להו לאשתבועי והוה להו מחויב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם כדאמרינן [ב"ב דף לד.] בנסכא דרבי אבא ודכוותה היא דהתם. נמי איכא מגו דהא אי בעי אמר לא חטפי אלא היינו טעמא דלא אמרינן מגו משום דלא חליף איניש לאכחושי סהדא וה"נ אי אמרו לא היו דברים מעולם הוו מכחשי לסהדא י"ל דהאי עובדא הוה בתר דתקון רבנן שבועת היסת דלא אמר הן הן שלוחיו הן הן עדיו הילכך לא משתבע אפומיה דהאי דהוי ליה כבעל דבר מפני [שהוא] נוגע בעדות ולאו כעד הוא ומהמני משום מגו:

ההיא

שלטי הגבורים

יורש את אביו כך הבעל אין לו בגוף נכסי אשתו בחייה כלום ודבר שלא בא לידו הוא לפיכך הנתאי בעל ויורשה לאחר מיתה ובירושלמי דאמר אי מיתה בלא בני לאו בתנאי הבעל מיירי אלא הא כשפוסק נדוניא לבתו. והרמב"ן ז"ל דחה ראיית הירושלמי דודאי אם היה כותב לה לאחר שנשאה או היה דומה לבן שסילק עצמו מנכסי אביו אבל גמ' דילן מוקי למתני' בכותב לה ועודה ארוסה ומייתי עלה דרב כהנא נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר שלא ממשפחתו ושלא מאשתו נשואה שהוא ראוי לירש לה מכבר אלא כגון ארוסה שהיא עתידה להיות ראויה לו כשישאנה אדם מתנה עליה שלא יירשנה. אבל באשתו נשואה אפי' ת"ק מודה דאם מתה יירשנה דהוי כבן שסילק עצמו מנכסי אביו לפי שכבר הוא ראוי לירש ובירושלמי מוקי רב למתני' בכותב לה משנשאת ופליג אגמ' דידן ועוד מלתיה דרב כהנא אזלא כת"ק דאמר אדם מתנה עליה שלא יירשנה וכיון דליכא ראיה ברורה אית לן למימר כל תנאי שבממון תנאו קיים עכ"ל הרא"ש ז"ל:

א פי' רש"י לכושל שבהם שבטרו מאוחר והירושלמי סעד לדבריו דגרסי' התם ר' יוסי בר' חנינא אומר לכושל בראיות כגון מלוה בשטר ומלוה בעדים יתנו למלוה בעדים ר' יוחנן אמר לכושל שבגופו. ולדברי רב אלפס ה"ל לר' יוסי בר חנינא למימר לבע"ח מפני שהוא כושל שבראיות כדקאמר ר' יוחנן לכתובת אשה משום חינא ומדקאמר לכושל שבראיה משמע היזה מהם שהוא הכושל שבראיה וכן שני בעלי חובין יתנו למאוחר ואע"ג דאפסיקא הלכה כר"ע הוצרך לנו לפרש דברי ר' טרפון לפי דבתר תקנתא דרבנן בתראי גבי ממטלטלי ועבדינן כר"ט ואליבא דר' יוסי בר חנינא דאיהו קשיש טפי מר' יוחנן וכן לקמן בפירקין היכא דקיימי כתובת אשה ובע"ח לגבות יפה כח בע"ח משום נעילת דלת עכ"ל הרא"ש:

ספר הזכות

ד"ל ר' יהודה לעולם אין לו אונאה ושמואל ובריית' דאמרי אין לו אונאה כר' יהודה ומש"ה אין לו אונאה לעולם ...

ושמואל כר' יהודה ובמפרש דאי בסתם פליגי בריית' דהתם הויא תיובתיה דשמואל ואי במפרש ל"ק מידי ...

א] °*ההיא איתתא דאפקידו *גבה מלוגא דשטרי אתו יורשין תבעי לה מינה אמרה להו מחיים תפיסנא להו פירוש בתורת משכון אתו לקמיה דר"נ אמר לה אית לך סהדי דתבעינהו מיניך מחיים ולא יהבתה ניהלייהו אמרה ליה לא אמר לה א"כ הוי תפיסה דלאחר מיתה ותפיסה דלאחר מיתה לאו כלום דמטלטלי לא משתעבדי לבע"ח וכיון דלא תפסה לה מחיים קם ליה ברשות יורשין והדין דינא דגמרא הוא אבל השתא תקינו רבנן דמתיבתא למגבא בע"ח מיתמי אפי' ממטלטלי ומסתברא לן דהא דאצרכה רב נחמן לאתויי סהדי דמחיים תפסה ליה במלוגא דשטרי בלחוד הוא דדיינין הכי ולא גמרינן למידי אחרינא משום דמלוגא דשטרא לא יכלה למימר לקוחין הן בידי דאי אמרה לקוחין הן בידי אמרינן לה אחוי שטריך דקי"ל* אין אותיות נקנות במסירה הילכך צריכה עדים דתבעוה מינה מחיים ולא יהבה להו ניהלייהו אבל מידי אחרינא (א) דיכיל למימר לקוח הוא בידי ומהימן כי אמר מחיים תפיסנא ליה מהימן כדכתבינא לעיל בההוא בקרא (ג)הא ר"ג גופיה הוא דאמר בההוא בקרא דיתמא צריך לאתויי ראיה דלאחר מיתה תפסיה מיניה בע"ח והוא דאמר במלוגא דשטרי דבע"ח צריך לאיתויי ראיה דמחיים תפס דשמעת מינה דשאני דינא דמלוגא דשטרי משאר מילי. ובפרק חזקת

רש"י

דהוו מפקדי גבה. מאבי היתומים: מלוגא דשטרא. תיק מלא שטרות: מחיים תפיסנא להו. בחוב שהיה חייב לי החזקתי בהן: הוי תפיסה דלאחר מיתה. שכל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמי שמונחין ברשותו וכי אמרינן תפס מחיים היינו כגון שראו אותו קרוב למות ותפס מטלטלי לפס חובו ולא היו פקדון בידו: אין אותיות. כלומר שטר שאדם מוכר לחבירו אינן נקנות במסירה שהמוכר מוסר ללוקח כדאמרינן פרק

ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי. תיק מלא שטרות: מחיים תפיסנא להו. בחוב שהוא חייב לי החזקתי. הם וכתב הרי"ף ז"ל* בתורת משכון משום דלענין מגבה בהו לא מהניא להו תפיסה דאין אותיות נקנות במסירה וכמו שכתב בסמוך: הוי תפיסה דלאחר מיתה. כל זמן שהיה חי היו פקדון בידך והרי הן כמונחין ברשותו וכי אמרינן תפיסה מחיים כגון שראוהו קרוב למות ותפס מטלטלין לפס חובו ולא היו פקדון בידו: ומסתברא לן כו'. דעת הרי"ף ז"ל דהאי עובדא בדליכא עדים ורואה הוא ולפיכך כתב דהאי דינא במלוגא דשטרי בלחוד הוא שאינה יכולה לומר לקוחין הן בידי לפי שאין אותיות נקנות אלא בכתיבה ומסירה וצריכה להביא ראיה על הכתיבה אבל במילי אחריני מהימנא מגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי דרב נחמן גופיה אמר הכי בעובדא דבקרא דלעיל וכי תימא ובמלוגא נמי אמאי לא מהימנא למימר לקוח בידי דהא אמרינן בפ' גט פשוט (דף קעג.) אותיות נקנות במסירה רבא אמר אין צריך להביא ראיה על המסירה וכי היכי דלמאן דאמר אותיות נקנות במסירה נאמן לומר לקוח הוא בידי לדידן נמי דקיימא לן אין אותיות נקנות במסירה אמאי לא מהימנא למימר במתנת שכיב מרע יהבינהו ניהלאי א"נ אגב ארעא א"נ שטר *זכייה כתב לי עליה ואירכס י"ל דלא דמי דלמאן דאמר אותיות נקנות במסירה כיון דמסירה גופא הקנאה היא נאמן לומר לקוח הוא בידי שהתפיסה מוכחת באותיות דבעלים מסרום לפס מקח כפס שהיא מוכחת בשאר מטלטלין אבל לדידן דקי"ל דאין אותיות נקנות במסירה כיון דמסירה גופא לאו הקנאה היא לא מהימן דתפיסתו לא מוכחת אלא שהבעלים מסרום אבל על הקנאת אגב או כתיבה לא מוכחא כלל והיינו דאמרינן התם דלמ"ד אין אותיות נקנות במסירה שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת אין מוציאין שטר חוב על אחרים ואם איתא אמאי לא נהמניה במגו דאי בעי אמר אגב קרקע נתנה לי או נמי כשמת האחד מגו דאי בעי אמר במתנת שכיב מרע נתנה לי דהסיא דאין מוציאין סתמא קאמר אע"ג דמית ליה חד מינייהו אלא ש"מ דלא מהימן. עוד הקשה הרב בן מג"ש ז"ל אהדייקינן התם במתניתין בפרק גט פשוט (שם) דשני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת מוציאין שטר חוב על אחרים ומפרשי' התם בגמרא דהיינו טעמא משום דאותיות נקנות במסירה ואין צריך להביא ראיה כדרבא וקי"ל כסתם מתני' הילכך לדידן דקי"ל דאין אותיות נקנות במסירה על כרחין טעמא דמוציאין משום דטוען דבכתיבה ומסירה קנאם ואבד שטר הקנאתם ואין צריך להביא ראיה תירץ הרמב"ן דטעם דמוציאין למ"ד אין אותיות נקנות במסירה לאו משום דמצי אמר שטר היה לי ואבד אלא משום שכל ששטר חוב יוצא מתחת ידו והוא כתוב בשמו אין חוששין כלל

נר מצוה
[א] מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' סד וסי' קו:
ד דף קט ע"ב] [דף פה. שם]
בב"ב דף מו. כי הרי"ף גרס בם אין אותיות נקנות במסירה (נ"א)

הגהות הב"ח
(א) דיכיל: כצ"ל: (ג) דהא כצ"ל:

המאור הגדול

וזמה שכתב הרי"ף ז"ל בההוא עובדא דההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי (ז"ל והדין הוא דינא דגמ' אבל השתא תקינו רבנן דמתיבתא למיגבא בע"ח מיתמי אפי' ממטלטלי ומסתברא לן דהא דאצרכה ר"נ לאתויי סהדי דמחיים תפסה ליה במלוגא דשטרי בלחוד הוא דדיינינן הכי ולא גמרינן למידי אחרינא משום דמלוגא דשטרי לא יכלה למימר לקוחין הן וכו' אמרי' לה אחוי שטריך דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה הלכך צריכה עדות דתבעוה מינה מחיים וכו' אבל מידי אחרינא דיכול למימר לקוח הוא בידי ומהימן כי אמר מחיים תפיסנא לי' מהימן) לא נראה לי משום דקשיא עליה ה"ד אי דאיכא עידי פקדון וראה מאי איריא מלוגא דשטרי אפי' כל מילי נמי לא יכלה למימר לקוח הוא בידי דהא קי"ל דבדאיכא עדים וראה אפי' אחר דלאו אומן אין לו חזקה אי דלא ראה ניהמניה במיגו דיכלה למימר החזרתי' לך ואי דליכא עידי פקדון ניהמנה במיגו דיכלה למימר לא היו דברים מעולם אלא מסתברא לן דשאני דין תפיסת פקדון מש"אר תפיסות כיון דברשותא דמאריה מחית ומש"ה אצרכה ר"נ לדידה לאיתויי סהדי דתפסתינהו מחיים ל"ש איכא עדים ול"ש ליכא עדים ל"ש מלוגא דשטרי ול"ש כל מילי:

נאני ומגבי רבא בר אבוה זוזי והא נאני בר חנו וחבו בר נאני בנהרדעא שכיחי טובא אלמא לא חיישינן ואביי התם למאי ניחוש לה אי ... אותיות נקנות במסירה אלמא לרבא לא מהימן אלא מטוב דלא חיישינן לשמא דאחר היו ולא הוה גבי בהו משום מיגו דמקח דלא מהימן ... שאין האותיות נקנות לו בלא כתיבה אף בנייר של בטר אינו יכול לתפוס בתורת משכון דהא לא קניאן ליה וסברתו של בעל המאור ...

מלחמת ה'

ועוד מ"ש הרי"ף ז"ל בההוא עובדא דההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי וכו' אי דאיכא עדי פקדון ורגלא מאי איריא מלוגא דשטרי ואפי' כל מילי נמי אי כו' דליכא וכו'. אמר הכותב כי נייס ושכיב אמרה לגמ' שמעתא דהא כתב רבינו דבמלוגא דשטרי ליכא למימר לקוחים הם בידי משום דאמרי' לה אחוי שטרך כלומר אי ליכא עידי פקדון וראה במידי אחרינא מהימנא משום דיכלה למימר לא היו דברים מעולם דלאו בתורת פקדון באו לידי אלא בתורת מקח כדאיתא בפ' חזקת הבתים ובמלוגא דשטרי ליכא למימר הכי משום דאמרי' לה אחוי שטרך וזה מפורש בדברי רבינו הגדול אבל צריך אני להביא ראיה לדבריו מפני שחלקו בה מקצת המורים ז"ל וזו היא שאמרו בפ' זה בורר דההיא איתתא דנפקא שטרא מתותי ידה אמרה ידענא ביה בהאי שטרא דפריעא הוא הימנה ר"נ אמר ליה רבא כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה פי' ומתוך שיכולה לומר לקוח הוא בידי יכולה לומר שטר פרוע הוא ואמר ליה אפ"ת רבנן שאני הכא דאי בעיא קלתי' ושמעינן מינה דלמ"ד אותיות צריכות כתיבה ומסירה בהא אע"ג דליכא עדים אינו נאמן לומר לקוח הוא בידי משום דאמרי' ליה אחוי שטרך כדברי רבינו הגדול ז"ל. זאת ועוד אחרת דגרסי' בפ' החובל בלום מי חיישינן לתרי יצחק ריש גלותא או לא אביי אמר חיישינן ורבא אמר לא חיישי' אמר רבא מנא אמינא לה דהנהו שטרי דנפקא בנהרדעא וכתיב בהו הכי נאני בר חנו וחבו בר נאני למאי ניחוש לה אי לנפילה מזהר זהירו בה אי לפקדון כיון דשמיה כשמיה לא מפקיד ליה מאי אמרת דלמא מסר ליה מקה דלא מהימן לומר שטר היה לי ואבד ולא לומר באגב או במתנת ש"מ נתנו לו ובשילהי ב"ב ג"כ הארכנו בזה וכיון ... של בעל המאור בפקדון אינה ושיא הטעתו אף בפ' שנים אוחזין וכבר כתבתי שם תהלה לאל גומר עלי:

ספר הזכות

כתוב בהלכות ומסתברא לן דהאי דהלכה רב נחמן לאיתויי סהדי דמחיים תפסה לה במלוגא דשטרי בלחוד הוא דדיינינן הכי ולא גמרינן מיניה למידי אחרינא משום דמלוגא דשטרי לא יכלה למימר לקוחין הן בידי דאי אמרה לקוחים הם בידי אמרי' לה אחוי שטריך: השיב הרב ז"ל יש מי שטוען עליו ואמר הלא אף כאן י"ל מיגו דיכלה למימר לא היו דברים מעולם א"נ החזרתים לך א"נ אגב קרקע הקנית אותם לי דהכא"ג לא בעיא כתיבה ואף לא מסירה ומשוכה בקרקע נקנה שטר בכ"מ שהוא כדאיתא בב"ב פ' המוכר את הספינה בענין ג' שטרות הם ואמרי' אגב שאני דלא בעינן כתיבה ועוד יש שטוען עליו ויאמר בלא מיגו תהוי נאמנת לומר ממושכנות הן בידי ומאי אולמא דלקוחות טפי ממושכנות והלא היינו מקח היינו משכון וכיון דתפיס נאמן בין במקח בין במשכון כל אלו הטענות ראיתי שטוענין על הרב ואת כולן ישא רוח כי הטענה הזאת שאמרו דיכלה למימר להד"ם א"נ החזרתים לך אינה טענה לפי שאם אמרה החזרתים לך או לא היו דברים מעולם מה הועילו לה השטרות בכבישתא תחת ידה לגבות בהם אינה יכולה והיאך נאמין אותה בטענתה יותר ממה שיועיל לה טענת מיגו וכלל זה בידינו בטענת מיגו כל מה שיוכל להועיל לה טענת מיגו יועיל לה טענתה ואם זה לא יועיל גם זה לא יועיל כגון ההוא מעשה דההוא שטרא דנפק מתותי ידה דסבתא ואמרה ידענא בההוא שטרא דפריעא הוא וא"ר נחמן מהימנא מיגו דאי בעיא קלתה והכא ודאי הטענה והמיגו שוין כי זה לא יועיל לעצמה וזה לא יועיל לעצמה אלא שזה הפסד למלוה וזה הפסד למלוה ואם יאמר הטוען שאם אמרה להד"ם גם הוא יועיל לעצמה שאם תלך ללווים ותעשה עמהם קנוניא יתנו לה חצי ההלואה או שמא יותר בעבור שתחזיר להם השטרות וכיון שכן תהא נאמנת לומר ממושכנות הן בידי עד כדי אותם דמים הא נמי לאו טענה היא דמי יימר דשמעי לה לווים וכפרי במלוה ודלמא אנשים כשרים הם ולא מקבלי מינה למיכפר בממונא דחברייהו וכיון שאין בידה לעשות לאו מיגו הוא. ומאי דטענו נמי ואמרי לימא מיגו דהות יכלה למימר אגב קרקע נתנם לי דלא צריך כתיבה הא נמי לאו טענה היא משום דבעיא לאתויי ראיה בהקנאת קרקע שהקנה את השטרות עמו ואילו בעיא למקנה ההוא (ספא) [טפח] של קרקע שהקנה לה מי לא בעיא (לאתויי ראיה או) לאתויי שטרא או לאתויי ראיה והא מלתא מוכחא מפ' גט פשוט בענין בני יוסף בן שמעון דגמ' התם הכי איתא ומנא תימרא ממתני' ולא אחר יכול להוציא עליהם שט"ח הא הם על אחרים מוציאין וכו' ואלא הא דתניא כשם שאין מוציאין שט"ח זה על זה כך אין מוציאין על אחרים במאי פליגי ואמרי' באותיות נקנות במסירה פליגי תנא דידן סבר אותיות נקנות במסירה ותנא ברא סבר אין אותיות נקנות במסירה דמאן דאמר שאף הם על אחרים אין מוציאין קסבר אין אותיות נקנות במסירה ואם איתא דיכלה למימר אגב ארעא אקני לי ולא צריך לאיתויי שום ראיה אחריתי אמאי אין מוציאין על אחרים אלא ש"מ דצריך לאיתויי ראיה או לאתויי שטרא בהכי ודקא טענו עליה נמי מ"ש משכון ממקח ומאי אולמיה דהאי מהאי ובלא מיגו נמי תהא נאמנת לומר ממושכנות הן בידי האי נמי לאו טענה היא כלל דלא דמי משכון למקח דכיון דקא מודי ליה בגופיה דדידיה הוא בחזקתיה מוקמינן ליה כדקא מודי ליה וכי אמר משכון הוא בידי צריך לאתויי ראיה ואי איכא מיגו מהימנינן ליה ואי לא לא דהא אפי' בבקרא דיתמי דתפסי תורא מיניה כו' א"ל לא כו' הואיל ויכול לומר לקוח הוא בידי הא לאו הכי לא הוה מהימן במשכון. ועוד יש תשובה ולהשיב על זו הטענה דכי אמרה ממושכנות הן בידי מחיים אמאי מהימנא מי איכא למימר הכי יכול לטעון עד כדי דמיהן ומאי חזיין ליה לדמיהן והא לא יכלה למגבא בהו מידי וכי אית ליה סהדי דמחיים תפסה לה לאו למגבא בהו מידי אלא כמי שמכריח את חבירו ומתעסק עמו לפרעו כאדם שאומר לחבירו אכריח אותך עד שתפרעני אבל למיקנינהו כעין משכון כלל כלל לא קני להו דלא דמי למשכון. הנה נדחו כל הטענות האלה מעל דברי הרב אלא שנשארה לנו טענה אחרת שהרי יכולה לומר מתנת ש"מ נתנם לי ואינה צריכה עוד לשום דבר אחר והשטרות נקנות לגופן לגבות מן הלווים הלכך כי אמרה ממושכנות הם בידי אמאי לא מהימנא וא"ת צריכה היתה להביא ראיה על זה אינה צריכה דהא קי"ל כרבא כיון דהכי הוא אמאי לא הימנה ר"נ במשכון אלא ודאי האי מעשה דמלוגא בדאיכא עידי פקדון הוא דלא יכלה למימר מתנה הם בידי כיון דאיכא סהדי דבתורת פקדון באו לידה תו לא יכלה למימר מכרם לי או נתנם לי במתנה והכא ודאי לא הימנה רב נחמן אלא בסהדי דתפסינהו מחיים ובדאיכא שט"ח בידה הוי מעשה דלא מיחסרא בה מהימנותא לענין החוב אלא דלא הוו להו נכסי ליתמי מינייהו אלא מהאי מלוגא בלחוד וקא תפסה להו בתורת משכון כדפי' הרב ז"ל. ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד אמר המחבר עוד נ"ר יוסף הלוי תלמידו טענה על רבינו הגדול ז"ל שהוא אומר דיכול אדם לומר שטר כתב לי ואבד הימני מדתנן והן מוציאין שט"ח על אחרים ופירשו עלה בגמ' דאותיות נקנות במסירה וא"צ להביא ראיה

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל ההיא סבתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי דאמרה מחיים תפיסנא ליה ואמר לה ר"נ אית לך סהדי דתבעי מינך וכו': כתב הרב ז"ל האי דינא ליתא אלא במלוגא דשטרי משום דלא הות יכולה למימרא לקוחות הן בידי דקי"ל אין אותיות נקנות במסירה ואי אמרה לקוחות הן בידי אמרי' לה אחוי שטרך מש"ה אצרכה רב נחמן לאיתויי סהדי דמחיים תפסינהו ואי לא לא מהימנא דליכא למימר מיגו. אלו דברי הרב ז"ל: אמר אברהם יש מי שטוען עליו ויאמר והלא אף כאן יש לומר מיגו דיכולה למימר לא היו דברים מעולם אי נמי החזרתי לך אי נמי אגב קרקע הקנה אותם לי דהכא"ג לא בעינן כתיבה ואף לא מסירה ומשוכה בקרקע נקנה השטר בכל מקום שהוא כדאיתא בב"ב פ' המוכר את הספינה בענין ג' שטרות הן. ואמרי' אגב שאני דלא בעינן כתיבה ועוד יש מי שטוען עליו ואומר בלא מיגו תהא נאמנת לומר ממושכנות הן בידי ומאי אולמיה דלקוחות טפי ממושכנות והלא היינו משכון והיינו מכר כיון דתפיס מהימן בין במכר בין במשכון כל אלה הטענות ראיתי שטוענים על הרב ז"ל ואת כולם ישא רוח כי הטענה הא' שאמרו דיכולה למימר לא היו דברים מעולם א"נ החזרתים לך אינה טענה לפי שאם אמרה החזרתים לך או לא היו דברים מעולם מה הועילו לה השטרות בכבישתן תחת ידה לגבות בהן אינה יכולה והיאך נאמין אותה בטענתה יותר ממה שלא יועיל לה טענת מיגו. וכלל זה בידינו בטענת מיגו למה (שיועיל) [שיוכל] להועיל טענת מיגו יועיל לה טענתה ואם זה לא יועיל גם זה לא יועיל כגון ההוא מעשה דההוא שטרא דנפק מתותיה ידה דההיא סבתא ואמר ידענא בהאי שטרא דפריעה הוא ואמר רב נחמן מהימנא מיגו דאי בעיא קלתה והכא הטענה והמיגו שוין הם כי זה לא יועיל לעצמה וזה לא יועיל לעצמה אלא שזה הפסד למלוה וגם זה הפסד למלוה. ואם יאמר הטוען (שאמרה) [שאם אמרה] לא היו דברים מעולם גם הוא (לא) יועיל לעצמה שאם תלך ללווים ותעשה עמהם קנוניא תנו לי חצי ההלואה או שמא יותר בעבור שתחזיר להם השטרות וכיון שכן תהא נאמנת עד כדי אותם דמים. האי נמי לאו טענה היא דמי יימר דשמעי לה לווים וכפרי במלוה ודלמא אנשים כשרים הם ולא מקבלי מינה למכפר בממונא דחברייהו וכיון שאין בידה לעשות לאו מיגו הוא. ומאי דטענו נמי ואמרי לימא מיגו דהות יכלה למימר אגב קרקע נתנם לי דלא צריך כתיבה הא נמי לאו טענה היא משום דבעיא לאיתויי ראיה בהקנאת קרקע שהקנה את השטרות ואילו בעיא למקנא ההוא(בבא)[טפח]של קרקע שהקנה לה מי לא בעיא לאיתויי (ראיה ולאתוי שטרא)[שטרא או לאתויי ראיה]והא מלתא [מוכחא] מפ' גט פשוט בענין ב' יוסף בן שמעון דאמרי' הא הם על אחרים מוציאים והתניא כשם שאין מוציאים זה על זה כך אין מוציאים על אחרים ואמרי' באותיות נקנות במסירה פליגי דמאן דאמר שאף על אחרים אין מוציאים קסבר אין אותיות נקנות במסירה ואם איתא דיכולה למימר אגב קרקע אקנו לי ולא צריך לאיתויי שום ראיה אחריתי אמאי אין מוציאין על אחרים אלא ש"מ דצריך לאיתויי ראיה או לאהווי שטרא בהכי. (דוקא) [ודקא] טעני עליה נמי מ"ש משכון ממקח ומאי אולמיה דהא מהאי ובלא מיגו נמי תהא נאמנת לומר ממושכנות הן [בידי] הא נמי לאו טענה היא כלל דלא דמי משכון למקח דכיון דקא מודה ליה וכי אמר משכון הוא בידי צריך לאיתויי ראיה ואי איכא מיגו מהימנין לה ואי לא לא תדע דהא אפי' בבקרי דיתמי דתפסי תורא מיניה א"ל רב נחמן אית לך סהד דלאחר מיתה תפסיה א"ל לא [כו'] הואיל ויכול נמי למימר לקוח הוא בידי יכול נמי למימר מחיים תפיסנא ליה במשכון אלמא במשכון דתורא איצטריך למימר מיגו דיכול למימר לקוח הוא בידי הא לאו הכי לא הוה מהימן במשכון. עוד יש תשובה גדולה מזו להשיב על זאת הטענה דכי אמרי' ממושכנות הן בידי מחיים אמאי מהימנא ומי איכא למימר הכא יכול לטעון עד כדי דמיהן ומאי חזיין ליה לדמיהן והא לא יכלה למגבא בהו מידי. וכי אית לך סהדי דמחיים תפסה להו לאו למגבא בהו מידי אלא כמי שמכריח את חבירו ומתעסק עמו לפורעו כאדם שאומר לחבירו לא אניח אותך עד שתפרעני אבל למקנינהו כעין משכון כלל כלל לא קני להו דלא דמי למשכון אחר. הנה נדחו כל הטענות האלה מעל דברי הרב ז"ל אלא שנשארה לנו טענה אחרת שהרי יכולה לומר מתנת ש"מ נתנם לי ואינה צריכה עוד לשום דבר אחר והשטרות נקנות לגופן לגבות מן הלווים הלכך כי אמרה ממושכנות הן בידי אמאי לא מהימנא. וא"ת צריכה היתה להביא ראיה על זה אינה צריכה דהא קי"ל כרבא דאמר בפ' גט פשוט אותיות נקנות במסירה אביי אמר צריך להביא ראיה רבא אמר אינו צריך וקי"ל כרבא וכיון דהכי הוא אמאי לא הימנה ר"נ במשכון אלא ודאי האי מעשה דמלוגא דשטרי בדאיכא עדי פקדון הוא דלא הות יכלה למימר מתנה הם נתונים לי דכיון דאיכא סהדי דבתורת פקדון באו לידה תו לא יכלה למימר פקדון הם בידי או נתנם לי במתנה ובהכי ודאי לא הימנה ר"נ אלא בסהדי דתפסינהו מחיים ובדאיכא שט"ת בידה הוי מעשה דלא מחסרא בהימנותא ואלא דלא הוו להו נכסי ליתמי למגבא מינייהו אלא מהאי מלוגא בלחוד וקא תפסה להו בתורת משכון כדפי' הרב ז"ל:

כלל שמא של חבירו היה אלא זה שנמלא ברשותו בחזקה שלו הוא מתחלתו ועד סופו והכי מוכח בפרק האשה שנפלו (דף קטו:) גבי עובדא דילחק ריש גלותא אבל הכא שנודע שהיה של חבירו אינו נאמן לומר שטר היה לי ואבד אא"כ מביא ראיה וראיה לדבר מדאמרינן פרק זה בורר (דף לא.) ההיא איתתא דנפק שטרא מתותי ידה בבי דינא דר"נ אמרה ידענא ביה דפריעא הוא הימנה רב נחמן אמר ליה רבא כמאן כרבי דאמר אותיות נקנות במסירה כלומר ומגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי נאמנת לומר פרוע הוא אלמא לרבנן לא מהימנה וה"ד אי דאיכא עדים וראה אפילו לרבי לא מהימנא כדמפורש בשמעתא דאומן אפילו במטלטלין דעלמא אלא ע"כ בדליכא עדים וראה וקאמר רבא דלרבנן לא מהימנא עד שתביא ראיה אע"ג דאיהו דאמר דאע"ג דאותיות נקנות במסירה אינו צריך להביא ראיה על המסירה וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל שכתב [לענין מוכר שטרו] בפ' ו' מהלכות מכירה שאינו צריך ראיה לענין קנייתו כלומר שאם הלוה רוצה לפרעו אין המלוה יכול למחות בידו אבל צריך ראיה לענין תביעה שהרי הנתבע אומר לו מי יאמר לי שהבעל דברים דידי כתב ומסר לך ע"כ ואין דבריו נכונים [אלא צריך ראיה בין כלפי מלוה ובין כלפי לוה שכן העלה הרשב"א עיין במ"מ]: **ומסתברא** לן דהאי מלוגא דשטרי בתורת משכון הוא דתפסה ליה כו'. וא"ת א"כ להימניה משום מגו דאי בעיא אמרה לקוח הוא בידי ומהימנה לגבי גוף השטרות שגופן ממון כשאר מטלטלין לגור ע"פ ללוחיתו והשתא נמי להימניה בתפיסה דמשכון משום האי מגו י"ל דאי טענה הקנה לי גוף השטרות בלבד לא מהימנא שאין אדם עשוי למכור שטרי ראיה שלו לגור ע"פ ללוחיתו ואי אמרה מכרן לי בין לגופן בין לראיה שבהן ומסרן ולא כתב כיון שהמקח בטל לשעבוד שבהן אף הוא מתבטל לגבי גוף השטרות ולא עוד אלא אפילו אמרה מכרן לי בין לגופן בין לשעבודן ושטר הקנאה היה לי ואבד כיון דלא מהימנית לה לשעבודא שבהן אף לגוף השטרות אינה נאמנת. ואחרים פירשו דהא דמלוגא בדאיכא עדים וראה היא ודינא דתפיסה אתא לאשמועינן ואע"ג דתפסה להו מחיים כיון דלשם פקדון הוו בידה לאו תפיסה מיקרי וצריכה היא עדים [שתבעוס]

רש"י

נו. המוכר [את הספינה]: חושלי. שעורים קלופין: הגודרות. נדרות נאן אין לבן חזקה אין חזקת המחזיק בהן חזקה שיהו נאמנין לומר לקוחין הן בידי דאימור מנפשייהו עיילי: שאני עיזי. מתוך שרצות לכאן ולכאן ואין נוחין לשמור מוסרין אותם לרועה לשומרם היטב ולא שייך למימר בהו דמנפשייהו עיילי: בת רב חסדא. אשתו של רבא: אפכה רבא לשבועה. מי שכנגדה התובע אותה כדתנן ואלו נשבעין ונוטלין מי שכנגדו חשוד על השבועה: זימנין. פעם אחרת: כבת רב חסדא. שהאמנה לה לחשוד את האשה על השבועה: דקים לן בגוה. דלא משקרא: אי נמי בשודא דדייני. היכא דשני שטרות יולאין על אדם אחד שנתן כל נכסיו לשנים ושני השטרות זמנם שוה ודינא הוא שודא דדייני והיכא דמעיד האי דקים לן בגויה על אחד מן השטרות דרע הוא יהבינא לאידך: כתבו לי זכותא. שבאתי לדין ונפטרתי בשבועתי ממנו: ממולאי. מבית עלי שהם כרותי ימים אשרתא. קיום השטר הנפק שכותבין במותב תלתא הוינא ואתא פלוני ופלוני ואסהידו אהתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו: דליחוו. שיעידו זה כתב ידי: הכא נמי מיחזי כשקרא. לכתוב נשבעה פלונית ועדיין לא נשבעה: אפילו מצאו. לגט אשה דלא בעי רבי מאיר כתיבה לשמה דוכתב לה דקרא דרים וחתם דבעי

חזקת הבתים* נמי אמרינן הנהו עיזי דאכלו חושלי בנהרדעא אתא מרי דחושלא תפיס בהו וקא טעין טובא אמר אבוה דשמואל יכול לטעון עד פרי דמיהן והאמר ר"ל הגודרות אין להן חזקה שאני עיזי דמסירן לרועה למימרא דכל היכא דיכיל למימר לקוח הוא בידי יכול למימר בחוב דידי תפשתיה כדאמר ר"נ בבקרא דיתמא ומסתברא לן נמי דהאי מלוגא דשטרי בתורת משכון א הוא דתפסה ליה אבל לענין מיגבא בהו לא מהניא לה תפיסה ולא כלום בין מחיים בין לאחר מיתה דאין אותיות נקנות במסירה: ההיא איתתא דמחייבה שבועה בי דינא דרבא אמרה בת רב חסדא ידענא בה דחשידא אשבועתא אפכה רבא אשכנגדה זמנין הוה יתיב רב פפא ורב אדא בר מתנא קמיה אייתו ההוא שטרא לקמיה אמר ליה רב פפא ידענא ביה דשטרא פריעא הוא אמר ליה איכא איניש אחרינא בהדי מר אמר ליה רב אדא בר מתנא ולא יהא ר"פ כבת רב חסדא אמר ליה בת רב חסדא קים לי בגוה ומר לא קים לי בגויה אמר רב פפא השתא דאמור רבנן קים לי בגויה מלתא היא כגון (א) *אבא בר מר דקים לי בגויה קרענא שטרא אפומיה קרענא סלקא דעתך אלא מרענא שטרא אפומיה. ולא מפרע מידי מיניה אלא ב בשבועה אי נמי בשודא דדייני ג יהבינא לההוא דלא איתרע שטריה וחזינן לגאון דקאמר דהאידנא לא ד אפשר ליה לדיין למימר קים ליה בגויה דלא בריר לן קים לן בגויה היכי הוי הלכך לית ליה לאורועי שטרא או לאפוכי שבועה אלא בעדות ברורה ואעפ"כ בעדות אדם נאמן מחמיצין את הדין ודורשין וחוקרין עד שיתברר הדבר ויצא הדין לאמיתו: ההיא איתתא דאחייבת שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי אמר ליה בעל דין תיתי והשתבע לי ה *במאתין אמרה להו כתובו לי זכותא דלכי משתבענא יהבו לי אמר להו רב ביבי בר אביי כתבו לה א"ר פפי משום דאתו ממולאי אמרי כילי מוליתא הא אמר רבא האי אישרתא דדייני דכתיבא מקמי דליחוו סהדי (א) חתימות ידייהו פסולה אלמא מיחזי כשיקרא הכא נמי מיחזי כשיקרא (ב) וליהא מדרב נחמן דאמר רב נחמן אומר היה רבי מאיר אפילו מצאו באשפה חתמו ונתנו לה כשר ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"מ אלא בגיטי

ממנה מחיים: ההיא איתתא דאיתחייבת שבועה. שהיה אדם תובעה ממון והיא כופרת: בת רב חסדא. אשתו של רבא: אפכה רבא לשבועה אשכנגדה. התובע אותה ישבע ויטול כדתנן [שבועות דף מד:] ואלו נשבעין ונוטלין שכנגדו חשוד לשבועה: זימנין. פעם אחרת: כבת רב חסדא. שהאמינה לחשוד את האשה בשבועה: דקים לי בגוה. דלא משקרא: קרענא ס"ד. וכי אחד נאמן להוציא שטר חתום מיד המחזיק בו אפוקי ממונא הוא ותרי בעינן: **תיתי** תשתבע לי (ג) במתא. דדינא הכי דמשתבע באתרא דבעי מלוה ודוקא מלוה משום דמטיקרא נמי מצי למכפייה

ופרעו בו ביום אינו חוזר ונוה בו. ואפי' בו ביום ואע"ג דלא מוקדם הוא שהרי ביום המלוה נכתב: שכבר נמחל שעבודו. כשפרעו (א) ובטל השטר ונמצאת מלוה שניה מלוה על פה ואינה גובה מן הלקוחות: אבל לשקרא. שלא נכתב על מלוה זו לא חיישינן אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור: ההוא גברא דאפקיד שבע מרגניתא דצייירי בסדינא. שבע מרגליות צרורות בסדין אחד הפקיד בי רבי מיאשא: ולא פקיד. לא צוה לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: אתא לקמיה דר' אמי. לתבוע את היורשים והיורשים אומרים שמא של אבינו היו: דלא אמיד. לא היה עשיר: סימנא. דאמר בסדין הן צרורות והן שבע:

רש"י

דבעי חתימה לשמה: שטר שלוה בו ופרעו. בו ביום: אינו חוזר ולוה בו אפילו בו ביום אע"ג דלאו מוקדם הוא כי ביום המלוה נכתב: שכבר נמחל שיעבודו. משפרעו ובטל השטר ונמצא מלוה השניה מלוה על פה הוא ואינה גובה מן הלקוחות: לשקרא. שלא נכתב על מלוה זו לא חיישינן אם לא שיש בדבר ביטול שטר גמור: שבע מרגניתא כי צררן בסדינא. שבע מרגליות צרורים בסדין אחד הפקיד ביד רבי מיאשא: ולא פקיד. לאנשי ביתו שחטפתו מיתה: אתא לקמיה דרבי אמי. לתבוע את היורשין והיורשין אמרי שמא של אבינו היה שחטפתו מיתה: דלא אמיד. לא היה עשיר: והא קא יהיב סימנא. דאמר בסדין הן צרורות והן שבע: מטכסא. לבוש משי: ההוא דאמר. בשעת מיתה: נכסאי לטוביה. ולא פירש לאיזה טוביה: דגיס ביה. ההוא רגיל אצלו ומגו דגס בו קורא לו בשמו כאילו לא נסמך: תלמיד חכם קודם. דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בעת מיתתו דאמר מר כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למהנה תלמידי חכמים מנכסיו: שודא דדייני. הטלת הדיינין לפי מה שיראו הדיינין שהיה דרכו של המת לקרב את זה יותר מזה או מי שמכניס יותר טוב והולך בדרך הישר שיש לומר לו נתכוין המת ליתן לו: וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה חזר ומחל ללוה: מחול. דאמר ליה לוה ללוקח לאו בעל דברים דידי את

תורה אור

נשים דבעינן כתיבה לשמה וליכא אבל בשאר שטרות מודו ליה דאמר רב אסי א"ר יוחנן שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו טעמא דנמחל שעבודו הא לשקרא לא חיישינן: [דף פה:] ההוא גברא דאפקיד שבע מרגניתא דצייירין בסדיניה בי רבי מיאשא בר בריה דרבי יהושע בן לוי שכיב רבי מיאשא ולא פקיד אתא לקמיה דר' אמי אמר ליה חדא דידענא ביה בר' מיאשא דלא [א] אמיד ועוד הא יהיב [ב] סימנא ולא אמרן אלא באיניש דלא רגיל דעייל ונפיק אבל רגיל [ג] דעייל ונפיק לא אימור איניש אחרינא אפקיד ומחזא חזא וההוא גברא נמי דאפקיד כסא דכספא בי חסא שכיב חסא ולא פקיד ואתו לקמיה דרב נחמן דן להו כהאי דינא דרבי אמי ותו ההוא גברא דאפקיד מטכסא בי רב דימי אחוה דרב ספרא שכיב רב דימי ולא פקיד אתו לקמיה דרבי אבא ודן להו כרבי אמי ורב נחמן למימר דהלכה רווחת היא ולית בה פלוגתא °ההוא דאמר נכסאי לטוביה שכיב [ה]אתא טוביה אמר רבי יוחנן הרי בא טוביה אמר לטוביה ואתא רב טוביה לטוביה אמר לרב טוביה לא אמר ואי איניש דגיס ביה הוא הא גיס ביה אתו שני טוביה [ד] שכן ות"ח ת"ח קודם קרוב ות"ח ת"ח קודם איבעיא להו שכן וקרוב מאי ת"ש °טוב שכן קרוב מאח רחוק שניהם שכנים שניהם קרובים שניהם ת"ח שודא דדייני א"ל רבא לבריה דרבי חייא בר אבין בר אוריין תא אימא לך מילתא מעלייתא דהוה אמר אבוה דאימך משמיה דשמואל הא דאמר [ג]שמואל [ה] המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל מודה שמואל במכנסת שטר חוב לבעלה וחזרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו כידה

נר מצוה

דאמר בסדין הן צרורות והן שבע: שכיב חסא ולא פקיד. שטבע בנהר כדאמרינן ביבמות בפרק בתרא (א) (דף קכא:): מטכסא. לבוש משי וכתב הרי"ף ז"ל בפ' המפקיד דמהא שמעינן דמאן דמפקיד גבי חבריה ואית ליה סהדי דהאי מידי בעיניה אפקידיה גביה שקיל ליה ואפילו מיתמי ולית להו למטען דילמא בתר הכי זבניה אבון מינך והוא הדין דכי איתיה בחיים לא יכיל למטען דהדרי זבינתיה מינך עד כאן ולאו למימרא דהכא בדאיכא עדים ראה הוא דאם כן מאי קאמר הא קא יהיב סימנא (תניא) הל"ל ועוד ראה תניא ועוד אפי' כי עייל ונפיק בביתיה אמאי לא יהבי ליה דהא כל היכא דאיכא עדים וראה אינו נאמן לומר חזרתי ולקחתיו כדמפרש בפרק חזקת הבתים (דף מו:) בשמעתתא דאומן וכמו שכתוב בהלכות בפרק המפקיד אלא שהרב ז"ל מפרשה לנו בדאפקיד גביה בסהדי והנהו סהדי לא בקיאי בהו אי הני איננהו אי לא אלא הוא דיהיב בהו סימנא ואיכא סהדי אחריני דמסהדי דאית בהו ההוא סימנא ומש"ה מהני כאילו עידי פקדון מסהדי דהני נינהו דאפקיד גבייהו ואיכא מאן דאמר דהני תרי טעמי צריכי להדדי דאי משום לא אמיד בלבד לא מפקינן מיניה דחיישינן דילמא ר' מיאשא לא הוה מפרסם נפשיה אי נמי מציאה אשכח כדאמרינן בפרק הניזקין (דף נג:) גבי עמרם צבעא וכן נמי משום סימנא בלחוד לא מהדרינן כדמוכח בריש פרק האשה שלום

בעובדא דסומכוס [דף קטו:] דא"ל והא כן וכן הוו ובחביתא רמיין אמר ליה דידך שקליתינהו והני אחריני נינהו ואסיקנא דחיישינן שמא פינן אלא ודאי הני תרי טעמי צריכי להדדי ולא נהירא דאע"ג דמשום לא אמיד בלחוד לא מהדרינן משום סימנא כי איכא עדי פקדון משמע דמהדרינן מדאמרינן פ' איזהו נשך (דף ע.) הני זוזי דיתמי היכי עבדינן בהו בדקינן *(איניש דמעלי וספי נכסיה) ויהבינן ליה ושקלינן מיניה דהבא פריכא ודוקא דהבא פריכא אבל דבר המסויים לא דלמא פקדון נינהו גביה והאי מארי דפקדון ויהיב ביה סימנא ושקיל ליה אלמא אע"ג דאמיד כי יהיב סימנא שקיל ליה וכי תימא אם כן קשיא הויא דפרק האשה שלום (שם) לא קשיא דהתם היינו טעמא משום דלאו סימן מובהק הוא וכדמוכח התם דאמרי סבר רב חסדא למימר היינו שני תלמידי חכמים דלא אמרינן הני אזלי לעלמא והני אחריני נינהו א"ל רבא מי דמי התם דאמרי סימנין הכא גבי סומכוס מאי סימני אית בהו ודקאמר כן וכן הוויין אימר איתרמויי איתרמי והאי סימנא דאמרי' הכא מיירי בסימן מובהק ותמהני דהא משמע דסימנא דשבע מרגניתא היינו דאמר בסדין הן צרורות והם שבע וכן כתב רש"י ז"ל וכן יראה שלפיכך הזכיר התלמוד דאפקיד שבע מרגניתא כי צייירי בסדינא ומה בין זו להאי דסומכוס לפיכך נראה לי יותר דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק כ"ד מהלכות סנהדרין ויש לדיין לדון בדיני ממונות על פי הדברים שדעתו נוטה להם שהן אמת וכו'. וכן מי שבא וטען שיש לו פקדון אצל פלוני שמת בלא צואה ונתן סימנין מובהקין ולא היה זה הטוען רגיל ליכנס בבית זה שמת אם ידע הדיין שזה המת אינו אמיד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת מוציאין מן היורשים ונותנו לזה האמור בו שנתן סימניו וכן כל כיוצא בזה שאין הדבר מסור אלא ללבו של דיין לפי מה שיראה לו שהוא דין האמת כו' ולפי זה טעמא דסימנא לא סגי בלא טעמא דלא אמיד והא דמוכחא הויא דפרק איזהו נשך (דף ע.) דבסימנא בלחוד מהדרינן היינו משום דהתם מיירי בדאיכא עדי פקדון והא דהכא בדליכא עדי פקדון (א) אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"א מהלכות נחלות ולמה לא יקחו משכון כליס של זהב או חלי של זהב שמא של אחרים הוא ויתנו סי' ויטלוהו אחר מותו אם ידע הדיין שאין זה אמיד ע"כ ובודאי דהויא דפרק איזהו נשך אפילו באמיד מיירי משום דחיישינן דילמא איכא עדי פקדון ומיהו הדין אמת דאע"ג דליכא עדי פקדון כל היכא דלא אמיד מהדרינן [בסימן ואפילו אינו מובהק]: ההוא דאמר. בגוסס מיתה: נכסי לטוביה. ולא פירש לאיזו טוביה: דגיס ביה. רגיל בו ומגו דגיסי אהדדי קורא לו בשמו כאילו לא נסמך: ת"ח קודם. דמסתמא אדם מצדיק מעשיו לזכות בשעת מיתה דאמר מר [ברכות דף לד:] כל הנביאים לא נתנבאו אלא למהנה תלמיד חכם מנכסיו: שודא דדייני. כמו ירה בים [דמתרגמינן] שדי בימא הטיל בים ואף כאן הטלת הדיינים לפי מה שיראו הדיינים שהיה דרכו של מת לקרב זה יותר מזה או מי שמכניס טוב ונוהג דרך ישרה שיש לומר לו נתכוון המת לזכות כך פרש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"א מהל' זכייה והקשו על זה דמדאמר שניהם קרובים שניהם שכנים משמע שהם שוים בכל ענין דאי לא היכי בעיא שכן וקרוב והנך אחריני ואין זו קושיא אבל הם פירשו דשודא לשון *שוחדא שהחי"ת מובלעת כדרך שאמרו מסותא ועניינו מסחותא ופירושו שהרשות ביד דיינין לעשות כרצונם וסמכו זה מדאמר בסוף פרק קמא דגיטין [דף יד:] חכמים אומרים יחלוקו ובכאן אמרו מה שירצה שליש יעשה (ג) מפרשינן התם דרבנן דאמרין יחלוקו מספקא להו כו' וכאן אמרו שודא עדיף אלמא כמה שירצה יעשה קרי שודא והכי מוכח בפרק י' יוחסין (דף עד.) דפרכינן גבי נאמן הדיין לומר לזה זכיתי כו' ולהדר ולדייניהו ומפרקינן בשודא דדייני ואם איתא דשודא נמי אינה אלא פסק דין לפי טעמו של דבר מה לי שודא מה לי דינא אחרינא אלא ודאי כדכתיבנא והכי נמי מוכח בפ' מי שהיה נשוי [דף צד:] בעובדא דאימיה *)דרב ביבי. ורמו אשמעתין היכי אזלינן בתר קורבא ואומדן דעתיה והא תניא בתוספתא בפרק גט פשוט האומר עשו טבי עבדי בן חורין אם היו שם שני טבי אין דורשין לשון הדיוט לזה היה אוהב ולזה לא היה אוהב אלא שניהם בן חורין וטולין מעיהם דמי אחד מהם וכן האומר [תנו] מאתים דינרים ליוסף בן שמעון והיו שם שני יוסף בן שמעון אין דורשין לשון הדיוט לומר לזה היה אוהב ולזה לא היה אוהב אלא שניהם חולקים בשוה אלמא לא אזלינן בתר אומדן דעתא וקורבא יש לומר דמשחרר שאני דכיון דעבר בעשה [ברכות דף מז:] לא מחזיקין ליה דמשחרריה מנפשיה אלא אמרינן שנפלה בכסף של אחרים ולפיכך אין כאן מקום לאומדנא קורבת הדעת וסיפא נמי לאו דאמר תנו מתנה אלא באומר מלוה או פקדון יש לו בידי ולפיכך אין כאן מקום לאומדנא שאדם מצוי לקבל פקדון או ללוות ממי שאינו אוהבו: המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו. המוכר שהוא מלוה מחלו ללוה: ואפילו יורש. של מלוה מצי מחיל וחזינן למקצת רבוותא כו' זהו דעת ר"ח ז"ל שכתב דטעם דמוחל משום דיכול למימר עייניה בחושבנא ולא

*)נ"ל דרמי בר חמא (ג"א).

שלטי הגבורים

א כתב מיי' אם באו עדים והעידו בפני ב"ד שאין הנפקד אמיד אין מוציאין מהיתומים בעדותן שאין זה ראיה ברורה אומד דעתא אינו אומד ואינו לדיין אלא מה שעיניו רואות:

ב כתב הרא"ש הני תרי טעמי שייכי אהדדי ואין מועילין זה בלא זה דבעינן דלא אמיד ויהיב סימנא ודוקא היכא שהיתומים טוענין שמא אבל אי טוענין ודאי אבינו אמר לנו שהיו שלו משתבעי דקושטא קאמרי ולא מפקינן מידייהו והרמב"ן ז"ל הביא ראיה מדקאמר ולא פקיד הא אי פקיד אע"פ דלא אמיד לא מפקינן מיניה:

לשון ריא"ז

ג אבל אם היה רגיל לצאת ולהכנס בביתו שראה אותו בביתו וידע סימניו אע"פ שידוע שדבר זה פקדון היא כגון שהיה זה שמת עני ולא היה לו דבר חשוב כזה חוששין שמא פקדון של אחרים הוא ואינו של זה שנותן הסימנין לפיכך יהיה מונח ביד היורשין עד שיבא אדם ויתבענו בעדים וכזה ראוי לדון כמבואר בקונט' הראיות: כתב ה"ר יונה ז"ל כיון שלא זכה זה התובע מותר ליתומים להשתמש בו ולמכרו שהרי זה התובע שטען ודאי נתבטלו דבריו ומעתה אין טענת ודאי על פקדון זה וכיון שהוא ספק ונמצא ברשות אביהם ישתמשו בו וכן מסתבר דאדם דלא אמיד ונמצא ממון ברשותו לא אמרינן שיהא מונח עד שיבא אליהו ושמא יבא אדם ויתן בו סימן אלא ודאי אמרי' שמא מציאה כל זמן שלא בא עליהם טוען טענת ודאי בסימן מובהק:

ד כתב הטור באו שנים ששמם טוביה אם אחד מהם שכנו ואחד ת"ח ת"ח קודם וכן אם אחד מהם קרוב ואחד ת"ח ת"ח קודם דמסתמא דעתו קרוב יותר לת"ח אא"כ שידוע שדעתו קרובה יותר לשכנו או לקרובו שכן וקרוב שכן קודם והאי שכן לא מיירי בשכן הדר אצלו דכמה אנשים דרים זה אצל זה ואין להם שייכות ביחד אלא בשכן חבירו ורגיל עמו כמ"ומ וי"א דהאי קרוב מיירי שאינו ראוי ליורשו שאם ראוי ליורשו הוא קודם ולא נהירא דאדרבה כשהוא ראוי ליורשו איכא הוכחה טפי שלא היה בדעתו עליו שלא היה צריך לצוות עליו דבלאו הכי ראוי ליורשו:

לשון ריא"ז

אמר לטוביה ובא רב טוביה אין נותנין לו שהוא אמר לטוביה וזה שמו רב. אם היה המצוה רגיל עמו מפני שרגיל עמו קרא אותו בשמו ולא קראו רב כדרך שקוראין אותו העולם והרי הוא כמו שאמר רב טוביה באו לתבוע שני בני אדם ששמם טוביה רואין אם היה הא' שכן והא' ת"ח ת"ח קודם היה הא' שכן וה' קרוב שכן קודם שנאמר טוב שכן קרוב מאח רחוק ונראה בעיני שאם היה הקרוב ראוי ליורשו לא היה דעתו אלא על היורש כמבואר בקונט' הראיות:

ה כתב ב"ה ואפי' עביד תנאה דלא מצי מחיל לא מהני ואפי' היורש של המוכר יכול למחול כתב בעל התרומות שאין היורש יכול למחול לעצמו להפסיד ללוקח כיצד ראובן הלוה לבנו בשטר ומכרו לשמעון ומת ראובן לא יאמר הבן הואיל ואני יורש החזקתי למחול לעצמי ואין לי לשלם כלום מדינא דגרמי שאני לא כוונתי להזיק ללוקח אלא

ספר הזכות

[...]מת יקוחה היא בידי ואומן נמי אאגריה ודבר ברור הוא בכ"ע ואם תשאל והרי גוף השטרות לצור ע"פ צלוחית [...]שאל מטלטלין שן לקנות במסירה וליסימניה בתפיסה דמשכון משום האי מיגו זו אינה תורה דאם אמרה הקנה לי [...]ף השניירות בלבד לא מהימנא דאין אדם מוכר שטרי חובות שלא נפרעו לצור בהן צלוחית ואם אמרה מכרתן לי [...]ן לגופו בין לשעבוד שבהן ומסר ולא כתב המקח בטל לגמרי ולמקום שהשעבוד הולך שם השטר הולך במכירה [...]תנה שאתי' בזוכה לדעתו מנכסי העובד כוכבים בעי"א ולא איפשיטא היא בפ' הספינה אבל בשלא ראה בידה לפי [...]נתינו נאמנת בתפיסה דמחיים מיגו דהחזרתיה לאביהם כמו שפירשנו למעלה ובודאי יכולין היינו לפרש דבדאיכא [...]יים וראה היה מעשה ולא בא ר"נ להשמיענו אלא דין תפיסה דבעינן דתבעינה מינה מחיים ולא יהבתיה ניהלייהו [...] תפיסה דפקדון לא הויא תפיסה אלא פי' ר"ת ז"ל הענין כהלכה. ובענין מעשה דבקרא דלעיל בדלא פי' בגמ' דאפקידו גבה בסהדי ולא בעיא ר"נ מיורשין עדי פקדון כלל משמע ליה דבטוענת תפיסה ד[...] מעשה ואמר לה ר"נ דהיא לא מהימנא אלא צריכה עדים ופריש לה דין התפיסה שתביא עדים עלי[...] שנפקדו אצלה צריכה עדים בתפיסה דמחיים כיון דראה הוא. וכבר זכינו בזו המס' להלכות המ[...] המחבר ז"ל ומצינו בנוסחא הראשונה שהיה מפרש בה אבל מידי אחרינא דיכלה למימר לקוח ה[...] מחיים תפיסתא לא מהימנא אע"ג דעקרו פקדון הוה והוא שלא הפקידו אותו בעדים אבל אם ה[...] אי אמרה לקות הוא בידי אינה נאמנת זהו נוסח ראשון שבהלכות אע"פ שתיקן וקצר אתה למד [...] אבל רבינו בדליכא עדים וראה הוא:

א מיי' פכ"ד מה' סנהדרין ופ"ו מהלכות שאלה ופקדון סמג עשין פח טוש"מ סי' רלג: ב מיי' פי"א מהל' זכיה סמג עשין פב טוש"מ סי' רנג: ג מיי' פכ"ב מהל' אישות ופ"ז מהלכות מכירה סמג עשין פב טור א"ע סי' נ"א וטוש"מ סי' ס':

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכהם כך הם דברי התוס' והלכה וכן כתב רש"י ע"ש בהגה"ה:

דף קי ע"ב

משלי כז

הגהות הב"ח

(א) בטל כצ"ל: (ב) ומפרש' כן כצ"ל:

בדקיק גברא דאית ליה דהכא פריכא ונקטינן הכא מיניה כו' כ"ש שם בגמ' (ג"א)

הגהות חו"י

(א) עי' בר"ף יבמות סי' קנז:

ג"י מהר"ם

וכ"ה בירושלמי פ' דכתובות הלכה ד' וז"ל שמואל אמר שודא דדייני [...] וכביאו הר"ן לקמן פ"י סי' שסב (ג"א)

ולא פש לי גביה ולא מידי והקשה עליו הרי"ף ז"ל דאם כן המכנסת שטר חוב לבעלה אמאי אינה יכולה למחול ועוד נתנו במתנת שכיב מרע נמי אמאי [אינו] יכול למחול אי משום דשכיב מרע מידק דייק והדר יהיב אם כן אפילו שכיב מרע גופיה לא מצי מחיל והתם לא קאמרינן אלא שאין יורש יכול למחול אבל ש"מ ודאי מצי מחיל ועוד הקשו עליו דבמקום שכתב לאחרים לאו כל כמיניה לומר שטר אמנה הוא כדאיתא פרק האשה שנתארמלה (דף יט.) וה"ה לפרוע ואדרבה דבסוף פ"ק דב"מ (דף יג:) מוכח שאינו נאמן לומר פרוע אלא משום דמצי מחיל דהתם אמרינן גבי מלא שובר בזמן שהאשה מודה יחזיר לבעל וליחוש דילמא זבינתה לכתובתה כו' שמע מינה איתא לדשמואל דאמר חזר ומחלו מחול אלמא דטענת מחילה לא תליא בטענת פרעון דאדרבה לא מהימן לומר פרוע אלא מפני שהוא יכול למחול לפיכך הטלה הרי"ף ז"ל דהיינו טעמא משום דשטרות אין גופן ממון ואי אפשר להקנותן בהקנאה גמורה אלא שחכמים תקנו להם לד מכר ולפיכך יכול למחול לפי שלא זכה בהן לוקח מן התורה ור"ת ז"ל חולק בדבר ואומר דמכירת שטרות דאורייתא והביא ראיה מדתנן בפרק הזהב (דף נו.) אלו דברים שאין להן אונאה העבדים והשטרות והקרקעות ואמרי' מנה"מ דת"ר כי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד יצאו קרקעות שאין מטלטלין ויצאו עבדים שהוקשו לקרקעות ממכר מי שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין גופן מכור ואין גופן קנוי אלא לראיה שבהן אלמא דמכירת שטרות מדאורייתא דאי לא מהניא אלא מדרבנן היכי אתא קרא למעטינהו מאונאה וכי תימא אי מכירת שטרות דאורייתא היאך מוכר יכול למחול דהא אמרינן בפרק מי שמת (דף קמז:) דמשום שעשאוה למתנת שכיב מרע כשל תורה יורש לא מצי מחיל לאו קושיא היא דמתנת שכיב מרע כי משוינן לה כשל תורה הויא לה כירושה וכדילפינן לה התם מוהעברת יש לך העברה אחרת שהיא כזו וסוגין דהתם נמי מוכחא דבין מדאורי' בין מדרבנן כירושה היא דאמרינן התם [דף קמח.] דשכיב מרע שאמר הלואתו לפלוני מהני הואיל ויורש יורשה ובעובדא [שם דף קמט.] דאיסור גיורא נמי אמרינן דמתנת ש"מ כירושה שויה רבנן הילכך אי מתנת ש"מ דאורייתא ה"ל כיורש דאורייתא וכי היכי דשני אחים שירשו שטרות מאביהם אין אחד מהם יכול למחול חלקו של חבירו במקבל מתנה נמי אי דאורייתא ה"ה והוא הטעם אבל מוכר שטר חוב אע"פ שמכירתו מדאורייתא יכול למחול לפי ששני שעבודים יש לו למלוה על הלוה שעבוד גופו של לוה שהוא מחוייב לפרוע והוא עיקר השעבוד ושעבוד על נכסיו אם הוא לא יפרע מדין ערב כדאמרי' [בב"ב דף קעד.] נכסוהי דבר איניש איכון ערבין ביה ושעבוד הגוף שיש למלוה על הלוה לאו בר מכירה הוא הילכך אינו נמכר אלא שעבוד נכסים בלבד ואע"פ שאינו נמכר לא פקע אבל כי חזר ומחלו פקע שעבוד הגוף וממילא פקע שעבוד נכסים שאינו אלא מדין ערב ומיהו כשמת לוה אע"פ ששעבוד גופו פקע שעבוד נכסיו לא פקע לפי שעיקר ערבותן של נכסים בענין זה הוא שכל זמן שלא ימלא הלוה שירד לנכסיו ויפרע מהן אבל כל זמן שנפקע מחמת המלוה אף שעבודא של נכסים נפקע אלו דברי ר"ת ז"ל והרמב"ם ז"ל מסכים לדברי הרי"ף ז"ל דמכירת שטרות דרבנן וכ"כ בפ"ו מהלכות זכייה ומתנה וזו שהביא ר"ת ראיה מההיא דפרק הזהב דמכירות שטרות דאורייתא אפשר לדחותה דעיקר קרא למעוטי עבדים וקרקעות אתא ואפילו הכי מפקינן שטרות מאונאה לפי שאין בכלל הכתוב אלא דבר המטלטל וגופו קנוי ומכור אבל מידי אחרינא לא והילכך שטרות למכירה דרבנן כיון שאין גופן קנוי ומכור אין להן אונאה:

נר מצוה

כידה ובפרק מי שמת* אמרינן ימודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול וחזינא למקצת רבוותא דאמרי היינו טעמא דמוכר שטר חוב לחבירו דיכול למוחלו בין הוא בין יורש משום דיכול למימר עיינית בחושבני ולא פש לי גביה ולא מידי אי נמי אסתפקא לי מילתא אי פריע אי לא פריע ומספיקא לא מגבינן שטרא הילכך ש"מ דלא מצי למימר הכי משום דסתמיה דשכיב מרע מידק דייק ויהיב אינו יכול למחול ואנן מסתברא לן דהאי טעמא ליתיה דטעמא פריכא הוא דאי איתא להאי טעמא אפי' המכנסת שטר חוב לבעלה הוי יכולה למחול ומדלא יכלה למחול שמעינן דליתיה להאי טעמא ועוד שכיב מרע גופיה אמאי אינו יכול למחול הא קיימא לן בשכיב מרע *דכל שאילו עמד (א)חוזר חוזר במתנתו ואע"ג דסתמיה מידק דייק והדר יהיב אלא ודאי האי טעמא פריכא הוא דשכיב מרע גופיה יכול למחול והא דאמרינן מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול לאו אשכיב מרע גופיה קיימינן אלא איורש קיימינן ומהאי טעמא אין יורש יכול למחול משום דמתנת שכיב מרע עשאוה כמתנה דאורייתא דמטיא ליה לידיה דמקבל והיינו דאמרינן דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ומשום הכי לא יכיל יורש למחול דלית ליה מאי דמחיל ובהדיא אמרינן בפרק מי שמת דטעמא דהאי מילתא כדכתבינן דאמרינן התם* אמר רבא אמר רב נחמן מתנת שכיב מרע מדרבנן בעלמא היא גזירה שמא תטרוף דעתו עליו ואקשינן ומי אמר רב נחמן הכי והא אמר רב נחמן אע"ג דאמר שמואל המוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו מחול (ב) אפילו יורש מוחל מודה שמואל שאם נתנו במתנת שכיב מרע שאינו יכול למחול אי אמרת בשלמא דאורייתא משום הכי אינו יכול למחול אלא אי אמרת דרבנן אמאי אינו יכול למחול ופריק אינה של תורה ועשאוה כשל תורה דמטיא לידיה דמקבל ושמעת מינה דמשום דעשאוה כשל תורה הוא דאינו יכול למחול ואיורש קיימינן ולא אשכיב מרע גופיה כדפשטינן ועוד אי הא דאמר שמואל חזר ומחלו מחול משום דיכיל למימר עיינית בחושבנא ולא פש לי מידי גביה הכי איבעיא ליה למימר המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ואמר לא פש לי מידי גביה מהימן ולא הוה אמר וחזר ומחלו מחול ומדאמר וחזר ומחלו מחול שמע מינה דאפילו אמר אית לי גביה אלא הרי הוא מחול לו מחול וטעמא דהמכנסת שטר חוב דאינה יכולה למחול הא קא פריש לה בהדיא מפני שידו כידה דכי היכי דאיהו לא מצי מחיל משום (ג) דילה (הם) הכי נמי איהי לא מציא מחלה משום דיליה דכדיליה דמי דאין קנין לאשה בלא בעלה א]°קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה איגרשה (ד) ושכיבה ואתו (א) יורשים קא תבעי א לברתה א"ר נחמן ליכא דליסבה עצה *דתיזיל ותיחיל ב לכתובת אמה לגבי אבוה ותהדר ותירתה מיניה

שמעה

רש"י

את ואין לך עסק עמי: זבינתה לכתובתה. מכרה שיעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: בטובת הנאה. בדבר מועט שאינה אלא בחיזוק טובה לפי [שהלוקח] מטיל מעות בספק שמא תמות היא בחיי שבעל או תמות ויפסיד ואינה לוקחה אלא בדמים מועטין: הכי גרסינן אתו תבעי לברתה. הבאה לגבות כתובת אמה מאביה ולירש הכתובה מכח אמה ואלו באין ליטול אותה ממנה ולומר אמך מכרתה לנו: תיזול ותמחול כתובתה דאמה לגבי אבוה. דאמרינן אפילו יורש מוחל ואמה שלא מכרה לכן

קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה. מכרה שעבוד כתובתה לאחרים בעודה תחת בעלה: בטובת הנאה. בדבר מועט שאינו אלא בחיזוק טובה שקורין גרי"ד מפיק רצון ולפי שהלוקח מטיל מעות בספק שמא תמות היא בחיי בעלה זיפסיד אינו לוקח' אלא בדמים מועטים: אתו יורשים. כלומר לקוחות ששמעו שהבת באה לגבות כתובות אמה מאביה ואביה רוצה להגבותה ולא נתברר להם אם פרעה אם לאו ולפיכך הלכו אצל הבת שאם גבתה שתחזיר להם ואם לא גבתה שיודיעוה שאמה מכרה כתובתה להם ולא תגבה אותה: תיזיל והמחלה. כדאמרינן דאפילו יורש מוחל ואמה של זאת מכרה להם שטר חוב

שהיה

שלטי הגבורים

אלא לפטור עצמו אלא פורע כל החוב ללוקח אבל התוס' פי' דאפי' לעצמו יכול למחול. כתב הראב"ד שאם כתב לוה למלוה משתעבידנא לך ולכל דאתי מחמך ומכרו שוב אינו יכול למחול וכך כתב בעל העיטור ולא נכירא להרא"ש אלא אפי' שכתב לו הכי יכול למחול וכ"כ הרמ"ה. נתנו במתנת שכיב מרע ומת אין היורש יכול למחול וכן המכנסת שט"ח לבעלה אינה יכולה למחול שאין קנין לאשה בלי בעלה וכן הנותן שט"ח או מכרו במעמד שלשתן אינו יכול למחול וכתב בעל התרומה המוכר שטר משכונת קרקע לחבירו אע"פ שירד הלוקח למשכונו והחזיק בה יכול למחול הואיל ויכול הלוה לסלקו במעות אבל המוכר שטר חוב לחבירו ויש משכו' בידו ומסרו ביד הלוקח שוב אינו יכול למחול ללוה מה שכנגד המשכון שכבר זכה הלוקח במשכון עד כדי דמיו והרא"ש ז"ל כתב בתשובה שאף במוכר משכונת קרקע שהחזיק בו ומכרו אינו יכול למחול לוקח שט"ח שחזר ומכרו למלוה אינו יכול למחול שהרי עיקר קנינו של שטר נשאר מתחלה אצל המלוה שהרי יכול למחול אותו לפיכך עכשיו נתרוקן החוב לגמרי למלוה ולא נשאר אצל הלוקח שום זכות ולא עוד אלא אם מכרו לוקח ראשון ללוקח שני שוב אין הלוקח ראשון יכול למחול שהרי לא נשאר לו שום זכות בשטר שהקנין שהיה לו בו מכרו כבר לשני:

לשון ריא"ז

המוכר שט"ח לחבירו או הנותנו במתנה וחזר ומחלו או שחזר ואמר פרוע הוא או שטוען הלוה פרוע ונתחייב המלוה לישבע עליו והוא אינו רוצה לישבע ה"ז חייב לשלם ללוקח שמכר לו או למי שנתנו במתנה כל דמי שטרו משלם שהרי בחזקת שאינו פרוע נתנו לו ועכשיו מתכוין להפסידו לחבירו בטענותיו היו עדים מעידים שהיה השטר פרוע בעת שמכרו ה"ז מקחו מקח טעות ואין המוכר משלם ללוקח דמי השטר אלא דמי שקיבל מן הלוקח בלבד ואם נתנו במתנה מתנתו בטלה ואין משלם כלום כמבואר בק"ה:

א פי' רש"י שהלוקח תבע הבת לדין שבאת לגבות כתובת אמה מאביה ואין הלשון משמע כן דמה לו ללוקח אצל הבת מסתמא כשקנה הכתובה מאמה מסרה לו הכתובה וכתב לו שטר מכירה עליה והאב לא יפרע אלא למי שיחזיר לו הכתובה וכתב הרא"ש דהפי' הנכון הוא שמת גם האב (ה) ואין להם יורשים אלא זאת הבת ואשמועינן תלמודא דאף בכי האי גוונא שהמחילה היא לעצמה שיכולה למחול לאביה והיא זוכה במקום אביה וכיוצא בזה מצאנו בפ' הגוזל קמא הגוזל את אביו ונשבע לו ומת ה"ז משלם קרן וחומש לבנו או לאחיו ופריך בגמ' ואמאי ולמחליה לנפשיה: ב בפ"ק דמציעא מפורש אם חייב המוחל לשלם כל דמי השטר או דמים שקיבל והראב"ד כתב דאי כתב ליה לוה למלוה משתעבדנא לך ולכל דאתי מחמתך ומכר המלוה אותו השטר אינו יכול למוחלו דכמאן דכתב ליה שטרא לוה ללוקח דמי וראייתו כתובה באשר"י בזה והוא חולק על דבריו והאריך מאד ע"ש:

השגות הראב"ד

א] קריבתיה דרב נחמן זבינתה לכתובתה בטובת הנאה ואיגרשה ומתה אתו לקוחות ותבעי לברתא ואמר ר"נ ליכא דליסבה עלה דתיזל ותחיל כתובתה לגבי אביה ותהדר ותירתה מיניה וכו'. ק"ל בהאי עובדא כיון דקי"ל דדיינין דינא דגרמי בהא ואי מחיל לה מגביין מינה כשורא לגלמי מאי אהניא להו [דאמר] להווא ברתא דאחלה לכתובתה (דאמר) לגבי אבוה והא כי ירתה מאבוה והוו לה נכסי מחייבא לשלומי ללקוחות כל מאי דאפסדת מינהון והוא שיעור כל הכתובה שקנו מאמיה ואיתחזי לי דשאני האי עובדא משאר מוכרי שט"ח וחזר ומחלו דהתם מתחזי כמזיק שהרי אין לו הנאה בהיזקו ומפסיד ממונו של זה אבל הכא לא נתכוונה להזיק אלא להנאת עצמה כי היכי דתיהדר ותירתה מאבוה ובכה"ג לא מחייבינן לשלומי מידי ודמיא הא מלתא להא דאמרי' במס' גיטין בפ' הנזקין למ"ד היזק שאינו ניכר לא שמיה היזק ואפ"ה במזיד חייב וכי עביד כהוא נזקא ומתהני ביה פטור מדיני אדם כדאמרי' העושה מלאכה במי חטאת ובאפר חטאת פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואפי' במזיד נמי פטור מ"ט משום דלא אכוון להזיק אלא להנאת מלאכתו נתכוון והכא נמי אע"ג דחייבוה לשלומי בגרמי ה"מ במתכוון להזיק אבל להנאת עצמו לא. וא"ת אפשר כי המוכר שט"ח ומחלו נמי מטי ליה הנאה מיניה דיהיב ליה מידי כי היכי דנמחול לגביה האי לאו מלתא היא דכל מאי דשקיל מיניה בלא ספק מיחייב איהו להדורי ללוקח שהרי מן גביית החוב נחשב אותו ושארא פסידא הוא דבעי לאפסודיה מיניה דלוקח ומש"ה מחייבינן ליה אבל הכא לא קא מכוון לפסידא דהאיך אלא להנאת עצמה כדאמרן. ודמיא נמי הא מלתא למאי דאמרי' בפ' החובל כל לגבי בעלה ודאי מחלה וכ"ש לגבי נפשה כי הכא. ואינהו דאפסידו אפסייהו מעיקרא דזבינו מאיתתא דיתבא תותי גברא. ואיכא נמי מאן דמטי בהאי מלתא ואמר דהא דאמרי' מגבינן מיניה כשורא לגלמי דוקא במאי דשקל מיניה קאמר דהוא ודאי פסידא הוא דמפסיד מיניה ואיהו שקל להנהו דמי מיניה ובעי לאפסודינהו מיניה ומש"ה מחייב לשלומי ליה מאי דשקיל מיניה אבל הוא יותרת שהחוב מרובה יותר מן הדמים שנטל ממנו אינו חייב לשלם דלאו פסידא הוא גביה. הלכך השתא ברתא כי אחלה לגבי אבוה ומית אבוה הדרא וירתא הכוא יותרא מיניה וזו הסברא לא נתבררה אלא משום דאמרי' בגמ' מאן דלא דאין דינא דגרמי לא מגבי ביה אלא דמי ניירא בעלמא

ומאי

ספר הזכות

השיב הרב ז"ל הניח הרב מזה הפרק הא דבעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גטיך ולא תתגרשי אלא לאחר ל' יום והא דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום קנה ואפי' עומדת באגם ולא מיתוקמא הא מלתא אלא במעכשיו כדאיתא פ' האשה אבל אי לא לה מעכשיו אינה מגורשת אע"פ שנטלהו משם אחר מיכן דהו"ל טלי גטיך מעל גבי קרקע וכ"כ הרב אפריס ז"ל ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם שזה הפי' המוסכם אינו כלל דבמעכשיו ליכא למימר אינה מגורשת דאפי' נתקרע הגט או שאבד מגורשת ואינה מגורשת היא כדתנן מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט מספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי וכדמפורש בפ' מי שמת וכ"ש בהניחתו בנדי רה"ר וברה"ר דמידי גירושין לא נפקא. ואם יאמרו שלענין גירושין גמורין שאל אם היא מגורשת לגמרי מפני שנידי רה"ר לאו כרה"ר הוא או אינה מגורשת גמורה דכרה"ר דמי ומאי אינה מגורשת דקאמר אינה מגורשת לגמרי והלא אנו מסופקים במעכשיו ולאחר ל' שמא חזרה היא וכלאחר ל' גרידא דמי וכשתאמר שזו במעכשיו מגורשת גמורה מפני שהגט קיים והוא בנידי רה"ר אף בלאחר ל' בלא מעכשיו נמי מגורשת היא וכבר חזרו בהן מן הפי' הזה שכוונו לו וכן נמי מימרא דרב נחמן בדיני ממונות משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום לאו במעכשיו הוי שא"כ פשיטא דקנה ואפי' עומדת ברשות מוכר כדתנן בכותב נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה דכל מעכשיו ולאחר זמן כדבר שבממון גופא קני מהיום ופירא לאחר זמן בין מחיים בין לאחר מיתה בכ"מ שהוא. אלא ודאי אין מקום לפירושם ובעיא דרמי בר חמא לענין גיטין בלא מעכשיו היא דקסבר כיון שהגיע גט לידה ועדיין הוא קיים כל זמן שלא יוצאת מרשותה לגמרי מתגרשת בו ולפיכך שאל על נדי רה"ר אי כרה"ר הוא שאפי' ממון שלו יוצא בו מרשותו כעין משנתינו והוא שגבורין ומונחין כרה"ר או לאו כרה"ר דמו אלא כסימטא ואין ממונו של אדם יוצא בו מרשותו וכן הגט הזה עדיין הוא ברשותה של אשה ומתגרשת בקבלה ראשונה שלה אע"פ שאין גירושין חלין עליה אלא לאחר השלשים דומה קצת למה שאמרו בהרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום דמקודשת אע"פ שנתאכלו המעות ואינם בידה בשעה שחלין קדושין עליה ואתו למיפשטא מדר"נ דאמר קנה ואפי' עומדת באגם ובלא מעכשיו הוא ומשום דאגם

לאו

עין משפט: ג' ד"ת — א מיי' פרק י מהל' זכיה טור אה"ע סי' קס: — דף קמז: — ב"ב דף קמח — דף קמז: — [ד'קיא ע"א] — דף פו. — שלט

הגהות הב"ח: (א) תיבת חוזר נמחק: (ב) ואפי' כצ"ל: (ג) דדילה הם כצ"ל: (ד) ושכיבו אתו כצ"ל: (ה) כ"ב וכן מבואר לפי גי' הרי"ף ושכיבו אבל לרש"י הגי' ושכיבה:

הגהות חו"י: (א) לקוחות כצ"ל:

שהיה לה על בעלה: עשינו עצמנו כו'. בעל דין (ג) אוהבו הבא אצל דיינין ועורכין בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כך למדתי עלה לזו להפסיד שכנגדה: מעיקרא. כשאמר כן: ולבסוף. כשנתחרט: אדם חשוב שאני. לפי שלמדים הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים. ואם תאמר ומאי מהני לה כי תיזיל ותמחול והא קי"ל כמאן דדאין דינא דגרמי ומגבינן מינה דמי שטרא מעליא כדאיתא בסמוך ורב נחמן גופיה דאין דינא דגרמי בפרק הגוזל (דף קטז:) יש לומר קטנה היתה שהגיעה לעונת הפעוטות ומחילתה מחילה והיא אינה בת תשלומין שהקטן פגיעתו רעה א"כ נשואה היתה ואינה משלמת עכשיו עד שתתגרש כדתנן ב"ק (דף פז.) האשה והעבד פגיעתן רעה: ואי פקח הוא. לוקח: מקרקש ליה זוזי. ללוה ושוכרו בהם לכתוב לו שטר חוב בשמו קודם שיעשו קטטה בין שניהן: מאן דדאין דינא דגרמי. דמחייב את הגורם הפסד לחבירו: מגבי ביה בהאי שטרא. מן המוחלו: דמי שטרא מעליא. כל החוב שבתוכו ואפי' לקחו במנה (ד) לשוה אלף מוציאים ממנו אלף כפי מה שהוא שוה עכשיו בשעת מכירה ובין לפחות ובין להוסיף: ומאן דלא דאין כו'. פלוגתייהו בב"ק בפרק בתרא (דף ק.) ור"מ אית ליה דינא דגרמי כדתנן נתיאש הימנה ולא גדרה הרי זה קדש וחייב באחריותן גבי כלאים וקי"ל כותיה: מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר אומר לו שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך: כפייה רפרם לרב אשי. שבא הדין לפני רב אשי וסבבו והקיפו בראיות: כי כשורא לצלמי. כלומר גבוי גמור כל ההפסד דקדק (ה) כאשר ידקדק הלוקח קורה לגור בה צורות שלוקח ישרה וחלקה. וי"א שהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו דאמר שמוחל שהוא מחול דאתי לוה ומפיק אפילו ניירא מלוקח דכיון דתנן בפרק גט פשוט (דף קסז:) דלוה נותן שכר הסופר נמצא שאינו אלא כמשכון ביד מלוה עד שיפרענו הילכך (ו) מכי מחליה מלוה לגביה כיון דפקע שעבודיה זכה לו בגופו של שטר ומחזירו לוקח בע"כ [ואפ"ה]

רש"י

לכן שטר חוב שהיה לה על בעלה: עשינו עצמנו. כקרוב של בעל דין [או] אוהבו הבא אצל הדיינין ועורכין בראיות אחר זכות אוהבו או קרובו כן למדתי לזו עלה להפקיע (זו) בכנגדה: מעיקרא. כשאמר כן: ולבסוף. כשנתחרט: אדם חשוב שאני. לפי שלמדין הימנו ויש שיעשו אף שלא לקרובים: ואי פקח הוא. הלוקח: מקרקש ליה זוזי. ללוה ושוכרו בהן לכתוב לו את שטר החוב בשמו קודם שיעשו קטטה בין שניהן: מאן דדאין דינא דגרמי. המחייב את הגורם הפסד לחבירו: מגבה בהאי שטרא. מאת המוחל דמי שטרא מעליא כל החוב שבתוכו: ומאן דלא דאין. פלוגתייהו בבבא קמא ור' מאיר אית ליה דינא דגרמי כדתנן נתייאש הימנו ולא גדרה הרי זה קידש וחייב באחריותן גבי כלאים וקי"ל כוותיה: מגבי ביה דמי ניירא בעלמא. כלומר אומר לו שלא מכר לו [אלא] את הנייר והרי הוא בידו: ואכפייה רפרם לרב אשי. (ג) שבא הדין לפני רב אשי וסיבבו והקיפו רפרם בראיות: ואגבי. בדינא דגרמי כי כשורא לצלמי כלומר גיבוי טוב שדקדק אחר כל הפסד שהפסידו כמו שמדקדק הלוקח קורה לצור בה צורות שלוקח ישרה וחלקה: האי כי דיניה. זה הלוה מעות וזו סמכה על שיעבוד קרקע והיא לא נתנה כלום ואם בשביל נכסי צאן ברזל הניסומין בתוך הכתובה הרי זכה בהן מיד וזו נירפתו עם הכתובה על שיעבוד הקרקע: ולא חזיא אלא לחד. אין בה אלא כדי אחד מהן: לבעל חוב יהבינן. כדי שלא תנעול דלת: יותר משהאיש רוצה כו'. ולא חיישינן משום חינא ודוקא כגון שהשטרות נכתבו ביום אחד אבל קדמה הכתובה היא גובה תחלה (ועיין

תורה אור | נר מצוה

שמעה אזלה ואחילתה אמר רב נחמן עשינו עצמנו כעורכי הדיינין (א) מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר °מבשרך לא תתעלם ולבסוף סבר אדם חשוב שאני ומהא נמי שמעינן דליתיה להאי טעמא דאמר עיינית בחושבנאי לא פש לי מידי דאי מהאי טעמא אמרינן חזר ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל לא הוה אפשר ליה לרב נחמן דליסבה עצה בכי הא מילתא דהויא לה טענתא דשיקרא וחס ליה לרב נחמן לאגמורי טענותא דשיקרא לאינשי גופא °אמר שמואל המוכר שטר חוב לחברו וחזרו ומחלו מחול ואפילו יורש מוחל אמר רב הונא בריה דרב יהושע ואי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתיב ליה שטרא בשמיה אמר אמימר מאן דדאין דינא דגרמי א מגבי ביה מיניה דמוחל [דמי] שטרא מעליא ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי ניירא בעלמא [הוה עובדא] °ואכפייה רפרם לרב אשי ואגבי ביה ככשורא לצלמי והלכתא כוותיה אמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן ב דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי פירוש וליכא חד מינייהו (ב) דקדים (א) *(כגון שנשא ולוה) לבעל חוב מסלקין ב בזוזי ולאשה בארעא האי כדיניה והאי כדיניה ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא לחד לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן (ג) דיותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא שמעינן מהא דאמימר דכל היכא דכי הדדי נינהו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו כגון מטלטלי בזמה"ז וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו לבע"ח ג יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר

למאן דלא דאין דינא דגרמי לא מחייב מוחל לשלומי ליה ללוקח אפילו דמי ניירא דבגרמא בעלמא אפסדיה מיניה ופטור ודאמרי' מגבי ביה דמי ניירא לאו אמוחל דאיירי ביה קאי אלא [בעלמא קאי] וה"ק מאן דלא דאין דינא דגרמי לא מגבי בהיזיקא דשטר חוב אלא דמי ניירא בעלמא וכ"מ לשורף שטרות לחבירו דלמאן דדאין דינא דגרמי מגבי בהיזיקא דמי שטרא מעליא ולמאן דלא דאין לא מגבי ביה א"א ניירא בעלמא דקני ליה ומיהו דמי ניירא משלם משום דהאי שטרא דמלוה הוא שהלוה משכנו לו עד דפרע ליה הילכך עד דפרע ליה דידיה הוא אבל מדברי רש"י ז"ל נראה דאמוחל קאי ושאין הלוה יכול להוציא השטר מלוקח שכך כתב מגבי ביה דמי ניירא בעלמא כלומר אומר לו שלא מכר לו אלא הנייר והרי הוא בידך וכן דעת הרשב"א והביא ראיה מדאמרינן בפרק האיש מקדש (דף מח.) גבי המקדש במלוה אינה מקודשת לימא כתנאי התקדשי לי בשטר רבי מאיר אומר אינה מקודשת ורבי אלעזר אומר מקודשת וחכמים אומרים שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואמרינן האי שטרא ה"ד אילימא שטר חוב דאחרים קשיא רבי מאיר אדרבי מאיר (דרבנן אדרבנן). כלומר דאמר באידך ברייתא [דף מז:] ממקודשת אלמא דרבי מאיר קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא ואם איתא דכל דפקע שעבודה חייב להחזיר גופו של נייר דרבנן אדרבנן נמי קשיא דהא אמרי באידך ברייתא אינה מקודשת (ז) דאוקימנא טעמייהו התם משום דשמואל דאמר חזר ומחלו מחול ולא סמכה דעתה דחיישי' דילמא מחיל וכיון שכן היכי אמרי רבנן בהך ברייתא דשמין את הנייר והרי אם ימחול הבעל אף היא צריכה לחזור את הנייר אלא ודאי אע"פ שמחל המוכר אין כופין את הלוקח להחזיר הנייר וברייתא קמייתא מתוקמא בשאין בנייר שוה פרוטה ומש"ה אמרי רבנן דאינה מקודשת ובברייתא בתרייתא אמרי רבנן דאם יש בנייר שוה פרוטה מקודשת: האי כדיניה והאי כדיניה. זה הלוה מעות וזו סמכה על שעבוד הקרקע והיא לא נתנה כלום ואי משום נכסי צ"ב הניסומין בכתובתה הוא זכה בהן מיד וזו נירפתן עם הכתובה על שעבוד הקרקעות: לא חזיא אלא לחד. אין בה אלא כדי לא' מהם: לבעל חוב יהבינן. שלא תנעול דלת: יותר משהאיש וכו'. ולא חיים משום חינא והעלה הרי"ף ז"ל דבין בשני שטרות היוצאין ביום אחד בין במטלטלי בזמן הזה דלית בהו דין קדימה בין בלוה ולוה וא"כ קנה דקי"ל יחלוקו לבעל חוב יהבינן ולא לאשה וא"ת כיון שהדין נותן דיחלוקו הילך גוזלין את האשה ונותנין לב"ח י"ל דלוה ולוה אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה דבע"ח מאוחר דוקא אמרו [דף נ. ודף נד. ע"ש] שלא גבה אבל בשוים מה שגבה גבה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק עשרים (ושנים) מהל' מלוה ולוה [הלכה א' וע"ש במ"מ] הילכך כיון שאילו

אילו טרפו באותה שעה שאין המה לה מבטלת השטר מעיקרו דלימא תפסא בעלמא זבין ליה אלא שטרא מעליא הוה [illegible]
או שחזר ואמר פרוע הוא או שטען הלוה פרוע הוא ונתחייב המלוה ליפטר עליה והוא אינו רוצה ליטבע ה"ז חייב לשלם [illegible]
[illegible] לחבירו בטענותיו היו עדים מעידים שהיה השטר פרוע בעת שמכרו ה"ז מקחו מקח טעות ואין המוכר משלם ללוקח [illegible]
[illegible] מוחל חייב לשלם אלא כשמחל אותו המוכר עצמו אבל אם מחל אותו היורש אינו משלם כלום שהרי הוא לא מכר זכות [illegible]
[illegible] הזה מן הדיינים שאין לו לדיין ללמד טענות והתבונות לבעלי דינין כמבואר בק"ה: ב אבל אם אין ללוה מעות [illegible]
[illegible] מבמקרקעי צריך ליתנם לו אלא שנותן לו מה זה מטלטלי שירצה הוא ואין המלוה יכול לומר מחפץ פלוני אני חפץ [illegible]
[illegible] ולא נהירא שאין דינו אלא על המעות כיון שיש שם מעות וכן אם אין שם מעות אלא קרקע ומטלטלי אינו יכול [illegible]
[illegible] אותה ואיני מבקש עתה ממך כלום אלא אמתין עד שיהיו לך מעות [הדין עמו] י"א שאם יש ללוה שטרי חובות על אחרי[illegible]
[illegible] אותם כפי מה שהוא הלוה אלם וכפי מה שהם נכסיו עידית או זיבורית: ג ואם יש שם כדי לפרוע [illegible]

ספר הזכות

[illegible] דמי אלא כל שמשך אותה מתחלה והיא עכשיו באגם עדיין היא ברשותו וקונה אותה. ודאי אגם לאו [illegible]
[illegible] לאו זהו פי' הסוגיא ובין שהאה בעיא דרמי בר חמא במעכשיו לענין גירושין גמורין ואינה מגורשת כלל [illegible]
[illegible] היא כמו שפירשתי למעלה. אבל דעתינו בלא התגרשי בו אלא לאחר שלשים דפירא הוי אפי' במעכשיו דידיה [illegible]
[illegible] משום דחזרה אי משום שיורא בטל ליה מעכשיו לגמרי מש"כ בלא תקנה לך דפרס דא"כ משייר בקנינו [illegible]
[illegible] פירות וקאמר ליה לא תקנה לך לגמרי אלא לאחר ל' לא בטלה קניה דמעכשיו. גם זה הכרע שאין הסוגיא זו [illegible]
[illegible] במעכשיו דוקא ולפיכך השמיטה רבינו הגדול ז"ל דקי"ל כתרי מימרי דר' יוחנן דבפ' האשה שנפלו לה [illegible]
[illegible] במעכשיו קנה ואפי' עומדת באגם ובלא מעכשיו לא קנה ומינה דאגם ורה"ר בענין זה שוים הם כל שקנה [illegible]
[illegible] בשעת משיכה קנה פירות לאחר ל' בין באגם בין ברה"ר וכל שלא קנה בשעת משיכה קנין הגוף לא קנה באגם [illegible]
[illegible] כלום וסוגיין בעלמא הכי כדאמרי' בפ' המפקיד איכא בינייהו דקיימא באגם ולישנא דאמרת הרי פרתי [illegible]
[illegible] מעכשיו קנה ולישנא דאמרת סמוך לגניבתה קטויה לך לא קנה ואפי' לר"כ גופיה לא אשכחן דפליג עליה [illegible]
[illegible] יוחנן דהא מימרא דר"כ כעין מימרא דרב דימי א"ר יוחנן היא דאוקימנא במעכשיו ומאי אפי' עומדת באגם [illegible]
[illegible] עומדת ברשות שאינה קונה לו ואפי' ברה"ר נמי ואורחא דמלתא קאמר דדרכה דפרה באגם אלא רב חסדא [illegible]
[illegible] בר חמא דסברי משיכה דהשתא מהניא לבתר זמן כסימטא וכיונא בה הם שסוברין דר"כ כשלא אמר מעכשיו [illegible]
[illegible] סברי נמי דרב דימי א"ר יוחנן בלא מעכשיו הוא ופליגא דרבנן ואנן לא קי"ל הכי אלא רב דימי ורבין לא [illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

קדם ובא בעל חוב לב"ד והגבוהו ראשון מה שגבה גבה מן הדין אט מגבין לבעל חוב תחלה משום טעמא דיותר ממה שהאיש רוצה לישא ולאחר גבייתו זכה בכן מן הדין . ומה שהאריך הרי"ף ז"ל להביא ראיות דמאי דאמר שמואל בשני שטרות היוצאין ביום אחד שודא דדייני דלא אמרינן בשטרי הודאות והלואות אכתוב לפניט בפרק מי שהיה נשוי [דף פסג] בסייעתא דשמיא: **ודאי** דאמריתו כו'. ל' שאלה הוא. שאלו אמת ששמעתי שאמרתם דבר זה של תימה דמטרחינן ליה ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע הוא: תלה משותו בשוכב כוכבים הוה. מעות היה לו לפרוע ואמר של עובד כוכבים הם: לדידך דאמרת כו'. במסכת ערכין בפ' שום היתומים (דף כב.) פריעת בע"ח מצוה מצוה עליו לפרוע ולאמת דבריו דכתיב הין צדק שיהא [ב"מ דף מט.] הן שלך צדק ולאו שלך צדק: בר"א. דלוקה מ' : מכין אותו . קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים וכתב ר"ח ז"ל וכן דין היתומים שירשו מטלטלין דקי"ל מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם ע"כ ולאי להכותן עד שיפרעו קאמר לא כהירא דלקמן בפרק מי שהיה נשוי (דף פו:) גבי עובדא דקטינא דאביי משמע דלא כייפינהו אביי למפרע (ח*)(אדרבה אמרי ליה) דלאי אמרי ליה חמשין זוזי דמי קטינא שלוקי שלקוה אלמא לא כייפינן להו הילכך משמע ודאי דכי אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם מצוה דרבנן קאמר אבל לא כייפינן להו וכ"כ רש"י ז"ל: **גרסי'** בגמ' [דף פו:] בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצדי רשות הרבים מהו . כלומר ועודנו שם לאחר ל' יום . ואמרי' בלישנא בתרא מגורשת מדרב נחמן דאמר ר"נ אמר רבה בר אבוה האומר לחבירו משוך פרה (ט)ולא תקנה לך אלא(י) אחר ל' יום קנאה ואפי' עומדת באגם . כלומר וצדי רה"ר כאגם דמי . ואמרינן אדרבה אינה מגורשת מדרב ושמואל דאמרי והוא שלבורים ומונחים ברה"ר . כלומר גבי מתני' דתנן [דף פד.] כל הקודם בהם זכה . אלמא רה"ר לא קנה ליה לבעלים מידי אא"כ מגביהו . [מאי לאו היינו רה"ר היינו צדי רה"ר] . הלכך לאחר שלשים לאו ברשותה הוא כדי שיחולו גירושין (כ)ומהדרינן לא רה"ר לחוד וצדי רשות הרבים לחוד . כלומר דצדי רשות הרבים היינו סמוך לכותלים שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך בכותלים והך בעיא פירשה הראב"ד ז"ל במטכסיו ולאחר ל' יום והא דפשיטא לה מדר"נ אף היא במטכסיו ולאחר ל' יום והזקיקו ז"ל לפרש כן לפי שהוא סבור דבלא א"ל מטכסיו אפי' הלכה ומלאתו ונטלתו משם אינה מגורשת דהויא לה [גיטין דף כד.] כטלי גיטיך מעל גבי קרקע ועוד דאי הא דר"נ בדלא א"ל מטכסיו לא קני דלעיל בפ' האשה שנפלו לה נכסים [דף פב.] אמרינן כי אתא רב דימי א"ר יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר ל' יום קנה אפי' עומדת באגם והא כי אתא רבין א"ר יוחנן לא קנה לא קשיא הא דא"ל קנה מטכשיו הא דלא א"ל קנה מטכשיו אלמא כל דלא א"ל מטכשיו לא קנה . ואין פירושו מחוור דהא קי"ל בקידושין (דף נט:) ובגיטין (דף עב.) דמטכשיו ולאחר ל' יום ספיקא הוי אי הוי תנאה או חזרה וכיון שכן הכא בסוגיין דשקלינן וטרינן לדי רשות הרבים אי הוי כרה"ר או לא האי ליסנא במאי חשבינן ליה אי כתנאה אפי' הוי כרה"ר מאי הוי דהא מטכשיו מגרשה לה ואפילו נשרף בינתיים מגורשת דנתינה לשם גרושין גמורין היא ובתנאי שלא יחזור בו בינתיים ואי כחזרה חשבינן ליה א"כ מטכשיו כמאן דליתיה דמי וכן נמי הא דר"נ אי במטכשיו היא אגם דנקט לאו דוקא דמאי שנא אגם אפילו עומד ברה"ר ממש או אפילו ברשות נותן נמי קנה וכדמוכח בר"פ המפקיד (דף לז.) והיינו טעמא משום דגופה קני מהיום ופירא לאחר זמן כדמוכח בפרק יש נוחלין דף

*) נרסס במהר"ם למחוק

רי"ף

נר מצוה

דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא והכין שדר ר' האי גאון למר אברהם קבסי זצ"ל ואיכא מ"ד דהא דאמימר ליתא אלא כששטר כתובה ושט"ח שניהם יוצאים ביום אחד דדיינינן בהו שודא דדייני כדאמרינן* (א) שני שטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ואתא אמימר לאשמועינן דהיכא דחד מינייהו בע"ח וחד מינייהו כתובת אשה (א) *[איכא] שודא דדייני בהא מילתא דלבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא אבל (בעלמא) היכא דשטר חוב וכתובה שוין כגון *לוה ולוה ואחר כך (ב) קנה אי נמי מטלטלין בזמן הזה דקיימי לן חולקין לא אמרינן בכי האי מילתא לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דהא לאו שודא דדייני הוא הילכך כתובה ושטר חוב נמי חולקין (ג) כבעלי חובות והאי מימרא לאו מימרא מעליא הוא חדא דלא אמרינן בגמרא דזמנם ביום אחד אלא סתמא קאמר האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב למימר דכל היכא דכי הדדי נינהו (ג) וליכא דינא דקדימה לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן ועוד דהא דאמר שמואל בשני שטרות היוצאין ביום אחד שודא דדייני דקא גמרי מיניה לאו שטרי בעלי חובות נינהו אלא שטרי קרקעות נינהו כגון מעשה *דרמי בר חמא ורב עוקבא בר חמא דמפרש לקמן אבל בשטרי הודאות והלואות לא אמר שמואל (ג) שודא דדייני דהא תנן היו *כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וליכא למימר דשמואל פליג אמתני' דאם איתא דפליג שמואל אמתניתין אדמותבינן עליה* מברייתא דקתני שני שטרות (ד) היוצאות ביום אחד חולקין ופריק הא מני רבי מאיר היא דאמר עדי חתימה כרתי לותביה ממתניתין אלא ודאי מדלא אותבי' ליה ממתניתין שמעינן דלא פליגא דשמואל אמתניתין אלא דשמואל לחוד ומתניתין לחוד ואע"ג דחזינן בירושלמי* דאקשי בה על שמואל וקאמר הכין מתניתין פליגא אדשמואל דאמר מי שהיה נשוי וכו' אין שם אלא מנה חולקות בשוה ולית תמן שודא דדייני אגמרא דילן סמכינן ומדחזינן לגמרא דילן דלא אקשי מינה לשמואל שמעינן דלית היא פליגא עליה ולגמרא דבני מערבא דסבר דמתניתין פליגא אדשמואל מסתברא לן דהלכתא כרב (סבירא ליה) דקיימא מתניתין כוותיה וממילא הדרי תרין גמרי לחד טעמא דבהודאות והלואות חולקין ומסתייע נמי האי סברא מהא דגרסינן פרק חזקת הבתים* זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אמר רב נחמן כל דאלים גבר ואקשינן ומאי שנא משני שטרות היוצאין ביום אחד דרב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני ושנינן התם ליכא למיקם עלה דמילתא הכא איכא למיקם עלה דמילתא והדרינן ואקשינן ומאי שנא מהא דתנן המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי ילדה וזה אומר משלקחתי ילדה יחלוקו ושנינן התם איכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר הכא אי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר מדקא משנינן (ה) הכא דאיכא דררא דממונא למר ואיכא דררא דממונא למר ולא משנינן א הכי בשני שטרות היוצאין ביום אחד אלא קא משנינן בה דליכא למיקם עלה דמילתא שמעינן דשני שטרות היוצאין ביום אחד דאמר שמואל שודא דדייני ליכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר אלא אי דמר לאו דמר °ואי דמר לאו דמר כעין זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי דליכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר (ו) ומשו"ה משנינן בה (ו) בליכא למיקם עלה דמילתא ולא משנינן (ז) באיכא דררא דממונא למר הרי איפשיט לך דשני שטרות היוצאין ביום אחד דדיינינן בהו שודא דדייני ליתא בשטרי הודאות והלואות אלא בשטרי קרקעות בלחוד דאי איתא בשטרי הודאות והלואות הא איכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר *(ועוד דשודא דדיינא למאן דחזי יהיב ואי האי לא מצי יהיב לה לאשה לא הוי שודא דדייני שודא דדייני למאן דבעי יהיב) ועוד אי לאו דשני שטרות דבעלי חובות (ח) היוצאין ביום א' חולקין לא הוי נמי לוה ולוה ואח"כ קנה חולקין דהיינו טעמא דלוה ולוה ואח"כ קנה* דחולקין משום דשעבודא דתרוייהו בהדי הדדי קאתו והכא נמי כששניהם יוצאין ביום אחד שעבודא דתרוייהו בהדי הדדי קאתי ומש"ה תנן היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וחד יומא באתרא דלא כתבי שעות כחדא שעתא באתרא דכתבי שעות דמי הלכך תרוייהו (ו) חד טעמא נינהו וחד דינא נינהו וליכא שינויא בינייהו וכבר אבטיל ליה ההיא סברא וליכא למיסמך עלה הילכך בין שטר חוב וכתובה יוצאין ביום אחד בין ששניהן (ז) כעין לוה ולוה ואחר כך קנה בין מטלטלי בזמן הזה הואיל ושעבודא דתרוייהו בהדי הדדי ב קאתו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו אי ליכא אלא מאי דשקיל חד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא: אמר ליה רב פפא לרב חמא ודאי דאמריתו משמיה דרבא *האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא וא"ל זיל שקיל מארעא אמרינן ליה

רש"י

(נשמוד) : ודאי הא דאמריתו כו'. לשון שאלה וכי אמת הוא מה ששמעתי שאתם אומרים דבר של תימה דמטרחי ללוה למכרה והלא המלוה עיקר סמך שלו על הקרקע : ההוא

שלטי הגבורים

שמוציאין מידה ונותנין לבע"ח ולכאורה יראה שלא אמרו כן אלא מפני תקנת בע"ח אבל אם חטן יותר בקרקע וליתן לאשה מעות שומעין לו אבל הרמ"ה כתב שאין שומעין לו ואם אין זמנן שוה המוקדם נותנים לו מעות ואם קדם המאוחר והפסה המעות לפי דברי הרא"ש שכתב שמוציאין מידה אם קדמה ותפסה מעות שבזמנן שוה יראה דה"ה נמי שמוציאין המעות מיד המאוחר אם קדם ותפסה כתב מיי' היו כתובין בכתובה נכסי צ"ב וטענה שאבדו או שלקחן הבעל הרי היא בנכסי צאן ברזל כבאר בע"ח ונשבעת שלא לקחה אותם ולא נתנה ולא מחלה וחולקת עם בע"ח ורש"י לא פי' כן אלא דין נכסי צ"ב כדין שאר הכתובה וכן פוסק ר"ת בלשון אחר דאשה נדחית מפני בע"ח ובלשון אחר כתב יחלוקו כמו לוה ולוה וקנה דסוף פ' מי שמת ואם לאחר שנשא ולוה קנה קרקע כתב סמ"ג דחולקין בשוה האשה ובע"ח שבשעה שקנה היה משועבד לשניהם דהא לכל אחד שעבד נכסים שעתיד לקנות וטור סי' ק"ב כתב כרבינו ע"ש :

א כתב הטור מי שמת ואלמנתו באה לגבות כתובתה ועליו בע"ח אם זמנו של א' מהם קודם ולא הניח אלא קרקע כדי לפרוע לא' מהם מי שזמנו קודם יגבה והאחר ידחה בין אלמנה בין בע"ח ואפי' תפס המאוחר מוציאין מידו לא הניח אלא מטלטלין שאין בהן דין קדימה וכגון דלא איקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי ינתנו לבע"ח אפי' הוא מאוחר ותדחה האשה ומיהו אפי' תפסה אפי' שלא בב"ד אין מוציאין מידה ואם זמן שניהם שוים או שנשא ואח"כ קנה או שלוה ונשא ואח"כ קנה שהל שעבודם כאחד משעה שקנה בין אם הניח מקרקעי או מטלטלי ינתנו לבע"ח ותדחה האשה ואם קדמה האשה ותפסה הקרקע אם קדמה וגבתה בב"ד כגון שהגבוה ב"ד קודם שידעו שהיה שם בע"ח אין מוציאין מידה אבל אם גבתה מעצמה אפי' ע"י שומא דליכא למימר מאן שם לך מפק כן מינה :

לשון ריא"ז

מי שיש עליו חוב לפרוע כתובת אשה ובע"ח ויש לו קרקע ויש לו מעות ובאין לגבות ממנו שניהם בחייו נותנים ב"ד המעות לבע"ח והקרקע לאשה שזה דינו במעות וזו דינה בקרקע ונראה בעיני שאף לאחרי מותו נותנים המעות לבע"ח כתקנת הגאונים והקרקע לאשה כמו שדנים להם בחייו כדין תורה וכן נראה בעיני שאם קדמה האשה ותפסה במעות בין בחייו בין לאחרי מותו אין מוציאין מידה כמבואר בקונטרס הראיות .

ב כתב רמב"ם ז"ל לוה ולוה ואח"כ קנה דאמרי' חולקים אם קדם אחד מהם ותפס הכל אין מוציאין מידו לפי שלא אמרו חכמים אלא בבע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ואף בזו נחלקו אבל בשניהם שוים לכ"ע אין מוציאין מידו וכן

הגהות חו"י

(א) לקמן ברי"ף סימן שמה : (ב) דאם כבר קנה רק שהשט"ח והכתובה זמנם ביום א' הוה ליה כבני שטרות ביום א' דקי"ל חולקין ולקמן תמה על זה דמ"ש : (ג) פי' שזמנם ביום אחד : (ד) והיינו בשטרי מכר או מתנה דאותה שקדם הוא שלו ואין לו לאחר כלום בו אבל בשטרי הלואות דשניהם לוו איכא דררא דממונא למר ולמר וכו'. לשון הרא"ש : (ה) נל"ע כי לא ידעתי מאן ס"ל לחלק בשני שטרי חובות בזה מה דכתובה ובע"ח לבע"ח יהבינן וקיבל הרי"ף דאותו דס"ל דהא שודא הוא דוקא בזמנם ביום א' משא"כ לוה ונשא ואח"כ קנה דלאו שקי' זה לא ידעתי מנ"ל דס"ל חילוק זה רק דכתובה גריעה בכל גוונא : (ו) וכ"ש הוא דביוצאים ביום א' שייך שודא משא"כ בלוה ולוה וקנה כמ"ש הרי"ף לעיל ודו"ק והסברא כיון דמ"מ ביוצאים ביום אחד חד קדים : (ז) ר"ל לוה ונשא ודו"ק

עין משפט / הגהות הב"ח

[illegible]

א מיי' (פ"ה) [י"א] מהל' מלוה ולוה סמג עשין (לב) [צד] טוח"מ סי' לט:
ב מיי' פרק ט מהל' שותפין סמג עשין פח טור אה"ע סי' לז:

בגמ' ובהא"ש א"ל רב כהנא לרב פפא וכן בערכין דף כב. אמר רב פפא פריעת בע"ח מצוה (ג"א)

ג מיי' פרק טז מהל' אישות סמג שם טור אה"ע סי' נח וטוח"מ סי' קח:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומשום דמשמע ר' אליעזר לתנא קמא דאמר משביעה על האפוטרופסות ולא על פילכה ועל עיסתה ואפי' על ידי גלגול שבועת האפוטרופסות משום דלא [ל]אדם דר עם נחש בכפיפה:

[דף קז.] בההוא דכותב נכסיו לבנו לאחר מותו וא"נ היכי משמע בסוגיין דדוקא באנס הוא דאמר הכי אבל לא ברה"ר. לפיכך נראה דבעיין בדלא אמר מעכשיו הוא וסברינן דכל שלא יצא מרשותו מגורשת ומש"ה מיבעי לן לידי רה"ר או כרה"ר ממש הן שאפי' ממון גמור שלו יוצא בו מרשותו כדאמרינן עלה דמתני' דלעיל [דף פד:] והוא שלבורים ומונחים ברה"ר או דילמא אינו יוצא בהם מרשותו אלא הרי הוא כאנס שאין ממון שלו יוצא בו מרשותו והלכך גט זה אנו רואין אותו ביום ל' כאילו הוא עומד ברשותה והרי היא מגורשת בקבלה ראשונה שהרי לא יצא מרשותה נר מצוה ואין זה כטלי גיטך מע"ג קרקע משום דהכא הא איכא נתינה לשם גירושין אלא שאינו רוצה שיחולו הגירושין עד לאחר ל' ופשטינן לה מדר"נ דאמר קנה אפילו עומדת באגם כלומר דאע"ג דלא א"ל מעכשיו *) (לא קני) עד לאחר ל' יום כי קיימא באגם קני דחשבינן לה כאילו ברשותו ממש היא וקנה אותה במשיכה ראשונה כיון שעדיין ברשותו היא:

ולענין הלכה ל' בתי' הרשב"א ז"ל דנהי דרמי בר חמא ורב חסדא סברי דהא דר"נ בדלא א"ל מעכשיו היא אנן לא קי"ל הכי דהא אסיקנא בסוף פרק האשה שנפלו לה נכסים [דף פב.] דבדלא א"ל מעכשיו לא קנה הלכך כי היכי דתיקום לן הא דר"נ כהלכתא מוקמינן לה בדאמר ליה מעכשיו ולא כסברייהו דרמי בר"ח ורב חסדא. הלכך לענין גיטין אי א"ל עכשיו ה"ז מגורשת ואיכא מגורשת בין הניחתו בלדי רה"ר בין הניחתו ברה"ר ממש דמספקא לן דילמא תגרה הוי ואי לא א"ל מעכשיו אינה מגורשת כלל לדידי רה"ר וסימטא ואגם אינם מקומות שלה שיקנו לה מדין חצר. ולדידי לא מחוור לי האי פסקא משום דלעיל בפ' האשה לאו מסקנא דגמרא היא דבלא מעכשיו לא קנה אלא דר' יוחנן אדרבי יוחנן מפרקינן ומסקינן דלרבי יוחנן בדלא אמר מעכשיו לא קנה וכיון דלאו מסקנא דגמרא היא וחזינן דרמי בר חמא ורב חסדא סברי דהא דר"נ בדלא אמר מעכשיו היא לית לן למיפלג עלייהו לומר דרב נחמן לא אמרה אלא במעכשיו וכיון דר"נ דקי"ל כוותיה בדיני אמר דאפי' בלא מעכשיו קנה ורמי בר חמא ורב חסדא הכי ס"ל נקיטינן כוותייהו דאפילו בלא מעכשיו קנה ולענין גיטין מגורשת. ולא ידעתי לסוף דעת הרמב"ם שכתב בהל' גירושין פ"ט דבלא מעכשיו מגורשת ובמסוף פרק זו כתב בפ"כ מהל' מכירה דבלא א"ל מעכשיו לא קנה:

רש"י

ההוא תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה. מעות היה לו לפרוע ואומר של עובד כוכבים הם ושיקר: פריעת בעל חוב מצוה. עליו לפרוע ולאמת דבריו שנאמר הין צדק שיהא הן שלך צדק ולאו שלך צדק: במה דברים אמורים. דלוקה ארבעים: מכין אותו. קודם שעבר על עשה ויש בידו לקיים: מתני' המושיב את אשתו חנונית. למכור את יינו ואת פירותיו בחנות: משביע אותה. שלא עיכבה בידה כלום משלו: אפוטרופוס. להכנים ולהוציא פירות ולשכור פועלים ולישא וליתן בשלו: מתני' כתב לה נדר. שנודרת לו יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם עכבתי כלום משלך כדאמרינן במסכת גיטין נמנעו מלהשביעה התקין רבן גמליאל הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה: אינו יכול להשביעה. בגמרא מפרש איזהו שבועה: אבל משביע את יורשיה. אם גירשה ומתה ויורשין תובעין ממנו את כתובתה נשבעין שבועת יורשין המפורשת במס' שבועות שבועה שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם ולא מצינו שטר בין שטרותיה ששטר כתובתה פרוע הוא: ואת הבאים ברשותה. אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין

ליה א זיל זבין את ואייתי הב לי א"ל לא ההוא דשמיע לך תולה מעותיו בעובד כוכבים הוה ב הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן *א"ל רב פפא לרב כהנא לדידך דאמרת ג פריעת בעל חוב מצוה אמר לא ניחא ליה למעבד מצוה מאי א"ל תנינא בד"א במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון שאומר לו עשה סוכה ואינו עושה (עשה) לולב ואינו נוטל היו *מכין אותו עד שתצא נפשו: מתני' המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופא הרי זה משביעה כל זמן שירצה (א) לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופא ה"ז אינו יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אפילו על פלכה ועל עיסתה: גמ' חזינן לרבוותא דאמרי לית הלכתא כת"ק ולא כרבי אליעזר אלא כר"ש דקתני סיפא* ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה א] אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה ואמרינן ר"ש אהייא ואסקה רב פפא* לאפוקי מדרבי אליעזר ומחלוקתו למימר דהלכה כרבי שמעון ואנן סבירא לן דהלכה כתנא קמא דהוא סתם מתניתין וקימא לן בכל דוכתא דלא אפסיקא הלכה בהדיא דהלכה כסתם מתניתין והכא לא אפסיקא הילכתא בהדיא דרב פפא לא אתא לאפסוקי הלכתא אלא לפרושי בעלמא הוא דאתא והכי אמר רב פפא רבי שמעון לאפוקי מדרבי אליעזר ומחלוקתו קאתי ולעולם הלכתא כתנא קמא ועוד הא קתני לה גבי הילכתא פסיקתא דתנן ואלו נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן בית וקי"ל דהני כולהו הילכתא נינהו ולא מצית למימר דהאי אשה אלמנה היא דאשה סתם קתני בין אלמנה בין א"א (ועוד דלא קתני הכא הנושאת והנותנת בתוך הבית כשתובעת כתובתה) ועוד דסוגיא דשמעתא כת"ק אזלא הלכך הילכתא כת"ק דאמר המושיב אשתו ד חנונית או שמינה אפוטרופא ה"ז משביעה כל זמן שירצה: *מתני' כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר

וכן משמע מתוך דברי רב אלפס שמשום דין לוה ולוה לשני שטרות שזמנם ביום אחד והר' יונה ז"ל כתב ה' דאמרי' אם לוה ולוה וא"כ קנה חולקים וכן בכל המקומות שאמר בתלמוד חולקים אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה ואע"פ דאמרי' בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ה"מ מאוחר אבל זה שיש בו זכות קצת מה שגבה גבה ודוקא כשגבה בב"ד וקודם שידעו הב"ד שיש שם בע"ח אחר אבל אם גבה מעצמו אפי' ע"י שומא ליכא למימר מאן שם לך מה שגבה לא גבה וראיתו הביאם הרא"ש כאורך:

א ואם יש לו מעות ללוה ותולה אותם בעובד כוכבים והמלוה חושש שהם שלו ואמר כן כדי לדחותו מהם היו מחרימים על כל מי שיודע שיש לו מעות וי"א שאם הלוה אמור אין שומעין לו וכופין אותו ליתן מעות ואם מצינו שהממון שלו אלא שתלה אותם בעובד כוכבים ואינו יכול ליתן לו כי העובד כוכבים מעכב כופין אותו למכור קרקע וליתן לבע"ח מעות וכן אם הדבר ידוע שיש לעובד כוכבים ערעור על נכסי הלוה ויראה המלוה ליטול קרקע מיראת ערעורו של העובד כוכבי' צריך הלוה לטרוח ולמכור כדי ליתן מעות וכל מה שיתן לו מקרקעי או מטלטלי ישומו לו כפי מה שיוכל למוכרן מיד ואפי' בביתו לפי השעה ולפי הזמן ולא שיצטרך לחזור ולמוכרו בעיירות ובשווקים או לעכבו עד שימצאו לו קונים או שיתייקר שאל"כ נעלת דלת בפני לווין שיתן לו הפחות שבביתו אם אין לו מעות והמלוה לא יוכל למוכרו לאלתר: מיי' כ' מגבין למלוה כל המטלטלין שימצאו ללוה לא יספיקו לו המטלטלין מגבין לו קרקע אחר שיחרימו על כל מי שיש לו מטלטלין משלו או שיודע לו מטלטלין ואינו מביאן לב"ד וגובין כל קרקע שיש לו ואפי' אם הוא משועבד לכתובת אשה או לבע"ח שקדם גובין מיד לוה ואם יבא ראשון ויטרוף טורף ממנו היה לו מטלטלין או קרקע ויש עליו חובות לעובדי כוכבים ואומר כל נכסיו משועבדים לעובדי כוכבים ואם יטלו אותם ישראל יבאו העובדי כוכבים ויאסרו אותו ויהיה בשביה סוברו רבותינו שאין שומעין לו ואין מניחין בו ויגבה ישראל ואם יאסרוהו עובדי כוכבים הרי כל ישראל מצווין לפדותו:

ב כתב הר"ם ז"ל שאי דפסק ר"ת היכא דאית ליה זוזי לבע"ח דצריך לשלם מעות ולא שוה כסף ס"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אם אין ידוע לנו דאית ליה זוזי והוא אומר דלית ליה א"צ לישבע שאין נשבעין בטענת שמא אלא השותפים והאפוטרופסין וכו' ואפי' היכא דחזינן לו מעות והוא אומר אינן שלי אלא של פלוני הם לא משביעין ליה. והיכא דאמר אין לי מעות ונמצא שקרן תו לא מהימנינן ליה בזה התוב אם יאמר אין לי מעות אלא צריך למיטרח למיזבן לפרוע מעות: ג עיין בטור ח"מ סי' נ"ט אם חייב הלוה לעשות מלאכה עם המלוה עד כדי שיפרע חובו ועד כמה מגיע דין כפיית בע"ח לפרוע חובו. וכתב הרא"ש והא דאמרי' דפריעת בע"ח מצוה וכופין יתומים גדולים היינו היכא דהניח להם אביהם אחריות נכסים דעלה איתמר מלתא דרב פפא בערכין אבל בדליכא אחריות נכסים אלא מטלטלים מצוה ואין כופין כדמוכח בפ' מי שהיה נשוי גבי ההוא דשכיב קצירא דא"ל אביי הנך קמאי מצוה קא עבדיתו השתא כי קא טריף בדין קא טריף וירא"ה דהאידנא דתקין רבנן בתראי לגבות ממטלטלי שעבוד ושמך המלוה אמטלטלי כמו אמקרקעי כופין אף במטלטלים וכן עמא דבר: ד רבינו פסק כת"ק דכיון שנושאת ונותנת לו יכול להשביע אפי' בטענת שמא אבל אם אינה אלא מתעסקת בצרכי הבית בפילכה ועיסתה

מעכשיו קנה ולענין גיטין מגורשת. ולא ידעתי לסוף דעת הרמב"ם שכתב בהל' גירושין פ"ט דבלא מעכשיו מגורשת ובמסוף פרק זו כתב בפ"כ מהל' מכירה דבלא א"ל מעכשיו לא קנה: מתני' המושיב אשתו חנונית. למכור יינו ופירותיו בחנות: אפוטרופא. להכניס ולהוציא פירות ולשכור פועלים ולישא וליתן והאי דינא לאו דוקא באשתו דכל אדם נמי שמנה אותו אפוטרופא משביעו כל זמן שירצה כדתנן בפ' כל הנשבעין (דף מה.) ואלו נשבעין שלא בטענה וכו' והאפוטרופין ונקט אשתו לרבותא דלא תימא דכיון שיש לה להשבע כשתובעת כתובתה דלא תשבע אלא בסוף וכסבריה דרבי שמעון דאמר בסיפא דמתניתין דלקמן דאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה על אפוטרופיא: רבי אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה. כלומר אפילו לא הושיבה חנונית ולא מינה אפוטרופיא משביעה אם עכבה כלום מפילכה ועיסתה ובגמ' איבעי לן ר"א אי ע"י גלגול קאמר דשמעיה לת"ק דאמר דמשביעה על האפוטרופיא ולא על פלכה ועיסתה ואפילו ע"י גלגול שבועת האפוטרופיא משום דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ומילא אמרה ליה כיון דקא דייקת כולי האי לא מצינא דאדור בהדך ואתא ר"א למימר היכא דהושיבה חנונית מגו דמשתבעה אאפוטרופא משתבעה נמי על ידי גלגול על פלכה ועל עיסתה דמגלגלין בדרבנן. או לכתחלה קאמר דאפילו לא מנה אפוטרופא משביעה על פלכה ועל עיסתה שהרי אפוטרופיא הוא זה ואסקינן דר"א אפילו לכתחלה קאמר ומשמע דלמסקנא ע"י גלגול מודו ליה רבנן דמגלגל עליה על פילכה ועל עיסתה דלית לן למימר דפליגי כולי האי: גמ' חזינן לרבוותא וכו' דקתני סיפא במתני' דלקמן [דף פז:]: לאפוקי מדר"א ומחלוקתו. דר"ש שאינה תובעת כתובתה אינה נשבעת לא על פלכה ולא על עיסתה ולא על אפוטרופיא: ועוד דסוגיא דשמעתא כתנא קמא אזלי. דאמר עלה במתני' דבסמוך שבועה מאי עבידתא אר"י אמר רב על אפוטרופיא שנעשת בחיי בעלה אלמא דמשביעין אותה על אפוטרופיא: [בכאן השמיט הר"ן ז"ל חמשה דפין. וזהו מנמוקי יוסף במקום שהשמיט הר"ן ז"ל]: גמ' איבעי להו ר"א ע"י גלגול קאמר או לכתחלה ת"ש וכו'. ע"י גלגול שנשבעה על האפוטרופסות ומגלגל עליה בהותה שבועה שתשבע על פלכה ועל עיסתה אבל לכתחלה (ב) (כר"א) לא (א): בכפיפה. בתוך קופה אחת והכי איתא בירושלמי [הלכה ד] מ"ט דרבנן שאם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שברה כלום מאי את עביד לה כס"ח או כס"ש מסתברא אפילו כס"ח אינה שאם אי אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם ע"כ: [או לכתחלה קאמר]. אבל ע"י גלגול לא איכפת לה שהרי נתחייבה לו שבועה ומה יקשה לה גלגול אם לא עכבה כלום: מתני' כתב לה נדר ושבועה וכו'. כתב לה לאו דוקא (ג) והוא הדין באמירה דכל

*) נרשם במסר"ם למחוק

הגהות הב"ח

(א) כל זמן שירצה ר"א אומר כצ"ל והשאר נמחק: (ב) אבל לכתחלה אפי' לר"א לא דאין אדם דר עם נחש בכפיפה אחת כצ"ל והד"א: (ג) והוא כצ"ל:

ספר הזכות

כתוב בהלכות חזינן לרבוותא דאמרי לית הלכתא לא כת"ק ולא כר"א אלא הלכתא כר"ש דקתני סיפא ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה: השיב הרב ז"ל ואני אומר אם בפירוש אמרו הגאונים שאין הלכה כרבנן במושיב אשתו חנונית או אפוטרופא הדין עם הרב כי בודאי סתם משנה היא והלכתא כוותיה אבל אם סתם אמרו שאין הלכה כר"א ומחלוקתו אלא כר"ש אמת אמרו כי לא באו להוציא המושיב את אשתו חנונית או אפוטרופא מהלכתא ולפטור אותה משבועה אא"כ פטרה אלא לפטור את אשתו מלהשביעה על פילכה ועל עיסתה בין ע"י גלגול בין בפני עצמה דהיינו לאפוקי מדר"א ומחלוקתו דבהא איפלגו דרבנן סברי ע"י גלגול מיהא משביעה ור"א סבר אפי' בתחלה ור"ש סבר דאפי' ע"י גלגול נמי אין משביעה על פלכה ועל עיסתה משום דאמרה אי דייקת בהדאי כולי האי לא מצינא דאידור בהדך ובהא ודאי הלכה כר"ש כיון דחזינן סוגיא דשמעתא לפרושי למלתיה דר"ש אלמא הלכתא כוותיה וכולהו מלתא דר"ש כהלכתא מוקי לה הלכך בהאי נמי הלכה כוותיה ודייקא נמי מדקאמרינן לאפוקי מדר"א ומחלוקתו ולא אשכחן כהו פלוגתא במושיב אשתו חנונית אלא בפלכה ועיסתה בלחוד הוא דפליגי ולאפוקי ממחלוקתן קאמר ולא ממה שהם שוין בו ותו לא מידי. ע"כ דברי הרב ז"ל. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר הגאונים ז"ל בפירוש אמרו שאין הלכה כרבנן במושיב אשתו חנונית דמשביעה וכך תמצא מפורש בהלכות גדולות דאע"ג דהושיבה חנונית או מינה אפוטרופא בעל כלל כלל לא מצי משבע לה וכן מפורש לרבינו הגאון שהוא קברניטן של בעלי סברא זו בשער הה' משערי השבועות שלו שהאריך הרבה לפרש שהלכה כר"ש ואין הלכה כמשנתינו דאפי' הושיבה חנונית או אפוטרופא אין בעלה משביעה בשום על טענת שמא וכיון שזה דעת הגאונים הדין עם רבינו הגדול שהרב הודה לו הרב ז"ל ומ"מ אין פי' הרב נכון דלר"ש כיון דבשעת תביעה של כתובה משביעין אותה פשיטא שכל הדברים מגלגלין [לה] מן השבועה מה שנטלה מפלכה ועיסתה ושאר הוצאות של ביתו ועוד דא"כ ר"ש לקולא הוא והאי כל זמן שתובעת כתובתה אם הואיל ור"ש לקולא מאי כל זמן דמשמע דשמעיה לת"ק דפטר לה משבועה ואפי' תובעת כתובתה וא"ל כל זמן שתובעת כתובתה לפירוקא הדרא קושיא לדוכתה ולשון ר"ח ומחלוקתו אינו כמו שפי' הרב לאפוקי ממחלוקתן אלא כאומר לאפוקי מדר"א ומאותו מן טהורה לא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה הוץ מר"א ומחלוקתו שהיו אומרין חיה מתעברת מן בהמה. וכן במס' שבת בפ' הגאונים שגורסין אלא א"ר פפא כך הוא מדשמעוה ר"ש לת"ק דקאמר הושיבה חנונית אינה נשבעת על פלך ועיסה ור"א קאמר מתקיימת שהיורשין משביעין אותה ומתגלגלת עליה שבועה דהנות ושל פלך ועיסה ולפי שהוא מחמיר על דברי ת"ק לומר שנשבעת כתובתה אפי' כדברי המקיל דהיינו ת"ק אינה נשבעת כלל על פלך ועיסה וזה פי' נכון. ורגילין היינו לפרש דלת"ק אינה נשבעת כלל על פלך ועיסה עם נחש בכפיפה הוא ובזה ר"ש מחמיר להשביעה על הכל בשעת הביאה כתובה וזה הלבון היה כתוב מתחלה בהלכה להשביעה ומתקו יהיר זצ"ל:

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל בענין המושיב את אשתו חנונית או אפוטרופיא דפסקו רבוותא דלית הלכתא לא כת"ק ולא כר"א אלא כר"ש דאמר אם אינה תובעת כתובתה אין היורשים משביעין אותה ואמר רב פפא דר"ש לאפוקי מדר"א ומחלוקתו אתא. ודחה הרב את דבריהם מב' טעמים. הא' מפני שהוא סתם משנה ורב פפא לא אתא למיפסק הלכתא כר"ש אלא לפרושי מלתיה דר"ש אהיכא קאי. ועוד דסתם מתני' היא בשבועת האשה שהיא נושאת בתוך הבית וכו' אלו הן דברי הרב ז"ל. ואני אומר אם בפירוש פסקו הגאונים שאין הלכה כרבנן במושיב את אשתו חנונית או אפוטרופיא הדין עם הרב כי בודאי סתם משנה היא והלכתא כוותיה אבל אם סתם אמרו שאין הלכה כר"א ומחלוקתו אלא כר"ש אמת אמרו כי לא באו להוציא המושיב אשתו חנונית או אפוטרופיא מהלכתא ולפטור אותה משבועה אא"כ פטרה אלא לפטור את אשתו מלהשביעה על פלכה ועל עיסתה בין ע"י גלגול בין בפני עצמו דהיינו לאפוקי מדר"א ומחלוקתו דבהא איפליגו רבנן סברי ע"י גלגול מיהא משביעה ור"א סבר אפי' בתחלה ור"ש סבר דע"י גלגול נמי אין משביעין על פלכה ועל עיסתה משום דאמרה ליה אי דייקת בהדאי כולי האי לא מצינא דאדור בהדך ובהא ודאי הלכה (כרבי) [כר"ש] ואע"ג דלא אפסקי' בהדי' הלכה כר"ש כיון דחזינא סוגיא דשמעתא דשקלא וטריא לפרושי מלתיה אלמא הלכתא כוותיה וכולה מלתא דר"ש בהלכתא מוקמי לה בהא נמי הלכתא ודייקא נמי דהכי הוא מדקאמר לאפוקי מדר"א ומחלוקתו לא אשכח להו פלוגתא במושיב את אשתו חנונית אלא בפילכה ועיסתה בלחוד הוא דפליגי ולאפוקי ממחלוקתן קאמר ולא ממה שהם שוים בו ותו לא מידי:

דכל שהוא פטור או מחילה באמירה בעלמא סגי כדאיתא פ"ק דקדושין (דף מז.) וכן כתב הריטב"א ז"ל: נדר. אע"ג דנדר לא תקינו אלא לאלמנה מפני שהיתה מקילה בשבועה ומוריא היתרא דקא טרחא קמי יתמי ונמנעו מלהשביעה והתקין ר"ג הזקן שתהא נודרת והנדר הוא שאומרת יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם עיכבתי משלך כלום ואילו הכא אמרינן עליך דמשמע גרושה מכל מקום כיון שהנדר הוא להק"ל עליה ודינה הוא בשבועה אם לא פטרה בפירוש משתיהם היה יכול לומר לה לא פטרתיך אלא מן השבועה אבל בעלמא כל שחייב לחבירו שבועה ופטרו ממנה הרי פטור מכל נדר וכן איפכא וכן כתב הריטב"א ז"ל ומיהו נראה שאם נתחייב שבועה לו ממקום אחר שיכול להשביעו גם ממה שפטרו על ידי גלגול מדכתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל בחדושיו מצאתי בחבור ב)*הגאונים ז"ל הסכימו רבותינו ז"ל שטר שיש בו נאמנות יכול לגלגל אותו על מקום אחר *(והרב ז"ל חוזר על פירוש המשנה בשבילם ומצא להם סיוע לפירושו מן התוספתא): אבל משביע וכו' ואת אלו הבאין ברשותה. פירשו בתוספתא אלו (ב) הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה להם כתובתה והשבועה היא שבועת היורשים [המפורשת במסכת שבועות והיינו שלא מצינו ושלא אמר לנו שטר זה פרוע וגם אלו שמכרה להם נשבעים שבועת היורשים] אם היא מתה וכמו שפירש"י ז"ל דאם היא בחיים איך ישבעו הלקוחות שטר זה [אינו] פרוע והלא למחר תאמר שהיא פרועה ומהימנא מגו שיכולה לחזור ולמחול וכן הדין במלוה הלכך צריכה היא או המלוה לישבע בעצמם אבל במקום שאינו יכול למחול כגון [דף פה:] מכנסת שטר חוב לבעלה גם אינה נאמנת לומר שהיא פרועה והרי הוא כאילו מת המוכר וגובה בשבועה לוקח בין מן הלקוחות של לוה בין מיורשיו וכ"כ הרב הרמב"ן ז"ל: אבל יורשיו משביעין וכו'. אם באת לגבות מהן שהרי לא פטרה אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו והא דאמרי' שגובין יורשיה בשבועה אוקימנא במס' שבועות [דף מח.] כשמתה היא תחלה שאילו מת הבעל תחלה הרי מת לוה ואח"כ מלוה שאין היורשין גובין כלום שכבר נתחייב מלוה שבועה לבני לוה ואין אדם מוריש שבועה לבניו: ולא ליורשי ולא לבאין ברשותי. אשמועינן הך סיפא דס"ד לתנא דמתני' דכי היכי דמהני נאמנות לגבי לוה גופיה הכי נמי מהני על יורשי לוה ועל הבאים מכחו משום דיורש כרעא דאבוה הוא והרי הוא כאילו הנכסים ברשותו של לוה עצמו בשעת גוביינא ומיהו על באים מכחו דאשמועינן *מדתני הכא ולא לבאים ברשותי לא מיירי בלקוחות ובמקבלי מתנת דבמקום שחב לאחרים אינו נאמן וכן הסכימו הגאונים כולם וכן דעת הרמב"ם ז"ל דלגבי יורשים דוקא מהני נאמנות ולא לגבי לקוחות וכדי למצוא זכות לדבריהם ז"ל הוצרך הרמב"ן ז"ל לדחוק עצמו בספר הזכות ליישב משנה זו ופירש דהני באין מכחו לאו דומיא דהני אחריני שפירשנו שהם לקוחות אלא הני הם אפוטרופוס שמינה על נכסיו או נתן נכסיו במתנת שכיב מרע דכיורשין שויוה רבנן: הלכה מקבר וכו'. הרמב"ן ז"ל מצא בתשובה לרי"ף שפירשה לבבא זו [ארישא] בשלא פטרה הבעל כלל ואפ"ה כיון שלא השביעה ולא צוה להשביעה פטורה ובתוספתא ובירושלמי פירשוה אמתני' גופא אלא דאיכא דמוקי לה ג)אמציעתא דאמר אין לי ולא ליורשי כתב הרב בעל העיטור ז"ל חזינן בחיבור הרב תשובת רי"ף דאתשיל קמיה אם היתומים משביעין את האלמנה על מה שנשאה ונתנה בחיי בעלה אם מת בעלה ולא השביעה והשיב פלוגתא היא בין בעלי הוראה איכא מאן דאמר הלכה כסתם משנה המושיב את אשתו וכו' ואיכא דפסיק הלכתא כר' שמעון דאמר תובעת כתובתה יורשין משביעין אותה ודעתו נוטה שהלכה כסתם משנה שאם מת ולא השביעה נתגלה דעתו שכבר מחל לה ומש"ה אמרינן הלכה מקבר בעלה וכו' אבל אין משביעין אותה לשעבר משום שבעלה כבר מחל לה ולא נהירא לן ומסתברא דפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים היא וכשתגבה כתובתה תשבע על הכל עכ"ל ופסקן של דברים דאי קאי ארישא אע"פ שלא אמר אין לי (ג) [אלא בלא נדר ובלא שבועה סתם] לא מיבעיא איהו שאינו יכול להשביעה אלא אף יורשין אין משביעין אותה על אפוטרופיא שעשתה בחיי הבעל אא"כ היתה תובעת ובאת לגבות כתובתה מהם וכדפרי' וכדמוכח בגמ' [ובפלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים] אי נמי משביעין אותה היינו אם עשתה אפוטרופיא לאחר מיתת בעלה או אם באת לגבות משביעין אותה אפילו ממה שעשתה בחיי בעלה וכדפרישית ותרווייהו איתנהו ואי קאי אמציעתא שפטרה ממנו [ומיורשיו] אפילו נעשית אפוטרופיא לאחר מיתת בעלה פטורה (א) ודוקא בשמנה אפוטרופסות בחייו ונמשך האפוטרופסות שלה לאחר מיתה אי נמי שמנה אותה עליה בפירוש אבל יתומים שהושיבו אותה אפוטרופיא על נכסיהם מדעת עצמן זו אינה בכלל דנכסים של יתומים הם והם מושיבין אותה לדעתם בנכסיהם ונשבעת להם כל זמן שירצו. כן העלה הרמב"ן בחידושיו: שבועה מאי עבידתיה. דאמר לה נדר ושבועה אין לי עליך למאי צריך לה הימנות זה: על הפוגמת. כדלקמן במתני' שהיתה חייבת להשבע והשתא נפטרת בהימנות זה וכ"ש שנפטרת משבועת אפוטרופיא דלא אתי עלה אלא בטענת שמא והוא הדין לענין הבא ליפרע מנכסי יתומים דגריעא טפי מפוגמת אבל משבועת עד אחד שמעידה שהיא פרועה כתב הראב"ד ז"ל דלא הימנה מן הסתם דנהי דהימנה טפי מנפשיה טפי מעד אחד לא הימנה וכתב הריטב"א ז"ל שדעת הרמב"ן ז"ל כן ואני ראיתי הרא"ש ז"ל שאינו סובר כן: לשעבר מאי עבידתיה. הא דאמרינן במתני' דאין

משביעין

נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך א)אינו יכול להשביע לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה אבל יורשיו משביעין אותה א ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה °הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופיא יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה לשעבר:

תוספתא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה להם במתנה: **גמ'** א] כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך שבועה מאי עבידתה א"ר יהודה א"ר *על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה אפוגמת ב כתובתה הא דאמר רב יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה (א) אסיפא מתנינן לה דתנן הלכה מקבר בעלה לבית אביה וכו' יורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על שעבר (א) שבועה מאי עבידתא א"ר יהודה אמר רב על אפוטרופיא שנעשית

רש"י

אותה נשבעין אף הן שבועת היורשין: אבל היורשים משביעין אותה. אם נתארמלה והיא או יורשיה באין לתבוע מן היתומין צריכין שבועה שהרי לא פטרה אלא ממנו אם באין לתבוע בחייו: לבאים ברשותי. אם אמכור נכסי ותא באה ליפרע מן הלקוחות: הלכה מקבר בעלה כו'. זו שפטרה בעלה מן השבועה: לבית אביה. שלא נתעסקה עוד בנכסיו: על העתיד לבא. על עסק שלאחר מיתה שלא עכבה כלום בידה דהשתא נכסי יתומים הן ולא מהני להו פטורא דידיה: **גמ'** שבועה מאי עבידתיה. איזוהי שבועה סתם שחייבת אשה לבעלה או ליורשים דקתני דכי לא פטרה משביעה וכי פטרה אינו משביעה: על אפוטרופיא. כלומר בכתיבתו פטרה מן שבועת אפוטרופיא אם הושיב אותה חנונית אבל אם פגמה כתובתה דתנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה מן אותה שבועה לא נפטרה ע"י תנאי זה דכי פטרה היינו משבועה דהוא רמא עלה אבל משבועה דהיא גרמה לנפשה לא פטרה: דלא

שלטי הגבורים

ועיסקה כדרך כל הנשים אינו יכול להשביעה בטענת שמא אלא בטענת ברי ע"י גלגול וכן דעת מיי' וסמ"ג: ר"ח ור"ת פסקו דכן הלכה דכל זמן שתובעת כתובתה היורשין משביעין אותה על אפוטרופוס שנעשית בחיי בעלה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אלא על טענת ברי וה"ה דגם שבעל אינו יכול להשביעה בטענת שמא כל זמן שאינה תובעת כתובתה ואפי' מינה אותה אפוטרופא והורה ר"ת הלכה למעשה באשה שמינה אותה אפוטרופא והיה לה הרבה מעות ואמרה של אחרים הם ורצה בעלה להשביעה ופסק ר"ת שלא היה יכול להשביעה כל זמן שלא תבעה כתובתה וכתב הרא"ש ונראין דבריו וגם כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא לא עבדינן עובדא לחייבה שבועה:

לשון ריא"ז:

כמושיב את אשתו חנונית למכור יינו או פירותיו או שאר נכסיו או שמינה אפוטרופיא כגון לפרוע פועליו או ליטא וליתן בממונו ה"ז יכול להשביעה כעין שבועה של תורה כל זמן שירצה שמא גנבה משלו כלום ואם רצה לגלגל עליה שבועה שלא גנבה ממעשה ידיה או משאר עניני שבית הרבות בידו כמבואר בקונטרס הראיות: וכתב הרא"ש משמע דרבנן מודו דע"י גלגול מגלגל אפי' על פלכה ועל עיסתה אבל לכתחלה לא כדמפרש טעמא בירושלמי שאם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם והכי כתב בירושלמי גבי שבירת כלים בפשורה ועי' בהר"ן ז"ל אבל אם שברתו במזיד או נתנתו לאחר חייבת לשלם:

א בירושלמי מפרש משביעין את יורשים ואת הבאין ברשותה בשבועת אפוטרופוס כגון שנתן לה רשות למנות את יורשיה או אדם נכרי אפוטרופוס תחתיה אע"פ שפטרה מן השבועה מביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה ומדקדק מזה בירושלמי כל ד' שומרין אם כשפטרן מן השבועה והשא לו לאחרים ברשות מביע את האחרים:

ב אבל לענין עד אחד מעידה שה"א פרוע כתב הראב"ד שלזה אינו מועיל הפטור והרא"ש כתב שאף לזה מועיל אבל לענין נפרע שלא בפניו כתב יש להסתפק אם יועיל דלכאורה נראה שלא יועיל

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ע באשר"י. ולכל ספחותיעי"ר גלגול משביעין לה אם נתעסקה בשאר דברים בין מיתה לקבירה שלא בגרבי המת ע"כ:

הגהות הב"ח

(א) לשעבר מאי עבידתיה כצ"ל: (ב) אלו הן הבאין כצ"ל: (ג) אין לי ולא ליורשי לא מיבעיא כצ"ל [ו]נשאר ליתא שם]:

נוסחאות כ"י

א) הרי זה: ב) אחרונים: ג) ארישא דאמר אין לי שלא הימנה אלא לגבי דידה ואיכא דמוקי לה אמציעתא:

דאשמועי' מתני' הכא כו' כצ"ל ועי' לקמן סי' סי"כמ"ז בר"ף ובר"ן (ג"א).

ספר הזכות

כתוב בהלכות מאי עבידתיה א"ר יהודה על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה רב נחמן אמר אפוגמת כתובתה הא' דא"ר יהודה על אפוטרופא שנעשית בחיי בעלה אסיפא מתנינן לה הלכה מקבר בעלה לבית אביה וכו' וכ"כ בשאר השמועה בשני מקומות דפטורה דמתני' על הפוגמת כתובתה: השיב הרב ז"ל מתחזי מכלל דבריו דדוקא על הפוגמת כתובתה הוא דמהניא לה פטורה אבל על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה לא מהניא לה פטורה ואפשר כי לשון הגמ' הביאהו לומר כן שפסקו בגמ' בשלמא למ"ד על הפוגמת כתובתה משום דמסקא אדעתה דמצטרכי לה זוזי ואמרה ליה כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ"ד על אפוטרופיא מי מסקא אדעתא דעביד לה אפוטרופיא וכו' ואתחזיא ליה מהאי ליפנא דלא מהניא פטורה מסתמא על אפוטרופיא ולא היא דהא תניא בהדיא הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא ה"ז משביעה כל זמן שירצה הרי שלא פטר הוא דמשביעה הא אם פטר לא אלמא מהניא פטורה לכולהו מילי ועוד ק"ו הוא אם לפוגמת שטענתו בריאה עליה אמרת מהניא פטורה על אפוטרופיא שהוא טענת שמא לא כ"ש ועוד דפשטא דמתני' הכי הוא מתחזי דעל אפוטרופיא קא פטר לה משום דעלה קאי ומינה סליק אבל פוגמת כתובתה אכתי לא איירי כלל דתיחייב שבועה והיכי מתני' דפטורה מהני לה אלא ודאי בלא ספק דאתרווייהו מהני פטורה ופירושא דשמעתא הכי מפרשינן לה דמ"ד על אפוטרופיא אבל על פוגמת לא משום דהאי ודאי והא ספק כדאמרי' ומ"ד על הפוגמת לאוסופי אתא דבתרא הוא ולאשמועינן דאפי' על פוגמת דטענת ברי הוא מהני ואקשינן על מ"ד על אפוטרופיא מהני אבל על פוגמת לא מהני דאי אסקה אדעתה באפוטרופיא דבעית מיניה דנפטרה כ"ש דאסקה אדעתה על פוגמת משום דהאי שכיח טפי דאי אפוגמת לא אסקה אדעתה כ"ש על אפיטרופיא דלא אסקה אדעתה אלא ודאי על כל מילי מסקא אדעתה ובעיא מיניה דנפטריה ואכל מילי מהניא פטורה ומסתברא לי דאכולהו ודאי מהניא לה בר מעד א' מעידה שהיא פרועה מ"ט דמצי למימר לה נהי דהימנית ליך טפי מנפשאי אבל טפי מסהדי לא הימנית ליך ואיכא כי הא מלתא בשבועות פ' שבועת הדיינין ודייקא נמי הכי דהא כולהו אדכרוה לפטורה במתני' ובגמ' בר מהך וש"מ דלא מיפטרה בסתמא כי הך אלא אם פטרה על זה בפירוש ש"מ: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר באמת כי דברי הרב נכונים ופשטא דגמ' דפטורה דשבועה בין אפוגמת בין על אפוטרופיא מהני לה אבל איני רואה בהלכות לא רמז ולא דבור שיחלוק על זה ומ"ש דאסיפא מתנינן לה לדרב יהודה לומר דברישא הכל מודים דפטורה אפי' אפוגמת כתובה וכן מ"ש בסוף אבל אם כתב לה בין ממני בין מיורשי גובה שלא בשבועה ואפי' היא פוגמת כתובה בין ממני בין מיורשי וכסתם מתני' דקתני אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ואמרי' מאי עבידתה וא"ר נחמן על הפוגמת כתובה כל זה ברור ומפרש הוא שהוא ז"ל מביא ראיה דנאמנות מפורשת דיורשין מהניא לה אפי' לגבות כתובה כגון בפוגמת בין ממנו בין מיורשין ולא אמרי' במפרש אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מן היתומים לא יפרע אלא בשבועה כדרך שהיא אבא שאול מאמינה באפוטרופיא בין לו בין ליורשיו וכשהיא גובה כתובתה מן היורשין משביעה והיינו דקתני אבא שאול אומר בין בלא נדר ובלא שבועה בין נקי נדר ונקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה שהנאמנות מועיל לה אפי' מן היורשים אבל מה אעשה דליפטרה לגמרי א"א שאם תבעה כתובתה הכל חוזר ומתגלגל עליה דנשבעת בשעת גביית כתובה שלא עכבה משלהם ומשל אביהם כלום שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה שהרי שזו נאמנת באפוטרופסות ואין נאמנת לגבות לפיכך אמר רבינו שלא אמר אבא שאול כן אלא בנאמנות סתם כגון בלא נדר ונקי נדר דאמרי' לא נתכוון לעקור תקנת חכמים אבל אם פירש בין ממני בין מיורשין גובה מהם בלא שום שבועה דהיינו מתני' דאוקימנא פטורה לתביעת כתובה כגון פוגמת ואע"ג דבהא ליפרע מנכסי יתומין וסובר רבינו ז"ל דלא פליג אבא שאול אסתם מתני' לפום מסקנא דגמ' מדלא אמרי' מתני' דלא כאבא שאול ואלו דברים ברורים הם והוי יודע שר"ת ז"ל מפרש דמתני' דלא כאבא שאול כדסבר אביי למימר קמן בשמעתא דר"ש וכך אמר אע"ג דלא הזינן דלא עמדה דאביי לא איפריכא אלא שאם כתב לה נאמנות מפורש לגבות מן היורשין גובה מהן בלא שבועה ואבא שאול ה"ק בין בלא נדר בין נקי נדר וה"ה לנדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכיון שלא פירש לה הבא נאמנת לגבות אין במשמע בנאמנות של יורשין אלא אפוטרופסות וכיוצא בה אבל לעקור תקנת חכמים בבאה לגבות כתובתה מן היתומין לא. זהו דעת ר"ת ז"ל ומפרש בפירושיו. ורבינו ז"ל חולק בזה מפני שכל עיקר הנאמנות לא בא מתחלה אלא משום גביית הכתובה דמסקה אדעתה פג מה דכתובה ותבעה מיניה מילי הלכך בין ממני בין מיורשי במפרש שתגבה כתובה בלא שבועה (בין ממנו דמי) ומכאן תכיר מי הזקיקו לכתוב ולחזור ולכתוב פטורה דפוגמת כתובה והכי הרוותנו בזה יותר מדאי:

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך וכו' שבועה מאי עבידת' אמר רב יהודה על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה ור"נ אמר על הפוגמת. וכתב הא דא"ר יהודה על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה אסיפא דמתני' מתנינן לה דתנן [הלכה]מקבר בעלה לבית אביה וכו'. וכ"כ (השביעה) [בשאר השמועה] בשני מקומות דפטורה דמתני' על הפוגמת קאי. ומתחזי מכלל דבריו דוקא על הפוגמת הוא דמהני לה פטורה אבל על אפוטרופיא לא מהני לה פטורה ואפשר כי לשון הגמ' הביאהו לומר כיון שפסקו בגמ' בשלמא למ"ד על הפוגמת כתובתה משום דמסקא אדעתה דמצטרכי לה זוזי ואמרה ליה כתוב לי דלא משבעת לי אלא למ"ד על אפוטרופיא מי מסקי אדעתא דעביד לה אפוטרופיא וכו' ואתחזא ליה האי מלתא מהאי ליפנא דלא מהניא פטורה על אפוטרופיא ולא היא דהא תניא בהדיא הרי שלא (פקד) [פטר] את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה הרי שלא פטר הוא דמשביעה הא אם פטר אינו משביע אלמא מהניא פטורה לכולהו מילי. ועוד ק"ו אם לפוגמת שטענתו בריאה עליה אמרת מהניא פטורה על אפוטרופיא שהוא טענת שמא לא כ"ש. ועוד דפשטא דמתני' הכי מתחזי טפי דעל אפוטרופיא קא פטר לה משום דעלה קאי ומינה קא סליק אבל פוגמת כתובתה אכתי לא איירי כלל דנתחייב שבועה והיכי מתני' דפטורה מהני לה אלא ודאי בלא ספק דאתרווייהו מהני פטור ופי' דשמעתא הכי מפרשי' לה דמ"ד על אפוטרופיא שנעשית בחיי בעלה אבל על פוגמת לא משום דהא ודאי והא ספק כדאמרן ומ"ד על הפוגמת לאוסופי אתא דבתרא הוא ולאשמעינן דאפי' על פוגמת בטענת ברי מהניא וכ"ש על אפוטרופים דטענת שמא הוא דמהניא דאי אסיקא אדעתיה באפוטרופים ובעית מיניה דנפטרה כ"ש דאסיקא אדעתה על פוגמת משום דהא שכיח טפי ואי על פוגמת לא אסיקא דעתה כ"ש על אפוטרופי דלא אסיקא אדעתה ובעי' מיניה דנפטרה ואכל מילי מהני פטורה ואסתברא לי דאכולהו ודאי מהניא לה בר מעד א' מעידה שהיא פרועה מאי טעמא דמצי למימר לה נהי דהימנית לך טפי מנפשאי אבל טפי מסהדא לא ואיכא כי הא מלתא בשבועות בפ' שבועת הדיינים ודייקא נמי הכי דהא כולהו אדכרו לפטורה במתני' ובגמ' בר מהך וש"מ דלא מיפטרה בסתמא כי הך אא"כ פטרה על זה בפירוש שמע מינה:

משביעין אותה לשעבר עד מתי קרוי לשעבר שתנאי שלו מועיל בהם ולא אמרי' נכסי יתמי נינהו : לכרגא . כסף גולגלתא שצריך לאשה או מזונות שצריכין לה : מזבנינן בלא אכרזתא . שאין צריך לשהות באלה הענייני̇ן (ו) דבכלל מזוני נינהו ועל היתומין לפרוע כמו שעשה הבעל בחייו והוי זה ככל דבר שצריך לנכסי יתומים דודאי מוכרין אותן בלא הכרזה כדמוכח מההיא דפרק שום היתומים [דף כב· ועי' דף פז. בתוס' ד"ה לכרגא] :
תניא אבא שאול וכו' בין דלא נדר . כלומר בין שאמר אחד מן הלשונות הללו הבעל לאשתו תהיה נאמנת בלא נדר או נקי נדר מנכסי או מנכסיא אין שורת הדין להוי פטורה בין ממנו בין מיורשיו מ"מ כיון שלא כתב כן בפירוש אין עוקרין מפני לשון זה הסתום תקנתא דרבנן דאמרי הבא ליפרע וכו' אבל היכא דכתב לה בפירוש בין ממני בין מיורשי הלכתא כסתמא דמתני' דמהימנא (ז) בתובעת כתובתה דלא משבעינן לה אפילו באה לגבות מן היתומים ואפילו פוגמת כמלינו למדין דלוה דכתב למלוה נאמנות ממנו ומיורשיו כשמת לוה ובא המלוה ליפרע מן היתומים יפרע אפי' שלא בשבועה הלכך כשמת מלוה אחר מיתת הלוה יתומים של מלוה נפרעים מיתומים של לוה דכיון שלא היה המלוה חייב שבועה לבני לוה לא מלינן למפטר מטעם אין אדם מוריש שבועה לבניו זה דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל והגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל : אבל דעת ר"ח ז"ל וכל חכמי נרבונ"ה ז"ל דאפי' נאמנות מפורש לא מהני בתובעת כתובתה כדמשמע מפשט מילתיה דאבא שאול דאמר אבל מה אעשה וכו' לפיכך האשה כשתובעת כתובתה חייבת לישבע וכן המלוה כשבא לגבות מבני לוה הילכך אם מת מלוה אחר לוה אין בני מלוה יכולין לגבות כלום מבני לוה שהרי אביהם היה חייב לישבע ואין אדם מוריש שבועה לבניו ויש להם ראיות מדמוקמינן לקמן [דף פח:] מתני' כר"ש ור"ש כאבא שאול בן אימא מרים : והיכא שהמלוה כתב נאמנות ללוה דכל אימת דאמרת פרעתא ליה להאי שטרא מהימנת עלי קי"ל שכל תנאי שבממון תנאו קיים ולכך מהימן ואפילו לא כתב ליה מהימנת עלי ועל ירתי מהימן על היתומים משום דכשבא ליד היתומים הרי הוא כקרוע מטעם הנאמנות דמאי טענינן ליה הוה לך למקרעיה או למכתב שובר אמר להו אהימנותא דכתב לי סמכי ומיהו כיון דלא כתב ליה מהימנת ואפילו משבועה חייב לישבע דהא מלינו למימר דמהא [לא] הימניה דאי לאו הימנותיה לא היה נאמן בשבועה לאפטורי מחיוב השטר ואשכחן נמי בעלמא דאמרינן מאי נאמן נאמן בשבועה כ"כ רבינו אלפסי ז"ל והכי כתב מרנא ורבנא האי ז"ל. (עד כאן נמוקי יוסף) :
מתני' הפוגמת כתובתה. כדמפרש ואזיל במתני' גופה : לא תפרע. השטר אלא בשבועה(ח) בגמ' [דף פז:] מפרשינן טעמא משום דפרע דייק דמפרע לא דייק ורמו רבנן עלה שבועה כי היכי דתדוק : עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה. מפרשינן בגמ' טעמא כדי להפיס דעתו של בעל: סמו מנכסים משועבדים וכו'. משום דאי הוי גבי מן הלוה גופיה והוה טעין לוה אשתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות [דף מא.] דמשביעינן ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשביל לקוחות (ט) טענינן דילמא אי הוה גבי מן הלוה הוה טעין ליה אשתבע לי דלא פרעתיך ובעי אשתבועי השתא אנן טענינן דפתח פיך לאלם הוא : ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו. כולהו משום האי טעמא כך כתב רש"י ז"ל. וכ"ל שלמד ז"ל שמשום האי טעמא הוא מדאמרינן בפ' שבועת הדיינים (דף מח.) האי מאן דאפיק שטרא אחבריה ואמר שטרא פריעא הוא אמרינן ליה לאו כל כמיניה זיל שלים ואי אמר לישתבע לי אמרינן ליה לישתבע ליה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מה בין זה לפוגם שטרו ומדאמרינן מה בין זה וכו' משמע דכי אמרי' דמשתבע שבועת המשנה היא ולא היסת דאי לא

נר מצוה

שנעשית בחיי בעלה אמר *רב א"ר חייא דלא נדר ודלא שבועה הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשין משביעין אותה נקי נדר ונקי שבועה בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה ה"ק לה מנקית מנדר מנקית משבועה שלח ליה ר' זכאי למר עוקבא בין דלא נדר בין נקי נדר (א) בנכסי הוא אינו יכול להשביעה אבל יורשיו משביעין אותה מנכסיא אלין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה א"ר נחמן אמר שמואל משום אבא שאול בן אימא מרים בין דלא נדר בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה בין מנכסי בין מנכסיא אלין בין הוא בין יורשיו אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה א"ר נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים . והני מילי דכתב לה דלא נדר ודלא שבועה אי נמי נקי נדר נקי שבועה בלחוד ולא כתב לה בין ממני בין מיורשי אחרי אבל אי כתב לה בין ממני בין מיורשי א אחרי גובה בלא שבועה ואפילו היא פוגמת כתובתה בין ממנו בין מיורשיו אחריו כסתם מתני' דקתני נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו וכו' ואמרינן שבועה מאי עבידתה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפוגמת כתובתה וה"מ בבא ליפרע מנכסי יתומים *אבל יתומים שבאו ליפרע מן הלוה בשטר שיש בו סמו
ב נאמנות ללוה כגון מלוה דכתב ללוה כל אימת דאמרת פרענא להאי שטרא מהימנת עלאי כדאמר ליה פרענא מהימן דקי"ל תנאי שבממון קיים ואפילו מת מלוה ונפל ליה שטרא קמי יתמי °ואמר להו כבר פרענא לאבוכון מהימן ואע"ג דלא כתב ליה מהימנת עלאי ועל ירתאי מאי טעמא דשטר (ב) מעקר עקיר דלא מצי למימר ליה אי פרעתן הוה לך למיקרע שטרא אי נמי מיכתב תברא עילויה משום דא"ל אנא אהימנותא דכתבת לי סמכי הלכך ל"ש גבי דידיה ול"ש גבי ירתיה כי אמר פרעתיה נאמן אלא מיהו *נאמן ג ובשבועה דכיון דלא כתב ליה מהימנת אפילו משבועה לא פטרינן ליה משבועה דחיישינן דילמא הכי א"ל מהימנת עלאי לבטולי לשטרא דילי ולהוי כמלוה על פה דאילו מעיקרא כי אמר שטרא פריעא הוא (ג) לא כל כמיניה ואי א"ל אשתבע לי דינא הוא דמשתבע ליה ושקיל ולא מצי איהו אשתבועי ואפטורי אבל השתא דכתב ליה כל אימת דאמרת שטרא פריעא הוא מהימנת עלאי (ד) ולא פטריה משבועה איכא למימר מאי נאמן דקאמר ליה נאמן לבטולי שטרא ולא אמרינן ליה לאו כל כמינך דמבטלת ליה לשטרא דאי שטרא פריעא הוא איבעי לך למקרעיה או למכתב עליה תברא אלא כדאמר פריעא הוא בטיל ליה לשטרא והוה ליה כמאן דטעין ליה מלוה על פה מנה לי בידך וא"ל אידך נתתיו לך דמשתבע שבועת היסת ומיפטר ואשכחן נמי לשון נאמנות כהאי גוונא דאמרינן* בעא מיניה רב עמרם מרב חסדא המפקיד אצל חבירו בשטר וא"ל החזרתיו לך מהו מגו דאי אמר נאנסו מהימן כי א"ל החזרתיו לך לך מהימן או דילמא אמר ליה שטרא בידי מאי בעי אמר ליה נאמן ולימא ליה שטרך בידי מאי בעי אילו א"ל נאנסו מי מצי א"ל שטרא בידי מאי בעי ולאו שבועה בעי הכי נמי מאי נאמן נאמן בשבועה הלכך האי מלוה כיון דכתב ליה ללוה מהימנת עלאי סתם ולא פטריה משבועה בהדיא אמרינן יד בעל השטר על התחתונה והאי נאמן דכתב ליה לבטולי ד לשטרא הוא דכתב ליה הכי אבל מידי שבועה לא מיפטר והכי [שדר] רב האי גאון ז"ל : הלכה מקבר בעלה לבית אביה וכו' : (ה) ג יורשין משביעין אותה [על העתיד לבא אבל אין סמו משביעין אותה] לשעבר אבל בין מיתה לקבורה משביעינן לה ורב מתנא אמר אפילו בין מיתה לקבורה לא משביעינן לה דאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא פירוש דאי מכרזי אתי מיתא לאינוולי הכא נמי אי אמרת משבעינן לה על מה דזבינא לקבורה לא מזבנא ואתי מיתא לאינוולי הילכך לא משבעינן לה וכן הלכתא : **מתני'** ד הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה סמח עד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה *הפוגמת כתובתה כיצד היתה

רש"י
דלא נדר ודלא שבועה. אם כתב לה לשון זה : מנקית משבועה. כלומר הינקי מדין שבועה : אבל מה אעשה. דלעולם יורשים משביעין אותה אם מת בעלה והיא נפרעת מהן על הפוגמת . וכ"ש אשבועת אפוטרופין דמכל שבועה פטרה הבעל : אבל בין מיתה לקבורה. כבר רמו נכסי קמי יתמי ואין תנאי שלו מועיל בהן שלא על ידי נכסיו באה לו : לכרגא. לפרוע למלך כסף גולגלתא דיתמי : ולמזוני. מזון האשה והבנות והיתומים : ולקבורה. קבורת המת או היתומים : מזבנינן נכסי בלא אכרזתא. כי אין שהות ומתון לדבר והכא נמי לא משביעין על אותה מכירה דא"א שלא תזלזל והפסידתו ונמצאת שבועת שקר* :
מתני' הפוגמת כתובתה. לקמן מפרש : לא תפרע אלא בשבועה. וכן אם עד אחד מעיד שהיא פרועה או כשבאת לגבות מנכסים משועבדים או מנכסי יתומים או שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה : מנכסים משועבדים. וטעמא משום דאי גובה מן הלוה גופיה והוה טעין ליה אישתבע לי דלא פרעתיך אמרינן בשבועות דמשביעין ליה ואי לא טעין לא טענינן ליה הואיל ונקיט שטרא אבל בשביל לקוחות אנן טענינן דלמא אי הוה גבי מן הלוה הוה טעין אישתבע (א) [ובעי אישתבועי] השתא נמי טענינן דפתח פיך לאלם הוא: ומנכסי יתומים ונפרעת שלא בפניו. כולהו משום האי טעמא :
ר"ס

עין משפט
א מיי' פט"ז ופי"ז מהל' מלוה ולוה טור ח"מ סי' עא :
בגמ' ובהג"א איתא רבה
ב מיי' פ"ט מהל' שותפין סמג עשין מח טור אה"ע סי' נא :
ג מיי' פ"ז מה' אישות ופי"ד מהלכות מלוה טור אה"ע סי' צו וטוח"מ סי' פד :
[עי' בעמוד]

הגהות הב"ח
(א) בין נקי נדר בין דלא שבועה בין נקי שבועה מנכסי כצ"ל : (ב) מעיקרא עקיר כצ"ל : (ג) לאו כצ"ל : (ד) נ"ב משתבע ומיפטר : (ה) נ"ב אמר רב יהודה אמר רב אין יורשין משביעין אותה לשעבר כו' כצ"ל: (ו) באלה העניינים וכסף גולגלתא דאשה בכלל מזוני כצ"ל : (ז) נ"ב ותכי : (ח) בגמ' כצ"ל: (ט) נ"ב אנן :

[דף קיג ע"ב]

נ"א בעי שביעה

הגהות חו"י
(א) והודאת לאו כלום דלאו כל כמיניה :

ב"ב דף ע.

ני' ד"ת

בד"ק כאן הגיון גמ' ולקמן קודס [illegible] ואע"ג [illegible] לאתי' גמ' [illegible] הגיון מתני' [illegible] גמ' דלקמן [illegible] פיסקא :

שלטי הגבורים
יועיל דכיון דנפרעת שלא בפניו מעיזה פניה אמנם יראה שהפטור מועיל גם בזה :
א וז"ל תו"ר י פסקו כאבא שאול דלא מהני כלל גבי יורשים אפי' פירש לי ולירשי ולזה הסכים הרא"ש וכתב ר"ת דוקא דלא קנו מיניה אבל קנו מיניה אין משביעין לא אותה ולא יורשים דאלים כח קנין לפוטרה לגמרי ממנו ומיורשיו :
ב תשובה לרבינו שמחה [illegible]
ג וכ"כ [illegible]

[illegible] נאמן וב"ד מגבין לאחר תלקו : ד שאלת שטר שיש בו נאמנות וכתוב בשטר שחייב עצמו בהודאה ושוחד וטוען הלוה שאין הנאמנות אלא בגוף השטר ולא בהודאות. תשובה כל תנאי שבממון תנאו קיים ומועיל הנאמנות אף [illegible] הודאות ושוחד כמו שמועיל לעיקר הממון שכתוב בשטר. תשובה לרבינו קלונימוס שטר שיש בו נאמנות ונמצא המלוה כפרן בדבר אחד וע"י עדים לא מהני ליה הנאמנות אע"ג דקי"ל הוחזק כפרן לאותו ממון לא הוחזק כפרן [illegible] ממון אחר אפ"ה בהא בטל לנאמנות דהימניה לוה למלוה ולא שקיל מיניה אלא בשבועה. שטר שיש בו נאמנות ואין עדי השטר בפניו וטוען הלוה כי לא נכתב הנאמנות בצוויו כי דרך הסופרים לכתוב מעצמן טופסא דשטרי אינו [illegible] נאמן כיון שכתוב בו וקנינא מיניה על כל מה דכתיב לעיל לבטלו אינו יכול אבל אם העדים בפניו ומעידים שלא כתבוהו בצוויו של לוה אלא מפני טופסא דשטרי כמו שרגילין הסופרים לכתוב בכל השטרות אע"ג דכתיב ביה וקנינא מיניה על כל דכתיב לעיל אין סומכין על הנאמנות ואין כאן מגיד וחוזר ומגיד דהיכא למימר אשאר מילי דשטרי תמימי כדאיתא בירושלמי נאמנין העדים לומר על זה התמנו ועל זה לא התמנו אבל אם מפורש בו שקנו ממנו על הנאמנות ואח"כ אמרו לא אמר לנו מעולם או בטעות התמנו אינם נאמנים ועל כן כתב ה"ר יהודה ברצלוני שהוא מנהג טוב לכתוב בשטרות קנין על הנאמנות מפורש ושוב אין לפקפק ואע"פ שנהגו לכתוב וקנינא מיניה על כל הכתוב לעיל כתב בעל התרומות דלענין הנאמנות א"צ קנין ובמקום שנהגו שלא לכותבו אלא בצווי הלוה כמלווה הלוה מועיל אפי' בלא קנין :

לא טובא איכא בין זה לפוגם את שטרו אלא ודאי שבועת המשנה היא ולא מצינו לה רמז במשנה אם לא שנאמר דשבועת נכסים משועבדים ויתומים ושלא בפניו מהאי טעמא הוא וכמו שכתב רש"י ז"ל: **ואע"ג** דכתב לה בעלה נאמנות וכו'. ומסתייע הדין סברא מהא דגרסינן בפרק האשה שנתאלמנה (דף יט.) כו'. השיב עליו הרז"ה ז"ל אין דברים הללו מחוורין משום דההיא דפרק האשה שנתאלמנה לא מוכח אלא בשקדם השעבוד לנאמנות דבכי האי ודאי לאו כל כמיניה אבל כל שקדמה כתיבת הנאמנות לשעבוד בכי האי ודאי גובה שלא בשבועה שהרי על דעת כן שעבד נכסיו והיינו מתניתין דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי לא עליך ולא על יורשיך ולא לבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא ליורשיו ולא הבאים ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה ומפרש בתוספתא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או נתנה להם במתנה ומשמע ודאי שכך יש לנו לפרש באים ברשותו כל שמכר או נתן להם במתנה וכיון שדעת הרב אלפסי ז"ל דהכא אבא שאול מודה במשנתינו דכיון שפטרה בפירוש גובה מן היורשין שלא בשבועה כך יש לנו לומר שגובה מן הלקוחות שלא בשבועה שהוא הדין והוא הטעם ומיהו ודאי לדברי האומר דהכא אבא שאול פליג אמתני' שאין שום פטור מועיל לבא ליפרע מנכסי יתומים הדבר פשוט שאינו מועיל ג"כ לבא ליפרע מן הלקוחות דכי היכי דאמר אבא שאול אבל מה אעשה שהרי אמרו [חכמים הבא ליפרע מנכסי] יתומים לא יפרעו אלא בשבועה כך יש לנו לומר אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסים משועבדים לא יפרע אלא בשבועה: רבי שמעון אומר כו' אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה. מסקינן בגמרא [סוף דף פה:] דלאפוקי מדר' אליעזר ומחלוקתו אתא כלומר שאינה נשבעת לא על פלכה ולא על עיסתה ולא על אפוטרופסות ולא קי"ל כר' שמעון וכמ"ש למעלה:

גמ' פוגמת כתובתה בעדים. התקבלתי מנה ובפני עדים קבלתי: מי אמרינן אם איתא דפרעה טפי בעדים הוה פרע. דהא דק ואייתי עדים לפרעון מנה קמא: או דילמא לאו משום דדק הוא אלא אתרמויי אתרמי דהוו עדים התם בההוא זימנא: ובגמרא איבעיא לן פוגמת כתובתה בפחות משוה פרוטה. כלומר שמדקדקת בחשבונה הרבה ומגרפת אפי' פחות משוה פרוטה מי אמרינן כיון דקא דייקא כולי האי קושטא קאמרה או דילמא אערומי מערמא וסלקא בתיקו וקי"ל דכל תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע הילכך לא תגבה אלא בשבועה והרי"ף סמך לו על סתם משנתינו:

פוחתת כתובתה מהו. היתה כתובתה אלף זוז כתוב בשטר והוא אומר התקבלת כולה והיא אומרת לא התקבלתי כלום אבל מודה אני שלא הכניסה עמי לכתובתי אלא מנה: מודית במקצת. שנתקבלה קצת: במאי גביא. אפי' ההוא מנה: בהאי שטרא. האי שטרא חספא בעלמא

תורה אור

היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי אלא מנה לא תפרע אלא בשבועה עד אחד מעידה שהיא פרועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה א] מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה **גמ'** *ואע"ג (לשון הר"ף (ג"א)) דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה דלא מהניא נאמנות אלא היכא דהמניה לוה למלוה עליה דידיה ועל ירתיה בתריה אבל היכא דאיכא עליה חוב א לאיניש אחרינא או כתובת אשה או לוקח דזבן מיניה לא מהניא ומסתייע הדין סברא מהא דגרסי' פרק האשה שנתאלמנה* (דף יט.) אמר רב יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן °ואמרינן דקאמר מאן אילימא דקאמר לוה פשיטא ([דף קיד ע"א]) לאו כל כמיניה אלא דקאמר מלוה תבא עליו ברכה וכו' אביי אמר לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן דאמר ר' נתן מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו מניין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל °ונתן לאשר אשם לו (במדבר ה) אלמא כל היכא דחב לאחרים וליכא גביה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה והא נמי דכותה:

מתני' מנכסי יתומים כיצד מת והניח נכסיו ליתומים והיא נפרעת מן היתומים לא תפרע אלא בשבועה: ושלא בפניו כיצד הלך לו למדינת הים והיא נפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה *ר"ש אומר כל זמן שתובעת כתובתה יורשין (דף פה:) משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין יורשין משביעין אותה: **גמ'** איבעיא להו פוגמת ב כתובתה בעדים מהו אי איתא דפרעה בעדים הוה פרע לה או דילמא אתרמויי אתרמי ליה ומסקנא בין בעדים בין שלא בעדים לא תפרע אלא בשבועה איבעיא להו פוחתת כתובתה מהו מי אמרינן היינו פוגמת או דילמא פוגמת מודה במקצת והא לא מודה במקצת ת"ש פוחתת בכתובתה נפרעת שלא בשבועה פוחתת כיצד היתה כתובתה אלף זוז ואמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה במאי גביא בהאי שטרא האי

רש"י

ר"ש אומר כו'. בגמרא מפרש בתלמודא אהייא קאי רבי שמעון: **גמ'** פוגמת כתובתה בעדים. שפרע לה מקצת כתובתה בפני עדים מי אמרינן אם איתא דפרע טפי בפני עדים הוה פרע דהא דק ואייתי עדים: או דילמא. לאו משום דדק הוא אלא משום אתרמויי איתרמי דהוו עדים ההוא זימנא באותו פרעון: פוחתת כתובתה. מפרש לקמן בעמוד: במאי גביא. אפילו ההוא מנה בהאי

שלטי הגבורים

א וכ"כ ר"ת מעשים בכל יום שאין נפרעין מנכסים משועבדים אלא בשבועה והר"ז הלוי כתב אם מכר קודם הנאמנות אז אינו מועיל דלאו כל כמיניה לגרוע כח דלקוחות אחר שמכר להם כבר אבל אם קדם הנאמנות ללקוחות לא פקע בשביל שמכר נכסיו אח"כ וכ"כ הרמ"ה וי"א דהיינו דוקא שכתב לה הנאמנות בשטר וקנו מיניה שאז מועיל אף גבי לקוחות משום דאית ליה קלא והרא"ש כתב שאידנא דנפישי רמאין נכון להחמיר כר"ת וכרב אלפס.

ב כתב הטור אפי' היו עדים בשעת הפרעון או שכתב לו שובר במה שפרע ולא אמרי' אי איתא דפרע טפי בעדים הוה פרע ליה כדפרעיה מעיקרא או כתב לו שובר דשמא נזדמן לו מעיקרא לפרעו בעדים או בשובר ואח"כ פרעו בינו לבינו ואפי' דקדק לגרף חשבונו אפי' בפחות משוה פרוטה ולא אמרי' כיון שדקדק כולי האי ודאי קושטא קאמר: כד"א כשאין בו נאמנות אבל באית ביה נאמנות אע"פ שלא פירש בו בין בכולו בין במקצתו אלא האמינו סתם נאמן ונוטל בלא שבועה וכתב הרא"ש ז"ל בתשובה שאם כתב בו פרעון ביני ביני לא חשיב כפרעון להיינו שבועה כתב מיי' אע"פ שפוגם שטרו היה החוב לזמן ותבעו בתוך זמנו נפרע בלא שבועה עבר זמנו לא יפרע אלא בשבועה ורבינו האי כתב שאפי' בזמנו לא יפרע אלא בשבועה.

המאור הגדול

מתני' מנכסים משועבדים כיצד וכו' כתב הרי"ף ז"ל ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה ולא מהניא נאמנות אלא היכי דהימניה לוה עליה דידיה ועל ירתיה בתריה וכו' כדכתיב בהלכות (והביאו ברא"ש בסי' כ"ג) ואין הדברים הללו מחוורין כמו שכתב אלא הם צריכין עוד פירוש וכך יש עלינו לומר כל שקדמה כתיבת הנאמנות לשעבוד גובה שלא בשבועה והיינו מתני' דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי לא עליך ולא על יורשיך ולא על הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא היא ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה ומפורש בתוספתא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה או שנתנה להם במתנה וכן אתה מפרש הבאים ברשותו כל שמכר או שנתן להם במתנה אבל אם קדם השעבוד לנאמנות הא ודאי לאו כל כמיניה והיינו דאמרי' בפ' האשה שנתארמלה אר"י אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן וכו' זה הוא הפסק שראוי לסמוך עליו:

מלחמת ה'

ועוד מתני' מנכסים משועבדים כיצד וכו' כתב הרי"ף ז"ל וכו' וכך יש עלינו לומר כל שקדמה כתיבת הנאמנות לשעבוד גובה שלא בשבועה והיינו מתני' וכו': **אמר** הכותב אכתוב בכאן מה שכתב ר"ת כדי להודיע ולגלות דעת הגאונים ז"ל וזה נוסח דבריו מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה יש מי שאומר בעת שלא פטרה מן השבועה כלל בפירוש והאמינה לגבות מן המשועבדין ומן היתומים בלא שבועה אבל אם כתב לה ופטרה מן השבועה לגבות בפירוש גובה בין מן היתומים בין מן המשועבדים בלא שבועה וכ"ש אם קנו מידו דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא הבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא את יורשיה ולא הבאים ברשותה ואשכחן דפרים במתניתא דבי ר' חייא אלו הן הבאים ברשותה כל שמכרה להם או נתנה להם במתנה וכן הבאים ברשותו מי שמכר להם או שנתן להם במתנה ופי' במשנתינו זו אם כתב לה ופטרה מן השבועה אין לו ולא ליורשיו שהן היתומין ולא לבאים ברשותו שהן הלקוחות להשביע לא אותה ולא את יורשיה וכו' ולא מצינו שיפה כח היתומים מן הלקוחות והלקוחות י"ל שהם הפסידו על עצמן שלא היה להם לקנות בנכסים משועבדין לאחרים וי"א האב יכול להפקיע שבועת היתומים ואין יכול להפקיע שבועת הלקוחות ומעשים בכל יום ואין נפרעין מן המשועבדים ואע"פ שיש להם נאמנות אלו הן דברי ר"ת וכתבתי אותם ללמד שראיותיו של בעה"מ הזה ז"ל לא חשו לדבר והסכימו שאין נפרעים לעולם מן המשועבדים אלא בשבועה והנה כל הגאונים ז"ל שוין בדבר והדין הזה פשוט הוא בחבוריהם ובתשובותיהם אבל פי' משנתינו העלימו ממנו ואי כי קובל בזה אלא על רבינו הגדול ז"ל שהרי לפי פשטי השמועות הכא אבא שאול חולק הוא על סתם משנתינו לומר שאין שום נאמנות מועיל לעקור תקנת חכמים שאמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וכ"ש לדבריו של אבא שאול שהבא ליפרע מן הלקוחות אין נאמנות מועיל לו שה"ה והוא הטעם וכן ר"ש דתני היורשין משביעין אותה חד מינייהו נקט וכ"ש הבאים ברשותו אבל מאחר שפי' רבינו ז"ל לפי המסקנא דמודה אבא שאול משנתינו היאך אנו יכולים שלא להאמינה למשנה זו בדין הבאין ברשותו ואין לנו דרך בקיום דבריו בזו אלא שנאמר שאין בלשון הבאים ברשותו אלא שואל והאפוטרופוס שמינהו על נכסיו אלא שבתוספתא פירשו שכל שמכרה להם או נתנה במתנה אף הם בכלל באים ברשותה הם לפי שהאפוטרופסים שלה ואילו שנתנה להם במתנה דין כולם שוה הוא וברשותה הם באים אבל הבאים ברשותו אין בכללו לקוחות מדלא קתני בתוספתא אלו הם הבאים ברשותו כל שמכרו ונתנו להם במתנה וכך הדין שאם כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך האנטלרין שלו משביעין אותה על האפוטרופיא שנעשית ברשותם לאחר שיגיעו נכסים לידם כמו שהיתומים משביעים אותה על האפוטרופיא שנעשית לאחר מיתת אביהם וכן אם פגמה כתובה מהם נשבעת להם אבל על טענה דפרעון של בעל כגון שגבאה ונתנה בנכסים ברשותו או שטענו עליה פרעון שלו אינה נשבעת והיינו דלא קתני אלא יורשיו משביעין אותה שהיתומים משביעין על הכל ולא הבאים ברשותו ואם פירש אין לי ולא ליורשי ולא לבאין ברשותי אין אדם משביעה מכאן לא הוא ולא יורשיו בין בפנימה דמחיים ולאחר מיתה בין באפוטרופיא דמחיים ולאחר מיתה שנשתלטה בנכסים לאחר מיתת בעלה וכ"פ בירושלמי ולא מחמת שהיא באה ליפרע מנכסי יתומים ולא הבאים ברשותה שום שבועה בעולם בין בפוגמת כתובה מהן בין באפוטרופיא שלהם ואנ"ל על טענת מה שנעשה ברשות הבעל שאינה נשבעת לעולם כמו שפירשתי וכן בכלל באין ברשותו ב"ד המשביעין אותה כשהיא נפרעת שלא בפניו שאם אמר לה נדר ושבועה אין לי עליך אין במשמע אלא כשהוא עצמו משביעה דכי הימנה בפניו אמר (בפניו) אינה מעיזה פניה כי או אפרע לה בעדים ובשובר וזו אינן ידועין לזו אבל כשפירש ולא לבאין ברשותו אין ב"ד משביעים אותה כלל שרצה ליזוק בנכסיו אבל לקוחות שחששו בהם לקוניא כדמפורש בשבועות אין נאמנות מועיל ואע"פ שקדם כשם שמצינו בנאמנות מאוחר דהא נמי דכוותה ובתר טעמא הייכן והוי יודע דלמ"ד נאמנות על אפוטרופיא ולא על פוגמת הא דקתני אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה אינו שבועה דאפוטרופסת שלה דמשום דמינה אפוטרופיא לא יפרע כתובה ליורשים אלא בשבועת היורשין אלא כגון שנעשו הם אפוטרופסין מחמתה ובשנתן להן בעלה רשות להושיבן אפוטרופין וכן פירשו בירושלמי הרי פירשנו משנתינו לדעת ר"ת ורבינו ז"ל והפי' נדחק הרבה אלא שאנו נותנים ראשינו תחת כפות רגלי הראשונים ז"ל:

השגות הראב"ד

א] עוד כתב הרב ז"ל מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה ואפי' כתב לה בעלה בנאמנות אין מועיל לה אלא עליו ועל יורשיו בלבד אבל לגבי לקוחות אפי' פירש לה נמי לא מהני לה ומייתי ראיה מהא דאמרי' בפ' האשה שנתארמלה לעולם דקאמר מלוה ודקאמרת הבא עליו ברכה כגון שחב לאחרים אלמא במקום שחב לאחרים לא מהימן למיפטר בע"ח דידיה והא מלתא תמיה לן טובא דהתם כבר חב לאחרים מקמי דנפטריה להאיך ואמרי' האי שקרא קאמר ולאשתמוטי נפשיה מבע"ח דידיה קאמר אבל הכא שכבר קדם נאמנותה מאי שקרא איכא ולמאי ניחוש לה ואינהו דאפסידו אנפשייהו דזבנו מיניה במקום נאמנות האשה ועוד דמשנתינו היא זאת שהרי שנינו נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך וכו' לא לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי וקתני במתני' בסופה הרי זה אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו ומפרש בתוספתא אלו הן הבאים ברשותה שמכרה להם או שנתנה להם במתנה וכי היכי דהאי (באיכא) [באים] ברשותה לקוחות הוו הכי נמי הבאים ברשותו לקוחות הן. וקתני דאין משביעין אותם במקום נאמנות. ותו לא מידי:

ספר הזכות

כתוב בהלכות מנכסים משועבדים כיצד מכר כל נכסיו לאחרים והיא נפרעת מן הלקוחות לא תפרע אלא בשבועה ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות לא תפרע אלא בשבועה ומסתייע הדין סברא מהא דגרסי' בפרק האשה שנתארמלה לעולם דקאמר מלוה וכגון שחב לאחרים: השיב הרב ז"ל הא מלתא תמיהא לן טובא דהתם כבר חב לאחרים מקמי דנפטריה להאיך ואמרי' האי שקרא קאמר ולאישתמוטי נפשיה מבע"ח דידיה קאמר הכא שכבר קדם נאמנות למכירתו מאי שקרא איכא ולמאי ניחוש לה ואינהו דאפסידו אנפשייהו דזבינו מיניה במקום נאמנות האשה ועוד דקתני בסיפא ה"ז אינו יכול להשביעה לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו ומפרש בתוספתא אלו הן הבאין ברשותה שמכרה להם שנתנה להם במתנה וכי היכי דהאי באין ברשותה לקוחות הם ה"נ הבאין ברשותו לקוחות הם וקתני דאין משביעין אותם במקום נאמנות ותו לא מידי: ע"כ דברי הרב. ואלו דברי תלמיד: אמר המחבר אבל דברי הגאונים פה אחד שאין נאמנות מועיל לגבי לקוחות וזו הראיה שהרב מביא להאמין אותה מהן אינה מכרעת לפי הגמ' שהרי לפי פשטא השמועה אבא שאול בן אימא מרים חולק על משנתינו לומר שאין נאמנות מועיל לעולם לעקור תקנת חכמים שאמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ורמזנו זה למעלה וכבר נתפרש כדברי קצת המפרשים ואין ספק ואין בית מיחוש דכי היכי דלא מהני ליה לאבא שאול בן אימא מרים שום נאמנות לגבות מן היורשין הה"נ וכ"ש דלא מהני ליה שום נאמנות לגבות מן הלקוחות וכך י"ל בלקוחות אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים הבא ליפרע מנכסים משועבדין לא יפרע אלא בשבועה כשם שאמרו ביתומין ולמאי דמוקמי' ר"ש כאבא שאול כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה וכ"ש לקוחות קאמר וכיון שהלכה כאבא שאול למדנו שאין נאמנות מועיל לגבות מן היתומים ולא מן הלקוחות אבל יקשה עלינו לדעת רבינו הגדול שפסק הלכה כמשנתינו וקאמר דמודה אבא שאול בנאמנות מפורש שגובה מן היורשין בלא שבועה וא"כ למה לא תגבה מן הלקוחות דהא מתני' בתרוייהו קתני אין יכולין להשביעה וליכא מאן דפליג עליה ואלמלא בזה הדין מוסכם אצל הגאונים הייתי יכולין לומר שלא אמרה רבינו ז"ל אלא בנאמנות שלאחר שעבוד אבל מכיון שידענו שכל הראשונים אין מאמינין אותה על הלקוחות אפי' קדמה נאמנות למכירה נתברר שלזה רבינו הגדול מתכוין ונאמנות שלאחר שעבוד א"צ ראיה וסתימה הגדול שאלו הראיות שהביא ה"ר אברהם כבר עמד עליהן רבינו מדברי ר"ת ז"ל שכתב בפירושיו בלשון הזה מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה. יש מי שאומר משנתינו בעת שלא פטרה מן השבועה כלל בפירוש והאמינה לגבות מן המשועבדין ומן היתומים בלא שבועה אבל אם כתב לה ופטרה מן השבועה לגבות בפירוש גובה בין מן היתומין בין מן המשועבדין בלא שבועה וכ"ש אם קנו מידו דתנן נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא הבאין ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך לא הוא ולא יורשיו ולא הבאין ברשותו משביעין אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה ואשכחינן דפרשי במתניתא דבי ר' חייא אלו הן הבאין ברשותם כל שמכרה להן או נתנה להן במתנה וכן הבאין ברשותו מי שמכר או נתן במתנה ופי' במשנתינו זו אם כתב לה ופטרה מן השבועה אין לו ולא ליורשיו שהן היתומים ולא להבאין ברשותו שהן הלקוחות להשביע לא אותה וגם ליורשים ואם מינתה אותם אפוטרופיא (ולא) ואם מכרה כתובתה בטובת הנאתה ובא הקונה לגבות אם נתגרשה ממנו או אם נתאלמנה מן היורשין ואם מכר מן הלקוחות ולא מצינו שיפה כח לקוחות מן היתומים והלקוחות י"ל כן הפסידו על עצמן ושלא היה להם לקנות מנכסים משועבדים לאחרים וי"א האב יכול להפקיע שבועת היתומים ואין יכול להפקיע שבועת הלקוחות ומעשים בכל יום דאין נפרעים מן המשועבדים ואע"פ שיש להם נאמנות ע"כ דברי ר"ת ז"ל ולא פירש טעם יעשה במשנתינו זו לדעת אלו שאומרין מהני נאמנות מן היתומים ולא מן הלקוחות וכן רבינו כתב בהלכות התוספתא שאמרה אלו הן הבאין ברשותה כל שמכרה להן או נתנה להן במתנה וכל זה מוסיף לנו תימה שאנחנו רואין הראשונים מבירין בראיות הללו והן מסדרין אותן לפנינו ואין חוששין לא לדחות ולא לפרש אותן אבל דעתן רחבה מדעתנו הם אינם צריכים לפרש ואין אנו יכולין להבין וכודאי נ... דקאמר מעיקרא פטורה על אפוטרופיא דוקא הא דקתני משביע הוא

פה

עין משפט

א מיי' פי"ז מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קח :

רבינו נסים

בעלמא הוא. שהיא אומרת מזוייף הוא : באומרת אמנה היתה ביני לבינו. השטר היה נכתב ונחתם כהוגן ובפני העדים קבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין בי שלא אתבענו אלא מנה : אחד מחייבו שבועה. על ממון שאילו היו שנים היה משלם עכשיו ישבע שהעד (ב) מכחישו : נשבעין ולא משלמין. מי שתובעין אותו נשבע שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע : כל השטרות שעבוד קרקעות הם ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרי' בשבועות (דף מב:) ובהזהב (דף נז:) ונראה לי דרמי בר חמא הוה סבירא ליה דולא ישלם דקרא לאו דוקא אלא מי שבא להעמיד הדבר בחזקתו הראשונה הוא נשבע וכאן האשה באה להעמיד חזקתה במה שהבעל חולק עמה ולומר שלא נפרעת אלא מקצת וס"ל נמי דכהי דאין נשבעין על הקרקעות על שעבודן נשבעין ורבא לא ניחא ליה בהכי והרשב"א ז"ל נדחק בכאן : ואי פקח הוא כו' יהיב לה כתובה באפי סהדא קמא ובאפי סהדא בתרא (ג) שיכיר העד הראשון שב' פעמים פרע ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חבירו ועל (ד) פרעון הראשון : יכולה למימר ב' כתובות הואי. *(ב' שטרות הואי) ב' שטרות היו (ה) עליך בפרעון הראשון החזרתי לך א' ובשניה אחר והרי העד ראשון מעיד לסייעה שמע שני הפורעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה : דמודע להו. לסהדא קמא ובתרא לפני פרעון השני דעו שכבר פרעתי לה כתובתה בפני אחד מכם והיא כופרת ואני רוצה לפרעה שנית לשם כתובה שיהיו לי שני עדים בדבר ואתבע את הראשונים ויש לי עליהם עד אחד ותתחייב שבועה דאורייתא וכיון דאודעינהו ולא מסייע לה האי עד קמא תו לא מציא למימר שתי כתובות הוו דמילתא דלא שכיחא הוא: **ואיכא** למיבעי הכא כו' כולהו חד טכסיסא אית להו לאנקוטי חפצא. זה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב כאן אי פקח בעל מביאה לידי שבועה דאורייתא שהיא בשם או בכינוי ואוחזת ספר בידה כדאמר בשבועות וחמורה היא מאד והוא עצמו ז"ל סותר פירושו דאמרי' בהשולח (דף לה.) א"ל *רב לרבי ירמיה מדפתי אדרה בבית דין ואשבעה חוץ לב"ד. ופי' רש"י ז"ל שם דלה"ק ליה דלישבעה חוץ לבית דין משום דבב"ד חמירא לאנקוטי חפצא : ואי לענין אפוכי שבועתא דדרבנן מפכינן. כלומר דבכופר בכל שמחייב שבועת היסת אם רצה הנתבע מהפכה על התובע אבל בדאורייתא היינו שבועות מודה במקצת אינו יכול להפכה על התובע אע"כ או ישבע או ישלם : הא נמי אע"ג דדרבנן היא לא מיתפכה. כלומר דלא מפכינן שבועה בדרבנן אלא בנתבע עליה דתובע אבל מתובע עליה דנתבע לא מן הטעם הכתוב בהלכות : דקי"ל דבדרבנן אי לא משתבע לא נחתינן לנכסיה. דהכי אמרי' בפרק שבועת הדיינים (דף מא.) ואע"פ שיש לחלק ולומר דהתם דוקא בשבועת הנשבעין ולא משלמין דלא קיימינן בההיא שמעתא אבל בנשבעין ונוטלין שתפסו ולא רצה לישבע מוציאין מידם כיון שתפסו שלא כדין אפ"ה כיון דבשמעתא דהתם סמכו לה אפלוגתא דר' יוסי ורבנן בגזל מציאת חרש שוטה וקטן דאע"ג דגזל מינייהו בידים כיון דמדרבנן הוא לא מפקינן מיניה כך יש לומר ג"כ באותן נשבעין ונוטלין שדינן ליטול בלא שבועה שאם תפסו ואינם רוצים לישבע לא נחתינן לנכסייהו אלא היו משמתי' להו כדעבדינא בגזל דרבנן ומיהו כ' הרמב"ן ז"ל דמסתבר דדוקא בדתפסה מיניה

נר מצוה

תורה אור

האי שטרא חספא בעלמא הוא אמר רבא בריה דרבה באומרת אמנה היתה ביני לבינו. ושמעינן מהא דאי לא אמרה הכין הוה ליה ההוא שטרא חספא בעלמא ולא גביא ביה א מידי : ועד ב אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאוריי' דכתיב °לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת ואמרינן לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה ואמר מר כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכל הנשבעים שבתורה נשבעים ולא משלמין והא נשבעת ונוטלת היא ועוד אין נשבעים על כפירת שעבוד קרקעות אלא אמר רבא מדרבנן כדי להפיס דעתו של בעל °*אמר רב פפא א] ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא היכי עביד דיהיב לה כתובה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא ומוקי להו להנך קמאי בהלואה מתקיף לה רב אשי יכולה למימר שתי כתובות הוו אלא א"ר אשי דמודע להו. איכא למיבעי הכא מכדי קיימא לן דכל שבועתא דמתניתין בין שבועה דאורייתא בין שבועה דרבנן כולהו חד טכסיסא אית להו לאנקוטי חפצא בידא למאי הילכתא אר"פ אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ומאי נפקא ליה מינה דאי לענין אנקוטי חפצא בידא הא נמי מנקטין לה חפצא בידה ואי לענין אפוכי שבועה דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן *הא נמי אע"ג דמדרבנן היא לא מיתפכא דלא מפכינן שבועה דרבנן אלא מנתבע לגבי תובע משום דא"ל אנת לית לך גבאי ולא מידי אי קושטא קאמרת דאית לך גבאי אישתבע ושקול הילכך אי בעי למשקל משתבע ושקיל ואי לא פקע אבל במחויב תובע שבועה לא מצי לאפוכי עליה דנתבע דכד אמר ליה אישתבע דלית לי גבך מידי או דפרעת לי כך וכך ותפטר יכיל האיך למימר ליה אנא לא בעינן אשתבועי ואפטורי ואע"ג דהא מילתא טבא היא לדידי לאישתבועי ואפטורי לא בעינא לה אלא את אי ניחא לך לאישתבועי ומשקל לחיי ואי לא זיל דלית לך גבאי ולא מידי ודמיא לההוא דאמרינן *כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו והאי תובעת היא ולא מציא לאפוכה לשבועתא אם כן למאי הילכתא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ומסתברא לן דתשובה דהדין בעיא דאע"ג דלא מהני מידי לענין הני אנפי מהני לאנפא אחרינא דאי(א)(לא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא ואמרה לא משתבענא) קדמה ותפסה כתובתה בלא שבועה ואמרה לא מהדרנא ולא משתבענא כיון דקיימא לן דבדרבנן אי לא משתבע לא נחתינן לנכסיה ובדאורייתא נחתינן לנכסיה השתא (א) דמייתי לה לידי שבועה דאורייתא אי אמרה לא משתבענא ולא מהדרנא ליה מידי דדידי שקילנא נחתינן לנכסה ומפקינן מינה בע"כ ואי שבועה דרבנן הוא לא מפקינן מינה : מנכסים משועבדים ומנכסי יתומים וכו' : תנן התם וכן °היתומים לא יפרעו אלא בשבועה יתומים ממאן אילימא מלוה השתא אבוהון שקיל בלא שבועה ואינהו בשבועה הכי קאמר וכן היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא

רש"י

בהאי שטרא שטרא חספא בעלמא הוא כי היא מודה שמזוייף הוא : באומרת (ב) אמנה היתה ביני לבינו. השטר נכתב ונחתם כהוגן בפני עדים קיבל עליו אלף זוז אבל הוא האמין לי שלא אתבענו אלא מנה אחת : כל מקום. שאם היו שנים מעידים בדבר זה היה מחוייב לשלם כשאין שם אלא עד אחד מחייבו שבועה שצריך לישבע שהעד משקר : נשבעין ולא משלמין. דמי שנתבע נשבע ופטור שנא' ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע : שיעבוד קרקעות. וכל שטרות שיעבוד קרקעות הן ואין נשבעין על הקרקעות כדאמרינן במסכת שבועות : אלא אמר רבא. זו השבועה מדרבנן היא כדמסיק : ואם פקח הוא. האי בעל מייתי לה לידי שבועה דאורייתא שהיא בשם או בכינוי ואוחזת ספר בידה כדאמרינן בשבועות [דף לח:] וחמורה היא מאד אבל שבועה דרבנן קלה בעלמא הוא כעין שלנו ודלא כפירוש העמוד בסמוך : יהיב לה כתובתה באפי סהדא קמא וסהדא בתרא. והוא הדין לשנים מן השוק אלא עצה טובה קמ"ל שיכיר העד הראשון ששני פעמים פרע ויכול להעיד על פרעון הכתובה עם חברו וגם על פרעון הראשון : יכולה לומר שתי כתובות הוו. שתי שטרות היו לי עליך בפרעון הראשון החזרתי לך א' ובשניה אחד והעד הראשון מעיד לסייע ששמע שני הפרעונות לשם כתובה ולא לשם מלוה : דמודע להו. לסהדא קמא ובתרא לפני הפרעון השני דעו שכבר פרעתי לה כתובתה לפני אחד מכם והיא כופרת ואני רוצה לפורעה שנית לשם כתובה שיהא לי שני עדים בדבר ואתבע את הראשונה ויש לי עליה עד א' ותתחייב שבועה דאורייתא וכיון דקא אודעינהו ומסייע ליה האי סהדא קמא תו לא מצי אמרה שתי כתובות הואי דמילתא דלא שכיחא הוא : אילימא מלוה. שהלוה קיים והם מוציאין עליו שטר של אביהן :

דברים יט

ד"ת מ"ז

[וכ"מ הב"ח]

דף פח.

דף פג.

ד"ת מ"ז

פי' ברי"ף פ' שבועת הדיינין

[דף קיד ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) דאי מייתי לה וכו' כנ"ל : (ב) מכחיש כנ"ל : (ג) נ"ב וה"ה לשני עדים מן השוק אבל עצה טובה הוא שיכיר : (ד) הפרעון כנ"ל : (ה) נ"ב לי :

שלטי הגבורים

א ובמינו נמי לא מהימנא כיון דלפי דבריהם השטר אינו כלום לא אמרי' מיגו לאפוקי ממונא כדאמרי' בפרק חזקת הבתים גבי דנחין ואמר ליה נרבה אין שטרא זייפא הוא ושטרא מעליא הוה לי ואירכס ומסיק התם היכא דקיימא ארעא תקום והיכא דקיימי זוזי לוקמו :

ב וכתב הטור עד אחד מעיד בשטר שהוא פרוע לא יפרע אלא בשבועה וגם בזה כתב מיי' שכשתבעו בתוך זמנו שנוטל בלא שבועה ורב האי כתב שצריך שבועה כד"א במלוה בשטר אבל במלוה על פה שתבעו ואמר שפרעו ומביא עד אחד סיוע לדבריו הלוה פטור כיון שהעד מסייעו ואין עליו אלא חרם סתם ובעל התרומות כתב אע"פ שהעד מסייעו צריך שבועת היסת ליפטר ולא נהירא לטור כיון דעד אחד מחייבו שבועה ג"כ פוטר מן השבועה :

שם איתא רב יהודה לרבי ירמיה בירא וכ"ה ברי"ף שם

הגהות [illegible]

(א) נ"ב בהגהות דלאו אורחא דמתחייבה שבועה כי העיקר היא דלא תפסה רק נתנה לה בעדים : (ב) נ"ע מסי' קפ"ח וי"ל דפה מיירי בקנין :

השגות הראב"ד

א] **עוד** כתב הרב ז"ל בענין מה שאמרו ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא איכא למבעי הכא למאי הלכתא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא אי למנקט חפצא בידיה הא נקיטא ואי לענין מיפך דלא מציא לאפוכה שבועת המשנה נמי לא מציא לאפוכה ותריץ מאי דתריץ דאי תפסה מקמי שבועה ולא בעי' אשתבועי לא נחתינן לנכסה ומאי דתפסה תפסה הואיל ושבועה דרבנן היא ואני תמיה על הקושיא הזאת דהא אמרי' אי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא לאו למימרא דמיפטרא משבועה דמתני' אלא המשביע לה השתא בתר דגביא מני הדר משבע לה שבועה דאורייתא על מנה קמא בתורת הלואה כדמפרש ואזיל. והפס"ד כי דעת הרב ז"ל כך היה בודאי אלא דהכי קשיא ליה אם אין מעלה בין שבועה אחרונה לשבועה ראשונה היכי משבע לה והדר משבע לה אחד בטענה אחד על פי עד א' והלא נפטרה מעדות של זה בשבועה ראשונה למנה זה. וכי ב"ד משביעין שבועה על שבועה במנה זה אלא ודאי יש מעלה בין טענה זו לטענה ראשונה שזו השבועה חזקה מן הראשונה ודיניהן שוין זה לזה ועל כן יכולה להשביעה שבועה אחר שבועה במנה זו ובעד העד עצמו. וכיון שכן צריכים אנו לידע המעלה שיש בין זו לזו. עוד נ"ל שיש עוד הפרש בין שבועת התורה לשבועת המשנה זולתי ההפרש שפי' כהן שאם היתה חשודה על השבועה נוטלת בלא שבועה ולא מפכינן לה על שכנגדה ותפרע לכתובתה אלא גובה בלא שבועה משום הקנתא דרבנן הוא ותקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאיתא בב"מ פ"א. וכן לכל הנשבעין ונוטלין שבמשנה זו אם היו חשודין נוטלין בלא שבועה דכיון דשבועה דרבנן היא אם יכול להשבע ישבע ואם לאו לא יפסיד ממנו חוץ יתומים מן יתומים שאם נתחייב מלוה לבני לוה שבועה ומת עד שלא נשבע כיון שאין היתומים שלו יכולין להשבע שבועת אביהם מפסידים ממונם. והא מלתא דרב ושמואל היא וכבר אמרו בשבועות הבו דלא לוסיף עלה וכיון דהכי בתר הנשבעין ונוטלים היורשים שלהם נשבעין שבועת יורשים ונוטלין ואע"ג דהסיא שבועה אינה כלום הלכך לגבי דידהו נמי אם חשודים ואינם יכולים לישבע אינם מפסידים את ממונם דלא גריעי מיתתם שאילו מתו ובשעת מיתה אמרו בעדים שלא נפרעו הלא היורשים שלהם נוטלין בלא שבועה כדאיתא בשבועות בפ' כל הנשבעים ואפי' יתומים מן היתומים והכך דחשידי והם חיים ודאי לא גריעי מהאיך שהם מתים שקלי בלא שבועה והשתא דמייתי לה לידי שבועה דאורייתא אי חשידא השבועה מפכינן לה אשכנגדה. ושקיל בעל מיניה בשבועה. ואם הבעל חשוד כמו כן חזרה שבועה עליה ומשלמת בלא שבועה כדאיתא בשבועות פ' כל הנשבעין. כך נ"ל. ואע"פ שהרב ז"ל חולק עלי בתשובותיו השכל והראיה מורים על דברי כאשר פירשתי והמשכיל יבין :

ספר הזכות

את יורשיה את הבאין ברשותה לאו שבועת הדיינין דגביה דכתובה דאטו' משום דהושיבה חנונית לא יפרע כתובה ליורשיה בלא שבועת היורשין אלא כגון שהושיב את אשתו חנונית או שעשאה אפיטרופיא לפקח בנכסיו עד י' שנים ופסק לה שכר למתנה לשליש ולרביע ואם מת אף שהיא נעשית אפטרופיא על היתומים ועל הבאין ברשותו שמכר או שנתן להם נכסיו ואם מתה היא יורשיה מפקחין בנכסים ונוטלין שכרן וכן הבאין ברשותה שמכרה להם זכות שיש לה בנכסים וכן פירשו בירושלמי והוא שנתן לה רשות שיהיו בניה אפטרופסין ושמא אף לדברי האומר פטורה אפוגמת כתובתה הגאונים מפרשים באין ברשותו על דרך זו דומיא דיורשיו כלומר שנתן להם כל נכסיו במתנת ש"מ א"כ במתנת בריא מעכשיו ולאחר מיתה קני מותר נכסים שלו שאין זו נפרעת מנכסים משועבדים שהרי חלק כתובתה שלה בני תורין הוא אגלה אינה נשבעת אלא מפני שהיא כבאה ליפרע מנכסי יתומים דכל שבאה ליפרע שלא בפניו נשבעת בין מחיים בין לאחר מיתה וזו כיוצא בה בנאמנות מפורש מועיל לה שהרי אם חייב מודה נפרעת שלא בשבועה שהודאה שלו הודאה ונאמנות מועיל לה ממנו אבל שאר לקוחות דשבועתן משום חשש קנוניא כמו שמפורש בשבועות לא מהני לה נאמנות ז"ש בהלכות אלמא כל היכא דהוא חייב לאחרים וליכא גביה מהיכא דפרע אין הודאתו הודאה והא נמי דכוותה כלומר דבהא נמי הודאת בעל דין יש בדבר שמא פרעו למלוה ועכשיו החזיר לו את שטרו כדי לגבות מזה או שמא שובר היה בידו וזה כובש אותו שאין לך נפרע מן המשועבדין שלא יחזירו הם על הלוה קודם שיפרעו לו כלומר כדאמרי' בגט פשוט דאמרי' פייסיה בעה"ב הלכך כיון שאינו נאמן עלינו לומר לא פרעתיו מחייבין המלוה לישבע ואע"פ שקדמה נאמנותו שה"ה והוא הטעם וכלל עוד בלשון באין ב"ד המשביעין אותה כשהיא נפרעת שלא בפניו וכן מצינו בגליוני ראשונים שאין הנאמנות מועיל לה אלא לנפרעת הימנו שהוא משביעה אבל שלא בפניו לא מהני לה דכי הימנה בפניו משום דאמר אינה מעיזה פניה או כי שמא מפני הנאמנות פרע בעדים ובשובר ואין אנחנו יודעים בכן לפיכך ב"ד משביעין אותה וכשפירש ולא לבאין ברשותי אין ב"ד משביעין אותה שרצה ליזוק בנכסיו ועל כל מי שבא ברשותו האמינה :

מיניה מעות אבל תפסה מיניה מטלטלי כיון דגופייהו לא *)מקנינן (לא) מפקינן מינה והדר לא גביא אלא בשבועה ואחרים פירשו דכ"מ אם היתה אשה זו חשודה על השבועה דאי הוי מדאורייתא מהפכין אותה על הבעל ונשבע ולא משלם אבל אי הויא מדרבנן אין מהפכין אותה דתקנתא לתקנתא לא עבדינן כדאיתא התם ונוטלת שלא בשבועה אלא שהרב ז"ל לא פירש כן לפי שדעתו ז"ל דכי אמרינן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן היינו בנשבע ולא משלם אבל בנשבע ונוטל אע"פ שאין השבועה אלא מדבריהם נשבע הלה ונפטר שכך כתב בתשובה בפוגם שטרו והוא חשוד:

לא שנו. דכי משתבע שקלי: שאמרו יתומים. של לוה: לויתי ופרעתי. ישבעו אלו שבועה שלא פקדנו ולא אמר לנו אבא ולא מצאנו שובר בין שטרותיו ששטר זה פרוע ונוטלין: כאומר לא פרעתי דמי. דכיון דאמר לא לוה מודה הוא שלא פרע והרי השטר מוכיח שלוה: לא שנו. שיורדין בית דין לנכסי אדם שלא בפניו: אלא מיהו חזינא לרבוותא זהו דעת רבינו חננאל ז"ל ואנן מסתברא לן וכו'. וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק י"ג מהלכות מלוה ולוה: מתני' הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה. ואין יכול לטעון פרעתיך משום דתנאי כתובה מעשה ב"ד הוא ובגמ' מפרש [דף פט:] דקרעינן ליה לגיטא וכותבין אגביה גיטא דנן דקרענוהו לאו משום דגיטא פסולה (הוא) הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתא: אבד גיטי. שלא הוצאתיו בב"ד עליך לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני: והוא אומר אבד שוברי. כבר הוצאתו בב"ד (ג) וגבו ב"ד הכתובה על פי הגט וקרעוהו ולי נכתב שובר על הכתובה שאם תבא לגבות מכח אלמנות לומר לא נתגרשתי ולא נפרעתי יהיה (ג) לי השובר לעד ואבד ממני: וכן בע"ח שהוציא שטר חוב. אחר שביעית: ואין עמו פרוזבול. זה אומר שמטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי שלא תשמיטנו שביעית ואבד: הרי אלו לא יפרעו. חיישינן שמא כבר גבתה בגט וזה שמטתו שביעית דמאן לייט ליה: מן הסכנה. שגזרו כותים על המצות והיו יראים לשמור גיטיהם ומשקבלתו שרפתו וכן פרוזבוליהן ודין פרוזבול מפורש פ' השולח גט (דף לו:) הלל תיקן פרוזבול כו': שני גיטין ושני כתובות. זמן כתובה ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לזמן גט שני: גובה ב' כתובות שהרי גרשה והחזירה וכתב לה כתובה שניה אבל קדמו ב' הכתובות לגט (ד) לא שהרי כשהחזירה לא כתב לה כתובה ותנן בסיפא שני כתובות וגט (ה) אין לה אלא כתובה אחת למדע שהכותב לאשתו ב' כתובות אינה גובה אלא אחת **)(אי משום דגרשה ואהדרה הא תנן כתובה ושני גיטין אין לה אלא כתובה אחת) שע"מ כתובה הראשונה החזירה: ב' כתובות וגט. שקדמו שניהם לגט ובגמ' מפרש למאי כתב להו: כתובה ושני גיטין. כתובה בנישואין הראשונים וגרשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגרשה: כתובתה קיימת. שכתב לה כשהוא קטן ולגבי גר כתובה שכתב לה בעודו כותי ***)(ואפי') *[והוא] שבעל לאחר שהגדיל או נתגייר [לפיכך תנא שע"מ כן קיימה דאי לאו הכי מאי קמ"ל אפי' לא כתב לה מעולם יש לה עיקר כתובה].(מן התוספות)וכן מפורש בירושל': גמ' אוקמה שמואל במקום שאין כותבין בגמ' [דף פט.] אמרינן עלה דמתני' ש"מ כותבין שובר דאי אין כותבין שובר ניחוש דלמא הדר מפקא לה לכתובתה וגביא בה. כלומר בעדי

*) נ"ל לא מקנו לה מפקינן כו' וכ"א בב"י אה"ע סי' צו **) נרשם במהר"ם למחוק ***) נ"ע ועי' תוס' וירושלמי

אלא בשבועה אמר רבי זריקא אמר רב יהודה לא שנו אלא שאמרו יתומים אמר לנו אבא לויתי ופרעתי אבל אמרו אמר לנו אבא לא לויתי נפרעין שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי: והנפרעת שלא בפניו לא תפרע א אלא בשבועה. אמר ר' אחא שר הבירה מעשה בא לפני רבי יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא ורבא אמר רב נחמן אפילו בעל חוב שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו למדינת הים ואתה נועל דלת בפני לווין וקיימא לן כרב נחמן ב דהילכתא כוותיה בדיני ועוד דהיא מסקנא דשמעתא ועוד הא מקשינן בערכין בפ' שום היתומים* ואי חייש לשובר התם נמי לגבי הא דאמר רבא אמר רב נחמן ליחוש ופרקינן התם כיון דקאמר טעמא שלא יהא כל אחד ואחד נוטל מעותיו של חבירו והולך לו למדינת הים דאלמא הא דאמר רבא א"ר נחמן הלכה היא וטעמא דיליה טעמא מעליא הוא אלא מיהו חזינן לרבוותא דלא חייש להא דרבא אמר רב נחמן וסמכו להו בהא מילתא אגמרא דבני מערבא דמתמהי התם* ונפרעין מן האדם שלא בפניו כשריבית אוכלת בו ובית דין גובה ריבית כשערב לו מן העובד כוכבים אלמא מילתא פסיקתא הוא גבייהו דאין נפרעין מן האדם שלא בפניו ואנן מסתברא לן דלא עדיף הא דאמרינן בגמרא דבני מערבא מהא דאמרינן בגמ' דילן משום רבי יצחק נפחא לא שאנו אלא כתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא וכבר דחאה רב נחמן אבל ודאי אי מצינן לשדורי ג ליה ולאודועי ליה משדרינן ומודעינן ליה כי ההוא דאמרינן התם* ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה מקמי דליתבעיה ללוה סלקיה רב חנין בריה דרב ייבא אמר רבא מאן חכים למעבד כי האי מילתא אלא רב חנין בריה דרב ייבא קסבר נכסיהו דאיניש אינון ערבין ביה וקי"ל המלוה את חבירו ע"י ערב לא יתבע מן הערב תחלה ואי לא אפשר לשדורי ליה ולאודועיה עבדינן כרב נחמן: מתני' הוציאה גט] ואין עמה כתובה גובה *כתובתה כתובה ואין עמה גט היא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי וכן בע"ח (א) שהוציא שט"ח ואין עמו פרוזבול הרי אלו לא יפרעו ר' שמעון בן גמליאל אומר מן ד הסכנה ואילך האשה גובה שלא בגט ובעל חוב גובה שלא בפרוזבול: גמ' (הוציאה גט אוקמה שמואל במקום שאין כותבין ה כתובה והלכתא כותיה): מתני' *שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות וגט אחד או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ומיתה אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על דעת כתובתה הראשונה החזירה: *קטן שהשיאו אביו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה גר שנתגייר ואשתו עמו כתובתה קיימת שעל מנת כן קיימה

רש"י

לא שנו. דבעי שבועה יתומים של מלוה: אלא שאמרו יתומים. של לוה אמר לנו אבא כו': שר הבירה. כך כנויו: לא שנו. שבית דין יורדין לנכסיו שלא בפניו: מתני' הוציאה גט ואין עמה כתובה. כדמפרש בגמ' במקום שאין כותבין כתובה: גובה כתובתה. דגט במקום כתובה קאי: אבד גיטי. שלא הוצאתיו בב"ד עליך לגבות כתובתי על ידו כדתנן גובה כתובתה על ידי הגט ולא קרעוהו ב"ד אלא אבד ממני: והוא אומר אבד שוברי. שכבר הוצאתו בבית דין וגבית כתובתיך ע"י הגט וקרעוהו וכתבו לי שובר שאם תבא (א) לאחר מותי לגבות מיורשי בעדי מיתה ותאמר לא נתגרשתי יהיה לכן השובר לעד: וכן בעל חוב. שהוציא שטר חוב אחר שביעית ואין עמו פרוזבול זה אומר שמטתו שביעית וזה אומר פרוזבול היה לי ואבד: הרי אלו לא יפרעו. דחיישינן שמא כבר גבתה בגט זה וכבר שמטתו שביעית: ומן הסכנה ואילך. שגזרו עובד כוכבים לעבור על המצות והיו יראין לשמור את גיטיהן ומשקבלתו שורפתו וכן פרוזבוליהן ודין פרוזבול מפורש בגיטין מהו: שני גיטין ושתי כתובות. וזמן כתובה ראשונה קודם לזמן גט ראשון וזמן כתובה שניה קודם לזמן גט שני גובה שתי כתובות שהרי גירשה והחזירה וכתב לה שנית כתובה: שתי כתובות וגט. שקדם זמן שתי הכתובות לגט ובגמרא מפרש למאי כתב לה: כתובה ושני גיטין. כתובה בנשואין ראשונים ונירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר ונירשה: ומיתה. עדי מיתה שחזר והחזירה ומת: כתובתה. שכתב לה לאשתו כשהוא קטן קיימת ולגבי גר כתובה שכתב לה בעודו כות: גמ' במקום שאין כותבין כתובה. וסמכינן על תנאי ב"ד וגובין בתנאי

שלטי הגבורים

א (ו) וכתב מיי' והוא שיהיה במקום רחוק בים שורת להודיעו אבל אם הוא קרוב להודיעו מודיעין אותו ואם לא ירצה ישביעוהו ויטול וכ"כ רב אלפס וכתב הרא"ש וירא לי דהאי מקום קרוב כדי שילך השליח ויחזור תוך ל' יום שהוא זמן ב"ד אבל טפי מל' יום אין לנו לאחר הפרעון ...

... מעות ביד שמעון לא שקיל מיניה כדאמרי' גבי ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסי דלוה דסלקיה רב חנין:

ג (ט) וכתב הרמ"ה ז"ל שאם הוא קרוב כדי שיוכל השליח לילך ולבא תוך קל"ח ימים מודיעין ולא כתבינן אדרכתא אנכסיה אלא דמשדרינן ומודעינן ליה ואם חזר השלית ואמר שלא היה רוצה לבא כתבינן ליה אדרכתא אנכסיה מיד ואם אמר השתא אתינא אי נמי איעכב שלית עד האי שיעורא מנטרינן ליה והרא"ש ז"ל כתב האי אפשר לאודועי שכתב רב אלפס ז"ל כדי שילך שליח ויחזור תוך ל' יום שהוא זמן ב"ד דטפי מל' יום אין לנו לאחר פרעון הלוה והמלוה יתן שכר השליחות ויוסיפנו עם חובו ויגבנו עם חובו ואם אין השליח יכול לילך ולחזור תוך ל' יום יורדין לנכסיו מיד ומגבין לו חובו כתב מיי' ג' ראיות צריך להביא לב"ד ואח"כ נפרע שלא בפניו. ראשונה לקיים שטרו. שניה שבע"ח במדינה אחרת ואינו מצוי כאן. שלישית שנכסים אלו של פלוני הן. והרא"ש כתב בתשובה על דבריו כיון שנכסים היו בחזקת הלוה עד היום יורדין לנכסיו אע"פ שאין ידוע היאך באו לידו אם בירושה (י) ואם יבא אחר בשטר או בראיה מוקדמת לשטר המלוה יוציא ממנו. ששאלתם אם ב"ד יכולים למשכן לבע"ח קרקע בחובו כמו שיכולין למוכרו ועבדי ליה דעבא ליה כדי שיחזור לו קרקע שיפדנו היום או מחר נראה שאלתך כשהלך הלוה למד"ה שאם היה בכאן נשאל את פיו ויעשו כמו שאמר ואם אינו בפניו ב"ד יעשו כאילו היה בפניו ומבקש זכותו וטוען טענה שהיא טובה לו כך יעשו ב"ד ויתפשו וידרשו כל דבר שהוא טוב לו זה יעשו לפי שזכין לאדם שלא בפניו: נ"ל דמספר קל"ח ימים דנקט הרמ"ה הוא משום דס"ל כדברי הירושלמי שהביאו הפוסקים דבריו שכתב דמשלחין בתריה תרי תלת איגרין אי אתי הא אתי הא טיבות' כו' כדאיתא בהגהות מיי' פי"ג מהל' מלוה ולוה דמשמע לסדיא דמרויחין לו זמן עד כדי שליחות ובשליחות ג' פעמים יהיה ריוח זמן קל"ח ימים הא כיצד הזמנת ב"ד למי שאינו דר בעיר הוא שני וחמישי ושני כדאיתא פ' הגוזל בתרא שהם ח' ימים ואם בא ואמר קבעו לי זמן נותנין לו ל' יום ואחר ל' אם לא בא ממתינין לו שני וחמישי ושני שהם בין הכל מ"ו ימים הרי כי מזמן הזמנה עד זמן הפרעון יש מ"ו ימים אם ירצה הלוה והשתא שאין הלוה בפניו וצריך לשלוח לו ג' אגרות בזמן כל א' היא מ"ו יום יעלו קל"ח יום לפי זה החשבון מכוון ודברי הרא"ש מסייעין לפי' זה כי מה שהרא"ש חפן עד כדי זמן ב"ד פ' זמן ב"ד פעם א' הרמ"ה חפן שימתינו עד כדי זמן ג' פעמים והרא"ש אינו מכנים בזמן פעם כי אם השלשים יום והרמ"ה מכנים בו ג"כ בשני וחמישי ושני שכתבתי ולשון הירושלמי מסייעו שכתב תלת איגרין: לשון ריא"ז ד האשה שאמרה שאבד ממנה שטר כתובתה והדבר ידוע שלא נפרעה כתובתה הרי זו כותבת שובר לבעלה או ליורשיו וגובה כתובתה מהן כדברי מז"ה והכי אומר שאין כותבין שובר אלא גבי מלוה ולוה שאם אבד שטרו של מלוה וידוע שלא נפרע חובו כותב שובר ללוה וגובו חובו לפי שעבד לוה לאיש מלוה אבל האשה אינה גובה ע"י שובר לא מן הבעל ולא מן היורשין לא כתובה ולא תוספת שמא יאבד שוברו של זה ותוציא זו כתובתה בב"ד שאין יודעין ותגבה ממנו וכך היא שיטת רוב הפסקים לפיכך אם באו עדים שנשרף שטר כתובתה או אם היה מקום שאין כותבין כתובה שאין לחוש שמא תוציא כתובתה פעם אחרת הרי זו גובה כתובתה ע"י שובר בין אם נתגרשה בין אם נתאלמנה והגרושה גובה כתובתה בגיטה הואיל והכתובה תנאי ב"ד היא הרי זו כמי שתופסת שטר כתובתה בידה ואין הבעל נאמן לטעון פרעתי עד שיראה שובר או שטר כתובה פרוע וכן התוספת היא גובה ע"י גיטה אם היתה ידוע להן כמה היא [או] שהיא קנובה(?) על כל הנכסים כדרך שאנו נוהגין עתה: ומיי' כתב בזה אם הוא טוען לא גרשתיה חייב ליתן לה עיקר כתובה אבל לא תוספת עד שתביא ראיה שגרשה או שתוציא גט עם הכתובה ואם הוא אומר גרשתיה ופרעתי הכל עיקר עם התוספת ואבד שוברי ה"ז נאמן ומשביעה בנקיטת חפץ ונותן לה עיקר והוא ישבע שבועת היסת על התוספת ולא נהירא לטור שאם הוא נאמן למה יתן לה עיקר ואם אינו נאמן יתן לה הכל שהרי כתובה בידה וכן השיג עליו הראב"ד: ה סמ"ג כתב בשם ר"י דבין במקום שכותבין כתובה בין במקום שאין כותבין בין נקיטא כתובה בין לא נקיטא כתובה אי טעין ואמר פרעתי לא מהימן דס"ל טוען אחר מעשה ב"ד וגובה עיקר כתובתה וכל תנאיה *)ובמקום שכותבין כתובה והביא הוא עדים שכתב לה כתובה כתב הרמב"ם במקום שכותבין אינה גובה בלא כתובה והרא"ש כתב שגובה כיון שבאותו המקום לא

*) נ"ל ובמקום שאין כותבין וכו' כתב הרמב"ם שדינו כבמקום שכותבין ואינו גובה כו'

עין משפט

ד"ת מ"ז

א מיי' פט"ו מהל' אישות ופי"ד מהלכות מלוה ולוה סמג עשין נד טור אה"ע סי' צ טוח"מ סי' קו:

ב מיי' שם פי"ג ופ"ט מהל' שמיטה סמג עשין מח ולאוין רעא טור אה"ע סי' ק טוח"מ סי' סז

כ"ס נד"ס גי' מהר"ס

מלחמת ה'

ועוד מתני' הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אסקה הרי"ף ז"ל כשמואל וכו' ואנן קשה לן האי פסקא דהא בין לרב ובין לשמואל סבירא להו אין כותבין שובר ולית הלכתא כוותייהו: אמר הכותב כבר הגלתי דברי רבינו הגדול מן הטענה הזאת בפ' שנים אוחזין וכבר היה כתוב בנוסחאות הראשונים בהלכה דהאי דקאמרי שלא כמתמיה ש"מ כותבין שובר לדברי רב ושמואל הוא שאומרים אין כותבין שובר אבל אנן הא קי"ל דכותבין שובר ולפיכך לא נייתינן לכל הכי פירוקין ומתני' דקתני הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אפי' במקום שכותבין כתובה היא שנויה וכיון דגובה כתובתה בגיטה כותבין שובר לאיים ועוד האריך בדבר זה וחזר רבינו ומחק הכל והגיהה במקום שאין כותבין וביארנו דעתו שם בפ' שנים אוחזין:

המאור הגדול

מתני' הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה אסקה הרי"ף כשמואל ואוקמא למתני' במקום שאין כותבין כתובה ואנן קשה לן האי פסקא דהא בין לרב בין לשמואל ס"ל אין כותבין שובר ולית הלכתא כוותייהו אלא כר"י וכר"ל דאמרי כותבין שובר דהכין אסיקנא ברובתא הלכך איתא למתני' אפי' במקום שכותבין כתובה ועלה אר"י הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכבר פרישנא בדוכתא:

השגות הראב"ד

כתב הרב ז"ל הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה דאמרי' עלה שמעת מיניה כותבין שובר אמר שמואל במקום שאין כותבין כתובה עסקינן והלכתא כוותיה: אמר אברהם קשיא לי למאי הלכתא פסק הרב כשמואל בהא מלתא אי משום דפליג אדרב דס"ל לרב דאפי' במקום שכותבין כתובה בגט גובה עיקר מנה מאתים וסמכינן אקריעת הגט ושמואל ס"ל דלא סמכינן אקריעת הגט דלמא פרע לה חוץ לב"ד ולא מתרמי ליה לבי דינא למקרעיה

בעדי מיתה דאילו בתורת גרושה ודאי לא גביא דהא קרעינן לגיטא וכי הדרא מפקא לכתובתה בלא גט תנן במתני' הרי אלו לא יפרעו ואוקמה רב במקום שאין כותבין כתובה ושמואל נמי אוקמה בשלא כתב לה ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל דאוקמה שמואל במקום שאין כותבין ומתני' דתנן דכתובה ואין עמה גט דמשמע שבמקום שכותבין היא הא פריסנא לה בגמ'. והקשו עליו דכיון דמטעם דכותבין שובר אתיא עלה ואנן קי"ל דכותבין שובר שפיר קיימא מתני' אפי' במקום שכותבין ועוד דבסוף פ"ק דב"מ (דף יז) א"ר יוחנן הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ומוכח נמי ממתני' דהכא ופשטא

נר מצוה

דסוגיא דהתם ריהטא דלר' יוחנן אפי' במקום שכותבין הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה ולפיכך כתבו בתוספות דמתני' אפי' במקום שכותבין היא ואפשר לקיים דברי הרי"ף ז"ל דנהי דקי"ל כותבין שובר וקי"ל נמי דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפ"ה במקום שכותבין אינה גובה כתובתה בגט משום דריעא טענתה שהדבר מוכיח שפרעה והחזירה לו כתובתה והורע כח מעשה ב"ד ואותה סוגיא שבפ"ק דב"מ כבר ישב אותה הרמב"ן ז"ל בספר המלחמות ע"ד הרי"ף ז"ל הילכך נקיטינן דהוציאה גט ואין עמה כתובה במקום שאין כותבין גובה כתובתה דהיינו מנה מאתים דתנאי ב"ד הוא והוא שהוציאה גט ממש אבל בעדי הגט לא גביא דאיתרע ליה מעשה ב"ד דחיישינן דלמא ב"ד הגבוה על פי הגט (ג) וקרעוה לגיטא ובמקום שכותבין אינה גובה כתובתה אלא בשיש כתובה עמה אבל אין עמה כתובה לא דאיתרע ליה מעשה ב"ד והדבר מוכיח שפרעה והחזירה לו כתובתה: ולענין תוספת אם נאמן לומר פרעתי לפי שיטת הרי"ף ז"ל פשיטא דנאמן דאפי' בכתובה במקום שכותבין נאמן ובתוספת כל [מקום הוא] מקום שכותבין (הוא) ואפי' לדברי מי שאומר דר"י אפילו במקום שכותבין אמר ה"מ בעיקר כתובה שהוא תנאי ב"ד אבל בתוספת לא ואע"ג דאמר בר"פ אע"פ [דף נד:] תנאי כתובה ככתובה דמי ה"מ למאי דמני התם כגון מוחלת או מוכרת ואינך אבל לשאר מילי לא וכ"כ שם ר"ח ז"ל ואפי' לדברי מי שאומר דתוספת כעיקר כתובה היא ואפי' למאי דלא מני התם ה"מ למהוי כקולי וחומרי דכתובה אבל לטוען אחריו לא דעיקר כתובה הוי מעשה ב"ד ותוספת אינו אלא כמלוה בעדים וראיה מהא דאמרינן בפרק קמא דב"מ [דף יז.] דשבתאי בריה דר' מרינוס כתב לה לכלתיה איצטלא דמילתא בכתובתה ואמר דהוחזק כפרן לאותו איצטלא הא לא הוחזק כפרן מהימן לומר פרעתי ולפי שטה זו לא מיתוקמא בכתובה עצמה דאפי' במקום שכותבין איהי מהימנא אלא לאו בתוספת אלמא לאו מילתא לאו ככתובה דמי וליכא למימר דערב שאני שאילו היה הבעל חייב בה אף הערב חייב (כה): **אי** בעיא בהאי גביא (ג). בתמיה דמדקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה אלמא אי ניחא לה למטרף לקוחות מזמן ראשון טרפה: בזה אחר זה. זמנו של זה קודם לזה ושניהם על הלואה אחת או על מכר א': ביטל ב' את הראשון. ואינו טורף אלא מזמן ב' דכיון דכתב לשטרא בתרא אחליה לשעבודא קמא: דאי אוסיף ביה דיקלא. בשטר ב'. לתוספת כתביה. ולא לבטל זמן שטר ראשון ותרוייהו מיהא לא גביא מדלא כתב לה בבתרא ואוסיפת לך אהך קמייתא אלא שטר כתובה יתירה כתב לה ולא הזכיר בה את הראשונה אמרינן דה"ק לה אם תתרצי למחול שעבוד של ראשונה גביא כתובה זו המרובה ואי לא גביא הראשונה המועטת הלכך חד מינייהו דבעיא גביא וכי אמר ר"נ בטל שניה את הראשונה בדלא אוסיף בה מידי דאי לאו לבטולי לקמא אתא למאי כתביה: ומיתה. ועדי מיתה ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גירושין ואחת בתורת אלמנה: אם גט קודם לכתובה. הרי כתב לה כתובה שניה משהחזירה: אלא מנה מאתים. שהם תנאי ב"ד דאילו בשטרא לא גביא דחספא בעלמא הוא: חידשו. קטן שחדש משהגדיל וגר שנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה ראשונה נוטלין מה שחדשו על מנה מאתים: הדרן עלך הכותב לאשתו

מי שהיה נשוי. (ד) (מתניתין) יורשי הראשונה. אם מתו בניו אחריו עד שלא הספיקו לגבות ובגמרא דייקינן מינה ב"ח מאוחר שקדם וגבה (אי) מה שגבה גבה (או לא) ולהכי איצטריכא כך רישא אי נמי אגב סיפא תנא: וגרסינן בירושלמי מתני' לענין מזונות שתיהן שוות: נשא את הראשונה ומתה. בחייו: נשא שניה ומת הוא. ויורשי הראשונה באין ותובעין כתובת בנין דכרין כמו ששנינו [דף נב:] בנין דכרין די יהוויין ליכי מינאי כו' (ה) ובאין ורוצין לחלוק ירושת אביהם: שניה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל ראשונים באים לירש את אביהן דהא אינון ירתון תנן לפיכך פורעין את החוב (ו) והשאר ירושה: **גמ'** דאין אדם מוריש שבועה לבניו. לפי שהיא היתה חייבת לישבע שלא נפרעת כיון שבאה ליפרע מנכסי יתומים ויורשיה אינן יכולין לישבע אלא שלא פקדתנו הלכך לא שקלי: ש"מ אחת בחייו ואחת במותו יש לראשונים כתובת בנין דכרין. ולא אמרי' כי תיקון כתובת בנין דכרין דוקא היכא דמתו שתיהן בחייו וכתובת האחת מרובה משל חברתה דאלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן והשאר חולקות בשוה דהשתא אתו תרוייהו בתורת בנין דכרין שהיא ירושת האב ולא אתו לאינצויי אבל אחת בחייו ואחת במותו דיורשי שניה באין על כתובת אמן בתורת חוב (ז) אמן ולא מאביהן באת להם ובני

קיימה: **גמ'** שתי כתובות וגט אינה גובה אלא כתובה אחת *אי בעיא בהאי גביא אי בעיא בהאי גביא לימא תהוי תיובתיה דרב נחמן דאמר ר"נ שני שטרות היוצאין בזה אחר זה ביטל שני את הראשון ולאו מי איתמר עלה אמר רב פפא ומודה רב נחמן דאי אוסיף ביה דיקלא לתוספת כתביה ושעבודא דקמא קאים הכי נמי בדאוסיף לה: גרסינן בפרק נערה שנתפתתה* איתמר הוציאה עליו שתי כתובות אחת של מאתים ואחת של ג' מאות אמר רב הונא באת לגבות מאתים גובה מזמן ראשון ג' מאות °גובה מזמן שני ואמרינן חמש מאות מ"ט לא גביא דכיון דלא כתב לה אוסיפת לך תלת מאה אמאתים הכי קאמר לה אי מזמן ראשון גבית גבי מאתים ואי מזמן שני גבית גבי תלת מאה ומדלא כתב לה נמי אוסיפת לך מאה אמאתים אחולי אחילתא לשעבודא קמא הלכך כי גביא תלת מאה גביא מזמן שני: ת"ר גט כתובה ומיתה *אם גט קודם לכתובה גובה שתי כתובות ואם כתובה קדמה לגט אינה גובה אלא כתובה אחת שהמגרש את אשתו והחזירה על מנת כתובתה הראשונה החזירה והני מילי כשהחזירה סתמא אבל אי כתב לה כתובה אחריתי גביא תרוייהו כדקתני רישא שני גיטין ושתי כתובות גובה שתי כתובות: א קטן *שהשיאו אביו כתובתה קיימת כו' א"ר הונא לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה תניא כוותיה דרב הונא חידשו נוטלין מה שחידשו לא חידשו בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה אבל תוספת לא:

הדרן עלך פרק הכותב לאשתו

מי ב שהיה נשוי שתי נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי שניה נשא (א)ראשונה ומתה נשא שניה ומת הוא שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה:

דף מז. **גמ'** אוקימנא בסוף כל הנשבעין שבתורה* כשנשבעה ומתה אבל מתה ולא נשבעה ב אין יורשין של שניה נוטלין כתובה דאין אדם מוריש שבועה לבניו:

דף צ: *ש"מ תלת שמע מינה אחת בחייו ג ואחת במותו יש להן כתובת בנין דיכרין ולא חיישינן

רש"י

בתנאי ב"ד: אי בעיא בהאי גביא כו'. כלומר מדקתני אין לה אלא כתובה אחת ולא קתני אין לה אלא כתובה אחרונה משמע דאי ניחא לה למטרף מלקוחות מזמן ראשון טרפא: בזה אחר זה. זמנו של זה קודם לזה ושניהם על הלואה אחת או על מכר אחד: ביטל שני את הראשון. ואינו טורף אלא מזמן שני דכיון דכתב שטרא בתרא אחליה לאותו שעבוד קמא: דאי אוסיף ביה דיקלא. בשטר שני לתוספת כתביה ולא לבטל זמן שטר ראשון ותרוייהו מיהא לא גביא מדלא כתב לביתי ואוסיפית לך הך אקמייתא אלא שטר דכתובה יתירה כתב לה ולא הזכיר בה הראשונה והכי קאמר אם תתרצי למחול שעבוד של ראשונה גבי כתובה זו המרובה ואי לא גבי ראשונה המועטת לכך הי מינייהו דבעיא גביא וכי אמר רב נחמן ביטל שני את הראשון זהו דוקא בדלא אוסיף ביה מידי דאי לא אתי לבטולי קמא למאי כתביה הלכך ביטל שני את הראשון: גט וכתובה ומיתה. ובאה לגבות שתי כתובות אחת בתורת גירושין ואחת בתורת אלמנות: אם גט קודם לכתובה. הרי כתב לה כתובה שנית כשהחזירה: אלא מנה ומאתים. שהוא תנאי בית דין דאילו בשטרא לא גביא דחספא בעלמא הוא: חידשו. קטן משהגדיל וגר משנתגייר אם הוסיפו כלום על כתובה הראשונה נוטלין מה שחדשו עם מנה מאתים:

הדרן עלך פרק הכותב לאשתו

מי שהיה נשוי. יורשי ראשונה אם מתו בניו אחריו עד שלא הספיקו לגבות: נשא שניה ומת הוא. ויורשי ראשונה תובעין כתובת בנין דכרין ורוצים לחלק ירושת אביהן: שניה ויורשיה קודמין. שהיא בעלת חוב אבל ראשונים באים לירש את אביהם דהא תנן בנין דיכרין דיהוו ליכי מינאי אינון ירתין כו' ולפיכך פורעין את החוב תחלה והשאר ירושה: **גמ'** אין אדם מוריש. ממון שיש עליו שבועה כי הכא דשניה לא היתה יכולה לגבות כתובתה בלא שבועה כדין הנפרעת מנכסי יתומים אותו ממון אינו יכול להוריש לבניו אם מת קודם שנשבע: ש"מ אחת בחייו ואחת במותו. אם מתה אשתו אחת בחייו ואחת אחר מותו יש לבני הראשונה כתובת בנין דכרין ולא אמרינן כי תקון רבנן כתובת בנין דכרין ה"מ היכא דמתו שתיהם בחייו וכתובת האחת מרובה משל חברתה אז אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן והמותר חולקין כיון

שלטי הגבורים

לא נהגו לכתוב ולא מהימן לומר פרעתי דאיהו דאפסיד אנפשיה שכתב לה ולא יפתנה הדין בכך ובסמ"ג כתב על שם ר"י אפי' במקום שכותבין גובה עיקר כתובה וכל תנאיה בתנאי ב"ד והרא"ש כתב כסברת הראשונה:

לשון ריא"ז. מקום שכותבין כתובה והיתה טוענת האשה שלא כתב לה בעלה כתובה אם הביאה ראיה לדבריה הרי זו גובה בגיטה אם היתה גרושה או במיתת בעלה אם היתה אלמנה וכותבת להם שובר ואם לא תביא ראיה לדבריה הרי זו בחזקה שכתב לה כתובה ואינו גובה כלום לא בגט ולא במיתת הבעל עד שתוציא שטר כתובתה או תביא עדים שנשרף שטר כתובתה שאין הכתובה דומה לשט"ח שאע"פ שידוע שנשרף השטר ביד המלוה נאמן הלוה לומר פרעתי אבל הכתובה תנאי ב"ד היא והטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום:

א קטן שהשיאו אביו וכתב לאשתו כתובת בתולה ואחר כך הגדיל כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה אבל תוספת אין לה אלא אם כתב לה תוספת אחר שהגדיל ואם לא כתב לה כתובה כשכנס בקטנותו אינו מתחייב לה כשהגדיל אלא כתובת בעולה שהרי בעולה היא כשהגדיל ואם מת בקטנותו אין לה כתובה כל עיקר ואע"פ שכתב לה כתובה כמו שביאר מז"ה בפסקיו וכן הדין בגר שנתגייר וכתב לאשתו כתובת בתולה בגיותו ואח"כ קיימה כשנתגייר על דעת כתובה הראשונה קיימת. ומז"ה אומר שלא אמרו אלא כשהיתה אשתו בת ישראל שכ' לה כתובה בעודו כותי אבל אם כתב כתובה לעובדת כוכבים ונתגיירה עמו אין כתובת העובדת כוכבים כלום ול"נ שאילו כתב כתובה לבת ישראל הרי בעבירה נשאת לו ואין ראוי לקיים כתובתה הואיל ונשואי עבירה הם ולא אמרו כתובתה קיימת אלא בעובד כוכבים שכתב כתובה לעובדת כוכבים ונתגיירה אשתו עמו כמבואר בקונט' הראיות:

ב וכ"כ סמ"ג בשם ה"ג לפסק הלכה אבל בני הראשונה גובין כתובת בנין דיכרין שאין עליהם שבועה דלא נתנה כתובה לגבות מחיים בהנשאר אחריהם מן הנכסים בין קרקעות בין מטלטלין יחלוקו יחד יורשי ראשונה ויורשי שניה איש איש חלקו כמשפט הירושה ואותה שמתה בחייו אע"פ שלא נשבעה בניה נוטלין כתובת בנין דיכרין שאין עליה שבועה שלא נתנה כתובתה לגבות מחיים וב"ה כתב שגם בני השניה שמתה אחרי מותו נוטלין כתובת בנין דיכרין אע"פ שלא נשבעה אמן קודם מיתתה ולא נראה למור:

ג וכתב סמ"ג בשם ר"ח דוקא אחת בחייו ואחת במותו שמתה גם זו שנשארה בחיים אחריו הוא דיש כתובת בנין דיכרין

עין משפט

א מיי' פי"ח מהל' אישות טור אה"ע סי' סו:

ב מיי' פי"ז ופי"ט שם סמג עשין מח טור אה"ע סי' קיד:

דף מג:

[דף פט: ודקטנו ע"ב]

דף צ.

הגהות הב"ח

(א) נשא את הראשונה כצ"ל: (ב) וקרעו כצ"ל: (ג) נ"ב וכו': (ד) תי' מתני' נמחק: (ה) או רוצין כצ"ל: (ו) נ"ב תחלה: (ז) נ"ב ירושת:

השגות הראב"ד

למקרעיה ולמכתב אגביה. ואשובר נמי לא סמכינן במקום שכותבין כתובה עד דמפקא לה ומהדרא לה ניהליה ומנ"ל דשמואל לא סמיך אקריעת הגט אלא אשובר מדאקשו ליה רב כהנא ורב אסי לרב לדידך דאמרת גט גובה עיקר אלמנה מן הנשואין במאי גביא בעידי מיתה ליחוש דלמא גירשה וכו' מדאקשו ליה לרב ולא לשמואל אלמא לא סמיך שמואל אקריעת הגט אלא אשובר או לתזרת כתובה במקום שכותבין. ופסק הרב ז"ל כשמואל בהא. והשתא קשיא לי דהא סוגיין כרב דסמכינן אקריעת הגט היכא דשבקא איהי למקרעיה מהאי שמעתא דב"מ הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר ולא כלום וסייעוה לאו מלתא מהא דתנן הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה. ודחי אביי ואמר דלמא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן. ומסקנא דהדר ביה אביי מגופא דמתני' דאי לאו הכי הוה שהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום גט בלא כתובה אמאי גביא לטעון ולימא פרעתי וכי תימא משום דאמרי' ליה אי פרעתא איבעיא לך למקרעה לגיטה וכו' אלמא מלתא פסיקא הוא גבייהו דמגבינן בקריעת הגט. ועדיף נמי משובר דהא לא אמר אי פרעתה איבעי לך למיכתב תברא אלמא עדיף קריעת הגט משובר משום דשובר מירכס וקריעת הגט דמי לקריעת השטר ואפי' במקום שכותבים כתובה נמי סמכינן אקריעת הגט דהא הדר ביה אביי דהוה מוקים לה במקום שאין כותבין ואוקימנא אפי' במקום שכותבים ומשום דגט היינו כמעשה ב"ד ואין טוענין אחריו כלום כאילו הוציא גוף הכתובה. ולמנה מאתים מיהא כרב. ועוד קשיא לי דהא קי"ל בב"ב בפ' גט פשוט כר' יוסי דאמר כותבין שובר. הלכך אפי' במקום שכותבין גובה בגט ע"י שובר. ואולי נאמר דכי אמרי' כותבין שובר ה"מ בשטרי חוב אבל בכתובה לא דהכי אמרי' התם ומסתברא דכותבין שובר דאי אמרת אין כותבין שובר איך שטרו של זה יאכל הלה וחדי. והאי טעמא לא שייך אלא בבעל חוב מיהו אקריעת הגט ודאי סמכינן מהאי שמעתא דשנים אוחזין דטוען אחר מעשה ב"ד וכו' דאפי' במקום שכותבין למנה מאתים כרב עוד נוכל לומר דשמואל נמי סמיך אקריעת הגט ומיהו דוקא במקום שאין כותבין דלא איכא שטר כתובה לאהדורי. אבל במקום שכותבין דאיכא שטר כתובה לא גביא בקריעת הגט עד דמפקא לכתובתה ומהדרה לה והאי דאקשי ליה רב כהנא ורב אסי לרב אלמנה מן הנשואין במאי גביא וכו' ולא אקשי (ליה) לשמואל משום דלרב איכא לאקשויי בין במקום שכותבין בין במקום שאין כותבין ולשמואל ליכא לאקשויי אלא במקום שאין כותבין דאילו מקום שכותבין לא גביא בגט עד דמפקא כתובתה ותהדר לה דלא דסוגיין מיהא כרב בהכתיבנא.

חיישינן לאינצויי ממאי מדקתני שניה ויורשיה קודמים ליורשי ראשונה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי וש"מ כתובה נעשית מותר לחברתה ממאי מדלא קתני אם יש שם מותר דינר וש"מ כתובת בנין דיכרין לא טרפא ממשעבדי דאי ס"ד טרפא ליתו בני ראשונה (א) ונטרפינהו לבני שניה . *אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין א דיכרין כתובה נעשית מותר להברתה והנ"מ באחת בחייו ואחת במותו אבל מתו שתיהן בחייו עד שיהא שם יתר על שתי כתובות דינר °דתנן מי שהיה נשוי שתי נשים ומתו ואחר כך מת הוא והיתומים מבקשין כתובת אמן ואין שם אלא שתי כתובות (ב) חולקות בשוה היה שם יתר דינר אלו נוטלים כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו יתר דינר כדי שיטלו כתובת אמן אין שומעין להן אלא שמין הנכסים בב"ד היו שם נכסים בראוי אינו כבמוחזק ר"ש אומר אע"פ שיש (ג) נכסים שאין להן אחריות אינו כלום עד שיהיו שם נכסים שיש להן אחריות יתר על שתי הכתובות דינר . והיכא דאיכא *בע"ח ואיכא מותר על שתי[דף צ:] כתובות מאי דשקל בע"ח כ"ע לא פליגי דהוי מותר והני שקלי כתובת אמן והני שקלי כתובת אמן : *ת"ר לזו אלף ולזו ה' מאות אם יש שם[דף צא.] מותר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמ' ואם לאו חולקין בשוה פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן יורשים מועטין ונתרבו מאי אמר רב נחמן כשם שמרובין ונתמעטו *זכו בהן היורשין כך מועטין ונתרבו[דף צא.] זכו בהן יורשין ההוא *גברא דהוו מסקי ביה אלפא זוזי הוו ליה תרי אפדני זבנינהו חד (ד) בה' מאה וחד בה' מאה אתא בע"ח טריף ליה לחד מינייהו והדר אתא ומריף לאידך שקל אלפא זוזי ואזל לגביה א"ל אי שוויא ב לך ההיא אלפא זוזי לחיי ואי לא שקול אלפא זוזי °ואסתלק סבר רמי [דף צא:] בר חמא למימר היינו מתני' אם אמרו יתומים הרי אנו מעלים על נכסי אבינו יתר דינר אין שומעין להן א"ל רבא מי דמי התם אית להו פסידא ליתמי הכא מאי פסידא

ר"ן

ראשונה באין ליטול חלק יתר מכח ירושת האב דהא ירתון תנן לא שקלי דלמא אתי לאינצויי ולומר לא תטלו בירושת אבינו יותר ממנו הא לא אמרינן · ויש מי שאומרים דכי אמרינן אחת בחייו ואחת במותו יש להן כתובת בנין דכרין [ה"מ הוא שכבר מתה השניה] דכיון דאף בני שניה יורשין כתובת אמן אע"פ שאין יורשין אותה מכח אביהם ליכא למיחש לאינצויי אבל היכא דקיימא שניה כיון שאין בניה נוטלין כלום אף בני הראשונה לא שקלי כתובת בנין דכרין דבכי האי גוונא ודאי חיישינן לאינצויי זהו דעת רבינו חננאל ומקצת גאונים ז"ל והך סברא (ה) ליתא דכי היכי *דדייקינן מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי ה"נ איכא למידק בדידה מיקדם הוא דקדמה הא איכא שקלה ועוד דאם איתא דלא שקלי בחייה אף לאחר מיתתה לא שקלי דבתר שעת מיתה [דאב] אזלינן כדמסקינן בסמוך במועטים ונתרבו דאין להם כתובת בנין דכרין אלא ודאי אפילו בחייה יש להם : **כתובה** נעשית מותר לחברתה. דאע"ג דלא תיקון כתובת בנין דכרין אא"כ יש מותר על שתי הכתובות דינר דלא מיעקרא נחלה דאורייתא כדתנן בפרקין הני מילי כי מתו שתיהן בחייו דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו שהשניה נגבית בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקרא נחלה דאורייתא שכשמת נפלו נכסים לפני יורשין וכשיוצא שטר חוב על אביהם אלו ואלו עושין מצוה לפרוע חובת אביהם והיא היא ירושתן לפיכך כתובה זו נעשית כמותר לירושה וגובין יורשי ראשונה כתובת בנין דכרין · ויש מי שאומר דנהי דכתובה נעשית מותר לחברתה אין בני הראשונה נוטלין כלום אלא כשהנכסים מספיקין לשתי כתובות שלא תיקנו כתובת בנין דכרין אלא כשיכולין ליטול כל הכתובה אבל ליטול מקצת לא תקינו ואין זה כלום וכמו שכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל : וש"מ דכתובת בנין דכרין לא טרפא ממשעבדי כו' · כתב הרמב"ן דמהא שמעינן שכל מי שאינו טורף מן הלקוחות אינו גובה מנכסים משועבדין למלוה בשטר ונפקא מינה למלוה על פה מוקדמת ומלוה בשטר מאוחרת דלמלוה בשטר יהבינן למלוה על פה לא יהבינן וכ"כ הרי"ף בתשובה ובודאי דמהא לא איריא דהכא (ו) מכ"ש מוכח דאם איתא דטרפא ממשעבדי כ"ש שקודמת לבני שניה אלא ודאי ירתון תנן ומשום הכי לא קדמה וכ"ש דלא טרפא ממשעבדי אבל במלוה ע"פ איכא למימר דנהי דלא טרפא מלקוחות משום תקנתן דלית לה קלא אף על פי כן קודמת היא למלוה בשטר אבל סמכו דין זה עוד לקמן בריש פרק אלמנה ניזונית [דף צו:] אמר ר' יוסי מוכרת וכותבת סתם וכך כתה יפה ופירשו בירושלמי [שם הלכה ג'] בא מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי בא מלוה בעדים אומרת למזונות מכרתי (ז) ופירוש אם בא מלוה בשטר לטרוף המשועבדים ולהוציא מיד הלקוחות הדמים שהרי היא מוכרת לי"ב חדש ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום אומרת לכתובה מכרתי וקודמת ואם מכרה למזונות הם מוציאים הדמים מידה אלמא אף על גב דמזונות קודמין למלוה בשטר כיון דלמזונות לא טרפה ממשעבדי הרי היא כמאוחרת לגבי מלוה בשטר דטרפא ממשעבדי ועוד סמכו דין זה מדאבעיא לן בר"פ אלמנה [דף צז:] מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף לכתובתה ואם איתא דמלוה על פה יש לה קדימה על מלוה בשטר וה"ה למזונות א"כ לענין זה כתובה ומזונות כי הדדי ניניהו והיכי סליק אדעתין דטורפת לכתובתה וכי מי שיש לו על חבירו שני חובות השולאים ביום אחד ומכרו ב"ד קרקע להגבות אחד מהם כלום יכול לטרפו בשביל האחר והא אמרינן בפרקין [דף צא:] דאילו אמרו ליה דמי קטינא סלוקי סלקוה וכ"ש זו שמכרה לעצמה אלא ודאי הא דאיבעיא לן היינו משום דכיון דלמזונות מכרה הרי היא כאילו מכרה בשביל חוב מאוחר ומש"ה [איכא למימר] שטורפת אותו בשביל כתובתה שהיא כחוב מוקדם ואע"ג דאסיקנא התם דלא דמ"מ אחריות דנפשה קבילה עילוה אפילו הכי ממאי דאיבעיא לן למדנו דין זה והרשב"א ז"ל דוחה ואומר דבמזונות הקלו ועשאום כאילו לא חל שעבודן מעיקרא אלא כאילו בכל יום חל שעבוד מזונות אותו יום ולפיכך מלוה בשטר שקדמה קודם הגעת זמן המזונות היא קודמת בגובייינא מה שאין כן במלוה בעלמא ודברי הרי"ף ז"ל נראים עיקר מיהו דוקא בשבאו לגבות מן הקרקעות אבל ממטלטלי אפילו מלוה בשטר מוקדמת ומלוה על פה מאוחרת אם באו לטרוף כאחד חולקין לפי שאין דין קדימה במטלטלין ואם בא מלוה על פה וגבתה מה שגבתה גבתה דכל שאין בה דין קדימה מה שגבה גבה : דתנן מי שהיה נשוי ב' נשים כו' והיתומים מבקשין כתובת אמן · שהכתובה האחת מרובה מחברתה ואומרים בניה כתובת בנין דכרין נטול וכן אתם והשאר נחלוק כשאר כל ירושות לפי חשבון הגולגולת : ואין שם אלא כדי שתי כתובות חולקות בשוה · דכל היכא דלא מקיימא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן כתובת בנין דכרין : ואם אמרו היתומים · בני הכתובה הגדולה : הרי אנו מעלין דמי נכסי אבינו · לקבלן עלינו ביוקר כדי דינר יותר על שווין כדי שיהא שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן : היו שם נכסים בראוי · שראויה ליפול להם ירושה מאבי אביהם אחר מות אביהם ולאחר שתפול הירושה יהא שם מותר דינר בשתי הירושות : אינן כבמוחזק · אינן נחשבים עכשיו להיות כאילו הן מוחזקין בהם כבר ויש כאן מותר דינר : **והיכא** דאיכא בעל חוב כו' כ"ע לא פליגי דהוי מותר · בגמרא [דף נ:] איכא מ"ד דכתובה אינה כשטר חוב ולא הויא מותר לפי שיכולין בני השניה לומר לא יצא שטר עלינו אנו הם המוציאין שטר החוב ומקבלים ולא פורעין ונמצא שאין כאן נחלה דאורייתא ולא אתקון ירושת בנין דכרין למיעקר נחלה דאורייתא אבל בבעל חוב כ"ע לא פליגי דהוי מותר דהואיל והשטר יוצא על כולן נמצאו כולם פורעין והיא נחלה שלהם שעשו בה מצות פריעת חוב אביהם : פשיטא מרובין · בשעת מיתה ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר : ונתמעטו · שהוזלו קודם שמאום בב"ד : כבר זכו בהן יורשי · הכתובה הגדולה לזכות בכתובת אמן משעת מיתה שהיה שם מותר דינר ומיהו דוקא כגון דאתזול או אשתדוף נכסי אבל נמלאת שדה שאינה שלו לא דהא איגלאי מילתא למפרע דבשעת מיתה לא הוה בהו מותר דינר : מועטין ונתרבו מאי · דאיכא למימר דאע"ג דשעת מיתה עיקר כיון שנתרבו הנכסים לא מחזי דמיעקרא נחלה דאורייתא וכל דאפשר לקיומי תקנתא דרבנן דכתובת בנין דכרין מקיימין : כך מועטין ונתרבו זכו בהן יורשי · כתובה הקטנה לחלוק הכל בשוה הואיל ובשעת מיתה לא הוה בהו מותר דינר · **ההוא** גברא דהוה מסקי ביה · נושים בו : שקלי לוקח אלפא זוזי : אי שויא לך ההיא חדא אלפא זוזא · לקבלה בחוב שלך ותניח לי את זו : ואסתלק · מתרווייהו : היינו [מתני'] · ממתני' מלינן למגמר האי דינא דלא מצי טעין ליה האי לוקח הכי שיהא מעלה על דמיה : אית להו פסידא · לבני

רש"י

כיון דתרווייהו אתו בתורת בנין דכרין שהיא ירושת אביהם ולא אתי לאינצויי אבל אחת בחייו ואחת במותו דיורשי השניה באין עם כתובת אמן בתורת חוב מחמת אמן ולא מאביהם באתה להם ובני ראשונה באין ליטול חלק מכח ירושה דהא ירתון תנן אימא לא יטלו דלא ליתו לאינצויי : וש"מ כתובה נעשית מותר לחברתה . דאע"ג דלא תקון רבנן כתובת בנין דכרין אא"כ יש מותר על שתי הכתובות דינר דלא מיעקרא נחלה דאורייתא כדתנן לקמן ה"מ כשמתו שתיהן בחייו דתרוייהו אתו בתורת בנין דכרין אבל אחת בחייו ואחת במותו דשניה גובה בתורת חוב אין לך ירושה גדולה מזו ולא מיעקר נחלה דאורייתא דכשמת נפלו נכסיו לפני יורשים וכשיוצא שט"ח על אביהן אלו ואלו עושין מצוה לפרוע חובת אביהן והיא ירושתן לפיכך כתובה זאת נעשית מותר וגובין יורשי ראשונה כתובת בנין דכרין : חולקות בשוה . כשאר כל היורשין לפי הגולגולת : ואם אמרו. היתומים : בני הכתובה הגדולה הרי אנו מעלין דמיהם לקבלה ביוקר כדי דינר יתר על שויו כדי שיהא שם מותר דינר ויטלו כתובת אמן : היו שם נכסים בראוי . שראוי ליפול להן בירושה מאבי אביהן אחרי מות אביהן וכשיפלו יהיו שם מותר דינר אינן נחשבין עתה להיות כאילו היו מוחזקין בהן כבר וליחשב כאילו יש שם מותר דינר : יש להן אחריות . קרקע : אין להן אחריות. מטלטלין: ואיכא מותר . *דודאי דשקיל בעל חוב ולא יותר : דהוי מותר . כדפרשנו לעיל דפריעת החוב כמותר דינר : מרובין בשעת מיתה . ואילו שמאום באותה שעה היה שם מותר דינר: ונתמעטו. שהוזלו קודם ששמאום בב"ד: כבר זכו בהן יורשי הכתובה הגדולה . משעת מיתה שהיה שם מותר דינר : מסקי ביה . נושים בו . אי שווייא לך ההיא חדא . אלפא זוזי לקבלם בחובך ותניח לי את זו: ואיסתלק. מתרוייהו : אין שומעין לו . הכא נמי אין שומעין ללוקח להיות מעלה על דמיה : אית להו פסידא . לבני הכתובה קטנה בהפסדתן

שלטי הגבורים

דיכרין אבל אם השניה בחיים בהדיא לא אשכחן ובשם ר"י כתב דאפי' במקום השניה עצמה נוטלים כתובת בנין דיכרין וכן כתב הטור כדברי ר"י :

א ורבים מהגאונים כתבו שאין כתובת בנין דיכרין עתה נוהג כלל שעיקר התקנה היתה כדי שיתן אדם לבתו כבנו ועכשיו נוהגים לתת להם יותר ויותר וכ"כ בעל העיטור . ורבינו האי כתב שהיא נוהגת שאין לנו כח לבטל תקנת חכמים וכ"כ מי' וגיב"א ורבינו שמשון כתבו שנוהגת אפי' במטלטלי דכיון דתקון רבנן בתראי דכתובה טהגת במטלטלין ה"ה כתובת בנין דיכרין והרמ"ה וה"ר יונה כתבו ודאי כתובת בנין דיכרין נוהגת האידנא שאין לעקור תקנת חכמים אבל כיון שמרבין ליתן לבנות נעמידנה בהזקה דמעיקרא דוקא במקרקעי ולא במטלטלי ולענין מה שתקנו גאונים דכתובה נגבית ממטלטלי לענין זה לא עשו כתובת בנין דיכרין ככתובה ולזה הסכים הרא"ש ז"ל :

ב וכתב הר"ר יונה דוקא כשלא עשו בו תחלה שומא והכרזה לפיכך יכול להכריחו לקבלה במאתים זוז או להחזירה לו אבל אם עשו שומא והכרזה שוב אינו יכול לסלקו וכן מסתבר להרא"ש וכתב ה"ר יונה אם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר מאשר שמוהו ב"ד והמלוה רוצה ליקח הקרקע צריך לקבלו באותו עלוי שהשומא וההכרזה לתועלת הלוה היא שאם ימצאו מי שירצה ליתן בה יותר הרי טוב ואם לאו יקחנה הוא באותה השומא אבל אם הלוקח בעצמו רוצה להעלות השומא ששמו ב"ד כדי שישאר הקרקע בידו אין שומעין לו כי בודאי לתועלתו הוא מכוין שאומר מה אני חושש שאוסיף ואשאר הקרקע בידי כי אח"כ אחזור ואקח הכל מן המוכר הלכך בשביל העלוי שלו לא נתבטל שומת ב"ד שהוא לרוצא דהגשי ורב האי כתב אם בע"ח ולוקח באים להוסיף כל א' על חבירו נותנין הקרקע לאותו שמוסיף יותר וזה נראה כחולק על ה"ר יונה וכתב הרא"ש שאינו חולק שדברי רב האי כשאחר מוסיף עד כנגד כל דמי החוב אבל אם רוצה הלוקח להוסיף מעט על שומת ב"ד ולא יהיה כל חוב פרוע בהא אזלינן בתר שומת ב"ד כדברי ה"ר יונה ואם יאמר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי בלי שומת ב"ד והלוקח אומר לא כי אלא ישומו אותה ב"ד ואני אתן כפי אשר ישומו ב"ד אין שומעין ללוקח :

המאור הגדול

פשיטא מרובין ונתמעטו כבר זכו בהן היורשין מועטין ונתרבו מאי פירוש נחלה דשעת מיתה ודאי הויא נחלה וזכו יורשין בכתובת אמן נחלה דשעת חליקה מי הויא נחלה או לא ופשטנו דשעת מיתה היא נחלה דשעת חלוקה לא הויא נחלה וזכו יורשין בחלוקה נכסי אביהן ופקעא כתובת בנין דיכרין :

לבני הכתובה הקטנה בהצלאתן על אלו: טירפא בכמה כתבינן· הרי לוקח זה מכרה לנושה באלף זוז לפלותו מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טרפא על זה שמכרה באחריות והרי טרפיה ממנו בדמי אלף זוז שהיה מחוייב בכמה כתבינן ליה טרפא (ג) אלפא כשיעור החוב או בחמש מאה שהרי כך קנאה ממנו: והלכתא בחמש מאה· והאי עובדא בדזבינינהו להני תרי אפדני לחד גברא מיירי דאי לתרי גברא זבנינהו היאך יהא לוקח אחד יכול לומר לו דלשקול הקרקע שנגבה מהאחר באלפא והרי אין לו שום שייכות בה ולוקח עצמו לא שמה ניהליה אלא בחמש

רש"י

בהצלאתן של אלו: טירפא בכמה כתבינן. ה"ז מכרה לוקח לבע"ח באלף זוז לפורעו מחובו וחוזר לב"ד לכתוב לו שטר טירפא על המוכר שמכרה לו באחריות והרי טרפה הבעל חוב בדמי אלף זוז שהיה מחוייב בכמה כתבינן טירפא באלף כשיעור החוב או בחמש מאות שקנו ממנו: קטינא דארעא. שדה קטן: מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם. משום כבוד אביהם אלא שאין לבית דין כח לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה ולולב: דמי קטינא. כשאר מכר ולא כפריעת חוב: דזבנה כתובתה דאימיה. שהיתה נשואה לאחר ומכר כתובתה בחיי בעלה: בטובת הנאה. בדבר מועט כי ספק הוא שמא תמות ויירשנה בעלה או אפי' אם ימות בחייה שמא ימות הבן בחייה ואין ללוקח כלום כיון שלא באת לפני הבן: לא מפצינא לך. ולא אחזור לך המעות דשלא באחריות אני מוכרה לך: אתא איהו וקא מערער. ולומר אני עומד תחת אמי ואטלנה ולא אחזיר המעות:

נר מצוה

פסידא איכא אלפא יהיב ואלפא קא שקיל וטירפא בכמה כתבינן רבינא אמר באלפא רב עוירא אמר בחמש מאה והלכתא [א] בחמש מאה: ההוא גברא דהוו מסקי ביה מאה זוזי [א]שכיב ושביק קטינא דארעא דהות שוה חמשין זוזי אתא בע"ח טריף לה אתו יתמי יהבי ליה חמשין זוזי הדר אתא וטריף לה (א) אתא לקמיה דאביי אמר להו מצוה [ב] על היתומים לפרוע חובת אביהן הנך חמשין קמאי מצוה קעבדיתו והשתא כי טריף כדין טריף ולא אמרן אלא דלא אמרו ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא אבל אמרו ליה הנך חמשין זוזי דמי קטינא [ג] סלוקי סלקוה ההוא גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה ואמר ליה [ג]אי אתיא אם ומערערה לא מפצינא לך שכיבה ולא ערערה אתא איהו וקא מערער סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי א"ל רבא נהי דאחריות דאימיה לא קביל (ג) אחריות דנפשיה מי לא קביל: [ד] אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון שלא

מאה ועוד דהיכי מצי לומר רבינא דליכתוב טרפא ללוקח באלפא זוזי והא הוא לא שמה נהליה אלא בחמש מאה אלא ודאי לחד גברא זבנינהו ומשום הכי מצי למימר ליה אי שויא לך אלפא זוזי כו' ואיכא מ"ד דדוקא בשלא החליטוה לראשונה עדיין בה' מאה אבל אם החליטוה לא מצי לסלוקי דשומא לא הדרה אלא לבעלים אבל לא ללקוחות (לבעלים טעמא מאי) משום דחזרת שומא אינה תורה אלא תקנת חכמים היא משום ועשית הישר והטוב ללקוחות איננו דאפסידו אנפשייהו והכי מוכח בפרק המפקיד (דף לה.) דאמרינן שמו מינה דאיתתא ואינסיבא לא מהדרי' ליה משום דבעל לוקח הוי אלמא שומא לא הדרה ללוקח אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפכ"ב מהלכות מלוה ולוה שאפי' ללוקח מחזירין ובודאי דפשטא דהאי עובדא הכי מוכח ולפיכך יש לדחות ההיא דפרק המפקיד דהיינו טעמא משום דשמו מינה עד שלא נשאת ונשאת אבל אם שמו מינה דבעל מקרקע שהכניסה לו אפשר דמהדרינן ליה ופלוגתייהו דרמי בר חמא ורבא פירשו בו* דבהא פליגי דרמי בר חמא סבר דאי אית ליה זוזי ללוקח לא מצי לסלק ליה לב"ח בזוזי ורבא סבר (דלא) מצי מסלק וכן נראה מדברי רש"י ז"ל שכתב בפרק קמא דבבא מציעא [דף טו:] בהא דאמרינן התם הניחא למ"ד אי אית ליה זוזי ללוקח מצי מסלק ליה לב"ח בזוזי אלא למ"ד כו' פלוגתא היא בכתובות ולא מצאנוה חוץ מזאת ותמה אני אי בהא פליגי היכי אמר רמי בר חמא היינו מתני' ורבא נמי היכי מהדר ליה הכא מאי פסידא אית ליה דמהך סקלא וטריא משמע דלא פליגי אלא אי מצי לעלויה או לא אבל בשוה לא מצי לסלוקי אלא ודאי נראה מכאן דאפי' מ"ד מצו לסלוקי בזוזי דהיינו דוקא בבא בטענת עילוי הא לאו הכי לא וכיון דסבר רמי בר חמא למגמר ממתני' דלא מצי לעלויי וממילא [לא מצי לסלוקי ורבא איצטריך למדחי דמצי לעלויי' וממילא] מצי לסלוקי מחמת טענה זו: ההוא גברא כו' קטינא דארעא· שדה קטנה: מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם· משום כבוד אביהם אלא שאין לב"ד לכופן על כך דלאו מצות עשה מפורשת היא כסוכה וכלולב אלא מצוה דרבנן היא: כדין קטריף· שנכסי הלוה נשתעבדו לו: דלא אמרו ליה· כשפרעו את הראשונים: דמי קטינא· כשאר מכר ולא כפריעת (ד) חוב: אבל אמרו ליה הני חמשין זוזי דמי קטינא· סלוקי סלקוה· דהרי הוא כאילו מכרה להם ויש ללמוד מכאן דכי אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם אין כופין אותם בכך דאם איתא אפי' כי אמרו ליה דמי קטינא אמאי לא נכופם לפרעם וכ"כ רש"י ז"ל וזה שלא כדברי ר"ח ז"ל שאמר שכופין אותן וכמו שכתבתי למעלה בפרק הכותב [סימן שמא] ומיהו למ"ד שעבודא (לאו) דאורייתא משום פריעת בעל חוב מצוה כופין אותו כדאמרי' לעיל [דף פו.] דה"ל כאומר לולב איני נוטל סוכה איני עושה דהא נמי מצוה דאורייתא היא ואפשר דמתורת כפייה נמי יורדין לנכסיו דעד שאתה כופהו בגופו כופהו בממונו אלא דלמאן דלית ליה שעבודא דאורייתא כל היכא דליתיה קמן אין יורדין לנכסיו אבל בדאיתא היו כופין אותו בין בגופו בין בממונו דמצוה דאורייתא היא אבל גבי יתומים דמצוה דרבנן בעלמא הוא דאיכא אין כופין אותן וכתבו הראשונים ז"ל דלא אמרו מצוה על היתומים אלא היכא דשבק אבוהון מטלטלי אבל מנכסי עצמן לא והכא הני חמשין זוזי דיהבו ליה מטלטלי דאבוהון הוי והכי מוכח בפרק מי שמת (דף קמז:) דבעי שמואל דאקנה קנה ומכר דאקנה קנה והורים מהו ואתינא למפשטא מהא דתנן נפל הבית עליו ועל אביו והיתה עליו כתובת אשה ובעל חוב יורשי האב אומרים הבן מת ראשון ואח"כ מת האב ובעל חוב אומר האב מת ראשון ואח"כ מת הבן ואי ס"ד דאקנה קנה והורים לא משתעבד הא נמי דאב מת ראשון דאקנה הוא ופרקי' זעירא חברין תרגומא מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן ואם איתא שאפילו מנכסי עצמן חייבין לפרוע כי מת הבן ראשון מאי הוי והא בין כך ובין כך מצוה עליהם לפרוע חובת אביהם אלא ודאי כדכתבינן ומ"מ יש לדקדק דמהא משמע דכופין היתומים לפרוע חובת אביהם דהא אוקימנא מתני' דהתם משום מצוה והתם בדינא ממש מיירי ובכפייה ולא במצוה בעלמא ואפשר דמעיקרא הוה ס"ד התם הכי ומשום הכי אקשי עלה והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו מלוה על פה אינו גובה לא מן היורשין ולא מן הלקוחות כלומר אי אמרת דכופים על מצוה זו היכי אמר שמואל סתמא דמלוה על פה אינה גובה מן היורשין הא משום מצוה מיהת כייפינן להו אלא ש"מ דכי אמרינן מצוה על היתומים לאו בכפייה קאמרינן והלכך מתני' דהתם ליכא לאוקומה משום מצוה דבדיני כפייה מיירי אבל הרשב"א ז"ל כתב דמצוה על היתומים לפרוע חובת אביהן מצלהן אפילו לא הניח להם אביהם כלום והך מצוה בלא כפייה היא והיינו שמעתין וזהו שלא הזכירו כאן דשבק להן אבוהון מידי אלא קטינא דארעא אבל אם הניח להם אביהן מטלטלין בכי האי גוונא מצוה עליהם לפרוע חובתו וכופין אותן בכך והיינו ההיא דפרק מי שמת דמיירי בדיני כפייה ואוקימנא לה משום מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם ודאמרינן דאי אמרו ליה דמי קטינא סלוקי סלקוה היינו טעמא שאע"פ שלא הגבוה אלנו אלא שנתפשרו עמו ואמרו לו דמי קטינא הרי הוא כאילו הגבוה אלנו ממש וחזרו וקנו אותה ממנו דהוה ליה נכסי דקנו יתמי ולא משתעבדי לבעל חוב וה"ה נמי שאם בא בעל חוב מאוחר אינו יכול לחזור ולטרוף דכמי שקנו אותה ממנו דמי והכי איתא בירושלמי דגרסינן בסוף פירקין [הלכה ו] א"ר יוסי הדא אמרה הדין דיזיף מן תרי בר נש אתא תנינא א"ל קום פוסרי א"ל ולית סופא דקדמאי שמע ואתי ומיטריף יכול הוא למימר ליה קום פוסר ואי טרף טרף פסר מן השני חזקה שהראשון בא וטרף פסר מן הראשון אמר ר' פנחס אתא עובדא קמיה ר' ירמיה ואמר אין פסר פסר· כלומר אם התפשר עם הראשון התפשר ואין בעל חוב מאוחר יכול לחזור ולטרוף ממנו ומקשינן א"ר יוסי ולא אמר כל דאקנה לא אתיא אלא ביורש: **ההוא** גברא דזבנה לכתובתה דאימיה בטובת הנאה· שדה שייחד לה אביו בכתובתה ומת ונפלו נכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה בדין אם מכר זה המכר קיים ואינו יכול לחזור שהרי יורש הוא וכל הנכסים לפניו אלא שחייב לתת (לה) כתובה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שעבודה מוטל ויכולה לטורפה מיד הלוקח ומשום דא"ל האי אי אתיא אם ומערערא לא מפליגא לך ותפסיד מעותיך לא מכרה אלא בדבר מועט ורמי בר חמא סבר דכיון דאילו באה אמו ומוציאה הקרקע מידו לא היה חייב לו באחריות אף הוא במקום אימיה קאי ומוציאה מידו· וא"ל רבא דנהי דאחריות דאימיה לא קביל עילויה אחריות דנפשיה ודאי קביל· כלומר דכיון דאחריות קי"ל דטעות סופר הוא ודאי שהוא חייב בכל אחריות אלא ממה שהוציא ממנו בפירוש והוא לא הוציא ממנו אלא שאם תבא אמו עצמה [אבל הוא לענין זה לא במקום אמו קאי] וכיון שלא פרט אף עצמו הרי הוא נכלל בשאר האחריות שהוא חייב בו ולפי זה משמע שאם מכר שלא באחריות כלל דבכי ה"ג אפי' אחריות דנפשיה לא קביל עילויה ומיהו דוקא בזכות שיבא לו מיום זה ואילך אבל בזכות שהיה לו כבר אע"פ שלא קבל עליו שום אחריות אותו זכות מיהא קבל עלויה שלא יוכל לערער מחמתו וראיה לדבר מדאמרינן לקמן בפרק אלמנה ניזונת *[דף צז·] דארמלתא

*) המוכר שדה כו' מיהו דוקא בזכות שיש לו בשעת מכירה כו' ע"ש (ג"ה)

המאור הגדול

[אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון וכו'] א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא לא קביל אחריות דנפשיה מי לא קביל עילויה כך כתוב בהלכות הגירסא הנכונה נהי דאחריות דעלמא קביל עליה אחריות דנפשיה מי קביל עליה וזו היא קבלת שמעון לראובן ונפשיה נפשיה דראובן וא"א לפרש בחילוף משום דקשיא הא דרב זביד דפ' חזקת הבתים רב זביד אמר אפי' נמצאת שדה שאינה שלו אינו חוזר עליו [דא"ל] להכי זבין ליה שלא באחריות וכ"ש שאם בא בע"ח וטרפה שאינו חוזר עליו דהא דברי הכל היא ומצאתי בספר מקח וממכר לרבינו האי ז"ל הגירסא כמו שכתוב בהלכות הרי"ף ז"ל וכתב פירושה ואעפ"כ לא נתיישבה דעתי בגירסא ההיא ופירוש ההוא אלא כמות שהוא בכל ספרים שלנו זה מה שהשגתי מחפוש הלכות הרב ז"ל ואולי המחפש היטב ימצא יותר ממני וכל הדן אותי לזכות המקום ידונו לזכות]:

מלחמת ה'

[ועוד אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון וכו' וא"א לפרש בחילוף משום דקשיא עליה הא דרב זביד דפ' חזקת הבתים: אמר הכותב והלא עיקר הלשון בכל מקום כך הוא אחריות דנפשיה נפשיה דמקבל ואחריות דמתמתיה מחמתיה דמקבל כדאיתא בפ' חזקת הבתים ובפ' אלמנה ניזונת נהי דאחריות דעלמא לא קבילת עילך אחריות דנפשך קבולי קבילת וכאן אמרו נהי דאחריות דאימיה לא קביל עליה אחריות דנפשיה מי לא קבל עליה והיינו אחריות דמקבל ותרווייהו חד דינא נינהו ואזדו לטעמייהו דרמי בר חמא סבר איהו במקום אימיה קאי כי היכי דכי איתא לאימיה וטרפה ליה מיניה לא מפצי ליה איהו נמי טריף דחזי' כמאן דאיתיה השתא לאימיה משום דידו כידה דמכחה קא אתי ובהאי דינא בתרא נמי סבר רמי בר חמא כי היכי דכי איתיה לשדה ברשותיה דשמעון ואתא בע"ח דראובן וטרפה לא מפצי ליה ה"נ כי הדר זבניה מיניה ראובן עלה דשמעון הדר דמכחו קא אתי דהא מיניה זבניה באחריות ורבא פליג בתרווייהו ואמר נהי דכי איתיה לאימיה לא מפצי לה אחריות דנפשיה דמקבל דאיהו זבין ואיהו מגלימא דעל כתפיה ה"ל איהו מזמן ואיהו טריף ואחריותא דנפשיה דמקבל ודאי קביל עליה: עתה ראה מה היא תשובתו

...קביל עליה וכן נמי במוכר שדה וכיון דאיהו חייב לפרוע חובו ואפי' קנה השתא נכסי מעלמא ומיניה ואפי' מגלימא דעל כתפיה ה"ל איהו מזמן ואיהו טריף ... המאור מדרב זביד דפ' חזקת הבתים שכל עצמו לא נשאו דעתינו בגמ' בדבר אלא משום דקים לנו שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות אם בא בע"ח וטרפה אינו חוזר עליו וכבר מצא בספר מקח וממכר הגירסא לרבינו הגאון כמו שכתוב בהלכות ואנו מצאנוה עוד בנוסחי ספרד ובפירושי ר"ח בהלכות גדולות לרב שמעון זכר כולם לחיי עולם ואתמה מן הרב הזה ז"ל שכתוב כמה השיגה ידו מחפוש הלכות הרי"ף ז"ל ואולי המחפש היטב ימצא יותר. והאל יצילנו משגיאות יתר ויריס מכשול מדרכנו. כי בעקבות נלאכו אשר שלח לפנינו. להודות יצלנו. סמוכים על מה שחלק לנו. מן השכל ובטוחים על מקרא שכתוב סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ואם הוקירה השדה והיתה שוה היום אלף זוז כותבין לו טירפא כי היכי דשויה כמב"ם.

ב וכופין אותו בכך כיון שכופים את אביהם בד"א שהניח להם אביהם אחריות נכסים שאז נשתעבדו אלו הנכסים בחיי אביהם אבל לא הניח להם אחריות נכסים מצוה עליהם לפרוע חובת אביהם משום כבוד אביהם אבל אין כופין אותן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח מן התורה אפי' הם מופקדים ביד המלוה או ביד אחרים וטעמא משום דמצות כבוד היא מצות עשה שמתן שכרה בצידה וכל מצות עשה שמתן שכרה בצידה אין ב"ד של מטה מוזהרין עליה אבל אם לא ירשו כלום מאביהם אין חייבין לפרוע חוב אביהם ואפי' מצוה נמי ליכא עליהן היורש שאביו לא הניח לו ממון ואינו חייב לפרוע חוב אביו מצלו כתב רבינו בתשובה אם טען המלוה ודאי שאביו הוריש ממון נשבע היורש היסת ונפטר ואם טוען שמא אין עליו אלא חרם סתם כדין כל הבא בטענת שמא אבל אין להשביעו מ... תקנת הגאונים שתקנו להשביעו ללוה שלא תקנוהו אלא על הלוה בעצמו אבל לא תקנו על היורש:

ג כתב הרא"ש וכן הדין בבע"ח מאוחר אחר שסילקו היתומים הבע"ח מוקדם בדמי קטינא שאין הבע"ח האחרון יכול לטרוף מהם ומביא ראיה מן הירושלמי דקאמר פסר מן הראשון אמר ר' פנחס אתא עובדא קמיה דר' ירמיה אמר פסר פסר כלומר אם נתפשר עם הראשון אין האחרון יכול לחזור ולטרוף ממנו וכן הוכיח הר"ן ז"ל:

ד (ה) מכאן היה נראה לר"ת הא דאמרי' בפ' יש נוחלין ובפ"ק דב"מ מה שאירש מאבא מכור לך לא עשה ולא כלום היינו כשאמר בסתם אבל אם אמר שדה זו שאירש מכור לך (ו) אפי' למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כיון שהירושה עתידה ליפול לפניו מאליה וגם בירר המכר לא חשיבא דבר שלא בא לעולם דאי לא תימא הכי היאך מכר כלל כתובת אמו דהיינו מה שאירש מאבא מכור לך דעל כרחך המכר היה מכר דאל"כ היה חייב להחזיר הדמים והיאך סלקא דעתיה דרמי בר חמא למימר שלא יחזיר הדמים ועוד הביא ראיה מפ' מי שמת דאמר בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת בנו מוציא מיד הלקוחות ומפרש טעמא משום דאמר אבא מכח אבוה דאבא קא אתינא ובלאו האי טעמא נמי מצי למימר דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא ודאי מיירי כגון דאמר שדה זו שאירש מאבא

ע"ין משפט

[א] מיי' פי"ה מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קז:
[ב] מיי' פי"ט מהל' מכירה סמג לאוין קע טוח"מ סי' רכו טור אה"ע סי' קה:

הגהות הב"ח

(א) אתו כצ"ל: (ב) נ"ב עליה: (ג) באלפא כצ"ל: (ד) החוב כצ"ל: (ה) נ"ב לשון הרא"ש ע"ש: (ו) נ"ב קנה:

תוס' ד"ה מאי פסידא (ג"ה)

גי' ד"ה

ד"ה מ"ז

באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות *ואתא בע"ח דראובן וקטריפלה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה א"ל רבא נהי דאחריות דעלמא (א) לא קביל עליה °אחריות דנפשיה מי לא קביל עלויה ומודה רבא בראובן שירש שדה מיעקב ומכרה לשמעון שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ואתא בעל חוב דיעקב וטריף ליה מיניה דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה מ"ט בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי. גרסי' בפ' חזקת הבתים* אמר רב פפא אע"ג דאמור רבנן המוכר שדה לחברו שלא באחריות ובא בעל חוב וטרפה אינו חוזר עליו נמצאת שדה שאינה שלו חוזר עליו ורב זביד אמר אפילו נמצאת שדה שאינה שלו אינו חוזר עליו דא"ל להכי זבני שלא באחריות והלכה א כרב זביד גרסינן בפרק מי שאחזו קורדיקוס*(ב) ב ההוא גברא דזבן ארעא לחבריה קביל עליה כל אונסא דמתיליד לסוף אפיקו ביה נהרא אתו לקמיה דרבינא א"ל זיל שפי ליה דהא קבילת כל אונסא דמתייליד א"ל רב אדא בר תחליפא לרבינא אונסא דלא שכיח הוא אנגלגלא מילתא ומטא לקמיה דרבא אמר אונסא דלא שכיחא הוא *רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע זבון שומשמי אגודא דנהר מלכא סבא אגירו מלחי לעבורינהו וקבילו עלייהו כל אונסא דמתייליד לסוף איסתכר נהר מלכא סבא (ג) נקטו מלחי אמרו להו אגירי חמרי ואסקינהו ניהלן דהא קבילתון כל אונסא דמתייליד אתו לקמיה דרבא אמר להו קאקי חיורא משלחי גלימא דאינשי אונסא דלא שכיח הוא : *אמר רבא ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי ובא בע"ח דראובן (ד) רצה מזה גובה רצה מזה גובה ולא אמרן אלא דזבין ללוי בינונית אבל זבין עידית וזיבורית מצי א"ל להכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך ובינונית נמי לא אמרן אלא דלא שבק בינונית דכוותה גבי שמעון *אבל שבק בינונית דכוותה גבי שמעון °מצי א"ל הנחתי לך מקום לגבות ממנו אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ובא בע"ח דראובן וטריף ליה מיניה

דארמלתא דזבין אחריותא איתמי ואפ"ה אמרי' דאחריות דנפשה קבלית עילויה שלא תוכל לחזור ולטרוף מחמת כתובתה אלמא אע"פ שאין עליה אחריות כלל אפ"ה אחריות אותו זכות שיש לה בשעת מכירה קבילה עילוה : ואתא בע"ח דראובן · שהיה שטרו קודם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו בא (א) ומצאה ביד שמעון ה"נ הוה טריף לה : דינא הוא דאזיל שמעון ומפצי ליה · כמו שאילו מכרה שמעון זה לאיש אחר באחריות ובא בע"ח דראובן וטרפה היה שמעון מפצהו ועל ראובן לא יוכל לחזור שהרי שלא באחריות לקחה הימנו כך כשמכרה לראובן עצמו יפצה לו: נהי דאחריות דעלמא לא קביל עליה אחריות דנפשיה מי לא נר מצוה קביל עילויה · כלומר (ב) דאע"ג דזבין לה ראובן לשמעון שלא באחריות היינו לענין שאם בא בע"ח דראובן לטורפה משמעון דלא הדר עליה אבל אחריות דנפשיה ודאי קבל לענין שאם יחזור וימכרנה שמעון לראובן ויבא ב"ח של ראובן ויטרפנה ממנו שלא יוכל לחזור על שמעון ורש"י ז"ל גורס נהי דאחריות דעלמא קביל עילויה אחריות דנפשיה מי קביל עילויה · ובקבלת שמעון לראובן קאמר כלומר אף על גב דקביל שמעון אחריות דראובן היינו דוקא אחריותא דעלמא אבל אחריות דנפשיה כלומר אם יטרפוה ממנו מחמת חוב של ראובן עצמו בהא ודאי לא קביל עליה אחריות : ומודה רבא כו' מ"ט בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי · הטורר עליה שלא מחמת ראובן אלא מחמת מי שמכרה לו לראובן תחלה ולא אמרינן יורש כרעא דאבוה הוא והרי זה כבעל חוב דראובן : הא דגרסי' בפרק מי שאחזו שם פירשתי : גרסי' בגמ' [דף נב·] אמר רמי בר חמא ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות וזקפו עליו במלוה ומת ראובן ואתא בעל חוב דראובן וקא טריף לה משמעון ופייסיה בזוזי דינא הוא דאמרי ליה בני ראובן לשמעון (ג) אנא מטלטלי שבק אבונא גבך ומטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי אמר רבא אי פקח שמעון מגבה להו ניהלייהו [ארעא] והדר גבי לה מינייהו מדרב נחמן (ד) אמר רבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהם · והכי פירושה שלא נתן שמעון לראובן דמי השדה אלא זקפן עליו במלוה כלומר שכתב לו שטר חוב עליהם ומש"ה נקט זקפו עליו במלוה ולא נקטיה בשעדיין חייב לו הדמים משום דבכי האי גוונא לא קנה בשטר עד שיתן דמים כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף כו·) אבל השתא דזקפן עליו במלוה קנה דזקיפה הרי היא כפרעון כדאמרי' בפ' האומנין (דף עז:) מלמדים אותן שלא יחזרו בהם כילד כותב לו אני פלוני מכרתי שדה פלוני לפלוני באלף זוז ונתן לו מהם מאתים זוז והרי אני נושה בו שמונה מאות זוז : ופייסיה שמעון לבע"ח דראובן בזוזי · כלומר שבמעות דמי השדה שהוא חייב ליתומים פייס את הנושה בשביל ראובן (כלומר) שבאחריות מכרה לו : מלו אמרו ליה בני ראובן לשמעון אנן מטלטלי שבק אבון גבך · והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו שאין לנו קרקע והמעות לא היה לך ליתן דמטלטלי דיתמי לבעל חוב לא משתעבדי ועתה גם אתה אין לך לחזור עלינו על האחריות לפי שאין לנו קרקע מאבינו : (ה) ואי פקח שמעון מגבי להו ארעא · כשיתבעוהו היתומים יפרע להם קרקע בדמי המעות והדר גבי לה מנייהו בשביל אחריות אביהם ולא מצו למימר לא ירשנו קרקע זו מאבינו אלא לקחנוה במעות דאמרי' להו ע"י שעבוד חוב אביכם באה לכם והרי היא לכם כירושת קרקע שלקח אביכם בחייו ואע"ג דלעיל בפרק הכותב (דף פו·) מוכח דכל היכא דאית ליה ללוה זוזי כופין אותו לפרוע במעות ה"מ בעלמא אבל במקום (ו) פסידא דלוה יכול לפרוע בקרקע. ומשום הכי אמרי' דאי פקח שמעון מגבי לה ניהלייהו והא דנקט ופייסיה בזוזי משום דאי אגבייה ארעא לא מצו יתמי למהדר עילויה (ז) דאמר להו כי היכי דמשתעבדנא לכון מחמת אבוכון משתעבדנא נמי לבעל חוב דאבוכון מדרבי נתן וכי היכי דאילו מגבינן לכו ארעא בעל חוב דאבוכון גבי לה מינייכו מדרב נחמן וטעמיה דר"נ מדרבי נתן כדאי' בפרק כל שעה (דף לא·) הכי נמי מגבינא לבעל חוב דאבוכון ארעא מחמת חוב זה שהייתי חייב לאביכם דמה לי אי מגבינא לכו או לדידיה הא כי היכי דמשתעבדנא לכו משתעבדנא לדידיה : ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון · בשטר אחד דאי בשני שטרות אינו גובה מלוי אלא אם כן לקח (ח) האחרונה דמלי א"ל הניח לך שמעון מקום לגבות הימנו כשלקח את זו [ואין זו בשעבודך דאין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין] וכל שדותיו דאמרינן היינו עידית ובינונית וזיבורית : רצה מזה גובה רצה מזה גובה · וכדמסיק ואזיל דזבין לוי משמעון בינונית ששעבוד בע"ח עליה ולא שבק בינונית משל ראובן אצל שמעון הילכך רצה לגבות משמעון מעידית גובה דאמר ליה אתה לקחת כל השדות ונכנסת תחת ראובן (ט) לחובי וכל זמן שתמצא משל ראובן אצלך כלום לא אטריח את לוי שהניח לי מקום לגבות : רצה מלוי גובה כגון אם לא ימצא אצל שמעון משל ראובן אלא זיבורית גובה [בינונית] מלוי דא"ל לקחת את שעבודי בינונית שדיני מוטל עליה ואע"ג דאילו לקחה לוי לבינונית זו מראובן והניח אצלו זיבורית לא היה יכול בעל חוב דראובן לחזור על לוי דהא תנן [גיטין דף מח:] אין נפרעים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין ואפי' הן זיבורית התם הוא דראובן בעל חובו הוא ואמור רבנן מפני תיקון העולם כל שיש לבעל חובו ככל חובו לא יטרוף לקוחות אבל כאן שמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טרפא הוא בא והא דאמרי' אבל שבק בינונית דכוותה אמר ליה הנחתי לך מקום לגבות הימנו [דמשמע דאפי' במשועבדים יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות ממנו] (י) התם לאו דוקא הנחתי לך מקום לגבות הימנו אלא כלומר מה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו וכי היכי דאילו היה לו לשמעון ב' שדות בינוניות היה יכול לדחותו לבעל חוב אצל איזו שירצה הכא נמי לוי דאתי מכח שמעון יכול לדחותו אצל הבינונית האחרת דשמעון מכר לו כל זכות שתבא לידו והכי אמרי' בהדיא בפ"ק דב"ק (דף ח:) וכ"ת אם כן גבי עידית וזיבורית למאי איצטריך לטעמא דלהכי טרחי וזבני ארעא דלא חזיא לך ניתי עלה מטעם דהנחתי לך מקום לגבות הימנו כלומר משום מה מכר לו ראשון לשני כו' י"ל דלגבי זיבורית לא סגי האי טעמא משום דאפי' שמעון גופיה לא מצי דחי ליה מזיבורית והיינו טעמא משום דדינא דבעל חוב בזיבורית אלא דמפני תקנתו

רש"י

אחריות דנפשיה. שהוא בעצמו מערער : מי לא קיבל. ויחזיר לו מעותיו ומיהו חוזר במכירת הכתובה דאין אדם מקנה דבר שלא זכה בה כדתניא מה שאירש מאבא מכור לך לא קנה ולא דמי לגוזל שדה מחבירו וחזר ולקחה מן הבעלים הראשונים דקי"ל מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהתם בלקחה דוקא דטרח אבתרה אמרינן דטרח בהו כי היכי דליקום בהימנותיה אבל נפלה ליה בירושה אמרינן התם ירושה ממילא הויא ולא טרח אבתרה וחוזר במכירתו ויחזיר המעות. ליסנא אחרינא דזבניה לכתובת אימיה בטובת הנאה שדה שייחד אביו לאמו בכתובתה ומת ונפלו הנכסים לפני זה וכל זמן שלא עמדה [בדין] המכר קיים אם מכרה ואינו יכול לחזור כי הוא יורש כל הנכסים אלא שחייב לתת לה כתובתה לאמו כשתתבענו ועל שדה זו שיעבודה מוטל (ליטלה) לטורפה מן הלקוחות ומשום דא"ל לא מפלינא לך כו' מכרה בדבר מועט: שלא באחריות. שכל מי שיטרפנה מידך לא אחזיר לו המעות : ובא בעל חוב דראובן. שהיה שטרו מוקדם למכירה ראשונה שמכרה ראובן לשמעון ואילו מצאה ביד שמעון נמי הוה טריף לה : ומפצי ליה. דכשם שאם מכרה שמעון לאיש אחר ובא בעל חוב דראובן וטרפה היה שמעון מפצהו ולא היה יכול לחזור על ראובן כי שלא באחריות לקחה ממנו כך הדין כשמכרה לראובן עצמו : נהי דאחריות דעלמא. של כל העוררין שלא מחמת ראובן : אחריות דנפשיה. עירעור הבא לו מחמת עצמו : כבעל חוב דעלמא דמי. וכשם שאם לקחה ראובן מלוי ומכרה לשמעון שאינו אחיו שלא באחריות וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות ובא בעל חוב דלוי וטרפה מראובן צריך שמעון לפצותו כי באחריות מכר והוא לקחה שלא באחריות אף כשיורש ראובן מיעקב ומכרה וכו' ובא בעל חוב דיעקב וטרפה יפצנו שמעון ולא אמרינן יורש כרעיה דאבוה הוא : קיבל. המוכר כל אונסא דאתיליד: לסוף אפיקו בה נהרא. המלך צוה להעביר בה נהר : שפי ליה. העמידוה בידו בשופי : דלא שכיח הוא. ולא קבל עליה : אגורי מלחי. שכרו ספנים להוליכן לביתן : איסתכר. כלו מימיו עד שלא יכלו בו להעביר בספינה : אגירי חמרי. תשכרו לנו חמורים להביא דרך יבשה : קאקי חיורי. אווזין לבנים : משלחי. מפשיטין : גלימי דאינשי. כלומר שתקחו ממונם שלא כדין : כל שדותיו. בשטר אחד דאילו בשני שטרות אינו גובה מלוי אלא א"כ לקח אחרונה דמלי אמר ליה אין זו משועבדת לך דהניח לך שמעון מקום לגבות הימנו דאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין : רצה מזה גובה רצה מזה גובה.

שלטי הגבורים

א וכן פסקו מיי' וטור כרב זביד. וסמ"ג כתב אבל ר"י פסק כרב פפא שחולק על רב זביד שחוזר עליו דאינו מכר כלום מאחר שנגזל טורף קרן ופירות אבל בבע"ח שאינו אוכל פירות כל זמן שלא טרפה נחשב המכר מכר וכן מוכח בפ"ק דב"מ גבי הכיר בה שאינו שלו ולקחה שנחלקו שם רב ושמואל ואמר שהמעות פקדון או מתנה וא"כ מדבר שלא באחריות מכלל דומיא דהכי בלא הכיר בה לדברי הכל יש לו מעות מן המוכר ועיין פ' חזקת הבתים :

ב וכתב מיי' וה"ה נמי דכל תנאי שבממון שאומדין עליו דעת המתנה ואין כוללין באותו התנאי אלא דברים הידועים שבגללן היה התנאי וכן היו בדעת המתנה כשהתנה כהניא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דזבין שומשמי אגודא דנהר מלכא קבל עלייהו המוכרין למעברינהו וכל אונסא דאתיליד ושכר המוכר הספינה להביאם ללוקח · ונסתם הנהר ואמרי' שלא היה צריך לשכור בהמות להביאם שבודאי לא היה בדעתו על אונס כזה :

הגהות הב"ח

(א) ומצאה כצ"ל: (ב) נ"ב אבל הרא"ש בשם הרמ"ה פי' גי' זו בענין אחר יותר נכון וז"ל הא קביל ולא קביל לאו בקבלת המוכר דקביל עליה אחריות ללוקח קאי אלא בקבלת הלוקח דסבר וקביל דלא ליהדר אמוכר כדאמר הייתא דקטרא סברת וקבלת וה"פ דכי הדר ראובן וזבנה מיניה דשמעון באחריות נהי דאחריות דעלמא לא קביל ראובן עילויה אלא אדעתא דמפצי ליה שמעון הוא דזבין מיניה אחריות דנפשיה דראובן מי לא קביל עילויה דלא ליהדר אשמעון עכ"ל · (ג) אנן כצ"ל : (ד) נ"ב דאמר ר"נ אמר כו' : (ה) אי כצ"ל : (ו) נ"ב וכ"כ התוס' אבל הרא"ש כתב על זה ואינה ראיה כל כך דמלוה זו בא מחמת קרקע שקנה הלכך מצי למיהדר להו הך ארעא דזבן מאבוהון בהני זוזי עכ"ל וזה כתב לגירסתו דגרס מגבה לה ניהליהו אבל התוס' גורסים מגבה להו ניהלייהו ארעא דמשמע אפי' ארעא אחריתא והדר גבי לה מינייהו:(ז) נ"ב אבל מדברי התוס' נראה שחולקים על זה שהרי פירשו דהא דנקט ופייסיה בזוזי רבותא הוא לא מיבעיא היכי דלא פייסי' דאינו יכול לעכב המעות אלא אפי' פייסיה דסד"א הרי פרע חוב שלהם וסילק בע"ח זה מעליהם קמ"ל דא"ה אמרי' ליה אנן מטלטלין וכו' עכ"ל מבואר דס"ל היכי דלא פייסוהו ובע"ח קטריף לארעא משמעון צריך שמעון לשלם ליתומי' ומפסיד ולא מצי שמעון למימר מגינא מגבינא לבע"ח דאבוכון ארעא . וצ"ע : (ח) לקח משמעון אותו שלקח מראובן באחרונה כצ"ל : (ט) נ"ב לשתעבד : (י) נ"ב וכ"כ התוס' :

עין משפט

א מיי' פי"ט מהל' מכירה סמג לאוין קע טור ח"מ סי' רכה : ב מיי' פ"ס ופי"ט מהלכות מלוה סמג עשין צב לד ולאוין קע טור ח"מ סי' קיט רכו :

[דף קיז ע"א]

דף מד:

שם בגיטין

דף צב:

[דף קיז ע"ב]

הגהות הב"ח [illegible]

ג"י ד"ה [illegible]

תקנתו

מיניה דינא הוא דאזיל א ראובן ומפצי ליה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את משום דא"ל אי מפקת לה מיניה עלאי דידי הדר ואיכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דליהוי לשמעון תרעומת עלאי אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה *עסיקין עד שלא החזיק בה ב יכול לחזור בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דא"ל חייתא דקיטרי סברת וקיבלת ומשהחזיק בה מאימת מכי דייש (א) אמצרי איכא דאמרי אפי' באחריות נמי דא"ל אחוי טירפך ואשלם לך:

מתני' "מי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה היו שם מאתים של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים וג' מאות שלשה שלשה של זהב היו שם שלש מאות של מנה נוטלת נ' ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ששה של זהב וכן ג' שהטילו לכיס אם פיחתו או הותירו כך הן חולקין: **גמ'** א] הא מתני' וגמרא דילה שקלי וטרו בה קמאי ז"ל ולא סלקא להון כל עיקר וכיון דחזו דלא סליקא להו כהוגן הדרי לשקול הדעת ופסקי הלכתא דפלגין לפום *ממונא וסמכי להאי סברא על מימרא דרבי (ב) דאמר °אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקין בשוה וקא פרישו להא דא"ר חולקין בשוה שהוא לפי מעות והדין סברא כי מעיינת בה בגמרא משכחת לה פריכא ולא סליק אליבא דגמרא כל עיקר ולא אליבא דמתני' דבהדיא תנינא

תנינא במתני' ואין שם אלא מנה חולקות בשוה ותנן בבבא תליתאה היו שם שלש מאות של מנה נוטלת חמשים של מאתים מנה ושל שלש מאות ששה של זהב והיינו לפי מעות אי אמרת בשלמא דלא סבירא ליה לתנא דחולקין לפי מעות משום הכי קתני בבבא דרישא חולקין בשוה דשקלא כל חדא מינייהו תלתין ותלתא ותילתא ותני בבבא תליתאה של מנה נוטלת חמשים ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ששה של זהב ואע"פ דהאי פלוגתא לפי מעות הוי לא קתני בה חולקין לפי מעות אלא קא פריט לה לחושבנא כי היכי דלא ליתני חולקין לפי מעות דלאו מעיקרא (א) דינא הוא דפלגי לה לפי מעות אלא (א) אתרמויי אתרמי ליה הכי אלא אי אמרת דסבירא ליה לתנא דחולקין לפי מעות והאי דקתני חולקין בשוה לפי מעות הוא ובבא תליתאה נמי לפי מעות ניתני או אידי ואידי חולקין בשוה או אידי ואידי חולקין לפי מעות מאי (ב) טעמא קתני בבבא דרישא חולקין בשוה ובבבא דסיפא פריט לה לחושבנא והוה סני ליה למתני חולקין בשוה אי נמי חולקין לפי מעות אלא ודאי לית ליה להאי תנא חולקין לפי מעות גבי הא מילתא כלל אלא הא דקתני חולקין בשוה כל חדא מינייהו שקלא תילתא דהוא תלתין ותלתא ותילתא ורבי דקאמר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקין בשוה אתרי בבי בתראי פליג דלא תני בהו חולקין בשוה וסבירא ליה לרבי דבכולהו תלתא בבי חולקין בשוה וטעמא דיליה כדבעינן למימר קמן ואף רבינו האי גאון ז"ל לא סבירא ליה האי מימרא דקמאי דמימרא פריכא הוא ועיין בה איהו נמי ומסתברא ליה על דרך שנים אוחזין בטלית והוה ס"ל הכי כמה שני ושמיע לן דהדר ביה מיניה לסוף שניה כד איגלי ליה דלא סליקא שמעתא כהוגן והדר ליה לסברא דקמאי דחולקין לפי מעות ואנן עיינינן ביה טובא ואיגלי לן טעמיה שפיר בסייעתא דשמיא ופרישנא לה למתניתין ולגמרא דילה ובירנא עיקרא דילה מדברי רבותינו ז"ל בפירוש מעליא ומילי נהירין ולית בהון ספיקא וכד מעיינת בהון מתברר לך דודאי הוא דעתא דתנאי ואמוראי בלא ספק וליכא למיחש לחזור מיניה דאיהו דינא דקושטא והלכה למשה מסיני ופרישנא לה בלשון ערבי וכתיבנא ליה בסוף הדין מסכתא בהדי פירוש תרתי שמעתא אחרנייתא מהאי מסכתא דחזינא בהו פירושי דלא סליקו ומשום הכי פרישנא להון וארוחנא בפירושיהן לפום מאי דחזינן ומאן דמעיין בהו קאים על בוריהן ואפילו הכי חזינא למכתב מיניה הכא מאי דצריכנא ליה מחוורתא דשמעתא ופסקא דדינא דמי שהיה נשוי שלש נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו שלש מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה א ושקלה כל חדא מינייהו תילתא דהוא תלתין ותלתא ותילתא כדקתני במתניתין וליכא מאן דפליג בהאי בבא (בהא) אבל היו שם מאתים או שלש מאות בהני תרתי בבי פליגי רבי ורבי נתן דרבי נתן סבר חד מנה מינייהו פלגי בשוה כדמעיקרא דליכא מינייהו מאן דאית ליה בציר מחד מנה והוה ליה שעבודא דכולהו בהאי מנה וקאתי בהדי הדדי הילכך פלגי להו כולהו בשוה וכד שקלה האי דאית לה מנה מנתה דילה מהאי מנה איסתלקא לה ולית לה במנה תנינא ותליתאה ולא מידי משום דלית לה בהון שעבודא והאי מנה תנינא פלגי ליה דאית לה מאתים ודאית לה תלת מאה בשוה דמשעבד לתרוייהו וכד שקלה הך דאית לה מאתים ממנה תנינא פלגא דידה איסתלקא לה מהאי מנה תליתאה לגמרי דלית לה בגויה שעבודא ושקלא ליה דאית לה תלת מאה לחודה (ג) דלדידה
[דף קיח ע"ב] משתעבד הדין הוא סברא דר' נתן וקאמר רבי אין אני רואה דבריו של °ר' נתן באלו דאינון תרי בבי דסיפא היו שם מאתים

אומר אין אני רואה דבריו של רבי נתן באלו אלא חולקות בשוה. כלומר שאין דומה לג' שהטילו לכיס דהתם שבח מעות (שהטילו) [שהשביחו] מעותיהם קא שקלי הילכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שעבודא הוא וכל נכסיו אחראין לכתובה הילכך הג' מנים משועבדין לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה ולפיכך חולקות בשוה וקיימא לן כרבי לפיכך אמרו בגמ' זו משנת רבי נתן ורבי פליג עליה לאשמועינן דלית הלכתא כרבי נתן זהו פירוש הרי"ף ז"ל ורש"י ז"ל בשמועה זו :

גמ' *תלתין ותלתא ותילתא הוא דאית לה. דהיינו שליש מנה שאין לה חלק במנה השני : דין ודברים אין כו'. כלומר כשתבואי לדין לא אריב עמך במנה המשועבד לך ולא יתמעט חלקך בשבילי לכך היא ובעלת ג' מאות חולקות אותם : תימא לה. בעלת שלש מאות לבעלת מאתים הא סליקת נפשך ממנה ואין לך חלק כי אם במנה שני : מדין ודברים סליקת נפשאי. לא נתתי חלקי במתנה ומה שגבתה לא גבתה בשליחותי ולא נתבטלה חלקי רק שסילקתי עצמי מלריב עמה ונוטלת חצי מנה בשעבוד שטרה ועכשיו אחלוק עמך בנותר שהרי לא סילקתי עצמי מלריב עמך ושעבודי ושעבודך שוים : שבעים וחמש אית לה. דהא אוקימנא בכותבת בעלת מאתים כו' ואין לחלוק מעתה אלא במאה והמשים אבל אין לה כלום במנה שלישית : אמר שמואל בכותבת בעלת שלש מאות כו'. ובעלת מאתים לא כתבה כלום לכך מנה ראשון חולקות בעלת מאתים ובעלת מנה ומנה שני חולקות בעלת שלש מאות ובעלת מאתים ומנה שלישי כולה לבעלת שלש מאות : רבינא אמר. לא תוקמה בכותבת אלא בשתי תכיסות בהפסו מטלטלין לכתובתה ולא נמצאו לה מאתים בפעם אחת אלא בשתי פעמים : דנפלו לה ע"ה בחד זימנא. ובאו לדין עליהן והגרו לכן חולקין בשוה כי שעבוד שלשתן שוה על מנה וקכ"ה בחד זימנא בעלת מנה כבר גבתה כ"ה ובאת לריב על ע"ה הלכך ע"ה חולקים בשוה שמשועבדין לכולם הרי ביד כל אחת כ' והמותר אין לבעלת מנה חלק בו לכך בעלת מאתים ובעלת ג' מאות חולקות אותו בשוה : וסיפא בשתי תפיסות כו'. ורכ"ה בחד זימנא בעלת מנה כבר גבתה כ"ה ובאת לריב על ע"ה (וכל ע"ה משועבדין לכולן וחולקות בשוה ע"ה) מאותן רכ"ה ובעלת מאתים שלא גבתה בתפיסה ראשונה כי אם כ"ה באה לריב בשניה על קע"ה ע"ה פלגי בין שלשתן (ד) וק' בין בעלת מאתים לבעלת ג' מאות (ה) והמאה הנותרים כולן לבעלת ג' נמצאת של מנה נוטלת נ' של ר' מנה ושל ג' מאות ק"ן שהן שש דינרי זהב : אינני רואה את דברי ר' נתנזה. שאין דומין לשלשה שהטילו לכיס כי התם שבח שהשביחו מעותיהן קא שקלי ולכך כל אחד יטול לפי מעותיו אבל הכא טעמא משום שעבודא וכל נכסיו אחראין לכתובה הלכך שלשה המנים משועבדין לכתובת בעלת מנה כלשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה ולכך חולקין בשוה והיינו (דלא) כפי'

מכאן עד ד"ה הבכר לאמצע ריב דף נג לא שייך לכאן רק הוא פירש רש"י תמורה

הגהות הב"ח
(א) ד"ה [illegible] כצ"ל

שלטי הגבורים

א מיי' והרא"ש מסכימים לדעת רבינו וגם ר"י פסק כן בלשון א' ובלשון אחר כתב דיחלוקו כמו לזה ולזה בסוף מי שמת ב"ב סמ"ג ויש אומרים דרבינו חזר בו כדאיתא בהגהות מיי' פי"ז מהל' אישות ע"ש והראב"ד השיג על רבינו ומיי' בזה ור"ח כתב בין הניח רב או מעט כך הדין שיחלקו כל עזבון הנות לו' חלקים ונוטלת של מנה חלק א' ושל מאתים ב' חלקים ושל ג' מאות ג' חלקים שכל אחת ואחת נוטלת כפי מעותיה עד שתפרע כתובתה ולפ"ז אם הניח ג' מאות של מנה נוטלת נ' ושל מאתים ק' ושל ג' מאות מאה וחמשים :

לשון ריא"ז

היתה כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות בזה יש מחלוקת בין המפרשים שהמורה ושאר מפרשים אומרים שגם אלו חולקות בשוה שהכל משועבד לבעלת המנה עד שתגבה המנה שלה כמו שהוא משועבד לכולן ויד כולן שוה בו וכך נוטלת בעלת המנה כמו בעלת הג' מאות עד שתשלים המנה שלה ור"ח אומר במדת הדין לוקה בזה אבל כל אחת נוטלת כפי מעותיה וחולקין הכל בשוה לו' חלקים בעלת המנה נוטלת חלק א' ובעלת המאתים ב' חלקים ובעלת ג' מאות ג' חלקים ומז"ה קילס דברי ר"ח כמו שכ"כ בפסקיו ובתוספות :

הגהות חו"י

(א) עי' בהוקימתא דש"ס: (ב) עי' מ"ש בסמוך בגליון : (ג) לפ"ז הי' ראוי לחדא למיסקל ל"ג ושליש וחדא פ"ג ושליש וחדא קפ"ג ושליש וצ"ל דכתבא חדא לחברתה דין ודברים אין לי עמך וכו' כדאיתא בגמ' ודו"ק : (ד) נ"ל נשאר ק"נ : (ה) נ"ל והחמשים :

השגות הראב"ד

ופי' רב המנונא אפילו בשור לחרישה ועומד לטביחה וקי"ל כוותיה כפשטא דמתניתא דמסייע ליה מיהו לפי הסוגיא שלנו אין השכר לאמצע אלא בבעלי חיים שאינו ראוי ליחלק ואחד מהן ממנו צריך לכל הגוף אבל בשחורה הראוי ליחלק חולקין לפי מעות שהרי הזכירו שור לחרישה. ועוד מתניתא גופא דמסייעה לשמואל ואליבא דרב המנונא קתני בגוה שאם לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל וכו' משמע נמי דבבעלי חיים קא מיירי דאי בסחורה אחרת מה לי הטילו מעות לכיס מה לי לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו והלא ראויה ליחלק ואין החלקים צריכים זה לזה אלא ש"מ בבעלי חיים קאמר שאם לקחו שור אחד בשותפות השכר לאמצע לפי שאין השור נלקח מחצאין וחלקו של זה צריך לזה בין מרובה בין מועט אבל כשלקח זה ב' שורים וזה שור אחד ונשתתפו לחרוש בהם כיון שאין חלקו של זה צריך לזה כי האחד יכול גם הוא לחרוש נוטלין לפי מעות. כך נראה מן הסוגיא הזאת אלא שהירושלמי נראה כי בכל סחורה אומרים כך דגרסינן התם עלה דהא מתניתא א"ר אלעזר בדא דתימא כשהיתה סלע חסרה או יתרה אבל בשכר או להפסד כלן חולקין בשוה וקשיא אהן יהב מאה דינרין ואהן יהיב עשרה ואת אומר הכין חברייא אמרי יכיל הוא מימר על ידי מעי סלקת פרגמטיין עד כדין דהות פרגמטיא זעירא הות פרגמטיא רובסי כלומר חבילה קטנה של בגדים צריכין אלו המעות לאלו שאין מוכרין חבילה אחד לתגאין. אבל אם היו ב' חבילות או ג' הלא זה יכול לקנות במעותיו המרובים חבילה בפני עצמה. אמר ר' בון בר חייא יכיל מימר ליה עד דאת מזבין חד אנא מזבין עשרה זימנין עד כדון מקום קרוב היה מקום רחוק יכיל הוא מימר עד דאת אזיל ואתא חד זמן אנא אזיל ואתא עשרה זימנין הנה לפי הסוגיא זה דין בכל סחורה. ויש שם מחלוקת על זה הענין דר' זעירא פליג על רבי אלעזר ואמר סתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו ואפשר דחולקין על סחורה אחרת אבל בבעלי חיים אינם חולקים דרבי זעירא אית ליה דשמואל בבעלי חיים ואליבא דרב המנונא. ואנו תמיה על הרב רבי יצחק ז"ל למה לא הביא אותו הברייתא דקתני בה לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו גם הירושלמי לא הביא ואפשר כי מן הגמרא עצמה נראה לו על דרך הירושלמי מדאיצטריך להו לאוקומי למתניתין סותירו זוזי הדתי ולא אוקמוה בסחורה אחרת דלאו בעלי חיים ש"מ בכל סחורה אמר שמואל השכר לאמצע כטעם הירושלמי והא דאמרינן פחתו אסתורי דנייתא לא הוי הכי ספחת לאמצע דלעולם הפחת לפי מעות ובשוה כדרך הכתובות שפירשנו במשנה על דעת רבי ורבי נתן אלא האי דאוקימו באסתרי דנייתא משום דבעי לאוקמי פחתו דומיא דהותירו לפי מעות ממש בלא שום השואה אף פחתו לפי מעות בלא שום השואה. והא דאמרינן השכר לאמצע דוקא שהטילו לכיס בסתר אבל אם פירשו לפי מעות ממש אין כאן דרך השואה ולא שייכא (באהלל) [בזה כלל] :

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

מהרמ"ע מפאנו

הלכה השניה

מי שהיה נשוי ג' נשים וכו' כבר נשאו ונתנו בהלכה זו חכמים הראשונים ולא מצאו בה פי' מתישב על הכוונת ורבי' האי גאון ז"ל פתח בה פתח וביאר בה שהיא הולכת ע"ד שנים אוחזין בטלית ועיינתי בדבריו ומצאתי שאינה הולכת בשיטה זו לפי ששנים אוחזין בטלית אינו דומה לזה לפי שלשם בשנים אוחזין כל א' מהם מוחזק במה שבידו וכל א' רוצה להוציא מחבירו מה שהוחזק בו : (הגה"ה אע"ג דאוקמינן לה למתני' דתפיסי בכרכשתא ואין לשום א' מהן חזקה בגופה של טלית מ"מ כולה שלי משמע שאפי' היו מוחזקים כל א' טוען שחבירו מחזיק שלא כדין ע"כ): ולזה ראוי שכל א' יזכה במה שהוא מוחזק בו וראוי שיחלוקו השאר על פי שבועתם אבל הכא כל אחת מהן יש בידה שטר ממון ידוע ואין שום א' מהן טוענת בחברתה שתהיה טוענת בממון שאינו שלה כי כולן טוענות ושואלות דין אמת. א"כ ראוי להן שתחלוק ג' בשוה בלי שבועה ועוד לדעת רבי שאמר בכולהו תלתא בבי דמתני' חולקות בשוה אי אפשר להתישב שמשנתינו היא הולכת בשיטת שנים אוחזין בטלית לפי שאם היה כן לא היה רבי חולק עליה ויאמר ששלשה בבות חולקים בשוה לפי שא"א לומר שרבי חולק על משנת שנים אוחזין בטלית לפי שאמרו במציעא שנים אדוקים בשטר מלוה אומר שלי הוא ונפל ממני ומצאתיו ולוה אומר שלך הוא ופרעתיו לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רשב"ג אומר יחלוקו ואקשינן ולית ליה לרבי הא דתנן שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו א"כ מאחר שראינו שהקשו לרבי ממשנה זו א"כ היא עקרית ואין להלוק עליה אחר שהוא תירץ לקיים אותה ואם היה ר' נתן הולך במשנתינו לשיטת שנים אוחזין לא היה רבי חולק עליו לומר אין נראין דברי ר' נתן שהרי משנת שנים אוחזין היא עיקרית א"כ נראה שמשנתינו אינה הולכת לשיטת שנים אוחזין כדברי רבינו האי גאון. ולפי מה שהורוני בה מן השמים על נכון בהלכה זו אבאר בס"ד : הנה ידוע הוא שהשטר הוא משעבד הקרקעות והקרקע הוא ערב לבע"ח בשטר כדאמרי רבנן נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ותנן המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין נפקא לן מזה שהמלוה על פה אינו גובה

תמים דעים

מי שהיה נשוי ג' נשים וכו'. לפי שנשאו ונתנו בה החכמים הראשונים ולא נפתח להם בה שער ולא מצאו לה דרך ולא ידעו לה ענין אח"כ רבינו האי גאון שם לה יסוד ובנה אותה עליו. ונראה לו כאילו עלתה בידו בנגלה ובחר לעצמו לדבר בה על שיטת שנים אוחזין בטלית. וכשעיינתי בה מצאתי אותה בלתי הולכת על עיקר זה ובלתי נלמדת ממנו. וזה לפי ששנים אוחזין בטלית מחויב להיות הדין בו כך לפי שכל אחד מהם מחזיק במה שבידו וטוען על מה שביד חבירו או על קצתו ונתחייב שיהיה נוטל כל א' מה שבידו בשבועה אבל זו אינה כך אלא כל אחת מהן בידה שטר וממונה ידוע וא"א לאחת מהן שתטעון על חברתה בדבר שאינו שלה. ועוד שטעמו של רבי שבשלשת שעריה דולקים בשוה אינו נגלה לפי שיטה זו ולא נראה לדון כן בהם על דרך שנים אוחזין בטלית שום טעם נכון כלל ועוד שאם הלכה זו היתה בנויה על עיקר שנים אוחזין לא היה רבי הולק בה ודן בכל שעריה הולקים בשוה לפי ערבי אינו הולק בשנים אוחזין בטלית. הלא תראה מה שאמרנו שם בענין שנים אדוקין בשטר מלוה אומר שלו הוא ונפל ממנו ומצאתיו. ולוה אומר שלך הוא ופרעתיו לך יתקיים השטר בחותמיו דברי רבי רשב"ג אומר יחלוקו ואקשי' ולית ליה לרבי הא דתנן שנים אוחזין וכו' כלומר שעיקר זה אי אפשר לחלוק עליו. ותירצו זה במה שבטלו קס"ד מרבי. ועלה בידינו שרבי אינו חולק על שנים אוחזין. וא"כ מכיון שמצאנו אותו חולק עם ר' נתן בדין זה ידענו שדין זה שבמי שהיה נשוי ג' נשים אינו בנוי על עיקר שנים. אוחזין אלא על עיקר אחר וכבר הורוני מן השמים הדרך הנכון בה והסיבה האמיתית שנתחייבה זה ונתיסדה ממנה. וזה שכבר ידעתה שהשטר משעבד את הקרקע ר"ל שהקרקע הוא ערב בחוב שעל בעליו בשטר דוקא כמו שאמרו נכסוהי דבר איניש אינון ערבין ביה ואמרה המשנה המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים ע"י עדים גובה מנכסים בני חורין. ועלה בידינו מזה שמלוה על פה אינה נגבית מן הקרקעות עם מלוה בשטר אם אין בקרקע כדי שניהם וכשהיו כתובות אלו זמנם ביום אחד ואין לא' מהם דין קדימה על חברתה הי' השעבוד לשלשתם בבת אחת ואם לא הניח הבעל קרקע כי אם שוה מנה אחד שהוא מה ששוה אותו הקרקע וישאר שאר הממון מבלי ערב והיה כאילו הוא על פה הנאיל ואין שם מי שיהיה ערב בו ולפי שהי' זמנם ביום אחד ושעבודם בבת אחת כמו שאמרנו ואין

שנים שהטילו לכיס וכו' השכר לאמצע. חולקין בשוה : שור לחרישה. שלקחו שור לחרוש וחורשים בו ואין חלקו של זה מועיל בלא חלק של זה כלום הלכך חולקין בשוה : אבל שור לחרישה (ושבח) [והשביח] בבשר ושחטוהו : זה נוטל לפי מעותיו כו' שהרי מתחלק לאבריו והאי דנקט ראשית מקחן לחרישה רבותא אשמועינן דאע"ג דמעיקרא אדעתא דלמיפלג בשוה נחות בשותפות הסתא דשבח בבשר ושחטוהו והוא מתחלק לאבריו יטול [כל אחד] לפי מעותיו כך כתב רש"י ז"ל ומלשונו זה נראה דדוקא בששחטוהו הא מכרוהו חי אע"פ שנמלכו בו קודם מכירה לטביחה השכר לאמצע

נר מצוה

ולרב המנונא אפילו טבחוהו ממש השכר לאמצע ולשון ועומד לא אתי שפיר ויותר נראים דברי הרי"ף ז"ל דעומד היינו שנמלכו עליו לכך אבל טבחוהו הכל מודים (ז) שהשכר [לפי מעות (א)*] : זוזי חדתי. שהטילו זוזים ישנים ונפסלו ונתנו בהם עד שנטעו חדשים ויולאין בהולאה הלכך חולקין לפי מעות דכל חד מאי דיהיב שקיל אבל אם הותירו יתר על חשבון השכר לאמצע : אסתירא לציניתא. שנפסל המטבע ואין יולאין בהולאה ומי שיש בפרסת רגלו מתחת קושר מהם שם דמעליא ליה תלודה דידיה ותרגלא דידה כדאמרינן במס' שבת (דף סה.) יולאים בסלע שעל הלינית ומפרסים מאי לינית בת ארעא

רש"י

הענוד ודו"ק : השכר לאמצע. כלומר חולקין בשוה : בשור לחרישה. שלקחו במעות שור לחרישה ואין חלקו של מעות זה מועיל בלא חלקו של זה כלום לכך חולקים בשוה : אבל בשור לחרישה. והשביח בבשר ושחטוהו : זה נוטל כו'. שהרי מתחלק לאבריו והאי דנקט ראשית מקחן לחרישה רבותא אשמעינן אע"ג דמעיקרא בדעתם למיפלג בשוה נחית לשותפות סתמא דהשביח ושחטוהו והוא מתחלק לאבריו יטול כל אחד לפי מעותיו : זוזי חדתי. שהטילו לכיס זוזים ישנים ונפסלו ונתנו להם חדשים אחרים יולאין בהולאה ולכך חולקין לפי המעות שכל חד דמאי דיהיב שקיל אבל אם הותירו על החשבון השכר לאמצע : אסתירא לציניתא. שנפסל המטבע ואינם יולאין בהולאה אבל אם פיחות מן החשבון שלהם הוו לאמצע

מאתים היו שם ג' מאות אלא הני נמי חולקות בשוה וכל חדא מינייהו שקלה מאה (א) הואיל וכל חדא וחדא מינייהו לית לה בציר ממאה כסברא דרבי נתן בבבא קמא והוא הדין (ב) בהיות שם מאתים דכל חדא וחדא מינייהו לא מטי לה *שעבודא דילה ואי איכא ארבע מאה פלגין תלת מאה מינייהו בשוה דשקלה כל חדא מינייהו מאה ומאה יתירא פלגי לה דמאתים ותלת מאה בשוה דכבר אסתלקא לה דמנה ולא פש לה מידי וכן נמי אי איכא חמש מאה פלגי כולהו לתלת מאה בשוה ומאתים יתירתא פלגי ליה תרווייהו בשוה ואי אשתכח בתר הכי מידי שקלה ליה הך דאית לה תלת מאה ואי לא לא הדין סברא דרבי דסבר דאזלינן בתר מאי דשוו להדדי דכל היכא דכי פלגינן בינייהו בשוה (ג) לא מטי לחדא מינייהו טפי מדילה פלגינן בינייהו בשוה (ד) והכי עבדינן עד דמטי לחדא מינייהו שיעורא דאית לה וכד מטי לה שיעור מאי דאית לה מסלקינן לה ומאי דפש בתר הכי פלגי ליה הנך עד דמטי נמי לחדא מינייהו מאי דאית לה ומאי דפש שקלא ליה היאך עד דמשתלמא כל מאי דאית לה אבל רבי נתן סבר דאזלינן בתר שיעורא זוטא דבכולהו דפלגי לה כולהו בשוה ומאי דפש ממונא חזינן מאי דשוו הנך תרתי בשעבודיה פלגי ליה ושארא שקלה ליה הך דאית לה טפי מכולהו עד דמטי שיעורא דמשתכח לשיעורא רבא דכולהו דהוא תלת מאה ואי איכא טופיינא על תלת מאה כגון דאשתכח ארבע מאה כיון דליכא בכולהו מאן דאית לה ארבע מאה פלגי להו לתלת מאה כדמעיקרא והך מאה יתירתא הדר ביה דינא לכדמעיקרא דחזינן (מאן) דשוו ביה כולהו להדדי ומשתעבד לכולהו פלגי ליה בשוה לפום מאי דפרישנא בסברא דידיה בפלוגתא קמייתא (ה) והכי נמי עבדינן עד דמשתכחי שית מאה דהוא כללא דממונא דכולהו ושקלא כל חדא מינייהו שיעורא דילה עד גמירא וטעמיה דרבי עדיף וטפי מסתבר הילכך הילכתא כוותיה ומאן דלא סגיא ליה בהאי פירושא לעיין בסוף מסכתא בפירושא דכתיבנא ליה בלשון ערבי*) : וכן א"ג' שהטילו לכיס א זה מנה וזה מאתים וזה שלש ג' מאות פיחתו או הותירו כך הן חולקין. כלומר [לפי מעות] כדאתמרי בבבא דסיפא דמתני' : אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פיחתו *השכר לאמצע ב אמר *(רבא) מסתברא מילתא דשמואל בשלקחו ג שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה פירוש כגון שנמלכו עליו להעמידו לטביחה לחלוק באיבריו ואח"כ נזדמן להם ומכרוהו חי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הואיל ואילו טבחוהו וחלקו באיבריו היה זה נוטל שליש מגופו וזה שני שלישים ורב המנונא אמר אפי' לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע הואיל וכשהוא חי מכרוהו ועדיין לא חלקו שכיון שלא חלקו עדיין השותפות קיימת ולפיכך השכר לאמצע ואותבינן עליה דשמואל מהא דתנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים (ו) והותירו או פיחתו כך הן חולקין מאי לאו הותירו הותירו ממש פיחתו פיחתו ממש וחולקין לפי מעות ותיובתא דשמואל (א) אליבא דתרווייהו בין לרבה ובין לרב המנונא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הותירו זוזי חדתי פיחתו אסתירי רציניאתא וקמה לה מתניתין בפירוקא

...שור לטביחה ועומד לטביחה דהוי לאמצע לרב המנונא כדפי' בסמוך והאשר"י לא חלק וכתב שלדברי האלפס ...הוהו (ח) מודה רב המנונא דהוי לפי מעות וכן בשור לטביחה ועומד לטביחה ושאר סחורה שראוי לחלק כגון פירות וכלים השכר לפי מעות לדברי רי"ף והוא הכריע שהכל לאמצע וע"ש : פירות או סחורה השכר וההפסד לאמצע דוקא שלא קבעו זמן לחלוקתו אבל קבעו זמן ועלה בו ריוח קודם שהגיע זמן החלוקה אבל עלה בו ריוח אחר שהגיע זמן חלוקה שקבעו נוטלין לפי המעות ואפי' אם נזדמן ומכרו לאותו עסק ביוקר שנתייקר אחר זמן חליקה כל א' נוטל כפי מעותיו ע"כ לקח כל א' פירות ונשתתפו ועירבום חולקין לפי המעות ואפי' אם נשתתפו במעות אם לא הרויחו אלא שנשתנה המטבע להם מרע לטוב או מחדש לישן חולקין לפי ...מות ופי' הרמ"ה כגון שנשתתפו במעות ועלה בו ריוח או הפסד בלא עסק כגון שהוקר המטבע או הוזל או הטילו לכיס וזוזין פסולין והכשירן המלכות או שהטילו סיולאין ונפסלו דאפי' לא נשתתפו אלא היה לכל א' מעותיו בכיסו ...עולה לו זה הריוח או זה ההפסד הלכך אי פרטינהו לבני זוזי סתמא מקמי חלוקה והלפינהו במעות או בסלעים לא פלגי אלא לפי המעות והא רווחא מקמי דפרטינהו סליק בהו אבל אי זבני עיסקא בזוזי חדתא ובנינהו בזוזי חדתא ...השכר וההפסד לאמצע דהני זוזי אתריני נינהו והאי רווחא ופחתא מחמת שותפותא דידהו קא אתי אבל רש"י פי' שהטילו זוזי *) (חדתי לכיס ונפסלו ונתנו בהן עד שנטעו ישנים) אע"פ שע"י עיסקא הרויחו כיון שלא הרויחו אלא שכוס ...טבע ואין להם אלא שכוס הראשון חולקין לפי המעות וכן פי' ר"י ומסתברא היכא שהטילו לכיס ונגנבו או אבדו כיון דלא איפחתי גופא דממונא חולקין לפי המעות וכל זה לא איירי אלא ...נשתתפו סתם אבל התנו הכל כפי התנאי בין בריוח בין בהפסד : לשון ריא"ז וכן הדין בג' ששמו מעות להשתכר בהן זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות והשביחו מעותיהם או פיחתו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו כד"א ...היה הריוח עומד על הקרן כגון ששמו מעות קלין ונפלו ונתנו בהן עד שנטעו מעות יפין או שמו מעות יפין והפסידו בהן עד שנטעו מעות קלין זה נוטל מעותיו כמות שהן וזה נוטל לפי מעותיו כמות שהן יפין או קלין וכן אם קנו במעותיהן ...כדי לשוחטו ולהלקו לאיברין או שקנו פרקמטיא כדי לחלק להם כל א' נוטל חלקו לפי מעותיו (אבל אם שמו מעות להשתכר בהם בפרקמטיא כדי לחלקה להם כל א' נוטל חלקו לפי מעותיו) אבל אם שמו מעות להשתכר בהם בפרקמטיא ...שקנו שור לשוחטו ולמוכרו להשתכר במעותיהם והוסיפו על מעותיהם או פיחתו הרי אלו חולקין היתרון או הפחת בשוה וכך נוטל בעל המנה כבעל הג' וכן אם קנו שוורין לחרוש בהם ומשתכרין בשכר פעולתם חולקים אותו השכר בשוה אא"כ שהתנו שיטול כל א' לפי מעותיו. לקח זה בשלו וזה בשלו כגון שלקח זה שור א' במנה וזה לקח שור א' במאתים ועשו אותו צמד בקר לחרוש בהם ולהשתכר בהם כל א' נוטל מן השכר כפי מעותיו אע"פ שלא התנו :

*) עיין רש"י שהגירסא מהופכת

שלטי הגבורים

זה שותפות כלל שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אבל אם היו לוקחין בגדים ממ̇מון עצמן ותופרין אותם ומוכרים ולוקחין השתי והערב במעותיהם ואורגין ותופרין ונשתתפו בממון שלוקחים בו הרי אלו שותפין וכל מה שירויחו בשכר מלאכתן ומשאן ומתנן הרי אלו לאמצע והראב"ד ז"ל השיג עליו וכתב ורבותי הורו שאדם יכול להקנות עצמו בקנין כדין העבדים וכשם שמלינו יקדשו ידי לעושיהן והרמב"ן כתב כדברי מיי' שכתב שנים שהתנו ביניהם כל מה שנרויח יהיה לאמצע לא הוי תנאי ואין שום לד במה שיתקיים התנאי בין התנו על מה שירויחו באומנותם שיהיה לאמצע בין אם התנו על מה שירויחו במשא ומתן יכולין לחזור בהם ומתשובת הרא"ש יראה כדברי הראב"ד :
ב וכתב הרמ"ה ה"מ בגוף הממון שנשתתפו אבל להשתעבד לשלם מביתו ההפסד לא כגון אם נשתתפו זה מנה וזה מאתים ונפסד שכל לא אמרי' שישלם בעל המנה לבעל המאתים נ' מביתו :
ג ור"י פי' שאפי' לקחו

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

...' מהן שעבוד מאהרת ולא נשגיח במה שיש לקצתן יותר על קצתם לפי שהם בו כמו מלוה על פה לפי ...שזמנה שנמצא אינו סובל ערבות יותר משיעורו וע"כ החיוב להלוק אותן ביניהם בשוה לג' שליש לכל א' זהו ...ן השער הראשון שאמרה המשנה מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ...מאות ואין שם אלא מנה חולקים בשוה. ואם היה שם הנמצא מאתים הנה הקרקע הזה היא ערב במאתים ...הממון שהוא שיעור שויו וראוי ג"כ להלוק עליהם המנה הא' שהן שוות בו בשוה להיות שותפות בו ע"ד ...ביארנו. והמנה השני יתחלק בין בעלת המאתים ובעל הג' מאות להשתתפותם גם בשעבודו וגם לא נשגיח ...נה היתר שיש לבעלת הג' מאות הואיל ולא נכנס בשעבוד והיא ג"כ בו כמו מלוה על פה שאינה נגבית עם ...לוה בשטר הואיל ואין בקרקע שיעור שיסבול גם ערבות המנה הזה ויעלה ביד בעלת המנה ל"ג ושליש כמו ...הגיעה בשער הא'. ולבעלת המאתים ובעלת הג' מאות פ"ג ושליש ופ"ג ושליש. היו שם ג' מאות ראוי ...תקח בעלת הג' מאות המנה הג' לבדה הואיל ואין עמה בו שותפות והקרקע הנה הוא סובל את שעבוד ...תובתה והוא ערב לה בלתם והמאתים הנשארים תהיה בהם החלוקה על הדרך שזכרנו בשער הב' זו היא ...ורת הדין על אמיתתו כפי מה שכוון אליו בעל זה הסתם [מתני'] אמנם כאשר דן בשער הב' בזולת דין זה ...תן לבעלת המנה המשים הקשינו לו ואמרנו של מנה אמאי נוטלת חמשים תלתין ותלתא הוא דאית לה. ותירץ ...מואל קושיא זו והודיע הסיבה שחייבת לחלוקה זו שלא היתה כפי עיקר הדין. ואמר בכותבת בעלת מאתים ...בעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה וכשסלקה תביעתה מעל בעלת מנה הנה אין טוען עמה בו כי אם ...עלת הג' מאות וראוי להלוק אותו שתיהן בשוה חמשין והואיל ולקחה בעלת המנה מהמאתים חמשים ...יה נשאר מאה וחמשין. וכבר הקדמנו שבעלת המאתים ובעלת הג' מאות שתיהן שוות בשעבוד המאתים ...ואיל והיו שתיהן שוות בזה והיא הנשאר אחר שלקחה בעלת המנה חלקה ק"נ א"כ ראוי שיחלקו אותם יחד ...שוה והגיע לכל א' ג' ג' של זהוב. אח"כ באנו אל השער הג' ומצאנו שם אופן חילוק שלו בלתי מסכים אל ...יקר הדין והקשינו בזה ואמרנו של ק"ק מנה אמאי ע"ה הוא דאית לה פי' שכבר הקדמנו שהמנה הג' הוא ...בעלת הג' מאות לבדה לפי שאין שותף לה בשעבודו והיה הנה הנשאר מאתים וכשלקחה בעלת המנה חמשין ...מו שהתנה שמואל בכותבת היה הנשאר ק"נ וראוי שיחלקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות ע"ה ...ה להיותן שותפות בשעבוד הואיל והיתה כך שורת הדין איך אמרה המשנה של מאתים מנה. ותירץ ...מואל גם בזו ואמר בכותבת בעלת ג' מאות לבעלת ק"ק ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה. וא"כ ...תחייב)[חולקות] בעלת המנה ובעלת המאתים מנה א' להצאין ובעלת הג' מאות תקח לבדה המנה המיוחד בשעבוד' ...המנה הנשאר יחלקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות להצאין להיות שותפות שתיהן בשעבודו באופן ...יגיע לבעלת המנה חמשין ולבעלת המאתים מנה ולבעלת הג' מאות ק"נ שהם ששה של זהב וע"כ אמרה ...משנה היו שם ג' מאות של מנה נוטלת המשין ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ששה של זהב. ואח"כ בא ר' ...עקב מנהר פקוד והראה בתשובת קושיות אלו דרך יותר קרובה מהדרך שתירץ בה שמואל ואמר רישא בשתי

*) לאני נ"ל שהמנה

תפישות

הרמ"ע מפאנו

מן הקרקע. (הגה"ה. פי' אין זכותו על הקרקע מעת ההלואה להפרע ממנו אלא בשעת הפרעון אם לא קדם א' וזכה בו ודין המטלטלין יתבאר לקמן ע"כ) אבל מלוה בשטר גובה מן הקרקע ואם לא היה הקרקע שוה סך כל הממון הכתוב בשטר יהיה הממון הנשאר כמלוה על פה בלי ערב : א"כ מאחר שהשלש כתובות הן בזמן א' ואין לשום אחת שום קדימה על חברתה רק חל השעבוד לשלשתן בבת אחת אם הבעל לא הניח כי אם קרקע שוה מנה בלבד נמצא שאין להם ערבות מכל סך השש מאות כי אם אותו המנה והשאר כמלוה על פה שאין בו ערב ומאחר שזכותן חל בבת אחת ואין לשום אחת מהם פחות ממנה א"כ ראוי שיחלקו אותו המנה בשוה ואין לנו להשגיח במה שיש לכל אחת יותר מחברתה אחר שהמותר ההוא אין לו קרקע שיחול השעבוד עליו ונשאר כמלוה על פה בלי ערב וזהו פי' הבבא ראשונה שאמרה מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה. אבל אם הניח קרקע שוה מאתים נמצא שמהשש מאות יש ערב בעד מאתים וא"כ ראוי שהק' הראשונים יחלקו בשוה כמו שאמרנו בבבא הראשונה לפי שיד כולן שוה בה אבל במנה השני יחלקו בו בעלת מאתים ובעלת ג' מאות לפי שאין לכל אחת משתיהן פחות ממאתים ולא נשגיח על הק' שיש ביותר לבעלת ג' מאות כי אין שם קרקע שיחול עליו שעבוד הק' האחרים ונשארים כמלוה על פה בלי ערב נמצא ביד בעלת מנה ל"ג ושליש ובעלת מאתים ובעלת ג' מאות יש להן שמונים ושלש ושליש לזו ושליש לזו אבל אם הניח קרקע שוה ג' מאות ראוי שתקבל בעלת ג' מאות מאה לבדה לפי שהשתים האחרות אין להן בו שום זכות כי הסך שלהן אינו מגיע לג' מאות והמאתים הנשארים יחלקו אותה כסדר חלוקת הבבא שני' שביארנו זהו דעת סתם מתני'. וכשראה בעל הגמ' ששינה בבא תנינא החלוקה ואמר שבעלת המנה נוטלת נ' הקשה ואמר ושל מנה אמאי נוטלת נ' שהרי אין לה ליטול אלא תלתין ותלתא ותילתא ותירץ שמואל בכותבת בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה ומאחר שבעלת מאתים סלקה עצמה מהמנה נמצא שבעלת מנה ובעלת ג' מאות חולקות אותו המנה לכל אחת בשוה נ' ולזה אמר בעלת מנה נוטלת נ' והק"נ הנשארים יחלוקו אותם בעלת מאתים ובעלת ג' מאות בשוה מאחר ששתיהם שוות (שעבוד) [בשעבוד] המאתים ונמצא ביד כל אחת מהן ג' דינרי זהב שהם ע"ה זוזים. (הגה"ה. וכ"ת בשלמא מנה שני יד בעלת מאתים ובעלת שלש מאות שוה בו אבל מנה ראשון כי כתבה בעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך במנה מאי קאמרה עמך לא אבל עם בעלת שלש מאות יש לי תינח בחצי שליש שהרי נתנה הציו לבעלת מנה אבל בטפי מהכי לאו כל כמינה לאפסודי לבעלת שלש מאות והכי ה"ל למתני של מנה נוטלת נ' ושל ר' ס"ו ושני שלישיות ושל ש' פ"ג ושליש ואי סלקה עצמה ממנה ראשון לגמרי ובעלת מנה ובעלת ש' פליגי להו בינייהו ליתני של מנה נוטלת נ' ושל מאתים נ' ושל ש' תטול מנה פלגי מנה קמא בהדי בעלת מנה ופלגי מנה בתרא בהדי בעלת ר'. תפתר מלתיה דשמואל שבעלת ג' מאות שנתקרבה ורוצה במה שכתבה בעלת מאתים לבעלת מנה והוא דוחק ומש"ה ר' יעקב מנהר פקוד לא אמר כשמואל ושמואל בב' תפישות לא ניחא ליה לאוקמה דהיו שם שם קתני

בשמע

נר מצוה

בפירוקא דרב נחמן והכי הילכתא דמתניתין דקתני חולקין לפי מעות לא שהותירו ממש ופיחתו ממש אלא שהותירו או פיחתו מחמת שינוי טיבעא וממונא כדקאי קאי אבל אם פיחתו ממש או הותירו ממש א הלכה כשמואל ואליבא דרב המנונא דאמר [אפילו] לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע דסתמא קאמר שמואל השכר לאמצע לא שנא לקחו לחרישה ועומד לחרישה ל"ש לקחו לחרישה ועומד לטביחה ומתניתא מסייע ליה דתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע ואף על גב דאוקמה רבה כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה שינויא הוא ולא סמכינן אשינויא : °מתני' מי אשהיה נשוי ארבע נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ורביעית נפרעת שלא בשבועה אמר בן ננס וכי מפני שהיא אחרונה נשכרת אף היא לא תפרע אלא בשבועה היו כולן יוצאות ביום אחד כל הקודמת להברתה אפי' שעה אחת זכתה וכך היו כותבין בירושלים שעות היו כולן יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה חולקות בשוה :
גמ'

ארעא. דכיון דישנן בעין נוטל כל אחד בחשבון שהטיל אבל אם פחתו מאה או חמשים זוז זה מפסיד מחלה וזה מפסיד מחלה שהשכר וההפסד לאמצע וכו' הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כשמואל ואליבא דרב המנונא דאמר דאפילו לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע ולאו דוקא כשלקחוהו מתחלה לחרישה דהוא הדין בשור לטביחה ועומד לטביחה אלא דלישנא דרבה נקט ורא"ה לדבר מדאותבינן בגמ' עלה דרבה מדתניא שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותיובתא דרבה לא בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה במד"א בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ואם איתא דרב המנונא מודה בשור [לטביחה] ועומד לטביחה דחולקין לפי מעות אף לדידיה קשיא אדתני סיפא לקח זה בשלו ליפלוג וליתני בדידה בד"א דחולקין לאמצע בשור לחרישה ועומד לטביחה אבל שור לטביחה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אלא ש"מ דלרב המנונא אפילו בשור לטביחה ועומד לטביחה השכר לאמצע וה"נ מוכח מאי דאיצטריך לשנויי דהותירו זוזי חדתי ופחתו איסתירא דליניא ואם איתא דאפילו רב המנונא מודה דבדבר הראוי להתחלק חולקין לפי מעות מאי דוחקייהו לשנויי הכי ולא אוקמוה כגון שלקחו פירות או סחורה שהם ראוים ליחלק אלא ודאי משמע דאפילו כה"ג השכר לאמצע וטעמא מפרש בירושלמי דגרסינן עלה דמתני' [הלכה ד] דתנן וכן ג' שהטילו לכיס פחתו או הותירו כך הם חולקין אמר ר' אלעזר הדא דתימא כשהיתה הסלע חסרה או יתירה אבל לשכר ולהפסד כולן חולקין בשוה וקשיא ההן יהיב מאה דינרי וההן יהיב עשרה ואתמר הכין חבריא אמרי יכול הוא לומר ליה ע"י עשרה דינרי סלקת פרקמטיא כלומר ע"י עשרה דינרין שלי לקחנו פרקמטיא רבה שהשכר מלוי בה יותר עד כדון דהות פרקמטיא רבה הות פרקמטיא זעירא מאי אמר ר' בון בר חייא יכול הוה מימר ליה עד דלא מזבין חד זמן אנא מזבין עשרה זימנין עד כדון במקום קרוב היה במקום רחוק א"ר הילא יכול הוא מימר ליה עד דלא אזיל ואתי חד זמן אנא איזול ואתי י' זמנין ובפרק שור שנגח ד' וה' גרסינן נמי בירושלמי (הלכה א) אמר ר"א *ודבר שדרכו ליחלק דיכול מימר ליה את פרקמטיא דידך סגי ואת מעגני מזבינתא כלומר ואתה מתעכב מלמכור אותה מלשון [רות א] הלהן תעגנה. *ובה פרקמטיא דידי קלילו ואנא הפיך ומתהפיך ומטי בך. עד כדון כשהיתה פרק מטיא נתונה כאן היתה פרקמטיא נתונה ברומי דיכיל מימר ליה עד דלא סליק אנא הפיך ומתהפיך בידי הכא ומטי בך הילכך נקטי' דאפילו בדבר שדרכו ליחלק השכר לאמצע וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות שלוחין ושותפין וכ"ת והא אמרינן בפרק שור שנגח ד' וה' (דף לו.) היה ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבלה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושנים שלפניו זה נוטל נ' זוז וזה נוטל נ' זוז וב' הראשונים כ"א דינר של זהב ואוקימנא לה כר"ע דאמר דשותפי ניננהו והא התם דחולקין לפי מעות י"ל דהתם היינו טעמא לפי שלא נשתתפו לדעת הילכך ה"ל כלקח זה בשלו וזה בשלו דקי"ל דחולקין לפי מעות : מתני' הראשונה נשבעת לשניה. אם שניה טוענת הואיל ואת באת ליטול השבע לי שלא גבית משל בעלי כלום דילמא לא משיירי לי נכסי כשיעור כתובתי ואף שלישית תאמר כן לשניה ורביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיו יתומים גדולים וקסבר האי תנא כי אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ביתומים קטנים אמרו ולא בגדולים : אף היא לא תפרע וכו'. ובגמ' מפרש פלוגתייהו במאי : היו כולן יוצאות ביום א'. כלומר יוצאות לפניו ומלמדות שכולם נכתבו ביום א' : כל הקודמת לחבירתה שעה אחת. בכתובתה זכתה (א) כפי השעות המפורשות בתוכן כגון באחת כתוב ביום פלוני בשעה שלישית ובשניה בשעה רביעית וכן כולן :
גמ'

רש"י

לאמצע : מתני' הראשונה נשבעת לשניה. אם שניה טוענת הואיל ואת באה ליטול תחלה השבע לי שלא גבית כלום משל בעלי דדילמא לא ישתייר לי כשיעור כתובתי וכן שלישית תאמר כן לשניה וכן רביעית לשלישית אבל הרביעית נפרעת שלא בשבועה וכגון שהיתומים גדולים וקסבר האי תנא דכי אמור רבנן הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ה"מ ביתומים קטנים ולא בגדולים : אף היא לא תפרע כו'. בגמ' מפרש במאי פליגי : היו כולן יוצאות. לפניכו ביום אחד כלומר שנכתבו ביום אחד : שעה אחת זכתה. וכגון שהשעות מפורשות בתוכו כגון שבאחת כתוב ביום פלוני בשעה ג' ובאחת בשעה ד' וכן בכולן:

א כתב הרא"ש רב אלפס ור"ח ז"ל פסקו כרב המנונא דפשטיה דברייתא כוותיה ומשני נמי רב נחמן מתני' כוותיה וכן דעת רוב המפרשים שבכל מיני שיתוף סחורות אם נשתתפו בסתם לוקח המועט כמרובה בשכר ובהפסד והטעם כמפורש בירושלמי או משום אומדנא דמוכח כדפרישית :

[דף קיט ע"א]

הגהות הב"ח
(א) אם השעות מפורשות

א מיי' פ"כ מהל' מלוה ולוה ופט"ז מהלכות אישות טור ח"מ סי' קד טור אה"ע סי' נו :

נ"ל אפי' הכי

נ"ל אנא

הרמ"ע מפאנו

משמע בבת אחת) עוד הקשו לבבא תליתאה ואמר של מאתים מנה אמאי ע"ה הוא דאית לה וזה לפי שכבר אמרנו שהמנה הג' הוא לבעלת הש' לבדה לפי שלא יכלה להשתתף עמה אחרת בשעבודה ומן הנשאר שהוא מאתים מקבלת בעלת מנה נ' לפי סברת שמואל בכותבת בעלת מאתים נשאר ק"נ ראוי שיחלקו אותה בעלת מאתים ובעלת ש' ע"ה לזו וע"ה לזו לפי שהמאתים הם משועבדים לשתיהם בשוה א"כ למה אמרה המשנה בעלת המאתים נוטלת מנה ותירץ ג"כ שמואל ואמר בכותבת בעלת ש' לבעלת מאתים ולבעלת מנה דין ודברים אין לי עמכם במנה ומאחר שכן הוא ראוי שיחלקו בעלת המנה ובעלת המאתים אותו המנה בשוה נ' נ' ותקבל בעלת הש' המנה הג' מאחר שהוא משועבד לה לבדה והמנה הנשאר יחלקו בעלת המאתים ובעלת הש' מאחר שהוא משועבד לשתיהם ונמצא ביד בעלת המאתים מאה ובעלת שלש מאות ק"נ וזה מ"ש המשנה היו שם ש' של מנה נוטלת נ' ושל מאתים נוטלת מנה ושל שלש מאות ששה של זהב : אח"כ בא ר' יעקב מנהר פקוד ותירץ לזאת הקושיא תירוץ אחר ממה שתירץ שמואל ואמר רישא בב' תפיסות שנפלו להם ע"ה בפעם אחת וקכ"ה בפעם שנית וביאור זה שהבבא תנינא שאמרה שבעלת מנה נוטלת נ' בעל כרחין לומר שלא תפסו המאתים בפעם אחת שאלו תפסו אותם בפעם אחת אין ראוי לבעלת המנה לקבל כ"א ל"ג ושליש כמ"ש בבבא ראשונה אבל עתה שנמצא בב' תפיסות כאחת ע"ה צריך לחלק אותם לשלשתן בשוה כ"ה כ"ה שכולן שוות בו אח"כ כשתפסו קכ"ה יש מהם ע"ה ששלשתן שוות בהן שכבר בעלת המנה קבלה כ"ה ונשאר לה ע"ה א"כ יחלקו מהקכ"ה ע"ה בשוה כ"ה כ"ה לכל א' נשארו נ' יחלקו אותם בעלת המאתים ובעלת הש' נמצא ביד בעלת מנה נ' ובעלת מאתים ובעלת ש' ע"ה ע"ה וז"ש המשנה היו שם מאתים של מנה נוטלת נ' ושל מאתים ושל ש' ג' ג' של זהב. וה"ה בבבא תליתאה שבאו להם בב' תפיסות בראשונה תפסו ע"ה והלקו אותם כ"ה לכל א'. אח"כ תפסו פעם שניה רכ"ה נ' מהם הם יתרים על מה שהוא משועבד לבעלת המאתים שכבר קבלה כ"ה מהתפיסה ראשונה לא נשאר כ"א קע"ה ואותם הנ' היתרים תקבל אותם בעלת הש' לבדה שאין לאחרות בהם שום שעבוד נשארו קע"ה יקחו מאלו ע"ה ויחלקו אותם בין שלשתן כ"ה כ"ה לכל א' נשארו ק' יחלקו אותם בעלת מאתים ובעלת ש' בשוה נ' נ' נמצא ביד בעלת מנה נ' ובעלת מאתים מנה ובעלת ש' ק"נ וז"ש המשנה היו שם ש' של מנה נוטלת נ' ושל מאתים נוטלת מנה ושל ש' ו' של זהב : ומה שאמרו על סתם מתני' זו משנת ר' נתן רבי אומר אין אני רואה דברי ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה הכוונה לומר שרבי אינו סובר סברת ר' נתן במה ששנה בב' בבות אחרונות לומר שאינן חולקות בשוה אלא סבר רבי דבתלתא בבי חולקות בשוה עד שיהיו הנכסים הנמצאים יותר מג' מאות והטעם לפי שכל עוד שהנכסים הנמצאים כשיחלקו אותם שלשתן בשוה לא יגיע לבעלת המנה יותר ממנה שלה יחלקו בשוה לפי שהממון שהן שוות בו הם ג' מאות שכל אחת יש לה מנה והקרקע המצוי שוה ג' מאות ומאחר שזמנן ביום א' חל שעבודן על אותו הקרקע בשוה ואין לשום אחת מהן בו שעבוד יותר מחברתה אא"כ יהיה הקרקע שוה יותר מג' מאות ועל כן חולקות אותו בשוה אבל אם היה הקרקע המצוי שוה ד' מאות ראוי שהג' מאות יחלקו בשוה והמנה האחר יחלקו אותו בעלת המאתים ובעלת הש' לפי שבעלת המנה כבר קבלה כל מה שראוי לה לקבל ואם היה הקרקע המצוי שוה ה' מאות יחלקו ביניהם ש' בשוה והמאתים יחלקו בעלת המאתים ובעלת הש' בשוה ונמצא שבעלת המאתים קבלה כל ממונה ואם נמצא קרקע שוה יותר מהת"ק תקח אותן בעלת הש' לבדה שכבר קבלו האחרות חלקם משלם. זהו דעת רבי : עתה נחזור לבאר דברי ר' נתן על הב' בבות שלא זכרה המשנה שהן רביעית וחמישית ראשונה שאם נמצא קרקע שוה ת' הש' יחלקו אותם כמ"ש בבבא תליתאה והוא שבעלת מנה תקבל ל"ג ושליש מאותו המנה שהוא משועבד לכולם והמנה הג' תקבל אותו בעלת הש' לעצמה לפי שאינו משועבד כי אם לה לבדה והשאר יחלקו אותו בעלת המאתים ובעלת הש' אבל המנה הד' חוזר לחלוקה האחד שיחלקו בשוה שלשתן לפי שאותו המנה הל' עליו שעבוד שלשתן בשוה והרי הוא כאילו לא נמצא כי אם אותו המנה לבדו מאחר שאין לשום אחת מהן שעבוד יותר מש' א"כ המנה הרביעי יד כולן שוה בו נמצא שאחר שחלקו הש' נשאר לבעלת מנה עוד לקבל ס"ו וב' שלישיות ולבעלת מאתים קס"ז וב' שלישיות וכן לבעלת הש' א"כ המנה הד' יקחו ממנו ס"ו נב' שלישיות ששעבודן שוה בהן ויחלקו אותם בשוה ול"ג ושליש הנשארו יחלקו בעלת המאתים ובעלת הש' ואם היה הקרקע הנמצא שוה ת"ק נראה הממון שהן שוות בו לאחר שחלקו ש' שהוא ס"ו ושני שלישים כמ"ש יחלקו אותם ביניהן בשוה אח"כ נחלק הנשאר מהמאתים שהם קל"ג ושליש בין בעלת מאתים וש' בשוה לפי ששתיהן שוות בשעבודן נמצא ביד בעלת מנה נ"ה ושליש ושני תשיעי דינר ולבעל מאתים מאה וע"ב ושני תשיעי דינר ולבעלת ש' רע"ב ושני תשיעי דינר. ואם היה הקרקע המצוי שוה ת"ר כל א' תקבל כל הלקה בשוה זה ביאור זאת ההלכה לכל השש החלוקות ומה שהמשנה לא הביאה כי אם ג' חלוקות ראשונות בלבד לפי שהן העיקריין ועליהן עיקר החלוקה

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

תפיסות וסיפא בשתי תפיסות. רישא בשתי תפיסות דנפלו להם ע"ה בחד זימנא ומאה וכ"ה בחד זימנא. פי' שמה שאמרה המשנה בשער השני של מנה נוטלת המ"ין אינו בנמצאו המאתים בבת אחת שאם היה כן לא היה מגיע לבעלת המנה מהם כי אם ל"ג ושליש בלבד כמו שהגיעה בשער הראשון אלא כשנפלו לה מאתים אלו בב' פעמים בדרך זה שאם מצאו בפעם הראשון ע"ה וחלקו אותם כ"ה לכל אחת להשתתפותה בהם אח"כ מצאו קכ"ה. ע"ה חולקות אותו כ"ה לכל אחת להשתתפותם גם בהם. והחמשים הנשארים חולקות אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות ויעלה מהכל לבעלת (קכ"ה) המנה חמשים. ולבעלת המאתים ולבעלת הג' מאות ע"ה ע"ה. והוא מה שאמרה המשנה היו שם מאתים של מנה נוטלת נ' ושל מאתים ושל ג' מאות ג' ג' של זהב וכן בשער הג' נפלו לה הג' מאות בשתי פעמים בפעם הראשונה ע"ה וחלקו אותם כ"ה כ"ה ואח"כ נפלו להם בפעם השנית ק"ק כ"ה מהם נ' שהם יתרים על תביעת בעלת המנה ובעלת המאתים לפי שהנשאר לבעלת המנה אחר שקבלה הכ"ה ע"ה והנשאר לבעלת המאתים אחר שקבלה הכ"ה קע"ה א"כ היו נ' יתרים מהק"ק כ"ה ואין לבעלת המנה ובעלת המאתים בהם שום תביעה לפי שאין להם בהם שעבוד וא"כ הם של בעלת הג' מאות לבדה ויחלוקו מע"ה ומאה הנשארים ע"ה בשוה כ"ה כ"ה לכל אחת מהן. והק' הנשארים יחלוקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ויהיה המגיע לכל אחת מהן מכלל הג' מאות לבעלת הק' חמשים ולבעלת המאתים ק' ולבעלת הג' מאות ק"נ שהם ו' של זהוב והם דברי המשנה שאמרה היו שם ג' מאות של מנה נוטל' נ' ושל מאתים מנה ושל ג' מאות ק"נ ו' של זהב. ואמנם מה שאמרו על סתם משנתנו זו משנת ר' נתן רבי אומר אין אני רואה דברי ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה. פי' שרבי סובר שהחלוקה בשלשת שעריה בשוה לא נעדיף לשום אחת מהן על חברתה בשום דבר אלא אם היה שליש הממון שהיה שם יותר על סך כתובת הפחותה שבהן וענין זה הוא שלפי שהיה סך מה שהושוו בו כשיעור סך הנמצא ראוי ליחלק ביניהן בשוה כמו שדן ר' נתן בשער הא' שהושוו בו וזה שלפי שהיה כלל מה שהושוו בו ג' מאות לכל אחת מהן ק' והיה הקרקע המשועבד להם בלתי שוה כי אם נ' מאות הנה שעבוד הג' מאות שהיה לכולן חלק בקרקע שהוא שוה ג' מאות וע"כ ראוי לחלוק אותו ביניהן בשוה הואיל וזמן שלשתן ביום א' לפי שאין לא' מהן בו שעבוד יותר מחברתה אלא אם היה שוה יותר על הסך שם שהושוו בו אז יהיה יתרון לא' על חברתה בחילוק. ולסיבה זאת חייב אצלו שתהיה החלוקה בשלשת שערי המשנה בשוה וביאר זה שאם היה שם ג' מאות הואיל ושחלקנו אותם ביניהם בשוה לא יגיע לא' מהן יותר מכתובתה (אין) ראוי לחלוק אותם ביניהם בשוה ותקח כל אחת מנה. ואם היה שם ד' מאות ראוי לחלוק ג' מאות מהן בשוה והמנה הד' יחלוקו אותו בעלת המאתים ובעלת הג' מאות לבדם לפי שבעלת המנה כבר קבלה כל כתובתה. ואם היו שם ת"ק נחלוק ביניהם הג' מאות בשוה ג"כ וישארו ק"ק נחלוק אותם בין בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה ויגיע לבעלת המאתים כך כתובתה משלם. ואם אח"כ ישאר שום דבר תקח אותו בעלת הג' מאות עד שתגבה כל כתובתה. זו היא סברת רבי : וראיתי לחזור על סברת ר' נתן ואשלים הדבור על שער רביעי וחמישי כיון שלא הוזכרה במשנה והוא שאם היו שם ד' מאות אופן חלוקתם הוא שיתחלקו ג' מאות מהן על הדרך שזכרנו בתחלת דברינו. והוא שתקח מהם בעלת הג' מאות לבדה מנה והמאתים הנשארים מהג' מאות תקח מהם בעלת המנה ל"ג ושליש והנשאר מהמאתים יחלוקו אותם בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה והמנה הד' תחזור החלוקה בו לשער הראשון שהוא אם לא נמצא שם כי אם מנה והסיבה בזה שלפי שאין א' מהן שתהיה כתובתה ד' מאות ע"כ לא יהיה המנה הד' לשום א' מהן לבדה אלא תחזור החלוקה בו אל הדין הראשון. ושורת הדין בזה הוא שנראה כמה נשאר לכל א' מהן אחר שחלקו הג' מאות הג'. והנה מצאנו שנשאר לבעלת המנה ס"ז פחות שליש ולבעלת המאתים קי"ז פחות שליש וכן לבעלת הג' מאות ונראה גם הסך שהושוו בו שלשתם ונחלוק אותו ביניהם בשוה והוא ס"ז פחות שליש וא"כ ראוי שתקח כל אחת מהם מזה כ"ב ושתי תשיעיות. (בנ"א מצאתי כ"ב ושתות והני תשיעיות. ובנ"א מצאתי כ"ב ושני תביעיות והכל דבר א' וקיימתי נוסחת ושתי תשיעיות. לפי שהיא יותר קצרה ע"כ). והנשאר מהמנה הרביעי והוא ל"ג ושליש יחלוק אותו בעלת המאתים ובעלת הג' מאות בשוה וכן נעשה אם היו שם ת"ק נראה כמה הוא הסך שהיו שוות בו שלשתן אחרי שחלקו הג' מאות והוא ס"ז פחות שליש כמו שזכרנו ונחלוק אותו בין כולם בשוה ויגיע לכל א' מהן כ"ב ושני תשיעיות. ואח"כ נחלוק הנשאר מהמאתים והוא קל"ג ושליש על בעלת הק"ק ובעלת הג' מאית בשוה לפי ששתיהן היו שוות בשעבודן. ויהיה המגיע מכל הת"ק לבעלת הק' נ"ה ושליש ושני תשיעיות ולבעלת ק"ק קע"ב ושני תשיעיות ולבעלת הג' מאות רע"ב ושני תשיעיות. ואם יהיו שם ת"ר תקח כל אחת מהם כתובתה משלם שכך הוא סך כל כתובותיהן זהו ביאור כל אופני החילוק במה שיהיה שם יותר על ג' מאות לפי שהג' שערים שדברה בהן המשנה הם שרשים ולא יסתעפו שערי החלוק יותר מזה לפי שאם היה הממון הנמצא

גמ' כגון שנגזלה אחת מן השלש שדות שגבו ג' נשים ראשונות שדה שאינה שלו. שנודע שנגזלה וסוף שיבואו בעליה ויטלוה ממנה וכשבאה רביעית לגבות כתובתה בשדה רביעית באה זו ואומרת למחר יבא הנגזל ויטול שדהו מידי ונמצאתי קרחת (א) רצונך שתשבע שלא גבית כתובתיך בחיי הבעל: ובבעל חוב מאוחר שקדם וגבה קא מיפלגי ת"ק סבר מה שגבה לא גבה. הילכך למה תשבע אם יבא הנגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית והטול ממנה מה שגבית דהויא לה רביעית בעל חוב מאוחר: ובן ננס סבר מה שגבה גבה. ולפיכך תשבע הרביעית קודם שתגבה: חיישינן שמא תכסיף נר מצוה דלא מליא אמרה רביעית לאחת מן הראשונות מאי איכפת לך אפילו אם נפרעתי כבר מכתובתי הרי אם תמלא שדה שגבית שאינה שלו (ב) תחזרי עלי דמליא אמרה לה חיישינן שמא תכסיפי השדה שבידך מחמת שאת יודעת שלא יעמוד בידך ושמא נתקבלת כתובתיך ולפיכך משביעין אותה תחלה ואח"כ א"א שלא להגבות אותה: [דהא ע"כ מה שגבה לא גבה ות"ק] לא חייש להכי: וקי"ל הכי דמה שגבה לא גבה דהא ר"נ אמר דכ"ע מה שגבה (גבה ומה שלא גבה) לא גבה ושמואל נמי דמוקי פלוגתייהו בהכי הא אמר דרבנן הוא דסברי מה שגבה לא גבה ויחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דמשמע דהא פליגי דמ"ד מה שגבה לא גבה סבר דשעבודא דאורייתא ומ"ד מה שגבה גבה סבר דשעבודא לאו דאורייתא וכיון דאנן קי"ל *)דשעבודא דאורייתא' נקטינן דמה שגבה לא גבה מיהו אם גבה בעל חוב מאוחר בינונית והניח זיבורית אלא בעל חוב מוקדם מה שגבה גבה וכ"כ הרשב"א ז"ל בפרק הניזקין [דף נ: ד"ה הכא]: אמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי

רש"י

גמ' כגון שנמצאת שדה אחת. מן השלש שדות שגבו השלש נשים ראשונות: (שדה) שאינה שלו. שנודע שגזלו ושוב יבאו בעליה ויטלוהו ממנה וכשבאה רביעית לגבות כתובתה משדה רביעית באה זאת ואומרת מחר יבא נגזל ויטול שדה שלי ונמצאתי קרחת רצוני שתשבע שלא גבית כתובתיך בחיי בעליך: ת"ק סבר מה שגבה לא גבה. הילכך למה תשבע אם יבא נגזל ויטרוף מזו תחזור היא על הרביעית ותטול ממנה מה שגבתה זו הרביעית שהיא בעלת חוב מאוחר: ובן ננס סבר מה שגבה גבה. ואין זו חוזרת עליה לכך יכולה זאת להשביעה: תרי אחי או תרי שותפי ואזיל חד מינייהו בהדיה לבי דינא. בדבר השותפות וילא השותף חייב: לא מצי. שותף חבירו למימר לבע"ד חבירו לאו בעל דברים דידי את בדין זה שנתחייב חבירי ואדון עמך בחלקי: ואינו

גמ' במאי קא מיפלגי אמר שמואל *כגון שנמצאת שדה אחת מהן שאינה שלו ובבעל חוב א מאוחר שקדם וגבה קא מיפלגי (א) ת"ק סבר מה שגבה לא גבה ובן ננס סבר מה שגבה גבה ורב נחמן אמר רבה בר אבוה דכולי עלמא מה שגבה לא גבה [והכא בחיישינן שמא תכסיף קא מיפלגי] וקי"ל הכי דמה שגבה ב לא גבה והא דגרסינן בערכין פרק אין בערכין* בענין אמר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי ולא היה בידו אלא חמש סלעים בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה קא חזינא לרב שרירא גאון ז"ל דכתב הכי איכא למימר ה"מ בהקדש דאין הקדש מוציא מיד הקדש אבל הדיוט מוציא מיד הדיוט ולפיכך מה שגבה לא גבה והני מילי במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה דלית בהון דין קדימה משום דלית להו קלא דאמר רבא* עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו שורו וחמורו אפותיקי ומכרו אין בעל חוב גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא °אמר רב הונא הני תרי אחי או *תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותו ג עבד איקלע *אמימר לסורא שיילוהו כי האי גוונא מאי א"ל מתני'

ולא היה בידו אלא ה' סלעים. ונתן ד' סלעים לגזבר של הקדש בשביל ערך שני ואחד בשביל ערך ראשון אע"פ שהיו כל אלו הה' סלעים משועבדים לערך ראשון כיון דס"ל דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה יצא מידי שני הערכין דקי"ל דמי שהעריך עצמו אע"פ שנתחייב בחמש סלעים כיון שאין ידו משגת לחמש נפטר בסלע אחד ואע"פ שהעשיר אח"כ יצא ידי נדרו ושוב לא יפרע כלום הילכך ערך שני שגבה תחלה ארבע סלעים מה שגבה גבה ונפטר ממנו שלא היה לו עוד (ג) שהסלע שנשאר בידו משועבד היה לערך ראשון ונפטר גם כן מערך ראשון בשביל אותו סלע שנתן *)[שזהו כאשר תשיג ידו שהרי אין בידו יותר] ואי הוה סבירא ליה דמה שגבה לא גבה לא יצא ידי חובתו אלא מערך ראשון ואע"פ שפירש שיהיו הארבע בשביל ערך שני שאין כח בידו לגרום הפסד להקדש כיון שהשיגה ידו באותה שעה לה' סלעים: שאין הקדש מוציא מיד הקדש. לפי שהכל רשות אחד אבל הדיוט מוציא מיד הדיוט דב' רשויות הן ועוד י"ל דהתם דתרוייהו מלוה על פה ניהו דמלוה הכתובה בתורה (ד) לא כמלוה הכתובה בשטר דמיא וכיון שאינה טורפת מן הלקוחות אין בה דין קדימה וכמו שכתבתי למעלה [בריש פרקין] ועוד י"ל דהתם מטלטלין הן ואין דין קדימה במטלטלין כמ"ש הרי"ף ז"ל בסמוך: שורו וחמורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו משום דלית להו קלא. ומיהו דוקא בדלא אקני להו מטלטלי אגב מקרקעי אבל הקנן באגב גובה מהן דהכי אמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מד:) במעמתא דמכר לו פרה מכר לו טלית אמר (רבא) [רבה] אי אקני ליה מטלטלי אגב מקרקעי גבי מקרקעי וגבי מטלטלי ואמר רב חסדא והוא דכתב ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי ומוכח נמי התם דכל שהיה לו קרקע בשעה ששעבד מטלטלי אגב [מקרקעי] בדאקנה אע"פ שקדם ומכר את הקרקע קודם שקנה את המטלטלין בשעה שקנה אותם נשתעבדו לבעל חובו דמשעה ראשונה חל שעבודו ולפיכך הוצרכו להעמידה שם כגון דקאמרי עדים ידעינן ביה דלא הוה ליה ארעא מעולם: [דף לד.] תרי אחי או תרי שותפי לא מצי אידך למימר ליה וכו'. כלומר אין בעל דינם יכול לומר לשותף זה את לאו בעל דברים דידי את ולא אדון עמך אלא על חלקך אלא שליחותו עבד ויש לו לדון עמו אף על חלק חבירו ולפיכך אפילו נתחייב שותף זה יש לחבירו לקבל דינו דהא בהא תליא וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק

*) ג' מהר"ם

*) כן פסק הרי"ף בסוף ב"ב דשיעבודא דאורייתא ועי' ש"ך ח"מ סי' ל"ט ס"ק ב' ואו"ת שם (ג"א)

...כל מי שיש לו זכות יצא ויערער לא בטלו זכיותיו למי שלא בא בשביל שהתיקה שאין כאן מחילה ושמא לא היה נראה לו שיש מקום וזמן באותה שעה דמטלטלין אין בהם דין קדימה לפיכך אם קדם המאוחר וגבה אין מוציאין
...: שאלה להרא"ש לוי הוציא שטר על ראובן וקודם שהזמינו לדין שלא הדיין וסגר חנותו ואח"כ הוציא שמעון שטר מוקדם לשל לוי וטוען שאין זה בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שסגר הדיין חנותו של ראובן. תשובה הדין עם שמעון
...סגר החנות אין זו גבייה כל זמן שלא שמו הסחורה ונתנום ללוי: שעבד לו מטלטלי אגב מקרקעי או דינו כמקרקעי ואם קדם המאוחר וגבה מעות אין מוציאין מידו שהרי מטבע אין בו סימן
...עדים להעיד על אלו המעות שראו אותן עצמן ביד הלוה קודם שלוה וה"ל כמו לוה ולוה באגב וקנה וחזר וקנה שזכה התופס בין אם הוא ראשון או אחרון ואם אפשר הדבר להתברר בעדים זכה הראשון והכל לפי ראות עיני הדיין:
...ב הטור לפיכך אם השותף שדן עם זה יצא חייב צריך שותפו לקבל דינו ודוקא בדברים שאף אם הוא בעצמו בא לדון לא היה יכול לטעון בטענת חבירו לפיכך מתחייב גם הוא בטענת חבירו וכ"מ שהיו יורדים מיד לנכסיו ואינו יכול
...מר תנו לי זמן עד שאחד עמו לדין אבל אם יכול לטעון הטענות כגון שהודה הראשון או שאמר אין לי ראיה וזה כופר או יש לו ראיה לא הפסיד ואפי' בשאינו יכול לטעון הטענות דאמרי' שאינו יכול לומר תנו לי זמן עד שאחד
...לדין דוקא כשהוא בעיר דכיון שהוא בעיר ולא בא ודאי ניחא ליה במה שטען זה בשבילו אבל אינו בעיר לא הפסיד ויכול לומר תנו לי זמן וכתב מיי' לפיכך יכול הנתבע לעכב ולומר לא אדון עמך אלא על חלקך או הבא הרשאה
...פך שהרי יבא שותפך ויתבע גם הוא וכתב הרא"ש מאי איכפת ליה אם ידון על הכל אם יזכה בדין כנגדו הרי נפטר מחלקו ועוד מאי האי למימר אם ארד עמך לדין על החצי ואזכה בדין אצטרך לחלוק עם שותפי שיאמר לי מאן
...לך הלכך כיון שאינו יכול לזכות בחלקו אא"כ ירד עמו לדין על הכל צריך להשיב לו על הכל ומסתברא כדברי מיי' ז"ל דאיכפת ואיכפת שאם יזכה לא יזכה אלא בחצי ואם יתחייב יתחייב בכל א"כ לקתה מדת הדין וכי בשביל
...שאין התובע יכול לזכות בחלקו אא"כ ירד עמו לדין על הכל נכוף למחזיק שירד עמו לדין על הכל בדבר שיכול להפסיד ולא להרויח וי"א היכא שאינו בעיר שצריך המחזיק לדון עמו פעם אחרת [שהיה יכול] לסתרים עליו שלא ידע שירד
שותפו עמו לדין ובלא זה לירד עמו לדין:

העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי

תמים דעים

הנמצא עודף על ג' מאות אז יחזור החלוק באותו הסך העודף לדין הראשון כמו שביארנו. ועל כן לא הוצרכה לזכרו. וזה פי' כל הצריך אליו בהלכה זו מלשון המשנה ומה שנשא ונתן הגמ' בה וממחלוקת רבי בזה: ולענין פסק הלכה כרבי כפי העיקר אשר בידינו הלכה כרבי מחבירו. ועוד ממה שאמר הגמ' זו משנת ר' נתן ראיה על דחייתה מהלכה. ועוד שסברת רבי יותר ברורה וקרובה אל האמת מסברת ר' נתן. וראוי שתדע שגם הדין במטלטלין הולך על הסדר הנזכר בקרקעות ולא ישתנה מזה הסדר כלל בין שיהיה זמן שטרות התובעים כאחד או לא היה לפי שאין אנו דנין במטלטלין בדין קדימה ואיחור כמו שאנו דנין בקרקעות וע"כ נקראו נכסים שאין להם אחריות לפי שהם אם נמכרו או נתנו במתנה או נתמשכנו אין הדין נותן להחזיר אותן לבעל השטר המוקדם בזמן. ואפי' שהיו אפותיקי לגביית אותו החוב כמו שאמר רבא עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא. ואין הפרש בזה בין מלוה בשטר ובין מלוה על פה שאם באו כולם יחד ורצו לגבות נחשוב שעבודה שחל שתה בעת תביעתם ויהיה דינם בזה כדינם בקרקע אם היו להם שטרות וזמנם אחד ותהיה החלוקה בזה כמו שזכרנו בדין שעבוד קרקעות בשוה ולא נשגיח אל מה שעודף ממון קצת התובעים על ממון קצתם אם כל מה שהיה שם לא היה בו שיעור להשלים תביעותיהם לפי שהממון העודף על הנמצא אין לו מקום שיחול לו שעבוד והוא לפי זה נאבד. והואיל והשלמנו הדבור במה שקדם מהלכה זו במה שיש בו די ראוי לדבר בנשאר ממנה והוא מה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הם חולקים. ואומר שפי' כך הם חולקים הוא לפי ממון וזה לפי שנזדמן אופן החילוק בשער הג' מהמשנה לפי שהיה לפי ממון שכלל (כך) [סך] הכתיבות ת"ר וכל הנמצא ג' מאות וכשלקחה בעלת הק' נ' ובעלת המאתים ק' ובעלת הג' מאות ק"נ הנה היה זה לפי ממון וכשנזדמן אופן החילוק בזה לפי ממון (בא) נופל על זה וכן ג' שהטילו לכיס זה ק' וזה ק"ק [כו'] שהדין כן לפי ממון וא"ת והלא אתה יחדת דין וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה ק"ק שהוא לפי ממון ואמרת שחוזר על העולה מאופן החילוק שנזדמן בשער הג' והנה דין זה לא אירע להיות בא כן אלא אחר העיקרים שאירעו להיות בו לדעת שמואל בכותבת. ולדעת ר' יעקב בשתי תפיסות. ואם היה דין וכן ג' שהטילו לכיס קאי עליה מה היתה הסיבה המונעת שיהיה דינו שוה עמו בכל הצדדים ושיהיה הדין כך שמה ששוים בשעבודו יחלקו אותו בשוה ומה שיותר לא' מהם על חבירו יקח אותו לבדו. ואם אירעו שם כמו אלו חמקרים שאירעו פה נדון גם בו כמו שדננו כאן. י"ל שזה נמנע מהטעם שאומר וזה שהואיל ומה שאמרה ההלכה וכן ג' שהטילו לכיס הוא בדרך שנאבד דבר מגוף הממון לפיכך היה זה נמנע לפי שהכתובות נתחייב שיהיה הדין בהם כך מפני שחלה ערבות הממון בקרקע והיות שאר הממון אין ערבות לו בשום דבר והשואת שעבודן באותו הממון הנמצא אבל דין השותפות אינה כן לפי שאם אחד שם בדבר לחלקו השליש והאחר שם ב' שלישים ונאבד ממנו דבר מן הנמנע הוא שנאמר שמה שנאבד נאבד מחלק בעל הרוב ויהיו שוים בנשאר אלא ידוע הוא שמה שנאבד נאבד מכל הממון בכללו לסיבת השתתפותם בו ויחזור הדבר בו אל מה ששורת הדין מחוייבת במה שבין השותפים הנה נגלה לך ההפרש שיש בין שני הנושאים ושההלכה לא תסמוך דין ג' שהטילו לכיס אל מה שלפניו אם היה שנאבד דבר מגוף הממון או אם נתוסף דבר בגוף הממון ולא סמכתו אליו והשותה אותו לו אלא כשלא נאבד ממנו דבר ולא נתוסף בגופו דבר אבל נשתנה המטבע עליו בלבד ואירע ההפסד שנפסד ממנו או התוספת שנתוסף עליו מצד שנשתנה המטבע עליו ואמנם גוף הממון נשאר פמות שהוא לא נתחדש בו שום חידוש כמו שאבד זה במקומו משמעתא

הרמ"ע מפאנו

החלוקה ואם ימצא יותר מש' יחזור לכמו החלוקה הראשונה כמ"ש: ולענין פלוגתא דרבי ור' נתן קי"ל הלכה כרבי מחבירו. ועוד דבגמ' אמרי' זו משנת ר' נתן נראה שהכוונה לדחות אותה כלום זו ולא ס"ל. ועוד שדעת רבי היא יותר קרובה לדעת האמת. ועוד ראוי לך לדעת שהדין והחילוק שאמרנו למעלה אם יהיו הנכסים המצוים קרקע [הגה"ה לפי שמשנתינו לאחר מיתת הבעל ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי לא לכתובה ולא לבע"ח אבל האידנא. ע"כ] ה"ה נ"כ אם יהיו מטלטלים אין ביניהן הפרש אלא שאם היה הקרקע יש בו דין קדימה שכל הקודם בכתיבה הל שעבודו על הקרקע מאותה שעה. [הגה"ה אפי' כתובה קודמת לבע"ח. ע"כ]. וע"כ זכה קודם חבירו אבל אם היו הנכסים מטלטלים בין היו בעלי חובים וזמנם ביום א' בין בזה אחר זה נחשוב אותם כדין הקרקעות כשיהיו בשני בעלי חובים שזמנם ביום א' שאין לשום אחד שום קדימה. [הגה"ה. ואם היו שם כתובה ובע"ח לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן כדין הקרקעות בזמן ששניהם יוצאים ביום א' דוקא. ע"כ]: וע"כ נקראו המטלטלים נכסים שאין להם אחריות לפי שאם מכרום בעליהם או נתנום אין בע"ח יכול להוציא אותם מיד הלקוחות אע"פ שהחוב קדם למכירתם ואפי' עשה אותם המטלטלים מיוחדים לאותו החוב כדאמרי' אמר רבא עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו דלית ליה קלא לשעבודיה עשה עבדו אפותיקי בע"ח גובה ממנו דדמי לקרקע ואית ליה קלא לשעבודיה ואין הפרש בין היתה המלוה בשטר או על פה שאם באו שניהם לתבוע בבת אחת נחשוב שבשעת תביעתם חל השעבוד ונחשוב אותם בהן שני שטרות שזמנן ביום אחד שיצאו על הקרקע ששניהם שוים לענין השעבוד ויחלוקו בשוה. [הגה"ה. פי' אלו השני בעלי חובות או שתי כתובות. ואע"ג דבההיא דשני שטרות הלכתא כשמואל דאמר שודא דדייני היינו בשטרי מכר או מתנה משום דאי דמר לאו דמר אבל הכא בשני בעלי חובות איכא דררא דממונא למר ולמר כדבריך לה הרב בפ' הכותב. ע"כ]. ואע"פ ששטרו של א' מהם גדול מחבירו אין לנו להשגיח על מה שיש לא' יותר על חבירו לפי שאותו היתרון אין לו מקום שיחול עליו שעבודו וכבר השלמנו הביאור הנראה לנו בזאת ההלכה: ועתה נרצה להשלים סיפא דמתני' והוא מ"ש המשנה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות והותירו או פחתו כך הן חולקין וביאור זה חולקין לפי ממון ע"ד החלוקה השלישית ממה שאמרה אם היו הנכסים הנמצאים ש' בעלת מנה נוטלת נ' ובעלת מאתים מנה ובעלת הש' ק"נ וזו החלוקה היא לפי ממון ועליה אמרה וכן ג' שהטילו לכיס וכו' שהכוונה לומר וכן להשוות דין זה למאן דסליק מיניה שהוא סיפא דמתני' שחולקין לפי ממון ואם יאמר האומר שזה הפי' בלתי אפשר להיות שמה שאמרה המשנה וכן יהיה חוזר אסיפא דמתני' דמשמע חולקין לפי ממון שהרי לא נשארה המשנה בפשיטות דהא הקשינו עליה ותירץ שמואל בכותבת ור' יעקב מנהר פקוד תירץ בב' תפיסות שאם היה וכן ג' שהטילו לכיס חוזר על סיפא דמתני' ראוי שיחלוקו כך שהממון שהם שוין בו הולקין בשוה והשאר יקבל אותו מי שיש לו לקבל יותר מחבירו. יש להשיב על זה ולומר שאם היה ההפסד או היתרון בעיקר הממון [הגה"ה. ר"ל שהממון המשותף הוא בעין אלא שהוקר בעצמו או הוזל בעצמו ובאו לחלוק אותו כמות שהוא בעיניה. ע"כ]. אין ראוי שיהא דינם שוה [הגה"ה. פי' שיפסיד בעל המנה כמו בעל המאתים. ע"כ]. לפי מה שאמר בדין הכתובות שתהא החלוקה כך כמ"ש הוא לפי שהממון שהם שוים בו חל שעבודן על אותו (קלע) [קרקע] והשאר אין לו מקום שיחול עליו שעבודן ונמצא כממון שאין עליו ערב וע"כ חולקין בשוה. אבל דין השותפות אינו כן לפי שאם הא' הטיל מנה לכיס והשני הטיל מאתים ונפל בהם הפסד יפסיד בעל המאתים ב' שלישים ובעל המנה שליש לפי שמה שהפסידו הוא לפי הממון ולא לפי השותפות. וע"כ אין ראוי שיהיה דין השותפין שוה

בפרק ג' מהלכות שלוחין ושותפין: ואילו ראשונה לשלישית לא קתני. דתשבע לפי שנשבעה ומשום הכי נקט תנא ד' נשים ולא תנא ג' משום דלאי תנא שלש ה"א דהתם היינו טעמא דאין הראשונה נשבעת לשלישית משום דשלישית נפרעת בלא שבועה ויכולה הראשונה לומר לה את כבר נתקבלת כתובתיך ולמה אשבע לך (א) ולהכי נקט ד' לאשמועינן דאף על גב דשלישית אינה נפרעת אלא בשבועה אפילו הכי הראשונה אינה נשבעת לה דשבועה לא' שבועה לכ': ולא אמרן. דמאי אמר אי הואי אנא הוי טעינן טפי אלא דליתיה במתא וממילא אף זה אנו יכול לכוף אותו לדון עמו נר מצוה אלא על חלקו*). אבל איתיה במתא מסתמא ניחא ליה במאי דעבד חבריה וממילא יכול א' מן השותפין לדון על הכל: שני שטרות כו'. מכר שדה אחת לשני בני אדם ביום א': רב אמר חולקין ושמואל אמר שודא דדייני. לפי ראות עיני הדיינים יטילו חובה והזכות: שודא. לשון השלכה כמו ירה בים [שמות טו דמתרגם] שדי בימא. ומפרשינן בגמ' דרב ס"ל כר"מ דאמר לענין גט דעדי חתימה כרתי כלומר שהם עיקר הכריתות וכן לענין שטרות והלו שניהם נחתמו ביום א' ובמקום שאין כותבין שעות גלו דעתייהו דאין מקפידין על הקודם לחבירו ואפילו זה שחרית וזה במנחה אין זה זוכה [יותר מזה] הילכך מאי שודא דדייני איכא למימר הרי אין אדם יכול ליפות כחו של זה משל זה [דף צד:] ושמואל כר"א דאמר דאפילו אין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדים שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם שמא ימותו עדי מסירה או ילכו למד"ה אלמא עדי מסירה עיקר הילכך הכא אילו באו עדים ואמרו (ג) של זה נמסר בבקר וזה נמסר בערב זה שנמסר לו ראשון קנה ולפיכך י"ל שמא האחר היה חביב עליו יותר וקדם ומסרו לו ואת הב' הטעה ואע"ג דאפשר נמי דבב"א נמסרו שטרות שניהן וזכות שניהם שוה הא מילתא דלא שכיחא הוא ודינא דשודא שכיחא טפי והארכתי בביאור הלכה זו בפ"ט דגיטין [בסי' תקסב] בסייעתא דשמיא: אבל ב' שטרות כו'. ובהא לא פליג שמואל דתנן מי שהיה נשוי ג' נשים כו'. *הא לאו ראיה הוא כלל דאפשר דמתני' ר"מ הוא דסתם מתני' ר"מ ודאמרינן נמי לעיל [דף צג.] זו משנת ר' נתן א"ר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו אלא חולקות בשוה לאו ראיה היא דאפשר דרבי נמי סבר לה כר"מ ועוד דהתם לאו בדין חלוקה ושודא קמיירי אלא דינא דחלוקה בלחוד הוא דאתא לאשמועינן אי בשוה אי לפי מעות היכא דליכא למימר שודא כגון שהיו כולם יוצאות ביום א' ובשעה אחת או שהן מודות שזוכה לכולן ע"י שליח א' שאין כאן שודא ותנא לא אתא אלא לאשמועינן דין חלוקתן היאך הוא והכי מוכח מאי דאמרינן בירושלמי [בפ' זה הלכה ד] שהביא הרי"ף ז"ל למעלה בפ' הכותב [בסי' שמ] מתני' פליגא על שמואל דתנינן ואם אין שם אלא מנה חולקות בשוה ומפרקינן ולא שודא לדייני את אמרת כלומר הא שמואל לא קאמר אלא במקום שיש להכריע ליפות כחו של זה מזה ומתני' במקום שאין להכריע מיירי שלא בא התנא אלא ללמד דין חלוקתם ומ"ש הרי"ף ז"ל דגמרא דבני מערבא סבירא להו דלית הלכתא כשמואל מדקא אמרינן מתני' פליגא עליה וסלקן תרי גמרי לחד טעמא ליתא דהא איכא פרוקי מפרקינן ליה ולאו שודא לדייני את אמרת וכמו שפירשתי עוד הביא הרי"ף ז"ל ראיה למעלה מדאמרינן בפרק חזקת הבתים (דף לה:) זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי אר"נ כל דאלים גבר ואקשינן ומאי שנא משני שטרות היוצאים ביום א' ומשני התם ליכא למיקם עלה דמילתא ומדשנינן הכי ולא משנינן התם איכא דררא דממונא למר ודררא דממונא למר כדשנינן במאי דאקשינן מהמחליף פרה בחמור ש"מ דלאו בשטרי הודאות והלואות היא דבהנהו הא איכא דררא דממונא למר ולמר והא נמי לאו ראיה היא משום דהאי דינא דשני שטרות דכייל נמי שטרי מתנה וכעובדא דאימיה דרמי בר חמא דבסמוך [דף צד:] ובשטרי מתנה ליכא דררא דממונא נקט טעמא משום דליכא למיקם עלה דמילתא עוד הביא ז"ל ראיה מדקי"ל [ב"ב דף קנז:] בלוה ולוה ואח"כ קנה דיחלוקו והיינו טעמא משום דבחדא שעתא חייל שעבודייהו ובשני שטרות היוצאים ביום אחד נמי בהדדי חייל והא לאו ראיה היא כלל דהתם כיון דעל כרחין בשעה אחת חל שעבודן לכ"ע חולקין אבל בשני שטרות דאיכא למימר דשעבודא דחד מינייהו קדים דהיינו אותו שנמסר לו ראשון בכי הא איכא למימר שודא דלחד מינייהו כשתעבדו הנכסים כולן קודם שנשתעבדו לשני ומ"מ אע"פ שאין ראיותיו מכריעות דינו נראה אמת דבהודאות והלואות לא שייכא הך פלוגתא אלא לעולם חולקין דאפילו לוה מזה תחלה וכתב ומסר לו ואח"כ כתב ומסר לאחר אפ"ה חולקין לפי שאין שעבוד השטר חל אלא משעה שמוכיח

*) וכ"כ במיי' ונחלק עליו הרא"ש ע"ש. מהר"ם

רש"י

ואילו ראשונה לשלישית לא קתני. דתשבע לפי שנשבעת כבר לשניה: ולא אמרן. שיחזור וידון אלא דלא הוי השותף במתא כשבא לדין: שני שטרות כו'. שמכר קרקע אחד לשני בני אדם ביום אחד: שודא דדייני. לפי ראות עיני הדיינים ידונו(א)החובה והזכות:

מתני' היא הראשונה נשבעת לשניה ושניה לשלישית ושלישית לרביעית ואילו ראשונה לשלישית לא קתני מ"ט לאו משום דשליחותה עבדא מי דמי התם שבועה לאחד שבועה למאה הכא א"ל אי הוה אנא הוה טעיננא טפי ולא אמרן אלא דלא איתיה במתא אבל איתיה במתא איבעי ליה למיתי א איתמר שני סמג אשטרות היוצאין ביום אחד רב אמר חולקין ושמואל אמר ב שודא דדייני והלכתא כשמואל והאי שמעתא בשטרי קרקעות היא כגון ב' שטרות של ב' לקוחות על שדה אחת או ב' שטרות של שני מקבלי מתנה אבל שני שטרות של הודאות והלואות היוצאים ביום אחד לא פליג שמואל דתנן* מי שהיה נשוי ג' נשים ומת כתובתה של זו מנה ושל זו מאתים ושל זו ג' מאות ואין שם אלא מנה חולקות בשוה וכבר ברירנא להא שמעתא דשני שטרות ג היוצאין ביום אחד שפיר בפרק הכותב

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ומיהו אם האי סתם טענותיו ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה והשני מצא עדים או ראיה לא הפסיד בטענת הראשון וכן אם הודה הראשון והפסיד בהודאתו לא יפסיד השני בהודאת הראשון אם הוא כופר ולא אמרי' דהפסיד במה שלא בא אלא בדבר שאין יכול לטעון בטענותיו ממה שטען הראשון ונפקא מינה שב"ד יורדין לנכסיו ואינו יכול לדחות את עצמו עד שאחד עמו לדין כיון שכתבו עליו פסק דין וכתב הרמב"ם ז"ל א' מן האחים שלא חלקו או מן השותפים שבא לתבוע תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין השותף האחר יכול לומר לחבירו שדן אילו הייתי יודע שאתה תובע טענות אחרות הייתי טוען ומתחייב בעל דיני שהרי אומר לו למה לא באת גם אתה לפיכך אם לא היה במדינה יש לו לחזור על בעל דין ולדון ולומר לו איני מודה בכל מה שטען שותף שלי:

לשון ריא"ז

ואם היה בעיר היה לו לבא לב"ד ושוב אינו יכול עכשיו לחזור ולטעון שמא טעה חבירו בטליתו עמה ואם לא היה להם עליו אלא טענת שבועה הואיל ונשבע לא' מהם אינו צריך לישבע לחבירו דשבועה לאחד שבועה למאה ואפי' אם לא היה אחד מהם בעיר אינו יכול לערער עליו על השבועה עוד:

ב וכתב ר"ח דלא אמרי' שודא דדייני אלא במקרקעי ובדיין מומחה ור"י כתב דאף במטלטלין נמי אמרי' שודא דדייני ולי שטרי הקנאה ניהו שהקנה בקנין לשניהם ואין העדים לפניו או שהם לפניו ואין עדי שטר זה תחומים על שטר זה שלא יוכל להתברר למי הקנה תחלה דדיינין בהו שודא דדייני ואם עדים לפניו והחתומים על זה התומים על זה דיינינן על פי עדותן כתב הרמ"ה הני מילי דדיינינן שודא כגון שנתן או מכר לשנים ויצא הממון מרשות הנותן והוא ברשות א' ממקבלי המתנה או הלקוחות דכיון שהוא לא' משניהם ואין לאחד זכות וראיה בו יותר מלחבירו דטכל לומר נוקי ממונא בחזקת מריה הלכך דיינינן בהו שודא אבל היכא שקנה ראובן כל נכסיו לשמעון וחזר שמעון בו ביום והקנה כל נכסיו לראובן ואין אנו יודעים מי הוא האחרון שזוכה בכל הנכסים לא דיינינן ביה שודא דלא דיינינן שודא אלא היכא שהספיקא בין מקבלי המתנה שאין לא' מהם יותר זכות בו מלחבירו אבל היכא שהספק בין הנותן למקבל וכל א' ולא' היה מוחזק בנכסיו תחלה מוקמינן לנכסי דכל חד וחד ברשותיה דהיינו בחזקתו הראשונה וה"מ במקרקעי א"נ במטלטלי ולא קיימי ברשותיה דחד מינייהו [אבל אי קיימא ברשותיה דחד מינייהו] מוקמינן להו בחזקתיה: לשון ריא"ז היו שניהם כתובים ביום א' או בשעה א' במקום שכותבים שעות בין שהיו שטרי כתובה בין שהיו שטרי מכר ומתנה בין שהיו שטרי הודאות והלואות בין שיש בהן קנין בין שאין בהן קנין הרי אלו דנין אותן ע"פ אומד ב"ר שב"ד אומדין דעתו של נותן למי היה חפץ להקנות תחלה וראוי לומר שלזה מסר שטרו תחלה או לזה הקנה תחלה אם הוא שטר שיש בו קנין והוא קודם לזכות והרי הוא כאילו שטרו קודם אע"פ שעדים מעידים שטרו של ראובן נכתב בתחלת היום ושטרו של שמעון נכתב בסוף היום ולא היתה הקדמה שעות בשטר ולא היה קנין בשטר אם אומדין ב"ד דעתו של נותן כי לשמעון מסר שטרו תחלה הוא קודם לזכות שהקודם במסירה הוא כקודם בזמן אם לא היה הדיין מומחה וממונה ע"פ ראש הגלות אינו רשאי לדון ע"פ האומד אלא הרי אלו חולקין בשוה שאין דין קדימה במטלטלין. וכן ביאר ר"ת: ג ועל האי דשני שטרות היוצאים ביום א' כתב הרא"ש דבשטר מכר או מתנה על שדה א' מיירי אבל שטרי הודאות והלואות היוצאים ביום א' חולקים והכא לא פליג שמואל:

עין משפט

א מיי' פ"ב מהל' מלוה ולוה הל' ט' [סמג עשין] צד טור ח"מ סי' קד רמ:

הגהות הב"ח

(א) לשכי כצ"ל: (ב) שלזה נמסר בבוקר ולזה נמסר כצ"ל:

דף צג.

הגהות חו"י

(א) נ"ב נ"ע:

נ"ב דהא לעיל בפ' סי' ש"מ ביאר הרי"ף ראיה זו דאי איתא דשמואל פליג אמתני' ה"ל להש"ס למיפרך ממתני' אשמואל כדפריך מברייתא ופריך הא מני ר"מ היא טי' ע"ש וצ"ע. (ג"א)

שוה לריך הכתובות אבל המשנה שאמרה וכן ג' שהטילו וכו' לא אמרה כן כשפחתו מעיקר הממון [הגה"ה פי' שחסרו מן המנין הראשון ע"כ]. או שנשאו ונתנו בממון והרויחו שיהא דינם שוה עם מאי דסליק מיניה אלא במה אמרה שיהא דינם שוה כגון שפסל המלך אותו מטבע ונפל בו הפסד או יתרון מצד שנוי המטבע אבל העיקר מהממון עדיין הוא במקומו עומד (אלא) [ולא] חסר מנינו כלום כמו שאבאר במקומו בסוף זו ההלכה [הגה"ה ומדפסיק ותני כך הן (חוקלים) [חולקין] משמע דבשתפותא כי האי גוונא לא צריכינן לא לכותבת ולא לשתי תפיסות אלא אפשטא דמתני' סמכינן כדתני סיפא זו נוטלת נ' וזו מנה וזו ששה של (זה) זהב ותו לא מידי ע"כ]. הרי ביארנו לך בימול דברי מי שרוצה להקשות עלינו וכבר ראיתי למי שביאר זאת ההלכה ואמר שמה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס אינו אלא על הבבא הראשונה שאמרה חולקין בשוה ושמואל שאמר (שעם) [שאם] שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע והמשנה שאמרה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות כך הן חולקים דינם שוה. ומה שבא רבה ועשה הפרש בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה הוא בא להודיע לנו מה חידש שמואל על דברי המשנה שלפי הנראה דברי שמואל משנה שלימה הם ומאי קמ"ל ונ"ל שיש להקשות עליו ולומר היאך תירצת על דברי שמואל אליבא דרבה ותשאר עליו קושיא אליבא דרב המנונא שאמר אין הפרש בין שור לחרישה ועומד להרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה ובזה אין שינוי בין דברי שמואל לדברי המשנה ועוד יש להקשות אם היה כדבריו למה לא הקשה הגמ' כדרכו ושמואל מתני' אתא לאשמועינן עוד יש להקשות עליו שדרך הגמ' בדבר כזה שהסיפא אינה מכוונת למאן דסליק מינה אלא למעלה מבאר אותה ואומר שמה שמדבר בו אינו חוזר למאן דסליק מיניה אלא ארישא דמתני' וממה שראינו מכאן שאינו מפרש ולא מדבר בה כלל נראה ודאי דסיפא למאן דסליק מיניה קאמר: **ועתה** נחזור לבאר זאת ההלכה והוא מאי דאמרי' אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע. אמר רבה מסתברא מלתא דשמואל בשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל בשלקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נותן לפי מעותיו וזה נותן לפי מעותיו: **וביאור** זה ששמואל ביאר לנו ששנים שנשתתפו והוציא א' מהם מנה וא' מאתים ולקחו בהם סחורה להתעסק בה ולהרויח ובשעה שנשתתפו נשתתפו סתם בלי שום תנאי הדין נותן שאם ירויחו בו או יפסידו יהיה לאמצע בשוה ולא יקח שום א' מהם חלק א' יותר על חבירו שאם היתה כוונתם שמי שיש לו יותר ממון יקח בריוח יותר היה להם להתנות בשעת השותפות ומאחר שלא התני ונשתתפו סתם נראה שכוונתם לחלוק בשוה אע"פ שיש לא' קרן יותר מחבירו אח"כ בא רבה ואמר מסתברא וכו'. ר"ל שדברי שמואל כמו שביארנום היינו בשלקחו שור להרישה ועומד לחרישה ר"ל שלקחו אותו כדי להרויח בו ויהיה הריוח לאמצע והסכימו בזה עד שאירע בו ריוח או הפסד אז ראוי שיחלוקו בשוה אם ריוח או הפסד לפי שהשותפות עדיין קיימת באופן הראשון שנשתתפו בו אבל אם לקחו שור לחרישה להרויח בו ואח"כ חזרו והסכימו עליו לשחיטה כי לא נראה להם שיהיה בו ריוח וע"כ הסכימו בו לשוחטו ויקבל כל א' חלקו אח"כ קודם ששחטו אותו נראה להם בו איזה ריוח וחזרו בהם שלא לשחוט אותו ואירע בו ריוח שמכרו אותו או הפסד שמת או נאבד ראוי שיחלקו הריוח או ההפסד לפי המעות כיון שבשעה שהסכימו להעמידו לשחיטה ולחלוק ולקבל כל א' חלקו כפי מעותיו נעקרה השותפות שהיה ביניהם לענין הריוח וע"כ אע"פ שלא שחטו אותו ראוי שיחלקו לפי המעות כאילו שחטוהו זה דעת רבה על דברי שמואל וראוי לך לדעת שמה שאמר רבה בשור לחרישה לאו דוקא קאמר בשור בלבד אלא ה"ה ג"כ בכל סחורה או בכל דבר שיהיה דומה לזה שאם לקחו אותו על מנת להרויח ואח"כ חזרו והסכימו לחלוק אותו ולקבל כל א' חלקו ה"ה ג"כ שיחלקו לפי המעות: **וחלק** עליו רב המנונא ואמר ששמואל במ"ש ב' שהטילו לכיס וכו' אינו עושה הפרש בין שור להרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה כי בזה ובזה הוא סובר שיחלקו בשוה מאחר שלקחו אותו ע"מ להרויח בו ויחלקו הריוח בשוה וכך הסכימו אז ואם אח"כ חזרו והסכימו לשחוט אותו כל א' יקח חלקו לפי מעותיו מפני שכבר נתבטלה השותפות אבל אם קודם ששחטו אותו אירע שנראה להם בו ריוח ומכרו אותו והיה בו ריוח או מת או נאבד באופן שיבא בו הפסד ראוי שיחלקו בשוה כמו שהסכימו בשעת לקיחתו כי בדבור בעלמא שאמרו לשחטו לא תתבטל השותפות שהסכימו בראשונה אלא יחלקו בשוה

זו בהגיעו אליו. הנה נגלה לך בימול קושיא זאת. וכבר ראיתי לקצת מפרשי זאת [הסוגיא] שאמרו שמה שאמרה המשנה וכן ג' שהטילו לכיס שהוא להשוותו אל השער הא' מהמשנה שהוא חולקים בשוה. וששמואל באמרו ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה ק"ק השכר לאמצע. והמשנה שאמרה וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים כך הם חולקים בשער א' דברו ודין א' דנו ובא רבה וחלק בין שור להרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה להראות בו תוספת ענין על מה שאמרה המשנה כדי שלא יהיו דברי שמואל לריק בלא חידוש שאין ראוי שיבא שמואל לשנות דברי המשנה מבלי תוספת חידוש: והנה נאמר לבעל סברא זו הניחא לשמואל אליבא דרבה שניצול מטענה זו ומה תעשה לדעת רב המנונא שאינו מחלק בין שור לחרישה ועומד לחרישה ובין שור לחרישה ועומד לטביחה האם רב המנונא יסבול שיהיה שמואל בא לחזור ולשנות דברי המשנה מבלי חידוש ואין לו תשובה בזה. ועוד מפני מה הגמ' לא הקשה זה לומר ושמואל מתני' אתא לאשמועינן כמו שדרכו לומר כן בשאר המקומות שהיה הנגלה שלהם כך וגם בזה אין לו תשובה. ועוד הנה מצינו רז"ל בעלי הגמ' כשמוצאין מאמר מצטרף אל דבר א' ולא קאי אמאי דסליק מיניה אינם מעלימים עין ממנו אלא מדברים בו ומבארים אותו דלא קאי למאי דסליק מיניה אלא חוזר הוא אל תחלת הדברים שקדמו ואם דבר זה לא קאי אלא על השער הא' שקדם מה זה היה לגמ' שלא עוררנו על זה ולא פירש אותו והנה אין לו בית מנוס לקושיא זו. וכבר ראיתי הרבה פירושים להלכה זו בטלים שאם באתי לזכרם ולהשיג עליהם יארכו הדברים בזה ולא יהיה התועלת כשיעור הטורח. וכשאנו מעמידים אותו האמת הנה כבר נדחה מה שאינו אמת מלפניו ואין צורך באריכות הדבר במה שאין בו תועלת ואחזור אל ביאור שמעתא זו שאמרה אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו השכר לאמצע אמר רבה מסתברא מלתיה דשמואל כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקח שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. פי' ששמואל הודיענו בזה ששנים שנשתתפו והוציא הא' מנה והב' הוציא מאתים וקנו בכל סחורה להסתחר בה לתועלת הריוח הואיל וגמרו השותפים ביניהם ולא התנה א' מהם על חבירו שיהיה לו איזה יתרון הנה חיוב שיחלקו הריוח וההפסד לחצאין בשוה ולא יהיה א' מהם יתרון על חבירו בשום דבר לפי שאם היתה כוונת א' מהם שיהיה לו יתרון בשום דבר על חבירו היה מתנה על זה ולא היה אפשר לו להתרשל בזה ואע"פ שהממון מתחלף בכמות ואמר רבא שדין זה שאמר שמואל א"א להיות אלא אם קנו ד"מ שור לחרישה ועומד לחרישה שכיון שקנו אותו לעצם הריוח ותקות ההנאה על צד השותפים ונשארו בעצתם זו עד שמכרוהו או אירע בו מה שאירע הראוי כפי האמת שיהיה הריוח וההפסד ביניהם להצאין לפי שהשותפות קיימת ביניהם על מצבת הראשון אבל אם קנו אותו לענין הריוח וההסתחרות כדרך השותפים ונתהרטו מזה לפי שלא נראה להם שיהיה בו ריוח או לסיבה אחרת והעמידוהו לשחיטה להלקו להלקים לעשות כל א' מהם בחלקו כרצונו אם במכר או בזולת זה צד שותפות או לאכילה ואח"כ נזדמן להם בו ריוח קודם ששחטוהו ומכרוהו אין ראוי לחלוק הריוח אלא לפי הממון. וה"ה אם מת או אירע בו איזה הסרון שיתחלק גם ההפסד כפי מה שפרע כל א' מהם בדמיו הואיל ונגמרה השותפות שהיתה ביניהם בענין הסחורה והעמידוהו לעשות כרצונם בגופו על בלתי דרך השותפות לפי שכיון שנתרצו להעמיד אותו לחלק את גופו א"כ ראוי שתהיה דין חלוקתם בו שיקח כל א' מהם בגופו כפי מה שפרע בדמיו כאילו קנה אותו מתחלה על דעת לחלקו שאין ראוי להלקו אלא כפי מה שפרע בו כל א' מהם בדמים. זו היא סברת רבה. וראוי שתדע שמה שאמרו שור לחרישה אין הכוונה בו שדין זה לא יהיה אלא בשור בלבד אלא כן הדין בכל מין סחורה. ואמנם אומרו שור לחרישה שיהיה משל לכל מיני הסחורות שאם נקנו על צד השותפות ואח"כ נתהרטו השותפים מהשותפות בהם והעמידו אותם לחלקם לחלקים שיעשה כל א' מהם לבדו בחלקו כרצונו מבלי דרך שותפות בזה נחלקו רבה ורב המנונא. ודעת רבה בזה כמו שזכרנו וחלק עליו רב המנונא בזה ואמר שמה שאמר שמואל ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אינו בדוקא כמו שהעמיד רבה אלא אפי' קנו שור לחרישה ועומד לטביחה השכר לאמצע שכיון שאם היתה עיקר הקנייה על דעת השותפים בדרך הסחורה ותועלת הריוח נתחייב לחלוק הריוח ביניהם לחצאין בשוה אפי' שנתהרטו מצד השותפות בו והעמידוהו לשחיטה או לעשות בגופו כרצונם לא תתבטל השותפות מביניהם בסחורה או ישחטו אותו

א מיי' פ"ה מהל' זכייה: סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רנ:

שמוכיח מתוכו דהיינו מסוף היום דהא שטר שכתוב בו בניסן סתמא אינו טורף מן המשועבדים אלא מסוף ניסן כדמוכח בסמוך ואפילו באו עדים שבראש החדש לוה ספרי אינו טורף מן המשועבדים אלא בשביל קול השטר ואין לו קול אלא מן הזמן שמוכיח מתוכו וכ"ש לגבות מבני חרי מיהא לימא שודא דהא לגבי תרי זה שלוה מזה תחלה זכה ליתא דכיון שזמנו של ראשון אינו ניכר מתוך השטר הוה ליה כמלוה על פה ובמלוה על פה ליכא דין קדימה וכמו שכתבתי למעלה דמלוה על פה מוקדמת ומלוה על פה מאוחרת כשבאו לגבות כאחת חולקין הילכך בשטרי הודאות והלואות ודאי חולקים אא"כ הם שטרי הקנאה

נר מצוה

דמשעת קנין שעבד נפשיה ובהנהו ודאי לא איירי הכא דהא ליכא למיתי בהו מטעם דעדי חתימה ועדי מסירה דאפילו רב מודה בהו דעבדינן שודא דהא לא שייכא חלוקה אלא בשהקנה לשניהם כאחד דהוויא מילתא דלא שכיחא וכמו שכתבתי למעלה אבל רבינו חננאל ז"ל סובר דאפילו בהודאות והלואות אמרה שמואל וקי"ל כוותיה וכן דעת הרב בעל העיטור ז"ל והראשון נראה עיקר: אימיה דרמי בר חמא כו'. לא נודע למי מסרה תחלה שטר המתנה: אטו בירושלים יתבינן. כלומר והא בשטר זה אין כתוב שעה ואינו עשוי כמו שעושין בירושלים דכותבין שעות שאילו היתה השעה כתובה בשטר אע"פ שאין אנו יודעין למי נמסר ראשון תולין שלמוקדם נמסר תחלה שקדימת השעות במקום שנהגו לכתבם הרי היא בקדימת הימים בכל מקום אבל כאן כיון שלא הקפידו בני המקום לכתוב שעות גילו מנהגם שאין הולכין אחר הקודם לבו ביום ושניהם שוין: שודא דדייני. כר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי ולי נראה שזה היה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: אמר ליה אנא נמי תהוי לידי שודא דדייני. וכיון שפסקתי אני הדין שוב אין (א) כח להוציא מידו שהרי ינא מב"ד זכאי בשודא דדייני: חדא דאנא דיינא. כתב רש"י ז"ל ע"פ ריש גלותא וישיבה ולאו למימרא דרב ששת לא היה ראוי לב"ד דהא מומחה היה ומי שהוא מומחה דינו דין אע"ג דלא נקיט רשות מריש גלותא וכדמוכח בפרק *זה בורר (דף כג) אלא ה"ק ליה חדא דאני מומחה וגדול ממך וכיון דשודא שיקול הדעת הוא שיקול הדעת במקום דאיכא גדול לא כלום הוא: ועוד דמעיקרא לאו בתורת הכי אתית ליה. לא אמרת טעם שלך משום שודא דדייני אלא משום דקדים בחתימה כר"מ ובזו טעית דהא לאו בירושלים יתבינן: האי עובדא כו' דאי אית בה קנין הוה קיימא בידיה דמאן דקדים אפילו שעה אחת. כלומר וכיון דאיכא סהדי

רש"י

[דף קב ע"א] אימיה דרמי בר חמא. מתנת בריא היא ולא נודע למי מסרה תחלה הספר מתנה: אטו בירושלים כו'. וכיון דאין בני המקום מקפידין לכתוב שעות גילו מנהגם שאינם הולכין אחר הקודם שבשעות ושניהן שוין: ואלא מר מאי טעמא עבד הכי. כיון דשוין הן הוה ליה למימר יחלוקו: שודא דדייני. כדפרישית לעיל ונראה לי שזה חביב לה יותר וקדמה ומסרה לו תחלה: אמר ליה אנא נמי תיהוי שודא דדייני. דכיון שכבר פסקתי את הדין אין לך להוציא מידו: דאנא דיינא. ע"פ ריש גלותא וראש ישיבה: לאו בתורת הכי אתית. לא אמרת טעם שלך משום שודא אלא משום דקדם בחתימה וכתיבה ובזו טעית

הגהות הב"ח (א) נ"ב לך:

הכותב* (א) °אימיה *דרמי בר חמא *בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא ולאורתא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסי אתא רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסי אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן אמר ליה מאי טעמא עבד מר הכי אמר ליה ומר מאי טעמא עבד הכי אמר ליה משום דקדים אמר ליה אטו בירושלים קיימינן דכתבינן שעות ואלא מאי מר טעמא עבד הכי אמר ליה שודא דדייני אנא נמי שודא דדייני עבדי אמר ליה חדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי אתית ליה א האי עובדא דאימיה דרמי בר חמא מתנת בריא היא בשטרא בלחוד בלא קנין כדתנן* נכסים שיש להן אחריות נקנין בכסף בשטר ובחזקה דאי אית ביה קנין הוה קיימא בידיה דמאן דקדים אפילו שעה אחת וכבר פרישנא עיקרי הדא שמעתא פירושא רויחא בלשון ערבי וכתיבנא לה בסוף

קדושין דף כו.

הגהות חו"י (א) עי' בהי"ף ב"ב דף רפ"ה ע"א:

א כתב ר"ח ז"ל קבלה בידו דשודא דדייני דוקא במקרקעי ודוקא בדיין מומחה דהא רב ששת גברא רבא הוה ואמר ליה רב נחמן שאינו דיין לעשות שודא דדייני ונראה דגבי מטלטלי נמי שייך שודא דדייני כי הסיא דגיטין וכאן אמרי' מה שירצה שליש יעשה וקרי ליה בשמעתין שודא דדייני וכתב הרא"ש ז"ל וד"ח אמר בשודא דדייני הבא לפני הדיין אבל הסיא דשליש עליו היה מוטל לעשות שודא דדייני: וכתב הר"ם דלא עביד שודא דדייני אלא גדול הדור ומומחה לרבים אבל רבינו ברוך כתב דהכי קאמר ליה כיון דאנא דיינא שקבלתי מריש גלותא שודא שלי אינה כנגד שודא שלך אבל במקום אחר כל הדיינים יכולים לעשות שודא:

לא נמצא כפי' זה מרב ז"ל בפ"ק דסנהדרין דף ה. מפורש שם דגם כי לא נקיט רשות דייני דין (ג"א)

תמים דעים | העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי | הרמ"ע כפאנו

אתו ויחלקו ביניהם לחצאין אבל כל זמן שהשור קיים ולא נשחט או אותה סחורה קיימת ולא נחלקת אין השותפות שביניהם מתבטלת בדברים בעלמא בלבד וע"כ אם נראה להם בו ריוח ומכרוהו קודם שיחלקו אותו יחלקו הריוח שלו או ההפסד בשוה כפי עיקר השותפות לא כפי הממון: אח"כ באנו להקשות על רבה שאמר בשור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו באמרו מיתיבי ב' שהטילו לכיס זה ק' וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותשובתו דרבה ופריק לא בשור לחרישה ועומד לחרישה. ואקשי' אבל שור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו א"כ אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה בד"א כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו. (ופירוש) [ופריק] ה"נ קאמר בד"א כו': אח"כ באנו להקשות על עיקר דעת שמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואמרנו תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הם חולקים כלומר כפי מעות כמו שכבר ביארנו מאי לאו הותירו הותירו ממש פחתו פחתו ממש ופי' קושיא זו שאנחנו מצאנו משנה זו שדנה בג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים שחולקים לפי מעות ואם היה פי' הותירו או פחתו כפי הנגלה ממנו שהם נשאו ונתנו והרויחו או נשאו ונתנו והפסידו הנה שותפות נשארת על מתכונתה כמו שור לחרישה ועומד לחרישה והנה דנה במשנת בה שחולקים לפי מעות ועמ"ה הקושיא זה על עיקר דברי שמואל שאמר השכר לאמצע בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואע"פ שהברייתא מסייעת לשמואל והיא הברייתא שקדם זכרה במיתיבי עכ"ז הקושיא עליו קיימת שאומרים לו היכי שבקת מתני' ועבדת כברייתא וע"כ אין לו התנצלות במה שבברייתא [איתא כוותיה] ופריק ר"נ משמיה דרבה בר אבוה אעיקרא דשמואל אליבא דתרווייהו זוזי חדתא פחתו אסתירי דצנייתא ופי' דקושיא זו שאנחנו מצאנו משנה זו שדנת ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים שחולקים לפי מעות ואם היה פי' היתירו או פחתו*) פרוק זה הוא שהמשנה זו אינה מדברת בהותירו ממש ולא בפחתו ממש כלומר שקנו בק' ומכרו בק"נ או שקנו בק"נ ומכרו בק' לא דברה אלא באם היה גוף הממון קיים ולא אירע בו לא תוספת ולא חסרון אלא שנשתנה עליו המטבע לבד ונולד בו תוספת או חסרון מצד שנוי המטבע לא מחמת הסחורה והשותפות הואיל והדבר כן הנה השותפות לא עשה בזה לא רושם ולא פעולה לפי שאם היו נשארים בלא שותפות והיה ממון כל א' מהם מרובים על מתכונתם היה מגיע לו בו מן הריוח וההפסד כמו שהגיע עתה אחר השותפות וע"כ אם נחלקו ראוי שיקח כל א' מהם ממונו כאשר הוא ויעשה בו מה שירצה ועלת הפירוק בזה על עיקר דבר דשמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא. וא"ת מפני מה אמרת שהקושיא היא על עיקר דברי שמואל אליבא דתרווייהו ומה היא הסיבה המונעת שתהיה הקושיא על דברי רב המנונא בלבד הואיל ואין לא חולקין לפי מעות אבל רבה אין עליו קושיא כיון שסובר בשור לחרישה ועומד לטביחה שהוא לפי מעות יכול הוא להעמיד המשנה בזו י"ל שזה נמנע לב' סיבות. האחת שאין ראוי שהמשנה תעזוב הדרך האפשרי הנהיג בין העולם במיני השותפות ר"ל שור לחרישה ועומד לחרישה ולא תכוין לדבר אלא על שור לחרישה ועומד לטביחה בלבד מבלי שיצטרף עמו שור לחרישה ועומד לחרישה שאם זו היתה כוונה היתה מפרשת זה בפירוש כלומר שלא היתה אומרת אלא כך. וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים ולקחו שור לחרישה ועומד לטביחה כך הם חולקים והואיל ולא פירשה כן אין שום אדם יכול לתוציא הדברים ממשמעותן בכלל ולהעמיד אותם בזולת ממשמעותן שמשמעות דברי המשנה הם בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לטביחה לא יתפרש בה אלא על דרך הרוחק. ומה שאמרנו על הברייתא מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה אין כוונתנו בזה אלא מאי לאו אפי' שור לחרישה ועומד לטביחה שהרכבנו השורש על העיקר ועשינו אותו מאמר כולל לשני הענינים. ותירץ ואמר לא בשור לחרישה ועומד לחרישה בלבד שהוא עיקר המשמעות. והסיבה הב' היא שאפי' היה אפשר לנו לפרש דברי המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד ולא שור לחרישה ועומד לחרישה היה נמנע ג"כ לומר שהקושיא הוא לרב המנונא לבדו ולא לרבה עמו שאם היה כן היה ראוי לגמ' לומר לשון הקושיא כך תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותיר או פחתו כך הם חולקים בשלמא לרבה מוקי לה בשור לחרישה ועומד לטביחה אלא לרב המנונא קשיא וכיון שלא אמר כן הגמ' ידענו שהקושיא אינה מיוחד לרב המנונא לבדו ולא לרבה אלא הקושיא לשניהם יחד בעיקר דברי שמואל: ולענין פסק הלכה במה שחלקו בו רבה ורב המנונא בכאן הנכון אצלי שהלכה כרב המנונא מג' סיבות. הא' שרבה לא אמר מאמר מפי השמועה אלא אמר מסתברא ורב המנונא לא אמר מסתברא אלא אמר מאמר מפי השמועה כמו שקיבל כפי' דברי שמואל. והב' שהברייתא מסייעת לרב המנונא ורבה הוצרך לשנותו ולתקן דברי הברייתא עד ולשנותה שתשוב להיות מסכמת עמו בכל כיוצא בזה אנו אומרים ואשנויי רחיקי ניקים ונסמוך. הג' שדברי רב המנונא יותר קרובים אל האמת נאותים כפי השכל. זהו פי' הלכה זו העמיקה כפי האמת. וכבר עזרני הש"י לגלות סודותיה ולפתוח שעריה ולו יתברך השבח וההודאה תמיד:

אימיה דרמי בר חמא בצפרא כתבתינהו לנכסה לרמי בר חמא לאורתא כתבינהו לעוקבא בר חמא אתא רמי בר חמא לקמיה דרב ששת אוקמיה בנכסיה אתא מר עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן אוקמיה בנכסים אתא רב ששת לקמיה דרב נחמן א"ל מאי טעמא עבוד מר הכי א"ל ומאי טעמא עביד מר הכי א"ל משום דקדים. א"ל אטו בירושלים אנן דכתבי שעות ואלא מר מ"ט עביד הכי א"ל שודא דדייני א"ל אנא נמי שודא דדיינא חדא דדיינא אנא ומר לאו דיינא הוא ועוד מעיקרא לאו בתורת הכי נחתת. ע"כ לשון המאמר וכבר ראיתי אותו קשה אצל קצת החכמים. וכבר נשאל עליו גאון ז"ל והשיב תשובה ארוכה אלא שכוונתם הם אלו וזה שהוא שפט בדעתו במה שאמרה המשנה היו כלם יוצאות ביום א' כל הקודמת לחברתה אפי' שעה אחת זכתה שהיא בכל העולם ואין הפרש בזה בין ירושלים לזולתה ושזה המעשה של אימיה דרמי בר חמא שחלק לו בין ירושלים לשאר ארצות אמר שאינו אמת ושהוא לא ידון בו כלל לפי שהוא אצלו חלש אין בו מן הכח מה שיוכל לדחות דברי המשנה שאמרה כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה לחייב היותו אצלו חלוש לפי שדעתו בו שהוא כמעשה שבפ' מי שמת. וכשראה אותן מתחלף ממנו אמר שהוא משובש לסיבת חילופו ונתחייב בזה אצלו היות נרחק מלעשות בו מעשה אלו הן כוונות עניני אותה תשובה בקיצור ועיינתי בה ומצאתיו מאמר נמנע ובלתי ראוי לסמוך עליו כמו שאבאר וזה שהמעשה הזה אינו אותו המעשה שבפ' מי שמת ויתבאר זה מכמה פנים: הא' שאם היה זה המעשה בעצמו שבפ' מי שמת לא היה דן בו רב ששת בדין קדימה לפי שידוע הוא ומפורסם שמתנת ש"מ המאוחר הוא הזוכה בהו ולא

*) אולי צ"ל או פחתו ממש כדלאמרת לך פירוק על זה כו'.

המוקדם

בשוה הריוח או ההפסד זהו דעת רבה ורב המנונא אליבא דשמואל. אח"כ הקשו על רבה על מ"ש בשור לחרישה ועומד לטביחה שיחלקו לפי המעות ואמרו מיתיבי ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה ותיובתא דרבה ותירץ לא בשור לחרישה ועומד לחרישה והקשו בשור לחרישה ועומד לטביחה מאי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו אי הכי אדתני סיפא לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ליפלוג וליתני בדידה בד"א כשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה אבל לקחו שור לחרישה ועומד לטביחה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו: ותירץ הכי קאמר בד"א וכו' אח"כ הקשו על שמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא ואמרו תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות הותירו אי פחתו כך הם חולקים ר"ל לפי מעות כמו שביארנו מאי לאו הותירו הותירו ממש פחתו פחתו ממש: וביאור קושיא זאת היא שמשנתינו זאת משמע ששלשה שהטילו לכיס כו' חולקים לפי מעות ושמואל אמר השכר לאמצע וקס"ד פי' הותירו ופחתו כגון שלקחו איזו סחורה והרויחו בה או הפסידו בה א"כ קשיא לשמואל ואע"פ שברייתא מסייע ליה לשמואל שאמרה ב' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אפ"ה קשה עליו היכי שבק מתני' ועבד כברייתא: ותירץ רב נחמן מעיקרא מימרא דשמואל אליבא דתרוייהו מאי הותירו זוזי חדתי פחתו איסתירי דציניאתא ר"ל שהמשנה אין כוונתה פחתו פחתו ממש או הותירו הותירו ממש כגון שלקחו סחורה והרויחו בה או הפסידו בה אלא כגון שעיקר הקרן בעצמו והמעות של השותפות עדיין הוא קיים לא תיתיר ולא חסר אפי' דינר א' אלא שנפסל אותו המטבע ואירע במעות ריוח או הפסד בשביל שינוי אותו המטבע ועל זה האופן אמרה ראוי שיחלקו לפי המעות לפי שאם עדיין לא נשתתפו ואירע שינוי המטבע והיה כל א' ממונו בידו היה הריוח וההפסד לפי ממון כל א' וא' ה"ה אם רצו לחלוק אותם המעות ראוי שכל אחד יקבל מעותיו כמו שהן אם בריוח או בהפסד ובזה מתורצת הקושיא לשמואל בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא וא"ת היאך אפשר שהקושיא שהקשו על שמואל היא בין אליבא דרבה בין אליבא דרב המנונא והרי אין ראוי שתהיה כ"א אליבא דרב המנונא בלבד שהוא סובר אליבא דשמואל שלעולם אין חולקים לפי מעות אבל אליבא דרבה אין עליו קושיא לפי שהוא סובר בשור לחרישה ועומד לטביחה שחולקים לפי מעות ולדעתו בהכי מתוקמא מתני' נוכל להשיב על זה ולומר שלא יוכל להיות זה מב' צדדין. הא' לפי שאין ראוי אלא רחוק הוא להעמיד המשנה בדבר שאינו מצוי בלקחו שור לחרישה ועומד לטביחה שהוא מלתא דלא שכיחא אלא ודאי שהיא מדברת בדבר המצוי שהוא בשור לחרישה ועומד לחרישה שאם כוונת המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד היה לה לפרש ולומר ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות ולקחו שור לחרישה ועומד לטביחה כך הן חולקים ובמה שראינו שדיבר הסתם ולא זכרה פרט הדבר הזה נראה שאינה מדברת אלא בשור לחרישה ועומד לחרישה שהוא דבר מצוי ראיה לדבר שכשהקשינו על רבה מהברייתא ב' שהטילו לכיס וכו' רצינו למימר מאי לאו בשור לחרישה ועומד לטביחה כלומר מאי לאו אפי' בשור לחרישה ועומד (לטיבפה) [לטביחה] כי אין להוציא אותה מכל וכל מן הפשט המצוי ולומר שאינה (מוברת) [מדברת] בשור לחרישה אלא שהוא דרך כלל לשתי המציאות ואפ"ה תירץ ואמר לא בשור לחרישה ועומד לחרישה בלבד ולא בשור העומד לטביחה מפני שהוא דבר שאינו מצוי. א"כ ע"כ ראוי ג"כ שנעמיד משנתינו בשור לחרישה ועומד לחרישה שהוא דבר מצוי. הצד השני הוא שאפי' את"ל שנוכל להעמיד המשנה בשור לחרישה ועומד לטביחה בלבד אפ"ה אין להעמיד הקושיא אליבא דרב המנונא בלבד ולא אליבא דרבה אלא אליבא דתרוייהו דאל"כ היה לו לבעל הגמ' לומר תנן וכן ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים והותירו או פחתו כך הן חולקין. בשלמא לרבה מוקי לה בשור לחרישה ועומד לטביחה. אלא לרב המנונא קשיא ומאחר שלא אמר כך ראיה שאי אפשר להעמיד הקושיא אליבא דרב המנונא ולא אליבא דרבה אלא אליבא דתרוייהו בביאור דברי שמואל. ופסק ההלכה במה שחלקו רבה ורב המנונא בביאור דברי שמואל ראוי שתהיה הלכה כרב המנונא (משני) [משלשה] צדדים. הא' לפי שרבה לא אמר מפי שמועה אלא אמר מסתברא ורב המנונא לא אמר מסתברא אלא מפי שמועה והוא מה שביארנו בדברי שמואל. ועוד שהברייתא מסייעא ליה לרב המנונא ורבה הוצרך לתרץ על עצמו ולישב הברייתא שתתישב כמותו ובדבר כזה ראוי לומר אשנויא ניקום ונסמוך. ועוד שמאמר רב המנונא מקובל יותר לפי השכל. זהו ביאור הלכה זאת לפי היושר והאמת:

ההלכה השלישית

אמיה דרמי בר חמא בצפרא וכו' עד מעיקרא לאו בתורת הכי נחתת. כבר ראיתי זאת ההלכה שהיא קשת העיון אצל קצת החכמים ונשאל עליה גאון אחד. והשיב בה תשובה ארוכה חוץ מהכוונה וזאת היא תמצית תשובתו שהוא סובר כדברי המשנה שאמרה היו כולן יוצאות ביום א' כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה שדין זה נוהג בכל העולם בשוה בלי שנוי ואין הפרש בין ירושלים ובין שאר ארצות. ואמר שזה המעשה של אמיה דרמי בר חמא שעשה רב נחמן הפרש בין ירושלים לשאר ארצות אינו עיקר ושאין ראוי לדחות דברי המשנה שאמרה כל הקודמת את חברתה אפי' שעה אחת זכתה מפני מעשה זה של ר"נ לפי שזה המעשה משובש הוא וע"כ אין ראוי לסמוך עליו וכוונתו שהוא סובר שזה המעשה של רמי בר חמא שנזכר בכאן הוא המעשה בעצמו שנזכר בבתרא פ' מי שמת ולפי שראה שב' מעשיות אלו יש הפרש ביניהם בדבריהם ע"כ אמר שזה המעשה הוא משובש ואין ראוי לסמוך עליו: זאת היא כוונת הגאון בתאי שמעתא בקצור ועיינתי בה ומצאתיה סברא בלתי נכונה. ואין השכל סובל סברתו בזה כי (דהויה) [דהויה] היא. ולפי שזה המעשה שנזכר בכאן אינו כמעשה של ב"ב וזה נבריח אותו מב' צדדין. הא' שאלו היה המעשה הזה הוא המעשה האחר בעצמו לא היה רב ששת דן בו לזכות רמי בר חמא בעבור הקדימה כי דבר ברור הוא שבמתנת ש"מ המאוחר הוא זכאי בירושה יותר מהקודם ודין פשוט בזה לא נעלם מרב ששת. ועוד שאם היה כן היות שניהם ענין א' לא היה משיב רב נחמן לרב ששת אנא שודא דדייני רק היה משיב לו כמו שהשיב בבתרא הכי אמר שמואל כל שאילו עומד חוזר חוזר במתנתו וממה שראינו שלא השיב לו כך אלא השיב לו בשודא דדייני יש ראיה שמתנה זו של כתובות היתה מתנת בריא ומעשה דפ' מי שמת היתה מתנת ש"מ גם ראיה לזה שבכאן לא הזכיר באמיה דרמי שמתה ובבתרא הזכיר בפירוש ומתה. ועוד שלשם השיב רב ששת לר"נ אי משום דהדרא בה הא שכיבא והשיבו ר"נ הכי אמר שמואל וכו'. והצד הב' שהמעשה שמביא בכאן הכתיבה לרמי בר חמא היתה בצפרא ולרב עוקבא היתה באורתא. ואלו מעשה של בתרא

הכתיבה

סהדי דרמי בר חמא הוה קדים לדידיה יהבינן דמשעת קנין קנה : הנהו תרי שטרי. פירש"י ז"ל דשני שטרי מכר היו מקרקע אחד ואוקמיה רב יוסף לההוא דה' בניסן בנכסי ואמר ליה ההוא דבניסן סתמא לכתוב לי מר טרפא לטרוף מן המשועבדים מאייר ואילך מחמת אחריות והדר ליה דיכלי לקוחות למימר ליה את בר חד בניסן את ושטרך מוקדם ושלא כדין נטלה ממך : מאי תקנתיה. דהאי. נכתבו הרשאה להדדי. יבקש מאת חברו בר חמשה בניסן וימסור לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו וילך זה לטרוף לקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את יאמר להם אני בא לטרוף בשביל מעות של חמשה בניסן שהרי לשניהם מכרה באחריות ואני בא בהרשאה עליכם מכחו ואם יאמרו לו הוא קודם ואת בר כ"ט בניסן היית אומר להם אני בא מחמת עצמי ולפי פי' זה לשון הנחתי לך מקום לגבות ממנו לאו דוקא והרמב"ם ז"ל כתבה (ב) בפכ"ב מהלכות [מלוה ולוה] בשטרי הלואה וכתב הרשב"א יש מי שאומר במי שמכר לשנים ולאחד פירש בשטר בכ"ה בניסן ולשני כתב בניסן סתמא אין בע"ח יכול לטרוף מאחד מהם וכ"א מהם יכול לדחותו אצל השני לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו. ואינו דא"כ כל אדם יהיו עושים כן ויערימו להפסיד מבע"ח בכענין זה אלא מהאי דכתב בניסן סתמא גבי וטעמא דמילתא משום דשדות שניהם משועבדים לבעל חוב אלא שהתקינו להם חכמים שאין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין א"כ עליו לברר שהוא משועבד במקום בני חורין ועליו הראיה הילכך זה שהוא סתם ידו על התחתונה כך נראה לי

נר מצוה

שסה בסוף הדא מסכתא. הנהו תרי שטרי דאתו לקמיה דרב יוסף א חד הוה כתוב ביה בחמשה בניסן וחד הוה כתוב ביה בניסן סתמא אוקמי' רב יוסף לההוא גברא דחמשה בניסן בנכסי אמר ליה אידך ואנא אפסיד א"ל את ירך על התחתונה אימור בר עשרין ב ותשעה בניסן את אמר ליה וניכתוב לי מר טירפא מאייר ואילך (א) מצי אמר לך את בר חד בניסן את והנחתי לך מקום לגבות ממנו מאי תקנתיה ליכתבו

שסו הרשאה זה לזה: **מתני'** ג מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מיד הלוקח והראשונה מיד השניה והלוקח מיד הראשונה וחוזרות חלילה עד שיעשו ג פשרה ביניהם וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב:

גמ' וכי כתבה ליה הכי מאי הוי והתניא האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום הכא במאי עסקינן בשקנו מידה וכי קנו מידה מאי הוי תימא נחת רוח עשיתי ד לבעלי מי לא תנן לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה °מקחו בטל אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי

רש"י

דלא בירושלים אנן : הנהו תרי שטרי. של מכר שילאו על שדה אחד : טרפא. ליטרוף מלקוחות מאייר ואילך שהרי באחריות מכרה לי: יכלי למימר ליה. לקוחות את בר חד בניסן את ושטרך קודם ושלא כדין נטלה ממך: מאי תקנתיה. דהאי יכתבו הרשאה זה לזה יבקש מאת חבירו בר ה' בניסן שימסור לו שטרו ויכתוב לו הרשאה עליו וילך ויטרוף מלקוחות ואם יאמרו לו בר חד בניסן את אז יאמר בשביל הך דבר ה' בניסן אטרוף ואם יאמרו הוא קודם ובר כ"ט בניסן את יאמר אטרוף בשביל עצמי : **מתני'** ומכר את שדהו. המשועבד לכתובתה: הראשונה. שנשאת תחלה: השניה מוציאה. כשימות בעלה: וכן בעל חוב. מפרש בגמ': **גמ'** בשקנו מידה. אז הוי כאילו קנו מגוף הקרקע מידה: מקחו בטל. לגמרי אפילו בחיי הבעל ובב"ב מוקי לה באחת מאותם ג' שדות או שייחדה לה בכתובתה או כתב לה בכתובתה או שהכניסה לו שום משלה : לא

טעם הענין עכ"ל אבל ראיתי כתוב בתשובה שהרמב"ן ז"ל כתב בתשובה בלוה שמכר קרקעותיו לשלשה בני אדם ולא נתפרש בשטריהם זמן ובא מלוה לטרוף וכל אחד מדחה אותו לומר אני מוקדם והנחתי לך מקום לגבות שעליו להביא ראיה ואם לא הביא אינו טורף כל עיקר ותמהני היאך אפשר דהא מסקינן בסמוך בגמ' (דף צה.) דהיכא דאשתדוף בני תרי טריף ממשעבדי כל היכא דליכא למימר איהו דאפסיד אנפשיה וכתבה הרי"ף ז"ל בפ' הנזקין (סי' תפג) אלמא דכי אמרינן דאין נפרעים מנכסים משועבדים כל מקום שיש נכסים בני חורין היינו דוקא בדאפשר לגבות מבני חורין הא לאו הכי גובה ממשועבדים ואע"פ שבשעה שלקח היה ראוי לגבות מבני חורין והכא נמי כיון שאי אפשר לגבות כלל לאישתדוף דמי ורצה מזה גובה ורצה מזה גובה ומשם ראוי ללמד דין זה: **מתני'** ומכר את שדהו. המשועבד לכתובתה: הראשונה. שנשאת תחלה: השניה מוציאה. כשימות בעלה: וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב. מפרש בגמרא: **גמ'** בשקנו מידה. ואמרינן בהכותב (דף פג.) דהיכא דקנו מידו מגופה של קרקע קנו מידו: כתב לראשון. שטר מכר על שדה אחת: ולא הודית באותו מכר וכתב שטר אחר ללוקח שני על שדה אחרת וחתמה לו: אבדה כתובתה. אם אין שם בני חורין שהרי הראשון אומר לה הנחתי לך מקום לגבות הימנו והשני ג"כ אומר לה לא מלית אמרת דלנחת רוח חתמת במכירתי דהא חזינן דלראשון לא עשית נחת רוח לבעליך. וכ"ת ולמה ליה לראשון חתימה דילה כיון דאיכא קרקע אחר כשיעור כתובתה. לאו קושיא היא דהא כ"מ דאיכא דאיסתדיף בתרא דטריף מקמא כדמסקינן הכא בגמרא דאישתדוף בני תרי טריף ממשעבדי. א"כ דאיכא למיחש דלמא אתי בע"ח מוקדם ויטרוף שדה זו וזיל תחזור עליו הלכך כיון שיש צורך בחתימה ולא חתמה הדבר מוכיח שאין זו חוששת לנחת רוח של בעלה והרמב"ם ז"ל כתב דין זה בפרק י"ז מהלכות אישות וכתב שם שלא כתבה ולא הסכימה למעשה הראשון ונפסד המכר. ונראה מדבריו דדוקא בשנתבטל המכר הראשון מחמת שלא חתמה הוא שיש לנו הוכחה שאינה חוששת לנחת רוח של בעלה אבל בשנתקיים המכר אפשר לה לומר לא הוצרכתי לעשות לו נחת רוח והוא תימה דבגמ' מייתי להא למיפשט בעיין דאישתדוף בני תרי מהו לטרוף ממשעבדי ואמרינן נהי דאבדה כתובתה משני

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א ונראה בעיני שאין זה יכול לכוף את חבירו שיכתוב לו הרשאה אם לא ירצה אלא אם קנה חבירו עוד שדה א' מן המוכר מניסן ואילך שהוא בא עליו עכ"פ יאומר לו אם שטרי שכתוב בניסן סתם הוא אחר שטרך שכתוב בה' בניסן הרי דיני עליך על השדה שקנית מניסן ואילך ואם שטרי קודם שטרך אין לך להוציא זה השדה שקניתי מידו :

ב יש מדקדקין מדלא קאמר דלמא בשלשים בניסן את שמע מינה דיום ל' נמנה לחודש אייר דבשטרות אזלינן בתר לשון בני אדם ויש למנות לשטרות מיום ראשון וכן דקדק הר"ם מדקאמר הכא ולכתוב טרפא מאייר ואילך אלמא דכי שלים כ"ט בניסן לאלתר נמנה לאייר ולמועדים דוקא מנינן מיום ב' אבל ראבי"ה כתב אם ב' ימים ר"ח יום ו' ויום ז' וכנסה ביום השני י"א לכתוב ביום השני יום ל' לחדש פלוני שעבר וי"א ביום עבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר"ח סתם והורגלו למנות לשטרות מיום ב' וכן מוכח בפ' שני בודקין דתנן זה אומר בשני לחדש וזה אומר בג' לחדש עדותן קיימת שזה יודע בעבורו של חדש וזה אינו יודע :

ג ושאלת איש ואשה שמכרו בית לאחד וכתבו לו בשטר שהודו המוכרים שלא שיירו לעצמן במכירה זו שום זכות בעולם ואח"כ יצא על המכר שט"ח מוקדם למכר והב"ה הוציא הקרקע מיד הלוקח בכח שטרו והאשה מוציאה נדוניא שהיא מוקדמת לזה החוב כדי לקיים המקח ללוקח והבע"ח טוען שכבר סלקה זכות נדוניא מעל זה הקרקע והיא טוענת אע"פ שסלקתי זכותי לענין שלא אתבענו אבל כל זכות שהיה לי בקרקע לא מכרתי לו וזה זכותי שהיה חובי מוקדם לשלך . תשובה הדין עמה שלא סלקה מעל הקרקע אלא לגבי הקונה שלא תוכל להוציא בשטר נדוניא אבל גבי אחר לא סלקה זכותה ואי דינא הכי בע"ח המוקדם מוציא מיד הלוקח והאשה מיד בע"ח בנדוניתה והלוקח מן האשה ובע"ח מיד הלוקח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם והלוקח עומד במקום האשה ובמקומו נמצא הפשרה עשויה כנדון זה כי הבע"ח יוציאנה מיד הלוקח והלוקח יוציאנה מיד בע"ה בשטר נדוניא שמסרה לו האשה וישאר כך הענין כי לא יוסיף אח"כ לזכות בבית מכח הקנייה : ד רחל אשת יעקב נסתלקה ליעקב בעלה מקרקע ידוע שהיה לו בענין שלא יהיה לה שעבוד כתובתה ולא שעבוד שאר שטרות שהיה לה עליו על אותו קרקע הידוע ונסתלקה ממנו סילוק גמור ונתנה לו הקרקע הידוע שנסתלקה ממנו במתנה גמורה שלמה וקיימת מעכשיו ולעולם ובטלה מאותה הקרקע שנסתלקה ממנו טענת נחת רוח עשיתי לבעלי ושאר כל הטענות המפסידות זה הסילוק וקבלה בעדה ובעד כל הבאים מחמתה לבד יעקב בעלה אחריות הקרקע שנסתלקה לו והתנית רחל בעיקר זה הסלוק שלא יתקלקל לה שום דבר מכל מה שהל שעבוד שטר כתובתה שנתחזק לה על יעקב בעלה ולא שום דבר מכל מה שנתחזק עוד שעבוד שום שטר שנתחזק לה עליו על שאר נכסיו חוץ מהקרקע הידוע שנסתלקה לו ממנו אי הוי סלוק או לא. תשובה אין סלוק זה מועיל דקי"ל כשמואל דיכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כל זמן שלא קבלה עליה אחריות ואפי' אמרה בשעת הסלוק ע"מ שלא אוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אינו מועיל כלום דכל זה אומרת כדי לעשות נחת רוח לבעלה ואין לך דבר שמבטל טענת נחת רוח אא"כ כתבה ללוקח אחריות שאם יטרוף בע"ח של בעלה ממנו שהיא תשלם לו דכולי האי לא עשתה לנחת רוח לבעלה אם לא שגמרה להקנות ובסלוק זה שקבלה עליה אחריות אין בקבלת אחריות זה כח וטעם לומר שיבטל טענת נחת רוח דמה היא מפסדת בקבלת אחריות זה דנימא כולי האי לא עבדה בשביל נחת רוח דבשלמא בשקבלה עליה אחריות כשיטרפנה בע"ח של בעלה מהלוקח שהיא תשלם לו דבר גדול הוא שהכניסה עצמה לדבר זה ובשביל נחת רוח לא היתה עושה דבר זה אם לא שגמרה בדעתה להקנות אבל באחריות זה מה היא מפסדת ואת האחריות שקבלה עליה היינו שאם מכרה כתובתה לאחר ואם תתאלמן או תתגרש ויבא הלוקח שלקח כתובתה לגבות מקרקע זה שנסתלקה ממנו שהיא חייבת לסלקו והפרע לבעלה או ליורשיו מה שיגבה הלוקח מאותו קרקע באותו אחריות לא היתה מפסדת כלום דכיון שמחלה שעבוד אותו קרקע לבעלה לא יוכל הלוקח שקנה כתובתה לגבות מאותו הקרקע דהוי כמוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו שהוא מחול שהרי היא מכרה כתובתה ללוקח וכתבה ליה קני לך איהי וכל שעבודה ומחלה שעבודה שוב לא יוכל הלוקח לגבות מאותו קרקע הלכך יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי :

עין משפט

א מיי' פ"ס מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' מג :

ב מיי' פ"ח מהל' אישות ופי"ט מהלכות מלוה ולוה סמג עשין צד טור אה"ע סי' צו וק טור ח"מ סי' קיח :

דף צה.

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אמר ליה :

(ב) בפרק כ' :

[דף קב ע"ב]

הרמ"ע מפאנו — העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי — מים דעים

הכתיבה לרמי היתה באורתא ולרב עוקבא אחריו בצפרא. והג' שב' מעשיות האלו הם דברי הגמ' סתם וא"א שיביא ענין א' מיוחד על ב' בעלי דינים מיוחדים ודיינים מיוחדים ויהיה בהם הפרש בנוסח המעשה ובזמן וגם הפרש גדול בתשובת הדיינים. אלא ע"כ שנאמר שזה המעשה של כתובות הוא דין ומעשה לעצמו ומעשה דפ' מי שמת מעשה ודין לעצמו דאל"כ היה הגמ' מקשה ורמי מעשה אמעשה א"כ ע"כ לומר שהמעשה הזה שבכתובות אינו אותו מעשה דבתרא : **ואחרי** שביארנו שזה המעשה שבכתובות אינו הוא המעשה שנזכר בבתרא עתה נחזור נבאר ההפרש שיש בין רב ששת לר"נ כי ידוע הוא שמתנת בריא אילו היתה בקנין אין הנותן יכול לחזור בו כמ"ש (ב"ב קיח.) קנין מאימתי חוזר רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעסוקים באותו ענין ואם היה המעשה הזה של רמי בר חמא שבכתובות בקנין היאך ידון בו רב נחמן בשודא דדייני והלא אין דנין בשודא דדייני אלא כשהבעלי דינים שוין שאין לשום א' מהם קדימה יותר מחבירו כמ"ש איתמר שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני ולמה שראינו שהכתיבה היתה לרמי בצפרא ולמר עוקבא באורתא ודן בי' ר"נ בשודא דדייני מכאן ראיה שלא היה בו קנין שאם היה בו קנין היה ראוי שתהיה קדימה לרמי לפי שזכה קודם משעה ראשונה בקנין כמו שאמרו קנין מאימתי (קונה) [חוזר] וכו' : **ומאחר** שנתבאר שזה המעשה היה בכתיבה בלא קנין א"כ אין ראוי שתהיה הקדימה אלא למי שיגיע השטר בידו קודם כמ"ש שהקרקע נקנה בכסף ובשטר ובחזקה. ואמרו בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שו"פ שדי קנויה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה ובודאי לא זכה המקבל מתנה אלא משעה שהגיע השטר בידו ולא משעת כתיבה כמו ששנינו במשנה שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואפי' אליבא דאביי שאמר עדיו בחותמיו זכין לו ע"כ לא קאמר אלא אחרי שיגיע השטר לידו שיזכה לו משעת חתימה אבל קודם שיגיע השטר לידו לא דמודה אביי שלא זכה כמו ששנינו במשנה (ב"מ יג.) מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואקשינן וכי נמלך מאי הוי הא אמרת עדיו בחותמיו זכין ' ומשנינן ה"מ היכא דמטא שטרא לידו היכא דלא מטא שטרא לידו לא : **ומאחר** שנתבאר לך זה ע"כ למימר שאין ראוי לרמי בר חמא שיזכה קודם בשביל קדימת הכתיבה אא"כ יביא עדים שהגיע השטר לידו קודם מר עוקבא דאפשר דמר עוקבא הגיע שטרו לידו וזכה קודם שיגיע שטרו של רמי בר חמא לידו אע"פ שרמי קדמה לו הכתיבה זהו דעת ר"נ : **אבל** רב ששת סובר שנעמיד הדבר על חזקתו ונאמר שמי שקדמה לו הכתיבה אפי' שעה אחת בודאי הגיע שטרו לידו באותה שעה וזכה במתנתו קודם חבירו לפי שרב ששת סובר שיש קפידא על השעות כמו שיקפידו על הימים וכשם שמי שקדם לחבירו ביום א' זכה כך מי שקדם לחבירו שעה אחת זכה א"כ כשם שמי שנכתב לו השטר יום א' קודם חבירו זכה שבודאי הגיע לידו השטר קודם ג"כ מי שנכתב לו השטר שעה אחת קודם חבירו ודאי הגיע השטר לידו ג"כ קודם וזכה. ולכן רב ששת אוקמיה בנכסיה לרמי בר חמא וא"ל ר"נ שזה הדין לכתיבת שעות אינו נוהג כ"א בירושלים שכותבים שעות ולכן הם משתדלים שיגיע השטר לידו באותה שעה שנכתב ולהם יהיה דין השעות שוה ליום וכל מי שקדמה לו הכתיבה אפי' שעה אחת ודאי זכה אבל בשאר ארצות שאינם נוהגים להקפיד ולכתוב שעות לא נוכל לדון שהיום והשעה שוין שאפשר לומר שרמי בר חמא אע"פ שהכתיבה שלו היתה קודמת אולי הגעת השטר לידו היתה מאוחרה מאחר שאין מקפידין בשעות ומר עוקבא הגיע לידו השטר קודם ממנו. או אפשר לומר שאמיה דרמי בשעה אחת צוה לכתוב לשניהם אע"פ שלרמי בר חמא נכתב קודם. ואפשר ג"כ לומר שקודם שצותה שיכתבו למר עוקבא בא השטר בידו של רמי בר חמא. א"נ תחת האפשר שהגיעו הב' שטרות לידם ביום אחד רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני. ע"כ דברי הרב ז"ל :

המוקדם ולו משפט לקיחת המתנה ההיא וכל כיוצא בזה לא יעלם מרב ששת. וגם שנאמר שנתעלמה ממנו הלכה לא היה ר"נ משיב אותו כשודא דדייני אבל היה משיב לו כמו שהשיב לו שם בפ' מי שמת הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו ומאחר שלא השיב לו כן והשיבו כשודא דדייני ידענו שמתנה זו היתה מתנת בריא ולא מתנת ש"מ והואיל והיתה מתנה זו מתנת בריא הוא מתחייב שמעשה זה אינו אותו מעשה שבפ' מי שמת שאותו מעשה ברור הוא שהוא בש"מ הואיל ואמר בו ומתה. ובמעשה הזה לא אמר ומתה ועוד ממה שאמר רב ששת אי משום דהדרה בה הא שכיבא. והשיב ר"נ הכי אמר שמואל כל שאילו עמד חוזר חוזר במתנתו : **והב'** שהמעשה הזה שבא פה בכתובות אותה הכתיבה בא לרמי בצפרא ולמר עוקבא אחריו באורתא לערב של אותו יום עצמו והמעשה שבפ' מי שמת היתה הכתיבה לרמי באורתא ולמר עוקבא אחריו בצפרא ר"ל לבקר : **והג'** שהשני מעשיות באו בלשון סתמא דגמ' ולא יתכן שיביא הגמ' מעשה מיוחד לאנשים מיוחדים ודיינים מיוחדים ויהיה מתחלף בנושאים ובתשובות הדיינים ובזמני המעשה מבלי שיפול מבעלי הגמ' קושיא על זה. אבל הואיל וספרו אותו המעשה האחר שבפ' מי שמת על אותה הצורה מבלי שבא על זה קושיא והערה היא זו הגדולה שבראיות והברור שבמופתים שזה המעשה שבכאן אינו המעשה שבנזיקין והואיל ובירנו זה בירור שלם עתה ראוי לבאר סיבת המחלוקת שנפלה בין רב ששת ור"נ בזה בפרט בהיות שמתנת בריא אם היתה בקנין שהקודם בה ואפי' בקדימה מועטת זכה באופן שלא תועיל בה החזרה. וכפי מה שנתנו גבול בזה באמרם קנין מאימת חוזר. רבה אמר כל זמן שיושבין רב יוסף אמר כל זמן שעסוקין באותו ענין. וא"כ איך דן ר"נ בזה בשודא דדייני ושודא דדייני אין דנים בה אלא במה שנעלם בו בירור טענות שני בעלי דינין כמו שאמרו. איתמר שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני. והנה להיות שנתעלם מעינינו בירור טענותיהם ולא נודע מי הוא הקודם מהם על כן דנו בזה בשודא דדייני ובעלי דינים אלו שהא' מהם בצפרא והב' באורתא איך דנו בהם בשודא דדייני ונשיב בזה ונאמר שזה המעשה אילו היה בקנין ר"ל חליפין לא היה קונה אלא רמי בר חמא כפי שורת הדין ולא היה דן ר"נ שודא דדייני כלל להיות שכבר קנה רמי בר חמא והמתנה ההיא משעת הקנין אבל המעשה לא היה אלא בכתיבה מבלי שום קנין(נראה)[וראיה]דאמר כתבתנהו לנכסה וין הקרקע נקנה בכתיבה כמו שאמרו הקרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה. ואמרו בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בו שו"פ שדי קנויה לך שדי נתונה לך במתנה הרי זו מכורה ונתונה. והשטר אין הקרקע נקנה בו אלא מעת שיגיע ליד מקבל מתנה לא מעת שנכתב. הנה תראה מה שאמרה המשנה שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם ואף לדעת אביי שאמר עדיו בחתומיו זכין לו לא קנה אלא אם הגיע השטר לידו קודם שחזר בו הנותן אבל אם חזר בו הנותן קודם שהגיע השטר ליד מקבל המתנה לא קנה כלום מהמתנה ההיא כמו שאמרו אלא הא דתנן מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שאני אומר כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם. וכי נמלך מאי הוי הא אמרת עדיו בחותמיו זכין לו ה"מ היכא דמטא שטרא לידיה אבל היכא דלא מטא שטרא לידיה לא אמרי' וכיון שכן לא תתקיים המתנה לרמי בכתיבת שטרו בצפרא מבלתי שתתקיים למר עוקבא. ואע"פ שלא נכתב שטרו אלא באורתא כיון שאין עדים לרמי שהגיע שטרו לידו משעת כתיבה שאפשר לומר ששטרו של מר עוקבא בא לידו קודם שהגיע השטר של רמי בידו אע"פ שהוא קודם לו בכתיבה וזו היא סברת ר"נ. ואמנם סברת רב ששת היתה שנעמיד דבר על חזקתו ונעמיד הממון ביד מי שבידו שטר מוקדם על חבירו ואפי' בקדימת שעה אחת ונאמר שהגיע לידו השטר באותה שעה עצמה לפי שעלה בדעתו שבני אדם הם מקפידים בשעות ומכוונים שיגיע השטר לידם בשעתו באופן שיחול השעבוד והקנין מאותו יום. ולזה זיכה בדין את רמי בר חמא

משני מראשון מיהא תגבה אלמא דאפילו כשנתקיים המכר הראשון עסקינן: **גרסי'** בגמ' [דף צה.] איבעיא להו אשתדוף בני חרי מהו לטרוף ממשעבדי. ופשטינן דאישתדוף בני חרי גבית ממשעבדי וכתבה הרי"ף בפרק הניזקין [סי' תפג]. וכתב הרשב"א בתשובה דדוקא נשתדפו אבל גזלן אנס אינו טורף ממשועבדים מפני שעשויין הן בעלי זרוע ליפול וסוף שיגבה חובו: וגרסינן תו [דף צה.] אמר אביי נכסי לך. כלומר שאמר לפלונית נכסי כתובים לך ואחריך לפלוני ועמדה ונשאת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום וכרשב"ג דאמר נכסי לך ואחריך לפלוני וירד הראשון ומכר ואכל אין לשני אלא מה ששייר ראשון והקשה הרשב"א ז"ל במקום פסידא דאחרים למה לא עשאוהו כיורש כמו שעשאוהו במקום פסידא דאלמנה כדאיתא בסוף פ' יש נוחלין [דף קלט:] וי"ל דכיון דאשה לאיכסופי קיימא והאי נותן מידע ידע דברוב המקומות עשאוהו רבנן לבעל כלוקח ואפ"ה לא פירש אחריך ליקני בעל לא ליקני ש"מ דאחריך שלא במקום בעל קאמר הא במקום בעל לא ליקני: ואמר אביי נכסי לך ואחריך לפלוני ומכרה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות ואחריך מיד בעל ולוקח מיד אחריך ומוקמינן לכולהו בידא דלוקח. כלומר דכי אמר אביי בשמעתא קמייתא דאין לאחריך במקום בעל כלום היינו בשנתן לה כשהיא פנויה ונשאת אבל הכא מיירי באומר לנשואה וה"ק אחריך ליקני בעל לא ליקני שאם לא נתכוין לכך מאי קאמר לה ואחריך כיון שהוא יודע שיש לה בעל מש"ה אמרינן דבעל מוציא מיד הלקוחות שאם בא לדין עמהם יכול הוא לזכות בהם שהוא לוקח ראשון ואחריך מיד בעל מן הטעם שכתבתי ולוקח מיד אחריך כרשב"ג דאמר מכירת הראשון מכירה ומוקמינן להו בידא דלוקח כלומר שאין ב"ד נזקקין לבעל בפעם הזאת אם בא להוציאם מיד הלוקח שאין הפעם הזאת דומה לראשונה שמתחלה כשנכנס להן לוקח זה מכח מכירת האשה ומיד האשה יכול הבעל לטעון הכי לקחתי ראשון אבל בזו שהוציא מיד אחריך שלא היה זוכה אלו בדין אין ב"ד נזקקין לבעל אע"ג דתנן במתני' חוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהן הא מפרקינן לה בגמ' דהתם אית להו פסידא לכולהו אבל הכא ללוקח בלחוד הוא דלית ליה פסידא וכתבה הרי"ף ז"ל בפ' יש נוחלין: **תנא** וכן בע"ח ושני לקוחות. ראובן נושה (ה) בשמעון ולו שתי שדות ומכרן לשנים זו בחמשים וזו בחמשים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך בע"ח מוציא מיד ראשון וכאן אין לומר הנחתי לך מקום שתגבה ממנו שהרי חובו כנגד שתיהם ולוקח ראשון מוציא מיד שני ובע"ח חוזר ומוציא אף זו מן הראשון ולוקח שני מבע"ח וחוזרין חלילה עד שיעשו פשרה: וכן אשה בעלת חוב. שהיה לה חוב כתובתה על בעלה ומכר שדותיו לשנים ואין בשניהם אלא כנגד כתובתה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך האשה מוציאה מיד לוקח ראשון והוא מן השני והאשה מן הראשון והשני מן האשה ולוקח ראשון מיד שני וחוזרין חלילה: הדרן עלך מי שהיה נשוי

נר מצוה

רש"י

לא כתבה ליה. דין ודברים: כתב לראשון. שטר מכר על שדה אחת ולא הודית באותו מכר וכתב בשטר אחר ללוקח שני על שדה אחר וחתמה לו: איבדה כתובתה. שלא לגבות הימנו: וכן בע"ח ושני לקוחות. לפרושי מתניתין כגון ראובן נושה מנה משמעון ולו שתי שדות כל אחת שוה נ' זוז ומכרה לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך בעל חוב מוציא מיד הראשון ואינו יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות דחובו הוא כנגד שתיהן ולוקח ראשון מוציא מיד השני ובע"ח חוזר וגובה מראשון ולוקח שני מבע"ח וחוזרים חלילה עד שיעשו פשרה: וכן אשה בעלת חוב. שהיה לה חוב כתובה על בעלה ומכר שתי שדותיו לשנים ואין בשתיהן אלא כדי כתובה וכתבה לשני דין ודברים אין לי עמך:

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

אלמנה. ואין חייבין בקבורתה. אם מתה שהרי יורשין גובין כתובתה מיורשי הבעל ועליהן לקוברה שהרי בעלה חייב בקבורתה תחת כתובתה עכשיו שאינה יורשה היא תקבור את עצמה: **גמ'** תיהוי להו איבה. דעל כרחן זנין אותה אבל מעשה ידיה שתיקנו לבעל תחת מזונות הוו ליורשין: כל מלאכות. השנויות פרק אע"פ טוחנת ואופה כו': חוץ ממזיגת הכוס. לפי שהן מלאכות מקרבות לחיבה והרגל דבר כדאמרינן נמי שאין נדה עושה לבעלה: מה שתפסה תפסה ולא מפקינן מינה ואע"ג דפסיקא בפרק האשה הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי הכא הואיל ותפסה תפסה: דיסקיא. שק של עור: דתפסה

עשיתי לבעלי הכא נמי יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ופריק רב אשי מתניתין דהכא דקתני הלוקח מוציא מיד הראשונה ולא מצית למימר נחת רוח עשיתי לבעלי בשני לקוחות להד לא כתבה ליה ולהד כתבה ליה דאמרי' לה אם איתא דנחת רוח עבדת א (א) מקמא איבעיא לך למעבד כדתניא כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו אבדה כתובתה ומתני' דקתני לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל דאלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי בחד לוקח דליכא למימר לה הכי וכן הלכתא: *וכן ב"ח וכן אשה בעלת חוב: תנא וכן בעל חוב ושני לקוחות וכן אשה בעלת חוב ושני לקוחות:

הדרן עלך פרק מי שהיה נשוי

אלמנה א ניזונת ב מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה: **גמ'** (ב) *(אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תהוי לה איבה הני תהוי להו איבה) (ג) א"ר יוסי ברבי חנינא כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה ג אלמנה עושה ליורשים חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו °אמר ר' אלעזר א] ד אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה וכן כי אתא רב דימי אמר מעשה בכלתו של רבי שבתאי שתפסה דיסקא מלאה מעות ולא היה כח בחכמים להוציאה מידה אמר רבינא לא אמרן אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן (ד) מתקיף לה מר בר רב אשי מ"ש לכתובה

אלמנה ניזונית. ומעשה ידיה שלהן. דמעשה ידיה תחת מזונות נינהו מיהו אם אמרה ילאו מעשה ידי במזונותי שומעין לה והכי איתא בירושלמי בפרקין: אין חייבין בקבורתה. אם מתה שהרי יורשיה גובין כתובתה מיורשי הבעל ועליהן לקוברה שהרי בעלה תחת כתובתה חייב בקבורתה ועכשיו שאינה יורשה היא תקבור את עצמה: אבל יורשיה. יורשי כתובתה חייבים בקבורתה. ומפרש בגמ' בפ' האשה שנפלו לה נכסים (דף פא.) דהך סיפא בשומרת יבם היא שיש לה שני יורשים יורשיה ויורשי הבעל כדאיתא התם וקאמר דיורשי הבעל שהם יורשי כתובתה חייבין בקבורתה אע"פ שיש לה יורשים אחרים וכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ח מהל' אישות דכי תנן הכא דאין היתומים חייבים בקבורתה דוקא בשנשבעה אבל מתה קודם שנשבעה יורשי הבעל חייבים בקבורתה וטעמו ז"ל דכיון שאין יכולין יורשיה לגבות כתובתה לפי שאין אדם מוריש שבועה לבניו יורשי הבעל חייבין בקבורתה וקל וחומר משומרת יבם שהרי זו אין יורשיה יורשין מכתובתה ומנכסי צאן ברזל שלה כלום ובשומרת יבם יורשין מקצת צאן ברזל. והראב"ד ז"ל השיג עליו וכתב דעתא קלישתא קא חזינא הכא וכי מפני שלא נשבעה קרי ליורשי הבעל יורשי כתובתה והלא הם אומרים שכבר נפרעה ונטלה גררי והורישוה אלא ודאי שיורשי נדוניתא ונכסי מלוג שלה קוברין אותה ואע"פ שלא ירשו כלום עכ"ל והדין עמו: **גרסי'** בגמ' [דף צו.] אמר ר' זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה. כלומר אע"פ שניזונית מנכסי יתומים דטעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תהוי לה איבה הני תהוי להו איבה. כלומר שהרי על כרחן זנין אותה אבל מעשה ידיה שתקנו לבעלה תחת מזונותיה הוו ליורשין: כל מלאכות. השנויות בפרק אף על פי (דף נט:) טוחנת ואופה וכו': חוץ ממזיגת הכוס כו'. שהן מלאכות המקרבות אהבה והרגל דבר כדאמרינן נמי בהאי מסכת [דף סא.] שאין נדה עושה אותן לבעלה: **מה** שתפסה תפסה. ולא מפקינן מינה ואע"ג דפסיקא הלכתא בפרק [מציאת] האשה [דף סט:] ממקרקעי ולא ממטלטלי הואיל ותפסה תפסה: דיסקא. שק של עור: אמר רבינא לא אמרן אלא למזוני כו'. פסק הרי"ף ז"ל כמותו משום דא"ל רב יעקב דרבא נמי הכי ס"ל אע"ג דאתקיף מר בר רב אשי מאי שנא לכתובה וכו' אי הך תפיסה תפיסה דמחיים הוא כמו שסובר ר"ח ז"ל איכא לשנויי באתקפתיה דלמזוני מהני משום דמחיים דבעל ניזונית אפי' ממטלטלי ואע"ג

שלטי הגבורים

א ולענין אם יכולה לגבות מן הראשון איכא פלוגתא לרש"י אינה גובה ממנו וכ"כ מיי' ובעל העיטור ולר"י ולר"ת גובה ממנו ולזה הסכים הרא"ש:

ב כתב סמ"ג בשם מיי' אלמנה שבאה לב"ד לתבוע מזונותיה שוין מיי' והגאונים שאין לה מזונות מב"ד עד שתשבע כדין הבאה ליפרע. ולאלמנה שפסקו לה ב"ד מזונות אין מחשבין עמה על מעשה ידיה עד שיבואו היורשין ויתבעום אם מלאו לה מעשה ידיה נוטלין אותו ואם לאו הולכין לדרכם ונראה לומר שאם היו היורשים קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין לה מזונות על מעשה ידיה:

ב כתב הרמב"ם אלמנה שניזונית מן היתומים והניח בעלה קרקע והשביחתו כיון שמעשה ידיה שלהן כל השבח שלהן אפי' שכר טרחה אינה נוטלת והראב"ד פי' אע"פ שהיא ניזונית אין השבח שהשביחה הקרקע שלהן שלא אמרו מעשה ידיה שלהן אלא במעשה ידיה הקבועין כגון טווה או אורגת אבל במלאכה אחרת שאין דרכה בכך לא כיון שאינם יכולין לשנותה לאותה מלאכה אם עשתה הרי הוא לעצמה ולענין לשלם ליתומים שכר בעלה של מעשה ידיה יש מחייבין ויש פוטרים וכתב עוד הרמב"ם ואם אינה ניזונית כגון שתבעה כתובתה בב"ד דבזו אינה ניזונית והניח בעלה נכסים מועטים שאין בהם כדי כתובתה אם אמרה ראו מה שהניח בעלי ואשביח לעצמי ונתעצלו היורשים או ב"ד להשביעה ולהגבות כתובתה אפי' השביחו הנכסים ועמדו על אלף זוז השבח לעצמה אבל השביחו הנכסים סתם נוטלת כתובתה והמותר ליורשים וכתב הרא"ש משמע מתוך לשונו שאינה נוטלת משבח כלום ולא נהירא לעזור דדוקא אשה יורשת ואח"כ הוא דמחלי אהדדי אבל אשה שאינה יורשת היא אלא הבנים כיורד בנכסי אחר ונוטלת שכר טרחה אלא שידה על התחתונה ליקח בשדה שאינה עשויה ליטע את ההוצאה אם השבח מרובה ואם הם מעות אינה נוטלת אלא שכר טרחה דכר מועט כיון שלא קבלה עליה אחריות וגם מה שכתב אם לא היה בנכסים כדי כתובתה והיא השביחתן שנוטלת כתובתה מאותו השבח לא נהירא דכיון שהשבח ליתומים משום שלא אמרה ראו והשביחה סתם אינה נוטלת כתובתה מאותו שבח וגם מה שכתב אם אמרה ראו שנוטלת כל השבח לעצמה לא נהירא אלא בין אמרה ראו בין לא אמרה ראו כל השבח ליורשים ולא תטול ממנו כלום ואפי' כתובתה לא תגבה ממנו אלא שנוטלת שכר טרחה וידה על התחתונה ליקח בשדה שאינה עשויה ליטע ההוצאה אם השבח מרובה ואם הן מועטים אינה נוטלת אלא שכר טרחה עוד כתב סמ"ג רבותינו הצרפתים פוסקין דאלמנה יש לה מזונות וכל תנאי כתובה אפי' אין שטר כתובה יוצא מתחת ידה דהטוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום ומיי' כתב אלמנה שאין שטר כתובתה בידה אין פוסקין לה מזונות דשמא מחלה כתובתה או מכרה או משכנה ואפי' לא טען היורש אנו טוענין לו שתביא כתובתה או שתשבע שלא מכרה או משכנה ואף שיש בידה כתובה כתב שצריכה שבועה שלא תפסה משל בעלה כלום ול"נ להרא"ש אלא ניזונית מתנאי ב"ד אפי' בלא כתובה ואפי' בלא שבועה:

עין משפט

ז"ל נפסוים

א מיי' פי"ח מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צג וצה:

ב מיי' שם סמג שם טוש"ע אה"ע סי' צו:

דף צה:

דף צו.

[ד' קבא ע"א]

הגהות הב"ח

(א) לקמן כצ"ל: (ב) נ"ב סג"ה: (ג) ע"כ סג"ה: (ד) נ"ב מינה: (ה) ראובן נושה מנה משמעון רנ"ל:

השגות הראב"ד

א] **כתב** הרב ז"ל בענין אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה [תפסה וכו']. ואמר רבא לא אמרו אלא למזוני אבל לכתובה מפקינן. וקשיא לן דרבא אדרבא דהא איהו דאמר לקמן בההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה ואמר להן (מזוני) לית דחש לה [להא] דר"ש דלא אמרי' מקצת כסף ככל כסף אלמא תפיסת מטלטלים לכתובה נמי מהניא ותרצי לה רבוותא דהדר ביה רבא מקמייתא ולאו מלתא היא. והרב ז"ל תריץ לה להאי קושיא דהא דאמרי' דלא מהניא תפיסה לכתובה ה"מ לאחר מיתה אבל אי תפיס מחיים מהניא. והשתא מלתא דשבועות נמי כשתפסה מחיים: אמר אברהם ואם איתא דמימרא קמייתא דרבא כשתפים לאחר מיתה מר בר רב אשי דפליג עליה ואמר מה שתפסה תפסה אפי' לכתובה אטו מר בר רב אשי לא שמיע ליה כל הך עובדא דפ' הכותב דדון דייני כר"ט ואהדר ריש לקיש ור"נ ור' אבא ורבא לעובדא מינייהו. ואם איתא דפליג הוה ליה לאפלוגי התם ולמיקבע הלכתא כר"ט ועוד דר"ט נמי לא קאמר אלא שהיו מונחים ברה"ר אבל מרשות היתומים לא מהניא לה תפיסה והאי מלתא כשתפסה מרשות היתומים קא מיירי כי ההוא מעשה דדיסקיא מלאה מעות. ולמזוני ודאי לא מפלגינן ולא מידי דתפיסתה מהניא לה בכל ענין וכה"ג אמר מר בר רב אשי דלכתובה נמי מהניא וא"כ הוה ליה דמר בר רב אשי דלא כחד אלא הכי מסתברא לי דודאי הויא פלוגתא דרבא ומר בר רב אשי כשתפסה לאחר מיתה מיהו דוקא בדאיכא מקרקעי שיעור כתובה ומזונות ואיהי קדמה ותפסה ממטלטלי דרבא סבר אע"ג דחזיא למשקל ממקרקעי דיתמי אי תפסה מטלטלין מפקינן ומר בר רב אשי סבר כיון דחזיא למשקל ממקרקעי אי תפסה מטלטלי כשיעור מקרקעי אהניא לה ואפי' מרשות יתומים דהא ליכא פסידא ליתמי והוות מעשה בתרא דרבא בההיא דתפסה כסא דכספא לכתובתה דאהניא לה תפיסה בין מחיים בין לאחר מיתה איכא לאוקומא מיהו מדעתייהו דיתמי ובדהוו התם מקרקעי שיעור כתובה דהיכא דניחא להו ליתמי ליכא מאן דפליג והויא דשבועות נמי בדאיכא מקרקעי ומדעתייהו דיתמי דהיכא דאתברר להו דמנית אבוהון ניחא להו בתפיסתה ממטלטלי הלכך לאו שבועת כפירת קרקעות היא. ובאמת ברור האי מעשה דכסא דכספא תפיסה דלאחר מיתה הוה מדקאמר ליה דחש לה להא דר"ש ור"ש לא קאמר אלא כשנפרעה מן היתומים אבל כשפרעה בעלה מחיים קצת כתובתה מודה דלא הפסידה מזונות לא מבעלה ולא מיורשיו אחריו ומי שאינו מודה דבר זה אחשב אותו מן התועים:

תמים — העתקת פירוש הרי"ף מלשון ערבי — דעים

חמא לפי שקדם לאחר בשעות. וא"ל ר"נ דין זה שדנת אין ראוי לדון בו אלא בירושלים שהם רגילים לכתוב שעות והם מקפידים על השעות ומכוונים שיגיע השטר אליהם באותה שעה ואם יצא אצלם שטר מוקדם על חבירו ואפי' בשעה אחת ידעו כי באותה שעה עצמה הגיע השטר ליד בעליו. אמנם בשאר המקומות שלא נהגו בזה אין ראוי לדון בהם דין זה. לפי שכל היום הוא אצלם כמו שעה אחת. וא"כ אפשר לומר שרמי נתרשל מלהגיע השטר לידו באותה שעה עד שהגיע השטר ליד מר עוקבא קודם שהגיע לידו או עד שצותה בכתיבת שטרו של מר עוקבא שבעת שצותה לכתבו למר עוקבא כבר נתחרטה ממה שכתבה לרמי. או אפשר שכבר הגיע השטר ליד רמי קודם שצותה לכתוב את השטר למר עוקבא ולא תעלה בידה החרטה על עיקר מה שאמרו שני שטרות היוצאים ביום א' רב אמר חולקים ושמואל אמר שודא דדייני. ומה שיוסיף לפירוש הזה חוזק הוא שנשאו ונתנו קודם שזכרו זה המעשה בעדי החתימה כרתי ועדי מסירה כרתי כאילו הביאו אחריו זה המעשה להיותו דומה לו בענין. עד כאן:

לכתובה דמקרקעי ולא ממטלטלי למזוני נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי אלא מאי (א) דתפס תפס הכי נמי מאי דתפס תפס אמר ליה רב יעקב בר נפתלי לרבינא הכי אמרינן משמיה דרבא כוותך אלמא תפיסה דכתובה ממטלטלי לא מהניא וקשיא לן הא דגרסינן לקמן* (א) ההיא אתתא דתפסה בכתובתה כסא דכספא אתיא לקמיה דרבא אמר לית דחש לה להא דרבי שמעון דאמר לא אמרי' מקצת כסף ככל כסף וגרסי' תו בפ' שבועת העדות* שמעת מינה משביע עידי קרקע חייב ודחינן דילמא דתפסה מטלטלי דשמעת מינה דתפיסת מטלטלי לכתובה מהניא וחזינן לחד מן רבוותא דקאמר הא דא"ר יעקב בר נפתלי לרבינא משמיה דרבא ליתא דהא הדר ביה רבא בהאי מעשה דההיא אתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה כי היכי דלא תקשי דרבא אדרבא וקסבר דהני שמעתא כולהו בשתפסה מחיים ואנן לא חזינן להאי פירוקא דאם איתא דקשיא דרבא אדרבא לא הוה שתיק גמרא מיניה אלא הוה ליה לאקשויי דרבא אדרבא ולשנויי הדר ביה רבא ולברורי הי מינייהו הדר ביה ומדלא אקשי ליה הכי שמע מינה דלא קשיא דרבא אדרבא אלא הני תרתי דרבא תרי טעמי נינהו ולא קשיאן אהדדי דהאי דאמר רבא תפיסת מטלטלי לכתובה לא מהניא בתפיסה דלאחר מיתה ואפילו הכי למזוני מהניא והא דאמרינן בההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה דמהניא בשתפסה מחיים דיקא נמי דבהא אמרי אלמנה שתפסה למימרא דכשהיא אלמנה תפסה ובהא אמרי' איתתא דתפסה כסא דכספא למימרא דכשהיא תחת בעלה תפסה וכן האי דגרסי' בפ' שבועת העדות דכוותה והאידנא תקינו רבנן כתובה אפילו ממטלטלי

א וכיון דמזוני תנאי כתובה ותנאי כתובה ככתובה דמי מזונות נמי ממטלטלי בין תפסה בין לא תפסה: °אמר ר' יוחנן משום רבי יוסי בן זמרא אלמנה ששהתה [ד"קא ע"ב] שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונות אבדה מזונותיה השתא שתים אבדה שלש מיבעיא לא קשיא כאן ב בענייה כאן בעשירה אי נמי כאן בצנועה כאן בפרוצה אמר רבא לא אמרן אלא למפרע ג אבל להבא יש לה בעי ר' יוחנן יתומים אמרו נתננו והיא אומרת לא נטלתי על מי להביא ראיה *נכסי בחזקת יתמי קיימי [דף צז:]

ועל

רש"י

דתפסה כסא דכספא. ולא היה בו שיעור כתובה: מקצת כסף. לקמן במתניתין מפרש דרבי שמעון גבי מוכרת מקצת כתובתה או משכנה: כאן בעשירה. דעשירה היכולת בידה הוא להמתין הלכך אי נמי לא תבעה לאו מחילה היא עד ג' שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן: לנועה היא. בושה לבא לב"ד הלכך לאו מחילה היא: אלא למפרע. אותן ב' שנים שעברו איבדה: נתננו. דמי מזונות לשנה (ב) הבאה: נכסי. הבעל (וכו' הם): בחזקת יתמי. והיא המוציאה מהם ועליה להביא עדים שהודו

ואע"ג דמהמת מזוני דלאחר מיתה תפסה להו ולאחר מיתה לית לה מזוני ממטלטלי אפ"ה כיון דבשעת תפיסה דינא לאתזוני מינייהו מהניא תפיסתה אפי' למזוני דלאחר מיתה אבל כתובה כיון דאפי' בחיי דבעל לא גביא ממטלטלי כדמוכח בפ' האומר דקדושין (דף סה:) בשמעתא דחבילה ובפ' פותחין בנדרים (דף סה:) גבי אפי' אתה מוכר שער ראשך (כלומר) *[כו'] אפי' תפיסה דמחיים לא מהניא ומר בר רב אשי אתקיף דכיון דמ"מ לא תפסה אלא למזוני דלאחר מיתה וכתובה ומזוני לאחר מיתה שוו בדינייהו כיון דלמזוני מאי דתפסה תפסה לכתובתה נמי מה שתפסה תפסה ואי הך תפיסה תפיסה דלאחר מיתה היא וכדעת הרי"ף ז"ל איכא לשנויי באתקפתיה דכיון דאפי' ממקרקעי אי בעי יתמי מסלקי מזוני מינה דאי בעי מזבני לה ואין מוציאין למזון האשה מנכסים משועבדים אלמוה רבנן לשעבודה דתהני לה תפיסת מטלטלי אבל לכתובה כיון שיפה כחה בשעבוד הקרקעות אוקמוה אדינה במטלטלי ודעת הרי"ף ז"ל דתפיסה דשמעתין תפיסה דלאחר מיתה היא והכי דייק לישנא דאלמנה שתפסה והך תפיסה הוא דלא מהניא לאחר מיתה אבל תפיסה דמחיים אפי' לכתובה מהניא ומוכח לה מההוא עובדא דלקמן דההיא אתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה ומדאמרינן בפרק שבועת העדות (דף לב:) גבי משביע עדי מיתה שהוא חייב שמעת מינה משביע עדי קרקע חייב ודחינן דלמא דתפסה מטלטלי עוד הביאו ראיה לדבריו ממה דאמרינן לעיל בפ' מי שהיה נשוי (דף צג.) רישא בשתי תפיסות וסיפא בשתי תפיסות ורב יעקב משמיה דרבינא הוא דאמר לה ולדידיה היכי מהניא תפיסה לכתובה דהא אמר הכא דלכתובה מפקינן מינה אלא ודאי בשתפסה מחיים ושמע מינה דתפיסה מחיים מהניא אפילו לכתובה ואלו הראיות כולן דוחים אותם דמיירי בשהתפיסן הבעל מטלטלין לאחריות כתובתן אבל אם לא התפיסן אלא דתפסי איהו אפילו מחיים לא מהניא לכתובה ולפי דעתי דההיא דשתי תפיסות דבפרק מי שהיה נשוי תפיסה דלאחר מיתה היא דאי מחיים הרי נמצאו להם מאתים בפעם אחת וליכא למימר דבתפיסה דשבעין וחמשה קמייתא שבעלת מנה כבר גבתה כ"ה ונשאר (ג) דינה על שבעים וחמשה שהרי קודם שהגיעה זמנה לגבות כבר באה תפיסה שניה ובשלמא (ג) תפיסה דלאחר מיתה (ד) שפיר לפי שחלקו תחילה ע"ס ראשונים וכמו שפרש"י ז"ל עלה דההיא דוק ותשכח וכי תימא אי תפיסה דלאחר מיתה היא היכי מהניא לכתובה נ"ל דכי אמרינן לכתובה מפקינן מינה דוקא במטלטלי דמכל מקום מחסרי גוביינה אבל במעות לא שהרי כבר נפרעה וכי תימא אם כן מאי וכן דאמרינן בדיסקא מלאה מעות הייט טעמא דרבי אלעזר דאמר אלמנה שתפסה מטלטלין כו' תרתי אשמעינן חדא דתפיסת מטלטלין מהניא למזונות ועוד דאפי' תפסה כמה [מעות] לא מפקינן מינה ולא אמרינן דאין לה לתפוס אלא לל' יום כמו שלוקח מפרנס אותה כדאיתא לקמן [דף צז.] והיינו לישנא דמה שתפסה תפסה ולסיוע הא מלתא בתרייתא אמרי' שכך היה מעשה בכלתו של רבי שבתאי שתפסה כמה מעות ולא הוציאו מידה אבל לכ"ע תפסה מעות כדי שך כתובתה אין מוציאין מידה שכבר נפרעה ולפיכך אותה של שתי תפיסות אין לה ענין לדינו של הרי"ף ז"ל אבל יש לסייעו עוד מדאמרינן לעיל בפ' הכותב [דף פד.] ור"ע תפיסה לא מהניא כלל אמר רבה וכן אמר ר"כ והוא שתפס מחיים והתם במתני' בכתובה ובבע"ח איירי אלמא דתפיסה דמחיים מהניא אפי' לכתובה דדוחק הוא לומר דכי אמרינן והוא שתפס מחיים לא קאי אלא בבעל חוב ועוד יש לסייעו מדתנן בפרק האשה שנפלו לה נכסים [דף פ:] הניח פירות התלושים מן הקרקע כל הקודם בהם זכה קדם הוא זכה קדמה היא זכתה וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות והתם ודאי בשתפסה מחיים היא דאי בלאחר מיתה הויא לה סתם מתני' כרבי טרפון ולא כהלכתא דהא קי"ל כר"ע דאמר דתפיסה דלאחר מיתה לא מהניא כדאיתא בפרק הכותב (דף פד:) אלא ודאי משמע דהכא בשמעתין בתפיסה דלאחר מיתה מיירי דמהני למזונות ולא מהני לכתובה אבל תפיסה דמחיים אפילו לכתובה מהניא וכדעת הרי"ף ז"ל וכ"כ הרמב"ם בפרק י"ח מהלכות אישות אבל ר"ח ז"ל ובעל הלכות פירשו שמועתינו בשתפסה מחיים ואפ"ה דוקא למזוני הוא דמהניא אבל לא לכתובה והם צריכים לדחות הראיות שכתבנו וכמו שדחינום ואחרים פוסקים כמר בר רב אשי דבין לכתובה בין למזוני מאי דתפסה תפסה בתפיסה דמחיים ומשמו של רש"י ז"ל אמרו דאלמנה שתפסה מטלטלין דקא אמרינן דוקא בשתפסה לה מרשות הרבים או מסימטא אבל מרשות היורש לא דכי היכי דלר' טרפון דמהניא תפיסה דלאחר מיתה לכתובה [דף פד:] לא מהניא אלא בהני גווני הכי נמי לדידן בתפיסה דמחיים. ומיהו כל ה"מ דוקא לדינא דגמרא אבל עכשיו כבר תקנו הגאונים ז"ל דכתובה גביא ממטלטלי והוא הדין נמי דאית לה מזוני ממטלטלי ואפילו לא תפסה גביא מהם דתנאי כתובה ככתובה וכמו שכתב הרי"ף וכתב הרמב"ם בפרק הנזכר שאע"פ שתקנו הגאונים כך אינה יכולה לעכב ולומר יהיו המטלטלין מונחין בב"ד עד שאזון מהם וכו' אבל הניח קרקע יכולה היא לעכב עליהם שלא ימכרוה וכתוב בספר העיטור שכך השיבו הגאונים. ובירושלמי [בפרקין סוף הלכה ב] איפליגו באלמנה שתפסה מעות למזונותיה אי אמרינן לה חוי מה בידך או לא דגרסינן התם אלמנה שתפסה אלף זוז במזונות אין מוציאין מידה מהו מימר לה חוי מה בידך תלמידיו דרבי יונה אמרין אמרינן לה חוי מה בידך אמר להו רבי יוסי בר בון מכיון שהיא עתידה ליסבע בסוף אפילו חוי מה בידך לא אמרינן לה ופסק הרמב"ם בפ' הנזכר כתלמידיו דר' יונה דאמר לה חוי מה בידך: **אלמנה** ששהתה כו' בעשירה. היכולת בידה הלכך א"כ לא תבעה לאו מחילה היא עד ג' שנים אבל ענייה מדלא תבעתן מחלתן: לנועה. בושה לבא לב"ד הלכך בב' שנים לאו מחילה היא וגרסינן בירושלמי* [כאן הלכה ב] [בשלא] היה בידה משכון ר' חייא אמר בשלא לוותה אבל לוותה גובה למפרע אפילו ג' שנים [וכשיש] בידה משכון אפילו לא לוותה גובה. כלומר כשתפסה תוך ג' שנים אבל אחר ג' מדין מחילה נגעו בה ואין תפיסתה כלום וכתב הרמב"ן ז"ל דדוקא אלמנה הוא דבעיא שתים וג' שנים והיינו דנקט אלמנה אבל אשת איש אפי' ששהתה שעה אחת ולא תבעה מזונותיה הפסידתן דבאלמנה דוקא אמרו משום דאפשר דמתזנה מדידה כגון ממציאתה אבל אשת איש דכל נכסיה לבעלה מדידיה קא מתזנה ואפי' מכרה נכסי מלוג שלה בטובת הנאה ולא תבעה הפסידה לפי שדרכן של נשים לגלגל עם בעליהן לסייעם וה"מ לאפוקי מבעל אבל אם לא נתן לה מזונותיה ועשתה ואכלה אפילו הותירה אין לבעלה עליה כלום דכל היכא דאיהו לא יהב לה מזוני הרי משכון בידה היא תמשכננו ואינה צריכה להתנות עמו בב"ד ולומר לו איני נזונית ואיני עושה אלא כל שאין מעלה לה מזונות זכתה היא במעשה ידיה ואפילו דרך שתיקה וזו היא ששנינו אם אינו נותן לה מעה כסף לצרכיה מעשה ידיה שלה ע"כ ודינו ז"ל במכרה מנכסי מלוג צריך לי עיון דכיון דמפליגינן בין עשירה לענייה ובין לנועה לפרוצה אדרבה איכא למימר דדוקא באלמנה הוא דהפסידה לפי שאם לא מחלה המזונות לא היתה בושה לתבוע היורשים אבל באשת איש שעושה נחת רוח לבעלה איכא למימר שלא הפסידה לעולם ומש"ה נקט אלמנה: **בעי** ר' יוחנן יתומים אומרים נתננו וכו'. פרש"י ז"ל דמי מזונות לשנה (ו) הבאה. ולא נהירא דאי הכי פשיטא דלא מהימני דדמי לחוב שהוא תוך זמן [ב"ב דף ה.] שאין הלוה נאמן לומר פרעתי ועוד דאם איתא אין לך אלמנה שלא תפסיד מזונותיה [שכל שעה יאמרו פרעתי ומה הועילו חכמים בתקנתן] אלא ודאי ע"כ (ה) לא [מיבעיא לן אלא] ממזונות דלמפרע כגון שהיה בתוך ג' והכי נמי משמע מדפשטינא לה מדתני לוי והתיא ודאי במזונות שעברו מיירי מדתני כ"ז שלא נשאת על היתומים להביא ראיה: נכסי. הבעל בחזקת יתומים קיימי והיא המוציאה מהם ועליה להביא עדים שהודו יתומים בפניהם שלא קבלה

וכל

הגהות הב"ח (א) אלא מאי דתפסה תפסה הכא נמי מאי דתפסה תפסה כנ"ל: (ב) ונשאר שעבודה על ע"ס דינר כנ"ל: (ג) נ"ב אי: (ד) נ"ב קאמר: (ה) לא איירי אלא ממזונות כנ"ל:

הגהות חו"י (א) בסי' שנב: (ב) תוס' לא פירשו כן:

[כד"ס פ"ט הל"ג בירושלמי רבי חייא אמר כו' אפי' ג' שנים כשאין בידה משכון היא בידה משכון אפי' לא לוותה גובה]

גי' מהר"ם

שלטי הגבורים

א וכ"כ סמ"ג בשם הרב"י בר יצחק וכן בשם ה"ג ומיי' דאם תפסה מחיים מהניא אף לכתובה והאריך בראיות לבאר דבר הזה ולבאר דדוקא למזוני מהניא תפיסה ולא לכתובה ור"ת פסק כמר בר רב אשי ופי' דדברי רבינא שאומר דוקא למזוני ולא לכתובה מיירי בתפיסה דמחיים וכתב סמ"ג דהמסקנא היא כדברי ר"ת והלכה כמר בר רב אשי דמועלת תפיסה בין למזוני בין לכתובה מחיים והטור כתב דאפילו תפסה מטלטלין אפי' לאחר מיתה לא מפקינן מינה אבל לפי תקנת הגאונים שכתובה נגבית ממטלטלי ה"ה נמי מזונות ואפי' לא תפסה ניזונית ממטלטלין כתב מיי' לפיכך אם הניח נשים רבות אפי' נשאן זו אחר זו כולן ניזונות בשוה שאין דין קדימה במטלטלין והרמב"ן כתב דאפי' אם ניזונו' ממקרקעי אין בהם דין קדימה שאין חיוב המזונות אלא לאחר מותו וכבר הגיע שעת החיוב לכולן בבת אחת וה"ל כלוה וחוזר ולוה ואח"כ קנה שכולן שוין בו והכי איתא בירושלמי כתב מיי' אם הניח בעלה מטלטלין ולא תפסה אותן היורשים נוטלין אותן והן מעלין לה מזונות ואינה יכולה לעכב ולומר יהיו המטלטלין מונחים בב"ד שאזון מהם שמא יאבדו ולא יהיה לי מזונות ואפי' התנית עליו בפירוש שתזון מהמטלטלין אינה מעכבת אבל אם הניח קרקע יכולה לעכב עליהם שלא ימכרוה ואם מכרוהו אינה מוציאה מיד הלקוחות שאין האשה והבנות ניזונות אלא מנכסי בני חורין ע"כ ולענין דמי קרקע שמכרו שבידם לרבינו האי שכתב קדמו הבנים ומכרו בנכסים מועטים שהבנות ניזונות מדמים שבידם הכא נמי ניזונת מהדמים ולדעת הרא"ש אינה ניזונת מהם תפסה הרבה מטלטלין בשביל מזונותיה אין מוציאין מידה וקאמר בירושלמי מהו למימר לה חוי מה שבידך תלמידי ר' יונה אמרי לה חוי מה שבידך א"ל ר' יוסי בר בון כיון שיש לה ליסבע אפי' חוי מה שבידך לא אמרי' לה וכתב ריב"א דוקא בהדבר ידוע שתפסה פחות מכדי כתובתה אבל אם היורשים אומרים שתפסה יותר מכדי כתובתה צריכה ליסבע מה שתפסה ואפי' תפסה פחות מכדי כתובתה באם אח"כ ואמרה אכלתי הכל צריכה ליסבע וכן יראה מדברי מיי' שכתב אלמנה שתפסה מטלטלין כדי שתזון בהם בין שתפסה מחיים ובין שתפסה אחר מיתה אפי' שתפסה ככר זהב אין מוציאין מידה אלא שכותבין לה ב"ד שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עמה והיא ניזונית ממה שבידה עד שלא יהיו לה מזונות או עד שתמות ויקחו היורשים השאר ע"כ וכ"כ הר"פ מרוטנבורק אפי' תפסה הרבה יותר מכתובתה אין מוציאין מידה ואין משביעין אותה אבל אם אח"כ שואלת מזונות יותר אפי' אם לא תפסה יותר מכתובתה אלא שתפסה יותר ממה שראוי להגבות בב"ד בפעם אחת דהיינו מזון ל' יום לא יהבינן לה עד שתשבע שמשביעין אותה שלא נשאר בידה ממה שתפסה ולא נהנה בזבזה ממנו כלום והרא"ש כתב מתוך דברי ירושלמי יראה שפוסק כתלמידי ר' יונה שאומרים לה חוי מה שבידך וכן מסתבר לטור ע"כ אבל לעולם אין משביעין אותה עד שתתבע יותר: ב וכ"כ הרא"ש והרמ"ה כתב דבענייה להוד הוי מחילה בשתי שנים: ג ואפי' משנים שעברו אם יש לה משכון מהיורשים או שלותה ממקום אחר לא הוי שתיקתה שתיקה:

א מיי׳ פי״ח מהל׳ מכירה סמג עשין כב טוש״ע סי׳ רז:

וכל זמן שלא תביא עדים לא תגבה: או דילמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי. דרבנן העמידו הנכסים בחזקתה למה שהוא משועבד לה מתנאי ב״ד כדי שלא יוכלו יורשין לומר פרעתי. ותמהני מאי קא מיבעי ליה לר׳ יוחנן והא איהו הוא דאמר בסוף פ״ק דמליעא (דף יז:) דהטוען אחר מעשה ב״ד לא אמר כלום כלומר שאינו נאמן לומר פרעתי ומזונות תנאי ב״ד נינהו ואפשר דמשום דמזונות עשוין לפרוע בכל יום קא מיבעיא ליה: נשאת. והיא באה לתבוע מזונות של שנים שעברו: עליה להביא ראיה. דמשנשאת אין הנכסים ברשותה והרב הרמב״ם כתב בפרק ח׳ מהלכות אישות [על היתומים להביא ראיה או]תשבע שבועת היסת ותיטול וכתב הרשב״א ז״ל דאפשר שזה מהסכמת הגאונים ז״ל שהסכימו דכל שאינו טוען בגופו של דבר אע״פ שהוא תפוס בידו כגון משכון אינו נאמן עליו אלא בשבועה כעין שבועת הנוטלין וגם זו אינה מוחזקת בגופן של נכסים שיהא לה חלק בגופן אלא מחמת שעבוד ולפיכך אינה נוטלת אלא בשבועה ואין זה נכון שא״כ היה לו לומר שתשבע שבועת המשנה כשאר הנשבעין ונוטלין בנקיטת חפץ ולא סגי לה בשבועת היסת אלא ודאי טעמו ז״ל דכיון דנכסי בחזקת אלמנה קיימי הרי היתומים כבאין להוציא והיא כופרת הכל ולפיכך נשבעת היסת: מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף. אותן הקרקעות עצמן לכתובתה: ארמלתא דזבין. שדה יתומים למזונות או לכתובה וקבלה עליה אחריות: אחריות איתמי: אחריות הלקוחות חוזר על היתומים שהרי עליהם היה החוב: טרפא. והם יחזרו על היתומים: או דילמא מצי אמר לה נהי דאחריות דעלמא לא קבלית עילוך אחריות דנפשיך קיבולי קבילת. ואיפשטא בעיין הכי ומהא שמעינן שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות דחייב באחריות דנפשיה דהא אלמנה כמוכר שלא באחריות דמי דאחריותא איתמי ולא עליה ואפ״ה מסקינן דאחריות דנפשה קבילה *) מיהו דוקא בזכות שיש לו בשעת מכירה אבל בא לו זכות לאחר מכאן ואילך חוזר עליו דהרי זה כאילו הלוהו אחר כך: וכתב הרא״ה ז״ל דדוקא באלמנה הוא דאמרינן דאחריות דנפשה קבולי קבילה לפי שמוכרת לעצמה אבל אפוטרופסי יתומים כיון שאין מוכרין לעצמן אלא לצורך היתומים לא אמרינן דאחריות נפשייהו קבילו אלא חוזרין וטורפין בחובם דאע״ג דבפרק חזקת (דף לג:) מוכח שכל העושה מעשה במה שיש לו זכות עליו דאיבד זכותו דאמר התם והא אית לי סהדי דאתאי אמלכי בך ואמרת לי זיל זבין ומהדר דאמרי׳ השני

רש״י

שהודו היתומים בפניהם שלא קבלה וכל זמן שלא תביא עדים לא תגבה או דילמא בחזקת אלמנה קיימי שהרי נשתעבדו לה בתנאי ב״ד: נישאת. והיא באה לתבוע מזונות של שנים שכבר עברו: עליה להביא ראיה. דמשנשאת יצאו הנכסים מרשותה: מהו שתחזור. ותטרוף אותן קרקעות עצמן: ארמלתא דזבין. שדה יתומים למזונות או לכתובה וכותבין ללוקח אחריות: [אחריותא איתמי. אחריות] הלקוחות חוזר ליתומים שהרי עליהן היה החוב: טרפא. והם יחזרו על היתומים: מוכרת והולכת למזונות עד שלא יותר קרקע ליורשים אלא שיעור כתובה: וסמך לה. ואותו השאר יהיה סמך לה לגבות ממנו כתובתה: מוכרת לשנים עשר חדש. כדי מזונות של שנה תמכור ביחד והלוקח לא ימסור כל המעות אלא דמי מזונות של ל׳ יום שאם תנשא תחזיר מה שבידו ליורשים: זבין ולא איצטריכו ליה זוזי. מכר שדהו ואנו יודעין שהיה חפץ לקנות שדה פלונית או פרקמטיא פלונית באותן המעות:ולא איצטריכו ליה זוזי. שהמוכרין חזרו בהן: אדעתא למיסק. ולא גילה שלא אמר בפירוש: דברים

ועל האלמנה להביא ראיה או דילמא נכסי בחזקת אלמנה קיימי ועל היתומים להביא ראיה ת״ש דתני לוי אלמנה כל זמן שלא נשאת על א היתומים להביא ראיה נשאת עליה להביא ב ראיה:*בעו מיניה מרב ששת מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף בכתובתה קא מיבעיא להו בדרב יוסף דאמר רב יוסף ארמלתא דזבין אחריותא איתמי ובי דינא דזבין אחריותא ג איתמי מאי מי אמרינן כיון דאחריותא איתמי טרפא או דילמא מצי אמר לה נהי דאחריותא דעלמא לא קבלית עליך אחריות דנפשיך קבולי קבילת א״ל רב ששת תניתוה [א] מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר שמע מינה שיירה אין לא שיירה לא מהא שמעינן דלית לה לזבוני אלא (א) כדי כתובתה אבל יותר מכדי כתובתה לא וקשיא לן הא דגרסינן בפרק שני דייני גזירות* האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים ובאה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמה שמואל בששמעו בו שמת ומקשינן ומ״ש עד כדי כתובתה ופרקינן איהי (א) אפסדה אנפשה דאמרה גרשני בעלי ושמעינן מינה דאי לא אמרה גרשני בעלי ניזונת והולכת עד לעולם ואשכחנן פירוקא למקצת רבואתא דאמרי הא דאמרי׳ עד כדי כתובתה בנכסים מועטין °והך אחריתי בנכסים מרובין והאי פירוקא דחיקא הוא ולא אשכחן ליה עיקר ועוד כמה הן נכסים מרובין וכמה הן נכסים מועטין בהאי דינא הלכך ליכא למיסמך על האי פירוקא ואנן מסתברא לן פירוקא דהאי קושיא הא דתניא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה אבל יתר מכדי כתובתה לא בדלא אפשר לה לאתזוני אלא ממקרקעי הלכך לית לה לזבוני אלא כדי כתובתה והך אחריתי דשמעת מינה ניזונת לעולם מיירי בדאפשר לה ד לאתזוני מפירי דמקרקעי ומאגרא דבתי ומאי דדמי ליה ודייקינן מדקתני בהאי מתניתא מוכרת ובהך לא קתני מוכרת אלא ניזונית: *כיצד מוכרת אמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב הונא מוכרת לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום ורב יהודה אמר מוכרת *לו׳ חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום ה אמר אמימר הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקח מפרנס אחד לשלשים יום איבעיא להו זבין ולא *איצטריכו ליה זוזי ו מהו הדרי זביני או לא הדרי והלכתא זבין ולא איצטריכו ליה זוזי הדרי זביני והוא דגלי ז אדעתיה דמשום דצריך לזוזי למעבד בהו כך וכך הוא דמזבין אבל אי לא גלי אדעתיה לא מחייב לוקח לאהדורי ליה משום דהוו דברים שבלב ח ודברים שבלב אינן דברים כדגרסינן בקדושין בפ׳ האיש מקדש* ההוא גברא דזבנינהו לנכסי אדעתא למיסק לארעא

נר מצוה

דף צ׳.

[ד׳ קכב ע״א]

דף צז.

בד״ס הגי׳ לג׳ חדשים וכן לקמן

דף מט:

הגהות הב״ח

(א) דאפסדה כצ״ל: (ב) כ״ב ירושלמי: (ג) כ״ב וכן פי׳ רש״י וכל המחברים והשיגו על הרי״ף והר״ן כתב שהרי״ף עצמו חזר בו והגיה בסוף ימיו:

נוח לי והראשון קשה ממנו ואמרי׳ עלה דבין לאדמון בין לרבנן טענתיה טענה דדיבורא מיקרי ואמר ומשמע מהתם דדוקא דיבורא הא אם עשה מעשה אבד את זכותו והכא נמי אפוטרופסין עושין מעשה לא דמי דאין הכי נמי שכל העושה מעשה שהוא מוכיח הפך מה שהוא טוען דאבד את זכותו אבל הכא שאינו טוען בגוף הקרקע כלום אלא שיש לו שעבוד עליו מה איכפת לו אם הקרקע ביד זה או ביד אחר הילכך ודאי אפוטרופסין דמו לב״ד שמכרו דליכא למימר דאחריות דנפשייהו קבולי קבילו: **אמר** להו רב ששת תניתוה מוכרת והולכת. למזונות עד שלא יותר קרקע ליורשין אלא שיעור כתובתה: וסמך לה. ואותו השאר יהא סמך לה לגבות ממנו כתובתה: וכתב הרי״ף ז״ל מהא שמעינן וכו׳. ואין דבריו מחוורים דכי קתני מוכרת והולכת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תהא רשאה למכור למזונות אלא כדי כתובתה ותו לא אלא עצה טובה קמ״ל שלא תמכור הכל (אלא) לצורך מזונות שאם תעשה כן אפשר דאתי מלוה בשטר ויטרוף הדמים מיד הלקוחות ואינה יכולה לחזור לטורפן מחמת כתובתה דהוו להו מטלטלי ולא משתעבד לכתובתה [ומש״ה] קאמר שתשייר (בכתובתה) [במכירתה] כדי כתובתה כדי שהוכל לגבותו מחמת כתובתה ולא יוכל להפסידה מלוה בשטר וכן פירשו בתוס׳ והראב״ד ז״ל [וכן פירש״י] דעד כדי כתובתה עד שתשייר כדי כתובתה קאמר ואף במקצת נוסחי הלכות מצאו כתוב כך שחזר בו הרי״ף ז״ל בסוף ימיו והגיה כן. וכן כתב הרמב״ם ז״ל בפרק י״ח מהלכות אישות: **מוכרת** לי״ב חדש. כדי מזונות של שנה תמכור יחד והלוקח לא ימסור לאשה המעות אלא דמי המזונות של חדש בחדש שאם תנשא יחזיר מה שבידו ליורשין: זבין ולא איצטריכו ליה זוזי. שחזרו בהם המוכרין אבל נמלך הוא שלא לקנות אותו דבר משמע דבהא לא איבעיא לן דפשיטא דלא הדרי זביני ודוקא בדגלי דעתי׳ וכו׳. כלומר שאע״פ שלא מכר על תנאי זה בשעת המקח מיהא אמר שאינו מוכר אלא על דעת לקנות ודוקא שאמר כך בשעת המקח אבל אם לא אמר כן בשעתו אע״פ שאמר קודם לכן לאו כלום הוא דהוו להו דברים שבלב: כדגרסינן בקדושין כו׳. וכבר פירשתי הני עובדי בפרק

*) ע״ל פ״י בסי׳ סנ״ה בר״ן בד״ה ההוא גברא כו׳ (ג״א)

הפנין מוכיח על דעתו אי לאו דאתני וכיון דבעי תנאי בעי תנאי כפול ויש דברים שאפי׳ גלוי דעת א״ל משום דאיכא אומדנא דמוכח ואפי׳ לא גילה דעתו בשעת המעשה לא הוו דברים שבלב משום דבלאו גלוי דעת אנן סהדי דלהכי אכוון כגון שטר מברחת דלעיל ולקח מן האשה ותזר ולקח מן האיש וחזר ולקח מן האיש דלא עשאה אלא אפוטרופוס בפ׳ יש נוחלין וסכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחרים בפ׳ מי שמת והסוגא דמשמע שמת בנו ועמד וכתב כל נכסיו לאחרים וכן המקדש אחותו וכן שבלונות וקדושין וכן נדרי זרוזין בפ״ד דנדרים כל אלו אומדנא דמוכח איכון הלכך אפי׳ גלוי דעת לא בעו לא בשעת מעשה ולא קודם לכך אבל זבין ולא אצטריכו ליה זוזי וההוא גברא דזבין נכסי׳ אדעתא למיסק לארעא דישראל אע״ג דגלי דעתיה מעיקרא ויודע לכל שלדעת כן הוא מוכר בעינן גלוי דעת בשעת מעשה דליכא אומדנא דמוכח כולי האי בלא גלוי דעת דהרבה פעמים אדם מוכר קרקעותיו ואין ידוע למה הוא מכרו והא דאמרי׳ הדרי זביני היינו דוקא היכא דלא אצטריכו ליה זוזי מחמת דבר שנתחדש אח״כ כגון בלוראה דהוה בנהרדעא וכו׳: ז ופירש״י דוקא במוכר קרקעותיו לפי שאין דרך בני אדם למכור קרקעות שהוא מהפרנס מהם אם לא שיהיה דעתו לעקור דירתו מכאן אבל מכר כל מטלטלין אפי׳ אי אמר בשעת המכר על דעת לילך לא״י ולא הלך המקח קיים אם לא שהתנה לפי שפעמים אדם מוכר מטלטלין אפי׳ שדעתו לישאר כאן ואם פירש בשעת המכר על דעת לדור במקום פלוני והלך שם ולר לו המקום מלדור שם המקח קיים כיון שעלה ואם יארע לו סכנה בדרך שאינו רשאי לילך שם אלא בתבורה המכר בטל שלא היה בדעתו אלא על תנאי שיוכל לילך שם בלא שום אונס וכיון שאינו יכול לילך בלא תבורה הוי אונס וכן הדין נמי במוכר הפץ לקנות בדמיו דבר ידוע ולא איצטריכי ליה זוזי אם אמר בשעת מכר שלדעת כן הוא מוכר המכר בטל אע״פ שלא התנה ואי לא אמר הוי דברים שבלב והמקח קיים. וכתב ר״ח דוקא במוכר קרקע הוא דהוי האי דינא אבל לא במטלטלי אלא כיון שמשך קנה ושוב אין המוכר יכול לבטלו ודוקא דלא איצטריכו ליה זוזי משום דבר שנתחדש אח״כ כההוא בלורתא דהוה בנהרדעא זבננהו לאפדנייהו למיזבן תטי ולבסוף אתו חטי או שמכר נכסים לקנות דבר ידוע ואח״כ חזר בו המוכר ולא רצה למוכרה לו אבל אם הוא בעצמו חזר בו ולא רצה לקנות אותו הדבר שמכר נכסיו בשבילו כדי לקנותו המקח קיים. כתב הרמב״ם ז״ל מי שהקנה לחבירו והתנה עליו ע״מ שתתן זה המקח או תמכרנו לפלוני אם מכרו או נתנה לאותו פלוני קנה ואם לא קיים התנאי אלא מכרו לאחר או שלא מכרו או נתנו בזמן שקבע לו לא קנה: לשון ריא״ז ח ולא אמרו דברים שבלב אינם דברים אלא במכר כו׳ מ״מ שהתן זה המקח או תמכרנו לפלוני אם מכרו או נתנה לאותו פלוני קנה ואם לא קיים התנאי אלא מכרו לאחר או שלא מכרו או נתנו בזמן שקבע לו לא קנה: לשון ריא״ז ח ולא אמרו דברים שבלב אינם דברים אלא במכר הואיל ומכר לו לזה במעותיו אין לנו לילך אחר דברים שבלב אבל במתנה אנו הולכים אחר דברים שבלב שאם אנו מכירין דעתו שאינו גומר ומקנה בלבו אין מתנתו מתנה שהרי שכ״מ אע״פ שנתן נכסיו במתנה סתם הואיל ואנו מכירין שאינו נותן אלא על דעת שימות אם עמד מחוליו חוזר ממתנתו כמו שביאר מז״ס בפסקיו:

שלטי הגבורים

א וכתב מיי׳ שיא נשבעת שבועת היסת ונוטלת:

ב כתב מיי׳ והם נשבעין שבועת היסת ונפטרים. וכתב הרא״ש מדלא משכח דעליה להביא ראיה אלא בנישאת ש״מ דאם פרעו לה כתובתה בב״ד דעל היתומים להביא ראיה על מזונות שעברו: לשון ריא״ז:

ג אלמנה שמכרה מנכסי היתומים וכן ב״ד שמכרו נכסי היתומים לצורך אחד מן הדברים שראוין למכור בשבילם ונטרף אותו קרקע מן הלקוחות אחריות הלקוחו׳ על היתומים כאילו מכרו לו היתומים עצמן כשהם גדולים ומז״ה כתב שאין אחריות הלקוחות על היתומים אלא כשנטרף הקרקע מהם צ״ל בע״ח של יתומים אבל אם נמצא הקרקע גזול ובא הנגזל וטרפה אין צריכין לקוחות לילך על היתומים אלא נוטלין מעותיהם מן האלמנה לפי שהיה מקחן מקח טעות ולדברי המורה אע״פ שנמצא הקרקע גזול אין דרך הלקוחות על האלמנה אלא על היתומים ואם לא ימצאו נכסים ליתומים הפסידו ודברי המורה עיקר והאלמנה שמכרתו לצורך מזונותיה אינה יכולה לחזור ולטרוף אותו הקרקע לצורך שעבוד כתובתה הואיל והיא עצמה מכרתו:

ד ולא נהירא להרא״ש אלא לעולם ניזונית והולכת עד שיאכלו בנכסים כדי כתובתה ונוטלת בכתובתה וכ״כ הרמב״ם:

ה וכתב בעל העיטור ומסתבר דוקא קרקע שאינו ראוי לימכר דבר אבל מטלטלין בזמן הזה אין למכור אלא תפן (א׳) [תפן]: נראה מתיבתא. כי אמרי׳ מוכרת לו׳ חדשים שלא בב״ד הדיוטות לאלתר דכתיב שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד אבל מכאן ואילך מוכרת בב״ד אפי׳ לכמה שנים עד שתטול כתובתה וה״מ סתמא אבל היכא דיהיב רשות לזבוני ולאיתזוני מוכרת אפי׳ שלא בב״ד הדיוטות ולא ברירא לן ומסתבר לעולם אינה מוכרת אלא לו׳ חדשים ע״כ וכל זה אינו אלא כשהיא מוכרת או לא הרשוה למכור אלא כדי מזונות ו׳ חדשים אבל כשב״ד מוכרין אין קצבה לדבר אלא הכל הלי לפי ראות עיניהם מה שהוא תועלת היתומים: ו וכתב הרא״ש גבי זבין ולא איצטריכו ליה זוזי דהדרי זביני דוקא דגלי דעתיה בשעת המכר שלצורך כך וכך הוא מוכר אבל אי שתק בשעת המכר אע״פ שגילה דעתו קודם לכן הוו דברים שבלב ואינם דברים כדגרסי׳ בקדושין ההוא גברא דזבין נכסי׳ אדעתא למיסק לארעא דישראל וכו׳ אמר רבא דברים שבלב אינם דברים ויש דברים שאין מועיל בהם גלוי דעת עד שיתנה בפירוש כגון היכא שאין

הגהות חו״י

(א) עיין בהפר״י ז״ל עד כדי כתובה ר״ל שעכ״פ ישאר בידה כדי כתובתה: ד״מ מ״ז

המאור הגדול

[דף צ״ו ע״ב] **רבי** יוסי או׳ מר מוכרת וכותבת סתם וכך כהה יפה.(ב) בא מלוה בשטר אומרת לכתובה מכרתי בא מלוה על פה אומרת למזונות מכרתי:אמר להו רב ששת תניתוה מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר.כתב הרי״ף ז״ל מהא שמעי׳ דלית לה לזבוני אלא עד כדי כתובתה אבל יתר מכדי כתובתה לא ולא היא דלא אמרי׳ עד כדי כתובתה אלא במאי שמשתייר מן המכירה לבסוף כלומר

(ג) עד כדי שלא ישתייר מן הנכסים אלא כשיעור כתובתה שתגבה מהן כתובתה בבת אחת וקמ״ל שיירה אין לא שיירה לא שאם מכרה הכל אין לה לחזור ולטרוף לכתובתה מה שמכרה למזונות ולעולם ניזונית והולכת כל מה שתרצה וברייתא דשני דייני גזירות מוכחת כן וכל הפירוקים שכתב עלה הרי״ף ז״ל אינם:

השגות הראב״ד

א] **עוד** כתב הרב ז״ל בענין מה שאמרו בתוספתא מוכרת והולכת עד כדי כתובתה וסמך לה שתגבה כתובתה מן השאר כו׳) דקשיא ליה בהדי ההיא דגרסי׳ בפ׳ שני דייני גזירות אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי

ספר הזכות

כתוב בהלכות מוכרת והולכת עד כדי כתובה וסמך לה עד שתגבה כתובה מן השאר ש״מ שייר אין לא שייר לא מהא שמעינן דליח לה לזבוני אלא עד כדי כתובתה אבל יותר מכדי כתובתה לא. וקשיא לן הא דגרסי׳ בפרק

בפרק האיש מקדש : מתני' אלמנה בין מן האירוסין. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה : בין מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד : ר"ש אומר מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד שא"א לה להיות יושבת [ומתענה] עד שיזדקקו לה ב"ד אבל מן האירוסין שאין מכירתה אלא לכתובה לא תמכור אלא בב"ד ואחרים פירשו דר"ש סבר דמן הנשואין דאית לה מזוני מוכרת שלא בב"ד אפילו לכתובתה כדי שתפסיד מזונות : גמ' אינה צריכה ב"ד מומחין אבל צריכה ב"ד הדיוטות כגון גברי דמהמני כו'. כלומר שאין פי' הדיוטות בכאן כמו שמתפרש בעלמא שפירוש הדיוטות כל מקום דאיכא חד דגמיר וסביר ותרי דמסברי להו וסברי דא"כ פשיט' דטפי מהכי אינה צריכה דבכל דיני ממונות סגי בהכי אלא הכא קרי מומחין למאי דקרי בעלמא הדיוטות וקרי הדיוטות להדיוטים גמורי' אלא שבקיאין בשומא: בשלמא מן הנשואין משום מזונות. כלומר משכחת לה שמוכרת [שלא] בב"ד למזונות כדי שלא תהא יושבת ומתענה : אלא מן האירוסין מ"ט. לא אטרחוה רבנן בבי דינא ככל שאר מוציאי שט"ח כך פרש"י ז"ל ואחרים פירשו בשלמא מן הנשואין מוכרת אפילו לכתובתה שלא בב"ד כדי שתפסיד מזונות ולא נהירא בשלמא לר"ש איכא לפרושי הכי כמו שכתבתי במשנתינו כיון דסבירא ליה שמפסדת מזונות במקצת כתובה אבל לרבנן שאינה מפסדת אלא בכל הכתובה וכדאי' לפלוגתייהו בסמוך מה הועילו בתקנתן הרי היא יכולה להזהר שתשייר קצת לכתובתה ותמכור השאר שלא בב"ד ולא תפסיד מזונות אלא כפרש"י ז"ל עיקר : עולא אמר משום חינא. פרש"י ז"ל שיהו בעליהן לחן בעיניהם ולא ימנעו הנשים מלינשא לאנשים ורבינו חננאל ז"ל פירש כדי שתהא נדונית לנשים שבשבילה ימצאו חן בעיני האנשים וישאו אותם וכן פירש הרי"ף ז"ל לקמן בפרקין וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות מלוה ולוה ועיקר וכ"מ שאם נשאת אינה מוכרת אלא בב"ד שהרי ביטל חן שלה וכן נמי בהא דאמרי' התם [בערכין דף כב.] דאין נזקקין לנכסי יתומים קטנים אלא לבע"ח שיש בו רבית ולכתובת אשה משום חינא דוקא בשלא נשאת אבל נשאת לא שהרי ביטל חן שלה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' מלוה ולוה : איכא בינייהו גרושה. דלמ"ד אין אדם רוצה וכו' לא קפיד בה אבל למ"ד משום חינא שייך בה ואמרי' בגמ' דסיפא דאידך מתני' דתנן וגרושה לא תמכור אלא בב"ד לרב יהודה אתיא אפילו לרבנן ולעולא ר' שמעון היא ולא רבנן ואמרינן נמי בגמ' דכשם שמוכרת שלא בבית דין כך יורשי כתובתה מוכרים שלא בבית דין ואליבא דרב יהודה כל יורשין שלה בין אנשים בין נשים מוכרין שלא בב"ד דלפי שאין אדם רוצה ג"כ שיתבזו יורשיה בב"ד [אבל] למ"ד משום חינא דוקא כגון שירשתה בתה או אחותה שהן נקבות וצריך לחוש לחן שלהן שיהיה להן דבר שינשאו בו. ולא איפסק' הלכא אי כרבנן אי כעולא אי כרב יהודה וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא כעולא דאמר משום חינא ואפילו גרושה נמי דרב יהודה אזיל לטעמיה דאמר משמיה דרב אסי בריש פרק שום היתומים [דף כב:] דאין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן דלית ליה לרב יהודה טעמא דחינא ואנן קי"ל כר' יוחנן דאמר התם ולכתובת אשה משום חינא וכעובדא דמרימר דהתם דאגבי כתובה לגרושה מנכסי דיתמי ואתקיפו עלה מהא דאמר רב יהודה אמר רב אסי דאין נזקקין אא"כ היתה רבית אוכלת בהם ואמרי' ואפי' רבי יוחנן לא אמר אלא באלמנה דקא מפסדא מזונא אבל גרושה לא ואהדר להו אנן כהיא דרבי יוחנן משום חינא מתני לה וכמו שהביא כל זה הרי"ף ז"ל בסמוך [סי' שעח] והיא סוגיא דהתם בטעמא דחינא ריהטא דאמרי' התם אמר לך רב פפא אי בעית אימא בכתובה ומשום חינא ולפ"ז אפי' גרושה מוכרת שלא בב"ד מומחין [אבל הרמב"ם כתב בפי"ז מהלכות אישות אבל הגרושה לא תמכור אלא בב"ד מומחין] ואין דעת הרי"ף ז"ל נראה כן שלא הכריע בכאן כלום וכתב בסמוך משנתינו כצורתה וגרושה לא תמכור אלא בב"ד אלמא סבירא ליה כרב יהודה דמתני' אתיא אליביה אפי' לרבנן וראיתי מחלקים ואומרים דנהי דאית לן טעמא דחינא לגבי נזקקין לנכסי יתומים היינו דוקא התם לפי שתפסיד הרבה בהמתנה אבל למכור שלא בב"ד לית לן ההוא טעמא לפי שאפשר לה בבית דין ומשום הכי קי"ל כרב יהודה הכא וגרושה לא תמכור אלא בב"ד ולגבי נזקקין לא קי"ל כוותיה ולפיכך פסק הרמב"ם ז"ל דנזקקין משום חינא בפי"ב מהלכות מלוה ולוה וכאן כתב שהגרושה לא תמכור אלא בב"ד מומחין ואין טעם זה מחוור לי דבשלמא אי לא אמרה רב יהודה גופיה התם אלא אמורא אחרינא שפיר אבל כיון דחזינן דרב יהודה אפילו בנזקקין לא חייש לחינא משמע דהכא לטעמיה אזיל דלא חייש לחינא כלל וכיון דהתם לא קי"ל כוותיה מאן פליג לן דלימא דבהא מיהא נקטינן כוותיה וצ"ע (א) : כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת. כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברה"ר : וה"מ בחיי בעלה. משום דמעוכבת בשבילו מלינשא אבל לאחר מיתה לא (ג) דלמא גרושין הוו דמספיקא לא מפקינן ממונא : מתני' לא תמכור השאר כו'. מוקמינן לה בגמ' כר"ש דאמר דאינה מוכרת שלא בב"ד אלא למזונות וס"ל דכיון שגבתה מקצתה אין לה

נר מצוה

לארעא דישראל ובעידן דזבין לא אמר ולא מידי אמר רבא הוו דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים *ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לא"י סליק ולא אתדר ליה אמר רבא כל דסליק ארעתא דלמידר והא לא אתדר ליה איכא דאמרי אדעתא למיסק הוא והא סליק ליה *ההוא גברא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לא"י לסוף לא סליק א"ר אשי אי בעי סליק איכא דאמרי אי בעי לא סליק (א) איכא בינייהו דאתייליד אונסא באורחא : מתני' *אלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד ר' שמעון אומר מן הנשואין מוכרת שלא בב"ד מן האירוסין לא תמכור אלא בב"ד מפני שאין לה מזונות וכל שאין לה מזונות אינה מוכרת אלא בבית דין: גמ' גרסינן בפרק אלו מציאות* אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אינה צריכה בתי דינין מומחין אבל צריכה בתי דינין א הדיוטות כגון גברי דמהימני ובקיאי בשומא : בשלמא מן הנישואין משום מזוני *אלא מן האירוסין מאי טעמא עולא אמר (א) משום חינא *ורב יהודה אמר לפי שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד מאי בינייהו איכא בינייהו גרושה אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל °כל מקום ב שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וה"מ בחיי בעלה אבל אחר מיתת בעלה לא : מתני' ג מכרה כתובתה או מקצתה משכנה כתובתה או מקצתה נתנתה לאחר או מקצתה לא תמכור את השאר אלא

רש"י

דברים שבלב אינם דברים. לבטל מה שאמר בפיו ומיירי שנאנס ולא עלה לכך אם פירש בשעת מכירה דאדעתא למיסק זבין לא היתה מכירתו מכירה : דזבנינהו לנכסיה אדעתא למיסק. ופירש כך בפירוש דאדעתא דהכי עבד : ולא מיתדר. לא היה יכול לדור שם אי מחמת יוקר מזונות או לא מצא דירה : והא לא איתדר. והוה כמאן דלא מצי סליק והדרי זביני : אי בעי הוה סליק. ובדידיה קיימא ולא בטלה זביני : אי בעי לא סליק. בתמיה כלומר מי אנסו : איכא בינייהו דאיתייליד ליה אונסא. שמע שליסטים באין ללישנא קמא לא הדרי זבינא והכי קאמר דאי בעי למיפרק בתר שיירתא הוה סליק ללישנא בתרא כיון דמתמה איתמוה משמע שלא היה לו שום עיכוב אבל אם היה לו צד עיכוב לא הוה זביניה זביני: מתני' בין מן האירוסין. שאין לה מזונות ומוכרת לכתובתה בין מן הנשואין שמוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד: ר"ש אומר מן הנשואין. שהיא מוכרת למזונות מוכרת שלא בב"ד : גמ' אלא מן האירוסין מ"ט. לא אטרחוה רבנן לבא לב"ד ככל שאר מוציאי שט"ח : משום חינא. שיהא לבעלים חן בעיניהן וינשאו הנשים לאנשים : גרושה. שייך ביה נמי משום חינא אבל הוא חפץ שתתבזה בב"ד : מגורשת ואינה מגורשת. כגון שזרק לה גט ברשות הרבים ספק קרוב לו ספק קרוב לה : אבל לאחר מיתת בעלה. אין היורשין חייבין במזונותיה: מתני' לא תמכור את השאר כו'. ר' שמעון קאמר לה דאמר אינה מוכרת [שלא] בב"ד אלא רק למזונות וזו כיון שגבתה מקצתה אין לה מזונות והכי מוקי לה בגמרא כרבי שמעון :

שלטי הגבורים

א ב"ד הדיוטות כתב ר"ת ג' אנשים בקיאין בשומת קרקע ואם מכרה שלא ב"ד הדיוטות כתב ר"ת שמכרה בטל ומיי' כתב גבי מוכרת למזונות שקיים ונשבעת שלא זלזלה והרא"ש כתב בתשובה כר"ת :

לשון ריא"ז

היו ב"ד מומחין ששמו נכסי היתומים לאלמנה הרי הנכסים שלה ואוכלת פירותיהן והוא שכתבו בשטר השומא שעשו לה ב"ד הכרנו הנכסים הללו שהיו נכסי המת שאם לא כתבו כן חוששין שמא טעו ב"ד לשום לה שאר נכסי היורשין ושומתם בטלה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואיכא נוסחי דכתיב בהו עולא אמר משום חינא ר' יוחנן אמר כדי שלא תתבזה ...

(בגמ' ור' יוחנן אמר (ג"א)

[דף קבב ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב מאי בינייהו : (ב) דלמא גירושין הוו: ואין לה מזונות כו' :

עין משפט

א מיי' פי"ג מהל' אישות ופי"ב מהלכות מלוה ולוה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צג וסי' קג :

קדושין דף נ.

ב מיי' פי"ח מהל' אישות טור אה"ע סי' צג :

שם

ג מיי' פי"ז שם סמג עשין מח טור אה"ע סי' צג ע' :

דף נב.

דף צז.

הגהות הגר"א (א) עי' לקמן סי' תע"ט :

גי' ר"ם

ספר הזכות

פס' שני דייני גזילות גרסני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ואוקמה שמואל כששמעו בו שמת ומקשינן ומאי שנא עד כדי כתובתה ופרקינן איהי אפסדה אנפשה ושמעי' מהא דאי לא אמרה גרסני בעלי ניזונת והולכת עד לעולם כו' ואנן מסתבר לן דהכא בדלא אפשר לה לאיתזוני אלא בזבני קרקעות והתם בדאפשר לה לאיתזוני מפירי דמקרקעי ומא:רא דבתי : השיב הרב ז"ל גברא תזינא תיובתא ופירוקא לא תזינא כי מה שאמרו מוכרת והולכת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תמכור יותר מכדי כתובה אלא שמשיירת כדי כתובתה כדי שתגבה כתובתה מן השאר כדאיתא בברייתא בהדיא ופירושו קא מפרש ואזיל למלתיה ומאי דתירץ הרב ז"ל דהא דקתני ניזונית בדאפשר לה לאיתזוני מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי ומנא ליה דשקלא מזוני מפירי או מעמלא דבתי והא אפסיקא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה ושניהם אינן נגבין לא משבח ולא מפירות דמתני' היא בהדיא בבכורות ואף לא מן הראוי ואפי' הם קרקעות וכ"ש פירות הקרקעות ועמלא דבתי דאיכא תרתי שהם מטלטלין והם ראוי שהרי יונאין אחר מיתת הבעל ואם הקלו בפרנסת הבת ליטול מעמלא דבתי שהרי בעלת חוב דאתי היא נקל במזונות האשה והבנות דבעלת חוב דבעל הויא ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי דהא אפי' לבע"ח לא משתעבדי הלכך לא פירוקא ולא תיובתא ליתנהו . ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר באמת שכך למדונו רבותינו הצרפתים ז"ל מוכרת למזונות והולכת עד כדי שלא תשייר אלא כדי כתובה וסמיך לה שתגבה כתובתה מאותו השאר כלומר ולא ממה שמכרה הא אילו רצתה ניזונית לעולם והוא בודאי פי' נכון ואין ענין אחר מחוור בכאן . אבל מה נעשה לגאונים שהם כולם ז"ל מפרשי' שאינה יכולה למכור אלא כדי כתובתה וכ"כ רבינו הגאון ז"ל ורבי' חננאל ז"ל ואולי הטעם לדבריהם שלא העלו חכמים בתנאי כתובה יותר מן הכתובה עצמה כענין שאמרו אם היה פרקונה כנגד כתובתה פודה ואם לאו אינה פודה זהו דעתם ואין לי להוסיף ולפרש אלא שיש לי עוד לומר שאין הברייתא הזו קושיא לסברא שלהם כלל דהכי קתני רצתה ניזונית כשאר כל הנשים ואח"כ גובה כתובתה ונמצא שיש לה כדי שתי כתובות כדין הניזונית רצתה גובית כתובתה מתחלה אבל גרסני בעלי זנין אותה סתם עד כדי כתובתה ושוב אין לה כלום ודבר פשוט הוא אבל אנחנו צריכים לדון בענין מ"ש בהלכות מפירי דמקרקעי ומעמלא דבתי שהרב ר' אברהם מספק עלינו את הפשוט ותו שכתב בזו מוציאין אפי' מעמלא דבתי שהוא קולא בפרנסת הבת מפני שהיא כבעלת חוב דאתי ופשרה היא זו שהרי אמרו ממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין למזוני בין לפרנסה וכ"ש מן מטלטלי דקני יתמי דלגבי מקרקעי דאבוהון הויא בעלת חוב דאתי ולא לגבי נכסי דידהו ועמלא דבתי ופירי נמי אם מטלטלי הן הרי אפי' הבת לא תטול כלום ואם כקרקעות הא אלמנה נמי ניזון וז"ש אגבוה עישור נכסי מאיצטרובולי דריתייא מפני שהוא תלוש ולכסוף חכרו וס"ל כמחובר דאמי והכי איתא בפ' המוכר את הבית אבל דין פירות למזונות. ולפרנסה דין פשוט הוא שאם מת והניח פירות מחוברין אם פירות גמורים הם שאינן צריכין לקרקע כל העומד ליתלש כתלוש דמי ודצריכי לארעא ניזונית מהם כדאיתא בפ' נערה שנתפתתה א' פרנסה וא' מזונות וכתובה שוין הם בדין הזה וה"ה לבע"ת כדאיתמר בגמ' אבל לפירות שלא גמרו שמין אותן ואין בשבחן כלום לכתובה ומזונות כדתנן בבכורות ולא בשבח ופרישו עלה לאתויי שבחא דממילא הפורא והוו שובלי בלפופי והוו תמרי ואע"פ שזה מקולי כתובה ותנאין שלה אומר אני שאף בפרנסה כן לפי שאין לבת כחוב שלה אלא עישור הנכסים שהיו לאב בשעת מיתה דיש לה על האפין לפיכך שמין אותן בשעתן ומה שהשביחו שלהן השביחו שאפי' בע"ת אין שבח מן הלוה אלא כנגד חובו הוא נוטל כדמוכח במציעא ורבינו האי גאון זצ"ל השיב שאין לה עישור בראוי כגון שנפלו נכסים בירושה לאחר מיתת אביהן אע"ל בתלושין אלא אף במחוברין אין אשה נוטלת מפני שהוא שבח נכסים כמו שפירשנו אלא אם באה לזון מן הקרקע וראו ב"ד שאינה צריכה למכור כלום למה לא תזון מפירות וכי אין להם לב"ד לומר לה טלי שדה פלוני במזונותיך ואכלי פירות זו ודאי משעבוד שיש לה בגוף הקרקע היא ניזונית ולא עוד אלא שהיא יכולה ליטול לעצמה ולמכור כל הקרקעות לפירותיהן וליזון בדמיהן מה לי הן מה לי דמיהן ופירותיהן וכן בשכר בתים ה"ה ואלו הם דברי רבינו שאמר דמזונא דפירי מעמלא דבתי ודין אמת הוא ופשוט ומ"ש בגמ' מגבינן ואפי' מעמלא דבתי על הדרך שפירשנו הוא שאין מגבין לה כלום מכל מה שעשו נכסים בפירות לפי שהוא שבחן של אחים אלא משכירות הבתים לבד משום דאמרי' שכירות מכירה ליומיה הוא ועישור בדמי הקרקע היא נוטלת זה נ"ל וראיתי שפירשו מעמלא דבתי שהוא השכירות שעשו בתים מחיים דאב ולא הגיע זמן ולפי שהשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף נעשה השכר כאילו הם פירות מחוברין ותנינן לה . והלשון הראשון דין אמת הוא :

השגות הראב"ד

כדי כתובתה . ואקשי' התם כיון ששמעו בו שמת מאי שנא עד כדי כתובתה ותו לא . ואמרי' שאני התם דאיהי אפסדה אנפשה בידים דאמרה גרשני בעלי ומשמע מהתם דאי לאו דאמרה גרשני בעלי הויא לה כאלמנה ומתפרנסת יותר מכדי כתובתה וה"ק מוכרת והולכת עד כדי כתובתה ותו לא דוקא במקרקעי אבל אי אפשר לה לאתזוני מפירי או מעמלא דבתי ניזונת כל מה דאפשר ודייקא נמי דקתני הכא מוכרת והתם קתני מתפרנסת אלה הם דברי הרב ז"ל : אמר אברהם איברא תזינא הכא תיובתא ופירוקא לא תזינא כי מה שאמרו מוכרת והולכת עד כדי כתובתה לאו למימרא שלא תמכור יותר מכדי כתובתה אלא שמשיירת כדי כתובתה שתגבה כתובתה מן השאר כדאיתא בברייתא בהדיא ופרושי קא מפרש לה ואזיל למלתיה . ומאי דמתרץ הרב ז"ל דהא דקתני ניזונת כדאפשר לאתזוני מפירי דמקרקעי או מעמלא דבתי ומנא ליה הא דשקלה מפירי ומעמלא דבתי והא אפסיקא הלכתא ממקרקעי ולא ממטלטלי בין למזוני בין לכתובה ושניהם אינן נגבין לא משבח ולא מפירות דמתני' היא בהדיא בבכורות ואף לא מן הראוי ואפי' הם קרקעות וכ"ש פירות הקרקעות ועמלא דבתי דאיכא תרתי שהן מטלטלין והם ראוים שהן יוצאים אחר מיתת הבעל ואם הקלו בפרנסת הבת ליטול מעמלא דבתי שהרי בע"ח דאת הויא נקל במזון האשה והבנות דבעלת חוב דבעל הויא ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי דהא אפי' לבע"ח לא משתעבדי הילכך לא פירוקא ולא תיובתא ליתניהו . ועוד אמר אברהם אני איני רואה שום קושיא מכאן שלא שנינו במשנה שלמעלה מוכרת והולכת בכדי כתובתה או כדי כתובתה אלא עד כדי כתובתה וכך רוצה לומר שהיא מוכרת למזונות לעולם עד שתגיע לשיור כדי כתובתה ועוד לא תמכור כדי שיהא השיור ההוא סמך לה שתגבה כתובתה ממנו לפי שהמוכרת למזונות אינה יכולה לטרוף אותם לכתובה והשתא לא קשיא ולא מידי ואם איתא להאי פירושא דפרושי קמאי לא הוה משתמיט תנא ותני לה במתני' בדוכתה ואינן קא חזינן דלא יהיב למזונותיה ובגמ' נמי לא אשכחן כלל ובהדיא במתני' כל יומי מיגר ובגמ' אמרי' אמר למזונות ריבה לה מזונות ושיעורה לא חזינן בכן כלל ושיכי מעלינן פילא בקופא דמחטא ורמינן דיקלי וזקפינן להו ומדהקינן טובא ללא צורך :

א מיי' פי"ז מהל' אישות סמג לאוין קט טוש"ע אה"ע סי' :

לה מזונות: וחכ"א מוכרת היא לכתובתה אפילו לפרקים ואעפ"כ מוכרת בינתים למזונות שלא בב"ד וכותבת בשטר המכירה **למזונות מכרתי**. ומפרש' לעיל בגמ' דעלה טובה קמ"ל כי היכי דלא נקרו לה רעבתנותא כלומר כדי שלא יהו ב"א סבורין שהכל מכרה לצורך מזונות: וגרושה לא תמכור לכתובה אלא בב"ד. למ"ד טעמא משום דאין אדם רוצה שתתבזה כו' הא לא איכפת ליה ודברי הכל היא ולמאן דאוקי טעמא משום חינא הא ר"ש היא ומדקתני נתנתה לאחר משמע דדוקא לאחר אבל מחלתן ליורשין יש לה מזונות והכי איתא בירושלמי [פרק זה הלכה ג] דגרסי' התם רב יהודה בשם שמואל אלמנה שמחלה כתובתה ליורשים יש לה מזונות כו' עד לא דייך שהפסידתה כתובתה אלא שתבריחנה ממזונותיה אבל הרשב"א ז"ל כתב דלפום גמרין לא משמע הכי דלקמן בפרק הנושא (דף קד:) אמרינן בעובדא דרב חייא אריכא דאמרה ליה הב לי מזוני ואמר לה לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך והתם מתורת מחילת כתובתה אתינן עלה דכיון שלא הזכירה תוך עשרים וחמש שנה מחלה אותה אלמא דמוחלת כתובתה ליורשין אין לה מזונות. ודאמרי' בפרק נערה שנתפתתה (דף נג.) אי לאו דאמרה גברא רבה הוה אמינא משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו דלמא ההוא במוחלת כתובתה לבעלה דוקא דסומכת היא עליו שלא ימנע מזונותיה ולא מחלה להו אבל במוחלת ליתומים כיון שאין לה עליהם כתובה הא איסתלק' מביתייהו לגמרי ואין לה עליהם [אפילו] מזונות ולפיכך יש לומר דכי תנא הכא נתנתה לאחר רבותא קמ"ל דאפילו נתנתה לאחר אין לה מזונות וכ"ש כשמחלתה ליורשים וכבר כתבתי בפ' נערה שנתפתתה [סי' רנ"ב ד"ה מוחלת] בזה דעת אחרת וענין אחר בעובדא דחמתיה דרב חייא אריכא: **גמ'** מכרה כתובתה כולה אין לה מזונות דברי ר"מ. אבל מקצתה יש לה מזונות: לית דחש לה לדר"ש דאמר. (ג) דמקצת כסף הנשאר [בכתובתה איננו] ככל כסף ואין לה מזונות אלא הלכתא כרבנן דסברי מקצת כסף הנשאר הרי הוא ככל כסף ויש לה מזונות: מוכרת שלא בב"ד

נר מצוה

אלא בב"ד וחכמים אומרים מוכרת היא אפילו ארבעה או חמשה פעמים ומוכרת למזונות שלא בבית דין וכותבת למזונות מכרתי וגרושה לא תמכור אלא בבית דין **גמ'** מתני' מני ר"ש היא דתניא מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי לאחר אין לה מזונות דברי ר' מאיר ר"ש אומר אע"פ שלא מכרה אלא מקצתה ולא משכנה אלא מקצתה (א) לא תמכור את השאר אלא בב"ד וליתא לדרבי שמעון דאמרינן *ההיא איתתא דתפסה כסא דכספא בכתובתה (א) אתאי לקמיה דרבא אמר (ב) לית דחש להא דר"ש דאמר לא אמרי' מקצת א כסף ככל כסף שלח ליה רבה בריה דרבא לרב יוסף מוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה או אינה צריכה ב שבועה ותיבעי לך הכרזה אמר ליה הכרזה לא מיבעי לי דאמר רבי זירא אמר רב נחמן °אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה כלום היכי דמי אי דאכרוז אמאי לא עשתה כלום אלא לאו דלא אכרוז לעצמה הוא דלא עשתה כלום הא לאחר מה שעשתה עשתה לעולם דאכרוז ואמרינן לה מאן שם לך כי ההוא גברא דאפקידו גביה כיסתא דיתמי אזל שמה לנפשיה בארבע מאה זוזי לסוף אייקר וקם בשית מאה אתו לקמיה דרב אסי אמר ליה מאן שם לך והלכתא צריכה ג שבועה ואינה צריכה הכרזה: **מתני'** °אלמנה שהיתה כתובתה מאתים ומכרה שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה היתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואפילו אומרת אני אחזיר הדינר ליורשין מכרה בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר לעולם מכרה קיים עד שתהא שם

רש"י

וחכמים אומרים מוכרת היא לכתובתה. אפילו לפרקים אעפ"כ מוכרת היא קרקעות למזונות שלא בב"ד: וכותבת. בשטר המכירה למזונות מכרתי משום עלה טובה דלא ניקרו לה רעבתנותא: וגרושה לא תמכור. לכתובה אלא בב"ד למ"ד טעמא משום דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד הא לא איכפת ליה ודברי הכל היא ולמ"ד משום חינא ר' שמעון היא: **גמ'** מני מתני'. ת"ק דאמר מכרה כתובתה כו': אין לה מזונות דברי רבי מאיר. דוקא מכרה כולה אבל מקצתה יש לה מזונות: לא אמרי' מקצת כסף. של מוהר הבתולות אם יש לה עדיין עליו שיהא ככולו ויהיה לה מזונות: דתפסה כסא דכספא. ולא היה בו שיעור כתובה: צריכה שבועה. שלא גבתה יותר: ששמה לעצמה. לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובה: לא עשתה ולא כלום. ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין אות': מאן שם לך. ממי קבלת זו המכירה לא מיתומים ולא מב"ד ולכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכא דשמתה לאחרים נפק ליה מרשות היורשין שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כיסתא. ספוג ויש מפרשים כיסתא אלמוגים קורא"ל: **מתני'** שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרי' לה את אפסדת: מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמלא כל המכר טעות שהרי בבת אחת היה: לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר אותו דינר ליורשין דמה הפסידתן: רשב"ג אומר לעולם מכרה קיים. עד שיהא בהונאה שאם לא היתה ההונאה היה משתייר בשדה בת ט' קבין או ההונאה עצמה ט' קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם מלבד ההונאה ט' קבין דכיון דיש שם קרקע ליתומים כשיעור שדה יאמרו לה אין רצוננו למכור הראוי לנו אבל אם אין ההונאה ראוי להצטרף לכדי שדה לא הפסידה

ב ג

הגהות הב"ח

(א) אלא מקצתה אבדה מזונותיה ולא תמכור כצ"ל: (ב) נ"ב לא אמרינן דמקצת כסף שנשאר ה"ה ככל כסף כצ"ל: (ג) נ"ב כאן: (ד) אותה כצ"ל:

צריכה שבועה. י"מ צריכה שבועה שלא מכרה מנכסי יתומים בפחות משויין ולא נהירא דכיון דקי"ל [ב"מ דף לב.] דצריכה ב"ד הדיוטות אין לחוש לכך ודוחק לומר דכיון *שאין (ג) ב"ד גמורין אלא שמאין הוו להו עדים ואין מקבלים עדים אלא בפני בע"ד דהכא ביתומים קטנים עסקינן וליתא דגבי אלמנה ודאי מקבלין דאי לא אלמנה דגביא בעדי מיתה מיתומים קטנים היכי משכחת לה ועוד דאפילו באחר נמי [לא] שייך אין מקבלים עדים אלא בפני בע"ד אלא בתובע שמביא עדים על תביעתו אבל זו שבאה לפטור עצמה ודאי מקבלין. ורש"י ז"ל פי' צריכה שבועה שלא גבתה יותר דהא"ג דקי"ל דצריכה ב"ד הדיוטות היינו לשום בלבד אבל אח"כ היא מוכרת לעצמה ואם מכרה יותר משומתה *פורנא ליתמי והיינו דתנן [דף פח.] מכרה שוה מנה במאתים נתקבלה כתובתה: ואמרי' ותבעי לך הכרזה. כלומר מדקא מיבעיא לך שבועה מכלל דפשיטא לן דלא בעי הכרזה *וליכא למיחש דשמא [תוזל ולא לשמא] גבתה יותר והדר ליה דהכרזה פשיטא ליה דלא בעיא ומשום הכי מספקא ליה אי צריכה שבועה אי לא ומסקנה דצריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה ויש שואלין מ"ש אלמנה שמוכרת לעצמה בלא הכרזה והלא ב"ד מומחין שמוכרין לצורך אלמנה אין מוכרין אלא בהכרזה וכדתנן בערכין [דף כא:] שום היתומים שלשים יום ומכריזין בבוקר ובערב ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ונדחקו בה ולדידי לאו קושיא הוא דמוכרת בב"ד מומחין מפני שתבעה כתובתה קודם הפסידה מזונות ואין ליתומים הפסד בשהות ההכרזה אבל מוכרת לעצמה (מזונות) אינה מפסדת מזונות עד שתפרע מכתובתה ולפיכך הקילו עליה שלא תהא צריכה הכרזה כדי שלא יפסידו יתומים מזונות בינתים ואעפ"י שאפשר לה למכור קצת כתובתה כיון דיש תקנה ליתומים במוכרת כל כתובתה לא פלוג ועוד שכשם שהקלו עליה למכור שלא בב"ד כדי שלא תתבזה א"נ משום חינא משום הכי נמי הקלו עליה למכור שלא בהכרזה משום דבהכרזה איכא בזיון וצריך לחוש לחינא אבל כל שהיא נמכרת בב"ד מומחין כיון שלא הקפידה לבזיונה וטוענת חינא צריכין ב"ד להגבותה כדין דהיינו בהכרזה והרמב"ן ז"ל פי' בעיין דצריכה שבועה דהיינו שבועת אלמנה הבאה ליפרע מנכסי יתומים וקא מיבעיא לן מי אמרינן תמכור [לכתובה] ואח"כ תשבע כדי שלא תשהה ותפסיד מהם מזונות בינתים דלאחר מכירה ודאי פשיטא לן דתשבע שבועה זו שמפני שמוכרת שלא בב"ד לא הפסידו יתומים תקנת בל ליפרע מנכסי יתומים בלא יפרע אלא בשבועה ומסקנא דצריכה שבועה [תחלה] לפי ששהות השבועה מועט ואינה צריכה הכרזה לפי ששהות ההכרזה מרובה ויש לחוש בה להפסד מזונות וכן דעת הרמב"ם ז"ל דצריכה שבועה בפרק י"ז מהלכות אישות אבל הרי"ף ז"ל כתב בתשובה שאם מכרה האלמנה [לכתובתה] קודם שתשבע מה שעשתה עשוי והביא ראיה מדתנן [דף צז.] אלמנה בין מן הנשואין בין מן האירוסין מוכרת שלא בב"ד ואמרי' עלה בגמ' בשלמא מן הנשואין משום מזוני אלמא דבשלא נשבעת עסקינן [והא דקאמר הכא צריכה שבועה אחר המכירה קאמר דמשביעין אותה אחר המכירה שבועת נדרי וגם שלא זלזלה במכירה ולא מכרה יותר מן הצורך לשון הסר"י בשם רב אלפס] דאי בנשבעה הא לית לה מזוני דכיון שנשבעה תבעה כתובתה בב"ד ואין לה מזונות אלא ודאי בשלא נשבעה עסקינן ולפי ראיה זו אפילו לכתחלה מוכרת שלא בב"ד והא לאו ראיה היא דאפשר דלא תבעה כתובתה ולא אבדה מזונותיה אלא שנשבעה כדי שלא יפסידו יורשים כתובתה אם מתה בלא שבועה דהא קיימא לן* אין אדם מוריש שבועה לבניו ועוד דמה דאמרי' בשלמא מן הנשואין משום מזוני אין פירושו כדי [שתפסיד] מזונות אלא ה"ק בשלמא מן הנשואין איכא מזונות ומשום מזוני מוכרת שלא בב"ד וכמו שכתבנו למעלה ועוד דאפילו לפי פירושו ז"ל אע"פ שתבעה כתובתה ואין לה מזונות מוכרת שלא בב"ד שא"ת אינה מוכרת אלא בב"ד אף היא אינה תובעת כתובתה וניזונית ודמיא למאי דאמרי' בפרק שום היתומים (דף כב.) אי בתובעת כתובתה בב"ד מזוני נמי לית לה ופריק כיון דמעיקרא מזדקקינן לה השתא נמי מזדקקינן לה כלומר שאם אין אנו נזקקין אף היא נמנעת מתחלה לבא ונמצאת מפסדת [היתומים] מזונות: אלמנה ששמה לעצמה. לקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה: לא עשתה כלום. ואם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן חוזרין ונוטלין (ד) אותן: מאן שם לך. ממי קבלת מכירה זו לא מב"ד ולא מיתומים לפיכך לא יצא הקרקע מרשות היתומים אבל היכא דשמה לאחרים נפקא מרשות היתומים שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור: כיסתא. עלי אלמוגים שקורין קורא"ל ויש מי שאומר דכי אמרי' אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דוקא בינה לבין עצמה אבל בב"ד הדיוטות יכולה לשום לעצמה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ז מהלכות אישות ולפי זה אפילו בלא ב"ד הדיוטות אם שמה לאחרים בדיעבד מכרה קיים אבל אחרים אומרים דשמה לעצמה היינו בב"ד הדיוטות שכל שאין שם ב"ד מומחים שמה לעצמה מיקרי וכ"ת כיון שיש שם ב"ד אמאי לא עשתה ולא כלום י"ל לפי שאלו אינן אלא שמאין בעלמא שאילו היה שם ב"ד חשוב היתה יכולה לשום לעצמה לפי שהב"ד אביהם של יתומים והם עומדים במקומם והאלמנה כאחר בעלמא ויכולה לקחת מיד ב"ד אבל כיון שאלו אינם אלא שמאין בעלמא הוי לה אלמנה זו כשליח היתומים ואינה יכולה לשום לעצמה שכך הדין בשליח אחר כדמוכח עובדא דכיסתא דיתמי. ומהא שמעינן שאין השליח יכול לקנות לעצמו אפילו באותן דמים שהרשוהו הבעלים למכרו לפי שכיון שהוא שליח הרי הוא כיד הבעלים ולפיכך אינו יכול להקנות לעצמו שאין המכר אלא הוצאת הדבר מרשות לרשות וזה לא יצא מרשותו שהרי במקום בעלים עומד: **מתני'** שוה מאתים במנה נתקבלה כתובתה. דאמרי' לה את הפסדתה: מכרה בטל. שאותו דינר אין לה רשות למכור נמצא כל המכר טעות שהרי בבת אחת היא: לעולם מכרה קיים. והיא תחזיר את הדינר ליורשין דמה הפסידתן: עד שיהא בהונאה. כדי שאילו לא היתה ההונאה היה משתייר בשדה תשעה קבין. או ההונאה ע"מ

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ולאותי גדולים שפירשו אע"פ שחייבין לזונה אם ירצו היורשין יפרעו לה המותר של הכתובה ומסלקין אותה אפי' לאנשי גליל דאל"כ כל אשה תגבה כתובתה עד תשלום דינר ותתפרנס כל ימיה בשביל הדינר החסר:

ב במוכרת לכתובתה קא מבעיא ליה דאי למזונות קי"ל כתנן דתמכר תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה והסיא בסוף היינו בשעת גבוי כתובה. ולא מבעיא ליה בשבועת נדרי דפשיטא דמשביעין אותה כדתנן בפ' הכותב אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה אלא מבעיא ליה אחר שמכרה נכסים שלא בב"ד אם משביעין שלא גבתה יותר אי נמי שלא זלזלה בנכסים וכן מוכח מדקאמר ותבעי לך הכרזה דהוי משום שלא תזלזל:

ג כתב הטור כתב רב אלפס שאם מכרה או נתנה מנכסי יתומים קודם שנשבעה מה שמכרה ונתנה קיים ומגבין אותה בכתובתה ומשמע מדבריו אפי' מקרקע והרא"ש מביא דבריו בפסקיו לפסק הלכה אבל כתב בתשובה דוקא במטלטלי אבל במקרקעי בחזקת יורשים קיימי ואין בידה לתתם עד שיגבוה ב"ד ואם מכרה או נתנה אין מכירתה ומתנתה קיימת ואם מחלה לבע"ח של בעלה אין מחילתה כלום שכל זמן שלא תגבה חובות של בעלה אין לה בהם כלום ואין בידה לא ליתן ולא למחול:

סורנא פי' לשון סגנא' לעיל דף ... ע"ב

רי"ף

שבועות דף ... סרי"ף כאן

[מכר"ה ה"י ב"ז"ן]

דאי בעי הכרזה הא ליכא למיחש דשמא תוזל זה לשמא גבתה כו' כצ"ל (ג"א)

הגהות רח"י

(א) קתני מזוני: (ב) להו ליתמי זילו הבו לה מזוני ליה ש'.

ט' קבין והוא הדין אם נשאר ליתומים שם לבד האונאה תשעה קבין דכיון דיש קרקע ליתומים שם כשיעור שדה יאמרו לה אין רצוננו למכור קרקע הראוי לנו אבל אם אין האונאה ראויה להצטרף לכדי שדה לא הפסידתן כלום: ובגינה בית חצי קב. שכך שיעור גינה: וכדברי רבי עקיבא. שסמעטנו ממטו במקום אחר [ב"ב דף יא.] בית רובע הוא שיעור גינה והלכתא כת"ק: של אחרון בטל ושל כלם מכרן קיים. מפרשינן בגמ' דאיצטריך כי היכי דלא [נימא] דאם טעתה במנה ראשון יהא מכרה בטל אטו מנה אחרון דלא ניתי למימר מכרה קיים קמ"ל דדוקא דטעתה במנה אחרון אבל במנה ראשון מכרה קיים ומש"ה לא מצי מיתני מכרה בטל אלא במנה אחרון: גמ' כאן שנה רבי. במשנתינו למדנו רבי הכל לבעל המעות. השולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול הכל לבעל המעות ולא מצי למימר אנא ארווחי: כדתניא כו'. וממסקנא שמעינן דבדבר שאין לו קצבה אית ליה לר' יוסי הכל לבעל המעות וסתם לן רבי במתני' דהלכה כר' יוסי דמתני' נמי דבר שאין לו קצבה הוא דכל קרקע נמכר באומד זה בפחות וזה ביותר: הוסיפו לו אחד יתירה. בתוספתא דמסכתא דמאי [ריש פרק ח] היא: שיש לו קצבה. כגון קטנית הנמכר בחנות במדה מלא כלי בפרוטה: חולקין. פרש"י דמתנה הואי י"ל לשליח ניתנה וי"ל לבעל מעות ניתנה: אבל דבר שאין לו קצבה. כגון חלוק וטלית וירק הנמכרין באומד פעמים מוותרין למכור בזול פעמים בצמצום. הכל לבעל המעות. שאין כאן מתנה אלא מכר אבל מלשון הרי"ף נראה שדבר שיש לו קצבה אפי' נתן המוכר לשליח בפירוש כיון שבאת הנאה לשליח ע"י בעל הבית חולק עמו: איבעיא להו כו' בי ליתכא. שיעור חצי כור: ליתכא מיהא קני לוקח. ואם בא בעל השדה לחזור אינו חוזר: א"ל דטבא לך עבדי לך. שאם יזדמנו לך מעות טוב לך כשלא מכרתיה כולה ואם תצטרך למכרה תמכרנה ומיירי כגון דמשכח מאן דזבין האי ליתכא בתרא בדמי ליתכא קמא: וסוגיין דמעביר על דבריו הוי*) כ' הרי"ף ז"ל משום דבגמ' בעי' למיפשט דמוסיף על דבריו הוי מדתניא נתן לו דינר זהב כו' ודחינן לה ואמרי' הכא במאי עסקינן דאייתי ליה שוה שש בסלע ועלה אמרינן דיקא נמי דקתני כו' אלמא [מכריעין] דמעביר על דבריו הוי ואין זה הכרע גמור דוק ותשכח ומיהו כיון דבעיין לא איפשיטא אית לן לאוקמי קרקע בחזקת בעליה ולא יוציאנה מספק דדלמא מעביר על דבריו הוי: פשיטא. אמר לשלוחו מכור לי בית כור משדותי לאחד: אמר ליה לאחד ואפי' לשנים. כתב הרז"ה ז"ל הרי"ף ז"ל פסק בדאמר לי' זבין לי כורא ואזל זבין ליה ליתכא מעביר על דבריו הוי ופסק לאחד ואפילו למאה כרב נחמן וג"ל שדבריו סותרין זה את זה שמאחר דקי"ל כרב נחמן נמצא שאין טענת לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי טענה וכן נראה דהכי אמרי' פשיטא אמר לחד קפידא אמר סתמא מאי את"ל בעיין לעיל לאו מעביר על דבריו הוי ולא מצי אמר לא ניחא לי דליפשי שטרא עילואי דוקא היכא דמצי מזבין ליה לההוא גברא גופי' אבל לשנים דילמא מצי א"ל לא ניחא לי דליפשו בעלי דינין עילואי דהיינו שני לקוחות או לא ע"כ והרמב"ן ז"ל קיים דעת הרי"ף ואמר דהא לא שייכא בבעיין דלעיל דה"ק אמר לשליח מכור לי זה לאדם אחד ומכר בשטר אחד לשנים ואע"ג דליכא טעמא דאפושי שטרי אפי' הכי פשיטא דקפידא הוי דקפיד באפושי בעלי דינין אבל היכא דאמר מכור לי קרקע זה סתמא ולא פירש לאחד מהו מי אמרי' דמסתמא קפיד איניש בהכי או לא ומסקינן דלאחד אפי' למאה ורש"י ז"ל גורס פשיטא אמר לאחד ולא לשנים קפידא אמר לאחד מאי כו': והא מר הוא דאמר אין אונאה לקרקעות. רב נחמן גופי' אמר בפ' המקבל (דף קח:) גבי דינא דבר מצרא דאי זבין שוה מנה במאתים אין אונאה לקרקעות. כלומר שאם ירצה המצרן להוציא מן הלוקח משום דינא דבר מצרא אינו יכול לומר לו אתה שלוחי ולתקוני שדרתיך ולא לעוותי ולא אשלם אלא כמו שהוא שוה אלא ישלם כל המאתים ולהכי פריך ממילתיה דרב נחמן גופיה דס"ד דלוקח דהתם כשליח של מצרן ומינה דבשליח נמי אין אונאה לקרקעות ומשני כי אמרי' בבעל הבית דלוקח דהתם הוי כמו בעל הבית שאינו מתכוין לקנות אלא לצורך עצמו שסבור להיות בעה"ב אבל שליח גמור כי הכא מצי א"ל לתקוני שדרתיך: מתני' שום הדיינין כו'. אגרת בקורת. הכרזה ולשון בקורת שמבקרים אותה בני אדם ע"י הכרזה. והיכא דקשיא ליה דהא סתמא דמתניתין אפילו בקרקעות משמע ואמאי מכרן בטל בשלמא פיחתו שתות איכא למימר שאע"פ שאין אונאה לקרקעות היינו במאי דעביד איהו גופיה אבל במאי דעבדי אחריני יש אונאה כדאמרי' בגמ' גבי שליח וכדין הוא דאפי' כל שהוא חוזר אלא דמשום כח בית דין אמרו עד שתות הלכך פיחת שתות שפיר אבל הותיר שתות למה מכרן בטל שהרי הלוקח מדעת עצמו הוא לוקח ותירץ הרמב"ן דשום ששנינו כאן היינו שהורידו לבעל חוב בשומא שבית דין תחלה יורדין לשום ומכריזין שמא ימצאו יותר משומן ואם לא ימצאו נמי אלא כדי שומן מוכרין ואם לא מצאו אפי' שומן אין מוכרין בפחות אלא אומר לבעל חוב להפרע ממנו והיינו שטרי חליטתא וכיון שבעל חוב בשומתן הוא יורד אם פחתו לו הדין נותן לו להחזיר אבל לוקח מדעת עצמו הרי הוא כשאר הלוקחין בקרקע שאין להם אונאה עכ"ל ולפי זה

תמיהני

*) כ"כ הרי"ף כו' כצ"ל (ג"ה)

נר מצוה

שם כדי שתשייר בשדה בת תשעה קבין ובגינה בת חצי קב וכדברי רבי עקיבא בית רובע היתה כתובתה ארבע מאה זוז מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה של אחרון מכרה בטל א ושל כולן מכרן קיים: גמ' מאי שנא מאתים במנה דאמרינן לה את אפסדת שוה מנה במאתים נמי תימא אנא ארווחי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה *כאן שנה רבי ב הכל לבעל *המעות כדתניא הוסיפו לו אחת יתירה הכל לשליח דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר חולקין והתניא ר' יוסי אומר הכל לבעל המעות אמר רמי בר אבא אמר ר' יצחק לא קשיא כאן בדבר שאין לו קצבה כאן בדבר שיש לו קצבה אמר רב פפא *הלכך בדבר שיש לו קצבה חולקין בדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות פירוש דבר שיש לו קצבה כגון הפירות שנמכרין מנין ידוע או משקל ידוע או מדה ידוע בכך וכך אם נתן לו המוכר אותו הדבר הידוע והוסיף לו אחת יתירה חולקין ולמה חולקין השליח עם בעל הבית הואיל ובאתה לו לשליח הנאה ע"י בעל הבית חולק עמו: °איבעיא להו אמר לשלוחו זיל זבין לי מארעא דידי בי ליתכא ואזל איהו וזבין כורא מאי מי אמרינן מוסיף על דבריו הוי וליתכא מיהא קני ליה או דילמא מעביר ג על דבריו הוי וליתכא נמי לא קני *איכא דאמרי הא לא תבעי לך דודאי מוסיף על דבריו הוי כי תבעי לך היכא דאמר ליה זבין לי כורא ואזל וזבין ליה ליתכא מאי מי אמרינן אמר ליה דטבא לך עבדי לך או דילמא מצי אמר ליה לא ניחא לי דלפשו שטרא עלאי ולא אפשיטא בהדיא וסוגייא דמעביר על דבריו הוי *פשיטא אמר לחד קפידא ואי זבין לתרי לא הוי זביניה זביני אמר סתמא מאי רב הונא אמר לאחד ולא לשנים רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי לאחד ד ואפילו לשנים לאחד ואפילו למאה אקלע רב נחמן לסורא עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי ליה כה"ג מאי אמר להו לאחד ואפילו לשנים ואפילו למאה ואע"ג דטעה שליח היכא דטעה שליח לא קאמינא והא מר הוא דאמר אין ה אונאה לקרקעות ה"מ היכא דטעה בעה"ב אבל שליח א"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן הלכתא: מתני' שום הדיינין שפחתו או שהותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר אם כן מה כח ב"ד יפה אבל אם עשו איגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים:

גמ'

רש"י

נהם כלום: ובגינה בית חצי קב. זה שיעור גינה: וכדברי ר' עקיבא. ששמענו ממנו במקום אחר שבית רובע הוא שיעור גינה: גמ' כאן שנה רבי. במשנה זו למדנו הכל לבעל המעות וסתם לן רבי במתני' כר' יוסי דמתני' נמי דבר שאין לו קצבה הוא דכל קרקע נמכר באומד זה בזול וזה ביוקר: הוסיפו. בתוספתא דמס' דמאי: בדבר שיש לו קצבה. כגון דבר הנמכר במדה מלא כלי בפרוטה ואם הותירו אחת יתירה חולקין דמתנה הואי ולא ידעינן אם נתן לשליח או לבעל המעות: דבר שאין לו קצבה. כגון טלית או חלוק וירק דבר הנמכר באומד פעמים מוותרים למכור בזול פעמים מצמצמים: הכל לבעל המעות. שאין כאן מתנה אלא מכר: בי ליתכא. מכור לי מן שדותי בית חצי כור: וליתכא מיהא קנה. לוקח ואם בעה"ב בא לחזור אינו חוזר: דטבא לך עבדי לך. כי שמא לא תצטרך יותר מעות ואם מכרתיה כבר הכל והיית מתחרט לא הייתי יכול לחזור בו ואם תצטרך יותר תמכור עוד המותר: פשיטא אמר. לשלוחו מכור בית כור משדותי לאחד ולא לשנים: לא הוי זביני. דגלי דעתיה בפירוש דמקפיד באפושי שטרא: אמר לאחד סתמא. ולא פירש ולא לשנים מי הוי גילוי דעתא או לאו: לאחד ואפילו לשנים. דלאו אורחייהו דאינשי למקפד והאי נמי לא קפיד דאי הוה קפיד הוה מפרש ולא לשנים אלא אורחא למימר הכי: מתני' אגרת בקורת. הכרזה שמבקרין אותם נכסים בני אדם ע"י הכרזה:

הגהות הב"ח

שלטי הגבורים

א נר"א שהם ד' שדות חלוקות אבל אם הכל שדה אחת ומכרה ממנה לארבע לרב אלפס שפסק במכור לי כורא וזבין ליה ליתכא שהמכר בטל שחשוב כמעביר על דבריו אפי' הראשונים מכרן בטל אם עשתה לכל א' וא' שטר בפני עצמו אא"כ מכרה לכולן בשטר א' אז מכר הראשונים קיים אבל רבים האי פסק במכור לי כורא וזבין ליה ליתכא שהמכר קיים ולפי זה מכרה לד' בד' שטרות הראשונים מכרן קיימין לבד מהאחרון וכך היא מסקנת הרא"ש:

ב פר"ת נר"א כשהוסיף לו מדעתו אבל אם טעה ונתן לו יותר הכל למשלח וכ"כ במי שעושה את חבירו שליח לקבל לו מעות מיד עובד כוכבים וטעה ולא נמצא הטוען אא"כ שהכל למשלח וריו"נה כתב דגבי מקח אין חילוק בין שהוסיף לו מדעתו בין בטעה אלא שחלק בין טעה במקח ובין היכא שטעה בחשבון דגבי מקח היה סבור שאין המקח שוה יותר מן המעות שקיבל ונתן הכל לבעל המעות והולקין כשיש לו קצבה אבל בטעות שבחשבון טעות בעלמא הוא שידע כסף שהוא חייב לו ויתרות דבר בפני עצמו הוא כאילו גנב לו הדע שאילו היה רוצה היה אומר טעית בחשבון והיה מחזיר לו המותר והימה הוא לומר שלא היה יכול להחזיר לו ולזה הסכים הרא"ש. תשובה להרב ר' מאיר מרוטנבור"ק ראובן שלח לשמעון שיקנה לו בגד בהקפה וכשהגיע זמן הפרעון נתן ראובן המעות לשמעון לפרוע ונמצא שהעובד כוכבים שכחם ולא נמצא העובד כוכבים אחר כך צריך שמעון להחזירם לראובן ואינו יכול לומר אני רוצה לעכבם שמא אחר זמן יזכר ויבא דכיון דהימניה שמעון לראובן מעיקרא ונעשה ערב בשבילו בלא משכון גם עתה לא יעכבם על הספק בשביל פרעון וגם אינו יכול לומר אני רוצה לקדש השם ולהשיבם לכשאמצאהו דבשלו יכול לקדש השם ולא בשל אחרים אבל ה"ר אפרים כתב על כיוצא בזה בראובן שקנה חפץ מעובד כוכבים והאמין לו ליתן מעות ליום המחרת ולמחרתו היה ראובן נחוץ לצאת מהעיר ונתן המעות לשמעון ליתנם ושכחם העובד כוכבים ולא נמצא אח"כ וכתב שאם הדבר ברור ששכחם זכה שמעון בהם אבל מי יוכל לברר זה ויכול ראובן לומר לא שכחם והיום או למחר יתבעם וכיון שלא שכחם אין שמעון יכול לומר כבר זכיתי שאין לו שליחות לעובד כוכבים מן הדין הלכך שורת הדין שיחזור לראובן אם הוא פיקח לטעון כך והרמ"ה סתר דבריו וכתב שאף אם היה ידוע ששכחם צריך להחזיר לראובן מעותיו: כתוב בשם רשב"ם אם אמר חד להבריה מכור לי טלית זו בה' דינרים ולא אמר ליה המותר יהיה שלך ומכרו בו' דינרים הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם טעה מעצמו ונתן לו ו' דינרין הדינר של השליח ואין לבעל המעות בהם כלום: ג עבר השליח על דעת משלחו לא עשה ולא כלום וחלק מיי' דוקא שהודיע שהוא שליח של פלוני לפיכך אע"ג שמשך או המשיך נמצא שעבר על דעת משלחו בעל המקח ומחזיר אבל אם לא הודיע שהוא שלוחו של פלוני נקנה המקח ויהיה דינו בינו ובין משלחו טעה וקנה ביוקר אפי' בכל שהוא המקח בטל בין במקרקעי בין במטלטלי שיאמר לו לתקוני שדרתיך לעוותי לפיכך אם התנה עמו שעושה שליח בין לתיקון בין לעוות אם מכר לו שוה מנה בדינר או לקח לו שוה דינר במנה אינו יכול לחזור בו וחייב המשלח ליתן כפי התנאי וכתב הרמ"ה כל זמן שלא יברר המשלח שעשאו לו סתם יכול המוכר לומר שהתנה עמו בין לעוות בין להקן והמוציא מחבירו עליו הראיה וכתב רב האי דה"ה נמי אם הטעה השליח את הלוקח כל שהוא שהמקח בטל וה"ר יונה כתב שלענין טעות הלוקח דינו כשאר כל אדם קיים עד שתות וזכה המשלח ביתרון וכן מסתבר להרא"ש: ד אבל לדעת רב האי אם אמר מכור לי שהם אפי' אם מכר לשנים בשני שטרות קנו והרא"ש הביא דברי שניהם ולא הכריע ומיי' כתב אמר מכור לי בית סאתים ומכר סאה לא קנה ולא חילק וכתב עוד אמר מכור לי שדה ולא פירש אפי' מכרו למאה מכרו קיים:

המאור הגדול

איבא דאמרי וכו' הרי"ף ז"ל פסק כדאמר ליה זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא מעביר על דבריו ופסק לא' ואפי' למאה כרב נחמן וג"ל שדבריו סותרין זה את זה כי מאחר דקי"ל כר"נ נמצא שאין טענת לא ניחא לי דליפשו שטרא עילאי טענה וכן נראה דהכי אמרי' פשיטא אמר לחד קפידא אמר סתמא מאי את"ל בעיין דלעיל לאו מעביר על דבריו הוי ולא מצי אמר ליה לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי היכא דמצי מזבין לה להחוא גברא גופיה אבל לשנים דלמא מצי א"ל לא ניחא לי דליפשו בעלי דינין עילואי דהיינו שני לקוחות או לאו:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור איבא דאמרי וכו' הרי"ף ז"ל פסק כדאמר ליה זבין לי וכו' עד לא ניחא לי דליפשו שטרי עילואי טענה: אמר הכותב ותמה על עצמך היכי אפשר דמעיקרא איבעיא להו ולא איפשיטא ובתר הכי אמרי' פשיטא והכ"ל את"ל מוסיף על דבריו הוי היכא דזבין לשנים מאי והכי אורחא דתלמודא ועוד דמעיקרא היכי סליק להו בבעיא ולא פשטוה מדר"נ ועוד דע"כ מעיקרא נמי קס"ד לא' ואפי' לשנים דאלת"ה א"ל זיל זבין לי כורא ואזיל וזבין ליה ליתכא הרי צריך הוא למכור אותו הלתך שלפניו לאדם אחר והל"ל לאחד ולא לשנים משום בעלי דינין ומדלא מסיימי בגמ' כגון דההוא גברא גופיה בעי למיזבן ש"מ בעיין בכולה אי למ"ד ואפי' לשנים הי למ"ד לא' ולא לשנים כגון דיכול למכור ללוקח ראשון עצמו ולא שייכא הדא בחברתה כלל והכי פירושה פשיטא אמר לחד קפידא דהו"ל זבין לי סתמא אמר סתמא והלך השליח ומכרו לב' בני אדם בשטר א' בכגון האחים והשותפין שלקחו מאי כיון דליכא למימר לא ניחא לי דליפשי שטרי עלי מה שעשה עשוי או דלמא מצי למימר ליה לא ניחא לי דליפשו בעלי דינין עילאי והסקה ר"נ כיון דליכא משום אפושי שטרי אפושי בעלי דיני לא כלום הוא ומשום דבעיא קמא לא אפשיטא לא הוצרכו לפרש את זו אי בחדא שטרי אי בתרי שטרי ומיהו ודאי הך בריית' לא שייכא בה וקמייתא נמי לא שייכא בהך ומ"ש רבינו הגדול ז"ל דמעביר על דבריו הוי אף ר"ח ז"ל כתב כן ופי' לפירושם משום דקאמרי' דייקא נמי דבדאייתי שוה ו' בג' עסקי' מדקתני מודה ר"י בקטנית ש"מ ומדקתני מתני' ליה שוה ו' בג' אלמא אי אייתי שוה ג' בג' לא מעל בעה"ב מדלא אשמועי' שוה ג' בג' לא מעל וכ"ש שוה ו' בג' הלכך כיון דדייקא הכי שמעי' מינה דמעביר על דבריו הוי ועיקר הטענה דכיון דלא איפשיטא ודאי לא קנה לוקח אוקמא בחזקת מרא קמא ועוד דסוגיין בעלמא דאפושי שטרי טענה מעלייתא היא:

תמהני אפי' עשו אגרת בקורת שוה מנה במאתים אמאי קיים להוריד אותו במאתים בטל כרחו והוא ז"ל כ' שאף הוא בקר עליה וידע דמיה ואין מייפין כחו משל יתומים ולא ידעתי כי בקר עליה מאי הוי כיון שעל כרחו לוקח אותה ואם בא לומר דכיון דלגבי יתומים שוה [מנה במאתים] ומאתים במנה קיים אף לגבי (ב) דידיה נמי מודה דקיים ולומר שרצו חכמים להשוות מדותיהן אם נצטרך לבא למדה הזאת אף ברישא דמתני' נראין יותר דברי התוספות שכתבו דנהי דאין-אונאה לקרקעות הני מילי בעל הבית שמוכר לעצמו אבל בית דין שמוכרין בשביל היתומים לא וכיון (ג) דנתאנו איכהו מכרן בטל גם הותירו שתות שנתאנה לוקח מכרן בטל דהא בהא תליא דאל"כ לא ימצאו לוקחים שיקנו מהם והראב"ד ז"ל בהשגות בפרק [שלשה] עשר מהלכות מכירה כתב דהיינו טעמא לפי שכל מי שקונה מבית דין לא עלה בדעתו שיתאנה ויהיה שם שום טעות הלכך אפי' קרקעות קפיד איניש וכתב הרמב"ם ז"ל בפ' הנזכר שבית דין שמכרו ביוקר שתות לתועלת היתומים אם רצו היתומים שלא לבטל המקח ויחזירו [האונאה] מחזירין שלא יהא כח ההדיוט חמור מהם: **גמ'** שליח כמאן · שליח שטעה כמאן דיינינן ליה כאלמנה דיינינן ליה ובטעות כל דהו בטל כדתנן [דף צח:] שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל או כדיינין עד דטעי בשתות: והלכתא שליח כאלמנה · וכבר כתבתי בריש פרק האיש מקדש דאפי' בשליח בית דין אמרי' דשליח כאלמנה וכ"ש בשליח בעל הבית דמצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ומאי דאיכא למידק הכא מדגרסינן בפרק גט פשוט (דף קסט:) ההיא איתתא דיהבה זוזי להאוא גברא כתבתיה שם: והא דאמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם כו' · פירשתיה שם: מאי יכולין למחות איכא ברוחות · טוב לי ליטול חלקי במזרח שיש לי אצלה שדה שנפלה לי מבית אבי אמי: אחריותא איתמי · אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של היתומים היתה וכן כי דינא דזבין שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי: וחוזרין · ואין אומרין מה שעשה עשוי וישלם מביתו אלא הדרי זביני: נעשו · בתמיה הא ודאי טעו בדבר השנוי במשנה: שום הקדש · גזבר המוכר קרקע של הקדש: ס' יום · מושכים ימי ההכרזה: רישא דקתני כו' בדברים שאין מכריזין עליהם כו' · זהו פי' הרי"ף ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפי"ב מהל' מלוה ולוה ולפי זה הא דנקט רישא וסיפא בדאכרוז ולא אמר רישא בדלא אכרוז וסיפא בדאכרוז משום דאגב אורחיה אתא לאשמועינן דבדברים שאין מכריזין עליהם אפי' הכריזו לא יפה כחן אבל רבינו האי ז"ל פירש בספר המקח דרישא בדברים שמכריזין עליהן והכריזו ובהנך הוא דאמרינן דבשתות מכרן בטל וסיפא בדברים שאין מכריזין עליהן והכריזו דכיון שדקדקו כ"כ שהכריזו בדברים שא"צ להכריז עליהם אמרו דאפי' עד פלגא מכרן קיים וכ' הרמב"ן ז"ל דדוקא שוה מנה במאתים או מאתים במנה אבל יותר על כן (או פחות מכן מכרן) בטל מדגרסינן בפרק מי שמת גבי מתני' דתנן [דף קמו.] אכל שם סעודת חתן אפילו בדינר כו' אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ואקשינן פשיטא דינר תנן אלמא כל כי האי גוונא דוקא הוי ואע"ג דקתני אפי': **ואלו** הן דברים שאין מכריזין עליהן כו' שמא יגנבו · כשנאספים לראותן כדי ללוקחן: שעה שאין מכריזין · כדמפרש שיש שעה שאין פנאי להמתין ימי משך ההכרזה: לכרגא. פרש"י ז"ל לפרוע למלך כסף גולגולת היתומים ואינו מחוור דמאי איריא הא הא בכל צרכי היתומים נמי כגון ליקח להם שוורים וכיוצא בהם ואם לוו גם כן לדברים הללו והוצרכו לפרוע מזבנינן בלא אכרזתא דהא בפ' שום היתומים (דף כב:) לא משכחי שום היתומים ל' יום [ומכריזין] אלא לכתובת אשה משום חינא אלא הכי פירושא לכרגא דאבוהון ולקבורה דידיה ולמזון האשה והבנות ולאו הכרזה דשלשים יום קאמר דהא פשיטא שלא ישהו המת מלקוברו שלשים יום אלא אפי' הכרזה שעה אחת קאמר ובתוס' פירשו דבשלוו לצורך כך קאמר כגון שלוו לצורך קבורה או לצורך [מזונות או לצורך] כרגא ובהא הוא דאמרינן דמזבנינן בלא אכרזתא כדי שלא יגעו (היתומים) דלא בפני הלוים בדברים אלו אבל צרכי היתומים ודאי אין צריכין הכרזה: משום דקרו להו כו' · גנאי וחרפה הוא להם כשקונין נכסים שב"ד מוכרין לפי שמחמת דוחק שהנוש' לוחץ את היתומים או את הלוה לוקחין הלקוחות בזול ומבזים אותם וקורין להם אוכלי שדות הכרזה: **שמין** אותן מוכרין אותן לאלתר · סמוך למיתת אביהם כדי שלא ירקבו: דמקרב שוקא · יומא דשוקא: איצצא · טעם הקרוב להחמיץ אגרו"ר בלע"ז: זוזא חריפא · ממהר לצאת לפי שהכל צריכין לכך ומביאין מעות ואין מקיפין באשראי: לסיכרא · מקום: מהו לאמטויי · שיש לחוש שלא תטבע הספינה בנהר: לא עדיף מדידך · דוקא בכי ה"ג משום דאיכא למיחש שמא יחמיץ אם יניחהו כאן הא לאו הכי לא שרינן ליה שאע"פ שהוא רוצה ליזוק בשלו אינו רשאי בשל אחרים: **תנן** התם בערכין שום היתומים

נר מצוה

גמ' איבעיא להו שליח כמאן *אמר רבא אמר רב נחמן שליח כדיינין רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן שליח א כאלמנה והילכתא שליח כאלמנה דאם טעה בכל שהוא מכרו בטל אמר רב הונא בר חיננא א"ר נחמן הלכה כדברי חכמים ולית ליה לרב נחמן מה כח בית דין יפה והאמר רב נחמן אמר שמואל (א) יתומים שבאו ב לחלוק בנכסי אביהם ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס ובוררין להם חלק יפה ואם הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר הגדילו אין יכולין למחות דא"כ מה כח ב"ד יפה לא קשיא הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מאי יכולין למחות איכא ברוחות והלכתא כר"נ. א"ר יוסף ארמלתא א דזבינא °אחריותא איתמי ובי דינא ב דזבין אחריותא איתמי *אמר אמימר משמיה דרב יוסף ב"ד שמכרו שלא בהכרזה נעשו כמי שטעו בדבר משנה וחוזרין נעשו ודאי טעו דתנן שום היתומים שלשים יום שום הקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב אי מהיא הוה אמינא הני מילי שליח אבל בית דין לא קמ"ל דאפילו ב"ד איתיביה רב אשי לאמימר שום הדיינין שפיחתו שתות או שהותירו שתות מכרן בטל הא שוה בשוה מכרן קיים מאי לאו דלא אכרוז לא בדאכרוז והא מדסיפא בדאכרוז הוי רישא בלא אכרוז דקתני סיפא אבל אם עשו איגרת בקורת אפילו מכרו שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים מכרן קיים *לא רישא וסיפא בדאכרוז ולא קשיא כאן בדברים שמכריזין עליהן כאן בדברים שאין מכריזין עליהן רישא דקתני פיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל ואע"ג דאכרוז בדברים שאין מכריזין עליהם אי נמי בשעה שאין מכריזין אי נמי במקום שאין מכריזין דכיון דלא ג בעו הכרזה בין אכרוז בין לא אכרוז חד דינא הוא ואם פיחת שתות או הותיר שתות מכרן בטל שוה בשוה מכרן קיים וסיפא דקתני אם עשו איגרת בקורת אפילו מכרו שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרן קיים בדברים שמכריזין עליהן ובשעה שמכריזין ובמקום שמכריזין דכיון דאכרוז עלייהו כדחזי בין פיחתו בין הותירו מכרן קיים ואלו הן דברים שאין מכריזין עליהם העבדים והשטרות והמטלטלין מ"ט עולא אמר עבדים שמא ישמעו ויברחו שטרות ומטלטלין שמא יגנבו שעה שאין מכריזין כדאמרי נהרדעי לכרגא ולמזוני ולקבורה ד מזבנינן שלא באכרזתא מקום שאין מכריזין כגון נהרדעא דא"ר נחמן מעולם לא עשו איגרת בקורת בנהרדעא סבור מינה משום דבקיאי בשומא אמר להו רב יוסף בר מניומי לדידי מיפרשא לי מיניה דרב נחמן משום דקרו להו בני אכלי נכסי דאכרזתא אמר רב יהודה אמר שמואל מטלטלין של יתומין שמין אותן ומוכרין אותן לאלתר ורב חסדא אמר אבימי מוליכין אותו לשוקים ולא פליגי הא דמקרב שוקא הא דמרחק שוקא רב כהנא הוה בידיה שכרא דרב משרשיא בר חקלא יתמא שהייה עד ריגלא אמר אע"ג דהוה ביה איצצא מייתי זוזי חריפי רבינא הוה בידיה חמרא דרבינא זוטא יתמא בר אחתיה הוה נמי לדידיה חמרא הוה מסיק ליה לסיכרא אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה מהו למשקליה בהדיה נשקליה דילמא מיתנים נשבקיה דילמא מתקיף אמר ליה ה זיל לא עדיף מדידך: תנן התם בערכין *ג שום היתומים שלשים יום

רש"י

גמ' שליח. שטעה כמאן דיינינן ליה כאלמנה ובטעות כל דהו בטל או כדיינין הוא ועד דטעה בשתות: ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס. לכל אחד מן הקטנים: ובוררין להן. האפוטרופין כל אחד לקטן שלו חלק הטוב לו: ברוחות. שאחד אומר טוב לי ליטול במזרח שיש לי שם אצלה שדה שנפל לי מבית אבי אמי: אחריותא איתמי. אם נמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר וטרפה מן הלוקח בחובו חוזר הלוקח על היתומים שהאלמנה שליח של היתומים וכן כי דינא דזבין שדה יתומים למזון האשה והבנות אחריות איתמי: שום ההקדש. גזבר המוכר קרקעות של הקדש: ששים יום. נמשכים ימי הכרזה: כאן בדברים שמכריזין עליהן. לקמן מפרש לה: שמא יגנבו. כשנאספין לראותם כדי ללוקחם: בשעה שמכריזין · כדמפרש שיש שעה שאין פנאי להמתין משך ימי הכרזה כגון לכרגא למזוני ולקבורה: לכרגא. לפרוע כסף גולגולת היתומים: משום דקרו להו כו'. גנאי וחרפה היא להם כשקונין נכסים שבית דין מוכרין לפי שמחמת דוחק שהנושה דוחק את היתומים או את הלוה לוקחין הלקוחות בזול ומבזין אותן וקורין להן אוכלי שדות הכרזה: לאלתר. סמוך למיתת אביהן שלא ירקבו: דמקרב שוקא. שיום השוק קרוב: איצצא. טעם הקרוב להחמיץ: זוזי חריפי. ממהר לצאת לפי שהכל צריכין לכך ומביאין מעות ואין מקיפין להן באשראי: לסיכרא. מקום: מהו למשקליה בהדיה. שיש לחוש שמא תטבע הספינה: מתקיף ליה. שמא יחמיץ:

יום ושום ההקדש ששים יום ומכריזין בבקר ובערב. *המקדיש נכסיו והיה עליו כתובת אשה רבי אליעזר אומר כשהוא מגרשה ידירנה הנאה ר' יהושע אומר אינו צריך וכן היה רבן שמעון ב"ג אומר הערב לאשה בכתובתה ורצה בעלה לגרשה ידירנה הנאה שמא יעשה קנוניא על נכסיו של זה ויחזיר את אשתו. מ"ש בבקר ובערב °*אמר רב יהודה בשעת הכנסת פועלים (שם דף כב.) ובשעת הוצאת פועלים בשעת הוצאת פועלים דאי איכא דניחא ליה למזבן אמר זילו סיירו לה ניהלי ובשעת הכנסת פועלים דנידכר דאמר להו ניזיל ונישיילינהו תניא נמי הכי שום היתומין ל' יום ושום ההקדש ס' יום ומכריזין בבוקר ובערב בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים ואומר שדה פלוני בסימניה ובמצרניה כך היא יפה ובכך היא שומה כל הרוצה ליקח יבא ויקח על מנת ליתן לאשה בכתובתה ולבע"ח בחובו למהלי למימר ע"מ ליתן לאשה בכתובתה ולבע"ח בחובו דאיכא דניחא ליה באשה ואיכא דניחא ליה בבע"ח איכא דניחא ליה באשה דשקלה על יד על יד ואיכא דניחא ליה בבע"ח דמיקל בזוזי א"ר חסדא בא להכריז רצופין א ל' בשני וחמישי ס' ואע"ג דכי חשיב מר ליומי דהכרזה לא הוו אלא תמני סרי יומי כיון דמשכא מילתא שמעי אינשי א"ר יהודה אמר רב אסי אין א נזקקין ב לנכסי יתומים (א) אא"כ היתה רבית אוכלת בהן ורבי יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ורב אסי אמר לך כתובת אשה הא תקינו רבנן מעשה ידיה במזונותיה ואידך זימנין דלא ספקא תנן שום היתומים ל' יום במאי עסקינן אילימא בבע"ח עובד כוכבים מי צאית אלא פשיטא בבע"ח ישראל ואי דקא אכיל רבית מי שבקינן לה אלא דלא אכיל רבית וקתני נזקקין בשלמא לר' יוחנן מוקי לה בכתובת אשה אלא לרב אסי קשיא אמר לך רב אסי ולר' יוחנן מי ניחא שבקינן מזוני דודאי קא מפסדא ונקטינן הכרזה דלא ידעינן אי מרווחינן אי לא הא לא קשיא בתובעת כתובתה בב"ד וכדרב יהודה אמר שמואל דא"ר יהודה אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות א"ה אודקוקי נמי [לא] נזדקקינא לה כיון דאיזדקקין לה מעיקרא מיזדקקינן לה נמי השתא מ"מ לרב אסי קשיא לעולם בבע"ח עובד כוכבי' ודקאמרת לא צאית כגון שקבל עליו (ב) לדון בדיני ישראל אי הכי רבית (ג) נמי לא נישקול שקבל לזו ולא קבל לזו מרימר אגבי כתובה לאשה מנכסי דיתמי א"ל רב אשי למרימר והא א"ר יהודה אמר רב אסי אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ היתה רבית אוכלת בהן ור' יוחנן אמר או לשטר שיש בו רבית או לכתובת אשה משום מזוני ואפילו רבי יוחנן לא קאמר אלא באלמנה דמפסדא מזוני אבל גרושה לא אמר ליה ההיא דר' יוחנן משום חינא מתנינן לה פירוש כשתטול כתובתה יהא לה חן ותנשא אר"נ מריש לא הוה מזדקיקנא לנכסי דיתמי כיון דשמעי להא דרב הונא חברין משמיה דרב יתמי דאכלי דלאו דידהו ניזלי בתר שבקייהו מכאן ואילך מיזדקיקנא ומעיקרא מ"ט לא רב פפא אמר פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ורב הונא בריה דרב יהושע אמר אימור צררי אתפסיה מאי בינייהו א"ב שחייב מודה א"נ שמתיה ומית בשמתיה (א) והלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע °*רבא אמר משום שובר א"ל רב הונא בריה (ערכין דף כב.) דרב יהושע לרבא ומי חיישת לשובר והתנן הנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה ואמר רב אחא שר הבירה מעשה ובא לפני ר' יצחק

היתומים כו' · כשהוא מגרשה ידיר הנאה · דאי לא חיישינן שמא לעשות קנוניא על ההקדש מגרשה ולאחר שתגבה כתובתה יחזירנה : ר' יהושע אומר אינו צריך · אמרי' התם בערכין [דף כג·] דבשאלה בהקדש קא מיפלגי ובפלוגתא דב"ה ובית שמאי שב"ש אומרים הקדש טעות הקדש ובית הלל אומרים הקדש טעות אינו נר מצוה הקדש הילכך ר"א סבר אין שאלה בהקדש וחיים לקנוניא ור' יהושע סבר יש שאלה בהקדש הילכך ליכא למיחש לקנוניא שאם רוצה הוא להפקיע ההקדש יכול הוא לישאל עליו ומשמע דקיימא לן כר' יהושע אלא שהרמב"ם ז"ל פסק כר' אליעזר בפרק שביעי מהלכות ערכין ותמה אני למה ואפשר דסמך לו אדרב הונא דאמר התם שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי נאמן חזקה אין אדם עושה קנוניא על ההקדש ומשמע התם דדוקא בשכיב מרע הא בבריא חיישינן לקנוניא ואין מאמינין אותו מתוך שיכול להפקיעו בשאלה ואי מהא לא איריא דהתם דדיבורא בעלמא קיל ליה טפי משאלה ומש"ה חיישינן אבל מעשה קשה דגרושין לא עביד כיון דאפשר בשאלה ומש"ה לא חייש רבי יהושע : **בשעת** הוצאת פועלים · היינו בערב כשיוצאין ממלאכתן: ובשעת הכנסת פועלים · היינו בבקר שנכנסין למלאכתן : בשעת הוצאת פועלים דאיכא דניחא ליה למזבן כו' · שכשישמע ההכרזה יזכור שיאמר לפועלין שנפטרין ממנו שילכו לבקר הקרקע הנמכר ובבקר בשעת הכנסת פועלים כשישמע ההכרזה יזכור לשאול אותם ענין הקרקע היאך הוא ואע"פ דתנא נקט בקר וערב רב יהודה פריש ערב ברישא לפי שסדר הענין כך הוא : דשקלה על יד על יד · שלפי שאינה יודעת להתעסק במעות ואינן צריכין לה אלא להוצאה אינה מקפדת אם לא יפרעוה בבת אחת : דמיקל בזוזי · אע"פ שיוצאין ע"י הדחק מקבל אותן לפי שיודע לטרוח ולהוציאם מה שאין כן באשה : בא להכריז רצופין · בכל יום אינו צריך להכריז אלא שלשים יום אבל אם אינו מכריז אלא בשני וחמישי מכריז ששים יום : לא הוי אלא י"ח יום · שכשמתחיל למנות ס' יום מיום ב' והם ח' שבועות וד' ימים נמצא שיש בח' שבועות ט"ז ימי הכרזה ונשלמים ביום ה' וד' ימים הנשארין מתחילין ביום ב' ומסיימין ביום חמישי : כיון דמשכא מילתא · דהני תמני סרי עד ס' ימים שמעי אינשי : **אין** נזקקין · למכור נכסי יתומים קטנים כתובת אביהם : אא"כ רבית אוכלת בהם · דמשום פסידא דידהו נזקקין : או לכתובת אשה משום מזוני · לפרוע כתובת אשת אביהן שכ"ז שלא גבתה כתובתה ניזונת מן היתומים ומפסדו מזוני : הא תקינו רבנן להו מעשה ידיה · כדתנן בפירקין דמעשה ידי אלמנה ליורשין ולקמן מפרש אמאי נזקקין לשאר דברים : זימנין דלא ספקא · מלאכתה כנגד מזונותיה ונפסדין היתומי' : אילימא בב"ח עובד כוכבים מי ציית · להמתין ימי ההכרזה(ד): ואי דקא אכיל רבית · ומש"ה נזקקין : מי שבקינן ליה · לב"ח ישראל למשקל רביתא: מוקי לה בכתובת אשה · ומש"ה נזקקין מפני הפסד מזונות : אלא לרב אסי · אמאי נזקקין למכור הא אין רבית אוכלת בהן : ולר' יוחנן מי ניחא · אמאי מכריזין יתנו לה כתובתה לאלתר ותסתלק ממזונות והיכי שבקי לה מיכל מזוני דמפסדה ודאי עד שיגמרו ימי ההכרזה : ונקטינן הכרזה דלא ידעינן · אי מרווחנא ליתומים אלא ספק הוא אם יוסיפו על השומא כלום או לא: אי הכי · דבתובעת כתובת' בב"ד עסקי': איזדקוקי נמי לא נזדקיק · לא למכור ולא להכריז הואיל וכבר איבדה מזונותיה : כיון דמזדקקין לה מעיקרא מזדקקין לה השתא · כלומר שאם אין אנו נזדקקין הרי

היא נמנעת מתחלה לבא ונמצאת מפסדת מזונות: מ"מ לרב אסי קשיא · דאמר אין נזקקין אלא לרבית והכא ליכא רבית מזדקקין : שקבל עליו לזו · להמתין ימי ההכרזה בלא רבית ולא קבל עליו שאם לא ירצוהו להגבותו שלא יעלה חובו רבית · ומשמע מהא שאם לוו ב"ד או אפוטרופוס לצרכי יתומים מוכרין בלא הכרזה לפי שאם מתחלה רצו למכור לא היו צריכין הכרזה ולפיכך לא העמידו מתניתין דשום היתומים בשלוו לצרכיהם משום דבכה"ג לא בעינן הכרזה : **מרימר** אגבי כתובה לאשה · כלומר לגרושה ומשום הכי אמר לאשה ולא אמר לארמלתא : אבל גרושה לא · דגרושה אין לה מזונות · משום חינא מתנינן לה · כדי שיהא לה דבר שתוכל להנשא בו והאי טעמא שייך נמי בגרושה וכ' הרמב"ם ז"ל בפ' שנים עשר מהלכות לוה ומלוה שמקצת גאונים פסקו כמאן דאמר משום מזונות ולא חשו לטעמא דחינא ולפיכך אמרו שאם היו הנכסים כנגד הכתובה בלבד הואיל והיא נוטלת הכל ואין זכות ליתומים בדבר אין נזקקין להו ואין זה עיקר דהא עבד מרימר עובדא בגרושה אע"ג דלית לה מזוני : בתר שבקייהו · אחר מורישם שהניח להן ירושתן : פריעת בעל חוב מצוה · דסבירא ליה דשעבודא לאו דאורייתא : אימר צררי אתפסיה · הלוה למלוה קודם מיתתו : איכא בינייהו שחייב מודה · בשעת מיתה שעדיין חייב לו מ"ד משום מצוה לא פרעינן דיתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו ולמ"ד משום צררי כיון דמודה ליכא למיחש לצררי : אי נמי דשמתיה · בית דין ללוה עד שיפרע למלוה : ומת בנדויו · למאן דאמר משום צררי בכי הא ליכא למיחש ונזקקין ולמאן דאמר טעמא דמצוה אין נזקקין : **והלכתא** כרב הונא בריה דרב יהושע · הילכך בשחייב מודה א"נ בדשמתיה ומת בשמתי' נזקקין ומסתבר דהיכא שמת בתוך זמן החוב נמי נזקקין מדאמרי' בריש בבא בתרא [דף ה:] והלכתא כר"ל ואפי' מיתמי ואע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה לא עביד איניש דפרע בתוך זמניה · אלא שיש חולקין ואומרים דהתם דוקא ביתומים גדולים אמרו דנפרעים מהם שלא בשבועה אבל ביתומים קטנים כיון דחיישינן לצררי אפילו בגו זמניה איכא למיחש דהא חיישינן באלמנה אי לאו משום חינא או מזוני אע"ג דבתוך זמני' הוא דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים דאל"ה כי היכי דאייתי התם ואע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה הוה לן לאיתויי ואע"ג דאמר מר אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן והוי רבותא טפי דאע"ג דאין נזקקין להן כלל תוך זמן נזקקין · ואין זה עיקר אלא אפי' מיתומים קטנים נפרעים שלא בשבועה דתוך זמן ליכא למיחש לצררי דאם איתא מיתומים גדולים אמאי נפרעין שלא בשבועה הוה לן לאשבועי מיהא משום צררי אלא ש"מ דתוך זמן לא חיישינן לצררי כלל וכתובת אשה שאני שדרכן היה להניח כתובתה על השולחן עד שהוצרכו לתקן שלא יעשה כן כדאיתא לעיל (דף פ:) בפרק האשה שנפלו לה נכסים והאי דלא אייתינן התם בריש ב"ב (דף ה:) הא דאין נזקקין לנכסי יתומים רבותא קמ"ל דאילו הוה אמר הכי ה"א אמינא דאע"ג דתוך זמן נזקקין שבועה מיהא בעיא ולהכי אשמעינן דנפרעין מהן שלא בשבועה לא שנא גדולים ולא שנא קטנים וכן כתב הרב רבי יהודה הנשיא אלברגלוני וכן דעת *הרמב"ם ז"ל : **רבא** אמר משום שובר · כלומר משום הכי לא הוה מזדקק להו רב נחמן מעיקרא שמא שובר היה ביד הלוה שפרע את חובו :

שלטי הגבורים

א וכאשר יורידו המלוה לקרקע שמלא לנקוחות שמין לו הקרקע כפי שיעור חובו ושמין אותה כפי מה ששוה עתה ומכריזין עליה ל' יום כמו ששושים כשיורדין לנכסי יתומים ודנין לענין טעות אם טעו כמו שדנין לגבי יתומים ומיי' כתב שאם טעו בכל שהוא מכרן בטל לפי שהם כשליח לטורף וללוקח ויש להם רשות לתקן אבל לא לעוות ומסתברא שאין חלוק בין יורש ללוקח ואם לא מצאו שם לוקח נהניטוהו למלוה כמו ששמו אותה כתב ה"ר יונה אם יבא שום אדם בתוך ימי ההכרזה ויעלה הקרקע יותר מאשר שמוה ב"ד והמלוה רוצה ליקח הקרקע צריך לקבלו באותו עלוי שהשומא וההכרזה לתועלת הלוה שאם ימצאו מי שירצה ליתן בה יותר הרי טוב ואם לאו יקחנה הוא באותה שומא אבל אם הלוקח בעצמו רוצה לעלות השומא שמו ב"ד כדי שישאר הקרקע בידו אין שומעין לו כי בודאי לתועלתו הוא מכוין שאומר מה אני חושש שאוסיף ותשאר הקרקע בידי כי אח"כ אחזור ואקח הכל מן המוכר הלכך בביטול העלוי שלו לא נתבטל שומת ב"ד שהוא לרוצה דהגני ורב האי כתב אם בע"ח ולוקח באין להוסיף כל א' על חבירו נותנין הקרקע לאותו שמוסיף יותר וזה נראה כחולק על ה"ר יונה וכתב הרא"ש שאינו חולק בדברי רב האי כשאחד מוסיף עד כנגד כל דמי החוב אבל אם רצה הלוקח להוסיף מעט על שומת ב"ד ולא יהיה כל החוב פרוע בהא אולינן בתר שומת ב"ד כדברי ה"ר יונה ואם יאמר המלוה אקבל הקרקע בכל חובי בלא שומת ב"ד והלוקח אומר לא כי אלא ישומו אותה ב"ד ואפי' אתן כפי אשר ישומו אותה ב"ד אין שומעין ללוקח : ב והיכא שמת הלוה והניח יתומים קטנים ויש למלוה ערב וכתב מיי' נזקקין לנכסי ערב אע"פ שהיתומים קטנים ולא אמרי' סוף סוף ערבא בתר יתמי אזיל ונמצא נזקקין לנכסי קטנים שהרי אין הערב יכול לגבות מהן עד אשר יגדלו וכיון שאין פטורים אלא בעודם קטנים ולכשיגדלו יתחייבו נמצא שבני חיובא נינהו ולא אריא דרביע עלייהו והרי זה כמלוה שתבע ללוה ונתחייב לו בדין ואין לו במה לפרוע שגובה מן הערב והרמב"ן כתב שאין נפרעין מן הערב אפי' הוא קבלן והרא"ש חלק בין ערב לקבלן וכתב שאין נזקקין לנכסי ערב אפי' שאומר ממי שארצה אפרע דנכסי דאינים אינון ערבאין ביה וכאילו אמר על מנת שאפרע מן הנכסים אם ארצה ואפ"ה אינו נפרע מן היתומים קטנים כיון שאינו יכול לתובען בעודן קטנים וה"ה נמי אם אמר ממי שארצה אפרע הואיל ויש נכסים ללוה וצריך לתבוע ללוה תחלה לא יפרע מן הערב אבל בקבלן יפרע מן הקבלן והוא יפרע מהיתומים לכשיגדלו :

לשון ריא"ז

אין ב"ד נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדלו אא"כ היה עליהן חוב של עובדי כוכבים שהרבית אוכלת בהם ואם לא היה להם לפרוע כתובת אשה בין שהיא אלמנה בין שהיא גרושה כדי שיהיו לה מעות ויהיה לה חן להנשא לפיכך אם נישאת תחלה ואח"כ באת לגבות כתובת' מנכסי יתומים אין ב"ד נזקקין לה עד שיגדלו שהרי כבר נישאת ואינה צריכה חן וכ"כ מיי' ונראה בעיני

עין משפט

א מיי' פי"ב מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קי :

ערכין דף כג.

[ד' קכד ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) ג"ב האי הלכתא איצטריך למאי דאסיקנא דלא כרב נחמן אלא כרב אסי ור' יוחנן דאין נזקקין לנכסי יתומים :

הגהות חו"ר

(א) פי' קטנים ודו"ק : (ב) מש"כ כלא קיבל עליו אע"פ שאינו רודף לא שייך לומר כי יוסי כשיתבע ישרצו תיכף למכור ולשלם . ע' סמ"ע ר"ס ק"י ועוד דע"כ ר"ל שקיבל עליו להמתין בלי רבית . ומה דמקשה א"ם רבית נמי פי' עד שיגדל וכבל' זה תימה על הסמ"ע ע"ש : (ג) כהאי גוונא בריי"ף כ"מ דף ק"ס ע"ב : (ד) ויולא שכר הכרזה בספסדם :

[בדפוס קושט' יהגי' הרמב"ן ז"ל]

לא שאנו · דגובה בשבועה · ולא חיישינן לשובר אלא כתובת אשה משום חינא כו' : ואי חיישת לשובר התם נמי ניחוש · בב"ח : כדי שלא יהא כל או"א כו' · אבל ביתמי חיישינן לשובר וכי תימא לרב הונא גופיה דפריך הכי לרבא לדידיה מי ניחא והא איהו אמר חיישינן לצררי והתם לא חיישינן כלל י"ל דרב הונא בתר דאותביה לרבא ופרקה לה אמרה להסיא דחיישינן לצררי אבל מעיקרא הוה ס"ל דליכא למיחש לא לצררי ולא לשובר ולבסוף ניחא ליה טעמא דצררי טפי משובר כי היכי דתיקום כב"ע ואפי' למ"ד אין כותבין שובר ואיכא למידק אמתניתין דהכא משמע דכל היכא דליכא למיחש לשובר ולצררי נזקקין ואילו בפ' שור שנגח ד' וה' (ד' לט.) גבי שור יתומים שנגח אמרי' ר' יוחנן אמר מעליית יתומים ר' יוסי בר חנינא אמר מעליית אפוטרופין ופרכינן עלה ומי אמר ר' יוחנן הכי והא א"ר יהודה א"ר אסי אין נזקקין כו' ור' יוחנן אמר או לשטר יש בו רבית כו' איפוך ר' יוחנן אמר מעליית אפוטרופין ר' יוסי בר חנינא אמר מעליית יתומים ופרכינן משום דקשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן משוית ליה לר' יוסי בר חנינא טועה והא ר' יוסי בר חנינא דיינא ונחית לעומקא דדינא והשתא קשיא מאי טעותא דאדרבה קשיא היכי פריך התם מדר' יוחנן אדר' יוחנן דהא מסקינן הכא כל היכא דליכא למיחש לצררי או לשובר נזקקין וגבי נזקין דהתם הא ליכא למיחש כלל ואפי' תמצא לומר*) (דאיכא) דר"פ דאמר פריעת ב"ח מצוה פריך התם דר' יוחנן אדר' יוחנן אפ"ה כיון דלא קי"ל כוותיה אלא טעמא דצררי עיקר ליכא למימר דאי א"ר יוסי בר"ח מעליית יתומים משוינן ליה טועה כיון דקושטא דמילת' הכי דכל היכא דליכא למיחש לצררי נזקקין תירצו בתוספות דרב אסי ורב יוחנן דאמרי הכא אין נזקקין לנכסי יתומים בין בכתובת אביהם בין בכתובת עצמם קאמרי וטעם דכתובת אביהם הוא דפרשינן דהוו משום צררי וכתובת עצמם משום טעמא אחרינא הוא לפי שאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין ויתומים קטנים כמאן דליתנהו דמו ומשום דבכתובת אביהם לא סגי האי טעמא דהכא במלוה בשטר עסקינן ומקיימין את השטר שלא בפני בעל דין כדאיתא בפ' הגוזל (דף קיב:) אצטריכנן לטעמא דצררי ושובר ומש"ה אמרי' התם דאי ס"ל לר' יוסי בר חנינא מעליית יתומים משוינן ליה טועה דבכתובת עצמן אין גובין מהן כלל שאין מקבלים עדים שלא בפני בעל דין וה"ה נמי בכתובת אביהם על פה שאפי' חייב מודה או שמתיה ומת בשמתיה אין נזקקין משום האי טעמא וכי אמרינן נזקקין בהני גווני דוקא במלוה בשטר והביאו ראיה מהא דאמרי' אין נזקקין לנכסי יתומים אפי' בכתובת עצמן קאמר דאי לא כי פרכינן ממתני' דשום היתומים אדרב אסי לישני ליה דבכתובת עצמן איירי אלא ודאי אפי' בכתובת עצמן אין נזקקין ואין זו ראיה שכבר כתבתי דבכתובת עצמן לא בעי הכרזה אלא כשם שאם הוצרכו למכור לצרכי יתומים מוכרים בלא הכרזה כך כשלוו לצרכיהם ובאו למכור כדי לפרוע אין צריכין הכרזה ומשום הכי לא מצי לאוקמי מתני' בכי האי גוונא ועוד דכתב הרב רבינו משה בר [נחמן] ז"ל שאין במעשה יתומים בשלהן משום אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין תדע מדאמרינן מעמידין אפוטרופוס ליתומים לגבות מגופו ולמ"ד אין מעמידין אם הוחזקו נגחנים מעמידין להם אפוטרופסין ומעידין בהם בפני אפוטרופסין ומשוו להו מועד דכי הדר נגח ישלם מעליית יתומים או מעליית אפוטרופין וחוזרין ונפרעין מהם לכי גדלי ולא מצריכינן להו עדים אחרים אלמא דבכל מילתא דמעמידין עלה אפוטרופוס מקבלין עדים שלא בפני יתומים דהאפוטרופוס בעל דין הוא וכי תימא א"כ תיקשי לן ההיא דפרק שור שנגח ד' וחמשה (שם) דאמרינן דאם אמר רבי יוסי בר חנינא מעליית יתומים משוי ליה טועה ואמאי והא התם ליכא למיחש לא לצררי ולא לשובר ובכתובת יתומים הא אמרינן דנזקקין וליכא משום מקבלים עדים שלא בפני בעל דין לאו קושיא היא דאיכא למיחש דכי היכי דבעלמא חיישינן לצררי ולשובר ולא דייניקן במילי דקטנים משום דלכי גדלי איכהו מפקחי וידעי במילי דאבוהון טפי מינן הכי נמי איכא למיחש בנזקין דילמא לכי גדלי מייתי סהדי לפטורא שעשו שמירה מעולה לשור שלהן או שלא נתייעד בדין הא לאו הכי נזקקין לנכסי יתומים כל היכא דליכא למיחש למידי ולפיכך כל שלוו בית דין או אפוטרופוס לצרכי יתומים נזקקין למכור נכסיהם כשהם קטנים : **הלכתא** אין נזקקין לנכסי יתומים · כלומר אלא בשחייב מודה ושמתוהו ומת בשמתיה דאי לא חיישינן לשובר : ואם אמר תנו נזקקין · לא במתנה קאמר דהא ודאי פשיטא דאם אמר תנו נותנין אלא תנו בחובי קאמר והיינו חייב מודה והאי דנקט תנו ולא אמר הודה משום דבעי למפלג בין תנו שדה זו לתנו שדה סתם אי נמי נקט ליפנא דמהני אפי' לית ליה תובעין דאילו הודאה נהי דהיכא דאית ליה תובעין מהניא ואע"ג דלא קאמר אתם עדי דחזקה דאין אדם משטה בשעת מיתה כדאיתא בסוף גט פשוט [דף קעה:] אפילו הכי אם הודה מעצמו לא מהני דאדם עשוי שלא להשביע את בניו ואם אמר תנו אפילו בלא תביעה מהני כדאמרינן התם [סוף דף קעד:] מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין משום דאדם עשוי שלא להשביע את בניו : שדה סתם או מנה סתם נזקקין ומעמידין אפוטרופוס · פירש רש"י כדי שיברור ליתומים חלק יפה ואחרים פירשו דהיינו טעמא משום דחיישינן שמא כבר פרעו בפני עדים או כתב לו שובר ועתה שכח ולפיכך מעמידין אפוטרופוס כדי שיחקור הדבר אבל שדה זו כיון שייחד לו שדה או מנה ודאי קים ליה דלא פרעיה וליכא למיחש למידי : ואי מזדקקינן · כגון שחייב מודה או שמתיה ומת בשמתיה אי נמי דאמר תנו [בין בשדה זו] בין בשדה סתם מוקמינן אפוטרופוס : לבר מנמצאת שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזיקינן · דכיון דלא דר בה אביהם שני חזקה והעדים מעידים שגזולה היא בידו מוציאין אותה מידו ואין מעמידין אפוטרופוס שישתדל למצוא עדים להכחיש את אלו שכיון שהם מעידין עכשיו שהיא גזולה לא מחזקינן להו בשקרי · ויש לדיינים הללו דברים מתמיהים לרבינו משה בר מיימון ז"ל בפרק שנים עשר מהלכות לוה ומלוה ואולי גירסא אחרת היתה לו . ודאמרינן דאמר תנו נזקקין כתב רבינו משה בר [נחמן] ז"ל דמקבלים עדים הללו בפני אפוטרופא דכל עידי לואה מילי דיתומים הם וליכא בהו משום אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין אבל הראב"ד ז"ל העמידן במוסר דבריו לב"ד או שכתבו עדות בשטר ואינו במשמע ועוד היאך כתבו עדות לואה בשטר מחיים ואם כתבו לאחר מיתה אף בשטר אין מקבלין עדות דבשעת חתימה הוי כמי שנחקרה עדותן בב"ד וזו בב"ד נמי אין מקבלין אותה וכן מה שאמרו בחייב מודה פירש הרב ז"ל בשהודה בב"ד ומודה אני בזה משום דמילתא דאבוהון היא וכן לכתובת אשה משום הינא מקבלים עדים שלא בפני בעל דין עכ"ל [של הרמב"ן ז"ל] : **מתני'** השניה · שניה לעריות המפורשת בפרק שני דיבמות [דף כא·] : אין להם כתובה . ממאנת משום דמעצמה יוצאה שניה מפרשינן טעמא ביבמות בפרק יש מותרות [דף פה:] (א) ומשום דשניה דרבנן ודברי סופרים צריכים חיזוק או מפני שהיא מרגילתו לנושאה שאינה מפסדת כלום בנשואין שאינה נפסלת לכהן וולדה כשר וכבר הביא הרי"ף זכרונו לברכה בגמרא לקמן אותה ברייתא שבפ' יש מותרות [דף פה·] ואפרשנה בסייעתא דשמיא : ולא פירות · פירש רש"י ז"ל דין פירות · אם אכלן והוא פרקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה אבל בירושלמי פירשו ולא פירות שאין הבעל חייב להחזיר פירות שאכל ובממאנת היינו טעמא משום דכיון דתקנו רבנן נשואין לקטנה משום תקנתא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר זכו פירות נכסיה לבעל ובשניה משום קנסא מהני טעמי דמפרשי בברייתא בפרק יש מותרות ובאילונית היינו טעמא משום דאע"ג דנשואי טעות הוו כיון שלא הכיר בה אפ"ה כיון שראתה האשה בעלה אוכל פירות נכסיה ושתקה מחלה ואע"ג דמחילה בטעות הויא מחילה ואפי' תימא לא הויא מחילה הכא מהני משום דניחא לה דתיפוק עלה שמא דאישות : ולא מזונות. משום דתנאי כתובה ניהו ולקמן בפרק בתרא (דף קז:) אמרינן כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחתיו שהרי בעלה חייב במזונות שלה · כלומר ואחר שמיאנה נמי פשיטא שאין לה עליו כלום . אלא שאם הלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה · אינו משלם · ואילונית נמי אפשר דבלותה ואכלה קאמר דאי לאחר שנמצאת אילונית פשיטא דלית לה ואי ביושבת תחתיו לאחר שהכיר בה אמאי לית לה והרי היא כנשאת מתחלה לשם אילונית שיש לה מזונות מיהו לשניה אין לה מזונות בשום ענין דבעמוד והוצא קאי והרב רמב"ם ז"ל השוה בפירוש המשנה אילונית לשניה שאפילו יושבת תחתיו אין לה מזונות : ולא בלאות · שחקי בגדים שהביאה לו ויתפרש בגמ' דהאי ולא בלאות דתנן ללדדים איתמר אהני דמתניתין : ואם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה כתובה · והוא הדין למזונות ופירות ובלאות שיש לה דין אשה גמורה ומיהו דוקא באילונית הוא דאמרי' דהכיר בה יש לה כתובה אבל בשניה אפילו הכיר בה לית לה דקנסוה רבנן וכבר הכריע כן הרי"ף ז"ל בגמרא מההיא ברייתא דפרק יש מותרות : אלמנה לכהן גדול כו' יש להן כתובה · דכיון שהיא פסולה וולדה פסול ע"י נישואין אינה מרגילתו אלא הוא מרגילה ומשדלה לינשא

*) נ"ל דאיכא דר"פ (ג"א) [וכ"ה בס"א]

גמרא

יצחק נפחא באנטוכיא ואמר לא שנו אלא כתובת אשה משום חינא אבל בע"ח לא ורבא א"ר נחמן אפי' בע"ח נמי ואי חיישת לשובר התם נמי ניחוש א"ל התם כדאמרי' טעמא שלא יהא כל או"א נוטל מעותיו של חבירו והולך ויושב לו במדינת הים אמר רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ואם אמר תנו נזקקין שדה זו ומנה זו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס א שדה סתם ומנה סתם נזקקין ומעמידין אפוטרופוס אבל נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין ואין מעמידין אפוטרופוס אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבר מנמצאת שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשיקרי לא מחזקינן א"ר אשי הלכך אנן אזדקוקי לא מזדקקינן דהא אמר רבא הלכתא אין ב נזקקין ואי מזדקקינן מוקמינן אפוטרופוס דהא אמרי נהרדעי בכולהו נזקקין ומעמידין אפוטרופוס לבר מנמצאת ג שדה שאינה שלו דאחזוקי סהדי בשקרי לא מחזקינן :

°**מתני'** *היתומה ד והשניה והאילונית אין להן לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ה ולא בלאות ואם מתחילה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר יש להן כתובה :

גמ'

רש"י

מתני' השניה . שניה לעריות שהן מדברי סופרים המפורשות בפרק שני דיבמות : אין להן כתובה . ממאנת משום שמעצמה יוצאה שנייה קנסא דרבנן הוא כדאמרינן פרק יש מותרות ביבמות לפי שמרגילתו לנושאה שאינה מפסדת כלום בנשואין שהיא כשרה וולדה כשר : אילונית . משום דמקח טעות הוא . ולא פירות . דין פירות והוא פירקונה שתקנו חכמים תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל אין לה ואם נשבית אינו חייב לפדותה דתנאי כתובה ככתובה וכיון דאין לה כתובה אין לה תנאי כתובה וכן מזונות נמי תנאי כתובה ניהו ולקמן בפרק בתרא מפרש במה אמרו ממאנת אין לה מזונות ובעמוד מייתי לה בסמוך : ולא בלאות . שחקי בגדים שהביאה לו בשומא ולבסס הוא אינו מחזיר לה ביציאתה

שלטי הגבורים

בעיני שאם נשאה על דעת אותן המעות שיש לה לגבות מן היתומים ב"ד נזקקין לה לגבות כתובתה מהן שאל"כ בעלה מגרשה מפני שהטעתו והרי היא צריכה חן ויש מן הגאונים שאמרו שאין ב"ד נזקקין לנכסי יתומים לצורך כתובת אשה אלא כשיאחרו הנכסים ליתומים אבל אם לא ישארו להם אין נזקקין שלא אמרו להזקק לכתובת האשה משום חן האשה אלא מפני זכות היתומים לפי שאלמנה ניזונית מנכסיהם ואם לא ישארו להם נכסים אין כאן זכות היתומים ואין שיטת התלמוד כדבריהם :

א מיי' כתב דוקא במנה ושדה סתם מעמידין אפוטרופא אבל במנה ושדה זו אין מעמידין אפוטרופא כיון שפירש המנה והשדה שוב אין לערער והרא"ש כתב כסברא ראשונה . שאלה להרא"ש ששאלת יורש שנתן נכסי מורים לקטן ויצא שט"ח על המורים מי נתתינן לנכסי קטן או לא תשובה אם השטר מקויים מורידין הבע"ת לנכסים ואם אינו מקויים אין מורידין שאין מקיימין שלא בפני בעל דין :

ב כתב הרמב"ן שאם לוו ב"ד או אפוטרופוס של יתומים לצרכן נזקקין לנכסיהם ומוכרים בלא הכרזה ונפרעין מהם בבינונית כמו מאכר בע"ת וכן כי דינא דזכין דאתריותא איתמי אי טרפוה מהלוקח גובה בלא הכרזה ודינו כשאר בע"ת ולכל מילי דנזקקין לנכסייהו בין במנה ושדה זו בין מנה ושדה סתם מקבלין העדות בפני האפוטרופוס שהאפוטרופוס הוא הבעל דין וכן עדי צוואה מקבלין אותם בפני האפוטרופוס ור"י פי' דאפי' לוה האפוטרופוס לצרכם אין נזקקין לנכסיהם והרא"ש הסכים לדברי הרמב"ן דכל מה שעשו ב"ד או אפוטרופסין לצרכן נזקקין לנכסיהן ומקבלין העדות בפני האפוטרופא אבל לוו הם בעצמם . אין נזקקין לנכסיהם עד שיגדלו ולא מעמידין אפוטרופא לקבל העדות ובעדות צוואה כתב ג"כ שאין מקבלין אותן בפני האפוטרופא :

ג והא דקאמר נמצאת שדה שאינה שלו נזקקין מיירי בשנתקבל העדות בחיי אביהם דאין מקבלין עדות אלא בפני בעל דין ובפני יתומים כשלא בפניהם דמי כדמוכח בהגוזל גבי בר חמוה דרי ירמיה כתב הרמב"ן ז"ל שאם לוו בית דין או אפוטרופוס לצרכי יתומים נזקקין לצרכיהן כשהן קטנים דלמאן דאמר משום צררי ליתא וכן למ"ד פריעת בע"ת מצוה ויתמי לאו בני מעבד מצוה ניהו כיון דהאפוטרופוס לוה עליה דידיה רמיה למהוי הן שלו צדק ולא מצרכי רבנן למהוי מאן דמפקח על עסקי יתומין לוה רשע ולא ישלם וכ"ש ב"ד עצמם שלוו לצרכם וכן נראה שנפרעין במילי דידהו מן הבינונית דהא דקאמר אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית היינו במילי דאבוהון ור"י ז"ל פי' דאין נזקקין לנכסי יתומים אף במלוה הבאה ע"י עצמן משום דאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין והאריך בראיות והסכים הרא"ש לדעת הרמב"ן ז"ל ובעדי צוואה נראה כדברי הראב"ד ז"ל דאין מקבלין עדות בפני האפוטרופוס :

לשון ריא"ז

ד ומ"ה לומר שהשניה גובה מבעלה נכסי צ"ב אע"פ שאין בעין ואינה גובה נכסי מלוג ואע"פ שהן בעין ואין שיטת התלמוד כדבריו כמבואר בקונט' הראיות : ה ולא תימא הא דאין לשניה מזונות היינו לאחר מיתה דהוי תנאי כתובה אבל מחיים דלא הוו מזונות תנאי כתובה אית לה דהשתא אלמנה לכה"ג

עין משפט

א מיי' פכ"ד מהל' אישות טור אה"ע סי' קטז :

[ד' קכה ע"ב] דף ק: בגמ' ומשניות וברא"ש הגי' הממאנת אבל בירושלמי גרס היתומה (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) משום כו' נ"ל:

לו ולפיכך קנסו אותו כתובה ומפורש בפרק יש מותרות (דף פה.) דאלמנה דאמרי׳ דאית לה כתובה יש לה נמי פירות ומזונות ופירות היינו דין פירות שאם נשבית או יפדנה או ישלם פירות שאכל ואע״ג דאמר רבא בפרק נערה שנתפתתה (דף נב׳) דאלמנה לכה״ג אינו חייב לפדותה היינו לומר שאינו חייב להוסיף משלו אם פדיונה יותר על פירות שאכל אבל פירות מהדר אי לא פריק לה · ומסקינן בגמרא וכי תנן בהא׳ דיש להן כתובה דוקא בשהכיר בהם אבל לא הכיר בהם הרי הן כהנך דלעיל ולית להו ומיהו לא דמו לגמרי דאילונית בשלא הכיר בה לא בעיא גט כלל כדמוכח (בר״פ יבמות) [בריש יבמות דף ב:] כדתנן וכולן אם מתו או שמאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות ואילו אלמנה לכהן גדול אפילו לא הכיר בה צריכה גט: גמ׳ אבל תוספת יש להן · דמתנה בעלמא יהב לה בחיבת ביאה: נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה וכו׳ · אין הדבר תלוי בלשון לומר שבכל מקום ששנו לשון זה יהא להן תוספת אלא ה״ק נשים שמתחלת נשואיהן לא היו ראויות לכתובה אם מפני איסורן או מפני טעות נשואיהן כאותן השנויות במשנה אין להם כתובה אבל תוספת יש להן: ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה · כלומר שמפני מעשיהם הפסידו כתובתן כגון עוברת על דת שבפרק המדיר (דף ענ׳) וחברותיה דהיינו נמצאו עליה נדרים או מומין אין להן כתובה ולא תוספת הילכך הנך דתנן התם בפרק הזורק (דף פ.) תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אע״ג דתנן התם לשון אין להן כתובה ה״ה דאין להן תוספת ומשמע דהוא הדין לנדונייא שאינן בעין דדוקא בבלאותיה הקיימין אמרינן בסמוך שאפילו זינתה לא הפסידתן אבל נכסי צאן ברזל שאינן קיימין אף העוברת על דת מפסדת אותן וכן כתב הרמב״ם ז״ל בפרק כ״ד מהלכות אישות ובגמרא גרסינן נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת וחברותיה וכתב הרי״ף ז״ל כגון הממאנת והשניה והאילונית לומר דאפילו האילונית אע״פ שלא הכיר בה והיא מקח טעות אפילו הכי אית לה תוספת שכיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשש לשמא תמצא אילונית רצה ליזוק בנכסיו ולישנא דחברותיה הכי משמע דאפילו אאילונית קאי אבל הראב״ד ז״ל כתב דאשניה דוקא קאי דמשום דאיכא שניות טובא קרי להו חברותיה אי נמי איידי דבעי למיתני באידך וחברותיה נקט הכא וחברותיה ולאו דוקא דאילונית שלא הכיר בה כיון שהוא מקח טעות אפי׳ תוספת אין לה אלא אשניה דוקא ולפי זה י״ל דבשניה נמי דוקא בשהכיר בה ואין זה נכון ועוד דבירושלמי מפורש כדברי הרי״ף ז״ל דגרסינן התם* נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון היתומה והשניה והאילונית לא שאנו אלא כתובה מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר נוטלת וכי תימא אמאי והא אמרינן בסיפא דעוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וחברותיה היינו נמצאו עליה נדרים או מומין אלמא כל שמקחו מקח טעות אפילו תוספת אין להן ומאי שנא אילונית כשלא הכיר בה יש לומר לא דמי דהתם כיון שהיתה יודעת במומיה והדבר ידוע שאין אדם נתפיים במומין ולא באשה נדרנית עלה דידה הוה רמי לגלויי ועלה סמך ולא חשש לבדוק אחריה אבל באילונית לא היה הדבר מוטל עליה שהרי לא היתה יודעת בכך וכן הדין באלמנה לכ״ג וממזרת ונתינה לישראל שאע״פ שלא הכיר בהן יש להן תוספת שלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות דסברי דאפשר שיערב עליו המקח ואע״פ שיש איסור בדבר משא״כ במומין ובנדרים שאין אדם ניפייס בהן ומיהו כי אמרינן דיש להן תוספת דוקא כשמוציאה הוא אבל אם היא רוצה לצאת אין לה תוספת דכי אקני לה אדעתא למיקם קמיה וכן הדין בשהתה עמו עשר שנים ולא ילדה ורוצה לצאת *ובאה מחמת טענה דאמרה דבעיא חוטרא לידה דאין לה תוספת כיון שהיא רוצה לצאת ממנו אבל כל שהיא רוצה לעמוד תחתיו והוא מוציאה אף על פי שבדין מוציאה יש להן תוספת: **והיוצאה** משום שם רע · שזינתה: בלאותיה כו׳ בין נכסי מלוג בין נכסי צ״ב · כך כתב הרי״ף אבל רש״י ז״ל כתב דמאי דאמרינן נוטלת מה שבפניה בנכסי מלוג קאמר: **רב** תני קטנה היוצאה בגט אין לה כתובה · דקסבר אין נשואי קטנה אלא כמפותה בעלמא: לא פסלה מן האחין · שמותרת לקרוביו כאנוסה וכמפותה דתנן (יבמות דף צז׳) נושא אדם אנוסת אביו כו׳: ולא פסלה מן הכהונה · משום גרושה שאין אלו גרושין אלא עקירת נשואין הראשונים שאמרה אי אפשי בקדושי אמי: ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים · לאחר מיאונה דעקרתינהו לנשואין ואינן בכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל הנשואות שצריכות להמתין שלשה חדשים אחר יציאתן מבעליהן: יוצאה בגט צריכה להמתין · ואע״ג דליכא לספוקי קטנה במעוברת לא חלקו חכמים [בתקנתן בנשואות]: **לא** שאנו אלא נכסי מלוג · שהכניסה לו ולא שמאום בכתובתה והקרן לאשה והפירות לבעל אבל בלאות דנכסי צאן ברזל הנשומין בכתובתה ודא נדוניא דהנעלת ליה והוא מקבל עליו באחריות כשלא ממנו אית לה: וקנסו רבנן [כו׳] לדידיה בדידה שמשלם לה נכסי צאן ברזל · דמדינא לא היה ראוי לשלם שע״מ כן קבלה שלא יפרע אלא א״כ יגרש אותה מדעתו וכיון שקנסוהו לשלם [לה] נכסי צ״ב היה ראוי לקונסו ג״כ שיפרע לה כתובה אלא שמפני שקנסו אותה בדידיה דהיינו כתובה שחייבוהו בה חכמים אמרו שאין לה כתובה: לישנא אחרינא כו׳ · פשוט הוא: וגרסי׳ בגמ׳ [דף קא׳] אמר רב שימי בר אבי

רש״י

ביציאתה ממנו: **גמ׳** אבל תוספת יש להן. דמתנה בעלמא יהיב לה בחיבת ביאה: נשים שאמרו בהן חכמים. אותו לשון אין להן כתובה יש להן תוספת: אבל נשים שאמרו בהן חכמים יוצאות שלא בכתובה כל תורת גיבוי הפקיעו מהן: עוברת על דת וחברותיה. דבפרק המדיר כגון נמצאו עליה נדרים או מומין והמקללת יולדיו בפניו: משום שם רע. שזינתה: מה שבפניה. מנכסי מלוג קאמר: בלאותיה קיימין. בלאות שהן קיימין לא הפסידה: נכסי צאן ברזל. הנישומין בכתובתה וכותבין ודא נדוניא דהנעלת ליה והוא מקבל עליו אחריות להחזירן לה כשתצא ממנו: נכסי מלוג. מה שהכניסה לו ולא שמאום בכתובה והקרן לאשה והפירות לבעל: יוצאה בגט. קטנה היוצאה בגט ולא מיאנה: לא פסלה מן האחין. שמותרת לקרוביו כאנוסה ומפותה דתנן נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו: ולא פסלה מן הכהונה. משום גרושה שאין אלו גירושין אלא עקירת נישואין הראשונים דאמרה אי אפשי בקידושי אמי: ממאנת אינה צריכה להמתין שלשה חדשים. לאחר שמיאנה דעקרתינהו לניסואין ואינה בכלל שאר תקנות שגזרו חכמים לכל נשואות שצריכות להמתין ג׳ חדשים אחר יציאתן מבעליהן · יוצאה בגט צריכה להמתין. ואע״ג דליכא לספוקי בקטנה שמא מעוברת היא דלא פלוג רבנן בכל בנשואות: לא שנו אלא בלאות. דנכסי מלוג אבל בלאות דנכסי צאן ברזל אית לה: אשניה. שהן נישואי עבירה: קנסוה רבנן. הפסו מהן תורת נישואין וקנסו אותה במה שהיתה ראויה לגבות משלו כגון מנה ומאתים ומזונות ובלאות דנכסי מלוג כדמפרש בעמוד ושקלא להו שהרי הוא מוציאה מדעת: שלא

גמ׳ ירושלמי* ויתומה אין לה כתובה תפתר ביתומה שמיאנה כשם שקנסו בה שאין לה כתובה כך קנסו בו שאם קידשה בליטרא דדהבא מאבד הכל: *אמר שמואל ל״ש אלא מנה מאתים אבל תוספת יש להן תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון הממאנת והשניה והאילונית אין להן מנה ומאתים [א] אבל תוספת יש להן ונשים שאמרו חכמים יוצאות שלא בכתובה כגון עוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ״ש מנה מאתים והיוצאה משום שם רע נוטלת מה שבפניה ויוצאת מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא זינתה לא הפסידה *בלאותיה קיימין פירוש בלאותיה הן בלאות נכסים הנכנסין והיוצאין עמה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל °*רב תני קטנה יוצאה בגט אין לה כתובה וכ״ש ממאנת ושמואל תני ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה וקי״ל כשמואל ואזדא שמואל לטעמיה דאמר שמואל (א) ממאנת אין לה כתובה יוצאה בגט יש לה כתובה ממאנת לא פסלה מן האחים ולא פסלה מן הכהונה יוצאה בגט פסלה מן האחין ופסלה מן הכהונה ממאנת אינה צריכה להמתין ג׳ חדשים *יוצאה בגט צריכה להמתין שלשה חדשים מאי קמ״ל תנינא הממאנת באיש הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הכהונה נתן לה גט הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הכהונה צריכה להמתין ג׳ חדשים אצטריכא ליה דלא תנן: ולא פירות: ירושלמי* שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל: ולא מזונות: גרסינן בפ׳ שני דייני גזירות* כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה שהרי בעלה חייב במזונותיה אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה א ואכלה ועמדה ומיאנה: ולא בלאות: *אמר ליה רב הונא בר חייא לרב כהנא אמרת לן משמיה דשמואל לא שנו אלא נכסי מלוג אבל נכסי צאן ברזל [אית לה] ואוקימנא לה אשניה וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה לדידה בדידיה שאין לה כתובה ולדידיה בדידה שמשלם לה נכסי צאן ברזל לישנא אחרינא וקנסו רבנן

לכה״ג דאית לה מזונות לאחר מיתה לית לה מחיים · למה תתעכב גביה כדא הא בפ׳ יש מותרות כ״ש שניה דלית לה לאחר מיתה דגם מחיים לית לה ולא תימא נמי לית לה מזונות מחיים אבל לאחר מיתה אית לה כמו אלמנה דהא בהדיא קתני בפ׳ יש מותרות אלמנה יש לה מזונות שניה לית לה מזונות הלכך אין לה לא מחיים ולא אחר מיתה: א ומיי׳ כתב שאם לותה ואכלה חייב לשלם וכתב הטור ואני תמיה על דבריו דבהדיא מסיק בגמ׳ שהוא פטור כלותה ואכלה:

המאור הגדול

רב תני קטנה יוצאה בגט וכו׳. ממאי דכתב עליו הרי״ף ז״ל (כ״כ הלא״ם בסי׳ כ״ח) מיתחזיא מלתא דהלכתא כשמואל דאמר ממאנת אינה צריכה להמתין ג׳ חדשים ואנן לא איתחוורא לן שפיר מעיקרא למיסמך עלה דהא אפסיקא הלכתא בהדיא במס׳ יבמות בפ׳ החולץ כולן צריכות להמתין ג׳ חדשים אחת עקרה ואחת זקנה ואילונית ושאינה ראויה לילד ולא פליגנא לה במתניתא דכרמא ולכאורה נראה לנו מתחלה בשעיינו בה שאין לסמוך בזה על פסק הרי״ף ז״ל בשם שלא נראו דבריו במה שכתב באנוסה ומפותה וכדעיינינן בה שפיר נראו לנו דבריו בזה נכונים וכבר הרחבנו בה כל הצורך במס׳ יבמות בפ׳ ארבעה אחין:

כתובות פרק ז׳ הלכה ו׳ ובירושלמי שלנו גירסא אחרת וע״ש בפני משה (ג״א)

יבמות דף סה: וע״ש בתוס׳ ד״ה כי הא כו׳ (ג״א)

השגות הראב״ד

א] עוד כתב הרב ז״ל בענין אילונית ואלמנה לכה״ג וחברותיה שאם לא הכיר בהן אין להם כתובה מאתים אבל תוספת יש להן: אמר אברהם ומאחר דמקח טעות הוא אמאי יש להן תוספת בשלמא ממאנת כיון דידע דיכולה למאן ואוסיף לה אדעתא דהכי כתב לה ומתנה הוא דבעי למיתן לה שניה נמי כיון דידע דשניה היא ומפקינן לה מיניה אדעתא למיתב לה מדיליה כתב לה אלא אילונית ואלמנה שלא הכיר בהן כיון דמקח טעות אלו אמאי יש להן תוספת ובהדיא אמרי׳ בשמעתא אילונית אי דליתנהו איפכא מסתברא נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צ״ב דברשותיה קיימי לית לה והא נכסי צ״ב ודאי כתוספת נינהו ועדיפי מתוספת דהא מבי נשא אייתנהו ואפ״ה משום דהויא היא מקח טעות לית לה. ואפשר כי מה ששנו בתוספתא הממאנת וחברותיה אין להם מנה מאתים אבל תוספת יש להן הם הביאוהו לומר כן דס״ל מאי חברותיה שניה ואילונית ואעפ״כ אין הדעת מקבלת כן ואין הכל מודה עליהן. ואפשר לומר כי חברותיה דקאמר לאו בדוקא נקיט ליה דאיידי דתנא עוברת על דת וחברותיה תנא נמי הכא וחברותיה. אי נמי כי על השניות שהן מרובות קאמר וחברותיה:

ספר הזכות

כתוב בהלכות נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון הממאנת והשניה והאילונית אין להם מנה מאתים אבל תוספת יש להן וכ״כ בהלכות באלמנה לכה״ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט בשלא הכיר בהן אין להם כתובה מנה מאתים אבל תוספת יש להן: השיב הרב ז״ל ומאחר דמקח טעות הוא אמאי יש להן תוספת בשלמא ממאנת כיון דידע דיכולה למאן ואוסיף לה אדעתא דהכי כתב לה ומתנה הוא דבעי למיתן לה שניה נמי כיון דידע דשניה היא ומפקינן לה מיניה אדעתא למיתב לה מדיליה כתב לה אלא אילונית ואלמנה שלא הכיר בהן כיון דמקח טעות הוא אלו אמאי יש להן תוספת ובהדיא אמרי׳ בשמעתא גבי אילונית אי דליתנהו איפכא מסתברא נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צ״ב דברשותיה קיימי לית לה והא נכסי צ״ב ודאי כתוספת נינהו ועדיפי מתוספת דהא מבית שא איתנהו ואפ״ה משום דהויא היא מקח טעות לית לה. ואפשר כי מה ששנו בתוספתא הממאנת וחברותיה אין להם מאתים אבל תוספת יש להם הוא הביאתו לומר כן דס״ל מאי חברותיה שניה ואילונית ואעפ״כ אין הדעת מקבלת כן ואין הכל מודה (הסר כאן) אלא כתובה של אלף דינרין מאבדת ונוטלת בליות שיש לפניה והיוצאה משום שם רע אין לה בליות וזו הברייתא היא ששנויה כאן תניא כוותיה דשמואל ובירושלמי בגמ׳ רבי תגין בר׳ שמואל אלא שהשיטה מוחלפת בלשונה עם הגמ׳ שלנו ששנינו נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה יש להן תוספת ושאמרו יוצאות שלא בכתובה אין להן אפי׳ תוספת אלא שהענין אחד ושתי הגמרות לדין אחד נתכוונו שכל הנשים שאין להם [illegible] מתחלתן כגון הממאנת וחברותיה שתחלתן כסופן בין ששנו אותן חכמים בלשון אין להם כתובה בין ששנו בהן יוצאות שלא בכתובה כענין ששנו בברייתא ביבמות ניפלת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה כולן אין להם מנה מאתים [illegible] תוספת יש להן ונשים שיוצאות עכשיו בלא כתובה מחמת קלקול שלהן כגון עוברת על דת וחברותיה שאין סופן כתחלתן שמתחלה הן ראויות לכתובה ועכשיו הפסידו על עצמן בין ששנו אותן חכמים בלשון יוצאות שלא בכתובה [illegible] בהן אין להם כתובה כגון ששנו ביבמות ובהזורק תצא מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות כולן אין להם תוספת וכ״ש מנה מאתים למדנו מן הירושלמי הזה דין האילונית שלא הכיר בה שיש לה תוספת וה״ה אלמנה לכה״ג [illegible] עצמה שלא הכיר בהן כדברי ר״ח ורבינו ז״ל. ועוד למדנו ממנו שטעו מקצת מחברים שאמרו כ״מ ששנו חכמים לשון אין להם כתובה יש להן תוספת לפיכך כתב לשם מלכות שאינם הוגנת כגון פרס וכל השנויות שמה בפ׳ הזורק [illegible] יש להן תוספת וזה ודאי שבוש הוא שהרי כל אותן נשים מפני צד זנות שלהן הם מפסידות כתובה ונאסרות על בעליהן הלכך כעוברת על דת ותברותיה הן ונשים היוצאות שלא בכתובה מיקרו ואין להם תוספת. ומה ששנה [illegible] דשמואל היוצאה משום שם רע אין לה בלאות היא ששנו בגמ׳ שלא קמים דרב נתמן ור׳ מנחם בר׳ יוסי שתימתאה הוא

אשי ש"מ מדרב כהנא עיילא ליה גלימא קרנא הוי [ולא] מכסי בה ואזיל עד דבלי והא אמר רב נחמן פירא הוי דרב נחמן פליגא • והכי פירושה ש"מ מדרב כהנא דאמר שניה אין לה בלאות דנכסי מלוג וטעמא משום דקנסו רבנן לדידה בדידה הא אשה כשרה גובה אותן ממנו אע"ג דליתנהו אלמא ס"ל דעיילא ליה גלימא בנכסי מלוג שלא שמו עליה בנדונייתה קרנא הוי וקיים לאשה וימכר וילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ולא אמרי' לבישתה הן הן פירותיה ונכסי בה וניזיל ודרב נחמן דאמר בפרק האשה [דף עט:] דפירא הוי פליגא ומעתה כיון דקי"ל כרב נחמן וכבר פסקה הרי"ף ז"ל בפרק האשה שנפלו לה נכסים משמע דולא בלאות דתנן במתני' בלאות ג"י דנכסי צאן ברזל קאמר [ואידחיא הא מהר"ס דרב כהנא מקמי דרב נחמן] דאילו בלאות דנכסי מלוג אפי' שאר נשים אין להם ועוד דבכלל ולא פירותיהן הן וכ"ת מ"ש בלאות דנכסי צאן ברזל דלית להן מתוספת דאמרי' לעיל דיש להן איכא למימר דבלאות היינו טעמא לפי שהוא קבלם עליו על דעת שלא יחזירם לעולם אלא א"כ יוציאנה מדעתו אבל תוספת דמתנה הוא בעין יפה יהב לה כיון שלא פירש אפי' תמצא שניה ואילונית כך היה נראה מפשטן של דברים אבל הרי"ף ז"ל פסקה לזו אע"פ שפסקה לדרב נחמן וכן הרמב"ם בפכ"ד מהלכות אישות והא דרב נחמן בפכ"ב וקשה לדבריהם דא"כ הרי דין (שניהם) [שניה]* שוה לדין שאר הנשים אלא שכבר תירץ הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה בפ' יש מותרות ואמר שאם לא מפני הקנס היתה הסברא שאחרי שאין לה כתובה שאינו ראוי שיגיעו לבעל שום דבר מהדברים הראויים לבעל ואין לו עסק בנכסי מלוג אבל ע"ד הקנס עשינו נכסי מלוג שלה כנכסי שאר הנשים ולפי זה צריך לומר דהא דאמרי' דהא דרב נחמן פליגא לאו דפליגא אעיקר מימריה דרב כהנא משמיה דשמואל אלא לומר דפליגא אמימריה דרב שימי בר אשי דאמר ש"מ מדרב כהנא וכו' דס"ל דרב כהנא לא השוה שניה לשאר הנשים ולפי זה על כרחיך קרנא הוי וכמו שכתבתי למעלה ולסבריה דרב שימי בר אשי דרב נחמן פליגא אדרב כהנא אבל אנן סבירא לן דרב כהנא ודרב נחמן לא פליגי לפי שרב כהנא משוה שניה לשאר נשים אלא דאי לאו משום קנסא היה ראוי שישלם הבעל כל מה שבלה בתשמישו מנכסי מלוג שלה וזה אע"פ שנראה דוחק נ"ל שהוא מוכרח מן הגמ' משום דאמרי' אמימריה דרב כהנא הוי בה רב פפא אהייא אילימא אממאנת אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה ואי דלא איתנהו אידי ואידי לית לה ופירש רש"י ז"ל אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה שאין לנו לקונסה ואי דליתנהו קיימין אידי ואידי בין נכסי מלוג ובין נכסי דצאן ברזל לית לה שיכול לומר שלי הוצאתי שהרי ברשות בית דין נשאתיה וכשהוציאתה אחזיר מה שקבלתי עלי בכתובה ובנכסי מלוג נמי אע"פ שלא ברשות הוציאם מיהו יכול לומר אין לי להחזירם עד שאגרשנה שמא תמות בחיי ואירשנה עכ"ל והוא ודאי תימה גדול אי ס"ל דקרנא הוי ושלא ברשות הוציאם היאך הוא יכול לומר דאי דלא איתנהו אידי ואידי לית לה סמכינן אדרב נחמן דאמר פירא הוי ולפיכך כשהוציאם ברשות הוציאם אלמא סבירא ליה לבעל הגמרא דרב כהנא ורב נחמן לא פליגי ועולה יפה על דרך הרי"ף ז"ל והרב רבינו משה בר מיימון ז"ל: **אבל** ממאנת כו' • כבר פירשתיה: ואילונית דלא הכיר בה אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה • שהרי הוא מוציאה מדעת: ואי דליתנהו כו'. ונמצא דין אילונית הפך משאר הנשים היוצאות בגט שגובות נכסי צאן ברזל ואינן גובות בלאות מלוג שאינן קיימין כיון דס"ל פירא הוי וטעמא דמילתא שכיון שנשואי אילונית טעות נכסי מלוג שלא הקנתה אותן לבעל כלל משלם לה אבל נכסי צאן ברזל כיון שהקנתה אותן לבעל והוא אינו חייב להחזירם אלא אם יגרשנה בגט לית לה • נמצא דו"א בלאות ששנו במשנתינו מתפרש לגלדין לדבריו דבממאנת אין לה כלל ובאילונית אין לה בלאות מנכסי צאן ברזל ויש לה בלאות מלוג ושניה אין לה בלאות של מלוג ויש לה בלאות של צאן ברזל זהו לפי מה שכתוב בהלכות אבל קשה בעיני לדחוקי ולא בלאות דמתני' כולי האי והלשון השנוי בגמרא שממנו מוציא הרי"ף ז"ל דין האילונית כך הוא והלא האילונית אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה ואי דליתנהו איפכא מיבעי ליה נ"מ דברשותה קיימי אית לה נכסי צ"ב דלאו ברשותה קיימי לית לה ומסקינן אלא אשניה כו' ולפי זה הלשון יותר קרוב דלמסקנא דין האילונית כדין ממאנת דבדליתנהו אידי ואידי לית לה ומאי דאמרי' האילונית ואי דלא איתנהו איפכא מיבעי ליה היינו [כשבא] לומר דמימריה דשמואל איתאמרה אאילונית אם באת לחלוק בהם איפכא מיבעי ליה וכ"כ רש"י ז"ל וכיון דמסקינן דלא איתמרא אלא אשניה נקטינן מילתא כפשטה דאילונית מקח טעות הוא ולא זכה הבעל במלוג כלל ואתי ולא בלאות כפשטיה דממאנת ואילונית אין להן בלאות כלל ושניה אע"פ שיש לה בלאות של צאן ברזל אין לה בלאות מלוג ונמצאו כולם שוין בבלאות מלוג אבל שנפרש ולא בלאות דאילונית ודשניה בהפך גמור אינו מחוור: **אילונית** אשה ואינה אשה • פעמים היא כאשתו פעמים אינה כאשתו: מדקא מפליג באילונית ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה: כי קתני לה לאלמנה • וקאמר יש לה כתובה: אפלוגתא דאילונית קאי • לאחר שחלק ופירש הכיר בה יש לה כתובה שנאה לאלמנה אלה וקאמר אף אלמנה נמי שהכיר בה ונשאה לשם אלמנה יש לה כתובה אבל אם לא הכיר בה לית לה (א): **ומזונות** דאית להו ה"מ לאחר מיתה כו' דהכי אסיקנא בפרק יש מותרות לבעליהם• והוא הדין שאם הלך הוא למדינת הים ולותה ואכלה שאינו משלם והכי מוכח התם וכ"כ הרי"ף ז"ל שם [בסי' קיד] אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק עשרים וארבעה מהלכות אישות דמשלם ולא נראו דבריו: אבל שניה כו' אבל איתנהו אית לה • שכך הדין בכולן דאי איתנהו בין צאן ברזל בין נכסי מלוג יש להן דאפי' בזינתה אמרינן [דף קא:] דלא הפסידה בלאותיה קיימין וכו' הרי"ף ז"ל בין של מלוג בין נכסי צאן ברזל: אלמנה לכ"ג כו' יש להן כתובה ויש להן פירות • דין פירות שאם נשבית או יפדנה או ישלם פירות שאכל ואע"ג דאמר רבא בפרק נערה שנתפתתה (דף נב׳) דאלמנה לכ"ג אינו חייב לפדותה היינו לומר שאינו חייב להוסיף משלו אם פדיונה יותר על פירות שאכל אבל פירות מהדר אי לא פריק לה: שהוא כשר • שאינו נפסל מן הכהונה מחמת ביאתו: והיא נפסלת • ונעשית

רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה לדידה בדידה נכסי מלוג דאינון דידה דברשותה קיימי קנסוה רבנן ולית לה ולדידיה בדידיה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי אלא ברשותיה דבעל דאם מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו קנסוהו רבנן דאי ליתנהו משלם לה מדיליה אבל ממאנת אי איתנהו לבלאותיה בין דנכסי מלוג בין דנכסי צאן ברזל אידי ואידי שקלה להו ואי ליתנהו אידי ואידי לית לה ואילונית דלא הכיר בה אי דאיתנהו אידי ואידי אית לה ואי דליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה ואילונית שהכיר בה יש לה כתובה כדתנן ואם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה: אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וכו' [קכו ע"ב] °*א"ר הונא אילונית אשה [דף קא:] ואינה אשה אלמנה לכה"ג אשה גמורה אילונית[א] אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואינה אשה שאם לא הכיר בה אין לה כתובה[ב] אלמנה לכהן גדול אשה גמורה בין הכיר בה בין לא הכיר בה יש לה כתובה ורב יהודה אמר אחת זו ואחת זו אשה ואינה אשה שאם הכיר בה יש לה כתובה ואם לא הכיר בה אין לה כתובה והלכתא כרב יהודה דתניא כותיה כנסה (א)(ונמצאת אילונית)בידוע יש לה כתובה כנסה סתם אין לה כתובה ורב הונא מתניתין אטעיתיה הוא סבר (א) מדפליג תנא באילונית וקאמר אם מתחלה נשאה לשם אילונית יש לה כתובה ולא קא מפליג הכי באלמנה מכלל דאלמנה אפילו בסתמא נמי יש לה כתובה ולא היא כי קתני לה אלמנה אפלוגתא דאילונית קתני לה. הלכך אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הכיר בהן יש להן כתובה בין מנה מאתים בין תוספת ויש להן פירות ומזונות ובלאות דכיון דאית להו כתובה אית להו נמי תנאי כתובה ומזונות דאית להו ה"מ לאחר מיתה דלא הספיק' להוציא עד שמת אבל בחיי הבעל כיון דבעמוד והוציא קאי לית להו מזונות דאי אמרת אית להו אתיין לעיכובי גבייהו דהכי אסיקנא בפרק יש מותרות לבעליהן* (ב) לא הכיר בהן אין להן כתובה מנה מאתים ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות אבל תוספת יש להן כשמואל ובלאות דאמרינן דלית להו מסתברא לן דכיון דדינא דידהו כדין האילונית ודינא דאילונית דלא הכיר בה אי איתנהו לבלאות אידי ואידי אית לה בין נכסי מלוג בין נכסי צאן ברזל ואי ליתנהו נכסי מלוג דברשותה קיימי אית לה נכסי צאן ברזל דלאו ברשותה קיימי לית לה הני נמי כיוצא בה אבל שניה לא שנא הכיר בה לא שנא לא הכיר בה אין לה כתובה מנה מאתים אבל תוספת יש לה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות של נכסי מלוג בדליתנהו אבל איתנהו אית לה ונכסי צאן ברזל בין ליתנהו בין איתנהו אית לה כדרב כהנא דאמר קנסוה רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה ומנא לן דשניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה חד דינא הוא דאית לה חדא מדקא מפליג תנא באילונית ולא מפליג בשניה מכלל דשניה ל"ש הכיר (ג) ול"ש לא הכיר (ג) אין לה כתובה ועוד דגרסי' בפ' יש מותרות לבעליהן* [סס] ת"ר אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן כתובה פירות מזונות ובלאות והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציא שניות מדברי סופרים אין להן כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות והיא כשרה וולדה כשר וכופין אותו להוציא אמר רבי שמעון בן אלעזר מפני מה אמרו אלמנה לכהן גדול (ד) יש לה כתובה (ה) שהוא כשר והיא פסולה וכל

רש"י

שלא הכיר בה. שלא היה יודע שהיא אילונית כשקדשה: דברשותה קיימי. שלא היה לו לבלותן וללובשן אית לה: אשה ולא אשה. פעמים היא אשתו ופעמים אינה אשתו: בידוע. היינו הכיר בה: כנסה סתם. היינו לא הכיר בה: כי קתני לה לאלמנה. וקאמר יש לה כתובה: אפלוגתא דאילונית קאי. לאחר שחילק באיילונית ופירש הכיר בה יש לה כתובה שנאה לאלמנה אלה וקאמר אף לאלמנה נמי שהכיר בה ונשאה בשם אלמנה יש לה כתובה: יש להן פירות. פירות נכסי מלוג שאכל הבעל דכיון דשלא כדין אכלו כי לא היו לו נישואין בה לכך משלם אע"ג דבכשירה אמרינן מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הכא קנסינן ליה דמשלם אפילו מה שאכל מפני שהוא מרגילה לידי עבירה: ה"ג

א מיי' כתב דאילונית ותייבי לאוין שהכיר בה וחייבי עשה בין הכיר בה בין לא הכיר בה ושניה דינן כשאר נשים נכסי צאן ברזל חייב לשלם אפי' ליתנהו ונכסי מלוג אי איתנהו שקלה ואי ליתנהו אינו חייב לשלם ואילונית וחייבי לאוין שלא הכיר בה נכסי צאן ברזל אי איתנהו שקלא ואי ליתנהו אינו חייב לשלם נכסי מלוג אפי' איתנהו אינו חייב לשלם והרא"ש והטור לא כתבו כן:

ב כתב הראב"ד ז"ל וקשה לי באלמנה לכה"ג ולא הכיר בה מ"ט לא דמיא לשניה דהא איהי מרגלא ליה דאיהי הוה ידעה בנפשה ואיהו לא ידע בה וקא מנסבא ליה הלכך ליקנסא כשניה לדידה בדידיה דנכסי מלוג לא תשקול ונכסי צאן ברזל נמי לא תשקול דהא איהו לא קנסינן ליה דהא לא ידע דעבד איסורא. ואיכא למימר כיון דפסול זרעה לא קנסינן לה דסופה ודאי בעי למיפק מיניה דלא מרגלא ליה והאי דקא מנסבא ליה יצרה תקפה:

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) וכתב הרמב"ם בר"פ כ"ד מהל' אישות שאם היתה מחייבי עשה אפי' לא הכיר בה יש לה כתובה שהוא ז"ל סובר דדוקא בחייבי לאוין דחמירי אמרי' דאין להם כתובה בלא הכיר אבל חייבי עשה דקילי אפי' לא הכיר יש להן וליכא למימר משום דקילי צריכין חיזוק כיון דמדאורייתא נינהו והכי מוכח בהדיא בפרק יש מותרות:

הגהות הב"ח

(א) מדמפליג כצ"ל: (ב) נ"ב בה: (ג) נ"ב בה: (ד) נ"ב גרושה וחלוצה לכהן הדיוט: (ה) נ"ב מפני:

הגהות חו"י

(א) כנסה בידוע ונמצאת בידוע יש לה וכו' [וכ"ה בדפוס קוסט'] : (ב) עי' בהרי"ף יבמות סי' קיד:

א והרא"ש כתב שלעולם לא תשמש בלא בדיקה וכתב עוד בד"א שהיתה כך מתחלת נישואיה ומביאה ראשונה ראתה דם אבל אם אירע לה חולי זה אחר שנשאת או

וכעשית אלא לפיכך הוא מרגילה ומסיתה ליגשא לו וקנסוהו : זו הוא מרגילה · אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה ליגשא לו דכיון דהיא מפסלא ומפסדה מידי לא מרגלה ליה וזו שניה כיון דאיהי לא *מפסדא ולא זרעה מפסיל ולא מפסידה מידי בביאתו היא מרגילתו דאשה רוצה ליגשא יותר מן האיש · ומפרשינן התם בפרק יש מותרות דהאי דבר אחר זו הוא מרגילה רבי שמעון בן אלעזר קתני לה ומה טעם קאמר מה טעם הוא כשר והיא פסולה קנסו אותו כתובה מפני שהוא מרגילה ומה טעם הוא כשר והיא כשרה קנסו אותה כתובה מפני שהיא מרגילתו : הא דאשה שאין לה וסת כתבתיה בארוכה במסכת שבועות [בריש פרק ב] :

הדרן עלך אלמנה ניזונית

הנושא את האשה ופסקה עמו שיהא זן את בתה . שהיתה לה מאיש אחר : חייב לזונה ה' שנים . בגמ' [דף קב:] מוקי לה בשטרי פסיקתא וכדרב גידל ואשמעינן דבאמירה בעלמא קנה וכתב הרשב"א שאע"פ שהתנה סתם ולא פירש מתי מסתברא דחייב לזונה ה' שנים ראשונות דחזקה דעתם על הראשונות וכן מצאתי מפורש בירושלמי [הלכה א] תנא זנה ה' שנים הראשונים בין ביוקר בין בזול היה ביוקר והוזלו אם הוא גורם (ג) נותן ביוקר ואם היא גרמה נותן בזול היו בזול והוקרו בין שהוא גרם בין שהיא גרמה נותן בזול הדא היא הבת לא עולה ולא יורדת עכ"ל : **נשאת** · האם לאחר שגרשה הראשון : לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי · כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זנה : אלא מוליך מזונותיה · מזונות שלמים ולא לפי ברכת הבית דדוקא באלמנה הוא דאמרינן הכי לקמן [דף קג.] לפי שכך כתב לה את תהא יתבה בביתי ומתזנא מנכסי אבל הכא לא וה"ה לפוסק לחבירו שיזון אותו שחייב לזונו במקום שהוא ולא לפי ברכת הבית אלא משלם וכן כתב הרשב"א ז"ל : לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד · שהרי לא נתחייבנו אלא לזונה : אלא אחד זנה וא' נותן לה דמי מזונות · ומהא שמעינן שמי שמתחייב לזון את חבירו הרשות בידו לומר תן לי דמי מזונות והכי איתא בירושלמי*) המקבל לזון כלתו היא אומרת מעות והוא אומר פירות הדין עמה : **מתו** בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין · ולא ממשועבדין דתנן אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים : והיא נזונת · אותה הבת שהיא כבעלת חוב שיש לה עליהן שטר מזונות ומיהו לאו כ"ע ממש קאמר שאם מתה אין לה מזונות(ד) ולא דמיא לנשאת דנשאת בת מזונות היא וזו אינה כן והכי איתא בירושלמי [שם] אלתה כמי שנשאת מתה כבר מתה :

הפקחין כו' כ"ז שאת עמי · ולא אם אמות או תמות או אני מגרשך וכתב הרשב"א ז"ל דמסתברא שאם גרשה והחזירה כבר נתבטל תנאו ואע"פ שהחזירה אין לה עליו מזונות שאין בלשון הזה אלא כ"ז שאת עמי מכשולין אלו כדתניא בן לוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שמעשר ראשון שלי מעשר ראשון שלו ואם אמר לו כ"ז ששדה זו בידך מכרו לאחר וחזר ולקחה ממנו אין לו עליו כלום · אלמא כ"ז שהוא בידך מקנין ראשון קאמר ה"נ מכשולין הראשונים קאמר ומפורש מצאתי כן בירושלמי דגרסי' התם [כאן הלכה ב'] כ"ז שאת עמי מתה איכה עמו נתגרשה (ה) והחזירה מ"ד לכתובה אבל לא לתנאי ה"נ מ"ד בין לכתובה בין לתנאי הכי נמי · כלומר לרב הונא דאמר בשלהי הכותב [דף נ"ו] גבי מתני' דקטן שהשיאו אביו וקיימה ע"מ כתובתה ראשונה קיימה לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה הוא הדין לגרשה ואח"כ החזירה דעל מנת כתובתה הראשונה החזירה אבל לא לתוספת ולא לתנאין ולר"י דאמר התם אפי' תוספת יש לה הכא נמי גרשה והחזירה יש לה תוספת ותנאין הראשונים שע"ד כולם החזירה

*) כאן הלכה א' ע"ש נוסחא אחרינא (ג"א)

רש"י

פה:ס"ג מפני שהוא פסול והיא פסולה וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה קונסים אותו בכתובתה וה"פ מפני שהוא פסול כדתנן בבכורות הנושא נשים בעבירה פסול עד שידור הנאה והיא פסולה חללה וכל מקום שהוא פסול על ידה או היא פסולה על ידו קנסו אותו כלומר צריך לתת לה כתובה כשאר נשים דהא טעמא דקנסו רבנן לשניה כתובה היינו כדי שלא תתעכב אצלו והכא לא צריך דממילא שבקא לה כיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהן וכן כשהיא נפסלת על ידו : דבר אחר זו הוא מרגילה · אלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט הוא מרגילה ומסיתה לינשא לו : וזו . שניה כיון דלאו איהי ולאו זרעה מיפסיל ולא מפסידה היא מרגילתו דיותר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא : שאין לה וסת . קבוע לראות בו דם נידות : אסורה לשמש . שמא תראה : בשני עדים . סדינים שבודקת בה את עצמה אחד לפני תשמיש ואחד לאחר תשמיש : והן הן עוותיה . המעוותין אותה כמו שמפרש בעמוד : דהדר ומיתקנה . שקובעת לה וסת : דאזלא ומנסבא . לאחר : ונמצא גט בטל . ולכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום וסת אפילו הדרה ומיתקנא לא יחזיר אז שוב לא יוכל לקלקלה והכי נמי אמרינן גבי מוציא את אשתו משום שם רע או משום נדר : הדרן עלך אלמנה ניזונית

הנושא את האשה : לזון את בתה . שיש לה בת מאיש אחר : נשאת . האם לאחר שגירשה הראשון : לכשתבא אצלי . כלומר אם הייתי מקיים את אמה הייתי זן את בתה : מתו . הבעלים : מנכסים בני חורין . ולא ממשועבדים דתנן [גיטין דף מח:] אין מוציאין לאכילת פירות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים הלכך בנות שיש לה מאותן בעלים ניזונות מבני חורין : והיא . אותה בת שיש לה מאיש אחר : שהיא כבעלת חוב . שיש לה עליו שטר מזונות מה' שנים : כל זמן שאת עמי . ולא אם ימות או אם היא תמות או

וכל מקום שהוא כשר והיא פסולה *קנסו אותו בכתובתה ומפני מה אמרו שניות מדברי סופרים אין להן כתובה מפני שהוא כשר והיא כשרה וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה קנסו אותה בכתובתה רבי אומר הללו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיזוק והללו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חיזוק ד"א זו הוא מרגילה וזו היא מרגילתו וכבר °קיימא לן דהכא דקתני אלמנה לכה"ג יש לה כתובה בשהכיר בה אבל לא הכיר בה אין לה כתובה אבל תוספת יש לה ומדאלמנה (א)הוא דיש לה כתובה בשהכיר בה שניה נמי (א) דפליג בדידה בשהכיר בה וקתני אין לה כתובה ואי הכיר בה אין לה כתובה כ"ש לא הכיר בה ושמעינן מינה דשניה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה כתובה : גרסינן בנדה ס"פ ראשון* אאשה שאין לה וסת אסירה לשמש ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות ויוציא ולא יחזיר עולמית ד"ר מאיר ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים והן הן עוותיה ותקוניה שאם תשמש פעם ראשונה ושניה ושלישית בעדים וימצא דם על עד שלה או שלו בכל פעם ופעם הרי הן עוותיה שהוחזקה נדה כל ימיה ויוציא בלא כתובה ואין לה לא פירות ולא מזונות ולא בלאות דלאו בת תשמיש היא דלא חזיא לביאה ולא יחזיר עולמית ואע"ג דהדר איתקן דאי אמרת יחזיר זמנין דאזלא ומינסבא ומיתקנה ויאמר אילו הייתי יודע שכן הוא אפילו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ואם שמשה בשני עדים אחד לו ואחד לה שלשה א פעמים ולא נמצא דם באחד מהן הרי הן תקוניה והרי היא ככל הנשים אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי חנינא בן אנטיגנוס :

הדרן עלך פרק אלמנה ניזונית

*הנושא את באהאשה ופסקה עמו שיהא זן (ג) בתה חמש ב שנים נשאת לאחר ופסקה עמו שיהא זן את בתה חמש שנים לא יאמר הראשון לכשתבא לביתי אזונה אלא מוליך מזונותיה למקום אמה וכן לא יאמרו שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות נשאת הבעל חייב במזונותיה והן נותנין לה דמי מזונות מתו ג בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונת מנכסים משועבדין מפני שהיא כבעלת חוב הפקחין היו כותבין שאהא זן את בתך חמש שנים כל זמן שאת עמי : **גמ'** איתמר דהאומר לחבירו

ומנהג שאדם מצוה חלק אוכלי שלחנו וגם מצינו שהזהירה תורה על האדם במזון הנלוים אליו שיטיב להם עמו במאכל ובמשקה הלכך המתחייב בפרנסת אדם מחויב לפרנסו כא' מבני ביתו : ג כתב הרא"ש אם מתה האם או גרשה ... שניהם חייבים לזונה ואם כל א' מהם אומר אני זנה עמי ואיני רוצה ליתן דמים כתב הרמ"ה שהדבר תלוי בה אצל מי היא רוצה להיות וכן מסתבר :

מלחמת ה'

ועוד כתב הרי"ף ז"ל בהאי פירקא גרסי' בנדה ת"ר כל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו' ותימה הוא לנו מה שפי' ומה שפסק עוד ואנו אין לנו אלא הן הן עוותיה ותקוניה היינו עוות היינו קלקול וכו' ועוד דהתם בדוכתא אוקימנא בעסוקה בטהרות : **אמר** הכותב מה שפי' רבינו הגדול ז"ל יותר נראה דעוות לאו היינו קלקול ועוד דהל"ל עוותיהם ותקוניהם שהרי אף בעלה הוא מקלקל עמה ומדלא א"ר חנינא משמשת כדרכה א"כ הרי היא כשאר הנשים וקאמר הן הן עוותיה ותקוניה משמע שחלוקה אשה זו משאר הנשים ומה שפסק רבי' הגדול ז"ל והשיב בעס"מ דבעסוקה בטהרו׳ אוקימנא אני אפרש שיהיו דברי רבינו הגדול ז"ל קיימים בודאי קי"ל כשמואל דאמר כל לבעלה לא בעיא בדיקה שאינה אסורה לשמש עד שתבדוק אבל כא ר' חנינא בן אנטיגנוס ללמדנו שאשה שאין לה וסת קבוע אע"פ שמותרת לשמש קודם שתבדוק עצמה שאין מחזיקים אשה בטומאה לבעלה אעפ"כ חוששים לה בתחלת הנשואים שמא מחמת דוחק השמש ראתה שהרי אין לה וסת והיא רואה פעמים בא' בשבת פעמים בשלישי וברביעי ואפשר שהיא נתבעת בקרקע או בדבר אחר ומפני כך היא משנה את וסתה או מחמת דמים דנפישי בה אין וסתה קבוע לפיכך יש לחוש שמא אף מחמת תשמיש ראתה שהרי היא רגילה לשנות וסתה משא"כ באשה שיש לה וסת שכיון שלמודה לראות בזמן אחד ואינה משנה וסתה מפני תבעות ודבר אחר אין חוששין לה שמא תשנה וסתה מחמת תשמיש ולפיכך אמר ר' חנינא שצריכה לבדוק ג' פעמים ואם תראה מחמת תשמיש הוחזקה להיות רואה מחמת תשמיש וקי"ל בתלתא זימני הויא חזקה ותצא בלא כתובה וכל הדרכים האלו בה ואם לא תראה בא' מג' פעמים הרי הנשים ולא פירש מה הוא דינה והדבר ידוע שאם עסוקה בטהרות תשמש בעדים ואם אינה עסוקה בטהרות אינה צריכה בדיקה כלל והאי דלא קאמר משמשת ג"פ משום דלר"מ קאמר ליה שאינה אסורה לשמש לעולם אלא ... בעדים עד שתהא מעוותת או מתוקנת זהו פי' דברי ר' חנינא ופי' לפירוש רבינו הגדול ז"ל ולפסק שלו ודבר פשוט הוא ומפורש בהלכותיו שלא אמר שתהא אסורה לשמש עד שתבדוק כלל אלא שצריכה ב' עדים לאחר תשמיש ... מתוקנת והיא ככל הנשים וכל הנשים לבעליהן אינן צריכות בדיקה כשמואל ומה שאמרו בגמ' אר"י אמר שמואל הלכה כר' חנינא בן אנטיגנוס ואקשינן במאי אי בעסוקה בטהרות הא אמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל הכי פירושה כיון שאין לה וסת אסורה לשמש אפי' בעדים ואתא ר"מ למימר שאינה אסורה לשמש אלא משמשת בב' עדים דהיינו א' לו וא' לה שלו בודק בו לאחר תשמיש שלה בודקת בו לפני תשמיש ולאחר תשמיש כשאר נשים הבודקות ... למיפסק כר"ח אקשינן למאי הלכתא אי בעסוקה בטהרות צריכה ודאי ב' עדים שלו ושלה שלפני התשמיש ולאחר התשמיש ותיקוניה ועוותיה לגבי בעלה בשלאחר הא אמרה שמואל חדא זימנא דאמר שמואל אשה שאין לה וסת ... עד שתבדוק אלמא בבדיקה מיהא מותרת לשמש ולא חיישינן דלמא מקלקלה ליה דלא כר"מ ואי בשאינה עסוקה בטהרות פשיטא דלא תנא דהא אמר שמואל כל לבעלה לא בעי בדיקה וכיון שכן ליתא לדר"מ ומדליתא לר"מ ... כר"ח בן אנטיגנוס דמותרת לבעלה ומשמשת בעדים משום עוות ותיקון בלבד ובעד שלאחר תשמיש סגי לה אלא שאין אשה בודקת לאחר תשמיש משום עוות ותיקון שלא תבדוק נמי לפני תשמיש שמא תמצא דם בעדים ... שלא מן הדין לפיכך בודקת היא לפני תשמיש נמי ולא שתהא אסורה לשמש עד שבדקה ואמאי איצטריך למיפסק הלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס ומפרקי' מאן דמתני הא לא מתני הא ולא פליגי זהו מה שנראה לי לתקן ... הגדול ז"ל והאל יצילנו מכל מכשול ועון :

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל בהאי פירקא (וכ"כ הרא"ש בסי' כ"ט) גרסי' בנדה ת"ר כל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו'. ותמיה הוא לנו מה שפי' ומה שפסק הן עוותיה הן תקוניה בג' ג' פעמים ... מעוותיה ומהיכא נפקא ליה האי פירושא וכל האי מלתא לא משתמיט תלמודא מלפרושי כי היכי ... דהרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית וכו' ואנו אין לנו אלא הן הן ... ותקוניה היינו עוות היינו קלקול כלומר שמקלקלין אותה ואת בעלה בטומאה ובקרבן כשנמצא דם ... הן תקוניה שמתקנין אותה ואת בעלה מן הטומאה ומן הקרבן בשלא נמצא דם בהן וקמ"ל דבהכי ... לבעלה ואינה אסורה לשמש ולא דיבר ר' חנינא בגירושין מעולם ועוד דהתם בדוכתא אוקימנא בעסוקה ... מיגו דבעיא בדיקה לטהרות בעי נמי בדיקה לבעלה והאידנא לית לן עסוקה בטהרות ואם עלה בד... מאי דגרסי' התם מאן דמתני הא לא מתני הא בענין אחר שאין אנו רגילין לפרש וקא ס"ד דפליגי ... דרבה בר ירמיה ודר"י אהדדי אפ"ה הא קא חזינן לרבא בתרא דהוא דסבר לה כלישנא קמא ... קסבר שמואל כל לבעלה לא בעיא בדיקה ואין לנו ראיה לדחות הא דרבא ובכ"מ קי"ל כבתרא

רש"י

או אם יגרש אותה: גמ' אי דאמר. לשומעין אתם עידי שאני מודה לו: לעולם דלא אמר להו אתם עידי. והכא במאי עסקינן שמסר לו השטר בפניהם: הכי גרסינן וכתוב בו חייב אני לך מנה ואע"פ שכתב ידו הוא ולא דמי להא דתנן הוציא עליו כתב ידו שחייב לו גובה מנכסים בני חורין דהתם איירי כשחתם בו כמו כן והכא איירי כשכתב ולא חתם: אלימא מילתא דשטרא. הואיל ובפני עדים מסר לו: אחר חיתום שטרות. תחת חתימות העדים כתב פלוני ערב והוא מודה בדבר: גובה המלוה מן הערב. מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים דכיון דלאחר חיתום שטרות הוא הוה מלוה על פה: הנקנין באמירה. בלא קנין: דקא מטי הנאה לידיה. דכסף קידושין שלו: אבי הבן. אב של חתן: ליכתב. נתנו חכמים כתיבה לדבר אם באו (ג) להחתים עדים בדברים הללו שהן בלא קנין. או לא ניתן ליכתב. דלא ליטרוף ממשעבדי כיון דליכא קנין לא משתעבדי

לחבירו א חייב אני לך מנה רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור היכי דמי אי דא"ל אתם עידי מ"ט דר"ל דפטר ואי דלא אמר להו אתם עידי מ"ט דרבי יוחנן דמחייב לעולם דלא א"ל אתם עידי °והכא במאי עסקינן דא"ל חייב אני לך מנה בשטר ר' יוחנן אמר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עידי וריש לקיש אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא והלכתא כר' יוחנן ומדמקשינן עליה דר"ל *ממתני' הנושא את האשה ופסקה עמו שיהא זן את בתה ה' שנים דלית לה גביה מעיקרא ולא מידי אלא איהו חייב נפשיה במילתא דלא הוה מיחייב ביה ותוב אקשינן עליה מהא *כתב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים חייב ליתן לו ה' סלעים ובנו אינו פדוי דליתליה לכהן מעיקרא גביה ולא מידי ואוקימנא לר' יוחנן כר' (א) שמעון דאמר ערב היוצא לאחר חיתום שטרות גובה מנכסים בני חורין דלית ליה גביה ולא מידי אלא איהו חייב ליה לנפשיה שמעינן מהני כולהי דפלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש במאן דקביל על נפשיה מילתא דלא הוה מיחייב בה וכיון דהילכתא כרבי יוחנן דאמר חייב אני לך מנה בשטר חייב ואפילו לא אמר אתם עידי כל שכן אי אמר אתם עידי דבהא אפי' ריש לקיש מודה וכל שכן אי קנו מיניה והא דאמרי' בגמ' דבני מערבא אהא מתני'* במה הוא מתחייב לזון בת אשתו לא כן אמר רבי יוחנן ור"ל הכותב שטר חוב לחברו בחזקת שחייב לו ונמצא שאינו חייב אינו חייב ליתן לו כלום דאלמא רבי יוחנן ור"ל לא אפליגו בהא מילתא כל עיקר אלא תרוייהו סבירא להו דאינו חייב לא חיישינן לה אלא אגמרא דילן סמכינן דסבר בהא מילתא דפלוגתא דרבי יוחנן ור"ל היא וקי"ל דהלכה כר' יוחנן: א"ר גידל אמר רב *כמה אתה נותן לבנך כך וכך *ואתה לבתך כך וכך עמדו וקדשו ב קנו הן הן דברים הנקנים באמירה *אמר *רבה מסתברא מילתיה דרב בבתו נערה דקא מטי הנאה לידיה בכסף קדושיה אבל בתו בוגרת דכסף קדושיה לעצמה לא והאלהים אמר רב אפילו בוגרת דאי לא תימא הכי אבי הבן מאי הנאה אית ליה אלא בההיא הנאה דקא מחתני אהדדי גמרי ומקני אהדדי וכן הלכתא. *ירושלמי אבל לא האח ע"י אחותו ולא אשה ע"י בתה ואפילו היא קטנה וגרסי' נמי התם* ובלבד ג מן הנישואים הראשונים. אמר ליה רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב אמר ליה לא ניתנו ליכתב ואי קשיא לך הא דתנן מתו בנותיהן ניזונות מנכסים בני חורין והיא ניזונית מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב דשמעת מינה דניתנו ליכתב (ב) התם ד בשקנו מידו דסתם קנין לכתיבה עומד: לא ה אמר הראשון כשתבא אצלי אזונה

ב"ד קא אכלה אע"ג דקטנה היא חיישינן לגררי: **זאת** אומרת בת אצל האם · מדקתני למקום שהיא אמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן טוב שתתגדל הבת אצל אמה ובת הנזונית מן האחין זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלם: לא שנא קטנה ולא שנא גדולה · בגמרא דייקינן לה מדקתני למקום שהיא אמה ולא קתני למקום שהיא: ההוא גברא דאגר ריחיא לחבריה לטחינה · לא התנה שוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחון לו למזונות ביתו בשכרו: לסוף איעתר · משכיר: וזבין ריחיא וחמרא · לטחון לו מזונות ביתו: אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות · ולא אמרי' שניהם יתנו לה נר מצוה

מזונות ואע"פ שלא פסק עמה דמים מתחלה אלא מזונות חייבוהו לתת דמים כשיש לה מזונות ממקום אחר הכא נמי אע"פ שלא פסק עמו אלא טחינה עכשיו שאינו צריך יתן דמים: טחון; וזבין · באותן שלקחת: טחון ואותיב· למזונותיך באותן שאצלי: ולא אמרן · דלא יהיב דמי: אלא דלית ליה טחינה לאגירא. שאין שוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה לפיכך אומר לו אני יושב בטל אטחין לך ולא אתן דמים אבל כל זמן שמוצא לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים: מדת סדום · זה נהנה וזה אינו חסר לא היו עושים טובה: **מתני'** אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי · נלאת מבית בעלי: גרסינן בתוספתא האומר תנו בית ארמלות אין נותנין אלא אם כן קבלה עליה שתשב בתוכו יכולים יורשין לעכב על ידה שמא תשכירנו: **גמ'** משתמשת במדור כו' תני רב יוסף בביתי ולא בעקתי · כתבתיה בפ' נערה שנתפתתה [סימן רנד]: יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין · שהבנות זוכות בהן כדתנן [דף קח:] הבנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים וקדמו קודם שיבואו לב"ד ומכרום: התם לא תפסי מחיים לא התחיל זכותה מחיים עד לאחר מיתה ולפיכך יכולין יורשין להפקיעו אבל הכא במדור הרי התחיל זכותה מחיים: שיפולא מאי · יכולה היא לספלו כדי שיתקיים או דילמא אמרי לה נאו כל כמינך: ברכת הבית ברובה · בני אדם שעוזרין זה את זה ומשתכרין ומזלא דרבים עדיף: וליתבו לה · לפי מה שנתמעט ברכת הבית ביציאתה:

גרסינן בגמ' [דף קג:] באשכבתיה דרבי אותו היום שמת רבי בטלה *)כהונה · כלומר שנטמאו בו כהנים והיינו טעמא דכשם שכהן מטמא למת מצוה מפני שאין לו מי שיתעסק בקבורתו כך מטמא לנשיא שמפני שכבודו מרובה אין בכל המתעסקין בו די לפי כבודו והכי איתא בירושלמי דנזיר [פרק ז' הלכה א'] מהו שיטמא כהן לכבוד נשיא כד דמך רבי יהודה נשיאה אכריז ר' ינאי אין כהונה היום מהו שיטמא כהן לכבוד רבו רבי ינאי זעירא דמך חמוי הוא הוה חמוי הוא הוה רביה אתא שאיל לרבי יוסא ואסר ליה שמע רב אחא ואמר יטמאון לו תלמידיו (רבי יוסא) כטמאו לו תלמידיו ואכלו בשר ושתו יין אמר להן רבי מוכא חדא מן תרתי לא פלטא מנהון אם (א) אבלים אתם למה אכלתם בשר ושתיתם יין אם אין אבלים אתם למה נטמאתם: **מתני'** כ"ז שהיא בבית אביה · והיורשים זנין אותה שם גובה כתובתה כשתרצה: שתעשה טובה · מנכסי יתומים טוחנת להם ומלח לשכיניה:

*) בגמ' איתא בטלה קדושה והכ"כ חיים כהן פי' בתוס' ד"ה אותו היום כו' דהיינו קדושת כהונה (ג"א)

גמרא

אזונה אמר רב חסדא °זאת אומרת בת אצל האם א *לא שנא גדולה ולא שנא קטנה תניא מי שמת והניח בן קטן יורשי האב אומרים יהא גדל אצלנו והיא אומרת [יהא] גדל אצלי אין מניחין [אותו] אצל מי שראוי ליורשו מעשה היה ושהטוהו *ער"ה: וכן לא יאמרו שניהן הרי אנו זנין אותה כאחת: °ההוא גברא דאגר ריחיא לחבריה לטחינה לסוף איעתר זבין ריחיא וחמרא אמר ליה לאגירא עד האידנא הוה טחיננא גבך באגר ריחיא דידי השתא דלא צריכנא הב לי אגר ריחיא אמר ליה לא אלא מיטחן ב טחינא לך באגרא דילך כדמעיקרא סבר רבינא למימר היינו מתניתין לא יאמרו שניהן הרי אנו זנין אותה כאחת אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות הכא נמי כיון דלא צריך לטחינה שקיל מיניה דמי א"ל רב עוירא מי דמי התם ד דא כריס' אית לה תרתי כריסיאתה לית לה הכא אמר ליה טחון זבון טחון אותיב ולא אמרן אלא דלית ליה לאגירא טחינה אבל אית ליה (לאגירא) טחינה כופין אותו על מדת סדום ויהיב דמי: **מתני'** אלמנה ג שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשים יכולים לומר לה לכי לבית אביך ואנו זנין אותך שם אלא זנין אותה ונותנין לה מדור לפי כבודה אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין יורשין לומר לה אם את אצלנו יש ליך מזונות ואם אין את אצלנו אין ליך מזונות ואם היתה טוענת מפני שהיא ילדה ג והן ילדים נותנין לה מזונות והיא בבית אביה: **גמ'** תנו רבנן משתמשת במדור שנשתמשת בו בחיי בעלה בכרים וכסתות שנשתמשת בחיי בעלה בכלי כסף וכלי זהב שנשתמשת בחיי בעלה בעבדים ושפחות שנשתמשת בחיי בעלה שכך כותב לה כל יומי מיגר אלמנותיך בביתי תני רב יוסף בביתי ולא בעקתי אר"נ יתומים שמכרו במדור אלמנה לא עשו כלום ומ"ש מדרב אסי א"ר יוחנן דא"ר אסי א"ר יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו התם לא תפיסה מחיים הכא תפיסה מחיים אמר אביי נקיטינן מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ותנ"ה מדור אלמנה שנפל אין היורשין חייבין לבנותו ולא עוד אלא אפי' אומרת הניחו לי ואבננו משלי אין שומעין לה בעי אביי שיפוצא מאי תיקו הילכך לא תשפץ: אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא: וליתבו לה כי יתבה התם מסייע ליה לרב הונא (א) דאמר רב הונא ברכת הבית ד ברובה וליתבו לה לפי ברכת הבית אה"נ: **מתני'** *כל זמן שהיא ג בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה שנים שיש בכ"ה שנים °שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר"מ וחכמים

רש"י

מסתעבדי נכסי: בת אצל האם. דקתני למקום אמה ולא קתני לבית אחיה למדנו שכן טוב שתתגדל הבת אצל אמה (ג) ובת שניזונית מן האחין זנין אותה בבית אמה ואין כופין אותה לדור אצלה לא שנא גדולה ולא שנא קטנה דמילתא דפסיקתא קתני למקום אמה משמע דסתם בת אצל אמה: אצל מי שראוי ליורשו. דחיישינן שמא יהרגוהו: דאגר ריחיא לחבריה [לטחינה]. לא התנה השוכר לתת מעות למשכיר אלא שיטחן לו למזונות ביתו בשכרו: לסוף איעתר. משכיר: זבין ריחיא וחמרא. לטחון בו מזונות ביתו: אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות. ולא אמרינן שניהם יתנו לה מזונות ואע"פ שלא פסק עמה תחלה דמים אלא מזונות חייבוהו לתת דמים כשיש לה מזונות במקום אחר הכא נמי אע"פ שלא פסק עמו אלא טחינה עתה שאינו צריך יתן דמים: טחון ואותיב. למזונותיך באותן שאצלי: ולא אמרן. דלא יהיב ליה דמי אלא דלית ליה טחינה לריחיא אלא שאין השוכר מוצא לטחון בשכר כל שעה לפיכך אומר איני רוצה לישב בטל אטחין לך ולא אתן דמים אבל כל זמן שמוצא לטחון טוחן בשכר ונותן לו דמים: בכגון זה. כופין על מדת סדום דזה נהנה וזה אינו חסר: **מתני'** אי אפשי לזוז מבית בעלי. נלאת מבית בעלי: **גמ'** ולא בעקתי. בית צר כעין צריף כלומר שאם היה מדור שלו צר לא קיבל עליו להוציא את בניו ולהושיבה: בנכסים מועטים. שהבנות ניזונות מהם כדתנן הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: וקדמו. קודם שבאו לב"ד ומכרום. הכא. במדור חשוב כאילו הוי תפיסה מחיים: שיפוצא. לחזק בדקיה: מאי. מי אמרינן לא מפקי לה כל זמן שיוכל להתקיים או דילמא אמרינן לה נאו כל כמינך: ברכת הבית ברובה. ברוב בני אדם שעוזרין זה את זה ומשתכרים ומזלא דרבים עדיף: וניתבו לה. וינכו לה לפי מה שנתמעט ברכת הבית ביציאתה: **מתני'** כ"ז שהיא בבית אביה. והיורשים זנים אותה שם גובה כתובתה כשתרצה: שתעשה טובה. בנכסי היתומים שנותנת מים ומלח

שלטי הגבורים

א כתנו מיי' וסמ"ג וטור דהבת אצל האם לעולם אפי' אחר ו' שנים כילד היה האב ראוי לזקק מוציאין אותה ממנו בעל כרחו וזנים אותה אצל אמה ואפי' ניסת האם לאחר ובהא אלא אביה זן אותה משום לזקק עד שימות האב ותיזון מנכסיו בתנאי כתובה ... [illegible]

הדושי אנשי שם מהר"ם (א) אבלים נאו דוקא אלא אוננים וקודם בנקבר כמת עי' ריש פרק מי שמתו בברכות:

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' קד: ב מיי' פ"ח מהל' אישות סמג עשין מח טור אה"ע סי' קא: ... [illegible]

ספר הזכות

הפקתין למה כותבין והלא אינן אלא טפסין שעושין ממלוה על פה מלוה בשטר על עצמם אלא ש"מ שעד שלא נכתבו נמי כמלוה בשטר הם וכיון שמשעת *)המלוה הם נריכין לימלך בבעלי דינין והיינו תיובתיה דרב אשי ופריק ליה מאי כותבין אומרין כדר איתי סייעתא מהא דתנן אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם ותיובתא היא למאן דפליג עליה דרב אשי והוא רבינא בעל הבהלה שהיה מקשה עליו בתחלה והיה רוצה לדחות דברי רב אשי ולומר בניתיו ליכתב שלא מדעת שניהם ופריק רבינא בשטרי אירוסין ממש ואע"ג דרבינא גופיה הוא דאמר לשמה ושלא מדעתה מקודשת והכא היכי מוקי להא מתני' בשטרי אירוסין וקשיא דידיה אדידיה ל"ק מידי דדחייתא בעלמא היא לומר דלא תסייעיה לרב אשי מהכא ולא משום דרבינא לא ס"ל הא דרב אשי דהוא ודאי על כרחיה בשטרי פסיקתא איבעי ליה לאוקמה דרב אשי כי היכי דלא תקשי עילויה לאידך מלתא ואורחא דתלמודא הכי הוא בכמה דוכתי וכיון ... [illegible]

השגות הראב"ד

[illegible]

א מיי' פ"ב ופי"ה מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע ס' ע:

וחכמים אומרים · לא הוזכרו עשרים וחמש שנים לענין הטובה שתעשה ולא הפסידה רבנן לכתובתה וכשהוזכרו כ"ה שנים לענין המחילה הוזכרו דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה אלא מפני שמכבדין אותה היא בושה למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנה: **יורשיה** מזכירין כתובתה · כלומר בהזכרה בלחוד סגי שיאמרו ליורשים שאין שתיקתה מחמת מחילה ואינן צריכין לתבוע בדין והיינו דגרסי' בירושלמי [סוף פרק זה ע"ב] אמר רבי יוסי בר בון לא סוף דבר עד שתתבע אלא אפי' הזכירה דתנינן תמן יורשיה מזכירין כתובתה:

נר מצוה

ר"מ שאמר משום ר"ג וחכמים אומרים כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה עד כ"ה שנים מתה יורשיה מזכירין כתובתה עד כ"ה שנים:

גמ' אמר ליה אביי *לרבא אתיא קודם שקיעת החמה גביא אחר שקיעת החמה אחילתה א"ל אין כל מדת חכמים כן היא בארבעים סאה הוא טובל בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול בהן. הא דקתני יורשיה מזכירין כתובתה עד כ"ה שנה אוקימנא בפרק כל הנשבעין* שנשבעה ומתה: *שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יעקב ילמדנו רבינו בששטר כתובה יוצא מתחת ידה או בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי מי שלח ליה בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה והלכה כדברי חכמים [א] [אבל] שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה [ב] לעולם [והלכה כדברי חכמים] כי אתא רב דימי אמר ר"ש בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא לא שנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה ורבי אבהו א"ר *ינאי אפילו תוספת יש לה דא"ר אייבו א"ר ינאי תנאי כתובה ככתובה דמו וכן הלכתא. חמותיה דרב חייא אריכא מדפתי איתת אחוה הואי זנה עשרים וחמש שנין בבי נשא לסוף אמרה ליה הב לי מזוני אמר לה לית לך מזוני הב לי כתובה אמר לה לא [ג] מזוני אית לך ולא כתובה אית לך תבעתיה לדינא קמיה דרבה בר רב שילא א"ל אימא לי (א) גופא דעובדא היכי הוה אמר זניתה עשרין וחמש שנין בבי נשא וחיי דמר דבכתפאי אמטיה לה א"ל טעמא מאי אמור רבנן כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם דאמרינן מחמת כיסופא הוא דלא תבעה הא נמי מחמת כיסופא הוא דלא תבעה זיל הב לה לא אשגח ביה אזל כתב לה אדרכתא אנכסיה אתא לקמיה דרבא א"ל (ב) קא חזי מר היכי דנן א"ל שפיר דנך א"ל (ג) איזיל *ולהדר אפירי מן ההוא יומא עד השתא אמר לה אחוי אדרכתיך חזא דלא הוה כתיב בה ואשתמודענא דנכסין אלין דמיתנא אינון אמר לה הא אדרכתא לאו שפיר כתיבא אמרה ליה תיזיל אדרכתא אישקיל מיומא דשלימו ימי אברזתא עד השתא אמר לה הני מילי היכא דליכא טעותא באדרכתא אבל הכא דאיכא טעותא באדרכתא ל"ל בה אמרה °והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא אמר לה בהא אפי' רבה בר רב שילא טעי הוא סבר הני והני דידיה נינהו ולא היא זימנין דמיגבו לה ואזלא ומשבחא להו (ד) ואמר לה שקילי דידך והב לי דידי ואתי לאפוקי לעז על בי דינא:

הדרן עלך פרק הנושא את האשה

שני דייני גזירות *היו בירושלים אדמון וחנן בן (ה) אבשלום חנן אומר שני דברים

רש"י

ומלה לשכיניה: וחכמים אומרים. לא הוזכרו עשרים וחמש שנים לענין הטובה שעשה ולא הפסידה רבנן כתובתה וכשהוזכרו כ"ה שנים לענין המחילה הוזכרו דהואיל ולא תבעה כל השנים הללו מחלתה הילכך כל זמן שהיא בבית בעלה אין שתיקתה מחילה אלא מפני שהן מכבדין אותה היא בושה לתבוע כתובתה אבל בבית אביה מדשתקה כ"ה שנה מחילה היא: יורשיה מזכירין. כלומר צריכים למחות על כתובתה בתוך כ"ה שנה: **גמ'** כל מדת חכמים. הם בגלגול שהם מעמידין אותה יתד שלא תמוט: לא שנו. דבכ"ה שנה מחלה אלא מנה ומאתים שהם שם כתובה אבל תוספת יש לה דמתנה היא ולא כתובה: תנאי כתובה. תוספת: איתת אחא הוה. ומת בלא בנים וירשו רב (אחא) [חייא] אחיו: לא מזוני ולא כתובה. דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא עד כ"ה שנה כמו רבנן: בכתפאי אמטאי לה. את מזונותיה נייום ליום: מחמת כיסופא. מחמת הכבוד הזה אשר עשית לה: אדרכתא. פסק דין לגבות נכסים מכל אשר תמצא: אמרה ליה. לרבא ליהדר לי פירא דשיעור כתובתאי: מיומא דכתיבא לי [אדרכתא] עלייהו. שמאותו היום הם ברשותי דהכי אמרינן פרק המפקיד גבי שומת ב"ד מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משתתמה רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: ואשתמודענא. הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא עליהן של המת היו שמשועבדים של כתובתה של זו היא עליהם: לאו שפיר כתיבא. כי נכתבה על נכסיו של זה ושדות של זה אינם משועבדים לכתובתיך אלא אותו שירש מבעליך: תיזול אדרכתא דלא שפיר כתיבא ואשקול פירי. מיום שנמצאת שדה משדות המת וכשראיתי את האדרכתא שבידי לב"ד ושמאוהו והכריזו עליה ל' יום כמשפט דכולי עלמא מודו דכי שלימו יומי אכרזתא אכיל נוקח פירי: אבל הכא כיון דאיכא טעותא באדרכתא לא זכית עד דמטי השתא ארעא לידך כי מכח האדרכתא שמאוה ב"ד והכריזו: אחריות טעות סופר הוא. שטר שאין כתוב בו אחריות אעפ"כ גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה מעותיו אלא באחריות והסופר טעה שלא כתבו ה"נ הב"ד צוה לסופר לכתוב האדרכתא הוגנת והוא טעה ולא כתב ואישתמודענא: בהא אפי' רבה בר רב שילא. שצוה לכתוב האדרכתא טעה וסבר שתגבה מנכסים שלו: אזלא ומשבחא. אותו שדה ששמו לה ב"ד ודבעלה מיכספה שלא ישביח אותה היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי משליכי המשועבדים ליך: ואתי לאפוקי לעז על ב"ד. שלא עיינו בתקנה של זו:

הדרן עלך פרק הנושא את האשה

שני דייני גזירות. חנן אומר ב' דברים. שלא

ר"ן

גמ' אוקימנא בפרק כל הנשבעין שבתורה נשבעה ומתה שאם לא נשבעה אין יורשין יכולין לתבוע כתובתה לפי שכבר נתחייבה היא לישבע שבועת האלמנה שלא נפרעת ואי אפשר להורישה ליורשיה שהן אינן יכולין לישבע: אבל שטר כתובה יוצא בב"ד מתחת ידה גובה לעולם. שאילו מחלתה היתה מוסרת להם שטר הכתובה ובגמ' אמרי' דדוקא בכתובה הוא דאמר שנמחל' לאחר כ"ה שנה אבל ב"ח גובה לעולם ואמרי' נמי דגרושה הרי היא כבעלת חוב כלומר דגובה לעולם דמסתמא לא מחלה: ואמרי' נמי דאלמנה שתבעה כתובתה הרי היא כתחלתה ומונה כ"ה שנים משעת תביעתה: **לא** שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת אין לה · זו היא גרסת ההלכות · וה"פ לא שאנו דגובה לעולם בששטר כתובה יוצא מתחת ידה אלא מנה מאתים דמשעבדי לה בתקנתא דרבנן אבל תוספת מכ"ה שנים ואילך לית לה כיון שלא תבעתו בתוך כ"ה ורבי יוחנן אמר אפי' תוספת יש לה דתנאי כתובה ככתובה דמי וכיון דאית לה מנה ומאתים אית לה נמי תוספת ואין גירסא זו מחוורת דהיכי ר"ל ריב"ל שיהא דין התוספת גרוע מן העיקר דאדרב' תוספת דמי לחוב שדינו לגבות לעולם ומינו שייפו כתו מן העיקר דהא אמרי' לעיל בפרק אלמנה ניזונת [דף קא·] אין להן מנה מאתים אבל תוספת יש להן לפיכך נראה העיקר כגירסת רש"י ז"ל שגורס לא שאנו אלא מנה מאתים אבל תוספת יש לה ורבי אבהו אמר רבי יוחנן אפי' תוספת אין לה והכי איתא בהדיא בירושלמי דגרסי' התם [בסוף פרק זה] ר' סימאי בשם ריב"ל וכו' לא שאנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינר גובה לעולם אתא ר' אבהו בשם רבי יוחנן אפילו כתובה של אלף דינר אינה גובה אלא עד כ"ה שנה ואתיין אלין פלוגתא כאינון פלוגתא דתנינן תמן הנזקין שמין להן בעידית וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזבורית ואמר ר' ירמיה לא שאנו אלא כתובת מנה מאתים אבל כתובה של אלף דינרין גובה בבינונית ורבי יוסה אמר· אפי' כתובה של אלף דינר [אינה גובה אלא מן הזבורית] ואתיא דרבי יוסה כרבי יוחנן ודרבי ירמיה כריב"ל וזה מבואר כדברי רש"י ז"ל וקי"ל כדרבי יוחנן דהא לעיל בר"פ אע"פ [דף נה·] מנינן הך בהדי הנך אחריני דאמרי בהו דתנאי כתובה ככתובה דמי ומיהו אפשר דדוקא תוספת אבל נדוניא דינה כחוב: **חמותיה** דר' חייא אריכא מדפתי איתת אחוה הואי · ומת בלא בנים וירשו רבי חייא אחיו: לא מזוני אית לך ולא כתובה אית לך · דאלמנה בבית אביה אינה גובה אלא כ"ה שנים כרבנן [ומהא] משמע דאלמנה שמחלה כתובתה ליורשין אבדה מזונותיה ובירושלמי לא משמע הכי דגרסי' בפרק אלמנה ניזונת [הלכה ג] רב יהודה בשם שמואל אמר המוחלת כתובתה ליתומים ניזונית משלהם כו' עד דלא דייך שמחלה ליתומים על כתובתה אלא שאת רוצה להבריחה ממזונותיה ולעיל בפ' נערה שנתפתתה ובפרק אלמנה ניזונית [סימן שעא] כתבתי בזה: **וחיי** דמר דבכתפאי אמטייה לה · מזונותיה מיום ליום: הא נמי מחמת כסופא · מחמת הכבוד הזה שעשית לה: אדרכתא · פסק דין לגבות נכסיו בכל אשר תמצא: אמר ליה איזיל איהדר פירי מההוא יומא עד השתא כך כתב בהלכות ונראה דרב חייא אריכא גופיה אמר ליה כיון דאמרת שפיר דנן אחזיר הפירות שאכלתי מיום שנכתבה האדרכתא שמאותו היום ולהלן היו ברשות האשה דהכי אמר רבה בפרק המפקיד (דף לה:) גבי שומת ב"ד לוקח מאימתי אכיל פירי אמר רבה מכי מטי אדרכתא לידיה אביי אמר משתתמה רבא אמר מכי שלמו יומי אכרזתא: ואשתמודענא · הכרנו שהנכסים הללו שכתבנו אדרכתא זו עליהן של מת היו שמשעבוד כתובה של זו עליהן: א"ל· רבא לר' חייא אריכא לא מיחייבת למהדר דהא אדרכתא לאו שפיר כתיבא שנכתבה על כל נכסיך ושדות שלך אין משועבדות לכתובתה אלא אותן שירשת מאחיך: והא מר הוא דאמר בפרק שנים אוחזין (דף טו:) אחריות טעות סופר הוא שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים שלא הלוה זה אלא באחריות שעבוד נכסיו והסופר טעה ה"נ ב"ד צוה לסופר לכתוב אדרכתא הוגנת והוא טעה דלא כתב אשתמודענא והכל יודעין שלא נכתבה אלא על נכסי המת: בהא אפי' רבה בר שילא · שצוה לכתוב האדרכתא נמי טעה וסבור שתגבה מנכסים שלך: דאזלה ומשבחה להו · לשדה ששמו לה ב"ד ודבעלה מיכספי שלא ישביחם היורש שהוא בטוח שיחזור ויקח את שלו מידה ויאמר לה טלי את שלך המשועבדים ליך ואתי לאפוקי לעז על ב"ד שלא עיינו בתקנה של זו: וכתב הרא"ה דדוקא בכי האי אדרכתא צריך למכתב ואשתמודענא מהאי טעמא אבל באדרכתא דעלמא לא צריך שהכל יודעים שלא כתבו אדרכתא על שדה זו אא"כ ידעו שהיתה בחזקתו ואפילו כתבו אשתמודענא אינן מעידין אלא שהוא בחזקתו ואם בא אחר בעדים להוציאו מידו נותנים לו שכיון שאין הב"ד צריכין עדות ברורה שיהא שלו אלא שיהא בחזקתו כי כתבי אשתמודענא אין זו ראיה שהוא שלו שילך באדרכתא אחרת בין שכתבו אשתמודענא או לא כתבו לא מעלה ולא מוריד: הדרן עלך פרק הנושא את האשה

שני דייני גזירות · מפרשין בגמרא שהיו גוזרין גזירות על הגזילות: חנן אמר ב' דברים · שלא היו חכמים מודים לו:

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג שרבינו שמשון בשם ר"י כתב דהא דאמרי' הכא דשטען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום זהו בין במנה בין במאתים בין במזונות האשה והבנות בין במקום שכותבין בין במקום שאינן כותבין בין נקיטא כתובה בין לא נקיטא כתובה אי טעין ואמר פרעתי לא מהימן וכן השיב ר"י בתשובה וגם הא דאמרי' דכותבין שובר כך הלכה ואע"פ שיש לדקדוק מאביי שם בפ' גט פשוט לדבריו שבפ"ק דסוטה מ"מ כך הלכה כסתם תלמוד דגט פשוט דכותבין שובר וכספר תפן כתוב שכך היה נוהג מר חפן גאון שמכילין כ' או ג' כתובות מקרובותיה ונותנין כפחות שבהם:

ב אם נותנין לה מזונות בין בבית אביה בין בבית בעלה ואפי' לאחר שתינשא ונשבעת אע"פ שהיא נשואה ובעל התרומות כתב שאם נישאת שוב אינה נאמנת ואין נותנין לה אא"כ תביא עדים שלא קבלתם והרא"ש כתב כסברא ראשונה:

ג ונראה מדברי הרמב"ם שאין שתיקה משתיקה מחילה אלא לעיקר אבל לתוספת לא והרא"ש כתב שגם התוספת מוחלת אבל הנדוניא אינה מוחלת ואם יש לה עדים ממנה גובה אותה לעולם ודוקא באלמנה הויא שתיקתה מחילה כשאין כתובה בידה אבל גרושה גובה לעולם כבאר בע"ח:

לשון ריא"ז

אחר כ"ה שנה אינה גובה כתובתה הואיל ולא היתה ניזונית ושתקה כל זה הזמן כבר מחלה כתובתה והתוספת אבל הנדוניא הרי היא כמו חוב ואינה נמחלת בשתיקה כמו שביאר מז"ה לפיכך צריכה להזכיר כתובתה בתוך כ"ה שנה [ועי' תוס']:

לפי גי' פר"ן אמר ליה איזיל אהדר פירי וכו' אמר ליה הא וכו' אמר ליה תיזיל כו' אמר ליה ח"ס כו' (ג"א)

[דף קב: ע"א]

הגהות הב"ח

(א) כ"ב איזי: (ב) תיבת קא נמחק: (ג) איזיל ואהדר אפירי דמן ההוא יומא כצ"ל וכ"ז מוקף וכ"ב ס"א ליזיל להדר לי פירא דמן ההוא יומא כו': (ד) כ"ב ודבעלה מכספי: (ה) אבי בלום כצ"ל [ועי' תוס']:

תשבע בסוף · פירש"י ז"ל כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה כלום משל בעלה ולא תשבע בתחלה בשעת גיבוי מזונות והרמב"ם ז"ל כתב בפירוש המשנה תשבע בתחלה (ג) והוא שישביעוה ב"ד שבועת התורה ואח"כ פוסקין לה מזונות ולבסוף הוא כשיהיה בעלה עמה ויכפור בה ויאמר לה אני הנחתי לך מזונות או שלא היתה צריכה להם וכיוצא בזה ע"כ: **גמ'** [בגמ' כאן דף קה·] קרנא הוה שקיל איסתירא כו' · כתובה בהלכות במסכת סנהדרין בפ"ק ושם אכתבנה בסייעתא דשמיא: פוסקין מזונות · בית דין יורדין לנכסי מי שהלך למדינת הים ופוסקין מזונות לאשתו: ושמואל אמר אין פוסקין · דחיים לגררי אי נמי שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ואמרינן בגמרא דכששמעו בו שמת כ"ע לא פליגי דפוסקין כי פליגי בשלא שמעו בו והיינו טעמא משום דבלא שמעו בו שמת ס"ל לשמואל דמוכחא מילתא שהתפיסה גררי ואם נתעכב יותר מדעתו שלח לה או אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך כשהלך שאין דעתו של אדם שתמות אשתו ברעב אבל כששמעו בו שמת אין כאן הוכחה שאפשר שדעתו היה לשוב אליה ולפרנסה ועוד דכי מת נכסי בחזקת אלמנה קאי ואין מוציאין אותה מחזקתה מספק אבל בחייו נכסים בחזקתו עומדים ואפילו הכי אמר רב פוסקין דכיון דאילו איתיה קמן ואמר התפסתיה גררי למזונותיה העידין איני נאמן אף כשאינו כאן אין חוששין לגררי ופוסקין לה ושמואל סבר אין פוסקין דדילמא אילו איתיה קמן הוה טעין הכי והיא לא תעיז פניה להכחישו (היה) ופליגי אמוראי בגמרא בטעמא דשמואל רב זביד אמר אימר גררי אתפסה ורב פפא אמר חיישינן שמא אמר לה צאי מעשה ידיך

נר מצוה

ואדמון אומר שבעה מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות חנן אומר *תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף:

גמ' *מי שהלך למדינת הים וכו' : אתמר רב אמר *פוסקין מזונות לאשת איש ושמואל אמר אין פוסקין מזונות לאשת איש אמר שמואל ומודה לי אבא בג' חדשים הראשונים שאין פוסקין מה טעם לפי שאין אדם מניח את ביתו ריקן והלכתא פוסקין מזונות א לאשת איש תניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בני כהנים גדולים אומרים תשבע חנן אומר לא תשבע ואם בא בעל ואמר פסקתי לה מזונות ב נאמן פירוש ובשבועה תניא אידך מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אם אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ואם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו °*תניא האשה שהלכה היא ובעלה *למדינת הים ובאתה ואמרה מת בעלי רצתה ניזונת רצתה גובה כתובתה [א] אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה דייקינן מינה עד כדי כתובתה אין יתר מכדי כתובתה לא ושמעת מינה דליתא ג להא דגרסי' בגמרא דבני מערבא* אדם שגירש אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה דאי איתא להאי

רש"י

שלא היו חכמים מודים לו: תשבע בסוף · כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה אז תשבע שלא עיכבה בידה כלום משל בעלה (א): ולא תשבע בתחלה. בשעת גיבוי מזונות: **גמ'** פוסקין מזונות. ב"ד יורדין לנכסי מי שהלך למה"ה ופוסקין מזונות לאשתו: נאמן. ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה בית דין: רצתה ניזונית. שהאשה היא נאמנת לומר מת בעלי ותנשא כשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדאמרינן ביבמות מספר כתובה נלמד דכתיב בה לכשתנשאי לאחר תיטלי מה שכתוב ליכי: מתפרנסת והולכת כו'. כתובתה לא תגבה דשמא לא גירשה ובגירושין לא האמינוה אבל מזוני יהבינן לה ובפרעון כתובה ממה נפשך אם גרשה הרי נטלה בכתובתה ואם לאו הרי חייב

במזונותיך · ופרש"י ז"ל וקבלה עליה · ואמרינן מאי בינייהו איכא בינייהו גדולה ולא ספקה א"נ קטנה וספקה · כלומר איכא בינייהו גדולה הראויה להתפיסה במעות ולא ספקה למזונות במעשה ידיה שהם שני בצורות או אינה בעלת מלאכה לגררי איכא למיחש לצאי מעשה ידיך במזונותיך ליכא למיחש דהואיל ואינה בעלת מלאכה ולא ספקה למזונותיה לא קבלה עליה: אי נמי קטנה ובעלת מלאכה · והשנים כתקנן וספקה · לרב זביד פוסקים דלא עביד איניש דמתפיס גררי לקטנה לרב פפא אין פוסקין דאיכא למימר צאי מעשה ידיך אמר לה ומדאמרינן א"נ קטנה וספקה משמע דלרב אפילו בדספקה פוסקין וכן נמי אפי' לשמואל למאן דמפרש טעמא משום גררי לקטנה וספקה פוסקין ומינה דכשב"ד פוסקין מזונות לאשת איש אין מחשבין עמה על מעשה ידיה כלל וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפרק י"ב מהלכות אישות וכשיבא בעלה אם מלאה שעשתה הרי זה שלו ואם לאו הפסיד ולזה הסכימו הרמב"ן והרשב"א ז"ל ואפשר דהיינו נמי ברייתא שהביא הרי"ף ז"ל בסמוך מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ואמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ואם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו כך הגירסא במקצת ספרים ובירושלמי ובתוספתא אע"פ שאינה כן בהלכות הרי"ף ז"ל. והכי פירושא מי שהלך כו' ולותה היא ואכלה וכשבא אמר הוא לב"ד הרי היתה יכולה לעשות ולאכול רשאי · כלומר להדין עמו · אבל אם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו ואינו יכול לטעון כלום ומהא משמע שמי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות אין ב"ד אומרים לה שתעשה ותאכל אלא פוסקין לה מזונות ולכשיבא בעלה אם לא עשתה כלום הפסיד אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר נראה שאפילו לותה ואכלה אין הבעל מחשב עמה על מעשה ידיה אלא אם עשתה הפסיד ואם לא עשתה יטול ולפי זה הך ברייתא לאו בלותה עסקינן אלא שאשתו תובעת מזונות שהוציאה מנכסיה שמכרה ואמר איני משלם לך כלום אלא מה שעשית יהא במזונותיך רשאי שכיון שנתפרנסה בלא הלואה אין לה עליו כלום ולפי גי' ההלכות שגורסים אם אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך ה"ק שאם הוא אומר שכבר אמר לה הוא בלכתו צאי מעשה ידיך והיא שתקה הדין עמו אפילו בשלותה לפי שהוא נאמן בכך משום דתביעתה במזונות שעברו הרי היא כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי שהוא נאמן והיינו נמי אידך ברייתא דקתני ואם בא בעל ואמר פסקתי לה מזונות נאמן כלומר בשלותה והיא עכשיו תובעת והוא נאמן בשבועה כמו שכתוב בהלכות כלומר בשבועת היסת ואם קדמו ב"ד ופסקו ונתנו לה או היא מכרה לעצמה מה שפסקו פסקו ואינו נאמן לומר כבר הנחתי לך מזונות או אמרתי לה צאי מעשה ידיך במזונותיך וקבלה עליה ומ"מ כתב הרמב"ם בפרק הנזכר שנשבעת בנקיטת חפץ שלא הניח לה והוא סומך בזה על מה ששנינו תשבע בסוף וכפי פירושו ז"ל שכתבתי במשנתינו ויש חולקין על מה שכתבנו ואומרים דכל שלותה אינו נאמן לומר פסקתי לה מזונות ולא אמרתי לה צאי מעשה ידיך במזונותיך דלותה הרי היא כפסקו לה ב"ד ששוב אין הבעל נאמן וכ"ש לדעת הרמב"ם שהוא משוה לותה לפסקו ב"ד לענין שאינו יכול לחשב עמה על מעשה ידיה והא דתניא ואם בא בעל ואמר פסקתי לה מזונות נאמן היינו לומר שאם בא קודם שפסקו לה בית דין ואמר לה (צאי מעשה ידיך למזונותיך שכך פסקתי עמך רשאי) כלומר נאמן במזונות דלמפרע משעת תביעתה ועד עכשיו דכשפוסקין לה ב"ד מזונות מיום תביעתה פוסקין לה אע"פ שהחמיצו הדין אי זה זמן אבל אם בא אחר שפסקו לה ב"ד אע"פ שלא גבתה אינו נאמן דכיון שפסקו לה ב"ד הרי היא כמי שגבתה וגובה מזונותיה משעת תביעתה והיינו נמי דאמרינן באידך ברייתא שאם בא ואמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך כלומר שאם בא קודם שפסקו לה ב"ד ואמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך שכך פסקתי עמך רשאי כלומר נאמן בכך כיון דמזונות דלמפרע ניכהו ועדיין לא פסקו לה ב"ד אבל אם קדמו ב"ד ופסקו אפי' במזונות דלמפרע [וכ"ש במזונות דלהבא] אינו נאמן להפטר מחמת שום טענה וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב ואם בא ואמר פסקתי לה מזונות נאמן ובשבועה ומחזרת מה שנתנו לה ב"ד ע"כ ואינו מחוור: **והוי** יודע שלפי מה שכתבנו שכשבית דין פוסקים מזונות לאשת איש אין מחשבין על מעשה ידיה כן הדין באלמנה דהא ברייתא דאם קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו מוקי לה שמואל בגמרא בששמעו בו שמת ואם פירושו כמו שכתבנו שאין ב"ד מחשבין על מעשה ידיה מדשמואל נשמע לרב נמי באלמנה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' י"ח מהלכות אישות שאין ב"ד מחשבין מעשה ידי האלמנה (כדרך) כשפוסקין לה מזונות ואם לא עשתה הפסידו היורשים אלא שכתב ואני אומר שאם יהיו היורשין קטנים ב"ד מחשבין עמה ופוסקין לה מעשה ידיה [כדרך] שפוסקין לה מזונות ואף לרי"ף נמצאת תשובה כלשון הזה לא נחלקו רב ושמואל אלא בשלא שמעו בו שמת אבל שמעו בו שמת הבעל פוסקין מזונות לד"ה ואין חוששין שמא יאמר היורש צאי ממעשה ידיך תדע שפסק ההלכה שפוסקין מזונות לאשה ואין חוששין לצאי מעשה ידיך למזונותיך ואם בא היורש ומצא אכלה כלום ממעשה ידיה טוענן אבל אין לחשב עמה על מה שעבר וכן דין הבעל כשיבא אם מצא אכלה ממעשה ידיה טוענן שדין הבעל ודין היורש אחד שכשם שאמרו מעשה ידי האשה לבעלה כך אמרו אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ע"כ ואע"פ שדעת אבות העולם כך דברי תימה הם שכיון שהיא חייבת במעשה ידיה לבעל או ליורשין למה לא יחשבו ב"ד עליו כשיחשבו לה מזונות והראיה שהביאו מדאמרינן א"נ קטנה וספקה אינה מכרעת כלל דדילמא כשאמר לה ספקה ועכשיו לא ספקה אי נמי דספקה עם המותר שאינה חייבת בו וכשב"ד יפסקו לה מזונות מחשבין עיקר מעשה ידיה ופוסקין את השאר וכך נ"ל מדברי רש"י ז"ל שכתב שמא אמר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך וקבלה עליה ואילו היה העיקר מספיק לה (למה לי קבלה ועוד אם העיקר מספיק לה) אף עכשיו מ"ט דרב זביד דלא חיים לשמא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך והרי יותר ראוי לחוש לדבר זה מלגררי אלא ודאי בחד מהני תרי גווני דכתיבנא מיירי וכן נמי הא דתניא קדמו ב"ד ופסקו מה שפסקו פסקו לא מכרעא מידי שאין משמעו אלא לומר שאח"כ אינו יכול לומר לה כבר אמרתי לך צאי מעשה ידיך במזונותיך אי נמי שאינו יכול לומר לה יגלו מעשה ידיה במזונותיה בין מרובה בין מועט אבל אין מכאן ראיה לומר שלא יחשבו ב"ד על עיקר מעשה ידיה הקצוב בשעה שיפסקו לה מזונות בין לאשת איש בין לאלמנה אלא אע"פ שהדברים מראים כן אין לנו כח לחלוק על אבות העולם ז"ל: **תניא** האשה שהלכה כו' רצתה ניזונת כו' · שהאשה נאמנת לומר מת בעלי ותנשא וכשם שנאמנת לינשא כך נאמנת ליטול כתובתה כדאמרינן ביבמות [דף קיז·] מספר כתובה נלמוד לכשתנשאי לאחר תטלי מ"ש ליכי: מתפרנסת והולכת כו' · כתובה לא גביא שמא לא גרשה ובגירושין לא האמינוה אבל מזונות יהבינן לה בפרעון כתובתה מה נפשך אם גרשה הרי נוטלתן בכתובה ואם לאו הרי הוא חייב במזונותיה: ושמעת מינה דליתא להא דגרסי' בגמ' דבני מערבא כו' ואע"ג דאוקמא

ספר הזכות

כתוב בהלכות אמרה גירשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה דייקינן עד כדי כתובתה אין יתר מכדי כתובתה לא ושמעת מינה דליתא הא דגרסי' בגמ' דבני מערבא אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה: השיב הרב ז"ל זו אינה ראיה לדחות אותה שמועה דהכא בב"ד עסקינן

השגות הראב"ד

א] **כתב** הרב ז"ל בענין מה שאמרו בתוספתא אמרה גרשני בעלי מתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה דייקינן עד כדי כתובתה אין יותר מכדי כתובתה לא וש"מ דליתא להא דגרסי' בגמ' דבני מערבא אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה עד פרוטה אחרונה דאי איתא להאי מימר למת[...]

שלטי הגבורים

א ויש מן הגאונים שכתבו שאין פוסקין מזונות עד שתביא כתובתה דשמא מחלה כתובה ואין לה מזונות ומיי' כתב שפוסקין לה אפי' אין כתובתה בידה וכן כתב הרא"ש כתב מיי' שב"ד פוסקין לה מזונות ואין חושבין על מעשה ידיה עד שיבא בעלה ואם מצא שעשתה הרי הוא שלו וכן אם לא עמדה בדין אלא מכרה לעצמה למזונות מכרה קיים ואינה צריכה לא שבועה ולא הכרזה עד שיבא בעלה ויטעון או עד שתבא לגבות כתובתה אחרי מותו ואז מגלגלין שלא מכרה אלא למזונותיה שהיא צריכה לה והרא"ש כתב שאין ב"ד פוסקין לה עד שידקדקו אם לא יספיקו לה מעשה ידיה שהיא רגילה לעשות שכשנפרעים מנכסיו של אדם שלא בפניו ראוי הוא שיספכו בזכותו:

לשון ריא"ז

מי שהלך למדינת הים כל ג' חדשים הראשונים אין פוסקין לה מזונות שאין אדם מניח ביתו ריקן מכאן ואילך פוסקים לה מזונות לפי כבודה ומחשבין לה מעשה ידיה כמבואר בקונט' הראיות:

ב וכתב סמ"ג בשם ר"י דהאי נאמן פירושו נאמן להצריכה שבועה שאם לא תהא נאמנת בשבועה לא המגא מי שילוה לה מפני שיראים להפסיד וכן אם באת לגבות כתובתה לאחר מותו אז מגלגלין עליה שבועה שלא מכרה אלא למזונות שהוכרחו לה פי' ר"י שנאמן להשביעה אם ב"ד פסקו ומכרו ונתנו לה ואפי' לותה ואכלה צריך נשלם מה שלותה על פי שבועתה ורש"י פי' שנאמן בשבועה אפי' להוציא מידה מה שפסקו ונתנו לה כ"ש שלא יפרע מה שלותה ומיי' חולק בדבר וכתב אם פסקו לה ב"ד ומכרו ונתנו לה או שמכרה היא בעצמה נאמן להשביעה ונשבעת בנקיטת חפץ שלא הניח ואם לותה נאמן הוא בשבועת היסת ונפטר ונשאר החוב עליה לא לותה ולא מכרה אלא דחקה עצמה ביום ובלילה · ועשתה ואכלה אין לה כלום והרא"ש הסכים לדעת רש"י דכיון שהוא מוחזק וטוען ברי אין מוציאין מידו וכן יראה מדעת רבינו שכתב בתשובה ששאלוהו באשה שהלך בעלה למדינת הים ובעלה שגר לה מזונות וכחזרתו מצא עליה חובין מהוצאה שהוציאה עליה הביה ואחיה ו:שיב שבעלה יחשוב מה ששיגר לה ומה שהניח לה ואם יש בו כדי סיפוק כשיעור שפסקו לה חכמים על הדרך שאמרו עולה עמו ואינה יורדת עמו עם מה שמתחייב במעשה ידיה פטור במה שלותה ואם יפחות יפרע מה שנפחת ואם האשה אינה מודה בחשבון ששיגר לה בעלה ישבע שבועת היסת ונפטר ע"כ:

לשון ריא"ז

ואם בא בעלה ואמר הנחתי לה מזונות נאמן ע"י שבועה ומחזרת לו מה שנתנו לה ב"ד כמו שביאר מו"ה:

ג כתב הרא"ש ובפ"ק דב"מ על מציאת האשה שגרשה כתבתי דלא קשה מהכא מידי לגמ' דבני מערבא:

עין משפט

א מיי' פי"ח מהל' אישות. טור אה"ע סי' ע:

דף קה.

דף קו:

דף קו.

דף קו: סג

בפ"ק דב"מ הלכה ה' ועי' ברי"ף ס"ק דב"מ סי' רנו (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) בעלה ולא: הד"א:

(ב) הוא כנ"ל:

שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת כו' זה שכתב הרי"ף ז"ל כן אין כוונתו לומר דאי מהוקמא כששמעו בו שמת לא שמעינן מינה נמי דליתא להא דבני מערבא דודאי ה"נ שמעינן מינה אלא כוונתו ז"ל לומר דלדידן דקי"ל כרב דאמר פוסקין מזונות לאשת איש כדאיפסיק הלכתא בגמרא [דף קז:] בהדיא לא צריכינן לאוקמה להא בששמעו בו שמת אלא אפי' לא שמעו בו שמת נמי מתפרנסת עד כדי כתובתה ממה נפשך אבל לשמואל דס"ל דאין פוסקין מזונות לאשת איש אינה ניזונית אלא בששמעו בו שמת או אפשר שהייתו יכולין לומר דכי אמרינן בירושלמי דחייב במזונותיה דוקא בחייו אבל לאחר מיתה לא : וקי"ל כחנן דאמר תשבע לבסוף ולא תשבע בתחלה הילכך כשב"ד פוסקין מזונות לאשת איש אינה צריכה שבועה ומשמע שאף באלמנה הדין כן שתשבע לבסוף ולא תשבע בתחלה ואחרים אמרו דדוקא באשת איש אבל אלמנה תשבע בתחלה ובסוף והרמב"ן הכריע דדין אלמנה כאשת איש מדאמרי' בפרק השולח [דף לה:] ההיא דאתאי לקמיה דרבה בר רב הונא אמר לה מאי אעביד לך דרב לא מגבי כתובה לארמלתא ואבא מארי לא מגבי כתובה לארמלתא אמרה ליה הב לי מזוני א"ל מזוני נמי לית ליך דאמר ר"י אמר שמואל התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמרה אפכוה לכורסייא כבי תרי עבדה לי · כלומר כחומריה דרב וכחומריה דשמואל · ואם כדברי האומר דאלמנה תשבע בתחילה ולבסוף היכי אמר לה מזוני נמי לית ליך מדר"י אמר שמואל דמשמע דרב לא מודה בהא ואיהי נמי אמאי אמרה ליה כבי תרי עבדת לי דהא כולה כרב עבדא דכיון דלא משביעינן לה מזוני נמי לית לה

נר מצוה

להאי מימרא הוה ליה למתני ניזונת והולכת עד שתפרע כל כתובה ומדקתני עד כדי כתובתה שמעינן דכי מטו מזונותיה עד כדי כתובתה פקעה כתובתה במזונותיה ולא שקלה בתר הכי כלום *ואע"ג דאוקמא שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת ההוא שינויא בעלמא הוא דהא לית הלכתא כוותיה : ס"א מתני' אמי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו חנן אומר איבד מעותיו נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו ישבע כמה הוציא ויטול אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם א"ר יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן הניח מעותיו על קרן הצבי : [דף קל ע"א] °גמ' תניא כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות אי אתה יכול לומר ביושבת תחת בעלה (א)שבעלה חייב במזונותיה אלא כשהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה יהבינן לה ושמעינן מהא דאפילו חנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי הני מילי פרנס אבל לותה ואכלה מוציאין ממנו ותו גרסינן בפרק יש מותרות לבעליהן* [דף שם.] בעא מיניה ר"א מרבי יוחנן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט יש להן מזונות או לא ואמרינן היכי דמי אילימא ביושבת תחתיו בעמוד והוצא קאי מזוני אית לה לא צריכא כגון שהלך בעלה למדינת הים ולותה ואכלה מאי מזוני תנאי כתובה נינהו ומדאית לה כתובה אית לה מזוני וכו' שמעינן מהא דכל אשה שהלך בעלה למדינת הים א ולותה ואכלה שהבעל חייב לפרוע ב וכן הלכתא : תנן התם ס"ב בהמודר הנאה מחבירו שוקל

רש"י

חייב במזונות שלה : מתני' איבד מעותיו. כיון שלא אמר לו הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות למזונות על מנת שתשלם לו תובעה והיא תובעת הבעל וישלם כדאמרינן בסמוך בממאנת : גמ' הני מילי פרנס. כלומר שעמד אחד מעצמו ופירנס את אשתו כדפרישית במתני' : אבל לותה. אז המלוה הוא תובעה והיא תובעת את הבעל ומוציאין

דהא בעיא אשתבועי וכי היכי דלא מגבי רב כתובה לארמלתא ה"נ לית לן לאגבויי מזוני אלא ש"מ דלמזוני לא בעיא שבועה מתחלה בין באלמנה בין באשת איש · ולי מהא לא איריא דאפשר דאין ה"נ דהוי מצי אמר דמזוני נמי לית לה מדרב אלא דאי הוה אמר הכי הוה משמע דדוקא משום שבועה הא לאו הכי [אית] לה מזוני והוה משמע דבקופלא אית לה וליתא דכיון שתבעה כתובתה הפסידה מזונות לגמרי ואיהי נמי לפום מאי דאמר לה אהדרה ליה כבי תרי עבדית לי ומיהא משמעתין משמע הכי דלא שנא אלמנה ול"ש אשת איש דהא אקשינן בגמ' אדשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לאשת איש ממתני' דתנן תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה ותרגמה שמואל בששמעו בו שמת ואע"ג דלית הלכתא כשמואל אפ"ה שמעינן מינה דאלמנה אינה נשבעת בתחלה וק"ו הדברים דהא אפי' לשמואל דאמר דאין פוסקין מזונות לאשת איש מודה שפוסקין לאלמנה בלא שבועה לחנן כ"ש לרב דאמר פוסקין אפילו לאשת איש שפוסקין לאלמנה בלא שבועה כחנן וקיימא לן כוותיה : מתני' מי שהלך למדינת הים כו' חנן אומר אבד את מעותיו · שלא אמרתי לך הלויני ואני אפרע אבל אם הלוה את האשה מעות על מנת שתשלם לו תובעה והיא תובעת לבעל וישלם כדאמרי' [דף קז:] בממאנת בלותה ואכלה ועמדה ומיאנה וטעמא דמיאנה הא לא מיאנה משלם כך כתב רש"י ז"ל · אבל הרא"ה ז"ל כתב דעיקר חיובו של מלוה על הבעל הוא שכך תקנו חכמים שתהא האשה כשליח הבעל ללוות עליו דומיא דאלמנה שיפה כחה שתהא מוכרת שלא בבית דין ותהא אחריות על היתומים אף באשת איש תקנו שיכולה ללוות על נכסי הבעל ומיהו היכא דלית ליה לבעל היא חייבת שאף היא נשתעבדה לו אלו דבריו וכיון שהוא ז"ל מודה בכך (ב) ולא דמי לגמרי לאלמנה דזבינה דאחריותא איתמי ולא עליה כלל אף כשיש לו לבעל אין לנו שיהא עיקר שעבודו של מלוה על הבעל אלא על האשה הוא והיא תובעת לבעל כדברי רש"י ז"ל אי נמי כשאין נכסים לאשה יכול המלוה לתבוע לבעל מדר' נתן : קי"ל כחנן דאמר אבד את מעותיו כדאמרי' בסמוך [דף קט·] ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיוצא בו · וכ' הרשב"א ז"ל בפ' אין בין המודר [דף לג:] דכי אמר חנן אבד את מעותיו דוקא במפרנס שמחמת מזונות שחייב לה בעלה הוא נותן לה דבכה"ג הוה ליה כפורע חובו של חבירו שהוא פטור לחנן כדאיתא בגמ' [שם] משום דמבריח ארי בעלמא הוא אבל פרנס סתם חוזר וגובה לפי שכל המפרנס סתם אינו מפרנס בתורת מתנה אלא בתורת הלואה והויא לה כלותה ואכלה והביא ראיה דמפרנס סתם לא אמרי' במתנה קא יהיב ליה אלא לשם הלואה מיורד [ב"מ דף קא·] לשדה חבירו ונטעה שלא ברשות דחייב בעל השדה לשלם ולא כל הימנו שיאמר במתנה נתת לי ועוד ראיה מדגרסי' בירושלמי בפרק איזהו נשך (סוף הלכה א') חד בר נש אושיל לחבריה דינרין אשריתיה גו ביתיה א"ל הב לי דינרי א"ל הב לי אגר ביתי אתא עובדא קמי' ר' אבא בר זבינא *) (א"ל וקים ליה) [ומריקו לי'] מאי דהוה חמי למשרייה והכא ודאי בשהעמידו סתם בתוך ביתו מיירי ולא בשהעמידו בפירוש בשכר דא"כ לא הוה א"ל איזך הב לי כל דינראי דהוה ליה [פרוע] מה שהתנה עמו לתת לו בשכירותו וכן נמי ליכא למימר דמשום רבית קאמר דא"כ ה"ל למימר נכה לי אגר ביתי אלמא המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לאו למתנה איכוון אלא לשכירות וכיון שכן המפרנס אשת חבירו סתם חוזר וגובה ממנו אלו דבריו ז"ל ולא נראו לי דנהי דהמהנה את חבירו סתם לאו לשם מתנה קא מכוין אפ"ה המפרנס אשת חבירו סתם לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי משום דנהי דלא בתורת מתנה קא עביד מיהו סתמא אדעתא דבעל נחת ולא אדעתא דידה שכבר הוא יודע שאין לאשה זו נכסים שיהא נפרע מהם אלא מבעלה ולא מסיק אדעתיה נמי שתתחייב היא בהן כדי שתוכל לגבות מבעלה ולהגבותו דלאו כולהו אינשי דינא גמירי אלא סתמא אדעתא דבעל נחית ומשום הכי נהי *דבתורת מתנה [לא] קא עביד כדמוכח הנך ראיות דאייתי הרשב"א ז"ל אפ"ה לחנן הניח מעותיו על קרן הצבי דמסתמא אדעתא דבעל קא עביד וסתמא דליסנא דמתני' הכי משמע : גמ' תניא כיצד אמרו ממאנת אין לה מזונות. פשוטה

*) [בהא"ש בב"מ פ"ה הגי' אמר ינכה ליה מאי דשוי חזי למשרייה]

[בר"ן נדרים הגי' נהי דלאו בתורת מתנה קעביד]

שלטי הגבורים

א כתב סמ"ג בשרבה ראיות יש להוכיח דאם לותה ואכלה חייב הבעל כשיבא לשלם אפי' לא לותה בב"ד וכן יש להוכיח מפי' רש"י ואמנם רבותינו הצרפתים בשם ר"ת כתבו שצריך שתלוה האשה בב"ד ופי' ר"י דוקא שלותה אחר שפסקו לה ב"ד אבל אם לותה קודם שפסקו לה ב"ד אם ירצה לא ישלם כי יאמר היה לה להתפרנס ממעשה ידיה והרא"ש כתב אם לותה בעדים אף בלא ב"ד דחייב לפרוע ומוציאין מן הבעל ואם יאמר כשיבא נאי מעשה ידיך שעשית או שהיה לך לעשות במזונותיך רשאי ואינו משלם מה שלותה אע"ג שאינה מספקת כל צרכיה במעשה ידיה כיון שמספקת לדברים גדולים היתה דוחקת ומצמצמת עצמה כדי שלא תתחייב לבא לב"ד על עסק מזונותיה אבל ב"ד אין פותחין לו בטענה זו אלא אומרים לו לא ופרע מה שלותה ואם מעצמו יטעון רשאי אם ידוע שהיא מספקת לדברים גדולים אבל אם אינה בת מלאכה לאו כל כמיניה לטעון כך ואם קדמו ב"ד ופסקו לה כיון שבאתה לפני ב"ד גלתה דעתה שאינה רוצה להתפרנס בדוחק ואין לו עוד טענה על מעשה ידיה כי מסתמא כשב"ד פסקו לה מזונות דקדקו מה שצריכה יתר על מעשה ידיה שרגילה לעשות ע"כ :

ב והתוס' כתבו דוקא אם לותה אחר שפסקו לה ב"ד מזונות משום דקשיא להו ההיא דלעיל ואם אמר נאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי כלומר לא אפרע כי היה לך להתפרנס ממעשה ידיך ומתני' דחנן דאמר איבד מעותיו משום דפירש מעצמו

עין משפט

א מיי' פי"ג ופכ"ד מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' צ : ב מיי' פרק ו מהל' נדרים סמג לאוין רמב טוי"ד סי' רנא:

עי' קרבן נתנאל כאן אות ו' (נ"א)

הגהות הב"ח

(א) שבעלה כצ"ל : (ב) דלא כצ"ל :

השגות הראב"ד

למתני ניזונית והולכת עד שתפרע כתובתה כולה וגו' : אמר אברהם זו אינה ראיה לדחות אותה שמועה דהא בב"ד עסקינן ולא בבעל ולא ביורשיו דהא לא שמעו בו שמת וב"ד היכי משו לה לכתובתה כדי ליתן לה מזונות אלא ודאי כי אתיא לבי דינא ואמרה להו גרשני בעלי הבו לי כתובתי או הבו לי מזוני עד דפרעיתו לי כתובתי כשמעתא דבני מערבא אמרי לה בי דינא אנן כתובה לא יהבינן לך דלמא לאו גרושה את אלא מזוני יהבינן ליך עד כדי כתובתיך ממ"נ וכי מטית לשעבוד כתובתיך תו לא יהבי לך ואי לאו גרושה את שקלת להו משום מזוני ואי את גרושה תהוי לכתובתיך . והכי הוא דמיבעי לפו לבי דינא למעבד לה בלא ספק ולא לשהויי לה כתובתה ולזונה לעולם . ולא לבי דינא בלחוד איבעי למעבד לה הכי אלא ליורשים נמי היכא דלא שמעו בו שמת הכי בעו למעבד בהדה שלא להפסיד נכסי מורישם שהוא קיים . ואילו אפסיקא הלכתא בהדיא כשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לא"א ומוקי לה להא מתני' כששמעו בו שמת הויא ליה האי דיוקא דדייק הרב ז"ל מהא מתני' דוקיא [דהוי] ליה למתני עד שתפרע כל כתובתה מפני שבידן לפורעה מיד וכיון שאין פורעים אותה מיד מפרנסין אותה ממ"נ עד שיפרעוה כל כתובתה כדעת בני מערבא. אלא השתא דליתא לדשמואל האי אוקימתא נמי [ליתא] ובלא שמעו בו שמת היא מתניא הלכך יורשין נמי כבי דינא דמו ואין להם רשות [לא] לפרוע כתובתה מיד ולא לזונה יותר מכדי כתובתה אלא זנין אותה עד כדי כתובתה ממ"נ אי משום מזוני או משום כתובה וכי מטיא שיעור כתובתה אמרי לה התקבלת כתובתיך . וכן הוא העיקר בלא ספק ושמעתא דבני מערבא אין לדחותה מזאת הראיה כלל . ובפ' שנים אוחזין בטלית מייתי להא מתני' דקתני מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובה מציאתה לעצמה הדא אמרת אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובה חייב במזונותיה עד שיפרענה משלם כלומר מדקתני אע"פ שלא נתן לה כתובה אלמא כל זמן שלא נתן לה כתובתה שייכא ביה ואית ליה זכיה עילויה ומאי ניהו מעשה ידיה תחת מזונותיה ואפ"ה מציאתה שלה דאי לא שייכא בהדיה כלל מאי אע"פ שלא נתן כתובתה . ותיי ראשי דבר טוב ומשמעות יפה ואיך נדחה שמועה ברורה על לא דבר אלא שנידחת שמועתם ממקום אחר כדכתיבנא בסופה ועוד (כי) מה שכתב הרב ז"ל בענין זה בסוף דבריו ואמר אע"ג דאוקמא שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת ההוא שינויא בעלמא ולא סמכינן עליה . גם זה שבוש הוא דאיפכא מיבעי ליה שאילו היתה הברייתא כששמעו בו שמת אז היתה ראייתו ראיה מהא מתני' לדחות את השמועה של בני מערבא כאשר פירשנו למעלה . ועכשיו שאינה כששמעו בו שמת אין מכאן ראיה של כלום . אלא אי איכא למדחי לשמעתא דבני מערבא מהא מדחינן מדאמרי' בגמ' דילן עלה דהיאך מתני' מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובה וכו' גירשה פשיטא לא צריכא במגורשת ואינה מגורשת דאמר רבה בר ירמיה אמר שמואל כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וכו' מדאיצטריכא ליה למימר במגורשת ואינה מגורשת שבעלה חייב במזונותיה מכלל דגרושה ממש שלא נתן לה כתובה אינו חייב במזונותיה והא מלתא פשיטא הות גבייהו שאם היתה גרושה לגמרי אע"פ שלא נתן לה כתובתה אין לה עליו כלום . וגם הוא אין לו עליה לא במעשה ידיה ולא במציאתה . ותו לא מידי :

ספר הזכות

עסקינן ולא בבעל ולא ביורשיו דהכא לא שמעו בו שמת וב"ד היכי משוי לה לכתובתה כדי ליתן לה מזונות אלא ודאי אתיא לבי דינא ואמרה להו גרשני בעלי הבו לי כתובתי או הבו לי מזוני עד דפרעיתו לי כתובתי כשמעתא דבני מערבא אמרי לה בי דינא אנן כתובה לא יהבינן ליך דלמא לאו גרושה את אלא שקלת להו משום מזוני ואי גרושה את ליהוו לכתובתיך והכי הוא דמבעי להו לבי דינא למעבד לה בלא ספק ולאו אהשויי לכתובתה ולזונה לעולם ולא לבי דינא בלחוד איבעי להו למעבד הכי אלא ליורשים נמי היכא דלא שמעו בו שמת הכי בעו למעבד בהדה שלא להפסיד נכסי מורישם שהוא קיים ואילו אפסיקא הלכתא כשמואל דאמר אין פוסקין מזונות לא"א ומוקי לה למתני' בששמעו בו שמת הויא לה האי דוקיא דדאיק הרב מהא מתני' דוקיא דהוה ליה למתני עד שתפרע כל כתובתה מפני שבידן לפרעה מיד וכיון שאין פורעי' אותה מפרנסין אותה ממ"נ עד שיפרעוה כל כתובתה כדעת בני מערבא אלא השתא דליתא לדשמואל האי אוקמתא נמי ליתא ובשלא שמעו בו שמת היא מתניא הלכך יורשים נמי כבי דינא דמו ואין להם רשות לא לפרוע לה כתובתה מיד ולא לזונה יותר מכדי כתובתה אלא זנין אותה עד כדי כתובתה ממ"נ אי משום מזוני אי משום כתובתה וכי מטיא שיעור כתובתה אמרי לה התקבלת כתובתיך וכן הוא העיקר בלא ספק ושמעתא דבני מערבא אין לדחותה מזאת הראיה כלל . ובפ' שנים אוחזין בטלית אסמכי' לה אמתני' דתני מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיפרענה משלם כלומר מדקתני אע"פ שלא נתן לה כתובתה אלמא כל זמן שלא נתן לה כתובתה שייכא ביה ואית ליה זכיה עילויה ומאי ניהו מעשה ידיה תחת מזונותיה ואפ"ה מציאתה שלה דאי לא שייכא בהדיה כלל מאי אע"פ שלא נתן לה כתובתה ותיי ראשי דבר טוב ומשמעות יפה היא אלא שנדחה שמועתם ממקום אחר כדכתבי' בסיפא . ואין נדחה שמועה ברורה על לא דבר ועוד מ"ש הרב בענין הזה בסוף דבריו ואמר אע"ג דאוקמא שמואל להא מתניתא כששמעו בו שמת ההיא שינויא בעלמא ולא סמכינן עליה גם זה שיבוש הוא דאיפכא מיבעיא ליה שאילו היתה הברייתא כששמעו בו שמת אז היתה ראייתו ראיה מהא מתני' לדחות את השמועה של בני מערבא כאשר פירשנו למעלה ועכשיו שאינה כששמעו בו שמת אין מכאן ראיה אלא אי איכא למדחיה לשמועתינו דבני מערבא מהא מדחיה מדאמרי' בגמ' דילן עלה דהך מתני' מציאת אשתו שגירשה אע"פ שלא נתן לה כתובה וכו' גרשה פשיטא לא צריכא במגורשת ואינה מגורשת דאמר רבה בר ירמיה כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה וכו' מדאיצטריכא ליה למימר במגורשת ואינה מגורשת שבעלה חייב במזונותיה מכלל דגרושה ממש שלא נתן לה כתובתה אינו חייב במזונותיה והא מלתא פשיטא הות גבייהו שאם היתה גרושה לגמרי אע"פ שלא נתן לה כתובה אין לה עליו כלום וגם הוא אין לו עליה לא במעשה ידיה ולא במציאתה ותו לא מידי : ע"כ דברי הרב . ואלו דברי תלמיד : אמר המחבר ולדעת בני מערבא האשה הזו שגירשה בעלה במדינת הים ולא פרע לה כתובתה אפי' אמרו לה ב"ד לשום כתובה אנו נותנים לך דמי מזונות הללו על ידי על יד הרי יכולה היא לומר ולחזור ולתבוע מזונות עד פרוטה אחרונה של מזונות הללו שהוא פרעון כתובה ותזון ממ"נ אם אשתו אני הנו לי מזונות ואם מגורשת אני עד שתכלה לה פרוטה אחרונה של פרעון הנו לי מזונות אלא עשאו הרב ידינן של בני מערבא כאילו הוא קנס כמשרב לפרוע כתובה שיתן מזונות וב"ד כיון שאין מסרבין ליתן

[לא] איפשי באינה מכרת גירו שיה אין חייבין לזון ולמה לא יקנוס על הבעל שלא פרעה במדינת הים ולא תיזון עליו ממ"נ עד שיפרענה פרוטה אחרונה אמרו ולא עד שירצה ליתן ועוד שאין דינם משום קנס אלא סבורין הם לומר דמשום שעבוד ממון כתובה היא ניזונית דמזוני וכתובה אגידי בהדדי וכן הם . (חסר כאן) : הדרן עלך ספר הזכות על מסכת כתובות בה"ה

פשוטה היא ממה שכתבתי: שוקל לו שקלו · שוקל בשבילו שקל שהי' חייב בכל שנה לקרבנות צבור: ופורע לו חובו · אם חייב ממון לנושה מותר לזה שיפרענו בשבילו: ומחזיר לו אבידתו · אם חמורו תועה מותר להשיבו: ובמקום שנוטלין שכר· על טורח השבתה תפול הנייה (ב) שכר להקדש שהרי שניהם מודרים הנאה זה מזה כך כתב רש"י ז"ל ובפרק אין בין המודר כתבתיה בענין אחר: מצוה קעביד. כלומר מצוה בעלמא קא עביד ואינו מהנהו לזה שאם לא שקל עליו לא הפסיד כלום שיש לו חלק בקרבנות: דתנן תורמין · את הלשכה בג' קופות: על האבוד · אע"פ שלא שקלו ואבד: ועל הגבוי · נר מצוה

רבינו נסים

שעדיין לא הגיע כאן: ועל העתיד לגבות · ואפי' לא גבה לאחר מכאן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא שחסר מצוה כמגלאת שכר המצוה על הנותן: משתרשי ליה · מרויחו: חנן הוא · דאמר אבד את מעותיו זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלואה שישלם לו בעלה אבד את מעותיו ואין יכול לומר חובך פרעתי שלם לי והה"נ לכל חוב שעליו ועמד חבירו ופרעו וזה לא אמר לו הלוני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי פרעיה לשם מחילה לא יהיב ליה מידי: ירושלמי המורע שט"ח לחבירו כו' ברם הכא מפיים הוינא ליה והוא מחול לי · אין זה כשיטת גמרתנו דאי הכי לא היינו צריכים להעמיד מתני' דנדרים כחנן דאפי' כבני כהנים גדולים הוה מצי לאוקומא לפי הירושלמי ואפי' הכי ילפינן מיניה דחנן אפי' במלוה שיש עליה משכון (ג) אמר דכיון דבירושלמי אמרינן בפשיטות דמודו ליה רבנן לחנן בהכי אלמא שמיע להו דחנן הכי (ד) אמר דנהי דלפום גמרא דילן בני כהנים גדולים לא מודו אפ"ה גמרינן מהירושל' דחנן אפי' במלוה שיש עליה משכון אמרה ובהא לא אשכחן איפכא בגמ' דילן זה נ"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפכ"ו מהל' מלוה ולוה ואמרי' בירושלמי [הלכה ב'] שאפי' כשהמלוה דוחקו עד שמראה שאין דעתו קרובה אצלו למחול את חובו אפ"ה פטור שאמרו כשמיעכה מן הדא ושוקל לו שקלו ואם אינו שוקל עליו הרי ממשכנין אותו הדא אמרה אפי' בבעל חוב שהוא דוחק: אלא בארנון ובגולגולת · אם פרע לו מס המוטל על קרקעו או על גולגלתו חייב האחר לפרעו שדין המלכות כך הוא: חיליה דרב מהכא · שהיה מביא ראיה לדינו מזו: ולא שמע מאי דא"ר יוחנן קנס קנסו בגזלן · כלומר דמדינא פטור הגזלן מלשלם דקרקע אינה נגזלת אלא קנס הוא שקנסוהו חכמים הילכך קי"ל כריב"ל: מתני' נכסים מועטים · מפרשינן בפרק מי שמת [דף קלט:] שאין בהם פרנסת י"ב חדש לזכרים ולנקבות: הבנות ניזונות והבנים ישאלו על הפתחים · תקנת חכמים היא: בשביל שאני זכר כו' · מפרשינן בגמרא [כאן] בשביל שאני זכר וראוי אני לירש בנכסים מרובים: הפסדתי בנכסים מועטין · בתמיה ולית הלכתא כאדמון דסוגין בר"פ מי שמת [דף קלט: ודף קמ·] כרבנן: מתני' והודה לו בקנקנים · רקים בלא שמן: גמ' קנקנים לא טעין ליה · וכי הודה לו בקנקנים לאו הודאה היא: כדים מלאים · כדים ושמן משמע: עשרה כדי שמן · ולא א"ל מלאים: יש בלשון הזה לשון קנקנים · דכיון דלא אמר מלא עשרה*) [כדים ממש כדים מלאים משמע] והוה ליה כטענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהם דקי"ל חייב ואע"ג דהא אוקמתא לא סלקא בגמרא הביאה הרי"ף ז"ל משום דלא אדחייא אלא כי היכי דלא תיהוי תיובתא דמ"ד טענו חטים ושעורים והודה לו באחד מהן פטור ואנן קי"ל חייב והך סוגיין דהכא מיחלפא בסוגיא דשבועת הדיינים דהתם **)משמע דאפי' רבנן ס"ל דיש בלשון הזה לשון קנקנים אלא דפליגי בטענו חטים ושעורים והודה לו בא' מהם דאדמון סבר חייב ורבנן סברי פטור וקי"ל כאדמון כו': ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיו"ב. רש"י ז"ל פי' דכיו"ב דחנן היינו ריב"ז דאמר יפה אמר חנן וכיו"ב דאדמון ר"ג דאמר רואה אני דברי אדמון וה"ק ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו וכיו"ב דהיינו ריב"ז שהכריע כמותו ונקט בחנן כיו"ב משום אדמון וז' דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיו"ב כלומר וכר"ג שהכריע כמותו ויש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיו"ב כלומר שאם יש מכריע אחר כמותו במה שלא הכריע ר"ג כדבריו לא סמכינן עליה אבל הרי"ף מפרש דכיו"ב דחנן היינו פורע חובו של חבירו כיוצא בו דאדמון היינו הא דאמרינן בשבועת הדיינין

*) גי' ד"ח [כד"ק הגי' אין זה טוענו מדה אלא כדים מלאים והו"ל כו'] **) דף מ: וע"ש בתוס' ד"ה לימוד (ג"א)

רי"ף

שוקל לו שקלו ופורע לו חובו ומחזיר לו אבידתו ובמקום שנותנין עליה שכר תפול הנאה להקדש בשלמא שוקל לו שקלו מצוה קעביד דתנן תורמין על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קא עביד אלא פורע לו חובו הא קא משתרשי ליה אמר ליה רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר הניח א מעותיו על קרן הצבי: ירושלמי רבה בר ממל הפורע שטר חוב לחברו שלא מדעתו פלוגתא דחנן ובני כהנים גדולים א"ר יוסי טעמא דבני כהנים גדולים התם לא עלתה בדעתו שתמות אשתו ברעב ברם הכי מצי אמר ליה מפיים הוינא ליה ומחיל לי ואע"ג דהוה גביה משכון רבי יהושע בן לוי אמר אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא ב בארנון או בגולגולת רב אמר כל הנתפס על חבירו חייב ליתן לו חיליה דרב מהדא הגוזל שדה (א) ומכרה לחבירו ונטלוה מסיקין כופין אותו להחזיר את מעותיו ולא שמע דרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן קנס קנסו בגזלן: מתני' *ב אדמון אומר שבעה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנות יזונו והבנים יורשין ובזמן שהנכסים מועטים הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון ולית הלכתא ג כאדמון: מתני' הטוען את חבירו כדי יין וכדי שמן והודה לו בקנקנים אדמון אומר הואיל והודה ממין הטענה ישבע וחכמים אומרים אין ההודאה ממין הטענה אמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון: גמ' היכא דאמר ליה מלא עשרה כדי שמן יש לי בידך שמן טעין ליה קנקנים לא טעין ליה עשרה כדים מלאים שמן יש לי אצלך שמן וקנקנים קא טעין ליה כי פליגי היכא דא"ל עשרה כדי שמן יש לי אצלך אדמון סבר יש בלשון הזה לשון קנקנים והוה ליה מודה מקצת הטענה וישבע ורבנן סברי אין בלשון הזה לשון קנקנים ואין כאן הודאה ממין הטענה אלא מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו דהוה ליה כמי שטענו ד חטים והודה לו בשעורים דפטור וקי"ל כאדמון דאמר יש בלשון הזה לשון קנקנים והוה ליה מודה מקצת הטענה דאמרינן *אמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו ה וכיוצא בו שבעה דברים שאמר אדמון יש מהן שהלכה כמותו וכיוצא בו ויש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואינך לא ודאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון תלתא אינון מי שמת והניח בנים ובנות והטוען את חבירו כדי שמן והפוסק מעות לחתנו מי שמת והניח בנים ובנות נפקא ליה מהלכתא וקיימא לן כרבנן דאמרי בנכסים מועטין הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים פשו להו תרתי דהלכתא בה כאדמון כיוצא בו דחנן הא דאמרינן לעיל* אמר רב הושעיא הא מני חנן היא דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי כיוצא בו דאדמון הא דאמרינן בשבועות *טענו שור ושה וחמור והודה לו באחד מהן חייב ואמר רבי חייא בר אבא תלמוד ערוך הוא בפי ר' יוחנן הא מני אדמון היא וכבר ברירנא בשבועות שהלכה היא טענו שור שה וחמור והודה לו באחד מהן חייב:

מתני'

רש"י

ומוציאין ממנו: שוקל לו שקלו. שוקל בשבילו שקל שהוא חייב בכל שנה לקרבנות צבור: ופורע לו חובו. אם חייב ממון לחבירו מותר לזה שיפרענו בשבילו: מחזיר לו אבידתו. אם ראה חמורו תועה מותר להשיבו: ובמקום שנוטלין שכר. על טורח השבת אבידה: תפול שכר הנאה להקדש. שהרי שניהם מודרין הנאה זה מזה: מצוה קעביד. ואינו מהנה לזה שאם לא שקל עליו לא היה מפסיד כלום שיש לו חלק אעפ"כ בקרבנות: דתנן תורמין. את הלשכה בשלש קופות: על האבוד. על מי ששקל שקלו ושלחו ואבד: ועל הגבוי. שעדיין לא הגיע כאן: ועל העתיד לגבות. אפילו לא נגבה לאחרי כן יש לו חלק בתרומה ובקרבנות אלא רק שחיסר מצוה: משתרשי ליה. מהנהו ומרויחו: חנן הוא. דאמר איבד מעותיו זה שפירנס אשת חבירו ונתכוין לשם הלואה שישלם לו בעלה איבד מעותיו ואין יכול לומר פרעתי את חובך שלם לי והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חבירו ופרעו וזה לא אמר לו הלוני אינו חייב לו כלום כיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי נמי פרעיה לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה: מתני' נכסים מועטין. מפרש בבבא בתרא שאין בהן פרנסת שנים עשר חדש לזכרים ולנקבות: הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים. מתקנת חכמים הוא: הפסדתי. בתמיה: והודה לו בקנקנים. רקים בלא שמן: גמ' קנקנים לא טעין ליה. וכי הודה ליה בקנקנים לא הוי הודאה: קנקנים ושמן קא טעין ליה. וכי הודה בקנקנים הוי ליה הודאה במקצת הטענה וחייב: עשרה כדי שמן. ולא אמר מלאים יש בלשון הזה לשון קנקנים כו': כיוצא בו דחנן רבן יוחנן בן זכאי כיוצא בו דאדמון רבן גמליאל. (בעמוד פי' בע"א):

מתני'

עין משפט

א מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' קכח: ב מיי' פ"ט מהל' אישות סמג לאוין פא טור אה"ע סי' קיב: ג מיי' פרק ג מהל' טוען ונטען סמג עשין צה טור ח"מ סי' פח:

ג"י הרא"ש א"ר אבא בר ממל

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הא דנקט ומכרה לחבירו לאשמועינן רבותא דאיכא דנטלוה מסיקין מחמת הגזלן לא מיפטר הגזלן לאו מכ"ש בטענה דקרקע אינה נגזלת והרי שלך לפניך ולא מלוקח בטענה דהאי טרפה ממנו גזל אלא מסיקין הוא דנטלוה ומזל רע דידיה גרם אלא כופין אותו להחזיר את מעותיו ללוקח ואין צריך לומר דכופין אותו לשלם גם לנגזל דמי שדהו אלמא כיון שמסיקין נטלוה מחמת הגזלן חייב לשלם לנגזל וללוקח הכי נמי כיון שנתפס בעבורו חייב לשלם. כנ"ל לפרש לפי גי' האלפסי אבל גמ' רש"י לא גרס ומכרה לחבירו אלא ה"ג הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מחמת מדינה א"ל הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ולא שמע דא"ר יוחנן קנס קנסו בגזלן וע"ש והא גירסת המשנה בכל הספרים בפ' הגוזל ומאכיל וכך הוא באלפסי גם ואפשר דהך דהכא ברייתא היא: (ב) השכר כנ"ל: (ג) אמרה כנ"ל: (ד) אמרה כנ"ל:

שלטי הגבורים

מפלי"ו כאן אם לותה מאלם מיירי כשפסקו לה ב"ד תחלה והרא"ש כתב דאם לותה בעדים אף בלא פסק דין חייב לפרוע ומוציאין מן הבעל מה שלוה לה ואם לא ואמר נאי מעשה ידיך וכו' כמבואר בה"ס דלעיל והני מילי היכא דטעין הכי אבל אי לא טעין לא טענינן ליה ורמב"ם כתב שמי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות שאין ב"ד אומרים לה שתעשה ותאכל אלא פוסקים לה מזונות והרא"ש כתב דלא מסתבר כלל שהדבר ראוי כשנפרעין מנכסי האדם שלא בפניו שיש להפך בזכותו אבל אחרי שבא בעלה ולא אמר נאי וכו' אז לא טענינן ליה: כתב הרמ"ס ז"ל ממה שחייב הבעל לשלם מה שלותה אשתו קטנה שמעינן דקטן שלוה בקטנותו כשהגדיל חייב לשלם דאי סלקא דעתך דקטן שלוה פטור אמאי משלם הבעל מה שלותה דכל היכא דהיא פטורה בעל נמי לא מחייב דקי"ל כחנן דאמר הניח מעותיו על קרן הצבי אלא הכא הכי טעמא דמחייב משום דשקלא להו דרך הלואה וכיון דמתחייבת למלוה בעלה נמי מחייב וה"ר יונה הלך עליו ועיין בהרא"ש:

א ופירש"י דבכל חוב איירי וכ"כ מיי' אבל ר"ת פי' דלא איירי אלא בפורע חוב מזונות אשתו שאין חיובו כל כך ברור אע"פ שהוא חייב במזונות אשתו דאם לא היה זה מפרנסה לא היה הבעל חייב שהיתה מתמלמת במזונותיה אם לא היתה מוצאה מי שמפרנסה אבל בשאר חובות לא וכן היא מסקנת הרא"ש:

לשון ריא"ז

וכן הפורע חובו של חבירו שלא מדעתו הניח מעותיו על קרן הצבי ואפי' היה תופס המלוה משכון של לוה והלך זה ופרעו שלא מדעתו עד שהחזיר לו המלוה משכונו אבד זה מעותיו כמבואר בק"ה מהם תלמוד א"י:

ב הרמב"ן כתב דוקא שמשכנוהו בשביל מס הקהל והוא שלקח ממנו נפירוש בשביל פלוני ובפני עדים אבל תפסוהו בשביל חבירו על מה שאינו קצוב אינו צריך לשלם: שאלה להרא"ש ראובן ושמעון היו להם שטרות בשותפות והיה כל א' מהם חייב מס לקהל והיו השטרות ביד ראובן ולקחו אותם ממנו בשביל מס שהיה חייב וגבו אותם ובא שמעון מראובן חלקו מן השטרות ואומר כיון שפרעת בהם המס שלך תפרע לי חלקי מהם וראובן אומר כיון שגם אתה חייב במס ואותם השטרות היו של שנינו עלה חלקי מהם בפרעון מס שלי וחלקך בפרעון מס שלך. הדין עם שמעון כיון שנכו לראובן מס שלו מפרעון אלו השטרות הרי פרע חובו בשל חבירו וצריך לשלם לו ומה שאומר לפרוע בחלקו בשבילו המס שהוא חייב אינה טענה כיון שחייב לפרוע לו חלקו מהשטרות אינו פרעון אם לא שיתנהו ליד שמעון או למקום שציוה ליתנו אבל ליתנו בעל כרחו של שמעון למי שיש לו ממון ביד שמעון לאו כל כמיניה ולאו פרעון הוא: ראובן תבע מנה משמעון ואמר אמת היה לך בידי אבל אני רוצה לתופסו בשביל שמשכנו אותו בשביל מס הקהל ואני איני פורע מה שבאן והקהל תובעין לפרוע ואתה מפורעי הכים ואני רוצה לגבות ממנה שיש לך בידי הדין עמו כיון שמשכנו אותו בשביל מס הקהל אם הוא תופס בממון של א' הקהל יתפסנו בחובו כי אינו מחויב לגבות ע"פ הפנקס מכל א' וא' כי הם שותפין לפרוע חובו והם אחראין זה לזה: לשון ריא"ז וכן הנתפס על חבירו וגבו ממנו מס חבירו חייב לשלם לו כמבואר בק"ה מהם תלמוד א"י: ג ורשב"ם פסק כאדמון דאמר לעולם ירבו הבנים הכל והטור כתב כרבינו וכן סמ"ג וכן מיי' וכתב הרא"ש ז"ל אע"ג דפסקינן לקמן כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ומההיא פסקא פריך הגמרא לקמן אלמא הוי עיקר מ"מ רבינו חננאל ורב אלפס ור"ת ז"ל פסקו דלית הלכתא בהך כוותיה דסוגיא דתלמודא דלא כוותיה בפ' נערה ובפ' הנושא ובפ' מי שמת והיה אומר ר"ת ז"ל דאדמון לאו לפלוגי אחכמים הוא דאתא אלא אתמוהי בעלמא קא מתמה ואמר ר"ג יפה אמר אדמון בשיה מתמיה: ד כתב הרמב"ם תבעו במנה של מלוה והודה לו בנ' אבל אמר שאינו מלוה אלא פקדון בזה הורו רבותינו שהוא מודה מקצת הטענה שהרי זה תבעו בק' והודה לו בנ' מה לי מלוה מה לי פקדון והראב"ד השיג עליו וכתב דמלוה ופקדון שני ענינים הם ואם תבעו מלוה ופקדון והודה לו בא' מהן לא חשיב מודה במקצת וכתב עוד שאם תבעו בחוב של אביו והודה לו בחוב של עצמו דהוה ליה כמו טענו חטים והודה לו בשעורים והרא"ש הסכים לדעת מיי' גם אינו נראה שדימה טענו בחוב של אביו והודה לו בחוב של עצמו לטענו חטים והודה לו בשעורים אלא נשבע היסת על חוב של אביו ופורע לו חובו: ה והא דאיצטריך רבה למיפסק הלכה כיוצא בו טפי מכל שאר פסקי הלכה שבתלמוד דמשמע מדמינן מלתא למלתא הכא דחנן איצטריך דלא תימא דוקא בפורע מזון אשתו שאינו חיוב גמור כ"כ הוא דפטור קמ"ל דאף בשאר חובות נמי הלכה כמותו וכיוצא בו דאדמון איצטריך דלא תימא באני הכא דהויא כמו רימון בקליפתו:

המאור הגדול

הלכה כמותו וכיוצא בו. פי' התנא שהכריע בדבריו כגון ריב"ז בדברי חנן וכגון ר"ג בדברי אדמון נקרא כיוצא בו ומה שאמר בדברי אדמון יש מהן שאין הלכה כמותו ולא כיוצא בו פירושו כל שלא תמצא בדבריו כיוצא בו אין הלכה כמותו והם המקומות שלא הכריע ר"ג כמותו ואיכא נוסחי דוקאני דגרסי שאין הלכה כמותו אלא כיוצא בו כר"ג שלא ראה את דבריו. יש לרי"ף ז"ל בו פי' אחר (כמו שהסי' כהא"ב בס' פ') ואינו מחוור:

הדיינין טענו שור ושה וחמור והודה לו באחד מהן דקי"ל חייב : מתני' ופשט את הרגל · לשון בזיון הוא ואמר נואש שאינו חש לדבריו טול טיט שעל רגלי ל"א תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן והראב"ד ז"ל כ' שמת או שהלך למדינת הים ואין שם נכסים כלל שאם היו שם נכסים כיון דהדברים הנקנין באמירה הם גובין לו מנכסיו ואפשר דלאו בפוסק עמו בשעת קידושין מיירי דבכי הא לכ"ע יכולה לומר לו או כנוס או פטור כיון דבידו הוא לכוף אותו לפרעו אלא הכא בפוסק עמו בשעת שדוכין עסקינן ואח"ז קדשה ובכה"ג לא קנה ואפ"ה אומדנא דמוכח הוא שע"ד תנאין הראשונים קדשה ומש"ה לרבנן דתהא יושבת עד שתלבין ראשה אמרי' בירושלמי [הלכה ה] דלא אמרו רבנן הכי אלא בשפסק לו אביה במעמדה ומינה *(כאדמון ופירש) בכה"ג ואמר דמלית אמרה אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות כו' : גמ' על מה [נחלקו על] שפסקה היא על עצמה · אפשר דאפי' שלא בפני אביה א"נ דוקא בפוסקת בפני אביה אבל שלא בפני אביה דכ"ע תשב עד שתלבין ראשה : וגרסי' בגמרא כ"מ שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכתא כמותו א"ל רבא לר"נ אפי' בברייתא מי קאמר במשנתינו בכ"מ קאמר · ופירש"י ז"ל דאפי' בברייתא היינו במאי דפליג אדמון בברייתא אפי' כשפסקה על עצמה · ולא נהירא דלשון אפי' בברייתא משמע דהלכה במאי דאמר במשנתינו ואפי' במאי דאמר בברייתא וכיון דמתני' וברייתא פליגי וכדאמרי' בהדיא מתני' דלא כי האי תנא דתניא דתנא דמתני' סבר דלא קאמר אדמון דיכולה היא לומר לו או כנוס או פטור אלא דוקא כשפסק אביה אבל כשפסקה על עצמה אפילו אדמון מודה שתשב עד שתלבין ראשה ותנא דברייתא סבר דאפי' בשפסקה על עצמה ס"ל לאדמון דיכולה לומר לו או כנוס או פטור וכיון שכן אדפסקינן כהך ברייתא הא פסקינן דלא כמתני' ומאי בכ"מ. לפיכך נראה דמאי דאמרינן אפי' בברייתא ה"ק דאפי' אי אשכחן בברייתא דקאי רבן גמליאל כאדמון הלכה כמותו אבל בהא דפליגי הכא מתני' וברייתא קיימא לן כאדמון ואליבא דתנא דידן וכדברי הרי"ף ז"ל וכן דעת הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אישות : גרסינן בגמ' בד"א

נר מצוה

מתני' *הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל *תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר אילו אני פסקתי לעצמי הייתי יושבת עד שתלבין ראשי אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון : גמ' א] מתניתין דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר' יהודה לא נחלקו אדמון וחכמים על הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל שלא תהא יושבת עד שתלבין ראשה ועל מה נחלקו על שפסקה היא לעצמה שחכמים אומרים תהא יושבת עד שתלבין ראשה אדמון אומר יכולה היא שתאמר כסבורה הייתי א שאבא נותן עלי עכשיו שאין אבא נותן עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון וקי"ל כתנא דידן והשתא דתקינו רבנן למורדת למיתב לה (לאלתר) [גיטא] ל"ש פסק עליה אביה ול"ש פסקה איהי כד אמרה ליה או כנוס או פטור כייפינן ליה ויהיב לה גיטא בעל כרחיה : °מתני' ב העורר על השדה והוא חתום עליה עד אדמון אומר יכול לומר השני נוח לי והראשון קשה ממני וחכמים אומרים איבד את זכותו עשאה סימן לאחר איבד זכותו : גמ' אמר רבי אמי לא שנו אלא עד אבל דיין לא איבד זכותו דתני ר' חייא אין העדים חותמין על השטר אא"כ קראוהו *והדיינין חותמין אע"פ שלא קראוהו : עשאה סימן לאחר איבד זכותו אמר אביי לא שנו אלא לאחר אבל לעצמו לא איבד זכותו דאי לאו דעבד הכי לא הוה מזבין ליה ירושלמי* לא סוף דבר שעשאה (א) העורר סימן לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתום עליה בעד איבד זכותו : ההיא דעשאה סימן לאחר שכיב ושביק ב אפוטרופא אתא לקמיה דאביי אמר ליה עשאה סימן לאחר איבד זכותו אמר ליה ודילמא אי הוה אבוהון קיים הוה טעין ואמר

רש"י

מתני' ופשט לו את הרגל. דרך בזיון ואמר נואש שאינו חש על דבריו ואומר לו טול טיט שעל רגלי : גמ' והשתא דתקינו רבנן למורדת למיתב לה גיטא. כדאמרינן לעיל שלא תהא בנות ישראל לתרבות רעה : מתני' העורר על השדה. ראובן המערער על השדה שביד שמעון ואומר שלוי שמכרה לו גזלה ממנו : והוא חתום. על שטר המכירה שכתב לו לוי לשמעון כשמכרה לו : אדמון אומר יכול הוא שיאמר לו. מה שלא עוררתי כשלקחת מלוי וחתמתי עצמי לעד על השטר לפי שלוי אדם חזק הוא וקשה להוציא מידו ונוח לי שתבא לידך שאוציאנה ממך בדין : איבד את זכותו. דהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה : עשאה. המוחזק סימן לאחר שלא לזה ראובן העורר עליה אלא לאיש אחר היה מוכר שדה בצד זו ומצר לו ארבעה מצרים וכתב מצר פלוני שדה שלי וזו השדה עשאה סימן מצר ללוקח ובשמו של מוכר וזה וחתם אותו על שטר ולא עירער איבד את זכותו אפילו לאדמון כי אין לומר כאן השני נוח לי : גמ' אבל דיין. שהובא שטר המכירה בב"ד לקיימו כמשפט קיום שטרות שכותבין עליהן הנפק והדיינין חותמין : לא איבד זכותו. שלא היה יודע מה שהיה כתוב בו שיערער כדמסיק מדתני רבי חייא : אלא א"כ קראוהו. כי על דברי השטר הם באים להעיד : אבל הדיינים חותמים. על קיומו אע"פ שלא קראוהו כי אינם מעידים אלא שמכירים החתימות : אבל לעצמו. אם עשאו המוחזק בה סימן לעצמו של ראובן העורר עליה וכשמצר לו סימני מצרים כתב על שדה זו מצר פלוני שלי ולא מיחה ראובן : דאמר אי לאו דעבדי הכי. אי לא שתקתי : לא סוף דבר. כלומר לאו דוקא שהוא בעצמו עשאה סימן

מתני' העורר על השדה כו'. ראובן מערער על שדה שביד שמעון ואומר לוי שמכר לך שדה זו גזלה ממני : והוא חתום. על שטר המכירה שכתב לו לוי לשמעון כשמכרה לו : אדמון אומר יכול הוא שיאמר . מה שלא ערערתי בשעה שלקחת מלוי וחתמתי בתוך השטר עד לפי שלוי אדם חזק וקשה להוציאה מידו ונוח לי שתהא בידך שאוציאנה ממך בדין : איבד את זכותו . שהואיל וחתם הודה שאין לו עסק בה : עשאה סימן לאחר . בסמוך אפרשנה : גמ' אבל דיין . שהובא שטר המכירה בב"ד לקיימו כמשפט קיום שטרות שהעדים באים ומעידין על כתביהן והדיינין כותבין שטרא דנן נפק קדמנא ואסהידו עדים אחתימות ידייהו ואשרנוהו וקיימנוהו : לא איבד את זכותו . שלא ידע מה כתוב בו שיערער עליו : דתני רבי חייא אין העדים חותמין על השטר אא"כ קראוהו . שהרי על דברי השטר הן באין להעיד : אבל הדיינים חותמין בקיומו אע"פ שלא קראוהו . שהרי אין מעידין אלא שהשטר זה בא לפניו והעדים הכירו שהיא חתימתן וכתב הרא"ה ז"ל דדוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין צריכין לקרות אבל מ"מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה כדי שלא יהו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידין בפניהם : עשאה סימן לאחר . פרש"י עשאה המוחזק בה סימן לאחר לא לראובן זה העורר עליו אלא לאיש אחר היה מוכר שדה בצד זה ומצר לו ארבעה מצרי השדה וכתב לו במצרים מצר פלוני שדה שלי וזה חתם על השטר ולא ערער אבד זכותו אפילו לאדמון דאין לומר כאן השני נוח לי ע"כ ואע"פ שדינו אמת אין פירוש משנתינו כך מדגרסי' בירושלמי הנכתב בהלכות בסמוך לא סוף דבר עשאה [המערער] סימן לאחר אלא אפילו אחר לאחר והוא חתום עליה בעד אבד זכותו ומוכח דמתני' הכי פירושה עשאה המערער סימן לאחר שמכר קרקע סמוך לשדה זו שהוא מערער עליה לאדם אחר וכתב במצרים מצר פלוני שדה של שמעון אבד את זכותו שהרי הודה שהוא שלו והיינו דגרסינן עלה בירושלמי לא סוף דבר עשאה [המערער] סימן לאחר כו' אבל לפרש"י ז"ל מה לי עשאה המחזיק סימן לאחר מה לי אחר לאחר אלא ודאי כדכתיבנא : ל"ש אלא לאחר אבל לעצמו לא אבד את זכותו דאמר אי לאו דעבדי ליה הכי לא הוה מזבין לה ניהלי . זו היא גירסתו של רש"י וכך כתובה בספרים ולפי פירושו הכי קאמר לא שנו דאבד את זכותו אלא כשעשאה המחזיק סימן לאחר אבל עשאה המחזיק סימן לעצמו של ראובן זה העורר עליה שהיה שמעון מוכר שדה שבצדה לראובן זה העורר עליה וכשמצר לו סימני המצרים כתב על שדה זו מצר פלוני שדה שלי אע"פ שלא מיחה ראובן לא אבד זכותו שיכול הוא לומר אי לאו דעבדי הכי [ששתקתי] כשלקחתי ממנו שדה זו באלו המצרים לא היה מוכר לי את השדה וכדי שימכרהו לי שתקתי ולא מסרתי מודעא כדי שלא יבא לחזיה ושוב לא יתרצה למוכרו . אבל הרי"ף ז"ל גורס אי לאו דעביד הכי לא מזבין

שלטי הגבורים

א ובירושלמי מעמידה בפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו וכתב מיי' כד"א בגדולה אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא ע"כ וי"א דאפי' פסקה היא אם בפני אביה פסקה אומרת לו כנוס או פטור וכך היא מסקנת הרא"ש :

לשון ריא"ז

ואם יש בידה ליתן ואינה נותנת הרשות בידו לעגנה כל זמן שירצה ואינו לא כונסה ולא פוטרה כמבואר בק"ס ולפי מה שתקנו הגאונים שהמורדת בבעלה כופין הבעל לגרש אף זו יכולה למרוד בו וכופין אותו לגרש כמו שביאר מז"ה :

לשון ריא"ז

ב אפי' מת המערער ולא טען יכולין היורשין לטעון טענת אביהן מספק ולומר אילו היה אבינו קיים שמא טען כך והרי הוא כמי שטוען אביהם וכן האפוטרופוס של יתומים יכול לטעון בשבילם ומז"ה אומר שאם לא טענו היתומים או אפוטרופוס שלהם אין ב"ד טוענין בשבילן טענה ואני אומר שאם אין יודעין לטעון היתומים והאפוטרופוס ב"ד טוענין בשבילם : ומדברי הרא"ש ז"ל משמע שצריך שימתין הדיין עד שיטעון האפוטרופא ולכך אמר אביי אבד זכותו כדי שישוב האפוטרופוס ואם לא היה האפוטרופוס יודע להשיב היה אביי טוען בשביל היתומים כדברי ר' יוחנן . והא דלא קאמר אילו הוה אבוהון קיים הוה טעין מזויף משום דטענת מזויף לאו טענה מעלייתא היא כיון שבלוקח והמוכר מכחישין אותו ולא שכיחא שיהא אביהם טוען מזויף ומלתא דלא שכיחא לא טענינן ליתמי אבל תזרתיו ולקחתיו ממנו טענינן להו :

המאור הגדול

מה שכתב במשנה הפוסק מעות להתנו וכו' מתני' דלא כי האי תנא דתניא אר"י בר"י לא נחלקו וכו' וקי"ל כתנא דידן הא ליתא דהא אמרי' בגמ' כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואפי' בברייתא : ברייתא אלא ודאי לא על ברייתא החולקת על משנתינו אמרו אלא שאם תמצא ברייתא שחלקו בה אדמון וחכמים בדבר א' שלא לחלוק על משנתינו ואמר בה ר"ג רואה אני את דברי אדמון מי נימא הלכה כמותו ואמר ליה מי במשנתינו כל מקום שאמר קאמר ואפי' ברייתא במשמע תדע דאילו מהסיא ברייתא דלעיל דפליגא אמתני' היכא פשיטא ליה מי קאמר במשנתינו כל מקום שאמר קאמר והא רבנן דפליגי אדר"י בר"י אמרי לא אמרה אדמון מעולם ...ודה בה ר"ג וכיון שכן ליתא בכלל זה אלא ש"מ לאו מהנך ברייתא אמרה אלא מברייתא אחרת כגון הסיא דטענו שור ושה והמור דאמרי' תלמוד ערוך בפיו של ר"י הא מני אדמון היא והם ידעו שיש כיוצא בה בברייתא שראה ר"ג דבריו של אדמון ואף ר"ח ז"ל פסק כאדמון במתני' וכן בהלכות גדולות :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור וכן מה שפסק במשנה הפוסק מעות לחתנו וכו' הלכה כמותו ואפי' בברייתא : אמר הכותב כשאמרו אפי' בברייתא לא אמרו (אלא) שלא תהא הלכה כמשנתינו ואם הלכה כאותה ברייתא אין הלכה כמשנתינו דמשנתינו קתני בהדיא אילו אני פסקתי לעצמי אשב עד שאלבין ראשי אלמא אינה יכולה לומר כסבורה שאבא נותן עלי ואמר ר"ג עלה רואה אני את דברי אדמון וכיון דקי"ל הלכה כמוהו במשנתינו ממילא אדחיה לה

השגות הראב"ד

...וד כתב הרב ז"ל בענין הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל וכו' דאמרי' מתני' דלא כי האי תנא דתניא א"ר יוסי בר יהודה לא נחלקו על הפוסק מעות לחתנו וכו' אמר הרב ז"ל וקי"ל כתנא דידן . משמע שאם ...היא על עצמה תהא יושבת עד שתלבין ראשה שכך הם דברי תנא דידן . ובגמ' אמרי' כל מקום שאמר ר"ג ...אני את דברי אדמון הלכה כמותו ואמר ליה רבא לר"נ אפי' בברייתא א"ל אין מי קאמר במשנתינו וכו' אלא ...למאי דתניא בברייתא אמרי' ליה או כנוס או פטור כדברי אדמון . ועוד כיון דאיכא תקנת גאוני ז"ל בהא ...למאי איצטריך למיקבע כתנא דידן והא בכולהו אמרי' ליה או כנוס או פטור . ועוד אני אומר דכיוצא בו ...ון בענין הפוסק מעות לחתנו היא היא מאי דאמרי' בברייתא שפסקה היא על ע"מ . וכיוצא בו דנכסים מועטים היא אלמנה בין אצל הבנים בין אצל הבנות שכולן ניזונות וכבר דחה אותה הרב ז"ל . וכיוצא בו דבדי שמן טענו שור ושה והמור דלא תימא כדי שמן שאני דדמו לרימון בקליפתו . וכיוצא בו דתקן בתרוייהו קמייתא פורע חובו של חבירו שלא מדעתו . בתרייתא ניזונית מן היתומים שלא נחלקו אלא כשהלך בעלה למדינת הים שמא הוא ומשעבד לה ולא ניחא לה דתבזי לשבועה אבל ניזונת מן היתומים לא ידעינן ולהכי לא אמרי' שהלכה כיוצא בו ואפי' ניזונת מן היתומים לא השבע למזונות . ודוקא בניזונות מפירי דמקרקעי או מעמלא דבהי אבל במוכרת קרקעות ודאי בעיא שבועה דהכי אמרי' בפ' אלמנה ניזונת מוכרת למזונות שלא בב"ד צריכה שבועה ואינה צריכה סכרזה . כך נראה לי : סליק ספר השגות הראב"ד ממסכת כתובות בס"ד

הגהות הב"ח (א) תו' העורר נמחק

ואמר תלם אחד עשיתי לך אמר ליה שפיר קאמרת דאמר רבי יוחנן אם טען ואמר תלם א אחד עשיתי לו נאמן זיל הב ליה מיהא תלם אחד אמר ליה ניתב (א) ליה ריכבא דדיקלא דקאים עילויה (ב) תלם אמר ליה זיל הב ליה (ג) מיהא תלם אחד דאיכא עליה ריכבא דדיקלא אמר ליה אי הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין ואמר חזרתיו ולקחתיו ממנו א"ל שפיר קאמרת דאמר רבי יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו נאמן פירוש °והוא דהוה ארעא בידיה אבל ליתא בידיה אינו נאמן דיקא נמי דקאמר ליה זיל הב ליה שמע מינה אמר אביי מאן דמוקים אפוטרופא נוקים כי האי דידע לאפוכי בזכותא דיתמי: **מתני'** א מי שהלך למדינת הים ואבדה דרך שדהו אדמון אומר ילך לו בקצרה וחכמים אומרים יקח לו ב דרך במאה מנה או יפרח באויר: **גמ'** שפיר קאמר אדמון אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפוה ד' בני אדם מד' רוחותיה אי הכי מאי טעמא דאדמון אלא אמר רבא ארבעה דאתו מכח ארבעה וארבעה דאתו מכח חד כ"ע לא פליגי דמצו מדחו ליה כי פליגי בחד דאתי מכח ד' אדמון סבר מכל מקום אורחאי גבך הוא ורבנן סברי אי צאיתת צאיתת ואי לא מהדרינן שטרי למרייהו דלא מצית לאשתעויי דינא ג בהדייהו ההוא דאמר להו דיקלא ב לברת אתו אחי פלגי ולא יהבי לה דיקלא לברת סבר רב יוסף למימר היינו מתני' אמר ליה אביי מי דמי התם כל חד וחד מצי מדחו ליה הכא דיקלא גבייהו הוא מאי תקנתייהו ליתבו לה דיקלא וליהדר וליפלגי מרישא: **מתני'** *המוציא ג שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה אדמון אומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע את שלך כשמכרת לי את השדה וחכמים אומרים זה היה פקח שמכר לו את הקרקע ד שיכול למשכנו עליו: **גמ'** באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כולי עלמא לא פליגי דמצי א"ל היה לך ליפרע את שלך כי פליגי באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אדמון סבר אבעי לך לממסר מודעא אשטרא ורבנן סברי חברך חברא אית ליה וחברא דחברך חברא אית ליה: **מתני'** שנים שהוציאו שט"ח זה על זה אדמון אומר אלו הייתי חייב לך כיצד אתה ה לוה ממני וחכמים אומרים זה גובה שטר חובו וזה גובה שטר חובו: **גמ'** איתמר שנים שהוציאו שטר חוב זה על זה רב נחמן אמר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר °הפוכי מטראתא למה לי אלא זה עומד בתוך שלו וזה עומד בתוך שלו

מזבין ליה ניהליה. ולפי הפירוש האחר שכתבתי הכי פירושא. לא שנו אלא בשעשאה העורר סימן לאחר אבל עשאה סימן למחזיק בקרקע שהוא מוכר לו לא אבד זכותו דאי לאו דעבד הכי לא הוה מזבין לה ניהליה כלומר מפני שהלוקח לא ירצה ללוקחה דמתוך שהוא חושב שהוא בעל המצר לוקח אותה ומרבה בדמים: ההוא דעשאה סימן לאחר כו' הוה טוען ואמר תלם אחד עשיתי לו. כלומר בתלם אחד על פני כל השדה בלבד הודיתי. ומיהו דוקא כשאמר מצר פלוני קרקע פלוני הוא שיש לו תלם קטן בלבד דהיינו מענית המחרישה על פני כל השדה אבל אם אמר מצר פלוני שדה פלוני נר מצוה יש לו תלם בת השעה קבין לפי שפחות מכאן אינו נקרא שדה: זיל הב ליה מיהא תלם אחד. לאחר שהביא אפוטרופוס של יתומים ראיה שהיתה של אביהן וגזלה ממנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאה אביהם סימן בשמו של מחזיק א"ל אביי לאפוטרופוס זיל הב למחזיק מיהא תלם אחד: הוה על אותו תלם ריכבא דדיקלי. שורת דקלים מורכבין זה על זה: חזרתי ולקחתיו ממנו. לאחר שעשיתיו סימן בשמו: נאמן. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר שמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה הימנו אין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן והרי חזר ואמר לקחתיו כך פרש"י ז"ל ואינו מחוור דלא אמרינן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא תוכ"ד אבל אחר כדי דיבור לא *)ולפיכך נראה מתוך מה שכתוב בהלכות והוא דהויא ארעא בידיה כו' דהכא בשהוציאה המערער מידו בחייו עסקינן ואחר שמת בא זה להוציאה מיד היתומים בהודאתו של אביהם שעשאה לו סימן ומש"ה אמר אביי דשפיר קאמר דיכול לומר חזרתיו ולקחתיו ממנו משום דמיירי שהחזיקו בו היתומים לתשלום ג' שנים ודר בו אבוהון חד יומא כדינא דחזקה ולפיכך כתב הרי"ף ז"ל דהיכא דליתיה בידיה אינו נאמן ומיהו דוקא לענין טענה זו הוא דבעינן שיהו מוחזקין בקרקע אבל בטענת תלם אחד טוענין ליתומים אע"פ שאינה מוחזקת בידם וכ"כ הראב"ד ז"ל אלא שר"ח ז"ל כתב דף קי: דאפילו בטענת תלם אחד אינו נאמן אלא במוחזקת ביד האב ושמא נאמר לפי דבריו דכיון שהיה עורר עליה מתחלה וזה מחזיק בכולה ועכשיו הוא עושה אותה סימן סתם הרי זה כמודה לדעת המחזיק וכמודה על ערעורו שאינו ערעור שאם לא כן היה לו לפרש: **האי** מאן דמוקי אפוטרופוס כו'. הקשה הרשב"א ז"ל אמאי לא טעין אביי כך בשבילם דהא טענינן ליתמי מה דהוי מצי טעין אבוהון וי"ל דבמקום אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים אין ב"ד טוענין בשבילם עד שיראו אם יטעון האפוטרופוס ברי בשם המיתנא ומש"ה א"ל זיל הב ליה מיהא תלם אחד לראות אם אמר טענה זו בשמא או ששמע כן מפי האב ומיהו אם היה טוען בשמא אפי' לא טעין האפוטרופוס טענת (ברי) חזר ולקחה היה אביי טוען אותה בשביל היתומים וכן הדין בלוקח דקי"ל [בב"ב דף כג.] טוענין ללוקח שאין טוענין לו עד שיראו ב"ד אם יטעון בברי מה שיטעון או לאו: **מתני'** המוציא שטר חוב על חבירו והלה הוציא שמכר לו את השדה. הלוה הוציא שטר מכירה מאוחרת לשטר ההלואה ואמר שטרך מזויף או פרוע שאילו הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות את חובך: זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה מבריח מטלטלין ולא היה לו מהיכן ימשכנו על חובו ועכשיו יטול את הקרקע ואפי' יש לו קרקע אחר עדיין אפשר לו לומר שאינו יכול לטרוח בשני קרקעות והכי איתא בירושלמי הגע עצמך *שאין לו קרקע יפה יכול לומר דידי אנא בעי ולא עוד אלא יכול למימר לית לי' בחילי טעון טרחתהון דתרי: **גמ'** באתרא. שהלוקח שדה יהיב זוזי והדר כתיב מוכר שטר מכירה כ"ע לא פליגי. שהיה לו למוכר לעכב בחובו המעות שקבל ולא יכתוב לו את השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין עליו חוב. ומיהו דוקא בשהגיע זמן החוב קודם זמן המכירה הא לאו הכי אין כאן הוכחה כלל שכיון שעדיין לא הגיע זמנו לא היה אפשר לו ליפרע: איבעי ליה לממסר מודעא. שאינו מוכר אלא כדי שיוכל למשכנו: חברך חברא אית ליה. ויודיעוהו ולא יקח עוד השדה: **מתני'** שנים שהוציאו שט"ח זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר יכול לומר לו. שמעון לראובן: אילו הייתי חייב לך. כדברי שטרך כיצד אתה לוה ממני אחרי כן היה לך לתבוע חובך ממני: וחכ"א זה גובה שטר חוב כו'. שאף הראשון גובה. ופרכינן בגמ' אי דמטא זמניה. כלומר של החוב הראשון. מאי טעמייהו דרבנן דאמרי שהראשון גובה חובו. ולא משמע לן דפליגי באתרא דכתבין שטרא והדר יהיב זוזי [ללוה] ורבנן סברי דזה היה פקח כדי שיוכל למשכנו דבכה"ג הא תני ליה פלוגתא במתני' דבסמוך אלא ודאי אפילו באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא קאמרי רבנן דזה גובה [וזה גובה] ומש"ה קשיא ליה אי דמטא זימניה מאי טעמייהו דרבנן ואי דלא מטא זמניה מ"ט דאדמון. דהא לא מצי אמר אילו חייב הייתי לך כיצד אתה לוה ממני דמשום דלא הגיע זמנו הוצרך ללוות ממנו ומוקמינן לה כגון שלוה ממנו ביומא דמשלם זמניה ופליגי אי עביד איניש דיזיף ליומיה [או לא] וקי"ל כרבנן [ועביד איניש דיזיף ליומיה וה"ל כאלו מטא זימניה ושטרות שניהם כשרים]: **גמ'** זה גובה וזה גובה. אפילו החוב שוה אין אומרים יעכב זה מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסי כל אחד ומגבין לשכנגדו: הפוכי מטרתא ל"ל. הגוסא שני מרצופין של עור ומשאן שוה מה

*) משום דמיגו למפרע לא אמרי' כמו שהאריכו בתוס' דף פה. בד"ס אית לך (ג"א)

רש"י

סימן: תלם אחד. מענית מחרישה על פני כל השדה הודיתי לו בין שדה שאני עורר ובין אותה שמכר ועל אותו תלם כתב מצר פלוני שלי וחתמתי על השטר ולא מחיתי: הב ליה מיהא תלם אחד. לאחר שהביא האפוטרופא עדים וראיה שהיה של אבי היתומים ונגזלה הימנו ולא היה למחזיק זכות בה אלא לפי שעשאו אביהן סימן בשמו של מחזיק לכך אמר לאפוטרופא זיל הב ליה למחזיק מיהת תלם אחד: הוה. על אותו תלם: ריכבא דדיקלא. שורת דקלים מורכבים זה על זה. וא"ל שיתן לו גם אותו ריכבא דדיקלא: חזרתי ולקחתי ממנו. לאחר שעשיתי סימן בשמו: נאמן. דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונטלה הימנו ואין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו: והוא דהוה ארעא בידיה. כלומר שהאפוטרופא מוחזק בו מכח היתומים: **מתני'** ואבדה דרך שדהו. שהיה לזה כגון שהחזיקו בו בעלי השדות שסביבותיו: ילך לו בקצרה. ע"כ ילך לו דרך שדהו אבל דרך קצרה יברור לו שלא ירבה ליטול: **גמ'** שפיר קאמר אדמון. דסלקא דעתך דכל ד' השדות שסביבותיו של אחד הן דממ"נ דרכיה גביה הוא: ארבעה בני אדם. דכל אחד דוחהו ואומר לא גבאי הוא: דאתו מכח חד. כלומר שלקחום מאיש אחד: אי שתקת שתקת. ואוזיל נבך כשתקנה ממני הדרך: ההוא דאמר. בעת מותו: היינו מתני'. דאזלא לגבי כל חד וחד ותובעתו והוא דוחה אותה: כל חד וחד מצי מדחי ליה. של מזרח אומר לצפון היה דרך שלך ואין לך אצלי כלום וכן כל אחד: הכא דיקלא גבייהו הוא. שהרי כל הנכסים היו ביחד בשעת צוואה ועל כולם הטיל את הדקל ולא פירש איזהו: **מתני'** והלה הוציא שטר. כלומר הלה הוציא עליו שטר מכירה מאוחרת לשטר הלואה ואומר שטרך מזוייף או פרוע שאם הייתי חייב לך לא היית מוכר לי את השדה שהיה לך לגבות חובך: זה היה פקח שמכר לו את השדה. לפי שהיה זה יכול להבריח את המטלטלין ולא היה יודע מהיכן לגבות ועכשיו יטול הקרקע בחובו: **גמ'** באתרא שהלוקח שדה יהיב זוזי והדר כתב המוכר שטרא כ"ע ל"פ. שהיה לו למוכר לעכב את חובו במעות שקבל ולא יכתוב השטר וכיון שכתבו הוכיח שאין עליו חוב: למימסר מודעא. איני מוכר לו אלא שאוכל למשכנו: חברך חברא אית ליה. ויודיע לו ולא יקנה את השדה: **מתני'** שנים שהוציאו שט"ח זה על זה. ראובן על שמעון ושמעון על ראובן ושטר שהוציא ראובן מוקדם ושל שמעון מאוחר: אדמון אומר. יכול שמעון לומר לראובן אילו הייתי חייב כדברי שטרך כיצד אתה לוה אחר כך ממני היה לך לתבוע חובך ממני: **גמ'** זה גובה וכו'. אפי' אם החוב שוה אין אומרים זה יעכב מלוה של חבירו בשביל מלוה שהלוהו אלא ב"ד יורדין לנכסיו של כל אחד ומגבין לשכנגדו את חובו: הפוכי מטראתא ל"ל. הגוסא שני מרצופין של עור ומשאן שוה מה יתרון לו להפך את של שמאל

שלטי הגבורים

א וכתב ה"ר יונה והוא שיש בתלם ט' קבין שהוא שיעור שדה שהרי כתב לו מיצר פלוני שדה פלוני ואין שדה פחות מט' קבין ואם טען על התלם שהודיתי לו חזרתי ולקחתיו ממנו אם אין כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן במיגו שאין זה כתב ידו וא"צ אם החזיק ג' שנים אחר ההודאה שהוא נאמן והרמ"ה כתב אפי' אם כתב ידו יוצא ממקום אחר נאמן במיגו שיכול לומר על תנאי מכרתיה לו ולא נתקיים התנאי שמה שיזכה בו מכח הודאתו של זה שהתם בה אין הודאה גמורה שלא יכול לומר על תנאי היה וכתב עוד הא דנאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו התלם אע"פ שכבר הודה לו עליו היינו דוקא מקמי דנפק מבי דינא אבל אי נפק מבי דינא לא מהימן אימור טענתיה אגמריה:

ב כתב מיי' ואם החזיק בדרך ואמר זה דרכי אין מסלקים אותו אלא בראיה ברורה:

לשון ריא"ז

ונראה בעיני שאילו אבדה דרכו של זה אחר שקנה היחיד מן הרבים יכול לטעון עליו זה דרכי אלך הוא ונותן לו הפחות שבדרכים כמבואר בק"ס:

ג וכתב הרא"ש ואם ירצה אחר לקיים הלוקח וליתן לו מצלו וחבירו יתן לו מעות הרשות בידו:

ד וי"א בטענה זו אינה אלא כשאין לו שדות אחרות וה"ר יונה כתב אפי' יש לו שדות אחרות יאמר המלוה הייתי ירא שהיו עליך חובות אחרים מוקדמין דלכך מכרתי לך זה השדה שאם יהיו עליך חובות מוקדמין אני אקח חלקי מזה השדה שמכרתי לך דלוה ולוה ואח"כ קנה משועבד לשניהם וכך היא מסקנת הרא"ש:

ה וכתב הרמ"ה לא שנא באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא ל"ש באתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי יכול לומר לו היה לך ליפרע מחובך ולא דמי למוציא שט"ח על חבירו ומכר לו השדה דבאתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי שאינו יכול לומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע מחובך שיכול לומר תששתי שמא תוציא המעות ולכך מכרתי לך השדה שאוכל למשכנך אבל הכא אפי' באתרא דכתבי שטר והדר יהבי זוזי יכול לומר לו היה לך ליפרע וי"א דהכא נמי אם כותבין השטר תחלה אין הלוה יכול לטעון היה לך ליפרע מחובך שיאמר המלוה הוצרכתי למעות ולא יכולתי ליפרע ממך והכי מסתברא לפיכך אם הוא במקום שהמלוה נותן ללוה את המעות ואח"כ כותב השטר יכול שמעון לומר לראובן אילו הייתי חייב לך למה לוית ממני דהיה לך להפוס המעות בחובך ואפי' אם יש לראובן זיבורית ולשמעון עידית אין יכול לומר לויתי ממך כדי שאגבה מעידית ממך ואגבה אותך הזיבורית שלי שאפי' אם לא לוה ממנו יכול לגבות הזיבורית שלו ואם לוה ממנו כדי להגבותו הזיבורית שלו אין דרך בני אדם ללוות כדי למכור נכסיהם ואם יאמר כוונתי למוכרה ושאפרע ממנה המעות כך היה יכול ללוות מאחר כדי להגבותו את הזיבורית שלו ואם במקום שנוהגין לכתוב השטר ואח"כ נותנין המעות

עין משפט

א מיי' פט"ז מהל' טוען ונטען טור ח"מ סי' קמו:

ב מיי' פרק י מהל' נחלות סמג עשין ט טור ח"מ סי' רפח:

ג מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה טור ח"מ סי' פה:

[ד"קלא ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) לי' כצ"ל:

(ב) דתלם כצ"ל:

(ג) תיבת מיהא נמחק:

[ד"קלב ע"א]

גי' מס"ס

גי' מס"ס

גי' מס"ס

מלחמת ה'

ועוד איתמר שנים שהוציאו שט"ח זה על זה ר"נ אמר זה גובה וזה גובה וכו' עד ושנוייה אליבא דרב ששת זריז אליבא דר"נ וכו' לפי שיכול לומר לו לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והכי זה כל וכבר

המאור הגדול

איתמר שנים שהוציאו שט"ח זה על זה ר"נ אומר זה גובה וזה גובה ורב ששת אמר הפוכי מטראתא למה לי וכו' פי' ותרוייהו לא ס"ל דאדמון דמפסיד ליה לקמא אלא כרבנן דמודו לתרוייהו כי פליגי דאית ליה

א מיי' פי"ג מהל' אישות סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' עה:

מה יתרון לו להפוך של ימין לשל שמאל ושל שמאל לשל ימין. וכין ר"נ וכין רב ששת לית להו דאדמון שפוסל את השטר הא' א"כ במודה שני לא' ששטרו אמת עסקינן אלא דפליגי בגובייני אי אמרינן זה גובה וזה גובה או זה עומד בשלו וזה עומד בשלו: דכ"ע עידית ועידית כו'. שקרקעות שניהם שוים בעידית או בבינונית או בזיבורית בכה"ג ודאי אפי' ר"נ מודה דכ"א עומד בשלו דהפוכי מטרתא היא: [כ"פ דאית ליה להאי עידית ובינונית ואית ליה להאי זיבורית]. מר דהיינו ר"נ סבר בשלו הן שמין. כשאמרו ב"ח בבינונית בקרקעות הלוה שמין שאם יש לו שדה שהיא בינונית לכל אדם והללו נר מצוה היא עידית שאלו שדותיו גרועות הימנה [אין בע"ח גובה הימנו] הלכך לאו הפוכי מטרתא הוא דממ"נ איכא רווחא לבעל זיבורית דאי אתי חבריה וקדים ברישא וגבי זבורית שלו איכא גביה עידית ובינונית וזיבורית ומגבי להאיך בינונית ואי איהו קדים וגבי בינונית הוי גביה עידית ומגבי לחבירו זיבורית: ומר דהיינו רב ששת סבר דבשל כל אדם הן שמין. וכיון דבהדדי אתו למיגבי יהבי ב"ד בינונית לבעל זיבורית ברישא והדר גבו לה מיניה הלכך אפוכי מטרתא היא ובגמרא פרכינן עלה דרב ששת ממתני' דאמרי רבנן זה גובה שטר חובו וכו'. והכי נמי דאית להו לרבנן ששני השטרות כשרים ליתני זה עומד בשלו וזה עומד בשלו אלא ש"מ דבשלו הן שמין ולאו אפוכי מטרתא הוא. ומפרקינן לה כגון שלוה ראשון לחמש ושני לעשר ומשום הכי קתני זה גובה וזה גובה דהא איכא רווחא דהמתנה. ופרכינן ולוקמה ביתמי וכגון דאית להו ליתמי זיבורית ואית ליה לדידיה בינונית דאזלי יתמי וגבו בינונית ומגבו ליה זיבורית דאי נמי בשל כל אדם הן שמין דכ"ע אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזיבורית ומפרקינן ה"מ היכא דלא תפיס אבל היכא דתפיס תפיס. כלומר אע"פ דמדינא בע"ח בזיבורית והעמידו היתומים על דין תורה היכא דתפיס משום תקנה דכדי שלא ינעול דלת לבעל חובם אוקמוהו אבינונית שהם ראוים לגבות ממנו וא"ת ולוקמה ביתומים קטנים שהן גובין עכשיו ואין נזקקים להגבות מה שהן חייבים עד שיגדילו יש לומר דמהא שמעינן דכי היכי דלענין עידית וזיבורית אמרי' דהיכא דתפיס תפיס ה"נ לענין אין נזקקין ביתומים קטנים דכיון דטעמא דאין נזקקים ליתיה אלא משום חשש נררי לא אלימא האי חששא דנפיק מהאי וניתיב להו והקשה הרשב"א ז"ל אמאי אמר ר"נ זה גובה וזה גובה לימא בעל בינונית לבעל זיבורית אני פורע אותך בחוב שאתה חייב לי ותירץ דמהא שמעינן דשטרי לאו בר גוביינא הוא דמילי דמזבני בפריטי ניכהו ואע"ג דמילי ניכהו מ"מ לאו בני גוביינא דבי דינא ניכהו ומשום הכי לא מצי אידך למימר ליה שקיל [שטרך] כנגד חובך דלאו בר גוביינא הוא וב"ד ג"כ אין יכולין להגבות מלוה שיש לו ללוה אצל אחרים בחוב שיש לו עליו מתורת גוביינא אלא דלכי מטי זימניה מוליאין מזה ונותנין לזה מדר' נתן ומש"ה תנן בפרק החובל (דף פט.) דאשה שחבלה באחרים פטורה ופרכינן התם דתזבין לכתובתה בטובת הנאה ותיתיב ליה ומפרקינן דכל לגבי בעל ודאי מחלה ואטרוחי בי דינא בכדי לא מטרחינן ואם איתא דשטרות בני גוביינא דבי דינא ניכהו יגבה ב"ד שעבוד כתובתה לנחבל ויזכה בו מדאורייתא ושוב אין לחוש למחילה כדברי הרי"ף במוכר שט"ח וחזר ומחלו וכמו שכתבתי בפרק הכותב אלא ודאי אין ב"ד יכולין לעשות גוביינא בשטרות: וקי"ל הלכתא כר"נ בדיני. יש שדחו לדר"נ מדתניא בפ' ארבעה אבות נזיקין (דף ז:) היו לו בינונית וזיבורית ניזקין ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ותניא אחריתא [דף ח.] ניזקין בבינונית בע"ח וכתובת אשה בזיבורית קשיין אהדדי ואסקה רבינא דכ"ע בשל עולם הן שמין והכא בדעולא קמיפלגי דאמר עולא דבר תורה בע"ח בזיבורית כו' ומה טעם אמרו בע"ח בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווין מר אית ליה דעולא ומר לית ליה דעולא ופירוש דהא דתניא ניזקין ובע"ח בבינונית אית ליה תקנתא דעולא אפי' בשאין לו אלא בינונית וזיבורית ומ"ד ניזקין בבינונית ובעל חוב כתובת אשה בזיבורית לית ליה תקנתא דעולא בהא אלא דוקא היכא דאית ליה עידית ובינונית וזיבורית ומ"מ מסקנת השמועה שם דבשל עולם הן שמין דלא כר"נ אבל הראב"ד ז"ל הקשה דמר אית ליה דעולא כו' לא משמע דאתקנתא קאי ועוד דכיון דקי"ל כר"נ בדיני יש לו לקיים שיהו דברי רבינא כמותו לפיכך כתב דה"ג דכ"ע בשלו הן שמין ובדעולא קא מיפלגי דמאן דאית ליה בע"ח בזיבורית אית ליה דעולא הלכך כיון דנעשית אללו בינונית כעידית מוקמינן ליה אדאורייתא דהא זיבורית נעשה בינונית אללו ומ"ד בע"ח בבינונית לית ליה דעולא אלא אית ליה דר' שמעון דאמר בריש פרק הניזקין [דף מט:] מפני מה אמרה תורה בע"ח בבינונית כלומר ולא בעידית מפני שגמלו חסד כדי שלא יראה אדם שדה נאה ודירה נאה לחבירו ויאמר אקפוץ ואלווו כדי שאגבנה בחובי הלכך אע"פ שזה נעשית לו הבינונית כעידית כיון שאין כאן חששא אקפוץ ואלווו שהרי עידית כזו מצויה הרבה לקנות מוקמינן לה אדיניה וגובה ממנה וקי"ל כעולא דרבא דהוא בתרא ס"ל כוותיה בפרק הניזקין (דף נ.) הלכך בע"ח בזיבורית אלו דבריו ז"ל ומן התימה על הרי"ף ז"ל שכתב שם דמ"ד ב"ח בבינונית אית ליה דעולא ומשמע דקי"ל הכי וא"כ בדרב ששת סייכא וכן הרמב"ם ז"ל פסק בפי"ט מהלכות מלוה ולוה דבע"ח בבינונית ובפכ"ה פסק כר"נ דזה גובה וזה גובה וצ"ע: **ונקטינן** מהך שמעתא דשנים שהוציאו שט"ח זה על זה דבאתרא דכתבי שטרא והדר יהבי זוזי אפילו הגיע זמן פרעון הראשון בשעת כתיבת חוב השני שטרות שניהם קיימין שזה היה פקח שלוה ממנו כדי שיוכל למשכנו אבל באתרא דיהבינן זוזי והדר כתבי שטרא ומטא זימניה דקמא הראשון בטל דמצי אמר אילו חייב הייתי לך היה לך ליפרע את שלך והיינו דמתמהי בגמרא אי דמטא זימניה מאי טעמייהו דרבנן וכמו שכתבתי למעלה ואע"ג דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית לא מצי א"ל לכך לויתי ממך כדי שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית וכמ"ש הרב בעל המאור דאי משום לגבות ממנו בינונית נתכוון הרי אף על פי שלא לוה ממנו היה גובה וליכא למימר נמי שלוה ממנו כדי להגבותו זיבורית שלו שאין לדך שילוה אדם כדי למכור זיבורית שלו ועוד שלא היה צריך ללוות ממנו אלא מאחר הלכך ביטל שני את הראשון ואם לא הגיע זמן פרעון החוב הראשון זה גובה וזה גובה ואפילו לוה ממנו ביומא דמשלם זימניה דס"ל לרבנן דעביד איניש דיזיף ליומיה ודוקא דאית ליה לחד עידית ולאידך זיבורית אבל עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזיבורית בכה"ג הפוכי מטרתא למה לי הלכך זה עומד בשלו וזה עומד בשלו ואפילו מת אחד מהם והניח יתומים לא אמרינן דיתמי מגבא גבי אגבויי לא מגבו עד שיגדילו אלא כיון דתפיס לא מפקינן מיניה והיכא דאית להו לתרווייהו קרקעות שוין דאמרינן זה עומד בשלו וזה עומד בשלו אם עמד אחד מהם ומכר חובו לוקח גובה החוב שטר חוב שלו מבע"ח שלו דהשתא ליכא למימר הפוכי מטרתא למה לי ואם אין לו נכסים לבע"ח שלו והגביהו זה קרקע ללוקח ומלוה שלו קודמת הדר גבי לה מיניה כדאמרי' ביתמי שאם גבו קרקע בחוב אביהם שבעל חוב חוזר וגובה אותה מהן ואי אגבי ליה מטלטלי מטלטלי לבע"ח לא משתעבדי אא"כ שעבד לו בשטר מטלטלי אגב מקרקעי דבכה"ג דינן של מטלטלין כקרקעות כדמוכח בפרק חזקת הבתים [דף מד:] בשמעתא דמכר לו פרה מכר לו טלית: **מתני'** שלש ארצות לנישואין ג' ארצות הן בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין נישואין שאם נשא אשה באחת מהם אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ אל ארץ: אין מוליאין. מזו לזו לא מעיר אל עיר ולא מכרך אל כרך. כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ומכל סביביו באים שם לסחורה וכל דבר מצוי בו: אבל לא מעיר לכרך. בגמרא מפרש טעמא: שנוה היפה בודק. את הגוף לפי שבא מנוה רע ומתוך כך חלאים באים עליו כדאמרינן בגמ' כדשמואל דאמר שמואל שינוי וסת תחלת חולי מעים אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפי"ג מהלכות אישות ולא מרע ליפה מפני שהיא צריכה להטפל ולבדוק עצמה בנוה היפה כדי שלא תהא [בעיניו] קלה וכעורה ולפי זה מאי דמייתי בגמ' כדשמואל איתו [אלא] לדמיון בלבד שפעמים יבא נזק מתוך

רש"י

שמאל לימין ושל ימין לשמאל: בשלו הן שמין. ולא הפוכי מטרתא היא דממ"נ איכא רווחא לבעל הזיבורית דאם חבריה קדים ברישא וגבי א"כ יהיה לו עידית בינונית וזיבורית וצריך ליתן לזה בינונית ואם איהו קדים וגבי' מן בינונית דחבריה אותו בינונית יהיה עידית שלו ומגבי לחבריה זיבורית: ומר סבר בשל עולם הם שמין. וכיון דבהדדי קאתי למיגבה יהבי ב"ד בינונית לבעל הזיבורית ברישא והדר גבי ליה מיניה הלכך הפוכי מטרתא היא **מתני'** ג' ארצות בארץ ישראל. חלוקות זו מזו לענין נשואי אשה שאם נשא אשה באחד מהן אינו יכול לכופה לצאת אחריו מארץ לארץ: אין מוציאין. מזו לזו לא מעיר לעיר ולא מכרך לכרך כרך גדול מעיר והוא מקום שווקים ורוכלין מסבבין ובאין שם לסחורה וכל דבר מצוי בו: אבל לא מכרך לעיר כו'. מפרש בגמ': שהנוה יפה בודק את הגוף לפי שבא מנוה רע ומתוך

רי"ף

שלו דכ"ע עידית ועידית בינונית ובינונית זיבורית וזבורית הפוכי מטראתא הוא כי פליגי דאית ליה לחד עידית ובינונית ואית ליה לחד זיבורית רב נחמן סבר בשלו הן שמין ורב ששת סבר בשל כל אדם הן שמין וקי"ל הלכתא א כרב נחמן בדיני: **מתני'** שליש ארצות לנישואין ב יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ולא מכרך לכרך אבל באותה הארץ מוציאין מכרך לכרך ומעיר לעיר אבל לא *מכרך לעיר ולא מעיר לכרך ומוציאין מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע רבן שמעון בן גמליאל אומר אף לא מנוה הרע לנוה היפה מפני שהנוה היפה ג בודק: **גמ'** בשלמא מכרך לעיר לא דבכרך שכיחי כל מילי ובעיר לא

המאור הגדול

לית לחד בינונית וכו' פי' ומחלוקת' אי אמרי' בשלו הן שמין או בשל עולם כדפרשינן לקמן עביד איניש דיזיף ליומיה ולמהר גבי האי דמטא זימניה ולכי מטי עשר שנין גבי נמי אידך ועשר שנין לאו דוקא דה"ה נמי בכה"ג בזה לחמש וזה לחמש ושנויין אליבא דרב ששת אבל אליבא דר"נ אע"פ שהגיע זמן פרעון הראשון קודם הלואת האחרון לא הפסיד המלוה הראשון לפי שיכול לומר לו לכך לויתי ממך שאגבה ממך בינונית ואגבה אותך זיבורית והרי הוא זריז ונשכר:

הדרן עלך פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

מלחמת ה'

ונשכר: אמר הכותב זאת הטענה כמה היא חלושה שהרי אע"פ שלא לוה ממנו היה גובה בינונית שלו ואם לוה כדי להגבותו זיבורית אין דרכן של בני אדם ללוות כדי למכור נכסיהן לא זיבורית ולא בינונית דאלת"ה מכר לו את השדה באתרא דיהבי זוזי והדר כתבין שטרא היאך יכול לומר לו היה לך לפרוע את שלך לימא ליה רלוני למכור לך אותו שדה זיבורית שהיה לי כשאפרע ממך במעות או כבינונית בשיש לו כונן ולא למשכנו עליו נתכוון ועוד שאף מאחר היה לו ללוות להגבותו זיבורית שלו כיון שאין לו עידית ועוד דלרב ששת נמי יכול לומר כשלויתי ממך לכך היתה כוונתי שאגבה בינונית ולמכור אותו בדמים מרובין קודם זמן פרעון הלואתך ואח"כ אגבה אותך זיבורים שלי ולמה יפסיד ועוד דא"ה לרב ששת נמי משכחת לה כגון דאית ליה לשני עידית ואית ליה לראשון זיבורית דאמר ליה לכך לויתי ממך כדי שאגבה ממך עידית מעתה שהרי הגיע זמני ואגבה אותך זיבורית שלי כשיגיע זמנך והרי זה זריז ונשכר וגובה עכשיו וגובה אותך זיבורית ולימא דטעמיה דאדמון דלאו דכיון דמשהתא יכול לגבות אותו עידית מעולם לא לוה כדי להגבותו זיבורית שאין אדם עשוי ללוות כדי למכור את שלו ומסתייה לאדמון בהאי טעמא ולמה ליה לר"נ לתרוצה בשלוה זה לעשר ולזה לחמש וליכא רווחא אלא משום אקדומי פרעונא אלא ש"מ שאין טענה זו כלום ושנויין אליבא דרב ששת הוא ודאי דלר"נ סיפא דמתני' כרישא דאוקימנא באתרא דכתבין שטר והדר יהבינן זוזי וכין הגיע זמן בין לא הגיע זמן יכול הראשון לומר לכך לויתי ממנו שאוכל למשכנו באותה הלואה שלויתי ממנו ומ"מ זה גובה וזה גובה הואיל ולפס הלוהה קבל דומיה דמכר לו את השדה שמכירתו קיימת אע"פ שאותה מכירה היתה כדי למשכנו עלה הואיל ולא מסר מודעא וא"ת א"כ לרב ששת נמי לוקמה הכי בדמטא זמניה ובאתרא דכתבין שטרא והדר יהבינן זוזי וזה לחמש וזה לעשר וזה א"כ מאי קמ"ל היינו רישא אבל לר"נ קמ"ל בשלו הן שמין ולפיכך הסמיט רבינו הגדול ז"ל הך אוקימתא דרב ששת וכתבה למתני' שמא דאתוקמה כי ריש"א באתרא דכתבין שטרא והדר יהבינן זוזי ובאתרא דיהבינן זוזי והדר כתבי שטרא ומטא זמניה כ"ע ל"פ דיכול לומר לו היה לך לפרוע את שלך וכיון שכתבה להא מלתא דרישא הו לא איצטריך למכתבה בסיפא אבל לוה מיניה ביומא דמשלם זמניה צריך תלמוד לפי שלא כתבו רבינו הגדול ז"ל משום דאליבא דרב ששת איתמר: הדרן עלך פרק שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

שלטי הגבורים

המעות או אינו יכול לומר היה לך ליפרע מחובך כדפרישית אלא כל אחד ואחד גובה חובו:
א כתב הטור ואם מת א' מהם והניח יתומים קטנים ולא הניח קרקע מדינא דגמ' היתומים גובין מטלטלין והוא יפסיד ואם הוא פיקח יגבה אותם קרקע וחוזר וגובה אותו מהם ועכשיו שתקנו הגאונים שגובין ממטלטלי דיתמי כל א' עומד בשלו אפי' לא הניח להם אביהם כלום שאם יגבו מזה אפי' מעות חוזר וגובה אותה מהם וכתב הרמב"ן אפי' היתומים קטנים אין אומרים שהם יגבו מיד ולא יגבה מהם עד שיגדלו כיון שתפס מחיי אביהם. שנים שיש לכל אחד מהם שטר במנה על חבירו והם שוין בנכסיהן דדינא הוא שיעמוד כל א' בשלו ומכר אחד מהם חובו לאחר והלוקח בא לתובעו וטוען הלוה כיון שכל א' וא' עומד בשלו הוי השטר כמו פרוע וכשם שהוא לא היה יכול להוציא ממנו כך אתה שבאת מכחו לא תוציא ממני כלום כתב הרמב"ן שאין שומעין לו שאין השטרות בחזקת פרועין אלא שאין ב"ד נזקקין לכן משום אפוכי מטרתא תדע שהם את"כ קנה זה עידית ובינונית ואין לשני אלא זיבורית כל א' גובה חובו אע"פ שבשעת הלואה היו שניהם שוין בנכסיהן אלא כך הוא הדין הלוקח גובה מן הלוה וחוזר הלוה וגובה מן המוכר מבני חורין ואם אין לגובה נכסים אם גבה הלוקח קרקע מזה חוזר וגובה ממנו שהרי הוא משועבד לו לחובו ואם גבה ממנו מטלטלין רואין אם שעבד לו מטלטלין אגב מקרקעי שקנה ושיקנה חוזר וגובה אותו ממנו ואם לאו אינו טורף ממנו כלום:
ב כתב הטור וגם זה דה"ה בכל ארץ וארץ כיולא בזה לפי מה שהיא חלוקה בגבולותיה וכתב הר"ם מרוטנבורק אם הוא מיהודה וקדשה בגליל אם לא נשאה בגליל אלא בעבר הירדן צריכה לילך אחריו ליהודה שהיא מקומו בשעה שקדשה וגובה אשה ביהודה והוא מיהודה שאינו יכול לה ליאה משם לגליל גם בזה כ' הר"ם מרוטנבורק שאינו יכול להוציאה מארצו הארץ אפי' להביאה לארצה כגון אם הוא מיהודה ונשאה שם אינו יכול להוציאה משם ולהביאה לגליל אפי' היתה מגליל:
לשון ריא"ז
וכן כל שאר הארצות שהן כעין יהודה דנין אותו כמותן ואם היה בן גליל שנשא אשה ביהודה מוליכה למקומו כמו שמבואר בתוספתא ואם נשאה ביניהם הכל לפי התנאי אף במקום שרשאי להוציאה מוציא מנוה הרע לנוה היפה אבל לא מנוה היפה לנוה הרע כמב"ם:
ג פי' סמ"ג שנוה היפה בודק מפני שהיא צריכה להטפל ולבדוק עצמה בנוה היפה כדי שלא תהא קלה בעיניו וכעורה ורש"י פי' בודק את הגוף ששינוי וסת תחלת חולי מעים וכן פי' בערוך:

מתוך שינוי לטובה: גמ' ישיבת כרכים קשה. שהכל מתיישבין שם ודוחקין ומקרבין הבתים זו לזו ואין שם אויר אבל בעיר יש בהם גנות ופרדסים סמוכין לבתים ואוירן יפה: שנאמר ויברכו (את) העם לכל האנשים המתנדבים משמע שהיתה ישיבתה קשה להם מדקאמר המתנדבים ולפיכך ברכום: אבל בן יהודה כו' שעל מנת כן נשאה. ומסיים בה בתוספתא אי אמר אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת. כלומר אע"פ שעומד עכשיו בגליל: ובגליל אין כופין אותה לצאת. כלומר אע"פ שהוא מיהודה ויכול להוציאה מכרך שבגליל לעיר שביהודה אם היה מושבו ביהודה בעיר לא כל הימנו שיאמר לה כיון שאני יכול להוציאך מכרך של גליל לעיר שביהודה כ"ש שאני יכול לספק להוציאך מכרך שבגליל לעיר שבגליל דליתא אלא למה שנתרצית בלבד נתרצית. ובכל מקום שהוא יכול להוציאה אם אינה רוצה לצאת תצא שלא בכתובה ומשמע דאפי' תוספת אין לה דלא כתב לה אלא אדעתא למיקם קמיה בכל מקום שהדין נותן שתלך אחריו: מתני' הכל מעלין. את כל ב"ב אדם כופה לעלות ולישב עמו בירושלים: אחד האנשים וא' הנשים. אף האשה כופה את בעלה לעלות ולדור שם ואם לאו יוציא ויתן כתובה כדקתני בברייתא בגמ' בהדיא: נשא אשה בא"י כו'. מעות קפוטקיא גדולות ושקולות יותר משל ארץ ישראל: גמ' לאיתויי עבדים. אם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחך כך פרש"י ז"ל וכתב עליו הראב"ד אע"פ שהדין אמת אין לשון עבדים סתם בתלמוד עבד עברי אלא עבד כנעני והכי פירושא לאיתויי עבדים כנענים שכופה את רבו להעלותו עמו לפי שהוא חייב במצות כנשים והם מצווים ג"כ ביישוב הארץ ולא נהירא דהא אין הכל מוציאין אמרינן דאתי לאיתויי עבד כנעני שברח מחו"ל לארץ שאין מוציאין אותו כדדרשי' בפ' השולח (דף מה.) מלא תסגיר עבד אל אדוניו ואם איתא דהכל מעלין מרבה עבד כנעני אין הכל מוציאין ל"ל השתא הוא כופה את רבו להעלותו נ"ל שאין מוציאין אותו אלא ודאי רישא בעבד עברי וסיפא בעבד כנעני כפרש"י ז"ל: הוא אומר לעלות. מחו"ל לארץ וכן משאר גבולין לירושלים: לצאת. מירושלים לגבולים או מארץ לחו"ל: ואם לאו תצא בלא כתובה. וה"ה לתוספת וי"א דאפי' נדוניא לית לה ומיהו מה שהוא קיים ממנה משמע דאית לה דלא גרעא מזינתה דאמרי' [דף קא:] דלא הפסידה בלאותיה קיימים: מקולי כתובה שאנו כאן. כאן הקלו בכתובה וזו אחת מקולי כתובה: קסבר כתובה דאורייתא. הלכך בתר שיעבודא אזלינן כדין כל שטרי חוב ואי תימא לרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא היכי מודה ברישא דנשא אשה בא"י נותן לה מעות א"י והא איהו מהיכא גמר מדכתיב כמוהר הבתולות דמכאן סמכו חכמים כתובת אשה מן התורה כדקתני בפ"ק דמכילתין [דף י.] וכסף דאונס ומפתה מאתים של צורי היא ואי הכי רישא נמי הוה ליה לאפלוגי דאינו נותן לה ממעות א"י אלא מאתים של צורי וכי תימא היינו טעמא משום דהוי כאילו התנה עמה בפירוש שלא יתן לה אלא ממעות א"י אכתי לא סגיא דהא אית ליה לרשב"ג דמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כדאי' לעיל בפ' הכותב [דף פג.] וי"ל דמאי דרשב"ג יליף מכמוהר הבתולות היינו לומר שיש מוהר לאשה מן התורה ואיזה מוהר שיסכימו בו בין שניהם משתעבד לה מה"ת ולפיכך אזל שעבודו במקום הנשואין אבל לא שיהא כך המוהר כסף של אונס ומפתה אלא כסף שיסכימו בו וחכמים השוו מדותיהם למאתים והכי תניא בתוספתא [פרק בתרא] רשב"ג אומר כתובת אשה ובע"ח במקום הנישואין אלמא דלא מאתים דצורי קאמר מדקתני סתמא במקום הנישואין: ולענין הלכה קי"ל כרבנן דכתובת אשה מדבריהם וכמ"ש הרי"ף בסמוך דסוגיין דכולי תלמודא הכי דאמרינן הכי בדוכתא טובא מקולי כתובה שאנו כאן ואמרי' נמי [ביבמות דף פט.] מ"ט תקנו רבנן כתובה ועוד דיחיד ורבים הלכה כרבים ואע"ג דא"ר יוחנן [ב"ק דף סט. וב"ב דף קעד. וש"נ] כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו לא סמכינן אההוא כללא דאמוראי נינהו אליבא דר"י כדאיתא בדוכתי טובא וכ"כ הרי"ף ז"ל בפ' גט פשוט [סי' תתקמז] דהדין כללא לאו דוקא הוא דלא אמרי' הלכה כרשב"ג אלא עד דאיכא טעמא הלכך הני דכתבי כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא טעותא הוא דמדאורייתא לא חזו לה מידי אלא מדרבנן הלכך אינה גובה כלום מכח הכתובה אלא מתקנת חכמים גובה ר' של מדינה במקום שאין כותבין והיכא שכתב לה ר' של מטבע סתם גובה כמטבע היוצא ממקום הכתובה ובלבד שלא יפחות מקיצתן של חכמים דהיינו ר' של מדינה ועכשיו שנהגו לכתוב בכתובות דינרין גדולים של כסף צרוף שמונה זוזים לכל דינר ודינר וכתב הרמב"ן ז"ל שהדינרין הגדולים הם דינרי צורי שיש בכל דינר ודינר שמונה דינרי מדינה כדאמרי' בפ"ק דקדושין (דף יא:) דקרו אינשי לפלגא דזוזי דצורי הוא סלע מדינה ונמצא מטבע מדינה שמינית שבצורי שהרי יש בכל סלע צורי ד' זוזים ומצא הרב ז"ל ששמונה גרעינין של חרוב עושין אוריי"ק לפי משקל הארץ הזאת ואמרו הגאונים ז"ל שהפרוטה משקל חצי שעורה ובגרעיני של חרוב הנקרא גרה יש בו משקל ארבעה שעורות ונמצא דלפום מה דקי"ל דקצ"ב פרוטות בדינר כלומר בדינר של צורי שיש בדינרי צורי ג' אורייק"ן ונמצא במאתים של מדינה שהם כ"ה דינרי צורי ע"ה אורייק"ן שהם ד' אוקיות וחצי אוקיא וג' אורייק"ן של כסף צרוף לפי משקל הארץ הזאת: כתוב בו סתם. כלומר שכתוב סלעים דינרין או פונדיון ולא כתב באיזה מקום: הוציאו בבבל מגביהו ממעות בבל. משמע לי דהיינו טעמא דכיון שלא פירש מקום מסתמא נשתעבד הלוה לפרוע במטבע של מקום גובייאנה אם לפחות אם להוסיף אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י"ז מהלכות מלוה ולוה שאם טען הלוה שהמעות שאני חייב לך מכסף שהוא פחות מזה המטבע ישבע המלוה ויטול ולפי זה משמע דהיינו טעמא דמסתמא אמרי' דבמקום גובייאנה היה דר מתחלה ולפיכך כל שאינו יכול להתברר אם טוען הלוה שאותו כסף היה פחות ישבע המלוה ולפי זה אם הביא ראיה המלוה או הלוה שהיו דרים בשעת הלואה במקום אחר נוטל כמקום הלואה ואין כל זה במשמע וכתב ז"ל שם מכאן אתה למד שטר שאין בו שם מקום שנכתב בו כשר לכל דבר והוא הדין לשטר שאין בו זמן כלל שהוא כשר אע"פ *שעדות זה אי אתה יכול להזימה: כתוב כסף סתם. מאה כסף ולא פירש אם סלעים אם דינרין או איסרין: מה שירצה לוה מגביהו. כל מטבע שהוא של כסף ואפילו איסרין: אמר רב משרשיא ארישא. דבכתובה אינו חייב לפרוע אלא במטבע שהיא יותר קל אם של מקום הכתובה או של מקום הגוביינא כדתנן במתניתין:

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

נר מצוה — תורה אור — רש"י

לא שכיחי אבל מעיר לכרך מאי טעמא לא מפני שישיבת כרכין קשה דא"ר יוסי בר' חנינא מנין שישיבת כרכין קשה שנאמר °ויברכו (את) העם לכל האנשים המתנדבים לשבת בירושלים: °תוספתא ג' ארצות לנישואין יהודה ועבר הירדן והגליל בד"א בזמן שהיה בן יהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל אבל בן יהודה שאירס אשה בגליל כופין אותה לצאת שע"מ כן נשאה מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבי' לעיר שרובה ישראל ולא מעיר שרובה ישראל לעיר שרובה עובדי כוכבים: מתני' הכל מעלין לא"י ואין הכל מוציאין הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד אנשים ואחד נשים (נסחא אחרת ואחד עבדים) נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות א"י נשא אשה בארץ ישראל וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות ארץ ישראל נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י רשבג"א ממעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות קפוטקיא: גמ' הכל מעלין לא"י לאיתויי מאי לאיתויי עבדים ולמאן דתני עבדים לאתויי מאי לאתויי מנוה היפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי מאי לאיתויי עבד שברח מחו"ל לארץ הכל מעלין לירושלים לאיתויי מאי לאיתויי מנוה היפה לנוה הרע ואין הכל מוציאין לאיתויי אפילו מנוה הרע לנוה היפה ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא שלא בכתובה א היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא שלא בכתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה: תג נשא אשה בא"י הא גופה קשיא אמרת נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלינן והדר תני נשא אשה ב בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גובינא אזלינן א"ר אבא מקולי כתובה שאנו כאן רשבג"א נותן לה ממעות קפוטקיא קסבר ג כתובה דאורייתא תג ת"ר ד המוציא שט"ח על חברו כתוב בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בא"י מגבהו ממעות א"י °כתוב ד סתם הוציאו [ד' קלג ע"א] בבבל מגביהו ממעות בבל הוציאו בא"י מגביהו ממעות א"י כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגביהו משא"כ בכתובה אהייא א"ר משרשיא ארישא תד ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא קמ"ל דרבנן וכן הלכתא:

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

ומתוך כך חלאים באים עליו: גמ' ישיבת כרכים קשה. לפי שהכל מתיישבים שם ודוחקין ומקריבין הבתים זה לזה ואין שם אויר אבל בעיר יש גנות ופרדסים סמוכים לבתים ואוירו יפה: מתני' הכל מעלין. את כל ב"ב אדם כופה לעלות ולישב עמו בירושלים: אחד האנשים ואחד הנשים. שאף האשה כופה את בעלה לעלות לא"י: ואחד עבדים. ואם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו בע"כ: מעות א"י. אינן גדולות ושקולות כל כך כמו מעות קפוטקיא: גמ' לאתויי עבדים. כדפירשתי במתני': לאתויי מנוה היפה. דאפי' מנוה היפה לנוה הרע מעלין מחו"ל לא"י או משאר גבולי א"י לירושלים: מקולי כתובה שנו כאן. כלומר זה אחת מקולי כתובה: קסבר כתובה דאורייתא. הלכך בתר שיעבודא אזלינן כדין כל שטרי חוב: כתוב כסף סתם. מאה כסף ולא פירש אם סלעים אם דינרין או פונדיונים: מה שירצה הלוה מגביהו. אפילו איסרים:

הדרן עלך שני דייני גזירות וסליקא לה מסכת כתובות

א ירושלמי הוא רוצה לעלות והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות היא רוצה לעלות והוא אינו רוצה אין כופין אותו לעלות וכתב ה"ר מאיר דירושלמי איירי בזמן הזה ומתניתא דקתני דכופין אותה לעלות איירי בזמן הבית ואין תירוץ זה מספיק דאי איירי בזמן הזה למה כופין אותה אלא נראה שאין חילוק בין בזמן הזה לזמן הבית כשהאמת דמתניתא. כתב ר"ת מי שהוא מיהודה והביא אשה מגליל ליהודה ונשאה שם אין כופין אותו לצאת ממקומו אחריה אבל אם הלך הוא לגליל ונשאה שם אז כופין אותו לעמוד שם עמה ואם האיש והאשה ממקום אחד ביהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפי' מעיר לכרך ומכרך לעיר ואם האיש מעיר והאשה מכרך לי' איפכא ובניסם מיהודה ונשאה בעירו אין האשה יכולה לכופו להניח מקומו כיון שאין המקומות שוים והוא נשאה בעירו וכ"ש שאין האיש יכול לכופה להניח מקומה כיון שאין שני המקומות שוין ונשאה בעירה אבל אם מקומותיהם שוים שתיהם כרכים או עיירות כופין לאיש לעזוב את מקומו אע"פ שנשאה במקומו: שאלה להרא"ש ראובן שטוען כי קודם הנישואין התנה עם אשתו שישאנה במקומה על תנאי שאחר הנשואין תבא אליו לדור במקומו והיא מודה בזה התנאי אלא שאומרת אח"כ כשנישאת כתב בכתובה שלא יוציאנה ממדינה זו למדינה זו ובטל התנאי הראשון ואינה רוצה לצאת ממקומה תשובה לא נמחל תנאי הראשון בזה כי הכתובה נכתבה כמו שרגילין לכתוב בכל הכתובות ולא כוון לעקור תנאי שהתנה בפירוש ועוד שהוצרכה לתנאי הכתובה שכתב שלא יוציאנה ממקומה דהיינו מדינה שקבלה לדור בה ואדעתא דהכי כיסת לו שתדור שמה ולא יוכל להוציאה משם נמצא תנאי הכתובה אינו עוקר תנאי הראשון כלל ואם אינה רוצה לדור עמו במקומו אינו חייב במזונותיה:

ב בסמ"ג כתב נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות קפוטקיא כרבינו כתב הטור ואם מעות מקום הגירושין טובים משל מקום הנשואין נותן לה ממעות מקום הנשואין אע"פ שבשאר חוב נותן לעולם ממעות של המקום שנשתעבד בו בכתובה הקילו ור"ת כתב שגם כתובה נגבית לעולם לפי המקום שנשתעבד בו אבל רבינו ומיי' וכל הגאונים כתבו כסברא ראשונה כתב מיי' בד"א כשהיה כתוב בכתובה מעות סתם אבל אם פירשה בה מטבע ידוע בין בעיקר בין בתוספת הרי הוא כדין המלוה לחבירו מטבע ידוע שיפרע לו מה שהלוהו:

ג וסמ"ג כתב דכתובת בתולה היא דאורייתא והאריך בראיות לבאר זה וכ"כ התוס' ומיי' כתב כרבינו וכן כל הגאונים: והרא"ש כתב ודאי כתובה דרבנן אלא שתקנו חכמים ג' סלעים של צורי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה והסמכו אקרא כמוהר הבתולות ומ"מ יש מקומות שנוהגים לכתוב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא תגבה אלא ג' סלעין דרבנן והכותב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי לא הפסיד: ד מכאן אתה למד שטר שאין כתוב בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבר וה"ה לשטר שאין כתוב בו זמן כלל שהוא כשר ואע"פ שעדות א' אי אתה יכול להזימו אין לחוש בדיני ממונות מיי' פרק י"ז מהל' מלוה:

א מיי' פט"ו מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע סי' ע"ה:
ב מיי' פט"ז מהל' מלוה ולוה סמג עשין צד טור ח"מ סי' עד:
ג מיי' פרק יו מהל' אישות סמג עשין מח טוש"ע סי' סו:
[ד' קלב ע"ב]

עי' בר"ן סוף פ"ב דגיטין סי' רי"א ד"ה דכיון כו' ועי' ש"ך חו"מ סי' ל"ט ס"ק ע"ז (ג"א)

ספר מרדכי ממסכת כתובות

לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחדושי דינים רבים:

עם הגהות הרמ"א ז"ל. והן מסוגרות בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*). גם הצגנו הדפין מהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי:

בתולה נשאת ליום *רביעי **קכט** וא"ת והכנסה ליל חמישי ויש לומר דאין רגילות לעשות נישואין בלילה ותימה אמאי לא מפרש במתני' טעמא דאלמנה כמו שמפרש טעמא דבתולה וי"ל דבתולה טעמא דאורייתא אבל אלמנה אינה אלא משום ברכת אדם כדלקמן* ולא חש לפרש מיהו עתה כונסים ביום ו' כדאמרי' לקמן [*דף ג] במקום שבתי דינין קבועים בכל יום אשה נשאת בכל יום ואע"ג דאין דנין בע"ש מ"מ נהגו ליטא אשה בע"ש שאין לנו בתי דינין קבועין ע"כ יש להושיב ג' ודיינים לפניהם ועוד משום תקנת עניים נהגו כן ובפרק נערה גרסי' א"נ מסר לה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים ודלא כמיימון בסוף פרק עשירי דאישות: [דף ב ע"א] לפיכך חלה הוא כו' פרק החולץ תניא יבמה ג' חדשים הראשונים ניזונית משל בעל עמד בדין וברח ניזונית משל יבם ופרש"י אבל חלה לא ואין נראה דבירושלמי קאמר ברח והוא הדין לחלה ותימה מ"ש התם (*חלה הניזונית) [*דחלה ניזונית] והכא לא ויש לומר דהכא מיירי דחלה (*קודם או ביום) [*לפני] הגעת הזמן ולכך אנוס הוא לכונסה ולא נתחייב במזונותיה *[*אבל אם משהגיע זמן היה בריא ואינו רוצה לכונסה ונתחייב במזונותיה כי נמי חלה אמרי' מעלה לה מזונות] אבל התם מיירי כשעמד בדין וברח ואמרו לו כנוס או פטור ולא רצה לכונסה מיד לכך כי ברח נמי מחמת אונס או חלה ניזונית משל יבם עיין פ' החולץ: [דף ד ע"א] ובועל בעילת מצוה [*ופירש] עי' פ' ואלו מגלחין: [דף ז ע"א] והא לא (כתב) [*כתיבה] כתובה קל א"ל אתפסוה מטלטלין (*כדי כתובתה) פי' שיעור כתובתה ומכאן סמך ריב"א דשטר כתובה ראיה בעלמא הוא ואי אירכסא כתובתה אינה אסירה לו *דהא איכא עידי קנין והא דאמרינן אסור לאדם וכו' היינו היכא דליכא עידי קנין ולא הקנה לה כתובה ומ"ה בכתב דוקא יום אחד או ליגיים עד שיכתבו לה *ולא התירו [ע"י הפיסת מטלטלים] אלא בשעת הדחק כדתניא לקמן לא יאמר לאשתו הרי כתובתיך מונחת לך על השולחן: (א) ר' יהודה אומר אף בבית האירוסין מברך אותם ביהודה **קלא** ופירש רבינו אפרים מגנצ"א דלא פליג תנא קמא אדרבי יהודה אלא תנא קמא לא איירי מיהודה ומודה תנא קמא דכל היכא דאיכא למיחש לייחוד מברכין (*וכי תימא) [*וכתב ראב"ן] דכן הוא המנהג דארום וארוסתו השוכן ביחד בבית אחד מברכין עליהם ז' ברכות פן יהיי חדו ומן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת קידושין אלא נהגו בשעת נישואין משום דמסיימין בה והתיר לנו את הנשואות ושנינו אהא דתניא העושה סוכה לעצמו מברך ט' רב כהנא מסדר לכולהו הכסא (*דקדושין) [*דקידושא] מחיבור הר"ר אפרים עפ"נ דאישות: מעיקרא מאימת מכי רמו שערי באסינתי רבינו *פנחס בן חפני פסק בסעודת אירוסין אפילו בירכו ברכת אירוסין אין מברכין שהשמחה במעונו וכן דעת רשב"ט [*הכי אמר רב שר שלום גאון מקום שאין בקי לברך ברכת אירוסין או נשואין אלא החתן בלבד מברך לעצמו אבל אם יש אחר לברך אל יברך החתן משום דמיחזי כיוהרא. כן מצא רש"י בתשובת הגאונים מ"ה גי' מ"י]: ושאני רב פפא דהוה טריח ליה פירוש שהכין לנשואין [*איני והא רב כפא בריך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה טרח ליה פי' כו'. לשון מ"י] [*וכן אף דרבינא נמי שהכל היה מוכן לנשואין. [אח"כ מצאתי מוגה במרדכי של מהר"ר יוזפא סג"ל ז"ל מורנקפורט] [וכ"ה סנ"ח] הלכך לא פרכינן עלה וכן פסק ה"ר שמריה ורבי אפרים בר' יצחק וכן נראה לראבי"ה אבל *יב"ק מספירא פליג ואמר דלא גרע משבוע הבן דלולי צערא דאיכא לינוקא היו מברכין שהשמחה במעונו ועובדא דרב פפא ורבינא בשעת שידוכין הוה *ולא עת אירוסין [*ולכך חלה טעמא דטריח ליה ולא עת אירוסין. מ"י] ויש לדחות דדוקא שבוע הבן דכתיב שם אנכי על אמרתיך הלכך אי לאו לצערא דינוקא הוי מברכין: [דף ז ע"ב] וביהודה שנו מפני שמתייחד עמה דקדק ר' יחיאל *מפרי"ס דאסור לאדם להתייחד עם ארוסתו בלא ברכה [*וביהודה היו שוכין סברכה] : **קלב** ואסר לנו האירוסות הכי פי' חכמים שגזרו על יחוד של פנויה גזרו' על יחוד של ארוסות: מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין משום דזימנין מקדש בשעת ברכת הנשואין ואז הכנסת חופה קודמת לקידושין כי הכנסת החופה היא שמוסרה בשחרית לחתן קודם הברכה ומה שאין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו לקדש האשה משום דאין עשייתה גמר מצותה כדאיתא פרק התכלת ובשעת נשואין נמי אין מברכין [*על הנשואין] דשמא הוי ברכה לבטלה דשמא לא יזכו להבנות יחד וברכת נשואין לחוד וברכת אירוסין לחוד לכך מברכין ב' פעמים בפ"ה ויש שנוהגין להפסיק (א) ביניהם ולקרות הכתובה כך כתב בתשובת רש"י וברכת על הגפן מברך על שניהם לאחריהן [*דהוי הפסקן] כך נראה לראבי"ה: **קלג** והוא שבאו פנים חדשות אומר ר"ת פנים חדשות קרוי אם השוב שהוא כבוד החתן ודרך להרבות בשבילו אבל אינים אחרינא לא ובשבת אע"ג דליכא פנים חדשות מברכין ז' ברכות כדאמרינן במדרש כיון שנכנס שבת אמר אדם הראשון פנים חדשות באו לכאן ואמר שירה מזמור שיר ליום השבת ואומר ה"ר שמואל שאין לברך עכשיו ז' ברכות אלא בשבת [*ר"ל אע"פ שמתחילין ז' ימי המשתה קודם לכן] כדאיתא בתלמוד דלמא לא איסתייעא מילתא והדרי בהו גם עכשיו אין נשואין בלא קטטה ודלמא הדרי בהו קודם הברכה שמברכין ביום ו' [בכניסת החופה]. פירש המיימון פנים חדשות הם אותם שלא שמעו ברכת נשואין בעת נשואין: [דף ט ע"א] באשת כהן תימה אשת כהן נמי איכא ספק ספיקא ספק תחתיו כו' ואת"ל תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש וי"ל דמוכת עץ לא שכיחא והכי משמע בירושלמי ברים פ"ב: פחות מג' שנים ואת"ה אפילו ליכא אלא חדא ספיקא הוה לן לאוקמי אחזקה (*דבאונס) [*ובאונס] הוה וי"ל בירושלמי מפרש אונס יש לו קול: ור"א אומר הוא נאמן לשוייה' חתיכה דאיסורא [אבל לא להפסידה כתובתה] **קלד** וקי"ל אין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קנוי וסתירה או עד שירא כדרך המנאפים אבל ראה שנתייחדה עם עובד כוכבים קי"ל אין אוסרין על היחוד ואפילו (*ירא) [*ראה] כדרך המנאפים אין נאמן להפסידה כתובתה (*ע"ס פ"ק דיבמות) [*עיין סוף פ"ב דאישות מ"י. במ"א כתב פ"ב דיבמות]: **קלה** האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסידה כתובתה תימה דשמואל [*גופיה] פסק (*כרשב"ג) [*כר"ג] דהיא נאמנת י"ל דהתם משום ברי ושמא אבל הכא אינה אומרת נאנסתי אלא אומרת לא מצאת פתח פתוח וא"ת נאמינה ע"י מגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי וי"ל דלא אמרי' מגו במקום חזקה דאין אדם טורח כו' ובפ"ק דב"ב איבעיא ולא איפשיטא ואמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה* ולא טענינן לה אלא בהרשת כדמוכח לקמן בפרק אלו נערות עיין פי"א דאישות: [*חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה] כתב האלפסי בשם רב האיי גאון דדוקא במנה ומאתים ולא בתוספת ורשב"ם הגיה על דבריו מכה ק"ו ומה דתקיני [*רבנן] אמרי' חזקה מה דיהיב' לא כ"ש [*דהא משום חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מהימנינן ליה דודאי פתח פתוח מצא וכמו שהטעתו דמי אף כך אני מפרש חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה לאלתר דכיון דמתוך חופתו מיד טוען כך הטענה אהו דאכתי בזמן מועט לא נתטין למצוא עלילות] עכ"ל ולר"י נראה דאין לחלק בטענת פתח פתוח בין לאלתר בין לזמן מרובה אלא כמו שמפורש ביבמות פרק בית שמאי דתניא טענת בתולים כל ל' יום ט' לשון ר"י: [דף י ע"א] חכמים תקנו להם לבנות ישראל כו' **קלו** האלפסי פסק כרב נחמן וכן פירש ר"ת דס"ל הכי כתובה לאו דאורייתא והכי פסק האלפסי בסוף מכילתין ור"ת פסק כרשב"ג דאמר כתובה מדאורייתא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו והא כדאמרו חכמים תקינו להם לבנות ישראל כו' בכתובת אלמנה מיירי ואע"ג דאמרי' בסוף פ' בתרא לאפוקי מדרשב"ג אפ"ה הלכה כמותו וכה"ג אשכחן לאפוקי מדר' יהודה [*ר"ה דף ט] דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן ואפ"ה הלכה כמותו ובפרק אלו נערות קסבר ר"ע כתובת אשה דאורייתא דהיינו גזרה שוה מה להלן שקלים אף כאן שקלים והלכה כר"ע מחבירו וכל מה ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ונפקא מינה מפסק זה שאין אדם נאמן עכשיו להפסיד את אשתו כתובתה לא בטענת פתח פתוח ולא בטענת דמים. (*אמר) [*דאמר] שמואל חכמים תקנו (*לכתובה) כו' משמע הא אי הוה דאורייתא לא הימניתו מיהא פרק אלו נערות מסיק סתמא דתלמודא רבנן סברי טעמא מאי תקינו רבנן וכו' משמע דכתובה דרבנן ובפרק האשה שנפלו מסיק לה (*רב נחמן) לא אשכחנא תנא דמחמיר הרי חומרי בכתובה כו' ופרש"י משום שהיא מדברי סופרים כן משמע בירושלמי עיין במיי' בפ"י דאישות ובפי"ב א] ע"פ האשה רבה: [דף יב ע"א] ב"ד של כהנים היו נוהגין לכתוב כו' תימה דהכא משמע דוקא משפחות המיוחסות וכהנים ולקמן תנן אם רצה להוסיף יוסיף אפילו ק' מנה משמע בכל אדם י"ל דהתם כשכותב תחלה מנה מאתים ואח"כ תוספת אבל הכא היו כותבים ביחד ד' מאות דחזו ליכי פי' ר"ת: [*איתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע ר"ה ורב יהודה אמרי חייב ברי ושמא ברי עדיף ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא בחזקת מריה] **קלז** ברי ושמא ברי עדיף תימה דבשור שנגח אמרי' אפילו ניזק אומר ברי כו' לא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף וי"ל דשאני התם דהשור במה לא היה רמאות כלל דלא היה יכול לידע אבל הכא נוטה לרמאות קלא דים לו לדעת אם הלוהו או הפקיד ורא"ם [*מ"י ור"ס] פי' דג' עניני איני יודע הם היכא שהוא לגמרי בלא רמאות לר"ה פטור כדמוכח פ' שור שנגח הפרה גבי ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא והיכא שהוא קצת רמאות כגון הכא מנה לי בידך בהא פליגי וקי"ל כרב נחמן בדיני (ממונות) ופטור ופרש"י דחייב לעשות שבועת היסת והיכא שהוא נוטה ומוכח לרמאות לר"ה חייב וראיה מפרק השואל [*דף נו] דמסיק אמתני' דזה אומר שאולה מתה כו' ואמר בגמרא לימא תהוי תיובתא דרב נחמן ואבבא אחריתי בסיפא דהסיא לא מס' קן הכי דקתני היו לו ב' עבדים אחד גדול ואחד קטן וכן ב' שדות הלוקח אומר גדול לקחתי והלה אומר איני יודע זכה בגדול ולפי הך סברא הוי מצי לאוקי *נמי לרב הונא הנה דאמרי אפילו לר' יהושע דע"כ לא קאמר ר"י אלא בשמא שהוא בלא רמאות כו' אלא כיון דהלכה (*כרשב"ג) [*כר"נ] לא חש התלמוד לדקדק אליבא דר"י **קלח** והא דפסקינן כרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור (*משבועה) [*ובשבועה] ה"מ כגון שאמר איני יודע שנתחייבתי לך מעולם אבל אם אמר ודאי נתחייבתי לך אבל איני יודע אם פרעתי לך חייב כדמשמע ס"פ הגוזל בתרא ובר"פ כל הנשבעין [*כתב מ"י] דנוטל התובע בלא שבועה *ובשטר י"ב כתב אם חזר וטען נזכרתי בעצמי שהחזרתי לך נאמן בשבועה ובלבד שלא יהא לתובע עדות בקנין או כתוב בשטר עכ"ל ונראה מדבריו **קלט** דעדות בקנין כשטר חשוב ולא מצי למימר פרעתי וכן נראה בשער י' ובשער ה' ב' פעמים וטעמא משום דסתם קנין לכתיבה עומד אף בסלוקה וראבי"ה רפיא בידיה בסוף שבועות וא"ת ה"כ מה הקשה התנא' לרב נחמן בפרק השואל והא מתני' דפרק השואל מודה שקיבל ממנו בגיס ואין יודע אם החזיר השאילה וי"ל כל זמן שהן קיימות הרי הן ברשות בעלים כל היכא דאיתניהו ולא דמי למתני' דפרק הגוזל דמלוה להוצאה נתנה *אבל בשטר י"ב דאלפס פסק קמ דאם ירצה להשביע [*את התובע שבועה] כעין דאורייתא עושה: פסק רב אלפס בשער י"ב אם אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע מה אתה אומר ובאו עדים כמו שאמר התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי ופרעתי לא הוחזק כפרן בזה וישבע ולא נשלם ואם בא לצאת ידי שמים אם אין יודע משלם כדאיתא בהגוזל בתרא ואם יש עד שלוה וזה אומר איני יודע ישבע בשבועה מן התורה דאמר נמי כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון עד אחד מחייבו שבועה וכתב ראבי"ה בסוף שבועות לא הבנתי אם רי"ף ר"ל שישבע שבועת ברי [*פי' וכיון שאינו יכול לישבע ישלם] או ישלם כי סתם דבריו ולמורי נראה דלכאורה הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם ב] וע"פ הטוען ובהלכות טוען פ"ו ובהלכות לוה ומלוה פי"ד: [דף טו ע"א] אם רוב ישראל [*ישראל] למאי הלכתא להחזיר לו אבידה פרש"י רבותא הוא דמוציאין מיד ישראל הזוכה בה ופי' ר"י קמא דאפילו למ"ד אין הולכים בממון אחר הרוב דוקא כשהממון שאנו רוצים להוציא בא לידו ברשות בעליו כגון מוכר שור לחבירו ונמצא נגחן אבל הך מציאה דשמא שלא הדין בא לידו

[*ושאלה על זכר ונקיבה שנתארסו יחד אם יכולין לדור יחד בבית אחד. יש לחוש שמא יתייחדו וכלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. וגם יש לחוש פן יבואו לידי שנאה מחמת שרואין זה את זה תדיר כדאיתא בברייתא דכה בפרשת ויפל ה' תרדמה. הג"ה מהר"ס מ"י: נלב"ה שנ"ל לימינ"ך ס"ת כלה שמך שתעמוד הכלה לימין החתן בשעת הכנוס. מ"ה העתקתי מגי' מ"י]:

[*וכן פסק נמי אביאסף דאפילו ע"י התפסת מטלטלין לא התירו. מ"י] [וכ"ה סנ"ח]:

הגהות הב"ח א נ"ל רק אי איכא: ב הסר אלא דוקא כנ"ל: ג נ"ב רביעו [וכד"ק הגירסא ריב"ק]: ד נ"ל מפרש"י: ה נ"ב דפירש ואסר לנו והד"א: ו נ"ב גם: ז נ"ב אנפשיה: ח נ"ב א"נ מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני: ט אי נמי לא טענינן לה מוכת עץ אלא בהרשת כנ"ל: י נ"ב לה: כ דאמרי' כנ"ל: כ נ"ב לו: ל תיבת ואמר מוקף: מ תיבת נמי מוקף: נ אבל בשטר י"ב דאלפסי פסק דאם ירצה להשביע את התובע בשבועה כעין דאורייתא עושה. ועוד כתב דאם כו' כנ"ל: ס (אבל בשטר י"ב וכו' דאורייתא עושה) הא"מ: ע נ"ב מברך:

שלטי הגבורים

(א) תם רבנן מברכין ברכת חתנים כל ז' פי' ז' ברכות כו' ימי המשתה אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות אומר ר"י דאין קורין פנים חדשות אלא אותם שמרבה בשבילן השמחה יותר ובני אדם שלא מזמנו לנשואין כיון דלא הוו מחמת הכולא אין לברך ז' ברכות ול"ל שבת צריך ז' דפנים חדשות באו לכאן דאינו מרבים לכבוד השבת בשמחה ובסעודה ולמחר בבקר יברך ז' דכבוד יום וכבוד לילה כבוד יום עדיף ואם הותחלה הסעודה ביום ד' ולא נגמרה עד שעבר ליל ה' מברך כל יום ה' ז' ברכות וכ"ש אם לא התחיל עד ליל ה' ואם נגמרה קודם לא יברך למחר ז' וראי' מרב אשי דאקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו למחר אי איכא פנים חדשות כו' וכשהחתן הולך לעירו עם כלתו אין לברך אלא דוקא בבית חתנים כל זה מצאתי עכ"ל: משמע מתוך הג"ה דנשואין שלנו שאנו רגילים לעשות ביום ד' אפ"ה צריך לברך בשבת ראשון. במ"א מצאתי: שאלה עיר שאין בה עשרה בני אדם לברכת נשואין ואי אפשר להביאם שם ממקום אחר מברכין אשר ברא בפחות מי' או לא. תשובה אינה ע' דפחות מי' וכדאמרינן בס"פ דכתובות ויקח בועז י' אנשים וברכה אשר ברא בכלל ברכת חתנים היא וכדאמרינן התם מאי מברך אמר רב יהודה שהכל ברא לכבודו יוצר האדם שוש תשיש שמח תשמח אשר ברא ואין הפרש בין ברכת אשר ברא לשאר ברכות אלא לענין פנים חדשות בלבד שאם באו פנים חדשות מברכים כולם ואם לאו מברכין אשר ברא בלבד וכדאמרי' התם רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו ומכאן והילך אי איכא פנים חדשות בריך לאו ואי לא אפושי בשמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו וברכת אשר ברא אדר"ת. והר"ן התיר בלא י': נשאל להריטב"א ז"ל מי שנשא אשה בעיו"ט ובאו לו פנים חדשות ביו"ט אם מברכים שבע ברכות. והשיב דאסור לעשות סעודת נשואין במועד כדאיתא בפרק ואלו מגלחין מפני ששמחה היא לו. ומיהו אם נכנסו לו פנים חדשות מעצמן אפשר שמברכין ברכת חתנים לפי שהחתן טעון ברכה כל שיש פנים חדשות אפשר לומר שאין מבטלין הברכה משום שמחת המועד. מצאתי שאלה אם יש חלוק בין ברכת נשואין לאלמן שנשא אלמנה לבחור או לאלמן שנשא בתולה כי נמצא בסידורים הפרש וכ"ל דאין הפרש דאי איתא כשאומר בגמ' מאי מברך ה"ל לפרושי אלמן שנשא אלמנה כך ולבחור שנשא אלמנה כך כמו שחלקו בימי בברכה

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] בכל הנוסחאות מרדכי והגהת אשר"י מצאתי להסתלק ופי' שעושין חלוק בין שתי הברכות. עוד ראיתי בנוסח אחד וברכת על הגפן מברך על שניהם לאחריהן ופי' אם שתה רביעית צריך לברך על כל כוס ברכה אחרונה

הגהות מהר"ם מטיקטין א] עי' בתוס' פרק האשה רבה כנ"ל: ב] והכי איתא בתוס' בדיבור רב הונא ורב יהודה אומרים חייב וכו'.

כ"ע מה דהולכים אחר הרוב להוציאו מידו *(האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו תימה דשמואל[ע] פסק כר"ג דהיא נאמנת וי"ל דהתם הטעם שהוא ברי ושמא אבל הכא אינה אומרת נאנסתי אלא אומרת פתח פתוח לא מצאת ולא"כ. ונאמנה ע"י מגו דאי בעיא אמרה משארסתני נאנסתי[פ] וי"ל דלא אמרינן מגו במקום חזקה דאין אדם טורח כו' ובפ"ק דב"ב בעיא היא ולא איפשיטא ואמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה[צ] ולא טענינן ליה אלא בחרשת כדמוכח בפרק אלו נערות עיין פי"א דאישות. כתב האלפסי בשם רב האי גאון דוקא במנה ומאתים ולא בתוספת ורשב"ס הגיה על דבריו מק"ו ומה היכא דתקין אמרי' חזקה כ"ש מה דיהב לה עכ"ל. ולכ"י נראה שאין לחלק בטענת פתח פתוח בין לאלתר בין לזמן מרובה אלא כמו שמפורש ביבמות פ' בית שמאי דהגיא טענת בתולין כל שלשים יום כו' עיין סיף פ"ב דיבמות פרק כילד):

סליק פירקא

האשה אם יש עדים כו' הא דלא קתני אם יש עדים שניסאת ברביעי מפרש בירושלמי פרקא קמא משום דיש שיש להם מאתים ואין נשאת דוקא ברביעי אלא אפילו בשאר ימי כגון מוכת עץ אפילו לר' מאיר ובוגרת לרבנן: [דף יח ע"ב] פסולי עדות הייתו הרי אלו נאמנין בגמ' בברייתא פליג רבי מאיר ואמר אין נאמנין משום דמליה גופיה מידק דייק וחתים ומשמע שהעדים מודים שלוה אלא שאומרים פסולי עדות הייתו [*ועתה הם כשרים] כגון תרי גיסי ונתרחקו ואומרים דמלוה על פה היא דשטר זה פסול דאי אמרת דבעי למימר שלא לוה מעולם מאי קאמר מלוה גופיה מידק דייק וחתים הרי אין כאן מלוה[ק] ע"פ. ובהא קאמרי רבנן הרי אלו נאמנים פירוש ואין חייב לשלם כלום דנאמנין לומר פסולי עדות הייתו ובעינן תחלתו וסופו בכשרות כדאמר בפרק יש נוחלין ונמצא שאין עדותן עדות: [דף יט ע"א] **קמב** וכגון שחב לאחרים וכדר' נתן ר"ת ור"י פסקו כר' נתן משום דרב יהודה ס"ל הכא כוותיה וכן רבה ורב נחמן בפרק ב' דפסחים עיין בפ"ק דקדושין בהגה"ה בסוף המסכת ובס' משפטים פ' בתרא דהלכות מלוה פסק ר"מ שהלכה כרב (הונא) [*יהודה דהכא וכגון שחב לאחרים] תימה ליהמניה במגו דאי בעי מחיל ליה כדאמר שמואל המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול וי"ל דהכא הואיל והתורה זכתה לו החוב של זה אינו יכול למחול אע"ג **קמג** דמוכר שטר יכול למחול היינו משום דקנייתו מדרבנן והכי משמע בפרק מי שמת ומייתי לה לקמן באלפסי פרק הכותב[ר] דקאמר ומודה שמואל שאם נתנו במתנת ש"מ שאין יכול למחול. ומסיק [ש]דמתנת ש"מ דאורייתא ועפ"ב דקדושין [*דקאמר] דאי ס"ד דרבנן אמאי אינו יכול למחול אלמא במידי דאורייתא אינו יכול למחול ותימה אכתי ניהמניה במגו דאי בעי קלתיה כדאיתא שילהי זה בורר וי"ל דהכא מיירי דאיתחזק בב"ד דאז לא אמרינן דאי בעי קלהיה כדאיתא התם א"נ שהשטר ביד שליש אמנה היו דבריו אין נאמנין עס"פ חזקת הבתים ועיין פי"ב דמלוה: **קמד** אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה ודקתני ברייתא אין נאמנים פי' ש"י (*דלא ליהוי) [*לא דליהוי] שטרא מעליא למיגבא ביה אלא דלא קרעינן ליה ונפקא מיניה דאי תפס לא מפקינן מיניה ע"כ ותימה כיון דמן הדין המע"ה ואוקי ממונא בחזקת מריה כי תפיס אמאי לא מפקינן מיניה דהא גבי ספק בכורות אמרינן אחד בכור אדם ואחד בכור בהמה המע"ה ואמרינן עלה בפ"ק דב"מ [דף ו] דאם תקפו כהן מוציאין אותו מידו וי"ל דמש"ה לא מפקינן מיניה כי תפס לפי שהוא טוען ברי דחייב לו אבל התם גבי בכור ספק הוא אף לכהן וה"ה לכל תיקו שבתלמוד ע"פ חזקת הבתים גבי ההוא ארבא ובפרק השואל פירוש רשב"ס: אוקי ממונא בחזקת בר שטיא דוקא [ת]מקרקעי הוא דאמרי' הכי אבל מטלטלי הוא דאמרינן דהוו בחזקת המוחזק שבהם כדאמרי' בפרק השואל [*גבי המחליף פרה בחמור דפריך וליחזי ברשות דמאן קיימי וליהוי אידך המע"ה ומוקמינן דקיימא באגם. מ"י] (*דמוקמינן ליה) דקיימא באגם: **קמה** נהי דהזמה לא הויא הכחשה מיהא הויא מכאן אומר ראבי"ה דאם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בעל דין בדיעבד הויא עדות כדאמרינן הכא דהכחשה מיהא הויא ויש דוחין דכל ענייני הזמה חדוש הוא ולא גמרינן מיניה וריב"א הוכיח משם דלא הוי עדות וה"פ מכחישין העדים שלא בפניהם דהכחשה לא הוי חוב העדים כלל אלא חוב שבעל דין והרי הוא לפנינו אבל אין מזימין שלא בפניהם דהזמה הוי חובתן והכי מסיק נהי דהזמה לא הויא אפילו בדיעבד הכחשה מיהא הויא ע"פ הגוזל בתרא [*סי' קכד]: **קמו** אבל יוצא מתחת ידי עצמו לא דאימא זיופא זייף יש מדקדקים דאם שטר ביד ראובן (ב) ונתקיים בחותמיו שהכירו העדים חתימת ידיהם ושטר אחר יוצא מתחת ידו ואותם עדים עצמן שחתומין בזה חתומין בזה שלא יגבה המוציאו *בשניהם דאימר חד מינייהו זיופי זייף לשטר השני כיון דחתימת אלו העדים תחת ידו טוני אכוון וזייף. ור"ת השיב בתשובה ששניהם כשרים לגבות בהן שהרי כשאתו באין לקיים חתימה מחתימתו מ"מ בעינן שני שטרות

[*פי' לא יגבה אפילו אם עדים מכירים חתימת ידייהו בטביעת עין או אם אחרים מכירים חתימות אלו בטביעות עינים שיש להם בחתימות אלו אא"כ יבאו עדים ויאמרו זכרנו שחתמנו על אלו השטרות או עדים אחרים מעידים שזוכרין שראו אלו שחותמים על עסק זה והשיב ר"ת דכשרי בטביעת עין כו' ועיין בר"ן וברא"ש ובתוס']:

לפי שבשטר אחד אין אדם יכול להכיר ענין חתימת העדים דזימנין דשבק רווחא וזימנין מקרב לגגיה דחי"ת וזימנין תלייה לכרעיה [*דה"א] וזימנין דלא עביד הלכך בעינן משני שטרות דדלמא בתרי זמני מכווני לחתימת ידייהו ובדין הוא[א] דאפ"ה לא תסגי לן אלא כי היכי דליתו בעלי חובין ומערערי והנעל דלת בפני לווין הלכך ביוצא מתחת ידו אימור זיופי זייף [ב]ואפילו יוצא מתחת ידי אחר אנו בושין אלא נגלגל (*עליהם ישנים) [*עליהו חדשים] דאיכא למימר זייף אבל קיים השטר על ידי עדים (*מחתומים) [*החתומים] שבו אפילו יש למלוה אלף שטרות לא אמרי' זייף שהרי שהעדים מתוך כוונת הלב וטביעות עין הם מכירים ובחוט השערה מכירין השטי אבל להקיף החתימה [*לחתימה] הוי כמו דברים שאין מקיפין תדע מדבעינן שתי שטרות ועוד לא ולמד מדאמרי' היה יודע בעדות קרקע ונסתמא כו' אפילו כיון מדת מלרגלא ומדת גמיו בגלימא ומשקל נסכא לא מהימנין לאו דעלהו אמורא אמרתם עלמא דעיקר העדות בטביעות העין ולא לדמויי מלתא למלתא אלא דתקינו [ג]עבדי' בקיום משום פסידא דלקוחות: (*או) דלמא (ג) זיופי זייף כו' הקשה ה"ר יעקב מטרנ"א לר"ת א"כ לפי סברא זו אם העד סופר הוא לבני העיר ויש ביד זה ספר מכתיבתו נימא נמי הוא זייף אחריו ואפילו העד בפניו ותי' ר"ת דדוקא אין מקיימין משטר היוצא מתחת ידו דגבי קיום דהקפת אותיות ע"י דמיון אמרי' דלמא זייף אבל בני אדם המכירין חתימות ע"י טביעות עין מקיימין דטביעות עין עדיף מדמיון וסימנא מיהו אכתי קשה איך נקיים אפילו משטר שהוחזק בב"ד ומשתי כתובות אם העד כתב שום ספר ופירש ה"ר חיים הכהן דודאי לכולי האי לא חיישינן דאין אדם מזייף אלא ממה שמקיימין השטר אבל מספר או מכתובה משם אין מקיימין וגם אין אדם מזייף משם כדאמרינן לקמן לכתוב חתימת ידיה אחספא כו' ואמאי לא אמרו לכתוב א' או ב' או ג' ולידמו אהדדי אלא ודאי שם שלם בעי' ע"פ גט פשוט: כותב (ד) אדם עדותו על השטר כו' פר"ת הא דאמר פרק ד' אחין מפיהם ולא מפי כתבם דהיינו בדיני נפשות והכא בדיני ממונות עיין פרק חזקת הבתים ובאלפסי בפרק ד' אחין כותב אדם עדותו על השטר כו' בפי' ר"ח הביא הא דאמרינן בירושלמי כותב אדם עדותו רב הונא אומר והוא שיהיה (ה) זוכר עדותו מעצמו ורבי יוחנן אמר אע"פ שאין (ו) זוכר עדותו ומוקי *רב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן ופלוגתא דר' ורבנן במתני' אם על כתב ידן הן מעידין או על מנה שבשטר הן מעידין לפי דרכינו למדנו פי' שמועתינו דפשיטא ליה לתלמודא היכי שהעדים הבאים לקיים חתימתן זוכרים המלוה בלא שטר אין צריכין לצרף עמהן מן השוק אפילו **לר' יוחנן דמתוך שבאין להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר [נ]: (הגה"ה) ואין לגמגם בזה דקיום שטרות דרבנן ובסברא מועטת יש להקל (*ע"כ) [*ואם אינם זוכרין אף ע"י זכירת השטר אפילו רבנן מודו דצריכים לצרף עמהם אחר כי פליגי היכי שהם זוכרים ע"י שרואים בשטר דרבנן סברי הואיל וע"י השטר הם נזכרין הרי הם כאילו העידו על מנה שבשטר. וזכירתם היא זכירה כאילו נזכרים בלא שטר ור' סבר על כתב ידם הם מעידים דזכירתם ע"י השטר והרי כאילו אין מעידין אלא על כתב ידן דאז ודאי צריכים עמהם אחר. ופי' דהך ברייתא דקתני כותב עדותו על השטר לפי מה שפי' הויא שטר גמור ולא אתא לאשמועי' אלא הך דמעיד עליה לאחר כמה שנים לרב הונא כדאית ליה ולר"י כדאית ליה ע"כ]. [כל זה חסר מן הספרים ובשני ספרים מ"י מצאתי כל זה בפנים]. [וכל זה נמצא בשנויים קלים בשלטי הגבורים ובחדושי אנשי שם]:

[*פי' דלרב הונא היכי מקיימין שטר הלא אותם עדים המעידים על כתיבת ידן אין זוכרין העדות ולכן מוקי ליה כר' דאמר אין מעידים אלא על כתיבת ידם ולא על מנה שבשטר כרבי ועיין באשר"י דפי' בע"א ומתוך הירושלמי נראה לפרש סוגיא זו דקאמר התם רב הונא כרבי ור"י כרבנן פי' כשהעדים באים לקיים חתימתן אם זוכרים המלוה בלא שטר אפילו לר' אין צריך לצרף עמהם אחד מן השוק דעל מנה שבשטר הן מעידים וכשאין זוכרים המלוה אפילו ע"י השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף דע"כ אין מעידין אלא על כתב ידן וכי פליגי היינו כשזוכרין המלוה ע"י השטר דלרבנן חשוב זכירה ועל מנה הן מעידין והיינו כר"י שאמר ואע"פ שאינו זוכרה מעצמו פי' אבל ע"י השטר זוכרה ולר' לא חשיב זכירה והיינו כרב הונא שאמר והוא שזוכרה מעצמו ולא ע"י השטר ולכך צריך לצרף אחר עמו לר'. תוס' ב"ב בד"ה ור' יוחנן אמר וכך פי' באשר"י]:

[**לשון הברייתא ת"ר כותב עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים אמר רב הונא כו' ויש להקשות על לשון המרדכי מאי אפילו לר' יוחנן ואדרבה לדברי רב הונא הוי אפילו. עיין ותשכח. ונלע"ד שהמרדכי ר"ל לפי דרכינו למדנו כו' שלא תימא שאף לדברי חכמים שסבורים שעל מנה שבשטר הן מעידין ואין צריכין לצרף אחד מן השוק היינו לשוויה מלוה על פה ולא יכול לישבע וחייב לפרוע אם טוען להד"מ אבל לשוויה מלוה בשטר לטרוף מלקוחות הייתי אומר שצריך צירוף לד"ה וזה לדברי רב הונא ופשיטא שאין צריך צירוף לד"ה מדקאמר רב הונא והוא שזוכר ואברייתא קאי ומאי קאמר הברייתא ומעיד לו עליה כו' ומאי צריך לעדים מן שכתב מאחר שהוא זוכר אלא ודאי ש"ק ומעיד כו' לשויה שטר לטרוף ודברי רב הונא אתא אפילו כר' כ"ש לרבנן דאמרי מתוך שבאים להעיד על המלוה מעידין נמי על השטר אלא אפילו לר"י דאמר אע"פ שאין זוכר א"כ י"ל דהאי ומעיד דקאמר הברייתא אתי לאשמועינן דאין צריך צירוף ואמנה שבשטר הן מעידין לאפוקי ר' אבל לשויה שטר לטרוף יכול לומר לד"ה צריך צירוף לכן אמר אפילו לר"י וזה נלמוד מלישנא דברייתא דמשמע דאשטרא מעיד ומוקי ליה ר"י כרבנן ולא כר'. הועתק מכתיבת יד של הגאון מהר"ר יוזפא סג"ל מורנקפורט ואני הדיוט אומר שהגאון הנ"ל כתב דבריו לפי שבמרדכי שלו היה כתוב אפילו לר' יוחנן אבל לפי ספרים שלנו שכתוב אפילו לר' אינו קשה דהא רב הונא אתי כר' והוי כאילו אמר אפילו לרב הונא ודו"ק. וכן מצאתי במרדכי של הגאון מהר"מ ווירשליר ז"ל שהעביר קולמס על יוחנן וגרס אפילו לרבי] [וכ"ה הב"ח]:

קמז מעשה באשה אחת שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער ישבו לנוח ובא האחד ותקפה והשני טמא אותה וצעקה ואין מושיע לה ואין עדים ובא לפני רבותינו וספרה המאורע ואמרה נאנסתי והתירוה לבעל משום מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי ורבינו שמחה ז"ל אסרה דכיון דעברה על דת ונתיחדה שמא הפסידה מגו שלה וכיון דמודה שנבעלה לאו כל כמינה למימר באונס היה דכיון דנתיחדה מרצונה שוב אין לה טענת אונס כההיא דפרק נערה גבי נשי דנגבי גנבי דקאמרינן ודאי שבקינהו גנבי ואזלי מנפשייהו אסירן וא"ת אפילו היה ליו לאוסרה אם ידוע שנתיחדה השתא ליכא עדים בלד אסתן והאסר אין הכי נמי דדוקא בשבויים הקלו לומר כן שלא נחקור אחר עדים להעיד בפנינו אם יודעים שנשבית דכיון דנשבית בע"כ מטולא נפשה (*קמי שביה) [*גבי שבאי] ולא נבעלה כדאיתא פ"ק דקידושין (דף יב) אבל כאן שנתייחדה מרצונה לא נקל אלא נמתין אם נמצא עדים כההיא דירושלמי פרק שני דכתובות ההיא איתתא דאתיא לקמיה דר' יוחנן אמרה אשת איש הייתי וגרושה אני והתירה (*מאן) [*מן] דנפקא א"ל רבי עדיה בלוד אמר א"כ *אני אומר אפילו עדיה בקסטין תמתין ואין לפרש

[*פי' א"כ הוא אני אומר אפילו עדיה בקסטין תאסור ואין בדברי הראשונים כלום]:

עדיה בלד אסתן והאסר דודאי [*ברור לן דאיכא מ"י] איכא עדים דידעי שנשבית א"כ עדי טומאה דידעי בבירור שנטמאת דא"כ מה לנו לעדותה פשיטא אע"ג שהתירוה ליכא היה לנו להמתין וכן בפ"ק דקידושין [נ] אם (אין) אנו יודעים בברור דאיכא עדים דהוה באבנא דטולא שוה פרוטה ליכא מאן דשרי[ר] לבתרא אע"ג דעדים ליתנהו קמן אלא הכי פירושא הא איכא עדים במדה"י מסתמא במקום שאירע המעשה אם נחזור יגידו ויעמדו על בוריו ויאמרו שנטמאה בבירור ולא

הגהות הב"ח ע נ"ב גופיה: פ נ"ב א"נ מגו דאי בעיא אמרה מוכת עץ אני: צ אי נמי לא טענינן ליה מוכת עץ אלא כו' כצ"ל: צ ק"ו כצ"ל: ק תיבת פ"ס מוקף: ר נ"ב ועפ"ב דקדושין ש דמתנת שכ"מ דאורייתא דאי ס"ד דרבנן כצ"ל: ת במקרקעי כו' אבל במטלטלי אמרי' כצ"ל: א נ"ל דאפי' בהכי: ב (ואפי' יוצא מתחת כו' דאיכא למימר זייף) הא"מ ונ"ב כמ"ס אין זה: ב עבדו כצ"ל: ג נ"ב כו': ד נ"ב אחד: ה נ"ב לט: ו נ"ב הנה דבר זה נכתב כאן באות נון ההגהות אך בכמה ספרי מרדכי ישנים מצאתי כתוב כל זה בגוף הספר בפנים לאחר וסברא מועטת יש להקל וגם הדעת נוטה כן: ז נ"ב אינו זכירה: ח נ"ב מרדכי ארוך ט נ"ב דין זה נמצא גם בפנים בפ' שבועת העדות:

חדושי אנשי שם

אחרונה כיון דהאי למודיה קאי והאי למודיה קאי: [ג] ואם אינן זוכרין אף ע"י זכירת השטר אפילו רבנן מודו דצריכין לצרף עמהם אחר כי פליגי היכא שהם זוכרין המלוה ע"י שהם רואים בשטר דרבנן סברי הואיל וע"י השטר הם נזכרים הוי כאילו העידו על מנה שבשטר וזכירתם היא זכירה כאילו הוזכרו בלא שטר ורבי סבר על כתב ידן הן מעידין דזכירתן ע"י השטר הוי כאילו אין מעידין אלא על כתב ידן דאז ודאי צריכין עמהן אחר. ופירוש דהך ברייתא לפי מה שפירשנו הויא שטר גמור ולא אתא לאשמעינן אלא דמעיד עליה לאחר כמה שנים לרב הונא כדאית ליה

שלטי הגבורים

הברכה והשמחה. ואלו הסדורים אין להם שורש וענף ולא נודע מי בעל דברים אלו אדר"ת: (ב) שאלה מי שהוציא על חבירו שטר מקויים ואין אדם מכיר חתימתן של עדים ולא חתימת הדיינים ואמר הלה פרוע אי נאמן במגו דאי בעי אמר מזוייף או לא. תשובה זו מחלוקת ר' ורשב"ג היא במודה בשטר שכתבו אי צריך לקיימו או לא ובכמה מקומות בתלמוד הביאו מחלוקתם אף אמוראי אפליגו בה ומחלוקת פוסקים הלכה הוא דאין צריך לקיימו כרשב"ג דהלכה כר' מחבירו אמרי' ולאו מחביריו ויש מי שפסק כרבנן דר'. ואנו דעתנו כדברי אלו שצריך לקיימו וההדיא פסק ר"ע פרק האשה שנתארמלה גבי העדים שאומרים כתב ידינו כו'. הר"ש אדר"ת: (ג) תשובה לרי"ף אם בא לפני ב"ד שטר קבלת עדות והעדים באותה העיר רואין אם אותם מקבלי עדות בקיאין בדקדוק עדים דבחקירתן הולכים אחר השטר ואין חוששין לעדות העדים ואם לאו אין סומכין על קבלת העדות וכתיבתן אלא סומכין על העדים: והלכתא קבלת העדות צריכה שלשה מומחין יודעין הלכות עדים כשרים ופסולים זהירין בקבלתן לעיין עדות כל אחד ואחד כדתנן הוי זהיר בדבריך שמא מתוכם ילמדו לשקר משום דבי דינא בתר ב"ד לא דייקי ומתחזי התחילו הדיוטות לקבל עדות ומטים עקלקלות וכל המקבל ואינו ראוי לדון כאילו מקבל עדות שקר ואין ראוי לדון ע"פ אותו שטר עכ"ל: (ד) מי שרגיל לכתוב מיד בשעת הלואה המשכון בפנקסו והפתק במשכונו וכן הוא עושה תדיר ועובד כוכבים תובע ממנו משכון ואומר שמשכן לו והוא אינו מוצאו ברשותו ולא כתוב בפנקסו ואין זכור אם הלוהו ואם לאו יכול לישבע שלא משכנו לו אף כי אירע לו פעם אחד שמצא משכון בביתו בפתקין שלא היה בפנקסו מ"מ משכון זה לא נמצא ברשותו ולא בפנקסו אם יש לחוש למקרה שמא הלוהו ונגנב מיד בביתו קודם שכתב בפנקסו ומתוך זה שכחה וזהו חששה גדולה. תשובה יראה שאדם כותב בפנקסו כל דבר בדקדוק כדי שיהא זכור כי א"א לאדם לזכור כל עסקיו בעל פה ויכול לישבע על זה ושבועה תלויה בלב כיון שלבו אומר לו שהוא אמת כההיא דרב כהנא ורב אסי דאמר להו רב ואת לבך אנסך ופי' ר"י דאף עונש שבועה ליכא והביא מפרק ד' נדרים דקאמר התם כשם שנדרי שגגות מותרים כך שבועות שגגות מותרות ומפרש שבועות שגגות כדרב כהנא ורב אסי דכל חד וחד אדעתא דזכור אשתבע. וההיא דגיטין פרק השולח שאמרה יהנה סם המות מבניה ונענשה התם פשעה ליתן בכד של קמח ממה שהופקד בידם כי ידעה שסופה לישבע ובנדון זה נמי אין שום פשיעה ואין שום עונש אף אם היה שנמצא אח"כ כדברי העובדי כוכבים כי מה יוכל אדם לעשות אם לא יסמוך על כתב ידו א"א לאדם לזכור כל עסקיו ע"פ והכי נמי אמרינן גבי עדות כותב אדם עדותו ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים ואמר ר"י ואע"פ שאין זוכרה מעצמו ואע"פ שיש לדחות שאני התם דאע"פ שאין זוכרה מעצמו בלא כתב ידו מ"מ ע"י כתב ידו מדכר דכיר גוף העדות וס"ל אם ע"י פנקסו אומר לו לבו שהוא כך היינו ידיעה גמורה ואם הוא רפוי בידו יראה שיוכל לישבע על פנקסו להחזיק מה שבידו ואין כאן עונש שבועה כלל גם מהאי דתנוי על פנקסו מוכח שיש לסמוך על הפנקס כמ"ש האשר"י: (ה) ו ואם אינן זוכרים אפילו ע"י זכירת השטר אפילו רבנן מודים דצריכין לצרף אחר עמהם כי פליגי היכא שזוכרים המלוה ע"י שרואין השטר ואין השטר דרבנן סברי הואיל וע"י השטר הן נזכרין הרי הן כאילו העידו על מנה שבשטר וזכירתן זכירה כאילו הוזכרו בלא שטר ורבי סבר על כתב ידן הם מעידים דזכירתן ע"י שטר ז והרי כאילו אין מעידים רק על כתב ידן ואז ודאי צריכין עמהם אחר ופי' דהך ברייתא דקתני כותב עדותו על השטר לפי מ"ש הויא שטר גמור ולא אתא לאשמועינן אלא הא דמעיד עליה אחר כמה שנים לרב הונא כדאית ליה ולר' יוחנן כדאית ליה. הגה"ה: ושכתבת על שטר התנאים שאין חשוב שטר לפי שאין בו קנין זה אינו מכמה טעמים חדא דכמה שטרות יש שאין בהם קנין כגון שטרי קדושין וגירושין ושטרי בירורים אגרות שום ואגרות מזון וכהנה רבות ואיש הבונות ידלנה וכולם דין שטרות להן וכן כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפילו לאחר כמה שנים ואע"ג דמסיק התם והוא שזוכרה מעצמו ה"מ בעד אחד אבל בשני עדים חתומים על השטר ונכתב מדעת שניהם כי הכא שטר גמור הוא לכל דבר אפילו כשאינו זוכרה וכן פי' ר"י פ"ב דכתובות ושלום מבר"ב ח: (ו) לסוף רמי אנפשיה ואדכר אזל ואסהיד נראה האי דאמר לא ידענא היה תון לב"ד דהוי בפני ב"ד הוה אמרי' כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ובפ' שבועת העדות הביא מכאן ראיה בספר החכמה וז"ל ש נשאלתי על מעשה שאירע שהקהל הטילו חרם בבהכ"נ שכל מי שיודע עדות שיעיד קודם שיצא מחצר בהכ"נ ויצאו ולא העידו ולאחר זמן באו עדים שהיו שם בבהכ"נ בשעת החרם ואמרו לא שמנו אל לבנו אז להעיד עתה זכרנו ובאנו להעיד וכ"ל דמקבלין עדותן דהא אמרינן פ"ב דכתובות רב אסי הוה ידע ליה לסהדותא לגבי כהנא א"ל לאו הכי והכי הוה א"ל לא ידענא לסוף אידכר רב אסי אזל ואסהיד ליה כו' ולא דמי להא דתנן השביע עליו ה' פעמים בב"ד וכפרו אין חייבין אלא אחת ואר"ש מה טעם הואיל ואין יכול לחזור ולהודות וי"ל דשאני התם דכפרו לגמרי וכיון שהגיד

הגהות מהר"ם מטיקטין א] לסמוך על פנקסו: ב] זכרון וכל היכא עדים במדינת הים.

נהיה על פיה והיינו דקאמרינן עידיה בלד אסתן ותאסר מאחר שאין אנו יודעים אם יש עדים אם לאו לא נחמיר עליה להמתין אע"פ שיש לחוש לעידי טומאה דבשבויה הקלו דמנוולא נפשה ומסתמא לא נטמאה ותו כיון דהוה עד אחד בשעת קלקול אי הוה הוא עד מעיד קמן שנבעלה ברצון אזל מגו שלה דאפילו גבי שבויה *אמרה אני טהורה וחברתי טמאה ואמר עד אחד את טמאה וחברתך טהורה אמרינן כיון דאיכא עד אחד לאו כל כמינך ולא מהני מגו וראבי"ה

[*וקשה דבגמ' אמרי' דהא דאמרי' דעד אומר את טמאה וכו' והיא אומרת אני טהורה וכו' דאינה נאמנת הני מילי בשיש עדי שבויה אבל הכא דליכא עדי יחוד למה האסור הא אף כי יאמר העד שברצון נבעלה. הועתק מכתיבת יד הגאון מהר"ר יוז"פ סג"ל מורנקפורט] :

התירה דמשום ייחוד לא הפסידה מגו שלה דאטו כולהו נשי דינא גמירי כדאיתא פ"ק דקדושין [*דף יב] גבי ההוא גברא דקדיש בליפתא דאסא ועוד דאר"א דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה והיא אפילו מדרבנן דאי מדאורייתא [*אבל מדרבנן אסירי] היה לו לפרש כדאמרי' בפ"ק דגיטין על הא דאמר רב נחמן אומר היה ר' מאיר אפילו מצאו באספה וכו' ומסיק וכי תימא ה"מ בדאורייתא אי הכי אומר היה ר"מ דבר תורה מבעי ליה ואותה ראיה דאני טהורה וחברתי טמאה ואתי עד אחד ואמר את טמאה וחברתך טהורה אינו ראיה חדא דאפילו אם יבא הוא ויעיד גם הוא חשוד בייחוד והחשוד בדבר לא דנו ולא מעידו ותו עידיה בלד אסתן והאסר והא דאמרי' בקדושין פ"ק הא איכא עדים במדינת הים [אין פי' שמא אלא] הכי פירושו הא אמרי אינשי דאיכא סהדי התם פירושו קול רינון בעלמא והשיב על דברי רינון זה [*דלא אסריק] [והכא נמי לא עדיף מרינון] א] בלא מעשה מוכח כגון פתח פתוח מצאתי לו דברים מכוערים כמו ההוא דרוכל ביבמות ופרש"י ז"ל דספיר הלא מן הבעל וזאת האשה משום ייחוד לא הפסידה מגו שלה כדאמרינן פרק בתרא דקדושין מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד ועוד גרסינן בפ"ק דכתובות [*דף יג] מיתיבי זו עדות שהאשה כשרה כו' עד מדברת היינו שבויה [*וא"ל ר"ג] שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצין בעריות הן ב] [*מ"מ שמעינן מינה אם נסתרה נאמנת ולא הורע כחה בסתירתה מההוא ארוס וארוסתו משמע להתירא אפילו איסורא דרבנן לא חשו בה ובבתה. אבי"ה] (ואין לומר) [*פי'] מדברת היינו נסתרה בעדים דהא איותב רב *אסי מינה וא"ל ר"ג (*לר"א) [*ור"א] שאני שבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות הן וא"ל ר' יהושע האי נמי כיון דאיסתתר אין אפוטרופוס לעריות והלכה כר"ג (*ואפילו) [*אפילו] ברוב פסולים אצלה (*כריב"ל דיעבד) [*ואפילו אי לכתחלה אסור ברוב פסולים אצלה בדיעבד] כשר כדאמרי' גבי ארוס וארוסה דאתו לקמיה דמכשירין בדיעבד בה ובבתה כר' יוחנן וקי"ל כר' יהושע [*בן לוי] וכר' יוחנן : [דף כו ע"א] קמח האשה שנחבשה על עסקי ממון מותרת לבעלה בין אשת כהן בין אשת ישראל ע"י נפשות אסורה לבעלה כגון אשת בן דינאי (*מחמת) [*דמחמת] יראה מפקרא נפשה ברצון ג] והכא מדנקט רישא לבעלה וסיפא נקט כל כהונות שמע מינה דרישא אפילו באשת ישראל [ע"י נפשות אסורה] והא דאמרי' בגמ' כשיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן דאפילו על עסקי ממון אסורה לבעלה דוקא בכהנת אבל באשת ישראל מותרת לבעלה דהא בשבויה אמרי' אי אשתבאי אפרקינך ואהדרינך לי לאנתו וכן מוכחא הסוגיא דרב שמואל בר רב יצחק לא אמר אלא בכהנת דפריך מהורהנא וריחקוה בני משפחה [*ובישראל לא נאסרה אלא לבעל ולא לבני משפחתה] והיא בכהנת איירי ד] ובע"ז פרש"י אפילו באשת ישראל מיהו בספר התרומה פ' אין מעמידין התיר בדיעבד אפילו באשת כהן : על ידי ממון מותרת לבעלה (*ישראל) והקשה ר"ת דרישא משמע [*דדוקא ע"י ממון] הא סתמא אסורה וקתני סיפא ע"י נפשות אסורה הא סתמא מותרת והירץ דרישא איירי אפילו באשת כהן וכ"ש באשת ישראל וע"י ממון מותרת לבעלה כהן דודאי לא נבעלה כלל אי משום הפסד ממונו [*אי משום] דאמר פ"ק דע"ז דבדיעבד לא חיישינן הא סתמא אסורה לבעלה כהן דודאי נבעלה וסיפא דקתני ע"י נפשות אסורה לבעלה אפילו אשתו של ישראל כגון אשתו של בן דינאי וכל שכן אשת כהן הא [*למ"ד הא סתמא מותרת לבעלה אשת ישראל. עי' בע"ז וכן פר"י ור"ת באשת ישראל] סתמא מותרת לבעלה אשת ישראל וכן פי' ר"ת ור"י ורש"י פי' באשת ישראל עיין בע"ז : [דף כז ע"א] המגרש את אשתו קמט לא תנשא בשכונתו משום הכי נקט לא תנשא דאז היתה אסורה לו איסור עולם דכל זמן שהיא פנויה מותרת לחזור : [דף כח ע"א] וכיון דקיום (ז) שטרות דרבנן הימנוהו רבנן בדרבנן כדפסק האלפסי וכן פי' ר"ח ור"ב שאל לרבינו דוד בר קלונימוס קנ כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובים *והשיב לו אין הכי נמי וראיה ממתני' נאמן אדם לומר זו כתב ידו של אבא כו' והר"ר שמואל מבונבירק דחה את

[*ר"ל בקרובים של בעל השטר דהיינו מלוה ובמרדכי של הגאון מהר"ר מאיר וירצליר ז"ל מצאתי מוגה בקרובי מלוה ולוה] [וכ"ה הכ"ת] :

הראיה דשאני התם דהוא בא להעיד על חתימת אביו ואינו קרוב לא לזה ולא לזה ג] דאז נאמן לומר זה כתב ידו מ] אבל אם קרוב [*לתובע] נאמן לא שבקת חיים לכל בריה וכן פי' ר"ח ופרק חזקת הבתים משמע דאין אדם יכול לקיים [*עם עד השני] חתימת העד החתום עם אביו או עם אחיו דא"כ נפיק כולה ממונא אפומא נ) דחד [*דקרובי כחד חשיבא] : נעיל. קנא הוציא עליו כתב ידו גובה מנכסים בני חורין דוקא כשטוען להד"ס אבל טוען פרעתי נפסק האלפסי דנאמן ור"י פסק דאין נאמן דמ"מ יכול לטעון שטרך בידי מאי בעי :

סליק פירקא

נערה שנתפתתה קנב [דף מג ע"ב] מתני' כתובתה שלה ס) מאימתי גביא פרש"י לענין מיטרף לקוחות כו' משמע דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה אע"ג דלא כתב לה וכן עשה רבינו ברוך מעשה באלמנה מן האירוסין שהפסה מעות מחיים ופסק ליתן לה כתובה וראיה דגרסי' פרק הכותב אלמנה מן האירוסין מנלן דאית לה כתובה ולא מצי למיפשט תלמודא מנלן אבל מ"מ פשיטא ליה לתלמודא דאית לה וכן משמע פרק ג' דקדושין אמר רב אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה וראבי"ה ורבינו אפרים מבונא אמרו ו) כל הסוגיות מוכיחות כן והיינו דוקא בימי קדם שהיה דרך לכתוב כתובה למקדשן מן האירוסין אבל בזמן הזה שאין דרך לכתוב לא גביא כשלא כתב לה [וכן פסק ה"ר שאלתיאל בספר החכמה] וראבי"ה אמר דאין לאלמנה מן האירוסין כתובה והא דאמרי' לקמן דיש לה ה"מ בימי הגאונים שלא היו נוהגים לכתוב כתובה כלל והיו גובין הכל בתנאי ב"ד אבל אנו שאנו כותבין כתובה מן הנשואין פשיטא דמן האירוסין אין לה כיון שאין אנו נוהגין לכתוב לה כלל ור"ח פי' [דהכא] בדכתב לה והכי פירושו מיגבא מאימת גביא פירוש שכותב לאשתו מנה מאתים מן האירוסין ובשעת נשואין כתב לביתי ואוסיפית לה על מנה מאתים דאית לה משעת אירוסין כך וכך מיגביא (*ומאימתי) [*מאימתי] גביא [*לאחר הנשואין] כן פיר"ת ורבינו שמשון בדכתב לה וכתב רבינו ע) שמשון לא נהירא לי כמו שקבלתי ממורי הכהן דא"כ אמאי מודה ר' יהודה במארס את בתו כשהיא קטנה ונגרשה דאין לאביה רשות בה אדרבה (*ארוסה) ע) תגבה מנה מאתים משעת אירוסין דהא ברשותו נכתבין אלא ש"מ דבלא כתב פ) מיירי עיין בסוף פרק השואל משמע דארוסה אין לה כתובה : [דף מד ע"א] איכא בינייהו לאורועי סהדי פי' אם יש לזה מקבל מתנה שום שטר שהעדים חתומים בו (*ומרעינן) [*מרעיון] צ) ליה לגביה דידיה שהוא בעצמו לא יגבה באותו שטר הואיל והודה שהן פסולין אבל פשיטא שאם אדם אחר הוציא שטר ואלו העדים חתומים עליו ק) אומרין לאו כל כמיניה לפסול בהודאתו : הא דאמר רב נחמן שטר שני ביטל את הראשון ה"מ (*כמו שנכתב) [*כשנכתב] שטר שני על אותו דבר עצמו אבל בהודאות והלואות גבי תרווייהו (*וכו') . (*האלפס) [*בהאלפס] : קנג ושאלו לר"ת על ש"מ שאמר תנו מנה לפלוני ולאחר שעה אומר פעם שנייה תנו מנה לפלוני מי אמרינן להעמיד דברים הראשונים [*בא] ואין לו אלא מנה או דלמא כיון שנתן לו [*מנה קנה מיד מ"י] קודם הרי קנה מיד דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו ועכשיו חוזר ונותן לו מנה אחר והשיב דאין לו אלא מנה אחד כיון דלא אמר ר) עוד תנו לו מנה אחר *וכן נראה להר"ר שמואל מבונביר"ק : [דף מז ע"א] קנד ת"ר כתב לה פירות כסות וכלים ש) הוא הדין אם לא כתב אלא באמירה בעלמא דהן הן הדברים הניקנין באמירה והרב רבינו שמואל בן ר"ב פירש *דהא דנקט כתב לה משום דבירושלמי משמע חילוק בין נשואין ראשונים לנשואין אחרונים דלא קנו אלא בכתיבה משום הכי נקט מילתא פסיקתא: פי' רש"י כתב לה כו' פי' מן האירוסין משמע לפי דבריו דמן הנשואין הבעל גובה הכל ורבינו תם פי' (דמיירי) דכתב לה מן הנשואין דהך ברייתא קאי אמתני' ומתני' קתני נשאת

[*כן כתב ר' שמשון מאלנן בהגהות דסוף בבא בתרא] :

[*וכתב מהרי"ק בשורש פ"א סוף ענף ב' דהא דכתב ר"ת דאין הבעל זוכה אם לא גבה הנדוניא בחיי האשה אין לחלק בין היכא שנשתעבד אבי הבת לבתו כשהיא דכתב לה כסות או כלים כו' דמשמע שהקנין עשה לה להיכא שנשתעבד לחתן עצמו והאריך בראיות . וכתב עוד בשורש נ"א דאפילו אם נשתעבד בשטר הנדוניא לאבי הבעל ולא בא עדיין לידו קודם שמתה בתו אין מוציאין . ושם נוטה דברי הקולין אליבא דר"ת ולא כרש"י שפי' דבאירוסין מיירי]:

ותו דאמרי' בתלמוד משום איתתא הוא והא לא שייך מן האירוסין אלא איקרובי כדלקמן פ' אע"פ אלא הכי פירושו כתב לה מן הנשואין וכגון שלא גבה (*מן הבעל) [*הבעל מן האב] עדיין וכיון דלא הספיק לגבות קודם מיתתה לא זכה דאזלינן בתר אומדן דעתא של אביה וקי"ל כתנא קמא דמתניתין דאזלא כרבי אלעזר בן עזריה דאזל בתר אומדן דעתא כדאמרי' בריש פ' אע"פ ואם תאמר ע"כ לא קאמר ר"א בן עזריה אלא מן האירוסין אבל מן הנשואין קאמר דגובה את הכל ויש לומר דהא דקאמר מן הנשואין גובה את הכל כגון שגבה כבר והחזיר לו שאז ודאי גובה את הכל אבל אם לא גבה מודה הוא דלא יגבה ופסיק ר"ת [*דמהכא שמעינן נדוניית חתנים ת) שלא גבו קודם מיתת נשותיהן אפילו לאחר נשואין שלא זכו בהן] (*כן מצאתי) [*ומצאתי] בשם ראבי"ה שר"י הלבן חולק ואומר דגובה הכל א) . ואומר ב) הרב רבינו שמואל בן רבינו ברוך דאם יתפוס החתן המוציא מחבירו עליו הראיה שאמר קים לן כרבינו שלמה יצחקי (*דפסק) [*דאיירי] מן האירוסין אבל מן הנשואין גובה הכל אפילו אם לא גבה הלכך המוציא מחבירו עליו הראיה קנה ומצאתי ג) שכתב ר"ת והחרים בחרם חמור על יושבי צרפת וטרמנדיא"ה והסכימו עמו גדולי נרבונ"ה על [*כל] נושא אשה ומתה בתוך השנה בלא ולד של קיימא שיחזיר כל הנדוניא והכשיטים לנותנין לה או ליורשיה מה שנשאר בידו מן הנדוניא מה שלא בלתה ושלא להעריס לכלות הממון רק מן הוצאות עסק קבורתה לפי כבודה (ולפי) [לא לפי] רצונו ועד זמן ב"ד ל' יום ומצאתי בתשובת ר"ב ממגנצא [ובתשובת ר' דוד מנילבורג] שהקהלות עשו תקנה על כל איש ואשה שעשו נשואין ונפטר לעולמו (הא"כ) א' מהם בלא זרע בתוך שנתים שיחזרו חצי נדוניא ליורשי המת : כתב לה פירות כסות וכלים כו' פי' ר"ת כתבתי למעלה והא דתניא לקמן אע"פ (*שכתוב) [*שכתובתה] בבית אביה בעלה יורשה כשנכנסה עמו לשם נשואין לא תקשי לפי' ר"ת דהא פר"ת דהיא ר' נתן היא א"כ כשזכתה האשה [*בנכסיה ומה שקנתה אשה קנה בעלה . מ"י] בנכסים והחזיקה וקנתה האשה וקנה בעלה ולשון ד) ירושלמי מוכיח כן אבל הכא קתני כתב לה ואכתי לא אתא לידיה וה"ר שמואל מבונא ורבינו טוביה משיא"ן אמרו ה) אף היכא שאשתו בבית אביה ואוכלת בשל אביה ואפילו נהנית משל בעלה ו) ב' וג' שנים שהתה אצל בעלה ומתה הכל של אביה וכן משמע בספר הישר ז) ואפילו החזיק הבעל בנדוניית אשתו וגם ח) נהנית ממנו והחרים ר"ת להחזיר לאב כשמתה בתוך שנה שניסאת ושמעתי שיש תקנה אפילו בב' שנים להחזיר החצי אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיינא היכא דקאי תיקום ט) אע"פ שרבינו משולם הביא ראיה מן המדרש ותם לריק כחכם זה המשיא בתו ומתה שאבד בתו ואבד מעותיו ומשמע אפילו תוך שנתו רבינו תם מתרץ דמיירי כגון שהחתן מוחזק במעותיו *דאז לא מפקינן מיניה (*לאחר) [*מאחר] שהחזיק הנדונייא אבל אם י) אינו *מוחזק [ג] יחלוקו א"כ (*בזמן הזה) [*בנדון זה כו'. מ"י] שלא נהנית משל בעלה כי אכלה משל אביה וגם לא זכה הבעל בהן נראה דאין להוציא מיד האב מה שנשאר בידו וכן משמע נמי בספר רבינו משה בספר החכמה וברים כ) פ"ב דאישות כתב רמב"ם כאותה ברייתא דהיכא דמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ומתה בדרך קודם שתכנס לחופה אע"ג שכתובתה בבית אביה בעלה יורשה (*ובפ"ק) [*ובפ' כג. מ"י] פסק האב שפסק ע"י בתו לא קנתה הבת אותה מתנה עד שיכנים אותה בעלה וכן חתן לא זכה עד שיכניסנה [דף מח ע"א] קנו האומר *אם מת אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו כו' מכאן פסק הר"ס ז"ל [*הכונס סי' עג] מי שנתפס ויש לו די משלו וצוה שלא לפדותו משל עצמו שפודין אותו בעל כרחו ועוד הביא ראיה מפ"ק דקדושין ומפדין אותו בעל כרחו ובמס' ב"ק פירשתי קנז ושאלת על ראובן שמת ולא הניח כדי כתובת אשתו ואינה חפצה שיקבר מן הנכסים שהניח לה ונסתפקת אם אלמנתו קוברו או קופה של צדקה כו' אלמנה ענייה במה נתחייבה לקבור את בעלה והיכן מצינו שהאשה חייבת בקבורת בעלה והא אפילו הניח לה כל כתובתה אינה חייבת בקבורתו שהיא בעלת חוב בשטר היא וכתובתה נוטלת ממנו וכ"ש הכא שלא הניח לה [*אלא] שליש כתובה וכדי הוא קנח שיקבר מקופה של צדקה ואין עליה שום פרוטה ודייה שאבדה שני שלישי כתובה וכן הלכה ועוד ראיה מתוספתא דכתובות מי שמת והניח נכסים ומטלטלים ויש עליו בעל חוב וכתובת אשה כל הקודם

[*לשון מ"י דאז לא מפקי מיניה לאחר שהחזיק הנדוניא דיחלוקו א"כ בזמן כו' כאשר הוא בפנים] :

[*וגם האב אינו מוחזק ר"ל שהוא ביד שליש וכן בהדיא בס' ישן . ומרדכי של מהר"מ וירצליי"ר העביר קולמוס על אבל אם אינו יחלוקו והגיה במקומו וכשהנדוניא ביד שליש יחלוקו א"כ בנדון זה כו'] :

[*נשאל לר' חיים בר יעקב אם שומעין לאלמנה שלא לקבור בעלה מנכסים שאין בהן כדי כתובה והשיב כי כותבין הגאונים דשומעין לה אבל לדעת אחרונים מכרעת דיקבור מנכסים שהם משועבדים לקוברו ומפקיעים ירושה דאורייתא כדאמרי' פרק נערה האומר אל תקברוני מנכסיי אין שומעין לו עכ"ל הגה"ה נריפי] :

הגהות הב"ח י נ"ל כר"ג : כ נ"ב בין אשת כהן בין אשת ישראל : ל נ"ב והר"ס פסק דאשת כהן שנתייחדה כדי ביאה אסורה וראיה מפ' אין מעמידין : מ נ"ב שהרי נאמן אדם לומר זה כתב ידי : נ נ"ל דאתים : ס נ"ב מיגבא : ם נ"ב כי : ע נ"ל ברוך : ע נ"ל יגבה : פ נ"ב לה : צ נ"ל להו : ק תיבת אומרים נמחק : ר תנו לו עוד מנה כצ"ל : ש נ"ב וכו' : ת נ"ל כל שלא : א נ"ב כרש"י : ב נ"ב עיין בתשובות מהררי"ק סי' קמ"ט וסי' קס"א וסי' נ"ד ותשובות מהר"ד כהן בית שני חדר י' ובתרומת הדשן סי' שכ"א : ג נ"ב עיין בתרומת הדשן סי' שכ"א ובתשובת מהר"י מולין סי' ס"א וסי' ע"ו וסי' פ' ובתשובת מהרי"ו סי' ס"ד וסי' ס"ו : ד נ"ל יורשה : ה תיבת אף נמחק : ו נ"ב אפילו : ז (ואפילו החזיק הבעל כו' בתוך שנה שניסאת) תא"מ ונ"ב במ"ס כתוב זה למעלה קודם ועד זמן ב"ד ל' יום : ח נ"ל נהנה : ט נ"ב ולא מפקינן מיניה דאב : י הנדוניא ביד שליש נ"ל דיחלוקו אם כן בנדון הזה כצ"ל והשאר נמחק : כ נ"ל פכ"ב :

שלטי הגבורים

שוב אינו חוזר ומגיד וצ"ע פרק גט פשוט גבי תברא דהוה כתיב עליה רבה בר הנין כו' צורבא מרבנן לא דק משמע דאדם אחר לא מצי למיהדר על כתב ידו אפילו אומר בהדיא שמעידין על מנה שבשטר אחשביה רבנן כאילו על כתב ידם הם מעידים וכן לחכמים להפך וראיה דאמר לכתוב חתימת ידיה אאספא כו' הצ"ל יאמרו לו שיפרש בהדיא שמעיד על כתב ידו ודוקא אאספא משום דאין כותבין שטר אאספא וכדתנן בפ"ב דגיטין אין כותבין לא על הנייר ולא על החרס וה"מ שטרות אבל לקיים דבר לפי שעה לקנות לו שפיר דמי כדאמר בפ"ק דקדושין כתב לה על הנייר או על החרס הרי בתך מקודשת לי שדי מכורה לך וכן פי' בס"ג ור"ת חלק בין שטר שיש לו תנאי לשטר שאין לו תנאי כדמוכח בפ"ב דגיטין ואספא יכול להראות חתימתו אפילו בסופו ואמגילתא דוקא בתחילתו ולא בסופו כדאיתא בהדיא פרק ג"פ. פסק האלפסי הוציא עליו כתב ידו כתב ידו בלא עדים מצי לומר פרעתי וכן פסק המיימון פי"א דמלוה ואין גובה לא מן היורש ולא מן הלקוחות וכן פסק הר"מ ואע"ג דרשב"ם כתב פרק ח"ס דלא מצי למיטען פרעתי אכן בפלוגתא דרבוותא מספיקא לא מפקינן ממונא . והסיא דפ"ב דכתובות דלמא משכח איניש דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי ותנן פ' ג"פ הוציא עליו כתב ידו כו' לא קשה לדברי האלפסי ולטעון פרעתי די"ל דלמא דלא ידע האי דאידך אשכח חתימת ידיה ולא אסיק אדעתיה למיטען פרעתי וטוען האמנת להד"ס ובתר הכי מפיק אידך חתימת ידיה ותו לא מהימן לומר פרעתי דכל האומר לא לויתי כאילו אומר לא פרעתי דמי אכן לא נראה לר"י אלא בכל שטרות שייך למימר אי איתא דפרעיה שטרא בידיה מאי בעי . עי' סוף פרק ג"פ : (ז) עד נעשה דיין כדרבנן כמו בקיום חותמות פי' אע"פ שהגיד עדותו נעשה דיין ודן ע"פ עדותו וכדאורייתא כגון בעיבור החודש הראוי להעיד נעשה דיין אבל אם הגיד אינו נעשה דיין ובדיני נפשות אע"פ שלא הגיד אלא ראוי להגיד אינו נעשה דיין כדאמרינן בסנהדרין שראו אחד שהרג את הנפש כו' כתב רבינו נסים במסקנא

חדושי אנשי שם

ליה ולרבי יוחנן כדאית ליה : [ג] נ"ל אבל אם אינו מוחזק לא זה ולא זה דהא בבנה ראשונה קאי השתא והדינא דגמרא מסדר ורבנן לא זכה הבעל סתם קאמרי וכן הוא בהדיא בהגהות אשר"י וכשהנדוניא ביד השליש יחלוקו א"כ

הגהות מהר"ם מטיקטין א] כן נל"ק: ב] בד"ק הגי' פרוצים בעריות הן ואמר ליה רבי יהושע וסגיה מהר"ס וז"ל [נל"ק הא נמי כיון דאסתתר אין אפטרופוס לעריות אלמה מדברת] היינו נסתרה בעדים דהא איתותב רב אס' וכו': ג] ולא לזה נאמן שהרי נאמן לומר :

זכה והוא נקבר מן הצדקה ועוד אמרי' מי שמת ולו נכסים והניח כתובת אשה ובעל חוב גובה האשה כתובתה וגם בע"ח [*חובו] ואין משיירין לו אפילו כדי קבורתו וראיה מה"ג מי שמת ולא הניח שיעור כתובת אלמנתו אלא שלים אין לו תכריכין ולא הוצאת קבורתו ושלום מבר"ב א] עיין פ' הכותב [*עיין פרק השותפים במרדכי]: [דף מט ע"א] כי הא **קנט** דרבא אכפייה *לרבא בר אמי ואפיק מיניה כו' פר"ת בדברים בעלמא כפייה דה"פ כל הבשר כל מ"ע שמתן שכרן בצדה אין ב"ד של מטה [פי' הב"ד לא נענשו אם לא כופין] עונשין עליה ובצדקה כתיב נתון תתן למען יברכך וגו' ובירושלמי מפרש נמי הכי *משמע [מ"מ צריכין לפי' ר"ת דפי' דאיירי בדברים משום דגמ' משמע דצריכין לכפייה כי הא דרבא]: הא אם רוצין כופין והשתא לא תקשה מהא דגרס בקידושין בירושלמי אמר רב אסי הלואי הויא כל שמועתי בריכן לי כהדא *שכופין את הבן לזון את אביו ובפ' כל הבשר [*פי' שעושין כן אבל לא מחוייבין לעשות כן]: מייתי להחוא דלא מוקר אבוה א"ל שבקוה כו' עפ"ק דקדושין: באושא התקינו הכותב כל **קס** נכסיו לבניו הוא ואשתו ניזונין כו' פרש"י אע"ג דמתנה כמכר כדא"פ הניזקין לענין שיעבוד היינו לאינים אחרינא דאי לא דעביד ליה נייח לנפשיה לא יהיב ליה מתנה לכן מפקעת יהו כמכר אבל בנו נ"ל הכי מסם הביא ר"ב ראיה דמתנת בריא לאינים אחרינא מפקעת מזונות מזון האשה בחייו ומזון האלמנה וכן משמע בפרק יש נוחלין (*דייק) [*דדייק] רבא השתא ירושה דאורייתא אלמנה ניזונית מנכסיו מתנת ש"מ שהוא מדרבנן מבעיא משמע הא ממתנת בריא דהוי דאורייתא לא גביא (*וכיון) [*דכיון] שמקבל מתנה אלים [מירושה] דאורייתא [*אין מוציאין למזונות] והנן אין מוציאין למזון האשה והבנות כו' דמקבל מתנה הוא בכלל משועבדים הן הלכך דלמא כי תקינו **קסא** הגאונים לגבות כתובת אשה ממטלטלין ה"מ מירושה וכ"ש ממתנת ש"מ דרבנן אבל לא ממקבל מתנת בריא וגם ר"ת פירש (כפירוש ר"ח) בבבא בתרא שמתנת בריא מפקעת שיעבוד גמור כמכר וגם ר"ח ורשב"ס שוין בדבר בפרק יש נוחלין (*ר"י בר' שמואל) ב] [*ע"כ דברי ר"י בר' שמואל. מ"י] וכן באביאסף בסוף שבועות בענין הנשבעין ונוטלין וכ"פ הר"ס בתשובתו וכן נראה למורי בס' המיימוני ורבינו יצחק בר' ברוך פסק דאפילו מתנת בריא לאינים אחרינא לא מפקעא שיעבוד כתובה ודקדק מדר"ת דכתב דאהני מאי דכתב בכתובה נכסים דאית להון אחריות כו' לגבות ממטלטלין ואהני דלא כתב אגב שלא לטרוף מן הלקוחות ודוקא לוקח זכה שהוא כמו בע"ח מאוחר שגבה דקי"ל בערכין דכ"ע מה שגבה גבה במטלטלי אבל מקבל מתנת בריא אין מפקיע שיעבוד של מטלטלין ורבינו שמואל פסק ג] דמתנת ש"מ לאינים אחריני מפקיע שיעבוד הכתובה ומזוני כמו מתנת בריא דמה שתקנו רבנן סבוראי דכתובת אשה נגבית ממטלטלין היינו דוקא כשהן בעין בשעת מותו אבל אם נתנם לאדם אחר או זיכה לו ע"י אחר אפילו מתנת ש"מ מפקיע שיעבוד האלמנה ולא תטרוף ממנו וראיה מהכא הכותב כל נכסיו לבניו ד] הוא ואשתו כו' לאו דינא ולא קיים (*ליה) [*לן] הכי ואינה ניזונית מהם אע"ג דבמתנה בזיכם לבניו מתנה רעועה הוא (*לאו) [*דלא] יהיב ליה מידי [*ה"י] דכך מפקיע מזונות מתנה רעועה כמתנה טובה דמתנה כמכר ומה שהביא ראיה מקל וחומר דרבא פ' יש נוחלין ק"ו פריכא הוא דאינו אלא דיחוי בעלמא הוא וראיה מפרק יש נוחלין דקאמר אי אמרת לוקח הוי כו' אמאי ניזונת וקאי אמאי דשלא רבין באגרתיה מי שמת והניח אלמנה כו' נשאת הבת כו' אלמא אמרינן אע"ג דלא הוי הבעל לוקח אלא מדרבנן פריך אמאי ניזונת א"כ הוי ראיה דאלימא מתנה דרבנן כמתנה דאורייתא ועוד ראיה מלשון האלפסי פרק יש נוחלין דמסיק דמזון האשה והבנות ומתנות שכ"מ תרוייהו תקנתא דרבנן ובהדי הדדי קאתו ולא מצי חדא דחיא לחברתה ומדקאמר הגאון דלא מצי חדא דחיא לחברתה א"כ מאי דתפס תפס עיין פרק יש נוחלין והר"ס פסק דהנותן מתנה לבנו או ליורשו אפילו במתנת בריא דלא הוי מתנה להפקיע כתובה וראיה מהכא הכותב כל נכסיו לבנו הוא ואשתו ניזונין מהן ופרש"י אפילו אמר מעכשיו ולא מן הדין הוא אלא תקנת חכמים הוא סוף דבר מתנה שאדם נותן ליורשיו הוי כמו ירושה [ד] בעלמא אע"ג דקא מיבעיא ליה אי הלכתא כתקנת אושא או לא ומסיק דלית הלכתא הכי וכן (*פי') [*פסק] האלפסי י"ל דלא מיבעיא ליה אלא בחייו דמצי טרח לדידיה ולדידה והא פשיט דלית הלכתא כותיה ועוד אומר הר"ס דהא דפסיק דלית הלכתא כתקנת אושא ה"מ להא דאמר הוא ואשתו ניזונין מהן דהא מילתא בלא טעמא הוא דלמה יש לו להיות ניזון אחרי שהוא נתן אבל אשתו ניזונית ועוד דלא מייתי ראיה דליתא לתקנתא דאושא אלא מעובדא דרבי יוחנן דעשינהו דאיירי בדידיה אלמא בהא דוקא ליתא אבל באשתו ניזונת איתא לתקנתא דאושא גם אומר הר"ס דנוכל לומר דתקנתא דאושא לא הות אלא בכותב כל נכסיו בלא שיור וא"ת ליחשביה בפרק מי שמת בהדי עד שיכתבו כל נכסים יש לומר משום דליכא הלכתא כותיה בדידיה אי נמי י"ל דהוי בכלל הכותב כל נכסיו לבניו ותקנתא [*דאושא] דומה לה עיין בספר אביאסף [*בסי' אלף ה']: [דף נב ע"ב] (ה) לא כתב לה **קסב** כתובת בנין דכרין בספר העיטור תשובה לרבי חנינא ברבי יהודה היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דכרין מישיבתינו ולמה בטלה לפי שצריך להיות מנכסים שיש להם אחריות (*ובראוי) [*ובמוחזק] ובמותר דינר ואם אמרו יתומים הרי אנו מעלין על נכסי אבינו דינר אין שומעין וצריך חקירת ב"ד ושומת זקנים שלא להוסיף (*וכן) [*ועוד] עיקר תקנתם כדי שיקפוץ ויתן לבתו כבנו

והלואי שיתן לבנו כלבתו וכמה [*פעמים הולך הדבר לגדות. מ"י] הדבר הולך לגדות כל מה שמרבה למתנת בתו והיום כמה שנים שאין ישיבתינו דנה כתובת בנין דכרין ומר בר רב (*חנינא ורב) הונא [*בס"א ומר רב דוסאי] אמרי לא חזינן רבותא דהוו (*קיימי) [*מקמאי] דדייני להו כתובת ב"ד ומשני נפשא לא דיינין להון בתרי מתיבתא וכיון דעברי ליה כמה שנין אנן נמי לא דיינינן להו לכתחלה אלא דרב האי גאון אמר היכי [*יכולין] מבטלי רבנן כתובת בנין דכרין ומר רב שמואל אמר הרבה (*זמן הוא) [*חכמים הורו] שכבר בטלה כתובת ב"ד בזמן הזה ומסתברא טעמא דאפילו למאן דאמר לא בטלה הייני דוקא במקרקעי ולא במטלטלי לפי שלא מצינו בה תקנה ולא מנהג עכ"ל וכ"כ המיימוני אע"פ שתקנו הגאונים שכתובה גובה מן המטלטלין וכן כל שאר תנאי כתובה ככתובה הן דישנן בין במקרקעי בין במטלטלי חוץ מכתובת ב"ד שלא מצינו מנהג ירושתה פשוטה בכל הישיבות לפיכך אומר אני מעמידין אותה על דין התלמוד שאין יורשין כתובת אמן אלא מן הקרקע וכן כתב הר"ס מקולי ז"ל [*בספר מ"ג] וכן [*כתב] רבינו ברוך בספר החכמה קבלתי ממורי הכהן ז"ל דכל מילי [דלא] כתיבין בכתובה כגון בנין דכרין ובנן נוקבן ומזון האשה לאחר מותו אע"ג דתנאי הן לא גבינן ממטלטלי אלא ממקרקעי בתקנת חכמים [*ז"ל] [ס] ולאטרובלין ושכירות דבתי הוו כמקרקעי (*וכדברי התוס' כן) [*אבל התוס' פסקו וכן] פירש מורי רבינו להגבות כתובת בנין דכרין אף ממטלטלי דתנאי כתובה ככתובה דמי לכל מילי הועתק מכתיבת הרב רבינו מאיר ס] משום רבינו משולם ורבינו אלפסי כתב וכן (*ראה) [*ראבי"ה] במשפטי הכתובה (*לכל) [*דלכל] מילי תנאי כתובה ככתובה בר **קסג** מפרנסה דהיא כדקיימא קיימא דוקא במקרקעי וגם המיימוני כתב כן בפרנסה פ"ב דאישות וכן פי' רשב"ס פרק המוכר הבית והתוס' פסקו אף פרנסה ממטלטלי דבזמן הזה רגילין להשיא בטוחיהם ממטלטלי וחשיב כמקרקעי כן פירש פרק נערה שנתפתתה ונראה למורי דבפ' מציאת האשה פסקו משם רבינו חננאל דפרנסה אינה נגבית ממטלטלי ור"פ נערה כתב דנגבית ממטלטלי: [דף נג ע"א] מוכרת כתובתה לבעלה תוס' דבפרק החובל משמע דאין יכולה למחול ולמכור משום דקיימא לן כר' מאיר דאמר אסור לאדם להשהות את אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה ויש לומר דהכא מיירי שמוכרת שאם ימות בעלה שלא תגבה היא את כתובתה מן היורשין וגם שלא תוכל למוכרה עוד בטובת הנאה אבל אם בא לגרשה צריך ליתן לה כתובתה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה ע"פ החובל: [*יתיב רבין בר חיננא קמיה דר"ח וקאמר משמיה דר"א מוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות א"ל] אי לאו משום דאמרת משמיה דגברא רבה כו' אבל השתא דאמרת משמע דהלכה כן וכן פסק רבינו שמואל בן רבינו בו:

קסד [דף מז ע"א] תקנו מזונות (ט) תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירותיה ופירש ר"י דאין אשה יכולה לומר איני נפדית ואיני נוהגת פירות ו] אע"ג דמסיק במתניתין דתקנה דידה כדמסיק זימנין דלא מלו לה ופריק לה מדידיה לא מצי למימר לא ניחא לי בתקנת חכמים ולא דמי להא דאמרי' לקמן פרק אע"פ ובפרק בתרא אמר רב הונא יכולה אשה שתאמר כו' איני ניזונת ואיני עושה דהתם לא מפקעת תקנת מעשה ידיה לגמרי באם אינה ניזונת ואינה עושה היום (*ולמחר) [*למחר] תעשה וניזונית אבל אם אומרת איני נפדית ואיני נוהגת פירות הרי עקרה לגמרי תקנת פירות שכל ימיה פירות תחת פרקונה הן ואפילו אם יכולה לעקר לגמרי מעשה ידיה לומר איני ניזונית ואינו עושה לעולם הכא מצי איכא למימר (י) היינו טעמא דפרקונה בענין שיפדה הבעל כדי שלא תטמע בידי עובדי כוכבים אי נמי שאני פירות משום דידו בידה שהוא זו[illegible] בגוף אבל מעשה ידיה היאך יזכה בהן כיון שאינו בעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף היד ס עיין בתוס' נערה: [דף מח ע"א] תניא מי שהלך למדה"י **קסה** ואשתו תובעת מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ופירש (*ר"י) [*תוס'] דר[illegible] מוקמינן לה בפ' בתרא [*דף קז] בשלא היה משרה בניו ובנותיו מתחלה שאם היה משרה מתחלה בניו ובנותיו ניזונין מנכסיו כיון דניחא ליה (*והוי כמו) [*והיא במי] שנשתטה דזנין ומפרנסין בניו ובנותיו אפילו לא היה משרה אותם מתחלה ויש מפרשים דאדרבה ההיא דמי שהלך למה"י מתחלה היו סמוכין לשולחנו מדפריך מינה (*מההיא) [*אההיא] דנשתטה דההיא נמי כו' היה מפרנסם מקודם דאם לאו הכי אמאי מפרנסים ב"ד ולקמן דמוקמינן לה במשרה אשתו ע"י שליש אבל לא בניו ובנותיו היינו בשעה שהלך שהניח ביד שליש לפרנס את אשתו ולא הניח לפרנס את בניו אבל קודם [*שהלך] היו כולם ניזונין משלו: [דף נג ע"א] **קסו** ממאנת יש לה מזונות כו' תניתוה אלמנה בבית אביה כך פר"י כשיטת רש"י דודאי מן האירוסין מיירי דאי מן הנשואי לכ"ע לית לה ושומרת יבם לרבותא נקט דאע"ג דלא מחסרא מסירה לחופה ויכול לבא עליה בעל כרחה אפ"ה יש לה ור"ת פירש אלמנה וגרושה בבית אביה פירוש בחיי אביה שנתארמלה או נתגרשה מן הנשואים ואע"ג דרב ולוי כולהו מודו בנשואה דאין לה מזונות מן האחים (*כשנשאת) [*שכשנשאת] פקעו המזונות ה"מ כשמת האב קודם שנתארמלה *)שלא נתחייבו היורשים מעולם המזונות לה אם תתאלמן או תתגרש לאחר מיתת האב אבל (*זאת שנשאת בחיי אביה שלא נתחייבו היורשים מזונות מעולם) [*כשנתארמלה בחיי אביה] לא פקעו הנשואין את המזונות אם תתאלמן או תתגרש ועודה נערה שלא בגרה יהיו לה מזונות עד שתנשא אחר מיתת האב ובממאנת פלוגתא דתנא קמא ורבי יהודה והאלפס פסק כתנא קמא [*דאית לה

*) [שכבר נתחייבו היורשים לה מזונות אם כו' אבל זאת שנתארמלה בחיי האב ה שלא נתחייבו כו' כצ"ל].

הגהות הב"ח ל נ"ב כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של מטה נענשין עליה משמע כצ"ל והשאר נמחק: מ מייתו להוה גברא כצ"ל: נ ומקבל מתנה בכלל כצ"ל: ס נ"ל בפי' שלו: ע נ"ב לאו דינא ולא קיים לן הכי דקא מיבעיא ליה בגמרא אי הלכתא כתקנת אושא דהכותב כל נכסיו כו' או לא ומסיק דלית הלכתא הכי וכן פירש האלפסי: פ אע"ג דמתנה לבניו כצ"ל: צ (דמתנה כמכר) תא"מ: ק נ"ב ריב"ש: ר נ"ל ההיא: ש תיבת אמרינן נמחק: ת נ"ב לתקנתא: א נ"ב א"כ: ב נ"ב דקא חשיב התם: ג נ"ב תשובה זו נמצא גם בתשובת מיימוני להלכות אישות סי' כ"ו: ד לדקדק בנכסים כצ"ל: ה נ"ב להם: ו (זמן הוא שכבר בטלה) תא"מ נ"ב ס"א חכמים נהגו כן לבטל: ז נ"ב כתובה: ח נ"ל פסק: ט נ"ל פסקו: י נ"ב גם אינהו: כ נ"ב איירי: ל נ"ל נתארמלה: מ (ה"מ כשמת האב כו' לאחר מיתת האב) תא"מ ונ"ב ס"א ה"מ כשנשאת לאחר מיתת האב דהואיל ונתחייבו היתומים קודם שנשאת פקעו המזונות: נ נ"ב אפילו אחר מיתת האב. אבל אם בגרה בחיי האב לא תיזון אחר מיתתו דלעולם לא תשוב לנערותיה. אבל אם נשאת בחיי האב אם תתאלמן או תתגרש: ס נ"ב הדין: ע נ"ב דין זה נמצא עוד לקמן בהג"ה סי' רס"ה: פ נ"ל אחד: צ נ"ב יפדנו:

חדושי אנשי שם

א"כ נדון זה כו': [ד] ע"ש הגהת מיימון פט"ו מהל' אישות ולקמן בפרק בתרא מביא תשובת ר"י נראה שחלק על סברת הר"ס מה שכתב אשת ראובן שהלך בעלה למדינת הים כו' ומיהו שמא התם קאי ליתן לה דין מזונות דבחיי בעלה ולא מן היורש להלומי כחה שלא תוכל הבת למכור ע"ש או כדי לייפות כחה שיש לה מזונות מן התורה מבעלה בחייו ולאחר מותו מדרבנן לדברי רבינו משה מיימון ומיהו צ"ע בתשובת מהר"ם בתשובות מיימון לספר משפטים סי' ז' משמע דאפילו מתנה ליורש מפקעת מדין כתובה כשאר מתנת בריא שמא שאני התם שהתנו בפירוש הזקינה ע"מ שלא יהא משועבד לכתובת אמם וע"כ צריך לקיים התנאי או תהיה המתנה בטלה למפרע כדמוכח בפ' מי שאחזו: [ה] אבל התוס' פסקו אף ממטלטלי דתנאי כתובה ככתובה דמי לכל מילי העתקתי מתשובות רבינו מורי ז"ל וכדברי כו':
פי'

שלטי הגבורים

במסקנא ז"ל הלכך נקטינן דבדיני נפשות הוא דאפילו עד היודע אין נעשה דיין אבל בדיני ממונות עד היודע נעשה דיין ע"כ: (ח) רב מתתיה גאון ז"ל כתב שאין דנין כתובת בנין דכרין בזמן הזה שאין הטעם אלא כדי שיקפוץ ויתן לבתו כבנו ועכשיו נהגו ליתן יותר. ור"מ כתב דנראה לו כרב האי גאון וכן היה אומר ריצב"א דכתובת ב"ד גביא אף ממטלטלין בזמן הזה כיון דתקון דכתובה גבי' אף ממטלטלין הוי ס כתובת ב"ד כתנאי כתובה ותנאי כתובה ככתובה והר"ר מאיר הלוי והר"ר יונה ז"ל כתבו דודאי כתובת בנין דכרין נהגו האידנא דאין לעקור תקנת חכמים אבל כיון שמרבין ליתן לבנות נעמיד התקנה בחזקה כמעיקרא ממקרקעי ולא ממטלטלי ולענין מה שתקנו הגאונים שכתובה גביא ממטלטלי נאמר דלענין זה לא עשו כב"ד כ"כתובה כו' (מ"ט זוזי אנסוה כו'). ומוחלת כתובתה אע"ג דקי"ל דאסור לשהות כו' מ"מ מחילתה מחילה ואי מיית להלתר או שהה עמה באיסור אין לה אלא מאתים ויורשים נוטלים מאתים ולא כתובה הראשונה רבינו אשר ז"ל: (ט) מצאתי תשובת הר"ם וז"ל היכא שהבעל רגיל להכות את אשתו והיא בקשה להבטיחה שלא להכותה עוד ולא רצה להבטיחה אך רצה להוסיף על חטאתו פשע והתרו בו עוד להבטיחה שלא להכותה ולא קבל ואף כשקבלה עליו בב"ה בעבור מזונותיה או שיבטיחנה שלא להכותה עוד ולא רצה לקבל דבר פשוט הוא שצריך לשלם כל מה שלוהה והכלה אחר שלא רצה להכניע לבבו אפילו בדבור לומר לא אעשה עוד מחשבתו נכרת מתוך מעשיו שהיה חפץ להכותה כיון שעבר ושנה ושלש בזה נעשה לו כהיתר ואחרי שלא רצה לנהוג עמה דרך כבוד ולא כמשפט הבנות הכבודות קי"ל והיא בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו לחיים נתנה ולא לצער כ"ש שלא להכותה דקא עבר אלאו דלא יוסיף פן יוסיף דלא גרע מאחר ואדרבה ק"ו הוא ומה אחר שאין מצוה עליו לכבדו מצוה שלא להכותו כ"ש אשתו שמצוה עליו לכבדה אינו דין שיהיה מצוה עליה שלא להכותה ואדרבה חייב ל[illegible]יה יותר מגופו כדאמרינן פרק הנשרפין ואף המזיק אשתו בתשמיש המטה אמר בפרק המניח דחייב כ"ש שאין להכותה ועוד בפרק הבא ע"י דקא דחיק תלמודא למצוא תקנה לאשה רעה לא ליסתמט ולימא ליסרה בשוטין ועוד מספר כתובה נלמד שקבל עליו לכבדה ואנא אפלח ואוקיר ואזון כו' לכבוד כתבה ולא לבזיון ואין זה דרך בני עמנו להכות נשותיהן כמנהגו והלילה לכל בני ברית מעשות כדבר הזה ואם היה לפנינו דין זה אשה קובלת על בעלה שמכה אותה היינו מחמירין עליו יותר מאילו היה מכה את אחר מטעם דפרישית ובפחות מזה כתב רב פלטוי גאון יוציא ויתן כתובה וז"ל והיכא דארגילאי קטטה אם היא מרגלת כמורדת דמיא ואין לה כלום ואם הוא מרגיל יתן לה כל כתובתה מרגילים בני הבית כגון חמותה ובת חמותה יש עליו מן הדין להוציאה למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם מוציאה וגרשה נותן לה כל כתובתה וכן הלכה וכן מנהג עכ"ל וגדולה מזו אמרו המדיר את אשתו שלא תטעום כו' עד ל' יום יעמיד פרנס יותר מכאן יוציא ויתן כתובה ואוקמינן במספקת לדברים קטנים דרגילא בהו כי נשא וקא מגלגלה בהדיה דאמרה ליה עד האידנא דלא אדרת מגלגילנא בהדך השתא דאדרתן לא מצינא דאגלגל בהדך טפי מל' יום דשמעו בי אינשי וזילא בי מלתא כ"ש וכ"ש בן בנו של ק"ו דזילא בי מילתא טובא שהוא מכה אותה דאיכא בשת וצער וגנאי הוא לה ולכל משפחתה ולכל בנות ישראל לנהוג כאחת מן השפחות שאסור להכות אפילו שפחה כנענית. וכן המדיר אשתו שלא תשאיל נפה וכברה ורחים יוציא ויתן כתובה שמשיאה ש"ר בשכנותיה כ"ש שאינו רשאי להכותה ואם אינו רוצה להבטיחה שלא יעשה עוד יוציא ויתן כתובה ומיהו אימלוכי בעי אי יוציא ויתן כתובה או תקח מזונות אנה שהיא רוצה ואינו יכול להכריחה להיות בביתו בבזיון ולדור עם נחש בכפיפה ודמיא להא דתנן בפרק הנושא אלמנה שאמרה אי אפשי לזון בבית אביה היורשין יכולין לומר אי את אצלנו יש לך מזונות כו' היתה טוענת מפני שהיא ילדה והם ילדים זכין אותה בבית אביה ה"נ כיון דאית לה טענה מעליא שאין לה לסבול אלו מכות וצערות בזיון חייב לפרנסה בבית אביה או במקום אחר שהיא רוצה ולא טענינן ליה אימר נררי אתפסה דהכא הא קמן דאיהו גופיה לא טעין ואנן ניקום ונטעון ליה ודאי אי איהא דאתפסא נררי היה טעין הכי והא דאמרי' בפ"ה דכתובות דאי אמר נאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ואז יפרע לה כל מאי שלותה והכלה קודם שפסקו לה ב"ד מזונות פי' שבא בעלה אמר אילו לא הלוה לה היתה מגלגלת ומתפרנסת ממעשה ידיה בדוחק אע"ג דלא ספקא לפי מה שפי' ר"י שם ה"מ היכא דטעין הכי אבל אי לא טעין לא טענינן ליה וכן משמע ליבנא דאם בא ואמר נאי מעשה ידיך במזונותיך כו' וסברא גדולה היא זו דלא טענינן ליה דרוב בני אדם אין רוצין שיתבזו נשותיהן בתאי רעב ולפי דברי הלה ואפילו לפי דברי ר"י שפי' פ"ק דסנהדרין פשרה שנעשית בג' צריכה קנין חייב הבעל לפרוע מה שלותה והכלה ואפילו לוהה מאחר כ"ש מאביה ודאמר (אבא) הנן הניח מעותיו על קרן הצבי ה"מ כשלא לוה לאשה אלא פרנס אותה על סמך שיפרע לו הבעל דמבריח הרי מנכסי חבירו הוא וקי"ל בשני דברים שאמר הנן הלכה ואין חלוק בין אב לאחר ואע"ג דבירושלמי איכא מאן דפליג בין אב לאחר דגרסינן עלה אמר רבי חגאי לא אמרו אלא אחר אבל האב גובה הא פליג עלה התם רבי אחאי אמר בין אב ובין אחר אינו גובה וכיון דלא אתמר לא כמר ולא כמר אנן מספיקא לא מפקינן ממונא מבעלים. מיהו הלכתא היכא דלותה מאביה או מאחר והכלה כגון דאמרה הלוני ואני אפרע פסק רש"י ז"ל התם המלוה תובעה והיא תובעת את הבעל ואז הבעל חייב לפרוע מדקאמרינן גבי ממאנת דאין לה מזוני היכא דלותה והכלה מכלל דאשה דעלמא היכא דלותה והכלה אית לה כה"ג וא"כ ה"נ חייב הבעל לפרוע אי איכא סהדי שאין נוהג בה דרך כבוד ולא מתדר לה בהדיה ועוד בלאו הכי נראה שיש כח ביד ראש הקהל לגזור להם פסקים להכריח לעשות בכל אשר יצוו דקי"ל הפקר ב"ד היה הפקר ירובעל בדורו כמשה בדורו כיון דאיכא בהאי מילתא מצוה לעשות שלום בין איש לאשתו עיין פרק בתרא: (י) ע נשאל להר"מ ז"ל על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסת מיד אחר ועמדו קרובים ופשרו בעבורם אם יכולין להוציא פדיונה מיד שמעון שיש בידו פקדון פ יותר משל ראובן בעלה מי אמרינן כל כמה דלא נתפשר איהו גופיה ואין יודע כמה יעלה פרקונו ואם צ יפרע תחלה שמא לא יוכל אז לפדות עצמו
חיין

הגהות מהר"ם מטיקטין א] וכן פסקו ראב"ן וראבי"ה בא"ח בפרק נערה: ב] גם לקמן בפ' בתרא בתשובה וכן כתב הסמ"ג בפרק האומר בקדושין: ג] עי' בפ' יש נוחלין גבי השתא בירושה דאורייתא: ד] ניזונות: ה] וכן כתב ראבי"ה משום כצ"ל: ו] דתקנת פירות עיקר כדמשמע לישנא דמתני' פירקונה תחת פירות:

מזונות] ורבי יצחק פסק כרבי יהודה : ארוסה יש לה מזונות או לא כתוב בספר המצות דמה"ם בת הגיעה זמן ולא נשאת מן האחין חייב במזונותיה משעת אירוסין (*כדמוכח בפ' נערה שנתפתתה) אין לה מאחיה משעת אירוסין : *סברי אין לה מאחין משעת אירוסין כדמוכח בפ' נערה שנתפתתה פ' י"ו) ואינה בוגרת שהגיע זמנה ולא אדם רוצה להתכנס לה את נשא ותחזור על הפתחים עכ"ל . ונראה למורי דהא דלא כפרש"י (*הלא) [*אלא] כאלפס* : [דף נ"ג ע"א] האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי הבעל ומתה מוציא מיד הלקוחות בלא דמים ואם הדמים שלקחו מן הלקוחות קיימים בעלמן מחזירין ללקוחות עיין לעיל בד"א בנכסים הידועים לבעל אבל אם נפלו לה נכסים במדינה אחרת ולא ידע[ש] הבעל ומכרה אותם מכרה קיים כרבי שמעון דאמר הכי בפרק האשה שנפלו ושם מוכיח שהאשה שרוצה שתבריח מקלת הנכסים[ת] וכתבהן לאחרים (לא) קנו אותם אחרים אלא אם כן כתבה[א] קנה מהיום ולכשארצה אבל מברחת כל נכסיה לא קנו אפילו לא כתבה כן והבברחה קיימת באע"פ שלא קנה הלוקח לא קנה הבעל שעשאום כנכסים שאין ידועין לבעל ואליבא דרבי שמעון מספר מ"ג : [דף נד ע"א] את תהא יתבא בביתי כו' בספר המקצועות כתב רב צמח גאון קשה בביתי ולא בבי עקתי בית צר ומצוק דהיכא דלית ליה אלא חד ביתא מצו יתמי למימר אילו הוי לן בית אחר הוה יהיבנא לך חד מנהון ואת יתבת בה עכשיו שאין לנו אלא בית אחד צר לנו המקום לדור עמך לכי לבית אביך וניתן לך מזונות ע"כ משמע מתוך דבריו שאינה דרה עמהם בבית אחד אפילו הבית גדול ומתני' מיירי כשיש להם שני בתים [*כתב מהר"ם וירבליר ז"ל נ"ל ט"ס ועי' באשר"י לשון ירושלמי] : ב*ירושלמי ר' זירא בעי לרב נחמן ור' אבימי בר פפי אין שם בית מהו אמרו ליה היורשין שוכרין לה בית [ו] *מכאן [*עי' בהמ"י דף תפ"ט שם מבואר] : ואילך היא אומרת קרקע והם אומרים מעות הדין עם היתומים : קסח מכרה כתובה או משכנה נראה להר"ס דוקא מכרה כל כתובתה אבל אם לא מכרה אלא מקצת לא אבדה מזונות בפ' אלמנה : ירושלמי פרק אלמנה התובעת כתובתה בב"ד איבדה מזונותיה ובלבד מן השופי הא מאונס' פי' אם לא נתן לה בהרווחה לא אבדה מזונותיה אם תבעה כתובתה . [ד]וכדברי התוס' כך כתב ראבי"ה במשפטי כתובה בשם רבינו משולם ורי"ף כתב דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה לבד מפרנסה דהא כדקיימא קיימא ממקרקעי וגם המיימוני פסק כן בפרנסה ס' כדלעיל : (ג) התובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות בתשובת רש"י מקשי. והא דתניא פרק אלמנה ניזונית אלמנה מוכרת וכותבת אלו לכתובתי מכרתי ואלו למזונות מכרתי משמע אחרי שמכרה לכתובה מוכרת למזונות ופרש"י דהכי איתא סוגיא דשמעתין בשעה שמוכרת למזונות תכתוב למזונותיה ובשעת שדינה לכתובה ומוכרת לכתובה לא המכר סתם ור"ב אומר דההוא דלקמן כגון שלא מכרה לכל כתובה אלא למקצת מש"ה לא איבדה מזונות דמקצת כסף ככל כסף [ה] ולית דחש להא דר"ש [ה]ובאביאסף לקמן פרק אלמנה ניזונית מצא מורי ז"ל ההיא איתא דהפסה כסא דכספא בכתובתה ההאי לקמיה דרבא אמר לית דחש להא דר' שמעון דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף וקבלתי מאבא מרי (*וכ"ש) [*דכ"ש] [ז] [ו*בתובעת כתובתה שצריכה לתבוע כל כתובתה וגרסי' בירושלמי דפרקין הא דאמר שמואל התובעת] תובעת כתובתה בב"ד אין לה מזונות אמר רבי יוסי ובלבד מן השופי אבל מן האונס לא כהדא ארמלתא דרבי [ז]אבדימי (*רמיו) [*רמי] בה [ח]*אמרי לה [*פי' שאשר"י אמרו לה שאדם גדול רוצה ליבא אותם והטעו אותה] : ר' בון בר כהן בעי ליך תבעת פורנה ואיבדה מזונותיה מן (*דאייתי) [*דאהיידעין] מילתא* (*דעת) [*פי' כשנודע הדבר שרימה] עילון עובדא קמי רבי יוסי וחזרה לה מזונותיה עכ"ל : קסט ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל וכן פסק האלפסי והאידנא בכל מקום כמנהגו דבהדיא קיימא לן בכתובות הכל כמנהג המדינה כן כתב רב האי גאון ורב שרירא גאון ז"ל : ירושלמי אית לכון מנהג קבוע עבידו כמנהגכון ואי לא עבידו כאנשי גליל וכשמואל : קע פסק הר"ס על אלמנה שמת חמיה קודם בעלה דאין לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת הבעל דכיון דחמיה הניח (*האלמנה) [*אלמנה] [*הניזונית בעל כרחו של יורשין . מ"י] וקיימא לן הלכה כאנשי גליל הוו להו כל נכסי חמיה ראוי לגבי בעלה ואינה נוטלת בראוי [ח] ואפילו יש[ט] (*במוחזק) יותר על כתובת המותה ושאלת אם הלכה כאנשי גליל או כאנשי יהודה איני כדי להכריע בזה דבר זה נפתח בגדולים ורבו מחלוקת בדבר ונהגו לפסוק כרב אלפס בדבר שלא נחלקו עליו התוס' ובנידון זה התוס' פסקו בהדיא כמותו דהלכה כאנשי גליל ואין להביא ראיה ממנהג עירכם שיש בני אדם ב' או ג' שכתבו לנשותיהם שכל זמן שיהיו רוצים לישב כך באלמנות חיות להתחזק בכל נכסיהם זו אינה ראיה כלל למימר שנהגתם כאנשי יהודה' (*וא"ת מה הוצרכו) [*ממה שהוצרכו] לכתוב כך וכי מפני שכתבו כך ליפות כחה בעלמא נביא ראיה מזה ועוד אפילו לאנשי גליל מועיל מה שכתב כך דאפילו לאנשי גליל נהי דניזונית בעל כרחם של יתומים ואינם יכולין לסלקה בכתובתה מ"מ אין מחזיקים אותה בכל קעא הנכסים ולהכי אהני מה שכתב לה כך דלכתחלה מחזיקין לה בכל הנכסים לשאת ולתת בהם ואי לא כתב לה הכי לא יהבינן לה אלא כדי מזון ל' יום כל שעה ושעה מן שלשים יום [*לשלשים יום] כדמפרש פ' אלמנה . גם אין ראיה ממה שכמה פעמים שנתנו היתומים לאלמנה כתובה וסילקוה דשמא מרצונה היה ועוד אטו כולהו נשי (דידכו) [*דינא] גמירי דידעי דלא יכלו לסלקם בעל כרחם ומה שלא מיחו לפי שהיו סבורות דדינא הכי ושלום מבר"ב[כ] : בערכין פרק שום היתומים תנן אחד המקדיש ואחד המעריך ט' קעב כתב המיימוני דהא דאמרינן המעריך עצמו והמקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו כלום הוא הדין בעל חוב וה"מ בגדים דחול אבל בגדי שבת ומועדים גובין מהם ואין נ"ל שאם יש בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהכל לב"ח ופסק הר"ס ז"ל *דהייט [*תשובה זו תמצא בריש ב"ק] דוקא מה שהבעל תקן לה דטעמא דמיימוני [ל]כדפירש בהגוזל קמא גבי המקדיש נעשה כמי שהקנה להם כסות אשתו ובניו [ט] מעיקרא דהכי מחלק בקדושין פ"ק בירושלמי גבי אחין שחלקו מה

[*הלא כפרש"י והלא כאלפס . כך מלאתי בכל המרדכי שלפני . ונראה היינו לא כפרש"י אלא כפי' רב אלפס ומסתמא ג"כ הגירסא במרדכי הכי ולעד"נ וכאמת כן דהא לפי' האלפס הארוס חייב במזונות ארוסתו לפי הגירסא אחרינא איפכא דהלכתא הכי דהמסקנא מסברא אית לה דהיינו מן הארוס לפי' האלפס אבל לפי' רש"י הגי' להיכך והמסקנא לית לה מן האחין לגירסא אחרינא איפכא אבל מ"מ אינו מחוייב הארוס אלא שהות מעלמנו זו אותה כדי שלא תתגולל . ועי' באשר"י העתקתי מכתיבת יד מהגאון מהר"מ וירבליר ז"ל] :

[*הלפ"ס קאי שאמר דעל נשותיו אין שמין] שעליהן שמין שעל (נשותיו) [*בניהם] אין שמין (*ומפרש התם בשוטה קטלא לבתו מבלין לאלמנה ושלקין) [*בס"י אינו] *בה"א בנדלו לבמשמש בהם בחול מיהו היכא דידוע שהקנה להם מעיקרא אפילו בכלי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו דאין בעל חוב גובה מהן *ואפילו בכלי שבת וכלי רגל שהרי כך מוחזקין לה ואפותיקי נינהו לדידה וקי"ל כרב יהודה דאמר ביבמות פרק אלמנה גבי מתכסת שום לבעלה ט' הדין עמה משום שבח בית אביה ואמר התם אם רצה הבעל למכור לא ימכור עכ"ל מתשובות הר"ם ז"ל שוב מלאתי תשובה אחרת שפסק הר"ם (שכתב) דאפילו בבגדי שבת ורגל שתיקן לאשתו נעשה כמי שהקנה להן[ג] ואין הבע"ח גובה מהן דפלוגתא דרב ושמואל אפילו בבגדי שבת ורגל דאמר כלתיה דבי בר אלישיב ט' עד דאמרי יתומים זילא לן מילתא דתיזל הכי לבישתינהו לכולי מאני אתו לקמיה דר' ינאי אמר הלכתא כוותיה דרב דאמר אלמנה שמין מה שעליה ואי ס"ד[ד] דוקא בבגדי חול קאמר לא הל"ל הלכתא כרב דהא אפילו שמואל לא קאמר אלא בבגדי חול אבל בגדי שבת[ע] מודה אלא ש"מ דשמואל בכולהו מאני פליג ומדקאמר אע"ג [ע]דתניא כוותיה דשמואל ש"מ דמתני' דערכין דאין לו בכסות אשתו ובניו אף בבגדי שבת ורגל קאמר דומיא דשמואל דאי לא תימא הכי אף כשמואל לא [פ]תניא וכן משמע מתוך דברי האלפס שסברי לא חלק כאן בין בגדי חול לשבת אבל פ"ק דב"ק גבי האחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בניהם ובנותיהם אין שמין שם הביא הירושל' דוקא בגדי חול אבל בגדי שבת ורגל שמין וטעמא רבא איכא לחלק כיון דבשלהן נמי שמין ואינם [צ]מותרין זה לזה כ"ש לגבי בניהם ובנותיהם ה"ל למימר הכי אלא דלא ניחא להו דניבזו נשותיהם ובניהם [ובנותיהם] הקטנים בב"ד אבל בגדי שבת ורגל יכולין להעריך וה"ל לבא לב"ד אבל בגדים שאדם קונה לאשתו אין חילוק [ב] *[בין בגדי שבת לחול] דהנותן מתנה לאשתו קנתה והיכא דליכא עדים שקנאן לשמה ושהיו שלה *וקא טוען(*לא)לקחתיה לשמה נאמן ובשבועה ג' [*בריש ב"ק כתב המרדכי וקא טוען לקחתיה לשמה נאמן ט'. אך במרדכי ישן כתוב בריש ב"ק כלה"ר בזה נפנים כאן וקא טוען לא לקחתי לשמה :] ועוד פסק הר"ס קעג דאם גרשה בלא פשיעתה אין שמין בכתובתה אפילו בגדי שבת וכן משמע מלשון האלפס וטעמא משום דגרושה דנפשיה אין שמין דאיהו בעי לאפוקה ואיהי לא בעיא למיפק אבל ר"י פי' דכ"ש גרושה ששמין שיותר מקפיד על גרושתו מאלמנתו . אלמנה שמין מה שעליה פסק האלפסי אבל לא אם גרשה וכן פי' המיי' בפ' י"ו דאישות : במזונות קלג לה מזונות י"מ כשאמר לה במזונות הוי כמ"ש והשאר יתן לבנים ואינו גובה מזונות ממשועבדין וניחא דבהדיא אמר פרק יש נוחלין דאלמנה גובה מזונות ממתנת ש"מ מק"ו השתא מירושה דאורייתא ניזונת[ק] . תוס' ד] : סליק פירקא

אע"פ שאמרו קעד אם רצה להוסיף מוסיף עד מאה מנה. [*תוס'] כאן שאל ר"י את רבי אליהו האיך יכול לשעבד לק' מנה ואין לו כדי שויין בשלמא כשיש לו הון [*מ"י בשלמא כשיש לו הוא מתחייב ואז ט'] משועבדים נכסיו לחוב זה והואיל ונתחייב אפילו נאבדו אלו הנכסים וקנה אחרים או הוא מתחייב ואז יכול לשעבד דבר שלא בא לעולם כי ההיא דריש פרק מי שמת [*דף קמח] דעתיד אנא למיקני אבל הכא לא נתחייב ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ואפילו תימא נותני' בדאית ליה מ"מ קשה למנהגינו שאנו כותבין ק' ליטרין בכתובות אע"ג דלית ליה והשיב רבינו אליהו דדמי להא דהשוכר הפועלים [*דף לד] מתנה שומר חנם להיות כשואל כשקנו מידו ומשמע בכל ענין אפילו אינו מקנה לו בשום נכסים מעתה אלא משעבד עצמו לזה החוב מעתה ולכשיהו לו נכסים יחול השיעבוד על הנכסים ואין זה כקנין דברים דברים פרק השותפין . ויש מפרשים קעה כיון שכתב סתם ושיעבדתי נכסי הרי כאילו הודה שיש לו נכסים כעין שפי' ר"ת על מה שאנו כותבים והקניתי לו ד' אמות קרקע בתגרי אע"פ שאנו יודעים שאין לו כיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כק' עדים דמי [*ע"כ לשון תוס'] עיין פרק הגוזל קמא : קעו שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה תימה דהכא ובכמה מקומות בהלמוד אנו אומרים כסברא זאת א"כ אדם הלוקח פרה מחבירו ומתה או נטרפה יבטל המקח וי"ל דאנן סהדי דכל לוקח מכניס עצמו בספק זה והתוס' האריכו . והא דפריך בסוף פ' הגוזל (*בתרא) [*קמא] ההיא דנתן הכסף לאנשי משמר ומת הרי הוא שלהן ומסיק ש"מ כסף מכפר מחצה דאי לא תימא הכי נימא דאדעתא דהכי לא יהביה ופריך יבמה שנפלה לפני מוכה שחין תיפוק לה בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קדשה נפשה [*לא קשה מידי דבלאו הכי תימה אמאי לא פריך האשה שנעשה בעלה בעל מום תיפוק דאדעתא דהכי לא נתקדשה] וגם אמאי לא מקשה בכל מקח וממכר שיבטל אם יארע אונס ונראה לר"י דלא דמי ללוקח חפץ משום דמאי חזית דאזלינן בתר לוקח זיל בתר מוכר אבל הקדש כמו חטאת שמתו בעליה שתלוי בו להקדישו כמו שבדעתו וגם קדושין שאשה לבדה מקפדת ואדעתא דהכי לא קדשה נפשה שתפול לפני מוכה שחין אבל הוא לא היה מעכב בשביל שום אונס שאירע אחר מיתתו כי לא יחוש במה שיהיה אחריו ולהכי לא פריך מאשה (*שנתקדשה למוכה) [*בנעשה בעלה מוכה] שחין תיפוק בלא גט דבהיא לא אזלינן בתר דעתה שהרי העכבת אותו ההנאה תלוי במקדש הואיל והדבר בא להפסיד גופה והוה לה לפרש תוס' : ובספר ראבי"ה סי' תקל"ב כתב *מעשה באחד שנדר מעות להשיא יתומה א' להרויח בהם ונפטרה היתומה והבעוהו יורשיה ופטרו ה"ר חיים כהן ז"ל והביא ראיה מפ' אע"פ שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ומסקינן בגמ' הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וקי"ל כוותיה כ"ש הכא דלטולי עלמא לא יהן שלא כתב ושלא נדר לה אלא ע"מ (י) להשיאה ולראבי"ה נראה כיון דאמר בירושלמי עלה דההיא בפרק הזהב האומר לחבירו מתנה אני נותן לך וכו' יכול לחזור בו ואמרי' מותר לחזור בו שאין בו משום מחוסרי אמנה ואמר רבי יוחנן במתנה מועטת לא יכול לחזור בו דסמכה דעתיה עלויה וגרסי' בירושלמי אמר לחבירו מתנה מרובה אני נותן לך מותר לחזור בו הדא דתימא בעשיר אבל בעני נעשה נדר[ת] וזכו בה היורשין מדתניא שילהי נגמר הדין [*דף מח] מותר המת ליורשיו וע"כ לא פליגי ר"מ ור' נתן אלא בתפיסה דאיסורי הנאה הא לאו הכי לכ"ע ליורשיו אלמנא אע"ג שלא נתנו הנותנים וגם הגובים לא גבו לצורך היורשים אפילו הכי זכו היורשין מכח המת ולההיא דפרק אע"פ לא דמי שלאו כל האומדנות שוין : תנאי כתובה ככתובה דמי וכו' פרש"י וכן מזונות ככתובה ואין נראה דא"כ משמע דכל מאי דחשיב הכא קאי אבל תנאי כתובה וליתא דהא מכרה כתובתה לאחרים יש לה מזונות דהא זוזי אנסוה וכן לענין כתובת בנין דכרין על כן פירש *[*האלפס. מ"י] הכל לענין תוספת והתוספת

הגהות הב"ח ק נ"ב וראבי"ה ותיבת ורבי יצחק מוקף : ר נ"ל ארוסין : ש נ"ב כהן : ת נ"ב מבעלה : א נ"ב לו : ב נ"ב גרסינן : ג נ"ב לא : ד וכדברי התוס' וכו' עד כדלעיל מוקף : ה נ"ב דאמר לא אמרינן מקצת כסף ככל כסף : ו נ"ל התובעת : ז נ"ל אבהו : ח ואמרי לה כצ"ל : ט נ"ב עתה נכסים יותר : י נ"ב דאם לא כן מה : כ נ"ב דין זה נמצא גם בפ"ק דב"ק ועי' בתשובות מהרי"ק שורש י' : ל נ"ל כדמפרש : מ נ"ל אפילו כלי שבת כו' דקי"ל : נ נ"ב מעיקרא : ס נ"ב דשמואל : ע נ"ב ורגל : פ דתנן כצ"ל : צ נ"ל תמן . צ מותרין כצ"ל : ק נ"ב מתנת שכ"מ לא כ"ש : ר נ"ב ס"א לא קשה כו' : ש נ"ל דאזיל : ת כצ"ל וכיון דעני זכה זכו בה היורשין :

שלטי הגברים

[ו] היו קודמין לשל אשתו או לא וכ"ל דאע"ג דלענין סידור בע"ח ולערכין איהו עדיף מאשתו כדאיתא פרק שום היתומים [ז] דקתני אבל לא לאשתו ולבניו ויליף לה התם מקראי ובפרק המקבל נמי מייתי לה ה"מ לענין חייתו ומזונותיו אבל להוציא מבית השבי אשתו עדיפא כדתנן בפ"ג דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבידה אשה קודמת לאיש לכסות ולהוציאה מבית השבי ולכסות דקאמר היינו בשביהן ערומים וקאמר דמכסין האשה תחלה מכמה טעמים ואין צריך לפרש ותניא התם בגמרא היה הוא ואביו ואמו ורבו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם פי' אפילו לדידיה אלמא אע"ג דחייו קודמים לחיי אביו וחיי רבו והכ"ל כו' כ"ש דהוא קודם לאמו דגריעה טפי מכל אביו כדאמרי' פ"ק דקדושין גבי מורא וכבוד אפ"ה לענין להוציא מבית השבי אמו קודמת לכלהו משום דלמא עבדי בה איסורא אלמא כל היכא דמחייב בפרקונה איהי קדמה אפילו לדידיה מטעמא דפרים א"כ אשתו נמי כיון דמחייב בפרקונה איהי עדיפא וקדמה לדידיה ואע"ג דליתיה קמן ב"ד היו יורדין לנכסיו ופודים אותה וכפ"ב דכתובות גבי מי שנשתטה או מי שהלך למדה"י ב"ד היו יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ט' וכ"ש להוציאה מבית השבי דכולהו אתנהו ביה דיורדים לנכסיו ופודין אותה ואפילו אם הוא עומד וצווח אל תפדוה מנכסי אין שומעין לו לא כל שימוי להפילה על הצבור כל כמה דאית ליה נכסים לדידיה ובהוריות מסקינן בזמן ששניהם עומדין לקלקלה האיש והאשה שהיא קודם לאשה פי' שרגילין במשכב זכור ויש לחוש לקלקול של איש כמו של אשה האיש קודם דטלטולא דגברא קשה מדאתתא אלמא כל היכא דאיכא למיחש טפי לתקלה וקלון איהו קודם אחד האיש ואחד האשה ושלום מבר"ב : (כ) שאלה אלמנה שבאה לב"ד ונשבעה שבועת אלמנה ולא תבעה כתובתה מי נימא שהשבועה במקום תביעה עומדת ומפסדת מזונותיה או לא . תשובה דבר ברור הוא שאין השבועה כתביעה אלא זו היתה פקחת שהושבעה שמא תמות עד שלא השבע ונמצאו היורשין מפסידין כתובתה מדרב ושמואל שאמרו מת לוה בחיי מלוה וא"כ מת מלוה כבר נתחייב מלוה שבועה ואין אדם מורים שבועה לבניו ועוד שמא עלה על לבה לתבעה ולא תבעה וכל שלא תבעה ממש לא הפסידה מזונותיה ולא עוד אלא אפילו נשבעה ותבעה כל כתובתה חוץ מדינר אחד או אפילו הכל חוץ מן התוספת שהוסיף לה הבעל בכתובתה או אפילו תבעה הכל חוץ מדינר אחד מן התוספת לא אבדה מזונותיה כדקי"ל מקצת כסף ככל כסף ותנאי כתובה ככתובה ואמרינן נמי כ"מ למוכרת ולמוחלת כדאיתא בריש פרק אע"פ . אדר"ת : (ל) ורבינו יצחק מווינא כשיטת רבינו חיים הכהן דאין יורשין בהם כלום דאומדן דעתא גדול הוא שזה לא הפריש משתיו אלא לצורך מצוה אבל לא לדבר הרשות שיתכלו היורשים ויעשו בהם צרכיהם והביא דירושל' שהביאה ראבי"ה אבל בעני נעשה נדר לאו :

חדושי אנשי שם

[ו] פי' שיש שם בית והיא אומרת בבית בעלי אני רוצה לדור והם אומרים במעות נשכור לך הדין עם יתומים . אשר"י :

[ז] נ"ל דמייתי מכ"ש לתובעת מקצת כתובתה דלא איבדה דלא תימא גליא אדעתא דאי נמי יהבו לה כולה הות שקלה וגרועה ממוכר מקצת הנכסים וקמשמע לן דדמי למן האונס ולא איבדה . ועוד נ"ל דה"ק וכל שעה שתובעת כתובתה אין לה מזונות אפילו כשלא תבעוה לינשא ואפילו הזינן לדעתה שאינו רוצה לינשא כלל : [ח] בתשובת מהרי"ל סי' ב' הקשה דמהר"ס אמהר"ס דפרק כל הנשבעין בסופו סי' אל"ף קס"ה ושם כתבתי : [ט] ובניו מעיקרא אבל בבגדי שבת ורגל לא אמרינן מסתמא נעשה כמי שהקנה להם כסות אשתו ובניו מעיקרא וכו' : [וכ"ה במרדכי של רע"א וסיים

מהר"ם כשיקטין א] פרש"י מקצת כסף מוכר שיש לה עליו מחכילה ככל כסף : ב] פי' אין חילוק בשתי התשובות לר"ס לא זכה זכו בה נכל : ג] וכל זה כפול לו במרדכי פ"ק דב"ק ע"ש : ד] וכשלא נתרצית לקבלתו איירי כשתפסה יס"ד דהכי י"מ דלהכי מיכה שלא מגבה ממשועבדים מפני רש"י :

פירשו למוכרת כתובתה שמוכרת מה שתפסה נתוס' אפילו שלא בב"ד כמו כתובה כדאיתא פרק אלמנה ניזונית משא"כ בשאר חוב ולענין מזונות כמי י"ל שמוכרת לצורך (ענין) מזונות שלא בב"ד כמו לצורך כתובה כדאיתא פ' אלמנה ניזונית: ולתובעת כדפי' האלפסי כן פירש"י דאם תובעת תוס' אין לה מזונות ואינו [*נראה] דאפילו גבתה מקצת כתובתה א"ר מאיר פ' אלמנה ניזונית דלא איבדה מזונות וקי"ל כוותיה וכ"ש תובעת תוס' דלא איבדה מזונות דלא עדיף תובעת ממוכרת אלא י"ל דאם תבעה כתובתה לבד התוס' עדיין יש לה מזונות דתוס' כתובה ככתובה הוי ומכרה קצת או משכנה קצת לא אבדה מזונות כר' מאיר: [דף נה ע"ב] *מתנת שכיב מרע שכתוב בה קנין לרב ארכביה אתרי ריכשי שאם עמד אינו חוזר כמתנת בריא ומועיל אפילו בהלוואתו לפלוני ולשמואל מספקא אי גריעא משאר מתנות ש"מ דשמא לא גמר להקנותו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ופירשו התוס' דוקא היכא שהקנין נכתב בכתב אבל בעל פה אפילו שמואל מודה דיפוי כח הוא מדנקט הכא שכתוב בו קנין: [דף נד ע"ב] עוברת על דת כולהו הני דחשיב דאין להם כתובה אין להם תוס' כמו כן וגם זינתה תחתיו וטוען פתח פתוח כולהו בכלל עוברת על דת. [דף נה ע"א] קעז ולשבועה פירש"י אם עד אחד מעידה ולא נהירא דאפילו לא יהא התוס' ככתובה אם מעיד עד א' על חובו שהוא פרוע צריך לעשות שבועה וי"ל אם נשבעה שתם על הכתובה אין צריכה לישבע על התוס' וכן כ"כ לפרש מוכרת ומוחלת כמי שתם: ינשביעית חם פגמה כתובתה גם תוספת. בכלל משמעת פירש רבינו חננאל דוקא להני מילי שהוזכרו כאן הויא תוספת ככתובה אבל לשאר דברים לא ותדע דאמר פרק אלמנה נשים באמרו חכמים אין להם כתובה אבל תוספת יש להם וכל הנך דכופים [להוציא] ולית(ן) כתובה לית להו תוס' מדלא חשיב להו הכא וא"ת והא ההוא דהמדיר את אשתו מכל פירות יוציא ויתן כתובה על כרחו אית לה תוספת דאי לית לה א"כ כל אדם שרוצה לגרש ידיר את אשתו מכל פירות שבעולם ויפטר מתוספת וא"כ לחשוב הכא וי"ל דפשיטא ליה דאית לה תוספת ולכך לא חשיב ליה הכא ור"ת פירש דתוס' בכל דוכתא ככתובה אע"ג דלא חשיב ליה הכא וא"ת והא ממאנת וחברותיה דאית להן תוס' ולית להון כתובה וי"ל דהא דאמרי' הכא תוספת כתובה ככתובה היינו בהנהו דמעיקרא ראוים לכתובה ועוברת על דת נמי היתה ראויה לכתובה מעיקרא ולא [א]ידור לכתחלה אלא ליתן מדינא וכיון שעתה מן הדין היא מפסדת הפסיד הכל אבל ממאנת וחברותיה לא היו ראויות לכתובה [ב]מתנה בעלמא הוא דיהיב לה על כן אית להו תוס' דאקני לה מדעתיה ואינו שייך לכתובה שקנסו חכמים במה שתקנו לה ולא יותר עיין סוף פ' הבא על יבמתו: (*הגה"ה) [*ה"ג] ר"ח ייחד לה קרקע בד' מלוגא והדר גריס מטלטלי ואיתנהו בעינייהו ולהכי לא נקט ייחד גבי מטלטלי [*אלא ואיתנהו דקאי אייחד דלעיל]: [דף נו ע"א] בעי רב אשי קעח נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו תיקו הלכך אינה קונה וצ"ל שפירסה בשעת ושתה אבל שלא בשעת ושתה מאי אמרה ליה נסתחפה שדהו כדמוכח פ"ק ובספר המקצועות פסק ר"ח הואיל ונכנסה לחופה ולא נבעלה ופרסה נדה ודאי פסקה לה חיבת ביאה ומשום הכי תקנו הגאונים רבותינו דכיון דפסקו ז' נקיים וטובלת מכניסין אותם ומברכין ברכת חתנים והויא לה חיבת ביאה וחיבת חופה בהדי הדדי וגובה הכל מן הנשואין אבל אם ח"ו מת החתן תוך ז' נקיים הואיל ולא בא עליה גובה המנה ומאתים [*כמו האלמנה] מן האירוסין וכן הלכה עכ"ל ורבינו יצחק פי' האי דבעי רב אשי נכנסה לחופה ופרסה נדה היינו חופה שהחתן סבור שהיתה טהורה בשעת חופה ונמצאת נדה משום הכי מספקא ליה אי קניא דשמא [*חיבת ביאה קונה ואילו מ"י] [*חיבה כי האי גוונא אינו קונה דאילו] ידע החתן שאינו יכול לבעול עתה שמא לא היה כונס עתה וגם רגילים היו להכנים טהורות ולא היו כונסין נדות כדאמרי' פ"ק אם פרסה נדה אינו מעלה לה מזונות אבל אם מודיעין לו שהיא נדה ואעפ"כ הוא כונסה לחופה ודאי היא קנויה לו מיד כיון דעושה חופה כדי לבעול כשתהיה טהורה לכך אומר ר"י שיש *לחתן לחקור אם היא טהורה אם לאו וכן נכון לעשות. [דף נז ע"ב] קעט אבל פוסקים על הקטנה פרש"י דוקא בלא קדושין אבל [ד]בקדושי קטנות לא דא"ר יהודה [אמר רב] אסור לאדם שיקדש בתו קטנה בקדושין פ' האיש מקדש ואומר ר"ת מאן לימא לן דהלכתא כוותיה דאמר שילהי פ' י' יוחסין עבר מר-(*אדרבה ואדרב חסדא ולא) [*אדרב ורב חסדא לא] הסם ורבינו ברוך מביא ראיה מפ' בתרא [דנדה] שעשו מעשה בבת רב חסדא [מ"י בבית רב חסדא תביבא] שקדשוה בקטנותה ובפ"ק דמכילתא פירש ר' אליהו טעם משום שאנו עתה מעוטי עם וחיישינן פן יקדמנו אחר לכן אנו נוהגין לקדש כשהיא קטנה: קפ הלכה כר"מ בגזירותיו פרש"י בדבר שהוא מחמיר על דבר תורה באיסור והיתר וגזירותיו היינו בחומרותיו ולא נראה דבפרק מי שהוליאוהו משמע דאין הלכה כר"מ אלא בגזירות דוקא כגון היכא דגזור הכי אטו הכי ותדע דאמר פ' מי שהוליאוהו [*דף מז] ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה ופריך מהא דתניא הרי שהיתה רדופה לילך לבית אביה ואמר רב כו' ואמאי צריך לפסוק כר' יהודה והשתא מאי פריך משום דהלכה כר' מאיר בגזירותיו ואפילו בחומרותיו הולרך לפסוק הלכה כר' יהודה ובס"ג ובשאלתות דרב אחאי פסק דהלכה כר"מ בגזירותיו אבל לא בקנסותיו וראיה מפ' החולץ דקאמר גבי מעוברת חבירו ומניקת חבירו הכא מאי עביד רבנן תקנתא לכהן או לא וסוגיא דשמעתין דלא כר"מ. [דף נט ע"א] ת"ר נדרה שלא להניק את בנה כו' נתגרשה אינו כופה קפא פסק רבינו שמואל מפלייז"א (ס"א שמבון) דגרושה ומניקה מותרת לינשא תוך כ"ד חדש משום שאינו מחויבת להניק את בנה כדתניא נתגרשה אינו כופה [ה]בב"ד להניק אלמא מדאל הנדר' לא משתעבדא ליה ואע"פ שאם מכירה כופה בב"ד להניקו מ"מ אין שיעבוד עליה כל זמן שלא כפו אותה בב"ד ומותרת לינשא ולא דמי לאלמנה מניקה שמחויבת להניק את בנה אבל שאלתות ור"ת פסקו דכל שכן גרושה שצריך להמתין שהרי אלמנה אין הטעם אלא' שבושה לבא לב"ד וטורגת את בנה כדמוכח בפרק החולץ וכ"ש גרושה שבושה לבא לב"ד לתבוע הבעל כדאמרי' לעיל פ"ב אין מזקקין להם והיכא דעבר ונשא מעוברת או מניקת חבירו כתבתי בפרק החולץ פלוגתא דרבינו יוסף דאורליינ"ש והשאלתות אי מפקינן לה בגיטא: קפב *ופשטי' לה עולה עמו ואינה יורדת עמו הלכך פסק רבינו ברוך דהאידנא נשים שלנו דלאו אורחייהו לטחון ולכבס דאין כופין אותם: [דף סא ע"א] אע"פ שאמרו ד' יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו ט' פרש"י לפרוש סדין דבר שאינו של טורח [אבל] לא כייפינן לה וירושלמי לא משמע הכי דגרסי' התם אפילו הכניסה לו ק' שפחות כופה לעשות לו דברים של ייחוד מה הן הדברים של יחוד סכה לו גופו ומרחלת לו רגליו ומוזגת לו את הכוס למה מפני שהיא חייבת לו (או) משום שאינם ראוים להשתמש בשפחה כו' משמע דכופין אותה והלכך נראה [ו]כפי' ר"ת[ח] (*דמתני') [*במתני' דגרים] *ומלעת לו המטה פי' דמלעת דמתני' לארוג ולתקן כלי המטה והרב[ט] אומר [דבמתני' לא גרסי' ומלעת לו] דהלעה דמתני' זהו לכל בני הבית אף לארחי ופרחי חייבת דהא קאמרינן הכא בתלמודא קמי ארחי ופרחי מאן טרח אבל הכא אינה מלעת כי אם לו וה"ר שמואל בר' ברוך אומר אע"פ שאין משתמשין באשה דרך שפחות שרי כדרך שאמרה אביגיל לרחוץ רגלי עבדי אדוני והא דמשמע בירושלמי דאסור היינו דברים של יחוד במקום יחוד אבל במרחץ כיון שרוב בני אדם מצויין מותרת מכאן לעובדת כוכבי' ושפחות דמותרות לרחוץ אותו במרחץ*: מחלפה ליה מימינא לשמאלא עפ"ק דשבת ובהלכות נדה: קפג העונה האמורה בתורה כתב המיימוני[י] וז"ל אסור לאדם למנוע לאשתו עונתה ואם מונע כדי לצערה עובר

[*לשון הגה"ה אשר"י דבמתני' לא גרסי' ומלעת לו המטה אלא ומלעת המטה ופי' דמלעת וכו']:

[*אם יכול להזהר מהרהור והנמנע יתברך. מצאתי מוגה בש"י ובא"ה סי' כ"א כתב הב"י ואני אומר נשתקע הדבר ולא נאמר ודבר זה אסור להעלותו ואין ספק אלא' שאיזה תלמיד טועה כתב כן מעצמו ותלה הדבר ברבנו עכ"ל]:

(*[מ]לאו דשהרה) [*לא תעשה שנא'] שארה כסותה ועונתה לא יגרע ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא שאין לך עונה גדולה מזו ואח"כ יטול ממנה רשות או יגרש ויתן כתובה עכ"ל ופי' הר"ם טעם הגאון אמאי לא מיקרי מורד מתשמיש ויוסיפו [*לה] על כתובתה [נ]וי"ל דלא מקרי מורד אלא כשעושה מחמת שנאה וכעס (*הוי מורד והוי) [*דמורד הוי] פושע כמו הפושעים והמורדים אבל הכא דמי קצת למוכה שחין והשמים ביני לבינה והיא אומרת מיניה והוא מודה לדבריה ומיהו לא דיינינן ליה לגמרי דין מוכה שחין לכפותו בשוטים ולא ככל הנך דאמר בהו יוליא ויתן כתובה כדפי' רבינו חננאל פרק המדיר דהרי למיקרייה עבריינא אם לא הוליא (כדכתב ר"ת לקמן בפרק המדיר אלא הרי למקרי עבריינא אם לא הוליא) עיין פרק הבא ע"י ור"פ המדיר. קפד פסק ראבי"ה אשה המורדת על בעלה ושוב חלתה אע"פ שמאותו אונס חולי אינה שבה לבעלה אפ"ה איבדה מזונותיה וראיה מירושלמי דקדושין דפסיק גבי עבד עברי שברח ואח"כ חלה [דמשלים] דמדמה ליה התם למורדת: קפה ושאלתם על ראובן שאמר לשמעון חמיו תן לי זוגתי [*וכו'] אם חולה היא אעפ"כ יש לה לטבול ואם אינה רוצה לטבול ולשמש הויא מורדת כדמשמע פרק אע"פ [ס]דקתני אחת לי ארוסה אחת לי נשואה אפילו נדה אפילו חולה דיינינן בה דינא דמורדת דינא דמתיבתא כמ"ש בספר האלפס פרק אע"פ ושלום מאיר בר ברוך: [דף סר ע"ב] המשרה אשתו ע"י שליש מפורש בפרק י"ב דאישות: קפו [דף סג ע"א] ה"ד מורדת כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה אבל אם אומרת מאיס עלי לא כייפינן לה להוליאה בלא כתובה יש מן הגאונים דנו כן וכן פי' ר"ח אבל אם אמרה מאיס עלי לא כייפינן לה אלא כייפינן ליה לבעל ויוליא ויתן כתובה כיון דמאיס לה אינה יכולה לסבול לא משהינן אלא כייפינן ליה מיד כיון דאמרה מאיס עלי שהרי אין בנות ישראל הפקר כל כך שיהו משועבדות ליבעל למי שמאוס להם מר זוטרא אמר כייפינן לה ולא היא אלא משהינן *לה אגיטא ולא כפינן להוליאה בלא כתובה אלא כייפינן ליה ויוליא ויתן כתובה וקשה לר"ת א"כ ליחשוב מאיס עלי בהדי אלו שכופין אותם להוליא ועוד דכמה פעמים חשו חכמים שמא נתנה עיניה באחר (*עכ"ל) לכך פר"ת ה"ד מורדת דפוחתין כתובתה מעט מעט כגון דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה פירוש בעינא ליה אם לא יגרשני ויתן לי כתובתי ומצערנא ליה לענגו עד כלות כתובתי ותוס' בז' דינר לשבת דזימנין דהוי כ"ה או כ"ו שנים וכל כמה דאגידה ביה לא יהבו ליה איתתא והיא מתכוונה לענגו ולצערו עד שיתן לה כתובתה ויגרשנה הלכך כפינן להשהותה עד כלות כתובתה אולי תחזור בה אבל אם אמרה מאיס עלי לא הוא ולא כתובתו בעינא אלא הכל אני מוחלת לו לא כמחילה בטעות חשבינן לה ולא כופין [*להו] להשהותה אולי תחזור בה אלא אם בעל רוצה לגרשה בלא כתובה הרשות בידו דמחילה גמורה היא. אמר מר זוטרא כייפינן (*ליה) [*לה] כלומר טפין (*אותו) [*אותה] להשהותה עד כלות כתובתה אולי תחזור בה [*כדין בעינא ליה ומצערנא ליה דחדא היא ותרוייהו מורדת הן דכיון דנהממת לצער מוחלת לא הוי מחילה גמורה. מ"י] ואם בעל רוצה לגרשה יתן לה כתובתה ועל זה פוסק הספר לא היא דמאיס עלי לא הויא מורדת על כן [*דינה] [אלא] כדפסקי' לקמן דמשהינן לה תריסר ירחי שתא אגיטא אחר הכרזה אולי תחזור ואם לא חזרה מגרשה בלא כתובה: כלתיה דרב זביד אימרדה פי' אמרה מאיס עלי הבעל דאילו במרד דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה [*מ"י לא אמרי' הפסידה בלאותיה דהא אית לה כתובה ועוד דהפסידה ז' דינרים תנן הפסידה בלאותיה לא תנן כפר"ת] לא אמרי' הפסידה בלאותיה* כן פסק ר"ת: הדין דינא דגמ' אבל האידנא *)[מיתיב לה גיטא לאלתר]כו' לכאורה נראה דרב האלפס פליג על פי' ר"ת[בכפיית הבעל] ור"ת פי' בתשובתו וכ"ל זהו פתרונו דינא דגמ' דמורדת שע"י פתיחה וכרוז כמו שכתב רבינו יצחק אבל בבי דינא במתיבתא הכי דיינינן כד אתיא ואומרת לא בעינא להאי ליתיב לה גיטא לאלתר זהו פתרונו בלא פתיחה וכרוז אלא מוחלת הכל ורולה להתגרש לאלתר מגרש לה בלא כתוב'[ה]שהבעל רול' *)[דוקא בלא כפיית הבעל]ולא חש לפרש רלון הבעל דפשיטא והמפרש בענין אחר *)[דכופין הבעל להשהותה] משוינן טועה גמור [י] (הרבה ממורדת) [*ס"א ומרבה ממזרות]עכ"ל ר"ת ורמב"ן כ' אע"פ שהלכה כרבותינו [*פי' שלריך להשהותה י"ב חדשים אגיטא] בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים ביחד לא משהינן לה ואם בשביל אחרות שהוסרגה קנסינן להתיר ליסא אחרות והיא תשב ותתעגן. ואמר ראבי"ה אחרי אשר ראינו בה פלוגתא דרבותא חכמי הדור יתנו לב לפי הענין להעמיד דבר על אופניו שלא תלאנה בנות ישראל לתרבות רעה [*אביאסף. מ"י]: תשובה ממורי רבינו ה"ר מתתיה קיט ז"ל אף אם זה האיש [כ] שובב ומאבד ממונו בשחוק לא מלינו שתוכל אשהו למרוד בו לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החליף להעבירה על דת לשמש באיסור. ואילו הכריזו עליה ארבע שבתות ושהתה במרדה י"ב חדש הפסידה מנה מאתים ותוס' ונכסי צ"ב שלא תפסה ובתוך י"ב חדש הפסידה מזונות כדמסקי' במורדת דמשהינן י"ב חדש אגיטא ומזוני לית לה תוך הזמן [והייתו] דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה דאי אמרה מאיס עלי לא הלריכו חכמים שהיה דלאלתר מגרש ומיהו אם תפסה מנדונייתא דהנעלת ליה לא מפקינן מינה כדמסיק שם דאי תפסה לא מפקינן ור"ל במה דהנעלת וכיון שאביה מוחזק מן הנדן דהנעלת שנתחייב לחתנו מהני וכאילו היא עצמה תפסה ושלום מתתיה בן ה"ר יצחק (*אביאסף) [*במ"י איתו]. תשובת ה"ר [מאיר] ששאלת על ענין המורדת דיינינן דינא דמורדת כמ"ש הרי"ף ז"ל ורוב הגאונים ע"ה סוף דבר נדוניא דהנעלת ליה אי תפסה ליה לא מפקינן מינה לרשות הבעל [*ס"א לא מפקינן לר"ה] אבל מה שהוא [הכנים] מפקי' *)[מינה] ויהבי' ליה דמאיזה טעם תעכבנו אי משום תוס' שכתב לה בכתובתה לא יהיב לה כמ"ש כל הגאונים ע"ה דאדעתא דתמרוד ביה לא הוסיף ואפילו לדברי גאון דאמר דיהיב לה עיקר כתובה מנה ומאתים (מ"מ) [*ס"א הכא] לדידן דלא נהגו לכופו לגרש מנה ומאתים נמי לא קא יהיב דלא ניתנה [*כתובה] לגבות מחיים בלא גט ופעמים רבות בא כזה מעשה ודנו כך דיהבינן לה מה דעיילא ומענגינן לה עד שתתפיים להיות עמו או עד שיתפייס הוא ליתן גט. אבל כל היכא דאמרה מאיס עלי קפז והדברים מוכיחין שאין כן אלא מחמת [*ממון או שהיה לה כעס על בעלה או. מ"י] כעס שהיה לה עם בעלה או מחמת אביה ואמה והקרובין [דארגילוה] לקטטה (*ואילפוה שקרא) [*ואלפוה שהשקר] לומר מאיס עלי ואינו כן יהבינן ליה כולה לדידיה בין מה שהכנים הוא בין מה שהכניסה היא ולית לה מזונות כדין מורדת [דבעינא ליה] דמדינה מה שקנתה אשה קנה בעלה אפילו מעשה ידיה ומציאתה וירושתה דבתר הכי

[*כנס ה' ברכנוכס ועל טוב יזכר שמכס א"כ איפה כמו שכתב שהבעל רגיל להכות את אשתו והיא בקשה ממנו שלא להכותה ועוד לא רצה להבטיחה שלא להכותה עוד ולא קבל ואף שוב בבהמ"כ שקבלה עבור מזונותיה עליו או שיבטיחנה שלא להכותה עוד ולא רצה לקבל. דבר פשוט הוא שצריך לשלם כל מה שלוותה ואכלה שלא רצה להכניע לבבו אפילו כדבורה לומר לא אעשה עוד מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שהיה חפץ להכותה ולא לנהוג עמה דרך כבוד ולא כן משפט הבנות הכבודות וקי"ל בעולת בעל בעלייתו של בעל ולא בירידתו לחיים נתנה ולא לצער כ"ש שלא להכותה דקא עבר על לא יוסיף פן יוסיף דלא גרע מאחר וק"ו הוא ומה אחר שאין חייב בכבודו מצווה על הכאתו אבהו שהוא מצווה עליה לכבדה יותר מגופו כדאיתא פ' הנשרפין לא כ"ש ועוד דדהיק הלמודא למגוא תקנה על אשה רעה לא ליבתמיט ולומר בשוטים ועוד מספר כתובתה נלמוד דחייב בכבודה ואנא אפלח ואוקיר לכבוד ניתנה ולא לנזון ואין הדרך בני עמינו להכות נשותיהם כמנהג העובדי כוכבים הלילה לכל ב"ב לעשות כדבר הזה. ואם היה לפנינו דין זה הייתי מחרימין עליו כאילו היה מכה אחר מטעמא דפרי' ובפחות מזה כתב רב פלטוי גאון שיוליא ויתן כתובה וז"ל היכא דמגילי קטטה אם היתה מרגלת כמורדת דמיא ואין לה כלום ואם הוא מרגיל יש לה כל כתובתה ואם מרגילין בני הבית כגון המותה יש עליו מן הדין להוליאה למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם אין מוליאה מגרשה ונותן לה כתובה וכן המנהג עכ"ל הגה"ה במ"י וכן מצאתי במ"י כפנים בגיטין פרק השולח בשם ר' חיילמן]:

[*דהפסידה בלאותיה משמע לאלתר ואילו במרד דאמרה בעינא לי' ומצערנא לי' לא שייך בה למימר הפסידה בלאותיה מיד דהא אית לה כתובה כל זמן שלא כלתה והכריזו עליה. אשר"י]:

*) כן הוא הגי' בד"ס

חדושי אנשי שם

[ס]פיים כן מצאתי מוגה במרדכי של מהרר"ם וירצליר [וכ"ה הב"ח] : [י] נ"א משוינן ליה טועה גמור ומרבה ממורדת. ור"ל שהוא טועה ומרבה פשע יותר מן המורדת נ"א עוד ומרבה המורדות ור"ל שיוסיפו למרוד על בעליהם להלות עיניהם באחר : [כ] והיא כפולה לקמן בסגנות. וצ"ע כי באשר"י משמע כי כשמכלה כל הממון

שלטי הגבורים

לאו ראיה הוא דודאי נדר הוא ולא מצי הדר ביה שלא ליתנו לאותו עני שנדר לו אבל אם מת העני קודם שנתן לו אין

פסו לה וכ"ש כדוניתה שכבר זכה מאן [*מפקי. ובמ"י מאן מדמי ליה מיניה] *) מדמי ליה נ"ל מאן מפיק ליה) אלא שתקנו רבנן סבוראי תקנתא דמתיבתא שלא תהנה בנות ישראל להרבות רעה וכל כה"ג לא תקינו אלא אוקמוה אדאורייתא. דאל"כ היינו פותחין לפרוצות ונותנין יד לפושעות וכן משמע מדברי אלפס [שכתב] היכא דאיכא (*לה) [*עלה] חשש מיתה ואמרדה כי היכי דלא לירות **) לית לה תקנתא ושלום מבר"ב [ג]: [דף סד ע"א] קפח אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם מכאן פסק* בפרק החולץ דהלכה כמשנה אחרונה דמצות חליצה קודמת וכן פסק ר"ת אבל שאלתות ור"ח וגאונים הרבה פסקו כרבנן דאבא שאול עיין פרק החולץ: קפט מיחזי כשכר שבת פסק הרב ר' ברוך מכאן יש לי חשש על החזנים שמשכירים אותם להתפלל בשבת והרב ר' שמואל [*בני] אומר *דאין איסור [*עי' בס' ב"י בא"ה סי' הקפ"ה שם נותן טעם לרש"י]: דהא נוהגין לו שכר לקיים המצוה להתפלל [מ]: סליק פירקא

[דף סה ע"ב] **מציאת** האשה קצ ירושל' מה טעם מציאת האשה לבעלה ר' אמי אמר משום קטטה ר' יוסי אומר שלא תהא אשה מברחת מבעלה ותאמר מציאה מצאתי ופריך הגע עצמך שנתן לה אחר מתנה פי' ואם היא הגנוב משל בעלה ותאמר אדם אחר נתן לי מה תקנה יש לו לבעל ומשני קול יוצא למתנה הגע עצמך שמצאת בעדים אסרו זה מפני זה: הורה רבינו פנחס כהן דמשבק [*פי' מגרש] איתתא ולא ממרקא לה פורנא* [*פי' שלא נתן לה כתובה] מעלה לה מזונות עד שהיא ממרקת פי' נותן לה מזונות עד שיפרע לה כתובה. עי' פ' בתרא ובפ"ק דב"מ באלפס: [דף סו ע"א] ור"ע אומר יפר שמא תעדיף עליו כו' וא"ת היכי מצי להפר והא לא הוי דברים שבינו לבינה [*וי"ל דחשיב בינו לבינה כיון שאינו יכול ליזהר ממש בלמצוא את הראוי לו ולהניח את שאינו ראוי לו. א"כ כיון כו'. מ"י] וי"ל כיון דהעדפה גופה שהן שלה (*יקח) [*ילקח] בהן קרקע והוא אוכל פירות דאפילו חלק שלה בפגמה קאמר לעיל (*הלא) ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות וכ"ש העדפה. וכשהיא אוסרת העדפתה עליו גוזלת לו פירות שהקדש מפקיע מידי שיעבוד להכי חשיב דברים שבינו לבינה ואע"ג דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל כדאמרי' בפרק אע"פ הני מילי לענין עיקר מעשה ידיה שהן שלו לגמרי אבל העדפה שהגוף שלה לא אלמוה*. מתוספות האשה רבה. *וכיון שמתה חתנו ולא כנס אין חייב ליתן לאחיו. ובספר המקצועות פירש רב נטרונאי גאון דלא מיירי אלא במקדש בלבד אבל כתב כתובה זכה היבם בכתובה ולא יכול למימר ולך אי אפשי ליתן מיהו ר"ת פי' לעיל דאפילו מן הנשואין כל זמן שלא גבה יפסיד [*ברי"ף סוף דף תל"ח] והירושלמי לפירושו לא קשיא דכיון דנתו קיימת גמר ומקנה ליה [ליבם] ולעיל מיירי שכבר מתה:

[*ראובן שחירף והכה אשת שמעון אם יכולה למחול הקנס בלא דעת בעלה ואם צריך הרשאה ממנה. תנן בפרק מציאת האשה בושתה ופגמה שלה ר' יהודה ב"ב אומר בזמן שבסתר לה ב' חלקים ולו אחד ובגלוי לו ב' חלקים ולה אחד והלכתא כוותיה וכן פי' ר"ח הלכך חלקו אינה יכולה למחול וגם שלה נמי תנן ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות ואין הבעל צריך הרשאה דמגו דנחית לפירי נחית לגופא והיינו דוקא היכי שאדם מחזיק בנכסי אשתו וגם הבעל להוציא מידו הקרקע אבל הפירא הכא בנדון זה אין כאן עדיין פירא צריך הרשאה].

*שמין דעת האיש שרוצה ליבא וליתן כו' [בירושלמי מה ראו לומר בכספים אחת במאה ובשום פחות חומש הריב"ח שמו דעת אשה שרוצה לכלות בליה ולפחות חומש שמו דעת האיש שרוצה ליבא וליתן בכספים ולעשות' אחד ומאה] פירש הרב ר' שמואל בן ר' ברוך מיהו לא הוי רבית כיון שאם היה מגרש מיד היה צריך להוסיף שליש אבל כל אדם במלוה ברבית לא היה נותן אא"כ ירחיב לו הזמן והוי אגר נטר ליה: ומסיק [בירושלמי א"ר יוסי הדא אמרה] אין אדם רשאי למכור כלי אשתו כו'. פי' [רבי' מאיר] ז"ל אפילו בכלי שבת וכלי רגל דאכל שום קאמר שפוחת חומש וה"ה דאין בע"ח של האיש גובה כיון שהיא הכניסה כדפרישית לעיל פרק נערה: [דף סו ע"ב] חוזרים ונפרעים ממנו לאחר מיתה. מפרש בתלמוד דאי נפרעין מחיים תו לא שקיל משמע דאי לא חששא דהוו לא שקיל היינו נפרעין ממנו בחיים מכאן פסק הר"ם ז"ל דמי שנתפס בידי עובדי כוכבים פודין אותו בעל כרחו משל עצמו ועוד ראיה כתבתי לעיל פרק נערה: [דף סח ע"א] יתומה שהשיאוה אחיה או אמה [מדעתה] פירש"י מדעתה לרבותא נקט דאע"פ שנתרצית אין מחילתה מחילה. וכתב רבינו ברוך נראה דאפילו אם הגיעה לכלל פעוטות דאמרי' בהניזקין דמקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלי [ומתנתן מתנה] וה"ה במחילתן דמ"מ מ"מ יכולה היא להוציא [מהם] שהרי לא מחלה בהדיא אלא נתרצת ולקחה מה שנתנו לה ושתקה תדע דפרכינן מינה [*דף סח] טעמא בקטנה הא גדולה ויתרה ואם איתא דמתני' מיירי כשמחלה בהדיא ואמרה מחול לך מאי הוה פריך וליכא למימר משום דפרנסה לא גביא אלא ממקרקעי משום הכי לא הויא מחילתה מחילה כדקי"ל למכור בנכסי אביו דהיינו מקרקעי עד שיהא בן עשרים דאם כן מאי איריא קטנה אפילו [*נערה או] בוגרת נמי: *חזינן (*למאן) [*לגאון] דכתב הא דאזלינן בתר אומדן דעתא דאב (כו') [לאגרועי מעישור נכסי אבל לאוסופי על העישור לא]. וגאון אחר אמר כו'. פסקו רבינו תם וריב"א ורבינו חננאל כגאון קמא וכן השיב הר"ם. כתב רבינו ברוך ז"ל קצרו של דבר לא יהבינן (מ) עישור נכסים אלא היכא דלא אמידנא לאב שלא גדל בינותינו ולא הכרנו בו אם הוא וותרן או קמצן אבל היכא דאמידנא לא יהבינן לה עישור נכסים אלא שמין באב. וכל פרנסה דמיירי הכא זה מה שיש לו לתת לנדונייתא כשנותנים אותה לבעל והא לא הוי תנאי כתובה כמו מזונות [*שנוהגין לה] עד בגרות או עד נשואין כדתניא בפרק נערה לא כתב לה בנן נוקבין כו' ומיתזנא מנכסי כו' א] לאו דוקא מזונות אלא אפילו מלבושים דתניא הבנות ניזונות ומתפרנסות מנכסי אביהם כו' ומוקמינן ליה בפרנסת עצמה הא באכילה ושתיה והא בלבושיה וכיסויה ובההיא פרנסה לא איכפת לן לא בדעת האב ולא בעישור נכסים אלא שמין את הנכסים מה שהניח בעוני או בעושר כמו משרה אשתו על ידי שליש בפרק [*אע"פ ובפרק] יש נוחלין תנן הבנות נזונות מנכסי האב ולא מנכסי האם (עיין באלפסי וברבינו *אשר): [דף סט ע"א] ואישתיק ולא אמר ולא מידי מכאן היה מדקדק ר"ת קצא אם הדיין שומע דטוען בעלי דינין בשום דבר אע"פ שלפי טעותם הוא דן כשורה אפ"ה צריך להודיעם ולהדריכם דרך ישר ואם לא יעשה כן יהו סבורין שהוא מודה להם ויעשו מעשה. תוס': מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות פירוש מוציאין לפרנסה ממה שמשעבדו אחין שמכרו או שמשכנו אבל אם האב שיעבד אין מוציאין אע"ג דדבר קצוב הוא דהפרנסה אין חוב עליו כתנאי כתובה אלא חוב על היתומים הוא היכא דלא ציוה האב שלא לפרנס: מטמלא דבתי כגון שהשכיר בית לשנה ועמד בו השוכר חצי שנה ואע"פ שנתחייב השכירות גובה הואיל ושכירות אינה משתלמת אלא לבסוף (*מידי) דהוה כמקרקעי וה"ר (*שמואל) [*אלעזר. מ"י] שאל את רבינו ברוך אם הפרנסה נגבית מן הראוי או לא והשיב דנגבית מן הראוי דאף כתובה היה מן הדין לגבות מן הראוי מן התורה דיש לה דין בע"ח כדתנן בבכורות פרק יש בכור הבכור אינו נוטל בשבח ואינו נוטל בראוי כבמוחזק ולא האשה בכתובתה ופריך בגמ' אכתובה והא אמר שמואל בע"ח גובה את השבח א"ר אבא מקולי כתובה שנו כאן משמע דוקא כתובה ותנאי כתובה אבל פרנסה לא [ג]: [דף ע ע"א] קצב והא קי"ל מצוה לקיים דברי המת בסוף פ"ק דגיטין ובפ' מי שמת כתבתי משום ר"ת דלא שייך לומר מצוה לקיים דברי המת אלא היכא שהוצלם מתחלה לכך לצורך זה: קצג אבל אם יש אפוטרופס אין מקחו מקח

פסק ר' חננאל בשם רב האי גאון ז"ל אבל מתנתו מתנה ואע"ג דבפ' הניזקין בעי כשאין להם אפוטרופוס ואיפשיטא דמתנתו מתנה משמע מדאיבעיא לן היכא דמקחו מקח הו מתנתו מתנה משמע דהיכא דפשיטא לן דאין מקחו מקח כ"ש דאין מתנתו מתנה לא דמי דלעולם מתנתו מתנה כשיש אפוטרופוס כמו כשאין שם אפיטרופוס [דהא] דאין מקחו מקח כשיש שם אפוטרופוס לפי שעל האפוטרופוס ליקח ולמכור אבל ליתן מתנה אין הרשות בידו אבל ראבי"ה קבל מרבותיו דהא דאמרי' בהניזקין דמתנתו מתנה אמתני' קאי דאוקימנא כשאין שם אפיטרופוס אבל יש אפוטרופוס אין מתנתו מתנה וכן פי' המיי' פ' כ"ט מהלכות מכירה בספר קנין. ובגיטין פ' הניזקין פשטינן כשאין שם אפוטרופוס מתנתו מתנה במטלטלי ולא פי' אם הוא הדין במקרקעי וכתב הרב ר' ישראל משם ה"ר שמואל מבונבירק דודאי פחות מבן כ' במקרקעי שירש אז ודאי אין ממכרו ממכר ואין מתנתו מתנה וכן פי' המיי' פכ"ט ממכירה ועיין שם ובתשובת רבינו גרשום פרק מי שמת [*תתנ"ט] ועיין פ' השולח [*תקכ"ט] גבי מוקמי' אפוטרופוס ופרק הניזקין גבי הפעוטות [*תקנ"ב] וגבי אחד מתנה מרובה [תקנ"ד]: סליק פירקא

המדיר את אשתו (*המדיר) קצד יותר מכאן יוציא ויתן כתובה נראה לרבינו יצחק דהאי יוציא היינו כופין להוציא דכיון דנוהג עמה שלא כדין אמאי יעגנה תחתיו אלא כפינן ליה לגרשה אע"ג דלא קתני במתני' כופין אשכחן יוציא שר"ל כופין סוף פירקין דאמר רב (*הונא) האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ואמר שמואל עד שכופין אותו להוציא כו' אלמא יוציא דאמר רב כופין וא"ת אמאי לא חשיב ליה במתני' בהדי הנך ואלו שכופין להוציא יש לומר דלא חשיב הני שבאין מחמת פשיעותא דבעל שמתכוין לצערה ולא דמי לבורסי והנך דחשיב *דאין מכוין לצערה וכן פרש"י פ"ד דגיטין ואסקליה גיטא [*פי' דאפילו נעשה אחר שנשאה]: בע"כ כי הוא מהנך דיוציא ויתן כתובה ורבינו חננאל פי' כל יוציא שבתלמוד אין כופין וראיה מירושל' תמן תנינן גט מעושה בישראל כשר ובעובד כוכבי' פסול אמר שמואל פסול ופוסל [*לכהונה] שמואל אמר אין מעשים אלא כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט והא תנינן שיות (*לא) כגון דא אמר שמואל והא תנינא המדיר כו' עד דיוציא ויתן כתובה שמעינן שמוציא שמעינן שכופין בתמיה אלמא דאין כופין אלא היכי דקתני בפירוש כופין אבל היכא (*דת"ר) [*דתנור רבנן. מ"י] יוציא אמרינן ליה* חויבך להוציא ואם לא הוציא שרי למקרייה עבריינא אבל לכפותו בשוטים לא ובההיא דלעיל ב דקתני יוציא דאינו זן ואינו מפרנס גרים רבינו חננאל כופין אותו ויוציא ויתן' אבל היכא דאיכא סתמא יוציא לא כייפינן ליה להוציא עיין פרק הבא על יבמתו: המדיר את אשתו. בירושל' יש ויש אדם שנודר שלא לפרוע חובו כו' עד רשות ביד אשה לומר אי אפשי להתפרנס [*מאחר] אלא מבעלי והא תנינן המשרה כו' כאן שקבלה עליה כאן שלא קבלה עליה כתב הר"ם ז"ל כל היכא דקתני יוציא ויתן כתובה נהי דאין כופין אותו אלא בראיה ברורה מ"מ נפיק ממונא מיניה הכאן דכיון דחייבוהו חכמים להוציא ולתת כתובה אם לא הרשיע לסוף להוציא (*אם) [*דאם] היינו כופים ה"ל מעושה שלא כדין מ"מ כתובה מ"מ לא נפיק מיניה כיון דחייבוהו חכמים בממון זה לתת לה הלכך מפקי' מיניה כתובה ויהבינן לה מנה ומאתים ונדוניה דהנעלת ליה אבל תוספת היכא פלוגתא דרבותא ר"ת פירש בריש אע"פ דתוס' נמי אית לה דלכל מילי תנאי כתובה ככתובה דמי ור"ח פי' דדוקא להני מילי דמייתי בריש פרק אע"פ ואמרי' דתנאי כתובה ככתובה דמי אבל למידי אחרינא לא ומספיקא לא מפקי' מיניה תוספת כיון דפליגי בה רבוותא עיין פרק הבא על יבמתו בסופו: קצה והתנן קונם שאני עושה לפיך ג] אע"ג דקונמות מפקיע מידי שיעבוד אלמוה רבנן לשיעבודא דבעל וקשיא א"כ (*לעיל) פרק אלמנה' גבי איצטלא דמילתא דפרסה אמיתנא וקאמר רבה לטעמיה דאמר הקדש חמץ ושחרור כו' אמאי לא אמר אלמוה רבנן לשיעבודא דאשה כמו הכא ואומר ר"י דלא אמר אלמוה רבנן לשיעבודיה אלא היכא בהמקדים נהנה מהם שאין הדבר נאסר אלא למשועבד כמו בשמעתין שאינה אוסרת במעשה ידיה אלא לבעלה ובמתני' שהיא אוסרת מליהנות לו [*שהוא אוסרה מליהנות לו. מ"י] אבל היכא שהדבר נאסר לכל העולם שגם המקדים אסור בו מפקיע כמו פרסה אמיתנא' וכמו כן אלמוה בשיעבודיה דבע"ח דאם לא כן כל אדם שיעבד קרקעותיו כשיבא לוקח לטורפה או בעל חוב יאסרם לו בקונם ומה מועיל אחריות נכסים דכתב בשטר אלא ודאי אלמוה רבנן לשיעבודיה דבע"ח היכא שלא נאסרו אלא למשעבד אבל אם יאסרם לכל העולם מפקיע מידי שיעבוד דבעל והשה עיין פרק הספינה. [דף עב ע"א] קצו העוברת על דת משה ויהודית כתב הר"ם דאשה שעוברת על חרם ושבועה עוברת על דת משה היא דהויא לה נודרת ואינה מקיימת ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהלות ואע"ג דקא מיבעיא לן פרק ארוסה בעוברת על דת משה אם יכול לקיימה אם לאו מ"מ פשיטא שמצוה לגרשה ולהוציאה כיון שעוברת על דת (*והדרבה) [*ודבר] פשיטא שלא תיקן רבינו גרשום *(משום הכי) [*מאור הגולה] תקנתו לעכב על ידו שלא יעשה מצוה והדרבה אם אין מגרשה כשהיא עוברת על דת מקרי רשע כדאיתא פרק המגרש (*מדת אדם רשע כשרואה) [*הרואה] את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ורוחצת במקום שבני אדם רוחצין ומניחה ואין מגרשה (*עובר) [*כעובר] על דת הוי. העוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובה וכתב הר"ם דדי בהתראה פעם אחת ואם עברה פעם אחרת אח"כ על התראה אע"פ שלא התרו בה בשעת מעשה תצא בלא כתובה דאת"ל דבעיא התראה בשעת עבירה כמו גבי דיני נפשות פרק אלו נערות דלא מצי למימר אישתליין א"כ אתה מכשילו לבעל דודאי אי מתרה בה תאמר לא אעשה עוד כדי שלא תפסיד כתובתה ואח"כ תחזור לקלקולה ותכשילנו וכי יטרח הבעל להעמיד עדים על כל קלקול וקלקול' ואפילו כשיעמיד עדים לא יוכל להכחיש [לה] שבפני עדים תאמר אשתליין ועוד דקאמר התם מקנין לארוסה להשקותה כשהיא נשואה ופירש"י ז"ל אם הסתר לאחר נשואין שותה ע"י קינוי של אירוסין ומעשה בא לפני הר"ם באחד שהביא עדים שאשתו עברה על החרם לאחר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שהוא עבר על החרם ופסק שאין יכול להוציאה בלא כתובה דטעמא מאי אמור רבנן נודרת ואינה מקיימת יוצאה בלא כתובה ב דאמרי' אין אשה אלא לבנים ובעון נדרים בנים מתים וכיון שגם הוא עובר חרמות לא בעי בנים ואין טענתו טענה אבל עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע"פ שהוא עובר חרמות החשוד על דבר אחד אין חשוד לכל התורה כולה ויכול להוציאה בלא כתובה בעל כרחה דאיכא למימר דנהי דעבר עבירה שעובר על החרם מ"מ לא היה בא על הנדה ואם משמשת נדה תלא או בשביל ד"א דשאר מילי דמיקריא בהו עוברת על דת ויכול לגרשה בעל כרחה וגם כתובתה הפסידה אם התרו בה: [דף עג ע"א] קצז גבי ממונא לקולא מכאן ראיה דכל תיקו דממונא לקולא: [דף עב ע"א] (ג) ודוקא נדרים אלו שיש בהם עינוי נפש כו' ובההוא גופא מסקינן בתלמוד הלכה אצל חכם והתירה מקודשת [דף עד ע"א] מפני שהחכם עוקר הנדר מעיקרא מכאן הוכחה הא דאמרי' בעל מיפר לאו לאפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויכול להתיר* [ג]: [דף עה ע"א] קצח מתני' אבל מומין שבגלוי פי' כגון מ[נפח תחת]כפה דראשה שלפעמים מגולה ולפעמים מכוסה נדהוי מומין

[*וכן ראיתי מעשה ממורי מהרי"ל וה"מ שלא קיים לה שבעל אבל קיים לה הבעל אז אין לה התרה ע"פ חכם. מהרר"י ווייל סי' ע"ו]:

*) [נראה דצ"ל מרמי בר"ש והוא מלשון הגמ' בחגיגה דף ט"ו ע"ב מאן מרמי ליה וע"ש ברש"י]: **) [כאלפסי הגי' כי היכי דלא לירות לה ליתא לססיה תקנתא]:

הגהות הב"ח ע נ"ב נדבר: פ נ"ב שלה: צ נ"ל לא קשיא לפירושו: ק נ"ל ממנו בחיים: ר משום הכי לא הויא מחילתה מחילה משום דפרנסה לא גביא אלא מקרקעי כדקי"ל כנ"ל: ר אלא לבסוף הוה כמקרקעי. ה"ר שמואל כנ"ל: ש נ"ב עצמה: ת אמר שמואל אין מעבירים אלא לפסולין כגון כנ"ל: א רבנן חייבוך כנ"ל: ב דקתני יוציא תא"כ: ג נ"ב כתובה: ד נ"ב ופרנס לאו שליחותיה קא עביד השתא קא ס"ד דא"ל ספק לה מזונותיה ואני פורע הלכך כי פרע אגלאי מלתא דשלו היה ובשליחותו נהנה ולא דמיא להא דמסקינן בר"פ בתרא דע"ז האומר אדם לחנוני הרגיל אצלו תן לתמרי' ולפועלי' ואני פורע ואינו חושש לא משום שביעית ולא משום יין נסך אלמא לא אמרי' כי יהיב ליה דינר לחנוני שלו הוא ובשליחותו יהיב והרי נהנה ממנו דהתם לא קאמר להו דליתיב איסורא הלכך לאו שליחותיה עבד כי יהיב ליה איסור אבל הכא שליחותיה קעביד כי יהיב לה מזונות. תוספות. כאומר כל הזן אינו מפסיד א"ר שמואל דוקא כה"ג שאומר בלשון רבים כל הזן שרינן אבל לאומר ליחיד אי תיזן לא תפסיד לא. תוספת. מרדכי ארוך: ה תא"כ: ו נ"ב ביבמות: ז נ"ל ואומר ר"י כמו כן: ח נ"ב אף: ט פעם אחת על התראה כנ"ל: י (ואפילו כשיעמיד ט' אשתלין) הא"מ ונ"ב ס"א ואפילו כשיעמיד עדים ולא יוכל להכחיש בפני עדים תאמר אשתליין: כ נ"ל דמאי אמר: ל נ"ב כהאי גברא: מ כגון תחת כפה כנ"ל: נ נ"ל דאי הוי:

שלטי הגבורים

אין לבאים מכחו כלום: (מ) על אודות עשור נכסים מסקנא דמלתא דנוהגת במקרקעי ולא במטלטלי ואם הניח דאוכן בע"ח וכתובת אשה וגם הניח נכסים מרובים ומקרקעי ורוצה אפוטרופוס של יתומין ליטול עשור מכל הקרקעות קודם שיפרע הבע"ח והאשה כתב מורי שהם יפרעו תחלה מן הקרקעות אם ירצו היתומים לסלקם במקרקעי ומן הנשאר יטול מן היתומים העשור המגס אם אין מגיעים הקרקעות אך כפי החוב והכתובה לא תטול מן היתומים כלום ואין שיכולה ביד האפוטרופוס לומר ליתומים דסלקו לבע"ח ולכתובה בזוזי משום דאסמכתייהו על הקרקעות ואין לספקק. ושלום מבר"ד: (ג) וקיים לה איבו וא"ת ויפתין כוה דשמא ימצא פתח לבקמה דנשאלים על ההיקם כדאמר סוף פרק נערה ח"מ דאין נשאלין על ההיקם אלא ביום שמעו דאמר לה קיים ליכי אבל אם עבר יום שמעו שאינו יכול לבטל ... שההריב לו בוב אינו יכול לישאל עי' ס"ס כירה. תוספות;

חדושי אנשי שם

כדין היא מורדת: [ל] לשון ההגהות אבל מה שתפסה ממה שהכניסה לו לא מפקינן מינה. הכי מסיק בהג"מ [סי' ר"ל] מדברי מהר"ם סי' תתי"ם: [מ] פי' כיון שאין נותן שכר זה אלא לקיים המצוה ושמא בלאו הכי היה עושה דניחא ליה לאינים לקיים מצוה כדאמר בפ"ק דפסחים הא לא דמי לשאר שכר שבת דלאו מצוה וכן כתוב בהדיא באגודה ואין צריך לדחוק למה שדחק בו הב"י עיי' באורח חיים הלכות ר"ס סי' תקפ"ב: [נ] עיין בתרומת הדשן סי'

הגהות מהר"ם מטיקטין א] ולאו חיקא סתם חוששת: ב] והאשר"י וטור (א"ה) [ח"מ] סי' ר"ש חולקים ואומרים דאין פרנסה ולא כע"ת נגבים מן הראוי. [ועיין] לשר"י ס"פ יש בכור וא"ה סי' קי"ג. ג] א"צ להבר:

שבגלוי א"כ אפילו לר"מ ראה (*ונפיים) [*ונתפייס] ופירש ר"י דלא פליגי רבנן אלא אסיפא דנכנסה לרשותא דבעל דאילו אריסא דארוסה היתה יכול להיות שלא הכיר במומין ואפילו הוו מומין שבגלוי והתם נמי דקתני אם יש עמהן מרחץ אף מומין שבסתר אין יכול לטעון כו' לא קאי אלא אנכנסה לרשות הבעל דמסתמא בנשואין בדקה בקרוביו ונפיים אבל אריסא שהיא ארוסה אפילו יש עמה מרחץ בעיר אינה מקודשת דאין רגילות שיבדקנה קודם אירוסין בקרובים כתב בסמ"ג הא דאמרת אבל מומין שבגלוי אין יכול לטעון דבר ידוע שאין דין זה אלא באותם מקומות שהיה שם מנהג נשים לילך בשוק ופניהם גלויות והכל יודעים אותם ואומרים זאת פלונית וזאת אחות פלוני [*זאת בתו של פלוני וזוהי אחות של פלוני. מ"י] כגון בערי אדום בזמן הזה אבל בערי המערב ובטוליטולה ובסביבותיה אשר שם מנהג נשים לצאת מכוסות ה"ז טוען אף במומין שבגלוי אם אין מרחץ בעיר: [דף עו ע"א] כל שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה [וטעמא]כאן נמצאו כאן היו בפרק הרואה[כתם]תניא בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה היא טהורה וחברתה תולה [בה] וא"ר ששת לענין דינא תנן פי' רבינו יצחק שניה תולה בראשונה ואומרת שאני מאמנת לך שבדקת ואין השנייה חייבת לכבס והקשה הרב רבינו י"ט מיוני ז"ל לענין [ס]דינא נמי נימא כאן נמצאו וכאן היו כדאמרי' הכא (*פרק המדיר גבי) [*בהמדיר] גבי מומין וגבי טבח וי"ל דהכא בהמדיר נשתנית האשה מרשות האב לרשות הבעל וכן הפרה מרשות המוכר לרשות הלוקח אבל גבי נדה לעולם החלוק ברשות הראשונה בעלת החלוק שהרי ביד השניה לא היתה בתורת מכר אלא בתורת שאלה ותו דבהמדיר לא קאמר אלא לענין שאם השני בא להוציא מן הראשון [*יאמר] לשני (נולד) המום והטרפות נולד ברשותך אבל להתחייב השני לא. [*מהום' נדה] קצב כתב רבינו ברוך הא דאמרי' לקמן בפרקין אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ובעיל לשם קידושין [*הע"ג דליכא עדים. מ"י] ואמרי' בקדושין המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושין אפילו שניהם מודים נ"ל כדאמרי' שילהי פרק הזורק דאיכא עידי יחוד (ואפילו) וליכא עידי ביאה ובית הלל אומרים הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה. קצג תשובת הר"ם על אודות ראובן קצב שמכר לשמעון שור *ושוב נמצאו מומין ביד שמעון והוא טוען שברשות ראובן נעשו והוא אומר לא כי אלא ברשותך נעשו נראה כיון שאין הדבר ידוע בעדות שהיה מום זה מעיקרא ברשות ראובן על שמעון להביא ראיה כדמסקינן הכא פרק המדיר כל שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה ואפילו אכתי לא יהיב שמעון דמי השור לראובן מפקינן מיניה ויהבינן לראובן אמנם ראובן צריך לישבע שלא ידע ולא הרגיש במום זה מעיקרא דכיון דראובן היה לו לידע אם היה בו מום זה מעיקרא יש לו לישבע שאינו יודע ולא הרגיש בו במום זה דאפילו המוחזק לא פטרינן כשהוא טוען איני יודע אם הייתי חייב לך מנה מעולם בלא שבועה כל שכן דלא מצי לאפוקי ממון מחזקיה בלא שבועה ואין לדחות דהאי התם דכשנגדו טוען ברי לי דמנה לי בידך דמכל מקום טובא אשכחן כי האי גוונא דהיכא דהאחד יש לו לידע ושכנגדו אין לו לידע לא יטול בלא שבועה כגון המכיר כליו וספריו ביד אחר כו' עד ישבע כמה הוציא ויטול והמוליך סואות על נכסי אשתו וחנוני על פנקסו וכהנה רבות והא דלא חשיב בהדי הנך דנשבעין ונוטלין י"ל כמו שפי' רבינו יצחק בפרק האשה שנפלו. וליכא למימר להימניה לשמעון לומר ברשותך נולד מום זה במיגו דאי בעי אמר פרעתיך שהרי אינה טענה ודאית לומר ברשותך נולד[פ] [דהיכא למימר] [*דא"כ] הרי ידע ונתפייס וסבר וקביל הלכך ממה נפשך לא מהימן ואם ראובן אין רוצה לישבע שלא ידע מום זה מעיקרא אז שמעון יפטר דמשיכה בטעות הואי כיון דמום בסתר הוא דליכא למימר ביה דודאי ראה ונתפייס והדר זבינא אפילו[צ] כבר קבל ראובן המעות עיין פרק ט"ו מהלכות מכירה: [דף עז ע"א] ונכפה כמומין שבסתר דמי: רא כתב ראבי"ה הע"ג דנכפה לגבי אשה מום הוי משם אין ראיה להחשיבו מום גבי איש דאשה בכל דהוא ניחא לה ותדע דלא קתני נכפה גבי מומי דאיש ואין בידינו לכפות בלא ראיה ברורה וגם לא נכוף אותה להיות עמו כיון שבאה מחמת טענה וכך שמע ראבי"ה מעשה (*באביו) [*מאביו] רבי' יואל הלוי: רב ואלו שכופין אותם להוציא נראה לר"י דיוציא ויתן כתובה אע"פ שמגרשין בע"כ מידי דהוה כבאה מחמת טענה דאמר שילהי הבא על יבמתו היא אומרת מיניה כו' א"ר אמי אף בזו יוציא ויתן כתובה ועוד דאמרינן[ק] בתוספתא דהמדיר כל המומין דמתני' דכופי' [*יוציא] ויתן כתובה אע"פ שמגרשה בעל כרחו דסבורה שהיא יכולה לקבל ואינה יכולה ומיהו תימה דא"כ כל שעה היא תעריס ותגשא מאלו דשנינו שכופין להוציא ואחר הנשואין תאמר כסבורה כו' כדי שיתנו לה כתובה וי"ל הוא ימצא תקנה ויתנה שאם תתגרש שלא יתן לה כתובה אע"פ שאין אדם מתנה על דבר הכתוב בתורה ה"מ קודם שתתגרש אבל לאחר שתתגרש יכול לומר שמוחל ריח החוטם. רג אבל בנשים ריח החוטם אין מום דהאיש שהוא הזק יכול לסבול יותר מן האשה [ר]והר"ם אומר דאדרבה מדתנן האיש שהיו בו מומין אין כופין להוציא ש"מ דאשה יכולה לסבול מה שאין איש יכול לסבול דהא בכל דהו ניחא לה *וא"ת והא (מסמע) [*דדייקין] לעיל ריח החוטם אין מום באשה מדלא קתני גבי הוסיפו לעיל וי"ל כיון דתנא ריח הפה כ"ש ריח החוטם דקשה מריח הפה דהא אפשר דנקיטי פלפלא בפומיה מה שאין כן הכא (אלפסי).

[*ס"א והא דלא קתני לעיל ריח החוטם גבי מומי אשה וי"ל כו'. כך מצאתי בהגהת אשר"י שהביא המרדכי ואח"כ מצאתי במ"י כן] [וכ"ה הב"ח בשם ס"א]:

רד וכולהו הוו כייפינן להו בשוטים דאילו בדברים לא יוסר עבד מיהו בכל הני דלא קתני כופין אלא יוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא כדפי' לעיל ולא בשמתא דשמתא חמירא מנגידא כדמוכח בפסחים ובמועד קטן דמעדבא ממנו אנגדא ולא ממנו אשמתא ובשבועות פרק כל הנשבעים אמרי' גבי שמתא האי לנקוט בכובסיה כו' אבל הר"ם הכהן אומר בשם ר"ת דנוכל לעשות שנקבל עלינו גזירה שלא ישא וליתן עמו עד שיקבל ליתן גט אבל לנדות לא וכן עשה ר"ת מעשה באחד שלא היה מאותן שכופין להוציא ונדהו עד שנתן גט ופסל אותו גט ונוה לעשות [ש]לו גט אחר [א]: רה האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה [ת]ר"ת (*ור"י גורסי') [*במ"י איתו] [*גרס] כופין אותו ליתן כתובה דאית להו כפר"ח דאין כופין אלא [א]אותם דאמרינן בהדיא כופין (*כדתניא) [*כדאמרינן] לעיל ברים פרקין. כתב אבי"ה במשפט כתובה יז"ל ראיתי זה זמן גדול תשובת ר"ת שהשיב שאם ידוע שאין לו לבעל אין מוטל עליו למכור עצמו בעבד עברי או להשכיר עצמו כדי לזונה ולפרנסה [ב] וה"ג בפרק אע"פ [*דף סג] מורדת ממאי רב אמר מהשמים רבי יוסי בר' חנינא אמר ממלאכה תנן וכן [המורד] על אשתו בשלמא למ"ד מהשמים לחיי אלא למ"ד ממלאכה מלאכה מי משעבד לה ומשני באומר איני זן ואיני מפרנס פי' [ר"ת] איני טורח לעשות מלאכה לזונה ולפרנסה [ס] הלכך מוסיפין על כתובתה ומיהו אין יכולין לכופו לעבוד [ג]ולפרנסה ופריך והא אמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ומשני לאו לאימלוכי [*ביה] בעי (*שבה) [*שבו] תלוי הדבר אבל רש"י פירש באומר איני זן ואיני מפרנס דהיינו תחת מלאכה דהיא משועבדת לו מ"מ מדברי שניהם נלמוד דאו יטריח לפרנסה או יוציא ויתן כתובה והלכתא כר' יוסי ברבי חנינא דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא ע"כ ואני איני מבין מ"ש מדברי שניהם נלמוד דאו יטריח כו' אדרבה מדברי שניהם נלמוד דלא כייפינן וראיתי תשובת [*מורי] והנה היא בפרק אע"פ וכתב דבין לפרש"י בין לפירוש ר"ת אין כופין אלא דבהא פליגי דלפירוש ר"ת בית לו כופין אותו לפרנסה כשאר בעלי חובין שכופין אותם לפרוע והיכא דאין לו אין כופין אותו ללות ולהתעסק באומנות אבל מוסיף על כתובתה שלשה טרפעקין ואפילו גבי קרבן דשוגג [ד]אמר בספרי דאם אין לו דאין חייב ללות ולהתעסק באומנות והכי נמי אמרי' גבי הקדשות שאין להקדשות ולערכין אלא מקומן ושעתן

ומהתם ילפי' לשומת הדיוטות ולפרש"י בין יש לו בין אין לו אין כופין רק מוסיפין ג' טרפעיקין ואמנם כתב ר"ת אם יראה בעיני הדיינים לקונסו לפנים משורת הדין טוב הדבר עיין פרק שני דאישות ובפרק אע"פ: כתוב בתוס' שרבינו אליהו פסק שאדם מחויב ללמד תינוקות ולעשות מלאכה ולזון ולפרנס אשתו מדקאמר איני זן ואיני מפרנס דהיינו מרד של מלאכה דמשועבד לה לעשות מלאכה לזונה ולפרנסה ואין ראיה מכאן שהרי פרש"י דנקט מפרנס משני שהוא כנגד מעשה של אשה ועוד היה מביא ראיה מספר כתובה [ה]ואפלח ואזון ויש לדחות דהכי פירושו אעביד קרקעותי בחרישה וזריעה כדי לזון*: אשר חכו ממתקים האדם הגדול בענקים ובלווית חן על ראשו מדובקים הכהן הגדול הרב רבי אביגדור רו הנה שלחו את שליח לצור לפניך על דבר המעיל שקנה ר' ברוך בשליחות קהלינו ויטעון שם עם רבי יוסי כהן כי הקהל אומרים שיש בו אונאה ולא שהה בידו בכדי שיראה לתגר או לקרובו והחזיר לו ורבי יוסי הכהן שלח לכאן שאדוני מחייב הקהל דעל הקהל להביא ראיה שבאותה שעה היה בו כדי אונאה ודמי להסיה דהמדיר דעל הטבח להביא ראיה אפילו לא יהיב זוזי דאמר כאן נמצאו כאן היו ואדוני ישמע דברי הקהל כי הקהל אומרים שישלח אותו עדיין לשוק אם יש בו אונאה מה ראיה צריך הא קמן שיש בו אונאה אע"ג דאמרי' פרק המדיר דעל הטבח להביא ראיה שאני התם דחזקת הגוף מסייע למוכר [דאוקי חיותא בחזקת שאינו טריפה והשתא הוא דנטרפה] דשמואל סבר כר"ג דאמר נאמנת כדפרישית אבל הכא אין שום חזקה מסייעת למוכר אדרבה (*חזקה) [*חזקת ממון] מסייעת לרבי ברוך אבל התם אוקי הגוף בחזקה שלא היו בו מומין בשעת מכירה ועוד קי"ל כרבי נתן דאמר אם ברי הוא עליו להביא ראיה שש"מ היה כדפסיק רש"י בפרק מי שמת אלמא אזלינן בתר השתא דכיון דהשתא ברי אמרי' מסתמא גם באותה שעה ברי היה ועוד עד אחד מסייעו כי רבי משה חזינו מעיד שמיד הראהו ואמר שאין בזה ואנו מטילין עליו מכח זה וישבע ויטול דאפילו בלא עד אחד לא עדיף ממי דנקיט שטרא ואמר ליה השבע לי דלא פרעתיך דצריך שבועה ועוד כי רבי ברוך אומר כי [*ר'] יוסף אמר לו מיד אחי רבי יצחק שיה נותן לכם יותר טוב בע"ה ליטרי' ועל כל זאת מה שיאמר אדוני נעשה ולא נסור ימין ושמאל ושלום חיים ברבי משה: זאת אשר השיב כלה בבית אביה ולקדושין איכא חזקה דגופא וחזקת ממונא ועליה להביא ראיה להעמיד הקדושין בידו דליסנא בתרא דשמואל נמי אית ליה שיטתא דרב נחמן בר יצחק ושער שבשוק עשוי להשתנות מבקר לערב הכל לפי הלקוחות והמזומנין לצורך השעה שצריכין לחפצים הנמכרים והיא דרבי נתן דאזיל בתר השתא משום דמעיקרא בריא הוא ואוקמיה [אחזקיה] דרוב ב"א בריאים הם אע"ג דאין הולכין בממון אחר הרוב עדיפא חזקה דגופא דמסייע ליה לרובא הוא האריך ואני קצרתי ושלום אביגדור כהן: סליק פירקא

האשה שנפלו לה [דף עח ע"א] א"ר יוסי בר' חנינא ידועין כו'. רז יש פוסקין דהלכתא כוותיה משום דאמרי' פ' ד' וחמשה משום דקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן משוית ליה לר' יוסי [*בר חנינא] טועה כו' והא דתניא כרבי יוחנן לא קשיא לרבי יוסי בר ר"ח דאיהו מצי לאוקומי במקרקעי אבל בפירוש רבינו חננאל פוסק כר' יוחנן דתניא כוותיה ובירושל' מחליף הדברים ומסיק מתני' מסייעתא ליה לר' יוסי בר ר' חנינא אלו הן נכסים כו' ומעתה היה אומר הרב רבינו ברוך שיש לסמוך על פירוש רבינו חננאל: שאל רבינו אליעזר בן רבינו יהודה זצ"ל אפוטרופים של רחל אשת שמעון תבע לדין את לוי ואמר רחל השאילה לך שריון אחד עד שלא ניסאת לשמעון ואותו שריון לא היה מאותם נכסים שהתנית לתת לשמעון כי יש לה נכסים הרבה (*שהתנה) [*שהתנית] שלא לתת לשמעון בעלה ועתה תחזיר השריון והשיב לוי החזרתיו ואח"כ [י]האפוטרופוס בא לפנינו ואומר בבקשה מכם תגזרו חרם על כל בן ברית שיודע שהשריון ביד לוי שכפר אתמול לאמר שהחזירו לרחל. ומשיב לוי אמת שהשריון היה בידי ואמנם החזרתיו לרחל והנו בידי מכח שמעון בעלה שחייב לי שני זקוקין ונראה לנו שאין כח ביד רחל לומר שיש לה נכסים שהתנית שלא לתת לשמעון אם לא תביא ראיה ברורה בעדים ששמעון בעלה אמר בפניהם דין ודברים אין לי בנכסים אלו ואחרי שאינה מביאה עדים קי"ל כרב ושמואל דאמרי תרוייהו כרבותינו וחזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה הבעל מוציא מיד הלקוחות הרי [ז]כל הנכסים בחזקת הבעל א"כ א"ל לישבע שהחזירו לרחל ואפילו יהא כן שלא החזירו אעפ"כ הנכסים של שמעון ובדין מחזיק לוי בשריון לפי דבריו שאמר שחייב לו שני זקוקים הלכך ירד שמעון לדין עם לוי וישבע לוי ששמעון חייב לו שני זקוקין והשיב ריב"ק ור"ש בר' מרדכי ור"ב בר' שמואל שנגהם קלא בדין זה ואפילו לפי דבריכם שסבאתם מן האשה שנפלו לה נכסים ובאתם לדמות זה לזה א"כ אין לבעל כי אם הפירות דהא תנן התם נפלו לה נכסים ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אמור מעתה מה שהבעל מוציא מיד הלקוחות מה שמכרה[ח] זהו לפי שהקרן משועבד לו לפירות ולא מיבעיא הכא שהיתה אלמנה שהביאה נכסים לשמעון כשנשאת לו אלא אפילו אשה שלא היתה אלמנה ויושבת תחת בעלה והפקידה או השאילה שום חפץ לשמעון או לשום אדם והיא אומרת שאותו חפץ אינו משל בעלה אפילו אם הבעל אומר דשלו[ט] קי"ל דהיא נאמנת ויש לו להחזיר לאשה דתניא בחזקת הבתים אין מקבלין פקדונות מן הנשים קבל מן האשה יחזיר לאשה וא"כ כ"ש הכא שהבעל ואשה מודים דאין השריון הלז מנכסי הבעל ועוד מה שתקנו [י]בו חכמים שהבעל מוציא מיד הלקוחות לא תקנו להוכתו של בעל אלא לטובתו ולזכותו כדאמרי' בים מחלין בעל שוינהו רבנן כיורש ושויוה כלוקח היכא דטבא ליה עבדי ליה ועוד אפילו לדבריכם מאחר שלא היתה בידה כשנשאת שהרי השאילתו ללוי ושאלה קניה בנכסים מאן לימא לן דלא הוי האי שריון כנכסים שאין ידועין לבעל דומיא דהא דגרסי' התם באשה שנפלו לה נכסים שהיא איתתא [כ]דאברחתינהו לניכסא מגברא כתבתינהו לברתה כו' עד אמר אביי עשאום כנכסים שאינם ידועים לבעל ואליבא דר"ש ומכאן יש לדקדק שהלכה כר"ש וכן פירשו הגאונים מכאן שהלכה כר"ש דאמר נכסים שאינם ידועים לבעל אם מכרה ונתנה קיים ועוד שכתבת שחזר לוי ואמר אמנם החזרתי לך השריון ועתה הוא בידי מכח בעלה (*נפלאתי) [*והיא נפלאת] בעיני שהחרשתם ולא חסמתם אותו כי היה לכם לומר לו למה החזרת [*לה] [ל]אם היו הבעלים חייבים לך ממון כפי דבריך היה לך לעכבו בחוב בעלה וכי האי גוונא אמרי' בכתובות פרק בתרא [*דף קי] המוציא שטר חוב על חבירו והלה מוציא שמכר לו השדה וכו' וקצרתי וראבי"ה כתב אם בודאי היו הנכסים של הבעל יפה דנתם דלא הוי לוי טוען וחוזר טוען [דיתכן[מ]] שהחזירו ושוב בא לידו (*ואינה נפרע) [*ואינו כפרן] אבל לענין חזרה חלוק לכמה פנים שאם אמר החזרתיו לרחל עד שלא נתחייב לי שמעון ושוב בא לידי מכח שמעון לא היה מפסיד בטענת החזרתיו לרחל אבל אם אמר החזרתיו[נ] לאחר שנשאת לשמעון וגם (*אחר כן) [*אחרי] שנתחייב לי שמעון החוב ושוב בא לידי מכח שמעון ואני מעכבו לא אמר כלום אפילו לפי סברת הדיינים שמחזיקין השריון בחזקת בעלה דכיון שהחזירו לרחל ולא עיכבו בחוב בעלה אילו היה בעלה חייב לו לא היה מחזירו כדתניא פ"ב דכתובות [*דף קי] המוציא שט"ח כו' אדמון אומר אילו הייתי חייב לך וכו' ואמרי' בגמ' כל היכי דיהבי זוזי והדר שקלי לשטרא אפילו רבנן מודו ול"ש זוזי ושוה כסף הכל דין א' להם כשהחזיר ואם נפסך לומר ה"מ כשיש שטר או עדים שהחזיר לו את שלו ושמכר לו את השדה אבל כי ליכא עדים יהא נאמן לומר עדיין חייב לי במגו דאי בעי מצי אמר [לא] החזרתיו לך או לא בא לידי מעולם לאו מלתא היא דלא אמרי' מגו אלא בדבר שהיה יכול לפטור עצמו[ס] בטענה גלויה לכל שהיה פטור וכן משמע בכמה דוכתין וכך מקובל אני מרבותי אבל הכא ליכא מגו שהיה סבור שאילו טען לא החזרתיו לרחל שהיה מחויב להשיב וגם מגו דלא בא לידי או החזרתיו ליכא דהוה מגו במקום [עדים דהא איכא]

הגהות הב"ח נ נ"ב כיא: ס נ"ל נדס: ע נ"ב הראשון: פ נ"ב ואם טען ודאי ברשותך נולדו מ"מ אומר ראובן הרי: צ נ"ב אם: ק נ"ב בהדיא: ר נ"ב ס"א וסרב: ש תיבת לו נמחק: ת (ר"ת ור"י כו' פריש) תא"מ ונ"ב ס"א ר"ת גריס כופין אותן ויתן כתובה דאית ליה דאין כופין: א נ"ל היכא: ב נ"ל דס"ג: ג נ"ב ונטרות כדי לזונם: ד נ"ב ומזיד: ה נ"ל ואבא אפלג: ו נ"ב למחר: ז נ"ב לך: ח נ"ב להם: ט נ"ב הוא: י תיבת בו נמחק: כ נ"ב דבעיא: ל אם היה הב"ל חייב לך ממון נ"ל: מ נ"ל דיתכן לומר: נ נ"ב לה: ס נ"ב לו:

חדושי אנשי שם

סי' נע"ט שם הקשה על ראיה זו ועיי' בסמוכות מרדכי דשנה סי' רמ"ל שם מביא ראיה מפרק המדיר ממקום אחר גם מפרק נערה בנדרים ומן הירושלמי ע"ש וע"ע מפרק השולח סי' תקכ"ב: [ס] פירש בהכתב אלא הוא יברר לו אחד מבנים

הגהות מהר"ם מטיקטין א) מעין זה במרדכי סנסות בגיטין סי' תקנ"ב ע"ש:

ושהדי שהרי הודה כשרצו לגזור חרם על כל היודע בדבר עוד האריך ואני קצרתי. רח [דף עט ע"א] הא בכולו הא במקצתן *וה"נ אמרי' פ' מי שמת חמשה עד שיכתבו כל נכסיהן וחד מינייהו מבריח במקצתן נמי י"ל אע"פ שהודיעה לעדים שאין המתנה זו אלא להבריח ולא שתזכה בכן הבת [קנתה] כי כן פירש"י ז"ל* גבי ההיא איתתא [*שרש"י פירש שהודיע לעדים ואפ"ה מוקמינן בגמרא דכולה דוקא כמו שמפרש התוס' למטה] : ובהחובל אמרי' הימיה דרב שמואל בר אבא כו' ולא דמי להכא וקבלתי ממורי קרובי וז"ל הא דמשמע הכא דשטר מברחת לא קנה זהו דוקא דהדרה עלה מברחת אבל אי לא הדרה כגון שמתה זכה הקונה במה שבידו וראיה מפ"ק השולח ההוא עבדא דבי תרי קם חד מינייהו ושחרריה לפלגא דידיה כו' א] והצריכוהו גט שחרור מן הקטן ש"מ דמשום דלא הדר ביה הלב ואני אומר דשאני התם [דהוי] במקצתם (*דבכולהו (נמי) אפילו אמר) [*ובכולהו חמשה אפילו] מטלטלי הוי שיור בר מכהונה ואפילו הכי י"ל היכא שידעינן בודאי שהוא [*בא] להבריח אפילו במקצתם הוי כמו (*שכתבה) [*כתבה] מהיום ולכשארצה ומה שפירש"י שהודיע לעדים כו' ומוקמה (*דההוא) [*להווא] בכולם ומשמע דבמקצתן אע"פ שהודיע לעדים לא מהני מצי למימר שהודיע לאותם עדים עצמם החתומים על השטר דוקא וטעמא משום דלא אתי על פה ומרע לשטרא ומעשה בא לפני ר"ת משטר מבריח מנכסיו באדם אחד שכתב שטר מתנה מעכשיו כדי להבריח ולהפקיע שיעבוד כתובה והלואה שהיה רוצה לעשות מכאן ואילך ואמר ר"ת שהשטר קיים [*פי' השטר מתנה] ומגבינן ביה ומהנהו נתנה וקנאה המקבל מתנה (*טעמא) [*דטעמא] מאי אמור רבנן שטר מברחת אינו קונה מפני שהיא אינה מתכוונת להקנות אלא אדרבה מתכוונת שלא יקנה הבעל והכא הוא דלא קנה הבעל כדאמרי' עשאום כנכסים שאין ידועים לבעל [והלכך גם מקבל מתנה לא קנה] אבל היכא דליכא כי האי טעמא ומי לאו הוה קני לאו המקבל מתנה הוי קני הב"ח והאשה משום הכי לא (*ליקני) [*הוי] שטר [*אם כן לא מקרי שטרא מ"י] מבריח כיון דבהכי אינו מוברח הלכך ליכא למימר לאברוחי איכוין כיון דאינו מוברח אלא למתנה גמורה איכוין [*ואינם וגובה המקבל מתנה מ"י]. וגובה *) (האשה) (*ובע"ח) המקבל מתנה והשובה זו של ר"ת פליג להתובת הר"ס שכתבתי פ"ק מי שמת עכ"ל ר"ב : וכן בפרק איזהו נשך גבי ההוא גברא דמשכן פרדס אקנייהו לבנו קטן (*וזה זכה) [*וזכה] קטן : *שמעינן מינה דהלכה כר"ש ופירש רבינו חננאל כיון דלא מבריח עבדינן כר"ש דמיקל דקי"ל כל ספק ממונא לקולא : רט *עו לחלבה כו' ופי' האלפסי [*דף הקטן] וכן רבינו חננאל דקי"ל כר"ש* [*פי' דאם הפירות הם מחוברים בשעת יציאה הרי הם שלה] : וכן פסקו הגאונים וכן פר"י ובנפלו לה עבדים פירש ר"ח דהלכה כחכמים : המוציא הוצאות על נכסי אשתו שהלו רמב"ן ורבינו אליקים את רבינו שמואל על אחד שבנה בית על קרקע נכסי מלוג של אשתו ודר בו שנה או יותר מי אמרי' כה"ג הוציא ואכל [פ] וכן לענין בע"ח גובה את השבח מי הוי כעין שבח וגובה הוא או לא והשיב אחר שלא חלקו רבותינו בין יציאה ניכרת לשאינה ניכרת אף אנו אין בידינו לחלוק : ישבע כמה הוציא ויטול (*בפירוש רבינו חננאל) [*תוס'] מקשה אמאי לא תני ליה בהדי נשבעין ונוטלין דבשבועות ומשני דלא תני אלא הנהו שהנשבע אמכחישו וכגון חנוני ושכיר אע"ג דקתני נמי שניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית י"ל התם נמי איכא הכחשה שהחנוני והפועלים מכחישין זה את זה אבל הכא ליכא משום הכחשה ומהאי טעמא לא בחשיב הבא ליפרע מנכסי יתומים מיהו לא דמי כל כך [*דהתם אפילו היו היתומים מכחישים אפילו הכי נוטל בשבועה. מ"י] דההוא אפי' מכחיש נוטלו בשבועה ב] ופירש רבינו חננאל שמעינן מהכא [*דכל היכא] דהאי ידע והאי לא ידע נשבע ההוא דידע ושקיל וה"מ בעושה ברשות עיין סוף פ' שבועת הדיינין : רי מתני' וב"ה אומרים נכסים בחזקתן פרש"י כי היכי דפליגי אמוראי בפ' מי שמת גבי נפל הבית וכו' ואין נראה לר"ת דלא דמי (*התם דאלו) [*דהתם אלו] ואלו באין לירש ואין אחד [*מהם] מוחזק בנכסים אבל הכא שהיבם מוחזק דודאי בחזקת יורשי הבעל ובהא כ"ע מודו וגם נראה גירסת ר"ת [*פי' גרי"ף דף תקי"א שם מבואר] כתובה בחזקת יורשי כו' ולא גרסי' וכתובה בדברי ב"ה וכולה מילתא דברי ב"ה הם. בחזקת יורשי האב הקשה הר"מ מבייבנא היאך יורשי האב שקלי והלא האשה לא היתה גובה אלא בשבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו וכן נמי קשיא פרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אשתו יורשי האשה כו' בחזקת יורשי האשה ואמאי והלא לא היתה גובה אלא בשבועה ועוד קשיא דבסוף פ"ק דב"ב מסיק אע"ג דאמר מר הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה חזקה אין אדם פורע בגו זימניה וא"כ הא דתנן לקמן פרק הכותב אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה דחיישינן דלמא נררי אתפסה אמאי והא לא עביד דפרע איניש בגו זימניה דהיינו כל זמן שהוא חי דשהיא תחתיו דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים ותי' הרב ר"ש (סיניוי"ל) [*מיבשילה] דשאני הכא (*דהיכא) [*דמת על מטתו מהיכא] דמת פתאום (*והביא ראיה) [*והיא] דלקמן כשמת על מטתו מיירי דכה"ג עביד איניש דפרע שירא *שמא תמות ותפרע מן היתומים אבל כשמת פתאום ליכא למיחש שמא אתפסה נררי אבל בפרק השותפין חילקו התוס' דדוקא בעל חוב לא חיישינן לנררי תוך הזמן אבל אלמנה כיון דאית לה בתנאי ב"ד מתפים לה נררי עפי כדאשכחן פרק הנושא דקאמר בתו דאכלה בתנאי ב"ד אימא נררי אתפים לה ועוד דאמרי' פרק השולח רב לא אגבי כתובה לארמלתא משום נררי ועוד ליחוש דלמא תפסה מחיים עיין פרק מי שמת ג] ופ' כל הנשבעין : ריא [דף פא ע"א] הרי שהיה נושה באחיו מנה ומת והניח שומרת יבם כו' תימה מהא דאמר שמואל לקמן המוכר שטר חוב לאחרים ואפילו היורש מוחל הלא זה יבם יורש הוא אם לאחריני מצי מחיל כל שכן לדידיה וי"ל כיון שנשתעבד מקודם לכתובת אשת אחיו אלים שיעבודיה ולא מצי מחיל דכל היכא דחב לאחרים לא מצי מחיל מדרדי כתן דאמר לעיל פרק שני ודוקא גבי מוכר שטר חוב לחבירו הוא דיכול למחול שזה הלוה לא נשתעבד מעולם לזה הלוקח ואין המכירה מועלת אלא לענין שלא יוכל לומר לאו בעל דברים דידי את ומתוך כך לא קשה מה שהקשה לעיל פרק שני ועיין שם ובאלפס פסק כמו הברייתא בזמן הזה דמטלטלי משתעבדי לכתובה ואם כן איך לן תרי *קולי בכתובה כר' מאיר דמטלטלי משתעבדי לכתובה וכר' [*תימה דהכא קרי ליה קולי ובגמ' פרק האשה דף ס"ב קרי ליה תרי חומרי ע"ש] : נתן דאמר מנין לנושה כו' והיינו כר"י דפסק כר' נתן :

סליק פירקא

[דף פג ע"א] **הכותב** לאשתו כו' ריב בכותב לה בעודה ארוסה וכדרב כהנא וא"ת אפילו נשואה נמי אמאי לא יסלק עצמו והא מחילה אינה צריכה קנין וי"ל כיון שהפירות לא באו עדיין לידו אין יכול לסלק ול"נ דהמדקדק בפרש"י לא קשה מידי שאין יכול לסלק עצמו בלשון גרוע. בכותב לה בעודה ארוסה וכדרב כהנא פר"י דלהכי הוצרך *[דרב כהנא] לומר דאפילו לשון גרוע מהני מדקאמר נחלה הבאה לאדם משמע דוקא שלא באתה עדיין לידו דאילו לשון טוב אפילו באתה לידו כבר מתנה עליה להסתלק א"כ מייתי ראיה דלא היקשי כיון דכותב לה בעודה ארוסה היכי מהני בדבר שלא בא לידו ושאלת ראובן חפץ לקנות בית ודואג פן יצטרך למוכרו ומעכבת אשתו עליו היוכל להתנות עם אשתו בשעת קנייה ע"מ כן אקנה לנו בית שבכל עת שאני צריך למוכרו שלא תוכל לעכבו ע"י והיא מקבלת עליה כן ונכתב השטר התוכל [*היא] לחזור ולעכב (*היא) כיון דבשעת התנאי הוי ליה דבר שלא בא לעולם שעדיין לא לקחו נ"ל דלא מצי' להדורי נהי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מסתלק אדם בטוב בדבר [שלא] בא לעולם כדתנן בפרק הכותב ובפרק חזקת הבתים נחלה הבאה לאדם ממקום אחר מתנה עליה שלא ירשנה וכדתניא הכותב לאשתו דין ודברים כו' ואוקימנא בכותב לה בעודה ארוסה ומהני בין לנכסים שהם כבר באו לעולם בין לפירות דאכתי לא אתו כו' ושלום מאיר בר' ברוך. כתב רב האי גאון בשערים וז"ל אם (*מתנה ירצה) [יתנה] אדם עם אשתו קודם נשואין וכותב לה שאין לי בנכסיך כלום ואח"כ נישאת ומכרה מכירתה קיימת אפילו בנכסים הכתובים בכתובה כ"ש בנכסי מלוג ואפילו אם היא תמות בחיי בעלה אין בעלה יכול להוציא מיד הלקוחות וכתב ריצב"א מה [*שכתב אפילו מ"מ. במ"י] שהוסיף (*לה) [*לומר] אפילו נכסים הכתובים בכתובה לא יתכן בעיני לומר בזה בכלל נכסייך אא"כ פירש בהדיא : ר' יהודה אומר כו' פסק רב האי גאון כר' יהודה וכן פסק ריצב"א משום דכיון דאשכחן דשקיל וטרי תלמודא אליביה דקא בעי לר"י אי פירי פירות דוקא כו' : *א"ר הלכתא כרשב"ג רינ ולית הלכתא כוותיה אבל בפירוש ר"ח פסק כרב וכן פסק רב האי בשער ד' וקשיא לי הלכתא אהלכתא דקי"ל הנכתא כר"י דאמר בדבר שבממון תנאו קיים אפילו בדאורייתא והוא דידע דניחול כדאמרי' בהזהב והכא בירושת הבעל (*יודע) [*ידע] ומחיל דמסתמא ידע שיש לו לירש את אשתו (*ותנאו בטל והכא) [*ואפ"ה תנאו בטל דהכא] פוסק כרשב"ג ותו קשיא (*מדשמואל) דשמואל סבר אין לו עליו אונאה אפילו היכא דלא ידע דמחיל כ"ש היכא דידע דמחיל כי הכא בירושת הבעל וקי"ל כשמואל בדיני ותירץ ר"ת (*דהתם) [*דשאני הכא] מאחר דמדאורייתא ירשה מה מועיל שהוא אומר איני יורשה מ"מ ירושה קמיה נפלה ודמי לירושת בן את אביו שאם מתנה בו שלא לירש את אביו לא אמר כלום אבל בבאה"ב וכשיתנ' ועונה שיש לו ליתן לה מהני תנאיה וגבי הונאה פסק ר"מ כרב דאיסורא הוא פ"ו דאיסות : [דף פד ע"א] מתני' והיה לו פקדון או מלוה כו' ריד משמע שהאשה גובה כתובתה מן המלוה אע"פ שאינה נוטלת בראוי ובים טוחלין אמרי' אין הבכור נוטל (*בראוי) פי שנים (*כבמוחזק ולא) במלוה משום (*ראוי) [*דראוי דכוותיה גבי אשה] וי"ל שאני אשה דמן הדין היה לה ליטול בראוי אלא דמקולי כתובה שאנו כאן כדאיתא בפ' יש בכור : רטו *אבל האידנא דמטלטלי דבעל חוב משתעבדי גבי בעל חוב מנייהו דיתמי לבין תפסי ובין לא תפסי וכ"ש בזמן הזה ד] דיגבו לכתובת אשה משום דהפוסי נטרתא למה לי אפילו היו בידם היו גובין וכן פסק רבינו יואל ושאר הגאונים הלכה למעשה ומצאתי תשובת ה"ר שמואל מבמברק ז"ל שכתב וז"ל ההוא דכתובות בנחלקו (*בכולל בהן) [*אם יתנו לכולל שבהן] כשהיו המעות ביד אחרים היינו דוקא עד שלא היתה אשה גובה פורנא מהם אבל עכשיו פשיטא שהאשה קודמת לגבות מן הפקדון אבל מן המלוה אינו גובה כדפסיק הלכתא פרק יש נוחלין אין הבכור נוטל פי שנים במלוה דהוה ליה ראוי והאשה גרועה כדאמרי' פרק יש בכור מקולי כתובה שאנו כאן אבל אם יש משכון על המלוה גובה דבע"ח (*גובה וקונה) [*קונה] משכון מיהו אם הלוה (*העובד כוכבים) [*לעובד כוכבים] דלא שייך לדקה לא קני אבל מספקא לן אי כוזיני דמי בעובד כוכבים הלכך המוציא מחבירו עליו הראיה עיין פ' יש נוחלין ה] : שאני תורא הואיל ומסירי לרועה וי"ל דמידא לידא משלמי כדאמר פ' חזקת הבתים [*דף לו] בהנהו עיזי : רטז [דף פה ע"א] הית לך סהדי דפרעתינהו דאי פרעי באפיה סהדי לא מצי למימר סיטראי נינהו הכי אמרי' בשבועות : מגו דיכלי למימר להד"מ וקשה לריצב"א דאמר פרק חזקת הבתים דלא אמרי' מגו לאפוקי וי"ל דשאני [הכא] דאיכא שטרא [*וכיון דאיכא שטרא מהימן ע"י מיגו] וטענת סיטראי טענה גרועה היא ולא מצי למטען אי לאו דאיכא מגו מהר"ם ז"ל רין כתב רמב"ן בספרו דאם ראו ביד התופס החפץ אחר (*מת) [*מות] אביו הואיל ואין יכול לומר להד"מ צריך לברר דמחיים תפסה ואומר ראבי"ה דה"מ [*דוקא] אם התרה בו כשראה וא"ל אל תחזיר לי אלא בפני פלוני ופלוני דאל"כ איכא למימר מגו דהחזרתיו לך [*כן נראה לי] וכן עיקר באביאס"ף : מגו דיכול לומר להד"מ יכול לומר סיטראי אינון (*מגמגם) [*הקשה] רשב"ם ז"ל היאך יכול לעכב השטר מן השליח ולטעון סיטראי אינון והא גלוי הדבר שלא היה נותן לו מעות אם לא בשביל השטר דבשלמא אם הלוה טוענו לו מצי למיטעי אבל השליח למה יפסיד [*והירץ ר"י דאיירי שטוען השליח נתנם לי לשם סטראי והוי מגו להחזיק את השטר בידו ע"פ חזקת הבתים. מ"י] ופר"י דה"ק דמגו דיכול לומר להד"מ יכול לומר סטראי אינון שהשליח נתנה לו לשם סיטראי הלכך הדין עמו. ואין זה מגו להוציא אלא להחזיק שבידו הוא וע"פ חזקת הבתים : למיחזי כביקרא עיין לעיל פ"ב ופ' מרובה : ריח שטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שיעבודו פר"י שאם היו שם *עידי *) מסירה היו יכולין לחזור וללות בו שהרי עיקר (*שיעבודו) [*השיעבוד] במסירתו. ואינהו מפקי לקלא בשעת המסירה ואין עיקר הדבר אחר החתימה והלכך חוזרין ומשתעבדין נכסי הלוה היאיל והוא יום החתימה ונראה דסבירא ליה דהלכה כרבי אליעזר דאמר עידי מסירה כרתי אף לשטרות כדפסק שמואל בפ' המגרש עיין ספ"ק דגיטין :

[*עדי החתימה וכן מצאתי בהגהת אשר"י שמביא המרדכי נסקותא גדולה יש בדין זה דוקא עדים החתומים על השטר כבר יכול לחזור וללות על שטר זה ולמסור השטר בפניהם שהרי עיקר שיעבודו באמירה ואינהו אפקו ליה לקלא אבל אם העדים החתומים אינם לפנינו אם פרעו השטר אינו חוזר ולוה בו בפני עדי מסירה אחריני אע"ג דאינהו נמי מפקי לקלא מ"מ שמא ילכו עדי מסירה או ימותו והתא לגבות בעדי החתימה ועדותם אינו עדות שכבר פרע על מה שהם מעידים. נל"ה והו"ק] :

לתקוני שדרתיך ולא לעוותי תימה אמאי לא יאמר השליח אני נתתי המעות בשביל השטר מה אני חושש אם חייב לך במקום אחר או תחזיר לי מעות או [לא] התפס בשטר חוב וי"ל הנלוה יאמר כיון שהתפסתי מבע"ח לא הוציא מידי כי הוא חייב לי. אלפסי. *משום (*דמלוגמא) [*דמלוגא] דשטרי לא יכול לומר לקוחין הן בידי [*ט'] והתוספות פירשו דגבי (*מלוגמא) [*מלוגא] דשטרא מיירי דהעדים ידעי דבתורת פקדון באו *ליהו מעיקרא הלכך לא מצי למימר לקוחין הן בידי דומיא דאומנין ואריסין דלית להו חזקה ותימה אמאי אינה נאמנת במגו דאי בעיא אמרה החזרתים או מגו דאי בעיא (*אמרה) קלתיה כדאמרי' פרק זה בורר ופי' ר"ת (*דמגו אינו סקול) [*דהמיגו אינו טוב] דאי קלתינהו או החזרתי' לא היתה יכולה לגבות בהן עיין פרק המקבל גבי הנהו עזי : חדא ידענא ביה בר' מיאשא דלא אמיד וא"ת אמאי לא אמרינן הימור מליהה אשכח כדאמרי' בהמיזקין גבי עמרם צבעא וי"ל שאני התם *גבי גזל כי האי אליפותא ליכא למימר כולי האי [והלינן] במליאה : ועוד הא קא יהיב סימנא ונראה לי דצריך שני הטעמים והכי פירושו חדא דלא אמיד וא"ת גם (*פל) זה התובע אינו אמיד הייני [*דקאמר] ועוד (*דקא) [*הא קא] יהיב סימנא וא"ת ואמאי (לא) יחזיר לו בסימן *וקשה שמא מכרו לאדם אחר ואותו נתנן לו לשמור וי"ל כפי' הר"ס דהכא מיירי בדברים [שאינם] העשויים להשאיל ולהשכיר וגם אינן עשויים למכור הלכך לא מצי למימר לקחתי ובאיזהו נשך גבי זוזי דיתמי *מסקינן גברא דאית ליה דהבא פריכי ס' דלמא פקדון נינהו ואתא מריה ויהיב סימנא ושקיל פירש ר"ת דהתם בגברא דלא אמיד ע"כ מפקינן מיניה אפילו מיתמי כדמוכח הכא עי' פ' הכונס הזינא אי איניש אמיד ופ' האשה שלום : המוכר שטר חוב לחבירו *אפילו יורש מוחל רב למח גאון פי' משום דיכול לומר עיינית בכתב חוסבנא ולא פש ליה גבאי [אי נמי] מספקא *ליה אם (*פרע) [*פרוע] הוא *עכ"ל רב אלפס ויש להשיב א"כ למה תלה הטעם *דידו כידה ועוד יש תשובות ופתרונים ורמב"ן פי' הטעם משום דלא ינא החוב מכח המוכר או מיורש דאי טעין אישתבע לי דלא פרעתיך לא יגבה אלא בשבועה הלכך יכולין למחול והא דתנן בפירקין אבל משביע הוא את הבאין ברשותה דהיינו הבעלי מתנה כדפי' רש"י והכי מפרש בתוספתא דכתובות (*והיינו) [*היינו] דוקא דקדקו ליה זוזי וכתב שטרא כדאמר הכא ואי פקה הוא כו' ומתנת שכיב מרע אלמוה רבנן כדי שלא תטרוף דעתו ועשאוה

*) כר"ס הגירסא תתימה וכתב הב"ח ס"א מסירה.

*) ג"מ מ"ש

הגהות הב"ח ע נ"ב עלה : פ פי' אדרבה נמחק : צ נ"ב להו : ק (וגובה האשה) תא"מ ונ"ב וזוכה : ר נ"ל מוכרע : ש (עו לחלבה כו' דקי"ל כר"ש) תא"מ ונ"ב במ"ס אין זה : ת נ"ב אדם : א נ"ל מכחיש השובע : ב נ"ב עיין לקמן בפרק הכותב : ג נ"ל ודאי פירשו : ד (שהיא תחתיו) תא"מ : ה נ"ב עיין לקמן בפרק אלמנה בתשובת רמב"ן ו נ"ב סימנה : ז נ"ל ותעכב : ח התוכל לחזור בה ולעכב היא כיון כנ"ל : ט נ"ל מדבר : י נ"ל וכדתנן : כ תיבת ישנה נמחק : ל משתעבד לגמ"ת כנ"ל : מ בין לא תפס בין תפס כנ"ל : נ נ"ב לכל : ס נ"ל בענין זה : ע נ"ל פרעינהו : ע תתפסם כחוב של שטר כנ"ל : פ נ"ב הוי : צ נ"ל לידה : ק שאני התם דגזל כי האי כהאי גוונא ליכא למימר כנ"ל : ר תיבת וקשה נמחק : ש נ"ב אמרינן : ת נ"ל בדקינן : א נ"ב וחזר ומחלו מחול : ב נ"ל לי : ג (עכ"ל רב אלפס) תא"מ : ד נ"ב משום :

חדושי אנשי שם

תשבים אלא אי יטרח לפרנסה או יוציא : [ס] ע' אי תשיבה אכילתו אן פשטה דלגוי מה שאכל אכל ומי שהוציא הוציא או מן הקרן השיבה כאילו הוציא ולא אכל ומשל יוציאו וקי"ל פ"ם בשמלא דבהים : דבר

הערות מהר"ם כשיקמאן א] אל איך אקנייה לבנו קטן לפלגא דידיה כדי שלא יכפוהו לשחרר כדתנן במתני' גי שחציו כו' : ב] פירש שמא מכחש : ג] במרדכי שם כתב תשובת מהר"ם שהאריך בכל דבריו נ"מ שמשון (אלא) : בתשב"ר פרק השותפין מביא דבריו בשם ריצב"א וקיים אותם : ד] כך וכ"ש אמלוה דקמי כך האי : ה] שם פסק דאשה גובה מן המלוה וכן פסק בהאשר"י ובפ' יש בכור ובפ' יש נוחלין :

כשל מורה ובמכנסת ספר חוב לבעלה טעמא דידו כידה: המוכר בע"ח לחבירו ומעשה היה בימי ר' אליעזר בר' שמשון ריש אחד הקנה לחבירו חוב מלוה של ר"ה זקוקין ואמרו הרבנים בר' שמשון שהמקנה יכול למחול כדשמואל דאמר המוכר בע"ח לחבירו כו' ורבינו אליעזר בר' שמשון אומר שאני התם שאין קנוי לו גוף המלוה אלא [שעבוד] (*בשטר) [*השטר] דכל זמן [*וכל זמן] שהשטר קיים [illegible] למלוה יכול זה שלקח השטר [illegible] ולכך כשמוחל [illegible] על זמן שהוא קיים [illegible] במה שמחל לאחר [*שמכר] ולמאן דפטר כמו שורף שטר חבירו אבל אם הקנה לו מלוה עצמו כגון מטלטלי אגב מקרקעי בחליפין בהא לא אמר שמואל דמחול והיינו (*מודה) [*דמודה] שמואל במתנה שטהט שכיב מרע שאינו יכול למחול וטעמא משום דשכיב מרע אינו צריך קנין לגוף המלוה אלא באמירה בעלמא שאמר הטאה פלוני לפלוני דכירושה שויה רבנן וכשם שמורים גוף המלוה כך יכול ליתנה באמירה וכשנתן שכיב מרע ע"י השטר לא גרע מאמירה וקנה גוף המלוה ותו לא מצי מחיל כתב רב האי גאון בשער ל"ו דאם קבל עליו הלוה בקנין או בשטר או בהודאתו לפני עדים שזקפו עליו מלוה לקונה אין המוכר יכול למחול כדאמרי' הכא אי פקח הוא מקריק ליה זוזי וכתב ליה שטרא בשמיה: [דף פו ע"א] אכפיה רפרס לרב אשי ואגבי ביה כי כשורא לגלמי *והכי הלכתא טותיה והכי קיימא לן כרבי מאיר *) דדאין דינא דגרמי. ותימה דאם כן קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל הלכתא כרב נחמן בדיני והכא אגביה עלה ומאי אהניא עלתו דלקוחות לא יפסידו כלום דדיינין דינא דגרמי ויש לומר ודאי רב נחמן דאין דינא דגרמי והא דיהיב לה עלה למחול הכתובה לא להפסיד הלקוחות מכל וכל מה שנתנו לאם [*ס"א לה] עבור הכתובה אלא מה שהיתה הכתובה יתירה ממה שנתנו הלקוחות מאותו ייתור השיאה ר"ל למחול לאב וכי כשורא לגלמי פירוש היינו כפי הדמים שנתנו [ט]לו ולא כפי מה שהפסידו וכן פי' ריב"א ורבינו יונה ודלא כפי' רבינו שלמה יצחקי ז"ל עיין בתוס' פרק הפועל ובסוף פ"ק דבבא מליעא: רב אמר אמימר [*משמיה דרב חמא] האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב כו' כתב ר' אבי"ה במשפט הכתובה וז"ל אם יזדמנו כתובת אשה ובעל חוב על ראובן ובא לגבות את הנמצא בין מחיים בין לאחר מיתה מתחלק הדין לשני דרכים. הדין האחד אם נמצא ביד המחויב קרקע ומעות ויש בהן ספק לגבות המלוה והכתובה דין הוא שיטול המלוה מעות והאשה קרקע כדאמרי' פרק הכותב אמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב ואית ליה זוזי ואית ליה ארעא כו' ואם אין לו אלא קרקע ויש ספק לשניהם גובין שניהם מן הקרקע לפי שאחריות שניהם על הקרקע גם מחיים גם לאחר מיתה ואם יש לו רק מטלטלין ויש ספק לשניהם שניהם גובין מהם [י]לפי שראוים ליטול מטלטלין זה מכח התלמוד וזה מכח רבנן סבוראי שבע"ח מחיים גובה מטלטלין מן התלמוד ולאחר מיתה מתקנת רבנן סבוראי ובעלת כתובה בין מחיים בין לאחר מיתה אין (לה) להגבות מטלטלין אלא מתקנת הגאונים דאמר רבא הלכתא כתובת אשה ממקרקעי כו'. והדרך השני במקום שלא ימצא ביד המחויב אלא כנגד האחד או לכתובה או לבע"ח מתחלק לב' דינין הא' אם זמן הא' מוקדם וימצא ביד המחויב קרקע יטול המוקדם והמאוחר יצא ריקם דהקודם בשטר זכה בין מחיים בין לאחר מיתה כדתנן פ' מי שהיה נשוי כו' עד וכן בע"ח וכן אשה בעלת חוב (*וכן בע"ח ושני לקוחות וקי"ל) [*דקי"ל] בע"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ויש גאונים שמפרשים דה"מ במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה ורי"ף פי' פלוגתא דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה בדרך אחרת ועת לקצר. הדין השני במקום שזמנן שוה ולא נמצא ביד המחויב קרקע רק כנגד האחד או לכתובה או לבע"ח דין הוא שיטול בע"ח את שלו משלם כולו והמותר יתן לאשה בכתובתה ואם אין שם מותר יוצאה ריקנית כדאמר אמימר כו' עד אי ליכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד מינייהו לבע"ח יהבינן לאיתתא לא יהבי' דיותר משהאיש רוצה כו' וזה הדין שפסקו דוקא במקום שימצא בידו קרקע ואין בו אלא כדי פרעון אחד מהם אבל אם ימצא בידו מטלטלין ולא יספיק אלא לאחד מהם יש בו ב' דינין. הדין האחד הוא במקום שהמחויב חי דין הוא שיגבה בע"ח את חובו ואין לבעלת כתובה חלק באותם מטלטלין בין שתהיה מאוחרת בין שלא תהיה מאוחרת לפי שדין בע"ח לגבות ממטלטלין מחיים מדין התלמוד כדאמרי' מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי וזו [*פי' שתגבה כתובתה ממטלטלין] תקנת רבנן סבוראי דאפילו מחיים כשמגרשה פסק רבא הלכתא דממקרקעי ולא ממטלטלי בין לכתובה בין לפרנסה בין למזונות ולא אשכחן הגא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה חוץ מר"מ וה"נ אשכחיק בה"ג ומייתי ראיה מגמ' קדושין פרק האומר שניה שבאו ממדה"י ואשה עמהם וחבילה עמהם זה אומר זו אשתי וזו חבילתי וכו' עד גובה כתובתה מן החבילה ומקשה חבילה מטלטלי ניהו ומשני הא מני ר"מ דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה אלמא אע"ג דהבעל (והוא) מחיים פריך מטלטלי ניהו והוצרך להעמידה כר' מאיר וכי אמרי' מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי ה"מ בבע"ח ואי אייתאי ליה קטלאות וזמנין וכל דכוותייהו וכתב לה בכתובה ואיתנהו בעינייהו אפילו הן ביד הבעל מגבינן מיניה ומעתה אין להעביר את בעל חוב שזוכה בהן מכח התלמוד וליתן לכתובתה שאין שורש זכיותם אפילו מחיים אלא מתקנת הגאונים ואיכא למימר דכה"ג לא תקון וכן פסק המיימוני פי"ד. והדין השני הוא דמחויב מת ובאין שניהם לגבות מן המטלטלים שאין בהם אלא כדי ספק לאחד הדין הוא שיחלקוהו שניהם כל אחד לפי חובו לפי שדין כתובה ובע"ח במטלטלין לאחר מיתה [ואינה אלא] מתקנת הגאונים ולכך זוכין חלק כחלק הכל לפי החוב נוטל כל אחד לפי חובו ואין בזו תורת מוקדם ומאוחר שאין דין מוקדם ומאוחר במטלטלין משום דלית להו קלא דאמר רבא עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו עשה שורו אפותיקי ומכרו אין בע"ח גובה ממנו מ"ט האי אית ליה קלא והאי לית ליה קלא וכל אחד שהזכרנו שהאחד קודם לחבירו (*מגבה) [*בגבייה] אינה נגבה אלא בשבועה כדתנן פרק מי שהיה נשוי ד' נשים הראשונה קודמת לשניה כו' וד' [ב]טולת שלא בשבועה מכלל דכל השאר יש עליהם שבועה וקי"ל לוה ולוה וחזר וקנה יחלוקו כ"ל דכל אחד לפי חובו מקלת אלו דברים למדתי משערי רי"ף וסדרתים עם קבלתי עכ"ל ראבי"ה כתב האלפסי [*דף תקטז] שמעי' [מהא דאמימר] דבמטלטלין לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן דקדק הר"ס [פ] מלשון האלפס מדלא קאמר לבע"ח יהבינן ותו לא או לימא בע"ח קודם לאשה וקאמר לאתתא לא יהבינן מכלל דאפילו קדמה ותפסה מפקי' מינה וכי ה"ג דייקו בפרק מי שהיה נשוי מדקתני הראשונה קודמת לשניה ולא קתני הראשונה יש לה והשניה אין לה מכלל דאי קדמה שניה ותפסה לא מפקינן מינה כו' אלמא אי הוה תני הראשונה יש לה והשניה אין לה הוה משמע דאי תפסה שניה מפקי' מינה הלכך בין שט"ח וכתובה יוצאין ביום אחד בין שניהם כעין לוה ולוה כו' דאין שניהם יוצאין ביום אחד ואפילו קדמה כתובה לבע"ח יהבינן לאשה לא יהבינן וכן דן הר"ס הלכה למעשה ולא כמו שפירש רי"ף (ס) בשערים בשער י"ט דבע"ח ואשה חולקין [ל]בשוה [*ופי'] כל אחד לפי חובו שהרי פסק זה הפסק באחרונה שהרי בפרק מי שהיה נשוי *הביא דברי האומר חולקין בשוה וסותר דברי האומר חולקין לפי חוב וכן פסק מסס רב האי גאון: רבא הואה הולה מעותיו בעובד כוכבים הוה כתב הר"ס ז"ל נראה לי הא דפסק רבינו תם היכא דאית ליה זוזי לבע"ח דצריך לשלם מעות ולא שוה כסף ה"מ היכא דידוע לנו שיש לו מעות אבל אי אין

[*והדר בה ממאי דפי' בשערים כי בשערים כתב בסתם דשקיל כל חד וחד לפי חובו אבל בתלמוד בפ' מי שהיה נשוי כתב בפי' דברי האומר לפי חובו ודברי האומר חלקים בשוה ממנו ותנ' דברי האומר לפי המעות בתשובת מיי' לספר משפטים סי' פ"א וכתב בהגה"ה שם שוב קבלנו אותו שיסד השערים היה שמו ר' יצחק בר' ראובן ורבינו האלפסי בעשה החבור היה שמו ר' יצחק בר' יעקב והיה אבי אביו של בעל השערים:]

ידוע לנו שיש לו זוזי והוא אומר דלית ליה אין צריך לישבע דאין נשבעין על טענת שמא אלא הנך דתנן פרק כל הנשבעין השותפים והאפוטרופין [ט'] ואפילו היכא דחזינן דיש לו מעות והוא אומר אינם שלי אלא של פלוני[ם] אין משביעין אותו מדקאמר הולה מעותיו בעובד כוכבים הוה ולא חזינן שהשביעוהו דלא קאמר אלא הוא עשה שלא כהוגן שהערים להפקיע תקנת חכמים בטענת שקר והיכא דאמר אין לו מעות ונמצא שקרן תו לא מהימנינן ליה בזה החוב אם יאמר אין לי מעות אלא צריך למיטרח למיזבן לפרוע מעות כדאמר הכא עכ"ל עיין פרק המפקיד: רבב להיך דאמרת פריעת בע"ח מלוה תימה דאדרבה מחויב הוא שלא לגזול את חבירו ולפורעו כמו שהלוהו וכפינן ליה כדכתיב בתוך תעמוד ופר"ח וכן רא"ס וריב"ק דהכא מיירי ביתומים דמלוה על היתומים לפרוע חובת אביהם וא"ת א"כ היכי קאמר (*הכא) מטלטלין [נ]לא משתעבדי לבע"ח הא אמרי' הכא היו מכין אותו וכו' וי"ל דמאי דאמרי' (הכא) מטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבע"ח מיירי ביתומים קטנים ולפ"ז צריך לפרש כל מה דאמרי' לעיל דתפיסה לאחר מיתה לא מהני וכן לקמן פרק מי שהיה נשוי במעשה דקטינא דאביי הכל מיירי ביתומים קטנים עיין פרק גט פשוט ובפרק מי שהיה נשוי: רבב *הלכך הלכתא כת"ק דאמר המושיב את אשתו (*בחנות) [*חנונית] או שמינה אפוטרופוס ה"ז משביעה כל זמן שירצה *אבל ר"ח ור"ת פסקו כר"ש [ס]וא"כ כל זמן שתובעת כתובתה יורשין משביעין אותה אפילו פטרה[ע]. (אפילו) כאבא שאול בן אימא מרים דאמר מן הדין הואיל ופטרה מנדר ושבועה בין הוא בין יורשין אין משביעין אותה אבל מה אעשה שהרי אמרו הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה ואמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים ופר"ח הלכך[פ] משביעין אותה היורשים אפילו על אפוטרופסות שנעשית בחיי בעלה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אלא על טענת ברי וכשם שהלכה כר"ש ברישא דבריו כן הלכתא כוותיה בסוף דבריו דאין יכולין להשביעה בלא שעת תביעת כתובתה לא הוא ולא יורשיו ואיידי דנקט כתובתה ברישא נקט נמי בסיפא ואיידי דנקט ברישא יורשין נקט נמי בסיפא יורשין: ומעשה בא לפני ר"ת באשה שהושיבה בעלה חנונית ומינה אותה אפוטרופא והיתה נושאת ונותנת מהרבה מעות בבית ואומרת שאינם שלו ופסק ר"ת שאין הבעל יכול להשביעה בטענת שמא מטעם שבארתי דהלכה כר"ש בסוף דבריו ופי' הר"ס דדוקא בטענת ספק שבועת אפוטרופוס אבל בטענת ודאי שטוען בודאי גנבה לי יכול להשביעה. האלפס פסק בשער ששה עשר שאין יכול להשביעה בטענה שמא אלא בטענת ברי (*היכא) [*והיכא] דלא פטרה משבועה ויורשין משביעין אותה אף בטענת שמא לאפטרופא שנעשית בחיי בעלה אבל נתעסקה בממון אחר מיתת בעלה בהא תנן סוף פ' כל הנשבעין דנשבעין בטענת שמא [*עכ"ל תוס']: תשובת הר"ס ז"ל ושאלת רבר על האלמנה שייחד לה בעלה קרקע שהיה דר בו לכתובה *גובה כתובתה בלא שבועה מאותו קרקע כדאמרינן ר"פ אע"פ ומה שאפוטרופוס של היתומים טוען נהי נמי דליכא למיחש דלמא צררי אתפס' מ"מ ניחוש דלמא תפסה מעלמה (*והא) [*להא] ליכא למיחש דהא קי"ל כר"ש דאמר פ' הכותב כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין[צ] וכר' שמעון פסקינן ברישא ובסיפא. ומעשה בא לפני ר"ת כו' כדלעיל והכא ליכא שבועה משום שתובעת כתובתה דה"מ [כשהשבועה] באה בשביל גביית כתובתה אבל הכא שהשבועה אינה באה בשביל כתובתה כיון דייחד לה קרקע אין משביעין אותה בשביל האפוטרופסות בטענת שמא אע"ג דכל אפוטרופסים נשבעין שלא בטענת ברי זו אינה נשבעת כר"ש אא"כ טוענין טענת בריא. ועוד כל כה"ג לא מקרי תובעת כתובתה כיון שעשה לה קרקע אפותיקי הויא כמו חזקה תדע מדקאמרי' פרק המקבל יתומים אמרו אנו השבחנו ובע"ח אומר אביהם השביח על היתומים להביא ראיה [צ]כיון שעשאם אביהם אפותיקי הוו לי' בע"ח כמוחזק ויתמי ליתו ראיה ולישקלו ושלום מבר"ב: [דף פז ע"ב] אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כאבא שאול בן אימא מרים פירש ר"ח קבלנו דלא מיירי אבא שאול אלא (*בכתובה) [*בשטר. ובמ"י בכתיבה] שהיא באמירה כמשנתינו דאוקימנא מאי כותב אומר אבל אם קנו ממנו שפטרה מן השבועה גובה בלא שבועה ואפילו מן היתומים וכן סוגיא דשמעתין [לעיל גבי ר"ע אומר יכתבו ליורשין שכולן צריכין שבועה אשה ובע"ח ואין היורשין צריכין שבועה] מפרש בירושלמי הגע עצמך שפטרום מן השבועה זו תורה וזו אינה תורה ש"מ שאם פטרו לוה למלוה להיות גובה בלא שבועה גובה מן היורשין ופטור מן השבועה וזו ראיה גדולה היא עכ"ל והשתא לא קשה מהא דאמר פ' מי שמת נפל הבית עליו ועל אשתו דיורשי האשה יחלוקו בכתובה איך יגבו כתובה בלא שבועה וליכא למימר כגון שנשבעה ומתה כדאמר בשבועות דאמאי הוה ליה לישבע* [*ובמרדכי פ' מי שמת כתב טעם אחר] י"ל כגון שפטרה בקנין או שייחד לה מטלטלין כדאמר בר"פ אע"פ יחד לה מטלטלין גובה בלא שבועה: לכרגא ולמזוני (ע) ולקבורה מזבנינן לה[ק] פרש"י למזון האשה והבנות [והיתומים] אבל בעל הלכות גדולות פירש למזוני דאשת איש: בלא אכרזתא משמע הכא ובהניזקין דלכתובה בעי הכרזה מדלא תני לה בהדי הני וכן בערכין דתנן שום היתומים שלשים יום ומכריזין בוקר וערב ומוקי לה ר' יוחנן בכתובת אשה דא"ר יוחנן אין נזקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן או לכתובת אשה משום חינא וקשיא דלקמן פרק אלמנה אמרי' הלכתא צריכה שבועה ואינה צריכה הכרזה וי"ל דשאני התם דמיירי במכרה היא בעצמה שלא בב"ד הלכך אינה צריכה הכרזה הואיל והפסידה לעצמה אם יפחות אבל היכא דבית דין מגבין וב"ד צריכין למכור התם צריכה הכרזה משום דאם יטעו בפחות משתות הוי פסידא דיתמי הלכך לא מני כתובה [*נ"א לא מצי למיתני] בהדי הני משום דלא פסיקא ליה ספר החכמה: הפוגמת כתובתה כו' כל הני דהכא עיקר גיבוי שלהם ע"י שטרותיהן והשבועה דרבנן היא ולא דמי לנגזל ושכיר דשבועות הלכך לא מני להו התם (*למתני') [*במתני'] בהדי נשבעין ונוטלין. פוחתת תימה [*פוגמת] אמאי אינה נאמנת בלא שבועה במגו דאי בעי (לא) הוה שוחתת ויש לומר היא יראה שמא יביא עדים *ועוד י"ל דלא אמרי' מגו היכא

*) עיין בפרק החובל סי' ק"א.

הגהות הב"ח ה נ"ב כו': ו תיבת חוב נמחק: ז נ"ב זה: ח נ"ב [illegible] לו ולא מלי למימר לאו בעל דברים דידי את שהרי השטר חוב בידו שהקנה לו ותי' שיתן מוקף: ט תיבת לו נמחק: י (לפי שראוים ליטול מטלטלים) תת"מ: כ נ"ל נפרעת: ל תי' בשוה נמחק: מ נ"ב הא נ נ"ב דיתמי: ס ונ"ל כר"ש דכל: ע נ"ב מנדר ושבועה בין הוא בין יורשיו אסי': פ נ"ב תובעת כתובתה: צ נ"ב אותה: צ דכיון כצ"ל: ק נ"ב כו'. למזוני: ר תו"כ ונ"ב במ"ס אין זה:

חדושי אנשי שם

[פ] דבר זה נמצא בהגהות מיימון פי"ז מהל' אישות וכתב שם בהדיא כי מדברי אמימר דייק דאמר ואי ליכא אלא ארעא ולא חזיא אלא לחד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן ואין ללמוד מכאן שאין תפיסת האשה מועלת אלא במקרקעי וכן מוכיח מתוך הגה"ה שם אבל במטלטלין ודאי מהניא תפיסתה לכ"ע ויבחנו דברי האשר"י שכתב כן בהדיא וטור אבן העזר משמו סי' ק"ב ואין כאן מחלוקת כלל שלא כדברי התשובה הנמצאה על שם מהרי"ו סי' ל' שכתב שהאשר"י ודברי מהר"ם אלה חולקים והפליג גם את האשר"י דידיה אדידיה ממה שנמצא בתשובתו ואינו נראה כלל. ועוד מסיים שם בהגהת מיימונית דלעיל וז"ל וכל זה כשיש שטר לבע"ח אבל אם אין בידו שטר יכולה היא לומר להד"מ שבעלי חייב לך ואם היה חייב שמא פרע ואני אגבה הכל בכתובתי ע"כ. ומיהו אי קי"ל כר"ת שכתב דאקן השתא מטלטלי אגב מקרקעי כתבינן בכתובה כמו שהביאו המרדכי לעיל בפ' נערה ובסמ"ג עשין מ"ח יהיה א"כ דין המטלטלים כדין הקרקעות שאין תפיסה מועלת לאשה בהם בכתובתה והכי איתא בהדיא בתשובת רשב"א סי' אתק"ך ומתקיים גירסת המרדכי שבספרים שלנו דקדק הר"ס בלשון האלפס וקאי אמטלטלי אגב מקרקעי שזכר בו

שלטי הגבורים

(ס) הגה"ה מיימונית וז"ל שוב קבלנו שאותו שיסד השערים היה שמו הר"ר יצחק ב"ר ראובן ורבינו אלפס שעשה החיבור היה שמו רבינו יצחק ב"ר יעקב והיה אבי אביו של בעל השערים עכ"ל: (ע) פסק הר"ס דאלמנה אינה חייבת בקבורת בעלה אפילו הניח לה כל כתובתה וראיה מתוס' כו' וכן פסקו רמב"ן ורבי אבי"ה בפרק נערה ע"ש. על אשה שמתה ולא נודע שהיה לבעלה כלום וקברוה מן הצדקה ועתה שמודע שיש לו רוצים להוציא מידו כדי קבורתה נ"ל דבהא מלתא פליג בה בירושלמי ר' חגי ור' אסי ומסיק התם על מי שהלך למדה"י ועמד אחד ופרנס את אשתו אמר רבי חגי כו' לא שנו אלא אחר אבל אב גובה כו' על דעתיה דרבי חגי בין למזוני בין לקבורה אב גובה אחר אינו גובה על דעתיה דר' אסי למזוני בין אב בין אחר אינו גובה לקבורה בין אב בין אחר גובה שלא עלתה על דעתו שתהא אשתו מושלכת לכלבים ולמזונות בין אב בין אחר [אינו גובה] ואע"ג דלא אפסיק הלכתא מ"מ בנדון זה כיון שבשום אדם לא נתן אלא מכיס של צדקה מאן פיים ומאן שביק אם יש לו מאתים זוז לא יפרע חובו מכיס של צדקה ונמצא זה פורע חובו ממעשר עני ולא כל הימנו שיעשיר עצמו ויפול על קופה של צדקה ומוציאין מידו ישלום

שאומרת אמת במגו דאי בעי מפקר' דכי האי גוונא אמרי' ביבמות מת בעלי במלחמה אינה נאמנת מת על מטתו נאמנת ואינה נאמנת לומר מת במלחמה במגו דמת על מטתו: אבל אם כתב לה (*או) [*בין] ממני (*או) [*בין] מיורשי אחרי גובה בלא שבועה. כתב בספר המקצועות כך אמרו הגאונים רבה השוטר את אשתו מן השבועה בשעת מיתתו נוטלת כתובתה בלא שבועה בין לשעבר בין להבא ואפילו היא בבית בעלה (*וכיון) [*דכיון] דקי"ל דברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו חשבינן (*ליה) [*לתו] כנותן מתנה אבל אם ראו אותה שהיתה מפסדת וגונבת משביעים אותה להבא וכן הלכה עכ"ל מספר המקצועות. רכו והיכא דלא כתב לה ממני ומיורשי צריכה שבועה וה"ה בע"ח והשטר שביד התובע לא חשיב כמודה בשעת מיתה אלא אמרי' דלמא שכח שטר בידו כשפרעו וצריך לישבע וכ"ש שטר שאין בו עדים אלא כתיבת ידו וכתוב בו נאמנות ולא כתב מיורשי דטעני' ליתמי דפרע דכיון דאי לא כתיב נאמנות מצי למיטען פרעתי כדפסק רב אלפסי וכתב דנאמנות לא מהני *בה גבי יתמי כך כתב הר"ס לה"ר שמריה ז"ל אבל בשערים לרי"ף פליג על ספר המקצועות בשער ט"ז באופן [עשירי] דכתב אע"פ שכתב לה הבעל שטר נאמנות ממנו ומיורשיו לא הועיל כלום להוציא כתובתה מן היורשין בלא שבועה [*אא"כ כתוב נאמנות ג"כ לכתובה בפי'. מ"י] אא"כ כתב (*לכתובה) [*לשבועה] נאמנות בפירוש דיד בעל השטר על התחתונה. רכז כתב ראבי"ה* [*עי' בתרומת הדשן סי' ש"ל] לר"ב ממגנצ"א מה שטען ראובן שאין במתנת אמו ממש לפי שלא נשבעה (ס) על כתובתה והאם צוהה מחנות מיתה או במתנת שכיב מרע לתת לפלוני קרובה כך וכך אין בדברי הבן ממש שאפילו צוהה שלא בפניו מתנתה קיימת אך המקבל מתנה נשבע כדין יורשין שבועה שלא [ת]פקדני ושלא אמר לי שהכתובה היתה פרועה כדתנן פרק הכותב אבל יורשין משביעין [א] יורשיה ואת הבאין [ב] ברשותה כגון אם מכרה להם או נתנה להם במתנה ופרש"י אם מכרה כתובתה [ג] או משכנה כתובתה לאחרים ונתגרשה [ד] או מת והלקוחות תובעין אותה נשבעין שבועת יורשין וכן פירשו קדמונינו שנשבעין הלקוחות שלא אמר לנו שגבתה כתובתה והיינו כעין שבועת יורשין והכי איתא בתוספתא דכתובות אלו [ה] הבאים ברשותה כל שמכרה להם או נתנה במתנה וכי היכי דאז בימי חכמים נשבעין על הקרקע שתפסתן או נתנתן במתנה או מוכרתן אע"פ שלא נשבעה היא בשעה שנתנה במתנה או שמכרה הכי נמי בזמן הזה שתקנו הגאונים לגבות לאשה ממטלטלים את כתובתה אם תפסה ומכרה ומתה ישבע זה שבא מכחה שבועת יורשין עכ"ל. ורבינו ברוך השיבו על אודות האלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה ומתה נראה דאינה יכולה לתפוס לא לעצמה ולא לתת לאחרים עד שתשבע על כתובתה לבד ממזונות או לאותן דברים שפירשו חכמים בפ' אע"פ ייחד לה מטלטלין ואיתנהו בעינייהו יכולה לתופסן בלא שבועה (*ליתנהו בעינייהו ט') [*במ"י העביר עליו הקולמוס] ומ"מ אני דנתי סמוך כי אמרתי הא דקי"ל נכסי בחזקת יתמי קיימי זהו כגון מקרקעי או מטלטלי שלא נשאה ונתנה בה ואף לא תפסם [ו] אותה מחיים אבל הכא שנשאה ונתנה בהם ימים רבים שורת הדין שמה שמכרה או נתנה קיים ועוד שהיתה נושאת ונותנת בהם [ח] בחיי בעלה הרי אתפסה מחיים לפיכך מה שעשתה עשוי* והפיסה מחיים מהניא כדמשמע ר"פ אלמנה ניזונת דהוי כמו ייחד לה מטלטלי בתר דקמו רבנן סבוראי ותקנו דכתובה גבית מן המטלטלין דאשה דעתה סומכת עליהן דווקא בדורות הראשונים דלא היתה כתובה גובה מן המטלטלין התם בעינן ייחד לה מטלטלין לפי שאין דעתה של אשה סומכת עליו שוב *כתב ר"ב לרבינו מאיר מש"ה קיימא המתנה כיון שלא נתברר הדבר בבירור שהיו כל המטלטלין של בעלה האחרון אבל נתברר בבירור שהיה של הבעל האחרון לא דנתי כן בסי' תתקנ"ה:

[*פי' שהיא סברה שלא פרע הכל וטעמא שאינה נאמנת משום שלא דייקא ואינה מתכוונת לומר שקר ועי' בתוס' בדבור דמפרע לא דייק]:

[*השיב ר' אביגדור כ"ץ על אלמנת ראובן שנשאת לשמעון ולא נשבעה על כתובתה קודם שנשאת והיתה נושאת ונותנת *) בבעלה הראשונה כך מקובלני מפי הר"י שמואל משום רב נמה גאון שבוב אינה נאמנת לישבע אחרי שלקחה כל ממון של היתומים ונתנה לבעלה שהיא גזלנית ושוב לא תשבע ורבינו שמחה כתב שנאמנת *לבעלה שני ממון של יתומים נאמנת לישבע על כל מה שבידה. ע"כ הגה"ה]:

*) אולי צ"ל בבית בעלה הראשון.

פסק ראבי"ה מעשה אירע שתפסה אלמנה מטלטלין וספרים בכתובתה ופסקו רבינו יוסף טוב עלם ורבינו שלמה בר' יצחק וכן בעל הלכות גדולות דאם מכרה ונתנה קודם שבועה אתו יורשים ומפקי לא שנא מקרקעי ול"ש מטלטלי ואפילו תפסה מחיים לא מהניא אא"כ תבעוה מחיים ולא רצתה להשיב כדמשמע פ' הכותב גבי ההיא איתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי אבל ייחד לה מטלטלין ואיתנהו בעינייהו גובה בלא שבועה אבל ראבי"ה כתב הלכה למעשה שאם מכרה או נתנה קיים כדאמר סוף פרק כל הנשבעין האי דיינא דעבד כר' אלעזר עבד דעבד כרב ושמואל עבד פרש"י בשיקול דעת הדיינים הדבר תלוי ורוב הגאונים פסקו כר' אלעזר ולא כפי' ר"ח והאלפס דפסקו כרב ושמואל והא דקי"ל כרבי עקיבא *דיהבו ליורשין ה"מ בלאו הזמן דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה והא דאמרינן מאן שם לך השומא בטלה כדאיתא התם ונפקא מינה אם נתייקרה ומ"מ היא התפסנו כמה שהוא שוה השתא בכתובתה ולא תחזיר ורבינו יואל כתב (*נראבי"ה) [*לבנו ראבי"ה] ואומר שרבינו יוסף טוב עלם פסק במעשה האלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה במתנה שחולקין בעלי המתנה והיורשין ונראה דטעמא כרב נחמן דאמר יחלוקו [י] וגבי חזרה שבועה לסיני מייתי לה עלה (*דרב ושמואל ופליגי) [*רב ושמואל ופליג. מ"י] וכן פי' רב האי גאון בשערי שבועה שער י"א שכן מקובל מאבותיו ומאבות אבותיו דיחלוקו אבל ראבי"ה פסק לעיל דהמתנה קיימת וכן הסכים רבינו יואל הלוי וכן דנו בקולוניא וכן פי' ה"ר משה והעיד שכן דנו בימי הקדמונים הזקנים אך יש לראות אם מחזיקין האלמנה בעושר גדול אם לאו כיון דהיכא פלוגתא דרבוותא לפי ענין שיראו הדיינים צריכים לדון ורבינו שמחה הביא ראיה מפרק כל הנשבעין הא מני ב"ש היא דאמרי שטר העומד ליגבות כגבוי דמי

[*פי' בהא דקאמר בכתובות מי שמת והניח יורשים וכתובת אשה ובע"ח והניח פקדון או מלוה ר"ט אומר ינתנו לכושל שכן ר"ע אומר ינתנו ליורשים]:

כל שכן היכא דאיכא גיבוי ממש אפילו לב"ה דאין מוציאין מידם על הספק ונשבעין שבועה היורשין ופטורין. וראבי"ה השיבו דעדיף שטר העומד ליגבות לב"ש מתפיסה ממש לב"ה דלא מהני תפיסה כלל לרב ושמואל דדלמא לרבי אתפסה והוי תפיסה בספק והר"ס פסק הלכה למעשה אע"פ שראבי"ה ורבינו ברוך ורבינו שמחה פסקו [נ] דמה שנתנה האלמנה קודם שנשבעה על הכתובה מתנתה קיימת ונ"ל דברי הגאונים עיקר שפסקו אין מתנה קיימת דנכסים בחזקת יתומים קיימי ואפילו אם אחר שנתנה נשבעה [כ] שבשעת המתנה לא היה לה יותר [*מכתובתה] מ"מ בשעת שנתנה לא היה לה כח [ל] שלא היו הנכסים שלה אלא שיעבודא בעלמא דקי"ל כרבא דאמר בפרק כל שעה כל היכא דאקדים מלוה [מ] ולא קדם לוה לא קדיש דבע"ח מכאן ולהבא הוא גובה והקדש עדיף טפי ממכר [ק] דהא היכא דמקדים לוה מוסיף [מלוה] עוד דינר ופודה הנכסים אלו [*הא"ו מ"י] משום דר' אבהו ואיתו עשה עבדו אפותיקי ומכרו בע"ח גובה ממנו ואין נותנין ללוקח כלום עיין פרק כל הנשבעין ולקמן בר"פ מי שהיה נשוי בהגה"ה:

[דף פז ע"ב] סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא תימה לר"ב ניהמניה במגו דאי בעי אמר לא נפרעתי כלל וי"ל דאין זה מגו דעזות הוא [*ובמגו דפוחתת לא דאיכא נמי עזות] דהא קא מסייע ליה שטרא דכתובה עיין פרק שבועת הדיינין: רכח אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות הקשה הרב ר"י מקורביי"ל האיך נשבעין שבועה דאישתבע לי דלא פרעתיך והא שטר שיעבוד קרקעות הוא ועוד למה לי קרא למעוטי שטרות משבועה והא אין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות וי"ל כגון דכתוב בשטר דמחל לו השיעבוד [נ] רק שיגבה מן המטלטלין ועוד הקשה רבינו יונה לעולא דאמר פרק גט פשוט בסוף השיעבוד דאורייתא קשה האיך נשבע מודה מקצת הא כפירת שיעבוד קרקעות הוא וי"ל כשאין קרקעות ללוה (*אלא) מדרבנן הוא כדי להפיס דעתו של בעל ([ס] הבית) מכאן ראיה שנשבעין מדרבנן על כפירת שיעבוד קרקעות וכ"פ האלפסי פרק שבועת הדיינין: רכט אבל קם הוא ט' פי' ר"ת לחיוב שבועה ולפטור שבועה וכל המחוייב שבועה אם עד אחד מסייעו פטור מן השבועה והר"ס אומר מק"ו הוא איזה כח מרובה כח המוחזק או כח המוציא הוי אומר כח המוחזק והשתא היכא שהעד מסייע להוציא מחייב את המוחזק שבועה כ"ש כשמסייע למוחזק שיפטרנו מן השבועה.

[דף פח ע"א] רל וכן היתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה משמע דנזקקין ליפרע מנכסי יתומים קטנים וכן נמי משמע (*בשמעתין) [*בשמעתא] קמייתא דהניזקין אמר אביי קשישא יתומים שאמרו ט' ופסיק לשם הלכתא כוותיה ותימה [ע] בפרק הגוזל בתרא ברישא משמע דאין מקבלין עדים על היתומים קטנים עד שיגדלו ופי' ר"י דבמלוה בשטר נזקקין דנעשה כמי שנחקרו עדותן בב"ד אבל בדברים אחרים שצריך עדות אין נזקקין: שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי רלא מכאן הוכיח הר"ר שמריה דהאומר לחבירו בב"ד לא לויתי אין יכול לחזור ולתקן ולטעון מה שטענתי לא לויתי היינו הפירוש שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתי דא"כ הייתו טוענין ליתומים דקי"ל פרק לא יחפור טוענין ליורש וכן משמע בשער ה' דהלפס וכ"פ ר"ח פ' השותפין [ע] *דאלמא מלתא פסיקתא הוא רלב דאין נפרעין מן האדם שלא בפניו. תשובת הר"ס ושאלת על המלמד (*שלוה) [*שמנוה] מעותיו (*ביד) [*בבית] בע"ה והפסיד קלת משכנות ולא נתפשר עם העובד כוכבים והלך לו והניח קלת מעותיו ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובד כוכבים בשבילו תן לי ממעותיו שבידך נ"ל דאין לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו ויתבעהו לדין ואפילו אם יש למלמד מעות ביד שמעון [*נ"ל ראובן ועיין בסוף הגהות דב"ב] [פ] לאו כל כמיניה כדאיתא ס"פ גט פשוט ההוא דיינא דאחתיה למלוה לנכסיה דלוה מקמיה דליתבעיה ט' אלפסי ואי לא אפשר לשדורי ליה לאודעי עבדינן כר"נ דאמר אפילו בע"ח נפרע שלא בפניו. רלג מצאתי בספר המצות במ"ע דאם כסף תלוה את עמי שכתב מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהיה הלוה במדינה רחוקה ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל כדי שתזון מהם מוציאין וטוענים לבע"ח שאפילו היה בעלה עומד כאן לא היה יכול לזון את אשתו ובניו עד שיפרע חובו וגם לדברי האומר מסדרין פרק המקבל אין נותנין לאשתו ובניו עכ"ל*:

*) מתני' הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה רלד פ' הר"ס ז"ל הוציאה [צ] גיפה ואין עמה כתובה גובה כתובתה כתב בעל ההפך אשה שאבדה (נ) כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה גובה אפילו תוספת ומביאין ב' כתובות או ג' מקרובותיה ונותנין לה בפחות שבהן ובשבועה א]:

[*פסק הר"ס ז"ל דאלמנה אינה חייבת בקבורת אפילו שנית לה כל כתובתה וראיה מתוס' דכתובות מי שמת והניח נכסים ומטלטלין והניח כתובת אשה ובע"ח כל הקודם זוכה והוא נקבר מן הצדקה. ועוד אמר פ' מי שמת מי שמת והניח כתובת אשה ובע"ח גובה האשה את כתובתה וגם בע"ח ואין משאירין לו אפילו כדי קבורתו וכן פסקו רמב"ן וראבי"ה באביאסף בפ' נערה. מ"י]:

סליק פירקא

מי שהיה נשוי [דף צא ע"א] רלה הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דכרין כתב רבינו בעל העיטור ז"ל דוקא במתה אחת בחייו ואחת במותו כגון שמתה זו השניה אחר מיתת בעלה הוא דיש ביניהן כתובת בנין דכרין אבל אם לא מתה (אחת שבמותו) [אותו שניה] אין לבני ראשונה כתובת בנין דכרין אע"ג [ר] דאיכא מותר דינר וכן פי' רבינו חננאל והגאונים. נשאל לגאון נשא אשה ומתה בחייו ונשא אחרת ומת הוא לזו בנים ולזו בנים ונטלה כתובתה ועודה בחיים יש לבני ראשונה כתובת בנין (ק) דכרין או לא והשיב כי דבר זה אין מפורש בגמ' ואין דנין (*מדבר) [*בדבר] שאינו מפורש ולא שמעינן בשתי ישיבות מי שנתן כתובת ב"ד לבנים ואשת אביהם קיימת אבל בתשובת רבינו קלונימוס ז"ל מלוקא דייק שניה דומיא (*דראשונה) [*דיורשיה] ובין היא ובין יורשיה מיקדם הוא דקדמי הא איכא שקלי והכי איפסיקו לה במתיבתא וכתב בה"ג וליכא (*למידן) [*למיזז] הימנו עכ"ל וכתב הר"ס ז"ל בתשובתו כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא אנן לא עבדינן עובדא ועוד שיש גאונים הרבה דפסקו (*לגמרי לבטל) [*לבטל לגמרי] כתובת ב"ד בזמן הזה כדכתבינן לעיל פ' נערה: מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם תימה לי אי בגדולים הא פסקינן לעיל מכין אותו עד שתצא נפשו ואי בקטנים הא לאו בני מעבד

*) נד"ק ליתא כ"ז.

הגהות הב"ח ש תו"כ: ת נ"ל פקדני: א נ"ל אמרה: ב נ"ב הוהה ואת: ג נ"ל ברשותה פי': ד (או משכנה כתובתה) הא"מ: ה נ"ל ומתה ותיבת או נמחק: ו נ"ב הס. ז נ"ל אוהן: ח נ"ב ס"א מחיי שבעל: ט נ"ל גם: י נ"ל דגבי: כ נ"ב על כתובתה ואמרה: ל נ"ב ליכן: מ נ"ל לא קדיש דבעל חוב ותי' (לוה לא קדים) מוקף: נ נ"ב אלא: ס הז"ג: ע נ"ל דברים פרק הגוזל משמע: פ אלמא כנ"ל: פ (לאו כל כמיניה) הא"מ ונ"ב ס"א לא שקיל מיניה: צ נ"ל גט:

שלטי הגבורים

ושלום מבר"ב: (פ) ושאלת על האשה שנשבעה שלא בפני התובע רק בפני אותן הגו"ם לא נראה לי שאין ממש בשבועתה כי במה לא אמרה ע"ד המקום וע"ד שקהל ואפילו אם אמרה דלמא אדעתא דידהו משתבעא ולא על דעת ב"ד אמנם אם השביעה אדם נכרי שאינו נוגע בדבר אע"פ שלא נשבעת בפני האיש התובע אין כאן בית מיחוש דשבועה על שבועה למה אפילו את"ל כל המחוייב שבועה לא משבעי' לכתחלה אלא בפני התובע משום דאפשר מחמת כסופא דידים נודי ליה כי הכיא אתתא דפרק הכותב דאיחייבה שבועה בבי דינא דרב ביבי בר אביי א"ל בעל דינא היתי ותשבע לי במתאי דלמא מכספא משבבי ובודאי התם נמי אם נשבעה כבר בכאן וכי משום דלמא מכספא ומודיא הדר משבעינן לה בתמיהא והלא אין זה טועה בדבר משנה דלא הניקן לה לא במתנה ולא בברייתא ולא אתמר בשמעתתא דהמורחי אלא הבוא בעל דין הוא דאמר הכי והיא נתרלית לו להשביעה בעירו ועוד מאן לימא לן דאי אמרה לא משתבענא במתאי אלא הכא או בעיר אחרת דבעינן לה לאשתבועי במתא ועוד הנשבע להכחיש כעד חשיב כפריעה. ממון ע"י עדים אם שנים מעידים שהלוהו מנה בעיר זו ופרעו בעיר אחרת מי כייפינן ליה לחזור לעירו ולפרעו שם הא ליתא לא כייפינן ליה דהא תנן בפ' הגוזל בתרא המלוה את חבירו בישוב לא יפרע במדבר במדבר הוא דלא משום דלאו מקום המשתמר הוא אבל בעיר אחרת רשאי ה"נ אם רוצה הנשבע לישבע לו בעיר אחרת רשאי ע"כ בנדון זה נראה שאין צריך לחזור ולהשביעה בפני התובע דגדולה מזו אמרו בפ' שבועת הדיינין דנשבע בתפלין בדיעבד אינו חוזר ונשבע אע"ג דלכתחלה יש לשבע בס"ת ואמת ודאי בפני העד המכחישה יש לה לישבע לכתחלה כדתניא בתוספתא דשבועות פוסלים נשבעין בפני תנוני ושלום מבר"ב: (נ) ראיתי תשובה שהשיב ר"ת לה"ר יצחק בן רשב"ם וז"ל על כתובת האלמנה שאבדה בדבריה והאלמנה היתה כשניאת לזה דבר ברור וגלוי שתשבע ותטול מנה מן היתומים ותכתוב שובר ותתקיים בב"ד אבל תוספת לא תגבה כלל מן היתומים כדתנן נתאלמנה או נתגרשה בין מן הנשואין בין מן האירוסין גובה את הכל ומסיק אא"ב דכתב לה מ"ש גובה את הכל אא"א דלא כתב לה אמאי גובה את הכל מנה מאתים הוא דאית לה והכי סלקא שמעתא ומסיפא דקתני ר' אליעזר כו' שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה אין ראיה לדבתב ימאי לדמויי כדתנן כנים פ' שכותב ותני ר' חייא האומר והו אמרי' וקרי לאמירה כתיבה אין דתנן שכותב ותני ר"ת האומר וא"כ דבר פשוט הוא שאין מנהג להוספה כיון שקודם סוף הוראה לא קבעו לה מנהג ומלינו שעקרוה דקאמר מנה מאתים הוא דאית לה אבל תוס' אין לה ואמרי' גובה עיקר כתובה ואינה גובה תוס' דבלאו כתובה ליכא תוספת ואילו היה הבעל קיים שמא דיינים היו מחייבין שבועה שאינו יודע או שלא הוסיף אבל אין דיין שיוכל להשביע לה היתומים בין גדולים בין קטנים ופעמים צוותת להם ראיתם כתובת התוספת לאו כל כמינה לאשבעינהו כיון שהיו אומרים לא ראינו וכל האומר יש לילך אחר המנהג שוטה גמור הוא אי לא קיימו בני העיר לומר כל הנושא בתולה יוסיף כך וכך ולאלמנה כך וכך ובתבר עיר וכדמוכח בשמעתין דרשאין בני העיר להסיע על קיצתן וצריך מדעת כולם כדמוכח בשמעתין אבל ממילא לא והא דפריך דהיכא דאבדה כתובתה דאינה גובה אלא מנה הייט דוקא לסיות גובה ממה שהיורשין מוחזקים אבל אם היא מוחזקת לעולם היא נאמנת בשבועה שאין לה כדי כתובה ופטורה. ע"כ: בירושלמי דפ' התובל חד בר נש (מפקיד לר' יוסי) [איפקיד לר' יהודה] כר"מ וקנסי' ריש לקיש ליטרא דדהבא ופי' המיימוני שהוא ל"ה דינרים ולא ידענו מנין לו כי מי יוכל לגעת בקצהו. ובירושלמי דפ"י דתרומות גבי דג טמא שכבשו עם דגים טהורים איתא כמה לוג מחזיק שני ליטראות כמה ליטרא עבדא ק' זוז והזוז הוא הדינר ושם מעה כסף דינר לאחר שהוסיפו המדה שבתחלה היה השקל כ' גרה שקל של תורה הוא סלע והסלע ד' דינרים הרי ה' גירות לדינר והגרה היא המעה והוסיפו שתות ועשו הדינר שש מעה והמעה היא מהלה איסטלינג"א הרי שהדינר ג' פשוטים הרי לק' זוז שלש מאות פשוטים והם כ"ה דינר כסף וכן משקל של ריבב"ר הנמכר בליטרא הרי משקל הליטרא כ"ה דינרים של כסף וכל פשוט זהב י"ב פשיטי כסף כדפי' ר"ת פ' הזהב גבי מתני' דמשך ממנו פירות בדינר כו' הרי חשבונו ליטרא זהב שוה ש"ו ליטרין. ובשבכר אמרתי לשקול הליטרא לבנים כי בלוג ב' ליטרא כדמפרש בירושלמי שכבאתי והלוג ו' בצים הרי משקל הליטרין ג' בצים ומצאתי משקל הביצה קרוב למ' פשוטים והשמון הראשון יושר בעיניו ה"ר אליהו מלונדר"ש ע"כ: כתב ר"ה דמדהוי בתלמוד א"י דמתמה וכי נפרעים מן האדם שלא בפניו א"ר ירמיה בשריבית אוכלת בכן כגון שערב לו מן העובד כוכבים מכלל דבהדיא קי"ל מילתא פסיקתא שאין נפרעין מן האדם אלא בפניו. וקבלה ומעשים בכל יום שאין נפרעין כו' ולא חיישינן להא דרבה אר"נ ואע"ג דמקשה בערכין גבי חיישי' לשובר כתב ר"ת דלא סמכינן עלה. ובירושלמי פסק דמצלחין בתריה תלה אגרות אי אתי הא אתי הא עבות אי לא אתי מחלטינן נכסי עכ"ל ר"ת ז"ל: (ק) גם בהגה"ס כתב דקי"ל

חדושי אנשי שם

רב אלפס.והתו' מהרי"ו בזכרתי מכוונת: מהר"ם [נ] דברי רבינו שמחה עיין בהגהות סי' תתמ"ח תשובת רבינו אביגדור כהן והאשר"י הביא תשובת רב אלפס בפרק אלמנה ניזונת שכתב כן: [ק] כלומר תפיסתו חמורה ומעולה טפי ממכר ואפ"ה אקדים מלוה לא קדיש קודם גביי' וכל שכן למכור שאינו יכול: [ר] וטעמא משום אגווי דהשתא לא שקלי בני שנייה מידי אלא אמן ובני ראשונה שקלי ואיכא אגווי. ועיין באשר"י שהוא נוטה לדעת החולקין:
ג"מ

הגהות מהר"ם בטיקטין א] ואם טען פרעתי אע"ג שאינו נאמן על העיקר נאמן על התוס' שאין התוס' בכלל מעשה ב"ד אפילו לפי' ר"ת דפי' שהתוס' שם כעיקר בר"ם אע"פ. מגיה הר"ן ז"ל.

מלוה ניהו וכ"ל (*כשחייב) [*דבקטנים מיירי וכשחייב] מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה ואביי דהכא ס"ל כרב הונא בריה דר"י בפ' גט פשוט כן נ"ל וכן מצאתי בתשובת גדול דלפי' ר"ח* [*דלפי פי' ר"ח] דלעיל צריך לפרש הכא ביתומים קטנים ע"פ גט פשוט גם עיין לעיל פרק הכותב וצריך לומר שירשו היתומים ג' זוזי במטלטלי מלבד הקטינא שכן פסק ה"ר שמואל הלוי [*דלא אמרינן מצוה על היתומים לפרוע חובת אביהם אלא היכא דירשו מאביהם כדי החוב וראיה]. [כן מצאתי בהגהת אשר"י שמביא מהמרדכי] [וכ"ה הב"ח] והביא ראיה מפרק מי שמת גבי נפל הבית עליו ועל אביו וע"ש: [דף צג ע"א] עד שלא החזיק כו' עפ"ק דב"ק: מתני' מי שהיה נשוי שלש נשים. כתב ר"ב וז"ל על הלכה זו ראיתי מגמגמים בפי' ר"ח ובדברי רב האי גאון ובאלפס וכ"ל פירוש רש"י עיקר* [ס] וכל ההלכה פי' כדאמרי' בשנים אוחזין בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי יחלוקו גם בכאן פי' דזה יאמר סילקתי עצמי מחלק חבירי מיהו לא סילקתי את עצמי מחלקי הלכך חולקין והו"ק: זו משנת רבי נתן דאמרינן בהבית והעליה ר' נתן דיינא הוא כמה מפסדא ליה (*הבית לעליה) [*עליה לבית] תילתא הלכך שקיל בקרקע תילתא ואע"ג דכולי בית משתעבד לכל חד וחד להשמישו שקיל כל חד וחד לפי מה דמפסיד לבית וה"נ שקל [ק]חד וחד לפוס שיעבוד כתובתה [*מדכתב ר"ב ראיתי מגמגם בדברי ר"ח ובאלפסי וכ"ל פי' רש"י עיקר משמע דדברי הרי"ף אינם כדברי רש"י וצ"ע בדברי הרי"ף ובפרש"י דבהדיא משמע כדברי שניהם דדעת שניהם שוה וכ"כ בב"י בא"ה סי' ל"ד בסופו והרא"ש הביא דברי הר"ח והסכים לדברי הרי"ף ורש"י שפירשו דסבר ר' דכל השלשה מנים משועבדים לבעלת מנה כשאר חברותיה עד שתגבה כל כתובתה לפיכך חולקים בשוה ע"כ הרי שכתב הב"י דפי' רש"י ופי' הרי"ף שוין וא"כ צ"ע מה שכתב המרדכי דברי הרי"ף מגומגמים ופרש"י עיקר. ומורי החסיד מהרר"מ איסרלש ז"ל השיב לי דהאלפסי מגמגם בו והביא דעות הראשונים ומדבר עליהם גבוהות אך רש"י פי' בפשיטות ובמושכל ראשון לכן כתב כי נ"ל דברי רש"י שפשוט הוא כפירושו ואף שהוא כדעת האלפסי מ"מ אין לגמגם בו כלל עכ"ל]: (*ראב"ן והכא אפילו הכי) [*וראב"ן כתב הכא] נראה דטעמא דר' עדיף וטפי מסתבר והלכתא כוותיה כמו שפסק האלפסי עכ"ל ר"ב: רלו וכן ג' שהטילו לכיס כו' [א] [ש](*עיין באלפסי) [*לשון רי"ף] ואע"ג דאוקמא רב' [ג] בשלקחו שור לחרישה ועומד לחרישה שיטויא דחיקא היא ולא סמכינן אשיטויא דחיקא [*עכ"ל רי"ף] גרסינן בתוספתא ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים אם עשו בפרקמטיא השכר לאמצע ובירושלמי פריך ההוא יהיב ק' וההוא יהיב ר' (ס"א עשרה) ולא אמרת הכי ומשני יכול למימר ע"י ריבוי (ס"א י' דינרין) סלקא פרקמטיא עד כדון (*נידון) דהות פרקמטיא זעירא [*הות פרקמטיא רבה] ומפרש הטעם משום שפעמים טורח בעל המנה יותר ממי שיש לו מאתים וכו' עד ומודה שאם התנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו ע"כ ובפ"ד דהלכות שלוחין פסק המיימון כרב אלפס ובפ"ק דב"ב בכור ופשוט שהניח להם אביהם עבד ובהמה טמאה עובד לזה יום א' ולזה שני ימים והיינו כמו שור לחרישה ועומד לחרישה ואפ"ה לא אמרי' השכר לאמצע וי"ל דשאני התם דמן השמים הקנו לו ויש לדמותו להא דאמרינן הכא לקח זה בשלו וזה לקח בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו* [*בר"ן ובאשר"י מבואר כל זה] לפי שלא נשתתפו בתחלה לרצונם וה"נ התם ועוד יש בתוספתא שלשה שהטילו לכיס ונגנב ממנו השאר מביאין וחולקין לאמצע ובירושלמי מייתי הא דתנן פרק שור שנגח ד' וה' האחרון נוטל מנה [*ומשני כדפירשתי ועיין גם בר"ן שם] ומה שפסק האלפס כאן כרב המנונא אליבא דשמואל דאפילו שור לחרישה ועומד לטביחה [לאמצע] ולא כרבה. בשערים פסק כרבה בשער שמיני וי"ל הדין הוא במקום שיוסיף ממון על חבירו והתנו לעסוק בדבר מיוחד אם עשו מה שהתנו והתעסקו באותו עסק מיוחד הדין להיותם שוים בריוח ובהפסד אע"פ שלא פי' בשעת התנאי ואע"פ שהא' הוסיף בקרן וכדאמר שמואל ג' שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אבל לא עשו מה שהתנו ושינו לעסוק בדבר אחר שלא התנו תחלה הדין שיטול כל אחד מן הריוח ומן ההפסד כנגד מעותיו כדרבה דאמר רבה מסתברא מילתיה דשמואל כשלקח שור לחרישה ועומד לחרישה עכ"ל ולבסוף מצאתי משם שערי רב אלפס כדברי האלפס כאן בפרק מי שהיה נשוי: תשובת הר"ם אשר כתב מורי אדוני ה"ר שלמה רלז על כותי שבקש את ראובן ושמעון להלות לו שלשים זקוקים ולוי בקש [*מהם להניח] להשתתף עמהם בחוב ונתרצו (*ואמרו) לו ופסקו עם כותי ברבית וזקפו עמו והלך ראובן וקדם ונתן מחלקו כותי ארבע זקוקים וחצי ושמעון ולוי לא נתנו עדיין ואח"כ שלח כותי אצלם להודיעם שלא היה צריך יותר כסף ללות רק אותם ארבע זקוקים וחצי והלך ראובן לשמעון ולוי ואמר אם תרצו לחלוק עמי בחוב תנו לי שלישית שלכם דהיינו זקוק וחצי לכל אחד מכם ושמעון נתן לו חלקו ולוי לא נתן לו חלקו ומת והניח חיים לכל ישראל ואחר זמן שמעון קבל החוב הקרן והרבית ואומר שמעון לראובן אתן לך חלקך שהוא שלים והשלים אעכב לי לעצמי והשאר אתן ליורשי לוי וראובן תבע שני שלישי החוב לפי שלוי לא נתן לו חלקו ואדוני כתב כי דין פשוט וקשוט דראובן נוטל ב' שלישים וראיה מסוף פ' מי שהיה נשוי שור לחרישה ועומד לחרישה כו' עד לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ומטיבותיה דמר נראה לי דיורשי לוי נוטלין שלים שלהן דלא דמי כלל להיא דלקח זה בשלו כו' ונתערבו דהתם מיירי דקודם שנשתתפו במידי לקח זה שור בריא במאתים לעצמו וזה לקח שור כחוש במנה לעצמו ואמרו אח"כ זה לזה נתערב ונשתתף יחד בשוורים שלנו כל כי האי גוונא ודאי כיון דנשתתפו אדעתא דהכי שיטול זה לפי מעותיו וזה כו' כיון דשור זה ראוי למלאכה בלא שור זה וכן שורו של זה ראוי למלאכה בלא שורו של זה אבל בנדון זה כיון דמעיקרא נשתתפו בחוב וקבלו הערבות ביחד או אחד בשביל כולם ואח"כ הקדים אחד מהם לתת כסף חלקו לעובד כוכבים בשליחות דכולהו עביד כדאיתא פרק חזקת הבתים שותף כיורד ברשות דמי לומר שנוטל בשבח המגיע לכתפים ובשדה שאינה עשויה ליטע כבשדה העשויה ליטע ופירש רבינו חננאל זכרונו לברכה תרי מילי ניהו רישא (*שמעינן) [*אשמעינן] שחולק השותף האחר עמו אף במה שיגע זה והשביח אפילו בגופו ובכתפו לשדה השותפות אע"פ שהוא לא טרח כלום ובשדה שאינה עשויה ליטע כו' מילתא אחריתי [ח]ואשמעינן דאם נטע השותף שדה שאינה עשויה ליטע והוציא הוצאות אין יכול שותפו לעכב עליו לומר לא רציתי ליטע דהא אינה עשויה ליטע אלא כשם שנוטל בשבח כך נוטל בהוצאה דחשיב כמאן דיורד ברשות ליטע אע"פ שאינה עשויה ליטע אלמא כל מה דעביד שותף במילי דשותפות כיורד ברשות דמי בין לזכות בין לחובה ואפילו היכא דפליג בהדיא אמרי' פ' הגוזל בתרא אין שותף חולק בלא דעת חבירו והכי משמע בפרק המקבל וכ"ש הכא דבשתים הלוה אותו כסף דאיכא למימר שליחות דכולהו עביד ועוד אחרי שנדרו הערבים לשלשתן וזקפו הקרן והרבית ביחד נתחייב בדיניהם לשלשתן ואף בדינינו כי האי גוונא לא הוה [ח]לן למידק ונעשה כמו שהפקידו אצלו בכרך אחד דאינהו גופייהו לא קפדי אהדדי [א]מי יפקיע מידי לוי הרבית שזכה בו כל כמה דלא הדר משותפותו ואמרי' בירושלמי רלח בפרק שבועת הפקדון גבי וכחש בו פרט למודה לאחד מן האחין או לאחד מן השותפין אמר רבי יוסי הדא אמרה ב' שלוו מאחד אע"פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה כיון דלוו שתם ביחד שליחות דהדדי עבוד ואם אין לאחד לשלם ישלם השני חלקו וחלק חבירו דכל מעשה השותפות אחד הוא ומסתמא כל חד וחד אדעתא דכולהו עביד ועוד ראיה מפ' הגוזל בתרא האי מאן דמשתכח בבי דרי פרע מנתיה דמלכא וה"מ שותפים כו' ואם הגבאי הוא ישראל שקנה המס מן המלך אין

בזה משום גזל אלמא דרך שותפות לפרוע בשביל חבריהם וחוזרי' [א](נהם) ופורעים לו מה שנתן עבורם וכללו של דבר אין השותף יכול לסלק שותף חבירו קודם הזמן בע"כ כ"ז שלא שינה התנאי שביניהם ובמה שהוא קדם להלוות שליחות דכולהו עבד ואין זה שינוי ואמנם אם [ב] כשתבע ראובן ללוי ליתן חלקו ולוי אמר איני חפץ ליתן הרי שינה השותפות ונעקר מהם משותפותם אבל אמר [ג]תדיר הריני משלם אע"ג דדחה אותו קלת כיון דלא אטרחיה לב"ד ומת תוך כך קני רווחא [ה]כדאיתא פרק המפקיד דמקני ליה כפילא ושלום מבר"ב. *וה"מ במקרקעי אבל במטלטלי מה שגבה גבה דלית בהו דין קדימה כך פי' ר"ח וכ"י: רלט [דף צד ע"א] הני תרי אחי ותרי (ר) שותפי דאית להו דינא בהדי חד ונחית חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר ליה את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד [והוא דאיתא במתא [ג]] וכתב ראבי"ה נ"ל דה"מ בתובעין אבל בשותפין נתבעין לא אמרינן איבעי ליה למיתי ולא אמרי' שליחותיה עביד דדיו לבא (*מן) [*אל] הדין [ב]להיות כנדון כשיתבעהו [*דדיו לבא אל הדין כשיתבעוהו. מ"י] וכן מצאתי שפסק ריב"א זכרונו לברכה בתשובתו אביאסף וכן כתב הר"ס ז"ל כשתבעו מקלת מן הקהל את ראובן עבור מסים [ו]ועבור ייסוב דכל הקהל שהן בעיר יודעין באותה תביעה אינם יכולים לחזור ולטעון עליו שמיי' כתב בפ"ג דהלכות (*שותפות) [*שליחות] אחד מן האחין או מן השותפין [*שלא חלקו] שבא לתבוע תובע על הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין צריך הרשאה משאר השותפים ואין השותף האחר יכול לומר לשותפו אילו הייתי יודע שהיית תובע הייתי טוען טענות אחרות ומחייב בעל דיני שהרי אומר לו למה לא באת גם אתה לפיכך אם לא היה במדינה יש לו לחזור על בעל דין ולדון ולומר לו אני איני חפץ בכל מה שטוען שותף שלי לפיכך יש לנתבע לעכב ולומר לזה או דון עמי בחלקך או בא בהרשאה עמי שהרי ממון שניהם בידי ושניהם בעלי דינין למחר יבא אחיך או שותפך ויתבע גם הוא וכתוב [בסמ"ג סי' פ"ב] [*בעשין] אמר רב הונא שני אחין או שני שותפין שיש להם דין עם אחד מבני העיר והלך אחד מהם והלך הנפאר לדין מעשיו קיימים כאילו עשאו שליח אבל אם ישנו בעיר צריכין לבא שניהם ונראה לי דזה לא כהמיימון הוא [ת]: רם ראובן ושמעון שהלוו על סוס ואח"כ בא שמעון ברשות ראובן ושיתף את לוי [ז]והשכיר את ביתו להשים הסוס בתוכו וליתן מספוא לסוס ומת הסוס וראובן אומר לא שהפתי את לוי ואין לו עלי מאומה לאו כל כמיניה דראובן דגרסינן בפרק מי שהיה נשוי הני בי תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה עביד ומסקנא כיון דאיתיה במתא אית ליה למיתי וה"נ שלשתן שותפין ויחלוקו בשוה בהפסד אע"ג דמת הסוס שהיה משכונו של לוי לא אמרי' הכא רמא אבד המשכון אבדו מעותיו (*ונראה) [*דנראה] כפירוש ר"ח דפי' דוקא אבד המשכון ולא נאנס המשכון והכא נאנס המשכון שמת ולעיל בשי' שס"ז הוכיח ר"ב גם מכאן רמב דגבי שליחות לא בעי' רק גילוי דעתא ותנן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע כו' ובהא"ש מקדש לא אליף אינים לשוייה אבוה שליח ודלמא ארצויה ארלי קמיה ושתיק ובפ"ב דב"מ אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה וראבי"ה כתב מקובלני מפי השמועה ומפי אבא מרי ומריב"א האי דנקט תרי שותפין דאית להו דינא כו' דוקא כשהשותפין תובעין אבל לא כשהן נתבעין כי יאמר מה שתקתי כי אמרתי מי יתן שלא היה תובע אותי לעולם לדין. ושמואל אמר שודא דדייני רמג והלכתא כשמואל כו' וכן פי' בספר המקצועות כאלפסי [ד] (*שחילוק) [*דחלק] בין קרקעות ושודאות והלואות ור"ב כתב משם השובת הגאונים אע"ג דקי"ל הלכתא כשמואל בדיני כאן הלכה כרב דקי"ל (*כרב דאמר) ממון המוטל בספק חולקין ובירושלמי גרסי' מתני' פליגא אדשמואל דתנן מי שהיה נשוי ג' נשים ואין שם אלא מנה חולקין בשוה וכאן אמרו שודא דדייני: הדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא ובשאלתם במילתא דאיכא פלוגתא דרבוותא אם יש לעשות שודא דדייני לא עבדינן שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים מדאמר ליה ר"נ לרב ששת הדא דאנא דיינא ומר לאו דיינא אלמא ר"ב ששת לא מצי למיעבד שודא אלא ר"נ שהיה דיין מומחה דהלכתא כוותיה בדיני ועוד לא עבדינן שודא אלא היכא דאיתמר בהדיא בגמרא והיכא דלא איתמר המוציא מחבירו עליו הראיה ושלום מב"ב וכדברי הר"ס ז"ל כך כתב בספר חפץ אבל ר"ב כתב דהכי קאמר ליה כיון דאנא דיינא שקבלתי מריש גלותא שודא שלך אינה כמו שודא שלי אבל במקום אחר כל הדיינין יכולין לעשות שודא עיין פרק עשרה יוחסין: רמד ההוא עובדא דאימיה [דרמי בר חמא] מתנת בריא (*כו') [*וכן] ראב"ן פי' עובדא דהכא מיירי במתנת [בריא] בלא קנין שכתבה בשטר נכסי נתונין לך במתנה כדתנן כתב לו על הנייר שדי נתונה לך קנה דאי אית ביה קנין הוה קיימא בידיה דמאן דקדים אפילו שעה אחת דקי"ל דקנין אינו חוזר לאחר שאין עסוקין בענין ההוא וכן במיימוני וכן באלפס ואומר ר"ת בד"א בשטר מכר או מתנה אבל חוב דברי הכל חולקין דתנן היו כולן יוצאין בשעה א' ואין שם אלא מנה חולקים ע"פ יש נוחלין: את ידך על התחתונה אומר בר כ"ט בניסן את רמה יש מדקדקין מדלא קאמר בר [ל'] בניסן את ס"מ דיום ל' נמנה לחדש אייר. (*וניסן) [*דניסן] לעולם מלא[ה] [ועוד] דקדק הר"ס מדקאמר הכא ולכתוב ליה טירפא מאייר ואילך משמע מכי שלים כ"ט בניסן דלאלתר הוא נמנה לאייר ולמועדים דוקא מנינן מיום שני וראב"ן פי' כן אבל ראבי"ה כתב במשפטי הכתובה וז"ל אם ב' ימים ראש חדש יום ו' ושבת וכנסה ביום שני י"א לכתוב ביום שני בשלשים לחודש פלוני שעבר וי"א ביום עיבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ראש חדש שתם והורגלו למנות לשטרות מיום שני [י]ויש מוכיחין מפרק היו בודקין זה אומר ב' בחדש וזה אומר בג' בחדש עדותן קיימת בזה ידע בעיבורו של חדש וזה לא ידע בעיבורו של חדש ופרש"י שאותו שידע מונה מיום שני והשני מונה מיום ראשון שהיה סבור חדש שעבר היה חסר וכשר הדבר שלא לשנות המנהג למנות מיום שני כי יש להסב הראיות לכאן ולכאן ואני מצאתי תשובת ה"ר יצחק מוינא שהשיב לר' דוד ופסל השטר שהיה כתוב' באחד במרחשון ביום שני והיה ראש חדש יום שני ויום שביעי והאריך בראיות: [דף צה ע"א] כתב לראשון ולא חתמה כו' רמו נחת רוח עשיתי לבעלי ואם כתבה לו שטר בפני עצמו איבדה [ח]כו' *ודוקא [*כל זה עד ועוד פי' ר"י במ"י ג"כ] [וכ"כ הב"ח]: בשני לקוחות איבדה כתובתה אבל בלוקח אחד אפילו ר"מ מודה ותימה דבהניזקין קאמר גבי לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ואמר רב לא שנו אלא דאמר לך חזק וקני אבל בשטר קנה ואומר ר"י דהתם שכתבה שטר בפני עצמה דהואיל ויכולה להוציא בטרה בלא שטר הבעל לא אמרינן נחת רוח עשתה אבל הכא מיירי שחתמה לו בשטר של בעלה דהואיל ואין בידו שטר עצמה בלא שטר הבעל עמו יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ועוד פי' ר"י דוקא [ט]היכא שחתמה לו בפירוש שמוחלת השיעבוד של כתובה שיש לה לדון על שדה זו וכן משמע לשון חתימה כלומר נתרצתה במקח אבל אם כתבה אפילו בשטר של בעלה שהיא מוכרת איבדה כתובתה מפסקי ה"ר יחזקיהו פרק הכונס ע"פ הניזקין: סליק פירקא

אלמנה ניזונית רמז [דף צו ע"א] אלמנה שתפסה [ט]כו' מטלטלין כו' *פי' [*עיין בתוס' שכתבו פי' ריב"ן וכו'] ראב"ן דתפסה לאחר מיתת הבעל וא"ת מאי שנא דלמציאי מהני תפיסה טפי מכתובתה [י]וי"ל משום דלא גביא ממשעבדי והוי תנאי ב"ד (*ואלמוה) [*אלמנה]

הגהות הב"ח ק נ"ב כל: ר וא"ס נראה כנ"ל: ש וכן שלשה שהטילו לכיס כו' עד ואע"ג כנ"ל ותיבת עיין באלפסי נמחק: ת נ"ב היא: ת נ' כנ"ל: א ומי כנ"ל: א ותוזרים הם ר"ל: ב נ"ל תבע: ב תי' להיות כנדון רשוב למחוק: ג נ"ל או עבור: ג נ"ל והשכיר: ד שיש חילוק בין שטרי קרקעות כנ"ל: ה נ"ב דבשטרות אזלינן בתר לשון בני אדם ויש למנות לשטרות מיום ראשון וכן דקדק ו נ"ל וכן שכיח פרק היו בודקין: ז נ"ב ע ח נ"ל כתובתה: ט נ"ל הכא: ט תי' כו' נמחק: י נ"ב עיין לקמן בתשובת רש"י

חדושי אנשי שם

ב"ש [ס] משמע דדברי הרי"ף אינו כדברי רש"י וצ"ע דהא בהדיא משמע כדבריהם דדעת שניהם שוה ומצאתי בשם הגאון מהרמ"א ז"ל שתירץ דהאלפסי מגמגם בו דהביא דעת הראשונים ומדבר גבוהות אך רש"י פי' כפשוטו לכן נקט כי כ"ל דברי רש"י שפשוט הוא כפירושו ואף שהוא כדעת האלפסי מ"מ אין לגמגם בו כלל: מהר"ם [ת] וכ"ל דהוא לאו כמיימון הוא. וצ"ע כי לכאורה רש"י גם הוא סובר כמיימון שפירש ולא אמרן שיחזור וידון אלא דלא הוה האי שותף במתא כשבא חבירו לדון. וגם הר"ס סובר כן שכתב כשתבעו הקהל את ראובן שהנשארים שהיו בעיר ויודעין באותה תביעה אינן יכולים לחזור ולטעון עליו משמע אבל שלא היו בעיר יכולין לחזור ולדון כולן שוין דהאי ולא אמרן אקושיא דסורא קאי ולא אדרב הונא אלא בעל הסמ"ג שהוא מפרש דהאי ולא אמרן ארב הונא קאי. נכי

שלטי הגבורים

ד"ן דכתובה ב"ד אינה נגבית אלא לאחר מיתת הבעל כדמשמע בפ' יש נוחלין דאמרי' את זה ד ב ר"א ב"ש לפני חכמים כו': (ר) נ"ל ב' שותפין או ג' שתובעים את היחיד אם יכול היחיד לטעון יבא אחד מכם ויטעון עמי בשביל כולכם כי א"א לי בטורח זה לטעון עם כ"א מכם או יאמרו השותפים כ"א ממנו רוצה לטעון על חלקו ודאי הדין עם השותפים ג"' וסברא גמ' מפ' מי שהיה נשוי הני תרי אחי כו' וסברא דהיכא אשכחן דדחקי' לדקני שיקחו להם אפוטרופא היכא דאיסו גופיה מצי טוען ובעי למטען עם בעל דינו מיהו אי טוען חד מן השותפים דבר שהוא חובה לו ולחבירו נאמן היחיד כנגד אחד לחייב שבועה דאורייתא את כל השותפים ואם יתחייב היחיד שבועה והעד מסייעו יפטור היחיד מן השבועה מכל השותפין אם יטעון הבות מיכתו ותובת חבירו נאמן לחייבם כדאמרי' בפ"ק מוקה

דבנן (*האי תנאי) טפי להועיל בה תפיסה: רמה תשובת ראב"ן *בנו של [תשובה זו כפולה בב"ב] ראובן היה לו זקוק והאי ביד שמעון אחי אביו וחלה בן ראובן ושלח אחר עדים וצוה בפניהם ונתן אותו זקוק והאי לראובן אביו ולא מיחת אשתו וסוקל עליו חליו והלך בבית על משענתו ואח"כ הכביד עליו חליו ושלח עוד אחר שמעון דודו ואחר עדים ואמר לשמעון זקוק והאי שיש לי בידך הנהו לאבא מרי אחיך ולא מיחת אשתו והלך לעולמו וקיים שמעון דברי המת ואח"כ תבעה היא את שמעון לדין. נראה דשמעון עשה כדין שנתן הכסף לראובן ואין לאלמנה על שמעון כלום ודינה עם ראובן שאפילו לא צוה בנו של ראובן לתת לאביו היה הדין לתת לו שהרי הוא יורש את בנו כי לא היה לו יורש אחר דתניא מי שמת והיה עליו כתובת אשה ובע"ח ויורש ר' טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ר"ע אומר אין מרחמין בדין אלא ינתנו ליורשין [ל]שהכל צריכין שבועה ואין היורשים צריכין שבועה והלכה כר"ע והכא כיון דצריכה שבועה כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים ינתן לאב שהוא יורש וא"צ שבועה וכדין עשה שמעון ואין לחייבו וכ"ש הכא שצוה להת לו ומצוה לקיים דברי המת ואי משום שהלך על משענתו בבית הוי חזרה ממתנתו לא היא דלא עמד והלך בשוק אלא עמד והלך בבית לבד ואי משום דחזר וצוה[מ] (*הויא בטולה) [*בטלה ואז מיחתה. איברא] הראשונה לא נתבטלה דכי אמרי' דייתיקי מבטל דייתיקי היינו דכתב ללוי והדר כתב ליהודה דודאי חזר מלוי אז ודאי קנה האחרון דחזר מראשון אבל כאן דתרווייהו לאחד אין כאן ביטול אלא קיום ואי משום דמיחת בשניה לא הויא מחאה דהא קיימה בראשונה ולא מחתה ועוד דבשניה היה במיתמד שלשתן וקנה מיד כשאמר הכסף שבידך תנהו לפלוני וכיון שקנה שוב אינה יכולה למחות ועוד הא מעשה רמט בכל יום שאדם נותן מטלטלין בלא דעת אשתו אע"פ שמשועבדים לה בזמן הזה ואם הם רוצים להשוות שיעבוד מטלטלין לשיעבוד קרקעות לא יתן אדם מטלטלין בלא [נ]אשתו אלא ודאי כי תקינו דורות האחרונים כתובת אשה ממטלטלי מפני שאין להן שדות בזמן הזה דומיא דגמלים דערביא ותותבי דבי מוכסי ושקי דתרמודאי ואשלי דקמחוניא שהן מטלטלין שהיו בעין ואפילו מטלטלין שאין בעין ותופסת אותן נשבעת כמה יש בידה וגובה השאר ממטלטלין שהן בעין בשומת ב"ד אע"ג דהתפסה לאחר מיתת בעלה דהרי אמרי' אלמנה שתפסה מטלטלים בכתובתה מה שתפסה תפסה ואין כח ביד חכמים להוציא מידה ואפילו בזמן שהיה שיעבודה על הקרקעות וכ"ש עתה ששיעבודה על המטלטלין ואם מה שחייבו[ס] שמעון מדר' נתן דאמר מנין לנושה בחבירו מנה כו' הא לא אשכחן תנא דמיקל תרי קולי בכתובה דלר"מ דאית ליה מטלטלי משתעבדי לכתובה לית ליה דר' נתן ורבי נתן לית ליה לדר"מ הלכך אפילו היה הכסף ביד שמעון לא היה להם להוציא מידו לתת לה. ועוד גם זאת תשובת ראב"ן *אל משמעתך חביבי נכדי שרתי על עסק לאה רנב שנשאת לראובן והיו לה בנים ממנו ומת ראובן ונשאת ליעקב בלא בנים ואחר מיתת יעקב נתנה כבנתה ושאר מטלטלים לבתה ומתה לאה ואח"כ באים[ע] (*אחריה) בני ראובן אחיה ותובעין אחותם מה שיש לה שנתנה לה אמם ואמרו לא נשבעת אמנו על כתובתה והנכסים בחזקתינו הם דעתי נוטה שזכתה הבת מכל נד [פ]שבאים אחים להוציא מיד אחותם מכח אביהם ואומרים לא נשבעה אמם על כתובתה והנכסים בחזקתן הם [צ]אפילו יש להם עדים שהנכסים של אביהם היו אלו שביד (*אחותם) [*אלמנה] אין יכולים להוציא מידה כדאמרי' ריש פרק אלמנה ניזונית אלמנה שתפסה מטלטלין בכתובתה מה שתפסה תפסה ואין היתומים יכולין להוציא מידה ובתה נמי הבאה מכחה אין מוציאין מידה אפילו אם נתנה (לה) [לאה] *כבינתה לבתה באלמנות ראובן וכ"ש שנתנה אחר שנתאלמנה ונשאת ליעקב דיעקב לוקח הוי בנכסי לאה ובמות יעקב חזרו ללאה מכח יעקב כיון דרגילין לכתוב ודין נדוניא דהנעלת ליה ומקבל עליו הבעל בשומא הוי הכל בחזקתו ואין האחין יכולין לומר של אביהם היו וכ"ש עתה שאין להם עדים שהיו של אביהם שאין יכולין להוציא ואם הם באים מכח אמם ואומרים לא נתנה לך אמנו כלום אלא הפקידה אצלך או תפסת בעלמך במות אמנו עליהם להביא ראיה ואם אין להם ראיה ויש [ק]עידי טוחה או יש לה עידי מתנה אין להם עליה אפילו שבועה ואפילו היו החפצים ביד אחיה היה להם ליתן משום דמצוה לקיים דברי המת ואפילו איכא מ"ד דס"ל דאין כופין על מצוה לקיים דברי המת מיהו היכא דנתקיים ותפסה לא מהדרינא עובדא ואם אין לה עידי טוחה או עידי מתנה תשבע שבמתנה באו לידה שנתנה לה אמם במתנה גמורה אותם החפצים ותפטר כי מטלטלין אינן צריכין לא עדים ולא שטר ולא קנין אלא משיכה השם יתעלה יאיר עינינו בתורתו אמן: רנא [דף צו ע"א] מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דסקיא מלאה מעות וכו' *ושאלהם [תשובת מיימוני להל' אישות סי' כ"ז]: על האלמנה שתפסה כל ממון בעלה למזונותיה הא לכם תשובת ר"י הבחור וז"ל ומ"ש אחי ר' שמשון כיון (*שתבעה מזונות) [*שתפסה למזונות] כל מה שתפסה תפסה אפילו כמה וכמה ואפילו דסקיא מלאה מעות כי הסיא דאלמנה ניזונית דקאמר מעשה בכלתו של ר' שבתי שתפסה דיסקיא מלאה מעות כו' ובירושלמי קאמר אלף זוז לפי זה לא שבקת חיי לכל בריה דכל נשים גבירות ויש להם בנים קטנים יתפסו הכל בעבור מזונות ולא יתבעו לעולם כתובתה וכן נשים שאינן גבירות אם יש מטלטלין [ר]גדולים [*ס"א מרובים] בתוך הבית או כסף או זהב יקחו הכל אלא יש ללמוד פירוש דהאי מילתא מהא דקאמר התם ר' יוסי ברבי בון מכיון שהיא עתידה (לישבע) [*לגבות כתובתה] בסוף פי' כגון תפסה פחות מכתובתה אפילו חוי מה בידך לא אמרי' לה[ש] [*בס"א משמע הא אם אין עתידה לישבע בסוף אמרינן לה חוי] (חוי) א"כ (*גם עתה בנדון שלפנינו) [*כאן] כיון שלקחה הכל ואינה עתידה לישבע בסוף [*כדי לגבות כתובתה שהרי תפסה יותר] אמרי' לה חוי ומוציאין מידה כל היותר ממזונות הראויות לי"ב חדשים כי יותר אין ראוי שישאר בידה ממה שראוי למכור בפעם אחת בקרקעות [*ולא עדיפא מטלטלי ממקרקעי] ובהאי שיעורא אמרינן מה שתפסה תפסה ואלף זוז דקאמר לאו דוקא א"כ בעשירה שראויה לאלף זוז בי"ב חדש א"כ נראה לומר מה שתפסה תפסה ראוי (*לומר) [*לפרש] אפילו ביותר מי"ב חדש ובלבד שתפסה פחות מכתובתה שסופה לישבע לבסוף עדיין על כתובתה אבל תפסה יותר על כתובתה שאין סופה לישבע לא והא דאמרינן אפילו חוי מה בידך לא אמרי' לה היינו היכא דידעינן בה דלא תפסה כדי כתובתה שעדיין סופה לישבע אבל לא ידעינן כמה וכמה לא ולכאורה אם היתה חוזרת ותובעת מזונות לאחר ימים ואומרת שכבר כלו מזונותיה לא (*היו) [*היינו] מוכרים קרקעות היתומים עד שתשבע כמה לקחה עכ"ל והשתא לפי דבריו אחר שהיתומים אומרים שתפסה יותר מכתובתה היה לנו להשביעה אמנם לפי דברי רבינו שמשון אחיו שנחלק עליו אפילו בתפסה יותר אין להשביעה וכן משמע מדברי הרמב"ם וז"ל אלמנה שתפסה מטלטלי לזון בין שתפסה מחיים בין שתפסה אחר מיתה אפילו תפסה ככר (*כסף) [*זהב] אין מוציאין מידה אלא שכותבין עליה מה שתפסה ופוסקין לה מזונות ומחשבין עמה והיא ניזונית ממה שבידה עד שתמות או עד שלא יהיה לה מזונות יותר ויקחו היורשין את השאר וכו' עד ואם הניח בעלה מטלטלים ולא תפסה אותם היורשים נוטלים אותם ומעלין לה מזונות ואינה יכולה לעכב לומר יהיו המטלטלים מונחין ביד ב"ד שאזון מהן שמא יאבדו ולא יהא לה מזונות ואפילו (*התנו) [*התניתה] עליו בפירוש שתזון מן המטלטלים אינה מעכבת וכזה דנין תמיד [ת]כמה (*בעלי) [*גאון] דיי"ם א"ל אם הניח קרקע יכולה היא לעכב שלא ימכרו ואם מכרו אינה מוציאה מיד הלקוחות שאין האשה והבנות ניזונות אלא מנכסי בני חורין עכ"ל. ואחר שכתב אפילו תפסה ככר זהב ש"מ דס"ל דתפיסה למזונות מהניא אפילו ביותר מכדי כתובתה דלא מפקינן מינה [א]דפשטא דירושלמי דקאמר אלף זוז וגמ' דידן דנקט דיסקיא מליאה מעות משמע נמי הכי דאפילו טובא יותר מכדי כתובתה לא מפקי' וטעמא משום דלא ידעי' כמה תחיה וכמה תצטרך למזונות כי שמא יאבדו או שמא תחלה ותצטרך לרפואה שאין לה קצבה שהיא בכלל מזונות וכיון דאפילו תפסה הרבה מכדי כתובתה למזונות לא מפקינן מינה א"כ למה לנו להשביעה השתא והרי לא מצינו שבועה כזו נשבעין ונוטלין ידעתו נשבעין ולא משלמין אשכחנא אבל בנדון זה שבועה למה באה לא ליטול ולא (*יפטר) [*ליפטר] עכשיו אמנם אם לאחר זמן תבא לתבוע מזונות ותאמר שכבר כלו המטלטלין שבידה ותרצה ליטול מזונות מקרקע של יתומים או משאר מטלטלין שהניח להם אביהם לא יהבינן לה מידי עד שתשבע שלא עכבה משלהם כלום ולא נתנה ולא בזבזה[א] דבהא מודה רמב"ם שהרי כתב וז"ל אלמנה שבאה לתבוע מזונות יש מי שהורה שפוסקין לה מזונות ואין משביעין אותה ואין ראוי לסמוך על הוראה זו מפני שנתחלף לו הדבר באשה שהלך בעלה למדה"י ורבותי הורו שאין לה בב"ד מזונות עד שתשבע שהרי באה מנכסי יתומים ולזה דעתי נוטה וכן ראוי לידון עכ"ל ושלום מבר"ב. עי' פי"ח דאישות וכן בספר המצות בסי' (נ') [פ"ה]. אמר (*רב) [*רבינא] לא אמרו אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן מינה וכן פרש"י בתשובתו רנב דכל הנכסים שהניח המת הם בחזקת היתום בכ"מ שהם ואינם משועבדים לא לכתובה ולא לבע"ח אלא למזונות בלבד ואם תפסה לכתובה לאחר מיתה יחזרו ליורשיו בלא שום טענה ואין לדון עליהם עד שיהיו בידן ברשותן ודוק בשוליה תלמודא דכל היכא דתניא שאלמנה תטול והתן או תמכור או תשום לעצמה או לאחר בנכסי היתומים לאחר שתשבע היא או לאחר שפייסה היתומים קא מיירי כי לעולם קודם שבועה אין לה רשות בנכסים לא במקרקעי ולא במטלטלי דהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה וחזקת המחזיק בהן אינה חזקה כדאמר רבא ש"מ מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל. וה"פ לא אמרן אלא מזוני מפני חיי נפש אבל לכתובה אפילו לאחר שנשבעה דהא דינה לטרוף ממקרקעי אם תפסה מטלטלין מפקינן מינה. וכתב ר"ב וז"ל בראותי זה הפסק תמהתי ואמרתי[ב] הא"דנא משתעבדי מטלטלי לכתובה ולבע"ח ואמאי לא מהני אפילו תפיסה לאחר מיתה אפילו לכתובה ואומר אני[ג] היינו טעמא דידיה משום דאמר פרק הכותב דלא מהני תפיסה אלא היכא שצבורים ומונחים ברה"ר או בסימטא אפילו לרבי טרפון דאמר תפיסה לאחר מיתה מהניא הלכך כשהנכסים מונחים ברשות המת מיד כשמת נכנסו ברשות היתומים: יתומים אמרו נתנו כו' על מזונות. שעברו בעי דאיתרע מעשה ב"ד כיון דשתקה כל כך אבל להבא (*הטוען) [*לא דהטוען] אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכ"פ לאבי"ה בשם רשב"ם וכ"כ [בתוס'] פ"ק דב"ק: רנג אלמנה עד שלא נשאת על היתומים להביא ראיה פי' רש"י [ד]היינו למזונות דמאי דקא בעי ר' יוחנן פשיט ליה (*להלמודא) [*תלמודא] מאי אבל לכתובה אינה בחזקתה עד לאחר שתשבע תדע דלוי למזונות מיירי (*דאמרי') [*דאמר] ראיית האלמנה [ה]תליא בנישאת ולא נישאת ש"מ וכתב ר"ב גם על זה תמהתי משום דבתוספתא דמכלתין תניא אלמנה שתובעת כתובתה ויורשים אומרים התקבלת כתובתיך עד שלא נשאת (*צריכים) [*עליהם] להביא ראיה משנשאת עליה להביא ראיה וראב"ן החזיק דברי רש"י וכתב דלא סמכינן אברייתא וריב"א אמר אלמנה כל זמן שלא נשאת נאמנת היא בין למזונות בין לכתובה ואע"פ שאין [הכתובה] בידה נאמנת לומר לא נפרעתי כלל או לא נפרעתי אלא כך וכך ונוטלת השאר בשבועה ואפילו אמרו היורשין ודאי פרעטו אבל לאחר שנישאת אינה נאמנת על הכתובה אא"כ שטר כתובה יוצא מתחת ידה ועל המזונות אינה נאמנת כלל לאחר שנשאת אע"פ ששטר כתובה יוצא מתחת ידה ע"פ הנוסחא (*אלפסי). *הלכך לית לה לזבוני אלא עד כדי כתובתה וכך אחריתי דשמעינן מינה דניזונית לעולם בדאפשר לה לאיתזוני מפירי דמקרקעי כו' ורש"י לא פירש כך אלא ניזונית לעולם יותר מכדי כתובתה וכן [*משמע] בירושלמי אלמנה שתפסה אלף מנה וכן לעיל כלתו של ר' שבתאי שתפסה דיסקי' מליאה מעות כו' כדפ"ל: [דף צז ע"א] דלריך לזוזי כו'. א) רנד [ו]ולא התנה בפירוש ודוקא במקרקעי אבל במטלטלי ספק הוא ואין מוציאין מיד הלוקח כך מצאתי בספר החכמה משם פי' ר"ח בפרק האומנין ער"פ אע"פ ויש דברים שאין מועיל בהן [ח] גילוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לא"י דזהו דבר שאין דרך למכור אדעתא דהכי התם ודאי אין מועיל גילוי דעת דהא"ת הכי מעכשיו אין צריך שום תנאי אלא גילוי דעת וכל"מ בעינא דומיא דתנאי בני גד ובני ראובן תנאי כפול אלא ודאי גילוי דעת לא מהני ויש דברים דאפילו גילוי דעת לא צריך כגון מברחת לעיל פרק האשה שנפלו וכן ההוא דפרק מי שמת הרי שהלך[ט] למדה"י ושמע שמת בנו כו' וכן בר"פ אע"פ שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה ורא"ש פי' בשם[י] דברים שבלב אינם דברים לבטל דברי פיו דכיון שמשמע דברי פיו בענין אחד ומחשבתו בענין אחר אע"פ שברור לנו שחישב בלבו לבטל דברי פיו בתר דברי פיו אזלינן וראיה לדבר שהרי התנאי שלא נעשה כדינו מיעטם שאין כפול או מעשה קודם לתנאי או לאו קודם להן שלא נעשה כתנאי בני גד ובני ראובן אינו מבטל המעשה בין בגט בין בקדושין בין בדיני ממונות התנאי בטל והמעשה קיים אע"פ שברור לן ומוכיח הדבר [כ]שלדבר התנאי דיבר מאחר ששינה מדרך המבטלים בתורת התנאי אין מחשבתו כלום והיינו דתנן המוציא שט"ח על חבירו וכתב בבבל מעות בבל הם ויש דברים סתומים [ל](*שאין דנין) [*שדנין] *אותם כמפורש [*בכל ספרי מרדכי ישנים כתב שאין דנים] ואזלינן בתר מחשבה כמפורש שבאותו (דבר) לשון העולם מדבר סתם כדאמר הכא זבין ולא אצטריך ליה זוזי הדרי זביני ותנן נמי בנדרים נודרים להרגים ולחרמין ולמוכסין שהן של בית מלך כו' אע"פ שאינו של בית מלך ואמר בגמ' נשבע בשפתיו ומבטל בלבו אע"ג דדברים שבלב אינם דברים גבי אונסים שאני. הכי פירושו שסתם המוכרין משום [מ]צריכות זוזי מוכרים סתם ואין דרכם לפרש אם לא יצטרך למעות יבטל המקח והוי סתמו כפירושו והרגין וחרמין ומוכסין [נודרין] סתם וסתמא הן שלהם לאו ולאו שלהן הן שסתם המדברים להרגין כך דרכן ולאו משום דמחשבתם מבטל דבורם דלאו בדידיה תליא מילתא אלא בלשון העולם וסתם המדברים והמפרשים גבי אונסים שאני (*התירו) [*והתירו] משום אונס מסתבר עפ"ב דקדושין ובפ"ג דשבועות: [דף צח ע"א] מוכרת כתובתה שלא בב"ד צריכה שבועה או אינה צריכה שבועה מה שפרש"י צריכה שבועה שלא גבתה יותר[נ] [*לא נהירא דהא מתני' היא הבא ליפרע מנכסי יתומים כו'] ופר"ת צריכה שבועה (*אם) [*שלא] זלזלה במכירת המטלטלין (או לא) אבל כשהיא מוכרת בב"ד אין להשביעה בזה שהרי בב"ד אינה יכולה לזלזל והיינו דקאמר ליה ותיבעי לך הכרזה דהא איכא למימר דהקילו עליה למכור שלא בהכרזה וה"ה שאין מחמירים עליה להשביעה שלא זלזלה: היתה כתובתה ד' מאות זוז וכו'. ירושלמי ע"כ שמכרה להם בארבעה שטרות [*אבל] מכרה להם בשטר אחד פלוגתא דר' יוחנן ור"ל לקיש דאיפליגו כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחד והיו עדים כשרים לזה ופסולים לזה ר' יוחנן אמר מאחר שפסולין לזה פס' לזה ור"ל לקיש אמר כשרים לזה ופסולין לזה וא"ר אלעזר מתניתין מסייע לר' יוחנן מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול בטל אף שלשה או מאה כן: רנה (א) כאן שנה רבי הכל לבעל המעות כדתניא הוסיפו לו אחת משלו יהירה הכל

הגהות הב"ח ל נ"ל שכולם: מ נתבטלה הראשונה איברא לא נתבטלה כנ"ל: נ נ"ב דעה: ס נ"ב את: ע באים אחים בני ראובן ותובעין כנ"ל: פ נ"ל שאם באים: צ אפילו יש להם עדים דשל אביהם היו הנכסים כנ"ל: ק נ"ב לה: ר תז"ל: ש נ"ב מתוך לשונו משמע דדוקא בבבל שסופה לישבע הא אין סופה לישבע אמרי' לה חוי: ת נ"ל בכל בתי: ת ופשטא כנ"ל: א נ"ב כלום: ב נ"ב הא: ג נ"ב דשאל: ד נ"ב בתשובה: ה נ"ב והיתומים: ומיהו לא התנה בפירוש ומסיק דהדרס זביני ודוקא כנ"ל: ו נ"ב בט ח נ"ב ס"א שלדעת: ט נ"ל שאינו דנין: י נ"ל צריכי: כ נ"ב אין נראה לר"ת דמה לי מוכרת בב"ד ומה לי מוכרת שלא בב"ד לגבי האי שבועה ועוד מאי קמ"ל ותיבעי ליה הכרזה מה ענין הכרזה אצל שבועה שלא גבתה

שלטי הגבורים

חזקת הבתים השותפין מעידין זה לזה היכא דלא נגעי בעדותן. ושלום מאיר ב"ר ברוך: (ש) פ"ד דנדרים מסקינן משום אונסא שרו רבנן פי' כיון דאיכא אונסא יש להשיב דברים שבלב דאנן סהדי שכך היה בלבו וכמ"ד בפי' דמי ודוקא משום אונסא הוי דברים שבלב דאנן סהדי כדפרי' אבל אי ליכא אונסא לא דהא לא הוי דברים שבלב והיא דרע"ק וכו' אין לך אונס גדול מזה שהיה רוצה לברר ד"ת ומ"מ דוקא משום שהיה מחשב בלבו אבל אם לא היה מחשב בלבו לא צריכן ליה מטעם שאין פיו ולבו שוין כדאמרי' בריש נדרים שהתירו חכמים דלא דמי שבכולם יש טעם שאע"פ שהוא נודר אינו נדר גמור גבי קונם אם אני פוחת לך מסלע ר"ל עד שתרצה ברצוני וכן גבי נדרי הבאי קונם אם לא ראיתי חיל גדול שאמר שהיה שם כפול כיוצאי מצרים וכן גבי נדרי שגגות קונם אם אני זוכר שאכלתי ושתיתי וכן גבי נדרי אונסים אנן סהדי שלא הדירו א"כ לא יהיה לו אונס אבל הכא ע"כ הרי הדירו ועבר וא"א לבטלו לגמרי אם יחשוב בלבו היום. ופ"ד דנדרים שאריך. הגה"ה: (ת) כאן שנה ר' הכל לבעל המעות. מכאן דקדק רבינו שמחה אם הפקיד אדם אצל חבירו מעותיו והפקד נשא ונתן במעות ונשתכר בהם צריך

לשם

הגהות מהר"ם מפיקטין א) ודוקא כדגלי דעתיה.

נשליח דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר חולקין וכו' עד הלכך דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות ונראה לר"ת דבמתני' מודו בין ר' יהודה בין ר"י דבדבר שאין לו קצבה נמי* (*יש לפרש) [*נ"ל לא פליגי ועי' בתוס' שוב מצאתי כן במ"י] דר' יהודה סבר הכל לשליח ור' יוסי סבר הכל לבעל המעות [ולא פליגי] אלא בכה"ג שנותן לו (*הכל) בשביל (*התוס') [*תוספת] דקאמר ליה קח ל עבור מקחי ועוד אני מוסיף זה משלי אבל אם מכר לו בזול מחמת מעות כעין מתניתין שוה (*מאתים במנה) [*מנה במאתים] אפילו (*דר') [*ר'] יהודה מודה דהכל לבעל המעות דאי לא תימא הכי קשיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דלקמן תניא ר' יהודה אומר אף בזה בעל הבית לא מעל כו' ומסקינן רע בדמים כו' ואם תמצא לומר דקסבר ר' יהודה (*דאמר) הכל לשליח מאי נפקא ליה מיניה לבעל המעות הלא אינו מרויח כלום דהכל הזול לשליח אלא ודאי כה"ג מודה רבי יהודה דהכל לבעל המעות וכן מוכח מדקאמר כאן שנה ר' ולא קאמר מתני' מני ר' יוסי מכלל דכר' יהודה נמי אתיא והא דאמרי' כדתניא כלומר כדתניא דאיכא מ"ד הכל לבעל המעות ואפילו מאן דפליג התם הכא מודה. השיב ר"ת לה"ר יעקב ישראל ואשר שאלה על ראובן ששלח את שמעון לקבל מעות מן העובד כוכבים וטעה העובד כוכבים ולא נמלא העובד כוכבים אח"כ נראה לי דחולקין בין שניהם דהוו שמעות כדבר שיש לו קצבה והאריך בתשובה ושוב חזר בו דכל טעות בין ע"י מקח בין שטעה במנין הכל לבעל המעות מטעם שכתבתי לעיל בשם ר"ת על כאן שנה רבי הכל לבעל המעות. ולר"י נראה שהכל לשליח שאם נגב וגזל והטעה מה טיבו של בעל הבית בזה ואפילו חולקין אין שייך לומר בזה משום (*דע"י) [*דלא ע"י] מעותיו נשתכר ולא דמי לשאר טעות (*מעות ולשאר) שנותן הכל בשבילם שסובר שהמעות שוות כל מה שנותן לו אבל הכא טעות בעלמא ודבר בפני עצמו הוא והדע דסברא הוא דאם היה רוצה היה מחזיר מה שהטעהו (*ותימה הוא ומה) [*דתימה לומר] שלא היה יכול להודיעו ולהחזיר לו ועוד אם הנותן היה נזכר לא היה חוזר כי אם על המקבל לפיכך הכל לשליח וכן פירש הרשב"ם לפני רש"י זצ"ל. ובשם ריב"א מצאתי נתכוין השליח לזכות הכל לשליח אבל אם לא הכיר בטעות ונתנם לבעל הבית הרי הם לבעה"ב: **רנו** תשובת רב נמח גאון ושאלתם על שנים (א) שהיו בפונדק (ל)ועבד חד מינייהו עיסקא מידי דכייל או מידי דמימני ואמר ליה לחבריה איתא וסייע בהדי בין בתגס בין בשכר ואזל חבריה וסייעיה והוי ביה חריפותא והטעה בין במדה בין במשקל או בפשיטי אתו לקמיה דהלל הזקן אמר להו זילו מדדו שקלו ומנו ומאי דפיש לכו פלגו (ס)פלגא בעקב דאלמלא זוזי דהאיך לא הוה מטעי ואי לא הוה מטעי ליה לא הוה פיים מידי והודו לו חכמים להלל עכ"ל. **רנז** שאל ריב"ק את רבינו יקיר *אם ראובן נתן (*זקוק) [*מנה] לשמעון לפורעו לעובד כוכבים [*עוד מדין זה פ' הגוזל ומאכיל] יהלך מן העיר ושכח העובד כוכבים המנה ולא נמלא העובד כוכבים אח"כ וראובן תובעו ושמעון רוצה לזכות בו מחמת העובד כוכבים* אמת דינו אם הוא ברור הדבר שהעובד כוכבים שכחו זכה עד שיבא ודמי להא דאמרי' בכריתות הנותן מתנה ואמר הלה אי אפשי בה כל הקודם בה זכה ולא מצי אמר הנותן על דעת כן שלחתיך אם יקבל ואם לא יקבל יחזיר לי אלא אמרינן משעה שילא מידו הסיח דעתו ממנו והכי אמרינן גבי שור הנסקל אם הוזמו עדיו כל הקודם בהם זכה דמהשיא שעתא אפקרי' וא"ת גבי חמרי' דרב ספרא בפ' הגוזל בתרא (לא אמרינן הכי) אדעתא (*דמריה) [*דאריה] אפקריה (צ)התם כדקאמרי' טעמא משמיא רחימו עליה כלומר הואיל ונעשה לו נס מה שלא נעשה לכל אדם אדעתא דהכי נעשה לו כדי שיזכה בו רב ספרא ולא אחר אבל שכחו (*שכחה) [*שכיחא] ואין זה נס אבל בזה יש לפקפק מי (*אמר) [*יאמר] שהעובד כוכבים שכחו ויכול ראובן לומר לא שכחם העובד כוכבים והיום או למחר יתבע ממני*) הואיל ואין ידוע בודאי ששכחם אין שמעון יכול לומר זכיתי לעובד כוכבים ואין לך דין ודברים עמי דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים הלכך שורת הדין שיחזור לראובן אם פקח ראובן לטעון עד כאן התשובה כתב הר"ס לא נ"ל דברי רבינו יקיר (*וזה לשונו ההיא) [*ז"ל דההיא] דכריתות מיירי בשכבר קבלה וזכה בו המקבל את המתנה ולהכי כי אמר אי אפשי בה אפקריה ויכול להפקירה כיון דכבר זכה בה ונתקיימה המתנה שעה אחת הרי נתקיימה מחשבתו של נותן כי לא חשש רק שיקבלוה ממנו והרי קבלה לשום מתנה ותו לא אכפת ליה לנותן אי אפקר ליה אי לא אבל הכא לא זכה העובד כוכבים בהן מעולם וא"כ הדרי זוזי למרייהו וה"ק התם [*דף כד] בשלמא רשב"ג סבר כי יהיב איניש מתנה אדעתא דמקבלי ליה [*מיניה] וכי לא מקבלי מיניה הדרא למרייהו ומשור הנסקל שהוזמו עדיו אין נראה לי ראיה דשאני התם דמיד כשנגמר דינו אסור בהנאה ואסחי בעלים דעתייהו מיניה אבל הכא אכתי לא הוי הפקר אפילו בתר דיהבינהו ביד שמעון אי הוה אמר הגם לי ואשא ואתן בהם עד שיתבעם העובד כוכבים היה לריך ליתן לו וכיון דהכתי יש לו בהם זכות לא אסח אדעתיה ולא מפקר להו כלל אלא אדעתא ליתנם לעובד כוכבים אם נתנם לו מוטב ואם לא נתנם יחזירם לראובן: **רנח** וזו תשובת הר"ס לענין שאלתא *דשאילנא קדמיכון ראובן טוען [*דשאילנא קדמיכון דרך ענוה אמר דהל"ל דשאילתון קדמאי. רש"י שבת דף ל']: על שמעון דעו שבקשתי משמעון לקנות לי בגדים וקנה לי (פ)ונתתי לו כל המעות כאשר קנה אותם והוא לא פרע לעובד כוכבים אלא מקלת המעות והעובד כוכבים שכח המותר ולא נמלא העובד כוכבים אח"כ וכבר הוא יותר משנתים שלא שאלם ממך על כן תן לי השכחה ואם ישאלם העובד כוכבים ממך עלי לפרוע לך ושמעון השיב אמת כל דבריך נראה לי שיש לשמעון להחזיר כל המעות שבידו לראובן ואפילו לפסק שפסקנו לעיל דהכל לשליח ה"מ כשהעובד כוכבים טעה ונתן לישראל יותר מדאי והעובד כוכבים לא נמלא אח"כ אז זכה השליח באותו תוספת שהוסיף העובד כוכבים שלא כדין אבל בנדון זה מאיזה טעם יקנה השליח הלא כשראובן נתן לו כל המעות וא"ל תנם לעובד כוכבים לא זכה בהן העובד כוכבים כ"ז שהמעות ביד שמעון דלא אמרי' תן כזכי אלא גבי ישראל אבל גבי עובד כוכבים אפילו אמר לשמעון זכה באותן המעות לעובד כוכבים לא זכה בהן העובד כוכבים עד דאתא לידיה דהא אמרי' פרק איזהו נשך ופ"ק דב"מ זכיה מתורת שליחות איתרבי עובד כוכבים דלא איתיה בכלל שליחות לית ליה זכיה כ"ש הכא דלא אמר אלא תן גרידא דלא זכה העובד כוכבים וא"כ כל זמן שהמעות ביד שמעון הם ברשות ראובן ואם שכחם העובד כוכבים ולא נמלא העובד כוכבים אח"כ כילד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא יחזרו המעות ליד בעלים הראשונים שהרי לא נתכוון לזכות המעות לשמעון אלא לעובד כוכבים ואם העובדי כוכבים לא קנאם הדרי למרייהו דהא אמרינן בסוף פ"ק דגיטין הולך מנה לפלוני והלך ובקשו ולא מלאו איכא למאן דאמר מחזירו למשלח ואיכא למאן דאמר מחזירו ליורשים שנשתלחו לו אבל ליכא למאן דאמר יעכבם השליח כי לא נתכוון המשלח לזכות לו ועוד הא אמרי' בפרק הגוזל בתרא גבי רב ספרא אדעתיה דאריה (צ)יהב אדעתא דכולי עלמא לא יהיב הכא נמי הדבר ידוע דאדעתא דליתבינהו לעובדי כוכבים יהבינן ניהליה ולא אדעתא שיעכבם לעצמו(ק) ואין יכול לומר אע"פ ששכחם העובד כוכבים אחזירם לו לכשאמלאהו בשביל קידוש השם כעובדא דשמעון בן שטח דירושל' שאם היה חפץ שיתקדש השם יתעלה על ידו יקדש משלו ולא משל אחרים.**) ושלום מב"ב א]: כאן בדבר שיש לו קצבה כאן בדבר שאין לו קצבה. **רנט** ראיתי כתוב בשם רשב"ם אי אמר חד לחבריה מכור לי טלית זה בחמשה דינרים ולא א"ל המותר יהא שלך ומכרו בששה דינרין הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם טעה העובד כוכבים ונתן ששה דינרים מעלמו ולא נמלא העובד כוכבים אח"כ הדינר של שליח ואין לבעל (*המעות) [*הטלית] (ר)כלום ומה שפרש"י דחולקין משום דמספקא לן לאיזה מהן נתן אין נראה לאבא מרי רבינו יואל הלוי דהא אמתני' קאי דמיירי בטעותא דהא פריך עלה בירושלמי ואין סופו לחזור משום מקח טעות ומשני תיפתר ששוקיר המקח אלא הטעם נראה לו דדבר שיש לו קצבה לא מחמת המקח בא כאן הטעות אלא מחמת מזל שניהם וחולקים ודבר שאין לו קצבה הוזול הוא בא מחמת המקח בשויו ומזלו דבעל המקח גרס (ש)לו בירושלמי פ"ו דדמאי מפורש יפה לשון אביאסף*: [*עי' בתוס' שם ק' מבואר ביאור ארוך] והלכתא שליח כאלמנה ואם טעה בכל שהו מכרו בטל רש"י פי' דבשליח של אלמנה מיירי עיין בפרק שני דקידושין: אמר רב הונא בר חיננא א"ר נחמן הלכה כחכמים מהכא מוכיח כגירסת רבינו חננאל בפרק האיש מקדש [*דף מב] ולא כגירסת רש"י דגרים הא דאמר יותר משתות בטל מקח לא (*אמרי') [*אמרן] אלא דלא אמר נפלוג כי שומא דבי דינא אבל אי אמר (ש)כי שומא דב"ד לא דתנן שום כו' ומייתי מדרשב"ג ואיהו פסק הכא הלכתא כחכמים ומסקינן היכא דטעו לא אמרינן מה כח ב"ד יפה אבל אי לא טעו סבירא ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ואם הגדילו אין יכולים למחות והלכתא בהא כרב נחמן דידיה ולא כשמואל ופסק ר"ת דחולקין בגורל ובשם ריב"א מצאתי שבוררין אפיטרופים בלא גורל אם יתומים קטנים חולקים עם הגדולים ופי' רבינו חננאל (ת)מעמידין להם אפוטרופוס לשמור כל אחד ואחד חלק התינוק שלו ובוררים להם ב"ד חלק יפה אבל אפוטרופוס לא יברור להם כלום וב"ד גופייהו לא יבררו להם אלא בגורל והשתא אתי שפיר דפריך מב"ד לב"ד ולא מאפוטרופוס ויש מביאין ראיה מפרק אלמנה לכ"ג [א] (*דעבדינן) [*דעבדי] [חלוקה אפילו במילתא דשייך גוד או איגוד כגון] דלריכי להאי ולהאי ומשני דעבדי להו כרב נחמן ומעמידין להם אפוטרופוס וכו' [*ואמרינן נמי] רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמלין משמע בלא גורל ויש לדחות דגבי יתומים קטנים שאני עוד יש לומר שחלוקת השנים חלוקה אבל לשלישי יתנו על פי הגורל והשיא דפ' אלו מליאות דאיסור ורב ספרא דפליג רב ספרא בלא דעתיה דאיסור אומר אני שבגורל (ת)חלק בעדים ולא בג' הבקיאים בשומא ויש שחילקו בין מקרקעי למטלטלי ואין נראה בעיני לשון אביאסף: ז"ל דלא עדיף מדידך. **רם** פסק רשב"ם ה"ה נמי דשני אחין ושני שותפין מה שיעשה האחד בחלקו להרויח עושה בחלק חבירו וכן להפסד ובלבד שלא יהא פושע בדבר (א)וריב"א וראבי"ה מוסיף ובלבד שידוע שאז זמן הסחורה למכור כדאמרי' סוף פרק כל הגט בשלשה פרקים מוכרין את היין למאי נפקא מינה לשותפות: **רמא** ושאלת (ב)על ראובן הלוה מעות של יתומים למשרתי ההגמון על כוס של זהב ועל מעיל ואחר שלשה שנים טען האפוטרופוס שלהם לתת להם המשכון להוליך (ג)במקום דירת היתומים פחות ממהלך יום כי יש שם עשירים וישומו אותם ביוקר וראובן השיב אני ירא מעלילת משרתי ההגמון אך כאשר ישומו ויעריכו הנה כן אתן להם ופסק הר"ב דהדין עם היתומים כדאמרי' הכא הא דמקרב שוקא הא דמרחק שוקא ואע"ג דאמרי' בפרק הניזקין יתומים כהקדש ובערכין פרק שום היתומים אמרי' מרגלית אין מעלין אותה לכרך משום דאינו להקדש אלא מקומו ושעתו בלבד יש לומר דוקא גבי הקדש כדנפקא לן מקרא התם אבל גבי יתומים לא עשאום כהקדש אלא להקנה ועוד דהכא פשע ראובן שהלוה לאלמים ולא נפדה הרי קנו להם המשכון: **סליק פירקא**

[דף קא ע"א] **הנושא** את האשה הא דלא נקט לזון [*את] בנה משום דבעי למיתני נישאת הבת כו'(ד): **רסב** אי דאמר להם אתם עדי כו' בפרק זה בורר משמע דאין צ"ל אתם עדי אלא כדי שידעו שהעדים עומדים שם דמתני' קתני התם לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה שחייב מאתים זוז ולא הזכיר במתני' אתם עדי ואפ"ה אמרי' בגמ' מסייע ליה לרב יהודה דאמר לריך שיאמר אתם עדי ותימה לר"ב דהכא משמע דלריך שיאמר אתם עדי אע"פ שיודעים שהעדים עומדים שם עיין באלפסי גם עיין בפ' זה בורר. חייב אני לך מנה בשטר לפירש"י דפי' (ה)בלא חותם תימה במאי משתעביד לימא משטה אני בך עוד תימה לקמן פריך (*מי כתיב) [*נמי מכתב] לכתן ליסני דהתם מיירי בחותם הלכך פי' ר"ת דשלה סוגיא בלא הלואה ששניהם מודים שלא הלוה כלום מתחלה והאי דקאמר חייב אני לך מנה בשטר היינו בשטר גמור שחתם להשתעבד ולהתחייב לו אע"פ שלא הלוה עיין בהלכות [ובמיימוני פרק] י"א בהלכות מכירה: **רסג** [דף קב ע"א] כמה אתה נותן לבנך (ו) כך וכך כו' מדקדק רבינו שמואל דוקא עמדו וקדשו מתוך הדברים ועשו קדושין כדמשמע לשון עמדו ואומר ר"י שאין זו ראיה שדרך התלמוד לומר כן כדאמר פ' ב"ש קטנה בלא מיאנה ועמדה ונשאת והר"ס פירש כרבינו שמואל דהיכי (*דפסיקו) [*דהפסיקו] לא קנה וראיה מדתנן לקמן פרק שני דייני גזירות הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל תמתין ותשב עד שתלבין ראשה אלמא דהוא יכול לחזור [ולא נראה] לרבינו ברוך ז"ל [*וכ"ל ולרבינו ברוך ז"ל דאין ראיה מכאן] (די"ל דהתם) דלא קנה עד שעת נישואין והתם מיירי בעני שאין לו מה לתת והשמעינן שיכול לומר שתשב עד שיתנו לה או אפילו בעשיר ואינו רוצה לטרוח לבא לב"ד דיכול לדוחקו שלא ישאנה עד שיתנו לו: ירושלמי עמדו וקדשו זכה הבן בין הבנים והבת בין הבנות ובלבד מנישואין ראשונים האב פוסק ע"י בתו ולא האם ע"י בתה ולא את ע"י אחותו אפילו היא נערה ע"כ ומשמע דוקא אב ולא אם ולא אח כ"ש אדם אחר או אפילו האב נמי בנישואין הראשונים דוקא ואין לומר דהירושלמי מיירי דוקא כשאחרים פוסקים כשאב קיים אבל כשאין אב קיים הרי הן במקום אב דא"כ מאי קאמר אפילו נערה אדרבה ה"ל למימר דין הוא גבי נערה טפי שאין לה זכות בה כי אם האב מיהו באלפסי מלאתי דגרסינן ואפילו היא קטנה וכן פירש ה"ר פרץ [וכן פסק מורי הרב ר"מ ז"ל] ודוקא בעשיר (אין) אב ואם יכולין לפסוק ולא אחר אבל בעני נעשה נדר וכשהאיש והאשה פוסקין בעלמן זה לזה כ"ש דנקנין באמירה דבהאי הנאה דמחתני אהדדי גמרי ומקני דהא הכא (י)ליכא אב אלא היא בעלמה פוסקת עם האיש ומקבל עליו לזון את בתה ובכל זה פסק המיימון פ' עשרים ושלשה דאישות ובפרק ששי דהל' זכייה כתב ולריך שיהיו הדברים שיפסקו מלויין ברשותו שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם: ובערכין ובפרק גט פשוט אמר משה בר עלרא ערב [*דכתובה דכלתיה הוה] וכו' ופריך והא ערב לכתובה לא משתעבד ומשני קבלן היה אבל מהאי טעמא כמה אתה נותן לבנך לא פריך מידי וי"ל דלא קבל עליו מקמי קדושין אבל מקמי נשואין לא רלתה לינשא עד שנעשה ערב בנו מן הנדוניא וכן מעשים בכל יום. פסק הר"ס דוקא מה שפסק האב בדבר התלוי בו בזה יש בו ממש כמו כמה אתה נותן לבנך כך

*) כד"ק הגי' יתבע ממני ואין ידוע בודאי ואין שמעון יכול לומר וכו'.

**) שעד שלא נמלא העובד כוכבים זכה בו המשלח ולא כל כמיניה השליח להחזיקם בידו.

הגהות הב"ח ל נ"ב זה: מ נ"ב שמשות: נ נ"ל ואזל חד מנייהו ותבין עיסקא: ס תיבת פלגא נמחק: ע נ"ב אדעתא דכ"ע לא אפקריה: פ נ"ב אותם: צ אפקריה אדעתא דכולי עלמא לא אפקריה כצ"ל: ק נ"ב ולא מצי למימר אי חפץ לעכבם לאחר ימים יזכרם העובד כוכבים דכיון דהימניה שמעון לראובן מעיקרא ונעשה לו ערב בלא משכון. גם עתה לא יעכבם מספק בשביל הערבות: ר נ"ב ר... ריתא לו נמחק: ש נ"ב נפלו: ת דמעמידין כצ"ל: ת נ"ל חולק בעדים ולא בפני שלשה: א תו"כ: ב תו"כ: ג נ"ל למקום: ד נ"ב אי נמי בדבר שאוש נקט: ה נ"ל בדלא תהא: ו נ"ב במתניתין

חדושי אנשי שם

ב.הר"ם [א] גבי זכרים יאכלו ופריך והאיכא עובר ועובר במעי זרה זר הוא ופסלה את העבד מן התרומה ומשני דעבדינן להו כרב נחמן כו' אלמא עבדינן תקנתא דרב נחמן אפילו לא בא לחלוק אלא האחד דומיא דהתם דאיכא עובר עיין בספר רבינו אשר. ושמעי' נמי דאפילו במלתא דשייך גוד או איגוד כגון עבדים דלריכי להאי ולהאי עבדינן כבו

שלטי הגבורים

לתת לו שכר משותיו דהא הכא בעל הבית לא ידע הייתור אעפ"כ קאמר הכל לבעל המעות. וכן שמעון שנתן לראובן מעות ועשהו שליח לפ'ות עם בעלי חובותיו והלך ראובן והטעה אותם ופשר עמהם בפחות שהיה שמעון חייב לריך להחזיר לשמעון מה שנשאר בידו דלא ידע ומחיל. עי' פרק הגוזל קמא: (א) ובשאלת ראובן ושמעון נשתתפו מקודם ולקחו סחורה מעובד כוכבים אחד והעליל עליהם לפני המושל וטוען בגנבה לסוף זכו בדין וחלקו ראובן ושמעון הסחורה ולאחר זמן בא עובד כוכבים והעליל על ראובן לפני מושל אחר וחייב המושל כלו את ראובן ממון וכא ראובן ותובע לשמעון חצי ההפסד יען כי היו אז שותפין ולא התנו בשעת החלוקה שום תנאי. נ"ל שאין לראובן כלום דין על שמעון שמיום שחלקו נסתלק השותפות מהם והרי הם ככל אדם דתנן חלקו השותפין והאריסים אין יכול אם נתחייב שבועה ממקום אחר מגלגלים עליו את הכל הלכך ראובן ושמעון כל אחד מהם זכה במה שבידו דאתמר כ' אחין שחלקו אחד מהם נטל קרקע ואחד מהם נטל כספים כו' ואמרי' בליבנא בתרא דאין לזה על זה כלום דאמר ליה להכי בטלית כספים דאי מגנבי לא משתלימנא מינך וקי"ל הלכתא כליבנא בתרא ולא דמי להא דאמר האחין שחלקו וכו' בטלה מחלוקת כדאמר בפ"ק דב"ק דהתם כוליה ארעא מהיים דאכוהון לבע"ח אשתעבדא וקיימא לגוביינא למגבי מינה כתוב וכמאן דגבייה מחייב דמי משא"כ בשתא הוא דפליגי אבל הכא כיון שחלקו ה"י הם ככל אדם ואין לכם זה על זה כלום. נפנת פענח: (ב) כתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהל' אישות דדברים הנקנים באמירה דוקא מן הנשואין הראשונים:
בזיב

הגהות מהר"ם בנימין א] כל התשובה מביאה גהשר"י אלפי פרק הגוזל בתרא.

שכך כו' אבל אם פסק 'לבנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה למקום פלוני או כל כי האי גוונא אין פסק הקדושין שלו לא מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר ושמא נתרצה הבן לא אמרינן אפילו למ"ד בפ"ב דקדושין שמא נתרצה האב היינו טעמא כדפרש"י משום דאב בקדושי בתו בכל דהו ניחא ליה דטב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו *(ע"כ ניחא לה במאי דעביד אביה) אבל הבן אינו מתרצה דמידק דייק ונסיב: א"ל רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב פרש"י משום דסתם קנין לכתיבה עומד ור"ה ור"ח ז"ל פירשו דברים הללו ניתנו ליכתב אין הדברים ניקנין עד שיכתבו או [*לא ניתנו ליכתב וקטיין] אפילו באמירה ויש אומרים דרבינא פליג על רב אשי [דאמר לא ניתנו ליכתב] מדפריך ליה הכא בתלמודא מיהו בפ"ק דקדושין משמע שחזר בו ומודה לרב אשי ואפילו איפליג הלכתא כרב אשי דרבינא תלמיד חבר היה לרב אשי כדאמרי' פרק הדר ויש תוספות דמספקא להו משום דרבינא בתרא הוא: [דף קג ע"א] אבל אי שכיחא טחינא שגילה לטחון טוחן בשכר ונותן לזה דמים כגון זה כופין על מדת סדום רסד וכן פסקו שכן הוא הדין נמי על כל אדם שפסק לזון חבירו שנה או יותר אם הולך לילך למקום אחר שהמקבל צריך לתת לו שם כפי שיעור שהיה מוליא עליו בביתו דהיינו דין של בת אשתו במתני' א"א. עיין פרק מי שמת בהלמוד בהדיא בזה הפסק: ת"ר משמשת במדור כדרך שנשתמשה בחיי בעלה בפרק נערה משמע דוקא בשני בתים והכי פירושו הכא משמשת בבית שני במדור כדרך (*כו') שמשמשת בחיי בעלה בהוא בית: רסה ברכת הבית ברובה כדאמרי' גביל לתורא גביל לתורי וכן פר"ח כי הא דאמרי' נר לאחד נר למאה "כל כי ה"ג אין נוהגין אבל כגון פת וכיולא בו טתנין ואפילו בבית אביה וכ"ש מלבושים ומנעלים וכיולא בהם ור"ת היה אומר דהא דתנן לעיל מוליך מזונותיה למקום *שאמרה [*ברים הפרק] דהיינו נמי דוקא לפי ברכת הבית דמ"ש ול"נ נר"ב דהכא שאני דכותב לה את תהא יתבה בביתי כו' ולא בבית אחר: [דף קד ע"ב] בלא ליה כשאין שטר כתובה יולא מתחת ידה מכאן הביא "גדול אחד ראיה דאשה דאין לה כתובה בידה אפ"ה גובה כתובתה והר"ב דחה דהכא מיירי במקום שאין כותבין כתובה וכן פסק המיימוני 'בפ"א דאישות דאפילו עיקר כתובה אינה גובה כשאין שטר כתובתה יולא מתחת ידה וכן הגרושה אבל במקום שאין כותבין כתובה גובה אלמנה וגרושה עיקר כתובה אבל תוספת אינה גובה אלא בראיה ולעיל ס"פ הכותב ופ"ק דב"מ פירשתי: והלכה כחכמים גרסינן בירושלמי אמר רבי אבין לא מסתברא אלא באשה שאין לה מזונות אבל ביש לה מזונות אומר אני משום מזונותיה לא תבעה וכ"פ ר"ח. וחכמים אומרים כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים פי' ראב"ן לאו דוקא בבית אביה דלאו בביתא תליא מילתא אלא כל זמן שאין לה מזונות גובה עד כ"ה שנים ואפילו נשאת נשבעת ונוטלת מדלא מפליג הכא בין נשאת ללא נשאת ועוד ראיה מפרק השולח בגיטין אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה כו' ואמר רב הונא לא שנו אלא שלא נשאת אבל נשאת אין מדירין אותה ואמר רב נחמן אפילו נשאת כו' למדנו מכאן שהאשה גובה כתובתה לאחר שנשאת אע"פ שלא נשבעה קודם נשואין וכן פי' ר"ת וכתב בספר המצות דכל זה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה לא גביא בלא כתובה אפילו מנה או מאתים ורבינו שמשון ברבינו אברהם פסק כרבי יוחנן דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום אפילו לא נקטה כתובה וכן פסק הר"ם הלכה למעשה וכל גדולי הדור ולאו דוקא מנה ומאתים אלא אפילו מאה דינרים דתוספת ונדוניא דהוו להו עתה כבית דין של כהנים שהיו כותבין ארבע מאות זוז וכתב ה"ר יצחק ברבי מנוח דכן עשו מעשה כל גדולי צרפת וכן כתבתי לעיל פרק הכותב משום ספר חפץ וכן כתב ראבי"ה במשפטי הכתובה. [וכן כתב משם בעל העיטור והרבה גאונים לקמן בהגהות סי' תתמ"ז והאשר"י לא כתב כן בפ"ק דמליעא ע"ש הרמב"ן מתוך דברי רב אלפס. וכן כתוב בטור אה"ע סי' ק' משמו]: סליק פירקא

שני דייני גזירות רסו [דף קו ע"א] פיסקין מזונות לאשת איש הטיב רבינו משולם מנרבונא דלענין מזונות לאשה לא משהינן לאודועי דהא אקילו רבנן במזונות ליטול שלא בשבועה כר' יוחנן שאמר יפה אמר חנן בפרק שני דייני גזירות ותו אמרינן לכרגא ולמזוני ולקבורה מזבנינן בלא אכרזתא וקיימא לן פוסקין מזונות בפרק בתרא ואם יש בידי אדם מטלטלין דבעל חייבין להברחת ממון ולפסידה (*כדאשכחן) [*כדתנו. מ"י] בפ' שור שנגח [את] הפרה שנזקקין לנתבע תחלה כגון דזיילי נכסי ובפרק הגוזל בתרא פעמים שמקבלין עדות שלא בפני בעל דין כגון שהיה הוא חולה כו' ואם היא תובעת את הנפקד לדין היו כופין אותו בית דין לתת לה מדרבי נתן דאמר מנין לנושה לחבירו כו' ואם החזיר הנפקד לבעל אחרי שתבעתו בבית דין חייב ליתן [*לה] שאם לא כן מה הועיל מדרבי נתן ולו' חדשים יוליאו מן הנפקד למזונותיה אבל יותר אין כח לב"ד לכופו לעכב ואם בא הבעל ותבע לדין אין יכול לעכב לו ממונו אך לששה חדשים יתן לאשה ויעכב ויתן על פי ב"ד (*ואם לא תבעו אם הנפקד ירא שמים "בהדיא מלי מעכב ומיהו ב"ד לא יוכלו לכופו לעכב יותר אפילו) [*ואם הבעל ירא שמים יתן לה מזונות יותר מו' חדשים מיהו בדין אין בידינו לכופו ליותר מו' חדשים ואפילו. מ"י] אם ירלה הנפקד דלמה יעשו ב"ד שלא כדין ובכל מקום שתמלא ממון הבעל היו טפין ב"ד לזונה ולפרנסה ולכסותה דאמרינן אמר אימר הלכתא מוכרת לששה חדשים ולוקה מפרנס אחד לשלשים יום וכ"ש אם הממון בעין ועוד האריך ואני קלרתי האיאסף: בסוף פ"ק הכותב ובפ' אלמנה כתב רסז נראה בעיני באם הלך בעלה למדינת הים מתוך קטטה ונתכוון לעגנה היא נאמנת בשבועה ליטול מזונות להאתר בכל מקום אשר תמלא משל בעל ומפקיע מדרבי נתן אבל אם בעלה נפרד מתוך אהבה והלך לו בהא פליגי רב ושמואל בפרק בתרא אם פוסקין לה מזונות אם לאו וכן משמע הלשון דקאמר שמואל ומודה לי אבא בג' חדשים ראשונים דאין אדם מניח את ביתו ריקם ואילו היה נפרד בקטטה אין שהדי דמבריח הכל ממנה והא דאמרינן התם אם בא ואמר פסקתי נאמן מיירי בשלשה חדשים [*הראשונים] ופי' רבינו חננאל נאמן בשבועה והלשון משמע אפילו להוליא ממנה ואמרינן כששמעו בו שמת כ"ע ל"פ כי פליגי כשלא שמעו בו שמת ולאחר שלשה חדשים לשמואל אין פוסקין דכיון דנפרד ממנה באהבה חייבין לתפיסת לררי ,לרב זביד ולרב פפא חייבין דלמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ולא מהימנא אפילו בשבועה 'ובמסקנא פוסקים מזונות לאשת איש ג'(*אפילו) [*במ"י אינו] לאחר ג' חדשים ושבעת ונוטלת ואם מתוך קטטה אפילו הך ג' חדשים נשבעת ונוטלת אע"ג דקי"ל כחנן דהשבע בסוף ולא בתחלה הני מילי כששמעו בו שמת וברור שסופה לישבע על גביית כתובתה אבל בשלא שמעו בו שמת שמא היא הגנות בחייו ולא תבא לעולם לידי גיבוי הלכך נשבעת מיד ונוטלת ואחר שלשה חדשים אינו נאמן לומר אם כבר לוותה קודם שבא ואמר פסקתי שאם לא כן לא תמלא מי שילוה לה שום דבר' וכן היתומים לריכין להביא ראיה כדאמר לוי פרק אלמנה ניזונת כשלא נשאת ונראה לי "ג' שנים נאמנת לומר בשבועה לויתי ואפילו בלא עדים ושוב לאחר שלשה שנים לריכה ללוות בבית דין או בעדים לשום מזונות שתהא [הוכחה] לדבר שלא מחלה כדאמרי' לעיל אלמנה ששהתה שתים ושלש שנים ולא תבעה מזונותיה איבדה מזונותיה ודוקא למפרע אבל להבא יש לה. ובירושלמי גרסי' א"ר יוסי בן זימרא אלמנה ששהתה שנים או שלשה חדשים ולא תבעה מזונותיה אבדה מזונותיה ואיגון תלתא ירחי בשלא לוותה אבל לוותה גובה ובגמ' דידן גרסינן שלשה שנים "וסיום דבריו ה"מ אלמנה והו גרסינן התם אלמנה שתפסה אלף זוז "אין מוליאין מידה נהו נימר לה חוי מה שבידך ומסיק מכיון שעתידין בסוף לישבע אפילו תוי מה שבידך לא אמרינן "וכתיב בידה משטן נראה דאפילו לשעבר [נאמנת] וכן קבלתי מאבא מרי נ"ע וכן כתב גאון דהך דתני לוי דעל היתומים להביא ראיה מיירי תוך ג' שנים וסיום דבריו ה"מ אלמנה אבל אשה לבעלה לא האי נכסים בחזקתה כדאמר אם בא ואמר פסקתי נאמן לשעבר אבל להבא נאמנת ליטול:

הגה"ה רסח על אודות לאה שתבעה בעלה לדין עבור מזונותיה ופסקו בית דין לתת לאשתו ד' דינר הליים וכתבו סרבנות עליו ואחר ה' שנים היא תובעת כל שבוע ד' דינר ואומרת שלותה ואכלה על סמך הפסק והוא אומר לא ידעתי מן הסרבנות כלל והיא שתקה וכל זמן ששתקה אינו חייב לה כלום נראה לי אחר שפסק דין בידה לא כל כמיניה למימר לא ידעתי דמעשה ב"ד יש לו קול (*וסוף) [*מ"י. ותו סוף כו'] סוף הא אשתרים ליה הולאה של אותם ה' שנים (*מה)[*מ"י. ואם] נפסך לומר שהיה מספיק לה לפי ריוח ביתה מ"מ כפי אותו שכום אינו יכול למעט לה ואם יש (*לה) [*לו] עדים שהרויחה [*ולמלמה] אותם ה' שנים לא יפרע [כגון] שהיתה על שולחן אחרים ומן המותר ישביעוה לומר האמת כמה לותה [ושלום עזריאל] עכ"ל הגה"ה:

רסט תשובת ר"י מה שכתבת אשת ראובן שהלך בעלה למדה"י והפקיד ממון ביד שמעון והזהירו אם תבא (*אשתו לפניו) [*אשתי לפניך. מ"י] לא תתן לה כלום ממה שהפקדתי אצלך "כ"א לבתי הקטנה לאחר מותי ואחר שהלך ראובן לדרכו באת אשת ראובן אצל שמעון הנפקד לשאול ממנו מזונות כי אמרה בעל דברים דידי את מדר' נתן ועלתה על דעתך לומר כי ר"ת פסק דלית הלכתא כרבי נתן אע"פ שידעת שאני פוסק כר' נתן גם אמרת אע"ג דפוסקין מזונות "לאשה ה"מ בשלא מיחה אבל האי שמיחה אימר לררי אהפסה או שמא אמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך ותו מדקאמר ראובן דאף לאחר מות ראובן יתנן ממונו לבתו יש לבדות מלבנו כי אחד מקרובי ראובן נתנו לבת ראובן ומשום הכי הוליא ראובן את הממון מחזקת כתובת אשתו לאחר מותו עד דכיולא בו שמעינן דהמקבל פקדון מהאשה יחזיר לאשה אע"ג דמה שקנתה אשה קנה בעלה ואע"ג "דלא מיחתה בנפקד אפ"ה יתנן הממון לאשה דדלמא אינש דעלמא יהביה ניהלה על מנת שאין לבעלה רשות בה. נראה דהדין עם האשה לתבוע מזונות מאותו ממון כי מדברי ראובן שאמר לנפקד תתן לבתי לאחר מותו אין במשמע שיהא הממון "עכשיו לבת כי אם שלו ורולה להפקיע כתובת אשתו להת לבתו ואע"פ שהזהירו אם תבא אשתי לא התן לה כלום לא מיבעיא בזה הלשון דאין זכותה מופקעת בכך כי "ר"ל לא התן לעלמה כי אם על פי בית דין אלא אפילו אמר אל יפסקו לה ב"ד מזונות מאותו ממון אין שומעין לו דלא כל הימנו שיעשיר עלמו ויפיל אשתו על הלבור ואין מחאתו כלום להפקיע תקנת חכמים שתקנו לפסוק לה מזונות ומה שאמרת כי יש לנו לבדות מלבנו כי א' מקרובי ראובן נתנו לבתו או זה האיש זיכהו לבתו (*קודם) [*מקודם] לכן להפקיע ב כתובת אשתו במתנה ברי "שנותן לבתו מטעם הזה ומפקיע זכות כתובת אשתו "ומזונות (*ומטלטלין) [*ממטלטלין] כי כן אני פוסק ובא וטוב מלאתי "כי כן שוין רבותי 'בדבר ר"ת ור"ח לומר דדוקא במתנת ש"מ אלמנה ניזונית 'מנכסיו קרקעות ולא 'ממתנת ברי [וכן האשר"י בפ' האומר בקדושין לעיל פ' נערה] ומכאן יש ללמוד במטלטלין בין כתובה בין מזונות והרבה הארכתי בדבר זה בתשובה אחת לנדיבי קינון אבל כאן אין לנו לומר "לך לא כך ולא כך אלא משמע (*מדבריו) [*מתוך דבריו] של ראובן המפקיד שהממון שלו עדיין ורולה להפקיעו מאשתו ומ"ם (*שמא הדין) [*שהדין] עם האשה לתבוע מזונות מאותו ממון לא ליטול ממנו מה שלותה ואכלה קודם שפסקו לה ב"ד מזונות כי אם אחרי שפסקו לה יש לה ליטול משל בעלה משם ואילך מה שפסקו לה ב"ד כי כן אני פוסק ובא מתוך אותה של פרק בתרא דכתובות ומה שאמרת כי ר"ת פסק דלא כרבי נתן כן אמרת אבל אחר כן חזר בו כמו שמלא כתוב בספר הישר שלו גבי חמש מדות בערבות [נושא ונותן ביד נפרע מן הערב תחלה ולא] מן הלוה שאין למלוה עליו כלום (*וגם) [*ואם] אין לו במה לפרוע מן הערב (*וחזר) [*חוזר] על הלוה מדרבי נתן דקי"ל כוותיה אפילו בבע"ח בעלמא ושלום (ר') ילחק ברבי שמואל:

רעא [דף קו ע"א] ואם בא הבעל ואמר פסקתי לך מזונות נאמן ובשבועה (*כן) פרש"י להוליא מידה מה שנתנו לה ב"ד (*בשבועה) [*ובשבועה] דהכי משמע דהנשבע קאי והטעם הואיל ושהמה דמילתא מתפים לה לררי מוליאין מידה ולר"י נראה נאמן להלריכה שבועה ופורע מה שלוהה ואכלה דאי לא תימא הכי לא המלא לעולם "שילוו לה שיראים להפסיד אבל עכשיו שנשבעת יסמכו עליה (*שתפרע) [*שתשבע] וילוו לה: ואם בא ואמר לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ובדספקא אבל לא ספקא לא והכי מוכח בהדיא בפ"ק דגיטין גבי שלא לזון את עבדו [רשאי שלא לזון את אשתו] אין רשאי ואמרינן בגמרא דכוותיה גבי אשה כגון שאמר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אמאי אינו רשאי בדלא ספקא משמע אבל אי ספקא אפילו בע"כ [ג] יכול לומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אא"כ קבלה וכן משמע בפרק מליאת [*פי' דאם קבלה או אפילו לא ספקה יכול לומר לאין]: האשה "ואם בא ואמר לאי מעשה ידיך במזונותיך (*יכולין לומר) [*רשאי כלומר] אם לוהה ואכלה לא יפרע שאם לא היו מלוין לה היתה דוחקת עלמה אע"ג דלא ספקא והא דאמר לקמן לוהה ואכלה "עמדה ומילאה ודייקינן טעמא דמילאה הא לא מילאה יהבינן לה מיירי בדפסקו לה ב"ד וכתב בספר המצות טהגין להלריך שהלוה בב"ד אבל במיי' בפרק י"ב דאישות לא משמע הכי כתב ראבי"ה בסי' (*תתי"ט) [*תקנ"ט] פירש ה"ר משה בשם ריב"א דלריך לפרש לשם הלואה ובפני עדים 'ומלוים לה וראבי"ה [וריב"א] כתב דאפילו שלוה לה בפני עדים אין לו דין ודברים עם הבעל אלא עם האשה והיא תובעת את בעלה כיון שהיא חייבת לפרוע לו ומדרבי נתן דאמר מנין "לנושה כו' אי אפשר להובעו דלא איתבריר אי הלכה כר' נתן ויש פוסקין דלא כר' נתן וכ"מ, באם מתה האשה שאינו יכול להוליא [*מן הבעל נ"י] [ג] וכן י"ל שהיה דיש מחלין בסופו שתובע[*מן האשה והיא באה על נכסיה. נ"י] [האשה] ובא על נכסיה שביד בעלה עכ"ל וכן משמע בדברי הר"ם ז"ל: ערב ומתפרנסת והולכת עד כדי כתובתה ודייקינן אבל טפי לא פי' הר"ם ז"ל דוקא האשה שאמרה גרשני בעלי ולפי דבריה שאומרת שנתגרשה אין לה אלא כתובתה ותו לא אבל אלמנה מתפרנסת והולכת לעולם כ"ז שאינה תובעת כתובתה ורב האי פליג בשער ו': מי שהלך למדה"י פי' ר"ב לאו דוקא במדינת הים אלא בהוה "נקט דומיא דסיפא מי שהלך למדה"י ואבדה לו דרך שדהו:

רעב תנן אומר הניח מעותיו על קרן הלבי כתב הר"ם ז"ל נראה דאב שפירנס את בתו בעלמו על סמך הבעל הניח מעותיו על קרן הלבי דקי"ל ב' דברים שאמר חנן הלכה כמותו ואין לחלק בין אב לאיש אחר ואע"ג דבירושלמי "אמרינן אמר רבי חגי לא שאנו אלא אחר אבל אב גובה הא פליג התם עלה רבי יוסי ואמר בין אב בין אחר אינו גובה וכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר אנן מספקא לא מפקינן ממונא מבעל מיהו היכא דלותה מאביה או מאחר ואכלה כגון שאמרה הלויני ואני אפרע לך פסק רש"י הכא דהמלוה תובעה והיא תובעת את הבעל ואז הבעל חייב לפרוע נדאמרינן גבי הממאנת דלית לה מזונות היכא דלוהה ואכלה מכלל דאשה דעלמא שלותה ואכלה

[*יוסא דלא קאמר לרבותא נקט מדה"י ולא מיבעי אי הוה הבעל כאן דהנך מעותיו דהיה לו להודיע לבעל שהולה לפרנסה אלא אפילו הלך למדינת הים נמי אבד מעותיו כי אין נראה לו להלך בשביל שהיה לו להודיע. נגהת"י ת"כ סי' בג"ה. ואני הדיוט לבי אומר לי דדעת ר"ב יותר יש לפטור במי שהלך למדה"י ופרנס אחד אשתו ממי שנשאר במקומו דאז היה לו לבעל למחות שלא יפרנס אשתו ומדלא מיחה כודאי דעתו לשלם וניחא ליה במה שפרנס אשתו אבל בהולך למדה"י ואח"כ עמד אחד ופרנס אשתו הבעל לא ידע לכך הולרך לפרש ולומר לאו דוקא למדה"י כו' וק"ג]:

*) ט"ס דמוכח הוא וברש"י ליתא.

הגהות הב"ח: ז נ"ל על בנו: ח נ"ל וכל: ם נ"ל ר"י הלבן: י נ"ל בפ"ו: כ (בהדיא מלי מעכב) תא"מ ונ"ב ס"א יעכב בהדיא עד אחר ו' חדשים: ל נ"ל וכמסקנא פוסקים: מ תיבת אפילו נמחק: נ נ"ב ובכמה מקומות שאינו לוותה ואכלה. אלא ודאי לא מהימן אלא בראיה: ס נ"ב דבתוך: ע (וסיום דבריו ה"מ אלמנה) תא"מ: פ נ"ב למזונות: צ נ"ב לה: ק נ"ב ואף יניח האיש חיים לכל ישראל לא תתן לה כלום ממה שהפקדתי אצלך: ר נ"ל לאשת איש: ש מיה"ה כנ"ל: ת נ"ל מעכשיו א נ"ב שמא: ב נ"ב ממנו: ג נ"ל שנתן לבתו מתנה: ד נ"ל ומזונותיה: ה נ"ל כי כל רבותי שוין: י נ"ב ס"א כדברי: ו מנכסי כנ"ל: ח תו"ג: ט נ"ב מי: פ נ"ל ועמדה: י נ"ל מלוה: כ נ"ב היכא מאן דמפליג בין אב לאחר. דגרסינן עלה אמר כנ"ל ותי' אמרינן נמחק:

חדושי אנשי שם

בו והלוקח עי' בתוספתא פרק השולח: בדר"ם [ב] דאי מיירי מדעתה אפילו בדלא ספקא נמי ומתוך פרש"י דהכא משמע דאפילו בספקא אין הבעל יכול לומר לה לאי מעשה ידיך במזונותיך אא"כ קבלה [וכ"ם כנ"ת]: [ג] נ"ש בכנגאם

אות לה אפילו כי האי גוונא וא"כ הכא נמי חייב לפרוע ודוקא כגון דאיכא סהדי דלא הוי מתדר לה בהדי בעלה שהיה לה קטטה וכעס עמו או מאביו ובני ביתו דארגילו איהו קטטה בהדה וכיון דקי"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו לחיים נתנה ולא לצער חייב ליתן לה מזונות באשר היא שם ואשכחן כה"ג פרק הנושא אלמנה שאמרה א"א לזוז מבית אבא יורשין יכולין לומר לה אי את אצלינו יש לך מזונות כו' היתה אומרת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנין אותה והיא בבית אביה והכא נמי כיון דאית לה טענה מעליותא שאינה יכולה לסבול אצלו צער ובזיון חייב לפרנסה והיא בבית אביה ולא טענינן לה אימור גררי אתפסה דהא קאי איהו גופיה ולא טעין אנן טענינן ליה בתמיה אי איתא דאתפסה לגררי הוה טעין הכי והא דאמר פרק בתרא דכתובות הא"ל לאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ולא יפרע מה שלותה והאכלה קודם שפסקו לה ב"ד מזונות פי' שי שבא ואמר אילו לא הלוה לה היתה מלמלמת ומתפרנסת ממעשה ידיה בדוחק אע"פ דלא ספקא כמו שפי' שם ר"י ה"מ היכא דטעין הכי אבל אי לא טעין לא טענינן ליה וכן משמע לישנא לאי מעשה ידיך למזונותיך כו' וסברא גדולה דלא טענינן ליה דרוב בני אדם אין רוצים שיתבזו נשותיהם בחלי רעב וכל מ"ש לוותה ואכלה מ לה לה מזונות מה שלותה ה"מ היכא דארגילו הקטטה איהו ובית אביו אבל ארגלה איהי הקטטה מורדת הויא ולא יהבי לה מזונות אפילו לפי ברכת הבית וכן מצאתי בתשובת רב פלטוי גאון וז"ל והיכא דארגילו קטטה אם היא מרגלת כמורדת הויא ואין לה כלום ואם הוא דארגיל יש לה כל כתובתה ואם מרגילין בני הבית כגון חמותה יש עליו מן הדין להוציאה ממקום למקום אחר דאין אדם דר עם נחש בכפיפה ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובתה וכן מנהג. וכן הלכה וכן במיי' בפ' י"ג דאישות דאין יכול להכניסה עם אמו ואחותו בלא רשותה עכ"ל עיין פרק יש נוחלין מעשה באחד שפרנס את בתו ולבסוף תבע מחתנו: א] חנן אומר איבד מעותיו ליכא לאקשויי מהא דהיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות דשמין לו כו' דהתם הנאה בעין הויא אבל הכא לא השביחו לו שבח בנכסים אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה. רעד *אין לך נתפס על חבירו וחייב ליתן לו אלא בארנונא וגולגולת כו' יש מדקדקין מכאן דמי שפודה את חבירו מיד שבאים או אשת חבירו אם זה לא בקש ממנו דהניח מעותיו על קרן הצבי והר"ב אומר דוקא עמד ופרנס ואפילו בפרנסה אם לותה ואכלה דחייב לפרוע וכ"פ הר"ס והביא ראיה מפרק נערה ונפרק מציאת האשה כמו שכתבתי לעיל ועוד הביא מהא דפסק ר"ג מ"ה ערה על אנס עובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל ולקח ממנו שלא יחזיר לבעליו בחנם אלא יתן ללוקח כמו שקנה אותו וכן פירש ר"י ולא אמרי' מבריח ארי הוא שקרוביו ואוהביו היו פודין את הקרקע בלאו הכי כי ההיא דירושלמי (*דאיכא) [*דהכא] דאמר הגע עצמך [בבע"ח דוחק משמע אבל לא] בגזלן דוחק כי איהו מתפייס בפיטומין כי אם בריצוי כסף כתוא מכמר: [דף קח ע"א] אדמון אומר יש בלשון הזה לשון קנקנים משמע הא לאו הכי לא אמר אדמון דמשתבע ואמר ר' (*שמעון בן) גמליאל רואה אני דברי אדמון וקשה דהא (*רשב"ג) [*ר"ג] ס"ל טענו חטים והודה לו שעורים חייב בפ' המניח ובפרק שבועת הדיינין וי"ל דהתם חייב שבועה אבל פטור הוא מדמי שעורים והכא איכא נפקותא בלשון הזה לענין דחייב גולם הקנקנים דהוי כמו שטען שמן וקנקנים והודה לו בא' מהם: מתני' הפוסק מעות (ג) לחתנו כו' והשתא דתקון רבנן למיהב גיטא למורדת להלתר [*צ"ל פסק אביה או הוא כדאמר או כנוס או פטור כייפינן ליה להלתר] כו' בהלפס אבל בספר המיי' בפ' כ"ג דאישות כתב וז"ל למה לא תפטר עצמה כמורדת שמורדת כשהיא ארוסה שהבעל רוצה לכונסה והיא אינה רוצה אבל זו הבעל אינו רוצה בה עד שתתן הנדוניא שפסקה והיא רוצה בו שהרי היא אומרת לו או כנוס או פטור. בד"א בגדולה רעו אבל בקטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט או יכנוס בלא נדוניא עכ"ל (ירושלמי): מתני' הפוסק מעות לחתנו כו' ע"פ הנושא ירושלמי מתני' כשפוסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפילו רבנן מודו וכתב הר"ס ז"ל דהיינו דאמר בגמ' דידן איפכא מיבעי ליה דהואיל ופסק במעמדה ה"ל כאילו היא עצמה פסקה: [דף קט ע"א] עשאה סימן לאחר כו' ירושלמי לא סוף דבר שעשאה סימן העורר לאחר אלא אפילו עשאה אחר לאחר והעורר חתם בעד איבד זכותו: [דף קי ע"א] זה פקח שמכר לו את השדה כו' מצאתי ביסוד הרב הכהן מספקא לי אם אדם הוציא שט"ח על חבירו ואמר הלה פרעתי כך וכך בזה השבוע והוא השיב לו אמת כדבריך אבל האמנתיך *נאמן במגו דיכול לומר לא פרעתי לך. שום דבר כי לא הייתי חייב לך כלום נאמן ודאי לומר פרעתיך חובך אבל אתה חייב לי א"כ מגו דיכול לומר עדיין לא הגיע זמני לפרוע ובשביל כך פרעתי לך כי אמר נמי הגיע זמני ואפ"ה אמר פרעתיך נאמן ולר"ת נשאל בזה הענין ואמר נאמן ע"כ: [דף קט ע"א] אי לייה לייה ואי לא מהדרינן שטרא למרייהו ב ולא אמרי' אמאי לא אמר (ליה) לכי תהדר כדפירשו בתוס' בפ"ק דב"ק. רעז ומעשה בא לפני הר"ס ז"ל בבית שהיו בו שותפין ראובן ושמעון לכל אחד היה בו כדי חלוקה [אבל לא היו רשאין לחלוק מפני לוי שלא היה' כדי חלוקה בחלקו] וקנה שמעון מלוי אחיו (*חלק) [*חלקו חלק כ"ד] בבית ולא היה כדי חלוקה ואמר שמעון אי אפשי בתקנת חכמים שיתנו לי אחד מילרא כי אם אהרי מילרי וכדי לבטל החלוקה אמר כן כי אמר אחרי שבאתי מכח לוי יכול אני לבטל החלוקה כאשר לוי היה יכול לבטלו מטעם דאי לא מהדרנא שטרא ללוי והשיב מורי דבר זה פשוט הוא דבכה"ג א"ל לכשתהדר דלא אמרינן הא מהדרנא שטרא למרייהו אלא להחזיקו ממונא ולסתור טענה שכנגדו הבא להוציא כי הכא ובפ"ק דב"ק [*דף ח] אבל הכא ליכא למימר דהוה טעין ראובן אני הייתי מעכב על ידך למוכרה לו לפי שעתה אני מגרן ולא הוא דאמרי' פרק המקבל לבעלים ראשונים לית ביה משום דינא דבר מילרא וליכא למימר נמי כיון דאתי מכח לוי מה מכר הראשון לשני כל זכות שתבא לידו דהאי לאו זכות הוא לו ואף על פי שהוא חפץ בה בזה בטלה דעתו ובההיא דהכא (דב"מ) יש להקשות אמאי אינטריך למימר אליבא דרבנן ואי לא מהדרנא שטרא ט' תיפוק ליה טעמא משום דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו (*אבל הכא) [*וי"ל דהכא] ראשונים לית להו בודאי זכות אלא מספק דכל חד מדחי ליה על חבריה וגם לא מצי למימר אי אפשי בתקנת חכמים להיות שני חלקים יחד דלא שייכא האי מילתא אלא היכא דליכא פסידא לאחריני והוא מוחזק כמו שהקשה ריב"א בב"ק גבי הא דאמר רבא אי שקלת כדיך שקול כדהשתא ואי לא שקיל כיוקרא דלקמיה והקשה ריב"א אמאי לא שקיל זיבורית כדהשתא לימא אי איפשי בתקנת חכמים שתקנו לי בבינונית ותירץ דלא שייכא האי מילתא אלא היכא דליכא פסידא לאחריני והוא מוחזק והכו דאיני ניזונית ואיני עושה שאני שהיא מוחזקת במעשה ידיה [*עוד] נ"ל דדוקא לפרש"י דמחלק בין שדה השלחין לשדה דעלמא שייך תקנת חכמים ליתן שני חלקי שמעון אחד ניגרא אבל לא לפירוש ר"ת עפ"ק דב"ב עכ"ל דברי הר"ס: עשאה סימן לאחר כו' ואם טען חזרתי ולקחתיו

ממנו נאמן פרש"י משום שהפה שאסר הוא הפה שהתיר שמאחר שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה סימנו אין לו זכות בגופו תלם אלא על פי עצמו של זה מגו שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו ואין נראה לר"י דהא כי האי גוונא לא אמרי' שע"י מה שהיה יכול לטעון מקודם טענה טובה אין לו מגו להיות נאמן במה שטוען עכשיו כדפרישית בפרק חזקת הבתים על ההוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מפלניא זבינתה דזבנה מינך כו' וע"ש ול"ע למה יהיה נאמן לומר חזרתי ולקחתיו ממנו וי"ל כגון שאין חתימת ידי העדים יוצא ממקום אחר ומגו דיכול לומר מזוייף הוא השטר ולא עשאה סימן לאחר נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו ולפי פירוש זה כ"ל דאין טוענין בשביל היתומים שהשטר שיוצא עליהם מזוייף הוא אע"פ שאביהם היה יכול לטעון דאילו טוענין בשביל היתומים מזוייף למה אמר כאן אילו היה אביהם קיים הוה טעין חזרתי ולקחתי ממנו הול"ל אילו הוה אבוהון דיתמי קיים הוה טעין מזוייף עיין בפ"ק דגיטין גם עיין בתוס' במשנה אם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו ועוד בפ"ק דב"מ בתוס' ובפסקי תוס' עיין פרק המקבל מתוס' האשה שלום ס]: [דף קי ע"א] באתרא דיהבי זוזי והדר כתבי שטרא כולי עלמא לא פליגי דמאי אמר ליה היה לך לפרוע את שלך רעח מכאן משמע דראובן שהיה חייב לשמעון מנה ואחר שהגיע זמן הפרעון אמר שמעון לראובן חפץ פלוני אמכור לך במנה ונתרצה ראובן לקנות. ונתן לו מנה יכול שמעון לומר אני גובה אותו מנה בחובי והחפץ לא אתן לך ואינו במי שפרע אבל אם אמר לו ראובן הא לך עוד מנה ותן לי החפץ צריך ליתן לו או מקבל מי שפרע אבל אם אמר לו שמעון לראובן קרקע פלוני אמכור לך במנה ונתרצה ראובן ונתן לו המנה והוא אתרא דקני בכספא לא מצי שמעון למימר אותו מנה אני גובה בחובי אלא אותו קרקע קנוי ויחזור ויגבה את חובו וראיה מדברי חכמים שאמרו זה היה פקח שמכר לו את השדה שיכול למשכנו מדברי רב האי גאון בפרק כ"ג דמקח וממכר: [דף קה ע"א] קרנא הוה שקיל איסתירא ט' רעט מעשה בגט שלא רצו עדים לחתום מחמת שהיו טרודין ממעשיהם בצרכיהם והשכירן רבינו יהודה מפרי"ם ונתן לכל אחד ששה פשיטים כדאיתא ר"פ שני דייני גזירות קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב ט' ופריך והא כתיב ושוחד לא תקח ומשני ה"מ בתורת שוחד קרנא בתורת אגרא שקיל ט' הלכך שכר בטלה דמוכח כי התם שרי: רפ [דף קי ע"א] שלש ארצות לנישואין כו' עד כופין [*אותה] לצאת שע"מ כן נשאה [ד] ובירושלמי גרסינן איפכא והכי איתא התם בד"א שהיה ביהודה ונשא אשה מגליל או בגליל ונשא אשה מיהודה אבל היה ביהודה ונשא אשה מיהודה כופין אותה לצאת אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה ביהודה כופין אותה לצאת מגליל (אבל) אין כופין אותה לצאת (מיהודה) אני פלוני מגליל ונשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת (מיהודה ואין כופין אותו לצאת מגליל) ולכאורה נראה דסתרן אהדדי התוס' והירושלמי וכן כתב ראבי"ה דסתרי אהדדי אבל הר"ס ז"ל ורשב"ס השוו וז"ל ה"פ דתוספתא בד"א שהיה מיהודה ואירס אשה מגליל ביהודה והוא רוצה להוציאה למלכות אחרת אין כופין אותה לצאת למלכות אחרת אע"פ שהאשה מגליל כיון שאירסה ביהודה אינו יכול לכופה לצאת משם ולא מצי למימר לה בלאו הכי אין זה מקום מולדתיך ומאי איכפת לך אם תדור הנה או במלכות אחרת דמצי' למימר כבר הורגלתי בכאן ולא אזוז ממקום שקדשתני אבל אם היה מיהודה ואירס אשה בגליל והיא מאחת משאר ארצות כגון עבר הירדן ט' אפילו הלך וקדשה בגליל בשם כופין אותה לצאת ליהודה והא דקתני שעל מנת כן נשאה ולא קתני שע"מ כן קדשה כיון שבקדושין איירי י"ל דאשמועינן רבותא דאפילו אם הא"כ נשאה (אשה) בה' משאר ארצות כגון בעבר הירדן כופין אותה לצאת מגליל ליהודה מתי שירצה שע"מ כן נשאה על דעת קידושין הראשונים וכיון דבשעת קידושין הראשונים ביהודה היה דר ה"ל כאילו (*התנן) [*התנה] שתלך אחריו ליהודה וא"כ כשנשאה במקום אחר לא בטל תנאו וה"ל כמו קדשה על תנאי וכנסה סתם דאפילו לרב דאמר בפרק המדיר (*דביטל) [*התנאי בטל הכא לא ביטל] התנאי דאפילו אם לא יבטלנו לא הויא בעילת זנות ובירושלמי ה"פ כשהיה מיהודה ונשא בגליל פי' שהלך ונשאה שם דהא כיון דהנישואין היו בגליל אין כופין אותה לצאת לילך אחריו ליהודה לאחר זמן אבל אם היה מיהודה ונשא אשה ביהודה שהיא מגליל ישוב נרדה ושבה אל בית אביה כופין אותה לצאת משם ליהודה כיון דנשאת לו ביהודה. אני פלוני שמיהודא פי' כך היו רגילין לכתוב עדים ולחתום בשעת נישואין לפי שיש מקומות שאין כותבין כתובה ויתכתב הדבר באיזה מקום נשאה ואפילו במקום שכותבין כתובה פעמים שתטמין כתובתה ותאמר שנשאת לו בגליל לפיכך כותבין איך אנא פלוני שמיהודה וכל לישנא של שטר עד שכותבין ונשא אשה ביהודה כופין אותה לצאת אחריו ליהודה מגליל אין כופין אותה לצאת מגליל [*וכן] יש לפרש אני פלוני ג] מגליל כדפרישי' (*שפתא לא) [*והשתא דלא] סתרן אהדדי התוספתא והירושל' מכאן פסק שאין כופין אותו אלא אותה היכא דלא נשאה במקומה אע"פ שאירסה שם: ג' ארצות לנשואין פר"ת בספר הישר דכל שהיא מלתא דשלש ארצות לנשואין לענין כפיית האיש מיירי שאם נשאה באחד מארצות אלו והוא מקום דירתו אין כופין (*אותו) [*אותה] לצאת משם וכ"ש אם נשאה באחת מארצות ד] מקום מולדתה ודירתה שיפה כחה יותר ואין יכול להוציאה משם ומפרש שהיא דכתובות דשלש ארצות לנשואין וכו' אם האיש מיהודה והאשה מגליל ונשאה ביהודה שהוא מקומו אין מוציאין את האיש ממקומו לילך אחריה לגליל דכיון דיהודה וגליל שתי מלכיות ואין שיירות מצויות מזו לזו ואין יכול לידע [*ולחקור] מנהג אנשי מולדתו אין כופין אותו להניח מקומו כיון דשם נשאה אבל אם נשאה בגליל כופין אותו לצאת אחריה שע"מ כן נשאה ה] ואם האיש והאשה ממקום אחד מכרך אחד או מעיר אחת [שביהודה] ונשאה בגליל ורוצה האשה לחזור ליהודה אע"פ שנשאה בגליל כופין אותו לצאת מגליל אפילו מעיר גליל לכרך שביהודה' ואם היה מעיר והוא מכרך או להפך ושניהם ביהודה ונשאה בעירו אין האשה יכולה לכופו להניח מקומו כיון דב' המקומות אינן שוין והוא נשאה בעירו אבל אם היא מעיר והוא מכרך או להפך ושניהם ביהודה ונשאה בעירה במקום האשה יכולה לכופו להניח מקומו ולישאר במקום האשה שע"מ כן נשאה לישאר שם במקום שנשאה כדפרישית לעיל אבל אם מקומותיהם שוין בכרכים או בעיירות כופין את האיש לעזוב את מקומו אע"פ שבמקומו נשאה שנאמר והיא בעולת בעל בעליתו של בעל עולה עמו. ט' (*ודרכו) [*ועוד דרכו] לחזור אחר אבידתו ועוד האיש יכול [*לילך] לראות את אוהביו כשירצה מה שאין כן באשה כל כבודה בת מלך פנימה והיא דירושלמי מפרש ר"ת מתני' כשהיה מיהודה ונשא אשה בגליל בגליל ונשא אשה ביהודה פי' שהיה מיהודה ונשא אשה מגליל ו] (בגליל ונשא אשה מיהודה) ביהודה אין כופין אותו לילך אחריה לגליל או מגליל ונשא אשה מיהודה בגליל [*אין כופין אותו לילך אחריה ליהודה] אבל מיהודה ונשא אשה מיהודה מגליל ונשא אשה מגליל כופין אותו לצאת אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה מיהודה כופין אותו לצאת ז] מיהודה [*מעיר לעיר או מכרך

הגהות הב"ח כ נ"ב ס"א פירוש: ל נ"ב הבעל: מ דאם אמר לה כצ"ל: מ תי' מי רשום: נ נ"ב דאמר: נ דלותה כצ"ל: ס נ"ב והכלה: ע תז"כ: פ נ"ב למקום אחר: צ (עי' פ' כו' מחתנו) תא"מ: ק נ"ב קי"ל: ר נ"ב ס"א שההנהו: ש נ"ב שהיה בידו משכון ואפילו בבעל חוב דוחק פטור אלא ש"מ דלא שייך אלא בבעל חוב ולא בגזלן: ת תז"כ: א נ"ב הלא: א דנחמן כצ"ל: ב תי' אמר נמחק: ב נ"ל תימה המאי: ג נ"ב בו: ד אבל הכא ליכא למימר הכי דאי הוה טוען מהדרנא שטרא ללוי הוה טעין כו' כצ"ל: ד תי' גם נמחק: ה נ"ב ועוד מ"ט דאדמון וכי לית ליה לאדמון מה מכר כו' וי"ל ה"מ היכא דאית ליה לראשון זכות זה בודאי אז אמרינן מה מכר כו' אבל: ו נ"ב ואמר: ז נ"ל לזה: ח הז"כ: ט נ"ב ס"א עשיתי: י נ"ב מזוייף: כ נ"ב מיד: ל נ"ב יהודה ועבר הירדן וגליל. בד"א בזמן שהוא מיהודה ואירס ביהודה או בן גליל ואירס בגליל אבל בן יהודה שאירס בגליל או בן גליל שאירס ביהודה כופין: מ נ"ל ביהודה: ס נ"ל מגליל: נ נ"ל מיהודה: ע נ"ל מיהודה: פ ביהודה מגליל ונשא אשה בגליל כופין כו': צ נ"ל ישבם והשוו: ק והיא מאחת כו' הירדן כו' תא"מ: ר דביטל התנאי הכא לא ביטל התנאי אפילו כצ"ל: ש נ"ב אשה: ת נ"ב בגליל: א נ"ב וכו': ב נ"ב בו: ג ליהודה מגליל. מגליל אין כופין אותה לצאת כצ"ל ותיבת מגליל נמחק וכ"ב פי' אם כתבו אני פלוני מיהודה ונשאתי אשה בגליל אין כופין אותה לצאת מגליל וכן יש: ד נ"ב וגרסינן אותו: ה נ"ב ביהודה: ו נ"ב או מכרך גליל לעיר שביהודה ואם: ז נ"ל וכ"ש: ח (יכולה לכופו כו' כדפרישית לעיל) תא"מ ס"א שאין האיש יכול לכופה להניח מקומה כיון שאין שני המקומות שוין: פ מיהודה מגליל אין כופין אותו לצאת ע"כ פסק ר"ת שמיירי כצ"ל.

חדושי אנשי שם

בהגהות אשר"י פרק אף שגגת ד' וס' שמביא פסקא כמה גאונים שפסקו כר' נתן ר"ה ורבינו משולם בר נתן ור"ש ובתוך הדברים כתב וז"ל וראבי"ה נסתפק אם יאמר זה כבר פרעתי אם יכול להשביעו על כך משמע בהדיא שגם ראבי"ה סובר הלכה כר' נתן. וכן פסק גם בא"ז ובהגהות אשר"י בפרקין דהכא מביא גם פיסקא זו ובמקום ראבי"ה כתב ריצב"א כתב דאפילו הלוה לה כו' עי' בתשובת מהרי"ל סי' ל' גם בתוס' פרק כל שעה ובפרק השולח פסקו כרבי נתן. גם בס"ג סוף כתובות: מהר"ם [ד] מתני' שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל בהותה הארץ מוציאין מעיר לעיר ומכרך לכרך אבל לא מכרך לעיר ומעיר לכרך. תוספתא כמה דברים אמורים בזמן שהיה מיהודה ואירס אשה ביהודה או בן גליל שאירס אשה בגליל אבל בן יהודה שאירס

שלטי הגבורים

(ג) השיב הר"ס ז"ל על אבי כלה שפסק רגל להתגט שאינו נותן לו מה שפסק עמו אינו יכול לנגוד כאשתו בשביל זה כיון שכבר כנסה והא דאמרינן פרק שני דייני גזירות הפוסק מעות לחתנו ופשט לו הרגל תשב עד שתלבין ראשה ט' דשאני התם דלא כנסה כדמשמע לישנא דאדמון או כנוס או פטור אלמא מיירי דלא כנסה אבל כנסה סבר וקיבל ונתחייב לה שאר כסות ועונה ולכבדה כמשפט הבנות הכל כמ"ש בספר כהונה ואנא אפלח ואוקיר והיזון כו' ועוד דהלכה כאדמון מיהו יכול לכופה לילך אחריו מעיר לעיר או מכרך לכרך בהותה מדינה כדאיתא בפרק בתרא דכתובות ואם לא תאבה האשה ללכת אחריו יש לה דין מורדת ואין לה מזונות. ודוקא בהותה מדינה אבל ממדינה למדינה אינו יכול לכופה להוציאה כי מה שהספר אומר אפילו מנוה הרע לנוה היפה אינו יכול להוציאה ר"ל ממדינה למדינה. ושלום מבר"ב. הגה"ה:

הגהות מהר"ם מביקטין א] ועמד אחד ופירנס את אשתו: ב] ולעיל פרק מי שהיה נשוי: ג] מיהודה ונשא אשה מגליל אין כופין אותה לצאת: ד] אלו: ה] וגרסינן בתוספתא אבל נשאה בגליל כופין אותו לצאת: ו] כן הוא בהגר"א וכן מצאתי בנוסחא וז"ל אשר"י אני פלוני שמיהודה נשאתי אשה מיהודה: ז] פי' מיהודה מעיר לעיר ומכרך לכרך כופין אותו ומגליל אין כופין אותו:

לכרך] ואין כופין אותו לצאת מגליל א] עכ"ל ר"ת בפירש דמיירי בכפיית האיש (ורלאיתו ממתני' דאמר בסמוך הכל מעלין אחד אנשים ואחד נשים מכלל. דעד השתא לא איירי בנשים ורש"י פירש דמיירי בכפיית האשה וכן כל שאר הגאונים וטוב ולאתי בשם הרמב"ם כדברי שפירשתי לעיל וז"ל בפ' [י"ג] דלפוות ועבר ישראל לעמוס שלש ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל אין מוציאין (*מעיר) [*מארץ] לארץ ונכה [*לכפר] (*מעיר) [*מארץ] אחרת כופין אותו ויוצאה עמו לארץ אחרת או תצא בלא כתובה בעל מנת כן נשאה וע"ש שלא פירש אבל הנושא אשה באחת מן הארצות ומלבדי אותה הארץ אינו יכול להוליאה לארץ אחרת ואינו יכול להוליאה ממדינה למדינה מכפר לכפר באותה הארץ עכ"ל הרי שגם רמב"ם ורוב הגאונים פירשו דבכפיית האשה מיירי וכיון דהוי פלוגתא דרבוותא עבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא היכא דהבעל בא לכוף האשה לא נכוף אותה כדפר"ת וכ"ש היכא דהאשה באה לכוף אותו דאין כופין אותו כדפסקו רוב הגאונים עכ"ד הר"ם: היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו לעלות ובירושלמי גרסי' הוא רוצה לעלות לא"י והיא אינה רוצה כופין אותה לעלות היא רוצה והוא אינו רוצה אין כופין כו' ופי' הר"ם ז"ל דהיא* (*דירושל') [*דברייתא] מיירי בזמן שביהמ"ק קיים דאז הוי המצוה טפי לדור בירושלים מבא"י (*ובריית') [*וירושלמי] דהכא מיירי בזמן הזה ב] *ומזה הוכיח דיפה כח הבעל מכח האשה ודלא כר"ת. הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות תצא בלא

[*מצאתי במרדכי מדוייק כתיבת יד הר"ר דוד ז"ל דבמקום הירושלמי ברייתא ובמקום ברייתא ירושלמי וככי איתא בהדיא בהאשר"י וכן הגיה מהר"מ ווירשליר ז"ל במרדכי שלו]:

[*ואין תירוץ זה מספיק דאי איירי בזמן הזה. למה כופין אותה אלא נראה שאין חילוק בין בזמן הזה לזמן הבית כסתמא דמתני'. טור אבן העזר סי' ע"ו]:

כתובה כתב הר"ם וז"ל בעניותנו נ"ל דנדוניא ונכסי מלוג ודאי אית לה אי איתנהו דלא גרעה ממנאגת ואיילונית דאמרי' עלייהו ס"פ אלמנה אי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ולשנייה לא דמיא דמסקינן עלה דנ"מ הוא דלית לה ונכסי צ"ב הוא דאית לה דקנסו רבנן כו' דשאני ההכא דשוטה היתה בנישואיה אבל הא לא גרעה ממנאגת ואיילונית ועוד דאפילו מורדת דיינינן הכי בדינא דהרתי מתיבתא כמו שכתב בספר האלפס בפרק אע"פ ששקלה כל מה שהכניסה לו אפילו ק' זקוקים אם הם בעין וא"כ אם הכניסה לו ק' זקוקים ולא שמה לו בכתובה לנדוניא אלא נ' מה בשמה לו הוא צאן ברזל והשאר נכסי מלוג ואי דאיתנהו אידי ואידי שקלה ושקלה כל המאה זקוקים ואי דליתנהו פי' שנגנבו או שאבדו נ"ל דנכסי צ"ב שהוא חייב באחריותן שקלה וחייב ליתן לה משלו אבל מנכסי מלוג שהוא אינו חייב באחריותן לא מיחייב לשלם לה משלו וכן פסק האלפס בדינא דמורדת דאע"ג דגבי ממאנת אמרינן בפרק אלמנה אי דליתנהו אידי ואידי לא שקלה שאני התם דעקרתינהו לנשואים לגמרי וכאילו לא היתה אשתו מעולם והוה ליה כאילו לא קיבל עליו אחריות מעולם אבל נדון זה לדינא דמורדת במתיבתא מדמינן לה אבל קשה לן נדינא (*דמתיבתא) [*דמורדת] מאי שנא הכא [במורדת] דיפה כח האשה בנכסי צ"ב טפי מנ"מ ובאיילונית אמרינן סברא הפוכה דהא אמר פרק האלמנה ואי איילונית איפכא מיבעי ליה נ"מ דברשותה קיימא שקלה נכסי צאן ברזל דברשותיה קיימא לא שקלא וליכא למימר דמורדת מדמינן לה לשנייה דאמר התם עלה הכי דלא דמי לשנייה כלל דהתם טעמא משום דתרוייהו עבדו איסורא וקנסו רבנן לדידה בדידיה ולדידיה בדידה לבטל ולעקר מהן תורת נשואין לגמרי ל דהא לא שייך הכא וכ"ל דדינא דמורדת מיירי (דהאי) כגון שנגנבו או שאבדו הלכך נ"מ דליתנהו באחריות לא מחייב לשלם מדידיה אבל נכסי צ"ב דמחייב באחריות משלם והיא דפרק אלמנה דאמרינן איפכא מיירי דליתנהו בעין כגון ששלח בהן יד והוליאן הלכך נ"מ מהדר דמאי הוה ליה גבייהו ולא הוה ליה לשלוח מ יד בהן בקרן ולכלותן שהרי אין לו בהן אלא פירות אבל נכסי צ"ב ברשות ב"ד עבד ולא ישלם דלא הוה ליה לאסוקי אדעתיה שהיא איילונית (*וקיימא) [*ושיבא מ"י] להוליא לאחר זמן משום איילונית וא"ת מאי פריך נ ואיילונית אי דאיתנהו כו' לוקמה באיילונית ובדליתא שנגנבו או שאבדו דהא פרשינן (*דסברא לומר) [*דסבר] דנ"מ לית לה ונכסי צ"ב אית לה וי"ל דלא הוה מצי לשנויי הכי דדימי חכמי התלמוד אי דליתנהו שנגנבו או שאבדו אידי ואידי לית לה השתא בשעה שהוא מוליאה משום איילונית משום דמצי למימר לא קבלתי אחריות עלי אלא דאי מתאבדא או מיגנבא שאשלם לאחר זמן אם אגרשנה מדעתי בלא טעם או לאחר מיתה שתגבה מיורשים ולא לדעת שאשלם מיד כשאוליאנה משום איילונית וכ"ש כשיוליאה מחמת מרדה היה ראוי לומר כן היכא דליתנהו שנגנבו או שאבדו דלא שקלה מידי אלא תקנת חכמים הוא להקל על בנות ישראל שלא תלאנה להרבות רעה לפי שראו שנתקלקלו הדורות ותקנו לכל הפחות דשקלה נכסי צ"ב ולא נ"מ ועשו אותה בנכסיה כאילו הוא מוליאה מדעתו ולא מחמת מרדה ואילו היה מוליאה מדעתו היה צריך לשלם נכסי צאן ברזל שנגנבו או שאבדו ולא נכסי מלוג השתא נמי תקינו סבוראי הכי במורדת לענין נכסיה ולענין תוספת נ"ל שאין לה כדאיתא ס"פ אלמנה נשים שאמרו חכמים אין להן כתובה כגון ממאנת וחברותיה מנה ומאתים אין להן אבל תוספת יש להן נשים שאמרו יוצאות שלא בכתובה כגון העוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וכ"ש מנה ומאתים פירוש דלשון יוצאות שלא בכתובה משמע שכל תורת גביות הפקיעו מהן דלא גביא מעל בעל כלום והא נמי קתני בפרק בתרא דכתובות תלא בלא כתובה אבל אין להביא ראיה מהא דאמרינן ריש פרק אע"פ הנאי כתובה ככתובה דמי דבהא היכא פלוגתא ביני רבוותא דפירש ר"ת דוקא הני דקא חשיב ברים פרק אע"פ אבל לשאר מילי לא ור"ת פירש הוא הדין לכל מילי אבל ראיה ברורה מדקתני תלא שלא בכתובה נ"ל כדפרי' וכל מה שכתבנו שאין להן מנה ומאתים ותוספת ה"מ אם ילך לא"י ולא יחזור להתיישב בח"ל אבל אם יחזור ויתיישב בח"ל אפילו לאחר כמה שנים אם היא אז בחיים תגבה מנה ומאתים ותוספת ואם ח"ו תמות היא קודם יגבו יורשיה ממנו ושלום מב"ב: רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא רפא ושאלת כתובה שכתוב בה מאתן ליטרא ס ולא כתוב בה משקל ע ברזל הכל לפי מנהג בוירלבור"ק ובכל פראנקהא נהוג [*לגבות] מאתים זקוקים [*מהלכות מדינה ומילתא בלא טעמא שמפרשים ליטרא הייתו ט'. מ"י] דהיינו משקל [מאה] ליטרא שהן שני זקוקים ובריינ"ס יש מקומות שנוהגין ק' ליטרין *הלוא"ש ואם נשאת באחד מן המקומות שנהגו כך והרי הוא

[*בתשובת מהר"י ווייל סי' י"ד ביאר במאה ליטרין שם שם מאות זהובים פלורי"ן]:

במקום שנהגו בענין אחר בהא איפליגו רשב"ג ורבנן בפ' בתרא דכתובות והלכה כרשב"ג ואי הוה בתרא דלא נהוג נראה דנותן ק' ליטרין פ מאותו מקום דיד בעל השטר על התחתונה כדאמרינן הכא ובפ' גט פשוט כתוב בו כסף צ כו' אלמא כל היכא דכתב סתם ליטנא דמשמע הכי ומשמע הכי הלך אחר הפחות כל שכן היכא דרובא קרו לליטרא מטבעה ליטרא ואפילו מיעוטא לא קרו למשקל ליטרא סתמא אלא משקל ליטרא [*בפירוש] ושלום מבר"ב: כתוב [*בו] סתם (כי) הוליאו בבבל מגבהו מעות בבל מכאן אתה למד רפב שטר שאין בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבריו והוא הדין שטר שאין בו זמן ק שהוא כשר ר אע"פ שעדות ע שאי אתה יכול להזימה אין לחוש בדיני ממונות עיין במיימוני פי"א דהלכות מלוה:

סליק פירקא וסליק מרדכי ממסכת כתובות

ההגהות מפסקי המרדכי דשייכי לעיל ממסכת כתובות

רפג גרסינן בפרק ערבי פסחים [*דף קב] ונימרינהו תרוייהו אחד כסא אמר רב הונא בר רב יהודה לפי שאין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ויש נוהגין מטעם זה בחופה שלא לומר שבעה ברכות על כוס של ברכת המזון ומביאין כוס אחר ואין מברכין על השני בפה"ג כיון שבירך על כוס של ברכת המזון כי אין נכון לברך פעמיים אבל רבינו משולם אומר דיכול לברך על כוס אחד ולא דמי לקידוש וברכת המזון דתרי מילי נינהו אבל הכא ברכת המזון גורם לברכת נשואין וברכת אירוסין ונשואין נהגו לומר על שני כוסות משום דרגילות זה בלא זה *כדאיתא בכתובות [*דף ז] מברכין ברכה אירוסין בבית אירוסין וברכת חתנים

[*ברכת על הכוס מכובד על שתיהם לחתיים אם שום רביעית דלוי פסקא. מנג"ש מי' פ"י לנישות]:

בבית חתנים ועוד דנהוג לקרות כתובה בינתיים והוי הפסק הלכך לריך ב' כוסות עד כאן לשון תוספות פרק אע"פ: לפיכך חלה הוא כו' עיין תשובה פ"ק דב"מ: (הלמא קסבר רבה יש אונס בגיטין עפ"ל דגיטין ובתוס' כאן): פ' יוכין במסכת סוטה שם כתוב אם יש לברך ז' ברכות שלא במקום חופה וע"ש עיין פ"ב דגיטין ושם כתבתי אם יש לחתום הכתובה קודם הברכה או היכא משום מיחזי כשיקרא וע"ש גבי דקאמר רב נחמן וכו' ער"פ שור שנגח ד' וחמשה שם הארכתי בקלרה אם כתובה דאורייתא או דרבנן והבאתי תוס' וע"פ החובל גבי האשה שמרדה בבעלה גבי נפישה כתובה מכתובה דאורייתא משמע מלשון רש"י ז"ל ומן הגמ' דכתובה דאורייתא וע"ש. רפד על שני תנאים שכתבתם שאינו שטר לפי שאין בו קנין זה אינו מכמה טעמים חדא דשטרי קדושין וגירושין ואגרות שום ומזון ושטרי בירורים וכאלה רבות וטגן שטרות הן וכן כותב אדם עדותו על השטר וכו' ואע"ג דמסיק התם והוא שזוכרה מעלמו ה"מ בעד אחד אבל שני עדים חתומים על השטר וכתוב מדעת שניהם שטר גמור הוא לכל דבריו אפילו אינו זוכרה וכן פר"י פרק שני דכתובות ושלום מבר"ב. כל הגאונים הסכימו שכתובת אשה דרבנן וגובין לה חמשים כסף סלע מדינה שמינית של סלע צורי ורלאיתי מפרש ספי' דאפילו לפי אותם הרגילים לכתוב בכתובה דחזו ליכי מדאורייתא מודו דכתובת אשה דרבנן וחכמים תיקנו נ' כסף מדאורייתא פירוש משקלים האמורים בתורה משום שלא תהא קלה בעיניו להוליאה והסמכוה אקרא דכתיב כמוהר ומש"ה נהיגי למכתב דחזו ליכי מדאורייתא שלא יטעה אדם לומר כיון דמדרבנן היא לא תגבה אלא חמשים סלע מדינה ודברים של טעם הם והכותב כסף זוזי מאתן דחזו ליכי (מדאורייתא) לא הפסיד עכ"ל האשר"י פ"ק דכתובות ועיין שילהי המסכת שם הארכתי בתשובות. בפ' המוכר פירות בב"ב [*דף לג] משמע דאזלינן בממון אחר הרוב דאמר רבי אחא גמל אוחר בין הגמלים בידוע שזה הרגו ומיהו לשם מייתי ברייתא ת"ר שור שהיה רועה על גבי הנהר ונמלא שור הרוג בלדו אע"ג דזה שור מועד ליגח אין אומרים בידוע שזה הרגו ומוכח שם דפליג רבי אחא אה"י תנא ורב אלפס פסק בפרק הפרה כתנא קמא דברייתא ולא כרבי אחא ועיין באלפס שם: [דף כא ע"ב] אמר רב הונא אמר רב ג' שישבו לקיים השטר שנים מהם מכירין חתימת ידי עדים והאחד אינו מכיר עד שלא חתמו מעידין בפניו וחותם משחתמו אין מעידין בפניו וחותם [*וכו'] ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין בדרבנן ושמע מינה דיינים המכירים חתימת העדים אין לריך להעיד בפניהם וש"מ דיינין שאין מכירין חתימת העדים לריכין להעיד בפני כל אחד:

פנים וכגון שכתב כו' עיין שלהי פ"ק דב"מ בקלר: (גרסינן בפרק כל הגט) אמר רב הונא א"ר אבא אמר רב ג' שישבו לקיים השטר וקרלו ערער דגזלנותא על אחד מהם עד שלא חתמו מעידין עליו שעשה תשובה משחתמו אין מעידין עליו שעשה תשובה דבעידנא דחתמו הני תרי לא הוה מלטרף האי בהדייהו ודוקא ערער דגזלנותא הוא דמבטל לירוף דידיה אבל ערער דפגם משפחה ואיתברר השתא דכשר הוה כיון דמעיקרא נמי כשר הוה גילוי מילתא בעלמא הוה ולא בטיל לירוף דידיה וערער דגזלן נמי לא אמרי' אלא דמסהדי תרי דגזלן הוא ואתו תרי ואסהידו דעבד תשובה דלא מכחשי להדדי אבל אי אתו תרי ואמרי לא גזלנא הוא לא חתים כלל דגברא ספק הוא אם פסול הלכך לא מחתמינן ליה כלל ולא מפקינן ממונא אפומיה עכ"ל רי"ף פ"ב דכתובות: כתב האלפסי פרק אלו נערות היכי דמי שם רע דאתו בי תרי ואמרי לדידן תבעה לן באיסור עכ"ל: גרסי' בזה הפרק ליחוש דלמא מפקא כתובתה כו' אמר רבי אבהו רפה זאת אומרת כותבין שטר שובר וכן הלכתא דכותבין שובר בין אכולה בין אמקלתה: ת"ר נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית מחיים של בעלה אין היתומים חייבים לפדותה לפי שאין אני קורא בה ואותבינך לאינתו הלכך לית להו פרי דכי תיקון רבנן פירות לבעלה תחת פרקונה תקון והם כיון דלא מיחייבי בפירקונה לית להו פירי תדע דהא תנן אלמנה ניזונית מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהם ואין חייבים בקבורתה דכיון דחייבים במזונותיה מעשה ידיה שלהן ובזו דאין יורשין כתובתה אין חייבים בקבורתה הכי נמי כיון דלא מחייבי בפרקונה לית להו פירי: טופס השובר. בכך בשבת כו' איך אמר לנא פלוני בן פלוני הוו עלי סהדי וקנו ממני וכתבו וחתמו בכל לישנא דזכותא והבו ליה לפלוני בן פלוני למיהוי בידיה לזכות ולראיה דבטילית ליה להווא שטרא דהוה ליה גבי בכך וכך דזימניה זמן פלן (לומר) אירכס לי והשתא לית גביה כלום דפרע לי כל מה דכתיב בההוא שטרא ולא פש לי גביה ולא מידי אלא כך וכך וכל היכא דאיתי' ליבטיל וליהוי כעפרא וכל מאן דאתי מחמתי בהזמנא דילי דיקום ויערער וישתעי דינא בהדי פלן דנן או על מאן דאתי מחמתיה מחמת ההוא שטרא דכוותיה דזימניה זמן פלן וכתיב ביה כך וכך ליבטיל ההוא דינא ולא ליהוי ביה משמא וכל שטר דיפיק מתחות ידי ודאתי מחמתי על פלוני דנן ועל דאתי מחמתיה ליבטלן ולהוי כעפרא וכחספא לא שרירין ולא קיימין וכל מודעי דנפקי על שטרא דנן ליבטל כחומר כל ביטול מודעי ואחריות שטרא *דאמר קבלית עלי ועל ירתאי בתראי כחומר כל שטרי תברי דנהיגי ביסראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקיינא כו' עד כאן לשון העיטור מצאתי בספר הפרדס בתשובת רש"י ז"ל רפו הנבעלת ברלון מן העובד כוכבים נאסרה לבעלה וסימנך אסתר בת אביחיל שנבעלה לאחשורוש לא נליה ליה מאיזה משפחה היתה אלמא באונס היתה והדר אמרה למרדכי כאשר אבדתי אבדתי כאשר אבדתי מבית אבא כך אני אבודה ממך כי עתה שגליתי לו משפחתי נבעלתי ברלון וא"כ א"ת שהמירה לעבודת כוכבים כמו כן אסורה לבעלה ואע"ג דליכא עדים שראו כמכחול בשפופרת ואמר שמואל במנאפים עד שיראו כמנאפים כמכחול בשפופרת הא"ה מיתסרה בלא עדים דקי"ל במס' יומא ילר עובד כוכבים נטרד והלך לו שמע מינה דאין המרות לעבודת כוכבים האידנא בין דאיש בין דאשה לשם עבודת כוכבים וילר דעבירה עדיין קיים ויש מקשקשים בדבר ואין ממש בדבריהם שאין להם סיוע שכבר סתמו פרק ר"ג כמו כן ואין להקל דאין לדחות וכן הלכה עכ"ל ותשובה אחרת מלא ר"י פרק אין מעמידין בעבודת כוכבים וז"ל חזרנו על כל לדדין על ענין ריבה זו ולא מלינו לה לד איסור ואפילו נתפשה ואסרוה ע"י נפשות הא פר"ח כולה מתני' דפ"ב דכתובות באשת כהן דע"י ממון שריא דירא להפסיד ממונא ולא בא עליה אבל ע"י נפשות אסורה וכן אם נתחייב בעלה הריגה למלכות ורואה קלה לפירוסם דכולה מתני' מיירי באשת כהן אבל באשת ישראל אפילו ע"י נפשות מותרת ואע"ג דאיכא פירכין להאי פירושא מפ"ג דע"ז דתנן לא תתייחד אשה עמהן ורמינהו האשה שנחבשה ומדקא מרמו להו אהדדי ש"מ דהיא דפ"ב דכתובות איירי באשת ישראל מ"מ משני דחלקו חכמים בין לכתחלה ודיעבד ועוד מלאתי בסוטה פרק ארוסה מיתיבי נושא אדם ותסברא נושא לכתחלה ומשני תני נשא כו' אלמא דיש חילוק בין לכתחלה ודיעבד ואפילו אם נתבשה והורגה אסורה ע"י נפשות הייתו כגון נשי דגנבי ואפילו לא נגמר דינם להריגה מאחר שמוכתבין בעליהן למלכות אבל בשבויה הקילו דמינוולה נפשה והני נשי דגנבי פרק נערה אע"ג דמיגנטי להו נהמא אמרינן מחמת יראה הוא דעבוד ואפילו ראינוה שנבעלה אמרינן שמחמת אונס הוא דלית הלכתא כאבוה דשמואל דאמר סופה ברלון אפילו בשתם אלא כרבא דאמר תחלתו באונס אפילו סופה ברלון שרי ולאבוה דשמואל גופיה יש חילוק דבשבויה הקילו כדמתרץ בשמעתין ולא דמי לנשי גנבי ולסטים דמחלק בין זה ללסטים דעלמא דמשמע דאין דינו כשבויה וכל זה בראוה שנבעלה דומיא דאבוה דשמואל ומלכא אחשורוש אבל בנדון זה לא ראוה שנבעלה אדרבה מעידין שלא נטמאה וסופה הוכיח דשבקיה מנפשה ואזלא לדת יהודי וקבלה בידי ממ"ו אבי העזרי דהיכא

הגהות הב"ח י (ואייתו ממתני' כו' עד בנשים) תא"מ ונ"ב במ"ס אין זה: כ נ"ל שתם: ל נ"ל והא: מ נ"ל נכן יד: נ נ"ל ואי איילונית: ס נ"ב בשתם: ע נ"ל כברזל כו' כמנהג: פ נ"ל מהוקן משות של אותו מקום: צ נ"ב ולמא פריטי כו': ק כ"ב כלל: ר ואע"פ כנ"ל:

חדושי אנשי שם

שלירם אחב בגליל כופין אותה לצאת שע"מ כן נשאה: *) [ד] [לשון אשר"י וכ"ש אם נשאה בעירה שאין האיש יכול לכופה להנית מקומה כיון שאין שני המקומות שוין ונשאה בעירה אבל אם מקומותיהן שוין כו']

*) שייך לסוף עמוד הקודם אחר הי' כפריבית לעיל.

הגהות מהר"ם מלובלין א] ליהודה ב] דאין חילוק בין ירושלים לשאר א"י שאין שם מעלה לקדושה בעונתינו ואין הוא יכול לדחותה מקדושה לקדושה מקלה לחמורה או איפכא כבזמן הבית. והרי עתה כולם שוין למנוה ירושלים ושאר א"י

ייני עובדי כוכבים בעיר אפילו אם תקפה ידם עליו וראיה מפרק הניזקין אין אנפרות בבבל ומסיק אין דין אנפרות דכיון דאיכא דואר במתא ולא אזל וקבל אתולי אתיל וכ"ש בנדון זה שהיו קובלין למלך ודת המלך ומשרתיו היה להוציאה שהיו מתייראין וגם לב הבתולה ודעתה היה לשמים לחזור לדת יהודי והדבר זה ברור וגלוי לנו מכל עובר ושב ומקלת חבירינו העידו לפנינו שבארפת התיר ר"ת להחזיר נשים שנטמעו כמה ימים בין העובדי כוכבים וגם בידינו תשובות קדמות להיתר ונראה בעיני שאין בזה לפקפק אילוי זה שבגד בארוסתו למתוח על העמוד בקנס חמור וגוזרני עליו בגזירה ונדוי לחזור לארוסתו ואם קדם השניה יגרשנה בלווי הקהלות ואם יסרב ילכד בחרם ונדוי הקהלות או אם יוסיף עוד על חטאו פשע שיכנוס או יקדש השניה על כן יטה אזנו לדברי חכמים דוד בן באלהיאל : שניאור בר' משה הלוי : יעקב ברבי יעקב . אחרי נתגלגל הדבר ונפלה לו יבמה ואסורה ליבם כ"א לכנוס ארוסתו שנמלטה מהרג רב שם והיתה שם עם העובד כוכבים אנוסה יותר מב' חדשים וכמה פעמים היו מחזרין להבריחה ולפעמים נמי היו לנים שם יהודים יום או יומים ולא נמלא בה שמץ. הועתק ממכתב ה"ר משולם בן רבי מאיר מרילבור"ק עכ"ל מלאתי ועי' *) בהגה"ה ובמיימוני בהל' איסורי ביאה פרק י"ח עיין עוד תשובה מבת ישראל שהמירה לעבודת כוכבים בסוף : א] אירסה וגרשה אירסה (עתה) והאלמנה דוקא גירשה והאלמנה הא נתאלמנה תרי זימני הו לא חזיא לאינסובי ושהם לן הנא כרבי דאמר בתרי זימני הויא חזקה וכן הלכתא דגרסי' פרק הבא על יבמתו נישואין ומלקיות כרבי ושהות ושור המועד כרשב"ג נישואין הא דאמרינן מלקיות דתנן מי שלקה ושנה היו מכניסים אותו לכיפה ומאכילין אותו שעורים עד שכריסו נבקעת ושהות דתנן אין האשה קובעת וסתות עד שתקבענו ג"פ וכן אין עוקרת עד שתעקרט [ג"פ] ומסתברא דגבי מילה נמי קי"ל כרבי דתנן מלה ראשון ומת שני ומת שלישי לא תימול דספק נפשות להקל עכ"ל רב אלפס ועיין פרק הבא על יבמתו ובתוס' בהנך כתוב אפילו אירסה ומת כדאיתא פרק הבא על יבמתו עכ"ל : כתב תלמידו של הר"ם וז"ל נ"ל מה שתקן ר"ת רפז להחזיר הנדוניא לאב לא על הבת לבדה תקן אלא אף על מיתת הבן תיקן ומה שלא הזכיר הבן משום דבארפת מוהגות הבנות ליתן הנדוניא ולא הבן אבל אם היה הבן נותן הנדוניא ומת תוך השנה הנדוניא חוזרת גם לאביו וכן דנתי לפני הר"ם והודה לדברי עכ"ל [ס] : אכפייה רבא לרבה בר נתן י"מ שבמקומו של רבא היו גבאין שקלבו ביניהם לתת כך וכך לצדקה ולהכי כפיהו עכ"ל תוספות ועפ"ק דב"ב בני' ושם הארכתי : דוקא נותן לבניו הוא ואביהו ניזונים מהם אבל אם נותן לאחר הינם ניזונים לא כ"ש ולא אשתו עכ"ל תוס' והביאו ראיה וע"ש בתוס' : המבזבז אל יבזבז יותר מחומש מפר"ש בירושל' שנה ראשונה חומש ואח"כ חומש הריוח בכל שנה ושנה עכ"ל תוס' : באושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו הקטנים עיין באלפסי והיכא דהוא אמיד כייפינן ליה לזון בניו ובנותיו הקטנים אבל לא אמיד לא אבל קטני קטנים אע"ג דלא אמיד כייפינן ליה כדדרים עולא אפיתחא דבי נשיאה ט' ועד כמה עד בני בית ותנן נמי אם היתה מניקה פוחתין ממעשה ידיה ומוסיפין על מזונותיה ש"מ חייב אדם לזון בניו ובנותיו כשהם *קטנים : אל יבזבז יותר מחומש פן יצטרך לבריות ודוקא מחיים אבל לאחר מיתה לית לן בה כעובדא דמר עוקבא פרק מציאת האשה : יען כי ראיתי ושמעתי המפקפקים על נדונייא מהגים כגון שמתה הבת תוך שנתה והולין בוקי סריקי על מה שפסק ר"ת לפי בשבגגו ולא יכרו בפירושו יפה מההיא שפירש ודקדק מרוב פלפולו לפי בשיקר הרים וטוחנן זה בזה היה ודקדק כמו שדקדק אבל אחרים לא דקדקו יפה ודאייהו מההיא דכתב לה פירות ס' שפירש דמיירי אף מן הנשואין ואפ"ה זכה בהן אב והיינו דוקא כגון שפסק לו ומתה הבת ועדיין לא בא ליד חתנו ולא זכה בנדונייתה מעולם. וסברת ר"ת משום דהוקי ממונא בחזקת מאריה דהיינו [האב] לפי שלא גמר בלבו להקנותו לחתנו אלא כדי שתהנה בתו ממנו אבל בממון זה שכבר זכה בו החתן והקנה לו נדונייתו ע"י משכונות מונחין ביד נאמן או ערבים קבלנין שנתערבו כנגדו [והאב] נשא ונתן בנדוניית חתנו מכח שניהם לפי שהאמינוהו עליהם להרויח לתועלת חתנו לפי שנתרצו שניהם אבי החתן ואבי הכלה ביטיה חמיו טורח בממון הלז עד שיגדלו הנערים ליכא מאן דפליג שכבר זכה בו חתנו לפי שגמר בלבו להקנותו לפי שהוא מן הדברים הנקנין באמירה כגון כמה אתה נותן לבנך ופרש"י בשעת הנשואין *שהאמינהו גמר ומקנה כ"ש בנדון זה ושלום מבר"ב [ו] : ותגבה ממטלטלי ככתובה שויה רבנן נראה לר"י דהשתא שתקנו הגאונים דכתובה נגבית ממטלטלי ונחתם עיזקתא דרים גלותא ועיזקתא דראש ישיבה כמו שכתוב בכתב רב שרירא גאון הוא הדין כתובת ב"ד ומפי' ר"ת יש ללמוד שפירש לקמן פרק מציאת האשה הבאה מתקנת הגאונים דכתובות נגבות ממטלטלי הוא הדין מזונות ונראין הדברים דכ"ש כתובת ב"ד ועוד נראה דמגופה דשמעתא יש להוכיח פי' זה דהא מן הדין ראוים לגבות ממטלטלי אע"ג דכתובה לא גביא ממטלטלי אי לאו משום דככתובה שויא רבנן וא"כ רואה אני הדברים ק"ו כתובתה מתקנת הגאונים כתובת ב"ד [מיבעיא] עכ"ל ריב"א [ז] : ת"ר נשבית והיו שואלין ממנה י' בדמיה פעם ראשונה פודה מכאן ואילך רצה פודה רצה אינו פודה י"ל רצה פודה יותר מכדי דמיה אבל בכדי דמיה צריך לפדותה ומיהו רש"י פירש דאינו פודה כלל דלא תקינו לאשה כ"א חד פדיון וכפי' משמע ליגנא טפי וכן פסק המיימוני ופעם ראשונה פסק ר"ת כרשב"ג דאין פודין אותה יותר מכדי דמיה אבל חייב לפדותה אפילו פרקונה יתר על כדי כתובתה כרבי דהלכתא כוותיה בחדא וכרשב"ג בחדא ונראה לריב"א ליתן טעם לדבריו דמהני' רשב"ג טעמיה בהא דאין פודין השבויין יותר על כדי דמיהן מפני תיקון העולם אע"ג דרבי אית ליה נמי הכי בעלמא מ"מ כיון דמהני' דפרק השולח מיתני' סתמא ולא מיפלגא שמע מינה דכרשב"ג ס"ל בכל שבויין אבל באידך הלכה כרבי דהלכה כרבי מחבירו אע"ג דרשב"ג אביו ורבו שיש כדאיתא פרק הפועלים מ"מ אח"כ נתחכם יותר ממנו מדתני בכל דוכתין מילתיה דרבי קודם מילתיה דרשב"ג עד כאן לשון מלאתי : האשה שמכרה עיין ריש פרק השואל במס' בבא מציעא ובפ' התובל. פרנסה היינו עישור נכסים ועיין פ' המוכר במס' בבא בתרא ולקמן פרק מציאת האשה : רפח שאלו להר"ם על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסה מלך אחר ומיסרין אותה ועמדו קרוביה ופשרו עבורה אם יכולין להוציא דמי פדיונה מיד שמעון שיש בידו פקדון אחד משל ראובן בעלה מי אמרינן כל כמה שלא נתפשר איהו גופיה מן השבאי ולא נודע כמה יעלו דמי פדיונו ואם יפדנה תחלה אז לא יוכל לפדות עצמו חייו קודמין לשל אשתו או לא ונראה לי דאע"ג דלענין סידור בע"ח ולערכין איהו גופיה עדיף מאשתו כדאיתא פרק שום היתומים דקתני אבל לא לאשתו ובניו ויליף לה התם מקראי ובפרק המקבל נמי מייתי לה ה"מ לענין חיוב מזונותיו אבל להוציאם מבית השבייה אשתו עדיפא כדתנן פרק שני דהוריות האיש קודם לאשה להחיות ולהשיב אבידה אשה קודמת לאיש לכסות ולהוציא מבית השבי ולכסות דקאמר היינו כשמניהם ערומים ודאי דמכסין האשה תחלה וסברא הוא ואין צריך לפרש ותניא התם בגמרא היה הוא ואביו ורבו ואמו בשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו ואמו קודמת לכולם פירוש אפילו לדידיה אלמא אע"ג דחייו קודמין לחיי אביו וחיי רבו והוה ליה למימר מכל שכן לחיי אמו דגריע טפי משל אביו כדאמרי' פרק קמא דקדושין גבי מורא וכיבוד אפילו הכי לענין להוציא מבית השבי אמו קודמת לכולם משום דלמא עבדי בה איסורא אלמא כל היכא דחייב בפדיון האשה איהי קודמת אפילו לדידיה מטעמא דפירשנו אם כן אשתו כיון דמחייב בפרקונה איהי קדמא לדידיה ועדיפא מיניה ואע"ג דליתיה קמן בית דין יורדין לנכסיו ופודין אותה ופרק רביעי דכתובות גבי מי שנשתטה או מי שהלך למדה"י ב"ד יורדין לנכסיו ומפרנסין וזנין את אשתו וכו' וכ"ש להוציאה מבית השבי דכולהו איתנהו ביה דיורדין לנכסיו ופודין אותה ואפילו בע"כ ואפילו עומד וצווח אל תפדוה מנכסי אין שומעין לו לאו כל

כמיניה להפילה על האיבור כל זמן שיש לו נכסים. ובהוריות מסקינן כל זמן ששניהם ע… לקלקלה האיש והאשה האיש קודם לאשה פירוש שרגילין במשכב זכור ויש לחוש לקלקול האי… לשל אשה האיש קודם דטלטול דגברא קשה מדאיתתא אלמא כל היכא דאיכא למיחש טפי ל… וקלין איהו קודם אחד האיש ואחד האשה ושלום מבר"ב : [פרק אע"פ] השיב ר"י חרטו על כל ולא מלאנו היתר רפט למינקת חבירו לא בשבועה ולא במשכונות ולא בשתי מניקות … ענין אסורה עד כ"ד חדש ג] אמנם מעשה היה באשה שנתנה בנה למינקת יהודית ונשבעה … חמורה מאד שלא תחזור בו ואמר ר"ת אין כופין להוציא ואפילו כשהיא לישראל ואם לא כ… יכנוס כדמשמע פרק אע"פ ורב נחמן שרא לבי ריש גלותא משום דלא הדרי ובתשובת ג… שהיא נקראת מינקת חבירו אם פירשה מלהניקו קודם מיתת בעלה שלשה חדשים : ע"ש … לפרש"י דלקמן שכותב אדם לחבירו בשטר אני חייב לך מנה הכא נמי כיון שכתב לה … הוא שמחויב לה כבר עכ"ל [תוס'] שאנן : שאני דבי ריש גלותא דלא הדרי בהו פי' למגזר בהו אטו אחריני שהעולם יודעים דלא מלי הדרו בהו מכאן שאין להתיר ע"י נת… למינקת אפילו ע"י עירבון ובטחון גמור דלא הדרא בה דגזרינן אטו אחריני עכ"ל תוס' ובספר מ"ג כתב וז"ל מצאתי בתשובת הגאונים שאם פירשה מלהניקו שלשה חדשים קודם … הבעל תו לא מיקרי מינקת עכ"ל. מורדת פוחתין לה שבעה דינרין מכתובתה לשבת … בירושלמי כנגד שבעה מלאכות שהאשה חייבת לבעלה ולה מוסיפין שלשה דינרים כשהוא … כנגד שלשה דברים שחייב לה שאר כסות ועונה עכ"ל תוספות שאנן : תנאי כתובה ככתוב… הומר ר"ת דוקא להני מילי דמני הכא הוו תנאי כתובה ככתובה אבל לשאר דברים לא … נמוהגת ושניה תנן באלמנה ניזונית תנאי בלא כתובה ואמר רב נחמן אית להו תוספת וכן … דשילהי הבא על יבמתו באה מחמת טענה דטופין אותו להוציא ויתן כתובה פר"ח דהוס… יתן דאדעתא למיפק לא הוסיף לה ולהכי לא חשיב לה ואם האשה היא דהמדיר אשתו … יוציא ויתן כתובה וע"כ גם תוספת צריך ליתן לה דאם לא כן כל אדם ידיר אשתו אם … לגרשה כדי להפטר מתוספת וא"כ ליחשוב הכא דלהא מילתא תנאי ככתובה דמו עם אינך … הכא ויש לומר דבר פשוט הוא דאית להו תוספת וכן יש לומר גבי נשא אשה ושהה עמה … שנים דבעי למימר פרק המדיר דכופין ויתן כתובה ועל כרחך תוספת נמי אית לה ד… מהייטונית דאית לה תוספת והא דלא חשיב משום מלתא דפשיטא וכן כל הנך דכופין ויתן … פירש ר"ח דלית להו תוספת מדלא מני להו הכא ור"ת מפרש דלכל מילי תנאי כתובה כ… וכן באה מחמת טענה דאית לה כתובה אית לה נמי תוספת ומזונות וחברותיה דאית להו … ולא כתובה איכא למימר הכא מיירי בהנהו שהיו מתחלה ראויות לכתובה עכ"ל תוס' ו… הרבה וע"ש ולקמן בפרק המדיר בזה הספר ולי הדיוט נראה לי דגם בהיא אומרת לעלות … דתניא בסוף המסכת דקתני בה כופין שייך הפלוגתא של רבינו חננאל ור"ת ועוד נ"ל … מצוה גדול סובר שהלכה כרבינו חננאל שהרי במצות של פריה ורביה הביא דברי ר"ח … פסק הלכה ודברי ר"ת לא הביא וכן משמע קצת בתוס' שהגן כרבינו חננאל ד] ומצאתי … רצ היה רגיל לפסוק היכא שגדולים חלוקים בדבר או הפס אידך לא מלי מפיק מיניה … ליה האי אייתי ראיה שהלכה כזה הרב שפסק כן וכן כתב בעל הספר : ריש פרק המדיר … הך על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה מקודשת ותנאו בטל הכא מיירי בדכפליה … דאי לא כפליה אפילו לא הוי מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל התוספות הקשו … הרבה מאד ולסוף כתבו וזה לשונם היכא למימר דודאי מעשה הנעשה בידים כגון קני… וקדושין וחליצה וכיוצא בהם שאין המעשה יכול להתקיים על ידי שליח כי אם על ידי האדם … אלים המעשה טפי ולא יתבטל ע"י התנאי שלא יתקיים אבל במעשה שאינו אלא בדבור … כגון נדר לא אלים כולי האי שיתקיים אם לא נתקיים התנאי עכ"ל ועיין פ' האומר במס' … בזה הספר : כ"ד חדש עיין בתשובה של [ז] שתי נשים מעשה אירע שהגיע הרב ר' … מגרמיזא לאשה אחת שזינתה ליכנס תוך כ"ד חדשים דאין כאן מי שיוכל לכופה ואע"ג שכ… שזה הוא שזינה עמי אפילו הכי אינו יכול לכופה כי היכי דזגאי מהכא זגאי מהתם ולא … כל חכמי הדור ולי הדיוט הכותב נראה לי דראיה לאסור כמו שאסר ר"ת גרושה נשוא… מכירה כופה אותה בבית דין ה"נ נמי דלא טדע מי האב מ"מ ב"ד יכופו אותה ועוד … ראיות אחרות ועיין בתוספות : ממעטו ברגלו בלינעה בשבת בתוספות אמרו דלא אמרי… דבר שאסרו מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור אלא דוקא היכא דאיכא למיחש ש… יאמר שעובר על איסור דאורייתא עיין פרק במה אשה ובמס' עבודת כוכבים : הילך ל… אלפס הדין דינא דגמרא דמשהינא מורדת תריסר ירחי שתא אבל האידנא דייני במתיבת… אתא קמן מורדת ואמרה לא בעינא ליה ומאים עלי יהבינן לה גיטא לאלתר ולי הפסד… מפקינן מינה והני מילי במאי דכתב לה בעל מדיליה אבל מאי דאתיאת איהי מבי נש… תפסה בין לא תפסה [ואיתא בעיניה הוי] דידה ואי ליכא מידי בעיניה ואיכא מידי … מחמתיה יהבינן לה ואי איתבר לגמרי לית לה מדידיה כלום ויה"מ בנכסי מלוג אבל נכ… ברזל מה דאיתיה בעין שקלה אע"ג דבלו והוא דחזי להשתמושי מעין מלאכה ראשונה א… בלו לגמרי משלם לה דמיהן וה"ה אי אגנוב או איתנים דמשלם בעל דברשותיה קיימי כדי… מתו מתו לו ואם הותירו הותירו לו וחזינן לגאון דאמר דיהבינן לה מנה ומאתים באחוד … דלא ליהויין בנות ישראל הפקר ודינא דגמ' דאפילו עיקר כתובה לית לה כדאמרי' בריש … [נפקא מינה] למורדת והדין דינא היכא דאמרה לא בעינא ליה אבל היכא דאיכא עלה … מותא ובעי' לאפוקי מבעלה כי היכי דלא נירות לה ליתא להאי תקנתא ולא עבדינן טובה … האי גוונא איכא למימר היכי דמעקרא נחלה דאורייתא לא תקון רבנן עכ"ל וע"ש ו… מהר"ם וז"ל א"כ דחייב לשלם לה נכסי צאן ברזל היכא דחזיא דאישתמושי נכסי המרוד ו… בנכסי ותאכל היא ותיחדי ויש לומר אין זו שמחה שלימה אחרי שבידו לענגה ונסי דאי… מתענגן בתקנת ר"ג מכל מקום איהי נמי מיענגא וכ"ש לדברי ראב"ן שמתירו ליסא אחרת … לבדה תתענג ובדין מורדת דמאים עלי פסק ה"ר אביגדור כר"ת דמשהין אותה י"ב חדש … תלא בלא כתובה ולי נראה כרב אלפס עכ"ל עוד כתב מהר"ם וז"ל אין בטענת מורדת … עד שתתן אמתלא נראית וניכרת לטובי העיר וחכמיה למה הוא מאום עליה וכן פסקו … פרק אע"פ וגם תקנת הקהלות כן היא והטוענת מאים עלי בלא טענה אין לה מזונות ולא … ואפילו מה שהכניסה לו ואפילו איתיה בעיניה אבל מה שתפסה ממה שהכניסה לו לא מ… מינה עכ"ל ובספר מ"ג כתב וז"ל אמנם רב שרירא גאון אומר שנותנין לה גט מיד פן … להרבות רעה כתקנת הגאונים שמגרשה לאחר ארבע שבתות וכל מה שתפסה מוציאין … במה דכתב לה הבעל : במורדת דמאים עלי שויה רש"י זכרונו לברכה ורבינו *[משה] (… שיגרשה בעל כרחה כאשר ביארנו וחולק ר"ת ומפרש השמועה כשהבעל רוצה לגרשה רק … מכתובתה וגם רבינו חננאל פירש בפירוש כזה הלשון אם אמר הבעל אתן לה גט עד כא… סמ"ג במצות שלא למנוע מאמה העבריה ועיין המצוה והמצא בה דברים מחודשים ואין להאריך אם זה איש (שוחק) [שובב] ומאבד ממונו בשחוק לא מליט שתוכל אשתו למרוד בו מהשמים ולא ממלהכה כיון שלא החליף להעבירה על דת לשמש באיסור ואילו הכריזו עליה … שבועות ושהתה במרדה שנים עשר חדש הפסידה מנה מאתים ותוספת ונכסי צאן ברזל שלא … ובתוך השנים עשר הפסידה מזונות כדמסקינן במורדת דמשהינן תריסר ירחי אגיטא ומזו… לה תוך הזמן . המורדת בעינא ליה ומצערנא ליה דאי אמרה מאים עלי לא הצריכו … שהייה ולאלתר מגרש ומיהו אי תפסה מנדונייתה דהגעלת ליה לא מפקינן מינה וכדמשני…

הגהות הב"ח א ג"ב רק קטני : ב שגגו כצ"ל : *) כד"ס הגי' כה"ג ובמיימוני . וכד"ק הגי' בהגהות מיימוני :

חדושי אנשי שם

בדהר"ם [ה] ובהגהות קדושין סימן תתנ"ט כתב ע"ש תשובת ר' עזריאל ברבי יחיאל שגובה כתובתה מנה ומאתים ותוספת ותקנת ר"ת חידוש הוא והבו דלא לוסיף עלה. ושכן הסכימו כל חכמי סיעתא : [ו] זה אמת לפי הדין אבל [לא] לפי התקנה שזכר למעלה גם בפנים והגהת אשר"י אע"פ שכתוב בתוספות שחזר בו ר"ת בסוף ימיו מאותה תקנה הכי כתב באגודה כי שוב נתקנה בהסכמת כל המדינות . וזו שאנו … בתנאים ומחמת העדור יעמיד כתקנת שום ואפילו החזיק הבעל חוזר בתוך שנה אחת כל מה שהכניס א… בלא ולד של קיימא חוץ ממה שהוציא בחלייתה וקבורתה כדאיתא בפנים : [ז] נ"ל שתי בניב וכוא … קדושין

הגהות בדהר"ם מטיקטין א] ר"פ נערה שנתפתתה לשון רי"ף : ב] וכן כתוב באשר"י משמו : ג] תשובה זו נמצא בתשובת מיימון לסל' אישות סי' כ"ד : ד] וכן מוכיח באשר"י : ה] עי' באשר"י ותשובה זו כתובה גם בפנים במרדכי פ' …

דאי תפסה לא מפקינן ורצונו לומר במה דהגעלת ליה וכיון שאביה מוחזק מן הכהן דהגעלת ליה שנתחייב לחתנו מהני כאילו היא עצמה תפסה ושלום מתתיהו בן הר"י ז"ל עכ"ה מצאתי : ושאלתם כי משהינא לה אגיטא י"ב חדש ולית לה מזוני מבעל זה והבעל יכול לעגנה כדברי ר"ת אם תחזור בה והוא מורד אם הוא חייב במזונותיה א"ל דבר פשוט הוא היכי שמרדה כל כך עד שאיבדה כתובתה אפילו אי הדרא בהו תו לא יהיב לה כתובה ולא תנאי כתובה דהא למאן דאמר בגמרא מאי מורדת ממלאכה היינו על כרחה שמרדה מקלת ימיה שאינה רוצה לעשות מלאכה ובתוך כך פוחתין לה עד שתכלה [ואם] תחזור בה לא הועילו כלום דאם לא כן מה הועילו חכמים בתקנתן שפוחתין לה והלא כשמרדה עד כדי שתכלה כתובתה תחזור בה וליכא למימר דחזרה אינה מועלת אא"כ תשלם לו למפרע מה שבטלה דהא דומיא דמורדת מתשמיש [דאי] מהניא חזרה על כרחך מכאן ולהבא דלא שייך תשלומין . ושאלתם אם הנדוניא עדיין ביד החותן והתפיסה לבתו אי חשיב כתופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא דמי דהא אפילו באו ליד בעל יש ליתן לה כל שכן היכא דלא אתיא לידיה . ועוד פסק ר"ת בנדוניית חתנים שלא גבו ומתה דאפילו נשאת אין מוציאין מן האב דאזלינן בתר אומדן דעתא דלא נתן אלא על מנת שתהנה בתו ה"נ כיון דאמרה מאיס עלי ואינו מקובל לה להא דמיא עכ"ל מהר"ם ובספר היושר כתוב וז"ל מורדת דבעיא ליה ומצערת ליה שהיא מכוונת לעגנו אולי יתן לה כתובה ויגרשנה אינו יש"ל לגרשה אפילו הוא רוצה עד שתפחות כל כתובה שבעה טרפעיקין אבל מורדת דמאיס עלי אם רוצה מגרשה מיד בלא כתובה ולא משהינן תריסר ירחי שתא אגיטא כמו מורדת דבעיא ליה דמשהינן לה אולי תחזור ובין כך ובין כך אין לנו לכופו לגרש אלא אם ירצה יעגנה לעולם וע"ש : פנים והתנן קונם כו' עיין פרק הבא על יבמתו בסוף . פנים יתומה שהשיאה כו' עד דאזלי בתר אומדן דעתא דאב כו' : הגה"ה הני מילי לפחות מעישור ולא לאסופי על עישור והכי נמי אמרינן פרק נערה עד כמה אביי ורבא דאמרי תרוייהו עד עישור הלכך לא מפקינן מיתמי טפי מעישור נכסים . וגאון אחר אמר הואיל ואמר רבי יהודה אם השיא בת ראשונה יתנן לשניה כדרך שנתן לראשונה שתמה קאמר לא שנא לאוסופי ולא שנא לגרועי בתר אומדנא דאב אזלינן והואיל ואיפסיקא הלכתא כר' יהודה בהדיא כוותיה עבדינן ואי לא ידעינן אומדן דעתיה דאב יהבינן לה עישור נכסים עד כאן לשון רי"ף עיין לעיל בתוס' פרק נערה ושם האריכו הרבה . פרק המוכר הבית במס' ב"ב פסק רשב"ם בשם רבינו מאיר דעישור נכסי דהיינו פרנסה אינו נגבה אפילו בזמן הזה אלא ממקרקעי וע"ש : פנים העוברת על דת כו' עי' ס"פ כירה ושם פירשתי אם חכם יכול להפר אחר קיומו של בעל : המדיר את אשתו שלא תטעום אחד מכל פירות לאו בכל פירות מדיר לה אלא ממין אחד אבל מכל פירות אומר ר"ת שלא חל הנדר כדאשכחן פרק שני דנדרים דכי אמר קונם עיני בשינה שהם לא חייל הנדר הואיל ואי אפשר לו בלא שינה שלשה ימים ה"נ אם אסר לה מלאכול כל מיני פירות שבעולם עכ"ל תוספות וע"ש : אבא בא"ל אומר אף המקללת יולדיו בפניו פירוש מקללת *בעלה בפני בעלה מולידיו וכ"ש בפני בעלה וי"מ מקללת זקנו של בעלה בפני בעלה מתוספות שאנץ : אלכה לי אל הגדולים אלופים המה ידעו דרכי ה' ונתיבות הקדמונים מורי הרב הגדול אביגדור ומורי הרב רבי חיים מרי הטייא ומורה הוראה **רצא** על בחור אחד ששדך בת ישראל וקודם שכינסה נפלה לו יבמה אם יכול לכנוס המשודכת קודם שיחלוץ ליבמתו כי אביה רוצה לעכב על ידו ולכופו שיחלוץ לה ואמת הדבר דקיימא לן דיש זיקה אפילו בתרי אחי כרב אסי דפרק ארבעה אחין כמו שפוסק בעל הלכות גדולות ורב אלפס אך אם שייך לחרם הגאון משתי נשים דלכאורה לא גזר מליבא אשה כל זמן דהך זקוקה לו דלא גזר אלא שלא ישא מעצמו שתי נשים והא קמן דלא אסרינן ליה לא באשתו ולא ביבמתו אם הוא נשוי כדאמרינן [ביבמות] וה"ה לכתחלה ישא ודבר זה הלוי בקבלה ואתם ידעתם כולה ועוד כיון דקדם ושידך קודם שנפלה ליבום איך האסור עליו המשודכת משום חרם הקהילות הלא גם על המשודכת עליה חלה החרם שלא ישא אחרת ואם באנו לומר ששייך חרם הגאון ביבמה א"כ אדרבה המשודכת תאסר עליו יבמתו ולא יבמתו המשודכת כי היא קדמה ועוד אפילו בעריות גבי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אפילו לר' יהודה ב"ב דאמר אומרים לו המתן עד שיעשה אחיך מעשה דאית ליה יש זיקה הא פירש רבינו יונה דוקא קידש לאחר נפילה שהיתה זקוקתו בשעת הקדושין אבל קידש קודם [נפילה שלא היתה זקוקתו בשעת קידושין] אין צריך להמתין דבקידש באיסור איירי וכי היכי דבקדושי דאורייתא מפקעי זיקה דאורייתא לענין איסור אחות אשה דאורייתא ה"נ שדוכין דחרם דרבנן פקעי הזיקה לענין חרם דרבנן . ועוד פי' [דלמ"ד] דקידושין נמי לא מפקעה זיקה אפ"ה אם קידש בהיתר א"צ להמתין כ"ש זה דמשום תקנה בעלמא שלא יצטרך להמתין ועוד שמא תקנת הגאונים לא שייכא כלל במקום זיקה בעלמא ואי משום כפייה כדי שיחלוץ חדא דמעשים בכל יום דלא כייפינן ומעגנים יבמתה עד שמתפשרים יחד משום דאיכא מחלוקת בין הגדולים אם כופין ולא נתברר הלכה כמי ועוד דיש אח גדול ממנו ואם בא לכוף נכוף הגדול ולא הקטן וגם הגדול אין דעתו לעגנה עד שתתן לו כל אשר לה רק שאביו חפץ שתחזיר לו י' זקוקים כסף שנתן לבנו ואת הנראה בעיניכם נעשה ע"כ . השיב הרב רבי אביגדור כהן עקב ענוה המוב בשיבה . ושלום ושלוה אחרית ותקוה . מורי הגדול הרב רבי חזקיה אני כדאי שסלחת אלי אמנם כך דעת תלמידך נוטה אם אמרו זיקה ככנוסה בעריות החמורות יאמרו בתקנת חכמי הדורות לא גזר הגאון אלא שלא ליסא שתי נשים אבל הכא חדא ממילא איתרמיא ליה ולמיפק קיימא משום דררא דאורייתא לאבא שאול הלכך כמי שאינה זקוקה דמיא לגבי איסור קל כי הא שלא גזר הגאון אלא משום קטטה ולא משום דררא דאורייתא כלל והכא קי"ל שלא ייבם ואין כאן שתים ודמיא להא דאי היתה אחות זקוקתו אחת אסורה עליו איסור ערוה אחותה מתייבמת דאין זו אחות זקוקתו דערוה לא רמיא קמיה ליבום אלמא איסור ערוה דאית ליה בחדא מינייהו מיפקע זיקתיה לאיסתרויי בחברתה אע"ג דשייך בה איסור חמור כעין של תורה אחות זקוקה דדמיא לאחות אשה יבמה זו לדידן דסבירא לן כאבא שאול כאשת איש לו בנים היא עכשיו שאין מכוונין לשם מצוה דהא לא אכשר דרי ואין לו עליה זיקה אלא להצריכה חליצה וזיקה קלישא כי הא לאו ככנוסה דמיא ואף לא כארוסה ואע"ג דתנן היתה א' אסורה עליו איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת דכיון דרמיא קמיה מדאורייתא אסור באחותה משום אחות זקוקה [שאני איסור אחות זקוקה] שהוא כעין דאורייתא דדמי לאחות אשה ההוא ודאי לא מיפטריא כי אם ע"י ערוה גמורה ולגבי גזירות גאון דלית בה דררא דאורייתא כלל מידחיא זיקה מקמי איסורא רבה דכונס שלא לשם מצוה דהוי כפוגע בערוה שלא במקום מצוה ולא התסרנו לכנוס המשודכת דהוי כנושא שתים והא דאמרי' פרק אע"פ תבע לחלוץ מזקקין לו משום דאמרינן כל כמה דאגידא ביה לא יהבי ליה אחרינא התם לאו משום איסורא קאמר דהא קי"ל נושא אדם כמה נשים ובלבד שיוכל לזונן כדאיתא פרק החולץ ופרק הבא על יבמתו ואין להמוה איסור אחות זקוקה היכא משכחת לה לאבא שאול כיון דרכיב עליה איסור כונס שלא לשם מצוה אין כאן מצות יבום אלא זיקה קלישא לאצרוכי חליצה וי"ל משכחת לה בזמן [שהם] מכוונין לשם מצוה ואפילו אם תמצא לומר דלית ליה אף לפי משנה אחרונה הכא בהאי עובדא אנן סהדי שלא יכנוס אלא יחלוץ דכמאן דליתיה דמי כי לא גזר הגאון בשניה אא"כ ראשונה ראוי לכונסה ועוד נראה דאפילו למ"ד יש זיקה כהי דעדיפא מארוסה דלא בעי מסירה לחופה ובת ישראל שומרת יבם כהן ונפלה לפניו מן הנשואין אוכלת בתרומה למשנה ראשונה ואפילו למשנה [אחרונה] אם הגיע זמן ואכלה בחיי ארוס מ"מ בשאר מילי לא חשיבא זיקה לשויין כנשואה כגון ליורשה וליטמא לה ולמציאתה ולמעשה ידיה ואם זינתה בעודה שומרת יבם לא נאסרה עליו דלית הלכתא כרב המנונא כדאיתא פרק היה מביא ושומרת יבם דקתני בשבועת סוטה רבי עקיבא היא ומה שהבאת ..פי' ר"י אם קדם אחות זקוקתו קודם נפילתה מותר לכונסה מיד אף קודם חליצת אחיו לזקוקה אע"פ שיש לחלק כאשר כתבו רבותינו שבגוששט"ם מיהו איכא למימר דזיקה דקיימא ליבום לא פקעה אלא בקדושין דאורייתא אבל זיקה דלא קיימא ליבום אפילו שידוכין מיפקע להו לענין שלא תאסור המשודכת עליו קודם חליצתה של זו וכיון דאם רצה ליבם לא שבקינן זיקה כזו גריעא ולא בעי' אפקעתא טולי האי והשיא דמלמדין הקטנה שתמאן התם איכא זיקה גמורה דחזי ליבום דפליג עליה דאבא שאול ולהכי לא מידחי' אפילו מקמי נשואין דרבנן כ"ש מקמי שידוכי בעלמא ושלום אביגדור הכהן . תשובה זו שייכא שילהי פ"ב דיבמות : **רצב** תשובה לראב"ן מגא"ש ראובן החליף בתים לשמעון ומצא בהן מומין וטען שלא ידע בהן ולא הודיע וראובן אמר הנה הודעתיך ועוד אני מתקן כל המומין השיב אם המומין ניכרין הן לכל הנכנסים [ואין] עדים שנכנס בבתים אין לשמעון על ראובן כלום אלא אם נשבע שמעון שלא נכנס ושלא ראה בטילין החליפין ומה שאמר לתקן המומין אם המומין אינן בגוף הבית כגון אמת המים העוברת בהן או שיש לאחר תשמיש עליהן החליפין קיימין אבל אם הם בגוף הקרקע כגון כותל שלם ונמצא רעוע או כותל הנראה של סיד ונמצא של טיט שצריך לסתור ולחדש פנים חדשות באו לכאן והחליפין בטילין כדאמרינן סנדל שניטלו שני תרסי' מתרסיותיו ותקנו טהור משום פנים חדשות וכדאמרינן אצל רופא וריפא אותה אינה מקודשת וחליפין הרי הם כממכר ומקבל כל אחד ואחד אחריות על חבירו להעמיד החילוף בידו ואם יש לו אחריות טורף ואם לאו גובה [מבני חורין] עכ"ל : **רצג** טופס של תנאי כתובה מעיטור בכך וכך בשבת וכו' איך פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני אמרו לנא הוו עלנא סהדי וקנו מיננא וכתבו וחתמו עלנא בכל לשון דזכותא והבו לכל חד מיננא למיהוי בידא של כל חד וחד לזכות ולראיה דלביתי ברעות נפשאי ושדיכנא אנא פלוני בן פלוני ברתי לפלוני בן פלוני למיהוי ליה לאינתו ברעות שמיא ליום פלן וקבילית עלי מעכשיו למיתן ליה עד יום פלוני כך וכך בתכשיטין ומקרקעי ומטלטלי דאי מעכבנא ולא מקיימנא ליה ההוא תנאה אקניתיה ליה מהשתא ד' אמות קרקע בחצירי ואגבן הרשיתי למיגבי מינאי כל תנאה דכתוב לעיל כך וכך קנסא מכל מה דאית לי תחות כל שמיא דקנאי ודקנינא כולהון יהון אחראין וערבאין עד שתתקיים תנאה דילי וכך אמר לנא פלוני בן פלוני איך אנא קבילית עלי למיכנס לפלונית ברתיה דפלוני ליומא פלן ולמיכתב לה כתובה כמנהג דילן ואי מעכבנא קבילית עלי ואקניתי ליה מהשתא ד' אמות קרקע בחצירי ואגבן אקניתי להון מה דאית לי מתחות כל שמיא למיגבי מינאי כך וכך קנסא ולמיהב יתיה לכל מאן דבעי עד דתתקיים . תנאה דילי ואחריות וחומר שטרא דנן קבילית על נפשאי כחומר ואחריות כל שטרי תנאין דנהיגין בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וכו' וקנינא וכו' עכ"ל . טופס שטר חליפין מעיטור דאמר על הגאולה ועל התמורה גאולה זו מכירה תמורה זו חליפין וחליפין הרי הן כממכר בכך וכך בשבת כו' איך אמרו לנא פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני הוו עלנא סהדי וקנו מיננא וכתבו וחתמו עלנא בכל לישנא דזכותא דלבינא ברעות נפשין ועבדנא חליפין בינגא בההוא ביתא ודרתא דאית לי בדוכתא פלן בסימניהון ומיצריהון וחלפנא יתיה בההוא דירה דפלוני בן פלוני בסימניהון ומיצריהון וכדו ליזיל פלוני דנן וליחזיק בדוכתא דילי וליהוי לנפשיה וכך אמר לנא פלוני בן פלוני דליזיל וליחזוק בדרתא דיליה וליהוי לנפשיה דאנא מסתלקנא רשותי לגמרי מינאי ומירתאי בתראי ולא איסתייר לכל חד מיננא רשותא בדרתא דהוה ליה עד השתא דכל חד מינן חליף רשותא בדרתא דחבריה ולא איסתייר לנפשיה שום שיורא בעלמא וכל חד ליזכי לנפשיה בדוכתא דידיה ואם מחזיר זה לזה ממון יכתוב חולקא דפלוני דהוה שוה טפי מחולקא דהידך ואהדר לי כך וכל דאתי ויערער [וכו'] עכ"ל העיטור : אם יש לארוסה כתובה עיין ס"פ השואל בב"מ ורבינו קלונימוס פסק דאין לה ועיין שם : גרסי' בגמ' בהאי פירקא **רצד** כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן ובפירי פירותיהן בחייך ובמותך הרי זה אינו אוכל פירות בחייה ואם מתה אינו יורשה רשב"ג אומר אם מתה יורשה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה ואמר רב הלכה כרשב"ג ירושלמי מתני' אמר רבי יוסי הלין דכתבין אם מתה בלא בנים כל מה דילה תהדר לבי נשא תנאי ממון וקיים וכתב רב אלפס לית הלכתא כוותיה דרב דהא קי"ל בדבר שבממון תנאו קיים . ור"ת נמי הקשה הלכתא אהלכתא [ח] ופסק שיש לסמוך על הירושלמי ונראה לי דלא פליג ירושלמי ודוקא מתנה על מה שכתוב בתורה בממון תנאו קיים אבל בדבר תקנה דרבנן אפילו בממון תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וירושת הבעל תקנתא דרבנן היא והיינו דקאמר רב הלכתא כרשב"ג ולא מטעמיה דאיהו סבר תנאו בטל ואנן סבירא לן תנאו קיים וירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק יותר משל תורה הלכך איתא לרב דתלמודא דידן פ' הכותב ואיתא נמי בירושלמי דתהדר פורנא לבי נשא והוי ליה כמתנה על מנת להחזיר ואיתא נמי לדרב כהנא דאמר נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר מתנה עליה שלא יירשנה בירושה דאורייתא ונהי דאב אינו יכול להתנות דאמרי' בים נוחלין האומר בני בכור לא יטול פי שנים לא אמר כלום ואפילו לר' יהושע משום דלא ידע דמחיל אבל איתא לבן דידע דמחיל יכול להתנות ולומר אי אפשי בה ור"ח אומר שאינו יכול להתנות לפי שסומך על הירושלמי ואנן לא סבירא לן ואיתא נמי לדרבא דאמר האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו שומעין לו דוקא כגון זו דמצי למימר טעמא דתקנה משום דידי והכי נמי תקנתא כגון פירות ומציאה וזולתן אבל ירושת הבעל דאתיא מדרשא דרבנן אין יכול להתנות דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וה"נ שמעינן לר' יהודה בדבר שבממון תנאו קיים דוקא דאורייתא אבל בדרבנן תנאו בטל דאיתא פרק אע"פ רבי יהודה אומר אם רצה כותב לה כתובה וכו' טעמא דכתב לה הא על פה לא והא שמעינן לר' יהודה דאמר דבר שבממון תנאו קיים קסבר רבי יהודה כתובה דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וקי"ל כר' יהודה ובדרבנן אפילו בממון תנאו בטל ואע"ג דרבי יהודה אמר במילתא דלא שכיחא לא עבדי רבנן חיזוק דוקא פירות כדאמר לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות אבל ירושה דומיא דכתובה דכל אדם יורש אשתו כשתמות ומיתה שכיחא כדאמר פרק כל הגט חברך מית אסר איתעסר לא האסר וכי עביד רבנן תקנתא במילתא דשכיחא והא דאמרינן בממון תנאו קיים דוקא דידע ומחיל כגון הרי את מקודשת על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה אבל היכא דלא ידע דמחיל אים פליגי בני בכורי לא יטול פי שנים תנאו בטל וכן באונאה בסתם דלא ידע יש לו עליו אונאה אבל במפרש אין עליו אונאה כדתניא ע"מ שאין לך עלי אונאה ואית דמפרשי דהא דרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה לא ידע דמחיל הוא דהא לא ידע מי מיית ברישא ובעלמא תנאו [קיים] ולא קשיא הלכתא אהלכתא עכ"ל העיטור ועוד מצאתי שכתב ר' יהודה שר"ת הקשה הלכתא אהלכתא וז"ל בעלמא קי"ל כרבי יהודה דאמר דבר שבממון אפילו בדאורייתא תנאו קיים והוא דידע ומחיל והכא פסיק רב הלכתא כרשב"ג ותירץ וז"ל האי פירכא מיתרצא בפירוקא דרב אשי דאמר ברישא דמתני' אם מתה יירשנה מ"ט בנכסיך ולא לאחר מיתה פי' רב אשי מדקדוק הלשון דקאמר בנכסיך משמע כל זמן שהם שלך הלכך כל תנאי שמתנה עמה בחייה הם שאם [מכרה] ונתנה קיים אבל ירושה דלאחר מיתה הא אינן שלה בהא לא אתני כלל עכ"ל ולא נהירא הא דא"כ לא מיתוקמא לישנא דרשב"ג דיהיב טעמא למילתיה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה וא"כ לא התנה כ"א בחייה ובמה שכתוב בתורה לא נגע בה ובגליון ספר רי"ף מצאתי שלוה הגאון לתקן דאין הלכה כרשב"ג : **רצה** ראובן נדר בעת צרה מעות ובגדים לעניים וכאשר נתרפא חילק המעות מיד ועל הבגדים שאלו אי זו *) (יתקן או) [עדיף או] יחלק הבגדים ולא יספיקו כי אם למעט או יש למכור הבגדים ויספיקו לרוב עניים דמיהן נראה דאמדינן דעת הנותן אפילו היכא דליתיה קמן כדאמר פרק הכותב ההוא דאמר נכסי לטוביה כו' ומסיק התם דאי איכא שני טוביה ושניהם שוים לקורבא ומעלה שודא דדייני פירוש דאמדינן דעת הנותן להיכן היה נוטה כל שכן הכא שהנותן לפנינו ותולה דעתו בדעתינו דאמרינן דלמטה רבה איכון ורואה מפרק כל כתבי הקדש א"ר יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקיה

*) נ"א איזו עדיף או יחלק כו' ואולי צ"ל איזו יתכן או יחלק כו'

חדושי אנשי שם

קדושין סימן אלף ע"ו . ובהגהות יבמות הגנ"ז . ובמרדכי פנים נרים פר"ק החולץ בקיצור : מהר"ם [ח] בפנים סי' ב' וגם לקמיה בסמוך ומה שכתב ופסק שיש לסמוך על הירושלמי הביאהו האשר"י והר"ן ז"ל רבי ירמיה בשם רב הלכה

ופי' ר"י לפי שהמחלקים עליהם לבדוק לפי הצורך ופעמים שדעתם קרובה לאחד יותר ונותנים לו יותר מן הראוי ועוד בסמ"ק בשי' רמ"ז פרנסת עניים קודם לכסות מפס הגאונים וראיה לדבריהם אמר רב יהודה פ' השותפין בודקין לכסות אם הוא צריך לו אבל אין בודקין למזונות וקגיא כוותיה דרב יהודה האומר כסוני בודקין אחריו פרנסוני אין בודקין אחריו הלכך הלכה כרב יהודה אע"ג דרב הונא פליג עליה ולא מיבעי הכא שלא פירש הן ולא דמיכן אלא אפילו אמר הנותן בהדיא יחלקו בגדי להם אפ"ה נראה שמותר לשנות לדבר מצוה דעדיפא כדפרי' וראיה מפרק קמא דערכין ישראל שהתנדב מנורה או נר לבהכ"נ אסור לשנות אמר רבי יוחנן לא שנו אלא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר ואין לומר דיש לחלק בין נדבת בהכ"נ ובין לדקה המתחלקת בבהכ"נ לעניים לא היא דהא גבי לדקה נמי חזינן כה"ג וראיה מהסיא דהשותפין דקאמר התם ורשאין בני העיר לעשות קופה תמחוי ותמחוי קופה פי' קופה נחלקת מע"ש לע"ש לעניי עיר ותמחוי בכל יום לעניי עולם וקאמר סיפא רשאין לשנותו לכל מה שירצו וכן נראה לי דיחיד יכול לשנות לדקה דיליה לדבר מצוה כמו טובי העיר בלדקת אנשי העיר דמ"ט אסור לשנות משום דעת בעלים אליבא דר"מ פ' השוכר האומנין גבי מגבת פירים לפורים ואין העני רשאי לקנות בו רצועה לסנדלו ורשב"ג מיקל ותו חזינן בהדיא בההיא דערכין דמנורה עובד כוכבים פשי ישראל לא פשי וכל שכן היכא דבעה"ב בעצמו משנה אותה לדבר מצוה דליכא למיחש למידי וכ"ת איכא למיחש דלמא נימרו פלוני אמר למיתב לבושא ולא יהיב כדאמר התם פרק השוכר האומנים אליבא דרבי מאיר הכא ליכא למיחש בהא דבשוק מזבני וקלא אית ליה ואי בביתא מזבני הא אמרינן פרק דיני ממונות בשלשה מטלטלין שאין דמיהן ידועין בג' לקוחות ומילתא דאיתעבידא באפי תלתא קלא אית לה. אליעזר א] . עס"מ שבועות אם אלמנה שלא נשבעה ומתה אם יורשין גובין כתובתה: עד אחד מעיד על כתובת אשה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר ליה רבא ב' תשובות בדבר חדא דכל הנשבעין לא משלמין וזו נשבעת ונוטלת ועוד ה"ל שיעבוד קרקעות ואין כו' אלא שבועה דרבנן ב] אמר ר"פ ואי פקח הוא מייתי לה לידי שבועה דאורייתא איכא למיבעי הכא מאי נפקא מינה בין שבועה דאורייתא לדרבנן הא כולה שבועה דמתני' בין שבועה דאורייתא ודרבנן בעי אנקוטי חפצא להאי ולהאי וא"כ למאי הלכתא ואי לענין לאפוכי שבועה דקי"ל דבדרבנן מפכינן ובדאורייתא לא מפכינן הא נמי אע"ג דמדרבנן הוא לא מפכינן שבועה אלא מנהבע לתובע משום דאמר ליה לית לך גבאי מידי אי קושטא קאמרת אישתבע ושקיל ואי לא לא אבל היכא דתובע מחייב שבועה לא מצי לאפוכה עליה דנתבע דכי א"ל אישתבע לי דלית לי גבך מידי או דפרעת לי כך והפטר יכול האיך למימר אי בעית לאישתבועי ולמשקל לחיי ואי לא זיל [דלית לך] גבאי ולא מידי ודמי לאומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זו דשומעין לו והיא אהתא נמי תובעת היא ולא מצי לאפוכה וא"כ למאי הלכתא דמייתי לה לידי שבועה דאורייתא ומסתברא לן [השובה] דהדין בעיין דאי קדמה ותפסה כתובתה בלא שבועה ואמרה לה משתבענא דכיון דקי"ל [דבדרבנן] לא נחתינן לנכסי אי לא משתבע ובדאורייתא אי לא משתבע נחתינן לנכסי והשתא אי מייתי לה לשבועה דאורייתא אי אמרה לא משתבענא נחתינן לנכסי ומהדרינן ליה מה דשקלה מדידיה בע"כ ואי מדרבנן נשבעת לא מפקינן מינה עכ"ל רב אלפס ועי' פ' השולח בגיטין ולקמן המצא בעזה"י סליק

כל האומר לא נויתי כו' עיין בחיבורי פירקא קמא דבבא מליעא גבי אוחז כפרן באותו ממון: **רצו** ושאלתם על האשה שנשבעה שלא בפני התובע רק בפני אותם הנוגעים לה נ"ל דאין ממש בשבועתה דשמא לא אמרו על דעת המקום ועל דעת הקהל ואפילו אם אמרו שמא אדעתא דידהו משתבעא ולא על דעת ב"ד אמנם שאם השביעה אדם נכרי שאינו נוגע בדבר אע"פ שלא נשבעה בפני האיש התובע אין כאן בית מיחוש ושבועה על שבועה למה ואפילו אם תמצא לומר **רצז** כל המחויב שבועה לכתחלה לא משבעינן ליה אלא בפני התובע משום דאפשר מחמת כיסופא דידיה נודי ליה כי ההיא אתתא דפרק הכותב דאיחייבה שבועה בי דינא דרב ביבי בר אביי אמר ליה בעל דינא היתי והשבע לי במהאי דלמא מיכספא משיבבי ומודית לי התם נמי אם נשבעה כבר בכאן [נפטרה] וכי משום דלמא מיכספא ומודית הדר משתבעית והא אין זה טועה בדבר משנה ולא תניא ליה לא במשנה ולא בברייתא ולא בשמועתא דאמוראי אלא ההוא בעל דין הוא דקאמר הכי והיא נתרלית לו לישבע בעירו ועוד מאן לימא לן דאי אמר ליה לא משתבענא במתך כ"א כאן או בעיר אחרת דכפינן לה לישבע בעירו ועוד דשטעה להכחיש העד חשיב כמו ממון ע"י עדים אם שנים מעידין שחייב לו ממון שהלוהו בעירו ופרעו בעיר אחרת וכי כייפינן ליה לחזור לעירו ולפורעו שם הא ליתא דודאי לא כייפינן ליה דהא תנן פרק הגוזל בתרא המלוה חבירו ביישוב לא יפרע לו במדבר במדבר הוא דלא משום דלאו מקום המשתמר הוא הא בעיר אחרת רשאי הכא נמי אם רוצה הנתבע לישבע לו בעיר אחרת רשאי ע"כ בנדון זה נראה שא"ל לחזור ולהשביע בפני התובע וגדולה מזו תנן פרק הדיינין הנשבע בהפלין בדיעבד אינו חוזר ונשבע אע"ג דלכתחלה צריך לישבע על ס"ת ואמת ודאי בפני העד המכחיש צריך לישבע לכתחלה כדתניא בתוספתא דשבועות פועלים נשבעין בפני חנוני ושלום מב"ב: **רצח** אותו כנען שומיאל לא צוה בעת פטירתו מן העולם ומה שנשא ונתן עמו הכל הוא ביד מר אליקים הלוי ומזומן הוא ליתן הנכסים כולם ליד ב"ד כי לא נמכר מהם כלום ולא הוחלף בעסק אחרות בעו ר' יעקב בר' נחמן בפני לדין מחמת שנהגה לו אשתו טבעת של זהב וזהוב אחד לקנות בו עורות ואמר שרבי מנחם בעל אחות אשתו יודע ובן אחותו של שומיאל הכנען הודה בפני שכך אמר לו דודו אבל לא הראהו לא הטבעת ולא הזהוב ורבי מנחם נ"כ תובע ממון שנתן לשומיאל ומקלת הסימנין שהוא נותן מכיר מר אליקים ומקלת חבירים שבעיר אומרים שאין בן אחותו [נראה שאביו ישראל הבא על השפחה היה ואחר שנולד נשתחררה היא ואחיה שומיאל] ראוי ליורשו שהיתה הורתו ולידתו [שלא] בקדושה והיא חזקה למכיריהם שהיתה אחותו מן האב ומאם ושהם נשתחררו ועוד אומר שארוסתו של שומיאל ראוי לגבות מה שהכניסה לו בעדים ועתה יבאר לי מה הדין כך דעתי נוטה שאותו בן אחותו אין נוחל את אמו לפי [שהוא] נולד מן השפחה וולד שפחה כמוה דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה והגן נמי מי שיש לו בן מ"מ פוטר אשת אחיו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה וכותית אלמא בן השפחה לאו בנו הוא ולא פטר וה"ה דלא ירית הלכך האלמנה תטול מה שהכניסה לו בעדים ותשבע תחלה שלא גבתה כלום ממה שהכניסה לו ותטול ואילו היה רולה מר אליקים לזכות במותר הרשות בידו עכשיו שאינו רולה ישבע רבי יעקב ורבי מנחם כפי טענתם ויטלו גם הם ואם יש שם מותר יתן לקופה ואם ירלה מר אליקים למחול השבועה לשלטן הרשות בידו [ג"ל]:

פרק מי שהיה נשוי

רצט נ"ל ב' שותפין או שלשה שיש להם דין עם אחד אין היחיד יכול לומר יבא אחד מכם ויטעון בשביל כולכם כי טורח עלי עם כולכם כי ודאי דין הוא שהשותפין יכולין לומר כל אחד רולה לטעון על חלקו וגמרא וסברא הוא גמרא פרק מי שהיה נשוי הני הרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד כו' וסברא דהיכא אשכחן דדחקינן לדקני שיקח אפוטרופא היכא דאיהו גופיה מלי טעין ובעי למיטען עם בעל חובו ומיהו אי טעין חד מן השותפין דבר שהוא חובה לו ולחבירו נאמן היחיד בעד א' לחייב שבועה לשותפין שבועה דאורייתא ואם יתחייב היחיד שבועה והעד מסייעו יפטר היחיד משבועה מכל השותפין ואם יטעון השותף חובתו וחובת חבירו נאמן לחייבם שבועה כדא"פ חזקת הבתים השותפין מעידין זה לזה היכא דלא נגעי בעדותם ושלום מב"ב: ה"ג בפירקין **ש** הנהו תרי אחי או תרי שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מינייהו לדינא לא מצי אידך למימר ליה לא ניחא לי דהשתעי דינא בהדאי' אלא שליחותיה עבד ודוקא דאיתיה במתא דאיבעי ליה למיתי אבל ליתיה במתא לא דמצי אמר ליה אי הואי אנא הוה טעינגא טפי ירושלמי **שא** וכחש בעמיתו פרט למכחש לאחד מן השותפין בעמיתו פרט לעדים ושטר אמר רבי יוסי הדא אמרן שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה אחראין וערבאין זה לזה* ולא עבדינן הכי הלכך אם מת אחד מהם או העני או כפר אחד מהם ואודה האחר אותו שהודה מתחייב בכל ואין מקבלין עדותו על חבירו וכן מי שהודה לאחד מן השותפין או פרע לאחד מהם כאילו פרע או הודה לשותפין וגרסינן בפ' חזקת הבתים השותפין מחזיקין ומעידין זה על זה ונעשים שומרי שכר זה לזה ודוקא דאמר שמור לי היום ואני אשמור לך מחר כדאוקימנא התם הא לאו הכי מסתברא שמירה בבעלים היא ופטור אפילו בפשיעה דקי"ל פשיעה בבעלים פטור והוא הדין לאחין וליורשין דקיימו עד כאן לשון העיטור ובפרק כל הגט גרסי' בשלשה פרקים בשנה מוכרין היין למאי הלכתא לשותפי **שב** שמע מינה דשותף אינו רשאי למכור בלא דעת חבירו והכל לפי מנהג מוכרי העיר ואם שינה חייב ואם מכר אחד מהם באשראי בלא רשות חבירו יש בזה פלוגתא בין הגדולים ונראה כיון דאורחא דתגרין בהכי פטור וכן אם הפסיד הסחורה בדרך פטור וכ"כ מר כהן לדק בתשובה תרין שותפין דמית חד מנהון ולא אישתבע א"כ חד מינייהו חשיד ליה דינא לאישתבועי לאידך עד כאן לשונו: **שג** כתב רב נחשון שודא דדייני שיהא שוה בכל התלמוד בפ' הכותב שניהם קרובים שניהם ה"ח שודא דדייני. ובפרק מי שהיה נשוי שני שטרות היוצאים ביום אחד אמר שמואל שודא דדייני ובפרק המוכר מובלע והיכא עליה ריכבא דדקלא כו' ובפ' כל הנשבעים האי דיינא דעבד כרבי אליעזר עבד וכרב ושמואל עבד ובפ' תפלת השחר השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד וכתב רבינו חננאל קבלה בידינו דלא עבדינן שודא דדייני אלא במקרקעי אבל במטלטלי המוליא מחבירו עליו הראיה וממון המוטל בספק חולקים עכ"ל: **דש** תשובה לרב האי לקהל פא"ם מלוה על פה ומלוה בשטר וזמן מלוה על פה קודם הרי מלוה על פה קודמת וגובה מנכסים בני חורין דקיימא לן שיעבודא דאורייתא ג] שני מלוין בשטר וכתב בעל חוב למאוחר דמלי לאיפרועי כל אימת דלבי לא מהני ליה הנאה ומלוה בשטר המוקדם קודם לעולם עכ"ל. לשון הגאון ענין של שני ימים ר"ח מאיזה יום יכתוב עיין פ' קונס במסכת נדרים וחילוק יש בין גטין ושטרות וע"ש בחיבורי ופירשתי הכל באורך ועיין גם פ"ק דבבא מליעא גבי אמר אביי עידיו בחתומיו זכין לו בחיבורי: סליק

טופס שטר שותפי

שה **בבך** וכך בשבת כו' איך אמר לנו פלוני בן פלוני ופלוני ב"פ הוו עלנא סהדי וקנו מיננא וכתובו והתומו בכל לישנא דזכותא למיהוי בידא דכל חד מיננא דלבינא ברעות נפשין ואישתתפנא כחדא ויהיב כל חד מיננא כך וכך למיעבד בהו עיסקא וכל רווחא דאתי ממוננא דא אי מאחרינא בימא או ביבשתא או במהנה או בדורון כל מאי דרחמנא יהיב לן בין באגר בין בהפסד ניפלוג כחדא ופלגא דידי ופלגא דידיה וזמן שותפותא עד יומא פלן ועד ההוא יומא לא יהא רשותא לחד בלא הורמנא דחבריה ובתר הכי אי לבינא לאגורי ההוא שותפתא להאי ללא ואי לא יהא רשותא לכל חד למפלג בעל כרחו דאידך וכל חד קביל עליה הימנותא דשמיא דלא ליערום ולא ליכסי ולא ליטמר מחבריה שום מידי אלא בקושטא והימנותא ליזיל כל חד וחד עם חבריה ואחריות וחומר שטרא דנן קבלנא עלנא ועל ירתנא בתרנא אגב ארבעה אמות קרקע כחומר כל שטרי שותפות דנהיגי בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי וקנינא וכו' ואם יש בו שום תנאי יכתוב כמו שכתוב בשטרי הגאונים עד כאן לשון העיטור:

פרק אלמנה ניזונית

הא דאמר רבא דהפיסת מטלטלי לכתובה לא מהניא בהפיסה לאחר מיתה ואפילו הכי למחזי מהניא והא דאמרי' ההיא דתפסה כסא דכספא בכתובתה דמהניא תפיסה בהפיסה מחיים וכן הא דגרסינן פרק שבועת העדות דכוותה עכ"ל רב אלפס: **שו** על אודות ראובן ושמעון שהיו נשואין שתי אחיות ומתוך שהיה ראובן מלוי בביתו של שמעון היה חושדו מאשתו וגזמו להרגו ויהי היום וילא ראובן מן העיר לביתו ויעזוב כל אשר לו לאשתו ספרים ומטלטלין ומחשבתו היתה ניכרת מתוך מעשיו שלא היה בדעתו להתרחק ומשילא שוב לא חזר ויבוקש ולא נמלא ושוב באו שלשה גנבים עובדי כוכבים בבית יהודי בעיר אחרת הקרובה אל החלל ורצו למכור גניבה אחת ומתוך כך היו מסיחין לפי תומן פלוני מעיר פלוני נהרג ונקבר עם בגדיו כמין נגר ראשו למטה ורגליו למעלה ופלוני גיסו לוה להורגו ואמר להם אותו יהודי הראו לי אותו היכן הוא קבור אמרו לו אם התן לנו זקוק נראה לך ובו ביום עלמו נתפסו הגנבים בגניבה ויתלו שלשתן על עץ ונטרפה השעה שלא הודיעו מקום קבורתו ואחר ימים בא יהודי שהמיר דתו לעבודת כוכבי'ושב ולא בכל לבו כי אם בתשובה של רמיה כמו שעושים אותם רקים הסובבי' בעיירות פעמים נראין יהודים ופעמים מחזקים עלמם במשפטי העובדי כוכבים שבהם והגיד לקרובי האשה ראיתיו חי בלרפת ובלחו אחד עמו לראות אם יש ממש בדברים ויבוקש הדבר ולא נמלא והנה ימים רבים ישבה אותה העלובה עגונה ועגומה גלמודה ושוממה ואין מגיד לה מה נעשה לבעלה ע"פ הדברים האלה בעניותינו איתתא שריא לאינסובי דהא עובד כוכבים מסיח לפי תומו כשר לעדות אשה כי הנהו עובדי דפ"ב דיבמות מאן דאיכא בי חוזאי שכיב חוזאי ואנסיבא רב יוסף לדביתהו וההוא דאמר ווי ליה לפרשא זריז וכו' ומאן איכא בי חסא ודאבא יוחן איש לדן וקילר בני אדם שהיו מהלכין לאנטוכיא ומתו וקברתים והשיא את נשותיהן ה"כ מסיחין לפי תומן [היו] ולא נתכוונו להעיד ואע"ג דאתא ישראל לבסוף ואמר לא מת הא אמרינן פרק האשה רבה עד אחד אומר מת ושנים אומרים לא מת אע"פ שנשאת תלא ודייקינן בגמרא פשיטא דאין דבריו של אחד במקום שנים לא לריכא בפסולין כו' וכר' נחמיה דתניא ר' נחמיה אומר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דיעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד בין לקולא בין לחומרא כדמסיק בתר הכי מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות ה"מ לחומרא אבל לקולא לא קא משמע לן וא"כ להוא ליסנא אפילו אי הוה ההוא ישראל דאתא לבסוף ישראל כשר ואמר לא מת לא משגחינן ביה אלא אזלינן בתר עובדי כוכבים שהן ג' הואיל ואיכא רוב דעות דאין חילוק בין פסולים לכשרים בעדות אשה ואזלינן בתר רוב דיעות הפסולין לבטל דברי עד אחד כשר ואפילו לזות שפתים ליכא ואע"ג דאמר פרק שני דכתובות עד אומר מת הימנוהו רבנן כבי תרי כדעולא דאמר כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ופריך אי הכי אפילו לכתחלה נמי ומשני הסר ממך עקשות פה ה"מ בעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת ואע"ג דהתירוה לינשא על פי אחד דהתא מעיקרא כיון דשוב אתא עד אחד קודם שתנשא ואומר לא מת לא תנשא לכתחלה משום לזות שפתים אבל שנים אומרים מת ואפילו היו פסולי עדות ועד אחד אמר לא מת ואפילו הוי עד כשר תנשא לכתחלה ואפילו אתא עד דאמר לא מת קודם שהתירוה לינשא הדע דהא תנן פרק האשה שנים אומרים מת ואחד אומר לא מת ואע"פ שלא נשאת הנשא וע"כ אע"פ שלא נשאת דקתני היינו שלא התירוה לינשא דומיא דרישא דקתני עד אחד אומר מת ונשאת ועד אחד אומר לא מת תלא ומפרש בגמ' דנשאת דקתני היינו התירוה לינשא א"כ לא נשאת דסיפא הכי

הלכה כרשב"ג שאם מתה יורשה ולא לענין דבריו שאמר מפני שמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל דהתם בתנאי גוף והכא בתנאי ממון אנן קיימין ולמה אמרו תנאו בטל מפני שבשוף וכו כאן כשמר ירושה אשתו מוגנת לפני ליורשם

הגהות בהר"ם בטיקטין א] עי' בפ"ק דערכין ב] לשון רי"ף: ג] עי' בפ' כר"ן ריש פרק מי שהיה נשוי שם כתב מ"ש רב אלפס במלוה בשטר קודמת וכן כתב הטור במ"ס אי ק"ד:

מי מיפרשי לא התירוה לינשא וא"כ היכי קתני תנשא אלא ש"מ דאע"ג דאתי עד אחד דאמר לא מת קודם שהתירוה ע"פ שנים עדים דאתו מעיקרא מתירין אותה לינשא וליכא לזות שפתים כיון דהיכא תרי דאמרי מת ואין דבריו של אחד במקום שנים ואפילו עד כשר ואפילו פסולים ואפילו לקולא ללישנא קמא ולאידך לישנא דגרסינן התם כל היכא דאתא עד כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כעד אחד דמיין אלא הכא במאי עסקינן דאתא אשה מעיקרא ותירצה לרבי נחמיה הכי קו' עד ועשו ב' נשים באשה אחת כשני אנשים באיש אחד אבל ב' נשים באיש אחד כפלגא ופלגא דמי ולכאורה נראה דאפילו אתו שתי נשים מעיקרא ואמרי מת והדר אתא עד אחד כשר ואמר לא מת פלגא ופלגא הוי ולא תנשא ואם נשאת תצא וכן פירש"י ז"ל פרק מי שקינא וז"ל כפלגא ופלגא כלומר כחד וחד ואי בשת אחת אתו מוקי לה חד לבהדי חד ומוקי לה אספיקא ואי בזה אחר זה והוא דהאמינהו תורה קדים ואתי ברישא ה"ל איהו כשנים ואידך כחד ואין דבריהן במקומו והיכא דשנים פסולים אומרים נטמאת ועד כשר אומר לא נטמאת שותה דכי חד וחד ניניהו עכ"ל והשתא לפי לשון שני היכי דשני פסולי עדות אתו מעיקרא ואמרי מת ועד כשר אומר לא מת לא תנשא ואם נשאת תצא וא"כ אי הלכתא כלישנא קמא תנשא ואי הלכתא כלישנא בתרא אפילו נשאת תצא ונראה דהלכתא כלישנא בתרא ואע"פ שכתב ר"ת דכל היכא דאמרי הוי טפל לגבי לישנא קמא הכא הלכתא כלישנא בתרא חדא דאיהו גופיה לא איתברר ליה שהרי לא היה משביע שבועת היסת א] היכא דליכא דררא דממונא ועוד הכא דהוי איסורא הלך אחר המחמיר ובירושלמי נמי משמע דהכי הלכתא דגרסי' בירושלמי דפרק האשה תני בשם ר' נחמיה הלך אחר רוב דיעות ופריך הא עובדא עבידא פתי נשים ואיש אחד עמו [אותם] כשני עדים ועד אחד בתמיהה ומשני הדא באשה ונשים אבל אם היו שתי נשים ועד אחד כעד ועד איטון וכן כתב המיימוני וז"ל אבל עד כשר אומר מת ונשים רבות או פסולין אומרים לא מת הרי זה כמחלה על מחלה אלמא דס"ל כלישנא בתרא ומיהו בכהון זה נראה לי דהאשה שריא [אפילו ללישנא בתרא] אם כשבלחו עם אותו התועב לגרפת ויבוקש ולא נמצא הודה ששקר או שטעה בין איש לאיש [אז] ודאי אין בדבריו הראשונים כלום דתניא בתוספתא דסנהדרין העדים לעולם יכולין לחזור בהן עד שיחקר עדותן בב"ד נחקרה אין יכולין לחזור בהן וא"כ עדיין יכול לחזור ולומר שקרתי או טעיתי ואפילו אינו חוזר בו או שאינו בעולם אפ"ה אתתא שריא דכיון שהמיר לעבודת כוכבים פסול דבשביל בטבל הואיל ולא שב בתשובה מעליא לא הוכשר לעדות כדגרסי' פרק זה בורר גבי ההוא טבח דנפק טריפה מתותי ידיה ורב נחמן עברי' אזל רבי מזייה וטופרי' סבר לאכשורי אמר ליה רבא דלמא קא מערים אלא מאי תקנתיה ילך במקום שאין מכירין וכו' וגרסי' נמי גבי מלוי ברבית עד דאפילו לעובד כוכבים לא אוזפי וכן משחקי קוביא דאפילו בחנם לא עבדי וכן סוחרי שביעית וכן כל עבירה ועבירה צריך שיחזור בתשובה מעלייתא והרי הוא בפיסולו עד שיתברר ששב תשובה מעלייתא כדאמרי' פרק זה בורר אחד אמר קמי דידי גנב קבא דחושלא ולא אכשריה דלמא השיב הגזילה וכן מההיא דפי' לעיל דרבי מזייה וטופריה ולא אכשריה עד שילך למקום שאין מכירין אותו וכ"ש התועב הזה וכיוצא בו שטובל ושרץ בידו דודאי פסיל לעדות ובהא כל אפין שוין כיון דאידי ואידי פסולי עדות הן דאזלינן בתר רוב דיעות ושרינן האשה לינשא על פי שלשה העובדי כוכבים שהשיחו לפי תומן ואפילו לזות שפתים ליכא כדפרשינן לעיל ואם יסכימו קהלות ריט"א וקובלי"ן שריני מסכים להתיר ושלום מב"ב ומקלת תשובה זו תמצא לעיל ביבמות פרק האשה רבה ב] : **שז** מעשה באחד שברח מן העיר שהיה חייב ממון ולאחר זמן היה דעתו לחזור ושלח לחבירו חמשים זהובים לפשר עם העובד כוכבים והלך זה ופשר בכ"ה זהובים והמשלח תובע המותר . השיב רבינו שמחה וז"ל נדמה אני מעשה זה לעובדא דרב ספרא בהגוזל בתרא דלא רצה האי לאכול חמורו וקאמר מן שמיא רחימו עליה ה"נ אם זה נתן לו הזהובים אדעתא להבריח מעליו העובד כוכבים והבריח במקלת משמיא הוא דרחימו עליה ובמה יזכה השליח במותר ותנן נמי בפרק בתרא דמעילה נתן לו דינר זהב ג] ואמר לו הבא לי חלוק אחד והביא לו בשלש חלוק ובשלש טלית שניהם מעלו ר' יהודה אומר בעל הדינר לא מעל שהוא אמר לו חלוק גדול אני מבקש והבאת לי קטן ורע ומייתי לה בפרק אלמנה ניזונית ומוקי לה דאייתי ליה שוה סית בשלש הרי קנה לו בשלש שוה כל הדינר שנתן לו (השליח) אפילו הכי א"ר יהודה אי אייתי ליה בשית שוה שוה בתרתי שרי ואי אמרת דזכה השליח בעודף מן הדין לא היה להביא בשם שהרי אלו היו חולין היה השליח זוכה בעודף נמצא שהשליח עשה שליחותו וממעול בעה"ב ותנן נמי מכרה שוה מנה במאתים נתקבלה כתובתה ולא מצי' למימר ארווחי דהויא כשלוחו של יתומים והיא דפרק מרובה שאמר הרי עלי עולה והפריש שור ובא גנב וגנבו דגנב פטור בכבש לרבנן ובתור ובן יונה לר' אלעזר בן עזריה התם איבעיא דר"ש דשקיל וטרי דאמר התם דבר הגורם לממון כממון דמי דאילו לרבנן אין לבעלים עסק עם הגנב ולר"ש נמי פשיטא שאין לבעלים עסק עם הגנב אלא הפסדת ממון שגרם הגנב והוא אינו אלא כבש לרבנן ובן יונה או תור לר' אלעזר בן עזריה הלכך אין לדמות לכאן אלא הרי עלי עולה ונתן מעות לשלוחו דמי שור לקנות לו שור להביאו ליד כהן וקנה לו תור או בן יונה והביאו לכהן והקריבו וכי יקנה השליח המותר ע"כ לא מיבעיא ליה אלא דוקא הפרים שור לעולה דאין כאן דבר הגורם לממון אלא תור או בן יונה דלא נשאר ביד הגנב ממנו כלום כשישלם הפסד דבר הגורם לו לממון דהיינו תור ומותר של הקדש אמר רחמנא וגונב מבית האיש ולא מבית הקדש אבל אם היה מותר משלו פשיטא דחייב להחזיר ובפרק מי שהיה נשוי מסקינן הלכתא טירפי כתבי בחמש מנים היכי דסילק הלוקח את השבע"ח דהוה מסיק בלוה. אלפס עכ"ל אז"ק עיין פרק הגוזל קמא בב"ק גבי הנותן מעות לקטות חטים וקנה שעורים בחבורי ועיין פ' הגוזל בתרא גבי טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו : **שח** תשובת רבינו מרדכי על שאלתם ראובן הלך לעולמו בלא בנים והניח [אח] קטן ואשה מעוברת ואחר פטירתו ילדה ומת הולד תוך שלשים יום והיא תובעת מזונות ממה שהכניסה ועוד טוענת כיון שאין יכול ליבם כשיגדיל דשמא בן קיימא ילדה שיפקדו נכסי בעלה ביד איש נאמן עד שיגדיל ויחלוץ או אם ימות שתגבה כתובתה וגם אמר האפוטרופא שאין שייך לומר משמיא קנסו אלא היכא דודאי היה זקוקה אבל הכא לא ע"כ . תשובה מטיבותיה למר נ"ל דמזונות לית לה כלל אלא ג' חדשים הראשונים כדאיתא פרק החולץ אבל זאת נראה לי שנוטלת כתובתה לאלתר דאזלינן בתר רוב המצוי בזה ורוב נשים ולד מעליא ילדן ונמצא הגיע עתה לגבות כתובתה ואין להקשות לכשתנשאי לאחר תטלי מ"ש ליכי דהכו אשה שנפל בעלה למים שאין להם סוף וכי לא תגבה כתובתה לעולם וכ"ת ה"נ א"כ כ"ש שאין האחין נכנסים לנחלה ונמצא הממון מונח עד שיבא אליהו דהכי משמע פרק האשה שלום מדברי ב"ש ומדברי בית הלל דיותר בקל להגבות כתובה מלהכנס אחין לנחלה חס וחלילה דבמים שאין להם סוף ודאי מגבין כתובה ומחלקין הנחלה ליורשין ונדון זה דומה למים שאין להם סוף שרבינו יצחק הקשה על ההיא דמת הולד תוך ל' יום חוללת דאמאי לא אזלינן בתר רובא ורובא ולד מעליא ילדן ותירץ דחיישינן למיעוט כזה כמו מים שאין להם סוף אלמא דמיא ליה ומה דחמיין דרבנן דדמיין חדא היא ועוד ראיה לדמותה דכי היכי דאמרינן במים שאין להם סוף אם נשאת לא תצא הכי נמי אמרי' בפרק החולץ מת תוך ל' ונתקדשה אם אשת ישראל חוללת ואם אשת כהן פליגי ופסק רב אלפס כרבינא דאינה חוללת דמספקא לא מפקינן אתתא מתותי גברא וכן פסק רבינו יצחק שילהי פרק ר"א דמילה ובנדון זה איכא מיעוט וחזקה דמעיקרא שיתה בחזקת איסורא לשוק ואפ"ה שרי בדיעבד וה"נ במים שאין להם סוף והטעם כדפירש רבי' יצחק פרק בתרא דיבמות לפי דלא שכיח [מיעוטא דעולין] ושרי אפילו לר' מאיר דחייש למיעוט שמעתא קמייתא דגיטין גבי סופרי דדייני ולההיא דפ"ק דחולין רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרינן סמוך מיעוטא דאין מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת משום דרובא הוא שכיח

טובא ה"נ רובא דנשים ולד מעליא ילדן שכיח טובא ומהני להוציא ממון אפילו למ"ד אין הולכין בממון אחר הרוב כדאיתא שילהי פירקא קמא דכתובות אם רוב ישראל למאי הלכתא להחזיר לו אבידה ופי' רבינו שלמה יצחקי ז"ל רבותא הוי שמוציאין מיד הישראל הזוכה בה וה"נ אמרי' בפרק המוכר פירות וכ"ש הכא להחזיק שטר העומד ליגבות כגבוי דמי ועוד ראיה דגבי כתובה אזלינן בתר רובא פרק הבא על יבמתו לשלישי לא הנשא ואם נשאת למי שאין לו בנים הנא שלא בכתובה אבל משני אית לה כתובה אלמא אע"ג דלגבי איסורא מחזקינן בתרי זימני הויא חזקתה עקרה לגבי ממון לא הויא מוחזקת עד תלתא זימני וטעמא דעקרות כדפי' ר"י ז"ל התם דאזלינן בתר רובא ורוב נשים שאינן עקרות יולדות בתרי זימני וכתובה הייט טעמא דאל"ס מעשה ב"ד דכתובתה כמוחזקת היא ועוד דל מהכא כל זה למה לא תגבה זו כתובתה הלא יבם זה אינו רשאי ליבם וא"כ אינו עומד במקום אחיו לירד לנכסים ואין דינו כשאר יבמין על כן נ"ל כדפירשנו . הריב"ן מינא"ם כתב היכא דלא נקטה כתובה גביא מאתן משום דטוען אחר מעשה ב"ד דלא אמר כלום ותוספת נמי כיון דקי"ל דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים כמאן דנקיט כתובה בידה דמיא וגביא נמי תוספת ובתשובת הגאון נמצא וז"ל סדרו רבנן ממתיבתא שמ כי אמרינן לא ניתנה כתובה ליגבות מחיים ה"מ בעיקר כתובה וקבעי' למיסקל למיפק אבל האי טענה הב לי מה דכתבת לי בכתובתאי דאיעביד בהו תכשיטין ואותיב תחותך ואשמשך דינא הוא דיהיב לה כל מה דכתיב לה והכי מסתברא והכי סדרי רב שרירא ורב האי גאון ז"ל ובה"ג כתב דאם איבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה אפילו תוספת גביא ובתשובה אחרת נמצא משמו דאם אבדה כתובתה אין לה דבר דשמא מחלה או מכרה קודם שנתאלמנה או נררי אתפסה ומסתברא דהך תשובה בתרייתא ליתא מקמי קמייתא עכ"ל העיטור ז"ל וכתב ר"י בר שמואל דמזוני מיהא לית לה דכיון דאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה לא אמרינן נכסים בחזקת אלמנה קיימי עפ"ק דב"מ גבי הטוען אחר מעשה ב"ד : סליק

יען כי קראה דעי צריך אני למודעי ילמדנו רבינו הרב אביגדור כהן **ישי** על אלמנת ראובן שנשאת לשמעון ולא נשבעה קודם לכן על כתובתה והיתה נושאת ונותנת בבית בעלה הראשון וכשנשאת נתנה ליד האחרון כל הנמצא בידיה בלי רשות ב"ד אם נאמנה יותר בשבועה כי כך מקובל אני מפי ר"י שאמר בשם רב למח גאון ששוב אינה נאמנת לישבע אחרי שלקחה ממון היתומים ונתנה לבעלה הויא לה גזלנית ושוב לא תשבע . השיב מלאך החונה יחנה שביב למורי הרב רבי שמואל מה ידעתי ולא תדע אך קבלתי מרבינו שמחה אלמנה שנשאת לאחר קודם שנשבעה על כתובתה והכניסה לו נכסי ראשון נאמנת בשבועה לתפוס מה בידה דאין אדם נעשה גזלן ליפסל לעדות ולשבועה אלא בממון שאין לו עליו טענה כלל אבל כתובה זו אינה מחוסרת כי אם שבועה דלמא נררי אתפסה ואין זו גזלנות ומהימנא בשבועה דהא שומר משביעין אותו שאינה ברשותו ולא חשבינן ליה חשוד אממונא דמימר אמר דמי יהבינא ואע"ג דעבר בלאו דלא תחמוד משום דלא תחמוד בלא דמי משמע להו כדאיתא פ"ק דב"מ וכ"ש הכא שאינה נראה לה גזל כלל דאמרה דידי תפיסנא והא דאמרי' פרק אלמנה אלמנה שמכרה לעצמה לא עשתה ולא כלום לאו למימר דגזלנית היא אלא לענין יוקרא קאמר שאם הוקר הקרקע או המטלטלין אמר מאן שם לך וכי אוקר ברשותייהו דיתמי איקר וכל מה שהרויחה באותו ממון הוא שלה ושל בעלה השני ואע"ג דאמרי' פרק מי שמת אלמנה שהשביחה הנכסים השביחה לאמצע התם מוקי לה באשה יורשת והשביחה הנכסים באלמנותה ולא נשאת לאחר דמסתמא כ"ז שלא אמרה ראו מה הניח לי בעלי אדעתא דיתמי השביחה אבל הכא שהכניסה לבעלה השני מוכחא מילתא דאדעתא דידה ובעלה עבדא ולא אדעתא דיתמי ודמי לעובדא דרב ספרא דלא שביק ניכו טרח לאחריני . אביגדור כהן [ט] :

פרק שני דייני גזירות

שיא מעשה באחד שפרנס את בתו לבסוף תבע מחתנו מה שהוליא עליה והיה החתן מסיק זוזי בחמיו וטען חמיו אני פרנסתיה ממה שהייתי חייב לך מדר' נתן שמוציאין מזה ונותנין לזה והשיב רבינו שמחה שהדין עם חמיו ואף אם לא היה חמיו חייב לו תופס טענתו טענה מדרבי נתן דרבי נתן שייכא אפילו בפקדון כדאמרי' פרק שור שנגח ועוד הביא מפרק גט פשוט ההוא ערבא [דאבוהון דיתמי] דפרע למלוה מקמי דלודעינהו ליתמי כו' ד] הכא נמי אע"ג שלא הודיע לבעל תחלה נכסי דאינשי איטון ערבין ביה ולענין קבורה אם מתה וקברה האב גרסינן התם דכולי עלמא לא פליגי דגובה מבעל שלא עלה על דעתו שתהא אשתו זו מושלכת לכלבים אבל אם קברה אחר פלוגתייהו התם אם גובה מן הבעל או לא דאיכא מ"ד דוקא אב גובה דאין דעתו שתהא מוטלת בבזיון הלכך אנן סהדי דלא מחיל לבעל אבל אחר למה ניטפל בה אי לאו דמחל : **שיב** יגיד לנו המורה אם כתובת אשה דאורייתא או דרבנן וכמה שיעורה תשובה שילהי כתובות אמרי' נשא אשה בא"י וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה ממעות א"י נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י רשב"ג אומר נותן לה מעות קפוטקיא נשא אשה בקפוטקיא וגרשה בקפוטקיא נותן לה מעות קפוטקיא עד כאן לשון המשנה ובגמרא קאמרינן הא גופא קשיא דתני נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטקיא נותן לה מעות א"י אלמא בתר שיעבודא אזלינן והדר תני נשא בקפוטקיא וגירשה בא"י נותן לה מעות א"י אלמא בתר גובייגא אזלינן אמר רבי אבא מקולי כתובה שנו כאן רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא קסבר כתובה דאורייתא ת"ר המוציא שט"ח על חבירו כתוב בו בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו בארץ ישראל מגבהו ממעות ארץ ישראל כתוב בו בסתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בארץ ישראל מגבהו ממעות א"י כתוב [בו] כסף כתם מה שירצה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אהייא אמר רב משרשיא אריפא ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא וכו' עד נשא אשה בקפוטקיא וכו' רשב"ג אומר נותן לה ממעות קפוטקיא כו' הא גופה קשיא כו' אמר ר' אבא מקולי כתובה שנו כאן פירוש רבנן סבירא להו כתובת אשה דרבנן ומטבעות קפוטקיא חשוב ממטבע א"י ולכך הקלו בכתובה דאמרי בעלמא של דבריהם כסף מדינה רשב"ג אומר נותן ממעות קפוטקיא קסבר כתובה דאורייתא אסיפא פליג דהואיל והשיעבוד בקפוטקיא אזלינן בתר שיעבודא ובירושלמי משמע להדיא דאף תנא קמא סבירא ליה כתובה דאורייתא דקאמרינן בגמ' אמילתיה דתנא קמא הדא אמרה מטבע א"י חשוב מכל הארצות הכא מסייע לר"י דאמר כתובת אשה דאורייתא משום הכי אחמירו בה רבנן פירוש היכא דנשאה בקפוטקיא ומסייע למ"ד מטבע היולא פי' דאמרי' פרק הגוזל עצים בב"ק בעי מיניה רבא מרב חסדא המלוה חבירו מטבע והוסיפו עליו מהו אמר ליה נותן לו ממטבע היולא באותה שעה פירוש עד חומשא מלבר לא מנכי ליה וא"ת ולפי הירושלמי מאי טעמא דרשב"ג דאמר נותן לה ממעות קפוטקיא וליכא למימר משום דסבירא ליה כתובה דרבנן ומשום הכי מיקל דהא בהדיא אמרי' פ"ק אסב"ג כתובת אשה דאורייתא י"ל דאע"ג דסבר דאורייתא מ"מ לא עדיפא ממלוה בשטר דאזלינן בתר שיעבודא ואין להקשות הא אמרינן פ"ק דכתובות ומוהר הבתולות כזה מכאן סמכו לכתובת אשה דאורייתא מכלל דרבנן היא וקרא אסמכתא י"ל דכתובה דאורייתא מדכתיב כמוהר הבתולות וקראה תורה כמוהר ושיעורא אסמכתא היא השתא לפי הירושלמי תנא קמא ורשב"ג סבירא להו דאורייתא ואמרינן פרק זה בורר אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב ולידן וראיה אחרונה וע"כ ליכא דפליג אהא דרבה בר בר חנה דהא גבי ההיא דלידן פריך והא קי"ל בהא דאין הלכה כרשב"ג משמע אבל בכולהו קי"ל דהלכה הלכך נראה דכתובת אשה דאורייתא

חדושי אנשי שם

ליורשם לעתיד ונכסיו לא בא בידו עדיין והוא ליה כבן שהתנה על נכסי אביו שלא יורש לעתיד שאינה כלום : מהר"ם [ט] ובעוד מענין אלמנה שנשאת בלא שבועה והכניסה לשני כספים בפנים פ' מי שמת כי התג"ז ובפ' ח"פ סי' תש"י : כ"לד

הגהות מהר"ם כמיסטין א] בפרק שבועת הדיינים ובפ"ק דמציעא גבי מנה לי בידך כו' ואמר רב נחמן ומשביעין אותו שבועת היסת : ב] ובתשובת מיימוני להל' אישות סי' י' : ג] שהוא שש סלעים כסף : ד] ופליגי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איזו מזהר הערב על היתומים הא מאבוהון לא פליגי דאיטו תוזר עליו :

ואע"ג דאשכחן בברייתא בריש פרק בתרא דכתובות ת"ר המוציא שטר חוב על חבירו וכתב בו בבבל מגבהו ממעות בבל כתוב בו בא"י מגבהו ממעות א"י כתב בסתם הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל הוציאו בא"י מגבהו ממעות א"י כתוב בו כסף סתם מה שירצה לוה מגבהו מה שאין כן בכתובה אהייא וכו' ומתניתא סתמא וקשיא סתם דקתני הוציאו בבבל מגבהו ממעות בבל פי' החשובים בא"י ממעות א"י פי' הגרועים מש"ה בכתובה אהייא אמר רב משרשיא אריפא ולאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובת אשה דאורייתא ואהייא סמך רי"ף לפסוק כתובת אשה דרבנן ומשענת קנה רצוץ הוא דהא אמרי' פרק החולץ מסתמיך ואזיל רבי אבהו אכתפיה דר"נ שמעיה מנקיט ואזיל הלכתא מיניה בעא מיניה מחלוקת ואח"כ סתם מאי א"ל הלכה כסתם מחלוקת במתני' וסתם בברייתא מאי א"ל ר' לא שנה ר' חייא מנין לו והך נמי מחלוקת ואח"כ סתם מחלוקת במשנה וסתם בברייתא ואילו (בהילך) הא דקאמר לאפוקי מדרשב"ג כהנה אביא לך רבות פ"ק דברכות כל העובר ע"ד חכמים ח"מ לאפוקי ממ"ד תפלת ערבית רשות ופרק תפלת השחר פסק תלמודא כרבא לגבי אביי דאמר תפלת ערבית רשות ובפ' כל הצלמים קאמר לאפוקי מדרבי יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו ובפרק יש נוחלין פסקינן כוותיה ובפרק הכותב אמרי' לאפוקי מדר' אלעזר ב"ע ובפ' אע"פ פסקינן כרבי אלעזר ב"ע ועוד נראה ראיה דכתובת אשה דאורייתא דאמרי' פרק אע"פ אמר רבי מאיר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זה בעילת זנות ופריך בגמ' אפילו בתנאה והא אית לר"מ כל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל הא בדרבנן תנאו קיים קסבר ר"מ כתובה דאורייתא ומש"ה מחמיר לשווי בעילת זנות ומהאי טעמא נמי אומר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה כדאמרי' פרק החובל גבי עבד ואשה פגיעתן רעה דפריך ותזבין כתובתה בטובת הנאה ומשני ר"מ היא דאמר אסור לשהות עם אשתו בלא כתובה והשיא דעבד ואשה סתמא היא וליכא מאן דפליג ובהדיא פסק פרק אע"פ כר"מ דאמרי' אחתיה דרמי בר פפא אירכס כתובתה אתא לקמיה דרב יוסף אמר זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים שוהה אדם ג' או ד' שנים בלא כתובה א"ל אביי והא אמר רב נחמן הלכה כר"מ בגזירותיו פירוש בדבר שהוא מחמיר ע"י גזרת חכמים אי הכי זיל כתוב לה אלמא דכתובה דאורייתא דהא בהא תליא כדפרישי' לעיל ועוד גבי ההיא דפגיעתן רעה דאוקימנא כר"מ פריך ואי נפיש כתובתה מכתובה דאורייתא נוקמה אדאורייתא ואידך תיזבין בחבליה דלא נפישא אלמא שיטת התלמוד אזיל דכתובה דאורייתא ואל יקשה לך גירסת הספרים דקאמר בדלא נפישא מכתובה דאורייתא דהוי חב ליה ד' זוזי דמשום ד' זוזי לא מפסיד כ"ה. פי' כ"ה סלעים דאינון ק' זוזי אלמא בכתובת אלמנה איירי וליכא מ"ד שהיא דאורייתא דקדק רש"י ז"ל ופי' דפחותה שבכתובות כלומר אפילו כ"ה לא יפסיד וכ"ש כ' ופרש"י וכן ריצב"א דל"ג לא מפסיד כ"ה זוזי אלא כ"ה מסתמא ור"ל סלעים ואית דגרסי זוזי ומפרשי כ"ה זוזי דאורייתא דהיינו ממטבע צורי והיינו ר' זוז ממטבע מדינה דהוי שמינית שבסלע צורי ובבתולה מיירי ומשום דכתובת אשה דרבנן (פסקינן) [פרשי] לה ממטבע מדינה כדאמר של דבריהם כסף מדינה עד ששנו בזה רוב עם עד ששמהו כוכב ברקיע ומי יגלה העפר אשר עיני החוזים כסה ואיך יישבו הא דאמרינן אי דנפישה מכתובה דאורייתא הל"ל מכתובה דרבנן וי"מ דאורייתא לאו דוקא והוא דוחק גדול ועוד דאליבא דר"מ קיימינן דאית ליה כתובה דאורייתא ועוד אי כתובה דרבנן וניתקנה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה הנה כ"ה זוזי דאורייתא הם כ' גדולים [י] והרי כשני פרחי זהב וב' דוקע של כסף וא"כ עדיין תהא קלה בעיניו להוציאה ואלמנה פרח אחד לכך נראה גירסת הקדמונים דגרסי' בדלא נפישא מכתובה דאורייתא דמשום פירתא לא מפסיד טובא ואי כתובה דאורייתא שיעורה בכסף צורי דהיינו ז' חלקים יותר [א] והוא קרוב לי"ז פרח די"ב דינר מנה צורי הוו פרח וכתובת אלמנה דלכ"ע דרבנן שיעור הכסף מדינה היינו פרחי אחד וקשה דבפ"ק דכתובות משמע דכתובת אלמנה שיעור החצי של בתולה דקאמר התם אלמנה כהנת כתובתה ר' כיון דחזו דפרשי מינייהו דאמרי עד דנסבי' אלמנת כהנת נינסיב בתולת ישראל ואהדרינהו לאלמנה מנה אלמא פלגא הוי לכ"ע כדפרי"י פרק שור שנגח ד' וה' דבין אלמנה בין בתולה במנה צורי והא דלא מני כתובת אשה בהדי הנהו דקא מני בבכורות פרק יש בכור שהם בכסף צורי דלא מני אלא הני דכתיבי בהדיא בקרא כסף שקלים כגון ה' דבכור נ' דעבד נ' דאונס ומפתה ק' דמוציא שם רע אבל מוהר הכתובה לא כתוב בהדיא כסף שקלים ולפי דברינו יהיה שיעור כתובת הבתולה נ' שקל כסף כשיעור אונס ומפתה ומשקל שקל כסף צרוף (שפ"ו)[שפ"ד] שעורות בינונית והשקל הוא ז' דינרים והדינר הוא שש מעות והמעה ט"ו שעורות ושקלנו דוקט חדש ממטבע ויניצא"ה ושיא מ"ח שעורות דהיינו ג' מעות א"כ כתובת הבתולה ארבע מאות דוקט כסף ושל אלמנה מאתים דוקט ולמ"ד כתובת אשה דאורייתא או דרבנן איכא בינייהו שנשא בקפוטקיא וגירשה בא"י ובפלוגתא דרשב"ג ורבנן וא"ת ומאי נפקא מינה בין למר בין למר חד שיעורא הוא וי"ל נפקא מינה כגון שהוסיף לה דאמרי' פרק אע"פ אם רצה להוסיף מוסיף וכולל כתובה ותוספת יחד א"כ למ"ד דאורייתא גביא בבינונית דאמרי' פרק הניזקין לרבי מאיר דאית ליה דאורייתא גביא בבינונית ומ"ד דרבנן גביא זיבורית דאמרינן פ"ק דכתובות הואיל ותקנת חכמים היא לא תגבה אלא זיבורית וא"ת קשיא מדרב נחמן אמר שמואל [ב] אדלעיל דאמר ר"נ אמר שמואל הלכה כרבי מאיר בגזרותיו וכבר פירש דסבר כתובה דאורייתא ולכן אסור לשהות ויש לומר משום דרבי אליעזר קאמר ולא סבירא ליה ובימיהם עדיין לא נתקן מה שכותבין ספר ארג כו' דאם כן אפילו עידית גביא ואולי בימי שמעון בן שטח שתיקן כתובה לאשה ניתקן כדאיתא פ"ק דשבת אי נמי נפקא מינה במקום שאין כותבין כתובה וסומכין אתנאי בית דין דאי דאורייתא גביא בינונית ואי דרבנן זבורית דוקא מיתמי היכא שנתארמלה אבל היכא שנתגרשה אמרי' פרק הניזקין אפילו מגלימא דעל כתפאי ומיהו בשנת אלף וי"ט לשטרות מלך רב הונא הלוי בר מר רב יצחק וביומוהי תקינו בהם כמה גאוני בבל למיגבי בע"ח וכתובת אשה מיתמי אפילו ממטלטלי ועיין בתחלת כתובות שם כתבו הגאונים והאשר"י דכתובה דרבנן ועיין לעיל: מבריח ארי עיין פרק אלו מציאות על המשנה דהיה בטל מסלע ור"פ אין בין המודר ובפרק הכונס הכל עיין בקצר: ת"ר הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות כופין אותה לעלות ואם לאו תצא בלא כתובה היא אומרת לעלות והוא אומר שלא לעלות כופין אותו ואם לאו יוציא ויתן כתובה הוא אומר לצאת והיא אומרת שלא לצאת כופין אותו שלא לצאת ואם לאו יוציא ויתן כתובה היא אומרת לצאת והוא אומר שלא לצאת כופין אותה שלא לצאת ואם לאו תצא בלא כתובה עד כאן לשון האלפסי: שי"ג הוא אומר לעלות כו' כתב רבינו חיים כהן בתשובה דהני מילי בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל עכשיו שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה דהוה ליה כמו חפץ להוליכה למקום גדודי חיות ולסטים ואפילו אם יעמיד לה ערבים מגוף וממון ערבך ערבא בעי [ג]·

חדושי אנשי שם

מהר"ם [י] כיצד הזוז הוא שש מעה כסף המעה היא ד' גרה של ל"ב פרוטות נמצא כ"ה זוז ק"ן מעה הוא שקראו הספר ג"רול. והוא הנקרא זהב בלשונינו. נמצא ש' גרה הם עשר גדולים ת"ר גרה הרי עשרים גדולים והם שתי פרחי זהב וב' דוקע של כסף שהרי הפרח הוא י"ב דינר של שש מעין הן ע"ב מעין שהם עושין י' זהובים פחות דוקע שהוא י"ב גרה. והשעורה היא שתי פרוטות נמצאת המעה ל"ב פרוטות הדינר קנ"ב פרוטות הסלע הש"ח פרוטות הדוקע דהיינו ג' מעות היא נ"ו פרוטות: והר"ן ז"ל שיער בגרעינין של חרוב אמר גרעין של חרוב הוא הנקרא גרה בלשון המקרא והוא משקל ד' שעורות והמעה היא ד' גרה ושתי מעות הם ח' גרה ל"ב שעורות עוש[ין] אורייינך לפי משקל הארץ הזאת. לפי חשבון זה יהיה השקל תשעים וששה גרה והכתוב אומר כ' גרה יהיה השקל וצ"ל שאין זה גרה האמורה בתורה אלא מין מטבע אחר הוא והוא האיסר הנזכר בגמ' קדושין שאמרו פרוטה אחד משמונה באיסר האיטלקי ואם נאמר שהפרוטות הם שקורין פעניג של מדינת ליטא ורוסיא והאיסר שהוא ח' מהם יהיה הוא המטבע שקורין גרושן פולניש שהיא ח' פרוטות ליטויש יגיע כתובת הבתולה מאה וששים זהובים פולניש שכל זהב הוא שלשים גרושין פולניש. והיינו ארבע מאות דוקע בכמון שהרי הדוקע שנים עשר גרושן פולניש ולפי חשבון זה יגיע לחמש סלעים של פדיון הבן ארבעים דוקע שהם ששה עשר זהובים פולניש. וזה אי אפשר בשום פנים גם לא קבלנו כן: סליק

הגהות מהר"ם מטיקטין [א] והיא כתובת הבתולה בין הכל מאה וששים זהובים והיינו ארבע מאות דוקע: [ב] דאמר בפ"ק דכתובות משום ר"ש בן אלעזר חכמים תקנו לבנות ישראל לבתולה מאתים ולאלמנה מנה: [ג] וכן כתוב בתוס' אינו נוהג בזה דאיכא סכנת דרכים והיה אומר רבי חיים דעכשיו אין מצוה לדור בא"י כי כמה מצות התלויות בארץ וכמה עונשין דאין אנו יכולים ליזהר בהם ולעמוד עליהם עכ"ל תוס'.

סליק פירקא וסליק הגהות מרדכי ממסכת כתובות

לוח הדינים אשר במרדכי ממסכת כתובות

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטילינג זצ"ל אבד"ק קרימוני.

בתולה נשאת

(א) אין רגילות לעשות נשואין בלילה:
(ב) עתה כונסין ביום ששי מפני תקנת עניים ואשה נשאת בכל יום:
(ג) יבמה ג' חדשים הראשונים נזונית משל בעל עמד בדין וברח נזונית משל יבם:
(ד) שטר כתובה ראיה בעלמא הוא ואי אירכסי' כתובתה אינה אסורה לו דהא איכא עדי קנין:
(ה) מן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת קדושין אלא נהגו בשעת נשואין משום דמסיימי' בה והתיר לנו את הנשואות:
(ו) אסור לאדם להתייחד עם ארוסתו:
(ז) ואסר לנו הארוסות ה"פ חכמים שגזרו על יחוד של פנויה גזרו על יחוד הארוסות:
(ח) מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקדושין משום דזמנין מקדש בשעת ברכת נשואין ואז הכנסת חופה קודמת לקדושין כי הכנסה היא שמוסרה באחרית לחתן קודם הברכה:
(ט) מה שאין מברכין אשר קדשנו לקדש משום דאין עשייתה גמר מצותה:
(י) ויש שנוהגין להפסיק ביניהם ולקרות הכתובה:
(יא) פי' והוא שבאו פנים חדשות:
(יב) ובשבת אע"ג דליכא פנים חדשות מברכין ז' ברכות:
(יג) ואומר הר' שמואל שאין לברך עכשיו ז' ברכות אלא בשבת דילמא לא אסתייע' מלתא והדרא בכן:
(יד) מיימו'. פנים חדשות הם אותם שלא שמעו ברכת נשואין בעת נשואין:
(טו) אין אשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קינוי וסתירה אבל ראה שנתייחדה עם העובד כוכבים אין נאמן להפסיד כתובתה:
(טז) לר"י נראה דאין לחלק בטענת פתח פתוח בין לאלתר בין לזמן מרובה:
(יז) אין אדם נאמן עכשיו להפסיד את אשתו כתובתה לא בטענת פתח פתוח ולא בטענת דמים:
(יח) כשכותב תחלה מנה מאתים ואח"כ תוספת יכול להוסיף:
(יט) ברי ושמא ברי עדיף:
(כ) והא דפסקינן כרב נחמן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור משבועה הני מילי כגון שאמר איני יודע שנתחייבתי לך מעולם אבל אם אמר ודאי נתחייבתי לך אבל איני יודע אם פרעתי לך חייב:
(כא) עדות בקנין בשטר חשוב:
(כב) הא אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע מה אתה אומר ובאו עדים כמו שאמר התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי ופרעתי לא הוחזק כפרן בזה וישבע ולא משלם:
(כג) במציאה כולי עלמא מודו דהולכין אחר הרוב:

האשה שנתארמלה

(כד) פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנין:
(כה) ר"ת ור"י פסקו כר' נתן:
(כו) מוכר שטר יכול למחול·
(כז) אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ממונא בחזקת מריה:
(כח) אם קבלו הדיינין עדות שלא בפני בעל דין בדיעבד הוי עדות. ראבי"ה:
(כט) יש מדקדקים דאם שטר ביד ראובן ונתקיים בחותמיו שהכירו העדים בחתימות ידיהם ושטר אחר יוצא מתחת ידו מאותם עדים עצמם החתומים בזה התומים בזה לא יגבה המוציאן בשניהן דאימא חד מנייהו זייף:
(ל) פר"ת מפיהם ולא מפי כתבם היינו בדיני נפשות ולא בדיני ממונות:
(לא) מעשה באשה אחת שהלכה בדרך עם שני יהודים וכשבאו ביער ישבו לנוח ובא האחד ותקפה והשני טמאה ונעקה ואין מושיע ואין עדים ובאה ואמרה נאנסתי והתירוה לבעל משום מגו דאי בעיא אמרה לא נבעלתי:
(לב) האשה שנתפשה ע"י ממון מותרת לבעלה בין אשת כהן בין אשת ישראל ע"י נפשות אסורה לבעלה:
(לג) הא דאמרינן בגמרא בשיד עובדי כוכבים תקיפה על עצמן אפילו על עסקי ממון אסורה לבעלה דוקא בכהנת אבל באשת ישראל מותרת לבעלה:
(לד) המגרש את אשתו לא תנשא דכל זמן שהיא פנויה מותר להחזירה:
(לה) נשאל כיון דקיום שטרות דרבנן אם יכול לקיים בקרובים יש פנים לכאן ולכאן:
(לו) הוציא עליו כתב ידו גובה מבני חורין כשטוען להד"ם אבל פרעתי נאמן:

נערה שנתפתתה

(לז) אנו שכותבין כתובה מן הנשואין פשיטא דמן האירוסין אין לה. ראבי"ה:
(לח) ש"מ שאמר תנו מנה לפלוני ולאחר שעה אומר פעם שניה תנו מנה לפלוני פסק ר"ת דאין לו אלא מנה אחת:
(לט) כתב לה פירות כסות וכלים ה"ה אם לא כתב אלא באמירה בעלמא דהן הן הדברים הנקנין באמירה בעלמא:
(מ) ר"ת החרי' על צרפת ולומברדיא"ה על נושא אשה ומתה בתוך השנה בלא ולד של קיימא שיחזיר כל הנדוניא ותכשיטיה ליורשיה מה שלא בלתה ולא לשערי' נכלות ממון רק הוצאת קבורתה לפי כבודה ולא לפי רצונו:
(מא) הקהלות עשו תקנות על כל איש ואשה שעשו נשואין ונפטר לעולמו אחד מהם בלא זרע בתוך שנתים שיחזרו חצי נדוניא ליורשי המת:
(מב) אבל אם עדיין ביד האב לית דין ולית דיינא היכא דקאי תיקום:
(מג) מי שנתפס ויש לו די משלו וזה שלא לפדותו משל עצמו פודין אותו בע"כ:
(מד) אפילו הניח לה כל כתובה אינה חייבת בקבורתו שבי' בעלת חוב בשטר היא:
(מה) מי שמת ולו נכסים והניח כתובת אשה וב"ח גובין ואין משיירין לו אפילו כדי קבורתו:
(מו) והא דרבא אכפייה לרבא בר אמי ואפיק מיניה כו' פרש"י בדברים בעלמא כפייה:
(מז) באושא התקינו הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו נזונין כו' אע"ג דמתנה כמכר:
(מח) ר"ת ור"ה ורשב"ם והרבה מן הגאונים פסקו במתנת בריא מפקעת שעבוד גמור כמכר ושם באורך:
(מט) בספר העיטור. היום כמה שנים בטלה כתובת בנין דכרין מישיבתנו ולמה בטלה:
(נ) כל מילי תנאי כתובה ככתובה בר מפרנסה דהא כדקיימי קיימי דוקא במקרקעי.
(נא) והתו' פסקו אף פרנסה ממטלטלין דבזמן הזה רגילין להשיא בנותיהן ממטלטלין וחשיב כמקרקעי:
(נב) פר"י דאין אשה יכולה לומר איני נפדית ואיני נזונת:
(נג) מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ופר"י בשלא היה מטרה בניו ובנותיו בתחלה:
(נד) ממאנת יש לה מזונות כו':
(נה) האשה שמכרה נכסי מלוג בחיי הבעל הבעל מוציא מיד הלקוחות בלא דמים ואם הן קיימין יחזירו ללקוחות:
(נו) משמע שאינה דרה עמהם בבית אחד אפי' הבית גדול:
(נז) דוקא מכרה כל כתובתה אבל אם לא מכרה אלא מקצת לא אבדה מזונות:
(נח) התובעת כתובתה בבית דין איבדה מזונותיה ונלכד מן השופי:
(נט) בשעה שמוכרת למזונות הכתוב למזונותיה ובשעת שדינה בכתובה ומוכרת לכתובה לא תמכור סתם:
(ס) והאידנא כל מקום כמנהגו דבהדיא קיימא לן בכתובות הכל כמנהג המדינה:
(סא) ר"ש. אלמנה שמת חמיה קודם בעלה אין לה לגבות מנכסי חמיה מחלק ירושת הבעל:
(סב) הא דאמרה המעריך עצמו והמקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו כלום הוא הדין בבעל חוב:
(סג) והני מילי בגדים דחול אבל בגדי שבת ומועדים גובים מהם ואין צריך לומר שאם יש בהם טבעות וכלי כסף וזהב שהכל לבעל חוב:
(סד) היכא דידוע שהקנה להם מעיקרא אפילו בגדי שבת ורגל אין לו בכסות אשתו ובניו כלום וכ"ש היכא דהיא הכניסה לו אין ב"ח גובה מהן אפילו כלי שבת וכלי רגל:
(סה) האחין שחלקו מה שעליהן שמין מה שעל בניהם ובנותיהם אין שמין:
(סו) והנותן מתנה לאשתו קנתה והיכא דליכא עדים שקונין לשמה ושהיו שלה וקא טעין לא לקחתיה לשמה נאמן ובשבועה:
(סז) אם גרשה בלא פשיעתא אין שמין בכתובתה אפי' בגדי שבת:

אף על פי

(סח) היאך יכול לשעבד לק' מנה ואין לו כדי שויו:
(סט) אפילו אין מקנה לו בשום נכסים מעתה אלא משעבד עצמו לזה כתוב מעתה ולכשיהיו לו נכסים יחול השיעבוד על הנכסים ואין זה כקנין דברים:
(ע) ויש מפרשים כיון שכתב סתם ושעבדתי נכסי הרי כאילו הודה שיש לו נכסים:
(עא) מעשה בא' שנדר מעות להשיא יתומה אחת והרויח בהם ונפטרה היתומה ותבעוהו יורשיה ופטרו ה"ר חיים כ"ן:
(עב) מתנת שכ"מ שכתוב בה קנין ארכבי' אתרי רכשי ולשמואל מספקא:
(עג) עוברת על דת כולהו הני דחשוב דאין להם כתובה אין להם תוספת כמו כן:
(עד) ולשבועה אם נשבעה סתם על הכתובה אין צריך לישבע על התוספת:
(עה) נכנסה לחופה ופירסה נדה מהו תיקו הילכך אינה קונה וצ"ל שפירסה בשעת וסתה אבל לא בשעת וסתה מצית אמרת ליה נסתחפה שדהו:
(עו) אבל אם מודיעין לו שהיא נדה ואעפ"כ הוא כונסה לחופה ודאי היא קנויה לו מיד ויש להתן לחקור אם היא טהורה אם לאו:
(עז) פוסקים על הקטנה פרש"י דוקא בלא קדושין:
(עח) הלכה כר"מ בגזרותיו אבל לא בקנסותיו:
(עט) גרושה מניקה מותרת לינשא תוך כ"ד חדש משום שאינה מחוייבת להניק בנה ור"ת חולק

(פט) ר״ב. האידנא נשים שלנו דלאו אורחייהו לטחון ולבשל אין כופין אותם :
(פ) אע״פ שאמרו ארבע יושבת בקתדרא אבל מוזגת לו. פרש״י לפרוש סדין דבר שאינו של טורח לא כייפין ליה ובירושלמי לא משמע הכי :
(פא) אע״פ שאין מתשמשין באשה דרך שפחות שרי :
(פב) נכריות ושפחות מותרות לרחוץ כו׳ : [עי׳ בפנים בהגהה] :
(פג) מיימוני. אסור לאדם למנוע לאשתו עונתה ואם מונע כדי לצערה עובר בלאו ואם חלה או תשש כחו ואינו יכול לבעול ימתין ששה חדשים עד שיבריא ואח״כ יטול ממנה רשות או יגרש ויתן כתובה :
(פד) ראבי״ה. אשה המורדת על בעלה ושוב תלתה אע״פ שמאותו חולי אינה שבה לבעלה אפילו הכי איבדה מזונותיה :
(פה) ראובן שאמר לשמעון חמיו תן לי זוגתי אם תולה היא אע״פ [כן] יש לה לטבול ואם אינה רוצה לטבול ולשמש הויא מורדת :
(פו) בפרק י״ב דאיבות מפרש היכי דמי מורדת :
(פז) ראב״ן. אע״פ שהלכה כרבותינו בדורות הללו שאין אדם נושא שתי נשים ביחד לא משהינן לה ואם בשביל אחרות שתווסרנה קנסינן להתיר לישא אחרת והיא תשב ותתעגן וראבי״ה מגמגם בדבר :
(פח) אף אם זה היה שובב ומאבד ממונו בשחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא מתשמיש ולא ממלאכה כיון שלא החניף להעבירה על דת לשמש באיסור :
(פט) ומיהו אי תפסה מנדונייתה דהנעלת ליה לא מפקינן מינה וכיון שאביה מוחזק מן הנדן דהנעלת שנתחייב לחתנו מהכי כאילו היא עצמה תפסה :
(צ) ר״ב. יש לי חשש על החזנים שמשכירין אותם להתפלל בשבת ור״ש אומר דאין איסור דהא נותנין שכר לקיים המצות להתפלל :

מציאת האשה

(צא) טעם מציאת האשה לבעלה רבי אומר משום קטטה ורבי יוסי אומר שלא תהא מברחת ותאמר מציאה מצאתי :
(צב) כיון שמת חתנו ולא כנס חייב ליתן לאחיו ופירש רב נטרונאי דלא מיירי אלא במקום מקדש בלבד אבל כתב כתובה זכה היכנס בכתובה :
(צג) שמין דעת האיש שרוצה ליטא וליתן כו׳ מיהו לא הוי רבית כיון שאם היה מגרש מיד היה צריך להוסיף שליש אבל כל אדם שמלוה ברבית לא היה נותן אא״כ ירחיב לו זמן :
(צד) מסיק אין הכי רשאי למכור כלי אשתו פרש״י הפי׳ כלי שבת וכלי רגל :
(צה) יתומה שהשיאוה אחיה או אמה אע״פ שנתרצית אין מחילתה מחילה. רש״י :
(צו) ר״ב. קצרו של דבר לא ישבינן שיעור נכסים אלא היכא דלא אמידנא לאב אבל היכא דאמידנא לא ישבינן ליה שיעור נכסים אלא שמין באב :
(צז) ר״ת. אם הדיין שומע שבעלי דינין טועין בשום דבר אע״פ שלפי טעותם הוא דן כשורה אפי׳ הכי צריך להודיעם ולהדריכם דרך ישר ואם לא יעשה כן יהו סבורין שהוא מודה להם ויעשו מעשה :
(צח) מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות
(צט) מצוה לקיים דברי המת ורבינו הם אומר דלא שייך אלא היכא שהושלש מתחלה לכך :
(ק) אבל אם יש אפיטרופוס אין מקחו מקח פר״ח אבל מתנתו מתנה :

המדיר

(קא) המדיר. יותר מכאן יוציא ויתן כתובה :
(קב) ר״ח פירש כל יוציא שבהלמוד אין כופין :
(קג) הע״ב דקונמות מפקיעין מידי שעבוד אלמוה רבנן לשעבודא דבעל :
(קד) אשה שעוברת על הרם או שבועה עוברת על דת משה היא ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהלות :
(קה) אדרבה אם אינו מגרשה כשהיא עוברת על דת מיקרי רשע :
(קו) עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובה ודי בהתראה פעם אחת :
(קז) מעשה בא לפני ר״מ באחד שהביא עדים שאשתו עברה על החרם ולאחר שהתרה בה והיא גם היא הביאה עדים שהוא עבר על החרם ופסק שאין יכול להוציאה בלא כתובה :
(קח) אבל עדים המעידים על האשה שעוברת על שאר דת משה ויהודית אע״פ שהוא עובר הרמות יכול להוציאה בלא כתובה בעל כרחה :
(קט) הא דאמר בעל מיפר לאו לאפקועי כח החכם דלעולם החכם עדיף ויכול להתיר :
(קי) פירוש מומין שבגלוי כו׳ :
(קיא) בערי המערב ובטוליטולא ובסביבות אשר שם מנהג נשים לצאת מכוסה הרי זה עיגן אף במומין שבגלוי אם אין מרחץ בעיר :
(קיב) כל שהספק נולד ברשותו עליו להביא ראיה :
(קיג) הא דאמרי׳ בקדושין המקדש בעד אחד אין חוששין לקדושיו אפילו שניהם מודים צריך לומר דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה :
(קיד) ראובן מכר לשמעון סוס ושוב נמצאו מומין ביד שמעון והוא טוען שברשותו נעשו כיון שאין הדבר ידוע בעדות שהיה מום זה מעיקרא ברשות ראובן על שמעון להביא ראיה :
(קטו) אע״פ דנכפה לגבי אשה מום הוי מסם אין ראיה להחשיבו מום גבי איש. ראבי״ה :
(קטז) ואילו שכופין להוציא ונראה לר״י דיוציא ויתן כתובה אע״פ שמגרשה בע״כ :
(קיז) בנשים ריח הפה אין מום והר״ם אומר אדרבה :
(קיח) בכל הני דלא קתני כופין אלא יוציא ויתן כתובה לא כפינן אלא בדברים בעלמא :
(קיט) אבל היו יכולין לעבות שיקבלו שלא לישא וליתן עמו עד שיקבל ליתן ,גט אבל לנדות לא וכן עשה ר״ת מעשה :
(קכ) האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ר״ת גרים כופין ור״ת גורס אין כופין :
(קכא) ראבי״ה בשם ר״ת. אם ידוע שאין לו לבעל אין לו למכור [עצמו] לעבד עברי או להשכיר עצמו כדי לזונה ולפרנסה :
(קכב) רבי ברוך קנה מעיל בשליחות קהלינו והקהל אומרים שיש בו אונאה על הקהל להביא ראיה שיש בו אונאה ושם באורך :

האשה שנפלו

(קכג) יש פוסקים דהלכתא כותיה דרבי יוסי :
(קכד) אפוטרופוס של רחל אשת שמעון תבע לדין את לוי ואמר רחל השאילה לך שריון עד שלא נשאת לשמעון ואותו שריון לא היה מאותם נכסים שההכה לתת לשמעון ולוי משיב החזרתיו ואחר שהטילו חרם הודה שהוא בידו אף שהוא בידו מכח שמעון שחייב ב׳ זקוקים שם באורכה :
(קכה) שטר מכרתה לא קנה דוקא בדסדרא אבל אי לא סדרא כגון שמכה זכה הקונה במה שבידו :
(קכו) דין כמוציא הוצאות על נכסי אשתו :
(קכז) בית הלל אומרים נכסים בהוקתן כו
(קכח) כל היכא דתב לאחרים לא מצי מחי

הכותב לאשתו

(קכט) בכותב לה בעודה ארוסה :
(קל) ראובן חפץ לקנות בית ודואג פן יצטרך למוכרו ומעכבה אשתו עליו יכול להתנות עם אשתו בשעת קנייה על כן ולא תצא לאסדורי נסי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מסתלק אדם בטוב בדבר שלב״ל:
(קלא) אם יתנה אדם עם אשתו קודם נשואין וכתב לה אין לי בנכסייך כלום ואח״כ נשאת ומכרה מכירה קיימת אפי׳ בנכסים הכתובים בכתובה כ״ש נכסי מלוג ואפילו אם היא תמות בחיי בעלה אינו מוציא מיד הלקוחות :
(קלב) אמר רב הלכתא כרשב״ג ולית הלכתא כוותיה :
(קלג) האשה גובה כתובתה מן המלוה אע״פ שאינה נוטלת בראוי :
(קלד) הכל האידנא דמטלטלי לב״ח משתעבדי גבי ב״ח מנייהו דיתמי בין תפסי ובין לא תפסי וכ״ש בזמן הזה דינתנו לכתובת אשה :
(קלה) תשובה פשיטא שהאשה קודמת לגבות מן הפקדון אבל מן המלוה אינה גובה ואם יש משכון על המלוה גובה :
(קלו) אי פרעו באפי סהדי לא מצי למימר סיטראי ניניהו :
(קלז) אם ראו ביד ההופס החפץ אחר מת אביו הואיל ואין יכול לומר להד״מ צריך לברר דמחיים תפסה :
(קלח) שטר שלוה בו ופרע אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו ופר״י שאם היו עדי מסירה היו יכולין לחזור וללוות בו :
(קלט) המוכר שטר חוב לחבירו אפילו יורש מוחל משום דיכול לומר עיינית בכתב הושבנא ולא פש כאן ולא מידי :
(קמ) האחד הקנה לחבירו חוב מלוה ואמרו הרבנים של מלון שהיה המקנה יכול למוחלם :
(קמא) ראבי״ה. אם יזדמנו כהובה וב״ח על ראובן ובאו לגבות את המגלה בין מחיים בין לאחר מיתה מתחלק הדין לשני דרכים :
(קמב) האי דפסק ר״ת היכא דאית ליה זוזי לב״ח דצריך לשלם מעות ולא שוס כסף ש״מ דידוע לנו שיש לו מעות אבל אי אין ידוע שיש לו זוזי והוא אומר דלית ליה אין צריך לישבע :
(קמג) לדידך דאמרה פריעת ב״ח מצוה תימה דדברי הכל הוא שלא לגזול את חבירו ולפורעו כמו שהלוהו וכפינן ליה כו׳ :
(קמד) פר״ח. משביעין אותה אפי׳ על האפוטרופא שנעשית בחיי בעלה אינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה אלא על טענת ברי :
(קמה) אבל נתעסקה בממון אחר מיתת בעלה נשבעין בטענת שמא. אלפסי :
(קמו) אלמנה שייחד לה בעלה קרקע שהיה דר בו לכתובה גובה כתובתה בלא שבועה מאותה קרקע
(קמז) פרש״י למזון האשה והבנות אבל בעל ה״ג פי׳ למזוני דאשת איש בלא אכרזתא :
(קמח) הפוטר אשתו מן השבועה בשעת מיתתו נוטלת כתובתה בלא שבועה בין לשעבר בין להבא ואפילו היא בבית בעלה :
(קמט) והיכא דלא כתיב לא ממני ומיורשי צריכה שבועה והוא הדין בעל חוב והשטר שביד שהובע לא חשיב כמודה בשעת מיתה :
(קנ) ראבי״ה. מה שטען ראובן שאין במתנת אמן ממש לפי שלא נשבעה על כתובתה והאם נותה מהמת מיתה או במתנת ש״מ לתת לפלוני כך וכך אין בדברי הבן ממש אך המקבל מתנה נשבע כדין יורשין :
(קנא) פסק ראבי״ה מעשה אירע שתפסה אלמנה ספרים ומטלטלין בכתובתה אם מכרה ונתנה קודם שבועה היורשין מוציאין מן הלקוחות :
(קנב) ר׳ יוסף טוב עלם פסק במעשה אלמנה שלא נשבעה על כתובתה ונתנה במתנה שחולקין בעלי המתנה והיורשין :
(קנג) אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות :
(קנד) ר״ת. לחיוב שבועה ולפטור שבועה וכל המחויב שבועה אם עד אחד מסייעו פטור :
(קנה) וכן היתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה :
(קנו) האומר לחבירו בב״ד לא לויתי אין יכול לחזור ולתקן ולטעון מה שטענתי לא לויתי הייתי שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתי :
(קנז) מלמד שהלוה מעותיו ביד בעל הבית והפסיד קצת משכונות ולא נתפשר עם העובדי כוכבים והלך לו והניח קצת מעותיו ביד שמעון ובעל ביתו ראובן טוען אני צריך לפייס את העובדי כוכבים בשבילו תן לי מעות שבידך אין לראובן על שמעון כלום אך אם יש לו דין על המלמד ילך אחריו :
(קנח) סמ״ג. מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהיה לוה במדינה רחוקה ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל כדי שתיזון מהם מוציאין ונותנין לבעל חוב :
(קנט) הוציאה גיטה ואין עמה כתובה גובה כתובתה. ר״ש:
(קס) אשה שאבדה כתובתה ונתאלמנה או נתגרשה גובה אפי׳ תוספת ומביאין ב׳ כתובות או ג׳ מקרובותיה ונותנין לה בפחות שבהן ובשבועה :

מי שהיה נשוי

(קסא) הלכתא אחת בחייו ואחת במותו יש להם כתובת בנין דכרין :
(קסב) נשאל גאון נשא אשה ומתה בחייו ונשא אחרת ומת הוא לזו בנים ולזו בנים ונטלה כתובתה ועודה בחיים יש לבני ראשונה כתובת בנין דכרין או לא והשיב כי דבר זה אינו מפורש בגמרא ואין דנין מדבר שאינו מפורש אבל בתשו׳ ר׳ קלונימוס אי איכא שקלי :
(קסג) מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהם ונראה כשחייב מודה או שמת בשמתא :

(קסד) שלשה שהטילו לכיס כו׳ :
(קסה) אם עשו נוה שבתנו והתעסקו באותו עסק מיוחד הדין להיותם שוים בריוח ובהפסד אבל לא עשו מה שהתנו ושינו לעשות כדבר אחד מה שלא התנו בתחלה הדין שיטול כל אחד מן הריוח ומן ההפסד כנגד מעותיו :
(קסו) עובד כוכבי׳ בקש ראובן ושמעון להלוות לו ל׳ זקוקים ולוי בקש להשתתף עמהם בחוב ונתרצו ואמרו לו ופסקו עם העובד כוכבי׳ ברבי׳ וזקפו עמו והלך ראובן וקדם ונתן מחלקו לעובד כוכבי׳ ד׳ זקוקים ותני ושמעון ולוי לא נתנו עדיין ואח״כ שלח העובד כוכבים אלאס להודיעם שלא היה צריך יותר כסף ללוות בו שם באורך:
(קסז) ב׳ שלוו מאחד אע״פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה כיון דלוו סתם יחד שליחות דהדדי עבד ואם אין לאחד לשלם ישלם השני חלקו וחלק חבירו :
(קסח) הני תרי אחי ותרי שותפים דאית להו דינא בהדי חד ונתית חד מנייהו בהדי׳ לדינא לא מצי אידך למימר לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד פראבי״ה נ״ל הני מילי בהובעין אבל בשותפים נתבעין לא :
(קסט) ר״ס. אחד מן האחין או מן השותפים שבא לתבוע תובע הכל הואיל ויש לו חלק בזה הממון ואין צריך הרשאה משאר השותפים. אין השותף האחד יכול לומר לשותף חבירו אילו הייתי יודע שהיית תובע תביעות אחרות כו׳ :
(קע) ראובן ושמעון שהלוו על סוס ואח״כ בא שמעון ברשות ראובן ושיתף את לוי להשכיר את ביתו להשים הסוס בתוכו ולתן מספוא לסוס ומת הסוס וראובן אומר לא שתפתי את לוי ואין לו עלי מאומה לאו כל כמיני׳ דראובן :
(קעא) אבד המשכון אבדו מעותיו דוקא אבדו אבל לא נאנסו :
(קעב) הוכיח ר״ב דגבי שליחות לא בעיא אלא גלוי דעת :
(קעג) ושמואל אומר שודא דדייני והלכתא כשמואל :
(קעד) לא עביד שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים :
(קעה) עובדא דרב נחמן מתנת בריא. ראב״ן פי׳ עובדא דהכא מיירי במתנה בלא קנין :
(קעו) ראבי״ה. אם ב׳ ימים ר״ח יום ששי ושבת ונכנסה ביום ששי י״א לכתוב ביום ששי בשלשים לחדש פלוני שעבר וי״א ביום עבור לחדש פלוני שעבר ואית דכתבי ר״ח סתם והורגלו למנות לשטרות מיום שני :
(קעז) תשובת הר׳ יצחק מווינ״א שהשיב לרבי דוד ופסל השטר שהיה כתוב באחד במרחשון ביום ו׳ והיה ר״ח יום ו׳ ויום ז׳ :
(קעח) כתב לראשון ולא חתמה בו [וכו׳] נחת רוח עשיתי לבעלי :

אלמנה נזונית

(קעט) אלמנה שתפסה פיר׳ ראב״ן לאחר מיתת הבעל ולמזוני מהני טפי תפיסה מכתובה משום דלא גביא ממשעבדי :
(קפ) ראב״ן. בנו של ראובן היה לו זקוק וחצי ביד שמעון אחי אביו וחלה בן ראובן ושלח אחר עדים וצוה בפניהם ונתן אותו זקוק וחצי לראובן ולא מיתתה אשתו והיקל עליו חליו אח״כ הכביד חליו וצוה כך ומיתתה אז אשתו [ומת] וקיים שמעון דברי המת כדין עשה ואין לאלמנה על שמעון כלום :
(קפא) מעשה בכל יום שאדם נותן מטלטלין בלא דעת אשתו אע״פ שמשועבדין לה בזמן הזה ותקינו דורות האחרונים כתובת אשה ממטלטלין מפני שאין להם שדות בזמן הזה :
(קפב) לאה שנשאת לראובן והיו לה בנים ממנו ומת ראובן ונשאת ליעקב ומת יעקב בלא בנים ואחר מיתת יעקב נתנה כבינתה ושאר מטלטלין לבתה ומתה לאה ובאים בני ראובן ותובעים אותם ממה שנתנה לה אמה כי לא נשבעה אמנו על כתובתה זכתה הבת מכל צד :
(קפג) אלמנה שתפסה כל ממון בעלה למזונותיה כל מה שתפסה תפסה אפילו כמה. ושם באורך :
(קפד) רש״י כל הנכסים שהניח הן בחזקת היתום בכ״מ שהם ואינם משועבדים לא לב״ח ולא לכתובה אלא למזונות בלבד :
(קפה) על מזונות שעברו דאיתרע מעשה ב״ד כיון דשתקה כל כך :
(קפו) אלמנה עד שלא נשאת על היתומים להביא ראיה פירש״י היינו למזונות :
(קפז) דצריך לזוזי כו׳ לא התנה בפירוש ודוקא במקרקעי אבל במטלטלי ספק הוא ואין מוציאין מיד הלוקח :
(קפח) ויש דברים שאין מועיל בהן גלוי דעת עד שיתנה כגון אם היה מוכר מלבושיו אדעתא למיסק לא״י :
(קפט) המוציא שטר חוב על חבירו וכתב בבבל מעות בבל הם:
(קצ) מוכרה כתובתה שלא בב״ד צריכה שבועה או אינה צריכה שבועה :
(קצא) דבר שיש לו קצבה חולקין דבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות :
(קצב) ראובן שלח שמעון לקבל מעות מן העובד כוכבים לר״ת הכל לבעל המעות ולר״י הכל לשליח :
(קצג) ריב״א : נתכוין השליח לזכות הכל לשליח אבל אם לא הכיר בטעות ונתנם לבעה״ב הרי הם לבעל הבית:
(קצד) שנים שהיו בפונדק ועבד חד מינייהו עיסקא מידי דכייל או מידי דמנייני ואמר ליה לחבריה איתא וסייעי בהדי בין בחנם בין בשכר אזל חבריה וסייעיה והוה ביה חריפותא והטעה בין במדה בין במשקל או בפשיטי אתו לקמיה דהלל הזקן אמר להו זילו מדדו שקלו ומנו ומאי דנפיש לכו פלגו פלגו בעקב :
(קצה) ראובן נתן זקוק לשמעון לפורעו לעובד כוכבים והלך מן העיר ושכח העובד כוכבים המנה והלך לו וא״י היכן הוא וראובן תבעו ושמעון רוצה לזכות בו מחמת העובד כוכבים אם הוא ברור שהעובד כוכבים שכחו זכה עד שיבא ושם באורך :
(קצו) ראובן טוען על שמעון ששמעון קנה לו בגדים ולא פרע לעובד כוכבים אלא מקצת המעות והמותר שכח העובד כוכבים יותר משנתים והלך לו וא״י היכן הוא על כן תן לי השכחה ואם יבא וישאלם העובד כוכבים עלי לפרוע יש לשמעון להחזיר כל המעות שבידו :
(קצז) אי אמר חד לחבריה מכור לי טלית זה בה׳ דינרים ולא אמר ליה המותר יהא שלך ומכרו בששה דינרין הכל לבעל הטלית דדבר שאין לו קצבה הוא ואם טעה ונתן ששה דינרים מעצמו הדינר לשליח. רשב״ם :
(קצח) רשב״ם. הוא הדין נמי דשני אחים ושני שותפין מה שיעשה האחד בחלקו להרויח עושה בחלק חבירו וכן להפסד ובלבד שלא יהא פושע בדבר וראבי״ה מוסיף ובלבד שידוע שאז זמן ---יתורה למכור :

(קצט) ראובן הלוה מעות של יתומים למשרתי הגמון על כוס של זהב ועל מעיל ואחר שתי שנים טען האפוטרופוס שלהם לתת להם המשכון להוליך במקום דירת היתומים פחות ממהלך יום כי יש שם עשירים וישומו אותם ביוקר וראובן השיב אני ירא מעלילת משרתי ההגמון אך כאשר ישומו ויעריכו הנה כן אתן להם פסק ר״ב דהדין עם היתומים :

הנושא את האשה

(ר) משמע דאין צריך לומר אתם עדי אלא כדי שידעו שהעדים עומדים שם :
(רא) כמה אתה נותן לבנך כך וכך כו׳ מדקדק רבינו שמואל דוקא עידו וקדשו מתוך הדברים :
(רב) פסק הר״ם דוקא מה שפסק האב בדבר התלוי בו בזה יש בו ממש כמו כמה אתה נותן לבנך כך וכך כו׳ אבל אם פסק לבנו דבר התלוי בבנו כגון ללכת אחריה אין פסק הקדושין שלו לא מעלה ולא מוריד כמו על אדם אחר :
(רג) כל אדם שפסק לזון חבירו שנה או יותר אם הוצרך לילך למקום אחר המקבל צריך לתת לו שם כפי שיעור שהיה מוציא עליו בביתו :
(רד) משמשת במדור כו׳ כדרך שמשתמשת בחיי בעלה דוקא בב׳ בתים :
(רה) ברכת הבית ברובא אבל פת וכיוצא בו נותנין :
(רו) אשה דאין לה כתובה בידה אפי׳ הכי גובה כתובתה והר״ב דחה :
(רז) וחכמים אומרים כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובה עד כ״ה שנים פי׳ ראב״ן לאו דוקא בבית אביה אלא כל זמן שיש לה מזונותיו גובה עד כ״ה שנים :
(רח) למדנו מכאן שהאשה גובה כתובתה לאחר שנשאת אע״פ שלא נשבעה קודם נשואין :
(רט) סמ״ג כל זה במקום שאין כותבין כתובה אבל במקום שכותבין כתובה לא גביא בלא כתובה אפי׳ מנה ומאתים ורשב״א חולק :

שני דייני גזירות

(רי) פוסקין מזונות לאשת איש :
(ריא) אם הלך בעלה למדינת הים מתוך קטטה ונתכוון לעגנה היא נאמנת בשבועה ליטול מזונות לאלתר בכל מקום אשר ימצא משל בעל אבל אם בעלה נפרד מתוך אהבה והלך לו בהא פליגי רב ושמואל :
(ריב) לאה תבעה בעלה לדין עבור מזונותיה ופסקו ב״ד לתת לאשתו ד׳ דינר הליים וכתבו סרבנות עליו ואחר ה׳ שנים היא תובעת כל שבוע ד׳ דינר שלותה ואכלה על סמך הפסק והוא אומר לא ידעתי מן הסרבנות כלל והיא שתקה וכל זמן ששתקה אינו חייב לה כלום נ״ל אחר שפסק דין בידה לאו כל כמיניה למימר לא ידענא דמעשה ב״ד יש לו קול :
(ריג) אשת ראובן הלך בעלה למדינת הים והפקיד ממון ביד שמעון והזהירו אם תבא אשתו לפניו לא תקנה כלום ממה שהפקדתי אצלך כי אם לבתי קטנה ואחר שהלך ראובן לדרכו באת אשת ראובן אצל שמעון הנפקד לשאול ממנו מזונות כי אמר בעל דברים דידי את מדל׳ נתן פסק ריב״ם דהדין עם האשה :
(ריד) המקבל פקדון מהאשה יחזיר לאשה אע״ג דמה שקנתה אשה קנתה בעלה ואע״ג דלא מיחתא בנפקד:
(רטו) ואם בא הבעל ואמר פסקתי לה מזונות נאמן בשבוע׳ כן פרש״י ולר״י נראה נאמן להצריכה שבועה:
(רטז) ואם בא ואמר צאי מעשה ידיך במזונותיך רשאי ובדספקא אבל לא ספקא לא :
(ריז) ראבי״ה. אפי׳ הלוה לה בפני עדים אין לו דין ודברים עם הבעל אלא עם האשה והיא תובעת את בעלה ונפקא מינה שאם מתה האשה שאינו יכול להוציא :
(ריח) הר״ם. דוקא האשה שאמרה גרשני בעלי אין לה אלא כתובתה והו לא אבל אלמנה מתפרנסת והולכת לעולם כל זמן שאינה תובעת כתובתה ורב האי פליג בשער ו׳ :
(ריט) מי שהלך למדינת הים פי׳ ר״ב לאו דוקא למדינת הים אלא בהווה נקט :
(רכ) הר״ם. נראה דהאב שפירנס את בתו בעצמו על סמך הבעל הניח מעותיו על קרן הצבי :
(רכא) ואין לחלק בין אב לאיש אחר :
(רכב) אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יורשים יכולין לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות כו׳ היתה אומרת מפני שהיא ילדה והם ילדים זנין אותה והיא בבית אביה :
(רכג) אם היא מרגלא כמורדת הויא ואין לה כלום ואם הוא דארגיל יש לה כל כתובתה ואם מרגילין בני הבית כגון המוהה יש עליו מן הדין להוציאה ממקום למקום ואם אין מוציאה מגרשה ונותן לה כתובתה :
(רכד) אין לך נתפס על חבירו ליתן לו אלא בארנונא וגולגלתא כו׳ יש מדקדקין מכאן מי שפודה את חבירו מיד שבאים או אשת חבירו אם זה לא בקש ממנו דהניח מעותיו על קרן הצבי :
(רכה) הגם עובד כוכבים שאנס ביתו של ישראל ובא ישראל ולקח ממנו שלא יחזיר לבעלים בחנם אלא יתן ללוקח כמו שקנה ולא אמרינן מבריח ארי הוא :
(רכו) קטנה שפסקה על עצמה כופין אותו ליתן גט אך יכניס בלא נדוניא :
(רכז) בית שהיו בו שותפים ראובן ושמעון לכל אחד היה בו כדי חלוקה וקנה שמעון מלוי אחיו חלק בבית ולא היה בו כדי חלוקה כו׳ שם באורך :
(רכח) משמע דראובן שהי׳ חייב לשמעון מנה ואחר שהגיע זמן הפרעון אמר שמעון לראובן חפץ אמכור לך במנה ונתרצה שמעון לקנות ונתן לו מנה יכול שמעון לומר אני גובה אותו מנה בחובי והחפץ לא אתן לך ואיני כמי שפרעו אבל אם אמר לו ראובן הא לך מנה ותן לי החפץ צריך ליתן לו או מקבל מי שפרע אבל אם אמר לו קרקע פלוני אמכור לך במנה לא מצי למימר שמעון אותו מנה אני רוצה בחובי :
(רכט) מעשה בגט שלא רצו עדים לחתום מפני שהיו טרודין ממעשיהם בצרכיהם והשכירן ר׳ יהודה מפריש ונתן לכל אחד ו׳ פשיטים :
(רל) הלכך שכר בטלה דמוכח כי התם שרי :
(רלא) שלש ארצות לנשואין כו׳ שם באורך :
(רלב) כיון דהוי פלוגתא דרבוותא עבדינן הכא לחומרא והכא לחומרא והיכא דהבעל בא לכוף האשה לא נכוף אותה וכ״ש היכא דהאשה באה לכוף אותו דאין כופין אותו :
(רלג) הוא אומר לעלות והיא אומרת שלא לעלות תצא בלא כתובה כו׳ שם באורך :

לוח הדינים אשר במרדכי ממסכת כתובות

(רלד) לשון יוצאות שלא בכתובה משמע דכל תורת גביות הפקיעו מהן דלא גביא משל בעל כלום :

(רלה) וכל מה שכתבנו שאין להם מנה ומאתים ותוספת ה"מ אם ילך לא"י ולא יחזור להתיישב לחו"ל אבל אם יחזור ויתיישב בחו"ל אפי' לאחר כמה שנים אם היא אז בחיים תגבה מנה ומאתים ותוספת ואם תמות היא קודם יגבו יורשים ממנו :

(רלו) כתובה שכתוב בה מאה ליטרות ולא כתוב בה משקל ברזל הכל לפי מנהג ואם נשאת באחת מן הנקומות שנהוג כך והרי היא במקום שנהגו בענין אחר בשלה אזלינן :

(רלז) שטר שאין בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבריו :

(רלח) והוא הדין שטר שאין בו זמן כשר :

הגהות מרדכי

(רלט) אין אומרים שתי קדושות על כוס אחד ויש נוהגין מטעם זה בחופה להביא כוס אחד אבל רבינו משולם אומר דיכול לברך על כוס אחד ולא דמי לקדוש וברכת המזון :

(רמ) נהגו לומר על ב' כוסות משום דרגילות לבא זה בלא זה ועוד נהגו לקרות כתובה בינתים והוי הפסק הילכך צריך ב' כוסות :

(רמא) על שטר תנאי שכתבת' שאינו שטר לפי שאין בו קנין זה אינו מכמה טעמים :

(רמב) כל הגאונים הסכימו שכתובת אשה דרבנן וגובין לה נ' כסף סלע מדינה :

(רמג) ש"מ תלת ש"מ עד נעשה דיין בדרבנן וש"מ דיינים שמכירים חתימת העדים אין צריך להעיד בפניהם וש"מ דיינים שאין מכירין חתימת העדים צריכים להעיד בפני כל אחד :

(רמד) ג' שישבו לקיים השטר וקראו ערער דגזלנותא :

(רמה) וכן הלכתא דכותבין שובר בין אכולה בין אמקצתה :

(רמו) ת"כ נשבית לאחר מיתת בעלה אין היתומים חייבים לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית מחיים של בעלה אין היתומים חייבים לפדותה :

(רמז) טופס השובר שכך בשבת כו' :

(רמח) רש"י. הנבעלת ברצון לעובד כוכבים נאסרה לבעלה וא"כ אשת איש שהמירה דתה כמו כן אסורה לבעלה ושם באורך :

(רמט) בצרפת התיר ר"ת להחזיר [אותן נשים] שנטמעו כמה ימים בין העובדי כוכבים :

(רנ) נשואין ומלקיות כרבי ושתות ושור המועד כרשב"ג :

(רנא) כ"ל מה שתקן ר"ת להחזיר הנדוניא לאב לא על הבת לבד תקן אלא אף על מיתת הבן תקן ומה שלא הזכיר הבן משום דבצרפת הבנות נוהגות ליתן הנדוניא ולא החתן :

(רנב) אל יבזבז יותר מחומש פן יצטרך לבריות ודוקא מחיים אבל לאחר מיתה לית לן בה :

(רנג) נראה לר"י השתא שתקנו הגאונים דכתובה נגבית ממטלטלין ה"ה כתובת בנין דכרין :

(רנד) פעם ראשונה אין פודין אותה יותר מכדי דמיה אבל חייב לפדותה אפילו פרקונה יתר כדי כתובתה :

(רנה) שאלו להר"ם על ראובן שנתפס וגם אשתו נתפסה מ"ד אחר ומיסרין אותה ועמדו קרוביה ופשרו עבורה אם יכולין להוציא דמי פדיונה מיד שמעון שיש בידו פקדון משל ראובן והשיב דהיא קודמת :

(רנו) מסקינן כל זמן שבניהן עומדין לקלקלה האיש והאשה האיש קודם לאשה :

(רנז) השיב ר"י לא מצאנו היתר למינקת חבירו לא בנשואה ולא במשכונות ולא בשתי מיניקות עד כ"ד חדש ושם עוד :

(רנח) תנאי כתובה ככתובה דמי :

(רנט) מצאתי שמהר"ם היה רגיל לפסוק הלכה בגדולים חלוקים בדבר אי תפיס אידך לא מצי מפיק מיניה דאמר ליה האי אייתי ראיה שהלכה כזה הרב שפסק כן :

(רס) מעשה אירע שהתיר ר' מרדכי לאשה אחת שזינתה לינשא תוך כ"ד חדשים ולא נראה לי :

(רסא) האידנא דייני במתיבתא כי אתא קמן מורדת והמרה לא בעינן לי' ומאים עלי יהבינן לה גיטא לאלתר ואי תפסה מידי מפקינן מינה ושם באורך :

(רסב) אם זה איש שובב ומאבד ממונו בשחוק לא מצינו שתוכל אשתו למרוד בו לא בתשמיש ולא במלאכה כיון שלא התליף לעבור על דת לשמש באיסור :

(רסג) פסק ר"ת בנדוניית חתנים שלא גבו ומתה דאפי' כאלת אין מוציאין מן האב :

(רסד) פירש רשב"ם דעיטור נכסי דסייעו פרנסה אינה נגבת אפילו בזמן הזה אלא מקרקעי :

(רסה) כהן שבידך בת ישראל וקודם שכנסה נפלה לו יבמה אם יכול לכנוס המשודכת קודם שיחלוץ ליבמתו ושם באורך :

(רסו) ראובן החליף בתים לשמעון ומצא בהן מומין וטען שלא ידע בהן ולא הודיעו וראובן אומר הודעתיך ועוד אני מתקן כל המומין אם המומין ניכרין אין לראובן על שמעון כלום ומה שאומר לתקן המומין שם באורך :

(רסז) טופס של תנאי כתובה בכך וכך בשבת כו' :

(רסח) טופס שטר חליפין בכך וכך בשבת :

(רסט) דין אם כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך בפירותיהן ובפירי פירותיהן כו' :

(רע) ודוקא מתנה על מה שכתוב בתורה בממון תנאו קיים אבל בדבר תקנה דרבנן אפי' בממון תנאו בטל דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה :

(רעא) וכן בהונאה' בסתם דלא ידע יש לו עליו אונאה אבל במפרש אין עליו אונאה :

(רעב) ראובן נדר בעת צרה מעות ובגדים לעניים וכאשר נתרפא חולק המעות מיד ועל הבגדים איזו יתכן אם [יחלק הבגדים או] ימכור הבגדים ויספיקו לרוב עניים דמיהן נראה דאמדינן דעת הנותן :

(רעג) בודקין לכסות אם הוא צריך לו אבל אין בודקין למזונות :

(רעד) וכן נראה לי דיחיד יכול לשנות צדקה דיליה לדבר מצוה כמו טובי העיר בצדקה אנשי העיר :

(רעה) אשה שנשבעה שלא בפני התובע רק בפני אותם הנוגעים לה נראה לי דאין ממש בשבועתה :

(רעו) אא"ל כל המחוייב שבועה לכתחלה לא משבעינן ליה אלא בפני התובע משום דאפשר דמחמת כיסופיה דידיה לודי ליה :

(רעז) אותו כנען שומיאל לא נוח בעת פטירתו מן העולם ומה שנשא עמו הוא ביד מר אליקים כו' ותבעו רבי יעקב מחמת שנתנה לו אשתו טבעת של זהב לקנות בו עורות כו' ומקצת חברים שבעיר אומרים שאין בן אחוה ראוי ליורשו כו' שם באורך :

(רעח) דין היא שהשותפים יכולין לומר כל אחד רוצה לטעון על חלקו :

(רעט) הנהו תרי אחי או שותפי דאית להו דינא בהדי חד ואזיל חד מנייהו לדינא לא מצי אידך למימר לא ניחא לי דהשתעי דינא כו' :

(רפ) שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבין אחראין וערבאין זה לזה מת אחד או העני או כפר האחר מתחייב בכל :

(רפא) בשלשה פרקים בשנה מוכרין סיין למאי הילכתא לשותפי :

(רפב) ש"מ דשותף אינו רשאי למכור בלא דעת חבירו והכל לפי מנהג מוכרי העיר ואם שנה חייב :

(רפג) כתב רב נחשון שודא דדייני שיתא הוי בכל התלמוד :

(רפד) תשובה לרב האי לקהל פא"ם מלוה על פה ומלוה בשטר וזמן מלוה על פה קודם הרי מלוה על פה קודמת וגובה מנכסים בני חורין :

(רפה) טופס שטר שותפי בכך וכך בשבת כו' :

(רפו) ראובן ושמעון שהיו נשואות שתי אחיות והיה שמעון חושד ראובן מאשתו וגזמו להורגו ואחרי כן נהרג ראובן כו' שם באורך :

(רפז) מעשה באחד שברח מן העיר שהיה חייב ממון ולאחר זמן היה דעתו לחזור ושלח לחבירו ב' זוז לפשר עם העובדי כוכבים והלך זה ופשר בכ"ה מן שמיא דרחימו עליה :

(רפח) ראובן הלך לעולמו בלא בנים והניח קטן והאשה מעוברת ואחר פטירתו ילדה ומת הולד תוך שלשים יום והיא תובעת מזונות ושיפקידו נכסי בעלה ביד איש נאמן עד שיגדיל ויחלוץ השיב מזונות לית לה אלא שלשה חדשים הראשונים :

(רפט) סדרו רבנן ממתיבתא כי אמרינן לא ניתנה כתובה לגבות מחיים הני מילי בעקר כתובה אבל אי טענה הב לי מה דכתבת לי בכתובה דאיעבד בהו תכשיטים דינא דיהיב לה :

(רצ) אלמנת ראובן שנשאת לשמעון ולא נשבעה קודם לכן על כתובתה ונתנה הכל ליד בעלה האחרון בלא רשות ב"ד שוב אינה נאמנת לישבע ור' אביגדור אומר דנאמנת :

(רצא) מעשה באחד שפרנס את בתו ולבסוף תבע מחתנו מה שהוציא עליה והיה החתן מסיק זוזי בחמיו וטען חמיו אני פרנסתיה ממה שהייתי חייב לך הדין עם חמיו :

(רצב) יגיד לנו המורה אם כתובת אשה דאורייתא או דרבנן וכמה שיעורה כו' שם באורך :

(רצג) לפי דברינו יהיה שיעור כתובת הבתולה נ' כסף כו' א"כ כתובת הבתולה ארבע מאות דוקא כסף :

(רצד) הוא אומר לעלות כו' הני מילי בימיהם שהיה שלום בדרכים אבל בעת שהדרכים משובשים אינו יכול לכופה ואפילו אם יעמוד לה ערבים מגוף וממון :

סליק בס"ד

מאה שערים להרי"ף כתובות

לרבינו יצחק בר אבא מרי זצ"ל ממארשילא (בעל העיטור).

[יג] דף ג ע"א ברי"ף האומר פתח פתוח מצאתי נאמן להפסיד כתובתה והזיקו לגאון דקאמר הני מילי לענין מנה מאתים אבל לענין תוספת לא מסימן וטעמא דמסתבר הוא : ד"ת כיון דעיקר כתובה מפסדה משום הזקה תוספת נמי מפסדה דלא כתב לה אלא על היבת לילה הראשון וכיון דהאמינוהו בפתח פתוח ממילא מפסדה כולה דליכא היבת לילה הראשון וממאנת והכרותיה שיש לכן תוספת כגון שניה ואיילונית כולה על היבת לילה הראשון נינהו והכא הוא שכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה דאי הוה ידע דבעולה לא כתב (אלא) [לה] תוספת וליכא מסייעים לרב אלפסי מאיילונית ולא דמיא דאיילונית לאו בעולה היא והיכא למימר אע"ג דידע דאיילונית היא כתב לה תוספת להנאת עצמו ולא לבנים אבל הכא ליכא למימר הכי. וכן דעת (הבן) [רבי'] שמפסדת הכל והמחייב תוספת עליו להביא ראיה ואע"ג דלא מנינן לה בהנך דאע"פ איכא אחרינא טובא דלא מני בהדייהו :

[יד] דף ז ע"ב ברי"ף כותב אדם עדותו על השטר ומעיד עליה אפי' לאחר כמה שנים. פי' רב האי כגון שיש בידו עדות בקנין וכתבה לזמן מרובה וכו' בהלכות עד פי' בתרא טפי עדיף ומסתברא טפי וכפי' ד' אתין אסקא הכי משום קושיא דמפיהם ולא מפי כתבם והתם ברירנא לה לההיא קושיא : ד"ת פירש רב האי דאמר עדות בקנין וכתבוהו ולא דייק לן דהא פסקי רבוותא דלא כתבי אלא בתוך שלשים דחייבינן שמא פרוע הוא. ופי' בתרא נמי לא בדיק לן דספר או שמוש או פנקס לאו שטר מקרי אלא הכי פי' כותב אדם עדותו על השטר כדרך שמותמין בכל ונותנו ביד המלוה ומעיד עליה לאחר כמה שנים והכי מוכח בירושלמי והכי גרסינן התם בפ' דזה אומר זה כתב ידי וזה אומר כתב ידי צריך שיצטרף עמהם אחר דברי רבי והכ"א אין צריך. אמר רב ועוד תני בכתובות דבי רב דברי רבי כמעיד על השטר ודברי חכמים כמעיד על המלוה. תני כותב אדם עדותו על השטר ומעידה אפי' לאחר כמה [שנים]. רב הונא אמר והוא שזוכר עדותו ר' יוחנן אמר אע"פ שאינו זוכר. ואתיא דרב הונא כרבי ור' יוחנן כרבנן. ומיניה דבע"ות ואיתא בידא דבעל דין קאי דרב הונא סבר על כתב ידו הוא מעיד ומנה שבשטר מנה מפי כתבם הוא וצריך שיהא זוכר' מעצמו ור' יוחנן כרבנן דאמרי על מנה שבשטר הן מעידין ומפיהם קרינן ביה וקי"ל כרבנן דאמרי על מנה שבשטר הן מעידין הלכך כל שטר דאתו קמן דמקיימי בחתימות ידיהו כשרים אע"ג דלא דכירי לא שנא (נפרך) [נפיק] מידא דבעל ולא שנא מידא דסהדי מגבי' ביה ודוקא מנה שבשטר אבל זמן דלא עיקרא דשטרא הוא בעינן דדכירי כטענה בתרא דפרשי' באות אלף ובטעמא אחרינא פרשי' התם בעין :

[טו] דף יד ע"ב ברי"ף כל מקום שיש קנס אין מכר אין קנס כל מקום שיש מכר אמר רב יהודה זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש קנס במקום מכר איכא מ"ד הלכה כר"מ דסתם מתני' כותיה ואנן לא סבירא לן הכי וכו' כדכתי' בהלכות : ד"ת כד"ת דפסקא כר' מאיר מדא דהא קיימא לן סתם במתני' ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם מתני' כדאיתא ביבמות ועוד דאשכחן כמה סתמי כר' מאיר ולא אשכחן חד סתמא כרבנן. בר"ג דפרקין דייק אלו נערות נערה אין קטנה לא וסתמא מני כר' מאיר הוא ובסוף פרק נמי כל מקום שיש קנס אין מכר והמכר עלה זו דברי ר' מאיר. ובפרק ארבע מיתות גרסי' הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה וכו' ודייק נערה אין קטנה לא וסתמא כר"מ. ובפ"ב בחולין תני לה גביה הלכתא פסיקתא טובא וכולהו הלכתא נינהו והא דאייתי רבינו ראיה [דרבא] דהוא בתרא סבירא ליה כרבנן דבעי רבא יש בגר בקבר הא לאו סייעתא הוא דרבא לא מבעיא ליה דבנה הוי או לא ותלמודא הוא דקאמר הכי ובמסקנא רבא הכי מיבעי ליה יש בגר בקבר ופקע אב או לא אבל דבנה הוי או דאבי' לא נפיק מפומיה דרבא ואי מדרים נקיט דאי המוציא שם רע (על היתומה)[על הקטנה]פטור עד כל מקום שנאמר נער אפי' קטנה משמע ריש לקיש טעמא דרבנן קא מפרש כדאמר מ"ט דר"מ דכתי' להיות לו לאשה במסוה עלמה הכתוב מדבר ורבנן אמרי נער חסר כתיב. והיכא דמתני לה להאי טעמא אהא וטעמא דרבנן קא מפרש אבל ר"מ סבירא ליה נערה שלמה כתיב בפרשה ולמדה על הפרש' שהיא גדולה והאי טעמא איתא בגמרא דבני מערבא ואע"ג דהכיא גירס' דהתם לא אזלא להאי טעמא דילן טעמא ילפינן מינה ובתיובתא לה הכא משום דקשיא לן טובא מ"ט דר' מאיר נערה חסר כתיב בפרשה מה מקיימי רבנן נער ר' אבהו בשם ריש לקיש נערה אחת שלמה כתי' בפרשה ולמדה על הפרשה כולה. מתיב ר' מאיר לרבנן הרי מוציא שם רע כתוב בו נער והיא (קטנה) [גדולה] דאין קטנה בסקילה מה עבדין לה רבנן [כו'] :

[טז] דף טז ע"א ברי"ף שאני מוציא שם רע דחדוש הוא דהא נערה שזינתה בסקילה. נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק ואילו מוציא שם רע בסקילה. הא שמעתא קא כוו רבוותא ופרשו בה כמה פרושי וליכא חד מיניה דסליק כהוגן ותזינא לפרושה ולברורי שפיר וכו'. עד הרי נתברר דחדוש הוא במוציא שם רע לא דיינינן ליה כדהשתא (לא) [אלא] כדמעיקרא : ד"ת מאי חדושה נכנסה לחופה ולא נבעלה דדיינינן ליה בחנק ולא דיינינן ליה כדמעיקרא משום דזינתה אחר כניסתה לחופה שהיא ברשות הבעל ואילו זינתה קודם כניסתה לחופה והוציא עליה שם רע [בסקילה]הוא ואילו זינתה אחר כניסתה לחופה והוציא ש"ר בחנק הוא כדאמר מאורסה ולא נשואה כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה ואין כאן חדוש. וגרס' רבינו הכי איתא. דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא בחנק ואילו מוציא ש"ר בסקילה והכי פרושא דרבוותא שאני מוציא ש"ר דחדוש הוא דאפי' בנערות בלא בגרות חדוש הוא כל מוציא ש"ר לא אמרי' ביה איפתני גופא איפתני קטלא דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה וזינתה בחנק כי היכי דמשבגרה זינתה שהוא בפגם דדייני' לה כדהשתא ואילו מוציא שם רע עליה משנכנסה לחופה על שסרחה קודם כניסתה לחופה לא דייני' לה כדהשתא אלא בקטלא דמעיקרא הילכך כי סרחה ולבסוף בגרה ונשאת לא דיינינן במוציא ש"ר בקטלא דמעיקרא אבל סרחה ולבסוף בגרה בלא הוצאת שם רע עדיין דיינינן לה כדהשתא ומקשינן דילמא כי חדית רחמנא היכא דלא אשתני גופא וכיון דלא אשתני גופא דיינינן לה בקטלא דמעיקרא אע"ג דאי השתא זנאי בחנק הוא אבל הכא דאשתני גופא לא הדיה רחמנא ואי סרחה ולבסוף בגרה דיינינן כדהשתא ולא כדמעיקרא. במוציא שם רע נמי בשבגרה בחנק הוה ליה למדייניה אלא לאו ש"מ מדקתני במוציא שם רע תדון בסקילה דדיינינן ליה כדמעיקרא הכי נמי סרחה ולבסוף בגרה תדון בסקילה דלא אמרינן איפתני גופא איפתני קטלא אמר רב נחמן בר יצחק איפתני ולא איפתני תנאי היא וכו' והכי גמרינן לה להאי שמעתא ופרושה כולה :

[יז] דף כ ע"ב ברי"ף רב אמר הלכה כאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה כאנשי גליל איכא מ"ד מדקתני יהבינן קינותא לנהרדעא מכלל דכולי עלמא כרב עבדי והלכתא כותיה ואנן לא חזינן להאי סברא : ד"ת כדכת"ב בספרינו איכא מנהגא אזלינן בתר מנהגא ליכא מנהגא עבדינן כשמואל והכין פסקי רב שרירא ורב האי ור"ח וגרסי' בתוס' כל הארצות כותבין כאנשי ירושל' וכירושל' (קסדין) [כותבין] כיהודה שאר כל המקומות כירושל' וסייעתא דאייתי רב משה גאון מדבעיא לן בגמרא נזונת תנן או הנזונת תנן לאו סייעתא הוא מדאייתי הא דא"ר זירא אמר שמואל מציאת אלמנה לעצמה ואמרינן עלה אי אמרת בשלמא הנזונת תנן משום הכי לעצמה ואי איתא דמבעיא לן הלכה כאנשי גליל או כאנשי יהודה היכי קסליק אדעתין למימר הנזונת תנן והלכתא כאנשי יהודה אי הכי קשיא דשמואל אדשמואל דהא שמואל כאנשי גליל סבירא ליה אלא כי קא מבעיא לן נזונת או הנזונת לגירס' קא מבעי' ליה כדאמר אמות לו שממות וזולתן ודאייתי ראיה מקריביה דר' יוחנן לאו סייעת' הוא דדילמא אתרי' דר' יוחנן היו כותבין

כאנשי ירושלים אי נמי לא היו רוצין להוציאה בכתובתה משום כבוד אי נמי משום מעשה ידיה :

[יח] דף כז ע"ב ברי"ף כותבין אגרת מרד על הארוסה ואין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם הא דשמואל שייכא במשנה ראשונה דתנן בראשונה היו מתכוונין לשם מצוה וכו' עד איהו עדיף טפי מסתבר וכותים עבדי' וביבמות אייתי סייעתא בסוף גמרי' דב"ש דאמר רב יבם אינו כבעל היכא דאמרי' לבעלה נטולה אני מן היסודים עד ש"מ ליתא לשמואל : ד"ת דוקיא דרבינו מהיכא היא ממתני' דקתני אם נתכוון לכך אפי' בחיי בעלה מבקשין ממנו שיחלוץ לה דסתמא משמע כמשנה ראשונה דאי כמשנה אחרונה מ"ל לא נתכוון' אי משום הא למה לי לאפוקי כולי האי ליתי סייעתא מדאמרינן עד שכופין אותו להלוך נכפנו ליבם. ועוד הא ריש' דמתניתין דיבמות סתמא דהכא שאול כדאוקימנא בגמ' אלא מסתיא ליכא ראיה דמתני' במשנה ראשונה בשנית ומשנה לא זזה ממקומה. ומה שפי' רבינו אינו כבעל פירוש דלגבי יבם אפי' הפרה לא צריך דלא מסקא אדעתא אלא להכור עצמה על המותר לה ואי בעי ליבומה מיבם. ור' אפרים השיב על רבינו היכי פסיק מינה דליתי' לשמואל הא שמואל גופיה הוא דאמר הכא יבם הרי הוא כבעל שאין כופין וכן היבם אין כופין ופליג עליה דרב דאמר יבם אינו כבעל והוא קאמר התם אין כותבין אגרת מרד על שומרת יבם ואי איתא דכופין ומבקשין דהא מתני' שיך במורדת קשיא דשמואל אדשמואל אלא ודאי ליתא לההי דוקיא והיכא למימר דרב ושמואל אליבא דמשנה ראשונה פליגי ומשום הכי אמרינן יבם הרי הוא כבעל ואנן כתבינן מאי דסבירא לן ומדגרסי' התם עד שכופין אותו להלוך נכפנו ליבם ש"מ מצות יבום קודם למצות חליצה וכן הלכתא וכי אתו לקמיה דרב אמר ליה אי ניחא לך יבם ואי לא תלוך :

[יט] דף ל ע"ב ברי"ף הניח שתי בנות ובן ונטלה עישור נכסי ולא הספיקה בניה לגבות עד שמת הבן א"ר יוחנן בניה ויתרם ומסתמא דהלכתא כר' יוחנן משום דאיכא רווח ביתא וכו' : ד"ת כפיסקא דבעל מתיבות כר' חנינא דר' יוחנן תלמיד הוא לגבי ר' חנינא וכיון דלא איפסיק הלכתא בגמרא דילן ובירושלמי חזינן דפסק כר' חנינא ועבדינן עובדא כותיה אירושלמי סמכינן ולא סמכינן אסברא דילן ואין לן גאון ויש בה גדולה ממנו. והאי טעמא דאמר משום רווח ביתא רב אשי הוא דקא משני לה לדחויה האי ת"ש וקאמר דילמא לעולם לא שמיע ליה ואי שמיע ליה הוה מקבל ליה והיינו טעמא דלא הדר ביה משום רווח ביתא ורב יימר דפריך לרב אשי אלא מעתה ולא דהינן מימרא דילמא אפשר דשמיע ליה ולא קבלי' ומשום האי טעמא הוא דקאמר ר' יוחנן ויתרם ולא משום טעמא דרווח ביתא דההיא טעמא לאו טעמא הוא כדפרי' רב יימר ועוד רב יימר נמי בתרא הוא ואשכחן דפסקא הלכתא כרב יימר לגבי דרבינא בהלו טרפות בהסוא דהוה שנגן כרעיה בתרייתא ואמר רב יימר האי בגרונא נקטיה ואמר ליה רבינא דילמא חוט השדרה איפסוק ואשכחוה כרבינא ואפי' הכי הלכתא כרב יימר ובנוית דקא משני רב אשי אלא רווח ביתא מהני ניכסי אמינא בנוית דתיקא הוא :

[כ] דף לג ע"ב ברי"ף מחלק בטעות אשה אחת אבל בטעות שתי נשים דברי הכל וכו' הא שמעת' צריך לפרושי משום דתזינא כמה מרבוותא דשקלי וטרי בפירושא ולא סליקא לחד מינייהו כהוגן וכו' כדכתיבנא בהלכות. וסברא דרבינו סברא דרב שמואל הנגיד היא ורב נחשון ורב נטרונאי ורבינו אבן מגש (אקשי) [פריש] כפי' דרבנן ופי' דילה טעות כעין שתי נשים בעל וחזר ובעל. והשיא קושיא דאקשי ממתני' שתזירה כשהיא קטנה והגדילה אלמו קשיא נמי לדידיה אטו מי לא עסקי דגדלה אלמו ובעל וחזר ובעל : ד"ת טעות אשה כעין שתי נשים שקדשה על תנאי ולא כנס ולאחר זמן כנס סתם ומתני' דקא מותבינן תיובתא מינה הכי הוא אבל טעות אשה גרידתא שקדש על תנאי וכנס בשת אחת על דעת תנאי כנס ודברי הכל אינה צריכה הימנו גט בין בעל בין לא בעל וכולהו קשותא כטעות אשה דמי גרסי' ולא דטעות אשה אחת הוא :

[כא] דף לז ע"ב*) ברי"ף פלוגתא דהאי שמעתא שקלי וטרו בה רבוותא ובתראי וסברא דרבינו אזלא בתר נהורא ולא אהברר שפיר דאיהו גרים בברייתא אף זו נשואה לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים. אדהכי לפרו' כי היכי דפריך לקמן תנן נפלו לה משנשאת אלו ואלו מודים שאם מכרה ונתנה בטל ובברייתא דר' חנינא גרים עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן אף זו לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים ופריך והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר מוכרת ונותנת קיים ואנן כולהו נסחאי דוקא במשניות ובירושלמי בפאה ובכתובות גרסי במשנה ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים ועוד דאמר ר' חנינא בן עקביא כב"ש ופי' מדקאמר עד שלא נשאת ונשאת מכרה ונתנה קיים אלמא עד שלא נשאת ולא נשאת מוכרת וקא אמר ליה הא מדקאמר אף זו אלמא דתרווייהו אם מכרה ונתנה קיים וקו אדרבה ר' יהודה כב"ש מדקאמר עד שלא נשאת ונשאת מותרת כ"ש שלא נשאת ותו מ"ש דשבקיה עד הכא מתני' גופא קשיא : ד"ת לפרושה כנוסחא דגרסי' בתוספתא ובירושלמי ובמשניות וה"ג התם א"ר יהודה הואיל וזו אשתו וזו אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להן על החדשים אנו בושין אלא שאת מגלגל עלינו את הישנים ולא גרסי' אף זו בירוש' לא בפאה ולא בכתובו' וכר' חנינא גרסי' לא כך השיבן ר"ג וכו' עד אמרו עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן אף זו לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להן[וכו']ופרכינן מדקתני בברייתא אף זו ש"מ ארוסה שלא נשאת ונשאת לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים והא אנן [תנן] עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים הא ארוסה שלא נשאת מוכרת א"ר זביד תני אם מכרה ונתנה קיים כלומר לא תתני בברייתא אף זו אלא הכי תנינן עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להן לא תמכר ואם מכרה ונתנה קיים אבל ארוסה מוכרת וכי האי לישנא גרסי' בקדושין והתנן ר' אליעזר אומר אף החדש תני חדש ובפ"ק דקדושין גרסי' כי האי לישנא גבי סרים רב פפא אמר ל"ק ברייתא דקתני אף זו דארוסה מכרה ונתנה קיים ר' יהודה הוא ואליבא דר"ג כדאסיק לעיל ש"מ ר' יהודה דיעבד קאמר ש"מ וכב"ש ס"ל ומתני' דמשמע בארוסה מוכרת לכתחילה ר' חנינא בן עקביא הוא כדמוכח במתניתין בהדיא עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר ר' חנינא בן עקביא אמרו לפני ר"ג ור' חנינא בן עקביא כב"ש בין לרב זביד בין לרב פפא קא פריך דרב זביד דאמר תני אם מכרה סבירא ליה דכולא מתני' ר' חנינא בן עקביא הוא וסבירא ליה בארוסה מוכרת ועד שלא נשאת ונשאת אם מכרה ונתנה קיים ולרב פפא נמי כדפרשי' והכי שלקא שמעתין אליבא דגמרא והתלמידים שלא ירדו לעומק הקושיא בחקשו והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים. והתירוץ שאמר תני אם מכרה ונתנה קיים שבשו הספרים זה מחק המשנה וזה מחק הגמרא ונשתבש כולה. ולשון אחר קבלתי מרבותי ולא דייק לן. ופי' ר"ש גרים בברייתא דר' חנינא אף זו מוכרת ונותנת לית האי גירסא לא בספרים ולא בתוספתא ולא בירושלמי ולא מצינו מי שיאמר בעד שלא נשאת ונשאת מוכרת ואיכא מ"ד התם מכרה בטל :

[כב] דף לט ע"ב ברי"ף המוציא הוצאות על נכסי אשתו מסתבר לן דמתני' דקתני מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל בשהבעל רוצה לגרשה אבל במורדת על בעלה בין לא אכל בין אכל ישבע כמה הוציא ויטול כדכתיב בהלכות עד כדאמר רבא : ד"ת כיון שמורדת. בדינא דגמרא אפי' עיקר כתובה לית לה ותקנתא דתקון מר רבא בר רב הונא דמאי דאיתית מבי נשא בקלה לא משבעינן לה לבעל בהוצאה ותקנתא לתקנתא הוא והא טעמא דאמר כי אקלי ליה אדעתא למיקם לא בריר לן דכי אקני לה אדעתא דפירי הוה וכוה אכל והאי טעמא גבי אלמנה בשמ"ג מה

*) בהאלפסי שלפנינו ליתא פי' של הבוגיא הזאת רק ההעתקה הנדפס בסוף הפרק והעתקה הנדפסת מס' תמים דעים ובו"ת מ"ע על הגליון .

מה שעליה הוא דקאמרי ואי הכי נתאלמנה נמי נימא האי דמורדת ואיכא למימר דינא דמורדת כדינא דגרושה' הוא:

[כג] דף כג ע"א בהרי"ף הסיא דאפקידו גבה מגוגא דשטרי אתו יורשין וקא הבעי לה מינה ומסת' לן דהאי דאורכה רב נחמן לאתויי סהדי דמחיים תפסא ליה במגוגא דשטרי בלהוד הוא דדיינינן הכי ולא גמרינן מינה וכו' עד דאין אותיות נקנות במסירה: ד"ת האותיות נקנות במסירה כסבר' דרבוותא קמאי וכר"ש ובדירנא לה בע"ט סוס"ס [באות פ' פקדון] ומהניא בהו תפיסה מחיים ולענין מגבא בהו קא סברא והאי דלא מהמנא משום מגו דאיכא עדים הוא ולא אמרי' מגו בפקדון כי היכי דאמרי' באומן אלא היכא דליכא עדים ולא ראה כדמפרש במתא' הילכך אי איכא עדים דתפס מחיים גבי אי לא לא. ור"ש פי' בהפקיד לו בשטר אבל בעדים מגו דיכול למימר החזרתיו לך נאמן ולא בריר לן דאפי' בשטר נמי מהימן מגו דאי בעי אמר נאנסו כדאיתא בפרק כל הנשבעין:

[כד] דף מד ע"א בהרי"ף אמר שמואל המוכר שטר חוב לחברו וחזר ומחלו מחול [וכו'] חזינן נמקצת רבוותא דאמרי היינו טעמא דיכול למחול וכו' כדכתיב בהלכות וסברא מעליא הוא דאפי' אית ליה גביה מחול וטעמא משום דלוקח לא מצי תבע למוכר אלא דמי ניירא ולוה נמי לאו בעל דברים דידיה הוא וכדאמר בקידושים דרב נחמן אתו יורשים וקתבעו לגברא אבל לאבוה לא תבע דלאו בעל דברים דידיה הוא:

[כה] דף מה ע"א בהרי"ף אמר אמימר משמיה דרב נחמן האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וכו' שמעינן מינה דכל [היכי דכי] הדדי ניניהו וליכא דינא דקדימה לחד מינייהו כגון מטלטלין בזמן הזה וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו לבעל חוב יהבינן לאשה לא יהבינן ואיכא מ"ד וכו' עד והילכך עבדי' לקולא: ד"ת (אמר) שמואל אפי' בשודאות והלואות קאמר דומיא דמתני' דהיו כולן יוצאין ביום אחד חולקין דאי לא תימא הכי אדמוקי לה לברייתא כר"מ לוקמה בשודאות ובלואות ודברי הכל והאי דקשיא ליה למר אמאי לא אותיב ליה ממתניתין משום דפשיט' ליה דאיכא לאוקמה כר"מ דסתם מתניתין ר"מ ופריך מברייתא דליכא לאוקימה כר' מאיר דהכי קתני סיפא כתב לאחד ומסר לאחר זה שמסר לו קנה. ובגמרא דבני מערבא פריך נמי לר' מאיר. ועוד הא אוקימנא לפלוגתייהו כתנאי דתניא ותכ"א יחלוקו וכן אמרו מה שירצה בלים יעשה והתם לאו שטרי קרקעות הוא דהא בפ"ק דגיטין מייתינן לה אהא דהוליך מנה לפלוני ובקשו ולא מצאו והילכך בתרוייהו פליגי וקי"ל כשמואל דהלכתא כותיה בדיניה ועוד דרב נחמן עבד עובדא כותיה דשמואל באימיה דרמי בר חמא הילכך שודא עדיף בין בקרקעות בין בשודאות והלואות ומתני' דהיו כולם יוצאים ביום אחד ליתא ומיהו כתבי רבוותא קבלה בידינו דלא עבדי' שודא במטלטלי וכן כתב בעל מתיבו' כי עבדי' כשמואל במקרקעי אבל בהלואות כרב עבדי' דקי"ל ממון המוטל בספק חולקין ומאי דקשיא ליה לרבינו הא דגרסינן בחזקת הבתים אי איתא דשמואל אפי' בשודאות והלואות קאמר מ"ש דגבי המחליף פרה בחמור [שני] התם איכא דררא למר ואיכא דררא למר ובשני שטרות היוצאים ביום אחד שני התם (איכא) [ליכא] למי"ק עלה דמילתא ליפני ליה נמי התם איכא דררא הכא ליכא דררא. הא לא קשיא דשניא דבייך בקרקעות והלואות קא משני. ועוד התם נמי אי דמר לא דמר ואי קשיא לך לוה ולוה וחזר וקנה דקי"ל יחלוקו אמאי לא אמרינן שודא משום דשעבודא דתרווייהו חיילי כחדא וכי היכי דשני שטרות היוצאות ביום אחד אליבא דר"מ דאמר עידי חתימה כרתי חולקין הכא נמי חולקין ובמטלטלין האידנא אי לית בהו דינא דקדימה כרבוותא קמאי כגון מר רב שלום ומר נטרונאי דאיתפיל קמייהו ודרו דמן (התקן) [תמכין] ותרתי שנין דשני ריש גלותא ותרתי מתיבתא ודייני דבבא וריש כלי למגבא בעלי חובות ממטלטלין ועד האידנא מטלטלין כמקרקעי ואית בהו דינא דקדימה כל הקודם זכה אבל שני שטרות של הלואה היוצאים ביום אחד דאיכא למימר חד מינייהו קדים אליבא דר' אליעזר אמרי בהו שודא לדעת שמואל והילכתא דאמר אמימר משמיה דרב חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וכו' איכא לאוקמה כגון שכניסם יוצאים ביום אחד דהוא שודא דדיינא כסבר' בתר' דרבינו אבל היכא דשטר חוב וכתובה כגון לוה ולוה וחזר וקנה אי נמי כגון מטלטלי האידנא דקי"ל חולקין לא אמרינן לאשה לא יהבינן דהא לאו שודא הוא וכן דעת ר"ת מיהו מסתברא כרב האי וכרבינו אלפס דכל היכא דליכא דינא דקדימה וליכא אלא שיעורא דחד מינייהו לאשה לא יהבינן דהא טעמא קאמר יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא ולאו משום שודא ומקולי כתובה שנו כאן ועוד דליכא למימר דאמימר אליבא דשמואל אמרה למילתיה ולא אליבא דרב ואיכא למימר אפילו איכא דינא דקדימה לא יהבינן לאשה דהא לוה ולוה מדינא יחלוקו ומשום האי טעמא לא יהבינן לאשה הכא נמי לא שנא. ומסתב' דוקא מנה מאתים אבל תוספת דילה לא ואע"ג דתוספת ככתובה דמי ה"מ למאי דמגיקן[פי' אע"פ] אבל היכא דתרווייהו בעלי חובות ניניהו וכניסם יוצאים ביום אחד [אמרי'] שודא לוה ולוה וחזר וקנה אי נמי מטלטלין בזמן הזה דליכא שודא יחלוקו:

[כו] דף מו ע"א בהרי"ף המושיב את אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס הרי זה משביע כ"ז שירצה תזינא לרבוותא דאמרי לית הילכתא לא כת"ק ולא כר' אליעזר אלא כר"ש וכו' עד הילכתא כת"ק: ד"ת דהלכה כר"ש כרבוות' קמאי דבכולהו ארבע' טעמים דאמרי בגמרא מתוקם ר' שמעון אליבא דהלכתא קמא כתנן תנייא כאבא שאול תניתאה כאבא שאול בן אימא מרים ובכולהו הלכתא כוותייהו. בתרא דקאמר לאפוקי מר' אליעזר ומחלוקת הלכת' כוותיה ולא מחייבי שבועה לאשת איש בטענת שמא וסתמא דמילתא המושיב אשתו חנונית הרי זה משביע כל זמן שירצה ליתא דהא סיפא דמתניתין דקתני הלכה מקבר בעלה לבית אביה או בנעשה אפוטרופא אוקימנא על אפוטרופא בנעשה בחיי בעלה ליתא דהא קיימא לן כאבא שאול דאמר מינהו אבי יתומים לא ישבע כדמוכח בגמרא הילכך רישא דמתני' המושיב את אשתו חנונית ליתא וכן פסק רבינו האי והא דתנן אלו נשבעין שלא בטענה האשה הנושאה ונותנה בתוך הבית לאו באשת איש מיירי דומיא דאחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמו. ותני עלה וכן האשה הנושאה ונותנת בתוך הבית:

[כז] דף מז ע"ב בהרי"ף מנכסים משועבדים לא תפרע אלא בשבועה ואע"ג דכתב לה בעלה נאמנות דלא מהניא נאמנות וכו' כדכתב עוד והא נמי דכותה: ד"ת מי דמי התם ההוא שעתא דקאמר מחייב לאחריני הוא לא. ועוד מדרבנן נשמע דאע"ג דמתחייב לאחריני הודאתו הודאה דהא כגון שחייב לאחרים קאמר וכר' נתן דאמרי' לאברותי נכסי קאמר דלא ליפקו מיניה בי דינא מדר' נתן אבל לרבנן אע"ג דמאי ליה דהא לית ליה מהיכא דפרע כיון דמדינא לית ליה לאשתעויי דינא בהדיה מהימן והיינו טעמא דלא מהימן לר' נתן דבעל חוב אתי' לדינא קמן לאפוקי מיניה דמלוה מיחייב ליה בדינא מדר' נתן וקא טעין טענה לאפטורי מיניה אבל משום הוכה למאן דליתיה לא חיישינן ומהכא ליכא סייעתא:

[כח] דף מח ע"א בהרי"ף עד אחד שהוא מעידה לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא היכא למיבעי הכא מכדי קי"ל דכל שבועתא דמתניתין בין שבועה דאורייתא בין שבועה דרבנן כולהו חד עבסיסא היון וכו' ומפקינן מינה בעל כרחה: ד"ת הא כי פיילינן בשבועה מאי איכא בין שבועה מדאורייתא לשבועה מדרבנן בשבועת היסת הוא דפיילינן ואיכא בינייהו למיחת בנכסיה דבשבועת היסת לא נחתינן לנכסיה אבל דאורייתא ודרבנן כגון שבועת המשנה חד דינא אית להו לכל מילי ואפי' למיחת בנכסיה בין לא תפיס בין לא תפיס אלא נפקא מיניה דאי שבועה דרבנן הוא מצי לאפוכה עליה(לשבועת היסת).ואי שבועה דאורייתא הוא לא מצי לאפוכה (לשבועת היסת) עד דפרע ליה מיהו בתר דפרע ליה מצי לאשבועי כדין שבועת היסת. ויש מי שכתב נפקא מינה דאי תפידא אשבועתא בדרבנן לא מהפכינן דתקנתא הוא ואי דאורייתא מהפכי לה. ור"ש ז"ל פי' שבועה דאורייתא בשם או בכנוי ושבועה דרבנן אינו אלא כעין שבועה שלנו אבל דעת הגאונים שבועה דרבנן כשבועה דאורייתא בשם ובכנוי:

[כט] ע"ב בהרי"ף והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה לא שנו אלא בכתובת אשה משום חינא אבל בעל חוב לא וקי"ל כרב נחמן: ד"ת דסמכי' אגמרא דבני מערבא ואגמרא דילן דאודעינן ליה ובדרינן ליה הא לאו הכי אין נפרעין דמילתא פסיקתא הוא אין נפרעין עד דאודעינן ליה ומעשה רב דהא אמר רב אחא בר סבירה מעשה בא לפני ר' ינאי נפחא בתנטוכי' ואמר לא שנו אלא כתובת אשה וכו' והכי איתא בירושלמי דנפרעין נהדם שלא בפניו אמר ר' ירמיה תפתר בשרבית אוכלת כהן וב"ד גובין רבית תפתר בשערב לי' מן העובד כוכבים כהדא אלכסא אמר ליה לר' מנא אנן עבדין טבאות (ואי) סגי מ'נכון אנן כתבין דיוטי גמרין אין אתא טבאות ואי לא אנן מחלטין ניכסיה [וכו'] א"ל הגע [עצמך] דהוה באתר רחיק א"ל אנן מבלחין ליה תלת איגרין חדא גו תלתין וחדא גו תלתין [וכו'] אי אתא הא טבאות אי לא מחלטינן נכסיה. א"ר מתניא והוא שעמד בדין וברח אבל אי לא עמד בדין לית כאן מחליטין אלא מכריזין. והלכך להאי סברא אין נפרעין מן הערב שלא בפניו אלא א"כ מודיעין אותו וכן השיב רבינו חננאל בתשובה הדין כמו שכתב רב האי והנהגנו מעשים בכל יום לפנינו והתכנו הדין שלא סורדנו בעל חוב בנכסי לוה כשהוא במדינת הים עד שמודיעין אותו ואפי' יש לו נאמנות בשטר יש הבם שמא יש לו שובר כמו שכתב רבינו האי ז"ל:

(ל) דף נב ע"א *) וסברא דיליה כסברא דר' שמעון אלא דהוה ליה לפרושי אמאי קא מפסדא בעלת שלש מאות תמניא ותלתא משום כתיבה דבעלת מאתים הא מדינה אית לה למישקל במנה קמא תלתין ותלתא ותלתא ובמנה תנינא חמשה והשתא לא שקלא אלא שבעין וחמשה:

[ל] שם אמר שמואל שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים השכר לאמצע אמר רבה מסתב' מילתיה דשמואל בשור לחרישה ועומד לחרישה אבל שור לחרישה ועומד לשחיטה זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ופירוש בלשון קדש ולשון ערב שור לחרישה ועומד לשחיטה כגון שנמלכו עליו להעמידו לשחיטה לחלוק בהבריו ואח"כ נזדמן להם ומכרוהו כשהוא חי זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו הואיל ואילו שחטוהו וחלקו בהבריו הרי זה נוטל שליש מגופו וזה נוטל שני שלישים ורב המנונא [סבר] הואיל וכשהוא חי מכרו ועדיין לא חלקו השכר לאמצע ותיובתא דמתני' דשריך משלשה שהטילו לכיס מקשי בין לרבה בין לרב המנונא והלכתא כשמואל אליבא דרב המנונא ואפי' לקחו שור לחרישה ועומד לשחיטה השכר לאמצע ומשמע מדברי רבינו אם לקחום לחרישה ונמלכו לשחיטה ושחטוהו ומכרוהו לכולי עלמא השכר לפי המעות: ד"ת בשור לחרישה ועומד לשחיטה ומכרוהו שהוא חי כל אחד ואחד נוטל לפי מעותיו ופלוגתייהו בשור לחרישה ועומד לשחיטה ומכרוהו לשחיטה רב המנונא אזיל בתר מעיקרא כיון דמעיקרא לחרישה קאי והשכר לאמצע שחטו נמי לאמצע ודינו כשור לחרישה ועומד לחרישה ורבה אזיל בתר בסוף כיון דסופי' לשחיטה קאי הוה ליה כשור לשחיטה ועומד לשחיטה וחולקים לפי מעותיו. ותיובתא דשלשה שהטילו לרב המנונא אתיא דרבה מוקים לה בשור לחרישה ועומד לשחיטה. ולרב המנונא ליכא לאוקמה בשור לשחיטה ועומד לשחיטה דהסיא לא איצטריך לאשמועי'. ואוקמ' הותיר זוזי חדתי פחות איסתירא דאניתא. והלכתא שור לשחיטה ועומד לשחיטה הרי הוא ככל שותפות סתם שאם הטילו לכיס וקנו פרקמטיא הראויה ליחלק באותה שעה ומכרוה דברי הכל חולקין לפי מעות ושור לחרישה ועומד לחרישה דברי הכל השכר לאמצע ושור לחרישה ועומד לשחיטה ושחטו ומכרו הלכתא כשמואל ואליבא דרב המנונא כיון שבאותה שעה לא היה ראוי ליחלק וזה אינו יכול לקנות זה בלא זה השכר לאמצע והוא הדין אם קנו כלי אחד או מרגלית שאינה ראויה ליחלק השכר לאמצע והאי דנקט שור משום דאיכא לאפלוגי בין חרישה לשחיטה והוא הדין לכיוצא בו השכר והפסד לאמצע והא דגרסי' בפרק שור שנגח ד' וה' ר"ש אומר שור שוה מאתים שנגח שור שוה מאתים ואין הנבילה יפה כלום זה נוטל מנה וזה נוטל מנה חזר ונגח שור שוה מאתים האחרון נוטל מנה ושלפניו זה נוטל חמשים זוז וזה נוטל חמשים זוז וכו' ואוקימנא כר' עקיבא דאמר שותפי נינהו דקי"ל כוותיה וחולקין לפי מעות משום דהוה ליה כשור לשחיטה ועו' לשחיטה דהא כיון קי"ל מגופו משלם וליכא לאקשויי מיניה לשמואל והדין סברי' דילן בגמ' דנזיקין ירושלמי וה"ג התם בפ' שור שנגח ד' תמן תנינן שלשה שהטילו לכיס ר' בון בר חייא נראין דברי' שנטלו מרגלית דיכול למימר ליה אילולי עשר' דינרי' לא הוה מזבנינא לך כלום אבל שדרכו לחלק מביאין לאמצע וחולקין אמר ר' אלעזר אפי' דבר שדרכו לחלק דיכול למימר ליה את פרגמטי' דידך סגין ואת [מנעה] בזבינתיה אנא פרגמטי' דידי קליל ואנא הפך ומתהפך ומטי בך וגמ' דילן אזלא כר' בון ב"ר חייא וגמ' דנכים ירושלמי דסביר' ליה דאפי' בסתם שותפות והטילו לכיס חולקין בשוה והשכר לאמצע ר' אלעזר הוא דפליג עליה כדאיתא התם אמר ר' אלעזר הדה דתימר בשניתה הסלע תסרה או יתירה אבל לשכר ולהפסד חולקין בשוה. וקשייא הכן יהיב מאה דינרי' והכן יהב עשר' ואת אמר' [חבריא אמרין] יכול למימר ליה ע"י מני סלקת פרגמטיך עד [כדון דהות] פרגמטיא זעירא הות פרגמטיא רבה [כו'] יכיל הוה מימר ליה עד דאת מזבן חד זמן אנא מזבן עשר זמנין עד כדון מקום קרוב היה מקום רחוק [א"ר הילא] יכול למימר ליה עד דאת אזיל ואתי חד זמן אנא אזיל ואתי עשר זמנין תמן תנינן חזר ונגח שור אחר שוה מנה האחד נוטל מאה ושלפניו חמשים זוז ר' שמואל בשם ר' זעירא וכן לשכר אמר ר' יוסה הדה דר' זעירא פליגא על דר' אלעזר אמ"ר מנא קומי' ר' יודין לא מודו ר' אלעזר שאם התנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו [שוורים כמותנים] הן תור ואמר קומי ר' יוסי א"ל בפי' פליגין ר' אלעזר אמר [שתמן חולקין בשוה ר' זירא אמר] שתמן זה נוטל לפי כיסו וזה נוטל לפי כיסו. וגמ' דילן לית ליה להני טעמי דקאמר יכיל למימר ליה ורבה ורב המנונא מתרצי להנך קשותא דקאמר מסתברא בשור לחרישה הא לאו לחרישה איכא לאקשויי הנך קשותא ואטעמי' דגמרא דילן סמכינן וכר' בון ב"ר חייא דירו' סמכינן:

[לא] דף נה ע"א אלמנה שתפסה מטלטלין במזונותיה מה שתפסה תפסה אמר רבינא לא אמרן אלא למזונות אבל לכתובה מפקינן אלמא תפיסת מטלטלין לכתובה לא מהניא וקשיא לן הא דגרסי' לקמן הסיא דתפסה וכו' עד בסוף שבועה דכותה ופירוש דיליה כפי' ר"ס: ד"ת תפיס' דהסיא כתפיס' דהסיא והתם מקרקעי איכא ויורשי' הוא דלא בעו לאפוקי מטלטלין מינה כי היכי דלפסוד מזוני. ואמר להו רבא לית דחש להא דר' שמעון וסבו לה מזוני. מיהו מסתברא כר"ת דאמר תפיסה זו מחיים דבעל הויא דתפיסה דלאחר מיתה לאו כלום הוא בין למזוני בין לכתובה והא דשבועה דאתפי' מטלטלי בהתפסוה מטלטלין דכתובה. והרב אלפסי פי' אפי' לאחר מיתה מהני דכי בעינא תפיסה מחיים כמידי דמצי טריף ממשעבדי אבל כמידי דלא מצי טריף ממשעבדי אפי' לאחר מיתה וקי"ל אי בתפיסה לאחר מיתה בהא קאמר מר בר רב אשי לכתובה מאי דתפסה תפסה הא קי"ל כר' עקיבא דתפיסה לאחר מיתה לא מהניא כלל בין לכתובה בין לבעל חוב:

[לב] דף נו ע"א בהרי"ף מוכרת והולכת עד כדי כתובה וסמוך לה כדי שתגבה כתובה מן השאר. מהא שמעינן דלית ליה לזבוני אלא עד כדי כתובה. וקשי' לן הא דגרסי' בפרק שני דייני גזלות וכו' עד לא קתני מוכרת אלא נזונת: ד"ת מוכרת והולכת עד כדי כתובה וכו' עד שתשתייר עד כדי כתובתה אבל מוכרת ונזונת לעולם כדאיתא בפ' שני דייני גזלות ותמיהא לן בקושיא ופרוקה דיליה דהא בנוסחא דהלכות דילי כת' עד שתשתייר וכן מצאתי בהלכות נכונה ומשמע דרבינו אלפס נוה להגיה עד שתשתייר וקושיא ותירוצא לא וזה מן ההלכות ונוה למחוק ולא נמחק:

[לג] דף ס ע"א בהרי"ף הממאנת והשנייה והאילונית אין להן כתובה וכו' אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וכו' ובליות דאמרי' דלית להו מסתי' לן כיון דדינא דידהו כדין אילונית ודינא דאילונית וכו' עד קנסוה רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה: ד"ת ל"ע דכיון דהני כופין אותו להוציא ואין להן לא מזונות ולא בלאות בחיי הבעל ושניה נמי דכותיהו לשניה מדמינן להו וקנסו רבנן לדידה בדידה ולדידיה בדידיה: סליק

*) נראה שחסר דברים כאן ואינו מובן החסרון.

לוח הדינים אשר נמצאו ברבינו נסים ממסכת כתובות

מאת הגאון המפורסם מוהר"ר יוסף אוטילינג זצ"ל (אבד"ק קרימונה).

בתולה נשאת

א אין מכניסין כלה לחופה עד שתטהר ותכתב הכתובה ויש חולק: דף א ע"א ד"ה או שפירסה

ב מנהגן היה לכתוב כתובה קודם כניסה לחופה וכן כשר הרבה שלא תכנס לחופה עד שתטהר: שם

ג מקום שקביעות כל הימים שוה לישיבת ב"ד כמו שאנו נוהגים עכשיו אשה נשאת בכל יום שמחרתו ב"ד יושבין לאפוקי ע"ש דלא שאפי' יבעול בו ביום לאחר שיתעסקו בצרכי צבור כבר עבר רובו של יום ואין ב"ד יושבים אלא עד חצות ולבעול בלילי שבת איכא משום אקרורי וביום ה' מותר: ע"ב ד"ה מקום

ד לא קבעינן זמנא במעלי שבתא ולא במעלי יו"ט ואי אתו מנפשייהו ציייתינן להו ומקבלים טענותיהם: שם

ה תמיה על שנהגו לכנוס בששי: שם ד"ה ולפיכך

ו אין ראוי לחתן שמת לו מת להתעסק בדברים של שמחה כל אותו יום אלא שאינו חייב לעשות מעשה של אבלות וגאונים תקנו כי הוי יום מיתה וקבורה ביו"ט שני לשאינם חתנים שינהגו בו אבלות: שם ד"ה ופורס

ז באבלות אשתו החמירו שלא ישא עד לאחר שלשים ובשאר אבלות הקילו ונושא מיד אחר ז': שם ד"ה אבל הכא

ח חתן אסור במלאכה כל שבעה כשנושא בתולה: דף ב ע"א ד"ה ודאמרינן למחר

ט נהגו לעשות סעודות בלילי שבת ובמוצאי שבת ולא חיישינן שמא ישחוט בן עוף: שם ד"ה הלכתא מותר

י רמב"ן כתב שמנהג בורות הוא הכונסים בערב שבת: שם

יא אילין דכנסן ארמלן צריכין למכנס בערב שבת מבעוד יום: שם ד"ה אתפסוה

יב בחור שנשא אלמנה ז' לברכה וג' לשמחה: שם ד"ה איבעית אימא

יג ברכת ארוסין צריכה עשרה ויש חולק: שם ד"ה מנין

יד אם חותמין בברכת ארוסין מקדש ישראל ע"י חופה וקדושין: שם ד"ה והתיר לנו

טו טועין החותמין ע"י חופה וקדושין אלא יחתמו (ע"י חופה וקדושין) [מקדש ישראל]: שם

טז כל שבאים פנים חדשות ועמדו שם אע"פ שאינו איכל שם מברכים ז' ברכות ואם באו בלילה מברכים עליו לילה ויום והיא שעמד שם בכל שעת ברכה: ע"ב ד"ה פנים חדשות

יז אשר ברא לא בעי עשרה אלא בג' נמי מברכין לה: דף ג ע"א סד"ה מכי רמי

יח היו רגילים להתאסף בבית החתן בקר וערב לשמח חתן וכלה והיו מברכין אע"פ שאין אוכלין ואנן ג"כ בששי ובשבת שהחתן יוצא מבית הכנסת מוציאין כלה מחדרה ונכנסים לחופה זו היא עיקר השמחה וראוי לברך עליה: שם ד"ה ואין אכלים

יט שבת הוי פנים חדשות: שם

כ אין לברך ברכת חתנים ואשר ברא אלא בחופה שאין שמחה אלא בחופה: שם

כא פיתוי קטנה הוי אונס: שם ד"ה א"נ

כב כשאומר ברי שלא הטיתי ומכחישתו נאמן לאסרה הא לאו הכי שאינו אומר ברי לא מתסרא: ע"ב ד"ה והאמרי' נאמן הנמעל"ד

כג כל ברי וברי לא אמרינן ביה מגו לאפוקי ממונא: שם ד"ה חזקה

כד טוען טענת דמים נאמן אף להפסידה תוספת ויש דולק אך יש להשביעה בנקיטת חפץ אפי' למאן דאמר דאית לה תוספת כדין כל הנשבעין ונוטלין ואו תגבה תוספת: שם ד"ה וחזינא לגאון

כה טוען פתח פתוח והוא בחור נאמן ומסבינן ליה כופרי אבל בנשוי מהימן ולא מסבינן ליה כופרי: שם ד"ה מנרכתא תביתא

כו בוגרת יש לה דמים אבל כלו בתוליה היינו על פתחה וכחבית פתוחה היא: דף ד ע"א סד"ה גלסי' בגמ'

כז מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור מלשלם ונשבע היסת שאינו יודע אבל בדיני שמים חייב לשלם: ע"ב ד"ה פטור

כח י' כהנים עומדים ופירש אחד ובעל ואין אנו יודעים מי הוא הולד שתוקי לענין שמשתקין אותו מדין כהונה: שם ד"ה גרסי' בגמ'

כט כל אלו שאמרו על שתוקים שהם פסולים הם דוקא בדורות ראשונים אבל בזמן הזה לא שהשותק על המריבה הרי זה משובח ואחרים לא פרשו כן: דף ה ע"א ד"ה תנן

האשה שנתארמלה

ל טוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום הוא: ע"ב ד"ה טעמא

לא אם תובעת הגרושה לאחר הגרושין [לאלתר] כתובתה אילו אמר פרעתיך אינו נאמן: שם

לב מבטלי' ת"ת דוקא להוצאת המת ולשאר צרכיו לא: שם ד"ה והאמרי'

לג מת בעיר כל בני העיר אסורים בעשיית מלאכה: שם

לד הגוזל חבירו בעדים אין צריך להחזיר בעדים: דף ו ע"א ד"ה ומודה ר"י

לה אע"פ שהלוה מודה שכתבו צריך לקיימו ואי לא מקיים נאמן לומר פרוע הוא או אמנה הוא מגו דאי בעי אמר מזוייף: שם ד"ה כל כמיניה

לו אם יש ללוה נכסים אין מוציאין מזה ונותני' לזה מדר' נתן: שם ד"ה ונתן

לז אין ב"ד מגבין למלוה דבר שאין גופו ממון ושטרות לאו בני גובינא נינהו ואין מגבין: שם

לח כל שמפרש לוה שמשתעבד למלוה מעכשיו כותבים אפי' בשטרי דלאו אקניית' ואפי' אין מלוה עמו ולא חיישינן לכתב ללוות ולא לוה: ע"ב ד"ה לעולם

לט על הלוה ליתן שכר הסופר ואם הוציא המלוה שכר הסופר ולוה פרע גוף החוב אין לו למלוה להשהות שטר פרוע בשביל זה: שם ד"ה אסור

מ עדים אין רשאין לכתוב שטר היכא שיודעים שנמסר עליו מודעה: שם ד"ה עדים

מא עד אחד אומר פרוע ואיהו גופיה נמי אי אמר פרוע לא מהימני ואי אמר העד דשטרא דתנאי היה דבריהם נאמן: דף ז' ע"א ד"ה אלא כך

מב לא מהימנינן לעדים משום מגו: שם

מג עדים היו חתומים על השטר ומתו ובאו ב' ואמרו אנוסים היו אם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד אינם נאמנים ומגבינן ביה וכל תרי ותרי אפי' תפס בסהדי לא מפקינן מיניה וזוי היכי דקיימי לוקמו ואי טעין יהבו לי זמנא לקיומי לשטרא יהבינן ליה ואי מקיים ביה לא קרעינן ליה ואי לא טעין הכי קרעינן ליה ולא חיישינן דלמא משכח למחר עדים ומקיים ליה כיון דאפי' אי משכח הוו תרי ותרי: שם ד"ה ולוקי

מד בר שטיא אי כשלקח בשטר מוקמינן נכסי' בחזקתיה אפי' לית ליה חזקה דאבהתיה לקח בכסף ובחזקה בפני עדים ולא הכירו בו אע"פ שראו המקח חיישינן דלמא כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין ולפיכך אין מוציאין הנכסים מיד הלוקח להחזירן לבר שטיא אבל אם באו בעלים הראשונים מוציאין הנכסים מידו להחזירו להם שהרי אם רצו היו מוציאין אותן אף מבר שמיא: שם ד"ה ולא אמרן

מה אין מקיימין השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק בב"ד ונהרדעי אמרי דמשני שטרות מקיימין אע"פ שלא הוחזקו ולא פליגי: שם ד"ה אין מקיימין

מו אין חוששין שמא זייף אלא כשאין מקיימין השטר אלא משטר אחר מתוך שמדמין אבל אי [אין] מקיימין מתוך שטר אחר [אלא] מתוך טביעת עין שיש להם בחתימתן של אלו אין חוששין ורמב"ם פי' בענין אחר: ע"ב ד"ה וכיוצא

מז כל סתם הלואה מקמי דלשהי ל' יום כותבין ונותנין ויש חולק: שם ד"ה ולענין

מח סתם הלואה אע"ג דלא ניתנה לתבע תוך ל' לאו תוך זמנו מקרי לענין שלא יהא נאמן לומר פרעתי : שם

מט כותב אדם עדותו שקבל וירא שמא ישתכח ממנו כותבו על פנקסו ומצניעו ומעיד על פיו אפי' לאחר כמה שנים והוא שזוכר עיקר העדות מעצמו אלא שבמקצתו סומך על מה שכתוב בפנקסו אבל אינו זוכרה כלל מפי כתבם מקרי ור' יוחנן פליג : שם

נ הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו ואמר להד"ם שוב אינו נאמן לומר פרעתי ויש חולק :
דף ח ע"ה ד"ה גובה מנכסים ב"ח

נא כי חתימי תרי עדים אע"פ שלא מצאו לקיים אלא אחד לא חיישינן לשני שמא מזויף הוא : שם ד"ה מהו דקמסהיד

נב בקיום שטרות שנים מן הדיינים סגי אע"פ שאין מוצאין קיום לעדי השטר ולא לדיין שלישי אף על פי דלא כתב ביה במותב תלתא כחדא הוינא וכו' : שם

נג שטר מקוים צריך קיום ואי לא חיישינן שמא מזויף הוא וקיום ב"ד לא מהני אלא דומנין לא משכח קיום לעדים ומשכח קיום לדיינים : שם

נד בקיום שטרות עד המעיד נעשה דיין אפילו בשעת עדות נמי נעשה דיין לקבל עדות של עצמו : ע"ב ד"ה הלכך

נה דיינים המכירים חתימות ידי העדים אין צריך להעיד בפניהם : שם ד"ה וש"מ דיינין

נו שטר שלוה בו ופרע לא ילוה בו שנית אפי' ביום ההלואה הראשונה שכבר נמחל שעבודו :
דף ט ע"ה ד"ה אינו חוזר

נז גזלן לא נתכשר אלא משעה שהעידו עליו בב"ד שעשה תשובה : שם ד"ה עד שלא חתמו

נח ב' כתי עדים המכחישית זו את זו כשבאה כל אחת בפני עצמה מוציאין ממון על פיה : שם

נט לא צריך לכתוב וחד ליתוהי כי אם במותב תלתא ואי כולהי חתימן לא צריך למכתב במותב תלתא : ע"ב ד"ה כי דינה

ס אמרה נתקדשתי לפלוני לא מהמנינן לה בשום מגו אלא אם כן הוא מודה בדבר :
שם ד"ה אם נתנה

סא הוחזקה נדה בשכנותיה אפי' נתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת : שם ד"ה אם נתנה

סב אמרו ב' מת הרגתיו הרגנוהו ואחד נשאה מצטרף עם האחר ועדותן קיימת :
שם ד"ה בחמש תלוי

סג אמרה גרשתני נאמנת ומותרת להנשא לכתחלה ונוטלת עיקר כתובה דוקא :
דף י ע"ה ד"ה ואם משנשאת

סד מעשים בכל יום שמשיאין אשה ואין מכירי' אותו ומחזיקין אותו בחזקת ישראל כשר :
ע"ב ד"ה גרסי' עלה

סה עד אחד נאמן באסורין אפי' בתרומה דאורייתא ויש חולק : שם

סו כתב בשטר אני פלוני כהן לויתי וכו' מספק' לן אי אמנה שבשטר קא מסהדי אי אכולא מלתא ודוקא בלשנא דידיה *) אבל בלשנא דסהדי ודאי מהימני וכי מספקא לן נמי דוקא בהך דשייך למידק בשמא דידה לפי שהמלוה תלויה בו אבל אינך מילי ודאי לא מסהדי סהדי אלא דאיהו אמר להו הכי : שם ד"ה גרסי' בגמ'

סז מי שבא ואמר הריני כהן או לוי אין ניתנים לו רשות לקרות בתורה כדינו ויש חולק :
שם ד"ה וגרסי' תו

סח חזקה דמחמת עדות הרי הוא כגופו של עדות ולא הוי חזקה : דף יא ע"ה ד"ה ואיכא למידק

סט נשבית ע"י ממון מותרת אף לבעלה כהן :
שם ד"ה אבל ר"ת

ע אשת כהן שנתייחדה אפי' לא שייך בה הפסד ממון כלל שריא : ע"ב ד"ה ומכל מקום

עא נשבית ע"י ממון והיא אשת כהן בזמן שיד האומות תקיפה אסירא : שם

עב לא מטהרינן לאשה בעיר שכבשה כרקום אלא ע"י שאומרת טהורה אני במגו דנרבאתי ויש חולק : שם ד"ה אם יש שם

עג תינוק ותינוקת אבית ואמה ואחותה אפי' אם מכוונות להעיד על השבויה נאמנות ויש חולק ובנה ובתה ועבדה ושפחתה דוקא במל"ת ובעלה והיא אפילו במל"ת לא מהמני :
שם סד"ה ואי שפחה דידה

עד גרושת ישראל שנשאת ונתאלמנה או נתגרשה דינה כגרושת כהן שלא נשא' שאינה צריכה להתרחק אלא מן המבוי ויש חולק :
דף יב ע"ה ד"ה לא תדור

עה הרחקת מבוי לענין גרושה ר"ל מבוי סתם אבל מבוי מפולש לא צריך הרחקה : שם

עו אשת ישראל תכף שנתגרשה צריך להיות נדחה מפניה אף על פי שלא נשאת: שם ד"ה מי נדחה

עז אשת ישראל שנתגרשה ולא נשאת אסור לדור עמה בחצר אלא א"כ יהיו נזהרין שיהיו אחרים עמהם : שם ד"ה דגייסי

עח בירושלמי משמע אם לא נשאת דרה עמו אפי' בחצר ובבלי חולק : שם

עט קרוב יכול להעיד על חתימת קרובו :
ע"ב ד"ה וכיון

פ כשם שעדי הקיום יכולים להיות קרובים לעדי השטר כך דייני הקיום אע"פ שהם קרובים לעדי השטר כשרים וצ"ע : שם

פא עדי קיום יכולים להיות קרובים לעדי שטר ודייני קיום ה"ה יכולים להיות קרובים לעדי שטר אבל צריכים עדי קיום להיות רחוקים זה מזה ורחוקים מדייני קיום : שם

פב עובד כוכבים ונתגייר עבר ונשתחרר אין נאמנים להעיד על מה שראה בגיותו ובעבדותו :
דף יג ע"ה ד"ה וכולם אם היה

פג כשאין אנו יודעים בברור איזה הוא מן המשפחה שהוא פסול רק יודעים שיש פסול במשפחה נאמן קטן לברר על פי אביו וסומכים עליו :
שם ד"ה ואמרינן מאי קלה

אלו נערות

פד כיון דמהדר אזוזי אפי' אתו עדים ואמרו כתב ידינו הוא זה כל שאינם זכורים על ההלואה לא סמכינן ביה ויש חולק : ע"ב ד"ה כיון דמהדר

*) עי' בפנים.

פה אי אתו תרי סהדי ואמרו לדידן אמר לן זייפו לי כי האי שטרא אתרע ההוא שטרא ושאר שטרות שיש על אותו פלוני שאינן מאותו סך לא ריעי : שם

פו עמדה בדין קנסה לאביה דמשעת העמדה בדין זכה האב : דף יד ע"ה ד"ה דבגרות

פז מפותה אינה יכולה לעכב מלכנסה אך כל זמן שהיא מעכבת מפתה משלם קנס :
שם ד"ה אחד הלוגם

פח יתומה יכולה למחול קנסה אע"פ שלא זכתה בו עדיין : שם ד"ה וכי תנן

פט באו עליה י' בני אדם ועדיין היא בתולה כולהו משלמי קנס ואיזה מהם שתבחר חייב לישא אותה:
ע"ב ד"ה ולענין

נערה שנתפתתה

צ לא הספיקה לעמוד בדין עד שמת האב קנסה לעצמה אבל בושת ופגם לאחין בעי למיהב :
דף טו ע"ה ד"ה הכי הן

צא מציאתה לא הוי לאביה אלא א"כ סמוכה על שולחנו וכשנזונית מן האחים מציאתה לעצמה :
שם ד"ה הלה לאו

צב כל היכא דלא קרינן ביה לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב ליכי לית לה כתובה :
שם ד"ה תו לא הויא

צג העובר על מלקיות של כריתות כיון דבר קטלא הוא בידי שמים אם חטא פעם שלישית מקרבינן ליה לקטלא ומכניסין אותו לכיפה וכו' :
ע"ב ד"ה כונסין

צד שני שטרות ראשון של מכר ושני של מתנה ליפות כחו הוא משום דינא דבר מצרא דאם יבא בעל המצר לערער יטמין שטר המכר ויראה שטר המתנה מאחר שלא נודע שכתב לו שטר אחר של מכר ואלו נודע ודאי לא מהני ואית בה משום דינא דבר מצרא :
שם ד"ה להטון במכר

צה לא קא מבטלינן שטרי ומרעי' סהדי בלא ראיה ויש חולק : שם סד"ה ולטעמא

צו נותן קרקע ברבית אין בו משום רבית דאורייתא ופחות משוה פרוטה לית בה משום רבית דאורייתא ומדרבנן מתסרי פחות מפרוטה וקרקע:
דף טז ע"ב ד"ה והוא שאמר

צז עבר על דברי סופרים היו מכין אותו בלא מספר ובלא אומד ולמה קורין אותו מכת מרדות מפני שמרד בדברי תורה ובד"ס ומכת מרדות היו מכין איתו עד שתצא נפשו ויש חולק :
שם ד"ה והמולה שם רע

צח מציאת בתו הסמוכה על שולחן רבה אי איתא לאב שלו היא : דף יז ע"ה ד"ה במציאתה

צט הלכה כרבי יהודה עולה ואינה יורדת אפי' לאחר מיתה : שם ד"ה משני חלילין

ק אשה אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני ניתנת פירות : שם ד"ה התם פירות

קא בקבורת אשתו אפי' אחר גובה ממנו :
שם ד"ה כ"ד יורדין

קב מסר האב לשלוחי הבעל יצאה מרשות האב לענין הפרת נדריה : ע"ב ד"ה אבל לתרומה

קג הא דאמרינן דהיכי דאמיד כייפינן ליה מדין צדקה מיהו לא נחתין לנכסי' והיכא דליתיה נמי דלא אפשר למכפייה לא זנינן להו לבניה מנכסיו כי היכי דלא עבדינן צדקה מנכסיו :
דף יח ע"ה ד"ה בעל כרחי'

קד בשביל צדקה יורדין לנכסיו בפניו אבל שלא בפניו ויוצא לדעת לא נחתינן לנכסיה : שם

קה מי שהלך [למה"י] אין זנין בניו הגדולים ממש אפי' אמיד ויש חולק : שם

קו המבזבז אל יבזבז בתחלה מן הקרן יותר מחומש ומכאן ואילך לשכר : שם ד"ה כמעשה

קז ליכא השלמת תענית מדבריהם ויש חולק :
שם ד"ה ובתינוקת

קח האשה שמכרה בנכסי מלוג אי אתנהו להנהו מעות אע"ג דליכא סהדי דהנהו זוזי ממש הוו מהדר להו ללוקח אבל אהלפינהו אע"ג דחלופיהו בידה מסתברא דאין הבעל חייב לשלומי ללוקח מנייהו אלא יהיו הלואה עליה ואם הבעל מודה שברשותו מכרה אינו מוציא מיד הלוקח ואי בעי לוקח מתרי' על הבעל דלא עבד הערמה וע"ש :
שם ד"ה ואי איתנהו

קט אין יורשין כתובת בנין דכרין אלא מן הקרקע אף בזמן הזה ויש חולק שאף מן הקרקע אינה נגבית : ע"ב ד"ה כתובת בנין דכרין

קי לעולם בנדרה היא וקיים לה הוא אמרינן הוא נתן אצבע בין שניה לענין כתובה וה"ה דחייב לפרותה : דף יט ע"ה ד"ה רבה אמר

קיא רצה לגרש אשתו חולה ימתין לה עד שתבריא ותתרפא : שם ד"ה תרפא את עצמה

קיב ביותר מכתובתה פודין אבל לא ביותר מכדי דמיה : שם ד"ה כנגד כתובתה

קיג אשת איש בעלה חייב לרפאותה כל רפואה בין שיש לה קצבה בין אין לה קצבה ויש חולק :
שם ד"ה ולבסוף

קיד אין אשה מוכרת כתובתה ואינה מוחלת כדי לעשות נחת רוח לבעלה : שם ד"ה אהולה אחלתה

קטו אין ארוס חייב לקבור ארוסתו לפי שאינו יורש כתובתה : שם ד"ה גרסי' בגמ'

קטז נתארסה כשהיא קטנה אבדה מזונותיה אפי' לדעתה ויש חולק : שם ד"ה כי פליגי

קיז האידנא מהלה קטנה על המזונות הוי מחילה : שם

קיח בת שניה אין לה מזונות וכתובת בנין דכרין נמי לית לה ותוספת ונדוניא אית לה ומנה ומאתים לית לה :
דף כ ע"ה ד"ה לו דלמה אמרינן איסי

קיט אין ליורשים בית שתוכל לעמוד בו לפי כבודה היורשים חייבים לשכור לה ויש חולקים ואם היורשים צריכים לעצמם צריכים לשכור אף לה : ע"ב ד"ה אבל הלכוגים

קכ אינה משמשת בכל הבתים עם היורשים ביחד אלא מיחדין לה חדר לפי כבודה בבית בעלה :
שם ד"ה משמשת

קכא דרה בבתים כשם שהיתה דרה בהם ובעלה במדינת הים ומשתמש בכלי זהב וכסף כשם שהיתה משמשת ובעלה נתון במדינת הים : שם

קכב בגרושה אפי' בגדי שבת אין שמין לה ויש חולק הנותן מתנה לאשתו כי נפק' לא מפקינן לה מינה לכ"ע : דף כא ע"ה ד"ה ומעיקן מהא

אף על פי

קכג שרי למכתב סתמא ויהיבנא ליכי מוהר בתולייכי כך וכך ואין צריך לפרש עיקר כתובה בהדי תוספת : שם סד"ה העפ"י

קכד המוסיף לאשתו אחר שכנסה באמירה בעלמא סגי ולא צריך למקנא מיניה וצ"ע :
ע"ב ד"ה הלה ע"מ

קכה כל מי שבא לנבות בשבועה צריך שיברר בשבועתו כדי שלא יהא מורה לעצמו :
שם סד"ה ומיהו איכא למידק

קכו כל חוב שאינו על דרך מלוה אין שביעית משמטתו:
דף כ"ב ע"ה ד"ה ולשביעית

קכז אינה גובה תוספת מן בעלה כ"א מן הקרקע וכ"ש מן היתומים : שם ד"ה כך אינה גובה

קכח ערב דכתובה לא משתעבד דוקא בעיקר כתובה אבל בנדוניא משתעבד : שם ד"ה ולכתובת

קכט המיחד מטלטלין לכתובת אשתו ואיתנהו דהיינו שנמכרו וידוע שקנו בדמיהם מטלטלין הנמצאים עתה אשה נוטלתן בכתובתה בלא שבועה ויש חולק : שם סד"ה ולשבועה

קל אמר לעדים כתבו וחתמו בשטרי הלואות צריך לאמלוכי ביה ויש חולקים : ע"ב ד"ה אמר לעדים

קלא אמר לעדים בשעת ארוסין כתבו לה בשעת נשואין צריך לאמלוכי ביה ובאומר לכתוב לה מעתה לא צריך לאמלוכי ביה : שם

קלב יש חופה לפסולות ונדה וקונה כל דבר חוץ מן התוספת ויש חולק : שם ד"ה ופירסה נדה

קלג לדידן אית לן כתובה דרבנן ואם פיחת לה תנאו קיים אפילו בשל תורה בדבר של ממון והלכתא הכי ויש חולק :
דף כג ע"ה ד"ה בגזרותיו

קלד לאלמנה בעולה נותנים זמן ל' יום לפרנס עצמה ואלמנה מן הארוסין נותנים לה י"ב חדש כבתולה : שם ד"ה ולאלמנה שלשים יום

קלה אלמון שנשא בתולה נותנים לה זמן שנים עשר חדש : שם ד"ה והאמרי' כך

קלו לא מחייב לזונה אלא היכא שראוי לישא אותה ואינו נושאה : שם ד"ה מימרדא

קלז אם בגרה חדש או יותר ונתקדשה אין נותנים לה אלא לתשלום י"ב חדש משעה שבגרה :
שם ד"ה בוגרת שעברה

קלח אם אמרה איני נזונית ואיני עושה מיד נתבטלה תקנתה ושוב אינה יכולה לומר נזונית אני ועושה וה"ה נמי דאין לה כסות דכסות בכלל מזונות ודוקא כשאמרה איני נזונית ואיני עושה אבל אמרה איני עושה בלבד לא אבדה מזונות עד דאמרה איני נזונית בהדיא :
ע"ב ד"ה דקסבר כי תקינו

קלט אם אמרה איני נזונית ואיני עושה הרשות בידה אבל עושה היא טוחנת ואופה ומבשלת וכל המלאכות השנויות במתניתי : שם

קמ משכיר בית מיוחד לא כל הימנו להפקיע זכותו של שוכר ולהקדיש ביתו : שם ד"ה ואיכא למידק

קמא השוכר יכול להקדיש זכותו שיש לו בבית : שם

קמב אפי' קדושת דמים מפקעת מידי שעבוד ויש חולק : שם

קמג כל אסורי הנאה מפקיעים מידי שעבוד :
שם ד"ה ושתכור

קמד אין הלוה יכול לאסור למלוה נכסיו המשועבדים להובו ויש חולק אך נראים הדברים דהיו משמתינן ליה עד דמתשיל אנדרא : שם ד"ה ופרכינן

קמה אם מת בנה אינה חייבת להניק בשכר ותעלה לו שכרה ואינה חייבת להניק בן שיש לו מאשה אחרת ולא תאומים וכן הבעל מעכב עליה מלהניק בן חברתה עם בנה : שם סד"ה ירושלמי

קמו בשר מן החי מותר ויש חולק : ע"ב ד"ה תנו רבנן

קמז חלב ודם מהלכי ב' מותרים לגמרי ובשר אסור אע"פ שאין בו לאו : שם

קמח נתגרשה והיא מינקת מותרת להנשא לאחר ג' חדשים ויש חולק : דף כה ע"ה ד"ה י"ח חדש

קמט אם נשבעה המינקת (שלא) להניקו מותרת להנשא ויש חולק : שם ד"ה או גמלתו

קנ תמיה על הרמב"ם שכתב שאם היתה מתאוה לאכול מאכל רע מפני חולי התאוה שיש לה בבטנה שאין הבעל יכול לעכב שמא ימות הולד מפני שצער גופה קודם : שם ד"ה מינייהו

קנא חכמים כפו האשה להפך בכרים וכסתות שהם של טורח אבל להציע סדין שאינו של טורח לא כפו לה אלא השיאוה עצה טובה להנהיג זאת בישראל ויש מפרש בענין אחר :
שם ד"ה אבל מוזגת לו

קנב נדה אסורה לשפוך מים על ידיו לרחוץ :
שם ד"ה והרחצת פניו

קנג אין להקל בימי לבונה יותר מבימי נדתה שהיא בנדתה עד שבאתה במים : שם

קנד אסור לטול מן הנדה כל דבר :
שם ד"ה מיחלפא לי'

קנה אשה נותנת תבן לפני בקר של אשה שאין להום אחר הרביעה אבל לא לפני סוס וחמור ויש חולק : ע"ב ד"ה אין כופין

קנו אשה אינה חייבת לעשות משקל ה' סלעים ליום אלא כדי שלא תהא יושבת ובטלה :
שם ד"ה הלכה כר' אליעזר

קנז מדיר את אשתו ממלאכה אע"פ שהיא רשאה לטייל בגורייאתא ואשקקי"ש יוציא ויתן כתובה :
שם ד"ה וככר איפסיקא

קנח עונת פועלים העומדים בעירם שתים בשבת ותלמידים העומדים בעירם מע"ש לע"ש והיוצאים ללמוד חוץ לעירם מל' לל' פירוש של' יום לומדים וביום ל"א יהיו בעירם אפילו אם אותו היום יחזרו לצאת להיות ל' יום בחוץ וכן פועלים : שם ד"ה הספנין

קנט עונת ת"ח הדרים בעירם משתנה כפי מה שצריכים לנדד שינה מעיניהם בענין למודם ולטרוח בו : שם בסופו

קס ז' דינרים שפוחתין למורדת לאו ז' דינרין בטובת הנאה בכתובתה קאמר דהוי טפי מז' דינרין אלא ז' דינרים מכתובה ממש וכן מנכסי מלוג פוחתין ז' דינרים מטה ששוין עתה אע"פ שיש לבעל בהן אכילת פירות וכן נמי אם נתנו לה נכסים במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בה פוחתין מהם ז' דינרין והג' דינרין שמוסיף לה כשהוא מורד לא ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות אלא מוסיפין על כתובתה כלו' שנעשה חוב כשאר סך הכתובה :
דף כו ע"ה סד"ה ג' דינרים

קסא מורדת הויא דאמרה בעינא ליה ומצערנא ליה בתשמיש אבל במלאכה ליכא למימר בעינא ליה ומצערנא ליה אלא באומרת איני עושה היה כופה אותה בשוטים או שאינה זנה או ב"ד מוכרים לו כתובתה בטובת הנאה כדי שישכור עליה עבד או שפחה לשמשו או שהיו משמתין אותה :
ע"ב ד"ה והלכתא כר"ם

קסב אדם מחייב להשכיר עצמו ויעביד ויעשה מלאכת עבור מזונות ופרנסת אשתו ויש חולק :
שם ד"ה גרסי' בגמ'

קסג כל שעברו עליה ד' שבתות של הכרזה בין הפעמים כולם הפסידה כתובתה ויש חולק :
שם ד"ה אין מכריזין

קסד ב"ד נמלכין בעצמם לא ע"י שליח במורדת קודם שיפסקו את הדין להפסידה כתובתה :
שם סד"ה דרש רב נחמן

קסה אומרת מאוס עלי אינה מפסדת כלומר ולמ"ד מפסדת אין בידה לחזור ואניסא בלבד הוא שמשהין אותה ושמא יכתוב בעל כתובה מדעתו ואם לא רצה ודאי הפסידה : שם ד"ה ומשהינן לה

קסו לעולם אין האיש מוציא אלא מרצונו והגאונים הוא שהתקינו לכוף ולא תקנו אלא להורם בלבד לצורך שעה ועכשיו בטלה : ע"ב ד"ה והוי יודע

קסז אין מוסיפין לכל שבת ג' דינרים אלא מה שעולה לכל יום ויום שאם יתפייס היום או למחר באמצע השבוע אין מצרפין כל שבעה ימי השבוע זה עם זה : שם סד"ה ירושלמי

קסח המדיר אשתו ע"י שליש יתן לה ג"כ עצים :
דף כח ע"ה ד"ה והמקים

קסט כל הדברים האמורים במשרה אשתו ע"י שליש היינו בא"י ובימים ההם אבל שאר מקומות הכל כפי ענין המקום : שם ד"ה גרסי' בגמ'

קע עד שיש הבן נגרר אחר אמו כשהיא קיימת לענין מזונות וחייב להוסיף על מזונותיה בשבילו אבל כל שאין אמו קיימת לא מחייב :
ע"ב ד"ה כעירוב תמה

מציאת האשה

קעא צער של אשה דידה הוי ורפוי דידיה ושבת דידיה הוי : שם ד"ה ואוכל פירות

קעב בושת האשה מועט מפני שהיא ברשות בעלה :
שם ד"ה הכן הכם

קעג חבל בה אישה חייב לשלם לה מיד כל נזקיה וצער ובושת ואין לבעל בהם פירות ונותנת לאחר הדמים אם רצתה ויש מפקפק : שם

קעד מדינא כל מה שהכניסה האשה אין הבעל רשאי להשתמש בהם אלא מיוחדים לה וכן היא אינה רשאה להשתמש בשלו וחכמים עשו תקנה ביניהם שישתמש וירויח בהם ויוסיף שליש וכשמכנסת לו שום דעתא להשתמש בהם ורוצה שיפחות לה הבעל בכתובתה חומש משויין :
דף כט ע"ה ד"ה פסקה להכניס

קעה הפוסק מעות לחתנו ומת יכול לומר ליבם לך אי אפשי ליתן ופוסק לבתו כגון שאמר בשעת קרושין כך וכך אני נותן לבתי קנתה הבת אע"פ שמת החתן : שם ד"ה ירושלמי

קעו אין אדם רשאי למכור כלי אשתו שהרי הוא פוחת חומש בכתובתה כדי שתשמש בכליה :
שם ד"ה הדא אמרו

קעז מחויבים הגבאים ללוות ליתן ליתומים חמשים זוז:
שם ד"ה וכן גבאי צדקה

קעח היה העני משתמש בכלי מילת נותנים לו כלי מילת היינו בגופו ואין מחייבין אותו למכור :
ע"ב ד"ה ירושלמי

קעט אזלינן בתר אומדנא דאב בכל מה שהוא עושה כהונן ואין בין קרקע למטלטלי משום אעבורי אחסנתה אבל להוסיף על העישור שאינו רשאי לא אזלינן בתר אומדנא דיליה :
שם ד"ה חזינן לגהון

קפ המתנה בשעת נשואין שלא יזונו בנות מנכסיו שומעין לו ובפרנסה אין שומעין לו :
דף ל ע"ב ד"ה אל יתפרנסו

קפא עישור נכסים כל נכסים קאמר :
שם ד"ה אבל פרנסה

קפב מצוה כשהוא בריא כיון שמת אמרינן מצות לקיים דברי המת : דף לא ע"ה ד"ה יעשה שליש

קפג משליש מעות לבתו שמעכשיו זוכה לה אלא שצוה לקנות מהם שדה מצוה לקיים דברי המת ולא ינתנו ביד בעלה ואי לאו טעמא דמצות לקיים דברי המת היינו נותנים לה מיד : שם

קפד לא אמרו שהבן אינו רשאי למכור בנכסי אביו אם לא יהיה בן כ' אלא במה שיורש מאביו אבל במתנה שהאב נותן לבנו לא ובת אינה יורשת אלא מתנה היא ויש חולק : שם ד"ה אמר ר' יוסי

קפה בן מוכר בנכסי אם ושאר יורשים : שם

קפו גדול שיש לו אפוטרופסים כגון שמינהו האב עד שיהא בן כ' מקחו מקח וממכרו ממכר ואם קדם הלוקח להוציא הנכסים מיד האפוטרופוס זכה וב"ד אין להם לכוף הלוקח להחזירם :
שם ד"ה בין במקום שליש

המדיר

קפז בקונם אינו יכול להפקיע שעבוד מזונות אשתו מנכסיו אבל הקדיש נכסיו אינה נזונית מהם :
ע"ב ד"ה והתנן קונם

קפח יכול האיש לומר צאי מעשה ידיך במזונותיך בדספקו ובדלא ספקו יכול לומר שתקח מעשה ידיה בדמי מזונותיה וישלים השאר :
שם ד"ה כלומר

קפט אינו מותר לומר לאיש מיוחד אם תזון לא תפסיד : דף לב ע"ה ד"ה כלומר כל הזן אינו מפסיד

קצ אם אמר הבעל אי אפשי באשה נדרנית ולכן לא הפר לה יוציא ויתן כתובה : שם ד"ה והא יוצאת

לוח הדינים אשר נמצאו בהר"ן ממסכת כתובות

קצא המדיר אשתו שלא תשאל ואוסר על עצמו הנאת כלים שתשאל והיא צריכה להבדל כדי שלא תכשילנו יוציא ויתן כתובה :
ע"ב ד"ה המדיר

קצב נתכונה להאכילו שאינו מעושר נאמנת להפסידה כתובתה ויש חולק : שם ד"ה יפרוש

קצג אמרה האשה שהאכילתו שאינו מעושר נאמנת להפסיד כתובתה ויש חולק:
שם ד"ה ואי דלא ידע

קצד אמרה פלוני[חכם] טהר[לי] הכתם או תקן הכרי ואשתכח שקרא מפסדת הכתובה על פי יחיד ויש חולק : שם ד"ה הוחזקה נדה

קצה בלא קלתא יש בה משום פריעת ראש מחצר לחצר ודרך מבוי דלא שכיחי בה רבים אבל בחצרה לית לן בה : שם ד"ה קלת' וד"ה ומשנינן

קצו עוברת על דת הוי גם כן כשמשימה ורד בפדחתה כדרך שעושות הפרוצות :
שם ד"ה בטווה

קצז בעל שמחל על קנויו קנויו מחול :
דף לג ע"א ד"ה גרסי' בסוטה

קצח נדרה תחתיו הוי קפידיה קפידא ותצא בלא כתובה : שם ד"ה באלו נדרים אמרו

קצט כל תנאי שמתכוון להנאתו אין דעתו שיתקיים אם לא קפיד : שם סד"ה גרסי' בגמ'

ר חזקה דגופה וטענת ברי מהני אפילו נולד הריעותא בבית האחר אבל בטענת שמא לא מהני חזקה דגופה :
דף לה ע"ב סד"ה ומסך בעל

רא נולדו בו מומין לא היו כופין להוציא וכ"ש היו בו : דף ל"ו ע"א ד"ה הלים שנולדו בו מומין

רב מומין גדולים שמנו במשנה שנולדו בו אחר שנשאת בכה"ג כופין להוציא :
שם ד"ה ואיכא מאן דאמר

רג אם לא היו יכולים ב"ד לכוף לזון לאומר איני זן איני מפרנס היו כופין אותו להוציא אם הוא עני:
שם ד"ה אכסוהו שערי

רד לשון דכופין אותו משמע כפייה ליתן כתובה ודרך בקשה מבקשין ליתן גט ולא כופין :
שם ד"ה והאי לישנא

רה נשא אשה ושהתה עמה י' שנים כופין להוציא :
שם ד"ה ורב אחליפא

רו נודרת מיבמה בחיי בעלה כופין אותו אף על הגט : שם ד"ה ודאמרינן

האשה שנפלו

רז מברחת אם מתה אין הבעל יורש וע"ש :
דף לז ע"ב ד"ה ואי לא קננהו

רח מברחת אם כתבה לו מתנה גמורה מתנה חלוטה מתנה עולמית קנה לגמרי ובזמן הזה ספק אם נדון אותו לשופרא דשטרא : שם

רט בזמן הזה אם צריך לומר שטר זה כתבוהו בשוקא בפירוש : שם

רי מי שנותן כל נכסיו מחמת שרוצה ללוות אי לא קנה מקבל מתנה הרי הן משועבדים לב"ח : שם

ריא חפירה של דגים שקורין וויור"א אין בהם פירי לבעל אלא קרן ומגוף הקרן יהא אוכל ולפיכך אינו רשאי ליקח אותן בכספים של נכסי מלוג :
דף לח ע"א ד"ה פירא דכוורא

ריב המוציא הוצאות על נכסי אשתו ואיהו ידע ואיהי לא ידעה נשבע איהו דידע ושקיל כשעושה ברשות : ע"ב ד"ה מה שהוציא הוציא

ריג שומרת יבם שנפלו לה נכסים כשהיא שומרת יבם אפי' עשה בה מאמר מוכרת ונותנת וקיים נפלו לה כשהיא תחתיו דבעל ומתה יבם יורש הכל וכתובה ונכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל לעולם והיינו דוקא כשנפלה מן הנשואין אבל מן הארוסין לא : דף לט ע"ב ד"ה ונמצא פסקן

ריד היכא דליכא מנהגא הלכתא לוה מסלק למלוה ופורעי תוך זמנו ונפטר משעבודו :
דף מ ע"א ד"ה וגרסי' עלה

רטו מוכר שטר לחבירו וחזר ומחלו מחול :
שם ד"ה אלא מוציאין מידו

רטז הניח אחיו מטלטלין ומעות ושומרת יבם אפי' בזמן הזה יבם משתמש בהם כמו שירצה ויש חולק : שם

ריז אי ליכא נכסים מראשון אין לה על השני אלא עיקר כתובה ולא נדוניא אע"פ שהוציא משל אחיו נכסים שהיו מספיקים לנדונייתא :
ע"ב ד"ה ואי לית לה

הכותב

ריח מה שכותבים בשטרות בביטול כל מודעי אע"ג דכתב עד עולם לא סגי וצריך למכתב בבטול מודעי ומודעי דמודעי עד עולם :
דף מח ע"ב ד"ה ובעי' תו ואת"ל תרוייהו

ריט האומר לא אירש את אבא לא אמר כלום שהוא מתנה על דבר שלא בא לעולם :
דף מב ע"א ד"ה ולית הלכתא כותי'

רכ ב"ח מאוחר שקדם ותפס זכה ואין ב"ח אחר מוציא מידו אפי' לחלוק : ע"ב ד"ה אמר רב נחמן

רכא לדעת הגאונים כל שאינו טוען בגופו של דבר ממש שהוא שלו אלא דתפיס ליה כעין משכון אינו נוטל אלא בשבועה : שם ד"ה אין לכן חזקה

רכב מי שנושה בחבירו שני חובות ופרע הלוה אחד סתם המלוה יכול לומר לשם חוב פלוני קבלתי ולא לוה ואפי' נתנם לו לוה בפירוש על שם חוב פלוני וזה שתק יכול מלוה לומר אח"כ בשביל מלוה ע"פ או חוב אחר קבלתי :
שם ד"ה סיטראי נינהו

רכג כל היכא דאיתיה לעד המחייב שבועה למודה (לא) הוי מחויב שבועה שאינו יכול לישבע ומשלם : שם ד"ה לענין שלומי

רכד שני יוסף בן שמעון ואחד הוציא שטר על אחד הרי הוא של מוציאו ואם היה ידוע שהיה של חבירו אינו יכול לומר שטר היה לו ואבד עד שיביא ראיה : דף מג ע"א ד"ה ומסתברא לן

רכה אשה שתפסה מחיים לשם פקדון לא הוי תפיסה : ע"ב ד"ה מסתברא לן

רכו בנשבעין ונוטלין לא מצי מלוה לומר לשתבע במאתיה כיון דמעיקרא לא מצי למכפייה למיזל בהדיה אלא דן בעירו שלא יוציא מאתים על מנה ומיהו אי אית ליה דרכא להחוא דוכתא אזל ואפי' למדי : שם ד"ה תיתי

רכז מאן דמפקיד גבי חבריה בסהדי דמסהדו דהאי מידי בעיניה מפקדיה גביה שקיל ליה ואפי' מיתמי' ולית להו למטען דלמא בתר הכי זבן אבון מינך וה"ת דכי איתיה בחיים לא יכיל למימר הדרית וזבניה מינך :
דף מד ע"א ד"ה מטלטלי

רכח מי שבא וטען שיש לו פקדון אצל פלוני המת ונתן סימנים מובהקים ולא היה הטוען רגיל לכנס בבית זה שמת אם יודע הדיין שזה המת אינו אמיד להיות לו חפץ זה וסמכה דעתו שאין זה חפץ של מת מוציאין מן היורשין ונותנו לזה : שם

רכט אומר מלוה או פקדון יש לו בידי אין כאן לאומדנא שאדם מצוי לקבל פקדון או ללוות ממי שאינו אוהבו : שם ד"ה שודא דדיינא

רל לוקח שטרות לא זכה בהם מן התורה כי אם מדרבנן לכן חוזר המוכר ומחלו מחול :
שם ד"ה ואפי' יורש

רלא ב' אחים היורשים שטר אין אחד מהם יכול למחול חלקו של חבירו וה"ה במקבל מתנה אבל מוכר אע"פ שמכירתו מדאורייתא יכול למחול : שם

רלב לוה ולוה אם קדם האחד וגבה מה שגבה גבה כשהם שוים אבל מאוחר לא :
דף מה ע"א ד"ה יותר משלהם

רלג מצוה דרבנן על היתומים לפרוע חובות אביהם אבל לא כייפינן להו : ע"ב בד"ה מכין אותו

רלד מושיב אשתו וה"ה אחר חנוני או אפוטרופא משביעו כל זמן שירצה: דף מו ע"א ד"ה המושיב

רלה שברה כלים אפי' כשומר חנם לא הויא דאל"כ אין שלום בבית לעולם וע"י גלגול לא אכפת לה לישבע : שם ד"ה בכפיפה וד"ה או לכתחלה

רלו כתב לה או אמרו נדר ושבועה אין לי עליך אינו יכול להשביעה : שם ד"ה כתב לה נדר

רלז שטר שיש בו נאמנות יכול לגלגל עליו על מקום אחר : ע"ב ד"ה נדר

רלח מהני נאמנות לגבי יורשים ולא לגבי לקוחות ומקבלי מתנות : שם ד"ה ולא ליורשי

רלט עשאה אפוטרופא בחייו או לאחר מותו או בחייו ונמשכה האפוטרופסותא לאחר מותו אם נשבעת ומתי נשבעת ולמי נשבעת :
שם ד"ה הלכה מקבל

רמ כתב נאמנות ועד אחד מעיד שהוא פרוע צריך שבועה ויש חולק : שם ד"ה על הפוגמת

רמא לכסף גולגלתא דאשה או מזונות שצריכין לה מזבנינן בלא אכרזתא : דף מז ע"א ד"ה לכרגא

רמב לוה שכתב נאמנות ממנו ומיורשיו ומת לוה המלוה נפרע שלא בשבועה מת מלוה אחר מיתת לוה נפרעים יתומים מן היתומים וע"ש שיש חולק : שם ד"ה תניא

רמג נשבעין ונוטלין שתפסו ולא רצו לישבע מוציאין מידם : דף מח ע"א ד"ה דקי"ל דדרבנן

רמד בנשבע ונוטל תקנתא לתקנתא עבדינן אע"פ שאין השבועה אלא מדבריהם נשבע הלוה ונפטר : שם

רמה הכותב לאשתו ב' כתובות לא גביא אלא א"ת :
ע"ב ד"ה גובה ב' כתובות

מי שהיה נשוי

רמו הטוען אחר מעשה ב"ד לאו כלום וכתובה הוי מעשה ב"ד היינו מנה ומאתים אבל תוספת אינה אלא כמלוה בעדים :
שם סד"ה והוקמה שמואל

רמז ממטלטלי מלוה בע"פ מאוחר ושטר מוקדם חולקים כשבאים לטרוף כאחת ואם בא מלוה בע"פ וגבה מה שגבה גבה :
דף מט ע"ב ד"ה וש"מ

רמח בתר שעת מיתה אזלינן בנכסים מועטים ונתרבו דאין להם כתובת בנין דכרין :
שם ד"ה מועטין ונתרבו

רמט איתיה היו כופין אותו בין בגופו בין בממונו לשלם אבל לא יתומים : דף נ ע"א ד"ה אבל אמרו

רנ כופין היתומים לפרוע חוב אביהם אם הניח להם מטלטלין ולא נאמר מצוה לפרוע אלא משלהם : שם

רנא כל היכא דאית זוזי ללוה כופין אותו לפרוע במעות ובמקום פסידא דמלוה יכול לפרעו בקרקע : ע"ב ד"ה ואי פקח שמעון

רנב שודא הוי שיקול הדעת ושיקול הדעת במקום דאיכא גדול לא כלום הוא :
דף נד ע"א ד"ה אדא דאמר דיינא

רנג יש מי שאומר שהמוכר לשנים ולאחד כתב בכ"ה בניסן ולאחר סתם בניסן אין בעל חוב יכול לטרוף מהם וכל אחד יכול לדחותו אצל השני וליתא : ע"ב ד"ה מאי תקנתי'

רנד אם נתקיים המכר אפשר לה לומר לא הוצרכתי לעשות לו נחת רוח ותימה הוא :
שם ד"ה אכדה כתובתה

אלמנה ניזונת

רנה אלמנה שתפסה מטלטלין דוקא מרה"ר או מסימטא אבל מרשות היורש לא :
דף נה ע"ב בד"ה הנמעל"ד אמר רבינא

רנו אלמנה שאמרה יהיו המטלטלין מונחים ביד ב"ד עד שאזון אין שומעין לה אבל הניח קרקע ואמרה כן שומעין לה שלא ימכרוה : שם

רנז כל שאינו מעלה לה מזונות אינה צריכה להתנות בב"ד לומר איני נזונית ואיני עושה אלא זכתה במעשה ידיה אפי' בשתיקה :
שם ד"ה אלמנה

רנח אפוטרופסין דמו לב"ד שמכרו דליכא למימר דאחריות דנפשיהו קבולי קביל :
דף נו ע"א ד"ה או דלמא

רנט זבין ולא אצטריכו ליה זוזי וגלי דעתיה בשעת המקח שאינו מוכר אלא על דעת לקנות הדרא זבינא אבל גלה דעתו קודם לכן ולא אמר בשעת המקח לאו כלום הוא : שם ד"ה זבין ולא איצטריכו

רס ג' הדיוטות ר"ל חד דגמיר וסביר ותרי דמסתברי להו וסברי : ע"ב ד"ה אינה צריכה

רסא נשבעה על כתובתה כדי שלא יפסידו יורשים ולא תבעה כתובתה לא אבדה מזונות :
דף נז ע"א ד"ה ואמרי' ותבעי לך

רסב אין השליח יכול לקנות אפי' באותן דמים שהרשוהו בעלים למכרו שאינו יכול לקנות לעצמו שהרי הוא ביד הבעלים : שם

רסג דבר שיש לו קצבה אפי' נתן המוכר לשליח בפירוש כיון שבאתה הנאה לשליש ע"י בעל הבית חולק עמו : ע"ב ד"ה הכל לבעל המעות

רסד שליח ב"ד או של בעל הבית שטעה אפי' בכל שהוא חוזר : דף נח ע"א ד"ה והלכתא

רסה אסור לשלוח יין של יתומים למקום השוק אע"פ שהוא שולח שלו שאם הוא רוצה לזוק בשלו אינו רשאי בשל אחרים אם לא שיש לחוש שמא יחמיץ אם יניחנו כאן :
שם ד"ה לא עדיף

רסו יש שאלה בהקדש וליכא למיחש לקנוניא הלכך המקדיש נכסיו והיה עליו כתובת אשה אינו צריך להדירה הנאה כשהוא מגרשה ויש חולק : ע"ב ד"ה ר' יהושע

רסז כשחייב מודה אי נמי דשמתיה ומית בשמתיה נזקקין והיכא שמת בתוך זמן החוב נמי נזקקין ויש חולקים : שם ד"ה איכא בינייהו

רסח מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין :
דף נט ע"א ד"ה כדי שלא יהא

רסט כל עדי צוואה מילי דיתומים הם וליכא בהו משום אין מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ומקבלין העדות בפני האפוטרופא וע"ש : שם

ער הנך דתנן פרק הזורק תצא מזה ומזה וכל הדרכים אלו בה ואין להם כתובה ה"ה אין להם תוספת וה"ה שאין להם נדוניא שאינה בעין ועוברת על דת מפסדת נכסי צאן ברזל :
ע"ב ד"ה ונסים שאמרו

רעא כל שהיא יוצאה אין לה תוספת וכל שהוא מוציאה אע"פ שבדין מוציאה יש להתוספת : שם

הנושא

רעב הנושא את האשה ופסקה עמו סתם לזון בתה [חמש שנים] דעתה על חמש שנים ראשונות :
דף ס ע"ב ד"ה חייב לזונה

רעג פוסק לחבירו לזונו זנו במקום שהוא ולא לפי ברכת הבית אלא משלם : שם ד"ה אלא מוליך

רעד פסק לזון את הבת ה' שנים ומתה אין לה עוד מזונות : שם ד"ה והיא נזונית

רעה אמר לאחר שמכר לו שדהו כל זמן שהיא בידו יהיה כך וכך מכרה לאחר וחזר ולקחה ממנו אין לו עליו כלום וכן פסק והתנה עם האשה וגרשה והחזירה אין לה עליו כלום :
שם ד"ה הפקחין

רעו אין אדם משעבד עצמו בדבר שאינו חייב בדברים אע"פ שאמר לעדים אתם עדי :
דף סא ע"א ד"ה ואי דלא אמר לאו

רעז ביתומים דחיישינן לצררי אתפסיה אפילו הכי שקיל בשבועה אבל בנותיו אפילו קנו מיני' לא אכלי מן המשועבדים דחיישינן לצררי ולא שקלי אפילו בשבועה : שם ד"ה סתם כשקנו מידו

רעח כהן מטמא לכבוד נשיא ולכבוד רבו אסור :
ע"ב ד"ה גרסי' בגמ'

רעט נדוניא הרי היא כתובה ובה לא אמרינן תנאי כתובה ככתובה כבתוספת לענין הנך דברים שאמרו בריש אע"פ : דף סב ע"א ד"ה לא שאנו

רפ אע"פ שכתבו אשתמודענא פאדרכתא אינם מעידים אלא שהוא בחזקתו ואם בא אחר בעדים להוציאו מידו נותנים לו כיון שאין ב"ד צריכין עדות ברורה שיהא שלו אלא שיהא בחזקתו : שם ד"ה וכתב הרא"ש

שני דייני גזירות

רפא הלך למדינת הים ובא ואמר צאי מעשה ידיך למזונותיך שכך פסקתי עמך נאמן אפילו למפרע אם לא פסקו לה ב"ד מזונות : ע"ב ד"ה א"נ

רפב תבעה כתובה הפסידה מזונות לגמרי :
דף סג ע"א ד"ה וקי"ל כחנן

רפג מי שהלך למדינת הים פלוגתא דרב ושמואל אם פוסקין מזונות לאשת איש אבל לאלמנה פוסקין לכולי עלמא בלא שבועה : שם

רפד המשרה חבירו בתוך ביתו סתם לאו למתנה איכוין אלא לשכירות והמפרנס אשת חבירו סתם הוזר וגובה ממנה ויש חולק :
שם ד"ה מי שהלך

רפה דיינים המקיימים השטר צריכים לקרות ולראות מי הם המלוה ולוה כדי שלא יהו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם וגוף השטר אינן צריכין לקרותו :
דף סד ע"א ד"ה אבל הדיינין

רפו כל מקום שאמרו טענינן ליה פירש אין טוענין עד שיראו מה שיטעון ואם לא יטעון אז ב"ד טוענין להם וכן הדין ביתומים שיש להם אפוטרופוס : ע"ב ד"ה הלי מאן

רפז לענין עדית וזבורית היכא דתפיס תפיס וכן לענין אין נזקקין לנכסי יתומים אי תפיס תפיס : דף סה ע"א ד"ה ומר סבר

רפח אין ב"ד יכולין לעשות גובינא בשטרות :
שם ד"ה ונקטינן

רפט מהו פרוטה בזמן הזה וכן דינר וסלע ופונדיון :
ע"ב ד"ה ולענין הלכה

סליק

הגהות וחדושים לרי"ף מסכת כתובות מס' מחנה אפרים להגאון המובהק וכו' מו"ה אפרים נבון זצ"ל.

דף ג ע"ב ד"ה חכמים תקנו. כתב הר"ן וז"ל וכתב הרשב"א וכו' עד מ"ש וחזקה דגופא · נ"ב משמע מהכא דחזקה דגופא ורובא עדיפא מחזקת ממון וזה אינו תדע ממתני' דהיא אומרת בתולה נשאתני והוא אומר אלמנה נשאתיך דאיכא רובא וחזקה ואפ"ה צריך ראיה וכ"כ התוס' בבכורות דף כ' :

דף ד ע"ב כ' הרי"ף וז"ל לימא דרב הונא ור"י דאמרי כר"ג וכו' · נ"ב ק"ק לפי מאי דהוו סברי דטעמא דרשב"ג דברי ושמא ברי עדיף הא אי שתיהם טוענים ברי כגון שטוען בעולה מאתים הוא נאמן ואמאי והא רשב"ג אית ליה דכתובה דאורייתא ולעיל אמרינן דטוען פתח פתוח נאמן משום דכתובה דרבנן הא אי הוה דאורייתא אינו נאמן :

דף ו ע"א ד"ה אין אדם מטיל א"ע. כתב הר"ן וז"ל וא"ת דכיון דפליגינן דבורא וכו' עד סוף לשונו ולא מפלג דיבורא · נ"ב עיין בנ"י בפ"ב דיבמות דף ת"ט ע"א וצ"ע מפ' בא על אחותי דאיתא בסנהדרין דף ט :

דף ז ע"ב ד"ה כותב אדם. כתב הר"ן וז"ל והאיך דלא תן לו וכו' עד מ"ש מסתמא יפרעוה לאלתר וכו'. נ"ב כ"כ הרמב"ן בחי' לפי' תוקת דף מ' ואפילו קבעי לי' ב"ד זימנא דעביד איניש דפרע בגו זימניה דכ"ד כדאמרינן בפרק שנים אוחזין ולפי זה צ"ע מה ראיה מייתי הכא :

דף יב ע"א ד"ה דגייסי אהדדי . כתב הר"ן וז"ל אבל בירושלמי משמע וכו' עד מ"ש ומשמע מיהא דבלא נשאו אפילו בתאר שרי כו' . נ"ב וק"ל דנישאו ה"ק אם נישאו ונתגרשה מן הנשואין לאפוקי אם נתגרשה מן האירוסין וא"ש הא דמסיים בירושל' וארוסה ביהודה כנשואה היא כלומר משום דלבו גס בה וראיתי למוהרא"ח דקדק כן מלשון נישאו ולא ידעתי אמאי איצטריך לזה דבפי' נראה כאשר כתבתי :

דף כד ע"א ד"ה ופרכינן ונקדוש מספקא . כתב הר"ן וז"ל ואיכא מ"ד וכו' עד מ"ש ומוכיחים לה מדאמרי' בירושלמי וכו' . נ"ב אין ראיה דהמדיר את אשתו היינו שהדיר את עצמו :

דף לא ע"ב ד"ה והתנן קונם . כתב הר"ן וז"ל וא"ת ומ"ק וכו' עד מ"ש ומפקיעין מידי שעבוד ומש"ה מצי מדיר לה וכו' · נ"ב היינו בקונם כללי אבל במדיר לא תדע דפרק בירושלמי וכי אדם נודר שלא לפרוע לב"ח ומ"ש דכי היכי דאלמוה לשעבודיה ה"נ אלמוה לשעבודה דידה ל"ד דבעל עשו אותו כלוקח ראשון וזה לא מצינו באשה כי אם חוב יש לה אצלו :

דף לב ע"ב כתב הר"ן וז"ל ואי דלא ידע נסמוך עד מ"ש דהכא מוכח מקרא דמצי למסמך עלוה עכ"ל . נ"ב עיין בהר"ן בריש פסחים דף רכ"ח ע"א גבי בדיקת חמץ ונראה דט"ס נפל בכאן :

דף לה ע"א ד"ה גרסי' עלה בגמ' . כתב הר"ן וז"ל ומשום ה"ט וכו' עד מ"ש אפילו בבנא ושמא נמי חייב הבעל וכו' . נ"ב ק"ק דהר"פ האשה שנתארמלה דקאמר מתני' דלא כרשב"ג ומשני ע"כ לא קאמר רשב"ג אלא בברי ושמא והא במתני' שם לא שייך ה"ט דכאן נמצאו וכאן היו ובכהאי גוונא אפילו בשמא ושמא אמרה ר"ש בן גמליאל : כתב הרב בשם ר"ג אות ג' ד"ה לשון רי"ף נמצאו מומין וז"ל ונראה בעיני שאם לא מצא וכו' עד מ"ש לא היה כונסה . נ"ב עיין במלחמת ה' דף הפ"ב ע"ב שחולק ע"ז :

דף נה ע"ב כתב הר"ן בד"ה אמר רבינא (הנמעל"ד) וז"ל ומיהו כל הני מילי דוקא לדינא דגמרא אבל עכשיו כבר תקנו הגאונים וכו' . נ"ב הר"ד ן' לב בח"ב סי' כ"ה הקשה דנפקא לן אחר התקנה אי אמרינן דלא מהניא אלא דוקא כשתפס מסימטא או מרשות הרבים אבל מרשות היורש לא ואיסתמיטתיה מ"ש הר"ן בפרק הכותב גבי מהני' מי שמת וכו' וז"ל ובגמרא אפליגו אי בעיא דוקא שתפס מרה"ר וכו' ומיהו השתא לדידן לא נפקא לן מידי דהא תקינו רבנן דבכל מקום תפיסה מהניא :

דף ס ע"א כתב הרי"ף וז"ל ולא פירות ירושלמי שאינה יכולה להוציא ממנו פירות שאכל ע"כ · נ"ב אבל בתוס' בד"ה איגימא הממאנת וכו' כתבו דאפי' פירות שכן בעין וצ"ע :

דף סד ע"א כתב הר"ן בד"ה אבל הדיינין וכו' וז"ל וכתב הרא"ה דדוקא מה שיש בגוף השטר הוא שאין צריכין לקרות וכו' · נ"ב משמע דהעדים אכוליה שטרא באים להעיד וז"א דממתני' מוכח דוקא משום שהתוס העורר הא לאו הכי אין ראיה מעדים החתומים דהעדים לא קא מסהדי אלא ע"פ מ"ש להו מוכר וכ"כ הפוסקים ז"ל ועיין בהר"ן בפ"ב גבי אני פ' כהן כדברי :

במרדכי סימן קמו כתב הרב שה"ג וז"ל ולא דמי להא דתנן וכו' עד מ"ש שוב אינו חוזר ומגיד · נ"ב כל אלו הדברים לא הבנתי וצ"ע : **עוד** שם וז"ל וצ"ע בפ' גט פשוט וכו'. נ"ב גם זה צ"ע :

סימן קפד וז"ל מעמלא דבתי כגון שהשכיר לשנה וכו' · נ"ב לא ידעתי אמאי לא מוקי לה כגון שהשכירוהו היורשים ואין לומר משום דהוי ראוי דהא כתב דנגבית מן הראוי :

סימן רה וז"ל והיא דרבי נתן דאזיל בתר הבתא משום דמעיקרא בריא הוה וכו'. נ"ב עיין במרדכי פ' מי שמת סימן הרב"א תבו' לר"מ דנראה דהאי טעמא דחזקת בריאים כדרך דהיה איתמר :

סימן רלט וז"ל אבל אם ישכן בעיר צריכים לצאת שניהם עכ"ל · נ"ב זה נראה הפך ממה שפירש לעיל דהיכא דהוא בעיר שליותי' קעביד והכא קאמר איפכא וצ"ע :

סימן רעח וז"ל מכאן משמע ראובן שהיה חייב לשמעון מנה וכו' עד מ"ש וראיה מדברי חכמים וכו' · נ"ב נראה מדבריו שהכתוב ברור וא"כ צריך להבין ראייתו : סליק

מהגאון וכו' מרנא **אפרים זלמן מרגליות** זצ"ל מבראדי (בעה"מ שו"ת בית אפרים וכו')

דף א ע"א ר"ן ד"ה בשני ובחמישי וכו' ולע"ג דלא משכח שהדותא במלתא דבריא משום תרי ספיקי אפ"ה כיון דמיתרעי ועלייהו רמי למידע קושטא דמלתא כו'. עיין בש"ך י"ד סי' ק"י בסוף כללי ס"ס בענין ס"ס שיכול להתברר ולא הזכיר שם דברי הר"ן אלו: שם ד"ה או שפירסה נדה וכו' וכדאמרינן פרק נערה שנתפתתה וברבותו נכתבין משום דאורחא דמלתא כו'. בלא"ה היה יכול לומר דהתם מיירי בדוכתא דאיכא כתובה לארוסה או כדכתב לה ע"ש שמבואר כן במשנה:

דף ג ע"ב ר"ן ד"ה חזקה אין אדם וכו' והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאוקמינא כו' ולדידי לאו קושי' היא כיון דאית לה כתובה שלא תהא קלה כו'. ולענ"ד קשה שהרי אח"כ כ' בשם הרשב"א דמשמע דאי לא טרח בסעודה לא מסימן דחזקה דגופא עדיפא מחזקת ממונאפי' בברי וברי א"כ הדבר פשוט דלא דמי למאן דמפיק שטרא כו':

דף ד ע"א ר"ן ד"ה גרסי' וכו'. דאמרי' אי הוה פקחת לטעון כו' וכן הוא לקמן בש"ס. וצ"ע לפי מה שמבואר בדף ג' ע"ב ברי"ף וגם הר"ן דבתוספת כתובה יש לה ולא מסימן להפסידה וא"כ כיון דהרשת ושוטה אין להם כתובה אם לא שכתב לה כמבואר ביבמות פרק חרש א"כ הנך מנה ומאתים נמי לתוספת דמי ולא צריך לטעמא דהוה טענה כו' ועי' במלחמות פרק אלו נערות למאן דס"ל דבטענת דמים יכול להפסיד אפי' תוספת אתי שפיר ועיין בב"ש סי' ס"ז ס"ק ז' מ"ש בזה וצ"ע:

דף ו ע"ב ר"ן בד"ה לעולם דקאמרי עדים כו' הלכך כל שמפרש לוה לכשילוה כו'. והעתיקו רמ"א בסי' ל"ט והש"ך ס"ק מ"ט השיג עליו דמרש"י לא מוכח רק היכא דכבר מסר השטר מקמ"כ כשלא מסר כיון דלא קי"ל כאביי ולענ"ד אין קושי' על הר"ן דכיון דבשטרי אקנייתא דהיינו כשמשעבד עצמו אף אם לא ילוה כותבין מיד והיינו משום דאין לחוש שמא לא ילוה כיון דהוא שעבד נפשיה אף אם לא ילוה וא"כ כיון דהר"ן בירר לפנינו דלשמא לא ילוה כלל אין לנו לחוש בשום אופן וע"כ לא ימסור לו השטר אא"כ ילוה וכשילוה השעבוד מתחיל מעכשיו אין מקום כלל לחלק בין הך דהכא לשטרי אקנייתא ומה שהקשה הש"ך דלא מסתבר דמעכשיו יהא עדיף ממסר המעות בפנינו דשעבודא דאורייתא כו' נלע"ד שנדון זה דומה למ"ש בש"ע סי' ס"א סעיף ז' שהוא טורף מזמן כתיבת השטר שמאז היה להם ללקוחות למנוע ליקח ע"ש וה"נ כיון דהעדים יודעים ששעבד עצמו מעכשיו אם ילוה אע"פ שאין יודעין אם מסר לו מיד היה להם ללקוחות למנוע שהרי אם ילוה יתחיל השעבוד מעכשיו אבל כשלא שיעבד נכסיו מעכשיו כשילוה אע"פ שגם בזה היה להם לחוש שמא ימסור לו מיד וא"כ היה מותר לכתוב ללוה לבד ואע"פ שלא ילוה עד תשרי מ"מ יטרוף כדין ז"א דאע"פ שהלקוחות לא טוב עשו שלא חשו לכך מ"מ אם באמת לא לוה אלא לאחר זמן ואז מתחיל השעבוד שלא כדין טורף מקמ"כ אם שעבד מעכשיו ודו"ק:

דף ז ע"א ר"ן ד"ה ואוקי נכסי וכו' ואי תימא [אין] הכי ת"ל משום מיגו דאי בעי אמר לא תפיסנא. ר"ל דא"כ אמאי בעינן דנאמנים והיינו דקרעינן ליה משום דהעדים נאמנים וה"ל דאפילו נאמנין לעדים לפסול השטר מ"מ זה נאמן על הלואה מטעם מיגו דלא תפיסנא. וע"ז השיב דאי קאמר ידענא בהני סהדי דשטרא דמהימני ה"נ אלא הכמ"ע כו' ומפקינן מיניה אפילו בלא בעדים היינו ברישא ועי' בב"י שהשיג כן בסי' מ"ו ודלא כחידושי א"ש ס"ק ב': ע"ב ד"ה ולענין מ"ש מקצת גאונים כו'. עיין ש"ך סי' ל"ט שהקשה על הש"ע ולענ"ד נראה דאפילו לשיטת הסוברים דשתם הלואה יכול לטעון פרעתי היינו אי טעין הכי הא בסתמא לית להו לעדים למיחש דילמא פרע ויכולים לכתוב ואילו רצה לפורעו איבעי ליה למיכתב תברא ואי לא כתב איהו דאפסיד אנפשיה וכסברת הרשב"א ודוקא לאחר זמנו שדרך לפורעו תולקים על סברת הרשב"א וס"ל דאין לעדים לכתוב דילמא יפרע ולא יכתוב שובר אבל בתוך זמנו שאין דרך לפרעו מודים לרשב"א שהם כותבין לו ואין חוששין לפרעון ואם פ"ע אפסיד אנפשיה שלא כתב שובר:

דף ח ע"א ר"ן ד"ה מאי דקא מסהיד סהדא וכו' וכתב הרא"ה ז"ל כו' עיין בב"י סימן מ"ו ובש"ך שם ס"ק מ"ו ובאו"ת שם כתב דעכשיו שנתגלה הרא"ה בדפוס מבואר כהב"י ולענ"ד צ"ע דמדברי הרא"ה נראה דס"ל דמה שהדיין מעיד על חתימתו לא מהני כלל דאפילו רבנן מודו בזה דעל כ"י הוא מעיד וכמבואר בהרא"ה ד"ה אמר ר' יהודה וא"כ בעינן ב' להעיד עליו או כ"י יוצא ממקום אחר עי' ברא"ה סוף הסוגי' גבי רבנן דאבי ומדברי הר"ן בשם הרא"ה נראה דסגי כשהדיין עצמו מעיד על חתימתו וע"ש עוד ברא"ה ובדברי הר"ן היטב ויתבאר לך:

דף ט ע"א ר"ן סד"ה עד שלא התמו והומרים דכל תרי כו'. עיין באנשי שם ס"ק א' שכתב דהר"ן מסיק דהוא ספיקא דרבנן וצ"ע דהא מסיים כיון שאין צריכין להוציא כלום מתחת המוחזק משמע הא לא"ה אף מדאורייתא ספיקא הוי וכמ"ש מקודם לזה דלא אמרינן אוקי אחזקה להוציא מבעלה באומר ברי לי ע"ש: שם עיין באנשי שם ס"ק א' ד"ה התוס'. ולענ"ד דהע"ג דאתמור רבנן בעלמא הכא בקיום בטרות דרבנן הקילו ועיין בשיטה מקובצת מ"ש בזה בשם תלמידי ה"ר יונה ז"ל ועוד י"א דתרי ותרי ספיקא דרבנן לא שייך רק בא"א ולא ממון ע"ש בשם קונטרסין לחידושי הרא"ה ז"ל ועי' בר"ן לקמן: ע"ב ד"ה אם נתנה וכתב הרא"ה ז"ל דאי אמרה כו' לא מהימנינן לה בשום אמתלא כנ"ל עיין ברא"ה ז"ל:

דף י ע"א ר"ן ד"ה תרוייהו בפנויה וכו' אבל כשמכחישתו אפי' באירוסין. עיין באנשי שם סק"א שפירש בדוחק ולענ"ד יש להגיה אבל כשמכחישתו לא דאפילו באיסורין דקי"ל דע"א כו' כן נ"ל מבואר מלשון הרא"ה ז"ל או י"ל שחסר תיבת נאמן וכצ"ל אפי' באיסורין דקי"ל ע"א נאמן בהכחשה לאו כלום הוא:

דף יד ע"א בחידושי אנשי שם סק"א הביא לשון התוס' דאי לאו קרא ה"א דהכא מיקרי אפשר לקיים שניהם. ובאמת נ"ל דהר"ן לא ס"ל כלל דמטעמא דאפשר לקיים שניהם אתינן עלה אלא מטעמא דעשה דקיל הוא וס"ל דהא גופא הוא דגלי לן קרא דולו תהיה לאשה דעשה דקיל שפיר מידחי ומהכא ילפינן הא דפריך בב"מ פשיטא:

דף טו ע"א ר"ן ד"ה אלא לאו ה"ק כו' דהא אפילו במיי אב לא זכי כו' והוא כלשון רש"י שם ותמהני לקמן דף יז רע"א השיג על פירש"י ז"ל וכתב דכבתו אפי' איתה סמוכה על שולחנו והסכים לפירוש התוס' דמשום איבה הייני פן יקדשנה למנוול ומוכה שחין ואפשר שמה שהוסיף כאן בלשון רש"י וכתב ולקמן בפרקין נמי אמרינן זכאי במציאתה משום איבה כוון לפירוש התוס' אבל אין נלע"ד לפרש סתימת לשונו כן: ע"ב ד"ה לתוס' בתביה כו' כמאן דלא כתב כו'. נלע"ד שצ"ל כמאן דלא כתב ואוסיפית לך דקלא אקמא אלא כתב לו שטר שהם והוסיף לו בו דקל ולא כתב שהוא תוספת אקמא ע"ש:

דף טז ע"א בחידושי אנשי שם מהר"ם סק"א ד"ה דאילו לרב אלפס כו'. דבריו צל"ע ע"ש:

דף יז ע"א ר"ן ד"ה ובגמ' איכא תנאי וכו' ועלה דמתני' תנן בברייתא תיקנו מזונות וכו'. לר"ס דמספק הגירסא תיקנו מעשה ידיה לא מוכח מידי ולס"ד דס"ל י"ל שהיה סובר דהך ברייתא אתייא כמ"ד מזונות דרבנן:

דף יח ע"א ר"ן ד"ה בעל כרחי' כו' ואם איתא דאפי' בפניו כו'. ע"ש שדבריו צ"ע וכן צ"ע בחידושי אנשי שם שם סק"ב ובאמת בהלך למדה"י צ"ע איך ניתן לדקה מנכסיו שמא הוא עושה צדקה באסר הוא שם:

דף יט ע"א ברי"ף (דיבמין) [והני כיון דלא מחייבי בפרקונה] לית להו פירי כו'. לקמן כתבתי שהר"ן בדף לט ע"ב לא הזכיר מדברי הרי"ף אלו נראה דמפרשי ליה בנכסים שנפלו כשהיא שומרת יבם וכמ"ש בשה"ג שם אמנם לענ"ד נראה ברור דהרי"ף מיירי בנכסים שנפלו לה תחת הבעל דכשנפלו לה כשהיא שומרת יבם לא היה צריך להביא ראיה ממתני' דאלמנה ניזונת כו' שהרי הדבר פשוט דאין להם פירות מנכסים אלו שהרי מוכרת ונותנת אף לכתחילה וקייס וכשיש ליבם פירות הא ודאי דאינה יכולה למכור וא"כ מדברי הרי"ף יש סיוע לדברי הרמב"ם ועי' בטוא"ה סי' ק"ס ועי' ברא"ש בדין אם יבם חייב לפדותה ובהא"ע ס"ס ע"ח: **ע"ב** ר"ן ד"ה כי פליגי בארוסה והרשב"א ז"ל הוסיף שמסתברא כו' ופרנסה באני כיון שאינן אלא מן הקרקע כו'. עי' במרדכי שכתב בשם רבינו ברוך דליכא למימר משום דפרנסה לא גבי ממקרקעי כו' עד שיהא בן כ' דא"כ אפילו בוגרת נמי וכ"כ הב"ש דברים אלו בסי' קי"ג בשמו ע"ש ס"ק י"ז ולענ"ד דהרשב"א לשיטתי' שמבואר בדף ל' דס"ל דבת יכולה למכור בנכסי אביה אפי' פחות מעשרים רק מיד כשגדלה יכולה למכור והכא כאילו יורשת הוי ואפ"ה יכולה למכור ועוד נ"ל דהא הוי כמתנה ומתנה יכול ליתן אפילו פחות מעשרים כמבואר בח"מ סי' רל"ה ועי' מ"ש לקמן ל' ועי' בדף ל"א בב"ג בשם ר' שמואל בר ברוך דאין מתנתו מתנה בפחות מעשרים וצ"ע שבסי' רל"ה לא הזכירו דעתו וגם בב"ש מבואר השיפך וכן מבואר במרדכי ס"פ מציאת האשה ובהג"א ובאגודה שם בשם ה"ר ישראל שכ"כ בשם ה"ר שמואל וא"כ למה השמיט דעתו בטור וש"ע כיון שכל הנך פוסקים כ"כ ועי' ברבינו ירוחם וכן נראה דעת הריטב"א שכתב דבמקום שאין מוכרין ממכר אין מתנתם מתנה וס"ל דמטלטלין במקום הפעוטות אין יכול ליתן:

דף כ ע"א בחידושי אנשי שם ס"ק א' ד"ה ומיהו אפשר ע"ש כל הדיבור ותמהני על מ"ש הב"ש סי' קי"ב ס"ק י"א בשם מהר"ם מעיקרין מה שלא עלה על דעתו שלא הזכיר כאן שום דבר מקידושי טעות והדרבה מ"ש בב"ש לתרץ משום דבממאנת אל שעבוד הכתובה ולא פקע מן הבת הן הן דברי מהר"ם וביאר אותם יותר באמת גם תירוצם אין נלענ"ד דמלד הסברא כיון דמיאנה בו אע"ג דידעה דמפסידה הכתובה א"כ הוה כמוחלת ועוד דאין כאן חוב מזונות לולד אלא משום לאויר עולם וכיון שסבר מיאנה מקודם אינו מבושבד לה כלל [ואולי י"ל דהוי כמזכה לעובר לדידיה אמנה באמת לא דמי כלל] ועוד דבממאנת נמי עקרה קידושין למפרע והוי כאילו אין לה כתובה כלל מעיקרא ועכ"פ מהר"ס לא נטה ימין ושמאל מדרך הב"ש בזה ואולי ט"ס בב"ש או שהיה לו גירסא אחרת במהר"ס: עוד שם בחידושי אנשי שם ס"ק הנ"ל ע"ש ונ"ל דהר"ן כאן קאי לשיטת הרמב"ם דפסק בהוכר עוברה דמקודשת וא"כ אי משכחת לה בת ממאנת ע"י עיבור א"כ המותו ממאנת נמי משכחת לה כמבואר בנ"י יבמות דף ב':

דף כא ע"א ר"נ ד"ה ושמעינן וכו' אבל הכותן מתנה לאשתו ודאי אית לה כו'. עיין לקמן דף לט ברי"ף שכתב מסהברא לן כו' כשהבעל רוצה לגרשה אבל במורדת כו' שנראה מבואר כן. וניחא הא דלקמן דף כו ע"ב מבואר דאפילו במתנה נמי אמרינן אדעתא למיפק לא אקני אף אי לא מפסדה נכסי מלוג משום דמורדת גרע טפי וצ"ע ועי' בשו"ת הרשב"א סי' אלף רל"ה ובב"י סימן ר"ע: **ע"ב** ד"ה מורדת דתנן בפירקין כו' אלא אף התוספת פוחתין והולכין. וצ"ע דבכאן הביא לשון רש"י ז"ל ובדף כז כתב יש מן הגאונים כו'. ולדידי לא קשי' דאי הוה תוספת כמתנה אי מגרש מתוך מרדה מפסידה לאלתר כו' ע"ש א"כ מבואר הפשט להיפך מדברי רש"י ז"ל ומשמע שם דאיהו ס"ל הכי לדינא ועי' בדף כו דעת המפרשים דאף לרבנן פוחת והולך כל מה שיש לה עתה ולא פליגי רק מה שעתיד לבא ע"ש וא"כ לדידהו בלא"ה צריך לפרש כמ"ש בדף כו ועי' בחידושי הרא"ה דהך שאמרו נ"מ למורדת נ"ל אליבא דרבותינו שאמרו מכריזין כו':

דף כב ע"א ר"ן ד"ה ולכתובת בנין דכרין ואמרינן נמי התם הבו ארבע מאה זוזי לכתובה דברתא כו'. צ"ע דלעיל ס"פ נערה אין מוזכר לכתובה רק לנדוניא אך בב"מ דף ק"ד איתא כן וגם באמת אמרינן דכוון לכתובה ממש ואם הדרך לכתוב ת' כשהיה הנדוניא ר' אין נותנין לה רק ר' ע"ש ואולי גירסא אחרת היה להר"ן בסוגיא דלעיל ועי' ברא"ה ר"פ אע"פ שכתב ג"כ כהר"ן וצ"ע: **ע"ב** ר"ן ד"ה אמר לעדים וכתבו הרב אב"ד והראב"ד כו' אבל באומר לכתוב לה מעתה אין חוששין כו'. עי' בש"ך סי' ל"ט שכתב בפשיטות דבכתובה לכ"ע צריך לאמלוכי ולא הזכיר דעתם שמחלקין בין אמר להם בשעת אירוסין כו':

דף כג ע"ב ר"ן ד"ה דקא סבר אין אדם מקדים וכו' והרמב"ם ז"ל כתב כו' דאם איתא דמהני באמר כי לא אמר נמי כו'. ולענ"ד דלעולם טעמא דשיכולה לכופה היינו לענין נעשה דאל"כ אע"פ דאמר מהני מ"מ כי לא אמר לא אמרי' נעשה דלא שייך בכה"ג אין אדם מוציא אלא היכא דוקא שבודאי יתקיימו דבריו כגון יבור זה עולה אבל הכא הכי אפשר שיתבטלו דבריו שאם תרצה תאמר איני ניזונית ואיני עושה וכה"ג לא אמר ר"מ אין אדם מוציא כו': ד"ה דקסבר כי תיקנו רבנן מזוני עיקר וכו' ומיהו דוקא באמרה איני ניזונית כו' הא אמרה איני עושה לבד כו'. ת"ל דבסתמא לא אמרינן שכוונתה לבטל תקנתא דרבנן וא"כ אפי' אם תוגרת אח"כ ורוצה ליתן

מעשה ידיה כדי שיזון אותה לא מהני כמש"ל בשם הרא"ה אלא דוקא באומרה בפירוש איני ניזונית הא לא"ה דיינינן כוונתה שאינה מבטלת תקנתא דרבנן רק שאינה רוצה לעשות ולפיכך אני תמה על הב"י באה"ע סי' פ' שכתב לפרש דברי הרמב"ם דאם אמרה איני עושה ומזונות היו כופין בשוטים והביא ע"ז דברי הר"ן אלו וכ"כ בהגהות ש"ע סימן הנ"ל ובאמת דברי הר"ן אלו אין ענין לדברי הרמב"ם ועיין בב"ש ס"ק כ' שמפרש דלפעמים כופין וניזונה כגון במניקה ועי' לקמן בר"ן דף ל"א כמ"ש ודבוותה גבי אשה אינה יכולה לומר איני עושה בלבד כו' הך לישנא משמע קצת דאינה יכולה כו' והיינו שכופין אותה לעשות. ולענ"ד י"ל כוונתו כמ"ש כאן דבאמירה זו בלבד אינה מבטלת התקנה אבל מ"מ מכ"ל לכפות בשוטים דדי במה שאינו זן אותה אמנם הב"י הביא דברי הר"ן שכתב אבל באומרת איני עושה היה כופה בשוטים כו' ולזה נראה שהיתה ג"כ כוונת הרמ"א לפי מה שהרשם שכ"כ הר"ן ולענ"ד משם ראי' לסתור דברי שם לעיל מיני' כתב להדיא דהא דקאמר ריב"א דמורדת ממלאכה לא פליג אדרב הונא דס"ל יכולה שתאמר איני ניזונית כו' משום דבשאר מלאכות מיירי שאין האשה יכולה להפטר שאין תחת מזונות אלא עושה בלמר בלבד ע"ש וא"כ מ"ש אח"כ באומרת איני עושה היה כופה בשוטין היינו דוקא בשאר מלאכות וזהו באמת תירוץ הב' של הב"י על הרמב"ם הביאו ג"כ בהג"ה אבל מה שהביא מדברי הר"ן אלו ראי' לתירוץ הראשון צ"ע דהדרבה משמע להיפך דבמלאכת הצמר כמו דלריב"א לא מיקרי מורדת ה"נ לדידן אין כופין: עיין מ"ש לעיל על דברי הר"ן ובאמת שב"כ הר"ן לעיל דברי הרמב"ם ומסיים שם דכיון דניזונית מכל בעל משתעבדא ליה כל שלא אמרה בפירוש איני עושה ולפי מ"ש גם בזה הפירוש דלא פקע שעבודה ע"י דבור איני עושה בלבד אבל מ"מ אין לכפותה בשוטים ודעת הב"י נראה דס"ל דכיון דעכ"פ משתעבדא ליה אע"פ שאמרה איני עושה א"כ דינא הוא שכופין אותה ולא שני בעיכוב המזונות לבד וצ"ע על רמ"א דלמה נקט שאומרת איני עושה וניזונית אפילו אומרת סתמא איני עושה נמי וצ"ל שפירוש וניזונית לאו דקאמרה שני אלא פירושו שאוכלת סתמא ותיבת וניזונית לא קאי אמילת אמרה ובב"ש לא משמע כן דלכאורה נראה דהר"ן יליף מקונם שאני עושה לפיך וי"ל דוקא לשיטתו דכל שאמרה פעם אחת כן אינה יכולה לשוב משא"כ לרי"ו ושאר פוסקים י"ל דאע"ג דאיני עושה הוה כאילו אמרה איני ניזונית מ"מ כיון שלא נתבטלה התקנה לגמרי ושוב יכולה להיות עושה וניזונית מש"ה א"צ להפר כמו ביקדשו ידיך כיון שהתקנה קיימת א"כ כל אימת שתרצה ליזון פקע נדרה:

דף כד ע"א ר"ן ד"ה הקדש וכו' אבל ר"ת ז"ל סובר דאפי' קדושת דמים כו'. עי' בב"ש סי' נ"ג ס"ק נ"ג כתב שם על דברי הר"ן בריש המדיר וז"ל ומשמע אפילו הקדיש קדושת דמים אינה גובה הכתובה כו' ובאמת בהמדיר לא נזכר כלל מדין כתובה וכאן מבואר דקדושת דמים אין מפקיע וגם כתבתי בדף לא ע"ב במ"ש אבל הקדישה היא קדושת דמים כו' אין מהוור דבקדושת הגוף מיירי התם ואפי' בכה"ג ס"ל כיון דבעל לוקח הוי א"כ הוי כהקדישה דבר שאינו שלה ואולי י"ל דלפי התקנה שגובין ממטלטלין שהם ב"ח אפ"ה אם הקדישה אפילו קדושת דמים דלא אלים תקנתא דגאונים לאפקועי הסקדש אבל לענין קרקעות נלענ"ד לדעת הר"ן שאפילו קדושת הגוף נמי לא מפקיע לפי מ"ש בהמדיר דאמרינן אלמוה שעבודה ג"כ לענין שוונות וה"ה לענין כתובה נמי רק לגבי מלוה הוא דלא אלמוה כמ"ש הר"ן כאן ועי' בת"י בבתולה ובתס"ד סי' ער"ב והמנה היינו דוקא בקונם דשייך אלמוה משא"כ בהקדש שהם לא שייך אלמוה כמ"ש הר"ן כאן ובהמדיר מבואר ע"ש:

דף כה ע"א ר"ן ד"ה י"א חדש וכו' ובדקתני לעיל בברייתא נתגרשה אינו כופה להניק כו'. לכאורה י"ל דהיה בנדרה דוקא ואז אינו כופה וכ"כ באמת בריטב"א ז"ל דדוקא בנדרה אין לו לכופה אא"כ מכירה כיון שנדרה בעודה תחתיו דאילו נדרה אח"כ קנסינן לה כו' ולע"ד נראה שיטת הר"ם הזקן דאם איתא דנדרה אינו כופה והוא צריך לשלם שכר מינקת אלמא דעלי' דידיה רמי' חיובא דרבנן לזון הנולד מיום שנולדו ולא עליה אלא בעודה תחתיו היא משועבדת לו לעשות מלאכה זו להניק את בנה כמו שמשועבדת לו לשאר מלאכות ובנתגרשה דפקע שעבודה למלאכה שוב אינו כופה אותה לבטל נדרה וצריך הוא לטפל בו בוולד ולשכור לו מינקת א"כ מה לי נדרה או לא נדרה וכן מבואר ממ"ש בהאשר"י אין חילוק בין נדרה ללא נדרה ר"ל לענין זה דעכ"פ איהי לא משעבדה ולא רמו חכמים הוולד עלה וא"כ אין לנו לאוסרה להנשא משא"כ אם נימא דוקא אם נדרה אבל אם לא נדרה כופה אותה ואסורה להנשא אלמא דחכמים רמו עליה שעבוד הנקת הוולד דהא דהא חייב לזון עד לאחר שם היינו לאחר זמן הנקה דוקא דהנקה עלה דידה רמי א"כ מה בכך דנדרה ואינה יכולה להניק מתחת הנדר סוף סוף עלה רמי ליתן שכר הנקה וכמו דאמרינן בנדרה היא וקיים לה הוא עיין בת"י שם ועוד דהרי אמרינן דאם היה מכירה נותן שכרה ולמה יתן שכרה אם נימא דעלה רמי להניק רק הנדר מעכב וכיון דאיכא סכנה בטל הנדר ומתוייבת להניק בלא שכר אלא ודאי ליתא וכן משמע לעיל ס' ע"ב בעובדא דההיא דאתיא לקמיה דשמואל כו' דאין נראה לומר דהתם מיירי בנדרה ודברי הגהות אשרי צ"ע שכתב מדהל הנדר אלמא דלא מבעדא וזה צ"ע דהא ודאי כיון דנתגרשה דין הוא שיחול נדרה דלא שייך אלמוה לשעבודיה דבעל גבי נתגרשה: שם ר"ן ד"ה קמעא פסקו ליתן לה כו'. עי' בב"ש סי' פ' ס"ק י"ד שכתב והראב"ד ושאר פוסקים כו' משמע אפילו אם בכרה בשכר קצוב כו' ולענ"ד דיקא הכא ס"ל הכי כיון שסברו אותה להניק ופסקו מזונות מועטין א"כ ע"ד כן הסבירה עצמה לאכול המותר מצלה ושכרה וקיבלה מעיקרא: שם ר"ן ד"ה מינייהו ואיני יודע מנין לו לרבינו משה כו'. עי' ב"ש סי' פ' ס"ק ט"ו שרוצה ליישב דשמא פוסק כר"י בנדרים ע"ש ועי' בנדרים דאפי' ר"י לא קאמר אלא בכביסה דוקא דס"ל כשמואל וע"ש דיליף ליה מלבל חייתה דס"ל דכביסה נמי בכלל חיי נפש הוא ותימה על הרמב"ם שהשמיט פלוגתא דרבנן ור"י בנדרים ובמקום אחר כתבתי בזה עוד:

דף כז ע"ב ר"ן ד"ה אבל גמרא דילן נסי דהזין דקנס האשה מרובה משל איש מטעמא דגמרינן לא ולמד כו' דירושלמי נמי ס"ל כו'. הוא מהגהת מהר"ם ז"ל ותמהני שהרי הירושלמי לא מיירי כלל ממורדת מתשמיש אלא לבתר דמסיק לערו של איש מרובה וכמבואר מדבריו לעיל ולכך נ"ל שמוטב להניח דברי הר"ן כמות שהם בלא הג"ה ומ"ש אלא טעמא דמילתא אין ר"ל לפי הס"ד דירושלמי אלא ר"ל דקושטא דמלתא הוא דמסך טעמא קנסו אותה יותר:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה המגרש וכו' מ"ש עד שלשים כו'. וכן הביא בש"ע דעה זו וקשה מדוע לא התיר שלשים יום אף שהוא שלא ברצונה דהא לא זילא מלתא ובשלמא לטעמא דירושלמי דלמ"ד יום פן ימצא פתח לנדרו ניחא אבל בש"ס דידן דיהיב טעמא משום דלא זילא מלתא מדוע שהם ולא פירש דלמ"ד יום יכול לזונה ואולי שמך עצמו אדין מדיר: **ע"ב** ר"ן ד"ה מאי טעמא והוקא בשאין קיימת כו'. צ"ע דגם בנתגרשה נימא שאין מוטל עליו ולעיל דף כ"ה איתא דהוא צריך ליתן שכר הנקה ועיין בחלקת מחוקק סי' ע"א ומ"ש הר"ן אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עיין בח"מ סי' ע"א ובה"מ שם דדייקו מתשובת הרא"ש והריב"ש דלא כהר"ן ולפענ"ד גם מהרי"ף מוכח כדבריהם שכתב לעיל דף כ' וז"ל בת יבמה כו' כולן עלו בתיקו כו' וה"מ לאחר מיתה אבל בחיי הבעל חייב לזון עד שם שנים כו' מבואר מדבריו דאכולהו קאי אף אבת בניה ואע"ג דבניה אין לה מזונות כלל אפ"ה קאמר דקודם שם חייב לזון הוולד מוכרת דלא כהר"ן וא"כ הרמב"ם שכתב כלשון הרי"ף ג"כ מוכרח דלא כר"ן:

דף כט ע"א ר"ן במתני' ד"ה יכול הוא שיאמר והוא תימה דקי"ל כאדמון כו'. וכן הקשו התוס' ולענ"ד י"ל שיטת רש"י ע"פ מה שמבואר בתוספתא פרק י"ב הפוסק מעות לבתו קטנה ופשט לו את הרגל כופין אותו ליתן שזכין לקטן ואין חבין לו וא"כ י"ל דהכא בקטנה מיירי ושפיר פירש רש"י אבל באמת דברי התוספתא תמוהין גם כל הפוסקים השמיטו התוספתא ובאמת בש"ס הביאו ג"כ ברייתא המחלקת בין גדולה לקטנה וסילוק הוא בפסקה לעצמה אבל בפסק אביה לעולם הוא חייב ליתן שהרי הם דברים הנקנים באמירה אלא שבאמת אין לו או שהלך למדינת הים אמנם לפי מ"ש הר"ן לקמן פ' הנושא את האשה דבפוסק בשעת שידוכין עסקינן א"כ י"ל דע"ז קאמר התוספתא דבקטנה מחייבין אותו ליתן דזכין לקטן אלא דזה תמוה דא"כ מכ"ש לגדול דזכין אלא ע"כ דה"פ דתוספתא דאין חבין לקטן ולכך כיון שמחייבין אותו ליתן ואין לו יכולה היא לומר או כנוס או פטור שאין יכול לחייבה במה שנתחייב לה ואין לו וגם זה אין מהוור לענ"ד וצ"ע וראיתי בשו"ת פנים מאירות ח"א פלפל ג"כ בזה: שם במתני' ד"ה וכן גבאי צדקה דפתר לה כשיש בכיס אבל אין בכיס פוחת. אפשר לפרש בפוחת מלפי כבודה ואין נותנין לה רק נ' זוז וזה צריך ללוות וכ"כ הריטב"א ז"ל ולפ"ז צריך לפרש דר"ה דקאמר אבל אם יש בכיס מוסיף היינו דר"ה מפרש הך דקתני וכן הפרנסים דמיירי כשאין בכיס דאז צריך ליתן נ' זוז עכ"פ שאומרים להם ללוות ור"י פתר לה דמיירי כשיש בכיס ולענין לפי כבודה מיירי הכא ולענין דינא לא פליגי הנך אמוראי רק באוקימתא דברייתא.כן נלע"ד לשיטת הריטב"א ז"ל:

דף ל ע"א ר"ן ד"ה אם באו כולם כו' ותמהני אם הדין כן כי לא אמידניה למה כו'. כ"כ רמ"א בהג"ה סי' קי"ג סעיף ד' ומה שנגרסם ה"ה בשם הרשב"א ע"ש שהרי רמ"א כתב אף בעישור כן ואע"פ שהר"ן כתב דאם נימא דעישור הוא מקרקעי א"צ לפסוק בשעת מיתה שהקרקעות ידועים הם ורמ"א כתב דעה זו בשם הרמב"ם בסעיף ב' מ"מ נקט הכי למאן דסבר שם כדעה ראשונה פוסקין מיד אף בעישור ואע"ג דלדעה שניה אין צורך בזה: **ע"ב** ד"ה אל יתפרנסו ואע"ג דאמרי' בסמוך בע"ח דאתי הוי כו'. טפי הו"ל לאקשויי מדס"ד למימר דבע"ח דאבא הוי וכן הוא בריטב"א ז"ל:

דף לא ע"א ר"ן ד"ה אמר ר' יוסי שלא תיקנו אלא בירושת הבן שהוא מנוי כו'. לכאורה משמע שדעת הר"ן מסכמת לזה אמנם בגיטין פרק התקבל כתב שראיית הרשב"א אינה כלום ודברי הראשונים נראים לו עיקר ועיין בשו"ת תולדות אדם להרשב"א שפלפל בזה עם רבינו יונה ב"ר יוסף ז"ל ועיין בב"ש סימן נ"ד שהשיג על הח"מ במשמעות לשון הר"ן וכתב דאם אומרת מה שירצה בעלי כו' הוי מתנה ובמתנה יכול ליתן אפילו בפחות מעשרים ולענ"ד נראה דע"כ לא אמרינן בח"מ סימן רל"ה דבמתנה מהני דוקא מתנה לאחר מקמ"כ כאן דהוי כמתנה לבעלה וקי"ל בסימן נ' דאם נתנה מתנה לבעלה נמ"כ אינו כלום והכא מיירי כשהניח לה שדה לפרנסתה דהיינו נדוניא והוא מנכסי נ"ב ואפילו לדעת הרא"ש בסעיף ע"ז שם מ"מ מבואר היכא שמוכר השדה לאחרים אע"פ שהיא מסכמת לא מהני ועי' במלחמות פרק מי שמת שמבואר מדבריו דלאו אליבא דר"י קאמר מדכתב התם דא"כ הו"ל לפלוגי בד"א ביודעת כו' ואם איתא מאי בד"א שייך וה"ל לאקשויי דה"ל לר"י למימר וכי אינה אלא שדה והיא רוצה ליתנה ואז יהא הדין כך אפי' ביודעת בטיב משא ומתן: **ע"ב** ר"ן ד"ה והתנן קונם שאני עושה וכו' ומיהו אם הקדישה נכסים אין שעבוד דבעל נפקע כו'. ותמהני דבש"ס י"כ מבואר דמשום פסידא דאלמנותו שויוה כיורש והא דהבעל מוציא כו' איכהו דאפסידו אנפשייהו דלא הו"ל למזבן מאתתא דיתבא תותי גברא וכן לשיטת הרי"ף שם בלותה ואכלה דלוקח הוי היינו דלא הו"ל לאוזופי' בלא שטרא לאתתא דקיימא לאינגובי מקמ"כ כאן בהקדישה נכסים אית לן למימר דמשום פסידא דהקדש שויוה רבנן כיורש וזה צ"ע לענ"ד שוב ראיתי בב"ע סי' נ' בשם תה"ד סי' רע"ב דבהקדישה נכסיו נמי אלמוה לשעבודיה ע"ש ותמהני שלא הזכירו מדברי הר"ן אלו ודברי הב"ש סימן נ"ג תמוה במ"ש שאם הקדישה היא קדושת דמים אין מפקיע שעבודו ע"ש ס"ק ל"ג ובאמת מדברי הר"ן מבואר דאפילו בקדושת הגוף נמי וכמ"ש בסימן נ' לתה"ד וצ"ל דס"ל דקדושת הגוף תלוי בב' תירוצים של התוס' אמנם שם קאי על הר"ן ועי' מ"ש בדברי הר"ן בדף כ"ד ומה שהקשיתי דמשום פסידא דהקדש שוי' כיורש יש לייש' כיון דבמתנה היא נותנת להקדש ולא קא פסיד מידי וכמו דבמתנה להדיוט אינו כלום כך להקדש. ועי' במ"ש כ"ש דקדושת הגוף אפשר מפקיע וגמר זה מתה"ד סי' רע"ב שכתב לחד תירוצא דתוס' דסבר דעבדי מלוג יוצאין לאשה ע"ש ולפ"ז אנן דקי"ל דאין יוצאין לא לאיש ולא לאשה א"כ פשיטא דאף בקדושת הגוף אין מפקיע אמנם י"ל דהתם טעמו משום דבעינן עבדו המיוחד לו כמבואר סימן רס"ז ועי' סי' פ"ה ס"ק ז' מ"ש הב"ש דהקדישה נמי תלוי בתירוץ התוס' והרא"ש דלהר"ס לא אל ולענ"ד מבואר למעיין בתה"ד סימן רע"ב אע"ג שכתב שיוכל לומר כן דבנ"מ אלמוה לכל מילי מ"מ עפי י"ל דס"ל ג"כ כתי' התוס' דיוצאין לאשה ושפיר אל הקדושה דקדושת הגוף ואולי י"ל דלהרא"ש ר"ל דלא אל:

דף לב ע"א ר"ן ד"ה באומר כל הזן אינו מפסיד כו'. לא מיבעיא כו' אבל הכי כיון דרגיל אצלו וכו' צ"ע כיון דעיקר רבותא משום דרגיל אצלו מדוע בטור וש"ע סימן רכ"ח וכן ברמב"ם הלכות נדרים לא הזכירו

סוכירו רגיל אצלו רק הולך אצל חנוני סתם וא"ל דסתם חנוני רגיל אצלו אינו מהודר ועוד דלא שנו חכמים בלשון המשנה ועי' במהרש"א כאן מה שהקשה מנ"ל דבהתא ב"ה לא מהני אם תוון כו' ודוקא בחנוני הרגיל אצלו דהוא פרתי לריעותא ודבריו צ"ע לענ"ד שוב ראיתי שבמשנה בנדרים לא נזכר שם הרגיל אצלו ומשמע שם מדברי הרא"ש בפירוש הש"ס הוא משום דסתם חנוני רגיל אצלו אמנם בדברי הר"ן שם וכאן משמע דגרים במתני' הרגיל אצלו : שם ד"ה המדיר את אשתו . אבל בירושלמי משמע דאפילו שלא ע"י נדר כו' . עי' מ"ש לעיל דף כח ע"א להקשות על הש"ע ועי' בקרבן העדה שהקשה כיון דהש"ע פסק כמ"ד אוכלת ממש בלילי שבת א"כ אפילו שלא ברצונה נמי וגלענ"ד דלהירושלמי כיון דל' יום אינם רק בשביל פתח לנדרו א"כ בלא נדר אפילו יום א' נמי יכולה למחות ולומר איני רוצה להתפרנס ב"א מבעלי דבשלמא כנודר אין לנו לכפות אותו להוציא עד לאחר ל' שמא ימצא פתח כיון דבעידן ריתחא נדר והשתא מאי אית ליה למיעבד משא"כ בלא נדר יכולה לומר דמשני סני לה כיון שרוצה לפרנסה ע"י אחר ומ"ש בקרבן העדה כיון דאוכלת עמו בליל שבת ליכא זילותא עיין בהרב המגיד הייט דוקא לטעם ש"ס דידן אבל בש"ס דירושלמי ס"ל דל' יום לשתא ולא ס"ל דטעמא משום ל' יום איכא זילותא אלא יום א' נמי איכא זילותא ויכולה לומר איני רוצה להתפרנס ב"א מבעלי וכן איתא בש בירושלמי להדיא דבשלא קיבלה עליה אפילו יום א' נמי לא ומ"ש על הטור וש"ע קשה דלטעמא דש"ס דידן משום זילא מלתא א"כ ל' יום עב"פ שרי ואפשר נמי כיון דהוכחת בלילי שבת ליכא זילותא כלל כמ"ש קרבן העדה ואפשר דכל שהוא עבר עמה כך שלשים יום דשמעי אינשי איכא זילותא אפילו כשאוכלת עמו בלילי שבת : שם בא"ד ומיהו למסקנא דסוגיא בגמרא אפילו נדרה היא כו' צ"ע שהרי דברי הירושלמי ג"כ אפשר לאתפרש דמיירי שנדרה מנכסיו ומטעמא דסברה סני לה ואפי' למ"ד דש"ס דלא ס"ל סני לה י"ל ג"כ דש"ס דידן דס"ל דשלשים יום אינם בשביל למצוא פתח אלא טעמא משום דכיון דלא זילא מלתא יש לה להמתין ולכך אמרינן ותתקשט שבת אחת כו' דכל אלו השיעורים יש לה להמתין משא"כ להירושלמי דס"ל שמא ימצא פתח א"כ היכא שנדרה היא דלא שייך זה אפילו יום א' אין להמתין וכמ"ש ולעולם כל שנדרה סתם שלא תאכל פירות והוא קיים לה כיון דאפילו בעל שני אינו יכול להפר שוב לא יוציא כלל ולא אמרינן דיכולה לומר לא בעינא גברא דמקיים נדרי ואפשר דאף לש"ס דידן נמי טעמא משום שמא ימצא פתח ולעולם היתה צריכה להמתין אלא משום דאחר ל' יום זילא מלתא וכזה יש לייש דברים אלו מ"ש למעלה ואין פנאי לעיין היטב : ע"ב ר"ן ד"ה בעלה לוקה עליו וכו' וכן הדין בכל עד מפי עד כו' . ובאמת צ"ע לומר כאן כן דדוקא היכא שאין לו נאמנות אלא כיון שאומר מפס שאחר כן נאמן וכיון בזה מכחיש אין זה נאמן וכגון לענין עדות אשה וכה"ג בנאמן עד מפי עד משא"כ כאן דהרי אם אמרה טהורה אני סתמא היתה נאמנת א"כ אין נאמן להעיד כהוכחה ע"י עדותו בלבד ועי' בריטב"א הטעם משום רגלים לדבר ועי' בתי"ט : בש"ג סוף אות א' בשם ריא"ז וכן אם הוא נודר ואינו מקיים כו' . כעת לא מצאתי באחרונים שהזכירו זה ועי' סי' קע"ו בהג"ה וב"ש היכא שהיא נודרת וגם הוא נודר דאז צריך ליתן כתובה ע"ש וצ"ע בדין זה אם הוא נודר ואינו מקיים כיון דאתתא לא מיפקדא אפו"ו א"כ אין לנו לכופו להוציאה אם לא היכא דטוענת בעינא חוטרא כו' אך י"ל דזעגת דגופא ממיתה בניה לא בעיה וכמדומה שבשו"ת מהר"י בא"ן פלפל ועיין בביאור מקובצת מ"ש בזה : כתב הריטב"א בנודרת שלא תבא אצ"ל שאין יכולה לאסור כלי הבית על אחרים משום שהוא ממונו של בעל מ"מ בנכסי נדוניא יכולה לאסור וכל אחד מהם יכול לאסרם על אחרים שהרי אין א' מהם יכול לבלותם אלא להשתמש לצרכי הבית בלבד ע"ש וצ"ע בפוסקים :

דף לב ע"א ר"ן ד"ה באלו נדרים כו' אפילו חרובין ורעים מהם ואפ"ה טעמא דהיא נתנה כו'. לכאורה אין זה הכרח דאכתי איצטריך טעמא דהוא נתן משום פירות ומאכלים טובים אבל בחרובים וכיוצא בו אף למ"ד היא נתנה יוציא ויתן כתובה אלא שכוונת הר"ן לשיטתם דמדייקו כן מהך ברייתא לענין דבג' נדרים דוקא א"כ ע"כ ס"ל דטעמא דהוא נתן בעינן אבל מה דמיירי בברייתא מקשה שפיר ובאמת הר"ן משיג עליהם בזה לקמן כמ"ש וכר מן דין מנ"ל כו' : שם ד"ה גרסינן אבל זו שמשעה ראשונה כו' צ"ע כמאי נפקעו הקידושין במה מקדת וצ"ל דהייט טעמא כיון שהם אינה מוחלת ג"כ נפקעו הקידושין א"כ אין לט למפלג דבוראי לומר בזוסי בכלל מחילה ולא נאמין לה שלא התנית להנאתה אך אם מוחלת עתה בפירוש וגם אומרת בלבי היה צ"ע אם יש לחלק בהכי מטעם מיגו דאי בעי לא מחלה לו שמא נסי לאו דינא גמירי דסבורה כיון שעתה מוחלת וגם תאמר שאז היה בלבה כן ע"י זה יתקיימו הקדושין והיא לא ידעה שנהפוך הוא וצ"ע : שם אבל כל בביאתה לביתו וכונסה ובעלה כו'. וכ"כ רמ"א בהג"ה סימן ל"ג וצ"ע דכל זה לשיטת הרשב"א אבל הרמב"ם דיליף מכאן דיכול לבעל כמ"ש הר"ן לעיל אינו סובר כן ובש"ל"מ פסק כהרמב"ם ולהרמב"ם אין דין זה מוכרח: שם בא"ד הייט בבא עליה אחר שכנסה כו'. צ"ל דר"ל בשלמא כשכנסה כבר והוא בועל בלא כתובה כיון שהיא קלה בעיניו להוציאה א"כ אין בעילתו אלא דרך איסור רק דרך זנות בעלמא משא"כ היכא שהוא בועל לשם קידושין איך אפשר לומר שהיא בעילת זנות שהרי בועל אותה דרך קידושין ונראה מה שלא פירשו כמפרשים כהר"ן בזה משום דקשיא להו דא"כ אם בעל כמה פעמים מאי איכא למימר ואפשר דהר"ן ס"ל דודאי משום הא לא יהבינן לה כתובה לומר דמדבעל מסתמא מחל לענין כתובה כדי שלא תהיה בעילה זנות הא ודאי לא אמרינן אלא דקשיא ליה דלא יהיו קידושין כיון דסוף סוף בעילת זנות הוא והא קאמר דעכ"פ בעילה ראשונה דאמרינן בה בשיא לשם קידושין אינה ב"ז כלל דהוה כמקדש בביאה ואע"ג דאח"כ בועל כמה בעילות והנו אומרים שהם בעילת זנות אמרינן השתא הוא דאיתרע ואעפ"כ אין לה כתובה וצ"ע ולענ"ד נראה שי"ל דדוקא היכא שהוא יודע שבודאי אין לה כתובה אמרינן דהוא ב"ז משא"כ כאן שהוא גומר בדעתו במסתמא אין לה נדרים שאל"כ לא היתה ניסאת לו וכמ"ש רש"י א"כ לעולם אין כוונתו לב"ז כלל אלא שאעפ"כ הוא אסור לתנאי ומתירא שלא יהיה ב"ז מחמת הקידושין ולכך בועל לשם קידושין וא"כ אף בבועל כמה פעמים אין כאן ב"ז שהרי בשעת בעילה אינה קלה בעיניו להוציאה שסובר דאית לה כתובה : ע"ב עי' בהגהי שם סק"ב ד"ה כן כתבו . ואינו נ"ל שבאמת לא אתי לאפוקי מדעת הראב"ד שהרי כתב הא"כ שכן דעת הראב"ד אלא לאפוקי מדעת הרשב"א אתי ובאמת אע"פ שבמגדול עוז כתב כן דמוכח דלא כהראב"ד אין נ"ל מוכרח משום דהכא כיון דע"י כניסה אמרינן דמחל הוה כאילו מחל לפני עדים :

דף לה ע"א ר"ן ד"ה ופרכינן אי הכי משום דסתם מתני' דסבולה כו' סבר דאדם רוצה כו'. וכ"כ בהשרי וצ"ע דהא ת"ק שם סתמא קאמר דלא יחזיר ומני סבר כר"א דס"ל דלא אסרו צריך כו' ע"ש ועי' ברמב"ן בחידושיו לגיטין ועי' לקמן דף כ"ו כפלוגתא דעולא אמר משום תיגא ור"י אמר לפי שאין אדם רוצה כו' ויש לחלק :

דף לו ע"א בש"ג סק"א בשם הרא"ש עי' בב"ש סי' ג' ס"ק מ"ב .

שייך **לדף לח ע"ב** עי' בריטב"א גבי בעל שהוציא הוצאות על נכסי אשתו והתנה בב"ד או בעדים דאינו מוחל א"ל מה שהוציא כו' ע"ש :

דף לט ע"א בש"ג אות ב' בלשון ריא"ז האשה שתובעת גירושין כו'. בד"מ סי' פ"ת הביאו ובב"ש ס"ק י' הוא תחלת הלשון ולא סופו ואע"פ שבסעיף ז' שם כתב בדין מורדת מ"מ ריא"ז הוסיף דאף שכופין הבעל להוציא בתקנת הגאונים כו' ועי' בב"ש ס"ק י"ח ולשון הטור הוא כך במורדת שתובעת גט ומקניטתו ע"ש : ע"ב פלפל הר"ן ז"ל בד"ה וכתב הרשב"א ז"ל על דברי הרשב"א בענין אם היבם אוכל פירות ולכאורה תימה למה לא הזכירו דברי הרי"ף לעיל דף י"ט ועי' מ"ש שם בדעת הר"ן בזה :

דף מ ע"א ברי"ף אלא מוציאין מידו כו'. עי' ב"ש סי' קס"ח ס"ק ד' שכתב אם יש נכסים יותר מכתובה אין להוציא מידו וצ"ע לפי מ"ש בסק"ג שם דאם רוצה לכתוב כתובה על נכסיו דשאי להחזיק נכסים אלו לעצמו וליכא וליתן בהם א"כ לאיזה צורך הוא אומר החזקתי הרי הוא מחויב לכתוב לה כתובה על נכסיו דהא אי לית לה מראשון תקינו לה מבני וא"כ שכותב לה כתובה בלא"ה שפיר הרשות בידו לומר החזקתי וא"צ להוציא המנה מתחת ידו וא"ל דמיירי לענין שכבר נשאה דאז אע"פ שרוצה לכתוב לה כתובה על נכסיו לא מהני כמ"ש בסק"ג ז"א דברש"י

ור"ן מבואר דבעדיין לא כנס מיירי שכתבו הוא"ל ואני יורש כשאכנוס את אשתו כו' : ר"ן ד"ה פליגא לך וכו' . וצ"ל דמיירי שלא היה אלא שני אחים כו'. עי' בש"ע סי' קס"ח סק"ג בב"ש ותימה שלא הזכיר הב"ש דברי הר"ן אלו וגם תימה לי שם מ"ש דמאי פריך השתא יבם כו' דבחלק קודם יש תקנה לכתוב כתובה מיד ע"ש ותמהני דהרי לפי מ"ש שם קודם דבאמת מהני בכה"ג א"כ ע"כ דהש"ס מיירי בחלק ואינו רוצה לכתוב כל נכסיו דאל"כ אמאי באמת לא מהני וע"כ דמיירי באינו רוצה ובכה"ג שפיר קאמר דכ"ש הוא מיבם ואח"כ חלק :

דף מב ע"א בר"ן ד"ה ולית הלכתא וכו' ורמב"ן ז"ל תירץ בשם רבו כו' ואין פסק זה דר"מ מחוור כו'. הנה לענ"ד לפי פסק זה דר"מ יקשה קושיית הר"ן בדף מ' ע"א בההוא דבעי אחוה למיפסלא בגיטא שתירץ שם הר"ן דהוי כאילו סילק עצמו שלא יזכה יותר מחמת יבומו ולפי דעת ר"מ אפילו אינו ראוי עתה לירש אינו יכול לסלק עצמו : שם ד"ה מי שמת וכו' דס"ל לר"ט כר"מ דמטלטלי משתעבדי צ"ע דלעיל דף מ' לא משכח תנא דס"ל כר' נתן וכר"מ והרי ר"ט ע"כ ס"ל הכי ומצאתי בריטב"א דף פ"ג שהקשה כן ותירץ דמיירי שהוא מוציא הנכסים בפנינו ושואל למי ליתנם בכה"ג מיירי ר"ט ועי' בתוס' דף פב : ע"ב ד"ה אין לשם חזקה. אלא הכ"ע דליכא ראיה והיה נאמן לומר לקוח במיגו דהחזרתי . תמהני דל"ל מיגו דלקוח כלל נימא דנאמן לומר מחיים תפסתי במיגו דהחזרתי ועוד דמאי פריך מגודרות דהא לקוח דוקא הוא דלא מצי טעין בגודרות משום שיכול לילך מעצמו אבל החזרתי ודאי דמצי טעין אף בגודרות וא"ל דהחזרתי לאו מיגו הוא שיצטרך לסעמין התפן וכמ"ש הש"ך בח"מ א"כ לקוח נמי לא יהא נאמן במיגו דהחזרתי ועי' בקו"ת רסי' ע"ב ס"ק ל"ה :

דף מד ע"ב ברי"ף ועוד ש"מ גופי' אמאי אינו יכול למחול כו' ולענ"ד דהך דבעותא נמי אפשר דס"ל דש"מ גופי' מוחל שהרי בידו לחזור מהמתנה לגמרי ופשיטא דמוחל ויכול לומר לא פש גבי רק היורש אינו יכול לומר כן דמסתמא דייק אביו ויהיב (ואפשר דגם באביו לא שייך דייק כיון שיכול לחזור בו) ובר"ן שהעתיק קושיית הרי"ף דאי ס"ד טעמא דמידק דייק א"כ אפילו ש"מ גופי' אינו מוחל והתם לא קאמרינן אלא היורש ובאמת מלשון הרי"ף נראה דמקשה לה"פ דטעמא דמידק דייק אינו מועיל שלא יהא הש"מ יכול למחול :

דף מה ע"א ר"ן ד"ה אדם חשוב שאני וכו' י"ל קטנה היתה כו' . לפי המבואר בדף י"ט דכיון דאין פרנסה אלא מן הקרקע א"י למחול א"כ כתובה נמי אינה נגבית אלא מן הקרקע ואיך הקטנה יכולה למחול כלל והע"ג דש"מ יכול למחול כמבואר בח"מ סי' רל"ה ובב"ש סי' קי"ג ס"ק י"ז שט"ה שאני דמיניה דידיה אפילו מגלימא כו' משא"כ כתובה דמטלטלי לא משתעבדי כלל כמבואר לעיל במתני' דיכתן לכותל ומ"ש הר"ן א"נ נשואה היתה קשה דהיאך היא יכולה למחול שלא ברשות בעלה דאפילו בנכסי מלוג א"י למחול כמבואר סימן ס' ע"ש סעיף כ"ח וי"ל דהבעל הסכים במחילה זו ועוד דלא איכפת ליה בהכי כיון דבלא"ה לא תגבה היא רק הלוקח אמנם נלע"ד דהכא שפיר יכולה למחול להרשב"א בתשו' דף ל"ה דירושת האם אינה מצוי' ומחלה ועוד דכיון שכבר מכרה כתובה א"כ אין כאן שעבוד נכסים כלל רק שעבוד הגוף ושוב אף בפחותה מבת עשרים מהני מחילה : ע"ב ר"ן ד"ה היו מכין אותו וכו' אדרבה אמרינן ליה. נ"ב נראה במהר"ם למחוק וצ"ל שא"ל למחוק רק תיבת ליה :

דף מו ע"ב ר"ן ד"ה אבל משביע וכו' דהא היא בחיים היאך ישבעו הלקוחות כו' . עי' ברא"ש ועי' בפ"י מ"ש עליו וכבר מבואר קושייתו בב"ח סי' ג"מ והב"ש תירץ קושייתו עפ"י דברי הב"י ע"ש אמנם אני תמה דמבואר מדברי הב"י אלו שהדין במלוה ובכתובה שוים שאם אין המוכר קיים ישבעו הלקוחות שלא פקדנו ולא היורש וגם בש"ע סי' ס"ו כתב דהיורש ישבע והוא מדברי בעה"ת בשם בעה"ע ז"ל שכתב שם בי' דעות די"א דהלוקח נשבע וכתב ע"ז דלא נהירא דאין ראיה מהך דאבל משביע את הבאים ברשותה דהתם על שמא הוא נשבע כו' ע"ש מה שהביאו ב"י סי' הנ"ל וצ"ע דמהב"י משמע כדיעה זו ומ"ש בעה"ע דהתם על שמא הוא נשבע דבריו נצ"ע וכן בהש"ע סימן נ"ה כתב בפשיטות שהלוקח נשבע והתם מיירי שהבעל טוען פרעתיך בכרי ע"ש ובטור וא"כ לכאורה דבריו סותרין עם מ"ש בח"מ סי' ס"ו וצ"ע בסי' ק"ה ואין פנאי לעיין היטב :

דף נה ע"ב האלמנה שפסקה כו'. עי' בב"י סי' נ"ג שהביא לשון הריטב"א ז"ל וסיים בה ורפואה דינה כמזונות כו' ועי' בב"ש סי' ע' ס"ק כ"ט אחר דברי הרמב"ן הללו דאפילו א"י לעשות מלאכה א"צ להחזיר לה והח"מ שם לא כ"כ ולכאורה מדברי הריטב"א מדכתב דגם רפואה א"צ להחזיר לכאורה מוכח כן כב"ש אך עיינתי בריטב"א וראיתי דקאי שם אהא דקאמר לא אמרן אלא למפרע כו' כתב דרפואה דינה כמזונות ור"ל דלהכא יש לה אפי' רפואה כמו מזונות ובש"ע לא נזכר דין רפואה כלל לגבי אלמנה ולקמן דף ס"ב כתב הר"ן לשיטת הרמב"ם שאם מכרה נכסים ואמר לה מה שעשית יהיה במזונותיך כו' משמע דבת מלאכה היא ועמ"ש לקמן :

דף נו ע"א ר"ן ד"ה וסמך לה וכו' אפשר דאתי מלוה בשטר וטריף בדמים כו'. לכאורה תמוה כיון דאיהי לא מצי' לטרוף מטעם דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה א"כ גם הבע"ח אינו יכול לטרוף דמטלטלי דיתמי לא מצי משתעבדי לבע"ח ודוחק לומר דשמא יבא בע"ח שיש לו שטר בשעבוד מטלטלי אגב קרקע והא ס אין לה שעבוד מטלטלי אגב קרקע אלא נלענ"ד כוונת הר"ן דבאמת הא דמטלטלי לא משתעבדי דוקא שהניח הבית מטלטלין אבל מה שמכרו הם והדמים בעין אין להם דין מטלטלין ושפיר טריף הבע"ח משא"כ האשה כיון דהא גופה מוכרת הקרקע למזונות א"כ נסתלקה מגוף הקרקע וכהן נעשין דמים שוב אינה יכולה לגבות דכתובה אפי' מיניה דידיה במקרקעי דוקא או י"ל כיון דהיא נסתלקה מגוף הקרקע דהרי אחריות דנפשה קבילת עלה והדמים אינה יכולה לטרוף דהוי מטלטלי משא"כ הבע"ח שפיר רוצה לטרוף גוף הקרקע והלוקח מסלקו בדמים כדאמר לעיל דלא מצו יתמי אמרי אנן מטלטלי שבקו אבונן גבך דמשועבד מדר"נ ומכ"ש כאן שמכרו שעבוד של הבע"ח ועי' בפ"י גבי מוכרת וכותבת אלו למזונות כו' מ"ש בדברי הירושלמי ע"ש : שם ד"ה זבין ולא איצטריכו זוזי אבל נמלך שלא לקנות אותו דבר משמע דבסה כו'. וצ"ע דהא זה מבואר לקמן בהדיא בהסיא דזבין אדעתא למיסק לארעא דישראל קאמר אי בעי סליק :

דף נז ע"א ר"ן ד"ה ותבעי לך הכרזה ואע"פ שאפשר למכור קצת כו' לא פלוג כו' . וצ"ע דלעיל בהא דפריך בשלמא מן הנשואין כתב דפירוש שאחרים לא נהירא מטעם דמה הועילו בתקנתן שיכולה למכור מקצת כתובה ולכך אין לו לתקן כלל :

דף נח ע"א ר"ן ד"ה ריבא דקתני דוקא דינר אבל פחות כו' . עי' בט"ז י"ד על אפי' כע"ד ע"ש סי' ל"ו ס"ק י"ד ואולי גם כאן יש לדחות כמו שדחה הט"ז הסיא דאפילו מיל כו' וצ"ע שוב ראיתי שהאריה זו כתב הב"ה בי"ד סי' הנ"ל : שם בש"ג אות ד' בשם ריא"ז ד"ה וכן אם באו ואע"פ שהתנה עמה בעלה שתגבה ממטלטלין לא הועיל תנאו אבל היורשין אינה גובה כו' לשון זה צ"ע עי' בב"ש סי' ק"ת ס"ק י"ח :

דף ס ע"א ר"ן ד"ה ואי דליתנהו כו' ושניה אין לה בלאות של נ"מ כו' . ולפ"ז הא דקתני במתני' לא פירות בא"ל להחזיר פירות שאכל הא בממאנת ושני' אי ליתנהו אפילו קרן לית לה ולכן כתבו התוספות והרא"ש ואפי' הפירות עדיין בעין וקרבן העדה סבור דבממאנת לבד הוא ולכן הקשה על התוס' והרא"ש דבמה שא דנקט פירות משום שני' ואיילונית ע"ש וליתא דגם בשניה כך הוא ולדעת הר"ן אף באיילונית כן הוא ומ"ש התוס' והרא"ש קושי' אממאנת משום שמתחלה רצו לפרש דין פירות דהיינו פרקונה והא כתבו דבממאנת לא משכחת כלל והב"י סי' קט"ז כתב מנ"ל להטור דגם בשארה אפי' בעין דלמא דוקא בממאנת ולפמ"ש ניחא כיון דע"כ לא מיירי הכא בדין פירות דהיינו פרקונה דא"כ ממאנת היכי משכחת לה וע"כ דבפירות ממש מיירי וקשה דבממאנת ושני' אי ליתנהו אפי' קרן לית לה וע"כ לומר דהפירות ועי' בב"ש שם שהאריך :

דף סב ע"ב ר"ן ד"ה אי נמי קטנה אבל מדברי הרמב"ם כו' שהוציאה מנכסים שמכרם כו'. עי' לעיל דף נ"ה ובש"ע סי' ע' ברים הסימן בהג"ה שכתב שאם הלך בעלה ושתקה יותר מג' חדשים אין לה רק מיום התביעה והביא הב"ש על זה דברי הר"ן בשם הרמב"ן דלעיל דף נ"ה . ולענ"ד יש מקום לחלק דאפשר דהרמב"ן מיירי כשהיה בעלה כאן ושתקה ומכרה מעלה אז אמרינן דמסתמא מחלה שדרך לגלגל עם בעליהן משא"כ כאן שהלך בעלה שמא לא מחלה כלל אלא שלא היה לה ממה לתבוע והוכרחה למכור וכו' ואע"פ שעתה הלכה לב"ד ותבעה מ"מ מתחלה לא היה רצונה להתבזות בב"ד

הגהות וחדושים על הרי"ף ממסכת כתובות

מהרב הגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ח ספר מלא הרועים

דף ז ע"א ר"נ ד"ה ואוקי נכסי כו' עד האי שטרא חספא בעלמא הוא. נ"ב אבל עכשיו דאמר הש"ס דהוה תרי ותרי לא מפקינן מיניה :

דף ח ע"א ר"נ ד"ה מאי דקמסהיד סהדא וכו' הרא"ה דמשכחת עד ודיין מצטרפין וכן הדין בשאין הדיין כו' אלא שב' מן השוק כו' . נ"ב הרב בב"י סי' מ"ו והב"ח והסמ"ע שם נתקשו בהבנת דברי הר"ן האלו והנכון כמ"ש הש"ך בסימן מ"ו ס"ק מ"ו דכוונתו דהיכא דאין העד בעצמו מעיד על חתימתו דאז הוא מעיד על מנה שבשטר לכך אינו מצטרף עם הדיין דמאי דמסהיד סהדי לא מסהיד דייני אבל כשאחרים מעידים על חתימת עד ועל חתימת דיין אזי עד ודיין מצטרפין דא"ל מאי דמסהיד דהא האחרים [המעידין] גם על העד אינן מעידים על מנה שבשטר רק על חת"י ומצטרף עם הדיין והאריך הש"ך שם עיי"ש ולפי זה נ"ל דמשכחת אף עד בעצמו שמעיד על חתימתו יצטרף עם הדיין כגון שאינו זוכר העדות כלל דאז מעיד הוא ג"כ על חת"י וכשדיין מעיד ג"כ על חת"י מצטרפין ועי' בסימן מ"ו סעיף י' אך בכה"ג אין העד כשר להעיד לבד וצריך שנצטרף עמו אחר עיי"ש ודו"ק כנלע"ד. ועיין בהגהותי על הש"ך מ"ו ס"ק ס"ה שישבתי דעת הב"י והב"ח בפי' דברי הר"ן והשגתי שם על הש"ך בדרך נכון וברור מאד וישבתי כל קושיותיו שם : ע"ב ר"נ ד"ה ש"מ עד נעשה דיין כו' עד דאי לא צריכי לדון עפ"י עדותן . נ"ב צ"ע דהא שנים מהן יעידו בפני הג' ואין דנין ע"פ ראייתו בלילה רק ע"י הגדתן ביום וי"ל דאלו השנים המעידין נעשים עדים ודיינים וכמש"ל גבי שלשה שישבו לקיים השטר א"כ אלו השנים דנין ע"פ ראייתו והם לא קבלו עדות רק הג' קבל עדות מהן נמצא אלו השנים דנין ע"פ ראייתן אך באמת ז"א דהא כ' הר"ן לעיל לענין קבלת עדות בג' דאלו הג' נעשו עדים ודיינים כא' וחשיב כאילו קבלו העדות מעדים אחרים א"כ לפי זה דנין ע"פ קבלת עדות ולא ע"פ ראייתן :

דף י ע"ב ר"נ ד"ה גרסי' בגמ' ת"ר כו' עד מדגרסינן בירושלמי בפ' האשה שלום כו' . נ"ב כך הגירסא בירושלמי גידול בר מניומן בשם רב כו' שהכשירו עדות אשה האשה מכחשת האיש כלומר דישה היא להאיש ויכולה להכחישו ופריך ניתני במתני' דהתם ותני עד אומר מת ואשה אומרת לא מת דהוה רבותא טפי ומשני תני דבית רבי כן ר"ל שהתלמידים של רבי באמת שונין כן תני רבי נחמיה הולכין אחר רוב דעות הנך עבידא ר"ל היכי תמצא דהולכין אחר רוב דעות ומשני כגון ב' נשים אומרות מת ואשה אומרת לא מת עשו אותן כב' וא' דאין דבריו של א' במקום שנים אבל אם היו מאה נשים אומרת מת ועד אומר לא מת כעד ועד אינון ר"ל דלעומת ע"א כשר הוה מאה נשים כאחד והוה כעד ועד בהכחשה כך היא הגי' בירושלמי ופירושה כמ"ש בקרבן עדה שם וכאן בר"ן חסר קצת : **בא"ד** אבל אם היו מאה נשים ועד א' כעידי אינון כו'. נ"ב כעד א' ועד א' אינון י"ל דהמאה נשים אינם אלא כע"א נגד העד המכחישן : **שם** ד"ה גרסינן עלה בגמ' ת"ר כו' עד כל המשפחות בחזקת כשרות הן . נ"ב עי' בשער המלך פי"ב מהל' איסורי ביאה ועי' בר"ן ס"פ עשרה יוחסין אמתניתין מי שיצא הוא ואשתו למד"ה :

דף יא ע"ב ר"נ ד"ה דאמרי' מה לה לשקר וכו' ובודאי מדר' יוסי קא פריך כו' אטו משום דאין יודעין דינא כו' . נ"ב עי' בתוס' בשמעתין דלא משום שיודעין הדין רק שיודעין שהרבה כהנות היו משא"כ בשבילין בשעה שבא א' לישאל לא נ"ע שיש כאן עוד א' ואעפ"י דכשבא הב' הוא יודע שכבר טהר לאחר מ"מ כבר יצא בהיתר משא"כ כאן תיכף כשבא הראשון יודע שיש כאן עוד הרבה כתנות בה : **בא"ד** דכי מטהרי ליה לחבריה לא מטהרין ליה כו' . נ"ב נ"ל למחוק תיבת לא וגרים מטהרין ליה ר"ל דיודע כמו שמטהרין לחבירו משום ספק טומאה כך יטהרו ג"כ לו משום הך טעמא וסבור ר' יוסי דמחזי כשיקרא דחד מינייהו ודאי טמא : **בא"ד** וידעה שפיר דלכולהו לא מטהרינן . תיבת לא נמחק :

דף יב ע"א ר"נ ד"ה לא תדור כו' לוקה משום דהוה כתובה בה כו' . נ"ב גי' הש"ס דרך לקוחין אסרה תורה אבל ביאה לחוד אינו עובר בלאו : **ד"ה** מי נדחית מפני מי כו' ותמהני הצר מאי עבידתא . נ"ב לא ידענא מאי קושי' דבאמת נדחית לשכונה אחרת או למבוי אחר רק דביש לה חצר באותו מבוי הוא נדחה מפנית למבוי אחר או לשכונה אחרת ובחצר של שניהם היא נדחית מפניו למבוי או לשכונה אחרת : **ד"ה** דגייסי אחרדי כו' אמאי החמירו בגרושה לכהן יותר מאשת איש לישראל כו' . נ"ב אין לפרש אשת איש שלא היתה אשתו מקודם די"ל דהתם לא גייס בה אך צריך לפרש דבריו דמקשה על הרמב"ם דלא כ' רק המגרש את אשתו לא תדור עמו בחצר ולא מפליג בין נשאת ללא נשאת ומשמע דאפילו נשאת אינה אסורה כ"א בחצר ולא במבוי ע"ז מקשה אמאי החמירו בגרושה לכהן כו' ומ"ש ע"כ נראה שאף הוא היה גורם זה הי' מעשה פי' ממ"ש ע"כ נראה משמע שמתרץ בזה קושייתו הנ"ל ואינו מובן האיך מתורץ בזה הקושי' הנ"ל לכן נ"ל דצריך להגיה ע"כ צ"ל ע"כ נראה שאף הוא היה גורם לא תנשא בשכונתו וכ"כ הרב המגיד שיש להוסיף בדברי הרמב"ם שלא תנשא בשכונתו וכפר קטן דינו כמבוי והנה מדאמר כפר דינו כמבוי ולא כשכונה שהיא גדולה ממבוי כמ"ש הר"ן לעיל ע"כ צ"ל דמבוי גדול משכונה וכדעת התוס' דשכונה ג' בתים : **ע"ב** ר"נ ד"ה דכיון דקיום שטרות כו' וזה שלא כדברי הרי"ף ז"ל . נ"ב עי' בב"ח ובש"ך סימן ל"ח :

דף לג ע"א ר"נ ד"ה באלו נדרים אמרו הרי"ף ז"ל כו' עד הא למ"ד היא נתנה תצא שלא בכתובה . נ"ב וצ"ע דלקמן בא"ד מסיק בסוף דבנדרים שאין בהן עינוי צריך ליתן לה כתובה כצ"ל דאפילו פירות רעים מקרי עינוי נפש : **בא"ד** אבל בנדרים אחרים לא . נ"ב וי"ל דהתם מיירי אפילו בנדרה קודם אירוסין ולכך צריך לטעם דאינה מקיימת ולטעם דמשיאה שם רע ודו"ק :

דף לה ע"א ר"נ ד"ה א"ר אלעזר תברא עד והיינו דלא סגי לי' לבעל להביא עדים משנתארסה כו' ר"ל דמשנתארסה נולדו בה מומין בבית אביה ונימא כאן נמצאו כאן היו מקודם אירוסין ולמה הוצרך להביא ראיה שעוד שלא נתארסה היו בה מומין :

דף לו ע"ב ר"נ ד"ה גמ' מה נשואה כו' דהוה ס"ל דנפלו כו'. נ"ב עי' בתוס' בשמעתין סוף ד"ה אבעי' להו :

דף לח ע"ב ר"נ סד"ה אלא אמר רבא כו' עסה"ד א"צ שבועה. נ"ב דלמה לו לישבע שכך הוציא דסוף סוף נוטל השכר כיון שהשבח יתר על הוצאה :

דף לט ע"א ר"נ ד"ה ואי בעל זה אריס כו' עד ולא אכל כלום ולומר שדיינן כדינו. נ"ב כ"ז איני במב"ש רק ז"ל בעל שהוריד אריסין כו' אם הבעל אריס נחלק בעל נסתלקו אריסין ולא ירדו לא אלא על דעת הבעל ושמין להם וידם על התחתונה ואינו מבואר בדבריו דמיירי בשלא אכל כלום רק הח"מ כ'

שם

שם כן ובב"ש ס"ס פ"ח כ' ג"כ דהרמב"ם מודה לזה דאם הבעל אכל קימעא אוי אין להם כלום רק הרטב"ם כ' דינו כשלא אכל עכ"ל וקשה דא"כ הו"ל להרמב"ם לבאר דווקא כשלא אכל אבל אם אכל הפסידו לגמרי ונ"ל דס"ל להרמב"ם דכיון דעיקר דינו דהבעל להיות ידו על התחתונה והא דכשאוכל אינו נוטל כלום זהו מצד מעשיו דלא הי' לו לאכול ובמה שאכל מחל על ההוצאות אבל הזכות שתקנו לו חכמים הוא ששמין לו וידו על התחתונה נמצא כשהוריד אריסין נתן להם זכות להיות ידם על התחתונה ואדעתא דהכי נחתי אבל לענין אכל הרבה והוציא קימעא הוציא הרבה ואכל קימעא זהו אינו דין אלא בבעל ואשה שמצד שדעתו קרובה אצל אשתו מוחל לה וכשמגלה דעתו שאוכל מהשדה אף קימעא יש כאן גילוי דעת שמחל לה וכן אפילו הוציא קימעא ואכל הרבה היא מוחלת לו אבל מה ענין זה אצל פועלים עם הבעל ואשה ובודאי כאשר יאכלו הרבה יותר מכדי עבודתן יצטרכו לשלם וכן כשאכלו קימעא למה יפסידו שכר עבודתן רק כיון שנכנסו על דעת של הבעל יש להם הזכות כמו בעל שלא אכל כלום דאז אינו נידון בדין איש ואשתו רק בדין פועל וידו על התחתונה ועל דעת זה לוקח להפועלים שיהיה להם הזכות שלו כשלא אכל כלום דאז אינו נידון בדין איש ואשתו רק בדין פועל והבעל סילק עצמו מעבודת השדה ונתן לפועלים זכות לכך להפועלים שמין להם וידם על התחתונה ואם אכלו בין הרבה ובין מעט משלמים ולא הפסידו שכרן ואין האשה יכולה לומר אי לאו אתון הי' הבעל עובד בעצמו ואכל קימעא והוציא הרבה דמצו הפועלים לומר לה מאן יימר לך דאכיל דילמא לא הי' אוכל כלל והי' דינו כדיננו וכן אפילו אכל הבעל אין הפועלים מפסידים במה שאכל הוא דלא הוה לי' למיכל ואין לנו להפסיד שכרנו עבור אכילתו דאל"כ הו"ל לבעל לשלם לפועלים מה שהפסיד להם ע"י אכילתו ונראה דזה תלוי בדין אי יורש יכול למחול לעצמו המוכר בחו"מ סי' ס"ו סכ"ג ועיי"ש בש"ך ס"ק פ"ב ועי' בתוס' ד"פ ע"א ד"ה איסתליק הבעל אסתלקו להו כו' שהקשו דהבעל ראוי לשלם להם ותי' דהפועלים הסכימו ע"ז עיי"ש ויכולים הפועלים לומר אדעתא דהכא הסכמנו שלא יאכל הבעל ונטול שכרינו עכ"פ וידנו על התחתונה אבל לא שתאכל ונפסיד לגמרי אך זה יש לדחות מדלא התנו שלא יאכל ש"מ שהסכימו אפילו יאכל ובפרט דהיא מלתא דשכיח שכל בעל אוכל מנ"מ יכול לאתנויי וצ"ע: **באר"ד** ואפשר שהדין דין אמת וכו'. נ"ב ר"ל הדין אמת כשלא אכל הבעל אבל אין זה ענין הסוגיא דהסוגיא מיירי כשאכל הבעל וכמ"ש רש"י והר"ן לעיל בסמוך:

דף מד ע"א ר"ן ד"ה מטכסא פי' דילמא ר' מיאשי' לא הוה מפרסם נפשיה אי נמי כו'. נ"ב ובפשיטות הו"ל למימר אימור איניש אחרינא אפקיד וכדאמרינן לקמן אף ביהיב סימן ורגיל דעייל ונפיק: **באר"ד** איניש דמעלי ושפי נכסי'. נ"ב זה אינו בש"ס רק לקמן היכא דלא משתכח גברא דאית לי' דהבא פריכא אבל באיניש דמעלי ושפי נכסי' א"צ דהבא פריכא ולעיל בדהבא פריכא מיירי דלא ידעינן אי שפי נכסי' ואינו אמיד א"כ הוכחת מרן אע"ג דאמיד אינו הוכחה כלל דמנ"ל דאמיד וכ"כ התוס' שם ואפילו לא הי' אמיד כו' עיי"ש מבואר דס"ל דמצי לאורויי בלא אמיד מיהו גוף דברי התוס' שם תמוהים ודברי מרן נכונים דאי ס"ד באמיד אינו מועיל סימן א"כ למה לן לאהדורי אגברא דאית לי' דהבא פריכא ליהדר אגברא דאמיד ונשקול מיני' מנא דבר המצויים וע"כ דביהיב סימנא אפילו באמיד מהימן ועכ"פ מ"ש מרן דמעלי ושפי נכסי' ס"ס הוא:

דף מה ע"א ר"ן ד"ה כי כשורא לצלמי כו' עד והרי אם ימחול הבעל אף היא צריכה לחזור את הנייר כו'. נ"ב עי' ש"ך סי' ס"ז ס"ק ע"ז מ"ש בזה ולענ"ד בל"ז אין ראי' כלל דבאמת הש"ס לא מצי לאקשויי דרבנן אדרבנן דילמא באמת ס"ל לרבנן דא"צ להחזיר את הנייר אבל לפי מה דמסיק שם דהך דשמין את הנייר לא מיירי בשט"ח דאחרים י"ל לקושטא דמילתא דאפילו הנייר צריך להחזיר וראיה לזה דתני בברייתא דלעיל סתם אינה מקודשת והו"ל לפלוגי בין שוה הנייר ש"פ ועוד דאף באינו ש"פ הוה ספק מקודשת שמא ש"פ במדי וע"כ מדתני סתם אינה מקודשת צ"ל דס"ל דצריך להחזיר את הנייר:

דף נט ע"א ר"ן ד"ה לבר מנמצאת שדה שאינו שלו כו' עד האיך כתבו עדות צוואה בשטר מחיים ואם כתבו כו'. נ"ב עי' בב"י סי' ק"י שמיישב זה:

דף סד ע"ב ר"ן ד"ה זה הי' פקח כו' ואפילו יש לו קרקע אחר עדיין אפשר כו'. נ"ב וא"כ הוא יכול למשכנו קרקע אחר שיש לו ולמה הוצרך למכור שדהו בכדי שיהי' בטוח הלא בל"ז הוא בטוח ומשני שא"א לו לטרוח בשני שדות ואם הי' ממשכנו קרקע הי' לו שני שדות לכך הוכרח למכור שלו ועדיף לי' למכור ללוה שלו שיכול ליקח מידו אח"כ בחובו ובחידושי הארכתי בפי' הירושלמי: **סליק**

הגהות על תוספתא דמסכת כתובות

פרק ח אמר ר"י אמרו לפני ר"ג כו' עד אמרו לי' הרי שנפלו לה נכסים עד שלא נשאת ונשאת כו'. נ"ב בש"ס דידן הגי' אמרו לו מכרה עד שלא נשאת נשאת ואח"כ מכרה מהו א"ל אף זו מוכרת ונותנת ועיי"ש בשנייא דרב זביד ור"פ אבל הגי' דגרים כאן אין לו מקום רק לפי גי' תוס' בד"ה תני בשינויא דרב זביד דמשני תני אם מכרה ונתנה קיים ומגיה הברייתא אבל גם רב זביד גרים בברייתא מוכרת ונותנת רק שמגיה אותה וגי' זו צע"ג: **שם** ורבותינו חזרו ונמנו כו'. נ"ב בגמ' דילן הגי' בין נפלה לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות: **סליק**

הגהות פעולת שכיר להרי"ף מסכת כתובות

מהרב המאוה"ג המפורסם בתורתו ובחכמתו כו' מוהר"ר יששכר בער זצ"ל זקן ההוראה פה ק"ק ווילנא.

דף א ע"א בר"ן ד"ה או שפירסה נדה וכו' כשפירסה נדה ולא בעל שאסורה להתייחד כצ"ל: **בא"ד** תי' משום הכי כמרובעין נ"ב מן הדין כ"ה בס"י: **ע"ב** ר"ן ד"ה כל ל' יום ומשמע וכו' שאין מונעין ממנה תכשיטין. נ"ב אלא ה"פ שאין מונעין תכשיטין כצ"ל. ד"ת:

דף ב ע"ב ר"ן ד"ה מאי נככך וכו' כדאמרינן רבי מפזרן. נ"ב פסחים דף נד:

דף ג ע"ב ר"ן ד"ה חזקה אין אדם טורח כו' אההיא טעמא וכו' וכן נמי במאי דמשעבד לה מעכשיו. נ"ב נ"א מנכסיי. ד"ת: **שם** ד"ה והא ר"נ הוא דאמר וכו' נ"ל דמן הדין פרכינן. תי' דמן הדין מוקפים ונ"ב דמשום הכי:

דף ד ע"ב ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' וכו' כלומר שאנו יודעין מי איהו כצ"ל:

דף ה ע"א ר"ן ד"ה ויש כאן שטה אחרת וכו' איכא ביניייהו שתיקה למודה אינו כאיה כצ"ל והשאר מוקף ונ"ב כ"ה בב"י סי' ב': **שם** ד"ה והוא שהיתה סיעה וכו' ולא ידעה למיטען ואשה הוא ולא ידעה מאי. תי' מאי מוקף ונ"ב ממי: **ע"ב** ברי"ף ומינייהו שיתא אלפי שיפורא. נ"ב עולא אמר כגון דתייני גברא מאבולא לסיכרא: ר"ן ד"ה נטילתה של תורה הימנו דהיינו כשמת ותלמודו בטל כנתינתה בסיני כצ"ל:

דף ו ע"ב ר"ן ד"ה עדים שאמרו וכו' דאכתי מסני לאהדורי זוזי אפומא דהוא שטרא וכן נמי אי כפרע דאיתן לכתוב קאי כצ"ל:

דף ז ע"א ר"ן ד"ה ואוקי נכסי וכו' ואינו יודע מה טיבו וברישא מפקינן כצ"ל:

דף ח ע"א ר"ן ד"ה ואי ליכא שנים שיכירו כתב יד המת אלא אחד וזה נמי מכירה כצ"ל: **שם** ד"ה עד ודיין מצטרפין וכו' אלא בשנים מן השוק מעידין על העד. נ"ב עש"ך חו"מ סי' מו ס"ק מו ובאו"ת שם:

דף ט ע"א ר"ן ד"ה אבל משהתמו מעידין וכו' עד בסופו דבפרק ד' אחין מסמע כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה ואמר לנא רבנא וכו' וכתב הרא"ה וכו' דהא אמרינן דאי כתב בי דינא כצ"ל:

דף י ע"א ר"ן ד"ה תרווייהו בפנויה וכו' אבל כשמכחישתו אפי' באיסורין דקי"ל דע"א נאמן לאו כלום בהכחשה כצ"ל: **שם** בא"ד ובפרק ד' אחין נמי אמרי' דבבת אחת כצ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' אני טמאה וכו' והאשה מכחשת את האשה נתני ע"א אומר מת וכו' כצ"ל: **שם** בד"ה גרסי' בגמ' איבעיא להו וכו' דהא דמספקא לן דוקא בליסנא דידי'. נ"ב בחי' הרא"ה ז"ל הנוסח בשמא דחד ובליסנא דידי' ודאי כו': **שם** בא"ד ומפרש לה דאין לוי קורא במקום כהן כצ"ל: **שם** בא"ד שלא יתאדנו כהן אחר כצ"ל:

דף יא ע"ב ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' ע"י נפשות הסורה וכו' אי אפשר דלא כיימא פורתא א"ר לוי כגון דמהדר כצ"ל: **שם** בד"ה דאמרי' מה לי לשקר וכו' דכי מטהרי לי' לחברי' מטהרין כצ"ל. ותי' לא מוקף: **שם** בא"ד דלכולהו מטהרינן כצ"ל. ותי' לא מוקף:

דף יב ע"ב ר"ן ד"ה דכיון דקיום שטרות וכו' ומצטרפין לקיים החזקה ומ"מ בין למה שכתבנו וכו' כצ"ל:

דף טו ע"ב ר"ן ד"ה שני שטרות של שדה אחת וכו' דליכא אחריות [כמאן] דלא כתב. תי' כמאן אשר במרובעין נ"ב כ"י כל היכא והוא הנכון ור"ל שבמתנה אע"ג דאוסיף בשטרא בתרא דיקלא היינו שבשטרא קמא כתב קרקע עשרה דקלים ובבתרא קרקע בת אחד עשר דקלים אפ"ה כיון דליכא למימר דכתבי' לומר דאי מזמן ראשון גבית כו' ואי מזמן שני כו' דבמתנה ליכא אחריות מש"ה מיבטיל שטרא קמא לגמרי אם לא שמפורש בשטרא בתרא ואוסיפת לך דקלא אקמא שניהם קיימין לקנות מה שמפורש בראשון מזמנו של ראשון והדקל שהוסיף בשני מזמנו של שני וכן מה שמתק והוסיף בד"ת לקמן אין הכרח והנכון כפי כ"י היכא שזכה כו' אבל היכא שלא זכה עדיין בשטר ראשון אז אפשר שיבא כו' וכ"ה בב"י סי' ר"מ רק שיש שם ט"ס שבמקום שאם אפשר כתוב שם שאי אפשר ע"ש: **שם** בד"ה ראשון במכר וכו' היכא למימר לכך כתב לו כצ"ל. ותי' אתולי מוקף ונ"ב ד"ת מ"ז. [ומגילא ליתא לתי' אתלי' אשר שם הוגה]:

דף יז ע"א ר"ן ד"ה ובגמ' היכא וכו' ואמר דשארה כסותה ועונתה כולי לכסות אתי כצ"ל ותי' כו' מוקף:

דף יח ע"א ר"ן ד"ה האשה שמכרה וכו' כלומר מסלק הס"ד ואח"כ מה"ד וכן כתב הרי"ף מסלק בלא דמים כצ"ל: **בא"ד** ולהנאתו אלא שאינו מודה. נ"ל אי לא מודה ותי' שאינו אשר במרובעין נ"ל מוקפין:

דף יט ע"א ברי"ף אין היבמין חייבין לפדותה. נ"ב גי' הגמ' אין היתומים: **ע"ב** ר"ן ד"ה ותגבה ממטלטלי וכו' הלמא אמרינן לעיל כצ"ל ותי' אמר רבי מוקף: **שם** ד"ה אהולי אהלתא וכו' אלא כשמת או לאחר מותו. נ"ב עי' חי' הרא"ה וש"מ ומשם מבואר דכאן נ"ל אלא כשמתה ר"ל שבשעת מיתתה בחיי בעלה מחלה כתובתה לבעלה. ומ"ש או לאחר מותו מוחלת ליורשיו ר"ל שמוחלת לבעלה כשתתאלמן שלא תגבה מן היורשים אבל כשתתגרש מבעלה ישלם כתובתה מעלם. ובאופן זה לא תהא קלה בעיניו להוציאה ורשאה לישב תחתיו וכשם שהיא אינה גובה מן היורשים משום מחילתה ס"ה כשמתה בחיי בעלה ואח"כ מת הוא אין ליורשי' לגבות מן היורשים כב"ד ומ"ש אבל אם מחלה כשהיא תחתיו יש להשאיר כו' ר"ל דכשמוחלת אף כשתתגרש לא משכחת שתהא רשאי לישב תחתיו אלא כשאינה מוחלת אלא הנדוניא ותוספת אבל לא עיקר כתובה ואין לה כב"ד ר"ל נדוניא ותוספת אבל עיקר יש לה: **שם** ד"ה משתמשת במדור וכו' והראיה עוד מדקתני משתמשת בבתים כו'. תי' בבתים מוקף ונ"ב בכרים נ"ל כ"ה לשון הרשב"א בדברי הה"מ פי"ח מהל' אישות הל"ב ועי' תשו' הרשב"א סי' תתקכ"ג:

דף כה ע"א ר"ן ד"ה והרחלת פניו אע"פ שאינה שופכת המים וכו'. נ"ב עט"ז י"ד סי' קנ"ה סק"ח וש"ך שם ס"ק י"ז:

דף כו ע"א ר"ן ד"ה ג' דינרים וכו' לעולם הוא פוחת והולך ואפי' נפלה לה ירושה ממקום אחר. נ"ב עי' תוס' מנחות דף מ סוף ע"ב ד"ה התכלת וכ"ה כונת הר"ן דהא איתא דלת"ק אין פוחתין אלא מכתובתה ולא מנ"מ אפי' יש לה מכבר ור"י בתרתי פליג הכי ק"ל לר"י למימר הדא לעולם הוא פוחת והולך לאשמועינן דאפי' מנ"מ פוחת ולא עוד אלא אפי' נפלה לה ירושה ממקום אחר לאתויי שאפי' כלתה כתובתה מחשבין לה ז' דינרין כל שבת ווקפין עליו חוב שאם תפול לה ירושה באיזה זמן ואפי' לאחר שנתגרשה יגבה מירושתה ומדלא תנא הכי ש"מ דבנכסים שנפלו מכבר אפי' ת"ק מודה ור"י לא חדית אלא דינא בתרייתא ועי' בחי' הרא"ה: **שם** בא"ד בסופו פוחתין ז' דינרים ממה שהנכסים שוים עכשיו. נ"ב לשון הרא"ה בחי' וכן בב"ת כשפוחתין מהן אין פוחתין לו מהן מלבד הפירות אלא פחות שבהן עכ"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה והלכתא כר"ה וכו' והלכ"ד ז"ל השיב שאין זו ראיה דהא אמר בגמ' דלכ"ע הוי מתשמיש מורדת כצ"ל:

דף כז ע"ב ר"ן ד"ה אבל גמרא דילן וכו' מטעמא דגמרינן לא ולמד וכו' אשר במרובעין נ"ל במוקפין: **עוד** שם בא"ד אפי' בענין. תי' בענין מוקף ונ"ב כ"י במנין וכן העיקר: **שם** דירושלמי נמי סבירא לי' אשר במרובעין נ"ל במוקפין: **שם** בגמ' דילן לא ולמד. נ"ב וסוגי' הירושלמי דאיירי למ"ד ממלאכה ע"כ דקים לסו טעם אחר בהא דקנס האשה מרובה משל האיש:

דף כח ע"א ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' וכו' ופרש"י ז"ל משפחתה ואי דאורחי'. תי' ואי מוקף: **ע"ב** ר"ן ד"ה יפה לאלב וכו' וכיון דמדר' אפי' שמעינן כצ"ל: **שם** והקנן ופגמה שלה. תי' ופגמה נמחק:

דף כט ע"א ר"ן ד"ה רשב"ג אומר הכל כפי מנהג המדינה וכו' שלא לפתות לאו דוקא שנהגו שלא לפתות. נ"ב ר"ל מנהג קבוע שהתנו אנשי העיר ביניהם אלא שלא נהגו לפתות קאמר ר"ל שהנשיגו מעולמן בלא תנאי בהא קאמר ת"ק דלא מקרי מנהג לעקור הדין וכ"ה בחי' הרא"ה והרשב"א ז"ל: **ע"ב** ר"ן ד"ה אלא שמין את הנכסים וכו' וכדברי רש"י ז"ל א"כ לא מעייל נפשי' בהכי כצ"ל ותי' ואני אומר אשר במרובעין נ"ל במוקפין:

דף לא ע"א ר"ן ד"ה אמר רבי יוסי וכו' ובנכסי שאר היורשים. תי' היורשים מוקף ונ"ב המורשים נ"ל כ"ל: **ע"ב** ד"ה דהויא רגילא וכו' דאי הכי היתה עולה עמו ואין יורדת עמו אל אביה כצ"ל:

דף לד ע"א בחדושי אנשי שם אות ב' ד"ה תמיה אני דלא פליגי. נ"ב ול"נ שצ"ל דפריך מאן דפליג עלי' ור"ל רב אחא בריה דרב איקא דפליג עלי' דרבה ורב אחא בר יעקב:

דף לה ע"א ר"ן ד"ה וכתבו בתוס' וכו' כדתנן ונמצא עלי' נדרים תצא שלא בכתובה. תי' תצא שלא בכתובה מוקפין. ונ"ב אינה מקודשת: **שם** בא"ד שיהיו הקדושין קיימין אשר במרובעין. נ"ב כ"ה בתוס':

דף לט ע"ב ר"ן ד"ה הנמעל"ד נכסים בחזקתן וכו' ובחזקת הבעל עמדו נכסים כצ"ל:

דף מ ע"ב ר"ן ד"ה ואי לית לה מראשון וכו' ואח"כ איסתדוף נכסי היבם תי' היבם מוקף ונ"ב המת שם בא"ד אע"פ שהוציא משל אחיו. נ"ב ר"ל שנכסי הראשון אינו מוצא אלא כדי נדונייתה בלבד ואילו היה עיקר כתובתה על נכסי השני היתה גובה נדונייתה מנכסי ראשון ועיקר כתובתה מנכסי שני ועכשיו שתקנו שכ"ז שיש כדי עיקר כתובתה מראשון אין שעבודא על נכסי שני כלל הרי משתכר הרבה שאבדה נדונייתה ונכון לגרום שמוצא משל אחיו:

דף מא ע"ב ר"ן ד"ה קנו מידו מהו וכו' והכי איתא בהדיא בפ' חזקת הבתים גמרא דהאומנין כצ"ל: **שם** ד"ה תנו רבנן אלו הן פירות וכו' [דמה לי ראשונה ומה לי שני' ה"א] אשר במרובעין נ"ל מוקפין: **שם** ד"ה ולענין הלכה וכו'. ולעולם הוא אוכל פירי דפירות כצ"ל:

דף מה ע"ב ר"ן ד"ה עשינו עצמינו כו' כקרוב של בעל דין או אוהבו כצ"ל: **שם** ד"ה דמי שטרא מעלי' וכו' כפי מה ששוה עכשיו בשעת מכירה. נ"ב עי' ש"ך סי' סו ס"ק קט:

דף מח ע"ב ר"ן ד"ה כתובה קיימת כו' או נתגייר לפיכך. תי' לפיכך מוקף ומן תנא כו' מן התוספות אשר במרובעין נ"ל מוקף. ונ"ב עי' בתוס' ד"ה ל"ס כו':

דף מט ע"א ר"ן ד"ה הנמעל"ד שמע מינה כו' ה"מ כו' הסניה אשר במרובעין. נ"ב כ"י דוקא כשמתו שתיהן:

דף נ ע"א ר"ן ד"ה אבל אמרו ליה הנו וכו' ומיהו למ"ד שעבודא (לאו) דאורייתא ונ"ב ד"ת מ"ז. נ"ב כ"י היא עיקר:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה וסמך לה וכו' יהא סמך לה לגבות מהם כתובה כצ"ל: **ע"ב** ד"ה איכא בינייהו וכו' ולא איפסיקא הכא אי כרבנן. תי' אי כרבנן מוקף ונ"ב ד"ת מ"ז: **שם** בא"ד ואין דעת הרי"ף ז"ל נראה כן. נ"ב גי' ד"ת ואף:

דף נז ע"א ר"ן ד"ה ואמרי' ותבעי לך הכרזה וכו' דשמא הזלזל ולא לשמא. תי' תזלזל ולא לשמא אשר במרובעין. נ"ב נ"ל דסג"ה זו אינה ונ"ל ואיכא למיחש שמא גבתה כו' וכ"כ הריטב"א וז"ל אם מכרה בהכרזה ידוע הוא בכמה מכרה וא"צ שבועה: **שם** ד"ה עד שיהא באונאה כו' היה משתייר בשדה בת תשעה קבין כצ"ל:

דף נח ע"א ר"ן בד"ה הנמעל"ד שוה הדיינין וכו' כיון דלגבי יתומים שוה מנה במאתים. תי' מנה במאתים אשר במרובעין נ"ל מוקפין: **שם** אף לגבי דידיה נמי שוה מנה במאתים כצ"ל ותי' מודה מוקף:

דף סב ע"א ר"ן ד"ה בהא אפי' וכו' שתגבה מנכסים שלך. נ"ב לשון רש"י שלו. ואפשר לפי גי' הלכות הגי' גם כאן אמר ליה תיזיל כו' וגם אמר והא מר כו' ור"ח שאל זה ולו השיבו רבא: **ע"ב** ד"ה ובמואל אמר כו' והיא לא היתה מעיזה פניה להכחישו כצ"ל: **שם** ד"ה אי נמי קטנה כו' לאי מעשה כו' רש"י אשר במוקפין ונ"ב ד"ת מ"ז. נ"ב כ"י עיקר: **שם** ד"ה והוי יודע וכו' שאין ב"ד מחשבין מעשה ידי אלמנה כשפוסקין לה מזונות כצ"ל ותי' כדרך מוקף: **שם** בא"ד ופוסקין לה מעשה ידיה כדרך שפוסקין לה מזונות כצ"ל:

דף סג ע"א ר"ן ד"ה קי"ל כתנן כו' הב לי כל דינראי דהוה. נ"ב ר"ל לשוכר ס"ל גבי דמשכיר: **שם** בא"ד למ"ל קבלה כו' מספיק לה אשר במוקפין ונ"ב מהר"ס מ"ז נ"ב כ"י עיקר: **ע"ב** ברי"ף הגוזל שדה ומכרה לחבירו. נ"ב עי' הגי' ברא"ש ובירושלמי דמכלתין ועי' בירושלמי דבב"ק פ"י הל"י:

דף סד ע"א רי"ף ודלמא אי הוה אנוהון קיים וכו'. נ"ב בגמ' ליתא ודלמא וכן נראה מדברי הר"ן ד"ה האי מאן כו' ומיהו אם היה טוען בשמא כו' ע"ש: **ע"ב** רי"ף ז"ל הב ליה מיהו תלת אחד הוה עלה ריכבא דדיקלא כצ"ל: ר"ן סד"ה האי מאן דמוקי וכו' או לאו. נ"ב עי' ד"ת מה שחסר כאן הרבה מדברי הר"ן ועי' כ"י ריש פ' ההולך בפלוגתא דר' אבא ור' ירמי' בספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם מ"ש שם בענין סוגין:

דף סה ע"א ר"ן ד"ה ונקטינן וכו' ואם אין לו נכסים וכו'. נ"ב עי' סמ"ע סי' פה סקכ"ב וש"ך שם סקכ"ב: **סליק**

מלאכת יום טוב מהגאון וכו' מוהר"ר יום טוב ליפמאן זצ"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יו"ט)

דף י ע"א בר"ן ד"ה תרוייהו בפנויה קמסהדי וכו' אבל שמכחישתו אפי' באירוסין דקי"ל דעד א' לאו כלום בהכחשה ואפי' וכו'. נ"ב נ"ל אבל כשמכחישתו אפי' באירוסין דקי"ל דעד א' מסימן כל בהכחשה לאו כלום היא ואפי' וכו': **שם** בא"ד והרמב"ם ז"ל כתב וכו' שהרי היא אומרת לא נתקדשתי ודבריו תמוהים הרבה וכו'. נ"ב ולי נראה דפי' לשון הרמב"ם כן הוא דכיון שניסאת הוי כאילו אומרת לא נתקדשתי. וכמו דאיתא בפ' המגרש (דף פט ע"ב) דכי פשטה ידה וקיבלה קדושין כאומרת לבעלה גרשתני דמי וכזה מדוקדק לשון הרמב"ם שהרי היא אומרת וכו' ולא זכר מתחלה אמירתה כלום וכזה אתי שפיר דברישא מיירי במכחישתו ומתחלה לפיכך כתב הרי זו מותרת וכסיפא מיירי בשותקת מתחלה ולפיכך אין מתירין אותה להנשא כו' אבל בנשאת הרי הוא כאילו אומרת לא נתקדשתי לפיכך לא תלא וכמו שכתבתי ודו"ק:

דף נ ע"א בר"ן ד"ה אבל אמרו לו וכו' ומקשינן אמר ר' יוסי ולא אמר כל דאקנה לא אתיא אלא ביורש. נ"ב פי' דס"ד דמיירי בלוה עצמו ולכך מקשה ולא אמר כל דאקנה ר"ל לא יהא אלא כקונה מבעל חוב ראשון יכול השני לטרוף ממנו דמסתמא מיירי בדכתב לו דאקני ולזה תירץ דלא אתיא אלא ביורשו והוא ליה כקונה לאחר מיתת אביו וכמ"ש לעיל ודו"ק:

דף נו ע"א בר"ן ד"ה או דילמא מאי אמר לה וכו' ומהא שמעינן שהמוכר שדה לחבירו שלא באחריות וכו'. נ"ב נ"ל שצ"ל שדה חבירו כלומר שדה של חבירו בחובו והכי מוכח הסוגיא: **סליק**

השמטה מספר תמים דעים להרי"ף מסכת כתובות

דף לה ע"ב כתב הרב אלפס ז"ל בענין הא דאמר רב יהודה אמר שמואל המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה וכו' · לית הלכתא כרב יהודה אמר שמואל דאמר כל שנולד ספק ברשותו והא נתבע בלחוד מייתי ראיה והוקים אבל היכא דנולד לו ספק ברשותו והוא תובע לא מהניא ליה ראיה אלא הלכה כרמי בר יחזקאל דאמר כל שנולד ספק ברשותו עליו לסביא ראיה לא שנא מוסיף ולא שנא מפיק · ואני תמיה איך כתב דבר זה ומי הוא שלא הועיל לו ראיה והיכן במענו לרב יהודה שאמר דבר זה ואינו כך מפורשים הספקות שיש בין רב יהודה לרמי בר יחזקאל דאילו לרב יהודה על בעל החמור להביא ראיה בין שמת החמור ברשותו בין שמת בסימטא ואפילו היה החמור ברשות בעל הפרה בספקון · ולרמי בר יחזקאל כיון שהספק הוא נולד ברשות בעל החמור על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכת הפרה ואי לא מייתי ראיה לא מפיק לה לפרה מידה דבעל החמור הואיל וכבר משכה שכבר היוחזקה בידו: **עוד** כתב בזה הפרק (שם) בענין שאומר אוני זן ואיני מפרנס דאמר רב יוסף ויתן כתובתה · אמר הרב ז"ל לית הלכתא כותיה דרב דהא פליג עלה שמואל ואע"ג דרבי יוחנן קאי כותי' דרב הא דמייס רבי זירא ואמר על דא אנסוה שערי לאלעזר בבבל · ואני איני רואה מכאן שום ראיה אלא כאדם המספר מה ששמע ואומר על הנס נתנוה פלוני בדבר זה · ועוד שכבר פסקו ממנה בפרק אעפ"י למאן דאמר מורדת ממלאכה הויא מורדת דאמרי' איהו מי מעבעד לה למלאכה אין דאמר רב איני זן ואיני מפרנס והאמר רב איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה. ומהדרינן ולאו אמלוכי בה בעי מדמקבין מינה ומפקרין אלמא הלכתא היא ש"מ: **סליק בס"ד**

מאת הג"מ זאב בן אריה זצ"ל (אבד"ק גאלדינגען וטעלז)

דף ג ע"ב שלטי גבורים ד"ה ולמה הוא נאמן כו' ולכתוב לה כתובה מנה אין שומעין לו שכל עיקר לא האמינוהו כו'. נ"ב עי' תוס' דף י' ע"א ד"ה תוקה. וע"ע רמב"ם סוף פרק י"א מהלכות אישות [ועי' בית שמואל אבן העזר סי' ס"ח ס"ק כ"ד]:

דף ד ע"א ר"ן ד"ה אי דקא טעין כו' טענת דמים דכיון דאיכא בוגרת דכלו בתולי' כדאיתא ביבמות זימנין כו'. תיבת דאיכא המוסגר במרובע מוקף. נ"ב נ"ל דכיון דבוגרת כלו בתוליה כדאיתא ביבמות דף נט ע"א זימנין כו' [וכן כתב (כלשון הזה שבר"ן כאן) בשיטה מקובצת על הגמ' דף לו ע"א ד"ה ה"ג כו' וע"ש עוד ועי' ברא"ש כאן סי' כ"א ובקרבן נתנאל אות מז]:

דף ו ע"א ר"ן במתני' ד"ה ומודה כו'. דלא פסלה נפשה מכהונה אפ"ה אמר ר' יהושע. תיבות אלו המוסגר במרובע מוקף. ונ"ל מוכת עץ אני תחתיך לגבי כתובה מיהא כו' [וכוונת הר"ן להוסיף עוד טעם דמגו דמוכת עץ אני תחתיך לא הוה מגו מעליא כיון דבטענת מוכת עץ תחתיך ג"כ לא מהימנא לענין כתובה (ואם נאמינה במשארסתני נאנסתי יהי' אפשר לומר איערומי קא מערמת עי' בבא מציעא דף ד' ע"ב) ועי' פירש"י דף טו ע"א סד"ה הכא. ובתוס' שם ד"ה התם ובחידושי הרשב"א ובשיטה מקובצת בשם הרמב"ן והרא"ש]:

דף ז ע"ב ר"ן ד"ה כותב אדם עדותו כו' מקולת הגאונים כו' שכך מצאו להם בתשובת שאלה ל"ש שכיב כו'. נ"ב הובא בעיטור אות ח' ח"ב חלק א' ע"ש [ושם כתב בזה הלשון וכן מצאתי ל"ש שכיב מלוה ל"ש שכיב לוה כל הסמוך לקנין כותבין אבל ודאי משך מלתא ולא קבע לי' זימנא למיכתב איכא למימר דילמא פרע וכל סתם הלואה שלשים יום כותבין ונותנין והמע"ה כו' עכ"ל ע"ש]:

דף ט ע"ב שלטי הגבורים אות ג' ד"ה כתב הרמב"ן הוחזקה נדה כו' ע"י אמתלא. נ"ב [כל זה הוא לשון הטור יורה דעה סי' קפ"ה [וע"ש בבית יוסף]:

דף י ע"ב ר"ן ד"ה גרסינן בגמרא ת"ר כו' מדגרסינן בירושלמי פרק האשה שלום כו' שהכשירו עדות אשה באיש. נ"ב נ"ל עדות אשה באיש כו' וכ"ב ע"ש בירושלמי [וע"ש ביבמות פ' טו הלכה ו' ובירושלמי סוטה פ"ט הלכה ח' ועי' ביאור הגר"א ז"ל על אבן העזר סי' י"ז סעיף ל"ח ס"ק קכ"ז]: **שם** ר"ן ד"ה גרסינן בגמרא איבעי להו כו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב דאפי' בלשון עדים כו'. נ"ב עי' ש"ך חושן משפט סי' מט ס"ק טו [הש"ך כתב על דברי ר"ן אלו כ"ל שנ"ל הרמב"ן כו' אבל הבית יוסף אבן העזר סי' ג' העתיק ג"כ לשון הר"ן כאן אבל הרמב"ם כתב כו' וכוונתם לכאורה על לשון הרמב"ם פרק עשרים מהלכות איסורי ביאה הלכה ט' הרי שהי' כתוב בשטר פלוני כהן לוה מפלוני והלווהו כך וכך והעדים מלמטה כו' עכ"ל והוא בלשון של עדים וע"ע בבית שמואל סי' ג' סק"ח וכנסת הגדולה אה"ע ה"ג ב"י אות ה']:

דף יא ע"ב ר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' מתני' דבוגרת כנערתה ולא הביא אלא הא דרב מרי ולא הא דרבי יצחק כו'. נ"ב נ"ל ולא הביא לא הא דרב מרי ולא הא דרבי יצחק כו'. [וע"ע ברא"ש סי' למד]:

דף יב ע"א ר"ן ד"ה דגייסי כו' בירושלמי פ' הזורק כו' ולא בהותו מקום כו'. נ"ב לפנינו בירושלמי [שנדפס עם הקרבן עדה] בהלכה ט' איתא ולא בהותו מבוי ע"ש: **ע"ב** בחדושי אנשי שם שעל הר"ן אות א' בד"ה והוא שהי' גדול כו' בד"ה דבריו תמוהים כו' כגון תרומת דגן ותירוש ויצהר כיון דהוה כעין כרת בזמן המקדש כו'. נ"ב נ"ל דהוי כעין מיתה בזמן המקדש כו':

דף טז ע"א רי"ף תני שילא כו' באו לה עדים בבית אביה שזינתה בבית אביה כשהיא ארוסה כו'. נ"ב עי' הרב המגיד פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ט' שגירסתו ברי"ף כאן היה באו לה שזינתה בבית אביה תמיה כו' ע"ש [וברמב"ם שם וע"ע בשיטה מקובצת על הגמ' דף מד סוף ע"ב]: **ע"ב** ר"ן ד"ה והמוציא ש"ר כו' מכת מרדות כו' עד שתצא נפשו או עד שיקבל עליו דברי חכמים. נ"ב וכן הוא בתוספתא סוף פ"ג דמכות [וע"ע בתוס' נזיר דף כ ע"ב ד"ה ר' יהודה כו'. ובפי' המשניות להרמב"ם שם דף כ"ג ע"א ובפירש"י קידושין כ"ח ע"א ד"ה סופג כו':

דף יח ע"א בר"ן ד"ה ובתינוקת שהיא ממכרת כו' דאם איתא ה"ל למימר נמי השלמת דתינוק כו'. נ"ב עי' בגמ' לפנינו [שלפנינו בגמ' דף כ' ע"א איתא כל תליסר להעניתא מעל"ע ובתינוקת בת תריסר עכ"ל בגמ' הרי מפורש ג"כ השלמה דתינוק. ועי' בשיטה מקובצת הביא לשון הגמ' בר תריסר לתעניתא מעל"ע ובתינוקת עכ"ל וכן הוא ברי"ף כאן ונראה שכן היה ג"כ גירסת הר"ן וע"ש בשיטה מקובצת ועי' חדושי הרשב"א:

דף יט ע"ב ר"ן ד"ה אהולי אהלתא לגמרי ושאלו לרי"ף היאך יתכן כו'. נ"ב עי' בתשובת הרי"ף סי' מ"ב והובא ג"כ תשובת הרי"ף דשם בעיטור אות כ' כתובה:

דף כ ע"א ר"ן ד"ה דת"ק סבר אית להו כו' וכתב עליו הראב"ד ז"ל מה שאינו כתב בת הממאנת אין לה כו'. נ"ב נ"ל מה שאינו כתב כי הממאנת אין לה כו' [וכ"ה בהשגת הראב"ד שם בהלכה י"ד]: **ע"ב** ר"ן ד"ה משתמשת במדור כו' וכתב הרשב"א ז"ל כו' והראי' עוד מדקתני משתמשת בבתים דודאי לאו בכולם כו'. נ"ב נ"ל מדקתני משתמשת בכרים דודאי לאו בכולם כו': במלחמות בד"ה אמר הכותב לא הבין דעת הגאון ז"ל כו' ונהרדעא מעיקר בבל היא כדאמרינן [גיטין לו ע"ב] לא כתבינן כו' ואמרינן בבבל היכא בבי דינא דשייף ויתיב כו'. נ"ב נ"ל בבבל היכא בבי כנישתא דשף ויתיב כו' והוא במגילה דף כט ע"א וע"ש ברש"י:

דף כב ע"ב ר"ן ד"ה אמר לעדים כו' וכתב בעל העיטור ז"ל דדוקא במתנה והיינו טעמא כו' אבל בשטר הלואה בטרח גילוי מילתא כו'. נ"ב באות ה' הודאה וע"ש אות כ' כתובה. ובאות ה' הודאה דאיירי שם בשטר הודאה כתב בזה הלשון והא דגרסינן כו' צריך לאימלוכי ביה כו' משום דבההוא בטרח הוא דניקני ואיישינן דלמא הדר ביה. אבל הכא שטר גילוי מילתא בעלמא הוא. דלא מצי למיהדר ביה כו' [ולא הוזכר בדבריו כאן שטרי הלוואות] ובאות כ' כתובה כתב בזה הלשון אבל קנו מיניה לא צריך לאימלוכי כו' ומסתברא ה"מ במתנה אבל בהלואה דאיכא למימר פרעיה אפי' קנו מיניה צריך לאימלוכי ביה כדפרישית בחוב. ודוקא במתנה אבל בהודאה כיון דאמר כתיבו לא צריך לאימלוכי דבהודאה קני ובטרח גילוי מילתא בעלמא כדפרישית בהודאה עכ"ל בעל העיטור שם [ומפורש בדבריו דרק בשטרי הודאה אבל לא בשטרי הלואה] והר"ן שהעתיק כאן בשם בעל העיטור אבל בשטר הלואה בטרח גילוי כו' לכאורה נ"ל אבל בשטר הודאה: כמ"ש בעל העיטור שם. ועי' בהרב המגיד פי"א מהלכות מלוה הלכה א' שהביא ג"כ דברי בעל העיטור. אבל נראה דהא דכתב בעל העיטור שם אבל בהלואה דאיכא למימר פרעיה כו' צריך לאימלוכי ביה היינו אם משיך מילתא אחר שלשים יום בסתם הלואה א"כ לאחר זמן בהלואה שהיא על זמן דחיישינן לפרעון וכמ"ש בעל העיטור באות ח' חוב [וכמ"ש הר"ן פרק האשה שנתארמלה גבי כותב אדם עדותו כו' דף ע ע"א] אבל בתוך זמן או בתוך ל' יום הלואה והודאה חד דינא אית להו גם לבעל העיטור:

דף מג ע"ב ר"ן ד"ה מסתברא לן דהאי מלוגא כו' ואחריה פירשו דהא דמלוגא בדאיכא עדים כו'. נ"ב זה הוא דעת בעל העיטור מאמר שני ובאות פ' פקדון ע"ש [וע"ש במאמר שני שטיטתו דאותיות נקנות במסירה וז"ל שם הכא איתתא כו' ואמרה להו מחיים תפיסנא להו לענין מיגבא בהו קאמר דאותיות נקנות במסירה ומהני' בהו תפיסה מחיים ולא כדברי רב אלפס דאמר בתורת משכון והא דלא מהימנא [בשבועה מחיים] משום מגו. בדאיכא עדים היא עכ"ל וע"ש באות פ' פקדון]:

דף מז ע"ב במלחמות בד"ה אמר הכותב אכתוב בכאן מ"ש רבינו חננאל כו' בחיבוריהם ובתשובותיהם אבל פי' משנתינו הטעימו ממנו. נ"ב ועי' בעיטור מאמר חמישי נאמנות [מה שתירץ בזה וע"ש עוד ובתשו' הרא"ש כלל ע"א סי' ו' הביא ג"כ קצת מדברי בעל העיטור שם ועי' רא"ש כאן: **שם** במלחמות בא"ד ואפשר ופי' שמינוהו על נכסיו אלא שבתוספתא פירשו שכל במכרה להם כו'. נ"ב בתוספתא כתובות פרק ט': שם באותו דיבור. אבל לקוחות שתבעו בפס לקנוניא כדמפורש בשבועות כו'. נ"ב דף מ"ב ע"ב:

דף מח ע"א ר"ן סד"ה דקי"ל דבדרבנן כו' ומיהו כתב הרמב"ן ז"ל כו' מטלטלי כיון דגופייהו לא מקלין לא מפקינן מינה והדרי כו'. נ"ב נ"ל כיון דגופייהו לא מקניין לה מפקינן מינה כו' [וכן הוא כלשון בדברי הרמב"ן המובא בשיטה מקובצת על הגמרא דף פ"ח ע"א]: **שם** בא"ד דכי אמרינן דתקנתא כו' שכך כתב בתשובה כפוגם שטרו והוא חשוד. משמע מדברי הר"ן והרא"ש [בסי' כה] דמפכינן שבועה אנתבע ונשבע שבועת המשנה [ולשון הרא"ש על דברי הרי"ף דהא דאמרינן תקנתא לתקנתא לא עבדינן היינו דוקא בשבועת היסת אבל לא בשבועת המשנה עכ"ל] ומלשון תשובת הרי"ף סי' פ"ה נראה דהנשבעין ונוטלין וחשוד אינו נשבע הנתבע אלא היסת וז"ל בתשובת הרי"ף סי' פ"ה. שאלה. מי שהיה מן הנשבעין ונוטלין חשוד על השבועה יחזור השבועה בעצמה על הנתבע ופטור מן הפרעון או לא. תשובה. אם היה אחד מן הנשבעין ונוטלין חשוד אין הופכין את השבועה על הנתבע לפי שהוא תקנתא דרבנן וכשם שאין הופכין שבועת היסת מתקנתא לתקנתא כך אין הופכין את התקנה לאחרת אלא תחזור השבועה על הנתבע בהיסת עכ"ל תשובת הרי"ף שם. ובעל העיטור אות ח' חוב חלק בני כתב בזה הלשון. דכל הנשבעין ונוטלין כו' וכשהוא חשוד כתב רב אלפס הדרה לשבועת היסת ומסתברא דחשוד שכנגדו נשבע ונפטר כו' עכ"ל עי' ש"ך סי' פ"ט סק"ג [הביא סוף דברי בעל העיטור אלה] וע"ש עוד בבעל העיטור [ולשון בעל המאור סוף שבועות שראיתו לרי"ף ז"ל שכתב בתשובותיו שהפוגם את שטרו והוא חשוד תחזור שבועתו להיסת לנשבע עכ"ל ע"ש] ויש לתמוה לכאורה על מ"ש הטור סי' נ"ב סעיף י"ג בזה"ל והוא חשוד אם הוא מהנשבעין ונוטלין כו' וכתב רב אלפס שהנתבע פטור בלא שבועה ובעל העיטור כתב שנשבע היסת עכ"ל ועי' ב"ח שם. [ועי' כנסת הגדולה על חו"מ סי' נ"ב על הב"י אות ט"ו ובב"י פ"ב על הבית יוסף אות י"ח. ועי' תפארת שמואל על הטור סי' נ"ב סעיף י"ג שם ועל הבית יוסף שם]: **ע"ב** בר"ן ד"ה כתובתה קיימת כו' שכתב לה בכותיות ואפי' שבעל לאחר שהגדילה אי נתגיירה כו'. נ"ב נ"ל שכתב לה בכותיות. ופי' שבעל לאחר שהגדילה כו' ועי' הרב המגיד פרק י"א מהל' אישות בשם הרשב"א [וז"ל שם וכתב הרשב"א ז"ל והוא שבעל לאחר שהגדיל לפי שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות וכן מפורש בירושלמי עכ"ל וכן כתב בשיטה מקובצת על הגמ' דף ל' ע"א בשם תלמידי רבינו יונה בשם הירושלמי וע"ע בירושלמי כאן פ"ט הלכה י"א ועי' תוס' ל ע"א ד"ה לא שנו. ועי' בית שמואל סי' ס"ג סק"ט כתב ג"כ כנ"ל בשם הר"ן ע"ש]:

דף נג ע"ב ר"ן ד"ה אבל שני שטרות כו' וכן דעת הרב בעל העיטור ז"ל. נ"ב במאמר עשירי:

דף נד ע"ב ר"ן ד"ה הנהו תרי שטרי כו' והרמב"ם כתבה בפרק כ"ב מהלכות מלוה ולוה כו'. נ"ב נ"ל בפרק כ' מהלכות מלוה ולוה [הלכה ה']:

דף נה ע"א רי"ף כדתני כתבה לראשון ולא התמה לו כו'. נ"ב נ"ל כתב לראשון כו' [וכן הוא בגמרא דף צה ע"א]:

דף נו ע"א ר"ן ד"ה בשאת והיא באה כו' והרב רמב"ם כתב בפרק שמונה מהלכות אישות. נ"ב נ"ל בפרק שמונה עשר מהלכות אישות [הלכה כ"ז]:

דף נז ע"ב ר"ן סד"ה שום הדיינין כו' ואם בא לומר דכיון דלגבי יתומים שוה מאתים במנה קיים אף לגבי דידה כו' כן נ"ל ותיבת מנה במאתים המוסגר במרובע מוקף:

דף נח ע"א ר"ן ד"ה רישא דקתני כו' אבל רבינו האי ז"ל פירש בספר המקח כו'. נ"ב בשער ששי: **ע"ב** רי"ף חיליה דרב מהדא הגוזל שדה ומכרה לחבירו ונטלוה מסיקין כו'. נ"ב שתי תיבות ומכרה לחבירו ליתא בירושלמי ועי' ברא"ש [ברא"ש הביא הירושלמי וכתב בלשון זה חיליה דרב מהדא הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מכת מדינה אומר לו הרי שלך לפניך ואם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה ולא שמע דאמר ר' יוחנן כו' והוא לשון המתני' בב"ק דף קט"ז ע"ב ולפ"ז ראיות הירושלמי מן המתני' הנ"ל וע"ש עוד ברא"ש ועי' בירושלמי כאן הלכה ב' ובפרק ד' דנדרים הלכה ב']:

דף סא ע"א ר"ן ד"ה אני הכן וכו' ירושלמי אבל לא האח כו' וגרסינן תו התם הפקחים היו כותבין ותני עלה כו'. נ"ב בפרק הנושא וע"ש בריש פרק אע"פ [בירושלמי פ' הנושא ה"ב איתא מה שהביא הר"ן כאן. שעל המתני' דהפקחין היו כותבין על מנת שאני זן את בתך חמש שנים כ"ז שאת עמי תני עלה ובלבד מן הנשואים הראשונים ואתיא כמו שאמר ר' חנינא המשיא אשה כו' ובלבד מן הנשואין הראשונים (ומזה לכאורה איכא מוכרח ללמוד גם על רב גידל על דברים הנקנים באמירה ועי' פני משה. ועי' אבן העזר סי' ק"ד סעיף י"א). אבל בירושלמי פרק אע"פ הלכה א' מפורש דהך דינא כמה אתה נותן לבנך כו' עמדו וקדשו קנו ובלבד מן הנשואים הראשונים וכמו שאמר ר' חנינא המשיא כו' ע"ש]:

דף סב ע"א ר"ן ד"ה לא מזוני אית לך כו' כ"ה שנים כרבנן ומיהו משמע דאלמנה שמתלה כו'. נ"ב נ"ל כרבנן ומהא משמע כו': **ע"ב** ד"ה והוי יודע שלפי מה שכתבנו כו'. ואף להרי"ף נמצאת תשובה כלשון הזה לא חלקו כו'. נ"ב עי' תשובת הרי"ף סי' נ"ב:

דף סד ע"א ר"ן ד"ה עשאה סימן לאחר כו' בירושלמי הנכתב בהלכות בסמוך לא סוף דבר עשאה המערער סימן לאחר כו' והיינו דגרסינן עלה בירושלמי לא סוף דבר עשאה המערער סימן לאחר כו'. תיבת המערער המוסגר במרובע הוא מוקף. וכ"ב בהגה הגיהו כאן ובסמוך תיבת המערער ובירושלמי שלפנינו ליתא תיבת המערער והר"ן מביא ראיה שאפילו מלשון הירושלמי שלפנינו מוכח דלא כפירש"י. דלפירש"י מאי אפי' אחר לאחר דאיתא בירושלמי דמה לי עשאה המחזיק סימן לאחר או אחר לאחר וכמו שסיים הר"ן כאן. שאם היה גרסת הר"ן בירושלמי כמו שהגיהו עשאה המערער כו' וכלשון שהעתיק הרי"ף מה לו להר"ן להאריך בזה הא בהדיא מבואר דלא כרש"י. ועי' בבעל העיטור סוף מאמר תשיעי שכתב על לשון הירושלמי שהביא הרי"ף בזה הלשון והא דכתב רב אלפס בגירסא דירושלמי לא סוף דבר עשאה סימן העורר לאחר אפי' אחר לאחר ליתא בנוסחא כו' אלא הכי איתא בירושלמי ל"א סוף דבר עשאה סימן לאחר כו' עכ"ל הבעל העיטור שם. ועי' בקרבן עדה על הירושלמי שמתרץ קושית הר"ן הנ"ל על פירש"י וכו'. ועי' תוס' דף ק"ט ע"ב ד"ה עשאה כו' ובמהרש"א שם וע"פ דבריו מתורץ ג"כ קושית הר"ן הנ"ל וע"ע בקרבן נתנאל על הרא"ש סי' י"ב אות כ"ט ול' ע"ש]:

ע"ב שלטי הגבורים אות ג' דיבור המתחיל וכתב הרא"ש ואם ירצה אחד לקיים החלוקה כו'. הוא קאי על הרי"ף. מאי תקנתייהו ליתבו להו דיקלא וליהדר וליפלגי מרישא. ע"ז קאי דברי ש"ג הללו: **שם** בשלטי הגבורים אות ה' ד"ה וכתב הרמ"ה לא שנא בתחלה כו' אין יכול לומר לויתי ממך כו' שאפילו אם לא לוה ממנו יכול לגבות הזיבוריות שלו. נ"ב נ"ל יכול לגבות העדיות שלו:

דף ס"ה ע"א בבעל המאור ד"ה אתמר שנים שהוציאו כו' דמפסיד ליה לקמא אלא כרבנן דמודו לתרוייהו. נ"ב נ"ל אלא כרבנן א"נ דמודי לתרוייהו [פי' א"נ יש לתרץ דאתיא ככולי עלמא ואיירי דמודו זה לזה שהניחם לוו זה מזה. וכ"כ בשיטה מקובצת ע"ש]: בשה"ג אות ב' ד"ה וכן כל שאר האיגרות שהן כעין יהודה כו' אבל לא מנוה היפה לנוה הרע. נ"ב ועי' חלקת מחוקק סי' ע"ה ס"ק י"א ועי' בבעל העיטור סוף אות פ' פסיקתא (בתחלת אות פ' פקדון) שכתב ג"כ על הך דינא בן יהודה שאירס אשה בגליל כו' אבל מנוה היפה לנוה הרע לא עכ"ל:

במרדכי סוף סימן קמ"ו בשלטי הגבורים שם סוף ד"ה שאלה לרי"ף אם בא לב"ד כו' ואין ראוי לדון ע"פ הוא השטר עכ"ל. נ"ב עכ"ל העיטור אות ק' קבלת עדות. שמן התחלת הדיבור שאלה לרי"ף אם בא לב"ד כו' עד סומכין על העדים הוא לשון תשובת הרי"ף סי' ר"א המובא ג"כ בבעל העיטור שם. ומה שכתב אח"ז והלכתא קבלת עדות צריכה כו' עד סוף הדיבור הם דברי הבעל העיטור בעצמו ודלא כמ"ש בבאר הגולה על חו"מ סימן כ"ח סעיף ל"א [שציין גם על זה בשם תשובת הרי"ף וע"ע בנימוקי יוסף פ' בתרא דב"ק דף מ"ב ע"ב]: סימן קמ"ב בספר העיטור [אות כ' כתובה] תשובה לר' חנינא כו' ויתן לבתו כבנו. והיום הלואי שיתן לבנו כמו לבתו וכן נ"ל וכן הוא בעיטור שם: סימן רנ"ג והראב"ן החזיק דברי רש"י כו' וריב"א אמר אלמנה כו'. נ"ב עי' ספר הראב"ן סימן ק"ג ק"ד. ועי' בטור סי' ק"א אלמנה כו' ובעל התרומות כתב שאם נשאת כו' וכ"כ בעל העיטור עכ"ל הטור וע"ש בב"ח שנתקשה עליהם מן הגמ' גיטין דף ל"ה. ועי' בראב"ן שם סי' ק"ז שהאריך בזה והביא סוגי' דגיטין הנ"ל. והביא שם תשובת רש"י בזה ועי' בבעל העיטור אות כ' כתובה מה שכתב בזה ומה שכתב שם בשם תשובת הרי"ף בזה ועי' בתשובת הרי"ף הנדפסות סי' כ':

בהגהות מרדכי סימן רפ"ה טופס השובר כו' וכל מאן דאתי מחמתי בהזמנא דילי דיקום כו'. נ"ב נ"ל בהרמנא דילי כו' [ובבעל העיטור שם סוף אות ש' שובר הנוסח דאתי מחמתי' בהרמנא דילי ולא דילי דייקום ויערער כו'. פי' כל מי שיבוא מחמת בין שיהיה ברשותי בין שיהיה שלא ברשותי כו']: סי' רצ"ב אם המומין נכרים הם לכל הנכנסים ואין עדים שנכנס בבתים אין לשמעון על ראובן כלום אלא אם נשבע שמעון כו'. נ"ב נ"ל לכל הנכנסים ויש עדים שנכנס בבתים אין לשמעון על ראובן כלום ואם לאו נשבע שמעון כו': סימן רצ"ג טופס של תנאי כתובה מעיטור כך וכך כו'. נ"ב ע"ש אות ת' תנאי: שם טופס שטר חליפין ומעיטור דאמר כו'. נ"ב אות ת' תמורה ע"ש: סימן רצ"ד תנאו קיים ורבינו תם נמי הקשה הלכתא אהלכתא כו'. נ"ב נ"ל ור"ת נמי הקשה הלכתא כו' [וכ"ה בלשון בבעל העיטור אות ת' תנאי שכל הדיבור שבכאן הוא כדברי הבעל העיטור שם. וע"ע בשיטה מקובצת דף פ"ד ע"א בשם הרמב"ן שהביא ג"כ דברי ר"ת ועי' בר"ן וברא"ש]: שם הלכך איתא לרב דתלמודא דידן פ' הכותב ואיתא נמי בירושלמי דתהדר פורנא כו'. נ"ב נ"ל ואיתא נמי לירושלמי דתהדר כו' [וכן הוא בבעל העיטור שם]: שם ואית דמפרשי דהא דרשב"ג כו' דהא לא ידע מי מייתי בריא ובעלמא תנאו קיים ולא קשיא הלכתא אהלכתא כו'. נ"ב נ"ל דהא לא ידע מי מיית בריא ודכולי עלמא תנאו בטל ולא קשי' הלכתא אהלכתא כו' וכן הוא הלשון בבעל העיטור שם אות ת' תנאי וע"ש: סימן ש"א וליורשין דקיימו ע"כ לשון העיטור. נ"ב אות ש' שיתוף: סימן ש"ב א"נ חד מינייהו חשיד ליה דינא לאשתבועי לאידך. נ"ב ובעיטור שם אות ש' שיתוף הנוסח א"נ חד מינייהו חשוד לית דינא לאישתבועי לאידך. וכן הוא בבעל העיטור דפוס ווינציא ועי' מש"ש בביאורו שנראה שהגירסא לית דינא הוא הגירסא האמיתית וע"ש במרדכי כאן ליה במקום לית ושמן הגהות מרדכי יצא הטעות להדרכי משה בסי' נ"ג אות ב' כי לא היה להרמ"א ספר העיטור וכמ"ש בתשובותיו סי' נ"ו. ור"ן על הבית יוסף בסי' קע"ו מחודש כ"ט שהעתיק מהגהות מרדכי ליה לכאורה יש לתמוה וע"ש בשו"ע חו"מ סי' קע"ו סעיף ל"ג. [ולהגירסא ליה קשה לכאורה דתיבת ליה מיותר ובטורים הישנים כתוב בב"י שם בזה הלשון חשיד ליה דינא לאשתבועי לאידך והם דברי העיטור. (ותיבת ליה הוא למד יוד וקו עליו) ויותר מזה אינו כתוב בפנים ורק בהגהת מהרל"ח כתב כלומר ישבע השני. ובדפוסים האחרונים (כתבו בפירוש בב"י תיבת ליה) והכניסו הגהת מהרל"ח הנ"ל בפנים שלא כראוי. אך בשו"ע סי' קע"ו סעיף ל"ג משמע שהב"י היה גורס ליה כנ"ל וע"ש בפתחי תשובה ס"ק ל"ג מה שכתב בזה]: סימן ש"ה ובתר הכי אי נבינא לאוגודי הכוא שותפתא לאי דלא ואי לא כו'. נ"ב נ"ל ובתר הכי אי נבינא לאוגודי הכוא שותפתא לתיי ואי לא כו' [וכן הוא בעיטור שם סוף אות ש' שיתוף]: סימן ש"ם בתרייתא ליתא מקמי קמייתא עכ"ל העיטור. נ"ב אות ש' שובר ע"ש: סימן שי"ב ובירושלמי משמע להדיא דאף ת"ק כו'. נ"ב ע"ש [לפנינו בירושלמי אמר דת"ק ס"ל כתובה דאורייתא ורשב"ג ס"ל כתובה דרבנן וע"ש בפני משה]: שם באותו דיבור ומסייעא למ"ד מטבע היוצא פי' דאמרינן כו'. נ"ב ע"ש בירושלמי ומה שהעתיק כאן מסייע למ"ד מטבע היוצא ליתא בירושלמי לפנינו ועי' בשירי קרבן על הירושלמי אבל גם בעיטור אות כ' כתובה העתיק לשון זה בשם הירושלמי הדא מסייע למ"ד מטבע היוצא ונראה שהוא חסר מהירושלמי שלפנינו ונראה שמה שאמר בירושלמי מסייע למ"ד מטבע היוצא קאי על כתובה וכאמוראי דס"ל הכי בירושלמי לעיל פרק ראשון הלכה ב' (ודלא כהגהת מרדכי כאן) וע"ש בעיטור:

תוספתא פ"ב איזהו ערעור כו' לכהונה שלא נשא כפיו מימיו אין זה ערעור. נ"ב בכס"מ הלכות בבא בתרא איתא (לשון התוספתא הזאת) בזה הלשון שלא נשא כפיו מימיו שלא נטל חלקו מימיו אין זה ערעור וע"ש [הנוסח שם]: סליק

גליון אלפס

הגהות מאת הג"מ שניאור זלמן בר אברהם שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

[מלבד המראה מקומות ברי"ף ונו"כ [ונדפסו בפנים מסוגרים במרובעים] ושנויים בגירסות הרי"ף ונו"כ לפי גירסת תלמוד בבלי וירושלמי, וחדושים על הרי"ף ונ"י, שנדפסו על גליון האלפס בציון כוכב כזה *) ונקראים (ג"א). ואלה המה החדושים אשר לא יכולנו להציגם על הגליון]:

דף כח ע"ב (מה שנדפס על הגליון הוא בקיצור וכאן האריך המחבר יותר) בהרי"ף כתב רב האי גאון ז"ל כך העלו ביבינה אע"ג דיחיד ורבים הלכה כרבים בזו הלכה כר"י בן בתירא מדקא מקמו רבנן ומפרקי אליבא דריב"ב ש"מ דהלכתא כוותי'. עכ"ל. נ"ב בביאורי הגר"א באבן העזר סי' פ"ג ס"ק ג' בליקוט הגיה בנע"ג דהלא מצינו בכמה מקומות שלמו מספר דשקלו וטרו האמוראי בדברי יחידאה כו' והרי"ף השמיט כמה סוגיות משום שהוא דלא כהלכתא או אליבא דיחיד כו' עכ"ל הגר"א זצוק"ל והנה קושית הגר"א ז"ל הקשה ג"כ הרא"ש על הרי"ף בפ"ס דגיטין (בסי' יח) גבי מתניתין (דף נט.) דתרם רומז וגרמז וכן בתירא אומר קופץ ונקפץ במטלטלין בפסק שם הרי"ף כבן בתירא מדאמר ר"כ דבריו אליבא דבן בתירא אלמא דקסבר דהלכתא כוותי' וכתב הרא"ש על זה ולא מסתברא לי דבכל התלמוד מפרשין האמוראים דברי התנאים לידע פירוש המשנה במה נחלקו אע"ג דלית הלכתא כוותי' עכ"ל. והדרישה בחושן משפט סי' לה ס"ק יט כתב ע"ז. ואע"ג דבכמה דוכתי מוכיח הרא"ש דהלכה כפלוני מדמפרשי אמוראי דבריו או בגמרא. נראה דהיינו בברייתא או בדברי האמוראים אבל במשנה דרך אמוראים לפרש ואע"פ שאין הלכה וזהו שכתב הרא"ש לידע פירוש המשנה. עכ"ל הדרישה והביאו הסמ"ע. ואחר רוב המחילה מגאון קדשו דברי הדרישה תמוהים מאד דהא כאן בסוגיא זו דכתובות פסק הרי"ף כר' יהודה בן בתירא משום דשקלו וטרו אמוראי אליבי' אע"ג שהוא משנה. וכ"כ הרא"ש בפ"ח דגיטין (סי' י"א) הלכה כר' אליעזר (דף פ.) גבי כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה כו' תצא מזה ומזה כו' ר"א אומר אם לאלתר יצא אין זה גט כו'. ומפרשי אמוראי היכי דמי לאלתר וכ"ד לאחר זמן ופסקו שם הרי"ף והרא"ש כר' אליעזר אע"ג דיחיד הוא משום דמפרשי אמוראי דבריו אע"ג שהוא משנה. וכן מצינו ג"כ לסיפק דמפרשי אמוראי גם דברי אמוראים אחרים

אחריה לפי"ז רא"ה ס"ל כוותי'. כמ"ש הרשב"א בפ"ה דב"ק בפלוגתא דרב ושמואל שם (דף נג.) גבי נפל לפניו מקול הכרייה כו' והביאו הנ"י (שם סי' ק"ז) וז"ל והרשב"א ז"ל האריך בחידושיו ג"כ לפסוק כשמואל אע"ג דהני אמוראי בתו לתרוצי אליבא דרב לא מכרעי מילתא דלא סברי כשמואל וכיון דקי"ל כשמואל בדיני כוותי' קי"ל עכ"ל הנ"י בשם הרשב"א. וגדולה מזה מצינו ש"ס מפורשת בב"ק (דף קו.) א"ל רמי בר חמא לר"נ מכדי דרב לא ס"ל לך משכוני נפשך אדרב למה לך א"ל לפרושה לדרב. עכ"ל הגמרא. הרי דגם דברי האמוראים דרך לפרש אע"ג דלא ס"ל כוותי'. וכל זה מפורש היפך דברי הדרישה ז"ל. לכן נלע"ד לתרץ קושית הגר"א ז"ל שהיא קושי' עצומה על הרי"ף ויותר קשה מאד על הרא"ש ז"ל שהוא עצמו הקשה על הרי"ף (אותה קושי' עצמה של הגר"א כאן) בגיטין (דף מט.) לענין חרש. ופסק שם מטעם זה דלא כהרי"ף וכאן בסוגיא זו דכתובות פסק הרא"ש כריב"ב מטעם זה דהרי"ף משום דאמוראי מפרשי דבריו. לכן נלע"ד לתרץ דברי הרי"ף והרא"ש דהסיא סוגיא דהכא שאני. דמשקלי וטרי' של האמוראים גופי' מוכח דהלכה כריב"ב. משום דקשה מאי פריך (הכא בכתובות דף נו.) רבא בר רב חנן אלא מעתה רקק בבגדו של חבירו ה"נ דבעי למיתן לו בושת וכ"ת ה"נ והא תנן רקק והגיע בו הרוק כו' חייב ליתן לו ת' זוז ואמר ר"פ לא שנו אלא בו אבל בבגדו פטור. ומאי קושי' דלמא באמת ריב"ב סובר דגם בבגדו חייב והסברת המקשה דפריך וכ"ת ה"נ והא תנן כו'. והא דאמר ר"פ בבגדו פטור הייט לדידן דקי"ל כת"ק דריב"ב · אלא ע"כ דהלכתא כר' יהודה בן בתירא. וכן מוכח מקושי' רבינא לרב אשי אלא מעתה בייש עני בן טובים כו' ה"נ דבעי למיתן להו בושת לכל בני משפחה. וקשה ומאי קושי' אימא ה"נ דבעי למיתב לריב"ב. וצ"ל על כרחך דקושי' רבינא הוא ממעשים בכל יום דלא פסקי' הכי שיהי' לבני משפחה חלק בבושת [וכה"ג כתבו התוס' בשבת (דף מח.) ד"ה מאי שנא ממיחם כו' דלא מברייתא פריך אלא ממעשים בכל יום שנותנין מיחם ע"ג מיחם עכ"ל] וא"כ קשה מאי ראי' ממעשים בכ"י דלמא הנך פסקינן כת"ק דריב"ב לכך לא בעי למיתב לבני משפחה אבל ריב"ב אין ה"נ דס"ל דחייב למיתב לבני משפחה אע"כ דהלכה כריב"ב ושפיר פריך ממעשים בכ"י לריב"ב משום דקי"ל כוותי'. וא"כ מוכח מפלפולן של האמוראים בעצמם דהלכה כריב"ב · וזהו שדקדק הרי"ף בלשונו שכ' מדקא מקשו אמוראי ומפרקי אליבא דריב"ב כו' דהיינו מתירוצם ופירוקם בעצמם מוכח דהלכה כריב"ב. לכך מודה כאן גם הרא"ש להרי"ף ז"ל והדברים נכונים בעזהי"ת:

דף נט ע"ב ר"ן בד"ה אם הביא האב כו' בין שהוא עשיר [בין שהוא עני] בין שהוא פחות כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב פשוט שט"ס הוא מה שכתב בין שהוא עשיר בין שהוא עני וצ"ל בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין הוא יותר. וכן ברש"י שברי"ף ט"ס הוא בין שהוא עשיר כו' דהא בגמרא פריך מכלל דת"ק סבר אפי' עשיר והעני כדמעיקרא יהבינן לה והא לית לה וכן משמע בהדי' מדברי הר"ן דבסמוך ד"ה תזינן לגאון כו' שכתב דרש"י ס"ל כדברי הגאון האחר שהביא הרי"ף ז"ל והיינו ממה שכתב רש"י כאן אליבא דר"י דקי"ל כוותיה. בין שהוא עישור בין שהוא פחות בין יותר. עכ"ל:

דף לא ע"א ר"ן ד"ה הפעוטות תינוקות בני תשע או שמונה כדמפרש בהניזקין עכ"ל. וכן הוא ג"כ לשון רש"י. וצ"ע דבגמרא שם (גיטין דף נט.) בעי ועד כמה מהוי רב יהודה לרבי יצחק ברי' כבר שית כבר שב רב כהנא אמר כבר שב כבר תמני במתניתא תנא כבר תשע כבר עשר ולא פליגי כל חד וחד לפום חורפי' עכ"ל הגמ'. וא"כ מבן ו' עד בן עשר הוא כל חד לפום חורפי'. ורש"י והר"ן שכתבו בני ט' או ח' לא נקטי לא מספר המועט ולא מספר המרובה. וצ"ע. ובאמת לכל הפוסקים הוא מן ו' עד עשר ועשר בכלל היא בכלל פעוטות רק מעשר ולמעלה מחולקים הטור והרמב"ם עיין בחו"מ ריש סי' רלה: סליק

השמטה על מסכת יבמות

דף ב ע"א בנימוקי יוסף ד"ה תני שהיו כו' יש לנו כיוצא בו הרבה דמסקי' כהו שמע מינה ואפ"ה לא קיימא פרק הזהב גבי שתמתית ונמצאת לבנה כו' עכ"ל הנ"י. נ"ב בפ"ק הזהב איתו וט"ס הוא וצ"ל בבבא בתרא (דף סד.). אבל קשה דהא שם קיימא גם לפי המסקנא הא דא"ר ספא שמע מינה האי שימשא סומקתא היא ואפשר לומר דס"ל להנימוקי יוסף דכיון דלבתר דדחי הש"ס כמראה חמה ולא כמראה חמה כו' פריך תו הש"ס ולמאי דס"ד מעיקרא כו' ופרת לפרושא הא דס"ד ש"מ דס"ל להש"ס דהעיקר הוא כמו דס"ד מעיקרא דשימשא לא הוה סומקא כסברת המקשן דפריך מיתיבי כו' כמראה המה עמוקה מן הצל. ובזה אתי שפיר הא דלא הובא בפוסקים כלל הא דחמה סומקא היא אע"ג דנ"מ לנודר מן האדום כמ"ש התוס' משום דלא קאי במסקנא:

דף ד ע"ב בנ"י ד"ה והולד כשר ומותר אפי' בישראל דלא הוה כממזר ספק עכ"ל הנ"י. נ"ב פי' משום דממזר ספק אסור מדרבנן בישראלית כמבואר בהדיא בקדושין (דף עג.) אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מ"ט כו' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא כו' ומה טעם אמרו שתוקי פסול כו' אלא מעלה עשו ביוחסין עכ"ל הגמ'. לכך שפיר כתב הנימוקי יוסף דבני שניות מותרים בישראל אפילו מדרבנן ולא הוויין כספק ממזר דאסור מדרבנן. ולא קשי' מידי מה שהקשה הכתונת פסים ע"ז. וז"ל לא ידעתי למה דייק כן דהא אפי' ספק ממזר מותר בישראל כדקי"ל בפ' בתרא דקדושין ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק יבא. עכ"ל. ופליאה גדולה שנתעלמה מכ"ת. אישתמיט לי' הש"ס הנ"ל דעסיק ביה וגם דברי הרמב"ם והטוש"ע אהע"ז סי' ד' סעיף כ"ד דספק ממזר אסור מדרבנן:

דף לג ע"ב ברי"ף בירושלמי אמר רב בני מתניתא בקשור מן הארכובה ולמטה עכ"ל. נ"ב פשוט דט"ס הוא וצ"ל כיני מתני' בכ"ף ופירושו איירי מתניתין בקשור כו' וכן הוא פעמים אין מספר לשון הירושלמי וגם כאן סוף הלכה א' כיני מתני' בקשור מן הארכובה כו'. ובהגה נדחק מהר"ס שפירא ז"ל בזה:

דף מד ע"ב נ"י ריש פרק האשה ד"ה אינה חוששת כו' וה"ל כפלגא על פלגא ואין נ"ל דאתי' שפיר מתניתין לר"מ דחייש אפי' למיעוטא עכ"ל הנ"י · נ"ב פי' כל שכן וק"ו דאתי שפיר מתני' לר"מ כיון דמתני' אתיא אפי' לרבנן דלא חיישי למיעוטא אפ"ה לא תנשא לשוק משום דהכא החזקה מסייע להמיעוט וסמוך מיעוטא לחזקה א"כ כ"ש דאתי' מתני' אליבא דר"מ דחייש בכל דוכתא למיעוט לחוד אפי' במקום שאין החזקה מסייע כלום להמיעוט שאסורה להנשא. שמא לא נתעברה צרתה. ותיבות ואצ"ל שכתב הנ"י כוונתו כמו פשיטא וכל שכן וק"ו. כמו זו וא"צ לומר זו. ולחנם נדחק בזה בספר כתונת פסים במחכ"ת. ופשוט מאד: סליק

הגהות וחדושים על הרי"ף ממסכת כתובות

מאת הג"מ שמואל מרובזעוויץ ז"ל מו"ץ דמאהליב (והרד"ל ז"ל העתיקם בכי"ק מגליון האלפס שלו)

דף ה ע"ב בר"ן ד"ה טעמא דאיכא עדים וכו' מגו דאי בעי אמר פרעתי. לא ידעתי הא הוי מגו במ"ע. והי' לנו לומר שיטעון ליורשים שמא פרע אביהם. אבל אין לשונו משמע כן. ועוד דאפשר באלמנה נמי אין לחוש דפרע אביהם דהו"ל ג"כ תוך זמנו ואכמ"ל:

דף ו ע"א ד"ה אין אדם משים כו' י"ל דלא דמי דהתם מאי כו'. ול"נ בלא"ה דהתם הוי כתרי גופי ופלגינן דבורא והכא הוי כחד גופא לא פלגינן עי' במס' ב"ב בסוגיא דבעל שאמר גרשתי את אשתו להמני' לרבא. ועי' תוס' סנהדרין פ"ק (ט:): **שם** ד"ה לעולם כו' למה לא יגבה לו חוב זה כו'. אין זה קושיא די"ל אי לאו דר"נ הוי מסימן כמיגו דאי בעי מחיל אכן מדר"נ א"י למחול וזהו סתי' היותר מחוור. גם מהך דספ"ב נמי לא מוכח משום דשם אין שומת השט"ח שוין כמבואר שם דלאחד אית לי' בינונית כו': **ע"ב** ד"ה תנאי כו' שעבודא מהשתא בע"כ דלוס כו'. אין זה מוכרח אם נאמר נתינה בע"כ לא שמה נתינה עם"ה בגיטין:

דף ח ע"ב ד"ה ש"מ עד כו' וא"א אלא הכי מוכחי כו' · וכ"ת הא אין דנין ע"פ עדותן שראו בלילה אלא דאינהו הוי כעדים אחרים שראו בלילה ומעידין לפני ב"ד הואיל דב"ד דנין ע"פ עדותן וה"נ כיון דעד נעשה דיין והן מעידין לפני הג' והן עצמן נעשין דיינין בשעה שמעידין וה"ל כאילו עדים מעידים בפני ב"ד. ואפשר כוונת הר"ן משום דאין בקבלת העדות ג' וכשי דהקלו בזה בקיום שטרות אבל בעדות החדש לא הקלו ולעולם עד שמעיד יכול להיות אח"כ [דיין] אבל אין זה במשמעות לשונו ז"ל:

דף ט ע"ב בד"ה הנמעל"ד עד שלא תחמו וכו' דאלו מדאורייתא אית לן למימר אוקי אחזקה כו'. והא דפריך מ"ט ריסא כו' משום דבאומרת ברי לי לא מהני חזקה לאוסרה דתלא. וכמ"א הארכתי:

דף י ע"א ד"ה עד אומר נתגרשה וכו' אלא עיקר התי' בכאן כו'. עדיין אין מתורץ לעיל גבי נתגרשה אית לי' להאי עד דאמר לא נתקדשה מגו כמבואר. וכמ"א הארכתי בדברי הר"ן בסוגיא זו: **ע"ב** ד"ה ובזמן שהן מעידות כו'. ול"נ בפשוט דהתם בבבל סתמא כשר עד שיוחזק בפסול ובא"י סתמא פסול עד שיוחזק לכשר כדאיתא בקדושין פרק ע"י ע"ש: **שם** בריא"ז אות א' ואפי' עבדה ושפחתה אבל לא בנה כו'. צ"ע דפסק דלא כמאן דלברייתא קמייתא אף עבדה ושפחתה אין נאמנין ולבתרייתא אף בנה ובתה נאמנין ע"ש בגמ': **שם** ד"ה גרסי' עלה בגמ' וכו' והרמב"ם כ' בפ"כ מא"ב דלתרומה דאורייתא בעי ב' עדים כו'. ואף דע"א נאמן באיסורין אפשר משום שהוא נגד הרוב דרובא אינן כהנים וכיון דאף נגד חזקה מבעל אם ע"א נאמן כ"ש נגד הרוב: **בא"ד** לא נתחוורו לי דברי הרמב"ם. אפשר טעמו דהרמב"ם סמוך אהתם משנה דיבמות דכהנת שנתערב ולדה בוולד שפחתה דחולקין חלק כא' בגורן ע"ש. ומוכח התם דסובר אין חולקין תרומה לעבד בלא רבו ובע"כ ס"ל מעלין מתלי"ת כדמוכח סוגיא. ואף דהתם וא"כ מחלוקת הוא אין סדר למשנה. ועוד דהך פלוגתא לא מוכח דאפשר איירי בתרומה דרבנן ופלוגתי' בגומלין כדאמרי' בגמ' לחד לישנא. ובזה יתורצו כמה קושיות בגמרא ואכ"מ להאריך:

דף יא ע"א בר"ן סד"ה ל"ש דע"י ממון כו' דאפילו דיעבד חיישי' שמא נאנסה. זה אפשר לדחות דבפ"ב הא דתני לא תתייחד אשה עמהן מפני שחשודין על העריות. אין משום אונס אלא מחשש רצון כדמוכח בגמ' שם דפריך ות"ל משום שפ"ד ומשני לאחד תי' באשה חשובה עסקינן שיראין ממנה להורגה וא"כ הש"נ יראין לאונסה. ובע"כ צ"ל דחיישינן שיפתה אותה:

דף יב ע"א ר"ן ד"ה לא תדור עמו במבוי ואם היה כהן כו' אף במבוי רשאי לדור כו'. זה הטעם אינו למאן דס"ל בגרושה: **ע"ב** בד"ה דכיון בקיום שטרות כו' ולא ידעתי מהו שהרי עדי הזמה כו'. ולא הבנותי הלא אם יבואו עדים ויעידו שכך העידו בפני ב"ד עדות שקר אם יכחישו אותן העדים אין נאמנים בזה אחרונים יותר מהראשונים. ודוקא בהזמה האמינה תורה לאחרונים ולא בהכחשה ולעשות אותם רשעים:

דף יג ע"א ר"ן ד"ה נתינה כו' ומש"ה לא תנן במתני' ממזרת ונתינה כו'. זה אינו ראיה דה"נ לא תני שם כל פסולי דרבנן כמו שניות וכי"ב שאין איסורן אלא מד"ס וגדולי דכופין להוציא ואפ"ה לא תני א"ו הא דאמרי' דרבנן תני דאורייתא לא תני היינו מה שכופין להוציא מדרבנן ולא משום איסור וע"ש ברא"ש: **ע"ב** ד"ה נער נערה כו' דלאביה ולאבי הנערה כי הדדי נינהו כו'. ומ"מ צ"ע א"כ מאי אמרי' בגמ' הכוא מבע"ל לכדאביי דזה מוכח מהאי נער דלגופי' ויש ליישב בדוחק:

דף יד ע"א ר"ן ד"ה אבל בירושלמי כו' וכ' הרמב"ן כו' דהא למה זה דומה לכותב כו'. אין זה ראיה דהתם הוי תקנת חכמים ויכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים כדאי' בר"פ הכותב והדברים עתיקים אכמ"ל:

דף טו ע"א ר"ן סד"ה תו לא חזיא כו' וכיון דלא חזיא להנסובי נ"ל כתובה כו'. לפ"ז הי' נראה אף בהכיר בה אין לה כתובה משום דלא קרינן בה לכשתנשאי כו' וק' מהך דתומה דביתהו דאביי שכ' לעיל: **שם** ד"ה לתוספת כתבי' וכו' שאין גוף הקרקע יוצא מרשותו במחילה כו'. והכא נ"ל אודויי אודי לי' כדלקמן גבי מתנה דהכא לא נתכנו! שטר הא' ומ"מ אפשר לומר ג"כ בכאן אודויי אודי לי' אם בא לגבות הכי מודה לי' שהשטר הא' ניתן על תנאי ולא נתקיים או בגוונא אחריני: **שם** ד"ה אודויי אודי לי' כו' דאי אית לי' להאי שטרא אחרינא מהנהו סהדי פסלי' להו. ונ"ל עד האידנא היו פסולים ועכשיו כשכתבו לו שטר השני עשו תשובה כמ"ש הר"ן לקמן ואם שטר השני מוקדם י"ל מעיקרא כשרים היו ועכשיו נפסלו דאפשר מאחר שהוא בעצמו מודה שהיו מעיקרא פסולין לא מכשרין שטר אחר שיש לו ולא מהימנין לי' במאי דאמר שעשו תשובה. ונ"ל לכך דלקמן דאם אותן עדים החתומים על שטר השני כשר השטר השני ול"ה דלא נאמן דנ"א דהתם בע"כ ההודאה היא על שטר הראשון שהי' פסול הוא מחמת השטר השני ואם אתה רוצה לפסול השטר השני א"כ שטר הראשון כשר וא"כ במאי איתרעו סהדי ומ"כ לא איתרעי סהדי בשטר השני אבל לגבי שטר אחר י"ל לעולם שטר השני כשר ואיתרעו סהדי בשטר הא' ולא מהימנין לי' בעשו תשובה. ועי"ל דהתם בשטר השני יש לו מגו מעליא לגבי האי דקאמר דעשו תשובה דאל"כ לא הי' פוסל שטר הראשון דמסיכן אתם או' שהשטר הא' פסול מחמת דאודו לי' שהשטר הא' יהי' פסולי עדים א"כ בע"כ בשטר השני הם כשרים משא"כ גבי שטרו' אחרים שהוציא על איש אחר ליכא לסמני' משום מיגו דאין אומרים מגו מגברא לגברא: **שם** ד"ה ומכניס פירי כו' ולעסקא כו' לרפרם על המוכר כו'. צ"ע מ"ט יהא המוכר צריך לשלם עסקא דהא כתב הר"ן לעיל דהמוכר לא אודי לי' מידי והאי דעבד לי' שטר אחר ניחא לי' משום פירי וכו' וצ"ל בדוחק:

דף יח ע"א ר"ן ד"ה בעל כרחי' וכו' ואי איתא דאפי' בפניו לא נחתינן לנכסי' בשביל צדקה כ"ש שלא בפניו. ולא מסתברא ליה לומר בכהאי מפני דבוודאי ניחא ליה. דלגבי צדקה ל"ל הכי אבל לקמן לא משמע הכי: **בא"ד** ולפי דרך זה שהוא מחוייב מתורת צדקה אפילו שלא בפניו כו' צ"ע דהא בהדיא אמרי' אבל לא ד"א ומפרשי' צדקה ש"מ מה שהוא מחויב צדקה לא נחתי' לנכסי' שלא בפניו. סוף דבר דברי הר"ן צ"ע מריש' לסיפא והארכתי במ"א: **שם** ד"ה ובתינוקות והראב"ד כו' שבלמו לה י"ב שנה כו'. והא דלא קאמר בתינוק הוא לרבותא דאפילו בתינוקת ליכא השלמה מדבריהם:

דף יט ע"א ר"ן סד"ה כנגד כתובתה כו' ולא מדחיק לגברא בהכי ואפ"ה אמרינן דלא. זה תימה דלמא אה"נ בכאן הלכה כת"ק דרשב"ג כיון דלא מוכחא ממשנה בגיטין וי"ל בדוחק:

דף כא ע"א ר"ן ד"ה ושמעינן מהא כו' וכ' הגאונים כו' וראי' לדבר דהאיכא מ"ד כו' אם נאמר שהאשה יכולה למוכרה והמכר קיים אין ראי' ואף אם נאמר שהמכר בעל הואיל ואכיל פירות אפ"ה נ"מ דהבעל א"י למכור אותה קרקע דקי"ל בעל שמכר קרקע לפירות אינו כלום ע"ש בהאשה שנפלו:

דף כג ע"א ר"ן ד"ה אי הכי ז"ל כתוב לה וכו' ומשמע דכי קי"ל כר"מ כו' אבל הרמב"ם כו' משמע דס"ל כו' אלא משום דכתובה דרבנן כו'. ומ"מ צ"ע דהא בכתנה לו התקבלתי מודה ר"י ג"כ דתנאו קיים והארכתי בזה במ"א: **ע"ב** ד"ה דקא סבר הלכה כר"י כו' לא מהני כיון דלאו דידי' נינהו כו'. אפשר משום דהא משאר מלאכות א"י להפקיע כמ"ש הר"ן לקמן וא"כ משועבדים הידים לשאר מלאכות ומש"ה יכול להקדיש הידים וכה דאמרינן ופליגא דר"ל משום דקאמר מתוך שיכול לכופה למע"י ומע"י מיקרי עשיי' בלמר ולר"ה אינו יכול לכופה לזה וכמ"א יתבאר באורך: **שם** ד"ה תנן התם כו' ותירצו דכיון דמוקי' בגמ' כו'. מ"מ לפי הס"ד הו"מ להקשות בפשיטות היכי מיפר ואף דנאמר דס"ל אדם מקדיש דשלב"ל וצ"ע:

דף כד ע"א ר"ן ד"ה מהו מי הוי כו' אבל ב' מלאכות לא תקינו לי' רבנן כו' והא דלא צריך להפר משום שמא תעשה לו ב' מלאכות הארכתי במ"א: **שם** ד"ה ירושלמי כו' ולא אמרו את הבן דשמעינן כו' ומ"מ קשה מהיכי נשמע למעט תאומים דהא בנה אצטריך למעט בן חבירתה ואפשר ממילא מפטרא בתאומים דמהי תיתי לחיובה שתניק שניהן הואיל ונאמר רק בלשון יחיד: **ע"ב** ד"ה ותילופא בדם כו' וכ' הרמב"ן כו' ואפ"ה אמרינן התם שאם הסרו בו משום שרץ לוקה כו'. ע"ש בתוס' מס' פסחים [דף כב.] שכ' דבכ"מ אין דם בכלל שרץ רק בשרץ מייתורא דקרא:

דף כה ע"ב ר"ן ד"ה ולא ליתן תנן כו' ואפ"ה חייבת במזיגת הכוס כו' ומשמע מזה דמיירי אף בעשירה שהכניסה לו ד' וצ"ע דלעיל כ' דבעשירה אין כופה בהני ג' מלאכות אלא עצה טובה הוא וא"כ מ"ט א"ל לספר דדוחק לומר משום עצה טובה לא יחול הנדר: **שם** סד"ה ספנין כו' כ"ש שאותן שמלאכתן בעיר אחרת כו'. ואינו מפרש הברייתא בחוזרין כל לילה לבתיהם. מ"מ זה צ"ע מ"ט לא פריך בגמ' ממתני' כמ"ש הר"ן לעיל ויש ליישב:

דף כו ע"א ר"ן סד"ה ג' דינרין כו' פותחין ממנה ז' דינרין ואע"פ שאין השיעורין שוין כו'. ולע"ק דהא אמרי' בגמ' מ"ם איהו דיהבינן לי' דשבת כו' ומשני איהו דמפתח פתית לא מיחזי כשכר שבת ע"ש. והכי הוא ג"כ מוסיפין לו מנכסי מלוג שהלה הגוף ומכ"ש אם לוקח מנכסים שנתנו לה ע"מ שאין לבעלה רשות בהן אף אכילת פירות א"כ הן לגמרי שלה והוא נוטל מהן ז' דינרין הוי אוסופי קא מוסיף והוי כשכר שבת:

דף כו ע"ב ד"ה אין מכריזין כו' ובשלמא אי שבתות ממש ס"ד כו' אפשר דקמ"ל כי חזרה בתוך ד' שבתות ואח"כ מרדה אין מצטרפין לד' שבתות כמ"ש לעיל. וא"כ לא הי' מוכח דאין מכריזין אלא בשבתות: **ע"ב** סד"ה דרש כו' פוסק והולך [אפילו] על נ"מ שלה. ומ"מ צ"ע דוודאי ניחא לה במתני':

דף כח ע"א בר"ן סד"ה תנן התם כו' וכבר השיג עליו הראב"ד כו' לא מצאתי זה דהא להראב"ד ניחא לי' הא דאין הבעל אוכל פירות רק דקשה לו למה אינו נוטל שליש. ולהר"נ ניחא לי' הא דאין נוטל שליש רק דקשה לי' למה אינו אוכל פירות וצ"ע:

דף לב ע"א ר"ן ד"ה באומר כל הזן כו' כיון דרגיל אצלו וקאזיל כו'. מלשון זה דהוי רבותא אף אם הוא רגיל אצלו וא"כ לא מוכח לפ"ז דאסור ליחיד לומר אם הזן לא תפסיד והיינו הרגיל אצלו שאני כמ"ש. אך יש לכאורה ראי' אחרת בגמ' ואכמ"ל: **שם** ד"ה המדיר את אשתו וכו' וכ"ת וכי מפקינן לה מבעלה מאי אהני לה כו'. אפשר דהכא יכולה להתיר אבל הכא מאח"כ כשהיא תחת בעלה אין החכם יכול להתיר לדעת א' בש"ע ע"ש: **שם** בא"ד ויתן כתובה מטעמא דמסני סני לה זה נ"ל. אפשר דמיירי שנדרה באכילת פירות דהי' יכול להפר ולהמתין אינה יכולה בפירות כלל כמבואר בסוגיא: **שם** ד"ה מתני' ובזמן שהם בעיר אחרת וכיון דלא קי"ל כר"י ליכא פלוגתא כו'. וצ"ע מ"ט לא קי"ל כיון דהוי מחלוקת ואח"כ סתם לפ"ז:

דף לג ע"א ר"ן סד"ה גרסי' בגמ' איתמר קדשה כו' אבל כשמחלה אותו תנאי אח"כ ה"נ דמקודשת כו'. ולי נראה בלא"ה אף דמוחלת עכשיו ויכול גם הוא לחזור אם ירצה דהואיל ובשעת הקדושין לא היו קדושין יכול לחזור בו אף שהיא מוחלת עכשיו. וכן בכל תנאי שמוחל אם שניהם רוצים עכשיו בקדושין הקדושין בטלים אף דאותו שעשה התנאי מוחל עכשיו כיון דבשעת הקדושין לא היו קדושין מחמת התנאי. עוד אפשר לחלק בין קידושי כסף לקדושי שטר דבכסף כיון שצריכה להחזיר הקדושין מקודשת עכשיו באותו כסף אף דעתה אין עדים וכמו במקדש לאחר ש"י ונתאכלו המעות ואף דלאחר ש"י אין עדים משא"כ בשטר והדברים ארוכים אכמ"ל: **בא"ד** וארוסה אין לה כתובה ודוחק לפרש כו'. לא ידעתי מהיכא פסיק לן דארוסה אין לה כתובה ואדרבה שיטת רוה"פ דיש לה. וזו היא שיטת רש"י דלעיל: **שם** בש"ג אות ג סה"ד כתב מיי' ואם מחלה היא התנאי בחיי המקדש גמרו כו'. משמע דוקא בחייו אבל לאחר מותו לא אמרינן שיחולו הקדושין למפרע וזה סעד למ"ש בסמוך בדברי הר"ן:

דף לד ע"ב ר"ן ד"ה ומקדש בפחות מש"פ כו' וראיה לדבר דבברייתא כו' פחות מש"פ בהדי קטן כו'. ואף דתני לה ג"כ בהדי קידשה בטעות דמשמע לכאורה בטעות דנדרים דא"ל גט אלא מספק כמ"ש הר"ן לקמן וצריך לדחוק דטעות הוי פחות מש"פ ופירושא קא מפרש והוא דחוק דלא קאמר הכא אלא נרבה ולא למסקנא:

דף לה ע"א ר"ן ד"ה א"ר אלעזר תברא כו' אמאי אמר ר"ג נאמנת כו'. אפשר דאיירי בבוגרת או ביתומה דלעולם היא ברשות הבעל אחר אירוסין ע"ש ברא"ש: **ע"ב** ד"ה ורב אשי מוקי לה וכו' דמדר"ג ילפינן דכל ברי כו'. ומ"מ הא לרב אשי נראה מדקאמר בסיפא מנה לי בידך משמע דוקא משום דטוענת ברי אבל בשמא לא מהימנא אף בנכנסה לרשות הבעל ולרבא בסיפא מהימנא אף בשמא. ואפשר דלא פסק כרב אשי משום דשמואל משמע לקמן דס"ל כרבא. אך לשון הר"ן משמע דאין שום נ"מ לדינא בין רבא לרב אשי:

דף לז ע"ב ר"ן ד"ה מאחק בה כו' ובשעה שנתרצו עומדים ברה"ר כו'. זה צ"ע דברה"ר לא קנה. ודווקא באגם קנה ע"ש לקמן ס"פ האשה שנפלו בגמרא. ואפשר אם ישנו בעין לשטר מתנה קנה אף ברה"ר וע"ש בהכותב הלכה והניחתו בצידי רה"ר והדברים ארוכים ותלוי' בת הפוסקים: **שם** ד"ה ואי לא קנינהו לוקח נקנינהו בעל וכו' אבל בכותבת לו מהיום ולכשארצה כו' לענין ירושתה למה לא יורש אותה כו'. ולי צ"ע דמאי פריך ואי לא קנינהו לוקח כו'. דכ"ז שהיא בחייה א"א לו לבעל לזכות שמא תאמר אין א"ו כשמתה פריך דליקני בעל שהרי לא אמרו אין וא"כ מה מעני עשאום כנכסים שאין ידועים כו' משמע שהבעל אין יורש דדוחק לומר דפריך דלהדר הפירות שאכל המקבל לבעל דלא משמע הכי כמ"ש הר"ן לקמן דהפי' היא עצמה כשחזרה א"י להוציא מהמקבל וא"כ וודאי דקושיא קאי על ירושה וקאמר דאין הבעל יורש אותה וצ"ע:

דף לט ע"ב ר"ן ד"ה וכי הרשב"א כו' הלכך פירי נמי לא יהבה ליה כו'. והא דתני במתני' הניח אחיו משום ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות אף דהוי נכסי מלוג דהם משועבדים לכתובתה. אפ"ה לא דמו ממש לנ"מ:

דף מ ע"א ר"ן ד"ה אלא מוציאין מידו כו' או אפשר שא"י למחול לעצמו כו'. לא ידעתי אי דוקא לעצמו א"י למחול או דבלא"ה א"י למחול דבר"ג א"י למחול כמ"ש הר"ן לעיל פ"ב. ואף דכתב שם דבכתובה לא שייך דר"ג ה"ט התם משום דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים אבל הכא הא הגיע זמנה דקרינן ביה לכשתנשאי לאחר כדאיתא בגמרא דיהב נמי כאחר דמי ע"ש:

ויתר ההגהות יבואו בכרך שאחריו בעז"ה.

תוספתא

מסכת כתובות פרק ראשון

פרק א א מפני מה אמרו בתולה נשאת ליום הרביעי שאם היה לו טענת בתולים היה משכים לב"ד א"כ (א) תנשא באחד בשבת אלא מפני (א) [שמתקן] צרכיו [כל ימות השבת] התקינו שיהא נושא אותה ברביעי (ג) [מן (ב) הסכנה ואילך התקינו שיהא נושא (א)[בשלישי] ולא מיחו בידם חכמים רצה (ג) [לישא] בשני אין שומעין לו אם (ד) [מחמת אונס הרי זה מותר (ג) (*ג) מפני מה מפרישין] את החתן מן הכלה לילי שבת תחלה מפני שהוא עושה חבורה מפני מה אמרו (ד) אלמנה (ה) [ליום החמישי] שאם נושא אותה באחד מכל ימות השבת מניחה והולך למלאכתו התקינו שיהא נושא אותה בחמישי שיהא בטל שלשה ימים חמישי וערב שבת ושבת [שלשה ימי בטלה] נמצא שמח עמה ג' ימים: **ב** (ה) גדול הבא על הקטנה וקטן שבא על הגדולה ומוכת עץ כתובתה מאתים משום ר' יהודה בן אגרא (ו) [אומר (ו) איזה קטן ואי זו היא קטנה] קטן פחות מבן תשע שנים ויום א' קטנה פחותה מבת שלש שנים ויום א' (ז) (ז)[הנושא ונותן בכהונה והנותן בה תקנה שהתקינו בית דין בת ישראל לכהן בת כהן לישראל נותן ארבע מאות זוז]: **ג** (ח) פקח שנשא חרשת או שוטה כתובתן מאתים מפני שרוצה (א) להחזיק להם את הנכסים חרש ושוטה שנשאו פקחות אע"פ שחזר חרש ונתפקח שוטה ונשתפה אין להם כתובה רצו לקיים נותנין כתובה מנה (ט) עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אע"פ שחזר העובד כוכבים ונתגייר (ח) [עבד] ונשתחרר אין להן כתובה רצו לקיים נותנין כתובה מנה: [ישראל] הבא על השפחה ועל בת עובד כוכבים אע"פ שחזרה (ט) [שפחה] ונשתחררה בת עובדי כוכבים ונתגיירה אין להם כתובה רצה (י) לקיים נותן כתובה מנה: **ד** (כ) בוגרת ואיילונית כתובתן מאתים נשאת בחזקת שהיא כשירה ונמצאת איילונית אין לה כתובה רצה לקיים נותן כתובה מנה: **ה** (ל) (ב)הבא על החרשת ועל השוטה ועל הבוגרת (י) [ועל מוכת עץ] אין להן טענת בתולין (מ) סומא ואיילונית יש להן טענת בתולין סומכוס אמר משום ר' מאיר סומא אין לה טענת בתולין: **ו** אמר ר' יהודה (נ) ביהודה בראשונה היו מפשפשין את החתן ואת הכלה (ג)ג' ימים קודם לחופה ובגליל לא נהגו כן ביהודה בראשונה היו מיחדים את החתן ואת הכלה שעה אחת קודם (יא) לחופה כדי שיהא לבו גס בה ובגליל לא נהגו כן ביהודה בראשונה היו מעמידין שני שושבינן אחד משל בית חתן ואחד משל בית כלה ואע"פ כן לא היו מעמידין אלא לנשואין ובגליל (יב) [לא נהגו כן] ביהודה בראשונה היו שושבינן ישנין במקום שחתן וכלה ישנין ובגליל (יג) [לא נהגו כן כל שאינו נוהג כמנהג זה] אינו יכול לטעון טענת בתולין: **ז** (ד)[בספר אחר](יד) (ס) [כנסה הראשון לשם נשואין אע"פ שלא נסתרה אם יש עדים שנתיחדה עמו כדי בעילה (ה)כנסה בחזקת שהיא כשירה ונמצאת איילונית אע"פ שלא נסתרה ויש עדים שלא נתיחדה עמו כדי בעילה] אין השני יכול לטעון טענת בתולין לפיכך אין כתובתה (ו)אלא מנה (ע) טענת בתולין כל שלשים יום דברי ר' מאיר (טו) [ר' אומר] אם נסתרה מיד לא נסתרה אפילו לאחר שלשים: **ח** (פ) המוציא שם רע ונמצאו עדיו זוממין הוא לוקה ונותן ד' מאות זוז והזוממין מקדימין לבית הסקילה ואם היתה יתומה הוא לוקה (ז)וכתובתה קיימת ונותן ד' מאות זוז והזוממין (צ) מקדימין לבית הסקילה לא (ק) אמר לעדים שיעידו אלא (טז) [הם] באו מאליהן והעידו הוא אין לוקה ואין נותן ד' מאות זוז והזוממין מקדימין לבית הסקילה (ר) [זינתה כשהיא נערה ומשבגרה הוציא עליה שם רע הוא אין לוקה ואין נותן ד' מאות זוז והיא וזוממין מקדימין לבית הסקילה]: **ט** היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני כהן הוא רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת (יז) (ש) [שהוא] עדות שהאשה כשרה לה ר' יהושע אומר אינה נאמנת אמר להם ר' יהושע[ג] אי אתם מודים בשבויה שנישבית (יח) והיא אומרת טהורה אני שאינה נאמנת אמרו לו [לא] אם אמרת בשבויה [שנשבית לבין העובדי כוכבים] שיש לה עדים תאמר בזו שאין לה עדים אמר להם וכי מה עדות גדולה מזו שהרי כריסה בין שיניה אמרו לו (יט) [מפני שהעובדי כוכבים חשודין על העריות] אמר להם אין אפוטרופוס לעריות (כ) [במה דברים אמורים בעדות שבגופה אבל בולד הכל מודים שהוא שתוקי]:

פרק ב א (א) עדים שאמרו מעידין אנחנו בפלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה עובד כוכבים נתין וממזר עד (*א) שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו הרי אלו נאמנין משנחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו אין נאמנים [זהו] כללו של דבר עדים שהעידו לטמא לטהר לרחק ולקרב לאסור ולהתיר לפטור (א) [ולחייב] עד שלא נחקר עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו הרי אלו נאמנין (ב) משנחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין אנו אין נאמנין: **ב** (ג) יפה כח שטר מכח עדים (ב) [וכח עדים] מכח שטר יפה כח שטר שהשטר מוציא אשה מבעלה מה שאין כן בעדים יפה כח עדים שהעדים שאמרו מת פלוני תנשא אשתו (*ג) כתוב (ד) בשטר מת פלוני לא תנשא אשתו אם אמרו מה שכתוב בשטר זה שמענו ושכחנו תנשא אשתו (ה) כותב אדם עדותו בשטר ומעיד עליה אפילו

הגהות הגר"א

(א) כדי שיתקן : (ב) ומסכנת ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי : (ג) לכנוס : (ד) מפני האונס מותר ומפרישין : (ה) נשאת בחמישי : (ו) אמרו איזו קטנה ואיזו קטן : (ז) הרוצה לעשות כדרך שהכהנים עושין כגון בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל עושין : (ח) העבד : (ט) השפחה : (י) ומוכת עץ : (יא) כניסתן : (יב) לא היו נוהגין כן : (יג) לא היו נוהגין כן וכל שלא נהג כמנהג הזה : (יד) כנסה ראשון לשם נשואין ויש לה עדים שלא נסתרה או אפילו נסתרה ויש לה עדים שלא נתיחדה עמו כדי ביאה : (טו) ר' יוסי אומר [וכ"ה בכת"י] : (טז) שהם : (יז) שזו : (יח) ויש לה עדים שנשבית : (יט) רוב כותים פרוצים בעריות : (כ) בר"א ...ת אשה בגופה אבל עדות אשה בבה"ג ד"ה שהולד שתוקי : (א) ולחיוב : (ב) ויפה כח :

נוסחאות כ"י

א) ליזוק לה נכסים : ב) החרשת והשוטה בוגרת ומוכ"ע : ג) שעה אחת קודם שיכנס לחופה : ד) בספר אחר ליתא : ה) אין השני יכול כו' והשאר ליתא : ו) עליו אלא כו' : ז) ונותן ד' מאות זוז וכתובתה קיימת :

אור הגנוז פרק א [א] בחמישי : [ג] לא אם אמרתם בשבויה שנשבית לבין העובדי כוכבים שיש לה עדים שנשבית :

חסדי דוד

פרק א מפני מה אמרו כו'. א"כ תנשא באחד בשבת כו' בגמ' ריש כתובות איתא בלשון אחרת והא דלא תקן להך טעמא במשנה משום דלא פסיקא לי' דזמנין דיש לו ככר כל צרכי סעודה מתוקנים נמצא שיכול לישא גם באחד בשבת ולא ניחא להו לרבנן בהכי דמ"מ רביעי עדיף משום ברכה דדגים. ולכך סתמו במשנה ולא גלו הך טעמא כדי שיהא הכל נושאין ברביעי מאחר שכבר שנו חכמים כן במשנה בסתמא. וממילא היו כלם בכלל ברכה ומה דקתני מן הסכנה ואילך התקינו כו' ע"כ טעות סופר הוא וצ"ל כמו בגמ' נהגו דאל"כ אין שייך לומר אח"ז ולא מיחו כיון דכן תקנו חכמים פשיטא דאין להם למחות על זה: **הנושא** בכהונה והנותן בה כו'. כצ"ל ולפרושי מתני' אתא דקתני ב"ד של כהנים היו גובין לבתולה ארבע מאות זוז ולא מיחו בידם חכמים ולא משתמע אי דוקא בת כהן שנשאת לישראל או ה"ה איפכא אשמעינן הכא דה"ה איפכא דגם בת ישראל לכהן גובה ארבע מאות זוז ואע"ג דלכאורה אין טעם לזה הלא משמע דוקא בת כהן משום כבוד כהונה מ"מ טעמא דמתניתא למדנו מהירושלמי א"ר יוסי בר בון אתת זו ואתת זו קנס קנסו בהן כדי שיהא אדם מידבק בשבטו ובמשפחתו ע"כ ע"ש היטב והנה בגמ' נראה שזו היא תקנה גמורה ומה דאיתא במשנה ולא מיחו בידם חכמים פי' לא מיחו מלתקן ואולם הרמב"ם השמיט כל זה לגמרי ואפשר דסבר דמאחר דלא תקנו אלא כדי שידבק אדם בשבטו ובמשפחתו א"כ השתא דנגנז ספר היוחסין ונתבלבלו השבטים ואין אתנו יודע עד מה מאיזה שבט הוא א"כ אין מקום לתקנה זו. ועיין בטור אהע"ז סי' ס"ז: **ביהודה** בראשונה היו מעמידין שני שושבינין כו' ובגליל לא היו עושין כן אין הפירוש כי בגליל לא היו מעמידין שושבינין כלל דמבבא שאח"ז מוכח דבגליל השושבינים לא היו ישנים במקום שחתן וכלה ישנים אבל שושבינים היו וגם דהעמדת שושבינין הוא בכלל גמילות חסדים וכמו שילפי רז"ל דויביאה אל האדם דכביכול עשה לו שושבינות. ועי' בריטב"א בחדושיו שנתחבט בזה ודחיק לפרש בפי' אשר לא יתכן כלל לפי הנוסח בתוספתא ובירושלמי. אבל באמת הפי' כי ביהודה שהיו חוששים לרמאות היו מעמידים שני שושבינים אחד ממשפחת החתן ואחד ממשפחת הכלה כדי שכל שושבין יתפש כנגד השני אם אין שם ערמה ומרמה ובגליל שהיו אנשים תמימים ישנים ולא חשדו זה את זה ברמאות היו מעמידים שני שושבינין לשרת את החתן והכלה מאיזה צד שיהיה : **המוציא** שם רע ונמצאו עדיו זוממין כו' רובא דהך מתניתא שנויה פסקי פסקי בשנוי לשון קצת בפ' נערה שנתפתתה דף מ"ה ומקצתה מימרי דאמוראי התם והא דקתני הכא ואם היתה יתומה כו' הוא שם פלוגתא דאמוראי ריב"ח סובר דפטור ורבא סובר דחייב והא דלא מייתי רבא ראיה לדבריו מהתוס' משום דמלינו במשנה פלוגתא ר"ע וריה"ג בפ"ג לענין קנס אם יש ליתומה והשתא לר"ע דסובר דיש לה קנס בוודאי סובר ג"כ דיש לה מאה כסף ויכול ריב"ח לאמר דהך מתניתא כר"ע והוא כריה"ג לכך מביא שם רבא ראיה מהך דרשא דתני אמי דמסתבר דאין חולק על זה:

פרק ב עדים שאמרו מעידים אנחנו בפלוני כו' עד שלא נחקרה עדותן בב"ד אמרו בדאין או כו' קתני בדאין לרבותא דאפי' לעקור עדותן מעיקרא מהימני כל שלא נחקרו עדותן בב"ד ופשיטא דנאמנים להוסיף על עדותן איזה תנאי וכיוצא ובסיפא דקתני משנחקרה עדותן בב"ד ואמרו בדאין אנחנו אין נאמנים ה"ה דאין נאמנים גם להוסיף איזה פרט על עדותן אע"פ שנתנו טעם לדבריהם וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' עדות אבל איידי דתנא רישא בדאין תנא גם בסיפא בדאין ומ"ש עד שלא נחקרה כו' ומשנחקרה כתב הר"ן בתשובותיו ומובא בב"י ח"מ סי' כ"ט וז"ל אל תחשוב שנשתמשו בזה הלשון עד שלא נחקרה עדותם ומשנחקרו בדקדוק גמור והלמוד נמנו שאף בדיני ממונות דלא בעי חקירה ודרישה יכולין לחזור אחר שנתקבלה עדותן כיון שלא נחקרה עדותן שזה בוודאי אינו שכיון שנגמרה עדותן ואין אנו צריכים עוד לדבריהם הרי הגיד ושוב אינו חוזר ומגיד אלא שמפני שכל העדיות מן הדין צריכין דרישה וחקירה תפסו הלשון שהוא שוה בכלן וכו' ע"ש וכ"כ הרשב"א ומדברי הרמב"ם אע"ג דלכאורה לא נראה כן מ"מ יש לכוין דבריו שלא תהיה מחלוקת ביניהן אבל בכנה"ג מביא בשם הרא"ם דפליג על דין זה של הר"ן. ואמנם בירושלמי הלשון בין לטמא בין לטהר בין לאסור בין להתיר בין לזכות בין לחוב משמע דמיירי רק בדיני נפשות דאלו בדיני ממונות לא שייך בין לזכות בין לחובה דמה שהוא זכות לאחד הוא חוב

מצפה שמואל (א) תנשא. ב. ירושלמי פ"א ה"א בשם ב"ק · (ב) הסכנה. ירושלמי שם : (ג) מפני. ע' ירושלמי ברכות פ"ג : (*ג) ע' מיי' פ"ל מהל' שבת הל' יד טוש"ע א"ח סי' ר"פ ואה"ע סי' ס"ג ס"א ע"ש דקי"ל דמותר ודלא כתוספתא זו : (ד) אלמנה. ה. ירושלמי ספ"א ה"א : (ה) גדול. י"א: (ו) איזה. ירושלמי פ"א ה"ג : (ז) הנושא. ע' י"ב. ירושלמי פ"א ה"א : (ח) פקח יבמות קי"ג. ירושלמי כאן פ"א ה"ב : (ט) כותי. עי' ש"ג סוף פ' הכותב אף בכתב לה כתובה אין לה עיין בב"ש סי' ס"ז ס"ק י"ב : (י) לקיים ע' בתוספתא יבמות פ"ד ה"א וכאן בדיעבד דלא יוציא : (כ) בוגרת. ירושלמי פ"א ה"ד : (ל) הבא. ל"ו : (מ) סומא. שם. בירושלמי פ"א ה"ו : (נ) ביהודה. י"ב ירושלמי פ"א ה"א : (ס) כנסה. י"א : (ע) טענת. ירושל' פ"א ה"ד. יבמות ד' ק"י ירושלמי שם פי"ג סי"ד : (פ) המוציא. מ"ו : (צ) מקדימין. עמ"ש בעיטור בכורים: (ק) אמר. מ"ו. עי' ירושלמי פ"ד ה"ג : (ר) זינתה. מ"ה. ירושלמי פ"ד ה"ג בשם ר"ח : (ש) שהוא. י"ג : ירושלמי פ"א ה"ח : (א) עדים. ספרי פ' שופטים ירושלמי פ"ב ועי' במרדכי בהגהת סוף קדושין ועיין ח"מ סי' כ"ט (*א) מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ה טוש"ע חו"מ סי' כ"ט ס"א : (ב) משנחקרו. עי' ירושלמי סנהדרין פ"ג ה"ג ובפ"מ שם : (ג) יפה. ירושלמי יבמות פט"ו ה"ז מרדכי סוף יבמות : (*ג) מיי' פי"ג מהל' גרושין הלכה כ"ה טוש"ע א"ע סי' י"ז סעיף א : (ד) בשטר. ירושלמי שם : (ה) כותב. כתובות כ'. ירושלמי פ"ב ה"ד

מנחת בכורים

פרק א א מפני מה אמרו. אמתני' קאי דקתני בתולה נישאת ליום הרביעי שפעמים בשבת בית דין יושבים בשני ובחמישי ובשלא ימצא בתולים יהיה משכים לבית דין שלא יתקרר דעתו על זה מקשה הכא א"כ תנשא באחד בשבת שג"כ ישכים לב"ד ביום ב' : אלא מפני שמתקן. היינו טעמא דתנשא דוקא ברביעי בשבת מפני שהוצרך לתקן צרכי סעודה ג' ימים אחד בשבת ושני בשבת ושלישי בשבת וברביעי כונסה ובכל ימות השבת דקתני לאו דוקא: מן הסכנה ואילך. דאמרי בתולה הנשאת ליום הרביעי תיבעל לטפסר תחלה וקרי ליה סכנה משום דאיכא לנועות דמסרין נפשייהו לקטלא: נהגו העם. הכי גרסינן בגמרא: בשלישי. ולא חיישינן דלמא בשלישי נמי אתי ובעיל דמספקא לא עקר נפשיה ובשני לא יכנוס אף אם יש חשש שתיבעל גם בשלישי לטפסר מ"מ אין לעקור תקנת חכמים שני ימים משום דבעילת טפסר שכיח ואי עקרינן תקנת חכמים שני ימים אתי להשתכח וי"מ דמיירי דליכא חשש בעילת טפסר בשלישי : אם מחמת אונס. דאמרי שר צבא בא לעיר ויקח את כל צרכי הסעודה : הרי זה מותר. לכנוס אף בשני והא דלא ישא בשלישי משום דחיל מסרתיו באים בשלישי אי נמי מחמת אונס היינו שכבר הכינו כל צרכי חופה ומת אביו של חתן או אמה של כלה בשני דמכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה מיד בשני דאי אפשר להמתין משום כבוד המת ואם יקברוהו חל עליו אבילות מיד בסתימת הגולל ושוב לא יוכל לכנוס עד שיעבור האבילות: תחלה. אם ביאה ראשונה היא מפרישין אותה ממנו לילי שבת ואסור לבעול בשבת בעילה ראשונה: מפני מה אמרו. במתני' דאלמנה נשאת ליום החמישי: שלשה ימי בטלה. שהם שלשה ימי בטלה בלאו הכי חמישי בשבת יום חופה וערב שבת ושבת היבת ביאה: **ב** גדול הבא על הקטנה פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כדמפרש לקמן שאין ביאתה ביאה דבתוליה חוזרין : וקטן פחות מבן תשע: כתובתה מאתים. אם נשאו סתם ואתיא כר' מאיר במתני' אבל חכמים אומרים כתובתן מנה והלכתא כוותייהו : איזהו קטן. שאמרו לעיל דאין ביאתו ביאה : ואיזהו קטנה. דבתוליה חוזרין : הנושא ונותן בכהונה. שמתחתן בכהנים כדמפרש לקמן בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל וגרסת הגר"א הרוצה לעשות וכן הוא בגמרא והנותן בה לא גרסינן : בת ישראל לכהן. בין בת ישראל לכהן ובין בת כהן לישראל כתובתה ארבע מאות זוז משום שבח כהונה : **ג** פקח שנשא חרשת או שוטה. מדאורייתא אין קדושין תופסין לא בחרשת ולא בשוטה ורבנן תקינו נשואין לחרשת ולא לשוטה ולכן אין להם כתובה אא"כ כתב לה ואע"ג דמדרבנן הוי נשואין לחרש מ"מ לא תקנו כתובה דממנעי לנסבה לה: להחזיק. בגמ' גרסינן לזוק בנכסיו (יבמות דף קי"ג) · אין להם כתובה. דלא תקנו רבנן נשואין לשוטה ולחרש ג"כ אין לה כתובה ולא חיישינן דממנעי הנשים הפקחות ולא מנסבי לחרש דיותר משהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא: כתובתה מנה. שהרי כבר נבעלה: עובד כוכבים ועבד. אין קדושין תופסין בהם: אין להם כתובה. דאין קדושין תופסין בעובדת כוכבים ושפחה: **ד** בחזקת שהיא כשרה. שאינה איילונית ונמצאת איילונית דהוי מקח טעות אין להם כתובה כלל: רצה לקיים. אחר שנודע לו שהיא איילונית: כתובתה מנה. שהרי בעולה היא עתה: **ה** אין להם טענת בתולין. דאפשר שאבדה בתוליה או נאנסה משנתארסה והיא לא ידעה להגיד כיון שאין להם דעת וכן בוגרת אם לא מצא לה בתולים אין יכול להפסיד כתובתה וי"מ דמיירי בטוען טענת פתח פתוח מצאתי אבל אם לא מצא לה בתולים טענתה טענה (עיין תוס' דף ט' א' ד"ה האומר): יש להן טענת בתולין. דאם נאנסה הרי יכולה להגיד : סומא אין לה טענת בתולין. מפני שנחבטת על גבי קרקע ואינה יכולה להראות לאמה אם נשרה בתוליה אבל כל הנשים כשנחבטות מראות לאמן ומודיעות שאין לה בתולים ואם לא הודיעתו הטעתו **ו** מפשפשין. מחפשין ג' ימים קודם לחופה ושלא ינהגו מנהג רמאות שלא תכין מפה בדם והחתן שלא יכין מפה בלא דם ויחליף את המפה שעם הדם : גם בה. רגיל בה : אלא לנשואין. בשעת נשואין : ובגליל לא נהגו כן. ואע"ג דתני ברישא דבגליל לא היו מעמידין שושבינין מקומות מקומות יש ויש מקומות שהיו מעמידין שושבינין רק שלא היו ישנים בבית שהחתן והכלה שם : כל שאינו נוהג. בגמרא מוקי לה רבא דהכי פירושו כל שאינו נוהג מנהג גליל בגליל רק מנהג יהודה בגליל אין להם טענת בתולין כיון שנתייחד עמה קודם החופה ורב אשי מפרש הכי כל שלא מושבע שהשושבינין לא משמשו את החתן אין יכול לטעון טענת בתולין דחיישינן שמא איבד בתוליה : **ז** בס"א. נראה דגרסינן זה אבל אע"פ השני וגליון הוא כתוב בצד הגרסא כמו שכתובה בגמרא וכנסה בחזקת שהיא כשרה עד איילונית ל"ג לה כלל וה"ג בתוס' כאן אם יש עדים שנתיחדה עמו כדי בעילה (בספר אחר) אע"פ שלא נסתרה ויש עדים שלא נתיחדה עמו כדי בעילה והוא הגרסא האמיתית כמו בס"א וגרסא הראשונה בטעות או י"ל דגרסינן אי נמי נסתרה ולא נתיחד עמה כדי בעילה וכן הוא בגמרא וכן בנוסחת הגר"א וכנסה בחזקה שהיא כשרה עד איילונית ל"ג כלל : אינו יכול לטעון. כיון שכנסה ראשון בחזקת בעולה היא על דעת כן כנסה ואין יכול לומר אעדים קא סמיכנא: כל שלשים יום. דיכול לטעון לא בעלתי עד עתה: נסתרה. לאלתר הוא טוען ואם טוען לאח"ז אינו נאמן דודאי מריעה בעל ומצא בתולים ושתק והשתא הוא דרתח עלה : ר' יוסי גרסי' וכן הוא ביבמות (קי"א א') : **ח** המוציא ש"ר. דינו אם נמצאו דבריו שקר שלא זנתה משנתארסה הוא לוקה דכתיב ויסרו אותו זה מלקות: ד' מאות זוז. דכתיב וענשו אותו מאה כסף : והזוממין מקדימין. אין להם ניסה והמלטה ממיתה זו (עיין תוס' במכות דף ב' א') : לבית הסקילה. כמו שרצו לחייבה : ואם היתה יתומה. אפילו היתה יתומה שאין לה אב מ"מ יש לו דין מוציא ש"ר דמאי דכתיב בקרא פתח בית אביה למצוה ולא לעכב : הם באו מאליהם. לא הוי שוב מוציא ש"ר כיון שלא הביאם אבל אמר הוה מוציא ש"ר אע"ג דאיהו נותן להם שכר ולאפוקי מר"י דאמר דאינו חייב עד שישכור עדים (מ"ו): ומשבגרה הוציא עליה ש"ר. שכנסה משבגרה ולא מצא לה בתולים ובא לב"ד : אין לוקה. אם נתכחש: אין נותן ד' מאות זוז. דכי כתיב ויסרו אותו מלקות וענשו אותו ממון בנערה כתיב : היא וזוממיה. מוקמינן בגמרא דאו היא או זוממיה. היא כשלא נמצאו העדים זוממין וזוממיה כשנמצאו זוממין: **ט** היתה מעוברת נאמנת. וכשרה לכהונה ולא מספקינן לה לנבעלת לנתין ולממזר: שהוא עדות. אף דבעלמא אין האשה נאמנת כאן מוקמינן לה בחזקת כשרות: שיש לה עדים. שנשבית תאמר בזו שאין לה עדים שנבעלה : שהרי כריסה בין שיניה. הכל יודעים שנבעלה ודמי לשבויה: אמרו לו. הכי מפרשינן בגמרא השבתנו על מעוברת דדמיא לשבויה מה תשיבנו על המדברת כלומר דלא ראוה שנבעלה דפליגי ג"כ ר"ג ור"א דר' יהושע סבר דאין נאמנת אף בנסתרה לחוד בלא ראוה שנבעלה דלא דמי לשבויה ואמר להם ר' יהושע דמדברת היינו שבויה ואמרו לו דנסתרה לא דמי לשבויה דרוב עובדי כוכבים פרוצים בעריות והוי כודאי נבעלה אמר להן אין אפוטרופוס לעריות ונסתרה ג"כ הוי כודאי נבעלה ודמיא לשבויה: בעדות שבגופה. אם באין להכשיר אותה גופה לכהונה אבל בולד הכל מודים שהוא שתוקי וכשר לכהונה :

פרק ב א עד שלא נחקרה עדותן בדרישות וחקירות כדין המבואר בסנהדרין בפ' היו בודקין : בדאין אנו. שקר העדנו: אין נאמנין. דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד דכתיב אם לא יגיד ותדא הגדה הוא דכתיב: לטמא ולטהר. בטומאה וטהרה: לרחק ולקרב. בפסול יוחסין: לאסור ולהתיר. באיסור והיתר: **ב** שהשטר מוציא אשה מבעלה. כגון יכול אדם לגרש את אשתו משא"כ בעדים בלא שטר אינו מגרש: מת פלוני לא תנשא אשתו. דאין משיאין על פי שטר דמפיהם ולא מפי כתבם: מה שכתוב בשטר זה. כלומר ע"י השטר נזכרו ששמעו ושכחו.

ועתה

לאחר מאה (ג) [שנה]: ג יפה כח שטר מכח כסף (ד) [וכח כסף] מכח שטר שהשטר גובה מנכסים משועבדים מה שאין כן בכסף יפה (ה) [כח הכסף] שהכסף (י) פודה את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות ואת מעשר שני מה שאין כן בשטר (י) יפה כח שטר וכסף מכח חזקה [וכח חזקה מכח שטר וכסף יפה כח שטר וכסף] ששטר וכסף קונים עבד עברי מה שאין כן בחזקה יפה כח חזקה (ח) שאם מכר עשר שדות כיון שהחזיק באחד מהם (ו) [קנה] את כולם אבל לא נתן לו אלא דמי אחת מהן או לא כתב לו אלא על אחת מהן לא קנה אלא אותה שדה בלבד: ד מאתים לבתולה ומנה לאלמנה (ט) נזק (ז) [חצי] (*ט) נזק תשלומי כפל תשלומי ארבעה וחמשה כולן אע"פ שאין כתובין בשטר גובים מנכסים משועבדין: ה (י) האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה איני אשת איש נאמנת (כ) שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אמרה (ח) (ל) [נשבית] וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרין (ט) [נמתין] עד שיבואו עדים ויתירוה אלא מתירין אותה מיד (מ) אם משהותרה באו עדים ואמרו נשבית היא הרי זו לא תנשא [א]נשבית וטמאה היא אע"פ שיש לה בנים תצא (נ) עד אומר נשבית וטמאה היא ועד אומר נשבית וטהורה היא [אשה אומרת נשבית וטמאה היא ואשה אומרת נשבית וטהורה היא] הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא: ו שתי (ס) נשים שנשבו זאת אומרת אני טמאה וחברתי טהורה (י) נאמנת אני טהורה וחברתי טמאה אינה נאמנת אני וחברתי טמאות נאמנת על עצמה ואינה נאמנת על חברתה אני וחברתי טהורות נאמנת על חברתה ואינה נאמנת על עצמה: ז וכן שני (ע) אנשים [א]שנשבו זה אומר חברי כהן וזה אומר חברי כהן נותנין להן אבל להזקה אין נאמנין עד שיהו שלשה כדי שיהא שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה ב) [ר' יהודה אומר אף אין נותנין להן עד שיהיו שלשה כדי שיהיו שנים מעידין לזה ושנים מעידין לזה] (פ) מעלין לכהונה ג) לויה וישראלים ע"פ עד אחד אבל אין (יא) [מורידין] אלא ע"פ שנים (יב) [ר' יהודה אומר כשם שאין מורידין אלא ע"פ שנים כך אין מעלין אלא ע"פ שנים]: ח (צ) אמר רבי אליעזר אימתי ד) בזמן שיש עוררין אבל ד) בזמן שאין עוררין מעלין לכהונה ע"פ (יג) אחד איזהו ערער (יד) אמרו האיך קפץ פלוני לכהונה שלא ה) נשא כפיו מימיו (ק) שלא נטל כפיו מימיו אין זה ערער שהוא בן גרושה או בן חלוצה [עובד כוכבים] נתין וממזר ה"ז ערער (טו) ו) [רבה] העלה לכהונה ע"פ ע"א ר' יוסי העלה ז) לכהונה ע"פ עד א': ט (טז) [נפלה ח) חלוזה בעיר אמר ר' יוסי אין חלוזה ראיה] אלא כל שיש לו ערער יבא ויאמר רשב"ג אמר משם ר' שמעון בן הסגן (ר) מעלין לכהונה ע"פ עד אחד ולא ע"פ עד אחד (יז) (ש) [אלא ע"פ] אשה לא כשתבא אשה לבית דין אלא לכשתאמר יתנו לו:

פרק ג א (א) שתי חזקות לכהונה בארץ ישראל נשיאות כפים וחילוק גרנות ובסוריא ועד מקום ששלוחי ר"ח מגיעין נשיאות כפים אבל לא חילוק גרנות ובבל כסוריא (א) (ב) [ר' שמעון בן אלעזר אומר אף באלכסנדריא בראשונה מפני שהיה ב"ד שם רבן שמעון בן גמליאל אומר] כשם שהתרומה חזקה לכהונה בחילוק גרנות כך מעשר ראשון חזקה ללויה בחילוק גרנות (ב) והחולק בב"ד אין לו חזקה לכהונה: ב (ג) הכל נאמנים להעידה אפילו בנה אפי' בתה חוץ (ג) [ממנה] ומבעלה שאין אדם מעיד על ידי עצמו א"ר זכריה בן הקצב המעון הזה לא זזה ידה מתוך ידי משעה שנכנסו עובדי כוכבים לירושלים ועד שיצאו (ד) ד) ואעפ"כ יחד לה בית (ד) [בפני עצמה היתה] נזונת מנכסיו [לא נתיחדה עמו אלא ע"פ בניה]: ג (ה) נאמן אדם לומר (ה) [שאמר] לי אבא משפחה זו טמאה ומשפחה זו טהורה (ו) שאכלנו (ו) [בקציצה של פלונית] ושאמר לו רבו לפלוני צא וטבול לתרומתך ושהיינו מוליכין (ז) [תרומות ומעשרות לפלוני נאמנין ליתן לו אבל לא להחזיקו לכהונה או שהיו אחרים מוליכים לו נאמנים אבל אם היה] עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר הרי אלו אין נאמנים לומר זכור הייתי בפלוני שחייב לפלוני מנה ודרך פלונית עוברת בשדה פלוני מפני שהוא כממון ר' יוחנן בן ברוקה אומר נאמנין: ד אמר ר' יוחנן בן ברוקה (ו) נאמנת אשה או קטן לומר מכאן יצא נחיל זה במה דברים אמורים (ח) בזמן שהעידו על מעמדן אבל אם יצאו וחזרו אין נאמנין שלא אמרו אלא מתוך (ח) [הפתוי] ומתוך היראה אחד אנשים ואחד נשים אחד עבדים ואחד קטנים נאמנין לומר (ח) מקום זה טמא (*ח) ומקום זה טהור: ה (ט) ר' יהודה (*ט) אומר קטנה בת ישראל שנשבית (ט) אפי' היא בת עשר שנים הרי היא בקדושתה וכתובתה (י) [קיימת] (*ט) הבא על החרשת ועל השוטה ועל (יא) [בוגרת] ועל מוכת עץ אין להן קנס סומא ואיילונית יש להן קנס: ו (י) ר' נחוניא בן הקנה אומר הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה אין להן קנס וכן היה ר' נחוניא בן הקנה אומר יה"כ הרי הוא כשבת לתשלומין: ז אחד האונס ואחד המפתה מה בין אונס למפתה אונס נותן את הצער (יב) [מפתה] אינו נותן את הצער ר"ש (יג) אומר זה וזה אין נותנין הצער (יד) [מפני (כ) שסופו לכך] אמרו לו אין דומה נבעלת ברצון לנבעלת שלא ברצון: ח אע"פ שאמרו אונס נותן מיד [א] לכשיוציא אין נותן כלום ר' יוסי בר' יהודה אומר נותן כתובה מנה אע"פ שאמרו מפתה לכשיוציא נותן אבל בושתה ופגמה נותן מיד מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן נותן מיד אם מתה אביה יורשה נותן לאחר זמן אם מתה בעלה יורשה: ט (ל) א' האונס וא' המוציא שם רע שגרשו כופין אותו להחזיר אם היו כהנים לוקים מ' (מ) א' האונס וא' המפתה בין היא בין אביה יכולין לעכב שנא' י) (שמות כב) אם מאן ימאן אביה וגו' ואומר (דברים כב) ולו תהיה לאשה (טו) [לו] (נ) אתה כופה ואי אתה

נוסחאות כ"י

א) תיבת שנשבו ליתא: ב) מתיבת ר"י עד מעלין ליתא: ג) וללויה ולישראל: ד) במקום: ה) נטל חלקו מימיו ושלא נשא כפיו מימיו אין זה כו': ו) רבי: ז) ללוית: ח) הלוזה: ט) אמרו לו אין אדם מעיד ע"פ עצמו אעפ"כ כו': י) ולו תהיה לאשה דבר אחר ולא תהיה לאשה לו אתה כופה כו':

הגהות הגר"א

(ג) שנים: (ד) ויפה כח כסף: (ה) כח כסף: (ו) קונה: (ז) וחצי: (ח) נשביתי: (ט) תמתין: (י) וזאת אומרת אני טמאה וחברתי טהורה: (יא) משיאין: (יב) ר' יהודה אומר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה עד שיהיו שלשה שנים מעידין לזה ושנים מעידין לזה: (יג) עד: (יד) אם: (טו) רבי: (טז) נפלה לעזה בעיר ר' יוסי אומר אין לעזה ראיה: (יז) בלבד אמרו אלא אפילו: (א) ר' שמעון בן גמליאל אומר אף אלכסנדריא של מצרים בראשונה מפני שב"ד קבוע שם רשב"א אומר: (ב) והחולק: (ג) מהימנה: (ד) בחצירה וכשהיא יוצאה יוצאה בראש בניה וכשהיא נכנסת נכנסת בסוף בניה והיתה: (ה) כך אמר: (ו) בקצצה של בת פלוני לפלוני: (ז) חלה ומתנות לפלוני כהן ע"י עצמו אבל לא ע"י אחר וכולן אם היה כותי ונתגייר עבד ונשתחרר אין נאמנים ואין נאמן לומר דרך היה לפלוני במקום הזה מעמד ומספד היה לפלוני במקום הזה: (ח) הפחד: (עי' בירושלמי ספ"ב דמבואר כתוס' כאן ואולי גם שם ט"ס): (ט) ונפדית: (י) מאתים: (יא) הבוגרת: (יב) והמפתה: (יג) בן יהודה אומר משום ר"א: (יד) מפני שסופה להצטער תחת בעלה: (טו) ולו:

אור הגנוז פרק ב [א] נשביתי וטהורה אני ויש לי עדים שטהורה אני אין אומרים הרי זו לא תצא: פרק ג [א] אף לכשיוציא נותן בושתה ופגמה מיד מה בין נותן לאין נותן כלום:

חסדי דוד

לפני ממילא. ומעתה הוה סייעתא טפי לדברי הר"ן והרשב"א מדלא נקט מפורש בדיני ממונות משמע דבד"מ לא שייך חילוק זה: עד אומר נשבית וטמאה היא כו' כך מתניתא לא נזכרה בגמ' ואיברא שיש שם דין זה בעדות מיתה וכדלעיל ביבמות אבל גבי שבויה נראה שיפך זה ממתני' דשתי נשים וכדמפרש שם ר"פ דאפי' בשניהם אומרים נשבית ואחד אומר נטמאת ואחד אומר טהורה היא אפי' אשה נאמנת דבשבויה הקילו וכן פסק הרמב"ם פי"ח מה' איסורי ביאה וע"ש בכס"מ באופן דהך מתניתא נדחית מהלכה:

פרק ג שתי חזקות לכהונה כו' שנויה היא לעיל כפ' בתרא דפאה ועי' בגמ' דף כ"ה ומה דמסיים והחולק בב"ד לפי מה שפירשו בגמ' דס"ק החולק תרומה בנכסי אביו עם אחיו בב"ד אינו חזקה לכהונה משום דלמא בחלק מעליו שהוא בן גרושה אתאן לכ"ע ולא סיומא דמלתי' דרשב"ג היא וכ"פ הרמב"ם בפ"ק מה' א"ב והאונס לא פירש כפירש"י וכמ"ש הרב המגיד שם ועי' היטב: נאמן אדם לומר שאמר לי אבא משפחה זו כו' בגמ' דף כ"ח הגי' נאמן התינוק אבל ככר פירש"י שם שפי' להעיד בגדלו מה שראה בקטנותו ומוכרח הוא דאין קטן נאמן רק במסל"ת ובאן לעדות קמכוין ואינו מסל"ת: אע"פ שאמר אונס נותן מיד כו' מה בין נותן מיד לנותן לאחר זמן כו' הך סיפא מה בין נותן מיד כו' ליתא בגמ' ונראה דס"פ מה בין בשת ופגם שהדין הוא ליתן מיד לקנס שאין דינו ליתן אלא לכשלא יכנוס ואמר שהחילוק הוא אם מתה: אחד האונס כו' לו אתה כופה כו' הך סיומא לו אתה כופה ולא לייבם לא קאי על אונס ומפתה אלא על מוציא שם רע באם הוציא שם רע ומת אין

מצפה שמואל (ו) פודה. קדושין ח. וירושלמי שם פ"א ה"א: (ז) יפה. קדושין כ"ו: (ח) שאם. קדושין כ"ז. וב"ק כ"ב: (ט) נזק. ע' ב"ק מ. ע"ו: וע' ירושלמי פ"ד ה"ט ירושלמי גיטין פ"ה ה"א: (*ט) מיי' פי"ט ממלוה הל"ה ע"ש בהס"מ טוש"ע חו"מ סי' קי"ט ס"ג: (י) האשה. כ"ב: (כ) שהפה. ספ"ו דדמאי ורפ"ט דתרומות: (ל) נשבית. כ"ג: (מ) אם. עי' ירושלמי פ"ב ה"ה. (נ) עד. ירושלמי פ"ב ה"ב: (ס) נשים. כ"ג: (ע) אנשים. כ"ד: (פ) מעלין. ירושלמי פ"ב ה"ז ועי' בבלי כ"ד נראה כנוסחת הגר"א ולנוס"י קשה מה דאר"י כשם שאין מורידין כך אין מעלין הלא כבר אמר דתרומה אין נותנין להם: (צ) אמר. כ"ג. וע' כ"ו: (ק) שלא נטל. אולי הכוונה דלא ראוהו מעולם נוטל כפיו לאכילת פירות וכי לא נזדמן לו פירות של תרומה דבעי כ"י כמבואר פ"ב דחגיגה וע' בש"ך יו"ד סי' א' ובה"מ סי' ל"ז וכהנהתי בכלילת שמואל בכלל לא ראינו: (ר) מעלין. ע' כ"ו: (ש) אלא. ע' פ"י בגיטין כ"ט והביאו הנתה"מ בסי' כ"ח ובסי' ל"ח דאף דע"א נאמן באיסורין אין צריך ב"ד ועי' אה"ע סי' י"ז ובח"מ ס"ק ל"ח. וע' רמב"ם פי"ח מהל' א"ב הכ"א דאשה נאמנת לשכה: אף עד כשר בשבויה ונקט כאן אשה כנגד אשה להורות לכתחלה לא תנשא: (א) שתי. ירושלמי פ"ב ה"ז כ"ה: (ב) רשב"א. ע' נוסחת הגר"א ובמס' פאה פ"ד נמצא בנוסחת הגר"א כנוסחא ישנה: (ג) הכל. כ"ד: (ד) ואעפ"כ. כ"ז. וכנוסחת הגר"א ועי' ירושלמי פ"ב הלכה ט: (ה) נאמן. כ"ח: (ו) שאכלנו שם. ירושלמי שם פ"י ה"ב וכאן פ"ג ה"י: (ז) נאמנת. ב"ק קי"ד. וירושלמי שם ספ"י וב"ק שם: (ח) בזמן. בירושלמי שם ספ"י וב"ק שם: (ח) מקום. עי' ר"ן דעיקר העדות של בית ספרם רק עד מקום הזה ודלא כפי' הרמב"ד ולדינא שניהם אמת: (*ח) טוש"ע חו"מ סי' ל"ס וע' סמ"ע: (ט) ר"י אומר. ל"ו. ירושלמי פ"ג ה"ב: (*ט) מיי' פ"א מהל' נערה הל"י טור אה"ע סי' קע"ז ודלא כר"י: (י) רנב"ק ל'. פסחים כ"ט. ל"ב. מגילה ז. שבועות ל"ג. ירושלמי פ"ג ה"א תרומות פ"ו ה"א ועי' ב"ק פ"ג ה"ד ובמגילה פ"א ה"ו וצ"ע דבירושלמי מבואר דאף לרנב"ק כנדה מבלם קנס די"ל לא כיהר וכיא נגד התוס' כאן: (*י) מיי' שם ה"ט טור שם וע"ש מה שהקשו על הרמב"ם וגם הוא דלא כתוספתא: (כ) שסופן. ירושלמי פ"ג ה"ה ופ"ד ה"א: (ל) אחד. תמורה ה. ירושלמי פ"ג ה"ו: (מ) אחד ל"ט: (נ) אתה. ירושלמי פ"ג ה"ו ע"ש:

מנחת בכורים

ועתה נזכרו ע"י השטר: אפי' לאחר מאה שנה. אפילו נזכר ע"י השטר מ"מ עדותו עדות ולא הוה מפי כתבם: ג שהשטר גובה. דאית לה קלא וה"ל כלקוחות להזהר: משא"כ בכסף. אם נתן לו כסף בלא שטר אינו גובה דלית ליה קלא: שהכסף פודה. אם אמר א' ערכי עלי או ערך פלוני עלי דנותן שיעור הקצוב בתורה אינו נותן אלא כסף וכן חרמים אם החרים בהמ' לבדה"ב או ב"ד או מע"ש דאינו נפדה אלא בכסף ולא בשטר אם נתן לגזבר שטר על הדמים אינו יכול ליתן בתורת כסף: קונים עבד עברי. דילפינן מכסף מקנתו: משא"כ בחזקה דכתיב והתנחלתם אותם ודרשינן אותם בחזקה והיינו ע"כ ולא אחר בחזקה והוא עבד עברי: קונה את כולם. (עי' תוס' קדושין כ"ו ב' ד"ה כד"א): ד תני נזק. אע"ג דאינו משתלם אלא מגופו מ"מ אם מכרו המזיק לאחר גובה ממנו אי נמי אם זקפן עליו במלוה גובה מנכסים משועבדים דקלא אית להו וכן כולם אית להו קלא לכן גובין מנכסים משועבדים דמלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא (עיין קדושין דף י"ג ועיין בירושל' גיטין פ"ה הל' א'): ה וחזרה ואמרה. תוך כדי דבור: הרי זה לא תנשא גרסינן ואע"ג שעדיין לא נשאת כיון שהתירוה לינשא אע"פ שלא נשאת לא תצא מהתירה הראשון ובגמרא איתא אע"פ שאמרו לא ידענו אם טהורה היא אם לא: נשבית וטמאה היא. אם העידו עדים שטמאה היא תצא: אשה אומרת. או אשה אומרת כיון דאיכא חד נגד חד לכתחלה לא תנשא: לא תצא. כיון דאיכא עד אחד דקאמר טהורה היא וסימנוהו רבנן בשבויה דעד אחד מהימן אפילו אשה: ו נאמנת. על עצמה ודאי נאמנת דאיכא עדי שבויה ואפילו ליכא עידי שבויה שוי' אנפשה חתיכה דאיסורא ועל חברתה נאמנת אפילו היכא עידי שבויה דעד אחד נאמן לטהר: אינה נאמנת. דאיכא עידי שבויה לכן אינה נאמנת על עצמה לומר טהורה היא ועל חברתה אין צריכין לנאמנותה דממילא טמאה היא כיון דאיכא עידי שבוים: אני וחברתי טמאות. ומיירי בדליכא עידי שבויה דאינה נאמנת על חברתה כיון דליכא עידי שבויה ועל עצמה נאמנת דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא: אני וחברתי טהורות. מיירי בדאיכא עידי שבויה דעל חברתה נאמנת לומר טהורה היא ועל עצמה אינה נאמנת כיון דאיכא עדים דנשבית ורישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים ואיכא דמוקים לה בגמרא דאיכא עד א' דקא אפיך למה שהאשה אומרת אני טמאה וחברתי טהורה ואמר ע"א את טהורה וחברתך טמאה איהי שויה אנפשה חתיכה דאיסורא וחברתה משהריא אפומא דידה. אני טהורה וחברתי טמאה וע"א אומר את טמאה וחברתך טהורה איהי כיון דאיכא עדים שנשבית לאו כל כמינה לומר טהורה אני וחברתה כיון דאיכא ע"א דאמר טהורה הרי היא טהורה. אני וחברתי טמאה ואמר עד אחד את וחברתך טהורה איהי שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא חברתה משתריא אפומא דעד: ז וכן שני אנשים לא גרסינן שנשבו: נותנין להן. תרומה וגמרא זע"ז ולא חיישינן לגומלין: חזקה. ר"ל ליוחסין ויש מפרשין לענין יחוסי כהונה דבודקין עד ד' אמהות כמבואר בפ' עשרה יוחסין דמעלה עשו ביוחסין: אין נאמנים. אף לתרומה אינו נאמן עד אחד עד שיהיו שלשה: מעלין לכהונה לתרומה: ולויה. למעשר ראשון: וישראלים. ליתן לו מעשר עני: אין מורידין. אם כבר הועלו ובא עד אחד אין מורידין: ח עוררין. שיצא עליו קול דבן גרושה או בן חלוצה הוא: מעלין לכהונה. היכא דליכא גומלין ולת"ק אף היכא דאיכא למיחש לגומלין באחד מעיד על חבירו מ"מ מעלין: שלא נשא כפיו מימיו. אין ראיה מזה שאינו כהן דדלמא לא רצה לישא כפיו: שלא נטל כפיו מימיו. שלא נטל תרומה מימיו גרסי': רבי העלה גרסי': ט נפל חלוזה. לשון קול לאו כלום הוא: יבא ויאמר. לב"ד אם יודע הדבר בבירור אבל אין פוסלין ע"פ קול בעלמא: אלא ע"פ אשה. אפי' ע"פ אשה: לב"ד. אינה צריכה לבוא לב"ד להעיד: לכשתאמר. למי שתאמר שיתנו לו תרומה כי יודעת דכהן הוא נותנים לו ע"פ דבריה:

פרק ג א שתי חזקות. הוא נשיאות כפים וחילוק גרנות שחולקין לו תרומה בבית הגורן: בארץ ישראל. וב"ד בודקין שם לכן הוו שתיהן ראיה נשיאות כפים משום דב"ד בודקין וחילוק גרנות משום דתרומה בא"י דאורייתא אבל בבבל נמי דבודקין שם וכן נמי בכל מקום ששלוחים מגיעים להודיע אימת נקבע החודש דיש ב"ד המקבלים אותם ובודקין מ"מ תרומה דרבנן אין מעלין ממנה: רשב"א. בגמרא איתא רשב"ג: באלכסנדריא. לפי שהיו ב"ד קבועין כמבואר בסוכה בפ' החליל קודם שחרבו את העיר הוה נשיאת כפים ראיה אבל בזמן לארץ דאין ב"ד אין נ"כ ראיה ומבעיא לן בגמרא למאי הי מעלין ליוחסין או אין מעלין ליוחסין רק לחלה וקאמר דמעלין וחילוק גרנות נמי לחלה דתרומה דרבנן וחלה דאורייתא שהרי ז' שכבשו וז' שחילקו נתחייבו בחלה ולא נתחייבו בתרומה וקסבר דמעלין: רשב"ג בגמרא איהא רשב"א ובירושלמי הגירסא כהתוס': חזקה לכהונה. כן מבואר בגמרא ובירושלמי ומיירי דידעינן דלאו לוי הוא אלא דנפק עליו קלא דבן גרושה הוא או בן חלוצה כיון דיהיב ליה מעשר ראשון בגורן מסתמא כהן הוא דאי הוה חלל אע"ג דמעשר ראשון מותר לזרים מ"מ בתורת חלוקה לא יהבינן ליה ומיירי בתר דקנסינהו עזרא ללוים דניתן לכהן אי נמי כראב"ע דאמר מעשר ראשון מה"ת אף לכהן: והחולק בבית דין. שחלק עם אחיו בתרומה לא אמרי' דמסתמא האי ג"כ כהן הוא אלא י"ל דבן גרושה וכן חלוצה הוא והאי לזבוני הוא: ב הכל נאמנים. אפילו עבד אפילו שפחה נאמנים להעידן בשבויה שטהורה היא וכשרה לכהונה: ממנה. היא עצמה: המעון. שבועה שנשבע במעון הוא הבית המקדש וכהן היה ושיהה נזונת. נתן לה מזונות: אלא ע"פ בניה. כשהיא נכנסת נכנסים בניה תחלה וכשהיא יוצאת והוא בבית היא יוצאת תחלה ואח"כ בניה וכן הגיה הגר"א דכן הוא בגמרא: ג נאמן אדם לומר. אפילו הוא קטן בשעה שאמר טמאה. מפרשינן כשרה ופסולה: בקצצה. הוא הנושא אשה שאינה הוגנת לו בני משפחתו מביאין חבית מלאה פירות ושוברים אותה באמצע רחבה ואומרים שמעו פלוני אחינו נשא אשה שאינה הגונה לו ומתיראים אנו שלא יתערב זרעו בזרעינו והיא קצצה שהתינוק נאמן לומר שאכל ממנה: צא וטבול. רבו של תינוק אמר לאחד שילך לטבול ומחזיקין אותו לכהונה על פיו דתרומה בזה"ז דרבנן: אבל לא. ליוחסין אינו נאמן: או שהיו אחרים מוליכין לו. אינם נאמנים גרסינן דדוקא כשאומר ע"י עצמו הוליך זכור הוא אבל כשאומר שראה שאחר הוליך כיון דקטן הוא חיישינן דטועה בדבר והגהת הגר"א מכוונת ע"פ הש"ס: עובד כוכבים ונתגייר. דכיון דעובד כוכבים הוא אינו מדייק: ואינו נאמן לומר גרסינן: ודרך פלונית. או דרך פלונית: שהוא כממון. ובממון אינו נאמן: ר' יוחנן בן ברוקה. הרישא פליג דגם עובד כוכבים ונתגייר עבד ונשתחרר נאמנים דכיון דדעתיה לאגיורי דייק אנפשיה וכן בעבד כיון דנשתחרר שמע מפי רבו מתחלה ודייק: ד נחיל זה. של דבורים אע"ג דממון הוא מ"מ המחזיק בה אינו זוכה מה"ת רק מדרבנן וגזל מפני דרכי שלום הוא לכן הקטן נאמן בה ובב"ק דף קי"ד מוקמינן לה במסל"ת: על מעמדן. תיכף כשראו דבר זה העיד הקטן אבל אם לא היה מיד רק יצא למקום אחר מתחלה חיישינן שמא נתפתה או מיראה אומר כן: ה קטנה בת ישראל שנשבית. ר' יהודה אקנס קאי דס"ל לחכמים דאין קנס בשבויה דאמרי' דבעולה היא ופליג ר"י דלא חיישינן לבעולה כלל דמשמרת עצמה וקטנה דאינה יודעת לשמור כ"ש דלא חיישינן לבעולה (תוס' דף ל"ז ד"ה שבויה) אי נמי דלא יהא הוטא נשכר: קיימת. דיש לה מאתים אם נשאת לאחר כך לבעל או דלא חיישינן לבעולה או משום דממנעי ולא נסבי לה לכן תקנו דכתובתה מאתים והגר"א הגיה כתובתה מאתים וכן הוא בגמרא: על החרשת ועל השוטה דחיישינן דלמא אבדו בתוליה ובתולה כתיב בקרא: סומא ואיילונית. דלא חיישינן שמא נאבד בתוליה דהיתה מגדת ואיילונית נמי הרי נעשית גדולה כשהיא בת כ' ולא הביאה ב' שערות ומקודם לזה קטנה היא וס"ל דיש קנס לקטנה: ו אין להן קנס. דחייבי כריתות נינהו וחייבי כריתות לדידיה כחייבי מיתות דכתיב אסון וקרהו אסון ובמיתה בידי אדם כתיב אם אסון וילפינן בגזרה שוה ואיכא מ"ד דיליף לה מדכתיב ואם העלם יעלימו את עיניהם מן האיש ההוא ונתתי את פני כרת שלי כמיתה שלכם: כשבת לתשלומין. מה השבת מיתה ופטור מן התשלומין אף כמדליק גדיש של חבירו ביום הכפורים פטור אף דחייבי כריתות נינהו: ז אחד האונס ואחד המפתה. בשניהם דינם שוה לענין קנס ובושת ופגם אלא שהחילוק הוא בצער דמפתה אינו נותן את הצער דמפותה אין לה צער: זה וזה. אף אונס: שסופן לכך. שסופה להצטער תחת בעלה אם לא היתה נבעלת עתה דר"ש ס"ל דשניהם שוין בצער: לכשיוציא. לכשיגרש אין לה כתובה דטעמא מאי תקנו רבנן כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה כאן הרי אינו יכול לגרש בלא דעתה: נותן כתובה מנה. כדי שלא יצער אותה והתרצה לגרש אותה: ח לכשיוציא. נותן הקנס של חמשים כסף אבל בושת ופגם דממון הוא כדין שאר החובלים צריך ליתן מיד והקנס נותן לכשלא יכנוס והכי מפרשינן בגמ' לכשיוציא היינו שלא יכנוס: נותן מיד אם מתה אחר שעמדה בדין אביה יורשה וקודם שעמדה בדין מבואר בפ' נערה שנתפתתה: נותן לאחר זמן היינו הכתובה שנותן לאחר זמן: אם מתה בעלה יורשה. כדין כתובה כיון שכבר כנסה: ט שגרש. בכניסה הדין הוא דלא יוציאו עולמית והדבר בדידה תלוי ואם גרשה עובר בלאו וכופין אותו להחזיר אותה ומתקן הלאו ואין לוקין: אם היו כהנים. דאי אפשר לחזור אותה דכהן אסור בגרושה לוקה על הלאו שעבר שגירשה: בין היא בין אביה. מעכבים אם רוצים שלא תנשא יכולים לעכב: אם מאן ימאן. מרבה אף עצמה ג"כ: ולו תהיה. תהיה מדעתה ואביה הוא כדי שלא יהא חוטא נשכר שישאנה אם תרצה ועוד משום דק"ו הוא מפותה שעבר על דעת אביה יכול לעכב אונס שעבר על דעת עצמה גם כן לא כש"כ שאביה מעכב: לו אתה כופה. מדכתיב לו דרשינן

כופה (יו) ליבם: י (ס) קטנה מבת יום אחד ועד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא שתי שערות ועד שתבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי ר"מ שהיה ר"מ אומר כל מקום שיש קנס אין מכר וכל מקום שיש מכר אין קנס וחכ"א קטנה מבת ג' שנים ויום אחד ועד שתבגור יש לה קנס:

פרק ד א (א) יפה כח הבעל מכח האב וכח האב מכח הבעל יפה כח הבעל שהבעל אוכל פירות א)בחייה מה שאין כן באב ב) יפה כח האב שהבעל חייב במזונותיה בפרקונה ובקבורתה (ב) מקום (*ב) שנהגו להספיד מספיד מה שאין כן באב: ב יפה כח אשה מכח יבמה (א) [וכח] יבמה מכח אשה יפה כח אשה שהאשה אוכלת בתרומה כיון שנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה משא"כ ביבמה יפה כח יבמה שהבא על יבמתו (ג) בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון אפילו בבית אביה קנה משא"כ באשה: ג הלך האב (ד) [עם שלוחיה או] עם שלוחי הבעל או שהלכו שלוחי האב עם שלוחי הבעל (ב) (ה) [היתה] לה חצר בדרך (ג) (ו) [נכנסה] ולנה בתוכה או שנכנסה לחופה שלא לשם נשואין ומתה אע"פ שכתובתה אצל בעלה אביה יורשה מסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל (ד) [היתה] לה חצר בדרך ונכנסה ולנה בתוכה או שנכנסה לחופה לשם נשואין [ומתה] אע"פ שכתובתה אצל אביה (ה) בעלה יורשה במה ד"א בכתובתה אבל בתרומה אין אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: ד(*ו) נשבית אין חייב לפדותה (ז) בד"א בשבוית מלכות אבל בשבוית(ו)[ליסטות] פודה אם רצה לקיים יקיים ואם לאו יוציא ויתן כתובה [מנה] נשבית לאחר מיתת בעלה אין (ז) [יבמין] חייבין לפדותה ולא עוד אלא אפילו נשבית בחיי בעלה ולאחר כן מת בעלה (*ז) (ח) אין [יבמין] חייבין לפדותה: ה (ח) היתה ניזונית מנכסיו וצריכה רפואה הרי היא כמזונות רשב"ג אומר רפואה שיש לה קצבה (ט) [נתרפא מכתובתה ושאין לה] קצבה הרי היא כמזונות היו שני בצורת ואמר לה טלי גיטיך וכתובתיך (ט) צאי ופרנסי את עצמיך הרשות בידו: ו לא כתב לה בנין דכרין דיהוויין לך מינאי אינון ירתון כסף כתובתיך יתיר על חולקיהון דעם אחוהון חייב שהוא תנאי ב"ד כל (י) הארצות ג)כותבין כאנשי ירושלים: ז נושא אדם אשה ופוסק עמה על (כ) מנת שלא לזון על מנת שלא לפרנס ולא עוד אלא שפוסק *[עמה]ע"מ שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה מעשה ביהושע בנו של ר"ע שנשא אשה ופסק עמה ע"מ שתהא זנתו ומפרנסתו ומלמדתו תורה(י)[היו] שני בצורות (יא) [עמדו והלקו] התחילה קובלת עליו לחכמים וכשבא לבית דין אמר להם היא נאמנת עלי יתר מכל אדם אמרה להם ודאי כך התנה עמי אמרו לה חכמים אין כלום אחר הקיצה: ח (ל) מצוה לזון את הבנות ואין צריך לומר את הבנים (יב) ר' יוחנן בן ברוקה אומר חובה לזון את הבנות (יג): ט (יד) (מ) [דרש הלל הזקן לשון הדיוט כשהיו בני אלכסנדריא מקדשין נשים ד)אחד בא וחוטפה מן השוק ובא מעשה לפני חכמים בקשו לעשות בניהן ממזרין אמר להם הלל הזקן הוציאו לי כתובת אמותיכן הוציאו לו וכתוב בה משתכנסי לביתי תיהוי לי לאנתו כדת משה וישראל]: י (טו) (נ) [דרש ר' מאיר] המקבל שדה מחבירו ומשוכה בה הובירה שמין (טז) [אותה] כמה היא ראויה לעשות ונותן לו שכך כותב לו אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא: יא (יז)(ס)אדרש ה)ר' יהושע מביא אדם על אשתו כל קרבנות שהיא חייבת אפי' אכלה את החלב ואפילו חללה את השבת שכך כותב לה ו)ואחרי דאיתאי ליך עלאי] מן קדמת דנא. שברה לו מקצת כתובתה שברה לו את כולה שכך היא כותבת לו (יח) [אחרי דאיתאי ליך עלאי] מן קדמת דנא: יב (יט) (ע) [דרש ר' יהושע בן קרחה] המלוה את חבירו (כ) לא ימשכנו יותר מחובו שכך כותב לו (כא)[תשלמתא מנכסיא דאית לי מנכסיא דקניתי מן קדמת דנא]: יג (כב) (פ) [דרש ר' יוסי הגלילי מקום שגובין כתובה מלוה גובין אותה מלוה ואין גובין את הכתובה מקום שכופלין את הכתובה] אין גובין אלא מחצה: יד (צ) אבי הבן שנעשה ערב לכתובת כלתו אם יש נכסים לבן גובין משל בן ואם לאו גובין משל אב עשה האב בית או שדה אפותיקי לכתובת כלתו בין כך ובין כך גובין מהן: טו (ק) מי שיצא (כג) למדינת הים (כד) [ואמרו לו מת בנך] ועמד וכתב כל נכסיו (כה) [במתנה] ואח"כ ז)נודע שבנו קיים מתנתו (כו) [קיימת] ר' שמעון בן מנסיא אומר אין מתנתו (כז) [קיימת] שאילו היה יודע שבנו קיים לא היה (כח) [נותן] (ר) היה חולה ומוטל במטה אמרו לו נכסים למי אמר להם דמיתי שיש לי בן עכשיו שאין לי בן נכסי לפלוני ואח"כ נודע שיש לו בן לא אמר כלום היה חולה ומוטל במטה אמרו לו נכסיך למי אמר להם דמיתי שאשתי מעוברת עכשיו שאין אשתי מעוברת נכסי לפלוני ואח"כ נודע שאשתו מעוברת לא אמר כלום: טז (ש) גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו ואח"כ נודע שיש לו בנים במדה"י (כט) [ושאשתו] מעוברת כולם חייבין להחזיר החזירו הכל ומתו בניו (ל) [והפילה] אשתו מחזיק בשניה זכה בראשונה לא זכה: יז (ת) הבנות בין שנישאו עד שלא בגרו ובין בגרו עד ש"א נישאו אבדו מזונותיהן ולא אבדו פרנסתן (לא) ר' שמעון בן אלעזר אומר אף אבדו פרנסתן כיצד (לב) עושות שוכרות להן בעלים (לג) [וגובין] להן פרנסתן: יח (א) אחד נכסים שיש להן אחריות וא' נכסים שאין להן אחריות (לד) [נפרעין מהן למזון האשה והבנות דברי ח)ר' יוסי ר' אלעזר בר' שמעון אומר נכסים שיש להן אחריות בנים מוציאין מידי בנים ובנות מידי בנות ובנות מידי בנים אבל לא בנים מידי בנות נכסים שאין להם אחריות בנים מוציאין מידי בנים ובנות מידי בנות ובנים מידי בנות אבל לא בנות מידי בנים] בין (ב) ששעבד האב בחייו בין ששעבדו (לה) [יורשין] אחר מיתת אביהן אין נפרעין מהן לענין כתובה אבל לפרנסה גובין מהן:

פרק ה א (א) (א) הבוגרת [בתביעה נותנים] לה שנים עשר חודש אם (ב) היתה קטנה בין היא בין אביה יכולין לעכב (ג) ר"ט אומר נותנין לה הכל תרומה בד"א מן האירוסין אבל מן הנישואין מודה ר"ט שנותנין לה מחצה חולין ומחצה תרומה במה ד"א בבת כהן לכהן אבל בת ישראל לכהן (ב) [הכל מודים שמעלין לה כל מזונותיה מן החולין] ר' יהודה בן בתירה אומר שתי ידות תרומה

הגהות הב"ח א דרש ר' יהודה מביא אדם קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבנות כו' שכך כותב לה ואחריות דאית ליך עלאי כו' כצ"ל וכ"כ פרק המקבל דף קד ע"א וע"ש בתוס':

הגהות הגר"א

(טז) לה: (א) ויפה כח: (ב) או שהיתה: (ג) ונכנסה: (ד) או שהיתה: (ה) מתה: (ו) לסטים: (ז) היתומים: (ח) יורשים: (ט) נתרפאה מכתובתה שאין לה: (י) והיה: (יא) עמד והילק: (יב) דברי ר"מ ור"י אומר מצוה לזון את הבנים ואצ"ל לבנות: (יג) אחר מיתת אביהן אבל בחיי אביהן אלו ואלו אינן ניזונין: (יד) הלל הזקן היה דורש לשון הדיוט שהיו בני אלכסנדריא מקדשין נשותיהן ובשעת כניסתן *) לשוק באין אחרים וחוטפין אותן מהם בקשו חכמים לעשות בניהם ממזרין אמר להם הלל הזקן הביאו לי כתובת אמכן ומצא שכתוב בהן לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו כדת משה וישראל ולא עשו בניהם כממזרים: (טו) ר"מ היה דורש לשון הדיוט: (טז) לו: (יז) ר' יהושע היה דורש לשון הדיוט אדם מביא קרבן עשיר על אשתו וכן כל קרבן וקרבן שהיא חייבת שכן כתב לה אחריות דאית ליך עלי: (יח) אחריות דאית ליך עלי: (יט) ר' יהושע בן קרחה היה דורש לשון הדיוט: (כ) על משכון: (כא) תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי: (כב) ר' יוסי היה דורש לשון הדיוט מקום שנהגו לעשות כתובה מלוה גובין מלוה מקום שנהגו לכפול: (כג) בנו: (כד) ושמע שמת בנו: (כה) לאחרים: (כו) מתנה: (כז) מתנה: (כח) כותבן: (כט) או שאשתו: (ל) או שהפילה: (לא) דברי רבי: (לב) הן: (לג) ומוציאים: (לד) מוציאין למזון אשה ובנות דברי רבי רשב"א אומר נכסים שיש להם אחריות מוציאין לבנות מן הבנים ולבנות מן הבנות ולבנים מן הבנים ולבנים מן הבנות בנכסים מרובים אבל לא לבנים מן הבנות בנכסים מועטים נכסים שאין להם אחריות מוציאין לבנים מן הבנות ולבנות מן הבנות אבל לא לבנות מן הבנים: (לה) היורשים: (א) הבוגרת כתבועה ונותנים: (ב) ד"ה מחצה חולין ומחצה תרומה:

*) לפי הש"ס ב"מ (קד.) נ"ל לחופה:

נוסחאות כ"י

א) ירושתה: ב) ר' יוסי בר' יהודא אומר אף האב. [וכ"ה בגמרא דף מ"ז ע"א] ג) היו: ד) ואחר: ה) ר' יהודא מביא אדם קרבן על כו': ו) אוהרן דאית לה כו': ז) בא בנו מתנתו כו': ח) רבי ר' שמעון בר' אלעזר אומר נכסים כו':

חסדי דוד

כופין ליבם ליינס אלא מאי גם לחלוץ אם ירצה אע"ג דלגבי' כתיב ולו תהיה לאשה אבל באונס ומפתה לא שייך יבום כלל:

פרק ד הלך האב עם הבעל או עם שלוחי הבעל כו' כצ"ל וכן נ"ל היתה לו חצר כו' ועי' בא"ה"ע סי' נ"ו והרב ב"ש שם דדוקא מסירה לשלוחים לא מהני אלא לירושתה משא"כ ייחוד בחצר שלו בדרך דהוי חופה וזכה ובכל דבר: נשבית אין חייב לפדותה כו' לא הביאוה בגמ' והר"ן בפרקין מייתי לה להך תוספתא ומפרש דקמ"ל דכל שאסור להחזירה פטור מלפדותה. ועי' בבית שמואל בסי' ע"א ומה דכתב בסיפא נשבית לאחר מיתה אין היבמין חייבין לפדותה בגמ' סגי' אין היתומים חייבין וכו' אבל הרי"ף גריס אין היבמין כמו בתוס' שלפנינו

ועיין בפסקי הרא"ש ז"ל: אבי הבן שנעשה ערב כו' כלומר דאע"ג דקי"ל דערב דכתובה לא משתעביד וכדאיתא בב"ב דף קע"ד מ"מ לגבי בריה שעבודי משעביד נפשיה ומסיים דאע"ג דמשתעבד נפשיה לא עדיף מערב דב"ח דאין גובין מן הערב תחלה אא"כ לית לי' ללוה ומיהו אם עשה אפותיקי גובין אפי' יש לו לבן ועי' בא"ה"ע סי' ק"ב ומ"מ תינוק זה שאם עשה אפותיקי לא הזכירו הפוסקים ז"ל: גר שמת וכו' ואשתו מעוברת כולם חייבין להחזיר החזירו הכל ואח"כ שמעו שמתו בניו וכו' כצ"ל ועי' בב"ב דף קמ"ב ופסק כן הרמב"ם סוף פ"ב מה' זכייה וע"ש בהה"מ דפירושו דלבסוף שמעו שמועה ראשונה אמת היתה שבנו מת קודם או שאשתו הפילה עכ"ז המחזיק בשניה קנה ולא המחזיק בראשונה ע"ש:

מצפה שמואל

(ס) קטנה. מ. ירושלמי פ"ה ה"ט וע"ש פ"ג: (א) יפה. ע' מ"ו: (ב) מקום. ירושלמי פ"ד ה"ו: (*ב) מיי' פי"ד מה"א הכ"ג טוש"ע אה"ע סי' פ"ט: (ג) בין. יבמות נ"ד: (ד) עם. בנוסחת הגר"א ליתא דכ"ש מסיפא דהלך האב עם שליח הבעל: (ה) היתה. בדפוס שביוניצה הוא כנוסחת הגר"א: (ו) נכנסה. מ"ח: וירושלמי פ"ד ה"ו וירושלמי סוף סנהדרין: (*ו) ע' מיי' פי"ד מהל' אישות הי"ח טוש"ע אה"ע סי' ע"ח ס"ו בהגהה ובביאור הגר"א שם: (ז) בד"א. נ"א. וע' ירושלמי פ"ד: (*ז) מיי' פי"ח שם הל"ה טוש"ע א"ע סי' ע"ח ס"ח ע"ש בביאור הגר"א: (ח) היתה. נ"ב. וע' ירושלמי פ"ד ה"ו וב"ב פ"ט ה"ד: (ט) צאי ופרנסי. עי' בהפלאה כתובות סי' ע"ז סק"ג ולשון התוס' אינו מורה כן ובמ"א הארכתי: (י) הארצות. נ"ב. ועי' ירושלמי ספ"ד ה"ח: (כ) מנת. ירושלמי פ"ה ה"ב: (ל) מצוה. מ"ט. ירושלמי פ"ד ה"ה: (מ) דרש. ב"מ ק"ד ירושלמי פ"ד ה"ח ויבמות פט"ו ה"ג: (נ) דרש. שם ושם: (ס) דרש שם ושם וע' בתוס' ובתוספת זקנים ובר"ן נדרים ל"ה: (ע) דרש. שם ושם: (פ) דרש. שם ושם: (צ) אבי הבן. גיטין מ"ט: (ק) מי שיצא. ב"ב קל"ב. קמ"ז. ובירושלמי כאן פ"ה ה"א: (ר) היה שם קמ"ז: (ש) גר. ב"ב קמ"ב. ירושלמי יבמות פ"ד ה"א: (ת) הבנות. ס"ה. ועי' ירושלמי פי"ד הי"ב: (א) אחד. נ"א. עי' ירושלמי שם: (ב) ששעבד עי' ירושלמי פ"ו ה"ז וגיטין פ"ה ה"ג: (א) הבוגרת. נ"ז. ירושלמי פ"ה ה"ג: (ב) היתה. שם: (ג) רע"א. נ"ח:

מנחת בכורים

דרשי' לו אתה כופה ואי אתה כופה ליבם אם מת המאנס אין כופין את היבם לכונסה כיון שלא כנסה אחיו אי נמי אפילו כנסה מ"מ באחיו אין הדין נוהג לכנוס רק אפשר לחלוץ ואם כנסה יכול לגרש והגר"א גורס לו אתה כופה ואי אתה כופה לה והיינו לראיה דמדעתה וזה עיקר: י יש לה מכר. שיכול למוכרה שהתורה נתנה רשות לאב למכור את בתו כשהיא קטנה ואין לה קנס דכתיב נערה בקרא: יש לה קנס. דנערה היא: ואין לה מכר. דמכורה כבר יוצאת אינו דין שלא תמכר: יש לה קנס. דכתיב במוציא שם רע הנערה מלא דבר הכתוב להורות דכל מקום שנאמר נער בלא ה' בסוף אף קטנה במשמע ובאונס נאמר נער בלא ה' בסוף:

פרק ד א משא"כ באב. שאינו אוכל פירות מנכסיה שנפלו לה בירושה מאבי אמה: ב ביבמה. דאין חופה קונה רק ביאה: משא"כ באשה. דביאה לשם נשואין בעינן דוקא: ג עם שלוחיה. שהאב שלחה לבית בעלה והלך האב עמהם: ולנה בתוכה. עמו ומסתמא כיון שהחצר שלו לא הוה לשם נשואין כלל: שכתובתה. שנדונייתא בבית בעלה: לו חצר. גרסינן דסתמא לשם נשואין: עד שתכנס לחופה. דחיישינן לסמפון אולי תבטל הקדושין רק לענין ירושה הוי נישואין דבעלה יורשה ואיכא למ"ד לכל מילי רק לתרומה לא: ד אין חייב לפדותה. כדמפרש ואזיל דנבעלה ברצון ואסורה לבעלה ולא שייך תנאי כתובה דאותבינך לי לאנתו: בשבוית מלכות. מלכות לסטים דנבעלת לו ברצון דסברה להנשא לו: אבל בשבוית ליסטות אינה מתרצה להנשא ובעילתה אונס ומותרת לחזור לבעלה ושבויי מלכות ממש הוה כשבויה דמלך גדול הוא ויודעת דלא מנסבא ליה ובעילתה אונס: ויתן כתובה מנה. מיירי בארוסה וכבר נבעלה לכן אין לה אלא כתובה מנה: אין יבמין חייבין לפדותה. דלא קרינן ואותבינך לאנתו כיון שמת: ה וצריכה רפואה. אף רפואה שיש לה קצבה ורשב"ג ס"ל דרפואה שיש לה קצבה אינה בכלל מזונות דמזונות אין לה קצבה הלכך רפואה שיש לה קצבה כגון שאינה חולה תדיר אינה בכלל מזונות: הרשות בידו. דאשה מתגרשת בע"כ ובמזונות ורפואה שומעין לו משא"כ אם נשבית כמבואר במשנה דף נ"א: ו דעם אחוהון. מאשה אחרת אף תמותי בחיי יטלו בניך כתובתיך וכ"מ אם היא מרובה או בני האחרת מרובין ובניה מועטין דאין חולקין בכתובת אמן: כל הארצות. קאי על המשנה דאנשי ירושלים היו כותבין דתיזון אחר מיתה מנכסיו בלי שום תנאי אבל אנשי יהודה היו מתנין עד שירצו היורשין ליתן ליך כתובתיך והברירה ביד היורשים לסלקה ממזונות ולזה קאמר דכל הארצות כותבין סתם ואח"כ הברירה בידה לזון ולא ליטול מכתובתה: ז ופוסק. ולא אמריי' דתנאי בטל כמו דמבואר בפרק אע"פ בכתובה דפליגי ר' מאיר וחכמים: ומלמדתו תורה. כדי שיהא לו פנאי ללמוד בלי טרדת מזונות: והלקו. הנכסים שראתה שאין ספק בידה לזונו ולפרנסו: קובלת. לפני חכמי ישראל שהוא יזון אותה: היא נאמנת עלי. שכן היה התנאי: אחר הקיצה. שנעשה תנאי בעת הנשואין ותנאו קיים: ח ואצ"ל את הבנים. דעסקי בתורה: לזון את הבנות. לאחר מיתת אביהן מתנאי ב"ד אבל בחיי אביהן לא וכן הגרסא בגמרא (דף מ"ט) ושם איתא ג"כ ר"י אומר מצוה לזון את הבנים וכש"כ בנות דאיכא זילותא שלא יתבזו ויהיו על הפתחים וכן הגיה הגר"א: ט דרש הלל הזקן לשון הדיוט. שהרגילו הדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים: כתובת אמותיכן. שכתבו בשעת אירוסין: לביתי. כלומר לחופה אז תהיה אשתי ועל מנת כן מקדשה וכשבא אחר וחוטפה נתבטל הקדושין למפרע: י משוכה בה. שקנה אותה בקנין שכירות: כמה היא ראויה לעשות. אילו היה זורעה וחייב לשלם ולא הוה כמבטל כיסו של חבירו דכן נהגו בקבלת הלשון שמקבל על עצמו: יא ואפילו חללה. ה"ג בירושלמי אפילו חללה את השבת וכן היה ר"י אומר פטרה אינו חייב בה שכך כותב לו ואחרי דאית לי עלך מן קדמת דנא ובזה דרש לשון הדיוט דתלינן בפטור דידה שפטרה לו כל האחריות ולכן אינו חייב בקרבן אף שנתחייבה בשעה שהיתה אצלו ולפי המבואר כאן ה"פ שמקבל עליו רק קרבן חובה שכותב לה ואחרי דאית לך כלומר הקרבנות חובה שעליך יהא עלי אפילו מן קדמת דנא אף מה שנתחייבה מקודם הנשואין ודוקא בקרבן חובה ולא בקרבן נדבות ונדבה: שברה לו מקצת שברה לו כולה. אם נתנה לו שובר על מקצת כתובתה הוה כאילו שברה כולה דבטל כל תנאי כתובה בנתקבלה מקצת כתובתה כמבואר בגמ' (דף נ"ז) אליבא דר"ש: יב תשלמתא מנכסי. בשעה שמחזיר לו המשכון שם את המשכון בדמים שיגבה מן הלוה דמי המשכון אם יפחות ואם ימשכנו יותר מחובו נמצא גובה ממנו שלא כדין המותר על חובו: מן קדמת דנא. ולא שעבד לו דאקנה: יג מלוה. כדרך שעושין במלוה שכותב בשטר כפי סך הלואה גובה כולו אם נתאלמנה או נתגרשה: ה"ג גובה אותה מלוה מקום שכופלין אותה. והכי פירושו אם נהגו בבית חתנים לכפול הנדוניא כגון אם מכניסה מאה כותבין מאתים לכבוד אז אינו גובה אלא מחצה. וכן הגיה הגר"א והגיה עוד מקום שנהגו לכפול דכן הוא בגמרא (ב"מ ק"ד. וכן הש"ג בירושלמי והלשון מתוקן): יד אבי הבן שנעשה ערב לכלתו. מייתי לה הכא כמה דינים דאזלינן בתר אומדנא וכוונת החוב וכמו שמפרש והולך ואיידי דמייתי לעיל הנך דאזלינן בתר לישנא מייתי לה נמי הכא: כלתו. דאז נשתעבד בערבות אבל ערב דכתובה דעלמא אינו משתעבד כלל דמלוה קעביד ולאו מידי חסרה כמבואר בגיטין (דף מ"ט ב'): משל בן. דיש לו דין ערב ולא דין קבלן אבל בעשה אפותיקי אמדינן דעתיה דאפילו יהיה לבן דיגבה משלו: טו מתנתו קיימת. לת"ק לא אזלינן בתר אומדנא לומר דאדעתא דהכי לא נתן מתנה: לא אמר כלום. אין מתנתו כלום דאזלינן בתר אומדנא דמוכח ואף דלא היה תנאי כפול בזה: טז גר שמת. נכסיו הפקר דאין עובד כוכבים יורש את הגר: ובזבזו. בזזו נכסיו אם לו: חייבין להחזיר. כיון דאשתו מעוברת עובר יורש הוא: הפילה אשתו. ומזרו ישראל והחזיקו בנכסיו בשניה. אחר שמת הבן או העובר קנה דהשתא ליכא שוב עוד יורש: בראשונה לא זכה. דאגלאי מלתא למפרע שהיה לו בן או עובר אע"ג דסוף סוף מת העובר בבטן ולא יצא לאויר העולם מרע לחזקת מחזיקי בראשונה (ב"ב דף קמ"ב א' בסוגיא דמזכה לעובר ע"ש): יז אבדו מזונותיהן. שכך כותב לבן או עד דתבגרן או עד דתלקחין לגוברין: פרנסתן. פרנסת נדוניא: אבדו פרנסתן. דקסבר דלא תקנו לה נדוניא אלא היכא דמינסבא בקטנות או בנערות אבל בגרה איסתלקא ליה מההיא ביתא לגמרי וכן נשאת בנערות והואיל וגדולה היא ונתרצית איבדה פרנסתה ואין לה אלא מה שפסקו להן אחין: כילד עושות. אם אינה נשאת עד שבגרה שוכרות מי שישא להן ויתבעו פרנסתן עד שלא בגרה: יח שאין להם אחריות. מטלטלין דמזון האשה גביא אף ממטלטלי: בנים מוציאין מידי בנים. אם נטל חלק גדול וכן בנשאר רק בנות וכן בנות מוציאין למזונות מיד הבנים: אבל לא בנים מידי בנות. אם נטלו בנכסים מועטין וכן הגיה הגר"א כל הברייתא ע"פ הש"ס: בנים מוציאין מידי בנים. אם בתורת ירושה לקח אחד יותר מוציאין בין בכולן בנים בין בכולן בנות וכן מוציאין הבנים מידי בנות אף בנכסים מועטין דאין להם זכות במטלטלין אבל לא בנות מידי בנים נמי מהאי טעמא דאין להם כח במטלטלין (נ"ח א'): ה"ג בין ששעבדו וכו' מוציאין לכתובה ולא לפרנסה דכתובה גביא ממשעבדי בין מכר האב בין מכר הבן אבל לפרנסה אין גובין ממשעבדי ומיירי בקרקע ומלתא אחריתא היא:

פרק ה א הבוגרת בתביעה נראה דגרסינן כתבועה וכן הגיה הגר"א דבתולה משתבעת להנשא נותנין לה זמן שנים עשר חודש מיום התביעה והאי כאן דבוגרת כתבועה היינו אם בגרה ונתקדשה יום אחד בבגרות נותנים לה י"ב חודש (נ"ז ב'): יכולין לעכב. מלהנשא עד שתגדיל ואף אביה מעכב דלמחר תמרוד בבעלה והולכת לבית אביה: הכל תרומה. אם הגיעו זמן ולא נישאו והעכבה מצלו דחייב לזונה אם ירצה נותן לה הכל תרומה. ובימי טומאתה תמכור ותקח חולין ואף שהחולין ביוקר לא אכפת ליה בהכי ומיירי בנשאת לכהן: מן האירוסין. והעכבה מצלו אבל מן הנשואין נותן מחצה חולין שיהיו לה בימי טומאתה וטעמא דבארוסה היא עדיין בבית אביה ואביה כהן ורגיל למכור תרומה ולהזהר בימי טומאה אבל מן הנשואין וכשהיא אינה בבית בעלה כגון שמסרה אבתו ע"י שלים לא תזהר בכך ולכן מחצה חולין ומחצה תרומה: בת ישראל. אינה בקיאה בשמירת תרומה לכך בארוסה

ואחד חולין ר' יהודה אומר (ג) [מוכרת את התרומה ולוקחת בדמיה חולין] רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מקום שהוזכרו [שם] תרומה (ד) נותנין (ד) [כפול] חולין. זו(ה)משנה ראשונה רבותינו אמרו אין האשה[א] אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה (ו) והיבמה עד שתבעל ואם מתה בעלה יורשה אמר ר' מנחם בן נפח (ה) [משם] ר' אליעזר הקפר מעשה (ז) בר' טרפון שקדש ג' מאות נשים להאכילן בתרומה שהיו שני בצורת וכבר (ח) שלח יוחנן בן בג בג אצל ר' יהודה בן בתירה לנציבים אמר לו שמעתי עליך שאתה אומר בת ישראל המאורסת לכהן אוכלת בתרומה שלח לו [ואמר לו] מוחזק הייתי בך שאתה בקי בחדרי תורה לדון קל וחומר אי אתה יודע ומה שפחה כנענית שאין ביאתה קונה אותה לאכול בתרומה (ו) [כסף] קונה אותה להאכילה בתרומה בת ישראל שהביאה קונה אותה להאכילה בתרומה אינו דין שיהא כסף קונה אותה להאכילה בתרומה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה [אם] מתה בעלה יורשה: ב יבמה מה היא למזונות כל זמן שנתחייב הבעל יבמין חייבין לא נתחייב הבעל אין (ז) [יבמין] חייבין מעשה ידיה של מי אם [היתה] ניזונת משלהן הרי הן שלהן ואם לאו הרי הן של עצמה א)(*ח) בין כך (ט) ובין כך של עצמה המקדיש [מעשה] ידי אשתו הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן והשאר הקדש: ג (י) מלאכות שהאשה עושה לבעלה שבעה גופי (ח) [מלאכה] מנו ושאר לא הוצרכו לימנות ב)(ט) [כופה לעשות לבנו ולבתה לאחיו ולאחיה ולהטיל לפני בהמתו] ג)מקום שלא נהגו [נ][א' מכל אלו] אינו יכול לכופה (כ) ר' יהודה אומר אף אין כופה לעשות (י) [פשתן מפני שמסריה את הפה] ומשרביט את השפתים נדרה שלא להניק את בנה (ל) ב"ש אומרים שומטת (יא) [את דדיה][ג] ובית הלל אומרים כופה (יב) [אותה][ד] נתגרשה אין כופין אותה להניק אם היה בנה מכירה נותנין לה (יג) [שכר] ומניקתו מפני הסכנה: (מ) (*מ) אין האיש כופה את אשתו שתניק את בן חבירו ואין האשה כופה את בעלה שתניק את בן חברתה: ד המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א (נ) שתי שבתות (יד) [כלידת] נקבה בה"א שבת אחד (טו) [כלידת] זכר וכימי נדתה יתר על כן יוציא ויתן כתובה: ה הפועלים שתים בשבת (טז) (ס) [אם היו] עושין מלאכה בעיר אחרת [פעם] אחת בשבת החמרים אחת[ה]לשתי שבתות הגמלין אחת לשלשים יום הספנין אחת לששה חדשים: ו המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה שבעה דינרים בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעקים זו משנה ראשונה (ע) רבותינו התקינו שיהו (יז) [מתרין בה] ד)ארבע וחמשה שבתות זו אחר זו פעמים בשבת (יח) [יתר על כן אפי' כתובתה מאה מנה אבדה הכל] (פ) אחת ארוסה ואחת נשואה ואחת שומרת יבם אפי' נדה (יט) [ואפי'] חולה: ז (צ) המשרה את אשתו ע"י שליש לא יפחות לה מקביים חטין או מארבע קבין שעורים וכולם (כ) [במדה האיטלקי אפילו] נדה ואפי' חולה ואפילו שומרת יבם נותן (ק) כוס חבית וקדרה [פך] נר ופתילה (ר) יין אין לה שאין נשותיהן של עניים שותות יין (ש) כר אין לה שאין נשותיהן של עניים ישנות על כר: ח מותר (ת) מזונות (כא) [שלו] ומותר בלאות (כב) [שלה] (א) העשיר [עולה] עמו העני אין יורדת עמו מעשה (ב) בבתו של נקדימון בן גוריון שפסקו לה חכמים חמש מאות דינרי זהב בכל יום לקופת בשמים ולא (כג) [היה] אלא שומרת יבם אף היא קללה אותם (ג) אמרה להם כך (כד) [תתנו] לבנותיכם (ד) אמר ר' אלעזר ב"ר צדוק אראה בנחמה אם לא ראיתיה שמלקטת שעורים (כה) [מתחת] טלפי סוסים בעכו קראתי עליה מקרא (כו) [הזה] (שיר א') אם לא תדעי לך היפה בנשים וגו':

פרק ו א (א) מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים מרובין הבנים ירשו (ב) והבנות ניזונות (א) [ומתפרנסים] כיצד הבנים ירשו אין אומרים אילו היה אביהם קיים (ג) נותן להם כך וכך אלא רואים את א' כאילו ה)הוא אביהם ונותנים להם כיצד (ה) הבנות ניזונות ומתפרנסות אין אומרים אילו היה אביהן קיים היה נותן להן כך וכך אלא רואין שכנגדן היאך מתפרנסות ונותנין להן (ו)רבי אומר כל אחת ואחת נוטלת עישור נכסים רבי יהודה אומר אם השיא את בת הראשונה ינתן לשניה כדרך שנתן לראשונה אמרו לו (ז) יש שמשיא את בתו ונוטל ו)מעותיו (ג) [שמשיא] את בתו ונותן אחריה מעות וכן היה ר' יהודה אומר המשיא אתבתו סתם לא יפחות לה מחמש סלעים שבראשונה היה לוקה(ד) ז)[בה] כל צרכה: ב פסקה להכנים לו ב' (ו) סלעים ח)נעשו ששה דנרים מה שחתן פוסק [פוסק] פחות חומש חוץ ממאתים לבתולה ומנה לאלמנה פסקה (י) להכנים לו זהב הרי (ה) [זהב] ככלים דינרי זהב הרי הן ככספים (ו) [אמר רבן שב"ג וכן הוא דבר מקום שנהגו שלא לפרוט דינרי זהב מניחין כמות שהן] (ח) ט)והזהב הרי הוא ככלים: ג הכניסה לו בין שום בין כספים ונתן עיניו לגרשה היא לא תאמר לו תן (ז) שומי והוא לא יאמר לה טלי כספך אלא נוטלת מה שכתב לה בכתובתה: ד (ט) פסקה להכנים לו כספים (ח) [סלעים] נעשה ששה דנרים התן מקבל עליו י' דנרים למנה לקופת בשמים אמר(י)ר' יוסי[א] י) וכן כל מקום שנהגו שלא לפחות מן השום ושלא להוסיף על הכספים אין (*ם) משנין ממנהג המדינה: ה (כ) פסקה להכנים לו חמש מאות דינר שום וכתב לה אלף דינר בכתובתה אם עשתה קיצתה נוטלת מה שכתוב לה ואם לאו גורע כנגדן (ט)[שלשה] דנרין לכל סלע וסלע [נ]פסקה להכנים לו חמש מאות (י) [דינר כספים כתב] לה אלף דינר בכתובתה אם עשתה קיצתה נוטלת מה שכתוב לה (יא) [אם] לאו (ל) גורעת כנגדן חמשה דנרין לכל סלע וסלע כ) הכניסה לו אלף דינר בכתובתה וכתב לה ל) שום מי"ב מנה אם עשתה קיצתה

הגהות הגר"א (ג) נותנים לה הכל תרומה והיא מוכרת ולוקחת בדמיה חולין: (ד) לה כפלים: (ה) משום: (ו) כספה: (ז) היבמין: (ח) מלאכות: (ט) אינה כופה לעשות לאביו ולא לבנו ולהטיל לפני בהמתו אבל כופה ליתן תבן לפני בקרו: (י) בפשתן מפני שפשתן מסריח את הפה: (יא) דד מפיו: (יב) ומניקתה: (יג) שכרה וכופה: (יד) כיולדה: (טו) כיולדה: (טז) בד"א בעושין מלאכה בעירן ואם: (יז) מכריזין עליה: (יח) ושולחין לה ב"ד הוי יודעת שאפילו כתובתך מאה מנה הפסדת: (יט) אפי': (כ) במידת אטלקי ואפילו: (כא) לבעל: (כב) של אשה (כג) היתה: (כד) תפסקו: (כה) תחת: (כו) זה: (א) ומתפרנסות: (ג) היתה (ג) ויש שמשיא: (ד) לה: (ה) הוא: (ו) רשב"ג אמר וכן הוא הדבר במקום שלא נהגו שלא לפורטן דינרי זהב שמין אותן והרי הן בשוויהן: (ז) לי: (ח) סלעה: (ט) שלש: (י) דינרי כספים וכתב: (יא) ואם:

נוסחאות כ"י

א) ירושתה ומציאתה בין כו': ב) הכניסה לו בין משלו בין משלה לא טוחנת ולא אופה ולא מכבסת מקום שנהגו שלא לעשות אחת מכל אלו אינו יכול לכופה אין כופה לעשות לבנו כו': ג) אמר ר"י אף כו': ד) ארבע שבתות זו אחר זו וזו אחר זו פעם אחת בשבת: ה) אביהם נותן להם: ו) אחריה מעות יש כאן שמשיא כו': ז) בהן: ח) נעשית משנה כו': ט) ודינרי זהב: י) כן הלכה מקום כו': כ) פסקה להכנים לו כו': ל) שדה בי"ב מנה כו':

אור הגנוז

פרק ה [א] בת ישראל: [ב] לעשות: [ג] מפיו: [ד] להניק: [ה] בשתי: פרק ו [א] וכן השום וכן הלכה: [ב] הכניסה לו אלף דינר בכתובתה וכתב לה שדה בשנים עשר מנה:

חסדי דוד

פרק ה יבמה מה היא למזונות כל זמן שנתחייב הבעל כו' תוספתא זו קשה להולמה ולא נמצאת בשום מקום ונראה פירושה דמיירי שנתיבמה ומת היבם. ושואל מה היא למזונות אם יורשי היבם מחוייבים לתת לה מזונות וע"ז אמר כל זמן שנתחייב הבעל אם היתה מותרת לו ונתחייב לזונה בשביל תנאי כתובה דכתב לה את תהא יתבת בביתי ומתזנא מנכסי כו' ה"נ כשמת היבם אע"ג שלא כתב לה כתובה מ"מ אדעתא דתנאי כתובת אחיו כנסה והלכך יבמין כלומר באי כח היבם ויורשיו חייבים לזונה כמו שנתחייבו יורשי הבעל. אבל אם לא נתחייב הבעל כגון שהיתה שניה אצלו דאין לה לא כתובה ולא תנאי כתובה אע"ג דמותרת היא ליבם ויבמה ומת כי היכי דפטור מכתובה ה"נ מתנאי כתובה וזה מעין מתני' ביבמות דף פ"ה דתניא כתובתה על נכסי בעלה הראשון ואי לית לה מראשון תקינו רבנן משני ואם היתה שניה לבעל אפי' מיבם לית לה ופסק כן הרמב"ם בפ"ב מה' יבום הלכה י"ו. ותו קתני מעשי ידיה למי ועז"א אם היתה ניזונת משלהן כלומר משל יורשי היבם אז מעשי ידיה שלהן ואם לאו הרי הן של עצמה וכמו באלמנה הניזונת מנכסי היתומים כי היבם הוא עתה כמו הבעל ובסיפא ע"כ יש הכרון תיבה אחת וכנ"ל מציאתה בין כך ובין כך של עצמה וכמו שאמר שמואל בר"פ אלמנה ניזונת מציאת אלמנה לעצמה אפי' ניזונת מן היתומים: המדיר את אשתו מתשמיש המטה בש"א שתי שבתות כו'. בגמ' דף ס"א מפרש פלוגתתם דב"ש גמרי מיולדת נקבה ששוהה שבועיים ימים וב"ה מסיק שם בגמ' דיליף מנדה ע"ש אמנם מלשון התוספתא שלפנינו נראה דב"ה ילפו מתרתי מנדה ומיולדת זכר. ובהא זכנהו ב"ה לב"ש דבריתא ילפו מנדה דשכיח וכי תימא אדרבה מלידה אית לן למילף דאיהו גריס הא בלידה נמי איכא שבעה כגון יולדת זכר הלכך הכי עדיף וכה"ג מצינו דהשיבו ב"ה לב"ש בפרק אלו דברים דהא עדיפא דאיכא תרתי ע"ש. וצריך לפרש גם בגמ' אי מיולדת לחוד גמרי אין הכי נמי אלא ב"ה גמרי גם מנדה ואיכא תרתי: המורדת על בעלה כו' רבותינו התקינו כו' עי' בגמ' דף ס"ג ויש שם שנוי לשון ומדברי התוס' מוכח דמ"ש כאן פעמים בשבת הוא ט"ס וצ"ל פעם אחת בשבת וגם תיבת וחמשה נראה דט"ס הוא ויש למוחקה דכאן לא שייך לומר ארבעה וחמשה ואפי' טובא וכדאמרי אנשי. ועי' בר"פ י"ח בשבת דהא בהדיא נראה מהגמ' ארבעה שבועות דוקא לא פחות ולא יותר ומ"מ הרמב"ם בפי"ד פסק דמכריזין בכל יום ארבעה שבועות זה אחר זה ומשמע דנוסחא אחרת היתה לו בתוספתא זו: המשרה את אשתו ע"י שליש וכו' וכלם במדה האיטלקי. בפרק כיצד משתתפין מצינו שיעור מדה מדברית ירושלמית וצפורית ע"ש והיטלקית לא מצינו רק בקדושין בהיסר האיטלקי. וזה במטבע ועי' בכפתור ופרח פרק ט"ז: מעשה בבתו של נקדימון בן גוריון כו' עי' בגמ' דף ס"ו וע"ע בש"פ אע"פ מעשה בכלתו של נקדימון בן גוריון כו' ובתוס' שם. ומן התוספתא שלפנינו דהיתה שומרת יבם ושלא עמו אחריה אמן וזה שלא כדברי הש"ס והתוס' ואולי תרתי נינהו ועל דברי רא"ב"ל עי' שם בגמ' וברש"י ז"ל:

פרק ו מי שמת והניח בנים ובנות כו' כיצד הבנים יירשו כו'. כן ליתא לא נזכר בשום מקום ויש לפרש דה"ק כיצד הבנים יירשו והבנות יזונו בנכסים מרובים אין אומרים אלו היה אביהם קיים כו' ויפרישו חלק למזון הבנות תחלה כפי שאומדין בדעת האב שהיה נותן למזון בנותיו ויטלו אותו הסך מן הבנים אלא מניחים כל נכסים ביד הבנים ורואין את הגדול שבהם כאילו הוא אביהן והוא נותן מזונות הבנות מדי יום ביומו. א"נ דעל ירושת הבנים בעצמן קאי דאין אומדין דעת האביו והיה נותן לבנים הגדולים טפי אלא ב"ד מעמידים אפוטרופס להקטנים ורואין אותו כאילו הוא אביהם של הקטנים ונוטל את חלקם. וסיפא דכיצד הבנות איתא בגמ' ועי' בר"ן דהביא את התוספתא שלפנינו ומדבריו נראה שהלשון מחלוקת כדבר ודברי ר' יהודה ליתא לא בבבלי ולא בירושלמי מ"מ קאי על מתני' דקתני המשיא את בתו סתם וכו': פסקה להכנים לו שני סלעים נעשית ששה דנרין. במתני' קתני פסקה להכנים לו כספים סלעה נעשית ששה דנרין וטעמא שיש לו להוסיף שניים מפני שמשתכר בהן ואפשר דכנ"ל כאן ואינה אלא הקדמה למה שאמר אח"כ. ויותר נראה דמיירי בשום וכדתנן כנגד השום הוא פוסק פחות חומש וא"נ להגיה והכא קתני כיצד פסקה לו להכנים שום שתי סלעים שהם שמונה דינרין נעשית הכתוב בכתובה ששה דנרין בלבד ולאו דוקא קתני דהא אין לו לפסוק רק החומש אלא זמנין דתנא לא דייק וכיון שלא

מצפה שמואל

(ד) נותנים. ירושלמי פ"ה ה"ג: (ה) משנה. ג"ז: (ו) והיבמה. ע' תוס' ד"ה ואפילו ועי' מרדכי: (ז) בר' טרפון. ירושלמי יבמות פ"ד הי"ב: (ח) שלח. קדושין י: ירושלמי פ"ה ה"ד. ספרי פ' קרח: (*ח) ע' טוש"ע אה"ע סי' ק"ס ס"ד: (ט) ובין כך. ע' ק"ז. אולי חסר שם התנא ופליג ארישא והת"ב גרס מציאתה והוא כשמואל ד"ל דמציאת אלמנה לעצמה א"נ דגרסינן מותר מזונות וכ"ה בירושלמי פ"ה ה"י ועי' ש"ס דילן ס"ס. ובר"ן ועי' רמב"ם פי"ח מהל' אישות וברא"ד שם: (י) מלאכות. ירושלמי פ"ה ה"ז ועי' ירושלמי ב"מ פ"א ה"ה. (כ) ר"י אומר. ס"א: (ל) בש"א נס: ירושלמי פ"ה ה"ו: (מ) אין האיש שם ירושלמי פ"ה ה"ו עי' רי"ף ורא"ש: (*מ) מיי' פכ"א מהל' אישות הל' י"ב טוש"ע סי' פ' ס"ג וס"ז ע"ש הטיב בכ"י הגירסאות בזה: (נ) שתי. ס"א. ירושלמי שם ה"ז: (ס) אם. ס"ב: (ע) רבותינו. ס"ג: (פ) אחת. ירושלמי פ"ה ה"ח ופ"א דקדושין ה"ב: (צ) המשרה. ס"ד: (ק) כוס. ירושלמי פ"ה ה"י: (ר) יין. ס"ה. מימרא דר"א ירושלמי פ"ה הי"א: (ש) כר. ס"ה. ע"ש פלוגתא דר"נ ורבנן וירושלמי פ"ה ה"ו: (ת) מזונות. ס"ד: (א) העשיר ע"ש: (ב) בבתו. עי' ס"ו. ירושלמי פ"ה הי"א מעשה במרים בתו של נקדימון ב"ג: (ג) אמרה שם: (ד) אמר. עי' בגמרא ס"ה: (א) מי שמת. ב"ב ר"פ מי שמת: (ב) והבנות ס"ח: (ג) הבנות. ושם: (ד) רבי אומר. שם. נדרים לא: (ה) יש. ירושלמי פ"ו ה"ו: (ו) סלעים. ס"ד: (ז) לסכנים. ס"ז: (ח) והזהב. ס"ז. עי' ירושלמי פ"ו ה"ג ועי' בבלי שם ועי' תוס' ד"ה זהב ובפיטס. ובמעילה רפ"ב: (ט) פסקה. ס"ז: (*ם) ע' מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה י"א ובסמ"ג שם: (י) ר"י. עי' ב"מ ק"ד. וירושלמי פ"ו ה"ד: (כ) פסקה. ירושלמי פ"ו ה"ד: (ל) גורעת. עי' ירושלמי שם ובפ"מ ואשר נדחק לפרש וצ"ע: (מ) המשיא. ירושלמי פ"ו ה"ה:

מנחת בכורים

ארוסה כל מזונותיה מן החולין ובגמרא איתא מחצה חולין ומחצה תרומה וכן הוא בנוסחת הגר"א: שני ידות תרומה. שני חלקים ושליש חולין לימי טומאתה שלא תצטרך למכור מתרומה דאית לה פסידא דתרומה בזול: מוכרת את התרומה. ס"ל כת"ק דנותנים לה הכל תרומה רק במה דס"ל לת"ק דאין נותנים לה רק כדי מזונותיה ואף שתפסיד אם המכור מ"מ לא חיישינן בכך ר' יהודה ס"ל דנותנים לה תרומה יותר מכדי מזונותיה שאם המכור התרומה תהיה שוה כמו החולין דדמיה יקרין: כפול חולין. ס"ל דלא מטרחינן לה למכור תרומה בשויה אלא מוכרת בזול דתמצא קונים הרבה בלא טרחא ותהיה מ"מ שוה כמו חולין ולכן נותנים לה כפלים: זו משנה ראשונה. דאוכלת בתרומה משהגיע הזמן ולא נשאו: עד שתכנס לחופה. דחיישינן לסמפון דבשעה שהגיע זמן עדיין לא הוה רק בדיקת הוץ ביד קרובותיו אבל בחופה הוה בדיקת פנים וחיישינן שמא ימצא מום ותבטל הקדושין ואיכא מ"ד דמשנה ראשונה ס"ל דמשהגיעו זמן אכלה היינו טעמא דס"ל דארוסה אינה אוכלת משום שמא תמזוג כוס לאביה ולאחיה וכי הגיע הזמן מיחד לה מקום ולסמפון לא חשו ובאו רבותינו ואמרו דחיישינן לסמפון (כ"ח ב'): שהביאה קונה אותה. דאין אדם בועל אא"כ בודק ולא חיישינן לסמפון: שהרי אמרו חכמים. משום דחיישינן שמא תמזוג כוס לאביה ולאחיה וא"מ אפילו קבל עליו המומין מ"מ לא אכלה וכן במסר האב לשלוחי הבעל דמשום סמפון ליכא אבל שמא תמזוג ליכא גבה אחים ואחיותיה ואיכא דמוקי לה דהק"ו בדאורייתא הוא ופשיטא ליה דביאה אכלה היינו ביאה שאחר כסף דחופה קונה ויליף דכסף מאכיל אף בלא חופה מק"ו זה (קדושין דף יו"ד): בתרומה. דס"ל ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה: אם מתה בעלה יורשה. משנכנסה לחופה: ב יבמה מה היא למזונות. שאלה היא אימתי חייב היבם במזונות וע"ז אמר דיש חילוק אם נפלה מן הנשואין דהבעל חייב גם היבם חייב אבל אם אין הבעל חייב כגון מן הארוסין אין היבם חייב כל זמן שלא יבמה: משלהן. משל יורשים מעשה ידיה ג"כ שלהן: בין כך ובין כך של עצמה. טעות דמוכח יש כאן ונראה דמיירי ביבם אחר ג"ת דניזונת משלו אם העבוד ממנו ומ"מ מעשה ידיה שלה וזה דאמר בין כך ובין כך והיינו בין ניזונת משלו ובין אינה ניזונת וכן מבואר בגמרא דף ק"ז אי משום מ"י לא משתעבדא ליה: מעלה לה פרנסה מתוכה. מתוך מעשה ידיה נותנים לה פרנסתה ואינו יכול להקדיש דבר שאינו שלו ומיירי באינו נותן לה מזונות דמעשה ידיה שלה רק המותר ממעשה ידיה דהוה שלו תחת מעה כסף קדוש לאחר מיתתו ומיירי באינו מעלה לה מעה כסף לצורך הוצאתה כנה אינו יכול להקדיש רק לאחר מיתתו והכי אוקמינן בגמרא ואיכא מ"ד דמוקי בגמרא דמעלה לה מזונות ואינו מעלה לה מעה כסף דמזונות תחת מותר ס"ל והכי מותר מחיים קדיש: ג שבעה מלאכות מנו. במשנה דפרקין: אינה כופה לעשות לבנו גרסינן: בהמתו. וקנס אבל לא לגזריה כמבואר בגמרא (ס"א ב') ויש מפרשים דרק לסוס ותמור אינה נותנת דלהוטים אחר רביעה: ומשרביט. שנעשה שפתיה כמו שרביט לפי שצריכה לשרות החוט ברוק ומוקמינן לה בכיתנא רומאה: שומטת. דס"ל דאשה אינה חייבת להניק את בנה: ד וכימי נדתה. או כימי נידתה. ולכן יקיים אבל יתר על כן יוציא ויתן כתובה ובגמרא איתא (דף ס"א) דב"ה רק מנדה ילפי לה דמידי דשכיח הוא אבל לא ילפינן מיולדת כלל: ו טרפעיקים. הוא אי זוז טרי שהן ג' מעות כסף: מתרין בה. בגמרא איתא דמכריזין עליה בשבתות ד' שבתות ופעמים מתרין בה א' קודם הכרזה ואחד לאחר הכרזה: יתר על כן. אם עדיין עומדת במרדה בזה אבדה כל כתובתה: שומרת יבם. שאינה רוצה להתיבם: נדה וחולה. מ"מ אינו דומה מי שיש לו פת בסלו ולכן הוה מורדת: ז שליש. שנותן לה מזונותיה ע"י אפוטרופוס: כוס. לשתיה: כר אין לה. בגמרא פליגי ר"נ ורבנן באורתיה דידיה ולאו אורחא דידה דת"ק סבר מאי אמר כי אלינא שקילנא וכי אתינא מייתינן להו בהדאי ור"נ סבר זימנין דאתי בה"ש ע"ש ומגנא לה על ארעא ובתוס' כאן אולי מיירי בלאו אורחיה דידיה נמי: ח מותר מזונה. מה שהותירה מן המדה המבואר במשנה שלו ומותר בלאות מן הבגדים המבואר במשנה שייך לה שתתכסה בימי נדותה: עולה עמו. וצריך ליתן לה יותר כפי עשרו: אינה יורדת עמו. וצריך ליתן לה עכ"פ לא פחות ממה דמבואר במשנה: ולא היתה אלא שומרת יבם. בבבלי (ס"ו ב') ליתא כן והך דשומרת יבם מבואר (בדף ס"ה א') היפה בנשים. וכתיב ורעי את גדיותיך אל תקרי גדיותיך אלא גויותיך:

פרק ו א כיצד הבנים: היה נותן. אפשר שהיה נותן יותר לא' מלחבירו מגד אהבתו: אחד. ואין הולכין אחר אומדנת האב: שכנגדן. עשיר כזה איך וכמה נותן לבתו אבל לא מטרינן באומדנת אביהם אף שהיה נותן יותר: עישור נכסים. ממה שביירה הראשונה: ונוטל. כלומר שנוטל מעות מן החתן לפעמים נותן אחריה מעות א"כ אין כאן אומדנא: וכן. כמו ועוד: כל צרכה. בחמש סלעים לוקח כל מה שצריכה (ס"ח א' מבואר כל הסוגיא): ב נעשו ששה דנרין. כל סלע נעשה ששה דנרין שהוא תוספת שליש על הנדוניא וכך כותב לה בכתובתה: שחתן פוסק. לשום שהכניסה לו ושמוה בה' דנרין כותב בכתובה ד' דנרין שדרך לשום ביותר ממה שהוא: חוץ ממאתים לבתולה. לא יפחות מסך זה: זהב. היינו גרוטאות: שברי כלים. הרי ככלים ושמין בפחות חומש אבל דנרי זהב הרי הוא ככספים מטבעות ומוסיף שליש דמידי דניתן להוצאה מוסיף שליש: וכן הוא דבר. כן הוא הדבר דמקום שלא נהגו לפרוט להחליף בפרוטות מניחן כמו שהן: ג תן שומי. אם היא מבקשת השומא דוקא הבגדים והוא רוצה ליתן מעות פחות חומש: והוא לא יאמר. וכן להיפך בכסף הוא רוצה ליתן כמו שכתב בכתובה והוא אומר כיון שהכסף בעין טול בלי תוספת שליש הולכין אחר לשון הכתוב בכתובה במעות נותן יותר שליש ובשומא נותן פחות חומש (עיין יבמות ס"ו ב' ר"פ אלמנה ובירושלמי פ"ו ה"ד): ד כספים. אף בסך מרובה דאינו מגוי להרויח מ"מ מוסיף שליש: למנה. שמכנסת ומבעיא לן בגמרא או ממנה הנישום או נומנה שמכנסת אי ליום אי לחודש: ה פסקה להכנים חמש מאות. ולא הוה צריך לקבל רק ארבעה מאות כדין דפוחת חומש אבל כתב לה אלף זוז: קיצתה. שקצן סתם ולא פירש דהוא נגד השום א"כ רצה להוסיף לה וגובה הכל: גורע כנגדן. ס"ג מגרע לה חמשה דנרים לכל סלע. והיינו אם כתב בכתובה שהיא נגד השום א"כ טעות דמוכח הוא נותן לה מאה סלע ומחשב כל סלע בה' דנרין כדין בשום דפוחת חומש אבל התוספת אינו נותן וכן מבואר בירו' דאינו נוגע בתוספת ובסיפא בכסף דדינו להוסיף שליש וה"ל להיות שבעה מאות ומחצה והוא כתב אלף זוז אם עשה קיצה שכתב סתם גובה אלף זוז ואם לאו רק כתב דהוא נגד הנדן א"כ טעות הוא לכן מגרע ששה דינר לכל סלע גרסינן שמנכה מהסך אלף זוז שכתב בכתובה ומחשב לה הסך שהכניסה לו כל סלע בששה דינרים וכן הוא נותן לה והמותר הפסיד דבטעות כתב לה: אלף דינר. והיה צריך לכתוב ט"ו מנה ולא כתב רק י"ב מנה בזה אם כתב בתם גובה כמו שכתב ואם תלה הדבר בשום תלינן בטעות ואינה נוטלת רק כתובתה ובירושלמי מקשינן למה ברישא נוטלת כפי השום או כתוס'

גוטלת מה שכתוב לה ואם לאו לא יפחות לבתולה ממאתים (יג) [ומנה לאלמנה]: ו (ס) המשיא את בתו א)ופסק עם התנו שיעמוד ערום(יג)[וילבישנה] אין אומרים יעמוד ערום (יד) [וילבישנה] אלא מכסה את הראוי לה וכן המשיאין את היתומה לא יפחתו לה מחמשים (טו) [זוז] ואם יש בכיס מפרנסין אותה לפי כבודה: ז (נ) יתומה (טז) [שהשיאתה] אמה או אחיה וכתבו לה מאה או חמשים זוז אע"פ שכתב [להן] הבעל דין ודברים אין לי ג)עמהם יכולה היא כשתגדיל להוציא מידם מה שראוי להנתן לה האיש (ס) פוסק ע"י בתו (*ס) ואין האשה פוסקת ע"י בתה: ח (ע) יתום ויתומה שמבקשין להתפרנס מפרנסין את היתומה ואח"כ מפרנסין את היתום מפני (יז) [שהיתום יכול לחזור בכל מקום ואין יתומה יכולה לחזור בכל מקום]: ט יתום ויתומה שמבקשין (יח) [לישא] (פ) משיאין את היתומה [תחלה] ואח"כ משיאין את היתום מפני שבושתה של אשה מרובה (יט) [יותר מבושתו של האיש] יתום שמבקש לישא שוכרין לו בית ומציעין לו מטה ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר (דברים טו) די מחסורו אשר יחסר לו ג) (כ)[אפילו עבד אפילו סוס] לו זו אשה שנאמר להלן (בראשית ב) אעשה לו עזר כנגדו מה לו האמור להלן אשה אף לו האמור כאן אשה: י (צ) המשליש מעות לחתנו ליקח בהן שדה לבתו והיא אומרת (כא) [ינתנו לו] מן האירוסין יעשה (כב) [שליש] מה שהושלש בידו מן הנשואין הרשות בידה דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אם היתה קטנה א) [בין מן האירוסין] בין מן הנשואין (כג) [יעשה שליש שלישותו אם היתה גדולה מן האירוסין יעשה שליש שלישותו מן הנשואין הרשות בידה]: יא (ק) האומר תנו שקל [מנכסי] לבני בשבת (כד) [והן ראוין ליטול] סלע נותנין להם סלע (כה) אל תתנו להם אלא שקל אין נותנין אלא שקל אם אמר אם מתי (כו) [ירשוני אחרים] בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו אין נותנין להם אלא שקל למזון אשה (ר) ובנות בין שאמר תנו בין שאמר אל תתנו נותנין להן סלע רבן שמעון בן גמליאל אומר (כז) (ש) רבי מאיר [היה אומר] האומר תנו שקל מנכסי לבני בשבת והן ראוין ליטול סלע נותנין להם שקל והשאר מתפרנסין מן הצדקה וחכ"א נזונין והולכין עד שיכלו נכסיו והשאר מתפרנסין מן הצדקה:

פרק ז

א (א) עד שלשים יום יעמיד פרנס (ב) ובכהנת ג' חדשים דברי ר"מ ד) ר' (א) [יהושע] אומר בישראל חדש אחד יקיים שנים יוציא ויתן כתובה ס) (ג): ב הדירה שלא תטעום ו) אחד מכל המינין בין מאכל רע בין מאכל יפה אפי' לא טעמה אותו המין כל ימיה יוציא ויתן כתובה אמר ר' יהודה רוצות בנות ישראל שלא לטעום תבשיל ופירות ואל (ג) [יצא] יום אחד מתחת בעליהן: ג הדירה שלא תתקשט באחד מכל המינין אפי' היא ילדה והדירה שלא תלבש בגדי זקנה אפי' היא זקנה והדירה שלא תלבש בגדי ילדה יוציא ויתן כתובה ר' יוסי אומר (ג) בעניות שלא נתן קצבה ובעשירות שלשים יום (ד) הדירה שלא להשאיל נפה וכברה רחים ותנור יוציא ויתן כתובה מפני שמשיאה שם רע בשכינותיה וכן היא שנדרה שלא להשאיל נפה וכברה רחים ותנור תצא שלא בכתובה מפני שמשיאתו שם רע בשכונתו: ד (ה) הדירה שלא תלך לבית האבל או לבית המשתה יוציא ויתן כתובה שלמחר תהא מוטלת ואין כל בריה סופנה (ו) היה ר"מ אומר מה ת"ל (קהלת ז) והחי יתן אל לבו (ד) עביד דיעבדין לך לוי דילוון לך ספוד דיספדונך קבור דיקברונך [שנאמר (שם) טוב ללכת אל בית אבל]: ה הדירה שתהא מטעמת תבשילה לכל אדם או שתהא (י) ממלאה ומערה (ס) [לאשפות] ושתאמר לכל אדם דברים שבינו לבינה יוציא ויתן כתובה מפני שלא נהג עמה כדת משה וישראל וכן היא ז)יוצאה וראשה פרוע יוצאה ובגדיה פרומים ולבה גס בעבדיה ובשפחותיה ובשכינותיה יוצאה וטווה בשוק רוחצת ומרחצת במרחץ עם כל אדם תצא שלא בכתובה מפני שלא נהגה עמו כדת משה וישראל (ח) ח)ר' יהודה אומר אם היה יודע בה שמדירה ואינה מקיימת אל ישנה וידירה [ר' יהודה אומר] אם היה יודע בה שאינה קוצה לה חלה יוציא ויתקן אחריה איזו היא (ח) קולנית כל שמדברת בביתה (ו) [ושכיניה] שומעין [את] קולה: ו (ט) כל אלו נשים שעברו על הדת צריכות התראה ויוצאות שלא בכתובה לא התרה בהן יוציא ויתן כתובה (י) ט)כל אלו שאמרו יוציא ויתן כתובה אין צריך לומר מאתים לבתולה ומנה לאלמנה (ז) יתר על כן אפילו כתובתה מאה מנה איבדה את הכל ונוטלת בלאיות שמוצאה לפניה: ז (כ) המקדש את האשה ע"מ שאין (ח) [לה] נדרים ונמצא עליה נדרים אינה מקודשת (ל) הלכה אצל חכם והתיר לה את נדרה הרי זו מקודשת כנסה סתם ונמצאו עליה נדרים תצא שלא בכתובה הלכה אצל חכם והתיר לה(ט) הרי זה יקיים ע"מ שאין בה מומין י) אינה מקודשת הלכה אצל רופא וריפאה י)הרי זו מקודשת (מ) כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה כ)באלו (נ) נדרים אמרו (י) כגון שנדרה שלא (יא) [לאכול] בשר ושלא (יב) [לשתות] יין ושלא ללבוש בגדי צבעונין: ח (ס) כל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים יתר עליהן הנשים ריח הפה וריח זיעה ושומא שאין לה שער: ט (ע) האומר לחבירו קדש לי בתך זו ע"מ שאין בה מומין אמר לו בתי זו חולה היא שוטה היא נכפית היא משועממת היא כ)היה בה מום אחד מהן וסנפה בין המומין הרי זה מקח טעות מומין הללו ומום אחר עמהן אין זה מקח טעות (פ) מודים חכמים לרבי מאיר במומין שדרכן להוולד עמה שאע"פ שהיא אצל בעלה אביה צריך להביא ראיה כנסה סתם ונמצאו ל) בה ד)מומין ונדרים הרי זה יקיים: י (צ) ר' שמעון בן גמליאל אומר (יג) [אם היה חיגר באחת מרגליו או סומא באחת מעיניו מומין גדולין] הן יוציא ויתן כתובה: (ק) איזהו מקמץ זה בורסי ויש אומרים זה המקמץ צואה מצרף נחושת זה (יד) [המתיך נחושת] ר"י בר יהודה אומר בעל פוליפוס זה ריח הפה: יא אימתי אמרו יוציא ויתן כתובה בזמן שהוא רוצה והיא אינה רוצה היא רוצה והוא אינו רוצה. אם היו שניהם רוצים יקיימו (ר) [מוכה שחין ואע"פ ששניהם רוצים לא יקיימו] אמר רשב"ג מצאני זקן אחד (טו) [ממוכי שחין] (ש) סמוך לציפורי ואמר לי כ"ד (טז) [מיני שחין ואין לך בכולן שהאשה רעה לו אלא בעלי ראתן בלבד]:

פרק ח

א (א) אמר ר' יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וארוסה אשתו ונשואה אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להם (א) [בחדשים] אנו בושים אלא שאתם מגלגלין (ב) [עלינו] את הישנים אמר (ב) ר' חנניא בן עקביא לא כך השיבן ר"ג (ג) אלא כך (ד) [אמר להם] לא אם אמרתם בנשואה (ה) [שהוא] זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין

הגהות הגר"א (יב) ולאלמנה ממנה: (יג) ויכסנה: (יד) ויכסנה: (טו) דינר: (טז) שהשיאה: (יז) שהאיש דרכו לחזור על הפתחים ואין האשה דרכה לחזור: (יח) לינשא: (יט) משל איש: (כ) די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה המטה ושולחן: (כא) יתנו לבעלי: (כב) השליש: (כג) בין מן האירוסין יעשה השליש מה שהושלש בידו אם היתה גדולה בין מן הנשואין בין מן האירוסין הרשות בידה: (כד) וראוין ליתן להן: (כה) ואם אמר: (כו) יירשו אחרים תחתיהן: (כז) אומר היה: (א) יהודה: (ב) ובכהן שנים יקיים שלשה יוציא ויתן כתובה: (ג) יצאו: (ד) דברים של מיתה: (ה) לאשפה: (ו) וחברותיה: (ז) אלא: (ח) עליה: (ט) את נדרה: (י) דברים שיש בהן עינוי נפש: (יא) תאכל: (יב) תשתה: (יג) נסמית עינו נקטעה ידו ונשברה רגלו מומין גדולים: (יד) המתתך נחשת מעיקרו: (טו) מאנשי ירושלים: (טז) מוכי שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש קשה להן ובעלי ראתן קשה מכולן: (א) על החדשים: (ב) עליהם: (ג) לחכמים: (ד) השיבם: (ה) שכן הוא:

אור הגנוז

א] מן הנשואין הרשות בידה גדולה בין מן האירוסין בין מן הנשואין יעשה שליש מה שהושלש בידו: ב] ונמצא בה מומין תצא שלא בכתובה: ג]אע"פ שהלכה אצל רופא וריפאה תצא שלא בכתובה: ד]בו כצ"ל דאל"כ קשיא רישא לסיפא:

נוסחאות כ"י

א) סתם ופסק כו': ב) עמכם: ג) ולהלן הוא אומר אעשה לו כו': ד) ר' יהודא אומר בישראלית: ה) ובכהנת שנים יקיים ושלשה יוציא ויתן כתובה: ו) באחד מכל הפירות: ז) שיוצאה ראשה פרוע ויוצאה וצדדיה פרומים כו': ח) ר' מאיר אומר: ט) וא"צ לומר כו' [ותיבות כל אלו שאמרו יוציא ויתן כתובה ליתא] י) אינה מקודשת: כ) אם אמר לו אותו המום ומום אחר עמו אין זה מקח טעות היה בה מום אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות. [וכ"ה בתוס' ב"מ דף פ.] : ומודה ר"מ: ל) בו מומין כו' רשבג"א כו' [וכד"א]:

חסדי דוד

יגיע לשבעה קאמר שכן וכדי לבאר דבריו דלאו דוקא הוא סמך לזה מה שהתנן פוסק פוסק פחות חומש ועי' בתוס' ספי' בשם ר"ת כשהחתן פוסק לה שום לתוספת כתובה כותב לה מהשום פחות חומש לפי שדרך לשום יותר משויו לכבוד החתן ע"ש וז"ש גם כאן חוץ ממאתים לבתולה וכו' כלומר דוקא בתוספת שמוסיף לא יכול לפחות חומש אבל בעיקר דהיינו מנה מאתים אפי' כותב לה שום דהיינו לאו מטבע אינו פוחת כלום. והנך בבי דסיפא כלהו איתנייהו בירושלמי דפרקין בארוכה וע"ש:

פרק ז הדירה שלא תלך לבית האבל כו' היה רמ"א מה ת"ל והחי יתן אל לבו עבד דיעבדן לך כו' כ"ה במשנה אלא דשם איתא לפי שנועל בפני' ומפרש התוספתא כי הכוונה היא ואין כל בריה סופנה. ובגמ' יש גם הלשון ואין כל בריה סופדה. והפירוש של סופנה כתב רש"י ז"ל קוברה. ומה דאמר ר"מ דבריו בלשון תרגום אף דלאו אורחא דתנא הוא אבל משום דדרים זה ברבים אמר בלשון שהיו מבינים הכל. ומה דמסיים בדבריו שנאמר טוב ללכת אל בית אבל פירושו דמש"ה טוב ללכת אל בית אבל משום דמובטח לו שכך יעשו גם לו לאחר מיתתו דאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה מדה כנגד מדה משא"כ לבית משתה ליכא למימר דמן השמים יתנו לו שכרו שיבואו בני אדם לשמחו ביום שמחתו דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא בחיים. והיינו דאיתא דחסד שעושים עם המתים הוא חסד של אמת שאינו מצפה לתשלום גמול ולא אמר לגמול דגמול מהקב"ה בוודאי מצפה שיתן בלבם לעשות לו אבל בחיים אפי' דעבדי כי היכא דעבד תשלום הוא ולא גמול: האומר לחבירו קדש לי בתך ז כו'. לא ראיתיה בשום מקום אך נראה דס"פ האומר לחבירו קדש לי בתך בעודה קטנה או נערה שאז האב זכאי בקדושיה ואלין הקדושין אפי' היא חרשת או שוטה כיון דבדעתו תליא כנראה ממתני' דפרק חרש וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג. ומיהו התנה החתן ע"מ שאין בה מומין והשיב האב בתי יש לה כמה מומין והן מהמומין הפוסלין בכהונה וה"ה באשה ולרבעה מומין שהזכיר כאן כולם שנויין בבכורות דמשוממת היינו רוח קצרית ואם לא היה בה רק אחד מהן בלבד מה שהזכיר בהבלעה בתוך שאר המומין הרי זה מקח טעות שהרי הטעתו בזה שסובר כשם שהוא רואה שאין בה שאר המומין כך אין בה גם המום הזה ומילי בעלמא הוא דקאמר ולעולם לא

מצפה שמואל (מ) המשיא. ירושלמי פ"ו ה"ה: (נ) יתומה. ה"ח: (ס) פוסק. ירושלמי פרק ה הלכה א': (*ס) מיי' פכ"ג שם הי"ד טור ש"ע אה"ע סימן נ"א: (ע) יתום. ה"ז: (פ) משיאין. ה"ז: (צ) המשליש. פ"ט: ועי' ירושלמי פרק ו הלכה ז': (ק) האומר. שם וירושלמי פ"ו ה"ז תענית כה. ב"ב קכח: (ר) ובנות. ירושלמי שם: (ש) ר"מ. ירושלמי שם וגרסי' אל תתני דכפי הלשון המבואר כאן כ"ע מודים דנותנים כ"י כמבואר בגמרא ובירושלמי פ"ו הגרסא כמו כאן ובע"כ נימא דלרשב"ג פליגי ר"מ ורבנן באומר תנו וע"ש בירושלמי במזון האשה והבנות הגרסא דנותנים שקל ובע"כ גרסא דכאן עיקר ועפ"מ שם: (א) עד שלשים. ע: (ב) ובכהנת. ירושלמי פ"ז ה"א ועמ"ש בע"ב: (ג) בעניות. ע"א: (ד) הדירה. ע"ב. ירושלמי פ"ז ה"ה: (ה) הדירה. ע"ב ירושל' שם: (ו) היה. שם ומו"ק דף כ"ח נדרים ל"ג: (ז) ממלאה. ע"ב: (ח) ר"י שם: (ה) קולנית. שם ב': (ט) כל אלו. סוטה כ"ה: (י) כל אלו. ירושלמי פ"ז ה"ז ע"ש ויש כאן ט"ס ועי' דף ק"א: (כ) המקדש. ע"ב: ירושלמי פ"ז ה"ז קדושין פ"ב ה"ב: (ל) הלכה. שם: (מ) כנסה. מיירי דקדשה ע"ת לכן תנא בלא בכתובה ולקמן ה"י מיירי בקדשה סתם ולכן תני יקיים היינו בכתובה ועי' בסוגיא ע"ג: (נ) נדרים. ע"ב: ירושלמי שם: (ס) כל המומין. ע"ה. ירושלמי פ"ז ה"ז. ירושלמי קדושין שם: (ע) האומר. ב"מ פ"א: (פ) מודים. פ"ו. ירושלמי פ"ז ה"ז וע"ש בפ"מ ושגה בפירוש הירושלמי וצ"ל בירושלמי כך התנתי עמו ואין דרך להולד היינו שנוכל לומר דנעשה אח"כ אבל במומין שדרכן להולד היינו שנולד ממעי אמו אפי' משנכנסה לרשות הבעל צריך לאב להביא ראיה ולומר כך התנתי עמו היינו עם הבעל: (צ) רשב"ג. עי' ירושלמי שם ה"ח: (ק) איזהו. שם: (ר) מוכה. ירושלמי ב"ב פ"ב ה"ג ובבלי שם: (ש) סמוך. ע"ז: (א) אמר. פי' ירושלמי פ"ח ה"א ופ"ו דפאה: (ב) ר' חנינא. שם ושם ה"ב:

מנחת בכורים

תוספתא וכאן אינה נוטלת רק כתובתה ומשני דמיירי בסיפא שנטלה מקלתה: ו המשיא את בתו. שיעמוד ערום לא הוה תנאי גמור רק שאמר אעמוד ערום ואלביש את אשתי אמרינן דפטומי מילי בעלמא היא ואינו תנאי כלל וחייב האב להלבישה אבל אם היה תנאי גמור מבואר במשנה דמכסה בעודה בבית אביה וכן מבואר בירו' (פ"ו הל"ה): וכן. לישנא דמשנה נקט דקאי על המשיא את בתו לא יפחות מחמשים זוז וקאמר וכן ביתומים דגבאי צדקה נותן חמשים זוז כפי שיעור פחות לעני דמבואר בפרק אע"פ במשנה דהוה חמשים זוז: ז יכולה היא. ולא מהני מחילת בעלה ובמשנה מבואר דהך מחילתה לא מהני ובקטנה מיירי: להנתן לה. עשור נכסי או אומדנא או אם האיש בחייו: האיש פוסק. אם פסק האב בשעת קדושין וקדשה צריך האב לקיים אבל האשה הפוסקת ע"י בתה לא נקנה באמירה (עי' א"ע סי' נ"א): ח ואין יתומה יכולה לחזור. דגנאי הוא לה: ט שנאמר די מחסורו אשר יחסר לו. די מחסורו זה הבית אשר יחסר זה המטה וכלי תשמישו אפי' עבד אפי' סוס לו זו אשה וכן הוא בבבלי רק הך דאפי' עבד אפי' סוס מתניא בברייתא בפ"ע: י מן האירוסין. אין לו כח למכור לפיכך אין הרשות בידה למסור לו אבל מן הנשואין ימכור לידו דאין דעת האב רק עד הנשואין אבל לא אח"כ: אם היתה קטנה. בזה לא פליג על ר"מ דלר"מ נמי אין מעשה קטנה כלום ולכן יעשה השליש שליחותו: ה"ג אם היתה גדולה בין מן הארוסין בין מן הנשואין הרשות בידה ופליג על ר"מ בארוסין והכי איתא בגמרא (דף ס"ט ב'): יא להם סלע. דאי הוה ידע דיתייקרו המזונות הוה אמר ליתן טפי: אל תתנו. לא עשאן יורשים רק לזה: ירשוני אחרים. תחתיהם דלכן אין נותנים רק כמו שצוה שרוצה שירש האחר אחריו. והא קי"ל בין אמר תנו בין אמר אל תתנו נותנים להם כל צרכם (דף ע'): למזון אשה ובנות. כיון שחייב להם אין לו לצוות עליהם: ר"מ היה אומר. דס"ל דמצוה לקיים דברי המת כדאמר יעשה שליש מה שהושלש בידו ורשב"ג קמ"ל דר"מ ותכמים פליגי בזה:

פרק ז א עד ל' יום. קאי על המדיר אשתו מליהנות לו ומיירי באומר נאי מעשה ידיך במזונותיך וספקה לדברים גדולים ולא לדברים קטנים ורגילה זה בבית אביה ולא בבית בעלה דיכולה לומר אם הייתי עמך הייתי מגלגל עמך בהנהגתך אבל עתה דהדרתן איני רוצה לוותר ולכן יעמיד פרנס לה שיאמר כל הזן אינו מפסיד דלאו שליחותיה קעביד והיכא הוקימתא אחרינא בגמרא ואחר ל' יום יגרשנה דאי אפשר לפרנס כל ימיה ע"י פרנס דאיכא זילותא: ובכהנת. שא"א לחזור כשיגרשנה לכן מגלגלינן ג' חדשים: ר' יהושע אומר בישראל חודש א'. דלת"ק הוה ל' יום שלמים ולר' יהושע חדש חסר: ב לא טעמה. ואינה רגילה בכך: יוציא. ולא אמרי' ממתין עד ל' יום שמא ימצא פתח כדאמר לעיל דמיירי בנדרה היא וקיים לא הוא ומ"מ יתן כתובה דהוא הגורם ולכן יוציא מיד: ה"ג שלא לטעום פירות יום אחד ואל יצא מתחת בעליהן כלומר דס"ל לר' יהודה יום אחד יקיים אם הנדר על יום דרוצה לסבול יום אחד: ג שלא נתן לה קצבה. הוא דיוציא ויתן כתובה אבל אם נתן קצבה י"ב חודש יקיים והיכא מ"ד דרגל הוא קצבה אבל בעשירות ל' יום יקיים יותר מכן יוציא ויתן כתובה: ד תהא מוטלת. כלומר שתמות: ואין כל בריה סופנה. שלא ישגיחו עליה: עבד דיעבדון. עשה שאח"כ יעשו לך: לוי. אחרים דילוון לך: ה שתהא ממלאה. עשר כדי מים והיכא מ"ד דמוקי לה על שכבת זרע דלאחר תשמיש תלך ונופל הזרע אשר בתוכה: אל ישנה וידירה. כפי מסקנת הגמרא ישנה וידירה יקניטנה כדי שתדור בפניו ויפר לה כל נדרים ובגמרא איתא ר"מ אומר: יוציא ויתקן אחריה. יחזיר ויתקן ולא יסמוך עליה וקאי על המשנה דאמרי' בנודרת ואינה מקיימת או במאכילתו שאינו מעושר דיתן כתובה וקאמרי ר"מ ור"י תקנתא בהך מלתא: קולנית. דמבואר במשנה דיוציא ויתן כתובה: ו צריכות התראה. שיתרו בהן שתפסיד כתובתה: ה"ג כל אלו שאמרו יוצאות בלא כתובה וכן הוא בירושלמי: יתר על כן. כלומר אפי' מאה מנה תפסיד רק בלאותיה הקיימין תטול: ז הרי זו מקודשת. דהחכם עיקר הנדר מעיקרו וכאילו אין כאן נדר: כנסה סתם. אף שקדשה על תנאי מ"מ בכנסה סתם י"ל דאחולי אחיל תנאו והיכא פלוגתא בזה בגמרא (דף ע"ג): הרי זה יקיים. בכתובה וא"א להוציא בלא כתובה: וריפאה הרי זו מקודשת. אינה מקודשת גרסי' דעכ"פ היה בה מום זה ולא עקר מעיקרו: באילו נדרים. באיזה נדרים אמרו דאדם מקפיד וכשאמר ע"מ שאין עליך נדרים כונתו על אלו נדרים אם לא באר כל נדר (ירושלמי פ"ז הל' ז): ח בכהנים. כמבואר בבכורות: ושומא שאין לה שער. וקטנה מאיסר דבכהן אינו מום ובאשה הרי זה מום: בעומדת על פדחתה ולפעמים מגולה ולפעמים מכוסה דאי מתחזיא תמיד ראה ונתפייס ובמכוסה תמיד הרי לא נראה ומאי אכפת ליה אלא מיירי בכה"ג (ע"ח): ט משועממת. שיש לה בלבול הדעת: מום אחד. אם לא היה רק מום אחד וחברו בין אלו המומין הוה מקח טעות דמאי אמר כיון דקא חזינא דחשיב הרבה שאין בה סברתי דגם זה אין בה וכיון שיש בה מום אחד הוה מקח טעות: מומין הללו. ומום אחר שאמר הרבה מומין ואמר שיש גם מום אחר יפרש אותו המום עמהם אין זה מקח טעות דכיון דפירש אותו המום היה לו לבדוק ומדלא בדק אחולי אחיל (ב"מ פ. ע"ש היטיב): מודה ר' מאיר לחכמים גרסינן לפרש"י. וקאי על פלוגתא דמתניתין דאמר ר"מ אם נולדו המומין בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמנתארסה נולדו ואם בבית הבעל הבעל צריך להביא ראיה ולזה קאמר כאן דאם היה מומין דדרכן להולד בבית אביה כגון יתרת דמסתמא נולדה כך על האב להביא ראיה שהבעל נתרצה במום זה (ועי' תוס' כתובות ע"ו ד"ה ומודה דגרסי איפכא וכהתוס' דהכא): יקיים. מיירי בקדשה סתם וכנסה סתם ולכן אין כאן מקח טעות כלל ולעיל דאמר דכנסה סתם תצא שלא בכתובה מיירי בקדשה על תנאי: י רשב"ג אומר. קאי אאם היו מומין בהיש דס"ל לת"ק במשנה דאין כופין להוציא ואמר ר' שמעון בן גמליאל דבמומין גדולים כופין וע"ז אמר רשב"ג איזהו מומין גדולים: ה"ג אם היה חיגר וכו' קיטע באחת מידיו או סומא באחת מעיניו וכן הוא בבבלי ע"ז וירושלמי הל"ח וכן הגיה הגר"א. מקמץ. דמבואר דכופין אותו להוציא זה בורסי: מצרף נחושת זה המתיך. מתתך נחושת ממקום מוצאו דיש לו ריח רע והגר"א גרס המתתך בהדיא: יא לא יקיימו. מפני שממקתו ויש לו סכנה אם יהיה עמה יחד: בעלי ראתן. שיש להם שרץ במוחם וכמבואר בבבלי סוף פרקין:

פרק ח א א"ר יהודה. קאי על הנכסים שנפלו לה משנתארסה דמבואר במשנה דב"ש ס"ל דהמכור וב"ה ס"ל לא תמכור ואם מכרה קיים ועל זה קאמר דאמרו לפני ר"ג דהואיל וארוסה ג"כ אשתו אם מכרה ונשואה יהא מכרה בטל כדין נשואה: אנו בושים. מאי טעמא מכרה בטל ואתה רוצה לדמות ישנים היינו ארוסה: לא כך השיבן. לא הוצרך להשיבן אלא תשובה דאנו בושים דמשמע דיש לדמות זה לזה אלא מפני הכי דלא לוסיף עלה

זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה: ב (ג) אמרו לו הרי שנפלו לה נכסים עד שלא נשאת ונשאת מהו אמר להם אף זו לא תמכור (ו) [אם] מכרה ונתנה קיים אמרו לו (ז) הואיל וזו אשתו וזו אשתו מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להם [בחדשים] אנו בושים אלא שאתם מגלגלין [להביא] עלינו את הישנים (ח) (ד) [ורבותינו] חזרו ונמנו בנכסים שנפלו לה עד שלא נשאת [ונשאת] שאם מכרה ונתנה א)בטל (ט)[ר"ש] חולק בין נכסין לנכסין נכסין הידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה מכרה בטל שע"מ כן נשאה ושאין ידועין לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה (י) קיים: ג (ה) היורד לנכסי אשתו ונתן עיניו לגרשה אם קדם ותלש מן הקרקע כל שהוא ה"ז זריז ונשכר. היורד לנכסי (יא) [שבוין ושמע שהן ממשמשין ובאין אם קדם ותלש מן הקרקע כל שהוא ה"ז זריז ונשכר אלו] נכסי שבוין כל שהלך אביו או אחיו או אחד מן (יב) [היורשין] למדה"י ושמע בהן ב) שמתו וירד לנחלה (יג) אלו הן נכסי נטושין כל שלא (יד) [שמע בהן] שמתו וירד לנחלה (טו) רשב"ג [אומר] שמעתי שהנטושים כשבוין היורד לנכסי רטושין מוציאין (טז) מידו: ד (ו) [וכולן שמין להם ג)בעדית אלו הן רטושין כל שאינו יודע ד)מהיכן הן]: ה (ז) הגנב שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן הגזלן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן (ח) הירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן (ט) שטף נהר עצים ואבנים וקורות נטל מזה ונתן לזה אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ואם היו בעלים מרדפין אחריהן או שהיו במקום אחר הרי אלו של בעלים: ו (י) הכותב נכסיו ה)לבנו צריך שיכתוב מהיום ולאחר מיתה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר אינו צריך מפני שזמנו של שטר מוכיח עליו אמר לו ר' יהודה והלא אין זמנו של שטר מוכיח עליו אלא משעה שנכתב (כ) [אף] הכותב נכסיו לבנו ו)וחזר וקנה נכסים אחרים כל שלא היה בכלל מתנה ראשונה הרי הוא של יורשים: ז (ל)מכר הבן או שמת האב אם יש שם נכסים מחוברים בקרקע שמין לו. (ל) המקבל שדה מחבירו והיא בית השלחין או בית האילן אם יש שם מחוברים בקרקע שמין לו. המקבל שדה מחבירו והגיע שנת השמיטה אם יש שם מחוברין בקרקע שמין לו ז)וכולן שמין להם (יז) [בעדית]: ח (מ) היורד לחורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות ח)כשהוא יוצא אומר תן לי עצי ואבני אין שומעין לו זידו על התחתונה ט)כיצד ידו על התחתונה אם השבח יתר על ההוצאה נותן לו[את] ההוצאה ואם (יח) [הוצאה] יתר על השבח נותן לו את השבח:

פרק ט

א מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפי' הניח נכסים של מאה מנה ג) אין היורשין יכולין למכור מפני שכל נכסים אחראין לכתובתה (א) כיצד יעשה כונסה ומגרשה ושוברת לו על כתובתה (ב) הניח ט)אחיו מעות או שהיה יבמה חייב לבעלה מעות (*ב) לא יאמר הואיל שאני יורש החזקתי אלא מוציאין מידו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: ב (א) (נ) [הרוצה להבריח נכסיה מפני בעלה י)כותבתן כ)בטפוס לאחר] דברי רשב"ג וחכמים אומרים מצחק (ד) [הוא] בה (ב) [אלא] כותבתן במתנה מהיום עד שעה שארצה: ג (ד) ר' יהודה אומר לעולם הוא אוכל פירי פירות ב) (ג) ד)וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות (ה)רשב"ג ור' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה ל)אומרים אם מתה יירשנה שהתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל: ד (ו) מי שמת והניח נכסים מ) ומטלטלין (ד)ויצתה עליו כתובת אשה ובעל חוב כל הקודם בהם זכה והוא נקבר מן הצדקה: ה (ז) אלו הן נ)יורשין הבאין ברשותה כל שמכרה להן או שנתנה להן במתנה כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך [אין] היורשין יכולין להשביעה (ח)בדברים שנשתמשה ס]בחיי בעלה (ט)בד"א בזמן שהלכה מקבר בעלה לבית אביה אבל אם הלכה מקבר בעלה לבית חמיה אפי' כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהם לאחר מיתת בעלה: ו ס)אין האיש משביע את אשתו עד שיושיבנה חנונית או עד שיעשנה אפטרופסא (י) האשה כל זמן שתובעת כתובתה ו] אין היורשין יכולין להשביעה בדברים שנשתמשה בהן לאחר מיתת בעלה דברי ר"ש וחכ"א בין כך ובין כך היורשין משביעין אותה: ז (*י) (כ) אריס כל זמן ע)שהוא אריס ויצא מאריסותו הרי הוא כאחד (ס)[מבני] אדם שותף כל זמן פ)שהוא שותף יצא משותפתו הרי הוא כאחד מכל אדם אפטרופוס כל זמן צ)שהוא אפטרופוס יצא מאפטרופוסתו הרי הוא כאחד מכל אדם: ח בן בית שאמרו לא זה (ו) שנכנס ויוצא אלא מ:נים פירות ומוציא פירות שוכר פועלין ופוטר פועלין (ל) ק)לוה ממנו בערב שביעית ז]ומוצאי שביעית (ז) [שביעית] נעשה לו שותף או אריס (ח) [פוטר] אבל נעשה לו שותף או אריס בערב שביעית ולשביעית ולמוצאי שביעית חזר ולוה הימנו מגלגלין עליו את הכל: ט (מ) הפוחתת כתובה נפרעת שלא בשבועה כיצד היתה כתובתה אלף זוז אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה אלא מנה נפרעת שלא בשבועה נכסים משועבדין אין צריך לומר לאחר מיתת בעלה אלא אפי' בחיי בעלה (ט) (נ) [נכסי] יתומים אין צריך לומר מן הגדולים אלא אפי' מן הקטנים: י (ס) הוציאה גט ואין עמה כתובה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה כתובה ואין עמה גט אין גובה כלום מפני שהיא אומרת אבד גיטי והוא אומר אבד שוברי (י) בראשונה היו אומרים המוציא הכתובה צריכה שתוציא עמה גט (ע) [דברי ר"מ וחכ"א] מן הסכנה

הגהות הגר"א (ו) ואם : (ז) הואיל וזכה באשה. לא יזכה בנכסים אמר לו · אל החדשים : (ח) רבותי' : (ט) ור"ש : (י) מכרה קיים אלו הן שאינם ידועים כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדה"י : (יא) שבוי אין מוציאין אותו מידו ולא עוד אלא אפי' שמע שהן ממשמשין ובאין וקדם ותלש ואכל ה"ז זריז ונשכר ואלו : (יב) המורישין : (יג) היורד לנכסי נטושין מוציאין אותו מידו : (יד) שמעו : (טו) אמר : (טז) אותו מידו ואלו הן נכסי רטושין כל שאינו יודע להיכן הלכו וכולם שמין להם כאריס (הגי' בירושלמי פ"ח ה"ח בעדות כמ"ש בהוס') : (יז) לו כאריס: (יח) ההוצאה : (א) הרוצה שתבריח נכסים מבעלה כותבת שטר פסים לחבירו : (ב) עד שתכתוב לו במתנה מהיום ולכשארצה : (כדף פ"ג הובא ברייתא זו כנוסחת הגר"א) : (ג) הכניסה לו קרקע ועשתה פירות הרי הוא פירות מכר פירות ולקח מהן קרקע ועשתה פירות הרי הוא פירי פירות : (ד) עבדים ושפחות ושטרות : (ה) מכל : (ו) הוא : (ז) ובשביעית : (ח) פטור . (ט) מנכסי : (י) דברי ר"מ וחכ"א :

נוסחאות כ"י

א) קיים : ב) שממשמשין ובאין וירד כו' : ג) כארים אלו כו' : ד) היכן הם : ה) לבניו : ו) וקנה וחזר וקנה : ז) המקבל שדה מחבירו והגיע זמנו לצאת אם יש שם מחוברין לקרקע שמין לו וכולן שמין לחם כאריס : ח) שמין לו וידו על התחתונה היורד ברשות שמין לו וידו על העליונה כיצד ידו על העליונה אם השבח יותר על ההוצאה נותן לו את השבח אם הוצאה יתירה על השבח נותן לו את ההוצאה : ט) לו אחיו כו' : י) כותבן שטר פסים לאחר : כ) כיצד מוכר פירות וילקח כו' : ל) ור' יהושע בן קרחה : מ) מטלטלין יצאת עליהן כתובת כו' : נ) תיבת יורשין ליתא : ס) לעולם אין כו': ע) שאריס יוצא : פ) ששותף יוצא : צ) שאפוטרופות יוצא : ק) לוקח הימנו ערב שביעית ושביעית ומוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס פטור אבל נעשה לו אריס ערב שביעית ולמוצאי שביעית לוה הימנו כו' :

אור הגנוז

א] היורד לחורבתו של חבירו ובנאה ברשות שמין לו וידו על העליונה : ב] ואין כתובתה אלא מנה : ג] בתפיסת ד] כיצד מוכר אוכל פירות וכו': ה] בהן לאחר מיתת בעל : ו] יורשין משביעין אותה אינה תובעת כתובתה אין כו' : ז] ובשביעית

חסדי דוד

סניר וקבל אבל אם הזכיר האב כל המומין כללו ומום אחר עמהן מאותן המומין שאינם פוסלים כנשים ובאמת יש בה אותו המום האחר אין זה מקח טעות אע"ג שהטעהו במה שסיפר המומין שאין בה מ"מ כיון דהמום הזה אין זה מהמומין הפוסלין אפי' אם הוא קפיד קפידי' לאו קפידא היא וכדלעיל :

פרק ח הגנב שנטל מזה כו' כצ"ל ול"ג כאן הגזלן דהא תני ליה בסיפא וכ"ה בב"מ דף כ"ב ושם פריך הגמ' בשלמא גזלן וירדן הוי להו ומייאש אלא גנב מי קא חזי ליה דמייאש והוה ייאוש שלא מדעת דלא הוה יאוש לאביי דפסקינן כוותיה ומשני דגנב היינו לסטים מזויין שנוטל בחזקה ותרי גווני גזלן ע"ש : הכותב נכסיו לבנו כו' הך פלוגתא איתא בפי' יש נוחלין ומהניתא כאן באה לפרושי טעמייהו דר' יוסי ור' יהודה ודקתני תו הכא אף הכותב ליתא שם בגמ'. ונראה דה"פ אם כתב נכסיו לבן בין הבנים אע"ג דכתב מהיום באופן דמהני לכ"ע מ"מ לא קנה אלא אותם הנכסים שידוע בוודאי שהיו לו בשעת כתיבת השטר אבל כל מה דאיכא למימר שאח"כ קנאם ולא נכנסו בכלל המתנה לא זכה דיד בעהש"ט על התחתונה ונכסי בחזקת יורשים קיימי. ולא מיבעי אם מקבל מתנה הוא נכרי אלא אף אם הוא בנו ממש מ"מ מוקמינן לנכסי בספקן בחזקת כל הבנים היורשים :

פ"ט הרוצה להבריח כו' כותבין בשטר פסים לאחר דברי רשב"ג וכו' כצ"ל וכ"ה בגמ' דף ע"ט ועי"ש ברש"י. ובסיפא אלא כותבתן במתנה מהיום ועד שעת שארצה בגמ' הגירסא מהיום ולכשארצה וע"ש ברש"י והר"ן וכן נראה מדברי הרמב"ם בפכ"ב כדבריהם. ומיהו לפי גירסת התוספתא שלפנינו משמע טפי כפי' הר"ח שהביא הר"ן שם מהיום עד שארצה ולא אחזור בי אבל לכשארצה ואחזור תהיה המתנה בטלה וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפרקין ע"ש ולאו למימרא שכשיחזור בו תהיה המתנה בטלה למפרע דא"כ אין מכירה כלל ולקניינו הבעל למפרע אלא תתבטל מההיא שעתא ואילך ואנן קי"ל דגם מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה ומכ"ש הכא דמשני שהיא לא תחזור בה אלא בשעה שיבא זה להחזיק : אלו הן הבאים ברשותה כו' כצ"ל וכן העתיקה הרי"ף ז"ל בהלכות. וכאידך בבא נמי יש חסרון וכצ"ל כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך וכו' בד"א וכו' אפי' כתב לה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי עליך היורשין יכולין וכו' וכן בבבא שאח"ז במלתי' דר"ש צ"ל האשה כ"ז שתובעת כתובתה היורשים יכולים להשביעה אינה תובעת כתובתה אין היורשים יכולים להשביעה בדברים שנשתמשה בחיי בעלה דברי ר"ש ועיקר מלתא דר"ש נשנה במשנה שהם יעי"ש בגמ' דף פ"ח :

מצפה שמואל (ג) אמרו . שם ושם ובירושלמי בשינוי לשון ועי' תוס' ע"ת . ד"ה לא : (ה) היורד . עי' ב"מ לח : (ו) וכולן . ירושלמי פ"ח ה"א. ב"מ לט: (ז) הגנב . ב"מ כ"ב. ועי' תוס' שם : (ח) הירדן . ב"מ שם ועי' ירושלמי חלה פ"ד פי' ע"ז דאיירי לענין חלוקת השבטים וכן הביא באס"ז ועי' ירושלמי ב"ק פ"י ה"ב וירושלמי שקלים פ"ז ה"ג : (ט) שטף · ב"מ כב . ועי' תוס' ד"ה שטף: (י) הכותב . ב"ב קל"ו . גיטין ע"ב: (כ) אף . הגר"א ל"ג אף וענין בפ"ע הוא : (ל) מכר . ב"ב קלח. קלט. ועי' בהסמ"ג פי"ב מהל' זכיה הל' יג בשם בעל המאור : (ל) המקבל. עי' ב"מ ק"ד . דהיינו בשנת שקמה דאילו פרי לשקול וליזל : (מ) היורד . ב"מ ק"א · עי' ירושלמי גיטין פ"ה ה"ו ובמה"פ ד"ה אין כתוס' זו ועי' ירושלמי ב"ק פ"ט נקט הרי גווני יורד ברשות ויורד שלא ברשות עי' ב"מ פ"י ה"ג ולפי הס"ס לא קי"ל כתוס' זו דבאמת שומעין לו ואי נימא דמיירי באמר דניחא ליה בשכי דקנתה ליה אגירו כמ"ש המגיד פ"י מהל' גזילה בשם הרשב"א עדיין תקשה הלא ה"ל כאילו ירד ברשות ואמאי ידו על התחתונה עי' ח"מ סי' שע"ה סעיף ג' ועי' במגיד שם ה"ע ועי' תוס' ב"ק פ"י ובנ"י ב"מ פרק המקבל ועי' ב"ב קמ: (א) כי לד . ירושלמי פ"ח הל' י"א יבמות פ"ז ה"ד ועי' שם ה"א עי' ברא"ש דבעינן תרתי שאמר במחזירה בעינן שוברת ובקודם גירושין מסתמא לא תרצה : (ב) הניח . פ"א : (*ב) מיי' פכ"ב מהל' אישות טוש"ע א"ע סי' קסת דלא כתוספתא זו : (ג) הרוצה . עט : (ד) הוא . פ"ג . ירושלמי פ"ט ה"א : (ד) רי"א . עי' רא"ש רפ"ט שהביא מתוס' זו דמוכר הפירות לכתחלה וכמ"ש הרמב"ם פ"ק מהל' אישות : (ה) רשב"ג · פ"ג . ירושלמי פ"ט ועי' ירושלמי ב"ב פ"ח ה"ג . נזיר פ"ב : (ו) מי שמת . ירושלמי פי"א ה"א וע"ש פ"י ה"א : (ז) אלו הן . עי' ח"מ סי' ע"א סעיף י"ט ובש"ך ס"ק ס' מ"ש בתוס' זו דהאמנות מועיל נגד לקוחות ועי' ברא"ש מ"ש בזה : (ח) בדברים . ירושלמי פ"ט ה"ו . ועי' דף פ"ו ופ"ז : (ט) בד"א . עי' ירושלמי פ"ט ה"י : (י) האשה . פ"ח : (*י) מיי' פ"ו משותפין בל"ז טוש"ע חו"מ סי' ל' ס"א ודלא כרמ"ה בטור שם : (כ) אריס . שבועות ספ"ז ועי' מ"ש ב"ב פ"ב : (ל) לוה . שבועות מ"ח . עי' ירושלמי שבועות פ"ז ה"ח וירושלמי סוף שביעית : (מ) הפוחתת . פ"ז . וירושלמי פ"ט ה"ז כאן ושבועות פ"ז ה"ז : (נ) נכסי . גיטין נ"ד כתובות נ"ו שבועות מ"ב : (ס) הוציאה . עי' הסוגיא פ"ט . וירושלמי פ"ט ה"ט : (ע) דברי ר"מ : לנוסחת הגר"א פליג לר"מ לא גביא בלא גט ולחכמים גובה וזה כעין פלוגתא דת"ק ורשב"ג במשנה והיינו כשמואל בגמרא דמוקי המשנה בית עידי גירושין ובמקום שאין כותבין כתובה דאינו גובה בכתובה כשכתב לה דיכול לומר שכבר גבתה בגט ולא האמינו לי שכתבתי לה כתובה וע"ז פליג רשב"ג דמן הסכנה גובה לכתובה אבל לרב שם לא יתכן תוס' זו ועמ"ש בע"ב :

מנחת בכורים

עלה הוא וע"ז אמר דתשובה נאחת השיבוהו דאין כאן דמיון כלל : ב ונשאת מהו . דבזה זכאי במציאתה עתה דנשואה היא בזה השיבו ג"כ דמכרה קיים וע"ז שפיר הקשו והואיל וזו אשתו וזו אשתו דמאי שנא נכסים שנפלו לה משנתארסה ונשאת מנכסים שנפלו לה משנשאת : הידועין לבעל . שידע הבעל מהן בעת שנשאה : ושאין ידועין. היינו שנפלו לה נכסים במדינת הים : ג זריז ונשכר . דאכל פירות אם בשעת הגירושין היו על הקרקע נוטלת עם הפירות כמבואר במשנה ב': היורד לנכסי שבוין. פ' המפקיד (דף ל"ח) : אלו הן נכסי נטושין. דמוציאין מידן ותסר כאן הבבא דנכסי נטושין וכן הגיה הגר"א מוציאין מידו הפירות שאכל והיינו דלא שמע שמת : שהנטושין כשבוין . ונטושין היינו שעזבו שלא מדעתן ובזה ס"ל לר"ש דאין מוציאין וכמבואר לקמן אבל ברטושין שעזבום מדעתם כמו אם על בנים רוטשה בזה מוציאין : ד שמין . קאי אנטושין לר"ש דאין מוציאין כולו רק שמין כאריס שמשבית אריסי דעלמא : שמין בעדית . והגר"א הגיה להדיא כאריס וכן הוא בש"ס (ב"מ ל"ט) : כל שאינו יודע מהיכן הן . כלומר שאינו יודע להיכן הלכו והיה לו לצוות הורידו קרובי לנכסי ומדלא צוה ש"מ דלא ניחא ליה : ה מה שנתן נתן . דקונה ביאוש ושינוי רשות וכן בגזלן דסתם גזילה וגניבה יאוש בעלים הוא : הירדן . הוא הדין כל נהרות והאי תנא אשפת הירדן קיימא (ב"מ כ"ב א') דאבודה ממנו ומכל אדם והתורה אמרה אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם דווקא אבודה ממנו : אם נתיאשו הבעלים . איירי ביכול להציל ע"י הדחק לכן אם עומד שם ואינו מציל מסתמא איאושי מייאש נפשיה אבל בעומד שם ומרדף אחריה אז אין אחר יכול לזכות וכן אם היה במקום אחר שלא ידע כלל מן שאבידה הוה יאוש שלא מדעת דקי"ל דלא הוי יאוש ולרבא דהוי יאוש בכאן מודה דאמרי' אילו ידע הוה מרדף ולא היה מייאש כלל : ו הכותב נכסיו לבניו . שרוצה שהגוף יהיה להבן מעכשיו והאב יאכל פירות כל ימי חייו לכן צריך לכתוב מהיום דאל"כ משמע לאחר מיתה ואין שטר לאחר מיתה ור' יוסי ס"ל דכיון דכתב בשטר זמן למה כתב מהיום אלא ודאי כוונתו שיזכה בגוף מהיום שאין האב יוכל למכרו : אלא משעה שנכתב . כלומר אין הזמן ראיה רק אימת נכתב אבל לא לומר דמקנהו מהיום ולזה מסיים אף הכותב נכסיו כלומר דדינא בכותב נכסיו לבנו וקנה נכסים דהשאר אינם שייכין לבנו ולכן כתב הזמן להודיע איזה נכסים הקנהו למחשבתו שחשב שמתנה קיימת אבל באמת לא הקנהו מהיום : ז ה"ג מכר הבן ומת האב . כלומר שמכר הבן בחיי אביו לאחר ואח"כ הניח פירות המחוברין בקרקע בזה אמרי' דהפירות שייכים ליורשים ולא ללוקח הבא מכח הבן ואף שאם לא מכר הבן היה שייך להבן כמו גוף השדה היינו משום דדעתו של אדם קרובה אצל בנו ומסתמא הקנהו לו גם הפירות המחוברין כמו הגוף אבל אדעתא דלמכור השדה לא הקנה פירות המחוברין ונשאר ליורשין והכי מסקינן בב"ב (דף קל"ט א') : שמין לו . היינו ללוקח שמין זה ונותן דמיהן ליורש : שמין לו . היינו להנותן שמין הפירות כשחוזר השדה וישלם דמיהם דאדעתא דקניא קבל מסתמא : שנת השמטה . דתחזור השדה לבעלים ומיירי בשנת היובל ובמוכר קאי ומקבל לאו דוקא וכן איתא בתוס' ב"מ פ' ס' וכמש"כ : שמין לו . להמוכר ונותן דמי הפירות ללוקח : שמין להם בעדית . כדין אריסי העיר דנוטלין חלק בשבח שהשביחו (וכן הוא בבבלי בב"מ דל"ט) והגר"א הגיה כן להדיא: ח אין שומעין לו. מחלוקת תנאים הוא וקי"ל כמ"ד דשומעין לו כמבואר בב"מ (ק"א א' וב'):

פרק ט א ומגרשה וכונסה או שוברת לו גרסינן. דבחדא סגי דמגרשה וכונסה שוב אין נכסי בעל הראשון משועבד לכתובתה דיש לה דין אשה דעלמא או נותנת לו שובר : מפני בעלה . שלא יאכל פירות : כותבתן בטופס גרסינן והוא שאינו שטר גמור רק טופס בעלמא ובגמרא איתא שטר פיוסים וכן הגיה הגר"א שמפייסת את הלוקח שיקבל שטר כזה ואף שאין הלוקח קונה כיון דמברחת היא מכל מקום הבעל לא קנה לאכילת פירות דס"ל כנכסים שאין ידועין לבעל דלא קנה כמבואר בפרקין דלעיל : מצחק הוא בה . הלוקח אם רוצה להחזיק מחזיק ואף דשטר מברחת הוא מ"מ קנה הלוקח אם נתנה מקצת נכסים דדוקא שטר מברחת בכולה לא הוה בטרא אבל במקצת הוה שטרא מעליא לכן אין תקנה רק שתכתוב מהיום עד שעה שארצה לחזור דתוזרת כל זמן שתרצה א"כ אם ירצה הלוקח להחזיק תחזור בה (ע"ט א') : ג ר' יהודה אומר . קאי על ר"פ הכותב דלת"ק אם כתב דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן אינו אוכל פירות וע"ז אמר ר"י דאוכל פירי פירות עד שיכתוב דין ודברים אין לי בפירות ובפירי פירותיהן עד עולם ומפרש כאן בתוס' דאם כתב רק סילוק מפירות מה יעשה בפירות הלא כיון דפירות אין לו איך יהיה פירי פירות ועי"ז מפרש דילקח קרקע והוא אוכל הפירות ונעשה הפירות קרן כ"מ דהבעל אוכל פירות : אם מתה ירשנה . פליגי על הת"ק דס"ל בחייו ובמותו הוה סילוק אף מירושה והמה ס"ל דתנאו בטל : ד כל הקודם . בתפיסה זכה ומוקמינן בגמרא (פ"ב ב') והוא שתפסן מחיים : ה הבאין ברשותה . מפרש מה דמבואר במשנה דאי פטר משבועה אינו יכול להשביע את יורשיה ואת הבאים ברשותה מה הן הבאין ברשותה : שנשתמשה בהן בחיי בעלה . מפרש דאין הפטור מהני רק למה שנשתמשה בחיי בעלה כגון בהלכה מקבר בעלה לבית אביה אבל הלכה לבית חמיה היורשין משביעין אותה על מה שנשתמשה אחרי מיתת בעלה : ו עד שיושיבנה . ולא על פילכה ועיסתה : האשה . לפי מסקנת הגמרא ה"ק האשה כל זמן שתובעת כתובתה יכולין להשביע אותה אינה תובעת כתובתה אין משביעין אותה אף בדברים שנשתמשה בחיי בעלה וס"ל לר"ש אף בדלא פטרה מ"מ כל זמן שאינה תובעת כתובתה אין משביעין וכדאוקמינן בגמרא הכי ולזה דייק כאן כשתובעת אין משביעין מה שלאח"מ אבל כשאינה תובעת אף שמחיים אינה נשבעת ולזה פליגי חכמים דנשבעת מחיים אף שאינה תובעת : ז אריס . איידי דתנא לעיל במידי דאפוטרופוס תנא לכולהו דמשביעין בטענת שמא כמבואר בפ' כל הנשבעין : ח בן בית שאמרו . בשבועות דמשביעין : פטור . אם כפר בהלואה אין משביעין אף שחייב שבועה על השותפות אין מגלגלין כפירת המלוה משום דמשמט : ולשביעית . שנעשה שותף בשביעית מגלגלין . אם כפר המלוה אף בכופר הכל דפטור היה משבועה בזמן המשנה כיון דמחמת השותפות חייב שבועה דאין שביעית משמטת שותפות חייב נמי על הכפירה וכ"ש אם מודה מקצת על ההלואה והשותפות נתחלקה דמגלגלין השותפות על שבועת מ"מ [ס"פ כל הנשבעין] : ט אלא מנה . והמנה היתה בינייהו דהשטר כשר הוא לכן גובה : משועבדין . מה דמבואר במשנה ממשועבדים צריכה שבועה היינו אפילו מה שנמכר בחיי בעלה שעדין לא היה זמן גביית הכתובה : ה"ג אין צריך לומר מן הקטנים אלא אפי' הגדולים : י ואין עמה כתובה . ובמקום שאין כותבין כתובה דגובה בתנאי בית דין מאתים . אבל תוספת לא גביא עד דמפקא שטר כתובה דלזה אינו תנאי ב"ד : והוא אומר אבד שוברי . כלומר כיון דאין לה גט במאי גביא בעידי הגט שלא כשם שהיא אבדה גיטה יכול לומר שהיה לי שובר ואבד ותוספת כתובה אמרי' בגמרא בדאיכא עדי גרושין גביא דליכא למימר שובר היה לי דדוקא לפרעון הגט כתבינן שובר אבל תוספת לא כתבינן שובר ומדשטר כתובה בידה צריך לפרוע התוספת וכליכא עדי גרושין אף התוספת פטור דאית ליה מגו דלא גרשתיך : מן הסכנה . שגזרו עובדי

ואילך התקינו שתהא מקרעתו בב"ד וגובה בו: **יא** שתי כתובות וגט ומיתה גובה שתי כתובות גט וכתובה ומיתה אם הגט קדם את המיתה גובה שתי כתובות אם (יא) [כתובה] קדמה את הגט אינו גובה אלא כתובה אחת (פ) שהמגרש את האשה (יב) [והחזירה] על מנת כתובה הראשונה החזירה (א)אם חדש נוטל מה שהדש: **יב** (צ) קטן שהשיאו אביו כתובתו קיימת (ג)מת נוטלת כתובתה מנה אם חדש נוטל מה שחדש וכן גר שנתגיירה אשתו עמו כתובתה קיימת שע"מ כן קיימה ואם חדש נוטל מה שחדש:

פרק י

א (א) מי שהיה נשוי ב' נשים ומת הראשונה קודמת לשניה ויורשי הראשונה קודמין ליורשי (א) [שניה] גירש את הראשונה והחזירה אליו וחדש לה כתובה ראשונה של ראשונה קודמת לשניה (ג)ויורשיה קודמין לכתובה שניה של ראשונה בד"א בכתובה אבל במזונות שתיהן שוות האשה והבנות שתיהן שוות: **ב** נשא את הראשונה ומתה [נשא] את השניה (ב) ומת הוא והיה שם יתר דינר אלו נוטלין כתובת אמן ואלו נוטלין כתובת אמן (ד)ושאר חולקין ואם אין שם יתר דינר שניה ויורשיה נוטלין כתובת אמן והשאר חולקין בשוה: **ג** (ג) כתב לזון את (*ג) בת אשתו ואת בן אשתו הרי הן כב"ח וקודמין לכל (ה)לא יאמר להן צאו ועשו מלאכה ואני אזון אתכם אלא יושבין ומעלה להן מזונות כתב לזון את בת אשתו ושברה לו לא כל הימנו שזכין לקטן ואין חבין לו: **ד** (ד) האשה שאמרה מת בעלי או ניזונת או נוטלת כתובתה גרשני בעלי ניזונת עד כדי כתובתה מה בין מיתה לגירושין (ה) במיתה אין יכולה להכחיש ובגירושין יכולה להכחיש ושתאמר לו גירשתני: **ה** (ו)(*ו) ג' שהטילו לכיס ונגנבו (ו)מהן מביאין השאר לאמצע וחולקים שנים שהטילו לכיס זה ק' וזה ר' ועשו (ז) פרקמטיא שכרן לאמצע לקח זה בשלו (ב) [ולקח זה] בשלו ונתערבו זה נוטל לפי שלו וזה נוטל לפי שלו (ג) (ח) [יצאו] (ז) עליהן ג' שטרות כאחד הראשון נשבע לשני והשני נשבע לשלישי רצה שני שלא להשביע את הראשון (ד) [שלישי] יכול למחות בידו (ט) לוה מאחד ומכר שדהו לב' וכתב (ה) [בעל החוב] לשני דין ודברים אין לי (ו) (ח)[עמך] אין השני יכול לגבות מן הראשון מפני שהניח לו מקום לגבות ממנו: **ו** (י) גר שמת (*י) ובזבזו ישראל את נכסיו ויצתה עליו כתובת אשה ובע"ח גובין מן האחרון שבהן אין להן גובין משלפניו אין להן גובין משלפני פניו:

פרק יא

א (א) (*א) אלמנה שתובעת כתובתה והיורשים אומרים לה התקבלת כתובתיך עד שלא נשאת (ט)היא צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתובתה משנשאת (א) צריכים [הם] להביא ראיה שנתקבלה כתובתה (ב) מכרה כתובתה משכנה כתובתה עשתה כתובתה אפותיקי אבדה מזונותיה ר"ש אומר אפי' מכרה מקצת אפי' משכנה מקצת אפי' עשתה מקצת [כתובתה] אפותיקי אבדה מזונותיה ואין צריך לומר לאחר מיתת בעלה אלא אפי' בחיי בעלה (ג) וכותבת אלו לכתובה מכרתי (ג) [אלו] למזונות מכרתי דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר מוכרת סתם (ג) [ולכך] כחך יפה: **ב** (ד) כשם שאלמנה מוכרת שלא בב"ד כך יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בב"ד ר"ש אומר אלמנה מוכרת שלא בב"ד ואין יורשיה הבאין ברשותה מוכרין שלא בב"ד אמר ר"ש מפני מה אמרו אלמנה מוכרת שלא בב"ד ליפות כוחן של יתומים שלא (י)תבזבז את נכסיהם ירדה לשדה העשויה אפותיקי ואכלה והוציאה הוצאות שמין לה מה שאכלה (כ)ושמין לזו מה שהוציאה אם שמו לה (ד) [בב"ד] מה ששמו שמו: **ג** (ה) ג' שירדו לשום אחד אומר במנה ושנים אומרים במאתים אחד אומר במאתים ושנים אומרים במנה בטל יחיד במיעוטו אחד אומר במנה ואחד אומר בעשרים וא' אומר בשלשים שמין אותה במנה ר' אלעזר בר' צדוק אומר שמין (ל)אותו תשעים דינר אחרים אומרים עושין (מ)אותו שומא ביניהן ושמין אותו שליש: **ד** איזו היא אגרת בקורת (ו) שום היתומים ל' יום ושום ההקדש ס' יום אפי' (ס) [מכרו] שוה מנה במאתים או שוה מאתים במנה מכרה קיים (ז) [רשב"ג אומר (נ)שום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן קיים]: **ה** היא שמכרה שוה מנה ודינר במנה אפי' אומרת אני אחזיר את הדינר ליורשין מכרה בטל רשב"ג אומר (ס)מכרה קיים ותחזיר את הדינר ליורשים ובלבד שתשייר מקצת לפיכך אם פחתה או הותירה אין לה(ו) (ע)[כשער] שמכרה (ח)[ר' אליעזר אומר](*ח)יתומה יש לה (פ)פירות: **ו** (ט)(*ט)בן שמת אביו ואמו אומרת יתגדל אצלי (ז) [ויורשים] אומרים יתגדל אצלינו אין (צ)מניחין אותו להתגדל אצל מי שראו ליורשו מעשה היה באחד ושחטוהו *)בער"ה: **ז** (י) האשה שמת בעלה יושבת בבתים כדרך שישבה בהן בחיי בעלה משתמשת בעבדים ושפחות בכלי כסף בכלי זהב כדרך שנשתמשה בהן בחיי בעלה שכך כותב לה תהא יתבא בביתי ומתזני מנכסי כל יומי מגר ארמלותיך [בביתי]: **ח** (כ) האומר תנו בית ארמלות לבתי בית לפלוני לישב בו ונפל היורשים חייבין לבנותו (*כ) בית זה בית ארמלות לבתי בית זה לפלוני לישב בו ונפל אין היורשים חייבין לבנותו: (ל) (ל*) האומר תנו בית(ח) [אלמנות](ק)לבתי אין נותנין לה אא"כ קבלה עליה לישב בתוכו ויכולין (ט) [יורשין] לעכב על ידה שמא תשכירנו לאחר לפיכך אם מתה הן יורשין אותה: **ט** (מ) (*מ) המלוה את חבירו על גבי חבילה ואבדה חבילה גובה משאר נכסים [אם] אמר (ק)לה ע"מ שאין לך פרעון אלא מזה אינו (י) [גובה] משאר נכסים (נ) העושה שדה אפותיקי לכתובת אשה ושטפה נהר גובה משאר נכסים [אם] אמר לה ע"מ שאין לך פרעון אלא מזה אין גובה משאר נכסים:

*) [צ"ל בערב הראשון והמדפיסים שלפנינו שגו בביאור הר"ת לבארו בדבר שאין לו שייכות כלל להענין]:

הגהות הגר"א

(יא) הכתובה: (יב) ומהזירה: (א) השניה: (ב) וזה: (ג) יצא: (ד) השלישי: (ה) בעל חוב (ו) עליך: (א) הם: (ב) ואלו: (ג) לכך: (ד) ב"ד: (ה) מכרה: (ו) כשיעור: (ז) היורשים: (ח) ארמלות: (ט) היורשים: (י) גובין:

נוסחאות כ"י

א) שברה לו כשהיא תחתיו וגרשה והחזירה אליו ומת נוטלת כתובתה מנה אם חידש כו': ב) תיבות מת נוטלת כתובת מנה ליתא: ג) וליורשיה שנייה ויורשיה כו': ד) אין שם כו': ה) ארם: ו) הימני: ז) עליו: ח) עמכם: ט) הן צריכין להביא ראיה שנתקבלה כתובתה משנישאת צריכה להביא ראיה שלא נתקבלה כתובה מכרה כו': י) לבזבז: כ) מחשבין לה מה כו': ל) אותה: מ) אותה שומא ושמין אותה שליש: נ) אף שום: ס) לעולם מכרה כו': ע) אלא כשער: פ) בלאות ר' יהודה אומר משום ר' אלעזר יתומה יש לה פירות: צ) אין כופין אותו: ק) לו:

חסדי דוד

שתי כתובות וגט כו'. אם הגט קודם את הכתובה גובה שתי כתובות כו' אם חדש נוטלת מה שחדש כצ"ל וקאי על מתני' בספ"ט דקתני ב' גיטין וב' כתובות גובה ב' כתובות וקתני הכא דה"ה ב' כתובות וגט ומיתה כשזמן הכתובה אחר הגט. והוא חידוש טפי דאפי' מן היתומים גובה שתים ולא טענינן שמא כבר פרעה הראשונה ונשארה אצלה. והא דגט וכתובה ומיתה הכי תניא בגמ' דף צ' אלא דלא נשנה התם הא דאם חידש נוטלת כו' עד לקמן באידך בבא. ומיהו י"ל דאדלעיל נמי קאי:

פרק י מי שהיה נשוי ב' נשים כו' בד"א בכתובה אבל במזונות שתיהן שוות ה"נ איתא כן בירושלמי וטעמא דמלתא כתב הה"מ בפ' י"ח דכשם שאין קדימה במטלטלין לפי שיש בידו של זה למכרן ולהפקיען מדי שעבוד כן אין קדימה במזונות לפי שאם רצה הבעל למכור נכסיו הרי הוא מפקיען מידי שעבוד המזונות ע"כ כלומר דקי"ל אין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים משא"כ לכתובה שמוציאין מיד הלקוחות לגבות כתובתה והראב"ד שם נתן טעם אחר ע"ש ומש"כ כאן האשה והבנות שתיהן שוות אין נראה כן מכתובות דף מ"ג ובכ"ב דף ק"מ דאיתא התם אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים ע"ש ובתוס' ובה"מ בפ' י"ט בשם הרמב"ן ז"ל ולפ"ז יש להעמיד הך מתניתא כשאין שם אלא אלמנה ובת אחת אבל מדברי הרמב"ם שם נראה דהך תוספתא נדחית מהלכה דהוא פוסק דלעולם האלמנה קודמת. **כתב** לזון את בת אשתו כו' קודמין לכל. פי' אם מת שאז אלמנתו ובנותיו ניזונות מתנאי כתובה בת אשתו קודמת לכלן ולא עוד אלא שמעשה ידיה שלה בין בחייו ובין לאחר מותו כשניזונית מיורשיו ואם אחר שכתב לה וכשנכנסת שברה לו פי' מחלה לו אותו החיוב לא כל הימנה (כצ"ל) שזכין לאדם כו'. והרמב"ם השמיט הך דינא ולא ידעתי למה אך הרא"ש והטור ומרן בסי' קי"ד הביאו זאת:

פרק יא בע"ם באלמנה מוכרת שלא בב"ד כו' ירדה לשדה העשויה לאפותיקי כו' שמין לה מה שאכלה ושמין לה מה שהוציאה כצ"ל. ולכאורה היה נראה לפרש דמיירי בשדה העשויה אפותיקי לב"ח והיא לא ידעה וסברה דנכסי יתומים היא אבל לפי המבואר בח"מ סי' ק"ג ס"ו ובש ס"ח יתפרש כפשוטו דהשדה עשויה לאפותיקי לכתובתה דלע"ג דהאשה יכולה למכור גם שלא בב"ד אבל להחזיק לעצמה לאו כל כמינה בלא ב"ד ואם ירדו שמין לה מה שאכלה ומזכין לה מכתובתה וכדין הב"ח ואם הוציאה והשביחה והיתומים רוצים לסלקה משדה זו בזוזי אין לה אלא ההוצאה וא"א השבח כי ידה על התחתונה: **האשה** שמת בעלה יושבת בבתים כו' בגמ' דף ק"ג איתא דליבנא דבירייתא פשתמשת במדור כדרך שמשתמשת בחיי בעלה ומזה הוכיח הה"מ ברפי"ח בשם הרשב"א וכ"כ הר"ן ז"ל בפ' נערה דאין משתמשת בכל הבתים אלא מיהדין לה מדור אחד לפי כבודה ע"ש ואמנם מלשון התוספתא דקתני יושבת בבתים כו' משמע להדיא דבכל הבתים קאמר וכ"מ בירושלמי שהביאו בש הר"ן והה"מ ועי' בח"מ סי' צ"ד: **המלוה** את חבירו על גבי חבילה כו' הנה הסיפא דהעושה שדה אפותיקי מובא בגיטין דף מ"א ע"ש אבל הך רישא לא מצאתי בשום מקום ונראה לפרש דהוי כעין מה דאיתא בפרק המומנין דף פ"ב אמר שמואל האי מאן דאזפי אלף זוזי לחברי' ואנח לי' קתא דמגלא עלייהו אבד קתא דמגלא אבד אלף זוזי ומסקינן שם דבלא שוי משכון שיעור זוזי כ"ע לית להו דשמואל דלזכרון דברים בעלמא נתן להו והיינו אלא שומר חנם ואפי' מה שכנגד המשכון אינו מפסיד. ומיירי כאן כשהחבילה אינה שוה כשיעור המלוה והתי כב"ע ואם נפסך לומר דבשוה מיירי אתיא כר"א שם דסובר אבד המשכון ישבע ויטול מעותיו ע"ש:

מצפה שמואל

(פ) שהמגרש· ירושלמי יבמות פ"ד כ"ד . כתובות פ"א ה"ד ופ"ו דדמאי : (צ) קטן . ל. : (א) מי . ירושלמי פ"י ה"א : (ב) ומת הוא . נ"א . (ג) כתב . עי' רא"ש ר"פ הנושא ועי' ירושלמי פי"ב הי"א: (*ג) טוש"ע אה"ע סי' קי"ד ס"ב וס"ג . (ד) האשה . קז. ירושלמי פ"י ה"א: (ה) במיתה . עי' כ"ב : (ו) ג' שהטילו . ירושלמי ב"ק פ"ד ה"ד : (*ו) טוש"ע חו"מ סי' קע"ו ס"ז וע"ש בש"ך ס"ק ט"ו ובנתה"מ שם : (ז) פרקמטיא . ירושלמי שם בכתובות פ"ו ה"ז ובבלי נ"ו : (ח) יצאו · עי' ירושלמי פ"ו ה"א ובגירסת הפ"מ שם : (ט) לוה . נ"ב : (י) גר . עי' תשובת הרמב"ן שאלה ס"ט דאף במטלטלין היכא דבזבזו לאחר מיתתו חל עליהו שיעבוד ומוציאין מהם כמ"ש הת"כ בשמו : (*י) עי' הס"מ פ"ב מזכיה ה"ט וטוש"ע חו"מ סי' ער"ה סל"א : (א) אלמנה . ירושלמי פי"ד הי"ב . ועי' בבלי נו. לענין מזונות וכאן מיירי באין שטר כתובה יוצא מת"י ועי' בהגהת אשר"י בשם תשובת רש"י ומחלק בזה ועי' ירושלמי שם מובא תוס' זו כצורתה לענין כתובה ועי' במרדכי : (*א) עי' מיי' פי"ח מה"א הל' כ"ז טוש"ע סי' צ"ג סט"ו הדין כן במזונות : (ב) מכרה . נ"ז : (ג) וכותבת . נ"ו ירושלמי פ"י ה"ג : (ד) כשם נ"ז : (ה) שלשה שירדו . ב"ב ק"ז : (ו) שום . ק: ערכין כ"א . ירושלמי מגילה פ"א ה"ד וסנהדרין פ"א ה"ב : (ז) רשב"ג"א . שם ק' סגרסא שוה מאתים במנה מכרן קיים : (ח) רא"א . עי' קי' ולרש"י במשנה ס"פ אלמנה דאין לה פירות היינו תקנת פירות והיינו לפדותה וכתבו התוס' והר"ן דהיינו במיאנה אבל בשביה תחתיו חייב לפדותה א"כ י"ל כן דברי ר"א ולהירושלמי דאין לה פירות היינו א"נ לשם פירות שאכל י"ל דברי ר"א דס"ל אין מעשה קטנה כלום וצריך לשלם לה ועי' בשו"ע אה"ע סי' קט"ז סעיף ה' וסי' קנ"ה סעיף י' : (*ח) עי' מיי' פכ"ד מהל' אישות ה"ה טוש"ע אה"ע סי' קט"ז ס"ה ע"ש ביטב : (ט) בן . ק"ב : (*ט) עי' מיי' פכ"א שם הל' י"ח ועי' אה"ע סי' פ"ב ובב"ש ס"ק ח : (י) האשה . ק"ג . וירושל' פי"ב הי"ג וירושל' כלאים פ"ט (דף טז): (כ) אומר . ירושלמי נדרים פ"ה ה"ג ובבלי שם מז. ובר"ן וברא"ש שם : (*כ) ע' יו"ד סי' רע"ז סט"ו ובש"כ בש ס"ק י"ד ויש ראיה מתוס' זו : (ל) האומר . עי' ר"ן פ' הנושא : (*ל) עי' א"ע סי' נ"ד ס"א בהגה ובב"ש שם ס"ק ד' : (מ) המלוה . עי' הסוגיא בשבועות מה : (*מ) עי' חו"מ סי' ע"ב ס"ב בדין מלוה על משכון : (נ) העושה . גיטין מ"א ועי' לקמן פי"ב ה"ו ולעיל פ"ד ה"ג ועי' ירושלמי שביעית רפ"י:

מנחת בכורים

ע"ב כד כוכבים על המלות והיו יראות לשמור גיטיהן וקורעתן בב"ד לכן גובה בלא גט: בו . לפי הלשון נראה דגובה בגט הקרוע בידה ובמשנה כתב סתם דגובה בלא גט: **יא** שתי כתובות. האחת בגט והאחת בעידי מיתה דמסתמא חזר ונשאה כיון שיש לה כתובה אחר זמנה אחר הגט: ומיתה. דהיכא עדי מיתה: אם הגט קדם את הכתובה גרסי': ב' כתובות. האחת בגט הקודם והא' בעידי מיתה עם כתובה השניה: אלא כתובה אחת. שאע"פ שחזר וכנסה כיון שלא כתב לה כתובה חדשה אין לה כתובה מתנאי ב"ד ואמרי' דע"מ כתובה הראשונה מחזירה רק אם חדש היינו שהוסיף לה אז נוטלת מה שהדש: **יב** מת נוטלת מנה. כלומר באלמנה דאילו בבתולה גבית מאתים וקמ"ל דאינו גובה רק העיקר ולא התוספת שהוסיף לה בקטנותה ויותר נראה דגרסי' שע"מ כן קיימה כמו בסיפא בגר ותיבת מנה במקום תיבת מנת: חדש. משהגדיל וכן בגר התידוש הוא אחר שנתגייר:

פרק י א ורשי הראשונה. כשנשבעה הראשונה על כתובתה דאל"כ אין אדם מוריש שבועה לבניו: ה"ג כתובה ראשונה של ראשונה קודמת לשניה ויורשיה ושניה ויורשיה קודמת לכתובה שניה של ראשונה ומיירי גנשאה אחר השניה: האשה והבנות. דגובין מזונות מתנאי ב"ד שתיהן שוות לגבות ולא אמרי' דאשה קדמה לבנות שנולדו אחר נשואיה משום דשתיהן בתנאי ב"ד גביא ותלו שניהם ביחד כל שעה ושעה: **ב** יתר דינר לירושה אחר שיטלו כל אחד כתובת אמן וס"ל דכתובה דבניה לא הוה כמותר דינר והיכא פלוגתא בזה בגמרא ושאר חולקין. דלא תקנו כתובת בנין דכרין אלא היכא דלא מיעקרא נחלה דאורייתא אבל כאן אם יטלו כ"א כתובת אמן לא מקיים נחלה דאורייתא לכן השניה גביא דהוה כב"ח אבל הראשונה הפסידה דלית לה אלא בתקנתא דרבנן כיון דמתה בחיי הבעל ובכה"ג לא תקנו: **ג** וקודמין לכל. דאינו מתנאי ב"ד רק מתורת חיוב הוא א"כ קודמין לגבות בשלמא בנות לית להו אלא מתנאי ב"ד אבל בת אשתו וכן אשתו הרי המה כבעל חוב. (עי' גיטין דף נ"א): ועשו מלאכה. בעדי: אלא יושבין. כלומר דמעשה ידיהן להן: ושברה לו: אמה לא מהני דהחיוב הוה זכות וזכין לקטן והשובר הוה חוב ואין חבין: **ד** או ניזונית. בתורת אלמנה או נוטלת כתובתה דנאמנת לומר מת בעלי אבל אמרה גרשני בעלי ניזונית עד כדי כתובתה ממ"נ אם האמת כדבריה הרי יש לה כתובה ואם לאו הרי יש לה מזונות אבל לא יותר דלמא האמת כדבריה וגרושה אין לה מזונות: מה בין מיתה לגרושין אם אמרה מת בעלי נאמנת ואינה נאמנת לומר גרשני בטול כל הכתובה ביחד: להכחיש. אם יבא בעלה הלכך מירתת לשקר אבל בגירושין יכולה להכחישו ולומר גרשתני אם יבא בעלה ולא מירתתא לכן אינה נאמנת. **ה** מביאין השאר לאמצע וחולקין · בירושלמי בב"ק פ"ד מוקי דמיירי שלא הטילו בשוה כגון זה מאה וזה מאתים וחולקין לפי ערך והיינו לאמצע כמו הערך המעות שהיו להן: שכרן לאמצע. היינו בשוה דזה נשתכר בהמאה כמו בהמאתים בלולי המאה לא היה עושה משא ומתן בגמאת כ אבל בסיפא דזה לקח בשלו וזה בשלו ב' מינים שוים בזה ודאי דחולקין לפי ערך בנתערבו : יצאו עליהן. לפי הענין מיירי כמי שאין לו רק נכסים מועטים ויצ"ו עליו שטרי חובות הרבה אז המוקדם קודם לגבות ונשבע לשני וכן לשלישי אבל אין השני יכול למחול שבועתו כי השלישי יכול לומר כיון שאין השני נשבע א"כ אין לו דין קדימה עלי ולא מהני מחילתו דדלמא הראשון וגם השני לא ישבע ואני אטול אבל כשהשני פטור משבועה ודאי דיכול למחול להראשון שהרי השלישי ממ"נ אין לו הלק בממון השנים. לב' בני אדם בזה אחר זה: אין בעל חוב גרסי' דיכול הראשון לומר אנת הוא דאפסיד הנפסך במחלת להשני ומה לי בכך: **ו** מן האחרון. מי שזכה באחרונה:

פרק יא א התקבלת כתובתיך · משניסת אין הנכסים ברשותה וה"ג עד שלא ניסת צריכין הן להביא ראיה משניסת צריכה היא להביא ראיה: אלו למזונות. שלא טובה קמ"ל דאם תמכור הכל למזונות יקראו לה רעבתנותא ולכן כותבת מקצת למזונות: ולכך כחה יפה: בכך יפה לה שאם באה לגבות מלקוחות תאמר למזונות מכרתי והכתובה מגיע לי עדיין בשלמות ותטרוף מלקוחות ואם יאמרו היתומים הכל לכתובה מכרת ואין לה מזונות יעידו עדים בע"פ שמכרה למזונות ועל הכתובה לא תודיע כדי שאם תרצה תטרוף מלקוחות: **ב** כשם שאלמנה. רבנן ס"ל דטעמא דאלמנה מוכרת שלא בב"ד היינו משום שאינו רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ולכן גם יורשיה מוכרין שלא בב"ד דאינו רוצה שיתבזו גם יורשיה ור"ש ס"ל דטעמא דמוכרת שלא בב"ד הוא מחמת מזונות דיש לה ובלא תהיה יושבת ומתענה עד שיזדמן ב"ד מומחין א"כ יורשיה מוכרין בב"ד מומחין דוקא אבל היא מוכרת בב"ד הדיוטות עפ"י שומא ואינה צריכה ב"ד מומחין וס"ל ג"כ דארוסה שאין לה מזונות לא תמכור אלא בב"ד מומחין: תבזבז. אם יצטרכו ב"ד מומחין וטורח הוא לה קודם לכן שמטה ואכלה מה שתמצא ולכן הקילו אף שלא בב"ד מומחין דבקל תמצא הדיוטות להשומא: ירדה. האלמנה לשדה העשויה לה אפותיקי ואכלה הפירות רק שהוציאה הוצאות: שמין לה כל מה שאכלה. אם האכילה של הפירות יותר מן ההוצאה מנכין לה על כתובתה או על המזונות דאין שמין לה כארים וכיורד ברשות ואינה נוטלת חלק בשבח כלל אם שמו לה בב"ד. אם מתחלה ירדה ברשות ב"ד שמין כדין אריסי העיר אי נמי אם שמו לה ב"ד ע"פ שומא את הקרקע שיהיה שייך לה מה ששמו שמו אף בשמה ב"ד הדיוטות: **ג** במיעוטו. מתמת שהוא מעוט שנים אומרים שלא כמותו: אחד אומר במנה ואחד בעשרים. היינו עשרים סלעים סלעים דהוא שמונים דינר ואחד בשלשים שהוא מאה ועשרים דינר לת"ק נקטינן הממוצע והיא מאה ולראב"צ נקטינן הממוצע בין הממעט להממוצע והוא תשעים דאמרי' האי טעה בעשר לקמיה והאי טעה בעשר לאחריו ששניהם אומרים דאינו יותר ממנה לכן אזלי' בתר תרווייהו למעט ולאחרים עושין שומא בין הקטן להגדול והיינו בארבעים ומוסיפין שליש על הקטן דאמרי' האי טעה בי"ג ושליש והמאה טעה ג"כ בי"ג ושליש ובדין היה דלימא מאה ושמנה וב' שלישים אלא כיון דשמע דעתיה דקמא דאמר שמונים לא רצה להוסיף כולי האי ולכן ממצעין בין הקטן להממוצע בכה"ג ומוסיפין י"ג ושליש על הקטן וס"ל דממצעין כראב"צ רק דסובר דהטעות הוא בשליש מה שיש בין קטן להגדול וכל אחד מוסיף שליש ע"ז כדי דלא נהוי חילוק גדול ביניהם (הכי מסקינן בב"ב דף ק"ז א' וב' וע"ש בפי' רשב"ם): **ד** אגרת בקורת. דמבואר במשנה דאפי' מכרה שוה מאה במאתים מכרה קיים. מה היא אגרת בקורת ומפרש הא דשום היתומין מכריזין ל' יום ובהקדש הבא לפדות מן ההקדש מכריזין ס' יום כמבואר כל זה בערכין ובזה מכרה קיים אפי' שוה ק' בר' אבל אם לא עשו אגרת בקורת מכרן בטל אפי' בשתות דאף דאין אונאה לקרקעות מ"מ בשליח בטעה מכרו בטל אפי' בכ"ש. וע"ז פליג רשב"ג וקאמר דשכן קיים בשתות דמה כח ב"ד יפה: **ה** ובלבד שתשייר מקצת. פירוש שתהיה האונאה פחות מכשיעור שדה והוא ט' קבין אבל אם האונאה ט' קבין לא מהני הזרת דמים ולכן מכרה בטל: לפיכך. כיון דהאונאה חל עליה אם פחתה מן המקח או הותירה אין להאשה כבעל במכרה אלא אם פחתה צריכה לשלם ואם הותירה הוא ליורשים: ר"א אומר. קאי על משנה ו' בפי"א דמבואר דממאנת אין לה פירות והיינו שאינה מוציאה ממנו פירות שאכל וע"ז קאמר ר"א דיתומה והיינו ממאנת שניסת בלא אביה יש לה פירות דר"א לטעמיה דממאנת אינה כאשתו לכל דבר כמבואר ביבמות פי"ג משנה ב' דאין מעשה קטנה כלום: **ח** בית זה. כיון דאמר זה מיעט דוקא זה כמו ביאר בב"מ דף ק"ב : שמא תשכירנו. דאין רשות רק לדור אבל אין לה זכות בגוף הקרקע והבית: **ט** חבילה. משכון ונאבד גובה משאר נכסים ומיירי שאין ברשות המלוה אבל אם הוה ברשותו לשמ"אל בפ' שבועות הדיינין אבד חובו או מיירי דנאבד באונס (ויעוין בש"ס ע"ב). גובה משאר נכסים. אפי' אשה ורשב"ג פליג בגיטין דמ"ה דאשה אינה גובה משאר נכסים באפותיקי: הלב

פרק יב א (א) בראשונה כשהיתה כתובתה אצל אביה היתה קלה בעיניו להוציאה התקין שמעון בן שטח שתהא כתובתה אצל בעלה וכותב לה כל נכסים דאית לי אחראין וערבאין (א)לכתובתיך דא. אין עושין כתובת אשה מן המטלטלין מפני תיקון העולם (ב) אמר ר' יוסי וכי מה תקון העולם יש בזו (ב)אלא לפי שאין לה קצבה: **ב** (א) (י) מפני מה אמרו הנזקין שמין להם בעידית מפני הגזלנין ומפני החמסנין שיהא כל אחד ואחד אומר מפני מה אני גוזל מפני מה אני חומס שלמחר הרי ב"ד שמין (ג)לו שדה יפה שלי וסמכו על המקרא (שמות כב) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם: **ג** (ד) מפני מה אמרו ב"ח בבינונית מפני הרמאין ש[לא] יהא כל אחד ואחד נותן עינו (ג) [בתוך שדה חבירו יפה בתוך חצר חבירו יפה] ומלוה אותו עליה וקופץ ונוטלה א"כ ישומו(ג) [לה] בזבורית (ד)שלא לגדור דרך בפני לוין שלא יהא אדם מבקש ללות ואין אדם מלוהו: **ד** (ה) כתובת אשה בזבורית דברי רבי יהודה (ה)שאמר (ד) [משם] ר"ש מפני מה אמרו כתובת אשה בזיבורית (ו) יתר ממה שהאיש רוצה לישא אשה רוצה לינשא ועוד (ו) [בושתה של אשה מרובה יותר מן האיש א"כ לא תהא לה כתובה אלא] שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אין מוציא אלא לרצונו: **ה** (ז) אין שם אלא עידית כולן גובין מן העידית בינונית כולן גובין מן הבינונית זבורית כולן גובין מן הזיבורית (ז) עידית ובינונית הניזקין שמין [להן] בעידית בעל חוב וכתובת אשה בבינונית עידית וזיבורית הנזקין שמין להן בעידית (ה) [בעל] חוב וכתובת אשה בזיבורית בינונית וזיבורית הנזקין וב"ח בבינונית וכתובת אשה בזיבורית מכרן לאחד או לג' כאחד נכנסו תחת הבעלים הנזקין שמין להם בעידית (ו) [ב"ח] בבינונית וכתובת אשה בזיבורית מכרן לג' זה אחר זה אפי' נזקין מזבורית וכתובת אשה וב"ח מן העידית גובין מן האחרון שבהן אין בהן גובין משלפניו אין בהן גובין משלפני פניו: (ח) רשב"ג אומר העושה שדהו אפותיקי לכתובת (ח)כלתו ידה על העליונה רוצה גובה ממנו רוצה גובה משאר נכסים: **ז** (ט) אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית בעלי אין היורשין יכולין לעכב על ידה שכך הוא כבודו של בעלה אמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לעכב על ידה שכך היא ברכת הבית מרובה: **ח** (י) כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה (ז) [שנה] שיש בעשרים וחמש (ח) [שנה] שתעשה טובה כנגד כתובתה דברי ר"מ שאמר (ט) [משם] רשב"ג ר' ישמעאל אומר (ט)שלשים שנה וחכ"א כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה לעולם וכל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים (י) [כשם שהיא משמרת כתובתה עד עשרים וחמשה שנים כך] יורשים הבאים ברשותה מזכרים כתובתה כ"ה שנים (כ) בעלי חוב גובין לעולם אע"פ שאין משכירין: **ט** (ל) (*ל) מי שהלך למדינת הים (י)[ובא] ואשתו תובעת מזונות אם אמר הוציא לה מעשה ידיה למזונותיה הרשות בידו ואם פסקו לה ב"ד מה שפסקו פסקו: **י** אמר ר' יוסי ב"ר יהודה (מ) לא נחלקו אדמון וחכמים על מה שפסק לה אביה שהיא יכולה לומר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור על מה נחלקו על שפסקה היא לעצמה שאדמון אומר יכולה היא שתאמר סבורה הייתי שאבא נותן לי עכשיו שאין אבא נותן לי מה אני יכולה לעשות או כנוס או פטור אר"ג רואה אני את דברי אדמון (נ) הפוסק מעות לבתו (יא) [קטנה] ופשט את הרגל כופין אותו ליתן שזכין (יב) [לקטן ואין חבין לו]: **יא** (ס) (*ס) ג' ארצות לנשואין יהודה ועבר הירדן והגליל בד"א בזמן שהיה מיהודה וארס אשה מיהודה מגליל וארס אשה מגליל אבל אם היה מיהודה וארס אשה מגליל (כ) כופין (יג) [אותו] לצאת שע"מ כן נשאה אם אמר (ל)פלוני מיהודה נשאתי אשה [מגליל] (מ)אין כופין אותה לצאת (יד) [ובגליל] (נ) כופין אותו לצאת: **יב** (ע) מוציאין מעיר שרובה עובדי כוכבים לעיר (ס)שרובה ישראל ואין מוציאין מעיר שרובה ישראל לעיר (ע)שרובה עובדי כוכבים הוא רוצה לבא לא"י והיא אינה רוצה [לבא] כופין אותה לבא היא רוצה (טו) והוא אינו רוצה (פ)כופין אותו לבא הוא רוצה לצאת מא"י והיא אינה רוצה אין כופין אותה לצאת היא רוצה והוא אינו רוצה כופין (טז) [אותה שלא] לצאת: **יג** (פ) המוציא שטר (צ)בבל (יז) [גובה] עליו כסף בבל א"י (יח) [גובה] עליו כסף א"י היה כתוב סתם (יט) מוציאו בבבל גובה עליו כסף בבל בא"י גובה עליו כסף א"י היה כתיב (כ) כסף סתם הרי זה גובה כל זמן שירצה משא"כ בכתובת אשה: **יד** (צ) נשא אשה בא"י וגרשה בא"י נותן לה כסף א"י בא"י וגרשה בבבל נותן לה כסף א"י בבבל וגרשה בא"י נותן לה כסף א"י רשב"ג אומר כתובת אשה ובעל חוב (כא) [במקום] הנישואין (ק) ה' סלעים של בן ל' של עבד נ' של אונס ושל מפתה וק' של מוציא ש"ר כולם אע"פ שהן בבבל גובה עליהן כסף א"י (ר) ככסף שדברה בו תורה בכ"מ זה כסף צורי איזה כסף צורי זה כסף ירושלמי: סליק מסכת כתובות.

הגהות הגר"א

(א) אמר ר"ש. (ב) בשדה חברו היפה בתוך חצר חבירו היפה: (ג) לו: (ד) משום: (ה) ובעל: (ו) ב"ח: (ז) שנים: (ח) שנים: (ט) משום: (י) וכן: (יא) הקטנה: (יב) לאדם שלא בפניו: (יג) אותה: (יד) בגליל: (טו) לבא לא"י: (טז) אותו: (יז) גובין: (יח) גובין: (יט) אם: (כ) עליו: (כא) כמקום:

נוסחאות כ"י

א) לכסף כתובתיך אין כו': ב) תיבת אלא ליתא: ג) תיבת לו ליתא: ד) אלא שלא: ה) אמר ר"ש כו': ו) שיותר: ז) עידית ובינונית וזיבורית הנזקין שמין להם בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית: ח) אשה מכרה לאחר ידה כו': ט) שלש שנים: י) ובאת אשתו ותובעת: כ) מגליל וארס אשה מיהודה: ל) אני פלוני: מ) תיבת אין ליתא: נ) אין כופין: ס) שכולה: ע) שכולה: פ) אין כופין כו': צ) שטר חוב כתוב בבבל גובה כו':

חסדי דוד

פרק יב אין עושין כתובת אשה מן מטלטלין מפני תיקון העולם. הנה לפי תקנת ר' שמעון בן שטח דיכתוב לה כל נכסים דאית לי אחראין וערבאין לכתובתיך גם מקרקעי נמי הוין מיחדין. ומה איריא מטלטלין. אבל יש חילוק בין מקרקעי למטלטלי דבמקרקעי אם היא נתרצית וכגון שעשה לה אפותיקי מהני אפי' אינו מקבל עליו אחריות על כל נכסיו כפי התקנה. אבל במטלטלין אפי' נתרצית לא מהני דהו"ל כמאן דליתא ואסור לישב עם אשתו בלא כתובה. וכ"מ ממ"ש התוס' בפרק אע"פ דף נ"ו אהא דאין עושין כתובה מטלטלין ע"ש: ר' שמעון בן גמליאל אומר העושה שדהו אפותיקי לכתובת כלתו כו'. בשלהי בתרא מבואר דאע"ג דערב דכתובה לא משתעביד מ"מ כל לגבי ברי' משתעביד ולכך שעשה ערב לכתובת כלתו משתעבד ואמנם דבר ידוע הוא דלא עדיף מערב דב"ח דעלמא דכל שיש נכסים ללוה אין נפרעין מן הערב וע"ז קאמר התוס' דהעושה שדהו אפותיקי לכתובת כלתו עדיף מב"ח ואפי' יש נכסים לבעל יכולה לגבות מאותה שדה וידה על העליונה אם יש לבעל שאר נכסים רוצה גובה ממנו כו': **שלש** ארצות לנשואין כו' במתני' סתמא קתני ג' ארצות וכו' ואין מוציאין וכו' ורבותינו בעלי התוס' מייתו עלה דמתני' הך תוספתא כמו שהיא לפנינו אלא דבמקום דגרסינן כאן ב' פעמים ואירס מיהודה הם ז"ל גרסי ביהודה וכן באידך שאירס בגליל וכן יש להגיה כאן ע"פ דבריהם ודברי הרי"ף וכן מוכח נמי מדברי הרמב"ם ז"ל בפי"ג וה"פ בד"א דאין כופה הבעל את האשה לצאת מארצה בזמן שהוא תושב מיהודה ואירס אשה ביהודה דכיון שקפיד לארס במקום שידוע שהוא תושב סתמא כפירושו דאדעתא לישב שם אירס. ול"ש אם האשה היתה מתושבי יהודה או מארץ אחרת דבהא לא קמיירי כלל ואם היה מגליל ועכשיו הוא רוצה להוציאה לארצה מיהודה לגליל אינו יכול דהואיל והוא מיהודה והאירוסין היה ביהודה ואדעתא דהכי היה האירוסין אבל אם הוא ביהודה ואירס אשה בגליל אע"ג דהאשה עצמה מגליל יכול לכופה ולהוציאה ממקום האירוסין לארצו דמסתמא ע"מ כן נשאה להוליכה לארצו דהוקא או איכא תרתי דהוא מיהודה והאירוסין היה ביהודה אינו יכול לכופה להוציאה מהארץ אשר היה שם האירוסין. וכ"ה שיטת הרי"ף והרמב"ם כפי הנזכר. ואיברא שיש בדברי רבותינו הראשונים באור שיטות וחלוקי דינים. עי' בטור סי' ע"ה ובדברי האחרונים ובפרט במ"ש הב"ש שם: **סליק מסכת כתובות.**

מצפה שמואל (א) בראשונה. גיטין נ"א: (ב) אמר ר"י. גיטין מט' ירושלמי פ"ה דגיטין ה"א בבלי גיטין מ"ט. ועי' ב"מ פ"ט ה"ד: (ג) מפני מה. ירושלמי שם ושם: (ד) מפני מה. ירושלמי שם. בבלי מט: (ה) כתובת אשה. שם. וגרסי' נמי ר"מ אומר בבינונית: (ו) בושתה. עי' גיטין מ"ט כנוסחת הגר"א: (ז) אין שם. ב"ק ז. ת. ירושלמי גיטין פ"ה ה"א: (ח) רשב"ג. עי' גיטין מא: (ט) אלמנה. קג: (י) כל זמן. ק"ד: (כ) ב"ח. ק"ד: ירושלמי ספי"ב: (ל) מי שהלך. קז: וירושלמי פי"ג ה"א ועי' תוס' והרא"ש בסוגיא זו ורמב"ם פי"ב מהל' אישות ובהרב המגיד שם ובר"ן חילופי גרסאות ובא"ע סי' ע' סעיף ט' ויו"ד: (*ל) מיי' פי"ב מה"א הל' כ"א טוש"ע שם סי' ע' ס"ה ע"ש בבאורי הגר"א: (מ) לא נחלקו. ק"ט. וירושלמי פי"ג ה"ה: (נ) הפוסק. שם וירושלמי פ"ו ה"ב ובפנים פרשתי לענין המעות דכופין לאב א"כ ה"ה כשפסק לגדולה דבתוס' כאן דבפסקה היא עצמה ג"כ ס"ל לאדמון דכופין ליתן גם אין חילוק בגט בין קטנה לגדולה רק לענין ממון הרבותא דאף בקטנה כופין אבל לסיר ושלמי מסמע דמיירי לענין גט וקטנה אין גדולה לא וע"כ מיירי בפסק אביה וקאי זה לתנא דמתני' דפליג על אדמון אף כפסק אביה ס"ל דאין כופין לבעל וע"ז אמר דבקטנה כופין וביאר התוס' שזכין היינו אף שלענין הממון זכות הוא מ"מ אם לא נתן אם יעכב הבעל הרי חובה לכן אין פסיקת האב כלום לחייב לה ועי' במראה הפנים בירושלמי שם ולהלכה עי' בא"ע סי' נג סעיף א': (ס) שלש. ירושלמי פי"ג ה"ו ועי' רא"ש מה שכתב כאן ב ביאור התוס' ובר"ן ובב"ש בא"ע במרוכה: (*ס) מיי' פי"ג מה"א הט"ז טוש"ע אה"ע סי' ע"ה ע"ש: (ע) מוציאין. קי. ירושלמי פי"ג ה"י: (פ) המוציא. שם: (צ) נשא. שם: (ק) חמש. קדושין י"א. בכורות מ"ט: (ר) כסף. קדושין י"א מימרא דרב אסי:

מנחת בכורים

פרק יב א קלה בעיניו. כפי שאין לו הנאה בהמעות שכבר יצאו מתחת ידו: דא. זה כלומר לזה הכתובה: מן המטלטלין. דלגבה מן המטלטלין מפני תיקון העולם דלא יוכלו לקנות מטלטלין דכל אחד יש לו חוב כתובת אשתו עליו: אמר ר' יוסי. נראה דהכונה כמו בברייתא המובאה בגיטין דף נ"א אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה מנכסים משועבדים מפני תיקון העולם לפי שאין כתובין אמר ר' יוסי מה תיקון העולם יש בזה אלא לפי שאין קצובים ופליג על ת"ק דקאמר דהתיקון העולם הוא לפי שמלוה על פה הוא ולא ידע להזהר וקאמר דאף דאם היו כתובים אינו גובה לפי שאין לה קצבה: **ג** א"כ. דמטעם זה הוא יוגבה מן הזבוריות: שלא לגדור. ומשני משום נעילת דלת אבל בבינונית ליכא נעילת דלת: **ד** בושתה של אשה. לישב בלא בעל וליכא נעילת דלת: א"כ. כיון דמוכר[ח] להכניס למה תקנו כלל כתובה אף בלא כתובה הנשא וקאמר הטעם לפי שהאיש מוציא לרצונה ושלא לרצונה והאיש קלה בעיניו להוציאה דלאו בדידה תליא מילתא: **ה** כולן. בעל חוב וניזקין וכתובת אשה: נזקין וב"ח בבינונית. ס"ל דבשל כל אדם הן שמין לכן בעל חוב גובה מהבינונית אבל אי בשלו הן שמין הוה הבינונית כעדית וב"ח גובה מן הזיבורית וכב"ק דף ח' א' מוקמינן לה כגון שהיה לו עדית ומכרה דבעבודא דבעל חוב על הבינונית היא כיון שהיה לו מתחלה עדית ואתיא אף כמ"ד בשלו הן שמין: מזיבורית. לפעמים כשהוא אחרון: מן העדית. לפעמים כגון שבעל העידית לקח באחרונה: **ו** רוצה גובה ממנו. דדינו כשאר ערב קבלן ואף דס"ל לרשב"ג בגיטין דף מ"ט דביחד לה קרקע לכתובתה אינו גובה משאר נכסים התם מיירי בבעל שיחד והכא מיירי באב שיחד לכלתו: **ז** ברכת הבית מרובה. דהוצאתם פחות אם היא אוכלת דנר לאחד ונר למאה: **ח** שתעשה טובה. שהיורשים עשו לה טובה ומגוכה נגד כתובתה שנהנה לאם ומלה לשכינותיה בלי ידיעתם: בבית אביה. כיון דאינה ניזונת מנכסי בעלה למה לא תבעה ואמרינן דמחלה: כשם שהיא מזכרת גרסי'. כלומר שצריכה למחות בתוך כ"ה שנים דהל"כ אבדה כך יורשיה צריכין לזכור ולמחות דהל"כ אבדו: כך יורשיה הבאים ברשותה מזכירים גרסי': ס"ג וב"ח גובין לעולם אפי' שאין מזכירין. כלומר אע"פ שאין מוחין בתוך המשך לא אמרינן דמחלו ודוקא בהא אמרו דמחלה שנהנה מהם כל השנים הללו וכתובה אינה מלוה דלא תיסרה ממון ומוקמינן בגמרא דוקא כשאין שטר כתובה יוצא מת"י אבל כיש לה שטר כתובה גם אלמנה לא מחלה (ק"ד א'): **ט** מי שהלך. קאי על משנה ב' פי"ג דפליגי חכמים ואדמון בעמד אחד ופרנס את אשתו דחנן ס"ל דהפסיד ובני הכהנים אמרו דיטול מעותיו ובא לפרש כאן דהיינו בדלא אמר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך אבל אם אמר הבעל צאי מעשה ידיך במזונותיך ושתקה הרי נתרצית ואין לה מזונות לכ"ע: מה שפסקו פסקו. כלומר אם באה מתחלה לב"ד לפסוק לה מזונות ופסקו לה יש לה מזונות לכ"ע ולא פליגי בזה חנן ובני כהנים גדולים: **י** אמר ר' יוסי ברבי יהודה. קאי על משנה ה' בפסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל דס"ל לחכמים דתשב עד שתלבין וס"ל לאדמון דיכולה למימר אבא פסק עלי מה אני יכולה לעשות וצריך לכונסה ואמר ר' יוסי ברבי יהודה דלא נחלקו אדמון וחכמים בפסק לה אביה דאף חכמים מודים דיכולה לומר כי פליגי בפסקה לעצמה ומ"מ ס"ל גם בזה הלכה כאדמון (דף ק"ט) ואין הלכה כן אלא פליגי בפסק לה אביה אבל בפסקה היא עצמה תשב עד שתתן: כופין אותו. לאב ליתן שזכין לקטן א"כ מהכי תנאה דלאב גם לקטנה וקמ"ל רבותא דאף בקטנה כופין ולא מבעי בגדולה והכי מוכח בגמרא (דף ק"ט): **יא** ג' ארצות לנשואין. משנה היא דאין כופין לצאת מארץ זו לזו ולא מכרך לעיר ולא מעיר לכרך ומפרש התוספתא דהיינו כשארס ביהודה. אבל כשהיה מיהודה ואירס בגליל כופין אותה לצאת גרסי' דכיון דהוא ממדינה אחרת וידעה מזה מסתמא נשאה ע"מ כן שתצא עמו למקומו: ה"ג אם אמר אני פלוני מיהודה נשאתי אשה מגליל כופין אותה לצאת ובגליל אין כופין לצאת. והכי פירושו אם כתב בכתובה אני פלוני וכו' מסתמא ע"מ כן הוא שתצא עמו אף מעיר שבגליל לכרך שביהודה: ובגליל אין כופין. אינו יכול לומר לה כיון שאני מוליאך מכרך לעיר שביהודה או אפכא הוא הדין וכה"ג שאני מוליאך בגליל גופא מכרך לעיר או אפכא משום דלמה שנתרצית יכול לכופה אבל לא למה שלא נתרצית: **יב** כופין אותו. ואם לאו יוציא ויתן כתובה והכי איתא בגמרא וכן בכופין אותה תצא בלא כתובה: כופין אותה שלא לצאת. אפי' מנוה הרע לנוה יפה: **יג** המוציא שטר בבל. אם כתב מקום ההלואה גובין ממטבע הכתוב כגון בכתב מאה דינרים ונכתב בבבל מסתמא ממעות בבל הלוהו: מוציאו. דהולכין אחר מקום היציאה דעל אותו מקום מסתמא נשתעבד תחלה: כסף סתם. ולא פירש אם סלעים או דינרים: ה"ג גובה כל מה שירצה כלומר כל מה שירצה לוה גובה פחות שבמטבעות כסף ונסכא לא דכתיב בה מטבע ופריטי נחושת לא דכתיב כסף והכי מוקמינן בגמרא: משא"כ בכתובת אשה. אריישא קאי דאף דכתב בבבל מ"מ גובה ממעות הקלין היינו מארץ ישראל דהוו קלים מבבלים וכדמפרש לקמן בבל וגרשה בארץ ישראל נותן לה ממעות ארץ ישראל: **יד** רשב"ג פליג וס"ל דכתובה דאורייתא לכן הוה כמו בעל חוב דאזלי' בתר מקום הנשואין: בבבל. כגון עפ"י סמוכין גובין ממעות א"י דסלעי בבל היינו פלגא דזוזא דקרינן איסטרא וכסף צורי היינו ד' זוזי ומגביהו ד' דינרים לכל סלע. **סליק מסכת כתובות**

סליק תוספתא ממסכת כתובות

עמוד	ברייתא	שורה	נוסחת התוספתא ד' שלנו	נוסחת כ"י ערפורט
יז			**כתובות פרק ראשון**	
	א	ד	התקינו שיהא נושא בשלישי	נהגו לעשות ליום השלישי
			רצה לישא בשני	אם רצה לעשות ביום השני
		ה	מפני מה	ליתא
		ו	מפני שהוא עושה חבורה	מפני שעושה בה חבורה
	ב	ד	וזנות' בה תקנה	והנותן כהתקנה
	ט	ז	אמר להם אין אפוטרופוס	אמר להם והלא אמרו אין אפוטרופוס
			פרק שני	
34	ג	ה	עבד עברי	בעבד עברי
		ו	מכר	קנה
			קנה את כולם	החזיק בכולן
		ז	לא כתבו לו אלא	לא נתן לו שטר אלא
			פרק שלישי	
	ב	ד	היתה נזונת מנכסיו לא נתיחדה עמו	והיתה ניזונת מנכסיו ולא נתייחד עמה
	ג	ג	נאמנין	נאמן
		ר	או שהיו אחרים מוליכין לו, נאמנים אבל אם היה עכו"ם ונתגייר עבד ונשתחרר הרי אלו אי' נאמנים לומר זכור הייתי	את שאחרים מוליכין לו נאמן היה גוי ונתגייר עבד ונשתחרר פסול אבל אין נאמן לומר יכור הייתי
		ז	נאמנין	נאמן
		ב	נהיל זה בד"א בזמן	נהיל זה ומהלך בתוך שדהו ונוטל את נהילו אם הזיק משלם מה שהזיק אימתי בזמן
	ז	ג	שסופו	שסופן
			פרק רביעי	
יח	ב	ד	אפילו בבית אביה	אפילו היא בבית אביה
	ה	ג	נתרפא	מתרפאה
	יא	ג	ואחרי דאיתאי לך	אוחרן דאית לך
		ד	שכך היא כותבת לו אחרי דאיתאי ליך עלאי	שכך היא כותבת לו אוחרן ראית ליך עלאי (ואולי צ"ל „אחרן די אתיין לי עלך" ועי' ירושלמי (כתובות פ"ד ה"ח)
	יג	א	שנובין	שכותבין
	טו	ד'	נכסים	נכסיך
			פרק חמישי	
35	י	ו	בנה מכירה נותנין לה שכר ומניקתו מפני הסכנה	בנה מכירה כופה אותה להניק ונותנין לה שכר מניקה מפני סכנת נפשות.
			פרק שביעי	
יט	ב	ב	כל ימיה	מימיה

עמוד	ברייתא	שורה	נוסחת התוספתא ד' שלנו	נוסחת כ"י ערפורט
		ג	שלא לטעום תבשיל	שלא לטעים טעם תבשיל
יט	ה	ז	חלה יוצ"א ויתקן	חלה יתקן
	ט	ד	מודים חכמים לר' מאיר	ומודה ר' מאיר
	י	ד	המתיך נחושת ר"י בר יהודה אומר בעל פוליפוס זה ריח הפה, אימתי אמרו	מתיך נחושת בעל פוליפוס זה ריח הפה ר' יוסי בר יהודה אומר מקמין וצורף נחושת ובורסי אימתי אמרו
	יא	ב	ואע"פ	אע"פ
			פרק שמיני	
38		ג	אף	ליתא
		ד	בכלל מתנה ראשונה הרי	בכלל המתנה הרי
	ז	א	או שמת האב	ומת האב
			פרק תשיעי	
כ	ט	ב	אלף זוז אמר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא התקבלתי ואינה א"א מנה נפרעת	אלף זוז היא אומרת נתקבלתים מהן מאה נפרעת
	יא	ד	אם חרש נוהל מה שחדש	אם חידש נוטל מה שחידש (וכן לקטן)
			פרק אחד עשר	
	א	ח	ולכך כחך יפה	וכך כחה יפה
	ו	ג	בער"ה	בערב הפסח (וכצ"ל, והכוונה שאע"פ שלזמן שחיטת הפסח חששו בודאי לטומאה (כמשחז"ל בי'מא כ"ג ע"א ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכת דמים) בכ"ז שהטוהו וטימאו א"ע ולא יכלו לעשות הפסח, והרי זה הפלגת הפשע כההפלגת שבא על נערה המאורסה ביוה"כ)
	ז	ב-ג	כדרך	ליתא
			פרק שנים עשר	
40	ב	ב	מפני... מפני	למה... למה
	ח	ה	משכרת	מזכרת
		ו	מוכרים	מזכירין
		ז	משכירין	מזכירין
	ט	א	ובא ואשתו תובעת מזונות אם אמר הוציא לה מעשה ידיה למזונותיה הרשות בידו	ובאה אשתו ותובעת מזונות אמר להם צאו יה מעשה ידיה במזונותיה הרשות בידו
	יג	ב	א"י	בא"י